BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLIX
H
70
NAPOLI

Digitized by Google

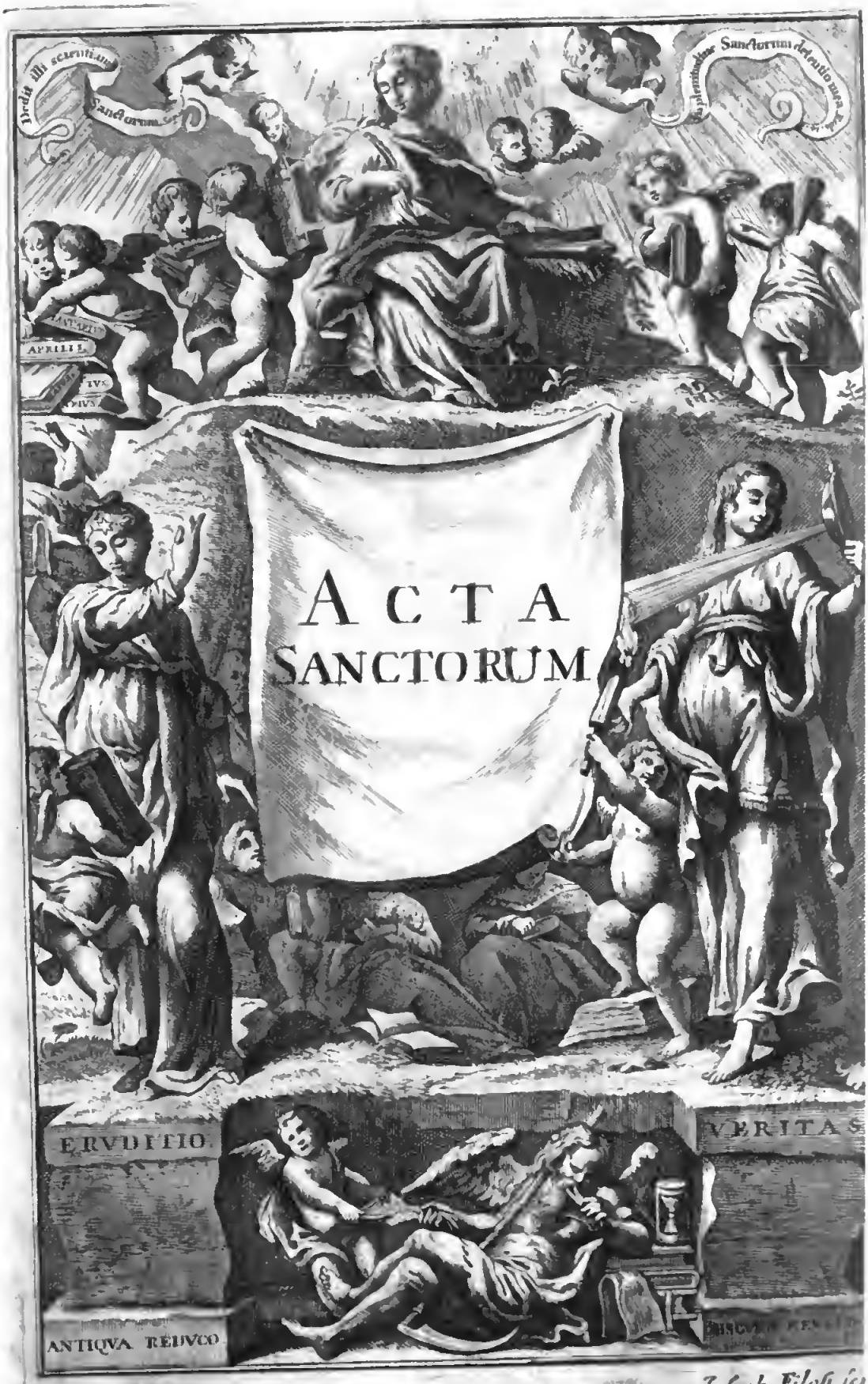
Dedit illi scientiam Sanctorum
Laudabimus Sanctorum detectio nostra
APRILE
ACTA
SANCTORUM
ERVDITIO
VERITAS
ANTIQVA REDVCO
Joseph Filosi fec

ACTA SANCTORUM AUGUSTI,

Ex Latinis & Græcis, aliarumque gentium Monumentis, ſervata primigenia veterum Scriptorum phraſi,

COLLECTA, DIGESTA,

Commentariiſque & Obſervationibus illuſtrata

A Joanne Bapt. Sollerio, Joanne Pinio, Guilielmo Cupero, Petro Boſchio

E Societate JESU Presbyteris Theologis.

TOMUS I.

Quo dies primus, ſecundus, tertius & quartus continentur.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

NAPOLI

VENETIIS, MDCCL.

Apud { Jo: Baptistam Albrizzi Hieron. Fil. et Sebastianum Coleti.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

CAROLUS VI. D. G. ROM. IMP. Semper Augustus Germaniæ, Hispaniarum
Hungariæ, Bohemiæ, etc. Rex. Archidux Austriæ, etc. etc.

CAROLO VI

Romanorum Imperatori Auguſtiſſimo,
Potentiſſimo, Invictiſſimo,

REGI

Germaniæ, Hiſpaniarum, Hungariæ,
Bohemiæ, &c.

ARCHIDUCI AUSTRIÆ,

DUCI

Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ &c.

MARCHIONI MORAVIÆ

COMITI

Habsburgi, Tyrolis, Goritiæ &c.

TURCARUM DOMITORI

Domino, Domino Noſtro Clementiſſimo

TErtius hic de Actis Sanctorum MENSIS AUSTRIACUS poſt Junium divo Parenti Leopoldo & Tibi, CÆSAR AUGUSTISSIME, REX NOSTER CATHOLICE CLEMENTISSIME, Julium porro integrum Tuo & Tuorum nomini ſacrum, tertius hic, inquam, ſequitur menſis Auguſtus, non alteri denuo quam Auguſtiſſimæ Tuæ Majeſtati grariſſimo animo dedicandus, tam multis titulis Imperatori Carolo VI debitus, ut eo perduci Opus grande non potuerit, niſi ſubſidiis Tuis, Tua Cæſarea munificentia promotum ſuſtentatumque. Accipe igitur, MÆCENAS AUGUSTISSIME, ab obſtrictiſſimis Tibi clientibus Auguſtum Tuum, re ſane Auguſtum & nomine, præclariſſimos nimirum in Dei Eccleſia Sanctos ex omni ordine potrigenrem: ex ipſo veteri Fœdere fortiſſimos pro tuenda divina Lege Martyres fratres ſeptem, ex celebri heroum genere dictos Machabæos, cum ſene Eleazaro & matre prorſus incomparabili: plurimos inter Chriſtianos Martyres, præter Bartholomæum Apoſtolum, inclytum ſane Laurentium, Pontificem autem doctiſſimum juxta ac glorioſiſſimum Stephanum, & ip-

ſum laureatum ıltius nominis primum : illuſtriſſimos & magno numero celeberrimos Antiſtites, e quibus omnium inſtar eſſe poſſit Magnus Parer & Eccleſiæ Doctor Auguſtinus : quor vero fundatores Ordinum aut reſtauratores Bernardum, Dominicum, Caietanum, Raymundum Nonnatum, Claram, Albertum, Philippum Benitium, Bernardum Ptolomæum, Roſam, Claramque alteram : adde Reges & Reginas, Ludovicum, Helenam, Radegundem, prærer tot eminentes alios Rochum, Arnulfum, Ludovicum Toloſanum, Hyacinthum ; & quid ceteros æque præcellentes enumerem, quibus manifeſte pateat, menſem hunc, non jam ex ſeculari, ſed ex ſanctitatis gloria Auguſti nomine meritiſſime compellari poruiſſe. Recte igitur, SACRA MAJESTAS, Auguſtum Auguſtiſſimo reddimus & conſecramus ; acturi ſuo ordine de Sanctis ſingulis, quorum ii ſoli qui quatuor primis diebus celebrantur, hoc Tomo illuſtrati ſunt, Magno illo ſancto Dominico Prædicatorum inſignis Ordinis Conditore potiſſimam partem geſtis ſuis & genere & numero mirandis occupante. Eſt & aliorum illuſtris plane ſeries, quos inter & ii fulgent, qui glorioſis Tuis trophæis merito prædicandis uberem materiam ſubminiſtrent, ut proxime patebit manifeſtius. Hic ea præmitti patieris, IMPERATOR AUGUSTISSIME, quæ remporum ordine a Te præclare geſta recenſenda exiſtimavimus. Exornandæ pridem nobis fuerunt relatæ Tuis auſpiciis celebratiſſimæ per Hiſpaniam, Italiam, Germaniam Belgiumque noſtrum victoriæ, quarum triumphos tunc merito retulimus, eos præcipue quos de immanibus Chriſtiani nominis hoſtibus, plaudente utique Chriſtiano orbe univerſo, incredibili prope celeritate reportaſti, dum lue illa Ottomanica rotum, quam late patet, Hungariæ regnum, tot ſeculis ſub turpiſſimo jugo gemens, feliciſſime expurgatum eſt, in Serviam uſque propulſatis hoſtibus, inexpugnabili arce Tauruno ſeu Belgrado barbaris præfixa, ad quam acceptæ, Virginis beatiſſimæ patrocinio, funeſtiſſimæ cladis æternum meminerint : Danubii Sabiſque confluentium terminos haud facile prætergreſſuri impoſterum : ut Te, CÆSAR AUGUSTISSIME, & ipſorum & aliorum Tuorum hoſtium inſuperabilem DOMITOREM juſtiſſime extulerimus. Patere modo ad mitiorem ſtylum orationem converti, Teque orbis ejuſdem diu deſideratum PACIFICATOREM pari æquitate a nobis pronuntiari. Eſt illud nimirum ſingulare Tuum præcipuumque ſtudium, eſt Tibi ſubditorum Tuorum felicitati proſpiciendi innatus ardor, eo collimant prudentiſſima Tua conſilia omnia, eo legati & oratores ad cererorum Regum Principumqne aulas diriguntur, non ſolum, ut qua modo pace, quam toro ferme ſeculo Belgium non viderat, Te poriſſimum ptocuranre, tamdiu fruiti ſumus, eadem, Te vivo, gaudere pergamus, verum eriam ſi quando Omnipotens, Sanctis omnibus bene propiriantibus, Te æterna gloria donaverit, eadem illa pax optatiſſima toto chriſtiano orbe conſtanter perſeveret. Quod quid aliud eſt quam clementiſſimum & benigniſſimum Cæſareum Tuum animum tam luculentis argumentis reſtatiſſimum reddere ? Conanrur porro & Tui vices rependere. Quo enim ſubditorum Tuorum ardentiſſimæ preces, quo tot piorum hominum & Religioſorum ſuſpiria, quo Sanctorum noſtrorum & quotidie & conſtantiſſime invocata patrocinia dirigantur, ſacræ Majeſtati Tuæ ſentio eſſe quam exploratiſſimum. Id utique a ſupremo Numine ſtudioſiſſime efflagitant, ipſo miſericorditer donante, Auguſtiſſimi Tui ſanguinis deſideratiſſimus Archidux nobis enaſcatur, prævenrurus pericnla omnia, quæ, Te aliquando deficiente, CÆSAR AUGUSTISSIME, orbi Chriſtiano imminere poſſent. Confidere per-

gimus, facturum Deum rer Optimum Maximum, ut noſtra & ſubditorum Tuorum omnium vota optatiſſimum effectum ſortiantur. Verum ut inſcrutabilia ſunt ejus judicia, ſi aliter, fortaſſe Altiſſimo viſum fuerit, quæ Tua eſt prudentia vere Cæſarea, providentiam pene dixero, id enimvero exſequi feliciter pergas, quod ſapientiſſimo conſilio perficiendum ſtatuiſti, quo non ſolum, uti dicebam, hoſtium Tuorum DOMITOR, verum & Orbis totius veriſſimus PACIFICATOR juſtiſſimo titulo appellari pergas. Nos interim Sanctos noſtros omnes, eoſque præcipue, qui hoc primo Auguſti Tomo illuſtrantur, interponere non ceſſabimus, quo repetita jam toties vota benigne a Domino exaudiantur. Hic mihi Henricus ille ſanctiſſimus Imperator deeſt, cujus cum geſtis præclaras Tuas Cæſareas virtutes alias conferre licuit; aſt alii hoc ipſo in Tomo occurrunt, CÆSAR AUGUSTISSIME, REX NOSTER CATHOLICE CLEMENTISSIME, præcellentes Sancti plurimi, inſignes Martyres, piiſſimi magno numero Præſules, quorum & protegi patrociniis, atque eximiis ad Chriſtianam pietatem exemplis excitari poſſis, quodque huc refert maxime, votorum Tuorum noſtrorumque omnium ſummam conſequaris. Verum in iis recenſendis ne multitudo confuſionem pariat, Italia, Hiſpania, Gallia, Anglia, aliiſque regnis tantiſper præteritis, ex Tua Germania unum proponere liceat numeris omnibus abſolutum Gundekarum II, digniſſimum eccleſiæ Eyſtettenſis Præſulem, laudati jam piiſſimi Cæſaris Henrici ferme ſynchronum, ſanctitate non inferiorem, virtutibuſque Principe dignis ornatiſſimum, atque apud ſuos ſumma hodie in veneratione, cujus inter elogia ad argumentum meum id conducens præcipue, quo Tibi, IMPERATOR AUGUSTISSIME, vere præluxit, dum id cummaxime præ oculis habuit, ut & vivus & mortuus eccleſiæ ſibi creditæ ſubditis omnibus benevolentia vere paterna uſque & uſque benefaceret, merito a Vitæ ſcriptore dictus, *Vir totius prudentiæ, cujus ſemper erat intentio, omnia ſua in uſum convertere eccleſiæ*, reſtaurando ejus templa deſtructa, abſolvendo inchoata, eaque elegantibus ornando altaribus; civirati de cetero totique ditioni munifice proſpiciens. Exemplum ſingulare exhibuit dum præbendam ſane prædivitem, quam jure optimo ſibi vindicare poterat, *tradidit perpetualiter, in uſum fratrum, quorum ipſe non Dominus ſed pater exſtitit benigniſſimus*. Huc, CÆSAR CLEMENTISSIME, huc flecte oculos, veram Tui imaginem, dicamus prototypum intuiturus, ut cui hæc alte animo inſita virtus, quam divinam quis jure meriro dixerit, certe a Chriſto Servatore mirifice præmonſtrata, utpote qui toto pretioſiſſimæ vitæ decurſu *pertranſiit benefaciendo* omnibus. Et vero quis Te, IMPERATOR BENIGNISSIME, in Gundekaro non contempletur, non agnoſcat? *Virum* Te ſingulariſſimæ *prudentiæ* jam ſatis oſtendimus, ubi curas Tuas gratioſiſſimas, non ad præſentia dumtaxat, ſed ad ſecutura rempora provide dirigis, diſponis, extendis, paterna Tua ſolicitudine, vel poſt fata ipſa, fututa ſuperſtite. Ecquis porro Tuam in univerſos ſubditos patentiſſimam vel hodie clementiam, in afflictos benignitatem, in oppreſſos miſericordiam toto Tuæ amantiſſime fluentis gubernationis tempore, non obſtupeſcit, non extollit, non meritis ornat encomiis? Dicamus apertius, quis non Gundekarum alterum Te prædicat, non jam *Tuorum Dominum* ſed *Patrem benigniſſimum*? Ita nobiſcum ſentit, CÆSAR AUGUSTISSIME, PATRONE NOSTER CLEMENTISSIME, ita, inquam, nobiſcum ſentit tota, quam late patet, Auſtriaca Dominatio, vota ſua pro diuturna Tua, imo Neſtotea incolumirate, ut pro *Patre benigniſſimo*, ſexcenties, auſim dicere, quotidie renovans, De-

umque exorare non definet donec Archiducem nobis Carolum largiatur, qui prærepti Leopoldi fratris vices ſuppleat, ſicque æternum perſeveret Auſtriaca paterna benignitas, ut in Sanctos munifica, ſic a Sanctis perpetuo conſervanda. Ita demiſſiſſimo juxta ac ſinceriſſimo animo vovent

AUGUSTISSIME ET CLEMENTISSIME IMPERATOR

SACRÆ CÆSAREÆ AC CATHOLICÆ MAJESTATIS TUÆ

Devotiſſimi Clienter.

JOANNES BAPT. SOLLERIUS, JOANNES PINIUS,
GUILIELMUS CUPERUS, PETRUS BOSCHIUS

SOCIETATIS JESU.

SYNOPSIS

TOMI PRIMI

DE ACTIS SANCTORUM

AUGUSTI.

EXacto non ita pridem menſe Julio, ordine ſubſequitur Auguſtus, ejuſque adeo Tomus primus, in ſerie totius Operis tertius ſupra trigeſimum, ſolos primos quatuor dies complectens Sanctoſque nominatim expreſſos centum ac viginti quatuor, præter claſſes nonnullas Anonymorum ſub famoſo Abenner Perſa aliiſque Chriſtiani nominis perſecutoribus diverſo tempore martyrii laurea coronatorum. Inter Sanctos autem, de quibus hic nominatim agitur, ſervata eſt recepta diſpoſitio, ut in ſolitas claſſes ex more diſpeſcantur ſecundum triplicem Eccleſiæ ſtatum, *Eccleſiaſticum* nimirum, *Monaſticum* & *Secularem*, ſolito etiam regionum ordine minime neglecto; Feminis vero, cujuſcumque conditionis aut ſtatus fuerint, quartam & poſtremam claſſem conſtituentibus. Ex antiquo Fœdere elucent inclytiſſimi fratres, dicti *Machabæi*, de quorum veruſto juxta ac recepto Catholico cultu agitur, nec non de præclaris encomiis quibus ab ipſis Eccleſiæ primordiis a Sanctis Patribus exornati ſunt. Neque vero ab ipſis divelli potuere *Mater* fortiſſima & glorioſus ſenex *Eleazarus*. Quorum omnium geſta ac paſſio a variis metro etiam olim exornata, fideliſſime reddita ſunt, non aliunde quam ex ipſa Canonica Hiſtoria. Neque de ſacris ipſorum reliquiis, earumque variis locis veneratione quidquam prætermiſſum eſt, concertationibus inter varias civitates, quoad licuit, utcumque compoſitis.

EX STATU ECCLESIASTICO.

Ariſtarcho Pauli diſcipulo ſi non dignitate, ſaltem antiquitate primus debetur locus. Fueritne Theſſalonicenſium epiſcopus ac ſubinde martyr, diſquiritur: fuiſſe individuum Apoſtoli comitem & concaptivum, ex Magiſtri teſtimonio certiſſimum eſt.

Stephani Papæ I ingentes pro Eccleſia exantlati labores ſatis noti ſunt, uti & agitata controverſia ſuper hæreticorum rebaptizatione adverſus Cyprianum alioſque ab ipſo finita: de quibus omnibus, uti etiam & de pluries translatis reliquiis accurata redditur ratio. Quemadmodum & dubia multa explicanda fuere, quæ de *Aſpreno* primo Neapolitano epiſcopo circumferuntur: de baculo & ara S. Petri, deque illius ordinatione ab hoc prætenſe facta, de ætate aliiſque ad ipſum ſpectantibus. Non tantum negotii faceſſit *Maximus* Patavienſis: *Petri* Anagnini nobilitas, monachatus, geſta in curia Romana, legatio Byzantina, peregrinatio Hieroſolymitana, exſtructa demum inſignis eccleſia aliaque geſta abunde illuſtrata ſunt. *Agabius* Veronenſis cultu potius quam geſtis celebris, non recte ab aliquo ſcribitur, ſedem Cæſarienſem in Palæſtina prius occupaſſe. *Raynerium* Spalatenſem, plurimis præclare geſtis memorandum, illuſtrem fecit martyrium pro eccleſiæ ſuæ juribus, ab impiis toleratum. *Auguſtini* ex PP. Prædicatorum ordine Zagabrienſis præſulis pro cleri inſtitutione & pace inter Hungaros concilianda orationes relatæ ſunt, ipſe demum ad ſedem Luceriuam in Apulia translatus, eam poſtmodum ſactis ſuis ſpoliis ditavit.

Undecim Sanctos Præſules ſuppeditat Gallia, quorum agmen ducit *Arcadius* Bituricenſis, non multis quidem ſed ſolide laudatus, quod de *Nectario* & *Vero* Viennenſibus etiam prædicandum eſt. Non minus illuſtres ſunt *Euphronii* bini ſynonymi Turonenſis atque Auguſtodunenſis: quorum ille encomiaſten omni exceptione majorem nactus eſt Gregorium Turonenſem; hic vero meritiſſime etiam laudatus

a ſa-

a ſacrarum Scripturarum ſtudio cetetiſque virtutibus epiſcopo dignis, quibus mirum in modum excelluit. *Exuperius* Baiocenſis, poſt ſanctiſſime adminiſtratam eccleſiam ibi honoratus, metu barbarorum in interiorem Galliam transferri debuit, unde Corbolium tandem perductus, ſumma ibidem veneratione hodiedum colitur. Quæ *Bandarido* Sueſſionenſi toleranda fuerint, ſatis explicata ſunt. *Auſpicius* Aptæ in Provincia apud ſuos meritam venerationem obtinet; *Serenus* vero Maſſilienſis Blanderati in Inſubria eo loco habetur ab incolis, ut ejus ibi cultus majora capiat incrementa, pretioſis etiam monumentis expreſſa. *Betharii* Carnotenſis vitam, & quæ ad eam ſpectant, diligenter etiam eruderata invenies: quod idem dici poteſt de *Gaufrido* Cenomanenſi.

Oxomenſem ſeu Uxamenſem in Hiſpania eccleſiam rexit *Petrus* monachus, origine Gallus; utrum in cœnobio Saguntino, non ſatis conſtat: a Bernardo Toletano ad infulas promotus eſt, quibus digniſſimum fuiſſe & geſta & ſigna demonſtrarunt. In Germania glorioſe floruit *Gundekarus* Eyſtettenſis, tum in vita, tum poſt mortem mirum in modum munificus, ut ex ditata eccleſia & ſubſecutis inſignibus miraculis facile intelliges. Nec minus illuſtrem ſuggerit Anglia *Ethelwoldum* ex abbate Abbendonienſi Wintonienſis eccleſiæ præſulem, cujus miranda geſta fideliter ac ſatis fuſe tradidit VVolſtanus monachus. *Tertullinus* presbyter ac martyr Romæ & Anicii in Gallia celebris eſt: uti & *Severus* presbyter in Novempopulonia Galliæ.

EX STATU MONASTICO.

Dalmati ſeu *Dalmatii* archimandritæ, cum *Fauſto* filio monacho, ſingularis converſio & vita monaſtica in Faſtis Græcis ſolenniter memoratur. De *Gregorio* abbate Nonantulano pauca ſuperſunt. Succedit autem latiſſimus campus in geſtis *VValtheni* abbatis in Scotia, temere confuſi & duplicati, quibus ad rectam normam reducendis labori minime parcitum eſt. Neque facilius fuit ea digerere, quæ Hiberni ſatis liberaliter de ſuo abbate *Luano* ſeu *Lugidio* paulo intricatiora tradiderunt. De *Jonato* Marchianenſi in Belgio abbate dicta ſunt, quæ reperiri potuerunt omnia: impotent ſibi ſymmyſtæ, quod plura rogati non ſuggeſſerint.

Ut numero, præſtantia ac varietate excellnere admiranda Magni *Dominici*, Ordinis Prædicatorii digniſſimi Patriarchæ, geſta, ita longiori commentario operoſe juxta ac diligenter illuſtranda fuerunt. Vitæ imprimis vetuſtiſſimorum ſcriptorum a recentioribus non uſque adeo probatis, characteribus ſuis diſtinctæ, ad editionem accurate ſelectæ. Datur Chronologicum totius vitæ compendium. Tum de ſignis nativitatem prænuntiantibus, de patria, parentibus, pia pueritia, ſtudiis ac virtutibus ſermo eſt. Deſcribuntur vita inter canonicos regulares acta, itinera cum Didaco Uxamenſi epiſcopo, certamina cum Albigenſibus toto decennio conſtantiſſime protracta, multiſque prodigiis divinitus confirmata, rigore etiam in pertinaces hæreticos eorumque fautores adhibito, qua occaſione de munere Inquiſitoris agitur, itemque de Mariani Roſarii, quod tunc primum inſtitutum fuiſſe dicitur, antiquitate. Elucidatur inſtitutio & confirmatio Ordinis, non una appellatione principio inſigniti, ſed prævalente *Prædicatorum* nomine. Enumerantur itinera varia diverſis temporibus per Italiam, Galliam & Hiſpaniam non abſque ſtupendis miraculis nec non viſionibus & ecſtaſibus; adde geſta Segovienſia & quæ de ſtigmatibus circumferuntur, non neglecto ſacri Palatii Magiſterio. Eruderantur prima duo Ordinis Capitula digeruntque reliqua Sancti præclariſſime geſta uſque ad obitum, cujus & facta revelatio memoratur. Ipſa Sancti etiam forma deſcribitur, agiturque de operibus ejus litterariis. Sequuntur ſepultura, elevatio, canonizatio, cultus mire quaquaverſum propagatus & auctus etiam Soriani. Præcipua ſacra oſſa Bononiæ aſſerta, translatis alio variis reliquiis; unde & poſthuma gloria ex innumeris miraculis hodiedum lucidiſſime reſplendet. *Gualterius*, S. Franciſci diſcipulus, primus in Luſitaniam ſocios deduxit, ibidem Vimarani celebri cultu notiſſimus. Inter Tertiarios eminuit *Cicus* ſeu Franciſcus, poſt duram eremiticam vitam, apud Piſaurenſes eximia in veneratione.

EX STATU SECULARI.

Qui hoc die Tarſiæ in Bithynia refertur *Eleutherius*, a ſynonymis diſtinguitur, martyrio nobilitatus atque ſepulcro & inſigni eccleſia. *Hermilus* & alii ex

ſolis Faſtis noti ſunt. De *Leo* ſeu *Leone*, Viguentiæ in diœc. Ferrarienſi notiſſimo, plura quæ ad vitam ſpectant, enodanda fuerunt; pretioſum depoſitum etiam Clemens VIII Papa veneratus eſt. De *Felice* & *Nicetio* MM. Vetonenſibus aliiſque ſola ſupereſt cultus memoria. *Peregrinum* inter Mantuam & Lucam, non niſi cultu etiam celebratum, fruſtra Dempſterus ad regiam Scotiæ progeniem evehere conatus eſt. De *Juſtino* pueto martyre in territorio Pariſienſi non pauca perperam combinata ſunt; ſecurior videtur translationis hiſtoria in novam Corbeiam Germaniæ. *Friardi* & *Secundelli* ſingularis in diœceſi Nannetenſi veneratio; Vita ex ipſo Gregorio Turonenſi deſumpta eſt. *Peregrinus* & ſocii Cenomanenſes non niſi martyrio & cultu celebrantur. *Baumadus* Tutelenſis Baluzio propemodum debetur. *Nemeſii* ſolum ferme nomen ſupereſt. *Felicis* Gerundenſis geſta laudatiſſima ſunt, cui in martyrio ſocius *Romanus* adjungitur. *Kinedum* eremitam ſuggeſſit VValſia.

EX SEXU FEMINEO.

Lydia Purpuraria ab Apoſtolo ſatis laudata eſt. *Theodota cum tribus filiis* antiqua item veneratione gaudet. Acta Suriana a critici ſcrupulis vindicantur, iis non neglectis quæ a Combefiſio edita ſunt, aliiſque paulo brevioribus. *Ia cum ſociis* in Perſide MM., apud Græcos celebratiſſima eſt, quemadmodum & *Eudocia* ibidem gloriloſe conſummata. Neque iis multum poſtponendæ ſunt *Marana & Cyra* Bercææ in Syria ſolitudine claræ. *Perpetuam* Romanam ſacra monumenta ſuſpiciunt, ut quæ virum Africanum & filium Nazarium ad fidem perduxerit. Exſtetne uſquam corpus, inquiritur; nec ſatis certa ætas aut mortis tempus. *Fides*, *Spes* & *Charitas* cum matre *Sapientia* celebres ſunt, non apud Latinos ſolum & Græcos, ſed & apud Coptos, diverſis tamen ubique nominibus, quæ ferme appellativa dici poſſint. De patria, loco martyrii, ætate, & reliquiis controverſa ſunt omnia. Sic ex obſcutiori ſacra Aquilana hiſtoria non niſi implexa *S. Juſtæ* Acta erui potuere, quæ nihilominus ſatis accommode a noſtro Philippo Allegambe diſpoſita ſunt. *Mariæ*, dictæ *Conſolatricis*, nobilis virginis Veronenſis vita pictis tabulis reptæſentatur: ipſa ibidem ſolenniſſimo cultu pridem honorata eſt. Vita porro recte a Bagata deſcribitur. *Sigrada* vidua ſane inclyta præſtantiſſimorum martyrum Guarini ac Leodegarii mater, nobile Sueſſionenſe virginum cœnobium ſanctimonialis facta, virtutibus, ſanctitate ac miraculis non parum illuſtravit. Sic *Etheldrita* Virgo recluſa apud Anglos nominatiſſima eſt.

Atque hi ſunt præcipui Sancti, quorum Acta aut breviora etiam elogia hoc tomo illuſtrantur: quo autem die quibuſve paginis quærenda ſint ſingula, docet index alphabeticus eorumdem, toti voluminì præfixus; ætatem porro Chronologicus. Ceteta in ſubjunctis aliis indicibus quærenda ſunt. Frontem vero occupat Tractatus præliminaris Hiſtorico-Chronologicus de Patriarchis Conſtantinopolitanis, parergis hinc inde & antidotis adverſus ſchiſma Græcum neceſſariis apte & abunde communitus, auctore Guilielmo Cupero.

IN-

INDEX SANCTORUM

AD TOMUM I AUGUSTI.

A

4 AGabius epiſc. conf. Veronæ in Italia 387
2 Almedha virgo & martyr in Wallia 70
3 Anonymi vet. MM. Nicomedienſes *in Hieron.* 155
1 Arcadius archiep. Bituricenſis in Gallia. SYLLOGE de antiquo cultu, ætate & geſtis 59
4 Ariſtarchus S. Pauli Apoſtoli diſcipulus 313
3 Aſpren epiſc. conf. Neapoli in Campania COMM. HISTORICO-CRITICUS § 2. Sancti cultus, Acta & gloria poſthuma 199. § 2. Examen quarumdam circumſtantiarum, quas ſcriptores Neapolitani Actis addiderunt 202. § 3. Judicium noſtrum de ſubſtantia traditionis Neapolitanæ 205. § 4. Novum ſyſtema circa tempus quo Sanctus ad epiſcopatum Neapolitanum aſſumptus fuit 209
3 Auguſtinus epiſcopus ex Ordine FF. Prædicatorum Luceriæ in Apulia. COMM. PRÆV. § 2. Legitimus Beati cultus ex diverſis monumentis 282. § 2. Augmentum ejuſdem cultus ex recentiori confirmatione & novo Officio 285. § 3. Scriptor Actorum eorumque auctoritas & chronotaxis 286. § 4. Beati ſepulcrum, reliquiæ & recentiora miracula 289. VITA auctore Joanne Tomeo Marnavitio, epiſcopo Boſcenſi, *ex editione Sigiſmundi Ferrarii, qui in Appendice ad res Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum a pag. 1 illam Joannis Tomei lucubrationem typis vulgavit*, CAP. 1. Beati patria, parentes, religioſæ vitæ profeſſio in Ordine Prædicatorum, ſe primi labores 290. CAP. 2. Promotio ipſius ad epiſcopatum Zagrabienſem, ſtupenda quædam miracula & variæ virtutes 292. CAP. 3. Exhortatio quam ad clerum ſuæ diœceſis inſtituiſſe dicitur 294. CAP. 4. Pia illius geſta in epiſcopatu Zagrabienſi 298. CAP. 5. Concio, quam B. Auguſtinus habuiſſe traditur in comitiis Hungariæ ad ſedandas iſtius regni turbas & factiones 299. CAP. 6. Tranſlatio Beati ab epiſcopatu Zagrabienſi ad Lucerinum; paſtorales in hac poſteriori diœceſi labores ac pius obitus 304 CAP. 7. Beati ſepulcrum, reliquiæ, miracula & gloria poſthuma 306. MIRACULA ANTIQUIORA quæ poſt mortem Beati contigerunt. Ex veteri Ms. Officio Lucerino, quod cum editione Sigiſmundi Ferrarii contulimus 307
2 Aoſpicius epiſcopus Aptæ Juliæ in Provincia Galliæ 155

B

4 BAomadus conf. Totalæ apud Lemovices in Gallia. SYLLOGE de cultu & geſtis, *ex Baluzii monumentis Tutelenſibus* 334
2 Baudaridus epiſc. conf. Sueſſionæ in Gallia, COMM. PRÆV. Sancti nomen, cultus ætas, Acta, reliquiæ, elogium 60. VITA *ex Ms. eccleſ. Cathedralis Sueſſionenſis, deſcripta a Nicolao Belforti, ſervata capitum in autographo diſtinctione*. CAP. 1. Paſtor in omnibus perfectiſſimus, impiorum calumniis apud regem accuſatus, in exſilium pellitur. Sed preſſi calamitatibus Sueſſiones, ipſum requirere coguntur 63. CAP. 2. Repertus in Anglia, ad ſedem ſuam honorifice reducitur; gregem calamitatibus liberat, multiſque clasus miraculis S. Medardum ſepelit, & meritis plenus Isbotum præmio coronatur 65
3 Betharius epiſc. confeſſor Catuoti in Gallia. COMM. PRÆV. Sancti cultus, Acta & ætas 268. VITA auctore anonymo ex Ms. D. Andreæ du Cheſne, collato cum Ms. bibliothecæ noſtræ Claromontanæ Paſiſiis 269
5 Bonos, Fauſtus, Mautus, Primitivus, Calumniosus, Joannes, Exupetius, Cyrillus, Theodorus, Baſilios, Caſtulus & Honoratus MM. Romani. *Ex Actis S. Stephani PP.* 20

C

4 CReſcentianus, Juſtus & forte Sachintus vel Jachiurus. *Ex Hieron.* 318
Ciccus ſeu Francicus conf. Tertii Ordinis S. Franciſci, Piſauri in Marchia Anconitana COMMENT. PRÆV. De aliquali cultu, ætate & geſtis 658. VITA in lectiones novem diviſa, ex Ms. Piſaurenſi 660
5 Cyrillus, Aquila, Petrus, Domitianus, Rufus & Menander *ex Martillis* 29

D

3 DAlmatus vel Dalmatius archimandrita, & Fauſtus ejus filius ac monachus CPoli. COMM. PRÆV. §. 1. Veroſimilior venerationis dies, antiquus cultus, duplex Actorum compendium; & nonnulla S. Dalmatii elogia 213. §. 2. Varia Actorum exemplaria & eorum auctoritas 215. §. 3. Obſcura & intricata Sancti chronotaxia utcumque explicata 217. ACTA quæ Auſelmus Bandorus tomo 2 Imperii Orientalis a pag. 697 Græco-Latine edidit ex Ms. codice San Germanenſi, quem

nos cum duobus aliis Mss. Græcis contulimus. Cap. 1. Sancti conversio, vita monastica, & auxilium Synodo Ephesinæ latum contra hæresim Nestorii 218 Cap. 2. Aliquot epistolæ ultro citroque missæ in causa Nestorii, pia S. Dalmatii mors & honorificæ exsequiæ 221
a Dacem Beati Vallumbrosani Rodulfus, Rusticus, Ericius, Albertus, Hieronymus, Maliot, Benignus, Orlandus, Thesaurus & Michael; quorum hac die translationis festum agitur 101. *Acta* recognitionis & approbatio. reis reliquiarum Beatorum Congregationis in monasterio Vallis Umbrosæ repertarum, cum sententia lata per D. episcopum Fesulanum. *Pars* 1, qua exponuntur præambula 102. *Pars* 2, Depositiones Valariani Abbatis 103. *Pars* 3, Earum prosecutio & episcopi approbatio 105
3 Dingenus & Stephanus, sorta & Albinus Romæ. *Ex Martilli* 213
4 Dominicus confess. fundator Ordinis FF. Prædicatorum Bononiæ in Italia. Comm. præv. § 1. Præmittitur notitia vetarum auctorum, qui Vitam Sancti conscripserunt 358. § 2. Ficti & suppositicii vel dubii ejusdem Vitæ scriptores, qui sub nomine vetarum aut aliorum perperam ab aliquibus allegantur 361. § 3. Examinatur auctoritas Alani de Rupe, qui stupenda & antiquia ignota S. Dominici gesta narrat 364. § 4. Judicium de recentioribus ejusdem Vitæ scriptoribus, qui post Alanum de Rupe floruerunt 367. § 5. Præmonitio de vetustis Sancti Actis, quæ post hunc commentarium adituri sumus 370. § 6. Chronologicum Vitæ compendium, juxta quod reliquus Commentarius prævius ordinabitur 373. § 7. Examen signorum, quæ nativitatem Sancti prænuntiasse & antecessisse dicunt 377. § 8. Annus nativitatis, patria, parentes & consanguinei 381. § 9. An Sanctus ex nobilissima Guzmanorum familia oriundus fuerit 384. § 10. Pia Sancti puritia, studia litterarum, & ac tempora enimia virtutum exercitia 387. § 11. Pia Sancti vita intra Canonicos regulares, & examen quarumdam rerum, quæ hoc tempore ab ac gesta memorantur 390. § 12. Sancti itinera cum Didaco episcopo Uxamensi, & varia quæ in iis contigisse traduntur 394. § 13. Prima Sancti certamina cum hæreticis Albigensibus, & fundatio monasterii Pruliani 399. § 14. Alia gesta tempora decennii, quod Sanctus conversioni hæreticorum impendit 400. § 15. Nonnulla alia, quæ tunc in partibus Tolosanis acciderunt & eidem Sancto tribuuntur 406. § 16. Actus judiciales, quos Sanctus contra Albigenses exercuit, & hac occasione digressio de suppliciis hæreticorum 410. § 17. An Sanctus a Pontifice Romano constitutus fuerit primus Inquisitor contra hæreticam pravitatem 414. § 18. An Sanctus instituerit Ordinem de Militia Jesu Christi, qui postea in tertium Ordinem de Pœnitentia mutatus sit 418. § 19. Quid sit Psalterium seu Rosarium Deiparæ, & an Sanctus Prædicatorum fundator illud primus instituerit 452. § 20. Argumenta eorum, qui primum Rosarii institutionem S. Dominico tribuunt, & responsa, quæ illis opponi possunt 427. § 21. Argumenta illorum qui originem Rosarii putant antiquiorem ætate S. Dominici, & ad ea responsiones, variæque ad hæc responsæ observationes 432. § 22. Conamen Sancti ad instituendum Ordinem Prædicatorum, electio regulæ & constitutionum 437. § 23. Tolosanum Fratrum cœnobium, notitia de primis Sancti sociis, & alia nonnulla, quæ hoc circiter tempora ante confirmationem Ordinis contigerunt 440. § 24. Confirmatio Ordinis Prædicatorum, singularia illius elogia, & breves vindiciæ ab impacta adhuc calumnia 443. § 25. Quomodo hic Ordo titulum Prædicatorum acceperit & quibus aliis nominibus appellatus fuerit 448. § 26. Reditus Sancti ex urbe Romana in Tolosanum, dispersio primorum sodalium per Hispaniam & Galliam, & origo conventus Parisiensis 452. § 27 Discessus Sancti ex partibus Tolosanis ad urbem Romanam, insignia quædam miracula, & synopsis rerum, quas Romæ gessit 456. § 28. Primaria cœnobii Bononiensis, mira visio Reginaldi, qui Ordinem ingredi vovarat, & habitus Prædicatorum post hanc visionem mutatus 460. § 29. An Sanctus Romæ exercuerit Magisterium sacri Palatii, ad Ordinem admiserit S. Hyacinthum, & viderit divinam assentiam in quadam eastasi 465. § 30. Alia nonnulla quæ Sanctus in hac commoratione Romana gessisse dicitur 469 § 31. Hispanicum S. Dominici iter, gesta Segoviæ, posthuma commorationis Segoviensis monumenta, & an Sanctus ibi sacra stigmata acceperit 472 § 32. Alia nonnulla quæ Sanctus in Hispania gessisse perhibetur 476 § 33. Quo tempore Sanctus ex Hispania in Galliam Italiamque discesserit, & quæ in illo itinere gesserit 480. § 34. An Sanctus interfuerit comitiis Franciscanorum, quæ vulgo Capitulum Storeatum appellantur. 484 § 35. Alsatom colloquium quod Sanctus noster Romæ aut Perusii cum S. Francisco habuisse dicitur 487. § 36. Varia Sancti gesta & itinera usque ad Pentecosten anni 1220 seu primum Capitulum generale 489 § 37. Acta quædam in primo Capitulo generali, quod Bononiæ anno 1220 celebratum est 493. § 38. Sanctus post primum Ordinis sui Capitulum generale ad diversas Italiæ civitates excurrit 496. § 39. Varia narratio de conversione Benedictæ Florentinæ, quæ cum fabulosa ejusdem conversionis historia conferri potest 501. § 40. Ultima Romana Sancti commoratio, & reditus Roma Bononiam, ubi exeunte Maio anni 1221 secundum capitulum generale celebravit 506. § 41. Acta in secundis comitiis generalibus, quibus Sanctus interfuit 509 § 42. Examen eorum, quæ Sanctus post secunda Ordinis comitia usque ad ultimum morbum faciisse traditur 522 § 43. Aliqua Sancti gesta, quæ ad certum tempus reduci non potuerunt 534. § 44. Ultimus Sancti morbus, pia mors, cælitusque absentibus facta ejusdem obitus saveltio 537 § 45. Corporis Sancti forma, & Opera litteraria, quæ ab eo posterisati salita dicuntur 521. § 46. Prima Sancti sepultura, & postmodum honorifica sacri cadaveris elevatio 524. § 47. Legitimus processus, & alia ad locum temporaque canonizationis spectantia 526. § 48. Sancti cultus diversimode propagatus & auctus 530 § 49. Præcipua Sancti ossa apud RR. PP. Prædicatores Bononienses conservata, iisdemque asserta 532.

§ 50. Nonoullæ ejuſdem Sancti reliquiæ alio translatæ & variæ per eas patratæ miracula 534. § 51. Effigies S. Dominici in Sorianenſi Prædicatorum cœnobio, ubi interceſſione ejuſdem Sancti plura elicentibus ejus beneficia conſeruotur 537. § 52. Poſthuma Sancti gloria ex innumeris miraculis 541. VITA auctore B. Jordano, ſyochrono, ex Ordine Prædicatorum & ſecundo ejuſdem Ordinis Magiſtro generali. Ex antiquo Ms. membranaceo Uxamenſi, quod conſervatur in codice Muſei noſtri Signato ✠ Ms. 162, & cum editione Echardi collatum eſt. Prologus. CAP. 1. Sancti patria, pueritia, ſtudia litterarum, virtutes, digoitas in Ordine Canooicorum Regularium, itinera & prima cum hæreticis Albigenſibus certamina 545. CAP. 2. Bellum contra Albigenſes decretum, intrepida S. Dominici inter hæreticos conſtantia, confirmatio Ordinis Prædicatorum ab ipſo procurata, & Hiſpanicum Sancti iter 549. CAP. 3. Pia Reginaldi mors, profeſſio teliginſa Jotdani & Henriei io Ordine Prædicatorum, & ejuſdem Heorici laudes 551. CAP. 4. Duo Prima Ordinis Capitula generalia, Sancti felix obitus, honorificæ exſequiæ, quædsm miraeula & eximiæ virtutes 554. CAP. 5. Mira F. Bernardi energumeni hiſtoria, honorifica eorporia S. Dominici elevatio ſeu rranſlatio, & diverſa miracula eo tempore pet io. terceſſionem ejuſdem Sancti patrara 556. VITA ALTERA quam F. Bartholomæus Tridentinus ex Ordine Prædieſtorum aote medium ſeculi XIII breviter conſcripſit. Excerpta eſt ea Ms. Codice 2061, qui Romæ in Bibliotheca eminentiſſimi Cardinalis Barberini exſtat, & nnne primom typis exenditur 559. ACTA AMPLIORA, qnæ F. Theodoriens de Appoldia, ſuppar Ordinis Prædieatorum ſcriptor ex vaſiis antiqnioribus monumentis collegit. Nunc primum ea ſincers & integra exhibemus ex membransceo noſtro codice P. Ms. 8, quem cum altero Muſei noſtri codiee ſignato P. Ms. 7 contulimns. Prologus primus 562. Prologus a 563. Titali veterum Capitalorum. Pars 1, pars 2, pars 3, pars 4, pars 5, pars 6, pars 7, pars 8. 564 & 565. CAP. 1 Sancti prænuntiata nativitas, pia pueriria, ſtudia litterarum, miſericordia erga pauperes, aliæque virtutes; converſario & dignitas inter Canooicos regulares 566. CAP. 2. Iter cum epiſcopo Oxomenſi, prima eootra hæreticos Albigenſes certamins, & varia Sancti miraeula 568. CAP 3. Ardeos martyrii deſiderium, eonvetſio quorumdam mulierum hæretiearum, & aliqua Sancti miraeula in partibus Toloſaois patrata 571. CAP. 4. Sancti humilitas io recnſando dignitate epiſcopali, ceſſiſſis, duæ prophetiæ, benevolentia Comitis Montisfortis, aliorumque erga ipſum 573. CAP. 5. Prædictiones de inſtitueodo Ordine Prædicstorum, conſilium iſtius ioſtitutionis revelatione probatum, & ejuſdem Ordinis ſplendor euidam theologiæ magiſtro in viſione oſtenſus 574. CAP. 6. Diverſæ Sancti ravelationes, approbatio Ordinis Prædicatorum impetrata, & diſperſio primorum fodalium ab ipſo facta 576. CAP. 7. Fervences ejus prædicationes, fama ſanctitatis, reformatio ſanctimonialium, & inſignia qnædam illius miracula 577. CAP. 8. Migrario FF. Prædicatorum & ſanctimonialium in alterum loeum, trsnslatio imaginis Deiparæ, ejectio dæmonis ea energumena, & ſres moniales a febri moz liberatæ 580. CAP. 9. Zelus Sancti, miſſio fratrum Bononiam, Reynaldi morbus ptecibus ejus ac mira Deiparæ unctione eurarus, oovus Ordinis habitus ei. dem ægrotanti oſteoſus, & punitio alieujus, qui ſacram Prædieatorum veſtem ludibrio expoſuerat 581. CAP. 10. Revelationes Sancto factæ de ſingulari Deiparæ affectu erga Otdinem Prædicatorum, & ſubitaoea duarum mulierum ſanatio preeibus illius mirabiliter obtenta 583 CAP. 11. Geſta Reynaldi aliorumque illuſtrium Prædicatorum, apparitiones, rentationrs, & varia alia qnæ in Conventu Bononieoſi eontigerunt 584. CAP. 12. Mira cibi & potus multiplieatio, propheria, aliaque Sancti mirscula Romæ Patrata 586. CAP. 13 Dæmon a Sancto caſtigarus, vinum rurſus multiplicatum, mira linguæ ignotæ iotelligentia, aliaqne prodigia 588. CAP. 14. Prodigioſa pueri læſi ac matris febricitantis ſanatio, ſevera pspectatis & regulæ obſervaotia, itera. ta panis ac vini multiplieatio 590. CAP. 15. Variæ dæmonis ioſidiæ frandeſque pateſactæ, ſumma in Sancto dilectio eusogelicæ pauperratis & ejuſdem virrutis commendario 592. CAP. 16. In primo Capitulo generali effulgens Sancti humilitas, ſorte ac ſuavis ſuorum gubernatio, ſtricta regularum & jejuniotum euſtodia etiam in itineribus ſervata 593. CAP. 17. Fervena Sancti aelus in ptocuranda aoimarum ſalute, magna orationis efficacia, & firma in Deo fiducia 596. CAP. 18. Propagatio & incrementum Ordinis Prædieatorum, forms corporea ſancti Conditoris, & ſingulares animæ ejus dotes 598 CAP. 19. Efficaces Sancti eoneiooes, ardens otatioois ac motificationis ſtudium, tenera devotio in ſacrificio Miſſæ, abſtinentia, & prævia imminensis ſuæ mortis notitia 599. CAP. 20. Ultimus Sancte morbus, pia monita, & felix mots abſentibus qoibuſdam ſtatim revelata 601 CAP. 21. Honorificæ Sancti exſequiæ, varia beneficia ſtatim poſt obitum ejus noonullis collata, & revelatio euidsm facta de magnia illius meritis ac virtutibus 603. CAP. 22. Illoſtre Ordinis Prediestorum incrementum poſt mortem ſancti Inſtitutoris, & magnus primorum Fratrum ſervor ad imitandam Fundatoris ſui ſanctitatem 605. CAP. 23. Ordo Prædicatorum magna primorum Fratrum pietate, ſingulsri Deiparæ eurs, quibus revelationibus & earitate erga proximum elarus 607. CAP. 24. Aliquor miraeula patrata per interceſſionem S. Dominiet, antequsm ſolenniter catalogo Sanctorum adſcriberetur 609. CAP. 25. Trsnſlatio ſacri cadaveris ad honorificentiorem loenm, & in ea tranſlatione fragrantiſſimus odor abomnibus adſtantibus perceptus 611. CAP. 26. Compendium jutidicæ relationis novem teſtium juratorum de virtutibus Sancti, quas viderant; & aliquot miracula quæ eirea rempos hujus exsminia eontigerunt 614. CAP. 27. Apoſtoli. ci Prædicatorum labores apud Cumsnos & Hungsros, & varia prodigia, quæ perneioio S. Dominici in illis regionibus patrata ſuot 616. CAP. 28. Aliqua miraeula, quæ ioterceſſione ejuſdem Sancti io Hungaria & Sicilia enotigerunt 618. CAP. 29. Mira ſanatio monialis eu-

enjuſdem in Syria, & reſuſcitatio pueri mortui in Hungaria, qui poſtmodum Ordinem Prædicatorum ingreſſus eſt 620. Cap. 30. Quædam revelationes ac punitiones, quas Fratres Minores ad gloriam S. Dominici Fratribus Prædicatoribus indicaſſe dicuntur, & serpentinæ ſanatio abbatis Ciſtercienſis, qui nondum Sanctum ejuſque Ordinem diligebat 621. Cap. 31. Bulla Gregorii IX Pontificis, qua eximium Prædicatorum Fundatorem albo Sanctorum inſcribit 624. Cap. 32. Myſtica quædam viſio & revelatio de S. Dominico & S. Franciſco, eorumque Ordinibus 625. Cap. 33. Aliæ mirabiles viſiones de primitiva ſanctitate Prædicatorum, & magna eorum gloria in cælo 628. Cap. 34. Novem orandi modi, quibus Sanctus utebatur, & duo exempla, quæ alibi omiſſa ſunt 629. Relatio juridica, in qua novem teſtes oculati & jurati ex Ordine Prædicatorum, narrant pia geſta & miracula S. Dominici, quæ in vita, obitu vel poſt mortem ejus obſervaverant. Ex editis apud R. P. F. Jacobum Echardum, qui hoc authenticum inſtrumentum inter Scriptores Ordinis Prædicatorum recenſitos tom. 1. pag. 44 & ſequentibus, nuper ex Ms. codice Carcaſſonenſi in lucem dedit 632. Cap. 1. Teſtimonium Prioris Bononienſis de iis rebus, quæ in converſatione, ultima ægritudine, ac poſt mortem Sancti contigerunt 633. Cap. 2. Narratio eorum quæ F. Guilielmus de Montferrato, & F. Amizo Prior Paduanus in vita & poſt obitum Sancti obſervarunt 635. Cap. 3. Teſtificatio F. Bonviſi & F. Joannis Hiſpani de diverſis Sancti virtutibus, quas viderunt & audiverunt 636. Cap. 4. Expoſitio eorum quæ F. Radulphus circa converſationem, mortem & ſepulturam Sancti declaravit 639. Cap. 5. Declaratio illarum rerum quas F. Stephanus, Prior Provincialis Lombardiæ de Sancti vita, patrocinio ac translatione noverat 641. Cap. 6. Notitia eorum quæ F. Paulus Venetus & F. Frugerius Penenſis circa geſta Sancti ejuſque miracula teſtati ſunt 643. Epistola authentica qua ſubdelegati inquiſitores Toloſani exponunt ea, quæ circa virtutes & miracula S. Dominici ex teſtibus oculatis ac juratis audiverant. Ex editione R. P. F. Jacobi Echardi inter ſcriptores Ordinis Prædicatorum recenſitos tom. 1 pag. 56 & ſequentibus. 645. Miracula quæ Rothomagi in Normannia ab anno Chriſti MCCLXI, uſque ad annum MCCLXX contigerunt. Ex parvo Ms. codice Audomatenſi in membrana exarato, quam cum editione R. P. F. Jacobi Echardi contulimus 648. Sectio 2, 650. Sectio 3, 652. Sectio 4, 654. Miracula quæ variis locis & temporibus geſtata ſunt, & quæ nec in Commentario prævio nec in Collectione Theodorici de Appoldia leguntur. Ex Vita S. Dominici apud Joannem Antonium Flaminium fo. 86 verſo & ſequentibus ea excerpſimus 656

E

4 Eudocia martyr in Pontide. Cultus & elogium apud Græcos. Eademne ſit cum S. Ia, an diverſa 328

2 Eleazarus Senex, ſeptem fratres Machabæi & horum mater, Antiochiæ in Syria Comm. præv. § 1. Sanctorum fratrum appellatio, genus, ætas, palæſtia ſeu locus martyrii. 5. § 2. Cultus celebertimus juxta ac vetuſtiſſimus in univerſa Eccleſia 7. § 3. Pauca de multis Sanctorum Patrum encomia 8. § 4. Reliquiæ & Acta 10. Acta ex ipſis Sacris litteris. Cap. 1. Martyrii occaſio ex immani Antiochi Epiphanis Judæorum perſecutione ex Machab. lib. 1, cap. 1 a V. 21, conjuncto cum lib. 2, cap. 5 a V. 22 ad finem, & ejuſdem libri cap. 6 uſque ad V. 17. 12. Cap. 2. Ipſius martyrii hiſtoria ex lib. 2 cap. 6 a V. 18 ad finem & toto cap. 7. 14. Monitum 15

4 Elentherius martyr Tarſiæ in Bithynia. Comm. præv. Sancti cultus; reliquiæ; eccleſiæ, Acta & tempus martyrii 318. Acta auctore anonymo, *ex inſigni Codice Ms. bibliothecæ Cæſareæ Viennenſis*. Cap. 2. Sancti locus natalis, officium in aula, virtutes, converſio, baptiſmus 321. Cap. 3. Ejus a famulo proditi conſtantia, martyrium, ſepulcrum illuſtre miraculis 324

4 Epiphanius & Iſidorus MM. Veſontione in Gallia Sylloge de cultu. 326

2 Ethelditha ſeu Alfreda virgo recluſa in cœnob. Croylandenſi in Anglia. Comm. hist. Sanctæ cultus, Acta, reliquiarum exuſtio 173

5 Ethelwoldus ex abbate Abbendonienſi Wintoniæ in Anglia epiſcopus. Comm. præv. § 1. Scriptores Vitæ, cultus ex Martyrio & hymno deprecatorio 83. § 2. Sacri corporis elevatio, Officium & Miſſa 84. § 3. Aliqualis præcipuorum geſtorum chronologica ſeries 88. Vita auctore Wolſtano monacho Wintonienſi. *Ex Actis Sanctorum Ord. S. Benedicti Sec. 5, a pag.* 608. Præfatio. Ordo Capitulorum in editione Mabillonii. Cap. 1. De Sancti miraculoſo ortu, clericatu, ſacerdotio & monachatu Glaſtoniæ, unde factus abbas Abbendonienſis 89. Cap. 2. De ejus geſtis Abbendoniæ, unde ad Wintonienſes inſulas promotus, clericos expulit, a quibus propinatum venenum ionoaie hauſit 92. Cap. 3. Alia præclare geſta, præſertim in erigendis reſtaurandiſque variis cœnobiis; de translatione S. Swithuni, deque eximia ejus caritate tempore ſimis. 93. Cap. 4. Inter continuas infirmitates variis mirandis ſignis inclaruit, etiam prophetiis & viſionibus 94. Cap. 5. De eccleſiæ veteris monaſterii dedicatione, Sancti obitu, multiſque exinde, & poſt facti Corporis elevationem ſecutis miraculis 96. Vita metrica Wolſtani monachi Ventani 98

3 Euphronius epiſc. Auguſtodunenſis in Gallia 227

4 Euphronius epiſc. conf. Turonis in Gallia. Sylloge de cultu, ætate & geſtis. Pars 1. Cultus & elogia 336. Pars altera ætas & geſta 337

1 Exuperius epiſc. confeſſ. Corbolii in agro Paſiſienſi. *Comm. hiſtoricus*. De geſtis, cultu, translationibus & miraculis. § 1. Sancti ætas, geſta

geſta & cultus apud Baiocenſes 52. § 2. Translatio in Franciam, ac demum Corbeiam ubi ut ſingulatis pattonus ſolenniſſime colitur 53

F

1 FElix martyr Gerundæ in Catalaunia, cui Rumanus adjungitur. COMM. PRÆV. § 1. Sancti a ſynonymo, itidem martyre Gerundenſi, diſtinctio, patria, profeſſio, tranſitus in Hiſpaniam, an cum ſociis, ibique geſta aa. § 2. Antiquiſſimus Sancti cultus; Paſſio apud Adonem contracta, Officium, hymni &c. 24. § 3. Reliquiæ, miracula, conſtans veneratio, Acta ſuſpecta 25. ACTA ea perverſtin codice Moiſſiacenſi, cum quatnor aliis Mss. collato 26

2 Felix & Nicetus MM. Veronæ in Italia *ex Marillis* 155

3 Fides, Spes & Charitas atque item Sophia ſeu Sapientia earum mater Romæ. COMM. CRITICUS. Præfatiuncula 16. §. 2. Sanctarum enim apud Græcos æque ac Latinos, ſed diverſis diebus ac modis 16. §. 2. Nomina, genus, patria, ætas, reliquiæ & Acta 18

1 Friardus & Secundellus reclusi in diœc. Nannetenſi Galliæ. COMM. PRÆV. Sancti utriuſque cultus, reliquiæ, ætas & Acta 56. *Vita ex S. Gregorio Turonenſi lib. de Vitis Patrum cap.* 10. 57

G

3 GAuſtidus epiſc. Cenomanenſis in Gallia. COMM. PRÆV. Beati cultus; Acta horumque ſupplementum & illuſtratio 277. ACTA auctore anonymo ſed coævo apud Mabillonium in veteribus analectis 280

3 Gregorius abbas Nonantulanus in Italia 329

2 Gualterus epiſc. diſcipulus S. Franciſci Aſſiſiatis, Vimarani in Luſitania. COMM. HISTOR. Beati cultus; elogia; reliquiæ; miracula; translationes 324

2 Gundecharus epiſc. Eyſtadii in Germania. COMM. HISTORICUS § 1. Cultus ejus & reliquiæ apud Eyſtadienſes 275. § 2. Acta uſque ad obtentam ſedem Eyſtettenſem 278. §. 3. Geſta in epiſcopatu & felix obitus 279. Exemplar inſtrumenti quo B. Gundecharus prębendam inſtituit, quam circumeuntem appellant. *Ex Ms. cathedralis eccleſiæ Eyſtettenſis* 282. MIRACULA glorioſi pontificis Gundechari, auctore, ut putamus, Philippo epiſcopo Eyſtettenſi AXXIX. *Ex Ms. Pontificali archivi epiſcopalis Eyſtettenſis*. CAP. 1. Elevatio ſacri corporis ejus, & prodigia 84 hanc præcedentia, comitantia & brevi conſecuta 284. CAP. 2. Alia prodigia duo & viginti tum facta patrocinio beati ejuſdem Antiſtitis 286. CAP. 3. Reliqua decem ejuſdem Beati miracula 287

H

3 HErmellus martyr Conſtantinopoli *Ex Marillis* 212

I

4 IA ac ſocii MM. in Perſide. Cultus ex Martyrol. Romano ac tabulis Græcis; tempus martyrii; Acta 328. MARTYRIUM auctore anonymo, ex bibliotheca Vaticana cod. 1672, cum Ms. bibliothecæ Cæſareæ collatum 329

1 Joonatus conſ. abbas I Marchianenſis in Belgio. COMM. HISTOR. § 1. Notitia loci & Sancti, ejuſque geſta & ætas 70. §. 2. Cultus ſacer & brevia hinc inde elogia 72. § 3. Sacri corporis elevatio, translatio & relatio 74

1 Juſta virgo & martyr Aquilæ in Veſtinis. COMM. PRÆV. De Sanctæ ſociorumque ejus cultu & geſtis 38. ACTA *ex variis Mss. contracta* a P. Philippo Alegambe S. J. 40. APPENDIX de ſacri corporis inventione 42. Sanctorum Juſtini Felicis, Florentii, Juſtæ & Umbraſiæ corporum inventio. ibid. APPENDIX ALTERA. De S. Juſtæ reliquiis 44

ù Juſtinus puer martyr in territorio Pariſienſi. COMM. PRÆV. §. 1. Cultus Sancti & elogia Pariſienſium 30. §. 2. Variæ elogiorum & Actorum difficultates 31. § 3. Juſtini translatio in Corbejam Saxoniæ 31. VITA METRICA. *Ex tomo 3 operum Venerabilis Bedæ* 34

K

1 KInedus eremita conf. in Wallia. SYLLOGE de ætate, cultu & portentoſis geſtis 69

L

1 LEontius, Attius, Alexander, Cindeus Mneſithius, Cyriacus, Menæus, Catamus & Euclæus. *Ex Menologio Græco* 21

1 Leus ſeu Leo presb. conf. Viguentiæ in diœc. Ferrarienſi. COMM. PRÆV. Sancti cultus, ætas, translatio & Acta 46. VITA. *Ex tomo 12 bibliothecæ Oratorii Romani fol.* 339. 48. APPENDIX in qua ex cirata ſuperius Bernardini antiſtitis epiſtola, varia alia dubia ad S. Leum ſpectantia elucidantur 49

4 Lugidus ſive Luanus abbas Cluainſertenſis in Hibernia. COMM. PRÆV. Sancti nomina, diſtinctio, cultus, ætas & Acta 339. VITA *ex antiquo codice noſtro Mſ. membranco Salmanticenſi* P. Ms. 21, *cum aliis collato*. CAP. 1. S. Luani natales & mirabilis infantia, ac puericia 340. CAP. 2. Educatio ejus apud S. Congallum abbatem Benchorenſem; plura ibi miracula, fundatio Dromaſnectæ 344. CAP. 3. Mutatio non una ſtationum, fundatio cœnobii Cluainſertenſis, varia miracula 345. CAP. 4. Lenitas erga ſubditos: miracula varia 347. CAP. 5. Prodigia plura: exaltatio S. Gregorii magni revelata, prophetia 349. CAP. 6. Alia miracula: ſanctus obitus: contentio de corpore: feſtus in cælum tranſitus 350

3 Lydia Purpuraria, Philippis in Macedonia. *Ex Actibus Apoſtolorum* 299

M

3 MArana & Cyra Beręæ in Syria, COMM. PRÆV. Cultus earum in eccleſia Latina & Græca 225. VITA auctore Theodoreto ep. Cyri.

Cyri. *Ex editione Jacobi Sirmondi S. J.* 226.
1 Maria Conſolatrix virgo Vetonæ in Italia. COMM. de cultu & geſtis 81
3 Martyres paſſi ſub Abenner in India. *Ex Martilo Romano* 212
2 Maximus epiſc. conf. Patavii in Italia. Sancti ætas, inventio, canonizatio, tranſlationes 309

N

1 NEctarius epiſc. confeſſor Viennæ in Gallia. *Ex Martillo* 51
3 Nemeſius confeſſor. *Ex Martilo Uſuardi* 46

P

4 Peregrinus, Machoratus & Viveotisous MM. apud Cenomanos in Gallia 333
3 Peregrinus conf. apud Alpes Mutinam inter & Lucam. COMM. CRITICUS. Conſtans Sancti cultus, Acta fictitia 75. ACTA FABULOSA ea duobus Mss. conſimilibus 77
4 Perpetua Romæ. Cultus, elogia, geſta, ſepultura, locus & annus mortis 314
1 Petri ad vincula Romæ. *Ex Martillo* 16
3 Petrus epiſc. Anagniæ in Italia. COMM. PRÆV. § 2. Beati cultus, inſtitutum monaſticum, dignitas abbatialis, canonizatio & miracula 230. § 2. Acta eorumque ſcriptores 231. VITA *ex membroſo codice pervetuſto eccleſiæ Anagninæ*, CAP. 1. Sancti nobilitas, vita monaſtica, munus in Curia Romana, epiſcopatus, legatio Conſtantinopolitana, & quædam miracula 233. CAP. 2. Columnia Sancto impacta, peregrinatio Hieroſolymitana, ſeditus, eccleſiæ Anagninæ conſtructio, iteratos diſceſſus ac reditus & ipſius proſopographia 237. CAP. 3. Sancti morbus, prophetia, mors, ſepultura, ſucceſſores & nonnulla miracula 239
2 Petrus epiſc. conf. Oxomi ſeu Uxamæ in Hiſpania COMM. PRÆV. § 2. Sancti cultus, patria & profeſſio 189. § 2. Ætas & geſta 191. ACTA apud Tamayum, ea Mr. veteſto Legendario Aſturicenſi 195

R

4 RAynerius archiepiſcopus Spalatenſis & martyr in Dalmatia. COMM. PRÆV. Sancti cultus & Acta 354. ACTA, auctore Thoma, archidiacono Spalatenſi, in Hiſtoria Salonitana 355
2 Rutilius martyr in Aſtica 146

S

1 SEcundina, Donatula, Secundola, Maaſima, Juſta, Menandet, Profundus & forte Silvanus & Donatus. *Ex Hieron.* 29
4 Sergius & Bartholomæus. *Ex Hieron.* 318
2 Serenus epiſc. Maſſilienſis Blanderati in Italia. COMM. HIST. § 1. Sancti geſta quædam explicata, & cultus apud Blanderatenſes aſſertus 157. § 2. Ejuſdem ibidem cultus antiquitas ex loci traditione & monumentis comprobata 160. § 3. Cultus ejuſdem in metrocomia Blanderaſenſi, vetuſta ſolemnitas & incrementum per miracula 162. Reliquiarum S. Serени ſtatus & cultus hodiernus 165
3 Severus presb. conf. in Novempopulana Galliæ *Ex Gregorio Turonenſi* 55
4 Sigrada vidua Sueſſione in Gallia. SYLLOGE de cultu, ætate & geſtis 353
2 Stephanus Papa I 2o mart. Romæ. COMM. PRÆV. § 1. Cultus ejus ismquam martyris proprie dicti 112. § 2. Ejus patria, parentes, geſta quædam uſque ad annum Chriſti CCLV 114 § 3. Ejuſdem ſententia conſta S. Cyprianum & alios de iteratione Baptiſmi, ab hæreticis aut ſchiſmaticis collati 116. § 4. Acta S. Stephani advarſus S. Cyprianum & rebaptizantes a potiori Eccleſiæ parte conſtanter ab initio probata 118. § 5. Cenſura quæ de Sancti geſtis narrantur a variis ſcriptoribus, maxime ab Anaſtaſio Bibliothecario 121. § 6. ACTA MARTYRII eorumque auctoritas 124. § 7. Prima tranſlatio reliquiarum ejus ex cœmeterio Calliſti ad cœnobium S. Silveſtri de Capite 126. § 8. Earum tranſlationes ac diviſiones aliæ poſteriores. 129. § 9. Alia reliquiarum ejus tranſlatio ad cœnobium Columnenſe prope Tranum in Apulia anno MCLX 131. § 10. Earumdem diuturna ibidem defoſſio, & ſecuta inventio; item novæ tranſlationis occaſio & apparatus 133. § 11. Tranſlatio reliquiarum noviſſima ex cœnobio B. Mariæ de Columna prope Tranum, ad urbem Piſanam MDCLXXXII. 136. ACTA *Ex codice noſtro membranaceo ac pervetuſto Q Mr. 6. cum aliis pluribus Mss. editiſque collato.* CAP. 1. S. Stephanus, Valeriano Eccleſiam perſequente, ſuos confirmat & plurimos ethnicos convertit ad Chriſtum 139. CAP. 2. Martyria S. Stephani Papæ & diſcipulorum ejus 142

T

4 TErtullionus presb. & M. Romæ. COMM. HISTORICUS 316
2 Theodota ac tres filii MM. Nicææ in Bithynia. Item de alia ſynonyma cum ſeptem filiis Cæſareæ in Mauritania. COMM. PRÆV. § 1. Cultus apud Græcos & Latinos; elogia, ædes ſacra Cpoli, Acta 147. § 2. Diſcutiuntur Acta a Combefiſio edita; exemplaria Mss., Theodota una an triplex 149. § 3. Singularia quædam circa Sanctam noſtram ejuſque filios puncta propoſita ac diſcuſſa; locus a Combefiſio in ſuis Actis perperam Latine redditus 150 PASSIO *ex Actis S. Anaſtaſiæ martyris apud Surium ad diem* XXV *Decembris*. CAP. 1. Sancta ſiſtitur Diocletiano imperatori; Leucadii nuptias ſperoit; virtutes exercet cum S. Anaſtaſia, mittitur in Bithyniam. 152. CAP. 2. Filii primogeniti conſtantia virgis probata; oppugnata ſanctæ Martyris pudicitia, ai divinitus defenſa; martyrium, apparitiones 153. ACTA ALIA *auctore anonymo a Combefiſio edita inter illuſtrium Chriſti Martyrum lectas triumphos a pag.* 247. Sancta cum filiis ſiſtitur Bithyniæ præfecto; deſiderium martyrii, quo poſt cruciatus omnes ſimul in igne coronantur *ibidem.*

V

1 VErus epiſcopus Viennenſis in Gallia 20

W

2 WAlthenus abbas Ordinis Ciſtercienſis in Scotia. COMM. PRÆV. § 1. Immemorabilis Sancti cultus ex variis monumentis probatur 241. § 2. Inconſiderata ejuſdem Sancti cum altero confuſio, falſa multiplicatio aut duplicatio, & hujus poſtremi erroris origo 242. § 3. Scriptor Actorum, nonnulla eorum compendia, annus dieſque, quibus Sanctus obiit, & cæleſtes litteræ de inſtante morte præmonentes examinantur 243. VITA auctore Jordano vel Joſcelino monacho Furneſienſi. *Ex Ms. Paſſionali pergameno menſis Febr. fol.* 218; *quod ſervatur in cœnobio Bodecenſi canonic. regular. S. Auguſtini in diœceſi Paderbornenſi* 248. CAP. 1. Sancti avus, parentes, nomen, pia pueritia & adoleſcentia 250. CAP. 2. Profeſſio vitæ canonicæ & mirabilia beneficia ei cœlitus collata 254. CAP. 3. Tranſitus ad vitam monaſticam, & variæ in illa virtutes 257. CAP. 4. Monaſteria hortatu Sancti conſtructa & miſericordia ipſius erga pauperes variis miraculis illuſtrata 261. CAP. 5. Donum lacrymarum, variæ viſiones & ecſtaſes 263. CAP. 6. Diverſa miracula quæ Sanctus in vita patravit, mirabilis de imminente morte præmonitio & pius obitus 266. CAP. 7. Æterna Sancti gloria variis viſionibus poſt obitum ejus oſtenſa & confirmata 269. CAP. 8. Eventus quidam a Sancto appareote prædicti, & varii morbi ad ejus ſepulcrum curati 273 CAP. 9. Incorruptio ſacri corporis & multis ægris ſanitas reſtituta ad ſepulcrum Sancti 274.

INDEX CHRONOLOGICUS

ANTE CHRISTUM ANNO 166

Septem Fratres Machabæi cum matre & senn Eleazaro 5

SECULO I.

Aristarchus S. Pauli discipulus 363
Lydia Purpuraria 399
Perpetua Romæ 374

SECULO II.

Floruit Verus episc. Vienoensis 20
Item Maximus episc. Pataviensis 209
Huc spectat Asprem episc. Neapolitanus 199

SECULO III.

257 martyrio coronatur S. Stephanus Papa I 222
Rutilius martyr in Africa 246
Tertullianus presb. & mart. Romæ 316

SECULO IV.

Circa 304 Celebris martyr Felix Gerundæ passus an
Eodem tempore Justinus puer in agro Parisiensi 31
Item Justa virgo & M. Aquilana 38
Et Leus qui Viguentiæ colitur 46
Theodota cum 3 filiis martyrizata 247
Eleusthetius M. in Bithynia 318
Eudocia & Ia in Persida 328

SECULO V.

Floruit Exuperius Baiocensis episcopus, postea Corbolium in agro Parisiensi translatus 52
Severus presbyter in Novempopulania Galliæ 57
Dalmatus cum Fausto filio Cpoli 213
Marana & Cyra Beræ in Syria 225
477 Euphronius episc. Augustodun. 227

SECULO VI.

Friardus & Secundellus in diœc. Nannetensi 56
545 Arcadius. archiep. Bituricensis 59
Bandaridus eod. sec. episc. Suessionensis in Gallia 60
Item Kinedus eremita in VVallia 68
Peregrinus M. cum 2 sociis apud Cenomanos 333
Baumadus coos. apud Tutelenses 334
573 S. Euphronius episc. Turonensis obiit 336

SECULO VII.

Sub finem floruit Jonasus abb. Marchianensis 70
Initio Blanderati obiit Serenus episc. Massilien. 157
Item Betharius episc. Carnotensis 268
602 refertur Lugidus seu Luanus abbas in Hibernia 339
Sigrada vidua eo seculo celebris 353

SECULO VIII.

Celebris fuit Maria consolatrix vitg. Veronensis 81
762 facta translatio corporis Stephani PP. I 125
Item aliæ translationes ibid. & in seqq.

SECULO IX.

Anno 891 dicitur translatum corpus S. Justini Parisiensis in Corbeiam Saxoniæ 33
Floruit Ethelbritha virgo secluſa in Anglia 273

SECULO X.

933 Gregorius abb. Nonantulanus 229
984 Refertur Ethelwoldus episc. Wintoniensis 38

SECULO XI.

Anno 1075 obiit Gundecharus episc. Eystettensis 175

SECULO XII.

Eo floruit Petrus Oxomensis, mortuus 1109 189
1105 Petrus episc. Anagninus obiit 230
1160 VValthenus abbas in Scotia 242
1180 Raynerius archiep. Spalatensis martyr 355
1170 Natus est magnus S. Dominicus 385

SECULO XIII.

Gualterus Franciscanos in Lusitaniam deducit 194
Floruit Gaufridus Cenoman. episc. mortuus 1255 277
1222 moritur Bononiæ S. Dominicus fundator Ordinis PP. Prædicatorum 358
Eo seculo scriptæ sunt præstantiores ipsius Vitæ 370
Ab anno 1205 præclarissima ejus gesta 373
1216 Concessus & confirmatus Ordo PP. Prædicatorum 443

SECULO XIV.

Anno 1323 obiit Augustinus episc. Luceriuus 282

SECULO XV.

Scripta satis mira de S. Dominico, sub nomine Alani de Rupe 363

SECULO XVI.

Scriptores varii hoc seculo Vitam S. Dominici non satis integra fide ediderunt 367

SECULO XVII.

Plures aliæ ejusdem Sancti Vitæ non magis sinceræ scriptæ sunt 368

NOTI-

NOTITIA
FIGURARUM

Ornantium hunc Tomum.

PRæfigitur Operis frontiſpicium
Item effigies Auguſtiſſimi, cui opus inſcribitur
Theca reliquiarum S. Juſtæ pag. 45
S. Sereni lipſanotheca 166
B. Gundechari Sepulcrum 176
Ejuſdem crux 181
Antiqua effigies F. Prædicatoris 464
Sigillum S. Dominici 508
Effigies S. Dominici expanſa in folio 522
Effigies S. Dominici in Soriano 539
Effigies B. Cicchi 659

In Tractatu præliminari de Patriarchis Cpolitanis.

Effigies Joannis XI. cognomento Vecci ſeu Becci * 167
Effigies Joſephi II, ferme pro Sancto habiti * 186

ACTA SANCTORUM
AUGUSTI.
TOMUS PRIMUS.
PRIMA DIES.

SANCTI QUI KALENDIS AUGUSTI COLUNTUR.

S. Anctus Eleazarus) MM. Anſenex) tiochiæ in
SS. Fratres Machabei) Syria.
S. Horum mater)
S. Petri ad Vincula Romæ.
S. Fides)
S. Spes) MM. Romæ.
S. Charitas)
S. Sapientia)
S. Bonus)
S. Fauſtus)
S. Maurus)
S. Primitivus)
S. Calumnioſus)
S. Joannes) MM. Romæ.
S. Exuperius)
S. Cyrillus)
S. Theodorus)
S. Baſilius)
S. Caſtulus)
S. Honoratus)
S. Verus epiſc. Viennénſis in Gall.
S. Leontius)
S. Attius)
S. Alexander)
S. Cindeus)
S. Mneſitheus) MM. Pergæ in
S. Cyriacus) Pamphilia.
S. Menæus.)
S. Catunus)
S. Euclæus)
S. Felix) MM. Gerundæ in
S. Romanus) Hiſpania.
S. Cyrillus)
S. Aquila)
S. Petrus) MM. Philadel-
S. Domitianus) phiæ.
S. Rufus)
S. Menander)
S. Secundina)
S. Donatula)
S. Secondola)
S. Maxima)
S. Juſta) MM. Romæ.
S. Menander)
S. Profunus)
S. Silvanus)
S. Donatus)
S. Juſtinus M. in agro Pariſienſi.
S. Juſta V. M. Aquilæ in Veſtinis.
S. Nemeſius conf. forte in Normannia.
S. Leus conf. in diœceſi Ferrarienſi.
S. Nectarius ep. conf. Viennæ in Gallia.
S. Exuperius ep. conf. Corbolii in agro Pariſienſi.
S. Severus conf. in Novempopulania Galliæ.
S. Friardus) recluſi in diœc.
S. Secundellus) Nannetenſi.
S. Arcadius conf. archiep. Bituricenſis.
S. Bandaridus conf. Sueſſion. in Gallia.
S. Kinedus erem. conf. in VVallia.
S. Jonatus abb. conf. Marchianis in Belgio.
S. Peregrinus conf. non procul Mutina in Italia.
S. Maria Conſolatrix Veronæ in Italia.
S. Ethelvvoldus epiſc. VVintoniæ in Anglia.
B. Rodulphus a Florentia)
B. Ruſticus a Florentia)
B. Erizzo vel Ericius a) monaFlorentia) chi
B. Albertus) Vall-
B. Hierouymus) lumB. Melior a Valiana) broB. Benignus Benizzi a) ſani Florentia) in
B. Orlandus) Etru-
B. Theſaurus Beccheria) tia.
B. Michael Flammini)

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Aoſti Teleſphori Papæ *aeſcio quam tranſlationem nobis ſuggerat Florarium Sanctorum Ms. Vide quæ de Sancto dicta ſunt* v Januarii.

S. Popponis abbatis elevationem *hoc die factam notavit Bollandus. Vita ejus data eſt* XXV Jan.

S. Brunonem ducem & ſocios, *neſcio unde hoc die acceſſerit Ferrarius in Catalogo generali his verbis* Apud Hamburgum in Saxonia, SS. martyrum Brunonis ducis, & trium epiſcoporum cum aliis multis nobilibus, a Normannis pro Chriſti fide occiſorum. *Ceaetzium citat, quem ſi recte inſpexit, obſervare omnino debuit, vigiliæ hiemis tempore interfectos eſſe, ut longe melius in Actis noſtris relati ſint, ubi & de* Erlulfo *epiſcopo eum tribus aliis ſatis fuſe actum eſt* II Februarii.

S. Riocus, *Colgano* Riochus, *abbas Inisbovindeaſis & epiſcopus, huc non pertinet, ſed de eo jam pridem cum aliis tribus Hibernis epiſcopis actum eſt* VI Februarii.

S. Sobini epiſcopi Canuſini *tranſlationem uſquam notavit Bollandus. Vide Vitam* IX Februarii.

S. Cunegondis *impetatim neſcio unde pro hoc die Maurologio innotuerit, quem procul dubio ſecatus eſt Felitius, Dies ejus natalis eſt, quo Acta illuſtrata ſunt* III Martii.

S. Winwaloci tranſlatio *ſignatur in Molano & monaſticis paſſim, de ea cum Sancti geſtis actum eſt* III Martii.

S. Viatoris tranſlationem *invenit Ferrarius in Caroli Sauſſeyi Annalibus eccleſiæ Aurelianenſis lib. 3, cap. 5, ubi facta narratur anno 5597: verum neque inde neque alibunde aut Majores noſtri aut nos hactenus edocti ſumus, quandonam vixerit, quid in vita geſſerit, quove demum die ejus natalis recolendus ſit. Caſtellanus in additionibus ſuis, neſcio quo duce aut qua auctoritate ſignavit* XXIX *Maji, quo in operis Supplemento de eo agi poterit* XXIX Maji.

S. Albani martyris *inventio hoc die memoratur apud Radulphum Dicetum alioſque: nos quæ ad ipſum ſpectant, jam retulimus* XXII Junii.

S. Victor Papa *hoc die cum elogio refertur ab eo quem Floarum eſſe cuſtimarunt Majores noſtri, ut habes ante tomum* II Martii. *Quibus etiam aliis diebus ſignatus fuerit, explicatum invenies, eo die quo ipſum cum torrente Martyrologiorum retulimus* XXVIII Julii.

S. Germanum, *celeberrimum Autiſſiodorenſem epiſcopum, ſignavit hoc die Florus, quem Bedam eſſe crediderunt Majores noſtri. At quiſquis it fuerit, Sanctum non recte collocavit hoc die, cum ad præcedentem ſpectet, quo die Acta ejus illuſtrata ſunt* XXXI Julii.

S. Helenam matronam & martyrem *iiſdem verbis hoc die annuntiant atque* in Campania *collocant Ferrarius, Sauſſayus & Aeturnus, recte aque omnes: nam in Campania quidem jam menſe Majo binæ datæ ſunt ſynonymæ Treelis & Antiſſiodori, at ambæ* virgines. Matrona *autem & martyr, quæ huc ſpectet, nunc alia eſſe poteſt ab incluta illa* Helena, *non Campanica ſed Suecica, de qua pridie actum eſt* XXXI Julii.

Paſſio multorum Sanctorum monachorum *notatur a Ferrario*, Meſſanæ in Sicilia *quos* Abrahimus *ſeu* Abraymus Saracenorum dux, pro fidei confeſſione interfecit. *Citat autem Martyrologium monaſticum, haud dubie, Wionis, qui non multorum dumtaxat, ſed infinitorum monachorum paſſionem refert, pia auxeſi, in qua ipſum ſecuti non ſunt Dorganius & Menardus: quodque mirere vel maxime, de ipſis ne verbo memini, ſolito hic ſcrupuloſior, Bucelinus; forte quod dubia pleraque & implexa offenderit, quæ nec apud noſtrum Cajetanum de Sanctis Siculis ſatis ſoluta inveniat. Ubi PP. Benedictini & hanc & aliae Saracenorum irruptiones pluſculum erudecaverint, cetera a nobis poterunt illuſtrari.*

Lucium *nobis hoc die, tametſi ſacris omnibus Faſtis proſus incognitum, magnifice proponit Tamayus his verbis*: Barcinone in Hiſpania citeriori, S. Locii, ipſius urbis epiſcopi, qui propter Chriſti fidem in Neronis ſæva perſecutione procellæ, per innumeros tormentorum flagra, ad æternæ gloriæ tegniem ſtrenuus agonista pervenit. *Citat deinde eadem confidentia eccleſiaſticus, neſcio quot, Annales Hiſpaniæ, qui demum ad Ferrarii Catalogum generalem reducuntur, unde non major in hac parte auctoritas quam Domnecci aut Diagi, quos ambos perperam idem Tamayus appellat. Etenim nullam Domnecci hoc die* Locium *agnoſcit; Diagus vero, ferme divinando,* Victorem *adduxit, qui ſucceſſerit neſcio cui Theodoſio. Non vacat, hic denuo Tamayi figmenta excutere. Tu vide tomo* II *Hiſpaniæ illuſtratæ pag.* 847 *tolerabilem aliquam epiſcoporum Barcinonenſium catalogum, ubi invenies primum referri* Lucium Victorem, qui ſcripſerit contra Arianos. *Atque hoc collige, quanti facienda ſint fabricata a Tamayo Acta, ceteraque quæ ex ſuis pſeudocbeonicis, more ſuo, ineptiſſime comminiſcitur. Aliis argumentis opus eſt ut iotice Sanctos admittatur* Lucius *iſte, qui nec cum ullo ſynonymorum quamvis plurimorum, confundi poteſt hactenus.*

S. Spinulus *item qui & hoc die relatus eſt, & ex* XI *Maji a Majoribus pridem emiſſus, a S. Hildulfo ſeparari non potuit. Vide igitur & de ipſo* XI Julii.

Joannes & Benignus *S. Hildulfi diſcipuli Sanctuarium titulis alicubi hoc die donantur, a quibus eamen conſulto abſtinui, dum eos ſanctiſſimo ſuo Magiſtro conjunxi ad* XI *Julii: ubi & in præfatione & Vitis Sancti invenies quæ ad ipſos ſpectant* XI Julii.

S. Euſebius epiſcopus Vercellenſis *in Arianiſmi hiſtoria, ut infractus fidei defenſor, longe celeberrimus, hoc die, tamquam depoſitionis, paſſim ſignatur in Martyrologiis, etiam in Romano, verum cum hac clauſula; quod* memoria ejus XVIII Kalendas Januarii celebrior habeatur, *nempe quod ordinationis ejus dies ſit, fiatque proinde de ipſo Officium, ſaltem commemoratio in Octava Conceptionis B. M. V. Alia occurrunt hujuſmodi exempla, ut feſtivitates aliæ natali ipſi diei præferantur, quemadmodum patet in præcipuis Eccleſiæ Patribus SS. Baſilio, Ambroſio, Chryſoſtomo & aliis: ut proinde S. Euſebius ad* XV *Decembris referendus eſſet: verum eum non ita pridem Officio eccleſiaſtico donatus ſit, translataque, ob occurrentem octavam Conceptionis,*

ceptionis, in diem ſequentem ejus feſtivitas, Acta ejus tranſponenda ſunt, ut jampridie verbo diximus, ad diem XVI Dec.

Proceſſio venerabilium lignorum venerandæ & vivificantis Crucis *ex Horologio Græcorum hoc die a Molano in Faſtos noſtros relata eſt.*

Juſta martyr, mater Sancti Silveſtri, *unde in Florarium noſtrum pervenerit atque inde in Græveanum, ut ut ſolitus quæſiverim, necdum ſatis perſpicere potui.*

Facinola *ibidem etiam ſignata, atque mihi incognita eſt hactenus.*

Sancti Boni martyris tranſlationem *Roma Ulyſſiponem factam anno* 1658, *ex* XII *Maji huc tranſtulerunt Majores noſtri, moti non magna Cardoſi auctoritate, ut qui in Hagiologio ſuo Luſitano ſcripſerit, eum eſſe*, S. Bonum presbyterum ac martyrem hoc die relatum. *Sudabit multum, at fruſtra, qui* Bonorum *iſtorum identitatem probare voluerit.*

Salomonem *aliquem* Atinæ civitatis epiſcopum ordinatum *invento* a Sancto Eleutherio Papa *in Chronico ejuſdem urbis, ab Ughello edito, tomo* 2 *Italiæ Sacræ, col.* 496 **, ubi non uno titulo laudatus eſt, dicturque* Domino ſpiritum tradidiſſe Kal. Auguſti. *Eum ferme Sanctis accenſuerat Papebrochius, verum cum inter Sanctos alios Atinenſes epiſcopos eum non annumeret Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ; de culta prius docere cupio, quam ipſi locum in hoc opere tribuam.*

Joannes, *dictus* ſimplex & Jonopicius, *atque a diuturna commoratione* Reatinus, *Ordinis Ecremitarum S. Auguſtini*, cum Beati *titulo refertur ab Herrera in Alphabeto Auguſtiniano pag.* 372, *citante Coriolanum, Jordanum, Romam, Orozca & Pamphilium, qui de Viri virtutibus, obitu & miraculis pauca quidem ſed ſatis ſpecioſa ſcripſere, quas omnes alioſque citat & ſequitur Jacobillus tome* 2 *de Sanctis Umbriæ pag.* 70, indubitanter etiam Joannem *ipſum Beatis annumerans, quod ante ipſum Ferrarius, alias minime ſcrupuloſus, auſus non fuerat. Id plane mirum, inter varia ſtupenda, nihil de Vita ejus ſatis diſtincte nec ordinate proditum, uſque adeo ut vel de anno mortis plurimum diſſentiant, aliis annum* 1343, *aliis* 1347, *aliis denique* 1383 *ſignantibus. Ex quibus facile patet, meram de* Joannis *ſimplicitate ac ſignis apud Rtatinos ſaltreſſe traditionem, quæ Romæ haberi admiſſa non ſit, non magis quam de ſorore ejus* Lucia, *ejuſdem Ordinis Tertiaria. Satis appoſite ſub elogii ſui finem obſervavit Herrera*; Tam ſancto Viro & tot miraculorum magnitudine a tanto tempore corruſcanti, majores deberi honores, *qui* forſan, *inquit*, in opportuniora tempora reſervantur. *Voluit dicere, Sanctorum aut Beatorum honores necdum ei legitime decretos eſſe, eſque adeo in opportuniora tempora reſervari, in quæ & nos Acta ejus qualiacumque illuſtranda differre optaret.*

Diumæ *nomen varie inflexit Cumcenſius, vellem ego aliunde de ejus ſanctitate & cultu edoceri.*

Sancti Jacobi octava *in urbe quo Kalendario annotata dicitur, de qua ſatis eſt hic mentiſſe.*

Ruſiniani *alicujus, regis Libyæ filii, a Sancto Petro Apoſtolo baptizati & ordinati, Vitam Mſ. Italicam vidi quam, potius dixerim poematium, ſed, ut vulgo ferunt, Romanſium, ad Popebrochium* 2 *Junii anni* 1693 *tranſmiſit R. Auguſti Tomus I.*

D. Franciſcus Cionacchus ſacerdos Florentinus, in Actis noſtris XIX *Maji & alibi laudatus, quam deinceps Papebrochius, erſcripſit* III *Julii cognovitque notitiam loci ac præſentis cultus, & unde deſcripta eſſent tam miranda Ruſiniani iſtius geſta. At nihil reſponſi datum eſt, quod ſaltem repererim. Vita, ſeu potius perpetua ſtupendorum miraculorum congeries ſex capita complectitur, atque ad calcem ſubjicitur ſpecies hymni cum oratione & confuſis aliquot Miſſæ partibus, quæ nuda nec crucem præferunt nec lucem. In omnibus ſacris Faſtis aut tabulis eccleſiaſticis, etiam in Ferrario ignotiſſimus eſt iſte* Ruſinianus, *atc ſolo, qua fronte adſcriptus ſit Italice hic titulus*; Vita Sancti Ruſticiani epiſcopi & confeſſoris, diſcipuli Sancti Petri, cujus feſtum celebrat Eccleſia a Auguſti. *Neque hic juvat auctoritas ſolius codicis Ufuardini Meditæi inter auctaria, ut proinde certiora exſpectanda cenſeam, priuſquam* Ruſinianum *iſtum Sanctis annumerem. Altus eſt verus* Ruſticianus, *ſecundus Bajocenſis poſt Sanctum Exuperium epiſcopus, ſed certum cultus diem necdum reperire licuit: offeret ſe occaſio de ipſo agendi cum ſucceſſore Sancti Lupo ad diem* XXV Octobris.

Dolochus *ſeu* Tolochus peregrinus *in tabulis Hibernicis hoc die notatus eſt; verum cum ſolum nomen ibi reperiam, exſpecto, qui me de vita, ætate, & maxime de cultu doceat.*

S. Felicitas martyr *ſignata hoc die in Florario Mſ. Quæ, qualis, aut cujas ſit, capiscate necdum licuit, forte cum aliqua ex multis ſynonymis jam datis confundenda.*

Theodoricum abbatem monaſterii Sancti Ebrulphi, in Cypto inſulu depoſitum *anno* ML. VIII, *vel* MLIV *primus inter Sanctos Ordinis ſui Martyrologio inſcripſit Menardus, auctor, quem ſaltem noverim, duce præeunte. Secutus ipſum eſt Sanctorum Gallicanorum munificus collector Sauſſayus; quia & Mabillonius* Beati titulo Theodoricum *ornavit conſignavitque ſæculo* VI, *parte* 2, *a pag.* 127; *elogium ei concinnans ex Orderico Vitale & Guillelmo Gemmeticenſi: in Annalibus tamen nec* Beati *uſquam nec* Sancti *titulo eum decoravit. Cæterum præclaras Viri virtutes geſtaque inſignia ultra admitto, quæ in elegantiſſimum compendium Menardus ante contraxerat. Id quare poteſtimum, quod hic maxime deſideratur, ut tabulæ alicujus eccleſiaſticæ antiquioris veſtigium quis proferat, qua* Theodoricus *iſte ut* Sanctus *aut* Beatus *legitime compellatus fuerit. Quare item, qua loco in tota orbe Catholico, pro tali unquam habitus aut cultus fuerit. Mabillonii ipſius verba pag.* 136 *eum confiteor videntur:* Nullo tamen, *inquit*, publico cultu apud noſtros Uticenſes (*ſeu Sancti Ebrulphi*) celebratur. *Atqui tamen inde totius cultus cæpta repetenda foret. Nec plane quod ſubdit ibidem vir eruditiſſimus*, quod forte nihil habeant ex ejus ſacris exuviis: *quaſi talibus opus ſit, ut Sancto alicui cultus determinetur. Ego apud Ordericum & Gemmeticenſem nullam alium titulum* Theodorico *adſcriptum reperio præterquam* Viri venerabilis, *qualem ipſi etiam tribuit Caſſellanus, ab omni veneratione laudis ceſſiſſime abſtinens; quam & ego viam ingredi compellor, donec certiora ſolidioraque ſuggerantur veri cultus ei unquam exhibiti argumenta.*

Primus & Coloſſus *apud Manrolycum dicuntur ſubdiaconi duo ex Actis S. Stephani Papæ; at nomina corrupta ſunt pro* Primitivo & Calumnioſo, *de quibus hoc die ſuo loco agitur.*

Pontitius de Lazazio *caſu mihi innotuit ex epiſtola Cacoli abbatis Auctæ Vallis ſcripta ad P. Papebrochium anno 1688, alibi etiam a nobis citatus, ubi ita loquitur*: Miror, converſionem Pontii de Lazazio Rev. veſtræ ignotam eſſe, quandoquidem habeatur in Miſcellaneis Baluzii, & mereatur locum nominatum in veſtris Actis Sanctorum, pro fidelium ædificatione. *Non uſque adeo male conſuli Vir amplissimus, nam quæ de Pontio illo narrantur tom. 3 Miſcell. Baluzii a pag. 205 ad 226, virum multis præclariſſimiſque virtutibus illuſtrem adumbrant, præcipuum Salvanienſis cœnobii Ordinis Ciſtercienſis ornamentum, qui* menſe Auguſto, prima die menſis .... non obiit, ſed abiit ad patres ſuos, de morte ad vitam, de labore ad quietem, de exilio ad patriam. *Interim a Sanſſayo & Caſtellano præteritus eſt, quodque magis mirandum, nec Henſchenius nec Chalemoto innotuit: tantum abeſt ut in Actis noſtris locum ſibi vindicet, quamdiu id deficit, quod eſt nobis primum, ut de vera ejus cultu eccleſiaſtico prius conſtet.*

Thomas de Arimino *Ordinis Erem. Sancti Auguſtini F. laicus, officio, ut ipſi vocant, Canaparius, laudatur apud Jordanum de Saxonia lib. 2, cap. 5, apud Herreram item & alios, ob ea potiſſimum virtute, quod inſigni in pauperes miſericordia præcelluerit, adeo ut paratam aliquando, tempore capituli provincialis; magnam panum copiam, totum fere in egenos diſtraxerit; a ſuperioribus vero objurgatus, fuſis ad Deum precibus, abundantiorem miraculo impetraverit. Pingi dicitur, roſas pro panibus effundens, aut roſas in panes converſas. vidtrunt ſepulturæ ejus locum (neque enim corpus e terra unquam levatum eſt) Papebrochius anno 1660, & Jamtagus an. 1686, non in eccleſia, ſed in ſacello aliqua domeſtica, ubi ſigna apparent aliquulis venerationis ex picturis & ardente lampade, quæ maxime putent die quo obiit 1 Auguſti. Id certum eſt, in magno Catalogo genecalii Sanctorum Italiæ a Ferrario ſignatum non eſſe, ubi tamen Sanctos Ariminenſes minime negligit. Aiunt quidem, ipſa hac die Miſſam in eo ſacello celebrari, verum de* Thoma *ullam fieri commemorationem, poſt adhibitam ſedulam diligentiam, necdum intelligere potui. De vita autem ejus & aliis miraculis ſcripta aliqua Arimini ſupereſſe, quamquam memorent laudati Jordanus & Herrera, urgani ii quos per noſtrum P. Ignatium Pinium Romæ proxime conſulendos cenſui. Verbo dictum ſit, legitimum cultum ei deferri, ut conatus ſucrim, hactenus me non reperiſſe, candide cogor profiteri: ſi argumenta ſuggerantur, quæ rem conficiant, ultro & libentiſſime amplectar.*

Petrum *Ordinis Ciſtercienſis abbatem Moreruelæ in Hiſpania multis encomiis celebrant Hiſtoriarum & Chalemotus* Beatum *appellantes, eoque adducentes Ordinis Kalendarium Divionenſe, ſic tamen ut non appareant hactenus legitimi cultus argumenta, ut de aliis cotles dicendum fuit. Sequuntur apud Henriquez.*

Petcus, Olaus & Tordo *ejuſdem Ordinis in Suecia conſignati, Beatorumque etiam titulo donati in monaſterio de Alvaſtra.*

Gereon *item in Himmenrode* cum maxima ſanctitatis opinione *depaſtus.*

Clara & Petronilla *ejuſdem Ordinis converſæ, ambæ animis præditæ virtutibus, in Parco Dominarum, Silvanectenſis in Gallia diœceſis, hoc etiam die adjunguntur a Chalemoto.*

Judocum *alias* Juſtum *a Schoubovcn, Gandavum Cartuſianum, ex Petro Opmeero & Gerardo Eligio mirifice laudat Raiſſius in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii, utpote qui clariſſima ortus familia, apud Cartuſianos Delfenſes ſancte viverit, atque a Calvinianis captus, prope Brillam ſuſpendio martyrium ſubierit hoc die, anno 1572, mortis calicem potius amplexus, quam ut ex ſacro calice, poopinante impio Dommalio, vinum hauſiſſet; unde & pingi ſolet calicem manu præferens.*

Alardum *abbatem Aquicinctinum, prope Duacum in Flandria, merito* venerabilem *hoc etiam die appellat idem Raiſſius, virumque* omnium humiliſſimum ac manſuetiſſimum, *qui primus ei cœnobio præfuerit, a Gerardo ſecundo Cameracenſi epiſcopo, inſtitutore primario, ex Haſnuienſi ad hoc directus anno 1079, atque hoc die poſt octo regiminis annos piiſſime vita functus 1087.*

Petcus Faber *ſanctiſſimi parentis noſtri Ignatii, inter primos novem ſocios, filius in Chriſto primogenitus, vir omni virtutum genere clarus, verumque operarierum Societatis cumplar, poſt plurimos labores, in variis Europæ partibus exantlatos, eorum præmium in cœlo percepturus hoc die migravit Romæ anno 1546. Peculiari honore ipſum proſequuntur populares Genevenſes, domo, in qua natus eſt, in ſacellum commutata, ubi nonnulla ſigna venerationis exhibentur.*

Cyriacus *aliquis hoc die ſignatus reperitur in Græcorum Menæis, at tam jejune, ut præter nomen & gladii ictum nihil memoretur: unde merito ſuſpiceris, cum* Cyrico *cognomine, qualem non unum in Actis noſtris invenies, unum ea confundi poſſe, niſi lucis aliquid ultimde affulgeat.*

De Theodoro *idem dixeris, nipote qui ſolemnem nomine notus eſt & genere martyrii.*

Atque item de Polyeucto.

Bartholomæum Martinez *Ordinis Prædicatorum, eccle* venerabilem *prædicat in ſuo Diario Marchenſis, utpote indefeſſum in Inſulis Philippinis verbi Dei prætonem, recte abſtinens ab omni ea, quod venerationem publicam ei poſſet aſſecere,*

Alardum *paulo liberalius* Beatis *adſcribit Annus ſanctus Belgicus ejuſdem Ordinis.*

Catharinam *item* Mantuanam *Hortus ſpiritualis Germanicus eodem titulo exornat, uti &*

Joannes de Ceſpedes, *quæ peccatorum veniam a Chriſto Crucifixo poſtulans, ex ejus latere ſanguinem, in pectus ſuum, tamquam impetratæ veniæ ſignum, proſluentem ſenſerit.*

Livinus martyr *in Ægypto*)
Franciſcus presbyter) MM. *in*) *Cum titu-*
Joannes Doctor eximius) *territorio*) *lo* Beati
Franciſcus Laicus) *Nannet.*) *referuntur*
Joannes de Plano Carpinis, *confeſſor*) *ab Arturo*
in Italia) *in Martio*
Lucas a Martyribus *confeſſor Roſarii*) *Franciſca-*
in Hiſpania) *no, & al-*
Rochus Morenus *confeſſor Villenæ in*)

lime

A *territ. Carthaginenſi*) *tima etiam*
Philippus Ravennas *confeſſor Romæ*) *in Gynæco*
Concordia *virgo Novariæ*)
Didacus Motico *laicus in provincia*)
S. Gabrielis) *Addantur*
Agnes de Petra *tertiaria Treviris in*) *ab Hucbe-*
Germania) *vo.*

Beoedictos u Colle amato *Ord. Capucinorum.*

Ludovicus *rex Chriſtianiſſimus, cognomento* Craſſus, *ob ſingulares virtutes laudatur a Sauſſayo in Martyrologio Gallicano, at vetſe cum ſolo* bonæ memoriæ *titulo. Fuit iſtius nominis VI, obiitque hoc die anno* 1137.

S. Bethaſius *a Beltino primum inſertus eſt ſecundæ editioni, ſed male formatus pro* Bethario ſeu Betario, *quem ſimpliciter confeſſorem appellat, ſatis oſtendens ſe neſcivisſe de quo loquerctur. Eſt autem epiſcopus Carnutenſis de quo agendum erit die craſtina* 21 Aug.

B S. Ebregiſi, *puto* Ebregiſili, *epiſcopi Meldenſis memoria non ad hunc diem ſpectat, ſed ad* XXVI Auguſti.

S. Bavonis translatio *a pluribus recentioribus Martyrologis hoc die ſignata eſt, ut videſis in Auctariis Uſuardinis. At enim, more noſtro, & hæc translatio, & ſequæ aliæ ſunt, referuntur ad diem natalem* 1 Octobris.

S. Canocus, *forte idem qui* Canaucus, *ad hunc diem remiſſus eſt* VIII *Martii ſub diſjunctione; nempe ut connectatur vel cum ſancta ſorore* Almedha, *de qua hoc die agitur, ſi quid de ipſo dicendum reperiatur; vel ad* VIII *Octobris, ut ſocius ſit alterius ſororis* Keynæ, *in cujus Vita vocatur* Sanctus. *Cum vero de ipſo nihil inventum ſit hactenus, præter ea quæ ibi pauciſſimis narrantur, viſum eſt, ipſum denuo remittere ad* VIII Octobris. D

S. Donatiani tertiam translationem *ſic hoc die refert Florarium jam non ſemel citatum:* Apud Brugas in Flandria, tertia translatio S. Donatiani Rhemenſis archiepiſcopi. *De ea & prioribus agetur die, quo Sanctus ipſe colitur* XIV Octobris.

SS. Urſulanarum vigioti corpora *Coloniæ hoc die inventa memorat Florarium Sanctorum Mt. Quæ ad ſanctam illam ſocietatem ſpectant, examinabuntur* XXI Octobris.

S. Severum martyrem *in diœceſi Aduenſi Novempopulaniæ reperit Papebrochius apud Dadinum Altaſerra Rerum Aquitanicarum lib.* 4, E *cap.* 11, *pag.* 278, *creditque eum eſſe qui hoc die recolitur. Verum & ætate & genere mortis ambo illi* Severi *plane differunt. De confeſſore hic ſuo loco agimus: Martyr autem apud Sauſſayum & Caſtellanum (qui ipſum Gallice* Sabe *appellat) ſignatus eſt* 1 Novembris.

S. Martini Papæ & martyris *cultum hoc die notatur a Sanſidio. Colitur Sanctus* XII Nov.

S. Reſtituta virgo martyr Calati in Sardinia, mater S. Euſebii epiſcopi Vercellenſis, *cui unus Junii huc a Majoribus remiſſa eſt, utpote ſancto filio conjungenda. At cum is translatus ſit ad diem quo hodie in Eccleſia colitur, etiam ea quæ ad* S. Reſtitutam *ſpectant, differenda ſunt ad* XVI Decembris.

DE SS. MARTYRIBUS

ELEAZARO SENE, SEPTEM FRATRIBUS MACHABÆIS, ET HORUM MATRE.

ANTIOCHIÆ IN SYRIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS. J.B.S.

C

§ I. Sanctorum fratrum appellatio, genus, ætas, palæſtra ſeu locus martyrii. F

ANTE CHRIST. ANN. CLXVI. *Eraſtra quærantur*

Quamvis de Sanctis, in titulo propoſitis, planiſſima videantur omnia, utpote veritatis æternæ ſigillo firmata & conſignata; occurrunt nihilominus quæ diſputationi ſubjiciunt, eaque præſertim quæ hoc articulo examinanda ſuſcepimus; nimirum unde ipſis Machabæorum *ſeu* Maccabæorum, *(de orthographia diſputare non libet) nomen inditum ſit; quo tempore pro patriis legibus glorioſiſſimum certamen compleverint; ac quo demum loco; Hieroſolymiſne, ut aliqui conſent, an potius Antiochiæ, ut fert communior verſimiliorque, ac ſcripturiſticæ narrationi longe conformior ſententia, quam nos adoptaſſe, jam ſatis prænotavimus. Hic igitur prima, ſed non inutilis nec vana de nomine quæſtio; cur nempe ſeptem illi fratres, qui in Scriptura planc anonymi ſunt, nec ulla generis aut ſingularis tribus nobilitate inſigniti, cur, inquam a Joſepho, a SS. Patribus, atque a vetuſtiſſimis quibuſque Eccleſiæ ſcriptoribus* Machabæorum *appellatione donentur; quæ hic non propria aut ſpecifica, ſed generica dumtaxat dicenda videtur, quemadmodum cenſent præcipui interpretes apud Serarium, Redanum & alios ex quibus ſatis erit pauca hic decerpere quæ ad quæſtionis ſolutionem abunde ſufficiant.*

propria ſingulorum nomina

2 *Sunt qui a matre (quam* Machabæam *vocare placet) ad ſeptem filios id nominis derivatum cuſtimcnt: alii vero a natu majori qui* Machabæus *appellatus fuerit, atque ad minores fratres cognomentum tranſmiſerit; aſt hæc iſtiuſmodi ſunt, ut nulla ſatis auctoritate nitantur, non magis quam reliquorum fratrum nomina propria, quorum non unum claſſem reperire eſt. In Joſephi de hoc argumento Latina per Eraſmum verſione, poſt jam dictum* Machabæum *primogenitum, ſecundus ordine, vocatur* Aber, *tertius* Machiri, *quartus* Iudai, *quintus* Achas, *ſextus* Areth, *ſeptimus* Iacob: *at neque Joſephi paraphraſim, neque nominum iſtorum efformationem cum ſacro textu conferre libet; præterquam quod alia nominum ſeries apud Cahutum cubitia, hoc modo & ordine eoſdem fratres recenſeat, nempe* Abiu, Goorias, Eoſebinas, Marcella, Antonius, Iileazar, Samonas: *matris nomen* Solomonis,

AUCT. J. B. S.

nia, *patris* Archippus *defaimatur*; Eleazar vero *focerdos, fratrum inſtitutor dicitur. Quæ omnia ut mere pro arbitrio excogitata exiſtimamus æque ac Menæorum Græcorum alia fictio, ita ſedio refellenda non cenſemus, ne id genus obſcenis paveregis, eos aliunde nocliſſimos & tertiſſimos, ſtudioſe involvere velle videamur. Ad pauca clariora procedimus.*

ubi appellationis ſatis patet

3 *Egregie præter cæteros de* Machabæorum *denominatione diſputat laudatus noſter Redanus in grandi ſuo apparatu a pag.* 45, *ubi fuſe relatis diſcuſſiſque omnibus Rabinicis & Cabaliſticis venerandi nominis explicationibus, dicam an involutis, tum vero multiplicibus longeque quæſitis Hebraicis etymis, tandem pag.* 48 *verſimiliorem tradit* Machabæi *etymologiam, probatque: Græcum eſſe nomen atque a Græcis Judæ inditum, qualia plura adducit & explicat, ejuſdem aut paris originis, ac monemachus, Symmachus &c. fuſius iſtic propoſita; ut myſticis ſymbolicisque inſcriptionibus opus non ſit ad evolvendum Judæ, cui primum ea appellatio obtigit, pugnaciſſimam indolem, tota Machabæorum hiſtoria ſatis demonſtratam.* Nullem *ſane* a Græcis nomen (*Redani verba ſunt*) accipere potuit polemicæ & bellicoſæ ſuæ indoli aptius, nullum quod dexterius a Juda, cui primo obtigit, ad alios transferri poſſet: ad fratres imprimis, viros armis & præliis clariſſimos, *ad* ſeptem deinde Machabæos *Martyres* & Machabæam matrem, & cæteros qui in Machabæorum hiſtoria, pro lege divina & patria, vel pugnaverunt fortiter, vel ſortius per tormenta vitam amiſerunt temporalem, & acquiſierunt æternam.

in persona Judæ derivata

4 *Atque hæc, niſi vehementer fallor, vitæ perpenſis ac conſideratis omnibus, vtea & unita cauſa eſt agnominationis, quæ in Judam primum, vel ſi ita velis etiam per prolepſim, deinde in fratres, at demum in illuſtres Martyres noſtros tranſiit; quemadmodum ante Eſdranum variis etiam locis obſervavimus Serarius, præſertim Prælogio primo in libros Machabæorum pag.* 365, *ubi a* præcipuo ſanctiſſimæ religionis vindice, ſacrorumque bellorum duce præſtantiſſimo inſcriptionem ſumptam eſſe, *ſatis demonſtratum oſtendit.* Is enim, *inquit*, cum Judas vocaretur, Machabæi cognomen habuit: . . . de no vero maxima horum librorum pars agit. . . . Deinde ab ipſo ad ejus fratres & alios qui hiſce libris fortiter ac pie geſſerunt, appellatio eadem promanavit, ut monet Nicetas in 22 orationem Gregorii Nazianzeni, *Sequitur Niceta textus*: In Machabæorum libris vir quidam deſcribitur, Judas nomine, cognomento Machabæus, qui pro civitate Hieroſolymitana, Legiſque Moſaicæ cultu, ac contubulibus ſuis, multa præclare & ſtrenue geſſit. Propter quem cæteris quoque hiſtoriæ partibus Machabæorum nomen inſcriptum eſt. Quoniam igitur in eodem volumine Eleazari, ſeptemque filiorum & matris concertatio continetur, Machabæi etiam ipſi nominati ſunt: neque enim qui hiſtoriam conſcripſit, eos a Iuda Machabæo genus duxiſſe tradit.

cui non refragatur Gaudentius.

5 *Non ignoro equidem, aliam ferme a S. Gaudentio, in tractatu de Machabæis, ſub principium adfixi hujus nominis derivationem, dum ad veram progeniem, Machabæorum tempore notam, alludens, ita loquitur*: Judæi erant illi ante adventum Domini Salvatoris, ſub Lege tantum veteri converſatores, quique cognomentum Machabæorum trahebant ex genere, ſicut hodie Anicionum progenies, vel ſiqua ſunt hujuſmodi nuncupationum vocabula, quæ ſtirpem nobilitatis uſurpent, ex divitiarum terreſtrium cumulo deſcendentem; *quæ ſane in obvia ſenſu cum jam ſupra diſputatis non omnino cohærere videntur. At enim paulo clarius mentem aperit ſanctiſſimus Præſul in ſequentibus, aptius & ad recipiendum ſenſum rem explicans hoc modo*: Nemini abſurdum videatur, quod eos paulo ante Anicijs compararim. Anicij quippe ex Græco ſermone a nobis nuncupantur invicti, *ubi demum omnia in ordine ad ſanctiſſimos noſtros Martyres, reducit ad conſtantiam fidei in ſuperando ſuppliciorum atrocitate, in qua* Anicionum *ſeu* invictorum *æque ac* Machabæorum *appellationem meritiſſime confectos recte cenſebimus, ut adeo objecta difficultas facile evaneſcat.*

Hiſpanicum genus commentitium.

6 *Quæ alia moveri ſolet de Machabæorum genere, deque Aſſamonæorum ſtirpe & patria quæſtio, apud Serarium pag.* 420, *ad noſtros Martyres non ſpectat, quos ſatis eſt, veros fuiſſe Hebræos legiſque ſuæ vindices prorſus incomparabiles, at non ex eorum claſſe quos pſeudo-Julianus in Adverſariis ſuis ſit deſcribit, ut commiſeratione magis quam refutatione digna ſit. Jotes dixi ipſius inepias, quas ſeriis tantiſper admiſcere hic licuit. Ita negatur num.* 31: Conſtat etiam patrem Eleazari ſcribæ & martyris, ac patrem & avum ſeptem ſanctiſſimorum martyrum Machabæorum, cognatione cum Aſſamoneo & Simone conjunctum, ex Hiſpania veniſſe in Judæam; & poſt, Mattathiam, primum filium voceſſe Joannem Gadis (quia ejus mater dicitur fuiſſe Gaditana.) Iſti vocati ſunt Machabæi, quia ſecuri ſunt vexilla Judæ, qui vexillis pro teſſera militari poſuit (ut ſcribit Iſaac Rabbinus) illud, QUIS SIMILIS TUI IN FORTIBUS DOMINE? ut 15 Exod. num. 11, quarum diſtinctum initiales literæ Hebraice ſunt M. C. B. I. quæ per compendium faciunt MACHBI vel MACHABCEI, unde duci militibuſque nomen Machabæorum venit. *Quæ vetuiſſe, ſit ſatis.*

De ætate martyrii tempus quod ſpectat, non videtur inſtitui poſſe controverſia, dum annus in ipſo ſacro textu ſatis definitus eſt, nempe lib. 2, *cap.* 2. *verſ.* 57 *ubi legitur*, die quinta decima menſis Caſleu, quinto & quadrageſimo & centeſimo anno, *hæc referendo ad verſ.* 30 & 31, *tum vero ad lib.* 2, *cap.* 5. *verſ.* 21, *ut plane inhabitatum ſit, eo anno paſſos eſſe. Si quæras, quatus ille ditendus ſit a mundo condito? obvia eſt Chronologis reſponſio; pendere id a variis aſſumptibus, quæ examinare aut expendere, hujus loci ſane non eſt. Parum inter ſe differunt Sahianus, Labbeus & Beletus, bis* 3886, *ille* 3887 *ſignantibus*: a quibus vetedit Calmetus, *apud quem notatum invenio annum* 3837, & *noviſſime apud Berruyerium noſtrum in Hiſtoria populi Dei annum* 3840, *quibus longam aliorum inter ſententium ſeriem fruſtra hic adjunxero*: mihi ſemper placuit noſtri Sahiani non minus Chronologia quam Hiſtoria, *in cujus opinione tomo* 6 *pag.* 33 *annus jam dictus Græcorum* 145 *combinandus eſt cum anno mundi* 3887, *qui fuerit ante Chriſtum natum* 166, *ubi etiam totum Machabæorum hiſtoriam egregie proſequitur.*

nonnullæ ejusdem ætatis.

8 *Porro ad rem noſtram oppoſite Joſephi errorem corrigit, dum primam cladem ab Antiocho Judæis illatam anno* 143, *confundit cum ſecunda, quæ toto poſt biennio ſeu* 145 *contigit*: Poſt duos enim annos *inquit*, ille (*Antiochus*) non venit (*Jeroſolymam*) ſed, ut ait Scriptura, miſit *principem tributarum, quem alio loco vocat Apol-*

A *Apollonium, ut hic videas per ſe fluere ſolutionem modi altioris, veterie nau minus implexi, de loco conentiſſimi certaminis, de quo miſtum eſt, tantum diſſenſionum ſuboriri potuiſſe, ut non pauci eum nupero Legendiſta Gallo Jeroſolymæ palæſtram ſtatuerint, cum ex ſacro textu videntur pateat, inſpectante tyranno Antiocho, eum peractam eſſe, aliunde vero conſtet, ſignata a Scriptura anno, Jeroſolymam non veniſſe Antiochum, atque adeo dubium minime videri poſſit, quin in ipſa urbe Antiochena, tum Eleazarus, tum ſeptem cum matre filii glorioſiſſimum agonem complerverint. Utrum e Sufandro cuſtos (ut vult Joſephus) Antiochiam in regis conſpectum adducti fuerint, non auſim tam certo aſſerere: undecumque ipſos eo pertrahi juſſerit crudeliſſimus tyrannus, non videtur dubitaſſe S. Auguſtinus, quin Antiochiæ paſſi, ibidemque a Chriſtianis egregia poſtea baſilica honorati fuerint, unde reliquiæ in varias etiam Oc-*

B *cidentales eccleſias ſubinde tranſlatæ ſint, quod pluribus infra dicendum erit. Atque hæc de nomine, genere, ætate & palæſtra facta dicta ſint; ſequitur ut de eorum vetuſtiſſimo cultu præclara nonnulla monumenta ſubjiciamus.*

§ II. Cultus celeberrimus juxta ac vetuſtiſſimus in univerſa Eccleſia.

Vix eſt credibile,

DE *ſanctorum noſtrorum* Machabæorum *cultus celebritate ea ſunt argumenta, ut vix de ullis ullis univerſa Eccleſia Sanctis multo plura reperiri aut adduci poſſint, id quod ex ſanctorum Patrum, tum Græcorum tum Latinorum, præclariſſimis encomiis, paulo infra erit quam manifeſtiſſimum. Par vero ex eodem capite accedit antiquitas, quam citanda etiam Kalendaria, Sacramentaria & Martyrologia cumulatiſſime demonſtrabunt. Illud vero prorſus ſingulare, quod qui ex tota veterie Teſtamenti hiſtoria poſtremi eſſent, iidem ipſi in Chriſti Eccleſia Sanctorum honores cultumque religioſum ante omnes alios conſequerentur, imo ſoli, tameſi tot alii a juſto Abel uſque ad Zachariam in veteri Lege ſanguinem profudiſſent, cujus rei rationes variæ aſſervatur apud Severum pag. 464; de quibus vidaſis diſputantem S. Bernardum ſp. 98 editionis Horſtianæ; nobis ſatis ſit, quod quemadmodum veri Martyres noſtri pro Chriſto Servatore ſanguinem fuderent, ita ipſi pro Lege Domini, patriumque religione*

C *vindicanda fortiſſime decertaſſent: id vero impetrabit ſumma digunm videtur admiratione, ſacriſque illis pugilibus glorioſum in paucis, quod tameſi ſeſquiſecnlo & amplius Salvatoris adventum præceſſiſſet, nihilominus inter primos & præcipuos Eccleſiæ Martyres computati, culti & celebrati fuerint.*

quam vetuſtus fuerit cultus

10 *Et quidem ejus vel triſtice ſunt, quam mirere multi, tam auctoritate omni exceptione majores: ſive enim antiquiſſimos, qui quidem exſtent, ſacros Eccleſiæ Paſtores conſulat, ibi ante alios, quamquam inclytos Chriſtianos martyres, ipſos* Machabæos *conſignatos invenias; ſive ſanctos primorum ſeculorum Patres appelles, ſive demum vetuſtiſſimos quoſque Eccleſiæ ſcriptores; illos omnes in iis laudandis exornandisque certatim quodammodo contendiſſe, non immerito dixeris; quemadmodum ſequenti non paragrapho, additis nonnullis ſpeciminibus paulo uberius demonſtrare conabimur. Hic nobis ſacræ noſtræ Tabulæ pervetuſtæ ſunt, ex quibus pro Sanctorum cultu momenta monumentaque eruere conſuevimus, quæ tum apud Græcos tum Latinos tam obvia ſunt, ut manifeſte patent, ſanctos fratres* Machabæos *(quibus ſemper ſanctum ſenem Eleazarum, matremque nonatos craſemus) nec celebertimie Eccleſiæ martyribus poſthabitos, imo quam plurimis, ſaltem eodine temporis, antepoſitos fuiſſe. Cum autem in Faſtis Græcis, Intrilige Menæis, Menologiis aut Synaxariis, nihil magnopere recuſſet, quod ad firmandam illuſtrandamve eam vetuſtatem quidquam conferat, ea ex noſtris Kalendariis, Sacramentariis, Martyrologiis altiſque id genus probatiſſimis documentis oppoſtuniue demonſtrabitur.*

Aucta Jo. B. S.

In noſtris Faſtis

11 *Notiſſimum modo eſt & vetuſtate ſua omnino venerandum Polemii Silvii Kalendarium (in jus Laterculum dederue Bollandus) a nobis integro editum tomo VII Junii a pag. 178, in quo,* E *cum toto tenu, tam rara ſint Chriſtianiſmi indicia, tam ſæri Sancti Faſtis illis adſcripti, ut toto anni decurſu, præter Epiphaniam, Natalem & Paſſionem Domini, ſoli ſex præcipui martyres celebreatur, nimpe SS. Petrus & Paulus, Vincentius, Laurentius, Hippolytus & Stephanus; inter tot nihilominus ipſis Auguſti Kalendis diſertiſſime enumittur;* Et martyrum Machabæorum. *Hæc vero cum ſeculo quarto proxima ſint, liquido evincunt id quod annotavit Baronius,* veterem quidem hujuſmodi celebritatem, quem majores propenſiori ſtudio coluerint, ut teſtantur complures ſanctorum Patrum orationes, ea ſolenni die in Eccleſia recitatæ, *de quibus infra. Hic ſolis Faſtis teſtimus, ex quibus manifeſtum videt, etiam ante S. Petri Vincula, ſolemnem fuiſſe Romæ SS.* Machabæorum *feſtivitatem; quod præterea confirmat Kalendarium Carthaginenſe a Mabillonio primum, deinde inter Acta Martyrum ſincera a Ruinartio editum, ubi dicta jam die diſerta ipſorum agitur, una item S. Petri Vinculorum, commemoratio, ut eſt etiam in veteri Kalendario apud Acherium tom. 10 a pag. 130.*

Item Martiris Hier.

12 *Eadem prorſus eſt Hieronymianorum omnium codicum ſententia, in quibus ſanctorum* Machabæorum *unanimis conſentio alteri feſtivitati primo loco præponitur. Sic annuntiat codex vetuſtiſſimus Epternacenſis:* In Antiochia, Machabæorum ſeptem fratrum cum matre. *Alii codices verbis paulo pluribus:* In Antiochia, paſſio ſanctorum Machabæorum ſeptem fratrum eum matre ſua, qui paſſi ſunt ſub Antiochio rege. *Qualem etiam ordinem conſtanter ſervatum invenies in codicibus* F *contractis ſeu brevioribus, tum qui a nobis tomo VII Junii noſtri editi ſunt, tum in tribus præcipuis quos tamo 3 Theſauri Anecdotorum recentiut vulgavit Martenius. Utrum porro, quod in annotatis ad Martyrologium ſuum, per conjecturam colligere voluit Galeſinius,* ex Nazianzeni concione *frequatur,* univerſarium eum diem feſtum divinis Officiis coli cœptum in eccleſia Ambroſiana & Græca jam fere ab initio prædicationis Evangelii; *ut ex dicto loco non ſatis facile diſcerni poſſe infra perſpicies, ita nec promptum eſt definire. Teſtimonia certe tam ex Græcis quam ex Latinis ſeculi quarti & quinti Patribus adducti ſolita, rectiſſime probant id quod intendimus, vetuſtam juxta ac celebrem fuiſſe ſanctorum* Machabæorum *in utraque Eccleſia feſtivitatem, & quidem eum jam dicta prærogativa, quæ apud Rabanum, VVandelbertum, Uſuardum & Notke-*

AUCT. J. B. S. ceteris fere omnibus Latinis

korum intacta remanſit.

13 *In ceteris omnibus Martyrologiis, præſertim recentioribus, feſtum eſſe tranſpoſitionem, docet quotidiana noſtra experientia, eamdemque in variis Sacramentariis pridem obtinuiſſe, ſatis oſtendit Menardus, qui in Sacramentario Gregoriano, præſtituta die nullam SS. Machabæorum memoriam reperiens, recte in annotationibus S. Leonis verba adduxit, ſerm. de* Machabæis: Duplex enim cauſa lætitiæ eſt, in qua & natalem eccleſiæ (*cujus tum dedicationis anniverſaria feſtivitas celebrabatur*) colimus, & Martyrum (*quorum viroſimiliter depoſitæ ibi erant reliquiæ*) paſſione gaudemus. *Citat porro Menardus codicem Bataldi, in quo Miſſa duplex, prior S. Petri, altera* SS. Machabæorum. In Remenſi autem, *inquit*, una habetur Miſſa Machabæorum, nulla S. Petri, etſi titulus ſolennitatis S. Petri, in eo præcedat titulum celebritatis Machabæorum: *ut hinc, me tacente, facile intelligas, in diverſis eccleſiis ſenſim variaſſe ritum, atque poſterioribus ſeculis (nono circiter, niſi fallor) feſtivitatem S. Petri ad Vincula, quod modo ubique receptum videmus, omnino prævaluiſſe, & Officio & Miſſa, cum tamen in libro Sacramentorum Eccleſiæ Romanæ a Thomaſio edito, Kalendas Auguſtas ſoli* Machabæi *pridem & diu obtinuerint, tribus porticularibus orationibus, quæ iſtic videri poſſunt.*

B

etiam mendoſe ſcripti.

14 *Fidem me liberaſſe exiſtimo ſecundum utramque partem, tum celebritatis tum vetuſtatis eultus* SS. Machabæorum *ex productis hactenus antiquioribus Kalendariis, Sacramentariis & Martyrologiis; quibus annumerari merito debent Rabanus, VVandelbertus & Notkerus, apud quos eadem quæ in prioribus ſervata eſt ratio, ut ex Rabano patet, qui ſua ex Hieronymianis, omiſſa tamen poſitione ſeu loco, deſcripſiſſe omnino videtur, dum ita annuntiat*: Sanctorum Machabæorum VII fratrum eum matre ſua, qui paſſi ſunt ſub Antiocho rege. *Audi item VVandelbertum ſic primo loco canentem:*

Auguſtus demum pleno jam farre refertus,
Quis nova ſrera ferat, monſtremus carmine Sanctos,
C Quos ſeius in mortem Antiochus eum matre ſubegit;
Venturo ſanguen qui Chriſto ſpoote dicatuut,
Auguſtaa retinent Machabæi jure Calendos.

Tum vero Notkerum, palæſtram martyrii exprimentem eamque ex S. Auguſtino, cujus locum paulo diſtinctius explicatum vellem, invicte probantem: Apud Antiochiam Syriæ, nativitas ſeptem fratrum Machabæorum cum matre: qui ut beatus Auguſtinus ait; Ante tempora revelata gratiæ, multimoda paſſione probati, fideles ſunt inventi. Quos crudeliſſimus Antichriſti præceſſor Antiochus, de patria eliminatos, gentile ſolum ſacri ſanguinis effuſione fecit invidus atque inſeria conſecrate.

nec minori ſolennitate

15 *Hic jam demum totam Martyrologorum omnium ſeriem, ſi ita libet, adjectas: ea ſolum erit hos inter & vetuſtiores diſcrepantia, quod Ado, Romanum parvum & Bedam, ſeu potius Florum ſecutus, ſecunde dumtaxat loco* SS. Machabæos *ſignaverit. Ne quis vero de Bedæ mente dubitet, exſtat illo apud laudatum Aeherium eodem tomo expreſſa pag.* 228 *in ejus Martyrologio metrico.*

Machabæi Auguſti celebrantur menſis in ortu. *Jam ſi Græca monumenta conſulas, mirum in dic cum Latinis conſenſio, eadem autem ubique in* D *ceteris ſententia, quam, ut pluribus ſuperſedeam, ſatis expreſſit Menologium a Sirleto editum, his verbis*: Commemoratio ſanctorum Machabæorum Eleazari ac filiorum, qui fuerunt ſub Antiocho filio Seleuci, a quo tota gens Hebræorum perdita & in ſervitutem acta eſt. Exſtat in eorum laudem S. Gregorii Nazianzeni oratio. *Adde mere noſtro textum Menologii Baſilicani, quod Græce habes tomo hoc, Auguſti* 1, *hic Latine verſum:* Eleazarus, vir ille digniſſimus, præceptor erat filiorum ſeptem S. Salomonidis, habitans Hieroſolymis. Rege autem Seleuco Hieroſolymam populante, & in ſervitutem abducente genus Hebræorum, etiam hi ſunt apprehenſi, coactique ethnica ſacrificia deguſtare, atque eorum eſu ſeſe polluere. At eum neutiquam obtemperantes, pro pattiis legibus decertarent, variis ſubjecti fuerunt ſupplieiis: ac primo quidem Eleazarus cæſus crudeliter & in ignem injectus, oranſque Deo ſpiritum tradidit: deinde filii ſecundum ordinem ætatis, in medium producti, & equuleis, diſtenſionibus, totis ac flammis excruciati, pro pieta- E te vitam immolarunt, reipſa comprobantes, ſuperiorem paſſionibus eſſe rationem: mater demum horum Salomonis, ultro in fornacem ingreſſa, ſui ſeſe filiis per mortem adjunxit. *Aliorum elogiorum vices ſupplebunt quæ ex laudato Nazianzeno & Chryſoſtomo proxime dabimus. Hic locum habeat verſiculus ex metrico Græco-Moſco:*

Κεῦται ἐπὶ πρώτῃ ΣΟΛΟΜΩΝΗΝ ἐπτα-
πὰ Τέκνα
Cum SEPTEM NATIS combuſſit prima SOLOMEN.

16 *Poſtrema hic, non diguitate ſed ordine ſo-* *in Tabulis Græcis.* *lennium cultui monumenta ſubjungo, templa minorum, ſed ſola prima ſanctis* Machabæis *exſtructa dicataque; ut eſt illud primum ac præcipuum quod ex S. Auguſtino adduximus, Antiochiæ conditum, ſi non furente adhuc perſecutione, ſaltem ſub ipſis pacificatæ a Conſtantino Eccleſiæ initiis, unde in reliquas Orientis regiones extemplo propagatam fuiſſe Sanctorum celebritatem, abunde docent SS. Nazianzeni & Chryſoſtomi panegyricæ orationes, ut jam alia monumenta taceam, apud Cangium de Conſtantinopoli fuſius explicata. Porro* F *ea Aſia mox in Africam & Europam penetraſſe ex teſtimoniis minime dubiis conficitur; certe Romæ, ſive in Exquiliis ſive alio loco baſilicam ipſis conditam, in eaque depoſitas eorum reliquias eradunt, qui de baſilicis Romanis meminerunt cum ipſo Romano Martyrologio. Porro Lugduni in Gallia non minus antiquum fuiſſe ſanctorum Machabæorum eccleſiam, inde certiſſime conficitur, quod apud Adonem in Martyrologio, S. Juſti, ipſius urbis epiſcopi corpus ea Ægypto relatum, condigno cultu in baſilica beatorum fratrum Machabæorum & martyrum glorioſiſſimorum, jam a ſeculi V principio, conditum fuerit: ut antiquiorem non memorem, quæ Vienne ipſis ſacra exſtitit, metropolitana ipſa, S. Mauritii nomine ſubinde inſignita. Quid ad argumenti evidentiam ultra deſiderari poſſit, non video.*

§ III. Paucula de multis SS. Patrum encomia.

Præfata ſunt PP. elogia,

ENcomia dum nemino, non id ita velim intelligas, ac ſi animus ſit, orationes illas diſcerpere quas primi illi Eccleſiæ doctores longas & elegantes in SS. Machabæorum feſtivitate dixerint ad populum, id unum hic mihi præfixi, ut præcipuum

A *puas panegyres digito commonſtrem, nonnulla laude decerptarus quæ ſpeciminis locu ſint, animoſque actendant ad cetera in ipſis ſontibus requirenda. Inveniantur iſtic non elogia ſolum aut panegyrica laudationes, ſed & graves ſubtileſque diſputationes quibus fortiſſimi Martyres Chriſto & Eccleſiæ vindicantur, eumque ipſis etiam vel primis Chriſtianis martyribus conferuntur. Neque ſenis Eleazari, & ſeptem fratrum ac incomparabilis matris miſeriſſima ſolum cunantur præconia, verum & oppoſitiſſima præcepta moralia ex ipſorum victoriis deducuntur, quæ omnia hac congeſtæ importunum eſſet, dum locis ſuis in promptu & obvia ſunt, Meditatu exequimur. Ex primum quidem locum, ut inter encomiaſtas ſi non præcellentior, ſaltem antiquior, merari videtur laudatus jam non ſemel ſanctus Gregorius Nazianzenus, cujus orationis* 22, *tomo 1 editionis Billianæ a pag.* 397 *principium ſatis erit deſcribere. Ita loquitur:*

Nazianzen. or. 22 Quid autem Machabæi? (horum enim nomine diem hunc feſtum agimus) qui quamvis apud multos non honorentur, quis non poſt
B Chriſtum decertarunt, digni tamen ſunt qui ab omnibus honore afficiantur, quoniam pro legibus inſtitutiſque patriis fortem animum præſtiterunt. Qui porro ante Chriſti paſſionem martyrium ſubierunt, quid tandem facturi erant, ſi poſt Chriſtum perfectionem paſſi fuiſſent, ejuſque mortem noſtræ ſalutis cauſa ſuſceptam, ad imitandum propoſitam habuiſſent? Nam qui ſine hujuſmodi exemplo tanta virtutis laude floruerunt, ac non multo fortiores ſe præbuiſſent, ſi cum exemplo periculum adire ipſis contigiſſet? Ac ſimul myſticus & ecclaus hic ſermo eſt, mihi quidem atque omnibus Dei amore præditis admodum probabilis; neminem videlicet eorum, qui ante Chriſti *adventum* numeros omnes virtutis impleverunt: id citra Chriſti fidem eſſe conſecutum. Quamquam enim Verbum ſuo poſtea tempore libere promulgatum eſt; puris tamen animis etiam ante innotuit; quemadmodum ex multis, qui ante ipſum honoribus affecti ſunt, liquido perſpici poteſt. Quocirca Machabæi non idcirco contemnendi ſunt, quia ante crucem caſtitatem; verum quia *ad* crucis normam vitæ ſuæ rationes exegerunt, idcirco laudandi ac verborum honore celebrandi.

C *Chryſoſtomi hom. 1* 29 *Ceterum non proſequor tamtiſi ad finem uſque decurri digniſſima ſint, non laudes ſolum ſanctorum Martyrum, ſed & ipſum hiſtoriam elegantes complexa. Neque his cedit S. Joannes Chryſoſtomus, in ipſa urbe Antiochena, in ipſo certaminis loco, ad ipſos cruentos adhuc cineres eorum bene longis orationibus* SS. *conſtantiam ac fortitudinem auctu ſua eloquentia magnifice prædicans. Ex pauca de ſingulis ex tomo* 2 *noviſſimæ editionis, homilia* 1 *a pag.* 622: Quam ſpecioſa nobis lætæ civitas! quam toto anno ſplendidior hæc dies! non ſole elariores, quam more ſolito, radios in terram effundente, ſed ſanctorum Martyrum luce, ploſquam fulgur, totam nobis civitatem irradiante. Seculis enim ſolibus ſplendidiores hi ſunt, ac magnis luminaribus elarioses. Propter ipſos hodie terra nitidior eſt, quam ipſum cælum. Ne mihi pulverem dicas, ne mihi cinerem cogites, vel oſſa tempore conſumpta: ſed fidei oculos aperi & vide aſſidentem ipſis Dei virtutem, ambientem ipſos Spiritus gratiam, circumfuſam cæleſtis luminis gloriam. Non tales ex ſolari orbe in terram emittuntur radii, quales ex ſanctis corporibus proſilientes ſolgores diaboli oculos exercent. AUCT. *Habe modo etiam ſequentis homiliæ* 2 *principium:* J. B. S. *hom.* 2

20 Omnes quidem ut ſanctos martyres ore lingua laudemus, fieri nequit: ſed etiamſi ſecenta nobis ore totidemque linguæ ſuppeterent, parem tamen laudibus orationem non efferremus: idemque mihi eccidit, cum ſeptem Martyrum præclara facta contueor, quod *vero* cuipiam homini, qui fonti aſſideat ſuo mananti, in quo ſeptem ſint tubi, *ac* totum exhaurire conetur, ſed molto immenſoque labore impenſo, majori parte derelicta, recedat. Fontem enim quantumvis exhauſeris, pars major tamen relinquitur. Quid igitur? an quis pro dignitate largiri non poſſumus, conticeſcemus? minime vero: Martyres enim ſunt, qui dona ſuſcipiunt, & in judicio de ejuſmodi largitione ferendo ſuum Dominum imitantur. Quid igitur ille faciet? cum dona quiſpiam offert, non oblatæ rei magnitudinem, ſed alacritatem animi ejus qui obtulerit, attendens præmium admirabitur ..... Audacter igitur *ad* laudandum eggredimur, & quod heri egimus, id nunc etiam, ſi placet, agamus. Heri ſiquidem in ſolius matris laudes ſermonem totum impendimus: quod a nobis factum E
eſt, non quod eam a filiorum choro vellere ſtuderemus, ſed ut tutiores nobis divitias redderemus; quod utique nunc quoque præſtemus, uno filiorum abducto, de eo pauca dicamus: verendum eſt enim ne ſeptem Martyrum laudes, ceo ſeptum fluminis confertim confluentia ſermonem nobis inundent & obruant. *Item & homilia* 3. *atque item hom.* 4.

21 Cum & martyribus debitam operum commendationem, & redactam in anguſtias mukiſudinem video, me piget. Quocirca, ſi ita videtur, doctrinam in præſentia differamus, imitari vero martyrum fortitudinem ſtudeamus. Primus ergo nobis Eleazarus ſenior in medium prodeat, initium certaminum, martyrii fundamentum, ſtudiorum janus, fortitudinis princeps, tolerantiæ præcurſor; ille canities juvenileſcens, Teſtamenti veteris protomartyr, Apoſtolorum principis Petri imago. Defecit & blandiens & virgis cædens adverſarius, nec tamen declinare deſtitit, qui ſupplicio divexabatur. Stabat ſenior præ nimio tremens ſenectute; ſedebat minas ac eædem anhelans tyrannos: & qui tremebat, vegetus abiit; qui florenti ætate laſciviebat, victus abſceſſit. Stabat canities excruciata; ju- F
dicium exercebat cum auctoritate juventus effeata, & victorem canities reportabat. O novum genus victoriæ! totum ſimul exercitum, ſagittas arcu mitentem, ſenex unus vulneratus in ſugam convertit. Non potitur me ad juvenum fortitudinem gradum fecere certaminum Scuis miraculum; ſed tamen neceſſe eſt, ut ad eos vim afferentes iſti, pergamus: nam & illi præclaros de tyranno triumphos egerunt. Non enim debuit juventus minus intrepida quam canities apparere. Septem igitus deinde juvenes cum ſtrenue dimicaſſent, coronati ſunt *&c.*

22 *Hæc multorum luſtur: ceterum PP. Græcos* Tum Cy-
vide apud interpretes Severum & alios: quibus priani,
addi poteſt longa Patrum Latinorum ſeries; at nobis hic ſufficient SS. *Cyprianus, Ambroſius & Auguſtinus. Audi primum lib.* 4 *ep.* 6, *pag.* 405 *apud laudatum Severum*: Quid in Machabæis beatorum martyrum grevia tormente & multiformes ſeptem fratrum pœnæ, & conſortane liberos ſuos mærer in pœnis & moriens ipſe quoque cum liberis? Nonne magnæ virtutis & fidei

AUCT. J. B. S. fidei documenta teſtantur; & nos ad martyrii triumphum ſuis paſſionibus adhortantur? *Et libro de exhortatione martyrii cap.* 9: Quæ vero adiderunt confeſſionem præconia, quam præclara, quam magna documenta fidei præbuerunt? Rex Antiochus infeſtus, imo in Antiocho Antichriſtus expreſſus, ora Martyrum glorioſa & ſpiritu confeſſionis invicta, contagio ſuillæ carnis maculare quærebat: & cum flagellis gravitar verberaſſet, ac nihil promovere potuiſſet, ſartagines juſſit igniri: quibus ignitis & accenſis, cum qui primas locutus fuerat, & magis regem virtutis & fidei conſtantia provocaverat, admoveri præcepit & frigi, protenſa & exſecta prioslingua, quæ confeſſa Deum fuerat, quod martyri glorioſius contigit: lingua enim confeſſa nomen Domini, priot ad Deum debuit ipſa proficiſci. Poſt in ſecundo, excogitatis arctioribus pœnis *&c.*

13 *Sancti Ambroſii verba ſunt apud Severium* Ambroſii, *pag.* 407, *ex lib.* 2 *Officiorum cap.* 41: Quid autem de martyrum dicam paſſionibus? Et ne longius evagemur, non minorem da ſupetbo rege Antiocho Machabæi pueri revexerunt triumphum, quam parentes propiii: ſiquidem illi B armati, iſti ſine armis vicerunt. Stetit invicta ſeptem puerorum cohors regiis cincta legionibus; defecerant ſupplicia; ceſſerunt tortores; non defecerunt Martyres. Alius corin capitis axonia, ſpeciem mutaverat, virtutem auxerat: alius juſſus linguam amputandam promere, reſpondit: Non ſolos Dominus audit loquentes, qui audiebat Moyſen tacentem. Plus audit tacitas cogitationes ſuorum, quam voces omnium. Linguæ flagellum times; flagellum ſanguinis non times? Habet & ſangais vocem ſuum, qua clamat ad Deum, ſicut clamavit in Abel. *Sequitur ex lib.* 11 *ep.* 7 Haud degener Abrahamidatam & Machabæorum concertatus puerorum, quorum alii ſuper flammas canebant, alii eam exatereosur, non rogshant ut parceretur, ſed invehebantur, ut amplius perſecutor inflammaretur. *Tum ex lib.* 1 *de Jacob & vita beata cap.* 12: Poſt ipſum ſtatuti ſunt pueri ſeptem cum matre. Inſultare licet tyranno, qui dum collida a ſene ineipiendum patat, magiſtrum eligit, quo diſcipulos faceret fortiores, quorum velut puerilem ætatem præmiis provocahat ad culpam, arguebat terroribus ad formidinem. At illi non degeneres *&c.*

G 14 *Ad Sanctam Auguſtinum accedimus, quo* Auguſtini, *nemo frequentius pro SS.* Machabæis *certavit, nemo ubtius eorum laudes proſecutus eſt. Ex copita brevia ex ſermone* 300, *tomo* 5 *editionis Benedictinæ a col.* 850. *Sic incipit*: Iſtum diem nobis ſolennem gloria Machabæorum fecit: quorum mirabiles paſſiones cum legerentur, non ſolum audivimus, ſed etiam vidimus & ſpectavimus. Olim iſta geſta ſunt ante incarnationem, ante Paſſionem Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. In primo populo illo exſtiterunt, in quo prophetæ exſtiterunt, qui hæc præſentia prædixerunt. *Pergit oſtendere re ipſa Chriſtianos, viſi non appellatione, fuiſſe. Deinde num.* 6: Machabæi ergo martyres Chriſti ſunt. Ideo non incongrue neque importune, imo convenientiſſime dies eorum & ſolennitas eorum a Chriſtianis potius celebratur. Quid tale Judæi celebrare noverunt? SS. Machabæorum baſilica eſſe in Antiochia prædicatur: in illa ſcilicet civitate, quæ regis ipſius perſecutoris nomine vocatur. Antiochum quippe regem perſecutorem impium pertulerunt, & memoria martyrii eorum in Antiochia celebratur, ut ſimul ſonat & nomen perſecutoris, & mamoria coronatoris. Hæc baſilica a Chriſtianis tenetur, a Chriſtianis ædificata eſt. D

15 *Sermone* 302: Magnum ſpectaculum, *in quibus quit*, poſitum eſt ante oculos fidei noſtræ. Aure audivimus, corde vidimus optantem matrem ante ſe finire iſtam vitam filios ſuos; longe contrariis votis conſuetudini humanæ. Omnes enim homines filios ſuos ea hac vita migranda præaedere volunt, non ſequi: illa autem optavit poſterios mori. Non anim amittebat filios, ſed præmittebat; nec intuebatur quam vitam finirent, ſed quam inchoarent. Deſinebant enim vivre, ubi quandoque fuerant moriturl; & incipiebant vivere, ſine fine victuri. Parum eſt, fuiſſe ſpectatricem, mirati ſamus potius hortatricem. Fœcundior virtutibus quam fœtibus; videns certantes, in quibus omnibus ipſa certabat, & in omnibus vincentibus ipſa vincebat. Una molier, una mater, quomodo nobis ante oculos poſait unam matrem ſanctam Eccleſiam, ubiqne exhortantem filios ſaos pto illius nomine mori, de quo eos concepit & peperit? Sic ſanguine martyrum impletus orbis, præfactis feminibus ſeges Eccleſiæ pullalavit. E

16 *Hæc delibaſſe ſatis, opinor, & abunde eſt; habes fontes etiam apud Surium qui te exſattent: redi de cetero ad laudatum locis jam citatis Severium, plurima alia ſuggerentem ex ſanctis Gaudentio, Leone PP.* I, *Maximo Taurinenſi, Proſpero, Iſidoro, Bernardo, atque item ex Victorino Afro, Alcimo Avito, Prudentio, Venantio Fortunato, præter citatos alios, ex quibus plura deſcribere opus non eſt. Inſigne poema Victorini Afri, cujus brevis iſtic fragmentum exhibetur, exſtat integrum in Bibliotheca Patrum editionis Pariſienſis tomo* 4 *a col.* 383: *neque opus cenſemus, Hildeberti & Marbodi metrica* SS. *Machabæorum elogia adducere. Hic reliquum eſt ut de Sanctorum noſtrorum reliquiis eorumque Actis, ea prælibemus, quæ licet rem non exhaurlant, ſufficientem ſaltem notitiam ſubminiſtrent.* Indicantur ceteri.

§ IV. Reliquiæ & Acta.

QUIS, *quo anno, imo quo ſæculo Antiochiæ ſacra* SS. Machabæorum *corpora a ſepulcris ſuis levaverit, memoriæ proditum non eſt: neque adhuc conſtare certo poſſit, quandonam Romam translata fuerint, aut ex toto aut ſaltem ex majori parte, ubi a tot retro ſæculis depoſita falſe ex citatis ſupra S. Leonis verbis ſatis indubitatum videtur: nec minus certum, eaſdem haſtenus reliquias ſummo ibidem in veneratione haberi, non ſolum in celebri eccleſia dicta S. Petri ad vincula, ſeu in monte, nempe Eſquilino; verum etiam, teſte Piazza, variis locis alibi, ut in baſilicis Lateranenſi, S. Mariæ majoris atque alibi, in quibus quid aut quantum ſuperſit, quid in Galliam Pariſios uſque aut alio translatum fuerit, nemo eſt qui ſatis explicare, nedum determinare auſit, præſertim cum alia proſus ſit apud Colonienſes traditio, ubi & corpora & capita honorari perhibentur, quemadmodum narrat Gelenius Syntagmate* 52, *quem mirum eſt indicare neglexiſſe, quæ partes in Hiſpaniam ſint deportatæ, ubi eas ea lipſonologio Scorialenſi deſcripſit noſter Pinius, dum ibi commoraretur anno* 1722. *Certum hiſtoriam Colonienſem brevius & nitidius a Severio pag.* 406 *deſcriptam, hic referre placuit, a Sanſſeyo poſtmodum fuſius illuſtrandam.* Quorum Romam delata, F

18 *Præmiſit Martyrologii Romani verbis de jam dicta translatione, ſic pergit*: Sed Coloniæ Agrippinæ virginum cœnobium eſt; & eccleſia quæ quo & quo modo

olim

A olim B. Magdalenæ, nunc ab annis jam CCCC Machabæorum dicitur: in cujus altari ſummo capſa deaurata & in ea ſeptem iſtorum Machabæorum & matris capita viſuntur, quæ quidem ejus loci liber (ab Helia illo Mercæo, qui anno Domini MDIV templum illud ea forma & venuſtate, qua hodie ſtat, reſtituit; enique correctum a ſe Joſephi de Machabæis libellum Eraſmus dedicavit; e Patribus & annalibus variis concinnatus) refert, Antiochia primum translata Conſtantinopolim, deinde ab Euſtorgio Mediolanenſi epiſcopo Mediolanum, hinc vero ab archiepiſcopo Colonienſi Reginoldo Coloniam, enm ſcilicet anno MCLX Mediolanum iterum obſediſſet Fridericus imperator. Et narrat eadem pluribus F. Merſæus Cratepolius in Archiepiſcoporum Colonienſium annalibus fol. 9 & ſequentibus, iterumque fol. 63. *In componendis autem temporibus non ſatis convenisse inter loqui videtur Cratepolius, dum priori loco ordinem translationis* SS. Machabæorum *aliter explicat,*

B *quam ſecundo, cui utrobique diſtinctus dicendum fuerat, trium Magorum atque ac Sanctorum hodiernorum, ab epiſcopo Reinoldo* eorpora ea Italia Coloniam translata *fuiſſe.*

29 *Audiamus porro jam ea Serario reliqua,*
Coloniam, *ubi Eraſmi vocte refert ad ſupradictum Heliam Mirtæum, occaſione preciosiſſimi iſtius* SS. Machabæorum *theſauri apud Sanctimontales iſtat tam illuſtri tunc loco depoſiti. Ita virum compellat:* Equidem iſti cultagio, multis aliis quoque nominibus celebri, tamen hoc præcipue gratulor, quod illi tam inſigni theſauro locupletari contigit. Quin magis uoiverſæ Coloniæ Agrippinæ magnopere conſeo gratulandum, urbi tot modis felici: verum haud alio titulo feliciori, quam quod nos tam multa, tamque eximia pietatis pignora gremio ſuo complectitur: felicioretiam futura, ſi quorum ſervat reliquias, eorum virtutes exprimat; & quorum poſſidet corpora; ab horum moribus non ſit aliena. Nimirum, ſi trium Regum pietatem, ſinceritate religionis imitetur: ſi undecim millium Virginum martyrio dignam puritatem, vitæ ſobrietate æmuletur: ſi fortiſſimos adoleſcentes Machabæos, & invicti pectoris viraginem, animi infracti conſtantia referat. *Atque hæc quidem Eraſmi rectiſſima & ſanctiſſima monita, a quibus utinam prior ipſe non deflexiſſet.*

C *non eſt facile decernere*

30 *Quod vero ad hic memoratam translationis hiſtoriam attinet;* eandide nos fateri neceſſe eſt; *nec Cratepolii, nec Serarii, nec aliorum auctoritatem ſatis evincere, ſerra iſtic Machabæorum corpora & capita omnia ſic depoſita eſſe, ut inde de Romanarum aliarumque per Eccleſiam reliquiarum identitate dubitandum ſit. Equidem ſolite me elapſo tuear, veliciſque in pia, plena ac pacifica poſſeſſione partibus omnibus contrudentibus, poſtremo hic loco orationem hiſtoricam ſubjectam, quam ſolita ſua gravitate recinuavit Sauſayus, eamque Martyrologio ſuo Gallicano inſerit, hiſce omnino verbis:* Ipſo die, natalis ſanctorum ſeptem fratrum Machabæorum, qui Antiochiæ cum matre ſua Salomone, pro Legis Dei tutela decertantes, ab Antiocho Epiphane rege duriſſimis cruciamentis affecti, præclara fidei conſtantia, illuſtrem triumphum peregerunt. Hos Patres, cum Græci tum Latini egregiis laudibus celebrarunt. Quin & Sanctus Paulus Apoſtolus eo in cultu habuit, ut Viennæ Allobrogum, ubi Creſcentem primum conſtituit antiſtitem, primam ædem ſacram ædificans, ipſorum in honorem dedicaverit, quæ etiamnum cernitur in clauſtro principis eccleſiæ Vienenſis. Unde orta Sanctorum horum pugilum, quæ etiamnum ibidem viget, veneratio, hodierna feſtivitate apud incolas plurimum conſpicua & inſignis. AUCT. J. B. S.

31 Eaſtat etiam Coloniæ Agrippinæ cœnobitica virginum Benedictinarum eccleſia, ſub ſanctorum iſtorum Martyrum nuncupatione; in qua eorum corpora ſen ſacer illorum cinis religioſa obſervantur. Capita vero adhuc ſolida conſervantur, atque devotæ plebi hodie exhibentur pie pereolenda. Sic autem ibi translata ſuſceptaque feruntur. Nimirum cum Antiochiæ, ubi paſſi ſunt illi divini Agoniſtæ, diu ſacra ipſorum pignora ſervata fuiſſent, beata Helena Conſtantini mater, quando Palæſtinam pio affectu luſtravit, illa inde ſecum Conſtantinopolim advexit, quæ & Juſtinianus poſtmodum in ſanctæ Sophiæ magnificentiſſima baſilica a ſe excitata, conciliandi iiſdem amplioris eanſa honoris collocavit, cum trium Magorum, qui Chriſtum in cunabulis adoraverunt, pretioſis exuviis. Conſtiterunt illic uſque ad Emanuelis imperatoris tempora. A quo tum Mediolanenſibus conceſſa, in ea capella condita fuerunt, quæ Sancti poſtea Euſtorgii nuncupationem tulit, eximiamque in amplitudinem ob illorum cultum, Magorumque trium ſanctorum memoriam, quorum lipſana illuc etiam tranſlata fuerunt, excrevit. *multo minus tempora*

32 Ceterum Mediolano deinde a Friderico imperatore everſo, flagitante Reinoldo, ejus cancellario Colonienſi archipræſule; tam ipſorum Machabæorum, quam trium Magorum corpora, una cum Sanctorum duorum Mediolani tutelarium, Felicis & Naboris ſacris cadaveribus, Colonium Agrippinam devecta ad Magdalenæum cœnobium, ſitum in Urſulanu agro, condigno honore repoſita ſunt, ubi etiamnum, indita jam ſuæ ædi Machabæorum invocatione, religioſiſſime aſſervantur, publiceque hodie promuntur debita veneratione celebranda. *Non poſt nitidius usque elegantius, Verum qua tolerabili rerenologia temporibus ſuis hæc ſe apte diviſiſſe putarit Sauſayus, quo porro cautione hæc componi poſſint cum traditione Celeuienſium, quæro, qui nos doceat. Sanctus Euſtorgius corpora* F *abſtulerit (ſive in primo ſive ſecundo ſit;) Juſtinianus autem, utroque poſterior, eodem in S. Sophiæ collocarit; Manuel ſæculo demum XII eodem primum conceſſerit, unde accreverit Sancti Euſtorgii apud Mediolanenſes cultus. Aſſiſtata omnia, quibus conciliandis fruſtra pridem inſudarunt viri eruditiſſimi: nos de poſſeſſione jam convenimus, ut erambem ultra cocquere nec vacet nec labet.* *apte conciliare.*

33 *Nequid tamen intactum relinquatur, ea de* *Per de matre* ſanctiſſimæ Machabæorum *matris reliquiis breve* *conjectanea* ſeorſim ſpicilegium. *Caſu incidi in Cornelii Bruni, pictoris Batavi Itinerarium orientale, Gallice verſum & editum anno 1700, in quo dum pag. 43 eccleſiam S. Nicolai patriarchalem Græcam Conſtantinopoli deſcribit, memorat ſepulcra tria ſen totidem ferreas aras, in quarum una aſſervari volunt oſſa matris ſeptem noſtrorum* Machabæorum *martyrum, quam ipſi* Maccabæam *appellant. Ita ibi, Græca traditione, quam certe non admittent Montefalconii in Italia, apud Ughellium tomo 1, col. 1059 ubi ſub* S. Felicita-

tis

AUCT. J. B. S. *tis nomine colitur eadem mater* IX *Kal. Decembris, ibidemque* sacrariſſimum ejus corpus collocatum *dicitur, cum ſancta ibidem Margarita virgine, plurimis clarum miraculis; ut inde religioſus ejuſdem illuſtriſſimæ matris cultus & ſub eodem* S. Felicitatis *nomine Florentiam uſque propagatus fuerit, ad vetuſtam iſtic eccleſiam, quam ſub tali appellatione, ad* SS. Machabæorum *matrem veſtriſta, & parochialem & monaſticam eſſe, Papebrochium olim per litteras docuit R. D. Benevenutus, Prior ejuſdem eccleſiæ, in qua & Officio & Miſſa feſtivitas ejus anaue celebratur hac die* 1 *Auguſti. Satis de reliquiis: jam tempus eſt ut & de actis noſtris paucula monstamus.*

Acta ſunt verbum Dei.

34 *Et quidem quod poſtremo unicuique hic ſupereſt, ea titula, reliqua omnia quæ in hoc opere quantumvis vaſto continentur, longiſſime antecellunt, quod Dei ipſius calamo, atque adeo ſalli neſcio ſcripta ſint; neque enim Joſephi De vetuſ-*
B *tis imperio, meram nimirum verboſam nec ſatis fidelem ſacri ipſius textus paraphraſim hic libet adducere, neque Mss. quæ penes nos ſunt & Græca & Latina ex eodem Joſephi opere contracta, ſed purum ipſum ex ſacris Bibliis Dei verbum; hiſtoricam ſeriem, quam in laudatis toties Machabæorum libris disjunctam eſſe norunt eruditi, ſic diſponendo combinandoque, ut cuncta immaniſſimæ iſtius Judaicæ projectionis ſeries ex libro* 1 *Machabæorum cap.* 2, *cum ſint capitis* 5 *& principio capitis* 6 *libri* 2 *connectatur, ſicque primo noſtro capite referantur omnia quæ in populum Dei univerſum erudeliſſime juxta atque impiiſſime geſſit furiis quodammodo agitatus Antiochus; cum vero ex libri ſecundi capitibus* 6 *&* 7 *ipſa cruentiſſimi martyrii gloriosa imago, tam eleganter & nervoſe expreſſa; at nulla quantumvis adornata & expolita paraphraſi ad eam tranferri poſſit. Si quid fortaſſe hinc inde non æque perſpicuum occurrat, ad manum ſunt interpretes quos conſulere obvium eſt.*

A C T A

Ex ipſis ſacris Litteris.

C A P U T I.

Martyrii occaſio ex immani Antiochi Epiphanis Judæorum perſecutione, ex Machab. lib. 1, *cap.* 1 *a* ℣. 11, *conjuncto cum lib.* 2 *cap.* 5 *a* ℣ 11 *ad finem, & ejuſdem libri cap.* 6, *uſque ad* ℣ 17.

C

11. ET convertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ægyptum, in centeſimo & quadrageſimo tertio anno: & aſcendit ad Iſrael.

12. Et aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi.

13. Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & univerſa vaſa ejus, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat: & commiovit omnia.

14. Et accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia, & accepit theſauros occultos, quos invenit: & ſublatis omnibus, abiit in terram ſuam.

15. Et fecit cædem hominum & locutus eſt in ſuperbia magna.

16. Et factus eſt planctus magnus in Iſrael, D & in omni loco eorum.

17. Et ingemuerunt principes, & ſeniores: virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulierum immutata eſt.

18. Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in toro maritali, lugebant:

19. Et commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & univerſa domus Jacob induit confuſionem.

20 Et poſt duos annos dierum, miſit rex principem tributorum in civitates Juda & venit Jeruſalem cum turba magna.

21. Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei.

22. Et irruit ſuper civitatem repente, & percuſſit eam plaga magna, & perdidit populum multum ex Iſrael.

23. Et accepit ſpolia civitatis: & ſuccendit eam igni, & deſtruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu: E

24. Et captivas duxerunt mulieres: & natos & pecora poſſederunt.

25. Et ædificaverunt civitatem David muro magno & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem:

26. Et poſuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea, & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt ſpolia Jeruſalem,

27. Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum.

28. Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſrael.

29. Et effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis & coinquinaverunt ſanctificationem.

30. Et fugerunt habitatores Jeruſalem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ejus reliquerunt eam.

31. Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, dies feſti ejus converſi ſunt in luctum; ſabbata ejus in opprobrium; honores ejus in nihilum.

32. Secundum gloriam ejus multiplicata eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum. F

33. Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo: ut eſſet omnis populus unus: & relinqueret unuſquiſque legem ſuam.

34. Et conſenſerunt omnes gentes ſecundum verbum regis Antiochi:

35. Et multi ex Iſrael conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.

36. Et miſit rex libros per manus nunciorum in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda, ut ſequerentur leges gentium terræ.

37. Et prohiberent holocauſta; & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei:

38. Et prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolemnes:

39. Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctos populum Iſrael:

40. Et juſſit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communis.

41. Et relinquere filios ſuos incircumciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem,

&

A & immutarent omnes juſtificationes Dei.

52. Et quicumque non feciſſent ſecundum verbum regis Antiochi, morerentur.

53. Secundum omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo: & præpoſuit principes populo, qui fieri cogerent.

54. Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.

55. Et congregati ſunt multi de populo, ad eos qui dereliquerant legem Domini: & fecerunt mala ſuper terram:

56. Et effugaverunt populum Iſrael in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.

57. Die quinta decima menſis Caſleu: quinto, & quadrageſimo & centeſimo anno, ædificavit rex Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras:

58. Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:

59. Et libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:

60. Et apud quemcumque inveniebantur libri B Teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundum edictum regis trucidabant eum.

61. In virtute ſua faciebant hæc populo Iſrael, qui inveniebatur in umni meſe & menſa civitatibus.

62. Et quinta & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra ultara.

63. Et mulieres, quæ circumcidebant filios ſuos, crucidabantur, ſecundum juſſum regis Antiochi.

64. Et ſuſpendebant pueros a cervicibus per univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65. Et multi de populo Iſrael deſiuerunt apud ſe, ut non manducarent immunda: & elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis.

66. Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:

67. Et facta eſt ira magna ſuper populum valde.

Machab. lib. 2. cap. 5.

12. His itaque geſtis ſuſpicatus eſt rex ſocietatem daſerturo Judæos: & ob hoc profectus C ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit;

12. Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13. Fiebant ergo cædes juvenum ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque, & parvulorum neces.

13. Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venumdati.

15. Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam intrare templum univerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum, & patriæ ſuæ proditor.

16. Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant poſita ad ornatum loci, & gluriam, contrectabat indigne, & contaminabat.

17. Ita alienatus mente Antiochus, non conſiderabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectius:

18. Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe involutos. ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt a Seleuco rega ad ſcrutandum ærarium, D etiam hic ſtatim adveniens flagellatur, & repulſus utique fuiſſet ab audacia.

19. Verum non propter locum, gentem: ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20. Ideoque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum: poſtea autem fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterum in magni Domini recociliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

21. Ingitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velocitet Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſa præ ſuperbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum, propter mentis alationem.

22. Reliquit autem, & præpoſitos ad affligendam gentem: Jeroſoloymis quidem Philippum, genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, a quo conſtitutus eſt.

23. In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui gravius quam ceteri immanebant civibus. E

24. Cumque appoſitus eſſet contra Judæos, miſit odioſum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac juvenes vendere.

25. Qui cum veniſſet Jeroſolymam, pacem ſimulans, quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati. & tunc feriatis Judæis, arma capere ſuis præcepit.

26. Omneſque qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit: & civitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit.

27. Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, receſſerat in deſertum locum, ibique inter ferra vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent coinquinationis.

Ejuſdem libri cap. 6. F

1. Sed non poſt multum temporis, miſit rex ſenem quemdam Antiochenum, qui compellaret Judæos, ut ſe transferrent a patriis & Dei legibus:

2. Contaminare etiam quod in Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

3. Peſſima autem & univerſis gravia erat malorum incurſio.

4. Nam templum luxuria & comeſſationibus gentium erat pleoum, & ſcortantium cum meretricibus; ſaeratiſque ædibus mulieres ſe ultro ingerebant, intra ſeranies ea, quæ non licebat.

5. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6. Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſolennes patrii ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7. Ducebantur autem eum amara neceſſitate in die natalis regis ad ſacrificia, & cum Liberi facra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libem circuire.

8. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo, & ipſi adverſus Judæos agerent, ut ſacrificarent.

9. Eos autem, qui nollent transire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

A 10. Duæ enim mulieres delatæ fuere, natos suos circumcidisse, quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.

11. Alii vero, ad proximas coeuntes speluncas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod auderent, propter religionem, & observantiam, manu sibimet auxilium ferre.

12. Obsecro autem vos, qui hunc librum lecturi sunt, ea abhorrescant propter adversos casus; sed reputent, ea quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.

13. Etenim multo tempore non sinere peccantibus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.

14. Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat,

15. Ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet;

16. Propter quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis, populum suum non derelinquit.

17. Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Jam autem ad initio dum est ad narrationem.

CAPUT II.

Ipsius martyrii historia ex Lib. 2 cap. 6 a V 18 *ad finem, & toto cap. 7*

18. IGitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

C 19. At illa gloriosissimam mortem, magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad supplicium:

20. Intuens autem quemadmodum oporteret ingredare, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21. Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto, rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat, de sacrificii carnibus;

22. Ut hoc facto, a morte liberaretur, & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23. At ille cogitare cœpit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis cautiem, atque a puero optimæ conversationis actus: & secundum sanctæ, & a Deo conditæ legis constituta, respondit cito dicens; præmitti se valle in inferum.

24. Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium, arbitrentur Eleazarum nonagenta annorum, transisse ad vitam alienigenarum:

25. Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus, decipiantur, & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectuti conquiram.

26. Nam, etsi in præsenti tempore supplicium hominum eripiar: Sed manum Omnipotentis D nec vivus, nec defunctus effugiam.

27. Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo;

28. Adolescentibus autem exemplum fortem relinquam, si prompte animo, ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur.

29. Hi autem, qui eum ducebant, & paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30. Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifesta tu scis, quia, cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero, propter timorem tuum libenter hæc patior.

31. Et iste quidem hoc modo vitæ decessit, non solum juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis, & E fortitudinis derelinquens.

Cap. 7.

1. Contigit autem, & septem fratres una cum matre sua apprehensos, compelli a rege adere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos.

2. Unus autem ex illis qui erat primus, sic ait: Quid quæris, & quid vis discere a nobis? paratis sumus mori magis, quam patrias Dei leges prævaricari.

3. Iratus itaque rex, jussit sartagines, & ollas æneas succendi: quibus statim succensis;

4. Jussit, ei qui prior fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abstracta, summas quoque manus, & pedes ei præsciodi, ceteris ejus fratribus, & matre inspicientibus.

5. Et cum jam per omnia inutilis factus esset, jussit ignem admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter.

6. Dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, quemadmodum F in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur.

7. Mortuo itaque illo primo, hoc modo sequentem deducebant ad illudendum, & cute capitis ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam tam corpora per membra singula puniretur.

8. At ille, respondens patria voce dixit; Non faciam: Proter quod & iste, sequuti loco, primi tormenta susceperit.

9. Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æterna vitæ resurrectionem suscitabit.

10. Post hunc tertius illuditur, & linguam postulatus, cito protulit, & manus constanter extendit.

11. Et cum fiducia ait: E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero.

12. Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus.

13. Et hoc ita defuncto, quartum vexabare similiter torquentes.

14. Et,

A 24 Et cum jam eſſet ad morſum, ſic ait: Potìns eſt, ab hominibus mortì datos ſpem expectare a Deo, iterum ab ipſo reſuſcitandos; tibi enim reſurrectio ad vitam non erit.

25. Et cum admoſſent quiotum, vexabant eum. At illu reſpiciens in eum, dixit:

26. Potuſtstem inter homines habeus, cum ſis corruptibilis, ſcis quod vis; noli autem putare, genus noſtrum a Deo eſſe derelictum.

27. Tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius, qualiter te & ſemen tuum torquebit.

28. Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtra errare, nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt in nobis,

29. Tu autem ne exiſtimes tibi impune futu-
B rum, quod contra Deum pugnare tentaveris,

an Supre modum autem mirer mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebar, propter ſpem quam in Deum habebat.

21. Singulos illorum hortabatur voce patrie fortitet, repleta ſapientia: & femineæ cogitationi maſculinum animum inſerens.

22. Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, & virtutem, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi.

23. Sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & ſpiritum vobis iterum cum miſericordia reddet, & vitam, ſicut nunc voſmetipſos deſpicitis propter leges ejus.

24. Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cum adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolum verbis hortabatur, ſed cum juramento affirmabat, ſe divitem & beatum factorum, & tranſlaturum a patriis legibus amicum habiturum, & res neceſſari-
C as ei præbiturum.

25. Sed ad hæc enim adoleſcens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ut, ut adoleſcenti fieret in ſalutem.

26 Cum autem multis eam verbis eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.

27. Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum ait patria voce: Fili mi, miſerere mei, quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac triennio dedi & alui, & in ætatem iſtam perduxi,

28. Peto, natu, ut aſpiciis ad cælum, & terram, & ad omnia quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit ille Deus, & hominum genus,

29. Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam,

30 Cum hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto D regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen.

31. Tu vero, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos unim pro peccatis noſtris hæc patimur.

33. Et ſi nobis propter increpationem, & coerciouem, Dominus Deus noſter modicum iratus eſt: ſed iterum reconciliabitur ſervis ſuis.

34. Tu autem, o ſceleſtu, & omnium hominum flagitioſiſſimu, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus.

35. Nondum omnipotentia Dei, & omnia inſpicientis judicium effugiſti.

36. Nam fratres mei, modico nunc doloru ſuſtentato, ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu vero judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas E exſolves.

37. Ego autem, ſicut & fratres mei, animam & corpus meum trado pro patriis legibus invocans Deum, maturius genti noſtræ propitium fieri, teque unum tormentis & verbetibus confiteri, quod ipſe eſt Deus ſolus.

38. In me vero & in fratribus meis deſinet Omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſte ſuperducta eſt.

39. Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudelius deſævit, indigne ferens ſu deriſum.

40. Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41. Noviſſimus autem poſt filios, & mater conſumpta eſt.

42. Igitur de ſacrificiis & de nimiis crudelitatibus, ſatis dictum eſt.

MONITUM.

ERunt fortaſſe qui de tam inclytis Sanctis plura a nobis exſpectaverint, non ea ſolum quæ eo ſæculo dari poterant, verum & eo Chriſtianis illuſtribuſque ſcriptoribus, Hildeberto nempe venerabili Turonenſi archiepiſcopo, tum eo Marbodo epiſcopo Redonenſi, quorum carmata de hoc argumento pridem nota ſunt, ac recentius de novo recenſita editaque ab Antonio Beaugendre Ordinis S. Benedicti Congr. S. Mauri anno 1708, galbus & forte iſtiuſmodi alia adjungi poſſent. Fatebor ingenue, non diſpliciſſe mihi primum laudata jam carmata, quæ proinde deſcribenda typiſque parandæ curaveram: at ea poſtmodum maturius expenſa, in verſibus illis, ſæculum ſuum plus nimio redolentibus, nihil reperi, eo quo pretium commentario noſtro, multo minus ſacris ipſis actis poſſit accedere; ut adeo carminibus illis opus noſtrum, mole ſua ſatis grande, augere ſupervacaneum judicaverim. Videantur ipſa tomo jam vitate: nihil a nobis neglectum eſt, quod ad veram Sanctorum gloriam pertinere, merito quis exiſtimare poſſit.

A D

S. PETRI AD VINCULA

ROMÆ.

J.B.S.

Ex Martyrologiis.

Sola Martyrologia hic appello, inter quæ Romanum hoc die annuntiat; Romæ in Esquiliis, dedicatio S. Petri ad Vincula, ubi de ea pluribus eruditi disputat Baronius, ut hic tota res ab ævo explicanda esset, nisi, more apud nos pridem recepto, festivitates Sanctorum qualescumque ad proprios natales reducendi, nos dudum præveniisset Papebrochius ad XXIX Junii in Analectis de SS. B Petro & Paulo tomo V a pag. 449 ad 452, tertium materiam exhaurientes, tum de templi fundatore & dedicatione, tum de ollatis ea ab Eudoxia vinculis, usque adeo ut vel ipsam Hieronymianam annuntiationem adferat num. 113; quæ hic vero-bic ibi traditur: Romæ, dedicatio primæ ecclesiæ, a beato Petro constructæ & consecratæ, & absolutio ejus a vinculis. Citato ibidem etiam Florentini dissertatio, ut hic satis superesset Martyrologi, quorum præcipuos catalogos in Observatione ad Usuardum, ubi hujus propè phrasis usus cum Beda a nostris edito diximus, Romæ ad sanctum Petrum ad Vincula. Relatum præterea VVandelbeoti elogium metricum. De Rabani & Notkeri paulo longiori expositione ad XXIX Junii etiam dictum est. Ne hic igitur cramben recoquam, eruditos lectores, atque harum rerum cupidos, ad locum citatum remitto. E

DE SS. VIRGINIBUS ET MARTYRIBUS

FIDE, SPE ET CHARITATE, ATQUE ITEM SOPHIA SEU SAPIENTIA EARUM MATRE

ROMÆ

COMMENTARIUS CRITICUS.

J.B.S.

Præfatiuncula.

C Solus cultus indubitatus est. IN eo numero sunt Sanctæ hic in titulo propositæ, quantumvis illustres, ut præter martyrium, receptissimumque aden Ecclesiæ cultum, de ipsis nihil quidquam, in tam noctis earum Legendis traditum sit, quod attentum cuncturumque lectorem non remoretur; etiam ipsa nomina, quæ cavillemo, mihique saltem non nota exemplo, apud Latinos Latine, apud Græcos Græce enuntiantur, ac appellativa potius quam propria dicenda videantur, accepto videlicet a glorioso certamine, quo pro Christi fide, tanta spe & charitate peractæ, duæ sapientia, martyrii palmam sunt consecutæ; utpote quas Roma, in ipsa martyrii palæstra, certis aliis nominibus cognitas fuisse, non ausimemus. Porro an Roma ea fuerit (quod nobis verosimilius est) an Nicomedia, non est adeò indubitatum. Nos magis explorata sunt genus ipsarum & patria: nam quidquid earum encomiasta Joannes presbyter Mediolanensis, Metaphrastes & alii eam confidenter defingerint, non videmus adjuncta hæc solidius comprobari, quam cetera ad eas spectantia; usque adeo ut Græci inter se dissideant de Sanctarum ætate, alii Hadriani, alii Diocletiani tempora appellantibus. De fontibus earum autem quid sentiendum, quid porro de Actis ipsis, ut ut diversimode tortis, ex infra dicendis intelliges: hic a minus dubiis exordimur. F

§ I. Sanctarum cultus apud Græcos æque ac Latinos, sed diversis diebus ac modis.

DE sanctis hisce Virginibus & Martyribus, atque earum matre Sapientia seu Sophia, egimus in observatione ad Usuardum hoc ipso die, ubi, celato ejus textu; Item Romæ, passio sanctarum virginum Spei, Fidei & Charitatis, & matris earum Sapientiæ, quæ sub Adriano principe martyrii coronam adeptæ sunt, in Variantibus offendimus præpositarum codicum annuntiationem, quod contra receptum ordinem Spes præponatur Fidei; tum vero frustra quæsiimus, unde fœtores illæ virgines cum matre nidua Usuardo innotescere potuerint, quæ nempe omnibus antiquioribus ecclesiasticis Tabulis prorsus sunt incognitæ. Notavimus ipsis etiam inter auctaria Usuardina ad XXIII Junii, nominibus Græcis infignitis ad Usuardum Romæ,

Digitized by Google

A *ex Notkero, cujus verba hic referre juverit* : In Nicomedia, paſſio ſanctarum virginum Piſtis, Elpis, Agapis, quæ Latine Fides, Spes, Charitas dicuntur, & matris earum Sophiæ, quæ Sapientia interpretatur, & aliarum multarum. *Atque hi duo Uſuardus & Notkerus inter Martyrologos claſſicos primi & ſoli ſunt, qui ſub finem ſeculi* IX *de hiſce Martyribus meminerint, & quidem modo tam diverſo, ut credibile non ſit, eorum annuntiationes eo eodem fonte promanaſſe.*

a Not. Kero Nicomediæ

3 *Porro diverſas eſſe Græcas illas, quæ Nicomediæ cum multis aliis paſſæ dicuntur, ab iis quæ ſub Adriano Romæ conſummavere martyrium, non eſt ullo modo veroſimile; cum alibi, nempe in Tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis pag.* 28, *num.* 92 *ſatis clare oſtenderim, notiſſimas fuiſſe vel apud Ægyptios ſanctiſſimas Virgines, quas ipſi Romæ triumphaſſe agnoſcunt tempore Adriani, ſedente Alexandriæ patriarcha Eumenio. Nemo igitur facile divinaverit, unde hiſtoriam ſuam Notkerus acceriverit, in eo potiſſimum aberrantem, quod Nicomediæ tribuat, quæ longe veroſimilius Romæ adſcribenda ſunt. Cetera in eo recte concordant, quod matrem a filiabus ſeparandam non exiſtimet, ut necdum videam, quod pridem etiam monui, exploratum me non habere; cur Baronius matrem a filiabus ſejunxerit, eamque ad* XXX *Septembris tranſtulerit, contra Actorum qualumcumque fidem, quæ ipſam triduo poſt filias ad cœlum evolaſſe aſſerunt, eo titulo etiam martyrem, quod natarum carnificinæ intrepida aſſiſtens, eas ad glorioſum certamen animaverit.*

B

ubique cum matre

4 *Erit fortaſſe qui ſuſpicetur, Bellinum hic, ut plerumque alias, Baronio præluxiſſe, quem etiam Grevenus & Molanus imitati fuerant: verum re attentius perpenſa, aliam plane invenio trium iſtorum opinionem, ab ea quam hic Baronius primus induxiſſe videtur. Etenim patet apertiſſime Bellini ſententia, hoc die ita ſcribentis:* Item Romæ, paſſio ſanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis, & matris earum Sapientiæ, quæ ſub Hadriano principe martyrii coronam adeptæ ſunt; *ubi videt manifeſte, matrem a filiabus nullo modo disjungi, ut dum* XXX *Septembris ultimo loco textui addit*; Eodem die S. Sophiæ viduæ, *nuſquam vel per umbram innuat, loqui ſe iſtic de trium noſtrarum Virginum matre, quam ipſe in hodierno textu jam relato, non* Sophiam *ſed diſertiſſime* Sapientiam *appellaverit, maneatque proinde incertum, de qua* Sophia *Bellinus iſtic agere intenderit, ipſimet fortaſſe ignota. De cetero non adeo infrequens eſt Sophiæ nomen, ut vel in ipſo Romano Martyrologio duæ aliæ ſynonymæ notentur: præterquam quod a poſitione, ſtadio, ſeu loco martyrii appellando, imo a martyrio ipſo Bellinus ſtudioſe abſtinuerit.*

C

quam Baronius alio tranſtulit

5 *Aſt alia prorſus eſt Baronii ratio dum hoc die* 1 *Auguſti ita annuntiat*: Romæ, paſſio ſanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis, quæ ſub Hadriano principe martyrii coronam adeptæ ſunt: *ubi continuo obſervas, matrem illic non exprimi, quam ad* XXX *Septembris expreſſius deſignatam voluit his verbis*: Ibidem (*Romæ*) ſanctæ Sophiæ viduæ, matris ſanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis, *ut jam aperte pateſcere cuiſtimem, non Bellino ſed ſoli Baronio imputandam matris a filiabus ſegregationem, quod nec in Uſuardo nec in ullo alio Martyrologio invenire potui: nam ii codices antiqui qui hanc* Sophiam XXX *Septembris figurant, eodem ipſo die & tres filias retulere, quemadmodum & Græci*

dum earum martyrium XVII *Septembris aſſignarunt.* AUCT. J. B. S. *Hinc nemini mirum videbitur, quod matrem a filiabus ſeparandam non cenſuerim; eo etiam argumento ductus, quod de ipſa nihil dici poſſit quod non ita connexum ſit cum ſanctiſſimarum filiarum hiſtoria, ut ab ea ſine gravi læſione divelli nequeat.*

Alii codices aliter legunt;

6 *Neque magis liquida ſunt quæ ab aliis tradita reperimus, præſertim in codicibus Pulſavenſi & Vaticano, ubi ad* XXX *illum Septembris diem non ſola mater, ſed ſimul omnes annuntiantur hoc modo*: Romæ, paſſio ſanctarum virginum Piſtis, Elpis, Agapis & Sophiæ matris earum, id eſt Sapientiæ: *quæ interpretatio abeſt a codice Vaticano. Contra in Uſuardo Hagenoyenſi, non jam* XXX *Septembris, ſed ad* X *Maii, ita ſolum legitur*: Item in epiſcopatu Argentinenſi, Sophiæ viduæ. *Tum in Viola Sanctorum Hagenoyæ excuſa*: Eodem die (*nempe* X *Maii*) depoſitio S. Sophiæ, *feſtum quodammodo ad eum Rheni tractum die, quo alibi de Sanctis hiſce noſtris nulla uſquam memoria; ne ſuſpicari omnino cogar, hæc poſtrema proceſſiſſe ex traditione aliqua Argentinenſi, notata in ejus Breviario excuſo* MCDLXXVIII, *ubi poſt lectiones de SS. Gordiano & Epimacho additur*: Eodem etiam die S. Sophiæ & filiarum ejus Fidei, Spei & Charitatis celebratur translatio, quæ a venerabili Remigio Remenſi epiſcopo temporibus Caroli magni in Alſatiam tranſlatæ ſunt, ubi ejus orationes florebuot uſque in hodiernum diem.

D

E

7 *Traditionem dixi, apud Argentinenſes haud dubie receptam; at niſi vehementer fallar, non ſatis fundatam, ea ſaltem titulo quod venerabilis Remigius epiſcopus, a quo reliquiæ, neſcio unde, translatæ fuerint, cum Carolo Magno inepte conjungatur, cujus tempore fruſtra quæretur iſtius nominis Remenſis epiſcopus. Neque dixeris, hic forte Remigium iſtum indicari,* IX *ſeculo Rhenis doctrinæ laude celebrem; nam is non ad magni Caroli, ſed ad Calvi tempora pertinet. Verum de reliquiis infra dicendum; ad rem noſtram hic ſpectaret propius, alicunde eruere, unde demum Uſuardus in Sanctorum noſtrorum cognitionem devenerit, dum interim ro antiquior nullus, imo nec ſynchronus, eas eo modo retulerit qua apud ipſum memorantur. Quod autem ſuſpicatus ſueram, ex Actis aliquibus, iis ſimilibus quæ Surius edidit, eas hauſiſſe potuiſſe, id modo cogor oeſpuere; cum veriſimillimum ſit, Acta illa a Metaphraſte primum exornata, quem certum eſt, ab Uſuardo conſuli minime potuiſſe, ut proinde cenſendum ſit, exſtitiſſe Acta alia Latina, quæ Uſuardo præluxerint, quæque aliis anſam præbuerint, longiores hiſtorias, ut erant ea tempora, ociose procudendi. At enim quæ ea dici poſſint, fruſtra, uti dicebam, quæſivi hactenus. Quidquid vero iſtius ſit, in tota Uſuardi progenie altiſque Maetyrologiis poſteoioribus, certum eſt, ſanctiſſimas Martyres cum matre cooſtouter celebrari.*

an Recte Argentinæ?

F

Græci nec in die

8 *Par ferme Græcorum ratio, apud quos, imo toto Oriente in veneratione fuiſſe, oſtendunt eorum tabulæ Menæa & Menologia, hoc ſolo diſcrimine, quod non* 1 *Auguſti, aut alio quopiam die ſuperius ſignata, ſed* XVII *Septembris recolantur; cujus quæ ratio ſubſit, nemo facile divinaverit, ut arbitrarium cenſendum ſit, quemadmodum tot aliis Sanctis accidiſſe, alibi non ſemel obſervavimus. In eo Græci cum Latinis conſonant, quod Romæ paſſas teſtentur, eamdemque narrent hiſtoriam; aſt ita ut toto ſeſquiſeculo vero differant Menæa, dum ſic elogium ſuum erdiuntur, Italiæ eſſe hæ Diocletiano regnante; ubi Stricti Menologium*

AUCT. J. BS

logium cum Latinis omnimode convenit. Habent ſuum in Menæis Officium, quod ſequitur jam dictum elogium præfixis his tribus verſiculis, quorum tertius etiam exhibetur in Ephemeridibus Græco-Moſcis.

Τῇ πρὸς σὲ πίστις, Πίστις, Ἐλπὶς, Ἀγάπη
Αἱ ξεῖς ξεῖς πλέκουσι αὐχένας ξίφει.
Ἑβδομάτῃ δεκάτῃ Ἀγαπίῳ παρὸ, Ἐλπίδα, Πίστει.

In te fideles ſunt Fides, Spes, Charitas,
Tria colla ferro Virginum inclinans Trias.
Elpidi, Piſtim, Agapen decimam poſt tertia mactat.

9 *En modo Menologii Sirletiani verbum*: Dies nstalis ſanctarum martyrum Piſtis, Elpidis, Agapes & Sophiæ matris. Beata martyr Sophia cum Chriſti fidem diligeret, habens ſecum tres filias, Piſtem, Elpidem & Agapem, venit Romam ſub Adriano imperatore, atque illic cum tribus filiabus ob illius urbis epiſcopo baptizata eſt in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti: quæ Chriſti fidem prædicans, multos ad Deum convertit. Quapropter & ipſa & filiæ ab Adriano detentæ & interrogatæ, libere Chriſti nomen profeſſæ ſunt, ob idque vehementer cruciatæ. Et primum ſancta Piſtis, duodecim annos nata, poſt diverſos cruciatus, capite obtruncata eſt. Poſt illam ſancta Elpis, decimum annum agens, ipſa quoque poſt plurima tormenta, capitis abſciſſione migravit ad Dominum. Tertio loco ſancta Agape, novem annos nata, & in cuminum ardentem injecta, & ipſa martyrio conſummata eſt, quas omnes mater Sophia ſepeliit, & ad earum ſepulchrum aſſidens, poſt tres dies animam Deo ipſi * reddidit.

ver la ata. se convenimus.

* *An non ipſa?*

B

§ II. Nomina, genus, patria, ætas, reliquiæ & Acta.

Alia ex nomine rem magis involvant.

Quid in Sanctarum auctarum nominibus mirum nobis & inſolitum viſum ſit, jam ſupra inſinuavimus. Difficultatem augent ea quæ in Januario Coptico legiſſe ſe teſtatur Caſtellanus in Supplemento ad Martyrologium ſuum nativeſale, nempe tres illas Virgines Æthiopice appellari Buſrnes, Helis & Ghoni. *Si conſulueriſſet Copticum Ludolfi ad diem 2 Septembris, invenieſſet* Sophiam *iſtic appellari* gemmam urbis Romæ, *duas vero ex filiabus vocari* Barnobam & Anioſom, *tertiam vero, meaſi ejuſdem die* 30 Eliſirbetham *dici; ut jam abunde perſpiciat, lucis nihil ex Ægypto aut Æthiopia accerſi poſſe, non magis quam ea aliis Orientis partibus, præter ea quæ de ætate ſatis verſimiliter ſtatuimus in citata jam Chronologia Pulcherbaeum Alexandrinorum, de qua mox pluribus. Sed de nominibus dicta ſufficiant; quidquid ultra ſubjecerit, id ſolum experiet, quod ea de ſe obſcuriſſima, aliis appellationibus æque ignotis, magis involvantur. Neque Conſtantinopoli lucis quidquam affulgebit: non enim ſatis ſolidam quemquam exiſtimo, qui ignoret eccleſiam S. Sophiæ ibi, non Sophiæ huic aut filiabus, ſed æternæ Sapientiæ conſecratam eſſe.*

C

Genus & patria incerta.

11 *De genere & patria pauſcula congeſſit Legendarius iſte qui ſub nomine Joannis presbyteri Mediolanenſis Acta pro ſuo arbitrio exornavit, ex quo ea invalait optato, & genere nobiliſſimas faciſſe & Mediolanenſes erigitae; per qua certum Petrus Paulus Boſca*, civis Mediolanenſis *totum de eunatians, at triſtes adducens populares ſive omnes, eoſque terentiores, quam ut in re tam vetuſta fidem faciant. Quale autem ſit Guliſſii de hoc teſtimonium, non explicat Boſca; ego apud* D *illiam ſolas eccleſia Mediolanenſis tabulas adductas invenio, quarum auctoritatem Boſca ipſe ſatis everſit. De ceterum ſui deque mihi iſt, Mediolanenſes dicantur an Ticinenſes; id quæro, qua ſatis fide certæ alicui urbi vindicari poſſint. Italas faiſſe, vel id eviacit, quod veroſimile non ſit, matrem tam teneris puellis ea remota regione Romam profectam. Utrum autem in Inſubria natæ, in Æmilia aut in Piceno, an etiam vicinacs Romæ, non eſt qui ſatis cuto queat diſcernere. Neque vero de nobilitate altercari lubet; ſi minus ſanguine illuſtres quis velit, non ibit laſcias, martyrii cuenna fuiſſe illuſtriſſimam. Porro quos ea Bulzio & Brautio verſiculos ibi eccitat Boſca hac refrenendos non cenſui.*

Adriano veriſimiliter.

12 *De ætate nulla ſuperſt diſceptatio, dum* ætas *ſub Adriano paſſas admittimus, an ultimis, an* primis, *an mediis Imperii annis, id vero unite* laquiri poteſt; *de qua in Tractatu jam citato meatim ubunde ruposaimus: verba ipſa hic referemus*: " *Cum hac Chronologia, Eumenii initia* E
" *referente ad annum* XIV *Hadriani, non male*
" *carvenit, quod ejus tempore dicatur in Hiſtoria*
" *Patriarchali*, martyrio coronata S. Sophia cum
" tribus filiabus. *Acta enim illuſtranda die* 3 *Au-*
" *guſti, certamen illud referunt ad tempora A-*
" *driani; nec in illis quidquam argumenti Ba-*
" *ronius reperit, cur ad priores potius quam ad*
" *poſteriores ejuſdem imperatoris annos ipſam re-*
" *ferret. Nam ſatis filiabus S. Sophiæ*, ſcientibus
" Adrianus præpoſuit ibi item divinam, *quam*
" *reipſa expertus eſt anno* CXXXVIII *hydropi exſtin-*
" *ctus. Celeberrimam totu Oriente fuiſſe oportet*
" *ſanctam illam Martyrem, Romæ paſſam, tu-*
" *jus tam hauotificam mirmarium Alexandrini co-*
" *luerint; ſiquidem & Hagiologi Habeſſinæ*
" *eutamium Eumenii ſic etiam cauit*: Salutem
" Eumenio, qui bona elegie, mala ſprevit....
" In diebus hujus Apoſtoli, *id eſt apoſtolici viri*,
" tradidit Sophia ad martyrium filias tuas ".

Reliquiæ an in Germania.

13 *Reliquiæ porro iis nos ſcieis & dubiis implicant, tum quibus jam toties colluctandum fuit, dum ſuboriæ ſunt controverſiæ de ſacrorum corporum poſſeſſione. Et primum quidem de Romana non videtur dubium, cum & ibi paſſæ & ſepultæ fuerint. Videantur Panciroli & Piazza eccleſiæ ipſas S. Petri & S. Silveſtri aſſignantes, in quibus etiam hodie earum ſacra ipſarum aſſervari &* F *honorari dicantur, ſi una omnino integra, ſaltem potiori ex parte; ut una ſatis videam, quæ ratione tueri poſſint Aegentinenſes translationem illam, quam ea eorum Breviario ſupra retulimus, ut factam a* venerabili Remigio Remenſi epiſcopo, *& quidem* temporibus Caroli magni, in Alſatiam, *abſque ulla diſtinctione ani certioei notitia loci, in quo illæ olim habitæ fuerint, aut hodie aſſerentur. Si vero aliquando facta eſt, forte iſtuc Coloniam pars aliqua promota fuerit, tum eas ibi memoret Gelenius, & quidem S. Speri caput pag. 552. Quidni & Paderbornam uſque proceſſerint, unde varia oſſa anno 1571 in Hiſpaniam deportata fuerint, quæ illic in theſauro Scorialenſi anno 1722 ſcili PP. Patres & Cuperus venerati ſunt.*

an in Gallia.

14 *Aliam nobis translationem ſuggerit Saaſſayus in Corollario Martyrologii Gallicani ad hunc diem, his plane verbis*: Natalis ſanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis, quæ Romæ hodie ſub Adriano principe, ob Chriſtianæ pietatis propugnationem, ab Antiocho præfecto Urbis comprehenſæ, variiſque tentatæ blanditiis, im-

A imperitæ miciis, ac pœoia accibia encruciatæ, demum nbruncatinne capitis martyrii palmas & enronas inelyio trophæo adeptæ ſunt. Ad quarum ſepulcrum, triduo poſt illarum agoerm, ipſarum mater Sapientia, preces lacrymis miſcens, pio ex voto filiabus reddita quievit in Domieo. Quorum omnium ſacra corpora in Galliam tranſlata, io eccleſia S. Mariæ de Vizano (*legendum* Vigano) in egro Catueccoſi, argeotcia incluſa hierothecia digea veneratione cnluntur. *Monuit Henſchenium anno 1663 eanonicus Sarlatenſis D. Aemandus Gerard, ſapius in hoc opere laudatus & laudandus, vera eſſe quæ ſcribit Sauſſayus; aſt peetioſas illas thecas aegenteas, tum circiter a quinquennio, a ſacrilegis furibus ſublatas fuiſſe, eet umquam reeuperatas.*

ex Brixia in Italia?

15 *Supereſt quæſtio, a qea, & quo tempore a* vulſa fuerint *a ſacris corporibus trium ſanctarum* virginum *capite, quæ* honorifice aſſervasi *dicuntur* in moeaſterio virginum Bellaecuriæ diœceſia Treccoſis, Ord. Ciſtercienſis, *teſte Arturo le Gyaecto, ſtante Deſgueteels le Sanctitate Chriſtiana ſec. 11 ad annum 112; aſt illam ille, quo-*

B *rem interſit, ſalvandam eelinquimus; quemadmodum & aliam æque ſpinoſam, qeo tempe modo anno Jubilæi 1600 ſacra eadem corpora ex orbe Romana tranſferri potuerint Brixiam (niſi ea referemus ad anonymas ac cryptis nominatas) quaeum epitaphium nobis præfert Faynus in Martyrologio Brixiano ad XVI Kalend. Januarii, ut poſitum in eccleſia monialium S. Juliæ, cujus hoc eſt initium*: Huc ex veteri eccleſia, ſanctarum virginum & martyrum Juliæ, Piſtis, Helpis & Agapes, ac Sophiæ earum matris, nec non... Quorum corpora cum ienumeria ſanctis reliquiis Clemeote VIII.... translata ſnere anno Jubilæi MDC, die xvi Kaleod. Januarii. *Porro quid Theophanes velit, dum le canone Menaearum exaggerat miracula ad earum thecae ſeu reliquias promanantia; quæro qui mihi ſatis expliret.*

Rejectis Legendis,

16 *Demum poſt tam varia dubia & implena,* reſtat *articulus prope difficillimus, in eo conſiſtens, ut inter tam varia Acta Graca & Latina, ea ſeligamus, quæ pauciribus mævis infecta ſint. Præter Metaphraſtica a Lipomana & Surio Latine edita, tum quæ apud Mombritium Joanni Mediolanenſi tribuuntur, quæ apud Vincentium Bellovacenſem, S. Antoninum, Petrum de Natalibus, & eeteruiores Legendiſtas Lippeloum, Renatum Benedictum, Simonem Martinum & alios; præter illa, inquam, inter ſebedas eoſtas diverſa exempla eepetio omnino ſeu, cum multis ullis collata, ex quibus emnibus, poſt deveratum in legendo tedium, quæ hiſtoria tolerabilis dici poſſit, fateor me diſpicere hactenus nee potuiſſe; quandaquidem omnes lutoſum fontem etdalent, unde proſluerunt, utnon de quærenda veritate, ſed de compoſitionis ornatu & elegantia certaſſe ſcriptores videantur, uſque adeo ei pulcrum cenſuerint flagellis virgunculis tot tortores adſcribere, quot annos numerarent. Dicam candide, eulla mihi digna viſa ſunt quæ hic lacem occuparem; præcipue adeo Ferrarii compendium, nec ipſum fucis liberum, eo ſalum titulo quod pauciribus parergis & epiſodiis reſperſum ſit. Ita tatam rei ſubſtantiam exhibet:*

AUCT. J. B. S.

17 Fides, Spes, Charitas virgines, S. So phiæ, matronæ & geocre & pietate inſignis, filiæ, quod Chriſtianæ eſſent, apud Antiochum Urbis præfectum, Hadriano imperatore, accuſatæ, uea cum matre apud Palladium, ordinis Senatorii feminam cuſtodiri jubetur. Ad tribunal evocatæ, cum tyraneus blanditiis & minis a Chriſto eas abducere conaretur, reſpondent illæ: Nos neque tuas ie hac vita delicias cupetimus, neque tormenta formidamus: Quid enim Chriſtiania poteſt eſſe jucundius quam pati pro Chriſto? Ad quæ verba Fides, duodecim annos nata, illico audata, manibuſque poſt terga revinctis, virgis immaniſſime cæditur; cumque magea conſtantia verba illa perferret, mammillæ illi exciduntur, lacte pro ſanguioe mirabiliter profluente; poſt hæc ie ignem accenſum injicitur, & nil læſa, in ſartaginem pice & bitumiee ebullientem injicitur: deniqoe nec inde aliquid paſſa, judice ie furorem verſo, gladio tranſverberata, ad Spuſum evolavit.

Datur breviu.

E

ex Ferrario

18 Judex Spem ſecundo loco blaedis aggreditur verbis, ad Dianæ ſacrificandom invitans: quæ cum ſe fornria diſſimilem non eſſe diceret, nudata, cædis boum nervis flagellata, in ardentem fornacem immiſſa, ac inviolata inde egreſſa, in lig o ſuſpenſa ferreis unguliaita dilaoiatur, ut oſſa carnibus nudata miſerandum adſtantibus ſpectaculum cuhiberent: cumqoe Virgo conſtantiſſima tyranno inſultaret, ille ad iraeumdiam concitatus, Spem in lebetem, pice & ſeſion plceum ac vehementer accenſum, immitti juber. Sed cum, lebete divina virtute fracto, ſervens liqnor non paucos ex miniſtris euſtioniſſet, capitis abſciſſione martyrium conſummavit.

Aliorum compendium.

19 Poſt quam reliqua Charitas, cum tyranni blanditias eadem conſtantia negligeret, loria ex. tenſa diriſſime torquetur, ut divulſa corpoeia compage, virgo ſpiritum reddere videretur: cum autem conſtantiſſime honorem Dianæ habere recuſaret, poſt equuleum, fornacem maxime accenſam experiri jubetur; cujus flamma in projectores retorta, illos exuſſit. Denique ab igne illæſa, aliis affecta ſopplicijs, corporeque terebris tranſfuo, capite lætabunda & ipſa plectitur, Kal. Auguſti anno ſalutis CXXII. Quarum corpore e matre collecta & ungoentis delibuta, in honore quo decebat, ſepulta ſunt. Ad quarum ſepulcrum & ipſa otana, paulo poſt obdormivit in Domieo.

F

DE

BONO, FAUSTO, MAURO, PRIMITIVO, CALUMNIOSO, JOANNE, EXUPERIO, CYRILLO, THEODORO, BASILIO, CASTULO ET HONORATO.

J.B.S.

Ex Actis S. Stephani PP.

Discrepantia aliqua

DE iis *Actis hic loquimur quæ ea Baronio edidit Surius, quæque die sequenti illustranda ceunt, nam in iis quæ Metaphrastes apud eumdem Sarium enumerat, alia non nihil nomina, et de aliis cubitetur hujusmodi*: Faustus, Mauius, Primitivus, Columnius, Joannes, Euperantius, Cyrillus, Hoooratus, Theodosios, Basilius, Castalus, Donatus, *sic tamen ut utrobique duodenarius numerus compleatur, meritoque adeo censeas, alia Acta pœ oculis habuisse Ursardum dum ita*

B *scripsit*: Via Latina, Sanctorum martytum Boni presbyteri, Fausti, Mauri cum aliis septem, qui in Stephani Papæ Actibus describuntur: *ubi vides, solos decem recenseri. Cum plerisque Mss. nostris tres ea hoc numero prætermittit is, qui sub Flori nomine a Majoribus editus est, dum sic annuatiat*: Romæ, passio SS. Boni, Fausti, Mauri, Primitivi, Calumniosi, Joannis, Exuperantii, Cyrilli, Honorati, qui eum effeot eletici B. Stephani episcopi, a Valeriano & Gallieno, sine nlla audieotia, pro nomine Christi pariter sunt decolluti.

2 *Ursardum secutus est Galesinius de sue ad-*

In Martyrum stemmate.

deus; quorum dimicationes pro Christi gloria

C confectæ, resque divinitus gestæ, magna eum pietatis fideique testificatioae leguntur: *nempe in Actis S. Stephani, quemadmodum in notatioat. bus fuis aperte declarat. Verum si ea confuluit quæ valgavit Barcalas, non alia reperit quam quæ ex Floco jam retulimus*: qui ubique audientia, statim capitibus truncati jubentur, decollatique sunt via Latina juxta formam Aquæ ductus, quorum corpora collegit Tertullinus, & posuit juxta corpora Jovini & Basilei via Latina, Kalend. Aug. *Prætulerit, opinor, Galesinius Metaphrastem ita loquentem*: Post multos dies Valerianos & Gallienus cœperunt beatum Episcopum Stephanum & ejus clerum inquirere: quin etiam edicto proposito jussetuot, ot ubicumque ioventi fuissent, post multa & varia sormenta, morte acerbissima necarentur. Itaque decenti sunt cleriei duodecim, quorum nomioa hæc fuse . . . qui eum multis eruciatibus torqueteniot, neque adduci possent, ut facerent quod jussi erant, postremo imperatores jusserunt E illos obtruncari.

3 *Utcunque Acta prætulerit, nihil de Sanctorum gestis aut martyrio præter jam dicta invenies. Nu* Equilinus dissentit auctor. *meram porro duodenarium fuisse Legendæ omnes diserte ostendunt, tametsi in singulis acmiaibus non conoordent, quod aliqua facile luvari potuerint dum ea ex Latine Græce descripsit Metaphrastes; & in exemplari, quod vidit Ursardus, sola decem, in aliis vero pluribus, tantummodo novem enumerata fuerint; quot solum etiam ecsistunt in contracti Martyrologii Hieronymiani codice Labbeano, a nobis edito; in quem mirum sane est translata fuisse hujusmodi nomina, quæ in codicibus majoribus, a Florentinio vulgatis, nusquam reperiuntur. Unde vero suam Equilinus hauserit, distinctionem inter* presbyteros, diaconos, & subdiacones, *quos nominatim recensset, nemo facile divinaverit. Ceterum aliqua saltem horum corpora a Paschale PP. I olim translata, anne usque* F *asservari Romæ in ecclesia S. Praxedis, Panvinius De septem Urbis ecclesiis, pag.* 260; *Arigbus Romæ subterraneæ lib.* 4, *cap.* 5, *aliique testantur. Atque hæc sunt, quæ de prepositis Martyrum classe dicenda habuimus.*

DE S. VERO

J.B.S.

episcopo Vienneusi in Gallia.

SEC II. *Via qua Sanctus inter Epp Vienn.*

APposite hic describeretur tota ea sylloge historica quam de S. Martino, itidem Vienneusi *episcopo habuisque* S. Veri *decessore, dedimus ad diem* 1 *Julii tom.* 1, *a pag.* 14, *ubi non oscitanter expendimus, quam parum fundata sit primorum episcoperum Vienneusium series, ambiguaque prælade tota istius temporis historia, nulle superstite veteri monumento, cui quis cuto fidem habere; scriptoribus autem recentioribus ita impleuis, ut quid ex iis erui possit, non facile intelligas. Cui otium fuerit dictam sylloge attente expendere, viam utcumque stratam inveniet, qua sancte huic* Vero *locus suus assignari, ejusque tempora haud ita incongrue definiri possint. Liceat hue pauculu retrubere ex numero istic* 12, *usi S. Martinum suppositmus, annis aliquot regnante Adriano sedisse atque pertigisse ad tempora S. Alexandri Papæ* 5, *locumque cessisse sancto huic nostro* Vero *qui* Adriani, *non* Traiani, *multo minus Nervæ*, temporibus, doctrina & confessione fidei, *ut est apud Adonem in Chronico*, florens, *rectissime dici possit ad S. Pii Papæ* I *pontificatum supervixisse &c.*

2 *His obiter ad eti explicationem præmissis*, locus de- *id, quod aggrum est, curandum maxime*, ut fectus. *nempe* Verum *hodiernum Sanctis adscribendum ustendamus, tametsi, quod in his plane singulare est*, S. *Ado, qui in Chronico sue diserte de ee memiait, in toto tamen Martyrologio suo, cui sanctos Episcopos decessores tam accurate inscripsit*, de

A de Vero tamen nec verbum facit, ut quidem sub Severi nomine, sub quo in Usuardi auctarii fignatus eſt; ut ſi ex ipſius Adonis aut aliorum claſſicorum Martyrologorum ſententia res decideretur, e Sanctorum numero Verus iſte omnino excludendus eſſet: quæ fortaſſe votis fuit cur Ferrarius in Catalogo ſuo Sanctorum univerſali, eum (ſed non ecce) confuderit cum ſynonymo Vero, ſeu Vitu qui XXVII ordine Viennenſem octoedram rexit, quique ſolus ea die, quo eum refert laudatus Ferrarius, nempe XIII Januarii apud Adonem notus eſt hiſce verbis: Apud Viennam, S. Veri epiſcopi qui præfedit eccleſiæ poſt ſanctum Euentium.

3 Neque vero ullum Martyrologium reperit Baronius quem in annotationibus ad Romanum citaret, præter unicum Bedam illum ſuppoſititium ſeu Plantianum, dicamus Adonem interpolatum, ſolum illum nempe quem editum viderem, quique ſub Veri nomine de ipſo loquatur, Galeſinius aeſcio quas Viennenſes tabulas (ſaltem non Breviarium) citavit, & Demochares. Aliter ſi eaque exantlaſſet pauca illa auctaria quæ ad Uſuardum retulimus, ſic tamen, ut ſub Severi nomine hunc Sanctum indubitate confingeret. In eodem Bruxellenſi: In Aquitania, civitate Viennæ, S. Severi epiſcopi, qui fuit unus de diſcipulis Apoſtolorum. Ad eumdem ſenſum Edit. Lubico-Cal.: Viennæ, ſancti Severi epiſcopi confeſſoris, qui unus fuit de diſcipulis Apoſtolorum. Paulo contractius Gerven.: Viennæ, S. Severi epiſcopi & confeſſoris, diſcipuli Apoſtolorum. Neſcio an his præverſit Florarium Sanctorum Ms. in qua ita legitur: Viennæ, S. Severi ep. auuſ. Auditus & Galeſinius: Viennæ, S. Veri epiſcopi. Is Apoſtolorum diſcipulus & auditor, in epiſcopatum beato Marino ſuccedens, magna ſuorum virtutum claritate, ardentes amorem excitavit pietatis. Breviſſime Romanum: Viennæ, S. Veri epiſcopi.

Annotatio Viennenſis.

4 In Adonem, quæ nulla ſuperſunt, defectu, addenda hic eſſent Sancti elogia, ſi quæ ſupereſſ. ut lectu digna: neque enim Livarii biſariam, alibi nactimie coloribus a nobis depictam, huc iuſſet adducere, cum rebus involvendis potius quam illuſtrandis auctor ſtudiſſe videatur. Sufficiant pauca quæ in citato non ſemel Viennenſi Martyrologio ad XIII Januarii cuſtant, hoc plane modo ab eodem Livario deducta: Viennæ in Gallia, S. Veri epiſcopi Apoſtolorum diſcipuli, qui quintus ad regendam Viennenſem eccleſiam a B. Alexandro Papa miſſus & conſecratus, ad ſedem uſque beati Xiſti primi gloriam ſuſcepti muneris cumulavit. At vero ſæviente Traiano imperatore in Chriſtianos, tertius Romam aufugit, ubi aliquantulum demoratus ac roboratus, ad officium exequendum dimittitur. Iterum per epiſtolam B. Pii Papæ I confirmatus, Viennæ in perſecutione fidelium, ſexto B. Teleſphori Papæ anno, martyrio coronatus, cum ſediſſet Viennæ annos null, a Chriſto CXXXVI. AUCT. J. B. S.

5 Turbata hic rurſus omnia, quemadmodum & in elencho Boſcii, a nobis, ut quidem licuit, pridem reſtituta, eo ferme ratione quam ante nos etiam interat Gallica ſancta urbis Viennenſis hiſtoria, anno 1708 edita, ſed quam non niſi a biennio videre nobis licuit; cui præmiſſa tabula epiſcoporum chronologica, tempora S. Veté non inæciſimiliter deſunt ab anno CXXXIX ad CXLII, ſpretis aut omnino neglectis Tillemontii dubitationibus, excluſoque Vero ipſo, quem illi ad annum 314 innectere libuit, ut non tres ſynonymos, ſed binos ſolos admittat, hunc nempe teſtium ordine poſt Zachæum & Martinum, aliumque qui, teſte Adone, Euentio ſucceſſit, ut jam diximus, idque circa annum DLXXXVI. Quæ præterea critici objiciunt, tanti momenti non ſunt, ut hic denuo operoſius refelli mereantur. Quæ autem adverſus S. Pii I epiſtolas S. Vero vel S. Juſto dictas atque a Baronio ad an. 166 editas, pridem diſputata ſunt, nide apud Conſtantium tome 2 nova editionis Epiſt. Pontificiorum in append. col. 80. Rem totam concludat Sanſſayi qualiſcumque oratio. Epiſcoporum ſeries. E

6 Ipſo die Vienæ Allobrogum, tumulatio S. Veri epiſcopi & martyris, qui diſpoſitione ſanct. Pii Pontificis, teſtiſque Chriſtifiguis, in Galliam miſſus, hoc eccleſiam quintus ſerie rexit: a quo etiam ob inguntia merita apoſtolicis reſcriptis honoratus, Romanæque Eccleſiæ (diriſſimis tum exagitatæ procellis, at floreatiſſimæ nihilominus in preſſuris) ſtatus, ſuæque propriæ Viennenſis fortiter obeundi pontificii commonefactos; cum ſtrenue upoſtolicum munus exequendo, ovile creditum procuraret, indieſque illud vi doctrinæ cæleſtis, & virtutum ſanctiſſimæ ſplendore augeret; hoc nomine ab impiis impetitus, quod impia ſacra averteret, Chriſtoque exoſum illis amplificaret cultum, edito fortiter extremo fidei ſalutiferæ præconio, purpura ſanguinis decorarus, ad æternæ gloriæ triumphos pertranſivit; atque u piis eo cultu, quem ferebat temporum conditio, tumulatus, magnam iu cælis receptæ immortalitatis edidit ſignificationem. Sanſſayi encomium. F

DE SS. MM. PERGENSIBUS IN PAMPHILIA

LEONTIO, ATTIO, ALEXANDRO, CINDEO, MNESITHEO, CYRIACO, MENÆO, CATUNO ET EUCLÆO.

Ex Menologio Græco. J. B. S.

SUB DIOCLETIANO.

Menologium iſtud hic intelligo quod ex Græco vertit ſæpe a nobis memoratus Cardinalis Sirletus, ea qua in bodicum Martyrologium Romanum plurimos Sanctos, eatenus Martyrologiis omnibus aut Kalendariis Latinis plane incognitos tranſtulit Eminentiſs. Baronius, ut non ſemel in hoc opere noſtro obſervatum eſt. Utrum ſemper ſatis appoſite, hic non diſputo; Sirletiano plectia ipſi plus ultnio in veneration fuiſſe, ſatis ultro conſtat. Ceterum annuntiationem ſuam hoc modo effermavit: Pergæ in Pamphilia, Sanctorum martyrum Leontii, Attii, Alexandri & aliorum ſex agricolarum, qui in perſecutione Dioclctiani, ſub Flaviano præſide decollati ſunt: ubi Ex Menologio Sirletiano.

AUCT. J. B. S.

ubi videre non omnium nomina exprimi, tametsi in ipſo Menologio diſtincte omnia enumerentur. Nihil habuit Baronius quod in Annalibus ad annum 305 *num.* 17 *de eorum geſtis ſuperadderet; neque vero alia mihi alio ſuppetunt monumenta, ex quibus aut ipſorum ætas, aut conditio aut Acta illuſtrari poſſint, præter ipſiſſima jam dicti Menologii verba, quæ cum eodem ſenſu referuntur in Baſiliano, hinc deſumenda cenſuimus.*

ex Baſiliano Menologio

1 *Sic ibi legitur*: Leontius & Alexander, Chriſti martyres, cum ſacro conſortio ſuo ex Pamphiliæ provinciæ locis diverſis, Diocletiano imperante, oriundi, eamdem omnes (utpote Chriſtianis orti majoribus) erga Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum mentem atque affectum gerebant. Collatis ergo inter ſe conſiliis, rebuſque hujus ritæ pro nihilo habitis, invaſerunt fanum Dianæ, in eoque idola omnia ſubverterunt. Cogniti ergo & comprehenſi crudeliter vapulârunt, & ungulis ferreis lanieti, & poſt expunctos ſubulis oculos, cuſtodiæ mancipati, multis ibi diebus abſque cibo manſerunt, donec educti de carcere, beſtiis objecti ſunt. Cum vero ecs bellum non extitiſſent, pronuntiata gladii ſubeundi ſententia, decollati ſunt. *Addunt Menæa plura tormentorum genera, in quibus amplificandis & oratorio exornandis eorum cultores nimium quam largiſſimos. Sufficiant quæ hic addita ſunt, quæque paulo majori cuperem equidem auctoritate ſuffulta.*

Menæum cum Menæa.

3 *In eodem hoc noſtro Pergenſium Martyrum claſſe referri etiam* Menæum, *qui in Menologio Sirleti* Mencius *perperam effermatur, manifeſtum eſt. Hic in vulgatis Græcorum Menæis cum aliquo* Mena, *neſcio cum quo ſynonymo confundendo, hoc ipſo die conjungitur: non quod ambo ſimul aut cum præfixa pugilum claſſe, martyrio coronati ſint, ſed quod utriuſque ſacræ exuviæ aliquando in eodem loco venerationi expoſitæ fuerint, nempe in templo Bigarenſi beatiſſimæ Virgini ſacro, quod olim, teſte Roderico noſtro, Conſtantinopoli nobiliſſimum fuit.*

B

DE S. FELICE MARTYRE GERUNDÆ IN CATALAUNIA. ITEM DE S. ROMANO IBIDEM ETIAM MART.

E

J. B. S.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ 1. *Sancti e ſynonymo, itidem martyre Gerundenſi, diſtinctio, patria, profeſſio, tranſitus in Hiſpaniam, an eum ſociis; ibique geſta.*

SUB DIOCLETIANO, FORTE EXEUNTE. *A ſynonymo S. Narciſſi diverſo diſtinguendus.*

GErundam ſatis ſit hic nominaſſe, *jam olim in hoc opere de ipſa non ſemel actum eſt, et habes ad* XVIII *Martii tomo* II *pag.* 681, *ubi S. Narciſſi ejuſdem urbis epiſcopi & martyris geſta illuſtrata ſunt, forte iterum expendenda dum de S. Aſca agendum erit, ad menſis hujus diem* V. *Porro de eo* S. Felice *hic loquimur quem titulo doctoris Gerundenſis, quia & apoſtoli & prophetæ, facile ſit a quolibet ſynonymo diſtinguere, etiam ab illo, quem, laudati jam S. Narciſſi Gerundenſis epiſcopi ac Auguſtani in Germania apoſtoli diaconum fuiſſe perhibent, ut eum rectiſſime diſtinxit Marcus Welſerus in Commentario ad jam dictæ Sanctæ converſionem pag.* 15. *Idem non incurioſe obſervavit Tamayus in ſuo Martyrologio Hiſpanico hoc die, alias diverſitatis rationes adducens, quas nec probare nec refellere operæ pretium ſit. Baronii verba in annotatione de S. Narciſſo ad* XVIII *Martii ita ſonare videntur, ut ambos iſtos* Felices *confundat, dum ait*; De Felice Diacono, *cujus hic habetur mentio, meminit S. Eulogius in Memoriali Sanctorum, Quem vero diſtinguet Eulogius, mox intelliges.*

C

ut diaconi & prophetæ habentur.

1 *Item hanc dirimit Berengarius in tribri epiſtolo, a Welſero & in Actis noſtris relata, dum ita loquitur*: Munificum munus dirigimus, videlicet ex oſſibus & carne & cruore terra mixtis ac veſtimentis ſanctiſſimi doctoris noſtri Felicis martyris Chriſti, ſcilicet illius, quem ut apoſtolum & prophetam habemus: non illius qui beatiſſimi Narciſſi epiſcopi diaconus eſt dictus; quoniam ipſe tranſlatus a piiſſimo rege Francorum Carolo, apud Pariſiorum civitatem honorifice requieſcit, *Cujus fuerit diuturnus iſte, de que eodem die cum S. Narciſſo agitur, incompertum eſt; hodiernum ſanctum* Felicem *genere Afrum fuiſſe, in Stillitana civitate, tot illuſtribus martyribus nobilitata, unum, conſtans eſt Actorum & ſcriptorum omnium ſententia, ut popularium exemplis ad martyrium ultro quærendum excitari animarique potuerit, in quo ſatis tuncvi eſt Adonis alterumque opiate, quæ a S. Eulogio lib.* 3, *num.* 15 *pag.* 249 *diſertiſſime aſſeritur: ut miruri ſubeat, cur tantopere laboraverit neologendiſtus Gallus, ut ea S. Eulogii verba in ſenſum alium detorqueret, poſtquam falſi aperte diarrat, S. Felicem non martyrii deſiderio in Hiſpaniam migraſſe, ſed perſecutionis metu tantum non trepidantem eo tranſfugiſſe.*

F

3 *Ex ipſiſſima S. Eulogii verba*: Sic namque & feliciſſimus Felix, cum fidei relatu perfecutionis Catholicorum, quæ apud Gerundam Hiſpaniæ urbem, confinem Galliæ geriebatur, comperiret, erudeliterque Eccleſiam Dei ibidem a pagauis infeſtari cognoſceret, extemplo literaturæ liberalis ſtudium derelinquens, quod in Cæſarea Mauritaniæ poſitus excolebat, præpeti navigatione æquore tranſmiſſo, prædictum oppidum adiit, ibique martyrium, quod patriæ ſuæ decerat, devotus miles Chriſti triumphabiliter cumſummavit. *Atque hic eſt* feliciſſimus Felix, *cujus ſingularis feſtivitas hoc die in Hiſpania præſertim recolitur, qui inter illuſtriores ejus regionis Martyres, ſæviente immani Datiani carnificina meritiſſime computatur, dicendus fortaſſe primus & glorioſiſſimus, ſi de martyrii modo, æque ac de ipſo martyrio, ſatis certa ad poſteros monumenta perveniſſent. At de his infra paulo uberius*: præſertim

ex Africa in Hiſpaniam tranſgreſſus,

A *ſixum modo ordinem ſequemur, ut data ſem aliquali patriæ profeſſionisque notitia, item cauſa tranſitus in Hiſpaniam, quemadmodum eam narravit laudatus S. Eulogius, etiam alios audiemus, qui rem eamdem, paulo aliter (non eodem opinor) expoſuere. Neque antiquorum negligemus præconia, quæ apud Prudentium & Gregorium Turonenſem reperiuntur.*

non eum S. Cucufate 4 *Sic tranſitum in Hiſpaniam, alia Acta fortaſſe deſcribit Vincentius in Speculo lib. 22 cap.* 90, *ubi S. Felix S. Cucufati conjungitur, ex cujus Actis ſua hauſit potiſſimum his verbis*: Ee quoque tempeſtate paſſus eſt S. Cucuphas, qui Scyllitana civitate, nobiliſſimis ac ditiſſimis natalibus oriundus, una cum S. Felice, ipſius civitatis æque illuſtriſſimo, Cæſaream, quæ eſt ed Mauritaniæ littus, litteratam liberalium ſtudio migrevit. Quod cum vacantes ſcholis pervulgate fama comperiſſent, perſecutionem Chriſtianorum in Orientis partibus effecbuiſſe, mox cum mercium pretioſarum varietate, non pauco etiam navium numero ſe contulerunt occidentali plege, ſub negotiatorum ſpecie ac nomine. Sicque Bercinonem applicantes, repererunt etiam in occiduis partibus impietatem principum uſquem graſſari; unde tempus imminere intelligentes, quo in lachrymie brevi tempore ſeminarent, quatenus in gaudio perpetuo meterent, cœperunt operibus pietatis .... lergiae ioſiſtere .... & ſic demum publice Chriſtum confitentes & prædicantes, ſeipſos .. ſuperimpendere. Quocirce unanimi conditione B. Felix ad Gerundenſem civitatem eranſmecevit, ubi divinis muniis ſe exercens, glorioſum martyrium conſummevit.

B

cujus vox meum non vetor fuit. 5 *Ita ibi: cum interim de S. Cucufate in Actis noſtri S. Felicis altiſſimum ſit ſilentium; nulla, vel minima illius aut alterius factifacta mentione; ut unde primum orta fuerit ea conjunctio, non facile ſit verciſimili altqua conjectura aſſequi. Quid? quod & eo opinio ita ſenſim accreverit, ut ex ſocio fratrem poſterioribus ſæculis ſibi finxerint, duce, niſi multum fallimur, Petro de Natalibus, ita ſcribente lib. 7 cap. 9*; Felix germanus ſoit beati Cucufatis martyris, de quo ſupra actum eſt VIII Kal. Auguſti. *Placuit Hiſpanis ea fraternitas, unde & Morales & alii paſſim eam amplexi ſunt: Domenechus ſubdubitare viſus eſt, at Tamayus ie Legenda a ſe compoſita rotundiſſime ſcribit*; Igitur *in* navi B. Felix, amore martyrii, Deo cuuiliante, proſpera navigetione, Bercinonenſem perdactus eſt civitatem, ubi relicto Cucufete fretre, ejuſdem itioerie ſocio &c. *Ceterum fraternitas illa jam pridem a nobis ejecta eſt, neque ſotietatem ullam ſatis tuto admitti poſſe, ſaltem ex Actorum noſtrorum fide exiſtimamus.*

C

Quos martyrii ſocios habuerit. 6 *Ipſi, inquam, inhærendo, dicendum omnino videtur*, S. Felicem *ex Africa in Hiſpaniam proſpus incomitatum appuliſſe; ut ſi fortaſſe in prædicatione ſua apoſtolica apud Barcinonem, deinde apud Ampurias, civitate olim ſatis ampla, cujus ſolæ ferme ruinæ modo ſupereſſe dicuntur, tum vero Gerundæ, aut in cruentiſſimo martyrio ſocios habuerit (quorum tamen in Actis ejus nec leviſſimum veſtigium) eos Hiſpanos fuiſſe oporteat, aut aliunde in Cataloniam advenaſſe. Tales apud Tamayum alioſque populares ſcriptores fuiſſe dicuntur ſancti* Romanus & Maximus, *quibus forte accedet* Thomas *aliquis ex inſcriptione relata a V. C. Nicolao Antonio in Mſs. Madritii anno* 1701 *cum collegis noſtris Pinio & Cupero, ut a-*

libi etiam dictum eſt, communicatis, in quibus AUCT. *allegat teſtimonium viri principis D. Ferdinandi* J. B. S. *ducis Altelitani, & eruditione clari, & multis præclaris muneribus ſuo tempore functi; ut idem refert laudatus Antonius in ſcriptorum Hiſpanorum Bibliotheca ab anno* 1500, *de prædicta inſcriptione Hiſpanice memoratas quæ hic Latine facio.*

dove ora cumque inſcripsia 7 *Narrat itaque* D. Ferdinandus *in ſcripto aliquo anni* 1662, in poteſtate ſue eſſe tabellam aliquam eburneam altitudinis digitorum quinque, latitudinis vero ſeptodinie, in cujus fronte ſeptem crux exhibetur, ubi & imago Chriſti cum clavis quatuor: in altera autem parte expreſſa ſunt verba quę hic deſcribuntur ✠ HESVNT RELIQVIÆ SCI ROMANI. 7 SCI TOME MARTYRVM, QVI APVT GERVNDAM CLAVIBVS TRANFIXI MARTYRIVM PASSI SVNT. Catholici aliqui in communi Hiſpaniæ calamitate inde fugere compulſi, ne reliquiæ Sanctorum in manue infidelium dileberentur, eas abſconderunt, appoſitis titulis, ut ſi quando Domino viſum eſſet eaſdem revelare, facilius egnoſcerentur. Inſcriptio jam dicta in adverſa parte fuit appoſita, eamque invenit agricole cirea civitatem Gerundenſem, quæ modo eſt vetus Gerunda, de qua tabella memioit; eamque dedit Patribus Societatis, & ipſi mihi dum eorum ibi collegium viſiterem. Eem habeo in ſumme veneratione & ſemquam antiquam cimelium e pretioſioribus, quæ in eo genere reperiri poſſint.* E

appoſita ſuſpicanda 8 *Pretium antiquitatis & varietatis haud equidem diffitor; verum quod inſinuabat Antonius, necdum conſequens video, aut S. Romani aut S. Thomæ attributas ibidem una repertas, aut illas, & quidem alios ſocios cum S. Felice noſtre paſſos fuiſſe, nedum Maximum a Tamayo ex Flavio Dextro necdum ſatis aſſertum. Aliud plane ibi aſſignatur martyrii genus, utpote qui clavis confixi videntur & crucifixi; Quid? quod* Romanus, *idem an diverſus, cum Paulino, Juſto & Scicio alia plane tormenta toleraſſe dicatur. Unica eſt pro Romano in citata ſuperius epiſtola auctoritas Berengarii, ita diſerte loquentis*: Mittimus etiam vobis de oſſibus capitis atque manus ſancti Romani pretioſiſſimi martyris Chriſti, ſocii videlicet prædicti Felicia venerandi martyris Gerundenſis Hiſpaniæque Doctoris: *unde Majores noſtri in notis ad* XVIII *Martii non dubitarunt aſſerere*; Cum Felice coli etiam S. Romanum 1 Auguſti. *Eos hic in titulo ſecutus ſum, quamvis non immerito ſuſpicari quis poſſit*, Romanum *illum, eumdem ipſum eſſe, qui ad* VII *Junii tamen* 21 *pag.* 58 *cum acte dictis ſociis referatur*, Paulino *nempe*, Juſto & Scicio *ſeu* Sicio. F

uti & quo de S. Eulalia narratur. 9 *Atque hæc de* S. Felicis *ſociis, veris ſeu preſumptis, ſatis dicta ſint, quæ eo ſolum ſano ſenſu reduci poſſe videntur, ut eo titulo a Domenecco* S. Felicis *ſocii appellentur, quod ſub eodem Decio ne, & eodem loco glorioſum certamen compleveoint. Quod reliqeum eſt, de illuſtriſſimi martyris in Hiſpania ante martyrium geſtis, pauca in Actis tradita ſunt, ut ea iis forme dici poſſet Cataloniæ partem, donec Gerundam appellaret, potius perourriſſe, quam fidei principiis ut apoſtolus inſtituiſſe videatur. Pertenit ſingulari non abſimile eſt, quod in* S. Eulalia *geſtis ad* XII *Februarii num.* 8 *commemoratur: videlicet, quod peracta jam agone, poſt lineis & aromatibus involutum ſacrum corpus*; Sanctue Felix, qui in confeſſione unanimis ejus fuerat, cum magna ecultatione

eoimi

Auct. J. B. S. animi dixi ad eam: Domina, tu prior palmam meruisti: cui S. Eulalia subrisit. *Unde notavit tibi Bollandus*, ideo in quibusdam Martyrologiis S. Felicem *cum S. Eulalia* XII *Februarii* referri. *Quæ si vera sunt, prima martyrii rudimenta Barcinone posuerit Sanctus, quæ eum ad adipiscendam coronam Gerundam perduxerint. Ex modo constantissimi cultus indubitata documenta.*

§ II. Antiquissimus Sancti cultus; Passio apud Adonem contracta; Officium, hymni &c.

In omnibus Fastis signatus;

VEtustissimam S. Felicis *in sacris Fastis memoriam satis probant Hieronymiani codices, in quibus tenuissimæ & sub eadem formula annuntiatur:* In Hispania (*Epternac.* in Spanis) Gerunda civitate, natalis S. Felicis martyris. *Ad dit hic classica emula post Adonem, cujus encomium totius Legendæ, in multis turbatæ & confusæ, nitidiorem sanepsim repræsentat, quam sequi debuerat Equilinus episcopus, non alia farragine Adoni falso adscriptam. Pluribus elegit hic corradendis supersedere: paucula Prudentii verba Peristeph. hymno 4 satis evincunt. antiquam juxta ac celebrem fuisse S. Felicis in Ecclesia cultum:*

Parva Felicis decus exhibebit
Arrubus sacris locupleta Gerunda.

Quæ Gregorius Turonensis de gloriosa nostro Martyre memoriæ tradidit, ad miracula propius spectant, de quibus agemus paragrapho sequenti. Usuardi annuntiatio ex Adone elegantior contracta est: In Hispaniis civitate Gerunda, natalis S. Felicis, quem jussit judex Dacianus, post illata tormentorum genera, ungulis detrahi, ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurati, usque dum invictum Christo spiritum reddidit.

B

11 *Ipsam modo Adonem audiamus, cujus tenuis parum abfuit quin Allorum vices supplevisse:* In Hispaniis, civitate Gerunda, natalis S. Felicis martyris qui de Scillitana civitate oriundus, cum persecutiones in Hispaniis adversus Christianos agi cœpissent, ascensa mercatorum navi, amore martyrii ocius accurrit. Et cum aliquamdiu apud Barcinonam, Empurias & Gerundam verbum Dei prædicans plurimos in fide confortasset, & fama ejus longe lateque crebresceret, jubente Daciano, repente a Rufino officiali tentus est. Cumque nomen Christi confidentissime fateretur, primo fustibus cæsus, & in ima carceris trusus, deinde manibus pedibusque ligatis, negato cibo & potu, in loco squalido projectus, post hoc etiam catenis gravioribus vinctus, per totas plateas ab inhumitis mulis tractus, & pæne in frusta discerptus est. Deinde missus in carcerem, nocteque ab angelo visitatus atque sanctus, facto die ad certamina revocatus est. Tunc ungulis excoriatus, capite inverso ab hora tertia usque ad vesperam suspensus, nullum penitus sensit dolorem.

Ad Adon.

C

12 Deinde in carcerem Rufinus eum trudi præcepit, ubi per totam noctem splendor copiosus effulsit. Sed & voces angelorum psallentium auditæ sunt. Quod cum nuntiatum fuisset Rufino a custodibus, jussit eum manibus post tergum ligatis in maris profundum mergi. Ibi continuo vincula ejus dirupta sunt, & angelis sibi manum tenentibus, super undas deambulans ad litus pervenit. Tunc Rufinus jussit iterum catenis ejus ungulis detrahi ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum Christo spiritum reddidit. Corpus ejus Gerundæ in monumento, quod ipse sibi præparaverat, conditum est Nonis Augusti. *Non est quod Adonem hic arguat Florentinus, dum ita intelligitur, ut Nonis non passum velit* S. Felicem, *sed sepultum. Id observata dignius erat, quæ demum pace in maris profundum mergi potuerit sanctus Martyr, totis decem & amplius ab eo remotus. Detur hoc scriptoris ignorantiæ in pluribus patenti, ut pro fluvius Unda, vel Sumbroca (vulgo Ter,) mare substituerit, alii aliam Tamayi expositionem admittas, de qua inferius. Jam cultus argumenta prosequamur.*

Insignis ornatus virginis.

13 *Talia suggessit Officium a nostro P. Gamansio, totius hic laudato, descriptum desumptumque & nonnihil contractum ex antiquo Breviario Mozarabico, ad usum ecclesiæ Gerundensis, unde & Alba ipsa ad nos transmisit. Licitum mihi putavi, dariorem scabritiem hinc inde elimare. Titulus est:* In Natale S. Felicis martyris patroni nostri Gerundæ.

Antiqui de ipso hymni ad Vesperas

E

IN PRIMIS VESPERIS.

Post agones apostolicos
Et diras mortes Martyrum
Hispaniarum ecclesias
Felix martyr inclytus
Roboravit eloquio
Et ornavit martyrio;
Patronus populorum
Et socius angelorum.

HYMNUS.

Fons beatus vitæ perennis,
Lux origo luminis,
Aspice plebem canentem
Festa summi Martyris.
Capie vota precantum,
Sume laudum carmina.
En tui Felicis almi
Pangimus insignia.
Tu resolve vincla linguæ,
Dans sonora cantica,
Ut tua rite queamus
Promere magnalia.
Iste namque Cæsaræ
Urbis Mauritaniæ
Mundialis disciplinæ
Dum studeret litteris,
Artium fumosa fiabra*
Te sequendo desetit.
Audiens plecti fideles,
Hoc Gerundam pervenit:
Præsidis justu retentus,
Traditur in carcerem:
Ferreis votis *onustum
Alloquuntur angeli:
Sistitur aræ, eruentis
Ut litatet idolis:
Respuit infame factum,
Voce Christum profitens:
Perstrepit turba bisulcis
Ossa nudans ungulis.
Nempe mulis alligatur,
Dissipatur artubus:
Fluctibus presso marinis
Unda turgens subditur,
Angelis immiatus almis
Ora pandit cantibus.
Omnia tormenta fatti
Præcurrit * pectore,
Postque pœnas & catenas,
Ungulas ac verbera,
Catnea claustra teliquerus,
Migrat ad cælestia.
Gloria Patri Natoque
Spiritui & paraclito
Laus, potestas atque virtus,
Gratiarum copia,
Qui Deus trinus & unus
Exstat ante secula.

An non præcurrit?

Tamayus verba

Tamayus vinctis

ORATIO.

Deus qui beato martyri tuo Felici, ut persequentium tabiem vinceret, tantam contulisti constantiam; ejus ope quæsumus suffragari, quo tibi digne semper mereamur famulari.

INVITATORIUM.

14 Venite cunctæ catervæ populi
Ad venerandum regem æthereum,
Qui egregium martyrem suum Felicem

Matuti. num

Deu-

A Dexteram tenentes collegit intes angelos.

HYMNUS.

O nimis Gerunda felix,
O beata civitas!
Nil malorum tu paveſcis,
Fieta tanto Martyre:
Poſtulata promereris
Quiſquis huc confluxerit.
Hic Dei virtute preſſi
Lacerentur dæmones,
Verbere ſanctus, vincitorum
Et eremantur acriter,
Utque furius & ſævilla,
Nil vigoris obtinent.
Hic ſalus optata feſſis,
B Sed & cœlo profluit,
Viſu cæcis patefcit,
Lingua mutis advenit,
Sordus aures hic recepit,
Atque claudus exilit.
Unda cuncti ta precamur,
Una ſumma Trinitas,
Martyris ut impetratu
Noſtra tollas crimina,
Mala cuncta repellas
Et fecunda præbeas.
Cleros hic vita nitefcat,
Et facerdos polleat.
Plebs fidelis quæ requirit,
Impetraſſa ſentiat:
Omnis ætas atque ſexus
Hoc patrono gaudeat.
Gloria Patri natoque &c.

Antiphona, verſus &c.

15 IN PRIMA VIGILIA ANT. Felix beatiſſimus, Scillitanæ urbis indigena, apud Cæſaream metropolim Mauritaniæ litterarum ſtudiis erudiendum ſe ſubdidit ℣. Ut perfectior in omnibus appareret. ANT. Quaſi apis argumentoſa cœpit Felix quærere regna cæleſtia ℣. Barcinonenſem appulſus civitatem. ANT. Erat enim amator fidei, caſtus, mitis, ſobrius, verax, pacificus, hoſpitalis, eleemoſynarius. ℣. Bonus margaritas erogans in populo Gerundenſi. ANT. Multæ matronæ Gerundenſium audiebant libentiſſime prædicantem Felicem beatiſſimum ℣. Quis ut apoſtolum & prophetam eum habebant. ANT. Felici Dei famulo dixit Rufinus impius: Audio ab univerſis quod melliflua ex ore tuo verba prodeant ℣. Credens acquirere pecuniam pauperibus erogatam. ANT. Felix plenus Spiritu ſancto ait Rufino, O viperina lingua, diaboli plena veneno! Diſcede a me, illecebroſa tentatio ℣. Num me nemo poterit ſeparare a charitate Chriſti. *Hymnus ad a Veſpras S. Feliei proprius non eſt. Cetera antem Antiphonæ & Reſponſoria nihil habent, teſte Gamanſio, peculiare, cum ea ipſis Actis, infra ſubjiciendis deſumpta ſint. Unum hoc ſubdidit pro a Vigilia:*

Felix ceu palma cælorum floret in aula,
Inque domo Domini viret, ut plantetin ædi.

§ III. Reliquiæ, miracula, conſtans veneratio, Acta ſuſpecta.

C

Summa Hiſpanorum veneratio.

SAcrum ſanctiſſimi Martyris depoſitum ſumma ſemper in veneratione Gerundæ fuiſſe, certiſſimum eſt, & quidem in propria eccleſia, quæ anno 817, ut eſt in Marca Hiſpanica col. 346, adhuc dicebatur Sancti Felicis beatiſſimi martyris Chriſti ſedis Gerundenſis; *ut forte olim cathedralis fuerit: certe ſingulariſſima fuit Hiſpanorum devotio qua ſanctum Martyrem proſequebantur, adeo ut Rex Gothorum Reccaredus, ſub finem ſeculi VI Catholicam religionem amplexus, coronam auream ad ejus tumulum obtulerit; ut apud Tamayum teſtantur Hiſpanicarum rerum Chronographi. Porro inter eximios Sancti cultores merito annumerandus venit Nonnitus Gerundenſis epiſcopus, de quo teſtatur S. Ildephonſus in Catalogo de Script. eccl. cap.* 10 *his verbis*: Adhærens inſtanter obſequiis ſepulcri S. Felicis martyris. *Rem hanc plurimis enarrant Moralis & Domenecchus agentes de ſuperibus a ſanctiſſimo Patrono ipſi præſtitis: meritis autem conqueſti, quod nec favores illos nec alios ſuperſim anacturæ cuſaverint Gerundenſes; ut de S. Felicis innumeris, ut ajunt, miraculis, vix quidquam ad poſteros pervenerit, præter paucula, quæ S. Gregorius Turonenſis ſcripta reliquit.*

AUCT. J. B. S.

17 *Etiam tempore S. Gregorii Turonenſis, inquit Tamayus, admirabilis erat S. Martyris devotio ob inſigne miraculum quod recenſet lib.* 1. *de Gloria MM. cap.* 92: Quodam tempore Felicis martyris baſilica a furibus eſt effracta. Hic vero Martys in Gerunda Hiſpaniæ poſitus eſt urbe. Fur vero, adprehenſus pallio ſericis, textis auro, monilibuſque exornatis, cum reliquis ornamentis, abſceſſit. Quo eunte, conjungitur ei homo ignotus, interrogans, quo pergeret. Cui ille reſpondit; Si ſecum meus occulterur tecum, oſtenderem tibi theſaurum magnum. Et ille: Oſtende, ait, quæ volueris; totis a me obtegetur viribus. At ille oſtendit ei ſpecies illas, dicens: Si in aliis hæc regionibus venumdantur, utique noſtrum magnum inferent luerum. Et ille; Ego ſum, inquit, homo cui in diverſis regionibus multi habentur amici, & eſt mihi domus magna atque ſecreta: ſi hæc in ea poſueris, deinceps eum labuerit venumdabis. Et præcedens, ſequebatur homo cum ſarcina, putans ſe ad aliam deduci urbem: concluſerat enim Deus oculos ejus, & non cognoſcebat, quis per viam, qua venerat, regrediebatur. Quid multa? pervenitur ad baſilicam Sancti, & ait ad eum vir; Ecce domum de qua locutus ſum tibi, ingredere & depone ſarcinam tuam; illa quoque ingreſſus eſt. Verum ubi, depoſita ſarcina; cœpit adſpicere, ad ſe reverſus cognovit baſilicam Sancti, de qua res illas abſtulerat: vir autem jam receſſerat ab eo. Et ſic cuncta quæ eum viro illo geſſerat, populis enarravit: unde indubitatum eſt, ipſum ei Martyrem beatum adparuiſſe.

Miracula ex Gregorio Turon.

E

18 *Pergit deinde Gregorius in hunc modum:* Hujus (*nempe* S. Felicis) reliquiæ apud Narbonenſem baſilicam ſervantur. Sed eum hujus ædis altitudo, ne Liguria, quod eſt locus amœniſſimus, a palatio regis ſeraretur ercere, conſulit hæc eum Lenna conſiliario *rex* Alaricus. Qui ait; Deponatur *ex* hoc ædificio una ſtructuræ machina, & rex, quæ placuerit, liberius contemplebitur. Et ſtetim, vocatis operariis, jam conſiliarius humiliavit baſilicam Sancti ædificiis, non meritis, ſed ille protinus lumine caruit oculorum. *Ex his intelligis, bonas cæleſtes vindictas ſumptas de homicidas ergo ſanctum Martyrem ejuſque ſacras exuvias irreverentibus. Quod vero ibi dicitur de reliquiis* apud Narbonenſem baſilicam retentis, *id omnino accipi debet, ut cum ſuis omnibus exponit Tamayus, non de integra ſacro corpore, ſed de oſſium aliquorum parte, uti probant ea diplomate Formoſi Papæ date anno* 893, *ubi diſerte eccleſia Gerundenſis nominatur, in qua etium tunc temporis, nempe trecentis & amplius poſt dicta miracula annis*, B. Felix Chriſti martyr corpore requieſcebat.

quæ Narbonæ reliquias trihuant.

F

19 *Quod S. Martyris caput in eccleſia ſeculari collegiata, in honorem S. Felicis erecta, adhuc exiſtat, probat Tamayus ex Domenecco f.* 72 ℣. *ita loquente*; Caput hujus glorioſi Divi, adhuc in eccleſia ſeculari collegiata S. Felicis cuſtoditur, ubi ego illud inviſi & adoravi. *Scribebat autem Domenecchus, fultem opus ejus editum eſt*

Præcipua tamen Gerundæ aſſervantur.

AUCT. J. B. 2. 1602. *Addit Tamayus Pujadam diſputantem de vero loco depoſitionis ſacrorum pignorum, ubi concluſit*, tam caput quam corpus recondi in eccleſia S. Felicis, non in cathedrali, quia hæc exſtructa dignoſcitur tempore Catoli magni, & illa olim fuerat cathedralis. *Quæ ut ut habeant in ordine ad templum ſive cathedrale ſive collegiatum (quam controverſiam ipſi Gerundenſibus dirimendam reliquimus ;) id certe evincere videntur, etſi reliquiæ aliquæ cum eccleſia Narbonenſi aliiſque commutatæ olim fuerint, ſacrum Sancti caput ita Gerundæ hactenus certiſſime permanſiſſe, ut numquam dimotum fuerit : unde facile conjiciat, quanti facitodum ſit teſtimonium Celonienſe datum anno 1594 die ſecunda Martii, quod hic ſubjungimus.*

Quid de Celon. ſentiendum. 20 *Deſcripſit illud ex Lipſanologia Mſ. regii monaſterii S. Laurentii, vulgo Eſcurial, noſter P. Cupeius anno 1722, iſtique hujuſmodi :* In nomine Domini, amen. Judocus de Janquere, rector conventus S. Agnetis Coloniæ, & ceteræ conventuales, teſtatum facimus univerſis, nos unanimi conſenſu ac deliberato voluntate R. in Chriſto P. F. Bohbaſaro Delgado, ab invictiſſimo rege Catholico Philippo II ad privata quædam negotia in Belgicis provinciis dirigenda dulegato (prævio tamen epiſcopi ordinarii loci indulto) tradidiſſe ſacroſancta tria capita ; videlicet caput S. Etindatnæ.... lium caput S. Felicis qui ſub Datiano præſide paſſus eſt in Hiſpaniis in civitate Gerunda. *Et alind ex ſocietate S. Uiſulæ.* Quæ quidem *&c. Sancti alicujus, & quidem nomine Felicis, quorum tantus in Eccleſia numerus, caput fuiſſe, haud difficulter agnoſcimus ; verum ut de Gerundenſi id prædicetur, aut unquam probetur iſtius capitis cum hujus noſtri S. Felicis identitas, quæro, qua ratione, quando, aut a quo Coloniam id unquam delatum fuerit, tacea quam teſtentur ſcriptores omnes, qui de S. Felice unquam meminerunt ; ex quibus jam manifeſtiſſime oſtendimus, anno 1602 Gerundæ adhuc exſtitiſſe, & circa ea tempora ab ipſo, id teſtante, Antonio Vincentio Demenreco curam honoratum fuiſſe.*

Alia in Hiſpania variis locis. 21 *Non minus certa ſunt quæ de S. Felicis hujus reliquiis cum ſocio in Hiſpania commorantibus communicavit noſter P. Felix Matthæus, Bilbili ita ſcripto teſtatus* XXVII *Aprilis* 1722 : *abi præmiſſa deſcriptione magnifici, ut ait, ſumptuoſique templi de Torralba S. Felici dicati, narrat S. Martyris reliquias Gerundæ obtentas, in eumque locum translatas* VIII *Auguſti* 1573, *poſtea* XXVI *ejuſdem menſis ſolenniſſime exceptas atque exoltatas, concurrentibus lætanti multitudine circumvicinorum pagorum incolis, ſimulque hymnos de S. Martyre concinentibus, ut vix unquam talis feſtivitas in iis partibus viſa fuerit. Quæ omnia authenticis teſtimoniis firmata ſe vidiſſe ibidem teſtatur laudatus Felix Matthæus, ſynaxemi ſui Patroni cultor eximius. Aliat memorat Marca Hiſpanica in monaſterio Cuxanenſi dioceſis Elnenſis. Nitque dubium eſſe poteſt, quin & variis aliis Hiſpaniæ, præſertim Cataloniæ, locis ſacræ hujuſmodi reliquiæ ventrationi expoſitæ ſint, in iis præſertim templis, quæ tanto numero memoriæ ſanctiſſimi Martyris conſecrata aſſerunt Morales, Demenereus, & alii, ut ea ſigillatim enumerare, aut nimium, aut ſuperfluum judicaverim. De Luſitanicis teſtatur non uno loco Roderiius Da cunha in ſua hiſtoria Ulyſſiponenſi.*

22 *Atque hæc de S. Felicis reliquiis, templiſque in ejus honorem conditis, perpetuaque adeo & conſtantiſſima veneratione abunde dicta ſuffecerint ; de multiplicibus miraculis, generatim, ut ita dicam, acceptis, teſtis eſt relatus ſupra hymnus, morbis quibuslibet medelam afferens ; ut hic ſruſtra, quod toties alibi facere compulſi ſumus, Gerundenſium turpem incuriam iteram incuſemus, quod in pretioſiſſimi Patroni ſingulatibus beneficiis enumerandis negligentiſſimi fuerint. Ad Acta modo quod attinet, in eorum genere ea reponere cogimur, quæ olim haud dubie ſerius & ex traditione non ſatis accurate ſcripta, aliorum peſtimodum ignoratia nimium quantum diturpata fuerint, ut qua valeant auctoritate, obvium non ſit tuto decernere. Ex aliis Martyrum paſſionibus, ut ſæpiſſime factum novimus, nonnulla huc tranſfuſa, ſuſpicari cogunt adjuncta hinc inde martyrii loca non undequaque convenientia ; illudque imprimis quod velint S. Martyrem, mari, tot leucis inde diſſito, immerſum fuiſſe, ut cetera taceam de tormentis tam immani crudelitate repetitis plane incredibilia, at ſerme aliunde collecta dicam, an caudenſata videantur.*

Alia vix minus quam fabulo. 23 *Ceterum ſecula nono antiquiora eſſe atque adeo Adoni præluxiſſe, ex dicta ſupra cumpendio patet quam manifeſtiſſime. Eodem quoque habuiſſe laudatum ſupra epiſcopum Gerundenſem Beſongarium, in citata ad Auguſtanos epiſtola clare ipſe teſtatur :* Poſſionem præterea S. Felicis vobis tranſmittimus, in qua natalis ejus diem, Kalendas videlicet Auguſti prænotavimus. *Noſtra hæc, an id genus alia Acta fuerint, quis modo facile conjiciat ? Id ſane mirum quam maxime mihi viſum eſt, quod inter tot Paſſionum collectiones ſeu Legendas uſquam hactenus primigenia ſeu Latina phraſi edita ipſa repererim. Quæ ſua marte compilavit Tamayus obſervatione digna non ſunt. Qualiacumque porro ea tranſuerit, talia certe fatebere, ut in hujuſmodi hiſtoriis delendum ſit quam maxime, imperitiſſimos librarios ſeu amanuenſes, tam multa pro ſuo arbitrio tranſmutare auſos, ut ea quisque apographis Mſs. nullam ſit quod ab altero non diſcrepet, ut difficillimum fuerit, ex male contortis recta & ſana eruere. Laſa non nulla reſarcivimus, aut in notis, quoad fieri potuit, explicuimus.*

Negleta Gerundæ miracula. *Deſertis in Africa ſedibus.*

A C T A

Ex pervetuſto codice Moiſſacenſi, cum quatuor aliis Mſs. collato.

IN diebus illis ſub Diocletiano & Maximiano Conſulibus, tempore quo in Chriſtianos ſæva perſequutionis crudelitas groſſabatur, ita in univerſo orbe poſitos, ſive in Orientalium provinciis ſive in Occidnis partibus conſtitutis impiorum Principum juſſio ſervabatur, ut non eſſet civitas aut caſtellum, ubi non idola colerentur & neſariæ dæmonibus victimæ cædebantur. Sanctus igitur Felix de Scillitana civitate oriundus fuit, qui cum ad civitatem pergeret Cæſaream, quæ eſt in Mauritaniæ littore conſtituta, quæ ejus metropolis nuncupatur, ubi liberalium litterarum ſtudia præfulgebant, ibi ſe ſanctus Vir eruditionum ſubdidit diſciplinæ, ut in cunctis perfectior appareret. Igitur cum ante navigium *a* inaudita opinio per populos divulgaretur, eo quod in Hiſpaniarum lit-

a

A littora gravis in Chriſtianos perſequutio graſſaretur; quæ S. Felix opinione comperta, ut apta prudentiſſima, quæ interrita perfectionem ſui operis nititur adimplere, gaudens, omnia volumina auctorum quæ ejus manibus geſtabantur, a ſe projecit, dicens: Quid mihi eſt philoſophia hujus mundi? Ad illam properare neceſſe eſt viram, quæ temporibus dat tempora, quæ mortis non formidet auctorem, ſed vitæ conſpicit creatorem.

martyrii rapidus in Hiſpaniam navigat.

a Igitur navem quæ *b* cum diverſis mercimoniis ire ad Hiſpaniam properabat, Deo favente, conſcendit, quo anniliante, proſpera navigatione in Barcinonenſem appulſus eſt civitatem. Qui cum ſe negotiatorem rerum venalium ſimularet, cœpit intra ſemetipſum quærere, qualiter poſſet in regna cæleſtia pervenire, & ſtatigia vitæ perennis attingere. Interea cœpit impiiſſimus Dacianus perſequutionem Chriſtianis inſarre: S. Felix

b navigans de Barcinona ad Empurias *c* commigravit, ibique ſedens cœpit ſe cum divinis voluminibus exercere, & jugi oratione deſudans, ut carus populo eſſe mereretur, orabat; erat enim a-

B mator fidei, caſtus, ſobrius, mitis, pacificus & verax, eleemoſynas jugiter pauperibus erogabat, hoſpitalis ſupra modum, eunctis fratribus advenientibus eum toto amoris gaudio ſe in eorum præbebat occurſum, ut Abrahæ meritis æquaretur, qui Dominum ſuo hoſpitio probatus eſt & ſuſcepiſſe. Hoc eunctos ſpecialiter commonebat dicens, fieri omnimodis eleemoſynas oportere, & omnem mundi ſubſtantiam pauperibus erogari: iracundiam quoque ante ſolis occaſum eſſe placandam, & omnem malevolentiam bonitate vincendam.

fidempto proditoris capitur

3 Et cum non ſolum de his victutibus populum exhortaretur, verum etiam omnes ad Chriſtianam fidem accenderet; at honorum negotiator, & ſpiritualis theſauros retinebat in corde, & hortabatur dicens; Ut quid diligimus tenebroſam & peritturam mundi illius viram? Ad illam nunc properemus beatam, quam repromiſit Dominus diligentibus eum in veritate: nam terrores impiiſſimi Daciani, qui omnia intus conturbavit Spaniæ, una cum parte ſuo diabolo celeriter ad nihilum deducentur, & minæ ejus deficisot & tabeſcent. Igitur cum bonæ margaritas ſeminaret in populo, in Ilerdenſi *d* civitate

C ſucceſſit, ibi ſimilis gerens. Multæ matronæ hæc audientes libentiſſime ſuſcipiebant verba beatiſſimi Felicis, quem non tantum negotiatorem habebant, qui dando terrena cæleſtia comparabat; verum etiam apoſtolum eum eot unum ex prophatis appellabant, qui viam ſalutis omnibus demonſtrabat. Quid moltra? nuntiatur hæc ab audientibus Rufino cuidam, qui & ipſe erat de officialibus Daciani; quique dicto citius Daciano omnia quæ audierat nuntiavit: cui Dacianus talem poteſtatem dedit, ut eum penitus affactum & vinculis præpeditum carceri mancipares, eur*e*

e uſus ſuetit populum exhortari de divinis mandatis & ſectam illius, qui dicitur Chriſtus, plebi annotia verit univerſæ.

Præſidis malitia blanditiæ.

4 Hoc etiam edicto eum commonoit, perſuadendum, at ſi Diis ceremoniis immolaret, immenſis honoribus ſublimatus apparceret univerſis; ſi vero diis immolare contempſiſſet, & vultus Pſoicipum adorare noluiſſet, fame tabidus, immenſa ferri pondera collo & cervicibus oneratus, pœnis aerioribus urgeretur, ne amplius in deſpectionem noſtram, & imperatorum noſtrorum contameliam hæc agere præſumeret. Cumque Ruſinus a Cæſarauguſtana civitate eum auctoritate Da- EX COD. MOSSIAC.
eiani impiiſſimi remearet, ſollicite cœpit inquirere, ubi Felix beatiſſimus commaneret: cui dictum eſt, in medio foro apud quamdam matronam, nomine Placidam, nobilibus ortam naralibus. Qui hæc audiens, ut leo rabidus fremuit, juſſitque curialibus atque militibus ut eum apprehenderent, & terrores vehementes inferrent; ercdeos quod ad ejus poſſet pecuniam pervenire; ignoranis quod jam erat pauperibus erogata. Siſtitur igitur beatiſſimus Felix Rufioi conſpectibus, quem ita alloquitur dicens: Felix, id aodio ab univerſis, quod tanta ſit in te prudentia, ut melliſlua ea ore tuo proceedant verba; nam & ipſe Dominus meus Daeisnus hęc ab univerſis audiens, gratulatur quod telis se rantur in hanc provincia adveneric.

intrepide reſtis & inſultat.

5 Nam ita mihi præcepit, ut talem vobir conjugem inquiram, quæ vobis facultate & moribus & nobilitate conecorder. Tantum eſt ut obediens illi in omnibus cognoſcaris; quod ſi elementiſſimo ſalubrique conſilio mno volueris præbere conſenſum, ut diis thura immoles & eorum ceremoniis acquieſcas, ſtarim etiam de meis opibus tibi multa concedam. Beatiſſimus ergo Felix, Spiritu ſancto repleius, ſic ei reſpondit: O vipetina diaboli lingua, plena veneno! qui ita blandiris ut ſallas, atrides ut noceas, terrena promittis, & cæleſtia auferre conatris. Diſcede a me illecebroſa tentatio: ſuffragia tua opus non habeo: ſerva, quæ promittis bona, filiis tuis: nam me nemo poterit ſeparare a caritate Chriſti; neque angeli neque principatus hujus mundi. Cui Rufinus reſpondit; Ergo jam deliberaſti, maledicte, ut nec promiſſionibus meis acquieſcas, nec aſſenſum præbeas ſalubri conſilio meo? B. Felix reſpondit: Sunt maledicti, qui tibi & patri tuo diabolo ſimiles approbantur; ipſi tuis promiſſionibus acquieſcant, ipſi tua munera conſequantur, quibus eris in perpetuum conceremendus *f*.

f *Hinc fuſti caditur*

6 Audiens hæc Rufinus, conſiderans quod eum ſancta fiducia reſponderet, juſſit eum fuſtibus cædi, & in carceria ima reeludi. Sanctus vero Felix, confidens in Domino, gaudio multo repletur, dicebat; Gratias tibi ego, Domine Jeſu Chriſte, quia appropinquavit mihi gratia tua, quam olim conſequi deſiderauter optabam; & pſallebat eam fiducia magna, dicens; Probaſti Domine cor meum & viſitaſti noctc, igne me examinaſti & non eſt inventa in me iniquitas. Cum iſtius eatminis modulationem, Sancto decantante, cognoſceret Rufinus; ait circumſtantibus, F
revocetur celeriter, & manibus pedibuſque ligatis, in loco ſquallido collocetur, ut cibi potuſque negata ſubſtantia, poſſit animam exhalare, qui non ſolum hęc, quæ adhortamur, contemnit, verum etiam in noſtram inſurgit injuriam. Iterum juſſis eum ad ſe reduci, comque reductus fuiſſet & præſentatus conſpectui ejus, ait ad eum Rufinus; Felix, audi me quaſi fratrem tuum, & acquieſce diis ſacrificare, ut a præſide Daciano dignitatibus ſublimetur: nam & ego peregrinus adveni, ſed ejus patendo præceptis, & locupletem reddidit & honoribus ſublimavit. Cui S. Felix eom audacia multa reſpondens, dixit: Si cælum mihi cum multitudinibus angelorum promitreres, aut amœnitatem paradiſi pollicereris, numquam tuis promiſſionibus acquieſcerem nec mentem mucribus incliuarem.

aliiſque gravibus torquetur

7 Audiens hæc Rufinus, juſſit eum earenis gravioribus alligari & ab indomitis mulis per totes plateas trahi, ut corpus beatiſſimi Felicis lacerarum in fruſta redigerent; ſed quia, Deo juvan-

EX COD MOSSIAC. te, etſi lacerato corpore, fides interrita perdurabat, præcepit eum in carcerem mitti; ubi dum S. Felix, fixo animo, Dominum precaretur, apparuit ei juvenis, niveis veſtibus indutus, & ait ad eum: Noli timere, Feliæ: ego enim miſſus ſum a Domino Jeſu Chriſto, ut te in omnibus corroborem: & tangens omnia membra ejus, ſanata ſunt illico vulnera corporis ejus. Alia vero die ſedens Rufinus eum univerſis, juſſit adduci S. Felicem, eni ſic ait; Ecce nunc ſacrifica immortalibus diis noſtris, ſicut nos hodie videris eis eum magno gaudio hoſtias immolare; & ſtatim juſſit aras dæmoniorum nefariis ſacrificiis honorari; & accedens ſordidiſſimus Rufinus, cœpit coram omnibus dæmoniorum nomina infauſtis vocibus invocare: Vos invoco, dii, Jovem, Mercurium, Saturnum, Baal, Aecorron g vel Minervam, per quos mundus gloriatur, & per quos imperatores obtinent laudem, & per quos dominus meus Dacianus nimium ſublimatur. Adjuvate me & omnes qui mecum adſtant: ſimiliter & ceteri dixerunt.

g
B

2 Et dixit ad S. Felicem: Accede, & ſac eito ſicut nos ſaceris conſpexiſti, ut poſſis evadere tormenta quæ tibi præparata ſunt. Tum B. Felix dixit; O! quos cœcinas diaboli per inſipientiam cordis graviter occupavit, diſcedite infelices a manufactis veſtris, quos impie adoratis, & cognoſcite Deum vivum, qui vos de limo terræ plaſmavit; quoniam omnia quæ ſunt manufacta hominum, pro eis rationem reddituri eſtis Deo vivo omnium ſeculorum. Et ſtatim ejus ſetmonibus ſuccenſi irruerunt in eum, & fient spes quæ ſtimulatæ fuerint, efferveſcunt, & injuriam eum ſua internecione defendunt: protinus apprehenſum eum tradidit carnificibus, ut eum exungularent, & carnem a cute diſcerperent; juſſitque eum capite inverſo pendere quoadusque animam exhalaret. Cum autem ſuſpenderetur S. Felix, dicebat: Exurge Domine, & intende in judicium meum, Deus meus & Dominus meus in cauſam meam. Suſpenſus autem ab hora tertia uſque ad veſperam, nullum penitus ſenſit dolorem, ſed conſortabat eum teſtis in cœlo fidelis.

fruſtra vociferatur.

9 Poſt ſulis autem occaſum juſſit eum in carcerem mitti, & arctius cuſtodiri; ubi ſtatim talis ſplendor luminis illuxit, & nectareos odor ſuavitatis apparuit, ut cuſtodes iſtius carceris crederent ſe balſamo fuiſſe perfuſos. Vocos etiam angelorum pſallentium modulata ſuavitate omnibus reſonabant. Cuſtodes autem, aperto carcere exeuntes, cucurrerunt ad Rufinum, dicentes: Vere ſervus Dei fideliſſimus eſt, quem nos cuſtodire juſſiſti; nam multa mirabilia vidimus in hac nocte; quæ non licet nobis ulli hominum indicare. Sed & voces angelorum pſallentium per totam noctem audivimus. Tunc iratus Rufinus nimium, juſſit eum, manibus poſt tergum ligatis, in maris profundum demergi *b*. Cumque navigio fuiſſet impoſitus, pſallebat dicens: Etenim illic manus tua deducet me & tenebit me dextera tua, Domine. Cum autem ductus fuiſſet a littore pene ſtadia triginta, projecerunt eum in mare, & ita diſſoluta ſunt omnia vincula quibus fuerat ligatus, quaſi ex papyro fuiſſet adſtrictus: & poſtquam catenarum magnitudo diſrupta eſt, confeſtim viſus eſt ſuper undas maris pedibus ambulare, & in medio angelorum, manus ejus tenentium, hymnum & alleluia pariter decantare.

Prodigiis vero celebratur.

C

b

10 Tunc ex alto pelagi ſuper eos venicon & navem conſcendens, omnia quæ geſta fuerant eis intimavit: qui ejus veſtigia ampleſtentes, dicebant; Ora pro nobis ad Dominum, Martyr Dei; ut dimittantur nobis peccata noſtra. Nuntiatur igitur Rufino ſtatim, eo quod S. Felix in littore exultans & gaudens deambularet, & ait ſatellitibus ſuis Rufinus; Furciferi, cur præceptis meis minime paruiſtis; & non ut juſſum eſt, entrente navigio, eum longius & profundius demerſiſtis? Qui proclamantes ei conſtanter dicebant, eum in longo maris profundo demerſum, ſed ad terras, comitantibus angelis, divino gubernaculo revocatum. Tunc exclamavit Rufinus ut leo tabidus, dicens; Heu, vincimur! Sed adhuc excogitabo crudeliora genera tormentorum, & ait ad carnifices; Exungulentur ejus carnes ejus uſque ad oſſa, ut vel ſic ejus contumacia comprimatur. Et eum factum fuiſſet, adductus eſt S. Felix ante conſpectum Rufini, & cœpit eum intueri vultu truculento, & turbidis oculis dicens: Felix, vides quantum tibi miſerti ſunt dii noſtri: accede, vel nunc ſacrifica eis, & faciam te eorum magnificum ſacerdotem. Cui S. Felix reſpondit, diceas: Tu deſervias eis jure perpetuo, una eum patre tuo diabolo; nam ego hodie ſacrifico & ſervio omnipotenti Deo meo, qui me de limo terræ plaſmavit, & de profundo maris, diſruptis vinculis, quibus fueram colligatus, manibus angelorum ſuorum attipuit.

magis furenditur tyrannus.

D

E

Martyrium & ſepultura.

11 Cum iſta a S. Felice dicerentur, juſſit carnificibus Rufinus, ut eum uſque ad oſſa exungularent & longinqui itineris labore conſumeretur, ut, renovatis vulneribus, acriori dolore percuſſus, animam exhalaret. Quod cum factum fuiſſet, reddidit ſpiritum. Revocatur *k* igitur corpus beatiſſimi martyris Gerundam, apud quamdam matronam Domini nimium timoratam. Ego vero humillimus Levita Chriſti, qui & in ejus paſſione diutius laboravi, hoc cum provincialibus inito conſilio definivi, ut ejus corpuſculum ad Provinciam allato navigio deferremus. Igitur cum per totam noctem facta fuiſſet oratio, & operis ſequitur effectus: ſopor meutem labore exprefſit, & dormientibus nobis ex adverſo cœnaculi, corpus Sancti auferetur. Expergefacti & ſullicti timore per diverſa currentes, reperimus eum in monumento, quod beatiſſimus Martyr ſibi præparaverat, elegantet & dignitſime ſepelitum. Et quia jam a nobis auferri non potuit, de ejus cruore una eum geſtis reliquias nobiſcum detulimus, ut & in præſenti vita ejus fruamur auxilio, & in futuro, eodem patrocinante, vitæ perpetuæ conſequamur effectum; præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui Martyrem ſuum coronavit in pace, cui eſt honor & gloria virtus &c.

k

F

ANNOTATA.

a *Sic etiam duo alia apographa, certo paulo obſcurius; in Bodecenſi ſenſus perficitur*: Tunc a quibuſdam a littore currentibus .... nuntiatur ei: *qualis id genus correctiones a ſcholiis inſertæ frequentius recurrant; verum eas ferme negleximus, ubi conſtructio, tametſi barbara, ſatis commode intelligitur.*

b *Legebatur* quem, *ut & alibi ſalacciſſimæ non unus.*

c *Alias* Empeitias *ſeu* Ampurias, *de qua in Commentario.*

d *Legendum omnino* Gerundenſi, *ut eſt in ceteris apographis.*

e Cur *pro* quia, quoniam, quod: *Sed de his ſatis.*

f *Si non vere, ſaltem* arcumque *appoſite colloquia*

A *quia iſta immiſcentur : de ſequentibus eadem ſit ratio : de tormentis jam ſupra diximus.*

g Baal & Accaron *unde Ruſino iſti innotuerint, non facile quis divinet ; neque apparatus iſte loco aut tempori ſatis convenit.*

h *Quæ hic de navi narrantur, in quo ad triginta ſtadia propulſa fuerit navis, ita apud Tamayum explicat Pujades, ut fuerit* oppidum GUIXOLS, quod poſtmodum S. Felicis nomine ob paſſionem & miraculum condecoratum creduut incolæ : & probat hoc, *inquit*, quodam carmine in feſto S. Martyris hac ſerie:

Capite verſo ſuſpenſus,
Guixollenſi mari merſus,
Molis ſuperpoſitis. D

Subdit rurſum Tamayus ; Qua ſolutione adhibita, huc ecphraſis contextus remanet ſuis omnibus partibus comprobatus & abſolutus. *Cupio ſane, talia hæc aliis videri ; mihi nec* comprobatu *nec* abſoluta *ſunt hactenus, nec facile abſolventur.*

i *Id ſupplicii iterum ſuperius adhibitum eſt, & rurſus infra, ut hæc ſtudioſe conduplicata videantur.*

k *Varia eſt in Mſs. hæc ultima totius Paſſionis clauſula, in quorum uno & altero ſcriptor* humillimus Ambroſium *ſeſe appellat ; ex quo capite utinam fidei aliquid Actis accederet.*

DE SS. MARTYRIBUS PHILADELPHIENSIBUS

CYRILLO, AQUILA, PETRO, DOMITIANO, RUFO ET MENANDRO.

E

B Ex Martyrologiis. J. B. S.

1 AUGUSTI. *Satis plana eſt annuntiatio Romani parvi his verbis*: Philadelphiæ, martyrum Cyrilli, Aquilæ, Petri & aliorum. *Paulo diſtinctior Adonis :* Apud Arabiam, civitate Philadelphia, SS. Martyrum Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri, una die coronatorum, *quam ad verbum deſcripſit Uſuardus, ut in obſervationibus noſtris annotavimus, non ſine difficultate, ex eo a Florentinio mota, quod codices aliqui Hieronymiani, quos ſecutus eſt Notkerus, ſic loqui videantur ut ſynodum aliquam martyrum ab iis qui in titulo nominantur, diſtinguant. Audiamus textum Florentinii, cui ſatis conciliat codex Corbeienſis* : In Arabia civitate Filadelfie, ſinudos martyrum celebratur. Natalis ſanctorum Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri, ano die coronati ſunt: *unde paulo diſtinctius loqui voluit Notkerus hoc modo* : In Arabia civitate Philadelphia, ſynodus martyrum celebratur. Ibidem nativitas ſanctorum martyrum Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri una die ſimul coronatorum.

Quæ ſcholia hic dantur,

C eſt martyrum ſocietas.

a *Quærit hic Florentinius* quid ſynodus martyrum ibi celebrata, ſignificet ; *ſic tamen ut in ſola hæreat deliberatione, ſcuſira in eam ſententiam adductis* Martyrum concilium, *de quibus alibi actum eſt: præterquam quod in vetuſtiſſimo Epternacenſi* ſynodus *omnino reticeatur ; non abſque alio ſcriptoris ſphalmate, dum* Tumia *adſcribuntur Sancti, quos Philadelphiæ tribuendos jam oſtendimus. Nodum hunc, ſi non omnino ſolvit, ſaltem apposite ſcindit codex Reginæ Sueciæ, dum & ſynodum & martyres opportune conjungit, qui, niſi equidem multum fallor, verus ipſe Martyrologiorum iſtorum ſenſus, ut ſynodum, ſeu conventum, ſeu catum ipſorummet Martyrum, pro Chriſto gloriose certantium indicent. Verba dicti codicis ſunt*: Kal. Auguſti. Philadelphiæ in Arabia, ſynodus SS. MM. celebratur, Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri, Poſthumi, una die coronatorum. *Abundat* Poſthumus, *qui forte ex ſequenti Martyrum Romanorum claſſe translatus & ex* Profuni in Poſthumi *tranſmutatus eſt. Dandum ſane aliquid codicibus, aliunde ſatis confuſis, & amanuenſium incuria contortis, ut ea alia Romana turmæ non intelligex. Philadelphiam Arabiæ, apud Florentinium & alibi ſatis notam, expli-* F *care ſupersedeo.*

DE SS. MARTYRIBUS ROMANIS

SECUNDINA, DONATULA, SECUNDOLA, MAXIMA, JUSTA, MANANDRO, PROFUNO: ET FORTE SILVANO ET DONATO.

Ex Hieronymianis. J. B. S.

1 AUGUSTI. *Duos iſtos codices, & quidem binos damnant* olim, *Lucenſem* nempe, *ſeu Fontanellenſem & Corbejenſem, nec ipſos ſatis ſibi concordes, dum in poſteriori additur* Silvanus & Donatus *qui in priori ignoti ſunt ; præterquam quod* Funi *male exprimatur pro* Profuni. *Neque vero in aliis aliis ſacris Faſtis jam dictorum Martyrum vel veſtigium hoc die occurrit ; ut quidem in ipſis Hieronymianis parvis, in quorum uno notatur aliquis* Secundus, *quemadmodum & in vetuſtiſſimo codice Epternacenſi. Sufficiet igitur dictorum jam codicum textus deſcribere ſecundum omnes apices ibidem expreſſos. Ita habet Floriacenſis textus*: Rome mil. xxx ab urbe, natalis ſanctorum Secundinæ, Donatule, Secundole, Maxime, Juſte, Menandri, Profuni. *Differi non nihil in enuntiandis nominibus apographum Corbejenſe, & quidem in ipſo antecedente, dum pro* Secundine, *ſcribit* Secundini, *quibus jam pridem aſſuevimus. Ex ejus verba* : Rome miliarin trigeſimo ab urbe, natalis ſanctorum Secundini, Donatalæ, Secundolæ, Juſtæ, Menandri, ... Funi, Silvani, Donati. *Ulteriorem lucem cæca hæc Sanctos capeſcire fruſtra conatus ſum hactenus.*

A D

DE S. JUSTINO PUERO MARTYRE

IN TERRITORIO PARISIENSI,

J. B. S.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Cultus Sancti & elogia Pariſienſium.

1 AUGUSTI. IN territorio Pariſiacenſi, Juſtini martyris *primus inter Claſſicos ſcripſit Uſuardus, ut ſuo loco obſervatum invenies: ſcripſere ſubinde ſecutiores, etiam Romanum hoc eodem die; ut de cultu plura hic diſputanda non ſint. Si codici* Antiquiſſimus cultus *Hieronymiano Corbienſi creditur, multo vetuſtior dicenda erit in ſacris Faſtis ejus memoria; verum cum a ceteris exemplaribus abſit, verosimillimum eſt, ſuperaddita lateculo primigenio fuiſſe hæc verba:* In territorio Pariſiacenſi, in ipſo loco qui dicitur Lupera, paſſio Sancti Juſtini martyris, *ut toties a Gallicanis librariis factum oſtendimus, præſertim in Sanctis Antiſſiodorenſibus. Id utique ex his ſatis certum, jam a ſæculo* IX *celebrem fuiſſe* Sanctum Juſtinum puerum martyrem *in vico Lupera, ut etiam notavit Caſſellanus, & peccat dubio in ipſa urbe. In hoc verti obſcuro gravioris controverſiæ caſdinem, ipſine, an Sancta Juſto, puero etiam martyri, Bellovacenſi, aptanda ſint Acta metrica, quæ ſub venerabilis Bedæ nomine circumferantur. Quo in re ut ordine procedam, dabo quæ de* Sancto Juſtino *leguntur apud Sauſſayum, in Breviario Pariſienſi, atque in ejus eccleſiæ notiſſima hiſtoria per Gerardum Dubois Oratorii presbyterum.*

2 *Id verbo præmiſeram,* Sancti Juſtini *feſti-* Pariſii in diem 3 diſferunt. *vitatem faſtis confluentes vocoli hoc die a Auguſto, quidquid Pariſii, in cujus eccleſia vitu dumtaxat ſemiduplici celebeatur, ob intercurrentia feſta majoris ordinis, differatur, non ad Nonas, ut vult Sauſſayus, quod forte ejus tempore factum fuerit, ſed ad* VI *Idus, ſeu iſtius menſis diem* VIII, *ut diſerte exprimit Breviarium editionis anni* 1680; *quod fortaſſe etiam obſervatur in ipſo Luperenſi eccleſia Sancti Juſtini nomini dicata, tametſi id nuſquam expreſſum inveniam. Ut jam elogia proſequar, id mecum mirabuntur, qui Gallici Martyrologi ſolitam elegantiam norunt,* C *quod hic paulo jejunius videatur Sauſſayi ipſius elogium; ut ferme dubites, utrum Acta ipſe conſulaverit, quæ tum apud Bedam, operum ejus toma* 3 *a pag.* 367 *exſtant, tum etiam apud Surium ad* XVIII *Octobris, non proſa, ut perperam narrat nuperus Legendiſta Gallicus, ſed ſervato plane metro, eo die relata quo recenſit ſanctus Juſtus Bellovacenſis. Actis conſentaneora ſunt dicti Breviarii lectiones, ut utiliter dicam, an confidentius rem ſatam complexus ſit laudatus eccleſiæ Pariſienſis hiſtoricus, infra a nobis cum ceteris conveniendus. Rem modo proſequamur, a Sauſſayo incipientes.*

Sauſſayi elogium hoc die

3 *Ita ipſe dicta jam* 1 *die Auguſti:* In agro Pariſienſi, vico Lupera, natalis Sancti Juſtini pueri ac martyris fortiſſimi, illic ſub Dioclesiano coronati. Hic beatus puer Antiſſiodorenſi civitate ortus, patre Matthæo, viro Chriſtianæ pietatis eximio cultore, adhuc novennis cæleſti benedictione in gratiarum largitate prævenitus, atque ita divino ſpiritu irradiatus, ut jam prophetiæ polleret dono; Ambianum cum patre profectus, ut cuidam conſanguineo officium pietatis impenderet; (quo tendens puppetem nudum, derrafta ſibi tunica veſtivit:) propinquum, ſibi facie incognitum, ſuperno illuſtratus numine, a ceteris diſcrevit, captivumque in libertatem ope ſuperna reſtituit. Tumque eum patre in domum cujuſdam pii viri, Lupi nomine, hoſpitio admiſſus, cum cælitus ſibi inditæ gratiæ ſæpe multa accumularet, a Rictio Varo, ſævo præſide, comprehendi cum parente ſodalibuſque juſſus eſt.

4 Sed eadem nocte puer Sanctus cum iiſdem non ſatis exactum. elapſus, at poſtridie ab emiſſariis in via, quæ a Bellovaco Lutetiam tendit, interceptus, atque cum præ ceteris aſſeclis taurillæ ærariæ puer religioſum ſervorem proderet, quis eſſet, inquiſitus, conſtanter admodum & ſupra virec humanas, ſe & Chriſtianum & pro fide Chriſti extrema perpeti quæque paratum eſſe, reſpondiſſet, a carnificibus conſtrictus enſeque ferali ictus, capitis abſciſſione, quod truncandum intrepide præbuit, ingenuem glorioſum conſummavit. Cujus funera pii comites (quos ſervavit divina poteſtas illæſos) congrua religione procurantes, caput, ſicut præſciua martyrii præmonuerat, Antiſſiodorum ad matrem detulerunt, corpus vero, non procul a paſſionis loco ad vicum, Luperam dictum, ab ipſo præſignatum, deportantes condiderunt, ubi conſtructa debinc ſacra ædes trophæum illius ad hos uſque dies conſpicuum perennavit. E qua tamen, ob frequentiorea barbarorum in Gallias incurſus, lutetiam uſque Pariſiorum (in cujus agro Lupera poſita eſt) ad clientelæ ſecurioris præſidium devectum, in æde ſumma SS. Dei Genitricis repoſitum eſt, ubi hactenus quieſcit, univerſarioque natali Martyr ipſe colitur, Nonis iſtius menſis; quod aliis ſolemniis iſtu treſque ſubſequentes continuo dies ſint præpeditæ, ut ex diptychis ipſius eccleſiæ apparet.

5 *Atque hæc Sauſſayus, non pauca immeritus* F *Actis non ſatis conſonantia, ut ex ſequentibus manifeſte patebit. Habe modo lectiones Breviarii Pa-* Pares ſervantur lectiones *riſienſis:* LECT. IV. Juſtinus, ut refert venerabilis Beda, Antiſſiodori Chriſtianis parentibus natus, etiamnum puer prophetiæ dono prædirus, auctor fuit patri Matthæo, ut Ambianos una proficiſcerentur, ad redimendum fratrem ſuum Juſtinianum, a multis annis inſerviturem redactum. Quo pergentibus obvius occurrit Meloduni ad portam urbis egenus quidam cæcus & claudus, nudus & fame pene enectus, cui Matthæus eleemoſynam, Juſtinus vero tunicam ſuam dedit, patre quantumvis repugnante. Pariſiis a viro quodam, nomine Hippolyto, perhumaniter excepti ſunt. Inde Ambianos ad domum Lupi, qui Juſtiniani Dominus erat, ſe contulerunt: ibique Juſtinus fratris manumiſſionem a Lupo obtinuit. LECT. V. Cum autem a Lupo accepiſſent, Rictiovarum, quem Diocletianus & Maximianus præfectum in Gallia miſerant, in illos inquiri juſſiſſe, noctu elapſi ſunt. De quorum fuga præfectus certior factus, quatuor equitibus præcepit, ut victos adducerent aut occiderent.

¶ Non

A *Brevierii Parisiensis*

5 Non longe a Lupara Justinus cum Matthæo & Justiniano ad fontem se reficiebat, cum futuri præscius consilium iis dedit, ut in antro proximo delitescerent, quod non procul abesseet equites a præfecto missi; qui paulo post advenientes, solum puerum repererunt. LECT. VI. Interrogatus ab illis Justinus de nomine, religione, comitibus, respondit, nomen quidem sibi esse Justinum, religionem, Christianum; ceterum Evangelii lege cautum esse, ne comitum suorum proderet quemquam. Eo responso actis in furorem militibus, ex illis unus Justini caput amputavit. Truncum corpus utraque manu caput accipiens, coram lictoribus stetit immobile: qui prodigioso spectaculo exterriti, recesserunt. Matthæus vero & Justinianus e specu egressi, Martyris caput Autissiodorum ad matrem detulerunt: humato pius, uti optaverat, apud Luparam corpore: quod iodo in ecclesiam Parisiensem translatum est. *Jam historicum Parisiensem audiamus de S. Justino paucis etiam agentem pag.* 32, *postquam viam nonnihil præmunivit priori pagina sub finem, ubi de Maximiani persecutione agens, ad explicandum difficillimum punctum chronologicum ita loquitur:*

B

7 Ad eadem tempora sefetendum esse Justini pueri martyrium arbitror. Hunc sub Diocletiano & Maximiani imperio, præsidatu vero Rictiovari, in agro Parisiensi passum esse, Beda scribit; ejus, inquam, certaminis tempus primis annis horum principum adscribendum est, neque alio rejicere facile est. Beda enim ejus Actis, quæ metro compositi, nullam Constantii mentionem fecit, qui tamen cum primum Cæsar creatus est, Gallias moderari cœpit, & quo principe Gallicanas quievisse ecclesias dictum est. *Quare hic Constantium asserat, non video; tota difficultas, ut proxime dicam, in eo consistit, quod composui nequeant tempora Rictiovari cum Sancto Amatore Autissiodorensium episcopo, magni Germani decessore. En modo elogium:* Justinus Autissiodori natus patre Christiano, virtutibus donisque spiritualibus statim mirum in modum ornatus est. Puer novem nonorum, de redimendo fratre, quem barbari ceperant, cogitavit, ob eamquem C causam cum patre Ambianos, ubi hunc inter servitia degere divitius admonitus fuerat, proficiscitur. In itinere multa contigerunt quæ pueri sanctitatem plurimum commendant.

8 Ad Melodunense castrum mendicum nuditate & fame pereuntem, ipse, sibi detracta tunica, admiratoe potius quam approbante patre, operuit; Lutetiæ Parisiorum ab Hippolito viro clarissimo, hospitio, vel ignotus benigne recipitur; cum Isaram transiret, cogitaret neque esset navicula, Justianus Deum precatus est; subitoque adstitit portitor, qui illum sine mercede cymba transvexit; eumque Ambianos advenisset, ad Lupi ædes, ubi frater habebator, adiit, latentem inter famulos solus agnovit, & absque pretio illius libertatem obtinuit. Rictiovarus præses provinciæ id temporis, jubente Maximiano, vexabat Christianos: hic audiens advenas Christianos in urbe versari, Justinum cum sociis illico ad supplicium rapi jubet. Verum cum dimissi ab hospite Lupo, fuga saluti suæ consulunt, consestimque remeare in patriam properant. Clanculum igitur Ambianis egrediuntur; redibant simul viam ingressi, qua Lutetiam itur. Jam Luparam, qui vicus est agri Parisiensis prope attigerant; illi ex itinere defessi, & fame enecti ad fontem simul assidunt, parantque corpus reficere, cum ecce quatuor satellites, quos Rictiovarus ad eos insequendos miserat.

AUCT. J. B. S.

9 Justinus hos intrepidus exspectat, dum ad rupem proximam socii latebras petunt. Rogatus a satellitibus quis esset? an Deos coleret? quo socii fugissent? respondit haud hæsitans, se Justinum vocitari, & Christianum esse, atque adeo exsecrari Deorum cultum, neque se proditurum socios. Cum nihil aliud a juvene accipereot, huic caput abscindunt, & statim discedont. Puer, amotis lictoribus, sactas Martyris colligit reliquias; corpus quidem in vico Lupara sepelit, caput vero Autissiodorum, velut sacrum pignus, ad matrem defert; quod multos annos in domo conditum permansit, donec Amator episcopus hujus urbis sactum depositum illic latitare cognovit quod magna celebritate in ecclesiam transtulit. Ejus corpus Lupara translatum est in majorem basilicam Parisiorum, ubi in theca ex ligno inaurato, magno cum honore asservatur. Ejus memoria in tabulis ecclesiasticis Kalendis Augusti celebratur. *historicus Parisiensis*

E

§ II. Variæ elogiorum & Actorum difficultates.

Ita autem loquitur

Ut a proxime relato exordiar, qui Acta ipsa inferius danda cum historici Parisiensis narratione contulerit, statim observabit, dixisse ipsum quæ voluit, nova quæ in rhythmo invenerat, ut difficultatum nodos sua solvat, sed pro mero arbitrio dissindat. Attende, obsecro, ad ea verba, ubi de sancti Pueri capite Autissiodoram ad matrem delato, sic votunde pronuntiat historicus; Quod multos annos in domo conditum permansit, donec Amator episcopus hujus urbis sactum depositum illic latitare cognovit, quod magna celebritate in ecclesiam transtulit. *Quid est Acta ad proprium sensum, obtorto quodammodo collo torquere, dictorum convellere, si hoc non est? Jam insinuavi, id maxime eruditos vexare, quod Actorum scriptor ita narrationem instituat, ilsque adjunctis ornet, ut velis nolis, compellaris admittere, non illic* latuisse, *ut ait Dubois*, sacrum depositum *tentum & amplius annis: tumque primum* in ecclesiam translatum; *sed vivo ipso sancto Amatore eo pervenisse, qui* depositum magna *celebritate susceperit, atque jam tam honorifice ac magna solemnitate populo ad cultum & venerationem exposuerit sacrum illud beati Martyris caput, ut ex ipso rhythmo manifestissime datur intelligi. En versiculos ordine retensitos a num.* 24.

F

ut Vita qualiscumque

21 Caput vero ejus, matri ipsius attulerant; quod illa gaudens suscepit, Deo agens gratias, quia innocentem ejus animum asciverit: tibi dicens, Christe, honor, laus & jubilatio, quia dignatus es istum puerum assumere, & associare tuis beatis Martyribus. At tu, beate Justine, filii mi dulcissime, qui Christi regnum intrasti cum palma victoriæ, ibi mei memor esto in tuis suffragiis. Hæc ipsius genitrica oratu cum lacrymis, mox resplenduit lux ingens super habitaculum, in quo

sanctum

AUCT. J. B. S. ſanctum caput ejus habebatur poſitum. Hæc autem lux circumquaque cuncta illuſtraverat, ita ut admirarentur, qui in urbe aderant: erat autem non cum iſtud ficeret miraculum. In illis diebus ſedem in Autiſſiodoro tenebat epiſcopalem Amator vir Domini, quem divinorum ornabant munera chariſmatum. Hic dum cælitus emiſſum ſplendorem conſpiceret, ire ad domum Matthæi juſſit tres presbyteros, qui de ipſo ſtudioſe portento inquirerent.

Illatum invenerat: Quibus omnia Matthæus retulit per ordinem, ut ſe de ſancto Juſtino res geſta honerat, vel de paſſione ejus, vel ſepulto corpore. Subjungit & de allato matri ejus capite, qualiter lux de cælo hora noctis tertia Domum ipſam, in qua erat, omnem illuſtraverit. Hæc presbyteri ad ſuum referunt pontificem, qui adeſſe omnem clerum protinus præcepetat: gratias omnipotenti agunt pro miraculo. Denique elatificatur hoc factum per populum; concurrunt omnes gaudentes, Martyrem glorificant, imo Dominum qui illum
B ſic mirificaverat. Interim jubente ſancto amatore præſule, caput ſanctum collocatum condigne in feretro, cum honore atque hymnis ſertur ad eccleſiam; & in loco quem paravit ſibimet epiſcopus, ibi illud veneranter recondi providerat, ubi plura Martyris ſanctus præſtat beneficia. *Numerus ultimus ſit* 27, *memorabile narrat miraculum de cæca puella annos ſedecim nata, quæ per ſanctiſſimi Martyris patrocinium oculorum lumen conſecuta fuerit.*

quem cæl. elitate ſe- cula non eſt: 12 *Interprete opus omnino non eſt, ut ex his clariſſime perſpiciens, id quod jam de hiſtorico illo pramonui; ut multo ſincerius locutus fuiſſet: ſi biographum iſtum dixiſſet toto cælo a veritate aberraſſe, dum incomponibilia imperite conſenuit quæ proinde tam longe abſunt a Bedæ ſtrictitate & hiſtoriæ peritia, quam diſtent a vera ratione temporum, turpiſſime iſtic confuſerum. At enim voluit Dubois rem ſub Maximiano geſtam tueri, atque adeo, perſequente Riſtio Varo*, Sanctum Juſtinum *martyrio coronatum, compulſas proinde finem corrumpere, ut eum principio melius coaptaret. At quid ſi pari jure quis contendat, mole ibi intruſum eſſe Riſtium Varum, ſubſtituendumque potius barbarum aliquem, ſeu Alanum, ſeu*
C *Suevum, ſeu Wandalum, quos ſæculi quinti principio, eos Galliæ partes depopulatos novimus, nulla habita ſexus aut ætatis ratione, in omne genus hominum, præſertim in Chriſtianos ſævientes, quo paſto rectiſſime omnia conveniunt, qua Sancto Amatore, tunc Autiſſiodorenſi epiſcopo geſta eam diſerte a biographo memorantur. Neutrum mihi lubet aſſerere, at vel hunc ſolum articulum ſufficere puto, ut Acta illa quamlacumque Venerabili Bedæ abjudicem, quem verosimile non eſt in tam enormem parachroniſmum prolapſum.*

Alii non alia reprehendere: 13 *Neque id ſolum in jam toties dicta Vita, quam etiam in proſam converſam habemus ex codice Bodecenſi canonicorum regularium diœceſis Paderbornenſis, a noſtro P. Gamans deſcriptam; neque id ſolum, inquam, in ea mirabili hiſtoria diſplicet; nam ut paucis nonnulla perſtringam, puero novenni tribuuntur quæ ejus ætatem longiſſime ſuperant, niſi totus ab unguiculis miraculum fuerit, ſeu mavis miraculoſus, atque ex tunc propheta & apoſtolus, ut habes num. 4 & ſequentibus. Tum vero num. 8 & 9 doctorem egit, ſupra parentem ſapiens. Neque minus mira ſunt quæ ibi ſequuntur, præſertim tranſitus Iſaiæ, tum vero agnitio fratris Juſtinum, quem alii patruum, alii avunculum, alii propinquum dumtaxat nominant. Quæ deinde a num.* 16 *narrantur de patris ac filiorum fuga Ambianis Pariſios verſus & quidem ad Luparam uſque, ad leucas omnino duas & viginti, quomodo tandem, qua ex Lupi hoſpitio fugerant, nocte confici potuerint abſque novo diſcrimine tranſitu, fallor ſiquis facile queat concipere; ut reliqua, æque, imo & magis, ſtupenda mittam, quæ paulo majori auctoritate firmata cuperem, priuſquam omnino ampleſtar.*

vedum diſcernere: 14 *Atque ut daremus modo, fieri hæc potuiſſe, quin & facta, ſupereſt capitalis controverſia Pariſienſes inter & Bellovacenſes, his pro ſuo* Juſto, *illis pro* Juſtino, *quo de hic agimus, jampridem concertantibus, cum utriuſque (utpote ambobus novennibus pueris) eadem omnino Acta tribuantur, ac ſub eodem venerabilis Bedæ nomine, uſque adeo ut Surius non 1 Auguſti ſuum Legendam retulerit, ſed* XVIII *Octobris, quo* Juſtum *certo Bellovaci, & majori quidem longe*
E *ſolennitate, quam* Juſtinus *Pariſiis celebratur. Habeo præ oculis ipſiſſimam Vitam metricam Belgice verſam ſub expreſſo titulo*; Vita ſancti martyris Juſti, novennis pueri ſcripta a venerabili Beda, *quæ excuſa eſt Antverpiæ in officina Plantiniana anno* 1629, *ubi ad ſcrupulum uſque profecutus eſt interpres quidquid ſub Bedæ nomine traditum reperit, eo ſolo excepto quod pro* Juſtino *ſuppoſuerit* Juſtum, *eumdem utrumque exiſtimans, cum principio dicat, vocatum fuiſſe* Juſtinum *vel* Juſtum, *quod poſtremum nomen ubique delucepſ ſolicita ſervat, de cetero patrem Matthæum, & fratrem Juſtinianum appellans.*

Juſtus Acta Juſti Bellovac.: 15 *Non ita loquuntur, ſaltem non uniformiter, Vitæ alia variæ Mſt. ejuſdem ſancti* Juſti *ex diverſis codicibus a Roſweyde & a Majoribus noſtris collectæ, ad quas obſervatum invenio, aliam exſtare apud Mombritium, quæ videatur recentior, quod hujus loci non eſt pluribus expendere; porro Vitæ compendium repræſentatum a Petro de Natalibus lib.* 9, *cap.* 80. *Denum, præcipuam differentiam eſſe, quod metrica Juſtinianum vocet* Juſti (*nobis* Juſtini) *fratrem,*
F *proſaica vero Juſtinianum ponat parentis fratrem, patruum autem* Juſti. *Addere poterant*, Juſtini *nomen iſtic in patrem tranſlatum, Juſtinianum vero etiam nominari avunculum, ſicque ordine compellari* Juſtum, Juſtinum *ac* Juſtinianum, *quamvis & in eo non ſemel varient, quaſi pro librariorum arbitrio aut imperitia: ſic ut in his omnibus non pauca liberioris ingenii veſtigia, nil ſatis firmi aut ſolidi inveniri poſſit; imo argumenta potius nova occurrant, quibus Legendæ fincritas magis ac magis impugnetur.*

ad hujus noſtri Juſtini: 16 *Alia ferme videtur fuiſſe, ut nondum ſatis attente perpenſa, Majorum noſtrorum opinio: caſu enim incidi in obſervationem Papebrochii in Appendice poſt tomum* VII *Maji pag.* 825 *ubi ſic loquitur*: Suggerit autem Claudius Caſtellanus Sanctam Hoodorinum de Confluentia (vulgo Conflans) io diœceſi Pariſienſi XXVII Februarii, cui aptata fuiſſe Acta Sanctæ Dorotheæ virginis & martyris, notavit jam pridem Henſchenius noſter: item S. Juſtum in Bellovacenſi diœceſi martyrem XVIII Octobris, cui ſimiliter accommodata ſunt Acta S. Juſtini in Lupara, referenda 1 Auguſti. *Utique ſed*

A *an probanda? an* Juſtino *potius quam* Juſto *vindicanda? Mihi in hac re nos magis libet arbitrum agere, quam ubi de reliquiis controvertitur. Hic S.* Juſtinum *cum Actis ſuis domus Pariſienſibus, daturi ſuo tempore* Juſtum *ſuum Bellovacenſibus, ſive dat diverſi fuerint ſive unicus, cujus reliquiæ cum ambabus eccleſiis communicatæ ſint; niſi forteſſe alio tranſlatæ, ut docebant inſtrumenta mox referenda, ubi de Actorum noſtrorum nova hac editione pauca præmonuerimus.*

Dantur metrica. 17 *Dubium primo fuit, præſtaretne Acta proſaica hic recudere ex Mſ., ut jam dialmus, an nobis Bodecenſis; an potius Surium imitari, qui ſervatis metris ita conſequenter edidit ac ſi proſa legeretur, quod Gallum Legendiſtam, alias tam æſtimatum, fefelliſſe dialmus: an denique primigenium textum ceddere, ligata quomodocumque oratione; quod poſtremam præferendum putavimus, tametſi barbarum quid ſenſus male torti quandoque verſiculi, poëta imperitiam ſatis aperte prodentes, quo etiam ex capite Bedæ eos aſcribere religio eſt. Numeris ipſis diſſimulimus, quo facilius citari poſſint, at tales non cenſumus,*

B *qui obſervationibus illuſtrari mereremur. Satis plana & intelligibilis eſt tota hiſtoria, longe futura gratior, ſi ſolidiori auctoritate niteretur. Atque hæc de qualicumque Legenda in ordine ad S.* Juſtinum *Pariſienſem ſatis dicta ſunto, quæ ad S.* Juſtum *ſpectant, tujus caput hic Antverpiæ ſervatum volunt apud ſanctimoniales Annuntiatæ, ad proprium locum remittimus, de integro examinanda ad* XVIII *Octobris. Ea modo nodum aliam æque implexum circa S.* Juſtini *corporis primum, deinde & capitis tranſlationem, cui vel ſervit*

§ III. S. Juſtini tranſlatio in Corbeiam Saxoniæ.

Ex his omnia impleta ſunt,

S*Anctî noſtri Pueri ſacrum corpus jam e primo ſepulturæ loco ad Luparam, in eccleſiam Pariſienſem, nunc metropolitanam, tranſlatum, in ipſamet hæc deaurata expoſitum, ibidemque hodie Officio etiam eccleſiaſtico honoratum jam vidimus, dum novæ Corbeiæ Annales & Chronica non aliter loquuntur, quam ſi ſacrum corpuſculum, jam*

C *a ſæculo* IX, *in celebre illud cœnobium tranſlatum fuiſſet, anno poſt fundationem octavo & ſeptuageſimo, ut modo docebit hiſtoria. Hic ea Annalibus a Leibnitio editis tome 2 Scriptorum Brunſuicenſium pag. 299 paucula hæc præmittimus, annum ipſum expreſſe deſignantia, nempe* DCCCXCI, *quo* corpus S. Juſtini martyris e Francia in monaſterium noſtrum delatum cum magna proceſſione. *Quæ eadem prorſus refert Syntagma Chriſtiani Franciſci Paulini pag. 375: ut plane conſequens ſit, receptiſſimam opinionem Iſtic olim fuiſſe, quod* S. Juſtini *Pariſienſis corpus ibidem a tot ſæculis fuiſſet depoſitum; cui, ut eadem hiſtoria ſubjungit, & caput ipſum ſubinde acceſſerit. Quo priuſquam procedam, Mabillonii de tota ea hiſtoria judicium eruditis hic proponendum cenſui ex Actis Sanctorum Ordinis Benedictini ſæculo quarto parte 1 a pag. 516, cujus hæc ſunt verba:*

quæ Mabillonius unicuique relinquit. 19 De tranſlatione reliquiarum ſancti Juſtini ſeu Juſti pueri, qui ſub Diocletiano & Maximiano imperatoribus ſub Rictiovaro præſide martyrium in Gallis paſſus eſt, agendum eſſet ad an. DCCCXCI, quo ejus reliquiæ ex Francia Corbeiam novam a Bovone abbate tranſlatæ ſunt vt Kaleodas Aprilis, ut legitur in hiſtoria hac de re ſcripta in finem Chronici Corbeiæ novæ apud Meibomium poſt Witichindum. Verum quoniam ea in hiſtoria pauca memorato digna reperiuntur, eam prudens hic prætermiſi, uti & tranſlationem capitis ejuſdem Sancti, quod Gubernus Corbeienſium abbas decimus ab Ottone imperatore obtinuit anno DCCCCXLIX. *Quid de totius rei veritate ſentiat Mabillonius, niſi ego vehementer fallar, divinandum relinquit; utpote qui quid demum ſtatueret, non facile auſus ſit deſipere. Atque hæc eadem a nobis ſervanda hic ratio eſt: ut proinde ſatis ſit rem controverſam exhibuiſſe, relicta aliis plura idcirco inquirendi aut diſceptandi poteſtate; cum ab hujuſmodi litigiis dirimendis, ſixum nobis eſſe, omnino abſtinere, jam toties proteſtati fuerimus. Habe igitur, quod reliquum eſt, ipſam hiſtoriam, non ſemel editam, ac noviſſime a Meibomio tom. 2. Script. Germanic. pag. 769.*

Volunt S. Juſtini corpus

20 *Subjuncta eſt narrationi* de tranſlatione S. Viti & inſtitutione novæ Corbeiæ, *ſub proprio hoc titulo*; De tranſlatione S. Juſtini in novam Corbeiam. *Scriptor autem, quiſquis is fuerit, ita orditur*: Paſſus eſt beatus puer Juſtinus temporibus Diocletiani & Maximiani, ſub judice impiiſſimo Rictiovaro. Unde juxta fidem Chronicorum, ſub atrociſſima & incompariſibili illa, de-

E cima poſt Neronem, perſecutione paſſum eum colligimus: quæ & prioribus perſecutionibus immanior, dum venerabilem multitudinem Martyrum cælis mitteret, inter quos etiam præcipuum S. Mauricii collegium, & innocentiæ ſpeculum, Chriſti martyr Vitus cum ſuis roxquslibus nobiliter triumpharont. Caput autem beati Juſtini in Antrico, quod nunc Autiſiodorum dicitur, corpus vero in loco, quem ipſe deſignaverat, ſepulturæ traditum eſt. *Si iſtic ſiſtieret relatio* Vitumque *ſanctum uti* & Juſtinum *in tali perſecutione paſſos, iſtorumque nominum ſacra corpora undecumque allata unde afſeveret, mirum quam multis diſceptationibus viam præluderet. Veram* & *S. Vitus Siculus habendus fuit, habendus* & *Juſtinus Lupavenſis, ut ex ſequentibus plane intelliget. Ita ſcriptor proſequitur:*

Corbeiam Saxoniæ tranſlatum

F 21 Poſt multa annorum eutricula, jam fide floreote, eum ipſi rerum domini crucem præferrent diademati, Karolus imperator, cujus nec cum ſæculo deficiet fama, Saxoniam, bello Romanis ſubactam, Chriſti fide ac ſervitute nobilitavit. Cujus progenies cum regnum Romanum poſt eom aouis ceotum & ſedecim rexiſſet, Arnulfus jure hereditario ſucceſſit: Karolo enim Ludewigus Pius, Ludewigo Pio Ludewigus ſecundus, Ludewigo ſecuudo Ludewigus tertius, Ludewigo tertio Karolus inſens, Karolo Atoolfus. Cujus anno tertio, Bovoni Corbeienſi abbati, qui dicebatur pius & ſtrstrum amator, defuncto ſucceſſit Godeſchalcus, ſextus ejus loci abbas; qui ſecundo ordinationis ſuæ anno, ſaluti patriæ conſulens, corpus beati pueri & martyris Juſtini de Frsncia in Saxoniam tranſlrtum, in Corbeieoſi monaſterio anno Domioi octingenteſimo uonageſimo primo, a loco condito ſexageſimo octavo, ſexto Kslendas Aprilis, cum ceteris Sanctorum corporibus, ad noſtram perpetuam pacem collocavit.

ex ſcitu miris

22 De quo abbate, quam miſericordi in hac vita correptione ſit emundatus, quod in ſcriptis Tbietmari Merſeburgenſis venerabilis epiſcopi reperimus, pro utilitate legentium inſeruimus. *Pero quæ ſequitur hiſtoria de monacho Alfrio, ſeu Alfrido ſeu Alurico, cum ad ſanctum Vitum omnino referatur, noſtio cur hic admixta ſit, ubi de ſola ſancti Juſtini tranſlatione ſeme eſt. Nar-*

AUTC. J. B. S. *ratur in eo pavere horrenda dæmonum agestonti manacho insultantium visa, ubi triginta septem voluminibus præteritæ vitæ errata enumerare se fingerent mendacissimi spiritus, quos S. Vito patrocinium mirabiliter fugaverit: deinde vero per eumdem monachum, jam valetudini plane restitutum, varia ubi sibi intimari Sanctus voluerit ad servum morum emendationem; quam si negligeret, a Deo eo removeretur, atque adhuc superstes aliunde in sua sede Dominum videret.* Dixerat hæc astans & mox dispariit infans; *quæ autem prædicta fuerunt, ita evenisse, superpositumque vivo etiamnum Godescholco abbatem alium, docet historia sequela, quæ pluribus ipsis legi potest; nos alterum quæ subsequitur, transitionis partem prosequemur.*

re'atis ibi historia.

23 *Ita pergit:* Arnulfo imperatore de medio sublato, Ludewigus, qui dictus est infans, regnavit. Post quem Conradus, cessavitque regnum de domo Karoli. Eligitur deinde defunctione Conradi morientis Henricus Saxo, ejus & gentis & nominis primus. Quo defuncto, filius ejus Oddo fuecessit, qui miro sancto * & devotione erchiepiscopatum statuit supra ripam Albiæ, in loco qui dicitur Parthenopolis; circa quem dum totus intentus esset, prædiis, ædificiis, auro, argento, gemmis*, rerumque exquisitarum decore; quodque omnibus est venerabilius, Sanctorum reliquiis ipsum præ omnibus hujus regionis ecclesiis ditavit. Inter quæ caput beati pueri Justini, quod ipse ebsciissum matri direxit, ab Auctrice sibi apportatum eooservabat, eorpusque a loco, ubi requiescere videtur, transferre eogitabat. Gerbernus autem Corbeiensium abbas deeimus, eum omni congregatione precibus apud Deum & homines quosque poterat, capui corpori adjici precabatur. Sed quia multum valet deprecatio justi assidua, fervorum Dei vicit instantia, & impetrator, divina clemeutia eommonitus, caput suo adjungendum corpori, Gorberno abbati venerabili dedit. Abbas autem & sui fratres monasterio anno D. DCCCCXLIX, III Kal. Augusti, gaudentibus & populis, se in laudem Dei eonclamantibus, intuleruut. Tanti patroni preeibus nos juvari si crediderimus; videbimus; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui eum Patre & Spiritu sancto regnat per omnia.

i. sum

B

*gemmis

C

Quid de his sentiendum.

24 *Hubes Corbeiæ Saxonicæ vetustissimum traditionem, de qua quid statuas, tuum esto judicium: id secure dixero, tot in Actis nostris exstare* Justinos & Justos, *ut si minus jam data historia Parisiensi aut Bellovacensi commode convenint, aliæ Sanctorum synonymorum reliquiæ non defuerint, quibus tota res commode adscribi possit, seclusis Actis, huic vel alteri perperam attributis. Eu olim fuit & persevernt hodie bonorum Catholicorum plenus, dicam, an zelus & fervor quandoque præanimus, ut quas colunt Sanctorum reliquias, celeberioribus quibusque istius ejusdem nominis vel contentiosis adscribi velint; quas eo solo & justo titulo acquiescere oporteret, quod veras & genuinas Sancti ulciscus, sive synonymi sive alterius cujuscumque sacros exuvias istic & probato cultu venerentur; quod etiam hodie & in Corbeia nova, & Parisiis, & Bellovaci religiose fieri, nemo bene Catholicus merito improbare queat: id quod in opere nostro innumeris exemplis & demonstratum est & porro sæpius quum iubent imposterum evit demonstrandum. Ne Corbeia nova procul abeamus, quid de præcipuo patrono S. Vito sentiendum sit, videri potest ad* XV *Junii. Hic implenæ tetricæque adeo telæ sicit esto: jam Acta ipsa exhibenda sunt.*

D

VITA METRICA

Ex tomo 3 operum Venerabilis Bedæ p. tol. 367.

QUando Christus Deus noster
Natus est ex Virgine,
Edictum imperiale
Put muodum insonuit,
Quateous totius orbis
Fieret descriptio:
Nimirum quia in carne
Tunc ille apparuit,
Qui in cælo universos
Electos ascriberet,
Quos sacræ commendavisset
Fidei professio.
Quamqui digne observarint,
Cum bonis operibus,
Quæ sunt velut quidam census
Domino amabiles,
Civitatis describuntur
Cælestis monetpes.
Quos census uterque sexus,
Omnis ætas exhibet,
Ut testatur plurimorum
Martyrum enetcitus,
Non solum constans ex viris,
Verum & ex seminis:
Nec ævo tenum maturi
Subibant martyrium,
Sed & multos propter Christum,
Et fidem catholicam,
Legimus fuisse passos
In ætate tenera;
e En quibus sanctus Justinus
Noveunis puerulus,
Qualites pes passionem
Migrarit ad Dominum,
Sequens textus demonstrabit
Scire cupientibus.
Dum crudelis Diocletianus
Romani imperii
Simul cum Maximiano
Teneret monarchiam,
Talis est in Christianos
Mota persecutio,
Ut darentur ad pœnarum
Universa genera,
Ubieumque comprehendi
Aliquem eontingeret,
Quem hujus professionis
Obligaret titulus.
Et oe quisquam potuisset
Contutari latebris,
Ubique componebantur
Hoc modo insidiæ,
Quæ euntes compulissent
In jus idolatriæ.
Non illis emendi quidquam,
Aut vendendi copia,
Nec ipsum hausire equam
Dabatur licentia,
Antequam thurificarent
Detestandis idolis.
3 Ea tempestate fuit quidam
Præfectus in Gallia
Perfidus, ferox, immitis,
Christi nomen odiens,
Et in Christianos furens,
Rieiovarus nomine:
Quem eum supra nominati
Principes dirigerent,
Ut sanctos persequeretur
Positos in Gallis,
Cupidus cædis sanctorum
Protinus effieitur.
Et ingressus civitatem,
Basileam nomion,
Qua suos cursus in Rhenum
Iosert Ara fluvius,
Multos ibi Christianos
Demergi præceperat.
Sic per loca universa
Edictum dat impium
Ut nullus Christianorum
Sioererus vivese,
Quibus vitam statuebat
Per tormenta adimi.
Erat ee tempestate
In Antisiodoro
Quidam vir bonus & justus,
Matthæos vocabulo,
Illique Justinianus
Et Justinus filii.
4 Sed Justinianus ortu
Carnali præcesserat:

Justi-

A Juſtinus vaio ætate
Morum antaierat,
Per vitam immaculatam
Senectutem induans.
Qui io beavi conſummatos,
Longa explet tempora,
Meritorum ejus laude
Manante in ſacula:
Quia placuiſſe Deo
Ejus conſtat animam,
Hic antaquam naſceretur,
Frater ejus ſeniot,
Jam dictus Juſtinianus,
Capitur ab hoſtibus,
Atque a domo paterna
Longius abducitur.
Beatus vero Juſtinus
Mox a puericia
B Rebus animam divinis
Iocaſſanter daderat,
Profectum quotidianum
Danta Dai gratia.
Qui cum polleret virtutum
Donis ſpiritalium,
Inter cetera hoa primum
Illi Daus contulit,
Ut babarat futurorum
Sæpe præſciantiam.
5 Tum per cavaliationem
A Deo inſtituitur
De fraterna ſervitute.
Et de ejus domino,
Qoi appellabatur Lupus,
Ambianis habitans:
Cum boc illi ravelatum
C Fuiſſet a Domino,
Parri ſuo hoa narrare
Conſeſtim ſtoduerat,
Ad redemptionam fratris
Hortans iter attipi r
Ad quod illi parei ajus
Taliter reſponderet;
O, inquit, fili ignoro,
Qua ſir ao tranſitus;
Et proprar hoc quid agamus,
Me naſcire fateor.
Tunc ſanctus puer Juſtinus
Animo accenditur,
Atque omnem peragrabat
Mox Autiſiodorum,
Sicubi reperiretur
Dua eis itineris.
Sed cum non inveniretur
Qoi quæſitus fuerat;
Revarſus puer beatus
Hoc parti annunciat,
Dicens tamen, non caſſandom
Eſſe ab itinere.
6 Nos, inquit, pergamus, patar,
Chriſto nobis comite,
Qui non ſinat nos frandari
Noſtro daſiderio,
Quod da aadimendo ſtrare
Habemus in animo.
Sad & tranſeundæ nobis
Chriſto viæ præduce:
Nibil nobis advarſatur,
Nil erit contrarium,
Quin illæſi ambulemus,
Redeamus ſoſpites.
Ad hos filii effatus
Iſta patar reddidit:
Poſſam, air, ego forſan
O, fili dulciſſime,
Suſtinara iter tantum,
Qui ſum ſtatus viribus.
Tibi enem, eum ſis puer,
Ur non poſſis timeo,
Ne forte teneritudo
Læſa tui aorporis,
Farigatum ta quod ebs re,
Faaist daficera.
Reſpondens ſanctus Juſtinus,
Patai ſuo retulit,
Famulus, ait, ſum Chriſti,
In quo ma confidere,
Er ma illi commendare
Sempei, patet, noveris.
7 Eamus argo in ajus
Adorando nomina,
Illi torum committentes
Effectum itineris;
Et quod illi inda placeat,
Sit nobis amabila.
Adquiavit parer iſtis
Hortamentis filii,
Aſſumtiſque ad hoc itar
Sibi neceſſariis,
Proficiſci mox cæperunt
Da Autiſiodoro.
Et cum dias daalinare
Cœpiſſar ad veſperam,
In Milidonenſi aaſtro
Recepti hoſpitio,
Quit verunt ſub ejuſdem
Ibi noctis ſpacio:
Quibus ad portem caſtelli
Pauper quidam obviat,
Qui & claudicabat graſſu,
Et viſu eſtrueat;
Quem atra vexabat fames,
Paritar & nuditas:
Cui ut innotaſcebat
Juſtini præſentia,
Mandicabat, ut donaret
Illi eleemoſynam,
Quo pene exortam fama
Racrearet animam.
8 Tunc beatus Puer ſuo
Ganitori ſuggerit,
Alimentum fora dandum
Eidem famelico,
Obtantoque a patre victu,
Emendat eſuriem:
Ipſa vero ſua faſa
Tunica expoliens,
Nuditatem ajus ſimul
Operite ſtuduit,
Geminum præbens egenti
Taliter auxilium.
Tunc adverſus illum pater
Motus eliquatanus,
Inerapara cœpit eum,
Quara ita fecerit:
Ejuſque tam pium factum
Vocat diſpendium.
Non, inquit ſanctus Juſtinus,
Hoc voca diſpendium,
Propter quod baaritudo
Nobis repromittitur,
Spiritu ſancto dicente
Pat David Pſalmographum:
Felix, qui ſuper agenum
Intendit, & pauperam,
Quomodo in die mala
Deus aum liberat,
Sed nac ab auditu malo
Timare compellitur.
9 Mala reprobis eſt dias
In die judicii,
Cum ad æternum damnantur
A Deo intaritum,
Arſuri igne æarno
Una cum diabolo.
A malo timant auditu,
Quibus in judicio
Von a tribunali Chriſti
Sonat rarribiliter:
Ire a ma maladicti
In ignem perparuum.
In hac autam die mala,
Qua damnaotur impii,
Liberari promazatur,
Qui dat eleamoſynam,
Ut non eum ille malus
Auditus patteerat:
Sed magis dicatur ei
Ore Chriſti judicis,
Ut accedat ragno Dei,
Propter elaamoſynas,
Fratribus quas ipſa
Chriſtus Ex Be-
Impendebat minimis. DA.
Vides, inquit, pater,
quanto
Bono compenſabimur,
Dum ex his qua nos habemus,
Subvenimus inopi:
Et ideireo quod mendico
Datum eſt, non querere.
10 Igitur in Milidone
Noctu requiaverant:
Facto mane iter ſuum
Protinus accelarant:
Et Chriſto eos ducente,
Venarunt Pariſium.
Ubi a quodam cæpti
Nomina Hippolyto,
Ipſi omnem prodidere E
Cauſam, pro que venerant,
Scilicet quia captivum
Fratrem ſuum quærerent.
Proinde ſaris humanus
Fit eis Hippolytus,
Et cum eos tafeciſſet,
In pace dimiſerat,
Ut cœptum iter egiſſent
Cum Dei auxilio.
Tunc illi profecti, flumen
Arringebant Iſeram:
Et dum tranſire per illud
Ipſos oportuerit,
Non inveniabant illic
Aliquam navicolam.
Quod cum molaſta tuliſſet
Pater ſancti pueri, F
Ipſa beatus Juſtinus
Demonſtratum cælitus
Conturbato genitori
Protulit præſagium.
11 Quamvis, ait, nunc in promptu
Non aſſit navigium,
Non aſt taman anniandum
Nobis da itinere:
Quia mihi eſt a Chriſto
Oſteoſum ſolatium.
Quidam enim homo nobis
Cum navi apptopiat,
Cujus nobis impanda-
tur
Incunctanter commodum,
Ut tranſire valeamus
Hunc præſentem fluvium.
Cum adhuc puar parenti
Loquaretur talia,
Ecce quidam nauta va-
nit

Ex Bedn. nit
Cum ſua navicula,
Sicut ſanctus prædicebat
In præſago ſpiritu.
Tunc accedentes ad illum
Qui cum navi venerat,
Se petebant adjuvari
Ut tranſireot fluvium,
Navigatiools juſtum
Offerentes pretium.
Natra igitur petita
Satis prompte annuit,
Ipſis vero naulum dare
Debitum volentibus,
Non acceepit ille quidquam,
Gratis præſtans commodum.
12 Illi autem properantes,
Ambianos veniunt,
Ioquiruntque domum
B Lupi,
Fratris ſui domini:
Qoa mox inventa ad illum
Preces ferunt ſupplices.
Quem prior ſanctus Juſtinus
His affatur vocibus:
Venimus ad tuam, aiens,
O Lupe, clementiam,
Ut captivum fratrem noſtrum
Reddas nobis liberum.
Compertum eſt enim nobis,
Ipſum ſub te drgere,
Et ad illum redimendum
Noſtram ſubſtantiolam
C Apportavimus donandam
Nuoe pro tua gratia.
Tunc Lupus, qoi aſſeot illi
Cœperat inquirere:
Didicitque quod fniſſent
Non ficti Chriſticolæ:
Et quod habitantes eſſent
In Antiſiodoro.
Frater antem, aiunt, noſter,
Propter quem hue veoimus,
Et quem a captivitate
Cooamur redimere,
Vocatur Juſtinianus,
Tuuſque eſt domeſticus.
13 Ego, inquit Lupus, vobis
Præbebo hoſpitium,
Et quos habeo oſtendam
Omnes meos poeros:
Et ſi frater veſter hic eſt,
Redimatur pretio.
Igitur eum domum Lupi
Introiſſent veſpere,
Demonſtravit eis ſuos
Duodeeim pueros,
Inter quos non eſt inventos
Ille quem quærierant.
Beatus vero Juſtious
Oculos eircumferens,
Vidit qoemdam extra ipſos
Aſſiſtentem puerum,
Cujus maoibus aeceuſa
Ferebatur lampada.
Hic erat frater Juſtini
Glorioſi pueri,
Caprus tamen ante ejos
Natalis exordium,
Numquam aote tempus illod
Ei viſus fuerat.
Beatus vero Joſtinos
Plenos ſancto ſpiritu,
Nullo homine doeente
Hactenus incogoitum,
Eumdem germanum ſuum
Agnovit continuo.
14 Enimvero meus Sanctorum
Dum adhæret Domino,
De internis & ocenltis
Ab eo inſtruitur,
Res iguotas edoeetur
Spirito prophetieo.
Oſtendit hoc liber, acta
Narrans Apoſtolica,
Ubi legitur frequcutet:
Diait ſanctus ſpiritus
Sive Petro, ſive Paulo,
Seu cuique diſcipulo.
Hoc modo ſanctus Juſtinus
Fratrem dum aguoſeeret,
Lupo qui eum tenebat,
Confeſtim hne prodidit:
Meus, inquiens, eſt frater,
Qui fert manu lampadam.
Pro hoc redimendo ad te
Pater meus venerat:
Tu nobis, ut promiſti,
Hinc eſto benevolus,
Ut germano cumitati
Repetamus propria
His auditis frater ejus,
Redditur attonitus,
Quod ab eo numquam viſus
Taliter ſit eognitus:
Qui affuerant, mirantur
Super re inſolita.
15 Gratulabantue fideles,
Gaudeures in Domino,
Atque pro tanta virtute
Deo agunt gratias,
Et cum laude Chriſti nomeo
Frequenter ingeminant.
Erant ibi in eodem
Conſtituti tempore,
Homines teniarii
Supra dicti judicis:
Qui ut eos Chriſtianos
Eſſe reeognoverant,
Coneiti adnuneiarunt
Illud ſuo domino,
Si quid forte voluiſſet
De ipſis præcipere,
Juxta leges promulgatas
Advertus Chriſticolas.
Tunc miſit confeſtim judex
Qui eos adduceretur,
Quos ſi noluiſſeot ſequi,
Juſſit claudi earcere,
Donec opportune poſſent
Præſentari ſibimet.
Interim Lupus, qoi illos
Suſcepit hoſpitio,
Sub ipſis ooctnruis horis
Eos exeitaverat,
Et abire hortabatur
Inde ante diloculum.
16 Affoerunt feto, inquit,
Hie præfecti homines,
Qui ut eſſe Chriſtianos
Vos primum eompereraot
Nuoeiate hoc præfecto
Feſtini abieraut.
Fratrem ergo, quem quæſiſtis,
Vobiſeum abdueite:
Redemptioois a vobis
Pretium non exigam;
Tantum fogitote iſtioe
A perſecutoribus.
Illis, ſieut hortabatur,
Profectis, veloeiter
Superveneruut ab ipſo
Deſtinati judiee:
Qui, ſi inveuite poſſent,
Ipſos comprehenderent.
Et eum non invenireutur
Qui quæſiti fuerant,
Regreſſi ſunt ad præfectum
Quos illue direxerat,
Narrantes quod jam digreſſi
Ab hac domo fuerint.
Tuoe præfectus jubet eito,
Equites ut quatuor
Ioſequi eos ſtuderent
Curſu velociſſimo:
Atque ad ſuum tribunal
Moa eos adducetent.
17 Si renitereotur quidquam,
Juſſit eos perimi.
Igitur arrcptis equis,
Inſeqountur propere,
Quo ſanctus puer Juſtinus
Cum ſuis teteuderat.
Locus habetur aotiquus,
Lupera eogoomine:
Ad quem eum appropinquarent,
Non longe abſuerant
Ipſis a præfecto miſſi
Crudeles carnifices.
Tunc Juſtioianus ſanctum
Juſtinum alloquitur,
Opportunitatem, ait,
Iſtic enim aſſore,
Qua aqua poſſit hauriri,
Et nos eibo refici:
Si placet, conſideamus
Parum panis fraogere,
Atque aquæ hauſtu ſitis
Ardorem eatinguere,
Sieque poſtea valemus
Proficiſci melius.
Cui beatus Juſtinus
Jam futura præſeiens,
Si guſtare, inquit, liſtic.
Aliquid diſponitis,
Erit vobis hoc omnino
Faeiendum eitins.
18 Ecce enim appropinquant
Hue legati judicis,
Qui nos, ſi valebunt, debeot
Judici addoeere,
Et ad pœnas ſubeundas
Eidem contradere.
Vos ergo, preeor, ſi vultis,
Feſtinate refici:
Ego aſtans ſpeculabor,
Aliquis ſi venerit,
Qui inſidietur nobis
Ex mandato judeis.
Et ſi quiſquam ad hoc nobis
Forte ſuperveuerit,
Ego colloquar eum illo:
Ar vos iogredimini,
Et in præſentia ſpelun-

ca

A cæ
Antro vos abſcondite.
Iſta prophetali more
Puer ſanctus loquitur,
Cum ecce mox adimplentur
Ipſius eloquia,
Quæ prædixit de tranſmiſſis
Sibi carnificibus.
Etenim inter loquendum
Apparebant quatuor,
Quos tranſmiſerat præfectus
Eos comprehendere:
Vel ſi hoc non potuiſ-
B ſent,
Tunc eos occiderent.
Quibus viſis, ſe in antrum
Ceteri abripiunt:
Beatus vero Juſtinus
Conſiſtit intrepidus
Ad martyrii a Chriſto
Deſtinatus gloriam.
Ad quem minoſteriales
Accedentes judicis,
Seiſcitantur, quis fuiſſet,
Quæ ejus profeſſio,
Quive, vel ubi fuiſſent,
Quos habebat ſocios.
Quibus ille referebat
Omnia per ordinem,
Ego, inquiens, Juſtinus
Appellatus nomine,
Chriſtianum me haberi
C Exultans profiteor:
Et quia perſecutores
Hujus eſtis nominis,
Ob hoc prodere non poſſum
Meos vobis compares,
Ne propter me ſubigantur
Ad pœnarum genera.
Niſi, aiunt, illos nobis
Citius prodideris,
Noſtro ſcias jugulandum
Te jam fore gladio,
Tam quod alienis hoc nobis,
Quam quod & Chriſticola.
20 Reſpondens ſanctus Juſtinus
Dixit carnificibus:
Repromittit quidem ſanctum
Nobis Euangelium,
Ut qui propter Chriſtum ſuam
Animam perdiderit,
In vitam æternam vere
Eamdem cuſtodiat,
Et idcirco pœnas pati
Pro illo non timeo,

Dilectu ejus maluus
mori,
Quam offenſe vivere.
Quod vero jubetis a me
Prodi meos comparesque,
Nihilominus hoc ſanctum
Verat Euangelium,
Ipſo Domino monſtrante
Quod hoc nullet fieri.
Nam quando in paſſione,
Quam pro nobis pertulit,
Suus ipſe eſt exactus
Prodere diſcipulos,
Minime eorum delator
Voluit exiſtere:
Et cum comprehenderetur
A perſecutoribus,
Præcepit ut ſinerentur
Abire diſcipuli:
Ne quemquam, ut jam prædixit,
Ex eiſdem perderetur.
25 Nunc iraque noveſitis,
Neutrum me facere,
Ut vel Chriſti nomen ſanctum
Metu mortis abnegem,
Socioſve meos prodam
Contra Euangelium.
Adverſum hæc documenta
Iraſcuntur nuncii,
Mutuoque adhortatu
Necem Sancto præparant,
Quos vel parum expectare
Vetat iracundia.
Itaque evaginato
Demum unus gladio,
Amputavit caput ejus
Cereris hortantibus:
Sic cum gloria & laude
Martyr cælos ſubiit,
Dupliei proprierste
Duplex habens bravium,
Quod & in confeſſione
Chriſti perduraverat,
Et uſque ad mortem
ſuos
Proximos delexerit:
In ipſo præceptis Chriſti
Delectatus dulcibus,
Quod nos juſſit antu illos
Nihil fore timidos,
Qui occidunt corpus iſtud,
Textum venis languidis:
30 In hoc a Sancto Joanne
Suaſus apoſtolo,

Qui, ſicut Chriſtus pro nobis
Animam poſuerat,
Sic dicit & nos debere
Facere pro fratribus.
Proinde ad declarandum
Quanræ eſſet gloriæ,
Idem venerandus martyr
Occiſus pro Domino,
Glorioſum demonſtratur
Protinus miraculum.
Ampurato enim ejus
Sacroſancto capite,
Corpus truncum hoc in ſuis
Manibus accipiens,
Anru ſuimet lictores
Sreretat immobile:
Cujus mox obſtupefacti
Terrore prodigii,
Fugiunt perſecutores,
Non auſi ſubſiſtere,
Cum Sanctum viderent
tantum
Facere miraculum.
Pareures vero ipſius
Egreſſi de Israebris,
Videur ſanctum corpus ejus
Conſiſtens immobile;
Mirantique quod abſciſſum
Caput ferret manibus.
33 Varia in mente verſant
De ejus martyrio,
Dum el talis gaudere
Cenſuiſſet gloria,
Et rurſum fiere de illo
Natura ſuggereret:
Maxime tamen de illo
Fiunt inde auxii,
Qua ſepeliendum eſſet
Sacrarum corpuſculum:
Mutuaque inde ſibi
Conferunt colloquia.
Quæ cum agerent diverſa
Motione animi,
Caput beati Juſtini,
Quod geſtabat manibus
Mirum dictu, cœpit illos
Abſolute alloqui:
Et doceus de ſepultura
Sui eos corpotis,
Euntes, inquit, ad locum
Qui Lupera dicitur;
Atque meum ſepelite
Ibidem corpuſculum:
Matri vero meæ capoe
Hoc meum advehite,
Ut naturalem affectum
In illud exhibeat,
Et amoris mei ſecum
Iſtud piguus habeat:

34 Ipſa vero ſi teneret EX BE-
Mei deſiderio, DA.
Studeat in paradiſo
Me locatum ſubſequi,
Ubi animæ Sanctorum
Quieſcunt feliciter.
Tunc illi, ut ſanctus martyr
Juſtinus præceperat,
Condientes corpus ejus,
Ibi ſepelierunt,
Ubi ipſe locum ad hoc
Signavit en nomine.
Caput vero ejus, matri
Ipſius atrulerant:
Quod illa gaudens ſubcepit,
Deo agens gratias, E
Quia innocentem ejus
Animam aſciverit,
Tibi dicens, Chriſte, honor,
Laus & jubilatio:
Quia dignatus es iſtum
Puerum aſſumere,
Et aſſociare tuis
Beatis martyribus.
At tu, beate Juſtine
Fili mi dulciſſime,
Qui Chriſti regnum intraſti
Cum palma victoriæ,
Ibi mei memor eſto
In tuis ſuffragiis.
35 Hæc ipſius genitrice
Orante cum lactymis,
Mox reſplenduit lux iugens
Super habitaculum,
In quo ſanctum caput ejus F
Habebatur poſitum
Hæc autem lux circumquaque
Cuncta illuſtraverat,
Ita ut admirarentur,
Qui in urbe aderant:
Erat autem non, cum iſtud
Fierer miraculum.
In illis diebus ſedem
Io Auriſiodoro,
Rexerat epiſcopalem
Amator vir Domini,
Quem divinorum ornabane
Munera charismatum.
Hic dum cælitus emiſſum
Splendorem conſpiceret,
Ite ad domum Matrhęi
Juſſit tres presbyteros,
Qoi de ipſo ſtudioſu,
Portento inquirerent.
Quibus omnia Marrbæus
Retulit per ordinem,
Ut ſe de ſancto Juſtioo
Res geſta habuerat:
Vel de paſſione ejus,

Ex Beda. Vel ſepulto corpore:
26 Subjungit & de alio
Matri ejus capite,
Qualitee lux de cœlo
Hora noctis tertia
Domum ipſam, in qua erat,
Omnem illuſtraverit.
Hæc præsbyteri ad ſuum
Referunt pontificem,
Qui adeſſe omnem clerum
Protinus præceperat:
Gratias Omnipotenti
Agunt pro miraculo.
Denique clarificatur
Hoc factum per populum:
B Concurrunt omnes gaudentes,
Martyrem glorificant,
Immo Dominum, qui illum
Sic mirificaverat.
Interim jubente ſancto
Amatore præſule,
Caput ſanctum collocatum
Condigne in feretro,
Cum honore atque hymnis
Fertur ad eccleſiam:
Et in loco, quem paravit
Sibimet epiſcopus,
Ibi illud veneranter
Recondi providerat:
Ubi plura Martyrum ſanctus
Præſtat beneficia.
27 Nam ad comprobandam ejus
Cum Deo potentiam,
Sacro capiti dum dignas
Celebrant exequias,
Puella quæ cæca venit,
Clare videns redit.
Quæ cum eſſet in ætate
Habens annos ſedecim,
Inter Martyria delatum
Veniens obſequium,
Adjuva, inquit, beate
Martyr Chriſti, adjuva,
Ut viſum diu negatum
Tuo patrocinio,
Domino Chriſto præſtante
Adipiſci mereat,
Quo laudetur nomen ejus
In tuo martyrio.
Dixit, atque coram omni
Populo, continuo
Reſtituto, ut petebat,
Oculorum lumine,
In glorificatione
Martyris ſtupuiat.
Iterum plebs omnis gaudens
Gratias congeminat,
Laudem dicens Salvatori
Jeſu Chriſto Domino,
Cui ſit honor & poteſtas,
Per æterna ſecula. Amen. E

D

DE S. JUSTA VIRG. ET MART.

AQUILÆ IN VESTINIS ITALIÆ.

J.B.S.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Sanctæ ſociorumque ejus cultu & geſtis.

FORTE SUB DIOCLETIANO. *Profana urbis hiſtoria nota eſt.*

AQuila, *urbs Italiæ notiſſima, præcipuo habiti nobilitatis ſuæ, antiquitatis & ſingularium geſtarum ſcriptores Bernardinum Civillum ac Salvatorem Maſſonum, præter alios ab ipſis citatos, quorum inter alia id non poſtremum ſtudium fuit, ut civitatem ſuam ex Amiterni, Furconii aliorumque vicinorum oppidorum & caſtellorum ruinis excitatam, ad remotiora ſecula revocarent; cum tamen ex diplomatibus, ab ipſiſmet relatis, ſatis cuinci poſſe videatur, ſeculo tertiodecimo haud multo antiquiorem eſſe, a Friderico II Imperatore civiliter, ab Alexandro IV pontifice ſpiritualiter ornatam, ab illo Aquilæ nomen, ut volunt,*
C *ſortita, quidquid Ughellus & alii obluctentur; a ſummo Pontifice vero epiſcopum natta, tranſlatis ex Furconienſibus tum juribus, tum honoribus ac prærogativis, quin imo circumvicinis incolis prope omnibus, unde demum in inſignem urbem excreverit, a jam dictis ſcriptoribus haud parce laudatam ac illuſtratam, etiam a Leandro Alberto in ſua Italiæ deſcriptione, apud quem invenias quæ inter diverſa, ut in obſcuris uſuvenit, ſententiæ, non uſque adeo controverſa ſunt, certe hic a nobis minime obſervanda, nedum diſputanda.*

ova libros ſacros, 2 *Id dolemus quam maxime, quod res civiles, bella, vicissitudines ceteraque eo ſpectantia tam ſolicite diſquirentes, plurima neglexerint ad urbis patriæque ſuæ ſplendorem haud parum ſane conducentia; ea nimirum quæ ad Chriſtianam magnificentiam, ad diœceſeos ſtatum, ad eccleſiaſticas dignitates, ad templa, capitula, Sanctos eorumque ſacras exuvias, quibus e vicinis caſtellis & urbibus locupletatos ſeſe æquiſcunt, potiſſimum pertinent; ut rerum ſacrarum illuſtrandarum immemores omnino fuiſſe videantur. Quorſum hæc vergant, facile intelligitur. Sanctos ſuos patronos inter hodiernum noſtrum S. Juſtam Aquilani recolunt, in propria eccleſia collegiata, quam inter quatuor inſignes primam numerant, hodie celebrem, de qua tamen vix vola haſtenus aut veſtigium a ſcriptoribus iſtic aut aliis aquilanis proditum eſt. Opinor, quod vix viam invenerint, quo quæ de hac Sancta, ejuſque ſociis Florentio patre, Felice & Juſtino patruis circumferuntur, ad veſtam hiſtoriæ normam opportune ordinarent, quod quam facile a me fieri poſſit, inde colliges, quod vetera monumenta plane deficiant, ex quibus certi aut ſaltem aliquid tuto eruere liceat.*

3 *Id vero quam luculenter pateat, ſaxo clare ſatis aut ſaltem aliquo & ſicuro.* *perſpicias. Cum me obſcuris & perplexis immerſum involutumque adverterem, ad ſolitum patronum Neapolitanum recurri, Illuſtriſſimum amicum D. Dominicum de Georgio, eique articulos aliquot propoſui Aquilam dirigendos, unde petenda erat tota dubiorum ſolutio. Poſt menſes aliquot id reſponſi obtineo, quod minime quæſieram: nudam ipſam Legendam ſcilicet, cujus jam ſeptem Mſs. apographa ad manum erant; cum neſcio qua hiſtoria inventionis ac tranſlationis ſacrorum aliquot corporum, inter quæ & S. Juſtæ fuiſſe memoratur, inferius nonnihil expendenda; ubi nempe ea præmiſero, quæ hucſpectant proxime, ipſamque Sanctorum Legendam fruſtra hinc inde tranſmiſſam. Ad cetera vero quæ de antiquo recentique cultu, de veteri atque hodierno Officio, de totius hiſtoriæ veritate, de Legendæ compoſitoribus eorumque ætate, denique variis tranſlationibus poſtulaveram, nec verbum repoſitum eſt, ut incertior modo ſim quam dudum fuerim. Haec, niſi vehementer fallor, abunde demonſtrant, quanta iſthic ſit ſacrorum hujuſmodi etmeliorum penuria; quibus deſtituto, id unice reliquum eſt, ut quæ alibunde colligi potuere, hic punctis ſubjiciantur.*

F

4 *De*

A Hujus Sanctæ geſta, 4 *De ſynonymis ſanctis Juſtis virginibus peldim actum eſt; de hac noſtra loqui cupimus, dum de ſanctis Florentio & Felice pauca agremus ad nne Juſti, una indicantes, horum geſta, tum Actis illius connexa eſſe, atque ex illorum genere quæ ut minimum prudenti examine opus habent, ut ſatis nobis iſthic fuerit, breve eorum compendium refere. ex Ferrarii Sanctorum Italiæ Cataloga, viſuris hoc die quid de tota ea hiſtoria ſtatuendum eſſet. Et vere, re tota attentius modo examinata, nihil invenimus, quo majorem ei auctoritatem conciliemus. De ſcriptore aut ſcriptionis tempore non eſt unde quis judicet; orda, ſtylus & rei diſpoſitio eam ſapit ætatem qua viri boni, opinor, & pii lictum ſibi putarunt, id genus orationes cudere, aut ex populari traditione, vel ex aliis Sanctorum geſtis acceperc, quæ Sanctis, alias non ſatis notis, applicorentur: de qua nimis quam frequenti libertate, tædet toties alibi dicta repetere. Nec vero Legendam talem qualem, quæ apud nos exſtat, & integra & variis modis contracta, aut germanam aut antiquam eſſe; hinc ſatis patet, quod* B *typis eam nemo ediderit, priuſquam aliquam Ugbellus Epiſcopis Theatinis inſerit, ea phraſi & ſtylo, ut ſatis manifeſte pateat, unicuique liberum fuiſſe, eamdem pro guſtu & libitu vertere & modificare. Neque minus clare perſpicies, determinatum hujus S. Juſtæ cultum nihil miaus eſſe quam vetuſtiſſimum.*

aqua ac cultus 5 *De Legendiſtis jam diximus, ignotum ipſe fuiſſe; quod de Martyrologiis æque certum eſt, cum in illis Juſta hæc nuſquam ſignata reperiatur. Ferrarius in utroque Catalogo, ubi de S. Juſta meminit, nullas vetuſtiores fabulas habuit, quat citaret, præter nullum Mauroljci Martyrologium; haud dubie quod Bellonum non inſpexerit, in quo hæc verba procul dubio legerit Baronius; Apud Italiam, S. Juſtæ virginis, quam tamen Romano adſcribere auſus non eſt, quod ex vagaannuntiatione haud ſatis perſpiceret, quæ inter ſynonymas Juſtas illa eſſet, aut ubi in Italia coleretur. Unde etiam datus intelligi, Acta ipſum non vidiſſe, quæ ſi conſalere potuiſſet, haud dubie Florentium & Felicem militibus Amiternenſibus non adſcripſiſſet. Hæc ſatis oſtendunt, Baronii tempore tam celebres non fuiſſe Sanctos iſtos, quemadmodum hodie, ſaltem apud Aquilanos, prædicantur.* C *Miratus ſum imprimis, diligentiſſimum in refodiendis Sanctis Caſtellanum, tam ſtudioſe S. Juſtam in indice collataſſe, cum expreſſa nota quod tam in textu omiſiſſet, ut vere in ejus ad textum Romanum additionibus præterita eſt. Quibus argumentis ad id permotus fuerit, utque explicare ipſe, neque mihi promptum eſt divinare. Id ipſi, ni fallor, ſuſpectum fuerit, quod ante Ferrarium ſcriptor nullus Juſtam illam vage apud Italium conſignatam, Sipontinum dicere præſumpſerit, quem puto ipſiſſimum fuiſſe Baronii ſcrupulum.*

obſcura & imperfecta ſunt. 6 *Ceterum nequid negligamus ad cultum tantillum ſpectans, ita ſcripſit Mauroljcus cum cod. Ulyardino Florentino, In Italia, S. Juſtæ virginis: codices vero Vaticanus, Viſterinus, & Reg. Sueciæ tum Bilino: Apud Italium, S. Juſtæ virginis. Minus etiam Juſtæ noſtræ quadrat quod habet Editio Lubecæ Col. per S. Juſtæ matronæ, aut Grevenus, pro Juſtæ martyris, matris S. Silveſtri, in puteum præcipitatæ, quæ plane fateor, me non intelligere, ut ferme prudentior cenſendus ſit Molanus, qui & a virgine & a matrona abſtinuit; ut fateri omnia cogamur, nullam prorſus exſtare Martyrologium, non dico antiquum, ſed aut novum aliquod, præter Ferrarii Catalogum, in quo expreſſa ſit Juſtæ Sipontinæ, ſeu Furconienſis ſeu Aquilanæ particularis memoria; quod quam inſolitum ſit, norunt profecto qui in Actis noſtris peregrini non ſunt. Neque magis favorabilia ſunt judicia quæ ferri poſſunt de ipſa qualitumque Legenda, utpote plane ignota & ſepulta, donec Ugbellus, ut jam dixbam, eam Catalogo epiſcoporum Theatinorum, occaſione S. Juſtini primi h. ſtius urbis antiſtitis, inſerait, probatuene nimirum, diverſiſſimum eum eſſe a ſynonymo Sancta presbytero, ex ſalis prædictis S Juſtæ Actis cognita, in quorum nonnullis apographis presbyter dumtaxat, in aliis epiſcopus declaratur, pro utro videliset compoſentium ac tranſponentium arbitrio.*

Cæli tamen ſatis certum eſt: 7 *Iis tamen omnibus atquidquam obſtantibus non videtur de vetuſto ac immemorabili ſanctæ hujus Juſtæ Sipontinæ ſeu Aquilanæ cultu dubitari poſſe: nam, ut ut incuriosi Aquilanos fuiſſe fatamur in ejus feſtivitate vulgauda, ſatis certum eſt, eam collegiatam eccleſiam S. Juſtæ nomini ſacram, ante ſeculum XVI quin & XV, extructam fuiſſe, Sanctamque, alinnde translatam, ibidem honoratam, etiam peculiari Officio, cujus hymni quantumvis imperite coagmentati, antiquitatem* E *ſuam redolunt. Accedit teſtimonium, in appendice referendum, ex quo pateat, S. Juſtæ corpus cum aliis fuiſſe inventum tempore Angeli, tunc Aquilani epiſcopi, anno 1330 eum maxime attenante F. Nicolao de Paganica Ordinis Prædicatorum, quem eo etiam tempore floruiſſe conſtat. Quid? quod apud Maſſonum pag. 39 adducatur inſtrumentum pro anno 1226, ad cujus calcem expreſſa hæc verba legantur: Actum eſt unxem hocio Baczano, ſub viceodu S. Juſtæ, ut tunc ſaltem cultum fuiſſe, aperte conſtet. Rurſus apud eumdem pag. 101, inter alias Sanctas ſynonymas diſtinguitur, excepto ibi nomine ſanctæ Giuſta di Buzzano quod eſt nomen loci, in quo Sancta martyrium ſubiit, aut ſaltem primum ſepulta fuit, qui in Actis eſt mons ipſe Oſſidias, non alio nomine quam Bazzuno olim & hodie compellari ſolitus: ut hic tuto concludas, Juſtæ ſanctitati vitio eſſe non debere clientum in ea citius celebranda negligentiam.*

ut non ita probari poſſunt Acta, 8 *Atque utinam pari felicitate argumenta ſuppeterent ad tuendam vindicandamque auctoritatem Legendæ, quam dolendum eſt, ſcriptores imperites fuiſſe deturpaſſe, ubi & vel modulis & pleraque adjuncta tot diverſis modis expreſſa & mutata ſunt, ut ſcriptores ſeu deſcriptores ſinguli id certatim intendiſſe potiſſimum videantur, ut eamdem phraſim, ſaltem eam eamdem eodem modo eſſderent. Hinc vides quantum tædii deverandum fuerit in legendis conferendisque diverſis octo tetricis compoſitionibus, quarum nonnullas ubi alim vidit noſter P. Philippus Alegambe, tunc Romæ degens, tatum, opiaor, pertæſus, rem omnem, quæ potuit veroſimilitudine, in compendium hiſtoricum redegit, in gratiam P. Florentii (ſic utique S. Juſtæ pater appellatur) de Montmerency, viri in Societate tum celebris, a quo ad Bollandum tranſmiſſum eſt anno 1647. Hanc nos elegantiorem ſynopſim, ceteris octo diſſimilibus orationibus præferendam cenſuimus, tum quod rem omnem, reſciſſis pleriſque ambagibus, nitidius explicet, tum vero quod nihil ad hiſtoriæ ſubſtantiam ſpectans omnino prætermittat, ut iis ſit evidens, qui diſſum compendium cum citata ſuperiore Ughelli editione conferiverat. Quam porro fidem mereatur tot mirandorum ſtupendarumque eſtatio, jam ſuperius ſatis teſtimonium eſt, ſic tamen ut nihil ponderis, æſtimationis aut pretii ei*

AUCT. J. B. S. *ſubtractum velim, verum huiuſmodi periteram judicio relicta ulteriori tutius rei diſcuſſione.*

9 *Monendus iterum lector, non hic ſola S. Juſtæ Acta aut certamen proponi, ſed & eorum etiam quos martyrii ejus comites fuiſſe ad xiv Julii pridem indicavimus, nempe* Florentii *patris*, Felicis, *tum & Juſtini presbyteri conf. patrueles; ſic tamen ut Juſtinus non ubique dicatur S. Juſtæ patruus: inſtitutorem omnes Legendiſtæ agnoſcunt. Ceteram renovanda hic non eſt quæſtio, quam hoc die denuo attingit Ferrarius, utrum binæ illi* Florentius & Felix *recte inter milites Amiternenſes a Baronio retenſeantur, ut dubitavimus xiv Julii, utpote quos militiam ſecutos fuiſſe hodiernæ Actæ, in quibus ſolet noti ſunt, nec vel eminus memorent, ad nec textus ipſe Martyrologii Romani, dum ibi Baronius ipſe ſimpliciter ſcribit*; Furconii in Veſtinis, SS. martyrum Flaventii & Felicis Sipontinorum, *Congruunt hodierno noſtro* S. Juſtæ *ſecus verba ſingula, ut proinde hinc commode ſuppleri poſſit, quod ex hodiernis Actis repetendum diximus, quodque paulo modo* S. Juſtino *presbytero ad xxi Decembris aptari poterit. Sic titulum ſuum ex aliis formavit Alegambe*: Compendium Vitarum SS. Juſtini, Felicis, Florentii, & Juſtæ filiæ Florentii, *ex Ms.* eccleſiæ collegiatæ S. Juſtæ Aquilæ. *At vera cum ea quæ proprie hac ſpectant, ad ſolam S. Juſtam referenda ſint, hoc ſimpliciter modo titulum concepimus:*

A C T A

Ex variis Mss. contracta

a P. Philippo Alegambe S. J.

SIpontum urbs Apuliæ eſt in Italia, ad littus Adriaticum, cui hodie Manfredonia nomen eſt. Degebant in ea tres fratres, Florentius, Juſtianus, & Felix, qui audita virorum Apoſtolicorum doctrina, ad Chriſti fidem converſi ſunt. Juſtinum vero parentes ejus eum valere ingenio cernerent, in diſciplinam urbis ſuæ Epiſcopo tradidere; qui eum ſacris imbutum litteris, poſt annos viginti ſacerdotio inauguravit: ipſe vero deinceps fratres ſuos, ut decebat jam ſacerdotem, ad rimorem Domini, & ad omne vitæ Chriſtianæ officium erudiebat.

Florentius cum fratribus converſus.

Juſtam filiam Deo vovet.

2 Florentius autem, cum audiſſet aliquando quæ ratione B. Virgo Maria Deipara ſeſe Deo ab infantia dedicaſſet, voto ſanxit, ſe filiam quoque ſuam, ſi qua Deo largienti poriretur, pari modo ſacraturum. Nec multo poſt ſuſcepit infantem ſpecioſiſſimam, quam Juſtino baptizandam eum tradidiſſet, is ei Juſtæ nomen indidit. Cui poſtquam ætas adolevit; pietas etiam efflorait, & ſpiritalibus penitus impenſa officiis, templum frequens ſtudioſe adibat. Ejus ſanctitatis opinione permotus quidam, cui Claro nomen, ſanctam Virginem ubſecratæ inſtitit, ut nepoti ſuo quartum jam annum lumine oculorum orbo, viſum redderet; id quod ipſa continuo præſtitit.

Juſtinus fratres animat.

3 Juſtinus, ut erat Dei ſpiritu plenus, & Divinis litteris haud parum eruditus, germanos ſuos crebro, depromptis ex Evangelio ſententiis, ad abſolutæ virtutis ſtudium adhortabatur. Memorabat Domini promiſſionem illam: Omnis qui dimiſerit patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut fratres, aut ſorores, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Prænuntiabat conſueta pericula verbis illis Dominicis; Tradent vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos & quæ deinceps ſequuntur. Tum confirmabat illos illis aliis verbis; Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

qui omnes a relicta patria,

4 His illi hortationibus erecti, illectique, cum omnia ſua pro Chriſti nomine dimiſiſſent, abiere Siponto, & Adriatici maris littora Occidentem verſus ſecuti, Juſta moleſtias itineris ſuaviſſima ſua facundia lavante, Theate pervenere; atque ibi ſex omnino menſes commorati ſunt. Quo tempore, cum Juſtinus Chriſti fidem ita populis prædicaret, ſequentes ad eum audiendum, tum ex urbe ipſa, tum ex omni circum vicinitate confluebant. Fuit ibidem vir nobilis, qui Sanctorum virtutem & admiranda facinora demiratus, ad ipſorum ſe pedes advolvit, atque ut ægrotanti filio ſuo ſalutem reſtitueret, etiam atque etiam vehementer oravit. Illi, qui erant in omnes egentes miſeratione, hominem continuo ad ſuam domum ſecuti ſunt. Juſta vero totam ſe ibi divinis adeo ſtudiis immerſit, eamiſque conſolationibus perfuſa eſt, ut corporis cura neglecta, illum ipſum tenuem victum, quem ei pater ſuus ſuppeditabat, in pauperes erogarer.

Furconium venit.

5 Cum vero fama accepiſſent ſancti fratres, Furconii in Veſtinis, quæ urbs olim inclyta, hodie vix urbis cadaver, haud procul Aquila eſt, permultos adhuc eſſe Chriſtianæ fidei alienos, cohortari invicem, Et quid hic diutius, inquiunt, moras trahimus? Contendamus illuc, & gentes illas doceamus Chriſti doctrinam. At contra Theatini cives revocare ab eo conſilio; ibi bacchari impietatem, bonos omnes acerbitatem adverſariorum fuga declinare; eue ſeſe velint ipſi tantis objectare periculis. Sed Florentius & Felix, ut erant animis excelſi; Quo quiſque fortiorem vincit, inquiebant, eo ipſe fortior eſt, quoque laborat ampliur, eo major in æternum gloria donabitur.

ubi fidem annuntiant.

6 Igitur quintodecimo Calendas Maias Theate digreſſi; Furconium venere, & conſedere in vico qui Offidius dicebatur. Ibi primo ſtatim occurſu conſpenere multitudinem ingentem mortalium ad Jovis ſimulacrum, aromatibus incendendis, & rhure adolendo, convenire. Degebat eo dem in vico Hilarius homo Chriſtianus, largus in pauperes, & excipiendis hoſpitibus liberalis. Hic ubi Sanctos ex itinere fatigatos jacere propter fuss fores videret, intus invitat, ad quietem, ad curationem corporum, ne ſi eos populus ab idolo revertent inveniat, lapidibus obruat. Intus ingreſſi, refectique, poſtquam a laſſitudine reſpiravere, diluculo ad circumjectas villas & caſtella prugreſſi, innumeros ad Chriſtum ſua prædicatione pertrahebant.

a pagana deſerunt.

7 Id ubi ad Deorum flamines & pontifices delatum eſt, Romam extemplo ad Maximianum Imperatorem miſere, qui ſignificaret, ties apud ſe viros degere, qui ſpretis ejus imperiis, plebem ſeduceremi, & ad ſacra Chriſtiana pellerem. Imperator miſſis ſpiculatoribus eos, niſi Jovem adorent, capite multari jubet.

Juſta amaſium fugiens.

8 Interea temporis dum hæc agerentur, juvenis quidam opibus & potentia florens, Aurelius nomine, amore Juſtæ captus, eam deperire, & ſponſam depoſcere auſus; cum ejus aſſenſum non poſſet, neque precibus, neque pretio, neque minis extoquere, vim & raptionem

A nem meditari cœpit. Cum igitur die quadam Juſta propter ſontem Veram appellatum eum duobus aliis mulieribus ſtaret, jovenis eam inſecutus eſt. Id Juſta contuita, concepto metu, aquam e manibus, quam jam hauſerat, & calceamenta quæ manu geſtabat, delabi in fontem paſſa eſt, & ad pedem montis Oſſidii profugit, Inda cum eam vellent nonnulli per vim comprehenſam abſtrahere, luminibus illico capti ſunt.

9 Sunt qui etiam dicant, aperuiſſe ſe montem, *In monte abſtrudi-tur.* & ſanctam intro ſe Virginem excepiſſe. Juvenis autem, accita hominum multitudine, ſeum Juſtiari montem undique juſſiſſee, nperam loſit; inveniti non potuit, & omnia illa quæſitorum turba facultate gradiendi loqueodique deſtituta eſt. Juſtæ vero in autro montis ſedenti Angelus adſuit, eiqun victum ſubminiſtravit; ſimul, ipſa togante, multitudini copiam linguæ & greſſus, ut domum revertei poſſent, reſtituit; qua illi potiti redierunt, magnificantes & concelebtantes Deum Juſtæ. Quæ demum inde egreſſa, ad Hilarii domum ad germanos ſuos redivit. At altera mulierum, quæ penes fontem eum ipſa conſtiterant, ubi caleeamenta mediis in aquis ſicca eſſe deprehendit, ex-

B cepto veoeratioui habuit, & oſculanda populo dedit.

so Reverſt Roma coſtodes idolorum, mili- *Occiſi Flo-rentio & Felix,* tibus comitati, invenerunt Sanctos ſimul congregatos. Juſtinus eos conſpieatus, Septemtrionem verſus profugit cum duobus clericis ſuis in montem qui dicebatur Tubennum, ibique apud paſtores una hebdomada ſubſtitit, quos ad fidem conveeſos baptizavit; & en illo tempore Mona Chriſti appellatus eſt. Cuſtodes vero Florentium, Felicem, & Juſtam comprehenſos & vinctos, cæſoſque traxerunt ad urbem Conam ad fanum Jovis, ut illi ſacrificarent, aut diris ſupplieiis mactarentur. Illi veto magna conſtantia, ſatius ſibi eſſe dixerunt mori, quam ſuum Dominum dimittere. Itaque juſſi capite plecti, cum eo ducerensur, ubi erant gladium ſubituri, Juſta magna voce clamabat: Quam me derelinquis, pater ſancte, & quam teeum una mori non ſinor? Cui Flotentius, Expecta tantiſper, inquibat, filia mea dulciſſima, quia majora tibi debentor certamina. His dictis, Flotentius & Felix ſecuri percuſſi func

C in agro juata flumen Abellinum octavo Cal. Auguſti. Corpora eodem ipſo in loco derelicta Juſtinus nocte abſtulit & ſepelivit, & ad montem onda deſcenderat, teverſus eſt.

veratum ſubit Juſta, 11 His interfectis, ethnici Juſtam traxerunt in carceretem, & poſt dies quinque productam, ligaram deduxerunt ad accenſum camiuum, eoque oſtenſo, Non times, inquiunt, flammas iſtas? Quibus ipſa, Et vos, inquit, non timetis æretnas flammas inferorum? Inter hæc acceſſit ad eam mnliee, cui filius, quem habebat unicum, mbtuua erst; & ad pedes Juſtæ proſtrata obſeerabat cum laetymis, ut ſibi filium exeitatet a morte. Juſta miſerata plorautem, oravit Dominum dicens: Domine, qui ſuſcitaſti Lazarum de monumento, & unieum marris viduæ filium ad vitam tevocaſti, dignare ſuſcitare mortuum iſtum, ot cognoſcant omues, quia tu es glorioſus ſupet omnem terram. Ea continuo ſurgens puet cotam omnibus ingrediebatur. Id quod eum audiſſet Aurelius, is qui Juſtam ſibi deſignaverat ſponſam, eonverſus ad Deum, etedidit, voluitque grande pretiom petſolveta, ut Juſtam, tormentis & morti etiperet. Sed illa intetcedens rogavit, ne ſuum ſupplicium impediret, Tum ille rurſus veniam eorum ſupplex expetiit, quæ in illam admiſiſſet Cui Juſta, Indulgeat tibi Dominus, inquit, omnia delicta tua. AUCT. J. B. S.

12 His actis, B. Juſta in caminum ardentem a miniſtris injecta eſt, in quo tres totos dies illæſa permanſit, valido vento flammas excutiente, & in eos eontorquente, qui accendebsnt caminum. Cum igitur viderent ethniri, non poſſe ſe illi pet flammas Officere, haſtis eam & ſagittis confoderunt; quibus ipſa dicebat: O miſeri & ſtulti, quare non reſipiſcitis, dum tempus ſuppetit? Veniet aliquando dies, quo velitis, neque tamen valeatis facta veſtra corrigere. Poſt hæc expandens manus ſuas ad cælum, dixit eum lacrymis; Domine Jeſu Chriſte, ſuſcipe ſpiritum meum, quia jam hora eſt ut veniam ad te; & continuo clauſit oculos & emiſit ſpiritum. *multiſque affoſſa tormentis*

13 Eadem ipſa vero hora eaciiatus eſt nimbus teterrimus; flamma intet nubes coroſeare; cælum toniiru eontremiſcere; multique Erbnicorum oceiſi ſunt. Id cereri contuini, timoetunt, & eonverſi etediderunt in Deum. Corpus vero B. Juſtæ ſublatum, in ſpelunca montis Oſſidii, ubi eum ea Angelus verſatus fuerat, ſepeliverunt Cal. Auguſti, altero aburbe Cona milliari. Mul- E ti autem variis languoribus ægri a longinquo convenientes ad ejus tumulum, ſani atque integri inde recedebant: eumqoe multa vivens mirabilia S. Juſta patraverit, longe majora ſunt, quæ a morte patravit; quibus permoti accolæ, baſilieam ante os ſpeluncæ fabricati ſunt. Juſtinus eotum eertiot factus, corpora SS. Florentii & Felicis eahumata intulit in S. Juſtæ ſepulcrum. *eorum conſequentia*

14 Tune temporis addoctus eſt ad S. Juſtinum *Juſtini miracu-lum,* homo, eujus malus dæmon capur obſedebat, ot eum ipſe peſſimo illo inquiliuo liberaret. Is eum acceſſiſſet ad B. Juſtinum, audicntibus eunctis, Si tu Juſtinus es, inquit, ego ſum Belial. Juſtinos hominem ſigno erucis conſignans, dæmonem confeſtim expulit, ululatu magno ſtementem, & hominis brachia fœde eontorquentem.

15 Vixit deinceps S. Juſtinus preabyter uſque ad *qui ſeven martur.* annos LXXXIV, & in Domino quievit ptidie Cal. Januar. Venit autem Hilarius cum ſtequenta populi multitudine, & ſepelivit eum in agro ſuo F juxta viam, in villa Oſſrone; & deſtructis idolorum ſanis, comparata materia ædificarunt ſuper tomulum magnificam baſilicam, ubi ii populi offerunt vota & dons peemulta.

ANNOTATA.

Nihil hic magnopere explicandum occurrit, quod in Commentario dictum non ſit. Utrum autem quæ de SS. Amiternenſibus LXXXIII *Martyribus retulimus ad* XXIV *Julii, tum de SS. Florentio & Felice* XXV *ejuſdem menſis, ſatis conciliari poſſint cum iis, quæ damus, Actis, velim eruditus lector intelligat ex alia relatione, quam nobis ſuggeſſit Illuſtriſſimus Pompejus Sarnellus in ſua Epiſcoporum Sipontinorum chronologia, ubi ſub Leone I, epiſcopo iſtic ordine* XV, *hæc memorat:* Habetur, *inquit*, Leo iſte ut Sanctus in antiqua membrana eccleſiæ Provinenſis in Apulia, in qua regiſtrata exſtat Vita S. Juſtæ Sipontinæ. Ipſe eſt qui Juſtinum Sipontinum in litteris & pietate Chriſtiana inſtituit, eumque promovit ad ſacerdotium & archidiaconatum eccleſiæ ſuæ, dum eſſet annorum viginti. Miſit deinde in Samnium, fidem gentilibus prædicaturum, comitantibus Florentio duce vtit, & Feliee equite, fratribus ſuis, atque etiam Juſta dicti Florentii ducis filia; qui Florentius, militiam temporalem in ſpiritua-

EX VARIIS. lem commutando, condunit tres & octogiota ejus vexillo S. Crucis: & poſtquam plurimae fructus glorioſis ſuis laboribus collegiſſent, ſacerdos Juſtinus martyrium Forconii paſſus eſt ſub Maximiano, cujus memoria agitur XXXI Decembris.

Martyrium illud aliaque ex diametro pugnant cum fine Vitæ jam datæ; neque magis admittent Aquilani ea quæ ſequuntur, de ſacro corpore Beneventum translato. Proſequamur Sarnelli relationem: Ejus venerabile corpus diu Bazzani requievit in caſtello duobus P. M. Aquila diſſito; hodie vero Beneventi in magna eſt veneratione. Milites LXXXIII ſanguinem fuderunt XXIV; Florentius & Felix palmam conſecuti ſunt Fuſconii XXV Julii, ubi etiam martyrium conſummavit S. Juſta, quæ Kalendis Auguſti eelebratur. Cum iſtis SS. Martyribus fit etiam commemoratio S.
B Umbroſiæ collactaneæ S. Juſtæ, de qua meminit Ferrarius, ubi de S. Juſta. *Illam, ſive ſub* Umbroſiæ, *ſive ſub* Umbraſiæ *nomine, uſquam me alibi legere memini, præterquam in hiſtoria Inventionis de qua in ſequenti appendice. Porro ex Sarnelli dictis patet, quam diverſæ viæ initæ ſint, ut acta jam relata ad aliquam, ſaltem tolerabilem narrationem reduceretur, quam necdum me fatis perſpexiſſe, candide confiteor. An vero ſolutione ad propoſita mea dubia, de quibus ſupra, id felicius conſecutus ſim, ineruditi judicio decernendum reliquam.*

APPENDIX

De ſacri corporis Inventione.

Inventionis hiſtoria

HUc demum refero, quod ſupra pollicitus ſum, *Inventionis corporis* S. Juſtæ, & *aliorum quatuor Sanctorum inſtrumentum, noviter Aquila acceptum, ſub hoc titulo*: Sanctorum Juſtini, Felicis, Florentii, Juſtæ & Umbraſiæ corporum Inventio, *abſque alia ulteriori notitia, qua de ceri poſſimus, unde ipſum deſcriptum, cujus an*
C *Sanctitate formatum, in quo archivo depoſitum ſit ejus quodcumque autographum; ut hic rurſus incuſanda ſit cuiquam, ut minimum, in Aquilanis rerum preſtita, dum hujuſmodi ſcripta ſubmittunt, quæ tenebras ferme potius quam deſideratam rerum elucidationem adducant. Tota ipſa hiſtoria rudi ſtylo, & plerumque ſatis barbare deſcripta eſt, ſolœciſmis reſperſa; quæ omnia nauſeam parere nata ſint, non item attentionem conciliare: ut dum totam ſæpius evolverit, necdum quæ intelligere, an eadem, quo inventa dicuntur ſacra corpora, loco iterum depoſita ſint, an forte alio translata. Quod ſi in eadem eccleſia recondita ſint, eam inveneta dicantur Paganici, oppida pluribus paſſuum millibus Aquila diſſita, quæro, qua ratione intelligi poſſit Aquilanus epiſcopus tam facile ultro citroque commeaſſe, tum vero & fratrem ſuum reperire præſertiſſimo mortis periculo ereptum, ut mox perſpicies.*

Vellquis vlas. Vnor non eſt.

2 *Gravior vtiam nec facile ſolubilis occurrit nodus in eo, quod, ſi Paganici in novo monumento depoſita cenſentur quinque illa ſacra corpora, adeoque* & S. Juſtæ *anno* 1330, *difficillimum ſit repevire, quo demum anno Aquilam illud idem translatum fuerit. Ruſſus, ſuppoſita totius hiſtoriæ veritate, quæro, quo tempore ex monte Offidio ſeu Baczano compoſita illa omnia Paganicum commigraverint? Quæro iterum, unde acceſſerit ignotiſſima illa Sancta, nomine* Umbraſia, *quam ea nullis penſus facris tabulis, ne quidem in ampliſſimis Ferrarii Catalogis, invenire licuit hactenus? Quæ cum dubia & incerta ſint omnia, rogantur eruditi Aquilani, manum ipſi & operam commodent, tum hiſtoriæ huic, tum actis ipſis paulo accuratius diſcutiendis elucidandiſque. Rem ipſam, ſive Inventionem, verisimilibus aliis adjunctis ſatis ſuffultam, repudiare animus non eſt; id cupio, id deſidero; laboriatur aliquis, qui Aquilana monumenta diligenter exploraverit, propoſita hic dubia, aliaque eodem ſpectantia, pro rei dignitate & exigentia illuſtrare conetur. En modo inſtrumentum ſecundum omnes, etiam vitioſas & barbaras ſpecies, facile nihilominus intelligibile.* D E

SANCTORUM JUSTINI, FELICIS, FLORENTII, JUSTÆ ET UMBRASIÆ CORPORUM INVENTIO.

SAnctorum Juſtini, Felicis, Florentii, Juſtæ & Umbraſiæ memoriam toto orbe venerandam, opera ipſorum enodira, & confeerata nomine demonſtrat eccleſia, quæ non lapidum & metallorum fulgore, ſed privilegio commendata ſignosum, non vili flemmate facta, ſed cæleſti virtute prædita, apud Paonicum caſtrum meridiem verſus; ubi quædam mulier, nomine Clara, meritis elaruit famquam devotiſſima monialis, Deo quæ nimis accepta, in una cellula recluſa manebat, ut ſuorum pœnitentium ageret peccatorum: cui, dum in oratione ſtaret, miraculoſe iſti quinque g'orioſiſſimi Martyres apparuerunt dicentes qualiratem ipſorum, corporum iudicia (in) eccleſia ſepulta: populum dicti caſtri Paonici ſeu Pagamcæ, us ad lucem deponerentur, convocaret, ut Dei poteotiam, ehaeiratem quoque, ipſo a Dei via tempore devinto, maxime manifeſtarerur. Oſtendentee iram, quam Deus emanaturus erat, niſi hoc fieret: verbera quibus iſtum cune punit populum, non ceſſabunt; ſcilicet geradinibos, fulgoribus, tonitrois & multis infirmitatibus: & ſtatim ab oculis ſanctæ mulieris nubes eos accepit. Hæc, Clara nomine, ſemene ac pavens, viſionem, quam habuerat, præpoſito dictæ eccleſiæ reciravit; qui negleait, & continuo quotidiana febri grevabatur. *Viſio Sanctorum manifeſtorum facta* F

4 Vero aliquod (poſt) temporis ſpatium, huic iterum ſancti Martyres apparuerunt, monentes eam ut ad dictum præpoſitum iterum accederet: ipſa autem petiit ab eis ſignum, quo dictus præpoſitus eredere poſſit; & pergeres dederunt, quod quoridiana febris verteretur in craſtino die in quortenam. Unde hæc omnia ipſi præpoſito ſuos convocare feeit conſocios, & viſioocs, quas mulier illa notificaverat, cite eis reeinavit, cupienſque fratrem Nicolaum de Paganica Ordinis Prædieatorom, ipſi ſui conſocii conſulere aſtantea; atque de hoc nimium admirantes, miſerunt ad ipſum frarrem Nicolaum, ut ad dictum præpoſitum venlret: cumque præpoſitus ſic ſe haberet, & aliquantulum credere cœpit, febris continua, ut mulier prædixit, in quartana devenit. Frater Nicolaus autem adveniens, & hæc omnia audiens, adſpiratus a *& præpoſitus indicata*

Deo

A Deo consulit, ut totus populus illius loci congregaretur, & ad episcopum Angelum de Avarellis civitatis Aquilanæ, ad recitandum prædicta devenirent: qui frater Nicolaus, eum populo totius castri adire simul decravit, & in ordine recitare cœpit omnia quæ evenerant. Episcopus postquam dictum F. Nicolaum auscultavit, aliquos convocavit clericos, & vifurus hilari animo hæc omnia ivit.

Episcopum inducit ut quærat corpora.

5 Postquam devenit ad locum ubi istbat hæc mulier, voluit se ab ea informari. Habita informatione, intraverunt gryptam, & cœperunt perquirere: Stabant enim in ea duo altaris lapidea erecta, & alterum quod in medio erat sacratum, cum aitibus diffacere cœpit, eredens se ibi invenire corpora ipsa Sanctorum; sed diffacrato altari, invenit ibi duas bussoletas de gisso reliquiarum plenas, in quibus erant reliquiæ sanctæ Justæ & S. Felicis. Post reliquias inventrunt quatuor figilla, quæ nomina episcoporum, qui ipsum consecraverant altare, demonstrabant. Acceptis quippe istis omnibus, & cum magna devotione reconditis, recesserunt. Sequenti vero Dominica, in qua Officium Trinitatis celebrabatur, ipse devotissimus F. Nicolaus habuit in somniis, qualiter ipse hæc corpora per signum columbæ inveniebat. Ivit, & in dicto altari Missam devotis-

B sime celebrare cœpit; &, ut moris est, antaquam ad Corpotis Christi elevationem veniret, affectualiter populum qui ad sacrificium præstabat, monnit, prædicando de ipsa Trinitate; & finita prædicatione, supplicavit populo, ut Deum rogaret, quod visionem hanc ob suam misericordiam demonstraret.

quibus invenit.

6 Et prosequendo, dum Corpus Christi elevabat, miraculose columba apparuit, & locum ubi ipsa corpora jacebant, demonstravit. Postquam iste devotus frater Nicolaus Missam complevit, paratus ut fuerat ligoniandi, petit instrumentum & fodere cœpit, ubi columba illa designavit; qui dum fodiebat, lilium apparuit album, quod ipsius Sancti, qui ibi jacebat, denotabat corpus; deinde dum adhuc fodetet ante illum altare, duas lapideas cassas invenit, in quarum una descriptum erat: Hic corpus jacet Christi confessoris Justini sancti, digni gloria & honore. In altera autem descriptum erat; Sanctæ hic Umbrasiæ corpus requiescit, quod ob ejus merita nimis reluceseit. Deinde ad alium petrexit locum, quem simili modo columba ostendebat, & lilium rubeum apparuit, per quod Martyrum ipsorum (corpora) cognovimus, & fo-

C diendo ut supra, tres lapideas cassas invenit, in quibus seria corpora sanctorum depositа erant; in prima quarum descriptum erat: Sanctus in pace manet martyr hic Felix, qui effendere meruit cum gloria in cælis. In alia quæ in medio erat, legebatur: Justa martyr Christi fulget in cælis; hic sagittata jacet cum innumeristelis. In alia quidam descriptum erat: Florentium hic septlivimus, qui meruit victoriam, superavit quidem incredulos, & paradisi gloriam possidet.

varia fiunt miracula.

7 Populus magno repletus gaudio, postquam omnia ista pernoverit, misit ad episcopum, ut & ipse pernoscerct & videret; qui mirans & gaudens, omnes convocare jussit clericos civitatis, & insimul cum populo dicti castri Litanias dicendo, ad locum ubi sancta corpora jacebant, pervenerunt. Episcopus vero cum aliquibus prælatis gryptam intravit, & cassias, in quibus corpora jacebant, devote invisebant. Postquam hæc corpora patefacta fuerunt, cum magna solemnitate & reverentia, omnibus adstantibus episcopus ipse ostendit; inter quos erat unus cæcus a nativitate, cupiens videre hæc corpora, lucem recepit; ob hoc omnes mirabantur & magna devotione repleti sunt. Et præpositus qui febrim patiebatur, illico liberatus est cum omnibus infirmis qui tunc aderant. Denique episcopus cum prælatis & parochianis dictæ ecclesiæ præsentibus, ut corpora hæc in loco suo deponerent, utque enim gratis serreis detrudere deberent; & cum iter capere volebat, unus ejus famulus, nomine Baldinus, advenit, nuntians quomodo frater ipsius erat in punctu mortis.

In multis facta sunt.

8 Audiens nuntium, cœpit flexis genibus sancta Corpora reverenter rogare, ut suum fratrem pristina induerent sanitate; facta autem oratione, & hora illa pernotata, versus civitatem cœpit ambulare, & intrans domum, invenit ipse episcopus suum fratrem in eadem hora a sua infirmitate esse liberatum. Videns autem hoc manimum miraculum, iterum dicto præposito & parochianis mandavit, ut opus quod præcepit, fieri deberet & adimpleri. Ipsi vero filii volentes obedire mandatis, opus solemniter incipere fecerunt; & cum opifices opificabant, mulæ mulieres, quæ a malignis venirbant spiritibus venæ, sa- E næ recedebant, & multi claudi, & quoque manibus attractia sanabantur. Et opifactor hujus operis perspiciens hæc infinita miracula, unicum quem habebat filium mutum deducere fecit, & cum devotione ipsos Sanctos rogaret, ut huic suo filio præstarent verbum, immediate loquutus est. Hæc quamplura & infinita miracula, tempore quo hæc corpora inventa fuerunt, scilicet sub anno Domini MCCCXXX, mense Junii Christus demonstravit, & ipsorum Sanctorum merita dicto mense anno MCCCXXX in festo sanctissimæ Trinitatis &c.

Ex variis Officii.

9 *Atque hæc tota est Inventionis historia, ils Datur deficiente characteribus, unde de ejus authentica judicium ferri possit, quam tamen superius haud invite admisimus. Nequid vero de sua S. Justa prætermissum esse, queri possint Aquilani, Officii fragmenta subjicio, quæ uni ex Actorum apographis annexa vsperi, erat etiam rudi, crassa & incompta miscrva elaborata videantur. Præfigitur hic hymnus:*

Justa beata, Christo desponsata, quæ reliquisti mundum, quæ respuisti
Cuncta mundana quæ dicuntur vana, salva nos omnes. F
Cui parentes mundum relinquentes, non dimiserunt, imo studuerunt
Den servire atque obedire, die ac nocte.
Hæc Dei virgo fuit Sipontina, Dominum dilexit, castam vitam gessit;
Quod prædicavit, factis confirmavit usque ad mortem,
Quidam præfectus fuit & honestus, ut eminatur atque adulatur
Promitteus multa si volt esse sponsa sibi ea toto.
Respondens virgo Justa ad hæc dicta: Deum adoto, ipsum sponsum colu,
Me desponsavit atque coronavit Filius Dei.
Propter hæc verba in carcere missa, nimis ntando, Deo supplicando,
Carcans ruptus enstat, jam concussus pteet ipsius.
Staeim egressa, fluvium ingressa, calcamentum flumine derentum,
Sancta oravit, curtere cessavit fluvius ille.
Unde perfecta martyr est effecta; gemmis ornatur,

Ex variis. natur, nimis cornustut; Chorus sanctarum clamat angelorum; Gsude nobiscum.

so *Subjiciuntur antiphonæ ad Laudes hoc ordine.* 1, Obsecro te beata Virgo Christi, ut suscites filium meum. 2, In illa hora surrexit & expit ambulare magnificans Deum. 3, Clamabat Virgo Christi voce magna & dicebas; Quare me derelinquis, pater sancte, & quare tecum non immolor? 4, Dixit ad eam Florentius; Exspecta modicum, filia dulcissima, quia majora tibi debentur certamina. 5, Succenderunt psgani caminum, & miserunt ibi B. Justam, & virgo Christi immobilis permansit. *Ad Benedictus antiphona*: Justa in medio camini, expansis manibus orabat; Domine Jesu Christe, Pater sancte, Deus de Deo accipe spiritum meum, quia tempus est ut veniam ad te, & commendo tibi qui per me credlderunt in te, & ecce venio ad te, quem quæsivi, quem dilexi, quem semper optavi.

B *Demum hymnus ultro, nec ordine nec metri priore elegantiorie. Sic sonat:*

Omnes devotis celebremus animis festa B. Justæ virginis
Quæ spernens mundum Domino complacuit, suos parentes affidue
Docuit; eos de pœnis liberare studuit.
Ad cujus verba omnes credunt pariter, parvi & magni cives
Mirabiliter: In civitate Sipontina optima orta est vere
Justa beatissima: ibique fecit primum mirabilia.
Ad Teatinam civitatem venerit; in Dei fide multos confirmans veric;
Puerum quemdam suscitavit mortuum, prædicans enodia
Dei Evangelium: ad angelorum sociat consortium.
Post hæc perrexit sd quamdam provinciam, ubi destruxit maximam
Pertidiam: Hi Forconenses tunc erant pravissimi,
Iniquitate omnium plenissimi, Sanctam circumdant, ut erant nequissimi.
Ad comburendum in caminum mittunt: Sanc-
C ta orante protinus enncutitur:
Illi maligni minantur occidere; Virgo festinans in monta
Adscondere: in ipso hora caruernnt lumine.
Optat coronam sumere martyrii; redeunt exci sua prece visui.
Ob hoc præfectus motus ira pessima, Sanctam percussit, cujus manus
Imprnba eam occidit sua quoque lances.
Omnes ægroti illius provinciæ ejus ad corpus veniunt lætissime
Quotquot tangebant tumulum fidelissime, salvi fiebant omni
Ægritudine: grates reddebant Deo plenissime.
Gloria Deo, gloria sit Filio, virtus & honor semper sit Paraclito.

Petro an hæc unquam in ecclesia S. Justæ recitatur an usitata.

t1 *Petro an hæc unquam in ecclesia S. Justæ recepta fuerint, aut modo sint, an potius pervetu pietate ad eum modum ab aliquo concinnata, non est unde quenm conjicere. Atque hæc quidem prælo parata erant, dum opiculente denuo laudato Illustriss. amico D. De Georgio, paulo dissentiores nothiæ a Viro Clarissimo R. D. Antonio Antenori Aquila accessere, quibus si non Legenda ipsa omnino vindicetur, saltem quæ ad cultus enucleationem pertinent, paulo uberius ea receptæ istic traditionibus elucidantur. Utrum vero omnimode subsint, vehemens mihi inhærere dubium, post omnia accuratissime examinata, candide iterum profiteor, adeo ut necdum scrupulum omnem mihi exemerint, utrum sanctæ hujus Justæ corpus, cum alterius synonymæ Martyris olim confusum non fuerit, aut aptata sit jam dictu Legendæ, mævis suis fœda & implexa. Etsiam Justæ nomen quum commune sit, ossendunt decem synonymæ jam nunc in Actis nostris relatæ; reliquarum autem sub eodem numerum quis recensuit? Fatetur certe laudatus Antenorius, non paucas, sub Justæ nomine, sacras reliquias circumferri, quas ipse ultro offerit, ad suam S. Justam, vulgo Sipontinam, referri omnino non posse. Hæc paucis indicasse sufficit; nunc reliqua ex jam dictis responsis educamus.* D

APPENDIX E

ALTERA

De S. Justæ reliquiis.

De multis miraculis pauca scripta.

HUc referendu essent S. Justæ miracula, quæ innumera propemodum confuse commemorantur, ut quorum nulla, sive Baczani, sive Pugnicæ, sive Aquilæ perpetrata, in tabulae reperire potuit laudatus jam non semel adjutor meus Antenorius, cujus hic verba, ex litteris ad me datis Idibus Februarii anni MDCCXXXI, subjicium: De miraculis nil dici, quia nihil fide dici potest. Nulla episcoporum adest perquisitio, nulla scriptorum auctoritas. De cetero summa erga Sanctam hic devotio gratiis quotidie receptis innititur. Baczani tempestates seris sonitu campanæ ecclesiæ D. Justæ pelli, firmissima fide & eventu habitatores teneut, continuo ad hoc salubre remedium recurrunt; & uti a protectrice ibi etiam continuo miracula dicunt una voce reportare suis in afflictionibus necessitatibusque. His pluta dicere negoeo, nam his plura incompertum est adesse. *Eum postremum convenerunt, ea tot implenis & dubiis, nonnulla ita expediret, ut saltem certioris lucis aliquid, tot verbis obscuris, præsertim circa S. Justæ reliquias effundi posset. Ad duodecim capita reduxerunt, quæ hic ordine proponere visum est, subjunctis ejus solutionibus.* F

De sepulcro S. Justæ.

t3 *Quæsieram itaque 1. Cum tum varia de S. Justæ sociorumque corporibus narrari comperissem, de quibus in primo suo scripto meminerat ipse Antenorius; quæsieram, inquam, assignari mihi verum primam S. Justæ sepulcrum? Respondit, primam ejus sepulturam censeri ad eadicem Offidii, quod nunc Baczanum castrum dicitur. Altera quæstio erat, Quamdiu in eadem sepultura mansisset sacrum ejus corpus? Ingenue fatetur, incertum id esse: verum suspicit, quod ante scripserat, nempe tamdiu ibidem depositum fuisse sacrum thesaurum, donec Hilarius ille, de quo in Actis num. 15, in agro suo basilicam S. Iustino construxisset, ad quam nempe etiam, incertum quo seculo, Sanctæ corpus deportatum fuerit. Instit, ædificaretes, quotiee delucepe & ad qua loca idem ipsum corpus fuisse translatum: & quoto capite, quandonam cum aliis quatuor Pugnicum perveniisse; supponeretur, ubi nimirum in relatu modo laudato Inventionis historia laventum dicitur anno 1330? Nescio an satis solide exponat, dum jam dictam in agro Hilarii qualemcumque basilitum*

Digitized by Google

A *cam confundit cum simplo Paganicenſi, in quo reperta fuerint memorata in hiſtoria lancutionis Sanctorum quinque corpora: traditionis hujuſmodi facilius narrantur, quam probari poſſint,*

De translationibus,

14 *Cæterum ſi Antçnorio credimus, ſemel dumtaxat deportatum fuit ſacrum S. Juſtæ corpus Baczano in præfatam baſilicam, ut vero ſalvet reliquias tum Baczanenſes, tum Paganicenſes, tum Aquilanas, ita negotium partitur, ut certam aſſerat*, Baczani partem oſſium exſtitiſſe, *& æque certum, etiam* exſtitiſſe partes in baſilica prope Paganicam. *Audi cætera*: Partes quæ Baczani (*ſeculo non* XVI, *ſed* XVII) inventæ fuerunt, ſunt caput & inferior mandibula S. Joſtæ, quinque partes oſſium, & varia officula. Partes vero Paganicæ inventæ ſec. XIV, ſunt oſſium partes, & illæ non equidem tota compoſitæ ſcelete nec cum iſtis Baczani coincidentes. *Atque hiſce viam ſternit ut ſolvat quod quinto loco petieram; Quomodo nempe Paganicæ repertum fuerit corpus Sanctæ ſeculo* XIV, *cum adhuc Baczani fuiſſe & iſtic inventum ſuppoſatur ſeculo*

B XVII? *Nodum ſatis opportune diſſolvit, recurrendo ad partes iſtas jam memoratas*: Duæ illæ iovenationes, *inquit*, Paganicæ nimirum & Baczani, non pugnant inter ſe, nam non ſunt totius corporis ſed partium. *Valeat cuivis, quantum poteſt. Ad ſextum caput precedamus, quo quærebatur, unde Sancta Aquilam demum translata fuiſſet, an Baczano, an Paganica?*

Non tantus corporis ſed partium,

15 *Non Paganica ſed Baczano Aquilam pervenuiſſe reſpondet*: Nam Baczani, *inquit*, poſt Inventionem. (*diceret, ſi ſciret, quando factam*) reliquiæ in theca lignea ſervatæ, & venerationi expoſitæ. Inde vero præpoſitus Joſeph Marianus Aquilam deportavit anno MDCXXVI caput S. Juſtæ, & ſacrorum oſſium partes, ititem S. Juſtini caput & ſex oſſium partes, paucis Baczani officulis relictis, hodie ibi etiam exiſtentibus. *Multa deinde ſiquuntur quæ ſic paucis contrabo, ut ſatis intelligatur, ſurtim quodammodo Baczano ablatas eſſe S. Juſtæ reliquias ab illo Joſepho Mariano tunc præpoſito, qui eaſdem alicubi occulte depoſuerit, unde extractæ anno 1659, demum 1661 curſus exaltatæ & populi veneration expoſitæ fuerint. Huc porro adducis chartam teſtantem in hunc modum*: Inventa eſt authentica

C ſcriptura novæ tranſlationis paucarum reliquiarum SS. Juſtæ & Juſtini, ex eccleſia Baczanenſi ad eccleſiam S. Juſtæ intra Aquilam, in archivio hujus eccleſiæ, temoris ſequentis, videlicet: Anno D. MDCXXVI epiſtola S. Congregationis, conceſſum fuit præpoſito Mariano, ut reliquias tranſferre SS. Juſtæ & Juſtini, ut in eccleſia S. Juſtæ intra Aquilam e Baczano collocarentur. Et decreto Ill. D. Alvaris de Meodoza epiſc. Aquilani, cui S. Congregatio auctoritatem dabat recognoſcendi, an expediret; conceſſionem aſportationis obtinuit. At quia tunc Marianorum capella exſtructa non erat, in loco ſecreto, retro prædictum capellæ ſitum, poſitæ & mutatæ fuerunt, conſanguinis tantum Mariani id ſcientibus.

Quæ ſatis mire Aquilanos pertinuerunt,

16 *Quærebatur* VIII, *utrum ex eo tempore, quo Aquilam translata ſunt ſacra S. Juſtæ oſſa, peculiari culta ibidem conſtanter honorata non fuerint, in propria ſua collegiata eccleſia? Conſequenter ad præcedentia, reſpondet; Ex dictis patere*, Aquilæ ſacra oſſa peculiari cultu, immediate poſt tranſlationem, non fuiſſe honorata. Addo, *inquit*, quod heredes Marianorum mihi aliam hujus occultationis cauſam exponunt, aſſerendo, ſuorum ex ore majorum ſcire, hæc reliquias occultatas fuiſſe, ne populatibus Baczanenſibus tam cito notitia tranſlationis patefieret; ægre enim illam tuliſſent, utpote factam, ipſis ſciis; & præpoſitus in maximo poſitus fuiſſet diſcrimine popularis tumultus. Hinc epiſtola S. Congregationis Epiſcoporum oſtenſa fuit, a quo licentiam etiam ſecrete agendi recepit. Hæc, ſi libet, authentica & publica fide atteſtari heredes ſuprædicti non renuunt. Addequod eodem anno, quo tranſlatio reliquiarum evenit, & proprie 31 Julii MDCXXVI, uti ex libro mortuorum eccleſiæ S. Juſtæ, obiit præpoſitus Marianus, & ejus heredes, de ea re parum ſolliciti, eam penitus dereliquerunt: & capella, tunc temporis deſignata, adhuc etiam deſideratur.

AUCT. J. B. S.

Diu occultatæ,

17 *Eadem via ſolvere aggreditur, quæ articulis* VIII *& IX poſtulaveram. Cur & quamdiu ſacra illa eſſa occultata fuiſſent? Quo facit longius inſtrumentum, ab ipſo deſcriptum, ex quo docemur, nepotem aliquem dicti præpoſiti Mariani, totius rei conſcium, mire ſubitaque morbo correptum, tandem ſcrupulo commotum, anno 1659 revelaſſe ipſum locum in quo defideratæ reliquiæ aſ-* E *ſervabantur: quæ inde continuo extractæ, legitima epiſcopi ipſius auctoritate recognitæ & approbatæ fuerint, & ſumma reverentia in præparatis capſulis depoſitæ, ſolicite cuſoditæ, donec anno 1662, eadem auctoritate in lipſanotheca lignea aurata incluſæ fuerunt, duobus diverſis loculis ſub duabus clavibus parvulis, cujus ſacræ thecæ delineatio huc ab Antenorio tranſmiſſa, hic ſpectanda exhibetur: ſicque etiam ſatisfit poſtulata* X, *quo eam quæſieram potiſſimum, ut ad Sanctæ gloriam reponeretur. Loculi gemini, inter ſe diviſi, ſatis oſtendunt, in altero S. Juſtæ, in altero S. Juſtini ſacra ipſiſma repræſentari.*

Quo ritu Sanctæ ibi colatur,

18 *Notaverat in primo ſuo ſcripto diverſas Sanctorum quinque, de quibus in hiſtoria Inventionis agitur, feſtivitates, nempe SS. Florentii & Felicis in die* XXV *Julii, ob concurſum S. Jacobi apoſtoli, tranſponi in diem* XXVII *ejuſdem menſis: S. Juſtianum autem, ut etiam dictum eſt, ſpectare ad* XXX *Decembris: ad diem vero* 15 *Auguſti SS. Juſtæ & Umbraſiæ, propter celebritatem S. Petri ad Vincula. Rogaveram equidem quæſtione* XI; *Quo Officio & ritu colaretur S. Juſta in ſua eccleſia? Dixam nos, utrum de ipſa eodem*

AUCT. J. B. S. *dem die ſieret per totum dioeceſim Aquilanam? Reſponſo eſt, reliquias in altari exponi die 1 Auguſti, S. Juſtæ feſtivo, ut inde conſequens fiat, ipſo illo die Sanctam coli, atque adeo etiam Officium de ea ſolemniter recitari, non in tota urbe & dioeceſi, ſed tantummodo in eccleſiis Sanctæ ipſi dicatis; ut dimum colligendum videatur, peculiarem eo die eſſe feſtivitatem locis ſolis jam dictis. An in locis reteris ad diem ſequentem tranſferatur, nesdum eſt unde ſatis clare perſpiciat. Commemorationes per annum, ut de ſingulari Patrona hic ſupponimus; ut proinde ſatis ſit, hucuſque operam contuliſſe, ut de S. Juſtæ hujus trophæis nihil ſolidi ſuccremus deſiderari.* D

DE S. NEMESIO CONFESSORE.

J. B. S. Ex Martyrologio Uſuardi.

1. AUGUSTI. *Solum hunc elio Martyrologum, quod is ſolus inter claſſicos de Sancto meminerit, atque ex ipſo omnes acciperint apud quos, uti & in Romano hoc die memoratur* Nemeſius, *ab aliis ſynonymis Martyribus titulo ipſo ſatis diſtinctus. Neque poſitionem ſeu locum cultus adſcribere integrum fuit, cum poſt adhibitam omnem diligentiam, interpellatis etiam amicis Pariſienſibus & aliis, nec dum reſcire potuerim, ulla uſpiam memoria ſe. ſtinitatem ejus hodie celebrari. Fruſtra etiam quæras, unde ipſum Uſuardus acciperit. Id certum eſt, in ipſius Martyrologio hoc dit annuntiari ipſiſſimis hiſce verbis:* In pa; Liſuino, ſanctæ Nemeſii confeſſoris. *Mirc proſus in eo loco exprimendo codicum diverſitas, in quibus invenies* Leſaino, Liſimio, Liſuyno, Ly ynio, Liſſuino, Liiſyuno, Tiſino, Biſſuino, Silnino *&c. Ut jam eatenus, uce nomca ipſum uniformiter ubique efformari, aliquibus pro* Nemeſii *ſubſtituen eibus* Meneſii, *aut* Meneſi, *at hic ambigua fiat prope omnia. Neque lucis affert quidquam Caſtellanus, dum ad Martyrologii ſui univerſalis margiuem notat, olim vocatum fuiſſe Gallice* S. Lemps *ſeu* Lempſiom, *de loco ubicumque non uſque adeo male meritus eſt.* Sole nominis B

2 *Hunc Labbeus noſter in verſione Martyrologii Romani, Gallice interpretatus fuerat,* Aubourg de Liſum; *Willotius autem*; En un village pres de Liſuin: *quod ferme eſt obſcurum expouere per obſcurius; nam ſive vicum dicas* Liſuinum, *ſeu pagum, parochiam aut municipium, tantumdem intelligitur; niſi poſitio illa clarius explicetur, id quod præſtitit laudatus Caſtellanus & cum ipſo noſter Motherius aſſignando* Au pays Lievin, *quod ante ipſos paulo expreſſius docuerat Auguſtinus Lubinus in ſuis ad Martyrologium Romanum notis Geographicis pag. 60, ubi & de loco & de Sancto habes quidquid a nobis hic referri poteſt. Pagum itaque Liſuinum ſic paucis & clare explicat:* Pagus Liſuinos, regio quam nunc vulgo LE LIEVIN appellant, circa urbem Lexovienſem, quæ aliquando Liſoienſis dicta, vulgo LISIEUX, eſtque epiſcopalis ſub archiepiſcopo Rothomugenſi, in Superiori Normannia, ſupra Lezon fluviom. *Pergit de Sancto in hæc verba:* Auguſti 1. S. Nemeſii confeſſoris. De eo Uſuardus hac die, nulla tamen S. Nemeſii, nec in Breviario Lexovienſi, nec apud Lexovienſes hodie ſupereſt memoria. *Gratiam a me inibit ſingularem quiſquis de hoc* S. Nemeſio *plura docere poterit.* E *in Martyrologio notato eſt.*

DE S. LEO SEU LEONE PRESB. CONF.

C *VIGUENTIÆ IN DIOECESI FERRARIENSI ITALIÆ.* F

J. B. S.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Sancti cultus, ætas, translatio & Acta.

SECULO IV. *Locum hic ſignavimus, in quo tranſlatus* S. Leo, *patriſſimum jam a ſeculis colitur; tum ubi vitam degere ſolebat, ſic deſcribit Ughellus tom. 2 Italiæ ſacræ col.* 930: Sancti Leonis civitas, quæ etiam Leopolis appellatur, in ſupino ardnoque colle conſtructa, Urbinatis ditionis in Fluminiam provinciam ſpectans, tametſi perantiqua ſit, ex ingrato tameo ſcriptorum ſilentio, vix umquam apud antiquos ſcriptores ejus memoria occurrit. *Non immerito hic queritur Ughellus: nam valde obſcura ſunt, etiam apud Leandrum Albertum, quæ de Monte Feliciano, Monte Feretro, ſeu Ferctrano vel Ferrato, clarius Monte Feltrio, in S. Lei Actis & etiam alibi citantur,* Obſcura ferme omnia.

2 *Quemadmodum obſcura ſunt ea de quibus ubi quidquid in iſtius civitatis laudem commemoratur, efficere non potuit, quin eccleſia Cathedralis in vallem tranſlata ſit, ubi epiſcopi modo reſident, ſive Pinnam voces, ſive Matteratam Montis Feretrani, quæ longiori explicatione eruderare, opera pretium nemo exiſtimaverit, quod nec Ughellus tenſuit, cujus tamen maxime intererat: ut proinde ſatis ſit hic indicaſſe, nomen dioeceſes, ab antiquo & præcipuo nomine inditum, etiam hodie obtinere.* Quæ ad meritò conqueritur Ughellus, ita me fatigatum profiteor iis examinandis diſcutiendiſque quæ ad hanc Sanctam, de quo hic ſermo eſt, pertinent: ubi hanc Sanctam ſpec-

pec-

A *prater eorum confuſionem, id mr torſit præcipue, quod de ipſo, a quo civitati nomen inditum, ita Faſtis ſacris antiquis, ſive* Leus, *ſive* Leo, *ſive* Lea *dicatus, omnino incognitus ſit, ut Ferrario tribuenda videatur prima Sancti iſtius notitia in Catalogo Sanctorum Italiæ; ubi ipſe prudenter in parva contraxit, quæ alii, oratores potius quam hiſtorici, verboſe exornarunt, non attendentes ad anormem parasbroniſmum quo Dioclctiani, & quidem ab anno 257, & Conſtantii imperatorum tempora imperitiſſime componuntur, etiam apud Petrum de Natalibus lib. 8, cap. 36, ut recte monuit idem Ferrarius; reliqua non indiligenter ſervatus. Ceterum, ut ut geſta ejus, uſcuo a quo primum, nec quo ſeculo, certo non procul remoto, collecta omnino perturbata ſint; quæ ad cultum ejus, quo de hic quærimus, ſpectant, ſatis comperta perſpicior ex Officio eccleſiaſtico, ſub ritu duplici ecclcſiæ Feretranæ cancello anno 1655, quod hic integrum exhibemus.*

Lectiones capiendam facimus,

3 LECT. IV. Leo Illyricus apud Arbam Liburniam Chriſtianis ortus parentibus, ab inenntæ ætare Den cœpit inſervire. Adoleſcentioti ætate, una cum Marino concive, ſtatuit peregre

B proficiſci, & relictis parentibus, vitam ducere a turbis remotam. Ad littus Arimineuſe appellentes, ſiſtunrur, ut reſtaurandæ urbi, dolandiſque lapidibus, qua pollebant arte, ſuas operas locarcot. Illuc etiam Dincletiani imperatoris edicto plurimi ad hoc upus conveneranr Chriſtiani, quos dum inhumani præfecti ultra vires gravarent, variiſque modis affligerenr, Leo & Marinus de mercede laborum reficiebant, atque ut in fide conſtanter perſeverarent, continno perſuadebant. LECT. V. Ad montis Titani ſodinas miſſi, cum excidendis, dolandiſque lapidibus triennium exegiſſent, Leo in montem Felicianum, nunc Feretranum, ſolus receſſit. Illic anachoreticam vitam, quam pridem in mentem induxerat, in oratioos aſſidus, & corporis macerationetranſegit, conſtructo ſibi tuguriolo prope ſontem, nunc S. Leonis onncupatum, enjus aquam pellendis morbis vicini populi probant ſalutatem. Cum vero illius fama undique erebreſcetet, S.

C Gaudentius Ariminenſis epiſcopus eum accerſivis, nt contra Arianos præliantı continuo foret adjutor.

& poſtea ſacerdotem

4 LECT. VI. Viri ſancti humilitatem, vitæ auſteritatem, morum probitatem, & ſermonis prudentiam conſpicatus epiſcopus, ad ſacerdotalem gradum evexit, habnitque indefeſſum contra hæreticos auxiliatorem. Inde regreſſus ad priſtinam ſolitudinem, poſt vitam ſanctiſſime tranſactam, curſum feliciter conſummavit Kalendis Auguſti. Corpus Vico-habentiam, ptope urbem Ferrarienſem translatum, ſumma habetur in veneratione, in eccleſia ejus nomini conſecrata. Dum in monte Felicisno requieſceret, tantus erat conenrſus & populorum erga eum devotio, nt mons & civitas munitiſſima, ne magnum templum exinde in eo euſtructa, ab ejus nomine nuncupationem accipiant. *Si Lectionem* SV, *cum* V *confervas, patet is, de quo dicebam, parasbroniſmus, dum Dioclctianus cum Gaudentio Ariminenſi epiſcopo vonne. Rursus; ut de Sancti ætate ſtatui omnino nil poſſit, niſi alterutrius tempora ſejungantur. Mihi erete id verosimilius*, S. Leum *non niſi adulto ſec.* SV *ſervuiſſe; & poſt vitam in ſolitudine, ut eſt in Lectione* VS, ſanctiſſima tranſactam, *forte circa finem ejuſdem ſeculi*, curſum feliciter conſummaſſe. *Id unum indubitatum eſt, toll iſtic* S. Leum *tamquam potronum & protectorem; utpote qui ibidem vitam ſancte exegerit.*

5 *Habes in deſcriptis lectionibus totam Legendæ* AUCT. *ſubſtantiam, quæ quidem tolerabiliter admitti poſ* J. B. S. *ſit, a Ferrario tadem ferme natione primo dedu* Nec magis *ctam, errte longe præferendam tum iis quæ refert* certa sunt, *Petrus de Natalibus, tum ſcriptores cetteri ſeu Latialis ſeu vernaculis orationibus amplificarunt; quas, fallor, ſiquis vel mediocriter eruditus ſatis patienter ferre qurat. Verum de his paulo infra. Alia adjuncta vero æque implicant circa locum primæ depoſitionis S. Lei ejuſque translationem in Vicum-habentiam, Viceventiam ſeu Vigentiam dioceſis Ferrarienſis, quam S. Henrico imp. adſcribeos non dubitant, ut factam an. 1014, a qua circumſtantia dictæ lectiones prudentiſſime abſtinuerunt. Quod vel ſi daretur ita contigiſſe, ſuperſunt dubia alia, quæ jam tum Bollandi tempore innotuiſſe oportet, rum ab anno 1638 in prædictas reliquias inquiſitum fuerit, ut plane liquet ea inſtrumento ad noſtrorum aliquem Ferrariam per Illuſtriſſimum tunc Feretranum epiſcopum Conſalvum Durantum tranſmiſſo, ubi merito quritur de negletto eccleſiæ ſuæ archivo, in quo vix quidquam de S. Leo reperiretur. Hinc factum cuiſtimo, ut urgentibus Hruſchenio & Papebrochio, dum an.* 1660 *&* 1661 *in Italia agerent, nonum exemplum inſtitutum fuerit; quod nos docebit Illuſtriſſimus Bernardinus Scala, jam dicti Conſalvi ſucceſſor,* E *cujus longiorem epiſtolam poſt Vitam dabimus, delibato hic ſolo ejus principio.*

6 *Extenſa eſt ea epiſtola ad paginas quatuor de-* *quæ de tranſlatione narrantur,*
cim, ad Papebrochium ſcripta ſub data Pinnæ Billorum 1 Kal. Novembris anno a Virginis partu MDCLXVI, *ſed quæ non niſi poſt ejus obitum, qui luciit in* XIII *Januarii* 1667, *miſſa fuit ab ipſius nepote Franciſco Caccia de Scala, proximis Februarii Kalendis, de ultima avunculi ſui voluntate ita ſcribente:* Ægrotus invalctndine preſſus, inter cetera ſtricte dedit mihi in mandatis, ut litteras reſponſorias de Vita S. Leonis conf. ex originali, quod ipſe Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus antiſtes ante poſtremam infirmitatem reſpondendo ſcripſerat, diligenter & fideliter deſumendas, Anrverpiam ad Patern. tuam tranſmittendas pro virili ſatagetem. Id totum oculate faciendum curavi, nihil addeos vel minuens, F ſed ponens ipſiſſima verba, pronr jacent ſcripta, eo teſte qui cordis intuetur occulta... Ergo igitur reſponſum ad litteras tuas de Vita S. Leonis conf. eccleſiæ Feretranæ patroni compoſitum & omnibus numeris abſolutum, ab Illuſtr. ac Reverand. D. Bernardino Scala ep. Feretrano avunculo meo recolendæ memoriæ, licet in fine non ejus ſubſcriptione firmatum: in cauſa fuere infirmitas & obdormitio ejus in Domino &c.

7 *Ea modo Illuſtriſſimi ipſius Bernardini litte-* *tamen ſubſe quen-*
rarum reſponſoriarum exordium, quibus in decur- *ſimata*
ſu inſertur Durantinum, quod dixi inſtrumentarium. Verbum de verbo reddo: Impletum eſt gaudio os noſtrum & lingua noſtra exultatione, annuntiantibus litteris tuis, pium ac ſanctum opus, a perfecto ingenio nec non elaborata induſtria Joannis Bollandi & Godefridi Henſchenii Societatis JESU ſacerdd. circa Sanctorum Acta editum & edendam, pium profecto ſanctumque, dum per ipſum fidelium mentes ad Dei enitum ac Sanctorum venerationem dirigentur. Ex illſdem igitur litteris tuis, & humanitate & devotione plenis, accepimus, noſtrum eſſe quærere monumenta, quibus proberi poſſit, S. Leonem, eccleſiæ Feretranæ primum cultorem & patronum, Viceventiæ mortuum & ſepultum, atque in templo, a ſe S. Lei cognominato, miraculis celebrem

AUCT. J. D. S.

brem fuiſſe : quod ſane munus, divino implorato auxilio, ac ſingularis Protectoris noſtri S. Leonis clementia freti, facile perſolventes, ea quæ modo ſubſequuntur, optatis veſtris rectiſſimis maxime reſponſuta confidimus : illa enim quo clariori veritati ſuffulta, & approbationis præſto ſubjecta cenſuimus, ne quidquam modo paſtorali noſtro officio deſideretur, non prætermiſimus.

a Bernardino epiſcopo.

8 *Sequitur in eadem epiſtola* : Sanctus ergo Leus in ſolitudine Felicciani montis, ſenſibus auſteritate vitæ compreſſis, ac principe tenebrarum eluſo, triumphator ad Superos evolavit ſub die Kal. Auguſti. Sacrum illud corpus, magna populorum freqoentia & veneratione in eodem luco ſepultum eſt, ibique reconditum caſtitit ſeptem volventibus ſeculis. Verum Henricus I imperator, vel ſecundum alios II (licet has opiniones Baronius ſapienter conciliet in annot. ſupra Martyrologium) Italiam petgena, & eum. dem montem pertranſiens, ſanctum corpus, adhuc integrum & palpabile, ſecum reverenter euportavit. Viguentinm, Ferrarienſir diœceſis olim

B civitatem perventus, facta illa reliquie, ceu turris immobilis, & animalium & hominum vires penitus irritas reddidit mirabiliter. Quare impe. rator ſingulari affectus dolore, talia verba pro-

a I ta tulit : Ego quidem volabam honorifice illum a exaltare in terra mea, & habere ſocium in comitatu meo ; & tu magis elegiſti in iſtia paluſtribus locis habitare. In hoc credimus, ſicut & in ceteris operibus, nullam omuino rem eſſe bonam, niſi quod divina gratia concedente operatur, nec poſſe pergere ſnuctn corpora, niſi ad loca deſtinata. *Hæc combinet, qui poteſt.*

Corpus Viguentia aſſeritur.

9 *Viguentiæ S. Lei ſacrum corpus, jam a ſeculis depoſitum & honoratum receptiſſima fert opinio, cui contradicere equidem minime præſumo : Ferrariam non iſſe translatum, probabit inferius idem Illuſtriſſimus Bernardinus. Mira mihi prorſus viſa eſt adſcripta translatio S. Henrico imperatori, atque eo maxime modo quo ibi narratur hiſtoria, cujus nec tenuiſſimum veſtigium exhibent ipſius Sancti geſta, non indiligenter ad unv Julii expenſa & chronologice digeſta. Audi porro, quem iſtiem adducat Illuſtriſſimus.* Ita legitur, *inquit*, apud R. D. Biſiontonem Miccolum Ravennatem

C in Vita S. Lei pag. 69, Ferrariæ typis excuſa anuo D. MDcL. Cujur inſcriptio libelli, quæ Idiomate Italico legitur, hæc eſt : Vita di San Leo Confeſſore, il cui corpo ſta ripoſto nella parochiale della villa di Voghenza. *Credidit, opinor, in libris* approbationis præſto ſubjectis, *non niſi veriſſima annia continori. At ſane alia opus eſt auctoritate ad firmandam translationis iſtius hiſtoriam. Nec magis placerat quæ refert Ughellus tomo 2. Ital. ſac. col. 544. Vita porro illa, a Papebrochio ſæpe poſtulata, obtineri non potuit ; & vel ſi obtenta fuiſſet, nihilo majoris fieret, quam ceteræ de quibus jam loqui incepimus, vel alia illa eleguns oratio, ut quid preſtoſi citata a Marco Antonio Guarino, in Compendio hiſtorico eccleſiarum Ferrarienſium, ſub nomine Hippoliti Pignæ pag. 460.*

ſed Vita plaraque rejiciuntur.

10 *Cetera quæ jam toties dictus antiſtes Bernardinus in epiſtola ſua proſequitur, infra ſubjiciuntur. Hic de* S. Lei *Vitis dicendum ſupereſt ; quarum illam, quæ apud Petrum de Natalibus exſtat, de S. Marino præcipue agentem, non plurimis quam ceteras faciendam cenſaimus. Paula longior eſt Ms., quæ ex cod. Bodecenſi, ſæpe a nobis citato, tranſumpta eſt : maxima vero cui hic præfigitur titulus* ; Incipit Vita S. Marini conf. de D ſumpta ab antiquiſſimo libro Ms. qui eſt penes illuſtres DD. Societatis S. Hieronymi de Arimino fol. 167 uſque fol. 174, *quæ eadem prorſus eſt cum illa quam P. Beatillus Neapoli tranſmiſit an. 1640, in quibus vitæ plura ſunt ad* S. Leum *prorſum ſpectantia, quam quæ habentur in alio breviori Ms., vel ea ratione ceteris præferendo, quod illa verboſis parergis reſperſa, tædium potius merito pariant quam voluptatem, nihil vero plus proferant ad Sancti veram gloriam conducens : poemata diceres ſtudioſe exornata, aut ſaltem orationes panegyricas ad oſtentandum ingenium compoſitas ; tales certe, ut a Tillemontio tom. 6 pag. 785, non ſine ſtomacho repudientur. Deſumpta ſunt Acta hic danda ex tomo ſignato H. bibliothecæ Oratorii Romani, eademque etiam habemus in novem lectiones diſtributa ; ex quibus ſolam* S. Lei *Vitam, ceteris, de quibus in appendice agetur, reſciſſis, decerpendam cenſui, uti hic ſequitur.*

V I T A E

Ex tomo H. *bibliothecæ Oratorii Romani fol.* 339.

Lapicida ipſe eum S. Marino

TEmporibus Maximiani & Diocletiani imperatorum contigit de finibus Dalmatiæ homines delatos apparuiſſe Heſperis, unum nomine Leum, alterum Marinum, qui nihilominus relictis parentibus & facultatibus mundi, cæleſtis regni sequirendi cauſa exercebant (ſe) unanimiter, diebus atque noctibus, jejuniis & orationibor indefinenter ſervientes ; in vero eorum mentes in deliciis ſpiritualibus erant accenſæ, ut gaudia præſentis vitæ fugientes, ſeculi divitias veluti ludibria labefactata etiam arbitrarentur : tantaque ſuavitas & humanitatis gratia in ipſis pollebat, ut etiam ſubditorum famolarii ſe ipſos ſubjogarent. Igitur ſanctiſſimi viri Leus & Marinus, omnium artium gratia & valetudine pollenter, ore & ſpiritu pſallentes, manibus indefinenter operabantur, unde crebrius indigentibus miniſtrarent.

Ariminum appulſus,

a Igitur venientes ad Ariminenſem civitatem diverſurum operum ſinguli ſortiri ſunt partes : F rum provinciales intolerabilibus laboribus videntes aggravari illos & ponderibus, comparicbantur ei, qui pro fraternæ charitatis amore uſque ad mortem animas ſuas impenderunt, narrantes ei, qualiter ab atce Patris Salvator humani generis deſcendit, & de Virgine ſuſceptam carnem induens, humanis aſpectibus ſe Deum & hominem oſtendens. Ii & horum ſimiliom opera agentes, emerunt ſibi ſubjugalem unum, quatinus eum illo adminiculo abſque aliorum moleſtia, in diverſorum laborum preſſura poſitis ſubvenirent laborantibus patribus. Igitur non poſt multi temporis evolutionem data eſt juſſio ſupradictorum Imperatorum, ut omnes magiſtri incidendorum lapidum ad montium erepidines proficiſcerentur, ad excidendas diverſorum de montibus marmorum ſpecies, quod factum eſt. Ibant igitur ſancti Leus & Marinus cum multitudine inciſorum ad eacumen montis, qui ruſticano lingoa dicitur Titanus. Perveneruut itaqoe prædicti homines Dei ad locum ſuperius nominatum, & operati ſuor, ſicut ibi, opera, quæ in ornamentis lapidum roperierunt.

fructuoſe laborat,

3 Completis ergo ad tetminum annorum cur- riculis, profectus eſt ſanctus Leus, paucis ſecum co-

A comitantibus, ad jugum montis Felicisni, qui vulgarì sermonn dicitur Monserratus; ibique sibi denique cellam constituit, & tabernaculum dedicavit, in qua fraterna dilectione intentus, in tanta admiratione cuncti ei congratulabantur, ut ad vestigia pedum ejus provolvi, & Deum pro ipso magnificantes, omnia profecto opera illius, divina inspiratione, gratia completa fore profitebantur: reverteruntque omnes ad domos proprias. S. Leus ad cellam suam reversus, in Dei servitio commorabatur, dans oppressis levamen, tribulatis consolationem; proprias in se ipsum injurias convertebat, faciens jugiter exultans; & ardore charitatis incensus, pro cunctorum salute se ipsum quasi hostiam Deo placabilem offerebat.

4 Post aliquod vero temporis Gaudentius episcopus, cum a fidibus Romanæ ecclesiæ Arimini ad prædicandum venisset, ingressus urbem audivit famam & virtutes sanctorum Lei & Marini; narrantibus Christianis, qui in eadem civitate erant: repleta namque erat pene tota civitas magnalibus divinis, quæ ministrante divina potentia, per Sanctos illos suos operabantur: quibus audicis verbis, S. Gaudentius statim ad eos litteras direxit, ut venientes honorem acciperent ipso tribuente, & tunc irent ad prædicandum gentibus in nomine Patris & Filii & S. S. Amen.

Ivi de vivit solitarius.

B *ut.*

ac postea sacerdos sanctè moritur.

5 Receptis igitur pontificalibus litteris & perlectis, sancti viri Leus & Marinus unanimes, in spe militiæ cælestis armati, venerunt Arimini ad sanctum Gaudentium: quo viso, repleti sunt maximo gaudio, & permanserunt cum eo aliquot diebus, prædicantes & confirmantes populum in verbo & doctrina Domini, qui rogati a pontifice acceperunt sacerdotale ministerium, beatus Leus gradum presbyteri, sanctus Marinus leviticum honorem: & taliter in illis lætificatus est antistes Gaudentius, acsi ad eum pervenisset cælestis nuncius, quod in illis profectu esse absque dubio credi potest. His ergo omnibus peractis, Viri Dei præsuli valefacientes, ad propria loca reversi sunt; eodem vero tempore, transactis pluribus diebus, beatissimus Leus eximius confessor Christi de præsentis sæculi ærumnis liberatus, & principe mundi devicto, ad desiderata cælestis regni gaudia sublevantibus
C cæli cælorum choris, triumphator migravit sub die primo Kalen. Augusti.

APPENDIX

In qua ex citata superius Bernardini antistitis epistola, varia alia dubia ad S. Leum spectantia aliquatenus elucidantur.

Probatur antiquo auctore,

HUC rejicienda monuimus, *quæ nec ad flabilendum cultum, neque ad verificanda Acta propria reducuntur, de quibus jam actulimus quidquid veri speciem non excedit. Neque vero translationem negavimus, quamvis modum ejus seu historiam non ita admittere ausi faciemus. Cetera quæ hic sequuntur, damus in fide laudati jam antistitis B vaurdini, qui eorum nihil asserit, quæ ad Sancti sui patroni commendationem conducere posse existimavit, eo candore & simplicitate ut vel eo capite singularem aliquam fidem mereri videatur. Prætereà, quæ ex ipso superius*

recitavimus de S. Lei translatione, pergit probare primum ejusdem in Montefelicitano sepulturam, summumque istic loci per multa deinceps sæcula venerationem; ac demum sacri corporis Viguentinum deportationem; pergit, inquam, ea probare & evincere ex sexta celati superius Officii lectione, utpote quæ edita & approbata, irrefragabilis veritatis ipsi argumentum præbere videntur. Admisto equidem dictum lectionem, si simpliciter inhærendo, ut de ea re nihil disceptandum superest. Sequentia modo audiamus, ubi operosus incipit a distinctione inter S. Leonem Pontificem, & S. Leonem Feretranam patronum suam, hac longiori oratione; in qua nec verbum mutatum volat: AUCT. J. B. S.

suppositus translatio.

a Sed ut vestrorum voluntatem expleamus, in id quod magis gravitat; S. Lei corpus Viguentinæ an Ferrariæ sepultum venerentur: nos quidem veto, mei Patres in Domino dilectissimi, superiorum ac instructorum rationum fulcimento, nulla suspicio torquet, nulla terret difficultas; imo fatemur & aperte profitemur, sancti nostri Patroni corpus in parochia Viguentiæ modo quiescere, & in summa devotione teneri: nec nunquam illud erie S. Leonis pontificis, cujus translatio celebrata fuit sub Gratiano ep. Ferrariensi, & in ecclesia S. Stephani ejusdem civitatis recondituin: nam approbatio vestrorum confocii Antonii Favarlti, una cum aliis superius habitis deficeret, & decretum sacræ Congregationis decideret, quod implicat. Ratio maxima viget: corpus enim S. Leonis pontificis & sacerdotis Christi translatum fuit Ferrariæ a Viguentia, sub Gratiano episcopo anno MLXXXIII Kal. Martii Ind. XV, illudque visit vestra Paternitas anno MDCLXI. Itaque ab illo tempore usque modo in ecclesia S. Stephani requievit. Ex approbationibus vero superioribus, & ex decreto sac. Congregationis plane colligitur & declaratur, corpus S. Lei protectoris nostri, confessoris non pontificis a MDCL & a MDCLI Viguentiæ venerari: ergo numquam fieri potest naturaliter, quod idem corpus Ferrariæ quoque eodem tempore veneretur. E

distinguitur corpus Leus a Leone pont.

3 Alterum est sane corpus S. Leonis pontificis a corpore S. Lei Peretranæ diœcesis protectoris: nec difficile creditur; complures enim homines haud impari nomine dicuntur; jsmque dicitur, quatuor SS. Lennes Romæ esse in Vaticano sub uno altari reconditos, & in Martyrologio Romano duodecim sancti Leones numerantur: & præsertim in SS. Martyres id facile potuit accidere, tum gentilium rabie aden per totum orbem erumpebat e lstebris incendium, ut infinitæ propemodum innocentes Sanctorum victimæ, Deo sua immolarentur. *Ut hujus incidentis controversiæ nodum intelligas, lucem afferent quæ in suo Romano Itinerario notavit Puperbrochius, dum inter alia templa a se Ferrariæ lustrata. S. Stephani parochiale describens, sic expressis verbis observat:* Ex latere vero dextro chori corpus S. Leonis pontificis elevatum est, quod quia ipsi volebant esse Papæ, cultum ejus noluit Nuntius confirmare, qui propterea intermissus; etsi ex vetusto qui est ad parietem lapide, de modo ac tempore solennis ex Vienhabentis, veteri episcoporum sede, translationis, elevationisque satis certo constare possit. *De isto Leone alibi forte videbitur, jam cum Bernardino pergamus:* F

Cessatio Montisfelicis vita refellitur.

4 At rationes confirmantur. Illustrissimus ac Reverendissimus D. Consolvus Durantus, quod semper in corde sovit, pio desiderio flagrans, ut animæ fidelium sibi commissæ, in Christiana

AUCT. J. B. S. disciplina magis magisque proficerent, litteris significavit ad Illustr.ae Reverendissimum D. Joannem Fontanam episcopum Ferrariensem, ab eoque humiliter petiit aliquam ex sacris reliquiis corporis S. Lei protectoris nostri. Nec pia hæc petitio Consalvi exstitit irrita, sed ut servens ejus voluntas optatomnnere adimpleretur, partem unius tibiæ ejusdem Sancti illi benignissime impertitus est, quam modo in nostra Cathedrali repositam pio cultu fideles prosequuntur. Nequa litteras, id plene comprobantes, quæ antecessori nostro eaoptandæ non fuere, vos quoque debetis eaoptare; sed his præsentibus modo fideliter referipiæ adjunguntur, *atque hoc est quod supra diximus, etiam seorsim apud nos exstare Durantianum instrumentum, jam ab anno 1638 ad P. Bollandum transmissum, atque in plena forma expeditum*: Josannes Dei & apostolicæ Sedis graria sanctæ Ferrariensis ecclesiæ episcopus. *Eu textum ipsum*:

Viguentia non Ferraria ea delata, B

5 Quæ fidelium excitant pietatem, omni qun possumus studio libenter amplectimur. Dudum siquidem Illustria ae Reverendiss. D. Consalvus episcopus Montisfeltri, desiderio, quo flagrat, amplificandæ disciplinæ & devotionis ecclesiæ suæ, litteria ad nos, singulari pietate plenis, significavit, & humilrter petiit aliquid ex sactia reliquiis corporis S. Lei confessoris quiescentia in ecclesia parochisti Viguentiæ, nostræ diœcesis olim civitatis; cujus translarionem solennem celebravimus Kal. Augusti an. MDXCIX, ejusque festum eodem die ibidem perpetuo observari mandavimus, & quasdam sactaa ejus reliquiss penes oos reservavimns, & præsertim partem uniua tibiæ, quam per Reverendum Cæsarem de Antimis, parochum ecclesiæ parochialis S. Mattini, civitatis oostræ, eidem religiosissimo & vigilantissimo pastori, ob maximas virtutes, quæ in eo relucent, pari pietate nos commoti, & ea quoque adducti memoria, quod ecclesia sua cathedralis dicata eidem sancto glorioso confessori nostro Leo, imperitri & mittere, in eam venimos deliberationem; prout impertimur, & mittimus, & pia largitione concedimus & donamus. In cujus rei fidem & testimonium, has litteras manu & sigillo nostro muniri & obsignari jussimus. Datum Ferrariæ die v Novembris MDCIX. *Quæ omnia exprimuntur. Tum vero*:

Ibique in summa veneratione, C

6 Quare cum legatur, translationem S. Lei confessoris, quiescentis in ecclesia parochisti Vigneotiæ, celebratam fuisse anno MDXCIX, nequaquam erit illa S. Leonis pontificis quiescentis in ecclesia S. Stephani Ferrariæ abhinc anoo MLXXaast. Nec sotillea ille Fontana, non minus probitate morum ae vitæ integritate, quam doctrina & sapientia conspicuus, adeo esset expers consilii, ut aliud corpus nomine glorioti Protectoris nostri fidelibus declararet. At, inquies, celebrationem legitur Viguentia Ferrariam secutam esse. Respondetur, illam non fuisse S. Lei nostri; sed, ut superius intulimus, aliis nostri enim translationis hoc in causa fuisse dicitur: jamjam pervetus templum ejus opprimebant ruinæ; accurrit illuc pietas incolarum, & illud restaurant, ibique corpus illud glorioium transfertur, non autem Ferrariam. Antecessor quoque noster Consalvus, in translatione dictæ sacræ tibiæ, ab episcopo Fontana liberaliter er concessæ, ac subalta majori hujus nostræ cathedralis [positæ], has pastorales litteras promulgavit:

7 "Reliquiæ S. Leonis confessoris, sanctæ Ferrariæ ecclesiæ advocati ae titularis, a Josone Fontana, Ferrariensi episcopo, ad Consalvum Durantum, Feretrianum episcopum transmissæ, in hanc Cathedralem ecclesiam, maxima omnia ordinis, ntatis ae sexuarotius diœcesis frequentia & religione, in secunda diœcesins ab eo synodo celebrata, traoslatæ sue runt atque soh altari majori collocatæ anno D. MDCxs, die xvr r Maii. „ *Atque hoc, si quod est, Bernardini peremptorium qualitcumque argumentum dici merentur; namquæ deinde ex Bistintone suo Miccolo adduxit, atque ex Ms. nescio quo, sub titulo* Assedii è guerre della città di San Leo: *tum autem ex Catalogo generali Sanctorum Italiæ Ferrarii, rem, si ab ovo scrupulosius inspiciatur, omnino non confitiunt, quam monumentis paulo antiquioribus fultri cupeeemus. Id quod sequitur sermo a Clementis Papæ VIII auctoritate desumptum, aliquid diceret, si aliunde quam ex eodem Bistintone derivaretur. Sit interim auctori isti luxus inflat Bernardinus*:

Clemens VIII Viguentiæ. 8 Sed quid plura? Clemens VIII P. O. M. anno quingentesimo nonagesimo nono post mille, una cum Purpuratorum collegio Ferrariam petiit, ac supet ejus ducatum, Ecclesiæ devolutum, peracta feliciter pedum positione, miro accensus est desiderio sacri corporis Feretrani Protectoris visendi. Nec patitur mora, locus enim, ubi Sanctus venerabatur, quamquam reconditus, eum oumquam dimovit nec palustriis, quibus undique circumdabatur ipse tepuit. Ita Bistint. in Vitn psg. 85. Verum, o Pater in Christi visceribus carissime, quid reeum corde volutas de S. Lei corporis immobilitate? Complures etenim validissimæ vites eonrandunt ipsæque laborant ad illud tantillum extrahendum de loco Viguentiæ, sed operam perduot: miraculum quidem nunquam satis laudibus, litteris, monumentisque decorandum! Nonne tibi forsan ae eetenis pie eredendum est, sanctum sibi Viguentiam firmam sedem elegisse? Mirabilis enim Deus in Sanctis suis. Ut optatum tuum etiam in aliis adimpleamus, quæ oobis haud dubia sunt, nunc tibi libentissime aperiemus. Prope cellulam quam in Feliciano Monte sibi Sanctus ereXerat, fons quidam scatebat, sicut & nunc uberrime fesurit io loco sub nomine Val santa. Aquæ fontis hujus, qui modo S. Leonis dicitur, si ab illis, quos febris tenet, hauste putentur, eos interdum pristinæ valetudioi miraculose restituunt.

Antiquioris cultus monumenta, 9 Ex habitis superius, jam sat perspectum habuisti, tum Felicianum Montem, tum civitatem, una enm aree munitissima, quæ super ipsum elevata conspicitur, eodem nomine dici San Leo. Ibi magnum templum videtur a MC constructum, & ejus nomini dicatum. Sub sellis intus erectis, ac singulari majestate quidem ornatis, quibus hemicyclum aræ maximæ seanditur, operculum quoddam sinistrorsum servatur sepulcri cujusdam. Ibi aresiæ litteræ inciæ legnntur, nec non ad latera duæ parvæ cruces seernuntur, exemplo A; a tergo ad imum, ultra erurem magnam ibi sculptam, sunt litteræ, exemplo B.; supra valvas principales ejusdem rempli vel eathedralis duo parva simulaera marmorea videntur, unum dextrorsum, alterum sinistrorsum. Primum haber in sui pectore has ineisas litteras,

MARINUS; secundum vero, LEO.

A Sanctus Leo presbyter peregrinus
Dum vixi, hoc amavi, hoc dixi, hoc scripsi:
Omner dicamus: Deo gratiar semper,
Deo gratias semper, Deo gratias semper. ✠

✠ Hæc requies mea in sæculum sæculi:

I Hic habitabo quoniam prælegi eam. Orate,

Ora-

A B Orate Deum semper, orate Deum semper.
✠ Sancte Leo presbyter,
Ora pro servo tuo
Custantio, & ora pro me
Orathio servo tuo maio. *

so Prima ejus solennitas celebratur Vigueniiæ Kal. Augusti, ac tanta populorum frequentia, tum nationalium, cum advenarum (& præsertim Bononiensium) ut juxta rationem quæ subducitur, numerum circiter duodecim millia hominum fane tetigerit. Celebratur & altera sub die XIV Februarii, ad memoriam illius translationis, quæ quidem sequitur, haud singulari ornatus splendore, sacrificiorum veneratione, ac larga copia munerum accedentium ibi. Quamobrem unusquisque sibi certo persuadere potest, tantam fidelium multitudinem ibi sæpe corporis majestatem indicare. Ad latus chori ecclesiæ Vigeotinæ, quam pagus ille unicam habet, monumentum quoddam exstat marmoreum colore rubeo, in quo defuncta est translatio S. Lei ex Umbria ibi facta ab Henrico II imperatore, ac ejusdem sacri corporis immobilitas, quæ in illo palustri loco secuta fuit. Circa chorum eumdem nonnullæ Sanctorum imagines muto depictæ cernuntur; illarum series ita distinguitur: Hic repræsentatur S. Leo una cum S. Marino ad montium crepidines lapides excidentes; ibi una preces ad Dominum effundentes; alibi a S. Gaudentio Ariminensi episcopo primus ad Ordines promotus. AUCT. J. B. S.

* Forte malo. *Sodalitii magna celebritas.*

Atque hæc hactenus pro suo S. Leo seu Leone auctores Brevandinus: cetera in iisdem litteris contenta ad alios Sanctos pertinent. Nos jam relata sufficere omnino putavimus, neglectis carminibus seu hymnis in Sancti laudem ab Antonio Cerrio & Horatio Leantino compositis, in quibus eadem recinuntur, quæ jam ad nauseam repetita, satietatem attulisse, nemo, opinor, diffitebitur.

B E

DE S. NECTARIO EPISC. CONF.

VIENNÆ IN GALLIA.

Ex Martyrologiis. J. B. S.

SEC. IV. *Sanctum in serie episcoporum Viennensium ordine tertium decimum signat Claudius Robertus in sua Gallia Christiana, sed solo nomine; paucula quæ addunt Sammarthani, apud quos decimus quartus est, haud magnopere Virum commendant, sic enim loquuntur:* Nectarius Vasionensi synodo interfuisse dissignatur ab Adone; sed de eodem Episcopo nihil certi affirmari censent nonnulli. *Atque hic Ado effellitur, dum ita in Chronico scribit:* Florebat & tunc temporis Nectarius Viennensis episcopus, in doctrina fidei eximius: qui in Vasensi illo synodo venerabili primus interfuit, & Patris & Filii & Spiritus sancti unam esse naturam & potestatem, & deitatem & virtutem in Ecclesia publice prædicavit & docuit. *Non eam scribit*

C *Recitat auctor Historiæ sanctæ Viennensis ecclesiæ, anno hujus seculi octavo editæ, S. Nectarium duodecimum numerat, fatcor & candide fassus, de ipsius ac decessoris Claudii gestis nec bilum fide dignum ad posteros promanasse; ut facile conjicias, quousque admittendum sit dandum inferius Saussayi in Martyrologio Gallicano elogium. De cetero* Nectarium *inter Sanctos habendum censet omnino jam dictus scriptor Historiæ Viennensis; quod ex monumentis ipsius ecclesiæ non temere asseruisse existimamus.*

a *Isti autem suffragantur, si non Martyrologia classica aut vetustissima, certe Auctarii Usuardina non modicæ auctoritatis, quibus opinor præluxisse Florarium nostrum Sanctorum Ms., alibi non semel laudatum, dum ita paucis scripsit:* Item Nectarii episcopi & confessoris. *Accedit editio Lubeco-Col. iisdem prope verbis,* Eodem die S. Nectarii episcopi & confessoris. *Tum Grevenus,* Nectarii *nomen, male in* Nectaris *transformans. Demum Castellanus inter Sanctos Galliæ Martyrologio Romano superaddidit,* S. Nectarium *annuntiat. Ast iis omnibus eloquentior Saussayus verba Adonis supra recitata sit in Supplemento suo extendit:* Viennæ, sancti Nectarii episcopi; qui sancto Hilario Pictavensi coætaneus, arctitæ Gallicanæ ecclesiæ præfuit, magno solatio fuit. Fortitudine enim fidei, Arianos Christi hostes, & piorum persecutores, strenue oppugnavit & repressit, tuendæque Christi hæreditatis causa, Vasatense concilium, conscio Julio Papa, collegit, latisque ibi legibus sacris præcipuum robur indidit; deinde confectus sanctis laboribus, æternam abiit ad requiem. *Una hic adjici potest Ferrarii observatio, quod se in Tab. Viennensibus animadvertisse asserat, natalem S. Nectarii in ecclesia Viennensi non recoli; nempe singulari Officio. Verum & de aliis Viennæ & alibi id dici potest, tametsi ut vetustissimi Sancti agnoscantur.* quam cultu vetus est.

F

A D

DE S. EXUPERIO EPISC. CONF.

CORBOLII IN AGRO PARISIEN.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

J. B. S.

DE GESTIS, CULTU, TRANSLATIONIBUS ET MIRACULIS.

§ I. Sancti ætas, gesta & cultus apud Baiocenses.

SEC. V.

QUem hic Corbolii tribuimus celebrem fanctum Epiſcopum, collegiatæ iſtic eccleſiæ totiuſque oppidi patronum, is eſt primus Baiocenſis in Neuſtria B *Sancti ætas ſeu Normannia antiſtes* Exuperius, *diverſis iſtic nominibus cognitus, ob Normannorum infeſtationes Corbolium, ubi Gallice* Spire, *ſeu* Spirus *appellatur, tranſlatus; ut pluribus dicemus, ubi quæ ad ipſum ejuſque ſedem pertinent, paucis præmiſerimus. Paucis, inquam, nam poſtquam omnia ſtudiose evolvi quæ in Legendis, tum editis tum Mſs. circumferuntur, ea pridem ſic a Majoribus eventilata inveni, ut plane ſuperfluum ſit, eadem hic denuo ad incudem revocare. Habes igitur quæ ad primos Baiocenſes epiſcopos pertinent, operoſius eruderata ad* XVI *diem Maii, ubi de S. Regnoberto, ſancti hujus* Exuperii *diſcipulo & ſucceſſore omnia plane dicta ſunt, quæ hic ferme ad verbum recudi poſſent, ſi iſtic ſatis & abunde explanata editaque non eſſent: quibus nihil oppoſuit nuperus Baiocenſis eccleſiæ hiſtoricus Hermantius in opere Cadomi edito an.* 1705, *quod magnopere expendi aut refutari mereatur; ſaltem quod ad* S. Exuperium *ſpectet, cujus latitia non videmus magis ad finem ſeculi ſecundi, quam ad S. Clementis tempora revocari poſſe: ut hic etiam militent argumenta iſtic adducta adverſus præteritam Baiocenſis eccleſiæ antiquitatem.*

C *a Vulgo notum eſt, abſumptis per feralem Nor-* *ad ſer. 3 re-* *mannorum invaſionis direptionesque antiquis omni-* *ducitur.* *bus, ſi quæ olim exſtiterant, primorum Galliæ eccleſiarum monumentis, id plane invaluiſſe, ut ſibi licitum putarint ſequentium ſeculorum ſcriptores, prædicata ſibi religionis principia primis Chriſti Apoſtolis quam proxime certatim aſſerere; ut adeo non dubitaverint Baiocenſes, quin primus eorum epiſcopus* S. Exuperius, *ſi non ab ipſo S. Petro, ſaltem a S. Clemente ad ſe miſſus dicendus eſſet. Tum vero geſta varia & miracula exornata ſunt, quæ ita temporibus convenientia cenſebantur; ſic tamen ut verum iſtarum peritis facile obſervent, ea omnia ſic excogitata eſſe, ut nec cum primorum Eccleſiæ ſeculorum hiſtoria, nec cum temporum ratione compoſ ſatis poſſint, niſi ſerius epiſcoporum Baiocenſium ita ordinetur, ut ſingulis primis epiſcopis annos vitæ ferme centenos, quin & totidem regiminis tribuere oporteat, aut ſingere vacationum integra ſecula. Longe verſimilius cenſuit Papebrochius,* Baincaſſini epiſcopi tua initium ad quarti ſeculi finem reſtitisse, quando etiam Abrincenſis, Conſtantienſis, Lexovienſis & Sagiensis in eadem regione eccleſiæ primos ſuos epiſcopos videntur accepiſſe. *Hæc de* S. Exuperii *ætate, cujus adeo obitum ad ſeculum* V *revocandum cenſuimus.*

E *Alterum vi-* *ces ſuppleat*

3 *De geſtis porro quid ſatis inter primum ſeculo* XI *aut ſerius narrari poterit, non eſt ſatis promptum perſpicere. Ex Legendis & Mſs. propriis Sancti lectionibus ea collegit* Sauſſayus, *quæ ut omnium vices ſuppleant, hic nec probanda, ſed tamen deſcribenda ſuſcipimus. Ita ipſe ea ſenſu ſuo loquitur:* Baiocis in Normannia, ſub ſecunda Lugdunenſi, S. Exuperii epiſcopi & confeſſoris perinſignis; qui a S. Clemente Galliarum præcipuo in Chriſto proſectore, in has auras delegatus, ad fidei flumina diffundende, totus cæleſtibus deſideriis incenſus, plenuſque ſuperni chariſmatibus, hos populos, quibus illuxit divina caſtimonia & doctrina, veri unicique numinis agnitionem & redemptoris liberalem beneficentiam ac ſalutarem cultum invexit, fanaque eccleſiis commutans, virtute indutus divina, morbos ſanitate, inſaniam manſuetudine, ſerociam patientia, vitia virtutibus, fide perfidiam, atque quævis piis votis ſe niſibus obvia oppoſitaque mirifice ſuperavit: in oratione aſſiduus, vigiliis intentus, carnis afflictione diſtrictus, ebrietate diſtantus, atque eum in omnibus irreprehenſibilis, ſic in cunctis perfectus, ut auctoritate apoſtolus, ſapientia angelus, ſignis & virtutibus prophrta, virque plane divinus, & voluntatis F Dei ac gloriæ præco ſe interpres dignissimus paſſim a quibuſque crederetur.

4 Numquam ipſe quæ ſua erant quæſivit; ſed *Sauſſayi* majeſtatis æternæ beneplacita toto corde complexus, quæ ad Chriſti glorism vergerent, hominumque ſalutem, ſolummodo procuravit. Cum autem ſementis Euangelii plurimam copiam excitaſſet, diruta pſeudonominum ſimulacra, in Dei viventis cultum Deiparæque Virginis honorem ædiculam Baiocis conſtruxit & ſacravit: ubi quotidie tremenda myſteria percelebrans, atque vitæ æternæ enuntians præcepta, uno die ſeptem energumenos, quos crucis ſignaculo munivit, dæmonis ab infeſtatione libevavit. Quo miraculo quingenti infideles ad Chriſti obſequium fideique profeſſionem pertraxit. In quibus emicuit Renobertus, quem divinæ gratiæ muneribus repletum, ſeriſque ordinibus initiatum, ſibi ex ſuperna inſpirationis aſſiatu ſucceſſorem deſignavit. Sicque tandem exacto feliciſſime paſtoralis villicationis decurſu, Vir beatus modica pulſatus febre, placida morte ad æternæ vitæ gaudia & præmia meritorum, poſt ſuſceptæ præſidia ſalutis, emiſſaque majeſtatis divinæ præconia emigravit. Cujus corpus caſtiſſimum a ſucceſſore Renoberto maximo cum honore in declivi montis ſepulcrum eſt,

ubi

A tibi deinde coruſcantibus gloriuſi ſpiritus inſigniis, eccleſia in ejus venerationem fuit extructa.

In quo tabe ſignatur tranſlatio.

5 E qua poſtmodum, furentibus Danis, pignora ejus ſacratiſſima, una cum oſſibus S. Lupi (qui tertius ab eo ſedit antiſtes) ad caſtrum Corbolium ægri Pariſienſis translata, atque in hunc uſque diem, in proprii numinis auguſtiſſima baſilica aſſervata, ut perenni miraculorum gloria, ſic perpeti fidelium reverentia perfruuntur. *Quæ de ſacri corporis translatione hic memoratur Sauſſayus, deque ſingulari apud Corbolienſes veneratione, paulo infrius ea inſtituta deducemus. Hic de vetuſto apud Baiocenſes cultu agendum eſſet, ſi qua in antiquis Martyrologiis noſtri S. Exuperii exſtarent memoria, quam in his, quæ Cloſſica vocamus, naſquam, quod hic maxime mirandum eſt, ſignatam invenimus. Neque tamen dubitari poteſt, quin ejus ſepulcrum ſummo in honore Baiocis habitum fuerit, cum prisci Sancti ſolennitate, quæ ſenſim ita accrevit, ut hodie ſiſto duplici primæ claſſe cum octava, & etiam in vltimis urbibus celebretur*, teſte *Hermantio pag. 9*, B *ubi & antiquos hinc verſus imagini ejus ſubſcriptos refert:*

Primitus hic paſtor templi fuit hujus & auctor,
Catholicamque fidem Northmannis attulit idem.

Corbolii annuntiatur Sanctus.

6 *Porro antiquiſſima quæ in Uſuardiis codicibus reperitur* S. Exuperii *commemoratio, ea ex Tornacenſi accipitur, inſcripta nimirum poſt tranſlationem Corbolitenſem, cum ita expreſſiſſime annunciatur:* Caſtro Corboilo, ſancti Exuperii epiſcopi & confeſſoris, cujus corpus perſecutione Danorum a Redonis civitate (*opinor, velle dicere* a Baiocenſi) *fugatum*, atque *a* Galliarum incolis honorifice receptum, in prædicto loco affectu magnæ devotionis colitur. *Breviar. Crotulenſe*: Caſtro Corbeilo, S. Exuperii confeſſoris, *quæ poſtea etiam a Molano ſecuta eſt, deſcripto etiamque citati codicis Tornacenſis elogio. Aliter prius ſcripſerat Grevenus*; Exuperii epiſcopi Baiocenſis & confeſſoris. *Canſius in ſuo Germanico Molanum hic potius quam Grevenum ſecutus eſt. Locum primitivum præter ceteros diſtinctiſſime expreſſit auctor Florarii noſtri Sanctorum Ms., dum ita ſcripſit*: Civitate Baiocas; ſancti Exuperii C epiſcopi & confeſſoris. *Ceterum ita modo opus non eſt adjamentis, ut cultus Baiocis æque ac Corbolii ſolennissimæ* S. Exuperio *aſſeratur: præterquam quod teſtatur Hermantius, multis aliis locis in Rothomagenſi provincia templa, ſacella & altaria ipſi ſacra rubiberi; adeo ut etiam Pariſiis & Antiſiodori ejuſdem in Officiis habeatur commemoratio: illic forte ratione ſacrarum reliquiarum, quæ in ſancta capitia aſſervari dicuntur; hic ob perpetuam ſocietatem inter ambas eccleſias Antiſiodorenſem & Baiocenſem pridem initam hodieque perſeverantem.*

qui in eas fide Baiocenſis etiam colitur.

7 *Supereſt ut de* S. Exuperii *ſepulcro ejuſque veneratione ea ſubjungamus quæ a laudato jam Hermantio ſuggeſta ſunt. Narrat is pag. 6*, S. *Ragnebertum, dignum utique tanto præceptore diſcipulum, ſancto Magiſtro non procul ab urbe in monte Fauno monumentum lapideum procuraſſe eo loci, ubi fidem gentilibus annuntiare coperat, qui ſubinde Montis templorum appellationem ſortitus ſit. Ibi nimirum ædem ſacram Magiſtro eccleſ Ragnobertus, quæ ſubinde frequentiſſimo totius populi ad eam in morbis aliiſque neceſſitatibus recurrentis tranſitu, innumeriſque miraculis celeberrima creditur eſt, etiam aliorum epiſcoporum ſepulturæ, ubi adeo templa plura erecta ſunt, unde moris nomen indi-* AUCT. *tum. Quievit iſtic Sancti corpus, donec Baiocen-*]. B. S. *ſes, extracta celebriori eccleſia, ſacrum corpus e priore tumulo elevandum eoque ſolenni ritu transferendum tranſtulerunt, quæ prima dici poſſit tranſlatio, cujus memoria aliqua agitur XIV Julii, eratque iis ſeculis ſatis recepta Sanctorum canonizatio. Secuta ſunt poſtmodum luctuoſiſſima ea tempora, quibus Daniça rabies maxime in Sanctorum ſepulcra, ubi theſauri recondi credebantur, ſævire ſolita, eo Baiocenſes impulit, ut ſacra pignora in tutiora loca tranſtulerint; quod frequenti paragrapho ea Corbolienſi hiſtoria paulo diſtinctius erit explicandum. Id vero etiam memorabile, tanto in honore ſervori locum iſtum, ubi corpus olim cum aliis Sanctis depoſitum fuit, ut uſque hodie religioſi, aliorum hominum cadavera iſtic inhumari, perſeveretque adeo perpetua ibi in ſanctum Apoſtolum & numquam obliturada veneratio.*

§ II. Translatio in Franciam, ac demum Corbolium, ubi ut ſingularis patronus E ſolemniſſime colitur.

Deſcribitur tranſlatio

ID *hic primum notandum, quod ſupra inſinuavimus, Sanctum Corbolii non* Exuperium *appellari, ſed vulgari nomine* Spire *ſeu* Spirum *aut* Spirium, *atque, ut monet Hermantius pag. 10, etiam alibi* Suſpirium, *aut aſſini aliqua inflexione* Suuſpirium de Baiocis. *Utrumque autem nomen efformaverit idem ipſe intelligitur* S. Exuperius, *cujus ſacrum corpus tum altero* S. Lupi, *tertii, ut volunt, poſt ipſum ſucceſſoris, Danorum Neuſtriam inundantium furori creptum, in tutiores partes, ad regni intima tranſlatum fuerit; quemadmodum ea vetuſtis monumentis fuſius deſcribit Joannes Bocquetus, regalis eccleſiæ Corbolienſis canonicus in opuſculo Gallico* Du Vitis, translations & miraculis ſanctorum Exuperii & Lupi, *Pariſiis edito an. 1607. ubi ea veteri eccleſiæ ſuæ Legendario Ms. pag. 32 hiſtorica erudite in hunc modum:* Poſt multa annorum curricula quidam fideles, F in cœnobio S. Exuperii famulantes, venerabiles tam ipſius quam beati Luponis reliquias, ob tyrannicidam iuſeſtantium Normannorum inde abſportantes, & in quoddam caſtrum, nomine Paludellum, eo quod ſit paludibus, ſcilicet lutoſis Ixoniæ fluvuis, abſitum, transferentes, gemmum ibi theſaurum repoſuerunt &c.

Paludellum & Corbolium

9 *Hæc primæ in Galliam tranſlationis paulo brevior deſcriptio: tui & aliam ſubjungit de Sancto ipſo plura memorantem, ea recepta, quam dixmus, Baiocenſium traditione, quæ ſic habet:* Glorioſus antiſtes, Baiocenſium primos pater, Exuperius, beatiſſimi Papæ Clementis diſcipulus, & ejus imperio ad Neuſtriam tranſmiſſus convertendam, fuit nobili ortus proſapia; ſed pulchritudine vultus & fidei ſanctitate nobilior G poſt multos ad Domini noſtri Jeſu Chriſti ſeminam mandatorum cuſtodiendam eruditos ubique populos, & felicem tranſitum hujus mundialis machinæ, ad Patrem miſericordiarum migravit. Tranſlatio autem ipſius beatiſſimi patris Exuperii facta eſt poſt multos elapſos annos, Normannis vocabile cœnobium Sanctorum infeſtantibus, per quoſdam venerabiles cœnobitas, qui tam ipſius quam beati Luponis (quem Lupum nominant)

AUCT. J. B. S. pratinſas Paludellum detulerunt reliquias &c. *His accedit ex annalibus expreſſior epocha*: Anno Domini DCCCLXIII dicitur eſſe tranſlatum corpus ſancti Exuperii apud Corbolium de urbe Bainceni, & primo apud Paludellum villam ſuper Evonam, & poſt apud Corbolium, ubi nunc, id eſt anno Domini milleſimo trecenteſimo quinto decimo, & decimo octavo, & decimo nono moltis & mirandis claret miraculis.

a comite Haimone *De miraculis quibus claruit S. Exuperius; atque etiam S. Lupus poſtquam ſacra corpora Paludella Corbolium tranſlata ſunt, fruſtra inde diſtinctorum quæſivi notitiam; quæ aut quanta patrata fuerint dum Paludilli quieſcerent, memoriæ proditum non invenio: id tradit Bocquetus, poſt caſtri iſtius everſionem, non exiguam ſimul amborum Sanctorum venerationem; ſed ſacellum rectum fuiſſe to, ubi ante depoſita ferant, loca, in parochia Ballincurtiana diœceſis Senonenſis. Porro dictajam Paludella Corbolium tranſlatio hoc modo in Legendariis deſcribitur*: Cum poſt longum revoluti temporis ſpatium, neſcio qua ſubortæ occaſione, vel potius B occulta divini conſilii diſpenſatione, eidem caſtro quidam præpotens vir Chriſtianiſſimus, Haimo nomine, grande admodum devaſtationis damnum intuliſſet, ipſe cetera quæque deſpiciens, & melioris prædæ lucrum deſiderans, illos deſideratos & deſiderabiles ſuper aurum & lapidem pretioſum theſauros, auctu pietatis, non præſumptione tyrannidis, inde ſuſtulit, & in ſuburbium caſtri ſui Corbolii magno eum gaudio & laudibus altiſonis tranſtulit; cujus etiam dimidium bonorum in eadem hora Sanctis Dei confeſſoribus cenſualiter & perenniter aſſignavit; in qua videlicet ſuburbio, ad conſtruendas Sanctorum reliquiar, conſtruxit eccleſiam ſub nomine eorum, depurans ibi duodecim canonicos, juxta ecclesiaſticam & imitabilem numerum Apoſtolorum, qui ſcilicet principes populorum & domeſtici Dei una cum ſanctis Exuperio & Lupone eidem Haimoni & omnibus templum vel ſuffragia ipſorum fideliter & devote requirentibus, tam eccleſiaſticorum quam gloriam impetrent beatorum &c.

unde cultus ibidem principia C *Hæc ſingularis in oppida Corbolienſi S. Exuperii cultus principia ab Haimone religioſe poſita: de quo hæc narrantur*; *anno nimpe* 957 contigit Dei diſponente judicio ut ennus Corbolii caſtri, nomine Haimo, ad limina ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, orationis gratia Romam pergeret, ibique in eodem itinere finem hujus vitæ acciperet &c. *Magnifice ei parentatum eſt, eccleſiamque marmoreum monumentum, cujus etiam hodie procul dubio exſtant veſtigia, ſaltem inſcriptio, qua fundatoris iſtius eccleſiæ titulus ei diſerte aſſeritur. Comitis iſtius demortui viduam duxiſſe dicitur Rirhardus aliquis, cui facceſſit comes alius, Buccardus nomine, miſericors & ipſe ſanctorum* Exuperii & Lupi *cultor, fautorque inſignis inſtituti ab Haimone canonicorum collegii, cujus egregium poſter ſeculum exſtat enimvero in eam eccleſiam munificentiæ argumentum, ab ipſomet tunc Francie rege Philippo, a multis epiſcopis, & a præcipuis regni optimatibus confirmatum, cujus ſubſtantiam hic producere operæ pretium dunt, cæteris formulis & annexis ſubſcriptionibus omiſſis, quæ in citata jam non ſemel hiſtoria legi poſſunt*:

anſa diplomatis regis Philippi 12 Omnibus igitur ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis, præſentibus ſcilicet atque poſteris, innoteſcat, quod noſtri caſtelli proceres & optimates, pari conſilio & ſimili voto noſtram præſentiam adierunt, obnixe poſtulantes ac ſupplices deprecantes, quatenus eccleſiam duodecim Apoſtolorum D & beatorum confeſſorum Exuperii & Lupi, in eodem videlicet Corbolin ſitam, ab anteceſſoribus noſtris antiquitus conſtitutam, & diverſarum rerum commoditate admodum ditatam, ad extremum vera quibuſdam tyrannica pervaſione pene deſolatam, & pravis uſibus pererſiſque occaſionibus undique circumventam; liberam & immunem ab omni injuſta poteſtate & iniqua dominatione, ſub litterarum teſtamento, annodo efficere curaremus. Quorum petitioni tam juſtæ & rationabili libentiſſime acquieſcentes, pro noſtræ parentumque noſtrorum animarum redemptione, ab ipſa eccleſia ejuſdemque canonicis omnem injuſtæ dominationis infeſtationem removemus. Clauſtrum inſuper, ibidem antea non habitum, ſicut fidelium noſtrorum hortatu precibuſque deſignavimus, eiſdem canonicis immune habendum & ſine ulla inquietudine in perpetuum concedimus. Tali tenore, ut neque nos, neque ſucceſſorum noſtrorum aliquis, neE qoe ejuſdem loci abbas, ſive ulla cujuslibet dignitatis perſona, in ipſa eccleſia, ſive in ipſis canonicis, vel in clauſtro, aliquam dainceps injuſtam poteſtatem exercere præſumamus ..... Actum Pariſius anno ab Incarnatione Domini MLXXI ..... Ego ipſe rex Philippus & Buccardus Corbolienſis comes hanc chartam manu factam corroboraeimus &c.

atque item Ludovici Craſſi 13 *Cum vero deinde ſub initium feruli* XII *dominio regio annexum fuiſſet Corbolium, non minori benevolentia oppidi eccleſiam, nec minori reverentia ſanctos* Exuperium & Lupum *proſecutus eſt rex Ludovicus, cognomento Craſſus, anno* 1118 *cum Adeleide regina, vel oppidanos ipſos multis muneribus extimendo libenterque; quo factum eſt, ut præfata eccleſia cum ſanctis ſuis mirum in modum illuſtrata fuerit. Ea diplomatis medullam*: Ego igitur Ludovicus, Dei miſeratione providentia, in regem Francorum ſublimatus, notum fieri enim tam futuris quam & inſtantibus, quoniam ſerenitatis noſtræ præſentiam adiens domnus venerabilis abbas eccleſiæ beatæ Mariæ & beati Exuperii Corbolienſis, totuſque earumdem eccleſiarum communis conventus, humiliter deprecantes, quatenus ob remedium animæ noſtræ prædeceſſorumque noſtrorum, præfatarum eccleſiarum tertiam, a miniſtris & ſervientibus F noſtris illicitis exigiis, variiſque vexationibus afflictam, ab ipſorum impulſionibus in perpetuum liberaremus. Quorum petitioni benigne acquievimus, hoc eis benevolentiæ & caritate ſuperaddentes, ne ulterius in eorum præmiſſatum eccleſiarum terram, ubique ſit, rallias, initas & demandas, nec exactiones aliquas, eal per nos vel per noſtros miniſtros exerceamus; verum homines in eadem terra commorantes, liberi & quieti permaneant &c. Actum Pariſius anno ab Incarnatione Verbi MCXVIII.

inde regii favores alii 14 *Ne hic ſingula enumerem, quæ fuſius recitat laudatus Bocquetus, ſe arcuerunt favores regii, ut titulo regalis eccleſiæ ornata, etiam regies principes inter abbates ſuos ſerulaset ſeu decanos numeraverit, Præterea hic etiam controverſiam ſub finem feruli* XII *ſubortam de procuratione quinquaginta ſolidorum epiſcopo Pariſienſi perſolvenda, ſi Corbolium .... die feſtivitatis S. Exuperii, prima ſcilicet die Auguſti in eadem eccleſia divina celebrationis advenerit, quæ tranſactio rum reteris privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, favoribus eccleſiæ Corbolienſi conceſſit, a Cœleſtino Papa III egregie confirmata eſt* Kalendis Februarii

A rii MCXCVI, ut ex additis ibi diplomatibus diſtinctius intelliges. Tum vero ſolennitates celeberrimae Corbeiii habitae anno 1117, dum ſacra corpora ab humilibus loculis, in quibus per multa tempora quievarant, in vaſa nobiliora jucundius ſolemniuſque translata ſunt. Ex quo tempore ſuus fuit annus feſtivitati Dominicae v poſt Paſcha, quae lugenti hominum concurſu ad decem dies quotannis protrahitur. Additur & ſolennis dedicatio eccleſiae ejuſdem S. Exuperii facta anno 1437, x Octobris, ut habes ex teſtimonio addicto pag. 58.

& peculiares ſolennitates.

13 Ut pauris complectur ſolennitates omnes, quae ad ſolam Sancti gloriam poſthumam ſpectant, notatur pag. 80 alia capſae renovatio facta anno 1434, ac demum pag. 83 refertur longam inſtrumentum quo poſtiſſimum deſcribitur ultima eaque ſa- AUCT. lemniſſima translatio corporis S. Exuperii in novam J. B. S. argenteam auro & gemmis ornatam anno 1619, quae rurſus facta eſt Dominica poſt Aſcenſionem Domini, utpote celeberrima ea annua Sancti ipſius decendiali feſtivitate, dum capſae ea ſupervis ſuis loculis demittuntur circumferunturque ab ordinata iſtic devota confraternitate, innumero prope per id tempus hominum multitudine quotannis Corbeium confluente, ob theſauros caeleſtes quibus devotiſſimos illos ſanctus Exuperii clientes terraeſque ad tamdem celebritatem concurrentes munifice cumulavit Gregorius XV anno 1621, cujus Breve refertur a pag. 89. Hic ſubjungentur miracula, ſi Corbeienſes cunctis inſtantiſſimas meas precis non reſpuiſſent.

DE S. SEVERO PRESB. CONF.

IN NOVEMPOPULANIA GALLIAE.

B

Ex S. Gregorio Turonenſi. J. B. S. E

CIRCA AN. D.

IGnotus plane eſſet ſanctus hic Severus, niſi ipſum Turonenſis Gregorius celebraſſet libro de Gloria confeſſorum capp. 50 & 51; imo hic praetermitteretur, niſi certiſſime conſtaret, ejus feſtivitatem hoc die ſolennitur recoli, ritibus Sauſayo, Caſtellano & aliis; quamquam in Martyrologiis, non ſolum antiquis, ſed etiam recentioribus ejus memoria omnino praeterita ſit. Eum Sauſayus in Supplemento Martyrologii ſui Gallicani ſic ſignavit, ut laudatum S. Gregorium non ſatis conſuluiſſe videatur. Ex ejus verbis: In agro Tarbienſi, S. Severi abbatis in monaſterio de Roſtagno, cujus patronus eſt, hodie ex beati tranſitus cultu annuo celebris. Ubi advertes, perperam ei tribui abbatis titulum, ut qui ure monachus umquam fuiſſe feratur. Rectius eſt & ad mentem noſtra Caſtellani annuntiatio huiſmodi: In comitatu Bigorrenſi, S. Saveri, Saxirrenſis & alterius parociae, ſex inde leucis diſſitae, parochi, ab eleemoſynis praecipue a S. Gregorio celebrati, cujus ſacrae reliquiae in coenobio Roſtagnenſi honoratae, & ipſi & oppido, circa illud exunto, appellationem iudiderunt.

A Caſtellano diſſimulatum, eſt,

C

a Ruinartio illuſtratus.

2 Regio illa, toties in Actis noſtris, & expreſſius ad 1 Maji, ubi de S. Juſtino, memorata, hic rurſus deſcribenda non eſt: ea ſolum occurrant obſervanda, quae ad S. Gregorii narrationem capiendam conducere poſſe videntur; ubi accuſat ultimus editor Ruinartius, fuiſſe qui hunc Sanctum non recte confuderint cum Severo Sulpitio, S. Martini diſcipulo. Quod in brevi Vita, inferius danda, fuſius praedicatur miraculum, ſic idem elucidat Ruinartius: Et quidem, inquit, lilii revireſcentis miraculum apud ſe praetatum probant loci incolae, non ea veteri ſolum traditione, ſed etiam quod ſculptum fuerit ſuper veterem conchan, in qua ſacrum beati Viri corpus, poſt primam ejus elevationem, nutia annos DCC depoſitum aſt. Idem S. Severi corpus combuſſerunt Calviniani anno MDLXXIII. Monaſterium vero hactenus ſubſiſtit Ord. Benedictino ſub Congr. S. Mauri addictum, ubi S. Severi feſtum celebritur 1 Auguſti. Obſervat praeterea, binas Miſſas ab uno presbytero ſingulis Dominicis dictas fuiſſe, ac demum morem antiquum, primis Eccleſiae ſeculis, aedes ſacras ac ſepulcra Martyrum illis adornandi, quod aliis exemplis ab eodem confirmatur.

3 Id modo hic reliquum eſt, ut initium elogii Gregoriani, cum praecedenti capite connexi, ſic exponatur, ut quid ſanctus ſcriptor dicere velit, paulo commodius queat intelligi. Sic caput illud ſuum 50 orditur: His urbe & termino ſociatus S. Severus egit autem priori cap. 49 de ſanctis Juſtino & Miſſino, quorum alter infra terminum Beotritanae urbis in vico Sraiacenſi quieſcat, alter apud Talum vicum ejuſdem territorii. Quae omnia cum jam ad dictam primam diem Maji in Actis noſtris explicata ſint, hic ſatis ſit indicaſſe, ſic initium hujus elogii formari poſſe: Infra terminum Beotricanae ſeu Bigorritanae urbis S. Severum presbyterum ordinatum, ibique in eodem vico Sraiacenſi, cuculi ſeu paſtoris munere egregie functum, quod ſatis acturate expreſſit Caſtellanus. Ea igitur omnia, quae laudatus S. Gregorius de noſtro tradit jam dictis capp. 50 & 51, quibus quod addamus, nihil omnino ſupereſt. Sic igitur incipit: *Explicatur S. Gregorii tranſitus.*

F

4 His urbe & termino ſociatus S. Severus, & ipſa presbyter ordinatus, nobili ſtirpe progenitus. Nam in rure domus Sexciacenſis, quod in ajus ſeſſione ſubſiſtebat, eccleſiam aedificavit: aninde iterum in alia villa aliud aedificavit templum Dei, utrumque tamen Sanctorum taliquiis cummunivit. Cum autem dies Dominicus adveniſſet, celebratis Miſſis uno in loco, ad alium pergebat. Erat autam inter utraſque eccleſias ſpatium quaſi millium viginti: hoc ei erat opus per ſingulos Dominicos dies. Factum eſt autem quadam Dominica, dum hoc iter teneret, & velocius corripedem ealce verberans properaret, caput ejus ramus maſpoli arboris percuteret. At ille injuriam ſentiens, ait: Areſcera rajubeat Deus, cujus nutu de terra egreſſa es; & anteſtitum uruit arbor uſque in ipſa virtutis ſua radicibus. Ille vero aeeedens quo ibat, celebratis ſolemniis, fuit in eodem loco aribus diebus. Quarta autem die regreſſus, eam vidiſſet arborem aridam, ait: Vae mihi, qui in amaritudine cordis maledixi huic arbori! Et aeca enim, quaeliter *ex quo ſola*

AUCT. liter aruit. Et deſcendens proſtravit ſe ad radi-
J. B. S. ces ejus, & ait ad Dominum : Deus omnipo-
tens, cujus nutu omnia gubernantur, cujus im-
perio non nata creantur, erecta virunt, mortua
reformantur: cujus ſalubre præceptum tenentes,
vivere nos poſt mortem corporis hujus eredi-
mus per futuram reſurrectionem ; tu præcipe,
ut revireſcat hæc arbos, & ſit ſicut antea. Et
ſtatim quaſi per aliquam vecarum diſpoſitionem,
humor a terra conſurgens, per totos arboris
patulæ ramos uberi irrigatione diffunditur, la-
xanſque nodos aremes, prorumpentibus ſuliis,
revixiſſe ab adſtantibus eſt mirata.

datum olim gratiæ. 5 Magna enim illi fuit virtus ac eleemoſyna; ita ut, ſicut ſuperius dictum eſt, de domibus ſuis eccleſias facerer, ac facultates ſuas in eibos pauperum erogaret. In una vero earum ſepulcrum ſunm depoſuit, in quo & ſepultus eſt. Solitus erat namque flores liliorum, tempore quo naſcuntur, colligere, ac per parietes hujus D ædis adpendere. Unde qualis fuerit vita ejus in hoc ſeculo, ita Domino cooperante clarefcit, ut evidentibus nunc prodigiis deſignatur. Igitur lilium, quod diximus ab eo collectum atque in baſilica ſepulcri ejus poſitum, præterenunte tempore, lanatis deorſum florum foliis, arcate coma emarceſcit, & ita ſiccatum videtur, ut ſi contingatur manu, pereant eo pulverem extemplo reſolvi, totumque annum in hac ariditate perdurat; adveniente vero die, quo Confeſſor migravit a corpore, in radiviva viriditate reſurgit. Videaſque ſuliis paulatim revirentibus, ipſos flores adcolli & ſine ullo aquæ ac telluris humore, in ea ſpecie qua quondam fuerat, renovari: & ſic beatus confeſſor profert novos flores e tumulo, qui eum Sanctorum reliquis ut palma floret in cælo.

DE SANCTIS CONFESSORIBUS

B FRIARDO ET SECUNDELLO RECLUSIS E

IN DIOECESI NANNETENSI GALLIÆ.

J. B. S.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sancti utriuſque cultus, reliquiæ, ætas & Acta.

SEC. VI. DE urbe *Nannetenſi*, ejus agro atque adjacentibus inſulis, poſtquam jam tetigi in hoc opere agendum fuit, operæ pretium non videtur, eo hic denuo repetere. Non æque perninum erit, locum reperire, in quo ambo illi Sancti ſolitariam ſuam vitam ægerint, ita a S. Gregorio Turonenſi epiſcopo deſignatum, ut eum fruſtra bacſernus quæſierim. Sic loquitur in Vitis Patrum cap. 10, quo ſolus ipſe complexus eſt quidquid de utroque Sancto referri poteſt : Fuit igitur apud inſulam VINDUNITTAM urbis Namneticæ : An in ipſamet urbe ? An non in civitatis vicinia ? An non in inſula aliqua inter eas, de quibus agitur XXV Martii, ubi illuſtratus Acta S. Hermelandi abbatis Aindrenſis, hoc initio : Ligeris inter majores Galliæ fluvios, quam interſecat, paucis infra Namnetum urbem milliaribus, in alveo ſuo includit aliquot inſulas, quarum præcipua a S. Hermelando Andrum appellata. Liceat inter minus nobiles connumerare Turonenſis Vindunitram, de qua cum non habuerit editor Ruinartius quod diceret præter hanc notulam ; plerique ed. Vindimittam, Colb. & Bell. infra Vindonitenſem; *pete mihi ignoſci, quod ejus & operam ultra non perdam.*

Nantum de antiquitate loci.

2 *Sit igitur* Vindunitta, *ſit* Vindumitta, *ſit* Vindonitta, *vel, ut ſcribit Colnitur*, Vindinura *locus anachoreſeos noſtrorum Sanctorum, erit nobis inſula aliqua, ſi non in ipſa urbe Nannetica, ſaltem in vicinia ejus ſita, de qua ulteriorem inquiſitionem incolis ipſis, agri ſui peritioribus, relinquimus. Id primum nobis ſtabiliendum eſt*, Sreundellum æque ac Friardum, ut veros Sanctos apud Nannetenſes honorari, tametſi Albertus le Grand, quaſi ſtudioſe effugiat ſancti appellationem Secundello *tribuere, quod imitari principio viſus eſt nuperus Legendiſta Gallicus*, qui tamen ſub finem negare non audet, S. Secundello æque ac S. Friardo *templum in loco utriuſque ſepulturæ conſtructum fuiſſe. In obſervandis diebus obſcuriis ſcrupuloſior Caſtellanus*, S. Friardum *quidem ad hunc diem in inſula Ligeris, quam nominare non audit, collocat*; at S. Secundellum *refert* XXIX *Aprilis* : F *ſatis recte fortaſſe, ut etiam alibi cum Alberto locuntur*; *at nobis non videtur a Martyrologiis recedendum, quæ tametſi paulo recentiora (nam in antiquis ſeu Claſſicis noſtris omnino non ſunt) utramque Sanctum hoc ipſo die, & ſub eadem annuntiatione conſignant.*

In codd. Uſuardin. ſatis ſtabilito ;

3 *Hæc inter antiquiſſimum, quod quidem noverim, ipſum eſt, quod inter Uſuardina a celebri Aquicinctino cœnobio nuncupatum, breviſſime legis in hunc modum* : Item ſanctorum Feuedi (*pro* Friardi) & Secundelli. *Huic proximum eſt Flovacium noſtrum Sanctorum Ms., medio ſeculo* XV, *ut alias non ſemel notavimus, in cœnobio Rubeæ vallis compilatum, in quo annuntiatur hoc modo* : Item ſanctorum Friardi & Seeundelli confeſſorum. *Inde cum tot aliis acceptos auſim dicere ab editione Lubeco Col. ubi pro* Item, *ſubſtitutus* ; Ipſo die, ſanctorum Friardi & Seeundelli confeſſorum, *quæ ipſiſſima eſt Grevenî annuntiatio, omiſſa duntaxat jam dicta utraque particula* : *ſcribit enim* ; Friardi & Seeundelli confeſſorum. *Demum Molanus in prima ſua editione annuntians* ; Secundelli abbatis & Friardi, de quo Gregorius Turonenſis, *oſtendit, niſi multum fallor, ſeſe S. Gregorium, quem citat, in fonte non conjaluiſſe : unde in poſterioribus editionibus rectius & brevius cum citato ſupra codice*

Aqui-

A *Aquicinctino ſimpliciter ſcribit* Friardi & Secundelli.

quærenda in die vectura.

4 *Hæc ſpectant quod Colatius in Annalibus ſuis ad annum 577, num. 30 obſervat in hunc modum:* Molanus in additionibus ad Uſuardum & auctor Martyrologii Gallicani in ſuo Supplemento ad Kalendas Auguſtas meminerunt ſanctorum Friardi & Secundelli, quos amicitiæ conjunctiſſimos fuiſſe, & eremiticam vitam in eadem inſula duxiſſe conſtat. Obſervat nihilominus Albertus de monte Relaxo, ſanctum Secundellum ad Deum migraſſe tertio Kalendas Maias, & S. Friardum Kalendis Auguſtis. Gregorius Turonenſis teſtatur S. Friardum S. Secundello diu ſuperſtitem fuiſſe: *id quod ex Vita mox danda erit quam manifeſtiſſimum. Adde quæ idem Colatius memorat num.* 49: S. Friardus, qui ſolitariam vitam in Vindinita inſula prope Nannetes duxit, colitur Kalendis Auguſtis in Supplemento Martyrologii Gallicani & in Armorica ſancta; illius vero feſtivitas in ſequentem diem transfertur a Nannetenſibus, quia Kalendæ Auguſtæ feſto S. Petri ad

B Vincula ſunt impeditæ. *Id apud Nannetenſes in uſu aliquando fuiſſe, lubenter equidem non audim; at alium ibi hodie ritum ſeu Breviarii ordinem obſervari, ex eo liquet, quod inter propria dioceſis iſtius Officia, jam ab anno 1623 editu, quæ penes nos ſunt, alterutrius Sancti uſquam appareat vel ſola commemoratio.*

Reliquiarum ſanctio.

5 *Porro ſacras tum S. Friardi tum S. Secundelli reliquias in pretio & veneratione fuiſſe, ſatis teſtatur ipſe S. Gregorius, dum miranda narrat quæ in prioris obitu acciderunt, cujus glorioſum corpus, inquit, ſacerdos (S. Felix) ablutum ſecondit in tumulo, opinor, vel in ipſa cellula, quam Sanctus antea incoluerat, & veroſimiliter Socii corpus ſepelierat, vel ſaltem in vicinia; de qua ita loquitur Colatius jam dicto num.* 49: In eo loco, ubi ſanctus Friardus a Felice Nannetenſium epiſcopo ſepultus fuit, hodie eſt parœcialis eccleſia, ipſius S. Friardi & ſancti Secundelli nomine inſignis, ut in Breviario Nannetenſi legitur. *Si ad manum eſſet citatum Breviarium, forte & alia ibi legerentur, quæ obſcurioribus etiam lucem aliquam præferrent, neſque una docerent Colatium hæc commixtare cum iis, quæ ſub elogii ſui Gregoriani finem*

C *non ſatis diſtincte tradit ſuprodictus Sanctorum Armoricanorum collector Albertus de monte Relaxo, dum ait:* S. Felicem Nannetenſem ejuſque clericos celebraſſe S. Friardi exſequias, ſacrumque corpus tranſtuliſſe in eccleſiam da Preſua, ubi ipſum ſepultum fuit, torqua miraculis claruit, ut hæræ ejus reliquiæ e terra poſtmodum lesuræ, partim in templo ab eo (opinor S. Felice) fundato manſeriot, ubi Sanctus loci patronus eſt, partim in cathedralem eccleſiam Nannetenſem tranſlatæ fuerint.

Reliquiarum translatio.

6 *Aliter & paulo elusius, noſtio an verius, loquitur Legendiſta Gallicus, dum refert reliquias* S. Friardi (*addere poterat, ut fallor, & S. Secundelli*) *diu poſt obitum, e prima ſepultura levatas tranſlatasque in Beſnay; ubi natum ipſum* S. Friardum *aliqui contendunt, hodieque ut ejuſdem eccleſiæ patronum colit. Tria hic concilianda ſunt.* 1o. *Locum, in quo S. Friardus primum a S. Felice ſepultus eſt, præcialem hodiedum eccleſiam aſſa,* S. Friardi & S. Secundelli nomine inſignem. 2o. *Sacrum corpus ab ipſa S. Felice* in Beſnay *delatum* ibique ſepultum. 3o. *Reliquias Sanctorum* diu poſt obitum a prima ſepultura levatas, *ne tunc demum* tranſlatas in Beſnay. *Quæro igitur, utrum* Beſnay *ſeu* Beſne *in ipſa inſula ſitum ſit, ibique adhuc pars ſacrorum corporum hodieque honoretur; an forte inde remotum atque in continenti; ut jam in inſula nullum ritus veſtigium ſuperſit? Verum hiſce diutius immorandum non video; ſit eccleſia de* Beſnay *eadem cum illa, quam alt Colatius parœtialem eſſe ipſo* S. Friardi & S. Secundelli *nomine inſignem; ſit diverſa: accuratius ipſa diſpicium qui locis ignobilibus vicinatores ſunt. Neque de Sanctorum ætate aut geſtis diſputandum; de illa ſatis veroſimiliter ſtatuit Colatius loco jam citato; de his porro teſtem habemus S. Gregorium Turonenſem, cujus verba retuliſſe ſat erit. En hic paucis quæ de nativitate & obitus anno apud illum leguntur:* AUCT. B. S.

Non forte certa ætate.

7 Gregorius Turonenſis in libello, quem de Vita S. Friardi ſcripſit, teceoſet ejus mortem die Dominica ſub Felicis epiſcopi pontificatu, poſt obitum Clotarii regis: unde colligimus, eam neceſſario contigiſſe, currente per menſem Auguſtum littera Dominicali C, vel hoc anno, vel anno Chriſti quingenteſimo ſexageſimo ſexto; ſed ut præſentem annum e duobus eligamus, hanc ratio ſuadet, quod apud Gregorium Friardus videtur annos plures quam quioque poſt

E Clotarium vixiſſe. In Breviario Nannetenſi dicitur ætate jam provectus; & natus eſt anno Chriſti quingenteſimo undecimo, ſi fides habetur auctori Armoricæ Sanctæ. *Alberti imperitia chronologica, quam in Commentario de S. Felice Nannetenſi ad vita Julii toties corripimus, hic etiam merito taſtiganda eſt, dum pro ſua mera arbitrio* S. Friardi *obitum differt ad annum 582, quo fruſtra ipſi ſubaudum fuit, ut a Auguſti cum die Dominica combinaret. Reſtat modo S. Gregorii Turonenſis elogium, quod Sanctorum noſtrorum Vitam appellabimus.*

V I T A

Ex S. Gregorio Turonenſi,

Lib. de Vitis Patrum cap. 20.

Dei adjutorium ſanctus Friardus,

MUlti variique ſunt gradus, per quos ad cœlorum regna conſcenditur, de quibus, ut opinor, & David dicit; Quis aſcenſus in F corde diſpoſuit. Accipiuntur ergo hi gradus, divarſorum operum ad cultum divinum proſectus, & nullus in his greſſum figere poteſt, niſi fuerit, ſicut ſæpe teſtati ſumus, Dei adjutorio provocatus. Sic enim Pſalmographus in illo mediæ præfectionis gradu loquitur, dicens: Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam. Quod adjutorium, non modo Martyres, verum etiam & illi, quos ſacræ vitæ robotavit auctoritas, jugiter inquirentes, ad hoc quod ſatis deſiderii ſpiritalis promebat, alacres pervanerunt. Nam ſi ad martyrium meus accenſa eſt, hujus adjutorii opem popoſcit Martyr, ut vinceret: ſi jejunii obſervantiam adhibere ſtuduit, ut ab eo confortaretur, afflictus eſt: ſi caſtitati artus reſervare voluit impollutos, ut ab illo muniretur, oravit: ſi poſt ignorantiam pœnitendo converti deſideravit, ut ab eo nihilominus ſublavaretur, cum lacrymis flagitavit, & ſiquid operis boni exercere eorum quiſpiam meditatus eſt, ut ab hoc adjutorio juvaretur, experiit. Per hos ergo ſcalæ hujus aſcenſus tam difficiles, tamque excelſos, tam arduos, cum ſint diverſi, ad unumquemque Dominum per hujus adjutorii opem con-

Ex Greg. Turo. conſcenditur. Idcirco ſemper poſcendos, ille quærendus, ille invocandus erit, ut quod de bono mens concipit, adjutorio ſuo ipſe perficiet, de quo & nobis ſine fine oportet dicere: Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. Sicut & ille Beatiſſimus, du quo nunc nobis futurus eſt ſermo, qui inter diverſas vel tentationes, vel erucis ſeculi, ſemper hujus adjutorii munimen expetit.

Illud quo mire exper-tus, in ſe, fundatum

a Fuit igitur apud inſulam Vindonittam urbis Namneticæ vir egregiæ ſanctitatis, Friardus nomine, reclusus, de cujus vita parumper ad ædificationem Eccleſiæ dicere delectet animum, quie igooro ſi ab aliquo ſit ſcripta. Hic ab infantia ſue ſemper Deo devotus fuit atque pudicus: ſactus autem vir, ſemper in Dei laudibus, ſemper in oratione, ſemper in vigiliis degebat: victus neceſſaria propriis manibus exigebat a terra; & ſi io opera inter ceteros properaret, numquam ab oratione ceſſabat; quod vicinis aut extraneis, ut mos

B ruſticorum habet, ridiculum erat. Quodam vero die, dum cum reliquis in ſegetem eulmia inciſis menipulos colligaret, examen miſerabilium atque ſævarum muſcarum, quas vulgo veſpes vocant, repetiunt: eumque acerrime meſſores emiſſis aculeis lacererent undique circumcuntes meſſem, locum illum, in quo hæ edunatæ erant, erapoſſiliunt, atque irridendo beatum Friardum alloquuntur doloſe, dicentes: Quiorete non deſinit, qui eruem auribus & oculis ſemper imponit, qui vitis itioeris ſuis ſaluteria veſilla præmittit; ipſe metet ſuper examen, ipſe eum ſua oratione miteſcat. Tunc quaſi ad confuſionem Dominicæ virturis hæc verba ſuſcipiens, provolutus terræ, orationem ſudit ad Dominum; & accedens, ſacto deſuper ſigno crucis, ait: Adjutorium noſtrum in nomioe Domini, qui fecit cælum & terram. Ad hanc ejus orationem conſeſtim omnes veſpæ ſe inſta enterum, unde ugreſſæ fuerant, abſiderunt. Iſte vero ad ſpectaculum omnium, meſſem deſuper inlæſus expetit. Quod non ſine miraculo irridentibus fuit, eo quod Dominus in ſe ſperantem, ad confuſionem eorum ſic dignatus fuerit roborare. Denique poſt hæc, cum in arborem pro quadam neceſſitate aſcendiſſet, ſubito, conliſo ſub pedibus ramo, ruere cœpit,

C eadeoſque deorſum, per ſingulos quos percutiebat ramos, Chriſti bratiſſimum nomen invocabat, dicens: Chriſte omnipotens ſalva me. Cumque perveniſſet ad terram nihil eſt noeitus, ſed clebat ſemper: Adjurorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.

ſe recipit cum Secundello

3 His & aliis virtutibus enimetus, cepit intra ſecreta cordis tacitus cogitare, dicens: Si crux Chriſti, & invocario nominis ejus, atque adjutorium poſtulatiom ab eo tantam potentiam habet, ut aſpera quæque mundi vincat, periculoſa obtuat, tentationum acta depellat, & omnia quæ ſunt ſeculi hujus obleciameota pro nihilo reputata ſoſtidiat: quid mihi & mundo, niſi ot relictis omnibus, quæ ejus ſunt, in illius vacaru ſolius debeam obſequiis, cujus nominis invocatione a periculis tum ſalvatus iniquis? Et egreſſus ab hoſpitiolo ſuo, obliti parentis & patriam, eremum petiit, ne in ſeculo habitaoti impedimentum aliquod de oretione mundi ſollicitodo conferret. Ipſe quoque & abbas Sabaudus, qui quondam regis Clothivii miniſter fuerat, pœnitentiam accipiențes, Nemeticiſem Nemeticiterritorii inſulam ſunt aggreſſi: habebant autem ſecum & Secundellum diaconem. Abbas vero, obiata de arbore Domini manu, eb inſula diſcedens ad monaſterium rediit, nec multo poſt oc. D eultis de cauſis gladio eſt peremptus. Sanctus vero Friardus cum Secundello diacono in ſupradicta inſula ſteric immobilis: habebet tamen uterque eorum propriam cellulem, ſed procul a ſe poſitam.

qui a demone deluſus

4 Cumque ſtenue in oratione perſiſterent, nocte Secundello diacono apparoit tentator in ſpecie Domini, dicens: Ego ſum Chriſtus, quem quotidie deprecaria. Jam eoim ſanctus effectus es, & nomeo tuom libro vitæ cum reliquis Sanctis mris adſcripſi; egredere nnoc ab hac inſula, & vade, hæc ſanitates in populos. Hia & ille illectus deceptionibus, diſceſſit ab iaſula, nec ſocio nuntiavit: tameo cum infirmis in oomine Chriſti manus imponeter, ſenabantur. Regreſſus autem poſt multum tempus ad inſulam, venit ad ſocium cum vane gloria, dicens: Abiienim extra inſulam & virtutes multas in populis feci. Cumque conterritus ille interrogeiut, quid hoc ſibi vellet, eunctæ quæ geſſerat ſimpliciter pandit. At ſenior obſtupeſcens, E ſuſpiranſque & lacrymans, ait: Væ nobis, io quantum audio, a tentatore deluſunes! Vade, age pœnicuntiam, ne ultra tibi prævaleant ejus doli.

poſt pœnitentiam ſanctus meritur

5 Quod ille intelligens, & periſſe ſe timens, cum fletu ad pedes ejus proſtetnitur, rogans, ut pro ſe Dominum deprecaretur. Vade, inquit, & patiter ejus omnipotentiam pro ſalute animæ tuæ poſcamus: non eſt enim difficilis Dominus ſe confitentibus miſereri; cum ipſe per Propheram dicat: Nolo mortem peccatoris, ſed ut coovertatur & vivat. Orantibus autem illis, advenit iterum tenteror in ſimili ſpecie ed Secundellum diaconem, dicens: Nonne præeeperam tibi, eo quod oves meæ morbidæ eſſent, & paſtore indigereor, ut egtedereris & viſiteres, atque opem ſanitatis eis tribueres? Et illo: In veritate enim comperi, quod ſeductor ſis, oeque te Deum credo, cujus te ſpeciem meoriris habere; tameo ſi Chriſtus us, crucem tuam quam rulrquiſti, ipſam oſtende, & credam tibi. Cumque non oſtendaiet, diaconus erucem Domini in os ejus faciens, confuſus evanuit. Rurſumque ad eum veniens cum multitudine dæmonum, tanta eum cæde mactavit, ut vix putaretor evadere; & diſcedeoa, nuſquam eom- F paruit. Idem poſtea dieconus in ſumma ſenectate peadutnos, die debito deſonctus eſt. ...

Friardus poſt varia miracula

6 Beatus vero Friardus cum magnis virtutibus effulgerer, quadam vice effractum e vento ab arbore tamum, quem, ut ferunt, ipſe inſurue, ſat, collegit, compoſitumque baculum ſibi exinde, quem manu gereret, fecit. Poſt multum vero tempus jam arefactam virgam in terra plantavit, inſuſaque aqua ſæpius, baculus ille frondes emiſit & poma, atque infra duos aut trea annos in magoam arboris proceritatem diſtentus exerevit, quod cum grande miraculum populis cerneotibus haberetur, & quotidie ad hanc viſendam immania turbe confluerent, ut etiam ipſam remotionem inſulæ virtus prodita publicaret; Sanctus Dei, ne vanæ gloriæ labe ſubruetet, arborem arrepta ſecuri ſuccidit. Rurſuſque Sanctus alterius arboris ruinam cernens, quæ acta venti violentia, floribus plena corruerat, miſericorvia motus oravit, dicens: Ne pereat, quæſo Domine, hujus arbuſtæ fructus, quæ te jubente floiom ornamenta produxit, ſed potius a te incrementum reparationis induclum, fructuum adipiſci mereatur effectum. Et hæc dicens, accepta ſecure, emputata arboris columna, ſuper radi-

ces

A ces, quæ adhuc hærebant, columnam ipſam in modum ſudis fecit acutam eamque terræ defixit. Mox ligatis ſine radice ramis, ad priſtinum reſtituta ſtatum, flores qui aruerant, viruerunt: ipſo quoque anno hæc erbot fructus coltori ſuo reſtituit. Credo ego de miſericordia Dei, quod miraculum præſens exegit loqui, quia obtinere potuit hic oratione ſua vitam mortuis a Domino impertiri, qui obtinuit arbores aridas in redivive viriditate frondeſcere.

a S Felice epiſc. receptus in ætatem transit.

7 Idem cum plerumque tractatum ſuum ſtatribus prædicaret, quadam die tactus e febre, dicit ſuis: Ite ad Felicem epiſcopum, & quotidiani mi diſceſſum meum, dicentes: Frater tuus Friardus dixit: Ecce conſummato curſu vitæ hujus, de hoc mundo abſolvor, & ut ſis certior de hoc verbo, die Dominice tranſitum accipio, & vado ad requiem, quam mihi promiſit Rex æternus Deus. Veni obſecro, ut videam te, priuſquam obeam. Cumque ille occaſione neſcio qua detineretur, mandatum miſit, dicens: Ro-

B go, ſi fieri poteſt, ut me modicum ſuſtineas, donec moris actionem diſſolvatis, ad te uſque perveniam. Revertentibus vero nuntiis & iſta dicentibus, eum jam lectulo decubuiſſe, ait: AUCT. Surgamus ergo, & ſuſtineamus fratrem noſtrum. J. B. S. O virum ſanctitate ineffabilem! qui quamquam feſtinaret diſſolvi, & eum Chriſto eſſe, non tamen oblitus caritatem, obtinuit apud Dominum adhuc eſſe in mundo, ut fratrem recreatet ſpiritali intuitu. Sed nec illum infimi reor fuiſſe meriti, cujus adventu Dominus hujus Sancti diſtare dignatus eſt dies, de qua tarditate accepta noctio, protinus quieſcente febre, ſanus ſurrexit a lectulo. Poſt multum vero tempus, adveniente epiſcopo, a febre corripitur, ingreſſumque ad ſe ſalutat & oſculatur, dicens: Gravides mihi moras de itinere debito facis, o ſancte ſacerdos! Quibus vigilantibus, nocte, quæ erat Dominica, manu facto tradidit ſpiritum: quo amiſſo, mox omnis cellula ab odore ſuavitatis repleta tota contremoit: unde indubitatum eſt angelicam ibidem adfuiſſe virtutem, quæ Sancti meritum ſignans, cellulam divinis faceret aromatibus effragare: cujus glorioſum corpus ſa- E cerdos ablotom tecondit in tumulo, Chriſtus animam ſuſcepit in cælo, relinquens terrigenis exemplo virtutum.

DE S. ARCADIO

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI IN GALLIA.

SYLLOGE J. B. S.

De antiquo cultu, ætate & geſtis.

DXLV. *Laudatus in antiquis codicibus,*

Nitæ antiſtites Biturienſes, de qua urbe ſæpius alias dictum eſt, utut celebris S. Arcadius, *nihilominus a pleriſque Claſſicis noſtris Martyrologis præteritus eſt; diſerte tamen ſignatus in antiquis codicibus, quos claſſicis iſtis haudquaquam poſtponendos cenſemus. Atque imprimis in uetuſtiſſimo Hieronymiano Lucenſi ſeu Fontanellenſi ſub finem lateculi adjecta legitur hæc annuntiatio*: In Gallia, civitate Beturicas, beati Archadi epiſcopi. *Antiquus Epternacenſis libellus vitio, nomen efformat* Serſadi, C *nec multo melius Corbejenſe* Arecladi. *En adjunctis patentiſſimum eſt, eumdem* S. Arcadium *ubique indicari, quemadmodum & in Hieronymianis minoribus Richenovienſi, Auguſtano & Labbeano, in quibus ſignatur his verbis*: Biturigas, Archadii epiſcopi: *codex Reginæ Sanc. pluſculis verbis*: Galliis, civitate Biturigas, depoſitio beati Archadii epiſcopi. *Porro vetuſtiſſimam eſſe ad Hieronymianorum textum additionem iſtam, probat Notkerus, iiſdem prope verbis uſus, quæ jam primo loco dedimus; ut neceſſe hic non ſit, alia accerſere ſubſidia aut teſtimonia a recentioribus Martyrologis, Florario noſtro Ms., Edit. Lubeco Col., Grevено, Maurolyco, Ferrario, Caſtellano aut id genus aliis.*

ctium a Sauſayo.

a Breve ei elogium concinnavit Claudius Robertus in ſua Gallia Chriſtiana, ubi illud præcipuum, quod ejus memoria agatur Kalendis Auguſti in Biturienſi Breviario; ſed fiat feſtum duplex in eccleſia S. Urſini, ubi jacet. *Hæc eadem habent Sammarthani, qui Claudium deſcripſerunt, eum hoc diſcrimine, quod hi Sanctum collocent ordine* XIII, *ille* XXI. *verum de his infra ex recentiori editione Benedictinorum; hic locum dabimus Sauſayo, cujus eſt hæc non inelegans cruditio*: Bi-

turicis, S. Arcadii epiſcopi & confeſſoris, qui poſt ſanctum Honoratum ſedis hujus metropolicæ gubernacula ſuſcipiens, magna ſanctitatis claritate, & vigiliarum aſſiduis excubiis, pontificalis numeris decora ampliavit; ſanctitatiſque magiſter Sanctos nonnullos erudivit, in quibus maximus eluxit ſanctus Patroclus abbas, quem ob virtutum merita ad diaconatus honorem provexit. Deinde inter Galliæ ſidera, Autelianenſi ſynodo jubat virtutum interfuit; atque demum, abſoluto curſu mortalitatis, ad F vitæ æternæ præmia præfectus eſt: tumulatus veto in eccleſia S. Urſini, ſupernis glorificatus eſt inſignibus.

De ætate certatur.

3 *De Sancti ætate, aut de ordinanda ſerie epiſcoporum Biturienſium, quantumvis quæſierim, non inveni quod definiam. Jam dixi, ab aliquibus ſignari ipſum ordine* XIX, *ab aliis* XX, *ab aliis* XXI, *in Patriarchio autem Biturienſi monachi San-Sulpitiani,* XXII; *de quo iis diſputare licebit, qui intricatam chronologiam exſtituendam ſuſcipient, quod quam ſit difficile, ingenue fatetur laudatus monachus San-Sulpitianus, dum ait,* nihil præter nomina pontificum plerumque inveniri: *unde unu intelligis, quanta poſſit eſſe in determinanda Sancti ætate concordia. Claudius Robertus ceteriique omnes eum concilio Aurelianenſi* III *interfuiſſe admittunt; at ille id anno* 540 *collocat, ſedilſeque ait annis* XXIX; *verum Sammarthani concilium iſtud Aurelianenſe melius anno* 538 *junctum, ita epiſcopatus tempus conſtantet, ut ſolo circiter triennio ſedille potuerit. At contra, totam ducationem ad ſolum quinquennium contrahit auctor Patriarchii, nempe ab anno* 541 *ad* 545. *Hoc autem quis conciliet cum*

ejus,

AUCT. J. B. S. *ejus, jam episcopi, subscriptione in dicto concilio Aurelianensi anno 538? Ubique lubricum, ubique salebræ, quibus nemo ferè facile expediat. An id satis feliciter præstiterit Colntius, est cur plurimum dubitem; at enim, eam controversiam hic dirimere nec vacat, nec opus est: audiamus quæ superi editores Galliæ Christianæ ex S. Gregorio Turonensi addunere:*

Ipsum memorat Greg. Turon.

4 Arcadius nobis notus est ex concilio III Aurelianensi anni DXXXVIII, cui subscripsit & adfuit. Eum exortum esse episcopatum anno DXXXVI docet Carolus Coiutius. Ejus meminit Gregorius Turonensis, De vita Patrum cap. 9, ubi agitur de Patroclo, qui fugiens seculum; " abiit ad Arcadium Bituricæ urbis episcopum, petitique sibi comam capitis tnoderi, adscitique se in ordinem clericorum; „ quod illi concessit Arcadius, collato etiam paulo post diaconatus ordine. Probianus presbyter subscripsit concilio Aurelian. IV " missus a domino Arcadio episcopo; „ scilicet Bituricensi; nam ejus ecclesiæ presbyter erat Probianus, qui post annos circiter XXV creatus est ejusdem ecclesiæ archiepiscopus. *Atque errare nodum alium, dum S. Desiderati*, S. Arcadii *successoris initia tum Coiutio aptare videntur anno 541, obitum vero 551, quo necesse, subsecutum Probianum; ut alias sedis vacatio annorum quatuor gratis adstruatur, nihilominus inter S. Arcadii obitum & S. Probiani initia annos circiter quatuordecim intercessisse contendunt. Mallem ego conjicere*, S. Arcadium *obiisse anno 545, quo fieret ut Sammarthanorum novemtum ei vindicaretur. Cæterum ea subtilis implexisque hic omnibus nihil fere educi possit, experius video; uti neque ex ipsa Manachi San Sulpitiani elogio, quod hic in summa monumentorum aliorum penuria subjicitur.*

Paulo longius

5 Vigesimus secundus præfuit S. Archadius, vir eum nobilitate, tum sanctitudine insignitet venerabilis. Hic interfuit concilio Aurelianensi tertio, quod inter ioitia pontificatus ejusdem, videlicet anno regni Childeberti seniorie XXVI, die XV Non. Martii, celebratum est. *Pergit enumerare sanctos omnes antistites qui dicto concilio adfuerint, & quæ in eo statuta fint; tum ad* S. Arcadium *regredieus*: Ceterum, *inquit*, illuc jam unde cœpit, recurrat oratio. Sanctissimi itaque ac beatissimi patris nostri Archadii admiranda conversatio & vitæ sinceritas, dum eximio splendore illustreret uoiversam Galliam, adeo quidem ut Dei ad amorem suo exemplo invitaret totius populi affectum, & multi propter divinæ servitutis culturam, abjurata prorsus sæculi conversetione, ad ipsum sanctum Virum, quem optima noverant apostolica perfectione incomparebiliter fulgere, peræque agminatim confluerent, tamquam in morum esylum; inter ceteros beatus Patroclus, vir ingenii merlti, fundator Culumbarieosis cœnobii, in adolescentia, ne uxorem ducere a vidua matre cogeretur, clam elapsus, ed reverendam hujus nimi Præsulis celsitudinem confugit. A quo benigne exceptur, ac comiter perhumaneque tractatus, diaconii ordinatione suscepta, tam pretiosis tamque odoriferis virtutum ornamentis ad illius exemplum euitescere est visus, ut per eum, adhuc sub magisterio sancti pontificis Archadii agentem, crebertime fierent miracula ingentia. Unde si tantus ac talis exstitisse perhibetur discipulus, quantus & quelis fuisse, quæso, existimandus est præceptor & magister ejus, videlicet beatissimus patriarcha Arcadius, a quo ista Patroclus, unde proficeret, rudimenta exercitii spritualis hausit?

ex Parisiensibus elogium.

6 Sed, quod dolenter dico, majorum nostrorum res præclare gestas, alinqui posteritati multum profuturas, non sine erassa negligentia, auriquites suo tenit silentio. Siquidem nil præter nomina pontificum nostrorum plerumque inveuimus; quos tamen morum probitate & singulari sapientie constat esse dignos, qui posteritatis memoriem promereri videantur. At idem gloriosus pontifex Archadius, postquam rexisset Bituricensem ecclesiam annos quinque, ex hac vita subtractus Kelendis Augusti feliciter migravit ed Christum. Cujus sactissimum corpus, cum debitæ veneiationis honore, traditum fuit sepulturæ in basilica sancti Symphoriani martyris; ubi nunc usque glorioſe quiescit, juxta corpus S. Ursini, primi ejusdem Bitorigæ civitatis episcopi. Quam quidem ecclesiem fuisse olim constructam per eumdem divum Ursioum, testator Gregorius Turonensis capitulo 80 libri in gloriam confessorum. Idem autem locus, cum antiquitatis jure, tum multorum Sanctorum, ibidem jacentium, præsentia venerabilis & devotioni accommodatissimus cernitur. Quo nunc temporis monasticus ordo florentissime vigebat; sed deinceps, senescente mundo, eique secundum D. N. I. C. sententiam, charitete in hominibus refrigescente, illic sanctæ religionis servor tepuit, & collegium canuuicorum secularium (ne divini cultus ministeriis penitus destitueretur tam venerabilis locus) institutum est. Claruit autem idem S. præsul Archadius ab anno DXL ad an. DXLV, temporibus Vigilii Papæ, Justiniani imperatorie, regnantibus in Francia Clotbario I, Childeberto, ac Theodeberto.

DE S. BANDARIDO EPISC. CONF.

SUESSIONE IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B. S.

Sancti numen, cultus, ætas, Acta, reliquiæ, elogium.

SEC. VI. *Varie inflexus*

NON *apud omnes, nec apud Gallos quidem, eodem in pretio fuisse Sanctum, quo de hic agimus, varie a variis effermatum, fano, non clare perspicias.* Bindaridum *vocandum esse, non* Bandericum *aut* Beudaredum, *videtur insinuare nuncupatio ipsa Gallica* Bandry *seu* Beudriz, *unde ncscio qua ratione Saussayus in suo Martyrologio* Bandetinum *effermaverit; & quidem die sequenti (forte ex Breviario Suessionensi;) cum certe hoc die obierit, eodemque in Fastis quatibusrumque tur-*

A certo annunciatur, sive sub forma Baudaridis, ut eum appellat Castellanus, sive sub alia confimilt, de quibus hic placibus disputandum non censemus. Bandaridus ut nobis est, qui sub Clotario, Clodovei magni filio, Suessionum, in facta a parente divisitae, rege, S. Lupo (quod nomen communime fuisse novimus) ejusdem urbis antistiti, de quo agendum erit XIII Octobris, circa annum 538, non ut alii 540, successisse; decessore haudquaquam infestor, imo ils tuguis virtutibus, quae aemulorum, invidorum, dicamus impiorum oculos offendentes, exsilium ipsi, ubi tantum non exilium attulere; ut Vita ipsa paulo uberius infra deducet. Haec, ut de nomine satis constet.

Idem est qui certo vocatur.

2 Id vero mirandum praecipue, Virum talem ac tantum ab omnibus antiquis Martyrologis ita praeteritum, ut elapsis omnibus ignotum fuisse oporteat. Etenim ut vel numerosos codices Usuardinos appellem, in nullis eorum signatum reperi, praterquam in editione Lubecc Col. & altera editione, ibidem a Greveno procurata, his simplicibus verbis:

B Suessionis, sancti Bandaridi episcopi confessoris; quae ipsa verba, nisi vehementer fallor, accepta sunt ex nostro Sanctorum Florario Ms. seculi XV, cui hoc die ad marginem, sed eadem manu inscriptus est; alibi, sive in Mss., sive in editis, saltem antiquioribus, frustra quaesiius, quippe qui nec Surio notus sit: ut facilius intelligatur, a recentioci Legendista Gallico praetermissus; in quo etiam nec nomine designatus, tametsi a Saussayo & Cointio laudatum fuisse, procul dubio non ignoraverit. At neque ipse, neque Sammarthani, aeque scrupulosiores alii a praedicandis tam illustris Viri gestis & virtutibus hoc abterrebunt, dum cultus ejus Suessione extra controversiam positus est. Aetatem Sancti unde licet explorare, ex modo dicendis intelliget.

Ex S. Medardi sepulcro anno 545

3 Decessorum ejus tempora definendi necdum fo obtulit occasio, cum SS. Edibius, Principius & Lupus ad posteriores anni mensis pertineant. Id tradit Suessionensis historicus Claudius Dormayne lib. 3, cap. 32, successisse eum S. Lupo, circa annum 540, quo ferme olim inclinare videtur auctor ejus, quae supersunt, Legendae, dum Lotarii (volvit dicere Clotarii) nobilissimi Francorum regis tempore designat: id saltem certum est ex Actis S. Medardi Noviomensis, ad VIII Junii illustratis, cap. 4, num. 25, pag. 92, S. Bandaredum, ut ibi appellatur, Suessionensem episcopum, cum debita processione reverentes occurrisse, & sanctissimum corpus, nempe jam dicti S. Medardi, prono decebat, honorifice suscepisse. Habes praeterea num. 28, sanctissimum illud idem corpus, in praeordinata sepultura, apud Suessionem retrae decussim commendarum. Eo anno celeberrimae ipsius translationis fingenda omnino S. Bandaridi epocha, quem certum est, tunc vixisse & floruisse, utpote solemnissimae ipsius caerimoniae auctorem praecipuum. Hic igitur tardo rei vertitur, ut quis certo definat, quo anno inclytissimus S. Medardus obierit, & prope Suessionem sepultus sit.

Actae ejus definitur;

4 Haec porro & a Cointio, & in Actis nostris ad VIII Junii affiguntur, non anno 563, ut Sammarthanis visum est, aut anno 560, ut vult Dormayus; sed aliquot citius annis, nempe 545; unde de S. Bandaridi, quem Bandaricum vocat, aetate, mentem suam explicans laudatus Cointius tomo 5, ad annum 538 ita habet: Bandaricus episcopus Suessionensis, cum populum, post obitum S. Lupi, quem Suessionenses XV Kal. Novembris coluot, per aliquot annos exemplo virtutis insolitae singulari, & salubertimis institutis atque consiliis rexisset, variis lacesari coepit fer- AUCT. J. B. S.
moribus impiorum, quorum alii imprudentiae, alii dementiae eum insimulabant, alii prodigum ac dissipatorem rerum suarum esse jactabant in vulgus, alii fratrum conturbatorem appellabant. Clotarii regis jussu; nullo habito io ejus vitam concilio, aut judicario ordine facto, ad quorundam malevolorum tumultum urbe & episcopatu abire hoc anno coactus est. Transiit in Angliam, ubi in monasterio per septennium humilis ac patientissimus degit, vili olitoris officio fungens; et legitur in Breviario Suessionensi IV Non. Augusti. Certa autem exilii epocha colligitur, ex eo quod, paulo post reditum, funus S. Medardi, cum multis aliis episcopis, sua praesentia celebravit, anno videlicet Christi DXLV: unde corrigas eos, qui B. Lupum, Bandaridi decessorem, anno Christi DXLVII mortuum scribunt.

exilii tempus

5 Porro S. Bandaridum toto septennio in Britannia exsulasse, tam diserte non uno loco expressis dicta Legenda nostra; ut si in eo fallat, totam corruere necesse sit. Cum autem redux ab exsilio, S. Medardi celebrem sepulturam certo curaverit anno jam dicto 545, quid evidentius sequitur, quam quod totis septemante annis cathedram Suessionensem conscendere debuerit, atque adeo anno, ut minimum, 538, imo, si annis ante aliquot eam ecclesiam rexerit, multo E
citius sacras insulas consecutus sit: eumque jam dictae sepulturae non diu superviviisse videatur, torrigendi drano Dormayus & Sammarthani, dum ad annum 556 vel 566, vitam ejus protrahunt. Audiamus iterum Cointium ad jam dictum annum 545: Bandaricus Suessionensium episcopus, cum per septennium exulasset, & per ejus absentiam sterilitas atque aeris intemperies moiboso totam diocesim piarimum afflixisset, missis in Angliam nuntiis a rege Clotario, revocatus est. In reditu, cum ad locum perveniisset, quae Asthesia dicitur, & ab urbe Suessionensi distat seu millibus passuum, ibi sitienti populo fontem aquae suis precibus impetravit, ac paulo post reditum, funus S. Medardi, cum multis aliis sua praesentia celebravit, paucisque post diebus febre correptus, Kalendis Augusti vita excessit.

& eorum obitus.

6 Haec legentes in Breviario Suessionensi po stridie easdem Kalendas, quo die colitus sanctus Bandesicus, a nonnullis dictus Baodaridus, Bandaredus & Bandarinus, eorumque Bodaredus. In utraque editione Galliae Christianae & in Martyrologio Gallicano Baodasidus dicitur eneqniis interfuisse Clotarii regis, cujus obitum anno Christi quingentesimo sexagesimo primo configuabimus. Argumenta, quibus haec opinio nititur, nullius suns auctoritatis. Primum quod abunde asseruavimus, supponir Medardum episcopum & Clotarium regem eodem anno morsuos esse. Alterum, quod inferius diluemus, verum atque indubium agnoscis privilegium quod monasterio S. Medardi quinto Idus Martias anno Domioicae Incarnationis quingentesimo sexagesimo secundo a Joanne tertio Papa concessum circumfertur. Donec validiorna occurrant satiooee, quae nos a fuscepta primum fenerauria revocent, faoctissimos praesules Medardum & Bandaricum eodem anno, illum sexto Idus Junias, hunc Kalendis Augustis sublatos ex hac vita fuisse propalabimus. Et nos hic Cointio subscribemus, donec clariora alibunde eluceant, quae nix audeas speraro.

Acta paulo liberiora.

7 Postremum quaeritur quid de Actis censendum sit, paulo liberiori & liberaliori phrasi dedu-

AUCT. J.B.S. *Alia, quæ in lange pauciora facile conteabi potuiſſent. Scriptorem pluribus ſeculis ceſus geſtis poſteriorem fuiſſe, vel ex ejus confeſſione colligitur, quam habes num. 23, ubi ſic legitur:* Multa præterea, recordatione digna, huic operi non attitulata, dici potuiſſent de geſtis & virtutibus beati viri Bandaridi, ſi prætermiſſa non fuiſſent incuria & negligentia ſcriptoris. Ne quis vero me culpandum exiſtimet, quod de multiplici virtutum congerie hoc opus tam exiguum contexui: profiteor, de multis quæ non ſunt memoriæ hominum ſcripto tradita, ut potuimus, vix pauca perſtrinxiſſe. Volumus autem Paternitati veſtræ innoteſcere, reperiam eſſe quodammodo tantillam materiam hujus operis in cujuſdam membranæ pittaciolo, tamquam ſub epilogo breviter annotatam, quæ poſtmodum ſagaci ſtudio indagata, per exaggerationem a nobis aliquantulum amplificata eſt. Horum quæ dicimus teſtis eſt vetus illa ſchedula, quam ſiquis perſpicatus intueri voluerit, omnia quæ ſupra vel infra exſtraximus, invenire poterit coadunata ſubtilis ædeo in themaeis clauſula.

B *ſec 12. ſcripſit* 8 *Stulti igitur putet, collectam fuiſſe Legendam istam diu poſt* S. Bandaridi *obitum: imo ſi recte notavit Nicolaus Belfortius, cujus ſtudia & diligentia apographum naſtrum, unctis ſumus ex Mſ. eccleſiæ cathedralis Sueſſionenſis, appoſitum iſtic erat nomen Sueſſionenſis epiſcopi Joſleni, qui ſedem illam tenuit ab anno circiter 1206, ad 1250, quemadmodum natant Summarthani, vel ut Dormayus ad an. 1192, ad quem, procul dubio, ea ſecundum nomen Paternitatis, qua uſum ſcriptorem jam oſtendimus, ut proinde Joſleno dedicatum cenſeri debeat opus ipſum, de cujus fide & integritate auctorem teſtantem jam audiviſti. Inde porro ceſtadenda cenſuimus, quæ S. Medardi Actis, a nobis peridem, editis, ſa narratione ſuæ inſerviſſe fatetur; ut ſatis ſuerit, ea ſola fabacitare, quæ ad probanda* S. Bandaridi *frequentia miracula, non jam ex pittaciis ſeu tenuitatibus, ſed ex viſa non ſemel repetit & inruleni, ibi æque ac in tota reliqua Vitæ paulo verboſior, & multo, ut candide fatetur, per exaggerationem amplificans; quem eumdem ſtylum redolent lectiones XXXII Mſi. ex ipſomet fonte acceptæ, quas proinde hic deſcribere operæ pretium non fuit, quibuſque malaimus aliudum totius biſtaciæ compendium ex Sauſſayo ſubſtituere, istam deinde Legendum ſubjicientes.*

Servata ſcribendi reliqua. 9. *Neque vero prætermittenda hic ſunt, quæ de ſacro corporis depoſiti ſatis accurate recenſet laudatus jam non ſemel Sueſſionenſis hiſtoricus Dormayus lib. 9 cap. 43; in ea nimirum, toties a nobis deploratu Calviniſtarum cadie, qua Suiſſione æque ac in reliqua ferme Gallia, immani furore in Sanctorum pretioſiſſimas reliquias debacchati ſunt, ennabil Criſpinani Priorem, dominum Leſpaulart, ea induſtria uſum, ut callidos nan minus quam rubidos icanomachas mirifice fefellerit. Obtenta enim, principis Borbonia gratia, faculente vinu ſua in monaſteriana & ullo eruciferendi, vaſa aliquot tum ſacris veliquiis, tum pretioſoribus argentea ſacris cimeliis, ornamentis, chartis aliiſque id genus implevit, utque ex barpparum manibus feliciter eelpuit, cuſtodibus ſic petiti potis, ut quid ageretur obſervare nequiverint. Atque hac arte deluſis omnibus*, S. Bandaridi *ſacrum corpus ſervatum unatina fuiſſe, teſtis ibidem eſt dictus Dormayus, ut iſtic etiam bodie reliquiæ ejus intactæ & integræ cunctanti fidelium veneratiani exponantur. Eo modo Sauſſayi elogium, quod Actis ipſis præluceret opportunum cenſuimus.*

10 Auguſtæ Sueſſionum, ſancti Bandarini epiſcopi & confeſſoris. Hic tempore Clotarii I, Chriſtianiſſimi regis, ſancto Lupo ad ſuperos evocato, conſonis omnium votis ſuffectus, potens ſimul opere & ſermone, commiſſo ſibi gregi viam juſtitiæ & pietatis aperire perſtuduit: quod verbis docebat, prius factis oſtendens, ut ad divinæ religionis cultum ſubditus efficacius permoveret. Cum autem puritate mentis, corporis caſtitate, morum nitore polleret, abſtinentia non minus erat commendabilis, ſed & vigiliis aſſiduus, orationibus intentus, eleemoſynis autem ita deditus, ut omnem fere ſubſtantiam in alendis pauperibus conſumeret. Quamobrem a ſuis ludibrio habitus, & ſtultitiæ injuria notatus; a rege, quaſi dilapidator eccleſiaſtici patrimonii, ſede excedere juſſus, atque a civibus propriis ignominioſe epiſcopatu eliminatus, in axilium magno cum vituperio pulſus eſt. D *Sauſſayus in elogio.*

Fatis antidotum. tt Sed Vir beatus confiſus in Domino, patientia præclarum ea in tentatione exemplum præbuit, humilitatiſque, quam ſemper coluerat, ſtudium egregie exercuit. Tranſmeans ſcilicet in Angliam, ibi in quodam cœnobii monodochio factus hoſtularius, per ſeptennium magna cum animi tranquillitate & pietatis ſenſu ſe profectu, Chriſto in membris ſerviens, vili ſub ſchemate militavit. Interim fame & peſte affliguntur Sueſſionenſes: qui Dei exaſperati irum perſentientes, Paſtoris ſui, quem injuſte perſecuti fuerant, innocentiæ recordati, ſupplices regem adierunt petentes, ut perquiſitum inventumque ſuperna ope ſanctum Præſulem ad ſedem revocaret: ad cujus reditum (ceu quondam ad conſpectum Aaron, pontificis Deo dilecti) ultio divina protinus ceſſavit, inimiciſque ſuis Vir Dei patrono affectu opitulatus, apoſtolorum, quorum ſpiritu & virtute pollebat, miracula renovavit: quicumque enim ægrotus benedictionem ab eo expetebat, pro munere, Jeſu nomine invocato cruciſque edito ſignaculo, ab ipſo ſanitate donabatur. E

Vitam commutavit. 12 Dum autem bis ſplendoribus receptam cathedram ſanctus Præſul ornaret, beatus Medardus Viromanduorum pontifex glorioſus defunctus eſt, cujus ſacratiſſimum corpus Sueſſionem rex Clotarius, ut uberiori id honore impertiret, deferendum curavit, juſſitque ut condignis inferiis a beato Bandarino ſepeliretur: qui cum thimiamateriis & cruciferis ac ceroferalibus, omnique eum eccleſiaſtico decore joſta præſuli prorſus apoſtolico, vir ipſe totus apoſtolicos exſolvit, defunctum itidem paulo poſt Clotarium ipſum pius Antiſtes, injuriæ immemor, omni cum caritatis ſignificatione inhumavit in ipſa ſancti Medardi, quam rex ille inchoaverat, æde. Hiſque aliiſque piis officiis perfunctus, gratiæ divinæ cœnoribus & juſtitiæ fructibus locupletatus cæleſtium ad civium conſortium evolavit. Ejus porro corpus ad ſanctum Criſpinum majorem, in dextra parte altaris ſanctæ Mariæ conditum, divinæ magnificentiæ reſulſit poſtmodum ſignis præclariſſimis. F

VITA

A

VITA

Ex Ms. eccleſiæ cathedralis Sueſſionenſis

Deſcripta a Nicolao Belfortio, ſervata capitum in autographo diſtinctione.

SCribere Sanctorum geſta patrum piis ac religioſis eſt decus & optabile votum: ſicut e contra reprobis & invidis dedecus & tamquam quoddam animæ extersbile detrimentum *a*. Hinc ſiquidem mens Deo devota, audiendo avidine effecta, tamquam lautioribus cibis ſaginatur: miſer vero, quaſi in fame poſitus, eruciatur & invidiæ livore nimium exagitatur. Hinc fidelium animus, divino amore ſuccenſus, ad appetenda cælestia inardeſcit: ſed ecpcoborum corda veluti rædio affecta, nimio livoris torpore contabeſcunt, & ſubinde mergunrur deorſum ad inferni Profundiots. Meaſa Dei fidelibus hic apponitur, boais omnibus exuberans, quando vita & actus Sanctorum vel ſcribenda vel legenda ad memoeiam reducuntur: unde electorum mens Den pee contemplatinnem vieinius jungitur, & maxima interim laus Deo adſcribitur, dum ejus gratiæ aſſignatur, quod mundi cupiditates, ipſo adjuvante, Sancti ſuperarunt. In iſts menſa, de qua loquimur, quiſque invenire poteſt, quod ſibi ſaluriferum ſumat, & quod aliis charitstis gratia proponere debeat; non autem ſuperbus & invidus, non contumelioſus & animo perverſus; ſed ille, inquam, qui humilitatem, qui manſuetudinem, patientiam, & eetera hujuſmodi imitari deſiderat. Sed de iavidis, quorum eorda rubigo conſumit, intermitteatres aimium conquerl, ſtylum vertimus sd eos, quorum actus laus eſt fateri, & exempla pium imitari, quos patronos nobis C ſore confidimus in rerributinne juſti judicii Del. Et quia de omnibus Sanctis, etiam ſi velimus, ſermonem texere commuaiter & competeater non poſſumus; unum nobis de pluribus aſtumimus, Bandaridum ſcilicet Sueſſionenſem pontificem, de cujus Vita & virtutibus, quantum Dominus dederit, ſubſequenti opere tractabimus.

Bonis placent Vita Sanctorum, malis non item.

a

B

CAPUT I.

Paſtor in omnibus perfectiſſimus, impiorum calumniis apud regem accuſatus, in exilium pellitur: ſed perſi talamitatibus Sueſſones, ipſum requirere cognatur.

CAP. 1. *b* TEmpore Lotharii *b* nobiliſſimi Francorum regis, dum reſpublica, prout comperebat diſpooeretur ſua ſunrumque præcellentiſſimorum principum ſolerti iaduſtria: enntigit, ut aſſolet, quod morte iuceeeedente beatæ memoriæ Lupi Sueſſorum venerabilis epiſcopi, abſque paſtore aliquamdiu maaeret Sueſſio deſolata. Quod eum nimium ægre ferret grandia civitatis innumera multitudo, utpote tanti patroni deficiens præſidio: tandem paſtor ſumme bonus, qui ſingulari privilegio bonus dicitur & eſt, indoluit; & ſua diviaa gratia inſpiravit, ut plebs omnis Sueſſionica unaaimi voto Bandaridum, virum induſtrium & eximiis meritis egregium acclamaret & eligeret: atque ut regalis digniras ſuia ſatisfaceret votis, concordi voce proclamaret & impetraret. Ordinatur ergo & conſecratus pontifex beatus Bandaridus, eœpit populum ſibi commiſſum inſtruere, ſic ut quod docebat verbis, ipſe prius in ſuis oſtenderet factis. Revolvebat ſemper in animo, quale onus ſuſcepiſſet & ſummopere verebatur ne quemquem de grege ſibi credita adverſarius, ut leo rugiens, devoraret; unde ut ipſi fortiter reſiſterent: ineeſſanter moaebat. Ad ea autem ipſe primus ſubditos præibat, in orationibus E ſcilicet aſſiduus, in jejuniis, in eleemoſynia, in vigiliis continuus, in omni ſancta & caſta converſatione providus & caſtus.

EX MS. *Paſtor omnibus numeris abſolutus* *c*

3 Patieatiam præterea & humilitatem enſtodiebat eum puriste mentis: & omnibus ad ſe venientibus omnimodam prætendebat manſuetudinem & benigaitatem. Divina quoque ſceipturasum ſemina impendebat cunctis ſibi colloquentibus, congratulabatur præveniestibus, applaudebat de Deo ſermonem texentibus, congaudebat uaiverſis in bona actinne perſeverantibus. Jucundabatur etiam ſibi, dum miſeratinnum Domini reminiſcens, miſeriis plutimorum inſerviret, & pro Dei amore, quæcumque poterat, egenis commendaret. De qua vere Davidica voce ratonatur: Diſperſit, dedit pauperibus; Juſtitia ejus manet in ſeculum ſeculi. In tantum quippe erat neceſſitatibus paoperum inteatus; ut egeas ipſe intet eos, ex omnibus ſtipeodiis ſuis nil omnino refervaret, niſi quantum ad quotidianum victum vix ſufficere poſſet; de craſtino non cogitans. Ita ergo iſte Sanctus ſeſe omnibus ceaformabat; ut divites eum magis quam ſe divitem erederene, & pauperes ſibi eœqualem & habitu & vultu cernerent; ſicque omni erat vilitate contentus, ut haſpes ceenetetur in ſeculo, F qui alias morum probitate præcellens & quaſi mundo exemptus, cælo propinquabat.

aegri ſe fideli ſ. vigilans

4 Quis igitur erederet tanto Viro pro tantis CAP. II. bonis recribui mala potuiſſe? Sed antiquus hoſtis & omnia inimicus juſtitiæ, qui tamquam per rediviva iaceadia iaceſſantet ſuæ reparat faeea invidiæ, in huae quoque Chriſti Servum jacula ſuæ contorſit malitiæ. Siquidem ab aula regis per inanem aerem mille volant in ipſum mendacia. Fit in populo ambiguus ſtrepitus, clamor confuſus. Alii qui livore arrbantur, dicebant quod vir Dei denotaretue infamia ſtultitiæ: & qui ſubſtantiæ domus Dei fidelis ac providus diſpenſator eſſe debebat, prodigus & diſſipator, ac ſubditorum ſibi ſtrarum conturbator exiſteret. Tanta denique amentia inſidiatores ejus capti eeant, ut quod pauperibus divino pro amore videretur erogare, hypocriſi imputarent; ſdjieientea præterea, nænia & vanitatibus quibuſdam potius, quam Deo illum deſervire. Alii vero quibus erat mens ſanior, tamquam idonei teſtes eorum quæ operabatur in medio populi ſui, profirebantur, hunc eſſe paſtorem & vere rectorem domus Dei, ſanctum & juſtum, ſobrium, & caſtum, recreatorem pauperum; juſtum judicem pupillorum & viduarum.

multis ea- lumniis

ex MS. *etiam apud recentem profectionem;*

5 Quia verò quanto plus ignis in fornace accenditur, tanto aurum purius comprobatur: jam in igne tribulationis positum voluit Dominus magis approbare electum suum. Occasiones igitur quærentes adversus patrem familias, iterum ex palatio tyrannes voces blasphemiæ, tamquam favillas, constabant in Servum Dei, caliaque suggerebant regiæ majestati dicentes: Domine rex, vidimus sæpius, & ab antecessoribus nostris accepimus, quod universi pontifices, qui regno vestro post vos præsident, regalia munia, quæ tantum deceant virum, vobis mittere vel deferre debent. Est autem Bandaridus Suessorum episcopus, qui ab hac consuetudine videtur esse sequestratus, & aulæ regiæ præsentiam suam subtrahit, & regia munera ullo modo mittit, quippe quem tanto
d honoris gratis *d* præfecistis. Jubete ergo vestra majestas, ut eum adeamus & suggeramus ei, quemadmodum oporteat eum ditioni vestræ subdi, &
B parere per omnia regiis edictis, sicut & parere cæpiscopi sui. Intimanda autem sunt hæc, ne forte eras excusationem præteudat, cumquam se audivisse talia.

qui multis mandatis subtrahitur

6 Itaque jussu regis ad virum Dei pergentes, intimaverunt ei sicut regi suggesserant: quorum verba, sarinse sibi invecta *e*, Sacerdos egregius audiens, hujusmodi sermon verba respondisse,
e
f cum humilitate magna: Scio tot *f* meus rex mandat secundum quod sua est voluntas: equidem libenter ac prompte ipsius jussa complerem, si protelle adesset mihi possibilitas. Sed scit ille, cujus est omnis potestas in cælo & in terra, quod mihi non suot alicubi condigna regi munera, nec ita repente possum præparare quæ quasi extorquendo exigitis: nisi Dominus, cui nil bonæ deest, & qui omnibus se petentibus & in se fidentibus dat affluenter & non improperat, divinitus mihi servo suo dignetur ministrare. Quæ verba illi non ferentes & cum indignatione in eum frementes, redeunt festinanter ad regem, & fallaciæ fallaciam addentes, novam refingendo calumniam componunt. Regi ergo sic aiunt: Rex in æternum vive. Fecimus quod jussisti, episcopum illum stultum Bandaridum adivimus: sed delirum in verbis lenimus & stomachantem in
C responsis, & multa inconvenientia, quæ in aures vulgi turpe esset proferri, ab illo audivimus.

jubet Sanctum in exilium pelli

7 Insuper etiam sub jurejurando affirmavit, quod numquam palatia sua frequentaret, nec quidquam honoris tibi, vel tuis impenderet. Cavendum ergo valde est: quia si ista quasi parcat & mansuetos inulta abire permittis, & molestare consentis: regnum tuum in se divisum desolabitur, & alterius gentis dominio subjugabitur. Unum tibi super hac re (ut nobis videtur) inest consilium, ut ipse contemptor precepti tui, tamquam contumax tradatur in hastilium, aut ut fraudator pellatur in exilium. His relationibus concitatus rex, jussit ut qui relatores fuerant, judices etiam & ultores istius noxæ facti, sanctum Episcopum, prout antea decreverant, in exilium tamquam regibus damnatum mitterent. Quare accepto regis consensu, concito gradu equis subdantibus * remeantes ad Episcopum: Age (inquiunt) episcope, ab episcopio tuo, tecta prævenicote, vacuatos recede. Licet te pastorem ordinavetimus, permissu tamen regio deponimus, tamquam omnium bonorum contemptorem. Itaque sine synodali convocatu, & absque ullo episcopali judicio per laicorum tyrannidem pulsus est in exilium.

* An non sedantibus?

8 Missus in exilium, cum esset cor illius fiduciam habens in Domino & ab humilitatis & patientiæ proposito non recedens, cœpit mente revolvere, quidnam faceret; utrum scilicet inter suos inquilinos remaneret, an ad exteras transmearet nationes. Cumque ei visum esset commodius, ad remotiores transire, ubi nemo sciret, quis aut unde esset; nemo calumniaretur, nemo de insortuito, quod accideret, impropararet: disponit, si Dominus permitteret, transmarinos adire loca, ut sic incolatus ejus prolongaretur a patria, & ob periculosioris itineris difficultatem, nemo suorum prosequeretur. Peregre ergo profectus, tandem ad portum natus, qui placidus & quietus esse dicebatur, pervenit; ubi dum sollicitus præstolaretur alicujus scaphæ adventum, inter scopulorum, qui illic in locis abundant, multitudinem, ruperit unam invenit velut in modum columnæ tornatilem, ad id quod facere disponebat, satis, idoneam, mosque cum nauclero conventione facta de navi qua mare erat transiturus; annum Domini, Calendam, feriam, ac ipsius feriæ horam in prædicta
E rupe tam aperte insculpsit, ut posset quivis literatus sine difficultate agnoscere, quo tempore maris undas transisset. Igitur feliciter æquore transmisso, cœpit Anglicana perlustrare, loca, omnimodis sibi peregrina, & dum plurima urbium mœnia circumiret, perquirebat ab incolis, an haberetur comious aliqua ibi monachorum habitacula. Tandem vero superna propitiante clementia, tamquam felix sumit auspicium, quod ad quosdam monachos devenisset: a quibus dum diu optatum precibus acquireret hospitium, intellexit protinus; sibi Deum propitium adesse, qui se de manu infidiantium, eripuisset, deque spurcitiis hujus modi erutum, ad tranquillum monachorum xenodochium perduxisset.

D CAP. III. *Dicitur in Angliam profectus.*

9 Impetrata ergo cœnobii societate, gratulabundus Vir Deo plenus immensas grates omnium largitori bonorum referens, psallebat continue in corde suo illud Davidicum: Dominus regit me & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit. Degens autem in ipso, cum quo venerat, illo habitu canonico, & sub abbatis imperio devotus militaos, delegit sibi beatius esse labores manuum suarum manducare, quam otio vacare: node per septenii spatium tantummodo hortulani officio occupatus est. Cujus circa
F hortum diligentia & studio tanta erat olerum abundantia, ut cum bona omnium gratia cumulate suo muneri satisfaceret. Ut autem manifestaret Domioos, quantum sibi grata esset obedientia ipsios, potentiæ suæ virtutem contulit Servo suo in ipsis oleribus. Nam quicumque aliquo morbo ingravescens ad eum veniebat, mox ut potionem per manum ipsius ex gramine compositam, in Dei nomine accipiebat, ab omni langnore curabatur: & quot genera erant herbarum, tot pellebantur per manum Viri Dei species morborum. Factum est ergo celebre nomen ipsius per populos circa maritimas regiones: & confluebant ad eum innumeri, qui aut per potionem, ut diximus, aut per manuum impositionem sani fiebant a quacumque detinebantur infirmitate. Ipse vero ne tanta sibi virtus adscriberetur, contendebat, oleribus inesse Dei providentiam, quæ in hominibus talem operaretur salutem. Hortabatur denique omnes ad se venientes, ut semper gratias repeterent Deo creatori suo, qui salvat omnes sperantes in se, & de sua virtute gloriantes humiliat: quia omnis virtus & sapientia a Domino Deo est, &

CAP. IV. *Hi cœnobii hortulanus agit.*

ipsi

A ipſi ſoli refereodæ ſunt gratiæ in omnes generationes.

CAP. V. *At divina ultione in ingratos ſeviente,*

50 Sed cum his taotis atque aliis virtutum ſignis io partibus Anglorum celebris haberetur: noluit tamen Dominus Servum ſuum ibi diutius permanere: neque lucetnam ſuam ſub modio ulterius latere. Nam in iſta peregrinatione, expleto ferme ſeptennio: ut plebs Sueſſonica commoneretur, Paſtorem ſuum ſollicite revocare, in tantum divina ultio deſæviit in pago Sueſſonico & ita interſa conſligebant terræ ſterilitas, & peſtiferi inæqualitas aeris, ot famis nimietate quamplures periclitarentur uſque ad mortem; & aeſis ostura Dei judicio permurata, derepente millia hominum morte diſſolvereotur. Quo terrore nimium perculſi & quodammodo mente turbati omnes urbici, ſuburbani & reliqui diœceſani ejulantes ad cælum uſque flebiles emiſerunt voces:

g Domine miſereru noſtri *g*. Peccavimus, injuſte egimus, iniquitatem fecimus: patres noſtri peccaverunt & non ſunt: nos autem iniquitates eorum portavimus. Pupilli facti ſumus abſque patre, erravimus ſicut oves abſque paſtore, nec eſt qui requirat. Non eſt qui conſoletur nos, qui preci-

B bus redimat: ideo perimus, ideo morte afficimur tota die ſicut oves occiſionis. Piiſſime Domine, rex cæli & terræ, inhumata reliquuntur cadavera noſtra, & præ nimio fœtore non eſt qui ſepeliat. Placare Domine & parce peccatis noſtris propter nomen tuum, ac propitius eſto forti & funiculo hæreditatis tuæ.

CAP. VI. *medicum Paſtorem quærere compellitur.*

51 His & hujuſmodi aliis orationibus cum gemitu fuſis ad Dominum, in ſe redeont & conſilio inito unanimes veniunt ad regis palatium, fremeotaſque & horribiliter clamantes, tamquam verſi in ſeditionem, dicebant ad regem: Eia rex noſter, non autem vere rex, ſed tyranne crudelis, qoi abſque miſericordia & juſtitia videris ac diceris, in quo tibi peccavimus val in qua re deliquimus, quia peccatum hoc grande & flagellum mortis induxiſti ſuper nos: ut Paſtorem noſtrum, doctorem & gubernatorem animarum & corporum noſtrorom, per cujus tuorumque tyraooidem ſine cauſſa nobis aufferres; & oon ſolum regno tuo expelleres, ſed traus mare etiam tamquam segni fraudatorem fugaras? O inimice omnis juſtitiæ, & divinarum atque humanarum legum contemptor ſacrilege, qua temeritate auſus fuiſti, ut Sanctum Dei ab epiſcopio ſun excluderes?

C Quin etiam, ſicut impræſentiarum vides, propter ejus abſentiam nos atroci morte perdidiſti. Hæc eſt unim cauſa & hoc peccatum, quare mortí addicti ſumus. Redde ergo nobis quem violenter ac faudulenter abſtuliſti. Non enim a nobis hæc peſtilentia ſecederet: oiſi revocatus fuerit ad ſedem ſuam electus Dei Baudaridus, de qua injuſto judicio eſt depoſitus. Quod ſi quidquam horum obſtinato corde noluerit facere; aut divina condemnatus ſententia interibis, aut ſicut agiſti in Sanctum Dei, in caput tuum redundabit:

ANNOTATA.

a *Exaggerationis aliquid redolet vel hic prologus.*

b *Volait dicere* Clotarii, *ut veſtius infra ſcribit.*

c *Melius dicteret* Sueſſionum: Sueſſos *certè nuſquam legi, neque reperiri Valeſius in Notitia Galliarum, ubi tamen de Sueſſonibus multa commemorat*; *videturque* Sueſſio *vox æque inuſitata.* EX MS.

d *Clarius loquereiur, ſi diceret*, quem tanto honoris gradui gratis præfeciſtis.

e *Quid velit, facile intelligitur.*

f *Notiſſima* domini *appellatio, alibi non ſemel explicata*; *unde* Seigneur.

g *Oratio pro auctoris ingenio compoſita, ex variis Scripturæ locis, quæ ſigillatim enumerare opus non eſt.*

CAPUT II.

Reperitur in Anglia, ad ſedem ſuam honorifice reducitur; gregem calamitatibus liberat, multiſque clarus miraculis S. Medardum ſepelit, & meritis plenus laborum præmio coronatur.

E HÆc audiens rex nimium timuit duplici modo; videlicet propter eladem quam videbar imminere morris, & propter ſævitiam populi eontra ſe nimium furentis. Vocatis ergo fervia ſuis, miſit eos quaquaverſum eum aliis viris de civitate ad perquirendum Virum Dei. Qui cum poſt dies plurimos ad mare perveniſſeot, & in rupe, de qua ſuperius dictum eſt, titulum ſcriptum reperiſſent, in quo dudum ſanctus vir Baudaridus annum Domiol, Caleodsm, ſeriam atque horam ovvigotionis ſuæ notaverat: immenſo gaudio exhilarati, deque cœpio itinere certi, aſceodeotes in navim trauſvolant mare. Cumque, deſerelicta nave, in littore hue illuc diſcurrerent, Virum Dei per oppida & vicos inquirentes: tandem caſu perveniuot ad illod cœnobium in quo Vir Dei gerebat bortulani officium. Dum autem ibi oratioui inſiſterent, & pro ſui Pontificis manifeſtatiooe ſollicitas Domino preces fundereor, eontigit ſubito per Dei diſpoſitioouem, ut uoua ex fratribus Baudaridum vocaret ex oomine, & ut ad hortum patiter proficiſcereotur, commoueret, quia jam inſtaret tempus uleta colligendi, quæ fratribus ad refectiouem miniſtrari deberent. Qua vocatione coguita, ut quod quærebant certius inveoirent, arrigunt aures gratolabundi: & oratiooes ſuas a Domino *a* exauditas intelligunt in fide roborati. Surgentes itaque ab oratione, undique proſpiciunt, ſi forte vocatum ex nomine inter alios recogooſcereur, & venientibus mixtim fratribus ternis ſive quaternis, dum ipſe vellet inter alios delitescere; recognoſcitne a ſuis; moxque genua ipſius ſtrictim illi amplexantur, pedes oſculantur, & lachrymis rigant; atque ut in patriam redeat ſupplici voto exorant.

CAP. VII. *Felicitor inventus,*

F

a

CAP. VIII. *redire primum recuſat,*

13 At ille ad eos: Quid (inquit) mihi & vobis filioli? Recedite, quæſo, & nolite me inquietare, ſed permittite qua cœpi, intendere: quia melius eſt mihi manere quem reverti in patriam & veſtræ tyrannidi cum gravi imperio & violentia ſubjacere. Illi autem ſubjungunt cum omni manſuetudine & humilitate: domine pater, res Francorum nos miſit ad te, oimium te deſiderans ne deprecaos, ne ſis memor injuriæ ipſius & ſtivium ſuorum. Te expectant omnes Francigeoæ, te plebs omuis tibi commiſſa affectat *b* & ut quantocius redeas, implorat. Ille vero dixit: Impoſſibile eſt, filioli, quod petitis, videlicet ut quem Dominus provida mihi diſpenſatiune patrem de-

b

EX MS. ſtinavit, & qui me incolsm & peregrinum errantem miſericorditer ſuſcepit, & per ſeptem annorum curricula ſuſtentavit, hunc deſeram & ad vos redeam, qui me a finibus veſtris eeu canem rabidum expuliſtis, & ſicus beoe noſtis, per omnia male tractaſtis. Non ita decet, filii, non ita decer. At illi: Noli, Patet, inquiunt, ad injuriam civium toorum iſta improperare. Pœnitet enim omnes, & profitentur quia te ſine cauſa ad iracundiam provocaveruot, & iade humiliter veniam poſtulant.

abbatis, cui ſalvat, imperium præcessit.

14 Quibus Vir Dei ait: Vos ſicut veſtræ voB lontaria eſt, & vobis injunctum eſt, dicitis: ego autem paucis pendam vobis veritatem. Pro certo ſciatis, quia non ſum mei juris, ſed omnioo meipatus ſum alterius ditioni: unde mihi licitum non eſt quidquam facere vel quoquam pergere, abſque abbatis hujos loci permiſſione. Quidquid igitur jufſerit me facere, eapedit ut faciam pro poſſe. Ad hæc legati ſiluerunt. Statimque de loco ſurgeotes perguot ad abbatem cum feſtinatioae: cui narrareroor omaia per ordinem, quemadomdum ſcilicet vir Dei Bandaridus in Francia honeſta fuerit ordinatus epiſcopus, & pro qoibuſdam infortuniis mare traoſierit; pro qoa iterum cauſa, juſſo eegio cum eequirerent, quo etiam ordioe ex nomine vocatum reperiſſeot, & ioter alios latantem agnoviſſent, quaſqoa inter ſe collocutiones haboiſtent; deoique qood niſi ipſius joſſu io Franciam reduci omaioo noo poſſet. Abbas itaqne iſtas rationes com admiratioae perpeodent eapavit, oumquam ſe audiviſſe huic ſimile ſub jurameoto affirmaos. Msodavit autem Virum Dei ad ſe venire: cui redarguendo ſic ait. O homo, quid eſt hoc quod facere voloiſti? Quare impoſuiſti nobis? Non arbitramur ſani capitis eſſe conſilium, qood diſpoſuiſti faeere. Nam cum eſſes, Dei diſponente gratia, ordinatus & conſecratus epiſcopus, cur te ut peregrioum ſubioiroduxiſti nobis? Et cum eſſes ſtudio literarum hooeſte edoctus, cur te ruſticum & literarum experiem ſimulaſti? Diuiſti enim in arte aliqua nullum omnino te noſſe magiſterium, oiſi taotum hortulani miniſterium.

is vero rem pleniſſime ſe gaturum noe it obſequens.

15 Da ergo gloriam Deo; & die quare hoc feceris. Cur benedictionem, a Deo tibi conceſſam, ſubduxiſti, dum eam nobis occultaſti? Non adjudicamos hoc eſſe dignom & juſtum; quandoquidem donum quod ea Deo eſt, manifeſtum C omnibus eſſe debet; omnes debent agnoſcere & eapetere, cuncti hoc debent venerari & colere. Ad hæc Vir Dei, ut ſempet erat mitis aoimo & patiens, blandia com humilitate verbis talia reſpondit: Noli mihi moleſtus eſſe, pitet, & ne contriſteria advetſum me nimium: quia quidquid horum eſt quod me redarguis contra auctoritatem feciſſe, ptofiteor me cotam Deo & Sanctis ejus in putitate & ſimplicitete cordis egiſſe: maxime ob hoc, quia ſi Deus ſuæ pietatis miſericordia, aliqua bonæ conſcientiæ in me germinaſſet ſemina, ne fraudater ulla diaboli invidia, ſtultratua hujus ſeculi vaoa gloria. Tuoc ergo intelligens abbas, qui vir Domini Bandaridus conſcientia pura, & fide non ficta fecerit omnia, proſteraitot ante pedes ejus dicens: Scio te Virum ſanctum & juſtum: & vere credo, quia ex quo introiſti ad nos, benedictio Domini jngteſſa eſt tecum, qoæ copioſe redundas ſuper omnibus bonis ooſtris. Peto autem ut ignoſcas mihi & fratribus ooſtris, qood sibi non ſervivimus uſque modo, ſicut facere debuimus, tamquam ſervo Dei; ſed tu potius, ſicut famulus omoium ooſtrum, mioiſtraſti nobis. Petitioibus igitur ipſorom ſatisfaeiens Vir D Deo plenos, ſic ait: Miſereatur veſtri omnipotens Deus, & ſi qnid commiſiſtis in me negligenter, pareat vobis miſericorditer: ac pro beneficiis veſtris quæ pro honore divino mihi charitative impendiſtis, centuplum a Domino recipiatis & vitam æternam poſſideatis.

Sanctum ad proprio redire jubet.

16 Quibus dictis, ſubjunxit Vir Dei: Jube taodem, pater, quid mihi faciendum ſit amodo: quia ot bene noſti, ſecretum noſtrum latuit nſ- jubet. qoe modo; ſed quoniam jam palam ſit mundo, ſi jubes ut ſtem, ſto; ſi ut redeam, redeo. Cui dixit abbas: Vellem admodum & deſiderarem ut nobiſcum manetes omoibus diebus quamdiu vitalis ſpiritus tuos reget artus: ut nobis propter tuam præſentiam impenderet Dominus ſuæ benedictióuia abundantiam. Video autem te non poſſe neque velle Dei voluntati reſiſtere, & intelligo quod populo tibi commiſſo valde ea neceſſaria. Vade cum pace in patriam tuam, quo te revocat Dominus. Ita a patre accepta redeuodi licentia, cœpit velle ire eum ſuis. Abbas vero ait: Non ſic proficiſceria abſqua comitatu noſtro: E oeque eoim decet. Ad manum igitur deducentes eum iuſecuti ſunt pariter abbas & monachi uſque ad mare: & valedicentes proſperaque imprecantes, & io oſculo ſancto ſeſo conſociantes, petita beoedictione & ab epiſcopo impertita, redieruot. Nec illud prætereundum eſt etiam, quod priuſquam redirent, oratiooem pro navigantibus fecerunt pſallentes adinvicem & præmittentes hunc verſum: Exaudi nos Deus ſalotaris ooſter, ſpes omniom finium terræ & in mari longe: poſt quem ſubſecuta eſt oratio: Domine Jeſu Chriſte, qui ſiccis qoondam pedibus ſepra mare ambulaſti, & Petrum inter ipſas maris undas valido vento agitataasisubantem, voluiſti, ne mergeretor, erigere: Da quæſumus huic famulo tuo & omnibus qoi cum eo ſunt, proſpero navigio mare hoc traoſmeare, & abſque ulla tempeſtate ſalvos & incolumes ad aridam perducere digneris: & quocomque iade abierint, angelus tuus bonus comiteotur eos & bene iter eotum diſponat, ne grave aliquod incurraos animæ vel corporis periculum.

CAP. IX.

suo ſeoo ejus deſiderium,

17 Beatus itaque Bandaridus, rurſus a felici ſui eo æquore tranſmiſſo, cum deveniſſet in Franciam, ejuſque adventum populi cognoviſſent: ei protinus cum magna exultatione occurrunt, ſtipantes illum honoris gratia, tonumera equirum F peditumque caterva. Virtus quoque divina gradiebatur cum illo; ita ut quicumque diverſa ægroti infirmitate beoedictionem ab eo eapetiſſent, mox edito ſuper illis erucis ſigno, ſanitati reſtituebantur omnes. Sicque poolatim creſcente nomero fidelium, tam per divinarum monita Scripturarum, quam etiam per ſanctorum iocitamenta virtutum, miraculis coroſcantibus, ubique Dominus mirificavit Sanctum. Ut autem Vir beatus cœpit Sueſſorum finibus propinquare, confeſtim ad eum confluuot immeoſa populi multitudo cælitos animata: quæ præceptis ſalutaribus a ſancto Vito jam ante edocta, com adhuc dupliciter æſtuaret, ſcilicet ſiti audiendi verbum Dei, ſitique corporali præ iotolerabili fervore æſtaria; nec ulla penitus ibi aquæ fluenta invenirentur: more Iſraelitici populi quoodam clsmaatis ad Moyſen io deſerto, clamaveruot pariter ad Virum Dei omnes qui conreoerant in loco nuncupato Aidſio c; G ſexto ab urbe milliario diſtante, atque dixerunt: Patet ſaocte, quid faciemus? Præbes quidem verbi divini nobis ſitientibus haustum; ſed propter oimium æſtum & aquæ peouriam aportunitea d

d defici-

A deficimus. Meritis ergo tuis & precibus impetres nobis aquam, ne in viu deficiamus.

alter Moyſes circito ſaxo ſolatur.

28 Ad hæc Vir Dei corde ingemuit, & populo ſitibundo compariens, uit: Oremus, filioli parirer puſilli eum magnis, ut Deus & Dominus noſter dignetur nobis ſuæ pietatis abundantiam demonſtrare: & ſicut Moyſe & Aaron ſervis ſuis orantibus, aquam de petra voluit in deſerto quondam educere, ita nobis peccatoribus, miſericordiam poſtulantibus, dignetur aquam de terræ viſceribus miniſtrare. Tunc omnes proſtraverunt ſe in terram, orationi ſeſe devoventes: cum quibus etiam Vir Domini ſuum mannalem baculum figens in terra, orationi incubuit. Cumque aliquantiſper oratum eſſet & ſurrexiſſent ab oratione: Vir Dei oculos, lacrymis ſuffuſos, elevans ad cælum, ſe ſuoſque omnes ſignaculo ſanctæ crucis munivit. Ut ergo poſt orationem & crucis impreſſionem, baculum de terra extraxiſſet: mox ſubſecuta eſt ebulliens tum perſpicua & larga fonsis unda, ut pleniſſime omnes reſocillarentur &

B abundantiſſime recrearentur. Attollitur protinus cum immenſa exultatione tantus Paſtor; miriſque vocibus talem virum magnificant & alterum Moyſen virtutibus & meritis coæqualem prædicant. Fons autem prædictus beati Bandaridi precibus ubertim ſuccreſcens, euntibus & redeuntibus hinc inde eſt pervius, præbens fidelibus charitatis indicium, & peregrinis ac indigenis miniſtrans ſolatium, ſicut hodietenus manifeſtum eſt: cujus aquæ reſluus curſus non deficiat in ſeculum.

Cap. x. affluentque populus miſeriis omnibus liberatus.

29 Poſthæc cum Sueſſionem ſepedare cœpiſſet, ſeptos iooumera populi catervu; ruit ei obviam cuncta multitudo virorum ac mulierum dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini. Procedit deinde omnis clerus, monaſtici & canonici ordinis in veſtitu candido, cum ipſo upparatu eccleſiaſtico ſatis digne congrueuri: ſubſequitur poſtmodum devotus Deo dicatarum virginum chorus! tum poſtea incedit procerum ingens comitatus, ac deaique fulvo uuro radiantium turba marronarum: ſicque cum immenſo ſtipudio tantus paſtor receptus eſt. Quo ita honorifice veſtituto, confeſtim ſterilitas terræ converſa eſt in fertilitatem uberrimam, & corrupti aeris peraicies profligara. Quidquid igitur illud eſt quod calamo ad plenum exarare vellemus,

C hoc uno complectimur: quod ud hujus Viri Dei ſuluberrimum adventum, omnis corpotum morbus, univerſa diabolicæ fraudis maliria procul pulſuint, ſalnſque continua, opulentiu in rebus, jucunditas in propagine, tsaoquillitas in pace, unicuique quaquaverſum in pago Sueſſioni commoranti concrediint *e*.

Cap. xi. Sequitur S. Medardi ſepultura.

30 His ita geſtis per ordinem, accidit ut egregius confeſſor Domini Medardus Veromanduensium divina cooperante gratia epiſcopus, plenus dierom & ſanctarum virtutum operibus refertus, migraret ad cælum. De quo relator quidam geſtorum ejus, dum ſcribit de tranſitu ipſius, inter alia ſic ait: Egregio confeſſori Chriſti Medardo, imminenta ſuæ reſolutionis tempore, divinitus luminaria cunctis præſentibus micuerunt. Hoc autem lumine fere tcium horarum ſpatio coruſcante, ſanctiſſima Sancti anima, linquens caduca, cœtu angelico ſubvecta, petit cæleſtia. Et merito celſa cæli faſtigia conſcendit, qui gloriam iſtius mundi tamquam eœnum deputavit: ideoque ad cælom contendit ſcenrus, quo ſe vocaverat Dominus. Beati qui hsbiant in domo tua domine, in ſeculum ſeculi laodabout te. Itaque rex Clotarius qui huic intererat ſpectaculo, viſo tanto cælius miraculo, exiſſo videlicet animam Sancti Medardi cum immenſo lumine, inæſtimabili exhilaratur gaudio. Veniunt hæc in noſtram pene totius Galliæ: convenitque repenta de diverſis partibus ad tantum ſpectaculum innumera virorum multitudo ac mulierum *f*. *f*

EX MSS.

as Sed quia conveniens eſt, ut præcedentibus ſequentia quæ ſunt ejuſdem viri Dei Bandaridi adjungamus: non eſt prætereundum quod ipſius orationibus proeuntium eſt, circa regit unicam filiam, quam peſtifes dæmon horribiliter invadens, dilaniabat etiam atrociter, quinimo ſæpius aut in ignem, aut in aquam miſerabiliter jactabat. Pro hojuſmodi fiebat planctus ingens, & hen inalabat *g* clamoroſa turba uſque ad cælos: pro eo quod malignus ſpiritus videretur poſſidere, cui etiam (nifi prædeſtinatio divina id ageter) ſanctos Spiritus debuiſſet præſidere. Pater ipſe turbatus jam & anxius, quod nullum adveniret ſolatium divinitus; inde animo æſtuabat nimium, quod virum Dei Bandaridum rogare non audebat, quem antea

Cap. xii. liberatio filia regis a dæmone

g

E lacceſſitum injuriis, a ſede propria euturbaverat acerbius. Circa unigenitam tamen ſollicitus, & de tanti Viri pietate confiſus, mittit ſervos ſuos ad illum, inæſtimabili humilitate oraos, & prece multa depoſcens, ut proprer nomen Domini Jeſu, pro humano genere oppiobria paſſi, ipſe injuriarum oblitus, ſui miſereri dignaretur, & pro filia ſua preces fundere, quibus ab ea dæmonium potenti manu fugaret. Qui Dominici non immemor præcepti, dicentis, Orate pro perſequentibus & calumniantibus vos, illaia ſibi opprobria remiſit, & pro ipſius filia orationem ad Dominum fudit. Qua completa, & in nomine ſummi Dei accepta potioue, ſolito ex gramine compoſita, mox per manoum impoſitionem ſaluti eam reſtituit, patrique ſuo incolumem reddidit. Aiebat autem, virtutem eſſe in gramine, nihil ſibi pro meritis ſuis, ſed ſoli divinæ virtuti aſcribens verus Nathanael, verus Iſraelita, in quo non erat dolus, nec aliqua ſimulatio cordis: & ideo ſine diſtioue aliquantuls, meruit a Domino exaudiri.

Cap. xiii. reſtituit ipſius gratitudo.

as Gratulabondus ergo reu pro tanti mirsenſi virtute per eum celebtata, plurima auri & argeoti talenta obtulit: ſed Vir Deo dicatus & dilectus: Abſit hoc (inquit) a me, ut donum Dei quod eſt inenarrabile, præcipuum & incomparabile, avaritia ſtimulatus vilipendam, & quod mihi nullis meis præcedentibus meritis gratis a Deo conceſſum eſt, pecunia de ærario regis uecepta, diſtraham. Non eſt juris noſtri, non eſt noſtræ conſuetudiois ut tantum ſcelus committamus. Si autem veſtræ voluntatis eſt divino pro amore, ex reddnibus prædiorum veſtrorum per manus noſtras aliqoa Deo & Sanctis ejus conferre, pro abluendis peccatorum veſtrorum ſarcinis, non renitimur. Reu itaque auimsdvertens ſalubre conſilium, accerſito commentarienſi, juber conſcribi regale præceptum *b* in fiſca regalia, id eſt cellam, modum & smiacum annotavit, at ſigillo regio conſignavit: ut vit Sanctus cuicumquo Sanctorum placeret, permiſſu regio illa decoraret. Cumqua ſupra Auonam finvium nobila quoddam eſſet monaſteriom, Sueſſioni ſatis contiguum, in honorem Sanctorum martyrum Criſpini & Criſpinisui conſtructum, in qno ſepulturæ ſuæ locum prædeſtinaverat: ſolenni donatione ſuprsdictum regale præceptum ei tradidit, jure perpetuo ibidem manſurum.

F

b

Scriptoris de ſe teſtimonium.

u3 Multa præterea recordatione digna, huic opuſcolo noo ſtitulsta, dici potuiſſeot de geſtis & virtuti-

Ex Ms. virtutibus beati viri Bandaridi, ſi præterміſſa non fuiſſent iocuria vel negligentia ſcriptoris. Nequis vero me culpandum exiſtimet, quod de multiplici virtutum congerie, hoc opus tam exiguum contexui: profiteor de multis, quæ non ſunt memoriæ hominum ſcripto tradita, ut potuimus vix pauca perſtrinxiſſe. Volumus autem paternitati veſtræ innoteſcere, repertam eſſe quodammodo tantillam materiam hujus operis, in cujuſdam membranæ pittaciolo *i* tamquam ſub epilogo brevitæ annotatam; quæ poſtmodum ſagaci ſtudio indagata, per exaggerationem a nobis aliquantulum amplificata eſt. Horum quæ dicimus teſtis eſt vetus illa ſchedula, quam ſi quis perſpicatus intueri voluerit, omnia quæ ſupra vel infra enarravimus, ineenire poterit conſonata ſubtilis adeo in thematis clauſula. Verum quia incepto operi finis amodo imponendus eſt, ad id quod conſequens eſt redeamus.

B Cap. XIV. *Sancti obitus & exequiæ.*

24 Jam igitur tempus immiuebat quo fidelis Servus & egregius diſpenſator domus Dei a labore quieſceret: dum ecce uimiis febribus acriter corripitur, ſibique præparari ſepulturam in deatera parte altaris beatæ Mariæ in ſupradicto cœnobio ſanctorum Chriſti Martyrum, & ſepulchrum in quo eſſet tumulandus, poni jubet. Nec poſt multum temporis cœpit denuo acri febrium dolore vexari: ſicque Domino evocante, ſancta illa anima primo die Calendarum Auguſti ad alta cæleſtium ſecreta translata eſt *k*. Exanimato autem corpori dignas, qui tanto obſequio intererant, exequias impenderunt, & tam cleeus quam omnis populus totam noctis ſpatium eigiliis, pſalmodiis, ac lectionibus deputavit: aurora vero diei coruſcante, cum honore debito deferunt ad locum ſanctorum Martyrum *l* ſepulturæ ejus deſtinatum: ubi honorifice ſuſceptum, honeſtiſſime compoſitum, ac decentiſſime (ſicut in promptu eſt) traditur tumulatum, primo Calendarum Auguſti.

Cap. XV. *Miracula ſequentibus ſeculis patrata.*

25 Ne autem effera mors, quæ nulli novit parcere, tanti Viri munificum memoriale putaretur exemiſſe cum corpore: non deſtitit omnipotens Deus Paſtorem ſanctæ eccleſiæ, etiam poſt mortem carnis, multis mirsculis magnificare. Nam idem Dominus virtutum, indefinenter virtures virtutibus augens, inter catervas populorum hinc inde confluentium, alios mentis & corporis mita alacritate conſolidat, alios etiam qui ægri veniunt, celeri ſoſpitate relevat. Atque ut manifeſtius nonnulla quæ oculis noſtris perſpeximus, in publicum proferamus: in ſupradicto Sancti ſepulchri loco, tanta & tam perſpicua fiunt miracula, ut quicumque eo convenerint, Dominum ſanctumque Bandaridum rogatori, procul dubio impetrent quidquid votivo corde petierint. Si qui enim valida febre agitari, de ſepulchro ipſius cum bona ad Deum fide & devotione bibendo ſumpſerint, capuique reclinantes ſuper ipſum Sancti tumbam dormitionem ſomni perceperint: ſalubre antidotum ſe habuiſſe ſentiunt, ſanique & incolumes de loco illo recedunt: quod multoties certo didicimus experimento. Ceterum, patres & fratres D chariſſimi, ad quorum notitiam utcumque hæc pervenerint, ſcitote ac pro certo credite, quia quod ſcimus in veritate factum, hoc vobis loquimur, & quod noſtris obtutibus videndo agnovimus, ſeu multorum relatione didicimus, humili quidem ſed fideli tamen ſtylo annuntiamus: quamquam nec ad plenum uſque modo proſecuti ſumus. Qui vero plura noſſe deſiderat, nihil eſt quod quærat extra: quando cuilibet alia his ſimilia inveſtigare cupienti, ubique ſeſe multa offeruot: prout teſtatur multitudo langueutium horis momentiſque omnibus, die ac nocte venientium ad pretioſum ipſius mauſoleum. Quo in loco, integra corporum ſanitate recepta, redeunt quique in ſua cum gratiarum actione, ipſo ſummo opitulante Deo, qui cunctos ſuis ſuſtentat beneficiis, juſtoſque piis accumulat votis: cujus laus, honor, & poteſtas permanet in æternum Amen.

ANNOTATA.

a *Legebantur corruptæ duæ voces, quas ad verum ſenſum reſtituendas putavi.* E

b *Scelpſerit fortaſſe* aſſlectit, *ſed nec id latine dici poteſt, pro* pedibus tuis advolvitur.

c *De ea loco teſtari nemo melius potuit quam ipſe Belfortius, cujus hæc ſunt verba:* Diu multumque inquirenti mihi, ubinam terrarum eſſet locus Aidiſius, de quo fit mentio, tandem indicatum eſt mihi, illum eſſe, qui in ſilva Rhetia poſitus, via Pariſienſi inter Vauldrenum (quod fortaſſe vallem ediuarum interpretari poſſumus) & capellam Metairicam (quæ etiam hujus Sancti imaginem, hortulani ſpecie effigiatam continet) irriguo fonte alluitur. Cui opinioni accedit plurimum, quod ad eum locum ſingulis annis, poſtridie Pentecoſtes, parochiani de Arteſia (ſive ut vocant aliter) de S. Bauderido, ſolennem uſque hodie ſupplicationem, in ſex milliaria procurrentem inſtituunt.

d *Ab* aporiæ, *quod ex ἀπορέω deducitur, ſignificatque perplexum, conſilii indigum, & ad anguſtiæ redactum.*

e *Satis erat dicere* conceditur.

f *Sequuntur hic ex ex Vita S. Medardi, quæ a nobis expuncta ſunt, utpote in Actis noſtris pridem editu, ut in commentatio prævio abunde diximus.* F

g *Satis appoſita voce utitur, ut quid velit intelligatur, ſiquidem latina eſſet.*

h *Voluit oſtendere gratam regis munificentiam, dum prædia regii fiſci ſeu dominii ipſius temporis ſubdidit, quæ regis donatio Sancti arbitrio reliquit.*

i *De* pittacio & pittaciolo *ſæpe alias dictum, & fuſe apud Cangium: ſatis patet, indicari membranam geſtu Sancti panelis complectentem.*

k *Notavit Papebrochius, hic deſunere Mſ. Longipontanum: verum ſatis patet, ſequentia æque ac ſuperiora ejuſdem omnino auctoris eſſe.*

l *Nempe ſanctorum Criſpini & Criſpiniani: vel ſi velis diſtinguere, die ad S. Criſpini magni:*

DE

A D

DE S. KINEDO EREMITA CONFESS.

IN WALLIA.

Sylloge de ætate, cultu & portentosis gestis. J. B. S.

SEC. VI. *Sanctus*, qua de his agimus, multis modis inflexum Kinedus, Kynedus, Chinedus, Kenedus, & Kinethus *inter Sanctos Wallenses seu Cambritenses non infimum olim locum exsecratus est, ab Harpsfeldio compositus cum* Davide, Theliano & Paterno in Cambria, *ubi* obierit Kal. Augusti. *De Davide in opere nostro pridem actum est* 1 *Martii, de Theliau* IX *Februarii, de Paterno autem* XV *Aprilis, qui eam omnes seculo* VI, *Sanctorum in Britannia frequentissimo, viguerint, jam de* S. Kinedi *ætate certum eatenus habemus testimonium. Quod si recte in Legenda nominatur rex Arthurus, sub quo floruerit, id etiam certum est, ad principium potius quam ad finem ejus seculi pertinere; ut obitus ejus non male a nostro Alfordo constituatus sit anno* 529. *Porro de ejus cultu, a multis seculis recepto, testatur Capgravius in stupenda Vitæ historia de qua mox pluribus, uti & in Vita S. Caradoci pridem illustrata ad diem* XIII *Aprilis, dum is ad* S. Kinedi *ecclesiam accessisse dicitur. In prima Martyrologii Anglicani editione relatus erat ad* X *Decembris, ex quo die in Ferrarii Catalogum generalem transierat; utrum Martyrologii Instius collector Wilsanus in posteriori natalem diem fecerit est, quem apud Capgravium notatum reperit his postremis Legendæ verbis*: Tertia vero reliquens, in cælo præmia perceptura, migravit Kilendia Augusti.

Sexto Augusti, sanctæ cæsum est,

B

a *Sic ipsam hoc die Wilsonus annuntiat*: Eodem die Gloweriæ (*Glowr seu Gowrr*) in provincia Walliæ Clamorgana, depositio S. Kinedi confessoris, qui nobili inter Britones prosapia oriundus, sæculo renuntiavit, atque in montibus Clamorgania solitarium amplexus est institutum, ubi in omni vitæ sanctitate in Domino requievit. Corpus ejus Gloweriæ sepultum olim ac servatum fuit in magna veneratione. *Fratres hic ad probandum* S. Kinedi *cultum plura argumenta congessere: vel ipsi Castellanus notat est, qui in suis ad Martyrologium Romanum additionibus diserte ipsum signat his verbis*: In Anglia, S. Kinethi confessoris, cui dicata est ecclesia in peninsula Govre, *ea ipsa nimirum de qua jam meminisse diximus citatam S. Caradoci Vitam; ubi notavit Henschenius in mappis Cambdeni exhiberi; nempe in Clamorganensi ad pag.* 492, *ut infra denuo dicendum erit. Porro ut tota ea portentosis prodigiis contexta est, quæ apud Capgravium exstat S.* Kinedi *Legenda, ita locus de quo hic facta mentio, mirabiliter describitur; ast nobis satis sit Sancto nostro sacros honores vindicasse: de incredibilium stupenda narratione, aliorum modo præmittamus judicia.*

recte a Wilsono in Fastis hoc die relatus.

C

3 *Laudatus sapea Alfordus noster in suis ecclesiæ Anglosaxonicæ Annalibus de* S. Kinedi *similibusque veterum Sanctorum populetum Legendis ita ad annum* 516 *num.* 10 *post alias candide scribit*: Qui Vitam eorum, & cotanter S. Kinedi, ex variis collegerunt, in nescio quæ miracula impingentes, stillendo potius otio, quam rerum gestarum veritati studuisse videntur: *id quod unicuique sit perspicuum, qui Capgravianam farraginem vel primis, ut aiunt, labris degustaverit. Confirmat id rursus Alfordus ad annum* 529 *num.* 3, *ubi ex Capgravio vix audet referre, quod S. David ad synodum a se coactam invitaverit S.* Kinedum. *En Legendæ verba*: Beatus autem David universalem synodum futuram adixerat, & S. Kinedum illue humiliter invitare curavit. Qui ait; Ego merito membra habens curvata, societatem habere indignus, tantis viris indignior sum associari, & insuper ad iter aggrediendum potestas deficit naturalis. S. David ait; Oremus Jesum Christum, ut membra tua ad iter nobiscum peragendum erigere dignetur, Et fusa oratione ad Dominum, erus a semore resolvitur, pro ut naturalis dispositio melius se habere debebat. Cumque ad viam carpendam parati pariter incederent, servus Dei Kinedus, fusa in secretis cordis sui ad Deum prece, crus suum, sicut prius, semoti adhæsit. *Atque hæc spectantis gratia: de aliis dicemus infra, nunc ad Alfordum revertamur.*

Species Vitæ,

E

4 *Non est ausus, inquam, ex scribere*, quia Kinedi Vitam medii temporis scriptores miraculorum multitudine obscuratunt potius quam illustraruut. *Panels Sancti elogium contrahit*: Sufficiat dicere hoc loco, Kinedum Davidis tempore sanctitatis opinione Britanniam implesse. *Relatu deinde ex Capgravio diu obitus, notat eodem etiam referri in Martyrologio Anglicano, ut superius jam ostendimus. Id vero factum ait*: e mente majorum, Britannorum imprimis, apud quos vixerat in illa Silurum provincia, quæ Glamorgania appellatur: ubi peninsula est ad mare Hibernicum, quæ Gower ad Occidentem dicitur, Ibi anachoreticam viram Kinedus vixit, forte in eo loco, ubi hodieque exstat ejus nominis monumentum: sacellam inquam, ab eo dictum S. KENETH CAPELL. *En modo quæ ex Cambdeno pollicitis sumus, qui eam regionem illustrat, hæc annotavit.* Gower occidentalis, insinuante utrimque mare, fit Chersonesus, frugibus magis quam opibus prædicanda, & Kinedo in divos relato, quondam celebri, qui solitariam hic vitam egit. De quo si plura velis, Capgravium nostrum consulis, qui ejus miracula pleno ore decantat. *Utique, sed utinam fide majori quam blatu, quo virat cordatus ab hujusmodi lectione abstineat. Tate judex esto.*

ex qua quæ sub. sunt, admutuantur,

F

5 *Regali progenie actam memorant ex tuepissimo luceffu paternis tum propria filia*; unde crus ejus femori semper adhæsit, quemadmodum filia patri suo canaliter fuerat supposita. *Vix natus infans vasculo vimineo sea potius urbi rejectus, in fluvium præcipitatus, atque in mare velociter delatus est: unde aves marinæ circumvolitantes anguibus & ostro puerum rapuerint, eumque in rupe fluctuantes, fratrum in quo decumberet ex plumis composuerint, qui post novem dies angelus eolam aveam attulit, quæ ipsi mammillæ lactar fuit;*

rejectis animis ex sententia aliis:

unde

AUCT. J. B. S. *unde cloculo mammillata appellatur. Panni, quibus involutus erat, corticis inſtar ad pueri quantitatem, ſemper mundi accreſcebant. Inventus a ruſtico & ad uxorem delatus, ſummo impetu ab avibus denuo referri juſſus eſt. Cerva ſilveſtris oleculam mammillatam quotidie implere ſolicita fuit. Doctus deinde ab angelo quibus cibis veſci poſſet, pergens ad commeaſtratum locum, fontes viginti quatuor e terra eduxit. Tam æque miranda ſubjiciuntur, quæ cum latronibus & famulo aliquæ geſta ſunt; deinde vero cum ferocitatibus beſtiis, quos in mutuam aciem adegerit. Habet demum quæ cum S. Davide geſta ſupra attigimus: ut facile quivis intelligat, tetram illam otioſorum hominum farraginem a nobis hic merito prætermiſſam eſſe, quam id genus veterem cæteroſi facile apud Capgravium invenient.* D

DE S. ALMEDHA VIRG. ET MART.

J. B. S.

IN WALLIA.

SEC. VI. *Sanctam hanc in Martyrologio Anglicano aegloga quoritur laudatus noperrime Alfordus ad annum* 490, *ubi ita loquitur*: Miror hujus sanctæ Virginis nomen prætermiſſum eſſe in noſtro Martyrologio, cum tanta ſanctitatis fama elatnerit, ut eccleſiam ſuo nomine dicatam habnerit & frequentem ibi colnum. *Dilligentior Caſſellanus eam in additionibus ſuis S. Kinetho ſubjunxit his verbis quæ ea Gallico Latinæ reddo*: In eadem inſula, ſanctæ Almedæ, ſancti Davidis materteræ, cui in principatu Walliæ dicata eſt eccleſia. *Si vitæ ætatem notat Alfordus, ſanctum* Kinethom, *nobis* Kinedum, *annis ſaltem aliquot præceſſerit; alii eodem ſexto ſeculo floruiſſe cenſent. De ecclaſti ejus in eadem, qua prior celebratur, peninſula, teſtem habemus ocalatum Giraldum Cambrenſem in ſua Itineratio ut mox patebit. Id præterea eidem Giraldo acceptum referre oportet, quod de S. Almedha pauciſſimis tradidit, quæ ex editione Cambdeni pag.* 806 *hic ſubjicimus.* Vere ſanctæ nomen eſt.

B Liber in Faſtis ecclaſiæ,

a Erat autem, *inquit*, antiquitus regionis illius, quæ Brecheinoc dicitur, dominator vir potens & nobilis, cui nomen Brachanus, a quo & terra Brecheinoc denominata eſt: de quo mihi notabile videtur, quod ipſum XXIV habuiſſe filias hiſtoriæ Britannicæ teſtantur, omnes a pueritia divinis deditas obſequiis, & in ſanctitatis aſſumptæ propoſito vitam feliciter terminaſſe. Exſtant autem adhuc baſilicæ per Cambriam multæ, earum nominibus illuſtratæ, quarum una in provincia de Brecheinoc non procul a caſtro principali de Aberhodni in collis ejuſdam vertice ſita, quæ ſanctæ Almedhæ eccleſia dicitur; hoc etenim Virginis ſanctæ nomen exſtiterat, quæ & ibidem terreni regis nuptias reſpuens, æterno nubens Regi, felici martyrio triumphavit. Celebratur autem ſolennis ejuſdem dies eodem in loco ſingulis annis in capite Col. Auguſti, ubi & eodem die multi de plebe, longinquis ex partibus convenire ſolent. Et variis languentes infirmitatibos, meritis beatæ Virginis optatam recipere ſanitatem enn ſoeverant. *Quod præterea notabile ſeſe obſervaſſe narrat Giraldus, ibidem curioſus lector inveniet. Hæc ad probandum cultum nobis ſufficiunt.* C E

DE S. JONATO CONFESSORE

ABBATE I MARCHIANENSI IN BELGIO.

J. B. S. C

COMMENTARIUS HISTORICUS. F

§. I. Notitia loci & Sancti, ejuſque geſta & ætas.

SUB FINEM SEC. VII. *De celebri hoc cœnobio, a vero Belgii apoſtolo S. Amando cum tot aliis condito, quod Martianæ, Marcenia & Marcenæ aliſque modis inflectitur, jam tetles in Actis noſtris loquendum fuit, tum præſertim cum de primo ejus auctore ad* VI *Februarii, tum de ejus dotatore & dotatione Adalbaldo* II *Februarii & S. Rictrude* XII *Maii fuſe ac erudite diſputatum eſt, quemadmodum & ubi de Euſebia filia* XVI *Martii; toties, inquam, agendum fuit, ut hic pluribus ſuperſedere poſſemus, niſi pauncula ſaltem præmittenda ferent, quæ cum prima loci abbatis ſingulari quadam unione connectuntur. Et ſitum quidem ſatis breviter deſcribit cœnobii ejuſdem Chronographus, in hac parte minime ſuſpectus, dum ait*, Marchianenſem locum circumfluentibus aquis & paluſtri arundine circumdari, habereque verſus Aquilonem ſilvam grandem, ad Auſtralem partem fluvium Scarpum, qui labitur ad Orientem, ex cujus utraque parte adjacent prata herbis paluſtribus ſtrata. *Jacet inter Duacum & Elnonem ſive Amandopolim (non Aodomaropolim, ut cum aliis male ſcribit Mabillonius) tribus circiter utrimque leucis diſſitum. Di primis verum auguſtiſſimis atque ampliſſimis poſſeſſionibus, quibus poſtmodum a S. Rictrude ditatum eſt, conſulenda ejus Vita tom.* III. *Maii cap.* 2, *num.* 26, *pag.* 85. Notitia loci

a *Chronicon apud nos Mſ. ita rem explicat*: In eodem vero loco primum ſenus maſculini perſonis, ad ſerviendum delegatis, paſtor vigilantiſſimus & procurator interius exterioſque vir fidelis & ſimplex Jonas donatus eſt eis. Qui beati Amandi pontificis diſcipulorum unus, cujus ſacra eruditione admodum inſtructus, ad hoc officium idoneus inventus eſt. Sed non poſt moltum temporis altiori jovеſtigatione conſultum eſt, ut quonism ac veterum interpolatorum

A niam gloriosa manet Rictrudis loci fundatrix, & universorum quæ ibi contrudita fuerant, domina: io illo sancto contubernio inter sectos Dei famulati videbatur, congruentius foret, secundi sexus fidèles ibidem ad serviendum immittere, & illius sanctæ inhabitationis primatum sanctimonialium ordinem obtinere. Semoto siquidem, pace eorum, adhuc modico virorum conventiculo, nobiles matronæ illuc undique certatim confluunt; religiosæ viduæ, quæ vere viduæ erant, alacriter concurrunt; puellaris etiam pudoris juventus castu introducitur, spiritualis gymnasii, palæstram omnes in commune aggrediuntur. Fit interim locus pudicitiæ domicilium, schola virtutum, ovile domiminicarum ovium, ad quæ omnia Rictrudis tot beatæ animus vehementer exultat in Domino dominorum.

virorum & mulierum.

3 *Hæc ad aliquam seriem revocat Mabillonius, jam dato textu non plane conformem, in observationibus præviis Sec. 2 pag. 938, ubi una ingenuas præclari cœnobii vicissitudines paucis memoraus, ait a. 55. Amando & Authberto epp. VI Kal. Novembris solenniter dedicatum fuisse in honorem Apostolorum Petri & Pauli*: cui monasterio, *inquit*, S. Jonatus abbas primus præfectus est. Duplex eo in loco a primo condito fuit congregatio, monachorum ac sanctimonialium; illis Jonatus, his Rictrudis præerat. Monachos illic primum, deinde paulo post, hoc est anno circa DCXLVII virgines Deo sacras fuisse collocatas in gratiam S. Rictrudis dotatricis, tradit Chronographus Marchianensis. Vastato a Normannis monasterio, ao. MCCCLXXIX sanctimonialem paulatim ad detetiora lapsæ sunt, donec Balduinus comes cognomento Barbatus, eliminatis feminis, monachos substituit, accito Lietuioo Vedastini cœnobii abbate clarissimo; qui postquam locum rexit annos novem, Alberico discipulo suo regimen Marchianense imposuit. Alberico anno MXLVIII. mortuo, S. Poppo abbas Stabulensis, ao decurso mense Poppoui Wido successit. *Atque hinc satis certe sloit abbatum Marchianensium successio in Gallia Christiana, quam inter S. Jonatum & Lietuinum nusquam reperiet.*

B.

Abbas I. S. Jonatus.

4 *Porro S. Jonatus, de quo hic potissimum agimus, in Elnonensi cœnobio ad regendum Marchianense a S. Amando destinatus, non soli isti præfuit, sed & ipsi etiam Elnonensi, ut ex ejusdem monasterii Chronico ostendit Colutius ad annum* DCXLIII *num.* 2. *Chronici verba sunt*: Amandus de grege sibi commisso solicitus, Trajectensem suam diœcesim visitare disposuit: antea tamen Elnone vices gerentem suas, in abbatem suum ordinavit discipulum, nomine Ursom, qui annis aliquot laudabiliter *vixit*, ac tandem beato fine quievit. Cui a beato Amando ordinatus successor sanctus Jonatus, vir modestissimus, ipsius monasterii monachos, quem pridem Marchianis instituerat idem beatus Amandus primum abbatem. *Præclare meriti essent citati jam superæ chronographi, si, quod ipsorum erat, gesta singula suis annis inexuissent, quemadmodum & illud quod refert ex ipsi Colutius ad annum* DCLIII: Amando, limitibus Apostolorum visitaris Elnonensem repetente locum, Marchianus Jonatum repetisse reperimus, ubi post mortem etiam B. Amandi aliquoo lustris regulariter vivens, diversos utriusque sexus ad religionem induxit & castitatem. *Lustra illa satis apposita ratione exponere, non usque adeo obvium esse, infra patebit manifestius.*

C.

5 *Cæterum de jam dictis altisque præclaris haud dubie sublimibusque S. Jonati virtutibus ac gestis* AUCT. J.B.S. *plane illustribus, equidem minime dubitavero; verum ex chronographis nostris, sive Elnonensi, sive Marchianensi cruere, nemo est qui fluxerit hactenus: ut prorsus non intelligam, quid sibi velit Silvii editor Bellecampius (vel ut eum Bollandus vocat Beauchampius) dum in sua Marchianensi antiquitate, multa magnifice pollicitus, sic notanter scribit pag. 505*: Sed longe plura de nostro sanctissimo præsule Jonato Marcianensi suppeditare mediamur, eum de ipso in Hagiologia nostra Marcianensi agetur. *Hæc, opinor, idea operis numquam perfecti, quodque lucem non vidisse, ea eo colligere est, quod nec Majores nostri neque Mabillonius Hagiologia istius usquam meminerint. Susceperit fortasse Bellecampius hujusmodi provinciam, at morte præventus absolvere aut ipse edere non potuerit, manseitque adeo conatus iste inter chartas Marchianenses, quas utinam consuluisset domnus Sancto nostro synonymus, hodiernus prædicti cœnobii Prior, apud quem frustra pro amicos institi; quorum cepetitas preces aque ac meos modo certe non satis urbane, usque honesto vir iste non ita pridem repulit & respuit, non usitato in hujusmodi rebus exemplo, dum ea sola flagitarem documenta, quæ ad S. Jonati patroni sui gloriam conducere poterant. Cetera non prosequar.*

D.

Ætas ejus incerta.

6 *Jam ad Sancti ætatem quod attinet, eam æque dubiam & obscuram reliquere chronographi nostri, nusquam vel remote indicantes quo circiter anno in lucem editus sit, quo factus monachus, quo abbas institutus, quamdiu solus, quamdiu cum sancta Rictrude rexerit, quamdiu utrumque cœnobium, Elnonense & Marchianense; quo demum anno laborum præmium a Domino consecutus sit. Pugnat, certat, mirumque in modum luctatur Bellecampius, ut versiculum suum Blandiniensem nescio a quo confictum, tueatur*:

In sexcenteno deno fundavit Amandus

Anno Blandinium, patronum dans illi Petrum.

Cum autem ejusdem omnino ætatis statuat cœnobium suum Marchianense cum dicto Blandiniano, inelactabili consequentia se evitasse calumniam, jam ab anno DCX, *vel saltem* DCXI *exstitisse cœnobium suum Marchianense, eodemque anno, si superis placet, S. Jonatum ibidem præfuisse, quo forte nec dum natus erat: idque tanto contra adversarios quoscumque repetit & inculcat, ut nauseam omnibus erect legentibus. Nimirum a chronographo suo didicerat, S. Amandum obiisse anno* DCLXI, *notumque adeo* DLXXI; *quæ multorum satis diu impiæa fuit opinio, pridem tamen ab Henschenio convulsa Commentarii sui* § XI. *& seqq., unde & lustra ista ruunt, quibus S. Amando supervixisse S. Jonatum æque inepte statuit jam dictus chronographus, atque ea ipso Bellecampius.*

E.

Ætas ejus incerta.

7 *Advertite, obsecro, paradoxum. Vir iste exst. Amandi restituta chronologia. thesi est, fuisse abbatem Marchianensem S. Jonatum ab anno jam dicto* DCX, *vel* DCXI, *eam suam epocham pro aris & focis acceremus propugnans, ex præconcepto illo suo achille, quod S. Amandus obierit jam octogenarius anno* DCLXI, *ubi jam demonstratum diximus, obiisse anno* DCLXXXIV. *Lustris porro aliquot superstes ei statuitur S. Jonatus: Lustra aliquot, saltem terna aut quaterna designant, unde necessario fiet consequens, Sanctum istum ultra finem seculi* VII *supervixisse; fuisseque adeo abbatem Marchianensem totis novaginta & amplius annis, ut primis respondeant ultima: quod priusquam admisero, alia quam chronographi istius auctoritate a Bellecampio aut sym-*

AUCT. J. B. S. *ſymmiſtis demonſtrari cupio. Nonagenarium obiiſſe S. Amandum, in confeſſo eſt: ſi autem mortem ejus inuectas anno* DCLXI, *natum oportet* DLXX; *cum vero quadragenarius circiter ſupponatur tranſtuliſſe cœnobia tum Blandinienſe tum Marchianenſe; tu tibi aptiſſime annum* ſexcentenum & *denum: verum ſi ad annos ſeptem & viginti omnia removeas, ut planiſſime removenda omnia demonſtrat Henſchenius, clariſſime peſpiciet, machinas omnes Bellecampianas ſic corruere, ut tractatus ejus bene longus in fumum abeat.*

annus ex ordinanda eſt. § *En modo aptiorem vitæ S. Jonati ex Henſchenio chronotaxim. Statuit is loco citato probatque evidenter, capta Gandavi monaſteria, tum Buxenſanum tum Blandinienſe anno* DCXXXVI; *Elnonenſe auſtrucum* DCXXXVIII, *Marchianenſe vero anno demum* DCLXV, cui idem præſul Amandus diſcipulum ſuum *eo tempore* præfecit Junotum venerabilem virum, *ordine monachorum*

B *colligendorum præſcripto. Quod vero ſupra diximus, commendatum etiam* prædicto Jonato Marchianenſi Elnonenſis cœnobium, *id factum quando* epiſcopalem curam renunciavit *Amandus*, & limina Apoſtolorum pro tertia vice repetiit, *anno nimirum* DCL. *Annis autem poſt duobus, occiſo S. Adalbaldo, S. Rictrudi caſtitatem ſuaſit, quæ non diu poſt ad Marchianenſe acceſſit, eo quo ſupra dictum eſt modo, eaque ſub S. Jonati directione, ſanctimonialibus præfuit uſque ad annum* DCLXXXVIII: Jonatus *vero laboribus & meritis plenus Sanctam illam ſecutus creditus anno circiter* DCXC, *ut verosimiliter deducit Cointius, ad diſtum annum num.* 25, *hoc argumento: quod cum regimen iſtius monaſterii penes moniales fuerit per annos trecentos triginta tres vel circiter, ſi ab anno quo tunc pulſæ ſunt* MXXIV, *vel ut alii* MXXVIII, *retrocedatur, non videatur S. Jonatus vita longior tribui poſſe: certe, quod ſciam, necdum eo uſque S. Jonati ætas illuſtrata fuit hactenus. Jam ad ejus cultum & elogia procedamus.*

§ II. Cultus ſacer & brevia hinc inde elogia.

C

Cultus ſacer. Hic *paucis complexurus ſum omnia, quæ ad antiquum Sancti cultum conducentia reperiam, iis ſcriptis depoſitis, quæ longis ambagibus de Sancti vita & geſtis ail amplius nec certius memorant, quam ea fideliter ex monumentis qualibuſcumque Marchianenſibus deſumpſerint Molanus & Miræus, quorum textus, uti & paucorum Martyrologiorum mox referam. Ad chronicel cenſum de luſtris aliquot quibus* S. Jonatus *S. Amando ſuperviuerit, diſerte additur*; Ejus feſtivitas agitur Kalendis Auguſti. *Ad ejus ſepulcrum vero in eccleſia Marchianenſi, hos verſus legi loco ſupra citato teſtatur Cointius:*

Otvi Jonati corpus hic ſanctiſſimum
Recondirur, qui primus hanc rexit domum.

Verſus reliqui huc non ſpectant: id unum ſubjicit Cointius; Poſt S. Jonati mortem, monachos, quos tenerat, Marchianis abſceſſiſſe, totumque monaſterium cuſſiſſe monialibus, quibus Cloſſendis a tricennio præerat abbatiſſa. *Quæ ipſiſſima eſt Molani alioſumque receptiſſima opinio, ſic, ni fallor, intelligenda, ut monachi virginibus ſegendis ſubſtiterint, quo ſalvetur diploma Caroli Imp. a Mabilonio additum, ubi ſeculo ix de fratribus æque ac ſororibus mentionem fieri oſtendit. Verum de hac re jam ſatis diſputatum eſt, ut etiam illam non lubeat denuo exordiri. Sancti cultum* D *proſequamur.*

etiam ex Molano eruitur. to *De eo ſatis mirum eſt, in antiquioribus ſaevis Faſtis nullam uſquam fieri memoriam, ne quidem in recentioribus Tabulis eccleſiaſticis præcerquam Belgicis, ſi Ghinium excipias, qui* S. Jonatum *canonicis ſuis ſuetis liberaliter accenſuit. De ætate Uſuardi Aquicinctini alibi diſputavimus, ubi ipſum ad ſeculum circiter* IX *referendum cenſuimus: atque hic primus eſt ac vetuſtiſſimus, qui de* S. Jonato *meminerit, his plane verbis*: Marcianas, depoſitio S. Jonati abbatis. *Paulo clerius Molanus, ex quo & Canſius*: Eodem die, natalis S. Jonathi confeſſoris, diſcipuli S. Amandi, *quæ in poſterioribus editionibus paulo brevius repetit. De eo etiam meminit Wion cum ceteris monaſticis, quos inter utride ipſum annuntiat Menardus, hoc modo*: Marcianis, S. Jonati abbatis, diſcipuli S. Amandi, & patris ſpiritualis S. Rictrudis, *quibus verbis omnia ferme complexus eſt, quæ de* S. Jonato *memoriæ prodita ſunt, cum de cetero geſtu ejus aut nemo ex profeſſo proſecutus ſit, aut per vaſtationis interierint: nam quæ ſub Hucbaldi nomine circumferuntur, non vitæ hiſtoria ſunt, ſed meru oratio in Sancti honorem concinnata, præter aliam verboſiſſimam ſub Gualberti nomine, ex qua id demum exultur, Sancti corpus* E *Sallacum translatum fuiſſe, ludique Marchianas relatum: quodque in aliqua ſupplicatione extinctæ faces, igne cælitus emiſſo, accenſæ fuerint; ut videbis § ſequenti.*

Elogia Sanſſayi & Ghinii at *Elogio proprio Jonatum more ſuo omnat Souſſayus*: Marcianis prope Duacum in Flandria, diœceſis Atrebatenſis, depoſitio S. Jonati abbatis & confeſſoris, qui diſcipulus S. Amandi, omni virtutum decore adornatus cultuit, exemplisque & orationibus multos ad Chriſtum adduxit: beatæ ſiquidem Rictrudis religioſus informator, ſororumque & ſanctimonialium loci ejuſdem conſtitutus (ob fidei, doctrinæ, & morum præſtantiam) director; utriuſque vitæ præceptis, actis & moribus ſic præbuit, ut immaculato calle, tramitem ad cælum iiſdem præmonſtraverit; demumque ſanctæ converſationis ditatus meritis, exuta carne, ſpiritum ſupernis civibus in gloria ſociandum, feliciter ad Dominum tranſmiſerit. *Habeat hic locum citatus ſupra Ghinius tametſi in anno obitus aberrat: ſic ferme Molanum contrahit*: Marcianis, depoſitio ſancti Jonati abbatis, ſancti Amandi diſcipuli, qui omni virtutum decore adornatus, exemplis F & orationibus multos ad Chriſtum adduxit, Ibidem requievit in Atrebatenſi diœceſi citra unum Domini DCLXX. *Secutus hic haud dubie Ghinius eorum opinionem, qui S. Amandum obiiſſe crederent* DCLXI.

præferatur Molani ſententia at *Verum eum omnem & ſolidius & elegantius complexus eſt Molanus ipſe in Indiculo Sanctorum Belgii*; *ut aliunde elogia acceſſanda non ſint. Ita habet*: Sanctus Jonatus confeſſor, diſcipulus S. Amandi, primus fuit abbas Marcianis ſive Marcenis, ac ibidem elevatus quieſcit. Fuit omni virtutum decore adornatus; exemplis & orationibus multos ad Chriſtum adduxit. Poſt ipſum fuit is locus annis ferc trecentis triginta tribus virginum monaſterium, quibus primæ præfuit ſanctiſſimæ Rictrudis. Locus eſt pietate & amœnitate celebris, haud procul a Duaco in Flandria, diœceſis Atrebatenſis. Natalis incidit in Kalendas Auguſti, elevatio in ſextum Iduum Aprilis, *ut eo die inter Prætermiſſos notatum invenies.*

A aties. *Eadem ferme Molani verba, ſed mutata tantillum phraſi, in Natalibus Sanctorum Belgii etiam explicantur; in quibus omnibus aperte elucet Molani ſententia dumonachorum, poſt obitum* S. Jonnei *receſſu, & poſt trecentos triginta tres annos, ſub Balduino Barbato, pulſis ſanctimonialibus, ad ipſum cœnobium reditu. Neque abs re erit hic adjungere quæ tradit Miræus in Faſtis Belgicis, ut aliorum defectum iamiſper ſuppleant. Ea ejus verba:*

atque item Baldeo. 13 Amandus Trajectenſis & Aubertus Cameracenſis epiſcopi monaſterium Merchisnenſe, a S. Rictrude Adalbaldi ducis Duacenſis vidua conſtructum, in honore ſanctorum Petri & Pauli vt Kalendas Nouembris dedicarunt. In eo cœnobio primum monachis ad ſerviendum Deo conſtituit, paſtor vigilantiſſimus datus eſt Jonatus, beati Amandi diſcipulus. Verum poſtea rationi conſentaneum viſum eſt (quoniam ſua bona beata Rictrudis huic loco conſecrerat, ibique Deo deſervire ſtatuerat) ut ibidem & ſanctimoniales collocarentur. Quæ quidem per annos trecentos triginta tres eel circiter eccleſiam Marchianenſem renerunt. Poſt Normennicam veſtationem, Leduinus abbas Vedaſtinus, petente Balduino Flan-

B driæ comite, monachos Benedictinos eo in loco collocavit, ut fuſius in Chronico manuſcripto Marchianenſi extractur, quod & exſtat in Rubrevalle. *Atque hæc ſunt vulgata typis elogia quæ de* S. Jonato *deſcribenda cenſuimus. Pergit Miræus verſus referre, qui in ambitu chori Marchianenſis leguntur, quibuſque enumerantur varia Sanctorum corpora ibidem depoſita, inter quos & illi duo, quos ſupra ex Colvenio dedimus. Qui ceteros noſſe cupit, fontem ipſum adeat.*

Vide pars 14 *Nullam æquam exſtare* S. Jonati *Vitam aut Legendam, inde omnino colligitur, quod in Actis Sanctorum Benedictinis tam jejune de eo agatur, ut ex Actis ipſius ſanctæ Rictrudis tomo 2 a pag. 937 paucula aſſignentur, jam relatis adeo conformia, ut deſcribi non mereantur. In obſervationibus præviis inter ceteros Sanctos* Jonatum *laudat editor, quod in cœnobio Marchianenſi floruerit. Pag. 944 refertur quod jam diximus, nempe S. Amandum* perſtringendo ordinandoque *monaſterio* diſcipulum ſuum præfeciſſe S. Jonatum venerabilem virum, cujus adhuc in eodem monaſterio ſacrum corpus habetur reconditum: in quo &

C monachorum ordinem beatus Amandus haberi voluit, ſed jam dictus abbas ſanctimoniales (prout ſibi viſum fuerat) aggregavit. *Quæ quo modo & quamdiu iſtic perſtiterint, ex ſupra explicatis non obſcure datur intelligi. Deploranda ea tempora ſucceſſere, quibus & diſciplina inter moniales omnino intercidit, & quidquid eo loci fuerat, barbaris prædæ fuit: ut & ipſum cœnobium, & quæ de geſtis Sanctorum Marchianenſium ſcripta erant, una perierint: id hic adducamus quod de* S. Jonnio *præterea obiter in chronico memoratur apud Mabillonium pag. 956.*

de eo agit Mabillonius. 15 Diruti quoque monaſteriis, quæ ſuper fluvium Scarp ſita erant, etiam Marchianenſe cœnobium, ... acceſſu terræ fugatis & interfectis, deletum eſt. Corpora vero Sanctorum, quæ in deſtruendis eccleſiis recondita fuerant, ad loca ruſtica per divinum providentiam ſalva tranſportata ſunt. In qua deſtructione deperiit omnis ornatus Marchianenſis eccleſiæ, in chartis videlicet & privilegiis & libris & geſtis Sanctorum, & ceteris rebus ad decorem & uſum loci pertinentibus. .... Verum in diſquiſitione elevationis S. Jonati abbatis, qui fuit diſcipulus egregii confeſſoris Amandi, ſcriptum invenimus, quod tempore abbatiſſæ Judith, quæ Marchisnenſi monaſterio præfuit tempore Lotharii regis Francorum, adhuc quieſcebant in tumulis lapideis, alcaribus ante poſitis, corpora Sanctorum, videlicet beatæ Rictrudis nobilis matronæ, & bonorum confeſſorum Mauronti atque ſupradicti Jonati. *Nihil præterea ſuggerunt monumenta Matchianenſia, quod ad Sancti gloriam hic illuſtrandam ſpectet, præter paucula elogia, jam memoratis conformia, quæ ex Hucbaldi exhortatiuncula, ſeu Apologia temeritatis, in lectiones quodammodo diſtributa, decerpi poterunt. Porro hiſtoria elevationis ſacri corporis & accenſorum errorum erit materia, ut ſupra dicebam, ſequentis paragraphi.*

16 *Sic igitur Hucbaldus lectione* 111, *addu-* Ex Hucbaldo
cto Scripturæ loco, Si vis perfectus eſſe, *&c. de Sancto noſtro loquitur*: Cujus præreptı ſanctus Jonatus non impiger effectus obtemperator, beatum Amandum præſultm farrum & populis deſtinatum a Deo veridicum doctorem humiliter adiit; ut cujus informari cupiebat mirabili doctrina, opere ſancta, quæ megnifirus ille operabatur, plene imitaretur obedientia. Quem idem Præſul devote aſſumens, omues eum Chriſtiani dogmatis obſervantias docuit, & Dominicæ ſervituris mandata ei prudenter injunxit. Qui tanti Magiſtri præceptis obſecundans ſeipſum fide- g
lem exhibuit famulum, probaque converſatione multos excitavit ad divinum ſervitium. *Tum pergit laud.* IV. Igitur hi viri ſancti Amandus atque Jonatus, in domo Dei valut rlara lucentes lumineia, denſiſſimas infidelitatis & peccati depellentes tenebras, cæleſtis lumine claritatis univerſos aſpergebant; atque exemplis atque orstionibus multos ad regnum in ralis reprimiſſum feliciter introducebant. *Eumdem plane venam ſapiunt, ſanique ejuſdem omnino ſententiæ congeſta ibidem reliqua elogia S. Amanda æque ac* S. Jonato *communia, donec lectionibus* VIII *&* IX *nonnulla prædicat Hucbaldus quæ huic paulo magis proprie adaptantur, in hunc modum:*

17 In Matetanas quippe monaſterio ſanctum habetur Virum & per cuncte leudabilem Jonatum ad perficienda quæ minus erant, & ad ſanctitatis regulam in omnibus conſervandam præpoſuit, præcipiens ei, ut ſemper ad augmentandum quæque erant ſancta, indies amplificaret. Qui Sanctus videliret ad hoc ordinatus abbas Jonarus obediens, juſſa implevit, & ob id in recompenſationem, F
æternæ gloriæ coronam accepit. Sane ad ſerviendum Domino S. Amandus monachos in Marcianis aggregare diſpoſuerat, ſed Jonatus, conceſſa ſibi poteſtate ab ipſo, eirginalem mentis & corporis diligens pudicitiam, ſanctimoniales ibi eſſe inſtituit. Fecit hoc fortaſſa inſpiratione ſuperna eductus, ut poſtmodum beatæ Rictrudi ejuſque filiabus, ſanctis utique vieginibus aptus eſſet locus, & condigne a conventu ſeculari remotus. Fervor itaque Dominicæ dilectionis in ſancto Jonato laudabilis & multiplex, non modicam ſanctarum virtutum ſegetem cumulaverat, atque bonitatis ipſius famam longe lateque diffuderat. Erat enim caſtus corde, humilis monte, vultu ſerenus, omnibus affabilis, univerſis emabilis.

18 Quoddam denique ſpeculum & exemplar *quæ de Sancta Rictrudis*
ſancta Rictrudis & omnes cum ipſa habitentes *ejusdem poſtea.*
habebant in ipſo, quas idem Sanctus verbis demulcebat, exhortationibus animabat, atque operibus ſanctiſſimis ad ſummæ ſanctitatis culmina provocabat. Quid plura? Ira in eo gratia ſingularis eminebat, ut quemadmodum gemma exquiſita in auri fabrica laudabiliter & de-

AUCT. J. B. S.

centi ornatu compoſita, decoris ſui gratiam oſtentans, videntes ad ſe amandum illicit; ita iſte Beatus, omni decore virtutum adornatus, Deo & bonis hominibus apparebat gratioſus. Talis igitur & tantus cum eſſet beatus & ſanctiſſimus hic pater noſter Jonatus, vocationis ſuæ inſtante termino, abſtractus a mundo, per divinam gratiam collocatus in cælo, una cum Sanctis omnibus numen Domini benedicendo, beatæ felicitatis gaudio confovetur ſine fine lætando. Sepultus autem eſt Marcianis in eminentiori loco, & veneratur ibi ab omni populo, ad laudem Chriſti, perque ipſius merita & orationes præſtantur egentibus condigna remedia, ut appareat omnibus, quoniam in Sanctis ſuis eſt omnipotens & mirabilis Deus.

§ III. Sacri corporis elevatio, translatio & relatio.

B

Pergit idem narrare

POſt *exhortationeculam, de qua modo egimus, ſubjungit idem Hucbaldus hunc ritualem:* Quibus elevatum eſt corpus ſancti Jonati confeſſoris Chriſti, *totamque vel geſtæ hiſtoriam proſequitur per alias novem, ſed breviores lectiones, quas hic ordine ſuo fideliter deſcribimus, obſervatis tribus vocalis barbaris, quas ad marginem explicare non negleximus. En lectionem* 1. Marcianis eſt monaſterii locus, a beato Amando in honorem S. Petri Apoſtolorum principis conſeruſtus. Eccleſia quidem hoceſto ſchemate & decore ſatis congruo perornata; ſed inde multo decentior & amabilior viris ſpiritualibus reſulget, quod Sanctorum inibi quieſcentium pignora conſervat, quorum ſuffragiis plebs devota nititur; gratia ſuperni roris abundans & fœcunda ſubminiſtratur. Ibi monachorum ordo ad honorem Sanctorum pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus divinæ majeſtati conjubilat, ineumque ſanctum miniſtratio angelorum frequens inviſitat, & oratio devote petentium, ad aures divini auditus evolando feſtinat.

quomodo corpus divinitus eſt tumulandum,

20 II. In hac itaque eccleſia corpus beati Jonati in eminentiori & quaſi ſacratiori loco debito fidelium mora ſepultum eſt, ita tamen imis ſetiæ viſceribus commendatum, ut ſupra trabibus duplo & in tranſverſum poſitis, magnoque apparatu lapidum & cæmenti mole compoſita, omnibus non pie quærentibus inveniendi illud facultas omnino negaretur. Loca Sanctorum & ſepulcra ibi abſque tituli ſigno ſuperpoſito ſolummodo altaribus ante poſitis venerabantur, ſicut etiam fit adhuc in Italia & in ipſa Roma, ſanctæ Petri ac Sanctorum innumerabilium oſſibus & pulvere glorioſa. Cum autem ſecretodivini conſilii inſtinctu aliquoties Sanctorum reliquiæ ad conſpectus humanos ſubliguntur, ſervention utique & erga cultum ipſorum avidior animus incitatur; ſicut factum eſt in elevatione ſupradicti patris Jonati, quando ſe, frequenter repetita admonitione, elevari juſſit, & incolatum ſui loci ſimulque totius plebis mentes & animos lætificavit. Cujus elevationis modus, ut cunctis legere volentibus innoteſcat, humili charactere & ruſtica locutione ita manifeſtus fit:

Sanctus ipſe revelante,

21 III. Quoniam diu, ſicut ſupra dictum eſt, ſanctus Jonatus ſanctaque Rictrudis, & beatus Mauronius in imis terræ viſceribus mandati, ſtrato ullo titulo ſepulcris ſuperpoſito, jacebant, tamen aliquando Dei permiſſu & voluntate in vigilia quæ Dominica habebatur, beatus Jonatus D procerus corpore, decorus aſpectu, capite eigneo, veſtimentorumque indumento reverendus, cuidam congregationis ſuæ presbytero, nomine Malgero, blandus & lætabundus apparens ait: Vade, inquiens, de parte mea; & abbatiſſæ Judith præcipe (tunc enim locus per ſanctimoniales regebatur) ut oſſium meorum reliquias elevari & ad conſpectus omnium ſummoveri faciat.

atque ut fecit.

22 IV. Cum vero presbyter, ad hoc manifeſtandum ſe minus idoneum eſſe, & neminem creditarum diceret, blandus iterum, poſt admonitionem repetitam, ſubintulit, dicens: Vide ne juſſui meo inobediens factus, dignus videaris insuditis verberibus. Hoc factum eſt teros apparitionis admonitione: ſed negligentia ipſius presbyteri atque inobedientia ad effectum minime pervenit elevatio juſſa. Idem tamen Malgerus, præcepto Sancti multum ſtupens, utque ob illuſionem factam ad ſe, timens videri mendax & falſiloquus, crebra ducens jejunia, orationibus & eleemoſynis capiens & aperiens hujus oromatis * mandata, eum ecce in alia Dominicæ obſervationis vigilia ſanctus Jonatus eodem ſchemate quo ſupra, baculum manibus tenens, eumdem presbyterum ſuper ſcapulas percuſſit & dixit: Quia voci meæ inobediens factus, nequaquam reliquias meas elevari juſſiſti, ea hac jam panis edulium non percipies, uſque ad tempus tibi debitum.

B

**vel ſomnis*

a Judithabbatiſſa,

23 V. Evigilans autem Malgerus, ſtatim ecce pit oſſibus tremere & toto corpore, ſimul & panis edulium faſtidiens, licet invitus, quod diu celaverat, confeſtus abbatiſſæ Judith, quæ rectrix erat cœnobii, denuntiavit, ac multo ſuſu eum lacrymis effligiabat elevationem tanti Patris celerrime perduci ad effectum. Ipſe vero presbyter panis edulium toto fere anno faſtidiens, parvis & permodicis aliorum eibosum conteotus refectionibus, non mudice anxius diem elevationis advenire gaudebat. Sed impedientibus mundani negotii inevitabilibus eauſis, ſubſepente quoque negligentia, opus hoc aliquantulum eſt prolongatum.

collectis miniſtris,

24 VI. Tranſacto autem unios anni non pleno curriculo, abbatiſſa Judith a ſede Cameracenſi miniſtros & fideles ſuo pontifici accenſens viros, ad corpus ſancti Jonati ſummovendum debitam F curam impendit, trabiumque connexionem, quam ſuperius ſuper ejus ſepulturam dimiſimus coaptatam, & lapidum atque cæmenti nou modicam efferens molem, juxta quod ſummoperе deſiderabat, tandem inæſtimabilem voti ſui theſaurum, id eſt corpus illud honeſtum poſitum in tumulo reperit, ejus oſſa & cineres clericorum manibus in ſericis indumentis excipi fecit.

cum aſſiſtentibus ſibi ſuis diecoeſeos ſacerdotibus, quam dixerat, voti ſui compos facta,

25 VII. Quas poſtmodum reliquias in titulo ſuper ſepulcrum ejus poſito, id eſt in illa apparitione, quam ipſam * volgari uſu appellant, recollocavit. Ubi etiam ſanctorum, matris videlicet & filii, id eſt Rictrudis beatæ & Mauronti prolis venuſtæ, patroeinia ptetioſa pariter ſunt appoſita, & veneranter ibi a ſupervenienteque populo devotione pleniſſima. Poſt hæc autem ſanctus Jonatus abbatiſſæ Judith dignatus apparere, joſſioni ſuæ dixit ſatisfactum eſſe, inſuper totius congregationis, cui præerat, eaſus promiſit ſe diſpoſiturum ſore.

ſuperveniente populo devotione pleniſſima.

quam feſtivitatem ibi celebrat.

26 VIII. Jam nunc ergo Domini magnaliaetiga Sanctos ſeos hodierna die eum ſpirituali celebrantes jucundirate, fratres dilectiſſimi, oportet nos votis congruentibus venerantes ſuppliciter adorare,

A orata, & nomen ipſius quod in univerſa terra eſt admirabile, fidelitar prædicare, cujus magnitudinis pietas immenſa & ioæſtimabilis evidenti ationa probatur in electis ſuis, quibus in æternam miniſtrat præmia ſuæ promiſſionis. Vos igitur ſancti Dei, in confeſſione laudis Dominicæ poſiti ſuper cæleſtia, pariterque patrociniis beatæ ſocietatis copula junctis in terra, ſanctis videlicet Jonate; nec non & Maronic confeſſorea beatiſſimi, atque beata & venerabilis matrona Ri-

* An non veſtris?

ſtrudis, qui pignoribus noſtris * hunc locum honoraſtis, laudis noſtræ devotionem acceptare dignemini, omniquo populo poſcenti ad vota ſanctæ petitionis ſuccurrite, ut miſericordiſſima omnipotentia Chriſti clementia peccata noſtra pie indulgeat, oblivioni in perpetuum tradat, veſtræque orationis interceſſione, perennia vitæ januam nobis aperire, atque in eam nos introducere dignetur. Qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat unus Deus per omnia ſecula, ſeculorum. Amen.

B Sequuntur alia de tranſlatione,

27 *Atque hæc de mirabili ſacri corporis elevatione, in fide ſcriptoris ſatis dicta ſint; etiſnam eſt ut de tranſlatione ac relatione panca decerpamus ex grandi Mr. pagg.* 24 *in fol.*, *quod annexum dicitur operi Gualberti monachi, de Vita & miraculis S. Riſtrudis pridem edito ut Mali, tom.* 111, *pag.* 118. *Tædioſa oratio eſt, cujus totam ſubſtantiam nitidius traditam invenies ad dictam diem ut Mali a pag.* 104, *ubi titulus cap.* 3 *eum ipſum indicat*; Varii malevoli divinitas puniri; candelæ ultro accenſæ: *iſtis vero paucis narrantur, quæ ſcriptionis hujus auctor verboſiſſimis tot figuris & parergis ornavit amplavit que, ut ſæpe quo tendat aut quid velit, nequeat intelligi.* Ea *titulum*: Prologus: *ſuper* miraculum qua Dominus illuſtravit confeſſorem ſuum Jonatum abbatem ſanctiſſimum. *Verba ſunt bombiſonantes; ampullæ & ſeſquipedalia verba, ad quæ ſubſequitur*; Tractatus ipſius miraculi de candelis eaſtinctis, ſed cæleſti lumine reaccenſis; *quæ omnia ſatis altiſſo compendio referuntur loco jam citato pag.* 106, *col.* 2. *Verbo dictum ſit, poſt*

C *necem optimi Caroli Flandriæ comitis, lugubrentia undique bella, bonorumque adeo Marchianenſium direptiones, ſuaſerunt abbati, ſacras ſuas reliquias, atque eas inter S. Jonati, Saliacum tranſferret, ad loci cuſtodiam, tamquam munimentum cæleſte, quo multa incolis feliciter ceſſiſſe dicuntur.*

28 *Dum eo loci depoſita eſſent ſacra pignora ac ſæpius proceſſionaliter circumferrentur, accidit ut facee ſeu candelæ extinctæ fuerint, patefactæque, ut aiunt, miraculo, igni cæleſti reaccenſæ; quæ res totius longæ compoſitionis medulla eſt, ſed cui multa alia inopportune admiſcentur. Hæc inter, quod ad Sanctum propius pertinet, notat orator Gualbertus ſuorum negligentiam in colendo* S. Jonato, *hic plane verbis*: Verumtamen non ſine nata divina perſæpe meditatus ſum in corde meo, quod confeſſor Domini, ſancta videlicet Jonatus, de quo in noſtro climate nunc habetur grandis ſermo, juſte habet cauſari de noſtro huc uſque, & maxima ab antiquis tam tepidu, atque, ut dicitur in Apocalypſi, nec frigido nec calido ſervitio, præſertim in ejus feſtivo ſacræ depoſitionis anniverſario, carente proprietate lectionum, & miraculorum ejus frequenti aventu, nec non perſtrepente tripudio. Unde timendum eſt valde, ne quando favorem ſuum evomat ab hujus loci, quem ſua ſacra præſentia tam diu incoluit, munimine. *Quo autem deinde cultu Sanctum ſuum patronum venerati ſint, aut modo venerentur Marchianenſes, fruſtra qui me inde doceret, quæſivi baccenus.*

E

29 *Sequuntur porro ibi confuſa nonnulla venerationis argumenta, uſque adeo ut ſacra Sanctorum corpora Marchianenſes ad proprium ſedem reportari curaverint. Audi denuo Gualbertum*: Cognoveruntque tandem & reipſa experti ſuos iidem fratres Marcenienſes, præſentiam Sanctorum locis humano ſolatio deſtituis, ſalubriter præeſſe, non minimum prodeſſe, terrorem hoſtibus incutere, bonorum profectui aliquid indica augere. Namque imminente meſſionis tempore, dignus Dei miniſter & digne ſucceſſor, tam re quam nomine Amandus, munaſterii patet, præmeditans minorem diligentiam, neceſſaria occupatione ſegetum præpedienta, circa ſanctum confeſſorem Domini Jonatum enti affinitatem, demandavit referri coudignam ſanctarum reliquiarum ſarcinam ad emeritum & quaſi nativum, ſecreta ac ſine ſtrepitu fere mandata, Marcenienſis cohabitationi domicilium. Igitur juxta edictum præfati ſpiritualis patris, relatus eſt ſanctus Jonatus ad habitationem debitam & congruam ſuæ priſtinæ converſationis, atque cum debito honore, pro- F ſequente favore multæ & maximæ Saliacenſis, quam ſua defenſione diu muniverat, plebis ſuſceptus reviſit ſua, obvia ista nec non decibata pompa totius congregationis. *Atque hic manum tabulæ ſubducimus, quando aliud nihil potuit impetrari.*

DE S. PEREGRINO CONFESSORE

APUD ALPES, MUTINAM INTER ET LUCAM, IN ITALIA.

COMMENTARIUS CRITICUS.

J.B.S.

Conſtans Sancti cultus, Acta fictitia.

1 AUG. *Ferrario ſer vire debuerat*

Locum nomine quem mihi præfignavit Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, ipſum paulo diſtinctius in Catalogo generali exprimens, hæc poſitione: In monte Letho, S. Peregrini eremitæ. *Audi explicationem*: Mons Lethus, cujus meminit Livius, ubi de tranſitu Hannibalis loquitur, pars eſt montis Apennini inter Mantuam & Lucam, apud Caſeronianæ regionis confinia, cujus caput eſt Caſtrum novum. *Addit autem vulgare nomen* Le Alpi de S. Pelegrino. *Pergit porro*; Exſtat illi ſacra ædes in montis prædicti jugo, ad quem finitimæ gentes hac die confluunt

ADCT. J. B. S. *idem mihi videatur*,

Ex de San ili in ſuos favoribus.

Auct. J. B. S. ad venerandum corpus illius: *ut falli eos oporteat, qui Lucæ depositum sacrum corpus communiscuntur. De cetero* S. Peregrini *cultum hic ana diserti tantilligi, cujus alia extra Italiam monumenta quærenda omnino non sunt. Ex his vero avide sua acceperunt famosi Scotici Martyrologi Dempsterus & Camerarius; ille hoc die, hic contra ad* XXVI *hujus, reliquis quæ de* S. Peregrino *fabulose circumferuntur, id etiam addens; ut ubi Acta qualiacumque Romani regis Scotorum filium prædicant, sic ipse illum annuntiet:* S. Peregrinus, S. Romani Scotorum regis filii famulus. *Ubi & id observes velim,* Rnmanum *dicti sanctum, qui in rerum natura nunquam exstitit.*

quæ de Sanctorum illi cultu tradita sunt?

2 *Ast id præcipuum non est quod hic nobis negotium facessat. Testem alium* S. Peregrini *cultus habes Jacobillum de SS. Umbriæ, ubi occasione alterius synonymi, de quo* I *Maii loquitur, hunc nostrum etiam debitis laudibus prosequitur, quem post asperum pœnitentiam ad cœlos evolasse memorat an.* CCCLXIV, *vel, ut alii,* DXLIII: *alia ibi de Peregrino suo Nocerensi subdens, quæ Majoribus nostris occasionem dederunt tom.* I *jam dicti nostri Maii pag.* 137, *de variorum sanctorum Peregrinorum nomenclatura ea differendi, quæ hic* B *omnino repetenda essent, nisi ibi abunde suppleta invenirentur. De nostro id tradit Franciottus; bellis & pestilentia desolatam & ferme desertam ejus ecclesiam a familia de Nobilibus Lucensi restitutam fuisse anno* 1462, *quemadmodum exprimitur in monumentis ab ipso celatis pag.* 128 *ne* 598. *Atque hac de cultu, hactenus perseverante, satis certa sunt, quibus alia multa adjiciunt Mutinenses & Lucenses, ut videre est apud populares historicos Vedrianum & Franciottum, de suadi proprietate, Mutinensine ditioni an Lucensi adscribendus sit, haud obscure decertantes.*

quota certa omnia.

3 *Pius hujusmodi contentiones, siquidem satis inter hagiophilos dirimi possint, ipsis componendas relinquimus: id magis nos implicat, quod & Lucenses & Nocerenses & alii de suis sanctis Peregrinis, de quibus id unice constabat, ignotos mundo vivere voluisse, atque in montibus desertisque locis solitariam vitam exigere, post obitum signis claros & miraculis; quod de his, inquam,* C *Legendæ postliminio adornarint, ac si migliem, natales, peregrinationes, ætatem ac gesta prorsus omnia, oculis ipsi suis fuissent intuiti. De qua simplicitate potius quam fraude, cum toties alibi conquisti merito fuerint Majores nostri, non est quod eandem nunc hic egitemur suscipiam. Ut de hodierno* S. Peregrino *opinionem meam paucis & candide exprimam; Quod Scotum eum dixerint, pii etiam in hac parte fabulatores, aut regis Scotiæ filium, inania commenta sunt, in vulgi gratiam, Sanctorum, quos colunt, illustria gesta avide expetentium, mere adinventa, aut ad aliarum id genus Legendarum exemplum compilata. Si in Belgio nostro viniffet, eadem amuia ei applicare haud quaquam vereres, quæ de* S. Gutbegono *pridem notavi tomo* I *Julii pag.* 669.

Legenda mutata.

4 *Jam vero ne de* S. Peregrini *hujus Legenda temere aliquid statuisse videar, non erit ubi ut Ferrarii ipsius, in Catalogo generali tacite retractantis quæ in Catalogo Sanctorum Italiæ dederat, his verbis adnuisse, sucere fatentis; Vitam quidem ipsius Mutinæ excusam esse, sed quæ multa continet inverisimilia, nulla temporis facta mentione, tametsi anno* DXLIII *decessisse legatur apud Cæs. Franciottum libro de Sanctis Lucæ. In eo forte solo laudandus Mutinensis editor, quod a signando tempore abstinuerit; nam quæ Franciottus tradit, nec vera, nec verisimilia sunt, alii* D *IV, alii V, alii VI, alii VII seculum notantibus, variis diverse, fingentibus; cum, ut supra insinuavi, nec de* S. Peregrini *gente aut natalibus, nec de ejus ætate, nec de rebus gestis quidquam traditum sit, quod prudens & sobrius ausit admittere; in quo testem adducam omni exceptione majorem, in vindicandis, quæ ad gentis suæ gloriam spectant, etiam fabulis celebervimum, Dempsterum illum, toties a nobis alibi castigatum; qui tamen hic, vi evidentia pressus, fatuisse videtur, solito verecundius in sua Historia ecclesiastica gentis Scotorum scribens pag.* 530, *in hæc ipsissima verba:*

vel ob ipso Dempstero

5 S. Peregrinus, a vita cognomento defunctus, Scotiæ regum Rnmani & Plantulæ filius, incomparabilis sanctimonia vir, qui ex peregrinatione Hierosolymitana quadraginta dens annos totos eremum incoluit, partemque Apennini a suo nomine appellari fecit, ubi & templum ei sacrum ingenti concursu, in ditione Mutinensi frequentatur; corpus vero Lucæ requiescit, ut Sylvanus Razzius in Vitis Sanctorum Etruscorum, & Cæsar Franciottus in opere de Sanctis Lucensibus prodiderunt. Vitam ejus anonymus Italus, nec doctus dedit, eamque Regii & Bononiæ publicavit Peregrinus Capius: sed ea mihi est jure insuspecta, quod aotilibus fabulis sit referta, nec quidquam bonæ fragis contineat. *Hæc vero prædicat; quod autem de ditione Mutinensi inserit, tum etiam ea Sylvano Razzio & Franciotto de corpore Lucæ quiescente, frustra in ipsis quæsieris: de dictis hic sola quæstio est, quorum aberrationes aliquot ordine recensebo, Vitam a Capio editam non vidimus, nec sane opus est, cum nostræ Mss. & quæ a Franciotto vulgata est, eandem fastidium fonctim redoleant, eademque fuligine respersa sint. Ex modo præsipua Dempsteri capita:* E

multis annotatis

6 1. Romani & Plantulæ Scotiæ regum, nec Annalea Scotici, nec peregrini alli scriptores memineront. 2. Ad regnum vocatus, diadema respuit, tantumque patrimonium, id est census regni annos, pauperibus erogavit. 3. Dum visitaret loca sancta Hierosolymis, adiit adoravitque locum ubi Deipara Virgo baptismo lustrata, F IV. Jubetur in Ægyptos adnare Mahometum, qui ducentis a morte S. Peregrini annis vix natus erat. 5. Postquam innocuam flammam decem horis illæsus sustinuisset, Ægypti Soldanum cum toto regno sacro Baptismi fonte lustravit; eum adhuc en seculo Ægyptus sub Romano esset imperio, nec nomen Soldani multis postea seculis auditum, *Non omnia hic enumerat Dempsterus inobærenter connexa, quocumque demum seculo facta intelligantur. Nisque sequentia minus absona sunt. Lepida porro historia de Sancti in Italiam accessu, dum suborta tempestate, pusillus periculo nautæ, ubi vidit frustra se navim mercibus exonerasse, tandem in* S. Peregrinum *irruncunque tumque in mare præcipitat: ipse vero sclaviatim* * *pro navi habens, bordoaum quasi pro ar-* * *pro navi tonem.*
bore, pecam pro velo mittens, tranquillissime Anconam appellit. Pergamus cum Dempstero.

plane convellitur.

7 VI. Dum Ancona (quo ex peregrinatione Hierosolymitana appulerat) Romam petit, in ditinere S. Michaelis in monte Gargano sanum supplex invisit, dupliei sane cernat: nam mons Garganus, nequa in illo tractu, sed in Apulia prope Sipontum urbem sitos, neque adhuc eo tempore instituta solennitas appetitionis S. Michaelis in eo monte, qui dicitur appsruisse anno CCCLXXXVII, ut Sigebertus vult, vel CCCCXCII,

ut

A ut ad diem VSTI Maii in Martyrologio Romano Baronius docet ex hiſtoria Ms. illius rei, quæ in bibliotheca Varicana habetur, idque factum vulgo anno DXXXVII. Vide locum. VSI. Canonizationem anno ſalutis CCCCLXIV, cum multis poſtea ſæculis cæremoniæ referendi in Sanctos ſeu canonizationis ſint introductæ, ut meminí me in hiſtoria eccleſiaſtica obſervaſſe. Ureumque illa Vita ab impoſitore ſit ſcripta, conſtat tamen magnæ ſanctitatis virum fuiſſe, & piæ vitæ anachoretis unicum exemplar; cujus ſepulturæ adfuerunt, ut idem ille auctor ignobilis tradit, Geminianus Mutinenſis epiſcopus, & Alexius Piſanus ep. cum omnibus aliis Etruriæ epiſcopis & clero. S. Severinus Ravennæ archiepiſcopus cum Galliæ Ciſalpinæ omnibus præſulibus numero quidem MMVSI.

Quo de ſtylo

8 *Non minus hic fallitur fabuloſus biographus, dum epiſcoporum nomina aliqua fingit & diſparata ſæcula connectit. Nullus Ravennæ Severinus, verum Severus qui obiit 348; nullus Piſis Alexius, cujus loco Alexander aliquis, auctoritate prætenſa canonizationis Peregrinianæ, intruſus eſt pro anno 643.*

B *Geminianus Mutinenſis ad an. 397 refertur, ut hic etiam crimen ſuam exercere potuerit Dempſterus. Quæ addit a Sancto ſcripta fuiſſe, nempe* orationes & orandi modum *lib. 2 tum* Meditationes, quas dicunt ipſius manu corticibus arborum inſcriptas etiamnum hodie aſſervari *lib. 2; reliquam Actorum illam redolent, uiſcio ubi a Dempſtero reperta. Nequid intactum relinquam, habe etiam ultimam clauſulam, ab ipſomet ſupra refutatam.* Obiit anno CCCCLXIV, quo eriam in Sanctorum album relatus & templum ei dedicatum die 1 Auguſti, quo Bononienſes, Murinenſes, Lucenſes, aliique Italiæ populi commemorationem ipſius ſolennem agunt, & veluti natalem celebrant. *Confer hæc cum Franciotto, apud quem & mortuus & canonizatus eſt Sanctus anno* DCXLIII: *ruſus autem cum iis tombinos velim quæ Vedrianus ad ſæc. IV refert pag. 33: ubique tenebræ, ubique anachroniſmi, ubique ignorantia & confuſio.*

aliiſque narrantur

9 *Neque facile diatrim, qua fide ea uitantur quæ ad Papebrochium anno 1673 ſcripſit Nicolaus Bartolinus, aliud Legendæ ejuſdem exemplar Ms. adducat, quod cum ceteris non explicit;* ſed pergit enarrare, *verba ejus ſunt,*

C quemadmodum eccleſiæ fabricandæ ſtipem offerentibus, epiſcopi indulgentias contulerint, *utpote quas dictis ſupra ſæculis,* ſimplicem librariorum barbariem, *ut idem loquitur, in Alpibus experiſſe oportuerit: tum,* fama, *inquit,* diu frequentibus mirſculis percrebreſcente, inter ceteros quidam Puccius ex urbe Prato, a prædonibus ac potibulo liberatus ſit, ipſius nomine imploratu; alterque, Zachariæ nomine, *a* conſimili vitæ periculo *:* aliaque nonnulla mirſcula ſubdunt, inter quæ nepotem Frederici Ænobardi a dæmonis vexatione per Sancti merita ſubductum, indeque Frederico ipſi & Alexandro PP. munificentiæ erga S. Peregrini eccleſiam oſtendendæ occaſionem ingeſtam arreptamque. Quæ plane in aliis deerunt Mſs. *Ut vere in noſtris deſunt æque ac apud Franciottum. Appendicem Sancto gloriolam lubens ampliſſor, utrum vero ejus auctor tempora ſatis diſtinxerit, pluribus diſcutere, operæ pretium non exiſtimo.*

æque inepta ſunt.

10 *Neque impiexas res noſtras magis elucidat quod laudatus Bartolinus ſubjungit:* Præterea Vitam aliam habeo metrice conſcriptam ante centum triginta annos a Baptiſta Merulo Quitienſi, qui in epiſtola ad lectorem (ao liber prælum experſus ſi uſquam adhuc me latet) prædictum eccleſiæ S. Peregrini veruſtum exemplar a ſe viſum & verſibus fidelicer reapteſſum profitetur; quam eriam Italico rhythmo, forte ab eodem vel anonymo auctore redditam ſervo, & ad vos per otium tranſmittam cum notis, uſu de Mutinenſi editione taceam, quæ ſoluto ſermone circumfertur. *Reciſſime ſane laboti iſti peperciſſe exiſtimo: nam ſi ex rhythmo Italico, quod penes nos eſt, de metro Latino conjecturam facere liceat, eadem omnia ſapiunt, ut magnopere interfuturum non putemus, ſive ligata ſive ſoluta oratione, geſtorum ſeries, more dramatis quam hiſtoriæ ſimilior, hic referatur, de qua judicium ferre poteris, ubi ſubjuncta hic jam dicta toties Acta accuratius expenderis, tuque ipſe obſervaveris, quæ hic pluribus annotare idem prorſus eſſet atque operam & oleum perdere. Id ſolum contulimus, ut minimam barbariem hinc inde eliminaremus.*

AUCT. J. B. S.

ACTA FABULOSA

Ex duobus Mſs. conſimilibus.

E

AD laudem igitur & gloriam Dei omnipotentis, qui tempore non concluditur; ſed in omni tempore firmus perſeverat, & verus, ad cujus notum diſtinctis generibus linguarum per mundi climata diviſo irradiavit divina claritas, & ſuperſtitiones idolorum enervans, mentibus fidelium verum lumen ingeſſit. Hoc lumen dicitur lumen luminum, cum omnia lumina ab eo incrementum ſuſcipiant; ſcilicet mundum viſibiliter illuminans, extrema mundi pulſans uſque ad Scotiam pervenit, ad notitiam cujus, Scotia ab Aquilone ſita eſt; in qua quidam, Romanus nomine, qui regni dictæ Scotiæ primatum obtinebat, qui tam morum, quam nobilitatis præclarus generatione, poſſeſſionum ac multarum diviriarum opulentia locuples, qui cum filium non haberet, eam conjuge ſua, nomine Plaurula, quæ tibi divina providentia tam morum generoſitate, quam nobilitatis fuerat aſſociata conſortio, divinam incepere porentiam vocare, ac dicere: O quam inenarrabilis eſt miſericordia Dei! O inoffabilis providentia altiſſimi; F quis tibi digna laudibus præconia meretur impendere, quis dignos tua beneficia recipere?

Mira modo

precibus impetra-tur.

2 Cum hæc & ſimilia pro herede impetrando ſingulcibus divinam clementiam ſciſcitarentur, Deus ex alto eorum vota reſpexit, & ecce in ſomnis viderunt quemdam infantulum ex ipſis progenitum, præliantem contra hoſtem antiquum, & ipſum vincentem. Cum autem ab eorum oculis abſceſſiſſet dicta viſio, & ipſi totaliter vigilarent, vox ad eos delata eſt dicens; Filium habebitis, cui nomen Peregrinum imponetis. Quid plura? nata prole, tanta lætitia & exultatio in ipſo regno facta eſt, ut nullis mortalis lingua, ut ita dicam, proferra poſſit; ſed cum ſanctum baptiſma ſuſciperat, &, ut moris eſt, presbyter orationem Dominicam pronunciares, ecce infantulus ſubito reſpondere cepit, ac Amen dicere, & ita Dominicam orationem, & ſymbolum eſt confeſſus, ac ſi ſuiſſes viginti annorum; nec minus eſt, ſi ejus luis præco, a quo miſſus fuis in mundum; quia ſcriptum eſt; *Ex* ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem; ſed cum ſacerdos hoc audiſſet, vehementer expavit, & ait: Si iſte infantulus vixerit, aliquid magni erit . .

EX MSS. *& quædam alia Peregrini ſcripta.*

3 Ab ineunte igitur ætate Deo dedicatus, u cibus Chriſtianis eruditus, & imbutus, in æde Dei aſſiduis jejuniis, & orationibus corpus attenuans, pſalmocinando pernoctabat; ſæculoribus quoque divitiis abrenuntians, cœpit populum Dei verbo, & opere ad viam ſalutis invitare. Cum autem eſſet annorum quindecim, & utrabatus utroque parente, ecce veniunt barones, & cives ad præſidium, ut dictum Peregrinum ad regiam dignitatem ſublimarent; ſed cum beatus Peregrinus hoc advertiſſet, cœpit commilitonibus ſuis dicere: Hanc coronam, quam mihi præfertis, quantum durabit? Cui reſpondentes dixerunt, uſque ad mortem durabit. Quibus dixit beatus Peregrinus; Mortalem hanc coronam eſſe cerno, quam propterea in immortalem commutare volo. Sed cum a baronibus regni urgeretur ne moram protraheret in facto; inquit; Afferte mihi coronam, & Evangelium Chriſti, qui eum aperuiſſet librum, reperit locum ubi Dominus dicit; Si vis perfectus
B eſſe vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me. Hoc audiens beatus Peregrinus, coram omnibus coronam temporalem ſub pedibus ſibi poſuit; & quidquid habuit, totum pauperibus orphanis, & viduis erogare cœpit; quibus diſtractis, noctis ſilentio in habitu peregrini incognitus receſſit.

In via peſſime tractatus;

4 Sed ſi commendabilis Tullii ſecundia & Virgilius ſubtilitas me ſuffulcirent; difficile eſſet aſſumpto numerare ſingula quanta paſſus fuit Sanctus iſte peregrinando. Unde ipſe peregrinando verſus Dominicum ſepulchrum ad manus prædonum accidit caſu eveniſſe, quia impetum feciſſent ſuper eum, ipſum plagis, & verberibus ſtrinxerunt, qui quaſi mortuum reliquerunt: & cum deficerent biſchia eorum in cædendo, ipſe athleta Chriſti ſemper exultans in Domino dicebat; Virga tua, & baculus tuus ipſi me conſolati ſunt. Et cum prædicti prædones eum tamquam ſtultum reputarent, & ipſum ſbire vellent, ecce ultio divina affuit, qui ſtatim a Deo percuſſi, manus, pedeſque, & crura, pariterque viſum perdiderunt. Qui clamare cœperunt ue dicere; Miſereru noſtri, domine ſerve Dei, & ora pro nobis, quis cruciamur. Tunc beatus Peregrinus pius patur,
C cœpit eos ad pœnitentiam hortare. Tanta autem fuit efficacis verborum in prædicando, quod ipſi, dimiſſis omnibus, emerunt veſtigiis beati Peregrini adhærere dicentes; Parati, quod jubes, implere parati ſumus. Quibus ipſe dixit: Ite, domumenias veſtras ordinate; quod cum feciſſent, confirmati in Domino, beati Patris veſtigia ſequuti ſunt ad Dominicum ſepulchrum, qui cum aliquantis diebus moram ſimul feciſſent, habita licentia ſancti Viri, cum gaudio ad propria devenerunt glorificantes Deum in cordibus ſuis cum ſanctis ejus.

Hierooſolymam tandem pergit;

5 Ipſe omnia viſitavit loca ſancta, in quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus fuit ſocuntiſtus, oſtus, baptiſatus, mortuus, & ſepultus; locum aſcenſionis, & cœnaculum in quo Spiritus ſanctus diſpertitis linguis igneis ſppamit; & ut brevius loquar, loca ſancta ultramarios, tam oratorium beatæ Cathrinæ, quam alia ipſe devote viſitavit; ſed cum perveniſſet ad locum deſerti, qui Quarantena vocatur, in quo Dominus noſter Jeſus Chriſtus quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunaverat, cœpit terram lacrymis rigare, pectus percutere, & peccata hominum, ac ſi ſuiſſent propria, deplorare. Tanta in ipſo fuit aſperitas veſtium, abſtinentia ciborum, ut non homo, ſed ſpiritus ſppareret. De lecto quid dicam; cum ſe- D pulchrum magis quam lectum indicaret. Hic erat aſſiduus in orando, perſpicuus in vigilando, ſtrenuus in pugnando, ſciens vitam hominis militiam eſſe ſuper terram; ſciens enim quod non eſt ſolum hominibus colluctatio adverſus carnem, & ſanguinem, ſed adverſus principes, & rectores tenebrarum harum; id eſt, dæmonum. Quicum quodam die ſolus oraret, ecce diabolus in ſpeciem Crucifixi appariut, & dicens, Peregrine, Peregrine, de omni peccato in quo homo Deum offenderit, poteſt venia obtineri, præter, ut quis vitam ſuam abbreviet ante tempus.

ubi a dæmone multa patitur.

6 Cui beatus Peregrinus ſic reſpondit: Scriptum eſt quoque; Uſque ad mortem certa pro juſtitia, & tibi dabo coronam vitæ. Et cum multis in aliis diſcurreret, videns diabolus quod eum decipere non poſſet, percuſſit Sanctum horribiliter in maxillam; ſed Sanctus volens divinum adimplere mandatum, præbuit ei & ulterum percutiendam; ſed cum tantam humilitatem hoſtis ſuſtinere non poſſet, clare cœpit dicere: Peregrine, tua humilitas me ſuper omnia vicit, & ſi hic non prævaleo contra te, veniet tempus quo tibi inſultabor & mutato habitu apparuit, quod erat. Et ecce ſubitus tanta perturbatio aeris effecta eſt, ut terra tremeret, & totus locus comburi videretur; ſed facta oratione, & ſigno Crucis edito, evanuit illa machinatio, & ruina, & ipſe dæmon confuſus evanuit. Sed non modicam pertraxit moram in loco, cum ipſe per manus quadraginta in dicto nemore permanſiſſet, & ſicut populus Iſraeliticus quadraginta duos annos, in iuſtrare in terram promiſſionis; [ſic ut] vitæ æternæ [gaudia] ingredi poſſet, dictum numerum obſervabat ignotus ab omni humana creatura.

E

A Soldano

7 Voto itaque beati Patris effectui mancipato, ut in divinis obſequiis laborem labori continuaret, ad infideles ire decrevit. Sed cum crebrius in diſceſſu Deo orationes effudiſſet, quam vigilaret, & devote motuum appoſitionu pectus pulſavit, & repetitis vicibus humi proſtravit, Deo gratias agens, pro eo quod terram ſanctam & locu Deo dicata inſpexerit, quod in ſermone defertur. Cum perveniſſet in confinis Soldani & regis Saracenorum, cœpit lucerna ſuper candelabrum elucelcere, ac corda in tenebris manentia illuminare: cœpitque Sanctus iſtu ardenter cum affectu magno pronuntiare verbum Dei, omneſque provocare ad pœnitentiam. Cum vero ſpretu probaſſet, nullum pro eo coli niſi ſolum Deum, qui natus fuit de Maria Virgine: hoc audientes infideles extraxerunt eum de pulpito, ubi prædicabat, & ſicut canes rabidi, ſtridentibus dentibus, accidere eum percutientibus, ſonem in collo ejus miſerunt; extrahentes autem eum, duxerunt ad moſcheram; id eſt ad ſynagogam eorum, ad templum Dei ipſorum, ut ibi ſacrificium offerret Mahometæ.

F

incarceratur,

8 Qui eum renueret, & percuſſiſſent ipſum uſque ad viſcera, eum diverſiſſimis incatenarum quinque cateuis, reduxerunt in loco teterrimo, atque obſcuriſſimo. Qui cum ſine cibo & potu quinquu diebus, & noctibus ſtetiſſet, Sanctus clare cœpit dicere; Illumina, Domine, his qui in tenebris ſedent, & dirige me in via ſalutis. Sed ille, pro cujus amore certabat, tale reſponſum edidit. Scriptum eſt; Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et ecce ſubito tanta lux & claritas de cœlo in dicto creuere reſulſit, ut humana lingua dicere non ſufficeret;

A ceret; & quod mirabile; ipſa erat lux vera; quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Tunc Jeſus Chriſtus poſuit manus ſuper ſervum ſuum; & ecce ſubito illa catenarum vincula in pulverem redacta ſunt, & in ſtipulam. Tunc ſine mora liberatus eſt beatus Peregrinus ab omni tribulatione, dolu-
se, & pœna: & ecce tanta fragrantia odoris de ipſo carcere emicare, ac redolere cœpit, ac ſi fuiſſet hortus putadiſi. Tunc cuſtodes de tanto lumine, ne odore perterriti, cœperunt admirari, ac rem ipſam perquirere; ſed cum veritatem rei inveniſſent, ſine mora nuntiarunt Soldano regi; ipſeque Soldanus hoc audiens, valde admirari cœpit, atque dicere: Hunc Chriſticolam ducite ad me, ut probem fidem ejus; & cum adduxiſſent coram Soldano B. Peregrinum, cœpit dictus Soldanus cauſam rei inquirere.

9 Tunc Beatus Peregrinus cœpit dicere Soldano & aſtantibus ſermonem de Incarnatione, & de adventu filii Dei; quo completo, fecit
B Soldanus advocari ſuos ſacerdotes, qui cum veniſſent, dixit Soldanus; Vulo fidem noſtram approbetis aum iſto Chriſticola per ignem. Tunc Soldanus fecit accendi copioſum ignem, & protinus B. Peregrinus clamare cœpit, ac dicere; Aſtantes audite ſermonem meum: Ego pro Deo meo intrabo ignem; ſed ſi combuſtus fuero, meis peccatis imputeris: quod ſi caſu exiero, volo ut verum Baptiſma recipere ſpondeatis pro ſalute animarum veſtrarum; qui omnes ſpoponderunt. Tunc B. Peregrinus cum lacrymis genua fixit ad terram, cum magna fiducia cœpit clementiam divinam invocare, & dicere: Ne reſpeneris Domine delicta mea; ſed ad tuam magnam miſericordiam, & ad fidem Eccleſiæ tuæ ſanctæ, ad quam opto, ut convertantur hi infideles. Qua finita oratione, & ſigno Crucis ſe muniens audacter in dictum ignem intravit; denique ſecum tulit ſcalavinam, capellum, baculum, ſcortellam, & peram. Mira res! cumque ſtetiſſet fere per horas tres ambulando per ignem, & cantando eum propheta dicente; Tranſivimus per ignem
& aquam, & eduxiſti nos in refrigerium;
C tanta fuit miſericordia Dei, ut ignis ille non combureret eum; ſed etiam nec aliquid ex ejus veſtimentis fuit combuſtum.

10 Hoc videntes ſacerdotes Saracenorum cœperunt dicere, & exclamare: Domine rex, vobis innateſcat, quod cum lanæ veſtimentoſum hujus Chriſticolæ ſint an Salamandra, nunquam poſſunt combuti. Tunc B. Peregrinus exuit omnia veſtimenta ſua, quibus erat indutus, & ſic intravit in ignem, nec erubuit pro ejus amore nudus apparere, qui non erubuit pro nobis in Crucem nudus ſubire. Quid loquor? Vir ſanctus quaſi per decem horas ſine ulla læſione parmanſit in dicto igne; quod cernentes omnes ſacerdotes Saracenorum, fugerunt, timentes ignem. Tunc Soldanus ad tantam ſtupendam rem altera modum admirans, cœpit dicere: Vere magni Dei Chriſtianorum facta ſunt iſtius. Tunc Soldanus juſſit eum exire de igne, & honores, ac pecunias ei exhiberi. Cum autem Vir ſanctus omnia talia tanquam fœcem vilipenderet, aſtantibus Soldanus dixit: Vare, ut cerno, homo iſte non ex hoc mundo eſſe videtur. Tunc uit ad ſanctum Peregrinum: Roga Deum tuum pro me.

Sed & omnes Sarraceni, qui ad ſpectaculum tanti miraculi convenerunt, talia audientes, & videntes cum maxima admiratione receſſerunt. Et cum ad alios infidales declinare proponeret; ecce vox de cœlo ad eum delata eſt dicens: Ad Italiam diverte, quia ibi erit victoria, & requies tua.

11 Hoc cum Athleta Chriſti audiſſet, ac-matus in Domino, cum magna fiducia abiit, & naves itineri ſubjectas, pergentes verſus Italiam in littore invenit, quarum in unam introivit, & proſpero flatu, navigio per menſem venerunt. Hoc vero invidens hoſtis inimicus & antiquus, ecce tantam tempeſtatem, & coruſcationem cum validiſſimo vento immiſit circa navem, ut arbor, & vela dirumpi viderentur, qui cum nauta, & omnes qui aderant de eorum vita deſperare cœperunt, mercimonias projecere in mare, ut navis allevaretur; ſed cum prædicta tribulatio ſupernugmentaret, maligni ſpiritus clamare cœperunt; Projicite in mare illum Peregrinum, E
& ceſſabit tempeſtas: quia propter eum omnia evenerunt vobis. Hæc audientes nautæ, & qui in mari aderant, ſine mora projecerunt in mare B. Peregrinum. Tunc B. Peregrinus cum magna fiducia commendans ſe Deo, miſit ſclavinam, qua erat ipſe indutus, ſuper aquas maris, & ſuper eam aſcendit quaſi pro navi, bordonum vero quaſi pro arbore, peram pro velo miſit. Mirabilis certe fuit benignitas Dei erga eum, quod ſine omni humano auxilio ita cœpit ſuper aquas maris ambulare, ac ſi eſſet in terra firmiſſima.

12 Quid ultra loquar? cum in ſeptem die-bus tanti ſpatium itineris pertranſierit, quanta quis nauta feciſſet in quadraginta; nec mirum, quia ab eo ferebatur, a quo & mare & venti creati ſunt; ab eo utique ferebatur, qui populum Iſraeliticum tranſduxit per mare rubrum ſiccis pedibus. Sed cum ad portum Anconitanum, Deo faciente, applicuiſſet, ad tam ſtupendum miraculum qua tota civitas accurrit, qui omnes honorifice receperunt eum magno gaudio; ipſe vero inter pauperes Chriſti hoſpitatus fuit: qui cum noctis ſilentio ſurrexiſſet, oratione effuſa, omnes quotquot erant ibi infirmi ſanati ſunt; & ne inanis gloria ipſum percuteret, de loco receſſit, Tandem F
B. Peregrinus ad viſitandum limina Petri & Pauli Apoſtolorum ire decrevit, ac inſupes corpus beati Nicolai confeſſoris, & venerabile templum ſancti Michaelis, quod in monte Gargano ſitum eſt: & cum Sanctus coram altari archangeli Michaelis imploraret, ecce angelus dicto ſancto Peregrino locutus eſt dicens: Vade ad ſilvam tenebroſam, & ibi facies iter ſecurum, quia tranſeuntes per eam interficiuntur a dæmonibus, qui cum de dicta loco eos effugaveris, ad coronam vitæ æternæ pervenies.

13 Cui aum ſanctus Peregrinus reſponderet: Præſto ſum; ſed dictum locum ignoro, & viam neſcio; ait angelus ei; ſequere ſtellam. Et ecce ſubito ſtella mirabilis apparuit in medio aeris, nimio fulgore coruſcans, uſque propinquaret prædictam ſilvam, & cum appropinquaſſet, ſtella diſparuit, tunc facta eſt vox de cœlo dicens; Ecce locus certaminis. Audiens hæc ſanctus Peregrinus cœpit audacter ſilvam intrare; qui cum intraſſet, invenit duo cadavera hominum adhuc calida, ac ſi eadem

hora

ex mss. hora ſuiſſent mortua; quæ quidem corpora a dæmonibus ſuerunt jugulata. Quod videns ſanctus Peregrinus, cœpit flere amariſſime, & dicere; Ne tradas ſpiritibus immundis animas confitentium tibi: & projiciens ſe ſuper corpora mortuorum, Deum oravit, &, completa oratione, adjuravit eos, quod ſtatim ſurgerent; & ſtatim ad pedes Sancti projeeerunt ſe, ipſi gratias agrotes, & diceates: Pater, agimus tibi gratias multiplices: quia de via rruebrarum, & perditionis nos revocaſti, & ad viam ſalutis nos couduxiſti. Cum enim eſſemus ad divinum judieium, & multa nobis implicaientur erimina, ſtatim tua beuigna deprecatio ad Deum ſuit pro nobis interceden; qui ſtatim nos de manibus ruimieorum liberavit. Tunc beatus Peregrinus cœpit eos ad pœnitentiam iuvitare; & dicti ad propria teverſi ſunt glorifieantes Deum in eordibus ſuis.

14 Tuoc B. Peregrinus eœpit dictam ſylvam tenebroſam iutrare: qui eum iotraſſet, cœpit audire voces horribiles, ululatus teterrimos dæmodum, & ioſimul voeea clamaotium, ae ſi fuiſſent iu inferno. Inſuper quid afleram? Subito fuit a tnta multitudine dæmonum in diverſis ſpeciebus vallatas, ut vix de aere, vel tetre quid modieum apparet. Cur ſubito elate una vore eœperuot dieere; Ad quid huc veniſti? Quare huc intraſti, eum iſte locus, & iſte ſilva, paſſimque omnes contractæ ſint nobis dedicatæ, ae datæ ad habitandum, ut in ipſis noſtram malitiam, & furorem exercere per formenta valeremus; & inſuper propter peccata hominum poteſtatem habentes ſuper labores eorum, & ipſos deſtruere valeamus, per nives immenſas, & grandines iunumerabiles; qui ſi eito, & ſine mora ab iſto loco non diſeeſſeris, noſtrum furorem contra te experieris. Tone B. Peregrinus videns ſe ſicut agnum inter lupos mordeces, contra ſe periculum peratum, cœpit dieere: Adjuva me, Domine, averte mala, ab inimicis meis tuere me, & in voluntate tua diſperde illos.

15 Tunc maligni ſpiritus ſutiis ſtridentibus in eum, relinqueruut; & ecce tantam denſitatem nivium, & grandinum ſuper eum projeceruut; tunc immsnitev ſuper eum irrueruut, qui exeideruut, & plegis innumerabilibus ipſum afficientes, ſemivivum relinquentes abieruut; & ſic quaſi mortuus, & ſepultus inter nives & grandines, tribus diebus ſine eibo & potu remanſit. Tunc eum Sanctus loqui non poſſet ex afflictione corporis, cœpit in eorde ſuo ſic dicere: Deus in adjutorium meum intende, Domioe orationem meam reſpice, libera animam meam, ne ipſam abſorbeat tartarus. Qua orstione finita, vox de cælo facta aſt dicens: Peregrine noli timere, quia tecum ſemper ſum: nonne ſcis qoia per multas tribulationes oportet introire in regoum Dei? Qui ſine mora ab omni tribulstione, & pœna liberatus eſt. Qui liberatus cœpit dæmones inſultaee, ae ipſos de prædicta ſilva ejicere. Sie vero meritis beatiſſimi Confeſſoris liberatæ ſunt omnes iſtæ provinciæ eireumvicinæ; ſcilicet proviocia Lombardiæ, & provinciæ Tuſciæ, ae Romandiolæ; cum antea ſubjectæ eſſent ipſis malignis ſpiritibus, qui omoino eas devaſtabant per immenſam multitudiuem nivium, & grandiuum.

16 Tunc B. Peregrinus videns abſeeſſiſſe omnem illam tribolatioucm, immenſas Deo laodes obtulit: eum laboraſſet pet aooos duodecim in expellendo ſupradicta. Tune B. Peregrinus vocavit nomen prædicti deſerti Silva Romaneſes, quia per eamdem iter totum ram Romanis & peregrinis, qasm ceteris victoribus erat. Poſt hæc B. Peregrinus intravit eaverusm quamdam; quam eum intraſſet, inveuit ibi leopardum lactantem leopardos ſuos. Mira res: ſtatim, ut animalia bruta viderunt ſanctum Virum, ſine mora eaiverunt de dicta ſpelunca, & ad pedes ſancti Viri ſe proſtraveruot: qui cum aecepiſſent benedictionem a Viro Dei, receſſerunt. Tunc pee maximum tempus ſtetit Vir Dei in ipſa ſpelunce ignotus ab omoi humaoa creature; ſed ſi qua ex ipſis brutis ab aliquo eſſet percuſſa, venenata, vel iofirma, ſtatim veniebaur ad Virum ſanctum, & sb eo benedictione accepta, ſana ibant. Sed qualem eibum & potum babuerit; audivi, quod ſemel in die tantum eomedebat & bibebat: & certe victus ejus erant berbæ, & radices ſilveſtres, quas omni die defercbat dictus leopardus; & potus ejus erat ex rore cæli.

17 Poſt annos multos exiens B. Peregrinus de dicta eaverna, cum eircumquaque aſpiceret, locum aptum ad pœoitentiam vidit, & intravit ad locum ubi arborem eoucsvstam ad formam hominis invenit; tunc B. Peregrinus in dictam arborem intravit; & ibidem per annos ſeptem vitam degit, alitus eibo & potu cæleſti. Cumque eſſet beatus Peregrinus nonaginta ſeptem annorum, & menſium uovem; dierum vero XXIIII, ſeripſit totum curſum, & ſeriem totius vitæ ſuæ in ſcortia, id eſt; in ſpolio ligni; qui eum nativitatem, & nationem ſuam deſignaſſet, optimam talem oratiouem ſerrur feeiſſe: Domine Jeſu Chriſte, Pater æterne, exaudi preees meas: tuam itaque mrjeſtrtem depreeor Jeſu Chriſte, Rex cæli & terræ, qui dixiſti Apoſtolis tuis, Quidquid petieritis ad Patrem in nomine meo, dabit vobis; Er quicumque mei memoriam habuerit uſque grandines & nives, crepidinem peſtis, ſeu quibuſcumque tribulationibus me devote invocaverit; to benigniſſime de cælo exaudias.

18 Et Ecce de cælo ſubito eum msgna luee vox fscta eſt; diceus: Peregrine, ſerve fidelis, gaude & exultare, quia nomen tuum ſcriptum eſt io libro vitæ; quidquid vero petiſti iu nomine meo orando, a Patre mto cæleſti eoneeſſum eſt tibi. Nuue quicumque te fidum ſuum advocatum habuerit, quidquid petierit juſte, obtinebit. Tune beatus Peregrinus multiplicea Deo gratias ageus, ut quam potuit flexir geous, ad cælum levavit manus, & braebia, & dixit: Domioe Jeſu Chriſte, adeſto, precor, & ſubveni, atque iu mroibus tuis eommendo animam meam, ſuſcipe ſpiritum meum. Quod eum dixiſſet, diem elauſit extremum, & eoimam ſuam tradidit Dono Jeſu Chriſto. Educto itaque de ergaſtulo B. Peregrioo, occurrit multitudo cæleſtis exercitus ut eum deduceret io amœniſſimum locum paradiſi; pto quo, & ipſe iu præſenti vita certamen ſubiit; atque ibi inter ſanctos & electos Dei, in locoquem merait, gloriuſiſſime eſt locatus.

Fuit facta Canouizatio prædicti ſanctiſſimi Confeſſoris, & ejastraualatio anno Domini centeſimo quadrageſimotertio; die vero undecima Auguſti, nec non & baſilicæ dedicatio. *Advertes hic novam chronologicam abſurditatem; in utroque noſtro Mſ. æque ſtupide expreſſam. Voluit bonus textor ſignare annum ſexcenteſimum quadrageſimum tertium, & 11 Auguſti; ne novum prætor tot alia paradoxam adſtruat.*

DE

tum dæmonibus vaſtabatur.

B

poſſint vidiſſe.

C

ſolis ſubit periela.

D

Tandem propius eremitam.

E

ſanctæ mavtyr.

F

DE S. MARIA VIRGINE,

COGNOMENTO CONSOLATRICE,

VERONÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS J.B.S.

De cultu & geſtis.

SEC. VIII. *Quamquam in rhythmico*

IN eo *Sanctorum numero, quo Verona gloriatur, non poſtremum locum obtinet ſancta hæc virgo,* B *nomine* Maria, *eo ſingulari cognomine illuſtris, quod* Conſolatrix *appellatur, populoribus monumentis, ſed ibi ſolis, celebrata; ut nomen ejus apud alios antiquiores ſcriptores, aut in publicis ante Fortunatum Martyrologiis, ecclesiaſticiſve Faſtis fruſtra quæſiverim hactenus. Porro quæ de Veronenſium rebus ſcripta habemus, neque vetuſta, neque ſatis authentica eſſe, pluribus oſtendit vir hoc ſeculo non minus doctrina quam natalibus illuſtris Scipio Maffeus, in ea epiſtola quam ad eruditiſs. Coletum dedit, inſerta novæ Italiæ ſacræ Ughelli editioni tomo 5, dum de epiſcopis Veronenſibus agitur; ubi rhythmicam Veronæ deſcriptionem ex Mabillonii Analectis tom. 2 refert, quæ ſecule* VIII *non videtur eſſe poſterior; talis certe, ut nec de S. Annonis epiſcopi, quem in Actis retulimus* XXIII *Maii, rebus geſtis fidem, neque de iis ſic agat, ut nota ipſi dici poſſit ſanctæ hujus noſtræ* Maciæ Conſolatricis *hiſtoria, tamſi ea ejuſdem S. Annonis ſervi eſſe perhibeatur. Juverit fragmentum, ex ea deſcriptione acceptum, hic expendendum producere.*

Verona deſcripta

2 *Id præ aculis habuiſſe videtur* Deſcriptionis *auctor, ut primos enumeraret urbis Veronenſis epiſcopos, unde corrigendos cenſeo Maffeos Catalogos natenus non ſatis exactos. Templa detecta, vel potius patronos ipſius nobis, quaſi per quatuor cæli partes deſcribit; ubi opportuniſſimus ei locus erat, mirabilem illam ſacrorum corporum Firmi & Ruſtici reportationem deſcribendi, ſi ejus tempore tam nota fuiſſet, ac modo paſſim deſcribi ſolita eſt. Ipſum loquentem audiamus. Propoſitis Sanctis, qui ab Oriente Veronenſes cuſtodirent, ſit pergit:* In C partibus Meridianis Ficmum & Ruſticum, qui olim in ea ſuſceperant coronas martyrii: quorum corpora ablata ſunt in maris inſulis. *Ea hiſtoriæ noſtræ baſim, ubi aptiſſime inſeri poterat occaſio, prædicta corpora, ante ablata, perquirendi occupeandique. Sic pergit:* Quando complacuit Deo regi inviſibili, in te ſunt facta renovata per Hannonem præſulem, temporibus principum regum Deſiderii & Adelchis. *Deſiderii initia referuntur ad annum* DCCLVI; *ut hæc apprime conveniant cum traditione Veronenſium, de tempore reductionis ſacrorum corporum Firmi & Ruſtici.*

una enumerat ur Sanctæ,

3 *Sequens ſtrophe id videtur avertere, quod* unulus *tenendum eſt; nempe reducta tunc corpora, quæ ablata fuerant, quæque tam ſolenniter ac magnifice depoſita narrat porta ipſe, ut non vereor plane aſſerere, pro particula negativa non, ſubſtituendam omnino tunc. Tute judica. Sic proſequitur:* Qui dio morsverunt Sancti non cevertſi ſunt, quorum corpora inſimul condidit epiſcopus, aromata & galbanem, ſtacten, & argoido, myrrha, gutta & caſſia, & thus lucidiſſimus. *Qua cautione, obſecro, Sanctos qui alibi diu moraverant, inſimul conderet, ſi ex macis inſulis* reverſi *non ſunt? Alio itaque legendum, tunc ce-* E *verſi ſunt, tunc eorum corpora a S. Annone epiſcopo Veronæ recondita ſunt, atque eorum tumulus ſic ornatus, uti deſcribere pergit porta rhythmicus, quantumvis de cetero inconcinnus;* Tumulum aureum coopertum circumdat pœconibus, color ſtitus mulget ſenſus hominum; modo albus, modo nigec inter duos purpureos. Hæc ut valuit, putavit Hanno præſul inclitus, pec cujus flamma claret de bonis operibus, ab Auſtrim finibus terræ uſque noſtri terminus.

ſuſtinere ſua ex re. Autumatur.

4 *Locus hic non oſt eterra in eo opuſculo corrigendi, reſtituendi aut explicandi, quæ quam parum exacta ſint, ſatis manifeſte patet. Ad ſanctæ* Conſolatricis *hiſtoriam ſpectat potiſſimum, quod inde eruamus, veriſſimam eſſe ablatorum Firmi & Ruſtici corporum, ex maris inſulis ſeu ex Iſtria reductionem S. Annonis tempore, anno circiter* DCCLVI; *ejuſdemque ſancti epiſcopi ſingularem fuiſſe curam, dicta corpora perquam honorifice recondendi. Sine vero in pari certitudinis gradu cota illa apud Veronenſes erecpta tot mirandorum ſtupendorumque adjunctorum hiſtoria, equidem non auſim aſſerere. Neque tamen rejiciendam cenſeo, tamerſi eam poteſta ceticeat, cui id unice præſinum fuiſſe videtur, ut ſanctæ urbis Patronos enumeraret, non item qua cautione pretioſa eorum depoſita eo primum perveniſſent, aut poſtliminio reducta fuiſſent. Hoc non contemnendo hiſtoriæ fundamento præfixo, cetera ex præcipuo Veronenſi ſcriptore Auguſtino Valerio accipiemus, hiſtoriam ipſam ex Ughello, in* F *quo nobis præiuit Henſchenius, dum de S. Annone ageret tom. V Maii pag. 152. Ita de S. Maria loquitur Eminentiſs. Sanctorum Veronenſium illuſtrator a pag. 27 verſo:*

Veterius alia addu cit

5 S. Mariæ Conſolatricis virginis corpus requieſcit in ſua eccleſia. *In* Martyrologio eccleſiæ Cathedralis die 1 Auguſti: Item in Verona, S. Mariæ Conſolatricis, ſocrio S. Annonis epiſcopi ejuſdem urbis, cujus corpus requieſcit ibidem in eccleſia in ejus honore fabricata. Idem ea Franciſco Cocna, ex tabula Sanctorum, & ex Macyrologio Ordinis prædicatorum, de quibus ſupra. In eccleſia S. Mariæ Conſolatricis in arca lapidea, ſuper qua celebratur, & in qua requieſcit corpus ejus, in fronte operculi ipſius arcæ inciſus eſt hic verſus:

Solare propriis mecitis, ceu nomine fulges,

In advecſa fronte operculi ipſius arcæ Orientem verſus:

Veronæ populum felicem quo trahis ortum.

In medio ſpatio arcæ ſunt hi verſus:

O!

AUTC. J. B. S.

O! Conſolatrix cognomine dicta Maria
Virgo reſtansattia populi, quam verſa Sophia
Conſovet in cæli sadiis ſplendore fideli,
Veronam ſerva meritis, pietate guberna.
Hoc tumulo præſul condit tua membra Thebaldus,
Annis bis denis Domini cum mille trecentis,
Luce Dei prima meoſis, qui Junius altus
Dicitur a lueis ſpatio: miſerere perennis.

In medio ſpatio ipſius arcæ ad Orientem ſunt hi verſus:

Folget tunc eadem lun inclyta menſis & anno,
Cum præſul Sanctæ memorat us conſecrat aram,
Luce quaterdena ſuperauctus parcitur anona
Jam beoe contritis annalis in octo diebus.

In ſpatio ipſius arcæ ad meridiem:

Hic Conſolatrix requieſcis ſancta Maria.

hodo de cultu ſanctæ conſtat.

6 Io palla altaris majoris dictæ eccleſiæ, a latere dextro imaginis beatæ Mariæ Virginis, eſt imago S. Mariæ Conſolatricia, habens ſtateram io manu ſiniſtra, in cujus altera laoce ſunt imagines duorum corporum, in altera annulus: dextra autem manu lilium tenet. Anoo Domini DCCLI vivebas ſanctus Anoo epiſcopus Veronenſis, frates S. Mariæ Conſolatricis, ex Pſalmiſta veruſto eccleſiæ ſanctorum Apoſtolosum: ex eodem Pſalmiſta & ex inſtrumento anoi MCCCXLIX io eodem Pſalmiſta deſcripto, habetus, altare S. Trinitatis dictæ eccleſiæ SS. Apoſtolorum cooſecratum ſuiſſe etiam cum teliqniis S. Mariæ Conſolatricis. Et altare eccleſiæ omnium Sanctorum Veronæ conſecratum ſuis etiam cum iiſdem reliquiis; ex tubula ea membranis in ſacratio ipſius eccleſiæ. Reliquiæ etiam S. Mariæ Conſolatricia aſſervantur in altari eccleſiæ S. Nazaſii, ea Franciſco Corna.

Vitæ hiſtoria in tabulis picta.

7 Ejus Vita habetur in Lectionario antiquo eccleſiæ Cathedralis ſuo die, & lib. 7 cap. 8 Petri de Natalibus epiſcopi Equilini. Agitur etiam de illa eodem lib. cap. 42. In pariete exteriosi eccleſiæ ad Orieotem, prope viam qua itur ad eccleſiam cathedralem, exſtant octo antiquæ tabulæ, in quibus depicta eſt hiſtoria S. Mariæ Conſolatricis. Nam in prima, S. Maria a S. Annone epiſcopo benedictionem aecipit cum argento & auro ad coemendu Sanctorum corpora. In ſecunda ipſa aſcendit in navem. Io tertia Sanctorum corpora pondeeantur. In quarta ſex corpora importantns, ſcilicet SS. Firmi & Ruſtici martyſum; S. Apollinaris ſubdiaconi & mart., S. Lazari diaconi & mart., S. Marci diaconi & mart. & S. Primi presbyteri & mart. In quiota Hiſtri cives navi S. Mariam, ut eripiaot SS. corpora, inſequuotur. In ſeata depictu eſt enm ſex SS. corporibus navis S. Mariæ. In ſeptima depictæ ſuot duæ navea, altera S. Matiæ Conſolatricis, altera S. Anoonia epiſcopi, ei obviam cum clero prodeuntis. In octava ſex SS. corpora, adſtante S. Epiſcopo & clero, in arca ſepoounntur.

annuatæ ſolennitatis.

8 *Hæc ſunt quæ ea monumentis Veronenſibus (ut ſupra monebam non valde antiquis) ea quæ potuit diligentia collegit, talemque in ordinem digeſſit Valerius; nihil ſolicitus, nonnulla in verſibus exponere, quod ea explicatione digna non renſuerit. Seculum ſuum omnino ſapiunt, nihilque adducunt quod ad illuſtranda Sanctæ geſta tantillum conferat. Elevatam a Theobaldo corpus anno* 1320, *factas Sanctæ reliquias Veronæ in honore eſſe, ipſam vero annua ſolennitate hoc die celebrari, facile in confeſſo eſſe jam diximus. Porro Vitæ laciniæ ab Equilino relatæ, huc adducendæ non fuerunt, cum tota hiſtoria fuſius & elegantius ea Raphaele Egnatio ab Ughello referatur, ea plane rerum ſerie, ut ferme dubites, picturane ex hiſtoria, an hiſtoria ipſa ex jam relatis picturis deſumpta ſit. Eam autem priuſquam ſubjiciam, hic ea ex S. Annonis elogio apud laudatum Valerium f. 37 deſcribendo ſunt quæ ad ſanctam noſtram* Conſolatricem *omnino pertinent, quæque cum jam dictis ad hiſtoriæ intelligentiam non parum conducunt. Ita ibi ſcribit:*

Vita ſecundum.

9 Beatus epiſcopus (*Anno*) & pius pater in magna populi Veronenſis calamitate, ob diutinam cæli ſiccitatem, dira fame ac lne laborantis, mœrore conficiebator: aſſiduis precibus & lacrymis, collacrymante Maria ejus ſorore, cui cognomen poſtea inditum eſt Conſolatricis, ſanctiſſima virgine, tantæ calamitatis divino monitu cauſam compeiit. Nam angelico miniſterio utrique una eademque oocte revelatum eſt, non priua Veronam maou Domini ex ea calamitate liberandam, quam beatorum martyrum Firmi & Ruſtici corporu io illam effeot reducta, ot ibi hunore debito condita cooquieſcerens, ubi pro gloria Chriſti martyrii coronam acceperons, Magna igitus diligentia, qua ratione ſanctu illu corpora inveniri poſſeot, multx & variæ conſultationes per enm cum clero, & viris de populo, pietate & prudentia præſtantibus, ſunt habitæ. Iovenia vero fuot, & ſanctæ Mariæ Conſolatricia opeiu Veſonum tranalata. *Nihil teliquum eſt, niſi ut jam totius dicta hiſtoria ſubordinatur ex Ughelli col.* 575, *ceiiata cum nova editioue. Sic habet:*

matius quam putabat.

ao Maria, cognomine Conſolatrix, virgo Veroneoſia oata clariſſimis patemibus, clara ſuit non minus animo quam ſtirpe; cum a quamplutimis nobilibus in conjugium, ob generis nobiliatem ac corporis formam, optaretur; virginitatem, qnam a prima ætate Domino conſecrarat, ſibi in omoi vita conſervandum ſtatuis. Repudiatis omnium votis & precibus; jejoniis, vigiliis & orationibus aſſidue vacabat, moribuſque puellasibus ad ſanctæ fidei regulam compoſitis, totam ſe eleemoſynis uliſque piis actionibus dsbat. Huic ſanctæ Virgini, cum populus Veroneoſis annos jam ſeprem ingenti fame, ob aeris ſiccitatem laboraret, io hujuſmodi calamitate deprecaoti, quadam oocte io quiete divinitus eſt revelatum; non antea pluviis de cælo miſſis terrum irrigaturum Domioum, quam beatorum martyrum Firmi & Ruſtici corporu, quæ imperante Maxim. Impiiſſimo tyranno, Veronam martyrii gloria conſecraiont, inde ubſportata, in eamdem civitatem teſtinoerentur. Hæc a Maria ſorore ſua beatus Anno Veronæ epiſcopus audiens, idem ſibi eudem oocte revelatum affirmavit. Quare de totius cleri, atque etium omnium civium conſeoſu, ſtatuit eligendos eſſe homines, qui corpora illu diligenter perquirerent. Qui cum in urbe Iſtriæ Capiia inventa a ſe eſſe reountiaſſent, aſſismaſſentque, oppidaoos inde auferri non paſſuros, niſi æquato cum his pari pondere argenti & auri redempiu, quantum ipſorum corpornm poodus eſſe ſuiſſes compertum.

breviter ſcripſit.

rs Virgo ſaocta, prudentiu inſignis, eum argento & auuo quæ undique, maxime autem ex matronarum oroamentis, collegerat, ad cooficiendum oegotium dimittirur: quæ cum in Iſtriam veniſſet & corpora Sanctorum io ſtatera pondesaientor, tam levia diviniius ſunt facta, us modica admodum parte ejus pretii, quod ſecum attoleras, redempia ſint. Itaque Virgo Dei quod ſuperſuit, totum in patriam reportavit. In nuvim autem ſanctis corporibus ſumma cum religione impoſitis, sedeuntem cum iis in patriam Virginem,

Anem, ea ut eriperent Iſtriæ cives, quod Dei miraculum præſtigium nominarent, navibus inſecuti ſunt. Orante autem Virgine, ajus navis ita concito curſu ferebatur, ut qui inſequebantur, eam non ſolum conſequi non potuerint, ſed ne perſpicere quidem, quo tenderet. Venerabilis epiſcopus advenienti Virgini ſorori, cum clero ac univerſo populo, ſecundo Atheſi, obviam ſolemniter proceſſit, ſanctaque lætitia perfuſus, magno cum gratulatione illum excepit. Omnes qui aderant navim conſcendentes, beatorum Martyrum corpora venerati ſunt: quibus intra civitatem communi cum omni lætitia receptis, mox pluvia cælitus demiſſa eſt; & arefacta jam terræ facies, irrigata cæleſtibus imbribus, eſt fœcundata. Quare Conſolatricis cognomen Virgo ſancta tunc merito eſt ſortita. Reliquum vitæ ſuæ tempus jejuniis, orationibus & piis operibus traducens, Kalendis Auguſti migravit ad Dominum: cujus corpus in eccleſia, in ejus honorem extructa, honorifice eſt conditum. *De ſanctis Firmo & Ruſtico videri poſſunt quæ occaſione S. Proculi dicta ſuas unt i Martii pag.* 450: *plura vero dicentur ipſorum die natali* 18 *Auguſti.* AUCT. J.B.S.

DE S. ETHELWOLDO,

EX ABBATE ABENDONIENSI

WINTONIÆ IN ANGLIA EPISCOPO.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS. J.B.S. E

§ 1. Scriptores Vitæ, cultus ex Martiriis, & hymno deprecatorio.

ANNO CMLXXXIV. *Ecclesia restaurator*

SIt licet longe inclytiſſimus hic noſter S. Ethelvvoldus, non is tamen primus eſt iſtius nominis inter Anglicanos præſules Sanctorum honores meritus; ſynonymum enim dederunt Majores noſtri Lindisfarnenſem epiſcopum ad diem XII Februarii. Porro ut, quo de modo agendum, *VVintonienſis* celeberrimus antiſtes, ro ebaeaBere, titulo ſeu prærogativa illuſtrior quam maxime, quod priſcam eccleſiaſticam ac monaſticam diſciplinam ſeculo ſuo, nempe X everuptiſſimam, non abſque glorioſo ſucceſſu, conatus fuerit reſtituere, pari pietate ac ſtudio allaborantibus duobus non minus illuſtribus ſanctis epiſcopis, Oſvvaldo nimirum & Dunſtano, quorum præclariſſima geſta jam pridem illuſtrata ſunt ad XXIX Februarii & XIX Maii. Hi ſcilicet fortiſſimi collapſæ diſciplinæ regularis vindices, cooperante imprimis Edgaro rege, ut etiam obſervavit Mabillonius, abuſus in Eccleſiam invectos ſuſtulerunt, & monachor vitæ ſtrictiorie, in priſtinas ſedes, unde expulſi fuerant, poſtliminio revocarunt, ut his tribus viris ageotibus (*teſte VVill. Malmesburienſi lib.* 2 *de Reg. cap.* 8) quaſi triformi lumine Eccleſiam ſereuante, denſæ vitiorum tenebræ evanuerint. *Sequimur hic Mabillonium ſcriptores enumerantium qui* S. Ethelvvoldi *geſta proſecuti ſunt.* C

laudant ſcriptores Angli eum;

2 *Primum ipſe, cujus opus nobis ignotum eſt,* nominat *Alfricum Abendonienſem, abbatem dein VVintoniaſem, ac poſtea epiſcopum, quem annis vigiuti poſt Sancti obitum, res ab eo geſtas, brevi compendio ait retuliſſe, cujus lucubrationem inuenit in Ms. codice Elſtamntuſi, ſed quam negligendam putavit, cum æqualis illi ſcriptor anonymus, ſaltem cujus nomen Vitæ præfixum non erat, idem luculentius præſtiterit, cujus Legendam laudato Mabilloaio acceptam referimus, præferendam ſane iis, quas ex ipſa Capgeavius æque ac Surius aut hinc inde contraxerant, aut non pauca immutaverant. Probat deinde ejus ætatem, neque dubitat, quin totius dictæ Legendæ auctor fuerit VVolſtanus monachus VVintonienſis, adducto ejuſdem Malmesburienſis teſtimonio, ut qui ſcribat:* Hujus (*nempe* S. Ethelvvoldi) Vitam Vulſtanus quidam cantor Wintonienſis, diſcipulus ejus ſcilicet & alumnus, compoſuit ſtylo mediocri, *Quæ omnia in Vitam, a nobis infra dandam, aptiſſime quadrare pluribus ibidem oſtendit, etiam ex genio auctoris poetico ut qui vereſus nonullos ipſi Vitæ inſeruerit. Alios item citat qui de S.* Ethelvvoldo *egerint, quos apud ipſum diſtinctius eccenſitos invenies: paucos equidem Anglos ſaltem Catholicos novi, qui de mirabili Sancto mentionem non fecerint pethonorificam. Ad factos Paſtos accedimus.*

3 *Cum hiſce nomen efformaverimus, ut paſſim* eſt in Martiriis recentior memoria, efferri ſolet, tametſi Vitæ inferius dandæ auctor non Ethelvvoldum, *ſed* Adelvvoldum *paſſim appellet, alii* Athelvvoldum & Ethelvvaldum, *alii* Alitee, *pro linguæ Anglicanæ genio. Sancti autem memoria apud ſolos mediæ ætatis, eoſque paucos Martyrologos nota eſt, ut primus qui de eo ſciaue locutus, ſit auctor Uſuardi Lubicæ & Coloniæ editi, his verbis:* In Anglia, ſancti Edelvvoldi epiſcopi & confeſſoris, *pro quibus Greveuus:* In Britannia, Ethelvvaldi epiſcopi & confeſſoris: *Molanus porro addidit;* in civitate VViotonia; cujus actus ſcripſit Vultanus cantor Vintonienſis. *Ceteri monaſtici ſunt, ut VVion, Dorgallus & Menardus, quorum hæc ferme phraſis:* VVintoniæ in Anglia, ſancti Ethelvvoldi epiſcopi & confeſſoris, ſanctitate & miraculis clariſſimi. *In ampliſſima nupera collectione Marteniana tom.* 6 *exſtat Kalendarium Anglicanum in quo hoc die ſignatur* S. Ethelvvoldus. *Aſſ omnium inſtae nobis eeſt martyrologium Romanum, Sanctum annuntians in hunc modum;* VVintoniæ in Anglia, ſancti Ethelvvoldi, epiſcopi. *In notis veroſatis innuit Baronius, ſolum ſe Molanum præ oculis habuiſſe quem imitaretur, de cetero annum obitus Sancti perpetuam ſignans* DCCCCIV, *quem in Annalibus eeſte coretexit, ſubſtituens annum* CMLXXXIV, *quo, ut infra dicemus, uteo obiiſſe cenſetur ſanctiſſimus Epiſcopus.* F

4 *Paulo longiori oratione* S. Ethelvvoldum *laudat VVilſonus in ſuo Martyrologio Anglicano hoc die, cujus verba ita Latine ſonant:* VVincheſtriæ in Hampeshire, depoſitio S. Ethelvvoldi epiſcopi & confeſſoris, qui primum fuit monachus in mo- *Elogium VVilſoni*

Digitized by Google

Auct. monaſterio Glaſtenburienſi, poſtea vero abbas
J.B.S. Abingtoniæ, & demum ad epiſcoparum Wincheſtriæ fuit promotus, quam eccleſiam cum XXI annos gubernaſſet, magna vitæ ſanctitate & miraculis clarus obdormivit in Domino anno Chriſti CMLXXXIV, & ſepultus eſt in eccleſia cathedrali Wincheſtriæ. Hic Vir ſanctus, tempore famis, vaſa omnia argentea ad eccleſiam ſuam pertinentia, ad ſuſtentationem pauperum convertit, dicens; Eccleſiæ tempore opportuno ſurſum provideri poſſe, pauperes vero, qui fame perierunt, recuperari non poſſe. *Hactenus Martyrologus Anglus, obiter duntaxat ea attingens quæ de tempore famis pluribus ſuo loco commemorat Legenda, aliique ex ipſa ſcriptores, eximiam Sancti in extremis illis angustiis caritatem mirifice prædicantes. Cum Wilſoni verbis conferri poſſunt quæ ſatis nitide expreſſit Eduardus Maheuvius in Trophæis ſacris Anglicis Ordinis ſancti Benedicti die primo Auguſti ita ſcribens:*

al. & Maheuvii. § Wintoniæ, ſancti Ethelwoldi epiſcopi & confeſſoris, qui unus ex illis ſanctiſſimis epiſcopis fuit, qui Danorum rabie, & immanibus bellis, perſecutionibuſque collapſam in Anglia eccleſiaſticam & monaſticam diſciplinam, imo monaſticum ordinem fere exſtinctum egregie reſtaurarunt. Ipſe denique ſanctitate, miraculis, ac multis præclara geſtis inſignis hac die migravit ad Dominum. Ejus Vitam imprimis conſcripſit Wolſtanus monachus Wintonienſis, ejus diſcipulus & alumnus, teſtante Malmesburienſi, & quidem eccleſiaſticis ſcriptoribus tractatus compoſuerunt; cujus epitome, ut arbitrantur Molanus, in annotationibus ad Martyrologium Uſuardi, exſtat apud Surium rumo 8 die prima Auguſti. *Longius multo elegium, ſive totius Vitæ compendium concinnavit Bucelianus: verum ac plures hujuſmodi orationes hic colligendæ ſunt, ad cultum propius ſpectat, tritque adeo omnium inſtar pertegues hymnus quem nobis ex codice ſuo Uticenſi ſeu S. Ebruſi deſcripſit & ad calcem Vitæ edidit Mabillonius ſub hoc titulo*: Incipit hymnus in honore ſancti Adelwoldi præſulis editus, elegiaco & paraeterico carmine per alphabetum compoſitus.

atque hymnum. 6 Alma locerna micat, lumen populoque miniſtrat
Præſul Adelwoldus, alma lucerna micat.
Belliger iſte Dei victricia bella peregit,
Aces in armis ruit belliger iſte Dei.
Cujus ab ore ſacro fluxerunt dogmata vitæ,
C Hauſimus omne bonum cujus ab ore ſacro.
Dulcia corde pio reſoonmus cantica Patri,
Carmina cantemus dulcia corde pio.
Etee coruſcat apex tibi pontificalis abunde,
Hinc illineque tuus ecce coruſcat apex.
Fons & origo boni, te verba ſerente, cucurrit,
In te mánavit fons & origo boni.
Gloria perpes erit tibi nunc ideoque per ævum,
Quam meriro retines, gloria perpes erit.
Hujus amore gregis ſpreviſti ſpicula mortis,
Pellem hinc fortes hujus amore gregis.
Inclitus atque potens te rex adamavit Eadgar,
Te monirore vigens inclitus atque potens.
In ejus laudem D Caſtra Dei roboaot te conſtituente ecclama,
Davidicumque melos caſtra Dei reboant.
Laudibus innumeris tibi turba monaſtica plaudit,
Conjubilarque tibi laudibus innumeris.
Mœnia celſa domus tua cura levaverat hujus,
Hæque dicavit ovans mœnia celſa domus.
Nocte dieque ſacrum celebraſti pectoris hymnum,
Solvens officium nocte dieque ſacrum.
Omnibus inque locis ſparſiſti ſemina lucis,
Eapuleras tenebras omnibus inque locis. D
Pervigil eſto tuis, petimus, defenſor ulumuis,
Protector famulis pervigil eſto tuis.
Quæque nocent reſeca, quæ ſunt & commoda præſta,
Quæ bona ſunt revoca, quæque nocent reſeca.
Rector apoſtolicæ ſelix & janitor aulæ;
Hujus & eccleſiæ rector apoſtolicæ,
8 Solve tuos famulos Petri vice, ſolve ligatos, *devote ora-tius.*
Nos a peccatis ſolve tuos famulos.
Te duce, ſtelliferi ſcandamus ut atria cæli,
Participes regni, te duce, ſtelligeri.
Verſibus hymnoidicis hæc carmina pangimus, & te
Patronum colimus verſibus hymoidicis.
Chriſticolas animas quia multiplicare ſolebas,
Ad cælos revocans Chriſticolas animas.
Ydra nocens fugiat, ne nos per devia ludat,
Nos tua dextra tegat, ydra nocens fugiat.
Zelus obeſſe neqaie, Chriſto ſuperante malignum;
Chriſtus adeſt victor, zelus obeſſe nequit.
Aſpice, ſancte Pater; quæ nos adverſa fatigant,
Quæ mala nos lacerant, aſpice, ſancte Pater.
Miris adeſto tuis tibi qui famulantus alumnis,
Qui te collaudant, mitis adeſtu tuis. E
Eripe, Paſtor, oves, animo quas ſemper amaſti,
Er quas nutrieras eripe, paſtor, oves.
Nomina noſtra notet quo Chriſtus in arce polorum,
Cum Sanctiſque ſuis numina noſtra notet. Amen.

§ II. Sacri corporis elevatio, Officium & Miſſa.

Non multis poſt obitum annis elevatus. M*Abillonius, ſupra non ſemel laudatus, obſervationem ſuarum num. 4, ita ſatis vetuſte pronuntiat*: Ethelwoldi memoriam in rebus ſacris jam inde ab ejus obitu celebravit Anglicana eccleſia, ut præ aliis teſtatum facit Miſſa hic edita, qualis in Ms. codice Uticenſi pervetuſto habetur. *Miſſam illam & qualiſcumque Officii partem aliquam lubens admiſit, aſt illa* jam inde ab ejus obitu *celebrata fuiſſe, non adeo ſit veroſimile, niſi verba illa accommode intelligantur, ſic ut non multis poſt obitum annis de Sancti culta agi cœperit, qui primum inchoatus ſit a ſacri corporis elevatione, per ea nimiram ſecula canonizationis loco habeti ſolita, ut prop ianumeris operis noſtri locis demonſtratum eſt. Ipſam vero elevationem varia ſigna præceſſerant, quibus permotus Sancti in epiſcopatu ſucceſſor Elfegus*, reliquias ſancti præſulis Adelwoldi *honorifice tranſtulit* XV *Idus Septembris, ut habes in ipſa Vita num.* 43. *Ab eo autem tempore* S. Ethelwoldi memoriam celebraverit Anglicana, *ſaltem Wintoniuſis* eccleſia, *ubi ſacræ exuviæ, teſte eodem Vitæ auctore Wolſtano*, in magna veneratione habeutur uſque in præſentem diem: ubi etiam, nobis intuentibus, cæleſtia ſuut perpetrata miracula.

& ſolemnitatis ejus cultus. 10 *Quo autem tempore, & qua occaſione facta fuerit celebris ea elevatio, auctor idem Vitæ Wolſtanus num.* 42 *memorat*: Anno duodecimo, *lapſo*, poſt obitum glorioſi pontificis Adelwoldi, placuit ſuperne diſpenſationi illum per cæleſtia ſigna revelari, ejuſque oſſa de ſepulcri muuimine levari: ut luceroa, quæ ad tempus ſub modio latebat, ſuper candelabrum poneretur, quatenus luceret omnibus qui in domo ſune. *Subjungit mirabilem Sancti ipſius apparitionem, quæque ad eam conſecuta ſunt. Hæc modo ad antiquiſſimi cultus evidentiam pertinet ea, de qua modo*

A *do dicebamus, Miſſa, præmiſſis hymnis & oratione, quæ ipſius Officii propria videntur, haud dubie juxta receptam praxim eccleſiæ Wintonienſis, de qua nos habuit Mabillonius quod ſuggereret; neque nobis alinude quidquam ſupperet, nitro fatemur. Et vero ad id probandum; quod hic potiſſimum intendimus, ſatis erit ea producere quæ in Actis Benedictinis ex ſupradicto codice Uticenſi accepta eſſe dicuntur. Titulus hic, optatur, ad Officii Veſperas, præfigitur:* Hymnus veſpertinalis Sapphico metro hendecaſyllabo editus, Adonium quarto continens loco.

11 Inclitus paſtor populique rector,
Cujus inſignem colimus triumphum:
Nunc Adelwoldus fine fine lætus
Regnat in aſtris.
Qui pater noſter fuit & magiſter,
Exibens ſuæ documenta vitæ,
Et Deo ſemper ſatisgens placere
Corde benigno.
O! diem ſanctum, celebrem, coruſcum,
Quem Dei nobis pietas ſacravit,
Ut patri tantum mereamur almum
Promere carmen.
Nunc eum niſu rogitemus omni,
Abluat noſtrum pius ut reatum,
B Et ſua ſancta prece nos ad aſtra
Ducat olympum.
Sit Deo ſoli decus & poteſtas,
Laus in excelſis, honor & perennis,
Qui ſuis totum moderans gubernat
Legibus orbem. Amen.
Cæli ſenator inclite, ſancte pater eccleſiæ
Adelwolde, ſupplices tuos enaudi ſervulos.
Jam ſidus inter ſidera, reſplendes ſuper æthera,
Nobis benignus impetra Paracliti chariſmata.
Pronis rogamus mentibus hic coetum tuta actu-
bos,
Noſtris adeſto precibus ſerenus ac propitius,
Ut tuis neceſſariis proteſti patrocinii,
Ad cælorum perpetua pervaniamur gaudia,
Præſtet nobis Ingenitus hoc atque Unigenitus
Sanctus amborum Spiritus, trinus & unus Dominus. Amen.

Oremus.

12 Deus qui præclari ſideris ſancti pontificis Adelwoldi illuſtratione, novam populis Anglorum tribuiſti lucem hodierna die clareſcere: ſupplicitar imploramus clementiam, ut cujus magiſterio totius religionis documenta cognoſimus,
C illius & exemplis informemus, & patrocinüis adjuvemut. Per.

Ad Miſſam.

Deus qui hodiernam diem beati confeſſoris tui Adelwoldi epiſcopi tranſitu nobis honorabilem dedicaſti; concede propitius, ut cujus eruditione veritatis tuæ luce perfundimur, ejus intercelſione cælestis vitæ gaudia conſequamur. Per.

Secreta.

Oblata ſervitutis noſtræ munera tibi, Domine, quæſumus, annua ſancti patris noſtri Adelwoldi epiſcopi ſolemnitas commendet accepta: ut ejus pia ſupplicatione muniti, cunctorum noſtrorum remiſſionem peccaminum, & beatitudinis ſempiternæ mereamur obtinere conſortium. Per.

Præfatio. AUCT. J. B.S.

V. D. Æterne Deus, quoniam adeſt nobis jocunda & ſolenna præſentis diei lætitia, quam apoſtolici culminis honore ſublimem, roſeoque martyrii rubore ſolemnem, glorioſi pontificis Adelwoldi moderna celebritate conſecraſti, & ſpem nobis tantæ fiduciæ contuliſti, ut nos paternis ejus ſuffragiis, & a peccatorum noſtrorum nexibus ſolvas & ad cæleſtia regna perducas. Per Chriſtum.

Poſtcommunio.

13 Refecti Domine vitalis alimoniæ ſacramentis, ſancti confeſſoris tui Adelwoldi intercelſione glorioſo nos protege, & ad æternum cæleſtiumque convivium pervenire concede. Per

Alia.

Gregem tuum, Paſtor æterne, pii ſuffragatoris Adelwoldi patris noſtri defenſione guberna, quæſumus Domine; ut cujus benevolentia provocati, ſuperni amoris dulcedine paſcimur, ejus intervenieute patrocinio, & a temporalia vitæ perturbationibus eximamur, & manſuris ſupernorum civium gaudiis inferamur. Per. E

IV. Idus Septembres

In tranſlatione ſancti Adelwoldi.

Deus qui nobis ſanctum pontificem ſuum Adelwoldum ſalutis æternæ doctrinam tribuiſti, concede propitius, ut cujus annuæ tranſlationis ſolemnia colimus, ejus ſemper meritis adjuvemur & precibus. Per.

Super oblatam.

Sacrificium noſtrum tibi, Domine, quæſumus, ſancti patris noſtri Adelwoldi epiſcopi commendet oratio: ut nobis, eo ſuffragante, fiat ſanctæ majeſtatis tuæ propitiatio, & peccatorum noſtrorum exoptata remiſſio. Per.

Præfatio. F

Votivam beati pontificis Adelwoldi tranſlationem pia veneratione celebrantes, teque eernua devotione exorantes, ut ipſum nos apud clementiam tuam ſentiamus habere patronum, quem, tua gratia largiente, ſalutis æternæ meruimus ſuſcipere magiſtrum. Per Chriſtum.

Poſtcommunio.

Ut hæc communio nos, Domine, tibi dignos efficiat, beatus pater noſter Adelwoldus ſuffragio, quæſumus, piæ intercelſionis obtineat. Per.

De Horis peculiaribus.

14 Præterea beatus pater Adelwoldus Horas regulares & peculiares ſibi ad ſingulare ſervitium inſtituit, quas in tribus curſibus ordinavit: humillima diligentia quoſque ſubjectos admonens, ut hoc ſecrero famoſoru igaitia ſatanæ tentamentis vigilanter reſiſterent, & ea per Dei gratiam reſiſtendo ſuperarent, & ut fides quæ per noſtri

AUCT. J.B.S. creatoris & piiſſimi Redemptoris incarnationem luce clarius enituit, inſtante ſuturæ perſecutionis tempora, quæ jam vicinit antechriſti temporibus ingruit, nullo modo (quod abſit) titubando vacillet, ſed his divinis roborata præconiis, integra jugiter & inviolata permaneat. Eſt enim ptimæ pſalmodiæ cantilena ad laudem beatæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ procurata. Secunda autem ad honorem beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli omniumque noſtri Salvatoris humanitati præſentialiter famulantium. Tertia vero ad ſuffragia omnium Sanctorum poſtulanda, ut eorum pia interceſſione protecti, multiformem verſipellis antichriſti & membrorum ejus fallaciam expugnare &, Chriſto remunerante, cæleſtium præmiorum palmam mereamur accipere: quæ videlicet Horæ pleriſque in locis habentur adſcriptæ, & ideo in hoc codicello ſunt prætermiſſæ.

Tropi.

Patris adeſt votiva dies, cantemus ovantes. *Statuit ei.*

Pontificem templo ſibi quem ſacravit in iſto. B *& peiuripem.*

Inter apoſtolicos ſtola ſplendente hierarches. *ut ſit illi.*

Adelwolde piu prece eos defende miſellos. *in æternum.*

Præſul Adelwoldus qui fulſit in ordine magnus. *Statuit ei.*

Conſtituens illum hodie ſuper æthra polorum. *& principem.*

Gloria, ſplendor, honor; decus & venetatio perpes. *in æternum.*

§ III. Aliqualis præcipuorum geſtorum chronologica ſeries.

Natus anno circiter 908.

DE S. Ethelwoldi *ætate non habuit Mabillonius quod in ordinem chronologicum digeret, neque ſane res ſatis obvia eſt, Wolfano Vitæ auctore pauciſſima notante, ex quibus cetera conjicienda potius quam determinanda ſint. Natam memorat Sanctum* temporibus ſenioris Eduardi regis Anglorum, *qui cum regnavit ab anno 901 ad 923, inveniendus eſt annus quo veriſimillime in lucem editus fuerit: cum autem* C *numero 7 dicatur, dum* floreotis adoleſcentiæ contigiſſet ætatem *ab* Edelſtano rege, filio prædicti regis Eadwardi acerſitus, *ac* multum temporis in palatio egiſſe, *priuſquam* in gradum ſacerdotalis ordinis conſecratus ſit: *porro cum Edelſtanus ad annum uſque 939 regnaverit, haud incongrue Sancti nativitas ad annum circiter 908 referri poterit, ut competentem ætatem ad ſacerdotii ſuſceptionem attigerit circa annum 936 aut 937; neque enim conſecrationi diu ſuperſtes videtur fuiſſe rex Edelſtanus, cui Eadmundus ſucceſſit 940, huic vero Eadredus 946, qui* magnam circa Dei famulum cœpit habere dilectionem, placuitque ei, ſuadente matre ſua, data ſancto Vito locum vocabulo Abbandum, *quod certo ſcirt non potuit ante jam dictum annum 946, neque poſt annum 948, quo Sanctus, jam abbas, privilegio Croylandenſi, apud Ingulfum pag. 874 certiſſime ſubſcripſit.*

Abbendonia abbas 947. 56 *Hæc igitur ſatis definita videtur eſſe epocha, nimirum ad abbatiales inſulas promotum* S. Ethelwoldum *anno 947, unde etſtituenda Mabillonii ætatis pag. 612, ubi corrigenda Monaſticum Anglicanum, abbatem ipſum Abbendonenſem ordinatum ait, non anno 954, quod recte negat, ſed 944, qua certum eſt Eadredum, ſeu Edredum arcdum regem fuiſſe, neque adeo* Abbandum dare ſancto Vito *potuiſſe. Ex his facile colligitur, quanto tempore ſub S. Dunſtani diſciplina in cœnobio Glaſtonienſi commoratus fuerit* S. Ethelwoldus, *ſi poſt regis Edelſtani obitum vitam monaſticam eum amplexum ſuppoſueris, atque in eodem cœnobio annis aliquot decani munere perfunctum. Quæ vero deinceps Abbendoniæ ab eo geſta ſint cum prædicto rege Eadredo ac poſtmodum cum Eadgaro, habes in Vita a num.* 11, *donec* elegit eum Eadgarus ad epiſcopatum Wintonienſis eccleſiæ, anno Dominicæ incarnationis CMLXIII, *quo & a S. Dunſtano conſecratus eſt, ut ibi ſecundum omnes apices deſcribit Legendæ auctor Wolſtanus, immediate ſubjungens expulſionem ex Veteri monaſterio nefandorum canonicorum, quibus monachos ex Abbendonia ſubſtituerit, quemadmodum pluribus idem ſcriptor proſequitur a num.* 26: *demum etiam ex Novo monaſterio num.* 30.

57 *Hæc prima fuere ſanctiſſimi Viri, tum eccleſiaſticæ tum monaſticæ diſciplinæ certamina,* E *quæ non aſſim aſſurgat, eodem ipſo anno* 963 *contigiſſe, tametſi in ipſa Vita tantum non cum epiſcopali ordinatione connexit videantur; non enim tam facile expelli potuiſſe diſcolos illos reacubitarios aut etiam uxoratos canonicos & clericos, ſatis docent concilia idcirco habita, & Vita ipſa ſeu Sylloge hiſtorica S. Edegari ad* VIII *Julii tomo* II *edita, ex quibus abunde patet, quantis conatibus opus fuerit priuſquam tumultuantes illi in ordinem redigi potuerint. Hinc adfert noſtre Alfordus, Parkeri ineptias refutans, quæ de* S. Ethelwoldo *tradit Huntindonienſis f.* 356: Edgari pacifici, *inquit,* anno quinto, Edelwaldus venerabilis feliciter epiſcopatum Wincheſtre ſuſcepit. Hic ſecundo epiſcopatus ſui anno, quoſdam canonicos, in Veteri monaſterio Wincheſtre degentes, & ordinem ſnum pigre & negligenter obſervantes, ejecit, & monachos impoſuit. *Et paulo inferius:* Adelwaldus egregius præſul, ædificator ſepium fuit, avertens ſemitas iniquitatis, & plantans radicet charitatis. Ipſe namque ſeminator optimi conſilii fuit. Cujus monitis reu Edgarus novellas plantationes, & arbuſta teneritudinis Deo gratiſſima inſtituit. *Videnda quæ de his fuſius narrat laudatus Alfordus ad an.* 963, 968 & 969, *ubi Edgari oratio, de qua etiam ejus natali die* VIII *Julii actum eſt.* F

963 epiſcopus Wintoniensis

58 *Quanta porro contulerit Rex ille ſanctus, quam impigre ac fortiter, &* S. Ethelwoldum & *alios epiſcopos juverit ad reducendam in priſtinam formam depravatam eo tempore Anglicanam eccleſiam, non eſt opus huic pluribus repetere. Id conſtat ex num.* 18, *miſiſſe ipſum* quemdam miniſtrorum ſuorum, qui regia auctoritate mandarat canonicis, ut unum e duobus eligerent, aut ſine mora date locum monachis, aut ſuſcipere habitum monachilis ordinis. *Eo nimirum potenti patrocinio adjutus* S. Ethelwoldus *primum in ipſa ſua epiſcopali urbe inveterata evulſit vitia, ad alia deinde præclariſſima opera adeo incenſus, ut toto vitæ ſuæ decurſu, illud potiſſimum cordi habuiſſe videatur, everſas per Danicas incurſiones eccleſias, tum vero præcipue monaſteria, reſtaurare, atque ad regularis vitæ normam reducere. Tēſtantur id autem quam luculentiſſime Abbendonienſe*

ecclesiam suam restaurare aggreditur.

A enſe monaſterium, de quo jam egimus, tum Wintonienſia Vetus & Novum, tum veteres aliæ quæ in ipſa Vita enumerantur; ut num. 23 Eligenſe, ſeu Elienſe; num. 24 Burgenſe at Thorneyenſe, & tot alia quæ ejus ſedulo cooperatione conſtituta ſunt, circumeunte Femulo Chriſti ſingula monaſteria, mones inſtituens, obedientes, ut in bono proficerent, verbis admonendo; & ſtultos, ut a malo diſcederent, verberibus ſeritee corrigendo.

Tolle cœnobia Elienſe & Thorneyenſe.

19 *De celebri cœnobio Elienſi priùm a nobis actum in Vita S. Etheldredæ ad* XXIII *Junii t. deſtructum porro & everſum, quanto conatu, quantis ſumptibus reſtituerit* S. Ethelwaldus, *præter ea quæ ibi & in Actis dicta ſunt, habes apud Alfordum ad annum 969 num.* 29. *De Thorneia audiendus Malmesburienſis, de Pontificibus lib.* 4 *fol.* 294: Thorneia, *inquit*, ulteriori ſcripto, & contractior ſpatio, ſed prior laudum titulo, paradiſi ſimulacrum, quod amœnitate jam cœlos ipſos imaginetur: in ipſis paludibus arborum ferax, quæ enodi proceritate luctantur ad ſidera: æquora, planities, herbarum viriditate comis oculos advocant; currentibus per eampum, nullus datur offenſioni locus. Nulla ibi vel exigua terræ portio vacat. Hic in pomiferas arbores terra ſe ſubigit: hic præterituc ager vineis; quæ vel per terram repunt, vel per bajulos palos in cœlum ſurgunt. Mutuum certamen naturæ & cultus; ut quod obliviſcitur illa, producat iſte. Quid dicetur de ædificiorum decore, quæ ſolum mirabile quantum inter illas paludes ſolidum inconcuſſis fundamentis ſuſtinet. Solitudo jugeus ad quietem data monachis, ut eo tanoetius hæreant ſuperis, quo eſtigatius mortales conſpicantur. Femina ibi ſi viſitur, monſtro hebetur: maribus advenientibus, quaſi angelis plaudituc. Vere dixerim, inſolam illam eſſe caſtitatis diverſorium, honeſtatis coptuberuium, divinorum philoſophorum gymnaſium; Thorneie propter condenſitatem dumorum vocata. *Videantur ibi reliqua; charta vero pro eo monaſterio exſtat ad annum* 974 *num.* 8.

B

Eum vetus Burgenſe reſtaurat 970.

20 *Ad annum* 970 *producitur charta Edgari regis pro Burcho ſeu Burgo, ab indito ſancti Petroni Apoſtoli titulo, Petriburgo dicto, de quo etiam loquitur Ingulfus fol.* 883: Reſtauravit iſte ſanctus C epiſcopus Ethelwaldus tunc deveſtatum per Danos monaſterium, quod Medeshamſted appellatum, & reædificatum, Burgum nuncupavit. Ea de poſſeſſionibus eidem loco, de fiſco æquiſitis, hujuſmodi chartam, præſcieens eidem monaſterio in abbatem quemdam de monachis, Adulphum nomine, de prædicto rege piiſſimo impetravit. *Laudat* S. Ethelwoldi *induſtriam Malmesburienſis de Pont. fol.* 191, *dum ait*; Hunc beatiſſimum Ethelwoldum monaſterium Burch conſtruxiſſe, eden elaboratis ſumptibus, & ampliatis poſſeſſionibus, ut pene tota regio ei ſubjaceat. Colunt & ſovant in [eo] reliquias corporum ſuorum, virgines eximiæ Kiuedeeda, & Kineſwide, Peudæ regis filiæ. Ambæ ab infantia Deo dicatæ, nobile propoſitum tenuerunt ad ſenium. *Melius* Kineburgam *nominaſſet, abſtinuiſſetque a vitioſæ appellatione. Tu vide ſi, quæ de biſce Sanctis deque ipſo Peterburgenſi cœnobio ſatis fuſe diſputata ſunt ad diem* VI *Martii, tome* 2, *a pag.* 441; *Huc magis ſpectat quid ex ſcriptorum ſententia ſubnexuit Alfordus*; S. Ethelwoldi *pereo progreſſum, voluit in locis cœnobia vel de novo exſtruxiſſe, vel vetera reſtauraſſe, ubique Dei cultum & religioſæ vitæ inſtitutum urgendo.*

AUCT. J. B. S. *Mortuus anno 980.*

21 *Quæ porro impetraverit a munifico etiam, poſt Eduardum regem & martyrem, S. Edgari ſucceſſore Ethelredo, in favorem Novi ſui Wintonienſis monaſterii, annis* 982 & 983 *apud Alfordum uberius explicatum invenies. Reliqua ejus præclariſſima geſta, etiam ditæ famis tempore, fatetur auctor Vitæ num.* 37, enarrari non poſſe, *quamvis ipſe pluſima enumeret, quæ cum iſtic recenſeantur, hic nihil opus eſt repetere. Progredimur ad Sancti obitum, quem recte Weſſanus num.* 41 *conſignavit, non tertio Kalendas, ut erraverunt nonnulli, ſed ipſis Kalendis Auguſti anno* 984, *quo pluribus de eo agit Cardinalis Baronius: nobis ſufficiat breve ejus elogium apud Malmesburienſem de Regibus lib.* 2 *fol.* 56, *ubi Sanctum laudat ferme hyperbolice. Sic habet*: Athelwoldus, ex monacho Glaſtonienſi, abbas Abendonienſis, idem poſthæc epiſcopus Wintonienſis, tot & tanta monaſteria fecit, quod vix modo credibile videatur, ut talia fecerit Epiſcopus urbis unius, qualia vix poſſet rex Angliæ totius. Fallor, & præcipiti ſententia peceo, ſi non palam ſit quod dico. Quantula ſuna cœnobia Helienſe, Burcheuſe, Thorneienſe, quæ ille a fundamentis ſuſcitavit, & ſua induſtria perfecit? Quæ eum ſemper exactorum vellicet nequitia, ſunt nihilominus habitatoribus ſuis ſufficientia. D E

22 *Hæc etiam adducit Mabillonius Ordericum Vitalem, Hiſtoriæ ſuæ lib.* 4 *pag.* 527 *ubi ita loquitur*: Tunc cœnobium Medeshamſtede, quod pridem tempore Wulfeti regis Mereciorum, Sexvulfus pontifex conſtituit, Adelwoldus præſul, ſub Edgaro rege, in vico, qui Burg dicitur, reſtauravit; & beſilieam in honore ſancti Petri Apoſtolorum principis editam, magnis opibus ditavit. Deinde Torneienſe, Eligenſe & alia multa monaſteria pluribus in locis fabricata ſunt: & conventus in illis monachorum, aut clericorum, aut etiam ſanctimonialium ſolerter locati ſunt. Copia redditnum ſingulis monaſteriis laeiter impertiebatur, unde ſufficientes victus & veſtitus theoricis adminiſtraretur; ne pro penuria eorum oeceſſerientium, in divino cultu aliquanteus vacillantes frangerentur. Sic in Anglia monaſticus ordo renovatus eſt &c. *Atque hæc, ut ſemel dictum ſit*, S. Ethelwaldi *gloria prorſus ſingularis, a nobis hic hactenus, & toto Actorum decurſu probata. An vero inter Scriptores numerandus veniet, quemadmodum Poſſevinus eo etiam nomine Sanctum commendavit, non video unde id auſim ſatis tuto aſſerere. Putat laudatus Mabillonius, unum alterumve opuſculum ipſi poſſe adſcribi; an ſatis certo, non eſt unde explorari queat. Videatur ipſe in obſervatione prævia num.* 5. F

Ejus elogium.

Quæ Acta hic dentur.

23 *Hic jam Acta ipſa ſubjiciam, ubi priùs monuero, Mabillonii editionem me ſequi oportuiſſe, quod aliunde fluxerit primigenia nanciſci non potuerim; nam quæ apud Capgravium & Sueium exſtant, tametſi ſatis pateat, Wolfianum iis præluxiſſe, attamen variis locis, ut ſupra dixi, aut contracta, aut extenſa, aut mutata ſunt. In jam dicta editione dividitur tota ſeries in capita* 46, *quorum elenchus poſt præfationem ſubjicitur, quem & nos, eodem ordine Vitæ ipſi præmiſimus. Cum autem ea capitum ordinata diſtinctio, non ſatis commode in novos numeros, more noſtro, dividi poſſet, hinc factum eſt, ut ſingula capita, quantumvis inæqualia, totidem numeris reſpondeant; notis marginalibus, aliiſque obſervatio-*

AUCT. J. B. S. *vationibus, ubi neceſſariæ viſæ ſunt, illuſtrata.*

Vitæ ipſi ſubjunxit Mabillonius carmen ejuſdem auctoris Wolſtani, ſeu epiſtolam ad Elfegum Wintonienſem epiſcopum, præfixam duobus libris metricis de Vita & miraculis S. Suithuni, quo cum ea ſatis nitide exornentur quæ in Wintonienſibus monaſteriis Veteri & Novo per S. Ethelwoldum *egregie præſtita ſunt, non putavimus epiſtolam illam prætermittendam, quidquid nonnulla inde in ipſa Vita deſcripta ſint. Neglecta vero eſt epiſtola alia generalis* ad fratres qui bajulant ibi ſuave jugum Domini; *quandoquidem vix verbum occurrit, quod ad S.* Ethelwoldum *referri poſſit aut debeat. Eu Wulſtani orationem:*

VITA

auctore Wolſtano monacho Wintonienſi,

B *Ex Actis SS. Ord. S. Benedicti ſec. v, a pag. 608.*

PRÆFATIO.

POſtquam mundi Salvator Chriſtus humano generi per aulam virginalis uteri incarnatus apparuit, & expleta ſuæ pietatis ac noſtræ ſalutis ineffabili diſpenſatione, ad paternæ majeſtatis ſedem cum triumpho gloriæ eſt regreſſus, multa per univerſum orbem diffudit apoſtolicorum luminaria Doctorum, qui evangelicæ fidei illuſtratione perfuſi, ejectas ignorantiæ tenebras ab humanis cordibus effugarent, & ut credentium mentes igne ſuperni amoris inflammarent, & elongata diuturnæ mendicitatis eſurie, populorum turbas æternæ vitæ epulis ſatiarent. Ex quorum collegio beatus pater & electus Dei pontifex Adelwoldus, velut luciſer inter aſtra coruſcans, ſuis temporibus apparuit, multorumque cœnobiorum fundator & eccleſiaſticorum dogmatum inſtitutor, inter omnes Anglorum
a pontifices ſolus *a* ſingulariter effulſit. De cujus
C ortu geſtis & obitu ſcire cupientibus, aliqua narrare dignum duximus, & ne tanti Patris memoria penitus oblivioni traderetur, ea quæ præſentes ipſi vidimus, & quæ fideli ſeniorum relatione didicimus, in his ſcbedulis ſummatim perſtrinximus, illius ſanctis conſilii ſuffragiis, hoc & nobis, qui ſtrictiſimus, & eis, qui lecturi vel audituri ſunt, profuturum.

ANNOTATA.

a *Accommode intelligendum quod* ſolus effulſerit, *nam ſupra in commentario prævio notavimus, ſanctos Oſwaldum & Dunſtanum pari zelo & pietate cum S.* Ethelwoldo *laboraſſe &c. Hujuſmodi alia in Vitæ decurſu occurrunt ad litteram non accipienda, ut habes nam. 18 & alibi. Porro hic ordinem ſequimur editionis Mabilloniæ, præmiſſis ut jam diximus, totius libelli capitulis 46, quibus reſpondent totidem noſtri numeri. Ceterum Legenda in varia capita more noſtro diviſa eſt, appoſitis ſuis obſervationibus illuſtrata.*

D

ORDO CAPITULORUM.

in editione Mabillonii.

I. De ortu & temporibus beati Adelwoldi epiſcopi.

II. De viſione ſomniorum matris ejus.

III. De interpretatione ſomniorum eorumdem.

IV. Quomodo mater ſenſit animam pueri naſciturі veniſſe, & in eum intraſſe.

V. Quomodo puer natus & in Chriſto renatus, quadam die ſubito in eccleſia cum nutrice ſua eſt inventus.

VI. Quam ſtudioſe & diligenter in ipſa pueritia ſacris litterarum ſtudiis animum dederit.

VII. Quomodo adoleſcens Ædelſtano regi notus effectus, ad clericatum & ſacerdotium pervenerit.

VIII. De prophetia quam prædixit ſanctus Ælfegus Wintonienſis epiſcopus de tribus ſacerdotibus. E

IX. Quomodo Adelwoldus Gleſtoniam pervenit, & monachus factus, qualiter ibi vixerit.

X. De obitu regis Ædelſtani, & de ſucceſſione fratrum ejus in regnum gentis Anglorum.

XI. Quomodo rege Eadredo favente, ſanctus Vir Abbandonienſis monaſterii curam ſuſcepit, ejuſque loci abbas ordinatus fuerit.

XII. Quod rex Eadredus ad monaſterium venerit, & hoſpitibus tota die convivantibus liquor exhauriri nequiverit.

XIII. Quod regnante Eadgaro, templum prædicti cœnobii conſtructum & dedicatum fuerit.

XIV. De ordinatione Dunſtani, & quod abbas Adelwoldus Oſgatum monachum trans mare direxerit; & de quodam fratre Ælfſtano ſimplici & magnæ obedientiæ viro.

XV. Quomodo hoſtis antiquus ſanctum Virum per caſum cujuſdam poſſe extingere conatus ſit.

XVI. Quod rex Eadgarus ad epiſcopatum Wintonienſis eccleſiæ ſanctum Virum elegerit.

XVII. De communione quam clerici exhiaverunt, quando monachi de Abbandonia venientes ad ingreſſum eccleſiæ ſtrepuerunt. F

XVIII. De expulſione clericorum de Veteri monaſterio.

XIX. Quomodo Vir ſanctus venenum biberit, & fidei calore ſuccenſus, potum mortis exhauxerit.

XX. De expulſione clericorum de Novo monaſterio.

XXI. Quod in Abbandonia Oſgarum conſtituerit abbatem.

XXII. Quod in cœnobia nonnarum ſanctimoniales ordinaverit.

XXIII. Quomodo in provincia Orientalium Anglorum Eligenſe cœnobium regulariter monachis inſtituerit.

XXIV. Quod in provincia quoque Girviorum duo monaſteria, Burgh atque Thornig appellata, ſimili modo monachis delegaverit.

XXV. De familiaritate ſancti Viri cum rege Eadgaro.

XXVI. De revelatione ſancti antiſtitis Suvithuni, quem ſanctus pater Adelwoldus ſub die Idus Julii cum omni gloria tranſtulit, & inde in eccleſia collocavit.

XXVII. Quod & alia multa per Dunſtanum, & Adelwoldum conſtructa & conſtituta ſint monac-

A nachorum monialiumque cœnobia in genre Anglorum.

XXVIII. Quomodo ſanctus Adelwoldas leniratis blandimento ſaveciratem diſcipliuæ temperaverit.

XXIX. Quomodo famis rampore multirudioem pauperum ab ipſis faucibus mortis eripuerit.

XXX. Quod inter hæc Vir ſanctus infirmitates ſæpe viſcerum & tumorem erurium perpaſſus fuerit.

XXXI. Quod juvenes docere ſemper dulce habuerit.

XXXII. De Chriſmatis ampulla pæne vacua, & in itinere oleo plena inventa.

XXXIII. De monacho, qui furtum perpetravit, & ſolo ſermone Viri Dei quid perpeſſus fuerit.

XXXIV. De monacho, qui de ſummo templi culmine cecidit, & nil mali paſſus incolumis ſurrexit.

XXXV. De monacho, qui ſe Viro Dei in legendo aſſimilare præſumpſit, quid perpeſſus fuerit.

XXXVI. De exodela quæ Epiſcopo obdormiente ſuper ſolium libri ardena jacuit, & tamen B paginam minime læſit.

XXXVII. Quod non omnia virtutum ſancti Viri opera valeant explicari.

XXXVIII. De arbore quadam magna cucullis innumeris conſita, & de ejus interpretatione, quæ in ſomnis ſancto Dunſtano olim ſtatim oſteoſa.

XXXIX. De viſione Viri Dei in qua apparuit ei navis quædam maxima piſcibus & anguillis ab imo uſque ad ſummum plena, qui excitati, homines ſunt effecti, & rationi ptiſtiuæ reſtituri.

XL. De Veteris eccleſiæ nova dedicatione, quæ facta eſt in die XIII Kal. Novembris.

XLI. De obitu ſancti Patris in Kal. Auguſti, & de ſepultura ejus die tertio Nonarum ejuſdem menſis.

XLII. Quomodo ſanctus Vir antequam levaretur e tumulo, manifeſtavit ſe viro urbano cuidam, nomine Eltbelmo*, plurima exercitate moltatu. *al Elfhelmo num. 42

XLIII. De ſanctæ Viri translatione, quæ facta eſt ſub die quarta Iduum Septembrium, & de miraculis ad ejus ſepulcrum patratis.

XLIV. De infirma puella, quæ ibi ſanitatem recepit.

LXV. De exco puero, qui & ipſe ibidem illuminatus eſt.

XLVI. De ligato quodam fure & in cippo arC tanſo, qui ſolo ſermone Viri Dei abſolutus eſt.

CAPUT I.

De ſancti miraculoſo ortu, clericatu, ſacerdotio & monachatu Glaſtoniæ, unde factus abbas Abbendoniæſis.

Gravida matris.

ERant igitur parentes ſancti pontificis Adalwoldi ex ingenua Chriſtianorum propagine oriundi, Wentanæ civitatis urbani, temporibus ſenioris Eaduardi a regia Anglorum florentes, in mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela fideliter incedentes. Quibus quotidianis bonorum operum pollerent incrementis, eximio Dei munere decorati ſunt, quo talem mererentur gignere ſobolem, cujus erudirione & exemplis non ſolum populi præſeoris ævi, ſed etiam futuri pervenirent ad notitiam veri luminis: ut exuti caligine renebroſi erroris, gloria frueretur æternæ claritatis.

Auguſti Tomus I.

a Itaque felix ajus genitrix cum aum in utero conceprum gereret, vidit hujuſcemodi intempeſta nocte ſomnium, quod erat certum furori effectus præſagium. Viſum namque ſibi eſt, ſe pro foribus ſuæ domus ſedere, & obtutibus ſuis adeſſe quoddam ſublime ſcamillum, cujus ſummitas cælum tangere videbatur: quod ſe inclinando honeſta ad terram, fimbriarum ſuarum velamine circumdedit impræguatam, rurſumque procera altitudine erectum, & inflexibili ſtabilitate robuſtum, ipſum unde inclinabatur repetiit cælum. Exſpergefacta autem mulier, tuiſus ſopore deprimitur; & ecce repente vidit ex ore ſuo proſilire & avolare quaſi auream miræ magnitudioisaquilam, quæ volando euncta Weoranæ civitatis ædificia, auratit pennarum remigiis obumbravit, & in alia cælorum ſe elevando diſparuit. Cumque mulier evigilans ſecum miraretur attonita, & ſomniorum viſionum mente volverer tacita, nec per ſametipſam conjicere poſſet eorum interpretationem; perrexit ad quamdam Chriſti famulam, nomine Edeldridam, moribus & ætate maturam, quæ in præfata urbe nutrita erat Deo devotarum virginum; cui narravit exordine, quod ſibi oſteoſum fuerat in nocturna viſione. At illa, ſicut erat ſagaci animo prudentiſſima, & interdum etiam futurorum, Domino revelante, præſcia, de naſcituro infante multa prædixit, quæ vera eſſe rerum exitus indicavit. E

A WOLSTANO MONACHO, ſomnium.

3 Nos quoque eorumdem ſomniorum conjectores eſſe poſſumus, in ſublimi vexillo intelligentes ſanctum Virum, qui tunc in utero portabatur, quandoque futuum militiæ Dei ſignifcrum, fient & erat; quam multimoda reluctatione contra aoriquum hoſtem pro defenſione ſanctæ matris Eccleſiæ congredientem vidimus, ipſoque bellante, immo per ipſum Deo vincente, pravorum machinamenta ad nihilum redacta conſpeximus. Et quia aquila ab acumine oculorum vocatur, & teſtante ſacro eloquio, theſaurus deſiderabilis requieſcit in ora ſapientis; recte per auream aquilam, quæ toram urbem alarum velamento obumbrare viſa eſt, idem præclarus Vir torius ſapientiæ decoratur exprimitur, qui perſpicaci & irreverberata cordis acie diſius meditando, ſemper ad cæleſtia per contemplationem volavit, & ſuper Eccleſiam, magni Regis civitatem, quam contrariæ poteſtates impugnare nitebantur, umbraculum paternæ protectionis longe lateque expandit, & conſummato boni certaminis curſu, ad viſionem Dei in Sanctorum comitatu pervenit, ſicut in Euangelio voce Dominica dicitur: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ. Quia ubi ipſe Redemptor noſter eſt corpore, illuc procul dubio nunc colliguntur electorum animæ, & in futuræ reſurrectionis gloria illuc quoque eorum colligentur & corpora. Hæc de ſomniorum interpretatione breviter diximus: nunc ad narrationis ordinem redeamus. F

eorumque interpretatio.

4 Quadam namque die cum mater ejus ſtipata civibus ſtaret in eccleſia, ſacræ Miſſæ celebrationi intereſſe deſiderans, ſenſit, animam pueri, quem gerebat in utero, veniſſe, & in eum Dei nutu cuncta moderantis intraſſe, ſicut poſtea ipſe Sanctus qui naſcirurus erat, ipſa epiſcopa nobis ſtudendo referebat. Ex quo oſtenditur, eum a Deo electum exiſtiriſſe, etiam antequam oſcceretur, & animam procreati hominis non, ut quidam æſtimant, a patre vel a matre exiſtendi initium ſumare; ſed, ut vere & abſque omni du-

Sanctus matur infuſorem animæ.

A. VVOL. STANO MONACHO.

bierate ereditur, a ſolo erectore vitalem ſpiritum vivificari, & ſingillatim uoicuique dari. Naſcitur ergo ſutnrus Dei Pontifex, & fonte baptiſmatis in Chriſto renatus, Adelwold a parentibus eſt appellatus, ſanctique chriſmatis unctione confirmatus, gratiæ Dei in omnibus commendatus.

Jam natus in eccleſia communicke refertur.

3 Aecidit eoim quadam ſolenni die, cum mane ſolito nutrix illius ad eccleſiam pergere, & uti rationi incumbere decreviſſet, tam validam inundantis pluviæ tempeſtatem erumpere, ut extra loci limen, ubi in gremio teneus eumdem Infantem federat, pedem movere uoo poſſet; quæ dum mœrens amariſſime fleret, eo quod votum piæ devotionis ſolvere oequiret; caput humiliter omnipotentem Dominum rogatura declinavit, & confeſtim divina miſeratione eonſolari promeruit. Nam nullam moleſtiam procelloſæ tempeſtatis ſentiens, ſubito eum Infantulo inventa eſt ſedens in eccleſia quam adire diſponebat, ubi ſolennia Miſſarum presbyter celebrabat: & quod nulla ratio-

B ne etedere potuiſſet ut fieret, factum vehementer expavit; & omnes hujus rei eognoſcentes miraculum, magnæ admirationis ſtupor invaſit. Sieut enim Propheta quondam ex Judæa tepente fublarus, & in Chaldæa cum prandio depoſitus; ſic beatus puer Adelwoldus ſub momento eum nutrice in templo eſt præſentatus, ue ſieut ille ſeſecit congruo tempore Danielem prophetam in lacu leonum, ſic ille millia populorum paſceret in Eccleſia Sanctorum.

Sacris litteris injicitur,

6 Igitur quotidiano profectu etevit Puer bonæ indolis, & in ipſa mox puerilia ſacris litteratum ſtudiis traditus: ut qui aliis viam ſalutis erat oſtenſurus, ipſe cum Maria ſecua pedes Domini humiliter federer, & verbum ex ore illius ſalubriter audiret. Erat enim agilis natura atque acutus ingenio, ita ut quidquid majorum traditione didicerae, non ſegnitee oblivioni traderet, ſed tenaci potius memoriæ eommendaret. Studebat etiam reneros pueritiæ annos morum honeſtate & virtutum maturitate vincere, divinis ſempet obſequiis omoia membra ſua maneipare, & ad Dei implendam volunratem rotam meotis ſuæ

** An non receptis?*

C intentionem dirigere: ſieque præceptis * Chriſti muneribus recte vivendo gratias exhibere, ut ad majora percipienda dignus mereretur exiſtere.

mox clericus & ſacerdos ordinatur.

7 Cumque florentis adoleſcentiæ contingeret ætatem, præconium ſanctæ eonverſationis ejus Ædelſtano regi, filio prædicti regis Eadwardi, fama vulgante nuntiatum eſt, juveoemque feſtinanter accerſiri præeepit, qui eum adductus ſtaret in præſentia regis, invenit gratiam in eonſpectu ejus, & in oculis optimarum ejus: ibique individuo eomitato multum temporis agens in palario, plura a ſapientibus regia utilia ac proficua ſibi didicit. Et demum jubente ege, ab Elfego Wintonienſi epiſcopo, ſecundum morem eccleſiaſticum, prius ad clericatus officium toaforatus, ac deinde paucis labentibus annorum curriculis in gradum ſacerdotalem conſecratus eſt.

Miſſas Elfegus ordinantes prophetia.

8 Ipſe enim beatæ recordationis pater Elfegus, inter cetera ſibi collata ſpiritualium ebarismatum dona, propheriæ ſpiritu polleba:, & contigit eum ordinaſſe in ipſo tempore ſimul Dunſtanum & Adelwoldum, & quamdam, Edelſtanum voeabulo, qui poſtmodom monachilem habitum deferens, apoſtata ſine tenos perduravit. Completa autem Miſſarum celebratione, ſanctus antiſtes Elfegus ſibi adhærentes ita allnquirur: Hodie coram Deo tribus virls manus impoſui, eoſque in ſacerdotii ordinem conſeeravi: quorum duo ad epiſcopalem pertingent ſpicem, unus D quidem primuio in civitate Wigornenſi, deinde in Cantia, quæ eſt metropola eccleſiæ gentis Anglorum: alter vero mihi quandnque ſucceſturus eſt in pontificii dignitatem: tertius autem per lubrica voluptatum blandimenta miſerabili fine rabeſcet. Tunc Edelſtanus interrogavit ſanctum antiſtitem propinquum ſuum dicens: Num mihi eontinget eſſe unum ex duobus, qui epiſcopali cathedra ſublimandi ſunt? Cui reſpondit aoriſtes: Non erit tibi para neque ſors in eo quem præfatus ſum ordine; ſed neque in ea ſanctitate, quam in hominum eonſpectu videbaris inchoaſſe, permanſurus es. Cujus prophetiæ verba quam veraciter eſſent prolata, rei probavit eventus. Nam duo (ſicut dicit Scriptura, Juſtus juſtificetur adhue, & ſanctus ſanctificetur adhuc) ad pontificatus honorem perveoerunt, tertius vero (juxta terribilem prioris ſententiæ eominationem, quæ dicit: Qui in ſordibus eſt ſordeſcat E adhue) in fœtore ſuauriæ vitam finivit.

Monachus Glaſtonie mire præfecit.

9 Adelwoldus autem Chriſti famulus, nomine, mente & opere benevolus, arctam viam quæ ducit ad vitam, recto itinere gradiens, quotidiana, Deo cooperante; ſtudnit melioratione ſuccreſcere, dans operam diligenter doctrinis & exemplis Elfegi ſuſceptoris & ordinatoris ſui. Nam apud eum, præcipiente rege, quo melius imbueretur, aliquamdiu commorarus eſt, ac poſtmodum Glaſtoniam perveniens, magnifici viri Dunſtani abbatis ejuſdem monaſterii diſcipulatui ſe tradidit: cujus magiſterio multum proficiens, tandem monaſtici ordinis habitum ab ipſo ſuſcepit, humilique devotione ejus regimini dedicus eſt. Didicit namque inibi liberalem grammaticæ artis peritiam, atque melliſluam metricæ ratinnis dulcedinem: & more apis prudentiſſimæ, quæ ſolet boni odoris arbores circumvolando requiſere, & jocundi ſaporis oleribus incumbere, divinorum carpebat voluminum ſlorea. Catholicos quoque & nominatos ſtudioſe legebat auctores, inſuper vigiliis & orationibus perſeveranter inſtens, & abſtinentia ſemetipſum edomans, & fratres ſemper ad ardua exhortans. Qui eum pro merito ſanctitatis ab omnibus amaretur, & monaſterii decanus ab abbate ſuo conſtitueretur; nullum elationis incurrit periculum, ſed tantæ ſubF jectis præbuit humilitatis exemplum, ut quotidiano manuum opere horrum excolendo laboraret, & fratribus ad prandium poma, ac diverſi generis legumina præpararet: ut poſt ſpiritualem animarum refectionem, eorporum quoque neceſſaria miniſtraret, præ oculis ſemper eerinens illud Dominicum: Quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus, & illud: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Hæc & alia memoriæ commendans Scripturæ teſtimonia, per diſciplinam ſubditos, & per humilitatem cuſtodiebat ſemetipſum.

Mortuis fratribus ſuccedens Eadredus rex

10 Contigit interea victorioſiſſimum regem Ædelſtanum, quarto anno poſtquam hoſtilem paganorum exercitum maxima ſtrage peremit, obiiſſe, & fratrem ejus Eadmundum pro eo regni gubernacula ſuſcepiſſe. Cui poſt annos ſex & dimidium etudeliter interempto, ſucceſſit in regnum frater ejus Eadredus, qui erat Veteriæ cœnobii in Wintonia ſpecialis amator atque deſenſor, ut reſtantur ea quæ, ipſo jubente, fabricata ſunt ornamenta, magna ſcilicet aurea crux, altare auseum,

A teum, & ceteta quæ larga manu benignus illuc ad honorem beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli direxit, ibique æternaliter ad Dei laudem & glorism conſervari præcepit. Qui etiam, ſi vita comes fieret, orientalem porticum ejuſdem Wintonienſis eccleſiæ deauratis imbricibus adornare diſpoſuit. Cujus regni tempore vir Domini Adelwoldus, adhuc cupiens amplioti Scripturarum ſcientia doceri, & monaſtica religioue perfectius informati *b*, decrevit ultramarinas adire partes. Sed venerabilis regina Eadgiw, mater regis memorati, prævenit ejus conamina, dans conſilium regi, ne talem virum ſineret egredi de regno ſuo; inſuper aſſereos tantam in eo fuiſſe Dei ſapientiam, quæ & ſibi & aliis ſuffiecre poſſet, quamvis ad alienæ patriæ fines ob hanc cauſam minime tenderet.

b Patet Sancti intentio, ut de eo dubitari non poſſit, ut vide apud Alfordum ad an. 948, num. 25.

at Qnibus auditis delectatus rex, magnam circa Dei Famulum cœpit habere dilectionem, plaeuitque ei, ſuadente matre ſua, dare ſancto Viro quemdam locum, vocabulo Abbandum, in quo modienm antiqnitus monaſteriolum; ſed B eerat tuoe neglectum ac deſtitutum, vilibus ædificiis conſiſtens, & quadraginta tantum manſos poſſideos: reliqnsm vero præfati loci terram, *c* qnæ centum caſſatorum *c* luſtris hinc inde gyratur, regali dominio ſubjectam, rex ipſe poſſidebat. Factumqne eſt, conſentiente Duoſtano abbate ſecundum regis voluotarem, ut vir Dei *d* Adelwoldus præoorari loci ſuſciperet *d* euram, qnateous in eo monachos ordinaret regulariter *e* Deo ſervientes *e*. Venit ergo Servus Dei ad loeum ſibi commiſſum: quem protinus ſecuti ſuor qnidam clerici de Gleſtonis, ſcilicet Oſgarus, Foldbirhtus, Friwegarus, & Ordbirhtus de Wiatonia, & Eadricus de Lundooia, ejus diſcipulatui ſe ſubdantes. Congregavitque ſibi in brevi ſpatio gregem monaehorum, quibus ipſe abbas, jubeote rege, ordinatus eſt. Dedit etiam rex poſſeſſiooem regalem, quam in Abandooia poſſederat, hoc eſt eentum caſſatos cum optimis ædificiis, abbati & fratribus ad augmentum qnotidiani victus, & de regio theſauro ſuo multum eoa io peeuoiis juvit: ſed mater ejus largius ſolaria munerum eis direxit. Tantamque gratiam Domious ſibi ſervientibus conrulit, ut ad præfatum eœnobium, quod aotea rebus erat pauperrimum, omoes C ſimul divitiæ purarentur affluere, & ſic cuncta proſperis ſucceſſibus occurrere, ut palam ſententiæ domioicæ promiſſio impleri videretur, qua dieitor: Ptimum quærite regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia adjieientur vobis.

committit Sanctus monaſterium Abbandonienſe.

ANNOTATA.

a Eaduardi & Endwardi *pro* Eduardi, Eadmundi *pro* Edmundi, Eadgari, Eadredi & *Anglicos alios hujuſmodi idiotiſmos promiſcue ſcribi ſatis notum eſt.*

b *Patet Sancti intentio, ut de eo dubitari non poſſit, ut vide apud Alfordum ad an. 948, num. 25.*

c Caſſata *ſeu* caſara *ſummatur pro habitaculis, cum certa terræ portione idonea ad alendam familiam, ut vide apud Cangium & Spelmannum in Gloſſariis, ubi & varia* manſi *acceptio, de qua ſatis alibi.*

d *De anno ſuſceptionis mentem ſupra expoſuimus.*

e *Hnc ſpectat quod ſcribit Harpsfeldius ſec. 10 cap. 9*: Erhelwoldus vero maxime illud (*Abingdonienſe cœnobium*) extulit, qui & viros monaſticæ diſcipliox exquiſite callentes, ex Cotbeienſi Galliæ cœnobio accerſit. *Infra num. 14 dicitur Oſgarus miſſus ad cœnobium Floriacenſe, nulla Coebeienſium facti mentione.* A.VVOLSTANO MONACHO.

CAPUT II.

De ejus geſtis Abbendoniæ, unde ad VVintonienſes infulas promotus, clericos expulit, a quibus peopinatum venenum innoxie hauſit.

VEnie ergo rex quadam die ad monaſterium, ut ædificiorum ſtructuram per ſe ipſum ordinaret: menſuſque omnia fundamenta monaſterii propria manu, quemadmodum moros erigern decreverat; rogavirque eum Abbas in hoſpitio cum ſuis prandere. Annuit rex illi- E eo, & contigit adeſſe ſibi non paucos optimatum ſuorum venientes ex gente Nordanhimbrorum, qui omnes cum rege adierunt convivium. Lætatuſque rex, & juſſit abuode propinare hoſpitibus hydromellum * *a* clauſit diligentee foribus, ne quis fugiendo potationem regalis convivii deſerere videretur. Quid multa? hanſerunt mioiſtri liqnorem tota die ad omnem ſufficientiam eonvivaotibus: ſed nequivit ipſe liquor exhauriti de vaſe, niſi ad menſuram palmi, io ebrietate ſuarim *b* Nordanhimbrtis & veſperi cum lætitia receedentibus.

Abbendoniam præfatis ſuis reverat.

* al. medonem.

a

b

13 Non tameo cœpit Adelwoldus abbas deſignatum ſibi opus ædificare in diebus Eadredi regis, quia rex idem eeleritee ex hac vita migravit die IX Kal. Decembriæ. Sed regoante glorioſo rege Eadgaro, inſigni & clemeotiſſimo, præpotente ac invictiſſimo regis Eadmundi filio, honorabile templum in honore ſanctæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ in eodem conſtruxit loco, & conſummavit, quod uſque in hunc diem viſu melius quam ſermooe oſtenditur.

Templum ibidem conſtruitur & dedicatur.

c

14 Citca hæc tempora eligitur abbas Dunſtaoua ad epiſcopatum Wigornenſis eccleſiæ, juxta prophetiam ſancti Elſegi epiſcopi, ſicut ſupra regimus. Et poſt aliquot annorum curricula ſactus archiepiſcopus, manſit in Cantia triginta & ſeptem annis, quaſi eolumna immobilis, doctrina & actione præcipuus, angelico vultu decorus, eleemoſynis & prophetia præpollens: ad cujus tumbam cæleſtia ſæpe fieri miracula audivimus. Adelwoldus autem miſit Oſgarum mooachum trans mare ad monaſterium ſancti patris Benedicti Floriacenſe, ut regularis obſervantiæ mores illic diſceret, ac domi fratribus docendo oſtenderet; qnatinus ipſe normam monaſticæ religionis ſecotus, & nos eum ſibi ſubjectis devia quæque delinans, gregem ſibi commiſſum ad promiſſam cæleſtis regni patriam perduceret. In qua congregitione erat quidam frater, Elfſtaous nomine, ſimplex & magnæ obbedientiæ vir, quem abbas juſſit prævidere cibatia artificem monaſterii, cui ſervitio ipſe devotiſſime ſe ſubdens, coxit earnes quotidie, & operariis ſedulus miniſtrabat, focum acceudens & aquam apportans, & vaſa deouo ſponte emundans, exiſtimante abbate hoc illum cum ſolatio & juvamine alterius miniſtri peragere. Aceidit namque quadam die, dum abbas more ſolito peragraret monaſterium, ut aſpiceret illum fratrem juxta ſervens caldarium, in quo victualia præparabat artificibus, & iorrans vidit

Laus S. Dunſtani, & ſimplicitas obedientiæ.

A. WOLSTANO MONACHO.

vidit omnia vasa mundissima, ac pavimentum scopatum; dinitque ad eum hilari vultu: O mi frater Elfstane, hanc obedientiam mihi furatus es, quam me ignorante excrees. Sed si talis miles Christi es, qualem te ostendis, mitte manum tuam in bullientem aquam, & unum fustum de imis mihi impiger adtrahe. Qui statim sine mora mittens manum suam ad imum lebetis, abstranit fustum fervidum, non sentiens calorem ferventis aquæ; quo viso abbas jussit fustum deponi, & nemini hoc indicare viventi. Illum vero fratrem postmodum abbatem vidimus ordinatum, qui etiam deinde pontificali honore sublimatur, ecclesiæ Wiltunienſi est prælatus, & beato fine in Domino consummatus.

Magno defunctus zelo

15 Erat namque sanctus Adelwoldus ecclesiarum ac diverſorum operum magnus ædificator, & dum esset abbas, & dum esset episcopus. Unde retendit ei communis adversarius soliras suæ malignitatis insidias, ut eum, si ullo modo posset, exstingueret. Nam quadam die dum vir Dei in structura laboraret, ingens postis super eum cecidit, & in quamdam foveam dejecit, confregitque pæne omnes costas ejus ex uno latere; ita ut, nisi fovea illum suscipercet, totus quassaretur.

Wintoniensis episcopus ordinatur anno 963.

16 Convaluit tamen Vir sanctus de hac molestia, Dei omnipotentis adjuvante gratia, & elegit eum Eadgarus feliciſſimus Anglorum basileus ad episcopatum Wintonienſis ecclesiæ, antequam ecclesia præfati cœnobii dedicaretur. Et jubente rege consecravit illam Dunstanus archiepiscopus Dorobernenſis ecclesiæ, anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo sexagesimo tertio, sub die tertio Kalendarum Decembrium, in vigilia sancti Andreæ Apostoli, quæ tunc habebatur in Dominica prima Adventus Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi. Erant autem tunc in Vetcri monasterio, ubi cathedra pontificalis habetur, canonici nefandis scelerum moribus implicati, elatione & insolentia atque luxuria præventi, adeo ut nonnulli eorum dedignarentur Missas suo ordine celebrare, repudiantes unores quas illicite duxerant, & alias accipientes, guiæ & ebrietati jugiter dediti. Quod minime ferens sanctus vir Adelwoldus, data licentia a rege Eadgaro, expulit citissime detestandos blasphematores Dei de monasterio; & adducens monachos de Abbandonia, locavit illic, quibus ipse abbas & episcopus exstitit.

d Acersitus Abbandonia monachos

17 Accidit autem sabbato in capite *d* Quadragesimæ, dum monachi venientes de Abbandonia starent ad ingressum ecclesiæ, clericus Missam finire. Communionem canendo: Servite domino in timore, & exsultate ei cum tremore: apprehendite disciplinam ne pereatis de via justa: quasi dicerent: Nos noluimus Deo servire, nec disciplinam ejus servare, vos saltem facite, ne sicut nos pereatis de via, quæ custodientibus justitiam regna fecit aperiri cælestia. Quo audito fratres gavisi sunt, intelligentes a Domino suum iter esse prosperatum, & Dei nutu hunc psalmum propter illorum præsentiam fuisse decantatum, moxque Davidicum ad se tsanerunt imperium, Osgaro enhortante eos atque dicente: Cur foris moramur? faciamus sicut hortantur nos canonici, ingrediamur, & pes viam justitiæ gradientes, Domino Deo nostro cum timore & exsultatione famulemur, ut cum exaltserit in brevi ira ejus, mereamur esse participes illorum de quibus subjungitur: beati omnes qui confidunt in eo.

18 Misit quoque rex illuc Episcopo quemdam ministrorum suorum famosissimum, cui nomen erat Vulfstan Ætdelham *e*, qui regia auctoritate mandavit canonicis, ut unum de duobus eligerent, aut sine mora date locum monachis, aut suscipere habitum monachilis Ordinis. At illi nimio pavore conterriti, & vitam exsecrantes monasticam, intrantibus monachis, illico enierunt: sed tamen postmodum tres ex illis ad conversionem venerunt, scilicet Eadsinus, Vulfinus, & Wilstanus presbyter, qui cœnobium quod expulsi reliquerant, humili eotde repetentes, Christi jugo colla subdiderunt. Nam hactenus ea tempestate non habebantur monachi *f* in gente Anglorum, nisi tantum qui in Glestonia morabantur & Abbandonia.

Propinatum venenum invasit bibit,

19 Deinde cum prædicti Fratres in Veteri cœnobio regulatis vitæ normam servare cœpissent, & illuc multi ad Dei famulatum senes convesti, juvenes adducti, & parvuli oblati confluerent, ex invidia cleticorum datum est Episcopo venenum bibere in aula sua cum hospitibus prandenti, omnemque eis humanitatem exhibenti; quatinos illo exstincto, fesvos Dei expellerent, rursumque in unum congregati, ptistinla libere suis flagitiis potuissent. Erat namque ei moris statim post tres aut quatuor offulas, modicum quid bibere: bibitque nescienta apportatum sibi venenum totum quod erat in calice, & statim in pallorem facies ejus immutata est, & viscera illius nimium vi grassantis veneni cruciabantur. Surrenit autem vin a mensa eniens ad lectulum, serpsitque venenum per omnia membra ejus, jam instantem minitans sibi mortem. At ille tandem recogitans, cœpit enprobrare semetipsum, dixitque ad animum suum: Ubi est modo fides tua? Ubi sunt cogitationes sensus tui? Nonne verba Christi vera sunt & fidelia, quibus in Euangelio pollicetur dicens: Et si mortiferum quid biberint credentes, non eis nocebit? Nonne ipse qui hæc loquitus præsens est divinitate, licet absens sit corpora? Ipse procul dubio, ipse hoc venem virus in te evacuare potest, qui semper omnia potest. His & hujuscemodi verbis accensa fides in eo, omnem letiferum haustum, quem biberat, exstinxit, furentisque veneni dulore fugato fusscxit, abiens ad aulam hilari vultu, nulla penitus signa palloris se intuentibus ostendens, nec quidquam mali suo venefico reddens, sed ei quod deliquit ignoscens. Sicque Dei virtute dissipatum est malignum consilium clericorum, qui videntes suam nihil prævalere nequitiam, tamdiu per diversas gentis Anglorum provincias huc illucque dispersi sunt, quousque viram finierunt.

clericos ex Novo monasterio etiam expellit.

20 Eninde Christi aquila antistes Adelwoldus expandit aureas alas suas, & annuente rege Eadgaro, canonicos expulit de Nono monasterio, illucque monachos introduxit regulariter conversantes. Edelgatum autem discipulum suum ordinavit illis abbatem, qui postmodum provinciæ australium Saxonum episcopus, ac deinde sancto Dunstano ad cælestia regna translato, Cantuariorum archipræsul effectus est.

ANNOTATA.

a Cervisia mellita; *Germani & Angli* mede, *quod & Græci degustarunt, inquit, Spelmannus, qui hoc barbare μίδος vocant. Vide plura apud Cangium.*

b *Quis* sustim *ebrius fit, ex voce* sus *satis intelli-*

A *telligi.*

c Anno 954 in tabula Polydori Virgilii.

d Obſervat Mabillonius, caput Quadrageſimæ etiam tunc initum a Quadrageſimæ Dominica prima, in qua hæc antiphona ad Miſſæ communionem legitur. *Oplacr, in Miſſali monaſtico, nam in Romano poſitus Sabbato poſt cineres.*

e Senſum coaſtitait idem editor: ÆLFRICO, Miſit quoque rex quemdam miniſtrorum ſuorum famoſiſſimum, Wolfſtanum vocabulo, eum epiſcopo, qui regia *&c.*

f Accommode hæc intelligendo ſupra monuimus. Sprimannus apud Mabillonium interpretatur de monachis regularibus, non de ſecularibus, ſed vita ſolutioris, quæ in aliis locis exſtitiſſe, & pro canonicis ſecularibus habitos fuiſſe cenſet, ut *de Gallicanis in monaſterio S. Dionyſii, & de Martinianis alibi ſe obſervaſſe memorat. Paulo aliter ea explicat Mabvius, quibus non video diutius inhærendum.*

B CAPUT III.

Alia præclare geſta, præſertim in erigendis eccleſiarumque variis cœnobiis; de tranſlatione S. Swithuni, deque eximia ejus caritate tempore famis.

IN Abbandonia vero Oſgarum pro ſe conſtituit abbatem, ditatuſque eſt locus ille ſeaecntis & eo amplius caſtaris, iuſuper & æternæ libertatis ſuffulcns privilegiis, divina ſimul & regia auctoritate conſcriptis: quæ laminis aureis ſigillata, inibi uſque hodie conſervantur.

Abbatem Abbandoniæ ſubſtituit,

aa In tertio quoque Wintonienſi cœnobio, quod anglice Nuonamenſter appellatur, in honore ſemper Virginis Mariæ Deo conſecratum, mandras a ſanctimonialium ordinavit, quibus mstrem, de qua ſuperius pſullolum retigimus, Etheldridam præfecit, ubi regularis vitæ norma hactenus obſervatur.

& ſanctimoniales in ordinem redigit.

a

C 23 Nec ſolum in finibus occidentalium Saxonum, verum etiam in remotis partibus Britanniæ, ſanctus antiſtes Adelwoldus ad Dei omnipotentis ſervitium monachos aggregare coravit. Eſt enim quædam regio famoſa in provincia orientalium Anglorum ſita, paludibus & aquis in modum inſulæ circumdata, unde & a copia anguillarum quæ in eiſdem paludibus capiuntur, Elige nomen accepit, in qua regione locus omni veneratione dignus habetur, magnificatus nimirum reliquiis & miraculis ſanctæ

Elyenſis cœnobium regulariter inſtituit

b Etheldridæ *b* reginæ & perpetuæ virginis ac ſororum ejus: ſed in ipſo tempore erat deſtitutus & regali fiſco deditus. Hunc ergo locum famulus Chriſti pro dilectione tantarum virginum magnopere venerari cœpit, datoque pretio non modicæ pecuniæ, emit eum a rege Eadgaro, conſtituens in eo monachorum gregem non minimum. Quibus ordinavit abbatem Brithnodum præpoſitum ſuum, & ejuſdem loci ſitum monaſteriſlibus ædificiis decentiſſime renovavit, eumque tetrarum poſſeſſionibus affluentiſſime locupletatum, & æternæ libertatis privilegio confirmatum, omnipotenti Domino commendavit.

24 Alterum quoque locum in regione Girviorum pretio obtinuit a rege & nobilibus terræ, poſitum in ripa fluminis Neu, cui lingus Anglorum quondam Medeshamſtede nomen impoſuit, nunc autem conſuete Burh appellatur, cujus loci baſilicam congruis domorum ſtructuris ornatam, & terris ad præfectibus ei propoſe ditatam, in honore beati Petri principis Apoſtolorum conſecravit, ibique ſimili modo catervam monachorum congregavit. Ealdulfum vero monachum ſuum eis præfecit abbatem; qui poſt exceſſum domini Oſwaldi pontificis, eccleſiæ Eboracenſis archiepiſcopatum ſuſcepit. Tertium uhlominua adquiſivit pretio locum, juxta crepidinem prædicti fluminis ſitum, qui propter ſpineta circumquaque ſnecteſcentia, Thornig *d* ſolito nuncupatum anglice vocabulo, quem pari conditione monachis aptiſſimum delegavit. Rectorem quoque illis & abbatem Godemannum præpoſuit, conſtructumque monaſterium in honore Dei genitricis & Virginis Mariæ dedicavit, & honorum omnium poſſeſſione gratulanter ditavit.

AUCT. Wolf. ANO MONACHO. *de u Burg & Thorney eccleſiam a una his diligat.* *d*

25 Erat autem vir Dei Adelwoldus ad ſecreta Eadgari inclyti regis ſermone & opere magnifice pollens, in pleriſque locis eccleſiis dedicans, & ubique Euangelium Chriſti prædicans, juxta admonitionem Eſaiæ prophetæ dicentis: Clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam, & adnuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

ubique per totam aptam & ſermone &c. E

26 Cujus prædicationem maxime juvit ſanctus antiſtes Suvithunus, eodem tempore cœleſtibus ſignis declaratus, & infra templi regiam glorioſiſſime tranſlatus, ac decentiſſime collocatus *a*. Ideoque gemina ſimul in domo Dei fulſere luminaria, candelabris aureis ſuperpoſita: quia quod Adelwoldus ſalubri verborum exhortatione prædicavit, hoc Suvithunus glorioſa miraculorum exhibitione, ad laudem nominis Chriſti, mirifice decoravit.

Tranſfert reliquias S. Swithuni, *a*

27 Sicque factum, conſentiente rege, ut partim Dunſtani conſilio & actione, partim Adelwoldi ſedula cooperatione, monaſteria ubique in gente Anglorum quædam monachis, quædam ſanctimonialibus conſtituerentur ſub abbatibus & abbatiſſis regulariter viventibus. Circumiitque famulus Chriſti Adelwoldus ſingula monaſteria, mores inſtituens, obedientes, ut in bono proficerent, verbis admonendo, & ſtultos, ut a malo diſcederent, verberibus acriter corrigendo. F

& cum S. Dunſtano varia cœnobia inſtituit monaſteria.

28 Erat namque terribilis ut leo diſcolis & perverſis; humilibus vero & obedientibus ſe quaſi agnum mitiſſimum exhibebat, ita ſerpentinæ prudentiæ temperans ſeveritatem, ut columbinæ ſimpliciratis non amitteret lenitatem. Quem ſi quando zelus rectitudinis cogeret, ut jura diſciplinæ ſubjectis imponeres; furor ipſe non de crudelitate, ſed de amore proceſſit; & intus paterna pietate dilexit, quos foris quaſi inſequens caſtigavit. Preterea & paſtor monachorum, pervigil procurator ſanctimonialium, & protector virginum; viduarum conſolator, peregrinorum ſuſceptor, eccleſiarum defenſor, errantium corrector, pauperum recreator, pupillorum & orphanorum adjutor; quod plus implevit opere, quam noſtris parvitas ſermone poſſit evolvere.

Sanctæ ſeveritas lenitate condita,

29 Accidit enim quodam tempore, ut acerba fames univerſam Britanniæ regionem vehementer premeret, & inopiæ magnitudo pleroſque diu clade caſtigaret. Vir autem Domini miſertus ſuper turbam fame validis pereuntium, omnem pecuniæ portionem quam habebat, in uſus pauperum expendit. Cumque pecunia deficeret, tolli juſſit ornamenta quæque & argentea

eximia vero tempore famis caritas in miſeros.

vaſa

AUCT. WOLSTANO MONACHO.

vaſa perplutima de theſauris eccleſiæ, eaque præcepit minutatim conſtingi, & in pecunias redigi. Intimo cordis ſuſpirio ſic proteſtabatur, ſe æquanimiter ferre non poſſe, muta metalla integra perdurare, hominem vero ad imaginem Dei creatum, & pretioſo Chriſti ſanguine redemptum mendicitate & inedia perire. Emptis ergo cibis, ſuſtentavit innumerabilem multitudinem egenorum, qui periculum famis evadere cupientes, ad eum undique confugerant: & eos qui ſemineces in plateis & compitis omni ſolatio deſtituti jacebant, teſcillando ſublevavit, ab ipſis faucibus mortis eripiens miſeros, præbens quoque eibaria quotidiana ſingulis: donec miſericordia Dei de cæli in terram proſpiceret, & humano generi ſolita pietate ſubveniens, malum inopiæ temperarit. In cujus pietatis opere ſectatus imitabile exemplum beati Laurentii levitæ & martyris, qui inſtante perſecutionis tempore, theſauros & facultates Eccleſiæ diſperſit dedirque pauperibus, ut juſtitia ejus maneret in ſeculum ſeculi, & cornu ejus exaltaretur in gloria.

B

ANNOTATA.

a Maadras ſanctimonialium *ita uno cœnobii* ordinare, *impropria locutio eſt*; *nam* mandra *ipſa* monaſterium *ſignificat*, *ſaltem* gregem, *qui plures in eadem domo non recte dici poſſunt*.

b *Sanctæ iſtius Actæ illuſtrata ſunt* a 3 *Junii*, *ubi plura invenies de celebri monaſterio Elienſi*, *cujus hiſtoriam habes apud Whartonum tom.* 1 *Angliæ ſactæ a pag.* 595.

c *De eo monaſterio legendum monet Mobillonius*, *Malmesburienſem lib.* 4 *de Pontificibus*, *ubi de epiſcopis Dorceſtrenſibus*. *Ta vide titulum Vitam S. Ethelredæ*.

d *De Thoracienſi monaſterio aliiſque a* S. Ethelwoldo *exſtructis reſtauratiſque in Commentario dictum eſt*.

e *Notavit alibi Wolſtanus*, *id factum eſſe anno* 971. *Adi ſis ipſam translationis hiſtoriam tomo* 2 *Julii pag.* 328.

C

CAPUT IV.

Inter tentationes infirmitates variis miraculis ſignis declaraſcit, *etiam prophetiis & viſionibus*.

VErum quia Dominus, ſicut Scriptura dicit, quem diligit, corripit, & omnem filium, quem recipit, flagellat; Vir Dei infirmabatur frequenter in viſceribus, morbumque rumoris ſuſtinebat in erutibus. Noctes plerumque ducebat inſomnes præ dolore; & in die, licet pallidus, tamen quaſi ſanus & nil moleſtiæ ſeotitet ambulabat, memor apoſtoliæ conſolationis, qua dicitur: Quia virtus in infirmitate perficitur, & rurſum: Quando enim infirmor, tunc fortior ſum & potens, & iterum: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Et quamvis aeri pulſaretur moleſtia, minime tamen eſu carnium quadrupedum aut avium uſus eſt, niſi ſemel, eugeote maxima infirmitate per tres menſes (quod & feeit juſſu Dunſtani archiepiſcopi;) & iterum in infirmitate qua obiit.

Etiam inter infirmitates ſuas

31 Dulce namque erat ei adoleſcentes & juvenes ſemper docere, & latinos libros anglice eis ſolvere, & regulas grammaticæ artis ac metricæ rationis tradere, & jocundis alloquiis ad meliora D hortari. Unde factum eſt, ut perplures ea diſcipulis ejus fierent facerdotes, atque abbates, & honorabiles cupi *, quidam etiam archiepiſcopi in gente Anglorum. *docere pergit.* * *Lege epiſcopi*

32 Placuit inter hæc omnipotenti Deo, ut cæleſti etiam monſtraretur indicio, quod ei beneplacitum eſſet habitare in Sancto ſuo. Nam eum iter quodam facer Anciſtes agetet, ut in agru dominicu ſemen verbi Dei ſpargeret; conſigit elericum ejus, cui ſanctum chriſma fuerat deſignatum a, minus olei, quam neceſſitas poſcebat, accepiſſe, & hoc parum quod acceperat in ipſo itinere perdidiſſe. Cumque Chriſti Famulus ad deſtinatum perveniſſet locum, poſt Miſtæ celebrationem, poſtque duleia ſenctæ prædicationis alloquia, juſſit eu mute ad confirmandos pueros uleum ſibi exhibere. Sed clericus qui ampullam ſe ſecum ferre æſtimabat, repente, quod eam perdidiſſet, agnovit. Turbatus ergu, eelerrime tepetiit iter unde venerat, & diligenter hue illucque eircumſpiciens, iuvenit ampullam ehriſmatis in via jeeentem oleo plenam, eujus medietas quidem paullu ante quidquam liquoris E habuerat. Qua aſſumpta, enm rimute & gaudiu magnu teverſus eſt ſanctu Anriſtiti ſatisfaciens, & exleſtis ſtillicidii miraculum veraci relatione pandens. Quod Dei nutu geſtum eſſe probatur, ut qui Spiritus ſancti grstia perfundebatur, ejuſque unctione corda & facies multurum exhilarebst; ipſe noo ſolum intrtius, frd etiam extetina uleo ſupernæ lætitiæ remuneraretur. *Chriſmatis ampullæ miraculiter repleta.* a

33 Quidam munachus ſub ejus magiſteriu degebat, qui dæmoniou inſtinctu furti reatum perpetravit. Unde & umnem eungregatiunem magna triſtitia dolor invaſit, dum quiſque ſubjectos ab alteru fratre geri putaret, quod ſe nequaquam feciſſe procul dubiu ſeivit. Pro qua re ſanctus Anſiſtes in conventu ſratrum modeſtam eotreptionem mandavit, ut ſi quis furti illius ſibi eunſeius eſſet, tem qnam abſtulerat, quantocius eum Dei beendictiune tedderet, aut io tali loco eam projeeeret, ubi inveniri potuiſſet. Ille veru ſtater obſtinato corde ſeipſum induravit, & mandatum Viri Dei frevare nrglexir. Tranſactis itaque tribus diebus & tribus noctibus, eum res futata minime eſſet iovenra, loeutus eſt vir Sanctus in capitulo euram umai multirudine ſratrum terribili indignatione & cumminatiune inquiens: Nuluit facrilegus ille pecuniam, quam ſutatus sſt, reddere cum benedictiune ſieus juſſimus; reddat eam modu eum Dei umnipotentis maledictione, & ſit ipſe ligatus non ſolum in anima, ſed etiam in corpore noſtra auctotitate. Quid multa? diaerunt fratres, Amen, & eece monachus ille ſedens inviſibiliter ligabatur, brachiis ſibi invicem adhærentibus ſub euculla ſua, manſitque ſtupidus, cogitaas quid agere debetet. Omnia tamen reliqua membra ſua mobilia & ad uſum apta habebat, exceptis brachiis, quæ vir Sanctus auctoritate ſibi a Deo eullata ligavit, & inutilia reddidit. Tandem finito capitulu ſurrexit, miſet ille ſic ligatus, & exiens poſt ſanctum Epiſcupum, confeſſus uſt ei ſecretu, ſe fuiſſe reum, ſeque latrocinii perperraſſe reatum; nihil tamen ei de ligatione, qua tenebarur adſtrictus, indicans. Epiſcopus autem videns eum oimio terrore correptum, ſicut ei moris erat pœniteotibus & flentibus clementer ignoſcere, & miſericordiæ viſceribus eondolere, blandu ſermone teſpondit: Modo ſaltem bene feciſti, licet ſero emnſirendo pee- *Monachi furti ſuſpecti punitio.*

A peccatum tuum: habeas nunc noſtram benedictionem. Et ſtatim ſolota ſunt brachia illius, Epiſcopo oeſciente. At ille exiens inde, vehementer gaviſus eſt, narravitque per ordinem de ſua ligatione & ſolutione cuidam fratri, nomine Vulſgaro *, qui admonuit hoc magis ſilentio eſſe celandum, & congruo poſtmodum tempore detegendum. Qua ea re datur intelligi, cujus meriti Vir iſte fuerit ante Dominum, qui ſolo ſermone tantam virtutem, licet neſciens, oſtendit. Nam quia paſtoralem ſancti regiminis curam fide & moribus digno cuſtodivit, profecto beati Petri principis Apoſtolorum vicem ligando atque ſolvendo obtinuit.

* *al.* Vulfaro.

34 Igitur cum Vir Dei magna consmine veterem renovare decreviſſet eccleſiam, juſſit fratres frequenter laboribus una com artificibus & operariis inſiſtere; quibus certatim laboratibus, opos ædificii paulatim in ſublime excrevit, plutimis hinc inde ſuffultom oratoriis, in quibus Sanctorom veoerantur ſuffragia, cunctis fideliter accedentibus profutura. Contigit autem quadam die, dum frattes ſtarent ad ſummum culmen templi eum exmentariis, ut unus eorum, Godus nomine, caderet a ſummis uſque ad terram. Qui mox ut tertam attigit, incolumis ſurgens ſtetit, nil mali paſſus de tanta ruina: ſeque erucis ſignaculo benedixit, admirans quid ibi ageret, vel qualiter illuc venerit. Et cunctis qui aderaot videntibus, aſcendit ad locum ubi antea ſteterat; & acipiens trullam, uperi quod inehoaverat, diligentius inſiſtebat. Cui ergo hoc miraculum adſcribendum eſt, niſi illi, cujus juſſu ad opus o-obedieotiæ eaivit? qui idcireo lædi non potuit, quia hune in caſo ſuo Viri Dei meritum portavit, & a pericolo roinæ incolumen protexit.

Or alterius ex alto lapſi incolumitas.

B

35 Tempote quodam biemali, cum fratres ſeeundum tegulæ edictum temporius ad vigilias ſurgerent, & nocturno intervallo pſalmodiæ & lectioni inſervirent; quidam mooachus, nomine Teodricus, ad Dri Hominem perrexit, volens indiciis de quadam neteſſitate ei indicare, eumque luminis candelabrum manu tenentem repetit & legentem, & ſedula agilitate palpebrarum ſeoiles obiutos aeuentem: ibique diutius ſtetit, arteodens quam ſtudioſe oculos paginæ infigeret. Surrexit tandem Vir ſanctus a lectione, & ille frater reſidens aecepit candelam, cœpitque legere, probans utrum & ipſe poſſet oculos ſuos ſanos ad legendum tam diligenter acuere, ſicut Epiſcopum ſuos caligantes feciſſe viderat. Sed illa temeritas non impune evenit illi. Nam ſequenti nocte eum membra ſopori dediſſet, apparuit ei quidam vultu incognitus, terribili cnmminatione dicens ad eum: Qua temeritate præſumpſiſti exprobrare Epiſcopum prærerita nocte in legendo! Cumqua tremefactns ſe hoc feciſſe negaret, ille torvis in eum intuens luminibus; Non potes, inquit, mn fallendo ludere, ſicut æſtimas: ſed hoc ſignum tuæ præſumptionis habeas. Et hæc dieens inconſſit violenter ictum oculis ejus digito ſuo, ſtatimque dolor oenlorum validus ſecutus eſt, qni eum multis diebus vehementer affligebat, donec factisfactione culpam deleret, quam in ſanctum Virum ineaute commiſit.

Cur tertii temeritas merito ca-ſtigata.

C

36 Item accidit, eum Famulus Chriſti nocturno tempore lectioni nperam daret, eum ob nimiam vigilantiam obdormiſſe, & candelam ardentem de eandr labio ſuper librum, in quo legerat, ceciditſe, quæ tamdiu ardens ſuper ſollum jacebat, donec unus frater, nomine Leofredus, adveniret; qui feſtinus accepit candelam adhuc flammantem io libro, & iotuitus aſpexit ſavillas ipſius candelæ per multas lineas jscentes, & exſuffiaos eas, invenit paginam illæſam. Qua in re meritum ſancti Viri patuit, quia ardentem candelam flamma conſumpſit, & tantum vim virtutis ſuæ, ne paginam lederet, amiſit.

Liber ab ardente candela illæſus.

A.VVOLSTANO MONACHO.

37 Hæc Criſto largiento, breviter retulimus, ut & præſentes & futuros quoſque fideles ad amorem & teverentiam tanti Parris, humili devotione incitaremus. Ceterum non facile nobis occurrit explicare, quanta vel qualia ſanctus Adelwoldus ſuſtinnerit pro monachorum defenſione pericula, aot quam benigno diligebat affectu ſtudioſos & obedientes fratres, aut quantum in ſtructura monaſterii elaboraret eccleſiam reparandn, aliaſque domos ædificandn; aot quam pervigil erat in orationibus, & qusm devote hortabatur fratres ad Confeſſionia remedium, aur quam multa millia animarum diaboln ſubtraxerit, eaſque Deo reddiſas, cælo iotuleiit. Sed ea his psucis plura cognoſci poſſunt, quæ a nobis enarrari nequeuot *b*.

Geſta Sancti emula æquanus expiſcari.

b *Viſio cuculforum in arbore*

38 Oportebat namque impleri ſomnium, quod facer Dunſtanus ille glorioſus & angelicus Anglorum gentis archiepiſcopus, olim de eo ſe vidiſſe perhibebet. Nam cum eſtet abbas monaſterii Glaſtonienſis, & ſub ejus regimine militaret omnipotenris Dei famulus Adelwoldus, ſicut ſupra narravimus, vidit in ſomnis extra dormitorium poſitus, quaſi quamdam miræ celſitudinis arborem, quæ ramos ſuos expandera viſa eſt ad orientem & occidenrem, ſeptemtrionem & meridiem, ſuper univerſam Britanniæ regionem, vaſta longitudine & latitudine extenſa, cujus arboris rami innumeris erant majoribus atque minotibus cucullis nnuſti, ipſa vero arbot in ſummo cacumine geſtabat unam prægrandem cncullam, quæ manicarum valamento ſupereminrns protegebac ceteras, & ingeoti proceritate ſupergrediens univerſa, ipſum contingebat cælum. Vit antem Domini Dunſtanus, ſuper tali viſionne vehementer attonitus, intetrogabat hæc ſibi demonſtranrem, eanis angelicis decoratum preshyterum: dicens: Quæſo, veneranda ſeniot, quæ eſt hæc robuſta & ſublimis arbor, cujus rami longe lateque expanſi, tam innumetabiles cocullas ſuſtinere cernontur? Cui ille reſpondit: Arbor hæc quam vides, abba Dunſtane, ſitum deſignat bujus inſulæ: magna autem cucolla, quæ in hujus arboris ſummitato erigitur, ipſa eſt monachi tui Adelvvoldi, qui in hoc monaſterio devote Chriſto famulatur; reliquæ vero eucullæ, quibus hi rami videntur, onuſti, multitudinem deſignant monaehorum, qui ejus eruditione ſunt inſtituendi, & undique in hac regione ad omnipotentis Dei ſervitium congregandi; ejuſque ducatu perventuri ſunt ad gloriam regni cælorum, & ad ſocietatem eum Chriſto regnantium ſpirituum beatorum. Quo accepio reſponſo vir ſanctus evigilat, viſionem tacitus ſecum conſiderans, eamque poſtmodum fideli relatione fidelibus indicans. Quæ ſuccedente tempore fama vulgante, multis innotuit, & tandem ad noſtræ quoque parvitatis notitiam pervenit.

E

39 Nec minus & aliud oportebat impleri ſomnium, quod ipſa vir Dei ſanctus Adelvvoldus de ſe nobis quadam vice referebat, inquiens: Putabam me ſtare juxta litus maris, ubi mihi videbatur adeſſe quædam maxima navis, in qua multitudo copioſa piſcium, & maxime anguillarum concluſa tenebatur, ab imo uſque ad ſummum. Cumque mecum taeitus cogitarem, quid ſibi vel-

Or navis conſta piſcibus, in hominum formam reverſa.

let

A. VVOLSTANO MONACHO.

ler hoc ſomnium quod videbam; ſepente audivi vocem meo nomine me vocantem, mihique dicentem: Adelwolde, Adelwolde, hoc tibi mandatum cælitus a Deo miſſum eſt. Excita hos piſces, quibus hæc navis, quam cernis, impleta eſt, & orationibus tuis effice, ut ſint hominus, ſicut antea fuerunt. Cujus juſſioni mox ego obtemperans, ſtcti pro eis ad orationem, & lacrymarum imbre perfuſus, ingemiſcens dixi: Domine Jeſu, cui nihil eſt impoſſibile, reſpice propitius ad animas diabolica fraude deceptas, quæ e ſcoſu humanæ rationis alienatæ ſunt, & more beſtiali io lubrico hujus ſecoli cœno miſerabiliter involvuntur. Ne quæſo, bone Jeſu, permittas, ut de eis triumphans glorietur humani generis inimicus; ſed per toi ſancti nomiois omnipotentiam, reſuſcitentur ad vitam, ut ſomnium æternæ mortis evadentes, te verum & unicom mundi Salvatorem cognoſcant, & deinceps ſemper ad tranquillom ſalutis tuæ portum eoofugientes, ab omnibus mondi perturba-
B tionibus immunes eaſiſtant, & ſub rua guberoatione ſecuræ permaneaot. Tuum eſt enim, Chriſte, mortoos vivificare, & imaginem ruam quam creaſti, in decorem ſuum priſtinum reformare, qui veniſti in hone mundum peccatores ſalvos facere; & dira mortis ſupplicin paſſus in cruce, dignatus es ſuodere ſanguinem tuom pretioſum pro ſalute omniom ooſtrum. Cum hæc & his ſimilia orationis verba, compuncto corde & ſpiritu humilitatis effundetem, ecce quos antea piſces io luto fœcis & in lacu miſeriæ videram involutos, ſubito homines effectos & a morte reſuſcitatos video: ſurrexitque de navi & perreait feſtinanter ad terram cnpioſa hominum multitudo, quorum multos ſpecialiter agnoveram: inter quos onus retretſum eadens, iterom in aogoillam verſus eſt, ille videlicet Adelſtanus, qui mecum presbyter qnoodam fuerat ordinatus, quem deinceps nullo modo eaciuare, nec ut homo fieret, poteram efficere. Reliqui vero omnes unanimiter levaverunt vocem in cælum, manibus plaudentes, & gratias omnipotenti Deo referentes, quia per ejus ineffabilem clementiam,
C & pet meæ parvitatis adventum mrrucinot a motte ad vitam revocari, & humanæ rationi, qnam amiſerant, reſtaurari. Ego autem gaudens in Domino, & congratulans illis, evigilo; hancque viſionem vobis, o filioli mei, idcirco refeso, ut & vos cum bonorum operum cultu perſeveretis in ſancta propoſito, quo per gratiam Dei poſſitis in eorum numero computari, qui mihi, licet indigno, commiſſi ſunt, ut de ſeculi hujus cœnolenta voragine liberentur & in æterna beatitudine ſine fine ſalventur. Hæc quæ notavimus, ſomnia tunc quidem viſa ſunt: ſed ea eo tempore uſque hodie impleri non ceſſant, dum quiqoe divino ſervrntes amore, feſtinant mundum relinquere, & cœnobialem vitam ducere; & dum populares quique ſaragunt a malo declinare, & bonum facere, & humiliter Regi ſegum Chriſto colla ſubdere: quatinus & monachi ſimul & laici, ſequentes ſancti patris Adelwoldi vrſtigia, cæleſtis regni ſempiterna meteantur adipiſci gaudia.

ANNOTATA.

a *Hæc clerici negligentia iiſdem prope verbis ab aliis deſcribitur: notat vero Mabillonius hic, veterem epiſcoporum morem, ut nunquam fine chriſmate proficiſcerentur, quod vide iſtic pluribus.* D

b *Idipſum & alii commemorant, præſertim Malmesburienſis lib. 2, de Pontificibus, qui & de ſequenti ſomnio meminerunt.*

CAPUT V.

De eccleſiæ Veteris monaſterii dedicatione, Sancti abita, multiſque exinde & poſt facri corporis elevationem ſecutis miraculis.

ANno dominicæ Incarnationis nongenteſimo octogeſimo, renovata & conſtructa eſt eccleſia Veteris cœnobii, novem Pontificibus eam ſolemniter & cum magna gloria dedicantibus a, quorum primi & præcipui erecm tenebant Dunſtanus archiepiſcopus, & ipſe ſanctus Adelwoldus epiſcopus, ſub die XVIII Kalendarum Novembrium, in præſentia regis Adelredi, & in conventu omnium pæne ducum, abbatum, comitum, primorumque optimatum univerſæ gentis Anglorum, qui eamdem biduo cum omni gaudio celebraverant dedicationem; E de qua & eos in Domino congratulaotes, hoc carmen cecinimus:

Anno 980 dedicatur eccleſia Veteris monaſterii a

Præſul Adelwoldus ſacro ſpiramine pleoos,
Fecit ovans opera multa Deo placita.
Iſtius antiqui reparavit & atria templi,
Mœnibus excelſis culminibuſque novis,
Partibus hoc Auſtri firmans & partibus Arcti,
Porticibus ſolidis arcubus & variis.
Addidit & plures ſacris altaribus ædes,
Quæ tetinent dubium liminis introitum.
Quiſquis ut ignotis hæc deambulat atria plantis,
Neſciat unde meat, quove pedem referat.
Omni parte ſures quia conſpiciuntur apertæ,
Nec patet ulla ſibi ſemita certa viæ.
Hinc illucque vagos ſtans circumducit ocellos,
Attica Dedalei reſtia ſtupetque ſoli.
Certior advenist donec ſibi ductor, & ipſum
Ducat ad extremi limina veſtiboli.
Hic ſecus minans, cruce ſe conſignat, & unde
Exeat, attonito pectore ſcire nequit.
Sic conſtructa micat, ſic & variata cruſcat
Machina, quæ veterem ſuſtinet eccleſiam.
Quam Pater ille pius ſumma pietate refertus,
Nominis ad laudem celſitonantis Heri
Fulcivit, texit, dotavit, eamque ſacravit; F
Et meruit templi ſolvere vota ſui,
Regis Edelredi facie præſente modeſti,
In regni ſolio qui ſupereſt hodie.
Illic Pontifices aderant reimi ter ovantes,
Complectes ſanctum site miniſtrrium.
Quorum primus erat, volto maturus & actu,
Canicie niveus Dunſtan & angelicus.
Hunc comitatos ovans Anglorum luciſer adſtat,
Domnus Adelwoldus corde benignivolus.
Poſt alii ſeptem, quorum hic ſuot nomina ſcripta
Carmine verſifico cum pede dactylico.
Elfſtan, Edelgarus, ſorſumque Elfſtanus & Æſwig
Ælfrh, Edelſinus, hic & Athulpus erat.
Et tandem decimus Poca venit epiſcopus illuc,
Nulla laboris agens, pocula multa bibens.
Poſt alii plures aderant proceresque ducrſque,
Gentis & Anglorum maxima pars comitum.
Quos e concilio pariter collegerat illo,
Quod fuerat vico regis in Andevetao,

Idem

A Idem paſtor ovans ſæpe caoendus Adelwold,
Sicut ei Domini gratia conculerat.
Et celebrant cuncti ſolemnia maxima templi,
Plaudentes Domino pectora laudiſluo.
Lætaoturque bonis ſuper omaibus, ille benigaus
Quæ ſtatuit cunctis Præſul opima dari.
Fercula ſunt admixta epolis, eibusomois ſbundat,
Nullus adeſt triſtis, omnis adeſt bilaris.
Nulls ſames, ubi ſunt cunctis obſonia pleois,
Et remanet vario meoſa referta eibo.
Pincernæque vagi cellaria ſæpe frequentaot,
Convivaſque rogant ar bibere incipiant.
Crateras ſtatuunt, & duleia vina coronsot,
Miſcentes potus potibus ionumeris.
Sicque dies alterque dies proceſſit in hymnis,
Et benedixerunt omoia eorda Deum.
Omoibus expletis tandem ſolemniter hymois,
Quos io honore Dei vox ſouuit populi,
Uonſquiſque ſuas alacer remeavit ad orss,
In Domino gaudens, pectore & ore caneca.
Numquam tanta ſuit talibuſque dicatio templi,
In tota Anglorum gente patrata, reor,
B Qualis erat Wenta celebrata potenter in urbe
In ſancti Petri cœnobio Veteri.
Quod Deus omnipotens ſic protegat immaculatum,
Hoc ut eo dignum juge ſit hoſpitium.
Et qoicumqoe humiles hoc ingrediuntur aſilum
Exſultent plenæ participes veniæ.

Hæc de reoovatione & dadicatione Veteris eccleſiæ edita, hic inſerere opportunum doximus. Exinde ſuperna pietas ſancto Pontifici tantam contulit gratiam, ut ſublimes illi ſeculariam poteſtatam principes, duces, tyrsnni, atque judices, & omues qui ei hacteuos contrarii & in via Dei reſiſtere videbantur, ſubito velut oves ex lupis efficereotur, & eum miro affectu venerarentur; ajuſque geoibus colla ſommitteotes, ac dexteram illius humiliter exoſculantes, oratiooibus ſe Viri Dei in omnibus commendareat.

Tandiobi-tus anno 81o

41 Eodem vero tempore quo ſaoctus sanctiſtes Adelwoldus de hac mortali vita erat exiturus, & laborum ſuorum præmia a Deo percepturus, venit sd villam quæ conſoecto nomine Beaddiogtun appellatur, ſexagiota millibus ab orbe Wintonia diſtans. Ibi ergo eum aliquamdio moraretur, aeri cœpit infirmitate gravari; & ſacrati olei liquore perunctus, Dominici corporis & ſanguinis
C perceptione eaitum ſuum munivit. Sicque valefaciens, & dans pacem filiis ſuis, inter verba oratiooia, ſpititum cælo seddidit in Kaleodis Auguſti *b*, anoo Dominicæ incaroationis noogeteſimo octogeſimo quarto, epiſcopatus autem ſui viceſimo ſecundo, regni moderamioa gobernante Ædelredo rege Anglorum. Taſtati vero nobis ſunt qui ibi præſentes aderant, exanime corpus ſancti Viri ſobita immutatione ſuiſſe reoovatum, lacteo candore perſuſum, roſeoqoe rubore venuſtum, ita ut quodam modo ſeptenois puerivultum præreodere videretur: in quo jam quædam reſurrectionis gloria per oſteoſicoem mutatæ carnis apparuit. Jam vero dici noo poteſt, quanta ad exſequias ajus hominum multitudo convenerit. Uodique certatim ex vicinis opidis & caſtellis ſimul in unum divites & pauperes, ultimum vale Paſtori ſuo dicturi cooſluxerant. Omnes cum dolore & amaro animo ſequebantur feretrum, incomparabili theſauro pretioſum, ſacroſanctis Evangeliis & erucibus armatum, palliorum velamentis ornatom, accenſis lumioaribus & hymnis caleſtibus atque pſalmorum concentibus hioc inde vallatum, quibus ſequenti din Wiotooiam iogredientibus obviam corpori tota ſimul A. Wolcivitas unaeimiter occurrit. Hinc ejulaotes tot- STANO
bas conſpiceres monachorum, iode pallida agmina MONA-
virginum; hinc audites in excelſo voces pſal- CHO.
lentium elericorum; inde gemitum fleotium pauperum, & ululatum vociferantium egenorum, qui Paſtoris ſui præſentia ſe privari noo ſuſtinentes, dabaot infinitos lacrymarum elamores ad cælom. Perdoctus eſt ergo Vir Dei cum cæleſtibus exſequiis io eccleſiam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ad ſedem ſuam epiſcopalem, & expletis vigiliarum Miſſarumque ſolemniis, ſepultus eſt in crypta ad auſtratem plagam ſancti altaris, ubi eum requieſcere debere, ſicut ipſe vobis retulit, olim ſibi cælitus oſteoſum eſt.

42 Anoo duodecimo *c* poſt obitum glorioſi poo- *Apparens caco jubeo corpus ſa- um levari,*
tificis Adelwoldi, placuit ſuperea diſpeoſationi illum pec cæleſtia ſigna revelari, ejuſque oſſa de
C ſepulcri manimino levari: ut lucerna, quæ ad tempus ſub modio latebat, ſuper candelabrum poneretur, quatinos luceret omnibus qui in domo ſuot. Eſt eoim civitas quædam modica, eommerciis abundo referta, qoæ ſolito Weallingaford
E appellatur, io qua vir ſtreouus quidam morabatur, coi nomeo erat Elfhelmus, qui caſu lumeo amitteos oculorum, cæcitatem multis perpeſſus eſt annis. Huic in ſomnis tempore gallicioii ſanctus Adelwoldus astiſtes adſtitit, eumque ut maturius Wintooiam pergeret, & ad ejus tumbam gratia recipieodi viſus accederet, admooait, dicens: Idcirco te in ſtratu too recubantem viſito, & quæ tibi veotura ſont prænontio, ut per tuæ ſalatis ſignum manifeſtetur, quia me oportet levari de tumulo, in quo jaceo. Qui bæc audiens, & vocem ſeeom loquentis agnoſcens, ſancto Patri gratias egit, qood eum viſitare dignaretur; & quia ubi ſepultus eſſet, peoitus ignoravit; qualiter ſepulcrum ejus ſcire & adire potuiſſet diligenter inquiſivit: cui protinos Vir Dei oomen alumni & monachi ſui innotuit, cujus hacteous homo ille neſcius exſtitit, eique dixit: Cum feſtinus Wintooiam perveneris, & Veteris cœnobii eccleſiam intraveris, accerſiri fac ad te monachum qoemdam Wiſſtsaum, eognomeoto Caneorem. Hic eum ex ore tuo verba meæ legationis audierit, te mox indubitanter ad meum perducet tumulum, ibique recipies lumen oculorum tuorum. Quid multa? credulus vir ille verbis & promiſſionibus ſacri Pontificis, Wiotoniam eitius adiit, eccleſiam intravit, fratrem prædictum F
accerſivit, accerſitumqoe poſtulavit, ut miſſatica beati Patris impleret, narraos ei & eunctis adſtantibus ordinem viſionis. Erat enim veſpera, in qua Nativitas ſacratiſſimæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, per totom muodum ſolenniter & digniſſime celebratur. Ille vero frater admirans, intet ſpem & timorem ſe medium poſuit, & vieino obedientiæ pede, juſſis ſancti Pontificis homiliter obtemperans, ad antrum ſarcophagi perdoxit cæcum, qui pernox ibidem in oratione permanſit; & mane facto, jam ampliua duſtore noo indigeos, ad propria cum gaudio reverſus eſt videns, corde & animo Dominom benedicens.

43 Hæc revelatio longe lateque divulgata eſt, *quod ſalvo, viter trans- ferstur.*
qoæ tam evidenti miraculo fuerat comprobata. Exinde Famulus Chriſti prædicto fratri Wiſſtano, & pleriſque aliis per oocturnam viſionem manifeſtus apparuit, illiſque per bæc & hæc indicia aperuit, quia ſopernæ complaceret voluntati eum de tomulo transferti, & digne in eccleſia collocari. Venerandus ergo pontifex Elfeagus, ſucceſ-

A. WOLSTANO MONACHO.

for ejus, animo fagaci talia ſecum pertractans, humillimas alacri corde omnipotenti Chriſto gratias reddidit, eo quod ſuo tempore dignaretur cæleſtibus ſignis Sanctum ſuum mirificare. Nec mora, fratrum, cleri, plebiſque multitudine congregata, reliquias ſancti præſulis Adelvvoldi ſub die quarta Iduum Septembrium honorifice tranſtulit, eaſque in choro eccleſiæ collocavit: ubi in magna veneratione habentur uſque in præſentem diem: ubi etiam, oculis intuentibus, cæleſtia ſunt perpetrata miracula, e quibus duo breviter ad firmitatis indicium perſtrinximus.

Miraculum in ſanata puella.

44 Erat eo tempore in Wentana urbe puella quædam parvula, cujuſdam Adelvvardi domeſtici filia, quæ nimis infirmabatur, & uſque ad mortem pæne torquebatur. Hæc a matre deducta ad Viri Dei tumulum, obdormivit paullulum. Protinus evigilans ſana ſurrexit, & gaudens cum genitrice domum rediit.

In cæca puero.

45 Puer etiam quidam parvulus, Ælfſini cujuſdam manſueti & modeſti viri filius, in ipſa infantia lumine eſt privatus, & materni ulnis ad venerandi patris Adelvvoldi ſepulcrum perductus. Mirum dictu, mox caligo cæcitatis abſceſſit, & oculos pueri venientis ſplendor lucis aperuit, omni populo congaudente, & tota devotione Chriſto, qui cuncta poteſt, fideliter gratias agente.

B

Et in furti vitandi abſolvit.

46 Nec ſilentio prætereundum eſt, quod prædictus ſancti Viri ſucceſſor Elfeagus antiſtes quemdam furem pro multiplici reatu ſtigellis cæſum, mitti juſſit in cippum, acrioribus ſupplicüs cruciandum. Cumque diu ſic in pœnis jaciſſet damnatus, quadam nocte venit ad eum, in viſione, ſanctus Dei pontifex Adelvvoldus, & ait illi: Miſer, cur tanto tempore ſic in trunco jaces extenſus? At ille recognoſcens ſanctum Virum, quem ſæpe viderat in vita mortali, reſpondit: Dignas, Domine mi, ſuſtineo pœnas, & juſto judicio epiſcopi ſic torqueor, quia frequenter in furtis deprehenſus ſum, & ab eis non ceſſavi, ſed mala quæ feci, iterum atque iterum repetivi. Tum Sanctus; Ceſſa, inquit, vel modo miſer a furtis; ceſſa, & ſis ſolutus a neau compedis hujus. Surrexit illico miſer ille abſolutus, & exiens inde venit, & procidit ante pedes Ælfeagi epiſcopi, narravitque ei rem geſtam circa ſe per ordinem; & ille pro honore tanti Patris ſivit eum abire indemnem. Conſtat ergo, Sanctum hunc æternæ vitæ conjunctum, virtute meritorum ſuorum, poſſe nos a peccatorum noſtrorum vinculis ſolvere, & ad cæleſtia regna perducere, cui adhuc in carne degenti cæleſtitus conceſſa eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Deo cæterno Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

C

ANNOTATA.

a *Eamdem Veteris monaſterii eccleſiæ dedicationem pluribus deſcribit idem Wolſtanus, in Vita aliqua metrica S. Swithuni, unde ferme ſequentes verſus huc tranſtulit; hic etiam agit de Novi monaſterii dedicatione, ex qua nonnulla quæ ad Sanctum noſtrum proprie referuntur, ſub Vitæ ſuæ ſubnectimus, cæteris prætermiſſis quæ huc nullo modo pertinent.*

b *Non tertia Kalendas Auguſti, at Ælfritas ſcripſit.*

a *De facri corporis elevatione, & ſubſtituto Sancti calice abunde egimus in Commentario prævio.*

D

WOLSTANI MONACHI VENTANI LIBER DE VITA S. SWITHUNI.

Incipit ad dominum ſpecialis epiſtola patrem, Elfegum, Wenta reſidet qui præſul in urbe. De ſancti Patris Swithuni inſignibus, & de Baſilica Petri, referat qui limen olympi.

Vates Elfego ſe commendat.

POntifici Domino, Wentanam Principe Chriſto
Qui regit eccleſiam, proſpera cuncta canam.
Conferat Ælfhego regni cæleſtis honorem,
Qui dedit hunc omni pontificem populo.
Ipſe tibi pacem tribuat ſine fine perennem,
Eſt qui Sanctorum gloria pax & honor.
Hoc cupit ore pio, cupit hoc animoque benigno,
Ultimus Anglorum ſervulus hymnicinum *.
Sit licet ægra mihi fine dogmatis igne loquela,
Nec valeam tanto ſcribere digna viro:
Hæc tamen exiguum quod defero munus amoria,
Commendare tibi, magne Pater, ſtudui:
In quo perſtrinxi quæ ſecit Rector olympi
Swithuni meritis cælica ſigna patris:
Per quem magna ſuis miracula præbuit Anglis,
Millia languentum corpora ſacrificans.
Hæc etenim cecini magnalia pauperie exotus,
Præſumendo boni de bonitate Dei,
Grandia de minimis eſt qui perfare ſuetus,
Suſcipiens viduæ bina minuta libens.
Qua non paupertas, ſed erat penſata voluntas,
Quæ victum ſprevit & ſua cuncta dedit.
Hæc igitur commendo tibi munuſcula Patri,
Quæ vovi Domino reddere corde pio:
Ut tua dignetur hæc corroborare poteſtas,
Hæc & ab infeſtis protegere inſidiis:
Dignus apoſtolica reſidens qui præſul in aula,
Inſtruis & populum dogmate catholicum.
Hocque monaſterium varriis ornatibus ornas,
Intus & exterius illud ubique levans.
Quod quondam renovavit ovans antiſtes Adelwold,
Sollicitudo cui nocte dieque fuit
Chriſticolas augere greges, atque ore pateroo
Hos cum lacte ſoli lacte nutrire poli:
Qui ſtruxit firmis hæc cuncta habitacula moris,
Ille etiam tectis texit & ipſa novis,
Et cunctis decoravit ovans id honoribus, hucque
Dulcia piſcoſæ flumina traxit aquæ:
Seceſſuſque laci penetrant ſecreta domorum,
Mundantes totum murmure cœnobium:
Iſtius antiqui reparavit & atria templi
Mœnibus excelſis culmiaibuſque novis,
Partibus hoc Auſtri firmaos & partibus Arctis
Porticibus ſolidis, arcubus & variis:
Addidit & plures ſacria altaribus ædes,
Quæ retinent dubium liminis introitum.
Quiſquis ut ignotis deambulat atria plantis,
Neſciat unde meat, quove pedem referat.
Omni parte fores quia conſpiciuntur apertæ,
Nec patet ulla ſibi ſemita certa vim.
Huc illucque vagos ſtans circumducit ocellos,
Attica Dedalei cæca ſtuperque ſuli:
Certior advenist donec ſibi ductor, & ipſum
Ducat ad extremi limina veſtibuli.
Hic ſecum mirans cruce ſe conſignat; & unde
Exeat, attonito pectore ſcire nequit.

Ethelwoldum laudat Vetus monaſterium ſtaurotheca.

Sic

* *Id eſt* Cantorum

E

F

Eccleſiam deſcribit.

A Sic conſtructa micat, ſic & variata coroſcat
Machina, quæ hanc matrem ſuſtinet eccleſiam,
Quam Pater ille pius, ſumma pietate refertus,
Nominis ad laudem celſitonantis Heri
cujus dedicatio facta coram Alfredo Rege, Fundavit, ſtruxit, dotavit, & inde ſacravit,
Et meruit templi ſolvere vota ſui,
Regia Ædelredi viſu ceruentе modeſti,
In regni ſolio qui ſupereſt Indiа.
Illom Pontifices ſequebantur in ordine plures,
Complentes ſanctum rite miniſterium.
Quorum ſummus erat vultu matoros & actu,
per epiſcopos olim. Canicie niveus Duoſtan & angelicus.
Hunc ſaquebatur ovans Anglorum luciſer idem
Præſul Adelwoldus, corde benigoivolus.
Poſt alii ſeptem, quos nunc addicere promptumeſt,
Carmine verſifico eum pede dactylico,
Ælfſtan, Æthelgarus, rurſumque Ælfſtanus & Æſcwig,
Ælfheah, Æthilſinus, hic & Adulfus erant.
Poſt alii plures aderant proceresque, docaſque,
Gentis & Anglorum maxima pars comitum:
Quos a concilio pariter collegerat illo,
B Quod fuerat vici Regis in Andeſerno,
Idem paſtor ovans & ſæpe notandus Adelwold,
Sicut ei Domini gratia contulerat.
Et celebrant cuncti ſolemnia maxima templi,
Plaudentes Domino pectore laudiſluo.
Lætantur quoque bonis ſuper omnibus, ille benigous
Quæ ſtatuit cunctis Præſul opima dari.
Fercula ſunt admixta epulis, cibus omnis abundat.
Nullus adeſt triſtis, omnis adeſt hilaris.
Nulla fames, ubi ſunt cunctis obſuoia plenis,
Et remanet vario menſa reſerta cibo;
Pincernæque vagi cellaria ſæpe frequentant,
Convivaſque rogant, ut bibere incipiant.
Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant,
Miſcentes potus potibus innumeris.
Fœcundi calices, ubi tuſticus impiger hauſit
Spumantem pateram gorgite melliſluam:
Et tandem plano ſe totum prolnit auro,
Setigerum mantum concutiendo ſuum.
Sicque dies alterque dies proceſſit in hymnis,
Et benedixerunt omnia corda Deum.
Omnibus expletis tandem ſolamoiter hymnis,
Quos in honore Dei vox ſonuit populi:
Unuſquiſque ſuas alacer repedavit ad oras,
In Domino gaudens pectore & ore canens.
C Numquam tanta fuit taliſque dicatio templi
In tota Anglorum gente patrata, reor:
Qualia erat Wenta celebrata potantes in orbe,
In ſancti Petri cœnobio Vateri.
Quod Deus omnipotens ſic protegat immaculatum,
Ethelwoldus Novum cœnobium inhoat, Ut jugo dignetur ipſe habitare in eo:
Et quicumque humiles hoc ingredientur aſylum,
Eaſulter pleni participes veniæ.
His ſuper Antiſtes ſacro ſpiramine plenus,
Adhibuit Domino plurima vota ſuo.
Nam fundamen ovans a cardine jecit eorum,
Portieus ut ſtaret ædificata Deo.
non perficit; Erexitque novum jacto fundamine templum:
Ne tamen expleret, raptus ab orbe fuit,
Pro meritis ſuperam dignas tranſlatus in aulam,
Quorum multiplices nec numerantur opes,
Altithronum primo quibus exhilaravit ab ævo,
Donec Chriſto animam redderet ipſe ſuam.
ſed Elfegus ſucceſſor. Veſtra cui ſtatim ſucceſſit in arce potaſtas,
Et cœptum vigili pectore ſtruxit opus:
Inſuper occultas ſtudioſis & addere cryptas,
Cryptarum deſcriptio. Quas ſic Dædaleum ſtruxerat ingenium:
Quiſquis ut ignotus vaniens intraverit illas,
Neſciat unde meat, quove pedem referat.

Sunt quibus occultę latitant quę hinc inde latebrę, *A. WOLSTANO MONACHO.*
Quarum tecta patent, ioros & antra latent,
Introitus quarum ſtat apertus, & exitus harum:
Quis homo qui ignorat luce carere putat.
Nocte ſub obſcura quæ ſtare videntur & umbre:
Sed tameo oeculti lumioa ſolis habeot.
Cujus in exortu eum ſpicula prima reſultant,
Luciſer ingrediens ſpargit ubique jubar: *Ara ſuperior.*
Et penetrat cuncias loeis ſpleodore cavernas,
Donec in Heſperium ſol ruat Oceanum;
Machina ſtat quarum, ſacrem ſobportat & aram, *Organa muſica.*
Sanctorumque pias ordina reliquias:
Multiplicique modo manet otile culmen earum,
Exteriora gerens, intetiora tegeos.
Talia & aoxiſtis hic orgina, qualia nuſquam
Cernuntur, gemino conſtabilita ſolo.
Biſſeni ſupra ſociantur in ordine ſolles,
Infetioſque jacent quatuor atque decem.
Flatibus alternis ſpiracula maxima reddont,
Quos agitant validi ſeptuaginta viti;
Brachia verſantes multo & ſudore madentes,
Certatimque ſuos quique monent ſocios: E
Viribus ut totis impellant flamina ſurſum,
Et rugiat pleno cuncta reſerta ſono:
Sola quadriogenius quæ ſuſtinet ordine muſas,
Quas manus organici tamperat ingenii.
Hæc aperit claoſas, iterumque has claudit apertas,
Exigit ut varii certa camœna ſoni.
Conſidunique duo cnocordi pectore fratres,
Et regit Alphabetum rector uterque ſuum.
Sunique quatur deais occulta foremioa linguis,
Inque ſuo retinet ordine quæque decem.
Huc aliæ currunt, illuc aliæque recurruot;
Servantes modulis ſingula puncta ſuis.
Et feriunt jubilum ſeptem diſcrimina vocum,
Permixto lyrici carmina ſemitonii:
Inque modum tonitrua voa ferrea verberat aores,
Præter ot hunc ſolum nil capiat ſonitom.
Concrepat in tantum ſonos hinc, illincque reſultans,
Quiſque maoo patulas claudat ut auricolas,
Haod quaquam ſufferre valens ptopiando fugitum,
Quem reddunt varii concrepitaodo ſoni:
Muſatomque melos auditur ubique per urbem, *S. Petro patrono.* F
Et petagrat totam fama volans patriam.
Hoc decus eccleſiæ vovit tua cura Tunanti, *Templi deſcriptio.*
Clavigeri inque ſacri ſtruxit honore Petri.
Inſuper exceſſum feciſtis & addere templum,
Quo ſine nocte manet continuata dies.
Turris ab axe micat, quo ſol otiaodo coruſcat,
Et ſpargit locis ſpicula prima ſuæ.
Quinque tenet parulis ſegmenta oculata feneſtris,
Per quadraſque plagas paudit ubique vias.
Stant excelſa tholis roſtrata cacumina turris,
Fornicibus variis & ſtomata micant.
Quæ ſic ingenium docuit curvare petitum:
Quod ſolet in pulcris addere pulcra locis.
Stat ſuper auratis virgæ fabricatio bullis;
Aurous & totum ſplendor adornat opus.
Luna coronato quoties radiaverit orto,
Alterum ab æde facia ſurgit ad aſtra jubar:
Si nocte inſpiciat hunc prætereuodo viator,
Et terram ſtellas credit habere ſuas.
Addicur ad ſpecimen, ſtat ei quod vertice gallus, *Gallus in turre.*
Aureus ornato grandis & intuito.
Deſpicit omne ſolum, cunctis ſuperemioet urvis,
Signiferi & Boreæ ſidera pulcra vidaos.
Imperii ſceptrum pedibus tenet ille ſuperbis,
Stat ſuper & cunctum Wintoniæ populum.
Imperat & cunctis evectus in aera gallus,

A. WOLSTANO MONACHO.

Et regit occiduum nobilis impetium.
Impigar imbriferos qui ſuſcipit undique ventos,
Sequu totando fuam præbet uis feciem.
Turbinis hortiſonos ſuffertque vitilitee ictus,
Iuttspidus perſtaus; flabra, uives tolurans.
Oceano ſolem ſulus vidit ipſe ruentem:
Auroræ primum eeruit & hic radium.
A longe edveniens oculo vicinus adhæret,
Figit & adſpectum diſſuciante loco.
Quo ſeſſus rapitur viſu miraute viator,
Et pede disjunctut, luminu junctus sdeſt.
Pluta quid his addam? tota virtute labores,
Ut decores totum undique cœnobium.

Dedicatio per epiſcopos vita.

Cujus ouper erat encænia ctiu peracta,
Et celebrata ſatis ordine mirifico:
Octo quod egregii Domino ſanxere hierterchi,
Quos ſimul hic pietas fecit adeſſe Dei.
Primus erat quorum Sigericus onomate pulcre,
Victor honore potens, victor in arce nitans,
Ante retroque micans, habitu venerandus & actu,
Cujus ab eloquio dulcia mella fluuut;
B Quem Deus e cælis iueatut ubique ſupernis,
Anglorum populit ſervet & incolumem.
Hunc Ælſtanut ovans, alter comitatur & Elſtani
Pontificet ambo, plenut uterque Deo.
Ælfheah adeſt, Ordbithius adeſt, Wilſinus & Ælfric.
Spleudsutes cuncti jutn ſacerdotii.
Incipiuntque umnes modulata voce caneutes:
Pax ſit huic domui, pax ſit & hic fidei;
Pax fiat intrauti, pax & fiat egredienti:
Sempet in hocque loco, laus ſit honorque Deo.
Sic in laude Dei reſunant nova mœnia templi,
Omuis & in Domino lingua reſultar ovans.
Hine adſtant proceres, pueri hinc, juveneſque, feneſque,
Et celebrent ſancti gaudia cœnobii.
Sic optata diu data nuoc memoranda per ævum,
Votit plena piit fulſit in urbe diis;
In qua promeruit ſua gaudia ceruere paſtor,
Officioque ſacro reddere vota Deu.
Hiue te pontifices circumdant, inde miniſtri;
Te totum cinxit, hinc humor, inde favor.
Et ſimul hymuiſona fratrum coeunte corona,
Quiſquu tuum votum, qua valet erte, canit.
Cimbalicæ voces calmis miſcentut acutis,
Diſparibuſque tropis dulce eamœos ſonat.
Inſuper & cleri jubilat plebs omnis & inſane:
C Et dsitatis opem machiua ttina tunat:

Convivium.

Lætitiæ augmentum quoniam cumulatur in omni
Illius antiqui parte monaſterii.
Lætanturque cibis omues ſpulſque refecti,
Potibus & variis omnibus atque bonis.
Sic hujus fencti nituit celebratiu templi,
Nomine apoſtulicu ſanctificats Deo.

SS. Petrus & Paulus patroni.

Hæc eſt aule pii fulgeus in onomate Petri,
Qui ſolet excelſos clave ligare polos:
Qui præſtantu Deo ſolvitque ligsmina mundo,
Et referat cunctis cælica trgua piis.
Hæc quoque, Paulu, tibi committitur aula tuseda,
Qui mundi cunctus ore domas populus.
Exſiſtatis ut hic ſpeciales ambu patroci:
Eſt quibus unus apsx, gloria parque polo.
Easudire Deum rogitetis & omnipoteutem,
Dignetur popnli vota precuſqus ſui;
Quiſquis ut hoc tumplum beneficie poſcere quærit,
Impetret a Domiuo gaudie pleus pio.
Qua Vir apoſtolicus jacet almus, & ille Birinus
Hss lsvscro geutes qui levit occidues.
Signipotens io ea pauſet quoqut demste * Swithun
Qui precibus cuactum ſublevat hunc populum.
Iu medio templi fulgent Byrnſtanus & Ælſheah,
Jure ſacerdotii cultor uterque Dsi;
Summus & autiſtes, patriæ decus, altor egentum,
Spes peregriuorum, ſplendor honurque patrum,
Noſter Adelwoldus paſtor, pater atque magiſter,
Cujus io æterna luce coruſcat apex.
Cujus iu Anglorum micat omui limiue nomeu,
Inque monaſteriis, pluribus inque locis,
Quæ vovens Domino conſtruxit, eique ſacravit,
Ceutenos in eis accumulando greges;
Qui inter Pontifices minimus nullatenus exſtat,
Cujus doctrinæ ſplendet ubique jubar:
Inter apoſtolicos ſed locet iu aao hierarchos;
Per quem ſigne facit jam manifeſta Deus,
Illuſtrans oculos tetra caligine merſos,
Et revocans uervis lauguida membra ſuis;
Ad cujus ſacrum vuniunt quicumqus ſepulcrum,
Cum precibue plenam percipiunt veuiam;
Quiqun fide pleui quæruot beneficia Chriſti,
Munera quæ cupiunt cælitus iuveniunt.
Comperit hoc nuper quidam vir nobilis Ælfelm,
Inſomuis tumbam juſſus adire ſacram;
Cujus erant oculi uimio glaucomate clauſi,
Nec veluit phœbum cernere nec radium.
Qui mox huc veniens, Sanctus mandsvit ut idsm
Percepit clarum luminis iutuitum,
Et nullo ducente redit, miratut & le ſe
Qualis etat veniens, qualis & hinc rediens.
Sic etiam quædam nimis infirmata puelle,
Ducitur ad tumulum, matre gemente, ſacrum:
Protiuus obdormit, vigilans ſaniſſima ſurgit,
Incolumiſque domum com genitrice redit.
Talia quid mirum tutilant quod ſigna per illum,
Et quud poſt mortem clatus in æthru micet?
Cujus vita fuit virtutibus nedique plena:
Qui jugiter ſtudult corde placere Deo:
Temporibuſqus ſuis clara atque exempla futuris
Præbuit, altithronum ſemper amando Deum,
Multiplicl jubilo gaudens feliciter: unde
Exultat Chriſti nobilis Eccleſia.
Eſt quoniem Dominus mirabilis & metuendus,
Qui facit iu Sanctis ſigna ſtupende ſuis.
Sunt alii plurst etiam hinc atque inde locati,
De quibus ſcriptum quod canit Eccleſia:
Corpora Sanctorum ſuut hic in pace ſepulta,
Et vivuut eorum nomiua in æternum.
Quorum facta ſequens & dicta fideliter impleus,
Sedulus injunctum perficie officium.
Lumen apoſtolicum populis tus lingua iminiſtrat,
Et verbum Domiui, tu referante, patet.
Pauperibus victum, nudis largiris amictum,
Dividis & miſeris munera larga pius:
Ut commiſſa tibi duplicata telente reportans,
Introeas Domini gaudia vera tui.
Suſcipe, quæſo, tibi quæ defero muuera patri,
Atque ea quæ muritis debita ſolvo tuis.
Hæc tibi vita diu, rogo, proſpera cuncta miniſtret,
Luxquu future tibi proſperiore ſerat.
Hic Domino multos ſolvas pia vota per annos,
Ut tibi cummiſſæ multiplicentur oves.
Et ſubeas regnum, grege te comitante, ſuperuum,
Cum Sanctis ſemper lætus in arce poli.
Quod tibi concedat qui cuncta elementa guberutt,
Uuus ubiquu potuus in Trinitate Deus Amen,
Explicit ad dominum ſpecialis epiſtola patrem
Ælfægum, Wentam qui tegit eccleſiam.

D

Sancti quorum ibi reli. quiæ.

* I. corpore.

S. Adelwoldi elogium.

E

F

DE

A D

DE DECEM BEATIS VALLUMBROSANIS

RODULFO, RUSTICO, ERICIO, ALBERTO, HIERONYMO, MELIORE, BENIGNO, ORLANDO, THESAURO ET MICHAELE

Quorum hac die translationis feſtum agitur. J. B. S.

OPerle hujus noſtri peritis inſolitum videbitur, Sanctorum translationis feſtum retoli, ubi de ipſorum natali die potiſſimum quæri ſolitum eſt. Ultro & lubens fateor; aſt fidem hic liberare compellor datam a magiſtro meo Papebrochio tomo V Maii ad diem XX pag. 453 (*ubi de* B. Orlando *ſeorſim agitur ac deinde de* B. Alberto, *eodem an altero, non ſatis certum*) *atque iterum renovatam tomo III Julii pag. 384, occaſione exercitiorum ad eorum ſacras reliquias olim fieri ſolitorum; ut iſtic ex S. Joannis Gualberti miraculis manifeſtum eſt. Eo autem titulo hic conjungendi prænotantur, quod, cum aliquorum certi obitus dies ſignati non inveniantur, viſum ſit, totam illam ſeriem huc redacere, quo die peculiari ſolemnitate eorum memoria peragitur, poſtquam legitima auctoritate recognita ſunt & approbata ſacra eorum reliquiæ; ut ex ipſo inſtrumento plenius lucra patebit. Ad clariorem vero totius rei intelligentiam referenda hic ſunt Papebrochii ipſius verba, citata jam pagina num. 2.*

Datur hic translatio B

2 *Præmiſit illic brevem narrationem ſuſceptæ Florentiæ a ſe & Henſchenio excurſionis ad archi-monaſterium Vallumbroſanum XV Januarii an.* MDCLXII; *ubi pedites ipſos & oppido laſſos eximia prorſus benevolentia optimi illi Religioſi exceperint, ac mane reverentes a ſacrificio Miſſa, quod ſecerant in inſigni pulchroque oratorio ſanctarum reliquiarum ſacello, exceperit reverendiſſimus abbas cum monachorum præcipuis, eodemque reduxerint, ipſas ſacras reliquias conſpecturos ſupra altare, ſub quo inter geminas ipſum feſtuantes calamos hujuſmodi titulus legebatur:*

præmiſſa olim

C

Hic latuere diu multorum corpora Fratrum,
Qui in Vallumbroſa vitam duxere beatam.
Hæc deſoſſa pie Valeriani tempore Patris,
Hic eadem Alfonſus Porrqua recondidit apte.
AN. MDCIV, DIE I Auguſti.

3 *Scilicet, inquit*, anno MDC, tempore Valeriani abbatis, ab Alexandro Martio Medicis epiſcopo Faſulano tecta ſoraant, & poſt proceſſum deſuper formatum approbata, ut vera Beatorum ac pro talibus antiquitus veneratorum & honorifice conditorum oſſa; corpora ſcilicet ducem, ſepta novem: unum unius (credo B. Joannis aremitæ*) caput in oratorio Cellarum manet. Eadem vero quarto poſt anno Alfonſus abbas, in elevato ſupra altare pegmate, per loculos plores diviſo, ſic diſtribuerat, ut capſæ quindecim poſt totidem cryſtallos, apparerant pulcherrimo ordine, quemadmodum videre licuit, remota, quæ alias obducta ſacris reliquiis manet, inſigni tabula, S. Joannis Gualberti Fundatoris imaginem præferente. Proceſſum illum & ſingulorum qualemcumque notitiam, dabimus prædicto die 2 Auguſti, tamquam omnium communi feſto, propter communia translationis memoriam, eo quod plerique nullus propterius, quo ſingulariter colantur, dies nunc ſit.

a Papebrochio

* An non Michaelis?

4 *Quo proceſſus ille fabiade diloplus ſit, non habeo unde conjiciam: certe inter chartas noſtras quantumvis ſtudioſe quæſitus, reperiri non potuit hactenus; ut proinde ad fontem ipſum recurrere neceſſe fuerit: in quo amicum adjuturem mihi nactus ſum, ut in aliis ſemper, ita & hic plane ſtenuum, noſtrum P. Ignatium Pinium, in hoc opere toties & merito laudatum, qui Romæ degens, opera DD. Vallumbroſanorum ad S. Præuedis commorantium, novam apographum ex dicto archimonaſterio procurovit, ſcriptum manu D. Alamanni Allegri, diſtante adm. Rev. Patre D. Horatio Novelli, utroque ejuſdem congregationis monacho: in Belgium vero afferre dignatus eſt R. P. Franciſcus Bteckmaa Soc. Jeſu collegii noſtri Ducenſi Rector, ad Congregationem generalem Romam deputatus: quorum omnium gratam memoriam hic expreſſam volui, ipſo inſtrumento uſurus, ut infra explicatum invenies.* ipſo proceſſu.

E

5 *Noa abs re erit, hic etiam reponere, quæ in parte 1 miraculorum S. Joannis Gualberti de biſce Beatis, loco ſuperius citato, num. 6 memorantur. Ubi poſt explicatam crucis S. Joannis virtutem, explorando utrum aliquis a dæmone captus ſit, tam vere ita re expellendo, ſic pergit ſcriptor:* Sed ſi ſit penitus, ut præfata cruce quia dæmona torquetur, incolumis non evaſerit; ad Beatorum deducitur ſepulcrum; Orlandi ſcilicet viri & monachi ſanctiſſimi, & Malioris eremitæ glotioſiſſimi, & hujus monaſterii abbatum Benigni & Michaelis, & nonnullorum, qui etiam venerabiles exſtitere, Patrum, quorum Vitas & agregia facta, quia alias & prolixa & breviter litteris mandare curavimus, in præſentiarum de his ſecus ſcribere non fuit conſilium, ad quorum ſepulcrum innumerabiles tum viri tum mulieres, variis infirmitatibus deſanti, Chriſti Jeſu ampliſſima miſericordia, ſenſim morbo levati, ſanitati denique reddiri ſunt. *Atque hæc ex ipſomet inſtrumento deſideratam lucem accipiet.* Noti ſunt ex Vita S. Gualberti;

F

6 *Huc etiam ſpectat ſchedula Vallumbroſana* item ex ſchedula *typis edita & inter chartas noſtras reperta, in qua* ubi exitus *exprimitur:*

ORATIO

Dicenda ante reliquias BB. Ordinis Vallisumbroſæ.

Antiph. Gaudent in cœlis animæ Sanctorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti; & quia pro ejus amore ſeculum ſprevarunt, ideo cum Chriſto exultant ſine fine.

℣. Lætamini in Domino & exultate juſti:

AUCT. J.B.S. ℣. Et gloriamini omnes recti corde.

OREMUS.

Concede, quæſumus, omnipotens Deus, ut ad meliorem vitam Sanctorum monachorum exempla nos provocent, quatenus quorum commemorationem agimus, etiam actus imitemur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

& nomina exprimuntur. ℣ Subjicitur immediate in eadem ipſa ſchedula

CATALOGUS

ALIQUORUM BEATORUM ORDINIS VALLISUMBROSÆ

Quorum reliquiæ venerantur in altari capellæ illis dicatæ.

B. Rudulphus a Florentia, II Generalis Vallisumbroſæ.
B. Ruſticus a Florentia, III Generalis.
B. Eriazo a Florentia, IV Generalis.
B. Albertus.
B. Hieronymus, eremita Cellarum Vallisumbroſæ.
B. Melior a Valiana, in Clauſentino Converſus eremita Cellarum.
B. Beoignus Benizzi a Florentia, XV Generalis.
B. Orlandus, Converſus elauſtralis.
B. Theſaurus Beccheria a Papia, XVI Generalis, Card. Pron. & martyr.
B. Michael Flammini ab Arretio in Tuſcia, eremita Cellarum, deinde Generalis XXIV.

Quæ hic dicuntur elogia. § *Horum omnium aliorumque ex celeberrimo Ordine illuſtrium virorum elogia, poſt Hieronymum Radiolenſem, Eudoxium Locatellum, Didacum Franchum, Vitæ Gualbertinæ pag.* 119, *aliosque, collegit & typis vulgavit D. Venantius Simius, ſac. Congr. Indicis Romæ Conſultor theologus, anno* 1693, *tempore reverendiſſimi ac dignitſimi Generalis Laurentii Poltri, Florentini. Verum ea hic deſcribere opus non fuit, cum in ipſomet inſtrumento ita laudentur Beatiſti omnes, ut longiori panegyri ſuperſedendum omnino cenſuerim; quandoquidem apud laudatum Simium, non niſi eadem pluribus verbis memorentur, quæ hic paulo majori auctoritate ſubnixa peritis omnibus vi-* C *debuntur. Conſtat vix totu paginis bene magnis in folio quatuor omnino ſupra viginti, e quibus ea ſolummodo decerpſi, quæ ad cultus approbationem ſpectant potiſſimum, ne innumerorum prope teſtium cupidis depoſitionibus tædium potius errem quam voluptatem. Satis ſit, omnia legitime probata eſſe, ex quibus rei totius ſubſtantium fideliter producta exhibeo.*

D

ACTA

Recognitionis & approbationis reliquiarum Beatorum Congregationis, in monaſterio Vallisumbroſæ repertarum, cum ſententia lata per D. epiſcopum Feſulanum.

In nomine ſanctiſſimæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen.

PARS PRIMA

Quæ exponuntur præambula.

E

Requiſitus Ex Feſulanus

AD perpetuam rei memoriam, univerſis & ſingulis præſentem publicum proceſſum, ſive regeſti documentum inſpecturis, viſuris, lecturis pariter & audituris pateat evidenter & notum ſit, qualiter anno D. N. Jeſu Chriſti, ab ejus ſalutifera Incarnatione MDC, Indictione XIII, die vero XI menſis Auguſti, pontificatus SS. in Chriſto Patris ac D. N. D. Clementis, divina providentia PP. VIII anno IX, & Sereniſſ. Ferdinando Medice, Dei gratia Etruriæ magno duce III feliciter dominantes eorum adm. illuſt. ac Reverendiſſimo in Chriſto P. & D. D. Alexandro Marſio de Medicis, Dei & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia epiſcopo Feſulano & comite Turchi, in epiſcopali ſuo palatio, ſito Florentiæ apud eccleſiam B. Mariæ in Campo, Feſulanæ diœceſis, comparuit ſeque perſonaliter conſtitnit R. P. D. Valerianus de Florentia, id præſens abbas abbatiæ S. Mariæ Vallisumbroſæ, Feſulanæ diœceſis, breviter narrans & exponens, qualiter ab antiquiſſimo tempore ſemper fuit habitum & tenutum, & habetur & tenetur, tum ex traditionibus antiquorum monachorum regularium præfati monaſterii, tum ex ſcripturis & legitimis documentis, ut corpora Beatorum monachorum, qui floruere in eadem congregatione & ordine S. Mariæ Vallisumbroſæ, ſepulturæ traderentur in tur- F ei campanilis prædictæ abbatiæ, adeo quod locus jam dictus numen acquiſierit ſepulcri Beatorum.

In Quod de præſenti anno MDC de menſe anno 1600 Maii, cum ipſe Pater accediſſet ad locum & manſionem præfatæ eccleſiæ abbatiæ, prope dictum campanile, ubi adjurantur & exorcizantur qui a ſpiritibus immundis vexati ſunt: qua tempore talis manſio reſtaurabatur & ædificio augebatur, pro commodo mulierum ad abbatiam confluentium pro audiendis Miſſis & divinis officiis, in devaſtando ab aliqua parte murum prædicti campanilis, fuit aperta quædam feneſtrella oblonga (quæ vulgo dicitur baleſtriera) longa unius quarti brachii, & alta unius quarti brachii incirca, per quam cum fuiſſet miſſum lumen, vidit quamdam manſiunculam in volta ornate depictam, altam quinque brachiorum, latam brachiorum quatuor, & longam brachiorum quatuor incirca,

in

A in qua aderant duæ capſæ elauſæ; quo viſo & audito, de omnibus certiorauit reuerendiſſimum D. Tiberium de Corſellinis præſidem generalem totius ordinis & congreg. prædictæ. Et licet ea jam dictis clarum videatur, ut in prædictis capſis adſint dictorum monachorum Beatorum corpora, nihilominus eorum ea forma ſacrorum canonum & concilii Tridentini ſanct. novæ reliquiæ non ſint recipiendæ, niſi cognoſcantur & approbentur ab epiſcopo ordinario loci, qui ſimul atque de his aliquid comperium habuerit, adhibitis in conſilium theologis & aliis piis viris, ea faciat quæ veritati & pietati conſentanea judicaverit; propterea idem comparens petiit & petit, & humiliter ſupplicavit & ſupplicat reverendiſſimum D. epiſcopum Feſulanum, quatenus ipſe dignetur quamprimum eum aliquibus theologis & aliis piis viris accedere ad eamdam abbatiam S. Mariæ Valliſumbroſæ, pro ibidem videndo & aperiendo dictas capſas, & demum ſtatuendo & faciendo quæ veritati & pietati conſentanea judicaverit, & alia agendo in prædictis & quolibet ipſorum quomo-

B dolibet utilia, neceſſaria & opportuna, ſuper quibus omni meliori modo.

audita Abbatis ſupplicatione,

22 Qui quidem illuſtriſſimus ac reuerendiſſimus D. D. Alexander Feſularum antiſtes, auditis cunctis, ſibi ut ſupra appoſitis, & ut in eccleſiis divinus cultus vigeat & augeatur, & Chriſti fidelea pie ac devote Beatorum corpora venerentur, repetita ſic & in quantum illa de jure & ea forma ſacrorum canonum, ac ſacri Tridentini ſanctionum concilii recipere & admittere tenetur & debet, omni meliori modo recepit & admiſit, & ut veram certamque eapoſitorum ſcientiam habere ipſe valeat, paratum ſe obtulit, ad eamdem abbatiam Valliſumbroſæ & loca ſuperius deſignata accedere & omnia & ſingula in præmiſſis & circa ea neceſſaria, requiſita & opportuna agere & adimplere, veluti ipſe teneatur ex ſuo paſtoralis officii debito; & propterea ſtatuit & daſtinavit ſucceſſum ad ipſam abbatiam pro die XXI hujus menſis Auguſti MDG.

Valliumbroſam accedit,

23 Poſtmodum vero die XXI ejuſdem menſis Auguſti MDG idem illuſtriſſimus ac reverendiſſimus Alexander epiſcopus Feſulanus in tertiis accеſſit & pervenit ad monaſterium abbatiæ B. Mariæ Valliſumbroſæ, eum aliquibus theologis & aliis

C piis viris & præſertim cum adm. R. P. Virgilio Cepario Perugino doctore Societatis Jeſu de Florentia, adm. R. P. Michaele Hieronymi Siviliano prædicatore dictæ Societatis Jeſu, adm. R. D. Stephano de Notis plebano plebaniæ S. Mariæ a Sancto, Feſulanæ diœceſis, adm. R. Petro Mureto, præpoſito eccleſiæ Albinganenſis, Galliæ Narbonenſis, adm. R. D. Antonio de Ubuas presbytero ſacerdote eccleſiæ collegiatæ ſancti Salvii civitatis Albinganni Galliæ Narbonenſis, adm. R. D. Paulo presbytero & curatore paſtoralis eccleſiæ S. Ægidii de Riſtouchi, adm. R. D. Dominico de Bonechis canonico cathedralis eccleſiæ Feſulanæ, adm. R. D. Joanne Simone de Fornabonis presbytero Florentino.

aliique cum multis viris doctis

23 Poſtmodum & eadem die ante horam Veſperarum dictos reverendiſſimus D. epiſcopus ſolenniter aſſociatus a ſupra nominatis ſacræ Paginæ profeſſoribus & ſacerdotibus, in pontificalibus conſtitutis, proceſſionaliter cum cruce & cum luminibus, nec non reverendiſſimus D. Tiberio de Corſellinis, præſidente generali totius congr. Valliſumbroſæ, ab adm. R. D. Valeriano de Florentia abbate dictæ abbatiæ S. Mariæ Valliſumbroſæ, ab adm. R. D. Victorio de Bionaccinis, ono

ris viſitatoribus dictæ congr. Valliſumbroſæ, ab adm. R. D. Alfonſo de Vercellis etiam viſitatore dictæ congr., ab adm. R. D. Hilario de ſancta Sophia abbate abbatiæ Caſtri Franchi, ab adm. R. D. Mauritio de Rottinis de Florentia, priore S. Mariæ de Ughi, ab adm. R. D. Salvatore de Laudis parochiano SS. Trinitatis de Florentia, ab adm. R. D. Paneratio de Florentia magiſtro novitiorum, cum duodecim novitiis, ab adm. R. D. Seraphino magiſtro monachorum, & ab aliis monachis & converſis dicti monaſterii & congregationis; & progrediendo proceſſionaliter prædicti canebant; Veni creator &c. & Te Deum laudamus &c. AUCT. J. B. S.

locum viſitat,

24 Et cum fuiſſet perventum ad locum dictæ eccleſiæ, ubi aderant dictæ capſæ dictus reverendiſſimus D. epiſcopus incepit dicere verſum; Confirma hoc Deus &c. cum oratione de Sanctis; & illo interim fuit apertus murus ab uno latere pro ingrediendo in manſionem & locum, ubi aderant dictæ capſæ; quam manſionem cum ingreſſus fuerat, conſiderauit dictus reverendiſſimus D. epiſcopus dictum locum & manſionem, quæ E eſt adinſtar cameræ vulgaris prope campanile, & depictam, altam a terra ſpatio brachiorum quinque, latam brachiorum quatuor, & longam brachiorum quatuor circa; & ibi aderant dictæ duæ capſæ, quas dictus reverendiſſimus D. epiſcopus mandavit amoueri & extrahi de dicto loco, quas poſtmodum aperuit, & invenit ipſas plenas oſſibus mortuorum, quæ in multis partibus diviſa erant, involuta pannis ſericis aureis, præ vetuſtate conſumptis; inter quæ oſſa adetant novem capita mortuorum, quorum ſingulum erat involutum in duobus pannis, uno ſerico & altero aureo, quæ capita & oſſa cum maxima devotione & lætitia a prædicto reverendiſſimo D. epiſcopo & prædictis theologis, monachis, presbyteris & piis viris extracta & deoſculata fuerunt.

& ſac. reliquias recognoſcit.

25 Demum idem reverendiſſimus D. epiſcopus cum prædictis theologis, presbyteris & piis viris dicta capita & oſſa repoſuit in quibuſdam mantilibus albis, quæ proceſſionaliter fuerunt lata in ſacrarium prædictæ abbatiæ S. Mariæ Valliſumbroſæ, & recondita in quadam area ibidem exiſtante, & ad cuſtodiam dicti venerabilis D. Valeriani abbatis dictæ abbatiæ, donec aliter fuerit de illis deliberatum & ſtatutum a dicto reverendiſſimo D. epiſcopo vel ab alio ſuperiore. Quibus ita peractis omnibus & ſingulis ſupraſcriptis, poſtea incontinenti coram eodem adm. illuſtriſſimo Feſulano comparuit venerabilis D. Valerianus monachus abbas abbatiæ S. Mariæ Valliſumbroſæ, & pro clariori & majori juſtificatione, quod capita & oſſa mortuorum ineenta in dicta abbatia Valliſumbroſæ, ſint Beatorum monachorum, qui fuerunt in dicta congregatione, dat & facit infraſcripta capitola, quæ petiit & petit recipi & admitti in partibus omni meliori modo. F

PARS SECUNDA.

Depoſitiones Valeriani abbatis.

Ex antiquis traditionibus

IMprimis capitulat, qualiter ab antiquiſſimo tempore, cujus memoria non exſtat in contrarium, ſemper & indiſtincte & publice fuit habitum & tentum, habetur & tenetur per omnes monachos dictæ congregationis, & præſertim degentes in dicta abbatia S. Mariæ Valliſumbroſæ,

AUCT. J. B. S. ex traditionibus antiquorum monachorum, ot corpora monachorum, qui pro præclaris geſtis, & multis operibus ſanctis fuerunt tenti & nuncupati Beati, eraderentur ſepulturæ loco ſeparato, in turri campanilis dictæ abbatiæ, & ita fuit & eſt verum, publicum & notorium.

& variis libris 17 rt Capitolat, qualiter legitur in multis libris, tam impreſſis quam manuſcriptis ſuper Vita S. Joannis Gualberti, dictæ congregationis fundatoris, & aliorum Sanctorum & Beatorum, qui fuerunt in dicta congregatione, & præſertim in impreſſis de anno MDVrrs ſub nomine R. D. Thadæi abbatis Marruebii, & impreſſis Florentiæ apud Georgium de Maretoſtis, de anno MDLXXXrrr, ſub nomine venerabilis D. Guidolfi monarhi dictæ congregationis, & in Ms. in charta pecudinea per venerabilem D. Hieronymum de Regutulo, etiam monachum dictæ congregationis, ſcripto ad D. Laurentium de Medicis, ut corpora dictorum monachorum Beatorum foerunt ſepulta in dicta turri campanilis ſeparatim.

B 18 rts Capitulat, qualiter inter cetera in di-*teſtatur Rodulfum pro Sancto habitum,* ctis libris legitur de multis Beatis monachis dictæ congregationis & præſertim de B. Rodulpho ſecundo generali dictæ congreg. & S. Joannis Gualberti diſcipulo, qui pro præclaris geſtis nomen Beati acquiſivit, & fuit ille, qui a S. Joanne Gualberto ad prædieandom verbum Dei in multas provincias & loca fuit miſſus, & demum fuit electus ad progrediendum Romam, ad declarandum & deteſtandum, tamquam ſimoniacum & hæreticum, Petrum epiſcopum Florentinum, coram omnibus Patribus concilii, quod tunc celebrabatur, regnante Pontifice Alexandro II: & oltra jura ac rationes deductas, obrulit in teſtimonium veritatis, per ignem tranſire velle; & demum de anno MLXXVI, die XI menſis Novembris ad aliam vitam tranſivit, & fuit ſepultus in dicta abbatia S. Mariæ Vallisumbroſæ, in dicta turri ſepuleri Beatorum nominati: & S. Joannes Gualbertus repoſuit euræ ipſius & reliquit abbatem totius religionis.

item Ruſticum, 19 Item de B. Ruſtico tertio Generali dictæ congregationis, & diſcipulo dicti S. Joannis Gualberti, qui dum ægrotabat, & erat tranſiturus de hac vita ad cælestem, in ſui cuſtodiam ipſum B. Ruſticum elegit. Poſtmodum B. Ruſticus, poſt C multa pia ac ſancta opera mortuus eſt, oſque de anno MXCII, die XII menſis Martii, & ipſius corpus fuit ſepultum in dicta abbatia, inter alios Beatos in dicta turri.

item Erizzum 20 Item de B. Erizzo, quarto Generali dictæ congregationis, & primo diſcipulo S. Joannis Gualberti, qui dictum Beatum conſtituit decanum dictæ abbatiæ, quod eſt prima digniras poſt abbatem; & præclare & optime & ſancte ſe geſſit, & per ſpatium triginta ſex annorum ſempee permanſit in dicta abbatia & monaſterio, non diſcedendo ad villas & loca ibidem convicina, & demum de anno MXCIV ſub die IX menſis Febroarii, ad aliam vitam tranſivit, & fuit ſepultus in dicta abbatia, in dicto loco inter alios Beatos.

Albertum, 21 Item de B. Alberto, qui fuit diſcipulus dicti S. Joannis Gualberti, & tempore dicti B. Erizzi emiſit ſpiritum, & ſepultus fuit in dicto loco inter alios Beatos.

Hieronymum, 22 Item de B. Hieronymo, nuncupato eremite, cum per ſpatium triginta quinque annorum aſpere & rigide eum maximis jejuniis & exemplis ſanctitatis vixerit in eremo prope dictam abbatiam S. Mariæ Vallisumbroſæ, & tempore B. Attonis Generalis dictæ congregationis & epiſcopi D Piſtoienſis. In dicta eremo vitam finivit & fuit ſepultus inter alios Beatos loco jam dicto.

Meliorem, 23 Item de B. Meliore, qui floruit tempore D. Ambroſii Generalis dictæ congregationis, qui Beatus diſcalceatus & vilibus & levibus pannis involutus inter alios Beatos vixit in eremo dictæ congregationis, ita aſpere vitam ſuam ducendo in quadam caverna dictæ eremi, ut jejuniis & abſtinentiis ipſius faciei amiſiſſet colorem, præſeferentem Æthiopem. Sæpius dæmonem in forma beſtiarum eidem apparentem ſigno crucis fugavit. Dum exivit de hac vita, quod fuit anno MCLVIII die XXVI menſis Martii, campanæ dictæ abbatiæ Vallisumbroſæ de per ſe emiſerunt ſonum, quo audito per abbatem & monachos dictæ abbatiæ, ſtatim ipſi exiere de monaſterio, reſpiciendo in dictam eremum, viderunt, quoddam elatiſſimum lumen circulare per aerem ſupra cavernam, ubi degebat beatus Melior, & ſtatim eum cruce proceſſionaliter ſe contulere ad dictam caveroam, ubi viderunt B. Meliorem eſſe mortuum, licet flexis genibus conſtantem, eum manibus junctis E verſus cælum, tamquam orantem, quem eum maxima reverentia ipſum deculere ad dictam abbatiam, ſepeliendo in dicto loco inter alios Beatos, & dictæ campanæ ſemper de pecta ſonuere donec non fuiſſet traditus ſepulturæ.

Benignum, 24 Item de B. Benigno Generali XV, qui multa ſanctæ & pia opera operatus fuit, & ipſius clare & ſancte geſtis fuit maximo dilectus a S. Ludovico Galliarum rege, cui inſtanter petenti B. Benignus donavit oſſa manus dextræ S. Joannis Gualberti. Compoſuit multa ſancta opera, & præſertim opus De claustro animæ & corporis. Fuit ipſe & dicta congregatio maximis honoribus inſignita per dictum S. Ludovicum, Honorium Pontificem II, & Fridericum imperatorem II, & obiit de anno MCCXXXVI die XVII Julii, & fuit ſepultus in dicta abbatia inter alios Beatos; & legitur, quod a multis abhinc annis elapſis, cum involverentur ipſius oſſa in quibuſdam ſcrieis pannis, reperta fuit dicti B. Benigni lingua integra abſque ulla corruptione, quæ fuit repoſita in ſacrarium dictæ abbatiæ inter alias reliquias.

Orlandum, 25 Item de B. Orlando, qui pie & ſancta vixit & maximis jejuniis, poſtquam ſæpe per duos & tres dies non ſumebat cibum corporalem: & F dum traderetur ſepulturæ prope campanile, ubi ſunt recondita aliqui Beati monarhi dictæ congregationis, quidam dæmoniacus ibidem exiſtens, ductus a parentibus & agnatis pro orando reliquias S. Joannis Gualberti pro ipſius liberatione, ſtatim ſpiritu diabolico incepit dicere: Non baſta va il maeſtro contro la forza noſtra, che di nuovo ſi e riſuſcitata la virtù di quello, uel diſcepolo che fieramente ci tormenta? Et proſteatus dæmoniacus, verſus corpus dicti B. Orlandi, conclamabat; Diſcipule Dei, miſerere mei: quo ſecuto, dæmones & ſpiritus diſceſſere, dictum dæmoniarum liberum relinquendo, maximum rumorem per aerem conficiendo, ea quo invaluit, quod etiam hodie obſervatur, ut dæmoniaci prius exorciſentur per monarhos dictæ abbatiæ ſuper ſepulcro dicti beati Orlandi, poſtmodum ad reliquias ſancti Joannis Gualberti.

Michaelem 26 Item de B. Michaele Generali XXIV dictæ congregationis, qui per moltos annos vixit in dicta eremo eum maxima pœnitentia de jejuniis & abſtinentia. Poſtmodum fuit aſſumptus ad gradum generalatus, licet coactus a precibus monachorum; in quo ſancte & beate ſe geſſit & obiit de anno MCCCLXX;

A MCCCLXX; ex cujus cadavere ſuaviſſimus odor emanavit, clariſſimum teſtimonium ſuæ ſanctitatis, & aſſociatus a multis reverendiſſimis Epiſcopis, prælatis ac monachis, fuit ſepultus in dicta abbatia inter alios Beatos, cujus caput conſervatur pro ſpeciali devotione in dicta eremo.

& Theſaurus.

27 Item de B. Theſauro Beccheria Papienſi, XVII Generali dictæ congregationis, electo Cardinale ab Alexandro IV, & ad ſedrnda febiſmata legatur miſſus fuit Florentiam, ubi a Florentinis Guelfis, ſuſpicione quadam, capite plexus fuit, ut videre eſt apud hiſtoricos Raphaelem Volaterranum, Leandrum Urbinum lib. 22, Joannem Villanum lib. 8 cap. 66; & id ſecutum fuit de anno MCCLVIII, die XXV Septembris; & ipſius corpus fuit ſepultum in dicta abbatia Vallisumbroſæ; & ut Beatus depictus fuit in eccleſia SS. Triolitaris de Florentia, in ſtrecto familiæ de Spinis, cum hac ſubſcriptione: S. Theſauro abbate di Vallombroſa a martire.

PARS TERTIA.

B *Earum proſecutio & epiſcopi approbatio.*

28 CApitulat, queliter ab antiquiſſimo tempore, cujus memoria non exiſtat in contrarium, exiſtiterunt & exſtant in dicto monaſterio dictæ abbatiæ plures ſepulturæ & ſepulcra, in quibus ſepulti ſunt & ſepeliuntur abbates, monachi, conuerſi & laici dicti monaſterii, qui mortui ſunt & moriuntur pro tempore, & apparent ſub ambulacro, &, ut vulgo dicitur, la loggia, ante oſtium eccleſiæ dicti monaſterii, & in clauſtro ante portam, quæ ducit ad dictam eccleſiam. Et ita fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Diſtinguit ſepulturas.

29 v. Capitulat, qualiter uſque ad de anno MDXXX in obſidione & bello Florentino dicta abbatia fuit in maximis partibus demolita & combuſta, & præſertim bibliotheca, & ſucceſſive libri, & fere omnes ſcripturæ fuerant combuſtę & inceuſæ; adeo ut fuerint deperditæ ſcripturæ, documenta & recorda Beatorum dictæ congregationis, quæ ibi conſervabantur & cuſtodiebantur. Et ita fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

aſſerit ſcripta amiſſa.

C

30 vi. Capitulet, qualiter dicta manſio & locus, ubi ſunt repertæ & inventæ dictæ capſę repletæ dictis oſſibus & capitibus, & ſubtus turri & campanili dictæ abbatiæ, & non adeſt in dicta abbatia alia turris & campanile, niſi prædictum; adeo ut fuerit & ſit idem & eadem, de qua & quo mentionem facinot dicti libri & hiſtoriæ, de quibus ſupra. Non obſtantibus quibuſcumque. Et ita fuit, & eſt verum, publicum & notorium.

ad cultum perſeverat.

ante ac exorciſmos.

31 vii. Item capitulat, qualiter ab antiquiſſimo tempore ſemper fuit obſervatum & obſervatur, qualiter ut vexati a ſpiritibus immundis exorciſarentur penes dictam turrim campanariam, ubi aderat quædam fovea, in qua impouebantur vexati illi, qui exorciſabantur. Et ſic fuit, & eſt verum, publicum & notorium; & publica vox & fama.

Teſtes multos adducit

32 Item capitulat, qualiter de prædictis omnibus & ſingulis fuit & eſt publica vox & fama, & publicum & notorium, & ad probandum & verificandum omnia & ſingula in præinſertis petitione & capitulis, vera fuiſſe & eſſe, coram prælibato illuſtriſſimo ac reverendiſſimo D. D. epiſcopo Feſulano, nominavit teſtes inferius deſcriptos, fide dignos, quos, & eorum quemlibet, per præfatum reverendiſſimum D. epiſcopum recipi, moveri, juramenta eis deferri, mandari; & quia ipſi teſtes ſunt ſenes & valetudinarii, committi notario hujuſmodi acceſſum petiit, ad loca, in quibus teſtes præfati degunt & morantur, ad deferendum juramenta teſtibus ipſis, & illorum juramenta recipiendum; & poſtquam ipſi teſtes juraverint, etiam per eumdem notarium examinari, mandari & eorum atteſtationes deſcribi, & in publicam & authenticam formam redigi, & alia fieri in præpoſitis neceſſaria, requiſita & opportuna omni meliori modo. AUGT. J. B. S.

ab epiſcopo interrogandos.

33 Qui quidem illuſtriſſimus ac reverendiſſimus D. Alexander Feſulanus epiſcopus, viſis & auditis eunctis præpoſitis, quæ eum ad augendum Chriſti fidelium devotionem & divini cultus augmentum tendant, attenta ſimili relatione teſtium prænominatorum, commiſit notario hujuſmodi negotii acceſſum ad loca, in quibus ipſi inſeriut nominati teſtes morantur, ad deferendum & recipiendum ab ipſis teſtibus iuſeriut nominatis religioſis & laicis, vitir fide dignis, & a quoliber eorum juramenta; & poſtquam ipſi jurariot, eos & quemlibet eorum, diligenter ſuper prædictis præinſertis capitulis & contentis in illis, diligenter interrogandum & examinandum, illorumque depoſitiones & atteſtationes deſcribendum, ac in publicam formam redigendum per ſcribam & notarium jam dictum; & commiſit, voluit & mandavit, non ſolum modo & forma præmiſſis, ſed omni alio modo validiori & efficaciori. Et quorum quidem teſtium examinandorum nomina ſunt hæc, videlicet &c. E

Demum ſenuni decernit

34 *Sequuntur teſtes longiſſimo ordine, examinati variis locis & diebus uſque ad* XXVI *menſis Novembris anni* MCCLI. *Tam vero* Compacuit coram prælibato illuſtriſſimo ac reverendiſſimo D. D. Alexandro epiſcopo Feſulano, in ſuo epiſcopali palatio Feſulano reſidente, & in eo pro tribunali ſedente, dictos D. Georgium de Georgiis, procurator ejuſdem congregationis Vallisumbroſę, & per ipſum illuſtriſſimum ac reverendiſſimum D. D. Alexandrum, epiſcopum Feſulanum, cauſam & negotium hujuſmodi expediri, & ſententiam ferri & promulgari, ac declarari, capita & oſſa repetta, ut ſupra in actis hujuſmodi negotii apparet, fuiſſe & eſſe oſſa Beatorum monachorum ejuſdem religionis, & illos pro Beatis recognoſcendos & approbandos fore & eſſe, cum omni debita inſtantia, inſtanret poſtulavit. Qui adm. illuſtriſſimus ac reverendiſſimus D. D. Alexander Martinus, Medicis, epiſcopus Feſulanus, protulit & promulgavit hujuſmodi decretum: nempe: F

declarat Epiſcopus

35 Nos Alexander Martinus Medicis, Dei & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia, epiſcopus Feſulanus & comes Turichi imprimis: Viſa peritione, aliis coram nobis facta, pro parte R. D. Valeriani de Florentia, abbatis abbatiæ S. Mariæ Vallisumbroſæ, acceſſu alias per nos facto ad dictam abbatiam cum theologis & aliis piis viris: viſis capitulis exhibitis pro parte dicti D. abbatis, & demum ſuper ipſis peracto reſtium examine: viſa productione facta per procuratorem dictæ congregationis: viſis litteris ad nos emanatis per illuſtriſſimum ac reverendiſſimum D. Cardinalem Juſtinianum, in proceſſu exhibitis: & viſa ultima inſtantia & peritione pro parte dicti procuratoris, una cum toto proceſſu, hactenus per nos

&

A & coram nobis fabricato, & demum viſis videndis, & conſideratis conſiderandis, & habito maturo colloquio eum theologis & aliis piis viris, & viſa forma ſacrorum canonum, concilii Tridentini, & Bullarum ſummorum Pontificum, ceterorumque ordinamentorum,

Sententia recognitionis & approbationis reliquiarum Beatorum congregationis in monaſterio Vallisumbroſæ repertarum,

ut Beatæ culi poſſe ac debere.

36 Dicimus, pronuntiamus, ſententiamus, decernimus & declaramus, capita & oſſa, quæ reperta fuerunt ſub turri campanaria abbatiæ Vallisumbroſæ, & de quibus agitur, fuiſſe & eſſe capita & oſſa Beatorum monachorum, qui floruerunt in dicta congregatione, ac illos pro Beatis recognoſcendos & approbandos, prout hac præſenti noſtra ſententia recognoſcimus & approbamus; eademque capita & oſſa decenti loco in eccleſia retineri potuiſſe & poſſe, iiſdemque publice a Chriſti fidelibus debitum cultum ac veneratione impertiri, ceteraque fieri Beatis convenientia præcipimus & mandamus, & hæc non ſolum modo prædicto, ſed omni alio meliori modo &c. Ita pronuntiavi, Alexander Feſulanus epiſcopus. D

Lata Florentiæ in epiſcopali palatio Feſulano apud eccleſiam D. Matiæ in Campo, Feſulanæ diœceſis, præſentibus ibidem RR. DD. Dominico Michaelis de Bonechis canonico Feſulano, & Sebaſtiano Julioni de Bigozzis presbytero Florentino teſtibus &c.

SECUNDA DIES AUGUSTI.

B *SANCTI QUI IV NONAS AUGUSTI COLUNTUR.*

SAnctus Maximus ep. conf. Patavii in Italia.
S. Stephanus PP. I & martyr Romæ.
S. Rutilius martyr in Africa.
S. Theodora cum filiis MM. Nicææ in Bithynia.
SS. Felix & Nicetius MM. Veronæ in Italia.
SS. VII. MM. anonymi Nicomediæ.
S. Auſpicius epiſc. Aptæ Juliæ in Provincia Galliæ.
S. Serenus epiſc. conf. Blandetati in Inſubria Italiæ. E
S. Bethatius epiſc. Carnotenſis in Gallia.
S. Etheldrirha virgo recluſa in Anglia.
S. Gundecharus epiſc. conf. Eyſtadii in Germania.
S. Petrus epiſc, conf. Oxomi in Hiſpania.
B. Gualterus conf. Vimarani in Luſitania.

C *PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.* F

SAnctæ Catharinæ *filiæ S. Birgittæ ſignatur alicubi hoc die, ſed ſpectat ad* XXII Martii
Inventio reliquiarum ſanctorum martyrum Maximi, Dadæ, & Quintiliani *inſcribitur Menæis magnis Græcorum, typo vulgatis. At de his Sanctis jam pridem egimus die* XII Aprilis.
De S. Gregorio S. R. E. Cardinale, epiſcopo Oſtienſi I, *multa hoc die, loco non ſuo, congeſſit Bucelinus. Spectat ad diem, quo di ipſo jam pridem actum eſt* IX Maii.
S. Rictrudis corporis tranſlatio in novam thecam *a Saaſſayo pluribus ornata eſt. Vide quæ de ipſa ſatis fuſe dicta fuerunt ad diem, quo colitur* XII Maii.
Altieus, Ailtieus, *ſive* Ethelricus *eremita, prope Dunelmum in Anglia Boreali defunctus anno Chriſti circiter* 1107, *ob vitæ ſanctitatem non immerito appellatur in Vita S. Godrici apud Matthæum Pariſienſem ad annum* 1170, *& Capgraviam fol.* 168, Vir ſanctus. *Verum de publico ejus cultu nihil uſquam aſſequi potuimus hactenus. Refertur quidem hic die apud Ferrarium in Catalogo generali Sanctorum; ſed ea ſolo Martyrologio Anglicano, Wilſoniano ſcilicet; at ipſe Wilſonus in editione prima Martyrologii ſui non refert illum hoc die, niſi ſub titulo* commemorationis; *& poſito ad marginem aſteriſco: quo ſatis indicat, juxta mentem in præfatione Martyrologii poſitam num.* 3, *ſeſe feſtum ejus uſquam invenuiſſe notatum; neque adeo, juxta num.* 4 *ibidem, ſe cultum ejus publicum aut aſſerere voluiſſe, aut introducere. Porro quæ de vita, morte, & ſepultura ipſius dicit hic poſſent, dicta jam ſunt omnia in Vita S. Godrici cap.* 2, *num.* 6 *ad diem* XXI Maii.
Inventio corporis S. Albini protomartyris Anglorum *indicatur hoc die in codice Uſuardino Altempſiano, ubi melius notaretur* Albanus, *de quo jam pridem actum eſt* XXII Junii.
Sevetinum Papam *ſeculo unde inter Sanctos retulerit codex Uſuardinus Strozzianus, cum præter cetera ea eo etiam laudans, quod ipſius temporibus Chriſtianiſſimus imperator Herſclius,*

de-

A deſtructo Choſroe, Cruxam Domini reportavit Hieroſolymum: *ubi notavimus, verum quidem eſſe, quod Severini tempore id factum fuerit; at Papam tunc fuiſſe, falſo aſſeri. Neque inter Sanctos relatum novimus hactenus.*

SS. Alchæ, Celſini, Auſpicii & Uſti apiſcoporum Tullenſium *invento hoc die refertur a Sauſſayo. De ſingulis aut jam actum eſt, aut agetur ſuis locis.*

Stephanum III *Papam, qui alias* II *eſt, jam pridem inter Prætermiſſos retulerunt Majores noſtri* XXVI & XXVII *Aprilis: hoc die (forte occaſione S. Stephani I PP. & martyris) eumdem ſignatum invenire apud Grevenum, Canifium, Vionem & Ferrarium. Equilinus ipſum refert libro 7, cap. 22. Laudatur a Platina ut Vir ſanctiſſimus, de Deo, de patria, de civibus ſuis, de omnibus Chriſtianis bene meritus. Ciaconius, cum Gregorio magno conferendum aſſerit. Subſcribo omnibus; at cum Baronio non minus, quam nobis, ignotus fuerit; ipſe vero, qui tot alios alunde accerſivit, hunc Romanum Pontificem Faſtis ſacris non ſit auſus inſcribere,*

B *neque Romæ aut alibi cultum ejus veneratumve, non putamus nobis licitum, Eccleſiæ judicium prævenire.*

De Stephano IV. dicto III, *etiam actum fuit in Prætermiſſorum ferie* XXXI *Januarii, utpote qui eo die* Sanctus *appelletur a Ferrario, Dorgaio & Menardo; ubi notatum invenio, non conſtitiſſe tunc temporis, quod* Sanctus *pſalm haberetur. Cur eo die annuntiatus ſit, fateor me non ſatis intelligere, quemadmodum nec ſatis perſpicio, cur hoc die referatur a Grevemo, Canifio, Vione, Maurolyco & Ferrario, uti & apud Equilinum lib. 7 cap. 13. Laudatur ab Oldoino ex jam citatis Martyrologiis; verum nobis nulla ſigna occurrunt, unde magis hodie ut* Sanctus *pſalm habeatur, quam ab annis nonaginta & amplius. Certe Piazza, in ſuo Hemerologio, non magis invenit, hunc Stephanum Romæ coli, quam ſynonymum proximo præcedentem.*

Staphonus, apud Lemovicos, in cœnobio Orbaziœa inſignis Prior *hoc die annuntiatur in Kalendario Ciſtercienſi, &* C *cum elogio ab Henriquez & Chalemoto, quin & a Sauſſayo in Martyrologio Gallicano, abſtinente omnino a titulo* Beati, *quem ipſi ſymmiſtæ ſui tribuunt.*

Guillelmus *ejuſdem Ordinis, vir laudatiſſimus a ſolo Henriquez præmittitur,* Beatuſque *etiam prædicatur cum inſigni elogio; quo tamen probatum non video hactenus, Sanctorum honores ei unquam legitime fuiſſe adſcriptos. Pauca de ipſo habes* XII *Januarii pag.* 728, *ubi de B. Aelredo agitur.*

De venerabili ac Felicis memoriæ Joanne Forbeſio, qui in familiam PP. Capucinorum adſcriptus, Archangelus vocatus eſt, *miranda ſatis multa profert Ruffus in Auctario ad natales Sanctorum Belgii; verum prudenter ab omni ſanctitatis titulo abſtinet.*

SS. Nemeſius, Lucilla, Olympius, Exſuperia & Theodolus *jam non ſemel nobis faſtidium peperere, ut videre eſt in obſervationibus ad Uſuardum* XXVI *Julii &* XXXI *Octobris; tum vero in Actis tom.* VI *Julii ad dictum diem* XXVI. *Neſtio, unde auctori Floratii SS. Mr. hodie lociderit eos hic ſimul referre; unde & in auctariis Uſuardinis Bruxellenſibus & Colonienſibus hoc die locum occupant. Satis erit hic repetere quæ paulo ibi notavimus:* De his in Actis S. Stephani agitur, ſed ad alios dies pertinent. Primi duo referamur XXXI Octobris, (*ex ipſo textu Uſuardino.*) *Vide quæ de aliis diximus* XXVI *Julii, utroque loco jam citato.*

S. Baſilii pro Chriſto in amentiam, id eſt, ecſtaſin redacti, Muſcoviciai, Thaumaturgi *meminit Menologium Sparwenfeldianum Slavo-Ruſſicum; cetera nobis ignoti.*

Juſtiniani imperatoris piæ memoriæ in SS. Apoſtolis *ſacra ædes, commemoratio invenitur in Menæis magnis typo editis, & inter ea, quæ e codice Taurinenſi deſcripta aſſervamus. Laudes ejus ac vituperia dat Baronius Annal. tom. 7 ad an. 565: ubi etiam de celebrata poſt mortem ipſius, CPoli atque Epheſi, memoria ex Nicephoro ſcribit; uti inſuper de ejus ſepultura in Apoſtolorum templo. Quæ viſum eſt, hic brevitate indicare.*

Malahus ap. *notatur in Kalendario noſtro Syriaco ſeu Chaldaico.*

Encænia divini templi S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ Theologi, prope magnam ſanctiſſimam eccleſiam *(Sophianam Conſtantinopoli; de quo Canſius lib. 4 pag. 123) notantur in Menæis magnis excuſis; de quibus etiam inter egregios noſtra e codice Taurinenſi. At res iſtius S. Apoſtoli ſpectant ad diem* XXVII Decembris. E

Mamoris ſancti Martyris Phocæ *habetur in Menæis magnis excuſis, & in noſtris exemplis e codice Taurinenſi. Martyrem ſynonymum Antiochiæ in Syria habes apud nos die* V *Martii; Sinopenſem autem in Ponto epiſcopum* XIV *Julii; qua occaſione de variis ſynonymis actum eſt. Hodierni quo pertineat, incertum, ſolo utique nomine notus.*

Placidum *converſum, ut regularis vitæ obſervantia venerabilem, abſque ulteriori titulo hoc die ſignavit Buctilinus.*

Alberici *item, ut eximia vitæ perfectione conſpicui, memoria apud eumdem agitur.*

Joannem Canum, Petrum Moranum & *ſocios martyres memorat hoc die Marſhefius in Diario Dominicano, recte abſtinens a titulis Beatorum aut Sanctorum, donec eorum honores ipſis debite adſcribantur.*

Andreas Carga *ut epiſcopus & martyr apud Turcas ſignatur in Anno Sancto Belgico & in Viridario Germanico ejuſdem Ordinis.* F

Lingonis, Guilerici apiſcopi ejuſdem urbis, *eſt hodierna Ferrarii annuntiatio in Catalogo ſuo generali, pro quo addurit in notatione, eccleſiæ Lingonenſis tabulas, & Catalogum apiſcoporum Lingonenſium. Solens more ſuo facit, dum multa allegat, quæ ubi conſulueris, neque nomen ipſum invenies, quod nec Sauſſayus novit neque Caſtellanus: ut hunotum eſſe oporteat; quod alicubi integrum recuerit aut recueret.*

Fidaricum Syrſcoſanum ſolitarium, *anno* 1335 *hoc die vitu ſunctum, inter Sanctos ſuos Siculos, titulo* Beati *donavit noſter Octavius Caietanus, miranda ſatis multa paucis de ipſo prædicans; ut qui mortuum ſuſcitaſſe feratur, nec paucos variis vexatos morbis ſanitati reſtituiſſe, aliaque hujuſmodi, quæ virum plane venerabilem mirifice exornant. Subdit deinde:* Ab exceſſu Fidarici, Petrus epiſcopus in ejus viſam & miracula diligenter inquiſivit. Acta juratis firmata teſtibus Romam miſſa ad Pontificem maximum, ut iis rite cognitis, cælaſtem Virum benemarenti religionis cultum decerneret. Sed illa, ipſo in Urbem aurſu afflicto navigio

A viglo, in mari perdere. *Igne deinde conſumptis omnia medio fermo ſeculo* XV. *Roma nihil obtentum memorat; pergit tamen aſſerere, aliquali cultu gavisum fuiſſe* Fridericum: *aſſ in animadverſionibus candide fatetur in hunc modum*: Sane antiquis temporibus Friderico in eccleſia Syracuſana cultus fuit, & imago miraculis circum pictis; ſed incuria temporum intermiſſus. *Demum quæ in fine adjungit*, ſacra profania oſſa conſuſe *fuiſſe, ſatis oſtendunt, nullo legitimo cultu hodie honorari, cuſpectandumque proinde Sedis Apoſtolicæ judicium.*

Folbertum *aliquem etiam* ſolitarium *Pactaci* (*a* Pucy) *in pago Vaſtinicuſi diœceſis Sanctenſis, nobis hoc die ſuggeſſit Caſtellanus in Supplemento Martyrologii ſui univerſalis, omnibus aliis Martyrologis, & quidem Sauſſayo ipſi incognitum, appoſito ad marginem anno circiter* MCLXXXVI, *ſed abſque ulla ulteriori aut cultus aut geſtorum notitia, quam tamen neceſſariam exiſtimamus, priuſquam, ſola ejus auctoritate,* Fulberto *iſti in hoc opere locum damus andramus; quemadmodum Majores noſtri ſynonymum epiſcopum Carnotenſem prætermittere conſti ſunt ad diem* x *Aprilis: ut iſtius nominis probatus Sanctus non ceperitur hactenus.*

B

Damianus Valentinus *martyr in Aſeſia*	Memorantur ab Arturo cum titulo Beati, & ultima etiam in Gynæceo.
Gratia *confeſſor Fabriani in Picæno*	
Joannes Paſtor *confeſſor Valentiæ in Hiſp.*	
Franciſcus a S. Joſepho *confeſſor Toleti*	
Archangelus Scotus *Tentramundæ in Belgio*	
Angela Gabriela *Mediolani*	
Ruffinus a platea *in Sicilia*	addunturab Huebero
Adriana Cortonæ *Aſſiſi in Umbria*	

SS. Boni, Fauſti & *ſociorum memoria hoc die peragitur in Matricula Cartuſiæ Ultrajectinæ. De iis actum jam eſt pridie* 1 Auguſti. C

S. Petri advincula *feſtivitatem hoc die ſignant aliqua Kalendaria; verum notiſſima eſt ſolemnitas* 1 Auguſti.

S. Arcadius *epiſcopus Bituricenſis apud Chenu ad hunc diem refertur, nos de ipſo pridie egimus* 1 Auguſti.

Sanctus Dermitius presbyter & confeſſor. Magna fuit in ſanctitatis opinione apud ſanctum Columbam. In Jona inſula abbatem egit. Vide Adamannum in Vita S. Columbæ. *Ita Camerarius ad hunc diem in Menologio Sanctorum Scotorum. Duos commemorat* Dermitius *ſive* Diermitios *S. Adamanus in Vita S. Columbæ: alterum, qui ſæpiſſime occurrit, ejus Sanctæ abbatis miniſtrum; alterum, qui ſemel tantummodo nominatur lib.* 3, *cap.* 7; *ut vide ad diem* IX *Junii pag.* 229, *num.* 87: *at neutrum dicit abbatem fuiſſe in Jona inſula; neutrius cultum aut feſtum indicat. Unde ergo utriuſvis hoc die memoriam celebrari didicit Camerarius? Nullum certe Dempſterus illo die in Menologio ſuo Scotico* Dermitium *refert. Colganus vero in Martyrologiis Sanctorum Hiberniæ* (*Hiberni unim ambo jam dicti* Diermitii *fuerant*) *verſatus in pauciis, aperte ſignificat tom.* 2, *nihil ſe quidquam hujuſmodi cepiſſe, ſive de priore* S. Diermitio *pag.* 374, *num.* 42, *& pag.* 489, *num.* 45; *ſive de poſteriore, pag.* 386, *num.* 12. *Adi inter Prætermiſſos* S. Domitium *die ſequenti* III Auguſti. D

S. Tharſicium martyrem *neſcio unde eruerit is qui additiones compoſuit ad Grevenum Cartuſiæ Bruxellenſis, & quidem ſub hoc formula*; forte qui in aſſumptione B. Petri Onomenſis epiſcopi in Anglia; *ut obſcurum negotium adhuc magis involvatur per obſcurius. Novi* Tharſicium, *de quo actum eſt* XXXI *Januarii; novi ſynonymum alterum, qui in auctariis Uſuardinis memoretur die craſtina, qui ut acolythus notus eſt in Actis S. Stephani Papæ hoc die cap.* 2, *num.* 11; *verum is in Romano refertur* XV Aug.

Adrenuldum *ſive* Adrevuldum *hoc die nobis ſignavit Florarium noſtrum Sanctorum Mi.*, *unde in auctaria Uſuardina Colonienſia, cum tot aliis, ut ſæpe diximus, tranſiit, ubique cum titulo* epiſcopi confeſſoris; *ſed abſque ullo alio charactere unde dignoſcere poſſis, ad quam gentem aut eccleſiam pertinuerit; id quod diu, ſed fruſtra inveſtigatum eſt. Nomulus ipſius corruptionem facile conjicio; at quo reducendum ſit, ignoro hactenus.* Adrovandum *aliquem epiſcopum, qui &* Aldrovandus & Aldrevandus *& forte aliter appellitus, colaturque ut epiſcopus Balneoregii in Etruria, ſuggerit nobis Catalogus generalis Ferrarii ad* VIII *Auguſti, quem in Catalogo Sanctorum Italiæ, anuis ante* XII *edito, retulerat* XXII *ejuſdem menſis. An cum eo confundi poſſit* Adrenuldos, *iterum examinabitur ad* XIX *vel* XXII Auguſti. E

Pelagii *S. Aredii mater, ut Sancta hoc ſecundo Auguſti die honorari dicitur in noviſſima Hiſtoria eccleſiæ Gallicanæ tom.* 3, *pag.* 207. Piam matrem *appellat Sauſſayus pro* XXVI *Auguſti. Caſtellano nota non eſt, niſi in ſupplemento indicis, ubi ut prætermiſſa ſignatur. Videadus Gregor. Turonenſis de Gloria Confeſſ. cap.* 104; *ubi etiam notatur dies, qua eet tota poterit enuminari* XXVI Auguſti.

S. Serapia *importune repetitur in Additionibus Mſſ. Cartuſiæ Bruxellenſis ad Grevenum: jam ſatis in Prætermiſſis* XXIX *Julii emiſſa eſt ad diem, quo de ipſa agitur* III Septembria.

S. Alchmundi epiſcopi Hagulſtadenſis tranſlatio *hoc die facta memoratur apud Simeonem Dunelmenſem. Satis ſit id hic notaſſe: geſta ejus & cetera ad ipſum ſpectantia illuſtrabuntur ad diem natalem* VII Septembris. F

Confecratio eccleſiæ S. Mariæ de Portiuncula apud Aſſiſium, in qua B. P. Franciſcus procuravit a Deo & a Papa maximam Indulgentiam, *legitur inter auctaria Uſuardina in codice Strozziano, Bellino & Molano; eſque hodie pendicia indulgentia toto orbe Catholico hoc ipſo* II *Auguſti die longe celebrrima. Verum cum in hoc opere eeferei non ſolerat, ut jam toties, etiam hoc die annotavimus, ſingularia Sanctorum geſta, ab ipſo eorum natali feſto ſejuncta, ſic quæ ad S. Franciſcum pertinent, etiam ad ejus ſacra Stigmata, & ſiquæ ſunt alia, cum ipſa Vita illuſtrabuntur die quo in Eccleſia feſtive eecolitur ejus ſolemnis memoria* IV Octob.

Canonizatio Sanctorum, quorum corpora ſunt in eccleſia S. Juſtinæ, *nempe Patavii elegantiſſima, ſcribit hoc die Ferrarius. Sed paulo diſtinctius ex Wione eem explicant Dorganius & Menardus, dum Sanctorum nomina exprimunt*; S. Arnuldi, abbatis, Urii monachi & Felicitatis ſanctimonialis. *Quæ omnia quo pacto intelligenda ſint, habes hoc ipſo die in Commentario de S. Maximo Patavino epiſcopo.* Arnaldus & Felicitas *proprits ſuis diebus relati ſunt*,

A *ſunt, ille* X *Februarii, hæc* XXVI *Martii.* Urium *confudere Majores noſtri cum* Julinno *ad* XVII *Martii, quod eodem utriuſque prædicatu agnoſcerent, & Urium quidem diſerte notatum a Ferrario. Sed ea videtur diſtinxiſſe Cavacius, dum* Urium *alt attuliſſe Patavium Cpoli reliquias ſanctorum Matbiæ & Lucæ. Quid de eo præterea dici poſſit & quando, opportunius examinabitur dum de S. Juſtina agetur ad diem* VII Octobris.

S. Comgunom *aliquem, ut hoc die illuſtrandum, ſignarunt olim Majores noſtri, auctoritate ſeilus Colgani, in quarta appendice ad Acta S. Columbæ pag.* 478 *&* 479, *ubi ipſum collocat inter numeroſos celeberrimi ipſius S. Columbæ Innctos nepotes, non confundendum, ut ibi monet, cum eo* Comgano *de quo in opere noſtro actum eſt ad* XXVII *Februarii, tametſi tum Maguir aliter natea creaſſiſſet. Pauciſſima ſane eo die dici potuerunt de S.* Comgano, *ſive eodem tum hoc noſtro, ſive diverſo. De bodierno certe, præter*

B *nomen & qualecumque, ut vult idem Colganus, cognomentum* Kel-de, *fru* Deicolæ, *nec verbum, ad ejus vitam aut geſta ſpectant, aliunde ſuggeritur: neque omnino conſtat, utrum idem non fuerit cum alio* Comgano abbate, *quem coli ait* XIII Octobris. *In ea rerum Hibernicarum non ſolitu perplexitate, quamdiu de certo ejus cultu diſtinctius non conſtat, haud ægre patientur ejus populares, opinor, rem ulteriut diſcutiendam remitti ad dictum jam diem*

XIII Octobris. D

S. Medanus epiſc. conf. *nbſque alia ulteriori notitia hoc die ſignatur a Greveno, neſcio unde acceptus. Diu multumque quærendo, id aſſecutus videor, ut facile intelligi poſſit* Medanus *qui Peronæ in Picardia ut epiſcopus colitur, & de quo nonnulla diſquiſivit Henſchenius ad diem* VII *Februarii. Synonymi alii occurrunt in Dempſtero & Camerario* XIV *Aprilis &* XIV *Novembris. Prior prætermiſſus eſt, an forte tum hodierno an cum poſteriore confundendus, videri poterit ad*

XIV Novembris.

S. Ermenburgam *pro ſuo more arbitrio hoc die refert Buccelinus in Menologio. Notiſſima quidem Sancta eſt, verum non hoc die colitur; ſed, ut notant alii cum Martyrologio Anglicano, pertinet ad* XIX Novembris.

In Antiochia, natalis reliquiarum ſancti Stephani protomartyris & diaconi, qui Hierosolymis eſt translatus ex revelatione Luciani presbyteri, *eſt hoditrum annuntiatio rodicis Hieronymiani Corbeienſis, paulo nitidior, quam in textu* E *Florentini expreſſa ſit; ad quam plurima ipſe ibi annotavit de lapidibus aliiſque reliquiis alio transiatis, quæ ſrvme eodem, ſed aliis tcreminis referuntur die ſequenti, quo in Eccleſia celebratur ejuſdem I. Protomartyris* inventio, *de qua nihilominus, more jam a Majoribus noſtris recepto, non agetur niſi ad diem, quo ſancti ipſius Stephani ſolemnitas feſtivitas recolitur* XXVI Decembris.

DE S. MAXIMO EPISCOPO CONF.

PATAVII IN ITALIA.

Sancti ætas, inventio, canonizatio, translationes. P. B.

SEC. II

C *Plurimi Sanctt. Acta nulla ſuperſunt.*

S. Maximum *Patavini inter epiſcopos ſuos a S. Proſdocimo ſecundum recenſent, aiunque, per annos circiter us ante* 27 *ſediſſe, idque ab anno Chriſti ferc* 139; *ut apud Ughellum Italiæ ſacræ tom.* 5; Ieardonium *de Antiquitate urbis Patavii lib.* 2, *claſſe* 6; Cavacium *Hiſter. recobili D. Juſtinæ Patavinæ lib.* 1; Urſatum *Hiſt. Patav. part.* 2, *videre eſt: tametſi non deſint, qui annos ipſi multo paciores tribuant, Ferrario triſte in Catalogo Sanctorum Italiæ ad hunc diem. Itaque Sancti tam antiqui non miramur Acta, ſiqua faerint, interiiſſe; & vel pancula illa, quæ de ipſo modrnt quidam affirmant, auctoritate haud facile tuta probari: ut tum Patavii ea nobili Vitaliauorum familia natum eum volunt; cum alunt, illum Acta ſcripſiſſe S. Proſdocimi, deceſſoris ſui, ac duos inſuper ſermones in ſolemnitatem B. Juſtinæ; cum illuſtrem faciuot patratis in vita miraculis. Certe genus & patriam ejus non indicant iſti, unde didicerint: Acta vero, quæ nunc exſtant, S. Proſdocimi, etſi a* Maximo *ſe ſcripta teſtentur eſſe; ei tamen a Scardeonio citato, Cavatio lib.* 2, *pag.* 6, *aliiſque, ut multo recentiora (& forte poſt inventionem* S. Maximi *concinnata) recte abjudicantur. Atqui his ipſis Actis nulte, niſi fallor, opinio utilitur eorum, qui Acta antiquiora fuiſſe exiſtimant, quæ* S. Maximus *te vera compoſuerit. Sermones in S. Juſtinæ ſolemnitatem ibidem Cavacius pag.* 11 *monacho tribuit poſteriorum temporum auctori. Miracula demum, quæ idem Cavacius ex ſolo probat Martyrologio Romano, non ea putamus eſſe intelligenda, quæ ſuperſtes olim Sanctus oſtenderit; ſed quæ ad ejus invocationem ac tumulum, poſt medium ſeculi octavi, ut patebit infrius, contigerunt.*

F *cultus confirmat ſeculo* XI.

2 *Magis hoc mirandum, quod* S. Maximi *cultus, quem proximis ab ejus obitu ſeculis viguiſſe veriſimillimum eſt, ſic interciderc deinde potuerit; ut non modo apud Martyrologos antiquos, ſed ne apud Patavinos quidem uſque ad annum Chriſti* 1053 *ulla ejus memoria ſupereſſet; ut adeo ad illum iſtis olim inſtaurandum S. Leo Papa IX nova canonizatione opus eſſe cenſuerit. Sed mirum quanto ante illam obſcurior fuerat, tanto poſt tam evaſit illuſtrior, non Patavinæ jam ſolum, ubi vim duplici hoc die celebratur; ſed & univerſæ Eccleſiæ, cui ad hunc diem in Martyrologio Romano proponitur his verbis:* Patavii, ſancti Maximi, ejuſdem civitatis epiſcopi, qui miraculis claruit, beato fine quievit. *Præiverant verbis totidem Molanus, Bellinus, & eodem Strozzianus ſeculi circiter decimi quinti in Auctariis noſtris Uſuardinis: num vetuſtiora hujus elogii exemplaria nulla reperimus; niſi forte quid ſimile habuerint tabulæ eccleſiæ Patavinæ, quas in annotatis ad hanc Romani Martyrologii textum citat Baronius: quod ſi ita eſt, referri quidem elogium illud poterit ad annum jam dictum* 1053; *ſed nequaquam ultrius: ſi enim ante tempus illud*

AUCT. P. A. *notarus in iſtius eccleſiæ tabulis fuiſſet hoc modo S. Maximus, ſupervacanea profecta videri debuiſſet S. Leoni recras ejus in album Sanctorum relatio; quippe in quo jam tum illum ab immemorabili tempore deſcriptum laveaiſſet, tamquam anniverſaria religione ibidem celebratum.*

oratores laverit ex operis ejus; ut patet ex inſtrumento Mſ. ſuperiore.

3 *At enim; licet concipienda iſtiuſmodi annuntiatione facile ſuſpicemur arreptam occaſionem fuiſſe ex tabulis eccleſiæ Patavinæ; non exiſtimamus tamen, illam iisi ſic exprimam umquam fuiſſe; prima, quia per eam ludibrii videtur dies 2 Auguſti, tamquam S. Maximi natalis; cum in eccleſia Patavina ſemper habitus fuerit tamquam dies laveationis aut canonizationis; hinc etiam bodie in Directorio eccleſiæ ſatisdatis mandatum præſcribitur in hymno ad Veſperas verſus tertius; & in lectionibus ſecundi nocturni, teſte P. Joanne Baptiſta Romagnolo noſtro, hæc leguntur*: Inventionem canonizavit *(S. Leo* IX) iv Nonas Auguſti; qui dies feſtus ab ecclefiu Patavina quotannis recolitur ſub titulo inventionis S. Maximi epiſcopi & confeſſoris. *Secundo, quia in has annuntiatione ſic aſſeruntur Sancti miracula, quaſi ab ea vivente patrata fuiſſent: at ſi horum Patavinæ tabulæ meminiſſent, cur de miraculis iſtis mentionem nullam feciſſet, qui ante reformatum Martyrologium Romanum ſcripſit, Scardeonius? Cur Cavatius, qui iſtas commemoravit anno* 1608, *omiſſis eccleſiæ Patavinæ tabulis multo antiquioribus, reſcriptiſſimum pro ſe ſolumque prodiiſſet Eccleſiæ Romanæ Martyrologium? Tertio denique, quia tabulæ iſtæ aliud non videntur eſſe, quam vel hiſtoria inventionis & canonizationis ejus, in tabularia ſeu Mſs. Patavinis conſervata, vel elogium aliquod ex illa compoſitum & relatum in eccleſiæ ejuſdem Faſtos. Hanc autem ex Cavatio, cum ejus Hiſtoria nondum hic eſſet, apud Ughellum citato dedimus tom. 2 Martii, pag. 610. Sed quoniam ex tabularia evaſit 5. Juſtinæ Patavinæ ipſum illud inſtrumentum beneficio P. Romagnoli anno* 1688 *nacti ſumus, quod Cavatio ceteriſque præluxit, ex hoc illam hic denuo repræſentamus, expunctis, quibus abundat, mendis libratis. Sic igitur habet:*

Revelantur dominicæ anno 1031

4 Dominicæ Incarnationis ſuum milleſimo quinquageſimo tertio, Indictione vi, regnante Henrico ſecundo imperatore, divino nutu contigit, ut quidam vir bonus ac rectus, nomine Bernardus, hujus epiſcopatus eſſet antiſtes: t orphanis, viduis, peregrinis neceſſitatem patientibus ex his, quæ ſibi Deus commendaverat, tribuens, vigiliis & orationibus atque jejuniis perſeverabat: Sacrificia quotidie Deo vovere non ceſſabat. Dum hæc ageret, divina gratia operante, ſenem pulchrum aſpectu, decora facie, veſte alba indutum, per ſomnium vidit, ita ſibi loquentem: Dominus ad te me miſit, ut loca, in quibus corpora ſanctorum Juliani, Maximi, Felicitatis ac Innocentium puerorum diligenter ſunt recondita, [demonſtrem; ut] inde ablata, & a tu fidelibuſque Chriſtianis diligentius ſuſcepta, quæ diu fuerant incognita, deinceps cunctis Chriſticolis ſumma reverentia nota perſiſtant; & hæc urbs, quæ antiquitus anathemate eſt perdita, iſtorum meritis elata ditetur. His dictis, in ſanctæ Juſtinæ baſilicam ſubito eum raput; & locum, in quo corpora ſanctorum Juliani atque Innocentium in unum requieſcebant, inter altare Genitricis Dei & aream ſancti Proſdocimi, demonſtravit. Corpora vero ſanctorum Maximi & Felicitatis apud forea in ſiniſtro latere jacere conſignat: & ſubito ublatus eſt ab oculis ejus.

5 Mane autem facto, perterritus ſurrexit; D *& refert diuntur* collectiſque venerabilibus clericis ac religioſis laicis, quæque ordine declaravit. Cumque hæc ovantes audirent ac intimo corde perciperent, jejuniis & orationibus & eleemoſynis prodita ſequi hortabantur. Indicto jejunio omnes triduo perſevetantes, cilicium induentes, hymnos & cantus ſpiritales decantantes, & cum procellionibus euntes, Deum deprecari non ceſſabant. Die vero tertia, cuncto populo in ſancte Juſtinæ eccleſia conveniente, pontifex cum omni clero Miſſam celebravit & ſumma reverentia Corpus & Sanguinem Domini communicavit. Peracta autem Miſſa, venit ad locum divina viſione monſtratum, & proſternens ſe in terram, proliixus oravit. Completa oratione, accepto ſuſſorio, fodere cœpit: & dum fodiſſet quaſi pedes ſeu, reperit arcas mutmoreas ferreis vexibus complexas, eu quibus odor ſuaviſſimus eubilabat; que cunctis Deo laudes referebant; & qui illic variis languoribus detenti udebant, ſani effecti ex odore, cunctis Deum benedicere non ceſſabant.

6 Pulſante metu, aperuit arcas epiſcopus, at E *corpora SS. Maximi, Felicitatis, Irium innocentium, & Felicitatis,* theſaurum ſibi multimode revelatum cum gaudio acciperet. Interea facta eſt intolerabilis lux per totam eccleſiam; ut nullus præ fulgore ſe proſpicere valeret: & quaſi per dimidium horæ ſpatium facti veluti mortui, in terram proſtrati jacuerunt. Epiſcopus, acceptis reliquiis *(deſideratur his aliquid, cum ſit mutila ſpatatis)* ad quorum capita lapides divino pollice inſcripti erant, quorum unuſquiſque ſuum titulum retinet, ita dicentem: HIC REQUIESCIT MAXIMUS, SECUNDUS A PROSDOCIMO EPISCOPUS, QUI HUJUS MUNDI VITAM DOMINO TRIBUIT, UT SEMPITERNAM HABERE MERERETUR IN CÆLIS. Alter vero ſe tetinebat. HIC CONDITUS EST JULIANUS, VIR CHRISTIANISSIMUS, QUI CUM MULTIS VICIBUS A SEPULCRO DOMINI REVERSUS ESSET, ET TANDEM TRES INNOCENTES SECUM DETULISSET, PERREXIT AD CHRISTUM. QUAPROPTER IN UNUM COLLOCATI HIC REQUIESCUNT. Tertius autem ita profert: HIC EST SEPULTA FELICITAS, ILLUSTRIS FEMINA, DEO DEVOTA, SACRO VELAMINE DEDICATA; QUÆ DIE NOCTUQUE IN DEI SERVITIO PERSISTENS, F IN CÆLIS SUSCEPTA EST.

cultum illis mox decernente S. Leone PP. IX.

7 Inetebreſcente fama, omnes, qui de inventione Sanctorum audierant, convenerunt, & variis infirmitatibus puſi, invocatis nominibus eorum, ſanabantur. Interim dum hæc agebantur, accidit divina providente clementia, ut beatiſſimus Papa Leo, Romanæ Sedis Apoſtolus, per Patavinenſem civitatem ad ſubjugandum illorum ſponte Hungarorum regnum, iter uceiperet [&] u Betuardo epiſcopo honorabiliter ſuſceptus, [&] apud eom per duos dies manens, in eccleſia ſanctæ Juſtinæ virginis, ubi corpora Sanctorum venerabantur, ſacra Myſteria populo celebraret, & civitatem, quæ antiquitus anathemate viaculo complicua dicebatur, ſanctificaret. Qui ſevereutiſſimis precibus adquieſcens, Miſſa in eccleſia & populum verbo vitæ in fide Catholica confirmavit, ac inventionem Sanctorum canonizavit, civitatemque priſtinæ benedictioni reſtituit, *Hæc ibi; quibus annexa ſubjicimus obſervanda; primum de hoc ipſo Ms.; tum de invratione ta eo narrata; poſtremo de canonizatione inventionis.*

8 *Ad*

Hujus inſtrumenti ætas & authenticitas

A 8 *Ad primum quod attinet; hunc hiſtoriæ Mſ., cæteriſque eam ſequentibus in apographo noſtro inſtrumentis ita ſubſcribitur:* Atteſtor ego Joannes Dominicus Cellegari, monachus Caſinenſis, cuſtos bibliothecæ S. Juſtinæ, *quod hæc apographa fideliter extracta ſint ex libro Mſ. Annotium cœnobii S. Juſtinæ; qui liber continet inſtrumenta per notarium publicum legaliza*tu de corporibus ſanctis, quæ in ſupradicta S. Juſtinæ eccleſia ſervantur: quod atteſtor manu propria. *Aliam hujus inventionis narrationem in veteribus Patavinorum Mſſ. nullam reperimus; atque adeo hanc ipſam putamus eſſe, quam ſecutus fuerit Scardeonius lib. 2, claſſe 6; ſi nimis libere, parumque fideliter; ut patebit ex dictis tom. 2 Martii pag. 612, num. 5. Laudat vero hanc ille, ut antiquiſſimum dignumque fide monumentum. Cavacius,* cœnobii S. Juſtinæ *hiſtoriographus in paucis nobilis, eamdem at ſtylo politiore, ſic majori fidei expreſſit lib. 2, ad annum 1031; niſi quod S. Leonem in reditu ab Hungarica expeditione feciſſe dicit, quæ in itu facta narrat Anonymus. Itaque nullorem ipſum, relicto hic Scardeonio,* recenſiores Ughellus, *Urſatuſque, imo & Majores noſtri, ſoutem ipſum nondum aſſecuti, non immerito prætulere. Non dubitat autem Cavacius, quin Mſ. hujus auctor anonymus ad Inventionis, quam deſcribit, tempora pertinuerit. Quod quidem ipſi non libentius aſſentiremur; ſi non adeo aperte anonymus ille aſſereret, poſt invectæ Sanctorum corpora præſentem per ſe fuiſſe Patavii S. Leonem. Cæterum facile credimus, hoc monumenta nullum jam pridem de hac re ſuperfuiſſe vetuſtius; ac proinde tangenda ad illud eſſe, quæcumque de hac inventione Scardeanius, aut illo juniores, minus conſona vulgaverunt.*

B

Eodem ab hinc ſeculo pertranſeunte.

9 *Non probamus igitur Wionem, cum in Martyrologio monaſtico ad hunc diem, inventionem jam deſcriptam refert ad annum Chriſti* 1030; *canonizationem autem ad annum* 1033: *utraque enim accidit eodem anno, non* 1030 (*ut errat hoc die Ferrarius*) *ſed* 1053. *Nec juvat Wionem inſcriptio, quam in eccleſia S. Juſtinæ, baſi ad dexteram chori collocatæ inſculptam ſe vidiſſe:* Anno poſt Chriſtum natum ML, Henrico II imp., Bernardus, epiſcopus Pat., vir &, doctrinæ & ſanctitatis eximiæ, auguſtiſſima Sanctorum corpora ... multis ante ſeculis virtis hujus civitatis calamitatibus ignorata, primus invenit, &c.: *hæc enim inſcripta, utpote anno demum* 1562 *poſita, cedere debet inſtrumento noſtro longe vetuſtiori. Adde, quod Urſatus Hiſt. Patavinæ part.* 2, *lib.* 3, *pag.* 138 *eamdem inſcriptionem ita legerit:* Anno poſt Chriſtum natum MLIII, Henrico II imperatore, &c. *In Scardeonio præterea, quæ notata ſunt tom.* 2 *Martii, emendandum eſt etiam quod alt lib.* 11, *claſſe* 6, *pag.* 108 *in Bernardi Malteaveræ elogia, ſenem illum, qui eidem Bernardo apparuit, ipſum fuiſſe S. Maximum; hoc enim nihilo magis conſtat, quam quod in indice Hiſtoriæ ſuæ affirmat Urſatus, appareuiſſe Bernardo S. Profectumum.*

C

Quid ſit canonizatio ſeu inventio ſanctorum?

10 *Hæc porro Anonymi noſtri verba*, ac inventionem Sanctorum canonizavit, *ſic explicat Scardeonius:* Sanxitque (*S. Leo PP. IX*) ut deinceps tam Maximus, quam ceteri ibidem inventi, pro Sanctis colerentur, atque ut præcipui & tutelares Divi Patavinæ civitatis haberentur. *Et addit:* Quod a populo firmatum uſt, & adeque in præſens tempus ab eccleſia Patavina ſervatum. *In eamdem fere ſententiam ita ſcribit Cavacius:* Ut etiam Sanctorum memoria ubique celebrior eſſet, eoſdem albo Divorum adſcripſit, & feſto die honeſtavit, qui hactenus ſolemnis apud nos habetur IV Nonas Auguſti, nempe quo reliquiæ eorum repertæ ſunt. *Quæ utriuſque ſcriptoris interpretatio ſatis innuit, Sanctorum illorum cultum, ſi unquam antea uſus fuerit, falſitem inventionis tempore prorſus ignoratum fuiſſe, ut ſupra jam diximus.* AUCT. P. B.

Et quo tempore hoc acciderit, & per quem.

11 *Inventionem canonizatione priorem fuiſſe, manifeſte indicat Anonymus; quare qui illam IV Nonas Auguſti defigit Cavacius, hanc aliquanto ſeriius reponat, neceſſe eſt. Aliquanto, inquam, ſeriius: nam paucos inter utramque dies interfluiſſe, præter Wionem, omnes affirmant. Cavacio tamen non fuit Officium proprium S. Maximi, num.* 3 *citatum, ubi diſerte dicitur,* Inventionem canonizavit IV Nonas Auguſti. *Inſcriptio quoque, apud Wionem & Urſatum modo aſſignata, ſic habet:* Lro IX, Pont. Max., ... eudem corpora, multa nimium eorum miracula conſpicatus, IV Nonas Auguſti in album Divorum retulit: *quæ poſtrema verba, Italice verſa, pro ſuis adoptat Euſebius Matriuenſis, auctor ſeculi XVI, in ſcripto, quod ibidem recenſet Wion. Videtur ergo canonizatio facta IV Nonas Auguſti; inventio autem diebus aliquot citius. At enim gravis hic difficultas* E *obvitur: convenit namque inter omnes (ſi Ferrarium excipias, nulla teſtimonia falſum) non aceidiſſe canonizationem hanc ante annum* 1053 *diem ſecundum Auguſti. Quomodo igitur eam per ſe Patavii præſens dici tum poteſt perfeciſſe S. Leo IX; eum certiſſimum ſit ex dictis tom.* 11 *Aprilis, pag.* 647 *& ſequente, Benevento pedem non extuliſſe ſanctum illum Pontificem a die* XXIII *Junii anni* 1053, *uſque ad* XII *Martii anni* 1054, *quando inde vix Romam uſque delatus æger, evolavit ad Superos? Hoc ergo cum ante alios omnes affirmet Anonymus noſter, non video equidem, qua ratione defendi poſſit tam apertus ejus error; nequit adeo illum ejuſmo tam antiquum eſſe, quam contendit Cavacius. Abſit tamen, ut de canonizatione dubitem, cujus anniverſaria celebratio luculentum ſit teſtimonium; ſed eam credo, more alias aſſtato, a S. Leone tum abſente commiſſam epiſcopis Patavino & vicinis fuiſſe.*

Ad ea cum pertinent SS. Urſus, Ariſtides &c.

F

12 *Non recte vero annuntiantur a Wione in Martyrologio monaſtico a Auguſti:* Patrvii, canonizatio Sanctorum omnium, qui in cœnobio S. Juſtinæ requieſcunt: *non enim alii relati ſunt eo die in album Sanctorum, niſi quorum hic reperta jam diximus corpora;* Maximus *videlicet; Felicitas, de qua egimus* XXVI *Martii; Julianus, de quo firma recurret* III *Septembris; & pueri tres ex illis, quos olim Bethlemi jugulavit Herodes. Nullus igitur hic locus eſt (etſi eſſe crediderit cum Wione Ferrarius) S. Urſo, quem uus tom.* 8 *Maetii pag.* 610 *& ſequenti cum S. Juliano, monumentorum poſterius acceptorum penuria, male confudimus; nullus item S. Arnoldo abbati, qui duobus fere ſeculis poſt S. Leonem IX vixit, ut oſtenſum eſt tom.* 8 *Februarii a pag.* 499, *iterumque tom.* 11 *Martii pag.* 370: *nullus denique Sanctis aliis, nedum omnibus, qui in cœnobio S. Juſtinæ requieſcunt, ſed ad inventionem hic memoratam non pertinent.*

Reliquiarum S. Maximi tranſlationes.

13 *Binæ ſuperſunt tranſlationes reliquiarum cœnobii S. Juſtinæ annis* 1502, & 1562 *apparatu maximo celebratæ; & poſterior quidem non ſi. ne pluribus miraculis. Suppetunt utriuſque inſtrumenta cum ſcripta manu, tum a Petro Savio-*

AUCT. P. B. *lo Patavii anno 1682 in Theſauro urbis Paduanæ pag. 116 & tam typis excuſa, quæ locum hic ſuum merentur, utpote reliquiarum S. Maximi notitiam ſuggerentia minime negligendam; ſed quoniam ad cultum ejus demonſtrandum adeo neceſſaria non ſunt, quam data ſuperius inventionis hiſtoria; nec de hujus tantummodo Sancti, ſed de plurium quoque aliorum, eadem occaſione, loco, ac* D *tempore bis translatorum, lipſanis agunt, opportunius viſum ea referre ſimul omnia ad diem* VIII *Octobris, quando agendum erit de S. Juſtina, quæ & ipſa translata tum ſimul fuit, & ad cujus eccleſiam cetera omnia pertinent. Adi interim, ſi libet, Cavacium ad annos modo aſſignatos.*

DE S. STEPHANO PAPA I AC MART.

ROMÆ

P. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Cultus ejus tamquam martyris proprie dicti.

ANNO CCLVII. SAnctum Stephanum *Pontificem Romanum, hoc nomine primum, jam olim ut Martyrem venerata eſt univerſa per orbem Eccleſia; ut proinde novam conferri non debeat, quod ei in moderno Martyrologio Romano adſcribitur in hæc verba.* Quarto Nonas Auguſti Romæ in cœmeterio Calliſti, natalis ſancti Stephani Papæ & martyris, qui in perſecutione Valeriani, dum Miſſæ ſacrum peragerent, ſupervenientibus militibus, ante altare intrepidus & immobilis cœpta myſteria perficiens, in ſede ſua decollatus eſt: *ſimillimum enim eſt, atque ejuſdem omnino ſententiæ, elogium, quod ipſe ad eumdem diem ſecuto anno tenuit Uſuardus. Uſuardo non multo ſcalor Ado præluxerat; in deſcribendo tamen S. Stephani Papæ martyrio longo copioſior; Adoni vero Martyrologium vetus Romanum, a Roſweydo vulgatum, eodem die memoriam conſignavit:* Romæ, Stephani Papæ & martyris. *Martyris etiam titulo (ut alibi de Notkero, Rabano, Waldeberto, Beda noſtro, & S. Gregorii Libro ſacramentorum dicamus) in antiquiſſimis ad eumdem hunc diem Martyrologii Hieronymiani codicibus apud Florentinium decoratur. Eodem ornatur ſæpius in Diplomate S. Pauli PP. I, quod licet ſit ſeculi demum octavi, eo tamen valere debet plurimum, quod ab illo conditum ſit, qui Sancti noſtri corpus tranſtulit primus e cœmeterio, ubi ſepultum primo fuerat cultumque non ſine indiciis, ut par eſt credere, manifeſtis martyrii. Adi Baronium ad annum Chriſti 761.*

Cultus ut Martyr. tam in Eccleſia Latina hoc die,

B

C

2 *Sed neque apud Græcos aliter celebrata legitur ejus memoria hac hoc die 2 Auguſti, ſive aliis: nam in codice Ms. Cpolitano pervetuſto, de quo Lambecius Bibliothecæ Cæſareæ lib. 8, pag. 100, ita legitur ibidem pag. 219: Μηνὶ Αὐγούστῳ λ'. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Στεφάνου, Πάπα Ῥώμης, καὶ τῶν σὺν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λοιπῶν ἁγίων Μαρτύρων μαρτυρησάντων ἐν Ῥώμῃ. Id eſt:* Menſe Auguſto, die XXX. Martyrium Sancti hieromartyris Stephani, Papæ Romani, ac XCII diſcipulorum ejus, & reliquorum ſanctorum Martyrum, qui Romæ martyrium confecerunt. *In pleriſque vero orientalis eccleſiæ Faſtis hic conſignatur; & ſemel quidem hoc die, ut in Menæis Mſs. bibliothecæ Ambroſianæ & Menologio Sirleti apud Conſium; vel die ſequente, ut in Menæis Mſs. Chiffletii & excuſis: iterum vero (neſcio quam ob cauſam) die* VII *Septembris, quo notatur in iiſdem libris (ſaltem tribus prioribus: nam Menæa Chiffletiana ab Auguſto exeunte uſque ad initium Martii interciderant) & in Fragmento Menæorum Mſs. bibliothecæ S. Marci Florentinæ. Ubique autem non ſolum annuntiatur ut Papa & martyr; ſed martyrii quoque Acta noſtra per compendium exhibentur, præmiſſis ad* VII *Septembris hiſce verſiculis:*

quam in Græca eodem die vel ſequente vel etiam 30 Auguſti, & 7 Septembris.

Τιμηθεὶς Στέφανος θεῖον ἅρπασε στέφος,
Πάπας μὲν ὢν πρὶν, νῦν δὲ καὶ μάρτυς μέγας.

Id eſt:

Stephanus coronam cæſus æternam rapit.
Nunc martyr ingens, Papa qui fuerat prius.

Elogia cetera utrovis loco diffuſa prætereo, unum illud hic verſiſſe contentus, quod Græce ad calcem hujus tomi refertur in Auguſto menſe ex Menologio Baſilii imperatoris. Sic ergo habet:

3 Menſe eodem (*Auguſto*) die ſecunda, certamen ſancti hieromartyris Stephani & Sociorum ejus. *Elogium ex Menologio Baſilii imp.*

Erat ſanctus martyr Stephanus ſub imperio Valeriani, antiqua Roma oriundus. Cum autem perſecutionis cauſa domi delitesceret, ethnicos ad ſe adventantes baptiſmo luſtrabat; conſecrabatque diaconos ac presbyteros; & mundi ſalutem Deo precibus commendabat. Quin & Emeſii (*imo Nemeſii*) tribuni filia ſanitati reſtituta, ipſummet (*potrem*) ad baptiſmum perpulit; neque ipſum tantummodo, ſed viros inſuper feminaſque complures; qui quidem per ſupplicia diverſa eorſum conſummarunt. Collectis vero horum reliquias ſummus Pontifex Stephanus honorifice ſepelivit. Subinde Martis fanum conatus ingredi & (*Martem*) adorare, ingreſſus eſt quidem; ſed fuſis ad Deum precibus proſtravit idolum. Poſt hæc autem ad aras faciens, capite truncatus eſt, & in eadem ſede depoſitus, una cum diſcipulo ſuo, ſacrum fidei ſymbolum (*id eſt, Euchariſtiam*) manibus continente: *nempe Tharſicio.* F

4 *Hæc eo longiuſcule recenſuimus, ut appareat, contra ſolum eos loqui, qui aſſertum tot vetuſtiſſimis per Eccleſiam univerſam teſtimoniis* S. Stephani *martyrium revocare tunc tandem in dubium non verentur; idque ſequentibus argumentis. Primo, quod atque S. Auguſtinus, atque S. Vincentius Lerinenſis, ubi S. Stephani fidem, prudentiam, illibatam in admiſtrando epiſcopatu integritatem, ſanctitatemque commendant (hic in Commonitorio cap. 9; ille lib. de unico Baptiſmo contra Petilianum, cap. 14) de martyrio ejus verbum nullum faciant. Secundo, quod S. Pontius in Vita S. Cypriani de S. Xyſto, S. Stephani* Quidam dubitant de martyrio ejus.

A phani *ſucceſſore*, *hæc ſcribat*: Jam de Xyſto, bono & pacifico Sacerdote, ac propterea beatiſſimo martyre, ah Urbe nuntius venerat: *nam ſi auctorum heterodoxum in Annalibus Cyprianicis ad annum 257 num. 5 audimus, hic verbis Pontium* Stephanum *videtur perſtringere* (*quaſi nec bonus is fuiſſet ſcilicet nec pacificus*) eamque negare aut omnino martyrium ſubiiſſe; aut, ſi ſubierit, verum & beatum Martyrem fuiſſe. *Tertio denique quod in vetuſtiſſimo Kalendario Romano, apud Bucherium in duas claſſes diviſo, quarum priori titulus eſt*, Depoſitio epiſcoporum; *alteri*, Depoſitio Martyrum; *quod in illo, inquam*, *Kalendario primæ claſſi adſcripta legatur depoſitio*, Quarto Nonas Auguſti, Stephani in Calliſti; *in ſecunda vero locum non habeat*.

5 Ad primum reſpondeo, neque a S. Auguſtino, neque a S. Vincentio negari martyrium S. Stephani. *Non eſt ergo, quod Eccleſiæ illud aſſerenti oppugnatæ*. *Deinde Auguſtino apte non erat ad rem, quam agebat, alia* S. Stephani *laude, quam quæ ab ipſis Donatiſtis ipſi ultro conceſſa fuerat: quod vero* S. *Cypriani martyrium, uti & alias ejus virtutes, ſæpe commemorat, id neceſſario facere debuit; ne ejus doctrinam arguebat, ejus arguere ſanctitatem ac merita videretur. Ad Vincentii quoque argumentum unice faciebat*, S. Stephani *poſtentiam ac ſanctimoniam extollere. Utrique vero laudes ejus alias ſicut addere neceſſe non fuit, ſic aebitrarium erat prætermittere. Ad ſecundum reſpondeo, argumentum eſſe non niſi hæreticæ dignum auctore: nam quo in dicto cenſeri poteſt* S. *Pontius laudando* S. *Xyſtum, præſtringere voluiſſe* S. Stephanum, *aut ad hunc omnia reſpexiſſe; cum neque de* S. Stephano, *neque de conteoveriſie ejus cum* S. *Cypriano, in tota illa Vita vel ſemel muſſitet? Ceete ſi perſtringere Pontius* Stephanum *voluiſſet, laudare utique etiam Cyprianum debuiſſet, ſaltem ea eo ſaplie, quod cum Pontifice erga ſe nec bono nec pacifico pacem obſervaſſet, etiam præceptis ejus miniſque graviſſimis lucriſſitet*.

6 Ad tertium, fateor, veneraei me antiquitatem Kalendarii Bucheriani; abſit tamen, ut illud Eccleſiæ univerſæ conſtantiſſimo conſenſui æquiparandum putem, nedum & quidquid aliter Pagio viſum ſit in Critica ad annum Chriſti 253, num. 3) *præferendum. Quid, quod aperte ſuat in illo Kalendario nitla, ſi ſub titulo* Depoſitionis epiſcoporum *ſolet illos complecti dicatur, qui tum in Eccleſia pro Sanctis quidem, ſed non pro Martyri, hue habiti fuerint? Nam ſub illo titulo collocati ſunt etiam* S. *Lucius & S. Felix Romani Pontifices; cum uteiuſque martyrium agnitum ſemper ab Eccleſia fuiſſe non Faſti tantum ſacri teſtentur, ſed & SS. Patres: & de Lucio quidem luculentus eſt locus hic* S. *Cypriani, Kalendario laudato longe antiquioris, epiſt. in editione Pamelii 67 ad* Stephanum: Secundus eſt enim anteceſſorum noſtrorum beatorum martyrum Cornelii & Lucii honor glorioſus; quorum memoriam cum nos hoooremus, multo magis ta, frater euriſſime, honorificare & ſervare gravitate & auctoritate tua debes, qui vicarius & ſucceſſor eorum factus es. Illi enim pleni ſpiritu Dei, & in glorioſo martyrio conſtituti &c. *De Felice autem PP. I ſic meminit anno 435 ecumenicum concilium Epheſinum eam ducentis & ultra Patribus, apud Labbeum tom. 3, pag. 512*: Felicis ſanctiſſimi Epiſcopi Romæ & martyris &c.; *quæ eadem verba uſurpat* S. *Cyrillus Alexandrinus ibidem pag. 852; his adde* S. *Vincentium Lirinenſem in Commonitorio cap. 42; ubi de eodem concilio diſſerens*, Lectæ ſunt quoque, *inquit*, ibi quædam ad quoſdam epiſtolæ S. Felicis martyris & S. Julii urbis Romæ Epiſcoporum. *Patet igitur, ad evitandum* S. Stephani *martyrium non magnum eſſe poſſe iſtius Kalendarii auctoritatem*. AUCT. P. B.

7 Neque enim hic audiendum cenſemus Tillemontium not. 3. in S. Stephanum *Papam, & alibi; cum ait, certum quidem ſibi videri martyrium* S. Stephani; *ſed minus illud tamen illuſtre, quam* S. *Sixti II, ſucceſſoris ejus*: imo fieri poſſe, ut alterius fuerit generis; hoc eſt, ut mortuus ſit in carcere vel in exſilio &c.; non autem per ſententiam judicis, aut manu perſecutorum, quod verum tunc perfectumque martyrium reputabatur. *Neque aliter de* SS. *Lucii & Felicis martyrio pronuntiat, ſequentibus paſſim neotericis. Nimicum hæc eo vergunt, ut verum ac proprie dictum* SS. *Lucii*, Stephani, *ac Felicis martyrium haberi velit pro dubio; itaque rationem inventat Kalendarii jam dicti fidem cum ſanctarum Patrum ac Martyrologorum omnium & Eccleſiæ denique tatius teſtimonio conciliandi: puta, ſi dicantur in hoc ſolo Kalendario non appellari Martyres, niſi qui vere ac proprie Martyres fuerunt; in ceteris vero Eccleſiæ monumentis omnibus uſque ab ætate* S. *Cypriani, & quidem more jam tum apud omnes (ſi ſolum hujus Kalendarii ſcriptorem excipere) in Eccleſia excepto, uſurpari metaphoras, per eaſque Martyres impropric nuncupari, etiam qui proprie Confeſſores tantummodo dici paterant. Quis non videat, quam violenta ſit hæc, imo quam falſa interpretatio? Falſa eſt, ſi ad Adonem, eumque ſecutos Uſuardum, Notkerum, alioſque, aut Faſtos Gratianicos eſſectatur, cum in iis ea adjuncta veri perfectique ejus martyrii deſcriptione certiſſimum ſit, Martyris vocabulum non tenpire, ſed propcie adhiberi: violenta eſt, ſi Romanum parvum, Martyrologium Hieronymianum, Miſſam Sancti Gregorianam, tituloc ex ſynodo Epheſina citatos &c. reſpiciat: nam in ſimpliciſſimis ejuſmodi ſcriptis, nudiſve Sanctorum catalogis oratoriae communiſci metaphoras & auxeſis, mihi quidem tam abſurdum videtur; ut ſi aliter hic Bucherii Kalendarium defendi non poſſit, abdicandum exiſtimem. Quid enim in eo placuit, ſi hominis privati teſtimonium, quantumvis antiquum, publicæ eccleſiarum omnium traditioni poſponatur?*

8 Hominis, inquam, privati teſtimonium: ſic etenim omnino perſuaſum habeo, nunquam aucta ætate publica ad uſum Eccleſiæ Romanæ concinnatum illud Kalendarium fuiſſe; ſed a Chriſtiano quodam privata, qui illud poſt medium ſeculi quarti ad ſuum ſollue uſum qualemcumque & notitiam compoſuerit. Cue ita ſentiam, facit immenſum diſcrimen, quod inter illud & alia vetuſtiſſima certiſſimaque Eccleſiæ Romanæ Kalendaria intercedit. Hoc ut perſpiciat, accipe, ſi placet, non illud modo ſeculi octavi non multum provecti, quod a Frontone editum eſt illuſtratumque; ſed illud imprimis, quod in Thefauro novo anecdotorum, tom. 3, a columna 63 non ita pridem vulgavit Martenius, contenditque, eodem ſeculo quarto, vel ſequente initio fuiſſe conſcriptum. Ibi anni curſus eccleſiaſtico ritu dividitur; non apud Bucherium: ibi ſtationes, & ſua cuique celebritate aſſignatur evangelica lectio; non hic: ibi ſancti Confeſſores ac Martyres eodem ordine eccenſentur; hic alia Martyrum eſt ſeries, alia Confeſſorum, & intec Confeſſores illi ſoli in-

uti & eorum qui martyrium aguoſcunt quidem; quorum argumenta

non ita pridem

ſed minus propriis dictum.

AUCT. P. B. *rum habent, qui a Lucio usque ad Julium Romanam rationem texuerunt, & inter eas ipsos S. Marcellum omittitur: ibi singulis mensibus pratee solennora festa, ab ortu Ecclesiæ ubique observari solita, praeter Dominicas, ac Ferias pre tempore occurrentes, longo plures notantur Sanctorum natales, quos incredibile est celebratos non fuisse in Ecclesia Romana ante seculum quartum medâ parte evolutum; cum in Kalendario Bucherianeo, praeter paucissimas Sanctorum depositiones, nihil annotetur. Denique, ut cetera praetermam, illud & nomen & formam habet ecclesiastici Kalendarii; Bucherianum vero neque Kalendarii titulum praefert, neque meretur; utpote accelogia similium, in que ea solum pro sua setatia, aut, si mavis, insitia, notaverit quispiam, quorum sua intererat memisse. Confer, si vacat, utrumque, & mecum, nisi fallor, sentiet.*

9 *Hactenus de communi totius Ecclesiæ ergo sanctum hunc Pontificem ac Martyrem veneratione; qua etiam nunc ejus natalem Officio simplice quo-*
B *tannis celebrandam ubique proposuit. Quod si de peculiaribus ecclesiis, vel ejus nomine erectis, vel insigni reliquiarum ejus parte fruentibus, agatur, dubium esse non potest, quin cultum in his celebriorem obtineat: tales autem ecclesias non paucas enumerabimus infra, cum de reliquiarum ejus translationibus disseremus. Nunc ea, quæ ad vitam ipsius & Acta pertinent, libet inspicere.*

Colitur ipsissimo festo anni.

§ II. Ejus patria, parentes; gesta quædam usque ad annum Christi CCLV.

S. Stephanus, Julii p. m. Romanus.

C*Um Acta* S. Stephani *Papæ I & martyris a persecutione Valeriani narrationem ordiantur, atque ita solum ejus martyrium cum adjunctis, quæ illud proxime attigerunt, exhibeant; quæ ad reliquam ejus historiam spectant, aliunde promenda sunt. Fuit ergo* Stephanus natione Romanus, ex patre Julio; *ut habent Catalogi Pontificum, secula* VI *scriptus, & ab Henschenio vulgatus tom.* 2 *Aprilis in Diatriba præliminari; & Anastasius Bibliothecarius: quamquam non desint operis utriusque exemplaria Mss., in quibus non legitur ex patre* C *Julio, sed ex patre Jobio, vel, Jovio; uti videre est tam apud Schelstratum in Antiquitate Ecclesiæ illustrata tom.* 1, *pag.* 530 *& sequente, quam in recentissima Anastasii recensione Blanchiniana tom.* 1, *pag.* 25.

11 *Quid ante Pontificatum egerit, ex solo Anastasio discimus in Vitis* 55. *Cornelii & Lucii: in priore etenim de Cornelio tradit:* Post hoc, id est III Nonas Martii, jam ante passionem suam omnia bona Ecclesiæ tradidit Stephano archidiacono suo: *in posteriore vero de Lucio:* Qui a Valeriano tentus, capite truncatus est III Nonas Martii. Hic potestatem dedit omnia Ecclesiæ Stephano archidiacono suo, dum ad passionem pergeret. *Et de hoc quidem ultima tantum nulla est controversia, nulla codicum veterum differentia; qualis est in textu primo, ad quem apud Schelstratum citatum pag.* 429 *hæc notat Holstenius:* Vaticanus (*codex*) minor . . . . quæ de bonis Ecclesiæ Stephano archidiacono (*a S. Cornelio*) traditis subjunguntur (*in codicibus aliis,*) non agnoscit: & ex sequenti Vita Lucii male huc translata: nec regius (*codex*) ea agnoscit. *Erat igitur S. Stephanus, antequam ad supremum illum Ecclesiæ verticem attolleretur, in de* D *rum Romanum, Anastasio teste, exceptatus; interque, ut nihil de Cornelio dicamus, ita se Lucio probaverat, ut cum ea omnibus unum ad sustinendam difficillimis temporibus nutantis Ecclesiæ molem deligeret.*

Romana primum Ecclesia archidiaconi.

12 *Neque vero aliud S. Lucii, aliud Ecclesiæ* Deinde *Deique de* Stephano *judicium fuit: cujus enim animi susceperat, brevi dignitatem obtinuit: nam Lucio gloriosa morte defuncto successisse* Stephanum, *Eusebii, Optati Milevitani, Augustini, Prosperi, omnium denique certissima auctoritas est; tametsi non perinde constet, quo id anno acciderit; ut vel ex Decessorum nostrorum in ille designando mutata non semel sententia licet colligere. Communior vero nunc est, nec displicet nobis, aliorum epiteto, qua annum hunc cel statuit Christi* 253; *utpote antiquissimi apud Bucherium Catalogi Pontificum Romanorum, Eusebii, ac S. Prosperi in Chronicis, consensu firmata: nam Eusebius (quem sequi videtur Georgius Syncellus)* S. Stephani *primordia* E *ante imperatorum Galli & Volusiani interitum, sed eodem tamen, quo hunc, anno consignans, aliter non potest intelligi, quam Prosper, cum ejusdem Pontificatus initium repetit a consulatu Volusiani II & Maximi una cum jam dicto Catalogo, licet hic minus accurate eumdem absque ulle dubio consulatum appellet* Volusiani & Maximini. *His addi possunt, ut infra videbitur, catalogus Romanorum Pontificum secula* VI *scriptus, uti & Liber Pontificalis ille posterior; si recte corrigantur aut explicentur. Porro quam certum est, iisdem consulibus Gallum & Volusianum comitiasse; tam est explioratum, consules illos ad annum Christi* 253 *unice pertinere. Utrique Pagius, alter in Critica in Annales Baronii ad annum* 253, *num.* 5, *alter in Breviario Pontificum Romanorum, post Joannem Ciampinum in Annalibus Cyprianicis ad annum eumdem, num.* 5, *præter annum illum, diem etiam aditæ Sedis tuentur decimum tertium Maji; nec male, si standum est Catalogi Bucherani auctoritate, qua sedisse dicitur* Stephanus annos quatuor, menses duos, dies viginti unum: *totidem enim revera numerantur a die* II *Augusti anni* 257, *qua illum putamus occubuisse, usque ad anni* 253 *diem* XII *vel* XIII *Maji.*

Cum ejus & caritas quoquoversus extensa.

F 13 *Interim Ecclesia, quæ, deleto eheu* Stephani *Papæ primordia Gallo & Volusiano tyrannis, sub Æmiliana tantillum respirabat; hoc demum etiam tribus postea mensibus per suos interempto, cum Valeriani imperio foederum utcumque pactum annexum fere trium obtinuit. Tum vere sacrius Pastor, libertatem agendi majorem nactus, ad remotissimas quoque per orbem ecclesias solicitudinem vertit: de qua deludum sane est, in his, quæ superfunt, iterum temporum monumentis tam pauca figillatim notata reperiet. Sed enim hæc ipsa sufficiunt ad faciendam de ceteris conjecturam. Ita cum apud Eusebium lib.* 7, *cap.* 5 *S. Dionysium, patriarcham alexandrinum, legimus sancto Pontifici nostro hæc inter alia scribentem: Syriarum quidem provincias omnes cum Arabia, quibus identidem necessaria suppeditatia &c., dubitare profecto non possumus, quia aliis quoque provinciis quibuscumque, opem ejus in simili penuria flagitantibus, eadem liberalitate caritateque succurrerit. Quid enim optime Pastori, Romæ ante, cum Syriarum Arabiæve fidelibus, tam longe Roma submotis, potuit intercedere, quod illos ipsi potissimum præ ceteris commendasset? Cujus porro tanta corporum pascendorum*

A *dorum cura fuit, quantam fuiſſe confeſſimus adhuc etiam? Nonnirum hæc abſens epiſtolis ſcribat, ut illa nummis: hoc tuum idem quoque Dionyſius aperte dicit, titulis modo verbis hæc ſubdens:* Et quibus litteras nunc ſcripſiſtis.

Marcianum ep. Arelatenſem ob hæreſim & ſchiſma Novatiani

64 Hinc ſtatuendum videtur, quanta fuerit ejus in rebus quibuſvis eccleſiaſticis, ſive quas omnino nunc ignoramus, ſive quarum notitia tantum obſcura ſupereſt, ſedulitas ac diligentia; qua proledi ne in ipſa quidem Marciani cauſa, tametſi longiſcule ducta, deſuiſſe cenſenda eſt. Erat vera Martionus, teſte S. Cypriano epiſtola apud Pamelium 67, Arelatenſis epiſcopus; ſed Novatiani erroribus ſchiſmatique palam ac pertinaciter addictus, non ſine eccleſiarum & ſuæ detrimento, & mœrore ac gemitu vicinarum. Res itaque ad S. Stephanum delata primum eſt, tam a Fauſtino, antiſtite Lugdunenſi, quam a ceteris coepiſcopis in eadem provincia conſtitutis; dehinde per ejuſdem Fauſtini litteras ſancti quoque Cypriani patrocinio ſemel & iterum commendata; at tum ab hoc demum apud ſummum Pontificem ſuſcepta confectaque per epiſtolam jam ultimam, cujus hæc præcipua ſunt, &

B *referendæ Sedis Apoſtolicæ auctoritati peridoneæ capita:* Quapropter facere te oportet pleniſſimas litteras ad coepiſcopos noſtros in Galliis conſtitutos, ne ultra Marcianum pervicacem & ſuperbum, & divinæ pietatis ac fraternæ ſalutis inimicum collegio noſtro inſultare patiantur, quod necdum a nobis videatur abſtentus; qui JAM PRIDEM jactat & prædicat, quod Novatiano ſtudens & ejus pervicaciam ſequens, a communicatione ſe noſtra ſegregaverit. *Et paulo inferius:* Dirigantur in Provinciam & ad plebem Arelate conſiſtentem a te litteræ, quibus abſtenta Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur, & grex Chriſti, qui in hodiernum ab illo diſſipatus & vulneratus contemnitur, colligatur. Sufficiat, multos illic ex fratribus noſtris ANNIS ISTIS SUPERIORIBUS ceceſſiſſe ſine pœce; vel ceteris ſubveniatur, qui ſuperſunt, *&c.*

depoſit.

65 Scribebat hæc Stephano *Cyprianus, non ante annum Pontificatus ejus ſecundum, Chriſti* 254; *ut probat auctor Annalium Cyprianicorum; quando* jam pridem, annis ſuperioribus, *adeoque ab ipſis ſaltem* Stephani *primordiis, Martianus eccleſiam impune diſſipaverat. Numquid hæc igitur negligentiam Pontificis noſtri non hic aliquam arguunt? Abſit enimvero: neque enim (ut aliud nihil dicamus) quidquid tarde fit, id negligenter agi dicendum eſt; niſi quis prudentiam cum diligentia neget poſſe conſiſtere; cum utriuſque lex una ſit,* Feſtina lente: *quam quidem legem Eccleſiæ præſulibus illa maxime tempora dictabant, quibus ſub etbnica dominatione ac novella pace nondum tuta ſatis videri poterat ſpeculatas, & mala cogebantur aliquamdiu magna diſſimulare, ne majora ſuſcitarent. Ceete neque S. Cyprianus, qui negotium hoc* Stephano *commendare multo ſecurius poterat, quam* Stephanus *exſequi, feciſſe tamen id ſcitne ante lacerates Fauſtini preces. Quorſum, obſecro; niſi quod nondum opportunum tunc iſtiuſmodi judicio tempus putaverat? Hoc ergo eum advenſſe viſum eſt, ad cauſam continuo decidendam ſic adhortatus eſt Pontificem Cyprianus, ut de promptiſſimo ejus exitu, & S. Stephani diligentia neutiquam dubitavet; quod poſtremo ejuſdem epiſtolæ pars manifeſte prodit his verbis:* Sigoifica plane nobis, quis in locum Marciani Arelate fuerit ſubſtitutus; ut ſciamus, ad quem fratres noſtros dirigere, &

C

cui ſcribere debeamus. *Et vera dejectum ab eo* AUCT. *ſede tunc Marcianum fuiſſe, illud indicio eſſe poteſt,* P. B. *quod nomen ejus in antiquis Arelatenſis eccleſiæ diptychis non legatur apud Mabillonium Analectorum tom. 3, pag. 432.*

Baſilidem & Martialem epiſcopatu dejecta Hiſpaniarum plebs reſtituit,

66 In idem fere tempus incidiſſe creditur cauſa Baſilidis & Martialis; quorum alter Legionenſis atque Aſturicenſis, alter Emeritenſis eccleſiarum in Hiſpaniis epiſcopi cum eſſent, ſe libellis idolalatriæ teſtibus, aliſque haud ſane levibus flagitiis cautaminoſſe dicebantur: hinc epiſcopatu indigni amba apud ſuos habiti, dejectique; & in Baſilidis locum Sabinus quidam; in Martialis vero Felix, ut apparet, ſuffecti ſunt. Quod non ferentes exauctorati, ad Romanæ Sedis præſidium confugerunt (ut quidem de Baſilide certum eſt; de Martiale admodum verſimile;) ubi S. Stephani judicio abſoluti, ad amiſſas eccleſias redire, non ſine illarum, ima & antiſtitum quorumdam, ingenti commotione, averſantibus eos aliis, tamquam juſta ſententia condemnatos; aliis, tamquam ſuperiori & legitima tamprobatas auctoritate, excipientibus. Hoc diſſidium qui Fauſtino ac Felici adhærebant, incerti qua demum ratione componerent, tollatis inter ſe conſiliis, illos E *eandem ipſos cum litteris tutius negotii ſeriem explicantibus ad S. Cyprianum Carthaginem allegarunt, ſolicitudinem ſuam ejus vel ſolatio, vel ſententiæ auxilio ſublevari poſtulantes. Cyprianus, auditis in ſynodo legatis, litteriſque, quas attulerant, perlectis, quidquid geſtum ab iis fuerat, ita ſua & coactorum ſecum epiſcoporum calculo probavit, ut epiſtolam cautiosa (Pamelio ſexageſimam octavam, & hujus hiſtoriæ fontem unicum) Felici presbytero & plebibus conſiſtentibus ad Legionem & Aſturicæ, item Lælio diacono & plebi Emeritæ conſiſtentibus inſcriptam emiſerit; qua & recte illos feciſſe omnia oſtenderit, & adverſarios iniquiſſime; cum quibus proinde non minus eſſet flagitium ullam habere communionem, quam nullam cum Felice Sabinoque, legitima nuper ordinatione ſubrogatis, velle fervere.*

non tamen eorum obreptione aut ſua nolitia fallacia deceptus

F *67* Nec reſciodere, *inquit,* ordinationem jure perfectam poteſt, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam proprii confeſſione nudatam, Romam pergens, Stephanum, collegam noſtrum, longe poſitum, & geſtæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit; ut eambiret reponi ſe injuſte in epiſcopatum, de quo fuerat juſte depoſitus. Hoc eo pertinet, ut Baſilidis non tam abolita ſint, quam cumulata delicta; ut ad ſuperiora peccata ejus, etiam fallaciæ & circumventionis crimen accefferit. Neque animi tam culpandus eſt ille, cui negligenter obreptum eſt, quam hic execrandus, qui fraudulenter obrepſit. Obrepere autem ſi hominibus Baſilides potuit, Deo non poteſt; cum ſcriptum ſit: Deus non irridetur. Sed nec Martialis poteſt profuiſſe fallacia, quo minus ipſe quoque delictis gravibus involutus, epiſcopatum tenere non debeat ...., maxime cum jam pridem nobiſcum & cum omnibus omnino epiſcopis in toto mundo conſtitutis etiam Cornelius, collega noſter, Sacerdos pacificus ac juſtus, & martyrio quoque dignatione Domini honoratus, decreverit, ejuſmodi homines ad pœnitentiam quidem agendam poſſe admitti; ab ordinatione autem eleri atque ſacerdotali honore prohiberi. *Quibus verbis duo continentur accuſationis capita, non levem, ſi vera ſunt, Pontificis noſtri gloriæ maculam inuentia: altero enim* Stephanus *ipſe petitur; quaſi*

tacita

AUCT. P. B. *tacitæ veritatis ignarus, in re tanta per negligentiam deludi ſe ſiverit; altero notatur ejus ſententia, non quidem ut animo iniquo lata; ſed tamen ut iniqua per ſe, & priori S. Cornelii atque Eccleſiæ univerſæ decreto contraria; neque adeo obſervanda.*

ut putabat S. Cyprianus;

28 *Sed neſcio, cum ita cenſuit S. Cyprianus, an non ipſe potius humanum aliquid hic paſſus videri debeat: nam etſi momenta non ſcimus, quibus ad ferendam ſententiam* Stephanus *impulſus fuerit, quia decretum ejus intercidit; ea tamen, quibus hic nititur Cyprianus, ſatis apparet, non eſſe gravia: quidquid enim hac epiſtola ſtatuit, ſtatuit parte inaudita altera, hoc eſt ex ſolavelatione legatorum, qui erant epiſcopi depoſitis ſubſtituti, & litteris eorum, qui hos depoſuerant, illos ſubſtituerant. At bi numquid in cauſa propria teſtes erant idonei? Numquid æque imponere Cy-*

B *priano poterant; ac* Stephano *Baſilides? Tantone longius a locis, de quibus hic agitur, diſtabat Roma Carthagine; ut illuc inde penetrare poſſet fallacia; huc non poſſet? An tam frequentia Carthaginenſis inter & Hiſpanos, nullo jurisdictionis eccleſiaſticæ vinculo colligatos; tam rara Hiſpanorum cum Romanis, quibus & civili & eccleſiaſtica poteſtate jubebant, commercia; ut quid ibi ageretur, non multa melius Romæ vel ſcire vel examinare potuerit* Stephanus, *quam Carthagine Cyprianus? Potuit, inquis; at non fecit, aut certe negligentes fecit. Quid ita, obſecro? Quia obrepi ſibi, quia circumveniri ſe paſſus eſt. Atqui vel diligentiſſimo nonnumquam cautiſſimoque obrepi ſolet; maxime ſi caritate plenus eſt, quæ omnia credit, nec cogitat malum; & miſericordia, reis ſemper magis, quam actoribus, addicta. Quibus virtutibus cum tam Cyprianus, quam* Stephanus, *utpote ſancti ambo, fulſerint; unde hunc deluſum potius fuiſſe dicemus, quam illum; aut utrumvis per negligentiam?*

C 29 *Imo vera fac, S. Cyprianum rem omnino, ut erat, fuiſſe narratam probatamque; fac, illum non modo ignoraſſe* S. Stephanum, *cum Baſilidem reſtituerit, ſed ne quidem diſſentire tum voluiſſe: nego vel ſic, aut negligentem incautumve ipſum; aut iniquam ejus ſententiam, & S. Cornelii decreto repugnantem cenſeri oportere: ut enim cetera neſcierit omnia; hæc duo tamen neſcire non potuit; deturbatos videlicet ab Hiſpanis e ſuis ſedibus Baſilidem ac Martialem fuiſſe, alteſque eorum loco conſtitutos; & hoc illos feciſſe, non conſulta Sede Romana, ad quam cauſæ ejuſmodi omnino erant referendæ; ut ex ipſo S. Cypriano ſupra vidimus, ubi de Martiano; & apud eumdem videri poteſt epiſt. 55 ad S. Cornelium; vel etiam apud Eminentiſſimum Aguirrium Caecilliorum Hiſpaniæ tom. 1, tota diſſertatione ſeptima. Nihil ergo neglexit hoc loco ſanctus Pontifex, cum aliud nihil ſciri aut quæri debuerit ad Hiſpanorum acta, ut fecit, reſcindenda, ſi non abſolute & in perpetuum; ſaltem quoad illis (ut cenſimat citatus Aguirrius diſſert. 24, excurs. 3) cauſam ordine legitimo, hoc eſt conſcia & probante Sede Apoſtolica, denuo inſtaurarent; id quod tot deinde in animo habuiſſe, cum S. Cypriani auxilium imploraverunt, putat Baronius ad annum 258, num. 5. Quis autem fuerit hujus exuſæ poſtremus exitus, ignoratur. Cardinalis Aguirrius locu proxime aſſignato, eam in eodem ſtatu permanſiſſe cenſet uſque ad Pontificatum S. Xyſti II, ut qui Deceſſoris ſui ſententiam ob eamdem rationem, ob quam fuerat pronunciata, confirmaverit. Quod ſi verum eſt; alia S. Stephanus contra Cypriani cauſarum defenſionæ non indiget.* A

Ad S. Cornelium quod attinet, cum cauſas, qualis hæc fuit, graviores ad ſe omnino voluiſſe referri, patet ex aſſignata modo S. Cypriani ad eum epiſtola 55. Quando igitur decrevit, ejuſmodi homines ad pœnitentiam agendam poſſe admitti; ab ordinatione autem eleri atque ſacerdotali honore prohiberi; vel tantum prohibet, ne tales, ſi nondum epiſcopi fuerint aut clerici, ordinentur (& ſic decretum ejus huc utcumque pertinet;) vel ſi eos, qui jam clerici aut epiſcopi erant, depontidos eſſe decernat; id, ſervato juris ordine, neque proinde ſine Pontificis Romani conſcientia aſſenſuque, ſtiri voluiſſe cenſendus eſt.

§ III. Ejuſdem ſententia contra S. Cyprianum & alios de iteratione Baptiſmi ab hæreticis aut ſchiſmaticis collati.

E

Baptiſmum extra Eccleſiam ſolitum.

Turbat Hiſpanorum gravior ſubinde per Orientem & Africam procella ſecuta eſt: ſtatuerant enim utrobique fuerat ex opinione eorum, qui verum Chriſti Baptiſmum conferri poſſe extra Eccleſiam negabant, neceſſe omnino eſſe, ut quicumque ab hæreticis vel ſchiſmaticis tincti, redire ad Eccleſiam vellent, in ea denuo baptizarentur. Hoc in Africa ſub Agrippino epiſcopo Carthaginenſi (ante annos circiter quinquaginta) frequens antiſtitum conventus, S. Cypriano epiſt. 73 ad Jubaianum teſte, decrevirat: hoc & in Oriente ſynodis placuerat e Galatia, Cilicia, Cappadocia finitimiſque provinciis apud Iconium & Synadam vetus annuum Chriſti 230 coactis; uti referunt apud Cyprianum epiſt. 75 Firmilianus Cæſareæ Cappadocum epiſcopus; apud Euſebium lib. 7, cap. 7, S. Dionyſius Alexandrinus. Idem vero decretum urgeri nunc vehementius cœpit, au- F *ctoribus præſertim in Oriente Firmiliano & Helleno; in Africa Cypriano.*

Statutum S. Cypriani & alii;

21 *Et Cyprianus quidem illud non ſolum litteris ſuis aſſeruit, verum etiam ſynodis voluit; idque tam ſtrenue, ut uno propemodum tempore duas Carthagine celebraverit; priorem, exeunte circiter anno Chriſti 255, epiſcoporum triginta duorum, quorum nomina præfert epiſtola eorum ſynodica, inter Cyprianicas Pamelio ſeptuageſima; alteram paucis poſt menſibus (puta anno Chriſti 256 ante Paſcha, ut Pearſonio placet in Annalibus) antiſtitum Africæ Numidiæque unius & ſeptuaginta: totidem enim numerat ipſe S. Cyprianus ad Jubaianum. In utroque vero res eadem omnium ſuffragiis eſt comprobata: tum, utquid ad eam ſemel ſtabilitandam deeſſet, communes a poſteriori ſynodi patribus litteræ, quibus & aliæ S. Cypriani ad Quintum, in Mauritania epiſcopum, de eodem ambas argumento, acceſſerant, Romam ad S. Stephanum tranſmiſſæ ſunt, ea fiducia, quam hæc eorum ad* Stephanum (epiſt. 72) *verba præ ſe ferunt:* Hæc ad conſcientiam tuam... pertinuimus, credentes, etiam tibi pro religionis tuæ & fidei veritate placere, quæ & religioſa patiter & vera ſunt.

In ea repetendum eſſe ſtatutum S. Cypriani & aliorum;

22 *Verumenimvero longe aliter, ac illi crediderant, evenit: nimirum ſanctus Pontifex, ubi citatos eccleſiarum tamque citatos ad proſcribendam apoſtolicam traditionem agitari motus cognovit, idque a præſulibus eximia ſanctitatis doctri-*

quod ſibi ſecure præſtaret S. Stephanus;

næque

A *neque fama politicus, nec alio, ut putabant, quam ſuetæ veritatis ac religionis vindicandæ inflammatis ardore, perſpexit continuo, tam præcipiti malo non qualecumque, ſed efficaciſſimum juxta promptiſſimumque adhibendum eſſe remedium. Litteras ergo meas ad S. Cyprianum & Orientales dedit, quibus eorum opinioni contrariam oſtendit eſſe traditam ab Apoſtolis conſuetudinem; ac tum ita præcipiendo concludit:* Si quis ergo a quacumque hæreſi veneric ad nos, nihil innoveture, niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam; cum ipſi hæretici proprie alteri autem ad ſe venientes non baptizent, ſed communicent tantum. *Vide epiſtolam Cypriani 74 ad Pompeium. Quod quidem præceptum ut eſſe graviſſimum ipſe ſenſerit, & auctoritatem illi ſuam omnem adjunxit, & armatam non ſine acri, ſed juſta, abjurgatione tutatus eſt, ſi negligeret, ſeveritatem: præcepit enim tamquam* Epiſcopus epiſcoporum, *ut conſtat ex ipſa Cypriani in ſynodo tertia Carthaginenſi apud S. Auguſtinum de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. 6, cap. 6; & tamquam* ſucceſſionem Petri tenens, *ſupra quem fundamenta Eccleſiæ collocata ſunt, ut apud eumdem S. Cyprianum epiſt. 73 indicat Firmilianus: atque ita non obtemperantibus excommunicationis ſententiam interminatus eſt, vel ea certe dignos haberi oportere ſignificavit; ut patet ex epiſtola ad Pompeium & aliis.*

nudo gravis ut a diſſenſio, ſed ſua ſalubriter ſanxerit excommunicatione;

B 23 *Hæ litteræ dici vix poteſt, quantum in Orientale Firmilianum, Cyprianum in Africa perculerint; ut alia non ſit opus exempla, ad eorum quantumvis Sanctorum doctorumque demonſtrandam in cauſa propria fragilitatem: nam vel ipſum S. Cyprianum (qui Firmiliano minus impotenter effrebuit,) ſi epiſtolam ejus 74 ad Pompeium legeris, oblitum ſubito fuiſſe dices quæ pridem in Libro de unitate Eccleſiæ, in epiſtola 55 ad Cornelium, & alibi, de Romanorum Pontificum auctoritate tam præclare docuerat. Certe quæ poſt acceptas S. Stephani litteras in eum ſcripſit, ea S. Auguſtinum, ubi epiſtolam ad Pompejum confutat, de Baptiſmo contra Donatiſtas lib. 5., cap. 25, tamquam iræ potius animi motu effuſa, quam æque dicta judicio, vel commemorare puduit:* Jam illa, *inquit*, quæ in Stephanum ictericatus effudit, retractare nolo; . . . & ea præterire melius eſt, quæ periculum pernicioſæ diſſenſionis habuerunt. *Et nos igitur hæc miſſa facimus; illud monuiſſe contenti, quod ita paulo inferius idem ſanctus Doctor obſervat:* Vicit tamen pax Chriſti in cordibus eorum, ut in tali diſceptatione nullum inter eos malum ſchiſmatis oriretur. *Quibus verbis ſignificat, neque receſſiſſe unquam a* Stephani *communione Cyprianum (id quod fatentur omnes, & ipſe Cyprianus inculcat ideſtidem;) neque ab eo per* Stephanum *abſentum ſeu ſeceſſiſſe fuiſſe: nam ſi alterutrum contigiſſet, non nullum profecto inter eos malum ſchiſmatis fuiſſet ortum. Idem nihilo minus diſerte aſſeritur in eodem opere, lib. 4, cap. 9; ubi collegas adverſarios in hac re toleraſſe dicitur S. Cyprianus, ſicut & ipſe toleratus eſt. At ipſe ſic eos tolerauit, ut propterea neminem excommunicaverit: (hoc enim tutius reperit:) ergo neque excommunicatus propterea ab iis fuit.*

cujus periculi ne non legatio ſu. medica

24 *Ceterum ut ſummi Pontificis minus timere omnino debebat Cyprianus, niſi illi tum ſevere præcipienti vel obtemperare, vel indulgentiæ ſaltem in ſe Afroſque ſuos enixequere aliquid niteretur; ſic eo ſpectaſſe mihi videtur, tum in proximas continuo Kalendas Septembres ejuſdem anni 256 novam, & ſuper hoc negotio tertiam, indixit ſynodum Carthaginenſem epiſcoporum quotquot ex Africa, Numidia, Mauritaniæ provinciis ceſſi-* AUCT. P. B. *gi potuere; paratus, opinor, vel* Stephano *mortem gerere, ſi id pluribus videretur; vel eum a feſtinanda ſaltem ſententia deterrere, ſi Africam ipſi cum Orientis parte non minima poſſet univerſam objicere; quam utique videretur Pontifex non ita ſtatim munere abdicaturus, idque ob ſolius (ut tum Firmiliana cenſebat Cyprianus) diſcipline diverſitatem; quin mallet hanc tantam Eccleſiæ jacturam qualicumque conciliatione conventicle prævertere. Convenere ergo ad Kalendas dictas antiſtites omnino quinque & octoginta: qui omnes ac ſinguli, hortante Cypriano ut quam liberrime ſuam quiſque de re propoſita ſententiam ferret, ſuperiorum conventuum decreta ſua ut duorum infupeo abſentium epiſcoporum ſuffragia confirmarunt; ut apud Labbeum vide Conciliorum tom. 1, a col. 787 Ex hoc numero, ut nobis quidem apparet longe veriſimilius, delecti ſubinde ſunt ad* S. Stephanum *a S. Cypriano ceteriſque ſynodi patribus legati; ſed non ea curſus, quem ſperabant, eventu: jam enim ante renuntiata Pontifici fuerant omnia, quam iſti appulſſent; ſiquidem eos ille advenientes, ceſſe Firmilianæ, non ſuo dumtaxat alloquio, ſed & fratrum tecta hoſpitioque, ne conſiſtere uſpiam in Italia poſſent, prohibuit. Itaque vela vertere, ve infecta, coacti, hoc unum ſuis referre potuerunt, quod ſibi contigerat.* E

25 *Dubium eſſe non poteſt, quin hic nuntius haud mediocriter anxerit Africanorum antiſtitum, ac præſertim S. Cypriani, metum, ne tam aperta Romani Pontificis indignatio in majus hre vi malum erumperet, quod minata paulo ante fuerat, differri diu non ſineret. Sed neque ſpes erat* Stephanum *a propoſito per ſe ſuoſve jam revocandi, quando ne epiſcopos quidem admiſiſſet tantæ ſynodi auctoritate legatos. Quid igitur in hiſce angustiis ſtatuiſſe Cyprianum dicemus, ut ne a Petri Catedra, cujus tam neceſſariam eſſe Chriſtianis omnibus communionem luculente alibi demonſtraverat, proſcriberetur? Firmilianum in Oriente noverat in eadem jam diu cauſa periculoque verſari: hunc ergo de rerum Africanarum ſtatu certiorem illico facit, ſimul, ut opinor, exhortans, ut ſi quos habeat vel in Oriente vel apud Ægyptum amicos (alibi enim impenſe notitiam averſabantur omnes,) quos Roma ſolet ſuſpectos non eſſe ac valere aliquid, eos infortunii Orientalibus æque atque Africanis eccleſiis jam propinquus imminentis deprecatores apud* Stephanum *confeſtim adhibeat. Ejuſmodi certe aliquid factum eſſe, ſuſpicari ſuit apud Euſebium lib. 7, cap. 5 S. Dionyſius, patriarcha Alexandrinus, hic verbis:* Antea quidem litteras ſcripſerat (*S. Stephanus*) de Heleno & de Firmiliano, de omnibus denique ſacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctaſque finitimas provincias conſtitutis, ſeſe ob eam cauſam ab illorum communione diſceſſurum, quod hæreticos rebaptizarent. . . De his omnibus ego ad illum (*S. Stephanum*) epiſtolam miſi ROGANS ATQUE OBTESTANS... Sed & cariſſimis fratribus & compreſbyteris (*Romanis*) noſtris.... antea quidem breviter, nunc vero plenius verbis ſcripſi. F

ſed S. Dionyſius Alexandrinus, alias cauſa ſuſtulerunt.

26 *Ut ut eſt; ſive hujuſcemodi interceſſiones, ſive aliæ quacumque cauſæ* S. Stephanum *labibue. eſſent, progreſſum ulterius eſſe non credimus; ſed intra ſolas excommunicationis minas ſtetiſſe; idque tam reſpectu S. Cypriani & Afrorum, ut eo Au-*

eam ob Afros, quam ob Orientales.

AUCT. P. B. *Auguſtino jam vidimus ; quem Firmilianı & Dionyſii textu poſt Stephani martyrium conſcripto liquet. Neque vero ea epiſtola Firmiliani quidquam conficitur amplius : is enim ibi & rhetorice plus æquo indulgens, & agitata bile commotior, quæcumque ad invidiam* Stephano *parandam conferre aliquid viſa ſunt, turgente paſſim ſermone ſupra modum amplificat, atque ita in eum, quaſi, quod facturum ſe dixerat, jam feciſſet, invehitur. Vide Scholiaſtetiam Antiquitatis Illuſtratæ part. 2, diſſert. 1, cap. 5, art. 2 ; aut, ſi mavis Petrum Conſtantium Epiſtolarum Romanorum Pontificum tomo 1, in Diſſertatione de* Stephani *Papæ I ſententia circa receptionem hæreticorum, § 7, n col. 249.*

Hæc S. Stephani cauſa quomodo tractanda ;

27 *Reſtat ergo, ut ſtrenuique ſanctiſſimi hujus Pontificis noſtri ac Martyris gloriæ plurimum, ut quod ejuſſe in hac re dicitur, id certis ab eo factum eſſe demonſtretur. Id vero duplici ratione præſtari poteſt ; ultra, ſi dicta ejus factaque ſigillatim explanentur & ob adverſariorum calumnias defendantur omnia ; altera, ſi ſpectentur univerſe, & ſic olim conſtanti patrum Eccleſiæ partis judicio commendata, nunquam vel minimo vitio neque in re neque in modo notata dicantur ; cum tanta adverſantium* Stephano *culpa diſſimulata non fuerit. Prior illa defenſio non admodum quidem difficilis eſt ; ſed longior, quam ut huic loco conveniat, atque vere etiam neceſſaria ; quando jam eam alii non ſemel ſuſceperunt, ut auctores proxime laudati, & illi paſſim rhetorici, qui Romani Pontificis auctoritatem, hoc eodem S. Cypriani, Firmiliani, ac cæterorum ejus adhæretium exemplo fruſtra toties impetitam, adverſus hæreticos, ſchiſmaticos atque horum præcipue temporum novatores egregie tueri non deſinunt, quos inter locum ſibi non ultimum meritis vindicat auctor anonymus, in opuſcula Gallico, quod anno 1725 Pariſiis editum inſcripſit :* Diſſertations theologiques ſur le celebre diſputé entre le Pape S. Etienne & S. Cyprien evêque de Carthage ; ou l'on explique la veritable penſée de S. Auguſtin touchant la même diſpute. *Solam hic igitur poſteriorem adhibebimus, tamquam brevioremˌ planioremˌ longeque graviſſimam.*

Ex quo tempore maxime vigueris.

28 *Sed priuſquam id agimus, juverit cotionem temporis, quo hæc* Stephanum *geſſiſſe diximus, nonnullam afferre. Colligitur illud ex epiſtola Firmiliani, qua ſic acta ſummi Pontificis adverſus Aſiæ & Orientales exagitat, ut concepturn ex iis dolorem cocentum omnino fuiſſe, cum ſcriberet, oratione eruditiſſima impetuque præcipiti prodat. Unde dubitari non poteſt, quin ſpatium inter epiſtolam illam, & ea quæ de* Stephano *continet, fuerit minime diuturnum. Hæc igitur quo anni tempore ſcripta eſt ? Utrumque ipſamet indicat ; annum quidem his verbis :* Ante viginti enim & duos fere annos, *temporibus poſt* Alexandrum imperatorem, *multæ iſtic conflictationes & preſſuræ acciderunt : anni tempus denotant ſequentia :* Quoniam vero legatus iſte a vobis (*Cypriane*) miſſus, regredi ad vos feſtinabat, & hibernum tempus urgebat ; quantum potuimus, ad ſcripta veſtra reſcripſimus. *Reſcribebat ergo Firmilianus, imminente jam hieme, quando poſt* Alexandrum imperatorem *viginti & duo fere anni effluxerant ; quod omnino ad proximum annum Chriſti 256 referendum eſt ; cum extendi ulterius nec debeat, nec poſſe. Non poteſt, inquam ; quin ante anni ſequentis æſtumnum & martyrium ſubierit* S. Stephanus, *& Cyprianus exſilium, contra manifeſtam epiſtolæ tenturˌ hypotheſin : non debet etiam ; quia ab anno Chriſti 235, quo perriſſe conſtat* Alexandrum, *& quidem (ut plerique autument) menſe Martio, uſque ad annum Chriſti 256 jam prope decurſum, anni plene viginti & duo fere intercedunt. In annum igitur eumdem, ſed aliquanto minus adultum, acta* Stephani *jam dicta conveniunt.*

§ IV. Acta S. Stephani adverſus S. Cyprianum & rebaptizantes a potiori Eccleſiæ parte conſtanter ab initio probata.

De ipſo controverſiæ tempore id teſtantur Anonymus eorumque.

QUis in hac de Baptiſmo controverſia communis fuerit eccleſiarum longe plurium de S. Stephani æquitate ac ſtudio fruſtra, nemo teſtari melius poteſt, quam qui inter opera S. Cypriani *a Rigaltio aliiſque, deinde etiam a Labbeo Conciliorum tom. 1, col. 771 editus eſt, auctor anonymus ; ſiquidem, ipſe citeriter* SS. Stephani *ac Cypriani tempore hujus novitatem impugnaverit, at cum pleriſque eruditis contra Oudinum probat Tillemontius annotatione 4n in S. Cyprianum. Is ergo, propoſita ſtatim* veruſtiſſima conſuetudine ac traditione eccleſiaſtica, (*quæ extra Eccleſiam tinctis & ad eam redeuntibus manus tantum ab epiſcopo conferri voluit impoſitas* ;) *tum novellæ eidem conſuetudini adverſantium quæſtione, ita pronuntiat :* In quo genere quæſtionis, ut mihi videtur, nolla omnino potuiſſet controverſia aut diſceptatio emergere, ſi unuſquiſque noſtrum contentus venerabili eccleſiarum omnium auctoritate, & neceſſaria humilitate, NIHIL INNOVARE geſtiret. *Cedo, an non ſatis aperte hic laudat* S. Stephani *decretum illud,* NIHIL INNOVETUR ; *idque non ut ſuo tantum judicio juſtum, ſed & venerabili eccleſiarum omnium auctoritate ita comprobatum, ut unuſquiſque acquieſcere contentus debuerit, qui accuſatoria humilitate non caruit ? Sane nihil ſe mandante carpit, qui ſolam in ſubditis humilitatem deſiderat, & quidem neceſſariam ; imo tantum illius æquitatem extollit, quantum horum contumaciam ; dum eos ibidem inanis gloriæ, ſuperbi hæreticorum, audaciæ atque impietatis accuſat ; dum turbulentos appellat homines ; dum mooſtri ſimile eſſe ait, ipſos epiſcopos talia ſcandala cogitare ; & plura, quæ in ipſo citati tractatus aditu congeſta legi poſſunt. Nec vero etiam, niſi undequaque juſtiſſimam fuiſſet* Stephani *decretum, omnes illud eccleſiæ defendiſſent ; omnes, inquam, ſic enim loquitur auctor ille ; quia præ his Afekana & orientales aliquot vix numerum facere conſtabantur.*

30 *Hunc anonymi locum ſatenus obſ. meluſcu-* S. Auguſtinus, *lum, quod neque de* Stephano *neque de Cypriano cum ſuis, nominatim & verbis expreſſis meminit, illuſtrat luſginter S. Auguſtinus, utrumque diſerte exprimens lib. de Unico Baptiſmo contra Petilianum, cap. 04 ; ubi de eodem vigente hujus diſſidii tempore ſic loquitur :* Ecce duo erant uno tempore (ut de aliis taceam) qui diverſa ſentiebant : duo erant eminentiſſimarum eccleſiarum, Romanæ ſcilicet & Carthaginenſis, epiſcopi, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate catholica conſtituti : quorum Stephanus Baptiſmum Chriſti in nullo iterandum eſſe cenſebat, & hoc facientibus graviter ſuccenſebat : Cyprianus autem

A tem *in hæreſi vel ſchiſmate baptizatos*, tamquam non habentes Baptiſmum Chriſti, baptizandos in Eccleſia Catholica exiſtimabat. MULTI cum illo; QUIDAM cum iſto etiam ſentiebant. *Ubi vides, nocet illa multi, quidam tamquam oppoſitæ uſurpari, idemque ſonare quod* multi, pauci. *Teſtatur ergo etiam Auguſtinus, multos epiſcopos cum* Stephano, *Baptiſmum Chriſti in nullo iterandum eſſe cenſente & hoc facientibus graviter ſuccenſente, ſenſiſſe; paucos vero cum Cypriano. Sed tamen quam pauci cum Cypriano ſentiebant; quam multi cum* Stephano? *Audi eumdem S. Auguſtinum contra Creſconium Donatiſtam lib.* 3, *cap.* 3: Proinde ſi omnino jam credendum ſit, quinquaginta epiſcopis Orientalium id viſum eſſe, quod ſeptuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus, contra toti millio (*numerus eſt certus pro incerto, ſed maximo*) epiſcoporum, quibus hic error in toto orbe diſplicuit *&c. Videt, quam*

B *multos cum* Stephano *ſentientes, quam paucis opponat adhærentibus Cypriano? Obſerva hic obiter, ſecundum S. Auguſtinum, de ſolo* Baptiſmo Chriſti *egiſſe* Stephanum; *non eſt autem Baptiſmus Chriſti, cui deeſt legitima forma, ut idem docet Auguſtinus de Baptiſmo contra Donatiſtas lib.* 6, *cap.* 25: *vel alius ergo tunc apud hæreticos in uſu non erat; vel ſi erat, illum* Stephanus *iterari non prohibuit; neque adeo probavit.*

31 *De eodem exortæ Cypriauum inter ac* Stephanum *controverſiæ tempore illuſtre ad poſteros teſtimonium tranſmiſit Auguſtinus contentus S. Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap.* 9; *ubi cum dixiſſet, præſumptionem Agrippini, qui antea ſtatuerat, hæreticos eſſe rebaptizandos, tantum poſterius invenieſſe mali, ut non ſolum hæreticis omnibus formam ſacrilegii, ſed etiam quibuſdam Catholicis (Cypriauum intelligit, cum ſuis Agrippini placita ſectantem) occaſionem præbuerit erroris; ita proſequitur:* Cum ergo undique ad notitiam rei (*decreti Cypriauici*) cuncti reclamarent, atque omnes quaquaverſum ſacerdotes pro ſuo quiſque ſtudio remoderentur; tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum ceteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ ceteris, teſtitit; dignum,

C ut opinor, exiſtimans, ſi reliques omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate ſuperabat. *Videt, iterum,* Stephanum *tamquam ducem hujus expeditionis primarium, commilitones adjungi cunctos undique, atque omnes (ſenſu nimirum accommodo) quaquaverſum ſacerdotes, id eſt epiſcopos; quibus profecto tam, ut ipſa Vincentio, bellum ejus viſum fuerit religioſiſſimum.*

32 *Et hæc quidem de illo ipſo tempore, ut* De tempore *mouit, dicta ſunt, quo nimius diſputationis ar-* mum & ſecuto, *dor ita quoſdam abripuit; ut ad æquitatem eau-* ipſo, atque Cy- *ſæ* S. Stephani *attendere non poſſent, imo non vel-* priano, idem *lent: at ille poſtquam brevi ceſſit, quis Pontifi-* Auguſtinus. *cis ejuſdem ſeu ſuperſtitis etiam tum, ſeu glorioſa modo morte defuncti religionem ſuſpicere: quis ejus tum præcepto ſe ſubdere recuſavit; quem non vel puduit vel pœnituit, illi antea reſtitiſſe? De S. Cypriano id certe valt, tametſi offendere ſcriptum non poſſe ſe fateatur, S. Auguſtinus de Baptiſmo contra Donatiſtas lib.* 2, *cap.* 4, *& fortius ibidem cap.* 5: *ubi ſic habet:* Quomodo accipere potuerit (*S. Cypriauus*) veritatem, contra id quod ſentiebat, inventam; etſi litteræ tacent, meritis clamant: ſi epiſtola non invenitur, eorona teſtatur: ſi concilium non indicit epiſcoporum, conſortium indicit angelorum. *Et epiſt.* 93 *ad Vincentium Rogatiſtam, cap.* 10: Cypria nus autem ſenſiſſe aliter de Baptiſmo, quam ſotme & conſuetudo hrbebat Eccleſiæ, non in Canonicis; ſed in ſuis & in concilii litteris invenitur: correxiſſe autem iſtum ſententiam non invenitur; non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit; & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimium delectati, tanto velut patrocinio carere noluerunt. AUCT. P. H.

33 *Quid, quod ſcriptum illud, quod in Africa reperire non potuit, ideoque ſuppreſſum putavit, Auguſtinus, meliori forte ſervatum Romæ fuerit, atque inde alio manaverit per Europam, & ad ſeculum uſque noſtrum in inſiori Britannia ſubſiterit? Ceste non is eſt ſanctus ac venerabilis Beda, tum ibi litteris longe clariſſimus, quem ſuſpicari licuit, temere, quod uſquam legerat, aſſeruiſſe, cum in libro variarum Quæſtionum, quæſt.* 5 *in illud Apoſtoli,* Unuſquiſque in suo ſenſu abundet, *ſcripſit ſequentia:* Si bona, quæ nobis, per eati tatem operamini; tribuet vobis divina gratia, ut, ſiquid aliter, quam decet, ſapitis, & hoc aliquando intelligatis: ſicut B. Cypriano contigiſſe perſpicuum eſt; qui eum fuit coepiſcopis, qui erant in Africa, rebaptizandos eſſe hæreticos contra morem Eccleſiæ ſtatuit: ſed quia in ſuo ſenſu, qui ſibi rectus videbatur, bonis abundare operibus ſtuduit, non corrigi meruit, atque ad univerſalem ſanctæ Eccleſiæ normam ſpiritualium virorum inſtitutione rednci. *Et ſane id fatori neceſſe eſt, niſi coepiſcopis emulus duriorem quis fingere Cyprianum audeat:* & venerabilis Beda; E

34 *Paulus enim brevi ceteros quoque anti- de epiſcopis Afris, S. ſtites Africanos tergiverſationis ſuæ, ut fidem ſa- Hieronymus de Orientali- cit S. Hieronymus adverſus Luciferianos in hæc bus S. Aug. verba*: Conatus eſt B. Cyprianus contrita lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcirco hæreticorum Baptiſma reprobans, ad Stephanum, tunc Romanæ urbis Epiſcopum, qui a B. Petro viceſimus ſextus fuit, ſuper hoc re Africanam ſynodum direxit; ſed conatus ejus fruſtra fuit. Denique illi ipſi epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem revoluti, novum emiſere decretum: Quid facimus? Ita & nobis majores noſtri, & illis ſui tradidere majores. *Paulus & Orientales, at patet in teſtimonio Creſconii Donatiſtæ, quod libro contra illum tertio, cap. a ita refert S. Auguſtinus*; Majores autem veſtri, quibus tale teſtimonium perhibuiſti, quod ab Orientalium propterea communione diſcreti fuit, quia illi ſuum judicium reſcinderunt, quo eis placuerat de iſta Baptiſmi quæſtione Cypriano atque illi Africeno concilio conſentiri oportere *&c.* F

35 *Quamvis autem non addatur, quo tempo- ex qui ſubſ. re hæc acciderint; veriſimile tamen eſt, conti- Xyſto, S. giſſe ſub S. Xyſto, qui* S. Stephanum *brevi ſecu- Stephani tus, illuſtri S. Cypriauum anteceſſit martyrio: ne- ſuccedere ſe que enim ante ſopitas fuiſſe diſſenſiones illas, ap- ſubmiſerint. paret ex epiſtola S. Dionyſii Alexandrini ſuper iis ad Xyſtum data apud Euſebium lib.* 7, *cap.* 5: *compoſitas autem ſub Xyſto fuiſſe, innuere videtur S. Hieronymus*: nam ſi ILLE IPSE EPISCOPI qui rebaptizandos hæreticos cum eo (*S. Cypriano*) ſtatuerunt, ad antiquam conſuetudinem revoluti, novum emiſere decretum; *profecto id feciſſe dicendi ſunt, antequam vel convenire illos prohiberet in ſynodum, vel eos magnam partem e medio ſuſtuliſſet Valerianæ crudeliſſima perſecutio. Idem ſuadet locus ſupra ex S. Pontio in Vita S. Cypriani citatus.* Jam de Xyſto, bons ac pacifi-

AUCT. P. B. co Sacerdote, ac propterea beatiſſimo martyre *&c. Cur enim præficeum appellat, niſi quia pacem aliquam in Eccleſia fecerat? Quam vero aliam feciſſe dici aut fingi poteſt, præter eam, quæ per Cypriani aliorumque de Baptiſmo novitates, etſi non omnino ſublata, turbata tamen plurimum fuerat? Idem denique ex eo colligi poteſt, quod S. Dionyſius Alexandrinus, qui, ſecundum S. Hieronymum in Catalogu ſcriptorum eccleſiaſticorum cap. 69, in Cypriani & Africanæ ſynodi dogma conſenſerat, ſub eodem Xyſto Pontifice uſquequaque ſcitur abductus ab illa ſententia fuiſſe (Et quidni exemplo eorum, quorum antea fuerat auctoritate ſeductus?) ut ne hominem quidem baptizare denuo ſit auſus, quem ita noverat ab hæreticis fuiſſe tinctum, ut merito ex ipſius relatione dubitaret, an abſervata ab iis fuiſſet legitima Baptiſmi forma. Itaque ad Xyſtum recurrit, ne quid ſibi in hac re eſſet faciendum, ſtatuerit, ut vide apud Euſebium lib. 7, cap. 9.*

36 *Jam ſi ad ſecula ſubſecuta diſcedimus,* quid ad S. Stephani *gloriam, tum in aliis, quæ fecit, omnibus, tum in hoc præcipue negotio commendandam excellentius, quam ipſorum de ejus integritate Donatiſtarum confeſſio? Evulſus illa ex his S. Auguſtini verbis lib. de Unico Baptiſmo contra Petilianum, ſub initia ſeculi quinti Cirtenſium in Numidia Donatiſtarum epiſcopum, cap. 14:* Sed volo, mihi ſolvat iſte *(Petilianus)* quæſtionem; quandoquidem, cum Romanæ Eccleſiæ per ordinem commemorat epiſcopos, inter eos commemoravit & Stephanum, quos epiſcopatum illibatum geſſiſſe confeſſus eſt. *Quis neſcit, nihil fuiſſe Donatiſtis carius, quam Cyprianum; nihil familiarius, quam opera Cypriani; nihil in operibus ejus nobilius, quam quibus contra Romani Pontificis edictum, iterandum eſſe hæreticorum baptiſma contendebat? Hæc enim aſſidue Catholicis ecclebant. Legerat hæc ergo ita verat Petilianus. Ignorare adeo non poterat vitia turpiſſima, quibus ibi S. Stephani, quod illum ipſum errorem, quem depellebant poſtea Donatiſtæ, convelleret, contaminatus fuiſſe dicebatur e piſcopatus. Neque tamen his omnibus ita moveri potuit Petilianus, quin ultro ac palam, contra rem ſuam, contra S. Cyprianum, cujus in Stephanum dicta ut meros hoc pacto calumnias arguebat, actoritatem, eumdem illum epiſcopatum illibatum abſolute profiteretur. Ealmvero veritatem hanc non modo apertam omnibus, ſed quodammodo violentam aperiri fuiſſe; quando eam ne hoſtes quidem infeſtiſſimi diſſimulare potuerunt. Et nen pudet hodie ſcriptores quoſdam, qui ſe Catholicos haberi volunt (Tillemontium dico & pejores alios) Cypriani Firmilianique litteris ad ſanctiſſimi hujus Pontificis memoriam, vel ipſis olim Donatiſtis undequaque illibatam, in hoc ſaltem facto* commaculandam *abuti?*

Quid ſentiret de S. Stephano ipſi Donatiſtæ confervire;

37 *Non ita ſane olim S. Auguſtinus, & qui cum eo vixere Catholici: quibus æquum adeo viſum eſt S. Stephani decretum; ut abſurdum exiſtimarunt, ſi ei S. Cyprianum reſtitiſſe quis dicere, quem illi ne aliter quidem unquam de Baptiſmo ſenſiſſe contendebant. Teſtis Auguſtinus ad Vincentium Rogatiſtam cap. 10, de ſuntempore ſic aſſerens:* Quamquum non deſint, qui hoc *(nempe repetendum eſſe in Eccleſia baptiſmum acceptum ab hæreticis)* Cypriano non ſenſiſſe contendant, ſed ſub ejus nomine a præſumptoribus atque mendacibus ſuiſſe confictum. *Quam quidem opinionem non diſplicuiſſe Auguſtino, patet ex eatione, quam continuo ſubjungit:* Neque enim, *inquit, ſic potuit integritas atque notitia litterarum unius, quamlibet illuſtris, epiſcopi cuſtodiri, quemadmodum Scriptura canonica, tot linguarum litteris, & ordine, & ſucceſſionis celebrationis eccleſiaſticæ cuſtoditur; contra quam temere non defuerunt, qui ſub nominibus Apoſtolorum multa confingerent; ſruſtra quidem; quia illis ſic commendate, ſic celebrata, ſic nota eſt.* Verum quid poſſis edverſus litteras non catholice auctoritate ſundatas, etiam hinc demonſtrevit impiæ conatus audeciæ; quod & adverſus eas, quæ tantæ notitiæ mole firmatæ ſunt, ſeſe erigere non prætermiſit.

38 *Nec refert, quod ſtatim ſubdat:* Nos tamen duas ob res non negamus, illud ſenſiſſe Cyprianum: *tametſi enim non neget, ut adverſarii argumento, quod vocant ad hominem, confundat; nuſquam id tamen etiam aſſerit; tum paulo inferius eamdem iterum epiſtolam ut ſibi inter alias probabilem adſtruat in hunc modum:* Potuit autem Cyprianus aut non ſenſit omnino, quod eum ſenſiſſe recitatis; aut hoc poſtea correxit in regula veritatis; aut hunc quaſi nævum ſui candidiſſimi pectoris eooperuit obere caritatis; dum unitatem Eccleſiæ toto orbe creſcentis & copioſiſſime defendit, & perſeverantiſſime tenuit vinculum pacis: ſcriptum eſt enim: Caritas cooperit multitudinem peccatorum. Accellit huc etiam, quod remquam fermentum fructuoſiſſimum, ſiquid in eo fuerat emendandum, purgavit Pater ſelen paſſionis. *Offendit ergo, illam ſuſpicionem ſibi non omino videri levem. Porro de purgatione Cypriani per caritatem aut ſaltem paſſionis etiam alibi meminit, ut lib. de Unico Baptiſmo contra Petilianum cap. 13, & lib. 1 de Baptiſmo contra Donatiſtas. cap. 18. Quorſum, amabo, tot ſe in partes hic vertit Auguſtinus, ut Cypriani obſtinationem adverſus* Stephanum *vel coactam eſſe velit, vel correctione, caritate, martyrio dilutam? Nimirum æquitatem hac decreti Pontificii docuerant; cui reſiſti ſine turpitudine, ſine peccato non potuerit. Quam in remedium obſervari vellem, ubi Auguſtinus reſtitiſſe* Stephano, *atque adeo peccaſſe, Cyprianum putat, conari quidem illum non ſemel delicti ejus gravitatem imminuere; ſed numquam* Stephanum *arguendo, quaſi vel moderatæ prudentiæ vel auctoritatis ſuæ limites prætergreſſam. Nihil ergo eorum æquvit, quæ ſanctiſſimo Pontifici Cyprianus ac Firmilianus impingunt. Graviter, fator, ſuccenſuiſſe* Stephanum, *irritatum quoque Cyprianum dicit; ſed neque hunc jure, neque illum injuria; imo potius merito* Stephanum, *Cyprianum immerito; cum hunc in illa hypotheſi peccaſſe fateatur; ſed peccatum hoc tamen qualecumque eluiſſe poſtritus.*

qui S. Vincentius Lirin. ſenſit:

39 *Sed nemo factum hoc* Stephani *diſertius laudat, quam S. Vincentius Lirinenſis in Commonitorio cap. 9, ubi illud adducit ad probandam hanc theſim initio capitis propoſitam,* Mos iſte ſemper in Eccleſia viguit, ut quo quiſque ſoret religioſior, eo promptius novellis adinventionibus contrairet. *Itaque poſt verba, quæ inde ſupra num. 31 recitavimus, ita proſequitur:* Denique in epiſtola *(S. Stephani)* quæ tunc ad Afros miſſa eſt, hic verbis ſenvit: " Nihil novandum, niſi „ quod traditum eſt „. Intelligebat etenim Vir ſanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi ut omnia, qua fida a patribus ſuſcepta ſorent, eadem fide filiis conſignarentur; noſque religionem, non que vellemus, ducere: ſed potius qui illa duceret, ſequi oportuit.

A portere; idque eſſe proprium Chriſtianæ modeſtiæ & gravitatis, non ſua poſteris tradere; ſed majoribus accepta ſervare. Quia ergo tanc univerſi negotii exitus? Quia utique, niſi uſitatus & ſolitus? Retenta eſt ſcilicet antiquitas; explosa novitas. *Hæc de* Stephani *ſuper hoc negotio geſtis; de S. Cypriani vero quid? Tam indigna tanto viro cenſui ibidem, cap.* 12, *ut in hæreſicas, eorum innovantes memoriam, ita ſit invectus* Quorum ego nequitiam duplici odio dignam judico, vel eo quod hæreſeos venenum propinare aliis non pertimeſcunt; vel eo etiam, quod ſanctî cujuſque viri (*puta imprimis Cypriani, de quo hic agit præcipue*) memoriam, tamquam ſopitos jam cineres, profana manu ventilant; & quæ ſilentio prætereri oportebat, rediviva opinione diffamant; ſequentes omnino veſtigia auctoris ſui Chem, qui nuditatem venerandi Noe non modo operire neglexit, verum quoque irridendam ceteris enuntiavit; unde tantam læſæ pietatis meruit offenſam, ut poſteri ipſius peccati ſui maledictis obligarentur; hemin illis fratribus multum diſſimilis, qui nuditatem ipſam reverenB di patris neque ſuis remetare oculis, neque alienis patere voluerunt; ſed averſi, ut ſcribitur, texerunt eum: quod eſt erratum ſanctî viri nec approbaſſe, nec prodidiſſe: atque idcirco beata in poſterum benedictione donati ſunt. *Ita Sanctus ille in hæreticos; quia Catholicos uendum Eccleſia videbat, qui hoc exemplo Cypriani ſua ſenſa defenderent.*

40 *Fallor, niſi hæc abunde ſufficiunt, ad propoſitam* S. Stephani *cauſam non ſolum a calumniis vindicandam, ſed inſignibus etiam enormandam elogiis. Non poſſum tamen, quin adjiciam teſtimonium Pacundi Hermianenſis epiſcopi, qui ſeculo ſexto floruit, neque ſuſpectus videri poteſt, ſive contra S. Cyprianum pronuntiet, utpote Afer & Cypriani amantiſſimus; ſive pro* S. Stephano *Pontifice Romano, ipſe ſchiſmaticus. Ab hoc igitur in defenſione trium Capitulorum lib.* 10 *dicitur S. Cyprianus in epiſtola ſua ad Pompejum* injurioſe tractatus eumdem beatum Stephanum, a quo fuerat jure culpatus. *Tum libro contra Maximum:* Idcirco beatus quoque Stephanus, Præſul Apoſtolicæ Sedis, eum S. Cyprianum atque alios Afros epiſcopos de baptizandis omnibus hæreticis deceviſſe cognoſceret, quamvis, ut dictum eſt, nullo interpoſito anathemate, neque adverſus ulla concilii generalis antiquitus decreta, nec cooniventes hæreticis, talem ſententiam protuliſſent; continuo tamen ei denuntiavit, quod ſi hoc auderent, ab Eccleſia pellerentur. Et Stephani potius: quem Cypriani ſententiam tenet Eccleſia, NON SOLUM DE NON REBAPTIZANDIS HÆRETICIS, VERUM ETIAM DE REBAPTIZANTIBUS NON FERENDIS. *Quod & nunc eadem Eccleſia non ſine ſtudio ſingulari demonſtrat, cum hujus vel memoriam, tamquam* S. Stephano *glorioſiſſimam, celebrandam quotannis hoc die proponit in Breviario Romano his verbis:* Baptizatos ab hæreticis, iterum baptizati vetuit (*S. Stephanus*) referibena S. Cypriano verbis illis: nihil innoverut, niſi quod traditum eſt. *Plura qui volet, auctores conſulat, quos ſupra laudavimus.*

quid ſit, vt Facundus Hermian.; quid etiam nunc Eccleſia univerſa.

§ V. Cetera, quæ de Sancti geſtis narrantur a variis Scriptoribus, maxime ab Anaſtaſio Bibliothecario.

S. Stephani SUnt & alia nonnulla, quæ a S. Stephano Pontifice, ſed incerta tempore, geſta leguntur; *ut quæ tradit Anaſtaſius Bibliothecarius, & ante illum Catalogus Romanorum Pontificum editus anno tamen primum Aprilis, ubi illum ante medium ſeculi ſexti compoſitum videri diximus; hic vero ſic habet:* Hic (*S. Stephanus*) conſtituit ſacerdotes & levitas veſtes ſacras in uſum quotidianum non uti, niſi in eccleſia. Hic fecit ordinationes duas per menſem Decembris, presbyteros quinque, diaconos quinque; epiſcopos per loca duos. *Anaſtaſius tamen numerat* presbyteros ſeptem (*alios* ſex,) diaconos quinque, epiſcopos per diverſa loca tres. Ex iis, *inquit Baronius ad annum* 260, *num.* 6) unus fuit Melaniua, epiſcopus Rhotomagenſis, ſanctitate celebris; *quem cetera monumenta Mellonum aut etiam Mallonum appellant, uti videbimus ad diem* XXII *Octobris, qua ejus Acta eruui illuſtranda.* Præter duas haſce ordinationes, *in Actis infra profevendis aſſeruntur alia cap.* 2, *num.* 2, & 4; & *cap.* 2, *num.* 25. *conſtituta & ordinationes*

42 *Binæ quoque ſanctî hujus* Stephani *nomine circumferuntur epiſtolæ decretales, quæ videri poſſunt apud Labbeum, Cancillorum tom.* 1 *a col.* 729, & *alios. Has nunc fere eruditi, ut adul. falſo attributa* terinas & ſuppoſitas habent; *de qua re & nos alibi non ſemel egimus, & copioſius alturum ſeſe ſpopondit Conſtantius Epiſtolarum Romanorum Pontificum tom.* 1, *in Præfat.* § 20, *qui legi interea meretur, dum auctoris longioris vitæ diuturnitas haud impar tantinuator fidem liberaverit. Plura Pontifici noſtro recentiores quidem adſcribunt, quæ ne cenſeri quidem, nedum confutari* F *merentur; cum vel nulla, vel intellecta perperam veterum auctoritate nituntur; ut cum decreviſſe dicitur, ut in Miſſa hymnus Gloria in excelſis Dominica die recitaretur in Eccleſia; quod non de hoc noſtro, ſed de Stephano Papa IV narrat Anaſtaſius: cum item dicitur ea ſcripſiſſe, quæ de concilii Nicæni primi capitulis habentur Decreti primi parte, diſtinct.* 26, *can.* 13, *tamquam, Stephano Papa ſcripta Lutherbio, naſcio cui, epiſcopo Moguntino. Ecquid belle hæc* Stephano I *aptantur, qui ante Nicænum ſynodum annis octo & ſexaginta cælos moriæ adiceat? Mitto alia nihilo ſolidiora.* epiſtola decretales, & alia ipſi

43 *Abſit tamen, ut ea fugillemus, quæ de Martyris noſtri laboribus apoſtolicis in gentilium converſione anno* 256 *Romæ exantlatis refevunt Acta* SS. *Hippolyti, Euſebii, & ſociorum* MM. *in Annalibus apud Baronium ad annum* 259, *num.* 8 & *ſeqq.; ſed neque hæc tamen commemoranda hic ſunt, quandoquidem ad diem* 2 *Decembris ipſa illa dari ac diſcuti Acta debebunt. Quæ vero in iis de* Stephano *narrantur, hoc admirabiles majori digna ſunt, quod in illa tempora congruant, quibus indefeſſum Pontificem graviſſima de Baptiſmo controverſia diſtinebat. Quis enim, dum Africæ propemodum univerſæ atque Orientis motus compeſcentem tanta ſedulitate conſideret, non admiretur ſimul iis dumi baptizan-* gentilium

AUCT. P. B. *dis ethnicis occupatum, acſi vel aliud nihil habe-ret negotii, vel preſbyteri deeſſent, quibus eam cu-ram commiſeret, dum vacaret ipſe gravioribus? Atqui & in his prudentiſſime fortiſſimeque ſe geſſit, & illam ſimul ita complexus eſt, ut creſcente pro eam in dies Chriſtianorum numero, gentilibus invidiæ ac delationum, Valeriane autem perſecu-tionis maturandæ occaſionem præbuerit; ut aſſerunt hæc Acta, quæ Pagio quidem, Pearſonium hete-rodoxum ſequenti, in Critica Baronian. ad annum 256 num. 28 & 29 non probantur, ſed a Tillemontio deinde ſatis commode digeſta ſunt, Monu-ment. Eccleſ. tom. 4 in S. Stephano Papa & martyre, ut defendi poſſint, imo ab ipſa (ſi non ut prorſus authentica) defendantur ibidem annota-tione 2 in S. Stephanum.*

Elogium ex Libro Pontificali, quod expen-ditur.

B 44 *Reliqua, quæ ipſe perſecutionis hujus tem-pore uſque ad vitæ ejus finem dici poſſunt, cum ex Actis martyrii, tum ex elogio Libri Pontificalis, qui Anaſtaſio Bibliothecario vulgo tribuitur, petenda ſunt. Et de Actis quidem diſſeremus paragra-pho ſequente: Anaſtaſius vero, præter hactenus ci-tata, hæc habet:* Sedit annos quatuor, menſes duos, dies decem. Martyrio coronatur. Fuit autem temporibus Valeriani & Gallicani, & Ma-ximi uſque Valerianum tertium & Gallicanum ſecundum. Suis temporibus exilio eſt deporta-tus; poſtea autem Dei receſſus eſt ad eccleſium incolumis. Et poſt dies *unum* tentus *a* Maxi-miano, miſſum eſt in carcerem cum novem presbyteris, & duobus epiſcopis Honorin & Caſin, & tribus Diaconis Xyſtn, Dinyſin & Ga-in. Ibidem in carcere ad arcum ſtellæ fecit ſy-nodum, & omnia eſa eccleſiæ archidiacono ſuo Xyſtn in poteſtatem dedit, vel arcam pecuniæ: & poſt dies ſex exiens ſub cuſtodia, ipſe ſimul capite truncatus eſt. *Ita textus, ex plurimorum codicum Mſs. collatione a diligentiſſimis hujus ope-ris editoribus Fabrotto, Schelſtratio, Blanchino vul-gatus. Duo autem præcipue capita continet, quo-rum primo Pontificatus* S. Stephani *duratio deſ-cribitur, hujuſque principium, ac terminus; alte-rum ad martyrium ejus & adjuncta pertinet. Nunc ſingula perpendamus.*

Tempus, quo ſedit, annis ſunt 4.

C 45 Sedit *unum* quatuor, menſes duos, dies decem. Annos quatuor *etiam habet textus Vi-gnolii ad codices viginti & amplius exactus: & quamquam codices aliqui annos plures numerant, in quo tertuptes illos oſtendemus, nullas tamen ha-bet poſſe: totidem vero putat antiquiſſimus Cata-logus Bucherianus, totidem epigraphe poſita tempore S. Leonis Magni in baſilica S. Pauli ad viam Oſtien-ſem, uti teſtatur & probat Blanchinus in Anaſta-ſium Bibliothecarium tom. II, Prolegomenorum cap. 5, pag.* LXXVI & XCVIII; *ubi & antiquos refert Ca-talogos, quorum plures de quaterno annorum numero conſentiunt: videtur hic ergo præ ceteris ad-mittendus; quidquid annos tantum* duos *in Hiſtoria lib. 7, cap. 5, in Chronico vero, ſecundum Pontaci e-ditionem, annos* tres *computet Euſebius, & qui hoc loco Euſebii Chronicum, Conſulibus tantum de ſua adjectis, euſcribit S. Proſperia Chronico integra; aut etiam Georgius Syncellus, annos* duos *ab eodem Euſebio mutuatus: quanta enim horum ſit in annis Ro-manorum Pontificum per hæc ipſa tempora enume-randis actuvatia, vel idem conſtat apoſtiſſime, quod S. Stephani ſucceſſori, S. Xyſto ſecundo, annos adſcri-bant Euſebius quidem, in Hiſtoria lib. 7, cap. 27, undecim, in Chronico octo; Proſper autem a conſula-tu Maximi & Glabrionis, hoc eſt, ab anno Chriſti 256, ſeptem; Syncellus denique* novem; *cum eer-tum ſit, Xyſtum ante Cyprianum occubuiſſe, Tuſco* D *& Baſſo coſſ., id eſt anno Chriſti 258.*

46 Menſes *quoque* duos *adſignant Catalogus ſub Liberio ſcriptus, quem Bucherius edidit; epi-graphe in baſilica S. Pauli; & ſub illa etiam a-pud Blanchinum catalogi plures. Codices tamen Libri Pontificalis adeo multi cum cataloga regiuæ Sueciæ* menſes quinque *numerant; ut hos in tex-tum referendos duxerit Vignolius. Verum cum iſtis quinque menſibus ubique diei aliquot adjungantur, admitti non poſſunt ab iis, qui prius vita functum fuiſſe Lucium volunt, quam ei* Stephanus *ſucceſ-ſerit: nam ſi hic die* 2 *Auguſti anno Chriſti* 257, *uti dicetur; ille die* 5 *Martii anno* 253, *vivis eripti ſunt; non poſſunt intereeſſiſſe, præter annos quatuor, menſes integri quinque, ut patet. Præ-ſtat igitur duos ectinere, cum exigua inter S. Lu-cii martyrium & Stephani ſucceſſionem vacatione. In dubius denique non minor eſt codicum Pontifi-calium diverſitas: multi enim dies non niſi duos multi quindecim notant cum pluribus catalogis & epigraphe baſilicæ S. Pauli: quibus adhærendum cenſuit Blanchinus. Pagius tamen aliique præſe-runt catalogi Bucherianı vetuſtatem ceteroquin omnium numero; atque ita dies cum ille numerant viginti & unum.* menſes 2. dies 20

47 *Hujus durationis principium indicare debent verba ſequentia:* Fuit ante temporibus Valeri-ni & Gallicani & Maximi. *Deſumpta hæc ſunt ex catalogo ſeculi ſexti, qui regiuæ Sueciæ fuit: cujus quidem catalogi compilator, ut alibi deman-ſtratum eſt, Bucherianum præ oculis habuit; ſed eum vel ipſe vel librarius aliquis per aſcitantiam non integre ſatis exſcripſit: nam quid ſibi vult* Maximus, *Valeriano & Gallicano, ſeu potius Gal-lieno, auguſtis additus? Enimvero emendanda eſt inepta ſententia tam in Pontificali Anaſtaſiano, quam in catalogo jam dicto, ex pariore utriuſque fonte, catalogo, inquam, Bucherii, qui ſic habet:* Fuit temporibus Valeriani & Gallieni a conſulatu Volufiani & Maximini (*lege* Maximi;) *amiſſa enim illa verba,* a conſulatu Volnſiani, *ad ſen-ſum elati textus complendum tam idonea tam ac-ceſſaria ſunt, ut ſi ea non expreſſerit, qui poſterio-rem ſæculi ſexti catalogum compoſuit, in minor ſaltem habuiſſe, atque exprimere voluiſſe, omnino* E *cenſendus ſit. Hæc autem reſtitutio ſi probatur, ad chronologos alios, § 2, num. 12 prolates, hujus catalogi, atque adeo etiam Anaſtaſii, ut ibidem notavimus, accedit auctoritas.* a conſulatu Volufiani II & Maximi

48 *Quod additur,* Uſque Valerianum tertium & Gallicanum ſecundum, *ad hujus Pontificatus finem deſignandum ſpectat; qui cum per conſules* F *ſignificetur, dubitari non debet, quin ejus quoque initium idem auctor juxta correctionem numeri præ-cedentis, per conſules ſignificatum voluerit. Porro negotium hic haud leve facceſſit conſulatus Vale-riani III & Gallieni II: nam is in Faſtis emen-datiſſimis reſpondet anno Chriſti* 255. *Quid ergo? Corruptumne hoc loco dicemus Librum Pontifica-lem in pleriſque editibus Mſs., & corrigendum per alios, in quibus primi ejus editores legerint,* Uſque Valerianum VI & Gallienum III *ut eſt apud Crabbium, Lipomanum & alios? Atqui lectio-nem noſtram defendunt catalogi Bucherii ac regi-næ Sueciæ, qui auctori Libri Pontificalis ambo factum prætulerc: genuinam ergo illam putamus; ſed non ideo tamen veram; cum ſemetipſam ever-tat: deret enim,* Stephanum *a conſulatu Volu-ſiani & Maximi uſque ad Valeriani tertii-um Gallieni ſecundum ſediſſe annos quatuor &* uſque ad conſulatum Valeriani III & Gallieni II,

quod

A *quod cecurrit; cum inter utrumque terminum anni cantum duo & menſes forte pauci ceperiantur.*

49 *Latet igitur hic error. Sed ubi? Non in primordiis* S. Stephani, *ſub conſulatu Volusiani & Maximi collocatis: hoc enim & Euſebius facit & S. Proſper, nemine, quod ſciam, veterum diſſentiente. Non etiam in annis quatuor cum adjunctis menſibus ac diebus ejus Pontificatui tributis: nam in his ſanda eſt Libri Pontificalis, & catalogi primi cum aliis monumentis conſenſe, ut cedere non debeant Euſebio, Proſpero, & Syncello, qui cum in annis Xyſti ſecundi longiſſime aberrent, in annis* Stephani *proxime conjunctis fidem non magnam ſortiuntur. Exiſtimamus igitur, erratum eſſe tam ab auctore Libri Pontificalis, quam utriuſque præcedentis catalogi, in* Stephani *deceſſu ſub Valeriano III & Gallieno II Coſſ. deſignando: vixiſſe enim illum ac ſediſſe ultecius, tota clamat epiſtola Firmiliani, ſcripta (ut oſtendimus § 3, num. 28) ſub conſulatu ſequente, ſive anno Chriſti 255, & brevi jam quidem inſtante; quod argumento eſt, non*

B *ſolum anno illo 256 ſuperfuiſſe* Stephanum, *ſed etiam ad ſequentem pertigiſſe; etenim cum deceſſerit, juxta Bucherii Koleodrinum tabulaſque paſſim eccleſiaſticas, die 2 Auguſti, id utique, ſi anno 256 accidiſſet, ignorari ad ingruentem uſque hiemem non videtur potuiſſe in Cappadocia Firmilianus. Sediſſe ergo dicendus eſt uſque ad menſem Auguſtum anni 257, Valeriano IV & Gallieno III coſſ.: nam longius ejus tempora extendi non ſinit S. Xyſti ſecundi Pontificatus, martyrio illuſtratus die VI Auguſti, anno Chriſti 257, Tuſco & Baſſo coſſ., ſed multis antea menſibus ſultus; quandoquidem Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 7, capp. 5, & 9 tres epiſtolas memorat, defuncto jam* Stephano, *ad hunc Xyſtum, Romanæ urbis Epiſcopum, temporibus diverſis a S. Dionyſio Alexandrino datas.*

50 *Quo altera jam dicti elogii parte de* S. Ste-
Quæ de Sanctis martyrio ſequuntur apud Anaſtaſium,
phani *confeſſione & martyrio teſtatur, ea* Tillemontius *nota 1 in* S. Stephanum PP. & M. *cum Actis infra præferendis comparat; Et quamquam, inquit, non magnæ auctoritatis eſt* Anaſtaſius; *quæ tamen ipſe narrat, credi poſſunt facilius, quam quæ referunt Acta: ut ſit, unde dubites, num Acta illa compoſita non fuerint poſt Anaſtaſium; aut ab eo potius contempta, ut ſpuria*

C *(cum videantur eodem tempore fuiſſe tecepta ab Uſuardo & Adone, qui multa ex illis excerpſit;) aut denique, num confuſus in iis non fuerit S. Stephanus Papa cum alio quopiam Sancto ſynonymo. Ita ille; non catellens auctoritatem Anaſtaſii, niſi ut eam auctoritati Actorum æqualem faciat; & ſic alteram per alteram, tamquam ἀσύστατα narrantes, deſtruat, & neutri credat; ut re ipſa facit in textu. Sed enim unde petitur iſta æqualitas? Ego illam certe non aſſequor, ſive narrationis utriuſque ætatem, ſive uſum Eccleſiæ, ſive eruditorum judicia conſulam.*

51 *Nam ſi ætatem ſpectare libet; Acta* S. Ste-
ſuppoſitio videtur;
phani *Papæ & martyris Adone antiquiora ſunt; ſi quidem ea ipſe in codicibus Paſſionum undique collectis, de quibus meminit in præfatione ad vetus Romanum Martyrologium, ſcripto invenit, cum ad Martyrologium ſuum elaborandum, nondum epiſcopus, hoc eſt, ante annum 860, accederet: elogium vero, de quo agimus, ante Anaſtaſium, Adone, ut creditur, aliquanto juniorem, uſquam ſcitur exſtitiſſe. Imo vero ſunt, qui illud non Anaſtaſio, ſed obſcuro ejus interpolatori tribuant. Sic Vigolius in notis ad Librum Pontificalem hoc loco, ſuſpicatur ea, quæ de* Ste-

phani *exſilio & reditu hic habentur, huc non pertinere, ſed ex Vita S. Lucii præcedente perperam irrepſiſſe,* eum ex tot, *inquit,* Mss. codicibus in Vaticano primo tantummodo habeantur: *& quod ille ſuſpicatur, Scheliſtrato in notis ad idem opus certum videtur. De cæterie vero, quæ intento elogii ſuperius dato ſequuntur, ſic ibidem Scheliſtratus: Cetera unde deſumpta ſint ab illo, qui librum Pontificalem hoc loco interpolavit, fateor, me ignorare. Videt, non auctori hæc, ſed interpolatori ab inſigni hoc antiquario adſcribi, idque non ex ſuo tantum ſenſu, ſed etiam clariſſimi Holſtenii, qui hæc omnia a pluribus Mss. codicibus, quorum iſtic aliqui citantur in margine, abeſſe obſervaverat; quod Vigolius quoque poſt alios teſtatus eſt, qui codices permultos habuit Vaticanos; neque tamen hæc omnia niſi in duobus invenit. Suſpicor ego, factum hæc eſſe Germanicum, ſed pluribus poſtea phaleris ornatum, & ſic tandem libro Pontificali intruſum: nam Vitæ Pontificum Romanorum, Luitprando ſuppoſitæ, ſed a Germana quodam compoſitæ, quiddam affine referunt. Harum auctor floruiſſe putatur eunte ſeculo nono;* E *quia opus ſuum tantum ad Formoſi Papæ tempora produxit; vecum hæc ratio non eſt ſolida: nam opus eſt imperfectum, nec ullo concluſum epilogo; quale & nunc eggredi quis poſſet, & in medio curſu inopina morte abreptus ſemifactum reliquere.*

52 *Sed eſto tamen: Anaſtaſii fuerit hoc elogii*
nec unquam Acta martyrii æquiparata ſunt a ſummis;
fragmentum; & ille etiam, ſi placet, vetuſtus; a tyrii æquiparatum aliquem illud evincet aquiparatum Actis in Eccleſia fuiſſe, aut ob illud Acta rejecta. Add Martyrologia, volue Breviaria cum vetera tum recenſia, non Romana duntaxat, ſed & plurimarum per Occidentem univerſum eccleſiarum; ſcrutare etiam Menologia, Menæaque Græcorum; & cedo mihi vel unum, quod Stephani *noſtri martyrium aliunde, quam ex Actis ad hunc uſque diem eduxerit. Contempſit ergo Eccleſia præ Actis illis hoc Anaſtaſii, ſin potius Anaſtaſiæi elogium. Idem ſprevitſe eccleſiaſtici ſuos eruditi Concilierum collectores, qui* Stephani *Vitam ex libro Pontificali abſque hoc embliſmate edidetunt; idem ante illos ſeculo X S. Abbo Floriacenſis; idem alii paſſim, qui Romanorum Pontificum geſta illuſtranda ſuſcepere; idem Hagiographi omnes, Jacobus Janvenſis, Petrus Equilinus, Aloyſius Lipomanus* F *&c.; quorum nemo tentatum hunc vel adhibere dignatus eſt vel attingere.*

53 *Quod ait* Tillemontius, *quæ ibi narrantur,*
neque fidem merentur.
facilius credi poſſe, *quam quæ referunt Acta martyrii, facilius diceret, ſi ipſe crederet; quod non facit: alt enim, utramque narrationem, Actorum ſcilicet & Anaſtaſii, ſe mutuo evertere; negat inſuper, facile credi poſſe, caput* Stephano *fuiſſe amputatum, id quod Anaſtaſius illo non minus diſerte aſſerit, quam Acta. Si hoc facile creditu non eſt; quomodo credibilia videri poterunt cetera, quæ de* S. Stephano *exſilio, reditu, incarcerationi narrat idem Anaſtaſius? Suis temporibus, inquit,* exilio eſt depoſitus. *Quando id factum? In ipſo ſrevore ediſtorum a Gallo & Volusiano confirmatorum, cum primum electus fuerat Pontifex. Ita Bencius apud Blanchinum in notis ad hunc locum. Et quando ab exilio ad Eccleſiam rediit? Sub initia imperatoris Valeriani, quando is in Chriſtianos mirifice benignus fuit, & exſules revocavit; ut idem iſte auctor enixiſſime. At hoc, inquies, quo pacto credi poteſt? Subdit enim continuo Anaſtaſius.* Et poſt (*reditum*) die *nuntv* tentus a Maximino, miſſus

AUCT, P. B. eſt in carcerem .... & poſt dies ſex exiens ſub cuſtodia, ipſe ſimul capite truncatus eſt. *Hæc illa Valeriani ſub initium imperii tam decantata tulit benignitas? Quis credet?* Stephanus *non niſi diebus* XXXIV *libere adminiſtravit Eccleſiam*; *& ſub initia Valeriani gladio ſublatus eſt? Næ, qui ſic Acaſtoſia credit, omnem Cypriane, Dionyſio Alexandrino, Firmiliano fidem adimat, neceſſe eſt. Vidit, ut reor, hæc ipſe Blanchinus ibidem, ſed aliquanto inferius; ubi diſſertandum putavit hoc Sancti exſilium uſque ad finem circiter conſulatus Glabrionis & Maximi* II. *Verum ut hoc Blanchino aſſentiri ſane quis poſſit, Anaſtaſio non poterit, qui ante conſulatum illum* Stephani *tempora terminat; tametſi & in hoc ſecum ipſe pugnans. Plura hic dicerem, ſi tanti res eſſet. Nunc ipſa diſcutiamus Acta martyrii quæ ſint, & quam fidem mereantur,*

§ VI. Acta Martyrii, eorumque auctoritas.

Acta martyrii ejus, in paſſim obvia

ACta S. Stephani, *Papæ & martyris in antiquis monumentis vulgatiſſima ſunt*: Exſtant *enim* in pleriſque Mſſ. codicibus bibliothecæ Vaticanæ, *inquit Schelſtratus Antiquitatis Eccleſiaſticæ tom.* 1, *diſſert.* 2, *cap.* 7, *num.* 2. *Nos eadem habemus in codicibus vetuſtis P. Mſ.* 6, P. Mſ. 19, P. Mſ. 20, P. Mſ. 155, Q. Mſ. 6, Q. Mſ. 7; *præterea in apographo codicis Mſ. Windbergenſis, collato cum alio vetuſtiſſimo clariſſimi Putean, aliiſque S. Maximini Trevirenſi & Audomaropolitano; item in apographo alio, cui alia nota additur, præter hanc*: Tranſcripſit F. Joannes Vlimerius ex noſtro Paſſionali veteri papyraceo, anno 1580, Auguſti 21, & 22 & quarto diebus, & contulit. *Omnia cum inter ſe, tum cum Romanis, quantum ex Schelſtratii fragmentis licet colligere, non rebus tantummodo, ſed plerumque etiam verbis conveniunt. Eadem ſecule* XV *typis edidit Bonimus Mombritius Sanctuarii tom.* 2, *fol.* 172 *verſo, ſatis fideliter, ſi minuta deeſſent multa typographi. Cardinalis deinde Baronius hæc Annalibus ad annos* 259 *& ſequentem inſeruit, & quidem, ut aſſerit, collatione facta plurium exemplarium, quantum licuit, emaculata: vereor tamen, ut quædam non ſuo judicio, ſed ſola veterum exemplarium fide emaculaverit. Certe nonnulla mutavit, plura prætermiſit, contra conſonum Mſſ. noſtrorum omnium tenorem; ut ſuo loco notabitur. Creditur ea quæque e Latinis Græca feciſſe Metaphraſtes, nec ſi-ne aliqua, licet non magna, mutatione, ut apud Lipomanum (qui apud hoc Metaphraſtis iterum Latine vertit) aut Surium, videre eſt. A Metaphraſticis diverſa eſſe neceſſe eſt Acta illa Martyris noſtri, quæ mutila ſervantur in Bibliotheca caſanatenſi, apud Lambecium ſupra § 4, num.* 2 *citatum: neque enim initio conveniunt, neque illa parte, quæ iſtic ultima ſupereſt, de duodecim S.* Stephani *diſcipulis ſeu clericis.*

magno ſemper in pretio fuerunt;

55 *Ut vero exſtant in laudatis codicibus, quantivis pretii dudum viſa ſunt; uti ex titulo diſcimus, qui eis in veteri codice Vlimeriano præfigitur in hæc verba:* Martyrium ſanctiſſimi Stephani, Romani Pontificis, & eorum, qui nos cum illo Romæ paſſi ſunt, quod habetur in Mſſ. exemplaribus veroſtiſſimis ſcriptum fideliter & graviter a notariis Romanis Latine. *Talem & alibi legiſſe videtur Claconius, cum de* Stephano *ſcribens, affirmat*, ejus Acta, ſinceræ & indubitatæ fidei, primum a S. R. E. notariis conſcripta. *Hinc forte iiſdem utens ſeculo* XI *S. Petrus Damianus ſerm.* 38 *de* S. Stephano Papa & martyre, *appellare non dubitavit* authenticam paſſionis ejus hiſtoriam. *Baronius quoque ad annum Chriſti* 259, *tametſi in Mſs. illorum exemplaria maculas aguoſcat irrepſiſſe, ſibi tamen ſignificat viſa eſſe* legitima, germana, fideliſſima. *Fideliſſima etiam agnoviſſe dicbent Aringhus paſſim in Roma ſubterranea, & Schelſtratius Antiquitatis eccleſiaſticæ tom.* 1, *diſſert.* 2, *cap.* 7, *ex iiſdem ad res ſuas comprobandas argumenta tamquam ſolidiſſima depromentes: hic tamen ea eccle ibidem num.* 3 *factitue, genuina, ſeu primigenia non eſſe, ſed poſt* Stephani *martyrium conſcripta; id enim colligi ex ipſis Actis, numero apud nos* XI *Negat vero, inde conſequi, ut antiqua non ſint.* Proinde, *inquit*, facile erediderim, reddita Eccleſiæ pace, ſcripta fuiſſe ab iis, qui autheotica Stephani Acta viderunt.

Et hanc ab annis aliquot vellicare ſepenumero conati, & vilefacere.

56 *Nunc, ea quæ Pearſonius in Annalibus Cyprianicis ad annum* 256, *num.* 13 *vellicare hæc Acta cæpit, mutata de illis ſunt eruditorum, etiam inter Catholicos, quorumdam judicia: Rubertius enim inter Acta Martyrum ſincera & ſelecta nullum his locum dedit; Pagius in Critica ad annum* 253, *num.* 5, *cum id negat, quod Actorum illorum caput eſt præcipuum*, Stephanum *ſcilicet gladio cecidiſſe, palam facit profecta, nihil horum ſe credere; Tillemontius denique, ut omnem prorſus eorum auctoritatem elideret, nota* 1 *in* S. Stephanum, *quotquot potuit, argumenta congeſſit: ſunt enim facile tredecim: quorum vim immiauerit oppugnando Odoacer Ilbachius in Actis ſanctorum Martyrum vindicatis, Romæ anno* 1723 *excuſis, an potius præter mentem auxerit, non decerno: nam lib.* 3, *tria capita, puta quinque, ſextum, & ſeptimum his Actis vindicandis inſumens, ſatis habuit cap.* 5 *de tot objecit unum, illudque omnium fere debiliſſimum, eraſſe-lere; addens cap.* 6, *alia multa, uti leviſſima, & quæ abunde ſoluiſſe ſe credat præcedentibus libris, ea ſententia miſſa facere. Itaque quæ habet cap.* 6 *& 7, aliunde petita ſunt; neque tam ad Acta tuenda pertinent, quam ad eos confutandos, qui negant*, S. Stephanum *vere martyrii palmam adeptum fuiſſe, aut certe parum illuſtrem. Fatetur equidem, inter argumenta Actis objecta quædam videri poſſe levia; at ſunt quædam etiam talia, ut neque ſoluta uſquam ab Ilbachio reperirim, neque ſolutum iri facile credam. Sane magnam a nobis gratiam inibit, ſi locos aſſignet, quibus ea* abunde *confutaverit; majorem vero, ſi ſequutus nodos, qui nos ab Actis illis undequaque defrudendis abſterrent, biſurica auctoritate diſſolverit.*

Et ſane ſunt in iis quædam difficilia eruditu;

57 *Legitur in Actis noſtris num.* 1: Moleſtiis Chriſtianorum declinantes fœvitiem tyrannorum, occultabantur; alii vero ſe ingerentes, martyrii palmam conſequebantur. Data autem fuerat lex, ut quicumque proderet Chriſtianum occultum, facultates ejus [omnes] acciperet, & honorem, cujus vellet, militiæ peteret; *vel, ut habet S. Petrus Damianus in Sermone citato*, non ſolum univerſas ejus facultates acciperet, ſed ad honorem quoque militiæ, quem eligeret, ſacrilega eum remuneratio ſublimaret; *quem ſenſum etiam ſecutus eſt Metaphraſtes. Tria hic ſunt credita difficillima: primum, ſi tempus attendas, quo data fuiſſe lex iſta dicitur; alterum, ſi ſpectentur illi, adverſus quos lata ſit; tertium denique, ſi pre-*

A *propoſita conſiderentur delatoribus præmia.*

ut edictum perſecutionis anno 256 non valde adulte,

38 *Ut a primo ordiamur; quæritur, quo tempore legem hanc Acta conſignent. Ante convictionem* 55. *Nemeſii & Lucillæ* (ut patet ex num. 3 ;) *adeoque diu ante, quam capti illi ambo martyrium ſubierunt. Martyrium vero illud quando accidit?* Sub die octavo Kalendarum Septembrium, *vel, ut legunt melius alii*, Auguſtarum, *ſecundum num.* 12 ; *cum eſſent conſules, ſecundum omnia Mſſ. noſtra num.* 5, Gallienus & Maximus (*quod vitioſum cenſori poteſt, cum iſte conſulatus numquam in Faſtis exſtiterit*) *vel* Glabrio & Maximus, *ut Baronius corrigit, & legit aut legendum credidit Metaphraſtes. Lata ergo fuerit anno* 256, *forte nuper inchoato, vix certe media parte evoluta; hoc eſt, ſeſqui anno circiter ante, quam edicti quidpiam, multa tamen mitioris, ſecundum Paſſionem S. Cypriani, Africanæ vidiſſent eccleſiæ; hoc eſt, aliquot ante menſibus, quam Cyprianus, nihil utique de perſecutione Romana vel ſciens vel cogitans, numeroſum illud adloginta & amplius epiſcoporum concilium Carthagine celebraret, ex eoque dirigeret ad* Stephanum *legatos; qui aliquanto poſt reverſi, nihil de perſecutione Romæ ſuſcitata retulerint; ſed id queſti ſint contra, quod eos Pontifex non ſolum alloquio dignatus non eſſet, ſed præcepiſſet inſuper fraternitati univerſæ* (*Firmiliani verba ſunt, qui nec ipſe ſub ejuſdem anni finem de perſecutione quidquam inaudierat*) ne quis eos in domum ſuam reciperet. *Præceptum vulnvero inutile; querelam injuſtiſſimam, ſi is tum fuiſſet Eccleſiæ Romanæ ſtatus, quem Acta deſcribunt! Hæc de tempore legis, in Actis aſſignato ſecundum interpretationem communem eruditorum. Nodum hunc tamen facilius diſſolvet, quam ſequentes, cui non diſplicuerit interpretatio in Annotatis ad cap.* 1, *litt.* n & p *propoſita, per quam revocare licet martyrium S. Nemeſii ad annum Chriſti* 257.

contra quotidie Chriſtianos Romæ promulgatum,

39 *Jam alterum illud expende. Lex illa quot petiit? Quemlibet omnino Chriſtianum* (ut & verba *Actorum* citata non obſcure, & quæ eodem numero ſequuntur, diſertiſſime ſignificant) *etiam occultum, adeoque non in cœtu fidelium, ſed ubivis modo quocumque deprehenſum. Hocciae credibile eſt, ſive anno Chriſti* 256, *ſive ſequenti, ſtatutae accidiſſe? Nam cum ſempre in hac perſecutione*

C *crevcrit edictorum crudelitas (ut ex Actis S. Cypriani liquet) nec ullum Romæ ſciatur fuiſſe ſeveriut, aut latius patens, quam quod anno demum Chriſti* 258 *ad ſenatum abſtus Valerianus reſcripſit; tamen ne in illo quidem contra Chriſtianos omnes, S. Cypriano epiſt.* 82 *ad Succeſſum teſte, pœna decernitur aut inquiſitio: ſed ſolum adverſus epiſcopos, presbyteras, diatones, ſenatores, viras egregios, equites Romanos, matranas, exſavianos: ut ſcilicet Chriſtiana religio, quorum luſtitutione aut exemplo latiſſime fundebatur in vulgus, eorum vel interitu vel ſupplicio apud plebem paulatim & ſua quaſi ſponte concideret. Quid, quod in hac re, ipſa ſecum Acta neſtea pugnare videntur, dum num.* 18, 19, 21, 22 *multitudinem exhibent Chriſtianorum palam & impune coram etbnicis militibus identidem comparentium? Nec aliter toto poſt anos in Africa contigiſſe conſtat, ubi S. Cyprianum, cum ad locum ſupplicii duceretur, multa Chriſtianorum turba publice proſecuta eſt, nemine gentilium iis incommodante.*

60 *Tertium quam, obſecto, veri ſpecimen habet?* Data, *inquiunt*, lex fuerat, ut quicumque proderet Chriſtianum occultum, facultates ejus [omnes] acciperet, & honorem, cujus vellet, militiæ peteret. *Adeone occulti Valeriano ejuſque miniſtris Chriſtiani tunc erant, ut ſine delatorum opr deprehendi non poſſent? Valeriana, inquam, de qua S. Dionyſius Alexandrinus apud Euſebium lib.* 7, *cap.* 10 *teſtatur:* Neque enim ullum ſuperiorum principum, ne illi quidem ipſi, qui palam Chriſtiani fuiſſe dicuntur, tanta humanitate ac benevolentia uſtros complexus eſt, quantam ille præ ſe ferebat initio principatus ſui. Totaque ejus familia piis hominibus abundabat, ac Dei eccleſia eſſe videbatur. *Quis Chriſtianorum ſub tali principe diſſimulaſſe religionem ſuam, imo eam ultro non oſtentaſſe quodammodo ecuſandus eſt? Noti ergo plerique ſatis erant, nec per delatores pretio tam inuſitato conquirendi: nam pretium illud cui addicebatur?* Quemnmque prodoret Chriſtianum: *hoc eſt vernæ curvie ac ſcurræ: neque enim delatoris officium, apud Romanos adeo fordidum, atque ipſis eorum legibus, ut affirmat in prima confeſſione ſua S. Cyprianus, tunc proſcriptum, vir quiſquam boneſtus obire voluiſſet: hujuſmodi igitur hominibus tam infamis officii mercedem aſſignatam fuiſſe credibile eſt* facultas omnes, *non unius tantum, puta ex ordine ſenatoria, Chriſtiani, ſed etiam plurium, ſi plures prodidiſſet? Huic inſuper operius eadem opera patuiſſet aditus ad quemlibet militiæ gradum, invidendibus fruſtra nobiliſſimis multarumque palmarum ductibus veteranis? Enimvero interpolationem hanc olent prorſus ineptam: nam Romæ in eadem hac proſecutione ex edicto Valeriani adempta Chriſtianis bona ſæva ceſſaſſe, aſſerit S. Cyprianus epiſt.* 82 *ad Succeſſum; non delatoribus, de quibus verbum nullum facit.*

quod edictum non ſatis cohæret cum reliqua narratione?

61 *Eamdem quoque legem confictam eſſe, ipſa propemodum, quæ illam aſtruunt, Acta fatere cogunt; cum* Stephanum *narrant toto poſt eam anno & ultra proditum non fuiſſe; qui tamen ſecundum numeros* 2, 3, *&* 4, *adeo non latebat, quin a gentilibus, quoties andire vellent de religione Chriſtiana diſſerentem, etiam turmatim adirentur; imo tribunum Nemeſium, ac filium ejus Lucillam, ad Paſtoris titulum ductos, baptiſmo tam ſolenni luſtraret, ut mox ad rei famam illuc etbnici duo & ſexaginta convolantes, eadem ipſe die univerſi luſtralibus aquis expiati fuit. Silne hoc ergo delatores credendi ſunt ignoraſſe, quod omnes noverant? Non ſatis vaſrum erat hoc hominum genus, ut ſi aliter non poſſet, ficta ſaltem pietatis obtentu iſtiuſmodi cœtibus inſinuaret ſeſe, ubi reperiretſſet non* Stephanum *dumtaxat, ſed plurimos cum ipſo, etiam e primaria nobilitate, neophytos; quot ſcilicet homines, totidem proditori theſauros?*

martyriorum vetera ſe connexio inextricabilis?

62 *Multo intricatior eſt Martyrorum in Actis biſce deſcriptorum connexio. Nemeſius* (*ſecundum plerioſque codices Mſſ., & edita Mombritii ac Baronii exemplaria, omniſque Martyrologos*) *martyrium conſummavit* VIII Kal. Septembrium poſt *hunc Sympbronius cum Sociis* VII Kal. Auguſti. *Non ergo eodem uterque anno. Erga Nemeſius anno* 256 (*ſuprerfuit enim cuitio Maximi conſulis;*) *Sympbronius vera anno* 257: *nam* Stephanum & *alios præceſſit. Atqui nec anno* 256 *mortem Nemeſii defigere ſinunt jam dicta num.* 38 *: nec ab ea ſeparari menſibus undecim agonem Sympbronii permittit Actorum contextus, ut in Annot. cap.* 2 *litt. b, videbitur. Eſt hic igitur vitiatum aliquid in plerioſque Mſſ., & editione Mombritii, ac Martyrologiis: nam Baronius martyrium Sympbronii conſignans* pridie Kal. Novembrium, *cum ad-*

AUCT. P. B. & propoſitos ea de re delatoribus mercs?

AUCT. P. B. *verſetur omnibus, pro ſe eſſet nihil. Iterum: Symphronius ſecundum Acta noſtra anno* 257, VII Kal. Aug. *ſepultus eſt: ac Cleriei* 12 S. Stephani *quando? Eodem anno ſine dubio. Sed qua die?* Eadem die Kal. Auguſti; *quod duplici modo poteſt accipi; ſed æque utrovis abſurdum eſt: vel enim referri debet ad diem, qua paulo ante ſepultus dicitur Symphronius; & ita ſenſus erit, ſepulturam Clericorum accidiſſe* eadem die (VIII *ſcilicet ante*) Kal. Auguſti; *qui ſenſus apertiſſime repugnat Actis aſſeruntibus, martyrium Clericorum contigiſſe* poſt multos dies *ab conſequitis S. Nemeſii: vel debet referri tempus hoc ſepulturæ Clericorum ad tempus martyrii eorum, quod ponatur incidiſſe in Kalendas Auguſti ſecundum Uſuardi Martyrologium & interpretationem Baronii; & ſic ſenſus erit, tumulatos a Tertullino fuiſſe Clericos* eadem die (*qua fuerant interfecti; nempe*) Kalendis Auguſti. *At hic ſenſus vide, quo deducat: cogit enim ad ſpatium dierum quinque tantummodo reducere expreſſionem hanc Actorum*, poſt multos dies. *Sed tamen hoc leve eſt. Cogit inſuper (quod mirum eſt, non advertiſſe Baronium, alioqui perſpicaciſſimum) cogit, inquam, aſſerere, quod S. Tertullinus, eodem anno ſecundum Acta* pridie Kal. Auguſti a Stephano *ſepultus*, *poſtridie, ſive* Kalendis Auguſti, *ſepelierit* 12 *Clericos, ac deinde baptizatus a* Stephano *fuerit & presbyter ordinatus*, & poſt biduum ordinationis ſuæ tenus *primum* a quodam Marco præfecto. *Quid inſulſius?*

B

ordo presbyterii S. Tertulliano collatus.

63 *Eadem Acta, & ex iis Ado die* IV *Auguſti, S. Tertullinum illum, cujus martyrium num.* 17 *contigiſſe narrant* pridie Kal. Auguſti *eodem anno, quo notaverant martyrium SS. Symphronii, Olympii & Sociorum; Tertullinum, inquam, illum, eumdem Acta faciunt cum Tertullino, Olympii vicedomino, ut appellatur num.* 8; *ſed alibi Olympii domeſticis, qui cum domino ſuo credidiſſe & baptizati fuiſſe dicantur num.* 10, *magis in idolorum cultu obſtinatum, adeoque uſque ad diem* XXVI *Julii (ex numero* 14, *& ſenſu Actorum huic loco magis favente) nondum catechumenum, ſed* adhuc gentilem. *Et hunc talem diebus, ut ſummum, duobus, qui vix ad prima religionis Chriſtianæ rudimenta ediſcenda ſatis eſſent, non modo baptizatum a* Stephano, *ſed conſecratum etiam presbyterum voluit num.* 15. *Ecquid hoc durum non eſt? Certe Baronio ita diſpliciit, ut Tertullini presbyterotum, quem in Martyrologio Romano delere auſus non fuit, contra exemplarium noſtrorum omnium fidem, in his Actis omiſerit, & verbis Actorum*, preabyterum confecravit, *hæc ſubſtituerit*, presbytero conſignavit; *item bis*, qui poſt biduum ordinationis ſuæ, *hæc alia, neſcio unde hauſta*, qui poſt biduum a baptiſmo ſuo: *favet huic tamen correctioni Martyrologium Romanum vetus, a Roſweydo vulgatum, quod die* IV *Auguſti S. Tertulliano ſolum Martyris adjungit epithetum, non presbyteri. At enim ſi presbyter non fuit, vitiata ſunt Acta noſtra non ſolum in omnibus codicibus, qui nunc ſuperſunt; ſed etiam in multo antiquioribus, quos a tot ſeculis Ado ſecutus eſt.*

C

reſponſum ejuſdem, & alia non pauca,

64 *Porro ut alia hic multa præteream, & ad Annotata differam, quir uicumque ſenſatus genuina credet eſſe, quæ de S. Tertulliano & Sapricio præfecto in omnibus exemplaribus noſtris habentur num.* 16: Statim Saprieius præfectus .... juſſit eum adduci ſub voce præconia præeunte: Tertullious, inquit, reus atque ſacrilegus introducatur. Dumque introductus ſuiſſet ante tribunal præfecti, dicit ei præfectus: Nomen tuum edi- D
eito. Tertullinus reſpondit: Peccator, ſervus ſervorum Chriſti. Præfectus dixit. Servus es; in ingeous? Tertullinus dixit: Ito replevit diabolus cor veſtrum, ut non intelligatis hominem loqueorem. Dixi tibi: Servus ſervorum Chriſti ſum. *Hæc ſane ſapienter (tametſi non ſciamus iterum, quorum codicum auctoritate) inducenda putavit Baronius, priuſquam hæc Acta, tanquam germana, commendaret.*

per quæ interpolata videntur Acta; non idcirco tamen omnino rejicienda:

65 *Quantocumque igitur ſtudio ferimur, ut quid antiquir monumentir decedat exiſtimationis aliquando parta; fatcet tamen ingenue cogimur, ne in longa quidem meditatione ſatis nos reperiſſe præſidit, ad Acta hæc noſtra, ut nunc cuſtant, ab interpolationum ſuſpicione vindicanda. Abſit, vero, ut cum Tillemontio omnem illis fidem abrogemus, aut vera negemus eſſe ſaltem præcipua eorum capita: temerarium eſt enim abſque ſolidiſſimis rationibus ea velle ut nodequaquc vel falſa vel ſuſpecta traducere, quorum & initium noſciat, & celebratam agnoſcere teneatis in Eccleſia ætatem, ut minimum, vetro ſeculis antiquitatem. Ut minimum dixi: nam ante Notkerum, Uſuardum, Adonem toto amplius ſeculo compoſitum fuiſſe oſtendimus, in Præfatione ad Uſuardum cap.* 2, *art.* 4, *num.* 142, *Martyrologium Romanum vetus*, E
in quo ſatis aperta ſunt Actorum S. Stephani *indicia iiſdem diebus, quibus eorum partes ab Adone recitantur*, 2, IV, VI *Auguſti*, XXXI *Octobris*, & IV *Decembris. Imo & ſeculo* IV *exſtitiſſe illa, ſuſpicari fioit carmen S. Damaſo Papæ adſcriptum, quod in ejus operibus, a Sarazanio collectis vulgatiſque*, *numeratur trigeſimum quintum: nam quæ ibi breviter de S. Tharſicio canit, nuſquam ſciuntur, niſi in Actis* S. Stephani, *deſcripta ſuiſſe. Sed non tot epiſodiis tum crediderim abundaſſe, quandoquidem etiam ſecula nono eorum aliqua legiſſe non videtur Ado, ut ſuo loco obſervabimus.*

Itaque deducitur a nobis illuſtrata.

66 *Dabuntur ergo ad hujus commentarii finem, qualia dari jam illa poſſunt, ex codice noſtro pervetuſto ac uticido Q. Mr.* 6, *cum aliis Mss. edititque, de quibus ante meminimus, ſtudioſe collato; noſtriſque annotationibus illuſtrata, in duo capita diſtrahentur, neu aliam ob cauſam, quam ne nimium continuata ſit & tentui & notarum congeries: neque enim putamus, duas eſſe quodammodo narrationis hujus partes, quarum prima ad annum Chriſti* 256 (*Baronio* 259) *altera ad* 257 F
(*Baronio* 260) *pertineat; ſed totam referri oportere ad eumdem annum Chriſti* 257, & *cujusnam quidem illius ſpatium, quatenus martyria deſcribit; quantum ſcilicet eſt a die* XXV *Julii, quo paſſum eſſe Nemeſium dicemus, uſque ad* III *Auguſti, quo ceſſaſſe videtur S. Tharſicius; nam quæ ad martyrium S. Nemeſii anno* 256 *collocandum afferri poſſunt ex Actis, ut conſulatus Glabrionis & Maximi, interim Maximi conſulis, dies martyrii unv Auguſti, quanti facienda ſint, in Actis annotabimus.*

§ VII. Prima tranſlatio reliquiarum ejus ex cœmeterio Calliſti ad cœnobium S. Silveſtri de Capita.

Sanctii reliquiæ e cœmeterio Calliſti

PEr*luſtratis modo, quæ ad* S. Stephani *cultum univerſalem, Acta martyrium ſpectant, ad ea progredimur examinanda, quæ de ſacris ejus*

A *ejus reliquiis apud auctores varios notata compendium. Erunt hæc indicia satis manifesta venerationis aliquanto majoris, quæ prosecutæ sint illum ac prosequuntur præ ceteris ecclesiæ singulares, quotquot cruviarum ejus parte aliqua gloriantur. Totum hunc thesaurum, corpus, inquam, integrum, & sedem, hujus Martyris cruore tinctam, ut, secundum Acta nostra ac Martyrologos, a persecutione martyrio flutim acceperunt, sic diu vetuisti cœmeterium S. Callisti, versus meridiem via Appia secundo ab Urbe lapide dissitum; nos sine anniversaria celebritate; ut vetusta, quæ supra citavimus, Kalendaria Martyrumque Ecclesiæ Romanæ Fasti testantur. Sed hanc religionem bella tandem, atque imprimis Longobardicum illud, quo sub octavi seculi medium Urbem Aistulfus infesto bis exercitu cinxerat, sustulere: is enim inter populatas omnia, ne sacrosanctis quidem cœmeteriis impium abstinuit militem; ut hæc adeo profanata subinde, diruta, neglecta jacuerint, quadrupedum receptacula potius, quam sacraria Martyrum.*

B *translatio facta a S. Paulo PP. ad cœnobium SS. Stephani & Silvestri*

68 *Rem indignissimam Paulus PP. I., pro insigni sua religione sanctitatque, non tulit*: Hic enim beatissimus Pontifex, *inquit Anastasius in ejus Vita*, cum omnibus spiritualibus suis studiis magnam solicitudinis curam erga sancta cœmeteria iodefinenter gerebat. Unde cernens plurima eorumdem sanctorum cœmeteriorum loca neglecta, ac desiderio antiquitatis maxima demolitione atque jam vicina ruinæ posita, precious eadem Sanctorum corpora de ipsis diruris abstulit cœmeteriis. Quæ cum hymnis & canticis spiritualibus insin hanc civitatem Romanam iotroducens, alia eorum per titulos, ac diaconias, seu monasteria, & reliquas ecclesias cum condecenti studuit secondi honore. *Tum ad rem nostram necedrus*; Hic *ait*, sanctissimus Præsul in sua propria domo monasterium a foodamentis in honore sancti Stephani, scilicet martyris atque Pontificis, nec non & beati Silvestri, item Pontificis & confessoris Christi, construxit, ubi & oraculum in superiotibus ejusdem monasterii mœniis ædificans, eorum corpora magna cum veneratione condidit. *Hæc est prima reliquiarum* S. Stephani *Pontificis ac martyris translatio, ex cœmeterio videlicet Callisti ad monasterium, ipsius ac S. Silvestri nomine consecratum, quod modo fere simpliciter appellatur S. Silvestri, item S. Silvestri de Capite, & S. Silvestri in Campo Martio; cujusque Italicam habemus Historiam, auctore Joanne Giacchetto, Romæ edita anno 1629.*

C *anno 763, die 17 Augusti*

69 *Confirmatus eadem translatio per ipsius S. Pauli PP. I Constitutum, inscriptum* Icontio *(alias Leontio)* presbytero & abbati venerabilis monasterii SS. Stephani martyris atque Silvestri confessoris Christi, & cum eo ipsi venerabili monasterio; *ac summi Pontificis, & plurium S. R. E. Cardinalium, antistitumque subscriptionibus communitum*; datum vero quarto Nonas Julii, imperante domino Constantino augusto, a Deo coronato magno imperatore, anno quadragesimo primo, ea quo eum pstre regnare cœpit; & post consulatum ejus anoo vigesimo primo, Indictione decima quarta: *ut est apud Baronium ad annum Christi 761; ubi Constitutum hoc totum ab initio legi malim, quam apud alios, illud inde non satis fidelitee mutuatos: ad hoc special præcipue, quod ibi quiescere dicuntur in monasterio laudato SS. Stephani, Papæ & martyris, atque Silvestri, Papæ & confessoris Christi, venoranda corpora; tum illud, quod Baronio ibidem tesse, in eadem membrana Constituto subiunum legitur, ipsis his ejusdem S. Pauli verbis*: Mense Junii die decima bona introduximus in hoc oracolom corpus beati Silvestri, Episcopi & confessoris Christi. Mense Augusti die septimadecima introduximus corpus beati Stephaoi martyris atque Pontificis, tempote Constantini & Leonis augustorum, & Pipini excellentissimi regis Francorum & defensoris Romani, Indictione quartadecima. AUCT. P. B.

70 *Constitutum hoc di suppositione suspectum bene aliquando Papebrochius noster*: *sed errorem ipse suum postea vocognoscens, demiratus est, & confessus illum ingenue, jussit expungi tom. 5 Junii pag. 380. Collectores conciliorum Binius, & qui deinde secuti sunt, illud quoque referunt loco suo; sed omnes ex Baronio, ex quo proinde, ut modo dicebam, emendari debent quadam non satis accurate enscripta. Omnes illud affigunt anno Christi 761, idque ex subscriptione jam data, quam Labbeus noster ad eumdem annum laudat, Chronologiæ technicæ parte prima, ut sanam atque integram & nullis suis vitiatam numeris. Pagius tamen in* Critica Baronii, *ad annum eumdem num. 1, non nihil in ea vitii detegit; sed quod facile in libra. rios refundi possit, usque sufficiat ad Constitutum illud vel in suspicionem vocandum, vel ab anno Christi 761 removendum. Minus in hoc facilis fuit Franciscus Pagius in Breviario gestorum Pontificum Romanorum tom. 1, sec. 4, in gestis S. Silvestri, num. 8; ubi de hujus instrumenti sinceritate dubitat duabus maxime de causis; prima, quod neutra translatio, ibi notata, incideric in diem Dominicum aut festum, contra secali, ut putat, octavi morem; secunda, quod corpus S. Silvestri, quod hic translatum dicitur a S. Paulo I, pridem a Stephano PP. II, Pauli fratre ac decessore, regnante Aistulfo datum S. Anselmo falsse narretur alibi, & Roma ad abbatiam in diœcesi Mutinensi Nonantulanam asportatum. Addi poterat & tertia, quod Constitutum illud, datum* Indictione XIV, quarto Nonas Julii, *asseratur, requieviisse jam tum in monastorio SS. Stephani & Silvestri, amborum corpora; & tamen Constituti appendicula conservarium videatur affirmare his verbis*; Mensis Augusti die septimadecima iotroduximus corpus beati Stephani martyris atque Pontificis.. Indictione quartadecima. *iuxta Pallaviciniam Pauli I*; E

71 *Sed harum rationum nulla nobis firma videtur*: *prima namque ut certum ponit, quod inauditum est hactenus, proprium fuisse scilicet octavi seculi morem non transferendi Sanctorum reliquias nisi vel Dominicis vel festis diebus. Cur vero id ille potissimum seculo servatum fuisset, non alias? Adiit Acta nostra tom. 2 Aprilis pag. 68, & Martyrum translationem invenies Veronæ factam anno Christi 755, die XXII Maii, qui nec festus tum fuit, nec Dominicus: alia quoque occurret Martii tom. 3, pag. 455, celebrata anno 765, XV Idus Martii, hoc est feria tertia. Et quid opus est pluribus? Secunda satis, nititur auctoritate instrumentorum alibi penitus exstinctorum, sed quam hic interim si solidam esse quis volet, non defugimus. Quis vero neget, in Ecclesia Catholica nihil esse antiquius, frequentius nihil, quam ut sacri corporis pars magna, imo sæpe non magna, corpus vocetur? Fuerit ergo S. Silvestri anno 753 e cœmeterio Priscillæ pars corporis aliqua translata Nonantulam; alia vero suo loco relicta usque ad annum 761, quando eam S. Paulus in ecclesiam a se conditam abstulit. Ratio tertia corruit; si statuas, allatum quidem ad cœnobium fuisse S. Stephani corpus ante datum* F *quam defunctus.*

Cæ-

AUCT. P. B. *Conſtitutum ; ſed extra locum ſibi deſtinatum , & nondum forte ſatis aptum abſolutumve , requieviſſe tantiſper , puta uſque ad Auguſti proximi diem* XVII, *quo & illud Pontifex in vraculum introduxerit , & memoratam appendiculam adjecerit Conſtituto. Itu nihil erit, quod in inſtrumento illo minimum exquiſita criſis merito poſſit arrodere.*

Hujus translationis feſtum annuum ſacrum.

72 *Eu iſta porro appendice ad cœnobii Kalendarium tranſiſſe cenſendis ſunt dies utriuſque tranſlationis ; in quo ad celebritatis annuæ memoriam , teſte Giacchetto pag.* 73, *bodieque notantur; & in Junio quidem ſcribitur die* XIX: Translatio S. Silveſtri Papæ & confeſſoris ; *tum alio charactere ſubditur*: Adeſt corpus , & fit proceſſo cum copite: *in Auguſto autem die* XVII: Translatio S. Stephani Papæ & martyris ; *& alio charactere additur*: Commem. Octavæ S. Laurentii : *at de proceſſione nihil. Unde hoc utriuſque ſolemnitatis diſcrimen? Equidem divinare id nequeo: nam amborum natalis eodem prorſus modo annuntiatur: ut die* II. *Auguſti* S. Stephani Papæ & martyris, eccleſiæ Patroni; *& aliis litteris*: Adeſt corpus: *Die* XXVII *Decembris* : S. Silveſtri Papæ & confeſſoris, eccleſiæ patroni, *& aliis litteris*: Adeſt corpus. *Amborum quoque capita , a reliquis oſſibus ſeparata, & ſua quodque theca argentea , ad modum capitis effulæ facta , concloſa ſervantur , ut narrat Gluecbettus pag.* 68: *ut proinde unum æque commode circumferri poſſet, quam aliud.*

Reliquiæ vero illæ ,

73 *Ceterum ut ſatis cuncta dubium poſſint videntur iſta tranſlatio ; ſic obſcurum apparet , quid in ea , quantumve reliquiarum S. Stephani e Calliſti cœmeterio ad cœnobium jam dictum tranſierit: nam de ſede , rivis aſperſa ſanguine , neque Anaſtaſius ibi , neque S. Paulus memoraverunt ; ſed ſolum de corpore. Deinde vò* corpus *ex uſu communiſſimo Eccleſiæ , niſi addatur vox* integrum, *raro corpus totum ſignificat: hic enim , ſi oſquam , noſtriſſima poſſim eſt figura ſynecdoches , qua totum pro parte ponitur ; ut millies in Actis oſtendimus. Fatetur autem ipſe Giacchettus pag.* 14 *& ſeq. , non aliam quoque hoc loco ejuſdem vocis eſſe ſignificationem. Cum ergo de ſacro hoc ſuo depoſito nihil , ex quo illud primum accepit , amiſiſſe ſciatur eccleſia* SS. Stephani *& Silveſtri , quæritur , quantum ex eo poſſideat , atque adeo quantum ad illam S. Paulus olim tranſtulerit. Rem edicere potuit Giacchettus , utpote cœnobii non ſolum hiſtoriographus , ſed & montalium Clariſſarum , illud pridem incolarum , aliquando , ut ſignificat pag.* 43 , *confeſſarius ; cui proinde ſuis omnia inſtrare oculis facile fuit : is tamen nihil minus , quam quod quærimus , explicat:*

cum ſimpliciter appellentur corpus S. Stephani PP. & M. ,

74 *Translationem enim a nobis modo deſcriptum confirmaturus a pag.* 18 *per locationem re, liquiarum factam anno* 1596 (*quando vetuſtum ejuſdem eccleſiæ ædificium a fundamentis inſtauratum , ad eamque , quam nunc habet , formam reductum eſt*) *ex actis iſtius inventionis authenticis , in cuſtia Cardinalis vicarii Romani confectis , ſeu inventario , ut vocant , quod in archivo cœnobii ſervari ait , initium tantummodo recitat & finem , emiſſo medio : in quo , niſi fallor , reperta tum ſigillatim oſſa pro more enumerata fuerant & exacte deſcripta , quæ in principio ac fine non niſi confuſe nominantur : nam ſic habet inventarium illud verſus initium , referente Giacchetto pag.* 19 : In fabricatione hujuſmodi eccleſiæ S. Sylveſtri, & amotione ſigilli ex tabula marmorea altaris majoris, & intus altare, reperta fuerunt diverſæ reliquiæ ; ac etiam ſubtus confeſſionem dicti altaris , *una cepſa* tetræ coctæ , deſuper cooperta duabus rabulis marmoreis; ac etiam ſub dicta arca inter duas rabulas, pariter marmoreas; in quibus locis ſubtus altare indicatur, fuiſſe repoſita corpora Sanctorum Sylveſtri , Stephani , & Dionyſii , Pontificum & martyrum reſpective, & aliorum Sanctorum , quorum omnium ſon divina Majeſtas ſcit. *Vides , quem ſit hæc obſcura narratio ? Tantum abeſt , ut hinc eruas , quid & quantum ibi de Martyris noſtri corpore fuerit inventum , ut ne quidem intelligas , fuerintne reliquiæ corporis ejus a reliquiis aliorum ſacrorum corporum ita diſcreta , ut iatrruoſci potuerint ; an omnes inter ſe permixtæ confuſæque.*

non videntur eſſe corpus integrum ;

75 *Ex ejuſdem inſtrumenti fine multo minus affulget lucis ; ſic enim recitatur pag.* 20: Et quoniam prædicta omnia vera ſunt & fuerunt , procurator monaſterii S. Sylveſtri , nomine D. Florius Colutius , petit inſtanter & inſtantiſſime, debita cum reverentia , ad perpetuam rei memoriam , & pro totius populi devotione , & in honorem & veneratione dictorum ſanctorum Sylveſtri Pontificis, ac Stephani , & Dionyſii martyrum , & aliorum Sanctorum , de omnibus & ſingulis prædictis mandari per reverendiſſimum dominum Viceſgerentem fieri inventorium & inſtrumentum publicum, & omnia in publicum formam , cum inſertione totius tenoris Bullæ Papæ Pauli primi deſcribi , redigi & regiſtrari , & ſuam auctoritatem deſuper interponi, non ſolum modo prædicto, ſed iſto & omni meliori modo. Qui reverendiſſimus Pater , dominus Fabricius Mandoſius , viceſgerens prædictus, viſis prædictis, & adhibitis in conſilium theologis & aliis piis viris , approbavit dictas reliquias . *Hæc ſunt omnia , quæ nobis ex illo inſtrumento Giacchettus excerpſit ; ſed quæ propoſitæ quæſtioni neutiquam ſatisfaciunt.*

ſed pars tantum illius aliquæ mutilata ;

76 *Neque certiores nos reddet inſcriptio , quam refert pag.* 33 , *invocata jam eccleſia , ad finiſtrum ara majoris latus , aliquanto tamen ulterius , ſic marmori candido inſculptam legi :* S. Sylveſtri Papæ & confeſſoris corpus venerabile , a Paulo primo, Pontif. max. die XXX Junii intra mœnia Urbis mirifica pompa tranſlatum, in hac a ſe conſtructa eccleſia , & ejuſdem nomine dicata , opipare condirum fuit. Exin , Clem. VIII Papa, renovata ob vetuſtatem eccleſia, idem S. Sylveſtri corpus , clero populoque præſentibus , ſubter altare majus inventum , & ibidem digniſſime repoſitum : cum SS. Pontif. Stephano & Dionyſio, aliorumque Sanctorum reliquiis honorifica devotione ſervatur. Ex litteris Apoſtolicis ſummorum Pontificum Pauli primi, Agapiti ſecundi, atque ex inventario & reliquis actis cuſtiæ Vicarii Urbis anno MDXCVI, Indictione IX.

Itaque etiam aliud eſſe poſſunt æque mutabiles partes alia.

77 *Denique in tota cœnobii hiſtoria non aliter inventimus deſignatas* S. Stephani *reliquias , quas eo tranſtulit S. Paulus PP.* I , *niſi per has voces ,* corpus, caput, de capite . *Et* de capite S. Stephani Papæ & martyris *acceptum aliquid cum aliis plurimorum Sanctorum lipſanis dicitur pag.* 50, *ad conſecrandam in eadem eccleſia anno* 1522, *die* IX *Aprilis , novam aram SS. Joannis Baptiſtæ,* Stephani, *& Silveſtri ; quod idem illud deſumptum tunc innuitur fuiſſe ex diruto vetere altari SS. Pauli Apoſtoli & Nicolai confeſſoris , ad cujus conſecrationem adhibitum verisimiliter , ſecundum pag.* 49, *anno* 1067 *fuerat . Patet vero , de capite appellari poſſe particulam capitis quantumvis minutam . Caput autem , ut ſuperius monui , S.*

Ste-

A Stephani *ſuo tempore erodit quidem Giacchettus pag.* 68 *incluſum fuiſſe ſeorſum hieratheca in formam capitis ex argento elaborata ; ſed integrum illud fuiſſe non dicit, ſicut integrum ibidem fuiſſe aſſerit caput S. Silveſtri. Et hic ergo locum ceſſare ſynecdochæ, qua partem capitis quamcumque per caput intelligas.* Corpus *denique abſolute poſitum, quid poſſim ſignificet, jam tum eodem auctore paulo ante monuimus. Notabilem tamen hic partem corporis intelligi oportere non inficior ; quandoquidem ſcriptor ille ibidem, poſtquam de capitibus SS. Silveſtri & Stephani ſeparatis mentionem fecerat, hæc ſubdit:* Du reliqua ſacrorum illorum offium (SS. Stephani *ſimul & Silveſtri*) quantitate partim duas capſulas admodum elegantes impleverunt, quæ in eodem choro ſervantur ; partim alias capſulas ſimilitee ornatus, quas ſub altare, ubi inventæ primum fuerant reliquiæ, ſuis manibus repoſuit D. Viceſgerens. *Hæc, inquam, ſatis hic notabiles arguunt Sancti noſtri reliquias ;*

B *non ita tamen, ut negare nos cogant, etiam aliis locis, de quibus agendum nunc eſt, partes ejuſdem corporis æque notabiles reperiri, quæ quidem cauſa fuit, cur examen hoc loco tam longum inſtituerimus.*

§ VIII. Earum tranſlationes ac diviſiones aliæ poſteriores.

Cuare ejus reliquiæ eum reliqu videantur in cœmeterio Calliſti;

Quæret unus aliquis, *ſi e Calliſti cœmeterio ad cœnobium jam dictum pene tantum hujus corporis aliqua tranſiſſe cenſenda eſt ; ubi manifeſtum eum ſede Pontificis noſtri ac Martyris pars corporis eſſidua. Eminentiſſimus Baronius ad annum* 762 *poſt recitatam S. Pauli Papæ Bullam, ita pergit:* Quod autem in cœmeterio Calliſti æque corpus S. Stephani Papæ & martyris poſitum adhuc dicatur ; inde id provenire putatur, quod, ſicut in aliis fieri conſuevit, eum tranaferri ſoleremus ſacta Sanctorum corpora, pars aliqua in loco priori relinqui ſoleret. *Hæc ſi ad locum illum cœmeterii Calliſti reſecantur, ubi primum ſepultus fuerat* S. Stephanus, *conſtituet nin potenos cum citato Anaſtaſii textu, nedum cum*

C *Pauli Conſtituto ; in quo cauſa factæ tranſlationis hujus & aliarum aperte dicitur fuiſſe, quot locis illa cœmeteriorum, in quibus ea corpora ſo uſque quieverunt, diruta, profanata, neglecta, dedecori facta piguribus tum eſſent potius, quam honori : ea vero cauſa movere non minus S. Pauli religionem debuit, ut ne quid facri in loco tam indigno relinqueret, quam ut inde aliquid aſportaret. Itaque nihil ibi jam dubium ſuperceſſe, teſtatur Panvinius libro de Septem Urbis eccleſiis pag.* 94 *in editione Romana anni* 1570. *Cum ergo reliquiſſe putatur aliquid Paulus in loco priori, id latius accipiendum videtur, ut idem ſcilicet Calliſti cœmeterium ſignificetur quidem, ſe non idem cœmeterii locus ille deſignetur, in quo conditi primum bi Sancti fuerant. Ita reliquiſſe dici poterit S. Paulus in priori loco quidquid reliquiarum* S. Stephani *depoſitum fuiſſe traditur in eccleſia perantiqua S. Sebaſtiani, cœmeterio S. Calliſti ad ſecundum ab Urbe lapidem poſita.*

Quid ſi tamen loco ; puta ad S. Sebaſtiani ; unde quædam alia

79 *Illa certe, & non alio cœmeterii iſtius loco, ſervari dicitur Sancti hujus & corpus, & caput (ſynecdochice tamen utraque) & ſedes marmorea, in qua fuit obtruncatus. De corpore in opere non citato pag.* 98 *ſic ſcribit Panvinius:* Baſilica S. Sebaſtiani... intus aliquot altaria habet. In majori (quod ſanctiſſimam Euchariſtiam continet) ſepulcum eſt corpus S. Stephani Papæ & martyris, in hoc cœmeterio occiſi. *Idem pag.* 99 *in alio ejuſdem eccleſiæ altari recondita ait eſſe capita ſanctorum Calliſti & Stephani Pontificum, idque præter alias ejuſdem* Stephani *reliquias, eum ibi, tum in alio altari, de quo meminit pag.* 97, *repoſitas. De capite teſtatur etiam Severanus in Monumentis ſacris ſeptem Urbis eccleſiarum part.* 2, *pag.* 452, & *part.* 2, *pag.* 98, *ubi ſatis clare innuit, caput illud (ſeu potius capitis partem) pignus eſſe præcipuum* S. Stephani, *quod iſtic etiamnum ſuperſit ; cum illud ſolum exprimat. Sedem denique, Pontificis hujus cruore conſperſam, ibi aſſervatam fuiſſe, præter Panciroluum in Theſauris abſconditis almæ Urbis pag.* 663, Piaz. *tam in Hemerologio ſacro, & alios, teſtatur quoque Marcus Antonius Boldetus in Obſervationibus ad cœmeterium Martyrum lib.* 3, *cap.* 20, *addens, eam tandem eo loco, ubi tot ſeculis in veneratione maxima fuerat, Piſas unne eſſe translatam a Coſmo III, magno Etruriæ Duce, qui illam anno* 1700, *cum Romana ſanctuaria pro ſua pietate ſupplen inviſeret, ab Innocentio* PP. E *XII. dono conſecutus eſt.*

ſubinde tranſlata ſint, ut ad S. Praxedis, an. 817.

20 *Ut vero inde ſedes illa hoc ſeculo ineunte migraverit, ſic indidem alia ejuſdem (ut quidem omnes volunt) Sancti lipſana, per Urbem jam olim & orbem Catholicum diviſa, prodiiſſe creditum: ac de iis id imprimis, quæ ſunt in Romana S. Praxedis eccleſia, veriſimile facit, quæ iſtic (apud Panvinium de Septem eccleſiis pag.* 239) *in pariete muri prope oratorium S. Zenonis hujuſmodi tabula marmorea nuſtat : In nomine Domini Dei, Salvatoris Ieſu Chriſti, temporibus ſanctiſſimi ac ter beatiſſimi & Apoſtolici Domni Paſchalis Papæ (primi ſcilicet) infra-*

ductæ ſunt veneranda Sanctorum corpora in hanc ſanctam & venerabilem baſilicam beatæ Chriſti virginis Praxedis ; quæ prædictus Pontifex diruta ex cœmeteſiis ſeu ceyptis jacentia auferens, & ſub hoc ſacroſancto altari ſumma eum diligentia propriis manibus condidit in meoſe Julio die XX, Indictione II (*adeoque anno Chriſti* 817) Nomina vero Pontificum Romanorum hæc ſunt: Urbani, Stephani, Anteri *&c. Ex dictis enim cœmeterio Calliſti dici poteſt traduniſſe, etiam quæ ex aliquo diruti iſtinc cœmeterii loca non dicuntur (puta ex eccleſia S. Sebaſtiani*) *trauſtulit.* F

ad SS. Silveſtri & Martini, eodem ſeculo,

21 *Item de cæteris equidem ſanctis ; tametſi fateor, non eſſe mihi, quo id affirmem, aut aliter opinantibus me velim anteferri ; cum teſtimonia illarum vel nulla ſuppetant, vel obſcura teſtimonia. Sic Anaſtaſius in Vita Sergii* PP. II, *qui ſedit ab anno* 844 *uſque ad* 847, *tranſlatas quidem ab eo narrat reliquias* S. Stephani Pontificis & *martyris ad eccleſiam Romæ celebrem SS. Silveſtri & Martini ; ſed unde fuerint acceptæ, non explicat. At explicat hoc, inquit, tabula marmorea, cujus inſcriptionem, volut antiquiſſimam, eruitat Baronius ad annum* 847, *num.* 4 : *in ea namque tam de* S. Stephani, *quam de aliorum Sanctorum pignoribus, eodem tempore & loco repoſitis, dicitur :* Hæc Sanctorum corpora tranſlata ſunt de cœmeterio Priſcillæ via Salaria. *Sic eſt ; verum non eam eſſe inſcriptionis iſtius, hoc ſaltem in parte, veriſimilem ac fidem, ut in illa ſecure liceat acquieſcere, longa pridem diſſertatione oſtendit Papebrochius. Adiſis etiam Pagium in Critica Annalium ad annum* 847 *num.* 4 & *ſeqq. Et vero quicumquam aut* Stephanum, *aut aliue quoſdam ex commemoratis ibi Sanctis in*

ca-

AUCT. P. B. *cæmeterio Priſcillæ ſuburbano ſepultos fuiſſe tradidit, vel eo poſtea delatos? Ceterum ejus, quas in SS. Silveſtri & Martini eccleſia* S. Stephani *reliquias depoſuit Sergius, inde poſtea ſublatas fuiſſe nos ſcimus, atque adeo plane exiſtimemus ibidem etiamnum ſervari; miramur tamen, id minus diſerte aſſeri a R. P. M. Joanne Antonio Philippino, loci, cum ſcriberet, jam tertium Priore (in ejuſdem eccleſiæ deſcriptione Italica, anno 1639 Romæ vulgata, cap. 16;) quam & ante ipſum ab Octavio Pancirolo in Indice reliquiarum ad Theſauros Urbis abſconditos, & poſt ipſum a Carolo Bartholomæo Piazza in Sanctuario Romano part. 2, de 2. Auguſti; & part. 2, Statione 31.*

& alias ecclesias, tam in Urbe

82 *Plures ſunt aliæ in Urbe eccleſiæ, ad quas Martyris noſtri veneratio ſingularis per aliquam corporis ejus portionem, ignoto nobis tempore ac modo impetratam, extenditur: puta ad eccleſiam S. Cæciliæ; ubi, teſte* Piazza *in Hemerologio ad hunc diem,* os ejus eſt infigne: *ad S. Euſebii; ubi* Ugonius *Statione 31 ait* reliquias *eſſe* S. Stephani Papæ, *& quidem noſtri, ut interpretatur loco citato* Piazza; *quippe cujus ibi feſtum (hac ſine dubio de cauſa) quotannis aſſerit ſolenniter celebrari: ad S. Mariæ de Ara cœli; ubi, ſecundum* Piazzam *ibidem,* exponitur ejus caput, *ſive* aliquid de capite S. Stephani Papæ & martyris, *ut explicat in indice* Pancirolus. *Atque hæ ſunt, ſi non omnes, certe maxime celebres Sancti hujus apud Romanos reliquiæ: nam etſi feſtum hujus ſancti Præſidis ſui lucem peculiari cultu Romæ proſequantur Equites* S. Stephani *noſtri (de quibus infra dicetur) in eccleſia, quam appellant, S. Joannis Florentinorum, impetratus etiam plenarie ad eam illuſtrandam indulgentias: alibi ibi tamen reliquiarum ejus aſſignat* Piazza. *Everſſe vero putamus Joannem Severanum de Septem eccleſiis part. 1, pag. 131, cum* S. Stephani *hujus* corpus *inter alia recenſait, quæ condita ſunt in baſilica S. Petri Vaticana; nam* Stephanum *ſcripſit pro Hygino; ut ex Panvinio, Ugonio, aliiſque ejuſdem baſilicæ hiſtoriographis palam eſt.*

quam per reliquam Italiam, Siciliam, Hiſpaniam,

83 *Sed non ſola, ut jam innuit, Roma ſacras Pontificis hujus ſui ac Martyris exuvias veneratur & poſſidet; ſiquidem iiſdem in reliqua Italia, Sicilia, Hiſpania, Germania, Bohemia, Lotharingia, Belgio quamplurimæ gloriantur eccleſiæ; &* C *in Italia quidem in eccleſia Neapolitana D. Mariæ de Stella, teſte* Beyerlingo *in Theatro vitæ humanæ ad verbum* Reliquiæ *pag.* 304, *ſervantur reliquiæ* S. Stephani . . Papæ & martyris; *in metropolitana Tranſuſi* os ex corpore *ejuſdem, uti dictum ſuit tom. I Junii pag. 258 lit. D; apud Vigilienſes quoque, Columnenſes, Piſanos quid ſit, ſequentibus paragraphis eluceſcet. In Sicilia, ſecundum Martyrologium Siculum ab Octavio Caietano noſtro vulgatum, celebratur die 2 Auguſti,* Syracuſis, in collegio Societatis Jeſu, translatio capitis S. Stephani Papæ & martyris. *In Hiſpania apud Ovetenſes, neſcio quid reliquiarum ejus aſſignat* Beyerlingus *modo laudatus pag. 279; apud Scorialenſes quoque in celeberrimi auguſtiſſimique cœnobii Lipſanologio alphabetico, quod exſcriptum habemus, notamus* S. Stephani Papæ & martyris os unum, longum digitis duobus ac medio, latum uno; & unus dens molaris integer; tres aliæ reliquiæ minores.

Germaniam, Lotharingiam,

84 *In Germania tres una in urbe Colonienſi eccleſiæ aliqua ſacrorum ejus pignorum parte lætantur; ut metropolitana apud Gelenium de Coloniæ Agrippinenſis magnitudine lib. 3, ſyntagm. 2, § 3, ſexta bitrotheca; eccleſia collegiatæ* S. Cuniberti, *quæ caput habere dicitur* S. Stephani Papæ & martyris, *ibidem Syntagm. 4, § 2, loculo ſeptimo, & apud Winheimium in Sacrario Agrippinæ pag. 63? eccleſia S. Barbaræ cœnobitica Carthuſianorum, ubi eſt* pars capitis S. Stephani Papæ & martyris, *apud Gelenium ibidem, ſyntagm. 40, § 2, num. 9, & Winheimium pag. 206. Spirenſis etiam eccleſia Cathedralis, ut* S. Stephanum PP. I *patronum habet; ſic aliqua faceri ejus capitis portione gloriatur, teſte Guilielmo Biſengrein in Chronologia Spirenſi, fol. 30 verſo. In Bohemia, eccleſia metropolitana. Pragenſis habet, teſtante Peſſina in Phoſphoro ſepticorni, radio 4, pag. 514,* S. Stephani Papæ & martyris inſigne fruſtum, per Carolum (IV *imperatorem piiſſimum*) Roma, anno MCCCLXX allatum. *In Lotharingia Veroduni eccleſia parœcialis* S. Stephani *Papæ & martyris nomine conſecrata dudum fuerat, quando ſeculo* XI *Nanterus, abbas vicini cœnobii S. Michaelis, Romam & montem Gargaunum adiit, indeque redux attulit in patriam, præter alias multas, etiam* S. Stephani noſtri *reliquias;* quæ (*verba ſunt e Gallico verſa Richardi Waſſeburgii, Verodunenſis olim eccleſiæ archidiaconi, Antiquitat. Galliæ Belgicæ lib. 4, fol. 225 verſo*) etiamnum ſeligioſe ſervantur in eccleſia parochiali S. Michaelis, apud dictam abbatiam; quæ eccleſia pseochialis diu ante dedicata fuerat & fundata in honorem jam dicti S. Stephani Papæ & martyris. E

Belgium, imo & Orientem;

85 *In Belgio denique noſtro urbes, ut minimum, teſtatur nonnullam reliquiarum ejus partem olim ſuiſſe conſecutæ; ut Bruxella, ubi Raſſi Gazophylacium Belgicum pag. 396 teſtatur aſſervari in aulico ſaccilo* biſchium argenteum, *quod, inter ſimilet aliorum Sanctorum alias,* recludit reliquias biſchii ſancti Stephani Papæ & martyris: *Ultrajectum, ubi idem auctor pag. 260 & ſequenti ex inſtrumento authentico docet, ſub Friderico Badenſi, archiepiſcopo Ultrajectenſi quinquageſimo ſexto, repertas cum aliis hanc multis fuiſſe anno 1515 in S. Joannis eccleſia collegiata reliquias* S. Stephani Papæ & martyris, *quas ibi anni ante hac ſaeſle quadringentis & quinquaginta Bernoldus, inter epiſcopos Ultrajectenſes vigeſimus, & ejuſdem eccleſiæ fundator, luculeſerat: Ducum poſtremo, ubi Beyerlingus, ad vocem* Reliquiæ *pag. 293, in eccleſia collegiatæ S. Amati lipſanologia inter complures Sanctorum reliquias, ibi a ſeculo* XIII *conditas, tertio recitat:* De S. Stephano Papa & martyre; *& ſemel quidem ſub hoc titulo:* Sequuntur reliquiæ, quas Robertus de Gondelcont attulit de Conſtantinopoli: *ex quo liquet uſque in Orientem diffuſas aliquando fuiſſe ſanctiſſimi Pontificis ac Martyris noſtri cum cultu reliquias.* F

ſi tamen ejuſdem adhuc Stephani *reliquiæ ſint.*

86 *Ceterum, agre ferat nemo, ſi forte eccleſias hic multas præterierimus, quæ ejuſdem quoque theſauri partem aliquam poſſidere ſe credunt: non enim id agimus hoc loco, ut ejuſmodi aibil nos faglat; ſed ut colligamus in hoc genere quantum ſufficit, ad demonſtrandam peculiarem illam, quam in veneratione* S. Stephani *noſtri tot gentium pia contentio tot jam ſeculis præ ſe tulit, religionem. Unde neque illud nobis diſcutiendum arbitramur, ſintne re vera* Stephani *hujus omnia, quæ vel modo dedimus vel daturi jam ſumus, an Sancti cujuſpiam alterius homonymi pignora, ſaltem aliqua: ſatis eſt enim ad finem nobis propoſitum, quod noſtri hujus ea putaat eſſe, qui elaborarit condita metallis tanto ſervant in pretio,*

tan-

A *tanta pietate, tot honoribus proſequuntur. Nunc Italiam reviſimus, ubi ſepoſſa tranſlataque non ita pridem ſacra hujus Martyris, ut creduntur, oſſa novum ac mirificum ejus gloriæ ſplendorem attulerunt. Rem tibi, lector, ab exordio repetemus, maxime ex Italica Relatione, typis excuſa Trani anno 1682, & ad paginas quatuor & nonaginta excurrente. Hanc ad tres paragraphos compendio reducemus, quorum primus expedit tranſlationem S. Stephani in Apuliam; ſecundus inventionem in Apulia; tertius tranſlationem in Etruriam.*

§ IX. Alia reliquiarum ejus tranſlatio ad cœnobium Columnenſe prope Tranum in Apulis anno MCLX.

B *Hiſtoria tranſlationis S. Stephani PP. & M. in Apuliam ex Ms.*

TRanum civitas eſt nobilis in Apulia Peucetia, ſita Terra Barienſi ad muros Adriatici littoris. *Ab hac, Vigilias verſus, non tantum* milliaria diſtat peninſula quædam in mare procurrens inſtar modici collis, amœna pulcraque; cujus vertici occupat cœnobium pervetuſtum S. Mariæ de Columna, vel, ut alibi vocitatur, de Calanda, a Benedictinis ab incurſus Turcarum piraticos bis derelictum, & anno 1427 tandem Fratribus Minoribus, quos Obſervantes appellant, aſſignatum, qui illud exinde conſtantius tenuere. *Hunc delatum olim Roma fuiſſe corpus S. Stephani Papæ & martyris, utmo dubitat accolarum; & quamquam de modo, quo illuc appulerit, alia nunc tſi, aut certe aliquando fuit, vadis plebeæ fama: uma tamen utcumque ſupra vulgus aliquid ſapiens inde ab antiquis temporibus (teſte Staffa in hiſtoria inventionis ejus, Trani edita anno 1622) id aliter accidiſſe unquam credidit, quam ut narratur in hiſtoria manu ac ſtile pervetuſta in membranis Latine exarata, & in ejuſdem cœnobii ſacrario una cum Sanctorum reliquiis tam diligentiſſime conſervata. Cujus quidem hiſtoriæ fragmenta ipſe Latine paucu recitat; nos integrum a P. Bentilla noſtra apographum obtinuimus; & ſic habet:*

C *Tranſlatio maximi ſplendoris corpus S. Stephani PP. & M.*

88 Da fonte divinæ miſericordiæ ſemper civulus ſalutis emanat: quoniam fons vitæ eſt apud Dominum, & in lumine ſuo videbitur lumen. Prætendit enim miſericordiam omnibus invocantibus eam. Unde Deus in omnibus & ſuper omnia benigniſſimus dilectum populum, Phareonis potentiam fugientem, duabus columnis protegens, obumbravit: unam nubis per diem eis contra æſtum ſolis appoſuit; & alteram ignis per noctem ad remedium frigoris temperavit. Sic dulcis pietas & pia dulcedo Domini Tranenſibus, in multis calamitatibus aphelantibus, corpus beati Stephani, Apoſtolici viri & martyris, contra peccati incendium, & contra charitatis algorem, & contra dæmonum virulentas inſidias miſericorditer impetrivit. Hoc corpus præfati Martyris eiſdem quippe Tranenſibus eſt factum eandelabrum, eidem candelabro ſimile, quod eſt in templo Domini poſitum, de quo Chriſtus illa fine fine benevolus ad precer præfati Martyris lucernam eorum pedibus gradiendi prætenderet, & lumen eorum ſemitis præmoſtraret. Hujus quoque Martyris corpus ſanctiſſimum eſt ipſis Tranenſibus ingens Gedeonis effectum, in qua fuerat fiaula luminaria accenſa: quæ lagena, ut hoſtes frangeret, prius eſt fracta pœnitens; &, facta miſericordia: ſubito lumen egrediens; hoſtium averberabat oculos. Ut in fractione lagenæ fragilis & claritate lucis effuſa Gedeonis fugati ſunt peoitus inimici; ſic de præfati Martyris corpore, ut de fracta lagena; & de prævio ejus auxilio, ut de lumine patefacto, hoſtes invisibiles fugiunt, & velut Isneeis figuntur aeutis. Hujus autem apoſtolici Viri & Martyris prætioſiſſimum corpus qualiter eſt ad hoc S. Mariæ Columnæ monaſterium, Chriſti miſeratione, traductum, cunctis ſcire volentibus veridica taliter relatione patebit. AUCT. P. B.

89 Quidam hujus ortatorii monachos, Domini procurante clementia, Romam avidius proficiſcitur, & cuidam viro eccleſiæ civitatis illius adhæſit clam deputato, in qua corpus præfati Martyris erat reconditum: *ſe* ad omnimodum beneplacitum contulit, & ad obſequium mancipavit; & ad libitum cuncta perficiens, ſic ſe illi familiarem adhibuit, ſic ſe præcordialiter alligavit, ut ei, quaſi amico intimo, ſecreta ſui animi cuſtos ille panderet univerſa, reverendo prædicti Martyris corpore præoſtenſo. Ille igitur monachus & alter alterius, qui præminebat eccleſiæ, ira ſunt mutus charitate conneni, ut ſepteoni ſpatio temporis & loco ſunt & animo unanimiter converſati. Verum procedente aliquo tempore (quia pravum eſt cor hominis & inſcrutabile) ſæpedicti monachi animus eſt in contrarium penitus immutatus: nam amico ſuo prætendens inſidias, & voto ſuæ mentis opportunitatem explorans, corpus prædicti Martyris a loco ſui hoſpitis & amici diripuit, & ad monaſterium, a quo receſſerat, cum hilaritate tranſeeait, quem egreſſum ad monaſterium monachum dum valut ſuſcipiem ſe filium cum affectu & patena dulcedine ſuas abbas recipetet, mox ille corpus pretioſiſſimum abbati ſuo ac fratribus, tamquam munus a Domino deſtinatum, exhibuit, ſuſti ejus ſeriem diligenter exponens. Unde loci hujus abbas & monachi, corpus beati Martyris eum magna reverentia & devotione ſumentes, cum laude Dei non modica omni cum diligentia in altari ſui cœnobii * ſumma eum celebritate reconduut; de cujus ſanctis Martyris corpore multis undique pet Apuliam plurima miracula coruſcarum. *Roma clam ſublatum, & apud eos depoſitum, in vicino teſtabio.* E * *Staffa cum aliis legit in pictura S. Zenobii*

90 Nam per eum jugiter monachis proveſtus animarum impenditur, ad quorum ſalutem ſeduliam in ipſorum eſt monaſterium, Domino diſponente, deductus. Quicumque etiam hominum ad eum vota prætendunt, & ſine ſcelle malitiæ preces honeſtatis emittunt, mox ille clemens ad Clementiſſimum ſupplicat; & ad vota petentium, quod optatur, adducit. Ipſis quoque Tranenſibus, qui præſcriptæ eccleſiæ S. Mariæ Columnæ, in qua prædictus Martyr & Pontifex, Domino miſetante, quieſcit, ſicut vicinis pene miliarium, eum neceſſitas imminet, eis alteriter viſcera pietatis impendit: ſic allegans pro ſubditis, ſic celetiter piiſſimam vocem miſeratioois emittit: O Jeſu, omnium plenitudo bonorum, paradiſus pomorum dulcium, giſtiatem redolens apotheca eunctatum, patet indefeciens, mater afflictorum omnium, ſingulare ſolatium & ſpes unica miſerorum, quam piger ad pœnas, princeps ad præmia velox; quique doles, quoties cogetis eſſe ſeros (Numquam enim ſine miſericordia tu fuiſti, nec peccanti homini aut * deſuit miſeratio) exaudi, pie Pater & Domine, ut petentibus annuas: tua ſola te pietas arceat *; ut, qui parcendo peccata ſuperas, nunc his ſuppliciibus indigentibus ſigna tuæ dulciſſimæ pietatis oſtendas, *ubi claret miracula;* F * *lege cum* * *forte* *vocaſti*

Et

AUCT. P. B

Et mou nunc piiſſime piiſſimas ad preces Martyris flectitur; & ed miſericordiam, quam naturam habet; nunc promtus inclinatur: nam penes eum omnia quæ poſtulet: quic in ſuc Chriſtus piiſſime voluntete diſponit. Ipſi ergo gratiarum ſit actio, honor, virtus, & jubilatio, in ſecula ſeculorum. Amcu.

ipſe dæmoniſus

91 Comque corpus beati Stephani martyris, Romani Pontificis, in monaſterio ſanctæ Mariæ de Colonia divine gratia collocatom quieſcerer; ut multri impenderet beoeficia, & præſentiæ ſuæ commoda perſentirent, Amandus, qoondam Vigilierum epiſcopus, e quodam prædicti ebbate cœnobii, qui Petrus nomine dicebatur, ad eam, cui præeminebat, eccleſiam præfati Martyris brachium poſtulatum eccepit. Cumque nomioatus epiſcopus ed qoemdam occupatum a dæmone, qui ad eccleſiam venerat, ſuc verba dirigeret; ut divinc Verbi virtos per brachium Martyris innoteſceret; ut Sancti brachio honor eum reverentia debite ſeriet

* *f. ſerveur* quæ ſeret

*; & ot propter virtutis Dei notitiam [&] Sancto celebritetem exhibitam, vitæ æternæ meritum

B erga populos cælitus edveniret; ſæpe nomioatus epiſcopus præſcripti brachium Martyris letenter induxit, Et quia Chriſtum Dominum in earum morteli dæmones vehementi cogitatinne cognoverant, eumque Dei filium oominoverant; de ejus emanavit juſtitie, ut qui confeſſi a Domioo ad ſuæ depreſſionem malitiæ, ad ejus Famuli excellentiam occulteti malevola taciturnitate non poſſeot. Nem quam citius ſancti Martyris brachium eſt latenter appoſitam, dæmou doloribus engitur; flemmæ incendio concrematur: ſpumat ille, qui patitur, dæmoniacus; in lebils tremor eſt; in vocem ſic evide cooquerentis eropit: Cur me oone Stepheoe, cruciet? Cur mihi modo caput abſcindis, & membra ſioguli mutilss? Au quia tibi capitis ſuſtiouiſti martyrium, nooc me ſæviori pœna percellis? Tuus in cruce Dominus mihi caput effiegit: & nunc pro tui deciſiooe capitis, mei ſeotio cspitis frectionem. Uode tu confregiſti caput draconis; dediſti eum eſcas populis Æthiopum. Cur *jam pro ejus fide ſuſcepiſti martyrium, me io porcum introire permiſit; ſicut legionem dæmonum in porcos iotroire permiſit. Hoc præfatus epiſcopus, multis aſtantibus, audiens, nec non & omnis populus, ſancto martyri Stephano, quondam ſummo Pontifici, cum

* *ſſ. Qui*

C ereotione non modica cultum & reverentiam contulere majorem; in membro, capiti; in ſervo; Domino Jeſu, mox Filio, qui eſt benedictus in ſecula, honorem, laudem & glorism debitam exhibentes.

ejus martyrii confeſſionis.

92 Ad honorem ajus, & gloriam, qui noc ab hoſte redemit: beati Stephaoi protomartyris eſt imago Tarenti in pariete ejuſdem eccleſiæ, veriis protracte colotibos, ed ejus ſimilitudinem iuformata. Hanc imaginem protomertyris dæmoniccus quidam aſpicions, ſubito torquetur dolorihus; flammis peruritur, & aliis crucietibus; velut oavicule fluctibus propulſate. Tendem dæmom per dæmoniacum contra protomartyrem Stephanum ſuæ melitiæ ſeminarium, inventivum diſcordiæ, & iovidiæ ſomitem in hæc verba diffudit: Nunc autem ante tuam imaginem, o protomertyr Stephene, torqueor, lecetor, confundor graviter. & effligor: nam ah hoc mihi homloe, quaſi pro cercere, deputam, in qua temeu per effectom malitiæ delectabar, quem eum hilaritate venabam, in cujus cruciatibus ſedulis mihi erat quies & gaudium, non precum tuarum iuſtaotie, nec tuc ſenctitate poſceote, D ſuperetus excludor: imo precibus & meritis beati Stephaoi, Papæ & martyris; qui in monaſterio ſanctæ & glorioſæ Genitricis Dei & perpetoæ Virginis Mariæ, de inſule Colooiæ, prope Ticuum ſita, ed ſalutem Trancenſiam manſionem accepit, manu fortiori e pellor: totam maritimam [oram] fugiens, ad ſolitudioem vapalcodus abſcedo. Potius *hæc dæmon eliud nou eloquitur, quia, * *f.* Poſt Deo non permitentere, obmutuit, & non aperuit us ſuum; & quia cito vocem nou edidit, dæmoniacus eſt a dæmone liberatus. Hæc verba dæmonis populus audiens, fideliter & efficaciter intellexit, quod Jeſus Chriſtus, Martyrum glorie, laudem ſuam & ſui Martyris ipſom fecit dæmonem, ad confuſionem ſuam & ignominiam, confiteri. Sancto igitur Stepheno, Papæ & martyri, Chriſtianos quilibet reverentiam faciat, & Chriſto, aoctori honorum omnium, munus ſedulæ devotioois impeodat; cui gratiarum ſit actio, honor, virtus, poteſtes, & jubilatio in ſecula ſeculorum. Amen. E

Cum proditoria alii, quondam teſſeſſent,

93 Circa feſtum beati Stephani, Papæ & martyris, quidam monachus ſupra memorati cœnobii S. Mariæ Coloniæ cum Priore ſuo, in loco eodem ad telie illum alloquens controverſia dilapſus, [cit:] Ecce bone frater & domioe, corpus beati Stephani, Papæ & martyris hujus, in quo degimus monaſterio requieſcit: ſed cum jam longo temporis ſpatio nulle nobis miracula faveot, nec portent nobis loci vicinia, corpori ejus debitam reverentiam exhibemos*: unde * *f.* non exhibemus ejus feſtum & gaudium minus ſoleoniter celebramus. Sed ut quid etiam terrem occupat? Ut erbor fuccidatur inutilis, & de loco inoniter occupato pellatur. Quod non ex melitia monachus, ſed effectu quodam ioximæ dilectioois, efferuit. Prior eutem cœnobii ſui, frater quæ dicerat, atrentius audiens, illum honeſte edmonuit; cum omni lioitate corripuit, & eum ſermonibus ſalutiferis propenſius eradivit. Verum verba prædicti monachi Deo quaſi quædem exiterunt occaſio ad ſolita mirabilium opera ſuem noviter potentiam exercendi; ut ſanctum Papam & Martyrem in loco ſuo maocotibus multis celebrem fecerer, & illum per evidentia miracule declararet. Unde maoos divinæ gratiæ hoc, quod ſequitur, ad F actum adduxit.

deum reſtituere, maxime ut pellendis ſerbis.

94 Quidem vehementer febricitans, divina ductus clementia, conolavit ed monaſterium, ſanctum Papam & Martyrem languoris ſui ſtimulis medicinem affligitans. Hunc autem Chriſtus miſericors ideo deſtinavit ad Martyrem, ut io eo Dei virtus clereſceret, & cunctis eum poſceotibus per miracula faceret celebrandum. Loco igitur ſaocti Martyris brachio, illico loteras febricitcus ad potum ſalutarem aſſumit. Nam dum brachium Martyris aque ducta lavetur, mox accepte a languido, u morbo eum, quo langoit, fine tarditate curevit. Cujus ſanitetis exemplo qoi quotidiana febre conſumitur, qui tertiana vexetor, qui quertane concutitur, vel cujoſcumque meli dolotibus egitatur, ſi ei aqua, qua eſt lotum brachium, propinatur, dummodo cum ſumpto poculo fidem de ſoa pleoam habeet ſoſpitate, mox quod optavit, cuequitur *, & quo indiguit, impetravit. Quare divina gretia ſic operatur in Martyre, ut per eum febricitantibus Deus manifeſte ſubveniat. Eſt ergo ſelutare conſilium, ut qui ad preces Martyris ſui de lenguore curetur, illud ſemper præ oculis verbum Dominicum habeat r Ecce ſaous factus es; jam noli peccare,

* *f.* conſequitur

ne

A oe deterius tibi aliquid contingat. Qui vero nondum munus curationis obtinuit, ſic reproba corrigat opera, ſic ſe miſeris per compaſſionem impendat; ut, dum in ſuis calamitatibus opem Martyris flagitat, illum ſibi propitium, illum protinus ergo Dominum promptum ſentiat adjutorem; ut tam in pœna, quam in culpa ei Deus per gratiam pro interventu Martyris misereatur precatis efficiat; quatenus qui per effectum Martyris a Deo eſt miſericorditer liberatus, fiat interventu ſuo in veneratione ſerventior, & Deo liberatori, devotior, ut illi gratiarum ſit actio, honor, & jubilatio.

95 Id etiam nihilominus tenaci eſt commendandum memoriæ & præconio laudabiliter Martyris adſcribendum, quod cum ejus eſſent miracula litteris deſignata, & tam abbati quam fratribus eas ſcriptor præelegerer; ubi quod oortsvetat, reducebat, ut groſſiori littera ſcriberetur, in ipſo regreſſo tenentis opus eſt de peſtore lapſum: quo non reperto, dum quæritur, ſcriptor dolore capitur, ne mœrore urgetur: quæsit opus, quod perdidit, & ad quærendum alios diligenter emiſit: eumque factum opuſculum, ad oculum in itinere poſitum, quæſitores plurimi non aſpicerent, ſcriptoris nutui, ad laudandum egreſſum velut a ſancto Spiritu deſtinata, opus inveniens, quod latebat omiſſum *, admirata cognovit. Unde illud avide capiens, ad ſuum illico dominum attulit; quod ille cum alacritate accipiens, & munus exinde gratiarum exhibuit [&] obſequium juge Martyri venerationis impendit.

de quibus ſcripta alibi hiſtoria fuit.

B

** f. omiſſum*

96 Anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo, Indictione octava, Pontificatus in Chriſto Patris & Domini Domini Alexandri Papæ tertii, Romani Pontificis, anno primo, regnique Domini Guilielmi, regis Siciliæ & Apuliæ, anno decimo, archiepiſcopatus Tranenſis archiepiſcopi.... anno ſecundo, prædicti domini Petri, venerabilis abbatis, anno tertio; quo ſupradicto tempore monachus & abbas prædicti monaſterii abbatiæ S. Sebaſtiani martyris ad ſupradictum monaſterium eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Colonis B. Stephani martyris Romanique Pontificis detulit corpus ſanctum. Et hoc factum eſt ad honorem, laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, C qui eſt lux lucis, & omnium vera ſalus: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Tranſlatio nis epocha, anno 1160.

97 *Hoc inſtrumento nititur jam deſcripta tranſlatio. Obſervandum autem in eo eſt primo, nullam uſpiam ibi fieri mentionem Ordinis Franciſcani; quod argumento eſt, ante conſcripta hæc fuiſſe, quam RR. PP. Franciſcanis conobium Columnenſe conceſſiſſes, hoc eſt, ante annum Chriſti 1227. Satis diu tamen ſcripta fuiſſe poſt annum 1160, manifeſte prodatur num. 91, ubi dicitur* Amandus, quondam Vigilarum epiſcopus: *Amandus enim ille, ſecundum illuſtriſſimum Sarnellum, ſedit ſolum Vigilate ſaltem uſque ad annum Chriſti 1181. Idem æque evidenter erues ex num 93: quia vero nondum abſcaudita fuiſſe ſua tempore oſſa Sancti ſupponit auctas, non auſim illum ſeculo XIII juniorem facere. Secunda, num 89 perobſcure deſignari eccleſiam illam Romanam, unde corpus illud monachus Columnenſi abſtulerit; ibi namque eccleſia iſta nulla titula inſignitur; ſed ad clericos tantum laudatur pertinuiſſe:* clericus enim iſtic appellatur, qui præminebat eccleſiæ, *idem paulo ante* cuſtos, *idem* clam deputatus dicitur, *eodem inſcio & invito, ſublatum eſſe narratur a monacho per inſidias corpus. Quid igitur ſibi volunt hæc num. 96 verba,* Quo ſupradicto tempore monachus & abbas prædicti monaſterii, abbatiæ S. Sebaſtiani martyris ad ſupradictum monaſterium eccleſiæ S. Mariæ de Colonis B. Stephani, martyrie Romanique Pontificis, detulit corpus? *Quid, inquam, ſibi vult iſtud,* abbatiæ S. Sebaſtiani martyris? *Locus, niſi fallor, indicatur, unde corpus ſubductum fuerit; eccleſia ſcilicet S. Sebaſtiani, quæ licet extra Romanam ſita ſit in cœmeterio Calliſti, inter Urbis tamen eccleſias loco non infimo recenſetur. Sed ea cur dicitur* abbatia; *ſi illi ſecundum num. 89* clericus præeminebat? *Tum cur ibi non ille ſecunda caſu exprimitur,* abbatia? *Sane vereor, ne corruptum hic ſit aliquid occaſione cujuſdam abbreviationis, & legendum ſit,* ab eccleſia S. Sebaſtiani M. *Et ſic legiſſe videtur admodum R. P. F. Bonaventura a Peſano, in compendio hujus hiſtoriæ, quod citatur in Relatione Italica pag.* 28; *licet ibi legatur,* ab eccleſia S. Stephani (*pro* Sebaſtiani; *additur enim*) extra muros, cœmeterio Calliſti; *in quo eccleſia S. Sebaſtiani nota eſt; at nulla, quod ſciam,* S. Stephani.

Æra hujus hiſtoriæ, ſeu tranſlationis, nulla falſa traditur.

Actum P. B.

B

Oſſa S. Stephani, dim apud Columnenſes defoſſa.

98 *Obſervandum tertio, tranſlatum fuiſſe, ſecundum num. 91, Sancti hujus brachium in cœnobio Columnenſi ad cathedralem Vigilienſem ab Amando; non poſterius; ut putavit illuſtriſſ. Sarnellus in Monumentis epiſcoporum Vigilienſium, pag.* 44; *ubi ait, illud etiamnum ſervari. Alias ergo S. Stephani noſtri reliquias fuiſſe opinamur illas, quas Amandi ſucceſſor anno 1188 condidiſſe ibidem narratur in eccleſia S. Mariæ di Glano, extra oppidum Vigilienſe poſita. Remanſiſſe vero apud Columnenſes, diu poſt Amandi tranſlationem, vel ejuſdem brachii partem, vel ulterius (ejuſdem tamen Sancti) patet ex num.* 94. *Quæro denique obſervandum eſt, in apographo noſtro num 96 punctulis notari locum, ubi nomen archiepiſcopi Tranenſis forte in autographo legi non potuit. Quis autem archiepiſcopus ille fuerit, ex Ughello non liquet, utpote nec Biſantii junioris, qui ſedit anno 1143, ſatis; nec Amantii, qui ſedit anno 1179, ſultimum notante, & ita forſan unum aut plures intermedios, quos ignoraverit, omittente. Staffa tamen in Relatione Italica recuſus, pag.* 3 *videtur in hiſtoriæ noſtræ autographo legiſſe nomen Petri; ait enim; eumdem fuiſſe Petrum, qui Tranenſis tum ſimul archiepiſcopus fuerit, ſimul abbas manſerit Columnenſis.*

Brachium Sancti Vigilias tranſlatum, nomen Archiepiſcopi Tranenſis omiſſum.

F

§ X. Eorumdem diuturna ibidem defoſſio, & ſecuta inventio; item novæ tranſlationis occaſio & apparatus.

GAudebant hoc ſuo depoſito ſecure Columnenſes, cum bellorum in Italia motus, & infeſtum prædonibus mare opportunam iis curam injecit, ut ne eam tanti pretii in loco, periculis & multibus atque injuriis expoſito, parum caute ſervaſſe viderentur. Reliquias igitur S. Stephani ſui ex altari ſublatas in proximam altamque, quam ad hoc paraverant, feſſam demittunt, humoque egeſta, & inſtrato, ut ante fuerat, pavimento, ita contumulant, ut reconditi theſauri nullum apparere ſinant indicium. Id vero quando contigerit, incertum eſt. Diutiſſime tamen ibi abſtruſa

AUCT. P. B. latuiſſe hæc pignora, non deſcribenda docebit Inventio. Condita ibi certo jam erant ante annum 1427, quo cœnobium FF. Minoribus datum eſt; quandoquidem horum nemo locum unquam novit, ſub qua deliteſcerent: ut narrat Staffa, & fatetur Miniſter Ordinis Generalis Franciſcus Gonzaga in Origine Seraphicæ Religionis part. II, ubi de provincia S. Nicolai, conventu 3. Imo ubi apparet verisimilius, quam ſi dicatur abſconditum fuiſſe in eccleſia Columnenſi S. Stephani corpus eadem occaſione, atque adeo eodem tempore, quibus in eccleſia Trancuſi occultatum fuit corpus S. Nicolai Peregrini: nullus enim periculi metus impellere Trancuſes potuit, ut ita theſauri ſui in urbe munita ſecuritati conſulerent, qui non diem urgere debuerit Columnenſes, nulla loci munitione fretos, ad idem de ſuo Stephano faciendum. Itaque ut uno fere tempore per ejuſdem Baracchiæ familiæ inditium, Inventa poſtea ſunt utriuſque reliquiæ; ſic uno fere tempore defoſſas arbitramur antea fuiſſe; puta verſus initia ſeculi XIII, quando abditum fuiſſe S. Nicolai corpus intelliges ex dictis tom. I Junii, pag. 855, num. 76.

B

100 Patribus interim Franciſcanis in longa bujus depoſiti ignoratione ſolatio imprimis erat S. Stephani Pontificis & martyris brachium, quod cum ceteris ejus oſſibus latibulo ſubterranea mandatum non fuerat; ſed ſeorſum cum aliquot aliis aliorum Sanctorum reliquiis aſſervatum, ipſiſque cum cœnobio conſignatum obvenerat, ceſſante, dudum antequam in lucem corpus eductum eſt, Gonzaga, loco citato. Solabatur & illud; quod perſeveranſ aſſerebat loci traditio, numquam aſportatos ab æde ſua reliquos ejuſdem Sancti cineres fuiſſe, ſed in eodem, ubi ubi demum, condita quieſcere. Spem inſuper animoſque accendebat fama minime dubia de certo ſepulcri hujus ac defoſſa notitia, olim Trancuſi cuidem familiæ nobili, de Baracchia nuncupatæ, ea lege credita, ut arcanum nemini, niſi in mortis articulo, communicare liceret cum poſteris. Eu his autem ſupererant ſemper aliqui uſque ad ſeculum XVII, quo florebant ibi Joannes Vincentius, & Joannes Jacobus, quibus illud mœſti proximus revelaſſe creditur ambo rum patruus, Trancuſi eccleſiæ canonicus, Petrus Baracchia; idque eo tunc certius habebatur, quod anno 1603 alter eorum, Joannes Vincentius Baracchia, ex ejuſdem patrui ſui traditione, locum indicaſſet, ubi repoſita fuerunt oſſa S. Nicolai Peregrini.

C

101 Hos ergo PP. Franciſcani ad arcani communicationem adhortari per ſe atque amicos non diſtitere, eum ſimul interea ferventiſſimis precibus Deo commendantes, donec menſe Decembri, anno 1621, Joannes Jacobus, uſcito quo ductus impulſu (incaorabilis enim adhuc fuerat, etſi multorum ambitu ſæpe fatigatus) unicum nobilem invifit, eumdemque Minoritarum Columnenſium, ac ſancti præſertim Pontificis Martyris gloriæ ſtudioſiſſimum, & hujus, quam contrahimus, narrationis auctorem, Joannem Lucam Staffam; eique non ultro ad effodiendas ejuſdem Sancti reliquias operam ſuam ac notitiam addixit. Acceptat alter avidiſſime ſcilicet; & vocatos continuo ad ſe e cœnobio Columnatuſi ſacerdotes duos, Patrem videlicet Clementem, & P. Andream, Palumbos, quibus id noverat aptatiſſimum eſſe, gaudio tam inſperato perfundit. Dies operi intempeſta dicta; &, ut res abſque ſtrepitu fieret, arbitri ſeu tantum deſignati; Patres utrimum jam dicti duo, tum amborum frater Gaſpar Palumbus metropolitanæ Trancuſi eccleſiæ canonicus, Petrus præterea Campitellus, vir e primaria Teneſinum nobilitate inſignis, ipſe demum Joannis Jacobus Baracchia cum amico Staffa, præcipua expeditionis auctore. Duo inſuper admiſſi, qui foderent, alter ipſius Staffæ famulus, alter ex monaſterii Columnenſis familia F. Jacobus Laicus.

D

prætor tabulæ

dante anno 1619

102 Jam feſta S. Stephani protomartyris dies magno ſtudio illuxerat (hanc enim S. Stephani alterius laventioni viſum fuerat præſtituere) cum ſubito venerem & aceis lucemeatia cœnobium adruntibus tantum injecit moræ, ut multo, quam opus erat, ſerius advenirent. Itaque cum jam omnes adeſſent, eum ſe aperi in eccleſia, fuſis ad Deum precibus, accinxiſſent, duæ vix horæ ſupererant uſque ad veſperam; quas cum ſufficere urgeret Baracchia, omnium lacrymis exorari debuit, ne differret negotium. Victus tandem, & ante majorem aram prevolutus in genua, in hac, aborto ſimul fletu, voces erupit: Patruus meus, bonæ memoriæ, dominus Petrus Baracchia, mihi & patrueli meo, domino Joanni Vincentio Baracchia, componendi huc mentis, antequam expiraret, ſecreto revelavit glorioſa corpora SS. Nicolai Peregrini, & Stephani Papæ & martyris; quorum hoc repoſitum eſt iſtic proxime juxta cornu Epiſtolæ. At hæc verba foſſores ambo in locum aſſignatum hic noſtro ferro, iſte ligone irruit. Sed inhibuit ea tantiſper Staffa, dum ipſe cum aſſiſtentibus ſeculaeibus ſacra confeſſione apud Patres, qui adeſant, Andream & Clementem expiegaſſet animum, & confuſcto deinde hymno omnes, præeunte, tamquam Guardiano, P. Andrea, Spiritum ſanctum invocaſſent.

E

& labore quaſſa,

103 Tunc opus reſumptum eſt & ad veſperam uſque impigre continuatum; at nullo tum quidem operæ pretio: ut adeo Joannes Jacobus Baracchia memoriæ diffiſus, ſuperſedendum judicaret uſque in craſtinum, quando ipſe patruelem ſuum Joannem Vincentium quaque pacto adductueus illuc ſecum eſſet. Dictum, factum. Adeſt cum ceteris poſtridie Vincentius, ibidem (ut erat presbyter canonicus) pro ſingulari ſua pietate ſacris operaturus, ceterum eſt, quæ maxime agitabatur, ignarus; donec, ad ueam principem, egeſtam conſpectui hominum, id quod erat, facile conjecit; & ſubiit ſcilicet, quaſi qui depoſitum quæreret, ab illo abeſſent quam langiſſime. Ac bi modis eum omnibus adoriuntur, ut locum deſignet; aliequi totum ſe chori ſolum ſubruturos, uſque dum inveniant. Vincentius, ut preces importunas eluderet, iis ſe propediem faciſfacturum pollicitus, abiit.

F

& inventa fuit die 27 Decembris,

104 Neque ſic tamen animum Staffa deſpondit: ſtatuerat etenim apud ſe, ſi catundi ubiit e Vincentio potuiſſet, ſcrobem ſaltem illam, quæ ad cornu Epiſtolæ excavata jam erat, ſex palmis altam & latam duobus, ita continuare, ut altare totum ambiret: quod quidem propoſitam hoc urſit alacriut, quod aſſeveraret Frater Jacobus Laicus, ita fiat dubio repertum iri quod quærerent; Id enim elapſa jam nocte per eaiſte ſe viſum pro certo didiciſſe. Rem probavit eventus: cum enim ſerteudo ſodiendoque ad medium uſque altaris pertingerent, ceſonare primum, tum apparere paulatim cœpit arcula, ea lapillis coagmentata & calce circum abducta: quæ non aperta, incluſam exhibuit aliam non multa minoris modi, ſed abiegnis compactam ex aſſulis. Hujus autem operculo reducto, impoſita viſcbatur ea pauno pera ſeu ſacculus, ſacra tantiuem oſſa, cum lamiais binis (iiſdem haud dubie, quæ cum iiſdem reliquiis ante ultimam tranſlationem inveuta ſunt, ut in-

fra

A *fra nacrabitur) authentica inſcriptione notatis , Capſula vero iſta eſt corrupta nulla ex parte videtur , ne primum ſuſpecta fuit acti , in fruſta minuta concidit ; uti & mantica , quæ paulo ante reliquias integra ceuſervabat : oſſa quoque ipſa in multas erant confracta partes ; nondum tamen (quod mirabantur omnes) in cineres reſoluta : imo cæleſtem quemdam & perpetuam aſſidentibus odorem aſflatia .*

105 *Inter hæc P. Andreas Palumbus continere ſe præ gaudio non potuit , quin clam elapſus , Tranum advolavit , & inuſitata lætitiæ clamoribus urbem commoveret univerſam , ipſumque archiepiſcopum , concurrente civium promiſcua multitudine , ad cœnobium confeſtim adduceret . Columnenſes interea Patres alii domeſtica gaudia feſto companarunt ſenitu , ac ſolenni , ut aſſolet , hymni Ambroſiani decantatione celebrabant : quo abſoluto , reliquias in novam , & ad hunc uſum comparatam antea , capſulam ſummo cum reverentia tranſtulere ; donec (annc ſequente , Chriſti 1612 , ut patebit inferius) in aliam repoſitæ ſunt , cryſtallo pellucidam , & in-*

B *tra cavum altaris , eleganter continuatum probeque munitum , ſic occluſa , ut admota per ſpiraculum reliquorum fata conſpici quidem , non tamen attingi poſſint . Hue uſque deducitur narratio Staffana ; quæ ut in adjunctis quibuſdam non admodum neceſſariis plus æquo verboſa eſt ; ſic in reliquarum inventarum deſcriptione atque enumeratione (quod erat hujus opuſculi caput longe præcipuum) jejuna ſupra modum & manca videbitur , ſi collata cum iis fuerit , quæ paragrapho ſequente de aperto illo altaris receptaculo eduliſque ex eo Sanctis ſupplis proferuntur . Memoriæ fortaſſis anno 1622 , quo Staffa ſcribebat , non facile difficile occurrebant omnia , quæ anno 1611 & ſequente coram ipſe ſpectavetat .*

106 *Ab hoc ſacrario dimotas non exiſtimamus fuiſſe reliquias illas uſque ad annum 1682 , quo Piſas avecta ſunt ; licet enim anno 1667 Columnenſe cœnobium & eccleſiam denuo expilaſſe dicantur Turcæ ; locum hunc tamen vel non obſervaſſe , vel non attigiſſe certe videntur , nedum perfregiſſe ; ut colligere licebit inferius . Pervo antequam ad tranſlationem Piſanam ex Relatione , quam diximus , Italica delibandam accedimus , juverit occa-*

C *ſionem ejus & apparatum ad eam extorquendam ſatis longum ex eodem libello præmittere ; cum nihil afferri poſſit inculcantius , ad demonſtrandum hujus theſauri pretium tam apud eos , qui illum hoc uſque poſſederant ; quam apud illos , qui , ut eumdem acquirerent , neque induſtriæ , neque labori , neque ſumptibus ullis pepercerunt .*

107 *Cum eppidi Vigilenſis in obſequio regis Catholici præfectum agens dominus Horatius de Pannocchieſchis ex comitibus Ilcii , nobilis patritius Senenſis , invitatus veſſe a PP. Columnenſibus anno 1677 ad anniverſariam S. Hilarionis , eccleſiæ patroni , ſolennitatem die XXI Novembris (imo Octobris forte , quo colitur alibi) ſua præſentia cohoneſtandam ; quæ vie eu iis , eſſentne in iſta eccleſia reliquiæ Sanctorum inſignes . Alunt illi ; & inter alias corpus memorant S. Stephani Papæ & martyris ; quod & ſpectare cupiveni , remoto altaris ſcabello , ſub quo ſpiraculum ante dictum latebat , ferrea crate ob armatum , immiſſoque lumine , tranſ ſpecula cryſtallina contemplanaum exhibeue . Hærebat ad iſta Comes ; ne qui hactenus credidiſſe , corpus S. Stephani P. M. aſſervari Romæ : rogat ergo , ecquid habeant inſtrumenti authentici , ad faciendem rei dubiæ fidem . Eucu-*

ſant Patres pruriam ſuam , cujus cauſa fuerit ultima cœnobii per Turcas depopulatio ; ceterum libros preſertim (puta opuſcula Staffæ , & Bonaventuræ a Faſano , quibus etiam uſtur Relator noſter (& monumenta , in iiſdem forte libris citata : nam ſatis dubito , an eo uſque ſuperſtes ibi fuerit autographum , quod paragrapho ſuperiore dedimus exſcriptum a P. Beatillo , diu ante poſtremam iſtius monaſterii direptionem vita functo . Sane illud Comiti exhibitum fuiſſe , non dicit Relator , ſed narratam tantummodo hujus Hiſtoriæ ſubſtantiam . Addidere prodigium , quo ipſe ibi ſe quiſcere non obſcure ſignificet pre enaſcentia circa feſtum ſunm , loca ad paſſus circiter triginta per literas exteaſo , arenoſo , ſuſſo , exuſto , quo corpus appulſum fuiſſe creditur , quotannis illic , ægris plurimis , qui ejus patrocinio ſiſi , illo caepunt hauriuntque , ſalutaria ; adeoque ſive ſolum , ſive tempus , ſive effectum conſideres , plena miraculi .

108 *Jam iſta Comiti propemodum fatis erant , ad telam , quam deinde perſexuit , ordiendam . Everterat Piſis anno 1561 Coſmus I dux magnus Etruriæ illuſtriſſimum Ordinem Equitum S. Stephani (non protomartyris , ut quidam errant , ſed) Papæ & Martyris , idque occaſione inſignis victoriæ de Strozzio , Galliæ regis in Italia duce , prope Marcianum anno 1554 , feſta ejuſdem Sancti luce repertatæ . De hoc Ordine videri poteſt , præter Bullarium Pontificum tom. 2 locis variis , opus Gallicum ſive Hiſtoria Ordinum monaſticorum , religioſorum , & militarium &c. tom. 6 , part. 4 , cap. 32 ; ubi datur brevis ejus & utilis deſcriptio , citatis ad calcem auctoribus , quibus utitur . Eidem Ordini Coſmus idem Piſis , præter bina domicilia , auguſtam exſtruxerat baſilicam , quam conſecuti poſtea duces Etruriæ , illudemque Ordinis magiſtri ſupremi ac perpetui , magnis impendiis decoraverant . Ornamentum tamen præcipuum derat , S. Stephani P. M. , Ordinis atque eccleſiæ Patroni , reliquiæ . Hue ſpectabat Horatius , optime quorus , ſi eas aliquando impetraret , quantum de principe ſuo naturali , Coſmo III , Etruriæ duce pliſſimo , ejuſque Ordine meritarus eſſet . Conſilium hoc tamen alta mente preſſit , donec miraculum noſtentium , ut modo diximus illiorum , annis poſtea tribus continuis , quibus gubernationem Vigilarum adminiſtravit , ſuis ipſe inſpectum oculis venuſſet , nec amplius jam de reliquiarum veritate conſeret eſſe dubitandum . Tum vero , explorata magni Ducis ad urgendum hoc negotium evidentiſſima voluntate , agere demum inſtituit .*

109 *Ac principio quidem R. P. Guardianum Columnenſem aggreſſus , multa dixit , quibus ei ſuaderet tranſlationem corporis S. Stephani ad locum tutiorem , ac tali depoſito haud paulo digniorem . Ubi reſtitantem hunc ſenſit ; nihil addens , alio vertit ſermonem . Clam interim id egit , ut in proximis Minorum comitiis monaſterio Columnenſi præficeretur P. F. Bonaventura de Minervino , lector jubilatus , tam gradu ille dignus , quam amicus ſibi . Hoc aſſecutus , totum brevi ſuis partibus adjunxit cœnobium : nam qui tranſlationi ex inferioribus reſiſtebat , his facile per P. Guardianum effectis , ut alio migrandum eſſet . Exinde R. P. Joannem de Biſcellis Provincialem , & poſt hunc R. P. Antonium de S. Joane Commiſſarium generalem expugnavit . Hinc ad magiſtratus Tranenſes (nam & horum opus erat aſſenſu) omnem vertit induſtriam ; & quia non ignorabat , quam arduum hic provinciam ſuſciperet , præſe-*

AUGT. P. B.

& la fama altari occluſa ;

ubi ſemper aſſervata manſerunt uſque ad an. 1682.

Occaſio nova tranſlationis ;

a magno Etruria duce capta ſita ,

E

F

& per Relei comitia mitam dexteritatem

AUCT. P. B. *Curæ Vigilenſi reuuntiauit, per anni dimidium Trani commoratus eſt, ut clandeſtinis congreſſibus per ſe & amicos in eam totus curam intumberet, ne magiſtratu decedentibus alii ſufficerentur, quam de quorum ipſe propenſis in ſe & rem ſuam ſtudiis minime dubitaret. Sic multo ambitu ac ſudore ex his tandem etiam quod optabat, expreſſit.*

anno 1681. imperata. 120 *Mox indo Neapolim ſe tuliſſet, idem ſereniſſimi ducis ſui nomine extellentiſſimum proregem Marchionem de los Velez exoraturus; quem quidem uſque adeo facilem & ſuæ conſilio addictum comperit, ut ad ea promovenda, datis tum ad urbis Tranenſis optimates, tum ad provinciæ præfectum litteris, auctoritatem ſuam omnem libentiſſime commodaret. Nec minori facilitate ceſſiſſe narrat Relatio Illuſtriſſimum D. Paulum Ximenes, archiepiſcopum Tranenſem; ſed hic locus caſtigatur in margine; ubi Hiſpanico calamo adſcriptum eſt, confuſiſſe quidem archipræſulem, ſed poſtquam omnibus modis reſtitiſſet viribus multo ſuperioribus; quibus neceſſe tandem habuit cedere; cum videret eos, quorum id intererat*

B *maxime, neutiquam reluctari. Quod idem de cleru Tranenſi Relator ipſe non diſſitetur. Reſtabat Pontifex Maximus de hoc quoque negotio per libellum ſupplicem interpellandus; qui cum & ipſe demum, diſcuſſo ſatis negotio, benigne annuiſſet, continuo Neapoli, ubi ſubſiſtebat interea, Comes ad magnum Tuſciæ ducem ceſſcibit, complanata jam eſſe prorſus omnia, ad tranſferendas, ut primum videretur, expetitas tandem S. Stephani ſui reliquias. Vix lætum adeo nuntium Coſmus acceperat, cum e portu Liburnitu actuaria Neapolim Horatii bina ſubmittit cum ampliſſimo procurationis ipſi commiſſæ inſtrumento; cum toepore S. Fortunati martyris, Columnenſibus ad reddendum utrumque vitem conſignando; tum omni denique ad expeditionem quam magnificentiſſime liberaliſſimeque ſuſtinendam apparatu. Hæc Neapolim actigere die 1 Julii anno 1682.*

§ XI. Translatio reliquiarum noviſſima ex cœnobio B. Mariæ de Columna prope Tranum ad urbem Piſanam anno MDCLXXXII.

Comes Neapoli Tranum venit, ut procurator ducis Etruriæ,

AB adventu navium dies tantum unus intercesſerat, cum 11 Julii iter in Apuliam Comes inſtituit; quam numeroſo atque illuſtri ſamulorum, equitum, tubicinum, nobilium, ſacerdotum, comitatu ſtipatus; quanto ad demonſtrandam ſereniſſimi principis ſui & magnificentiam & effuſam in omnes largitatem inſtructus apparatu; tum quibus toto itinere, juſſu proregis, honoribus exceptus, nihil attinet dicere. Ubi Tranum appropinquabat, ipſum adeſſe credidiſſes Etruriæ ducem; ea erat nobilitatis longe in adventantis occurſum effuſæ pompa, ea tormentorum per arcem ac mœnia diſpoſitorum tonitrua, dum in hoſpitium uſque, quod auguſtiſſimum erat urbis palatium, deductus eſſet. Nec moram interpoſuit, quin ageret cum reverendiſſimo domino Joſepho Molazzi, illuſtriſſimi archiepiſcopi, qui Romæ tunc erat, vicario generali; ut ſecundum decretum atque aſſenſum Pontificis Maximi, archiepiſcopi, proregis, aliorumque, quorum intererat, ſibi, tamquam magni Pierrutinorum ducis procuratori, Columnenſes S. Stephani Papæ I & martyris reliquias conſignarentur. Simulque petiit acta procurationis legitima, quæ in Italica Relatione Latine recitantur integra; ſed hic, quod longiora ſunt, omittuntur.

C

D

ubi die 11 Julii

121 Congregatione, ut poſtulabatur, per reverendiſſimum D. Vicarium in diem XV Julii decreta, Comes peculiari magni ducis ebeda vectus, cum ſplendidiſſimo ſuo comitatu Vigiliæ cucurrit, illuſtriſſimum earum præſulem Franciſcum Antonium Rietium oraturus, ut proximæ ſolennitati pontificalibus aſſiſtere ne gravaretur. Acceptus ibi deductuſque haud aliter quam Trani fuit, accedente ad publicos urbis applauſus ac ſtrepitus pauperum quoque ac miſerorum, in quos ubique profuſus erat, acclamatione inde abeunti jucundiſſima. Tribus ante ſtatutam translationi diem veſperis monaſterium Columnenſe feſtivis collucens ignibus, celebritati, quarumque poterat lætitiæ ſignificatione, prolufit. Ipſo die XV Julii multo mane ex ſe Comes contulit; ſubſequentibus epiſcopo Vigilicuſi, Vicario Tranenſi cum utriuſque eccleſiæ dignitatibus, canonicis, cum religioſorum Ordinum, quotquot Trani degebant, ſuperioribus ac ebeologis; tum quidquid in tota ferme provincia virorum fuit ſeu ſago ſeu toga nobilium. Sed dum alii poſt alios adveniunt, placuit Comiti ſubjectum cœnobio littus adire tantiſper, ſi quid forte jam tum apparerent de lilits, ibi panlo ſerius, circa feſtum ſcilicet Sancti, ſubitu excreſcere ac florere ſolitis. Atque, ecce, miraculum deprehendit, in legitimae per notarium tabulas, ſecundo poſt factum die, Italice relatum, & ab undecim teſtibus graviſſimis, utpote religioſis omnibus ac ſacerdotibus, ſubſcriptum.

E

prodigioſa mirantur S. Stephani lilia;

122 In hoc inſtrumento (ne totum Latine verſum ac recitem) aſſerunt illi omnes & ſingulis primo, eodem illo loco, ubi antiqua ceaditione creduntur S. Stephani Papæ & martyris reliquiæ fuiſſe brevi tempore abſcondita, circa diem 1 Auguſti, qui feſtum Sancti proxime antecedit, ab immemorabili tempore naſci quotannis intra horas paucas ac florere lilia mirifica, candida, odoriferea intra ſpatium triginta fere paſſuum in arenti, ſrrvido, ſalſo, atque arenoſo maris littore. Aſſerunt ſecundo, pridie translationis, de qua hic agimus, hoc eſt, die XIV Julii, ſe teſtes infra ſcriptos dictum locum adiviſſe & cum cum perſonis multis nobilitate & auctoritate polleotibus, cum eccleſiaſticis, tum ſecularibus, diligenter inſpexiſſe, & ibi in arena ſicca & arida vidiſſe & attigiſſe ceſpites dictorum liliorum arentes & exſuccos. Aſſerunt certio, poſtridie mane, die ſolennitati præſcripto, coram omnibus tunc eo confluentibus, inter ceſpites multos adhuc ſecos, apparuiſſe ibidem dictorum liliorum ſtapos virentes, qui intra paucas ejuſdem diei horas ceciderunt & perfecte florucrunt, ac ſuaviſſimum emiſerunt odorem, & ſe ab aſſiſtentibus religioſis & nobilibus ſeculatibus decerpti ſunt atque illuſtriſſimo Comiti Horatio de Uelis ibidem præſenti in manus teaditi, ab eique reverentice cum aliis multis, poſtridie translationis ibidem eodem modo natis, & quibuſdam rerumdem liliorum bulbis in capſam ligneam cum arena indidem aſſumpta cepoſiti. His tribus aſſertis communibus ceſtes ſua ſingula nomina ſubdunt anno 1682, die XVII Julii, inſtrumentum concludente per juridicas formulas & ſigillum notarii Franciſco Antonio Sucibi Tranenſi.

F

124 Reductum a lilieto Comitem ad cœnobium multa pauperum millia exſpectabant: cum enim Tranum ingreſſus primum fuiſſet, vix tan-

ſam

A *fama adventus ſparſerat in vulgus fama, cum ſtre-*
pere plebecula & ſeditionum ſpeciem quodammo-
do videretur. Moverat id Comitem, ut ſtatim vo-
ce præconis pauperes omnes ad locum ac diem ſo-
lennitatis invitaret, addicto ſingulis, quotcum-
que & undecumque adfuturi eſſent, Carlino uno
(moneta eſt aſſium quatuor aut paulo amplius)
cum duobus panibus. Hoc nunc ergo promiſſum ſo-
lvit, cujus vel denuntiatione omnium paulo an-
te ſibi animos conciliaverat; & jam quidem tan-
to munificentiam ejus altius efferebant, quanto
majorem in numerum ſpargebatur non hic tantum-
modo præſentium, ſed & infirmorum, & mendi-
care erubeſcentium, quibus per parochos viroſque
religioſos magnam paucis biſce diebus pecuniæ vim
elargitus erat, imo & carcere detentorum, quorum
non paucos redemerat, expunctis etiam oberato-
rum debitis; ut nihil de eccleſiis dicamus ac
cœnobiis, liberalitatem ejus haud ſane minorem ex-
pertis. Exinde eccleſiam ingreſſus, ac ſacroſancta
primum Euchariſtia cum omnibus ſuis, non ſine
magna ſpectantium ædificatione, refectus, cum jam
omnes adeſſent, reverendiſſimum Vicarium rogat,
B *ut ſuperſtitem decretam a ſe exſignationem conſequi*
ut differat.

in eccleſia Columnenſi

113 *Juſſi ergo ante omnia cæmentarii aliquot*
marmora, per quorum aperiendus erat ex averſa al-
taris parte primus ad reliquias aditus, explove-
re: quo facto, cum juraſſent iidem omnes affirma-
rant, nihil in eo fractionis apparere, atque per-
uſum unquam fuiſſe; idemque ſacramento reli-
gione teſtarentur & PP. Minoritæ & quidam Tre-
mefium ſenatores; illuſtriſſimus Vigilienſium antiſtes,
pontificali indutus habitu, cæremoniaſ ſacras conor-
ſus eſt ab hymno, Veni, creator Spiritus; poſt
quem a reverendiſſimo Vicario oblatum accepit mal-
leum, impingitque pariſti, ac deinde cæmentarius
tradit, per quos priori illa fructura dejecta,
ejus interior ad ſpeciem depoſitum acceſſus ap-
paruit palmorum trium, uno magnitudinis ejuſdem
ſaxo obſtructus. Hoc remoto, per immiſſas ſcalas in
ſacrarium deſcendit cum delecto cœnobii ſacerdote
Franciſcano Nicolaus Maria Ferrante, canonicus
ac notarius apoſtolicus; qui ambo bitorbetam cry-
C *ſtallo perſpicuam & in altarıola ſub ſpiraculo ſu-*
perius memorato collocatam ſublatam, hac oppoſita
marmori inſculpta repererunt: HIC JACET CO-
RPUS S. STEPHANI PP. MAR. CONDI-
TUM A. D. MCLX. POSTEA INVENTUM,
ET RECONDITUM A. D. MDCXII. *Edi-*
tum ſubinde ab iis ærcam parvi ſcipium RR.
PP. Guardianus Columnenſis, & Prior Sanctæ
crucis Dominicanus, eamque, præeunte ſupplica-
tione, in victimum ſanctiſſimi Crucifixi ſacellum in-
ferunt.

hic conſe-
guantur S.
Stephani
reliquiæ

116 *Ibi meus epiſcopus poſt hymnum, Te Deum*
laudamus, inter congeminatu campanarum ter-
mentorumque urbis & arcis murmura decurſum,
capſam aperuit, exemptaque inde oſſa, adſtan-
te & ſingula ſuis armillis circumſcribente Joan-
ne Vincentio Braico anatomiæ peritiſſimo, in alt-
am tranſtulit, quam Comes egregie adornatam pa-
raverat. Dici vero non poteſt, inquit Relator,
quanto gaudio ſpectarint omnes tam hanc poſt tot
ſecula totque tranſlationes conſervatum illud cor-
pus: nam eſſe inter ſe oſſa nulla cohærerent, & ma-
gnam partem comminuta, in pulverem abiiſſent;
præcipuorum tamen oſſium pars major propemo-
dum integra viſebatur. Ad hæc inventa ibidem
ſunt ampullæ quatuor, plumbo obturatæ; quarum
una oſſium fragmentis, & ut multi volebant,
pulvere viſcerum; tres aliæ vero Pontificii hujus &
Martyris ſanguine erant oppletæ. Denique in arcæ
fundo duæ jacebant laminæ plumbeæ, harum cel-
laturarum veritatem authentice demonſtrantes; al-
tera ſenos longa digitos, quinos altera; & pri-
ori his verbis inſcripta: CORPUS SANCTI STE-
PHANI PP. ET MART.; *poſteriori vero hæc:*
S. STEPHANI PP. ET MAR., *ubi per S. illud*
multi contendebant ſignificari vocem Sanguis. *Hæc*
omnia (quæ tenfer, ſi labet, cum narratione Stoffæ
ſupra num. 104) in theeam Comitis tranſpoſita
ſunt; & mox coram omnibus ipſe theca non modo
clauſa & clavis circum impactis aſſeria fuit; ſed
& fericis obligata tantis, quibus impreſſa ſunt ſigil-
la nocrum; puta regium, archiepiſcopale Tranen-
ſe, epiſcopale Vigilienſe, tum illuſtriſſimi pro-
vinciæ præſidis, Comitis Ilelli, civitatis Tranen-
ſis, Vicarii generalis archiepiſcopi, provinciæ S.
Nicolai Minorum Obſervantium, & conventus
denique Columnenſis.

AUCT. P. B.

E

Piſæ tranſ-
feruntur.

117 *Tum eadem illa capſa alteri ſignatæ, ſed*
ſumptuoſa cæterius ornatu, & crucis præſertim, qua-
lem equites S. Stephani pro inſignibus habent, de-
coratæ incluſa, Comiti, tamquam magni ducis at-
que Ordinis magiſtri ſupremi pariter & conſerva-
toris perpetui procuratori conſignatur, cuncto ſi-
mul jure jurando, quo ille reciperet, eam ſic oc-
cluſam & ſigillatam ſe tranſlaturum primo Neapolim,
ac deinde Piſas, ibi in eccleſia ejuſdem Ordinis
conventuali, Sancti hujus nomine dedicata, depo-
nendam ac reſignandam. Dum interim in loco vel
totius hic geſtæ inſtrumentum legitimum per notarium,
quem ante diximus, apoſtolicum conditur ac pluribus
firmatur ſigillis; & jam diſceſſum parat conventus
illuſtriſſimus; ecce tibi, novam ſecum inceptat Comes,
qua lacertos omnes ignavoſque ſuſpendit. Teſtes arcem
per ſuos afferri jubet in medium, ſimulque litteras pro-
ferri magni Etruriæ ducis, quas credentiales appellant,
& de quibus hactenus altum ſilueras; ut mercatus
quodammodo videri poſſet, quod ad majorem S. Stephani
gloriam liberali conferentium beneficio eſſet confectus:
imperabam enim illa, quid in hoc ſacro negotio bene
de ſe meritis cependi Deus vellet.

F

quod benefi-
cium
beneficii
reponatur.

118 *His ergo palam recitatis, eamdem Columnen-*
ſi thecam olim obſignatam tradit, quæ ſecundum
ſuſceptionem Pontificium corpus continebat S. Per-
tunati martyris, & quidem integrum; ut, refe-
rente per Vicarium Tranenſem capſa, compertum
fuit: addidit & urnam, cui theca illa poſſet im-
poni, grandiorem, materie atque arte ſpectabi-
lem: ad extremum iiſdem Patribus eleemoſyna
loco ſepulchrum porrigit his nullo ſcrutinio ad ec-
cleſiam & monaſterium, ubi opus eſſet, inſtau-
randum. A Minoritis deinde ad nobiles verſus,
duos ex arcâ alia produxit illuſtriſſimi Equitum
S. Stephani PP. M. Ordinis habitus, totidemque
numiſmata pretiaſa, ſingula adamantibus ſe-
ptuaginta quinque rutilantia, quæ magnus Ordi-
nis magiſter conferri juſſiſſet perſpecta ſibi nobili-
tate, viris Dominico de Angelis, & Antonio Po-
ſa, ambos in Ordinem ſuum motu proprio coo-
ptant; & illam quidem tamquam urbis Tranen-
ſis, cui jam univerſa obſequentiſſime eſſet Ordo,
caput & ſyndicum generalem; hunc autem, quod
ejus pater Vincentius Poſa, nobilis Vigilienſis (&
hujus Relationis auctor, teſte Savarillo in Monu-
ment. epp. Vigil. pag. 93) ad obtinendas ſanctiſ-
ſimi Patroni reliquias conditione, auctoritate, gra-
tia, conſiliis Comitem Illium præ ceteris adjuviſ-
ſet. Utriſque oblatis præter ſpem honoris, ut par
erat, admittentibus, inauguratio ſolennis indicta

ANOT. P. B. *rit eo die, XVII. Julii, quo & augustissime post hæc dum celebrata. Tenui fuit in ecclesia SS. Petri & Agatha. Tum demum deprompta ex area tertia, distributisque in ceteros, qui aderant, innumerabile, solemnitatis Comes, sacra imposuit.*

Colum nonnullos reliquiæ nec pars erubuit S. Stephani.

119. *Patres Cohimenses tanto tu se & alios Comites beneficentia onoti, cellatim inter se tenuibus, pro insumenta notarii authentium, eodem anno, die XVII. Julii confectum, donandam ei thecam illam confuerunt, in qua reliquias S. Stephani ad illud usque tempus conservaverant; una cum particulis aliquot ossium & pulvere in ea repositis. Quod ille donum acceptavit quidem; non tamen sibi, sed ei, qui eas procuraverat. Addebant iidem, unum adhuc aliquid superesse sibi de ejusdem Sancti reliquiis, sed jam olim in theca peculiari separatum a reliquis, & exponi solitum; ac utpote brachii, sex fere digitos longum; nec dissitere eos, quin & illud magno Duci eo primisse debeant: ceterum supplicare, ut unicum hoc sibi cum bona principis gratia, ditioris olim thesauri monumentum relinquatur; ne cenium tam antiquum ibi Sancti cultus intercidat, aque esse ipsummum ejus parte notabili; hac retenta, licitum sibi fore anniversarium sine memoriam Officio duplici celebrare; omissa, non item. Tam æquis postulatis, quibus & clerus populusque Trunensis subscripserat, perbenigne assensus Comes, post diem XXII. Julii, salutatis amicis, hospitibusque in ecclesia, convivia, pauperes omnes largissimis eleemosynis, eodem (ut breviter dicam) quo venerat, comitatu & honore discessit; Barulum usque deductus a provinciæ præside, ab aliis e Trunensi ac Vigilensi nobilitate multo etiam ulterius.*

Miracula

120. *Vix aliud est in Relatione sæpius memoratum, quod in rem nostram excerpendum videatur, præter miracula, de quibus agitur pag. 90; ubi dicuntur apud Columnenses tam nota, tam frequentia fuisse, ut omnia nec scribi a Relationis auctore debuerint; nec vero etiam potuerint, nisi ingenti volumine; tamperebundi: itaque duo tantum afferri; sed plane singularia, & quæ hoc ipso tempore, pridie scilicet jam descriptæ translationis, in ipsa Comitis Licii familia suo comitatu acciderint. Primum sic habet: Dominicus Radda a Capitanata, Neapolitani regni provincia, Trojanus, & ex quatuor famulis Comitem secutis unus, cum die Martis XXV. Julii mane vellet ebdem sandali, quam pone sequebatur, cursu an tevertere, pedem offenderus, ita prolapsus est ad finistram ebdem, ut super ambas miselli tibias utroque rota decurrerit. Qui spectabant & nomen S. Stephani inclamantem audiverant, vel mortuum credidere, vel utroque fere dubio erute captum: cum, ecce, protinus assurgentem videre, & iter, quasi passus nihil fuisset, pedibus prosequentem. Ad prodigii tamen argumentum, quas rotæ tibias pressorant, lividus superfuit tumor.*

eodem comprofecta.

121. *Alterum accidit Joanni Pirekel, Gratii in Stiria nato, ac regii equitatus apud Neapolitanos tubicini, qui & ipse cum ejusdem antii. socio Comitem sequutus erat. Is Batio, qua S. Nicolaum venerabatur excurrerat, Trunum repetens, eodem die XIV. Julii vesperi extra portas Viglinses in altam improvide voraginem cum equo præcipitatus immergitur. Socii tam subitaneo periculi infortunio, vix S. Stephanum P. M. invocaverunt, cum ad eum præcipiti fronteo & in columnem tubicinem admissi sunt. Sed neque jumento, inde non minus feliciter post paulum extracto, quidquam aut luxatum fuit aut læsum. Ephemeridi loco subdimus, rem fuisse miraculo nequaquam absimilem, quod ea anni tempestate, quæ nulla in illis partibus propter nives innumerabiles consuetæ esse periculosior, iter adeo longum, & quidem, ob infestos prædones, interdiu semper insuetum, tam prospere confecisset Comes; ut nec ipsi, nec alteri cuiquam de comitatu, vel minimum accidisset incommodum.*

Reliquiæ asservantur Neapoli.

122. *Neapolim quando attigerit, Relatio non indicat; utpote Trani ipso illo tempore composita & expensa, imo deproperata, ut ejus exemplaria favoristi Neapolitano ad Comitem possent, antequam ei trivenas appulisset, quibus inde Pisas transportandus erat; quod contigisse videtur die X ejusdem mensis Octobris, quo relationes publicæ, quas Gazulas vocant, Bruxellensis anno 1682 in articulo Neapolitano hæc habebant: Tritemes tres magni Tusciæ Ducis, Messina huc delatæ, sub ceperunt preciosas reliquias corporis S. Stephani Papæ & martyris, quas idem Dux obtinuit, ut in quadam Pisanæ urbis ecclesia deponerentur; postquam huc Tranos duobus jam annis transtulisse fuissent. Discessere hinc autem tres illæ tres remes favore aura Septuaginta. Equites Ordinis S. Stephani huc venerant, ad sacrum Patroni sui corpus accipiendum.*

Inde Pisas, quoties capta Sancti asservatur Senis.

123. *Ut Pisas actigit exspectatissimus thesaurus, delatus continuo fuit ad ecclesiam S. Benedicti, ibique depositus usque ad Dominicam in Albis anni 1683, quando ad ecclesiam Equitum conventualem, cui destinatus ab initio fuerat, translatus est, teste celeberrimo Antonio Magliabechio in litteris eodem anno, die V Octobris, ad Papebrochium datis, quibus & accuratam adjunxerat augustissimæ translationis hujus descriptionem; sed nimis longam, quam ut hic inseri possit. Ceterum, negavit, opinor, quicumque eam legeret, ullum unquam aliquid in Etruria magnificentius fuisse. Nunc, inquit in citatis litteris Magliabechius, depositum illud sacrum servatum in Equitum ecclesia supradicta sub altari principe, in theca crystallina, exlato insuroque opere sumptuose adornata. Idem denique suam illam epistolam his verbis claudit: Quando archiepiscopus Pisanus coram variis civibus recognitionem corporis instituit, reputatum fuit inter miracula, quod ex ipso articulo, quo abire præsul voluit, afferretur Sancti caput, quod Senis hunc missum erat. Unde autem illud Senenses acceperint, neque dicit ille, neque nos alibi reperimus. Celebravi deinde Pontificis hujus & Martyris dies natalis corpit Officio duplici, Romæ approbato anno 1690, per universum magni Ducis dominium. De Sancti sede, ad Pisanum etiam ecclesiam postea translata, diximus § 81, num. 79; neque aliud refert, quam ut Adno, de quibus egimus § 6, ipse profecimus.*

ACTA

A

ACTA

Ex codice noſtro membraneo ac perveteſto Q. Ms. 6, cum aliis pluribus Mss. editiſque collato.

CAPUT I.

S. Stephanus, Valeriano Eccleſiam perſequente, ſuos confirmat, & plurimos ethnicos convertit ad Chriſtum.

B *Indicta per ſecutionis, aliorum exſtimat S. Stephanus,*

TEmporibus Valeriani & Gallieni multi Chriſtianorum declinantes ſæviam tyrannorum, occultabantur; alii vero de ingerentes, martyrii palmam conſequebantur. Data autem facultate, ut quicunque proderet Chriſtianum occultum, a ſacultates ejus b acciperet, & honorem, cujus vellet, militiæ peteret c. Tunc beatus Stephanus, Epiſcopus Romæ, congregato univerſo clero ſub d ſic alloquitur, dicens: Fratres & commilitones mei, audiſtis præcepto diaboli ſæva vulgari, ut ſiquis Chriſtianus deprehenſus fuerit

C a pagano e, omnes facultates ejus accipiat. Vos itaque, fratres, reſpuite facultates terrenas, ut regnum cœleſte percipiatis. Nolite timere principes ſeculi; ſed orate Dominum Deum cœli, & Jeſum Chriſtum Filium ejus, qui potens eſt nos omnes eripere de manibus inimicorum & diaboli ſævitia, & ſuæ gratiæ fociare. Presbyter Bonus reſpondit: Nos deſideramus & facultates terrenas dereliquere, etiam & ſanguinem propter nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti fundere: ſi tamen ejus mereamur gratiam adipiſci.

& quoſdam ordinat ſimul & baptizat,

2 Cumque hæc utrique locuti eſſent, omnes clerici proſtrati ſunt ad pedes beati Stephani, dicentes f, ut quoſcumque infantes paganos quiſquis eorum in ſua domo haberet, vel in proximorum ſuorum, adducerentur ad beatum Stephanum, & baptizarentur. Juſſit itaque beatus Stephanus, ut altera die in crypta Nepotianæ omnes congregarentur: & facto conventiculo in eadem crypta, inventi ſunt præmiſcui ſexus viri ac mulieres numero centum octo; quos eadem die in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſacri Baptiſmatis myſteriis conſecravit, & obtulit pro eorum expiatione Sacrificium; atque participari ſunt omnes g. Altera autem die ordinavit ibidem

& inter hæc Nemeſium tribunum,

beatus Stephanus Epiſcopos tres presbyteros, ſeptem diaconos, clericos ſedecim: ſedensque docebat omnes de regno Dei & vita æterna. Tunc cœperunt multi ex paganis concurrere, ut audirent verbum ejus, & baptizabantur ab eo.

3 Interea dum hæc agerentur, veniens quidam tribunus militum, nomine Nemeſius, qui habebat filiam unicam, quæ a cunabulis ipſius aperto quidem habebat oculos, & lumen penitus non videbat; proſtravit ſe ad pedes beati Stephani Epiſcopi, dicens: Obſecro, domine mi Pape, baptiza me ac filiam meam, ut & illa illuminetur, & noſtras animas eruas de tenebris ſempiternis: quia ſunt aſque ſemper in afflictionibus pro cæcitate meæ filiæ fuit. Cui beatus Stephanus dixit: Si credideris ex toto corde tuo, omnia tibi credenti miniſtrabuntur. Nemeſius dixit: Ego uſque adeo ex toto corde credidi, & credo, quia Dominus Jeſus Chriſtus ipſe eſt Deus; qui etiam aperuit oculos cæcinati, & non invitus * hominem perſuaſiona, ſed ejus vocatione ad tuam advenit Sanctitatem. Et ſtatim eadem die beatus Stephanus, Epiſcopus urbis Romæ, duxit eum in Titulum Paſtoris g. Cumque catechizaſſet eum ac filiam ejus ſecundum conſuetudinem Chriſtianorum, indixit jejunium uſque ad veſperum. Hora autem appropinquante jam veſpertina, benedixit ſontem in Titulo ſopra ſcripto, depoſuitque Nemeſium in aquam, dicens, In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti baptizo te h. Credis, ait, in Deum Patrem omnipotentem? Et reſpondit i. Credo. Et in Chriſtum, inquit, Jeſum Dominum noſtrum? Et reſpondit; Credo. Remiſſionem peccatorum? Reſpondit: Crede. Carnis reſurrectionem? Qui reſpondit: Credo, Domine.

cæcitate liberat.

4 Dumque lavaretur de aqua, cœpit clamare filia ejus: Ecce, inquit, video hominem, qui tetigit oculos meos, & lumen ſplendidum circa eum. Tunc baptizavit & filium ejus, nomine Lucillam k; quos * etiam ipſe de fonte levavit. Cœperunt etiam multi, ad veſtigia beati Stephani Epiſcopi proſternentes l ſe, flagitare cum lacrymis, ut baptizarentur ab eo. Baptizatique ſunt in eadem die, qua Lucilla illuminata eſt, promiſcui ſexus numero ſexaginta duo l. Et exinde multi cœperunt, divina gratia procurante, occurrere beato Stephano ex gentilibus honeſti viri, ut baptizarentur ab eo. Beatus igitur Stephanus, repletus gratia Spiritus ſancti, cœpit Miſſas atque concilia per cryptas Martyrum celebrare. Nemeſium quoque, patrem Lucillæ, fecit

Maximi conſulis idolomania pingitur, orante Nemeſio,

diaconum m.

5 Tunc Valerianus, comperto quod Nemeſius tribunus cum omni domo ſua credidiſſet Chriſto Domino ac baptizatus foiſſet, atque illuminata ejus filia, cæcitate depulſa, tetulit ad Gallienum & Maximum conſules n. Iuto quoque conſilio, hoc decreverunt, ut ubicumque inventus fuiſſet Nemeſius, ſine audientia puniretur. Nemeſius autem Chriſti gratia roboratus, circuibat cryptas & concilia Martyrum, ut, obeumque reperiſſet Chriſtianum egentem, prout poterat & habebat, de ſuis facultatibus miniſtraret. Veniens autem ſanctus Nemeſius quadam die in via Appia noſtris ſilentio juxta templum Martis o, comperit Valerianum & Maximum in templo Martis juxta ſuum ritum ſacrificare dæmoniis. Vides hoc ſanctus Nemeſius diaconus, flexis genibus, oravit Dominum, dicens: Domine Deus, creator cœli & terræ, diſſipa conſilia artis diabolicæ in noviis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Filii tui, quem miſiſti in hunc mundum: contera ſatanam, ut reſipiſcant hi infelices de laqueis ejus, & derelinquant manufacta idola, & te, Deum, creatorem, Patrem omnipotentem, & Jeſum Chriſtum, Filium tuum agnoſcant. Statim igitur Maximus dæmonio ecripitur, & magna voce cœpit clamare, Nemeſius Chriſtianus me incendit, ecce, hujus oratio me affligit. Eadem quoque hora egreſſi de templo, tenuerunt Nemeſium. Dumque tenerent eum & contumeliis afficerent, ſubito Maximus conſul exſpiravit p.

qui captus & fidem profeſſus, detruditur in carcerem,

6 At illi tenentes Nemeſium, duxerunt ad Valerianum in palatium Claudii q. Qui præſentatus ab eſſectibus ejus, dixit ei Valerianus: Nemeſi, obi

ES MSS.

alii Codd. invitatus

Ex MSS. ubi eſt prudentie tua, quam ſempet cognovimue
a al. quo & in conſiliu & in actibus roboratem? Numquid
Tranſeamus nos non ſcimus, quid ſit melius, quidve deteſ-
ſius? Temeo quod tibi utilius eſt, nos te adhuc
hortamur, ut, cognita veritate, non deſeres
deos, quos ſemper eb ipſis conſulis edureſti &
coluiſti. Nemeſius dieconus reſpondit cum lacry-
mis, & diait: Ego quidem infelix & peccetor
ſemper deſerui veritetem, & effudi ſenguinem
innocentem; & jam aimis oneratus atque cumu-
latus peccetis, miſericordiam Chriſti, Filii Dei,
edaptus, cognovi jam Creetorem meum, licet
ſers præeiiudine, Deum cæli ac terræ, & Jeſum
Chriſtum, Fillum ejus, cujus Baptiſmu ſum re-
demptus; qui eperuit oculos filiæ meæ, quod
nullus medicorum fcetc potuit umquem; qui et-
iam & oculos cordium noſtrorum illuminavit, ut
reſpuentes ſuperſtitionem idulolestriæ cæcitatis, ad
verum lumen Chriſtianitatis converteremus. Hunc
B timeo; ipſum adoro; ipſi cultum meæ ſervitutis
offero; atque ipſum & ejus cunilium ſemper re-
quiro: uem omnia idola lepidea atque ærea ma-
b lua quæ nufacta abjicio, quæ dæmonia eſſe cognovi, qui
nos cupiunt perdere & in æternam mortem ſecum
demare. Veleitanus dixit: Cognovi carmina tue,
c forte ut & per quæ & homicidia perpetrafti; & ut conſu-
lem libertatis Maximum interficeres, tuis magi-
cis artibus; eique edverſum noſtrem ſalutem &
rempublicam niteris te exercere pec ritum Chri-
ſtianorum. Tunc iretus Valerianus, juſſit eum
in privata cuſtodia maneiperi.

7 Mittens quoque fecit ſibi præſentari Sym-
Lucil- phronium d, cteditrium e ejus, inquirens ab
lus, & Sym- eo Nemeſii faculiatem. Filiem autem ejus Lucil-
phronius ejus accu- lam cuidam ſacrilegæ ſemiuæ, nomine Maximæ,
ſantur. fecit deputeri cuſtodiæ. Altera autem die f juſſit
d Baron. Metaphr. Valerianus Symphruuium tradi cuidam Olympiu
Sempronio tribuno, & diſcuti ſub pœnarum examinatione.
e Quo ingreſſo, Olympius dixit: Cognouviſti da
f que te nobis ex præſentarius? Symphronius veto
peuliſpet conticuic. Dicit ei Olympius: Audi
me, Symphroni, & fec quod jubeat priucipes:
uem ſi non feceris, variis pœnis interibis. De-
fer nobis faculteres ex integro Nemeſii, & feeri-
fica diis, & viva feliciter. Symphronius reſpon-
dit: Si faculiates quæris oniverſas Nemeſii, do-
C mini mei, jam eas pru Chriſtu tredidi; quoni-
em ipſius fuerunt, & eiunt: ſi autem ſacrificium
me offerre compellis; ſacrifico, ſed Chriſtu
Jeſu, Domino meo, ſacrificium laudis & confeſ-
ſionis, cui ſe obtulit & dominus meus Nemeſius.

8 Tunc ira repletus Olympius, Eateudite, iu-
rujus pro- quit, eum in ceteſta, atque meetate fuſtibus:
prius idu- g afferte ante eum tripodam & deum Mertem:
lum deſtruit. aut ſacrificet diis libamina, aut fuſtibus meſtetur
diurius. Allatum aſt euiem ſimulacrum eureum
Martis, poſitumque ante Symphronium una cum
tripoda. Cumque vidiſſet ſimolscrum Symphro-
nius, diait: Conteret te Dominus Jeſus Chri-
ſtus, Filius Dei vivi. Et ſtatim ita liqueſactum
h eſt ſimulacrum, ſicut lutum h. Videns autem O-
lympius, ſtupefactus cœpit admirari; juſſitque
uum in domo ſua in cuſtodia recipi, dicens:
Hac nocta iu te univerſa tormente unpendem. De-
ditque eum in domu ſus Tertullino vicedomino.
Veniens autem ad uxorem ſuem Eauperiam, di-
xit ei, quomodu in nomine Chriſti, Dei ſui,
reſolorum ſaiſſet ſimulacrum Martis. Tunc dicit
ei Eauperia, uxur ejus: Si tenta virtus eſt Chri-
ſti, quam tu narras, melius eſt nobis relinque-
re deos, qui nec ſibi nec nobis poſſunt adjuva-
ru * Quærsmus eum, qui illumineve it filiam Ne- D
meſii tribuui. Nunc dicit Olympius ad Tertulli- * al. videte
num: Obſecro te, ut cum grandi honore apud
te ſit occulte Symphronius; quoniam multos
theſauros ab eodem habeo requirere.

9 Eadem namque nocte veniens Olympius cum Convertunt se Olympius tribunus cum uxore & filio
uxore ſua Euperia, & filio unico, nomine Theo- * al. Theodulo
dolo *, proſtreveiunt ſe ed pedes ejus, dicentes:
Nos modo cognovimus virtutem Chriſti, quis
ipſe eſt Deus verus, Filius Dei, qui aperuit o-
culos filiæ Nemeſii tribuni: rogamus te, ut do-
nare nobis digneris Baptiſmum ſalutis in nomine
Domini Jeſu Chriſti, quem tu prædicas. Sym- u
phruaius diait: Si pœniteatiem egeris ex toto
corde pru ſanguine Sanctorum, quem effudiſti,
& ſi credideris ex toto corde tuo cum naure tua
& filio tuo, omnia dabuntur credentibus. Olym-
pius diait: Modo cognoſcis, quia ex toto corde
credo in Deum, quem tu prædicas. Et ſtatim epe-
ruit cubiculum ſuum, ubi hebebat diverſorum
ſimulacrorum affigies eureas, argenteas & lapi-
deas; dixitque Symphronio: Ecce, in tue ſunt E
poteſtate: fac tu quidquid jufferis ac els. Sym-
phronius diait ad eum: Hæc omnia idola meum
tue propria conflinge; aurea quoque & ergentea
in igne conſle, & in nacellitatibus peuperum e-
tuga; & tunc ſciu, quia ex toto corde credis.
Fecit Olympius, ſicut ſi fuerat imperatum; con-
fregitque idola marmorea molleis, aurea autem
& ergeatea fecit conflari inceodio. Dumque hęc
agerentur in domo, & confriegerentur idole,
audite aſt vos: Requieſcit in te Spiritus meus,
Symphroni.

10 Hoc audiens Olympius eum uxore ſua, al. Stephano baptizato.
cœpeunt aimio roborari timore, & magis ac
magis in fidei celore ferveie, & ed Baptiſmi my-
ſteria quantocyus percipienda properare; Sym-
phroniumque ſuppliciter poſtulabaut, ut ad fieri
heud ſegnater perurgeier. Symphroniue igitur nun-
tievit Nemeſio domino ſuo: Nemeſius quoque e-
lacrius feſtinans, perreuit u ad ſenctum Stepha- u
num, & umnie per ordiuem expudit. Beatus Ste-
phanus hoc audiens, gerriis tecuiit Deo Petri
omnipoteuti, & Chriſto Jeſu, Filio ejus; per-
geairque noctu ad domum Olympii; miſitque ſe
Symphroniue ad veſtigia beeri Stephani, dicens:
Olympius flagitevit una cum uxore ſua & filio
Beptiſmi ſecrs mentum: oſtenditque conſracta ido- F
la univerſa. Hoc videns beatus Stephanus Epiſco-
pus, dixit: Grates agimus tibi, Domine Jeſu
Chriſte, qui dignatus es ſervis tuis miſericordi-
am condonare, ut eos eruares a dæmonum erro-
ribus, quos ediuveuerunt iu idolorum culture,
& hos congiegare velot triticum in horreum tu-
um. Tunc catechizavit eos in eccleſiaſtica tradi-
tiona, & baptizavit quotquot crediderunt in do-
mo Olympii, ſed & ipſum Olympium cum u-
xore ſua Eauperie & filio Theodolo; & obtu-
lit pro eis Sacrificium Deo Petri & Jeſu Chriſtu,
Filio ejus, pro eotum redemptione.

ANNOTATA.

c Facultates ejus, *Baronius cum Metaphraſte addit*, omnes: *& ſane ita ſenſus habet*; *ut non patebit ex ſequentibus* S. Stephani *verbis*.

b Peteret: *at Ms. Windbergenſe*, *Q. Ms.* 7, *& Mombritius habent*, potiretur: *Metaphraſtes*: ut quoſcumque honores in exercitu petiiſſet, obtinere poſſet; *quem ſenſum ſequitur etiam S. Petrus Damianus Serm.* 38 *de Sancto no-*
ſtro.

A *ſtro. Porro adverſus hanc legem vide, quæ diximus in Comment. § 6, num. 57 & ſeqq.*

e A pagano: *non* paganos *ad idololatriam ſigni ſicandum uſurpata non ſcitur uſpiam ante tempora Conſtantini Magni, imo ne tum quidem. Adi Etymologos.*

d Dicentes, *ne* quoſcumque *&c. Ita pleraque Mſs; Sed Vilmerianum, & P. Mt. 19:* Dicentes: Deſideratiſſime atque amantiſſime Paſcer, paſcati ſumus cibi in omnibus obtemperare, eecumque ſcias nos eſſe paratos ſive io mortem, ſive in vitam. Dixerunt autem omnes ad invicem: Siquis ea nobis io propria domo inſanies paganos habet, aue aliquem affinium vel gentiliam parentem, adducamus eos ante beatum Stephanum, ne ab eo baptiaentur. Juſſit itaque beatus Stephanus *&c.*

e Crypta Neporiana *intra urbem Romanam in vico Patricio ad collis Viminalis radices locatur ab Aringho in Roma ſubterranea lib. 4, cap. 42, num. 2 & 3.*

f *Addunt Mſs. Vilmerianum & P. Mt. 19* eutpore & ſanguine Domini. *Ceterum quæ huc uſque ſcripta ſunt, legiſſe non videtur S. Ado; ſi-*
B *quidem pro iſtis omnibus ad a Auguſti hoc ſolum habet:* Sub Valeriano & Gallieno imperatoribus, eum perſecutio ſæva graſſaretur, beatus Stephanus, congregato univerſo clero ſuo, hortabatur eos, ut pro Chriſto coronam martyrii alacriter ſuſeiperent. *Ubi nihil eſt, quod carpi mordaciter poſſit.*

g Paſtoris titulus *in sedim vico ſitus erat, in quo crypta Nepotiana; ut vide apud Aringhum ibidem lib. 4, cap. 42 & 43, & Flaviantem Martinellum in Roma Sacra pag. 46 & 288.*

h *Hæc ſtatim ſubjicit Baronius:* Et ad filiam Nemeſii converſus, Credia, ait, in Deum Patrem omnipotentem *&c. Sed contra omnes codices noſtros. Metaphraſtes hæc omnia contrahit. Itaque poſtrivis videri poſſunt infarta; nam neque ab Adone diffunduntur hoc die.*

i *Baronius iterum ſolus:* Tunc baptizatam filiam nominavit Lucillam.

k Proſternentes ſe. *Frequentes iſtæ cujuſvis generis hominum proſtrationes (ut ſic loquar) Tillemontio in notis ad* S. Stephanum *noſtrum diſplicent, tamquam iſtius temporis ſimplicitatem non ſatis redolentes. Hoc merito, ut leviſſimum telum, ſpre-*
C *vit Libachius.*

l *Videatur hi omnes interfuiſſe Baptiſmo Nemeſii & Lucillæ, ut ibidem Tillemontius putat, & carpit, tamquam ab Eccleſiæ diſciplina alienum, quæ ne coram catechumenis quidem admiſtrari Sacramenta permiſerit. Sed nego, hic aſſeri, quomquam eorum adſtitiſſe Baptiſmo jam dicto. Et hoc igitur non ſolum leve, ſed & falſum eſt; ac proinde cautemal ab Libachio poterat, aut certe minus, quam fecit, operoſe confutari.*

m Nemeſium quoque *&c. Hanc ordinationem omittit Baronius, cum ſit in Mſs. omnibus, Mombritio, Metaphraſte, Martyrologiis, etiam Romano vetere ad diem 31 Octobris.*

n Gallicanus & Maximum conſules. *Sic iterum omnia Mſs. noſtra cum editione Mombritii. Atqui conſulatum illum Faſti nulli agnoſcunt. Itaque repoſuit Baronius, fortaſſis ex Metaphraſte,* Glabrionem & Maximum conſules; *ad quos proinde martyrium refert Nemeſii. Ego neutrum conſulatum probo; non primum, quin ignotus eſt: nam etiam ſecundum; ab ea quæ dixi in Commentario § 6, num. 58. Neutrum quoque legiſſe videtur Ado ad diem 31 Octobris. Cenſeri ergo poteſt utervis intruſus. Quod ſi neceſſe ſit alterutrum* EX MSS.
tueri, equidem primum antetulerim, Gallieni videlicet & Maximi; *ut Gallieni quidem tertius eſſe patuerit & ordinarius, ac propterea notatus in Faſtis; Maximi vero non ordinarius, ſed vel honorarius tantum, vel ſuffectus, ideoque non relatus in Faſtis; in quibus ad annum illum, puta Chriſti 257, tamquam ordinarius uterque conſul exhibetur* Valerianus IV & Gallienus III. *De conſulatibus honorariis conſuli poſſunt Pagius in Diſſertatione hypatica part. 1, cap. 8, & Panvinius in Faſtos lib. 1, pag. 61. Patet interim, non eſſe talem hunc locum, ut everſare poſſit chronologiam in Commentario § 6, num. 66 propoſitam.*

o De templo Martis *ſuburbano in via Appia plura docet Aringhus in Roma ſubterranea lib. 3, cap. 20, a numero 9. Erat autem via Appia & ei proxima Latina, ad Urbis meridiem.*

p Subito Maximus conſul exſpiravit. *Hæc etiam legit Ado ibidem. Titulus* conſulis *explicari poteſt per notam præcedentem; aut, ſi mavis; dic, conſulem appellari Maximum per diſtractionem, quod natea bis conſul fuiſſet; ut ſic diſtinguatur ab aliis plurimis, quibus Maximi nomen*
E *apud Romanos commune erat. Tillemontius, ab heterodoxo Pearſonio prodigia doctus arguere, hoc etiam inter alia poſt illum fugillat. Mihi neque adeo inuſitatum videtur, ut ea cauſa facile credi non poſſit; neque adeo neceſſarium, ut propter illud Actorum ſubſtantia debeat impugnari. Quod eumdem fuiſſe* Maximum *volunt, qui in Actis S. Cypriani appellatur Galerius Maximus, & proconſul in Africa anno 258 S. Cyprianum morte damnaverit; id non probant. Itaque hic male argumentatur Tillemontius ſecundum ſuum ipſius de hac re principium, in Valeriani imperatoris hiſtoria ad an. 256 poſitum.*

q Erant ædes Claudii una cum templo in Cœlio monte, quas ab Agrippina cœptas Veſpaſianus abſolvit. *Ita Baronius hic, ex Suetonio.*

r Creditarium vocat, cui bonorum omnium credita cura eſſet. *Baronius hic. Adi & Cangium.*

s Altera autem die, *nempe poſt approbenſum cum filia S. Nemeſium. Hoc refert, quod ſequetur cap. 2, num. 11,* Factum eſt igitur poſt diem tertiam.

t *Et hoc habet Ado ad diem 4 Decembris. Non*
F *ſapit ergo ſtylum Metaphraſtæ, ut aſſerit emphatico Tillemontius; cum junior Adone ſit Metaphraſtes. At mirum eſt, & in Actis ſincere minus obviam. Eſto. Num ide falſum eſt? Etiam in Actis, quæ certa ſincera ſunt, ſi non illud, alia certe non vana miracula recitantur; ut & in opere noſtro, & apud Ruinartium paſſim obſervare licet. Ceterum neque hoc ad ſubſtantiam narrati martyrii neceſſario pertinet; ſed ſola Olympii & familiæ ejus converſio per Symphronium quomodocumque promota.*

u *Quæ ſequuntur uſque ad num. 10, non leguntur apud Adonem; nec apparet, cur abeſſe non poſſint.*

x *Atqui Nemeſius, ſecundum num. 6, liber non erat, ſed* in privata cuſtodia mancipatus. *Malim igitur cum Adone hic legere ſimpliciter:* Evocatus itaque beatus Stephanus Pontifex, venit noctu ad domum Olympii, & catechizatum baptizavit, *&c.*

CA-

EX MSS.

CAPUT II.

Martyria S. Stephani Papæ & diſcipulorum ejus.

a Nemeſii & Lucillæ martyrium; & S. Stephani cæritas.

FActum eſt igitor poſt tertium diem *a*, audientes hæc omnia geſta Valerianus & Gallienus, nimio furore æcenſi ſunt, dicentes: Ablata eſt deorum cultura propter ſuperſtitionem Chriſtianorum: miſeruntque & tenuerunt Nemeſium diaconum cum filia ſua Lucilla; quos ſtatim ſine audientia fecerunt puniri: nam Lucillam, filiam Nemeſii, ante patris decollationem fecit gladio jugulari in via Appia ante templum Martis. Unde æſtimo, hoc diabolico egiſſe conſilio, ut patrem forſitan videns, filiæ crudelem mortem inferri, crederet ei ſuum præbere conſenſum. Sed patre, cujus jam arcana poſſidebat Spiritus ſanctus, pretioſam conſpicit filiæ mortem, quam
B pro Chriſti Jeſu nomine libenter ſuſcepit; & ad patriam cæleſtem pertexit. Ipſum vero Nemeſium diaconem capite truncari juſſerunt inter viam Appiam & Latinam ſub die octava Kalendarum Auguſtarum *b*: cujus corpus collegit beatus Stephanus Epiſcopus, & ſepelivit juxta locum, ubi decollatus eſt, in via Latina non longe ab Urbe.

b

Symphronius, Olympias cum conjuge & filia ſiſtuntur tyranno.

c

d

22 Alia vero die juſſit Valerianus Symphronium ſibi publica audientia præſentari: miſiſque militibus, adduxerunt eum vinculis ferreis onuſtum, undumque, ac capiſtratum *c*, & Olympium cum uxore ſua Eauperia & eorum filium Theodolum; & introducti ſunt in locum Tellusis *d*: & ſedetunt Valerianus & Gallienus in tribunalibus ſuis in loco ſupraſcripto. Introducti ſuot autem Sancti Dei ſub voce præconia in conſpectu eorum: quibus his verbis dixit Valerianus: Cur non conſulitis vobiſmet ipſis, & adoratis deos, quos cognovimus gubernare tempublicam noſtramque ſalutem? Symphronios reſpondit: Nos gubernavit uſque nunc Chriſtus, qui nos ad hanc gloriam perducere dignatus eſt. Gallienus vero dixit Olympio: Olympi, adhuc quidem differo pœnarum inferre ſupplicia: ſed & de tua conſcientia dubius non ſum, quod tu deſeras deos, quos ſemper adoraſti; etiam & alios
C compellebas adorare: nam & tormentis multis affectos uſque ad effuſionem ſanguinis perſequebaris, quicumque non præberent conſenſum ſacrificare diis noſtris. Reſpondit Olympius: Ex ngo quidem feci non quaſi Olympios, ſed quaſi impius & crudelis: pro quibus malis commiſſis pœnitet & effundo lacrymas amaritudinis in conſpectu ejus, cui ederdo Deo vero & vivo, Patri & Filio & Spiritui ſancto, ut dignetur mihi temittere iniquitatem, quam exercui in ſanguine Sanctorum ejus, quam ego inci effundi in incredulitate mea.

tum flammis exuſti, ſepeliuntur a S. Stephano.

e

23 Gallienus autem iratepeletus, Valerianum alloquitur: Si iſti, inquit, extincti non fuerint, omnis civitas Romana ad horum ſectam concutit. Valerianus itaque juſſit ſtarim Sanctos igne conſumi *e*: &, data ſententia, ducti ſunt ante ſtatuam ſolis juxta amphitheatrum; ſtatuſque ſtipitibus, ligatis manibus, devinxerunt eos; igneque ſuppoſito cum congerie ſarmentorum, ſpinarumque, & navium ſtuppa, incendio conſumari fecernot. Beatus quoque Sympbronius ſimul cum ſancto Olympio & ejus uxore Eauperia ac Theodolo filio ejus, in ipſo ignis initio clamabant, dicentes: Gloria tibi, Domine Jeſu Chriſte, qui nos dignatus es cum ſervis tuis Sanctis nc Martyribus congregari. Et hoc dicentes, emiſerunt omnes ſpiritum. Relicta autem ſuur eorum corpora poſt triumphum antn ſimulacrnm ſolis juxta amphitheatrum; milites vero abierunt. Ea, demqun nocte advenieus ſanctus Stephanos Epiſcopus cum clericis, ac religioſis hymnis ea more tedditis, eorum corpora abſtulerunt & ſepelierunt juxta viam Latinam milliario primo *f*, ſeptimo Kalendarum Auguſtarum *g*, Valeriano tertio & Gallinno ſecundo conſulibus *h*.

D

f

g

h

Clerici S. Stephani martyrium faciunt.

i

k

** al. imprecatoria*

E

24 Poſt multos etiam dies *i* factum eſt, ut Valerianus & Gallienus, neſandiſſimi perſecutores nominis Chriſtiani, ſummo tequirerent ſtudio beatum Stephanum, Romæ ubia Epiſcopum; ut eum, vel ejus clericos detentos, diverſis afficerent pœnis, atque mortis traderent extermino: poſueruntque edictum *k* in locis celeberrimis civitatis, ac præconia voce perſtrepente, ut quicumque Stephanom vel ejus clericos agnoviſſent latebris deliteſcere, illico autibus impiis * divulgareut, atqun omnes ejus aceipereot facultatea. Unde factum eſt, ut ex ejus clericis duodecim reperiſſeot, quorum nomina indicamus, Bonum, Fauſtum, Maurum, Primitivum, Calumnioſum, Joannem, Eauperaotium, Cytillum, & Honoſatum *l*: quos ſtatim ſinn audientia capitibus præceperunt truncari *m*. Qui decollati ſunt io via Larina juxta formam aqnæductus *n*. Quorum corpora collegit Tertullious, licet adhue gentilis; & poſuit juxta corpora Sanctorum Jovior & Baſilei, via Latina *o*, eadem die Kal. Auguſti *p*.

l

m

n

o

p

Tertullianus a S. Stephano converſus & presbyter ordinatus.

q

25 Hoc audiens Stephanus Epiſcopus, miſit vocavitque Tertullium; quem multis exhortationibus Chriſtianæ religionis ndoceus, ac dn tegno Dei & vita æterna imbueos, ſacri Baptiſmatis gratiam ex more perfecit; & in albis poſitum presbyterom conſecravit *q*: cui etiam inter ceteta monita ſancta, hoc præcipue commendabat ſanctus Stephanus: Frater, cura, inquit, ſit tibi diverſorom requisere ſanctorum corpora Martyrum. Qui poſt biduum ordinationis ſuæ tentus eſt a quodam Marco præfecto *r*, & ductus ad Valerianum. Dicitque ei Valerianus: Facultates Olympii, domini tui prodere non moteris. Cui Tertullinus ira reſpondit: Si facultates domini mei requiris, poteris viveta *s*, quas ille pro Chriſto moriens in æternum ſuſcepit; ſi tamen tu eredia Chriſto Domino, & denegaa idola dæmonum. Valerianus dixit: Ergo facultates domini tui vitam præſtant æternam? Tertullinus reſpondit: Vitam æteruam præſtat & regnum perenne Chriſtus Dominus Deus, qui poteſtatem habet mortis & vitæ. Valerianus ait: Iſte ameus effectus mihi videtor. Earnodatur, inquit, & diutius mactetur ſuſtibos. Cumque impie cæderetur, clamabat Tertullinus: Gratias ago tibi, Domine Jeſu Chriſte, qui me non ſeparaſti a domino meo Olympio, ſervo tuo, qui mn præceſſit martyrio conſummaro. Cumque ioter cædes hoc diceret, juſſit lateribus ejus ignem ſuppoui. Cui dicebatur ab impiis: Tertulline ſacrifica lege, tedde ſculiates domini tui Olympii. Tertullinus vero conſtanter facie lætus dicebat: Fac, miſer, quod facis, celerius; ut mn de hoc incendio, licet peccatorem, tamen pro ejus uomioe, Chriſto offeras ſacrificium.

r

F

s

delatus, ac ſæpe torquetur,

26 Juſſit iraque Valerianus elevari eum, & ſtadi præfecto Sapricio, dicens: Diligenter inquira

A quire ab eo facultates Olympii, domini ejus, atque compelle eum diis offerre libamina. Quod ſi minime fecerit, diverſis eum interfice pœnis. Statim Sapricius præfectus tribunal ſibi præparari fecit in loco, qui dicitur Ptivata Mamertini; juſſitque eum adduci ſub voce præconis præmunte; Tertullinus, inquit, reus atque ſcrilegus introducatur. Dumque introductus fuiſſet ante tribunal præfecti, dixit ei præfectus: Nomen tuum edicito. Tartollinus reſpondit: Peccator, ſervus ſervorum Chriſti. Præfectus dixit: Servus es, an ingenuus? Tertullinus dixit: Ira replevit diabolus cor veſtrum, ut non intelligatis hominem loquentem. B Dixit ibi: Servus ſervorum Chriſti ſum a. Sapricius dixit: Cognoſce nunc quæ tibi præcipiuntur, & fac ſine dilatione; & vives; hoc eſt, ſacrifica diis, & redde facultates Olympii: ſin aliter, in tormentis pœnarum, in malis tuis deficies. Beatus Tertullinus reſpondit: Si ſcires vitam æternam, non cogitares de vita præſente, quæ cum dæmonum cultoribus in æternum incendium depurabitur. B Tunc juſſit os ejus lapidibus conquaſſari. Tertullinus igitur Deo gratias referens, dixit præfecto: Tu os meum contundi feciſti: cooperetur te Dominus meus Jeſus Chriſtus, quem confiteor, & diabolum, adinventorem idololatriæ ſervitutis *. Sapricius dixit: Cur morarum ſpatia trahis? Facultates domini tui Olympii non eunctaris adicere, & ſacrifica diis, ne vitam tuam capitis obtruncatione conſommes. Tertullinus reſpondit: Ego conſortium in Domino Jeſu Chriſto, cui credidi, hoc deſidero, ut vitam iſtam præſentem poſſim amittere, & illam æternam inveniam, cujus nullus eſt finis.

* al. ſupplicii

17 Tunc iratus Sapricius, juſſit illum extendi in eculeo, & nervis diutius contorqueri. Inter hæc ſupplicis Tertullinus dicebat: Domine Jeſu Chriſte, ne derelinquas te confitentem ſervum tuum; ſed redime mihi fortitudinem, ut credens Filium Dei Patris, ut perſeverans hanc tibi animam, quam redemiſti de ignorantiæ tenebris & de idolorum enſnare, tibi eam reſignem, cujus gratia & Baptiſmo emundata eſt. Tunc Sapricius juſſit eum ignibus concremari. Ille autem Spiritu ſancti gratia roboratus, inceſſanter Domini Jeſu Chriſti ore & corde ſuo nomen poſtulabat. Pendente autem eo in eculeo, mandavit Sapricius, ſuggerente officio *, Valeriano tyranno, Tertullinum pleoum eſſe inſanis, nec tormentis eſſe mollitum nec monitis, ut diis ſacrificaret, aut proderet facultatem Olympii, domini ſui. Mandat Valerianus iratus, ut, data ſententia, ejus caput abſcinderetur. Qui depoſitus de eculeo, ductus eſt in via Latina, ſecundo milliario, & ibidem decollatus eſt. Cujus corpus ſanctus Stephanus colligens cum clericis, & hymnis redditis Deo, ſepelivit in eodem loco in Crypta arenaria ſ ptidie Kal. Auguſti z.

poſt luctum martyrium ab eodem Pontifice ſepelitur.

* cæſore

z ſ

18 Alia namque * die aa miſit Valerianus multitudinem militum, & tenuerunt beatum Stephanum Epiſcopum cum multitudine clericorum, id eſt, presbyterorum & diaconorum. Qui cum ad luctus eſſet, plurimi Chriſtianorum ſequebantur s longe eum lacrymis. Venieus igitur Stephanus Epiſcopus, præceptum eſt, ut tolleretur ante tribunal tyranni introiret. Cui ita Valerianus ait: Tu es Stephanus, qui rempublicam eoosris everlere & perſuaſionibus atque adhortationibus malis populum a deorum recedere ſuades cultura? Beatus Stephanus dixit: Ego quidem non everto rempublicam; ſed muneo atque hortor, ut, derelictis dæmoniis, qui adorantur in idolis, ad Deum vivum & verum redeant, creatorem cæli & terræ, & cognoſcant, Chriſtum Jeſum Filium Dei Deum eſſe, qui cum Patre & Spiritu ſancto ſolus eſt ſempiternus; ut non pereant cum diabolo in interitum ſempiternum.

aa Beati Stephani Valeriano ſtiſtuti. * al autem

EX Mſſ.

19 Valerianus dixit: Nunc enim tu tradaris perditioni, ut alii meruentes, vivare poſſint illæſi. Juſſitque eum duci ad templum Martis, & ibidem, dicta ſententia, capite truncari, ſi non ſequieſceret adorare nefandi Martis ſimulacrum. Tunc beatus Stephanus ductus a militibus foras muros Appiæ portæ ad templum Martis, levatis ad cælum oculis, coram omnibus dixit: Domine Deus, Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui turrim confuſionis in Babylone deſtruxiſti bb, deſtrue hanc & hunc locum, ubi diabolica ſuperſtitione per idolorum colturam animæ pereunt populorum. Et ſtatim factus eſt ingens fragor tonitrui cum terroribus conſeſtionum; & corruit maxima pars templi ſacrilegi cc. Quod cernentes milites, paveſacti fugerunt; dimiſerunteque beatum Stephanum cum omnibus Chriſtianis, qui ſimul perrexerant.

* corruere, to Martis fano, liberatus,

bb

cc

E

20 Eadem vero hora beatus Stephanus Epiſcopus pergit eum omnibus Chriſtianis ad cœmeterium ſanctæ Lucinæ dd; & multis conſolationibus omnes ſecum profectos alloquitur, ut nullis terroribus pertimeſcarent pœnas adverſarii; vel ne forſitan aliquibus promiſſionibus tyrannorum deſererent coronam martyrii præparatam, dicens; Memores eſſe debemus, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum dixiſſe: Nolite timere eos; qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere; ſed potius timete eum, qui poteſtatem habet & corpus & animam mittere in gehennam. His atque hujuſmodi exhortationibus, ut bonus paſtor, ſuis ovibus Chriſti ſanguine acquiſitis paſcua miniſtrabat. Poſt hæc obtulit Sacrificium Deo omnipotenti.

cum ſuis oratione & Sacrificio manibus, dd

21 Audiens igitur Valerianus quæ geſta fuerant, ac de templi everſione, & quis eſſet maxima cum Stephano multitudo Chriſtianorum, miſſi ſunt plurimi prioribus militum; qui venientes invenerunt beatum Stephanum Epiſcopum Sacrificium Domino offerentem. Quique intrepidus & conſtans ante altaris ſolemnia & jugiter cœpta perficiens, eodem loco ſic in ſua decollatus eſt ſede ee ſub die quarto Nonarum Auguſtarum. Factus eſt autem ibidem maximus Chriſtianorum planctus, qui talem Paſtorem eum gloriæ martyrii præmiſerunt ad cæleſtia regna. Cujus corpus ſepelierunt in eadem crypta eum ipſa ſede, ubi adhuc ſanguis ejus effuſus eſt, in loco, qui appellatur hodie ff Cœmeterium Callixti, ubi requieſcit in pace.

a ſuper centenis militibus capite truncatus eſt.

F

ee

ff

22 Alia eoim die gg invenerunt milites pagaorum ſcolythum, nomine Tharſicium, Chriſti Corporis ſacramenta portantem; quem tenentes pagani atque diſcutientes *, quid geſſerit, ut indicaret. At ille, indignum judicans porcis prodere margaritas, cequaquam voluit prodere ſanctis Myſteria. Quem fuſtibus ac lapidibus tamdiu mactavarunt, quouſque exhalaret ſpiritum: revolutoque ejus exanimi corpora, ubi potuerunt in ejus manibus veſtimentiſque reperire ſacrilegi diſcuſſores; relictoque ejus corpore, cum terrore fugerunt. Venientes autem ad portas Appiæ, invenerunt Chriſtianorum multitudinem copioſam; & venientes ad Valerianum, omnia intimarunt, & quidquid actum fuerat, per ordinem pandunt. Eadem namque die colle-

Martyrium S. Tharſicii acolythi illuſtre miracula.

gg

* al tenuerunt, diſcutientes,

ge-

ex Mss. gerunt Chriſtiani ſanctum corpus Tharſicii, & ſepeliecunt in cœmeterio Callisti, via Appia: eoadunatique eccleſia Chriſtianorum, ordinaverunt in locum beati Stephani Epiſcopi & martyris Sixtum Epiſcopum nono Kal. Septembris
b b bb, Valeriano tertio & Gallieno ſecundo conſulibus ii, apud nos autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Poſt tertium diem, *a captivitate S. Nemeſii ſcilicet; ut ante obſervavimus.*

b *Habent plerique Mss. & edita omnia exemplaria, uti & Martyrologi*: Sub die octavo Kalendarum Septembrium: *quod ſi auctoris eſt, aperte ſecum ipſe pugnat; ut oſtenſum eſt in Comment. § 6, num. 62. Nos tamen librarii cujuſdam antiquiſſimi putamus eſſe, cujus deinde errorem ceteri fere ſecuti ſint. Colligimus id primo ex Ms. Windbergenſi, ad cujus marginem, qui illud cum aliis Mss. contulit,* B *hoc loco adnotavit*: Mss. alia, Auguſtarum. *Secunda ex Ms. Vlimeriano, & codice P. Ms. 6; in quibus hic diſertiſſime legitur*: Sub die octava Kalendarum Auguſtarum. *Tertio ex ipſorum Actorum contextu; ſtatim enim ſubditur martyrium Symphronii & Sociorum, peractum* alia die, *hoc eſt* poſtera die; *ut recte vertit Metaphraſtes: nam paulo infra clariſſime in omnibus exemplaribus Mss. & editis (ſi Baronianum excipias) imo & Martyrologiis explicatur his verbis*: Septimo Kalendarum Auguſtarum. *Deinde jam captus erat Symphronius ante martyrium domini ſui; ſi igitur hoc incidiſſet* IIVIII *Kal. Septembrium, ſequeretur, ut œconomus ejus Symphronius monſtibus undecim detentus fuiſſet in carcere, priuſquam de Nemeſii facultatibus fiſco addendis interrogaretur: quod abſurdum apparet. Denique ſi Nemeſii martyrium accidiſſet* VIII *Kal. Septembris, referendum eſſet ad annum 256 contra Commentarii noſtri § 6, num. 58; & eruditorum virorum chronologiam, qui Gallienum id temporis Romæ negant fuiſſe; cum Acta noſtra illum non ſemel in cauſa Nemeſii præſentem ſiſtant. Conſemus ergo, Nemeſium occubuiſſe* VIII *Kal. Aug.; Symphronium vero poſtridie, eodem ambos anno Chriſti* C *257.*

c Capiſtrstum. *Mira ſuppreſſio de homine! Eſt tamen etiam apud Adonem 4 Decembris. Significat, opinor, vinculum collo ejus injectum, quo duci, aut potius raptari poſſet, ut capiſtro jumentum.*

d In locum Telluris; *alia Mss.*, Telludis. *Locus ille templum erat, in quo ſæpe ſenatus cogi conſuevit, haud procul amphiteatro; de quo plura Roſweydus in notationibus ad Martyrologium Adonis* VI *Idus Maji, & Floravantec Martinellus in Roma ſacra pag.* 38.

e *Supplicium ignis decretum in viros nobiles, quales erant Symphronius & Olympius, nec non eſt creditu facile, inquit hoc loco Tillemontius. Quaſi vero in Chriſtianorum ſupplitiis modum ſemper tyranni ſervaverint. Quaſi non etiam peculiaris hic pœnæ cauſa Valeriano peculiaris videri potuerit, quod ambo Chriſtiani non eſſent ſolum; ſed & fidem imperatori debitam violaſſe viderentur! Nam Symphronius Nemeſii facultates fiſco ſubduxerat, & (quod apud ethnicum principem crimen erat inexpiabile) converterat Olympius cum ſuis; Olympius vero Valeriani crudelitate hactenus ex officio in Chriſtianos exercita prohibitus in paucis, religionem nunc eamdem profitendo, tyrannos contra opinionem omnem D deluſerat, eorum ſpreverat mandata, deorum non modo ejuraverat cultum, verum etiam ſimulatra contriverat, exemplo (niſi ſupplicio terribili plecteretur) tanto apud omnes efficaciore, quanto & major erat viri auctoritas, & notior per inſigia tot hucuſque Chriſtianis tormenta ſuperſtitio.*

f *Puta in eodem cœmeterio, ubi pridie SS. Nemeſium & Lucillam condiderat; ut cenſet Aringhus, quem conſule lib. 4, cap. 3.*

g Septimo Kal. Aug. *non ſolum hic omnia Actorum exemplaria, ſed & Martyrologi referunt; ut vide ad diem 4 Decembris. Unde ergo eruiſſe dicemus Eminentiſſimum Annaliſtam illud ſuum* Pridie Kalendas Novembris? *Nos de Martyribus bis egimus die 26 Julii.*

h Valeriano tertio & Gallieno ſecundo conſulibus. *Sic Mss. noſtra omnia. Eodem revocari debet Membritius, ſcribens*: Valeciano & Gallieno ſecundo conſulibus; *quod & codices Romani quidam habent apud Aringhum, loco proxime citato: patet enim ex τῷ* ſecundo, *quod Gallieno additur, tertium deſignari conſulatum Valeriani, qui ſecundum Faſtos cum Gallieni ſecunda concurrit. Obſerva tamen primo, vitium hic eſſe ex numero* E *conſulibus adjecto: nam poſt Maximi interitum non alium Auguſti conſulatum gerere ſecundum Faſtos potuerunt, quam quartum Valerianus, Gallienus tertium. Obſerva ſecundo, vitium in numero conſulatuum parum accurate notando communiſſimum in Faſtis eſſe; ut animadverti poteſt tum hoc ipſo anno, tum aliis paſſim, apud Petrum Relandum in Faſtis conſularibus Trajecti Batavorum editis anno* 1715. *Poteſt ergo & in hac Acta repſiſſe Conſulatus Valeriani* III *pro* IV, *Gallieni* II *pro* III; *ſicut & in Chronicum Proſperi integrum editionis Lobbcanæ eodem prorſus modo & anno irrepſit. At alios pro aliis conſules fuiſſe ſcriptos, nec inſolitum eſt, neque credibile. Non aſſentimur ergo Baronio, martyria hæc ad Glabrionem & Maximum Coſſ. referenti. Obſerva tertio, eoſdem conſules eodem modo notari in fine Actorum; atque adeo eidem anno aſſignari martyria & Symphronii & Sociorum, cui aſſignantur cetera, quæ ad finem uſque narrantur; contra quam Annales eccleſiaſtici ſtatuunt.*

i Poſt multos etiam dies. *Hæc, & quæ intra hoc numero, imo & quæ cum his numero* F *ſequente quaſi connexa narrantur, nullo modo videntur cum antecedentibus & conſequentibus poſſe congruere; ut oſtendimus in Commentario § 6, num. 62. Suſpicio eſt, ea in primigeniis Actis non fuiſſe, cum illa nec auctor Martyrologii Romani veteris ſeculo octavo, nec ſeculo nono legiſſe credi poſſit Ado: nam ſi legerint; cur minus duodecim hoſce Clericos Martyres fuiſſe Martyrologiis inſeruiſſent, quam ceteros omnes, qui in iiſdem nunc Actis memorantur, & quorum nullum omittunt?*

k *Quid opus fuit hoc edicto; ſi revera adhuc illud erat, quod num.* 1 *memoratum eſt?*

l Duodecim *ubique numerantur; & tamen non nominantur, niſi novem, in pleriſque Mss. noſtris. Martyrologium, ut dixi, Romanum vetus, & Ado de nullo horum meminerunt. Uſuardus decem numerat, ſed tres tantum primos nominatim exprimit. Nomina duodecim exprimunt Codices noſtri P. Ms.* 19, P. Ms. 20, *& Ms. Windbergenſe, inter* Joannem & Euperantium *interponendo* Criſtum, Theodoſium, Baſilium. *Totidem nomina eodem modo, ſed non eodem ordine, recenſent acta Grata Vindobonenſia, de quibus monui*

in

A *in Commentario § 1, num. 2. Conſonat fere Metaphraſtes ; niſi quod* Bonum *omiſit , & ultimo loco pro eo* Donatum *adjicit. Vide plura in Actis dict. beſternæ.*

m Quos ſtatim *&c. Atqui mox dicebantur ſummo ſtudio exquiſiti a perſecutoribus, non ut vos ſtatim capite truncarent ; ſed ut prius eos* diverſis af. ficeret pœnis, atque *tum demum* mortis extremitio tradereot.

n Juxta formam aquæ ductus, *quem cœmeteio S. Tertulliui vitiuum ſtatuunt Raphael Fabretus Inſcriptionum antiq. cap. 8, pag. 547, & Boldettus in Obſervationibus ad ſacra Martyrum cœmeteria lib. 2, cap. 18, pag. 562.*

o *In cœmeterio ſcilicet, quod poſtea beati Tertulliui nuncupatum eſt, ſecundo ab urbe lapide, ut ſtatuit Aringhus lib. 4, cap. 5. Vide quæ dicentur die 4 hujus menſis de S. Tertullino presbytero & martyre. De* SS. Joaino & Baſileo *actum eſt a Martii.*

p Eadem die Kal. Auguſti. *Mſ. Windbergenſe habet*, Eaſdam Kalendas Auguſti. *Nodus hic eſt. quem ſolvendum propoſuimus in Commentario §* B *6, num. 62. Codices noſtri P. Mſ. 19 & P. Mſ. 20 habent*, ſub die 21 Kal. Auguſti ; *& conſonant quædam Martyrologia non admodum vetuſta, uti dictum tom. 1 Martii pag. 128, num. 2. Sed hæc hujus loci difficultates non tollunt ; ut conſiderantı patebit.*

q *Adi Commentarium § 6, num. 63 ; ubi diximus, difficulter intelligi poſſe hanc ordinationem ; niſi forte Tertullianus hic alius fuerit quiſpiam a Tertullino, Olympii vicedomino.*

r *Hic* Marcum præfectum *habes, & paulo inferius* Saprieium ; *uruter tamen erat hoc anno 257 præfectus Urbis) is enim fuit Junius Donatus, juxta catalogum Bucherianum:) ſed ejus forte vicarii: tales vero eodem tempore plures in Urbe fuiſſe, & quidem præfectos appellatos, docet S. Cyprianus in epiſtola 80 ad Succeſſum anno 258 data, his verbis:* Huic perſecutioni quotidie ioſiſtunt præfecti io Urbe; ut ſi qui ſibi ablati fuerint *&c.*

s Poteris *vivere. Codex noſter P. Mſ. 155 rebus forte habet*, Poteris videre.

t *Carcerem, opinor, Mamertinum, de quo ſatis dictum eſt in Actis SS. Petri ac Pauli Apoſtolorum tom. 3 Junii, pag. 433.*

C u *Vide Commentarium § 6, num. 64, & Obſerva, multa hic epiſodia reſecavi non ſolum a Baronio ; ſed etiam ab Adone die 4 Auguſti ; quæ tamen in omnibus modo codicibus Mſs. leguntur.*

x Officio, *id eſt miniſtro judicis. Vide Cangium.*

y Io eodem loco *&c. Id eſt in cœmeterio, in quo idem S. Tertullinus condiderat* S. Stephani *clericos Martyres ; ſecundum Aringhum lib. 4 cap. 5.*

z Pridie Kal. Auguſti. *Ita Codices aliquicum Metaphraſte. Alii codices & Ado:* ſecundo Kal. Aug. *; quod idem plus ſignificat. Codex noſter P. Mſ. 6 habet*, Tertio Kal. Auguſti ; *quo die refertur in quibuſdam Martyrologiis, ut ibi dictum eſt in Prætermiſſis. Solus, quod ſciam, Baronius ſcribit.* Kalendis Auguſti. *Colitur tamen apud Adonem & alios, 4 Auguſti.*

aa Alia die. *Baronius*, Seqoenti die; *Metaphraſtes*, Poſtaro die. *Videtur ergo deprehenſus fuiſſe* S. Stephanus *pridie, quam obtruncatus eſt. Si tamen hic locus interpolatus non ſit & intruſus.*

bb Deſtruxiſti. *Carpit hæc neotericus quidam hæterodoxus, tamquam ſacris litteris contraria ; ſed enim cur* deſtruxiſſe *dici non poteſt opus, qui ab illo jam inchoato ita deſiſtere architectos coegit, ut* EX MSS. *promoveri numquam potuerit ?*

cc Cornit maximus paratempli. *Etiam hoc merito criticis fabuloſum apparet, & eo quidem minus credibile, quod in Actis S. Sixti ſecundi Papæ & martyris anno ſequenti idem in eodem templo ad modum ſere eumdem contigiſſe legatur. Sed neque hoc prodigium ad martyrii hujus ſubſtantiam ſpectat ; nec dictata paulo ante ſententia, nec apprehenſio, nec deductio* Stephani *publica ſive ad Martis fanum, ſive ad locum ſupplicii. Satis nobis eſt, ſi deprehenſus ad aram, a furentibus ethnicis obtruncatus credatur una cum aſſiſtentibus ſibi miniſtris, eo ſero modo, etſi non eodem ſupplicio, quo infra occubuiſſe dicitur S. Thariſcius.*

dd Cœmeterium S. Lucinæ ; *quod ſubinde a* S *Caſtillo primo nomen accepit. Celeberrimum vero hoc cœmeterium, ſecundo ab Urbe lapide, Appia via ſitum, fuſius illuſtrat Aringhus lib. 3, cap. 11.*

ee Decollatus eſt. *Hoc genus martyrii ejus creditu quoque perdifficile exiſtimat Tillemontius not 3 in S. Stephanum, ſed iis argumentis, quæ refutavimus in Commentario § 1, num. 5 & ſeqq.* E *Nec refert, quod recentiores aliqui ſive ad Stephani ſive ad præcedentium in hic Actis Martyrum deſcripta ſupplicia convellenda, negant, tam ſevera hoc anno fuiſſe edicta Valeriani : nam ut mitiora fuerint in provinciis ; Romæ tamen, ob ſingularem ſanctiſſimi Pontificis in propaganda Chriſti religione dexteritatem ac ſtudium, perfecutio & citius & crudelius, etiam ſine generalibus edictis, cœpta videtur ipſi etiam Tillemontio, in Perſecutione Valeriani art. 1, & alibi. Imo ne in ipſo quidem provinciis eamdem ubique fuiſſe præſidum in Chriſtianos anno Chriſti 257 moderationem, luculente docet S. Cyprianus in epiſtola eodem anno, juxta Pearſonium, ad Confeſſores in metallo conſtitutos data.*

ff Hodie. *Ex hac voce recte colligit Scheliſtratus, hæc Acta fuiſſe compoſita poſt ætatem de qua agunt. Codices P. Mſ. 19 & P. Mſ. 20 habent*, uſque hodie. *Baronius, coniſa Mſs. noſtra & Adonem, utrum expreſſit.*

gg Alia enim die ; *alii codd.*, Alia autem die: *quod ſignificare videtur, ut ſupra non ſemel, diem ſequentem, puta tertiam Auguſti : licet celebretur S. Thariſii M. feſtum die 15 ejuſdem menſis. Metaphraſtes legit*, eodem die; *ſed contra exemplaria noſtra Latina. Obſervavi autem in* F *Commentario § 6, num. 65, de hoc hiſtoria meminiſſe S. Damaſum Papam.*

hh Nono Kal. Septembris. *Quæ ſequuntur, ad ejuſdem ordinationis annum deſignandum pertinent, præterquam in Mſ. Windbergenſi, in quo verbis jam citatis hæc ſubjiciuntur:* Martyrizatus eſt autem beatus Stephanus, epiſcopus urbis Romæ, Valeriano tertio & Gallieno ſecundo conſulibus, die quarto Nonas Auguſti, regnante Domino noſtro *&c. Hinc fere conſonat eodex Romanus a Scheliſtratio citatus, Antiquitatis eccleſ. tom. 1, diſſert. 2, cap. 7, num. 4. Cæterum de S. Sixto*, S. Stephani *ſucceſſore, agetur die, 6 Auguſti.*

ii Valeriano tertio & Gallieno ſecundo Coſſ. *Sic omnia Mſs. noſtra cum editione Mombritii. Scheliſtratus loco non citato codices duos Vaticanos refert, quorum alter habeat*, Sub Valeriano & Gallieno Coſſ., *omiſſo numero conſulatus ; alter vero*, Valeriano quartum & Gallieno ſecundum, conſulibus. *Hæc vitia jam oſtendimus obvia poſſim eſſe. Et hic ergo, & ſæpius, num.*

EX MSS. 13 *in fine, legendum*: Valeriano IV & Gallieno III conſulibus; *tum quia poſt conſulatum Valeriani tertium, & Gallieni ſecundum, conſul factus eſt Maximus, qui ſecundum hæc Acta ante S. Nemeſii martyrium periiſſe dicendus eſt; tum quia certum videtur ex epiſtola Firmiliani*, Stephanum *vixiſſe anno Chriſti* 256 *jam ſeneſcente; dinque adeo poſt conſulatum Valeriani* III, *& Gallieni* II, *qui reſpondet anno Chriſti* 255. D

DE S. RUTILIO MARTYRE

P. B. *IN AFRICA.*

SEC. III, SUB SEVERO. IN Africa, ſancti Rutilii martyris, qui cum ſæpius de loco in locum perſecutionem fugiſſet, & periculum interdum etiam pecunia redemiſſet, ea inopinata aliquando deprehenſus, & præſidi oblatus, tormentis plurimis cruciatur: demum ignibus traditus, egregio martyrio coronatus. *Ita modernum hoc die Martyrologium Romanum. Unde hauſtum ſit hoc elogium, ipſa Tertulliani de Fuga in perſecutione cap.* 5 *verba ſignificant*: *ſic enim habent*: Rutilius, ſanctiſſimus martyr, quum toties fugiſſet perſecutionem de loco in locum; etiam periculum, ut putabat, nummio redemiſſet; poſt totam ſecuritatem, quam ſibi proſpexerat, ea inopinato apprehenſus, & præſidi oblatus, tormentis diſſipatus (credo pro fuga caſtigatione,) dehinc ignibus datus, paſſionem, quam vitaſat, miſericordiæ Dei retulit. *Tum hæc ſubduntur*: Quid aliud voluit Dominus nobis demonſtrare hoc documento; quam, fugiendum non eſſe; quia nihil fuga profit, ſi Deus nolit? Immo, inquis; quia præceptum adimplevit, fugiens, de civitate in civitatem: ſic enim voluit quidam, ſed & ipſe fugitivus, argumentari, & qui proinde nolunt intelligere ſenſum Domini illios procuntiationis, ut eum ad velamentum timiditatis ſuæ utantur; cum & perſonas ſuas habuerit, & tempora, & cauſas. *Alium ſuperiorie elogii ſentem; præter hunc unicum, non aſſignat Baronius in ſuis ad illud Notationibus; neque alium nos ullum invenimus.*

Hujus elogium in Martyrologio Romano. B

C

2 *Fuit, cui heus hic ſcrupulum diu moleſtum excitavit; quod mirari ſatis non poſſet, ſi Martyrem verum, atque adeo Romano Catholicum, ſanctiſſimi epithoto ornare voluiſſet Tertullianus in opere, quod ab Eccleſia Catholica abſciſſit, & Montani erroribus dudum ac peſtiferiter implicatus eloboravit; itaque ſubverebatur ille, ne qui Romano Martyrologio reſtituenda augeadoque inſudarunt, minus caute pſeudomartyrem ac Montaniſtam pro genuino & orthodoxo ea auctore illo atque opere hæretico arripuiſſent. Augebat metum, quod Martyr ille, Tertulliano tam ſingularis ac ſanctus, nullum in Eccleſia catholica, quæ ſuperſunt, Faſtis ſcripſit, aut Kalendariis (etiam Carthaginenſi, apud Ruinartium in Actis Martyrum ſinceris edito) locum uſquam habuerit ante Martyrologii Romani reſtitutionem, imo ne prætextum quidem ullum, niſi unum Tertullianum, & hunc tum orthodoxis infuſum: nam quæ apud Tamayum de illo ad hunc diem conficta legantur, ea non immerito ſuſpicabatur. Nobis hæc argumenta nequaquam ſufficiunt, ni ob ea Martyrologii Romani cenſores gravioſſimi, in erroris tam craſſi ſuſpicionem vocentur. Cenſemus ergo* Rutilium *hunc vere Catholicum, vere martyrem occubuiſſe.*

ex Tertulliani Montaniſte ſcriptis petitum,

3 *Cum enim apud Montaniſtas pro certo ac revelato haberetur, tempore perſecutionis nec fugere Chriſtiano, nec pretio redimere periculum licere; cumque hac errum doctrina uſque adeo ſuperbiit Tertullianus, ut paſtores Catholicos, quod eam improbarunt, appellare non dubitaret* in pace leones, in prælio cervos; *an veriſimile videri poteſt, Rutilium ab ea in medium ultro producendum fuiſſe, ſi Montaniſtarum illam (tamtſi vanam re vera mendacemque) gloriam toties contaminaſſet, nec alio demum tot maculas eluiſſet martyrio, quam et, quod nec fugere nec redimere potuiſſet? An hunc, inquam, producturus fuiſſet Tertullianus in eodem libro, in quo de Montaniſtarum Paracleto auſus eſt affirmare cap.* 14. Quem qui receperunt (*ut omnes Montani diſcipuli,*) neque fugere perſecutionem, neque redimere noverunt? *Deinde ſi Montani aſſecla fuiſſet Rutilius, an Catholicos is nactus eſſet fugæ ſuæ redemptionisque defenſores? Atqui Catholicorum illi patrocinantium verba ſunt, quæ ſibi ſic objicit ſupra Tertullianus*: Immo, inquit, quia præceptum adimplevit, fugiens de civitate in civitatem. *An præceptum adimpleviſſe dici vere poterat Montani ſectator fugiendo redimendoque periculum; qui a Paracleto ſuo id ſibi in omni occaſione ſeveriſſime vetitum cenſeret? Non potuit ergo hæc defenſio in Rutilium cadere, niſi Montaniſta non fuerit, ac ſenſum Evangelii contemnens fanatica Montani dictamina Catholicum ſit ſecutus. At enim ſi Montaniſta non fuit, qua ratione appellatur a Tertulliano* ſanctiſſimus Martyr? *Credo, quia cum ipſe paſſus eſt, necdum Tertulliani judicio ſatis Montani principia palam innotuiſſent, ut contraria ſectantes pro hæreticis eſſent habendi; utque adeo, ſiquem ita culpam contraxiſſent, eam non prorſus ex ejuſdem Tertulliani ſententia, ableret martyrium. Adde quod ipſum Fabium, etiam tunc, cum hunc librum ei dixit, probe Catholicum, Montaniſta Tertulliano nuncupat fratrem.*

non redit ſuſpectam S. Rutilii fidem ac martyrium.

E

F

4 *Quod vero ante Martyrologii Romani reſtitutionem nullis Eccleſiæ Faſtis adſcriptus appareat, id quidem fateri cogimur, ſi de bodierno die ſit ſermo: nam neque in ullis noſtris Martyrologiis, aut Kalendariis antiquioribus notatur; neque ipſe Baronius, ullum in Annotationibus ſuis, quod ſit ſecutus, aſſignat; nec rationem addit ullam, cur hoc potius, quam alio menſe ac die Martyrologio Romano ſit inſertus: ſed neque verbum adjungit, quo Rutilium hunc a Rutilo martyre Aſricano, qui cum aliis colitur die* XVIII *Februarii, oſtendat eſſe diverſum; cum tamen diverſum non eſſe ſcripſiſſet Pamelius in Adnotationibus ad citatum Tertulliani textum. Et ſane Rutilius, Rutilus, Rutulus, Rotulus non adeo diverſa ſunt nomina, quin pro eodem ſcribi potuerint in antiquis Martyrologiorum exemplaribus, ubi nomina paſſim multo etiam durius inaudita reperiuntur. Ut ut eſt, idem ſit, an diverſus; adſcriptus*

tamen Martyrologii, an aliquis, quo die ſuperſtant, ignotus ſuerit.

A *ſcriptus antea vetuſtis, quæ ceſſant, Sanctorum Faſtis, an ſecus, noſtra non multum refert: neque enim ea eo, quod unſquam notatus inveniatur, conſequens eſt, ut vetus Martyr non fuerit; ut pluribus demonſtrat Ruinartius in Præfatione ad Acta Martyrum ſincera § 2. Porro de loco ac tempore martyrii nihil conſtat; creditur tamen in Africa paſſus, & quidem ſub Severo; cum de illo apud Afros, eamquam omnibus notiſſimo, Tertullianus Afer meminerit.* AUCT. P. B.

DE S. THEODOTA AC TRIBUS FILIIS MARTYRIBUS

NICÆÆ IN BITHYNIA.

ITEM DE ALIA SYNONYMA CUM VII FILIIS

CÆSAREÆ IN MAURITANIA.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS. J. P. E

§ I. Cultus apud Græcos & Latinos; elogia, ædes ſacra CPoli, Acta.

SUB DIOCLETIANO. PRovidentia divina, poſt paucos annos urbem *Nicæanam illuſtraturæ primo concilio ecumenico, quod ibi celebratum fuit, placuit eam antea plurimorum Martyrum ſanguine conſecrare; quos inter nomen S.* Theodotæ *non infimum locum tenet, apud Latinos partier ac Græcos celebratiſſimæ, tametſi non eodem die ab utriſque colatur: Græci quippe annuam ejus memoriam referunt die* XXIX *Julii; a qua illam tranſtulimus ad hunc diem, quo ſignatur ab Hagiologis Latinis cum Martyrologio Romano. E Græcis itaque Menæa magna typis edita illam ſic memorant: Sanctæ martyris* Theodotæ, ac Filiorum ejus. *Quibus fere ad verbum conſonat Menologium ab Eminentiſſimo Sirleto Latine redditum, & a Cariſio vulgatum, cum Menæis Ambroſianis; quorum tamen exemplo adſcribitur:* Io Taurinenſi a eſt die XXII. *His porro eam verſiculis celebrant Menæa magna excuſa:*

Memoria ex Faſtis Græcis ad 29 Julii

Θεῷ δοτὴ τίθησι ἡ Θεοδότη
Τὸ πῦρ καμίνου σὺν τρισὶ παισὶ φίλοις.

C Fornacis ignis Theodotam datem Deo
Charis ecibos cum Filiis morte eaccet.

Patet alluſio in Θεῷ δοτὴ, Deo datam & Theodotam. *De canone infra. At ſingulare eſt, quod eurſum in dictis Menæis occurrat eorum memoria ad diem* XXII *Decembris, cum* SS. *Anaſtaſia & Chryſogono martyribus; forte ideo ibi conjunctis, quia conjuncta eorum Acta & commixta ſunt. Ceterum elogio, quod ibi datur, præmittunt hi verſiculi:*

Η' Θεοδότη πῦρ φέρει σὺν φιλτάτοις
Φίλτρῳ Θεῷ ξάυσα ἐκ πυρὸς πλέαν.
Perfert rogum Theodota cum chariſſimis,
Dei flagrans amore, quam flamma mogia.

a *Dicta etiam die* XXII *Julii ſignatur ſancta noſtræ Martyris nomen in Horologio ſeu Horis communibus in uſum monachorum Baſilianorum, anno* 1677 *Romæ editis Menologium noſtrum Slavo-Ruſſicum Sparwenfeldianum nomen ejus minus recte exprimit, dum ſic nuncupat:* S. M. Theodoſiæ ac Filiorum ejus. *Ferrarius item Catalogo Sanctorum, qui in Romano Martyrologio non ſunt, ex Galeſinio ac Tabulis Græcorum ipſos Martyres die* XXIX *Julii inſcripſit; etſi indicans in notis, eos haberi in Martyrologio Romano die a Auguſti; quo non tantum ibi, ſed in aliis quoque antiquis Faſtis recenſentur, prout nunc viſum fuerat ea eorum anacuntiatoribus.*

a quibus eadem die adeptus a quibuſdam recentioribus

3 *Romanum parvum ſic habet:* In Bithynia, Theodotæ cum tribus Filiis *Ada his verbis uti eas:* Eodem die (9 *Auguſti*) oetale S. Theodotæ com tribus Filiis ſois in provincia Bichyniæ, urbe Niczæa, tempore Diocletiani, ſub conſulari Nicetio & comite Leocadio. *Inſignt idem Ado Sanctam elogio proſequitur: ut de elogiis tam apud Latinos quam Græcos dicetur infrius a Uſuardus ita ſe exprimit:* In provincio Bithiois, urbe Niczæ, ſanctæ Theodotæ cum tribus Filiis ſuis, e quibus primogenitum nomine Euodium, Chriſtum fiducialiter confitentem, fecit primum conſolatis Bichiniæ ſoſtibus cædi, deinde ipſum cum omnibus Filiis igne conſumi. *Floram hoc loco, & Rabanum, nec non apographa Hieronymiana præterimus; de quibus tamen apographis infra alia occaſione eccurret ſermo. Recenſionem Hagiologorum, videlicet auctoris Floravii ut Ariri, Maurolyci, Felicii, ac Galeſinii, qui hoc rurſum die Sanctos refert, nomina indicaſſe, ſit ſatis. Sed obiter obſervandum, apud Rabanum, Petrum de Natalibus lib. 6, cap. 14, ac Felicium ſcribi* Theodoram: *ſtandum tamen eſt exemplaribus Græcis ac Latinis, quæ unanimi conſenſu* Theodotam *ſcribunt. Autarus a Monaſterio Martyrem noſtram inſeruit ſuo Græco Martyrologio Romanum iiſdem fere verbis utitur, quibus Uſuardus.*

Elogia apud Græcos, & Adonem.

4 *Atque hæc quidem de celeberrimo atque antiquo Heroidis noſtræ cultu dicta ſunto: nunc ad ejus elogia accedamus. Allegatum modo a nobis Menologium Strictianum ponit ſequentia:* Hæc fuit ex urbe Niczæa, ad modum pietatis & Dei præceptorum ſtudioſa, filios eruditione diſciplinam Domini, iiſdem temporibus, quibus & Sancta ecclesiæ Anaſtaſia vivebat. Detento vero a Leucacio præſide, cujus nuptias ipſe recuſaverat, ob eam præcipue cauſſam miſſe eſt ad Nicetium præfectum Bithyniæ, a quo ſimul cum tribus Filiis in caminum ignis injecta, martyrio coronata eſt. *Conſtantinus Menæa excuſa; quæ eadem tamen hiſce*

sed ab antiquiſſimis illa evulgatur hac die a Aug. cum Martyrologio Romano.

AUCT. J. P. *Martyribus ſacram mox ſubdunt: de qua poſtea egemus. Latini in condendis eorum elogiis longe a Græcis diſcrepant. Tranſcribi ante omnia hoc meretur illud, quod graviter & pathetice concinnavit Ado in hæc verba:* Qui (*comes Lucadius*) hanc per multos dies blandimentis & terroribus cogere voluit, ut ejus conjugio necteretur. Sed cum ſancta Femina nullo modo conſentiret, ferro vinctum cum Filiis, conſulari Bithyniæ Nicetio deſtinavit.

quod ultimum a ſcriptis diſſerit.

1 At ille filium ejus primogenitum Euodium, Chriſtum fiducialiter confitentem, in conſpectu Matris ſecit fuſtibus cædi. Cui Mater pia clamabat: Noli timere, Fili, iſta verbera: per ipſa enim ad æterna Chriſti gaudia pertinges. Tunc conſularis Nicetius juſſit eundem Hirtaco, ut apprehendens beatam Theodoten; prius illi illuderet, & poſtmodum inter publicas meretrices conſtitueret. Quam ille volens tenere, de naribus ejus cœpit ſengoia vehementer effluere. Qui clamens dixit Nicetio: Stat juſte eam juveois pulcher, evertis veſtibus indutus, ex cujus manu
B pugnum accepi in naribus. Conſularis ergo Nicetius juſſit igoem copioſum ecceodi, & beatam Theodoten cum tribus Filiis ſuis immitti. Quæ gratias referens Deo, dicebat: Benedictum nomen pietatis tuæ, Domine, qui me nec in iſto ſeculo a Filiis meis ſeparaſti, nec in tui nominis confeſſione disjungi paſſus es, nec in martyrio dividi permiſiſti. Conſummete eſt igitur cum tribus Filiis ſuis ſancta Theodota ſub die quarto Nonarum Auguſtarum *Hæc ille; quæ conſectaria expedimus a Floro citato & Rabano, ex eodem haud dubie Actorum fonte hauſta: quæ diſcuti poterunt paullo poſt, dum Acta ipſa examinabimus.*

Actus ſeorſim ac feſtum CPoli.

6 *Ceterum ſanctam Matrem ac Filios ejus poſt martyrium non tantum non indicare manifeſte, ſed ſingulari in vocatione habitos fuiſſe, colligi datur ex eo, quod eadem ſacram cum feſto habuerint CPoli, ſicut liquet ex Menæis ante allatis, quæ iſta tradunt:* Celebratur autem ipſorum ſolemnitas in martyrio eorum, quod eſt in Campo; *quæ pars fuit Hebdomi: de quo Cangius CPol. Chriſtianæ lib.* 2, *pag.* 140. *Auctorem atque ætatem iſtius ædis facere diſcimus ex Procopio Cæſarienſi de Ædificiis Juſtiniani Imperatoris lib.* 2, *cap.* 4
C *ſub finem; ubi ponit* templum S. Theodotæ in ſuburbano, quod Hebdomon ſive Septimum vocant: *quodque templum una cum aliis, quæ ibidem idem auctor enumerat*, princeps hic, *inquit*, noſter, qui tempore Juſtinus avunculus imperabat, *a* fundamentis ædificavit, *ſæculo videlicet ſexto. Tametſi vero Procopius nec S.* Theodotæ, *de cujus templo agit, titulum martyris addiderit, nec de Filiis ejus, quorum ſub monaſterio illud etiam dedicatum fuiſſe, aſſerebant Menæa, meminerit; non tamen ex eorumdem Menæorum fide; non aliam Theodotam ſynonymam, ſed hodiernam, cujus uti & Filiorum cultui hæc ædes condita fuerit, non refragante, quamquam non ſatis diſtincte id dicente Procopio, hic non gravate intelligimus.*

Acta apud Surium & apud Combefiſium omnino differunt.

7 *Duplex potiſſimum Actorum S.* Theodotæ *exſtat hiſtoria typis edita: altera, quæ immixta Actis S. Anaſtaſiæ legitur apud Surium ad diem* XXV Decembris; *& cujus compendium continetur in elogio Adoniano ſuperius producto: altera, quam Franciſcus Combefiſius in libello ſingulari, qui inſcribitur*, Illuſtrium Chriſti martyrum lecti triumphi, *Lutetiæ Pariſiorum anno Domini* 1660, *Græce & Latine typis vulgavit. Amba iſtæ ejuſdem Martyris hiſtoriæ adeo inter ſe ſunt diverſæ*, D *ut commune nihil omnino conſideratione dignum habeant, niſi hoc unum, quod utraque memorent*, S. Theodotam *una cum Filiis ſuis Nicææ in Bithynia igne martyrium conſummaſſe. Acta Combefiſiana ut verbo quidem tangunt totam illam narrationis ſeriem, quam Suriana volunt evenſſe* S. Theodoræ *in Macedonia, eo tempore, quo Diocletianus imperator ibi morabatur; imo vero ſatis dilucide illam hiſtoriam excludunt, uti patet ex illorum exordio; e quo habemus, quod Bithynia præfectus, ceteris factus, in urbe Nicæa eſſe quamdam Feminam, profeſſione Chriſtianam, ac liberos doctrinæ, accoeſſ eam juſſerit. Id quod toto cælo diverſum eſt ab ea, quod Suriana hiſtoria recenſet de Sancta a Leucadio miſſa ad proconſulem Bithyniæ &c.*

8 *Quod Acta apud Surium edita, ſeu quod eodem redit, manuſcripta, in ſubſtantia eiſdem conſona, ſint admodum antiqua, inficias ire nemo poteſt, qui meminerit, illa præluniſſe Adoni in condendo, quod ſuperius produximus, elogio ſuo. Et vero cur non par ſit iſti antiquitati genuinus rerum in iis narratarum ſinceritas, & auctoris narrantis fides? Cur, inquam, tantopere* E *doctus hiſce doctrinæ, ut, ſive vere e Metaphraſtis talamo, cujus ſub nomine proſant apud Surium; illa proſuxerint; ſive alterius ſcriptoris ſint partus, parum certe fidei mereantur; quaſi vero characteres nonnulli, in eis reluceates, compoſitionem ſpirent? Eos ita eſſe; quidnam hoc officit Actorum ſubſtantiæ? Adde quod, cum adeo parva ſint, non videatur præſumendum, eo multum in hac parte peccare. Meas interim circa ea propono conjecturas. Reo itaque in illis conſcribendis ſic ſe habuerit, ut Acta aliqua* S. Theodotæ *vel ſeorſim exſtiterint, vel Anaſtaſianis immixta, prout nunc exſtant, ante ſeculum nonum, quæ Adonis tunc elogio præluxerint; quæque deinde ſeculo decimo in manus inciderint Metaphraſtis, vel non abſimilis gentis auctoris; qui ea jam tum modice fortaſſe intorpolatu vel tranſcripſerit; vel aliquantulum denuo compoſuerit ſtyli, verborumve aut ſententiarum ornamentis.*

Acta diſcutiuntur.

9 *Fatear equidem haud gravate, quod Acta iſta, ſpectata ſola auctoritate ſcriptoris, non me-* F *reantur plus fidei, quam Anaſtaſiana, quibus inſerta ſunt; quorum diſcuſſio ad alind tempus ſpectat. Ne quid vero interim præpropere circa illa deſiderarnus, & loco non ſuo; eorum examen remittimus ad diem* XXV *Decembris; quo revocari ad ſcrutinium poterit veſtis Tillemontii Monumentorum eccleſiaſticorum tomo* 5; *ubi inter notas ad pag.* 719 *in fine, Acta prædicta pluribus examinat; & tandem pag.* 718 *diſſertationem circa illa ſuam concludens, aſſerit, nihil proprie haberi certi, imo ne fundari quidem ſuppoſe hiſtoria S. Anaſtaſiæ, exceptis illis, quæ in principio dicta notæ præmiſerat; de tranſlatione & cultu ejus agunt.*

ac contra eruditum quendam.

10 *Dixi paulo ante, ſpectate ut ſic auctoritate* ſcriptoris; *qui etſamſi, ſecundum Tillemontium, in iſtiſmodi Actis Anaſtaſianis eundendis parum ſibi fidei conciliaſſet; non tamen ſequeretur, ut cauſa non ſint aliunde, cur fidem mereantur noſtræ Martyris Acta; ratione, inquam, materiæ & formæ, ſeu rerum, quæ in illis tractantur, & modo, quo deſcribuntur. Materia enim ſive ab initio, quæ primus auctor eam digeſſit, Actis Anaſtaſianis fuerit immixta; ſive tunc quidem ſeorſim exſtiterit, ab eſque diſjuncta, ac deinde ab alio quodam auctore eiſdem conjuncta fuerit, adeo, quod innuebam ſupra, exigua eſt molis, ut de re-*

A *ram aperte falſarum farragine ſuſpicionem movere non poſſe videtur. Modus vero quid peccat tamopere, ut tam nigro calculo ipſis nota inuratur, imo potius benigne, ſi quid peccant, patrocinio non defendantur?*

defendantur.

11 *Neque dicas: Sancta e Macedonia, uti voluit, ad proconſulem Bithyniæ tranſmiſſa fuit, quiſnam vero mox id credat, niſi ſufficitus iſtius rei cautio detur; quæ ut vel verbo quidem ullo indicatur. Leucadius itaque e Bithynia, ſecundum Anaſtaſiana Acta, vedun in Macedoniam, uti ea eorumdem contextu colligitur, quid cauſæ habuit, cur S.* Theodotam *alio amandaret; imo vero cur eam potius non tradidit* tribunali judiciario, *cui traditam ab eo eſſe S. Anaſtaſiam referunt Acta? Audio. At dic, ſodes; tranſvectio illa, quam objicis, mirі quidquam præfert; ſed an ideo falſa eſt, an ideo fictia? An quia cauſa non additur, nulla ideirco cauſa fuit? Malim ego eam hic ſupponere ac pro adjecta habere, quam atram illico Actis noſtris cenſuram inurere, quia, expreſſe adjecta non ſit; qualem eis inſurit Tillo-*

B *montius tomo ſupra citato pag. 643; ubi poſtquam indicaſſet, nullam Actis Anaſtaſianis ineſſe auctoritatem; non addit illud ipſum, quod de S.* Theodota *memorant, dura circumſtare adjuncta, & quod volunt eam e Macedonia miſſam fuiſſe ad Bithyniæ gubernatorem, non eſſe rem creditu facilem, quando nulla ejuſdem cauſa datur. Sed hæc quidem hactenus de Actis apud Surium; nunc vero quid ſtatuendum ſit de iis, quæ vulgavit Combefiſius, dicendum ſupereſt.*

§ 11. Diſcutiuntur Acta a Combefiſio edita; exemplaria Mſſ., Theodota una, an triplex?

Inchoatum paragrapho ſuperiore, ac tantiſper intermiſſum circa Acta a Combefiſio edita ſermonem reteuere hic opus eſt, ut, diſcuſſis eorum meritis, par illis judicium promamus. Præmittatur hoc titulo: S. Theodotæ & liberorum; *ſed*

Qualia ſint Acta, quæ edidit Combefiſius.

ejus, *quod eſt in græco, cur omittit Combefiſius? Cæterum auctoris nomen uuſquam appoſitur; adeo ut totus undequaque nos lateas; verum quiſquis ille fuerit, ita ſe geſſit in cenſcribendis ſuis Actis,*

C *ut facta admodum penua multo ſermonis ambitu in longam extracta nobis reliquerit: quo fit, ut Acta hujuſmodi annumeranda neutiquam cenſeamus primigeniis ac ſincris (qualia certe apud Græcos raro admodum inveniuntur,) ſed iis dumtaxat, quæ ſint longe inferioris notæ, ac non tam verum probabilium multitudine ac varietate, quam ſupervacanei interpolatorit phraſibus infarta, in majorem excreverie molem, quam argumenti penuria patiebatur.*

13 *Atque hæc quidem de* S. Theodotæ *Actis typo cuduſis; ſed quoniam præter illa in promptu nobis etiam ſunt exemplaria Mſſ.; de his quoque nobis nunc habenda ratio eſt. Codex noſter Molſheimenſe membranaceus ſatis antiquus Paſſionem habet iſto cum exordio:* Revertente imperatore Diocletiano ad Sirmiuma Macedonia, obſtita eſt ei Theodota eum tribus Filiis ſuis, natione Bithinia, cives * Nicena. *Finis vero ſic habet:* Paſſa eſt autem in provincia Bithinia apud urbem Niceaam cum tribus Filiis ſuis S. Theodots. *Duo item alia apographa, habemus, alte-*

illa quæ habemus in tribus diverſis exemplaribus Mſſ.

* civis

rum ex Mſs. Eccleſiæ S. Audomari; alterum ex Mſs. Auguſtano, ejuſdem ambo inter ſe argumenti, & Molſheimenſi in ſubſtantia conſentientia, uti colligitur ex hujus initio, fine ac toto decurſu, ad illa collatis. Porro ſicut apud Surium Acta S. Theodotæ *Anaſtaſianis immixta ſunt, ſic dicta exemplaria tria Actis* S. Theodotæ *immiſcent aliquam Anaſtaſianorum partem, quæ verboſis adeo ut plurimum dialogiſmis luxurias, ut ſermonis abunde, parum vel ſuppeditet, ac Majorem Paſſionis, quæ titulum præfert* S. Theodotæ, *partem in S. Anaſtaſia conſumat; atque adeo quia totas dictæ Paſſionis contextus non eſt longus, pauca admodum narrat de* S. Theodota *ac Filiis ejus.*

AUCT. J. P.

14 *Quod ſi Paſſionem iſtam Mſs. conferat cum edita & Anaſtaſianæ inſerta apud Surium, videbis quidem in hiſce exemplaribus ſcriptionis ſtylum, narrationis modum, enuntiationis phraſes, & quæ ſunt alia generis ejuſdem, ac rei accidunt, differre, ſed ita tamen differre ut in ſubſtantia fere conveniant, ac prolixe dubio anus idemque ſit fons, e cujus aquis deo iſti, quos memoraham, rivuli poſimodum tamquam e prima ſcaturigine dimanaverint. Ceterum obſervationes nullas circa iſta exemplaria daturi ſumus in annotatis ad Paſſionem, quam ea Surio recudemus. Unicum hoc monuiſſe ſufficiat, quod ſicus Sariaca Paſſio a Combefiſiana ſic ea, quam habeat tria dicta exemplaria, totogenere a Combefiſiana diſcrepet; uti liquet ex dictis.*

fere in ſubſtantia conveniunt cum editis apud Surium.

E

15 *Iuritatiſſima nunc ſe offert controverſia, in Obſervationibus ad Uſuardum noſtrum hoc die a Auguſti facta atque huc remiſſa, unane ſit, an ſem, duplex* S. Throdota *hodierna apud Latinos. Apographa Hieronymiana apud Florentinium hoc die ſic annuntiant:* In Cæſarea Mauritaniæ Theodotæ & VIII Filiotum ejus; quorum geſta habentur: *ad quem locum laudatus auctor obſervat, ita* etism Irgere eum Martytologio Corbeieoſi manoſcriptum reginæ Sueciæ, io quibus pariter VIII Filios oumerari *aſſerit* martyres ſocios hia verbis „ IV Nonas in Cæſarea Mauritaniæ, „ Theodotæ & VIII Filiotum ejus, quorum geſta „ habeotoe „ *Duo hujus annuntiationis puncta nimis aperte pugnant cum ununtiationibus atque Actis Martyris noſtræ, quom ut uni eidemque perſonæ aptari comode poſſint; præſertim cum Bithy-*

Theodotam Ceſarien-ſem,

F

nicæ ſejunctim a Cæſaritaſi Afra, ita meminiſſe Ms. reginæ Sueciæ teſtetur Florentinius: Niceæ io Bithynia paſſio S. Theodotæ cum tribus filiis, qui omoes igne conſumpti ſunt, præcipiente Diocletiano imperatore ſub comite Leucadio. *Nimis inquam, hæc aperte pugnant, quam ut uni eidemque perſonæ aptari poſſint.*

16 *Pugnat quippe locus paſſionis; pugnat item numerus filiorum; quidquid iſtu clauſula,* quorum geſta habentur, *ideoitatem faadere uicumque videatur: nam noſtræ geſta habentur; Mauritanæ autem iſtius non item, quantum nos ſcimus; Florentinio eriam in obſervationibus,* præter uſſenſium *fueram* codicum, Martyrologii Corbejenſis & Ms. reginæ Sueciæ, nihil addetu *ſe* poſſe fatente; & quamquam in omnibus, ea adductis libris addatur „ quorum „ geſta habentur „ nondum hæc mihi, *inquit,* manifeſta iſtu doleo. *Neque ad noſtras illa hactenus devenere manus, aut alicubi ea latere nevimus; quamquam facile fieri poteſt, ac alicubi lateant, eamdem fortaſſe ſortem nactu, quam toe alia antiqua monumenta, quæ in tenebris obſtruſa atque a blattis tineiſque corroſa & latent, & latere pergent.*

a prima diverſam.

AUCT. J. P admittit mas:

17 *Prædicta itaque clauſula parum aut nihil habere poteſt firmitatis, ut in unicam coaſſit perſonam ſynonymas iſtas matres; duabus adeo diverſis ac diſcretis characteribus aliunde diſtinctiſſimas; quibus expenſis, longe nobis apparet probabilius, quod duæ ſint admittendæ* Theodotæ, *quarum una Nyſæna ſeu Bithynica; altera Cæſarienſis Aſia, ſeu Manſionana appelletur; de qua regione conſuli poſſunt geographi. Duas itaque diſtinctas Martyres recte admiſcere Florentinius modo allegatus, Tillemontius nota 70, ac noviſſimus illuſtriſſimus Franciſcus Maria de Aſſe, archiepiſcopus Hydruntinus, in Diſceptationibus ad Martyrologium Romanum hoc die 2 Auguſti. Atque hanc de gemina S. Theodota ſententiam, quam tamquam probabiliorem nos amplectimur haberi volumus ita ſecuram, tutam certamque, ut omni careat formidine de oppoſito.*

tamen ſi plurib⁹ locis vitioſa ſunt apographa Hieronymiana, e quibus deſumpta ſunt.

18 *Nam quandoquidem Hieronymiana apographa, quibus tota hæc præſens controverſia unice ſtat vel cadit, ex multiplici tranſcriptione pluſimum lædi manifeſta ſunt, mutatis, corruptis, ſtraſpoſitis, locaque avulſis ſuo, atque in non ſuum intruſis nominibus, ſicut alia occaſione indicavimus* B *tomo* IV *Julii, pag.* 354; *eaquis nos ſatis hic reddidi ſecuros, apographa iſta vitio non laborare circa paleſtram ac numerum filiorum Theodotæ ſuæ, quibus in duobus punctis a lectione aliorum martyrologiorum diverſis, omnis utriuſque martyrii diverſitas fundatur? Interea cum nobis neutiquam conſtet, quod locus præſens, quidquid ſit de pluribus aliis, vere ſit corruptus, ideo ſincerus nobis eſſe videtur, ac ſincerus porro erit, donec probetur eſſe vitiatus aut ſpurius: atque adeo ſuam apographis Hieronymianis* Theodotam *aſſerimus, uti & aliis Martyrologiis ſuam.*

Menæa vna cauſa tertium quam dam ſynonymam ſuadere videtur.

19 *Quæ memorant Menæa magna eucuſa, die, quo de noſtra agunt* Theodota cum tribus Filiis XXIX *Julii, facile poſſent lectores non ſatis cautos inducere in errorem: nam* Theodotæ ac Filiorum ejus *annuntiationi præmittitur hæc:* Sanctæ martyris Theodotes; *ubi videſ omitti filios. Deinde in Echo ſeu Tono* 4, *qui poſtmodum poſt primam* S. Theodotes *annuntiationem dicitur:* Tamquam virginem & martyrem, tamquam incorruptam Dei ſponſam... feſtivis te laudibus efferimus.. Theodota. *Et mox in Hymno ſeu Stichi* deſponſata *refertur* io ſpiritu, Chriſto per fidem. *Quis non putet, dum iſta legit, agi de Theodota quadam virgine, atque adeo a duabus, quas dedimus, matribus ſynonymis diverſa? Attendite, quod huic, quæ tamquam virgo exhibetur, aptari videatur canon peculiaris, cujus hæc eſt* C *acroſtichis:*

Τὴν πρὸς Θεὸν μοι Μάρτυς ἴθυνον τρίβον.

Martyr mihi to dirige ad Deum viam.

Deinde enim rurſum ea dicitur martyrico ſplendore ac virginitate ſplendens *&c. Hæc itaque qui legerit, nonne animo ſuum ſtuebit, ita hæc prædicari de Theodota quadam virgine, ut duabus ſynonymis noſtris aptari nequaquam poſſint?*

ſed expoſito & explicato eorum textu, illam a noſtra Nicæna non diſtinguimus.

20 *Ego enimvero candide profiteor, me prius in iſta fuiſſe ſententia, quam totum Menæorum contextum ad finem uſque decurriſſem, quod tertia aliqua hic indicaretur Theodotæ virgo ac martyr: ſed ſententiam iſtam depoſui tunc, quando initio textus ac fine, nec non antecedentibus ac conſequentibus inter ſe collatis deprehendi, quod poſt annuntiationem S. Theodotæ ac filiorum ejus, & poſt elogium, inter ea, quæ habentur ſub odæ* 9, *dicatur* οὐδὲν παρθένος καὶ μάρτυς, quemadmodum virgo & martyr. *Quibus iſtis textuſ inveniendum eſſe modum, quo poſſint, imo deberent illa, quæ diſtinctam iſtam Theodotam textum ſuadere videbantur, uti ridemur noſtræ Nicænæ ſeu Bithynicæ accomodari.* Deberent; *inquam nam præterquam quod numerus ſanctorum non ſit multiplicandus, niſi accommodata rationum momenta id comprobent; multa concurrunt nimis pro identitate aut ejuſdemque* Theodotæ, *quam ut duplex inde conſtari commode queat; præſertim ſi poſſit fieri ſatis argumento, quod ea virginitatis petitur pro utriuſque diverſitate. Ad illum argumentum erubescimur reſpondere, ubi propoſuerimus ea, quæ congruunt. Præter nomina ac diem cultus, quæ conſentiunt, modus exantlati etiam conſpirat martyrii, quod ignis combuſtione contigit. Adde quod iſti, qua a Nicæna hic in ſpecium videntur diſtincta, nulli patriæ, civitati, imperatoris aut præſidis appoſitos inveniam characteres, qui diſtinctionem iſtam ullo pacto fundare poſſint. Allati etiam canonis acroſtichis nihil prorſus determinat, quod ſæpe dictæ diſtinctioni favent; ac proinde adſtruenda omnino non eſt, neque Theodota aliqua tertia hic admittenda.* E

ſolvitur argumentum e dictis petitum

21 *Argumentum autem ex Menæis magnis, & paulo ante a nobis propoſitum, nihil movere nos debet ad adſtruendas tres Sanctas diverſas, quando tot aliunde occurrunt rationes, quæ pro identitate duarum ex iſtis tribus controverſis faciunt, & adeo quidem convincentes, ut, niſi quis cæcutire velit, eas pervidere neceſſe ſit. Verba itaque ex Menæis allata de virginitate, quid vetat, ut exponi apte atque comode non poſſint 1° de caſtitate viduali ſanctæ* Theodotæ, *quam exercuit eo tempore quo ad martyrium quæſita eſt? Interpretationi noſtræ favet ipſe Menæorum textus Toni* 4 *poſt odæ primam, ex quo habemus, quod* venuſtiſſimum Chriſtum dilexerit, & animam venuſtarit caſtitate (δι ἀγνείας) *Favent Acta Combefiſiana; in quibus vocatur* καθαρωτάτη, caſtiſſima *ſeu potius* puriſſima. *Sic de Judith legitur:* Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus. *Lib. Judith. cap.* 16, *V.* 26. *no. Exponi quoque poſſunt in ſenſu alio improprio, quod nempe pro tuenda puditicia tametſi virgo non eſſet ſancta Martyr adinſtar tamen virginis decertavit contra juratiſſimos ſuæ caſtitatis hoſtes; & ſic alluditur ad Acta & elogia; in* F *quibus mira narrantur de ſervata divinitus Martyris caſtitate: atque adeo particulæ ὡς, & πλὴν ὅτι, quæ occurrunt in textu Græco Menæorum, ita intelligendæ eſſent, ut ſignificent* ſicut, tamquam, *ac prola ſenſum ſimilitudinis, a nobis jam indicatum.*

§ III. Singularia quædam circa Sanctam noſtram, ejuſque filios puncta propoſita ac diſcuſſa; locus a Combefiſio in ſuis Actis perperam Latine redditus.

Ac S. Theodota

INter alia, quæ de hac Sancta ejusque Filiis quæri poſſunt, illud occurrit primo loco, verſane ſub Diocletiano poſſi fuerint, an ſecus identigerit. *Affirmant tam Acta S. Anaſtaſiæ apud Surium, & Acta noſtra Mſſ. ſuperius citata, quam annuntiatio Adonis, ſicut vidimus; uti etiam elogium S. Theodotæ in Menæis Græcorum*

ex-

A exenſit, *ad diem* XXII *Decembris, compendium Actorum apud Petrum de Natalibus, quem antea memoravimus.*; *Vincentius Bellovacenſis lib.* 12. *Speculi hiſtorialis cap.* 65, *Tillemontius modo nominatus, ſicut videre eſt articulo* 62 *perſecutionis Diocletianeæ, ac denique neotericus legendiſta Gallicus in Vita, quam collegit ad hunc diem* 2 *Auguſti.*

ſub Dioclet. anno paſſæ fuerit; 23 *Acta vero Combefiſiana elogium dicterum Menæorum hoc die, ac variæ, quas ſupra recenſuimus, annuntiationes de præſenti argumento nihil certe quidquam memorant. Non tamen ideo affirmationem inter ab una, & ſilentium ab altera parte quaſi in bivio poſitum ſumus. Quodnam enim ex ſilentio formari non poteſt niſi argumentum negativum, ut vocant, & aliunde poſitive habemus, quod factum hic controverſum contigerit ſub Dioclet.; Dicamus & nos, quod ſub iſto imperatore contigerit.*

autem B 24 *Et vero quid obſtat, quo minus hoc dicere liceat? Cur Acta quibus res iſta unice potiſſimum innititur, non ſint iſtiſmodi, ut probabilem per ſe fidem hoc in re nobis facere poſſint? Quæ quia falſi convincere in hac controverſia in promptu non eſt ſequi eam malumus, quam diſſerere. His itaque ſic poſitis, veroſimiliter martyrium illud haud contigerit ante annum Chriſti* 303, *quo primum Dioclitiani adverſus Chriſtianos edictum vulgatum fuit. Unde conſequens videatur ut illud in elogio noſtri Florarii Mr. minus recte affigatur anno* 296. *Et vero quod aliquanto poſt inchoatam perſecutionem temporis intervallo id acciderit, ſuaderi nobis potiſmum ex ſæpe allegatis Actis Anaſtaſianis apud Surium num.* 21, *modo vera ſint ſcriptaque ſint, & non per anacriſim dicta, quæ ibi habentur: ſunt autem hæc.* Cum autem curſus intelleniſſet Dioclet*ianus, quam eſſens quidem anguſti excederes propter multitudinem piorum, qui in iis detinebantur, eſſent vero inania quævis excogitata tormenta &c.*

25 *Quæ videntur convenire edicto Dioclitiani quarto, quod anno* 304, *perſecutionis ſecundo prodiit, & quo Chriſtiani omnes ad mortem condemnantur, horribili deinde ſecuta taroificina; vidiſſe Tillemontium articulo* 29; *quidquid ille nihil habuerit ſatis exploratı, vi cujus, Sanctæ noſtræ martyrium determinato alicui innecteret anno, atque idcirco illam accenſuerit Martyribus iſtis, quorum proprius ac peculiaris certaminis annus ignoratur, de quibus agere incipit ab articulo* 48. *Alia nunc in præſenti controverſia quæſtio hic proponi poſſet; utrum videlicet Sanctæ noſtræ adeo familiariter vixerit cum S. Anaſtaſia, ut tranſacta vere inter utramque fiat omnia illo, quæ inter utramque tranſacta volunt Acta apud Surium. Combefiſiana ne nomine quidem tenus de S. Anaſtaſia, nedum de rebus iſtis aliis vel verbo uno unico mentionem; quod tametſi mirum eſt, redit tamen eadem fere huc reſponſio, quam modo dedimus circa ſilentium eorum, ſub quo martyrium acciderit.*

paſſa ſit anno ſequenti. num familiaris fuerit S. Anaſtaſiæ. C

Quoniam etiam de die martyrii

26 *Quæſtio alia proponi nunc poteſt circa diem, quo athleta noſtri martyrio functi ſint. Ea die cultus publici nihil definiri poteſt de die martyrii, cum alius ille odhibeatur a Græcis, alius a Latinis, uti ſupra oſtenſum eſt; & fac eumdem ab utriuſque celebrari, nondum tunc ſatis etiamnum conſtaret certo, an dies ille venerationi publicæ coincideret cum die martyrii, quamquam non diffitemur, quod pluſculum tunc probabilitatis ſuppeditatum fuiſſet, ut eo communi Occidentalis atque Orientalis eccleſiæ conſenſione circa diem unum* AUCT. I. P. *tantus, etiam utcumque admitti poſſet, quod in illum pariter diem noſtrorum Martyrum certamen incideriſ. Acta apud Combefiſium nihil de eo memorant; excerpta ex Anaſtaſianis apud Surium, quæ mox prolaturi ſumus, nihil. Ado autem ſuperius num.* 5 *dicens,* Conſummatus eſt igitur cum tribus Filiis ſuis S. Theodota ſub die quarto Nonarum Auguſtarum, *diſerte diem determinat, ſecundum videlicet Auguſti: quem etiam notat Paſſio S. Theodotæ ex Mr. eccleſiæ Audomarenſis, ac Petrus de Natalibus. Sed quia nos nonnovimus, unde & an ſatis idoneis documentis Ado dictum iſtum acceperit, & an non prius ea conjectura propria elogio ſuo adjecerit, nihil cogit ea ſelit Adonis verbis præſentem controverſiam dirimere.*

ac nomen filiorum ejus &c. 27 *Quæſtionibus hactenus propoſitis medicam circa Sanctæ noſtræ liberos ſuperaddere nobis licet obſervatiunculam, Extitiſſe eos numero tres, communis plurium, quos ſupra dedimus, Latinorum atque Græcorum Hagiologorum eſt conſenſio. Beda auctor, Ado, Uſuardus, Acta apud Surium &c. filii primogeniti nomen exprimunt, ac* Euo- E *dium (mendoſe* Enodium *apud Petrum de Natalibus) fuiſſe dictum tradunt, Acta Combefiſiana ſingularia more ſuo hic iterum ſunt: nam* Theodotæ *liberos pluries quidem repetunt; at nec eorum numerum, nec proprium primogeniti nomen determinant. Sed ea Actorum iſtorum ſilentio nolumus quidquam in re tantilla movere ſcrupuli contra communem ſenſum tam antiquorum Martyrologorum, indeque non magis quam circa nomina propria* Nicetii *ac* Leocadii, *ſub quibus coronati ſint Sancti noſtri, tametſi eadem Acta Combefiſiana nihil horum prodiderint.*

Locus a Combefiſio, quem ſequuntur legendiſta Gallus, 28 *Poſtrema nunc ſupereſt quæſtio ad præſentem paragraphum remiſſa, circa auctorum Martyrii, a Combefiſio vulgati; de quibus Actis quia hoc præſertim, quem decurrimus, paragrapho, repetitu pluries mentio incidit, non abs re hic de iſto puncto tractabitur. Neotericus legendiſta Gallus in ſua Tabula circa auctorum & Actorum menſi Auguſto præfixa, ad diem* 2 *ejuſdem menſis, poſtquam deprompſiſſet ſuam ſuper Actis Combefiſianis cenſuram.* Dicitur, *inquit*, quod iſtu Acta inſtructa fuerint per magiſtratus urbis Nicænæ; hoc eſt dicere ſine dubio, per eorum rebellionem, aut alium quempiam ad eorum imperium. *Vide & mirare legendiſtam illum hic adeo inepti* F *ſimplicem, qui ob exotica rigidam & audacem criſim toties ubi meritiſſimo jure a nobis vapulat.* Dici *id ait; & dictum iſtud mitigare conatur, non erubuit, non refellit, non caſtigat? Minime gentium. At quo, amabo, fundamento* dici *id affirmat? Non alio, quantum ſcimus, quam quia id legerit in verſione Combefiſii, qui iſta verba ſub initium* τὸ γὰρ κατ' αὐτοὺ πάθος ὑπὸς τῶν οἱ τῆς Νικαίας ἀρχόντες διέθεντο δραματουργήσαντες, *ita Latine reddidit:* Ejus enim (*Theodotes*) paſſionem Nicææ magiſtratus eum in modum dramatice compoſuerunt.

perperam Græca vertit 29 *Ita, inquam, Latine iſta reddidit Combefiſius; ſed perperam: ſenſum etenim naturalis ac primo obvius iſtorum verborum ſignificat* 1°. *quod Acta iſta a magiſtratu ſeu primoribus Nicææ urbis tamquam ab auctore primigenio ad nos tranſmiſſa fuerint.* 2. *Quod* dramatice, *id eſt per modum ſcenæ ſeu publicæ repræſentationis, ab eodem compoſita, id eſt collecta, digeſta ſeu conſcripta ſint. Neutrum ulla veri ſperie dici poteſt: non primum: id quippe ſi verum foret, deberet hoc factum eſſe a magiſtratu gentili vel Catholico: non nu-*

AUCT. J. P. *autem factum eſt a gentili : num apertiſſimi reclamat Actorum contextus : non etiam a Catholico: qui gentilem, poſtea ſi ſubſecutus : quia Acta hæc adeo verboſa ſunt, & laxe terminata. Neque vero fecundum, quod videlicet* dramatice, *id eſt per modum ſcenæ fuerint compoſita, obtinere poteſt : nam Acta iſta adeo a dramatico apparata alieno, adeo ſuccincta & brevia,* dramatice compoſita *aeque quam dici poſſunt: quandoquidem vel ipſo, quem allegavimus, legendiſta hypocritico fortaſſe*, nihil continent, quod ſuſpecta illis reddere debeat, niſi ſi fortaſſe reſponſio nimiſuſcule longa aut nimia ſtudioſe exquiſita, quam filius Sanctæ primogenitus habuit ad judicem.

ad vitiandam veritatem & immutat.

30 *Adde ; quod auctores, qui Actis ſuis paradas commendationis addere poſſunt ac volunt, non fint dicturi, ea* dramatice *eſſe* compoſita ; *ſed primigenia, ſincera ac vera &c. Itaque quoniam præfert verſio, perperam a Combefiſio adhibita, & a legendiſta admiſſa contra ipſa Acta, quæ utrique legit & expendere potuit ac debuit. nulla*

B *ſenſa ſubſiſtit ; ſupereſt ut ad aliam confugiamus, hanc atque aut ſimilem* : Quam Nicææ primores adverſus ipſam *Sanctam* moliti erant (δραματουργήσαντες) paſſionem, hoc modo executioni mandarunt. *Niſi præplacet, illa ſic vertere* : Paſſionem ejus hoc ordine exſecuti ſunt primores Nicææ, hanc tragicam rei ſcenam exhibentes. *Favit nobis Suidas in participio* δραματουργήσας, *quod redditur per* συντὶς. *Quem locum verſio Latina ex editione Æmilii Porti explicans, inter alia hujus participii ſignificata, hæc habet* : Qui ſatious aliquod molitus eſt, commiſit ac patravit. *Et ibidem in notis ad* συντὶς, qui intellexit, *a* συνίημι ; *recte obſervat*, nihil *hoc fatere ad rem Lego. inquit,* συνθεὶς, συντίθημι. Heſychius δραματουργεῖν, πανουργεῖν, συντιθεῖν, πράττειν.

PASSIO

Ex Actis S. Anaſtaſiæ martyris apud Surium ad diem XXV Decembris.

CAPUT I.

C

Sancta ſiſtitur Diocletiano imperatori ; Leucadii captas ſperni ; virtutes exercet cum S. Anaſtaſia ; mittitur in Bithyniam.

Sancta ſiſtitur Diocletiano, & a Leucadio in matrimonium petitur ;

AD imperatorem Diocletianum *a* defertur etiam martyr Theodote : quæ orta quidem ex Bithyniæ civitate Nicæa *b*: Chriſtiana autem erat religione, & in ejus zelo fervens : inquilina vero erat ipſa quoque cum Anaſtaſia & tribus liberis in Macedonia. Cum ergo ipſa quoque ſe ſtitiſſet ante imperatorem, quidam numine Leucadius, valde captus ejus pulchritudine, (erat enim Theodote quoque facie venuſtiſſima) vehementer inſtabat apud imperatorem, ut miſereretur ejus pulchritudinis, & non ſic immaturam perdi eret puellam pulcherrimam.

a

b

ſed fruſtra ;

2 Quoniam autem ea petebatur ad nuptias, imperator lubens dedit lubenti : eaiſtimabat enim fore, ut ex ejus conjugio ei fieret disjunctio a Chriſti religione. Cum ergo Theodoten accepiſſet Leucadius, quid non dicebat, quid non faciebat, ſtudens ei perſuadere, ut caſtitatem quidem & pietatem in Chriſtum abjuraret : impietati autem aſſentiretur, & ſic matrimonio cum eo conjungeretur?

3 Poſtquam vero hæc ageus, viſus eſt in aquam ſcribere, & cauera insania, cum eſſent hujuſmodi, quæ ei dicebat Theodote: Si meas quidem opes cupis & pecuoias, & ma ideo ſtudes uxorem ducere, ecce tibi eedo omnibus, pro omnibus divitiis ſolum Chriſtum ſortita. Sin autem etiam corpoream amas pulchritudinem, ſeisa te ea amara, quæ omnino fieri nequeont. Prius enim meam formam, quam mentem mutaveris, etiamſi me igne & ferro, & omnibus ſimul conſumpſeris ſupplieiis.

nam S. Theodota propoſito ejus ſortiſſime ſe opponit.

4 Ubi hæc ergo audivit Leucsdius, quoniam paratus erat una cum egrediente exire imperatore, domi quidem reliquit Theodoten ; ipſe vero iter eſt ingreſſus, Theodotæ negotium non leviter & in tranſitu tractandum eſſe ducens, ſed id reſervans ad otium & tempus convenions. Cum ergo relaxata fuiſſet Theodote, & ſimilem in virtute & fide aſſumpſiſſet Anaſtaſiam *c*, una animi alacritate, & conſtantiooe, & quaſi conſpiratione, parique zelo peragebant ſolitum curſum pietatis, Chriſtianis, qui in carceribus publicis incluſi erant, effectæomoia. medici vulnerum, ſuppeditatores pecuniarum, præteritorum malorum ſolatium, & ad futurum validiſſima conſolstio. Et ſic quidem viginea.

Bona opera exercet cum S. Anaſtaſia ;

E

5 Venit autem ad Theodoteu, quam prius declaravimus habitare apud comitem Leucadium: & figillatim ei narrat omnia, tam quæ paſſa ſit, quam quæ per ipſam & cum ipſa Deus fecerit. Paucis poſt diebus comes quoque Leucadius ex Bithynia reverſus, cum Theodote prioribus ſimiles rurſus habuit ſermones, tentans eam inducere. Poſtquam autem multa loqueus, cognovit ſe loqui littori, & eum ventis conferre ſermonem, Anaſtaſiam quoque reſciſcit apud eum degere, & furore percitus propterea quod Theodote illius admonitionibus inducitur, ut eum magia contemnat, Anaſtaſiam quidem ſtatim vinctam tradit tribunali judiciario.

eamque ea habitantem contra Leucadii repentina conſilia conſervatur ;

F

6 Quin etiam Theodotem vinctam tranſmittit ad procouſulem Bithyniæ *d*, de ea eum per litteras, quam citiſſime fieri potuit, raddens certiorem. Cum autem io Bithyniam perveniſſet Theodote, producta eſt ad tribunal proconſulis. Age, inquit ille, o Theodote, juſſis parere imperatoriis, velis diis offerre ſacrificium. Sic enim ſimul & [cum] filiis vives, & parieeps eris multorum bonorum. Nam etſi non tua, at filiorum quidem certe tuorum cauſa, æquum fuerit, ut id eligas, quod eſt futurum tibi utile.

qui illam mittit ad proconſulem Bithyniæ. d

ANNOTATA.

a *Huc ſpectant, quæ habet Commentarius prævius num.* 22.

b *Huc item pertinent ibidem dicta num.* 15, *ubi Nicæam a Cæſarienſi in Mauritania diſcrevimus.*

c *An S. Anaſtaſia familiaris* S. Theodotæ *facta &c., obiter attingit Commentarius prævius num.* 25.

d *Lo-*

A *d Locus hic expenditur ibidem num.* 12.

CAPUT II.

Filii primogeniti conſtantia virgis probata; oppugnata ſanctæ Martyris pudicitia, et divinitus defenſa; martyrium, apparitiones.

Eudius, ſanctæ primogenitus, a

DUm autem hæc Martyri diceret proconſul, reſpondens illius filiorum *a* primogenitus, cui nomen erat Eudius, At nos, inquit, o præſes, hominum ſupplicia nequaquam pertimeſcimus, quæ corpori quidem incorruptionem, animæ autem potius immortalitatem ſolent conciliare; ſed iis parum abeſt, quin dicam, æque ac convivio delectamur. Deum vero potius timemus, qui poteſt animam & corpus punire in gehenna. Proconſul autem oculis in puerum conjectis, Cum videam te, inquit, ætate admodum imperfectum,

B mitior quomodo, & a quo hæc ſic didiciſti, quæ vix multi & longo tempore & labore ſuet conſecuti.

illum genitrix affatur;

8 Quibus puer opportune reſpondit: Servator noſter & Dominus Jeſus Chriſtus, ipſe eſt qui dixit: Quando ducemini ad reges & præſides, nolite cogitare quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Nunc ergo ſunt hæc non mea, neque humanæ ſapientiæ verba: ſed omnino quidem eſt mea lingua, aperit autem Dei ſunt verba. Judex vero veluti de Matre ſpem abjiciens, & de primo ejus filio, ſe transferi ad alios tentandos, nos videns mitte eſſe imperfectiores, putans fore, ut eos ad ſuam traduceret ſententiam.

ſed tyrannus in Matre ac filii ape tam ſe perdere videns, filium cædi virgis jubet;

9 Poſtquam autem viſi ſunt cami nihil differre a generoſa radice; ſed oſtenderunt pueri, ſe illius quidem filios; hujus vero eſſe fratres; ſe rurſus tranſferi ad Matrem, & filium ejus primogenitum, Convertimini, dicens, ad veſtra viſcera. Parcite teneris infantibus immaturis. Nolite videre eos aure oculos veſtros male perequites. Cum multa ejuſmodi dixiſſet, & vidiſſet verba tamare fundi

C in aerem, jubet filium ante oculos Martis crudeliter cædi virgis.

quem hortatur ad conſtantiam Mater;

10 Quod videns generoſa Mater, non modo nihil indecorum aut geſſit, aut aſt locuta; ſed etiam veluti gaudens plagis charitſimi filii, adſtitit alacris, annueos oculis, geſtu incitans, verbis adhortans; Ne ſuccumbas, dicens, O filii: ſta fortiter, uate. Has propter Chriſtum plagas, honorem & coronæ excipient.

oppugnatur ejus pudicitia, ſed virtus conſervat;

11 His proconſul vel animo maxime incenſus, maligni dæmonis ſuggeſtione improbum capit conſilium. Viro enim petulanti, & ad amores incontinenti tradit hanc Mulierem imprimis venerandam. Sed non erat inſolentis hominis futurum diuturnum gaudium. Nam poſtquam eam vel ſolum attigit Hyrtacus (ita enim vocabatur) totus vultus protinus eſt mutatus, & nec conceſſum quidem eſt intueri Martyrem ſine timore.

12 Ita magna voce clamavit ad proconſulem, dicens, ſe, cum primum manum injecit in Theodoten, vidiſſe quendam juvenem, vultum formoſum & habitu decorum, ſimul adeſſe cum Theodete, quæ ei incuſſo colapho, & naras contrivit, & ut per eas ſanguis manaret, effecit *b*. Sed non videbat cæcus, & ſtultus proconſul minime intelligebat; & neque, ſi nihil aliud, miraculi caveritus fuit evidentiam, neque deſtitit adverſus eam contendere. Sed cum eam rurſus ſiſti curaſſet, minatus eſt, ſe ei eſſa illaturum, quæ videbamur omnium graviſſima, Niſi deos, dicens, immortales coluerit, interfecti cadent ante tuos oculos filii.

EX EDITIS APUD SURIUM. *favoris enim cœleſtis via, favorem cohibet ac ponit, nervos intentationum minas;* *b*

ſed Theodota illi mentiquam movetur & ſana cum filiis igni ſe virorum tertium, moritur.

13 Illa autem, Vel hoc, inquit, olim maxime fitio. Sic enim, cum manos filios vivens ad Chriſtum præmiſero, & tamquam in loco portu conſtituero; deinde ego ſequar e veſtigio, adeo ut apte poſſim cavere: Ecce ego & filii, quos mihi dediſti, Deus. His magis conturbatus proconſul, juſſit eam igni tradi ſimul cum filiis. Poſtquam autem fornax fuit accenſa, citius quam juſſum fuerat, illi tamquam fontem aquæ cum gaudio fornacem ſubiere; & Deum quidem benedicebat Mater; collætabantur autem filii, & ſic ambo * læti & alacres animas ſuas in manibus Dei depoſuerunt. Et illos quidem ſic accepit beatus finis.

* omnes

E

Apparet S. Anaſtaſia *c*

14 [Anaſtaſiæ vero videbatne *c* etiam ſingulis noctibus ſocia certaminis Theodote, & eor ejus teplena lætitia, viresque & animum addens ad certamina. Quam etiam ſæpe ventitantem, quæ nullum ſivit bonum non exantiatum, Anaſtaſia, hoc quoque interrogavit, quonam modo ad eam veniret poſt mortem. Illa autem dixit, hoc quoque datum eſſe a Domino animabus Martyrum, ut, poſtquam hinc exceſſerint, veniant, ad quos velint, & cum eis ſermones conferant, & eos conſoleutur *d*.

ANNOTATA.

a *De Sanctæ filiis nonnulla continet Commentarius num.* 27.

b *Hæc forte criticis mira; at non idco falſa.*

c *Viſoata hæ ſi novit Aſtorum Ariſtarchus ſuſpecta videantur; quamdiu hæc clare nea corruunt in hac parte; illis nos cenſuram inurere nolumus.*

F

d *Acta hæc tota cala diverſa ſunt, ut Commentatio prævia, a Combefiſianis.*

ACTA ALIA

Auctore anonymo, a Combefiſio edita inter Illuſtrium Chriſti Martyrum lectos triumphos, a pag. 247.

Sancta cum Filiis ſiſtitur Bithyniæ præſecto; deſiderium martyrii; quo poſt cruciatus omnes ſimul in igne coronantur.

QUantum Niceæ ejus in ſanctiſſimam Theodoten ſceleris immanitatem exhibuerunt, tantam caſtiſſima Femina cum liberis in Deum fidem exhibuit [ac pietatem] *a*. Eo illi provecti, ut [eam] neci dare *b* cum tota familia non pigeret. Eo hæc provecta, ut cum liberis conſummari tubens ſuſtineret. Ejus enim paſſionem Ni-

Nicæa civium crudelitas cum Sancta cum ſuis fortitudine ſuperat. *a* *b*

cæa

EX EDITIS APUD COMBEFISIUM.

cum magiſtratus eum in modum dramatice compoſuerunt *c*.

a Nuntio quis derulit, eſſe in urbe quamdam Feminam, quæ legibus conſtitura eſſent, contemnentem; quæ nempe certa quadam & juſta ex cauſa adeſſet ac Deo chariſſima eſſet. Accuſabant, quod eadem hæc liberos doceret. Hac per urbem pervulgata fama, atque his præſidi nuntiatis; haud quieſcit Bithyniæ præfectus; ſed ab omni alienis humanitate aſſumptis conſiliis, menteque tyrannica agitans, ac impio præceps errore, ſacratiſſimam Feminam accerſit. Venit illa cum liberis. Neque enim illa fidei [ob] cauſam exvendum putabat, ne quid Filii parerentur, neque Filii propter martyrium detrectandam paſſionem, [nilove cruciatus *d*] arbitrabantur.

3 Verum erat utriuſque confeſſio expeditiſſima. Erarque videre rem his, qui non viderunt, incredibilem, credentibus tamen, ac fidelibus valde etiam credibilem. Mater Filios ad acerbum hoc certamen hortabatur; Filii, Matrem vetabant tormenta defugere; rerumque fracta fariſceret, ac tormentorum cauſa animum deſponderet; ſed eadem pariter eunctorum alacritas eſſet, eadem in Dominum cognitio [ac fides *e*.]

4 Cum vero capta una cum Liberis ad tribunal traheretur. Tu, inquit judex, nova hæc documenta liberos docuiſti? Non nova ſunt, inquit Mulier, ſed olim jam fancita. Quid igitur, ait præſes, patres tui doctrinam hanc ſciverunt? Ad quem Filiorum natu maximus: Sic qui præiverunt patres noſtri errore ſeducti ſunt, atque a ſecta juſtaque via deflexerunt. Nam Deus quidem nulla invidia ſuam eos doctrinam celavit; ſed propriæ mentis imbecillitate, ultro errori conceſſerunt: ſin autem hanc nos doctrinam cognoſcimus, ſin patribus noſtris, qui deliquerunt, meliores inventi ſumus, quid invidia torqueris tu, Bithyniæ tyranne?

5 Si nec tradere animo conſtitutum eſt, tyrannicis obſequanti legibus, ſtatim ſententiam dicito, ac expediſti. Nos enim eodem ac Mater calle incedemus. Atqui ſacrificabit, inquit, Mater veſtra, vel ſi noluerit. Ait Adoleſcens, ſupra hominem ſapis; ſupra tyrannum conſiliis tumeſcis, qui dicat fore, ut Mater in animam ſuam delinquat, te illi ſuaſurum ſperans. His audiris, ad pœnam armabatur; ad omnem præſes ſpectabat ſævitiam; tum nimirum præſidens adactorum in Matrem ad conſenſum, tum Filiorum ſupercilium (ſuperbiam vocans) ſuperare volens.

6 Cauciati itaque Feminam jubens, quæ muliebrem dedeceant ſenum, plagas inferat carnificibus imperat. Has illi totis virium contentione ſacratiſſimæ Mulieri inferebant. Pertulit muliebre corpus tyranni minas. Carnificum opera animoſæ reſilientis animi conſtantiæ corollarium quoddam exſtiterunt. Sic tyrannus in Martyrem ſæviebat, timorem in ejus Liberis incuſſurum ſperans. At illi, ſuſtineret rogabant; hortabantur *g*, patienter ferree injurium. Stupore atronito præſide, ac cum amplius nihil proficeret, Videre, inquit, quanta paſſa eſt Mater veſtra: vos quoque ejus firmitatis date experimenta.

7 Hæc dicens, jubet in eculeo & ſilii ejus levari. Tunc iis Mater animos addebat, hæc ipſa loquens, quæ ea iis audierat. Cum tres magno miraculo eſſet, nec aliquid in voto ſuccedeſſet, ſed fides perſiſteret, nec Dei cognitio quidquam emota eſſet; quem magis amas, o Mulier, inquit præſes, ut eum primum interimam? Hic unanimiter Adoleſcentes contendere, ac clamare: Me, aiebant ſinguli: ego enim obſequio parentem demereri, ac ſtudui placere *h*.

8 At illa, Cui, inquit, hoc donem. tyranno, ignoro: carnis quidem origine Mater ſum; at ſpiror doctrina ac fide. Quamobrem ſi mihi mortem geris, ac conſulentem ſuſtines, eidem nos ſepulcro addicito. Jaceat Mater cum filiis. Palam confeſſi ſumus; tu filios eam Matre Chriſti teſtimonio defunctos interime. Tu mihi gladium adige *i*; at mihi Dominus coronam retribuet.

9 Accendes ignem hunc tuum, conſumeſque ad modicum, ac breve tempus horæque unius momentum; illumque ipſi evademus ignem, quem refugimus. Non coburemur per omne tempus, qui hujuſce temporis ignem ſuſtinuerimus. His dictis, ac præclare dixiſſe comprobantibus Liberis, eum iis gaudens ad mortem ibat, ut igni traderetur, ita jubente Bithyniæ tyranno. Deo autem ac Patri gloria, cum Unigenito, ſimulque ſanctiſſimo ac vivificu ejus Spiritu, nunc & in ſæcula.

ANNOTATA.

a *Uncis inclusa, non ſunt in textu Græco, ſed ab interprete adjecta.*

b *In Græco eſt τιμωρήσασθαι, id eſt*, punire, cruciare.

c *Locum hunc caſtigavimus in Commentario prævio, n. num.* 28.

d *Ista rurſum ab interprete ſunt ſuperaddita; nam in Græco tantum eſt παθεῖν*, pati.

e *Hæc denuo non habentur in Græco.*

f *Additur in textu Græco μετ' ὠμότητος*, cum crudelitate, *ſeu* crudeliter.

g *Omiſit interpres ἡ μαπήρ*, matrem, *quod legitur in Græco.*

h *Textus Græcus tantum legit: ἐγὼ γὰρ ἤρεσκον τῇ μητρί*. Ego enim Matri placui.

i *In Græco eſt ἐπάξεις*, adigea.

ex ſilius ejus ſe ad martyrium hortantur.

Interrogatur Mater; ac filius ejus nota majori irrepide tyranno reſpondet.

mortem contemnunt.

Torquetur neguid quam cruciatur familia.

ſimul cum illis ejus interimitur.

A

DE SANCTIS MARTYRIBUS D

FELICE ET NICETIO

VERONÆ IN ITALIA.

Ex Martyrologiis.

J. B. S.

11 AUG. EST *hæc in codice Hieronymiano, unde textum ſuum eduxit Florentinius, bodierna annuntiatio penultima, bis terminis concepta*: Et in Civitate Italia Verona, natalis S. Felicis & S. Nicetii. *In vetuſtiſſimo Epternacenſi paulo aliter legitur*: Et in Verona Felicis. Et alibi Nicetæ: *qui loquendi modus monumentis Veronenſibus videtur conformior, ut ex dicendis infra patebit. Utrumque cuſtos conjungit Corbeienſis codex, ſed ſub diverſiſſima poſitione, hoc modo*: Et in Italia, civitate Romana, natalis SS. Felicis & S. Nicetii: *ut fidem hic ſuam deſiderari paſſus ſit Florentinius ſic annotans*: S. Felicem & Nicetium in urbe Italiæ Verona, unanimes exhibent libri omnes Mss. jam addu&ti, *dum interim* civitas Romana *in codice Corbeienſi ſignatur; ſcilicet antiqua, opinor, imperiti librarii, quandoquidem in aliis omnibus etiam minoribus codicibus Rhinovienſi & Richenovienſi diſertiſſime exprimatur* Verona, *ſic tamen ut ea hic alta ſubortatur difficultas, ſeu potius confingatur jam dicta Epternacenſis annuntiatio, dum ſolus* Felix *Veronæ tribuitur*: Et in Verona, Felicis, *excluſo plane* Nicetio. *Contra vero in Auguſtano & Labbeano legitur*; Felicis martyris, Niceti, *excluſa ibi omni poſitione*.

Non facile patet, B

2 *Eum porro ſervandum, æque ac binos Martyres, ſuadent Martyrologi alii, atque imprimis Notkerus, legens tum textu*; In civitate Verona, natalis SS. Felicis & Nicetii. *Pro eodem pugnant Florarium SS. Ms., editio Labeco-Col. & Greveanus legentes etiam*: In Italia, civitate Verona, beatorum Felicis & Niceti martyrum, *quibus adjungi poteſt Maurolycus*: Veronæ, SS. Felicis & Nicetæ martyrum. *Neque hic aſſentiri auſim Florentinio, dum ſanctum hunc* Felicem *confundere* E *velle videtur cum ſynonymo, de quo egimus* XIX *Julii, non martyre, ſed epiſcopo confeſſore, de quo ibi diximus quidquid Ferrarius & monumenta Veronenſia ſuggerere potuerunt. Dices, hos duos ſanctos Martyres Veronæ ignotos eſſe: non omnino diffiteor; verum tales occurrunt plurimi in Hieronymianis codicibus, qui variis locis ignorabantur, priuſquam iſti editi fuere. Ceterum ex aliis etiam patet, Martyres illos Veronenſibus adſcribendos eſſe, ſaltem S. Felicem martyrem, cujus reliquiæ, in copioſo ipſorum vulgato indice aſſervari dicuntur in tribus diverſis eccleſiis, nempe* S. Bernardini, S. Georgii & S. Zenonis majoris. *De* S. Nicetio *non æque clara militant argumenta; ut fortaſſe ex Epternacenſi & aliis ſupra citatis codicibus, alio reducendus ſit.*

utrum utrique Veronæ adſcribendus ſit.

DE SANCTIS VII MARTYRIBUS ANONYMIS

NICOMEDIENSIBUS

J. B. S.

C

Ex Hieronymianis. F

11 AUG. IN Nicomedia, natalis Martyrum numero VII *ſcribit textus Florentinii, & in eumdem ferme ſententiam codex Corbeienſis*: Nicomediæ, natalis Martyrum, numero ſeptem, cum ſociis eorum. *Recte ibidem notat idem Florentinius*, Nicomedienſes *iſtos* anonymos ſeptem codicibus Mss. omnino deberi. Hoc eſt, *inquit*, libris noſtris, Corbeienſi, Reginæ Suceiæ, & vetuſtiſſimo Antverpienſi (*puta* Epternacenſi) in quo non VII ſed VIII martyres indicantur, niſi error librarii dicendus ſit, ex omnium aliorum conſonantia. *Sic plane dicendum cuiſtimo, cum etiam in codicibus Rhinovienſi & Richenovienſi non niſi ſeptem referantur, mutata, per aliam errorem, in hoc ultimo, poſitione* Nicomediæ *in* Antiochiæ: *quæ qualiſcumque fuerit, id ſaltem certum eſt, de iis ſanctis Martyribus, nihil alibi a nobis hactenus repertum.*

DE S. AUSPICIO EPISCOPO

Aptæ Juliæ, in Provincia Galliæ. J. B. S.

11 AUG. APta Julia (vulgo Apt) *epiſcopalis ſub Aquenſi metropoli civitas, ita olim a nobis deſcripta eſt* XIV *Maii, tom.* III, *pag.* 185, *ut hic nihil de ea dicendum ſuperſit. Ejus autem primum antiſtitem & apoſtolum prædicant* S. Auſpicium, *de quo operanda omnino monumenta, quæ Aptenſibus traditionibus nimis quam opportune ſuffragarentur. Nam quæ de Sancto huic ſynonymo Auſpicio Tervirenſi epiſcopo diſputavimus ad* VIII *Julii, huc ferme referri poſſent, eo poſſimum ti-*

De hoc Sancto obſcura plerumque

tulo,

AUCT. J. B. S.

tulo, quod ibi dubia faſti ſimus prope omnia, neque magis certa experiamur quæ hoc die de S. Auſpicio Aptenſi circumferuntur; adeo ut nec de ætate ejus, nec de geſtis, nec de mortis genere certi quidquam ſtatuere poſſis; imo ferme dubites, utrum vere primus Aptenſis epiſcopus fuerit: memoria vero in ſacris Faſtis tam parum celebris, ut Ferrarius de ipſo primus hoc die meminerit, ſolites ſuos fontes adducere, tabulas nempe aptenſes & diœceſanum Breviarium, ea quo, ut fallor, ſua hauſere Sammarthani in Gallia Chriſtiana, dum de S. Auſpicio ita ſcribunt, ut Auſpicios deos in unum confudiſſe videantur. Si enim vere epiſcopus Aptenſis fuerit is qui in Actis SS. Nerei & Achillei memoratur, diu ſubdubus Aptenſes, ut veterum ſuorum epiſcoporum ſeriem continuatam inhibeant, ut in hac parte magis placeat Caſtellani ſententia, qui S. Auſpicium Aptenſem, ad ſeculi quarti finem rejiciendum cenſuit, ex quo tempore ordinate ſuccedunt epiſcopi cæteri.

B

tum quæ ad genus.

2 Audiamus hic primum quæ a laudatis Sammarthanis traduntur: S. Auſpicius primus Aptenſis epiſcopus, ordinis ſenatorii inter Romanos cives, & Flaviæ Domitillæ, Domitiani imperatoris neptis educator dicitur: ſanctorum Nerei & Achillei in fide diſcipulus fuit, ex Breviario Romano *ultimo* Maji, quorum ſepultis corporibus, Aptæ Juliæ Chriſti Evangelium prædicaſſe fertur; qui demum martyrii fidem, quam promulgaverat, obſignavit, ut habet Breviarium Aptenſe. *Videt, opinor, omnia hic ita connexa eſſe, ut Auſpicius ille in Romano Breviario & in Actis memoratus; ſanctorum Nerei & Achillei* diſcipulus, *ſanctæ Flaviæ Domitillæ autem* educator, *ipſiſſimus fuerit primus ille Aptenſis epiſcopus; quæ veriſimile prorſus non eſt; ab Adone ceteroqui poſſiſſe, dum in Martyrologio ſuo ad diſtam 8va Maji hanc capaciſſimam clauſulam addidit, ab Uſuardo prætermiſſam*; Quorum corpora rapuit Auſpicius diſcipulus eorum, nutritor ſanctæ virginis Domitillæ, quæ etiam naviculæ impoſitis adduxit, & in prædio Domitillæ, in cryptæ Arenatis ſepelivit, via Ardeatina, a muro Urbis milliario uno & ſemis. *Poterantne efferri locus opportunior, ut iſtinc Auſpicii apoſolutus Aptenſis vel remote ſaltem inſinuaretur?*

C

tum quæ ad ætatem & ſedem ſpectant

3 *Si Adonis avo*, inquam, *Aptæ recepta fuiſſet ea, quæ in Aptenſibus Officiis hodie recitatur, hiſtoria, non eſt ullo pacto veriſimile quod eum ignoraſſet ſanctus Viennenſis, in proxima regione Epiſcopus, qui interim de eo nec cogitaſſe videtur, ut prolate combinatio illa Adonis, ſeu ſaculo ix, multo poſteriori tenſenda ſit*; unde de pretio facile ſtatues. *Adde quod in nullis claſſicis Martyrologiis, ne quidem in Uſuardi Auctuario, notus uſquam ſit* Auſpicius Aptenſis, *primum ſignatus in Ferrarii Catalogo generali, ut jam abunde diximus. Quam vero antiquitatem ſapiat Aptenſe Breviarium, difficile erit æſtimatu: nobis nota eorum eſt editio anno* 1532 *vulgata hoc. Quid de Aptenſibus traditionibus ſtatuendum* D *putaverit Sauſſayus, ex ejus elogio ſatis intelliges, in quo id etiam diſplicet, quod nulla momenti alicujus auctoritate pravis, Maeci Aurelii tempora rotunde appellet, quæ cum Aptenſi traditione non magis conciliari poſſe videntur, quam Sanctus ipſe conjungi cum jam dictis ſanctis martyribus Nereo, Achilleo & Flavia Domitilla. Martyrem quoque prædicat Sauſſayus; quod ei ultro concederem, ſi quidem ſuppoſitæ tuto liceat, perſecutionum tempore ipſum vixiſſe; in quo haud dubie præferenda videbitur laudata jam Caſtellani ſententia.*

4 *Eo modo Sauſſayi verba ex ejus Supplemento pro hac die pag.* 1134: Aptæ Jellæ in Provincia Phocenſi, ſancti Auſpicii primi illius ſedis epiſcopi & martyris. Qui, ſæviente Maeco Aurelio imperatore adverſus Chriſtianæ religionis cultores, at potiſſimum contra paſtores; intrepide tamen fidei myſterium provexit, illicque (cum circumquaque aperta eſſet tam cruenta exmificina) caulam Dominicam cuſtodiæ, ſpeculam fixit, paſtoris ſtrenui pervigiliſque munia ſubiit omnia & explevit. Nec ceſſavit ab animarum lucris, quouſque a lupis truculentis circumſeptus, in ovile tam fidelis & ſtrenuæ gregis Chriſti cuſtodiæ, ab illis dilaceratus, feliciter capitavit, purpuratoque triumpho, quem ex agone hoc extremo revexit, aulam ſuperni regis ingreſſus, perennis gloriæ percepit emeritam cornam. *Hæc omnia quam parum cohærent cum ſupra citatis Aptenſium Breviariorum lectionibus, continuo perſpicies, ſi eum hac oratione ipſius vel levi oculo contuleris.* quorum ſolutio nec a Sauſſayo

E

5 *Audit hic encomium quod primorum Eccleſiæ ſæculorum epiſcopis ferme omnibus percommode aptari poſſit; ut laudati ſupra Sammarthani Aptenſium traditionibus magis faviſſe intelligantur: non ſic tamen ei ipſorum veſtigia premere cuſus fuerit ſe, qui recentiorem Galliæ Chriſtianæ editionem operoſe curavit Clar. Dionyſius Sammarthanus, rem ad eum modum contrahens, ut quidquid ſpinoſum eſt, alibi inquirendum diſcutiendumque relinquat; quod certe & nobis plane obvium erat, utpote de cultu magis ſollicitis, quam de ætate aut geſtis componendis, quæ incerta plerique & implena occurrunt, etiam in ipſis Aptenſibus Officiis, dum antiquioris Breviarii anni* 1532 *lectiones multum differunt ab iis, quæ* F *exhibet Proprium Aptenſe anni* 1664, *ſcriptoribus utrobique pluſculum luxuriantibus. Vidit, opinor, eas Lectiones noſter Longuevallius, in nova ſua eccleſiæ Gallicanæ hiſtoria tom.* 1, *pag.* 8a de S. Auſpicio *Aptenſi ſic nobiſcum loquens, ut non difficeatur, primum dici poſſe Aptenſem epiſcopum; ſubjungat tamen, ſatis ſolide probari haſtenus non poſſe, eumdem ipſum eſſe, qui in Actis SS. Nerei & Achillei commemoratur; quæ & nos ultro fatemur. Alia porro quæ ad* S. Auſpicium, *ratione S. Annæ, matris Deiparæ ſpectant, diſcuſſa habes in Commentario de ipſa S. Anna ad diem prægreſſi menſis* XXVI, § 9 *a pag.* 252.

nec ad alios facile tranſeunda.

A D

DE S. SERENO EPISC. MASSILIENSI

BLANDERATI IN ITALIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

P.B.

§ I. Sancti geſta quædam explicata, & nuitus apud Bisudecatenſes aſſertus.

SUB INITIA SECULI VII. CUm de S. Sereno, *epiſcopo Maſſilienſi, in* *ſupplellectile noſtra manuſcripta nihil quidquam haberemus, commode cecidit, ut ad res ejus, quoad fieri poſſet, illuſtrandas, nitro nobis operam ſuam offeret vir cum rebus aliis tum antiquis apprime verſatus, tum hoc officii genere dudum de ſtudiis noſtris optime meritus P. Petrus Gallandius, Societatis Jeſu Mediolani presbyter. Reſcripſimus ergo continuo, in tanta noſtra penuria ſi quid adjumenti* Sereni ep. Maſſilienſis, *præſtaret, id vero tanto nobis futurum gratius, quanto eſſet magis neceſſarium. His ipſe litteris* B *illuſtriſſimam Blandecati (ubi Sanctus, ut infra docemus, requieſcit & colitur) Comitem, D. Donatum de Lylvo, quem ab amicitia, eruditione ac pietate plurimum commendat, aggreſſus, facile abſtraxit, quidquid in hoc negotio ſperari poterat ſolicitudinis, laboris, auctoritatis, induſtriæ. Perſpicuum id fecit R. A. D. Joannes Carolus Radsanus, eccleſiæ Blunderatenſis canonicus, vir cuinovere dignilſimus qui in iſtiuſmodi diſquiſitionis partem invitatus a Comite, venerit: in elegante etenim & operoſa lucubratione Latina, Patri Gallarato perefficioſe inſcripta Kalendis Auguſti anni 1731, atque ab eo mox Antverpiam deſtinata, teſtatur, non ſolum domi, hoc eſt Blandrati, eacuſſos fuiſſe angulos omnes, ſi quid uſpiam fortaſſe veterie inſtrumenti lateret; Verum etiam* diu ſolicite privata & publica finitimarum urbium, ne præcipue Vercellenſis eccleſiæ *(cui Blanderatum ſubjicitur) archivia fuiſſe laſtrata. Cum vero hic operæ pretium frequentes præteritorum bellorum calamitates maximam partem eluſiſſent; ne quid intentatum reliquiſſe videri poſſet eorum ſolertia, ad vulgatu demum etiam* C *ſyngrapha converſi, ita laberem, qui noſter eſſe debuiſſet, fecere ſaum; ut ſpem propemodum adimerint inveniendi de S. Sereno aliquid, quod jam inventum ipſi non dediſſent. Atque hoc quidem a monitum candide lectorem voluimus, ut noverit, quibus hoc quidquid eſt commutatili acceptum præcipue referri debeat.*

a Ialtinum ducit Tractatus Badonianus ab litt, qui ſub Gregorio Magno floruit. *quæ de Sereno, epiſcopo Maſſilienſi, in epiſtolis ad eum datis ſcripſit olim S. Gregorius Magnus; minimum, ut ex eorum collatione cum ſubjectendis Blanderatenſium teſtibus ac monumentis elucefcat, ipſiſſimum illum eſſe Serenum, cujus apud eos ab immemorabili tempore veneratio ſolemnis cultuſque vigverit. Sunt autem epiſtolæ illæ in Regiſtro Gregoriano quatuor tantummodo; libri videlicet quinti (ſequor editionem Duacenam anni 1615) quinquageſima ſecunda, data menſe Julio Indictionali XIV; libri ſeptimi centeſima undecima, data menſe Julio vel Auguſto Indict. II; libri noni nona, & quinquageſima ſecunda, date Indictione IV. Ex prima id ſolum de Sereno diſcimus, epiſcopum jam tum fuiſſe Maſſilienſem, tum illi ſummus Pontifex proficiſcentem cum ſuis ad Anglos Sanctum Auguſtinum, itemque Candidum presbyterum, anno Chriſti 596 commenda-*

ece: nam initium epiſcopatus ejus obſcurum eſt; ſub Pontificatu tamen Sancti Gregorii deſignandum; ut qui menſe Junio, Indict. IX, id eſt anno Chriſti 596, ſuperſtiti Sereni deceſſori Theodoto, *epiſcopo* Maſſiliæ Galliarum, *ſcripſerit epiſtolam libri primi quadrageſimam quintam: Gueſnayus in Annalibus Maſſilienſibus illud effigit anno 594; ſecutus Gallia Chriſtiana recentiſſima*, anno CIRCITER DXCIV. *Poſteema ex dictis epiſtolis, quæ idem ſanctiſſimus Pontifex* Mennæ Toloſano, Sereno Maſſiliæ, *aliiſque epiſcopis monachos aliquot, cum Lonentio presby-* E *tero & Mellita abbate in Angliam ad ferendas Sancto Auguſtino ſuppetias a ſe miſſos, commendat, vix aliud quidquam hic lucis affert, quam quod jam Gregorii monitis, ut infra notabitur, obſecutus, ad annum uſque 601 Serenus Maſſiliæ ſederit. Quanto autem poſtetius ſuperfuerit (quidquid abſque teſte Gurſnayus annos ei plures attribuat) ignoratur: ut colliges ex eadem Gallia Chriſtiana tom. 1, ubi de eccleſia Maſſilienſi. Nobis non videtur annum Chriſti 604 attigiſſe; id quod ex antiqui carminis auctoritate obſervavimus infra num. 13.*

3 *Aliæ duæ epiſtolæ ad ſolum* Serenum *dire-* & litteræ ab eo ſcriptæ *ctæ, res quaſdam ejus admodum ſingulares produnt, ac prior quidem data, uti diximus menſe Julio Indict. 2, ſive anni 599, ſic habet*: Gregorius Sereno, epiſcopo Maſſilienſi. Quod fraternitati veſtræ tam ſero ſcripta tranſmittimus, non hoc torpori, ſed occupationi deputate. Latorem vero præſentium dilectiſſimum filium noſtrum Cyriacum, monaſterii noſtri patrem vobis in omnibus commendamus; ut nullo hunc in Maſſilienſi civitate mora detineat; ſed F ad fratrem & coepiſcopum noſtrum Siagrium cum ſanctitatis veſtræ ſolatio proficiſcatur. Præterea indico, dudum ad nos perveniſſe, quod fraterniras veſtra quoſdam imaginum adoratores aſpiciens, eaſdem eccleſiæ imagines confregit atque projecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari poſſit, habuiſſe, laudamus; ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe, judicamus. Idcirco enim pictura in eccleſiis adhibetur, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illis ſervire, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litteratum neſcii haberent, unde ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret. Serenum, *qui, quod fecerat, laude potius, quam juſta caſtigatione dignum putabat, uſque adeo pupugit hæc epiſtola; ut addubitare caperit, effetus a Gregorio dictata, an ab ipſo confecta Cyriaco. Qua de re litteras ſubinde ad eumdem Pontificem dedit, non ſine animi commotione conceptas. Ad quas Gregorius epiſtolam illam repoſuit, quæ cum inter datas Indictione XV, a Kalendis Septembribus anni 600*

AUCT. P. B. *inita, tantummodo nova numeretur, facile videri poteſt ante anni ejuſdem initum ſcripta. Ea capitu ejus præcipua.*

ob fractas in eccleſia Sanctorum imagines,

4 Gregorius Sereno, epiſcopo Maſſilienſi. Litterarum tuarum primordia ita ſacerdotalem in te eſſe benevolentiam demonſtrabant, ut major nobis fieret de fraternitate tua lætitia. Sed tantum earum finis a ſpiritu diſſenſit initiis; ut non unius, ſed diverſarum eſſe mentium talia crederetur epiſtola. Ex illo autem, quod de ſcriptis noſtris, quæ ad te miſimus, dubitaſti, quam ſis incaurus, apparuit: nam ſi diligenter ea, quæ fraterno amore monuimus, attendiſſes, non ſolum minime dubitaſſes, quinimo quid te ſacerdotali gravitate oporteret agere, cognoviſſes. Neque enim Cyriacus quondam abbas, qui ſcriptorum noſtrorum portitor extitit, iſtius diſciplinæ vel eruditionis fuit, ut vel ipſe aliud facere, ſicut putas, auderet, vel iſtam de ejus tibi perſona ſuſpicionem ſolſtitatis aſſumeres. Sed dum monita ſalubria penſare poſtponis, contingit, ut jam non ſolum actu, verum etiam eſſes interrogatione B colpabilis. Perlatum ſiquidem ad nos fuerat, quod inconſiderato zelo ſuccenſus, Sanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem quod eas adorari vetuiſſes, omnino laudavimus: fregiſſe vero, reprehendimus. Dic, frater; a quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud; vel illud te ab eo debuit revocare, ne, deſpectis aliis fructibus, ſolum te ſanctum & eſſe crederes ſapientem? .....

5 Hæc autem dum in hoc animi tui incaute otiosis motu exequeris, ita tuos ſcandaliza- *confeſſum ab his* ſſe filios perhiberis; ut maxima eorum pars a tua ſe communione ſuſpenderet. Quando ergo ad ovile Dominicum erraotes oves adduces, qui quas habes, retinere non prevalea? Proinde hortamur, ut vel nunc ſtudeas eſſe ſolicitus, atque ab hac te præſumptione compeſcas; ut eorum animos, quos a tua diſjunctos unitate cognoſcis, paterna ad te dulcedine, omni adhibita, omnique ſtudio revocare feſtines ..... Cuncta vero hæc ex amore ſanctæ Eccleſiæ, tuæ fraternitati loquimur. Non ergo ex mea correptione frangatur a zelo rectitudi- C nis; ſed magis adjuvetur in ſtudio piæ diſpenſationis. Præterea pervenit ad nos, quod dilectio tua libenter malos homines in ſocietate ſua recipiat: adeo ut presbyterum quemdam, qui poſtquam lapſus eſt, & in ſuæ adhuc diciturr iniquitatis pollutione verſari, familiarem habeat. Quod quidem non ex toto non credimus ... Sed ne forte aliquis tibi ſubreptione vel diſſimulatione, ut a te reciperetur atque adhuc haberetur, ſuaſerit; non ſolum huic longius a te expellere, verum etiam exceſſus ipſius ſacerdotali te zelo modis omnibus convenit reſecare. Alios vero, qui pravi eſſe memorantur, paterna adhortatione a ſua pravitate compeſce & ad viam ſtude rectitudinis revocare ..... Hæc igitur, dilectiſſime frater, aure cordis diligenter attende, & ita agere ſtude, ut & pravos ſalubriter corrigas, & ſcandalum de malorum ſocietate, filiorum tuorum animis non inducas.

fuit incendiarius;

6 *Quum inſuſe ambabus hiſce litteris abunt- tur hæretici, iconoclaſtarum patroni ſimul & ne- poteſ, ut receptam apud Catbelitos inde ab Eccle-* *ſiæ incunabulis imaginum ſuſtarum ventrationem* D *impugnent, nihil huc attinet dicere: ſcelt id in- culante ex inſtituto, Controverſiarum tom. 2, Emi- nentiſſimus Bellarminus, aliique ante & poſt illum plures. De Sereno hic quæritur epiſcopo Maſſilien- ſi, poſſitne inter Cælites ſecure numerari, quum talis tantuſque Pontifex & Eccleſiæ Doctor ar- guerit primo, quod Sanctorum imagines in eccleſia confregerit: ſecundo, quod epiſtolam ſuper ea re Pontifici jam, paternaſque amicis monitis ac dulce- dine conditam, præ nimia obfirmatæ mentis con- turbatione, nec ſatis, ut poterat ac debebat, agnoverit, nec ſit reverſus; ſed ſuſpectum temere reputaverit, imo a Cyriaco, viro integerrimo religioſiſſimoque, ſuppoſitum: tertio, quod maximum eccleſiæ ſuæ ſchiſma ſuſque deque habuiſſe viſus ſit, atque adeo illud, ne errando ſuſcitaverat, ſic, propoſitum eludendi remedium, ſiverit invaleſcere: quarto, quod pravos homines in ſocietatem ſuam receperit, atque inter ras presbyterum lapſum & in ſuæ adhuc iniquitatis pollutione verſantem: quinto denique, quod ſummo Eccleſiæ Poſtori auſus etiam poſt hæc fuerit ſtomachoſe referibere. Hæc* E *ſane capita ejuſmodi ſunt, ut minime mirari quis debeat, ſi nulla de Sereni hujus ſanctitate ſcriptori- bus illis incidit cogitatio, qui eo ſolo cum Grego- rio noverant, ut Galli omnes ante editum a Sauſ- jayo Martyrologium Gallicanum; aut ſi poſteriores alii, ut Caſtellanus in Martyrologio univerſali ad hunc diem, & Longuevallius noſter in Hiſtoria ſuperioris eccleſiæ Gallicanæ tom. 3, lib. 8, pag. 340, unius Sauſſayi auctoritate, parum ſæpe ſoli- da, non admodum hic conſiderter atquievertat. Non baſitaſſent, propinor, ſi quæ nos afferemus, videre atque expendere contigiſſet.*

quod vetis indiſcreta pericula,

7 *Neque enim S. Gregorius in accuſationibus modo propoſitis ullam Sereni carpit multitiam; ſed* F *zelum inconſideratum, præcipitem, incautum, quo bene agere voluit, modum exceſſerit; quod & ei cum viris maximis ſanctiſſimiſque compluri- bus commune eſt, & culpam, quantumvis alioqui per ſe gravem, mirum quantum imminuit. Vide- tur autem idem iſte zelus ad ſingula ſuperioris ac- cuſationis membra pertinere: nam quod ad imagi- nes quidem ſpectat; ſi ſemel id ſibi ſerio, licet incaute, ſuaſerat, in populo, ab ethnica ſuperſti- tione nec ſatis purgato & alieno, utc facile aliter expurgando præſtare, ut Sanctorum imagines omnino non fiat, quam ut idolorum inſtar ſinantur adorari (de tali enim adoratione hic agitur, ut poſt alios innumeros recte & breviter oſtendit Ludovicus du Moſtel in Doctrina & Diſciplina ec- cleſiæ tom. 3, lib. 30, num. 35) ſi ſemel hoc, inquam, tanquam evidenti apud ſe ratione decre- verat; quid ni eadem ſibi ratione perſuaſerit, non aliam eſſe poſſe epiſcopi cujuſvis cordati, atque adeo ſapientiſſimi ſanctiſſimique ejus Pontifi- cis ſententiam; ac proinde ſuſpectam habere cœ- perit epiſtolam & latorem, tam apertæ, ut cre- debat ipſe, vecitati adverſantes? Imprudenter, loquis. Eſto; ſed ex animo tamen. Quid ni ſuo- rum quoque defectionem, eodem ſemper principio ductus, permittendam tantiſper, cenſuerit potius, quam illud omittendum, quod ad eorum ſuperſti- tionem ſemel eliminandam ita neceſſarium judica- verat, ut omitti abſque piaculo ſuo gravi non paſ- ſet? De epiſtola ad S. Gregorium data; ea ſi quo ſolle reſperſa fuit, eatenus, mea quidem ſenten- tia, Pontificem non tangebat (quippe in princi- pio litterarum benevolentiſſime compellatum;) ſed Cyriacum, quem ibi ſine dubio ſuppoſitæ epiſtolæ*

rum

A *rum agebat, vel certe in tanti criminis ſuſpi-*
cionem vocabat eodem illo, qui hanc ei primum
ſuſpicionem dilaverat, zelo concitatus. Quod pra-
vis hominibus familiariter uſus diratur; forte ca-
lumnia eſt: addit enim Gregorius: Quod qui-
dem nos ex toto non credimus: *forte pravos ef-*
ſe, ignoravit Serenus, *imo bonos credidit; ut in-*
nuunt hæc verba Gregorii: Sed ne ſocru aliquis
tibi ſubreptione vel diſſimulatione *&c.*; *forte*
etiam re vera tales eſſe ſciens, ideo ſibi populus
voluit admoveri, ut ab occaſione criminis remo-
tus uſu ſuæ familiaritatisque ad frugem converteret.

§ *Ut ut eſt*; ſecundis, *nec jam dubiis, Gre-*
gorii monitis tam prompte integreque ſatisfeciſſe vi-
detur; ut quidquid ante peccaverat, cenſeri de-
beat penitus eluiſſe. Colligimus id non ſolum ex mo-
numentis Blanderatenſibus, de quibus infra; ſed
ex ipſo etiam S. Gregorio; ut qui de hoc negotio
aulium deinde verbum fecerit, ne tum quidem,
cum aliquanto poſt, ſed eadem tamen Indictione
XV, *ſive anno Chriſti* 601, *ad eumdem, ut ſu-*
B *pra vidimus,* Serenum ſcriberet. *Enimvero non*
is erat ſummus ille Paſtor paſtorum, qui ſolicitu-
dinem omnium eccleſiarum deponere, qui diſſiden-
tem uſpiam & rejectum a grege paſtorem ferre,
qui talem denique, qualem ante depinxerat, Maſ-
ſilienſis eccleſiæ ſtatum diſſimulare unquam tacitus,
aut ſpectare otioſus poſſet. Jam tum ergo intel-
lexerat, non eo loco res eſſe, ut medicinam ul-
teriorem, aut curam a ſe prorſus ullam exigerent.
Valeret, ais, iſta collectio, ſi epiſtola illa poſtre-
ma Gregorii ad ſolum proprio Serenum *ſpectaſſet;*
* *ad appo-* *verum cum fuerit una ex* aparibus *, *hoc eſt illis,*
ribus *quarum plura ejuſdem forma ac tenoris confici ſo-*
lebant exemplaria, ſingula ſingulis, quibus res
eadem commendabatur, communicanda; non e-
rat in ea locus aliud quidquam attingendi, quam
quod ad omnes, ad quos erant mittenda, commu-
niter pertinebat. Quaſi vero Pontifex maximus,
niſi litteris ac ſeveris mandatis ceſſiſſe tandem ut-
eumque didiciſſet Serenum, *talibus illum litteris*
dignaturus fuiſſet. Quid? Non poterat communi-
bus epiſtolis in exemplo ad Serenum *diſtinando*
proprii quidquam, ſi res poſtulabat, adjungi?
Non poterat Gregorius primus, æque ac ſeptimus
(apud Labbeum Concil. tom. 10, *col.* 8) *ſcribi-*
re inceptis quidem aparibus; ſed circa finem
C ſingulis epiſtolis, juxta locorum & perſonarum
compererorum, diſcrepantibus;

9 *Nihil eſt igitur apud Gregorium Magnum,*
an idem animo *quod ſanctitatem ejuſdem, de quo ipſe meminit,*
cenſeri de- Sereoi, *Maſſilienſis epiſcopi, vetet agnoſcere; ne-*
bet, *pote cultu publico, per immemorabilem temporis*
curſum huc uſque continuato, ſatis aliunde com-
probatum. Ita pridem ante nos eruditi illuſtriſ-
ſimus Carolus a Baſilica Petri, epiſcopus Nova-
rienſis, in ſua Novaria, anno 1612 *Novariæ edi-*
ta, lib. 1, *pag.* 94 *& ſeqq.*; *Philippus Ferra-*
rius, in Catalogo Sanctorum Italiæ ad hunc
diem, ita ſcribens: De S. Sereno, epiſcopo Maſ-
ſilicuſi, Blanderati. Serenus, epiſcopus Maſſili-
enſis, cum Roma, quo ad Apoſtolorum limina
viſitandæ profectus fuerat, in patriam regrederetur, apud Blanderarum pagum ſeu caſtrum Vercellenſis diœceſis, ægrotans deceſſit. Cujus corpus cum delituiſſet, divinitus repertum, eo digno honore in majore eccleſia, cujus titulus eſt S. Columbani, conditum eſt. Extant in ea eccleſia imago illius in pariete depicta, fatis vetuſta,
* *ſuppl.* *& carmina, quibus invocato & miraculum homi-*
deſcribun- *nis, gravi morbo laboraturis, repenta ad ejus tumu-*
tur. *lum mirabilitee ſanati* *. Eſt & xenodochium ſub
illius invocatione erectum, & ſacellum in memo- AUCT.
rara S. Colombani eccleſia ſuo nomini dicatum; P. B.
quod viſitantibus in die feſto S. Sereoi indulgen-
sia a ſummis Pontificibus concella legitur. Agi-
tur autem dies feſtus IV Nonas Auguſti. *Tum*
alio charactere ſubdit: Ex monumentis eccleſiæ
prædictæ. *Idem deinde in Catalogo genealii,* IV
Nonas Aug., natalem annuntiat, Blaoderati, S.
Sereni, epiſcopi Maſſilienſis: *iterumque in anno-*
tatis appellat ejuſdem eccleſiæ monumenta. Fer-
rarium haud dubie ſequitur Ludovicus Novarinus
in Martyrologio ſpirituali, Venetiis impreſſo anno
1628, *eum eodem die referat* S. Serenum epi-
ſcopum: *nam quod locum omittat & cultus ejus*
& epiſcopatus, id obeſſe non debet; cum talia de
Sanctis aliis uſpiam adnotet.

10 *His adde Sauſſayum ad eumdem diem in* *qui Blan-*
derati ut
Supplementum ad Martyrologium Gallicanum pag. 1153 *Sanctus*
ita ſcribentem: Blanderati, pago agri Novarienſis *colitur;*
io diœceſi Vercelleoſi, ſancti Sereni epiſcopi
Maſſilienſis, ad quem S. Gregorius Mrgous oon
ſemel reſcripſit: cujus monitis ille obſecundans,
quædam, quæ improvide admiſerat, correxit; E
totuſque ad amorem Dei & gregis commiſſi cu-
ram converſus, emeruit, ut poſt pia funera di-
vioæ gloriæ inſignibus clarificaretur: quæ effecta
ſunt, ut corpus ejus, tam divinorum mirabilium
inſtrumentum, ambitioſo quaſi æſtu a populis
pro præſidii pignore expeteretur; eandemque
ad eccleſiam primeivalem dicti pagi ad cultum
& monimentum deportaretur; ubi etiamnum
hooorarur ſicut loci propius defenſor, quin &
poteus totius agri Novarienſis opitulator. *Sauſ-*
ſayo adhæret Gueſnayus noſter in Annalibus pro-
vinciæ Maſſilienſis ad annum Chriſti 594 *& ſeqq.*
Utrumque præceſſit illuſtriſſimus Brautius, Sanctæ
epiſcopus in Martyrologio poetico Sanctorum totius
Italiæ, Venetiis edito anno 1630, *cum ad hunc*
diem de S. Sereno, epiſcopo Maſſilienſi, *ita*
canit:

Ad ſpooſam redeuodo ſuam Sereous ab Urbe
Sponſus, in exturno condidit oſſa ſulo.

Et mox de veoeratione ejuſdem:

Igootum tellus hominem peregrinum recepit;
Et didicit ſignis plebs pia, qualis erat.

Hocum vero omnium auctoritas cum nitatur Blan-
deratenſis eccleſiæ traditione ac monumentis, ve-
ſtat, ut ad illa ducentem in ſcriptis Badonum ſe-
quamur. F

11 *Patebit, niſi fallor, ex his, quam fidem*
facere poſſit auctor ſeculi decimi ſexti, fruſtra Joan- *non alios,*
nes Philippus de Novaria, qui, teſte Badone,
io Chronica Canonici Ordinis, impreſſa Cremo-
næ per Cæſaream de Richardis anno MDXXXVIII,
lib. III, cap. XLII, pag. XLI hæc habet: „ Mo-
„ naſterium S. Columbani de Blandeate, in quo
„ jacet corpus S. Sereni, Canonici Regularis,
„ poſſidetur per quoſdam canonicos, qui prius
„ fuerunt Regulares; nunc autem, rejecto ha-
„ bitu, deſerunt haſtam lineam „. *Chronicam*
illam videre mihi non contigit; ſed auctoritatem
ejus idem, qui citat, elevat his verbis: Sanctum
Serenum igitur ex Canonicorum ordine fuiſſe, cre-
dendum erit, ſi huic auctori habeuda eſt fides.
Verum enimvero, quis ſcriptori, qui Canooi-
corum Ordinem ſub abbate Chriſto incepiſſe af-
ſurit, aſſeotiri poſsit, niſi qui aniles fabulas, vi-
naqua nogacis mentis deliramenta cum veritate
confundat? *Itaque Frater ille „ quod ego quidem*
ſciam, neque ducem aſſertionis hujus habuit, ne-
que ſectatorem; ne Gbinium quidem, quantum-
vis in Sanctis Canonicorum Regularium Ordinis ur-

AUCT. P. B. *de unde adſciſcendis non minus facilem, quam fogacem in conquirendis. Fuere vir bonus alicunde didicerat, ſanctum aliquem Serenum presbyterum & confeſſorem eſſe, cujus nomine cœnobium & eccleſia Canonicorum Regularium dedicata eſſent Cautumerulæ prope Tretas in Campania Gallica; indeque collegerit, Serenum illum ejuſdem Ordinis fuiſſe; cum vero apud ipſos Canonicos intellexiſſet, non ſervari reliquias ejus, nec alium ipſe S. Serenum confeſſorem noſſet; noſtrum hunc Epiſcopum, cum presbytera illa non ſine craſſo errore confuderit: quam enim inter ſe ambæ diverſi ſint, palam fiet ex dicendis die 2 Octobris, qua Serenus ille Cautumerulanus (haud procul inde in Cellenſi Benedictinorum prioratu quieſcens) colitur.*

§ II. Ejuſdem ibidem cultus antiquitas ex loci traditione & monumentis comprobata.

B

Blanderatenſium traditio.

ANtequam de Blanderatenſium traditione ac monumentis agamus, non eſt importunum de loco ipſo pauca delibare: Fuit Blanderatum, ſeu Blandratum, aut Blandrate, civitas olim cum ſua, tum Comitum ſuorum nobilitate ac potentia celebris, apud Inſubres juxta Seſſitem amnem poſita, ab urbe Vercellenſi, ad cujus diœceſim pertinet, octo paſſuum millibus, ſeptem a Novacienſi diſtans. Floruit uſque ad annum Chriſti 1168, quo (ut præter alios plures refert in Chronico ſua Donatus Boſſius) Mediolanenſes reputantes, quanta mala a Blandratenſibus (Friderici Ænobarbi partes tuentibus) recepiſſent, neque enim ullam aliam urbem duriſſimis temporibus æque infenſam paſſi ſunt) graviſſima ea (nebem intelligo Blanderatenſem) obſidione potiti ſunt: diruti ſque mœnibus, in quatuor totam urbem pagos (ut olim ipſa in Mediolanenſes procuraverat) diviſerunt. Ex quo Blanderate urbs neque amplius ædificata fuit, neque ullis ſuæ. mam habuit. Ita Boſſius. Sed neque illam ipſam formam, ad quam redacta tum fuit, ſatis deinde inter confecuta bella retinuit: nam, ut auctor eſt Badonus, poſteriorum bellorum vaſtationibus, præ ceteris Galliæ tranſpadanæ provinciis, Blan. deratenſis comitatus obnoxius fuit; utpote Pedemontanæ regioni limitrophus, Gallorumque incurſionibus immediate *unpoſitus*. Itaque ibi etiam ſeculo præterito cuncta incenſa, vaſtata, ac con ſompta ſunt; adeo ut non ſolum ſcripturæ perierint; ſed vel ipſa loci facies & antiquus decus deciderit. Mox laſde Vir clariſſimus, verſo ad rem noſtram ſtylo, Pauca tamen inquit, quæ poſt tot ærumnas ſuperſunt, accipe:

C

de S. Sereni ep. Maſſilienſi ubius, ſepultura.

53 Antiqua in primis apud incolas traditio eſt, Serenum Romam petiviſſe, vel ut ſe ab impia iconoclaſtarum hæreſi (ſic proleptice appellat errorem, qui nondum exſtiterat, nedum cum pertinacia fuerat uſquam defenſus) qua a malevolis inſimularus fuerat, apud Pontificem purgaret; vel ut limina Apoſtolorum pro pietate ſua inviſeret. Cum autem Roma redux, in Galliam proficiſceretur, ac Blanderati in monachorum cœnobio (Fama eſt, fuiſſe ex Ordine S. Benedicti; de quo tamen nullo apud Mabillonium mentio) hoſpitium ſuſcepiſſet, infirmitate correptum, extremum elauſiſſe diem: poſt ejus vero obitum nonnullis præterlapſis ſeculis, ac omnibus tamporis ac bellorum injuriis in ruinam collapſo atque ad culturam agri redacto, conſpectus ſæpius ibidem, noctis tempore, inſolitæ lucis ſplendores, ſuavium odorum afflatus propetranſeuntium nares pereuliſſe, atque audiros harmonicos concentus, quæ cuncta incolis; tamquam inſolita ac prodigioſa, non ſine magna ſolmi ſuſpen. ſione, diu admirationi fuerint.

D

corporis inventio cum epitaphio.

14 Poſtmodum vero dum die quadam bubulens agrum ipſum vomere ſcinderet, ſubſtitiſſe improviſo boves, ac flexis genibus, quaſi venerabundos, frequens edidiſſe mugitus; nec verberibus, aut ulla arte, ad perſequendum inceptum opus, adduci potuiſſe: quo prodigio perculſus bubuleus, dominum evocaverit: dominumque ſecuti tarmatim vicaoi, effodiendum eo loci agrum pronuntiaverint, ut rei inſolitæ cauſam aſſequerentur: quo etiam facto, non modica infra ſolum profunditate adinventam fuiſſe arcam marmoream; quo coram Religioſis viris ac populi multitudine adaperta, repertum foerit Sereni corpus cum inſcriptione plumbeis laminis inſculpta, quæ ejus nomen, dignitatem, iter, mortem & ſanctitatem indicaverit. Orta interim E fertur diſcordia inter incolas Blanderati, & Caſalis Beltrami (pagus eſt Blandrate, qua Vercellas reſpicit, proximus,) utroque populo ſanctum pignus depoſcente; Blanderatenſibus eo jure, quod in ipſorum territorio adinventum fuiſſet, incolis vero Caſalis Beltrami, quod ager, ubi jacebat ſarcophagus (et hodie etiam Agri Sancti nomen remanet,) etſi intra Blanderatenſium fines ſitus eſſet, ab incola tamen Caſalis Beltrami jure dominii poſſidereror.

de prodigioſa tranſlatione.

15 Quibus rationibus eum hinc inde ſuffulti eſſent, diſcordiam eo uſque protraxiſſe ferunt, ut ex jurgiis ad arma facile concurſum foret, niſi vir quidam Religioſus ac magnæ apud utroſque auctoritatis tumultuantes animos ſacundo compoſuiſſet ſermone, litemque non armis dirimendam, ſed Sancti ipſius arbitrio committendam eſſe ſuaſiſſet; quod etiam factum iri putabat, ſi bini juvenci jugo noodum aſſueti, onus ex Blanderate, alter ex Caſali Beltramo, plauſtro jungerentur, ac nullo eos ducente vel agente, quo ipſis luberet, ſacrum corpus vehendum permitteretur. Quod conſilium eum univerſis placuiſſet, exſecutioni etiam demandatum fuit, nec irrito exitu: magna enim populi, ſeu devotionis ſeu curioſitatis F gratia, ad hanc rem conſpiciendam confluentis admiratione, juvenci nulla detrectatione, acſi jugo jam diu aſſueti foiſſent, factum pignus e loco dimoverunt, ac rectum tramitem concitoque greſſu Blanderate verſus properantes, ſubſtiterunt ante oſtium eccleſiæ ſancti Columbani, prope ruinas antiquiſſimæ arcisejuſdem pigi exſtructæ; ibique, flexis genibus, elevantes ora verſus eucelſæ ulmi, a regione dicti oſtii ſitæ, cæumen, inceſſantes edebant mugitus; quaſi eo loco deponendum ſanctum corpus, numine afflati indicate ſatagerent. Hoc ſaltem ſenſu eum intelligendum eſſe, judicarunt Blanderatenſes; ac, ut exſecutioni demandarent, eo loco, ubi arbor ulmi ſita erat, porticum ædificarunt, eique ſuperſtruxerunt eccleſiam cum ſacello, nacelſo fornice conſpicuo, ut eminenti loco, prout boum mugitus indicaverat, ſacrum pignus collocarent. *Hæc Jenus Badonus, qui, ut hujus traditionis antiquitatem, utcumque confirmet, ita pergit:*

Confirmatur hæc traditio per teſtimonia in Sancti ſacello

56 Hæc plerumque eo ipſius ſæculi ambito pia acta antiquitus fuerunt; ac præterito ſeculo, eum jam colores evanuiſſent, penicillo magna ex parte renovata ſunt, additis etiam nonnullis miracu-

lis,

lis, quæ S. Sereni intercessione sequiuti ævo Deus ibidem operatus est; quæ cuncta in ambitu iconis ejusdem Sancti, quam æri incisam, tibi mitto, impressa videbis *Exprimitur ibi primo* S. Serenus, *nescio qua occasione, ab ipso S. Gregorio Magno Ordinem episcopalem recipiens: secundo Sancti cujusdam imaginem to ecclesiæ frugi jubens: tertio, sitæ Instituens Romam: quarto, mortuus & ad sepulturam compositus: quinto, exhibentur angeli in aere concinentes, una cum cælesti luce, subjectum agrum irradiante: sexto, bubulcus prolapsos inter arandum in genua boves frustra stimulans: septimo, currus cum impositi Sancti corpore protractus usque ad ecclesiam Blandenatensem per juvencos duos ibi consistentes, & sublata cum temone sursum ora in ulmi vicinæ verticem desigentis: octavo, sacelli ædificatio: nono, peregrini ad sacellum jam erectum in voto confluentes: decimo, vir ad aram Sancti supplex, ibique hernia liberatur: undecimo, excellentissimus D. Joannes De Idiaquez, de valetudine, quam desperavecunt medici, per miraculum recuperata Sancto gratias agit: duodecimo, mulier puerilem deprecans anus 1630. & mox voti compos; decimo tertio, puella, quam lupus* B *lanaferat, matre Sanctum invocante, incolumis: decimo quarto ac postremo, populus Gorgorunbo. nus (vicus est Gorgoragbi haud procul Blanderato) supplicitter ante ejus aliare profusus, ac votivus, quotannis apud se festam S. Sereni lutem solenni religione celebrandum lei imposterum; quo voto pagus ille divissimam luem ejectam omnia late vastantem sub finibus extinxit. Æri insculpta sunt hæc omnia* jussu consulum & rectorum dicti Burgi (*Blanderatensis*) anno MDCXXXIV.

diu ante annum 1493 pictas, 17 *Manifestum vero est totam hisce tabulis Blanderatensium de* Sereno *traditionem geophice adumbrari, maxime secunda, tertia & sequentibus, saltem usque ad decimam, & forte undecimam: quarhur ergo, quam antiquæ sint illæ, non ut ære fuerunt excusæ, sed ut penicillo & coloribus expressæ Sancti sacellum exornant. Respondet D. Bodonus:* Quod vero ad ætatem primævæ picturæ attinet, nihil ob ejusdem renovationem cognosci potest. Illud tamen observatione dignum est, quod antiqua Deiparæ Virginis imago in ejusdem sacelli muro pictæ oune etiam cernitur, ad cujus pedes legitur hæc epocha: MCDXCVIII, VIGESIMO TERTIO NOVEMBRIS, eo characteum genere, quod Gothicum vulgo indigitant & notis nuneticis pariter Gothicis. Cum autem C hæc picturæ renovationis opus non habuerit; haud inverisimile est, sequinti ævo, quam alias, S. Sereni miracula *(in translatione corporis, & ante illam spectata)* exprimentes, factam fuisse ideoque illas longe ante annum MCDXCVIII fuisse pictas. *Et Perrarius quidem supra citatus videtur has picturas indicare his verbis:* Extant in ea ecclesia imago illius in pariete depicta, satis vetusta, & carmina *&c.*; *sed nescio, qui factum dicam, ut ad eas non attenderit, tum in loco fuit, Carolus a Basilica Petri, cujus Novaria uno tantum anno ante Catalogum Ferrarii prodiit in lucem. An illas non memorandus sibi putaverit, quod vel omnino eadem exprimerent, quas carmina, ibidem in pariete depicta, satis luculente ostenderunt? Hæc certe sola dixit, ita præfatus:* Legimusque hæc carmina de eo in pariete depicta; quæ qualiacumque sint, omittenda non existimamus, quia vetusta; licet principium deesse videatur:

18 Hic populus supplex ..... veneratus honore

Sanctos, sed falsa religione deum. AUCT. P. B.
Rumpitur a veteri muro cælestis imago,
Vulgus eam neu *sic *idola muta colat. *Eadem ac carmina ante habuit
Iactepat ejectas muro pietate *figuras *pro sicut
Pontificis summi tradita carta manu. *sed indistincta,
Romuleas arces celeri pede sanctaque visit
Mœnia, quo sese erimine purget eo.
Ante pedes sacros ut constitit, ordine narrat
Omnia; sic sequitur gratia major eum
Lætus abit, patriam cupiens spectare relictam;
Blandicis agris fuit at ipse pedem:
Hæc placuit patria; lepidi piscuere colani:
Hic oculos pressit dulcis amicus ei.
Corpus avara suum suscepit terra sepulchro;
Et tenebris latuit tempora multa quidem.
Hic ubi corpus erat; adolebant cinnama Sanctum;
Cantabat laudes curia tota poli.
Lumine nocturno Phœbum superante cornscum,
Persensit populus, corpus adesse pium. * Bad. Et
Plebs devota novum gaudet repetisse Patronum:
Est *luctata diu curia terna simul.
Consilium fecere patres de rebus agendis:
Ducit ad ecclesiam virgo juvencus eum.
Ante fores templi clamantes voce juvenci,
Ut fusum ducant, signa dedere pii. E
Alme Serene, tibi solemnis ponitur ara;
Reliquias retinet nec brevis urna tuas.
Turgida laasrat distentus hernia testes,
Nec poterant medici ferre salutis spem:
Alme Serene, tuam vocitandam duxit ad aram,
Protinus ad proprios respexit ille lares.

19 *Idem carmen nobis exscripsit Bodonus, observans*, characteribus Go thicis *a cornu* Evangelii *ejusdem sacelli in parietade cæmentitia* antiquitus *inscriptum esse, ac nunc etiam conspicuum, si verbum unum excipias in primo versu, quod ultro omittum ac punctis figuratum cernitur. In eo tamen, inquit, quod litem pro obtinendo corpore S. Sereni inter ites cortas ortam dicit, traditioni repugnat: ac fortasse solum in gratiam rhythmi additum id fuit. Hanc autem inscriptionem attentius consideranti facile in mentem veniet, acephalum eam esse, ac oun pauca carmina in principio deficere, quibus Sereni nomen, episcopalia dignitas, atque orbs Massiliæ, ubi sedem habuit, designentur. Cum autem nulla prorsus in* F *muro præcedentium carminum vestigia appareant; immo nec unquam fuisse, penitus inteospecta eum cæmenti natura tum carminum nuoe existentium a parastadis epistylio distantia minima, liquido constet; hinc quilibet lubens in eam sententiam descendet, hanc inscriptionem suffectam esse alteri ampliori atque antiquiori, quam cum jam ævo oblitteratam ac fere consumptam coospicereot Blanderatenses, renovari ac totiori loco inscribi, pro qua parte adhuc intelligibilis esset, præcepe-* *ibidem posteriori inscriptam,*
rint.

20 *Placet ultima viri solertis animadversio, quæ sane carminis hujus antiquitatem extendit plurimum: si enim protospi fruio, cum inscribere- & valde antiquam;*
tur, evanescentis apographum Carolo, episcopo Novariensi & in re antiquaria minime peregrino, visum est anno 1612, vel etiam ante 1605, quando eum scripsisse tradit Bodonus, propter vetustatem, posteritatis memoria communicandum; de ipsius protospi ætate quid statuendum sit, nemo non videt. Ego stare falsi non ausim arguere, qui illud ad vicinam inventionl ac translationl tempora referret; hoc est, ad seculum circiter decimum

AUCT. P. B. *tertium: vix enim credo, diu ante ſeculum iſtud inventionem illam tranſlationemque contigiſſe; ſi quidem accidit poſtquam & arcem & urbi nomen amiſiſſet Blandratum, cæpiſſetque pagus vocari, ut patet ex textu ſuperiorie traditionis*: Juvenci... ſocrum pignus è loco dimoverunt, ac recto tramite coacitoque greſſu Blanderate verſus properante, ſubſtiterunt ante oſtium eccleſiæ ſancti Columbani, prope ruinas antiquiſſimæ arcis ejuſdem pagi exſtructæ: *urbis autem & nomen & formam periiſſe Blanderate jam diximus anno Chriſti* 1168. *Inventum autem illud corpus ac tranſlatum fuiſſe ſaltem ante adultum ſeculum* XIV *evincunt inferiora vetera Blanderati Statuta, num.* 25 *& ſeqq.*

21 *Quis ergo hinc neget valide confirmari Blandrateuſium de S. Sereno, Maſſilienſi epiſcopo, traditionem? Licet enim in illo carmine, ut nunc ſuperiſt, nec omiſſitis dignitas nec ſedes exprimatur, ut nomen exprimitur tum his adjunctis, quæ* Serenum *Maſſilienſem tamquam digito notant; ut quod Sanctorum imaginet ruperit, ne ſicut idola colerentur; & quod eum Pontifex ideo per litteras increpuerit. Cedo enim, tametſi nulla locum hunc paradoſit explicare, quem tibi alium ſive ex hiſtoria, ſive ex quibuslibet monumentis invenire Serenum poſſet, in quem iſta quadrarent, præter unum illum, quem diximus, epiſcopum Maſſilienſem? Hic igitur ipſiſſimus eſt, qui ab immemorabili tempore Blandrati, ſecundum traditionem per antiqua & evidentia monumenta comprobatam, defunctus, ſepultus, inventus, tranſlatus, & ad hunc uſque diem publicæ cultus fuit. Quod quidem to confidentius aſſerimus, quod in eccleſia Maſſilienſi uſque ad præteritum ſeculum nulla de Sereni ſui obitu notitia fuerit, nulla etiamnum ſit de ſepulcro ejus aut cæpore iſtic aſplam aut unquam cenſito: vel inde enim colligas, peregre mortuum ac ſepultum fuiſſe. Itaque nunc ipſi Maſſilienſes, ſola etiam Sanſaji auctoritate ducti, ut ex Annalibus Gueſonji liquit, nequaquam dubitant, Serenum ſuum & ſanctum & Blandrati cenſitum ac ſervatum agnoſcere. Quid huic vero ſententiæ noſtræ; imo traditioni Blanderateuſium ſit propoſitæ, ſolide poſſit opponi, non videmus.*

imo verius per ipſos Maſſilienſes.

B

22 *At enim occurrit aliquis ac dicet*: Serenus *Maſſilienſis, ſecundum dicta ſuperiora num.* 8, *jam Gregorio Magno per epiſtolam ſatisfecerat, antequam diſceſſiſſet Maſſilia: non poteſt igitur ipſi congruere, quod habet traditio ſimul & carmen Blandrateuſium*; Serenum ſcilicet ſuum Romam

C *pertenuiſſe, ut ſe ab impia Iconoclaſtarum hæreſi.. apud Pontificem purgaret: ac proinde aliue ibi Serenus cum alio confunditur. Reſpondeo primo, cauſam illam itineris Romani neque determinari traditione, neque ſolam proponi; ſed alterutram ex his*, Vel ut ſe ab impia Iconoclaſtarum hæreſi apud Pontificem purgaret; vel ut limina Apoſtolorum propietate ſua viſitaret. *Hæc autem ſecunda cauſa neutiquam nobis incommodat: ſed quoniam priorem ſolam aſſerunt antiqui verſus; reſpondeo ſecundo, etiam hanc facile cum dicta altera de* Sereno *Maſſilienſi conciliatum iri, ſi ſtatuas (quod certe fieri potuit,) Præſulem noſtrum hic apud ſummum Pontificem ſeſe purgaſſe; & primo quidem ac ſtatim per litteras ſignificando, ſe tandem ea poſtrema ejus epiſtola & priorem temeritatem ſuam, & ejus in dubitatam ac ſeriam voluntatem intellexiſſe, hanc demiſſe veneratum eſſe, atque e veſtigio cepiſſe exſecutioni mandare: deinde vero poſtquam confectæ imagines novæ, & in ſtabulatum locum repoſitæ, ceteraque omnia, quæ Gregorius mandaverat, peracta jam eſſent, Romam proficiſcendi, nec jam promiſſis tantum aut cæpite, ut paulo ante; ſed præſenti ſinceraque exhibitæ per omnia fidei teſtificatione perfectiſſimam erga Chriſti Vicarium ſubmiſſionem ſuam ita probando, ut nullum de ſe vel ſiniſtre porro ſuſpicandi, vel non optime ſentiendi locum relinquere. Purgatione prima acquieſcere ſine dubio tantiſper Pontifex debuit; quidni ergo tum ſcribere ad* Serenum *potuit epiſtolam illam, de qua num.* 8 *& 8 meminimus? Quidni* Serenus *ſive jam tum, ſive paulo poſteritus Romam contendiſſet?*

Solvitur objectio:

D

23 *Paulo, inquam poſteritus: neque enim in hac ſententia differri diu ſinunt iter* S. Sereni *Romanum eidem illi verſus antiqui, dum illud intrepationi Pontificis mox ita ſubjiciunt:*

Romuleas arces celeri pede ſanctique viſit
Mœnia, quo ſeſe crimine purget eo.

Unde & illud ſequitur, ut mortuus tuſſeri debeat Serenus *noſter ante Gregorium Magnum; adeoque ante annum Chriſti* 604: *num cur iter ejus dilatum diu non fuerit, obiverit autem in reditu; niſi ante Martium anni* 604 *vita ſanctus credatur, dicendus erit vel procul abſens ab eccleſia per biennium & ultra Romæ ſubſtitiſſe; quod vix credibile eſt: vel Blandrati letali aſſiduoque morbo detinente confidatus; quod non ſatis apparet veriſimile. Atque hæc ad Blanderateuſium traditionem, præſertim quatenus aſſerit, non alium ibi Serenum jam pluribus retro ſeculis colli, quam Maſſilienſem illum a Gregorio Magno correptum, ſtabiliendam ſufficiant. Utinam tamen his addere licuiſſet inſcriptionem num.* 14 *memoratam, ſiquidem ſuperſit. Argumentum eſſet ea profecto omnium validiſſimum, cum ad hunc* Serenum *ab homonymo quovis alio diſcernendum, tum ad antiquitatem cultus ejus uſque ad ea tempora removendam, quibus florebat cœnobium, in quo conditus & pro Sancto habitus fuerat, & tujus, cum revelatum fuit corpus ejus, nec rudera prorſus exſtabant ulla, nec veſtigia, nec forte etiam certa ſatis memoria. Cæterum ad immemorabile cultus exordium demonſtrandum illa quoque non parum faciunt, quæ numeris proxime ſequentibus expendemus.*

E

F

§ III. Cultus ejuſdem in metrocomia Blandeſatenſi vetuſta ſolemnitas, & incrementum per miracula.

Feſtum ejus maxima celebritate colebatur.

QUod ad celebritatem ſimul & antiquitatem cultus, quem divo Sereno præſtant Blandetenſes, oſtendendam, me judice, *alt Badonne*, magis confert, illud eſt teſtimonium Statutorum Blanderati (vivit enim adhuc ſuis legibus:) in illis enim fol. VI primæ editionis, factæ Novariæ characterе Gothico per Franciſcum & Jacobum Seſallos fratres abſque anno, & pag. nu olterius editionis, factæ Mediolani anno MDCLXXIX, legitur num. LXXII ſequens Statutum: „ Quod extraneï luſores non ludant in Blandrate. Cap. LXXII. Ordinatum eſt, quod nemo extraneus ludat in Blandrate, vel in cantonis Blandrati, ad aliquod prohibitum ludum in Statutis communis Blandrati, ut ſupra. Et ſi luſerit ad domum alicujus de Blandrate, ſalvet ille ad domum, cujus luſerint illi luſores extranei, bannum illud, quod eſt otdioatum ſopetios; eo ſalvo,

A ...., quod piliber poſſit lu fete per tres dies ante feſtum S. Sereni, & tres dies poſt „. Hinc facile cognoſcitur, *ſabdit oir idem clariſſimus*, quæ fuerit etiam antiquis temporibus erga S. Serenum veneratio apud Blanderatenſes, ac quo cultu diem ejus feſtum celebrare conſueverint: eum enim ætatis omnis temporibus, ne exceptis quidem præcipuis myſterrorum noſtræ fidei ſolemnitatibus, plebiſcito cautum ſoret, ne extranei fuſores Blanderati luderent; ut ſancti Patroni feſtivitas majori exultatione ac gaudio a cunctis celebraretur, excipiendus ab hac lege dies tres ante, & dies tres poſt feſtum S. Sereni judicarunt.

ſeculo 14. 25 Quo autem tempore hoc ſancitum fuerit, haud facile quis divinaverit: hoc unum conſtat, volumen Statutorum approbatum fuiſſe a Joanne Galeatio Vicecomite, domino Mediolani, Comite Virtutum, & imperiali vicario generali, die VIII Februarii, anno MCCCXCV, ut patet ex ſequenti approbatione ad volominis ealcem impreſſa: „ Approbatio Statutorum. Dominus Mediolani &c., Comes Virtutum, impetialis vicarius B generalis. Tibi hiis alligata Statuta terræ noſtræ Blandrati remittentes, quæ ſunt numero capitoloeum tercentum quinque, & qua videri, examinari, & corrigi feeimus ſecundum quod enpedire eognovimus .... eadem Statuta præfentium ſetia approbamus, laudamus, & confirmamus, ipſaque debere obſervari, prout jacent ad litteram, jubemus & mandamus..... Datum Mediolani die octavo Febroarii MCCCLXXXXV. Siga. Comolus „. *Porro ne quis forte exiſtimaret, Statuta iſtiur vo. luminis omnia eodem tempore condita primum fuiſſe: quo fuerunt approbata, continua hæc ſubjungenda cenſuit doctiſſimus Canonicus:*

non ordinem ſtatuta ſervant;

26 Sed longe ante id temporis Statutom DE LUSORIBUS EXTRANEIS ſanctum fuiſſe, facile credet, qui plebiſcita, nullo ſervato rerum ordine, in codice digeſta eſſe animadvertet: moris enim erat leges diverſis temporibus, prout rerom exigentia poſtulabat, ſtatuere; quod evidentar appatet ex ipſo Statotorum codice, in quo habetur Statotum num. CCCIV hujus tenoris: „ Quod C diſpoſitio oltimi Statuti in ordina ſcripturæ ſervetur, ſi aliqua repugnantia repetiretur in præcedentibus Statutis. Cap. CCCIV. Item ſtatueruot & ordinaverunt, quod in caſu, quo repetiretur aliqoa repugnantia in præcedentibus Statutis, quę non poſſet ſubdiviſione juvari, quod diſpoſitio ultimi Statuti in ordine ſcripturæ ſervetur „. Hujus autem Statuti neceſſitas ea toto codice appatet, in quo ſuper eadem re vatia Statuta, diverſo oume. ro ſignata, facta fuerunt, pluribus aliis Statutis intermediis ad res diverſas ſpectantibus; quod, diverſo etiam tempore facta fuiſſe, clare oſtendit. Cum vero Statutum DE LUSORIBUS EXTRANEIS ſignatom ſit numero LXIII; & Statuta omnia in volumine compreheoſa, extendantur ad numerum CCCV; atque num. CCXCVIII reperiatur Statutom epocham præ ſe ferens anni MCCCLX; evidens eſt, prædictum Statutum DE LUSORIBUS EXTRANEIS aliquibus forte ſeculis dictum unum MCCCLX præcedere: ideoque S. Sereni cultum (*qualis ibi aſſerltur*) longe ante ſeculum XIV jam viguiſſe.

non tamen ante ann. 1178. Xenodochium S. Serenl ſubdio ſere erat.

27 *Ante ſeculum decimum quartum viguiſſe ſolemnitatem illam, haud grauate aſſentimur; vix tamen addari poſſumus, ut inſtitutam diu credamus ante ſeculum XIII; quandoquidem inſtitutionem illam certiſſime præciſiſſe debet inventio ac tranſlatio reliquiarum S. Sereni, imo & ſacellum, eodem tempore erectum (ut fert traditio) & earum* AUCT. *cuſtodiæ veneratlanique conſecratum; qua omnia,* P. B. *juxta num. 20, poſteriora videntur anno Chriſti 1168. Idem fere dicendum putamus de veteri xenodochio, altero & quidem inſigni ac publice Blanderatenſium ergo Patronum hunc ſuum religionis monumento; de quo ita Badonus:* Extat præterea Blanderati xenodochium ſub invocatione S. Sereni, agros aliaque bona poſſidens; redditus autem, qui exinde percipiuntur, pro ſullenratione infirmorum erogantur. Hujus origioem aſſequi iocaſſum tentavi: hoc uonm conſtat, antiquiſſimum eſſe, cum ejuſdem habeatur mentio in jam eirato libro Statutorum Blandcerati, Statuto LXXXVIII, quo ſancitur, rectores hoſpitalis eligi debere a Rectoribus Blanderati eum conſilio Præpoſit S. Columbani. *Certe non apparet*, ſancti Serani *quidpiam quovis modo ſpectaſſe ad eccleſiam S. Columbani, niſi poſtquam eo tranſlatæ fuiſſent ipſius reliquiæ.*

Antiquo miracula ejus & ve- neratio.

28 *Hæc porro tantæ ſolennitatis tum netaſta primordia magnam adſtruunt fidem prodigiis, quæ cum ante, tum in ipſa inventione ac tranſlatione* E S. Sereni *cantigiſſe, traditia narrat: non enim verſimile eſt Blandcrati potius, quam alibi, tam eximiam ſubito per omnes ædines pietatem exſtitiſſe in ſanctum aliquem, præſertim hoſpitem ac forme ignotum; niſi fuerit manifeſtis (ut illa ſunt) caſitata miraculis. Cum vero de priſca illa veneratione nihil hactenus interciderit; ſed ei contra multum acceſſerit identidem; dubium eſſe non poteſt, quin exprimis natam prodigiis prodigia conſecuta nutrierint. Quare R. A. D. Badonus, poſtquam de prioribus iſtis meminiſſe, Nec plura, inquit, hujuſmodi, poſtquam ejus corpus venerationi primitus expoſitum fuit, aveniſſe dubito, quorum memoriæ eodem fato, quo cetera monumenta, perierint (ſi unicum excipias, quod refertur in picturis antea deſcriptis, & ad ealtem antiqui carminis ſupra recitati de henrico ad eam Sancti confugium ſanato.)* Quæ ſuperſunt, omnia ecceotioris ſunt ævi. *Hæc tamen profecto juverit, quo de prioribus & occultis aſſumetur.*

inter hoc cubalis expreſſum diximus num. 16, de excellentiſ. *notatur morbandi ſanatio:*

29 *Horum primum illud eſt, quod & in ſatelli-* E *ſimo D. Joanne de Idiaquez, qui judicio medicorum depoſitus, per invocatum S. Serani patrocinium mirifica juxta ac felici compendio ſurrexit incolumis anno (quod colligi poteſt ex ſequente paragrapho, num. 36) Chriſti 1609. Hinc & promanaſſe non abſuede exiſtimamus, uſque ad regem Catholicum ſancti hujus Præſulis cum nuncupatione notitiam, & ortum eſſe privilegium illud, quo ſibi Blandcratenſes ab Hiſpaniarum rege faciam eſſe copiam dicunt, ſelectam quotannis e ſua jurisdictione ſcribendi atque armandi cohortem, ad anniverſariam Sancti celebritatem ornandam ſimul & conſuentie tumultum populi petulantiam turbaſque coercendas. Sane unmquam hæc peti potuit opportunius aut certius impetrari, quam per D. Alphonſum de Idiaquez, virum in Hiſpania potentem, &, propter nuperum ſtudium Joanni filio reſtitutum, Sancto devotiſſimum.*

immunitas a peſte,

30 *Alterum ſic recenſet Badonus:* Illud interim præ ceteris præſentiſſimum S. Sereni patrocinioim in favorem Blandcratenſium oſtendit, quod, cum anno MDCXXVIII & ſequentibus MDCXXIX & MDCXXX contagioſa luestotam fere Italiam iovaſſet, urbeſque plurimas atque integras provincias veoefico inficiens afflatu repleviſſet eadaveribus, ac vix oon otbaſſet incolis: Blan-

AUCT. B. P. Blanderateoſes peſtilentialem morbum jam prope eorum confinia adveniſſe cernentes, ad S. Sereni patrocinium confugerunt, ipſum humiliter exoratoes, ut, Deo annuente, tantam perniciem avertere, eoſque a morbo immoxa præſervare dignaretur, feſtum ejus diem ſolemniori, quam antea, ritu perpetuis temporibus colere, atque annuam cereorum oblationem ſpondentes, nec irrito ſucceſſu: magna enim vicinorum populorum, lethali tabe ſqualentium, admiratione ſolus Blanderatenſium ager, ac proximus vicus Gargarenghi, cujus locolæ ad eumdem Sanctum pari voto confugeraat, inter communes ærumnas immunis avaſit.

ibrum ex mus a depoſitum 31 Hujus voti publicæ extant tabulæ, a Bartholomæo Bertoldo, Blanderatii notario, receptæ anno MDCxxiii, die xxtii Junii. Idemque reſtatur inſcriptio marmori inſculpta, ac in muro eccleſiæ S. Sereni defixa ad dexteram ingredientibus, quæ ſic habet: » D.O.M. divoque Sereno epiſcopo Maſſilienſi, ad cujus antiquum & non antiquatum
B patrocinium Blanderatenſes, quo graſſantis per hanc provinciam peſtilentiæ inſidias effugerent, pie confugientes, ſolemni iniro voto ſtatuerunt, ut natali ejus die de more celebrando, per Conſules quotannis octo bilibres cerei offerantur; & DD. hujus eccleſiæ Canonicis ſacratiſſimum S. Sereni caput per vicos ſolemni ritu eodem die deferentibus, ex qualibet familia [vir unus] aſſiſtere ſanxerunt, quod maluerit cereæ pondus donans. Hocque votivæ omnium mentis monumentum P.* anno MDCxxx„. Eo eo tempore uſque in præſentem
* *i. e.* per fuerunt diem ſumma ſemper Blanderatenſibus cura foit, ut quæ voto promiſerant, inconcuſſa ſervarent fide; ne immemores erga ſanctum Patronum cenſerentur poſt receptum tam grande beneficium: quod cuncti Novarienſia provinciæ incolæ ea animi admiratione ſuſpexerunt, ut ea tunc maxima in illis creverit erga noſtrum Sanctum veneratio; ut frequens etiam in præſenti ad ejus ſepulchrum viſitandum acceſſus, ac ſupplicationum cohortes, quæ ex Recepto, aliiſque locis, ejus comitantur reliquiam diu ſecunda Auguſti, abunde oſtendont. *Etſi vero de Gargarenghanis non meminit hæc inſcriptio; tem tamen certam facit pietura, de qua* num. 16.

32 *Ad eumdem annum alia pertinent miracula*
C *tria: quorum duo*, teſte *D. Badano*, referuntur *paralyſis biennalis momento ſanata* in *libello*, *cui titulus* » Breve compendio della Vita di S. Sereno vaſcovo di Marſiglia, » edito Mediolani per Joſeph Ambroſium Majettam, ſuperiorum permiſſu, abſque anno & nomine auctoris: ſcriptum tamen fuiſſe a Franciſco Paſſardo Blanderatenſi ex Ordine Fratrum Reformatorum Minoris obſervantiæ S. Franciſci, atque impreſſum anno MDCLxxvtss, tradit in Muſeo novarienſi num. CCCtii Lazarus Auguſtinus Cotta, accuratiſſimus antiquitatum Novarienſia provinciæ perſcrutator. Ibi admiratione digna eſt liberatio inſtantanea cujuſdam Catharinæ Morellæ, Blanderatenſis, cui paralyſis jam a biennio brachium unum, medietatemque ſui corporis fideravatat: enm enim hæc mulier ad altare S. Sereni depoſtata fuiſſet, ibique flexit genibus ejuſdem Sancti opem his verbis elata voce imploraſſes: Sancto Sereno, ajutatemi [S. Serene, a ajuva me,] illico jungere oranis more manus, flectere corpus, ac dehinc domum reverti abſque alicujus auxilio potuit: quod evenit die ſecunda Auguſti, anni MDCxxii. *Picta in eſt hoc prodigium in Sancti ſacello, ſecundam num.* 36.

33 Eodem tempore Eliſabeth Pellicaria, pariter Blanderatenſis, fluxu hepatico jam diu conſque laboraverat, ut nec feces retinere, nec propter debilitatem e lecto ſurgere poſſet. Cum diem S. Sereno feſtum appropinquare animadverteret, enixe oravit, ut tantum ſaltem virium Sancti interceſſione ei impertiretur Deus, ut ad eccleſiam accedere tunc temporis valeret: nec irrito ſucceſſu: cum enim feſta dies adveniſſet; non ſolum e lecto ſurgere potuit; ſed etiam Sancti reliquias proceſſionaliter per pagi vicos delatas comitari pluſiom hotarum ſpatio, abſque ullo ab hepatico fluxu incommodo; quamvis antea neque unus horæ quadrans ab una alvi dejectione ad alteram intercederet. *His addi poteſt puellæ per lupam abreptæ obtenta materno ad S. Serennm precibus mirabilis conſervatio: ad idem enim tempus referenda videtur, quandoquidem in facelli ambita depicta, uti obſervavimus num.* 16, *locum obtinet medium inter ſanatam Catharinæ paralyſim, & Gargarenghanoe ſupplice vota peſtem deprecantis*,

34 *Accredit aliud multo recentius, de quo ſic habet collectio Badoniana*: Anno etiam MDCCI presbyter Andreas Morandus Colli, civis Viglevanenſis (*in Ducatu Mediolanenſi*) oculis ad exercitatem uſque bebetatus, cum ad divi Sereni interceſſionem confugiſſet, priſtinam recuperavit videndi facultatem; us teſtantor autographæ epiſtolæ ejuſdem presbyteri, ad Blanderatenſem præpoſitum Carolum Maternum Nigrum datæ.

Præter hæc (*at ibidem legitur*) pendena ad ejus altare innumeræ votivæ tabellæ, argenteis atque cereis oſcillis beneficia a Sancto fidelibus collata exprimentes; quæ ſcriptis tabulis authentico modo conſignata fuiſſe, nullus dobito; & facile oſtendi poſſet, niſi commuoi naofragio, notariorum etiam ſcripta periiſſent. *Tam*, Pro coronide autem, *inquit*, hoc adjiciam, quod etiam in præſens, quotieſcumque vel immodico imbre, plurium dierum ſpatio decidente, terra nimis maduerit: vel pertinaci ſiccitate areſcentes plus æquo campi, perituræ meſſis timorem agricolis incuſſerint; ſtatim ac populus ad S. Sereni patrocinium confugit, ſolemnius Miſſæ ſacrum ad ejus altare cani jubens, numquam tertia præterit dies, quin velexſpectatus ſol appareat, vel oprata decidat pluvis, oppoſito quidem; ſed conſtanti ſempre prodigio, illius æmulo, quod de tunica S. Joannis Evangeliſtæ, Romæ in baſilica Conſtantiniana aſſervata, refert Joannes Diacoous in Vita S. Gregorii, lib. iii, cap. xix.

35 *Monuerunt hæc & ſimilia ſine dubio ſummos Pontifices olim, ut ad promovendam ejuſmodi cultus celebritatem, ipſi ſuom quoque ſymbolum conferrent; quod ad hanc diem in catalogo Sanctorum Italiæ, ut ſupra videre eſt, ſic aſſerit Fer rarius ex monumentis eccleſiæ Blanderatenſis*. Eſt & facellum in memorata S. Columbaoi eccleſia, quod viſitantibus in die feſto S. Sereni indulgenſia a ſummis Pontificibus conceſſa legitur. *Movetunt privatos, at eumdem pro modo etiam ſuo favoretur: nam* Inſtitutum, *inquit Badanus*, fuit antiquitus beneficium pro perpetua celebratione Sacri ad altare S. Sereni, reſervato jure nominandi familiæ illorum de Monte; ſed deperditis temporis ac bellorum injuria redditibus in Præſenti non celebrantur (*illa ſcilicet: nam de aliis agetur infertus*) Anno etiam MDCxxx Laurentius Antoniacus ſuo teſtamento legavit lychnum penſilem ante Sancti altare, haredum ſuorum ſomptibus perpetuis temporibus oleo foveodum: quod

D *mater alterius profanatio, puella e laqueis ſatanicis liberata*;

ceritas depoſita, oſtreque plena prodigia;

E

F *quibus excitatus pr mum tam ſolemnis cultus, deinde ſemper auctus*.

A quod etiam teſtatur ſequens inſcriptio in angulo ejuſdem ſæcelli e regione Epiſtolæ: "Laurentius Auroniacus lampadem indeficientem divo Sereno legavit A. D. MDCXXX „. *Moverunt epiſcopum Vercellenſem anno 1635, ut fidelium pietati ſimulos & ipſe admoveret*; ut conſtat ex ſequenti marmorea inſcriptione, infixa moro ſcalarum, quibus ad divi Sereni eccleſiam aſcenditur: "Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus D. D. Jacobus Gorias, Vercellarum epiſcopus, omnibus Chriſti fidelibus, qui hoc ſacellum, in quo S. Sereni corpus ſervatur, devote viſitaverint, pio qualibet vice, & in perpetuum, indulgentiam quadraginta dierum conceſſit. Decretum eſt in archivo epiſcopali datum die XXV Aprii. CIↃDCXXXV „. *Moverunt alios denique plures, qui quid ad finem eumdem præſtiterint, ſequens paragraphus edocebit.*

C

§ IV. Reliquiarum S. Sereni ſtatus; & cultus hodiernus.

Sancti corpus in loculo ſub ara propria concluſum olim fuit;

Cum primum ex revelato divinitus tumulo translatum fuiſſet Antiſtitis noſtri corpus ad eccleſiam S. Columbani; quantum ex traditione conjici poteſt, ibi tantiſper depoſitum ſubſtitit; dum proprium illi recipiendo ſacrarium ad altitudinem, per boves, ut ajunt, mirabiliter indicatam, erigeretur: quod quidem brevi confectum fuiſſe ac diſproperatum, rudis ac ſimplex operis, qualem Badonus inuſit, ſtructura ſignificat. Ibi tum ergo, ut allatum fuerat, integrum ſub ara propria concluſum fuit: ſic enim habet laudata jam totiens Badoniana tollectio poſt factam anni 1678 mentionem: Jacuerat enim ſanctum corpus ante id temporis in loculo in cæmentitio altari concluſum, ne nulli viſibile: nequa inde extractum foit (quod mihi ſaltem conſter,) niſi tribus vicibus: primum anno MDCIX, die XXIX Junii, eom dominus Alphonſus de Idiaquez, dux Civitatis Regiæ (*Ciudad Real, ad Guadianam fluvium in Caſtella Nova*) & capitaneus equitum levis armaturæ in Mediolanenſi ditione, S. Sereni corpus conſpicere optavit, poſtquam ejuſdem interceſſioni, D. Joannis, filii ſui primogeniti, lethali morbo laborantis atque a medicis derelicti, ſalutem acceptam tulit (*uti dictum num.* 29.)

loculus vero rei tantæ apertus; nempe an. 1609, 1610.

B 37 Quo tempore facultatem aperiendi loculum, in quo aſſervabatur, conceſſit Chriſtophoro Morono, eccleſiæ Blanderatenſis præpoſito, illuſtriſſimus ac reverendiſſimus D. Joannes Stephanus Farrerius, epiſcopus Vercellenſis: cujus rei extat memoria in chirographo, ejuſdem præpoſiti manu ſcripto, ac ab Antonio Loſſia & Petro Julio Solido, canonicis, qui apertioni præſentes fuerunt pro teſtibus, firmato; quod in tabulario capituli mei aſſervatur. Altera vice adapertus fuit loculus anno MDCXXX, die III Auguſti, ſerenissimo ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo D. Jacobo Gorio, Vercellenſis eccleſiæ epiſcopo, conceſſa Bonifacio Palladino & Joanni Franciſco Canepæ, Blanderati canonicis, occaſione extrahendi caput ejuſdem Sancti, ad hoc ut proceſſionaliter per pagum deportaretur; exiſtente in dicto tabulario chirographo, prædictorum manu firmato. *Nota vero, tametſi tum primo ſeparatam fuerit caput a corpore, ut in ſupplicatione circumferretur impoſterum; anniverſariam tamen illam ſupplicationem antiquiorem eſſe; & aliam ante hoc tempus reliquiarum ejus portem in illa tonſarviſſe adhiberi: primum colligi poteſt ex dictis de antiqua feſti ſolemnitate, quam credibile non ſit abſque hujuſmodi cæremonia decretam unquam fuiſſe; alterum ex inſcriptione iconis, publica Blanderatenſium auctoritate excuſa anno* 1634, *in qua aſſerunt*, per antiquum privilegium regum Catholicorum *ſibi conceſſum eſſe, cohortem ex indigenis inſtruere, quaſi militarem, ut in annua ſolemnitate ſuetam Sancti reliquiam comitetur &c.: hoc enim de capite non poteſt intelligi, ab annis tantum quatuor ex arca deprompto; ſed neque de* E *toto corpore, quod ſub altari tanta religione ſervabatur occluſum, ut inde ante annum* 1634 *bis tantummodo ſciatur eductum fuiſſe.*

& 1678 quo corpus novo loco fuit impoſitum.

38 Tertia demum vice totum Sancti corpus extractum fuit anno MDCLXXVIII, die XXIII Junii; & die XVIII Julii ejuſdem anni conſignatum fuit reverendo patri Marco a Lomatio, Ordinis Capucinotum S. Franciſci, ad hoc ut facta oſſa componeret, & ſeeletum efformaret, atque iodueret caſula, chirothecis & ſandaliis, ac in area cryſtallina, ad hunc finem noviter conſtructa, reponeret. Die vero prima Auguſti a prædicto patre a Lomatio reconſignatum fuit D. præpoſito Bartholomæo Richardo & canonicis corpus in prædicta arca compoſitum; in qua extant tria authentica inſtrumenta, pro corporis extractione, conſignatione, & reconſignatione confecta, & a Joſeph Richardino, Blandratenſi notario, ſogata. *Arcæ hic memoratæ eclypeum, eodem, qua confecta fuit, anno delineatum a C. Joſepho Gavaglia, atque a J. B. Bonacina arcæ lamina elegantur inciſum, chalcographo noſtro ad multo minorem formam contrahendum, at fidelitet ad apicem uſque imitandum dedimus, ne inſcriptione quidem aut ſcuto donatoris omiſſo, prout hic ſubjicietur. Tria tantum hic, lector, ex epiſtola* F *R. P. Gallavotti, & ex R. A. D. Badoni inſtructionibus obſerva: primo, notatum hoc loco illuſtriſſimum D. Gerardum de Sylva, Blanderati Comitem & Caſalis Beltrami ac Vici Longi &c. dominum, hodierni Comitis Donati, quem laitia hujus Commentarii laudavimus, patrem fuiſſe: ſecundo, lipſanothecam, tanto ejus ſumptu tam artifice manu fabricatam, non jam ſub altari reconditam eſſe; ſed ſuper illud collocatam: tertio, eamdem tamen, extra tempus annuæ celebritatis, conſtanter obtectam eſſe, & arcæ ulteri, ut mox dicetur, iuſtitam.*

39 Jam reſtat, *inquit idem Canonicus*, ut nonnulla recenſeam, quæ enitum, qui eidem Sancto nunc Blanderati præſtatur, reſpiciunt. Ac primo, antiqua atque immemorabilis conſuetudo eſt, clericos ibidem pro die ejus feſto (qui, ut diximus, poſtridie Calendas Auguſti celebratur) de eo Officium commune ſanctorum Pontificum recitare: præterea, præpoſitum atque canonicos eccleſiæ collegiatæ S. Columbani, cui adhæret eccleſia S. Sereoi, diebus cunctis Dominicis cujuslibet menſis (in quibus tameo eatra B eccleſiam, ſolemnitatis alicujus cauſa, proceſſionali agmioe procedendum non ſit) poſtquam in propris eccleſia Veſperas & Completorium recitaverint, ad S. Sereni eccleſiam proceſſionaliter, univerſo populo ſubſequente, aſcoodere, Hymoum canentes: " Iſte Confeſſor Domini" &c., poſt quem recitant ſeqnentem Antiphonam cum Oratinoe: " O qnam venerandus es, egiegie enuſeſſor Chriſti beatiſſime Serene, qui terrena contempſiſti, & cæli januas ea uhans peniſti, mundn fulgeos in virtnte cæleſti! Ideoque ſupplices eaoramus, nt ioteroedas pro nobis ad Dominum Jeſum Chriſtum. ℣ Ora pro nobis, ſancte Sereoe: ℟. Ut digni efficiamur &c. Oremus. Da, qnæſumus, omnipoteos Deus, nt B. Sereni confeſſoris tni atqne pontificis veneranda commemoratio & devotionem nobis augeat & ſalutem. Per Chriſtum Dominum noſtrum „. Et poſtea canunt Antiphonam beatæ Virginis de tempnra cum ſun Oratinne, & Officinm ibidem concluduot. Hane conſuetudinem obſervavit etiam Carolus a Baſilica Petri, Nuvariæ epiſcopus (loen ſupra citato) qui ante annum MDCV ſcribebat. Solet etiam a fidelibus, quoties ad Sancti altare accednot, recitari peculiaris Oratio . . . & Rhythmus. (*Italica ſunt hæc & longiora, minoriſque & ponderis & ætotis, quam ut locum hic exigant.*)

Officium S. Sereni de communi; Antiphona & propria.

40 Quod autem ad diem ejus attinet, jam ſupra probavi ex Statutis Blaoderati, ante aliquot ſeeula ſolemni ritu celebrati conſueviſſe: neque temporis decurſu huic conſuetudini derogatum eſt. Imn præterito anno, quo ſecularis recurrebat memoria præſervati a peſte populi Blanderateoſis, novo plebiſcitn, ſancitum ſnit; quod renovsretur in omnibus votnm anno MDCXXX factum: prout etiam exeeutinni demaudatum ſnit die axva Julii, publicis de hac re eatantibus tabulis, e Joanne Franciſco Pallavicino, Blandersti notario, receptis. Ceterum, appropinqnante die prædicta ſecunda Auguſti; ſolent qnotanois Blaoderatenſes cuncta diſpooere pru celebrationn ſolemoitatis: pagi vicos ſordibus, ſi quæ forte ſnat, exacte purgant; domos diligentins ornant; tubicines, tympaniſtas, eithariſtas, alioſque vel fidibus vel tibiis canentes, eantoreſque non paucos e proximis civitatibus accerſunt; eccleſias S. Columbani ac S. Sereni, intus foriſque, peristromatis, aulæis, atque encarpis ornaot; e juvenibus pagi incolis militum centuriam ſcribuot, qui dnm Sancti reliquiæ per vicos proceſſionaliter perſeruotor, ipſas nimis muniti comitentur, ne jurgia, ſi quæ inter incolas vel eateus, ad hanc ſolemnitatem tormatim accurreotes, oriunsur, compeſcant & ſedent; quod haetenus, Deo annuente, adeo pin votis ceſſit; ut toto triduo,

apparatus hodiernus ad feſtum

P

qnn

A quo feſtivitas celebratur, numquam nec vulnera nec homicidia contigerint.

quod celebratur a primis Veſperis;

41 Die tandem prima Auguſti, antequam Veſperas clerus recitet, alter ex canonicis aream ligneam, auro bracteato & cyaneo colore diſtinctam, ſuper S. Sereni altaria poſitam, duplicique clave firmatam, quarum unam præpoſitus S. Columbani, alteram pagi rectores cuſtodiunt, aperit; atque in varias partes diviſam (hoc enim artificio elaborata eſt) alio aſportari jubet: tunc apparet alia arca, cryſtallinis laminis conſpicuæ magnitudinis efformata nuncque inſignis, quæ S. Sereni ſceletum, epiſcopali indutum amictu, mytraque, ac paſtorali baculo ornatum continet. *Tum poſt digreſſionem, quam alibi jam dedimus:* Adaperta itaque cryſtallina arca, ac Sancti corpore populi veneration[i] expoſito, præpoſitus, canonicis ac ſacerdotum comitiva ſtipatus, populo ſubſequente, en eccleſia S. Columbani ad illam S. Sereni aſcendit; ibique, ea veteri conſuetudine, ejuſdem Sancti corpus thurificant; poſtea primas de eo Veſperas canunt.

B *poſtridie fit Miſſa ſolemnis & ſupra cetera unus mortuus;*

42 Die vero ſequenti, ſecunda Auguſti, S. Sereni Miſſam, harmonicis cantorum, fidicinum, aliorumque concentibus, celebranti reſpondentibus, canunt in eccleſia S. Columbani; ut ſacerdotibus enteris ſacrum Miſſæ pro eorum pietate ad S. Sereni altare celebrandi locus vacet. Panegyricum etiam ſermonem poſt Miſſæ Euangelium de S. Sereni laudibus acceſſitus ad hunc finem orator recitat. Poſt Miſſam vero præpoſitus, pontificali amiculo indutus, Sancti reliquiam (*intellige particulam aliquam, ab excluſo reliquo corpore ſiparatam*) per pagi vicos proceſſionaliter portat: ordo autem, quo ſopplex cohors proceſſit anno præterito MDCCXXX, eſt ſequens: Primo loco præceſſit ſocietas mulierum Blanderati; ſecundo ſocietas mulierum Recepti (locus eſt unico milliari a Blanderate diſſitus in Sabandienſi ditione;) tertio ſocietas mulierum Caſalis Beltrami; quarto ſocietas mulierum Gargarenghi; quinto ſocietas hominum Gargarenghi; ſexto ſocietas hominum Recepti; ſeptimo ſocietas hominum Caſalis Beltrami; octavo centuria militum Blanderati; nono ſocietas hominum Blanderati; decimo RR. PP. Reformati C Minoris obſervantiæ S. Franciſci, degentes Blanderati in cœnobio, cui titulus, S. Mariæ de Biſcareto; decimo primo cantores, cithariſtæ, aliique fidibus, & tibiis canentes; decimo ſecundo clerus; decimo tertio canonici S. Columbani; decimo quarto præpoſitus, Sancti reliquiam ſub thenſis deferens, una cum diacono & ſubdiacono aſſiſtentibus; decimo quinto dominus Comes Blanderati; decimo ſexto conſules communis Blanderati; decimo ſeptimo populus.

43 Poſt meridiem vero ejuſdem diei præpoſitus & canonici S. Sereni Veſperas & Completorium ſolitis cantorum atque fidicinum concentibus cannot in eccleſia S. Columbani; ut facilior devotis ad S. Sereni altare acceſſus pareat. Poſt Veſperas vero ſanctiſſimo Chriſti corpore populo benedicunt; indeque uſque ad ſolis occaſum alter ex canonicis, ſuperpelliceo, almucia & ſtola indutus, S. Sereni reliquias fidelibus deoſculandas porrigit. Sanctum interim Sereni corpus uſque ad meridiem ſequentis diei, tertiæ Auguſti, populorum veneration[i] expoſitum manet: quo tandem tempore iterum clauditur ſuperappoſita jam dicta lignea arca. Hæc autem cuncta non ſine magno feſtivorum ignium apparatu, bellicorum inſtrumentorum exploſione, triumphalium arcuum conſtructione, aliiſque hujus generis lætitiæ ac veneration[is] publicæ teſtimoniis peraguntur.

AUCT. P. B. *a meridie quid ſecutum ſit, quid poſtridie.*

Miſſa ad ejus aram fundata.

44 *Poſt hæc meminit Inſtructio noſtra de duplici fundatione, ad Sancti cultum pernillarem nuperrime inſtituta:* Anno ſcilicet MDCCXVI Joannes Loffia inſtituit, poſt celebratum de more ſolemnius Miſſæ ſacrum in eccleſia S. Columbani, ſacrum Miſtæ circa meridiem celebrari ad altare S. Sereni qualibet Dominica E die menſium Maji, Junii, & Auguſti: ac nuper anno MDCCXXIII, die nov. Martii, Hieronymus Verzettus hoc legatum ad dies Dominicas etiam menſis Aprilis ampliavit, aſſignatis ad hunc finem ſufficientibus redditibus. *Hic jam nos deficiunt ſuggeſta noſtræ: nam Vitæ illæ, ſeu Vitæ Compendium, de qua ſupra num.* 32: *tum vero etiam* Laudes Sancti Sereni, *quas* Latino & Italico metro eccinuiſſe ac typis Mediolani anno MDCLXIV vulgaſſe Franciſcum Baggium Blanderatenſem, medicinæ in patris profeſſorem tradit Lazaros Auguſtinus Cotta in Muſeo Novarieſi num. CCL, *hoc, inquam, quid ſit, quia non vidimus, ignoramus, nec ſane invitis admodum; quando auctores tam novi ſunt. En tibi igitur epilogum R. A. D. Joannis Caroli Badoni eruditione pietate, modeſtia dignillimum:* Hæc ſunt, A. R. P. (*Gallarotum noſtrum appellat*) quæ de Sancto Sereno, Maſſiliæ epiſcopo, & Blanderatenſium patrono præſentiſſimo, pro ingenii mei tenuitate colligere potui. Quod ſi plura jam tibi nota recenſui, nonnullaque, minoris F etiam momenti, fuſius forte ſſe, quam par erat, proſecutus ſum; ſolidiorum monumentorum inopiæ; meo pro ſancti noſtræ eccleſiæ Advocati gloria zelo; ac tuæ demum curioſitati ſatisfaciendi deſiderio tribuas, iterum atque iterum rogo: neque id mihi vitio a te verti poſſe ſpero; ampliorem ſiquidem notitiarum meſſem colligere facile faiſſet, ſi prætextia etiam ſæculis, quæ de S. Sereno tunc extabant memoriæ; aliquis enactos ſcriptis conſignaſſet. Ma interim plurimus tibi titulis devinctum &c. . . Dabam Blanderati, Kal. Aug. MDCCXXXI. *Fauſta Sancti, ad quorum gloriam illuſtrandam tutius implorare cogimur exteriorum, etiam longiſſime poſitorum, præſidia; ut parem ubique diligentiam ardentemque inveniamus.*

DE S. BETHARIO EPISC. CONFESS.

CARNOTI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

P. B.

Sancti cultus ; Acta , & ætas.

CIRCA ANNO DCXXIII.

SAncti Betharii *epiſcopi Carnotenſis nomen aliter atque aliter tupreſſum invenitur : in Ms. Cheſnlano conſtanter appellatur* Botbarius ; *in Claromontano ſemper* Beharius ; *apud Bleſenſes* Boharius (ſaint Bohaire , *a Belino* Bethiſius : *at in Ms. Fullenſi, & aliis , ut notatur ad marginem Ms. Cheſnlani , ubique ſcribitur* Batborius ; *quod cum retinerat eccleſia Carnotenſis , & nos hic ſequemur. Cultus ejus , etſi antiquus & ſtatim poſt obitum , Sauſſayo teſte, Faſtis adſcripſerit, diu intra diœceſeos Carnotinæ limites notus fuit. Certe de illo Martyrologorum externorum nemo (quod ſciamus) meminit ante Belinum in editione Pariſienſi anni* 1511 ; *in qua tamen perperam notantur & Sancti nomen & dies natalis ; ut heſterno die obſervatum eſt in Prætermiſſis . Belino accuratior fuit Mtlanus , in editione anni* 1573 *ad* IV Nonas Auguſti *ſic habens*: Carnoti, S. Bethatii , ejuſdem civitatis epiſcopi , ſanctitate & miraculis clari. *Eodem die ac nomine refertur a Galeſino , eit ante tabulas eccleſiæ Carnotenſis ; a Ferrario in Catalogo generali ; a Sauſſayo in Martyrologio Gallicano , ubi longum habet elogium ; & a Caſtellano denique in Martyrologio univerſali . In moderno Romano locum non habet . In Breviario , quod habemus , Carnotenſis eccleſiæ , anno* 1633 *Pariſiis excuſo , Officium ejus ritu ſemiduplici celebrandum hoc die præſcribitur ; ſed nihil eſt in eo peculiare , præter tres ſecundi nocturni lectiones , Sancti Vitam compendio referentes.*

Ejus nomen ; & cultus hodierni.

B

Sepulcrum ejus propter miracula frequentatum.

2 *Auctor eſt Sauſſayus , eum* mox ab obitu habuiſſe templa ſuæ memoriæ conſecrata: inter quæ ejus nomine, *loquit* , inſignius etiamnum eccleſia inter Bleſas & Vindocinum cernitur . *De hac dicitur in Breviario Carnotenſi ad hunc* C *diem:* Eloruſque (*S. Betharius*) juxta oppidum Bleſenſe , in æde ſacra, ubi antea vitam degerat ſolitariam, ſepultus eſt quarto Nonas Auguſti: *& in ejus Vita , ut eſt in Ms. Claromontenſi :* Ante enim obitum ſuum petiit a clericis , magnatis (*forte* magnatibus) vel (*id eſt , &*) ſibi ſubditis , ut corpus ejus transferretur in pagum Bleſianum , ad cellam, quam olim ædificaverat , ob memoriam ſui . Qui juſſis ejus obedientes , cum magno apparatu corpus ejus illuc tranſtulerunt humandum; ubi Chriſtus infirmis plurima præſtat virtutum beneficia. *Eccleſia iſta ageraque circumjacens etiam nunc a Sancti nomine vocitatur* Saint Bohaire; *diſtat vero Bleſis (vulgo Blois)* leucis *ſecundum hunc auctorem , num.* 4, tribus ; *ſecundum Blavium , fere duabus ; Vindocino (vernacule Vendoſme) propemodum tribus ; at Carnoto , in mappis Blavianis , facile tredecim . Hinc Vita noſtra num.* 14: Euhortor omnes *(Carnotenſes biographus alloquitur)* qui anhelant Beatiſſimi iſius ſequi veſtigia, ne ſeparentur longitudinis terrarum ſpatio ; indefinenter adhæreant pavimento, ubi ſancta illius oſſa quieſcunt humana &c. *Eu quibus nemo non videt , ob S.* Bethatii *memoriam , eclipſatas , miraculis , celeberrimam hanc olim eccleſiam fuiſſe. Ablata ſunt inde poſtmodum hæc ſacra pignora ; tametſi de tranſlatione nihil uſpiam invenerimus , ne in laudato quidem Breviario , cujus tamen editionem diu anteceſſit ; quandoquidem annis antea octodecim in Hiſtoria Carnotenſis eccleſiæ teſtatur Rouillardus cap.* 8, *num.* 3, *& cap.* 20, *num.* 30 , *corpus ejus in cathedrali Carnotenſium baſilica religioſe aſſervari. Unde & Sauſſayus* , Præſioſæ autem, *inquit* , ejus anniviæ hodieque colantur in matrice eccleſia Carnotenſi ; ubi conditæ ſunt tetro ſummum altare in antiqui operis hierotheca . E

3 *Sancti hujus Præſulis Vitam , ab anonymo ſcriptam auctore , tanti fecit Andreas du Cheſne , ut ejus fragmenta non pauca retulerit in Hiſtoriæ Francorum ſcriptoribus coætaneis , tom.* 2 , *pag.* 560. *Antiquum igitur monumentum hoc eſſe judicavit , & hiſtorica fide dignum , nec multum ab ætate S.* Bethatii *remotum . Idem ſenſiſſe videntur Valeſius , Colvius , Daniel , aliique cum ad illuſtrandam Childeberti II hiſtoriam ex tempora ſcriptorem hunc adhibere non dubitarunt . Virum certe pium fuiſſe , ex prologo colligimus ; quidni ergo etiam veracem ; cum num.* 2 *ait:* Nos quod ſcimus , ſcripſimus ? *Vetuſtiora ibidem pro ſe ſcripto non adducit ; ſed* religioſa *tantummodo* ſanctorum (*eorum ecclæ , qui eum* Bethario *aliquamdiu vereati , adhuc ſupererant*) aloquia , *ſuamque memoriam ; ut vide num.* 11. *Habemus hic igitur Actorum Sancti noſtri fontem ſine dubio primum , quo eccleſiaſticum quorumdam expurgare tuto poſſimus erata. Carnotenſem eum fuiſſe, cum alia probant , tum affectus impetmis ille num.* 13 : Sed jam nunc ad iſtud ſtylum (heu) lacrymabilitet figimus , quo ſæculo dacceſſit Paſtor NOSTER piiſſimus . *Eu iiſdem verbis ernet, hæc illum Carnoteenſibus enarraſſe ; id quod etiam num.* 7 *diſertius affirmat.* F

Vita anonyma qua ,

4 *Hujus Vitæ fragmenta jam diximus aliquot vulgata iſſe eſſe ; ſed integram fallet ſi quiſquam adhuc edidit ; quamvis ejuſdem exemplaria Mſs. non admodum rara ſint : Colvius enim ad annum Chriſti* 567 , *num.* 34 *eam citat ex codice Vindocinenſi ; Cheſnius , aut qui ejus apographum nobis exſcripſit , eamdem in pluribus codicibus legiſſe ſe ſignificat ;* Papebrochius *illam manu propria excepit* ex Ms. bibliothecæ Collegii Claromontani Societatis Jeſu Pariſiis; *ſed prologo deſtitutam , quam ſupplevit Henſchenius* ex Ms. Fullenſi. *Porro etſi duo apographa noſtra , Claromontanum videlicet ac Cheſnianum , plerumque conſonent uſque ad numerum* 23 ; *quia tamen priori poſterius aliquanto altidius eſt ac ſimplicius , hoc viſum eſt exhibere . Neque negligenter ſive ad margines ſive in annotatis , ſigna ſacrint obſervata digna in exemplari Claromontano diſcrimina.*

Integra hic primum edenda ex Mſs.

3 *Dini ,*

A 5 Dixi, *hoc fonte eluendos esse recentiorum quorumdam errores*: tum ergo bis leges nn. 6 & 7, S. Betharium *in sedem Carnotensem defuncto Paulo seu Pappolo statim successisse*; *emenda seriem episcoporum Carnotensium, apud Summarthonem sic digestam, ut Pappolum inter & Betharium antistites omnino decem interponantur, cum ne unus quidem revera intercesserit. Cum animadverteris item eosdem ob numeros, successionem illam accidisse sub* Lothario, *seu Clothario, secundo evidentissimis charactcribus designato, cum appellent* filius Chilperici regis, *dicunturque* cum regina Fredegunde, *matre sua*, regnasse; *idque tempore* Theodorici, *secundum num.* 8, *Burgundiæ regis, Brunichildæ nepotis, Clotharii patruelis? sic enim vocant nonnulli nostri Theodoricum, quod filius esset Childeberti, quem Clotharius II patruelem habuerat,) cum insuper ibidem observaveris*, S. Betherium anno *jam* sexto *Carnotensem ecclesiam tenuisse, quando ab eodem Theodorico idem Clotharius anno Christi* 600 *victus acie fuit; cum hæc, inquam, omnia consideraveris, vide, quantum Sanfayus ultique ante & post illum hallucinati sint*, B *cum hæc ad Clotharium* III *ac fratrem ejus Theodoricum retulere, quo ultimo regnante, Sanctus felicissime in Christo obdormiverit anno* 679. *Atqui quam certum est ex Vita nostra, Clotharii* II *eladem lucid sse in annum ab ordinatione* S. Betharii *sextum; tam certum est ex Chronico Fredegarii cap.* 20. *illam contigisse* anno V regni Theuderici, *seu Christi* 600: *& retulsse, quam inde certum est, ordinatum episcopum fuisse* Betharium *anno Christi* 594; *tam certum est ex Flodoardo, illum usque ad synodum Remensem, anno Christi* 624 *adulto vel sequente* 625 *celebratam, non pertigisse; cum ipsi synodo interfuerit* Bertegisilus, *episcopus jam eum* Carnotensis; *ut vide apud Labbeum, in Conciliis.*

6 Ceterum quin Vita nostra num. 13 *decessisse teadit Ant-stitem nostrum*, longo jam ævo fatigatum, *Cointio assentiendum putavimus, tum episcopatum ejus ad annum usque* 623 *extendit; longius etium protraxerit, si per synodum jam dictam licuisset*: neque enim longo ævo fatigatus recte dici quisquam videtur septuagenario minor. *Cum ergo, secundum Vitam nostram num.* 3, C *Carnotum venerit* S. Betharius, *etiam tum puer, jam ipse sedente Pappolo, qui ante annum* 567 *sedere non potuit (ut recte ad annum illum, num.* 33 *&* 34 *est adit Cointius;) vix ætatem ejus requisitam ne quiet, nisi episcopatui ipsius quantum synodus Remensis petitur, spatii concesserit: fac enim (ut summum dicamus) venisse illum ad Carnotenses ipso anno* 567; *fat, eum tum annos ætatis sedecim (quis enim puero plures tribuat?) vel sic nono Christi* 623 *ætatem attigisse Sanctus annorum tantummodo duorum & septuaginta. At enim quis esse vet, aut Pappolum anno* 567 *lapsum Carnotenses adeptum esse, aut ipso diguentis ejus latere advenisse eo Betharium, & quidem annorum sedecim puerum? Non est igitur, cur ante annum* 623 *teedatur en hac vita migrasse. Nunc Acta, lector, accipe.*

Sanctus ætate.

EX MSS.

VITA

Auctore anonymo, ex Ms. D. Andreæ du Chesne, collato cum Ms. bibliothecæ nostræ Claromontanæ Parisiis.

PROLOGUS AUCTORIS.

CUm beatorum Confessorum gesta religio Christiana, ad amorem cælestis patriæ, exemplarque sequacibus bonum, devotissime aggreditur divinis inserere paginis; ut ea, quæ per eos Dominus dignatus est præsentialiter operari, miracula valeant ad eunctorum redolere notitiam hominum; in ejus procul dubio non dubium est accumulari præconia, qui suis fidelibus, adhuc carnis glutino circumdatis, tantam excellentiam dignatur conferre, quarenos in hoc seculo degentes erumpant, dicentes in laudibus: Nostra conversatio in cælis est. Obsecro itaque omnes, qui hanc lecturi sunt editiunculam, ut non attendant venustatem grammaticæ artis, sed devotionem scribentis, E Intento audiant corde, quanta sit gloria mundum relinquere, & per angustum Euangelii tramitem Sanctorum vestigiis adhærere; ut lagendo gesta eorum, proveniat eis quod in Evangelio Veritas dicit: Beati qui non vidarunt, & crediderunt.

Laudes Sanctorum redundant in Deum.

a Nos * quod scimus, scripsimus; corde pectantium credimus æternæ beatitudinis affluentiam. Nobis autem indubium * non est, quod eorum * vos expectet gloria, qui posse implere Dominum creditis in Sanctis suis, quæ scripta cognoscitis. Aggrediar igitur jam nunc, Domino adjuvante, intercedentibusque beatissimi viri Betharii a meritis, decerpere redolentia suavitatis lilia, floresque diversorum odorum; ut valeam nardum componere una ad levamen multorum, ac perungere animarum sensorum & expurgare secreta. Nam qui isto perungitur oleo, potest comprehendere, quanta Dominus per Servum suum dignatus est operari; sicut religiosa sanctorum testantur eloquia, F ipsiusque declarant miracula; qualiter lucerna illuminata cunctis propinabat fidelibus lucem, super montem sita *, nec quiverat abscondi in valle tenebrosa, cui de cælo supplementum proveneret.

Videt auctoris. * *Mss. al.* Nam * *mo dubium* * *Mss. Sal similis eorum* a

* *Mss. Sal.* Sion

VITA IPSA.

BEatos igitur Betharios urbis Romæ oriundus fuit, & secundum seculi dignitatem nobili stemmate procreatus: qui ab ipsis pene cunabulis pueruios ecclesiasticis est eruditus in moribus. Denique a parentibus philosophiæ traditur: Carnotis urbem advenit, domino disponente, nutricodus. Tunc nempe temporis vir Domini beatæ memoriæ Paulus * episcopus Carnotenſiom regebat ecclesiam; qui carmena bonæ indolis Puerum omni venustate fulcitum; intelleait, illum essore * totius fururum ecclesiæ profectum; * [ac] pulsus divino instinctu, comam ejus sancti cap tis abrasit, & io servitium eccle- siasticiordinis devinxit. Erat nempe ætate puerili ita ob dientiæ & humilitati dedrtus, ot a sancto Spiritu non dubitaretur esse replerus; quod postea rei probavit eventus b: litteris enim decentissime erat etuditus, urbanitate decorabili ornatus

Sanctus parentes nobilissimos habuit Carnotenses.

* *Mss. Clarom. & pro Pabolus*

* *Id est, adesse*

b

Augusti Tomus I. P

EX MS. natus ac ſublimatus, tantoque honore inſtructus, ut doctor divinarum Litterarum, & magiſter totius civitatis diceretur.

vita ſalitaria. 4 Cum autem *c* die noctuque iſti ſancto inſiſteret propoſito, atque obedientiam ſibi commiſſam turis viribus exornaret, vitamque ſolitariam aſtipere tuto niſu feſtinaret; humili cum devotione bonæ memoriæ Papulo epiſcopo ſtuduit indicare. At ille cernens eum cæleſti inſpiratione raptum, dedit ei poteſtatem in propria tellure parochiſque *, obieumque vellet, locum ſibi ædificandi ſecretum. Qui, accepta licentia, tribus leucis a caſtello Bleſanenſium cellulam ſibi propriis manibus ædificavit ſuper fluviolum Siſſa *d*; & ipſe locus Baſilica nomen accepit *e*; quam eodem tempore beatus *f* Papulus epiſcopus in honore beati Geosgii martyris Chriſti conſecravit. Qui etiam ſuperno inſtinctu admonitus, lubricæ vitæ diſcrimina perpendens, pro minuendis facinoribus ram paupertimam, quaſi * feliciſſimam, dotem eidem conferens aſylo, ſub honore ſancti Spiritus, qui ſeptiformis eſſe cernitur, ſeptem manſos *g*, ad cumulum ſuæ ſalutis collatis umque prædiorum, delargiendos diſpoſuit. Ibique religionis gratia remotus, trahens longa ſuſpiria pro æterna felicitate adipiſcenda, nocte diebus ac noctibus vacans a colloquiis divinis, eummendabat Domino quod timebat.

* Clarom. & parochiam & locum ſibi dat.

* Clar. ſed vere

5 Tunc eumque ceteneus ſanctæ memoriæ præſatus Papulus confeſſor ejus humilitatem, atque creſcentem coelos boni teſtimonii Virum, onus diaconatus impoſuit *h*. At ille ceo fidelifſimus diſpenſator peconiarum Domini fui, non gareos rudes vel infantiles, ſicuti quidam, morer; ſed ſtans matorus atque omni bonitate conſpicuus, miniſtrabat, erngando ſibi a Deo talenſum eredirom; ita ot de illo non dubitarmur a Domino dictum: Euge, ſerve bone & fidelis, ſupra malia te conſtituam. Sed quia Dominus deſiderabilem nolebat diu occultare theſaurum, ſed affore totius bonitatis exemplum; ita pene per totam provineiam fama ſanctitatis ejus percrebuit, ut uſque ad palatium regis rumor ipſius percurreret. Et omnes ſumma eum devotione ſtupentes, atque gratiſs Deo referentes; qui adhuc tantam in juventute florenti enetulit beatiſſimo Bethatio gratiam, quanta admirationeit gratia, quanta cum eacelleutia poſſumus eatollere tam magnum & glotioſiſſimum Virum? Non eſt enim dubitandum, quod impoſſi * beati Laurentii meritis, cujus ſanctitas tot fulget in ſeculis *i*.

diaconatus Carnotenſis. *h*

* f. non ſit *i*

6 Eo quoque tempore Hlotharius rex ſecundos, filius Chilperici regit, eum regina, Frecdegunde nomine, regnabat ſuper gentem Francorum *: qui audiens famam beatiſſimi Viri, ſuum conſtituit archicapellanum *k*, & pignora multa Sanctorum, quæ ſecum deferebat (ut mos eſt regum) ditioni illius conſtituit, ut Sanctus eum Sanctis haberet cuſtodiam * ſanctitatis; & ut meritu de illo diceretur: Cum Sancto ſanctus eris. Suſcepit namque officium a rege ſibi commiſſum; & erat gratus tam Deo quam hominibus. Virtutes quoque non modicas per eum tunc temporis Dominus oſtendit, quas longum eſt noſtro inſerere opuſculo; ſed ad illud paginula tendit, qualiter ſublimatur ad gloriam ſuit, ſacerdos * ordinatus. Prælatus igitur Papulus Epiſcopus ipſo in tempore ab hac luce migravit *l*,

Vir archicapellanus Chilperici II. * ut Nic. Pithœus facit

k

* Mar. hlotharius in concilio

* non ut ſupra

l

Atque animam ſuperis felicem teddidit aſtris.

7 Tunc eunctus clerus & devotiſſimus populus divina admonitus inſpiratione, ad palatium pergit; aures regia tanta fruitudine pulſat; ſcilicet petens, ut beatum Betharium ſibi daret paſtorem ac epiſcopum. Rex vero euntriſtatus eſt ſuper hoc negotio, & omnes optimates illius; quia ſicut angelum Domini venerabantus eum; verumtamen non diſtulit vota percntium, quin illico expleret fidelium vorum. Tunc juſſu imperatorio * omniumque optimatum, Carnotenſium eccleſiæ ſuſcepit principatum; directus a palatio diverſis honoribus a rege honuratur; ſuſcipitur devotiſſima diverſo eum apparatu eccleſiaſtici ordinis a famulis Chriſti fidelibus beatiſſimus confeſſor Betharius. Cœpit namque florere in ſanctiſſimis ſtudiis; &, quaſi prudentiſſima apis, populum ſibi ſubjectum velut en maternali atero guberosre ac paſcere non ceſſabat. Diſpoſueramus adnectere huie ſchedulæ, qualites ornatum eccleſiæ conſtituit, qualiterque illius per omnia cura hoſpitalitatis fuit; ſed rurſum exiſtimamus, illud nuo neceſſe habere tentare ouns, quia nimirum clarer manifeſte, ut, cujus ſanctitatis tanta patuit ordinatio, & adimpletio bonæ conuerſationis minime deſuit. Ad hoc namque curavimus ſtylum volvere, ut paſſinuea, quas ſuſtinuit pro deſiderio cæleſtis paradiſi & civibus Carnutenſis eccleſiæ poſſimus ſagaeius intimare.

deinde, epiſcopus Carnotenſis;

* Clar. regis

8 Eo namque tempore Hlothsrius (ut ſupra taxavimus) monarchiam regni * Francorum regebas; Theodorieus vero in Burgundia cyraunicam *m* exercebat poteſtatem; qui conſilio aviæ ſuæ Bruniehildæ impulſus, eum eſſet acerrimus ingenioque ſcitis, boſtilem excreitum, quaſi arenam maris, innumerabilem en Burgundia & Allemania atque Gothia *n*, ceteriſque gentibus eontraxit, & eunrn Hlotharium, patruelem ſuum *, petrexit; Hlotharius e contra commovens exercitum: eo venerunt in unum a. Sed Clotharius fuga lapſus, uſque Pertiem ſilvam *p* pervenit. Audiens autem Theodorieus, quod Carnotenſis eccleſiæ civitas valde munitiſſima eſſet, theſaurique innumerabiles illic repoſiti eſſent, atque Viro Domini commendati, direxit contra illam maximam exercitus ſui partem. Venienſque innumerabilis exercitus ac barbara multitudo Carnoria, cupientes comprehendere beatiſſimum Betharium, anno ordinationis ſuæ ſexto *q*; tunc prædictus Sacerdos uoſ eum elero & populo infra muros civitatis conclusus fortiter ſe defendere eſt ennatus. Sed beatiſſimos Vir, accepto ab iis ſacramento, ut nec ipſe nec ſui aliquid mali paterentur, eredens fidei illorum, aperuit portas civitatis. Illico autem ut patefecit aditum, invaſerunt more barbarico totam civitatem, devaſtantes omnia; de populo veto maxima multitudo corruit gladio *r*.

quando, urbe ab exercitu Theoderici perfide vaſtata, * loselline Neuſtraſiæ.

m

n

* ſuus patruelis ſui

a

p

q

r

9 Cernens autem ſanctus Betharius interitum ſuæ civitatis, dedit ſe periculo, mediis ſcilicet hoſtibus ſe inſereas; ut ſe ſolum perimerent, poſtolans, & populum innocentem ab incurſionis nece dimitterent. Hoſtes autem ira commoti, ſueda * manus ejus Sanctiſſimi Viri auſi ſunt alligare, ſecumque uſque perduxerunt canes rabidi ad postum *, qui vocatur Vilemeldia cum omni injuria, ſuper flevium Audura *s*. Habebant lupi itinetis ſocium, cujus indigni erant ſentire ſuffragium, Sed cum eſſet Vir Domini plenus caritate, firmiſſimus fide, & nullatenus valeret mitigare furnea erudeliſſimæ gentis, elegit cruciſ-

capitur ipſe, multa pro ſuis cuſtodit; ſed mox illuſtratus miraculis.

* Mr. Clarlois

* Mr. Clarvicum

s

lium,

lium, ut pretium daret pro redemptione captivorum; sed unde daret, omnimodis non habebat, maxime cum ligatus loris fortissime teneretur a perfidis, nullaque sui corporis parte in terra cerneretur habere potestatem, mira dispositione omnipotentia Dei *f*, affuerunt sibi imprænticeum solidi a quingenti; quos videntes eatini hostes, abstulerunt, & aliquantulum partem captivis * reddiderunt; ipsum vero sanctum Virum usque ad Theodoriel regis præsentiam perduxerunt. Interea unus e barbaris gentis ipsius nisus est abstrahere a sanctis manibus ejus chirotheeas *g* quod * vulgo wantos vocant, *h* & su stregere indigna. Sed subito divina affuit ultio: nam arreptus a dæmonio, propriis dentibus semetipsum cœpit lacerare, manusque suas rudendo teneare; & qui quondam homicida alterius extitit, crudeli nece seipsum laniseeit. Videntes talia inimici, cœperunt lapideu corda amollire sua, & Famulo Domini omni devotione servire.

f *g* *h* * *Mr. Cl.* captivorum * *Mr. Cl.* quos

B so Interea beatus Betharius pro plebe captus atque ligatus, usque ad regem Theodorieum & Bruuichildim est deductus, a quibus tam crudelis exercitus fuerat destinatus. Videns autem rex, & optimates, illius humilitatem, seu sanctitatem sanctissimi Viri, comperto quod esset Dei electus, cœperunt eum venerari cum tremore divino: insuper etiam provolutt ejus genibus, rogabant, ut dignaretur eos recipere suis in orationibus, qui etiam consensit, & mox quod petebant, explevit. Credimus etiam, quod ideo Dominus Servum suum eum tanta contumelia ante regem ire permisit, ut perfidi videntes humilitatem ipsius, & cognoscenter sanctitatem ejus, a ferocitate sua nimia mitigarent; & captam prædam, quam injuste tulerant, redderent. Quod ita factum fuit: impensa namque Theodorico, redditur omnis captivitas, prædaque magna, thesaurique ecclesiæ; insuper etiam aliis multis muneribus a rege cunctisque optimatibus honoratus, revertitur ad propria, Christo propitiante civitati. Unum vero silendum non est, quis iste Vir sanctus in suis operibus non dissimilis fuit Paulino episcopo, qui semetipsum pro redemptione suæ plebis delegavit in servitium pauperculæ mulieris *n*.

a Theodoricus & Brunichildis bona esse libera, liceque dimittere.

C 21 Accidit quoque illis in diebus, ut indigeretur synodale concilium Sanonis *p* civitati; ad quam cum perveniisset eum ceteris clericis, curam pontificibus cum omni honore ibidem est susceptus. Per aliquod autem tempus illis ibidem commorantibus, innotuit Viri Domini fama per loca circumquaque vicina. Tunc multi infirmi venientes ad illum, orationibus mox illius salvabantur: tantam enim gratiam Dominus illi concesserat exhortationis doctrinæ, ut quotiuscque venissent ad illum, verbum auditurl, ita recedebant illuminati, lacrymisque perfusi, aeo cæci * fuissent jubare Christi inflammati. Interea dicamus unum illius de pluribus miraculum memoriæ nostræ infixum, ne videamur lectori inferre fastidium. Quidam vir erat, in provincia illa secundum seculi dignitatem præcipuus, nomine Portagius; qui perditum habebat auditum aurium jam annis duobus. At ubi audivit famam beatissimi Viri, devotus ad eum pervenit; atque ejus provolutus genibus, cœpit lacrymabiliter rogare, ut suis orationibus mereretur auditum jamdudum ablatum. Cujus precibus Vir beatissimus cœpit reluctari, atque se indignum inclamare * hujus operis esse. At ille farebatur, non se recessurum, antequam auditum ab eo reciperet amissum. Quod ille audiens, valde admirans est fidem hominis. Tunc confisus de illo, qui dixit, quia omnia possibilia sunt credenti, signum crucis auribus ejus impressit; atque illico auditum, quem amiserat, recepit.

p *Apud Senonas, præter alia miracula, fundam fecit* * *Mr. Cl.* nollius

ES MSS. *n* *o* *p* *q* *r* *s* *t* *u* *x* *y* *z* *aa* *bb* *Syllogæ auctoris.*

22 Quadam etiam die cum beatissimus Vir ja eeret coram altari gloriosissimæ Virginis Mariæ totu corpore prostratus, advenit illuc quodam puella, plurimis jam annis vexationem patiens dæmonis; sed mox ut Vir sanctus conspexit, puellulam a diro hoste torqueri, ad nots convulavit orationum præsidia; fiatsque in terram genibus, foravit diurius, atque hostem invidum repulit, humani generis adversarium. Mosque sanata facta, gratias agens Deu & beatissimo Bethario, rediit suus, quæ multo tempore fuerat a dæmonio vexata. Duo item cæci erant lo eadem civitate *, qui longo jam tempora vitæ præsentis lumina caruetant; qui ad lucti sunt ad beatum Virum ea revelatione divinaz viderant enim in sumnis, a beato Bethario manus sibi imponi visumque recipi. Sed mox ut ante conspectum Viri Dei perveuerunt, cœperant iteraado clamare: Sancte Betbari, redde nobis lumen; quia Dominus tuus ideo nos ad te misit. Quod auditus beatissimus Betharios, admirans suspicieasque in cælum, alt lacrymabiliter ad illum: Si Dominus meus Jesus Christus misit vos ad Servum suum, in nomine illius præcipio vobis, ut speriamur oculi vestri. At illi, quast evigilaates, sunt sunt facti, nullam passionem oculorum habentes; & qui aliorum juvamine illuc venerant, habeutes proprius visus ductores, Christo favente, ad propria sunt reversi iucolumes. Plurima namque sunt miracula, quæ per Servum suum Dominus dignatus est ostendere in terra; sed ut lecturi non incommoda prolixitas lectionis, sufficit dimisse pauca de pluribus.

Jam surgo. *Mr. Cl.* rectum, & cœcus dans. * *Mr. Cl.* sollicet Senonensi

23 Sed jam nunc ad istud stylum, heu! lacrymabiliter figamus, quo seculo decessit Pastor noster piissimus. Cum autem Dominus humilem Servum suum a longo jam ævo fatigatum, quem semper amaverat, vellet a labore quiescere, & reddere ei præmium cælestis patriæ; ut qui diu contra diabolum sudaverat præliando, sine fine perciperet quietem cum Christo regnando, imposuit ei modicum pondus injuriæ *aa*. Quid moror amplius? Quamquam lacrymæ operiant oculos meos, ne valeant notare apiculos; tamen venit hora referendi exitus sanctissimi Patris. Flentibus populis, gaudentibus Sanctis, stipatus angelorum choris, penetravit cælestia cum Domino regnaturus per secula.

Sanctæ obitus.

24 Exhortus omnes qui auhelant Beatissimi vestigia sequi vestigis, ne separentur longitudinis tertiarum spario *bb*; indefatigeater adhæresat pavimento, ubi sancti illius ossa quiescunt humata: recurrant sedulo ad ipsius sepulcrum, frigitantes ab illo divinum auxilium; ut ipsius intercedentibus meritis Dominus Jesus Christus det omnibus fidelibus intelligeatiam suæ cognitionis, ut eum eo patiter cunctis sacerdotes, & devotissimus populus, pretioso sanguine suo redemptus æternum mereantur consecedere regnum, ipso adjuvante, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

ANNOTATA.

a *Apographum habebat hic & deinceps semper*, Botharii; *ad quam vocem notatum hoc erat in mar-*

EX MSS. *gine:* Sic in uno codice antiquo: in aliis ſcribitur Betharii. *Adi Commentarium num.* 1.

b *Textus ab initio numeri uſque hue, omnino congruit cum textu codicis Vindocinenſis, ut a Colin. citatur ad an.* 567, *num.* 34; *niſi quod Vindocinenſis cum Claromontano* præfectum *habeat, non* profectum. *Claromontanus vero minus hoc numero ſincerus videtur, cum ita refert:* Qui ab ipſis inconabulis pene puerilibus philoſophiæ eccleſiaſticæ eſt enutritus in moribus. Denique oraculo divino admonitus, Carnotes urbem advenit, diſponente Domino, ibidem nutriendus.

c *Claromont.:* Cum autem, annis pueritiæ tranſactis, adoleſcentiæ metas tranſiret, & die noctuque *&c.*,

d *Colinius ad an.* 576, *num.* 13, *in codice Vindocinenſi legit* Sipæ; *ſed perperam. Eſt autem* Siſſa, Ciza, *ſeu* Sieia (*vulgo* la Ciſſe, *&*, la Ciſe) *fluviolus haud multum infra Bleſus in Ligerim influens. Adi Meſſeanum in Flumin. Galliæ ſecundum edit. Pariſ. anni* 1618 *pag.* 64. Porro
B *receſſum hunc* S. Betharii *accidiſſe putat Colinius ibidem anno circiter* 576.

e *Conſonat Colinius loco citato. Videtur tamen præferenda lectio Mſ. Claromontani:* qui & ipſe locus & baſilicæ nomen ejus (S. Betharii *videlicet*) accepit. *Certe tam eccleſia illa, quam ſubditum ei territorium appellatur eandem ſuevum* Saint Bohaire; *ut in Commentario, num.* 2, *monuimus.*

f Beatus, *&* ſupra beatæ memoriæ, *laudabilem quidem hujus Pappoli vitam indicant; de cultu tamen ejus nihil invenitur. Meminit de hoc epiſcopo non ſemel Gregorius Turonenſis, in cujus operum editione noviſſima profertur ejuſdem Pappoli libellus ſupplex de epiſcopatu Dunenſi col.* 1340.

g Manſus, *qui &* manſa *dicitur &* manſum, *eſt agri certa portio, in qua & colonus ædes habeat; de quo voce plura Cangius. Non videntur autem* mouti ſeptem *fuiſſe olim tanti pretii, quin ſolos eos poſſidens, pauper dici poterit; ut colligitur ex Adamo Bremenſi Hiſt. eccl. lib.* 2 *cap.* 4. Vir iſte, *inquit*, paupertibus ortus parentibus, primo, ut aiunt, ſeptem manſis tenuemque muneribus, ex hereditate parentum fuit contentus.

h Mſ. *Claromontanum:* Onus ei archidiaconatus impoſuit, & curam rei familiaris & theſauros eccleſiæ illi commiſit.

C i *Subdit hic Mſ. Claromontenſe:* Qui & utrique theſauros eccleſiæ diſtribuerunt egenis.

k *Utique jam presbyterum ordinatum. Archiepiſcopianus autem, ſi Colinio credimus, factus eſt anno circiter* 588.

l *Anno circiter* 594, *ut patebit infra ex anno ſexto* S. Betharii, *& in Commentario dictum eſt num.* 3.

m *Atqui Theodoricus legitimus erat Burgundiæ rex; ſed infenſus illi videtur hic ſcriptor; forte quia bellum hoc & urbis præſertim Carnotenſis tam injuſta crudeliſque vaſtatio Theoderico, Brunichildis aviæ conſiliis inſtigato, tamquam auctori præcipuo adſcribebantur; unde nec Theodeberti meminit Auſtraſiæ regis, qui tamen hujus expeditionis pars magna fuit, teſte Fredegario cap.* 20: *nimirum hic Brunichildem, omnis mali fomitem, regno nuper ejecerat; unde belli hujus ſocius quidem cenſeri poterat; ſed non auctor.*

n *Intellige ex Hiſpania, quam Viſigothi tenebant, Theoderico & fratri ejus per uxiam ſanguine junctis. In apographo Claromont. male legitur* Scotia.

o *In agro Sinonico ſcilicet, Icaunam inter & Lupam fluvios. Præſtium hoc & eventum ejus copioſe deſcribunt Hiſtoriæ poſſim obviæ Gallicarum. Valeſius illud refercat ad annum Chriſti* 599, *a Lubbeo noſtro ac ceteris illum ſecuti deſcribitur, qui pro certo ſtatuunt, illud contigiſſe anno ſequente, Theodorici, ſecundum Fredegarium, quinto, Chriſti* 600: *Theodoricus enim patri Childeberto ſucceſſit menſe circiter Aprili anni* 596.

p Silva Pertica, *ſeu* ſaltus Perticus (*vulgo* la foret do Perche) *in provincia cognomine, Belſam inter & Normannlam, celebris olim fuit, ut oſtendit Valeſius in Notitia Galliarum. Mſ. Claromontenſe hoc loco interſerit:* Theodoricus vero Borgundionum rex, acriter eum inſequebatur. Sed Lotharius Francorum rex, fugam, ut diximus, iniit. Tandem Theodoricus eum non valens comprehendere, cuncta, quæ in regno ejus erant, vaſtans & incendio tradens, Carnotum urbem uſque pervenit. Audiens autem *&c.*

q *Vide Commentarium num.* 3.

r *Prædixiſſe creditur hanc urbis hujus calamitatem S. Launomarus ubbas, ut videre eſt in* E *Actis eius tom.* 2 *Januarii, pag.* 234, *num.* 24: *quod ſi verum eſt, Malardo id certe dicere, ut ibi tamen aſſeritur, non potuit; quippe qui diu poſterius eccleſiæ Carnotenſis nutiſtes creatus eſt. Sed hæc alias, ubi ad Januarium edibitur.*

s Audura, *nunc* Atva (*vulgo* Avre) *fluvius, Normannlam a Franciæ dividens, ad quem ſedebat* Villemeldis, *ſeu* Villemeodio, Villemodis, *aut* Villa mollis, *vulgo* Villemeos. *Conſule Valeſii Notitiam Galliarum ad vocem* Atva.

t Mſ. *Clarom.:* Mira diſpoſitio affuit Dei omnipotentis: nam, preces effuſæ, affuerunt ſibi *&c.*

u Solidi *nummi erant aurei, quorum ſinguli tum viginti denariis argenteis æſtimabantur. Vide Cangium.*

x *Hiſtoriam ſpectat auctor de* S. Paulino epiſcopo Nolano *a S. Gregorio Magno vulgatum, quæ modernos eruditos uſque adeo exercet. Nos de illa egimus tom.* 4 *Junii, pag.* 430.

y Mſ. *Cl.:* Apud Senonis civitatem. *Eſt ea quidem notiſſima & archiepiſcopalis; ſed hujus* F *concilii nec certum tempus nec acta ſeiuntur.*

z Mſ. *Cl.* Cum autem Dominus ei ſunos ſui tranſitus revelaſſet, [&] longo jam ſenio fatigatum *&c.*

aa Injuriæ, *id eſt, opinor*, incommodi; *videtur ergo Sanctus ante obitum non diu ægrotaſſe. Hinc porro uſque ad finem differt Mſ. Claromontenſe* a *Chaſtinano: nam poſt verba hæc* modicum injuriæ pondus, *ita proſequitur:* Convocatis denique fratribus innotuit ſui corporis reſolutionem; & movens eos, ut firmi & conſtantes perſiſterent in fide Chriſti, ſicque percepto Viatico, flentibus ipſis, gaudentibus angelis, tranſiit ad Dominum in eadem urbe, die primo Kalendarum Auguſtarum. Ante enim obitum *&c. ut in Commentario dedi num.* 11, *uſque ad*, virtutum beneficio. *Quibus continuo ſubduntur ſequentia:* Recurrant ſeduli ad ipſius ſepulcrum non ſolum Carnotenſis populus, verum etiam plebs univerſa, flagitantes ab illo divinum adeſſe auxilium, ut liberati meretur a poteſtate inimica, & pervenire ad cæleſtia regna, præſtante D. N. Jeſu Chriſto, qui cum æterno Patre & Spiritu ſancto vivit & gloriatur Deus per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

bb *Vide dicta in Commenc. num.* 2.

D E

A D

DE S. ETHELDRITHA SIVE ALFREDA VIRGINE RECLUSA

IN COENOBIO CROYLANDENSI IN ANGLIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS. P. B.

Sanctæ cultus, Acta, reliquiarum exustio.

ANNO CIRCITER DCCC XXXIV. NOn eſt hæc illa S. Etheldreda ſive Etheldritha Eliyenſis abbatiſſa, quam dedimus ad diem XXIII Junii; ſed alia minus celebris & toto amplius ſeculo junior, Offæ Merciorum regis & Quendredæ filia. Althridam appellat Bromtonus, & ſecundum quoſdam nuncupatam ait Alfridum; ſed apud Ingulphum in hiſtoria Croylandenſi conſtanter vocitatur Etheldritha. Martyrologi maxima varietas

B Pro Sancta poſt obitum habitam fuiſſe, patebit ex ils, quæ de ſepulcro ejus idem infra narrabit Ingulphus: ſed quo menſe ac die celebrata fuerit olim ipſius memoria, me fatetur poſt multam indagationem ignorare. Hac die refertur cum titulo Beatæ ab Acherio & Mabillonio in Actis Sanctorum Ordinis S. Benedicti ſec. 4, part. 2, pag. 365; ubi dicitur: Ejus obitus diem conſignat Wion tertio Nonas Auguſti, & poſt eum Thomas (imo Edmundus) Malmeſbiur. Nos in Wione id non reperimus, agit hic de hac ſancta quidem Alfreda in Ligno vitæ lib. 4, cap. 28; verum de die obitus altum filet, Malmeſbiurius indicat, natalem ejus ignotum ſibi fuiſſe, tum ad hunc diem ita ſcribit: In monaſterio Croylandenſi, COMMEMORATIO B. Etheldrithæ virginis, quæ Alfreda a nonnullis nominatur: monuerat enim lectorem, tomo 1 in præfatione pag. 172, his verbis: Admonendus eſt lector, quod quorumdam etiam magni nominis Sanctorum dies certos natales nullo modo aſſequi potuimus; ſed & hos diebus maxime commodis SUB NOMINE COMMEMORATIONIS inter reliquos appoſuimus.

C Hunc eumdem interea diem ejus elogio conſignat Arturus in Gynæceo, ſolo, ut apparet, Malmeſburii ductus exemplo.

2 Quid Menardum impulerit, ut eum die XV Auguſti celebraret, obſcurum eſt; ſed & hic ſequacem habuit Buerlinum. Coſtellanus in Martyrologio univerſali repetendum cenſuit die XXII Octobris; credo, quia de illa intellexerit annum. tiationem Grevenī, eodem die ſic notatam: Etheldredæ reginæ: quæ ſane de noſtra poteſt intelligi; cum idem ſit nomen Alfridæ, Alfredæ Elfredæ, Ethelfredæ; regina quoque dici potuerit, tamquam ſponſa regi Ethelberto deſtinata. Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt, ſic eam exhibet die XXII Decembris: In Anglia ſanctæ Ethelfredæ virginis: in annotatis autem ſubdit hæc: Ex Martyrol. Angl. De ea Polydorus Virgilius lib. 4 Hiſt. Angl., Arnoldus Wion lib. 4 Ligni Vitæ. Utinam Martyrologium illud Anglicanum (unum, an plura?) quid ſit, aut cujus fidei, lecive, diligentius admoniſſet. Veteor enim, ut magnæ ſit auctoritatis, quod præter Ferrarium ſiquis vidit, certe nemo, quod ſciam, ſecutus eſt. Wilſonus denique in Martyrologio ſuo Anglicano, in editione anni 1608, quia tum anniverſaria hujus Sanctæ veneratio & obſervari deſierat, & miſquam apparebat notata, eum reſpoſuit die XIX Decembris; ſed ſub titulo commemorationis, & adjuncto aſteriſco; quod in præfatione ſe facturum promiſerat, quoties natales Sanctorum certos aſſecutus non eſſet. Ubi vero is poſtea eumdem illum diem XII Decembris vere huic Virgini natalem fuiſſe didicerit, neſcimus: didiciſſe tamen alicunde videtur, quandoquidem anno 1640 in editione Martyrologii ſui ſecunda, emendata auctaque, abſque ullo ambiguitatis indicio ad illum diem ſic habet: In inſula Croylandenſi, comitatu Lincolnienſi, depoſitio (non jam commemoratio) ſanctæ Elfredæ virginis, Offæ Merciorum regis filiæ &c. Ceterum cum nihil hic poſſimus certi ſtatuere, S. Etheldritham & nos hoc die propenimus, non quia natalem ejus eruiſſimamus eſſe) nulla eſt enim id ſuſpicandi ratio;) ſed quia eodem illo ejus elogia apud nos requiſituros putamus lectores, quo ea in opere vulgatiſſimo leCtiſſimoque, Actis, inquam, Sanctorum Ordinis Benedictini, relata jam noverint.

3 Acta ejus uſquamdo ſeorſum ſcripta fuiſſe, neme tradit: ſtuque ea variis auctoribus petenda ſunt, Ingulpho præſertim, qui ſeculo XI floruit, abbate Croylandenſi, & Joanne Bromtono abbate Jornalenſi, qui ſeculo ſequente ſcribebat; pauca illa quidem, ſed quæ ſufficiunt ad faciendam de ceteris conjecturam. Bromtonum, qua parte huc ſpectat, jam dedimus ad diem XX Maii, ubi de S. Ethelberto, orientalium Anglorum rege, pag. 241 * & ſequentibus. Aſſerit is ibi num. 3, Etheldritham Offæ, Merciorum regis filiam fuiſſe, & quidem unicam atque legitimam) ſive quod altera ejuſdem regis filia Edburga legitima non fuit, ſive quod jam ab anno 787, ſecundum Florentium Wigorienſem & Chronicum Saxonicum, a Gibſone editum, Brittrico, Saxonum occidentalium regi, fuerat collocata.) Narrat ſubinde, ejus nuptias expetiſſe ſanctum, quem jam diximus, Ethelbertum; unde virtute colligas enimirum fuiſſe, ut quæ viro placuerit, qui ab ætate teneua nihil udco ſpectare didiciſſet in omnibus, ut vitæ integritatem ac ſanctimoniam. Quid, quod ſpiritu jam tum divino plenam futura prædixiſſe, idem ſcriptor affirmat? Memorata namque S. Ethelberti, qui ſponſam honorifice ducturus, ultro pro ſe ipſe ad Offam acceſſerat, deteſtando, & ſceleratis impiæ potiſſimum Quendredæ artibus deſcribendo nece, ita pergit ibidem num. 8: Audito igitur principis caſu tam inopinato (Althrida virgine revelante militibus Ethelberti regis ad propria reverſis) eadem Virgo prophetico ſpiritu repleta, matri quaſi divina comminatione,

In aſſignanda Sanctæ hujus celebritate.

Ejus penitentia, ſanctitas & ſanctimonia in ſeculo:

AUCT. P. B. futura prædixit: & primo de filio ſuo Egfeido, pertricenium non victuro, negnoque ipſius non ſtabiliendo: de ipſa etiam regina, turpi morte in brevi moritura, & ultra tres menſes non victura, & aore mortem ſuam dæmonibus arripiendo, & linguam ſuam (*qua tantum ſcelus Offæ, primum abhorrenti, perſuaſerat*) propriis dentibus coredenda *. Quæ omoia, ſicut prædicta fuerant, poſtea eveneruot.

* l. corrofura

4 *Accidit autem vitæ genus, quod ſibi meæ ipſa deligere Virgo tenella neglaque animovere non* conſtituit ejus ad cœnobium Croylandenſe 2 *potuit, niſi jam edocta prudens & aulæ delicias pompamque exacuere, & rebus aſſidue divinis totum animum occupare.* Virgo igitur Althrida, *inquit Bromton ibidem*, quæ & ſecundum quoſdam dicitur Alfrida, caſtitatem corporis ſui Deo devovens, ad paluſtria Croylandiæ, tamquam ad eremum, curavit finaliter ſe transferre: ubi contemplationi peoitus & devotioni dedita, talari tunica indueta, in omni ſanctitate vitæ permanſit, eligens magis abjecta eſſe in domo Domini, quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Hæc ille. Ac Vita S. Ethelbereti apud Capgravium, folio* 138 *verſa, clarius innuit, non diu poſt obitum ſponſi, dilatum ab* Alfreda *fuiſſe caſtæ ſolitudinis captandæ conſilium, ſed in ipſo quodammodo ſacri eodoveris exordium intuitu: ut nihil apparet cauſæ, cur ad eumdem tres utrosque annum referenda non ſit; ſive illum fuiſſe ſtatuas cum Wigornenſi annum Chriſti* 793, *ſive, cum Saxonum chronicis & Whitlocio & Gibſone vulgatis, annum* 792. *De Croylandenſi Benedictinorum cœnobio conſulenda Acta S. Guthlaci ad diem* 11 *Aprilis.* Ideirco autem ad illud cœnobium præ cæteris ſe recepiſſe videtur, *ut poſt Maibewium obſervat Mabillonius hoc loco*, quod locus ille ob frequentia S. Gothlaci miracula eo tempore celeberrimus haberetur; tum quod cœnobium illud ab Ethelbaldo, Merciorum rege, Offæ patris ſui deceſſoris & conſanguineo, ooo multos aote aonos conſtructum fuerat.

B

5 *Quam vero ſtrenue, quam conſtanter in hac* de teſtam ibidem literarum 1 *ſeſe palæſtra exercuerit, indicat Ingulphus in editione Francofurtenſi anni* 1602, *pag.* 855, *cum illam appellat* ſanctiſſimam virginem Etbeldritam, Offæ, quondam regis Merciorom, filiam, ſponſam ſancti martyris Ethelberti, quondam regis Eſtangliæ (in cujus nomine jam ſedes apiſcopalis Hariordiæ dedicatur;) ſed tunc pro Chriſti ſponſi ſui amore in auſtrali parte eccleſiæ Croylandenſis contra maguom altare in quadam parte cellæ receſuſam. *Agit de anno Chriſti circiter* 825, *cum ad eam Witlafus, ſimul ad Merciæ ſolium evectus a ſuis, ſimul antequam contrahere potuiſſet exercitum, ab Egberti regis occidentalium Saxonum ducibus ad necem aut vincula conquiſitus, tamquam ad aſylum confugit, utque* induſtria domini Siwardi abbatis quatuor meoſium ſpatio in cella ſanctiſſimæ virginis Etbeldritæ, nullo alio conſcio, fuit abſeondita, cujus latebrss illic agens; quouſque, mediante dicto abbate venerabili Siwardo, cum dicto rege Weſtſaxoom concordatus uſt, &, promiſſa tributi annualis penſione, ad regoum redire pacifice permiſſus.

C

6 *Felices profecto latebræ; ut quarum ipſe memoriam, quoad vixit, ex animo driere non potuit. At enim quid ibi in Virgine noſtra per menſes illos quatuor ſpectaverit, quam alte mentl impreſſam inde retulerit ſanctitatis ejus imaginem, te deinde patius & affectu, quam verbis, teſtatum voluit. Ac pelma quidem ampliſſimo diplomate, quod integrum ibidem Ingulphus exhibet, cœnobium illud, Ethildrithæ cum primis gratia, dedicavit. En tibi exordium:* Withlafus, diſpoſitione divina rex Merciorum, omnibus Chriſtioolia, univerſam Mereiam inhabitantibus, ſalutem ſempiternam. Magnalia Dei prædicare & publicare minime mihi vereeundum, ſed vere videtur honorificum & gloriooſum. Uode aperte coofiteor Domioo, qoi in altis habitat, humilia reſpicieos io cælo & in terra, quoniam ad tempus iratus eſt mihi, converſua eſt ſoror ſuus, & conſolatos eſt me, humilians in ira ſua peccatorem uſque ad terram, detraheos uſque ad polverem, & iterum io miſericordia ſua ſuſcitans de pulvere egeoum, & de ſtercore exigens panperem, ut ſedeam cum principibus & ſolium gloriæ reoeam. In die igitur bonorum ne immemor ſim malorum, memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me; noo Rabab meretricis, ſed Etbeldrithæ ſanctiſſimæ virginis, cognatæ meæ, pro Sponſi ſui, Agni immaculati, amore Croylandiæ recluſæ, & in tempore tribulationis meæ mu in cella ſua quatuor menſium ſpatio diligentiſſime abſcondentis a facie inimici & perſequentis: memor etiam ero Babylonia, non E cueria confuſionis, ſed ſanctiſſimæ eccleſiæ Croylandenſia, quæ terra turris * ad cælum aſcendens vigiliis & orationibus, pſalmis & lectionibus, diſciplinis & afflictionibus, lacrymis & ſingultibus, elcemoſynis & iooume eis aliis devotionibus pietatiſque operibus, pro ſeculo peccatore fortiſſimam violentiam regno cælorum ingeriti die ac nocte. *&c.*

* f. quæ terra, ut turris

7 *Tum ibidem verſus finem:* Iſtud chirographum, domino Sigwardo abbati, patri meo, & Etbeldrithæ ſanctiſſimæ virgini, pro Chriſti amore ibidem recluſæ, carne quidem cognatæ meæ, ſed (quod magis eſt) in Chriſto chariſſimæ ſorori, quondam premiſſom, in præſentia dominorum meorum Egberti regis Weſtſaxoniæ & Athelwulphi filii ejus.... ſigno ſanctæ crucis confirmavi. *Sequuntur præſentium ſubſcriptiones multæ, quarum hæc eſt ultima:* Ego Withlafius, Domini noſtri Jeſu Chriſti gratia rex Merciorum ad ſanctæ matris Eccleſiæ honorem & divini cultus exaltationem anno locaenationis ejuſdem noſtri Salvatoris octingenteſimo tricesimo tertio, in feſto S. Auguſtini confeſſoris, doctoris, & apoſtoli noſtræ geotis (*colebatur die* XXVI *Maii, ut mode*) F hæc pauca offero; ploraque offerrem; quio corpus meum in morte mea tam ſancto monaſterio promitterem, niſi antea ſepulturam meam Ripadio devoviſſem; verumtameo ſpiritus meus permaoebit vnbiſcum in æternum. *Sic ille tum erga Virginis hujus, etiam ſuperſtitis, perſpectam ſibi ſanctitatem affectus erat; ſic eam per teſtimoniatum nobiliſſime in confeſſu eanditum obſignatumque perpetuæ jam tum poſteritatis memoriæ commendare non verebatur.*

nil teſtamentum rex voluiſſet,

8 *Sed ejuſdem tamen virtutes rex idem quam-* qui in ejus cella mortuus e ſepulcro delitescat. *vis ei faceret, tum prodidit inculentius, cum aliquanto poſt laberioſæ vitæ metus attigiſſe* Etheldritam *inundit: nam* cum obitum ſanctiſſimæ virginis Ethldrithæ *primitus* intelleuit, *inquit Ingulphus pag.* 858, tanto dolore conſternatus eſt, ut longo tempore lecto decombenrem omnes ſui jam morti proximum formidarent. Taodem, faveote Dei gratia, convaleſceos aliqoaliter, & ad ſepulchrum ejus aecedens (tumulata namque foerat ad caput ſancti virì Tat wini qonndam ſaocti patria Guthlaci in dictam inſulam doctoria & oaucleri) quaſi ecſtaſim paſſus, tot lacrymas, recuperato ſpiritu, ſupec tumulum fudit; tamquam uxorem, & filium aut totam familiam ſubito infor-

ubi ſanctiſſima virgo

Digitized by Google

A fortunam perdidiſſet; donec dominus Siwardus (quam, ut patrem ſuum, ſemper teneritime venerabatur) ſeverius eum coercipiens, invitum & reniſuentem de tumulo ad cameram ſuam adduxit. Non multo poſt Wimundum filium ſuum, longa dyſenteria defunctum, ad latus Virginis dextrum tumulavit. Unorem etiam Celfredam conſequenter infra unius anni ſpatium decedentem ad latus Goiſtrum ejuſdem Virginis regio apparatu lactymiſque irremediabilibus ſepelivit,

Obiit poſt annos 40 ſe caſtella tranſactos. Reliqua perierunt.

9 *Quo anno S. Etheldritha deceſſerit, non conſtat: id tamen ea dictis liquet, quod ſaltem ad annum uſque* 833 *& minime circiter Junium ſuperfuerit, nec annum attigerit, quo vivere deſiit Wiblafus, vel Chriſti* 838 *ſecundum Florentium Wigornienſem, vel* 839, *ut numerat Alfordus noſter. Solitudinem ergo, cui ſeſe anno Chriſti* 792 *aut ſequente inclauſerat, pro annos ut minimum quadraginta conſtanter incoluit. Perierunt ejus reliquiæ* anno Incarnationis dominicæ octin-

B genteſimo ſeptuageſimo menſe Septembri, *cum irruentes in cœnobium Dani, nullo non illud ſacrilegii genere violatum exuſſerunt.* Occiſis itaque, *ait Ingulphus pag.* 866, omnibus monachis a quæſtionariis, & theſauris monaſterii minime adhuc inventis, Danomonis farcophuga Sanctorum, qui altis tumulis marmoreis circa tumbam ſancti patris Guthlaci ad dextram & ad ſiniſtram ejus quieſcebant, cultris & ligonibus conſtegerunt; ſcilicet ad dextrum ſaeti Ciſſæ, ſacerdotis, & anachoritæ, & tumulum ſancti Bettelmi, viri Dei & quondam miniſtri ſancti Guthlaci, tumulum etiam ſancti Tatwini, quondam docis ad Croyland & nancieri ſancti Guthlaci, tumulum etiam ſanctiſſimæ virginis Etheldrithæ, nec non & tumulos Celfredæ, quondam reginæ, & Wimundi, filii regis Withlafii, barbari confringentes, cum ſperatos theſauros non invenirent, nimium indignati, univerſu Sanctorum corpora, in unum acervum miſerabiliter contracta, immiſſo igne, die tertio adventus ſui, cum eccleſia & omnibus monaſteriis ædificiis, ſcilicet ſeptimo Calendarum Septembris (*imo Octobris, ut ea præcedentibus ibidem evidens eſt*) funeſtiſſimo combuſſerunt, AUCT. P. B.

10 *Ceterum ex hoc & præcedenti numero vi. Sanctæ addes,* Etheldritham *noſtram poſt obitum ab Ingulpho non ſolum appellari Sanctam, ut Guthlacum & alios, ſed etiam Sanctiſſimam: tulit ergo ceuſebatur a ſæculo ſaltem undecimo apud Croylandos; imo & a ſæculo nono: nam hinc illæ lacrymæ Fratrum quorumdam, cum poſt Danicam illam cladem, quam fugu præverterant, ad cœnobium eduxet, e Fratre Turgaro primum cognovere, inter jacturas alias, memoratorum quoque Sanctorum corpora flammis abſumpta prorſus lateriſſe:* Sed audientes ab eodem (*verba ſunt Ingulphi pag.* 867) quibus in locis eam abbas eorum, quum ceteri ſeniores & conſratres ſui, occiſi jacebant, & quomodo omnia Sanctorum ſepulcra conſtracta, & monumenta omnia ſaeraque volumina ſua cum corporibus Sanctorum combuſta, inæſtimabili dolore omnes conſtetnoti ſunt, planctuſque & plorarus diuriſſime factus eſt, E

numerata fuit inde a ſecuti vanis

DE BEATO GUNDECHARO EPIS.

EYSTADII IN GERMANIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

P. B.

§ 1. Cultus ejus & reliquiæ apud Eyſtadienſes.

ANNO MLXXV.

C EYſtadium, Euſtadium, Aichſtadium &c. vulgo Eychſtett, *urbs eſt Germaniæ in circulo Franconico ad Almonum ſive Altimplum amnem ſita, tribus Ingolſtadio verſus occaſum æſtivum milliaribus Germanicis. Plura de hac diximus, Julii tom.* 2, *pag.* 483; *ubi de S. Willibaldo, primo ejus antiſtite, quem ſecutus poſt alios eſt* B. Gundechatus (*alias* Gundekarus, Gundakarus, Gundekardus, Gunzo) *epiſcopus ordine* XVIII, *nomine ſecundus. Præconis is habuit virtutum ſuarum Gaſparem Bruſchium, & hoc multo illuſtriorem uberioremque Jacobum Gretſerum Societatis Jeſu theologum, ambos in Catalogu epiſcoporum Eyſtettenſium; ac tandem etiam Matthæum Raderum noſtrum, Bavariæ ſanctæ tom.* 2. *a pag.* 206. *Ne quid autem de Bruſchio hic memorem amplius (quippe qui de hoc argumento ſcripſerit* jam quinti, *ut Gretſerus loquitur in ſua Præfatione, euangelii genio uſſlatus,) Gretſerum inter & Raderum hoc intereſt, quod hic* Gundechatum *modo* Beati, *modo* Sancti *titulo compellatum, palam inter Cælites agnitus in Eccleſia recenſere non dubitet; ille vero, tamtiſi vitæ ejus ſanctimoniam pluribus a morte miraculis probatam affirmet, & corporis reliquias appellet ſactas, ab epitheto tamen tam* Beati quam Sancti *ejus nomini adſcribendo conſtanter abſtinet. Hinc cœpimus de publica* Gundechari *veneratione hoc magis ambigere, quod illam nec antiquis uſquam nec recentibus Faſtis ſive hoc die, quem obitu ſanctificavit, ſive alio quocumque, teſtatam ſcire-* E *mus. Itaque eccleſiam Eyſtadiensem per noſtros ibi commorantes conſulendam putavimus. Suſcepit negotium R. P. Franciſcus Steinbart, Eyſtettenſis collegii rector; qui non cum celſiſſimi principis ſui atque antiſtitis, tum canonicorum omnium promptiſſimam in hac re nactus voluntatem & operam, ex utroque archivo, epiſcopali ſcilicet & capitulari, ea huc nobis anno* 1732 *die* VIII *Maji inſtrumenta, & ecte quidem fugula atque authentice ſubſcripta ſigillataque, ſubmiſit, quæ nullam de publico* Gundechari *culta dubitationem relinquerent.*

Ejus cultus, etſi Faſtis ignotus,

probatus famus ex elevatione corporis facta anc 1309

2 *Nam conſtat ea ita primo, elevatum e tumulo ſubterraneo fuiſſe corpus ejus, & altius atque honorificentius evectum a Philippo epiſcopo Eyſtettenſi trigeſimo nono, idque anuis, poſquam ſepultum fuerat, ducentis triginta quatuor:* ſic enim habet Pontificale Ms. Eyſtadienſe, *ab ipſo* Gundechara *noſtro cœptum, & continuatum a ſucceſſoribus ejus, ſervatumque adhuc in archivo epiſcopali:* Hic (*Philippus, quem dixi, & cu-*

jus

AUCT. P. B. *jus ibi vita deſcribitur*) etiam epiſcopum Gundecharum, hujus nominis ſecundum epiſcopum Eyſtettenſem, miraculis coruſcantem, elevavit anno Domini MCCCIX in capella S. Joannis Euangeliſtæ ad tabulam lapideam; ac miracula quamplurima, quæ per ipſum fiebant, populo prædicavit, hominesque ad devotionem prædicti Sancti provocavit; qui adhuc a multis ut ſanctus adoratur ex devotione; licet adhuc in Sanctorum catalogo non ſit deſcriptus & canonizatus. *Ita fragmentum illud, ut quidem nuper accepi: nam apud Gretſerum pag. 484 non nihil diſcrepat. De eadem hac elevatione agetur infra in hiſtoria Miraculorum, ubi & quo die, menſe, ritu, quanta populi frequentia, quot præcedentibus, comitantibus, ſubſequentibus prodigiis, peracta fuerit, explicabitur. Ea ibi interim utriuſque ſepulcri, hoc eſt, & ſubterranei, ea quo elevatum eſt, & marmorei ſubtectaneo ſuperſtructi, in quod repoſitum eſt Beati corpus, accuratam, prout inde miſſa eſt, delineationem.* D

3 *Sepulcra hæc in eccleſia cathedrali facelle, quod ipſe olim* Gundecharus *S. Joannis Euangeliſtæ nomine exſtruxit conſecravitque, ſita ſunt; ubi ſe ipſe ſepeliri juſſerat*, non ſub ara, ſed in medio fere facello; *ut aſſerit R. P. Stehhart. Littera* A *deſignat locum priorit ſepulcri, ex quo ſublatum corpus eſt*: B *ſepulcrum ſublime & marmoreum: in quod oſſa Beati ab epiſcopo Philippo, vino lota & plumbeæ incluſa thecæ, evecta ſunt*, C *oſtiolum ferreum, tribus ſeris clauſum, intra quod poſitum eſt vaſculum, in quod olim per tubulos ferreos defluens ex oſſibus oleum recipiebatur, non ſecus atque ex adverſo latere, ubi in media ſepulcri baſe eadem omnia ſunt.*

a ſepulcro ſubterraneum ad ſuperius marmoreum.

4 *Conſtat ex iiſdem inſtrumentis ſecundo*, titulum Beati, *vel* Sancti, *vel* Glorioſi *apud Eyſtettenſes vulgo obtinuiſſe* Gundechsrum *& ante elevationem jam dictam, & maxime poſt illam. Ante illam in vetuſtiſſimo præſentiarum, ut vocant, Regiſtro, cujus initium ducitur ab anno, quo Beatus obiit, Chriſti* 1075, *menſe Decembri hæc rubricis notata leguntur*: In ſecundis Veſperis Stephani dantur caudelæ omnibus presbyteris; videlicet Dno epiſcopo, canonicis, vicariis, & omnibus ſacerdotibus civitatis, qui vadunt in proceſſione AD S. GUNDECHARUM. *Ubi vides, Sacellum S. Joannis Euangeliſtæ, cujus a ſecundis S. Stephani Veſperis feſta lux agitur, & in cujus prolude honorem, ut ego quidem interpretor, hæc ſupplicatio erat inſtituta, jam tum appelliari cœpiſſe* Ad S. Gundecharum. *Quorſum, obſecro, niſi quod* Gundecharus, *omnium opinione ac voce ſan-*

item ea uſitata paſſim & publica titulo Sancti, Glorioſi, Beati.

A *ſanctus, ibi nuperrime ſepultus fuerat? Servatur Regiſtrum illud in archivo capitulari. Poſtmodum vero invaluiſſe apud omnes uſum & conſuetudinem ejuſmodi titulorum, liquet ex vitata ſuperius Vito Philippi epiſcopi, ex biſerta miraculorum, ex juridicis ac publicis archivi cathedralis monumentis, quorum nonnulli ſub littera* C, *pertinent ad annum Chriſti* 1387, *hæc habet*: Ad altare S. Joannis Euangeliſtæ, in S. Gundechari capella, Eyſtadii: *alterum, emptionis contractum rubricæ concluſam anno* 1453, Ad S. Joannis Euangeliſtæ, in capella beati Guodechari. *Tertium ibidem ſub littera* E *num.* XX *&* *num.* XXVIII, *ſpectant ad annum* 1519 *dirm* XX *Octobris, in quo legitur*: Ego Joannes Lilgenbaum, vicarius & capellanus altaris S. Joannis Euangeliſtæ, in capella ſancti Gundechari, Eyſtadii. *Mitto cetera, quæ conſonant.*

ex peregrinationibus inſuper ad ſepulcrum eum devota votivis

5 *Conſtat indidem tertio, ſaltem a tempore elevationis aſſiduas ad idem ſepulcrum ſuſceptas ea vote fuiſſe peregrinationes ex pagis, urbibus, diœceſibus undequaque circumjectis, tanta unde numquam conſuetudinem frequentia; ut ruſticus eam*
B *de monte, quem aratro ſulcabat, admiratus, tacite quidem apud ſe, at acquoquam tamen impune (uti narrabitur infra miraculo* 17) *exclamaverit aliquando*: O quslem trullam adinvaniunt Eichſtettenſes clerici pro pecunia obtinenda! *Qualibus verbis etiam aperte ſignificabat, non conſuevisſe tum eo votivos accidere peregrinos, ſed vel nummis vel muneribus aliis votivis oneſſes; quod ſane argumentum eſt publicæ religionis erga* B. Gundechorum *eximiæ.*

ex luminaribus ibidem per annos accenſis

6 *Conſtat denique ex iis quarto, accenſa olim ad ejus tumulum aſſiſſe perpetua lumina: teſtis fundatio Ludovici Bavari imperatoris, cujus inſtrumentum authenticum ita ſonat*: Rex Ludovicus, ſuper hominibus datis ad lumen capellæ S. Guodekari epiſcopi. Nos Ludovicus, Dei gratia Romanorum rex ſemper auguſtus, ad univerſorum, tam præſentium quam futurorum, notitiam volumus pervenire, quod in noſtrorum ac progenitorum noſtrorum animarum remedium & ſaluram, Cunradum villicum in Naſſenfels, villicum dictum Engilbrechtſ de Egweil, nec non Berchtuldum, Dotarium ibidem reſidentes, qui
C nobis ac hæredibus noſtris titulo proprietatis hactenus pertinebant; IN SUBSIDIUM LUMINUM, in eccleſia Eyſtettenſi. APUD GLORIOSUM PONTIFICEM GUNDEKARUM per nos de novo inſtituendorum, venerabili Philippo Eyſtettenſi epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis, nec non eccleſiæ prædictæ, jure ſimplicis proprietatis & pleni dominii per ipſam de cætero poſſidendus, de certa noſtra ſcientia & gratia ſpeciali donavimus & donamus, nobis aut hæredibus noſtris in eiſdem nullo jure vel ſervitio penitus reſervato. In cujus rei teſtimonium præſentes literas Majeſtatis noſtræ ſigillo duximus communiri. Datum in Ingolſtatis 3 Non. Octob. anno Domini MCCC ſextu decimo, regni vero noſtri ſecundo.

quo anno a Pio rectum Urbani PP. VIII interdictum renovabili ſe apere præſſerit.

7 *Hanc apographo ſubjectam legitur hoc teſtimonium*: Tranſcriptam hanc fundationem cum ſuo originali, in epiſcopali archivio Eyſtettenſi diligenter cuſtoditu, fideliſſime reviſam ac recognitam omnino concordare, manu mea propria, & ſigillo Vicariatus generalis Eyſtettenſis ſuppreſſo, affirmo, Eyſtadii v Maii MDCCXXXS, Sebaſtianus Joſeph Ziegler, S. Theol. Doctor, Vicarius generalis eccleſiæ Eyſtettenſis, & ad S. Vitum Herriedæ canonicus capitularis. *Porro hæc omnia cum cepta ſint & continuata a trecentis & amplius annis ante memoratum teſtes decretum Urbani PP. VIII, non eſt, quod* Gundechsro *nunc quiſquam ſaltem Beati titulum deneget; tametſi æque ſolemniter in Sanctorum album relatus, neque peculiari feſta Officiove, etiam apud haſtadienſes, cultus unquam fuiſſe ſolatur: hoc enim ipſi cum aliis quamplurimis Sanctis ac Beatis commune eſt.*

Quali jam a ſacris ſepulcri ſtatus

8 *Nec refert etiam, quod hæc ejus veneratio dudum obſolevisſe quodammodo & uſque eo interciſiſſe videatur; ut pauci jam ſcirent, ubi tumulus, ubi ſacra ejus ſipſana deliteſcerent: neque enim id eccleſiaſticæ poteſtatis, cultum veterem vel ſupprimentis vel impedientis, auctoritate factum eſt; ſed ſolo temporum ac bellorum injuria. Sutel namque præterita ſeculo ut Germaniam omnem concuſſere; ita miſerum in modum flammis, direptionibus, ſacrilegiis fœdaverat Eyſtadiam, ejuſque eccleſiam empelmis cathedralem; cujus ne ſepulcra quidem, quæ ſpem prædæ latentis aliquam facerent, intacta reliquerant: Gundecharianum tamen ſotis haburre, diffracta ſuperiori lapide, apertum oculis perluſtrare, oſſa, quæ miſeime quærebant, ita ut invenerant, facile*
E *negligentes. Sic theſaurus ille ſalvus eatidem & integer reperitus eſt, & in tanta rerum perturbatione ſolicite quidem ſatis; nam tamen eo, qua decuit, honore ſervatus: cum enim, diſſipata illo Succorum tempeſtate, id primum curæ Eyſtettenſibus eſſet, ut cultus in eccleſia ſua divinus, quam fieri poſſet citiſſime, inſtauraretur; derſetque, ubi Sacris operaturi ornatu ſuo indui eoque poſſent, ſacrarium; nihil tot inter ruinas opportunius viſum eſt, quam ut S. Joannis ſacellum tantiſper in ſacrarium, tumulus vero B. Gundechari verteretur in menſam, indumentis ſacerdotalibus impoandis deſtinatam; aut certe ſe menſa iſtius opere ſcrinario includeretur, ut nullum illius appareret ſeris indicium. Ita nimirum cautigit, dum alterius ædificii ſtructura argigitur, ut, cujus ornatum oculis ſubductum erat monumentum, paulatim etiam memoria cultuſque eveniderat.*

& qualis unde ſit.

9 *Sed enim quantumvis languiſſe aliquamdiu chriſtiana illa erga beatum hunc Præſulem religio videatur; tantum abeſt tamen, ut fuerit abrogata, ut eam potius medeani antiſtitis ac principis egregia pietas non modo excitare pro viribus,*
F *verum etiam augere decreverit; ut quidem ex epiſtolis R. P. Strinhartii colligere nobis licuit; quarum ea, quam ad quæſita noſtra remiſit Eyſtadio* VII *Junii* 1731, *dubium noſtrum ſecundum diſſolvebat his verbis*: Ad ſecundum. Beati corpus fuit poſt mortem in ſacello S. Joannis Euangeliſtæ (quod vivens poſtulaverat) tumulatum; non ſub ara, ſed in medio fere ſacello. Poſt CCXXXIV vero annos ſacra oſſa fuere ab epiſcopo Philippo a terra in ſepulcrum, cujus eſtypon R. V. habet, elevata. Hujus ſepulcri ſuperior lapis linea fuerit a Sueco milite conſractus; oſſa tamen ibi relicta ſunt integra. Lapis tunc repetari debuiſſet, ut ſacra oſſa rurſus regerentur; verum longa lataque tabula, ſeu menſa, fuit ſepulcro ſuperimpoſita; ita quidem, ut illud undequaque obtegeretur, ne via quiſpiam ſciret deinceps; an, & quid ſub menſa lateret. Nuper vero, primcipe, decano capituli, aliiſque clericis, & me; præſentibus, fuit tabula remota; ut ſepulcrum repararetur, ac deinceps ſemper apertum venerationi rurſus eſſet. Legantur in ſacello tum a beneficiato Gundechariano; tum ab aliis quotidie fere Sacra; fimul autem ibidem ſe ceſtiant quinque

AUCT. P. B.

AUCT. P. B. qua alii ſacerdotes, utpote ſacriſtio; in quam, ſtructu teſtoque ſepulcro tempora Suecici belli, aptata fuerit. ..... Vidi quoque ſacca oſſa in ſepulcro plumbea arca clauſa. Paratne jam novus ſuperior lapis, qui paulo poſt ſepulcro imponeretur. *Hactenus de cultu & reliquiis; nunc ad Acta progredimur.*

§ II. Acta uſque ad obitum ſedem Eyſtetteoſem.

Plerasque Beati geſta ab ipſomet dictata in Pontificali Ms.,

QUæ de *Actis* B. Gundechari *certo affirmari pauca poſſunt, ea fere vel dictavit ipſe, vel ſcribi cetera juſſit, præſertim in opere, quod in principio Catalogi hiſtoriæ epiſcoporum Eyſtettenſium ſic laudat Gretſerus:* Maretur tamen gratias non exigua Gundakarus, HUJUS Eyſtettenſis epiſcopus, vis rerum geſtarum magnitudine & vitæ ſanctimonia conſpicuus; qui anteceſſorum ſuorum memoriam, quantum licuit, reparare & conſervare ſtuduit opere partim imaginario, partim ſcripturio. Imaginarium vocu; quia parronos eccleſiæ, & ſingulos anteceſſores ſuos depingendos curavit, pictura, prout ævum illud ferebat, auri, multumque ab elegantia hujus ætatis abeunte, additu cuilibet effigiei verſiculo, & annotato die electionis & mortis, nulla ferme rerum geſtarum mentione facta. Exſtat hic Gundekari libec & labor Eyſtadii in codice manuſcripto, quem Pontificale nominant. Quæ ultra hæc (*B. Gundechari*) tempora ſunt, a ſuccionaturibus Gundekari ſunt: quilibet enim ex ſucceſſoribus operam dedit, ut anteceſſoria ſui imago cum brevicula vitæ hiſtoria in librum illum reſecretur; ſerieſque præſulum perpetuo tenore uſque ad noſtra ferme tempora deducta eſt. *Ex hoc Pontificali, quod in epiſcopi Eyſtettenſis tabulario ſervatur, nobis & Beati miracula, inferius proferenda, & quædam geſtorum ejus fragmenta ſubmiſſa ſunt, Vicarii generalis ſubſcriptione, ut ante monuimus, ſigilloque munita; quibus antequam utamur, placet libri totius exordium, Auctoris pietatem humilitatemque non parum illuſtrans; exhibere: Sic igitur ſonat:*

B

C

rujus hic dicit exordium.

11 Gundechar peccator, ſanctæ Aureatenſis eccleſiæ, non ſuis meritis, ſed divina ordinante clementia, octavus decimus epiſcopus, hunc ordinem ſatis utiliter colligera, & ea propriis impenſis conſcribera fecit; & conſcriptum ad altare ſancti Wilibaldi, epiſcopi confeſſoris ſcilicet, in eodem loco corporaliter quieſcentis, & ad ſervitium ſancti Salvatoris tradidit, proſe ipſo & pro omnium debitorum ſuorum remedio, maxima autem pro anteceſſorum ſuorum epiſcoporum reſtigerio; pro quorum ſacra cavetenrio & nondigna memoria imagines, & nomina, & tempus, quod in ordine epiſcopali vivebaot, dieſque diſceſſionis eorum hic annotare aucavit; ut & ipſi apod Dominum aſſiduis precibus illum adjuvare dignentur. *Fuit vero hoc ipſi ſolenne, ut in ſcriptis publicis peccatorem ſe vocitaret, & eccleſiæ Anteatenſis plerumque, cato* Eyſtattenſis, epiſcopum *e nimirum Aurcati, nebit olim ab Hunnis everſa non procul ab eo loco, ubi multis poſt annis ædificari cæpit Eyſtadium, nomen vetus ad novum hoc & proximum oppidum transtulit; ut obſervat Gretſerus pag.* 238. *Sed ad rem ipſam accedamus.*

12 Anno Dominicæ Incarnationis MXIX Gundechar peccator in feſto ſancti Laurentii martyris natuseſt, *Ita de ſe ipſe in Pontificali Ms. At quo genere natus eſt; qua domo; quibus parentibus? Addidiſſet, opinor, Vir humilis, niſi* peccator *audiro, quam nobilis maluiſſet. Sane quem in aula Caſarea nondum epiſcopus ordinem tenuit, illuſtrem arguit non obſcuro proſapiam. In Kalendario quidem ejuſdem Pontificalis nomen patris ejus exprimitur, ſed æque ſimpliciter, ad* XVII (non XXI, *ut habet Gretſerus pag.* 460) Octobris, *his verbis:* Regingeri obiit, patei Gundechari apiſcopi. *Nec dubium, quin ad* Gundecharum *hunc ſecundum ipſa pertineant; cum ad eum cetera ſpectent, qua in eodem latercule abſque ulla interruptione ſic præmittuntur;* NOVA Octobria, feſto S. Triphonis *, Florentii apiſcopi, Dedicatio capellæ S. Joannis Euangeliſtæ (*Vide infra num.* 66;) in qua apiſcopus Gundecharus ſecundus ſepulturam ſuam præordinavit. Epiſcopus Gundechar ſedem epiſcopalem primum intravit. Regingeri obiit *&c. Deinde Gundecharus primus, eodem anno mortuus, quo natus erat ſecundus, tam obſcuræ ac proletarius, ut oſtendit Gretſerus pag.* 434, *parentes habuit; ut eorum nequaquam verſimile ſit* Gundechario *noſtro, cum hæc dictaret, nota fuiſſe nomina. Quod item de* Tuta, *Gundechari epiſcopi ſorore (nam de matre nihil ſcimus) ſentiendum exiſtimo:*

D

E

13 *In ejuſdem enim, ut apparet, Kalendarii ſui Necrologii exemplari locum, qui nobis inde nuper exceptus non fuit, quia forte non obſervatus, hunc pag.* 460 *legit Gretſerus*, ad diem XXI Novembris: Tuta, ſoror epiſcopi Gundeckari, obiit. *Itaque* Tutam *hanc* Gundechari, *non primi, ſed ſecundi ſororem facit etiam Raderus, ſupra num.* 1 *citatus; & addit:* Ea qua (*Tuta*) intelligu, illum (*B. Gundecharum*) nobiliſſima & antiquiſſima Naſſavicum dynaſtarum ac principum familia ortum. Fuit enim hæc ipſa Tuta (niſi me omnes conjecturæ vero prunimæ fallunt) ſoror Gundekari, unor Othonis I, Schireuſis reguli, Palatini Bavariæ, a quo noſtri Wittelſpachii, qui hodie Buiis imperant, deſcendunt. Sæſcepit is an Tuta, Noſſovianſis dynaſtæ filia, Othonem II, Acnulphum Dachavienſium procerum conditorem, & Concedum, a quo comites Phalaini. Ratio temporum priſtur conſentir: nam Otho iiſdem temporibus vixit, & CIↃXL obiit: Gundekarur CIↃXIX aſt natus; nec ſoror potuic multo vel ante vel poſt nata fuiſſe. *Hæc ille; velle, an ſecus, nec promptum eſt noſſe, nec vacat inquirere.*

F

Ea omnia ex Eyſtettenſi, & ſacellano imperatoris

14 *De rebus ante epiſcopatum geſtis hoc ſolum apud* Bruſchium *fol.* 185 *verſo*, Raderum *tom. 2 pag.* 206, *& in Ms. quodam Germanico ſacerdotali Eyſtettenſis authentice probato, traditur, quod & Henrico tertio (aliis quarto) Imperatori ab intimis conſiliis, & ejus auguſtiſſimæ portui Agneti a Sacris fuerit; quod poſtremum Beatus ipſe confirmat in Pontificali Ms., ubi, propoſita, poſt alias ſeptemdecim deceſſorum ſuorum, icone ſua cum hoc verſiculo ſubſcripto,* Gundekar eccleſiam præſens modo dirigit ipſum, *ita pergit:* Poſt iſtos autem ejuſdem ſanctæ Aureatenſis eccleſiæ Gundechar, Fratrum (*id eſt, canonicorum Eyſtettenſium*) ultimus, ſed tamen tunc temporis dominæ imperatricis Agnetis capellanus, in hanc eamdem ſedem XIII Kal. Septembris (his ſubnotatis apiſcopis præſentibus, Luitboldo Moguntiacenſi archiepiſcopo, Widone Mediolanenſi archiepiſcopo, Guntherio Babenbergenſi epiſcopo, Anſalmo Lucenſi apiſcopo, poſt, Papa antiſtite, Alexandro nominato) Triburiæ eſt annulo

A nollo iuceſtitus:

Et epiſcopus Eyſtetenſis 15 Et in ſuis Non. Octobris (iſtis autem ſubnotatis epiſcopis præſentibus, Luitboldo Moguntino archiepiſcopo, Annone Colonienſi archiepiſcopo, Eberhardo Trevirenſi archiepiſcopo, Widone Mediolanenſi archiepiſcopo; Gebehardo Ratisbonenſi epiſcopo, Adalberone Wirceburgenſi epiſcopo, Arnoldo Wormatienſi epiſcopo, Chuonrado Spirenſi. Hecilone Straſsburgenſi, Rumaldo Conſtantienſi, Dietmaro Curienſi, Diethrico Wirtunenſi, Ermenfrido Situnenſi, Udalrico Papienſi; (excepta abbatibus, & alio multo clero) virga paſtoralis, ſui ipſius cleri militiæque & etiam familiæ communi laude & voto, Spiræ eſt honoratus: & in nvs Kal. Nov. in ſedem epiſcopalem Dei gratia Inthronizatus: in die autem ſancti Joannis Apoſtoli, pius exteris Domino dilecti, in loco qui dicitur Pfolede, ad ſummum gradum proiectus eſt ſacerdotii.

anno 1057. B 16 Interfuit etiam ſuæ conſecrationi dominus ejus, quartus Heincicus rex, & ejus mater dilecta Agnes, imperatrix auguſta, cuncta ad ejus ordinationem neceſſaria diſponens pro capellano, quaſi deberet pro filio. Interfuit etiam eidem conſecrationi dominus Hiltebrandus, S. Rom. & Apoſtolicæ Sedis Caedinalis ſubdiaconus, tunc temporis in has partes ad negem Heinricum Apoſtolicæ legationis functus, qui poſtea Alexandro Papæ ſucceſſit. Inſuper etiam affuere jam præfati epiſcopi confratres, fraternum & benignum in ordinando præbentes auxilium, Luitboldus Moguntinus archiepiſcopus, Engilhardus Magadeburgenſis archiepiſcopus, Adalbertus Bremenſis archiepiſcopus; Rumaldus Conſtantienſis epiſcopus, Chuonradus Spirenſis, Cuntheci Babenbergenſis, Hecil Hiltenesheimienſis, Immeto Podelbrunnenſis, Silo Werdunenſis, Brun Miſenenſis, Woſſo Merſeburgenſis, Anſelm Lucenſis, Ermenfridus Situnenſis, & nauis de regione, quæ dicitur Boiani, *id eſt* Polonia, *ut explicat Greiſerus pag. 455. Repetuntur hæc omnia breviter in eodem Pontificali, ſed appoſitis annis, hoc modo*: Anno Dominicæ Incarnationis MXVIIII Gundechar peccator &c. *ut ſupra num.* 12: anno autem MLVII epiſcopus electus eſt: anno autem MLVIII epiſcopus ordinatus eſt, ætate quippe C XXXVIII annorum. In deſignatione vero ejuſdem epiſcopi Gundecharl aderant IV epiſcopi; in ſuſceptione cingæ paſtoralis XIV; in ordinatione vero XIV. In XIII Kal. Sept. erat deſignatio: III Nonas Octob. virgæ paſtoralis ſuſceptio: nvs Kal. Nov. inthronizatio: VI Kal. Jan. epiſcopalis conſecratio.

qua per obitum Victoris II. PP. II primum ea ſedes vacabat. 17 *Obſerva, annos Incarnationis hic numerari, more tum uſitato, a feſto Nativitatis Domini; adeoque annum illum* MLVIII, *quo ordinatus fuit epiſcopus* VI *Kal. Januarias, ſecundum uſum nunc* *receptum numerandum eſſe* MLVII *uſque ad ipſas Kalendas Januarii; at eodem anno Juliano congerunt omnia, quæ hic dividuntur in annos duos. Præterea animadvertendum eſt, tum in ſedem Eyſtettenſem ſucceſſiſſe ſtatim* B. Gundecharus *Gebhardo, & quidem anno tantum Chriſti* 1057, *nullum hic timendum eſſe chronologiæ vitium, neque diuturnam adſtui poſſe latet utrumque epiſcopum ejuſdem ſedis vacationem: quamvis enim Gebhardus ad Petri cathedram evectus fuerit &, aſſumpto Victoris II nomine, coronatus die* XIII *Aprilis* 1055; *epiſcopatu tamen Eyſtadiano non ante ceſſit, quam vita: obiit autem die* XXVIII *Julii anni* 1057, *hoc eſt diebus tantum viginti tribus ante deſignationem* Gundecharı. *Unde recte Lambertus Schaffnaburgenſis, qui cum floreret, in Chronico ad annum* 1057 *hæc notat:* Eyſtetenſem epiſcopatum Gunzo obtinuit, quo te Gebhardus ſacras Papa non abdicaverat. *Patebit hoc idem ex inſtrumento fundationis, quod Commentario ſubjiciam.* AUCT. P. B.

Quid ſigillatim de geſtis in epiſcopatu ſe ſcripſerit. 18 *Factus epiſcopus quid privatim egerit, qui-bus maxime virtutibus quotidianam ac domeſticam vitam exercuerit, nemo, quod ſciamus, poſteritatis memoriæ ſigillatim commendavit. Hæc univerſim obſervat Bruſchius, fuiſſe illum humillimo animo præditum, ut qui in publicis literis non ultiro ſe ſcribere ac profiteri ſoleret, quam peccatorem & minimum inter fratres S. Wilibaldi; item illum præſuiſſe fideliter ac utiliter. Notat inſuper Greiſerus pag. 458, ex quodam ejus Necrologio, mortis memoriam vider ipſi perquam familiarem fuiſſe: at enim hæc ipſa, & ſiqua feruntur alia, ex publicis ejus operibus collecta potius ſunt, quam ex peculiari quadam actorum, quibus ſtata lege ſervandis vitam omnem ad majorem in dies ſanctimoniam dum ſuæ dubia promovit, deprompta ſortita. Publica ſane ſunt ergo, ac ſemel tantum ab eo facta, quæ novimus; tametſi non difficeamur, ex his facilem exiſtere poſſe de virtutibus ejus præcipuis conjecturam; quam proinde lectorum ſolertiæ relinquemus; dum quæ ſcripta experimur, ſola commemoramus, ſervatu, quoad fieri poterit, ordine temporum.* E

§ III. Geſta in epiſcopatu, & felix obitus.

Pontificum exitus, cum vix abſolvit eccleſia condita a ſe inſtaurata. EX *publicis Antiſtitis hujus operibus duo hæc tantum reſtruxit a Bruſchio, de quibus ut nihil habemus ex Pontificali*; abſoleit, *inquit*, tuæ res ſummi templi, inchoatas ab anteceſſore ſuo Conjunxit Altimulus ſipas firmiſſimo ponte ſaxeo: *quæ, quia ſine certa temporis nota narrantur, hic proponere viſum eſt in principio. Utrumque aſſerunt etiam Greiſerus pag. 440, & inſtrumentum capituli Eyſtadiani eccleſiæ Germanicum, quod de turribus addit, eas inchoatas antea fuiſſe non a proximo Beato anteceſſore Gebhardo, ut Greiſerus exiſtimavit; ſed ab Heriberto, qui deceſſerat anno* 1042; *quid eſt multo verisimilius: præterea, opus hoc aggreſſum fuiſſe* Gundecharum, ſcilicet ut epiſcopatum obtinueras *Sed quid ſibi vult, quod infra in Fundationis Gundecharianæ apographo noſtro ſic habetur*: Idem dominus noſter epiſcopus Gundekarus .... cum monaſterium, in quo ſanctiſſimus dominus noſter Wilibaldus corporaliter quieſcit, quod deſtructum inceuit, omni cura eet diligentia reconſtruere, quoddam altare jucundiſſimum .... ejuſdem monaſterii in choro fieri coluit? *Ceete hæc referri debent ad initia* Gundecharı, *ut mox videbitur*; *& pro* monaſterium manifeſte deſignatur templum ipſum cathedrale. *Quid ergo? An monaſterium ſeu templum uſque ad inchoatas turres non ædificaverat omnino Heribertus? An ita ædificaverat, ut ſpatio annorum tantillo concideret? An alterius cantum iſtius eccleſiæ aliqua vel capellas, quæ erigere antea poterat Heribertus, deſtructa invenerit Gundecharus? Hoc ſane ultimum vero proximum apparet ex ſequentibus. Utcumque vero eſt, non videtur eo tempore Antiſtes noſter turribus tantu modo impoſuiſſe faſtigium, ſed eccleſiam inſuper, aliqua ſaltem ſui parte collapſam adhuc diruiſſe, inſtau-* F

Digitized by Google

AUCT. P. B. *raſſe: ſiquidem inſtrumentu jam citatu nullum uſferi genuius poteſt.*

no Quæ deinde ſecuta ſunt, diſtinctis accurate temporibus notantur in Pontificali Ms. hac monitione præfixa: Hsne deſcriptionem Gundechar peccator, ſanctæ Aureatenſis eccleſiæ XVIII epiſcopus, fieri præcepit; ut quiſquis eam videat, has ſubnotatas eccleſiss ſimul & alearia ab illo conſecrata eſſe cognoſcat. *Tum ſub hoc titulo,* IN PRIMIS SUPER PRINCIPALI ALTARI SANCTI SALVATORIS, *ita ſcribitur:* Anno ab Incarnatione Domini MLX, anno autem conſtitutionis hujus epiſcopii CCCXVI *, Indict. XIIII, regnante IV Henrico rege, conſtructum & conſecratum eſt hoc altare, ſimul & eccleſia conſecrata eſt V Kal. Nov. a Gundecharo ſecundo, hujus ſanctæ ſedis XVIII epiſcopo, ordinationis vero ſuæ anno III, in honore & nomine ſancti Salvatoris, & ejus ſacratiſſimæ nativitatis, ſalutiferæ paſſionis, glorioſiſſimę reſurrectionis & aſcenſionis, & adverſus Spiritus ſancti ſuper Apoſtolos, & vivificæ Crucis, ſanctæque Dei Genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis; & B novem ordinum Spirituum beatorum; Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum Confeſſorum, Virginum; ſpecialiter autem & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ hic poſitæ ſunt, *Qui reliquias illas non cenſuit adſcribendas apographo noſtro, hoc tantum de ſuo ſubjecit:* Sequitur catalogus ſacrarum reliquiarum CLVS. *Via dubito autem, quin agatur hoc loco de altari ſancti Salvatoris in eccleſia cathedrali erecto; per* eccleſiam *vero, quæ ſimul conſecrata dicitur, intelligi poteſt ſacellum peculiare, in quo altare iſtud conſtructum erat: ſicut etiam infra* eccleſia *dicitur ſacellum S. Joannis Evangeliſtæ in eodem templo cathedrali. Id quoque hic obſervandum, quod annus inſtituti epiſcopatus Eyſtettenſis* CCCXVI *ſignificet, exordium illius ſedis incidiſſe in annum Chriſti 744; cum ſecundum textus ſequentes incideret in 743: videtur ergo ſcribendus hic fuiſſe annus* CCCXVII. *Sed progrediamur.*

anno 1080 conſecrat eccleſiam ſuam & altare S. Salvatoris

* f. CCCXVII

XI *Sub hac inſcriptione,* SUPER ALTARE S. WILIBALDI, QUOD EST IN MEDIO CHORO, *ſubduntur ibidem iſta:* Anno ab Incarnatione Domini MLXI *, anno autem conſtitutionis hujus epiſcopii CCCXVII, Indict. XIV *, regnante IV Henrico rege, conſecratum eſt hoc altare in medio choro a Gundecharo, hujus ſedis ſanctæ, Dei gratia, venerabili XVIII epiſcopo, XI. Kal. Aug. in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in honore victorioſiſſimæ Crucis, ſanctæque Genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis, C & omnium beatorum Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum; ſpecialiter autem ordinationis ſanctæ in presbyteratus gradum patroni noſtri S. Wilibaldi, pretioſſimi confeſſoris Chriſti, & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ continentur in hoc altari. *Continebantur autem univerſim reliquiæ diverſæ 74, quæ ſigillatim enumerabuntur in Fundatione Gundecharliana inferius; in qua etiam dicetur hanc conſecratio facta eodem anno, quo ſuperior; quod & in Pontificali videtur aſſeri: num in exemplo noſtro animadverti, prima manu ſcriptum fuiſſe annum* MLX *& Indictionem* XIII, *at poſteriore manu mutatu hæc eſſe; ſive quod in primigenio codice ambiguæ fuerint litteræ numericæ; ſive quod vitioſus ideo quis exiſtimaverit, quia conſecratio hæc cum acciderit menſe Julio, notatur poſt illum, qua contigit menſe Octobri ejuſdem anni. Sequitur pa-*

item altaria S. Wilibaldi & SS Udalrici & Gundebaldi

* f. MLX

* f. XIII

ro mox in apographo noſtro conſecratio alia hoc titulo: D SUPER ALTARE S. UDALRICI, CONFESSORIS CHRISTI, ET SANCTÆ GUNTHILDIS VIRGINIS. *Textus prima verba ſunt:* Anno Domini; *cetera omittuntur ab exſcriptore, quia conſonant cum textu præcedente; additur vero, reliquias hic poſitas fuiſſe numero 88.*

aa *Dum iterum ex Pontificali recitantur hæc (quæ conferri velim cum textu Kalendarii ſupra § 2, num. 11:)* SUPER ALTARE, QUOD EST IN CAPELLA S. MARIÆ ET S. JOANNIS EUANGELISTÆ. Anno ab Incarnatione Domini MLXII, anno autem conſtitutionis hujus epiſcopii CCCXII: Indict. IV, ſegnante IV Henrico rege, conſtructum & conſecratum eſt hoc altare, ſimul & eccleſia conſecrata eſt XVI. Kal. Nov. a venerabili Gundecharo, hujus ſanctiſſimæ ſedis XVIII epiſcopo, ordinationis vero ſuæ anno VIII in qua etiam die ipſe primum ſedem intravit epiſcopalem, adjuvante & cooperante domino Mantuano epiſcopo Heliſeo, in honore & nomine ſancti Salvatoris & ejus ſacratiſſimæ nativitatis *&c., ut ſupra num. 10*; ſpecialiter autem ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, ſanctique Josnnit apoſtoli plus ceteris Domino dilecti; in cujus ſacratiſſima feſtivitate idem noſter epiſcopus ad ſummum ſacerdotii E gradum promotus eſt; ſimul & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ in hoc altari poſitæ ſunt.... Præter iſtas reliquias, impoſuit dominus epiſcopus in ipſum altare crucem ſuam argenteam, quam ſolitus erat in collo ſuo pendentem habere ad Miſſam; in qua cruce variæ reliquiæ ſubnotatæ ſunt collocatæ, *numero ſcilicet, ut adnotatur, centum ſeptuaginta duæ. Vides, hoc loco unum epiſcopi Eyſtettenſis* CCCXIX *componi cum anno Chriſti* MLXII: *debuit ergo ſuperius cum anno Chriſti* MLX *per menſem intelligi Octobrem conjungi annus epiſcopii* CCCXVII, *non* CCCXVI; *ut iterum putabit inferius.*

item altare S. Udalrici & ſacellum S. Joannis Evangeliſtæ

aa *Dum iterum ex Pontificali recitantur hæc (quæ conferri velim cum textu Kalendarii ſupra § 2, num. 11:)* SUPER ALTARE, QUOD EST IN CAPELLA S. MARIÆ ET S. JOANNIS EUANGELISTÆ. Anno ab Incarnatione Domini MLXII, anno autem conſtitutionis hujus epiſcopii CCCXII: Indict. IV, ſegnante IV Henrico rege, conſtructum & conſecratum eſt hoc altare, ſimul & eccleſia conſecrata eſt XVI. Kal. Nov. a venerabili Gundecharo, hujus ſanctiſſimæ ſedis XVIII epiſcopo, ordinationis vero ſuæ anno VIII in qua etiam die ipſe primum ſedem intravit epiſcopalem, adjuvante & cooperante domino Mantuano epiſcopo Heliſeo, in honore & nomine ſancti Salvatoris & ejus ſacratiſſimæ nativitatis *&c., ut ſupra num. 10*; ſpecialiter autem ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, ſanctique Josnnit apoſtoli plus ceteris Domino dilecti; in cujus ſacratiſſima feſtivitate idem noſter epiſcopus ad ſummum ſacerdotii E gradum promotus eſt; ſimul & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ in hoc altari poſitæ ſunt.... Præter iſtas reliquias, impoſuit dominus epiſcopus in ipſum altare crucem ſuam argenteam, quam ſolitus erat in collo ſuo pendentem habere ad Miſſam; in qua cruce variæ reliquiæ ſubnotatæ ſunt collocatæ, *numero ſcilicet, ut adnotatur, centum ſeptuaginta duæ. Vides, hoc loco unum epiſcopi Eyſtettenſis* CCCXIX *componi cum anno Chriſti* MLXII: *debuit ergo ſuperius cum anno Chriſti* MLX *per menſem intelligi Octobrem conjungi annus epiſcopii* CCCXVII, *non* CCCXVI; *ut iterum putabit inferius.*

pile catalogum verſtitulo, & humili epigrapho,

XII *Sub hac inſcriptione, tentui jam dato addidit:* Hæc crux habetur adhuc in eccleſia cathedrali Eyſtettenſi. *Idem nos docet Informatio ab illuſtriſſimo capitulo cathedrali miſſa; & R. P. Stellartius Inlitteris anno 1731, die VII Junii datis Eyſtadio,* illam crucem pectoralem, *inquit,* his diebus in manibus habui, videique ineiſa hæc verba foris: GUNDECHAR PECCATOR ME FIERI PRÆCIPIEBAT: uti & verſus illos, ipſi familiares: CRUX MIHI REFUGIUM: CRUX MIHI CERTA SALUS &c. *Ex quibus verbis colligimus, eum exterius cælatum eſſe iiſdem verſibus, eodemque fere modo, quibus intra extremas lineas notatæ ſunt alia, quam depingi juſſit in eodem illo libro Pontificali Ms. beatus idem Præſul; quamque hic contractiori, quam accepimus, forma mox exhibebimus. Superne ſcriptum* F *erat:* Forma crucis Gundechari, litteris alphabeticis in eodem antiquo libro ſignata. *Cencem hunc ambiunt verſus hi tres, qui non dicuntur eſſe in argentea jam dicta:*

Per crucis hoc ſignum fugiat procul omne maligneum

In quo revera gaudent Quirinaeus, Helena;

Inveniſſe datum quibus eſt chariſma beatum.

Intra crucis formam duo verſiculi ſapiat ac verſa leguntur, ordiendo a majuſcula C *in centro crucis poſita, & inde primo ſurſum aſcendendo, dein deſcendendo deorſum; tum ad lævum cornu; inde ad dextrum flectendo; & ſunt hi:*

Crux mihi certa ſalus: Crus eſt, quam ſemper adoro.

Crux Domini mecum: Crux mihi refugium.

Hoc

A *Hoc ambos, niſi fallor, innuit R. P. Rector, inciſos ita legi in cruce argentea; hoc tamen diſcrimine, quod in cruce picta, & lineamenta crucis & alternæ litteræ rubrica pingantur: atramento ceteræ: quod quidem diſcrimen & hic obſervari voluimus a chalcographo, qui quidquid nigrum erat, istum exſculpſit; quod vero rubrum, extremis tenuem expreſſit ductibus, ita ut album interiuerit; uti hic vides.*

B *Petro crux illa pectoralis argentea cum tantæ molis non eſſet, ut altari poſſet congruere, majori eam altari Gondecharus inferuerat, ex auro partim, partim ex argento confiatæ, gemmiſque rutilanti. Hæc diſſoluta fuit ut habet* Extractum Protocolli capitularis de dato *nova* Novembris MDLV; *ubi dicitur, auri ſeparati pondus uſſ. matum fuiſſe ducenti octoginta coronis; argenti vero maſſam quinque circiter marcas æquaſſe. Gemmarum quoque ejuſdem crucis diſtrahendarum facultas conceſſa cuſtodi cathedralis eccleſiæ narratur ibidem die* XXX Auguſti MDCLVIII; *ſed pretium non additur. Quidquid inde erdit, teſte R. P. Stainhartio*, ad lampadem argenteam conflandam aliaſque templi ornatus adhibitum fuit. *Tota circiter antea ſecula perierat alia, valentis, opinor, haud paulo majoris, quam idem Crucis cultor eximius eccleſiæ olim ſuæ legaverat; erat enim, ſecundum inſtrumentum aliud capitulare huc miſſum*, aurea tota atque adamantibus obſita *perierat, inquam, hæc dudum*; *ut idem R. Pater me docuit his verbis*: Altera (*crux hæc de qua agebamus*) uti & alia vaſa aurea & argentea, poſt fœdos Smalkaldicum (*quo principes Lutherani de novo evangelio ſua adverſus Carolum V imperatorem & Eccleſiam vi tuendo conjuravere*) in belli ſumptus abſumpta ſunt. *Sed redeamus ad Pontificale*; *in quo ſequuntur hæ conſecrationes:*

25 SUPER ALTARE AD SS. APOSTOLOS PETRUM ET PAULUM ET RELIQUOS. Anno MLXIV, Kal. Aug., ordinationis ſuæ anno VI. *Tum ſua manu addit ſcriptor*: Et cetera, ut ſupra. Reliquiæ hic poſitæ ſunt quinquaginta quatuor. *Subduntur ejuſdem anni tituli tres: prior eſt*: SUPER ALTARE AD S. CRUCEM. Anno MLXIV, XVIII Kal. Oct., a Gundecharo ſecundo, ordinationis ſuæ anno VI. *Deinde alia manu*: Et cetera. Reliquiæ hic poſitæ ſunt quadraginta. *Alter ſic habet*: SUPER ALTARE S. BONIFACII, ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, IN CRYPTA. Anno ab Incarnatione Domini MLXIV, Indictione XI, regnante IV Henrico rege, tranſlatum eſt hoc altare de loco tenebroſo ad lucidum, & conſecratum eſt XII Januarii a venerabili Gundecharo, hujus ſanctæ ſedis XVIII epiſcopo. *Et alia manu*: Sacræ reliquiæ hic poſitæ ſunt ſex & viginti. *Tertius hic eſt*: SUPER ALTARE S. VITI MARTYRIS IN CRYPTA. Anno MLXIV, Ind. XI, translatum eſt hoc altare de loco tenebroſo ad lucidum, & conſecratum eſt XVII Kal. Julii. *Additur*: Et cetera. Hic poſitæ ſunt ſacræ reliquiæ in unum collectæ viginti quatuor. AUCT. G. C. *Anno 1064 quatuor altaria conferrat.*

E

26 Anno MLXV, Auguſtæ dedicatur eccleſia matricolaris, *id eſt cath dralis, inquit Chronica Auguſtenſia apud Greiſerum in Catalogo epp. Eyſtettenſium pag.* 456, ab Embricone ejuſdem ſedis epiſcopo, & a Gunzone (*Gundechara*) Eychſtettenſi epiſcopo. *Eadem Chronica ibidem addit*: Anno MLXXI eccleſia S. Afræ & S. Udalrici ab Embricone epiſcopo, & a Gunzone Aichſtettenſi eſt conſecrata. *Eadem anno, menſe Auguſto, interfuit epiſcopus hic uterque cum aliis concilio Moguntina ſecunda in cauſa Caroli, Conſtantienſis epiſcopi; ut ex Actis patet apud Labbeum Conciliorum tom.* 9, *col.* 1206. *Inde reduces ambo quid egerint, indicat Pontificale ſub hoc titulo*: SUPER ALTARE PRINCIPALE HASERENSIS (*ſive Hermicdenſis, in diœceſi Eyſtettenſi, verſus Altmylæ fontes*) ECCLESIÆ. Anno MLXXI, Ind. IX, anno autem conſtitutionis Eichſtettenſis epiſcopii CCCXXVIII, regnante IV Henrico rege, conſecratum eſt principale altare Haterenſis eccleſiæ, ſimul & eccleſia, Kal. Oct. a Gundecharo II, ſanctæ Eichſtettenſis eccleſiæ XVIII epiſcopo, ordinationis vero ſuæ anno XIV, adjuvante F & cooperante ſanctæ Auguſtenſis ſedis venerabili epiſcopo Embricone, in honore & nomine S. Salvatoris..... ſpecialiter autem & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ illic poſitæ ſunt: de pelve in qua Dominus pedes diſcipulorum lavit: de palma, quam portavit: de linteo Domini: de ſudario Domini: de menſa Domini; de præſepio Domini: de ſepulcro Domini: de veſte S. Mariæ: de virga Aaron: SS. Petri, Andreæ, Stephani protomartyris..... His omnibus in unum collectis portionibus, fiunt quadraginta novem. *Anno 1065 eccleſia a ſe conſecrata.*

27 SUPER ALTARE (*peregimus ex eodem Pontificali*) S. MICHAELIS IN TURRE AUSTRALI. Anno Domini MLXXII, Indict. II, conſtructa eſt hæc capella a Gundecharo II, hujus ſanctæ Aurratenſis eccleſiæ XVIII epiſcopo; conſecrata vero VI Idus Julii a Richardo, ſanctæ Aquileienſis eccleſiæ, divina diſpenſante providentia, venerabili patriarcha, aſſente & cooperante prænominato epiſcopo Gundecharo..... *Tum abſque titulo leguntur ibidem hæc*: Anno ab Incarnatione Domini MLXXII, Indict. II, conſtructa eſt capella S. Dei Genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis, & S. Joannis Baptiſtæ, & S. Joannis Evange- *Anno 1072 hanc ſacellum a ſe conſtructa.*

Auct. P. B. angeliſtæ, & S. Mariæ Magdalenæ, & S. Mariæ Ægyptiacæ in turre a Gundecharo, hujus ſanctæ Aureatenſis eccleſiæ *xvi* epiſcopo; conſecrata vero *vi* Idus Julii a Gebehardo, ſanctæ Salisburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo, aſtante & cooperante prænominato epiſcopo Gundecharo. *&c.*

ara conſecrationes ejus pieque ſtructuræ : obitus.

28 SUPER ALTARE S. WILIBALDI IN CRYPTA. Anno MLXXIV, Indict. *xii*, regnante Henrico IV, hæc crypta & hoc altare conſecratum eſt *xvii* Kal. Julii ab Embrichone Auguſtenſi & a Gundecharo, hujus ſanctæ ſedis *xviii* epiſcopo. SUPER ALTARE S. CHILIANI MART. IN CRYPTA. Anno MLXXIV Indict. *xii*, regnante IV Henrico rege, hoc altare conſtructum & conſecratum eſt *viii* Idus Julii a Gundecharo, hujus Sanctæ ſedis *xviii* epiſcopo. *Hæc ſunt quæ de Actis ejus epiſcopalibus ex laudato Pontificali excerpta nobis facrunt, tamquam ad ſpecimen ſufficientia: cætera enim ſtudio prætermiſſe ſubſignificat, qui hæc uſui noſtro ſelegit; cum textui poſtremo hæc de ſuo adſcribat:* Brevitatis gratia omittendum, quod hic epiſcopus Gundecharus conſecraverit centum vi-
B gineti ſeu templa & ſacella; unde numerus ultrà centum facile colligi poteſt. *Idem aſſeverat Gretſerus in Catalogo pag. 456, hoc epiphonema ſubjiciens:* Qui certe commemorabilia & admirandus eſt numerus. *Exhibet idem catalogum duplicem ab eodem Præſule conſcriptum; alterum hoc titulo:* Hæc ſunt nomina epiſcoporum ſemper in Chriſto ſanctorum ac felicia memoriæ poſt noſtram ordinationem defunctorum: *alterum iſto:* Hæc ſunt omina fratrum, qui ex congregatione Eyſtettenſi, noſtræ recordationis tempore, effecti ſunt epiſcopi. *Utrumque illic legi poteſt pag. 459 & ſequente; ubi & tertii meminit, cujus hanc tantummodo inſcriptionem profert:* Hæc ſunt nomina fratrum canonicorum, noſtræ recordationis tempore defunctorum. *Sequitur Beati obitus, in Pontificali deſcriptus in hæc verba:* Sedit annos *xviii*. MLXXV, *iv* Nonas Auguſti obiit. *Ubi vero ſepelivi voluerit, ex eodem libro dixi jam ſupra num.* 22.

De virtutibus ejus ex memoria ſubjiciendis.

29 *Nemo non videt, in his omnibus, præter inſignem beati Viri humilitatem, præſentemque mortis memoriam, elucere etiam accurationem ac ſedulitatem in epiſcopali munere ſingularem, pietatem erga deceſſores eximiam, ardentem Crucis amorem & cultum, liberalitatem adeptæ quævis pia profuſam, directionem ſalicitam decoris ubique in domo Domini, ſtudium religionis indefeſſum in*
C *Deo, in Virginis Matris, in Sanctarum omnium publica veneratione tot ſacris ædibus ariſque promovenda: quæ quidem aliaſque ejus virtutes & merita plurimis poſt obitum ejus divina benignitas miraculis comprobavit; ut vel ex iis prouum eſt colligere, quæ ſolo tempore Philippi, trigeſimi noni Eyſtettenſium epiſcopi, contigiſſe, atque ejus juſſu in memoratum ſæpius Pontificale relata fuiſſe cuiſlibet, & quidem numero ſex & quinquaginta. Quis enim dubitet, quin hæc alia multa præteſſerint, multa ſecuta ſint, quæ vel adnotaverit nemo, vel adhuc certe nemo notata reperire poſſit? Illa interim tribus capitibus diviſa jam dabimus, poſtquam appendicis loco inſtrumentum fundationis exhibuerimus, quod ſua ipſe manu Præſul beatus ſubſignavit, ſervaturque Eyſtadii in archivo cathedralis eccleſiæ.*

D

EXEMPLAR

Inſtrumenti, quo B. Gundecharus præbendam inſtituit quam circumeuntem appellant. Ex Ms. cathedralis eccleſiæ Eyſtettenſis.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Notum, & certum, & etiam manifeſtiſſimum eſſe volumus omnibus Eccleſiæ filiis, non ſolum præſentibus, & jam viventibus, verum etiam oaſcituris omnibus, qualiter beatiſſimæ ſempet in Chriſto memoriæ Gebehardus, ſanctæ Aureatenſis eccleſiæ præſul pius, poſtea autem idem Papa glorioſiſſimus, Victorque nominatus, quamdam incepit precariam *a* cum quodem viro nobili, Rutpertus * nomine, dans ſibi curtim * quandam Wihenmihel dictam, omoi eo jure, omoibuſque his utilitatibus, quo jute, quibuſque utilitatibus idem felicis memoriæ præſul & Papa hanc eamdem curtim habuit, clerico tantum, Deo & Sanctis ejus ibidem ſerviente, ſervientibuſque omnibus in eadem curta beneficia habeotibus exceptis: recipiens autem ipſe ab eodem Rutperto quamdam curtim aliam, Tulia nominatam, cum omnibus ſuis pertioeotiis, inſuper omnia illa bona, quæ idem prænominatus Rutpertus in agris & in vineis *ea* altera parte fluvii, qui dicitur In *b*, habuit. Quam quidem precariam poſtquam idem beatus præſul & Papa bene incepit, ut diximus, ne ad finem perduceret, neve ſtabiliter confirmaret, mortis invidia intercepium eſt *c*.

B. Gundecharus, ſeipſo contracta deceſſoris inchoata,

E

a pro Rutperto *i. e.* villam

31 At vero, ut primum veneraodus Gundecharus antiſtes illi ſucceſſit in ſolio (ut erat idem Dominus noſter prudentiſſimus ad omnia) eum da eadem andiſſet precaria, qualiter ſe haberet, nec ſibi placeret. rem omnem disjecit, ejuſdemque precariæ comparticipem Rutpertum ſibi advocans, cœpit eum eo rem ex principio diligenter tractare, & tractatam ſimiter ſecundum velle ſuum ſtabilire, vel * confirmare. His ita congrue convenienterque peractis, idem dominus noſter epiſcopus Gundekarus, vir totius prudentiæ, cujus tota ſemper erat intentio, omnia ſua in uſum ſuæ coovertere eccleſiæ; cum monaſterium, in quo ſanctiſſimus dominus ooſter Wilibaldus corporaliter quieſcit, quod deſtructum invenit, omni cura vel diligentia reconſtrueret; quoddam altare jucundiſſimum, quod uſque hodie *d* ibi apparet, ejuſdem monaſterii in choro fieri voluit *e*.

c *notum conſtet ſi inſtaurat eccleſiam ſuam, & aram S. Wilibaldi ep.*

F

* pro & ut ſupra

32 Præterea domino Wolfinne decano, viro quam reverendo, e medio diſcedente, cum canonica ſive prebenda, quam regulariter habuit, regulariter pateret, noluit hanc eamdem Dominus noſter ſupra memoratus ſemperque memorandus, poteſtate epiſcopali (ut poſſet) vel ſaltem quam ſcili ſibi veodicare petitiuncula: verum animæ ſuæ ſaluti in futurum proſpiciens, tradidit perpetualiter in uſum fratrum, quorum ipſa non dominus, ſed parer extitit benigniſſimus, pro hac eadem præbenda decimationem totius vini illius, quod ſibi ea ſupradicta precaria

d *e* *ad quam aram*

ria

A ria quotannis eveniſſet.

33 Itaque, hac hoc modo a fratribus præbenda redempta, cum a 1 Kal. Aug. præmemoratum altare conſecraret in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in honore victorioſiſſimæ Crucis, ſanctæque Dei Genitricis Mariæ perpetuæ Virginis, & omnium ſanctorum Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, ſpecialiter autem ſanctæ ordinationis in presbyteratus gradum patrocinii noſtri ſancti Wilibaldi, pretioſiſſimi confeſſoris & apiſcopi, & eorum Sanctorum, quorum reliquiæ in eodem continentur altari, hoc eſt in primis de ligno Domini, de ſepulchro Domini, ed liutheo * Domini, de præſepio Domini, de ſpoogea * Domini: & reliquiæ ſancti Joanni Baptiſtæ: & reliquiæ ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & ſancti Andreæ, & ſancti Joannis Euangeliſtæ, & ſancti Jacobi, & ſancti Philippi, & ſancti Marci Euangeliſtæ, & ſancti Mathei * Euangeliſtæ, & ſancti Tathei *: & reliquiæ ſanctorum martyrum ſancti Clementis Papæ, Stephani PP., Laurentii, Pancratii, Georgii, ſanctorum Joannis & Pauli, Cyriaci, Lamperti, ſancti Bonifacii, Emmerani, Pantaleonis, Sebaſtiani, Lenonis *, Chriſtophori, Vigilii, Amoni, Longini, Alexandri, Adriani, Coſmæ & Damiani, Adalberti, Theodori, Euſtachii, Fortunati, Evarii *: & reliquiæ ſanctorum confeſſorum, patroni noſtri ſancti Wilibaldi & ſancti Wunibaldi, Martini, Nicolai, Gregorii, Ermachoræ *, Baſilii, Udalrici, Benedicti, Corbiniani, Wolfgangi, Erhardi, Servacii, Simeonis, Theocarii *, Parthemii, Anatholon *, Epiphanii: & reliquiæ ſanctarum virginum, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, ſanctæ Walburgæ, ſanctæ Cæciliæ, S. Gertrudis, Margarethæ, Julianæ, Agatæ, Otiliæ, Glodeſindæ, ſanctæ Gundhildæ, Genovefæ, Dignæ, Bertilæ * reginæ:

34 Contradidit *f* eamdem decimam ad hoc ipſum altare dotis in vice pro ſuæ ſalute animæ, proque animarum omnium anteceſſorum ſuorum epiſcoporum, de tempore ſancti Wilibaldi uſque ad illud tempus, ita nomen habentium, Gerhohe, Aganus, Altuni, Adaluno, Ucher, Goteſcalc, Etchanbolt, Udalſtid, Starchant, Regiookt, Megingol, Gundechar, Walthere, Heribreht, Gozzeman, Gebehart *g*, qui &, mutato nomine, & aucta poteſtate, poſtea Victor vocatus eſt, ſimiliter etiam & pro omnium ſucceſſorum ſuorum epiſcoporum animarum ſalute, de quacumque parte mundi eos Deus in hanc ſuam ſedem eligere dignetur; ut & ipſi participes fiant hujus parvæ elemoſinæ * & orationum. Oratio autem hæc eſt, ut quamdiu ipſe dominus noſter Epiſcopus in carne vivat, quotidie ſibi inter Tertiam, & Miſſam CXIX Pſalmus (Deus, in adjutorium meum intende) decantetur: quando autem, Deo præcipiente, univerſæ carnis viam intraverit, De profundis (quem cantare ſolemus pro animarum requie) ſimiliter in prænominata hora decantetur.

35 Hanc videlicet Conſtitutionem ſic fieri voluit dominus noſter Epiſcopus, & ita ordinavit, quatenus omni hebdomada ipſa præbenda, ſic, ut antea diximus, ſibi comparata, ſicque ſibi dimiſſa, miniſtria altaris, idem dominicum ſervitium ad principale altare perficientibus quinquedecim per vices patrita contingeret; idem * prima & ſecunda feria domino presbytero; tertia & quarta diacono; quinta ſubdiacono; ſexta pauperibus & peregrinis quibuſlibet; & ſeptima eccleſiæ cuſtodibus, quatenus ea die certius eccleſiæ pavimenta purgentur & mundentur. Facta ſunt autem hæc anno ab Incarnatione MLX, Indictione XIIII, luna XIX, Heinrico quarto regnante, ſegni autem ejus anno quarto, domini noſtri Epiſcopi anno tertio.

EX MS.

36 Hanc autem patris noſtri epiſcopi Gundekari Conſtitutionem utilem, & pia intentione ſtatutam, quicumque peoitus ſcindere, vel deſtruere, vel partem aliquam inde tollere velit, ſcindat eum angelus Domini, & medium ſecet, & deſtruat omne conſilium illius, nec partem nec locum habeat in concilio & congregatione juſtorum, niſi reſipiſcat; ſed cum diabolo & angelis ejus pœnis æternalibus in æternum pereat, & ultra; & ejus habitatio ſemper fiat deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit, qui inhabitet, & repentina mors veniat ſuper eum, & deſcendat in infernum viveus, & oculi ejus ita obſcurentur, ne videant in die ultionis gloriam Dei & gloriam Sanctorum. Qui autem confirmare, vel adaugere, vel conſolidare præmeditetur, & ſtudeat; confirmet & confortet eum Dominus in omnibus ſanctis Deoque dignis operibus; & mille remunerationes tribuat, & multa felicia tempora illi concedat, & poſt iſtius vitæ labentis felicem curſum, ad inenarrabilia cælorum gaudia perducat; ubi anima ejus a Patriarchis ſuſcepta, eſt * ab angelis in paradiſi amœnitatem deducta eum Sanctis omnibus & Electis delitioſe vivat & gaudeat & glorietur, & conlaudet Dominum in ſecula ſeculorum. Amen.

37 ✠ Sigoum domini noſtri Gnadechari, ſanctæ Autearenſis eccleſiæ XVIII epiſcopi, & peccatoris, quod ipſe ſubſcripſit.

Agilienſis * patriarcha, dominus Oheuburgenſis apiſcopus, dominus Eliſaus Msmusnus epiſcopos.

Signa autem ſequentia comuni voto & conlaodatione fratrum ſubſcripta ſunt:

✠ Ego Megiogsudus Præpoſitus ſubſcripſi, & aſſenſum præbui.

✠ Ego Eliſeus Decanus ſubſcripſi, & aſſenſum præbui.

✠ Ego Leodegarius presbyter ſubſcripſi, & aſſenſum præbui..... *Eodem modo poſt hunc ſubſcribunt presbyteri novemdecim, quos hic tamen brevitatis omittimus. Tum Diaconi in hunc modum:*

Ecemsu diaconus ſubſcripſi, & laudavi. *Hunc ſequuntur alii diaconi tredecim; quos excipiunt ſubdiaconi, ita ſcribentes:*

Meginhard ſubdiaconus laudavi. *Hanc octo ſubdiaconi conſequuntur; quibus tres ſubjecti juniores, agmen claudunt:*

Juniores fratres id ipſum laudant: Meginhard, Gebeno, Reginolt.

Hanc Kartam ideo juſſimus ſigilli impreſſione ſancti Wilibaldi, ut luſtra videtur, inſigniri; (L. S.) ut nemo intro aſpiciens, vel quod infra ſubſcriptum ſit, ſi aliquo andieos, timore Dei & ſancti Wilibaldi perterritus, audeat diſſipare; & ſi diſſipare præmeditetur, gladio bicipiti perforatus diſpergatur, & dæmonum poteſtatibus in die judicii tradatur, niſi Dei inſtinctu reſipiſcat, & quod peccavit, emendet *b*.

ANNOTATA.

a *Precatis genua ſibi contractat, quæ res quidem*

EX MS. *ecclesiæ non alienantur; sed quasi alienantur; ita tamen ut in commodum cedat ecclesiæ, ut pluribus exponunt Lexica juridica.*

b *Ins, sive Inn, Latine* OEous, *fluvius, qui ortus in Rhætia, per Bavariam haud procul Patavio in Danubium influit.*

c *Hinc etiam liquet, Gebhardum, seu Victorem PP. II, episcopatu Eystettensi non cessisse ante obitum suum.*

d *Hinc apparet, hoc instrumentum non esse scriptum eodem tempore, quo res conclusa gestaque fuisse dicetur infra; sed longe posterius, puta circa obitum beati Antistitis nostri.*

a *Nimirum altare S. Wilibaldi, de quo supra diximus, num.* 21, *ati mox palam fiet.*

f Contradidit *&c. Connecteda sunt hæc cum initio præcedentis numeri, ut oppertat syntaxis, hoc modo:* Cum ex Kal. Aug. præmemoratum altare conservaret.... eodem reddidit eumdem dominam *&c.*

g *De his omnibus consulesis Gretserum nostrum in memorato sæpe Catalogo epp. Eystettensium.*

h *Hæc sequebatur attestatio sigillata his verbis:*

B Præmissa Copia seu Transumptum ex suo vero & sigilleto, mihi exhibito Originali, ex pergamento adhuc illæso consistente, ab aliena manu quidem scripto, eidemque (præhabita collatione diligenti) omni modo, uti scriptum erat, concordans reperta est: id quod mea manu, & consueti sigilli mei appositione, attestor rogatus atque requisitus. Actum Eystadii XIX Aprilis MDCCXXXI. Joannes Richardus Neyburg SS. Can. Cand., Vicarius chori, Prothonot. & Notarius publicus & juratus.

MIRACULA
GLORIOSI PONTIFICIS
GUNDEKARI,

Auctore, ut putamus, Philippo episcopo Eystettensi ANNIN. Ex Ms. Pontificali archivi episcopalis Eystettensis.

C

CAPUT I.

Elevatio sacri corporis ejus, & prodigio viginti quatuor hanc præcedentia, comitantia, & brevi consecuta.

a *Ante elevationem corporis sanctum duo contracta, & unus curatus.*

ANno Domini MCCCIX, feria sexta ante Exaltationem sanctæ Crucis *a* juxta sepulchrum glorioſi pontificis Gundekari visa sunt hæc & facta miracula.

I. Quædam puella, nomine Leukardis, quæ XXXX annorum [erat,] omnibus Eichstettensibus, satis nota, de hospitali civitatis Eichstettensis, gibbosa, curva, & quasi usque ad genua inclinata, quæ nullo modo se sursum erigere poterat; curata extitit, ita quod in cœtu recta incedebat, ipsius gibbi octre quotidie decrescente.

II. Quidam puer de Chaldorf *b*, qui duobus annis in uno oculorum suorum cæcus fuerat, in eodem oculo cæco illuminatus extitit ipso die. D *b*

III. Item quædam mulier de supradicto hospitali, nomine Irogardis, quæ similiter quasi omnibus Eichstetteosibus nota fuit, habens circa VIII annos, quæ in festo Sanctæ Crucis *c* per quatuor annos gibbosa & infirma extitit, ita ut nusquam ire posset; orata est apud sepulchrum prædicti Pontificis, & omnino liberata. *c*

IV. Quidam puerulus decenois de Vorchheim *d*, diœceseos Bambergensis, contractus pedibus & manibus, surdus & mutus ab infantia, ab omnibus impedimentis hujusmodi eodem die extitit liberatus. *mutus surdus contractus, domum rediit. Elevatus esse Beati.* *d*

V. Die Dominica subsequenti *e* elevatus est lapis sepulchri prædicti pontificis Gundekari, & propter nimiam pressuram *f* repositus est. Eodem die quædam dæmoniaca de Ingolstad *g* ad sepulchrum deducta, & per ipsum dæmonem ultra modum afflicta, extitit liberata. *e* *f* *g*

Feria secunda sequenti exhumata fuerunt ossa ejusdem Pontificis in loco, in quo minus decenter sepulta fuerant; &, pro exequiis ipsius Pontificis celebrato defunctorum Officio, ossa ipsa eum vino reverenter & decenter lota, ad aliud fuerunt honorabilius sepulchrum transposita; & tunc eodem die facta sunt miracula insra scripta: E

In ipsa elevatione ossium salubre promanat; sanantur claudus, infirmus, cæcus,

VI. Antequem ossa ipsius in secundo essent sepulchro recondita, oleum tam de eisdem ossibus, quam de superiori lapide sepulchri marmoreo adeo visibiliter emanavit, quod per venerabilem patrem Philippum, hujus loci episcopum ANNIN, eum duobus calicibus exceptum interdum extitit, & pro infirmorum debilitate servatum.

VII. Quidam de Ratisbona, curvum habens pedem, qui erat in itinere visitandi limina Beatissimæ Virginis in Aquisgranio, & veniens ad sepulchrum beati Pontificis, ipso die auratus fuit; ita ut votum ejusdem itineris animo lætabundo exsolverit.

VIII. Quædam femina extra portam orientalem in Eichstett, Bertha nomine, Filia Berngari, in uno oculorum suorum, in quo per novem annos cæca fuerat, illuminata est ipso die.

IX. Quædam femina ibidem, relicta * Applini carnifici *b* Eichstetteosis, quæ propter nimiam oculorum caligioem quasi in octo annis nihil omnino videre poterat, ipso die visum recepit. F *i.e. vidua* *b*

X. In supradicto hospitali quædam femina, nomine Mechtildis, quæ pluribus in Eichstett optime nota fuit, & quam percusserat quædam porta in uno aurium, ita quod per quatuor annos omnino alauda fuerit; eodem die adeo curata extitit, ut erure extento incedaret. *claudi tres, una contracta;*

XI. Quidam nomine Hermannus, de Parochia Schwabach *i*, in uno pede fortissime claudicabat; ita ut absque sustentatione baculi ire non posset; juxta prædictum sepulchrum fuit omnino curatus. *i*

XII. Quidam in Buecheobach *k*, nomine Werner Textor, qui claudus fuit in ambobus pedibus, ire ut infra unius anni spatium ecclesiam visitare non potuerit, in eodem loco teliter curatus extitit, ut peroptime, quocumque voluit, potuerit ambulare. *k*

XIII. Quædam femina de Adelschlag, quasi servigenaria, dicta Wezume, tempestate quadam

adeo

A adeo graviter percuſſa fuit, quod quaſi per integrum annum uſque ad genua curva & inclinata inceſſerit; cui quadam nocte viſum fuit, ut ſi ſub lapide, in quo ſupradicti Pontificis oſſa fuerunt recondita, tranſiret, a percuſſione hujuſmodi curaretur. Quæ ita ſupradicta feria ſecunda, prout in ſomnis ei viſum fuerat, fecit; & ſtatim ſurgens, erecta inceſſit.

eadem die & ſequentibus, ſurdus & mutus; dæmoniaca liberanda.

5 IX. Quidam puer decennis, filius quondam dicti Bizmullnatii, Præconis de Pulleasheim, ſurdus & mutus a nativitate ſua, ab his impedimentis liberatus extitit, & eodem die curatus.

X. Quædam dæmoniaca de Mohrn, quaſi xxx annorum, liberata extitit.

XI. Item quædam obſeſſa in die ſancti Matthæi apoſtoli, circa horam eſcæ, apud idem ſepulchrum ſimiliter liberata fuit.

XII. Item quædam dæmoniaca, de Eychbach, diœceſis Auguſtanæ, poſtmodum per dies aliquot ad ſepulchrum ejuſdem Pontificis veniens, extitit liberata.

B *l* XIII. Quædem femina, Adlhaidis nomine, de Altorf, famula villici in Schafhauſen *l*, cutrum habens pedem, in quo quaſi per xv hebdomadas ire non poterat, ibidem *a*nonna curata fuit.

Rurſum ebullit oleum e ſepulcro, & ſanatur ſurdus, contractus, mutus. *m*

6 Facta quarta poſt Michaelis feſtum, ab hora matutina cum uſque poſt meridiem, de ſuperiore lapide ſepulchri marmoreo oleum in diverſis hinc inde locis ſurſum cœpit viſibiliter ebullire.

XIV. Eodem die puer quidam de Heydenheim *m*, qui a tranſacto feſto ſancti Jacobi nihil audire poterat, auditum recepit.

XV. Quædam mulier de Rohr, contracta in cruce, vovit, ſi curaretur, prædictum Pontificem viſitare; quæ ſtatim curata, eumdem viſitavit: & hoc per teſtimonium Præpoſiti monaſterii in Rhor, Ordinis S. Auguſtini.

XVI. Sabbato proximo poſt feſtum S. Michaelis quædam puella de Berolzheim, nomine Adlhaidis, quæ a multis annis in una maxillarum tumorem magnum habuit, & ab interiore parte oris in una maxillari adeo fauciata extitit, ut tam lingua quam maxilla per continuam ſaniem perforatæ fuerint, ita quod ſanies quaſi continua de ore exivit & maxillam nihilominus perforavit, ſub tanto fœtore & horrore, ut nullus vicinus eum poterat ſuſtinere. C Quæ cum ad ſepulchrum glorioſi Pontificis deveniſſet, & de vino, in qua ipſius oſſa lota fuerunt, de manibus domini Rud, ſacerdotis capellani S. VVilibaldi, guſtaſſet, mox domum reverſa, infra paucos dies totum illud faciatum ab ipſius ore decidit, & ſtatim omni tumore & fœtore ceſſante, tam intrinſecus quam extrinſecus lingua & maxilla, quæ per ſaniem vulnerata extiterant, ſanata penitus & curata fuerunt.

Incredulus punitur; ſed non reſipiſcens ſanatur.

7 XVII. Cum in feſtu dedicationis cathedralis eccleſiæ, tum propter dedicationem ipſam, tum propter prædicti Pontificis viſitandum ſepulchrum, homines civitatem Eichſtettenſem catervatim accederent, quidam roſticus de Mohrn, nomine Ludovicus, ſtans arando in monte, cum videret hominum multitudinem tranſeuntem, apud ſe cogitabat: O qualem trullam e adinveniunt Eichſtettenſes eletici pro pecunia obtinenda! Qui ſtatim viſu omnino fuit privatus. Ipſe autem nimium de hujuſmodi cogitatione compunctus, Domino ſupplicabat, ut per ejuſdem Pontificis merita viſum ſibi reſtituere dignaretur; & continuo oculi ſui cum tota, in qua ſtabat, lineti, viſum priſtinum receperunt. Quod miraculum taliter eſſe factum, per plebani ſui teſtimonium, & juramentum proprium publice & ſolenniter plus quam 10 millium hominum præſentia approbavit. EX MS.

8 XVIII. Quidam ſacerdos de Ordine Fratrum Minorum de Ingolſtat, nomine Frater Joannes, qui in una oculorum ſuorum pupilla ſeu maculam adeo ſuperductam habuit, ut nihil eum eo videre potuerit, & cæcitatem perpetuam in ipſo formidaverit; cum vino, in quo ſupradicti Pontificis oſſa lota fuerunt, ſe linivit, ſtatim oculus, recedente macula, clarus fuit; ut idem Frater per ſui Ordinis obedientiam retulit, taliter eſſe factum. *oculi aliquando detergitur; ſuffuſio interdiam.*

XIX. Idem Ven. Frater ſub eadem obedientia retulit, quod, cum ignis quondam domum Zuggetingen, Auguſtanæ diœceſis tempore nocturnali adeo cœpiſſet ſæviere, quod villani ibidem propter venti impetum totam villam comburi timebant; & cum ſupradicti Pontificis ſuffragium invocarent, ſtatim ignis, vento veniente contrario, ſuffocatur.

ANNOTATA.

a *Hoc eſt, die* xx *Septembris, nam Exaltatio ſanctæ Crucis, qua colitur die* 14 *dicti menſis,* E *anno illo incidit in Dominicam.*

b Chaldorf, *pagus eſt vix ſeſquileuca Germanica verſus Septentrionem Eyſtadio diſtans.*

c Quæ in feſto S. Crucis *&c. Hoc ſi referatur ad feſtum exaltatæ Crucis; ſenſus erit, quod mulier hæc in ſua infirmitate annos* 30 *jam completura fuiſſet poſt biduum: ſin referatur ad feſtum Inventionis S. Crucis, intelligi debet jam annos* 30 *compleviſſe a præterito menſe Maio.*

d Vnreheim, *ſeu* Furcheim *oppidum eſt ad Regnitium fluvium; diſtatque Eyſtadio in Septemtrionem leucis Germanicis fere quindecim.*

e *Hoc eſt, ipſo feſto Exaltationis S. Crucis.*

f Propter nimiam preſſuram, *id eſt, frequentium, & conſtipationem populi, quem & recentium fama miraculorum, & ſpes videndi recentiora, & ſtatuta in illam diem ſolennitas undequaque conciverat.*

g Ingolſtadium, Ratisbona, Aquiſgranum *& urbes ejuſmodi alia hic occurrentes, tum notæ ſunt, ut illuſtrari minime debeant.* F

h Carnifex *apud auctores medii ævi* lanium *ſignificat. Vide Cangium in Gloſſario.*

i Schwabach *diſtat Eyſtadio leucis Germanicis circiter ſeptem verſus Borean; eſſi ſit oppidulum aliud homonymum, quod leucis fere Germanicis undecim Eyſtadio. Sed quid adeo minuta porro conſectari, idque ſine ullo operæ pretio; cum id ad prodigium nihil conferat, & loca fere Franconica ſint, aut vicina, quæ referuntur?*

l *Non exiſtimo, hic indicari urbem hoc nomine celebrem in Helvetia ad Rhenum fluvium; ſed pagum quemdam aut villam in Franconia elicebi cognominem.*

m Heydenheim *oppidum eſt Servitæ, in circitu leucis Germanicis in Occidentem Eyſtadio diſtans.*

n Trullam; *puto, legendum eſſe* truffam, *quod frandem, illuſionem, ſycophantiam, jocum ſignificat: unde & Fredericus II imperator, teſte Alberico in Chronico ad an.* 1239, cum vidiſſet ſacerdotem corpus Domini ad quemdam infirmum deferentem, Heu me, inquit; quam diu durabit truffa iſta?

EX MSS.

CAPUT II.

Alia prodigia duo & viginti tum facta patrocinio beati ejusdem Antistitis.

XX. IN die dedicationis supradicti, hora circiter nona, quædam dæmoniaca de Trautlingae, Eichstettensis diœcesis, quam diabolus misérabili cruciatu diu afflixerat, extitit liberata.

Sanatur dæmoniaca, febricitans, claudus, coram Beato in ecclesia versus

XXI. Quædam mulier laborans febri quartana, supradicto vinum lota, curata est.

XXII. Quædam sartrix de Pleinfeld de incineratis *a* carnibus ipsius Pontificis secum ad domum suam partam detulit; quæ eidem, sicut pluribus aliis factum est, ie purum ceræ materiam mutata extitit & converſa: quam quidam cetam memorato apiſcopo *b* præſantavit.

a

b

XXIII. Quedam puella de Illehdorf, Augustanæ diœcesis, nomine N., cui rector ejusdem ecclesiæ, tamquam mendicæ, per unum annum victum dederat, le uno curvo cruce eogebatur ira io podiis, quæ cum vauit ad prædicti sepulchrum Pontificis, ipsius invocato suffragio, in tantum curata extitit, ut abjectis podiis, libere viam sine quolibet impedimanto feciſſet.

B

sublata surditas, contractio, muti dolor

so XXIV. Arnuldus da Rhelingen, ejusdem diœcesis, militaris conditionis, qui in una nurium, in qua per viginti annos, sicut juramento corporaliter præstito declarivit, nihil audire potuit, auditom pleua recepit.

XXV. Quædam muliar, nomine Adlhaidis, da Berulzhaim, Eichstettensis diœcesis, brachium ie cubiru adeo connexum habnit, ut ipsum a pectora extandara non valaret: quod per supradicti Antistitis suffragium sesolutum extitit & extensum in tantum, quod modo ipsa mulier sufara c & nere & umnes operationas hujusmodi absqua impedimanto qoolibet exercere potuerit.

c

XXVI. Quædam muliar paupercula, quibusdam Eichstettensibus satis nota, tempora partus (salva quorumlibet audientium disciplina) sic fuit gravitar in matrice confecta, quod quasi per viginti annos hujusmodi fatigata dolere, absqua ventris colligatione debitum his, quibus C servivit, non potuaris impendare famulatum: quæ similiter, hujusmodi defectu ac dolore sublato juxta dictum rumulum, reintegrata matrice, sanitari pristinæ fuit testitura.

iterum surditas, ejusdem intestini, claudicatio;

ss XXVII. Quidam vis da Kuringen, Herbipolensis diœcesis, nomiee Conradus, dum in febrium ægritudine laborarat, in ambabus auribus fuit privatus auditu: qui cum supradicti Pontificis sepulchrum adiiſſet, subtractam audi- tus gratiam, ipsius intercessione, sesumpsit.

XXVIII. Item cuidam viro, da Windesheim *d*, ejusdem diœcesis Herbipolensis, intestinum illud, per quod cuire major solet agestio, extra anum proceſſit; & tam diu extra remanſit, qood ex hoc magno cruciatus dolore motl potius quam vivara affectabat: qoi dum antedictum sepulchrum visitare voviſſet, protinus ipsu intestino in locum debitum redeunta, curatus extitit; ptuut por juramentum corporaliter pes cum præstitum, cum veniſſet axpleto voto, probavit.

d

XXIX. Quidam servulus, da Rhelingen, Augustanæ diœcesis, nomine Henricus, curvum habens podem, adeo ut absque podiis e ire non potuesit, emisso voto consimili domi similiter curatus fuit; qui hoc etiam postmodum cum D veniſſet, plurimorum, qui ipsum curvum pedem habera vidarans, tastimonio comprobavit.

e

iterum surditas ductus adempta; l. Henrico

s2 XXX. Raverendus pater & dominus Andreas, Herbipolensis apiscopos, pro quodam adolescente servo suæ cameræ, nomine Henricus *, qui in utraqua aure fuerat in totum privatus auditu, vovit fiucere, quod ipsum, per hujusmodi tollendo defectum *f*, vellet ed prædicti inclyti Præsulis destinare sepulchum: cumqua aidem adolescenti votum, quod pro au fecerat, retuliſſet, defectus hujusmodi decreſcere cœpit & minui; ita quod, cum idem episcopus ad venerabilam patrem & dominum fratrum Philippum episcopum Eichstetenſam per eumdem præfatum debilem cum suis supplieatoriis littaris promovendum direxiſſar, cunctinuo joxta memoratum sepulchrum ambarum eutium sibi fuit pleniſſime restitutus auditus.

f

XXXI. Marquardus, quondam carpentarius, da Worthe, Augustanæ diœcesis: quasi septuagenarius, dum subtractam sibi auditus gratiam E juxta prædictum sepulchrum devote sibi restitui postularat, nec ibidem axaudirus fuiſſet; dum postmodum oppidum Hochstetten *g* transiret, *g* auditum accapit.

sanatur calculus; datur facultas moribundo confitendi & sumendi Viaticum

s3 XXXII. Henricus, filius Hartivici, villici honotabnis viri domini Conradi decani Eichstetensis in villa Walnsdorf, quasi decennis; qui dum propter calculom, quo graviter premebasur, usinare pro aliquo tampore non potuiſſet, illo die, qua pater & matar ipsius Pontificis suffragium pro eo invocabant, adepta priſilici measus gratie, ab eodem impedimanto fuit auratus.

XXXIII. Quidam da Gemphingen in lecto ægritudinis constitutus, obmotuit; ad quam cum plebanus ad audiandam confaſſionem ipsius & porrigandum Eucharistiæ Sacramantum vaniſſet, ipsum iuvanit officio linguæ privatum; hortabatur antem Christi fidalas edistantas rogare Domiaum ut pes intercaſſionem Inclyti præfulis Gundekasi loqocndi gratiam consequi metereturi quibus Domino devote supplicantibus, officio linguæ sibi planiſſime rastituro, confaſſus fuit, & fuseepto Eucharistiæ Sacramanto, iterum obmuruis, sicut print. F

sanatur surdus, hydropica, dæmoniaca,

14 XXXIV. Lutra semina quædam, da Eichstet superiori, in una aura sua penitus surda foü; & post votum amiſſum dum sepulchrum sæpe dicti Gundekari pontificis visitaret, & aurem surdam ad sepulchrum poneret, in courinenl quidam fragor in espite ejus insonuir, & continuo pristinum auditum racepit.

XXXV. Giselle semies quædam de Ratisbona, quæ quinqua annis hydropica furrat, nec per medicos nec per madicinas curari potetat, sepulchrum ipsius Præsulis visitare promisit; & in continenti circa maximam ventris inflationem quædam cutis rupta axtitit, ita quod statim, inflatione cessante, rastituta fuerit pristinæ sanitati.

XXXVI. Isentrudis da Schrobenhusen, semina Augustaæ diœcesis a quodam dæmonio, quod ipsam per quasuor annos continuos vexaverat, propa sepulchrum ipsius Præsulis axtitit liberata

ati & contracta simul & cæca.

s5 XXXVII. Cunegundis, nationa Mysnanſis; dicta de Nurnberg, tam in crure quam in brachio cusva, & in utroque oculo cæca existeus, in anbumatione ipsius Præsulis sepulchrum ajus visitans, curata fuit tam in brachio quam in pede. Sed cum adhuc cæca remanerat, manifestare noluit gratiam sibi factam; & racedans,

secum

A ſecum de terra prædicti ſepulchri portabat; & quadam nocte, cum ad lectum ire vellet, tantus eam dolor capitis & oculorum invaſit, quod non ſperaret, ſe vivera uſque mane. Taodem furor ejus caput & oculos da terra Pontificis ſupradicti linivit; & in continenti, dolura aeſſante, ipſa mulias ſomnum aepit. Cum evigilaſſet de mane ipſa mulier, quæ per quinque annos æca fuara; lucem diei ſenſit, & ſic per momenta tamporum adeo in claritate viſus profecit, quod oullum omnino dafectum oculorum ſe ſuſtinere juraverit.

& membris debilitas, & altero captus oculo,

16 XXXVIII. Quidam colonus, de Ottiogeo, pes multo tempora tantam debilitatem crutium & pedum contraxerat, quod officium ambulandi penitus amiſerit. Poſt votum emiſſum da ſepulchro præmiſſo viſitando, infra octo dies ita convaluit, quod nudis pedibus idam ſepulchrum ſine dolore & defectu quolibet viſitaverit.

XXXIX. Conradus Merulus, de Horburg, Auguſtanæ diœceſeos, in ono oculorum ſuorum tam copioſum & continuum fluxum habuit; quod
B viſus ajuſdem oculi ex hoc penitus avanuerit; imo tota quaſi maxilla, per quam ſtillicidium deſcendebat, extitit ulcerata: quem cum parentes ipſius ad ſepulchrum prædictum ſingulis annis
b ſub annua cenſu quinque Halaaſium *b* devoviſſent, fluxu in continuoti ceſſante, priſtinam viſus claritatem teçepit.

XL. Adhaidis, puella ſea annorum, de Hobingeu, ab uno latera a vartice capitis uſque ad plaotam pedis adeo debilitata fuerat & deſtructa, quod nec ſadera nec ambulara potuerit, ſed tantom ſuper ventrem & faiem cogebatur, dorſo ipſius ſurſum erecto, jacere: quam parentes ipſius ad ſepulchrum memoratum deſerre promiſerunt; & ſtatim per aliqoa temporum momenta [ita] convaluit, quod omnium membrorum ſuorum uſum & offeium recipiens, erecta inceſſerit, nec aliqua priſtinæ iofirmitatis veſtigia in as poſtmodum apparebant.

i 17 XLI. Bertha mulier, orionda da Heideck *i*,
Voti rea mulier panitur ob negligentiam;
receperat ſa ex akara parte aivitatis Bobenbergenſis * ad quatuor milliaria; ubi da quodam ſonta bibit; & in continenti ſtruma in gutturn ejus creſcere cœpit: cumque per duos annos
C continuum reciperet incrementum adeo, ut ſingulis annis * & noctibus ſuffocati timeret, & ad diverſos Sanctos ſtrumas ferreas & cereas deſtinaret, nihilque proficeret; tandem adhua mater ejus reſidens in Haideck, audiens miracula prænotati Antiſtitis, pro Filia ſua ignotante & abſenta votum emiſit, quod ſepulchrum ipſius infra certum temporis ſpatium viſitare deberet: & ſtatim, antequam hoc filiæ innoteſceret, ſtruma ei cœpit decreſcere ſucceſſive.

** ſ. hambergenſis*
** ſ. diebus*

ſed reſpiſcens ſanatur
** ſ. hujuſmodi*

18 Proceſſu vero temporis eum ipſa mater da hujus * voti reddendo filiæ per nuntium intimaret, reſpondit, quod jam in tanta eſſet convaleſcentia, quod ſolutionem voti minus neceſſariam æſtimaret; & ſic in eaſecutioni voti ſe per tempus aliquod exhibens negligentem, tam vahementem dolorem dentium & capitis incurrebat, quod
** ſ. mente* etiam alienari ſe timerat a matre ***. Propter quod ipſa votum matris in perſona propria adimplere promiſit: & ſtatim utroque morbo ceſſante, ad dictum ſepulchrum ſana perveuit & incolumis; ita ut, denudato ejus gutture coram populo, nulla omnino priſtini defectus veſtigia apparerent ſicut de aaereſcentia ſtrumæ ipſius plures honeſtæ
k perſonæ in caſtro Naſſenfalſs *k*, quæ eam tamquam ſibi notam ſtrumoſam viderant, teſtimonio ſufficienti perhibereue. EX MI.

ANNOTATA.

a Ineioratæ carnes, *id eſt in cinerem ſeu pulverem reſolutæ; quo ſenſu etiam adhibent Itali vocem* incenerato.

b Memoratu epiſcopo; *Philippo ſcilicet, de quo ſupra, cap. 1, num. 3.*

c Fuſare, *id eſt fuſum volvere; quod nentes ſolent.*

d Wiodsheim *oppidum eſt ad Alſchum fluvium, tredecim fere leucis Germanicis Eyſtadii diſtans,*

e Podia *hic appellantur fulcra ſubalaria, quibus innituntur claudi.*

f *Legendum opinor:* pto ajuſmodi tollendo daſectu.

g *Ad Danubium in Suevia, novem circiter leucis Eyſtadio verſus Occaſum.*

h Halenſes *ſive* Hallenſes, *obeli ſunt & monetæ cudi in Suevia, ab hujus urbe* Halla *ſic dicti. Add Cangium, Hofmannum & alios.* E

i Heideck *oppidulum eſt quatuor fere leucis Germanicis diſtans Eyſtadio in Borcum.*

k Naſſanſelſs *oppidum eſt Eyſtadio vicinum & ſubditum; ubi quidam Aurcatum olim fuiſſe volunt; ut Greſerus citatus pag. 534 & ſeqq.*

CAPUT III.

Reliqua decem ejuſdem Beati miracula.

Sanatur epilepſia.

XLII. MEchtildis, puella XVIII annorum, F Friſingenſis diœceſis, ſæpe ne ſæpius divarſis temporibus acceſſionem ajuſdam infirmitatis habuit, per quam adeo debilitata extitit, ut in tarram cecidarit; & tam pedes quam manus & brachia, nec non & alia membra obtigueriot, ita quod quaſi omnibus, qui videbant, morbo epileptico diceretur laborare. Tandem vero patar & matet ajuſdem puellæ audientes diverſa mitacula ivalyti Gundekari, votum emiſerunt, quod ipſam filiam ſuam ad ſepulchum ipſius, quanto citius poſſent, in perſoa proptia præſentarent: & in continenti ceſ- F ſante hujuſmodi infirmitata, aurata ſalubriter extitit, & nollam deinceps acceſſionem habuit, nec aliquam omnino paſſionem ſenſit.

Circulus ferreus brachio ingredientis ſolubiliter inſertus & exinanitus, miraculo ſolvitur.

au XLIII. Godafridus ſeptuageorius, de Cutis regni Bohemiæ oriundus, propter homicidium, quod in perſona ejuſdam patrui ſui commiſerat, aiculo ferreo brachium ſuum cuncluſi & aireumcingi fecerat; ita ut ſe ipſum ab hujuſmodi vinculo liberare non potuiſſet. Cumque per tres annos cum dimidio & per decem ſeptimanas hujuſmodi circulum deculiſſet, & narnas ipſius ex nimia ſtrictura ferri uſque ad oſſa coroſæ fuiſſant, audiens miracula piiſſimi Gundekari, iter ad viſitandum ipſius ſepulchrum arripuit; & proſterneus ſa ad ſepulchrum, da quo jam pridem eorpus ejuſdem Antiſtitiatranſpoſitum extitit, & brachium vinculatum eidam ſepulchro immittent, quibuſdam ſacerdotibus & aliis honeſtis perſonis ibidem præſentibus, magna voce alamara cœpit: tuna in continenti, cum manum ad ſe aetraheret, circulus da ipſius brachio cecidit; & clavus, per quam idem aiculus concluſus fuerat, in ſepulchro inventus fuit; & ſigna amputationis in ipſo clavo recentia apparuerunt.

acſi

EX MS. acſi per inſtrumentum fabrile amporatos fuiſſet: & quod nulla fraus in hoc caſu interveoerit, ipſe, qui curatus extitit, proprio juramento, & ſacerdotes, & alii, qui præſentes fuerunt, ſufficieoti teſtimonio declararont.

Puella ſubmerſa & habita pro mortua.

25 XLIV. Dictus Elleobruoer, reſideos extra portam civitatis Eichſtettenſis verſus portam occidentalem, eum in vigilia Aſceoſionis Domini a civitate Eichſtettenſi abſeos eſſet, Mechtildis, filia ſua ſeptem annorum ad fluvium, qui vulgariter Altmihl dicitur, juxta hoſpitium parentis ſui de quodam ligno eecidit, & ſubmerſa uſque ad decimam aream, quæ ibidem eontinuantur, per fluxum aquæ ducta fuit: eumqoe ooivetſi ae ſinguli habitantes ejuſdem continuaoter clamantes aecurrerent, nec eam juvare poſſeot, taodem quidam piſcator cum navicola ſuperveoiens, extraxit puellulam, & ramquam mortuam ad tetram projecit; quam

B conviciai ad brachia ſua levaotes, nulla vitæ indicia per longum tempus iovaeruot io ea.

ſtatim reſtituitur priſtino ſolatiui. *a*

26 Condolentes matri, quæ præ nimia turbatiooe ſyncopizare *a* cœperat, ipſum Præſulem, ut vitam ei priſtinam reſtitueret, omoes unanimiter invocabant: & poſt modicom remporis ſaoguis & aqua de oce ipſius puellæ & naribus in magna quantitate profluxit, & ſtatim unom digitorum movere cœpit: & videntes vicioi, ipſam veſtibus ſuis, in quibus ſubmerſa fuerat, exuentes, ad lectum depoſueruot: & infra breve temporis ſpatium, poſtquam ealefacta fuiſſet, recoperavit adeo vires ſuas, quod omnino ſana & incolomis ſepulchrom prædicti Pontificis una eum marre & aliis viciois ſuis in perſona propria viſitavit; prout hæc omoia per ipſum piſcatorem & alias XIV perſonas fide dignas, qui totam ficti feriem viderant, & interfuerant, ſufficienter declaratom extitit, & publice ae ineide coram popnlo comprobarum.

Cæca, & paralytica ſanantur.

27 XLV. Mechtildis de Fioſbroo adeo in viſu deſeeerat, & per totam hyemem jam tranſactam defectum ejus ſuſtinuerat, quod abſque ductore in locis ſibi notis oon ita potuiſſet: quæ poſtqoam ſepolchrum antedicti Gondekari, prout noverat io hebdomade aure diem Paſchæ pro-

C ximæ viſitavit & domum rediit; in ipſo die Paſchæ, & quaſi io momeoto, priſtinam viſus claritatem reeepit; prout per teſtes idoneos & juratos lueide comprobavit.

* vulgo Nevvſtatt

XLVI. Mcebtildis de Nova civitate *, Bambergenſis diœceſis, rota ab uoo latere morbo pereuſta paralyrico, quod per XXA hebdomades abſque ſuffiagio aliorum ſe de loco movere non potuerit, votum emitteos, quod, ſi anta iuſtans feſtum Nativitatis Domini ab hujuſmodi infirmitate eam contigerit liberari, ſepolchrum ipſius Pontificis aonis ſingulis viſitaret, io continenti alleviata extitit, & de die in diem ſie convaloit, quod in feſto Nativitatis Domini, votom emiſſum per ſe, curata penitos & liberata, uxſolvit.

Anima lesaita *b*

24 XLVII. Henricus famolus honorabilis, vicimagiſtri Uldarici, Præpoſiti Spaltenſis *b*, com quodam die Sabbati, poſt feſtum Paſchæ nooe rranſactum, oullam omoino corporis debilitatem ſeotiret, & ſuos de nocte ſe ad ſtatum ſoom deponeret, guttur ipſius eadem nocte adeo magnom tumorem & dolorem contraxit, ut in mane nec de lecto ſurgere, nec abſque maxima difficolrate loqoi potoerit: eomque dominus Rudigerus, viceplebanus, pro quadam caotela vocatus, eum Euchstiſtia vaniſſet ad eom, & ipſe famulus cum multa ſibi difficultate peccata D ſua confeſſus fuiſſet; timens idem plebanus & alii, qui præſentes fuerunt, ne forſitao io brevi ipſum contiogeret ſuffocari; ea celeritate, qoa potuit, Sacrameotum Euchariſtiæ ei mioiſtravit; ſequeoti veto die, videlicet feria ſeconda mane, prædictus tumor in gurrure ipſius adeo invaluerat, quod idem famulus omoem loqueodi potentiam peniros amiſarit, nec verba ſoa ab aliquo intelligi vel audiri poteraot, ita quod per ſolum capitis motum vel notom ſuam inſiooaverit quodammodo voluotatem.

ſtatim omnino ſublata.

25 Quod audieos ipſe Præpoſitus, de vino, in quo oſſa glorioſi pootificis Gundekari lota ſuerunt, ad os ipſius fundi ſub modica quantitate mandavit; & ſtatim ipſe famulus quemdam ex hrc dnlorem protendeos, loqoi cœpit; per porum, quem ſumpſerat, ſa omoino aſſereus liberatum: & dom ſibi per adſiantem famulum dieeretur, quod de vioo ablurionis Gundekari præſolis ſumpſiſſet, in eontinenti eum magna E devotione ſepulebrum ipſius deinceps, qoanto poſſet frequentius viſitatorum promiſit: & qui prina nec linguam movere, nec ſe de lecto erigere poterat, eibum ſibi dari periit: & adbuc eadem die memorarum ſepulchrum viſitans, diu eraſtino, hoc eſt ſeria tertia, ſanus & incolumis ad exercendos labores confuetos aeceſſit.

Dæmoniaca liberatur.

26 XLVIII. Giſilla femina, de Edelhuſen prope Pfaffenhoſen, par annos, minus qoioque ſeptimanis, dæmonium quoddam haboit, quod ipſam per ſylvas, campos, & loca quæque devia agitavit, & contra voluotatem omnium ſibi attinentium ad terram Auſtriæ venire, & per rrieonium, quaſi vagom & indomitum animal, ibidem diſenrrere compulit: qnæ in dio Peotecoſtes ante horam maturiorem ad ſepulchrum ſæpe dictum adducta per carnalem fratrem ſuum, & violenter attacta, multis clamoribus & vociferationibus emiſſis, afflicta adeo miſerabiliter extirit; ur omnes ibidem præſentes ad fletum provocati ſueriot. Poſt multas hujuſmodi paſſiones, dom ipſo die veſpertiuum daeaotaretur Officium, juxta ſepulebrum prædicti pootificis Gnodekari, in rotios populi præſenria fuit ab hujuſmodi dæmonio, divina ſavaote ele- F mentia, penitus liberata.

ſanatur ſubita vrus diro affectum.

28 XLIX. Engelmarus, militaris cooditioois, dictus Chnengeſelder, de Wolferſdorff, in erure ſno maximam & periculoſam quaſi per ſpatium oniua aooi habuit inflaruram; propter quod etiam eutis in diverſis locis ipſius inflaroræ ropta fuit, nec uliqoa exinde materia profluuit; ſed potius corroſiones bine inde graves obortæ, du die io diem dilatatæ ſueruut, ita quod fuerit timot, oe rotum eros ſuum tandem ipſe morbus infieeret: eumque ipſe ægrotus quadam nocte io rarbarione maxima conſtitotus, ſe ipſom reputaret propter hoc in rebus & perſona deſtructum, & præ oimia rriſtitia quaſi ſomnolentus jaceret in lecto, ecce, qnidam apparuit ei in ſomno, dicens: Vade cito ad eccleſiam Eichſtettenſem, & debile eros toum pone ſupra ſepolebrum B. Gundekari, ut eureria. Ipſe in continenti ad ſe reverſos, de viſitando ipſo ſepulchro eum ſervore multa devotioois votum emiſit: & ſubito de diu in diem, de momento ad momentum decreſcente inflammatione omnique corroſione & læſione ajuſdem eroris, poſtquam ſeria tertia proxima poſt feſtum Pentecoſtes ſepulebrom ejuſdem glorioſi Pootificis viſitaſſet, & eros ſuom ibidem

A ſuppoſuiſſet; adeo curatus extitit, quod ſe validiorem in illo, quo morbus fuerat, & agiliorem, quam in eo, quod ſanum remanſerat, ſacramento corporaliter præſtito comprobaverit.

29 L. Conradus de Neuſſen annis manum claudam habuit, ita quod eadem manus ad ipſum brachium contracta, non potuiſſet ab eo aliqualiter ſeparari; omnuſque digiti ejuſdem manus uſque ad pugillum incurvati & ioeluſi fuerint; & unguiæ ipſorum digitorum adeo exereverat, quod ipſi pugillo læſionem aliquoties inferabant: cumque per octo annos defectum hujus morbi * pateretur, quadam nocta ſomniavit, quod ſi ad Epiſcopum Eichſtettenſem veniret, manus ſua priſtinam ſanitatem recuperaret. Qui ad eccleſiam Eichſtettenſem veniens, manum ſuam ad præfatum ſepulchrum eum poneret, multis ibidem clericis & laicis præſentibus primo defectum hujuſmodi auſeminantibus & invaluentibus, manum *, quæ brachio unneau fuerat, & digiti uſque ad pugillum incurvati, paulatim diſjuncti ac reſoluti fuerunt, ita quod tandem tam manum ipſam, quam digitos habebat extentos, & nihilominus quidam globus, qui prope juncturam prouimam poſt minimum digitum in anteriori parte brachii exereverat, & tamquam cornu per diuturnitatem temporis ſuarat induratus, in continenti evauuit & receſſit.

B

30 L. Ulricus de Ellingeo quamdam ſpeciem habuit paralyſis, quæ cum dolore vehementiſſimo per omnes partes corporis hiue iudu diſcurreos, ipſum miſarabiliter diverſis diei horis afflixit. Qui ad ajuſdem præſati Pontificis ſepulchrum veniens, & per dies aliquot moram traheos, ſuperveniente dolore, vociferabat miſurabiliter & clamabat ita, quod omnes adſtantes ad eompaſſionis miſericordiam moti foeſiur: qui da die in diem, uu frequeotatioue ſapulchri, melius habuit, & tandem quaſi poſt XXX dies omuino ſuit euratus c. EX MS.

* f. manus

ANNOTATA.

u Syncopizase, *id eſt animi deliquium pati; a Græco συγκόπτομαι.*

h Spaltum *oppidum eſt cum eccleſia collegiali in diœceſi Eyſtettenſi.*

c *Hic ſequebatur atteſtatio legitima de omnibus quæ hactenus ex libro Pontificali deſumpta produximus; & ita ſunt:*

Hæc ſiogula ex untiquiſſimo libro ab ipſo præfato piiſſimo epiſcopo Guudekato incepto, a ſubſequentibus epiſcopis Eyſtetteoſibus continuato, in epiſcopali urchivio aſſervato, deſcripta fuiſſe, fideliſſimu aſſero & proprin manu ac ſigilli vicariatus generalis Eyſtett. appreſſioue corroboro, Eyſtadii v Maii MDCCXXXI. Sebaſtianus Joſeph Ziegler SS. Tbeol. Doctor vicarius geoeralis ad S. Vitum Herriedæ canonicus capitularis. E

DE S. PETRO EPISC. CONFESSORE

OXOMI SEU UXAMÆ IN HISPANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

J. B. S.

§ I. Sancti cultus, patria & profeſſio.

AN. MCIX. C

UT ut perſæpe fallat Tamayus in ſuo Martyrologio Hiſpanico, hoc ſaltem die recte ſignavit illuſtravitque S. Petrum Oxomenſem, ſeu Uxamenſem (Burgo de Oſma) epiſcopum, de cujus cultu etſi aliunde non omnino conſtiterit, utpote cum a ſolis Menardo, Ferrario & Sanſſayo annuntietur; ea ipſe ſuggeſſit, unde de antiqua celebritate ſecuri eſſe poſſimus, ut mox patebit clarius. Jam Menardum ipſum primo loco audiamus: In Hiſpania, ſanct Petri Oximouſis epiſcopi, Ordinis Cluniacenſis. *Notat vero in Obſervationibus pag.* 653, Fuiſſe Petrum Gallum natioue, Biturigibus oriundum: veoiſſe in Hiſpaniam vocatum a beato Bernardo, qui tum abbas erat Sabagutanſia cœnobii, poſtea archiepiſcopus Toletanus. Sumpſit habitum iu dicto cœnobio a prædicto beato Barnasdo, ubi vixit ſecundum inſtituta Ordinis Cluniseenſis, quæ tum in cœnobio illo vigebant. Fuit poſtea archidiacouus Toletanus, beneficio ejuſdem beati Bernardi. Tandem epiſcopus Oxonienſis: *voluit dicere* Oxomenſis. *Perperam in Catalogo generali* Uxamæ in Hiſpania, S. Petri apiſcopi & patroni. *Cur eumdem Sanctum ad diem* XV *hujus menſis iterum repetat, ex ſequentibus facile erit intelligere.*

In Faſtis non ſatis notus.

a Sanſſayus in Supplementa pag. 1254 *ita etiam de ipſo hoc die loquitur*: In Hiſpaoiu, uatali ſancti Petri, Oxomenſis apiſcopi, Ordinis Cluniacauſis, qui ob fulgentia gratiæ lumina a ſancto Beroardo erchiepiſcopo Tolatano, ortu Aquituno, iu Hiſpaniam evocatus, commiſſam ſibi populum varbo pavit & exemplo; multipliratoque, eu ovium ſaluta, Domioi ſmnota, æternum introivit iu gaudium. *Aliam ritter Tamayus Martyrologum Hiſpanum, cujus hæc ſunt verba*: Uxamæ Hiſpaniæ, S. Petri, ipſius urbis epiſcopi, qui primo fuerat monachus Cluniacenſis, poſt Sahoguntinenſis, urehidiaconus Toletanus, vir doctrina, virtutibus & mitanulis ſingularis. *Meretur etiam hic audiri Tamayus ipſe*: Uxamæ Hiſpaniæ, S. Petri ipſius urbis epiſcopi, qui ex Aquitania Galliæ a Bernardo archiapiſcopo Tolatano avocatus, eucnilus Ordinis Benedictini in Sahaguntino cœnobio racepit, poſt Toletanus archidiaconus factus, ad inſulas præſulatus accaſſit, quibus exemplo & doctrina clarus, inſignis confeſſor ad luerum migravit æternom. *De habitu Benedictino in Sahaguntenſi ſeu Segontiae cœnobio, an potius in ipſa Gallia ſuſcepto, diſquiremus inferius: quæ ad cultum ſpectant, hic primum exſequenda ſunt.*

a Tamayi illuſtratio

F

3 *Hunc vero luculenter etiam probat Tamayus ex variis vetuſtis Hiſpaniæ Breviariis, ſanctis hujus Petri Officium celebrantibus, inter quæ primum tibet Breviarium Toletanum anni* 1483, *qua in eccleſia hac die ſtrenua Auguſti feſtivitatem ejus etiam nunc recoli, conſtat ex Kalendario, ſeu divini Officii Ordine, impreſſo Matriti*

ex multis Breviariis

anno

AUCT. J. B. S. *anno* 1718. *Adducitur etiam Breviarium Compoſtellanum anni* 1569, *tum Civitatenſe anni* 1555. *Item Palentinum & Salmanticenſe anni* 1538, *in quibus feſtum rejicitur ad* XII *Octobris, forte Novembris, ob factam eo die tranſlationem. In Conchenſi autem ponitur* IV *Auguſti. Carthaginenſe anni* 1536, *propriam lectionem mox dabimus. Omnium inſtor ſit, jam dicti anni* 1718 *Kalendarium ipſiuſmet eccleſiæ Oxomenſis, in quo expreſſiſſime legitur hoc die* XI *Auguſti:* Petri epiſcopi confeſſoris & patroni, duplex I. Claſſis cum octava in tota diœceſi. *Videt de ſolenni* S. Petri, *ſaltem in Hiſpania cultu, prorſus dubitandum non eſſe; ut jam elogia præteream, quæ ſancto huic Antiſtiti ab Hiſpanis profuſe tribuuntur. Sufficiat hic modo, quam pollicitus ſum, Breviarii antiqui Carthaginenſis lectio:*

præſertim ex Carthaginenſi

4 Venerabilis antiſtes & pius paſtor Petrus, natione Bituricenſis, parentibus Chriſticolis, eum eſſet booæ indolis adoleſcens, inter ſcholares diligenter invigilans, in lege Domini die ac nocte meditabatur. Archidiaconus igitur factus Toletanus, in ipſa eccleſia res eccleſiaſticas diligenter & opportune tractabat, & exenbitor in domo Domini providus, non tantum temporalia, ſed ſpiritualia erogabat. Eodem tempore Oxomenſis eccleſia ſolatio paſtoris carebat, quæ Saracenorum incurſibus, eum aliis multis Hiſpaniæ eccleſiis & civitatibus depopulata fuerat; multiſque annorum curriculis orbata rectore, deficientibus habitatoribus permanſit. Dei tamen nutu, reædificabatur civitas Oxomenſis a paucis habitatoribus. Huic civitati Prædictus Vir laudandus in paſtorem præficitur, dirutæque & ab ipſis fundamentis everſæ eccleſiæ (cujus nec ſigna nec veſtigia veruſtate repetiri poterant) rector conſtituitur. Ipſe itaque nec rerum affluentia, nec famulantum vallatus circumſtantia, nec denique palatiorum dilatatus ſpecioſitate, novus cœpit ædificator exiſtere: & non tantum parietes, ſed & ſubditorum mores reformare. His igitur rite expletis, Vir Dei protinus febre corripitur, & viribus corpore deſtituto, poſt Sacramentorum ſumptionem, ſpiritum Domino reddidit IV Nonas Auguſti.

Hymnus Tamayi.

5 *Habeat hic etiam locum hymnus ex Officio Unamenſis eccleſiæ a Tamayo deſcriptus in hunc modum:*

Plaudat phalanx angelica
Tuni feſta pontificis,
Quæ Onomam Biturica
Juſſis tranſmiſit cælicis.
Ut tribulos evelleret,
Spinas, & ſentes veprium,
Et ſurculos infereret
Virtutum coruſcantium.
Prius Toleti floruit
In archidiaconio:
Metropoli ſe ſubdidit
Sub Bernardi dominio.
Poſt Unamæ baſilicam
Inſtaurat, & [in] ſpiritu
Gentes edocet, qualiter
Sit venerandus Dominus.

Atque hæc de cultu hactenus, jam quæ de patria ſeu origine & profeſſione dici poſſunt, ſubjungamus.

Falſe Gallum & monachum, certum eſt

6 *In Chronico generali Benedictino nonnullos Hiſpanos refutat Tepezius, qui quod Sanctum paſſim appellari intelligerent* Petrum de Oſma, *in animum induxerint, gente Hiſpanum fuiſſe, quaſi S. Martinus, cui Turonenſis cognomentum adhæſit. Gallus dicendus ſit, quem in Pannonia natum, vulgo notiſſimum eſt: aut Italum quis credat S. Antonium Ulyſſiponenſem, quod paſſim ab obitus loco & ſacri corporis depoſitione, Patavinus cognominetur. Sic, inquit, non ideo dicendus Hiſpanus* S. Petrus, *quamvis* Oxomenſis *ſeu* Unamenſis *vulgo nuncupetur. Inter errantes illos, qui ferme Victorianum volunt* S. Petrum, *citat & refellit Tepezius Villegam, Tengnagium & Marietta, qui melius docere potuerant ex Roderico Toletano lib.* 6 *cap.* 17 *ita diſertiſſime tradente, quod Bernardus Toletanus archiepiſcopus Roma per Galliam ad ſedem ſuam egrediens, de diverſis locis viros honeſtos & litteratos, nec non & juvenes dociles, quos habere potuit, elegerit & in Hiſpaniam ſecum duxerit. De Moſarico duxit beatum Giraldum, quem prius cantorem in eccleſia Toletana, poſtea fecit archiepiſcopum Bracarenſem. De Biturici* S. PETRUM, *quem prius archidiaconum Toletanum, poſtea fecit epiſcopum Onomenſem.*

non æque conſtat,

7 *Non ſatis diſtincte hic a Roderico exprimitur, fuerintne is, de quo hic agitur,* S. Petrus, *quando ea Gallia in Hiſpaniam ducitur eſt, jam tum monachus, an primum cucullam induerit in ipſo cœnobio Saguntinenſi, ut ſupra innuebant Menardus & alii. Verum ſi Roderici verba recte expendantur, non inter* juvenes dociles, *qui poſtea habitum ſuſciperent,* S. Petrum *connumeravit, ſed inter illos quos viros honeſtos & litteratos appellat, quoſque continuo ad dignitates promoverit, id quod ex Vita inferius danda, non adeo obſcure colligi poſſe videtur; clarius autem apud Davilam de Epiſcopis Oxomenſibus cap.* 3, *& apud alios, contra Menardum & ipſiſſimam Tamayi annuntiationem, quem mirum prorſus eſt, prima ſua aſſerta cum poſtremis non meliue connectere: nam ubi in jam dicta annuntiatione clariſſime pronuntiavit, Sanctum noſtrum* cucullam Ordinis Benedictini in Sahagauntino cœnobio recepiſſe, *quaſi ſui immemor, Menardi opinionem in obſervationibus ſuis impugnat, hiſce formaliſſimis verbis;* Quæ opinio etiam nonnullis ex noſtris ſcriptoribus, (*poteram dicere & mihi*) arridet, ſed veriorem credo, quam Acta referunt. *Et tam nos quoque præferendam cenſeremus, niſi obſtare videretur jam ſupra relata expreſſa Roderici ſententia.*

etiam apud Sagunti habitum in

8 *Vidit pugnantes opiniones Tepezius; at modum, quo eas conciliaret, ſaltem opportunum, non invenit; quin imo in deteriorem deflexit, quam* *dixit.* *nempe & ipſe contendit, accerſitum ex Gallia* S. Petrum, *non jam monachum, ſed in ipſo* SS. *Facundi & Primitivi cœnobio Sagunting habitum Benedictinum induiſſe. Vult autem Rodericum ſuperius ita loqui, ut non ſolum agat de iis monachis, quos Bernardus tunc tempore ex Gallia in Hiſpaniam duxerit, ex delectu tunc facto, ſed de omnibus, qui jam diverſis temporibus eo accederant; quod quid aliud eſt, quam votum difficultatis nodum ſcindere potius quam ſolvere? Quod vero, ex neſcio quibus monumentis Sagunting, ipſo Roderico antiquioribus, ibidem diſſerit, mihi certe numquam ſuaſerint a Rodericо eruendum, quidquid in Vita tam manifeſto aſſeratur,* S. Petrum *cum ipſo Bernardo in Hiſpaniam pervenuiſſe, dum e Cluniaco monachi Cluniacenſes per Alfonſum regem tam ſolicite poſtulati ſunt: id quod de tam celebri Sancto non tacuiſſet, opinor, Mabillonius, dum in Annalibus Ordinis ad annum* 1081, *tom.* 5, *lib.* 66 *de Bernardi in Hiſpania adventu & geſtis plura memorat pag.* 172, *ubi tamen de* S. Petro *ultiſſimum ſilentium; etiam locis a-*

illo,

A *lis, quibus tamen de Bernardo Toletano ſæpius meminit. Jam reliqua expediamus.*

§ II. Ætas & geſta.

Variant item ſcriptores.

QUemadmodum *dubia & implexa oſtendimus quæ de* S. Petri *patria & profeſſione jam diſputata ſunt, ſic & intricata invenio, quæ de ætate ejus refutari poſſunt, quorum deriſu potiſſimum penderet ab adventu Bernardi, ex monaſterio Cluniacenſi ſive alio ejuſdem Ordinis ad Hiſpanicum Sahaguntinenſe, cui poſt Arabicas graſſationes, ab Alfonſo rege reſtaurato, primus abbas conſtitutus ſit; unde, inquam, penderet deciſio, ſi ſatis conſtaret* S. Petrum *jam dicti Bernardi ſocium fuiſſe, dum in Hiſpaniam primum appulit. Si velle conjicio, venit in Hiſpaniam Bernardus antequam Toletum Mauris eriperetur, quod juxta probabiliorem chronologiam non con-*

B *tigit ante annum* 1085; *ut ſupponere poſſimus ab anno circiter* 1080 *ſeu* 1081 *Bernardum cum ſociis ad Sagantinenſe ſeu Sahaguntinenſe cœnobium pervenuiſſe; unde poſt paulo ab eodem rege Alfonſo Mauroram domitore aſcerſitus, eccleſiæ Toletanæ datus ſit archiepiſcopus, metropolita & totius Hiſpaniæ primas. Quæ ipſa videtur Mabillonii ſententia qui in Annalibus ſuis Benedictinis loco jam ſupra citato, nempe tomo* 5, *pag.* 572 *agens de rebus Sahaguntinenſibus, ſic eum enarrat, ut jam dixi, narrat, ut de* S. Petro, *nec ibi nec in ſequentibus vel verbum memoret.*

to determinanda tempore

30 *Audiamus quæ de Bernardi geſtis, e quibus noſtra utcumque illuſtratur narratio, ibi deducit in hunc modum:* Quis fuerit ille, quem Alfonſus Toletanæ eccleſiæ præficiendum Gregorio ſuggerebat, incertum: at certum eſt, illi ſedi Bernardum, noſtri Ordinis monachum, eundem impoſitum fuiſſe. Is ex Agmonenſi oriundus territorio, oppido ſcilicet Solvitatis *, teſte Rudericō Toletano, com ab infantia litteris imbutus fuiſſet, ſeculari militiæ nomen dedit; ſed poſtmodum infirmitate coactus, in S. Orentii Auxitano monaſterio, Benedictinæ regulæ, ſumpto monaſtico habitu, ſe mancipavit. Inde vocatus Cluniacum ab Hugone abbate cum eo laudabilem aliquandiu egit vitam. Deinde cum rex Alfonſus Segunteoſe SS. Facundi & Primitivi cœnobium, ubi aliquando, vitandæ captivitatis cauſa, C monaſticum habitum haud ſponte induerat, augere & amplificare vellet, ab Hugone abbate religioſum virum poſtulavit, qui illic abbatis officio fungeretur, ut ſicut Cluniacum ceteris Galliæ monaſteriis, ſic etiam iſtud Hiſpanicis omnibus præcelleret. Hugo illuc Bernardum cum aliis monachis miſit. Hic vero adeo factus, ita ſe omnibus amabilem & acceptum exhibuit, ut Toleto in Chriſtianorum poteſtatem redacto, mox ipſe illius ſedis archiepiſcopus electus ſit.

* In Sauvetat

quo Sahagun ſit a S. Ipaniam vocatum

31 *Hæc convenire ferme videntur cum iis quæ tradit dandus Nobis ex Tomayo Vitæ num.* 2, *ubi præmiſſa Sancti noſtri priori vita in monaſterio, ut vocat Auricenſi (forte Anaitano) vel Cluniacenſi, narrat, Alfonſum regem* ab abbate Cluniacenſi (*quem non nominat*) aſſiduis effligitaſſe epiſtolis, quatenus in Hiſpaniam aliquos ex Cluniacomonachos, & doctrina & virtutibus claros, qui ſegnale cœnobium erigerent & illuſtrarent ſpiritu, & totius regionis ambitum præclaris moribus & virtutibus inſignirent, amitteret. Igitur Cluniacenſis abbas, regis inclyti humili petitione convictus, duodecim monachos, morum illuſtrium ſpecimine roboratos, ad regem AUCT. deſtinavit, inter quos Bernardum, qui poſtea J. B. S. fuit archiepiſcopus Toletanus, & PETRUM, ejus ſecundum carnis vinculum nepotem, licet meliori profeſſione filium. Qui apud prælibatum Sahaguntinenſe cœnobium monaſticam per aliquot temporis curſum vitam egit, obi in oratione, nocturnis excubiis, jejuniis & ſimilibus exercitiis, aſſiduus Domini perſeveravit miniſter. Paſſim extra ordinem homo Dei de more cum fratribus in divinæ legis meditationem incumbebat, ut melius & efficacius ſub otio diffugeret &c. *Quæ in ipſa Vita fuſius deducuntur.*

an dum Bernardus Toletanus eo perrexit,

32 *Ea hic* S. Petrum *Bernardi ſocium, dum is circa annum* 1080 *vel* 1081 *in Hiſpaniam primum perrexit. At rurſus quia ea ſatis conciliat cum verbis Roderici, ſuperius num.* 6 *citatis, ubi diſertiſſime teſtatur,* S. Petrum *a Bernardo in Gallia primum adductum dum Toletanus archiepiſcopus Roma per Aquitaniam ad ſedem ſuam reverteretur, quod non videtur contigiſſe niſi ſeculo ut jam ad finem vergente, utpote dum Cruce* E *ſignati Jeroſolymam pergerent, quo ipſi Bernardus, pio zelo & ipſe incenſus, comitari decreverat. Si diſſelvere utcumque liceat, qua apud Hiſpanos implexa, manifeſtum eſt: dicam hæc contigiſſe circa annum* 1096, *quando Sanctus noſter non tam Saguntum adductus, quam archidiaconus Toletanus a Bernardo declaratus ſit, ea ſcilicet tempeſtate, qua plerique monachi ex Ordine Benedictino, canonicorum vices in eccleſia Toletana ſuppleſſe ſogebantur. Sanctum porro paucis annis, puta quatuor aut quinque, archidiaconi munere perfunctum, anno circiter* 1100 *aut* 1101 *ad epiſcopatum Oxomenſem reſtaurandum, dicam an inchoandum, abſque ullius invidia promotum eſſe, eamdemque eccleſiam adminiſtraſſe ad annum uſque* 1109, *quo ſi vel* IV *Auguſti ad laborum præmium feliciter evocatus eſt.*

an dum Roma idem Rediit.

33 *Ut igitur conjecturæ ſaltem verosimilibus,* S. Petri *vitæ ſeries utcumque ordinari queat, non verebor aſſerere, eum circa annum jam dictum* 1096 *Saguntum atque inde Toletum, ætate tum maturum pervenuiſſe. Quod ſi ſeptuagenarium dici poſſit dum epiſcopus anno* 1109 *mortuus eſt, conſequens erit ut natus dicatur circa annum* 1040, *monachum porro induiſſe, poſt brevem ſeculorum militiam, anno circiter* 1070, *veteremque odio fuerit anno illo* 1096, *aptuſque proinde, non ſolum ut in cœnobio Sagunti no fratribus exemplo* F *præluceret, verum etiam ut ad archidiaconi dignitatem promoveretur, in qua & ut perfectus monachus & ſimul canonicus omnes partes & ſanctæ & docti prudentiſque Vici impleverit, tantaque proinde ipſius* virtutum *fama per omnium ora diſperſa percrebuerit, quod regem, archiepiſcopum, clerum & populum in profundam admirationem illuſtrium factorum frequentia ſuperet, ut ſolius habes in Vita num.* 5; *ſecuta mox unanimi electione in Oxomenſem epiſcopum, ubi quibus claruerit ſingulariſſimis tum virtutibus, tum miraculis, præclare ibidem explicatum invenies. In eo deſiderari videtur laudata Legenda, quod non ſatis apte ſuam vitæ collocaverit anno* 1108, *ut modo etiam paucis explicandum ſuperiſt.*

Pro ſe mo controverſia de anno & die obitus.

34 *Et vero tum annum tum diem obitus æque ferme ac ætatem involvunt ſcriptores. Certo contra ea profeſſiſſimam Vitæ aſſertionem, qua obitum Sancti collocat* anno Domini MCVIII *ſeger ſentire, ad annum omnino ſupervixiſſe, tum adfuerit, ex ejuſdem Vitæ num.* 9, *Alfonſo gravi infirmitate oppreſſo, ejuſque morti & funeri. Cum ve-*

10

AUCT. J. B. S.

ro conſtet, regem iſtum vita ſanctum anno 1109, *eumque brevi poſt ſecutus fuerit ſanctus Oxomenſis Epiſcopus, de quo hic agimus, ſatis certum videtur, erraſſe Vitæ ſcriptorem, dum toto anno mortem ejus anticipavit. Utrum eodem laboret viſio dum* IV Nonas Auguſti *fignat, contra quam alii, quantum ejuſdem menſis, ſeu ptidie Nonas* a *annotarunt, non diſputo: hoc potiſſimum die ipſum nunciant, quæ ſupra citavi, Martyrologi; ut veroſimilius cenſeam, hunc fuiſſe ipſum obitus diem, quæ in ipſa ſua Oxomenſi eccleſia ſingulari ſolemnitate recolitur annua ejus memoria, quemadmodum ſupra ex Kalendario annotavimus. Atque hæc de S. Petri die & anno felicitſimi obitus, ſe paſſe extra controverſiam abunde poſita videntur.*

Geſta mi. lius illuſtrata.

15 *Ad ejus illuſtria geſta quæ pertinent, is, qui Legendam, jam non ſemel laudatam compoſuit tam ſtudioſe profecutus eſt, ut nihil ferme deſiderari ſit paſſus, fontem præbens ex quo ſua* B *accepiſſe videntur tum Sandovallius, tum Tepezius, tum reliqui ferme omnes qui de Sancto memorant. Unum eſt quod ſuggerit Lucius Marineus Siculus De ſanctis & Martyribus Hiſpaniæ lib.* 5 *f.* 25 *V, hic non prætermittendum. Deſcribit ipſe illic celebre miraculum fontis ex quercu ſcaturientis, de quo etiam Vita meminit num.* 9. *Tum vera ſubjungit, quæ hic ſequuntur:* Idem Pontifex, cum negotiis emergentibus, moltorum precibus adductus, Palentiam veniſſet, reprehenſibile duceas, ſeculatibus rebus & neceſſitatibus, ſe conſinua ſolicitudine implicaſſi, inter mundanas varietates, manentis deſidetio civitatis accenſus, propoſuit in eccleſia beati Antonini in vigiliis & orationibus pernoctare, & propoſitum executus ſit ad effectum. Quapropter ego & Dei magna opera referens, & hujus beatiſſimi viri ſanctitatem, ob cujus memoriam hæc atque alia divina clementia dignabatur oſtendere, quod prædixi miraculum deſcribens, non ſolum præſentium, ſed etiam futuræ poſteritatis memoriæ commendare decrevi. *Ea mode Legendam ipſam.*

A C T A

C *Apud Tamayum, ex Ms. vetuſto Legendario Aſturicenſi.*

Gallus ex multis majoribus,

PEtrus in Gallia Celtica apud Bituricos natus, patrem Guillelmum & Neymiſam matrem, non ſanctum ſanguine, ſed & moribus nobiliſſimos habuit. Ab infantia fidei ſacris enutritus, ſub imperitis dimentis, & Dei ſimore nutritus, ſed juvenilem acceſſit ætatem virtutum perfectione compactus. In illa (ut ea tempora ſcribunt) armorum ſtrepitu illectus, baltheum profanæ induens militiæ, vexilla regum, temporum occaſione, proſequitur. Ex pes aliquot annorum curricula ſtrenuus juvenis denſenſavis, donec periculum in exercitio prudens diſcurſus explorans, ſignum bellica fugæ animadverſio reliquit. Tunc quid agendum quæritans, S. Benedicti Ordinem tota viſcerum compage ſuſpitans, calcatis inhonorabilibus contradictionis ambagibus, in Auricenſi cœnobio *a* cucullam induit. Ibidem S. Vir per aliquot annos monachum egit, donec rex Alphonſus Caſtellæ, qui Tolerum cepit, Sahaguntinenſe monaſterium reædificare conſtituit, illudque totius regni caput inter ceteris diſtinxit.

a Qui ut iſtius populationis fundamina præ- D ceptoribus niterentur illuſtribus, ab abbate Cluniacenſi aſſiduis aſflagitabat epiſtolis, quatenus in Hiſpaniam aliquos ex Cluniaco monachos, & doctrina celebres, & virtutibus claros, qui regulæ cœnobium erigerens, & illuſtraret ſpiritu, & totius regionis ambitu præclaris motibus, & virtutibus inſignibus, emineret. Igitur Cluniacenſis abbas, regis inclyti humili petitioue convictus, duodecim monachos morum illuſtrium ſpecimine roboratos, ad regem deſtinavit, inter quos Bernardum, qui poſtea fuit archiepiſcopus Toletanus, & Petrum *b*, ejus ſecundum carnis vinculum nepotem, licet merito profeſſione filium. Qui apud præfatum Sahaguntinenſe cœnobium monaſticam per aliquot temporis curſum, vitam exegit, ubi in oratione, nocturnis excubiis, jejuniis, & ſimilibus exercitiis aſſiduus Domini perſeveravit miniſter. Paſſim extra ordinem homo Dei de more cum fratribus in divinæ legis meditationem incumbebat, ut melius & efficacius ab otio diſſugeret. E

cum aliis in Hiſpaniam miſſus,

b

Sequuti omnibus probatus;

3 Omnes ſuo exemplo, & eloquentiæ dulcedine, ſive monachos, ſive laicos, ad Dei amorem inflammabat; qui eum ejus ſanctimoniam exploratam haberent, eum majoribus proſequebantur honoribus; qui ſervo Dei majoris humiliatis anſam præbuere, juxta illud Salamonis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Itaque quia jam eum Dominus in benedictionibus duleedinis prævenerat, frequens erat in jejuniis, crebes in vigiliis, jugis in oratione, divinæ lectioni inſiſtens, moribus ſuavis, eloquio doleis, ante omnia vero ſollicitus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis: denique corpus ſuum caſtigans, & in ſervitutem redigens, omnia fratrum communia exercitia ſolvebat, & plura, extra chorum, meditabatur pœnalia, ut ſic melioribus polleres motibus, quibus Chriſto ſuo placeret.

inde archidiaconus Toletanus,

4 Poſt hæc res Alphonſus, regiam urbem, quam triennio obſederat ſtrenue conſtantia, Sarracenorum deditione recepit; qui ut & cultus eccleſiaſtici reparationi addictiſſimus fuiſſet, extemplo antiſtitem S. E. Toletanæ conſtituere decrevit, qui eccleſiaſtica munia, & canonica miniſteria, atiam ſacerdotum deſignatione, & miniſtrorum nominatione, diſponeret. Ad hoc fuit Berosrdus Sahaguntinenſis abbas electus, qui provida animadverſione, ſingula eccleſiæ neceſſaria digeſſit, & eccleſiaſticum ordinem tanta diſpoſitione conſtituit, ut ad priſtinum metropoliticæ dignitatis ſtatum, illam, regis auctoritate, reduceres. Inter alios igitur, quos ſecum Bernardus monachos e cœnobio, ad opus novum deduxit, unus fuit Petrus, quem in archidiaconum ſanctæ illius eccleſiæ, merito ſublimavit. F

tum epiſcopus Oxomenſis creatur, *c*

5 In eo igitur S. Vir faſtigio collocatus, non elatior fuit, nec nihil *c* de monaſtico rigore remiſit: nam totum illud ingens divini officii penſum, cui in choro adſtringuntur Cluniacenſes ſtrenue quotidie perſolvebat. Vix a templo divelli poterat, niſi quando in archidiaconatus munere, indeclinabilibus miniſteriis vacabat, & negotiis. Tanta igitur S. Viri virtutum fama per omnium ora dilapſa, percrebuit, quod regem, archiepiſcopum, clerum & populum, in profundam admirationem, illuſtrium facinorum frequentia, raperet. Evenit ergo cum hæc agerentur, quod urbs Unſmenſis de Sarracenorum faucibus eriperetur, in qua antiquam reſtituere cathedralem

ec-

A eccleſiam convenit. Sed cum de paſtore protinus deligendo, qui urbem repararet, & eccleſiam conſtitueret, diſceptaretur, illico unus beatiſſimus Petrus, qui perfectius opus illud exequeretur, in mentes omnium occurrit; ideoque a rege, & archiepiſcopo conſignatus, ei munus hoc quantocius indixere; & licet S. Vir inſulam induere recuſaret, demum regis placitis, & Bernardi precibus acquievit, cujus miniſterio conſecratus, onus ſuis humeris impoſitum admiſit, & ad ſedem ſuam magno profectionis fervore, humilis & egregius pervenit Antiſtes.

Veniens eccleſiam everſam reſtituit.

6 Mox itaque dirutæ, & ab ipſis fundamentis everſæ eccleſiæ fabricam erigere deſtinavit, quam ſic aſſiduis auxiliis & aſſiſtentia, brevi tempore conſtruxit, ut pene ad miraculum hujuſmodi opus comportaretur excelſum. In hac igitur dignitate, tamquam in altiſſima arce Petrus collocatus, omnis pietatis, & perfectionis tamquam aliquod lignum ſuis extulit. Nihil rerum divinarum contemplatione antiquius ducebat, easnem jejoniis, nocturnis vigiliis, & nodoſo cilicio ſubigebat. Clerum & populum ſibi a Deo commiſſum, maximo adhibita diligentia regebat. Pauperum, infimorum, & hoſpitum curam gerens procurabat. Erga honeſtos & dociles manſuetus erat, & benignus. Errantes ſeverius cohibebat; in ſuperbos & contumaces animadvertebat actocius; ita ut omnibus paſtor exiſteret integerrimus. Fuit quoque judium, bonorum, & rerum ad ſuam eccleſiam & dignitatem pertinentium acerrimus defenſor; ita ut quidquid a potentioribus ſublatum, & inter eorum facultates incorporatum invenit, coæquris eccleſiaſticis, in priſtinum eccleſiæ uſum, jure concedente, reducere per reſtitutionem curavit.

B

Movet perſecutiones immanis evadit.

7 Hinc contra S. Præſulem non immodicæ perſecutiones exortæ, quibus aliquando in maximum vitæ periculum conſtitutus, via niſi Dei miſericordia opitulante liber evaderet. Erat enim tunc temporis miles quidam in urbe præditus, qui quanto propriis, & opulentioribus abundabat poſſeſſionibus, & divitiis, tanto aliorum etiam, maxima eccleſiæ, bona utiliora temeratius inhiabat avarus. Plures ergo equos iſte poſſeſſiones eccleſiaſticas detinebat, quas relinquere nequibat. Tunc adverſus eum

C S. Pontifex, prævia humanitatis, & pacis interpellationibus, arma eccleſiaſticæ diſtrictionis exercuit, quorum eum debuiſſet viribus ſacrilegus parere detentor, ut erat nobilitate & opibus inſtructus, vitam eripere S. Præſuli minitavit. Quod ut exequeretur commodius, ſciens B. Petrum ad oppidum S. Stephani, cauſa viſitationis, procedere, ei obviam ivit, ut facti legum ad perfectionem conamen reduceret. Sed via a longe S. Virum eſt temerator intuitus, cum a dæmone obſeſſus, gravium eœpit eruciatuum pondera ſuſtinere. Tunc militem ſimuli ſcmimortuum ad propria redigere decreverunt, qui cauſam eognoſcentes eventus, B. Præſuli omnia retulerunt.

Pro ejus ſanctum ſanat.

8 Ille vero ſancta pietate conſtrictus, oratione emiſſa, militem a dæmonis vinculo liberavit. His ita expeditis, B. Petrus ad ulteriora in ſua viſitatione epiſcopali proceſſit, & anm ad pagum, Lagan nomine, in Durii fluminis ripa deveniſſet, pro manuum ablutinoe ad ejus littus acceſſit, ubi maximam piſcium multitudinem ſuper aquas exilientem, & ad eum appropinquantem inſpexit. Tunc ſuper undas, ſigno facto baculi cuſpide, illis in Dei nomine, ut ad littoris arenas propius accederent, præcepit. Illico piſcieuli ſui paſtoris juſſum obtemperantes, guttatis tipam exultantes, implevere. Omnibus denique epiſcopali benedictione dimiſſis, unum ſibi reſervavit Antiſtes, quem ad ægrotum ſebri quartana laborantem emittens, via de eo manducavit infirmus, quando ab ægritudine liber, gratias Deo, & ejus ſervo non ſine lacrymis lætabundus exegit.

EX TAMAYO.

E guerra aqua elicitur.

9 Deinde cum Vir Dei ad pagum, qui Fiefnelo dicebatur, in proprio territorio viſitando deveniſſet, & poſt eccleſiæ conſecrationem ejuſdem oppidi, domorum rogante penuria, ſub quercu juxta poſita, cum ſuo comitatu ad reficiendum reſideret: cumque manuum ablutioni aquam non haberent, aqua ſtatim deſuper ex prædicta arbore ſcaturiens, contra naturam, deſcendit, quæ cum magna omnium E admiratione & manibus abluendis, & ſitiri pereuntium ſeſe obtulit. Quæ res admiranda, & notum oculos non latuit & circumjacentes regiones, fama volante implevit, ita ut quercus illa adhuc undas ſcaturiens ad ægrotantium ſolamen mirabiliter perſeveret. Ergo viſitationis, his & aliis mirabilibus, & prodigiis expeditis, munere expleto, in proprium repedavit eccleſiam, e qua Toletum concaſit, ubi regem Alphonſum, qui Toletum cepit, gravi infirmitate oppreſſum invenit, cujus motti, & funeri, ejuſque corporis tranſlationi ad regium Sahaguntinenſe cœnobium, comes individuus interfuit. Hinc ad ſuam eccleſiam eum accedere conſtituiſſet, lethali morbo impeditus, iter illud perficere non valuit, niſi Palentiam uſque, qua, prolixa ægritudine gravatus, invitus ab itineris profecutione ceſſavit.

Curata Alfonſi regis funere, Palentiæ moritur.

10 Hic a Petro ipſius Palentinæ urbis epiſcopo caritative ſuſceptus, in infirmitate confotus, & in ſufferendis biſce laboribus roboratus, aliquantulum indueias obtulit ægritudo. Sed Vir Dei ſui tranſitus horam appropinquantem agnoſcens, epiſcopo Palentino dixit: "Venerabilis frater, jam ex hac vita, „ ad immortalem gloriam diſcedo: a tua hu- „militet effligio caritate, quatenus hoc cor- F „puſculum meum, ſacris indutum inſulis, ad „S. E. Oxomenſem, cujus, licet indignus, „epiſcopus ſum, deferatur, ut in ea ipſi ec- „cleſiaſticum concedatur ſepulcrum". Quo dicto, & devotis ſingultibus, omnibus Sacramentis ſuſceptis, & valedicto ſuis tam præſentibus, quam abſentibus fratribus & clientibus cum benedictione, oculis in cælum ſublatis, ſpiritum ſuo tradidit Creatori sv Nonas Auguſti, anno Domini MCVIII, præſentibus Petro Palentino, Petro Segobienſi, & Bernardo Zamorenſi epiſcopis. Ejus corpus, ut præceperat, ad Uxamam honorifice delatum, & in cathedrali eccleſia collocatum, per tempus ibidem requievit humili loco, donec ad altiorem, inſtantibus miraculis tranſlatum, omnium fidelium neceſſitatibus occurrit. Præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat per infinita Sæcula ſæculorum. Amen. In ejus primo ſarcophago hoece carmen ſepulcrale poſuere:

Epitaphium.

A Marmore ſub duro jacet hic qui munera puro
Corde, Deo Chriſto obrulit almus Heros.
Uxama Paſtoris corpus, poſt plurima honoris
Munia Pontifici debita, corde capit.
Igitur hanc metro poſuit cum carmine Petro
Laudis ſcripturam, quam fides una dedit.
Nobile quod bonus erexit ſub lege Patronus D
Templum catholica hic datur urna Viro.

ANNOTATA.

a *Pro* Auricenſi *multum legere* Auſcenſe *vel* Auxitanum, *in quo cum Bernardus monachus fuerit, ac S. Petrum infra vocet Bernardi* profeſſione filium, *dubium non videtur, quin ad idem cœnobium utrique pertinent.*

b *Quandonam Bernardum probabilius ſecutus ſit S. Petrus, abunde diſtum eſt in Commentario prævio.*

c Nec nihil, *voluit, opinor, dicere*, nec quidquam.

E

B

DE BEATO GUALTERO CONFES.

DISCIPULO S. FRANCISCI ASSISIATIS,

VIMARANI IN LUSITANIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

P. B.

Beati cultus; elogia; reliquiæ; miracula; translationes.

CIRCA MED. SEC. XIII.

Ejus depoſitio celebratur 2 Auguſti.

Vimaranum, vulgo Guimaraens ſeu Guimaraes & Guimaroens, oppidum eſt non ignobile apud Luſitanos, Gallaciæ vicinitores, in provincia Intercumnenſi, quæ Doria & Minio flaminibus includitur, diœceſi vero Bracarenſi, tribus circiter Bracara leucis in ortum diſtans. Hoc B. Gualterus prædicatione, cum viveret, & exempla; mortuus autem prodigiis inſignitus illuſtravit. Ibidem ergo, ut loci patronus, hoc die colitur, teſte Ferrario in Catalogo generali, Tamayo in Martyrologio Hiſpano, Antonio a Purificatione in Chronologia monaſtica Luſitana pag. 80, Arturo & Huebero in Martyrologio & Menologia Franciſcanis, & pluribus aliis, qui & hunc ipſi diem natalem fuiſſe aſſerunt; uno, quod ſciam, diſſentiente Antonio Brandano, Monarchiæ Luſitanicæ lib. 13, cap. 13; ubi obitum ejus accidiſſe ſtatuit die XXX Junii, ſicut declarat, inquit, libet obitum Sanctæ Crucis Conimbricæ, etſi non adnotet annum, his verbis: X Kal. Julii obiit ſiatet Gualterus ex Ordine Diſcalceatorum. Sed nullo argumento probat, hunc tantum de Beato noſtro eſſe intelligendum; cum tamen Gualteri nomen pluribus commune fuerit; atque noſter Conimbricæ obierit ad Sanctæ Crucis, ſed Vimarani; ubi conſtans & antiqua traditio diem ipſi ſecundum Auguſti ut natalem conſecravit.

C

2 *Eſt & aliud, ut ad hunc diem citatus obſervat Ferrarius*, ejus feſtum, *quod* prima Dominica Auguſti magno concurſu illius gentis celebratur; uti nobis, *inquit*, D. Auguſtinus Barboſa, juris utriuſque doctor celeberrimus (*imo & Luſitanus & Vimaranenſis*) tetulit. *Idem aſſerit illuſtriſſimus archiepiſcopus Bracarenſis Rodericus Dacunha, in antiſtitum deceſſorum ſuorum Hiſtoria eccleſiaſtica part. 2, cap. 27: Idem infra docebit ex loci monumentis Franciſcus Gonzaga; ex quibus etiam certum eſt, celebritatem hanc obſervari ad Innocentium quotannis ſecunda tranſlationis ejus memoriam. Videtur ergo per errorem typographicum apud Waddingum in Annalibus ad annum 1282, num. 9 ita legi:* Tranſlationis diei, qui incidit in primam Auguſti unum MDLXXVIII, ex ſenatuſconſulto ſingulis annis feſtivus & ſolemnis habetur; ut præſens ipſe aliquando conſpexi; & *omnino legendum eſſe:* qui incidit in Dominicam primam Auguſti: *quod miror, non animadverſtſſe Fremantium. Præter hinc vero hæc ejus feſta, aliud nullum invenimus. Unde ergo Ferrarius in eodem Catalogo diem inſuper arripuit XXII Auguſti, qua ſic habet:* Alunquerii in Luſitania, B. Gualterii Ord. Min., diſcipuli S. Franciſci? *Certe in annotatis hæc tantum refert:* Ex Chron. Min. parte 1, lib. 6, cap. 30; ubi pluta ejus miracula referuntur. *Atqui Chronicum illud, a Fr. Marco Ulyſſiponenſi Luſitanice ſcriptum, loco aſſignato de ſolo agens* Gualtero noſtro, *neque coli ipſum affirmat Alunquerii, neque de die XXII Auguſti verbum habet* unum.

Tranſlatio Dominica ejusdem menſis.

F

3 *Viri hujus beati Vitam nemo ullam profert, nemo citat: elogia tamen ejus habent perquam honorifica, præter alios, quotquot hic modo ſcriptores retenſui; quos inter auctoritate & copia principem non immerito locum obtinet illuſtriſſimus Franciſcus Gonzaga in opere, quod elucubratus eſt, dum ejuſdem Ordinis Miniſtrum ageret generalem, de Origine Seraphicæ Religionis Franciſcanæ, part. 3, in Provincia Portugallia, monaſteria D. P. Franciſci Vimarani, quod ejuſdem provinciæ tertium facit, pag. 796 & ſequentes: unde hæc transfero, quæ ad gloriam B. Gualteri maxime faciunt, tenta niſi fallor, ex Annalibus vetuſtis, publicisque documentis, quæ ſe ibidem ait auctor in monaſterii ejuſdem archivis aſſervari. Sicubi vero ejus textui interſerendum quid fuerit; id, quo diſcerni poſſit facilius, diverſo exprimam charactere. Scribit igitur ad hunc modum:*

Elogium ex Franciſco Gonzaga

4 Honorio III ſummo Pontifice divi Petri Sedem occupante, atque in Portugalliæ regno Alphonſo, hujus nominis ſecundo, feliciter regnante.

AUCT. P. B.

A guanie, circa annum humanæ ſalutis MCCXVIII plus minus (*imo anno* 1216, *ut rentendit Waddingus ad eumdem annum hujus numerum* 2; *quem etiam vide ad annal ſequentis* 1217 *numerum* 25) beatus Franciſcus, Ordinis minorum pater, poſt generalem Aſſiſienſum congregationem, ut ſupra tetigimus, patres Zachariam, Gualtmum, & alios diſcipulos ad dictum Portugaliæ regnum deſtinavit. Qui ob habitus novitatem & ſermonis differentiam a Luſitanis non ita humaniter excepti fuerunt; quod ſuſpicarentur, eſſe aliquos ex hæreticis, aliquibus tunc temporis in partibus noviter exortis. Habita tamen diligenti de ipſorum vita atque moribus inquiſitione, regina Urraca, præfati regis Alphonſi uxor, ſummæque pietatis fœmina, ab illis, veluti & maritus ejus, ſacella & ædiculas, quibus ſe recipierent, conſtrui permiſit. Præterea pater Gualterus nun longe a dicto oppido Vimaranenſi, inter fundum, qui Villæ viridit nuncupatur, & B alium, cui Cabalinur nomen eſt, oblatam ſibi a Chriſti fidelibus aream acceptans, ioibique oratoſium ædificans, tum vitæ ſanctimonia, tum quoque miraculis claruit, quibus ejus patriæ indigenas ad frugem correxit. *At quamdiu ſuperſtes ibi fuit? Neminem vidi, qui diuerit ante Waddingum ad annum* 1258, *num.* 9, *ubi*, Sub hoc tempore, *inquit*, obiit Beatus Gualterus, S. Franciſci diſcipulus, in monaſterio Vimaranenſi, in Luſitania *Aliter ſentit auctor*, *Waddingus quidem aliquanto poſterior*, *ſed propinquior Vimaranæ*, *utpote Portuenſis*, *Antoninæ a Purificatione*; *rem loco ſuperius memorato aſſerit*, B. Gualterum *obdormivisſe in Domino* anno *ſalutis* 1236. *Uter utri præferendus in hoc te ſit*, *equidem neſcio*.

ubi ſepulcrum ejus prodigioſe liquore manavit,

7 Poſt hujus Patris mortem quidam ſuaviſſimus liquor ex ejus ſepolcro per multos annos (*puto uſque ad primum coeporis translationem*, *ut narrat in Chronico Minorum part.* 1, *lib.* 6, *cap.* 30 *Marcus Uliſſiponenſis*; *hoc eſt*, *annum Chriſti circiter* 1280) emanaſſe fertur, qui pluſimis infirmis maxime conſtulit. Quæ etiam de cauſa, ſecunda menſis Auguſti dies, quæ ejus mortis anniverſaria erat, conviciuis populis per maximum temporis ſpatium celeberrima oundinariaque exſtiterit. Cum autem præfatum oratorium, C jam utcumque ob Fratrum numerum auctum, atque in conventus formam redactum, ioſalubri ioſeſtiretur aura, longiuſque [diſtaret] ab oppido; Vimaranenſis communitas, Fratrum ſaluti atque neceſſitatibus conſultura, illis xenodochium, Albergaria vulgo nuncupatum, ac portæ turris veteris contiguum, anno 1271 liberaliter contulit..... Poſt duos vero annos Fratres, *propter* ſuſcitatam litem inter eos atque canonicos Vimaranenſes loco deturbati, antiquam ſedem repetierunt. Sed ea ſoſpita, ac rebus intar utroſque compoſitis, ad hoſpitale reverſi, monaſteriolum, a ſe antea utcumque conſtructum, ea eleemoſynis a Chriſti fidelibus elargitis, atque ea quibuſdam domibus ac poſſeſſionibus eidem xenodochio adjacentibus, a fitiis nobilis cujuſdam Roderici Faſes ultro cullatis, ampliarunt ac io multo commodiorem formam redegerunt, favorem interim præſtante R. Tbelio (*ſive Tello*, *ex Franciſcano*) Braccarenſi archiepiſcopo, anno reſtitutæ ſalutis MCCLXXX.

uſque ad corpus ii tranſlationem, non ſine miraculis factam 1280.

6 Cum autem ex antiquori oratorio, a Fratribus derelicto, Vimaranicæ matricis eccleſiæ canonici beati Gualteri corpus, laudabili furtu ſubtrahere, in propriam eccleſiam transferre curarent, a ſua ſpe ſuoque propoſito defraudati ſunt: nam plurimis hominibus atque bobur admotis ita reſtitit; ut nullu pactu vel tantillum iude dimoveri potuerit. *Marcus Uliſſiponenſis loco aſſignato alt*, *canonicos aperire primum conatos fuiſſe ſepulcrum*, *et inde ſacrum corpus auferre*; *id autem cum nulla ratione ſuccederet*: *tum demum ſepulcrum ipſum cum incluſo pignore*, *hominum*, *quanta potuerunt*, *bumque vi ſtatuiſſe*, *ſed fruſtra*, *revellere*, *& ita*, *ut erat*, *vinculum integrumque aſportare vehiculo*. Quamobrem poſtulata prius a tanto Patre de hujuſmodi factu venia, cœptis deſtitere, de tota interim re geſta Fratres, nun abſque rubore, certiores reddentes. Ut igitur primum res detecta ſuit, Fratres, pauciſſimis ſibi aſcitis hominibus, & immobilem prius lapidem facili negotio amuverunt, & ſacrum pignus, corpus videlicet beati Gualteri, in novum monaſterium transtulere. *Patet ex hujus narrationis ſerie*, *translationem hanc non accidiſſe ante annum Chriſti* 1280; *neque adeo recte illam ab Arturo referri ad annum* 1271.

ta ejus beatorum cella confraternitas; 1271. E

7 Regnantibus veru Diunyſiu, Ferdinandn, atque Joanne I iu Portugalia (*Regnavit Joannes primus*, *juxta Mendezium*, *annis* 48, *defunctus anno* 1433: *Dacunha tamen ante citatus*, *quod hic narrat Geazaga*, *accidiſſe vult ſub Alphonſo IV*, *qui cum annos unum & triginta regnaſſet*, *obiiſſe dicitur anno* 1357) cum Vimaranici oppidi mœnia dilatanda venirent; hocque monaſterium impedimento eſſet, tum ex præfatis regis Diunyſii, tum ex ejus ſucceſſorum Ferdinandi atque Joannis, tum quoque ex Vimaranenſium facultatibus ad eum locum, ubi nunc eſt, nempe intra oppidi moros, tranſlatum, ibidemque magnifice atque auguſte ſatis conſtructum eſt; nobili interim quodam viro ex illuſtri Cuguorum familia propriam ſuæ habitationis domum, ad hujuſmodi opus perficiendum, Fratribus conferente. Frigeſcentibus porro fidelium animis & charitate, cum anniverſaria B. Gualteri dies, pro more atque veneratione ſolita, minime coleretur, nobiles quidam atque perdevoti Vimaranenſes conſtraternitatem in ejus honorem, hoc io ipſo loco, anno Domini MDLXXIII erexere.

utilis facetum, ad quod translatum eſt corpus 1377. F

8 Poſt quatuor vero tranſactos annos Vimaranicus populus divo eidem Patri facellum ex publico ærario ædificandum, atque ad ipſum ejus oſſa maxima cum veneratione, pupulique, tum eccleſiaſtici tum quoque laici, frequentia, transferenda curavit. Adeſat ſiquidem pius Fulgentius, eccleſiæ Vimaranicæ prius atque Brigantinorum ducis filius: aderant & matricis eccleſiæ Vimaranenſis canonici, cæterique ſacerdotes & miniſtri, atque quotquot Vimaraui erant tum nuoachi tum ſacerdutea ſæculares tum quoque, ut prædiximus, laici. Qui omnes, ſolemni proceſſione inſtituta, principalioribuſque oppidi viis atque plateis luſtratis, hunc locum petentes, præfata Patris oſſa ad novum ſibi præparatum facellum ſumma religione ſtranſtulere. Contigit autem hoc Dumiuica prima menſis Auguſti, anno vero Domini MDLXXVII. Quæ quidem dies, ex ſenatus ejuſdem oppidi conſulto, eſt Vimaranenſibus ſingulis anuis, in canti Patris memoriam atque venerationem, ſolemnis atque feſtiva. Et ne hoc hominum memoria aliquando exideret, in anteriori præfati ſacelli parte, quæ ſequuntur litteræ ſcriptæ ſunt: DIVO GUALTERO D. F. D. VIMARAN. PATRONO INSTAURATI FESTI VOTO IV ANNO MDLXXVII. P. V. F. C. (*hoc eſt*, *interprete Dacunha*: Divo Gualtero

AUCT. P. B. *divi Feantiſci diſcipulo, Vimucani patrono, per totum quater innovatum, anno 1577 populus Vimoracenſis fieri curavit.*) Ejus vero ſepulcrum hujuſmodi epitaphium iocifum habet:

GUALTERI TEGIT HOC VENERABILIS OSSA SEPULCRUM.

qui anno ejus exitum egregi ſervit Gregorius PP. XIII.

9 Cum autem ad Romani Pontificis, Gregorii videlicet XIII, aures beati Gualteri fama perveniſſet, is in divini cultus augmentum, & ad Sancti venerationem magis magiſque commendandam, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus pœnitentibus atque confeſſis, qui deinceps in perpetuum præfatæ confraternitati aggregari voluerint, eo die, quo ſe reliquorum confratrum catalogo adſcribi fecerint, nec non & in eorumdem tam receptorum quam recipiendorum mortis articulo (ſi tamen delictorum pœnituerint, ſacramque eorum confeſſionem fecerint, ſeu confiteri non valentes ſacroſanctum numen Jeſu ore, vel ſaltem cor-

D de, devote invocaverint, contritionisque ſigna oſtenderint) plenariam omnium peccatorum indulgentiam, eorumque remiſſionem conceſſit. Id ipſum quoque præſtitit (per XX tamen tantum annos) tam præfatis confratribus, tum quoque reliquis Chriſti fidelibus, qui ſecunda die menſis Auguſti, qua B. Gualteri feſtivitas occurrit, ejus ſacellum ſive altare a primis Veſperis uſque ad ſolis occaſum ſequentis diei devote viſitaverint, & quinquies Dominicam orationem, & toties angelicam ſalutationem pro Romani Pontificis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, totius Eccleſiaſtici ſtatus, Portugalliæ regis pro tempore exiſtentis, atque illius regni proſpera & felici conſervatione devote recitaverint. Hæc omnia latius continentur in Bulla ſub plumbo ab eodem ſummo Pontifice data XVII Decembris, anno vero Domini MDLXXVII. *Hæc Feantiſcus Gonzaga, quibus quod addamus, nihil eſt.*

E

B

TERTIA DIES AUGUSTI.

SANCTI QUI III NONAS AUGUSTI COLUNTUR.

S. Lydia purpuraria, Philippis in Macedonia.
S. Alpren epiſc. conf., Neapoli.
S. Hermillus martyr, Cpoli.
SS. Mart. ſub Abenner, in India.
S. Diogenes
S. Stephanus } MM. Romæ.
S. Albinus
S. Dalmatius archimandrita
S. Fauſtus ejus filius ac Monach } Cpoli.
S. Marana
S. Cyra } Beroeæ in Syria.
S. Euphronius epiſcopus, Auguſtoduni.
S. Gregorius abb., Nonantulæ.
S. Petrus epiſc., Anagniæ.
S. VValthenus abb., in Scotia.
S. Gaufridus epiſcopus, Cenomanis.
S. Auguſtinus epiſc. Luceriæ in Apulia. F

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

C SAoſtos Gaudentius *Novarienſis epiſcopus, in Arianum hæreſin notus, in multis Uſuardi auctoritas, hoc die conſignatus eſt; verum de eo pridiem egre Majores noſtri ob* XXII Januarii. *Synonymum Sanctum, & ipſum epiſcopum, non Novarienſem ſed Curienſem apud Rhætos ſeu Griſones, hoc ipſo die nobis reduxit Caſtellanus, abſque ullo temporis nota, neque indicio unde acceperit. Facile error irrepſerit in nomine urbis: ceterum ſi talis vere fuerit Sanctus Curienſis epiſcopus, docent aut ii quorum intereſt, de ejus geſtis, actate, miraculis & cultu, ejuſque vero natali die.*

Ipſo die beati Gregorii Niſeni, *pro* Nyſſeni, *annuntiatio eſt Adonis Lodienſis S. Laurentii Mr., quæ & in unum aut altrum coditem tranſiit. Nato eſt ejus feſtivitas* IX Martii.

Sanctæ matris noſtræ Theodoræ Myroblytidis *Oſii nam aſſignatur hoc die in vetuſto Menologio Græco Mſ. Bibliothecæ olim Lindebrogianæ. Eadem eſt cum* S. Theodora vidua *Theſſalonicenſi quam diximus die* V Aprilis

S. Flaminæ virg. & mart. translationem *vide hoc die vetuſtis Sanctorum*; cujus, *inquit*, corona rutilat, vernatque palma triumphalis VI Non. Maii, *quo die de ipſa actum eſt* ST Maii

S. Joſtus Epiſcopus Vienneenſis martyr *refertur hoc die in uſuardis Colonienſibus aliiſque eos ſecutis tam Ferrarie. De eo actum eſt die natali* VI Maii

S. Iſaacius *obbus Cpoli ſapius cum Dalmatio & Fauſto conjungitur, de quibus hoc loco dicſum: de S. Iſaacio autem jam pridem actum eſt ad diem* XXV Maii

S. Metrupolum *hoc die Cpoli ſignum Grevenus, neſciit, opinor; quid ſcriberet.* Matrofilum & Metrophilum *laveolo in Hieronymianis, ſed eos quo reducam neſcio, niſi tam Metrophanes confundatur de quo jam in opere egimus* IV Junii

S. Metropolus *alius eſt Trevirenſis epiſcopus. Sed bic colitur* VIII Octobris.

S. Hildebrandus *magni S. Bonifacii laborum & mar-*

martyrii ſocius ſignatur hoc die a Camerario in Menologio Scotico, non ſatis opportune. De eo reliquiſque ſocile actum eſt die v Junii.

In Scotia, S. Domitii monachi, diſcipuli ſancti Columbæ, inquit hoc die Ferrarius in Catalogo generali, ex Martyrologio (Wilſoni) Anglicano. Sed obſervandum 1, illum hoc die referri a Wilſono ſub titulo Commemorationis & ſtellula marginali; adeoque ignoratum ab eo fuiſſe & nullo modo aſſertam hodiernam hujus Sancti celebritatem: quod non videtur etiam animadvertiſſe, dum illum ſecutus eſt, Fitz-Simonius in Catalogo Sanctorum Hiberniæ. 2, Eumdem hunc eſſe Domitium, quem tamquam alium, Ferrarius idem ex Menologio Dempſteri annuntiaverat die xxi Aprilis; quo die vide Prætermiſſos. 3, Non eſſe hunc a Boethio, Lelæo, & aliis nuncupari Domirium; ſed appellandum eſſe Dermitium, Diermitium, vel Diermitium, juxta citatum Fitz-Simonium, Colganum lam. 2, pag. 489, num. 45, & Uſſerium de Britannicarum eccleſ. primordiis cap. 15, pag. 694 & 696. 4 denique, unaquam conſtare, quo die Sanctus hic Diermitius cultus aliquando in Eccleſia fuerit; utijam diximus tom. 2 Junii, pag. 105 in annotatis litt. g. Quocumque autem die ponni debeat aut poſſit, alia ejus Acta non habemus, quam quæ jam dedimus in Vita ſancti Columbæ ad diem ix Junii.

S. Honorati martyris natalem hoc die eccolit Tamayus in ſuo Martyrologio Hiſpanico, haudquaquam dubitaee quin fuerit unus ex presbyteris, quibus utebatur B. Stephanus Pontifex & martyr in divinis Officiis. Ejus ſacra pignora, inquit, in regio Scurialcoſi cœnobio, in capſula affabre facta & auro contexta, honorifice magnificentia ſervantur. Ita Tamayo viſum, opinor; at vellem nos docuiſſet, quis ipſum certiorem eddiderit, hoc ipſum corpus eſſe iſtius S. Honoroti qui cum ſociis in Martyrologio Romano numeratur. Vel ſi hoc ipſi gratis daremus, nan ad hunc ditm pertinevet, ſed ad eum quo eſtatus eſt, 1 Auguſti.

S. Rufini epiſcopi & martyris translatio Aſſiſi ſignata eſt a Ferrario. De pluribus ſanctis Rufinis Aſſiſinſibus, ſatis mieo modo implicitis, egimus, lucemque exſpillamus, quam ibi poſtulavimus xxii Julii.

Memoria S. P. N. ac confeſſoris Joannis hegumeni monaſterii Potelatæ habetur in Menaiis magnis Græcorum impreſſis; aliis eorum Faſtis, quos ego quidem viderim, hoc die ignota; imo vero, ſicut notat Raderus in Obſervationibus Mſs. in Menæa Græca hoc die, ultum de hoc ſancto Patre apud ullos ſileotium; neque hic quidquam præter nomen, & obſcurum quoque locum proditum eſt.

In Ægypto ſancti Stephani anachoretæ natalem hodie celebrant Wilfordus in Martyrologii Anglicani additionibus, Felicius, Maneolycus, Ferrarius in Catalogo generali, Cartuſia Brunſuenſis in additionibus Mſs. ad Grevenum. Sanctum illum etiam appellat Petrus Equilinus lib. 7, cap. 17; ubi & ejus elogio, quod ex uberiore Palladiana Hiſtoriæ Lauſiaca cap. 30 exeerpſit, hæc ſubdit: Quievit in Chriſto xvi Nonas Auguſti. Verum cum neque antiquioribus Martyrologis in Occidente, neque ullis, quos videlimus, Orientalium eccleſiarum Menologis notus aliquando fuiſſe videatur cultus ejus publicus; hic ſatis eſto memoriæ ipſius habuiſſe ſatisfactum.

Acellaus, Acilles, Achilleus, vocis inflexus, ex peritur hoc die in codicibus Hieronymianis, cum poſitione Conſtantinopoli, & ſocium quidem habet Juſtum in codice Corbeienſi, niſi forte Juſtus cognominetur. Hinc Notkerus hodiernam ſuam annuntiationem rotunde formavit, in hunc modum: Conſtantinopoli S. Achillæ, quem mirum prorſus, in Græcis tabulis uuſquam notum eſſe; ut merito vereor, ne uamee truncatum aut corruptum fuerit. Quod ſi lueis aliquid alunde ſubolatur, locum ei ſuum in opere noſtro quam libentiſſime tribuam.

Conradus de Herlsheym Ordinis Ciſtercienſis in Haſſia, cum titulo beatæ memoriæ, hoc die ſignatus a Grevena, & in hoc a Canifio. Placuit Ferrario Sancti appellationem adjungere, cultumque aſſerere, quem neſcio unde accerſere potuerit. Certe Majores noſtros eum non experiſſe ſatis conſtat, dum ipſum inter Prætermiſſos dudum collocarunt ad diem 1 Junii, que etiam a pluribus ibi ætatis vitectus. Non eſt veroſimile, ex eo tempore quidquam acceſſiſſe, aut poteo acceſſurum notitiæ ulterioris, unde Conrado iſti Sanctorum honores vindicentur.

Conſuetum aliquem ſignatum invenio in noſtris Sanctorum Hiberniæ Kalendariis abſque ulla ulteriori notitia.

Martini confeſſoris legitur in Auctariis Grevenii; at divinandum reliquit, quem hic indicatum voluerit.

Fortunatum epiſcopum Trevirenſem hodie nobis ſuggerunt ſolæ Additiones Mſs. Cartuſiæ Brunellenſis ad Grevenum, quæ quanti apud nos pretii ſint, ſæpe alias dictum eſt. De eo mentem ſuam pridem expoſuerunt Majores noſtri duobus diverſis articulis inter Prætermiſſos 11 Junii, tametſi eo die referatur inter Officia Torvirenſium propria. Nihil ex eo tempore ſcelpium aut editum novimus, quo de vera ejus aut ſuppoſita dignitate, rebus geſtis aut cultu magis conſtet.

Conradum ex abbate S. Crucis epiſcopum Patavinſem, deinde Salisburgenſem archiepiſcopum, multis meritiſque laudibus ornant in ſuis Menologiis Henſchenius & Bucelinus; at dum ei Sanctorum honores tribuunt, ſollita ſua libertate utuntur; præterquam quod nonnulla miſceant, quæ hujus loci non eſt refellere. Longe prudentius vel a nominando Conrado abſtinuit Chalemotus.

Bertholomæum Clarævallenſis monaſterii priorem Beati etiam titulo donat idem Henriquez, quem interim Chalemotus omnino prætermiſit: a Sanſaſio vir inſignis appellatur.

Guilielmus a Bucelino adjicitur, ut diſcipulus melliflui doctoris S. Bernardi, cum præclaro elogio & Beati titulo, quem aliunde confirmari cupimus, ut jam ſatis inſinuavimus die præcedenti, dum de eo in Prætermiſſis ibi locuti ſumus.

Benuonis ſeu Benedicti, viri plane ſanctiſſimi, reſtauratoris primum Celle S. Meinradi ſeu Meginradi, Mettenſis poſtmodum epiſcopi, memoria jam non ſemel in Actis noſtris, aliorum Sanctorum occaſione occurrit; natalis in hunc diem incidit, quo de ipſo fuſius agit Mabillonius ſeculo v Benedictino pag. 322, at ſolo venerabilis titulo eum ornans: ut ſatis pateat, Sanctorum honoribus haetenus celebratum non eſſe.

A Laurentia Lorini) *Mirifice laudantur*
Beatrix Leytoa) *a Marchesio in*
Paula a S. Thoma) *Diario Dominicano.*

Joannes du Houſſey, *ſeu* de Huſſeto, *in monte Valeriano prope Pariſios, titulo* venerabilia *hoc die donatur a Caſtellano, ut qui ibi recluſi vitam duxerit, mortuus anno* 1609.

Anna Juliana *archidux duſtriæ, Mantuæ &c. duciſſa, Ordinis Servorum in Germania coparatrix, pluribus merito laudatur in libello de ejus vita ſcripto, etiam ab incorruptione corporis, quæ omnia ad beatificationem ejus conferre poſſunt. Ea porro abſenta, debitum locum in hoc opere conſequetur.*

Juliana, quæ corpus S. Stephani Cpolim tranſtuleſit, *a ſolo Canſio hoc die ſignata reperitur; quo ex fonte, non facile quis divinaverit: certe ſub iſtis characteriſticis necdum mihi ut Sancta, pro hoc die innotuit.*

B Thomas Belchianus *martyr Londini*) *Referuntur in Anglia*) *tur ab de-*
Joannes Puteanus *martyr Levanii*) *cano eum*
in Belgio) *titulo be-*
Gunterius a Brabantia *conf. in pro-*) *ti in Mar-*
vincia Colonienſi) *tio Fran.*
Anonymus *conf. Navite in Tuſcia*) *ciſc. &*
Matthæus Baſcius *conf. inſtitutor Ca-*) *ultima*
puciu. Venetiis) *etiam in*
Catharina a S. Gabriele *virg. Bellui-*) *Gyuacto.*
cazaci in territ. Cordub.)

Eoſdem omnes, excepto Puteano, ſed paulo modeſtius ſignat Hachenus in Menologio, adjungens Guilielmum Bertho *Ingolſtadii in Bavaria*; Michaelem de Argegnino *Mediolani in Inſubria, tum PP. Capucinos in Italia colligit ſanctitate inſpicuos*, Albertum ac Mathæum de Pergamo, Bonaventuram de Soncino, *aliosque plures, quos ibi ordine enumerat: addens demum unum, 9. Joannem Monteraſium Uſſipone in Luſitania, cum alia Joanne Martinez Monteraſio.*

S. Theſicius *ſive* Tarſitius *Romæ ſignatur in Uſuardinis Ceatulenſi & Florentino, relatus ab aliis die præcedenti, ut ibi inter Prætermiſſos* C *notavimus, ubi remiſſus eſt, ne iterum remittimus ad* IV Auguſti.

Sancta Theocleta (Θεοκλητὼ) *in Menæis impreſſis hodie diſticho exornata, prorſus ignota nobis eſt, niſi ſi illa, quæ in iiſdem Menæis longioch gaudet elogio ad diem, quo erit celebranda* IXX Auguſti.

S. Fiacrius *eremita noſcis cur hac die notatus in Uſuardis Colonienſibus, ſpectat ad* IXX Auguſti.

S. Æoninm Arelatenſem epiſcopum *cur hoc die ſignaverit Caſtellanus in ſuis Francicis additionibus, conjicere prorſus nequeo. Contrahunt Officia propria Arelatenſia, Claudius Robertus, Sammarthani & alii, obliſa Sanctum* XVI *Auguſti, quamvis eo die non colatur, ob tum occurrentem, ut notant Breviaria, ſolennitem S. Rochi feſtivitatem: unde & Breviaria propria & Sanſſonus in Martyrologio Gallicano ipſum differunt ad diem, quo feſtivius celebratur ejus memoria* IXX Auguſti.

S. Joannem Orcum *Novocomenſem iſtius nominis primum epiſcopum, ſolus hoc die in additionibus ſuis ad Martyrologium Romanum ſignavit Caſtellanus, haud dubie quia ipſum hoc die obliſſe teſtatur Ughellus in Italia ſacra. Apud Ferracium*

neque hic Joannes notus eſt, neque hinc alii ſanc D *dii epiſcopi ſynonymi, quos ceſſet Martyrologium Comeaſe Primi Aloſii de Tatis, hunc primum conſignans eo die, quo de ipſo plura diſquirit poterunt* IXXI Auguſti.

Inventio SS. Placidi & ſociorum, hoc eſt Eutichii & Victorini fratrum, Flaviæ ſororis & IXXIII monachorum, *Meſſanæ in Sicilia annuntiatur a Ferrario. Nota eſt Sanctorum iſtorum ſiſtivitas, ad quam & hæc tranſlatio & quæcumque alia ad ipſos ſpectant, tranſferenda ſunt* V Octobris.

Sancta Salome unguentifera (ἡ μυροφόρος) in pace conſummati *refertur in Menæis magnis Græcorum, typo editis: de qua agi poterit die, qua ſignantur in Martyrologio Romano* IXXI Oct.

Derbilia de Iuas *inter varios Sanctos alios, mihi æque ignotos, numeratur a Colgano in appendice ſecunda ad Acta S. Columbæ. De eadem egerat in appendice ad S. Colmani Acta, menſe Februario pag.* 248 *ita ſcribens*: S. Derbhilia filia Cormaci, filii Breechii, filii Eehdii, filii Davidia, filii Fiachrii &c. colitur IXI Au- E guſti juxta Mar. Gorm. vel IXVI Octobris juxta Mart. Tamlacten. & Dungallen. *Vellem ea documenta addidiſſe, ex quibus de ejus cultu & geſtis tuto agere potuiſſemus. Quæ cum ſubminiſtrata non ſint hactenus, poſſunt autem a populacibus hagiophilis ſubinde ſuggiri, rem omnem examinandam remittimus, ad aliam ſignatam diem* IXVI Octobris.

S. Apoſtolus (*id eſt, Apoſtolorum diſcipulus*) Quartus *celebratus hodie in Menæis impreſſis, juxta Martyrologium Romanum premunt ad diem* XXI Novemb.

S. Severi epiſc. Barcinonenſis & martyris tranſlatio *hoc die facta notatur a Tamayo in Martyrologio Hiſpanico, ubi de non uno ſynonymo epiſcopo diſputat. Nobis liceat tantiſper ſupponere, judicaci hic eum, qui in Romano ponitur* VI Novembris.

S. Stephani protomartyris *tranſlationem aliquam* F *ceſtimus inter Prætermiſſos dicti præcedentis. De pluribus aliis jam etiam alibi actum eſt, nonnulli in Prætermiſſis tomo* II *Maji pag.* 4, *eodem tomo pag.* 98, *utque item tom.* VI *Maji pag.* 4, *quæ omnes remiſſæ ſunt ad celebriorem nonnullis Sancti feſtivitatem* IXVI *Decembris, quo ipſo die Inventionem factam contendunt nonnulli, quæ tamen, vetuſtiſſimo jam in Eccleſia feſto hoc die celebratur: niſi eam Sanſſoyo, poſt Notkerum velit, hanc ipſiſſimam diem eſſe, qua a Judæis lapidatus eſt; ubi de tranſlatis in varias Europæ eccleſias ſacris reliquiis longam texit hiſteriam. Ceterum hodierna Inventionis ſolennitas in omnibus Martyrologiis, etiam antiquiſſimis Hieronymianis, certatim conſignata eſt. Non expectam hic quæ de pradicta Inventione corporis S. Stephani ac trium item aliorum ſanctorum, Gamalielis nempe, Nicomedi & Abibonia ſeu Abibæ paulo fuſius diſquiſivi hoc eodem die in Obſervationibus ad ſentum Uſuardinum, quam lector conſulere poterit. Sufficiat hic inhærere jam dixiſſe, eaque omnia remittere ad diem in tota Eccleſia receptiſſimum, quo S. Stephani, reliquorumque trium Sanctorum, quorum natales ignorantur, geſta omnia, reliquiæ, earumque multiplices tranſlationes, & innumeri prope miracula eu profeſſo illuſtrabuntur* IXVI Decembris.

DE

A D

DE S. LYDIA PURPURARIA,

PHILIPPIS IN MACEDONIA.

Ex Actibus Apoſtolorum.

P. B.

POST MED. SEC. I.

Ejus cultus

Mirum ſane eſt, neque in Occidente, neque in Oriente obſervatum in eccleſiaſticis tabulis fuiſſe tam inſignis Matronæ memoriam; donec tandem & amplificato Romano ſic ad hunc diem inſertu legi cœpit: Philippis in Macedonia, ſanctæ Lydiæ purpurariæ; quæ, prædicante ibidem ſancto Paulo Apoſtolo, prima omnium credidit Euangelio. *Enimvero meretur hanc honorem, quæ laudum ſuarum præconem ipſum habuerat Spiritum ſanctum in Actibus Apoſtolorum cap. 16; ubi narrato SS. Pauli, Lucæ, Silæ, Timothei ad Philippenſes adventu, ita pergit Hagiographus verſu 12:* Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, conferentes. Die autem ſabbatorum egreſſi ſumus foras portam, juxta flumen, ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant. Et quædam mulier, nomine Lydia, purpuraria, civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur a Paulo. Cum autem baptizata eſſet, & domus ejus, deprecata eſt dicens: Si judicaſtis, me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos. *In quem textum obiter obſerva, quæ apud ſacrarum Litterarum interpretes fuſius explicata reperiuntur.*

B

a *Ac primo quidem ortio, Græce* προσευχὴ, *hic accipienda videtur pro orationis loco, ſive oratorio ſuburbano, qualia paſſim habebant Judæi: cum ergo illuc etiam Lydia convenire jam tum ſoleret, Judæorum haud dubie erat proſelyta, adeoque colens Deum.* 2. *Nomen Lydiæ proprium ipſi fuit apud Philippenſes; tametſi forſan ideo datum, quia oriunda erat ex Lydia, Aſiæ minoris provincia, ad quam, ſecundum geographos quoſdam veteres, Thyatira pertinebant.* 3. Purpuraria; *Græce* πορφυροπῶλις, *dicitur, quod purpuram venderet. Hæc vero mercatura peculiaris olim fuit, neque conceſſa cuilibet: unde quidam colligunt, honoratiorem hanc fuiſſe Matronam.* 4. *Hoſpitalitate præſtitit, ut quæ Paulum cum ſuis ut minimum ſociis hoſpitio coactum exceperit, fuerit, ut ex verſu 18 patet,* multis diebus; E *diutius etiam detenturo; niſi ob liberatam Pythoniſſam compulſus faiſſet in carcerem.* 5. *Quam vero bonigne hoſpites illos habuerit, illud indicio eſt, quod eductus e cuſtodia S. Paulus & rogatus, ut ab urbe diſcederet, id facere noluerit, niſi poſtquam ad hoſpitales ædes, Lydiæ videlicet, diverſus ades,* Lydia valediſſet: Euntes autem (verſu 40) de carcere, intenierunt ad Lydiam; &, viſis fratribus, (*Chriſtianis neophytis, ibi, tamquam in primitiva Philippenſium eccleſia, collectis*) conſolati ſunt eos, & profecti ſunt. 6. *Ab hujus igitur exemplo initium duxit aſſectus Philippenſium illo tam beneficus ergo abſentem etiam Apoſtolum, quem cum alibi ipſe, tum præſertim in Epiſtola, anno circiter Chriſti 61, ad eos data tantopere commendat: in qua proinde Epiſtola Lydiæ quoque fuæ duplo nomen legeremus expreſſum; niſi jam vita ſanctam ante Paulus intellexiſſet; unde veri admodum ſimile eſt, illam poſt Apoſtoli diſceſſum, hoc eſt annum Chriſti 52; non diu ſuiſſe ſuperſtitem: tametſi nec annum mortis ejus, nec menſem, nec diem ſciamus; uti neque geſtorum ejus amplius aliquid, quam quod hic dedimus.* F

a *ac primo quidem orstio.*

C DE S. ASPREN VEL ASPRENO EPISCOPO ET CONFESSORE

NEAPOLI IN CAMPANIA.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS. G. C.

§ I. Sancti cultus, Acta, & gloria poſthuma.

CIRCA FINEM SECULI I, SIVE INEUNTE SECULO II

Probatur Sancti cultus ex Martyrologio Romano,

CIvve Neapolitani Sanctum in titulo propoſitum venerantur, tamquam primum urbis ſuæ præſulem, qui hac die in Martyrologio Romano ſic annuntiatur: Neapoli in Campania, ſancti Aſpren epiſcopi, qui a ſancto Petro apoſtolo ab infirmitate curatus, & deinde baptizatus, ejuſdem civitatis epiſcopus ordinatus fuit. *Equidem miror, Sanctum adeo illuſtrem & antiquum in Martyrologia Uſuardina, ejuſque Auctoribus, ac aliis veteribus Menologiis non memorari. Attamen aliunde de legitimo ſanctitatis titulo ſatis conſtat: nam imprimis Petrus ſubdiaconus, ſive acolythus ſeculi noni ſcriptor, in Vita S. Athanaſii Neapolitani, quam ex Ms. codice ad diem XV Julii edidimus, tomo VI iſtius menſis pag. 78* Aſpren ſanctiſſimum *appellat. Præterea immemorabilem hujus ſancti Antiſtitis cultum abunde colligimus ex veteſtis ac ſacris eccleſiæ Neapolitanæ monumentis, quæ jam proferemus.*

a *Bartholomæus Chioccarellus in opere de epiſcopis & archiepiſcopis Neapolitanis exhibet tres veteres hymnos, in honorem S. Aſpreni recitari ſolitos, de quorum primo pag. 13 ſic præfatur:* Habetur etiam hymnus, quem ab antiquiſſimis tem-

& antiquo hymno

AUCT. G. C. remporibus Neapolitaoa eccleſia in Aſpreu ſolennitus recitare conſueverat, in quodam ejus eccleſiæ libro, qoi Hymnarios Neapolitanæ eccleſiæ vocatur, qui ſupra anoos octingentos (*nane fere numerandi eſſent nongenti*) conſcriptus videatur Longobardis litteris exaratus, & apud nos ſervatur, hunc in modum.

O ſancte Præſul inelyte,
Aſpreu Deu digniſſime,
Cælorom regem Dominum
Ora pun nobis omnibus.
Aſpren beate, quæſumus,
Noſtris adeſto precibus,
Ut roa ſuncta merita
Perducant oos ad æthera.
Sanctus Petrus apoſtolus
Dedit te noſtro populo,
Et fecit te epiſcopum
In noſtro loco primitus.
Creator rerum omuium
Protexit re in omnibus,
Et dedit tibi gratiam
B Salvare multas animas.
Gloria Patri &c.

quas eccleſia Neapolitana

3 *Huic ibidem pag.* 14 *ſubjungit duos aliis antiquos hymnos, quorum unus etiam in Officio proprio, quod anno* 1525 *in urbe Neapolitana editum eſt, ad primas Veſperas ita canitur:*

Pauga lingua glorioſi
Præſulis magnalia,
Vota cordis gaudioſi
Læta dans præconia,
Dum Aſpreu ad luminoſi
Regni tranſit gaudia.
Dum Princeps Apoſtolorum
Verbum verbo prædicat,
Pro ſalute populorum
Carnem factum indicat
Circa fiaem ſeculorum,
Aſpren mentem applicat.
Euangalizana gratiam
Summæ diguationis,
De tarra fanum erigit
Oppreſſum vi languoris,
C Quem mox inſtructum eligit
Ad apicem honoris.
Surgens enim de languore,
Virtute præconii,
Soſpes factus cum vigore
Firmati veſtigii,
Petrum adiit, cujus rore
Pinguefcit eloquii.
Primos ergo Chriſtianus
In hac urbe gratiam
Novæ legis fumens manu,
Firmat, & ad patriam
Vitæ plebem ducit fanus
Per doctrinæ gloriam.
Verbo namque comitantur
Virtutum inſignia:
Cæcis viſus, mancis daotur
Membrorum officia,
Greſſus claudis reparantur;
Cunctis fit lætitia.
Tantum igitur Doctorem
Devotis officiis
Imploremus protectorem,
Cujus beneficiis
Amplectemur Salvatorem
In cæli deliciis.
Regi regum ſalus, vita,
Laus & jubilatio
Olim, nunc, & ſemper ita
Deus, exultatio
Ei ſit, cujus infinita
Permanet durario. Amen. D

ad immemorabilem temporis duratevis

4 *Alter hymnus ad Laudes in eodem Officio ita recitatur:*

Io Aſpreu natalitio
Jubilemus alacriter,
Qui nobis a principio
Fidem planravit largitet.
Quam plene primus avide
De Petri fonte ſumpſerat
Veritatem dilucide
Verbo doctrinæ referat.
Doctrina vitæ gratiam
Firmat atque virtutibus
Miraculorum gloriam
Veram profert obcutibus.
Quo fit, ut turbæ civium
Currant ad fontem gratiæ
Benignum Dei Filium E
Sibi quæreotes anxie.
Peracto eorſu fortiter
Paſtoralis officii,
Conſequitur felleiter
Curſum eenteni præmii.
Gloria tibi Domine
Qui unne Aſpreæ irradias,
Prece eujus in agmine
Sanctorum nos ſuſcipias. Amen.

in proprio ſancti Præſulis ejuſ Officio

5 *Inſuper in laudata ejuſdem Officii editione recitatur ſequens oratio ſeu colleeta:* Omniporens ſempiterne Deus, qui nos ſancti confeſſoris tui atqoe pontificis Aſpren feſtivitate lætificas, præſta, quæſumus, ut cujus ſoleunia colimus, ejus præſidio muniamur. Per Dominum &c. *David Romæus in libro de Septem ſanctis cuſtodibus ac præſidibus urbis Neapolitanæ pag.* 92 *eamdem orationem Acta S. Aſpreni ſubnexit. Hanc ſuſpicor, recentiorem eſſe Collectam, quam Sigiſmundus Sicola optri ſuo Italico de gloriola S. Aſpreni nobilitate part.* 1, *obſerv.* 5, *pag.* 75 *inſerait, & quam hodiedum cantari aſſerit his verbis:* Deus, qui beatum Aſprenum ab apoſtolo Petro baptiſmo luſtratum, primum nobis antiſtitem conſtituiſti, præſta ſupplicibus tuis, ut fidem, quam per eum accepimus, bonis operibus comprobemus. Per Chriſtum dominum noſtrum &c. F

in quo etiam habentur novem Lectiones,

6 *Ceterum in memorato veteri Officio leguntur Acta ejuſdem ſancti Præſulis in novem Lectiones diviſa, de quibus laudatus Chioccarellus pag.* 10 *nos ita præmonet:* Habetur etiam ſancti Aſpren Vita, atque rei hujus narrationis hiſtoria ſinceriſſime, etſi rudi ſtilo, nulloque ſuco, atque orationis elegantia elaborata, ſed ſincera tantum hiſtorica veritate referta, quæ conſcripta videatur (ſi conjecturæ locus eſt) paulo poſt Silveſtri Papæ, & Conſtantini Auguſti tempora, quæ antiquis Longobardis litteris exarata ſervatur in majoris eccleſiæ theſauri facello. Eam Neapolitana eccleſia ab antiquiſſimis temporibus in Sancti ejuſdem eccleſiaſtico Officio recitare conſueverat, in novem Lectiones digeſtam, quod quidem Officium typis editum habetur. *Tanc ibidem exhibet Acta illa, quæ nos ad clariorem ſequentium intelligentiam ex jam dicta Officii eccleſiaſtici editione hic fideliter tranſcribemus.*

quæ narrant quomodo S. Petrus apoſtolus,

7 LECTIO 1. Princeps Apoſtolorum Simon Petrus, Antiochenſi fundata eccleſia, Romam accedens, ad mœnia orbis Neapolitanæ tranſeundo

A do pervenit; ubi longo fatigatus itinere, quiescens paululum, quamdam mulierculam senem transita eunspexit: scisciatur ab ea de civitatis statu, de civium habitu, de forma morum, de qualitatibus animorum, quæ eis vita, quæ leges, quæ legum cerimoniæ, quæ in Deitatis cultura devotio, quæ in pietate religio eis ineſſet; &, ſi alicujus novæ ſectæ ratio ineonvincibilis innotescereteis, ſi pronificient ac mobiles ſuſceptores.

Neapoli evangelizat

2 LECTIO II. De ſua quoque conditione, quo inſtigante maturet ad urbem. Mulierculæ narravit eidem quæ nova ferat, quæ inviſa, quæ inſudita & felicia modernis tunc temporibus emerſerint, evangelizans Chriſtum ſeriatim aperit: & quammodo propter tranſgreſſionem primi parentis homines in captiuitatem diaboli deditos, Deus de Virgine naſcens factus eſt homo, ut, diſruptis vinculis ſervitutis, erroris humani laqueos ſolveret; ſigna & prodigia Chriſti, vita per

B eum, narrans eidem: ad quod dictum Petri vetula ſilentium tumpenauit: Tenebo certa, & credam indubia, ſi ejus, quem tantis effers præconiis, nomine invocato, ſolutis doloribus meis, plene mihi fuerit ſoſpitas reſtituta.

Jesum Chriſtianam prædicatorii,

9 LECTIO III. Tunc Petrus, Chriſti numine invocato, inquit: Tibi, qui hanc cruciis vetulam impie, morbe peſtifer, effuge, evaneſce, & evacuata in nihilum, illius nomini date honorem, cui eſt cum Patre & vivifico Flamine par virtus, æqualis honor, gloria concors, majeſtas eadem per omnia ſecula ſeculorum. Cumque Chriſticolæ Petri ſecuti veſtigia ab Antiochenis finibus reſpondiſſent Amen, vetula protinus eſt ſanata, & miratos, nam repente ſeſe tam ſubito innovatam, & alteram factam ea altera. Credidit mulier, & regenerantis liquotis Baptiſmi rore perfunditor ſalutari, & dicit mulier Petro: Habeo amiciſſimum quemdam, nomine Aſpren, atrociſſimo morbo quaſſatum, hominem benignum, pium, modeſtum, ſobrium, & religioſum (ſi in gentilitate eſſe vel diei religio quomodolibet poteſt) qui ſi ſanari per te poterit, fidem, quam prædicas, ſtatim accipiet, ejuſque aſſertor idoneus, defenſor roboſtus & propugnator exiſtet.

C

Et ea iniuratur Aſprenum,

10 LECTIO IV. Tunc Petrus vetulæ dixit: Vade propere, & manu apprehenſa Aſpren, dicas ei: Petrus, Jeſu Chriſti in Judæa crucifixi diſcipulus, mandat tibi, ut, ægritudine vaneſcente, ad ſanitatem priſtinam continuo reformeris. Et veniens mulier ad Aſprenem, via præcepta Petri complens, e veſtigio eſt ſanatus. Confeſtim ſurgens Aſpren, oblitoſque tunicam, ſolum pallium induit; ad Simonem tandem venit, & humi proſtratus, Petri pedes oſculatus eſt. Aperit os ſuum Petrus, catechizat Aſpren, & baptizat, & de Chriſtianæ religionis doctrina inſormat, empitque Aſpren magiſtri ſui cooperator eſſe, & ad clamationem nominis Salvatoris ſigna & prodigia facere, cæcus illuminare, claudos conſolidare, alioſque infirmos & debiles confortare.

qui eandem poſtea propagavit,

12 LECTIO V. Conquiſita Neapoli Chriſto domino, Romam Petrus ne decreuit, ſed ad preces Neapolitanæ plebis Apoſtolus Aſpren Neapolitanum præſulem conſecrauit: qui ad pontificii provectus apicem, verbo doctrinæ invigilare cæpit inſtantius, prædicationi inſiſtere, & uſque ad mortem opportune & importune conſtantiſſima indeficiens atque inſatigabilis prædicavit. Obiit autem ſenex plenus dierum, & operibus virtuoſus, tertio Nonas Auguſti, miraculis coruſcando.

12 LECTIO VI. In Neapolitana ſiquidem urbe vir & uxor conjuges erant timentes Deum, procedentes in mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela, divites eum multa familia (filium tamen aut filiam non habebant) & flagitabant ſancti Præſulis meritis prece aſſidua, us ejus meritis filius eis concederetur vel filia. Obtinent poſtulata; naſcitur eis filius, & moribus honeſtiſſimis decoratur. Conjuges vero ipſi gratias Deo & meritis Præſulis exhibentes referunt, baſilicam ad honorem ſancti Aſpren deceatiſſime conſtruunt, quę uſque in hodiernum diem dicitur Stephaniæ baſilica. AUCT. G. C. *& ibidem verba egit*

13 LECTIO VII. In urbe Rumana afflictus quidam diverſis capitis longis languoribus torquebatur ægritudine vehementer; nunc ſupinus cubabat, nunc pronus; nunc in lævum, nunc in latus dextrum volvebatur: magna Aſpren merita recordatur, & indeſinenter pro ſua relevatione ſalutis ipſum Neapolitanum Præſulem precabatur. Inclinat Chriſtus Dominus autem ad Aſpren ſui vocem, ipſumque ægrotantem reſtituit ſanitati. Sanatus ſancti Præſulis baſilicam protinus adiit, atque in ea Dominatori in Pariſole, & Præſuli in Dominatore libavit victimas gratiarum. *ejus ſuam implorantis opem;* E

14 LECTIO VIII. Qeidam, Sergius nomine, dolore iliaco tortus diutius, almifici Aſpren eccleſiæ adiit limina, & paulo poſt ad domum ſuam reſtituta pleniſſima eſt ſoſpitate regreſſus. Alius quidam Sergius ejuſdem morbi afflictus anguſtiis, cum remedia invenire non poſſet, convertit ſe tota fide ad ſancti Aſpren ſuffragia expetenda, & ad frequentem clamatinem ægroti, languore dimiſſo, ſanus integre eſt effectus. *ſanitatem reſtituit, ac poſt mortem*

15 LECTIO IX. Moltis quoque miraculis Aſpren præſul ſanctiſſimus claruit, ideoque præſentis diei devotionis * debita, reverentia digna, annua exeolamus ſolennia, ut ipſius glorioſi Confeſſoris interceſſionibus ſedulis, ad cæleſtia feſta perennia pervenire poſſimus, præſtante domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat, Deus benedictus, in ſecula ſeculorum. Amen. *Hæc Acta ſimpliciora ſunt, & præ aliis fuſioribus mihi placent; quamvis forte una habeant tantam antiquitatem, quantam Chioccarellus ſupra ita adſcribit.* *miraculis clarnit, * lege devotione*

16 *At ſaltem videntur antiquiora illis, quæ laudatur Chioccarellus in opere jam citato a pag. 21 edidit, & quibus hoc meritam præfixit:* Eſtat quoque alia ſuſiue ejuſdem hiſtoriæ narratio, atque ejus ſancti Aſpren Vita, quæ characteribus Longobardis ſcripta in Canonicorum archivio cathedralis eccleſiæ aſſervatur. Eam hiſtoriam ad verbum ſcite deſcripſiſſe videtur Joannes Villanus Neapolitanus, qui floruit anno MCCCXC in ſuo Chronico Neapolitano a capite 34 primi libri uſque ad cap. 38, qui ea in Italicam linguam a ſe converſa ſuum chronicum, velut corolla ac gemma, decoravit. *Hiſce ſubdit ipſam ejuſdem Vitæ hiſtoriam, quæ ad Acta jam datis vix differt, niſi quod verboſior ſit, & idcirco minus genuina appareat.* *Quidam auctoris* E

17 *Eadem Acta præluiſſe videntur eadem Alberico, qui aute medium ſeculi XIII aliam S. Aſpreni Vitam juſſu Petri archiepiſcopi Neapolitani eruciuavit, ut Chioccarellus in jam ſæpe laudato opere pag. 161 teſtantur his verbis.* Petrus quoque hic noſter ſe admodum præbuit religioſum ac pium erga Sanctos, & præſertim eos, quorum pignora Neapoli aſſervabantur, aut quorum ſolemnis in ſua eccleſia memoria haberetur; *Alberico Hyſto*

quo

AUCT. G. C. quo totum ejus animum convertiſſe viſus eſt, quandoquidem eorum geſta diligentiſſime ex veteſtis monumentis deprompta, ſoluta oratione conſcribi curavit, quorum adhuc aliquot Longobardo charactere in membranis ſcripta ſuperſunt, inter quæ ſenſti Aſpren Neapolitani epiſcopi Vita, quam ejus juſſu Albericus quidam exaravit, eaque apud nos ſervatur, ut ejus præſatio docet, quæ incipit: SANCTISSIMO AC REVERENDISSIMO PATRI PETRO ALBERICUS FILIALIS OBSEQUII FAMULATUM &c.

conſcripſerunt geſta omittendo S. Aſpren.

B 18 *Nos idem Mſ. Alberici opuſculum jam dudum acceperamus; ſed cum eſt operæ pretium, hoc loco illud edere, tum quod Ughellus iſtud poſtea Italiæ ſuæ ſacræ inſeruerit, tum quod auctor paene multis diximus, & Acta breviora, quæ præ oculis habebat, diffuſiori ſtylo enarraverit: ipſe enim Albericus apud Ughellum in noviſſima editione Veneta Italiæ ſacræ tomo 6 col.* 20 *ſatis indicat, quid in hac incubratione præſtiterit, dum ibidem in verboſa ſua præfatione inter alia ſic ſcribit:* Tuis itaque, pater octies beatiſſime, juſſionibus obſecundans, eorum, qui decimatorie in eccleſia plebem alloqui conſueverunt, nitor exſequi morem, & in ſancti Confeſſoris præconia ea, quæ ipſe exaratæ dediſti, ſtylo alio intermiſcens, ad novem quantitatis medicinalis Lectionum diſtinctiones, qualemcumque conabor eructare ſermonem. Et quia ſynonyma laudibus præmiiſve alludunt, quam maxime Joannem illum ore aurem æmulans, ad calcem hiſtoriæ per ſynonyma laudes decrevi ſancti Præſulis texere, & per exornationem illam; quam expoſitionem rhetores nuncupant, quæ pauca admodum ſunt, plura extendere. *Ex his colligimus, aetiqeas Officii propriis Lectiones ab Alberico tantum rhetoricis iſtis ornatus fuiſſe. Quare nos incubrationem ipſius hic jure omittimus, quia potius unda veram veritate, quam talibus verborum phaleris delectamur.*

quæ etiam depicta ſunt in ſacello, in quo reliquiæ ejus quieſcunt.

C 19 *Porro Acta & miracula* S. Aſpreni *in ſacello, quod ad poſthumum ipſius gloriam conſtructum eſt, antiquitus depicta repræſentantur, ut Chioccarellus pag.* 9 *teſtatur his verbis:* In majori quoque eccleſia in ſancti Aſpren ſacello antiquis picturis & iconibus ejuſdem Divi Vitæ ac miraculæ, & ejus inſtitutio in epiſcopum e Petro facta, expreſſa habentur, quæ etſi antiquæ ſint, veſtutiores tamen ſubtus conſpiciuntur: cum enim ob vetuſtatem vix cernerentur, inſtauratæ ac denuo renovatæ ac delineatæ ſunt. *Sigiſmundus Sicola in Gloriola* S. Aſpreni *nobilitate part.* 1 *obſervat.* 28 *refert pleraſque harum picturarum inſcriptiones, quæ antiquo idiomate Italico exaratæ ſunt. In eodem ſacello nunc quieſcunt venerandæ* S. Aſpreni *reliquiæ, ut non citatus Chioccarellus pag.* 8 *aſſerit hoc modo:* Sepultus autem fuit Aſpren in oratorio, quod ipſe conſtruxit; unde & in Stephaniam poſtea eccleſiam translatus eſt: ad præſens vero in ſacello familiæ de Tocco metropolitanæ eccleſiæ ſub altari quieſcit, in quo hæc legitur inſcriptio: HIC JACET CORPUS S. ASPREN, PRIMI EPISCOPI NEAPOLITANÆ CIVITATIS ET CONFESSORIS. *Nunc examinandæ ſunt nonnullæ geſtorum circumſtantiæ, quas traditio Neapolitanorum veteribus* S. Aſpreni *Actis ſuperaddit.*

D

§ II. Examen quarumdam circumſtantiarum, quas ſcriptores Neapolitani Actis addiderunt.

Examinantur ea,

NOe *vacat hic enumerare ſingulos recentiores Actorum ſcriptores, qui ſua hauſerunt ex fontibus ſupra aſſignatis, iiſque ex traditione populari quaſdam geſtorum circumſtantias addiderunt. Breviter pleraſque illas traditiones exponeſſit Ughellus, quando in jam dicta editione Veneta Italiæ ſacræ tomo 6 col.* 18 *& ſequente Vitam S.* Aſpreni *ita contraxit:* S. Aſprenus ſive Aſprenas, Aliis Aſpren, Neapolitanus civis, Romana nobilitate illuſtris, morum integritate ac patientiæ conſtantia conſpicuus (quippe qui prætura Neapoli perfunctus fuerat, & æger in lecto annos viginti egerat) a beato Petro Apoſtolorum principe cum Romam contenderet, ſatagente Candida ſeminæ vetula honeſtiſſima, quæ Apoſtolum hoſpitio exceperat, ab eoque E ad Chriſtum converſa, tecta baculi, quo Sanctus ſuſtentabatur, infirmitate curatus eſt, ac ſacro Baptiſmate cum Candida initiatus, primus Neapolitanæ eccleſiæ ordinatus eſt epiſcopus anno ſalutis XLIV.

hoc nonnulli traditione

21 Aram non procul ab urbis mœniis, ubi ſacrificia idolis immolari conſueverant, in qua Apoſtolus primum ſacrum fecerat, dedicavit; cui deinde, extructa eccleſia, S. Petri ad Aram Neapolitani nomen indiderunt, juxta quam S. Candidam, cum diem ſuum ſanctiſſime obiiſſet, tumulavit anno Chriſti LXXVIII. Oratorium alterum eum cella conſtituxit Aſprenus in honorem beatiſſimæ Virginis Mariæ, quod poſtea ſanctæ Mariæ de Principio dixerunt: ibi primum effigies ejuſdem Deiparæ depicta erat; ubi deinceps Neapolitani in memoriam primi ſui epiſcopi pomœrium & domum eum eccleſia excitarunt, ut ſucceſſores epiſcopi incolerent, quam Stephaniam nuncuparunt, quæ poſtea major eccleſia & epiſcopium fuit. Ipſe vero Aſprenas, cum eccleſiam ſibi creditam Evangelii prædicatione, fidei Chriſtianæ præceptis firmaſſet, multa perpeſſus, ac innumerabiles gentiles ab idolorum cultu, ſacro fontes expiatos, Chriſto regeneraſſet, clarus meritis claruſque miraculis beato fine quievit ter- F tio Nonas Auguſti, anno ſalutis LXXIX, præſulatus ſui triceſimo tertio. *Videt, le hoc Vitæ compendio referri plura, de quibus ſupra vetuſtæ Lectiones ſive antiquiorum Acta nos meminerant. At jam ſingula harum additionum puncta paucis diſcutiemus eo ordine, quo in hac Actorum ſynopſi ponuntur.*

de ſancti nomine,

22 *Primo quod attinet ad nomen ſancti hujus Antiſtitis, quod triplici modo ab Ughello exprimitur ſeſe de eo differit Antonius Caccioles in libro ſingulari de ſacris eccleſiæ Neapolitanæ monumentis cap.* 6, *ſect.* 2, *& poſt longum iſtius nominis examen tandem etiam de eodem hæc addit:* Verum, antequam a nomine diſcedamus, breviter diſquirendum hic eſt, an vocabulum hoc ASPRENAS nomen proprium noſtri Antiſtitis fuerit, necne? nam, quia in Romanis illis priſcis Aſprenatibus cognomen id fuit, non eutem prænomeo aut nomen, iden merito quis ſuſpicari poterit, non fuiſſe id noſtri epiſcopi nomen proprium, ſed cognomen: quippe, uti rerum no-

A nominumque Romanorum petiti docent, etſi florente Republica, id priſcis Rumanis erat nomen proprium, quod primo loco ponebatur, & ob id prænomen dicebatur, ut Ciceroni Marcus proprium nomen erat, & Cæſari Caius; ſequiore tamen tempore, & Republica in pejus ruente, contrarius uſus invaluit, ut nempe, non quod primo, ſed quod ultimo poneretur, id eſſet cujuſque proprium nomen, eoque uno, ſi quando pluribus abſtinere placuiſſet, unuſquiſque deſignaretur.

vel cognomine, 23 *Poſtquam id aliquot exemplis probavit, ibidem ſic pergit:* Atque id ipſum de noſtro Antiſtite, qui certe poſt cottuptam eversamque Rempublicam vixit, dicendum eſt: nempe Aſprenatem fuiſſe ejus nomen proprium. Et quia ubique id vocabulum legitur ſolitarium, & nulli alii conjunctum, ideo nomen ejuſdem & prænomen ignotari. Quod vero florente republica Romana ASPRENAS cognomen fuerit, non autem nomen proprium, id non obſtat, quin e cognomine proprium nomen potuerit evadere: id ipſum enim in multis aliis eveniſſe,

B fuſe & erudite docet apud Macrobium Prætextatus lib. 1 Saturnal. cap. 6..... Fateor, nullibi me legiſſe, quodnam Aſprenatis prænomen fuerit. Neque id mirum, aut inſolens videri debet. Frequens is mos apud Romanos exteroſque, ex ſolo cognomine aut nomine prænomen intelligere. Ita Nerone nude poſito, Neronem Claudium ſignificamus; & Ciceronem, M. Tullium Ciceronem. *Totum hoc Caracciioli ratiocinium eradite lectoris judicio ſubjicimus, cum in antiquis Actis ſanctus ille Præſul tantummodo vocetur* Aſpren, *licet nos claritatis gratia nomen illud Latino ritu inſinuerimus, eumque in decurſu* S. Aſprenum *appellemus.*

quod nobili familia haſtenus 24 *Sed ſaltem ex his Caracciioli conjecturis ſequitur* S. Aſprenum *non habuiſſe cognomen* de Sicola, *quamvis Sigiſmundus Sicola in Nobilitate gloriose* S. Aſpreni, *quam ſupra citavimus, id innuere videatur: nam parti ſecundæ operis ſuius Italici præfixit imaginem, in qua repræſentatur* S. Aſprenus *ſedens, & epiſcopalibus ornamentis ladutus, coram quo Theſeus de Sicola cum multis ejuſdem familiæ equitibus genua flexit, & nobilitatis ſuæ inſignia manu præfert. Sub ipſa autem ſancti Antiſtitis effigie ibidem leguntur ſequentia*: S. Aſpren de Sicola,

C primus epiſcopus Parthenopæus, *id eſt Neapolitanus. Ne quis vero putet, hæc pro arbitrio recentioris pictoris aut ſculptoris ſic expreſſa eſſe, laudatus Sigiſmundus Sicola aliquam huic ſculpturæ auctoritatem conciliare conatur ex qualicumque antiquitate, & ſuperius in eodem imagine juſſit ari incidi hæc verba*: Sic delineatum erat in inſtrumento celebrato juſſu regis Caroli III, ſub die 9 Octobris MCCCLXXXIII manu nob. notarii Antonii Pappanſogna de Neap.

ob quorundam eventum 25 *At forte nonnemo dicet, iſtud cognomen* de Sicola *poſtmodum damnatum fuiſſe huic Præſuli adhæſiſſe propter quemdam eventum, quem Franciſcus de Magiſtris in Sextu eccleſiæ Neapolitanæ lib. 1 § 2 num.* 24 *pag.* 24 *exponit hoc modo:* Cognomen Sienſorum habuit originem a celebratione S. Aſpreni: nam dum ipſe dicebat in celebratione illa verba, PER OMNIA SECULA SECULORUM, conſanguinei ibi aſſtantes eœpetunt ſic dicere, & fuerunt dicti de Sieulis ab illa parte ſeenlorum, ut comprobatur ex antiquo inſtrumento manu notarii Antonii Pappanſognæ, nobilis Neapolitani, dicto anno MCCCLXXXIII, ex quo penes dictum D. Sigiſmundum vidi exemplar.

26 *Anno Chriſti* 1696 *Sigiſmundus Sicola, genus Franciſcus de Magiſtris veriſimillime hic deſignat,* AUCT. *gaat, Nobilitati glorioſæ* S. Aſpreni *part.* 2 *objerv.* 2 G. C. *inſeruit Italicum Rogerii Pappanſognæ chronicon, & obſervationi ſequenti Latinum Antonii Pappanſognæ in* adhæſiſſe fertur. *ſtrumentum, in quibus eadem cognominis rouſa vel occaſio barbare ſtylo refertur. At quam parum fidei his monumentis adhibendum ſit, ſatis ladicut Nicolaus Toppius in Bibliotheca Neapolitana pag.* 365, *ubi occaſione Joannis Baptiſtæ Bolvitii meminit de quatuor Mſſ. voluminibus ab ipſo relictis, in quibus reperiantur quædam apocrypha, inter quæ nominatim chronicon Pappanſognæ recenſet. Chioccarellus & Caracciolus etiam non magni fecerant ea teſtimonia, ut infra ex ipſorum verbis apparebit. Interim hæc ulterius genealogis indagauda relinquimus, & illuſtri Sicolarum familiæ nihil nobilitatis detractum volumus, quamvis haſtenus nondum nobis perſuaſum ſit, nobilem illam ſtirpem ex fratribus* S. Aſpreni *ortam eſſe, aut ab eventu ſupradicto cognomentum Sicola accepiſſe.*

27 *Eminentiſſimus Baronius hæc die in notis ad* Diſputatur *Martyrologium Romanum dicit, hunc ſanctum Epiſco-* contra *pum fortaſſe appellatum fuiſſe* Aſprenatem *(nullus* Baronium *tamen veterum iſtud nomen ei expreſſe tribuit, quantum ſcio) & ex hoc Romano* Aſprenatis *nomine conjicit, illum origine Romanum fuiſſe. Sed Antonius Caracciolus in opere ſupra citato cap. 6 ſect.* 2 *patriam ei aſſignat Neapolim, & eminentiſſimi ſcriptoris opinioni hic occurrit:* Quoniam autem Baronius notatione in Martyrologium ad XII Auguſti Aſprenatem eum vocat, docetque, nomen hoc Romanum fuiſſe, debeo equidem, ne quis tanti viri auctoritate abuſus, hunc primum Antiſtitem noſtrum, non Neapolitanum, ſed Romanum eivem eaſtitiſſe arbitretur, opinioni huic ſtatim occurrere.

de illuſtri ejus ſtirpe 28 Certe omnium, qui haſtenus hac de re ſcripſerunt, ſententia, Neapolitanum eum fuiſſa teſtatur; & ante annos trecentos id aperte aſſeruit, velutque antiquam traditionem publico diplomate muniit Theſeus Sicole Caroli III Neapolitani regis comeſtabulus: Neapolitanum ſcilicet fuiſſe Aſprenum, ejuſque quatuor germanos fratres Sicolæ genti dediſſe principium. Et Rogerius Pappanſonius in ſuo illo, qualecumque ſit, theatri Monſani chronico, quod ante ducentos annos ſe ſcripſiſſe, eoque antiquitates noſtras collegiſſa memorat, id ipſum affirmat. Utinam vero eodices illi vetuſti, e quibus has ille anti- F quitates hauſit, majores noſtri petire non ſuiſſent, ſpretis male fontibus, contenti turbidis eivis. Hos poſtea ſecuti ſunt Tarchaniota lib. 1 de ſitu Neapolis, & Falcus in Deſcriptione Neapolis pag. 233; ac noviſſime Gualterius in Chronicis tabulis, qui eum Neapolitanum eivem appellat.

& patria Neapolitana, 29 *Deinde ſententiam eminentiſſimi Baronii cum traditione Neapolitanorum ſic conciliat:* Nec diſſentis Baronius, ut alicui, verbis ejus parum confidentatis, fortaſſe videbitur; ait enim, nomen quidem, hoc eſt ſtirpem, cui hoc cognomentum Aſprenatium adhæſit, eſſe Romanum; atque ad id firmandum Dionem, Suetonium, Plinium, Senecam, & Caſſiodorum allegat: quod quidem ego non nego. Sed de viro ipſo & antiſtite noſtro Aſprenate, Neapolitanus necne fuerit, nihil ille dicit. *Videtur etiam Ughellus hoc modo Baronium cum ſcriptoribus Neapolitanis voluiſſe conciliare, dum in ſupra relato Actorum compendio ſcribit, quod* S. Aſpren *fuerit* Neapolitanus eivis, Romana nobilitate illuſtris. *Verum hæc ſuſpectis Pappanſonii monumenta, & recentiorum auctorum rem non conficiunt, quamvis non ſit improbabile,* S. Aſprenum *patria fuiſſe Neapolim*

AUCT. G. C. *politanum, cum ibidem ab Apoſtolo Petro ad Chriſtianam fidem converſus fuerit. Denique Caracciolus ibi Neapolitanam ipſius potiam oſtendere nititur ex munere prætoris, quod Aſprenus ante converſionem ſuam in ea civitate adminiſtraſſe traditur. Sed hoc opus, hic labor eſt; quandoquidem antiqua lectiones & alii veteres Vitæ ſcriptores de hac ipſius prætura nullum verbum faciant.*

ubi etiam ante converſionem hanc

30 *Equidem fateor, prætoram illam invenire in Chronico Pappafogiæ, ut teſtatur Chioccarellus, qui in catalogo antiſtitum Neapolitanorum pag. 15 & ſequente hæc refert:* Habet quoque id plenius Chronicon nobilis ſedilis Montaneæ, quod notarius Rogerius Pappanfugna, patricius Neapolitanus confecit die *nov* Novembris MCCCCVIII, quod ex publicis regeſtis & chronicis tunc in archivio tribunalis ſancti Lauterii ejus civitatis depromptiſſe auctor perhibet, qui ſuperaddit, Aſprenem ante Petri adventum gubernatorem fuiſſe Neapolitanæ urbis, membriſque captum lectica per civitatem circumvehi [conſueviſſe.] Cumque a ſancto Petro ſanitati fuiſſet priſtinæ reſtitutus, B epiſcopum ab eo inſtitutum, atque habuiſſe ſeptuaginta quatuor germanos fratres, ex quibus temporis tractu innumeri prodiere milites, proceres, barones, ac illuſtres viri, Sicnlæ cognomine ſumpto. Sed quoad ejus familiam ac fratres, & Neapolitanæ civitatis regimen, fides ſit penes auctorem: non enim id aliunde habetur exploratum, nec alibi compertum habemus, cum ceteri, qui de Aſprenen agunt, hæc reticeant, & chronica & regeſta, ex quibus ea deſumpſit, ad præſens non exſtent. *Chioccarellus hoc loquendi modo ſatis innuit, ſeſe huic Pappenfogiæ Chronico non multum fidei adhibere.*

munere prætoris fuiſſe dicitur,

31 *Attamen Carnccioluus cap. 6 laudati operis ſect. 4 Neapolitanum S. Aſpreni prætaram ex ſimilibus iſtius ætatis monumentis adſeuere conatur, & poſt varias conjecturas ita concludit:* Ejus itaque civitatis prætoram geſſiſſe ſcribitur in illis ipſis, quales qualescumque exiſtimandi ſunt, Mss. antiquis commentariis Joannis Villani, Thefei Sicolæ, & Rogerii Pappanfunii, quibus, etſi non admodum veruſtis auctoribus, in his tamen rebus credere nihil prohibet: erant ſiquidem ea ætate rerum Neapolitanarum multo illi peritiores, addo, & ſinceriores, ſcriptoribus nuperis. *Quod hic Caracciolus aſſerit de ſinceris iſtius ætatis ſcriptoribus, non ita generaliter intelligendum eſt, ac ſi tuos nulli impoſtores repertirentur: nam ante & poſt hæc tempora fuerunt ſunt fabulatores, qui ſub fidis antiquitatis lacva recentiora ſua ſomnia obtruderunt, ut exemplo ſuo docet Joannes Annius Viterbienſis, aliique fabularum venditores, de quibus Melchior Canus lib. 11 loc. Theologic. cap. 6, & noviſſime Palatini ſocii in Reſponſis ad Cenſuras in diſſertationem Italiæ medii ævi pag. 3 & ſequentibus conſult poſſunt. Cur ipſi Caracciolus ſupra num. 28 eadem illa monumenta comparat turbidis rivis, niſi quid ea ipſemet ſuſpecta haberet?*

ut Caracciolus perperam ex Baronio probat,

32 *Quapropter illud S. Aſpreni munus nobis ultetius perſuadere cupit auctoritate eminentiſſimi Baronii, quem in cauſæ ſuæ patrocinium ibidem ita advocat:* Certe Baronius, quo ſolidiorem & graviorem hiſtoricum haud reperies, e Romana nobilitate inſignem præclarumque virum Aſprenatem noſtrum fuiſſe exiſtimat. Ipſummet itaque haud abſurdum fuerit eum iis ſcriptoribus opinari, Neapolis municipi, antequam epiſcopus fieret, geſſiſſe prætoram, qui Inclytos conſules Romæ habuiſſet progenitores. *At ipſe Baronius, cujus ſolidam eruditionem merito ſuſpicimus, nihil hic certo affirmat; ſed in notis hodiernis ad Martyrologium Romanum obiter dumtaxat conjicit, primo iſti Neapolitano Præſuli fortaſſe nomen Aſprenatis fuiſſe, & in ea hypotheſi putat, illum verosimiliter ex Romana Aſprenatium ſtirpe ortum eſſe. Nec poteſt itaque juxta Baronium certior eſſe illa S. Aſpreni nobilitas, quam ſit hypotheſis, cui innititur. Adde, quod ex ea nobilitate, etiam ultro admiſſa, tantummodo ſequatur, Aſprenum potuiſſe Neapoli munus prætoris adminiſtraſſe, quod nos minime negamus. Sed hic quærimus, an re ipſa prætoram verosimiliter adminiſtraverit, & propter altam veterum Actorum de ea dignitate ſilentium judicamus, illam Neapolitanorum traditionem omnino incertam eſſe.* D

aliſque adjunctis quæ de baculo

33 *Ob eamdem cauſam dubitamus de baculo ſancti Petri, ad cujus contactum Aſprenus ſana tus fuiſſe dicitur, ut Ughellus ubique recentiores nonnulli tradant: nam Albertus, aliaque antiquiora Acta tantum narrant, S. Petrum vetula imperaſſe, ut Aſprenum egrotantem propter adiret, &, ejus meou apprehenſu, illum priſtinæ ſanitati reſtitueret, ſicut ſtatim factum eſt. Non ignoro, Neapoli baculum quemdam ſub hoc titulo ſervari, ut Philippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ ad diem* III *Auguſti notat his verbis:* Neapoli in eccleſia cathedrali baculus S. Petri, ex cujus tactu ſanctus Aſprenus ſanatus eſt, adhuc religioſe aſſervatus monſtratur. *Sed forte eſt baculus ipſius Aſpreni, alterutrove Sancti, quem Neapolitani innocuo errore pro baculo S. Petri venerantur. Saltem Nicolaus Partheuius Giannetaſius noſter tom. 2 Hiſtoriæ Neapolitanæ lib. 1 pag. 9 de eo ſic cante pronuntiat:* Principe in eccleſia baculus quidam ſervatur, ſummaque religione colitur, eumque illum eſſe, quem Candidæ Petrus tradidit, (*nimpe ut ad Aſprenum deferret*) neſcio qua ducti ratione, populares perhibent. *Quidquid ſit, ſupra citata Officii propriis Lectiones, aliaque antiqua Acta, quæ hactenus videre nobis licuit, de hoc S. Petri baculo non meminerunt.* E

& una S. Petri tradatur.

34 *Firmiore fundamento nituntur ea, quæ Ughellius cum ſcriptoribus Neapolitanis tradit de loco, in quo S. Petrus Miſſam celebraſſe perhibetur:* F *nam hæc ſaltem leguntur in illis S. Aſpreni Actis quæ Chioccarellus in opere de epiſcopis & archiepiſcopis Neapolitanis pag. 11 & ſequentibus vulgavit. Præterea Caracciolus in Libro ſingulari de faciei eccleſiæ Neapolitanæ monumentis cap. 3 ſect. 6 & 12 iſtam Neapolitanorum traditionem probabilibus argumentis confirmat. Unde etiam Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti 44 apud nos num. 28. de hac re ſic ſcribit:* De ceteris iocis, ad quæ Petrus Romam venturus divertit; nobilia in iis remanſerunt antiquitatis veſtigia, ſed traditione potius, quam ſcriptura firmata: nam (ut omittamus de ſingulis dicere, quæ nondum nobis explorata habentur) eſt Neapoli in Campania percelebris memoris, ubi idem Princeps Apoſtolorum, cum Neapolim navigio delatus eſſet, una cum ſuis Miſſam celebravit. *Nobiliantur etiam ſimiles traditiones pronuntiamus cum eodem eminentiſſimo ſcriptore, qui ibidem poſt pauca ſit coaclndit:* Sed de rebus tam antiquis & incertis, quid poſſimum affirmare debeamus, non facile conſtat.

Præter pauca infra ſanctum Petrum

35 *Porro pauca ſingillatim novimus eorum, quæ S. Aſprenus poſt converſionem ſuam geſſit, quam vita Paulus Regius in Italia iſtius ſancti Vita cap. 4 nobis concionem ejus recitet, an potius ſub illius nomine componat. Attamen ab ipſa adhuc vi-*

Digitized by Google

vente

A *vente plura miracula patrata eſſe, celligimus ex ſupradictis Lectionibus, quæ de hac re ſic generatim habent*: Cœpirque Aſpren magiſtri ſui cooperator eſſe, & ad clamationem nominis Salvatoris ſigna & prodigia facere, cæcos illuminare, claudos conſolidare, uliroſque infirmos & debiles confortare. *Quæ autem in epiſcopatu geſſerit, eadem Lectiones indicant his verbis*: Ad pontificii proveſtus apicem, verbo doctrinæ invigilare cœpit inſtantius, prædicationi inſiſtere, & uſque ad mortem opportune & importune conſtantiſſime indefeciens utque infatigabilis prædicavit.

36 *Jorunes Diaconus in Chronico epiſcoporum Neapolitanorum, quod nuper inter Scriptores rerum Italicarum tomo* 1, *part.* 2 *a pag.* 1091 *editum eſt, ibidem pag.* 1098 *breve ejuſdem ſancti Præſulis elogium texuit hoc modo*: I ASPRENAS EPISCOPUS (*in Ms. exemplo noſtro, quod ex bibliotheca Vaticana accepimus, diſerte* Aſpren *vocatur*) fuit amator pauperum, & tantæ benignitatis*, ut omnem hominem a majore uſque ad minimum libenter eaciperet, & per dominicis feſtis acceptionem populos ad viam ſalutis quotidie evocaret. *Neſcio, an in hoc textu nomen* Aſprenas, *quod ibi litteris majuſculis exprimitur, pro arbitrio editoris, vel juxta Ms. codicem, fideliter poſitum fuerit. Potius tamen ſuſpicor, editorem ſecutum eſſe conjecturam Baronii, de qua ſuperius egi, tum quod hic ſanctus Præſul in autographo noſtro Vaticano appelletur* Aſpren, *tum quod auctor anonymus vel Petras ſubdiaconus, qui circa medium ſeculi IX floruit, in Vita S. Athanaſii, ad diem XV Julii ex Ms. codice Longobardico a nobis edita, & inter Scriptores rerum Italicarum nuper recuſa, tomo* 2 *part.* 2 *pag.* 1053 *hunc Sanctum noſtrum expreſſe nominat* Aſpren, *dum ibidem de illo ſic ſcribit*: Siquidem beatiſſimus Petrus, Apoſtolorum princeps, Aſpreo ſanctiſſimum, primum [ibi] ordinavit epiſcopum. *Hæc ſunt omnia, quæ de geſtis hujus ſancti Antiſtitis tuto affirmare poſſumus.*

37 *Non convenit inter ſcriptores Neapolitanos, quam diu* S. Aſpreous *eccleſiam Neapolitanam rexerit, & qua anno ad cælum migraverit: Giannettaſius ruim noſter tomo* 1 *Hiſtoriæ Neapolitanæ lib.* 1 *pag.* 18 *et triginta ſex gubernationis annos tribuit his verbis*: Sequenti anno, qui fuit a Chriſto nato LXXX, Aſprenus, poſtquam ſex & triginta annos, fundatam ab Apoſtolo eccleſiam, atque ab ſe amplificatam, ſumma vigilantia rexiſſet, mortalitate depoſita, inter Divos receptus. *Alii communiter triginta tres regiminis annos eidem attribuunt: Catalogus antiſtitum Neapolitanorum, quem Blanchinus in Prolegomenis ad Vitas Romanorum Pontificum tomo* 1 *pag.* LXI *non ita pridem ex bibliotheca Florentina S. Marci edidit, & de quo ſæpe fuſius agendum erit, S.* Aſpreno *tantum viginti tres epiſcopatus annos adſcribit.*

38 *Neque major eſt concordia circa annum mortis, quam Chioccarellus in opere jam ſæpius laudato pag.* 7 *ad annum Chriſti* 77 *ita refert*: Tandem ingraveſcente ætate ad cœleſtem patriam migravit Neapoli die III Auguſti, anno a Chriſto nato LXXVII, multis eorufcans miraculis, cum annis triginta tribus ſediſſet. *Ughellus tomo* 6 *Italiæ ſacræ col.* 19 *obitum ejus anno Chriſti* 79 *affigit. Pruneſcus de Magiſtris videtur diverſos hoſce annos promiſcue admittere, dum in Statu eccleſiæ Neapolitanæ lib.* 1 § 1 *pag.* 33 *num.* 47 *de morte S.* Aſpreni *ita ſcribit*: Sub die III Auguſti LXXVII, vel LXXIX vel LXXX (ut aliqui voluerunt) ſub Pontificatu ſancti Lini ſimiliter ad cœlum evolavit. *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, ſynopſim Actorum ejus ex Paulo Regio refert, & in Annotatione ad hoc Vitæ compendium contracta, mortem S.* Aſpreni *uſque ad annum Chriſti* 89 *differendam eſſe. Albericus, qui ante medium ſeculi XIII Acta hujus ſancti Epiſcopi exornavit, nullum certum annum exprimit, & obitum ejus apud Ughellum tomo proxime citato col.* 24 *ſic memorat*: Obiit autem ſenex & plenus dierum, tertio Nonas Auguſtas.

39. *Anonymus Vitæ auctor, ad quo ſupra mutationem feximus, ab his omnibus multum diſcrepat, & apud Chioccarellum in catalogo Antiſtitum Neapolitanorum pag.* 13 *Acta ſancti hujus Præſulis ita claudit*: Sub dicto namque beato Aſpren Chriſtiana fides ſumpſit initium, qui annis triginta tribus in Neapolitana urbe boni paſtoris implevit officium, dierum ſenex obiit tertio menſis Auguſti in anno Domini ſexageſimo novem. *Caracciolus in opere jam ſæpe citato cap.* 6 *ſect.* 6 *hunc Vitæ ſcriptorem ita corrigit*: De ætate autem Aſprenatis varia veterum codicum lectio. Fere omnes habent, vixiſſe eum uſque ad annum Chriſti LXXX, hoc eſt decem annis poſt ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum necem. Hiſtoria tamen de Vita & geſtis S. Aſpreuetis, quam ab Albetico) *potius hunc auctorem anonymum vocaſſet, cum Albericus nullum annum notet, ut ſupra vidimus*) olim ſcriptum in veteri codice legimus, habet, deceſſiſſe anno Chriſti LXX; Dierum, inquit, ſenex obiit tertio Nonas Auguſti, anno Domini ſexageſimo nono. Sed meodum id eſſe librarii, exiſtimamus. Alioquin quo id modo ſtare poſſet eum eo, quod paulo ſuperiùs in eodem codice legitur, ipſum fuiſſe Neapolis epiſcopum annis triginta tribus? Conſtat ſiquidem anno ſecundo Claudii, hoc eſt Chriſti LV, ſive ut aliqui noſtrates hiſtorici, ſed male, ſupputant, LVI, Petrum veniſſe ad Italiam, atque ad urbem Romam. His itaque ſi addantur anni triginta tres, fiunt anni LXXIX, non autem LXIX. Corrigendus eſt igitur in nota numeri mendoſus codex. *Quamvis hic ſingula nollim examinare, & hanc chronologiam nec probem; tamen Caracciolus recte ad hominem argumentatur. Interim in re tam vetuſta & incerta nihil certi ſtatuere audeo, & ad præcipuam conſtantemque Neapolitanorum traditionem diſcutiendam progredior.*

§ III. Judicium noſtrum de ſubſtantia traditionis Neapolitanæ.

NEapolitani *ſcriptores unanimi conſenſu aſſerunt, S. Petrum Apoſtolum, Antiochia Romam profectum, in itinere Neapolim divertiſſe, & tunc S.* Aſprenum *ab eo baptizatum, primumque eccleſiæ ſuæ epiſcopum conſtitutum eſſe. Caracciolus memoratus in Libro ſingulari de ſacris eccleſiæ Neapolitanæ monumentis cap.* 3. *ſect.* 6. *hanc popularium ſuorum aſſertionem ea immemorabili traditione, antiquis lapidum deſcriptionibus, manuſcriptis codicibus, aliiſque teſtimoniis probat, atque inter alia argumenta allegat textum S. Lucæ, qui in Actibus Apoſtolorum cap.* 28 13 *& 14 Romanam S. Pauli iter deſcribit hoc modo*: Secunda die venimus Puteolos, ubi inventis fratribus, rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem, & ſic venimus Romam. *Omnes norunt, Puteolos eſſe oppidum Neapoli vicinum.*

quæ ea verbis mutuamur is novimus,

* Ms. manſuetudinis

B

C

ætatem de duratione epiſcopatus

ac tempore mortis ejus

Omnes Neapolitæ id aſſerunt,

AUCT. G. C. S. Asprenum ab apostolo Petro episcopum sibi datum fuisse :

41 *Unde Cacciolus loco proximè citato ex hac Lucæ verbis ita argumentatur :* Paulus invenit fratres, hoc est, Christianos ; id quippe, vigente tunc caritate, cognomen habebant Christianæ legis sectatores. Aderant jam igitur in ea civitate ac regione Christiani. Quæso, quisnam illos ad Christi fidem traduxerat ante Pauli adventum ? Certe non alius, nisi Petrus : nemo enim e Christi discipulis Italiam, Campaniamque legitur peragrasse ante Petrum, ut sacræ historiæ periti, atque in iis Baronius Cardinalis notatione ad diem XI Junii probe notant & adstruunt. Itaque il Christiani, quos Paulus in Campanis urbibus reperit, Petri Apostoli fuere discipuli, ipso videlicet Neapoli locisque finitimis prædicante, ad verum fidem converso. *Equidem scio, ea aliter explicari posse.*

quam traditionem admittunt

B 42 *Nobilemus hoc, aliaque Neapolitanorum argumenta tam probabilia sunt, ut etiam auctore non exteri opinionem eorum amplexi fuerint, inter quos Joannes Lorinus noster in Commentariis suis ad prædictum S. Lucæ textum ita scribit :* Tradunt Neapolitani (nec hujus rei vestigia obscura demonstrant) ed eos etiam Paulum in transitu divertisse. Probabile id est ob vicinitatem, & quis Romam Puteolis tendentes modice illac deflectant. Celebratur in Romano Martyrologio sancta Candida Neapolitana senior, quæ sancto Petro ed eam urbem venienti prima occurrit, atque ab eo baptizata est. Id accidisse Neapolitani annales ferunt, eum primum Petrus Antiochia Romam venit, & simul Asprenum convertit, qui primus ejus urbis episcopus foit. Quare potuit Paulus Puteolis, finitimis Neapoli, fideles reperire, ne multo magis Neapoli.

exteri quidam scriptores,

42 *Hisce exteris etiam accensendus est Petrus Josephus Cantelius noster, qui anno 1684 Parisiis civilem & ecclesiasticam metropolitanarum urbium Historiam edidit, & tomo 1 hujus operis part. 3 Dissert. 1 cap. 4 summam traditionis Neapolitanæ admittere videtur his verbis :* Multa Cauceolus, Chioccarellus, Ughellus de ecclesiæ Neapolitanæ initiis referunt, sive ex traditione, sive ex antiquis monimentis. Non est instituti nostri singula persequi ; sed ea, quæ certiora sunt & illustriora, explicare paucis. Sanctum Petrum, dum Antiochia Romam peteret anno Christi XLIX transisse Neapoli, ibique Christianam prædicasse C fidem, perhibent. Cum multi nomine Christo dederunt, tum in primis Asprenum, hominem divitem & nobilem. Is ab Apostolo morbo, quo jam diu laborabat, subito curatus, sacro fonte abluitur, & ad fidem eruditus nascenti huic ecclesiæ præficitur episcopus. Aspreni labore, studio & industrie, non Neapoli tantum, sed in vicinis etiam oppidis Christianus pietas propagari cœpit est.

Et de quo eamen propter veterem catalogum, nuper editum,

44 *Ponderatis Neapolitanorum rationibus, decrevecam exemplum horum sodalium meorum, illorumque doctorum virorum sequi, & huic traditioni subscribere, licet non ignorarem, sententiam illam adversari Tillemontio, qui in Monum. eccles. tomo 1 pag. 190 eam non satis probabilem censet. At interea incidit in manus meas tomus secundus Anastasii Bibliothecarii de Vitis Romanorum Pontificum, quem Francisce Blanchinus cum copiosissimis notis non ita pridem ediderat, & cui in Prolegomenis pag. LXI & sequente antiquum antistitum Neapolitanorum catalogum ex bibliotheca Florentina S. Marci inferuerat, ubi de hoc primo Præsule Neapolitano legunter sequentia :* Aspren episcopus sedit annos XXIII. Fuit temporibus Clementis, Anacleti, Euaristi, D Alexandri Papæ ; & Trajani & Adriani imperatoribus.

dubitare cepi ;

47 *Ut mentem meam candide aperiam, hæc vetera & antea ignoti catalogi lectio me a priori propositi deterruit, ne de Neapolitana traditione non parum dubitare cepi : sic enim mecum ratiocinabar : Antiquus hujus catalogi auctor episcopatum S. Asprenti tantummodo collocat sub Clemente, ejusque successoribus : vacillat igitur traditio Neapolitanorum, qui primum illum Præsulem sibi a sancto Petro datum fuisse opinantur : nam haud dubie scriptor illius catalogi S. Asprenum etiam sub Pontificatu S. Petri collocasset, si illum ab Apostolo episcopum Neapolitanæ ecclesiæ ordinatum fuisse credidisset. Ita egomet mecum differebam. Ne quid tamen temere statuerem, litteras dedi ad illustrissimum D. Dominicum de Georgio Neapolitanum, officiosissimum operis nostri adjutorem, eique has difficultates proposui. Is pro sua erga nos humanitate statim consuluit doctissimum quemdam Canonicum Neapolitanum, quem libenter honorie ac eruditionis causa nominarem, nisi nomen suum latere voluisset.* E

sed ignotus quidam Canonicus ex scriptoribus sacculi nostri,

46 *Hic vir omnino eruditus, ut ex responsione ejus ad nos missa satis patet, præcipua traditionis Neapolitanæ argumenta breviter ac nitide proponit his verbis :* Traditionem ecclesiæ Neapolitanæ de baptismo & episcopatu S. Asprenati, primo ejus episcopo, ab Apostolorum principe S. Petro collatis firmissime tuentur primo auctoritas Petri subdiaconi in Vita S. Athanasii Neapolitani episcopi, quam seculo nono scripsit. *Hic fideliter subdit ipsa verba Petri subdiaconi (ego hunc scriptorem Vitæ Athanasianæ, quæ in opere nostro ad diem XV Julii edita est, vocavi anonymum, de qua in fine hujus paragraphi pauca dicam) quæ sic sonant :* Quamvis non solum a Constantino piissimo principe, primo Augustorum Christianissimo, sed plures eum annos Christiana inibi religio floruit ; siquidem beatissimus Petrus Apostolorum princeps Asprea sanctissimum ibi ordinavit episcopum.

antiqua ac vetusta Neapolitana acta,

47 *Post hæc doctissimus ille Canonicus profert alterum argumentum pro traditione Neapolitana, quam videlicet probat (verbis ipsius usus)* secundo usus ecclesiæ Neapolitanæ antiquissimus : nam in libro inscripto HYMNARIUS ECCLESIÆ NEAPOLITANÆ, quem ad nonum etiam seculum referunt auctores Neapolitanarum rerum, erat hymnus proprius in Officio S. Asprenatis, cujus hæc est tertia strophe, selecta a Chioccarello, vito investigandæ antiquitati nato, in libro de episcopis Neapolitanis in S. Asprenate : F

Sanctus Petrus Apostolus
Dedit te nostro populo,
Et fecit te episcopum
In nostro loco primitus.

Jam superius § 1 hunc hymnum integrum, aliosque similes ex Chioccarello dedimus, quorum antiquitati non videntur cedere Lectiones propriæ seu simpliciores S. Asprenti Acta, quæ ibidem transcripsimus.

alliisque ecclesiæ monumentis ;

48 *Hisce junctæ eumdem Neapolitanæ traditioni defensorem accedit* tertio auctoritas catalogi Joannis Diaconi, scriptoris etiam noni seculi, qui idem profitus tenere debuit, quod ecclesia sua, quod Petrus subdiaconus ; & licet Vaticanus eodex ibi sit mutilus, ubi de consecratione S. Asprenatis verba facere debuisset, tamen ex iis, quæ præfatus est, eosjici potest, idem dixisse, quod Petrus subdiaconus : eos enim imperatores & Pontifices memorat, qui implent

ism,

A tempora ſedis S. Aſprenatir, ut catalogorum auctoſes omnes facere conſueverunt. Neque huic auctoritati obſtat catalogus bibliothecæ Florentinæ S. Marci a Franciſco Blanchino editus inter notas ad Anaſtaſii Vitas Rom. Pontif. tomo 2 in Proleg. pag. LXI, ut paulo poſt probabimus. *Quod autem ſpectat ad mutilum Joannis Diaconi catalogum, ex quo ſupra nam.* 35 *breve* S. Aſpreni *elogium reſtituimus, & qui auper inter Scriptores rerum Italicarum tomo* 2 *part.* 2 *a pag.* 291 *typis vulgatus eſt, eruditiſſimus Muratorius ibidem pagina ſequente in notis num.* 3 *hanc editis Vaticani lacunam indicat his verbis*: In Ms. codice Vaticano hic finis eſt octavæ paginæ, ubi certe deſideratur unum foliolum ſive duæ paginæ. Dolendum autem eſt, narrationem hic interrumpem fuiſſe: fortaſſis enim auctor noſtras, quis urbi Neapolitanæ primos Chriſtianam religionem inſeuerit, & quis ex Romanis Pontificibus primum illi urbi epiſcopum dederit.

& argumentis eam traditionem confirmat

49 *Eamdem Neapolitanorum traditionem (hic iterum verba ſupradicti defenſoris uſurpare liceat) non parum confirmat* quarto ſolida conjectura ex Actibus Apoſtolorum cap. 28 verſ. 14, ubi Paulus

probat

B Apoſtolus anno LVII Puteolis fratres inveniſſe dicitur. Ergo jam Puteolanos Chriſto pepererat Apoſtolus Petrus, eum ante eum nullum ex diſcipulis Domini veniſſe in Italiam, proditum ſit. Verum Apoſtolus Paulus vinctus & cuſtodia ſtipatus, breviori via Campana Capuam, indeque Romam contendit. Petrus autem liber, & propagandæ fidei iotentus Neapolim præteriiſſe non eſt credendus, urbem eo tempore celebrem, ad quam ferebat iter breviſſimum, perfoſſo jam monte Pauſilypo ad Mergillinam, quo aditu aperto Puteoli & Neapolis noo duæ urbes, ſed una fere cenſetur, ita ut etiam nunc Puteolanos epiſcopus in Plaga Olympia commorans, quod eſt ſuburbium urbis Neapolis, reſidere putetur. *His ſubjungit verba Lorini noſtri, quæ ſuperius alia occaſione dedimus, addiſque, eminentiſſimum Bellarminum tomo* 1 *Controverſiarum de Romano Pontifice lib.* 2 *cap.* 8 § 13 *ſimili argumento uſum eſſe ad confutandos hæreticos, qui negant, Petrum Apoſtolum Romæ fuiſſe.*

& errore quoſdam in contextu catalogi

50 *Deinde doctiſſimus ille canonicus fabuloſum catalogi Florentini fidem ita oſtendit*: His auctoritaribus & antiquiſſimæ conſtantiquo traditioni opponi-

C tur catalogus a Blanchino editus, cujus auctoritas nullius momenti eſſo debet: eſt enim ſcriptotis decimi ſeculi, qui catalogum Joannis Diaconi contraxit, perpetuamque imperatorum & Pontificum ſeriem ſingulis præſulibus inconſiderate adſcripſit: in articulo enim S. Aſprenatis, qui ad hanc quæſtionem pertinet, errat primo, tribuens ſedi S. Aſprenatis annos XXXII, eumque ſediſſe antumat ſub Clemente, Anacleto, Evariſto, Alexandro Papa, com ab exilio S. Clementis, anno LXXVI, ad initium Pontificatus S. Alexandri, anno CVIII, Interceſſerint anni XXXII.

nuper edito detegit,

51 Graſſior illo error eſt, quo Pontificatum Alexandri eum imperio Adriani componit: ait enim: ASPREN EPISCOPUS SEDIT ANNOS XXIII FUIT TEMPORIBUS CLEMENTIS, ANACLITI, EVARISTI, ALEXANDRI PAPÆ, ET TRAJANI ET ADRIANI IMPERATORIBUS. Atqui, teſte Blanchino, S. Alexander martyrium fecit die XII Maji, eodem anoo, quo Trajanus petiit Seliounte; ſed ante imperium Adriani, qui eodem quidem anno imperator renuntiatus eſt, ſed trimeſtri ſaltem ſpatio poſt mortem S. Alexandri. Verba ſunt Blanchini eodem tomo 2 pag. 80. Et eum poſt mortem S. Alexandri ceſſaſſet ſedes dies XXXV, aſſumptus jam fuerat Xiſtus, cum imperium adiir Adrianos. Ae ſi conjectura ex cap. 28 Actorum ſuperius ducta aliquid valet (valere autem plurimum debet apud æquos judices, quia credere poteſt, religionem invectam, & primum epiſcopum datum urbi Neapoli ſub S. Clemente Papa, qui ordinatus fuit a ſancto Petro anno LXIV, cum ibidem jam Chriſtiani eſſent anno LVII adventus S. Pauli?

AUCT. G. C.

eamque ſeculo decimo ſcripta, eamque eſſe oſtendit,

52 Quod autem auctor catalogi Blanchiniani decimo ſeculo ſcripſerit, illud evincit, quod catalogo Joannis Diaconi deſinenti in S. Athanaſio, Athanaſii ſecundi ſedem, & Stephani tertii addiderit, qui Stephanus vivebat anno DCCCCXX: nam illum adfuiſſe tranſlationoi S. Severini abbatis ſcribit alter Joannes Diaconus auctor ſynchronus & teſtis oculatus, eamque translationem omnium otdioum lætiria celebratam affirmat die X Octobris DCCCCXX, eodemque anno die XXVII Auguſti Inventum in Miſeno, & Neapolim translatum tefert corpus S. Soſii martyris, ſocii S. Januarii, & in eccleſia S. Severini ab hoc Stephano III epiſcopo conditum. *Ughellus tomo* VI *Italiæ ſacræ col.* 83 *eamdem S. Severini translationem, ſub Stephano III epiſcopo Neapolitano factam, etiam*

E *anno Chriſti* 900 *affigit; ſed Bollandus auctor in Addendis ad tomum* 1 *Januarii pag.* 1098 *ex anno vigeſimo quarto Leonis Imperatoris, qui ibi figuratur, probabiliter eam translationem anno Chriſti* 909 *collocat. Clariſſimus Muratorius in Scriptoribus rerum Italicarum tomo* 1 *part.* 2 *pag.* 288 *ex alio diplomate ſuſpicatur, illum ad annum Chriſti* 905 *referri poſſe. Uteamque ſeſe habeat obſcura illa ac intricata chronologia, ſaltem ex his ſequitur, auctorem catalogi Florentini ſeculo decimo ſcripſiſſe.*

& duplicem Joannem Diaconum diſtinguit

53 *Porro laudatus Canonicus duplicem Joannem Diaconum diſtinguit, idque contra ſentientem Muratorii oſtendere nititur ſequenti argumentatione*: Hujus rationis vim elevam videtur Ludovicus Muratorius, qui in Præfatione ad catalogum Joannis Diaconi, quem inter Auctores rerum Italicarum edidit romo 1 part. 2 pag. 291 contendit, utrumque Joannem Diaconum unum fuiſſe, ex eoque, quod alter ſe dicat Joannem Diaconum, cui tradita eſt regenda DIACONIA S. JANUARII; alter vero JOANNEM DIACONUM S. JANUARII. Sed duo bi Joannes Diaconi non

F potetant clatiur ſe diſtinguere; quod ut pateat, ſciendum, eſſe Neapoli antiquiſſimam eccleſiam S. Januarii, quæ nunc ad Ulmum dicitur, proximam monaſterio & eccleſiæ S. Severini, in eaque eſſe, & ab initio fuiſſe Collegiatam ſexdecim Collegialium ſub abbate ſeu rectore & primicerio, adnexum habuiſſe hoſpitale, dictamque diaconiam, quæ dabatur in commendam uni ex canonicis diaconis eccleſiæ cathedralis, quæ dario in commendam pertinuit uſque ad memoriam parrum noſtrorum: anno enim MDXCII Vincentius Rainus canonicus eccleſiæ cathedralis, abbas & rector, conceſſit uſum ejus eccleſiæ ſacerdotibus congregatioois S. Michaelis archangeli, rogato inſtrumento per publicum notarium Joannem Dominicum de Lieto die XXVIII Octobris: nunc autem abbatia prædicta unita eſt menſæ parochiali. Joanes igitur Diaconus, cui tradita eſt regenda diaconia S. Januarii, erat Canonicus diaconus eccleſiæ cathedralis, & Joannes Diaconus S. Januarii erat unus ex collegialibus eccleſiæ S. Januarii. *Hujus litis arbiter eſſe nolo.*

Quinimo memoratus Canonicus totam Ca-

AUCT. G. C. *talogo Florentino fidem gratis exhiberi, eumque propterea nihil traditioni Neapolitanæ obesse contendit hoc exordio:* Verum ne integra quidem asserta catalogo Blanchiniano auctoritas officere quidquam potest traditioni ecclesiæ Neapolitanæ: enimvero potest optime constare traditio, etiamsi dicatur S. Asprenas sedisse sub Clemente, cum nosint omnes, quoniæ fuerint tenebræ historiæ Pontificiæ primi seculi. Tertullianus tamen libro de Præscript. cap. 32, & Epiphanius Hæresi 27 immediatum Petri successorem faciunt Clementem; nec abhorrera ab hac sententia videtur Anastasius in S. Clemente. Idem docet Vindelinus apud Coteterium tom. 1 pag. 139 ex anonymo scriptore Græco de vita, peregrinationibus, & morte Petri & Paoli. Sed ex eo, quia Linus & Cletus præmortui sunt Apostolo Petro, & consonat catalogus Romanorum Pontificum bibliothecæ Colbertinæ, utdioe quartus inter relatos ab Antonio Pagio tomo 1 Criticæ in Annales Baronii pag. 165 (*quid invenias in Prolegomenis ad tom.* 1 pag. B LIII) ubi dicitur: PETRUS AN. XXV M. I, D. VII. LINUS AN. XV, M. III., D. XII. CLETUS AN. VIII, M. II, D. X. CESSAVIT EPISCOPATUS DIES XXII. HI DUO FUERUNT COEPISCOPI, UNUS SCILICET POST ALIUM TEMPORIBUS B. PETRI. Ei similiter fere catalogus sextus. Si igitur auctor catalogi Blanchiniani credidit, S. Clementem immediate post Petrum Pontificatum gessisse, quid mirum, si sletuit sedem S. Asprenatis cœpisse sub Clemente?

Dein catalogo ipso inde etiam auctoritatem gratis exhiberi

{hic tamen videtur haud parum ultra citroque errare Auctor}

35 *Sed, quod salva doctissimi viri pace dictum sit, hoc loco videtur nimis liberaliter agere, dum catalogo Florentino tantam fidem ultro concedit: si enim ei integra constet auctoritas, certe mirum est, quod auctor illius statuat, sedem S. Asprenio sub Clemente cœpisse, etiamsi jam dictum catalogi Pagiani systema sequeretur. Cur, objecta, omisit Pontificatum S. Petri, si sub eo S. Asprenum ad cathedram Neapolitanæ ecclesiæ evectum fuisse credidecit? Potius itaque auctoritatem hujus catalogi Florentini sacti pendere perveniret ob supradictos errores, sicut ipse Blanchinus in Prolegomenis ad tomum a pag. XXXI multo antiquiori Romanorum Pontificum catalogo fidem abrogat his verbis*: Tertio ponit annos Pontificum & consules, exordio & fini Pontificeanum assignetur; sed adeo in plerisque locis sibi repugnantes, ut tempus annorum & mensium C adversetur consulibus, & consulum tempora pauciores pluresve annos, quam a catalogo exhibentur, designent. *Sic etiam catalogus Florentinus episcopatui S. Asprenii viginti tres annos tribuit, cum interim teiguta duo anni effluxerint tempore Illorum Pontificum, quor ibidem versatus fuit. Non dubito, quin plures hujusmodi errores detegendi essent, si eos hic vacaret indagare.*

& difficultates ita solvit,

36 *Denique jam sæpe laudatus Neapolitanus traditionis vindex ad longævam S. Asprenii ætatem, quam objiceram, ita respondet*: Sed nec lædit traditio ex eo, quod idem catalogus extendat sedem S. Asprenatis ad Pontificatum S. Alexandri nam nihil traditio statuit de tempore vitæ S. Asprenatis; nec est impossibile, hominem nonagenario majorem vivere. Enimvero ab adventu Apostoli Petri in Italiam ad Pontificatum S. Alexandri per chronologiam Blanchini fluxerunt anni LXVIII, per chronologiam fortasse eumdatorem Pagii anni LIV. Proponit igitur exemplo S. Timothei, quem adolescentem dicit A. postolus 1 ad Timotheum, & P. Calmetus statuit ordinatum fuisse episcopum annorum XXXVI (mitto exemplum S. Eleutherii apud Nicephorum lib. 3 cap. 29, qui dicitur annorum XX ordinatus episcopus a sancto Aniceto Papa) jam secundum Pagium nonagenarius S. Asprenas vidit Pontificatum S. Alexandri; secundum Blanchinum annotum CXV. Quid inest huic ætati miraculi, cum non solum sanctorum virorum, sed etiam nebulonum hae ætata luxu & crapola inquinatissima non una sit, qui jam dextera composet annos? D

at falsam etiam traditionis hujus catalogo præferamus,

37 *Tandem sic concludit*: Speret igitur ecclesia Neapolitana, præferendam esse auctoritatem Petri subdiaconi, & monimentorum suorum fidem catalogo Blanchiniano mala instructo, ab auctore certa alienigena, seculo decimo. *Jure merito ecclesia Neapolitana id sperat: nam mature expensis annalibus, testimonium Petri subdiaconi, vel scriptoris anonymi, qui certe seculo IX Vitam S. Athanasii Neapolitani exaravit, vitioso seculi decimi catalogo haudquaquam præferendum judico. Præterea ad hoc judicium ferendum præter alia Neapolitanorum argumenta me movent supra celatæ Lectiones, quæ simpliciora S. Asprenii Acta continent, & antiquæ videntur, tametsi distinctam eorum ætatem ignorem.* E *Verum paragrapho sequente ex ipsis Neapolitanorum monumentis, & Blanchini chronologia proponum quoddam sistema, in quo traditio Neapolitana (excipe tempus, quo S. Asprenus dicitur episcopus consecratus esse) integra reservatur, & nonnullæ difficultates vitantur. At hic prius occasione jam sæpius memorati Petri subdiaconi mihi levis momenti disputatiuncula cum Ludovico Antonio Muratorio instituenda est.*

Occasione Petri subdiaconi, qui his sæpe memoratur,

38 *In Commentario prævio ad Acta S. Athanasii* epiſcopi Neapolitani, *quæ in opere nostro ad diem XV Julii ex Ms. codice Casinensi monasterii in lucem dedi, § 2 num. 16 allegaveram verba Baronii, qui Vitam istius Sancti Petro diacono Casinensi adscribit, Deinde ibidem ita differebam*: Nescio, unde Baronius hunc Petrum diaconum Casinensem, seculi IX scriptorem, ceperit. Saltem in Actis S. Athanasii, quorum magnam partem ibidem Annalibus suis inscruit Baronius, nullibi nomen suum, aut vitæ professionem prodit auctor. Certe synchronus illorum Actorum auctor esse non potuit Petrus diaconus Casinensis, qui tantum seculo XII plura edidit opuscula; neque illius magister, eodem nomine appellatus. *Ex his cum* F *Caracciolo denique concludebam, anonymum esse hujus Vitæ scriptorem.*

& quem Muratorius contendit

39 *Muratorius inter Scriptores rerum Italicarum tomo 2 part. 2 hanc S. Athanasii Vitam una cum Commentario & notis meis recudit, & in monito prævio pag. 1045 fidentissime statuit, synchronum hujus Vitæ auctorem fuisse Petrum diaconum vel subdiaconum Neapolitanum. Tum opinionem suam ita probat*: Idoneum testem hac de re habemus Baronium, qui ejus Vitæ frustula proferens, ubique scriptorem nominat Petrum diaconum (*Cassinensem addere opertebat*) quod minime præstitisset vir a somniando alienus, nisi Vaticanus codex, eui uni hanc Vitam debemus, auctoris nomen prætulisset.

scripsisse Vitam S. Athanasii Neapolitani,

60 *Imprimis non intelliga, quomodo hanc Vitam uni vel soli codici Vaticano debeamus, cum ego illam ex codice Longobardico monasterii Casinensis accepcrim, ut ad diem XV Julii in Commentario prævio ac ipso titulo Actis præfixo monui. Præterea idirca Baronius somniare non debuit; sed falli potuit, quia forsan in cooperterio codicis illius aut alibi nomen Petri diaconi Cassinensis exprime-*

A primebatur, eo quod codex iſte ad ejus uſum pertineret, aut ab ipſo ex antiquiori codice tranſcriptus eſſet, ex quo Baronius putarit, Petrum Diaconum Caſinenſem hujus Vitæ auctorem eſſe. Ut ut eſt, ſi Baronius tantummodo in codice ſuo Petrum hujus Vitæ auctorem invenerit, perperam addidit diaconum & Caſſinenſem, cum auctor illius fuerit Petrus ſubdiacouus Neapolitanus, ut Muratorius contendit.

ab variis eat inter patronos,

61 Porro ille vir ſic pergit: Cautius tamen ecturum ſe opinatus ſupra laudatus P. Cuperus io ex ſeotentia fuit (Antonium Caraeciolum & Ughellium ſecutus) Petro diecono Vitam hanc nequaquam eſſe tribuendam, & anonymum potius illius Vitæ ſcriptorem appellandum, quod nimirum Petrus diaconus Caſinenſis ſeculo tantum ars florucrit; auctor autem Vitæ ſeculo an, eique ipſo ſancto Athanaſio viveute, aut aute paucos annos e vivis ereptο, hæc ſcripſerit. Objeceram & iſta egomet mihi in præfatione ad Johannis diaconi commentatium part. 2 tom. 1, Collectionis hujus pag. 289. Et profecto diſcedendum a Bironio egu quoque cenſui, ubi Petrum diaconum ſive ſubdiaconum (bi ordines inter ſe differunt; & Baronius Petrum ſuum cuiquam ſubdiconum cognominat) hujus Vitæ auctorem, Caſinatibus monachis accenſet; ſed eum ipſo ſentiendum adhuc poto, cum Petro cuidam ſancti Athanaſii Vitam tribuit, quem ego ſubdiaconum Neapolitanum fuiſſe aio. Itaque ex ſolo Petri nomine infert, illum fuiſſe ſubdiaconum Neapolitanum.

B

hanc ipſius conjecturam poſtea inveram eſſe,

62 Deinde teſte demonſtrat, circa tempora S. Athanaſii Neapolitani vixiſſe quendam Petrum Patthenopenſit eccleſiæ hypodiaconum, qui apud Ughellium in veteri editione Italiæ ſacræ tomo 6 col. 76 miracula S. Agnelli abbatis colligrit, atque ex illo indicio ibidem ſic concludit: Habemus ergo Petrum Neapolitanum ſubdiaconum, atriuſque Athanaſii epiſcopi coævum, & biographum illorum temporum. Quare vix dubitandum eſt, quin eidem tribuenda quoque ſit Vita S. Athanaſii, a P. Cupeto edita, atque hic ſecudenda. At etiam Ughellus loco proxime citato hunc Petrum Neapolitanæ eccleſiæ ſubdiaconum nouerat, & nihilominus cenſet, ſcriptorem longioris Vitæ Athanaſiana anonymum eſſe. Neque mihi en hac Muratorii conjectura adhuc liquet, Vitam S. Athanaſii ab illo Petro ſubdiatono

C conſcriptam eſſe: nam etiam apud Suetum ad diem XXXII Septembris in Inventione & translatione S. Soſii pag. 237 eſperio quendam Petrum ſubdiaconum ipſorum temporum ſive incuntis ſeculi noni, quem tamen a ſuperiori eccleſia Neapolitanæ hypodiacono diuceſum ſuſpicari poſſum, donec Muratorius oſtendat, eumdem eſſe.

& Caſſinenſi opinamur,

63 Saltem adverſarius fateri cogetur, dormitaſſe Baronium, ſi ex ſolo Petri nomine ſcriptorem illum diaconum & Caſſinenſem ſegnominaverit, aut ſi forte poſſeſſorem aut tranſcriptorem codicis ſui manuſcripti pro auctore ejuſdem acceperit. Si autem id minime factum fuiſſe vic a ſomniando alienus, ut Muratorius loquitur, niſi codex Baronianus nomen auctoris prætuliſſet, dicere oportebit, aut Baronium deceptum fuiſſe ab aliquo, qui codici iſti nomen Petri diaconi Caſinenſis præpropere præfixerit, aut ſynchronum hujus Vitæ Athanaſianæ auctorem reveta fuiſſe quendam Petrum diaconum Caſinenſem, quem hactenus non novimus, & de quo hiſtoria Caſinenſis monaſterii aliique bibliographi altum ſilerunt.

64 Quod ſi nihil horum placeat, Muratorius

nobis edidiſſet, quomodo Baronius ſcriptorem Vitæ Athanaſianæ pro Petro ſubdiacono Neapolitano Petrum diaconum Caſinenſem appellare potuerit. Has inter cata difficultos me movet, ut adhuc extimem, Acta illa peudenter anonymo ſcriptori tribuenda eſſe, & non niſi ex incerta conjectura iſtam S. Athanaſii Vitam Petro ſubdiacono Neapolitano adſcribi poſſe. Libenter tamen opinionem Muratorii ampliectar, & ipſius exempio ſententiam mutabo, eique bonæ præclari biographi aotitiam acceptam referam, ſi quid eertitudinis alitude accedat, præſertim cum circa illa tempora quidam Petrus ſubdiacouus Neapolitanus vixerit. Jam ab hac digreſſione ad propoſitum cedeo, & de S. Aſpreni Baptiſmo ac epiſcopatu quamdam conjecturam eruditis propono.

D AUCT. G. C. auctorem ipſius Vitæ prudenter anonymum appellarit.

§ IV. Novum ſyſteme circa tempus, quo Sanctus ad epiſcopetum Neapolitanum aſſumptus fuit.

E

Neapolitani ſcriptores paſſim tradunt,

Chioccarellus in Catalogo antiſtitum Neapolitanorum cum aliis ſcriptoribus putat, S. Aſprenum *non diu poſt converſionem ſuam ab Apoſtolo Petro epiſcopum Neapolitanæ eccleſiæ conſtitutum fuiſſe, ut in brevi iſtius Sancti elogio ibidem pag. 7 ſatis indicat his verbis:* Aſpren ſanus effectus eſt, & priſtinæ ſaluti reſtitutus: quamobrem Aſpreo illico ad S. Petrum venieus, ad ejus pedes proſtratus, illos exoſculatus eſt, & e ſancto Petro carechizatus, & Chriſtiana imbuitur religione, ac Baptiſmatis aqua luſtratur. Cumque Petrus urbem Neapolim ad Catholicam fidem convertiſſet, ac in loco ano procul ab ejus urbis mœniis, ubi ſacrificia idolis immolari conſueverant, conſtituto ibi altari, Miſſæ ſacrificium celebraſſet, cui Aſpren atque Chriſtiani, qui Petrum ab Antiochia comitabantur, interfuerunt, Petrum volens Romam, quo teodebat, profeiſci, Aſpren Neapolitanorum precibus eotum epiſcopum conſtituic; qui factus epiſcopus vigilare jugiter cœpit, ac verbo doctrinæ & prædicationi ad mortem uſque indeficienter atque indefeſſus iofiſtere, ac Petri ejus magiſtri eoo-

F peratos eſſe cœpit, & ad Chriſti Jeſu Servatotis invocatioueм ſigaa & prodigia pstrare, cæcos illumioare, claudos erigere, alioſque infirmos ee debiles coofirmare. *In hoc tamen omiſſi unam alteramve vocem, quæ ſenſum vitiabat.*

S. Aſprenum Eodem a ſuo ordinem narrationis immutatum eſſe circa primum S. Aſpreni coopecationem, *quæ in Actis ſimpliciotibus, ac ipſo Chioccatello editis, pag.* 10 epiſcopatui ejus ita præmittitur: Aperit os ſuum Petrus, catechizat Aſpren & baptizat, & de Chriſtianæ religionis doctioa informat; cœpitque Aſpren Magiſtri ſui coopetator eſſe, & ad elamationem nominis Salvatoris ſigns & prodigia facere, cæcos illuminare, claudos conſolidare, alioſque infirmos & debilce confortare. Conquiſita Neapoli Chriſto domino, Romam Petrus ire decrevit; ſed ad preces Neapolitanæ plebis Apoſtolus Aſpren Neapolitanum præſulem conſecravit; qui ad pontificii provectus apicem, verbo doctrinæ invigilare cœpit inſtantius, prædicationi iofiſtere, & uſque ad mortem opportune & importune, conſtantiſſime indeficiens atque infatigabilis prædicavit. *Non diffiteor, quod hæc*

AUCT. G. C. *Acta etiam innuunt*, S. Aſprenum *in primo S. Petri tranſitu epiſcopum Neapolitanæ urbis conſecratum fuiſſe; ſed opinor, ab eorum auctore aliiſque ſcriptoribus duo S. Petri itinera aut duas urbis Neapolitanæ viſitationes in unam confundi, & geſta diverſi temporis perperam eodem anno collocari, ut jam nonnullis rationibus oſtendere conabor.*

quando S. Petrus primo Neapolim venit?

67 *Imprimis non eſt verosimile*, S. Petrum tunc *diu Neapoli hæſiſſe, cum ab urbe Antiochena ad ſuandam cathedram Romanam properaret: imo probabilius eſt, illum more aliorum Apoſtolorum in eo itinere cuſtim ſemtu Evangelii ſparſiſſe, quod paulatim creſceret, & cujus fructum poſtea per ſe aut diſcipulos ſuos ob vicinam regionis facilius colligeret. Libenter itaque propter traditionem & antiquum Neapolitanorum monumenta admitto, Neapoli in illo tranſitu Candidam*, Aſprenum, *& forte alios nonnullos a ſancto Petro ad fidem Chriſtianam fuiſſe converſos, quorum exemplo, exhortatione, & miraculis varii eorum populares ad eamdem ſeligionem ampleſtendam adducti fuerint, & ſic ſenſim numerus Chriſtianorum ibidem auereverit, cum in omnibus*

B S. Aſpreni *Actis legamus, quod ipſe poſt converſionem ſuam ceperit cooperator eſſe ſancti Petri, & ad invocationem Chriſti miracula patrare.*

ſed non S. Paulus vetat, novophytum ad eam dignitatem ſtatim evehi,

68 *At non facile credam*, S. Aſprenum *ſtatim a ſua converſione ad epiſcopatus dignitatem evectum fuiſſe: nam ab ea opinione admittenda me maxime retrahit monitum Apoſtoli Pauli, qui epiſtola prima ad Timotheum cap. 3 inter alias dotes, quas in epiſcopo requirit, non vult ad eam dignitatem promoveri neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli. Eſt autem Græce νεόφυτος quaſi* nove plantatus, *id eſt recentor ab ethnicismo aut Judaiſmo ad fidem Chriſtianam converſus, & Chriſto per baptiſmum inſitus, ut interpretes ſacræ Scripturæ hanc vocem paſſim exponunt. Sanctus Chryſoſtomus rationem hujus præcepti homilia 10 ad eamdem Pauli epiſtolam ita reddit:* Quia enim ex gentilibus tunc plrique *ad Ec.* eleſiam accedebant ac baptizabantur, cavendum admonuit, ne continuo noviter imbutum Eccle. ſiæ Sacramentis ad hujuſce principatus onera ferendæ promoveret; ſi enim antequam diſcipulus eſſet, magiſter aſſumeretur, quamprimum attol-

C leretur in arrogantiæ faſtum; ſi priuſquam ſubjici diſceret, in rectorum ordine locaretur, cito intumeſceret. Idcirco ſubjungit: Ne elatus in judicium incidat diaboli, hoc eſt, ne in eumdem incurrat damnationem, quam ille per arrogantiam pertulit.

& S. Hieronymus talem promotionem reuſeat judicare,

69 *Præmaturam illam neophytorum ad epiſcopale munus promotionem* graphice depingit S. Hieronymus, *dum in epiſtola ad Oceanum tome 4 noviſſimæ editionis Pariſienſi part. 2 col. 653 eumdem Apoſtoli ſtatum ita enolitat*: Heri catechumenus, hodie pontifex; heri in amphitheatro, hodie in eccleſia; veſpere in circo, mane in altario; dudum ſrutor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator. Num ignorabat Apoſtolus iergiverſationes noſtras, & argumentorum ineptias neſciebat? .... Quod autem ait: Ne in ſuperbiam elatus, incidat in judicium diaboli, quia non exemplo verum probet? Ignoret momentaneus ſacerdos humilitatem & manſuetudinem ruſticorum; ignorat blanditias Chriſtianas; neſcit ſe ipſum contemnere: de dignitate transfertur ad dignitatem. Non jejunavit, non flevit, non mores ſuos ſæpe reprehendit, & aſſidua meditatione contrivit, non ſubſtantiam pauperibus erogavit, De cathedra quodammodo ducitur ad cathedram, D id eſt de ſuperbia ad ſuperbiam. Judicium autem & ruina diaboli, nulli dubium, quin arrogantia ſit: incidunt in eam, qui puncto horæ, necdum diſcipuli, jam magiſtri ſunt. *Ex his patet, quam periculoſum ac indecorum ſit, ſi neophytus ſtatim a ſua converſione ad cathedram epiſcopalem evehatur. Neque hactenus video, cur S. Petrus* Aſprenum *ab hac communi lege exemiſſet.*

probabilius reuſeretur illum diſſerimus ad aliud tempus.

70 *Quandonam igitur, inquies, Apoſtolus Petrus* S. Aſprenum *Neapolitanæ eccleſiæ præfecit? Reſpondeo, me de certo tempore non laborare, ſi modo id poſt aliquot annos factum eſſe concedas. Caracciolus in Libro ſingulari de ſacris eccleſiæ Neapolitanæ monumentis cap. 3 ſect. 13 diverſas occaſiones vaſiſque annos recenſet, quibus S. Petrus poſtea Neapolim eedire potuerit. Inter alios ibidem aſſignat annum a paſſione Chriſti vigeſimum, quo S. Petrus vicinos Italiæ populos invaſiſſe creditur, ac tandem concluſit, S. Petrum ſæpe Roma profectum, verosimiliter etiam ſæpius Campaniam ac Neapolim petiiſſe. 5 15. Petrus ex urbe Romana profectus longe diſſitas Orientis eccleſias reviſerit, ceste admodum probabile eſt, quod etiam vicinas Italiæ eccleſias interdum adierit, teneras fidei Chriſtianæ plantas rore divini* E *verbi irrigaverit, ac novis agnorum gregibus paſtoes præfecerit. Porro poſt fundatam Romanæ Eccleſiæ cathedram ex his apoſtolicis excurſionibus eligo illam, quæ magis placet, & in una earum* S. Aſprenum *paſtorale regimen eccleſiæ Neapolitanæ ab Apoſtolo Petro ſuſcepiſſe dicam, ne ſtatim neophytum, contra legem ab Apoſtolo Paulo latam, ad epiſcopatum promovere cogar.*

quo S. Petrus tras Neapolim redit,

71 *Ipſa Neapolitanorum monumenta ad hanc opinionem meam ſtabilitendam aliquod ſundamentum præbent: ex iis enim Glannettaſius noſter tome 1 Hiſtor. Neapolitanæ lib. 1 pag. 9 & 10 narrat ſequentia*: Anno LIV ab urbe inſtaurato Petrus Hierosolymis, quo ob Claudii edictum ex Italia rediverat, iterum Romam navigans, Retinam ſexto a Nespoli diſtantem lapide delatus vetuſtiſſima ſama fertur. Hic plurimos Baptiſmate luſtravit, inter quos princeps Ampello, qui eo in oppidulo eccleſiam condidit, quæ uſque ad noſtram ætatem nomen ab eo retinuit. Hinc Neapolim profectus ab Aſpreno ac reliquis Chriſtianis ſummo honore lætitiaque exceptus. Eo tempore eccleſiam, ubi primum ſacra fecerat, inaugurafſe, F vetuſtiſſimus lapis, qui in ara maxima ejus ædis ſervatur, liquidiſſimus teſtis eſt. Tandem poſtquam Neapoli multa de ſacris ritibus Aſprenum edoctiſſet, ethnicoſque plures ad Chriſtum divine eloquentia adduxiſſet, ad arcem Romani imperii, orbiſque terrarum dominam urbem, ut in ea, profligata gentium ſuperſtitione, veram religionem induceret, illico conceſſit. *Cum tunc S. Petrus Neapoli multa de ſacris ritibus* Aſprenum *edocuerit, non eſt ſane mirum, quod eodem tempore illum ad ſedem Neapolitanæ eccleſiæ evenerit: ſi enim* S. Aſprenus *antea jam fuiſſet epiſcopus, haud dubie ſacros ritus non ignoraſſet.*

ex ipſo Neapolitanorum monumentis eruitur.

72 *Porro vetuſtiſſimum lapidem, de quo hic Glannettaſius meminit, ſeu potius renovatam iſtius lapidis memoriam Joannes Antonius Summonte in Hiſtoria Neapolitana, quæ Neapoli anno Chriſti 1675 Italice excuſa eſt, lib. 1 pag. 303 & ſequente ſic ex Schradero refert*: POST JESU CHRISTI RESURRECTIONEM ET AD CÆLOS ASCENSIONEM ANNO VIGESIMO BEATUS PETRUS APOSTOLUS NEAPOLIM VENIENS PRIMA JECIT FUNDAMENTA PRÆSENTIS ECCLESIÆ AB

EO-

A EODEM NUNCUPATÆ, ET AD MEMORIAM POSTERORUM EXSTABAT TITULUS MARMOREO LAPIDE INSCRIPTUS PARIETI CAMPANARUM CONFABRICATUS, QUI, EXERCITU BARBARICO NEAPOLITANUM AGRUM PERVAGANTE, INTERCEPTUS EST. *Deinde alia thuealtere ibidem ex eodem Sabradero hæc addit*: Idem Apoſtolorum princeps eamdem eccleſiam per ſe ipſum conſecravit, & in hujus dedicationis memoriam euſtat lapis marmoreus Græcis litteris exſculptus, qui in dextro cornu altaris majoris cernitur. *Caracciolus in ſacris ecclaſiæ Neapolitanæ monumentis cap. 3 ſect. 6 de utroque hoc lapide mentionem fecit. Nolo hic operoſe inquirere, in quem annum æræ vulgaris incidat annus ille poſt Chriſti aſcenſionem & aſcenſionem vigeſimus, cum de ea re variæ ſint chronologorum ſententiæ, & mihi ſufficiat*, S. Aſprenum *poſt aliquot conveſſionis ſuæ annos ab Apoſtolo Petro epiſcopum Neapolitanæ urbis conſtitutum eſſe.*

73 *Franciſcus Blanchinus epiſcopolem* S. Aſpreni *conſecrationem, ab Apoſtolo Petro factam, diutius differt, eumque in ſua chronotaxi poſt annum Chriſti quinquageſimum ſextum contigiſſe ceuſet, quod etiam lubens ampliſſor. At fortaſſe quiſpiam mirabitur, quod pro opinione mea hic allegaverim Blanchinum, cum Muratorius inter Scriptores rerum Italicarum tomo 2 part. 2 pag. 295 in notis ad Chronicon Joannis Diaconi num. 4, oſtenſione* S. Aſprenii *de illo ſic ſcribat*: Conſtans Neapolitanorum opinio eſt, primum hunc epiſcopum ſuæ civitati datum, & quidem ab Apoſtolo Petro; neque recens opinio. Petrus ſubdiaconus Neapolitanus in Vita S. Athanaſii epiſcopi ejuſdem urbis, circiter annum Chriſti DCCCLXXII hæc ſcribebat: BEATISSIMUS PETRUS APOSTOLORUM PRINCEPS ASPREM (ſive Aſprenum) SANCTISSIMUM INIBI ORDINAVIT EPISCOPUM. Certe non non paucos Occidentis eccleſias e ſancto Petro fundatas traditio antiquiſſima habet, atque illuſtriores in Italiam eccleſiæ eo ſuo initia retulerunt. Verum longe poſterius floruiſſe ſanctum Aſprenum, contendit cleriſſimus vir Franciſcus Blanchinius in notis ad Anaſtaſii Bibliothecarii Vitas Romanorum Pontificum. *Quis ex hac Muratorii obſervatione non conjiciat, epiſcopatum S. Aſpreni poſt mortem S. Petri a Blanchino differri, ab eoque differri negari, quod primus epiſcopus Neapolitanus ab Apoſtolo illo conſecratus fuerit?*

Blanchinus quem Muratorius traditionem Neapolitanam contra tuetur B

C

74 *Attamen ea ſententia Blanchino tribui non poteſt, niſi forte inſeratur ea ſupradicto antiſtitum Neapolitanorum catalogo, quem in Prolegomenis ad tomum ſecundum de Vitis Romanorum Pontificum pag.* LXI *ex Ms. codice Florentino S. Marci primus edidit. Sed ex ſtatutibus ejuſdem editoris verbis potius ſequitur, ab illo traditionem Neapolitanam auctoritati iſtius catalogi præferri: niſi enim Blanchinus ſibi contradixerit, traditionem Neapolitanorum de primo ſuo epiſcopo non abjecit, eo admiſſo, dum tomo 2 laudati operis ſect. 4 in ſuis notis hiſtoricis ad Pontificatum S. Clementis pag. 53 ſic ſcribit*: Anno igitur LVI ita promotis ad ordinem epiſcopalem Lino & Cleto, Petrus modo ad Orientales, modo ad Occidentales imperii provincias fide imbuendas Roma profectus, fundamenta eccleſiarum jaciebat, & epiſcopos io complurib os ſtatuebat, præſertim eos in Occidentalibus, quos in notis Somier ad ſect. 5 ſupra reſtituimus pag. 23 col. 2 eu illarum eccleſiarum

opinioni non favet

monumentis ac traditionibus receuſitos.

AUCT. G. C. & epiſcopatum Neapolitanum inſtituisse

75 *At enimvero D. Joannes Claudius Somier, gente Lotharingus & ſacræ theologiæ doctor apud Blanchinum non aſſignatus pag. 23 col. 1, inter e piſcopales Occidentalium eccleſiarum ſedes, quas ordinem ſuum ab Apoſtolo Petro veroſimiliter repetunt, quoſdam Italiæ civitates enumerat, liſque ibidem expreſſe* Neapolis *recenſetur. Blanchinus eodem tomo 2 pag. 18 in Annalibus Pontificatus B. Petri, n ſo chronologice diſpoſitis, hunc ipſum Somierii locum jam indicaverat hoc modo*: Circa hunc annum LVI æræ communis Chriſtianæ vel paulo ante ſcripſit B. Petrus primam epiſtolam, quam conſtat datam, poſtquam diſcipuli CHRISTIANI fuerant appellati, & poſtquam in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia eccleſiæ fundatæ fuerunt, & ſenioribus ſeu presbyteris ſuctæ; & ante octavum Neronis annum, Marci Euangeliſtæ martyrio inſignitum, eum ejus nomine Petrus ſalutet fidelium eccleſias, ad quas perſcribit: inde ad annum LXV æræ communis Chriſtianæ partim in urbe, partim per provincias Occidentis verſatos & occupatos nmpliſicandis Eccleſiæ finibus, eas præcipue ſedes epiſcopis orasvit, quas infra enumerent notæ Somier circa finem.

76 *Denique Idem traditus antiquitatis Romanæ ne Sedis Pontificiæ illuſtrator in ſua Chronologia, Prolegomenis tomi ſecundi inſerta, hunc eccleſiarum Occidentalium inſtitutioni diſtinctiora tempora aſſignat, quia ibi pag.* CLXXIV *ad annum Chriſti 57 hæc refert*: Petrus, conſtituto Lino vicario, provincias Occidentales viſitat, & epiſcopos inſtituit per civitates. *Tum paulo ſequente ad annum Chriſti 59 rurſus ita ſcribit*: Petrus Apoſtolus Occidentales provincias peragens, & epiſcopos in eis inſtituens, dicitur etiam penetraſſe ad Britannos, ut in notis pag. 53 ex veteribus ſcriptoribus a Vendelino obſervatis traditur. *Ex his confidenter infero, poſſe Neapolitanorum traditioni Blanchinum non adverſari, eumque profus favere opinioni meæ de epiſcopali S.* Aſpreni *conſecratione, quam ad aliquot annos ab ejus Baptiſmo differendam cenſeo.*

ad annum Chriſti 57 vel 59 refert E

77 *Quare libentes in hac re chronologiam Blanchini ſequar: ſive enim* S. Aſprenus *aliquot annis poſt ſuam converſionem ab Apoſtolo Petro epiſcopus Neapolitanus ordinatus fuerit anno Chriſti 54, ut ſupra unus. 70 ex monumentis Neapolitanis conjicio bam, ſive id juxta chronotaxim Blanchini factum fuerit anno Chriſti 57 vel 59, poſtquam haud dubie inſignia Chriſtianæ confeſſionis ac ſanctitatis documenta dederat, nihil non intercedit, & ſemper inviolata manet lex Apoſtoli Pauli, qua vetabatur ad epiſcopatum evehi prohibebatur. Præterea in hoc ſyſtemate facilius vitæ tuæ difficultas, quæ circa grandævum* S. Aſpreni *ætatem moveri poſſet ex catalogo Florentino, in quo nſque ad Pontificatum S. Alexandri viniſſe dicitur: nam ſi anno Chriſti 57 vel 59* S. Aſprenus *quadragenarius ab Apoſtolo Petro ad epiſcopatum Neapolitanum promotus fuerit, interea S. Alexandri Pontificatum videre potuit, & decimum nonagenarius ex hac vita diſceſſit. Adde, in hac opinione conſervari integram auctoritatem Petri ſubdiaconi Neapolitani, vel ſcriptoris anonymi, qui ſeculo IX in Actis S. Athanaſii tempus hujus conſecrationis non exprimit; ſed tantummodo taſtatur,* S. Aſprenum *ab Apoſtolorum Principe ordinatum fuiſſe epiſcopum civitatis Neapolitanæ. Quod ſi tamen hæc ſententia meu Neapolitanis diſplicet, eruditi eorum ſcriptores ullum probabiliorem ſuggerant, ac ſolidis argumentis confirment.*

quam chronologiam libentior admitto mus.

DE

A D

DE S. HERMELLO MARTYRE

CONSTANTINOPOLI.

P. B. Ex Martyrologiis.

III Aug. *Martyrem hunc annuntiat hoc die Martyrologium Romanum his verbis:* Conſtantinopoli, natalis ſancti Hermelli martyris. *Conſonunt Uſuardus, Ado, Martyrologium Romanum parvum ſeculi octavi. At Hieronymiani exemplaria & Sancti nomen variè inficiant, & locum certaminis vel nullum exprimunt, vel diverſum ab urbe Conſtantinopolitana; nam Epternacenſe vetuſtiſſimum ſic habet:* Conſtantinopoli depoſitio Methopoli epiſcopi, & B ALIBI Hermilæ martyris; *Corbeienſe:* III Non. Aug. ſancti Methophili epiſcopi, & Hermeli martyris; *Ms. reginæ Sueciæ:* VII Non. Aug. ſancti Merrophili epiſcopi, & Hermeri martyris; *Auguſtanum:* III Non. Aug. Euphronii, Ermoli martyris; *Lobbeanum:* Auguſtodunι, Euſronii, Hermoli martyris. *Adde, nullum apud Græcos iſtiuſmodi nominis Martyrem hac die celebrari. Hermeles quidem martyres Menæa duos agnoſcunt; ſed alterum cum ſocio Stratonico die* XIII *Januarii & 5 Junii, alterum cum Phoca die* XVIII *Decembris; neutrum Conſtantinopoli paſſum, neutrum inumitatum; ut eſt hic noſter; quem proinde videntur ignorare Conſtantinopolitani recentiores; id quod certius poſſet affirmari, ſi ſatis antiquum ſciretur eſſe, quod hoc die in Florario Sanctorum Ms. ſic legitur:* Conſtantinopoli ſancti Hermelli martyris: hic Vir ſanctiſſimus numquam a ſanctorum com- E munione Myſteriorum, & ab Eccleſiæ oratione diſceſſit; ſolitariam ducens vitam, diverſas in deſertis locis habebat cellulas, in quibus virtutum operabatur inſignia. *Verum iſtud elogium in hoc ſolo ſecuti decimi quinti propemodum exeuntis ſæculi monumento reperimus: alibi prorſus nihil; ut nihil quoque de illo præter nomen & cultum reperiſſe olim ſe fatetur Petrus de Natalibus in Catalogo, lib. 11; cap. 130.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SUB ABENNER PASSIS

IN INDIA.

P. B. Ex Martyrologio Romano.

III Aug. *Nullis Faſti ſive Græci, ſive Latini Martyres hoſce conſignatos invenimus ante reformatum Romanum Martyrologium, in quo ad* III *Nonas Auguſti ſic annuntiantur:* Apud Indos, Perſis finitimos, paſſio Sanctorum monachorum, & aliorum fidelium, quos Abenner rex, perſequens Eccleſiam Dei, diverſis ſupplicii cædi juſſit. *Feſtum annuntiationis hujus unicum in annotatis hunc indicat Baronius:* De his ſcribit S. Joannes Damaſcenus in Vita SS. Barlaam & Joſaphat. *Hinc opinatus eſt Roſweydus noſter in Vitis Patrum pag.* 340, *notatione* 13 *in Vitam SS. Barlaam & Joſaphat, hic in Martyrologio Romano deſignari Martyres illos decem & ſeptem, quorum ibi Actu deſcribuntur cap.* 22 *&* 23: *atqui hi omnes monachi fuere; & Martyrologium commemorat paſſionem* ſanctorum monachorum, & aliorum fidelium: *prudenter ergo ſubjungit ibidem Roſweydus;* Niſi in Martyrologio intelligantur ii, de quibus F ſupra in hac Vita, cap. 2. *ibi nimiram agitur non de ſolis* monachis, *ſed etiam de aliis fidelibus in Abenneritæ perſecutione martyrii palmam conſecutis. Imo vero & hos & illos, & alios omnino omnes, de quorum adverſus impii ejuſdem tyrannidis edicta certamine Vita illam cum locis producti, tum cap.* 4, *&* 26 *meminit, recitata jam textu comprehendi veriſimillimum eſt: cum ad omnes poſſit extendi, nec latiſſimum ſenſum res alia coerceat. Cæterum quæ de Martyribus noſtris laudata Vita recenſet, aſſignaſſe ſatis habui: eſt enim ea in manibus omnium; & retundi in hoc opere diſcutique tota debebit ad diem, qui SS. Barlaamo & Joſaphato ſacer eſt,* XXVII *Novembris.*

D E

A D

DE SANCTIS MARTYRIBUS

DIOGENE ET STEPHANO, ET FORTE ALBINO

ROMÆ.

P. R.

Ex Martyrologiis.

III AUG. *Binæ hiſce Mortyres, aliunde prorſus ignotæ, varia nobis hoc die Martyrologia proferunt, & pleraque quidem ut Romæ ſimul paſſos: ſi: enim enim habent Hieronymiani apud Florentinium exemplaria, Lucenſe*: Romæ, natalis ſanctorum Diogenis, Stephani: *Succicum*: Romæ, natalis SS. Diogenis & Stephani: *Corbieuſe*: Romæ natalis SS. Erogenis *(* corrupte aptior *)* & Stephani martyrum. *Inter contracta vero ejuſdem Martyrologii exemplaria, a nobis edita, eoſdem, ſed*
B *ſine poſitione ſeu loco martyrii, conjungunt Auguſtanum & Lobbienſium, quorum illud pro* Diogenis, *habet* Droigenis, *& ambobus addit* Albinum, *neſcio quem. Auctaria quoque Bedæ ac Flori juxta codices Vaticanum, Arebatenſem, ac Tornacenſem conſentiunt: primum his verbis*: Romæ, S. Diogenis, Stephani; *his autem poſteriora duo*: Romæ, natalis SS. Diogenis & Stephani. *Quam annuntiationem confirmant in ſuis Martyrologiis Notkerus, atque Maurolycus. Hæc tot veterum monumentorum concordia dubitare vix permittit, quin ambo hi Martyres eodem loco ac tempore certaverint: tametſi non deſint, quæ vel utrumque vel alterum omittant, uti* Diogenem *abſque* Stephano *jungant Martyribus aliis. Utrumque præterit Epternatenſe: nam initium hoc hodierni ejus laterculi*, Antiochiæ, Stephani, *quod & in Rhinovienſi legitur, vel corruptum videtur, vel, ut cenſet Florentinius, perperam ea tabula præcedentis diei (* quod ſæpe contingit *) ad hodier-* E *nam ab oſcitante librario tranſlatum; neque adeo ad noſtrum hunc* Stephanum, *ſed ad protomartyrem ſpectat, non ſecus atque id, quod refert apographum Richenovienſe*, In Ancona, Stephani. *Solam* Diogenem *habent Blumianum apud Florentinium, ſed male ſcriptum* Dragena; *item Auciſſiodorenſe apud Martenium; & inter auctaria Bedana exemplar S. Cyriaci*, Diogentum *nominans; inter Uſuardina vero, Vaticanum*. Diogenem *denique abſque* Stephano *juncta alliis ſic exhibent Rhinovienſe & Richenovienſe*: Romæ, Diogenis, Juliani, Creſcentionis. *Sed hi ſocii non hunc, ſed ad ſequentis diei laterculum pertinent; ut vide apud Florentinium.*

DE S. DALMATO VEL DALMATIO ARCIMANDRITA, ET S. FAUSTO, EJUS FILIO AC MONACHO

CONSTANTINOPOLI.

G. C.

C

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

F

§ I. Verosimilior venerationis dies, antiquus cultus, duplex Actorum compendium, & nonnulla S. Dalmatii elogia.

CIRCA ANNUM CCCCXL. *Dubitare hic quiſpiam poſſit, an prior iſte Sanctus retrahendus non faiſſet ad diem præcedentem, quia in fine Actorum ejus, quæ huic Commentario Latine ſubjiciemus, leguntur ſequentia*: Celebratur memoria ſancti patris noſtri Dalmatii ſecunda menſis Auguſti die, tertia autem tomo. latur. *At in Actis Græcis, quæ ex bibliotheca Vaticana accepimus, poſt narratam S. Dalmatii mortem, in fine ſic notatur*: Ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ἐπιτελεῖται πρὸ τριῶν Αὐγούστου τρίτῃ. *Hoc eſt*: Memoria ipſius celebratur menſe Auguſto, tertia die. *Hic adde Græcum Actorum compendium, ex bibliotheca Cæſarea excerptum, de quo poſtea agemus, & cui inſeruntur hæc verba*: Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Δαλμάτος ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ μηνὶ Αὐγούστῳ Γ. *Id eſt*: Sanctus pater noſter Dalmatus obdormivit in pace menſe Auguſto, tertia *ſcilicet die, quam littera numeralis γ ſatis clare indicat.*

In pleriſque Actorum apographis.

Et variis diverſarum gentium Calendariis laudatis

u Itaque potuit judicavimus, Vitam S. Dalmatii *hodie a nobis illuſtrandam eſſe, cum plera quæ variorum populorum ac temporum Menologia eadem ipſius feſtivitatem die tertia Auguſti conſignent: nam in Calendario noſtro Syriaco, cujus nos & Majores noſtri jam ſæpiſſime mentionem fecimus, eadem die ſolet* S. Dalmatius *memorari. Armeni in duobus Sanctorum Calendariis, quæ eruditiſſimus Aſſemanus tomo 3 Bibliothecæ Orientalis Clementino-Vaticanæ a pag. 645 ex eccleſiaſticis ac vernaculis eorum libris Latine contraxit, ad diem tertiam Auguſti ibidem pag. 647 & 652 etiam de ſolo* S. Dalmatio *meminerunt.*

Sanctus noſter cum aliis celebratur

3 *Menologium Baſilii Imperatoris, quod ſecundum x collectum eſt, alios duos Sanctos huic* Dalmatio *ita adjungit*: Eodem menſe *(* ultimum Auguſto,

AUCT. G. C. *gusta, quem in hoc tomo ex codice manuscripto Cryptæ Ferratæ Græce edidimus)* die tertia, memoria sanctorum Dalmatii, & Fausti & Isacii. *De S. Fausto nihil singulariter memoriæ proditum est, nisi quod cum patre suo* Dalmatio *monasterium ingressus fuerit, & in ea virtutum palæstra strenue certaverit. Nihilominus propter consensum variorum Menologiorum, quæ S. Faustum hac die annuntiant, illum Patri suo in titulo adjunximus, licet ignoremus, quo die aut anno obierit. De Isacio autem sive Isacio ad diem* XXII *Maii seu tomo* VII *ipsius mensis a pag.* 246 *iam pridem in opere nostro egimus.*

tertio Nonas Augusti. 4 *Molanus in Additionibus Usuardinis, Lovanii anno* 1573 *excusis, tertio Nonas Augusti eosdem tres Sanctos ex alio quodam Calendario Græco sic refert:* Die tertio sanctorum patrum Isacii, Dalmati, & Fausti. *Impressa Græcorum Menæa post solemne horum trium Sanctorum Officium, & similem eorum annuntiationem, subdunt versiculum, qui in nostris Ephemeridibus Græco More ante tomum a Maii pag.* XXXVII *etiam exhibetur, & qui dies ventrationis discrte exprimitur ad hunc modum:*

B Δαλμάτος, Ἰσάκιος τεττίῃ θάνε δὲ πὶ θαύζος.

Tertio Dalmatio, Fausto, Isacioque suprema est. *Eodem die tres illi in figurato Mensorum Augusto ibidem cum sanctitatis insignibus depicti cernuntur. In Menologio Slavo-Russico, quod nobilissimus baro de Spurzenfeld nobis Latine interpretatus est, tertia Augusti celebratur memoria* beatissimi patris nostri Isacii, Dalmati, & Fausti, *ac deinde adduntur sequentia:* Isacius fuit anno CCCLXXVIII, qui Valenti mortem prædixit eunti in bellum. Dalmatius & Faustus sub Valentiniano & Theodosio. *Hæc variarum nationum ecclesiastica monumenta simul probant celebrem ac immemorabilem horum Sanctorum cultum, cui aliunde nihil obstat, ut infra ex Actis longioribus patebit, & jam in duplici Actorum compendio videbimus.*

quæ die octavo ante Idus Martii apud Menæa Basilianæ. 5 *In Menologio Basiliano ad diem tertiam Augusti occurrit prima Actorum synopsis, quam ex Ms. Græco sic Latine interpretor:* Cum sanctus Isacius sese prius in eremo exercuisset, domitis corporis sui pessimmibus, victisque dæmonibus, postmodum divina providentia discessit Constantinopolim, & constitutus in quodam urbis monasterio, quod nomine Dalmati nunc appellatur, virtute ac doctrina sua multis persuasit, ut mundum relinquerent, monachi fierent, ac salvarentur; inter hos erant Dalmatius & Faustus filius ejus: cum enim ille militaret sub imperio Theodosii, die quodam abiens accessit ad Sanctum, cujus conversatione gustata, reliquit uxorem ac liberos, assumptoque secum solo filio suo Fausto, rediit ad illum, & monachus factus etiam filium suum totondit. Sic vero in monastica palæstra certabant, ut celebres facti sint apud imperatores ac senatum, & elati diversis miraculis, quæ ad gloriam Dei patraverant, post mortem Isacii ex hac vita migraverint.

ex quo Tillemontius exordium sumsit Actis illustrandis, 6 *Tillemontius tomo* 5 *Hist. Imperat. pag.* 703 *& sequentibus Actis S. Isacii, quæ ad diem* XXX *Maii illustravimus, varias ratiunculas impugnat, & ibidem pag.* 705 *præter morem suum nimis temere affirmat, in Menologio Basiliano de nullis S. Isacii discipulis mentionem fieri, & ex hoc capite auctoritatem illorum Actorum etiam diminuere conatur. Si tenuitas ille criticus distinuisset tempora, ac totum Basilii imperatoris Menologium* D *pervolvere potuisset, certe ab hoc argumento negativo abstinuisset: etsi enim Menologium istud die* XXII *Maii tacuerit de discipulis, a sancto Isacio institutis, tamen hac die illam discipulorum institutionem aperte commemorat, ut ea numero præcedente liquet. Cæterum non ist hujus loci operosius examinare ullas difficultates, quas Tillemontius histe S. Isacii Actis opponit, cum forsan postmodum inveniendæ sit opportunior occasio, qua vel commentarius noster juxta crisim Tillemontii coerigatur, vel Acta illa ab argumentis ejus vindicentur.*

7 *His obiter notatis, pergimus ad alterum Actorum compendium, quod hac die in excusis Græcorum Menæis legitur, & quod ex Græco sic Latinum reddo:* Hic sanctus Dalmatus militabat in secunda cohorte sub Theodosio imperatore, & pie juxta Dei nutum vivebat. Propter Deum veso relinquens uxorem ac liberos, soloque Fausto filio secum assumpto, venit ad sanctum Isacium, apud quem monasticam vitam amplexus est, & ad summum virtutum apicem evasit. Admirandus ille Isacius a tenetis annis vitam solitariam egit, & omnes virtutum gradus ascendens summa eloquentia & morum elegantia splendebat. Hic Valenti imperatori, ad Scythicum bellum proficiscenti, occurrens dixit: Aperi, imperator, ecclesias Catholicorum, & victor ex prælio redibis. At imperator minime persuasus, & ira exacerbescens ait: Ubi reversus fuero, rationem horum abs te exigam. Sanctus ei respondit: Si reversus fueris, non est in me dominus Deus; prælium enim committes, & in conspectu inimicorum tuorum fugies, vivusque igne absumeris. Hæc autem re ipsa sic evenit; dum in palæstra elapsus confligravit. E

8 *Isacius e vita migraturus sanctum Dalmatum* compendium Actorum refertur. *sibi abbatem subrogavit, Attico tunc Constantinopolitanam ecclesiam gubernante. Cum Dalmatus antea sese in vita asceticea exercuisset, & quadraginta diebus jejunos permansisset, atque aliis totidem in extasin raptos fuisset, magnam veneration*nem *obtinuit apud impersatores, senatum, & Patres in Ephesina synodo congregatos, qui ipsum constituerunt archimandritam, & successores ejus ad perpetuum monastici ordinis principatum evexerunt. Cum autem obdormisset in Domino, sepultus est in suo monasterio. De parachronismo, quo S. Dalmatius hic Isacio in munere abbatis successisse dicitur, & de loco sepulturæ, qui ab Actis discrepat, postea agemus. Interim alia S. Dalmatii elogia colligemus.* F

9 *Etiamsi hic Sanctus in Martyrologio Romano non celebretur, tamen Cardinalis Baronius acta sua Martii alterius S. Dalmatii episcopi, die* V *Decembris in notis ad istud Martyrologium de nostro* Dalmatio *sic honorifice meminit:* Fuit ejusdem nominis, & fidei Catholicæ defensione celebris Dalmatius archimandrita Constantinopoli tempore concilii Ephesini, de quo Cyrillus ad Potamium, & Acta Ephesina sæpe. *Forte eminentissimus scriptor hunc* Dalmatium *Martyrologio Romano non inseruit, quia non invenitur in Menologio Sirletiano, ex quo Sanctos ecclesiæ Græcæ aliasque exscripsit consuevit. Ac quatumque sit hujus omissionis causa, ipsemet in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 431 *num.* 113 Dalmatium *nostrum titulo* sancti *appellat, eumque inter alios strenuos Catholicæ fidei defensores ita laudat:* Erant horum præcipui Comarius, Potamon, atque Dalmatius; in quo quidem conferendo certamine virtus in primis enituit sancti Dalmatii, spectatissimi sanc-

Liceat non sit inserere Martyrologio Romano, tamen a Baronio sanctus appellatur, itu-

A ſtitate viri, quem eximiæ probitatis ergo convenire Theodolius ipſe aliquando conſueverat, ab eo ſalutis monita excepturus: hic enim in meditullio licet celeberrimæ urbis, montium ſolicudinem ſibi paraverat, eum e loco numquam pedem extulerit, *nempe uſque ad tempora concilii Epheſini, ut ex infra dicendis apparebit.*

10 *Nunc progrediamur ad ſynchronos* S. Dalmatii *laudatores, qui in Actis Epheſinis apud Labbeum tomo* 3 *Conciliorum col.* 751 *ſic ſcribunt*: Confeſtim omnes archimandritæ, monachorum cœtervis ſtipati ea ſurgunt, hymnoſque & pſalmos alternantes, ad regiam contendunt. Erat autem inter alios archimandritis ſanctus Dalmatius, qui annos quadraginta octo recluſus, extra monaſterii ſui ſepta numquam pedem extulerat. Piiſſimus vero imperator accedens eum viſebat, & cum ob frequentes terræ motus, Conſtantinopolim concutientes, crebris piiſſimi imperatoris noſtri, precibus ad eaitum communemque aliorum ſupplicationem jam antea provocatus ſæpe fuiſſet, numB quam tamen adduci potuit, ut exiret, vel ad ſupplicationem ſe conferret. Ceterum dum in hac re quid facto opus eſſet, Deum precando conſuleret, vox cælitus ad eum delapſa, ut egredetetur, impersvit: voluit enim Deus gregem ſuum periro in finem. *Hæc aliaque ſimili modo infra referuntur in Vita, ita ut pars illius ex Actis concilii Epheſini deſumpta videatur.*

11 *Quanta auctoritate* S. Dalmatius *apud imperatorem & aulicos polleret, etiam patet ex ſupplemento Conciliorum, quod Baluzius poſt Labbeum noſtrum vulgavit: cum enim adhuc nonnulli memoriam Neſtorii hæreſiarchæ in diptychis celebrarent, Epiphanius, archidiaconus Alexandrinus & ſuccellus S. Cyrilli, ad tollendum iſtud ſcandalum ſcripſit Maximiano patriarchæ Conſtantinopolitano epiſtolam, quæ in citato ſupplemento col.* 907 *& ſequentibus edita eſt, & in qua Epiphanius ille ibidem col.* 909 *inter alia remedia ad commemorationem iſtam impediendam unum ſuggerit his verbis*: Dominum meum ſanctiſſimum Dalmatium abbatem roga, ut & imperatori mandet, terribili eum conjuratione conſtringens, & ut cubicularios omnes ita conſtringat, ne illius memoria ulterius fiat.

C 12 *Denique quanti eumdem* Dalmatium *faceret S. Proclus, antiſtes Conſtantinopolitanus, ſatis colligitur ex litteris ejus, quæ apud Labbeum noſtrum tomo* 9 *Conciliorum a col.* 511 *recitantur, & in quibus ſanctus ille Præſul ad Joannem Antiochenum poſt alia ibidem col.* 513 *ſic ſcribit*: Cognoſce enim, religioſiſſime, quod non alii cuidam gratificabitur memoratus epiſcopus Ibas, obſecundans præſenti epiſtolæ, quantum ſibi ipſi: habebit enim non ſolum eos, qui nunc de ipſo dubitant, mirantes eum; ſed enim etiam ſanctiſſimum noſtrum patrem presbyterum & archimandritam Dalmatium nimium honorantem & mirantem, ſi videar ſapientem ea, quæ piæ fidei ſunt. Modo enim, utpote ſuper aliis eo vulgato, memoratus ſanctiſſimus propter caritatem non mediocriter lacerator, quod ii, qui debent in divinioribus prædicare *, in adverſis accuſantur, ſive zelo dicentium, ſive invidia criminantium. *Hæc ad Sancti noſtri cultum ac laudem dicta ſufficiant.*

* vel, prædicari

§ II. Varia Actorum exemplaria, & eorum auctoritas.

AUCT. G. C.

H*Abemus duo Mſs. Græca Actorum exgrapha, quorum primum accepimus ex codice* 1671 *bibliothecæ Vaticanæ, cui præfigitur hic titulus*: Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δαλματου. Vita & converſatio ſancti patris noſtri Dalmati. *Deinde Acta ſic incipiunt*: Οὗτος ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Δαλμάτιος ἐν εὐσεβῶς ζῶν, ἐν στρατείᾳ καταλεγόμενος τὴν ἀδεσπότας χολὰς. *Hoc eſt*: Iſte ſanctus pater noſter Dalmatus pie vivebat, in militiam ſecundæ cohortis adſcitus. *Tum Vita Sancti ſatis copioſe narratur, eique inſeruntur epiſtolæ, quas* S. Dalmatius *ab Epheſina ſynodo accepit, & quas ad eamdem ſynodum ſcripſit. Porro ſuſpicionem, quam Garnerius noſter de interpolatione unius epiſtolæ movet, poſtea examinabimus. Primo decreveram, hoc Ms. Græcum ex codice Vaticano ſimul cum interpretatione noſtra edere; ſed poſtea judicavi, E hunc laborem fore inutilem, quandoquidem Anſelmus Banduru ſtomo* 2 *Imperii Orientalis a pag.* 697 *ſimilia Acta cum iiſdem epiſtolis Græco-Latine vulgavit ex Mſ. codice San-Germanenſi, de quo infra agemus.* *Acta S. Dalmatii,*

14 *Alterum apographum deſumptum eſt ex codice Græco Bibliothecæ Cæſareæ, quem Lambecius lib.* 8 *Bibl. Cæſ. pag.* 200. *ſic recenſet*: Decimus quartus codex manuſcriptus hiſtoricus Græcus eſt, membranaceus pervetuſtus, elegans & optimæ notæ in folio; ſed injuria temporis aliquot foliis in fine mutilus, conſtatque nunc foliis trecentis ac tredecim paginatim in binas columnas diviſis, & ab Augerio Busbeckio, ut ipſe ſolita propriæ manus inſcriptione teſtatur, olim ſuit comparatus Conſtantinopoli. *In hoc codice a fol.* 41 *legitur Vita* S. Dalmati, *de qua Lambecius ibidem pag.* 302 *meminit, & quæ in compendium redacta eſt, omiſſis ſupradictis epiſtolis, ut ſatis patet ex ipſo titulo, qui ſic habet*: Βίος ἐν συντόμῳ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Δαλμάτου. *Id eſt*: Vita compendiaria ſancti patris noſtri Dalmati. *Quamvis hoc compendium circa narrationis ſubſtantiam cum Actis noſtris conſentire videatur, nihilominus illud cum aliis conferemus, & lectorem monebimus, ſi quid diverſum ac notatu dignum occurrerit.* quorum duo alia apographa Græca hoc tomo 1

15 *Præterea Banduru Vitam* S. Dalmatii *antea ineditam typis vulgavit ex codice Mſ. bibliothecæ ſancti Germani a Pratis, quem tomo* 2 *Imperii Orientalis pag.* 647 *ſic deſcribit*: Codex hic Mſ. membranaceus continens Vitas Sanctorum menſis Auguſti, ex quo hanc narrationem exſcripſimus, initio mutilus eſt, & nono ſeculo, ut aiunt, exaratus manu cujuſdam Stephani elegantiſſima. Hunc quidem codicem paucis abhinc annis comparavit doctiſſimus, noſtrique amantiſſimus, R. P. Bernardus de Montfaucon a quodam presbytero Græco, ac Vitarum, quæ in eo continentur, catalogum idem vir eruditiſſimus diligentiſſime conteauit, quem quidem catalogum, rem gratam eruditis me facturum exiſtimans, hic exſcribere non gravabor. *Tum ſubjecit ſingulos titulos, & Actorum initia Græce recenſet. Nos hæc* S. Dalmatii *Acta poſt hunc commentarium prævium Latine recudemus. Quod ſi ſubinde non placeat interpretatio Banduri, aut inter hæc Acta & Mſs. noſtra Græca occurrat quædam majoris momenti diſcrepantia, ea omnia in Annotatis obſervabimus.* Banduru ex codice San-Germanenſi Græco-Latine edidit.

16 *Nunc*

Digitized by Google

AUCT. G. C. *Fragmentum quoddam hujus Actis inſertum,*

16 *Nunc diſſerendum eſt de quodam fragmento epiſtolæ, ab Epheſina ſynodo ad S.* Dalmatium *miſſæ, quod infra in Actis num.* 30 *ſic legitur*: Itaque ſaneimus, dominum Dalmatium, & qui poſt ipſum gubernaturi ſunt ſacrum ejus monaſteiom, eſſe principes ſacrorum monaſteriorum, nunc exiſtentium & in poſterum Conſtantinopoli ſuturorum; eum certo ſciamus, illum & magiſtrum & ſtodioſum fidei eſſe, & regeodis monaſteriis apprime idoneum. Similiter & Cæleſtinus ſanctiſſimus Papa Romanus ſcribens ſanctæ Epheſinæ ſynodo sit: Haberis illic hegumeoum Dalmatium vobis opitolantem, ut Deo dignum eſt; ſic enim de ipſo didicimus, & accepimus, Isudatum virum neſtrii Nellorii fidem p.œnoviſſe. Et ſancimus & monemus ſanctam ſynodum, ut prædictum ſanctum Dalmatium præſicíat omnibus monaſteriis, quæ in regis urbe ſuor, prioeipem; neque id quidem immerito: quippe cum eadem, quæ nos, msla ae certamina to-
B lerarit. Iſtæe ſaneivit ſancta ſynodus. Si quis igitur ſanctæ ſynodi edictum labefactare volverit, res illi cum Deo ſit, qui judiestorus eſt vivos & mortoos in infinita ſecula ſeculorum. Ameo. *Plane ſimilia in Ms. noſtro Vaticano Græce leguntur.*

quod Garnerius noſter rejecit,

17 *Garnerius noſter in Præfatione ad partem poſteriorem operum Marii Mercatoris pag.* 38 *ex Ms. Vaticano eamdem concilii Epheſini epiſtolam edidit, & ibidem de omiſſa hujus epiſtolæ fragmento hæc præmonet*: In eodem codice Vsticano reperitur ſynodi reſponſum ad Dalmatium; breve illud quidem, ſi per ſe ipſum ſpectetur, ſed cui inſertum ſie quoddam velut parergon de ſumma monaſteriorum urbis regiæ præfectura Dalmatio collata, quod ſpernendum putavi propter *διαφορωτινε*. *Balzius & Hardouinus ex interpretatione Garnerii eamdem epiſtolam ſic mutilam concilii ſuis inſeruerunt. Jam nobis examinandum eſt, an Garnerius fragmentum iſtud propter aſſignatam cuiusvis tecto prætermiſerit.*

non pugnat cum hiſtoria;

18 *Non videtur hæc ſumma monaſteriorum præfectura* (*hactenus non diſputo, an* S. Dalmatius *eam ab Epheſino concilio acceperit*) *cum hiſtoria pugnare: eam S. Cyrillus apud Labbeum tomo* 3 *Conciliorum col.* 549 *epiſtolam ſuam inſcribit* Comario & Potsmioni epiſcopis, & domioo Dalmatio mooaſteriorum atchimandritæ &c. *Quinimo ipſe Sanctus noſter hanc titulum ſibi tribuit,*
C *dum ibidem apud Labbeum col.* 755 *epiſtolæ, a clero Conſtantinopolitano ad ſynodum Epheſinam miſſæ, ſic ſubſcribit*: Dalmatius presbyter & archimandrita, monaſteciorum pster. *Præterea Marianus abbas monaſterii, quod a Sancto noſteo nomen obtinuit, apud eumdem Labbeum tomo* 5 *Conciliorum col.* 130 *hanc ſummam monaſteriorum præfecturam ſucceſſoribus S.* Dalmatii *conſervatam fuiſſe, ſatis indicat, concilio Conſtantinopolitano ante alios abbates ita ſubſcribens*: Marisnus miſeratione Dei presbyter, & archimsndrita dicti monsſterii ſancti Dalmstii, & primas venerabilium monsſteriorum hujus imperialis civitatis, ſubſcripſi & tradidi. *Denique S. Theophanes in Chronographia pag.* 195 *memiait de morte Timothei, qui ibidrm ab ipſa* monaſteriorum præfectus, & Dslmsti monaſterii privstim præpoſitus *appellatur.*

quæ vsitata autem ſint haec Garnerium videantur,

19 *Hinc Bandurus tomo* 2 *Imperii Orientalis pag.* 696 *de hac Garnerii omiſſione ſic judicat*: Non video, cur pars illa epiſtolæ rejicienda ſit: nam ſi prærogstiva illa, a Parribus concilii Epheſini Dalmatio ac ejus ſucceſſotibus indulta, ſuſpecta eſ. ſet, acta ipſa concilii, ubi Dalmatius dicitur πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης παρὰ μονα D ςηρίων ſuſpecta eſſe deberent. *Deinde poſt allata quædam hujus dignitatis teſtimonia ſic concludit*: Quæ igitur ratione hanc epiſtolæ partem penitus omiſerit Garnerius, aliis divioandum relioquimus; nos vero perſuaſum omnioo habemus, eam epiſtolæ partem tam eſſe ſincersm & genuinsm, quam & eeteras illius partes, quæ ex eodem proeul dubio ſonte ſimul emanarunt.

& in vetuſto Actorum exemplari hic inſertum exſtat,

20 *Hæc Banduri ſententia confirmari poteſt ex ſaprodicto Bibliothecæ Caſaræ codice, qui licet in compendio Vitæ Dalmatianæ eamdem ſynodi Epheſinæ epiſtolam verbotenus non recipiat, tamen de iſta* S. Dalmatii *ſucceſſorumque ejus prærogativa, tamquam ab Epheſino concilio conceſſa, circa finem Actorum ſit breviter meminit*: Τὸν Θεσπίζοντα παρὰ τ̀ αὐτῆς ἁγίας συνόδου, Κελεςίνου τ̃ τῆ Πάπα Ρ'ώμης, καὶ Κυριλλου Α'λεξανδείας τ̃ αὐτου ἀρχιμανδρίτου αὐτὸν τ̃ ὅσιον Δαλματον, ὣ τὸς μετ' αὐτὸν μέλοντας μήχρις αἰῶνος πρανεῖν τὸ προεςὼτειον αὐτου, ὡ τῦ εἶναι ἐξάρχους πάντων τ̃ μοναςηρίων, τῶν ἐν̃ ὄντων, καὶ τ̃ μετὰ τοῦτο ἐσεσθαι μελλόντων ἐν Κωνςαντινουπόλει. *Ideſt*: Tunc ſoeirum eſt ab eadem ſancta ſyoodo, Celeſtioo Papa Romano, & Cyrillo Alexandrino, ut ipſe ſanctus Dalmatus archimaodrita, & qui poſt ipſum in perpetuum præficieodi eraur monaſterio ejus, eſſent prineipes omnium monaſteriorum, oune exiſtentium, & poſtea Conſtantinopoli futurorum.

causa ob rationes quasdam hic allatas,

Non diffitemur, illum rodicum Græcorum conſenſum opinioni Banduriana favere; at etiam fateri cogimur, fragmentum iſtud quodammodo importune huic epiſtolæ inſertum eſſe, & cum antecedentibus ac conſequentibus non ſatis cohærere. Hinc dubito, an judicio Banduri acquiescendum ſit; imo potius ſuſpicor, illam ſynodi Epheſinæ epiſtolam, prout in Actis noſtris refertur, ab aliquo amanuenſi interpolatam eſſe. Hanc ſuſpicionem mihi movet altera epiſtola, quæ ad eamdem ſynodum pertinet, & cui infra in Actis num. 27 *inſerantur ſequentia*: Id autem nos optime ſcimus, nempe nullum alium id præter veſtrsm ſaoctitatem facere poſſe; quippe, qui omnium monaſterioiorum ſit princeps. *Hæc verba neque apud Labbeum tomo* 3 *Conciliorum col.* 762, *neque apud Hardouinum tomo* 1 *col.* 1594 *legantur, ubi eamdem epiſtolam a capite ad calcem Græco-Latine ediderunt. Adde, quod Sanctus noſter ap-*
F *pellstur* archimandritarum prioceps & pater monaſteriorum, *antequam illa dignitas ei ab Epheſino concilio conceſſa dicitur, ut ex ipſo Actorum noſtrorum contexta infra apparebit.*

nobis de falſitate ſuſpectum reddit.

21 *Omnibus itaque mature expenſis, ſuprædictum fragmentum nobis de falſitate ſuſpectum reddit: quamvis enim illa monaſteriorum prærogativa cum hiſtoria non pugnet, tamen S. Dalmatium illa prærogativa ab Epheſino concilio ornatum fuiſſe non exiſtimamus. Forte Sanctus propter eximia virtutum merita ac miracula ab Attico aut alio præſule Conſtantinopolitano iſtud privilegium accepit. Quid ſi poſtea monachus cœnobii Dalmatiani iſtam privilegii conteſtationem ſynodo Epheſinæ affinxerit, ut ea dignitas monaſterii ſui majus robur obtineret, & ne ea unquam in controverſiam vocaretur? Neque dicas, illud fragmentum in variis apographis noſtris legi: nam in iisdem mors S. Iſaacii nimium differtur, & imperium Theodoſii cum patriarchatu S. Attici perperam conjungitur, ut infra monebimus. Porro hæc ſuſpicio noſtra augebitur, ſi quis antiquus codex inveniatur, in quo eadem epiſtola ſynodi Epheſinæ*

A *phesinæ sine illo fragmento referetur. Interim in Vita inferius edenda uncis includemus illa fragmenta, quæ nobis videntur suspecta, aut quæ in aliis editionibus desunt, ut eruditus lector desinceritate aut interpolatione illorum facilius possit judicare.*

§ III. Obscura & intricata Sancti chronotaxis uteumque explicata.

Saullus ante sub militiæ sub imperio Theodosii senioris,

Codex Vaticanus & Acta post hanc Commentarium recudenda non indicant, *sub quo imperatore* S. Dalmatius *militaverit. Sed codex Bibliothecæ Casinensis nomen illius discrete expressit, ubi supradictum Vitæ Dalmatianæ compendium sic exordiatur:* Οὗτος ὁ ἅγιος Δαλμάτος χιλίαρχος ὑπῆρχε στρατευόμενος ἐν τῇ δεύτερᾳ σχολῇ τῶν σχολαρίων ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως. *Hoc est:* Iste sanctus Dalmatus fuit miles prætorianus in secunda cohorte custodum regii corporis sub Theodosio imperatore. *Eadem Græcorum Menæa etiam affirmant, Sanctum nostrum sub* Theodosio imperatore *militasse, at potea ea synopsi Actorum, quam supra num. 7. exhibuimus. Haud dubie hic utrobique designatur Theodosius primus, sive senior, qui ab anno Christi 379 usque ad 395 imperavit. At hoc diuturnum Theodosii sæculi imperium non satis determinat tempora, quibus S. Dalmatius a profana militia ad sacram transivit. Quare videamus, an ea ex aliis monumentis præterpropter eruere non possimus.*

B

24 *Græco Latina S. Isaacii Acta, quæ ad diem* XXX *Maii edidimus, tomo* VI *istius mensis pag.* 258 *mortem hujus Sancti duplici characterechronologico insignivit, & determinatum obitus annum produxit hoc modo:* Vivens duxit sanctus pastor & confessor Christi Isaacius mensis Maii die vigesima sexta, modecente imperium Theodosio, & filio ejus Arcadio cæsare declarato, consolibus Miarobaudo (*is passim* Merobaudes vocatur) secundum, & Saturnino. *At anno Christi 383, die* XVI *Januarii Arcadius a patre suo Theodosio consors imperii declaratus est, & eodem anno Merobaudes secundum, & Saturninus consules fuerunt, ut apud chronologos & collectores fastorum consularium licet videre. Cum itaque* S. Dalmatius *tirocinium vitæ monasticæ sub Isaacio illo posuerit, ex hoc mortis anno sequetur us, Sanctum nostrum ante annum Christi 383 vitæ militari nuntium remisisse, ac cum filio suo Paulo monasterium ingressum esse.* & inter annum Christi 381 & 383

C

25 *Chronologicum vitæ monasticæ exordium in Saullo nostro magis distincte assignarem, si certa essent, quæ in Actis S. Isaacii traduntur: nam Græcus hujus biographus apud nos proxime citatus tomo* VIII *Maii pag.* 257 *narrat, quomodo S. Isaacius post synodum Constantinopolitanam, quæ anno Christi 381 contra Arianos habita est, experiri dumtaxat discipulos colligere, inter quos deinde* S. Dalmatium *recenset. Si igitur S. Isaacius anno Christi 381 primum discipulos congregare cœperit, ac mense Maio anni 383 obierit, certo infertur,* S. Dalmatium *cum filio suo inter annum 381 & 383 vitam monasticam amplexum esse.* videtur monasticam vitam amplexus esse,

26 *Hæc chronologia confirmari potest ex litteris concilii Ephesini, in quibus apud Gennadium nostrum loco supra citato pag.* XXXIX *legimus, sanctum nostrum* urgente fidei zelo, post quadragiota & octo annos egressum ea sua cellula, iviſſe ad piissimum & Christianissimum imperatorem, comque docuisse omnia, quæ contracta sunt, quæque effecta a sancta synodo pro depositione impii Nestorii. *Cum autem id contigerit anno Christi 431, ut ea historia constat, ab illo tempore retrorsum numerandi sunt quadraginta & octo anni, quibus* S. Dalmatius *in monasterio permansit. Hoc computo facto, pervenimus usque ad annum Christi 383, inter quem, & annum 431 quadraginta & octo anni effluxerunt, ut calculus subducere volenti apparebit. Ex his omnibus saltem probabiliter concludimus, tirocinium monasticum Sancti nostri anno 382 vel 383 aliigandum esse.* AUCT. G. C. ut ex litteris concilii Ephesini emanarunt.

27 *Sed aliunde oritur intricabilis difficultas circa tempus præfecturæ monasticæ, quam* S. Dalmatius *post obitum S. Isaacii accepit: si enim credimus duobus characteribus chronologicis, quos supradictus biographus Græcus exprefsit, mors S. Isaacii certe anno Christi 383 consignanda est, post quam* S. Dalmatius *statim ei in munere begumtai seu abbatis successit. Quod si Actis infra dandis fidem adhibere malumus, eadem S. Isaacii mors, & consequenter monastica* S. Dalmatii *præfectura, ultra annum Christi 406 differenda erit: nam ibi num.* 4 *& sequentibus narrantur mira quædam* S. Dalmatii *gesta, dum S. Isaacius adhuc vivebat, & quando S. Atticus ecclesiam Constantinopolitanam gubernabat. Ut vero lector hanc difficultatem clarius percipiat, fragmenta utriusque Vitæ hic inter se conferemus.* Eorum præfecturæ mon. initium in Saullo non potest antedate a morte S. Isaacii, E

28 *Græcus S. Isaacii biographus apud nos tomo* VIII *Maii pag.* 257 *de imminente ejus obitu sic scribit:* Cetetum cum præclaræ senectutis annos jam ingressus, & plenus esset dierum, ad vitæ suæ terminum appropinquare cœpit. Convocatis igitur cunctis, quorum spirituali profectui inteodebat, discipulis, multa ad eos usus admonitione, ut in Dominicæ fidei petra firmi atque immobiles persisterent, Deoque misericordiarum Patri ipsos commendavit. Electo deinde ex universis uno aliquo, cui Dalmatio nomen, ferventissimæ fidei viro, & virtutum Isaacii imitatori egregio, novum suis moderatorem suffecit. *Tum pagina sequente post narratam I. Isaacii mortem hæc addit:* Postero mane civitas universa cum sanctissimo suo archiepiscopo Nectario, & omoi elero, noo sine psalmis & hymois spiritoalibus, ad ipsom usque sepulcrum ntulerunt defunctum. *Porro Nectarius, qui hic S. Isaacii exsequiis interfuisse dicitur, ab anno Christi 381 usque ad annum 397. episcopus Constantinopolitanæ præfuit; ut in Tractatu de præsulibus Constantinopolitanis autem hunc tomum ostendimus.* quam biographus hujus anno 383 assignat. F

29 *Auctor Vitæ Dalmatianæ in tempore & modo ab his Actis discrepat, dum in Mss. Vaticano mortem S. Isaacii & electionem* S. Dalmatii *ita Græce narrat:* Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ ἐκοιμήθη ὁ ἐν ἁγίοις Ἰσαάκιος· ἐλθόντος δὲ τοῦ ἀπιοκόπου Ἀττικοῦ ἐν τῇ μονῇ ἐπισκέπτου τοὺς πρεσβυτέρους, καὶ τοὺς λοιποὺς μοναχούς, τίνα βούλονται γενέσθαι ἡγούμενον, πανηγορισθέντος εἴποτε ἐκ χώρας Δαλματίου, ὃν ἐξ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο ἑαυτῷ εἰς ἡγούμενον. Οὕτως κατέστη ἡγούμενος ὁ ἅγιος, καὶ ἐπισκόπου Ἀττικοῦ, τοῦ χειροτονήσαντος αὐτόν: *Hac ita capita:* Post aliquod autem tempus mortuus est sanctus Isaacius. Veniunt igitur episcopus Atticus in monasterium, & interrogant presbyteros & reliquos monachos, quem velint sibi fieri hegumenum, omnes unanimiter dixerunt: Dominum Dalmatium, quem etiam *Actæ nostra differunt usque ad tempora S. Attici patriarchæ CP.*,

AUCT. G. C. iam Deus elegit ſibi hegumenoum, Sic conſtitutus eſt hegumenus per Deum, & apiſcopum Atticum, qui ipſum ordinavit. *Similia in codice Bibliothecæ Cæſareæ brevitte reſervatur, & eadem in Actis noſtris infra num. 6 recurrent. His addit exrufa Græcorum Menæa, quæ mortem S. Iſaacii ſub patriarchatu Attici etiam collocant, ut ſupra ex num. 8 liquet. Ceterum adverte, Atticum ab anno 406 uſque ad 425 in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe, ſicut in jam proxime citato præſulum Conſtantinopolitanorum Tractatu probavimus.*

(Pro quo ſenſu legendus eſt Neſtorius.)

30 *Nos videmus, quomodo hæc utriuſque Sancti Acta inter ſe conciliari poſſint, & ignoramus, uter biographus majorem fidem mereatur. Cum brevior S. Iſaacii Vita vix notet alia certa recentum geſtarum tempora, ſuſpicari quiſpiam poſſet, poſſe modum in Actis longioribus ab aliquo chronologiæ ignaro erroneos temporum characteres additos fuiſſe. At eodem fundamento ſuſpicari poſſemus, quod auctor Vitæ Dalmatianæ Atticum pro Neſtorio perperam poſuerit, atque ita is error ex uno codice ad alterum tranſierit. Hoc autem tanto facilius fieri potuit, quod forſan in antiquioribus S. Dalmatii Actis patriarcha Conſtantinopolitanus, ſub quo S. Iſaacius obiit, nominatim non exprimeretur.*

B

& patriarchatum S. Attici

31 *Certe hic biographus hallucinatur, dum in iiſdem Actis poſt miram* S. Dalmatii *ecſtaſin, num. 3 narrat ſequentia:* Sahe vero charitas Dei inter ſanctos Iſaeium & Dalmatium multum accrevit, qui Chriſto Deo gratiis ſemper agebant. Hæc dum mirarentur hegumenus, omneſque fratres, ea fama per totam urbem emanavit; & ad ſanctiſſimum epiſcopum Atticum; immo etiam ad ipſum imperatorem Theodoſium perlata eſt; qui cum eo acceſſiſſent, atque hujuſcemodi miraculum audiſſent, admiratione capti, Deum laudibus celebrarunt. Aliquo deinde tempore elapſo, obiit ſanctus Iſacius.

cum imperio Theodoſii conjungunt.

32 *Videtur hoc loco ludicare Theodoſium ſeniorem, ſub quo* S. Dalmatius *militaverat. At ille anno Chriſti 395 ex hac vita migravit, & S. Atticus anno 406 demtaxat ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus eſt. Quomodo igitur potuit imperium Theodoſii filius cum patriarchatu S. Attici conjungere? Si quis forte velit, hic intelligi poſſe Theodoſium juniorem, qui anno Chriſti 401 primum natus eſt, oportebit mortem S. Iſacii differre uſque ad excuſum S. Attici patriarchatum, quod nullo modo ſit veriſimile. Interim nihil deſtatuimus; ſed hanc præfecturæ Dalmatianæ epocham in medio relinquimus, & eruditis antiquitatum inveſtigatoribus propoſuimus nodum illum chronologicum, qui forſitan ex monumentis alicunde erutis diſſolvetur.*

C

Eſt S. Dalmatio certum mortis tempus aſſignari non poſſe.

33 *Jam tranſilimus ad felicem* S. Dalmatii *mortem, cui tamen certum annum aſſignare non poſſumus. Omnia Actorum noſtrorum exemplaria conſentiunt, Sanctum noſtrum ſub patriarchatu S. Procli mortuum eſſe, & hunc præſulem Conſtantinopolitanum beatificis illius exſequiis adfuiſſe. Sed cum S. Proclus ab anno Chriſti 434 uſque ad annum 446 vel 447 in cathedra Conſtantinopolitana ſplenduerit, iterum in nimis vage temporis intervallo hæremus. Attamen latum iſtud plurium annorum ſpatium aliquibus reſtringi poteſt ex epiſtola, quam S. Proclus ad Joannem Antiochenum dedit, & in qua de S. Dalmatio adhuc vivente meminit, ut patet ex fragmento ejuſdem epiſtolæ, quod ſupra num. 12 recitavimus.* D

34 *Tillemontius tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 631 & ſequente, hanc S. Procli epiſtolam ad annum Chriſti 437 refert, a qua chronologia Vincentius Riccardus in Vita S. Procli pag. 36 non abhorret. Nos juxta hanc ſententiam concludimus, S. Dalmatium inter annum Chriſti 438 & 446 obiiſſe, & propterea initio hujus commentarii in margine mortem ejus* CIRCA ANNUM CCCCXL *collocavimus, quia noſtimus, quamdiu poſt illam S. Procli epiſtolam vixerit. Hinc corruit conjectura Ludovici Bulteau, qui in Hiſtoria monaſtica Orientis, Pariſiis anno 1687 Gallice impreſſa, lib. 3. cap. 21 pag. 301 exiſtimat, S. Dalmatium anno Chriſti 433 verſimiliter e vivis exceſſiſſe.* tamen colligimus, quod inter annum Chriſti 438. & 446

35 *Ex tota hac vitæ notati ſequitur, Sanctum noſtrum nonagenarium fuiſſe, quando ad Superos migravit: ſi enim non diu poſt annum Chriſti 379 ſub Theodoſio ſeniore militaverit, & eo tempore filium habuerit, qui tunc id ætatis erat, ut poſt duos trieve annos una cum patre vitam monaſticam ampleſteretur, omnino probabile eſt,* S. Dalmatium *ferme quadragenarium fuiſſe, dum anno 381 vel 382 S. Iſaacium acceſſit, & adhortatione hujus vitam militarem cum aſcetica commutavit. Huic ætati adde quadraginta octo annos, quibus pumquam e monaſterio pedem extulit, ut ſupra ex literis concilii Epheſini retulimus. His denique adde reliquos vitæ annos, quos ex epiſtola S. Procli eruimus; & facile colliges,* S. Dalmatium *nonaginta aut plures ætatis annos numeraſſe, antequam moreretur. His ad clariorem Actorum intelligentiam præmiſſis, nunc ipſum* S. Dalmatii *Vitam Latine recudimus ex editione ac interpretatione Bauduri, ad quam plura in Annotatis ſumus obſervaturi.* nonagenarius major obiit. E

A C T A

Quæ Anſelmus Baudurus tomo 2 Imperii Orientalis a pag. 697 Græco-Latine adidit ex Ms. codice San-Germanenſi, quem nos cum duobus aliis Mſs. Græcis contulimus. F

C A P U T I.

Sancti converſio, vita monaſtica, & exilium ſynodo Epheſinæ latum contra hæreſim Neſtorii.

S. Dalmatius miles mox evadit S. Iſaacii

a

b

c

SAnctus hic Dalmatius piis præditus moribus, cum militiæ omnes dediſſet, in ſecunda ſchola Scholarius *a* fuit. Ut audivit autem, virum, Iſacium *b* nomine, ab Orientis Byzantium *c* veniſſe, ipſum benedictionis accipiendæ cauſa convenit. Cumque ille acceſſiſſet, ad ipſius pedes ſe abjecit, ab eodem benedictionem poſtulans, & cum illo ſeptem diebus eſt commoratus. Hoc decurſo dierum ſpatio, virum adiit, & ait, Pater ſancte, inquit, benedic mihi peccatori, ut domum reverear. Cui ſanctus patet Iſaeius ita reſpondit

dit: Benedictus ſit Deus: hic te mecum degere oportet toto vitæ meæ curriculo. Huic dominus Dalmatius: Domine, rea mihi familiaris & libertus ſunt. Cui reſpondit pater noſter Iſacius: Fili, Dominus oſtendit mihi oportere te mecum vitam agere, quoad vixero. Scriptum eſt enim in ſacro Evangelio: Quicumque diligit patrem, aut matrem, aut filium, pluſquam me, non eſt me dignus. Sciaſque, hunc locum nomine tuo vocandum eſſe *d*.

d *Virum monachum ſua familiæ ſuo ſanctificat.*

8 Fuſis precibus, dominus Iſacius, dimiſit eum, at matri valediceret. Cujus juſſu ille abiit, & cum matri valedixiſſet, & eam cum re familiari tua & filia in Orientem miſit, & una cum filio ſuo dominus Dalmatius ad ſanctum confeſſorem Iſacium migravit, quicum viram agebat. Quotquot vero ipſos ſalutandi ac munera eis deferendi cauſa adibant, dona in manibus Dalmatii deponebant. Et ſane multa eo tempore allata ſunt, quæ illi captivis aliiſque ad monaſterium accedentibus erogarunt. Singulis quippe diebus, oe uno quidem intermiſſo, togam ſive eleemoſynam faciebant; qui mos ad hoc uſque tempus perſeveravit.

B Hoc itaque vitæ genere una verſantes, vota ſua implebant, ac dies omnes in jejunio, ac precibus tranſigebant. Hinc igitur domini Dalmatii nomen monaſterio inditum ad hanc uſque diem manet, eo quod accedentes ad oſtium fratres, ac petentes ab illis eleemoſynam, id nominis intulerint, dum dicerent: Adeamus dominum Dalmetium; ipſe namque ee Dei largitionibus habet, unde alimenta nobis ſubminiſtret: atque inde nomeo ejus per univerſum terrarum orbem celeberrimum evaſit.

3 Hoc igitur inſtitutum, atque hanc viveodi normam pio tradita ſibi a Deo gratia ſequentes, *Ob inter egregie noſtri ſtatus exercitia* oempe aliis benefaciendi, vitæ ſuæ dies tranſigebant. Nam ſtudio eorum obſecundans Deus, bene multa ipſis contulit; quæ illi ſumma cum integritate, Chriſto vero Deo noſtro gratias agentes, elargiebantur: cum totum in pſalmis, jejuniis ac Domini noſtri Jeſu Chriſti laudibus tempus conſumerent. Sanctus porro Dalmatius cum totos

C quadraginta quadrageſimæ dies jejunus egiſſet uſque ad ſanctam ſeriam quintam; oblata deinde liturgia, cibum omnes ſumpſerunt.

In diuturnum aſſidue jejunium rapitur,

4 Is autem ſerotinis horis in ſcamno recubuit: & alius item quadraginta tribus diebus in ſcemno jacens permanſit, orationeſque animo fundebat uſque ad ſanctam Aſſumptionem *e*; ita quippe dejectos & animi deficiens erat, ut vix reſpiraret *f*. Extra ſenſus enim lapſus non movebat loco, neque excitabat eum dominus Iſacius. Cum adveniſſet autem ſanctæ Aſſumptionis feſtum, ipſum adhia dominus Iſacius: Et, frater, inquit *g*, Dalmati, quouſque tandem dormies? Surge. Tum erecto Dalmatius corpore conſpicatus illum *h*, hæc ait: Domine pater, fratres noſtri jam tertiam horam pſallendo perſolverunt. Cui reſpondit Iſacius: Ubi eras, ut ſcire poſſis jam perſolviſſe? Cui dominus Dalmatius: Hic eram proxime patrem meum. In præſenti vero apud ſanctos Machabæos *i* ſynaxi aderam. Et unde notum, ait, ſi illic fuiſſe? Cui dominus Dalmatius hæc ait: Illic eram cum patriarcha Attico *k*, liturgiæque aderam in throno ſecundos a patriarcha ſedens: treſque ibidem conſpexi monaſterii noſtri fratres. Tum dominus Iſacius ſciſcitatus eſt ab eo, quonam in loco ſtarent. Cui ille, Unus proxime cancellos, alter prope ambonem, tertius ad oſtia majora.

e *f* *g* *h* *i* *k*

5 Tum præcipit pater noſter Iſacius janitori, ut fratres, qui a ſynaxi ſanctæ Aſſumptionis redirent, ad unum omnes ad ſe adduceret. Qui reverſi patri & domino Iſacio ab oſtiario ſiſtuntur. Tunc percontatur Iſacius: Ubinam, fratres eratis? At illi reſpondent; In ſynaxi ſanctorum Machabæorum. Monque unum eorum interrogat: Quo loco ſtabas? Cui ille; Prope cancellos, dominue. Sub hæc ab alio quæris: Quo loco ſtabas? Proxime ambonem, inquit ille, ſiniſtrena divinæ liturgiæ. Tertius ſimiliter reſpondit: Et ego ad magna oſtia ſtans divinis interceram; ea quippe de cauſa illuc conceſſimus. Sane vero charitas Dei inter ſanctos Iſacium & Dalmatium multum excrevit: qui Chriſto Deo gratias ſemper agebant. Hæc dum mirarentur hegumenus omneſque fratres, ea fama per totam urbem emanavit, & ad ſanctiſſimum epiſcopum Atticum, imo etiam ad ipſum imperatorem Theodoſium *l* perlata eſt; qui cum eo acceſſiſſent, apud hujuſcemodi miraculum audiſſent, admiratione capti, Deum laudibus celebrarunt.

Ex EDITIONE BANDURI.

& fama ſanctitatis inclyta: evadit

l

E

Poſt mortem S. Iſacii eligitur abbas monaſterii, m

6 Aliquo deinde tempore elapſo, obiit ſanctus Iſacius *m*. Epiſcopo igitur, qui ad monaſterium acceſſerat, interroganti presbyteros reliquoſque monachos, quem vellent ſibi præeſſe: uno omnes ore & animo reſponderunt, Dominum Dalmatium, quem ſibi Deus hegumenum cooptavit. Sic ille Dei nutu, & epiſcopi Attici: qui ipſum ordinavit, hegumenus eſt electus. Ac ſanctiſſimus ille vir cum in divinis rebus exercitatione, tum in omnibus ſancti patris ſui Iſacii virtutibus excelleret; ac cum primis eleemoſynæ deditus erat. In diſceptationibus item ee æquo & bono jus dicebat. Ex Deo namque, ſibi veritatem omnem pateſacientie, ſententiam ferebat.

& miraculo inclaruiſſe

7 Eodem tempore cum duo quidam apud imperatorem litem haberent, atque actor non rectæ conſilio verborum ambagibus cauſam involvens adverſarium ſuum everteret, atque in bona illius invadere conaretur; tum ille, qui injuria afficiebatur, imperatorem ſic compellavit: Domine, miſerere mei, mitteque nos ad magnum illum monachum Dalmatium, utpote æquiſſimum judicem, ſi quis alius, perquam Deus veritatem declarabit. His auditis, imperator conſeſtim ipſos ad ſanctum patrem noſtrum Dalmatium remiſit. Illis vero ſanctiſſimum Virum adeuntibus, percontatus illos: Quid inter vos litis eſt? Tum reſpondit actor, neque ſermonem perficere potuit; ſed ſtarim balbutire cœpit, & cum altra fari, non valeret, paulo poſt interiit. A Deo quippe judicium prodiit; & juſtitia declarata eſt. Miſit ergo Dalmatius ad imperatorem nuntium his verbis: Deus ingratiam læſi jus dixit. Quo audito, omnes qui in urbe erant viri religioſi Deum magis magiſque in nomine ejus prædicabant, laudibuſque celebrabant.

F

ornatam Noſtri hegumeni ipſum dotibus novit,

8 Nec din poſtea obiit ſanctus epiſcopus Atticus. In cujus locum Siſinnius *n* ſuffectus eſt, vir pius ac religioſus, qui eum epiſcopatu modico ſempore egregie perfunctus ad Dominum migraſſet, magna de ſucceſſore ad imperatoriæ urbis ſedem controverſia exorta eſt. Cives itaque Conſtantinopolitani virum pietate ac prudentia ornatum ſedulo perquirebant, qui præcedentibus archiepiſcopis in regiæ urbis throno ſuccederet. Cum magno rea in motu eſſes, elapſis diebus non paucis, fama de quodam Neſtorio, qui epiſcopus Conſtantinopolitanus diligendus eſſet, emanavit. At animum quidem ejus nemo alius præter Deum noverat, qui eidem ſancto Dalmatio apeauit, hominem illum perverſum eſſe; quod ipſa

areanum sileotio pressit.

Ex EDITIONE BANDURI.

9 Neque ita multo post contigit, cum episcopum inaugurari, initiatusque sacerdotio sane indignus Nestorius, in monasterium venit, ut moris est episcopis, salutandi causa sanctum Dalmatium; & cum ad sanctum Virum introire vellet, ab eo prohibitus est hit verbis: Facesse hine; eom occultas tuas cogitationes, hoc est fidei tuæ pravitatem emendaris, cellam meam ingredietis. Is vero exiit, ac vel invitus discessit. Omnibus autem, qui salutandi causa ipsum conveniebant, hæc monita dabat: Cavete vobis, filii ac fratres, ab immani bellua, quæ hanc in urbem advenit. Illa quippe homo perversæ est fidei, ac doctrinæ suæ pravitate multos in perniciem est conjecturus.

multitudo de ea cavere de præmonet.

10 Cum vero per triennium in impietate versatus esset, sancta & consubstantialis Trinitas secretum cordis ejus volnus non occultum ultra reliquit, sed palam fecit. Cœpit enim demum publice in Filium Dei blasphema verba proferre, ac in duos filios unicum divisit Filium; diversum enim Christum a Deo verbo esse dicebat: & aliquando ajebat quidem: Secerno oturas; adorationem vero unam facio; alias autem dicebat: Quis est filius propter conjunctum filiom? Unde Deiparam virginem confiteri renuebat inquiens: Ego bimestrem & trimestrem Deum minime dico.

Cum Nestorius hæresim suam palam declarasset,

B

damnatur ab Ephesina synodo, qui sectatores Nestorii sese violenter opponebant

a

11 Itaque propter has ejus blasphemias synodos Oecumenica in Ephesiorum metropoli jussu Theodosii imperatoris congregata fuit, ubique tursus misit blasphemiæ addere non cessavit; dicebat enim: Dei Filius minime incarnatus est; si autem incarnatus est, & Pater, & Spiritus incarnati sunt, & ita proinde hæc dicens blasphemabat. Quidam enim impietatis ejus propugnatores impediebant, quo minus imperator resciret, fuisse ipsum per sanctam, & Oecumenicam synodum a sua sede dejectum. Etenim sancta synodus, Ephesi congregata piissimorum Christianorumque imperatorum nostrorum edicto, ubi comperit, Christi inimicum in eadem animi sententia permanere, impiamque doctrinam prædicare, quo ab orbe terrarum scandala in posterum penitus extirparet, ipsum gradu & ordine movit. Quod ubi Constantinopoli pervulgatum est, omnes, qui Nestorio studebant, ecclesiasticaque omnia ab ipso acceperant, conspiratione facta, omnia navigia, ac publicas vias observantes, neminem prorsus a sancta synodo Constantinopolim venire, neque inde rursum ad synodum abire permittebant: solummodo autem ea, quæ ad Christi inimicum spectabant, ultro citroque deferebantur.

C

12 At quia nemo quidquam contra Deum valet, (quid enim est homo?) divina voluntate accidit, ut epistola ea Ephesina urbe ad monasteriorum archimandritam sanctum Dalmatium, & ad Comatium, [&] Potamonem episcopum conscripta, per mendicum missa fuerit, qui eam in calamum arundine, quam gestabat mendicans, pertulit ad dominum Dalmatium, quam is acceptam, cum legisset, ejusque mentem assentus esset, torbatus est animo: ab annis enim octo & quadraginta numquam è cella pedem extulerat, sed in eadem abditus tranquillam vitam egerat: Itaque Deum oravit: Domine Jesu Christe, ostende mihi, num velis, ut ex hac cella egrediar. Dum itaque hæc Deum rogaret, vox exitus ad eum delapsa est, ut ea sua cella egrederetur. Nolnit enim Deus, ut grex suus in perpetuum interiret. [Quod ubi, Deo sibi id aperiente, manifeste comperit, sutgeos advocavit monachos suos, monasteriorumque hegumenos, cellis egressus, atque hymnos & psalmos alternantes ad regiam contendunt. Erat enim sanctus Dalmatius archimandritarum princeps *p*.] Comitabatur autem eos non parva orthodoxorum multitudo.

quando S. Dalmatius illam violentam ex litteris intellexerat

D

p

13 Cum itaque ad palatium pervenissent, audita imperator eorum psalmodia, interrogavit inquiens, Quid est hoc? Respondent ei, domnum Dalmatium adesse una cum omnibus suis monachis: miratusque imperator hæc ait: Licet sæpe ipsum in cella ejus convenerim, cum terræmotus essent, togaverimque eum, ut exiret, & ad communem supplicationem se conferret, numquam potuit adduci. Porro admiratione captus obviam illi egressus est, unaque cum imperatore ille regiam subiit; archimandritarum autem cœtus ac monachorum, populique frequentia antiphonarum modulationi intenta foris mansit. Cumque esset solus cum imperatore, ostendit ipsi epistolam sibi missam a sancta synodo, qua lecta, imperator turbatus est admodum, mandavitque ipsi, ut eorum universis epistolam legeret.

cum magna monachorum ac populi multitudine

E

imperatorem adit,

q

14 Ubi itaque, quod par erat, ab imperatore responsum accepit, dixit ad populum: Viri fratres ac patres, ad sancti Mocii *q* monasterium concedamus: ibidem enim imperatoris mandata discetis, tum epistolam a sancta synodo missam vobis legemus. Tunc universa multitudo & archimandritarum & monachorum & laicorum exiere, ac palatio psallentes in hunc modum: Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ; ubi autem ventum est ad venerandam ædem sancti ac gloriosi Mocii Martyris, sanctus Dalmatius in suggestum ascendit & ait: Si vultis audire, quiescite & discite; neque his, quæ dicentur, obstrepere velitis; sed æquo animo adesse, ut verba exacte percipere valeatis; epistolam a sancta synodo missam piissimus imperator legit & persuasus est. Eidem enim ego, cum ad me venissent, dixeram, cum ad sanctam synodum debuisse scribere; quæ suggesta sibi fuerint, non plene quidem perscripta. Misit autem ad me, & lecta sunt mihi. Verum ne qua illum tristitia afficerem, quæ consequebantur, prætermisi, quæ tabellarii non exhibuere, sed illorum loco alias quasdam litteras ostendere. Itaque convenientia, & ad rem opportuna cum eo locutus sum, quæ nunc coram vestra pietate repetenda non duxi, ne elatus, aut gloriabundus a vobis existimer. Conteret enim Deus simulatorum ossa. Imperator omnia, quæ facta sunt, ordine audivit, & gavisus est. Deo gratias egeos, comprobavitque sanctæ synodi narrationis seriem, ut illius majestatem decet, non meis quidem verbis ad hoc inductus, sed petrum & aliorum suorum fidem secutus.

F

15 Ceterum scripta (ut par erat) suscepit & legit ac persuasus est, hoc inquiens: Si res ita se habet, sine, profecti episcopi veniant. Cui ego: Nemo eorum finitur vocare. Et ille ait: Nemo prohibet. Rursum ego: Dicuntur, inquam, & prohibentur, ne veniant; subjeciique: Eorum, qui e Nestorii factione sunt, multi enim & redeunt libere; quæ vero a sancta synodo agantur, ea nemo ad vestram pietatem referri permittit. Ceterum pro altera parte, Cyrilliana scilicet, coram omnibus imperatori dixi: Sex millia episcoporum audire mavis, an unum hominem impium? (sex millia autem eos ajebat, qui sub metropolitanorum sanctissimorum episcoporum potestate degunt: hæc autem eo spectabant, ut accersererentur & venirent, qui ea quæ

& synodo opposito eorum favet.

sicta

A facta ſunt, patefecerunt. Loquor de ſanctiſſimis epiſcopis, quos ſancta ſynodus deſtinarit.) Et reſpondit: Recte quæſiiſti. Rurſumque adjecit verbum unum & dixit: Præcamini pro me: & certo novi, imperatorem Deu & ſanctæ ſynodo obſecuturum potius, quam perverſis hominibus. Orate igitur pro imperatore & pro nobis.

ANNOTATA.

a *Hæc Banduri interpretatio non ſatis vlara eſt: nam ſcholæ hoc loco ſignificant robores militum ad cuſtodiam imperatoris vel palatii deſtinatas. Hinc ſcholarii apud Græcos accipiuntur pro cuſtodibus palatii aut corporis imperatorii, & variæ eorum claſſes enumerantur, ut apud Cangium in Gloſſario Græco-barbaro ad vocem* σχολαὶ & σχολάριοι *fuſius poteſt videri.*

b *Papebrochius noſter die* XXX *Maji duplicem S. Iſaatii vel Iſaacii Vitam edidit, & Acta illius tomo* VII *Maji a pag.* 246 *commentario ac notis illuſtravit.*

c *Eſt antiquum nomen urbis Conſtantinopoli.*

B *tunc, quod hic biographus affectat, quomvis eo tempore Conſtantinopolis vocaretur, ut poſſim natum eſt.*

d *Hinc patet, hallucinari ſcriptorem Græcum, qui apud Baudurum tomo* 2 *Imperii Orientalis pag.* 695 *aſſerit, quod Dalmatius patricius, Conſtantini Magni ex fratre nepos, hoc monaſterium ædificaverit, vique nomen ſuum dederit, quod figmentum etiam ex ſequentibus refellitur.*

e *Græce legitur* ἕως τῆς ἁγίας ἀναλήψεως, *id eſt* uſque ad feſtum Aſcenſionis Chriſti, *ut Cangius in Gloſſario Græco-barbaro ad vocem* ἀνάληψις *obſervat.*

f *Conſtructio Græca apud Baudurum hæc eſt:* ἐν γὰρ παντελῶς καὶ μόνον ἦν ἀναπνέων; *quod illo Latino vertit:* Ita quippe dejectus & animo deficiens erat, ut vix reſpiraret. *At in apographo noſtro Vaticano ſic legitur:* ἐν γὰρ παντελῶς ἀναπτίων καὶ μόνον. *Hoc autem ita interpretor:* Erat enim lapſus, & ſolummodo reſpirans.

C g *In apographo Vaticano hic additur* τρίτον, *id eſt* tet. *Codex Bibliothecæ Cæſareæ ſic habet* Ἔρχεται ἐν ὁ ὅσιος Γεραστος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐφώνησεν αὐτὸν, ἐν τρίτῳ λέγων. Ἀδελφὲ Δαλματε *Hoc eſt:* Vadit itaque ſanctus Iſaacius ad illum, & vocavit ipſum tertio dicens: Frater Delmate.

h *Apud Baudurum ita Græce legitur:* Καὶ ἀναπαθίσας ὁ κύριος Δαλμάτιος, ἐβρέψεν τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. *Id eſt, juxta ipſius interpretationem:* Tunc erecto Dalmatius corpore conſpicatus illum, hæc ait. *Sed codex Vaticanus poſt ſimilia præterea ſic proſequitur:* ἔτρεψε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. *Hoc autem Latine ita vertit poteſt:* Fricuit oculos ſuos (*ſicut e ſomno ruchati ſavore ſolent*) & dixit ei. *In apographo Bibliothecæ Cæſareæ etiam* ἔτρεψε *pro* ἔβρεψε *invenitur. Judicet eruditus lector, utra lectio videatur præferenda. Nos de diſcrepantiis annotandis fidem noſtram liberamus.*

i *Cangius lib.* 4 *Conſtantinopolis Chriſtianæ* § 4 *pag.* 204 *de ſacra quadam Machabæorum æde meminit.*

k *Hic ſanctus præſul ab anno* 406 *uſque ad* 425 *Cathedram Conſtantinopolitanam tenuit, ut in Commentario prævio num.* 29 *diximus.*

l *Si hoc loco indicetur Theodoſius ſenior, imperium ejus cum patriarchatu S. Attici tempori non poteſt; ſin vero Theodoſius junior, anno Chriſti* 401 *primum natus, mors S. Iſaacii nimis diu differenda eſt, ut in Commentario prævio num* 32 *monuimus.* EX EDITIONE BANDURI.

m *De lunicata hujus mortis chronologia in Commentario prævio* § 3 *egimus.*

n *Siſinnius in locum S. Attici ſuffectus eſt anno Chriſti* 426, *& poſt illum anno Chriſti* 428 *Neſtorius hæreſiarcha cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit.*

o *Hic eſt Theodoſius junior, qui tunc cum Valentiniano III Imperium adminiſtrabat.*

p *In illa narratione, quæ eodem modo apud Labbeum noſtrum tomo* 3 *Conciliorum col.* 751 *refertur, non invenimus ea verba, quæ hic uncis incluſi.*

q *De hac ſacra S. Mocii acta, aliiſque ad eam ſpectantibus agitur apud Cangium lib.* 4 *Conſtantinopolis Chriſtianæ* § 6 *pag.* 129 *& ſequentt.*

CAPUT II.

Aliquot epiſtolæ ultro citroque miſſæ de cauſa Neſtorii, pia ſancti Dalmatii mors, & honorifica exſequiæ.

E

LEgit autem ipſis & epiſtolam e ſancta ſynodo miſſam, quæ ita ſe habet: " Cyrillus archiepiſcopus domino Dalmatio monaſteriorum archimandritæ, & Comario, Poromonique epiſcopis deſideratiſſimis in Chriſto ſalutem. Præſtolabamur honorabilem Neſtorium, ubi nos convenifſet, revocaturum ea, quæ poſt inauguralionem ſuam blaſphemo ore protulit, & a ſancta ſynodo veniam petiturum: quamquam etiam maxime periculoſum fuiſſet veniem ipſi dare; neque enim expediebat viro, qui relibus concionibus terterum orbem perverriſſet, fidemque religioſe ab eccleſiis ſervatam & cultam labefactaſſet, veniem concedere. Etenim ſi ille, qui vel unicum contumelioſum verbum contra piiſſimos Chriſtianiſſimoſque imperatores depromere auſus fuerit, merito legum indignationem ſuſtinet, quanto juſtius eam experiri par eſt illum penitus impium, qui ſacro-ſanctum Incarnationis myſterium evertere, ac œconomiam abolere conatus eſt, quam ſanctus & benignus Dei Patris Filius unigenitos propter nos implevit, homo ſimi non dedignatus, ut omnes nos ſalvos faceret, mundumque univerſum e morte & peccato liberaret? Litteræ, quibus ſynodus Epheſina S. Dalmatio expoſuit.

F

27 " Cererum viri hujus duritiem mentiſque obſtinationem mirati ſumus; etenim neque " pœnituit eum; neque ex fletu dilnit, quæ " contra gloriam omnium noſtrum ſervatoris " Chriſti effutire auſus fuerat: quin etiam, eum " veniſſet Epheſum, iiſdem rurſum uſus eſt " ſermonibus, quibus ante, ac denuo certum " omnibus ergumenorum præbuit, ſe e perverſa " ſententia minime elicoum eſſe. Itaque eum " quidam ecclaviores metropolitani, piiſſimique " epiſcopi jure optimo in eum inveherentur, ſub " hæc clare ex divine Scriptura eum convin- " cerent, & oſtenderent, Deum eſſe illum, " quem ſancta Virgo ſecundum carnem genuerat, " in hanc ſceleratam vocem prorupit: Ego bi- " meſtrem & trimeſtrem Deum non dico. Qui- " bus alle eddidit non peoca, per quæ Unige- " niti Incarnationem a medio plane tolleret. quæ de Neſtorio.

EX EDITIONE BANDURI. *In hereſi ſua pertinacem*

18 „ Itaque ſanctæ ſynodo a piiſſimis impe- „ ratoribus condicta ſacra Pentecoſtes dies fuit. „ Primæ enim litteræ, quibus evocabamur, „ ſic ſe habebant. Acceſſimus autem Epheſum „ ad ſtatam diem; non enim negligenda ſunt „ dominorum edicta. Ceterum ubi piiſſimum „ religioſiſſimumque Josnnem *a* Antiochenum „ epiſcopum advenire accepimus, adhuc ſen- „ decim dies expectavimus, cum omnes tot „ ſynodus reclamaret afferens, illum conſeſſui „ intereſſe non velle, quod metueret, ne forte „ reverendiſſimus Neſtorius, qui ex illius ec- „ cleſia aſſumptus fuerat, loco ſuo moveretur: quæ res ipſi fortaſſe pudorem ingeneret. Quam ſuſpicionem veram exiſtiſſe, ipſa poſtea experientia liquido oſtendit: nam „ diſtulit adventum ſuum. Etenim nonnulli „ ex piiſſimis ejus epiſcopis Orientalibus, ab „ illo præmiſſi hæc denuntiarunt: Præcepit „ nobis dominus Josnnes epiſcopus, ut veſtræ „ pietati dicamus: Si tardavero, quod ſtatuti „ eſtis, id faciatis.

a

B „ 19 „ Sancta itaque ſynodus octavo & vigeſi- „ mo die menſis Pauni *b* in magno templo, „ quod ſancta Maria dicitur, congregata, „ miſſis quibuſdam religioſiſſimis epiſcopis, „ Neſtorio denuntiat, ut veniat, & in judicio „ ſiſtat, ac de iis, quæ ſcripſerat & docuerat rationem reddat. Ille autem primo reſpondit; Conſiderabo, & videbo. Atque iterum ad ſiſtendum vadimonium evocatus eſt „ per ſanctiſſimos quoſdam epiſcopos, denuo „ a ſancta ſynodo ad eum miſſos. Ille vero „ ſcelus tum commiſit plane nefandum. Nam „ milites a Candidiano magnificentiſſimo comite acceptos, aatc ædes, in quibus verſabatur, ſuſtinet armatos collocavit, quibus „ præcepit, ſi qui forte ad illum ingredi „ vellent. Cum autem ſanctiſſimi epiſcopi, „ qui miſſi fuerant, perſeverarent, dicentes, ſe „ non adeſſe, ut aſperum quidpiam dicerent, „ vel audirent, ſanctam ſynodum ipſum vocare; variis uſus eſt excuſationibus, ut qui „ conſcientia ſua reclamante venire nollet. „ Uſi ſumus tertio deinde citatione, ac diverſarum provinciarum epiſcopis denuo ad illum legatis, ille eurſum militum violentiam „ adhibuit, neque accedere voluit.

Et violenta effugia quærentem b

C „ 20 „ Cum ergo ſancta ſynodus conſediſſet, „ nec non eccleſiaſticis ſanctionibus inſiſtens illius epiſtolas & expoſitiones legiſſet, lectaſque blaſphemiis plenas comperiſſet; & quandam præterea inſignes piiſſimique epiſcopi „ metropolitani teſtati eſſent, quod in ipſa „ quoque Epheſiorum civitate cum ipſis diſceptans, Jeſum Deum aperte negaſſet; ipſum „ loco movit, ſe juſtam legitimamque ſententiam in illum protulit. Quia vero neceſſarium eſt, ut pietas veſtra, hæc ipſa comperta „ habens, illos quoque de his commoneſaciat, „ quos ea maxime ſcire oporteat; ea vel ipſa, „ vel illius fautores cuipiam ſubrepſerit, operæ „ pretium cenſui, hæc tibi indicare. Habemus quoque Joannis piiſſimi religioſiſſimique epiſcopi epiſtolam ad eum perſcriptam, qua „ ſane acriter illum increpat, tamquam qui „ nova & impia dogmata in eccleſias invexerit, ſanctorumque Evangeliſtarum & Apoſtolorum doctrinam eccleſiis traditam everſat.

Poſt exactum ſcriptorum diſcuſſionem d

legitime condemnatus fuerit.

ae „ At quia nihil ad blaſphemiarum ſuarum defenſionem afferre poteſt, hæc cauſa- „ tur: Quatuor dierum, inquit, dilationem D „ petii, donec veniret epiſcopus Antiochenus, „ & noluerunt eo acedere: cum tamen landatus ſanctiſſimuſque epiſcopus Joannes venire „ recuſaſſet. Nam ſi adeſſe voluiſſet, quorſum „ pertinuit, ut per ſuos epiſcopos ſignificaret: „ Si tardavero, quæ facturi eſtis, facite? „ Noluit enim, ut dixi, intereſſe, ſciens ſore, ut ſancta ſynodus depoſitionis ſententiam „ in Neſtorium, quod adverſus omnium noſtrum ſervatorem Chriſtum impia blaſphemaque vmbs protulerat, omnino ferret. „ Quoniam vero, ut intellexi, relatum eſt a „ magnificentiſſimo comite Candidiano, t cauti ac vigilantes eſtote, ac renuntiate, commentitios rerum in Neſtorii depoſitione geſtarum nondum perfecte perſcriptos eſſe: „ quapropter nec ad religioſos victoreſque imperatores noſtros relationem, quæ mitti debet, adhuc mittere potuimus: at, Deo benc faventc, una cum commentariis mitte- E „ tur, ſi modo nobis mittere liceat, qui pet- „ ferre queat. Quod ſi commentariorum & „ relationis ſeries diutius morabitur, ſcitatis „ nos, quo minus mittamus, impediri. Valete„. Populus Conſtantinopolitanus ans omnium voce exclamat: Anathema Neſtorio; ac ubi epiſtolam legit Dalmatius, populo univerſo benedixit, eaſtique domum rediere, laudantes ac gratias agentes Deo do impii Neſtorii depoſitione.

c

Sanctus Dalmatius interris reſpondit ſanctæ,

22 Sanctus autem Dalmatius epiſtolam ad ſanctam ſynodum miſit nomine univerſi cleri magnæ ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ hujuſcemodi: " Piiſſimis ſanctiſſimiſque Patribus noſtris, religioſiſſimorum imperatorum noſtrorum decreto ex univerſo orbe in Epheſiorum metropoli congregatis, Cyrillo *d*, Juvenali *e*, Memnoni *f*, univerſæque ſanctæ ſynodo, Dalmatius presbyter & archimandrita paterque monachorum pro univerſo Conſtantinopolitano clero *g*. Sempee a teneris aanit orthodoxo dogmate gloriantes, toti in hoc ſumus, ut ſanctorum Patrum traditionem conſervemus. De qua quidem per ea, „ quæ ſanctiſſimus piiſſimuſque epiſcopus Cyrillus ad nos perſcribere dignatus eſt, a veſtra ſanctitate nuper iterum admoniti, gratias egimus Salvatori Deo. Multa itaque & F „ magna facimus, quæ pro eadem fide egiegie geſta ſunt, nupes aobis innotuerant. „ Quare cum Neſtorium, aoſtrum quondam ſuctillitem, quod Apoſtolicam, ſiacerumque ac „ piam doctrinam adulteraret, a veſtris pietatis „ ordine locuque motum eſſe intellexiſſemus, „ commemoratas litteras, a Theodoſio & Valentiniano piiſſimis chriſtianiſſimiſque imperatoribus exhibitas nobis, tamquam a ſanctitate veſtra miſſas accepimus, ac ſtatim illas „ palam in ſancta Dei eccleſia, univerſoque „ populo coogregato, legi curavimus.

d e f

g

quid contra Neſtorium egerit.

23 „ Sciat ergo veſtra ſanctitas, populum „ nobis una vace enaſenſiſſe, & magnis quoque laudum præconiis evaciſſe cum ſanctam „ & œcumenicam veſtram ſynodum, tum victores quoque imperatores, quod piam veſtrum conventum omni ſtudio curaſſent. „ Nos porro gaviſi, præſentes reſcripſimus, & „ celeberrimam veſtram pietatem obteſtamur, „ ut pro nobis Deum precetur cursmque omnem adhibeat, ut, quod teliquum eſt, ſanc-

ta

A „ da Dei eccleſia, quæ apud nos eſt, perfecte
„ conſtituatur. Hoc enim vel unum magna
„ veſtra orthodoxi dogmatis providentia reli-
„ quum adhuc eſſe intelligit, ut hac tatione
„ omnia, quæ Chriſto Domino placent, ad
„ finem perducantur, univerſaque noſtræ nulli
„ alteri, niſi veſtræ ſanctitati, piiſſimiſque ac
„ chriſtianiſſimis imperatoribus accepta referan-
„ tur. Dalmatius presbyter & archimandrita,
„ monaſteriorum patet, ut oretis pro me,
„ veſtram ſanctitatem obſecto. „

Ex recipiſ alteram epiſtolam.

24 Epiſtola ſecunda a ſancta ſynodo ad do-
mioum Dalmatium ſcripta: " Cyrillus &
„ Memnon archiepiſcopi Dalmatio primo preſ-
„ bytero ſanctæ Dei catholicæ & Apoſtolicæ
„ magnæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, ſacro-
„ tumque monaſteriorum principi *b*. Turbata
„ eſt admodum ſancta ſynodus, ubi comperit,
„ magnificentiſſimum præclarumque comitem
B „ Joannem non omnia recte retuliſſe, adeo ut
„ da nobis quoque in exilium ejiciendis, qui iſtic
„ ſunt, conſilium initent: quaſi ſancta ſyno-
„ dus iojuſtam nefariamque exauctorationem,
„ quam Joannes, & qui cum eo agunt hære-
„ tici, moliti ſunt, ratam habuerit. Ea aliena
„ igitur facta eſt a ſancta ſynodo relatio, qua
„ ſe principii litteris contriſtaram docet, &
„ quod trium abdicationem non probavimus:
„ ſed præſertim irrita ſe habere declarat, quæ
„ impie & illegitime ab illis, firma vero &
„ rata potius, & quæ a nobis geſta ſunt.
„ Docuerunt enim (patres) & prima quo-
„ que relatio, ea ſe reſcidiſſe, quæ præter
„ canonum præſcriptum ab illis facta fuerant;
„ quodque pro communionis ſociis & coepiſco-
„ pis nos habeant, & quod ab hujuſmodi ſen-
„ tentia non diſcedant.

Quæ ſynodus Epheſina conqueritur de variis machinationibus

25 „ Cum autem prædictus magnificentiſſi-
„ mus vir nihil non tentaverit, quo Joannes,
„ & qui cum eo ſunt, in ſanctæ ſynodi com-
„ munionem recipiantur; in hodiernum uſque
„ diem eam vocem ne audire quidem ſoſti-
„ nuerunt: ſed obſiſtere quidem omnino, &
„ dicunt: Fieri non poteſt, ut ad hoc veniamus,
„ niſi quod contra legem ab illis factum
„ eſt, diſſolvatur; ac ſynodo tamquam rei
C „ ſupplices accidant, & Neſtorium illiuſque
„ dogmata ſcripto anathematizent: & in his
„ univerſa ſynodi conſtitit inſtantia. Cum vero
„ hac ſpe magnificentiſſimus ille vir cujus
„ meminimus, fruſtratus eſſet, aliud rurſum
„ excogitavit, & a ſancta ſynodo petiit, ut
„ fidei expoſitionem ſcripto ſibi exhiberet: ut
„ eum illi quoque ipſius impulſu aſſenſiſſent;
„ ac ſubſcripſiſſent, reverſus diceret, Redegi
„ illos in amicitiam, qui humanis offenſis inter
„ ſe diſſidebant.

Ibi illatis.

26 " Hoc intelligens ſancta ſynodus, iterum
„ obſtitit, diſerte dicens: Nolumus nobiſmet-
„ ipſis eam contumeliam irrogare; non enim
„ tamquam hæretici, huc vocati ſumus; ſed
„ venimus, ut fidem labantem ſtabiliremus,
„ quam & ſtabilivimus: nec opus eſt imperato-
„ ri, ut fidem nunc diſcat, cum hanc ſciat,
„ & in ea baptizatus ſit. Quare nec id qui-
„ dem Orientalibus ſuccenſit. Sed & illud
„ quoque ſciatis, nempe, cum fidei expoſitio-
„ nem componerent, inter ſe contendiſſe, &
„ in ea aketetatione etiam nunc verſari. Nam
„ alii ex illis ſanctæ virgini Deiparæ appella-
„ tionem concedunt, ut etiam fateantur illam
„ hominis matrem: alii vero proſus negant, EX EDITIONE BANDURI.
„ adduntque, paratiores ſe eſſe, ut munus ſuas
„ amputandas præbeant, quam hujuſmodi voci
„ ſubſcribant. Ubique autem tutpiter ſe ge-
„ tuot, hæreticos ſe declarantes.

Ex apud S. Dalmatii flagitat a

27 " Hæc a veſtra pietate diſcant omnes,
„ præſertim vero piiſſimi & ſanctiſſimi archi-
„ mandritæ; ne forte prædictus (vir) rever-
„ ſus, quorumdam aurea demulcens, alia pro
„ aliis dicat aut doceat. [Id autem nos opti-
„ me ſcimus, nempe nullum alium id præter
„ veſtram ſanctitatem facere poſſe, quippe qui
„ omnium monaſteriorum ſis princeps *i*.]
„ Ne vero pigreſcat pietas veſtra, neque cau-
„ ſa noſtri labori inſiſtens defatigetur, ſciens
„ quod hac ratione Deo hominibuſque ſe-
„ ipſam commendet. Nam hic etiam piiſſimi
„ epiſcopi, qui nos nunquam novetant, per
„ Salvatoris gratiam parati ſunt animas pro
„ vobis ponere, & cum lacrymis (nos) ade-
„ untes, aiunt & exilium & mortem quoque
E „ ſimul ſubire ſe in votis habere. Atque
„ omnes quidem multis miſeriis conflictamur,
„ tum quod cuſtodiamur a militibus, tum
„ etiam quod ante noſtra cubicula dormiant;
„ maxime vero nos (qui ſcribimus.) Reli-
„ qua autem ſynodus univerſa defatigatione,
„ atque ægritudine compreſſa, ita ut complu-
„ res jam interierint; multi vero, quod ſum-
„ ptibus deſtituti ſunt, res ſuas divendunt.
„ Valete „.

quam illi altera epiſtola addidit.

28 Epiſtola miſſa ad ſanctam ſynodum
Epheſinam a Dalmatio ſanctiſſimo archimandrita;
quæ ita ſe habet: " Accepi epiſtolam a ſancta
„ ſynodo ad me miſſam, ac lectis iis, quæ
„ continebat, in primis graviter moleſteque
„ tuli eas, quæ vobis incidernnt calamitates:
„ ſcriptum enim erat in epiſtola, aliquos ex
„ ſanctis Patribus illic agentes, propter angu-
„ ſtias locorum, extinctos eſſe. Ceterum ſcito-
„ te, me prompte juſſa quælibet veſtra factu-
„ rum, nec quidpiam hactenus præteriſſe, aut
„ incutia negleziſſe, cum præſertim res fidei
„ orthodoxæ Deique agitur; nemo enim poteſt
„ deficere a Deo vivente, & ad alia verti
„ conſilia. Qui enim recte tractant verbum
„ veritatis, Dei vitam habent & in hoc ſecu-
„ lo & in futuro; qui vero deficiunt a Dei
F „ gratia, ejiciuntur in tenebras exteriores,
„ quemadmodum Neſtorius, & qui eadem ſe-
„ ipſo ſentiunt: Deus enim Pater Domini
„ noſtri Jeſu Chriſti ſanctam ſynodum omnem
„ illuſtravit, atque ædificavit, veſtriſque labo-
„ res & ſudores gratos habet. Gratias ergo
„ agimus Deo, qui vos recta via duxit, &
„ victoriam de fide vobis tribuit. Orate pro
„ me, precor ſanctitatem veſtram. „

Synodus Epheſina S. Dalmatio pro impetrata apud gratiam agit. *k*

29 Exemplum epiſtolæ miſſæ a ſancta Syno-
do ad dominum Dalmatium: " Cum ſanctæ
„ & œcumenica ſynodus in Epheſiorum me-
„ tropoli congregata juſſu Theodoſii & Va-
„ lentiniani *k*, religioſiſſimorum & Chriſto
„ amabilium imperatorum, accepiſſet epiſto-
„ lam miſſam a Dalmatio ſanctiſſimo archi-
„ mandrita, & monachorum patre, & ipſum
„ comperiſſet, urgente fidei ſtudio, poſt qua-
„ draginta & octo annos egreſſum ex ſua cel-
„ lula, adiiſſe piiſſimum & Chriſtianiſſimum
„ imperatorem, eumque docuiſſe omnia, quæ
„ conſecuta ſunt quæque effecta a ſancta ſy-
„ nodo, ad impium Neſtorium exauctoran-

dum

EX EDITIONE BANDURI.

„ dum, gratias egimus Chriſto, vero Deo noſtro, qui te ite ad tuendam ſanam fidei doctrinam excitevit, & ed noſtros labores & ſudores non ſolum piiſſimis imperatoribus patefeciendos, ſed etiem ſanctiſſimis atchimandsitis, totique Chriſto emabili eleto, ac populo. Nam quis alius homioum opitulatus „ eſt nobis, præter veſtrem ſanctitatem? „ Cum a nullo derecte ſit veritas, prætet- „ qoam a vobis, id eſt, e domino Dalmatio. „ Cujus rei gratia nos omaes menus ſupplices „ tollimus ed benigoum bonoromque parentem „ Deum, pro felici vita & ſoſpitate piiſſimorum „ noſtrorum imperatorum, ac ſenctitatis veſtræ.

eumque ſuperna e unum monaſteriorum præfectura demaſſe docuisse.

30 „ Hortamur vos igitur, ut erctius adhuc „ vos nobis adjungatis, & noſtras vices obea- „ tis in iis, quæ ed fidem ſpectentia illic ac- „ cidere poſſuot. Quamquam hortetione non eſt „ opus: novimus enim, Deum tibi aperuiſſe, „ quæ Neſtorius in eomo fecret, antequam „ Conſtantinopolim edventuret, teque jam tum „ omnibus ad tuam cellem venientibus dicere „ ſolitum: Cavete vobis, frettes; ſiquidem B „ mala beſtie in hanc uebem advenit, quæ „ qoemplurimos ſue doctrina perditure eſt. „ [Itaque ſaocimus dominum Dalmatium, & „ qui poſt ipſum gubecosturi ſunt ſacrum ejus „ monaſterium, eſſe principes ſecrorum, mo- „ naſteriorum, nunc exiſteotium, & io poſte- „ rum Conſtantinopoli fatuiotum; cum certo „ ſciamos, illum & magiſtrum, & ſtudioſum „ fidei eſſe, & regendis monaſteriis apprime „ idoneum. Similiter & Cæleſtinus ſenctiſ- „ ſimus Papa Romanus ſcribeos ſanctæ Epheſi- „ oæ ſynodo, ait: Hebetis illic begumeaum „ Dalmatium vobis opitulentem, ut Deo di- „ goum eſt: ſic enim de ipſo didicimus & ac- „ cepimus laudarum vicum nefarii Neſtorii „ fidem prænoviſſe. Et ſancimus & monemus „ ſaoctem ſynodum, ut prædictum ſanctum „ Delmatium præficiat omnibus moneſteriis, „ quæ in regie uibe ſunt, principem. Neque „ id quidem immetito: quippe eum esdem, „ quæ nos, male ec certamina toleceric. Iſtæc „ ſancivit ſencte ſynodus. Si quis igitur ſan- „ ctæ ſynodi edictum labefactare voluerit, res „ illi eum Deo ſit, qui judicaturus eſt vivos „ & mottuos in infinita ſæcula ſæculorum. C „ Amem!] Sancta & conſubſtaotielis Trini- „ tas ſervet te incolumem mente & corpore, „ prædicantem Chriſtum Deum noſtrum. Ora „ pro nobis, ſancte ſcier. "

Sanctus martur, ac honorifice ſepultus.

31 Poſtquam igitur hæc omnia geſta ſuot, Neſtorio hæretico ſuccaſſit Maximianus m, qui cum ſanctiſſimam eccleſiam pie texiſſet, in pace obdormivit: poſt hunc epiſcopatum Proclus n ſuſcepit, vir inſignis & orthodoxus, a cujus homilia, & epiſtolæ. feruntor uſque ad hodiernum diem. Hoc itaque epiſcopatum tenente, ſanctus pater noſter Delmatius, poſtquam ſancte ac pie ſibi creditum a Chriſto Deo noſtro gregem & omnie monaſterie guberneſſet, in pace requievit. Igitur mottuo ſencto Dalmatio, venerandum ejus corpus illatum fuit in ſanctiſſimam magnam eccleſiam, ibique e viris piis deportatum, præcedente ſanctiſſimo atchiepiſcopo Proclo, & venerabili clero univerſo, omnibuſque monaſteriis; populus autem noivetſus ſanctum corpus comitabatur; unuſ- D quiſque enim ſpiritelem benedictionem conſequi ſatagebat, ac ſinguli ceteos in manibus deſerebant, canenteſque hymnos ac cantica ſpiritalia, ſancto corpori præibant. Sic igitur depoſitum ſuit ia ejus mooſtecio; veocrandæ autem teliquiæ ejus ibi jaceot; ac ſæpe ungueotum emiſerunt, quod nonnulli fide eccipieotes in veriis infirmitetibus eo inuncti, cnrationem obtinuere ed laudem magnifici Dei, cui glotia in ſæcule ſæculorum. Ameo. Celebiatur memorie ſaocti patris noſtei Dalmatii ſecunda meaſis Auguſti die e, tertia autem a tumoletur.

ANNOTATA.

a *De hoc Joanne nonnulla dicta & aſſignata ſunt ante tomum* IV *Julii uoſtei pag.* 71, *ubi de illa inter patciarchas Antiocheaos adium eſt.*

b *Nomen hujus meaſis Junium noſteum deſideſguat, ut Menologi paſſim decent. Poero ſi quis accuratum hujus ſynodi initium ſcire deſideret, Pagium in Critica hiſtorico-chronologica ad annum Chriſti* 431 *num.* 56 *conſulat.* E

c *Is comes Neſtoria favit, & teeminos officii ſui teanſgreſſus eſt, ut apud Baroeium in Annalibus eccleſiaſticis ad annum* 431 *num.* 43 *& ſequentibus licet videre.*

d *Hic eſt Cyrillus Alexandeinus, cujus Acta Bollandus ad diem* XXVIII *Januarii illuſtravit.*

e *Papobeatbius de hoc Juvenale præſule Hieroſolymitano egit pag.* XXII *&* XXIII *ante tomum* III *Maji, cui patciarchas Hieroſolymitanos præfixit. Vide quoque tomum* VII *Julii a pag.* 855.

f *De hoc antiſtite Epheſino vide Baronium in Annalibus eccleſiaſticis ad annum* 431 *num.* 75 *&* 128.

g *Inſcriptio ejuſdem epiſtolæ apud Labbeum tomo* 3 *Conciliorum col.* 755 *longior eſt, & plura utrimque nomina recenſet.*

h *Hæc inſcriptio apud Labbeum non legitur; ſed tomo* 3 *Concilioeum col.* 759 *eidem epiſtolæ tantummodo præfigitur hic titulus;* Exemplum epiſtolæ Cyrilli erchiepiſcopi Alexandrini ſcriptæ ed clerum populumque Conſtantiecopolitanum. *Tunc vero ſequitur:* Turbata eſt admo F dum *&c.*

i *Quæ hic iterum uncis incluſa ſunt, apud Labbeum tomo proxime citato col.* 760 *in eadem epiſtola non leguntur.*

k *Theodoſius junior hunc Valentinianum* III *anno Chriſti* 424 *in conſortium imperii adſcivit.*

l *De hoc fragmento, quod huic epiſtolæ infertum ac uncis diſtinctum eſt, in Commentario prævio a num.* 16 *ſatis ſuſe diſſeruimus.*

m *Is ſedem Conſtantinopolitanam ab anno Chriſti* 431 *uſque ad annum* 434 *tenuit, ut in memorato patciarcharum Conſtantinopolitanorum Tractatu diximus.*

n *Sanctus Proclus ab anno Chriſti* 434 *uſque ad annum* 446 *præfuit eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ut in Commentario prævio num.* 33 *juxta ſupradictum patriarcharum Conſtantinopolitanorum Tractatum aſſeruimus.*

o *De illa Actorum diſcrepantia lectorem initio Commentarii prævii monuimus.*

A D

DE SS. MARANA ET CYRA

BEROEÆ IN SYRIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

P. B.

Cultus earum in Eccleſia Latina & Græca.

CIRCITER MED. SEC. V.

Harum cultus apud Latinos recentior.

BEROEA, *ſive Berebœa, nunc quibuſdam Aleppum, urbs eſt ampliſſima Syriæ in Cyrrheſtica regione, duabus & viginti leucis, ut modernæ tradunt geographi, verſus Orientem Antiochia patriarchica diſtans. Ea par olim nobile ſacrarum heroidum vel fortiſſimis illorum temporum per tot poſſim tremor athletis admirandum produxit;* Maranam *videlicet ac* Cyram; *quarum hanc hodie in Martyrologio ſuo Romano nobis Eccleſia præſcribit memoriam:* Beroeæ in Syria, ſanctarum mulierum, Maranæ & Cyræ. *Cum audis appellari mulieres, noli virgines negare: nam teſte Tertulliano lib. De velandis virginibus cap.* 4, naturalis vocabulum eſt ſemina, naturalia vocabuli generale, mulier; generalis etiam ſpeciale, virgo, vel nupta, vel vidua, vel quot etiam ætatis nomina accedunt. *Bſ vero ratio peculioris, cur mulierum nomine virgines hoc loco intelligas; quia patet ea annotatione Baronii in allata jam verba Martyrologii, hauſtam eſſe annuntiationem illam ex Theodoreti Hiſtoria religioſa cap.* 29; *ubi auctor ille, qui beatorum virorum (ἀεδρῶν) acta deſcripſerat, ad mulierum (γυναικῶν) jam ſe ait exempla deſcendere ac deinde ordine a* Marana & Cyra. *Opponit ergo mulieres, non virginibus, ſed viris; ac proinde uti debuit voce* mulier, *quæ & feminæ virgini congruit, & opponitur viro; non autem nomine* virgo (παρθένος,) *quod viris feminiſque virginitatem coeuntibus commune eſt. Certum vero eſt ex ſequentibus cap.* 30, *per mulieres a Theodoreto deſignari etiam virgines; imo tales fuiſſe* SS. Maranam *ac* Cyram *aperte ſatis indicat, cum eas infra num.* 3 *exhibet Chriſti,* Sponſi [*ſui,*] *pulcritudinem cogitantes. Vide etiam ibidem num.* 4.

C quam apud Græcos.

Porro ut fateri cogimur, eccenſentem harum eſſe venerationem apud Latinos (nullis enim eccleſiarum noſtratium tabulis ante Gregorii PP. XIII *tempora conſignatas aut hoc, aut alio quovis die, vidimus;) id urgemus tamen, quod poſt* Bollitum *aſſerit in Martyrologio ſuo univerſali Caſtellanus, eam apud Græcos notam non eſſe, nedum antiquam: eſt enimvero apud eos notiſſima, ad diem* XXVIII *Februarii, non tantum in Menæis magnis excuſi anno* 1595, *&* Βίους Λ'γίους *Maximi Cytheræi (ut in Prætermiſſis illo die notavimus;) verum etiam in Menæorum exemplari vetuſtiore Ms., quod Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana ſignatum* O 148, *inter alia perſervati ſunt olim* PP. *Heuſchenius & Papebrochius; imo & in Menologio, quod imperatoris Baſilii juſſu ſeculo decimo Græce compoſitum, a Septembri uſque ad Martium Latine verſum edidit jam pridem Ughellius. Neque vero in hiſce monumentis undam hanc legere eſt Sanctarum noſtrarum commemorationem,* Μνήμη τῶν ἁγίων γυναικῶν Κύρας καὶ Μαράνας,

Memoria ſanctarum mulierum Cyræ & Maranæ; *ſed & inculentum in ſingulis elogium: cui Menæa impreſſa hinc hos verſiculos præmittunt:*

Κατοικτεύεται Μαράνατ καὶ Κύρα
Σαρκὸς μαραυμὸν κυρεδίεν τὸ πόλυ. *Id eſt,*
Cyra & Marana carnis attritæ ſibi
Præmia tulere digna dominatum poli.

E

Vides familiare Menæis acumen in offingitate nominis Μαράνα *& vocis* μαρασμός, *quæ attritionem ſeu tabefactionem ſignificat; nominis item* Κύρα *& verbi* κυριεύειν, *quod Latine* dominor *ſidicimus.*

3 *Elogia vero ipſa huc tranſferre ſupervacaneum videtur; cum ex Theodoretiana, quod ſubjicimus, contracta ſint; & quidem non ſatis fideliter. Exempli ſit illud, quod habetur in Menologio Baſiliano, & cujus textum Græcum (alibi dandum) hic denuo Latine verſum dabimus, tum quia locus hic proprius eſt, tum quia Ughelli interpretatio nitidior eſt, quam accuratior. Sic igitur habet:* Eadem die (XXVIII *Februarii*) memorium ſanctarum mulierum Maranæ & Cyrinæ. Sanctæ hæ, Beroeæ, urbe Ciliciæ*, natæ, miſſo & generi, & patriæ, & divitiis nuncio, abiecto non procul Beroea; ubi exiguam fabricaverat cellam, eujus, cum eſſent introgreſſæ, luto ac lapidibus oſtium obſtruxerunt, feneſtra perangusta relicta; per quam & cibum exilem atque aquam parce admittebant, & accedentes ad colloquendum feminas ea, quæ ad virtutem pertinent, edocebant. Multo autem ferri pondere toto corpore gravabantur. Sermones cum mulieribus ſolo Pentecoſtes die conferebant, toto extra illum anno ſilentium obſervantes. Cibum ac potum per dies quadraginta non niſi ſemel ſumebant. Tam inſigni igitur ac Deo grato vivendi ratione miracula patrandi gratiam ſunt conſecutæ: nam & cæcis viſum reſtituebant, & liberabant inſeſſos dæmonibus, & claudis dabant ut expedite ambularent. Atque hujuſcemodi demum rebus illuſtres exceſſerunt e vivis. *Hæc ad cultum earum celebritatem antiquitatemque probandam potiui, quam ad puram Actorum epitomen exhibendam, adducta ſunto: quot enim in hoc vitia ſint, facile mea quivis intelliget ex Theodoreto. In Menæis longior eſt ac melior; non tamen uſquequaque fidelior.*

Elogium in Menologio Baſilii imp.

*Imo Syriæ

4 *Sed cur, inquis,* Maranam & Cyram *non eodem die ac menſe latini celebrant, qua Græci; tum uti verum vel utriuſque vel alterius earum natalem obſervent? Reſponderi poteſt ad primum; quia ceſormatores Martyrologii Romani non videntur illarum memoriam in Faſtis Græcis invenuſſe; cum ſolum in Annotatis hoc loco Theodoretum edit Baronius. Unde ad ſecundum reſpondeo; quia ante obitum illarum ſcripſit Theodoretus, neque adeo ſcire ex eo poteſt, qua die aut menſe deceſſerint; conſequens videtur, ut inſtauraverint*

Diei natalis & Acta.

Mar-

AUCT. P. B. *Martyrologii jam dicti, utcam depoſitionis diem aut menſem nec deſignare voluerint, nec deſignaverint. De Græcis, ac præſertim auctore Menologii Baſiliani, nem ita conſtat, nullam iis in hac re facem luxiſſe, præter hiſtoriam Theodoreti. Certa de cæcis miraculo ſanatis, dæmoniacis liberatis, claudis reſtitutis Theodoretus non meminit; unde ergo iſte bonſi Menologus ille ſeculi X, inde credi poteſt & verum alterutrius dieſ. ciſſe natalem, & in illum utriuſque memoriam contuliſſe: ut quotum vita eadem fuerat, idem eſſet & feſtum. At enim hæc, at ſant, minus explorata mittentes, Theodoretum audiamus, præſulem gravitſimum doctiſſimumque, certiſſima de illis, ac propriis ſæpius oculis uſurpata narrantem, Hiſtoria religioſa cap. 29; quam quidem Hiſtoriam conſcriptam ab eo eſſe anno circiter Chriſti 440, contendit Tillemontius Monumentorum eccleſiaſticæ hiſtoriæ tom. 5, nota 16 in Theodoretum, pag. 877.*

B

VITA

Auctore Theodoreto ep. Cyri.

Ex editione Jacobi Sirmondi S. J.

PRæſtantium virorum converſatione deſcripta, operæ pretium exiſtimo feminas etiam commemorare, quarum nihilo minora, ſed majora potius certamina fuerunt. Hæ namque majori laude dignitores ſunt, quæ infirmiorem naturam cum fortitæ ſint, eamdem cum viris animi alacritatem oſtenderunt, genuſque ſuum ab avito dedecore vindicarunt. Maranæ autem & Cyræ in præſens mentionem faciam, quæ tolerantiæ certaminibus alias omnes vicere. His patria quidem eſt Berrhœa; genus autem in primis illuſtre, & educatio generi conveniens. Sed his omnibus contemptis, eum exiguum quemdam locum ante urbem eirenmſepſiſſeor, in eumque intraſſent, loto ac lapidibus januam obſtruxere. Famulas autem, quæ ejuſdem vitæ participes fieri volebant *a*, extra hoc ſeptum parvo ſtructo habitaculo, in eo degere juſſerunt. Contuentur autem ipſæ per feneſtellam quæ ab eis geruntur; eaſque ad orationem frequenter excitant, & ad divinum amorem incendunt.

C

a Ipſæ vero nec domum, nec tugurium habentes, ſub dio vitam ducunt *b*. Et januæ loco parva quædam feneſtra facta eſt, per quam & victum neceſſarium accipiunt, & eum feminis, quæ ad eas veniunt, colloquuntur. Ad congreſſos autem hujuſmodi deſignatum eſt tempus Pentecoſtes: aliis enim temporibus ſilentium obſervant. Marana porro eum adventantibus ſola loquitur: alteram vero loquentem nemo umquam audivit. Ferrum geſtant, tantumque eorum ſerunt; ut Cyra, quæ imbecillior eſt corpore, uſque ad terram incurvetur, & corpus erigere nullatenus poſſit. Amictus *c* habent oblongos, ita ut a tergo trahantur, & pedes prorſus regant; antrorſum vero uſque ad genam deſcendunt, faciem, & collum, & pectora, & manus penitus occultantes. Hanc autem ſæpe conſpexi *d*, per januam intromiſſus: reſerari enim mihi juſſerunt, ſacerdotii dignitatem honorantes.

3 Vidi ergo nec ſtrenuo viro perferendum illius ferri pondus. E poſt multas preces tunc quidem anferre potui: ſed poſt diſceſſum noſtrum idem iterum membris ſuis impoſuerunt; cervici collare, lumbis cingulum, manibus & pedibus quæ his erant deſtinata. Atque hunc in modum vitam ducunt, non quinque, aut decem vel quindecim annorum ſpatio; ſed duorum & quadraginta a. Et cum tam longo tempore decertarint, periode ac ſi nunc primum certamen inirent, ita fudores capetunt. Sponſi enim pulchritudinem cogitantes, facile ac lubenter curſus laborem perfetunt, & ad certaminum metam perveoire ſtudent, ſtatim io ea coronamque victoriæ oſtendentem cernentes quem diligunt. Hæ de cauſa & pluviæ, & oivis, & ſolis vim ſuſtinentes, non triſtantur nec diſcruciantur; ſed eas iis, quæ moleſta videntur, lætitiam capiunt. Ac divini quidem Moyſis jejunium æmulantes, ter tantumdem temporis impaſtæ tranſegerunt: quadraginta enim poſt dies exiguo cibo refectæ ſunt. Ter etiam divini Danielis mediam æmulatæ ſunt, tres dierum hebdomadas peragentes, atque eſcam tunc corpori exhibentes *f*.

D

4 Cum autem cepiſſet illas aliquando deſiderium ſalutarium Chriſti trucidatum ſacra loca conveniendi, Æliam *g* profectæ ſunt, nullum toto itinere cibum geſtantes. Sed ad orbem illam eum perveniſſent, adoratione completa, cibum ſumpſere; iterque rurſus in reditu jejunæ confecerunt. Manſiones *h* autem interceduot ooo pauciores, quam viginti. Et cum victricis Theclæ templum, quod in Iſauria eſt, viſere libuiſſet, ut caritatis in Deum flammas undique acceoderent, jejunæ ſimiliter terunt, redieruntque. Uſque adeo divinum illas philtrum extra ſe rapiebat; ſic illas divinus erga Sponſum amor dementrabat. Hæ igitur tali vitæ forma muliebre genus ornantes, velut exemplaria ceteris factæ, victricibus coronis a Domino coronabuntur *k*. Ego vero & utilitate, quæ hinc oritur, propoſita, & benedictione delibata, ad alterum pergam narratiooem.

E

ANNOTATA.

a *Familiam ergo alegrant ambæ hæ Virgines, & forte ſorores, in ſecula; ſed cellulam, ut ſuſpicor, a parentibus vita functis.*

b *Videt errorem tam Menologii Baſiliani, quam Menæorum, cum illis tugurium ſeu cellam tribuunt; quæ ſolis fabricata fuit ancillis. Balletus ad hunc diem in Legenda ſua ait, eas, cum quieſcerent, uti conſueviſſe tela ceraſſore ſupra ſe expanſa in modum umbraculi ſeu tentorii. Unde hoc habet? Narrat id quidem Theodoretus de Marone cap. 16; at hic nihil ejuſmodi.*

F

c *Græce* περιβόλαια, *quæ pallium, cucullum & alia iſtiuſmodi indumenta veſtimentis interioribus ſuperjecta ſignificant.*

d *Erat enim Theodoretus ergo profeſſionis iſtius homines ſanctiſſimos mirifice a teneris uſque unguiculis effectus: tam hos inviſendi frequens offerebatur occaſio, cum Cyri eſſet epiſcopus: Cyrus enim, viginti tantum & quinque milliaribus, ſeu leucis horariis abſe circiter in Septemtrionem, ut ajunt, Berrhœa diſtabat.*

e *Adeoque ab anno Chriſti circiter* 398 *uſque ad* 440, *juxta dicta in Commentario num.* 4.

f *Jejunium hoc Danielis in ejus prophetia legitur cap.* 10; *Moyſis autem, notiſſimum eſt.*

g *Ælio appellata Hitroſolyma fuit, quod ab Ælio Adriano imp. eſſet inſtaurata.*

h Manſio, *Græce* σταθμός, *eſt iter unius diei, quod fere viginti paſſuum millibus ceuſendum exiſtimat*

A *ſtimat Voſſius, hoc eſt leucis horariis ferme ſa-*
pientum: ita, ſecundum Theodoretum, iter Berrhœæ
Hieroſolymam erat leucarum circiter noſtratium
centum quadraginta.

i Martyrem illum intellige longe celeberrimum,
quæ colitur 03 Septembris, & ad cujus ſepul-
crum Seleuciæ in Iſauria frequens olim peregri-
natio erat. Iter hoc autem Hieroſolymitano non
multo brevius erat; numerant enim geographi in
mappis quibuſdam Seleucia Berrhœam leucas ho-
rarias fere 120. D.

k Quando autem ad illam deinde coronam e-
volaverint, non conſtat: Cyri tamen imbecilli-
tas non videtur permittere, ut eam ultra decen-
nium, ex qua ſcribebat hæc Theodoretus, ſuper-
ſtitem fuiſſe credamus.

DE SANCTO EUPHRONIO

EPISCOPO AUGUSTODUNENSI

P. B.

In Gallia.

CIRCA ANNUM CDLXXVI.

Diem *Anniſitis hujus natalem in Martyrolo-*
gio Romana his verbis Eccleſia celebrat
tertio Nonas Auguſti: Auguſtoduni, depo-
ſitio ſancti Euphronii epiſcopi & confeſſoris:
B *quo eodem die totidem fere verbis conſignatus in-*
venitur apud Notkerum; in auctariis item anti-
quis Martyrologii Hieronymiani apud Florentinium,
apud Holſtenium in Animadverſis ad Martyrolo-
gium Romanum, Martinium, & nos editis: qui-
bus conſonant & Uſuardini ſupplementa paſſim,
& illius, quod Bedæ ac Flori nomine vulgavi-
mus; Hagiologium quoque Labbei; & Sauſſayi, ne
plura commemorem, Martyrologium Gallicanum;
ut nulla vidratur eſſe ratio dubitandi, quin hu-
diernus dies, de quo tot eccleſiarum Faſti con-
ſentiunt, revera natalis ipſi fuerit; quantumvis
Officium eius apud Auguſtodunenſes, ob alia ſa-
lennioris ritus tunc occurrentia, differri conſueve-
rit in diem, non quartum, ut putavit Bailletus,
neque octavum, ut Sauſſayus; ſed ſeptimum Au-
guſti, ut habent Vitæ ſanctorum Patronorum,
Martyrum, & epiſcoporum Auguſtodunenſium,
quas idiomate Gallico compoſitas Divione anno
1713 Foreſterius emiſit in lucem; & Breviarium
Æduenſe, quod habemus, excuſum anno 1534;
ubi ad VII Idus Auguſti Officium habet novem
lectionum, ſed totum de communi confeſſoris
pontificis. Eſt & aliud ibidem feſtum, nec paulo
C *ſolenatus, præſcriptum menſe Octobri, Domini-*
ca poſt feſtum S. Dionyſii, quo veneranda hu-
jus quoque cum ceterorum ejuſdem eccleſiæ ſan-
ctorum Præſulum communi celebritate memoria
recurrit.

Sancti depoſitio hodierna; Officii apud Auguſtodunenſes tranſlatio.

n Singulari vero religione colitur in ducatu
Burgundico, duobus maxime locis; altero prope
Semurium; ubi, teſte Foreſterio, eccleſia viſitur
in ejus honorem dedicata: altero intra ipſam
urbem Auguſtodunenſem, ubi jacet in æde S.
Symphoriani, quem ædificaverat; ut aſſerit
Gallia Chriſtiana ampliſſimæ editionis tom. 4, col.
340. Et ſane de alio non poſſunt intelligi, quæ
tradit S. Gregorius Turonenſis Hiſt. Francorum lib.
x, cap. 15: Eo tempore & baſilica beati Sym-
phoriani Auguſtodunenſis martyris ab Euphro-
nio presbytero ædificata eſt. Et ipſe Euphro-
nius hujus deinceps urbis epiſcopatum ſortitus
eſt; atque eo quidem nomine ſolus. Hujus baſi-
licæ mentio fiet die XXII hujus menſis, cum de
S. Symphoriano agendum erit: magnis eam lau-
dibus in opuſculo citato a pag. 172 proſequitur
Foreſterius; ejuſdem vero præſides inde a S.
Germano Gallia Chriſtiana recenſet tom. 4 a
col. 437.

ſepulcrum ejus ad S. Symphoriani.

3 *Acta* S. Euphronii *vel an inſtituto ſcriptu-*
non ſunt, vel certe interciderunt, itaque de tem-
pore, quod epiſcopatum eius anteceſſit, id ſolum
novimus, quod modo S. Gregorius aſſerebat: ne-
que liquet, virum fuiſſe divitem, liberalem, at-
que ad promovendam Sanctorum gloriam non mi-
nus induſtrium, quam profuſum; neque vero ta-
E *lem ſeſe exhibuiſſe Auguſtoduni dumtaxat, ſed*
locis etiam aliis: Hic enim, *ſubdit ibidem Geo-*
gorius, maxime quod ſuper ſanctum ſepul-
crum beati Martini (apud Turones) habetur,
cum grandi devotione tranſmiſit. Epiſcopatum
Æduenſem quo anno ſortitus fuerit, quo, ſubla-
tus in cœlum, reliquerit, in obſcuro eſt. Illum
jam certa ubtimbat anno Chriſti 452; quando-
quidem ad annum iſtum in Chronico integra com-
memorat Idatius epiſtolam Euphronii, Augu-
ſtodunenſis epiſcopi, ad Agrippinum comitem
de portentis quibuſdam cœleſtibus, quæ tum in
Gallia per dies Paſchæ apparuerunt.

Quæ ante epiſcopatum, ejus initium latent & facta;

niſi quod illud diu præceſſerit annum 433.

4 *Imo dudum ante promotus ad inſulas vide-*
vel debet; ut qui anno circiter 453 jam ſuum
ſibi Auguſtodunenſis eccleſiæ adminiſtrationi
ſanctiſſima nomen apud alios auctoritatemque con-
ciliaverat, ut ne maximo quidem illo Trecen-
ſium auctiſtite S. Lupo cenſeretur inferior: utrum-
que tum enim, tanquam oraculum commune,
Talaſius epiſcopus Andegavenſis, ad informandam
eccleſiam ſuam, de ſolemnitatibus, & de bi-
gamis clericis, & iis, qui conjugati aſſumun-
tur, conſulit; atque ab utroque commune reſ-
F *ponſum tulit hac inſcriptione:* Domino ſancto
&, in Chriſto, cultu atque honore venera-
ndo beatiſſimo fratri Talaſio epiſcopo, Lupus
& Euphronius epiſcopi patiter poſiti. *Cetera*
lege apud Labbeum Conciliorum tom. 4, col.
1048. De loco ac tempore hujus epiſtolæ dixi-
mus ad diem XXIX Julii, pag. 66, num. 73.
Ceterum non diffitemur, Euphronium *Lupo ſe-*
niorem aliquanto fuiſſe: hoc enim inſcripto jam
dota ſatis innuit, cum Euphronii *nomen al-*
teri poſponit. Deinde conſtat ex Actis S. Ger-
mani epiſcopi Antiſſiodorenſis, Auguſtoduni ſediſ-
ſe S. Simplicium anno Chriſti 418; huic au-
tem (neſcimus quo deinde tempore) vita fun-
cto ſucceſſiſſe Euantium; Euantio Leontium, at-
que huic demum Euphronium, oſtendit Gal-
lia Chriſtiana. Quid ni vero deceſſores ejus il-
li tres ab anno jam aſſignato prætergreſſi cre-
dantur annum, quo confecratus fuit S. Lupus,
Chriſti 426?

5 *Dignitatem epiſcopalem his quatuor maximo*
dotibus exornavit: ſacrarum Literarum medi-
tatione inexplebili, morum ad eas accommodatorum
abſoluta conformatione & ſanctimonia, eccleſia-

Epiſcopus excellens ſtudio ſacræ Scripturæ,

ſtica

AUCT. P. B. *ſticæ diſciplinæ non minus perita quam conſtanti ſeveritate, ſumma denique ac fortiſſima in tribus agendis ſuadendiſque prudentia, quæ neque gratia flecti ſe ſineret, neque odio deterreri. Et ad librorum quidem divinorum ſtudia quemadmodum futurus affectus, tum ex eo licet conjicere, quod S. Apollinarem Sidonium vehementer oratum per epiſtolam legatoſque voluerit, ut partem illorum aliquam explanandam ſibi ſuſciperet; tum ex hujus præſertim reſponſo lib. 9, epiſt. 2: cujus enim, cui utcunque ſeſe profitetur ferendo parem, ſibi demiratur impoſui, Injunctione confundor, inquit ...* Sed ſi amplitudinem in vobis pietatis experiæ bene metior, plus labentibus, ut affectus eſt, diſ veſtri, quam noſtri operis effectus publicatetur. Neque enim cum Hieronymus interpres, dialecticus Auguſtinus, allegoricus Origenes, gravidas tibi ſpirituallium ſenſuum ſpicas doctrinæ ſalubris meſſe parturiant, non ſcilicet tibi partibus meis arida jejunantis liſtnæ ſtipula erepitabit?

B *ſanctitate vitæ, vigore diſciplinæ,* 5 *Ad morum ejus virtutumque commendationem nil afferri poteſt illuſtrius, quam hoc ejuſdem ad ipſum epiſtolæ principium*: Albiſo antiſtes, Procului-que levites, ideo nobis morum magiſtri pronuntiandi, quia veſtri meminiſſe diſcipuli, litteras detulerunt, quarum me ſanctoſancto donaſtis affatu. *Eccleſiaſticæ diſciplinæ peritiam ſatis in eo laudavit ſupra Talaſius, cum illum do ea conſuluiſſe, magiſtrum aguovit Lupo aquiparandum. At ſi uſum ſcientiæ iſtius exſecutionemque ſpectaverit*, Euphronium *ſibi Lupus ipſe in epiſtola ad Talaſium aſſignata non obſcure judicat præferendum: fatetur enim, tametſi eccleſiarum Auguſtodunenſis ac Tricaſſinæ una tunc eſſet regula, ſeveritatis tamen ac rigoris aliquid amplius in illa ſub* Euphronio vigniſſe, *quam imitari poſſet ipſe in ſua: illum ergo præ ſe manifeſte commendat ibidem his verbis*: Si quid veto pro honore Domini poteſt diſtrictionis accreſcere, etſi imitari non poſſumus, pro Domini honore laudabimus.

prudentia ac æquitate 6 *De prudentia demum ejus & conſiliis operæ pretium fuerit diſſerentem litteras audire Sidonium lib. 7, epiſtola 8, ad* Euphronium *data anno circiter Chriſti 472, quam non pigebit hic totam adſcribere. Sic igitur habet*: Sidonius domino papæ Euphronio ſalutem. Quandoquidem me clericalis officii vincula ligant, feliciſſimum mediocritatis meæ ſtatum pronuntiarem, ſi nobis haberentur quam territoria vicina, tam mœnia. De minimis videlicet rebus coronam tuam maximiſque conſuleremus: fieretque actionum meatum, quaſi cujuſpiam fluvii, placidiſſimus curſus atque inoffenſus. Si e tractatu tuo, veluti e ſaluberrimo fonte manaret. Procul dubio tunc ille non eſſet aut ſpumoſus per jactantiam, aut turbidus per ſuperbiam, aut cœnoſus per conſcientiam, aut præceps per juventutem. Quin potius illo ſqualidum ſiquid ac putre forderet, totum id admixta conſilii tui vena dilueret. Sed quod hujuſcemodi votis ſpatia ſunt longa interpoſita præpedimento, ſeduli precor, ut conſulentem de ſcrupulo incurſæ ambiguitatis expedias: & quia Simplicium, ſpectabilem virum, epiſcopum ſibi flagitac populus Bituticus ordinari, quid ſuper tanto debeam negotio facere, decernas.

in conſiliis 7 Hujus es namque vel erga me dignationis, vel erga reliquos ſanctoritatis, ut, ſi quid fieri voles (voles autem quidquid æquiſſimum eſt) non ſuadere tam debeas, quam jubere. De quo tamen Simplicio ſcitote narrari plurima bona, atque ea quidem a plurimis bonis. Quæ teſtimonia mihi prima fronte colloquii non ſatis grata, quia ſatis gratioſa, judicabantur: at poſtquam æmulos ejus nihil vidi amplius quam ſilere, atque eos maxime, qui fidem ſovent Arianorum, neque quippiam nominato, licet necdum noſtræ profeſſionis, illicitum opponi, animum adverti, eum ſanctiſſimum virum poſſe cenſeri, de quo civis malus loqui, bonus tacere non poſſet. Sed ego iſta hæc ineptus adjeci, tamquam datem conſilium, qui poſcor? Quin potius omnia ex veſtro motu, arbitrio, litteriſque diſponentur; ſacerdotibus, populariibus manifeſtabuntur. Neque enim ita deſipimus in totum, ut evocandum te primum, ſi venire poſſibile eſt; deinde ſi quid ſecus, cetus conſulendum decrevisſemus, niſi in omnibus obſecuturi. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

cum auctoritate conſuetudinis 8 *At enim tuus conſiliis altius tantum pro vinculo tribuebat, quid ſuam detuliſſe cenſebimus? Rem exemplo demonſtrat ibidem S. Sidonius lib. 4 epiſt. 25, ex quo etiam apparet infigniter*, Euphronium *quam in decernendo maturum ac juſtum, tam in exſequendo promptum fuiſſe atque impertritum. Anno igitur quadringenteſimo circiter & ſeptuageſimo S. Patiens archiepiſcopus Lugdunenſis cum* S. Euphronio *tertiiſque provinciæ ejuſdem epiſcopis Cabillonum convenerant, viduæ iſtic eccleſiæ antiſtitem ex officio daturus; tum* E *cuncepere* pontificale concilium varias voluntates oppidanorum, nec non & illa, quæ bonum publicum ſemper evertunt, ſtudia privata; quæ quidam triumvirorum accenderat competitorum: quorum hic antiquam patriciatum, illa quæ deſiderabat: hic per ſuffragiorum parafiticos, culinarum ſuffragio comparatos, Apicianis (*Apicius bellionum maximus fuit*) plauſibus ingeratus: hic apice votivo ſe putaretur, tacita pactione promiſerat, eccleſiaſtica plauſoribus ſuis prædæ prædia fore.

in eodem exſequendis. 9 Quod ubi viderunt ſanctus Patiens, & ſanctus Euphronius, qui rigorem firmitatemque ſententiæ ſanioris, præter odium gratiamque, primi tenebant; conſilio cum coepiſcopis prius clam communicato, quam palam prodito, ſtrepituque furentis turbæ deſpecto, jactis repente manibus arreptum, nihilque tam minus, quam quæ agebantur, optantem ſuſpicantemque ſanctum Joannem, virum honeſtate, humanitate, manſuetudine inſignem, ... jam ſecundi ordinis ſacerdotem, diſſonas inter partium voces, quæ differebant laudare non ambientem, ſed nec audebant culpare laudabilem; ſtupentibus factioſis, erubeſcentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, enllegam ſibi conſecravere. Nunc ergo ... (*Domnulum alloquitur*) gaudeſe te par eſt de communium patrum vel patronorum ſeu ſic ſentiente concordia, ſeu ſic concordante ſententia. Illius quoque nomine exulta, quem creaverunt Euphronius teſtimonio, manus Patiens, ambo judicio. In quo fecit Euphronius, quod convenirent non ſenectutis modo ſuæ, verum etiam dignitatis longævitati.

Anno 491 inſtituitur teſtamento S. Perpetui, 10 *Mirum itaque videri non debet, ſi Virum hunc talium tanti fecerit S. Perpetuus, epiſcopus Turonenſis, ut ejus etiam in condendo teſtamento, quod exhibuimus ad diem* VI II *Aprilis pag. 750 & ſequente, meminerit in hæc verba*: Tibi fratri & conſacerdoti dilectiſſimo Euſtonio theeam ex argento de reliquiis Sanctorum do, lego, illam intelligi, quam deferre ſolebam: nam deauratam aliam, quæ eſt in capſatio meo, cum duo

A duobus cælicibus aureis, & cruce similiter aurea, quam Mabuinus fecit, ecclesiæ meæ do, lego: simul & omnes libros meos, præter Evangeliorum librum, quem scripsit Hilarius, quondam Pictaviensis sacerdos, quem ibi Eufronius frater & coepiscopus dilectissimo cum præfata theca do, lego, volo, statuo. Memor esto mei. Amen. Euphronium *enim hic memoratum, antistitem* sine dubio *hunc nostrum esse Augustodunensem, submisse, ut ante diximus, marmore hunc de S. Martino ac Perpetuo meritum, affirmat post alios Tillemontius in S. Lupo tom.* 16, *pag.* 135: *qui proinde fatetur etiam cogitur, in persistentem illum fuisse saltem usque ad annum Christi* 475, *quo testamentum hoc Perpetuus conscribebat*; *etsi hic præter spem annis post illud quinquaginta, denique adeo, ut par est credere, post Euphronium vixerit. Post* Euphronium, *laquam*; B *quem, utpote jam ab anno* 470 *senectutis longævitate exinanitum, nemo facile credet, annos postea viginti & ultra superfuisse: nulla præsertim ejus aut operum aut vitæ post annum* 475 *usquam occurrente memoria.*

Ex editis Augustodunensis concilio. *Cum tamen annum ut minimum Christi* 475 S. Euphronius *Augustodunensis attigerit*; *nec alius assignari potuerit hactenus ætate illa inter episcopos Gallicanos* Euphronius; *ipsissimum hunc fuisse quis ambigat, qui eodem circiter anno cum aliis episcopis novem & viginti (qui omnes in Lucidi presbyteri, errorem emendantis, libello commemorantur) concilio Arelatensi adfuerit, ibique ea Prædestinationæ hæreseos capita subscriptione damnaverit, de quibus ibidem Lucidus, eosdem alloquens episcopos, ait*: Proinde juxta prædicandi recentia statuta concilii dumeo vobiscum sensum illum, qui dicit, humanam obedientiæ laborem, divinæ gratiæ non esse jungendum, *&c.? Cum vero in istis capitibus illa omnis doctrina contineatur, quam in epistola sua S. Faustus Reiensis episcopus Lucidu anathematizandam præscripserat, dubitandum non est, quin & hanc epistolam Lucidi cum* Euphronio *Patres comprobaverint; veræque fiat adeo tam S. Euphronii, quam aliorum subscriptionet, quæ in eodem concilio Fausti epistolæ subjunguntur; tametsi videantur eorum aliquot intercidisse, puta Leontii, Fontei, aliorumque, quos Lucidos ecclesiæ. Scimus, non placere hoc Tillemontio & gregalibus ejus, qui Calvinianos secuti duces, epistolam illam non verentur appellare Semipelagianam, ac tot proinde maximorum sanctissimorumque ecclesiæ Gallicanæ luminum indignam prorsus assertu. Verum quem hominem moratur ejusmodi, adeat præ cæteris opus illud iis tam fatalis Stephani nostri Deschamps de Hæresi Jansseniana lib.* 1, *disput.* 7, *cap.* 7, *&* C *lib.* 2, *disput.* 7, *cap.* 1: *ibi discet, & unde prompta fiat, & quam debilia fraudaque, quibus hoc totum argumentum infectum est, atque.*

AUCT. P. B.

E

DE B. GREGORIO ABBATE.

NONANTULANO.

In Italia.

P. B.

ANNO CMXXXIII. *De cœnobio Nonantulano in diœcesi Mutinensi celeberrimo, Ordinis olim S. Benedicti, nunc ab anno circiter* 1513 *Cisterciensis, diximus Martii tom.* 3, *pag.* 265, *ubi agimus de S. Anselmo, primo ejus abbate, cujus & Vitam, tunc nondum acceptam, in ejusdem tomi appendice dedimus pag.* 900. *Locum hunc suis etiam virtutibus non parum illustravit* Gregorius, *abbas ab Anselmo sextus decimus; quem in sacris hoc die Fastis sua ita refert Wionus*: In agro Mutinensi, monasterio Nonantulano, depositio sancti Gregorii abbatis, sanctitate clari. *Citat deinde* Calendarium Nonantulanum, & chronicum Ms. in membranis, *quæ* ejus natalem hac die annotent. *Wionum sequuntur cæteri ejusdem Ordinis Martyrologi, Dorgonius, Menardus, Bucelinus; imo & Ferrarius tam in Catalogo generali, ubi breviter illum commemorat; quam in Catalogo Sanctorum Italiæ, ubi ipsum exornat elogio compositio, ut insecius annotat, ex* manum- & Chron. *ejusdem monasterii; quod tanto, inquit, prudentia & sanctitate administraverit; ut etiam miraculis claruerit, &c. Elogio subjungit hanc annotationem*: An Officio ecclesiastico Nonantulæ celebretur, mihi hactenus ignotum. Vidimus tumeo; ilum in tabulis abbatum nota sanctitatis descriptum. *Quæ quidem observatio ipsum fere dubio movit, ut Sancti titulum* Gregorio *constanter adscriberet, quod & ante & post illum Benedictini, quos modo recensui, facitarunt. Fallor tamen, nisi Mabillonius eadem observationis ductus, maluerit* Beatum *nuncupare, quam* Sanctum *in Actis Sanctorum Ordinis Benedictini sæc.* 3, *pag.* 114.

Cultus ex Martyrologiis. C

2 *Quæritur vero ibidem, & nos cum illo, ubi de Actis eius assequi se potuisse præter id, quod apud Uzhellum, Italiæ sacræ tom.* 3, *inter episcopos Tarvisinos in vetusto, sed mendoso abbatum Nonantulensium catalogo legitur in hæc verba*: XVI (*post S. Anselmum*) Gregorius, abbas (*fuit*) annos VIII. Ordinatus anno Domini CMXIV. Obiit III Non. Aug. Hic reliquit abbatiam, abiitque in locellum Solariæ, & cœpit ibi degere feliciter. Successit autem in loco ejus IVVS Ingelbertus, venerabilis levita, anno ordinationis ejus (*Gregorii*) XVII, anno Domini CMXXIX: & eum abbas esset ordinatus, sacratus acta Domno Petro Ravennatis archiepiscopo, V Kal. Aprilis, Indict. 2. Et postea in ipso præfato locello Solariæ jam prælibatus ubbas Gregorius conversatus fuit annos tres, & menses sex, dies quatuor; & tunc rediit ad suum cœnobium; & sub regimine Ingelberti abbatis honestissime vixit. Postea, adsumte cuncta congregatione sancti Sylvestri (*qui erat patronus tutelaris abbatiæ Nonantulanæ,*) Deo spiritum reddidit anno Domini MCXXXIII, III Non. Aug. Indict. VI. *Aliam ejus vitulam nullam habemus, nisi quod evasse etiam videatur Cosmam Matecelensem, poetam seculi, quo vixisse creditur, ferreo vix satis dignum, ut Acta SS. Theopompi & Synesii versu pangeret; quæ hic deinde* Gregorio Ligo, *monacho Nonantulano, hoc est nostro (ut censet Mabillo-*

Alia quæ vel nota: F

AUCT. P. B. billenias) *inſcripſit. Vide ea, ſi libet, apud Ughellium Italiæ ſacræ, veteris editionis, tom.* 2, *col.* 139.

3 *Obſerva, in textu ſuperiori non ſatis accurate* annotatio- nem illi- tam adhi- bet. *rationem eſſe chronologicam, cum annus decimus ſeptimus ordinationis* Gregorii *conjungitur cum anno Chriſti* 929: *Cum enim hæc ordinatio, juxta idem inſtrumentum, contigerit anno* 914, *& quidem poſt Kalendas Octobres, quibus* Petrus, Gregorii *deceſſor, vivere deſiit; annus illius decimus ſeptimus inchoari non potuit ante Octobrem anni* 930: *manifeſtus ergo paracbronismus eſt vel in anno ordinationis* 914, *vel in compoſitione anni ejus decimi ſeptimi cum* 929. *Vidit hunc, opinor,* Wionus *&, qui eum ſequitur,* Ferrarius; *& emendare voluit uterque, ordinationem collocando anno* 912. *Non recte: nam primo, ſic evertitur* D *chronologia præcedentis* Petri, *qui* ordinatus anno Domini CMXC, *præfuit* annos XII, menſes III, dies IX. *Secundo, ſic* B. Gregorius *dici non poteſt abbas fuiſſe* annos XIX; *ſed vel pluribus, vel paucioribus: pluribus, ſi numerentur anni ejus ab ordinatione uſque ad obitum (ut aperte numerantur in iſto Chronico;) paucioribus vero, ſi computentur ab ordinatione uſque ad receſſum ab officio in locellum Solariæ. Cenſemus igitur, viſum eſſe in anno ordinationis* XVIII, *reponendumque* XV, *vel* XVI, *qui amba conveniunt cum anno Chriſti* 929; *prior quidem uſque ad Octobrem; inde autem ad finem uſque poſterior: atque hoc facto cetera, quæ jam diximus, facile omnia conſtituunt.*

B

DE S. PETRO EPISCOPO E

ANAGNIÆ IN ITALIA.

G. C.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. 1 Beati cultus, inſtitutum monaſticum, dignitas abbatialis, canonizatio, & miracula.

ANNO MCV. *S. Petrus epiſcopus, quem hodie civitas Anagnina colit,*

Civitas *Anagnina, de qua ad diem* XV *Januarii occaſione S. Sacundinæ, atque iterum die* III *Junii in Commentario prævio ad Acta S. Olivæ egimus, hodie* B. Petrum, *ſuum olim antiſtitem, ſolenni & propelo celebrat Officio, ex quo Philippus Clammaricanus in Sanctuario Anagnino, quod anno* 1704 *Italice editum eſt, pag.* 134 *profert ſequentia:* ANTIPHONA. Dum ſtaret Petrus pontifex ornat, Virginem aſpicit, & nutu Magni comitis hanc domum rite petiit. ℣. Ora pro nobis B. Petre. ℟. Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti. OREMUS. Pietatem tuam, Domine, ſuppliciter exoramus, ut beati Petri confeſſoris tui atque pontificis erebra ſupplicatio & pacem nobis in præſenti ſeculo tribuat, & in futuro ſalutem, per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. *Opinor, iſtud Officium, quod nobis ad manum non eſt, ab immemorabili tempore in eccleſia Anagnina celebratum fuiſſe.*

C

ab beginnabbis monaſterii

4 *Darganius hac die in Calendario Benedictina brevitar indicat feſtivitatem* S. Petri epiſcopi, monaſtica obſervantia clari. *Menardus autem in Martyrologio Benedictino præcipuum venerationis locum & paſtoralem ejus ſollicitudinem ſic addit:* Anagniæ ſancti Petri epiſcopi, qui monaſtica primum obſervantia, deinde paſtorali vigilantia clarus, quievit in Domino. *Poſtea lib.* I *obſervationum hunc Martyrologii ſui textum ita explicat:* Fuit S. Petrus monachus Salerni in cœnobio ſancti Benedicti. Inde vi abſtractus ab Hildebrando S. R. E. archidiacono, erectus eſt epiſcopus Anagniæ ab Alexandro Papa ſecundo, cui ſumma cum laude præfuit annis tribus & quadraginta. Obiit miraculis clarus anno milleſimo centeſimo quinto. Sanctus Brunus epiſcopus Signinus ejus Vitam ſcripſit. *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, Bucelinus in ſua Menologio Benedictino, aliique recentiores illum longioribus elogiis exornarunt.*

recte Ordini S. Benedicti adſcribitur

5 *Non temere auctores Benedictini hunc Beatum Ordini ſuo adſcribunt, cum id antiqua Acta diſerte teſtentur. Quinimo videtur fuiſſe abbas monaſterii Salernitani, quamvis Acta tam dignitatem monaſticam non ſatis clare expreſſerint: nam S. Petrus Damianus veroſimillime agit de hoc* Petro, *dum lib.* 6 *epiſt.* 20 *Damiano nepoti inter alia ſic ſcribit:* Cum ſtatet Hubaldus hoc mihi de te, non quod ſcilicet optabam, nuntium recuſit, aderat cum multa dulcedine recolendus, & religioſæ converſationis honeſtate conſpicuus, Petrus abbas monaſterii, quod B. Benedicti titulo decoratum, in Salernitana ſtorer urbe conſtructum: qui mihi narravit, quia vorax hominum lupus parvulum de familia monaſterii ſui puerolum clandeſtinus impetiit; arpaxavit, & abiit; poſt quem tranſfixa dolore mater inelamans ait: Adjuro te, beſtia, per B. Benedictum, cujus ſervus eſt, ne filium meum ulterius feras, ſed eum ſub celeritate dimittas. Quo lupus *audito*, hunc quidem, quem ferebat, aperto protinus ore depoſuit; in alium vero puerum repentinus inſiluit, eumque ſubito defecans, truncum cadaveris ſprevit, præciſumque caput mordicus apprehenſum in ſuas latebras conveitus ſportavit. *Eu bis colliga*, B. Petrum *noſtrum non tantummodo fuiſſe monachum Ordinis Benedictini, ſed etiam abbatem monaſterii Salernitani, quod Buterlinus & alii quidem hagiographi Benedictini non animadverterunt. Attamen illud obſervavit Conſtantinus Cajetanus, quando ad citatum S. Petri Damiani textum in margine notavit hæc verba:* S. Petrus ex abbate non fuit epiſcopus Anagninus.

& in Martyrologio Romano mens refertur.

4 *Etiamſi* B. Petrus *noſter non legatur inſcriptus antiquioribus Martyrologiis, recte tamen Baronius illum Martyrologio Romano ita inſeruit:* Anagniæ ſancti Petri epiſcopi, qui monaſtica primum obſervantia, deinde paſtorali vigilantia clarut, quievit in Domino. *Recte, inquam, Baronius* S. Petrum *Anagninum Martyrologio Roma-*

no

A *ne inſerunt, cum conſtet de legitimo illius cultu ex Actis, ultroque antiquis inſtrumentis, quæ eminentiſſimus ſcriptor præ oculis habuit, ſicut ſatis indicat, quando in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1105 *num.* 13 *ita ſcribit*: Hoc eodem anno S. Petrus Anagniæ epiſcopus, cujus præclare res geſtas ſcripſit S. Bruno, Signiæ epiſcopus, ex hac vita migravit tertia die menſis Auguſti; quem virtutibus inſignem, miraculis clarum, anno decimo (*alii habent* undecimo, *ut non dicemus*) ſui Pontificatus Paſchalis Papa inter Sanctos retulit, ut ejus diploma ſignificat.

Exhibetur diploma canonizationis, tenore ex ed. Anagnino

5 *Deinde ibidem ſubdit iſtud Pontificis diploma, quod apud ipſum ſic ſonat*: Paſchalis ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus epiſcopis, Anagniæ * & aliis per Campaniam conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Dominum excelſum habentes præ oculis, qui in amicis ſuis laudatur & benedicitur; & conſiderantes propterea ſtrenuæ probatæque vitæ merita, B quibus vir ſanctus Petrus, quondam Anagniæ epiſcopus, de regula mooschorum aſſumptus, in paſtorali officio pure, ſimpliciter, ſolerti vigilantia & exemplo Deo deſervivit; admiſcentes etiam miraculorum inſignia, quibus Sanctum ſuum ante & poſt obitum divina gratia decoravit, prout per Brunonem Signienſem epiſcopum fideliter annotatur, & uſque ad noſtra tempora decorum non deſinit, auctoritate præſentium vobis licere volumus & mandamus, quatenus tertio Nonas Auguſti diem natalem ejuſdem Confeſſoris & Præſulis memorandi Sanctorum catalogo congrue celebrem recolatis, quatenus in præſenti gratiam, & in futuro, opitulante divina clementia, piis ejus interceſſionibus mereamur gloriam ſempiternam. Dat. Signiæ, ſecundo Nonas Junii, Pontificatus noſtri anno decimo.

6 *Maurus Marcheſius idem diploma ſeu privilegium canonizationis beati Petri epiſcopi Anagnini* (*talis titulus ibidem & in Mſs. noſtris ei præfigitur*) *poſt opera Brunonis Aſtenſis ſive Signienſis tomo* 2 *pag.* 254 *edidit. Præterea habemus duplex ejuſdem privilegii exemplum, quod Actis Mſs. inſeritur. At pro anno decimo Pontificatus ubique annus undecimus ita notatur*: Data Signiæ ſecundo Nonas Junii, Pontificatus noſtri anno undecimo. *In laudata Mauri Marcheſii editione & uno Mſ. noſtro additur annus divinæ Incarnationis ac diploma iſtud datum dicitur* Signiæ ſecundo Nonas Junii Pontificatus noſtri *anno* undecimo, *anno Domini* MCIX. *Sed nonnemo ad hunc Mſ. noſtri teatum ſolerter obſervavit, illam eſſe interpolationem, & annum Incarnationis poſtea ab aliquo intruſum fuiſſe. Interpolatio illa confirmatur ea Codice canonizationum, quem illuſtriſſimus Fontaninus anno* 1729 *Romæ edidit, ubi quidem pag.* 10 *in diplomate ille Paſchalis* II *decimus Pontificatus annus notatur; ſed nulli Incarnationis anni exprimuntur. Adde, quod annus Incarnationis milleſimus centeſimus nonus cum anno undecimo Pontificatus Paſchalis Papæ non cohæreat: nam menſe Junio anni* 1109 *fluebat annus decimus Paſchalis Papæ, quandoquidem menſe Auguſto anni* 1099 *ad Pontificatum evectus eſt, ut videre licet apud Baronium, Pagium, aliosque, qui chronologiam Pontificum Romanorum examinarunt.*

quod Paſchalis II *anno decimo vel undecimo ſeu pontificatus dedit,*

C 7 *Verum noſtra parum intereſt, ſi hoc diploma canonizationis uno anno ſerius aut citius editum fuerit; cum ea ille inſtrumenta ſaltem conſtet, paucis annis poſt mortem S. Petri publicos Sanctorum honores et decreta fuiſſe propter frequentia miracula, quibus in vita & poſt obitum coruſcavit, & quæ in Actis huic Commentario prævio ſubjungendis ſingillatim narrabuntur. Sed miror, in Actis noſtris inter illa non referri publ. cum & celeberrimum prodigium, quod ſupra laudatus Philippus Clemmericenius in Sanctuario Anagnino pag.* 126 *& ſequentibus ex continua majorum traditione commemorat, & cujus veſtigia ad perpetuam rei memoriam hactenus marmoribus inſculpta conſpici affirmat. Ut autem curioſo lectori ſatisfiat, nos iſtud miraculum ea Italico idiomate hic in compendium redigimus, & fidem illius, tacentibus Actis noſtris, penes traditionem Anaguinorum civium relinquimus.*

& in qua Sanctis annumeretur ob crebra mi. racula,

AUCT. G. C.

8 *Clemmericenius igitur in Vita Italica S.* Petri *Anaguini cap.* 17 *illud prodigium narrat in hunc fere modum*: *Dum S. Petrus materiam ædificandæ eccleſiæ Anaguinæ per boves convehi juberet, contigit, ut lupus famelicus de nocte unum eſt iſtis bobus paſcentem devoraret. Cum autem auriga die ſequenti boves curribus adjungere vellent, & oſſa unius bovis invenirent, triſtes* E *S. Petrum adierunt, eique infortunium indicarunt. Sanctus vero Præſul ſine ulla perturbatione dixit*: *Eamus; qui damnum intulit, pœnam ſoret. Tunc ſimul mandavit, ut jugum iſtius bovis currui annecterent. Deinde agros circumiens invenit lupum devoratorem, eumque acriter reprehendit. Unde lupus, acſi fuiſſet rationis compos, dedit ſigna pœnitentiæ, & tamquam manſuetus agnus ad pedes S. Petri procubuit. Sanctus Antiſtes id videns; lupo in nomine Creatoris ſui imperavit, ut loco bovis devorati jugum ſubiret. Non lupus caput inclinans, inſtar cuſtodi ducis eſt ad currum, & collum jugo ſubmittens, cum reliquis bobus currum trahebat, non ſine magno ſtupore civium Anaguinorum, qui ad mirum iſtud ſpectaculum undique concurrebant. Hæc pro traditione Anagnina memoravimus, & ad examinandos geſtorum ipſius ſcriptores pergimus.*

ex quibus autem, in Actis prætermiſſum, hic narrantur.

§ II. Acta, eorumque ſcriptores.

F

Ut vitioſum horum Actorum exemplar facilius intelligatur,

HAbemus duntaxat unicum horum *Actorum exemplar, quod excerptum eſt ex collectione duorum Gallonii, quæ in Vallicellana Patrum congregationis Oratorii bibliotheca aſſervatur. Sed tot mendis ſcatet hoc ægraphum, ut Papebrotius noſter in margine monuerit, videndum eſſe, an aliquod exemplar correctius obtineri poſſit, cum quo conferatur noſtrum, quod plane vitioſum eſt. Sed correctius exemplar fruſtra hactenus exſpectavimus; & Gallonius haud dubie ſuum ex Mſ. Anagnino accepit: nam poſt apographum noſtrum hæc notantur*: Ex mendoſo Ms. codice perantiquo eccleſiæ Anagninæ. *Deinde tempus exſcriptionis ibidem indicatur his verbis*: Die xxvi Maji & Lunæ poſt Penteceſten anno MD. XCVII *Neſcio, utrum hæc monda imperite amanuenſi, qui forte antiquos characteres legere non potuit, an ipſi codici attribuenda ſint.*

præmittitur ejuſdem Vitæ Græca verſio.

10 *Cum igitur nobis emendatum Actorum exemplar non ſuppetat, noſtrum barbare Latinum ægre ſupplevimus, & utrumque ea conjectura correximus. Sed cum nihilominus, etiam adhibito hoc remedio, Acta illa obſcura maneant, claritatis cauſa hic præmittimus compendium eorumdem Actorum, quod Maurus Marcheſius inter opera Brunonis Signienſis tomo* 2 *pag.* 153 *& ſequente edidit, & quod nos etiam manuſcriptum*

AUCT. G. C. *habemus, quorum poteſt exiſtere. Hic autem compendio præfigitur is titulus:* Vita ſancti Petri epiſcopi Anagnini, ex ea, quam ſanctus Bruno epiſcopus Signinus compoſuit, per reverendum dominum Gaſparem Vivianum Urbinatem, epiſcopumque Agninæ ejuſdem eccleſiæ brevites deſcripta. *Erat autem reverendiſſimus D. Gaſpar Vivianus Anagninam eccleſiam ab anno 1579 uſque ad annum 1605, quo octogenarius obiit, ut apud Ughellum in editione Venetæ Italiæ ſacræ tomo 1 col. 322 videre eſt.*

* Mr. reverend illuſtrissimum

quem Gaſpar Vivianus, epiſcopus Anagninus

51 *Porro iſtud Vitæ compendium in memorata Marcheſii editione ſic habet*: Petrus Salerni ex illuſtriſſima principum familia natus, a parentibus patrui ejuſdemque cœnobii Salernitani S. Benedicti tutelæ fideique committitur. Puerulus utroque orbatus parente, a religioſo quodam probeque sene eruditus; deinde adoleſcens optimis moribus ac litteris præditus, ſuas facultates eidem monaſterio tradidit, & ſancti Benedicti B diſciplinam amplexus, ſe ipſe quoque Domino dicavit. Suave igitur Chriſti jugum ab adoleſcentia ferens, & erga omnes humanus erat, ac mitis, & religioſæ vitæ cultor egregius: quippe qui monaſticas B. Benedicti leges; quas etiam memoriæ mandarat, accurate ſervaret, atque in jejuniis, precibus, ſacris lectionibus tempus omne conſumeret, ut juris quoque ſcientiam ad rerum divinarum cognitionem adjunxerit, cum ita illum Dominus nec opinantem ad epiſcopalis officii munus inſtrueret.

ex longiore Vita Actis contracta

52 Quare cum aliquando Salernum Aldebrandus S.R.E. Cardinalis ac legatus veniſſet, ſancti Viti fama permotus, eum ab abbate patruo impetrat, Romamque ad Alexandrum ſecundum Pontificem perducit; a quo primum eccleſiaſticis negotiis præpoſitus, deinde Anagninæ eccleſiæ, licet invitus, creatur epiſcopus, magna electi populique lætitia. Paſtorali igitur munere ſuſcepto, cum de ſacris ædibus inſtaurandis, ac de recuperandis eccleſiæ ſuæ poſſeſſionibus cogitare cœpit, tum de Sanctorum reliquiis conquirendis, præſertim vero de ſacro beati Magni corpore, cujus præſentia decorari Anagnina eccleſia dicebatur, nec tamen ſatis conſtare videbatur. Verum Deus C ita omnem ſuſtulit dubitationem: Petrus enim paralyticam quamdam per id tempus ad ſe perductam ab ipſius viro, cui nomen erat Franco, jubet ad ſepulcrum, in quo ſancti Magni corpus conditum putabatur, preces effundere. Cumque mulier ibi cum Francone viro ſuo profuſis lacrymis in precatione pernoctaſſet, ac triſtes ambo domum rediiſſent, poſtero die beatus Magnus eidem mulieri viſus eſt pontificio ſplendidoque veſtitu, qui eam valetudini reſtituram juſſit epiſcopo denuntiare, ne amplius de ſui corporis in eccleſia quieſcentis præſentia dubitaret. Paruit illa & læta cum beato Petro ac finquentiſſimo populo, excito tanti fama miraculi, ad ſancti Magni ſepulcrum Deo benigniſſimo de acceptis beneficiis gratias egit.

& in qua quedam S. Petri geſta

53 Petrus interea omnibus eccleſiæ ſuæ bonis recuperatis, cum & ſuo clero & egentibus paterna charitate proſpiceret, nocte quadam in templo de more orans, Magnum epiſcopum magno ſplendore fulgentem ad ſe cum Dei Matre venientem aſpexit, qui ei prædixit, fore ut in Orientem ad imperatorem miſſus, ab eodem morbum diuturnum propulſaret, & ad templum inſtaurandum, quæcumque vellet, impetraret. Non ita multo poſt ad Michaelem imperatorem Petrus Conſtantinopolim legatus Apoſtolicus mittitur. D Cumque ſuo jam functus officio, ea quoque exponeret, quæ in templo Anagniæ nocte vidiſſet; imperator primo reſpondit, ſe, quia beatus Magnus, aut quæcumque Anagnina eſſet eccleſia, penitus ignorare. Deinde vero ea nocte imperatori graviſſime laboranti, ut jam prope mortuus putaretur, beatus Magnus pontificia velatus inſulia, & ſanctiſſima Dei Genitrix aſſiſtentes monentes, ut ſi ſalvus eſſe velit, legato Apoſtolico morem geret. Imperator, ſtatim ut loquendi facultatem recepit, epiſcopum conquiri jubet; cui advenienti extema (ut erat temporibus illis uſitatum) obducta in aula regia ita repente diſfracta eſt, ut ſi fragilis aliqua materia ſcinderetur. Ergo imperator ſupplex ab epiſcopo per Dei Parentem ac ſanctum Magnum valetudinis beneficium flagitare, ac ſimul viſa narrare.

ſuccinctus narrat

54 Tunc ſanctus ac vere clemens Epiſcopus, implorato ſanctiſſimæ Trinitatis auxilio, beatiſſimæ Virginis, ſancti Magni, Sanctorumque omnium, quorum ſacra oſſa in Anagnino templo aſſervantur, contrectatiſque lenter male affectis membris, Surge, inquit, præclariſſime princeps, & perpetua incolumitate lætare. Surgit illico imperator, & ad Epiſcopi pedes procidens, patrem illum appellat, quem pridie ut externum hominem prope repulerat. Ad extremum fabris, & magna vi auri, vaſiſque inauratis eidem liberaliter attributis, pollicetur, ſe alios quoque ſumptus ad baſilicam abſolvendam ſuppeditaturum: quod & re ipſa præſtitit. Beatus vero Petrus, eum tota eiteriter annos & quadraginta ſuam optime rexiſſet eccleſiam, tertio Nonas Auguſti migravit in cœlum, Paſchali ſummo Pontifice, a quo etiam eſt in Sanctorum numerum adſcriptus. *Hic aliquot mendas animadverſas vel reprobatæ, quæ in jam dictam Marcheſii editionem irrepſerunt, ex Ms. noſtro correxi.*

Hinc aliqua omiſit

55 *Cæterum miror, quod reverendiſſimus Gaſpar Vivianus in hoc compendio non attigerit alia* S. Petri *geſta, quæ in Actis noſtris & abſolutis auctoribus paſſim memorantur. Silet enim injuriam, ab Anagninis quibuſdam ſancto Præſuli ſuo illatam, & Hieroſolymitanam ipſius peregrinationem, aliaque nonnulla, quæ inferius in Actis noſtris referuntur. An illuſtriſſimus* F *compendii auctor ea omiſit, ne Anagninos ſuos offenderet? An illa forſan apud Brunonem Signienſem non invenit? Quacumque fuerit omiſſionis cauſa, & quamvis Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ etiam de illis non meminerit, tamen Philippus Ciammaricone in Vita Italica, aliique ſcriptores iſta non tacuerunt. Certe Ferdinandus Ughellus Hieroſolymitanam profectionem, ejuſque cauſam ponit in accurata Actorum ſynopſi, quam hoc loco tranſcribemus, ut ſimul lector chronologicam geſtorum ſeriem cognoſcat.*

quæ ſuppleuntur ex compend. e Actorum

16 *Ughellus itaque in editione Romana Italiæ ſacræ tomo 1 col. 348 & ſequente, Acta illius ita contexuit:* S. Petrus epiſcopus Anagninus inauguratus eſt anno MLIII. Hic Salernitanos principes parentes habuit; educatores vero a puero monachos ſancti Benedicti Salernitani cœnobii, a quibus eum ubertime Chriſtianam pietatem hauſiſſet, elatis parentibus, eidemque cœnobio invidioſis attributis fortunis, monachus effectus eſt. Cumque ſub patruo, ejus monaſterii abbate, ſolenni ritu vota nuncupaſſet, adeo in perfectione monaſticæ vitæ progreſſus eſt, ut, ejus ſanctitatis fama diffuſa, Hildebrandus Cardinalis (is, qui poſtea Pontifex factus, Gregorius VII ap-

A ppellatus eſt) Salernum aliquando profectus, Petrum de abbatia liceotia extractum de clauſtro, ad Alexandrum II Pontificem ſecum adduxerit : quem eum Alexander ea Ildebrandi commendatione, graviſſimis eccleſiaſticis negotiis præfeciſſet, pareſque oneri humeros attuliſſe videretur, vacuæ Anagninenſi eccleſiæ demom attributus epiſcopus eſt, qui tametſi invitus ac reluctans propemodum, eamdem eccleſiam ſummo pietatis ſtudio rexit.

quod Ugbellus in Italia ſua ſerta

17 Ambiguum per id tempus erat, qua parte templi ſanctus Magnus, martyr invictus, quieſcerer. Itaque Petrus, ut illius reliquiis, tamquam ingenti theſauro, potiretur, paralyticam mulierem ibi collocandam curavit, ubi ſuſpicio erat, requieſcere Sanctum. Vix illa recigerat locum, cum eluctato morbo, index fuit, in ea ioquiſitione non aberraſſe Petrum. In Orientem uſque Petrus legatione functus eſt, Alexandro II ſedente, *anno* MLXXII ad Michaelem novum Orientis imperatorem, quem ſolo manuum impoſitione a periculoſa ægritudine corporis eaſolvit. Quamobrem iogentibus
B muneribus ab imperatore cultus eſt, quæ omnia ad ſuæ cathedralis ornamentum deſtinavit.

inter epiſcopos Anagninos adidit,

18 Ceterum non uſque adeo ſemper virtus felix eſt, ut non quandoque invidorum patiatur calomnias : quippe ad ſuos Anagninos poſt legationem egregie functam reverſus Petrus, ſeoſit adverſarios, quibus loco parentis eſſe debuerat. Itaque illorum infectatione defatigatus, peregrino cultu Anagnia diſcedens, Hieroſolymam profectus eſt eo conſilio, ut, ubi Chriſtus ſupremum effuderet ſpiritum, ibidem ipſe ſanctis operibus intentus diem eluderet extremum. Sed hæc illum cogitantem ſanctus Magnus martyr, quaſi ſui corporis inveterati gratum vicem repeoderet, acriotibus verbis caſtigavit, ſuaſitque, ut ad deſertam temearet eccleſiam. Paruit ille, novoque robore indutus, ſpretiſque, quæ poſſent iogunere, adverſis, Anagnioam eccleſiam per quadraginta & tres annos (*nova editio Veteris tom* 1 *col.* 309 *perperam hic* 48 *annos gubernationis numerat*) ſanctiſſime adminiſtravit. Deinde clarus meritis, fulgenſque miraculis evolavit ad cælum tertia die menſis Auguſti MCV, hoc eſt tempore Paſchalis II, a quo in album Sanctorum relatus eſt, ut Baronius narrat tomo XI a. Ejus Vitam S. Bruno Signiæ
C epiſcopus deſcripſit, qui per id tempus florebat.

& ex Annalibus Benedictinis Mabillonii,

19 *Neque Mabillonius illam* S. Petri *vexationem diſſimulavit, quando in Annalibus Benedictinis ad annum Chriſti* 1105 *num.* 114 *poſt alia de ipſo ſic ſcribit*: Poſt decem epiſcoparus annos legatio Conſtantinopolim ad Michaelem Ducam eidem imponitur ab eodem Pontifice (*nimiram Alexandro II, cujus paulo ſuperius meminerat*) quo mortuo, in ſuam eccleſiam revertit. Verum cum ad ſananda ſuorum vitia fruſtra operam conteretet, vaſiſque eb eis infectationes pateretur, Jeroſolymam cum eiuce ſigoatis iter aggreditur eo animo, ut illic reliquos vitæ dies abſolveret, quod ſecus contigit : nam beati Magni, Anagniæ patroni, viſo a propoſito revocatus, expleta peregrinatione, eccleſiam repetit, & in ea ſanctiſſime deviait tertio Nonas Auguſti hoc anno (*videlicet Chriſti* 1105) epiſcoparus quadrageſimo tertio : quem miraculis illuſtratum Paſchalis II in Sanctorum numerum retulit. Ejus Vitam ſcripſit Bruno epiſcopus Signienſis, quæ necdum integra typis vulgata eſt.

20 *Omnes auctores conſentiunt, Vitam* S. Petri *Anagnini ab epiſcopo Signienſi Brunone conſcriptum eſſe : quinimo id ipſum in ſupradicto canonizationis privilegio ſea diplomate affirmatur. At oportet eam animo veram eſſe, cum Mauras Mayerius later optra* S. Brunonis Signienſis, *quæ anno* 1651 *Venetiis edidit, illam omittere coactus fuerit, & ejus loca compendiam reverendiſſimi Gaſparis Viviani exhibuerit. Præterea non laudatus Mabillonius in Annalibus Benedictinis teſtatur, eam necdum integram typis vulgatam eſſe. Nos quidem integra, ni fallimur, Acta* S. Petri *habemus ; propterea tamen S. Brunoni Signiæſi illa erta adſcribere nondum audemus : at enim parachroniſmos & alia interpolationis Argumenta prætermittamus, in iis de hoc ipſo Brunone narrantur nonnulla, quæ veroſimiliter S. Bruno de ſe ipſo non ſcripſit.* AUCT. G. C. *Affiſque lectis edendis, quæ interpolata nobis videntur,*

21 *Etſi igitur Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ſub nomine Brunonis Signienſis citet aliquot hujus vitæ fragmenta, quæ cum noſtro texta fere ad verbum conveniunt, nihilominus Acta noſtra ab aliquo aucta & interpolata eſſe cuſtimamus. Optandum ſane eſſet, ut ſcripteres Benedictini genuinam* S. Brunonis Signienſis *lucubrationem invenirent, eamque Actis Sanctorum Ordinis ſui inſererent. Nos interim Vitam hujus ſancti Epiſcopi edimus, ut quimus, dum ut valumus, non licet. Denique cum amanuenſis, veterum characterum & forte etiam linguæ Latinæ imperitus, Acta illa miſere luxaverit, ut ſupra monuimus, malumus ea ſine certo auctoris nomine vulgare, quam dolo Brunoni Signiæſi timere attribuere. Nunc tantummodo ſupereſt, ut hanc ipſam* S. Petri *Vitam, hac tade nacti ſuppletam, & ea conjectura noſtra emendatam, prælo & lectoris judicio ſubjiciamus.* & de *quorum auctore nonnulla præmonemus.* E

VITA

Ex Mendoſo codice petentiquo eccleſiæ Anagninæ.

CAPUT I.

Sancti nobilitas, vita monaſtica, munus in curia Romana, epiſcopatus, legatio Conſtantinopolitana, & quædam miracula. F

BEatus Petrus, quem Anagninæ dudum eccleſiæ providentia divine deſtinavit epiſcopum, ex progenie principum, elato progenitorum ſtemmate, Salernitenæ civitatis exſtitit oriundus. Parentes ejus, fidei ſinceritate conſpicui, pia intenti actibus, Redemptori [ſerviebant.] Clientelam a obtinentes & rerum opulentiam ſecundum æqualem genetis dignitatem, unicam prolem, felici ſorte ſuſcepram, hereditatis locupleris, hooris & proſapiæ reliquete ſibi ſuperſtitem diſponebant. Sed præcogitationibus homioum, Domino diſponente, poſtee Petrus, proles gratuita, germano genitoris ſui, viri religioſo, & probo abbati monaſterii S. Benedicti Salernitani tutorio jure ſubjicitur, & ſupremæ voluntatis elogio * a patre patruo cuendus infantulus commendatur, Utroque parente puerulus, funere ſuccedente, privatur; eblactati deiode puericia religioſa diligentia coſtoditur. Senio maturitate conformis, & convuleſcens incrementis ſalubribus, pſalmographicis inſtruitur & congruis rudimentis. Sed

S. Petrus pils & nobilibus parentibus ortus

EX MS. & magiſtria deputatos idoneis, adoleſcentis celebri morum honeſtate compoſita, liberalibus imbuunt artibus, & virtutum gratia perornatur.

vitam monaſticam ampliatur,

2 Vixit cum patruo bonitatis alumnus, a quo poſt annos impuberes humilibus poſtulationibus & devotis obtinuit [habitum,] & monaſterio prætaxato collatis tobſtantiis, expeditus dedicavit ſe Domino, ritaque profeſſus B. Benedicti regulam, qua regi poſſit & dirigi, Chriſtum veſtigans, pauper monachus confecrator. Veritatis filius, fidei cultor ioclytus, converſatione ſpectabilis, atque placidus obedientia, animoque pudore mentis & corporis, parientia conſtans & ſuavi benignitate jugum Domini deportavit; quamque prudenter inſtituta regulæ memoriæ tradita obſervavit ſolicitus, citra perfectionem operum & gloriam operantis, ſanctitatis odore de innocentia & Petri puritate manante, ad uſque ſupremos Eccleſiæ clericos ſequentibus declaratur: in eo namque caritas & officioſa humilitas erga clauſtrales & cetetos, nec non
B virtutum obſervatio taliter exteveruot, ot, undique fragrantia famæ diffuſa, Petrus ſingularis a ſingulis ſanctitatis gratia monachus haberetur.

vitutique ſcientiam adjungens,

3 Scientiam porro canonicam & divinam polebriendiois religionis adjecit, quateous divina providentia diſpenſaote, ad perfectiocem viro monaſtico nil deeſſet, qui cathedrali potius, quam cœnobitico regimioi parabatur. Poſt dormitionis compendium, quo quieti dnmitos artus: æruinois maceratos pro Chriſto, proſtraverat, inſupet eaercebat jugiter ſtudia lectionum; deinde terens eccleſiæ pavimentum, continnis oratiooibus ioſiſtebat. Felix & piis invigilanda mentibus ſummi providentia Conditoris, quæ dntibus tot præmooit graruitis præficiendos ſacris apicibus, & beatis meritis conſervandos *a*!

** forte confecrandum in curia Romana regestis ecclesiasticis praefigitur,*

4 Cum autem divina providentia ordinaſſet, ut beati Petri virtus proiiret in publicum, ne diu lucerna, fulgora divini luminis radians, præter dignitatis candelabrum clauſtris abdita reneretur, ſed pstenter aliis proficeret & præeſſet, Altebrandus *b* ſanctæ Romanæ eccleſiæ
b Cardioalis, legationis officio præditus, cum prænotatum monaſterium viſitaſſet, pervenit ad eum
C ipſius Petri ſanctitatis fama celebris, quem in ſancto propoſito cooſortavit, & ipſum ab abbate patrno poſtulatum atque obtentum ſecum duxit legatus ad curiam, & ipſum domno Apoſtolico reſignavit, ſanctitatis & ſcientiæ titulis commendatum. Cappellanis nnitus papalibus, oegotiis Eccleſiæ vir Deo charus præcipitur intereſſe.

Ur delnde ad cathedram Anagninam evehitur,

5 Argumentis poſtmodum ſanctitatis & prudentiæ pluriformiter comprobatum Apoſtolicus idem Anagniæ reſidens, cleticis & proceribus Anagniois matricis eorum eccleſiæ collapſæ dudum per deſidiam, locupletis tamen aotiqoitus & plurimis privilegiis prædoratæ, vacationem proponentibus diuturnam, refotmatiooiis gratia conceſſit cis e latere ſacris commandatum affatibus, in præſulem aſſumendum. Petrus vero cunctorum voto lætabunde ſuſceptus, licet iovinus & renitens, honorifice cathedratur: adhortationibus porro ſalobribus [&] Papæ confirmatur osculo & ubi dies conſecrationis præfigitor, in urbem ſa eootulit Apoſtolicus cum honore.

Solicite munus paſtorale adminiſtrans,

6 Dum interim provida maturitate ſolicitus res eccleſiæ ſibi commiſſæ per inquiſitionem diſcuteret, ae ſuom reperiſſet epiſcopium prædeceſſorum deſidia tempotalium attritione col-
c lapſum; in ſe mentis rancore *c* voluens ambiguo, tendebat * eccleſiam abdieare collapſam, ſo qua nec ad reſtaurationem operationis materia, nec ad vitæ neceſſaria dumtaxar aliqua ſupperebaot. Jura quidem immonitatis antiqua ſeperta privilegia continebant, poſſeſſiooes ampliſſimas præreodebant documenta veterrima, quæ præcedeotium clericorum & præſatorum loogæva dudum uſurpatat præſcriptio, vel poreorum laicorum ſubteptio commentis emphiteuticis detentabat. Prælati vero nutabondum mentis propoſitum eruditi aliqui digniores agnoſcentes, indicibus argumentis placaodum, cœperunt electum ſolamine eanſortare, quateous rancorem abjiceret, & ſpem raſtaurationis in Omnipotentem refunderet, ac in quieſcentiom in Anagnina eccleſia pignoribus, præcipue beati magni *d* præſulis, cujus præſeotia corporis & *d*
theſauri eadem ecclaſia prædotatur.

** forte contendebat vel tentabat*

de præſentia corporis S. Magni.

7 Commendat Pater almus filiorum conſolationem in Chriſto; præſentiam vero tanti corporis ibidem aſſe penitus diffidebat: ut autem [de præſentia] tanti theſauri, quem Anagnina continebat eccleſia, digna certificsreior electus, Franco quidam, plebeius indigena civitatis, epiſcopio competentis, confectam doloribus & morbo paralyſis artuum officiis deſtitutam juveoem coojugem ad pedes attulit Præſulis inſulandi, medicorum remedio deſperatam, humilibus depoſcens affatibus, ne juxta ſancti Viri famam pereelebrem, ſalutem a Domino languidæ eonjugis impetraret. Illis autem Patet benigne compatiens eorpore menreqoe dolentibus de ſe nil tale præſomens, eoram pierifque ſubintulit: Quia, ſtatres & noſtri concives, hac in eccleſia præcellentiſſimum corpus beati præſulis magni aſſeritur tnmulatum, ad locum ipſius homili devotione perſiſtite, ipſiuſque ſacra implorate ſuffragia reverenter. Illi vero juxta besti Petri conſilium lacrymis & oratioaibus nſqua ad crepuſcolum perſiſtentes, nondum ſalutis intentione ſortita, triſtes admodum ad propria repedaront.

good in reſtore eſſe dnet-batur,

8 Relucente deinde dilnculo, doloribus jam affectam conjugem in loco Franco jam dictus dimiſit ex ipſa fiosliter deſperatus, & ſeratis afotis valvis, ſecnmque clavim deferens, oneratus raſtris ad ſilvam properat colooiæ *e*. Uxor autem ipſius, Donicha nomine, inter doloria angoſtias beati Parris heſternam conſolatiooem rememorans, [qui interceſſerat] ſuſis pro ipſa Domino precibus, ab eodem conſpexit, ſa duci intra domom, luce non ſolita comite, [& vidit] ſenem ſtaturæ proceræ, eanitie veoeraodum, cappa, mitra & ſtola, micantibus auro fimbriis, pontificaliter inſularum, virgam ferentem auream pſtoralem, & Dooichsm languidam taliter allnqueotem: Heſtetna die, Donicha, jnxta eorpus meum de rui Præſulis conſilio ſalutis remedium poſtulaſti, & quamquam axaudita noo ſuaris: ſurge tamen incolomis, & ipſum tuum interceſſorem & præſulem concire repetas dicens, ne de præſeoria mei corporis, in ſna quieſcentis eccleſia, deinceps dubiter; ſed juxta fratrum & civium aſſertionem noverit, corpus meom tranſlatum, & in eadem ecclaſia veraciter tnmulatnm. Mulier aurem ſtupens, & in tanta gratia viſionis, adhue rancote languoris [detenta &] dobitans, profilire ſe non poſſe beato Magoo dicebat, qui indutam melioribus veſtibus, & ad januam uſque perducens, ſoſpite muliere dimiſſa, diſparuit vir magnificæ viſionis.

9 Sentit

A *per quandam miraculi* 9 Sentit mulier vigorem priſtinæ ſaoitatis, propinquis & proximis acclamatis. Diſrumpitur oſtium, recitatur quod accidit, collata mirifice ſoſpitas oſtenditur; grata & communis fit jucunditas concurrentium ea portento. Epiſcopus deinde petitur, & impletur Magni beatiſſimi reſeterenter injuncta legatio, quæ dum devotu ſuſcipitur, laudum gratiæ coram beati Magni tumulo reſetuntur, quod per ipſum noverit Petrus epiſcopur ſuam Deo & beato Magno petſevetantiam complacere. Eaultant binc inde eiver communiter, quod in exordio communia uovi Pattis talia dignatur, ut ipſum corroboret, Omnipotens operari.

certior reddetur, 10 Præfiaa potro, ut præmittitut, die, munere conſecrationia a prætaxato Papa reve. semer accepto, piaque largitinne ipſius perceptis ad apparatum præſulum auto tadiantibos ſericis ornamentis gratias agent, ubi honorifice ſuſceptus eſt, ad eccleſiam deſtinatam regreditur, in qua vigiliis & otationibus & piis

* *id eſt exercuit.* actibus ſe contulit *. Sic ſe gerebat ſanctitas

B juncta religioni monaſticæ ſimul & officio paſtorali. Per Italum deinde quemdam, languore manus attritum admodum, & beati Magni ſobventione curatum conſilio Petri præſulis, reveiſetum eſt ſancto Vito, quod beati Magni corpus quieſcebat in patra ſeptemtrionali eccleſiæ, & altare deſuper eſſet Trinitatis ſummæ, in honorem Magni beatiſſimi, dedicandum.

Dum S. Petrus bona eccleſiæ ſuæ recuperat, 11 Vir uempe ſanctitate conſpicuus, lucerna ſuper eandelabtum domus Domini conſtrutus, beati Magni ſolamina freqoentios, utì tradiur, conſortiatur, & per ipſiur viſionem angelicam Petrum ſibi Dominus comptobavit ſacetdotem e lectum ad dedicandum ſibi hoſtiam laudir & opera pietatis. Sic in tabetnaculo cortinam attrahit, & cherubin duo mutuo ſe teſpiciuat, propitiatorium obumbrando. Juſtitiam & quietem animi, pacis & inocencix temperamento compenſans Vit citcumſpectione ſpectabilia, ad propellendam ealumniam inſtantia vetitatis plurimas uſurpatas & deſtitutas poſſeſſioner eccleſiæ in uſum debitum

C revocavit. Territorium caſtri vici Morraceni, Romaootum quondam depopulttione deſtructi, per finitimos & eives necupatom eum territoriis eccleſistum S. Matiæ de Liſa, S. Bartholomæi, S. Clamentia de Grieiano cum aliis plurimis coloniis & poſſeſſionibus a detentoribur vigilantet etipuit, & ad dominium eccleſiæ revocavit; Caſtro tepatato pet gyrum, & ædificata tutri præcelſa ibidem eum domibus, ubi ſeipſum ſub tutamine receptabat, inter quæ couſtruait ad aquas duo utilia molendinaria eiuſdem territorii: ex iia & aliis recoperatis, pereeptis vitæ ſubſidiis, & a piæ meatis fidelibut etogatis, quamquam ſufficeretut uſquequaque penuria, ſervore tamea eatitatis abundans, ſibi & eccleſiæ ſervitotibus indigentibus, in quantum poterat, providebat.

oi eum Deipara apparet S. Magnus, 12 Nocte porro dum orationi ſceus altare, ſicut erat ſolitus, intra eccleſiam in axſtaſi [&] contemplatione procumberet, miratus ab Otiente ſplendotem, obſtupuit, & ubi lueis non diurnæ lumios pet eatetiores renebras noctis mediæ quodammodo ſilentio tenerentur, prodigiale quid Petrus tacitus attendebat. Poſt gaminos deinde juvenes clericali habitu candidatos, cauſam luminis in cereorum ſimilitudine præfetentes, beatos eccu Magnus, in ſignis declaratus, præ aliis tegimam præcedebat, diademate præſignatam, quem Salvatoris Mattem pandebat comitatus virginum, & majeſtatis ſanctitas Genitricem. Petrum almificum, ſoluris comitantiom laudibus, gratis affatibus alloquitur, ut juxta B. Magni monita, cauſam apparitionis perciperet, & confortaretur in ſtatione propris fabricanda. Ecce, inquit Magnus piiſſimus; frater epiſcope, Dei Mater ad suam conſolstionem, ut pro eccleſia plebeque tibi commiſſa voti compos efficiaris, appsruit, ut & locum agnoſcas hunc in Dei omnipotentis & ſui veneratione peculiatiter divinitus deſtinsrum, & ob hujus noſtti corporis præſentiam & Sanctorum plurimorum patrocinantibus meritis prædotatum, ad cujus cultum & tegimen e Chriſti provisione non fine myſterio deputatis. EX MS.

ipſumque de eundo legatione CP., aliſque facuris præmovet 13 Ut autem juxta diſpoſitionem ſupernam, pet te poſtulaeam vocationem. & fotnam in ſanctitate eonvetſationis ſecipiss, Apoſtolicæ ſedis Pontifex Alexander *f* & cœtus Cardinalium decteverunt pro concordia fidei & agendis Eccleſiæ [negotiis] delegatum ad impesatorem Græcorum Mict aelem *g* [te] eootinuo deſtinandum: & ubi feliciter legationem petfeceris, & principem ipſum a moleſto motbo & cbronico, virtute ſupetns, tuis & hic quieſcentium Beatorum metitis liberavetis, quod volueris pto ſubſidio fabricæ conſequeria; ſed & gratiam coram tegibus & omnibus reportabis. Satagere te oportet, Deo amabilis, & viriliter confortati laboribus, & venturis tentationibus reſiſtere: quoniam laborem in opere, & vitæ reformatione petſeeutioner perſeutics nequitiæ ſatellitum, quos diſſeminator aizaniæ in æmulationem dedicaodæ ſtationis contta te eacitabit; quos nequitiæ paraſitos pto tempore caurius ptæesvebis: Salvatoris enim & ſuæ Matris protectio te pet noſtræ viſitatiooia beneficiom nullatenus abdicabit. Pet te quidem eccleſia & civitas competeos temporalibus & ſpiritualibus beneficiis attolletur, & antiquam Anagninorum civitatis gloriam, propagatam in ſuperſtitionibus pagsnorum, nun ſinet innovatio divinæ gratiæ ſucceſſiva per loci hujus ſanctitudinem metitis quieſcentium inibi veterari. Juxta deſignationem igitur noſtrsm, baſilicam in honore ſublimis Virginis & Sanctorum omnium petfice venerandam; quoniam amoris tudetibus, lapidea & marmota ſuppetent in materia operandi. Deſignata deinde pet gyrum ſtructura baſilicæ bacnlo paſtorali, cum proceſſione ptiſtina valefacientibus com benedictione, viſo veneranda diſpatuit.

f *g* E

F

Deinde Sanctus ad imperatorem CP. mittitur, 14 Peractis a Petro ſrequentius Chriſto gratiis pro conſolabili viſione, nuntium accedentem recipit, ut concitus ad Romanam cuiam ſtudeat propetare. Modica elientela ſtipatus acceſſit oracula: com apicibus legationis reverentet ucceptis per terrsrum vaſta, pet maria, congruis evectionibos Conſtantinopolim pervenit regiam civitatem, & ibi tamquam apocriſiarius Apoſtolicus ab Illyticis *b*, qoorum doctus erat idiomate, honotatut. Initia colloquiis cauſam legationis eaplicuit: indictum demum per viſionem ab imperatore, poſtulavit ſubſidium, conditionem prædiceus, & ſeriem viſioaia. Impetator ad hoc, in honore B. Virginis ſe plurima rotulit pro baſilicatibus ſabticis impendiſſe. Quis eſſet beatus Magnus, quiſve quietis ſuæ locus [neſciebat, &] ignorabat penitus eccleſiam Anagninam. Quibus Petrus a logotheta *i* pereeptis, citca proclivem lucis horam mirabundus admodum, non diffiſus, in hoſpitium ſe recepit.

b

i

EX MS. *gravi dum labo-rantem*

85 Nocte vero ſequenti, dum intra cubiculum dormitionis imperator procumberet, conſueta ſibi & gravi pervaſus eſt morbida paſſione, tantumque ipſum attrivit moleſtiis, ut beneficio ſenſuum admodum deſtitutus, mortuus a perſonis cubicularibus & proceribus aulicis putaretur. Fruſtra medicorum & alia parabantur remedia conſueta. Cum ad uſque matutinales vigiliae dux doloribus diriſſime torqueretur, Dei Genitrix & Magnus in ſolatus ſanctiſſimus aſſiterunt, duci laoquemri ſuadentes, quatenus ad ſuæ ſalutis perenne remedium, epiſcopum monachum & apocriſiarium Apoſtolicum advocaret, nec ipſius voris abuegsret ſubſidium, ipſorum grstia poſtulatum. Loquelam recuperat continuo, & monachum apocriſiarium expetit. Concite Præſul quæſitus acceſſit. Relatione mirandum! Ob incurſum ſupervenientium obducta catena inter aulam præ cubiculis imperialibus per ſe, Præſule ſuperveniente, perſolida ſcinditur, acſi
B materia fragilis, præcidente gladio, partiretur.

prodigioſe ſanatus, accepta ingenti pecunia

86 Ingreſſus Epiſcopus in ſiguo Triuitatis benedictionem & pulcritudinem verbis prætendit. Poſtulatut per principem beneficium ſoſpitatis humiliter, præceſſæ Virginis & Magni ſanctiſſimi viſionis & iudictonis ſigna referuntur. In virtute, inquit B. Perrus epiſcopos, Trinitatis almificæ, Θεοτόκου Virginis, & in honore B. Magni, & quotum in Anaguina eccleſia beata eorpors requieſcunt, ſurge, glorioſe princeps, & gaudeas iucolumitate perenni: & ractis locis infirmitatis leniter ſiguo crucis, ſoſpes imperator exſurgens, nullatenus exinde poſtmodum moleſtationem perſentiit; & Epiſcopo procidens, pstrem vocabat, quem pridem quaſi externum repurabat; cœpitque cum ipſius eccleſiam, [tum] Magnum beariſſimum utrentius venerari. Exhibentur artifices, & pro conſtituenda baſilica pondus digniſſimum aureorum cum vaſis, & auto contextia ornamentis electis. Indicitur inſuper Petro beato præſuli, ut cenſu deficiente tradito, non poſtponat redire vel mittere; quoniam ad perfectionem uſque euocta devotione promptiſſima largirentur.

Anaguiam reverſus, edificat eccleſiam,

87 Regreſſus deinde, favente domino Apeſtoliro, dirutis eccleſiæ majoris mœnnis veterania, ruinæ effoſſis cirius fundamentis, Opifex
C intendebat ſtudioſius in profecutionem ſtructuræ & apertionem ſuudamentorum. [Procuraverat] marmorum, lapidum & rementorum præſignem congeriem, & aliu, quæ per beatum Virum non ſine prodigio contingebant. Concorrentes hine inde mirsbanrur iutenti, repertis & notariadiligenrius [Sanctorum reliquiis.] Imeres bestorum
k Magni & Secuudiuæ *k* virginis & Martyris, Aure-
l liæ & Neomiſiæ virginum *l* tumulatia corporibus cum Sanctorum plurium teliquiia venetandis, & præordinatis per ipſum in patrouos eccleſiæ, in esiaeumbis fundsvit eccleſiam & ereait, ut ſibi deſignatum fuerut, & operis evidentia manifeſtat. Cum autem a ſeptemtriouali psrte inferius [iuveniſſet] marmoreum ſarcophagum, eiuſtum zonis ferreis, in qon hsbebatur integer theſaorus corporis beati Magni, Græco epigrammate denotarus, ſuis & ſacerdotum manibus[1] hoc ſacrum corpus] ordioatum [collocavit, quod cum] ſub altari coſtruendo tractum & conſitum [eſſet,] vox in eatacumbis ipſis ſertur raliter reboaſſe: Hic, ait, eſt tua requies; hic in ſæculum cum iis pignoribus einerariis Judieem reſurgentium exſpectabis.

88 Agir Deo gratias Opifex venerandus in laudibus, & corpus Magni ſanctiſſimi ſub altari eodem ſarcophago in honore Trinitatis ac ipſius D
nomine, ab occidente tribunali ſuperſtructo, re- *eamque variis Sanctorum reliquiis ornavit* *
condidit veneranter; corpus vero beatæ ſecundinæ virginis [&] oſſa lacteo nitore ſpleudida virgioum Aureliæ & Neomiſiæ locello juxta ipſam ſub altare in ipſius beatæ Secundinæ & omnium Chriſti Virginum ad dextram collocavit; reliquias vero ceteras bearorum Sebaſtiani, Ceſarei *m* & *m*
Sanctorum plurium ſub altare ipſorum & omnium Chriſti Martyrum, de lapidibus eandidis [conſtructum,] & veneratum ibidem antiquitus pia devotione, recondidit in parte reliqua ſtationis; ſuperioria vero aram baſilicæ [ædificavit] tabulato marmoreo in honora beatæ Virginis & Sanctorum omnium, ſacris ... eumulatam reliquiis, conſtructis hinc Baptiſtæ Joannis, inde vero Apoſtolorum cryptis marmoreis, cum capellis appendriis, nnlario, palatiis & officinis, [quæ omnia] ope cæleſti & provida ſolertia [eſt] profecutus. Quiſnam piæ mentis ambigar, Petrum Dei virum in ædificatione E
templi, Sslomonia participaſſe prudentiam? Moiſis fidem exquiſitam in portentis legstionis ad imperatorem Illyricum, *n* & in poonificatu prodigia *n*
leviticæ ſorris Aaronica [habuiſſe,] fideliter aſſeritur. Unius ejuſdemque Redemptoris Petrus in ſois actibus ſpiritu ducebatur, cujus præcaxati Patres in ſuis virtutibus præcelere figuram.

ANNOTATA.

u Clientela *aliquando ſignificat multitudinem ſervorum, ut videri poteſt apud Cangium in Gloſſario. Hac ſignificatio hic ex ſenſu ſatis eruitur, & poſtea aliquoties recurrit.*

b *ab aliis appellatur* Iltebrandus *vel* Hildebrandus, *qui poſtea ſub nomine Gregorii VII Romanam Eccleſiam gubernavit.*

c Rancor *videtur accipi pro dolore, ſicuti vox barbara* rancura *apud ſcriptores infimæ latinitatis querimoniam vel dolorem ſignificat. Eadem vox in his Actis & ſimili ſignificatione pluries recurrit.*

d *Sanctus iſte epiſcopus Anaguinus in Martyrologio Romano refertur ad diem* XIX *Auguſti, quo Acta ejus, Deo favente, illuſtrabuntur.*

e Colonia *interdum accipitur pro cultici vel coloni prædia, ut Cangius in Gloſſario variis exemplis probat.*

f *Is eſt Alexander II Pontifex, qui ab anno* 1061 *uſque ad* 1073 *Eccleſiam rexit.* F

g *Iſte Michael, cognomento Ducas, factus eſt imperator Conſtantinopolitanus anno Chriſti* 1071, *ut Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad illum annum num.* 83 *tradit, qui ibidem num.* 83 *de illa legatione S. Petri meminit.*

h *Auctor hoc loco per Illyricos,* quorum doctus erat idiomate S. Petrus, *haud dubie intelligit Græcos: nam infra imperatorem Conſtantinopolitanum, quem* S. Petrus *prodigioſe ſanaverat,* imperatorem Illyricum *appellat.*

i *Erat digeſtus in aula Conſtantinopolitana, de qua Goarus & Gretſerus in notis ad Codinum conſuli poſſunt.*

k *De hac Sancta agimus die* XV *Januarii, & poſtmodum ampliora ipſius Acta accipimus, quæ in ſupplemento menſis Januarii diſcutientur.*

l *De iſtis Sanctis Virginibus die* XXV *Septembris cum Martyrologio Romano agendum erit.*

m *Quinam ſint hi Sancti inter tot homonymos,* uau *facile dictu eſt.*

n *Hic Michaelem Ducam vocat* imperatorem Illy-

A Illyricum *pro Græco vel Conſtantinopolitano, ut ſuperius in Annotatis ad litteram* h *monui.*

CAPUT II.

Calumnia Sancto impacta, peregrinatio Hieroſolymitana, reditus, eccleſiæ Anagninæ conſtructio, literatus diſceſſus ac reditus, & ipſius proſopographia.

Sanctus ob quaſdam ſuorum calumnias ad ſe Syriam profectus,

UT autem experimento patientiæ Vir perfectus juſtitia probaretur, Alexandro II Papa feliciter obeunte, ut prædixerat, Gregorius Papa VII ſucceſſit, qui [erga] Petrum epiſcopum gerebat familiaris viſcera caritatis *r* inter quem Gregorium & Henricum regem Germaniæ pro inveſtitura & confirmatione imperii dum gravis oriretur diſſenſio, beatus Petrus, opere non perfecto, [deſiſtere coactus eſt : cum enim] tunc epiſcopus indigentium

B ſubventionibus [pecuniam] expendiſſet, ... cœpit Vito ſancto mordacium derisbere graſſatio, qui dicebant, quod cenſum pro eccleſiis reparandis collatum pompoſe diſpenſit, nec mœnia & ſtationem, quam cœpit, debite conſummavit. Si ſano [inquiebant] regeretur capite, melius veteres ſuſtineret eccleſias, & reliquum inter ſervitores utilius converſiſſet. Jam priſtinas domos amiſimus, & intra novas quieſcere non valemus. Sic contra Virum juſtum inſultando, de furto pecuniarum ipſum notabiliter deferebant : quod Præſul non ſine mentis fluctuatione patienter in Domino tolerans, dum temporaliter videbatur deſtitui auxilio, ſicut ipſe diſpoſuit, eum navali ſtolio *a* pro recuperatione terræ ſanctæ Hieroſolymitanæ &

a

b principe Boamundo *b*, Apoſtolica licentia tranſfretavit in Syriam, [ut ſequeretur veterum] Patrum & Chriſti veſtigia, finaliter juxta propoſitum moraturus ibidem. Creditus Sanctus a dueibus, regibus & eunctis de exercitu, dare motus per gratiam, quam non ſine magnis miraculis in infirmitatibus Deus impendebat per ipſum: cultu quippe ac devotione paterna a eunctis venerabatur; ipſius monita & conſilia petebant ſinguli & etiam attendebant.

C 20 Regreſſo exercitu poſt biennium, terra Chriſtianorum obtenta, & Petro in ſuo propoſito remanente, ad ſui anticipationem propoſiti Chriſto favente, beatus ei Magnus aſſitit

ad eccleſiam ſuam redire ſuadet ab obvius in habitu peregrini, qui a beato Petro, *Angelo S. M.* quia & unde eſſet, repereunctatus; Peregrinus, reſpondit, Italus ego ſum, jugalis conſortia fugiens: huc ſalvationis cauſa, dum vinero, moraturus accedo; eumque ei petenti debitum, quod ipſa mihi pro poſſe tribuit, ſibi reddere poſtulatum nego, tuum eum reliquis pero conſilium: Anne ſalvabor? Fruſtra, Petrus inquit, in obſcœnitate criminalis propoſiti ſalvationem hic expetis contra vinculum conjugale; quod Deus conjunxit, homo non ſeparet, originaliter Domino ſtatuente. Cur ergo, Magnus beatus intulit, eccleſiam jugaliter tibi meis interventionibus a Domino deſponſatam contra propriæ ſalutis conſilium & Dei voluntatem temerarius abdicaſti? Ubi jam vota peregrinationis impleſti, tuam in Dei nutu eccleſiam repetens, regredi ne moreris.

cujus monitis ob. temperans, Anagniam redit,

21 Beatus autem Petrus, almi & Magni patris diſparentis monitis acceptis ſalubribus, ſeque deliquiſſe cognoſcens, Deo egit gratias & laudes. Conſcenſa deinde puppi, propellentibus eois ſecundis flatibus, Deo favente, ad urbem regiam Conſtantinopolim rurſus prænotatam applicuit. Honorificentia grata per imperatorem *c* deſideratus Pater ſuſcipitur, [qui] *c* regreſſum peregrinationis & imperfectæ baſilicæ conditionem moratus admodum teſetavit; maximum pondus aureorum, priora majus, cum votis argenteis reliquis, & ornamenta plurima divino cultui opportuna per ducta devotiſſimos largiuntur.

EX MS

22 Onuſta ſic navi cum gratia, velis auræ *d* traditis, devenit Panormum; quem Regerius novus rex Petro notus almifico eum honore ſuſcipiens, plutaque pro impenſis eccleſiaſticæ fabricæ ſupererogans, remiſit in pace. Exinde navigans in Italiam, viſitato in patria Salerni monaſterio beati Benedicti, in quo nutritus fuerat, & oratoriis plutimis, pervenit Anagniam, ubi ſuſcepius eſt eum honore. Eccleſiæ prætaxatæ fabbriea perbene cum omnibus officinis perficitur, in amplitudine dumorum & poſſeſſionum augmentatur, [quæ omnia B. Petrus] per plures largitiones ſuſcepit. In honore præterea Salvatoris & beati Benedicti poſt palatium expellam conſtruxit, & manu propria conſeeravit, conſtituens ſibi camerum inter ipſam capellam & aulam, ubi poſt orationum indefeſſas vigiliss, & religiosis exactam obſervantiam accubitu duriſſimo quieſcebat, & [ſe] exercebat ſtudio lectionum; in cujus partem cubiculi infimam in ſuſceptionem peregrinorum & hoſpitum, receptaculum ordinavit quo vigilantius hoſpites & pauperes per deſcenſas aditum viſitabat. Perfecit autem eccleſiam & eunctu eum perfectione ſolenni per ſingula, prout ſibi fuerat cælitus deſignatum, anno Domini MLXXIV *e*, ponens epitaphium, cælato marmore *e* pet ſe condium in muro eccleſiæ in hunc modum *f*:

d *& novis munieribus auctus adficiationem eccleſia perfecit.*

E

Quiſquis ad hoc templum tendis venerabile greſſum.
Mea Conditorem, eunctorum noſce ſatutem.
Condidit hoc Petrus ſummo conamine præſul,
Quem genuit tellus nobis dedit alta Salernus.
Die: Miſerere ſibi, ſuperi Pattis unice Fili. *F*

23 Pius Opifex manſuetudine, prudens au- *Erat S. Petrus virtutibus fulgens,* xilio, vocibus efficax, conſilio polleus, ſtabili propoſitu quoſque ſuos actus ſtrenuitatis gratia ſervabat. Præter exceptionem quælibet placido miniſtetio negotia forenſis [peragebat,] deciſione canonica, juſtus in ſe, reddebat ſinguli juſtitiæ cumplementum. Ex iis etiam, quæ ſibi temporaliter ſubſidium divioitatis impenderat, quia teſeret, quanta ſecretius in indigentium ſubventionibus diſpenſator providus miſericorditer erogarit? etat enim infirmantium, prout opus exegerat, ſalubre conſilium, medicinalis affectus, auxiliabilis viſitatur, pia compaſſione triſtantium & afflictorum ordinatiſſimus conſolator, vidustum & orphanorum defenſor, & intendentium nuberæ virginum honeſtarum eautiſſimus coadjutor. Pro conſervatione pacis & jugis concordiæ cunctorum intentus ſummopere, pro ſubventione paſſim indigentium civitatis & regionis dicœcta *f* gratiſſimus ſolerti diligentia vigilabat. *f*

24 Ad exercitium miſericordiæ, quam *ac plerisque ſubditis charus eſſet,* promptiſſime ſectabatur, inſtruxerat etſi modicam, non tamen inutilem ſimiliam, quam tenebat. Pro ſingularis pattis gratia & benignitatis confugio venerabatur ab omnibus, & eunctorum

Digitized by Google

EX MS. ctorum affectibus inter notos, ſubditos, & finitimos ſemper amabatus. Non ſufficienter ac ordinate vivere, non conſulte diſponere, nec pie mosi ſe arbitrabatur finaliter, qui conſilium beati Petri tanti præſulis evaſiſſet. Attendat quis diſcretionis libramine moderatus, & in Petro præſule prædicando Martha ſolertis & Maria ſpeculantis imaginem non mediocriter admiretur. Decebat ad hæc, ut epiſcopus patientia præditus, perſecutionibus probaretur, & experta ſanctitas latius sutilaret prodigiis meritorum.

somen ob quorumdam invidiam corpori diſſerit,

15 Ex ſubditis quidam abuſores ordinis clericalis Petrum patrem familias, conſervetorem & diſpenſatorem providum, ſuſpicantes cenſum, quem in fabrica piis actibus & egentium ſubſidiis impenderat, ad uſum fortaſſe proprium in theſauris avaritiæ abditum detinere, ſpiritu invidiæ proditoriæ concitati parietem intes aulam & cameram Viri juſti geſtierunt pervadere, quatenus, vocato * præſule, manus apponerent ad

* An vocatu?

B ea, quæ miſerabiliter cupido ſuggerebat: quod dum Paſtori pervigili, ſpiritu revelante, innoteſceret, ſuſcitato cubiculario ſacerdote, cum eo deſcendit per aditum, quo peregrinos & pauperes affluerat viſitare, ſolicitequc paratis vectionibus Romam tendere diſponebat, gratia cedendi ſcandalo [ibi] finaliter moraturus. Proficiſcitur deinde, uno pedeſtri famulo precedente.

& miraculo ac monitione S. Magni revocatur,

16 Beatus Magnus indigne ferens epiſcopi ſui diſceſſum, janitori clauſtri eccleſiæ, nomine Andreæ, pedibus, tibiis, & altero lacertorum [ita] coetracto, quod vix baculo ſuſtentatus incederet, pes viſum noctis apparuit mandans, ut citius pergens revocaret Epiſcopum abſcedentem, indicavitque locum verſus urbem, ubi Andreas Epiſcopum revocandum attingeret; dum autem ſe per impedimentum claudicatis janitor excuſaret, beatus Magnus trepidanti ſibi intulit: Surge feſtinus; divina potentia ſanavit te meritis Epiſcopi, & ex hoc ipſius beneficium properans recognoſce. Gratias agens Andreas, ſaltibus alacer proſilivit, & deſtinato loco, diluculo luceſcente, prævidit Præſulem præcedentem. Comitibus acclamatis, vox ſequentis noſcitus viatoris. Subſtitit Epiſcopus

C & in janitoris acceſſu cognovit ipſum prodigialiter ſolidatum; ibidem vero pertingens Andreas procidit, & ſancti Patris pedibus oſculatis, quod contigerat, retulit & oſtendit, beati Magni revocatoris imperiis pateſactis.

qui ad ædem redeunt

17 Petrus autem ſtupens & credens, comitem & famulum ſic affatus: Volvitur navis periculoſis impulſibus, fratres, ſic reſiſtendo Spiritui. Redeuntes tentationibus exponamur, & pœnitentes, in eos; quod geſſimus male, obviando, ſumamus vigorem ſpiritus, & martyrium expetamus, Domino diſponente, quoniam veniet cum tentatione proventus. Interim caoſa cognita noctu diſcedentis [Præſulis] cives univerſaliter contubavit, & confudit plurimum conſpirantes. Hora porro ſequenti ſexta prætaxatus janitor gaudens regredientem præcedebat Epiſcopum, quem [cum] dudum contractum, nunc pedeſtrem ſolide incedentem, quotquot in civitate Anagnia commorabantur, conſpicerent, concurrebant mirantes, & contigiſſe Præſulis ſacratiſſimi ſanctitate nullatenus ambigebant; quibus comitantibus & Chriſtum attollentibus laude, eum fama ſeſona civitas regredienti Poetifici univerſalitee obviavit: una devotione regredienti Petri ſubditi congaudebant, & in contsſcto ſanato perfectius prodigiale Patris meritum attolebant; quorum D opinionum & vocum attollentiam benigne Petrus, indicto ſilentio, compeſcebat [dicens,] miraculum non ſuis, ſed beati Magni, meritis factum [idque confirmsbat] janitoris teſtimonio certiſſime [cupiens] laudes populares evadere.

magno plauſu excipitur,

28 Intratur procedenter civitas, [& itur]..... ad cathedralem eccleſiam ....., ubi confectum clinico & curvo morbo ehronico, nomine Liſam, matronam dudum notam invenit, medicorum auxilio deſtitutam, etſi pro recuperenda ſanitate plurima expendiſſet, quæ fama epiſcopi concitata redeuntis, importuna ſimiliæ, eum lectulo ſecus viam ponitur, unde Præſul erat mirabilis traſiturus, ſperans ipſius ope doloris languidi aliquale remedium obtinere. Tranſeuntem Epiſcopum inter familias ferrur taliter adjuraſſe: In Dei virtute, beati Magni & Secundinæ adhortatu, Pater piiſſime, ut [agatur mecum] ſicut E actum eſt cum janitore Andres, divigam pro me miſera non differas, deprecor, clementiam implorare. Sanctus ad hæc Petrus miti compaſſione ſubſiſtens, Trinitatis prætento ſignaculo, cælum reſpiciens, cœpit morbidam inclinatus [ita alloqui:] Ie virtcte, inquit, ſanctæ & individuæ Trinitatis, beatæ Dei Genitricis & virginis Mariæ, beati Magni, & quorum ie eorum baſilica corporum reliquiæ quieſcunt, ſurge Liſa, una nobiſcum Deo & Sanctis ipſis propera in eorum loco reddere gratias & honorem. Jamque nil paſſa, dudum infirma, procidit Epiſcopo, & ſana profiliens, mirantibus turbis & procedeotibus, locum ingreditur publicæ ſtationis.

& varia patrat miracula,

29 Obviat fama virtutis [&] clericorum proceſſio devota, & Pater lætabunda devotione ſuſcipitur; præcedentium pacis oſculo reverente [&] charitatis amplexibus venia imploratur, & in alterutrum muſuo gratius obtinetus. Iosroita demum eccleſia hymnis & laudibus reſonat, concentu vocum & mentium efficitur communis lætitia. [Omni genere] religionis, ſexuum & ætatum reſultat civitas, & a dioeceſi concurrebant homines, certam fiduciam obtinentes, quod impoſitione manus Viri Dei ſalutem ex diverſis languoribus reportarent; intes quos dum quidam offertur obſeſſus, & in F oratorio dum ſuſa coram altari oratione impoſitisque manu, ſimul ab oratione ſurgitur, priſtinæ ſaluti redditur obſeſſus, & ſpiritus abſcedens fugatur. Mentis reſonat & osis jubilo Salvatoris noſtri prodigialis virtus & pierss, quæ Petrum venerandum antiſtitem ſupra firmam petram ſanctitatis propoſito ſolidavit, ut a conformitate veſtigiorum Principis Apoſtolorum ultra Præſul jam fortiretur pro meritis in miraculis dignitatem.

poſt quæ biographus perſonam ipſius deſcribit.

30 Et ut tanti Patris qualitas, & habitus perſonæ in ſpeculatione reſulgeat, & devotionis memoria; erst proceritatis ſtatura mediocris, viſu geſtuque præſtabilis, hilaris facie; nec mscie, nec carnoſitate notabilis, niſi quantom per abſtinentiam factus eſt; in ſancto pallore decorus, promiſſa barba canitie venerandus, ſermone verecundus & affabilis. Vox erat ſibi mediocris, nec ſilentio debilis, nec robuſta clamoribus: recti ſuaſos, oculis lætus, honeſtæ blanditiæ, ineeſſus nec velocitate nec tardicate notandus, nolli pes actus diſplicuit, juſtus ſine aliqua acceptione perſonarum, nulli, quod pœniteat, priolocutus. Beatus revera, quem nulla violentia immutavit, neque tumidum fecit ſuperbia, nec iracundia ſpiritus inflammavit, nec ipſum contra

ſub-

A ſublitos vel aliquem inquietavit rapieiras: non hunc ſtimulavis crudelitas, non præcipitavit libido, nec ambitio delectavit. Dilectus exſtitit lecteti & ſolicudinis, ubi oullo ſimiſtri calore, nequa nocuo ſubderetur aeceſſu; ſed ubi ſuimet perſecutor efficitur, & carnis propriæ contemptor & domitor. Poſtpoſito cultu mundiſſimus, ... factus domicilium virtutum, Deo fiaus, & ſuæ gluriæ contemptor, pacis templum, ſpiritu Dei plenus. Eccleſi veſtigiis teddiaut nimirom ſimilis & conformis, in cujus lege continue meditatus, [voluntatem ejus] ipſe exactiſſime obſervavit.

ANNOTATA

a Stolus *vel* Stolium *a voce Græca* στόλος, *ſignificat elaſtum. Additur autem* navalis, *quia interdum eadem vox pro extretu terreſtri accipitur, ſicut Itali dicunt* ſtuolo *pro quibuſvis copiis militaribus, ut apud Cangium in Gloſſario videre eſt.*

B b *Hæc profecto Boamundi poſſim refeetur ad annum Chriſti* 1097, *quod tempus etiam confirmatur conſequentibus, cum Hieroſolyma anno Chriſti* 1099 *a Chriſtianis intercepta fuerit.*

c *Non capio, quomodo* S. Petros *hoc tempore invenerit Conſtantinopoli eumdem imperatorem, ut hic innui videtur, cum Michael Ducas diu antea imperio ſpoliatus fuerit a Nicephoro Botoniate, poſt quem tunc temporis Alexius Comnenus imperabat, ut apud hiſtoricos Græces & Latinos paſſim narratur.*

d *Hæc etiam cum novo Rogerii regno non facile conciliantur: nam Rogerius dudum ante captam Hieroſolymam præfuit Siciliæ, ſive de Rogerio, Roberti Guiſcardi fratre, ſive de homonymo Roberti filio id intelligatur.*

e *Neque hæc chronologia cum antecedentibus cohæret: ſi enim* S. Petrus *anno Chriſti* 1074 *fabricam eccleſiæ abſolverit, quomodo antea cum Boamundo in Syriam trajecit, & interfuit obſidioni urbis Hieroſolymitanæ, quæ primum anno* 1099 *a Chriſtianis expugnata eſt?*

C f *Diœceta, Græce* διοικητὴς, *apud ſcriptores medii ævi ſignificat præter alia adminiſtratorem. Hic, certe pro adminiſtratore diœceſeos ſeu epiſcopatus ponitur.*

CAPUT III.

Sancti morbus, prophetia, mors, ſepultura, ſucceſſores, & nonnulla miracula.

CUm autem deſtinaretur cælitus, ut Vir virtutum opifex de iocolatu ſeculi vocaretur ad patriam, de laboribus ad quietem, & jam civis angelicus Superum potiretur conſortio, interemptus veoerabili ſenio, & æſtivo tempore febrili morbo correptus, ſtrato procubuit, nullo notabilis murmure præ doloribus ſeu querela. Vocatis deiode canonicis ſive ſociis ſuis, Finem meum, inquit, Chriſto dominante *, percepi, quem vobis, fratres io Domino, pro hooore ſaltem, quo dilexi [decreui] veſtræ matricis eccleſiæ, reeommendo. Et oe cum virtotibus ceteris ptivaretur ſpiritu prophetiæ, ſubiotuliſſe dicitur: Epiſcopum, quem habebitis per Ducem ſeptiformem a ad proviſioocm ſucceſſoris mei in epiſcopali ſede, primiecrium arebi-

Sanctus egrotans convocat ſuos conſocios,

* *ex denuntiante?*

a

presbyterum & vicedominum ecce vobis divina diſpoſitio præparat..... EX MS.

32 Manu tenere ſatagite fideliter honoosem ſanctæ martteis eccleſiæ Anagninæ, quam fundatam primitus Apoſtolicis fundamentis, tepatatem ſubventione diſpoſitionis ſupetnæ, ampliandam & exaltandam ſpiritualibus & temporalibus hoſpitiis per ineremenca ſucceſſiva pacis atque concordiæ (fructus utique caritatis) interim ſuadeo, & ſtatuo teſtamentom. Venerandum Brunoneni, Signenſem epiſcopum, pio inſtinctu, luce tedita, venientem, dignis ſuffragiis meum obitum commendaturum, in Domino proſequimur, & ipſius honorem ae congruenter ſanctiratem [vobis eom. mendamus, ut ittis illius eum] Sanctis poſt Chriſtum & Virginem genitricem devoti veneratores. Memores ſanctorum pignotum & corporum, in baſilicæ veſtiæ gremio coieſceatium, ne omittatis Redemptionem pro largientibus ſubventionem eccleſiæ continuis exorare ſuffragiis. *eſſata variis prædicationibus,*

E

33 Sacramenturum viatico deinde ſumma venetatione percepto, junctis ſurſum manibus, quantum valuit pro eccleſia, clero & populo oravit ſibi commiſſis, & ſalute fidelium totis votis ad Dominum, & ſic inter religioſorum ſacerdotom & ſocioium manus Redemptori ſpiritu commendato, ætate quidem, nec minus Spiritu Dei plenus, e ſeculo migravit ad cælum: in cujus obitu nocturnis exordiis in expreſſionem ſanctiratis Viti, ſigna eccleſiæ per ſe mirum confuſa dedere tranitum. Obiit autem beatus Petrus epiſcopus tertia die menſis Auguſti *b* anno Domini milleſimo centeſimo quinto, anno ſexto Pontificatus D. Paſchalis Papæ ſecundi, Reaitate proveait Anagninam eccleſiam in gratia Dei & Sedis Apoſtolicæ annis plus minus tribus & quadraginta. *ac receptis Eccleſiæ Sacramentis, pie moritur.*

b

34 Fragrantia quidem ex beati Viri corpore manans ſuavis ſanctitatem ipſius eomprobabat; ad cujus obitum ſevera mirrheum civitas ad pueres uſque eonvenit; & hi patrem, illi vero alumnum; alii autem ſingulorum auxilium, conſultorem, & civitatis præſidium amiſiſſe ſe, lacrymis querebantur: ſed ſalute languentium undique concomitotium fulvebatur [dolos eorom, &] in aſpectu piæ multitudinis eorpus ſtmifieum ſuaviter ſopotatum potius, quam exſtinctum exiſtimabatur. Bruno vero Signenſis epiſcopus prælibatus dum in eccleſia B. Petri ... ſuæ civitatis nocturnis ſilentiis oratiooibus *e* acubstet, ex ſpecula ceroens aecenſam lucem ſuper civitatem & eccleſiam Anagninam, & exlsſtium in aere cantileoam, præfagatus * obitum ſancti Petri, elientelam ſolicitat, & ſubvectinnibus præparatis Anagniam properavit: poſt piæ compaſſionis lactymas obitum B. Petri præſolis Salvatori omnium dignis commendavit obſequiis *, & infra eccleſiam ſuis & ſacerdotum manibus honorifice tradidis ſepulturæ. Poſtmodum vero [apud] congregatum cletum & populum, ot omnes admodum orbatos a mſteria dolotis ſuſpenderet, de probitate vitæ, fructu operum, nec noo prodigioſo fine [diſſeruit] ſermone diſertiſſimo *c* & beati Viti meritum commendavit. Poſt tempus tandem de ipſius vita, & actibus glorioſis, auctoritate faneita, tractatus edidit, & tradidit eccleſiæ Anagninæ. Etſi mirum, fide tamen certum attenditur, quod Petro prædicabili Dei ſervo, & præſidium [ejus implotantibus] reverenter, ac diligentibus Deum omnia eooperantur in bonum; & ipſe, qui ſoos conſolatur, in ſervis eſt mirabilis, & magnificatur in Sanctis, in cujus cun- *& honorifice ſepelitur.*

* *id eſt* præfagiens

* *forte conſequitur*

c

EX MS. conſpectu mors Sanctorum ejus, quæ vitam æternam iochoat, redditur tam virtutum exemplis, quam miraculis pretioſa.

Plurſque mox quidam ex clero 35 Puſt obitum nimi Præſulis glorioſum, dum ad ipſius tumulum a diverſis regionibus convenirent elaudi, morbidi, ... obſeſſi, & multi de pietate cæliea ſonorentur, ac inde pro laudibus concurſus fieret fidelium, & ſonitus campanarum, quidam noo meritis, ſed falſo corporis habitu, clericus ea reliquis detinhentium Viro ſancto una cum brachio deatro exteoſom ſurſum iodicem [elevavit, &] pro relatione miraculorum & laudsbus in ſanctum Dei Petrum deteſtabiliter intulit: Si ſanctus eſt iſte, &, quæ de ipſo dicuntur, iunt vera miracula, digitum hone meum, ſi valet, claudificet: ad cujus imprecationem deteſtnbilem index Ipſius cum lacerto protenſo vehementi dolore protractus inflexibiliter adeo riguit, ut oullo modo brachiom & indicem in ſtatu vnletudinis reclinare valeret.

Et mortuo pariter, 36 Per plateam ante matricem eccleſiam diſcurrens, velut amens, gemitibus murmarabat eapetena, ut per remedium aliquod n circumB ſtantibus juvaretur; ſed deploraodum ſe & miſerum eaclamans, introducitur tandem ſana deliberatione piæ meotis adſtantium, qui ſui proservium noverant & beati Viri venerabantur in Domino ſanctitatem, coram ipſius mauſoleo, ſeque reum deteſtabilis impreeationis agnoſcens, precibus & lacrymis convenientium recupetavit elmiens officium artuum confracturum; ſed quoad vixit, dolorum ipſorum quantalibet ſentiebat veſtigia, ut ſorte compungeretur attentius, rancore * priſtino minime ſublato. Miranda eſt in ſervis iis, quos decrevit amicos Redemptor, piætatis dilectio, ut nd eorum veſtigia detractorum perverſitas [humilietur] & ad ipſum ſalutis & gratiæ patrocioium afferatur.

* *id eſt dulore*

& S. Petrus ab epiſcopis ſuccenſoribus ſuis honoratur, 37 Quamvis contra vitam & beati Petri geſtn invidi quidam inſurgerent, a ſtrenuitate miraculorum & famæ glorioſæ beati Petri remoti, ſerunt confuſi. Succeſſit autem bento Petro juxta ipſius præſagium Oddo *d* primicerius, qui Oddo ſucceſſor modico tempore tenens eccleſiam, o*d* biit; cui ſucceſſit Petrus *e* archipresbyter, qui nobilitate ſanctitatis & vitæ, paſtoralem ſolicitudinem exornavit. Hic beati Petri confeſſoris & epiſcopi corpus, miraculis lucidum, revelatione devota & ſancitu * domini Paſchalis Papæ ſe*e*

* *al.* ſancta

cundi eum hymnis & laudibus in catacumbis inC ferius tranſtulit, & juxta beatum Magnum mauſoleo collocavit. Hic etiam Petrus ſucceſſus cum

* *al.* Aldiſſino; * *id eſt* bellorum

Alchimo * & Alimano epiſcopis, pro guerrarum * deſolatione propriis dejectis ſedibus, [&] hoſpitalitatis gratia ab ipſo Petro receptis, domino Paſchali prædicto Anagniæ reſidente, de traoslatione beati Magni Verolas, deinde Aoagniam, & miraculis ipſius Anagniæ factis eodicem conſcriptum contulit, & reliquit. Rexit amplo tempore eccleſiam & in pace quievit; cui ſucceſſit Oiolinus *f* vicedominus, in præſulatu ſedis Anagninæ tertios n beato Petro, qui ipſum veneratus, eccleſiam competenti tempore tenit, feliciter vitnm & nctus cum ipſa decorando. Felix opus & grata ſucceſſio beati Pattis ſacerrimi ſacerdotis, ut in trino ſucceſſore oune præſagato cultor agnoſceretur exactiſſimus Trinitatis, & penes poſteros trino & digno ſucceſſionis ejus teſtimonio virtutum ejus opioio probaretur.

38 Adjiciendum digne etediur ad præmiſſa, quod plurimis n beati Petri confeſſotis obitn decorſis temporibus *g* .... ipſius meritis mirandum occurrit. Ex latere ſane dormieotis matronæ D nobilis, aniculus, [qui] & uoicus nutriebatur *ejus intercessione filiolus ejusdam matronæ,* puerulus cecidit, ſorte euſtoditus incnute: quem cum expergiſcens recollegiſſet ſtupida vagientem, reperit ipſum coofractis oſſibus contra gulam a per fruſta tantum pellicuin lividn remanente .. ſn miſeram mationa primitivæ & unicæ proli excidio lnerymoſis ploratibus neclamabar. Piæ dolore vulneris exitialis, quod tnctus evidentia a vagitu pueri continno noſcebitur, deſperatus a medicis reſtaurandæ ſalutis inlantulus, matronis & obſtetricibus [jam moriturus videbatur.] Dolens & gemebunda matronn, objecturam ſuæ ſobolis quo magis dolore afficirur, conſolarur incaſſum. Dirigitur tandem Deo favente lugubris mater ante mauſoleum, ubi corpus beati Petri epiſcopi quieſcebat. Die vigiliarum feſtivitatis ejuſdem ſaucistum & vagientem bajulavit infantem, ipſumque parena Confeſſori beato mentis affatibus recommendans, ſi ſnnitati reſtitueretur, ipſum etiam Snncti mancipandum ſervitio firmn diſpoſitione promiſit.

39 Compleris veſpertinis laudibus, retulit do *quæ spem ejus implevarat,* mum mater infantem, & poſt crepuſculum nocſtis inſtantis ipſum in cunabulis flebilem collocavit: E ipſa vero domina modico ſomno contacta fuerat; eumque feſta gemitibus evigilaſſet tiepido, quia vngicotem puerum non perceput, exitum ſuſpicans, ſuſcitato conjuge cum lnmine pariter infantem oculis apertis conſpexerunt, ritu placido patentibus ſanitatem iodicantem. Ubi autem parentes ejus palpatu loen vulnerum ſolida cognoverunt, nec infantem proiode in aliquo trepidare, ſanctum Confeſſorem & Præſulem exultationum laudibus extollunt, ipſa matronn firmiter afferente, quod in ſpecie ſenis gratiſſimi, ne timeret de puero, per viſionem ſomnii modici Pater almificus veraciter indicaret.

40 Dies feſtus redditur a parentibus & proximis; *mirabiliter ſanatur.* puer autem ad ſarcophagum eum cereis & luminibus deportnur, & in portentum reſtauratæ ſalutis inſotuli divina Majeſtas in Confeſſore ſaloberrimo collaudatur. Poſtquam vero puer convalnit, & habitum clericalem diſcipliostus aſſumpſit, per ipſam matrem [ei] lodicntur, ut ſe recognoſcat beato Petro confeſſori & præſuli devotum ob reſtauratam in ipſo mortalis vulneris in ætate tenern ſoſpitatem: qui juxtn poſſe poſtmodum laudes ſancti Confeſſoris noo tacuit, ipſum devotiſſimæ mentis nffectibus proſecutus, [&] præmiis etiam amF plis. In bento Petro confeſſore & epiſcopo divina etiam juſtitia [extollenda eſt laudibus,] quæ pro ſanitate fidelium mirificavit booitate virtutum & fidei Sanctum ſuum.

ANNOTATA.

n *Per* ducem ſeptiformem *hic intelligi exiſtimo Spiritum ſanctum, quitn vulgari hymno* ſeptiformis munere *appellatur.*

b *Illuſtriſſimus Fontaninus in Codice canonizationum pag.* 10 *in titulo notat*, die 17 Auguſti *obiiſſe* S. Petrum, *quamvis Martyrologium Romanum, ac ipſum canonizationis diploma cum actis noſtris conſentiant, & tertium Auguſti diem morti ejus aſſignent. Ac forte is error typographo adſcribendus eſt.*

c *Nan videtur S. Bruno Signinſis hæc & ſimilia de ſe ipſo ſcripſiſſe*, ut *in Commentario prævio breviter indicavi.*

d *De hoc Oddone Ughellus tamen s Italiæ ſacræ in editione Venetn vol.* 309 *meminit.*

e *Oc.*

c *Occasionem hujus Petri in editione Venetæ Italiæ sacræ, columna proxime citata profertur fragmentum Actorum, & ibidem dicitur anno Christi 1117 interfuisse consecrationi ecclesiæ Præmonstratensis.*

f *Italia sacra loco mox citato eumdem Ojolinum memorat.*

g *Opinor, hoc miraculum, quod plurimis a beati Petri confessoris obitu decursis temporibus euntigisse dicitur, a sancto Brunone Signiensi non esse conscriptum, cum hic anno Christi 1123 obierit, ut tomo IV Julii pag. 476 in Commentario prævio ad ejus Acta § 3 num. 21 & sequente probatum est.* EX MS.

DE S. VVALTHENO ABBATE

ORDINIS CISTERCIENSIS IN SCOTIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS. G. C.

§ I. Immemorabilis sancti cultus ex variis monumentis probatur.

ANNO MCLIX AUT MCLX.

B *Sanctus a pluribus Martyrologiis in Scotia,*

IN Melrosensi Scotiæ monasterio, cujus situm Bollandus noster in Actis S. Botolfi ad diem XXIII Januarii descripsit, & de quo Gaspar Jongelinus in Notitia abbatiarum Ordinis Cisterciensis lib. 8 pag. 14 & sequente fusius egit, ultra medium sæculi duodecimi obiit S. Waltheus, quem alii Wallenum sive Waltherum, vicissimque hujusmodi nominibus appellant, ut per decursum hujus Commentarii prævii apparebit. Hoc loco sanctus ille Abbas tum in vita tum post mortem multis miraculis claruit, & variis ægris, opem suam implorantibus, prodigiose beneficium sanitatis contulit, quemadmodum patebit ex Actis, ab auctore suppari conscriptis, quæ post hunc Commentarium ex duobus apographis Mss. inter se collatis edemus. Cum autem ignoremus, an in Scotia adhuc superstes aliqua antiquæ venerationis vestigia, vel an post proscriptum ibidem publicum Catholicæ religionis exercitium sacra ipsius Vitæ reliquiæ alio translatæ fuerint, immemorabilem hujus Sancti cultum ex Menologiis eruemus.

ab aliquibus in Anglia

2 *Præter supparem Actorum scriptorem & Cap. gravium, qui de antiquo S. Waltheni cultu testantur, Grevenus eumdem sub nomine Walteni abbatis & confessoris post alios Sanctos Auctarii Usuardini inserit, ut in Usuardo nostro ill. Instrato ad diem III Augusti videre est. Grevenus, de quo præfatio nostra ad citatam Usuardi illustrati editionem pag. XXXVIII consuli potest, inter Martyrologos ætate proximus aut synchronus est Richardus Whitfordus, monachus Anglus, cujus Martyrologium Londini anno Christi 1526 Anglice excusum est, in quo monasticum professionem, virtutes, & miracula S. Waltheni breviter memorat, tumque etiam Eboraci in Anglia honoribus Sanctorum affectum fuisse inquit, dum ad diem III Augusti in nonnullis illius festivitate solum hanc urbem recenset. An forte ibi singularem cultum obtinuit, quia in diversis agri Eboracensis cœnobiis aliquamdiu vixerat, vel oriundus erat ex provincia Eboracensi, quam olim possederit, ut in Actis infra dicendis videbimus? An forte Eboracum quædam Sancti ipsius reliquiæ translatæ fuerunt?*

C

annuntiatur,

3 *Quæcumque fuerit vera hujus venerationis causa, alii hagiologi eumdem Sanctum passim annuntiant in Melrosensi Scotiæ monasterio, ubi abbatis munere functus est, ac vivendi finem fecit. At Joannes Wilsonus in Martyrologio Anglico, quod anno Christi 1608 edidit, die III Maii Sanctum nostrum sub nomine Walteti commemorat, & in Anglico ipsius elogio monasterium Melrosense Northumbriæ ad confinia Scotiæ perperam collocat, cum juxta mappas geographicas & variot topographos illud Scotiæ in confinibus Northumbriæ adscribere debuisset. Martyrologus ipse etiam hallucinatur, dum nimis incaute Lesleum secutus asserit, sanctum illum Abbatem Melrosensem ex Davide Scotiæ rege natum fuisse. Verum similiter ipsius aliorumque errorem infra detegemus.*

D

4 *Hactenus Wilsonus unum duntaxat S. Waltheum sive Walterum prudenter annuntiaverat; sed in secunda Martyrologii sui editione, quod anno 1640 cum quibusdam additamentis ac mutationibus Anglice excusum est, ex hoc eodem Sancto duos fecit: nam die III Maii illum sub nomine S. Walteti celebrat, & tamquam filium Davidis Scotiæ regis elogio exornat; tertia autem die Augusti eumdem sub nomine S. Waltheof (Anglice Walthof) tamquam diversum annuntiat, & ibidem tradit, illum Simonis Huntingtoniæ comitis filium fuisse. At te bonus vir ab alibi in errorem inductus est, ut paragrapho sequente videbimus. Interim in Martyrologio suo ad eum nostrum addit, memoriam hujus Sancti in toto Scotiæ regno celebrem esse, ibidemque olim exstitisse multa sacella & altaria in honorem ejus erecta, quæ hostes Catholicæ fidei cum summo Christiani orbis dolore nunc destruxerunt.*

alii immemorabilem cultum habuit;

E

5 *Neque S. Waltheus talia publicæ venerationis monumenta tantummodo habuit, sed etiam ab Apostolica Sede solemniter catalogo Sanctorum adscriptus est, si credendum sit Claudio Chalemoto, qui ad diem III Maii in Menologio Cisterciensi annuam ipsius canonizationis memoriam celebrat his verbis: In Scotia, adscriptio seu canonizatio publica sancti Walleni Mibrasensis (haud dubie Melrosensis dicere voluit) olim abbatis, facta ob ingentia miracula, ad Sancti hujus tumulum patrata, & purissimum vitam, quam olim ibidem duxit: In margine citat Arnoldum Wionum, qui in Ligno vitæ lib. 4 cap. 24 sub finem de eodem Sancto hæc habet:* Tandem multis editis miraculis, in Divorum societatem est adscitus quinto Nonas Maii. *Utinam alteruter aliquod authenticum solemnis hujus canonizationis instrumentum aut saltem antiquum testimonium protulisset.*

imo solemniter in catalogum Sanctorum relatus fuisse dicitur,

6 *Attamen Chalemotus ad diem 1 Augusti in memorato Menologio eumdem solemnem canonizationem variis Sedi Apostolicæ confidenter adscribit, postquam præcipua S. Waltheni gesta collegit in*

dicitur a Chalemoto,

AUCT. G. C. *compendium, in quo Sanctum ex Scotia in Angliam transfert, nomenque ejus mutat, ut liquet ex eodem elogio, quod ad clariorem sequentium intelligentiam hic transcribimus:* In Anglia sanctus Wallerius Melrosæ abbas, qui genere & sanguine regio ortus, ac pietate ab ipsa incunabulis deditus, apud Kirkeam primo Regularium Canonicorum Ordinis sancti Augustini cœnobium Christimilitiæ mancipatus, sub observantia regulari vitam angelicam duxit; cujus quidem cœnobii ob innocentissimos mores Prior electus ac ecclesiis aliis præfectus multa cum laude omnibus præluxit opere & exemplo.

qui satis argumentum 7 Sed cum in dies proficeret, & arctioris adhuc observantiæ ordinatius desiderium illi accresceret, illico inconsultis aliis Rievallem Ordinis Cisterciensis cœnobium adiit, ubi post solitam probationem ad solennem professionem susceptus, suis exemplis omnes ad admirationem sui rapuit. Unde paulo post institutus abbas Melrosæ in Scotia, *non* nisi invitus oneri se
B submisit: humiliatus enim & contemptus in claustro semper latere peroptabat; sed obedientia compulsus, dignitate suscepta, non ad delicias, sed ad laborem vocari sese exilissimus, sicque in se ipsum severus factus frænum potius quam calcari indiguit, ne nimis corpus frangens duris verberibus, cilicio, jejunio, & ceteris aliis pœnis operi succumberet. Largus vero in ægros & inopes existens, quatuor aliquando millia pauperum, urgente fame, per sex menses non sine miraculo dicitur pane sustentasse, qui vix pro quindecim diebus sufficeret.

Rarum conjecto diem 8 Intentus quoque sæpe sæpius speculationi redemptionis nostræ mysteriorum, in festo Nativitatis Domini inter celebrandum, puerum Jesum propriis manibus, non tantum sub panis specie, sed & sub forma visibili miraculose pertractare meruit, pluribus adstantibus prodigium cernentibus & mirantibus. Cæteroquin dn coram se referatos & apertos vidit. Miraculis insignia fuit, hydropicis ad enm accedentibus sanitatem restituit: imo multos ægros sanavit, sicque notus propter virtutem & sanctimoniam emplissimas dignitates ei obletas a rege, sancti Andreæ præsertim episcopatum, respuit, nec acceptare voluit.

Miraculis fuo tempore fuit,
C 9 Demum multis virtutum titulis & meritorum gloria illustris post plura alia pia opera, & suscepta Sacramenta Ecclesiæ, ac plurima data salutaria monita, sancto fine quievit; lacrymantibus omnibus, anno a reparata salute millesimo centesimo sexagesimo tertio, ut testatur ejusdem Sancti historia. Motuus autem quibusdam religiosis viris suam gloriam ac beatitudinem manifestavit: postea vero ob frequentia miracula, quæ ad ejus tumulum fiebant, solenni situ ab Apostolica Sede in numerum Sanctorum adscriptus est, & tamquam sanctus colitur. *Facile admittimus hanc* Walthenum *ab immemorabili tempore in Scotia & Anglia solitos Sanctorum honores obtinuisse; sed non asseremus, illum ab Apostolica Sede solenniter inter Sanctos relatum fuisse, donec fide dignorum hujus rei testimonia afferantur. Verso annum mortis, qui in jam relato Actorum compendio exprimitur, alia occasione postmodum examinabimus.*

quantus in Anglorum celebratus elogio die ab aliis discrepet. 10 *Chalemotus etiam in assignando martir ac cultus die ab aliis discrepat, dum in eodem Menologio ad diem* IX *Augusti sic scribit*: In Melrosensi cœnobio depositio beati Walleoi sbbatis, cujus vitam & præclara acta supra seculimus ad primam Augusti, qua die veneranda ejus memoria recolitur, celebris in Scotia propter miracula, quæ ad ejus sepulcrum erga ægros patrantur. *Nihilominus caute in triplici illa ejusdem Sancti commemoratione vitavit sepulcrum; in quem alii fere omnes impegerunt, dum variis diebus eumdem Sanctum in Martyrologiis sub tam quam diversum annuntiarunt. Nunc rerum errorem, illiusque originem detegere conabimur: nam hactenus dicta sufficere existimamus ad ostendendum legitimum* S. Waltheni *cultum, qui tamen ex dicendis ipso decursum, utique ex ipsis Actis infra dandis confirmabitur.*

D

§ II. Inconsiderata ejusdem Sancti cum altero confusio, falsa multiplicatio aut duplicatio, & hujus postremi ortus origo.

E *Vincent. & Walther. Melrosensem perperam confudit.*

MOlanus in *Additionibus Usuardinis S. Walteram vel Galterium tertia Maii* (erat hæc dies, *qua corpus istius Sancti abbatis Pontisarensis translatum fuerat*) *annuntiat hoc modo*: Apud Pontiseram sancti Walteri abbatis. *Hinc Arnoldus Wion minime sibi oblatam erandi occasionem arripuit, dum lib.* 3 *Ligni vitæ in Martyrologio monastico Benedictino die* III *Maii eumdem Maium annuntiationem repetit, & ad illam sic notat*: Walteri sbbatis sive Gualtesi, de quo Molanus in Additionibus ad Usuardum hac die. De eodem agit Joannes Leslæus de rebus Scoticis libro 6 in Davide rege, cujus hic Gualterus filius fuit, qui primo canonicatu, & episcopatu sancti Andreæ repudiatis, monasterio se inclusit, & vix tandem induci potuit, ut abbas fieret Melrosensis circe annum MCLXXX. *Hic viginti & plurium annorum parochialissimus ex ipso dicendis ultro apparebit.*

cum S. Gualtero, Abbate Pontisarensi in Gallia, *Sed Nescio, qua ratione Wionem moveri potuerit, ut* S. Walthenum *Melrosensem abbatem cum S. Waltero vel Galterio abbate Pontisarensi confunderet: quid enim Pontisara Galliæ ad Scotiam pertinet? Præterea Acta* S. Waltheni *Melrosensis nihil commune habent cum Actis S. Walteri Pontisarensis, quæ in opere nostro illustravimus tom.* 3 *Aprilis a pag.* 793 *ad diem* VIII *ejusdem mensis, quo hic e vivis discessit. Unde Menardus in Martyrologio Sanctorum Ordinis divi Benedicti lib.* 3 *observationum ad diem tertiam Maii recte monet sequentia*: Hic sanctus Walterus, filius Davidis regis Scotiæ nihil spectat ed Pontisaram urbem Galliæ inter fines Parisiorum & Normannorum. Sed Molanus citatus ed hanc diem respexit ad alium Walterum seu Gualterum abbatem cœnobii sancti Martini apud Pontiseram, de quo tractatu secundo nobis agendum erit. *At etiamsi hic illam duplicis Sancti confusionem vitaverit, tamen eumdem* S. Walthenum *perperam duplicavit, ut postea dicemus.*

F

quem errorem secc amplexi sunt Ferrarius & Dempsterus, 13 *Philippus Ferrarius sacc Winum secutus est, dum in Catalogo generali Sanctorum die* III *Maii* Pontisaræ in Gallia *annuntiat annuum festivitatem* S. Gualterii abbatis, *& in notis ad Martyrologii sui textum hæc addit*: David regis Scotorum filius fuit, qui archiepiscopatu sancti Andreæ constanter secusato, sactus monachus vix adduci potuit, ut abbas Melrosensis fieret circe annum MCLXXX. Deco Joannes Leslæus lib. 6 de Gestis Scotorum, & Arnoldus Wion lib. 4 Li-

gni

A gni Vitæ nominatur & Walterius. *Thomas Dempſterus in gratiam patriæ ſuæ craſſum hunc errorem avide deglutivit, & in Menologio ſuo Scotico ad diem* III *Maii ſic ſcribit* Apud Pontiſeram Gualteri ſancti; Davidis regis filii, qui epiſcopatu ſancti Aodreæ contempto; monachum indutus, & mitaeulorum gloria reſplendnit. *Cautior hoc loco præter meritm ſuum fuit David Camerarius, qui lib.* 3 *de Scotorum pietate, ad diem* III *Maii tantummodo unicum agnoſcit S.* Waltherum *ſen* Gualterum, *abbatem Melroſenſem, quamvis eum peeperam filium Davidis regis ibidem appellet.*

14 *Dimoſtero non ſatis eſt*, S. Waltheaum *bodiernum cum jam memorato S. Waltero ſive* Gualterio *Pontiſarenſi confudiſſe; ſed inſuper eumdem*
qui poſteriori etiam S. Waltheno multiplicat, S. Walrheoum *in Menologio ſuo Scotico multiplicat, nobiſque pro diverſu obtendit, ut Sanctorum ſuorum popularium numerum augeat. Impiimis dio* XXII *Maii illum ita annuntiat:* In Mailros Walcheni abbatis; qui regis filius ex ſancta illa & benedicta generatioue ſanctorum Malcolmi & B Margaretæ ortus, epiſcopatum Sant-Andreanum & archiepiſcopatum Eboraeenſem, cum eſſes canoniee electus, reſpuit, & indicato ſepulcri loco, HIC HIC, *inquit*, EST REQUIES MEA. Sic moltorum miraculorum patrator dormivit, tam munificus in pauperes, ut eom alimenta monachorum elargiendo conſumpſiſſet, & aucta annona iacidiſſet, fruges borreorum dupliaeris.

15 *Deinde ad diem* XXII *Julii de illo ſic meminit:* Mailroſiæ elevatio ſanctiſſimi abbatis Waltheni, *cujus* bonatu *ſanctus* David *rex* frater *monaſteria* fundarat, ut & fratee alius Simoo, comes Albemerlæ, duo monaſteria Northamptoniæ in Anglia erexerat, & nepos Henricus, comes Huntindonienſis, ad augendum divinum cultum animom adjecit. *Hic adverte*, S. Waltbenum *ex filio Davidis, ut Dempſterus ſupra aum.*
& nobis fraudulenter eumdem Sanctum ſub variis formis exhibet. 13 *aſſeverat, fratrem ejuſdem regis hoc loco ſactum eſſe. Præterea in eodem Menologio Scotico ad diem* III *Auguſti* in Mailros Waltheni abbatis elevatio *iterum commemoratur, ac demique ad diem* IV *Auguſti rurſus ſub alia forma ſic inducitur:* In Mailros obitus Waltheni ſenis ſanctiſſimi, &, ut puto, abbatis, regis filii. *At ur hic dubitat, an S.* Waltheaus *ille fuerit abbas, quem autea conſidenter abbatem appellaverat, niſi us innaat, ſanctiſſimum illum ſenem a priori S.* Wal-C tbeno *diverſum eſſe, atque ita multiplicando Sanctos Scotiæ, patriam ſuam illuſtret, aut potius figmentis ſuis obſcuret? Verum ille fabularum confarcinator jam totiet convictus eſt fraudulentarum hujuſmodi inepiarum, ut non immerito videri poſſim in referendis ipſius verbis ſupervacaneam operam impendiſſe.*

16 *Quapropter progrediamur ad illos ſcriptores,*
Hugo Menardus, *qui imprudentes ex uno* S. Waltheno *duplicem ſanctum effecerunt. Inter hos prime occurrit Menardus, qui in ſupradicto Martyrologio ſuo ad diem* III *Maii hæc habet:* In cœnobio Melroſenſi venerabilis Gualteri, filii Davidis regis Scotiæ. *Deinde ad diem* IX *Auguſti, mutato nonnihil nomine, eumdem ſic annuntiat:* in Anglia (*potius dixiſſet in Scotia*) beati Walleni abbatis Ordinis Ciſtereienſis. *Tum lib* 2 *obſervationum ad hunc poſteriorem Martyrologii ſui textum notat ſequentia:* fuit beatus Wallenus filius Machtildis, filiæ ſancti Walleni comitis & martyris, qui in Croylandia ſepultus eſt. Ejus pater fuit Simon comes Huogtimoniæ. Primo ſuis eanonicus in monaſterio ſancti Oſwaldi diœceſis Eboraceoſis, inde monachus Ciſtercienſis in cœ- AUCT. nobio Ubardone, & in Rievallem traductus, fa G. C. ctus eſt abbas Mailros, miraculis io vita elarus. *Hæc vere conveniunt noſtro* S. Waltheco, *qui fuit filius Simonis comitis Huntingtonienſis, & prinignus. Davidis regis Scotiæ; ſed ille idem eſt cum Waltero ſuperiore, qui perperam filius Davidis regis Scotiæ appellatur, ut infra oſtendemus. Menardum, alioſque errantes ſecutus eſt Gabriel Bucellinus, qui in Menologio Benedictino* S. Walleoum *a Waltero diſtinguit, & die* III *Maii ac in Auguſti ambos diſtinctis elegite exornat, quamvis utrique dignitatem abbatialem in Melroſenſi monaſterio adſcribat. Prætermitto Antoniam de Heredia, alioſque ſcriptores Benedictinos, qui hanc hallucinationem non obſervarunt.*

17 *Ex Ciſtercienſibus in eumdem errorem incidit Chryſoſtomus Henriquez, qui in Menologio Ordinis ſui ad diem* III *Maii ita ſcribit:* In Sco- *& Chryſoſtomus Henriquez* tia S. Gualterus, Davidis regis filius, qui a mundi rebus vanis, fluxis, illecebrarumque plenis, tam alienus exiſtit, ut variis dignitatibus, quibus donatus fuerat, repudiatis, etiam epiſcopatu ſancti Andreæ relicto, monaſterio ſe E ineluſerit, ubi cum di& ſanctiſſime vixiſſet, Abbas cœnobii Meilroſenſis Oſd-nis Ciſtereienſis creatus eſt, & multis miraculis editis, piiſſime obiit, & Sanctorum oumero ſuit adſcriptus. *Ad hunc Menologii ſui textum in notis ibidem aſſerit, Iſtum S. Gualterum fuiſſe*, quem David Scotiæ *rex* ex ſecunda uxore ſuſcepit, & ab infantia ſanctis moribus educati curavit; eumque canonicum ſancti Oſwaldi, & prioratu de Kirkhaoni honorifico & ampliſſimo dooavit, & tandem ad epiſcopatum provenit, quæ omnia reliquit, ut Ciſtercienſi ordini nomeo daret. *At quomodo rex Scotiæ David cum* ex ſecunda uxore ſuſcepit, *eum ille tantummodo habuerit unicam uxorem Mathildem, viduam comitis Simonis, &* S. Waltheni *noſtri matrem, ut poſtmodum dicemus?*

18 *Henriquezius in iiſdem notis conqueritur de eo uno Arnoldo Wiano, eo quod in Ligno Vitæ dicat, Il eademque S. Walthenum* S *Gualterum fuiſſe Benedictinum, nulla Ci thenо ſtercienſis Ordinis mentione facta, cum tamen conſtet, Melroſenſe cœnobium a temporibus S. Bernardi ad Ciſtercienſes pertinuiſſe, ut ipſemet ſanctus in Vita S. Malachiæ cap.* 15 *teſtatur. Tunc ibidem ſubdit teſtimonium S. Bernardi, quod in Colonienſi operum ejus editione, quæ ſtudio & labo- F ree Jacobi Merloni Horſtii anno* 1641 *prodiit, tomo* 4 *pag.* 131 *ſic legitur:* in ipſa urbe Eboraceoſi accepſit ad eum vir nobilis ſecundum ſeculum, Wallelvus nomine (*intellige* S. Walthenum *vel* Wallenum *noſtrum, ut ex Actis ejus infra dandis conſtabit*) tunc Prior in Kirkehum regularium fratrum; nunc vero monachus & monachorum pater in Mailros monaſterio Ordinis noſtri, qui devotus Malachiæ ſe orationibus ſuis humiliter commendavit. *Hiſce ſubjungitur hiſtoria de equo, quem* S. Walthenus *ſancto Malachiæ dedit, & qui prodigioſe mutatus eſt, ut inferius in Actis noſtris num.* 27 *& ſequente narrabitur.*

19 *In memorato Ordinis Ciſtereienſis Menologio* *duplicem Sanctum* *ad diem* 18 *Auguſti Henriquezius eumdem Sanctum, tamquam diverſum, annuntiat his verbis:* In Scotia beatus Wallenus, ſanguinis ſplendore nobiliſſimus, qui ex eanonico regulari monachus Ciſtercienſis effectus, in abbatem Meylroſeoſem electus ſuit. Rigidiſſimus exiſtirit ſui corporis caſtigator. Famis tempore granum, vix pro duabus ſeptimanis ſufficiens benedixit, & non ſolum fra-

AUCT. G G tribus, ſed & quatuor pauperum milibus per tres menſes abunde ſuffecit. Divina redemptionis noſtræ myſteria, cæleſti revelatione ad vivum expreſſa, inter pſalleodum contemplatus eſt. In Natali Domini Miſſam celebrans, puerum Jeſum in manibus ſois coronæ aurea gemmis ſtelliferis rutilante, redimitum vidit, qui ſereno vulto blandoque macoum applauſu caput & faciem ejus contrectans demulcebat, & quaſi caput capiti & os ori applicaos oſcula crebrius imprimebat. Cælos inter orandum apertos vidit. Dæmonem, qui eum terrere conabatur, fugavit. Hydropicos ſolo tacto ſanavit. Epiſcopatum ſancti Andreæ ſibi oblatum reſpuit, & eadem ſiguia & virtutibus inſignis obdormivit in Domino, etiam poſt mortem miraculis admirandus.

reprehendere effugerunt.

20 *Satis mirari nequeo, quod Henriquezius hoc locu errorem ſuum non deprehenderit, quandoquidem hic etiam ſupradictum S. Bernardi teſtimonium allegat. Quomodo ſibi perſuadere potuit, eumdem S. Bernardi narrationem ad diverſos Sanctos ſpectare? Quomodo eadem melliflui ſui Patris verba utrique*

B *Sancto, tamquam diſtincto, accommodat? Præterea hoc loco in notis ad repetitum ſancti Doctoris textum obſervat frequentia*: Vocat eum virum nobilem ſecundum ſeculum, quia ſuis filius Simonis comitis Huntingthoniæ & Maleolmi ac Guilielmi regum Scotiæ avunculus; nam mater ejus Machtildis poſt mortem Simonis nupſie David regi Scotiæ, de qua idem rex Gubernum (*debuit dicere Henricum, quem ſolum David ex vidua Simonis ſuſcepit, & qui ante patrem ſuum obiit, ut Scotica teſtatur hiſtoria*) comitem parsem duorum regum Maleolmi & Guilielmi procreavit. *Hic recte dicit*, S. Walthenom *ſeu Wallenum ex Simone comite & Mathilde natum eſſe; ſed tamdem ſuperius perperam appellat filium Davidis, quem huius privignum nominare debuiſſet.*

& licet Angelus Manrique hunc errorem iuvo notet.

22 *Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1160 *cap.* 4 *num.* 9 *hanc errorem ejuſdem Sancti duplicationem recte corrigit, & hallucinationem Henriquezii aliorumque indicat his verbis*: Ex hac abbatum Meilroſenſium ſerie, quæ ex Actis S. Walleni plane conſtat, haud dubie excutire convincontur, qui ex uno duos Walleuos faciunt abbates Meilroſenſes ex

C Rievalle; quo per eoſdem prorſus gradus, atque ex eiſdem (quod majus eſt) parentibus pervenerint; niſi quod alterum Walleunm vero nomine, alterum mendose per errorem Thomas Dempſterus & Arnoldus Walterum dicunt. Utriumque ſequitur Henriquez in Menologio, ubi Walterum quinto Nonas Maii; Wallenum quinto Idus Auguſti memorat. Errandi occaſio ſolum nomen fuit diverſimode inverſum. Cetera eadem; Comes Simon pater, Mathildis mater, David Scotus vitricus; educatio in aula; inde canonicatus ſancti Oſwaldi, Prioratus de Kirkeam, monachatus, & abbatia Meilroſenſis; quin & vocatio ad ſedem Sant-Andreanam; ut nimirum ſit, hæc omnia conferentes potuiſſe ex ſolo nomine dividere, quem eumdem tot alia comprehenderant.

auctor poſt Auguſtinum Sartorium

23 *Auguſtinus Sartorius non videtur hoc loco leciſſe Angelum Manrique, quem tamen alibi ſæpius citat: Nam in Hiſtoria elogiali Ordinis ſui, quam Chronicum bis tertium appellare voluit, & quam Veteres Pragæ anno* 1700 *edidit, adhuc eidem errori adhæret, dum ibidem tituli* XVS *ſeu pag.* 422 *ſic ſcribit*: Ex eodem culmine ſedis arebiepiſcopalis ſancti Andreæ in Meilroſenſe cœnobium deſcendit tertius Scotiæ princeps, Sanctus, Gusterus, regis Davidis filius. Præſenſerat ia in Meilro D ſa ob nominum forte affinitatem latere mel & toſam. Itaque melliflui Bernardi patrocinio felicem familiam domumque ingreſſus, in melle deliciaa animæ, in roſa iovenit coroosm gloriæ. Seuſerunt pariter Meilroſenſes aſcetæ cœnobio ſuo in Gualtero loeidiſſimum plane ſidus illapſum eſſe, Ciſtercienſe cælum illico magnis ſulgoribus illuſtratum: quare orbati abbate virum principem in demortui dignitatem communibus voris ſubrogaverunt. Ornavit ille ſpartam hanc eximiis meritis, Ordinem univerſum illuſtravit clariſſimis virtutibus, nunitque feſtos Eccleſiæ dies, poſt ſanctiſſima ſaia Divorum adſcriptus cœtui.

23 *Deinde Sartorius titulo* XVIII *ſive pag.* 474 *eumdem Sanctum, tamquam a præcedente diverſum, exornat hoc elogio*: Spectanda Anglia in divo Walleno, viro inter Ciſtercienſes magno & glorioſo, Simonis Huntingthoniæ comitis filio, Malcolmi ac Guilielmi Scotiæ regum avunculo, qui ex canonico regulari factus Ciſtercienſis in cœnobio de Wardona, ſubinde a domo illa ad Rievallem ſub S. Ælredi magiſterium translatus, tandem ab eodem ſanctiſſima præſule Meilroſenſibus præfectus in abbatem, ubique ſanctimoniæ ſuæ famam quam lariſſime diffudit. E Præter curam fratrum ſolicitabat etiam Viri benigniſſimi præcordia pauperum miſeranda egeſtas: eapropter & fratribus ſeſe exhibuit abbatem, & egenis mecœnarem, utroque nomine muneris ſui rationem menſuramque multa ſolicitudine affectuque adimplens. *Tum ibidem ſequitur epiſtome geſtorum miraculorumque, quam hic omitto, tum quia ſuperius ex Chalemoto & Henriquezio ſimilia breviter relata ſunt, tum quia inferius in Actis eaomnia ab auctore ſuppari iterum fuſe narrabuntur.* *in eumdem incidit.*

24 *At quomodo, inquiet, viri minime indocti tam turpiter hallucinati ſunt, aut qua ratione induci potuerunt, ut ex uno S. Walthenus ſive Walleno duplicem ſanctum fecerint? Laudatus Angelus Manrique locu proximo citato ſic reſpondet*: Erandi occaſio ſolum nomen fuit diverſimode inverſum. *Sed præter illam nominis inverſionem cuiſſimo, Joannem Leslæum huic errori occaſionem præbuiſſe, quando libro* 6 *de Rebus geſtis Scotorum refert ſequentia*: Scribunt aliqui Davidem ex vidua quodam Gualteri, notari equiris uxore, alium filium ſuſcepiſſe, cui Gualtaro nomen erat; quem a rebus mundi vanis, fluxis, illecebrarumque plenis tam ſoiſſe alienum traduut, ut F ſaeria ſtatim initiatus primum S. Oſwaldi canonicatu opimo, ac deinde Kirkhanui Prioratu honorifico invitus donaretur. Hic eum recte cogitaret, nihil virtutis veræ nervos magis elidere, quam utiam atque divitias, epiſcopatu divi Andreæ repudiato, monaſterio ſe incluſit; in quo ſepoſitis ad commentationem certis horis, Deo, ab omni cordis corporisque cruciatu immunis, reliquam diei pſtam impertivit: quoad multorum hortationibus, continuiſque pene effligitionibus exſuſcitatus abbas Meilroſenſis erearetur; ad quem honorem evectus, Malcolmo (qui vitgo cognominatus fuit) auctor erat, ut quorondam monaſteriorum fundamenta jaceret. Librum inſcriptum REGULÆ ECCLESIASTICÆ eſt commentatus, tandemque multis editis miraculis, in Divorum ſocietatem aſcitus eſt. *Arnoldus Wionus ubique paſſim hanc Leslæi narrationem citant, aut exſcribunt.* *ſequitur ac deſignat*

25 *Cum itaque lectores hujus relationis ſine ulterio ſolo examine nimis facile crederent, Gualterum ille* *hujus error* *ſum*

A *lum ex Davide Scotiæ rege natum ſſe, & aliunde ſcirent*, S. Waltevum *Simonis comitis Huntingtonienſis filium fuiſſe*, *Gualterum* & *Waltheum*, *tamquam diverſos*, *diſtinxerunt*. *Sed forte aliqui ſcriptores*, *apud Leſlæum generaliter citati*. S. Walthevum *impropriè vocarunt filium Davidis*, *ut nonnumquam mos obtinet*, *vel Davidem dulciori patris nomine appellarunt*, *cum tamen proprie hic vitricus*, *ille privignus eſſet*: *nam mater S. Waltevi poſt mortem mariti ſui Davidi Scotorum regi nupta eſt*, *eique unicum filium peperit*, *nomine Henricum*, *qui ante patrem mortuus eſt*, & *in quo acerbo caſu ferendo conſtan. tiam Davidis ſcriptores Angli & Scoti paſſim laudant*.

quem VPeſtmonaſter ſtat nobiſſer canti veteris.

26 *Hæc nonnullorum hallucinatio non fefellit Patricium Niuianum Wemyſs*, *eruditum Societatis noſtræ ſacerdotem*, *natione Scotum*, *qui inter alia patriæ ſuæ monumenta*, *quæ propria manu illuſtravit*, *ad uſum Muſei noſtri collegit Menologium de indubitatis Scotiæ Sanctis*. *In quo*

B S. Walthevum *ſub variis nominibus ad diem* III *Auguſti ita celebrat*: Sanctus Valdevus, Valterus, ſeu Gualterus MCLX (*ſic haud dubie annum mortis deſignat*, *de quo poſtea agemus*) ſecundus Meltoſſenſis cœnobii, *recenter a* ſancto Davide e fundamentis denuo erecti, abbas ſanctiſſimus, comitis Northanctoniæ (*alii vocant comitem Huntingtoniæ*, *quæ Northamptoniæ vicina eſt*) filius. Mater Mathildis poſt obitum primi mariti nupſit Davidi Cumbriæ principi, qui deinde, fratribus vita functis, ſolium aſcendit Scoticum. Hinc Valdevus erat S. Davidis Scotiæ regis privignus, reginæ filius, Henrici Scotiæ principis frater uterinus, ex utroque parente Anglus. *Forſan S. Walthevus propter originem Anglicam ab aliquibus Martyrologis in Anglia annuntiatur*, *quamvis etiam veſte ab aliis adſcribatur Sanctis Scotiæ*, *eo quod in illa regno diu vixerit*, *ac diem extremum clauſerit*.

quia aliquis auctoribus & hiſtoria Scotica aperte repugnat.

C 27 *Quod ſi aliqui ſcribant*, *Davidi fuiſſe altrum filium*, *ab Henrico diſtinctum*, *veteribus ac præcipuis Angliæ Scotiæque hiſtoricis contradicunt*: *nam Guilielmus Neubrigenſis*, *ſcriptor ſynchronus aut ſaltem huic tempori proximus*, *lib.* I *de Rebus Anglicis cap.* 23 *plum Davidis mortem deſcribit*, & *poſt alias illius laudes addit ſequentia*: Poſt honorabiles nuptias & thorum immaculatum, ex quo illi uniens natus eſt filius (*hunc ſupra eodem capite Henricum nominat*, *ubi de immaturo ejus obitu agit*) qui ſimillimis moribus patrem exprimeret, annis plurimis in exilibatu permanſit, in piis largitionibus tam profuſus, ut præter copioſam diſperſionem in pauperes, eleemoſynas illius enarrent ab ipſo fundatæ, dicatæ, & ornatæ multæ eccleſiæ Sanctorum. *Hæc conſentiunt plerique ſcriptores Angli*, *quos brevitatis cauſa prætermitto*.

28 *Inter auctores Scotos præcipuus Hector Boëthius in Hiſtoria Scotorum lib.* 12 *de nuptiis memorati Davidis hæc tradit*: Matildem filiam hæredem Voldiuſi (*hoc etiam nomine avus S.* Waltheoi *noſtri interdum appellatur*) comitis Hundintoniæ Northumbriæque & Judith, neptis Wilhelmi Nothi, uxorem beneficio regis duxit. Qua de re Hundintoniæ ac Northumbriæ comes eſt effectus. Natus autem hoc conjugio dignus parentibus ſuis filius, Henricus nomine. *Deinde ibidem poſt narratam hujus Mathildis mortem*, *Boëtius hæc ad rem noſtram ſubjungit*: Mutildis autem conjugis charitſimæ deceſſu David multum dolens, nullas deinceps concubere volens nuptias; primam uxori fidem ad mortem uſque ſervavit. *Errant itaque illi*, *qui tradunt*, *Davidem ad ſecundas nuptias tranſiſſe*, *aut ex altera uxore alium filium ſuſcepiſſe*, *ut ex ſequentibus Actis noſtris infra confirmabitur*. *Oſtenſo hoc duplicationis errore*, & *probabili illius origine detecta*, *ad diſcutiendas quaſdam actorum circumſtantias progredimur*. AUCT. G. C.

§ III. Scriptor Actorum, nonnulla eorum compendia, annus dieſque, quibus Sanctus obiit, & cæleſtes litteræ de inſtante mortu præmonentes examinantur.

A *Pud Dempſterum in Hiſtoria eccleſiaſtica gentis Scotorum lib.* 5 *num.* 479 *Vitam S.* Waltheni *ſcripſiſſe dicitur Everardus ſynchronus*, *de quo ibidem legnntur ſequentia*: Sanctus Everardus confeſſor & abbas Ciſtercienſis, Scotus, ſancti Waltheni confeſſarius, & in canonicatu Kirkham ſuccius, primuſque abbas monaſterii illius celebris in Cumbria, a Sancto Davide Scotiæ rege aut ejus fratre Simone comite fundati, quod de Ulmo dici ſolet, vulgo Holmecultraine: nam eum in Melroſenſi claſtro una cum ſanctiſſimo ſene Waltheno habitum indniſſet, eo ad curam ejuſdem loci ſubſtituente, hic in novum monaſterium de Ulmo miſſus, regimen exorſus, eum Henricus filius ſancti Dsvidis cœnobium a patre erectum fundis dotaſſet, ut loquitur Scotichronicon lib. VI cap. XXXII. Scripſit ſuperſtes Waltheno ex indice Majæ Vitam ſancti Adamnani, Vitam ſancti Cumenei Albi, Vitam ſancti Waltheni. Clarnit anno MCXLV. *Quid ſit de hoc Dempſteri teſtimonio*, *cui parum fidimus*, *ad notitiam aut manus noſtras non pervenit illa lucubratio Everardi ſtius*, *de quo infra in Actis multo occurret*. *Quare de ſuppari Vitæ Waltheuianæ auctore*, *quem in cœnobio Bodicenſi invenimus*, *hic tantummodo diſſerendum eſt*. *Prater Everardum ſynchronum qui Vitam S. Walthevi ſcripſiſſe dicitur*, E

30 *Angelus Manrique Annalibus Ciſtercienſibus ſparſim tuſerunt aliquot fragmenta Vitæ Waltheuianæ*, & *ad annum Chriſti* 1160 *cap.* 4 *num.* 7 *de ſcriptore illius hæc monet*: Vitam Sancti Joſcelinus ſcripſit, Furneſii monachus; idque poſt annos aliquot: quippe qui Sanctum affecutus nequaquam fuit; ſed qui, ut non potuerit ſcribere, quæ vidit, ſic nihil ſe ſcripſiſſe, quæ non hauſerit ab illis, qui viderunt, teſtificatur. Scriptam Willermo regi Scotiæ & Alexandro filio conſecravit, ne comiti David, ſancto Walleno ſanguine conjunctis, religione devotis. Scripſit autem Patritii, Melroſenſis abbatis juſſu, ut ipſa teſtatur, ſed qui motte præventus non potuerit fini mandati ſtudio. *Ex his aliiſque colligimus*, *laudatum Annalium Ciſtercienſium ſcriptorem præ oculis habuiſſe plane ſimilia S. Waltheni ſive Walleni Acta*; *quæ nos inferius ex codice Bodecenſi integra vulgabimus*, & *hinc inde cum editis iſtius Annaliſtæ fragmentis conferemus*. *eumdem colligit auctor ſuppar*, F

31 *Nos ſatis intelligimus*, *quomodo ſubæquales iſte eorumdem Actorum ſcripter conſtanter* Joſcellinus *vocetur ab Angelo Manrique*, *quia in iiſdem Annalibus ad annum Chriſti* 1160 *cap.* 3 *num.* 3 *indicat*, *ſe Acta illa excerpſiſſe* ex libro *de cujus re nomine*

AUCT. G. C. perotiqun & priſcis charactcribus notato, ab illuſtriſſimo Gondomarenſi comite ex Anglia, inquit, quo non ſemel a Philippo III legatus fuit, in Hiſpaniam adducto, quem humaniſſime nobis communicavit ejuſdem filius DD. Antoonius Satmienta, habeturque in ipſius bibliotheca Valliſoleti in membrana deſcriptus, Waleni inter alia continens Vitam.

hic propoſuit,

32 *Si biographus ille in memorato libro Valliſoletano* Joſcelinus *appelletur, manuſcripta Actorum exemplaria in exprimend. ſcriptoris nomine inter ſe differunt: nam in membranaceo codice monaſterii Bodecenſis juxta deplex ejuſdem codicis exemplum, quod habemus, idem auctor diſerte ſe ipſum* Jordanum *nominat, dum pro more iſtius temporis ante prologum illic, quibus lucubrationem ſuam dedicat, ſic hanc precatur:* Illuſtriſſimis viris Wilhelmo regi Scotiæ & Alexandro filio ejus, & comiti David fratri Jordanus, qualiſcumque monachus Furneſii, utriuſque hominis ſalute in domino potiri, & utriuſque vitæ felicitatem ſortiri, *Veriſimillime igitur in alterutrum codicem error irrepſit; ſed neſcimus, uter alteri præferendum ſit propter antiquitatem, quæ ex oculata characterum inſpectione & mutua utriuſ. quo codicis collatione tantum utcumque determinari poſſe.*

B

& defectu certioris notitiæ

33 *Neque his tenebris certam lucem affundunt bibliographi Angli, qui ſcriptores nationis ſuæ recenſent: eſſi enim apud illos nullus occurrat Jordanus, tamen inde certo inferri non poteſt, nullum hujus nominis exſtitiſſe; quia ptr decurſum operis noſtri deteximus plures obſcuriorie memoriæ ſcriptores, quos bibliographi ignorabant. Joannes Puſeus in opere ſuo de illuſtribus Angliæ ſcriptoribus memorat duos Joſcelinos, quorum forte neuter huc ſpectat: nam Joſcelinus, cognomento Braclandus, anno 1214 vixit in Burienſi Angliæ monaſterio, ut Puſeus in laudato opere ad annum Chriſti 1214 anm. 304 teſtatur. Quamvis igitur conveniat tempus vitæ, tamen diſcrepat monaſterium Burienſe, in quo Joſcelinus ille vixit, cum interim biographus noſter clare dicat, ſe in Furneſienſi cœnobio monachum fuiſſe.*

B

indiſcuſſa vetuſtate.

34 *De altero Joſcelino laudatus Puſeus in Appendice ad illuſtres Angliæ ſcriptores centuria tertia num. 40 ſic ſcribit:* Joſcellinus de Furnes, ſive is Angelus fuerit natione, ſive, quod veriſimilius videtur, Cambro-Britannus, erat hiſtoricus, ut auctores ſunt Joannes Stous & Nicolaus Fizherbertus. Scripſit de Britannum epiſcopis libros plures. Alia ejus, ſi qua ſcripſit opera, nti & tempus, quo vixit, me latent. *Hic quidem cognominatur* de Furnes; *ſed non dicitur fuiſſe monachus Furneſii, ut noſter de ſe affirmat. Quapropter potuit Joſcellinus ille cognomen iſtud habere ex familia vel loco natali, ſicut in Monaſtico Anglicano tomo* 1 *pag.* 401 Askeretlos de Furneys & *pag.* 707 Willielmus de Furneſio *legimur, qui tamen Furneſienſes monachi non fuerunt. Nec minus obſcura ſunt reliqua, cum Puſeus fateatur, alia hujus ſcriptoris opera, vinſque ætatem a ſe ignorari. Quod ſi biographus noſter vere appelletur Joſcelinus, probabiliſſimum idem eſt cum Joſcelino, monacho Furneſienſi, qui Acta S. Patricii collegit, & de quo ad diem* XVII *Martii in Commentario prævio ad Vitam S. Patricii* § 4 *plura dicta ſunt. Quandoquidem tamen ex his nihil certi poſſit concludi, titulo Actorum* Jordanum *vel Joſcelinum auctorem præfigemus, & ulteriorem veri nominis indagationem Anglis aut Scotis relinquemus.*

35 *Sed etiamſi de nomine biographi noſtri non conſtet, ætatem illius præterpropter colligere poſſumus ex perſonis, quas in prologo ſuo alloquitur, & quibus lucubrationem ſuam dedicavit: certe enim ex obitu Wilhelmi regis Scotiæ concludimus, Vitam illam ab auctore noſtro conſcriptam eſſe ante annum Chriſti* 1214, *quo juxta hiſtoricos Scotos vix ille mortuus, filium ſuum Alexandrum in regno Scotiæ ſucceſſorem habuit. Neque videtur biographus iſte diu ante hunc annum* 1214 *ſcripſiſſe, cum Vitam illam etiam legendam offerat Alexandro nondum regi, de cujus ætate Hector Boethius lib.* 13 *Hiſtoriæ Scotorum apud nos fol.* 285 *trudit ſequentia:* Ah en tempore haud ita diu ſupervixit Alexander: corripitur enim gravi morbo in Caroere inſula, a continenti Argadiæ haud iſte diviſa, brevi poſt moritur ætatis ſuæ anno primo & quinquageſimo, & regni trieſimo quinto, ſalutis vero noſtræ ſupra milleſimum ducenteſimum quadrageſimo nono. *Huic chronotaxi etiam alii ſcriptores aſſentiuntur.*

D

Ex variis adjunctis colligimus,

36 *Ex his ſequitur, Alexandrum circa annum Chriſti* 1198 *primo natum eſſe, & decimo ſexto vel decimo ſeptimo ætatis ſuæ anno poſt mortem patris ſolium Scoticum aſcendiſſe, ut retrogradum anno. rum computum incunti apparebit. Præterea biographus infra in Actis num.* 137. *ſic ſcribit:* Anno ab incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo ſeptimo, qui eſt annus quadrageſimus octavus a deceſſu ſancti Walteni, vir vitæ venerabilis Wilhelmus abbas ſeptimus poſt beatum virum univerſæ caenis ingreſſus eſt viam &c. *Hinc colligimus, Vitam iſtam poſt annum Chriſti* 1207 *enaratam fuiſſe. Denique ex his omnibus concludimus, Acta S. Waltheni inter annum Chriſti* 1207 & 1214 *ab ille monacho Furneſienſi primum litteris tradita eſſe.*

a biographo noſtro inter annum Chriſti 1207 & 1214,

E

fideliter conſcripta eſſe hæc Acta,

37 *Quanta autem fide ſcriptor ille ſubæqualis Vitam hujus Sancti collegerit, ipſemet in prologo fatit indicat his verbis:* Exhortor & ſupplico, non ſolum vos, ſed etiam omnes opuſculum iſtud lecturos vel audituros, ut dictis fidem adhibeant, nullſque in eis vacitati oppoſita, ſed quod a viris veridicis, ſenioribus domus Melroſenſis omni exceptione majoribus acceepi, me ſcripſiſſe fideliter agnoſcant. *At illi ſeniores abbatiæ Melroſenſis haud dubiæ vivum S. Waltheum noviſſe poterant, & forte per aliquot annos in eodem monaſterio diſcipuli ipſius fuerant. Unde patet, quantam fidem hæc Vita mereatur. Porro Jordanus ſeu Joſcelinus animum ad tam conſcribendam appulit,* petente ne præcipiente domino Patricio, abbate de Melros, *ſed heu! morte præmatura prætepto, ut in eodem prologo teſtatur. Ex obitu hujus Patricii enaſtionem prædictæ ſcriptionis chronologiam erucre poſſemus, ſi accuratu abbatum Melroſenſium ſeries nobis ad manum eſſet.*

F

Quorum aliquot ſynopſim ſubſtituendo invenire,

38 *Supra laudatus Henriquezius hac antiqua* S. Waltheni *Acta non noverat; ſed in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis lib.* 2 *diſt.* 26 *cap.* 58 *pre illis exhibet recentiorem Vitæ ſynopſin, quam Antonius Gentius ex aliquo tranſcripſit, ut Ciſtercienſis ille Faſciculi collector in fine citati capitis teſtatur hic verbis:* Ex bibliotheca Rubeæ vallis Cannetorum regulatium ſancti Auguſtini, ubi Vita hujus ſancti Viti exſtat Ms. in tertio tomo Antonii Geotii fol. 212, *ſolerter id obſervavit Angelus Manrique, dum in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1160 *cap.* 4 *num.* 7 *ſic ſcribit:* Lego præterea in Chryſoſtomo Henriquez, ejuſdem Sancti Vitam ſcripſiſſe Antonium Gentium, qui Ms. habetur in Rubea valle, & quam ipſe tranſcripſit in Faſciculo; ſed qui com-

pen-

A peodium ſcriptæ a Joſelino potius dederit; & aliqua narratione digna omittat. *Illud ipſum Vitæ compendium, quod ea antiquo codice dioeceſis Cornubienſis in Britannia Armorica deſcriptum fuerat, anno Chriſti 1665 ad nos tranſmiſſum eſt; at Heriuquezius, alique ignorabant, eamdem Actorum epitomen a fol. 293 verſo extare in Legenda Sanctorum Angliæ, quæ anno 1516 Londini typis excuſa eſt, & quam Capgravius expilaſſe dicitur ex volumine Joannis de Tinmouth, ut Caſimirus Oudinus apoſtata in Commentariis Scriptorum eccleſiaſticorum tomo tertio col. 1595 ex Henrico Whartono refert. Nunc de anno ac die mortis nonnihil diſſeremus.*

Implicata diſcrepantia circa annum,

39 *Occurit intricata difficultas circa annum, quo Sanctus noſter ad cælos migravit, quia Acta num. 95 tempus illud deſignans his circumſtantiis tenebris involvit:* Diſceſſit anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo, regnante Henrico II in Anglia, Malcolino (*jam paſſim Malcolmus appellatur*) in Scotia; pontificante Adriano Angligeno. *Hi chorasteres chronologici cum anno Chriſti 1160 conjungi poſſunt, ſi excipiat pontificatum Adriani IV, natione Angli, qui juxta Franciſcum Pagium in Breviario Pontificum Romanorum, aliosque chronologos Kalendis Septembribus anni 1159 obiit, & eodem menſe Alexandrum III ſucceſſorem habuit. Quomodo igitur Annus Chriſti 1160 cohærere poteſt cum Pontificatu Adriani IV, qui jam anno præcedente e vivis exceſſerat?*

B

40 *Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti 1160 cap. 3 num. 9 vidit* hunc nodum Chronologicum, eumque ſic ſolvere aut ſcindere utitur: Verum, inquit, quod dicitur obiiſſe anno MCLX, Pontificante Papa Adriano Angligena, eum ſtare non poſſit (quippe Adriano defuncto prima die Septembris proximi anni) cortigendum cenſeo, & pro Adriano Alexandrum ſubſtituendum; quod ideo mihi efficacius perſuadeo, quia aliter dies Auguſti viginti ſeptem, quibus Adrianus ſuperſtes, non ſufficerent his, quæ ſequenti capite dicemus. Quid quod Antonius Gentius, aliique vitam Virii producunt ultra triennium, neque ante annum MCLXIII obiiſſe putant? ſed hi etiam in die nonnihil errant, ad nonam uſque Auguſti differentes, ut res in dubio obſcura relinqueda, aliorum magis præſtoletur & petat diffinitionem.

quo S. Waltheo. ante obiit,

41 *Rogerus Hovedenus, biographo noſtro ſynchronus, in Annalibus ſuis, Francofurti anno 1601 recuſis, parte poſteriore pag. 491 obitum S. Waltheni anno Chriſti 1159 ſic alligat:* Eodem anno (*nimirum* anno gratiæ MCLIX, qui erat annus regni regis Henrici, filii Mathildis imperatricis, *ſicut ibidem paulo ſuperius ſcripſerat*) obiit Waldevus, abbas de Melros, IV Nonas Auguſti, qui fuit avunculus regis Malcolmi. Eodem anno Adrianus Papa obiit, cui ſucceſſit Alexander Papa III canonice electus & conſecratus. *Cum juxta communem chronologorum ſententiam Adrianus Papa Kalendis Septembribus anni 1159 ex hac vita diſceſſerit, poteſt in hoc ſtatu chronologico mors S. Waltheni cum pontificatu Adriani conciliari, quandoquidem ille eodem anno 1159 juxta Hovedenum IV Nonas Auguſti (biographus noſter aliique III Nonas Auguſti ſeu die tertia ejuſdem menſis obitum illius collocant) ad Superos migravit.*

diſſentientibus utrimque proferis,

C

42 *At in ea hypotheſi aliunde oritur inextricabilis difficultas, & inter utriuſque mortem toatum viginti ſex aut viginti ſeptem dies intercedunt,* ſcrupu examinan dus, *intra quod breve temporis ſpatium non potuerunt* AUCT. G C *fieri omnia illa, quæ biographus noſter in Vita num. 99 & ſequentibus de cancellario Malcolmi regis Scotiæ refert: nam ibidem narrat, Nicolaum cancellarium indicaſſe Romano Pontifici viſionem, quam Romæ de S. Waltheoo habuerat, & quam Pontifex Romanus de imminente S. Waltheni obitu interpretatus eſt. Deinde auctor vitæ hæc addit:* Cancellarius peractis negotiis, repatriatus, abbatem deceſſiſſe die ſequente, ſcilicet tertio Nonas Auguſti, emperit, (quando) nocte præcedente præſcriptam (viſionem) in Papæ camera conſtitutus vidit. Ipſe vero quod da abbate eoeſtabat, ut ei imperatum fuerat, ipſi Padæ litteris pet quemdam Romipetam nuntiavit. Papa Deo gratias referens, animam ejus abſolvit, & pro eo & cunctis fidelibus Miſſam ſolennitet celebravit. *St Cancellarius Malcolmi ſub Adriano IV Papa hanc viſionem Romæ habuerit prædie, quam S. Waltheni obiit, non potuit ille tantillo temporis intervallo in Scotiam redire, & eidem Pontifici mortem ſancti iſtius Abbatis annuntiare.*

E ac in medio relinquitur,

43 *Nullum aptum huic difficultati ſolvendæ videt remedium, niſi dicamus, cancellario Malcolmi in patriam reverſo obitum Adriani Papæ ignotum fuiſſe, & litteras illius ad Adriani ſucceſſorem pervenuiſſe, etiamſi biographus noſter ea, quæ circa hanc viſionem Romæ contigerunt ac poſtmodum ſubſecuta ſunt, eidem Pontifici Romano adſcribere videatur. Præterea in hac hypotheſi fateri oportet, biographum noſtrum erraſſe, quando obitum S. Waltheoi anno 1160 confignat, & hunc annum cum Pontificatu Adriani IV Angli conjunxit, ut ſupra oſtendimus. Si igitur cum Hovedeno obitum S. Waltheni anno Chriſti 1159. affigere velimus, memoratam Nicolai Cancellarii hiſtoriam cum hac Chronologia conciliare non poſſumus; ſi autem cum Actis noſtris mortem ejuſdem Sancti uſque ad menſem Auguſtum anni 1160 differamus, ſcriptor Vitæ evidenter erravit in exprimendo nomine Romani Pontificis, ſub cujus pontificatu ſanctus ille Abbas obiiſſe dicitur, & certe pro* Adriano Angligena *ſubſtituendus eſt Alexander III, ſicut etiam Angelus Manrique obſervavit. Cum ergo Hovedenus & biographus noſter fiat ætate pares, ac utriuſque computatio inter ſe componi non poſſit, niſi in Actis noſtris ererem hiſtoricum agnoſcamus, tuticam illam litem relinquimus indeciſam, & initio commentarii utrumque annum in margine exprimimus, donec fortaſſe aliunde certa Waltheniana mortis epocha eruatur.* F

eſſe manifeſtum Hovedenum errare circa annum mortis facile cernitur.

44 *Atamen ex auctoritate utriuſque iſtius ſcriptoris ſupparis potet, ita aſſignando mortis anno ac die hallucinatum eſſe Henriquezium, dum in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis diſt. 16. cap. 38 ſic ſcribit:* Obiit autem Vir Domini Wallenus anno Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo TERTIO, NONAS Auguſti, & cœlos conſcendit. *Bucelinus in Menologio Benedictino & Chronotax in ſuo Ciſtercienſi errantem Henriquezium ſecuti ſunt. Angelus Manrique hunc Henriquezii aliorumque errorem quidem notavit; ſed originem illius non detexit, cum non conſuluerit alia Actorum compendia, ex quibus occaſio iſtius erroris fit manifeſta: nam in Legenda Capgravii, & manuſcripta Actorum ſynopſi, quam ex Britannia Armorica accepimus, hæc ita leguntur:* Obiit autem Vir Domini Walleous nono Domini milleſimo ſexageſimo TERTIO NONAS Auguſti, & cœlos conſcendit. *Ex his liquet, chronologicum illum Heeinquezii errorem ex vitioſa interpunctione*

AUCT. CG. *ac ſola anni litteræ emiſſione ortum eſſe. Nunc veriſimiliorem ejuſdem mortis diem breviter inveſtigamus.*

Dies, quo Sanctus ex hac vita migravit,

45 *Jam per decurſum vidimus, quam diverſis dictis Menologia hunc eumdem Sanctum annuntiant. Etiam nunc præcedente indicuimus, quomodo perperam obitus illius ab aliquibus ad diem nonam Auguſti differatur. Tantum ſupereſt quæſtio, utrum die ſecunda vel tertia Auguſti e vivis exceſſerit, quin Rogerus Hovedenus mortem ejus IV Nonas Auguſti configunt, ut ſupra retulimus eſt. At forte error irrepſit in numerum, quin Acta noſtra num. 94 diem mortis diſerte exprimunt his verbis:* Illucerat igitur dies tertio Nonas Auguſti, qua iuventio ſancti Stephani protomartyris celebratur.... Poſt Sextam eam ventam eſſet ad prandium jam tertio tabulæ percuſſione conventus citatus affuit, ſicque circumſtante corone filiorum pſalmocinantium, ſancta illa anima feliciam flagellorum flammis in fornace febrium & aliarum multiplicum infirmitatum excocta, & inſtar auri puriſſimi examinata de mundiſſimo carnis habitaculo exivit. *Itaque biographum noſtrum ſecuti ſumus in determinanda Waltheniana mortis die, cui Auctarii Uſuardini, aliaque Martyrologia quædam conſentiunt.*

B

De fide biographi circa ſtatuenda miracula diſcutienda.

46. *Porro in Actis* S. Weltheni *ſtupenda occurrunt prodigia, quæ tamen propter grave ſcriptoris noſtri ſuffragium teſtimonium non loſcitamur. Inter ea maxime mirandum eſt epiſtolium Chriſti ac Deiparæ, qua* S. Waltheuus *ſimiliter de inſtante morte præmonetur, & de quo propterea Angelus Maurinque in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1160 *tom.* 3 *num.* 5 *ſic diſſerit:* Non duhito, lectorem ſcrupuloſam aliquantulum movendum vethia epiſtolæ; quaſi quæ nimis familiaria eſſe videantur; ſed non eum, qui Chriſtum amantem noverit; non qui amicum, adeoque ſuis amicis, quantum divinitas permittit, eorquandum. Prudentius moveet, quod Vir ſanctus easdem litteras primum coram ſenioribus, mox coram toto conventu, legi voluerit; quippe nimium facientes ad ejus gloriam. Verum eum Spiritus ubi & quo vult ſpiret, neque communibus legibus teneator, quodcumque exorbitat, ſi modo non contrarietur, ſuſpiciendum potius credo quam condemnandum, Quin potuit velle Vir ſanctus rem publicari, non ſolum propter gloriam Dei & Matris ejus, qui tal-ſe exhibeor hominibus favores; verum ot orationibus eunctorum eaitum præveniret, monitorque, cum nihil præſumendum putaret de propriis meritis: *Quidquid ſit de his rationibus, profeſſio & ætas biographi noſtri meretur, ut ei mirabilia narranti fidem adhibeamus. Nunc tantummodo reliquum eſt, ut Acta ex codice Bodecenſi monaſterii typis excudamus, eoque annotatis illuſtremus.*

C

D

VITA

Auctore Jordano vel Joſcelino, monacho Furneſienſi.

Ex Ms. Paſſionali pergameno mutilo Februarii fol. CCXVIII, quod ſervatur in tabulario Bodecenſi Canonicorum Regularium ſancti Auguſtini in diœceſi Paderbornenſi.

PROLOGUS.

Alter regi principibus Scotiæ oſculatio. E

ILluſtriſſimis vitis Wilhelmo Regi Scotiæ *a* & Alexandro filio ejus *b*, & Comiti David *c*, Frater Jordanus *d*, qualiſcumque monachus Furneſii *e*, utriuſque hominis ſalute in Domino potiti, & utriuſque vitæ felicitatem ſortiri. Sæpius mente revolvens, de cujus vitis eadice palmites producti pullulaſtis, lotueor excellentiſſimam ex ſumma iogenuitate totius Europæ vos originatiam partiolam traxiſſe carois: ſanctæ namque Margaretæ *f* mat*, Agatha nomine, filia fuit Germani Henrici, clariſſimi imperatoris Romanorum, cujus poſterites illuſtrat Romanum Impoſium. Sorot ejuſdem Agathæ segina extitit Ungororum, cujus uteri fructus ſucceſſivos reges germinans, non ſolum ejuſdem regni poſſidet prineipstam, ſed etiam alionum regnoſom plurium nactus eſt ſceptrum. Genitor oihilominus ipſe B. Margaretæ dictus Edwardus, nepos & hæres legitimus ſanctiſſimi confeſſoris Edwardi regis Angliæ, jure heteditario Anglici regni, pes lineas rectas & directas ſucceſſiæ generationir in vos devoloto, vos ſceptrigeros effeciſſet, niſi Normanorum violenta direptin, Deo permirtente, uſque ad tempur præfioitum præpediſſet.

a
b
c
d
e
f

In quali conſanguinitatis gradu. F

2 Nec ſolum in illo glorioſo ſtemmate ſegum Anglicorum in divitiis & gloria in regno porentiſſimi præfulſerunt, ſed etiam in ſanctitate & juſtitia magna Den placentes, in vita & poſt mortem miraculis multimodis mognifice elaruerunt. A ſancto nimque tege Adwalfo, qui totam Angliam decimens, deciman Deo & Eccleſiæ conſecravit, novem numerentor reges ſancti, quorum poſteriis par vel præſtantior in Chriſtiana religione micuiſſe dignoſcitur: in decimo vero S. Edwardo conctorum prædeceſſorum ſanctitas quaſi rionsfuſa confluxit, & ſic ex illo, tamquam fonte foecidiſſimo, vitæ religioſæ rivulus in S. Margaritam pinoeptem ejus, & ex illa in filium ſuum regem David evum veſtrum, & ex eo in Maleolmom regem fratrem veſtram emenavit.

Sanctum Waltheum attinet.

3 Ceterum evia veſtra Mathildis *g*, regina Scotiæ, pruneptis erat Wilhelmi *h* ſtrenuiſſimi ducis, qui debellavit Angliam, & comitis Waltheui ſanctiſſimi Mortyris *i* filia, ae mater ſanctiſſimi Weltheni ubbatis de Melros patrui *k* veſtri. Ipſe eſt decus & decor proſapiæ veſtræ, tegni tutor, tutela patriæ, titulus nudicitiæ, gemma vitæ canonicæ, ſpeculum monaſticæ diſciplinæ. Hic, inquam, de-

g
h
i
k

geus

A gens in mundo fuit eleri ſolatium, pauperum æ-
rarium, egenorum ſuſtenteculum, infirmorum re-
medium, virtutum præclerum domicilium. Hu-
jus corpus ſanctiſſimum, totius adhuc corruptio-
nis expers, futuræ reſurrectionis præclarum præ-
fert indicium, & fidei ec ſpei noſtræ probabile ac
palpabile præbet experimentum. Hujus itaque
dilecti Deo & hominibus, cujus memoria in bene-
dictione eſt, utpote quem Dominus ſimilem illi
fecit in gloria Sanctorum, vitam virtutibus ve-
nuſtatem, miraculis glorioſam, theoriis præclaris
ſublimatam, petenta ab præcipiente domino Pa-
tricio[f], abbate de Melros, ſed heu! morte præ-
matura præreptum, laudem ſuſcepi, dictatam ex-
cellentiæ veſtræ congruentius, quam cuilibet al-
tari, deſtinandam duxi.

ſequæ ad hujus cul-tum & imi-tationem excitant.

4 Hunc igitur libellum arebro corem vobis le-
ctum & intellectum cum agnoſcentia, habebitis in
eo lucidiſſimum ſpecular imitationis, admiratio-
nis & exultationis. Admiratio magna clareſcit in
miraculis exhibitis; exultationis prærogativa vo-
bis attribuitur in communione generis & germi-
nativæ propagationis; imitatio proponitur vobis
& ceteris in virtutum ſtudiis & miſericordiæ ope-
ribus exercendis. Cum ergo traduce naturæ & tam
B clara & ſuperexcelleati genealogia ſitis utrimque
derivati, ab illa vos eſſe degeneres dedigemini,
& ſanctæ propaginis exortes fieri. Attende-
te igitur ed petram jugitar (juxta Iſaiæ ad-
monitionem) de qua eaciſi eſtis, & ad caveraem
leci, de qua præciſi eſtis; illiſque conformeri ſtudete
moribus & actibus ſanctis; in primis Dei legibus cu-
ſtodiendis attentius intendite, veſtigiis ſanctæ
progenieri, de qua materiam traxiſtis carnis; fir-
miter inhærete; ſanctiſſimi patrui veſtri abbatis
Waltheni frequenter cummendate vos meritis &
præcibus: diligite, viſitate, vecereminl locum
requietionis ejus, Ordinem monachicum & præ-
cipue Ciſtercienſem, & maxime Melroſenſem ab-
batiam, in qua degoit, cui etiam præfuit & pro-
fuit, promovete, proſegite, & adverſus adver-
ſantium incurſus brachium defenſionis oppunite.

ſcripturis ſuæ fidem ac modum expanit.

5 Exhortor & ſupplico, non ſolum vos, ſed
etiam omnes opuſculum illud lecturos vel audi-
tos, ut dictis fidem adhibeant, nullsque in eis
verirati oppoſita, ſed quod a viris veridicis ſanto-
C ribus domus Melroſenſis, omni exceptione majo-
ribus accepi, me ſcripſiſſe fideliter agnoſcant. In
dictando ita ſtylum temperavi meum, ut nec humi
repit, nec tumeae in altum, modum eligendo
propter ſimplices planum perlucidum & circum-
ſpectum, & vitando juxta Tullium pompaticum,
ſuffultum, & involutum: Valeat excellentia ve-
ſtra ſemper in Domino, & poſt hujus vitæ finem
regnet cum Domino hoc fine.

ANNOTATA.

a *Wilhelmus iſte regno Scotiæ præfuit quadra-
ginta novem annis, & anno Chriſti* 1214 *ex hac
vita diſceſſit.*

b *Alexander iſtius nominis ſecundus Scotiæ rex
anno* 1214 *in locum patris ſui defuncti ſucceſſit,
& poſt felicem triginta quinque annorum guber-
nationem anno Chriſti* 1249 *in Melroſenſi cœnobio
ſepultus eſt.*

a *Is erat Wilhelmi regis frater, & contra Hun-
tingdonia, qui in Oriente contra infideles milita-
vit, & poſt varia pericula in Scotiam revorſus
eſt, ut apud Hectorem Boethium lib.* 13 *Hiſt.
Scot. videri poteſt.*

d *De nomine hujus ſcriptoris in Commentario* EX MS.
prævio num. 29 *& ſequentibus ſat fuſe diſputa-
vimus.*

e *Monaſticon Anglicanum tomo* 1 *pag.* 704 *&
ſequentibus fundationem & quoſdam abbates hujus
cœnobii recenſet.*

f *Acta hujus S. Margaretæ in Opere noſtro de-
dimus ad diem* 7 *Junii, ubi etiam toma* 2 *iſtius
menſis pag.* 322 *& ſequentibus illuſtrata eſt genea-
logia ejus, ad quam lectorem remittimus, ne hic
actum agamus.*

g *Hæc eſt Sancti noſtri mater, quæ poſt mortem
mariti ſui nupta eſt Davidi, Scotiæ regi, ut in
commentario prævio dictum eſt, & infra in Actis
reperietur.*

h *Is eſt Wilhelmus ſeu Guilielmus Normannus,
vulgo cognominatus* Conqueſtor, *qui Angliam
ſubegit, & de quo hiſtorici paſſim meminerunt.*

i *Ingulfus abbas Croylandenſis hunc Sancti no-
ſtri avum etiam ornat titulo ſancti martyris, ut
infra videbimus. Simeon Dunelmenſis inter decem* E
Scriptores Angliæ anno 1652 *Londini editus, col.*
209 *de morte propter falſam conjurationis acca-
ſationem ei illata ſic ſcribit*: Comes Waltheovus
juſſu regis Wilhelmi extra civitatem Wintoniam
ductus, tadigne & crudeliter ſecuri decapitatur,
& in eadem loca terra obruitur; ſed proceſſu tem-
poris, Deo ſic ordinante, corpus ejus de terra leva-
tur, & magno cum honore Crulant deportā-
ſur, & in eccleſia honorifice tumulatur. Hic cum
adhuc temporali frueretur vita, arcta poſitus in
cuſtodia, ea, quæ geſſerat inique, inceſſanter
deflevit, & amariſſime vigiliis, orationibus, je-
juniis & eleemoſynis Deum ſtuduit placare: cujus
memorjam vulnerunt homines in terra delere; ſed
creditur, vere illum cum Sanctis in cœlo gaudere,
prædicto archipræſule piæ memoriæ Lanfranco, a
quo confeſſione facta pœnitentiam accaperat, fide-
liter atteſtante, qui & impoſiti criminis, ſupre-
dictæ ſcilicet conjuratioois, illum immunem af-
firmabat eſſe, & quæ in ceteris cummiſiſſet, ue
verum Chriſtianum pœnitentialibus lacrymis de-
flevisſe, ſeque felicem fore, ſi poſt axitum viræ,
illius potieretur raquie. *Alii tamen ſcriptores An-*
gli tradunt, Waltheofum comitem huic conjurationi F
*imprudenter implicatum fuiſſe, & inter eos Rogerus
Hovedenus apud nos pag.* 456 *& ſequente de conjuratis
illis narrat ſequentia*: Magnam conjurationem,
plurimis aſſentientibus, contra regem Wilhelmum
fecerunt, comitemque Waltheofum ſuis inſidiis
præventum, ſecum conjurare compulerunt; qui
mox, ut potuit, Lanfrancum Dorobernentem
archiepiſcopum adiit, pœnitentiamque ab eo pro
facto, licet non ſponta, ſacramento accepit, e-
juſque conſilio regem Wilhelmum in Normannia
degentem capetiit, atque rem geſtam ex ordine
pandens, illius miſericordiæ ultro ſe dedit.....
His geſtis tua autumoalt tempore de Normania
rediens comitem Rogerum in cuſtodia poſuit, co-
mitem atiam Waltheofum, licet ab eo miſeri-
cordiam petierit, cuſtodiæ ſimiliter tradidit....
Ubi rea proxima Nativitate Domini curiam
ſuam tenuit, & ea eis, qui contra eum cer-
vicem ſuam erexerant, de Anglia quoſdam
aruris oculis vel manibus truncatis deturbavit:
comites vero Waltheofum & Rogerum judicali
ſententia damnatos acticti cuſtodiæ maneipevit.
Anno milleſimo ſeptuageſimo quinto eumes
Waltheofus juſſu regis Wilhelmi extra civita-
tem Wintoniam ductus eſt indigne, & arude-
liter ſecuri decapitatur. *Deinde ibidem ſequuntur*

ea-

EX MS. eadem, quæ jam pauło ſuperius ex Simeone Dunelmenſi recitavimus. Sed hæc Hovedeni narratio, cui Joannes Bromton altique hiſtoriæ Anglicæ auctores conſentiunt, ſatis clare prodit, comiti Waltheno titulum ſancti martyris non convenire. Propterea tamen non inficior, ipſum forte Sanctis annumerandum eſſe, cum ſe ad extremum ſupplicium piſſime præparaverit, & poſt mortem miraculis coruſcaverit, ut infecetus ex Ingulfo ſynchrono vidimus.

k Patrius S. Waltheni patruus avunculum appellaſſet, cum iſte conſanguinitatis gradu ei paene matris S. Waltheni erivetur. Sed ſcriptores mediæ ætatis nonnumquam hæc nomina confundunt, ut apud Cangium in Gloſſario ad vocem avunculus licet videre.

l In Commentario prævio falſi ſumus, nobis ignotum eſſe annum, quo obierit Patricius ille abbas Melroſenſis; alioquin ex ejus morte eruiſſemus magis determinatum tempus, quod biographus noſter hac Acta collegit.

B

CAPUT I.

Sancti avus, parentes, nomen, pia puerilia & adoleſcentia.

1 Waltheni ex Anglia a

Vltem viri venerabilis Waltheni abbatis ſecundi a de Melros notitiæ poſterorum ſtylo tranſmiſſurus, congruum duxi generoſitatem ejus & maxime, quod contubernium Dei in pluribus perſonis utinſque ſexus habet, in narrationis exordio declarare. Sic profecto liquebit, eſſe compertus cunctis recte diſcernentibus, quod ingenuus & ſancta radice proceſſerit ſurculus optimus, ſanctitate conſpicuus. Tempore igitur, quo Willelmus b Dux Normanniæ, debellatis indigenis, Angliæ ſceptram obtinuerat, Comes illuſtris Waltbenus, ſtrenuiſſimi Siwardi c Comitis filius, Comitatum Northanimbrim d & Ebotacenſis e provinciæ principatum poſſidebat. Erat ætatis floridæ, fortitudinis admirandæ, inter ſocios & domeſticos manſuetudinis agninæ, erga rebelles & hoſtes ſeritatis leoninæ, diutino conflictu viriliter Normannia reſiſtens, plurimam ſtragem illis inferebat, præclaros triumphos de ipſis ſæpius reportabat.

a Vltenus ita Anglia
b
c
d e
C

7 Animadverteus igitur rex animoſitatem & ſtrenuitatem viri, primo [poſt] varios rotatus fortunæ factione nuntiorum intercurrentium, datis deuteris utrimque & receptis in gratiam & pacem, Comitem ſibi fœderatum ſuscepit, & poſt hominium f ſibi factum, neptem ſuam, Juliam g nomine, id eſt, victam h, illi in matrimonium junxit: de qua unicam filiam i Mathildem vocabulo procreavit: ipſe vero inventus eſt in omnibus fidelis, ingrediens & egrediens ad imperium regis. Extirit nihilominus pauperibus munificus, in eccleſia devotus, clericis & maxime Religioſis acclinis, largos & liberalis, univerſis, hoſtibus tamen formidabilis. Cernens autem rex, quod proſperatum eſſet regnum in manu ejus, & filuiſſet in conſpectu ejus, perplurea, imo fere cunctos, nobilium Anglici germinis aut interemit aut carceravit ſeu proſcripſit, ſive in miſeram ſervitutem redegit; videns quia placeret Normannis, appoſuit apprehendere Walthenum Comitem, & ne viderentur maculari proditionis opprobrio, ſi ſine cauſa virum innocuum condemnaret in nullo læſus ab eo, meditabatur & machinabatur, qualiter id perficeret irreprehenſibilis in conſpectu humano.

avum S. Waltheni
f g
h
i

8 Tali ergo modo quæſivit & iovenit occaſionem non ſolum recidendi & reſcindendi vinculum dilectionis & pacis ab amico & fideli ſuo, verum etiam tollendi eum de medio. Fama namque volatilis in diebus illis reſperſerat per Angliam, Danos k & Noricos l in exterminium & necem Normannorum conjuraſſe, & infinitam claſſem collectam in unum, aura ſpirantia ad votum flatus expectare. Inſillatum eſt auribus regis ab æmulis & malevolis adverſariis, Walthenum ipſum, velut fœdifragum, perjurum, proditorem; conſpiratorem, miſſis nuntiis, ſacramentis præſtitis, obſidibus datis, Danicam claſſem invitaſſe; adventantibus illis pro viribus conſilium & auxilium, ad interfectionem vel eliminationem Normannorum ab inſula, promiſiſſe m. Rex autem hujuſmodi accuſationibus Anglorum prebens aures bibulas, ſuſpicioni pectus patulum, ad vindicandum cor ferociſſimum, lætus effectus eſt, utpote mercium quaſi juſtum exercendi in Walthenum, quæ corde concepetat, noctes. Juſſu ergo regis Comes citatus, ſimpliciter, nihil ſibi mali regem illaturum confidens, venit ad curiam, mundam & innocentem ſecum geſtans conſcientiam. Hoc habet innocentia proprium, ut ſicut neminem contendit lædere, ſic a nullo ſe lædi confidit. Præſentatus Comes eorem rege in multis accuſatus, in quibus omnibus, ſi juſtitiæ locum haberet, inſielando & rationem reddendo exuereat omnia objecta evacuando. Veruntamen nulla reſponſione excuſationis vel expurgationis oblatæ locum tenente, comes comprehenditur, compedibus ferreis injicitur, incarceratur, injuriis multiplicibus afficitur.

de rebellione ac accuſatione eum
k l
m
E

9 Vir autem ingenuus emplexans animo divinum judicium vel permiſſionem, neceſſitatem vertit in virtutem, & ſe totum ad Deum convertens, crebra confeſſionem peccaminum, continua lacrymarum profuſione orationibus aſſiduis & genuflexionibus, ſuam ipſius operabatur ſalutem. Quid plura? Poſt diutinum carceris ſqualorem & multimodam afflictionem, regis ſententia ſecundum voluntatem perlata, in orbe Wiuthonia a capite truncatus, ejuſque corpus Crulande b deportatum, in eccleſia S. Guthlaci c tumulatur. Et quamvis juxta Salomonem ira regis ut fremitus leonis adverſus Walthenum ſæverit, & de loco judicii ejus præcedens præveleret iniquitas; de vultu tamen Domini judicii prodiit æquitas: quem enim rex ſuſcepiſſimus ſuſtulit mundo, Rex æternus & clemens intulit cælo. Quam grata enim Deo fuerit ejus innocentia, quam accepta patientia, mors in conſpectu Domini preciosa, ſigna proclamant inſignia ante tumbam ejus patrata. Quocirca proceſſu temporis evoluti, oſſa ejus, quæ pulſabant de loco ſuo, etertæ gremio ſunt translate, & in locello retro quoddam altare reverenter recondita. Erat libellus in eodem cœnobio conſcriptus de miraculis ejus, ex quibus probetur, quod merito nomen martyris ei adſcribitur, attribuitur & decus q. Mathildis vero, filiæ ejus prænominata, eum perveniſſet ad mundum muliebrem, opportuno tempore illuſtriſſimo comiti de Hunſeduniar, ſcilicet ſeniori Simonis de Sombet r nupſit; de quo votivo germine duos filios & filias edidit. Erat primogenitus paterni nominis s & hereditatis ſucceſſor; ſecundus vocabatur Walthenus a antiqui nominis & ſanctitatis renovator & poſſeſſor.

capite truncari juſſit, & ex hujus filia Sanctus naſcitur
a
b
c
F
q
r
s
t
u

10 Non abre, ſed certe de cauſu tale ei nomen

A mea imposuit, sicut multos Patres utriusque Te-
cultus nomen explicatur. stamenti nomina ea rerum effectu accepisse legimus. Nomen vero istud Anglice disyllabum est, cujus syllaba secunda si eorreptio accentu prosecutus ELECTUS SAPOR: si producto, ELECTUS LATRO in-
u terpretatur u. Quæ profecto bina interpretatio illi recte convenit, qui in verbis & moribus suis se vas electionis, emanans saporem spiritualis suaviteris sibi sociantibus exhiboit; atque sicut quidam sancti Patres definiunt, alii regnum Dei violenter diripiunt, alii furantur; iste pio furto illud latrocinati videbatur, qui virtutes suas, aut revelationes sibi divinitus ostentas, sive signa a se patrata semper occultare consuevit: cum Hieremia diem hominis non concupivit sed semper cenodoniam cavens, & ut, quid faceret deatert, ignoraret sinistra ejus, studens ompimodis Conditori placere, fategit.

11 Comes Simon, prænominatus patet puerorum, primogenitum, ramquam Isaac Esu suum,
Puerilia fratris & ipsius exercitia arctius amabat, matat vero, mulier bona, Walthenum, velut Rebecca suum Jacobum, affectu propensiori diligebat. Cum fratres illi in puatili ætate
B constituti essent, sapiebant, agebant, ludebant ut patvuli: prior natu Simon collectis arbusculis seu ramusculis, secundum modulum suum, castellum constructa confuevera; & ascendeos canabum w, velut sonipedem suum, & virgulam
w quasi lanceam accipiens & vibrans, cum coæraneis suis circa fictitii & imaginarii castelli custodiam & desensionem solicitus, militiam simulabat. Walthenus vero puerulus ex virgulis vel lapillis quasi ecclesias, seque presbyterum tamquam Missam celebrantem expansis manibus præsentabat; & quia verba profetre non noverat, sonos cantum similantes edere solebas.

secessum suum ipsum vitam prosequitur: 12 Cumque patvuli hujusmodi lusui sæpius indulgerent, plurefque ad aspectum & risum provocarent, quadam vice quidam religiosus & sapiens, adstans & aspiciens cum ceteris, ait ad intuentes: Quid vobis videtur de hoc ludo patvulorum? Illi fatebantur, simplicem este, tanrummodo quid sit inter dexteram & sinistram igooranrium. Et ille: Non sic, inquit, nonsic: est enim lodus iste quoddam præludium, vitam utriusque præsagiens &
C axitum: primus namque militiæ vitam suam initiabit, secundus religiose viveus, dies suos in bonum consummabit. Nullum verbum istorum in serram ceeidit, sed de utroque, quod conjecturando sive vaticinando prædixit, evenit. Simon namque patetnam Comitatum longe post parris decessum eum multo labore tandem nactus, ac miles
x strenuus effectus, tempore regis Stephani x castella nova construxit, alia ab aliis constructa conquisivit, & Comitatui suo Comitatus & civitates conjunxit, & in secutari militia, more tamen Christiano vitam terminavit, Walthenus vero, viram virtutibus & etiam signis inelytam ducens, demum obdormivit in Domino, sicut plenius sequens nostra declarabit narrario.

unde Sanctus noster. 13 Cum autem Walthenus accepisset tempus habile ad discendum, traditur litteris imburndus cura parentum; nimis tamen propere ab eatum studiis est abstractus, ob varios rerum eventus & temporum status: profecit tamen decentet in litteratura, secundum spatium temporis, quo scholis frequentabat, multosque litteratiores subtilitatu sensus & acumine ingenii ac verbotum elegantia, uuctione magistra, præcedebat. Etac itaqua puer iste purissimus sivu domi degens sive scholis studens, humilis, pudicus, quietus, & tacitus, in ecclesia devotus & assiduus, ultra ætatem moribut matutus, secundum posse suum largus & liberalis, & ideo eunctis entiit amabilis. Ex taliousetgo studiis agnoscebatur puer Walthenus, satisque claruit juxta Salomonem, quod mundi & recti fuerant gressus ejus. EX MS.

14 Walthenoadhue, ut Tullii usus verbit, in
In aula regia Scotia educatur puerili toga constituto, pster ejus ob quamdam offensam regis Henrici primi *y* iram implacabilem
y incurretat, a quo enhetedsrus & iter versus Hierosolymam Cruce signatus arripiens, in transmarinis partibus in fata concesserat; mater vero ejus, consobrina regis, ab eodem rege traditur in martimonium David regi Scoriæ, dato illi Comitatu Huntenduniæ sub dotis nomine. Rex etiam præfatus Henricus duxerat in conjugium Mathildem z filiam Maleolmi regis & S. Margaretæ reginæ, pro-
z neptem sancti Edwardi regis Angliæ, sororem David regis prænominati, genete & specie claram, quam ob vitæ sanctitatem & morum gratiam usque in presens Anglici cognominant bonam reginam *aa*. David autem rex ex Mathilda sua regina procreavit filium Henricum *bb* nomine, hominem (ut accepimus) mansuetum ac pium, & bene morigeratum, patrem doctum regum, Maleolmi *cc* videlicet viti sanctissimi & Wilbelmi sdhue superstitis, in multis laudandi, & Davidis *dd* comitis veneran-
aa E *bb* *cc* *dd* di. Walthenus bonæ indolis puer matrem, ea commissa jam reginam effectam, quæ ipsum arctius amabat, secutus, in curia regis nutriebarut, educebatut, crescebat & confortabarur, & gratia Dei in eo evidenribus indiciis monstrabatur. In palatio namque elanstrum, & in turba monachum, inter aulicos seipsum exhibuit solitarium.

Interna sua virtus servavit, 15 Inter cetera, quæ possidebat; insignia virtutum, illud singulare decus, virginitatis videlicet candidatum, ea uteto matris seeus venit ad exilum. Rex autem se illi, non vitricum, sed patrem exhibens, quasi propriam ptolem dilexit & eaeoluit, &, dum irer venarum, sæpius illum advocans & secum adducens, aliquoties arcum suum illi ferandum tradidit. Walthenus vero, quanto comperentius potuit, tegis aspectibus se subducens, & ulii regium aceum eommendans, & opaca nemoris irtumpens, & infra condensa veprium aliquam planiriem quæreus & inveniens, sedere & in codieu ea iudustia sd hoc portato & de sinu prolato consuevit legere, aut oratioui incumbere. Quod eum erebrius uctiraisset, quadam die forruito tea illum consueta facienrem tepeuit, & domum tevetsus, regiuæ, quæ vidit, enarrans, & senteutiose pronuntisns dinit: Filius tuus non est de sotre nostra; nihil illi & huic seculo: aut eito de hac vira in fata concedens demigrabit, aut secularibus abdicatis, ad aliquam Religionem convolabit. Quod dum ea ore tegis Christianissimi, conjicieutit, seu Spitiru sancto dictante pronuntiautis, egrediebarut, non longe post effectui manetpabatur. Regina, sapiens & optima semina, conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo, gratias agens & commendans filium suum omnia disponeuri Conditori suo. F

& insidias blandientis mundi 16 Walthenoo, jam ponenti pedem infra limen adolescentiæ, quidam invidebant, quoniam dissimilis erat vita ejus operibus eorum: quidam detrabebant, multiqoe colloquiis illecebrosis & exemplis procellosit bonos mores ejus corrumpere & suis moribus conformare faragebant. Hostis etiam antiquus, lubricam viam adolescentiæ attendens, & eernens in vase fictili & fragili thesaurum prerioſum pudieitiæ portari, matetiam & occa-

ex MS. occaſionem illum, fracto vaſculo, perdendi præbuit, puellæque cujuſdam nobilis & aromom & oculos in ejus amorem incitavit. Quadam vice poſt mutuo colloquia annulum aureum, habentem in ſe ſmeloſam gemmam pretioſam, in ſignum & pignus ac primitias, amoris initiati tranſmiſit; quem ipſe acceptum digito impoſuit. Videns hæc quiſpiam aulicorum, & annuntians eum gaudio ſociis, dixit: Ecce Walthenus factus eſt, quaſi unus ex nobis, procus & amator, & in judicium amoris, annuli ab adamata dati ſibi novus geſtator.

tente vota- vit. 57 Quo audito, adoleſcent in ſe reverſus & ad ſe, ingemuit, & factus eſt quaſi non ſodiens & non aperiens ſuum: elanculo ſe abſentavit, & ignem inveniens copioſum accenſum, annulum abſtractum digito mediis flammis injecit: ſicque duplicis laureæ triomphalem titulum acquiſivit. Verius namque venantis, vincentis, & vincientis undique & ubique feræ retinacula & retinacula evitavit & evaſit, & ſpiritum averſitiæ, amictum auri admirantem, pean cuncto ab animo abraſit.

B Beatus iſte merito, qui poſt aurum non abiit, imo tamquam laqueum diaboli a ſe projecit. Jure ergo laudabimus: fecit enim mirabilia in vita ſua. Mirabilius plane eſt auri ſacram famem extinguere, quam Venerem vincere. Sane perplures inveniuntur iræ victores, calcatores ſuperbiæ, cenodoniæ, gaſtrimargiæ contemptores, caſtitatis amatores; ſed perpauci & rariſſimi videntur auri aut gemmarum projectores. Ab illo ergo die mulierum familiaritates, munuſcula, ſecretos affatus abſcidit a ſe, ſciens non eſſe tutum ſecus ſerpentes ſæpius dormire, nec ſine foi læſura veſtimenti, ſecundum Salomonem, in ſinu ignem abſcondere.

ANNOTATA.

a *Auctor Vitæ hic* S. Walthenum *numerat inter abbates Melroſenſes ordine ſecundum, poſtquam ultimum abbatia illa ad Ciſtercienſe tranſiit: nam antea ad Benedictinos pertinuit, ut Gaſpar Jongelinus in Notitia abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis lib. 8 pag. 84 tradatur, ubi antiquiores quoſdam iſtius monaſterii abbates ex Ordine Benedictino victaſſe.*

b *Is iſt idem Wilhelmus Normannus, cognomento Conqueſtor, de quo in prologo dictum eſt.*

C c *Joannes Bromtonus, abbas Jornalenſis, inter decem Scriptores hiſtoriæ Anglicæ anno 1652 Londini editus, in Chronico ſuo ibidem tom. 945 & ſequente mirabilia hujus Siwardi geſta narrat,*

d *Vult indicare Northumbriam, Borralem Angliæ provinciam, quæ ad Ortum habet Oceanum Germanicum, ad Septemtrionem terminatur Scotia, ad Occaſum Cumbria, & ad Meridiem diœceſi Dunelmenſi. Antiquitus fuit regnum, & habuit terminos latiores, ut apud obvios geographos licet videre.*

e *Comitatus Ebotacenſis, vernacule* the Yorkshire, *iſt etiam Borealis Angliæ provincia inter mare Germanicum ad Ortum, Lancaſtriam ad Occaſum, Darbiam & Lincolneaſem provinciam ad Meridiem, & directim Dunelmenſem ad Septemtrionem ſita, & ab urbe primaria Eboraco, incolis vulgo dicta* York, *nomen accepit.*

f *Eſt ſpecies homagii, quod triplex eſſe poteſt; nempe primum quod feudi dicunt, alterum ſervitii, tertium pacis. Unde* hominium *proprie ad pacem ſpectat, ut patet ex verbis Roberti monachi, qui in Hiſtoria Hieroſolymitana lib. 2 pag.* 39 *de Alexio imperatore Conſtantinopolitano ſic ſcribit:* Requiſivit a noſtris, ut ſibi principes D uxercitus facerent hominium, id eſt ſecuritatem pacis *&c.*

g *Ab aliis hæc mulier vocatur Juditha. Joannes Bromtonus inter decem Scriptores Anglos col. 974 tandem appellat Joattam, dum poſt memoratum comitis Walthevi ſupplicium ex aliorum teſtimonio ibidem de illa ſic ſcribit:* Inſuper volunt quidam, quod quia iſte Walteff contra regem Willielmum in primo conqueſtu ſuo Angliæ in bello non proceſſit, data eſt a rege conſanguinea ſua Joneta in uxorem, cujus accuſatione ſecundum coſdem per regem poſtea, ut dictum eſt, exſtitit decollatus. *Ingulfus abbas iſtam Walthevi comitis uxorem conſideratius accuſat, ut infra dicetur.*

h *Ex Idiomate Anglico extundere non potui, quod* Julita *vel* Judutha *Anglice* victam *ſignificet. Unde Papebrochius in margine regraphi Bedereenſis de genuina lectione dubitans ſic interrogat:* An Jodictham, id eſt Juttam? *Doceant nos Angli, an hæc conjectura a vero aberret.*

i *Laudatus Bromtonus loco proxime citato duas filias ei concedit his verbis?* Iſte tamen Walteff E genuerat ex eadem Joneta uxore ſua Matildam & Aliciam, cum quibus matre earum in dote ſua apud Huntyndoniam ſibi & heredibus ſuper conceſſa moram traxit. Sed tandem apud inſulam de Ely, & ubique Intuit, a terra ſua ejecta, eo quod Simonem de Sancto Licio, regis Willielmi militem, quia claudus erat, dudum recuſaverat; cui quidem Simoni rex Northamtooiam & hundredum (*eſt portio terræ vel comitatus*) de Faikeley donaverat, qui Prioratum ſancti Andreæ Northamtooiæ & caſtrum conſtruxit. Tandem ſuorum ductus conſilio Matyldam dictam filiam Walteff duxit in uxorem, de qua genuit Simonem, Walteff, poſtea abbatem de Mentos, *pro quo lege* Meltos. Defuncto autem dicto Simone de ſancto Licio, David comes, frater Alexandri regis Scotiæ & Matildis reginæ Angliæ, dictam Matildam Simonis relictam duxit in uxorem, de qua poſtea comitem genuit Hentieum. *Hiſ Bromtoni verbis confirmantur ea, quæ in Commentario prævio de genealogia* S. Waltheni *abbatis diximus, & ex iiſdem patet, errare Alfordum noſtrum, quando in Annalibus eccleſiaſticis Angliæ ad annum* F *Chriſti* 1245 *num.* 25 *ſcripſit, Judithum, comitis Walthevi viduam, David Scotiæ regi antiquam eſſe. Porro Ingulfus abbas etiam Walthevo comiti tribuit duas filias, ut mox alia occaſione referemus.*

k *Notiſſima Septemtrionis natio, quæ non ſemel Angliam vaſtavit, & magnum ſuæ linguæ partem incolis communicavit.*

l *Norici proprie ſunt populi Germaniæ, qui olim Tauriſci vocabantur. At euiſſime, hic per Norices intelligi Norvegos, aut vicinos Septemtrionis populos, cui opinioni favet Baudrandus, dum in Geographia ſua alphabetica ad hanc vocem hæc notat:* Norici populi ſæpe dicti Norvegi in hiſtoriis mediæ ætatis, præcipue apud auctores quoſdam rerum Anglicarum, quod hæc regio volgo Norige vel Norrike dicatur.

m *Quidquid ſit de iſta comitis Walthevi accuſatione, Chronicon Saxonicum, Oxonii anno* 1692 *excuſum, pag.* 283 *poſt alia de hac conjuratione narrat ſequentia:* Deinde rex venit in Angliam & prehendit Rogerum comitem ſuum propinquum eumque vinculis commiſit, atque Walthevum etiam comitem prehendit. Statim poſt hæc venerunt ab Oriente a Denemarcia (*id eſt Dania*)

du-

A ducentæ oves, quarum erant duces duo, Canutus Sweini filius, & Hacon comes: verum non ausi prælio congredi cum Willelmo rege, trans mare se receperunt in Flandriam ..... Waltheofus autem comes decollatus est io Wincestr, ejusque corpus delatum ad Crulendn. *Pagina autem præcedente de conjuratis dictum fuerat* : Allexerunt ii Britones in suas partes, & miserunt in Orientem ad Denmarciam [qui peterent] exercitum navale ipsis exilio.

n *Biographus noster hoc loco asserit, comitem Waltheofum* in urbe Winthonia *capite truncatum esse; sed Simeon Dunelmensis dicit, id extra civitatem Winthoniam factum esse, ut superius in Annotatis ad prologum libri 4 ex relatu ipsius textus patet. Ingulfus abbas, & Joannes Bromtonus tradunt, hoc* apud Wintoniam *contigisse. At parum nostea interest, quo loco istud peractum fuerit.*

o *De tumulo Croilandensi, quod in agro Lincolniensi situm est, vide Monasticon Anglicanum tomo 1 pag.* 163.

B p *Acta S. Guthlaci anachoretæ ad diem* XI *Aprilis, tomo* II *hujus mensis a pag.* 37 *hactenus illustravit.*

q *Etiamsi hic comiti Waltheofo dicatur canonizato nomen decusque martyris, & hæc narratio aliqualem ipsius cultum indicet, tamen illum titulo* sancti *ornare non audemus, quia nusquam in Martyrologiis annumeratur. Cum igitur in opere nostro nunquam verosimiliter de illa agendum sit, nisi quis determinatum mortis diem indicaverit, & legitimum ejus cultum probaverit, proferam hoc loco ea, quæ Ingulfus synchronus inter Scriptores rerum Anglicarum, anno* 1608 *Francofurti recusos, occasione illius pag.* 902 *& sequente sic narrat:* Accedit etiam hoc eodem tempore ad cumulum calamitatis Croilandiæ, cumiris Waldeni, qui omnibus religiosis benoignissimus, & maxime monasterio Croilandensi præcipuus & præstantissimus amicus existiterat, crudelis decollatio; & licet venerabilis archiepiscopus Lanfrancus, confessor suus, totius factionis & conjurationis eum asseveret penitus immunem, & si moreretur in ense, futurum pro innocentie martyrem; impiissima rameo uxore sua novas nuptias affectante, ac ideo viri sui mortem scelerattissime maturante, inhiantibus etiam nonnullis Normanis ad ejus comitatus, videlicet Northamptoniæ & Huntingdoniæ, cupidissimo maxime comite Andegavensi Yvone Telbois pro terris suis & tenementis, quæ plurima erant in omnibus finibus Angliæ, suum sanguinum fitiente, innocens & innoxius apud Wintoniam pridie Calend..... martyrizatur, & confestim ibidem corpus martyrii humili cespite sepelitur. Post quindecim autem dies regis permissione per venerabilem Wulketolum abbatem corpus martyris ex tumulo tollitur, & ita integrum recentique etenim respersum, nesi eodem die occisus fuisset, & cum debite veneratione Croilandiam delertur, & in ejusdem monasterii capitulo honorifice tumuletur: ubi cum Dominus ad ostendendum innocentiam sui martyris per miraculorum potentiam mirabilis in suis Sanctis & in perpetuum laudabilir appatuisset, uxor sua, relicto suo, audiens Christi magnalia, ad tumulum viri sui accessit, &, videntibus cubis, pallium sericum super tumulum obtulit, quod, quasi manibus alicujus rejectum fuisset, longius a tumulo resiluit. Tunc etiam maneriom de Bernake, quod monasterio nostro dederat, du nobis tollitur, ¡inque dotem impiissimæ Jezabel, quondam uxoris suæ, cum ceteris terris suis circa Trentam donandum

justu regio confiscatur. Post modicum vero tempus cum inclitus rex Wilhelmus dictam neptem suam nuptui tradere cuidam generoso Normanno, nomine Simoni Sylvanectensi, disponeret, illa nupEX MS.
tias ejus respuit, quia dictus Simon in altera sua tibia claudicavit. Unde supra modum rex iratus, comitatum Huntingdoniæ cum omnibus terris eidem pertinentibus dicto Simoni dedit; ac ille iram regis pertimescens, cum filiabus suis fugam inivit, & justo Dei judicio moltum desperata, odio omnibus habite, per diversa loca & latibola errabundi. Tandem etgo hæc misera recognoscens sua flagitia, pœniteosque valde de viri sui cæde nefaria, ipsa in cælibato permansit, cum deinceps omoibus suspecta & digne dispecta fuit: filiam vero ejus seniorem, nomine Matildem, post multa consilie prædictus Simon uxorem assumpsit, de qua sobolem jam recepit, scilicet Simunem, Weldenum, & Matildem adhuc impuberes & infantes. Aliciam autem sororem uxoris suæ dedit dictus Simon comes illustrissimo viro Rodolpho Toronensi cum toto dominio de Wilchamstube, E
dudum comiti Weldeno patri suo pertineoti: de qoa jim proles dictus Radulphus habet, licet uomeo prolis notitie mea nondum habeat. Iste Simon comes Huntingdonensis & Northamptonensis constrnxit castellum Northamptoniæ & monasterium sancti Andreæ non longe a dicto castello. Hæc de uxore & sobole sancti martyris ad præsens credo sufficere. Venerabilis autem abbas Walketulus ciro post sancti martyris sepulturam miracula Dei, quæ quotidie Dominus operabatur circa sanctum suum, aperta convicinis suis prædicavit, & palam omnibus publicavit. Unde Normanni oimium indignati, & contra virum justum injuste irati, præcipue Yvone Talbois præ ceteris arrocins eum persequenta, ad proximum concilium Londoniis celebrandum personaliter adesse submonitum, & ad diem comparentem pro debita reverentia, sancto martyri habita, facta conspiratione nefaria, de idololatria nequiter accusans, & de monasterii cura nequius privant, & privatum claustro Glasconiæ subcruentissimo F
tom abbate Tharstano procul a notis & a sua patria nequissime condemnant. Venerabili ergo patre abbate Wulketulo de regimine pastoralis officii sic depolito, totoque thesauro monasteri sic direpto, & in usus regios confiscato, mea parvitas subrogatur: ego enim Ingulphus humilis &c. *Quandoquidem Ingulfus historiam monasterii Croilandensis circa annum Christi* 1091 *conscripsit, & eo tempore* S. Waldenus *seu* Waltevus *noster, ejusque frater ac soror erant* adhuc impuberes & infantes, *de ætate Sancti nostri aliqualem conjecturam facere possumus, tum hic anno Christi* 1159 *vel* 1160 *ad talum migraverit. Ceterum genealogia ejusdem sancti Abbatis ex fragmento illo confirmatur.*

r *Id est Huntingtonia, comitatus Angliæ, qui a Septentrione & Occidente habet Northamptoniam, ab Oriente autem Cantabrigia, & Bedfordia a Meridie terminatur.*

s *Forte pater Sancti nostri hoc cognomen a familia aut dominio quodam habuit. Supra ab Ingulfo cognominatur* Sylvanectensis *probabiliter ob patriam, aut familiam Sylvanectensem orundam. Brompenus aliique illum appellant Simonem* de Sancto Licio. *Suspicor, cognomen istud cum Sylvanectensi concordare, quia Sylvanectum urbi Galliæ, vel Sylvanectensi comitatui ibidem vulgo nominatur* Senlis, *unde verosimiliter* cognomen de Sancto Licio

EX MS. *eto Latine barbare formatum eſt.*

t *Frater* S. Waltheni *nomine patris ſui Simon vocabatur.*

u *Sanctus noſter juxta nomenclaturam ſui* Waldenus, Walthenus, Waltheoſius, *aut ſimili nomine appellatur, ut per decurſum Commentarii prævii vidimus.*

u *Anglice nominatur* Walthef & Waltheof, *ut ex Anglicis Mucrologiis Whitfordi & Wilſoni patet. Verum ex lingua Anglica eruere non poſſum utrumque ſignificationem hoc loco indicatum; neque id potuit quidam e noſtris, natione Anglus, quem conſului. Itaque hoc auxilio deſtitutus conjecturam quandam propono. Eruditis notum eſt, quomodo Idioma Germanicum ſeu Saxonicum in Angliam invectum, ac linguæ vernaculæ immixtum fuerit. Quid ſi ergo nomen* Waltheſi *vel* Waltheofi *componatur ex radice Germanica ſeu Saxonica* wahl, *quæ electionem, & voce Anglica* theefe, *quæ furem ſignificat? Sic dicitur Germanice*

B wohl-reich, *quod Latine* electile regnum *interpretamur. Hoc modo intelligi poteſt, quomodo apud hiographum noſtrum* Waltheſi *nomine* electus latro *ſignificetur. At fruſtra inquiſivi, quomodo per idem nomen ulterius præſumtatum* electus ſpot *ſignificari poſſit. Etiam nos intelligo interpretationem ejuſdem nominis, quam Henriquezius in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis lib. 2 diſ. 26 cap. 58 pag. 258 ex Ms. Antonii Gentil ita edidit:* Nomen ejus in Anglorum idiomate diſſyllabum, ſi ſecunda ſyllaba correpto accentu proferatur, CÆLICUS SAPOR, ſi productus accentu, CÆLICUS LATRO interpretatur. *At in Legendo Capgravii, & Ms. noſtro compendio Britanniæ Armoricæ communiter cum his Actis longioribus ſcribitur* electus; *pro quo epitheto forſan Henriquezius perperam legit* cælicus, *quemadmodum ex nitioſa lectione & interpunctione unum ac diem mortis Waltheniana errore mutavit, ut in Commentario prævio num. 43 monuimus. Porro ſi noſtra ſupradictæ etymologiæ explicatio non placet, videſis Edmundum Gibſonum, qui poſt chronicon Saxonicum nomina locorum & virorum*

C *etymologice explicat, ubi forſan pag. 47 & 53 in radicibus linguæ Anglo-Saxonicæ alias ſignificationes ſuppeditabit.*

v Canibus *Græce* κύναβος, *eſt juxta Culeipnum alioſque ſpecies quædam igui. Hinc ſatis patet, indicari uſum puerorum, qui etiam antiquitus ſolebant* equitare in ſtudium longa, *ut Horatius lib. 2 Sermonum ſatyr. 3 teſtatur.*

x *Stephanus iſte ab anno Chriſti* 1136 *uſque ad annum* 1154 *regno Angliæ præfuit, ut apud ſcriptores Anglicæ hiſtoriæ ſcripterce licet videre.*

y *De geſtis Henrici I, regis Angliæ, Alfordus noſter in Annalibus ab anno Chriſti* 1100 *uſque ad* 1135 *conſuli poteſt.*

z *Apud eumdem Alfordum anno* 1100 *num.* 11 *& ſequentibus agitur de hoc matrimonio ac illius Mathildis ſtirpe, etiamque Edmerus ſynchronus, qui de iiſdem nuptiis ibidem ſuſe differit.*

aa *Mathildis illa Angliæ regina tantam beatitatis famam apud Anglos conſecuta eſt, ut variis elogiis exornetur, & veteriores quidam Martyrologi eam numero Sanctorum adſcripſerint, ſicut in opere noſtro ad diem* XXX *Aprilis inter prætermiſſos dictum eſt.*

bb *David Scotiæ rex hunc unicum filium ex matre S. Waltheni ſuſcepit, ut in Commentario prævio diximus.*

cc *Is eſt Malcolmus IV, qui ob perpetuum corporis integritatem paſſim virgo cognominatur, ut apud* D *Hectorem Boetium, alioſque hiſtoricos Scotos legere eſt.*

dd *Biographus hujus Scotiæ regi, ejuſque fratri Davidi hanc Vitam dedicavit, ut ſupra in Annotatis ad prologum monuimus. Unde etiam in Commentario prævio tempus hujus lucubrationis utcumque collegimus.*

CAPUT II.

Profeſſi vitæ canonicæ, & mirabilia beneficia ei cœlitus collata.

Sanctior ſpiritus dignitatibus eccleſiaſticis, E

PRoceſſu dierum Waltheneus, verentis juventutis limen attingens, ſperabatur multis ad epiſcopatus nomen grande, juxta nomen magnorum, qui ſunt in terra, pontificalem videlicet gradum fortiturus in Scotia vel in Anglia; ipſe vero in cujus * cordis medullis meditabatur fugam ſeculi & fugam a ſeculo, curans omnimodis, ne contra Salvatoris prohibitionem fieret fuga ejus hieme vel ſabbato; ſed deliberat attentius ſuper quæſitate religionis & loco: timebat enim, ne forte, ſi infra regnum regis Scotiæ vel infra terram comitis fratris ſui in aliqua domo Religionis ſuſciperetur, diutius ibi demorari non permitteretur, aut iode violentee extractus ad aliquod culmen honoris eccleſiaſtici etiam invitus promoveretur.

* *forte in limo vel in ſuis.* a

inſtitutum Canonicorum regularium amplectitur, b

19 Hæc ille mente pertractans, inſpirante Spiritu ſancto, ſalubre conſilium invenit, eneſque de terra illis & cognatione ſua, venitque ad locum Noſtiel *b* vocabulo extra ditionem regis & comitis, in eccleſia S. Oſwaldi regis & martyris, habitum Canonici ſuſcepit. Canonicus regularis effectus, ita diſciplinate ac religioſe ſe habuit, ut liquido ceteris clareſceret, exhibitum in ejus moribus & vita, quod ſcriptum invenerat in Regula eccleſiarum, a B. Auguſtino tradita. Ipſe namque novitius & juvenis proponebatur exemplar *ad* bene vivendum Canonicis, ætate & converſatione ſenibus. Statuit animo intbi latitando eum beato Job in nidulo ſuo mori, & ſicut palma multiplicare dies, ut abſcondi a conturbatione hominum in abſcondito vultus Dei, & tamquam vas perditum ac velut mortuus a corde cogitis ac notis oblivioni dati. Sed quamvis ille hæc apud ſe ita propoſuerit, omnium Conditor de illo longe aliter diſpoſuit, quis multos filios Dei, qui diſperſi erant, per eum in unum congregare voluit.

F

& in Kirkehamenſi cœnobio Prioratum, c

20 Non potuit lucerna diutius, diſponente vera luce, latere ſub modio, nec margarita pretioſa debuit ulterius involvi panniculo. Hinc eſt quod Canonici regulares de Kirkehame, Priore privati, quærentes circumcirca bonas margaritas, illum, utpote pretioſiſſimam, inventes, ſibimet compararunt, & tamquam lucernam perluceldam ſupes candelabrum ponentes, illum, licet invitum & renitentem, vi tamen obedientiæ conſtrictum, Priorem & Patrem ſuum ſpiritualem unanimi conſenſu conſtituerunt. Tunc temporis apud S. Oſwaldum *d* ſacriſtiæ gerebat officium: & quidem recte vaſa ſanctificata cuſtodiebat, qui ſuum vas in ſanctificationem & honorem poſſidebat: & quia divinis laudibus attentius invigilabat, ad idem agendum ceteros inſtan-

d

tia

A tia ſua excitebit. Lucerna ergo ſupra candelabrum levata lucem ſalutiferam omnibus in domo Domini, cui præerat, præbebat, & ſemet ſanctitatis exemplum expreſſum exhibebat. Vir enim Dei, quo ceteris etat gradu prior ac officio, eo præ ceteris primus ac primicerius virtutum extitit enereitio; & quanto in oculis omnium videbatur ſublimior, tanto etat in oculis propriis humilior. Humilitas namque a cunabulis in ejus pectore radicata, numquam didicit ambulare in magnis & mirabilibus ſuper ſe; ſed ſemper ſtuduit humilia ſentire de ſe; nec rector conſtitutus voluit extolli, ſicut quibuſdam moris eſt; ſed quaſi unus de ſubjectis eſſe; nec dominari in clero, ſed forma gregis fieri.

omnibus exempla virtutum præbet.

et Omnes bonas conſuetudines & ſacra inſtituta, quæ in diverſis eccleſiis Canonicorum tenueri cognovit, velut in faſciculum collecta: in domo, cui præfuit, obſervari diligenter inſtituit. Quocirca benedixit Dominus domui illi, propter Servum ſuum, et evisque poſteſſio ejus in terra,

e conferentibus comite Henrico *e*, conrerino ejus, & aliis magnatibus eccleſias & terras, in puram & perpetuam eleemoſynam eccleſiæ de Kirke-

B ham poſſidendas. Efflorait nihilominus interim ſecus ſanctæ religio in regulari diſciplina; in eleemoſynarum elergitione, in hoſpitum ſuſceptione ac multæ humanitatis exhibitione magna diligentia. In his & in aliis ſacris ſtudiis vir iſte quantam gratiam invenerit in oculis Domini, ipſe Dominus declarare dignatus eſt revelatione, imo apparitione ſatis admirabili.

Dulcem revelationem, qua Chriſtum in Euchariſtia vidérat,

ee Quadam vice ſacratiſſimo Natali Domini Miſſam celebrans, in magna cordis devotione & copiuera lacrymarum profuſione, eum infra ſecrete Canonis Hoſtiam elevens, deprompſiſſet verba Sacramenti effective, quando panis in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini tranſubſtantiantur, invenit in manibus infantulum, ſpecioſum præ filiis hominum, coronem quaſi auream in capite geſtantem, gemmis ſtelliferis radiantem. Videbatur puerulus ille omni olive candidior, qui dulciſſuo luminum viſu, vultuque ſereno, blandoque manuum applauſu caput & faciem ejus tangens, contrectans, complanans demulcebat; & quandoque caput capiti, os toto modo pretioſius ejus ori applicans, oſ-

C cula crebrius imprimebat. Ille vero inebriatus e torrente voluptatis domus Dei, utpote introductus in cellam vinariam, pedibus & manibus & ſingulis membris hujus Jeſuli noſtri oſcula innumeroſe libabat, dilectum ſuum ſibi totum deſiderabilem, dulcem ad luminendum ſelici experimento ſenſit. Dilectus tandem infantulus ille elevatis manibus eum crucis impreſſione benedixit, & ab oculis evanuit, nihilque in manibus, niſi Hoſtiam conſueram conſpexit. Quoties vir Dei hujus deificæ viſionis medullitus recordabatur, toties æſtimati cordis jubilo repletus, lacrymarum placido profluvio perfundebatur.

confeſſario ſuo declarat

e3 Hæc Vir Dei diu celans, poſtea loquens de ſecreto animæ ſuæ, eucta confeſſori ſuo revelavit, & ne hic ſe ſuperſtite cuiquam propalaret, in virtute obedientiæ imperative illum perſtrinxit. Ille vero imperanti obtempetans, vivente viro Dei, verbum iſtud abſcondit, ſed poſt ejus depoſitionem viris religioſis patefecit. Hæc

f a viro venerabili Everardo *f*, primo abbate de

g Helculi *g*, narrante didici, & ee nre confeſſo-

b tis ejus accepi. Hæc e Suſoo *b* monaco religioſo & veridico ſubcellario de Melros, & aliis viris religioſis & boni teſtimonii relata pluries audivi.

Ecce ſancti ſenis Simeonis deſiderium in Wal- EX MS.
theno renovatur: ecce præſentis pueri Jeſu miſabilius ireratur. Simeon namque din expectatum vidit, agnovit, ampleexus Chriſtum in carne propheravit in cruce moriturum: Walrhenus in eadem forma, ſed ſublimiori, in manibus portavit, oſculatus eſt eumdem ſat jam ſupra cælos exaltetum, gloria & honore coronatum.

24 Fatebatur etiam idem Homo Dei, ſe non *cum quo hoſtiam circumſtante*
magis ponderis ſenſiſſe in pueri ipſius elevatione, quem hoſtiæ altari ſuppoſitæ. Nec mirum, *tur*,
nec immeriro, ſi omnia tenens, omnia portans, parum ponderis haberet in corpore ſuo jam glorificato, cum membre corpotis ejus poſt geoe- ſalem reſurrectionem credidit * ſuis corporibus * *forte* *credunt*
affuturam quamdam ſimilitudinem ſubtilitatis & egilitatis ee ipſius beneficio. Ee hujus eurem viſionis mirificæ contemplerione non ſolum Vitæ ſanctitas cognoſcitur, ſed etiam fides Carholica ſuper vivificis Sacramentis Altaris roburetur, orthodoxorum Patrum affectio confirmatur, hæreticorum myſterie Domini Corporis & Sanguinis denegantium deteſtabilis error confunditur.

E

e6 Die quadam Canonicus quidam de Kirke- *& ex quodam ſacerdote*
ham cum Miſſam celebraſſet in Prioris ſui Waltheni præſentia & audientia, arsnea quædam in ſanctum eſticem circa Agnus Dei cecidit, merumque magnum & horrorem ſacrificanti ob peracta, quæ poſſent accidere, incuſſit. Stans itaque ſacerdos & quid ageret ignorans, tuſſi ac ſoniru, quo potuit, Priorem acquiſivit, & quid contigerat, oſtendit. Prior paromper ſeeum deliberans, ſuſa oratione deraque benedictione, flamma ſervens fidei, impersvit, ut araneam eum ſacro libamine confidenter ſumerer in nomine Domini. Sacerdos ergo imperio Patris paruit, & quidquid in calice continebatur fideliter & fiducialiter ſumens nullam ſoſpitatis jacturam vel neuſeu ptovocationem ſenſit. Non enim æſticus ſevos ſel fundere, vel divinum nectar veneno miſceri potuit, nec fructus ſingularis apis arenæ participare vel communicare debuit.

aranea a cancam miro modo expellit.

26 Unde Canonicis poſt prandium ſecum ſe- F
dentibus in clauſtro, Canonicus ille reſidens digitum ſuum confricabat; & poſt modicam motulam tumor turgeſcens in digito apparebat: & ecce aranea, rupta cute, viva egrediturr, & coram omnibus aſſidentibus & mirantibus, jubente Priore, flammis comburenda traditur. Oritur dehinc inter Priorem & Canonicum ſaris amica altercatio ſuper iſto, quod contigerat, ſigno: Prior hoc deputabat obedientiæ & fidei Canonici, Canonicus Patris præcepto, precibus, & benedictioni: ego ecto hoc erbittor adſcribendum utriuſque fidei & devotioni, ſed potiſſimum potentiſſimæ divini Sacramenti virtuti. Non enim debuit vel decuit Angelicum manna manare mortiferum, nec ex vitæ poculo progredi mortis periculum.

Obiit S. Malachias equum, *i*

e7 Quodam tempore S. Malachias, natione & pontificio *i* Hibernicus, verſus Romam iter arripiens tranſitum fecit per Angliam, in pluribus locis hoſpitio collectus ſuſceptores ſuos ſui præſentie ac ſacris monitis & mirabilibus lætificevit. Deveniens Eborecum a pluribus occurrentibus ſalutatur, honoratur & maxime, quia e Figsro *k* presbytero de Neubato *l* ejus advenrus *k l*
prædicebatur. Erat iſdem ſacerdos ſanctiteris & opinionis magnæ, & ſpiritu pollens propheriæ, qui (*f* ut dixi) ejus advenrum prædixerat, ejus vultum & ſtaturam & numerum ſociorum ejus evidenter deſignabat. Venerandus vero Walrhenus

EX MS. prænominatus Prior de Kirkeham, ſtructus odore virtutum ſancti pontificis, ad eum acceſſit, & poſt ſaluationem & ſalutaria vitæ colloquia ejus familiaritatem & amicitiam nactus, humiliter & devote ſe ipſius orationibus commandavit. Idem vero pontifex plures ſocios habuit, inter quos quinque presbyteri, & noe niſi tres tantum equos; & tamen ab aliquo peſsere vecturam erubuit: ſicut enim vero & uſitato proverbio dicitur, Indigens dum petit, eare mereatur. Quod comperiens Prior, plenus caritate, adduxit ei equum, quo ipſe vehebatur, ſubnigrum, ſortem quidem & ſanum, ſed dura portantem, dicens: Accipiat hunc oro, cariſſime pater, ſanctitas veſtra, nec ægre ferat, quod ad manum meliorem in præſenti non habet inopia noſtra. Epiſcopus veto eum gratiarum actione equum ſuſcipiens, Satis, inquit, bonus eſt, & quem diu ſuperero mihi ſufficiens. Carum valde habeo datum mihi a corde caritative.

B *qui mira modo narrat,* 28 Fecit ergo more ſuo illum ſibi ſterni & adſcendit; iterque ſuum maturans, ab Eboraco diſceſſit. Mira res! Infra paucos dies ſubſequentes equus ille totus effectus eſt albus, & *m* mannus *m* optimus valde ſuaviter ambulans, & novennio, quo ſanctus ille ſupervixit, ipſum, eum opportunitas aut neceſſitas incumberet vquitandi, jugiter portans. Hoc miraculum Hibernici deputant ſanctitati pontificis inequitantis, Canonici Kirkehamenſes nihilominus adſcribunt meritis ſui Prioris, equi daroris: videtur enim illis, quia beatius eſt dare, quam accipere, & caritas virtus in mente manens, quaſi fons eſt ſcaturiens; opus aliquod caritatis exhibitum quaſi rivus eſt ex ea manans; & ideo potius fonti quam rivo debet adſcribi ſignum factum in equo. Ego vero ſine præjudicio ſanius ſapientis adſcribendum arbitror utriuſque meritis. Quia enim uterque vitæ mundum eanduit, & Deum glorificavit & portavit in corpore ſuo, jure ad amborum ſanctitatem declarandam, eum candore ſuavis ambulatio accidit & manſit in equo.

& archiepiſcopatum Eboracenſem C 29 Crevit & crebruit circumcirca venerabilis Waltheni Prioris fama ſancta religionis, aromatizans ſalutaris ſuavitatem odoris. Hujus hauſtu attracti clerici Eboracenſis eccleſiæ, & diœceſani magnates illius provinciæ, cum vacaret Epiſcopalis ſedes, in archiepiſcopum libenter illum eligerent, ſi principis aſſentum haberent. Rex enim Stephanus, licet illum diligeret & veneraretur, ſciens eum virum juſtum & ſanctum, timuit tamen, ne ſi archipræſul efficeretur, regi David foveret, & eum eodem ſecundum poſſe foveret Henrici adverſarii ejus, cui ſceptrum Angliæ hereditario jure competebat. Hoc de cauſa non ſolum electioni ejus aſſenſum non præbuit, ſed ne id fieret, omnimodis prohibuit: quidam tamen optimatum, qui erant a ſecretis regis, ipſum ſuper hoc ſæpe convenerunt, & ad hoc, ipſo Priore ignorante, regium animum inclinare ſtuduerunt.

ſibi oblatum reſpuit. 30 Unde quadam vice Comes Albamarliæ D conſanguineus ejus conveniens virum, inter loquendum diris ad eum: Quamdiu latis modo in antro clauſtri tui proſapium noſtram inhonoris abjectione tui? Effer te in publicum frequenter, donis & promiſſis nanciſci ſatage familiaritatem & amorem regis, gratiam conſiliariorum ejus & auxilium, & ad decus & exaltationem generis tui aequires archiepiſcopatum, qualemcumque volueris: cautionem præſtabo, me tibi impetraturum a rege Eboraci epiſcopalem cathedram, ſi mihi conceſſeris Villam Skireburniam, tantum in vita mea de te tenendam. Vir ſanctus [eum] in ſpiritu vehementi prius redarguens, inter cetera correptoria ſubintulit dicens: Non ob conſanguinitatem, meæ promotionis quæris ſublimitatem, ſed potius tuam tranſitoriam utilitatem, nec honorem meum, ſed tuum lucrum. Finem ergo teneas, ta numquam viſurum me cathedræ pontificali præſidentem, nec te villam prænominatam poſſidentem. Comes fatidico hoc verbo, velut telo, percuſſus, eum rubore receſſit, & verbum ex ore Sancti prolatum perpetua veritate ſubinnum fletit.

ANNOTATA.

a *Suſpicior, hic aliquid deeſſe, nut pro* in cujus *legendum eſſe* in inimis *vel* in ſuis, *ut ſenſus perficiatur.*

b *Locus iſte ſitus eſt in agro Eboracenſi, & in quibuſdam diplomatibus vocatur* Noſtell, Noſtle, Noſtla, Noſtlat, & Noſtlai, *ut tuma a Monaſtici Anglicani pag.* 33 *& ſequentibus legitur. Eſt autem ibi Prioratus Canonicorum regularium, cujus fundator eſt Robertus de Laci, qui variis beneficiis auxilit eccleſiæ ſancti Oſwaldi de Noſtle, & Canonicis regularibus ejuſdem loci, ut proinde citata toma Monaſtici Anglicani pag.* 33 *legimus.* E

c *Prioratus Canonicorum regularium de Kirkeham vel Kirkham etiam ſitus eſt in agro Eboracenſi, de cujus fundatione ac donationibus vide Monaſticon Anglicanum tomo a pag.* 505 *& ſequentibus.*

d *Sancto Oſwaldo Martyri, qui colitur die* 5 *Auguſti, dicuta eſt eccleſia Canonicorum regularium in Noſtiel vel Noſtle, unde ab hoc ſancto Prioratus ille ita cognominatur, ut ex ſupra citatis liquet.*

e *Is fuit unicus filius Davidis regis Scotiæ, & frater uterinus S. Waltheni noſtri, quia ex eadem matre Mathilde natus eſt, ut ſupra rurſus indicatum eſt.*

f *Dempſterus in Menologio ſuo Scotico hunc abbatem Everardum ad diem* 6 *Maji ſic Sanctis annumerat:* In Halutcuſtram Everardi abbatis primi. *In Hiſtoria eccleſiaſtica Gentis Scotorum lib.* 5 *num.* 479 *plura de illo refert, quæ in Commentario prævio num.* 29 *dedimus. Fearnius in ſanctitate ejus aſſerenda Dempſterum ſecutus eſt; ſed earum auctoritas majores noſtros non movit, qua minus venerabilem illum virum die* 6 *Maji inter Prætermiſſos celebraverint. De illo infra cauſas ſermo recurret.* F

g *Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1143 *cap.* 5 *num.* 6 *in Actis S. Waltheni aliter nomen hujus monaſterii legiſſe videtur, dum ibi Everardum illum nominat primum abbatem de* Kslenconetan; *ſed aliud ejuſdem monaſterii nomen expreſſit, quando poſten in laudatis Annalibus ad annum Chriſti* 1151 *cap.* 5 *num.* 9 *ſic ſcribit:* Haud minus celebris abbatia de Huluncelteris ſive de Hulmo, vulgo de Holmecultraioe, quam rex David in Cumbria ædificavit, atque ſancto Walleno in filiam dedit, per monachos Melroſiæ propagandam. Primus illius abbas Everhardus, quam Sancti titulo hiſtoriæ omnes honorant. Hic ex Canonico regulari in Kirkeam atque Walleni ſocio cum eodem converſus, aut ſaltem ad illius æmulationem ad Ciſtercium perductus, hoc tempore Melroſiam inhabitabat, Abbatis ſancti exeipiens confeſſiones, atque adeo ab eo amatus, redamanſque, ut niſi Dei cauſa intercedeſſet, ægre ab alterο utrique

divi-

A divideratur. *Ceterum cuiſtime, bis diverſis nomi-*
nibus indicari idem Cumbriæ monaſterium, quod
in conſiliis Scotiæ ſitum eſt, & quod tamen a Mo-
naſtici Anglicani pag. 1057 Holme *dicitur, &*
ibidem in margine Holme Coltram *cognominatur.*
Lelandus lib. 6 *de Rebus geſtis Scotorum inter alia*
monaſteria, a Davide Scotorum rege exſtructa,
Holme in Cumbria *recenſet. Jungibous in No-*
titia abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis lib. 8 *pag.*
16 *agit de eodem monaſterio, ni fallor, quam-*
vis illud Latine Holeottanium *vulgo* Holcottan,
& paulo infrelius Holymxam, *communiter* Holme,
appellet.

h *Laudatus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus*
ad annum Chriſti 1143 *cap.* 5 *num.* 6 *pro* Suano
legit Siniano; *Gamaſius autem in altero Bedecenſis*
codicis exemplo ſcribit, auctorem Vitæ id etiam a
Swano *audiviſſe. Quodnam ſit verum hujus teſtis*
nomen, ignoro; nec multum noſtra intereſt illud noſſe,
aut operoſius indagare.

i *Martyrologium Romanum die* 12 *Novembris*
B *hunc ſanctum præſulem ſic annuntiat:* In monaſte-
rio Clarævallenſi depoſitio ſancti Malachiæ epi-
ſcopi Conneetbenſis in Hibernia, qui multis vir-
tutibus ſuo tempore claruit; cujus Vitam ſanctus
Bernardus abbas conſcripſit. *Porro hæc Acta S.*
Malachiæ, de quibus in Commentario prævio num.
18 *mentio facta eſt, ad diem* 12 *Novembris illu-*
ſtrabuntur.

k *Sanctus Bernardus in Vita S. Malachiæ etiam*
de hoc presbytero memiuit; ſed hic pro Figero, *ſicut*
utrumque apographum noſtrum clare exprimit, in
editione Colonienſi operum S. Bernardi, quam Ja-
cobus Merlonus Horſtius anno 1641 *curavit, tomo* 4
pag. 131 *diſcrete* Sycerus *appellatur. Angelus Man-*
rique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti
1139 *cap.* 5 *num.* 6 *hunc prophetam nominat* Sice-
rum, *dum ibi verbis biographi noſtri eumdem rem*
narrat.

l *Laudatus Angelus Manrique loco proxime citato*
in Actis S. Waltheni *procognomine de* Neubato *legit*
de Neuvelt. *Utra lectio præferenda ſit, ignore.*

m Mannus *eſt equus nobilior, at Henricus Spel-*
manuus in Gloſſario archæologico ad hanc vocem
teſtatur.

n *De hoc nobili familia conſule Jacobum Wilhelmum*
C *Imhoff, qui in Hiſtoria genealogica magnæ Britanniæ*
parte priore cap. 9 *Normannicum illius originem, alia-*
que ad eam ſpectantia expoſuit.

CAPUT III.

Tranſitus ad vitam monaſticam, & va-
riæ in illa virtutes.

AUgebatur deinde de die in diem in corde Viri
contemptus mundalis pompæ, deſiderium
cæleſtis patriæ; animoque fixum ſtatuit deſiderio
diuturno eum circumſpectæ dalliberationis diſcreto
libramine, religionis arctioris ſe velle viam arri-
pere. Velle igitur adjacebat ſibi de minoribus ad
majora conſcendere & eum beato Job per ſingu-
los gradus ſuos Deum pronontiare. Deſiderabat
de Canonicatu ad monachatum, maxime Ciſter-
cienſis Ordinis, qui ſibi videbatur ceteris auſte-
rior & arctior habitu & actu, progredi: ſed ve-
rebatur, ut refetra ſolebat, viritim ſuarum im-
becillitati tali ac tanto oneri olmis in compe-
tenti. Conſulnit etebro ſuper hoc magni conſilii
Auguſti Tomus I.

Aogelum devota, ut ſpiritu conſilii & fortitudi- EX MS.
nis illuſtraret & corroboraret ſpiritum ſuum ad
eligendum ſapienter & tanendum fortiter, quod
ſalubrius foret animæ ſuæ. Timebat, ne ſorte an-
gelus ſatbanæ, qui ſe ſæpe tranſigurat in angelum
lucis, in calice aureo veneoum ſibi prapinaret;
& ſub aſcenſus aenilu, quod in plurimis perpen-
dit & perſpexit, præcipitium palliaret. Sed cum
columna cordis ſtaret immobilis in tali propoſito,
intellexit Vir ſpiritualis, ad hoc corda conceptum
ſe viſitatum & invitatum a Domino.

3a Conſulnit etiam vitum, vita, motibus, *ac S. Aili-*
doctrina venerabilem, Ailredum *a* abbatem, cna- *redum*
lumnum & amiciſſimum ſuum. Erat vir ille ex *abbatem*
veterum Anglorum illuſtri ſtirpe procreatus, & *a*
poſt ſcholas præpropere relictas, a juventute in
cutia regis David cum Henrico filio regis &
eodem Waltheno outritus & educatus. Emenſo
aliquanti temporis ſpatio prius monachus Rieval-
enſis *b*, poſtea ibidem abbas effectus eſt. Non *b*
multam lbeetslium artium peritiam eſt in ſcholis
aſſecutus, ſed proprio ſudore & ingenii ſubtilis E
ſibi innati exercitio eruderam & elimato ſuit ax-
politus ſupra multos littetis ſecularibus imbutos;
exercitos ſenſus in Scriptura ſacra habuit, & co-
dicem ac tractatus prælatos, prælucido ſtylo di-
ctatos & ædificatione plenos, ſpiritu ſapientiæ &
intellectus inſpirante & eum replente, poſt ſe
poſteris perpetuum monumentum reliquit. Erat
præterea vir ille optime morigeratus, ſapientia
ſeaulari præditeus, facetus, facundus ſocialis &
jucundus, liberalis & diſcratus. Erat oibilomo-
nus ſupra omnes eontaoes ſuos eccleſiæ prælatos
manſuetus & pstieus, & infirmitatibus corporum
& motum aliorum valde compatiens.

33 Hujus itaque talis ac tanti viti conſilio *ex tamo*
ſretus & hortatus Walthenus, Wardoniam *e* ſe *nico regu-*
tranſtulit, ingreſſu monachatus petito & impe- *lari ſit*
trato, habitum mutavit, probatorium intravit, *monachus*
Quod audiens comes Simon germaoos ajus, ira *Ciſtercien-*
totus iccanduit, & illum ſibi & eunctis amicis *ſis*, *c*
ſuis annuntians petditum, totique cœnobio de
Wardonia eum juramento tertifico conſumpto-
rium, ſi illum ulterius recineres, minabatur io-
cundum. Monachi autem Kirkhamenſes, qui
ipſum filiali affectu excoluerunt, multo ſudore
& eccleſiaſtica ceoſura ad ſuum regimen revocata F
ſtuduerunt. Abbas autem & cooventus de War-
donia, agnoſcentes comitem præfatum proclivem
ad malum & iram, ejus, ut leonis, fremitum
formidabant, ſeſe per illum incurſuros ſuæ domus
damnum petnieioſum. Convocato ergo conſilio
prudentium, ipſo conſentiente ob temporis ma-
litiam mitigandam, donec tranſiret ioiquitas,
miſerunt eum Rievallem, quam videlicet matrem,
in quo lueo vel ejus vicinia præfatus nemo ea-
lam nocendi vel efficacem habuit prohibendi po-
teſtatem. Movebatur querimonia Canonicorum
adverſus eum, eauſantium & aſſerentium, illum
de jure non poſſe nec debere daſerere gregem a
Domino ſibi commiſſum. Ipſe vero a propoſito
non avertit aeimom; ſed multiplices allegationes
alterutrum prolatas, illis valefacicns, ingreſſus
eſt inibi probatorium.

34 Cum venetabilis Walthenus in probatorio *præſlegum*
peregiſſet aliquaeti temporis ſpatium, antiquo *ſi tractim*
ſerpente ſibilante. Ordinis arrepti obſervantia vet-
abatur illi in faſtidium: vidabatur ei cibus & po-
tus inſipidus, aſper & vilis veſtitus, labor ma-
nualis durus, vigiliarum & pſalmodiæ gravis, ac
totius Ordinis tanor nimis auſterus. Recogitans

ex MS. priſtinos ſonos in Canonicatu vel Primatu ſuo, perſuaſum in mente habuit, inſtitutiones illorum, licet leviores, diſcretiori tamen viciniores eſſe, ſo per hoc ſalvandis animabus aptiores. Cum autem in eoide hujuſmodi ſerpens ſenſiſſet venenum, jugis ſe devotæ orationis oppoſuit antidotum. Sed eum nec ſic mioueretur tentatio, ſed potius creſceret, ita ut Ordinem Ciſtercieoſem deſcrere, ac ad Canonicatum reverti deliberaſſet; reſpiciente Domino, in ſe confuſus erubuit, & ſe contra faciem ſuam ſtatuit. Quadam itaque die, pulſatu ſigno ad horam ſnonam, egreſſit ſecundum ritum ooviriis ceteris, ſolus in cella remanſit; & impetu ſpiritus ductus, in oſtii limen ſe projiciens, exput, ſcapulas, brachia, ventrem intra, ntes, coxas, tibias ac pedes extra poſuit; & utans eum Iſerymis dixit: Deus omnipotens, omnium conditor, cogaitor & diſpenſator, utrum voluntati tuæ placeat, ut in monaehatu manesm, an ad Canonicatum redeam, da oſtenſionem, & auſer a me hue uſque animam meam aſ-
B fligentem tentationem.

35 Cumque hæc & ejuſmodi proferendo Deum depreearetur, ſubitu nullum videns, nullum tactum ſentiens, divina tantummodo gratia & virtute tractus, ad ſedem, in qua mediari & legere ſolebat, tranſponitur. Ab illa hora, quamdiu vixit, tali tentatione caruit, & quidquid auſterum & grave videbatur in Ordine, ſibi leve ſe bene deineeps fuit: quia jugum Domini ſuave ac onus leve ſenſit. Sic ſie ooſter Eliſæus quidquid in ollis cordis electi ſui amarum ſapuit, injecta farinaria gratiæ ſuæ dulcorsvit. Miru moderamine miſahilis Deus hunc, quem ad regimen animarum provehere diſpoſuit, hac tentatione fatigari permiſit, ad eorunæ videlicet augmentum, ut qualiter eumpsti ac miſereri deberet proprium edoceret experimentum. Venerabilis Walthenus, eratis tudcribus tentationum, jogeris inſtar optimi, optimum fructum in agru Dominieo deiuerpa protulit; & tractus a Sponſo, in odore unguentorum ejus velociter & delectabiliter eucurris. Poſt anni ergo eireulum in probatorio expletum, Regulam B. Benedicti habitu, & actu induit monachum, & ut breviter coneludam, totius ſanctitatis evidens in ſe expreſſit exemplum.

C 36 Circa idem tempus *d* Richardus primus abbas de Melros, quamquam in pluribus laudabilis, cum ſe ob impetum iræ indomabilem, conventui exhiberet intolerabilem, juſte enabbas effectus, officio ſe loco eeſſit; & venerabilis Walthenus unanimi conſenſu eunctorum electus, in virtute obedientiæ a patre abbate eonſtrictus, in paſtorali eurs illi ſucceſſit. Hujus igitur meritis magni ſacerdotis, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus, promotio in tempore regis Dsvid, iræ, quam advetſos Conventum de Melros ob depoſitiooem præfati Richardi conceperat, facta eſt reconeiliatio. Rex namque præuominatum abbatem ſymmyſtam habuit, & ideo præ ceteris illum dilexit, protexit, nihilque mali de viro ſuſpicari voluit. Habens etiam præſtl pravi atque petverſi proprium, ſortitudinem ſuam in ſubditos retorquere, ſeſequs erga excellentes perſunas tam eccleſiaſticas quam ſeculares ſuper reatibus ſuis excuſare. Hæc breviter terigi, ne quis ſanctum Conventum de Melros ſuper depoſitione illius abbatis vel aliorum tale quid prumerentium accuſare audeat; ſed lingusm mordacem ab illorum & aliorum Religioſorum ſugillatione compeſcat.

37 Dilectus & electus Domini Walthenus abbas effectus, omen, ſem & officium opere & veritate adimplevit: quis non in eu magni nominis umbra, ſed veritas apparuit, püſſimum Patris effectum & affectum in neceſſitis corporis & ſpiritus, ſuis ſubditis exhibuit, & juxta S. Benedicti monita plus amari quam timeri ſtuduit. Et licet ex officio ſibi commiſſo ergs delinquentes zelo rectitudinis eſſet erectus, erat tamen mœrentium & humiliter pro reatu ſuo ſatisfacientium conſolator pitſſimus. Quos vero pro peccato publice perpetrato ſponte confeſſos aut convictos publice pœnitentia punivit, poſtquam ſatisfactionem injunctam humiliter ac devote compleſſe cognovit, nullum eis ulterius pro delicto illo exprobratu impune permiſit. Affirmabat, tales ſecundum quid pares vel deteriores eſſe dæmonibus: quis quod poſt peractam injunctæ pœnitentiæ ſatisfactionem Deus ſuus miſericordiæ indulgendo diluie & delevit, diabolus oblivioni tradidit, hæc illi malitioſe repliesse, improperate non pertimeſcunt, qui forſitan in tale quid aut ſimile ſeu pejus lapſi ſunt, vel labi potuerunt, ſive lapſuri ſunt. Plura
E exempla ſuper his proferre ſolebat de energumenis, qui peccata in confeſſione non detecta corsm ſe conſulentibus in facie propalabant; poſt factam confeſſionem, ſcripturam eorumdem peccaminum ſe perdidiſſe elamabant.

38 Conſueverat ſæpius illud B. Hugonis Cluniacenſis abbatis verbum ore revolvere: Si contingeret unum e duobus evenire, malo puniri propter magnitudinem miſericordiæ, quam ob rigidæ cenſuræ juſtitiæ. Secreta vero delicta ei confitentibus ita ſe mitiſſimum melliſluumque medicum exhibuit, ut duleiſſuis exhortationis & conſolationis ſuæ ſtillicidiis, quodiber ſaxeum pectus penetrantibus, ad pœnitudinem veram & fructuoſam eos emolliret, & enm virgo Dominicæ crucis de duro cordis ſilice fontem lacrymarum produceret. Illis autem flentibus, ex compaſſione exitus ſquarum deduxeruut oculi ejus. In his tameu tam diſcretæ medicativum emplaſtrum & antidotum appoſuit animarum volneribus, ut nec vulnus aut morbus nllatenus detegeretur, nec confectione lices aliquantulum amara gravarentur, ſed efficeiter ſanitatem conſequerentur. Audiant hæc prælati, qui pro commiſſis occulte perpetratis manifeſtam ſatisfactionem injungunt, & aſpicientibus viam F ſuſpicionis penduut. Sed quid diesm de illis, qui ſibi conſcientiæ ſecreta revelantibus in poſterum inſidiantur, & aliquam levem occaſionem naſci, eos de domo propria expellere, & in barathrum perditionis præcipitare non vereotur? Plane tales animarum medici, qui talem poteſtatem ſuper ægros ſuos exercent, ventilici vocantur, qui pro theriaca toxicum propinare probantur. Non ſic, non ſic Walthenus, qui ſciens ſanis medicum non eſſe neceſſarium, ſed male habeotibus, ideo ergs cunctos, ſed & præcipue erga tales, pietatis affluebat viſceribus.

39 Vir Dei, qui pœnitentibus ceteris erat pius ac propitius, ſibimet circa commiſſa ſua, eriam leviſſima vel fere nulla, erat aceuſator importunus, teſtis inſtantiſſimus, & diſtrictus judex. Quoties etiam, ut afflolet, aliqua volatilis vel umbratilis mundanæ vanitatis cogitatio eordi irrepſiſſet, aut aliquod verbulum utilitatis vacuum vel otioſitati obnoxium volaſſet in ventum ex ore ejus prolatum; non patiebatur, ut ita dicam, moram momentaneam tranſire, quin curreret ad confeſſionis ſanativum remedium, & virgis exponeret dorſum *f*. Si vero confeſſor ejus pietate ductus illud corpus innocentiſſimum virgis mi-

in quo manu mota

erga ſubditos

& frequens contra ſe ipſum

f

A tius petentaret, ipſe in virtute obedientiæ præcipere diſtrictius conſuevit, ut non parceret oculus ejus aue manus in eum, donec aliquoties ſanguinem eliceret. Hujuſmodi operam aliquando in die decies vel pluries iterabat, & confeſſoris ſuos tali repetitione magno tædio, ſicut teſtari ſunt, afficiebat. Vir Dei multoties muſcam vel eulicem inſidentem faciei, & ſanguinem ſugentem, ſi per impatientiam ob angorem percutiendo perimeret, mox ad prædictum opus current, ut in ultionem proprium ſanguinem verbere expreſſum funderet, & flagellantem, quaſi pro nihilo ad verberandum coactum, in lacrymarum profuſionem ſolveret.

pro levibus noxis graviter penas ſibi exigebat, *g*

40 Retulit etiam Domnus Everardus, primus abbas de Holcultram, quod quadam vice dum itineraret cum præfato Viro Dei, œtrum g inſidebat enllo vel manu ſua, quod cum ille diutius manicis nuculla ſuæ ventilando conaretur effugare vel faltam ab infeſtatione amovere, nec prævaleret, caſu durius pugno percutiendo illud interemit. Poſt modicam morulam de equo deſcendens, abbatem præfatum etiam ad ſe vocavit: moxque ante pedes ejus

B proſtravit ſe, [&] tum clamabat, quod creaturam Dei occidit, quam plaſmare vel vivificare non potuit. Abbas autem ſubridens pernodicam ſatisfactionem illi pro tali commiſſo injunxit: ſed ille plus doluit pro peremptione œſtri, quam plures pœnitere ſolent ob effuſionem a ſe perpetratam ſanguinis humani. Ecce dum hæc refero, de me meique ſimilibus valde doleo: in multis quotidie ac gravibus offendimur, & ad correctionis verbera tarde properamus: pro commiſſis occulte gravibus vel crebro etiam perpetratis injunctam ſatisfactionem multoties ægre toleramus, & flagellis dorſum exponentes, ſi durius ictus terentur, murmuramus.

ac de ſuis defectibus minuere curabat,

41 Quoſdam etiam ſeniores domus & præcipue Wilhelmum de Bredeshala, monachum maturum moribus & annis, in vi obedientiæ imperativæ perſtrinxerat, ut, ſi quando ipſum agete quidquam reprehenſibile cerneret, eum inſtantius corripere non omitteret; quod cum feciſſet, ipſe quaſi puer tremulus ſub ferula magiſtri correptionem admiſit, & correctionem promiſit. O quanti prælati aliter agitant! cum enim plura perverſa operentur, non ſolum a ſubditis reprehendi dedignantur, verum etiam ſi aliquod verbulum ipſis diſplicens proferant,

C implacabiliter inimicantur, & a ſuo conſortio eliminare conantur. Memini, me quemdam prælatum ſubjecto ſuo, non ad velle ſuum ſibi loquenti, audiſſe ſuum placitum crabrius dicentem: Mihi ſic loqueris? An neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigendi te &c.? Sed nunc de his ſileamus & ad S. Walthenum redeamus.

Humilitas S. Walthæni

42 Venerabilis Walthenus a dulciſſimo ac mitiſſimo Jeſu Chriſto didicit & eſſe ſtuduit mitis & humilis corde, ideoque nec dominationis adipiſcendæ cupidus, nec dominatus acceptor tumidus, humilia conſuevit de ſe ſentire, humilibuſque conſentire. Prætendebat proinde humilitatem veram, propriæ videlicet contemptum excellentiæ, in abjectione rerum & honorum (ſicut jam partim diximus & adhuc dicemus) in lingua & in inceſſu, in totius corporis geſtu, in habitu & in equitatu. Sermo ejus erat humilis, pudicus, veridicus, expers cœnodoniæ, murmuris, obloquutionis, & jactantiæ. Tantum vitabat excellentiam vel jactantiam de generoſi ſui ſanguinis ſublimitate, quantum cavere ſolent ſupercilioſi prælati, procreati ex ruſticis humi reptantibus vel etiam meodicis, a publi- EX MS.
canda ſui generis ignobilitate.

cum meo dei quorundam ſuperbia,

43 Miranda, imo deteſtanda eſt quorumdam prælatorum preſumptuoſa perverſitas, qui cum de obſcuris parentibus genuinam trahant originem, donis mediantibus, militum & procerum ſibi nundinantur conſanguinitatis claritatem; unde & divites multoties de favore exhibito ac donis acceptis ſident, & vanigloriam datorem deridens; & qui terrium gradum cognationis vel quartum computant, aut conceduut dantulo, centeſimum genu *b* *b*
numerare neſciunt. Sunt & alii in Religionis habitu conſtituti prælati & ſubditi, ea militari germine generati, quorum tota fere collatio vel confabulatio de illis verſatur, quorum & gaudium de illorum proſperitate, & triſtitia ea eorum adverſitate variantur. Non ſic Walthenus, de quo nobis ad præſens ſermo; qui de regum ac principum proſapia particulam originariam duceus, ſoli Regi regum omnium parenti parere, placere ſtuduit, & de carnali progenie ſublimi numquam ſe extulit; imo parentes ſuos deliquentes auctoritate magna, & magnates duriut corripiebat; ſuſticia & agricolis E
ſe ſubmittebat.

modeſtia cum diſſertatione

44 Inceſſus ejus & totius corporis geſtus erat religioſus & decentiſſimus, & ideo ædificationem pariebat intuentibus; unde puder me dicere de quibuſdam, qui ſcapulis aut brachiis remigando incendunt, aut in modum tattoris vel pavonis ſive gruis pompatice grieſſus depingunt. Alii quidam loquendo digitos extendont, caput concutiunt, ſupercilia erigunt, ipſis nutibus oculorum illud Heliu *i* clamare videntur: En venter meus quaſi *i*
muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas novas diſrumpit. Dum pranderet ſeu cœnaret Vir iſto Dei, meoſam ſuam propter diſcumbentes ſerculis & ceteris neceſſariis ornati volebat, in quantum tamen Ordinis inſtitutio permittebat: ipſe vero do appoſitis tam modice ſumebat, ut aſſidentibus & aſſiſtentibus admirationi eſſet, qualiter corpus imbecille, tam quaſi de nihilo viveus, officium ſuum exercere valeret. Veſtitus ejus erat nullo modo notabilis, quia nec pretioſus, nec nimis abjectus aut vilis, ſed mediocris, & (juxta B. Auguſtini monita) magis moribus placere ſatagebat, quam veſtibus.

pauperes

45 In equitando monachum & converſum cum *k*
tribus tantum pergulis *k* continerantes habere conſuevit, quo tamen neceſſitas invitavit aut compulit; ipſe vero more electorum *l* farcinulas in veſtura F
retro ligatas geſtare ſolebat ſotulares *m* aut caligas garcionum *n* ſuorum, & aliquoties deſuper equorum pediligulas, quas vulgo poſturas *o* *l*
vocant. Unde quadam vice cum ſic farcinatus adiſſet regem Stephanum ob quædam neceſſaria peragenda, præſente comite Simone ſtatte ſuo ſuperius memorato, idem comes ait regi: Vides, domine mi rex, qualiter frater meus, cognatus veſter, nos honorat. Rex autem oculos defigens in Abbatem, Per naſcentiam, inquit, Dei (tali enim juramento conſuevit confirmare verbum ſuum) ſi divina gratia inſpirante ſciremus & perpendere poſſemus, valde nos honorat, & ſicut carbunculus aurum, cui imponitur, ſic totam proſapiam noſtram coudecorat. Deinde manus ejus crebro deoſculans, benedictionem ejus petiit & accepit; & quidquid poſtulavit animo libenti conceſſit; ſicque ad invicem vale facto Sanctus diſceſſit. Rea ex imo pectoris alta ſuſpiria trahens: Vir, inquit, iſte ingenuus omnia mundana pro Deo ſubjecit ſub pedibus ſuis, & nos

in

Ex MS. in vanum accipientes animas noſtras, mundum ſegieotem ſequimur, labenti labentes inhæremus: dum enim faſtus & faſces fallaces & falſas divitias eos deridentes, deliramus querimus, animas cum corporum periculo perdimus.

Jam magnificentia monaſtica cum conferuntur.

46 Videant ergo & recogitent & intelligant pariter abbates, qui eum cuneis multis & equitaturis innumeroſis atque pluribus elitellariis regum curias curioſius adeunt, putantes ſe in hujuſmodi a principibus & magnatibus magis magnificari: certe quo ſe amplius in talibus extollunt, eo in eorum oculis & animis magis vile, ſcunt, & quanto ſe pro Deo abjeciunt, & humiliantur, tanto ab eis honoratur, pretioſiores & meliores judicantur. Interim taceam de abbatibus *p* nigri Ordinis *p*, eum bigis numeroſis & equis farciontiis itioeratibus, quibus obviantes non putant advenire cœnobiorum Patres, ſed præſules & provinciarum principes. De quibuſdam abbatibus Ordinis Ciſtercienſis dolen, qui neſciunt, cui vel quali manno velint inſidere, nec *q* perguat pernoctandi cauſa ad grangiolam *q* niſi B cum pergulis pluribus, clitellis, & mantellis ſubtiliſſimæ lanæ, pellibus agninis indutis ſive foraris *r*. Sic obſcurstum eſt aurum, mutatus eſt color optimus: ſed ab initio Ordinis, temporibus ſanctorum Patrum, non fuit ſic. Utinam auribus audiendi ſudiant & attendant Waltheno noſtro, & ſeſe ipſius exemplo circumeidant ab hujuſmodi ſuperfluitatis vitio. Ego miſellus, ne videar ponere in cælo os meum, ſuper his amodo ponam digitum ſuper os meum; ſed licet loqui prohibeat, tamen tacere non poſſum.

Et alia ipſius dotes laudantur.

47 Erat vultus Viri Dei fidus interpres hominis interioris ſe evidentibus indiciis Spiritus ſancti præſentiam perſuadebat adeſſe cordis ipſius inhabitatoris. Facies namque macilenta, ſed candida, & in genis turturinis rubeæ color infuſus, gratæque canitiei reverendæ religioſæque perſonæ gratiam præferendo ſpiritualem jucunditatem & exultationem, quam theſaurizans ſuper eum Dominus exprimebant, omneſque aſpicientes & alloquentes eum in ſui dilectionem & reverentiam quodam *s* dulciſluo placore *s* conducebant. Denique diffuſa gratia in labiis ejus commonentis vel comminantis aut corripientis ſeu inſtruentis ſive inſtituentis, divini ſuavitatem odoris & ſaporis ſimmutizabat, & verbum ex ore ejus ſemel emiſſum in vacuum C ad ſe non ſinebat reverti, ſed ad quodcumque volus proſpere progredi ac proficere faciebat. Non enim inſtar quorumdam ſententias & ſermones alienum corde & nec crebin tuminando, replicatos proferendo prædicabat, nec ex alienis laboribus laudes ſibi acquirere affectabat. Ex ſuo pectore ignem & lucidiſſimo verbum Domini ignitum & lucidum prædicando proferebat, & ſupra multos, multe ſe litteratiores, audientes erudiendo ad virtutem exercitium accendebat. Erat nihilominus fœcundæ ſaeundiæ, & præcipue peritus & eloqueos & diſertus Gallicæ & Angliæ linguæ: unde contigit, ut cum ex more, B. Benedicti *t* Romane *t* Regulam elegantes exponeret, audientibus magnam delectationem præberet. Erat enim Viro Dei, non ſolum erudita & ſuadibilis, sed etiam vox ſuavis & dulcis, non tamen altiſona, propter corporis imbecillitatem & jugem pſalmodiam, quam ultra vires exercebat.

ANNOTATA.

a Hujus ſancti abbatis Acta Majores noſtri ad diem xiv Januarii elucidarunt. D

b Menaſticon Anglicanum tome 1 a pag. 727 fundationem & donationes monaſterii Rievallenſis retexeſt.

c De initio ac fundatore hujus monaſterii Ciſtercienſis, quod in diœceſi Lincolnienſi ſitum eſt, conſule Annales Ciſtercienſes Angeli Manrique ad annum 1136 cap. 8 num. 6.

d Angelus Manrique hunc S. Waltheni promotionem ad annum Chriſti 1147 refert, ut in Annalibus ipſius ad hunc annum cap. 16 num. 5 & ſequentibus legi poteſt.

e Vitam hujus Hugonis Cluniacenſis ad diem xxix Aprilis, tome iii ejus menſis a pag. 628 Papebrochius illuſtravit.

f Manrique in annalibus Ciſtercienſibus anno Chriſti 1147 cap. 16 num. 6 ad hanc poſtremam partem notat ſequentia: Verum quod ait, conſuetum ſanctum Virum currere ad confeſſionem, & virgis vapulandum dorſum exponere, ſciat lector, in nnic noſtria partibus, non aliter audire confeſſores, quam denudatis dorſis pœnitentium, virgis, quamdiu abſolverentur, pereuticndum; E idque poſt matutinalem Miſſam commune euoctis; eatra id tempus aliquando etiam fiebat, *Deinde eam conſuetudinem Ordinis Ciſtercienſis ex verbis Cæſarii tranſirmat.*

g Oeſtrum *velœſtrus, Græce* οἶστρος, *eſt genus muſcarum, quæ maxime equos aut boves aculeis ſuis vexant, ut Iſidorus in fine lib.* 12. *teſtatur his verbis:* Oeſtrum animal armentis aculeis permoleſtum: Oeſtrum autem Græcum eſt, quod Latine aſilus, vulgo tabanus, vocatur. *Hinc etiam Virgilius lib.* 3 *Georgicorum ſcribit de eodem animali,* cui nomen aſilo Romanum eſt, œſtrum Græii vertere vocantes. *Caleptinus, aliique lexicographi paſſim explicant, quomodo vox* œſtrum *metaphorice uſurpetur.*

h Genu *apud Cangium in Gloſſario interdum idem eſt quod* generatio (*ex Græco* λόγος) *ſeu* gradus genealogicus. *Unde his ſenſus, qui nonnihil obſcurus eſt, ita explicandus videtur, ut a biographus dixerit: Nobiles illi, qui ignobilibus prælatis, munera dantibus, tertium aut quartum cognationis gradum contendunt, eos in centeſimo conſanguinitatis gradu non attingat, vel nullam inter ſe & ipſos conſanguinitatem invenirent, etiamſi ad centeſimum generationis gradum numerando deſcenderent.* F

i Hic eſt unus ex amicis Jobi, quin in libro Job. cap. 32 *verſ.* 19 *ſequentia verba protulit, quæ biographus hic inepte applicat, & ad alium ſenſum transfert.*

k Suſpicor, pro pergulis *legendum eſſe* ſervulis: *ita ut quiſque (nempe abbas, monachus & converſus, qui ſimul iter peragebant) unum ſervulum haberet: nam penes inſertus auctor ſcribit, quod calceos aut caligas garcionum, id eſt, ſervulorum ſuorum portaret. Ut ut eſt, pergula non habet ſignificationem, quæ hic uſui eſſe poſſit.*

l Clientes *apud ſcriptores media ætatis aliquando pro armigeris, vaſallis, aut ſervis accipiuntur, ut apud Cangium in Gloſſario explicatur.*

m Sotulares, *plerumque idem eſt quod* calcei, *qui etiam vocantur* ſubtalares, *ut in Gloſſario Cangii ad hanc poſteriorem vocem licet videre.*

n Garcio *inter alia ſignificata apud Cangium ſæpe accipitur pro ſervo, uti etiam hic uſurpari videtur.*

o Pediligulas *vel* poſtoras *fruſtra apud lexicographos quæſivi. Attamen ex ſenſu colligo, his vocibus deſignare phaltras, & forſan dorſualia e-*

quo-

A *quorum, quæ in lexico utriuſque Macri ad vocem* poſtena *ab aliquibus etiam* pottellæ *appellantur.*

p *Benedictini paſſim a ſcriptoribus mediæ ætatis monachi Ordinis nigri vocantur, ut in Gloſſario Cangii ad vocem* ordo *fuſius explicatur.*

q *Eſt diminutivum a voce* grangia, *quæ prædium aut villam ruſticam ſignificat, ut Cangius pluribus exemplis probat.*

r Foratus *vel* furtatus *idem eſt quod* pellitus *vel* pellibus ornatus *ex Gallico* fourre, *quodeamdem ſignificationem habet. Ea vox barbara etiam apud ſcriptores Anglos uſitata eſt, ut Cangius in Gloſſario ad adjectivum* furratus *oſtendit.*

s Placor *eſt quidam modus placendi, qui Græce dicitur ἀρέσκεια, & Latine comitas vel captatio benevolentiæ vocari poteſt.*

t Romane *hic idem eſt, ni fallor, quod Latine.*

CAPUT IV.

B *Monaſterium hortatu Sancti conſtructum, & miſericordia ipſius ergo pauperes variis miraculis illuſtrata.*

Conſtitit S. Waltheuo.

COmes Simon, ſtatet Abbatis ſancti, ſæpius prænominatus, eum ab eo cutripercor ob nimios exceſſus ejus, tubore ſalubri ſuffuſus vitam correctiorem arripuit, pro prætetitis piaculis perpetratis pœniteas & a perpetrandis abſtinens, pro eorum expiſtione monachis Ordinis Cluniacenſis monaſterium S. Andreæ Norchacouiæ *a* & monaſterium ſanctimonialium S. Matiæ extra oppidum fondavit, redditus ampliavit, atque multa bona eis contulit. Cœnobium Ciſtercienſis Ordinis, ſcilicet Saltarejom *b*, fundavit, abbatem & Conventum de Warduuia, ab abbate Simone ſancto viro directum, ibidem locavit. Tandem more Criſtiano, facto teſtamento, ſalutaribus Sacramentis munitus in ſata conceſſit, & Northamtuinæ *c* in eccleſia S. Andreæ in ventrem matris omnium ſepultus intravit, & quis miles in armis ſtrenuus & ſapiens ſeeundum ſæculum & pulcher fuit, eleganter quidam epitaphium ejus verſibus deſcribendo dixit:

C Dantur item fato, caſuque ruunt iterſto,
Simone ſublato, Mars, Paris, atque Cato.

d *varia monaſteria ad ſicuſat.*

49 Alius autem germanus *d* ſancti Abbatis Henricus comes, filius Dsvid regis, obtempetsus ejus huttatui, præclarsm abbatiam, vocabulo Holeutram, fundavis, amplius poſſeſſionibus locupletavit; conventum de Melros aſſumptum, per abbatem Walthenum illuc deſtinavir, cui Vitum vitæ venerabilis, Everardum *e* nomine, ab eis electum, abbstem præfecit. Erat iſdem Everardus a pueritia divinis obſequiis mancipatus in Canonicatu, virum Dei piæ ceteris Canonicis arctius amans in Chriſto ad monachatum ſecutus; in Melroſenſi cœnobio ejuſdem capellanus, conſcius feeratorum Sancti eſt effectus. Hic multis annorum curriculis vivens domum, cui præfuit interius ad magnæ seligionis culmen erexit, & extetius prædiis & poſſeſſionibus ditatsm in alium perveuit: ſicque plenus dierum & virtutum in ſenectute bona ibidem in Domino requieſcit. Rex etiam David univerſorum Ordinum ac multiplicium Religionum in terra ſua fundstor devotus, ac moltorum monaſteriorum plantator egregius, eodem ſancto Abbate ipſius ptivigno perſuadente, in Morenie cœnobium Kinlos *f* conſtruxit, & abbatem & conventum de Melros illuc adduuit: ſed priuſquam locum illum, ſicut diſpoſuetat vivus, attolleret in ſublime, mors feſtina tegem de medio tulit. EX MS.

50 Malcolmus tex, Nepos Abbatis ſancti in pueritia & juventute ante regnum & in regno conſtitutus, monitis ipſius obſecundans & imperio, viram ſuam ad ejus arbitrium ac mores compoſuit, domum & tegnum diſpoſuit. Extans enim æquivolus juſtitiæ, judicium æquilibte intet virum & virum tenuit, cenſutam legum inflexibilem adverſus latrones, prædones & proditores exercens, ſecundum Apoſtolum ſe non ſine cauſa gladium portare opere probavit. Ceterum quod erat teligionis, quod ſanctitatis, quod motum, quod virtutis, ſub habitu ſæculari exercuit: virginitatis decus uſque ad tumulum perſeverans, Deo præſentsvit *g*. Hic ad nutum Abbatis abbatiam Ordinis Ciſtercienſis fundare promiſit, prævidit locum, & Cuprum *h* vocabulo aſſignavit: ſed rameu ob quædam inevitsbilia negotia emergentia aliquantulum opus differre commodum duxit. Quocirca Sanctus interim metas viveudi faciens, illuc abbstem & Conventum non direxit, ſed ſucceſſori ſuo Wilhelmo *i* illud peragendum reliquit. Nullatenus ergo Sanctut ille in hac parte a patticipio præmii privstur, cujus hortamento ſive iocitamento rex optimus ad opus tam præclarum perficiendum efficscitet ioducebatur. Hæc quatuor cœnobia, quaſi quatuor flumina, de paradiſo Ciſtercienſis Ordinis, in ablutionem peccatorum & animarum refrigerium, produxit Fons vitæ per hujut Servi ſui miniſterium.

g *h* *i* *Inter alias Sancti virtutes emicuit caritas*

51 Licet prædictarum & aliarum virtutum cœvemus in hoc Dei honore ſuæ maſſonis ſtabile conſtruxerat habitaculum, miſericordia tamen erga pauperes & infirmos ipſum ſic vendicavit totum, quaſi natus eſſet ad ejus ſolius obſequium, exercitium & uſum. Merito proinde illi congruit, quod beatus Job de ſe ſententioſe pronuntians dicit: Meeum crevit miſerario, & ex utero egreſſa eſt mecum: unde Vir ſanctus non ſolum tanua, verum eriam moltntiet multiplici laborans infirmitate, quandoque bacalo innixus, quandoque filiorum ulnis ſuſtentatus, infirmitoria non ſolum monachorum & cooverſorum, ſed pauperum & hoſpitum viſitate quotidie conſuevit, & a ſingulis ſuſcitant quid appeterent, quo indigerent, unicuique, quæ neceſſaria erant, utriquo homini diligenter adminiſtrari fecit. Omni tempore, & maxime famis prævalentis ſupes tertam, cum innumera multitudo panperum, vitæ ſuæ conſolatura, confluetet ad Melros ob victualia percipienda, Vir Dei, non parcens bubus & ovibut vel porcis, omnium impiæ, prout potuit, ſubvenire ſolebat. Unde & cum Abbatis ad egentium victualis deficeret ſufficientia, ipſe Font miſericordiæ ſæpius copioſa ſui largiflui muneris miraculoſe ſatis adimplevit affluentia, ſicut ſequens declarabit narratio noſtra.

ſeu miſericordia ergo pauperes,

52 Quodam tempore, ingruente extinctoriæ famis calamitate, confluxerat ad Melros inopum turba copioſa, ut putabatur, numero quatuor millium, conſtruxeratque ſibi tuguria ſeu tsbernacula in campis & ſilvis cires cœnobium ad ſpatium duum milliariorum. Abbs mane ſolito, cum quibuſdam Fratribus & cellerario, nomine Thoma, te & cognomento Bono, exiit ut videret multitudioem hanc magnam. Quam ut vidit, ait: Vere caſtra Domini ſuat hæc; & ſubjungens, Miſereat: inquit, ſuper turbam hanc,

& quid

Ex MS. & quid apponam ante eos, non habeo ad manum. Magnopere curandum eſt, ut uſque ad autumnum alimenta habeant, ne, quod abſit, ioedia deficiant. Spiritus induit prædictum cellerarium, utpote virum miſericordiæ, & ideo Abbati cariſſimum, taleque Sancto dedit reſponſum: Habemus, Pater cariſſime, pecora plurima, bovea paſcualea, oves, vervecea, & porcos pingues, caſei & butyri non modicam quantitatem, mactabimus animalia, apponemos, & reliqua libenter & liberaliter expendemus in victum illorum omnia: panis tamen penuria eos meum tangis & angit, quia frugibus noſtris pœne conſtis expoſitis, portio permodica in horreis duarum grangiarum, ſcilicet Heldun tritici uſui Conventus pertinentis, & Galtareſide ſiliginis virtualibus familiæ reſervatæ, adhuc remanſit.

quam Deus multiplicaverit cibi

53 Pius ergo Pater cellerarii verbis aggaudens, obſtipo capite gratias multas egit illi, & benedixit illum in nomine Domini. Perreait deiu Abbas, comitante cellerario, ad grangiam de Heldun; & ingreſſus horreum, baculum quem manu geſtabat geluoario *k* infixit, genua flexit, orationem cum lacrymis fudit. Poſt modicam horam ab oratione ſurgens, baculum extraxit, ſigno Crucis edito meram illam benedixit & receſſit. Deinde ad Galtareſide abiit, & eodem modo, quod antea fecerat, iteravit, cellerarioque dixit: Diſperge nunc & da ſreure nobis & pauperibus, quia Deus incrementa dabit & augebit atque multiplicabit ſufficienter neceſſaria noſtrorum & pauperum uſibus. Res mira, quia rara! Fruges, quæ in utriuſque horrei angulis continebantur, non cenſebantur ſufficere victualibus duarum hebdomadarum circulo, trium menſium ſpatio protendebantur, velut inconſumptibiles; & in eodem ſtatu ſuo permanentes, ſpeciem ſarculæ viduæ Sareptanæ præferentes, uſque ad novorum delibatam perceptionem. Ea quo novarum frugum ſuffecit aſſumptio, preſcriptarum frugum apparuit conſumptio. Sic quondam manna, quod filios Iſrael quadragiota annis in deſerto pavit, poſt ingreſſum illorum in terram repromiſſionis & novorum perceptionem, illis defecit.

B
k

Ex ſimilibus miraculis

54 Alio tempore vocaverat Dominus famem ſuper terram, & inæſtimabilis multitudo pœnæ penuria exſpirantium cucurrit ad Melroſenſe cœnobium, commune conſuetumque cellarium eorum; & ad Waltheni piiſſimi patris præſidium, ſuum penum proprium. Non ſunt ergo fraudati a deſiderio ſuo, nec fruſtrati a beneficio ſperato. Abbate namque imperante, & cellerario obtemperante, Conventu conveniente, mactabatur pecudium *l*, diſtribuendum expendebatur, pauperes ſuſtentabantur. Nondum advenerat autumnalis meſſis, cum jam abſumptis victualibus, pane deficiente, acrius ioſtaret mortis minax famis oppreſſio: quod cum innotuiſſet Abbati, exibat de more ad viſitandum inopes & videndum, ſi quod remedium vel levamen famelicis impendere poſſet. Anxiabatur in ſe ſpiritus ejus, & in amaritudine morabatur oculus ejus, quia ooo inveniebat ad emendum quidquam victualium circumcirca pro quolibet pretio manus ejus.

C
l

interdum probavit.

55 Reperiens taodem ſalubre conſilium, convenit Conventum, humiliter obſecrans, ut illo die dimidiari pauperibus pacifice paterentur panem ſuum. Annuunt omnes animo libenti Abbatis voluntati, fecatur ſingulorum panis per medium, impletur eophinus, inſtar cujuſdam rhedulæ eum rotulis factus, ut impelletetor rotatu levis motus; ad multitudinem deinde pauperum, diſpoſite diſcumbentium, taliter onuſtus trahitur vel impellitur, æqua portio ſingulis panis cum caſeo particulatim diſtribuitur: ſed eophinus in eadem quaotitate pane repletus, poſt iteratam diſtributionem, invenitur. Hæc miraculoſa diſtributio panis quotidie iterabatur, pauperes ſufficienter recreati uſque ad novæ meſſis delibationem paſcebantur. Ecce miſerator & miſericors Deus, per famulum ſuum Walthenum iterabatio panum cophino, quod quondam per Eliam prophetam in hydria farinæ fecerat, & olei lecythio. Cum vero Conventus accederet ad menſam cœnaturus, inventus a ſingulis panis integer, candidus & calidus, quaſi de clibano recenter extractus. Reperiuntur granaria frumento repleta, & apotheeæ & areæ & armaria cæliius ſimilia uſque ad novorum perceptionem perdurantia.

D

Litteralitas ejus erga hoſpites

56 Mirandis miranda ſuccedunt, mirabilem Deum, in Sancto ſuo mira operantem mirifice attolunt. Advenetans aliquoties hoſpitea Melros, more ſolito pranſuri in hoſpitio: allata eſt ſportula de clibano manualis plena panibus hoſpitibus apponendis. Noo poterat vas illud plures paoes monachicos, qui michea *m* vulgariter & uſualiter vocari ſolent, continere niſi duodenos. Meoſa componitur, panis de ſportula ſumptus apponitur, aſſideotibus neceſſaria miniſtrantur. Comederunt ergo & ſaturati ſunt, aliique in locum eorum ad opus ſimile ſubrogati ſunt, ſicque factum eſt, ut a ſecunda hora diei uſque ad tempus collationis poſt Veſperas hoſpitibus adventantibus ſive diſcedentibus ſeu pernoctantibus, cunctis tamen viciſſim edentibus, panis de ſportula ſumptus ſufficienter apponeretur, & ſemper plena & imminuta inveniretur.

E
m

etiam multiplicatione panis

57 Hoc ſignum infigoe videns frater, Walterus nomine, converſus hoſpitarius, vir bonus & religioſus, admirans exultavit in Domino, & ante Completorium, quod accidit, indicari cuſavit abbati Waltheno. Quod audiens Vir Dei, vultu lætitia obumbrato ſubridens & Deo gratias agens, dixit ei: Hoc ego novi, antequam tu vidiſti: & addidit, Crede mihi, ſi ſignum iſtud a te ſilentio ſupprimeretur, tota die eraſtioa continuaretur. Si tale quid ulterius evenerit, da gloriam Deo, & pone digitum ori tuo: citius enim virtus vel miraculum evaneſcit, quod in ore vulgi popularis autæ laudis expoſitum exſufflationi pateſcit. Poſt hæc panes illi ſunt appoſiti atque conſumpti. Hujuſmodi miraculi eventus plures, eodem Fr. Waltero vero veraciſſimo referente, in diebus Sancti contigit: ſed Sancto prohibente, propalatus non fuit, ſicut idem Frater poſt deceſſum Sancti crebro referre cum fletu conſuevit.

F

alique prodigia

58 Trea hoſpites peregrini Melros apparentes & pernoctandi petentes gratiam, devote juxta conſuetudinem Ordinis, & maxime domus illius, ſuſcipiebantur; ſuſcepti in oratorium orandi cauſa, ſecundum S. Benedicti regulam, deducebantur. Oratioue vero facta, ſermone divinæ legis ædificabantur, & ſic ad hoſpitium ducti, fratri Waltero præoominato commendabantur. Poſt paululum pedibus lotis juxta ritum ad refectionem locabantur. Locati noo niſi duo tantum, tertia perſona oon comparente, reperiebantur. Adveniens hoſpitarius, quo ſocius eorum tertius deveniſſet vel ubi fuiſſet, ioquiſivit: illi vero ſe duos tantum adveniſſe ac receptos fuiſſe aſſerunt: Frater autem iodubitanter aſſeruit, tres iotroductos & ad menſam applicatos fuiſſe; & illi econtra, interpoſito

A ſito juramento, ſe nullatenus vel tertiam coopeziſſe. Conſuluit frater portarium & ſuſceptoſem hoſpitum monachum ſuper hac re; reſponſumque eſt ab illo, ſe eras vidiſſe & ſuſcepiſſe. Inquiſivit diligenter, ſi quiſnam illum abeuntem vidiſſet, nec invenit.

celitus compunctus.

59 Nocte ſecuta vidit in ſomnis perſonam præclaram, vultu ſereno, ſermoneque blando, dicentem ſibi: Frater Walthere, agnoſciſne me? Quo reſpondente: Non, domine mi. Subinſulit dicens: Ego ſum hoſpes heſternus ille tertius, qui evanuit ab oculis veſtris, hujus monaſterii cuſtos a Domino conſtitutus: ſixam teneas, quod eleemoſynæ & orationes veſtræ in memoriam aſcenderunt ante Dominum, & præcipue Walthevi abbatis veſtri deprecatio penetrans cælum, aſcendit in conſpectu Domini ſicut ſumus aromatum. Hæc diſcens diſparuit, & Frater evigilans tempore opportuno, quod vidit, Abbati retulit. Quod audiens ipſe Vir Dei, exultavit in Domino & gratias egit Deo ſalutari ſuo, imo & noſtro.

B

ANNOTATA.

a *Id eſt Northamptoniæ, ut videri poteſt tomo* 1 *Monaſtici Anglicani pag.* 679 & 1077, *ubi in fundatione utriuſque hujus monaſterii memoratur iſte Simon, & cognominatur* Seynlys *a cognomine patris ſui, qui ab oppido vel comitatu Gallice* Senlis *appellabatur* Silvanectenſis, *vel de ſancto Licio, ut ſupra indicavimus. Hinc in hiſtoria cœnobii S. Andreæ tomo* 1 *Monaſtici Anglicani pag.* 679 *inter alia legimus*: Nomen ejus heredis erat Simon de Seyolyz junior poſt nomen patris ejus: & iſte Simon junior fundavit abbatiam beatæ Mariæ de Pratis juxta Northampton.

b *Jongelinus in Notitia abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis lib.* 8 *pag.* 8 & *ſequente, hoc cœnobium in comitatu Huntingdonienſi collocat, illudque appellat filiam Wardoniæ, de quo monaſteria ſupra egimus.*

c *Hæc voce aliter ſcripta iterum indicatur urbs Angliæ Northamptonia, a qua comitatus Northamptonienſis nomen ſuum accepit.*

C d Germanus *proprie eſt frater ex iiſdem patre ac matre natus. Unde biographus hoc nomen hic improprie uſurpat, ut patet ex ſupra dictis, ac inferius dicendis, ubi S. Walthenus recte Davidis regis Scotiæ privignus vocatur.*

e *De hoc prima iſtius monaſterii abbate in Commentario prævio num.* 29, & *ſupra in Annotatis ad cap.* 2 *littera* f *plura retulimus ex Dempſtero, qui fundationem ejuſdem cœnobii aliis adſcribit.*

f *Illud Scotiæ monaſterium in diœceſi Moravienſi ſub archiepiſcopatu S. Andreæ ſitum eſt, & ab aliis* Killo *aut* Kilſos *vocatur. Jongelinus in Notitia abbatiarum lib.* 8 *pag.* 16 *de eo tradit ſequentia*: Cella florum, quod Scotis ſonat Kilſos, ſive Killos, id eſt campus florum, cœnobium celebre, quod anno Domini MCLI ſplendide ædificavit S. David Scotorum rex, adductis primis monachis cum abbate ex monaſterio Melroſenſi: Nomeo 8 filiabus hoc cœnobium habet, qui præter anni naturam derepente in campo pullularunt, dum S. Duffi, Scotiæ regis, crudeliter interfecti corpus ibidem divinitus inveniretur, in quo loco in rei memoriam hæc abbatia exſtructa fuit. *Vide etiam Boethium in Hiſtoria Scotorum lib.* XI *apud nos fol.* 224.

g *Hanc ob cauſam Malcolmus ille communiter virgo cognominatur, ut etiam ſupra diximus.* EX Mſ.

h *Illud Scotiæ monaſterium, quod vernacule* Capers *appellatur, ſitum eſt in diœceſi Brechinenſi, & de eo Jongelinus in Notitia abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis lib.* 8 *pag.* 26 *ſic ſcribit*: Cuprum in Angufia Scotiæ regione, aſſumptis ex Melroſa monachis; fundat anno Domini MCLX ſanctus Malcolmus IV, Scotiæ rex, & Deiparæ virgini conſecrans ampliſſimis dirat redditibus *&c. Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum* 1164 *cap.* 10 *num.* 1 & 2 *oſtendit, monaſterium illud anno Chriſti* 1164 *dumtaxat fundatum fuiſſe.*

i *De hoc S. Walthevi ſucceſſore inferius plura referentur. Interim de tempore illius conſuli poteſt Angelus Manrique, qui in laudatis Annalibus ad annum Chriſti* 1170 *cap.* 7 *num.* 8 *quaſdam Dempſteri errores, eitra hunc abbatem commiſſos, refellit.*

k *Ex ſenſu ſatis liquet, acervum frumenti hac voce indicari. Forte provenit a radice* gelona, *quæ manipulum ſignificat, & pro qua Cangius* gelima *ſcribendum contendit, ut in Gloſſario ejus ad hanc poſteriorem vocem licet videre.* E

l *Quamvis hæc vox barbara in lexicis non inveniatur, tamen ex adjunctis patet, illa multitudinem pecudum ſignificari.*

m *Forte ortum ex voce Gallica* miche, *quæ mitam panis & ſæpe parvum panem ſignificat, ut in Gloſſario Cangii ad nomen* mica *probatur ex ſcriptoribus Anglis & Gallis, qui* micheas, michias *vel* michas *pro panibus uſurpant.*

CAPUT V.

Deum lacrymarum, variæ viſiones & extaſes.

VIr Dei multis donatus & ditatus donariis virtutum a Patre lumioum, perceperat & poſſidebat in ſui ablutionem & aliorum, gratiam lacrymarum. Datum divinitus ſibi fuit irriguum inferius & irriguum ſuperius: inferius videlicet, quia valde ſcrupuloſus in conſcientia F pœnitendo propriis, licet pſucos & parvos, deplorabat exceſſus, & aliorum ſibi commiſſorum magnos & graves lugebat arratus: habebat irriguum ſuperius, deflendo, ſe differri a cæleſti regno, cupiens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, ut cæleſtia curiæ civibus conjunctus Regem gloriæ videre poſſet in decore ſuo. Ibat igitur & flebat mittendo ſemina ſua, ut tandem meteret & veniens portaret manipulos ſuos ad horreos cæleſtia.

fundebat lacrymis diffluens

6a Vix aut raro ſine lacrymis ſeria orationc dabat: rariſſime ſine fletu Miſſam celebrabat; multoties facris vigiliis inſiſtens, dum Pſalmodiæ intenderet, lacrymis affluebat; vel ſi muſicæ inſtrumentum auribus ejus inſonuiſſet, faciem lacrymis rigabat. Aſſerebat in cæleſtibus ineffabilem eſſe melodiam, dum ex tactu fidularum aut humanis arteriis tantam ſenſiſſet probitatem harmoniam. Sæpius inſtans orationi ſeu Miſſarum celebrationi vel pſalmis jugiter vigilans, ſpiritualibus viſitationibus divinitus ſecreabatur; magnificis revelationibus foffuleiebatur: de quibus pauca de pluribus ſubnectere curabimus, quarum certitudinem relato virorum veridicorum fidem teneamus.

in oratione & Miſſa.

6a Quadam vice in vigilia Epiphaniæ Domini, nocturnis vigiliis Vir Dei ſtans in choro, Fra-

tribus

Ex Ms. nonnum, quam in Vitam ejus mendo exstat.

tribus pſellentibus, cecidit in mentis exceſſum, viditque in ſpiritu, ſicut Euangelica prodit hiſtoria, totum apperitionis Dominicæ teatum. Aſpexit ſtellam radientem, regum ab Oriente cum magno apparatu venientium curſu præcio præducem, ac virginalis hoſpitii in Betleem Dominicæ nativitatis conſcii ſtremolam *a*. Vidit & Puerum in virginis Matris gremio ab ipſis adoratum ac myſticis monetibus honoratum, & demum in ſomnis divinitus admonitos per eliam viam, quam advenerant, in regionem ſuam reverſos. In ſe poſtmodum rererſus, & viſa ſecum mente pertractans intrinſecus, non perfunctorie perfundebatur gaudio magno; nam ſingulis annis in vigilia Theophaniæ, cum collecta illa recitaretur, ſcilicet Corda noſtra ſpleodor futuræ feſtivitatis illuſtret &c., largo lecrymarum, ſed melliflua ex viſionis hujus recordatione, rigabatur profluvio.

a

ac fuscus exſtat

63 Poſt hanc mirabilem viſionem ſuccreſſit alterse non minor mirifica. Effulſerat ſacratiſſima eos, quæ ſicut dies illamineter ob memoriam reſorrectionis Solis juſtitiæ, qui poſt occaſum ſuum rutilans de corde terræ ſurrexit, cælis, terris, tartaris exultationem intulit. Hæc plane nos Waltheno noſtro illuminatio in deliciis ſpiritualibus fuit, ſicut a confeſſore ſuo narrante nobis innotuit. Cum enim quadam vice celebraſſet eucubias Dominiipſa nocte Paſcheli, conveoto chorianante in pſalmis & hymnis, raptus in ſpiritu vidit Vir ſanctus ſeriatim Dominicam paſſionem repræſenteri coram oculis ſuis. Videbatur ſibi videre Dominum poſt flagella & illata ludibria & ſertum ſpineum impoſitum capiti, crucifixum in patibulo, palmas & plantas clavis eapoſitas, in manus Patris eoimem commendantem expiraſſe, & ea latere, lancea perforata, in lavacrum & poculum, pretium & præmium humanæ ſaluris, ſanguinem & aquam profluviſſe. Contemplabatur animam, eauto corpore barathrum ſpoliantem, innumerem ea eo multitudinem educere, corpus reſumere, redivivo reditu Superos lætificare, milites mortis miniſtros, machinatores veræ Vitæ obſtruere, velut mortuos effectos facere. Speculabatur demum ipſum formoſum in ſtola ſua, gradientem in multitudine virtutis ſuæ, in paradiſum vaſa captivitatis introducere.

B

ſuſpirabat.

64 Vir igitor Domini deificæ viſionis contemplatione completa, ad ſe & in ſe reverſus, recogitabat in dulcedine animæ ſuæ viſu ſelici ſibi revelata præ admiratione & cordis jubilatione, ſicut de Sabæa *b* legitur, ultra in ſe non habebat ſpiritum. Multis namque diebus poſtea ſenſualitatis officia, humanæ naturæ conſueta, quodmodo ſenſit in ſe debilitata atqoa conſopite, & ab uſuali exercitio alienata, atque a lumine ſpirituali abſorpta, terrenum cibum & potum faſtidientia: node & poſtea, quamdio ſpiravit, dum in vigilia Paſchæ Miſſam ex officio celebraturos proferret aut audiret Collectam, ſcilicet; Deus qui hanc ſanctiſſimam noctem gloria Dominicæ reſurrectionis illuſtraſti, & reliqoa ſequentia; inebriatus ab obertate domus Dei, torrente voluptatis ſpiritualis potatus, erumpere ſolebat ubertim in lecrymas, nec ſe poterat contioere ob recordationem viſionis præſcriptæ, & cum magne difficultate conſummabat illius Collectæ verba inſcripta.

b

C

c

c

Domus ei ſub variis formis apparet.

65 Conſueverat Abbas ſanctos explicito Completorio, poſtquam ſingulos monachos eacootes de oratorio in dormitorium juxta monaſticæ moſem inſtitutionis aquæ benedictæ roraverat aſperſione, in eccleſia quanto ſectetius, tanto ſacrarius precibus iocumbere & holocauſtum medullatum in odorem ſuavitatis Domino libare. Hoc eotem auctor totius peccati videbat & invidebat, & iraſcebatur, dentibus ſuis fremebat & tabeſcebat, omni conamine orationis ejus inſtantiam impedire ſtudebat. Cum enim quadam vice Sanctus ſtaret orans coram magno altari, oculis & manibus in cælum intentus, ante conſpectum ejus in varias formas ſe transfiguravit angelus malus: diſcurrebat prius per pavimentum in ſpecie muris, multiplices anfractus agitantis; poſtea murilegi magni & nigerrimi, poſtmodum porci gruonientis, deinde canis nigri latrantis, poſtea lupi ululeotis, deinde tauri cornopeti mugientis formas induit.

D

66 Sed Sanctor ſingulas ſpecies illuſorias, edito ſigno Crucis, evanuavit: ad ultimum ille milleartifex, qui mille per mæandros agitare quiete corde conatur, in ſpecie loricati militis magni ſonipedis, horribilis & cetl tergo inſidentis, fumiferum ignem de naribus & ore emittentis, & lanceam in virum orantem vibrautir oſteotabat. Sanctus eutem in impetu ſpiritus concito greſſu, prout potuit, pergent ad altare pyaidem eburoeam ſacroſanctum corpus Domini continentem reverenter aſſumpſit, & ſe cum illo ſigoans & adverſus tartareum Goliam quaſi oovus David currens, dilatante ſpiritu, nomen novum invenient eit: Ecce, peſſime mus, miles fuoeſte, ſatelles ſatbanæ, Judea tous te miſſurus in abyſſum; eapeſta, ſi audes, illum; præſtolare congreſſum noſtrum. Ad hanc vocem victus & confuſus lacoalis & inferoelis eqoes, illius lapidit, qui ableiſſus eſt de monta ſine manibus, præſentiem vel ictum ferre non prævalens fugit: detrorſus in caliginoſum ergaſtulum, qui in cælo ſuum non ſervavit domicilium, non comparuit. Hæc vir Dei com de virtute ſacramenti Corporis Domini loqueretur, quaſi de alio, cui hoc contigit, narravit: ſed in ſecreta confeſſione ſymmyſtæ ſui rei veritatem de ſe nudavit.

E

quo fugato

67 Viſitavit Abbas ſanctus aliquoties Rievallem, matrem Melroſenſis monaſterii æſtivo tempora, venitque in clauſtrum cum Conventus lectis quieſceret in maridie. Oratione de more ante oſtium obſeratum oratorii facta, nullum in dormitorio eacitare, evigilare vel ioquietare voluit, ſed in partem ſecedens, monacho ſuo alibi recedente, juxta parietem in clauſtro reſidens affectavit dormitare, nec potoit. Comque ſic ſediſſet pſalmis intendeos, vidit virum venientem quemdam clariſſimum, angelicum aſpecto, veſtitu deaurato circumamictum, diademate velot auto decoratum, inaumeris gemmis coruſcantibus adoroatum, præcedentem maximam multitudinem dealbatorum diſpoſite ſubſequentium. Aſſurgens Abbas, dicto Benedicita, venientem ſalutavit, & quis eſſet humiliter interrogavit. Ille vero gratioſo vultu, quaſi ſubridens, ait: Nonne me agnoſcis ſpecialem amicum tuum Wilhelmum, hujus loci abbatem primum? Cætos vero ſubſeqoentium eſt monachorum atque converſorum ſub mea cute in Ordine noſtro in Chriſto quieſceotium. Quot etiam in corona mea & veſte vides coroſcare gemmas, tot Deo per ipſius gratiam verbo & exemplo ac ſolicitudine acquiſivi animas: & quoniam in iſto loco Domioo in ſanctitate perſeveranter ſervientes reqoiem æternam promernimus, ter in anno locum iſtum viſitamus. Hæc dicentis viſio & allocutio diſparuit. Abbas viſa diu celens, ea tandem confeſſori ſoo & quibuſdam viris Religioſis, quiereot e ſecretis, re-

Sanctus monaſterium Rievallenſe viſitat,

F

ſervavit,

A ſeravit.

68 Alia vice, juxta Ciſtarcienſis Ordinis inſtituta, Rievallem viſitavit, & ſua præſentia pluſimos in Deo lætificavit. Cumque poſt Completorium, cæteris egreſſis de mora dormitum, ſolus demoraretur in oratorio, extulit manus ſuas in ſancta, effundens ſicut aquam cor ſuum ante conſpectum Domini Dei ſui. Poſtquam direxerat orationem ſuam ſicut incenſum in conſpectu Domini, & ex thuribulo mundi cordis, ſpirituali thymiamate pleno, arcam, & iterum propitiatorium aromatizando thuriſicaverat, egreſſos eſt de eccleſia in Capitulum, ut ante ſepulcrum amantiſſimi ſui Wilhelmi abbatis præoominati preces pro ejus anima funderet. Cum autem attentius & inſtantius oraret, talis tantaque melodia auribus ſuis inſonuit, qualem quantamque antea numquam audivit. Stans itaque aliquantulum, collum extendit, auresque attonitus extulit, auſultando diligentiam magnam adhibuit, ut ſibi videretur. Poſt aliquam B motulam totum illud melos in eccleſia reboavit.

Et miratur Frater iterum

69 Volens ergo pergere ad videndum & certius agnoſcendum ſuper hac re, de Capitulo exivit: & ecce cœtus candidatus cælitus ecclauſa concincos atque procedens, gradatim & daceoter obviam venit. In prima fronte hujus beatæ proceſſionis abbas Wilhelmus, pro quo oraverat, locum & officium abbatis tenuit, grandiſque turba monachorum & conversorum, qui jam dormiverant in Domino, ſequebatur: quorum plures dominus Walthenus, dum adhuc viverent, bene novit. Intravit cum illis in Capitulum virus cum mortuis, imo cum Chriſto & in Chriſto viventibus, & oratione facta ante tombam memoratam, cunctis in ordine ſuo ſedentibus, innocente abbate Wilhelmo, Walthenus, quaſi coactus, prius Benedicite, dixit. Quid vero poſtea ibidam dixerit vel fecerint, nemini ſatis: quia forſitan, ut datur intelligi, arcana quædam illic audivit, quæ non licuit homini loqui. Erant vultus ſingulorum perlucidi, habitus candidos ſuper albedinem nivis & lilii: verbum cantionis illius conventus fuit Antiphona, quam in ſolemnitate omnium ſanctorum ſancta canere conſuevit Eccleſia, ſcilicet: Laudem dicite Deo noſtro omnes Sancti ejus, & qui timetis eum puſilli & ma- C gni: quoniam regnabit Dominus Deus noſter omnipotens, gaudeamus & exultamus & demus gloriam ei.

habuit.

70 Inter viros illos luciſluos quidam ceteris multo lucidior videbatur, qui dum vitales auras carperet, nullius momenti vel alienjus adminiſtrationis aptus officio habebatur; & quia ſimplex erat ejus ſimplicitas, fatuitas a conſtatribus vocabatur, & in multis aliis vocabitor & judicabatur. Sed lampas contempta apud cogitationes non aſtte judicantium in conſpectu veri & ſuperni Judicis ampliorem ſulgorem ſulgentibus in hoc ſeculo præbuit, & noſtræ cæcitatis tenebras, & falſum vel caligioſum judicium arguit. Nam, ſicut Via Dei dixit, quia Frater ille nullam fere vel modicam in præſenti vita conſolationem habuit, ceteris, qui habuerunt, majorem in illa vita gloriam & honorem pereepetit. Væ ergo divitibus & peccatoribus exaltatis, habentibus conſolationem ſuam in hoc ſeculo, quod niſi inde digne pœnituerint, ea privabuntur in futuro.

licet aut em illas occultare viruerit,

71 Quidam Converſus vitæ laudabilis, Lambertus nomine, quæſivit Abbatem ſanctum, ob quoddam illi negotium intimandum; dictumque eſt illi, in capella ſanctæ Trinitatis illum ſe ſapeturum. Solebat Sanctus in ibi Miſſam ex conſuetudine celebrare crebrius, diutius, & devotius præcea protelata. Accedens Frater præfatus illuc, invenit oſtium elauſum & intus obſeratum: & introſpiciens per rimulam cujuſdam feneſtellæ, videt locum totum replatum lumine, quaſi ſolgore fulgureo; ipſumque coram altari ſtantem, amictum lumine, ſicut veſtimento. Videns hoc turbatos eſt, timorque magnus irruit ſuper eum, quia reverberabat clarius inæſtimabilis ipſius intuitum. Avertit ergo oculos, retraxit pedam, non auſus ſuſcitare dilectum animum, amicam cælestis Sponſi, nec ab ejus amplexibus avellere, donec ipſa vellet. Quocirca, licet ibi moram fecerit, patienter præſtolabatur ejus egreſſum: egreſſique poſt aliquanti temporis motulam, faciem ſolito clariorem veluti novi Moyſi perpendit, & eum progrederetur ad publicum, propriam & priſtinam induit.

EX MS.

Et filiorum regi laborat,

72 Hinc colligi debet, quod immenſo divinæ elaritatis igne intus ardebat, qui elaritate tam ineffabili citeumfuſus fotis ſplendebat. Erat ignis ille illuminans, non comburens; lucens, non conſumens: qui eor ejus in receptaculum mundum E invaſit, itradiavit, & corpus ejus incomprehenſum undique collustravit. Convenit tamen ſecretius Converſum, ſciſcitans ab eo ſi quid vidiſſet; illique reſpondenti & confitenti tei in ſa veritatem, in virtute obedientiæ præcepit, ut nulli, quod viderat, enodaret, quamdiu ſuper terram ſpiraſſet. Frater ille impetrata ſibi, vivente Abbate, ſub ſilentii ſigillo claſit; poſt deceſſum Sancti, religioſis moribus Sancti virtutibus clauſa, clavi licentiæ jam adeptæ, teſetsvit.

interdum tamen loquens ea prædicat.

77 Sedebat Sanctus iſte inter laicos fratres diſpertiens eis ſpirituales eſcas, quas non præpraeverant ſibi, loquendo de regno Dei: & cum de beatitudine Sanctorum ſermonem faceret, de ſe ipſo, ſed tamen quaſi de alio, tertiam perſonam in narratione aſſumens, ſic enotſus eſt. Quidam monachus Ordinis noſtri ad cæleſtem patriam anhelans cogitatione & aviditate, ſitivis animæ ejus ad Deum fontem vivum, ut citius venire & F. apparere poſſet ante faciem ejus precibus quotidianis continuiſque lacrymarum fluentis petebat diſſolvi & eſſe cum Chriſto, ut ipſum Regem Regum videre poſſes in decore ſuo; quadam vice dum orationi diutius cum lacrymis incumbens avidius & arctius contemplando cogitaret de felicitate cæleſtis regni, Vidi, inquit, cælos apertos & gloriam Dei, manſionaſque Sanctorum in regno cæleſti. Sic profecto, quod ſub tantiæ perſonæ nomine narravit nolens, & neſcius de ſe ſibi divitus revelata denodavit; his dictis homo Dei in ſe rediens ſermonem illico finivit & tacuiſſit; & quia ſecretum ſuum ſibi licet invitus detexit, multis lacrymarum profluviis ſe afflinit; fratres vero, quod ſemel amiſſum fuit irrevocabile verbum, ex ore Sancti pro vero & fixo habuerunt, & ſic accepta abſentibus & poſtetis nartaverunt.

ANNOTATA.

a *Etſi hanc vocem in lexicis non potuerim invenire, tamen ſenſus hoc loco exigit, ut ſtramula pro indite accipiatur.*

b *Id eſt regina Saba, quæ videns ſapientiam ac magnificentiam Salomonis*, non habebat ultra ſpiritum, ut *lib.* 3 *Regum cap.* 10 *legimus.*

c *Quamvis Henriquezius die* 2 *Auguſti, & Chalemotus* 3 *ejuſdem menſis, bene ſanctis Bernardi diſcipulum, ac primum Rievallis abbatem Meno-*

EX MS. *legit fuit inſtructior, tamen cum catalogo Beatorum nondum adſcribere audemus, quin Martyrologio Anglicano de ipſo non meminerimus.*

CAPUT VI.

Diverſa miracula, quæ Sanctus in vita patravit, mirabilis de imminente morte præmonitio, & pius obitus.

Mulier in difficili partu,

a QUædam mulier intidigruma *a*, laborabat pluribus diebus in parturiendo, & non erat ei virtus parieodi; mors verſabatur in oculis, interius adeſſe videbatur in januis: nihil enim aliud præſtolari poterat de fructu ventris ſui, quam peremptorem, ſive ejuſdem uterum ſolum ſopereſſe ſuæ proli ſepulchrum ac utriuſque claustrum terræ gremium. Abbas autem forte tranſitum faciens per fines illos, ibidem divertit, & in domo cujuſdam clerici, nomine Gilleberti, familiaris amici, pernoctavit: quod agnoſcentes vir & cognati mulieris præſtitæ, fratri converſo, Richardo nomine, qui tunc temporis
B ſolebat equitare cum Abbate, & illi miniſtrare, intimabant infortunium & angorem mulieris miſerandæ. Confidentes de Abbatis ſanctitate, poſtulabant aliquid de cibis aut veſtibus ejus talium vel ad tangendum. Credebant fideliter & fiduciaſiter, ea illis miſeram adepturam aliquod remedium ſive levamen; nec feſellit eos fides ſua.

Pulla S. Waltheni zona. Mortua juvatur,

75 Abbate itaque poſt laborem itineris & refectionem ſui corporis ſoporato, frater Richardus zonam ejus pelliceam ad caput ejus poſitam elanculo tulit, & mulieri deferri fecit, & ut ſe ea circumcingeret admonuit. Mira res magnumque miraculum! Moæ ut parturientem zona circumplecteus ejus ventrem tetigit, a preſſura puerperii, quæ circumdedit eam, liberata & in partum ſoluta, ſibi ſalutem ſuiſque cunctis caulta-
C sionem exhibuit: non enim jam meminit preſſuræ propter gaudium, quia uxus fuit homoiu mundum: quo facto, frater zonam reportatim eam in loco, de quo ſuſtulit, eam repoſuit, omuibus hoc ſignum ſilemio ſepelire juſſit: cumque revertentes appropinquaverunt abbatiæ de Meltos, prædictus Frater rem Abbati indicavit, illeque Deo gratias agens, & ne cuiquam ſe ſuperſtite ſignum iſtud divulgaret, more ſuo diſtrictius indixit. Frater viventi Patri obediens ſignum ſiluit, & poſt deceſſum ejus propalavit.

Ex equus commodis ejus tam Sancti

76 Quemdam equum Sanctus inequitare ſolebat, quem etiam tempore com ceteris aliquando gratioſo joco fratrem Ferrandum *b* nominavit: hunc ſolum ſibi ſufficere, quam diu vivebat, licet ad vectationem ſui plures ſupperterent, arbitrabatur; non ſicut quidam abbates bodie, plurimos paleſtridus *c* habentes, hæſitant, eos inſiſtere dignantur. Hic etgo Ferrandus dum Sanctum haberet ſeſſorem, quaſi agnus manſuetus, modeſte ſe habuit & ſi forte dormitatio, ut aſſolet aliquoties equitantibus, obreperet Abbati, ita moderate ac pedetentim paſſus dirigebat, ut non offeoderet ad lapidem pedem ſuum, lutoſam & lubricam viam devitans, planam & mundam eligens. Ea quo Vir Dei ſonum excuteret, equus ocius avolabat, celeri ac ſuavi grieſſu commeantes & etiam primos præcedere ſolebat; poſtquam enim abbas de illo deſcenderet, & puer ad ſtabulum vel ad aquandum illum ducturus aſcenderet, ita ſe fremitu, vatio-

que ſinuſmine *d* membrorum agitabat, ut aſpi- D
cientibus liquide pateſceret, quod poſt membra *d*
ſancta ſeſſoris ſui non æquanimiter alios geſtare vellet. Denique poſtquam Sanctus in fata conceſſit, equus ille expilatus emarcuit, & uſque ad interitum ſuum elanguit, nec operis ullius uſui aptus fuit. Licet vero hæc ſint miranda, quæ de equo iſto retuli, quoddam tamen majus miraculum de ipſo factum memorare dignum duxi.

Ita ſervit,

77 Regrediebatur de Rokesburgia *e* aliquoties Sanctus Domini, peractis negotiis, pro quibus illuc ierat, monarchos atque converſos, quos ſecum adduxerat, volubili rotatu lubricæ linguæ mutuæque locutioni intendentes non ſolum a præſentia, ſed & ſpatio ferme milliari a conſpectu Viri ſancti elongabantur, & ipſe incaputiatus *f*, ac ſecum commorans, & ſoli Deo vacans, moderato greſſu, prout poterat, ſubſequebatur: inevitabilis neceſſitas inſtanter urgebat, ut de equo deſcenderet; ſed præ omnia debilitate atque multiplici infirmitate, per ſe ſine alterius auxilio aſcendere vel deſcendere non po- E
terat; circumſpenit, nec fuit, qui adjuvaret niſi juveneulus quidam puer portarli de Melros & nuncius, qui de præfato oppido veniebat & Abbatis veſtigia ſecutus indefinenter, quaſi collateralis illi obambulabat. Vocans illum abbas ſciſcitabatur ab eo, ſi prævaleret ipſius deſcendeatis ſcandile, quod vulgo ſtrima *g* dicitur tenere; reſpondit que adoleſcentulus, ſe velle attentare. *g*
Abbate deſcendente, puer incumbendo ſtrimam & equum per lorum tenuit, adjutorium & obſequium impendit.

Præſtatione præſtitit.

78 Abbas peracto, pro quo deſcenderat, dum ſcandere vellet, puer collieulum, in quo faciliotem aſcenſum haberet, quæſivit, & in tota planitie minime inveuit. Mira res! Videns Ferrandus Abbatem accedentem & approximantem, ſibi genua flexit & ventre terræ adhæſit & latus verſus venientem vertit. Puer puisns, equum aliquam gravem infirmitatem incurriſſe, pulſu, ſonitu, ictu ad ſurgendum eum compellere voluit, ſed hoc fieri Pater prohibuit; equum deinde cum magna facultate aſcendit, in ſella ad libitum ſe collocavit, more ſolito pannos compoſuit; irrationale vero animal F
ſamquam ratione utens, mox modeſte ſurrexit, recto greſſu velociter viam carpens, puero non modicam admirationem incuſſit, ſeſſoremque ſui glorificare ac portare Deum in corpore & corde mundo, miraculo patefecit in ſe patrato eom probavit. Deinde Pater puerum alloquens, ne cuiquam ſe ſuperſtite, quod vidit, enarraret, interdixit; ob cujus rei gratiam ſcapulare *h* novum promiſit, & *h*
dedit, & dando, tunicam ſuperaddidit. Puer vero, Sancto ſpirante, ſileutio rem obtexit, & poſt ejus deceſſum ad Dei gloriam & Sancti laudem hoc ſignum pateſacta janua veritatis reſeravit.

Poſtquam ſanctus epiſcopatum Sanct. Andreæ,

79 Vacabat ſedes epiſcopalis ſancti Andreæ *i* in Scotia, populique petitio, eleri electio, prioeipis aſſenſus ſanctum Abbatem elegerunt in paſtorem & epiſcopum animarum ſuarum voto u *i*
nanimi, communi conſenſus conniventia. Venerunt igitur clerici, eapitanei cum magnatibus terræ ſatis inſtructi Melros, gratia aſſumendi & educendi ſecum electum ſuum; abbaſque Rievallis Ailredus, qui tunc ibi affuit, injunxit illi, ut obtemperaret electioni, ſubiret onus, ſuſciperet officium; ille vero prætendebat imbecillitatem virium, impotentiam ſuſtinendi tanti ponderis negotium; indicavitque ſecretius abbati Rievallis,

ſe

A se non longum super terram victurum,

filii obtentum recusaverit,

80 Illic autem persistentibus in electionis sanctæ perficiendo proposito, & patre abbete imperium suo, respondit Sanctus spiritu faridico & ore vetidico: Exposiavi me, inquit, tunica mea, quomodo indoam eam? Lavi pedes meos; absit, ut iterum pulvere secularis solicitudinis inquinem eos: & adjiciens, Credite, inquit, mihi, quoniam eligetis & habebitis alium, quam me, pontificem, extensoque digito designans suæ sepulturæ locum: Hæc, ioquit, requies mea; hic habitabo, quamdiu Domino placuerit, ad filiorum meorum consolationem. Post hæc verbis utrimque subornatis, ut moris est, negotium suspenditur, & suspensum sub induciis differtur, dilectum ad effectum non producitur: illo denique electioni nullatenus consentiente, alius eligitur, & ipse in tempore constitutu a Deo in loco pramanstratu dormiens in Domino sepelitur.

luridis in morbum,

81 Celestis Artifex omnium ornatem bebens virtutem, omnia penspicions, non solum a rubigine ferrum, & argentum a scoria purgat, sed & eusum, ut amplioti fulgore tutilet, igne porificat tri-

B bulationie: ipse namque quos amat, arguit & cestiget, & omnem filium, quem recipit, flagellat, & omnem palmitem io se ferentem fructum purgat, ut fructum plus afferat. Hinc est quod dilectum suum Walteuum infirmitatie multitudine, crebris flagellis attriverat, tussionibus attrectaverat, membris debilitabat, quem usa in honorem gloriæ soæ formare & io thesaurie suis reponere disponebat. Sed tamen quando infirmebatus, tunc sortiot suit & poteus, infirmos visitare consolari consuevit, necessitatibus singulorum subveuias satagene.

quo affectus

82 Erent in infirmitotio sæcularium iutes exteroe, imu præ ceteris, tree quasi in mortis areiculo positi, unus quartanis febribus laboraus, duu hydropici, hi tres a quodam luciflua persone nocte una in somnis eadem visione sunt visiteti atque commouiti, quatenus peterent, eb abbate Walteno ægroteute se tangi & beuedici; sic profecto a mortis faucibus ebstraherentur, & pristinæ saluti atque virtuti restituerentor: quod aurem in visu noctis aeceperant, in crastino infirmario Conversio, Conversue mouechu confessori infirmorum, monachus Abbati verbis veritatem rei pellientibus iodicevit. Dicebat mouachus Sancto, trea lecto dolosis decenros jam morti vicinos æstuanti desiderio ipsius præsentiam expetere, animesumque suerum secreta sibi velle pandere,

C

quatuor egrot,

83 Quo audito, Vir Dei beculo subuixos, suorum servitorum sustentatue manibus, vel potiue gestatus, sui copiem prædictis infirmis exhibuit, de auimarum salure cum eis autea super bec re a munacho præmouitis & præmunitis contulit; deiude discessutus & ab illis cum lacbymis postulatus, edito signo etueis ipsos tangendo beuedixit, & receessit, miroque modo, licet diversu, eos sospitati restituit: ex unius hydropici corpore pra virilia virgæ meatum humor viscosus & fœtidus effluens pelvim magnem adhibitam bis ed implevit, humorque eximoitue mox totum huminem gracilem & sanum effecit. Alter aurem hydropicus, excusta repente tuta infirmitate, gaudens surrexit, opreta potitue sanitate; tertium illicu reliquit febtis, & iutra paucos dies recessit totus sanus robustue & hileris.

perviolasis morbis laborantes, statim sanitati restituit

84 Eras icidem quartus in eodem infirmitorio languidus, qui non solum morti videbetur vicinus, sed quodammodu inefcatus: inde io atea domue super cilicium & expositus fuerat, & fossio præparata, in qua eumuleri debuerat. Abbas sotruitu more solicu revisens decumbentes infirmos advenit, iu extremis agentem vidit, urationem pro eo fudit, edito signo viteli benedixit & ebcessit: ager illico vitæ redditus, oculos aperuit, ceput mtexit, Deo gretias & Abbati multiplices egit, sibi dictum a quadam persona clarissima, quod Dominus illi spatia vitæ longiosia iudulsisset Abbatis sancti precibus, asserait; homo non post multos hos dies peairus conualuit, & recepto vigore pristino pluribus annis postee vixit: quæ eum postmodum innotuissent Vito Dei, nihil sibi utpote horum ignaro vel non conscio ascripsit; sed tantum nomini Domini in bis & aliis gloriem dedit.

EX MS. *k*

Frater quidam mira visus

85 Fuit in Melros quidem habitu & professione Conversus, sed actu pervertus ac intentione, Sinuious nomine, viribus corporis robustus, mulsia prævalebat in manuali labore: hic multoties murmurationibus insudabat, & a detractione linguæ non parcebat, & ceteros sibi viribus impares aut secum colleborandi impotes, effæminetus vocando, nec cibo dignos dijudicebet: unuis pene sua faciebat, ut videretur & appreciaretur ab hominibus, non ot Patris, qui videt in ebscondito, placeret obtutibus. Hic quodem Pesebali tempore E soporatus in meridie, vidit quemdam statura, vultu, visuque terribilem sibi epproximantem, dextera manu mscharam, siuistra sportellam gestantem: qui eum ad sa ecessisset, mores ejus increpans, cenodoxiæ improperans & condemnans, prius menue ac pedes, postea cetera membta frustatim condidit, concisa sportellæ impositi & abiit. Recedens autem vis ille ubviam habuit virum reverendum & præclarum sibi præcipiantem, ut membra membris cuapteret, & hominem ioteguum priori staturæ redintegraret, eo quod Weltenus in illa hora pro omnibus sibi commissis devotas Domino preces sudisset.

ad fratrem redactus mittit ab angelo admonitus,

86 Fecit illico mirandus cetuisex, ut vir prædictus imperavit, & fratrem membrie sedintegratum pristino statui & sospiteti restituit & recesit. Dienda sanctus ille, ut æstimabatur, angelus Domini commouit fratrem illum, ut intentionem muearet, motes componeret, vitam in reliquum corrigeret, & ad Deum se totum converteret; fraeer autem se sacris ejus monitis promisit paritutum, & cooperante gratia Dei vitam in posterum correcturum: dedit etiam illi breve quoddam involutum iujungens, ut illud a Deo & seucta Maria directum Abbeti porrigeret, porrectum accipiens F fiaum teneret, quod in eo scriptum nihil a veeu vacillaret, hæc dicens disparoit & fretas evigilans supra pectus suum schedulam scriptam invenit, inventem hora competenti, enarrate visione, Abbati præsentevit: Abbas cælitus sibi missum reverenter displicans illud legit, genibusque flexis, fusis lachrymis, Deo gratias multiplices exsolvit.

qua S. Waltheus familiariter de infanti filii morte præmonetur.

87 Convocatie etgo pius seniuribus domus scritum legendum præbuit; postmodum in audientia totius conventus secitati fecit: hanc autem hujus scripta verba suetunt, quæ ex seoinrum iudostrie sacra pluribus diebus in cera tabulæ capitularis exarata legere gliscensibus patuerunt; Jesue Christus & marie meter ejus dilectum suum Weltenum abbatem salutant. Scias, quod exaudita est uretio tua, & inter duas festivitates Sancti Juenuis Baptistæ venies ad nos perpetuo victurus: præpara te. Vale *l*. Ecce verba pauca, simplicie: simplicibus, sicut sacra Scriptura restatur, cum quibus graditur sermocineiu Dei, convenientie; sed tamen sicut aei exitus probavit umoi veritate subnixa. Et quidem Vir sanctue usque ad nerivitatem sancti Joannis Baptistæ aliquantulum, ut homo, se- *l*

1158. meripſum exhibuit hominibus, audient & tractans de neceſſaria monaſterii, quantum ægritudo ſua permittebat: exhinc jam quaſi mundo mortuus, totus in Deum ſuſpenſus, ad cæleſtem patriam animæ egreſſum exſpectabat.

Sanctus poſt difficilem mortem

88 Aderant dies canicularis, ac durus ac diuturnus morbus morſu acriori & amariori corpus debilitate dilaniabat, & fere ſingulis diebus trium ſeptimanarum ſubſequentium in jmuis adeſſe mortem minitabat; omnis etiam cibus humanæ naturæ nutritivus illi non ſapuit, ſed faſtidio fuit, ac corporis exhauſtis viribus, virtute vitali vacuato, jamque quaſi præmortuo ſpiritus in pectore palpitabat. Cum aliquando anhelitu reſumpto reſpiraſſet aliquantulum, ſuos conveniebat, commonebat circa cuſtodiam Ordinis, & mutuæ pacis & caritatis concordiam conſervandam, & curam habendam pauperum & infirmorum. Novem tamen diebus continuis ante exitum bis in die vel nocte, velut in mortis articulo, agonizabat, ſervitoribus ſuis ac ceteris aſpicientibus angorem & admirationem ac ſtuporem magnum incutiebat: nec mirum; ſtupor merito fuit, quod vas tam fragile ac imbecille tam diros & continuos cruciatus perpeti potuit. Sanctus tamen iſte, ſicut ſanus ſuis pluries proteſtabatur, exoraverat Dominum, ut eum ignibus ægritudinis duriſſimæ diutius decoquere dignaretur ante vitæ terminum.

ac diuturnam ægritudinem

89 Quoties agoniæ tranſiſſet hora, & qualiſcumque acceſſiſſet alleviatio, parompet ſubridens, oculis ac manibus in cælum intentus, vultu ſereno, capite inclinato, gratias agebat Deo ob ejus flagella illata, velut pro magno beneficio ſibi impenſo. Semel tamen locutus eſt, audientibus pluribus, dicens: O ſi mihi ſuppeteret facultas fandi; quam multa & magna mirabilia poſſem vobis enarrare, quæ vidi! Ex quibus verbis ejus datur intelligi, illum in ſpiritu fuiſſe raptum, perpluta de pœnis reorum ſive gloria ſalvatorum contemplatum: affuit Kalendas Auguſti feſtivitas ſancti Petri ad Vincula, quæ celebratur in memoriam eductionis illius, qua per angelum eripuit eum de carcere divina clementia, appropinquabat imo inſtabat hora in qua Abbas almiſſimus angelici agminis protectione deductus de carcere mortis hujus educeretur de manu Herodis typici regis, ſcilicet ſuper omnes filios ſuperbiæ, & de omni exſpectatione tartarearum inſidiantium ejus calcaneo, conſentiunt iter ejus impedire, ne ereptus libertate perpetua potiretur: & ecce ægritudo ſolita & inviſcerata plus ſolito, velut tortor ſæviſſimus, totum hominem occupabat; graviſſimis aculeis animam ad exitum urgebat. Sanctus hoc ſentiens & ſciens, facri olei remiſſivam unctionem poſtulavit & percepit, ac domuici Corporis & Sanguinis participatione ſe munivit: deinde, elevatis manibus, ſuis benedixit, & ſicut valuit, valefecit: dehinc duabus diebus ac noctibus quaſi in ſilentio confixa ſunt oſſa ejus & velut in camino decocta eſt caro ejus, ut in anima nulla peccati rubigo appareret aut macula vel ruga, nec confunderetur cum loqueretur inimicis ſuis in portis.

tertio Nonas Auguſti moritur,

90 Illuxerat igitur dies tertio Nonas Auguſti, qua inventio ſancti Stephani prothomartyris celebratur: circa diei horam tertiam ultimum ſpiritum efflare a ſervitoribus cenſebatur, ſuper cilicium ponitur juxta morem, crebra percuſſione tabulæ conventus vocatur, pſalmi cum lætantis concinuntur, & ecce Vir Dei, redivivo ſpiritu reſumpto, vultum ſuum illuminavit. Super eos * obſtipo capite, quaſi gratias referens, admiratione non modica percuſſit eos. Iſtud opus ſimili modo bis iteratur; poſt ſeptam, cum ventum eſſet ad prandium, jam tertio tabulæ percuſſione conventus citatus aſſiſtit: ſicque circumſtante corona filiorum pſalmocinantium, ſancta illa anima felicium flagellorum flammis in fornace febrium & aliſtrum multiplicium infirmitatum excocta & inſtar auri puriſſimi examinata, de mundiſſimo carnis habitaculo exivit: pertranſito namque igne & aqua mundanæ tribulationis, introductuſeſt in refrigerium æternæ quietis. Tranſivit ergo Pater ſanctus de mundo ad Patrem, de fide ad ſpeciem, de ſpe ad ſpeciem, de umbra ad veritatem, de caligine ad claritatem, de ſtadio laboris ad bravii coronam, de præſentis vitæ miſeria ad indefectivæ vitæ gloriam æternam.

** forte Superos*

91 Loto igitur ex more ſancti Viri corpore & induto monachalibus, quibuſdam viſum eſt, ſicut de beato Bernardo legeratur, illum ſacerdotalibus debere jodui; ſed quidam contradicebant: pauno tamen incerato corpus tuoicatum & incucullatum obvolventes, ceteris rite peractis, in eccleſia deportaverunt. Audito ſancti Abbatis tranſitu, dimceſanus epiſcopus, Herebertus dictus, qui prius abbas de Kelceou *m* de Origine Tirouenſi *n*, poſtea pontifex de Glaſgu *o* factus, exequias peracturus devotiſſime accurrit: quatuor etiam abbates & plures perſonæ diverſorum ordinum convenerant, & de loco ſepulturæ ejus tractabant, imo etiam contendebant. Epiſcopus præfatus & alii plures cenſebant, illud virtutum domicilium jure in eccleſia tumulandum; ſed Anſridus abbas de Neubocle *p*, & quidam eum eo contradicentes prævalebant. Poſt multarum Miſſarum celebrationem, intra capitulum in loco ab ipſo prius deſignato in ventrem matris omnium ingreditur, & lapis pretioſus ſub lapide reconditur. Diſceſſit anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, regnante Henrico ſecundo in Anglia; Malcolmo in Scotia; pontificante papa Adriano Anglicena *q*, Jeſu Chriſto gubernante monarchiam in cælo & in terra per æterna ſæcula. Amen.

& honorifice ſepelitur.

ANNOTATA.

a *Neſcio, an hoc ſit præpoſtum multeris iſtius nomen, an ei a loco aut conditione inditum. Vade etiam dubito, an forte diſjunctim* in Tidigruma *ſcribendum ſit, ita ut quemdam pagum aut tractum regionis ſignificet. Sed cum in utraque exemplari noſtro conjunctim* Imidigruma *ſcribatur, interpretationem obſcuræ & ambiguæ hujus vocis in medio relinquimus.*

b *Optuor, hoc cognomen ei a colore datum fuiſſe, cum* ferrandus *ſit quidam color, in equis ſic appellatus, ut Cangius in Gloſſario ad hanc vocem nonnullis exemplis oſtendit.*

c Paleſridus *vel* paleſredus *eſt* equus curſor, *ut in Lexico utriuſque Macei dicitur, & interdum ſcribitur ab aliquibus* paliſridus *&* palſredus, *ut ibidem affirmatur.*

d *Id eſt varia agitatione aut Inflexione membrorum: nam* ſinuameo *hic oritur ex verbo* ſinuare, *quod varios flexus facere ſignificat. Vade ſerpentes ſinuoſa volumina verſare dicuntur.*

e Puro, *hic indicari Roſburgum, quæ eſt urbs Scotiæ meridionalis in Tevioſia provincia, ut in mappis Geographicis videre eſt.*

f Ineaputiarus, *hoc eſt caputio tectus, ſeu capitis tegamenta involutus.*

g *Vox* ſtrima *in lexicis non occurrit. Suſpicor, hic pro ea legendum eſſe* ſtrepa, *quia apud Cangium in Gloſſario* ſcaodile *etiam* ſtriepa *appellatur. Eſt autem* ſcsodile *vel* ſcaufile *ſtapes ſeu equiſtre*

pe-

A *pedum fulcrum, quo equus aſcenditur, ac ex eo deſcenditur.*

b Scapulare *eſt veſtis brevior & minus ampla, quæ caput & ſcapulas tegit.*

i *Eſt una ex præcipuis Scotiæ urbibus, quæ ſub Sixto IV Romano Pontifice archiepiſcopalis cathedræ dignitatem obtinuit, cum diu antea epiſcopali ſede ornata fuiſſet.*

k *Moris erat in Ordine Ciſtercienſi moribundos cilicio imponere, ut ex infra dicendis colligitur.*

l *Circa hanc miram præmonitionem in Commentario prævio num. 46 nonnulla notavimus.*

m *In alters exgrapho ſcribitur* Helſeon *; ſed pure, hoc loco indicari monaſterium Scotiæ, quod in Monaſtico Anglicano tomo 2 pag. 1057 de* Elcho *vocatur, & quod Jongelinus lib. 8 Notitiæ abbatiarum Ordinis Ciſtertienſis pag. 17 ſub eodem nomine in diœceſi Catbanenſi collocat.*

n *Monaſticum Anglicanum tomo 1 pag. 704 occaſione cœnobii Furneſienſis de hoc Ordine ſic*

B *meminit* : Tempore hujus abbatis venerabilis, Serlo quartus abbas Savigneii, quæ eſt materna domus Furneſii, reddidit apud Ciſtercium in capitulo generali domum ſuam Savigniacenſem cum filiabus ſuis de Ordine Tironenſi ad Ordinem Ciſtercienſem in manus ſancti Bernardi, tunc abbatis Clarevallis &c. *Plura de hoc Ordine videri poſſunt in Opere noſtro ad diem XIV Aprilis, ubi tomo 2 iſtius menſis a pag. 220 de B. Bernardo, fundatore iſtius congregationis, fuſe actum eſt.*

i Glaſquum *vel* Glaſcovium, *vernacule* Glaſen, *eſt urbs Scotiæ meridionalis ſita ad Glotom fluvium, quæ a Sixto IV Romano Pontifice ad dignitatem archiepiſcopalem evecta eſt. Chronicon Edimburgenſe ſanctæ Crucis, quod parti 2 Angliæ ſacræ inſertum eſt, ibidem pag. 562 de præfato urbis epiſcopo ad annum Chriſti 1260 agit his verbis:* Johannes in abbatem de Cbelcau electus eſt, & ab Hetcberto Glaſcuenſi epiſcopo benedictus.

p *Jongelinus in opere mox citato iſtud monaſterium lib. 8 pag. 15 vocat* Newbottel, *in Monaſtico Anglicano tomo 2 pag. 1057 appellatur* Newbotle, *& in Lothiania Scotiæ provincia collocatur.*

q *Ex morte hujus Pontificis aliiſque adjunctis in Commentario prævio num. 39 & ſequentibus intricatum nodum chronologicum propoſuimus.*

C

CAPUT VII.

Æterna Sancti gloria, variis viſionibus poſt obitum ejus oſtenſa & confirmata.

IN ſuperiori libello de beato Waltheuo, quæ memoratu digna cenſebantur, diligenter ab his qui noverunt, inveſtigavimus, inveſtigata qualicumque ſtylo digeſta notitiæ præſentium ac poſteriorum tradimus; omiſimus tamen auribus accepta plura, quia, ut nobis viſum eſt, probabilis teſtimonii defecit ſufficientia. Vir igitur Dei quamdiu vixit in mundo, Domino vixit, & quando mortuus eſt mundo, mortuus eſt Domino, quia ſive vivus ſive mortuus, Domini fuit, imo & manet; in mundo vivens vas fuit electionis & gratiæ, e mundo translatus in theſauris Domini manet, vas honoris & gloriæ. Vere beatus Waltheus, ſicut in libro Sapientiæ de perfecto viro ſcriptum eſt, quaſi vas auri ſoli-

Biographus Sanctum ob variat virtutes

dum ornatum omni lapide pretioſo. EX MS. *comparat Lapidibus pretioſis, forte ſpei*

93 Nec mirum nec immerito ipſum jaſpis fidei, ſapbyrus ſuperna fidei *, carbunculus caſtitatis, margarita candidæ virginitatis, amethyſtus veræ humilitatis, topaſius diſcretionis, ſmaragdus contemplationis, beryllus ſanctæ exhortationis condecorant, calcedonius etiam eloquentiæ, chryſolytus ſapientiæ, ſardius abſtinentiæ, chryſopraſus patientiæ, hyacinthus compaſſionis, & mire adorans magnes conſtantiæ, adamas perſeverantiæ, & gemmæ ceterarum virtutum confirmant & beatificant: & quoniam ſurum corruptioni non eſt obnoxium, recte dicitur Sanctus iſte vas auri ſolidum, quia corpus adhuc permanet incorruptum eum integritate membrorum ejus & veſtimentorum; recte & dicitur vas iſtud ornatum omni lapide pretioſo & ſanctarum virtutum acceptione ac animarum acquiſitione, cæleſtium revelationum viſione & miraculorum exhibitione, de quibus aliqua ſubnectere congruum duximus, quæ a veridicis oris, quorum teſtimonio credibilia facta ſuot nimis, viſa & veritate ſubnixa accepimus. Veniamus igitur imprimis ad viſiones Domini & ad revelationes Jeſu Chriſti, & poſtmodum ad miracula, quæ Dominus dignatus eſt propalare meritis Waltheui famuli ſui. E

94 Quidam clericus illuſtris genere, nomine Nicolaus, *a* cancellarius Malcolmi *b* regis Scotiæ, ob quædam magna negotia regni peragenda Romam miſſus, a Domino Papa & Cardinalibus ob ſui reverentiam, & præcipue mittentis domini honorifice eſt ſuſceptus: hic poſt aliquantæ perendinationis demorationem cum quadam die proteraſſet cauſam negotii ſui, terminum vel conſiſtorium reſponſum expediendi præſtolans, cum adveſperaſſet, & inclinata eſſet jam dies, invitatus in curia Papæ cœnavit; cœna autem facta eum lampas diei crepuſculi caligine ceroceretur ſepulta, idem Nicolaus pergere timuit per plateas & vicos civitatis & angiportus inter ruinas, & hoſpitium aliquantulum a palatio diſtans, propter timores nocturnos & varios eventus infortunii. Solebant inſidiantes latrunculi tunc temporis plures diſpoliare, aut etiam ſub obſcuro noctis necare: qua de cauſa detentus ibidem in camera domini Papæ cum Cappellanis & clericis ejus pernoctavit. *Et narrat, quomodo cancellarius quidam Scotiæ, a b*

95 Cumque, lecto locato, membra ſopori ſe dediſſent, videbatur ſibi, uſque ad parsdiſum ſe raptum fuiſſe, ibique contemplatum talem civitatem, qualem deſcribit liber Apocalypſis, tantumque gaudium, quantum oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit: & ecce inter cetera videt duos præclaros viros ad portam pulſantes ingreſſum: quemdam deintro, quinam eſſent, ſciſcitantem audivit; unum eorum Waltenum abbatem de Melros adeſſe reſpondentem: tunc ille, qui quaſi janitoris officium gerebat: Non, inquit, hodie intrare poterit, antequam induvias ſuas depoſuerit; ad hanc vocem uterque ſtatus præ foribus receſſit, & hæc ſomnians evigilavit. In craſtinum præfatus Nicolaus ſummo Pontifici & circumſedentibus retulit viſionem, & adjiciens ejuſdem Abbatis generoſitatem, ſanctitatem & diuturnam, qua vexabatur, infirmitatem; Papa vero literatiſſimus ac ſpiritu diſcretionis pollens, taliter modum viſionis diſſolvit, dicens: Puto, quod Vir ille Domini nondum carnem, tegumentum ſcilicet animæ, depoſuit, qua inductus ille paradiſum, ſicut nullus alius ingreditur, intrare non potuit; forſitan corpus exuet in brevi, & ſic ſine conditionis obſtaculo intrabit in gaudium Domini Dei ſui. His dictis abſolvit eam ſive ſpiraſſet, ſive exſpi- *Roma reſtituit in monumento ejus, ubi tumulatus prædixit,* F

EX MS. raſſec, ab omni vinculo peccaminum, impracaos ei conſortium civium ſoperoorum: præcepit Nicolao regio clerico diam illom notare, & poſtquam aapatriaſſet, per vetacem & fidum internuncium, quid de Abbate actom fuiſſet, literis ſignificare.

96 Cantellarius, peractia negotiis, tepstriatus abbatem daceſſiſſa die ſequenti, ſcilicet tertio nonas Auguſti, comperit, [quaedo] ooſta præcedante præſcriptam [viſionem] in Papæ camara conſtitutus vidit *e*; ipſe varo, quod da Abbate conſtabat, ut ai impetatum fuerat, ipſi Papæ literis per quamdam Romipetam ounciavit. Papa Deo gratiſa referaes aoimam ajus abſolvit, & pro ao & cunctis fidalibus Miſſam ſolamniter celebravit. Veoiens iſdam caoeallarius poſt revarſiooem ſuam io patriam Melros, ſtarrem Walhetom hoſpitarium ſuperius memoiarum, à multis diebus dilectum ſibi, graviſſima aa loega vaa atum ægritudine lecto dacumbantam agonvit. Petita & accepta licentia cum eo loquandi, iotar cetata mutuæ collationis colloquia præfatam viſionem ai ſariatim d. narravit & paulo poſt ai valeſ.cto, diſceſſit.

haec viſionem enarrata præhabita *e*

B 97 Erstar Wslhatus poſt diſceſſum clarici tanto afficiebatur animi dolore, ut pene ignoraret, quid poſtet aut daberet dicere vel agere. Tædio tandem perizſui & angore, collectis viribus, de lecto ſurraxit, bseuloque ſe ſuſteotans, egreſſos da ioſiemitorio & ſubdio raſidens, amariſſimos gemitus & fletus ſupet morta Abbatis adidit *e* etabro atiam pectua tundena voce lachrymoſa replicabat dicans; Quid ego miſerrimna dieam val quid ſciam, dum nil boni porferam ante Deum judicem, ſi Wslrenus abbas arcetur a janua paradiſi, de quo & io quo aoe fidabam tantam ineſia perfectionam, ut ejus meritis & precibus ma credetem adipiſci peccatorum tamiſſionam & æterem vitæ participatiooem? Cogor ergo peoa da ma ipſo deſperare, qui per ipſius Patria dilacti & dilactoria mei ſanctitatem, veniam & tequiem æternam nacturum ma præſumabam ſperare.

Cr quomodo S Walthenus tandem apparuit

98 Hæa & hii ſimilia in hunc modum dicanti atque dolenti ſomnua tenuis obrapſit & ſemiſopotato vel potius ſemivigilanti ſanctus Waltenus in hbitu candidiſſimo & vultu elariſſimo ſatis ſerenus appsrans, voca conſolatoria dixit: Noli, fili chariſſime Waltare, flere, noli lugera me quaſi mortuum, & a psradiſo Dei ma facluſum, quia cælicia civibus conjunctus cum ſanctis Benedicto & Bernardo lucidaa ſades accepi, cum Chriſto victura & regoaturus io æternum; ut argo verbis iſtis fidem accommodes, illa veritata ſubniaa proprio axperimento ſaotias. Elevata daxtra ſignum crucis adidit, & illum in nomine ſanctæ Trioiratis benedixit & ait: Eſto ſanus ab infirmimate tua, eras ingradare ehorum, juxta moram pauperum curam & hoſpitum age cum magoa diligentia. His dictis, receſſit & verſus æthaia graſſus ſorſum libravit. Cumque intuetetur in cælum enetem illum, axparractua a ſomno, raperit ſe ſanitati & fortitudioi, quam ante morbom habuit, integra & plcearie tacoaſtitutom. In craſtiaom intravit priua chorum, & poſtmodum in hoſpitium, ſicque juxta juſſionam Sancti ſaragabat ſolliaita airca ſrequens miniſterium. Hæc frater Walterus multotiea atiam cum lachrymis plorihos retulit, ax quoſi relatu didici, quæ ſcripſi.

aeternam ſuam felicitatem indicavit *ib*

99 Fuit alter Converſos in Melros, Heericus nomine, qui ſopoaatua io viſu noctis vidit tria feretra patpulchra, perlucida, cuncta tartena tranaotia, per aeris inania verſus Orientem itat ſulcaotia. Hinc intueoa eum admiraretur, quid vel quæ eſſent, val quid porteoderent, aut quo teoderent, ardaotar noſſa gliſceret, vox ex aeris alto iuſonuit dicans: In his tribus faratris geſtantur tres Sancti Dei; ſanctiſſimus ſcilicet Beoedictus, & beatus Bernardus Claravallis, & ſaoctus Waltenus de Melaoa abbatea, iter aripientes ad Kinlos in Murrenia *d* ob aripiendam aolmam aujuſdam fratris, [*d* Roberti nomine, in eraſtionam morituri, da manibus dæmonum qoærentium aum, & ſecum deducere aoeantium ad tartara. Erat anim iſdam frater dilectus & [dilector] dilectoria domini Waltani, degentia in mundo, & triumphantis de mundo, ac angnantis eum Chriſto. His dictis cum voca viſio ſoblata fuit, & ſratar evigilans cum viſiona diem notavit, & ſarma poſt unius manſis ſpatium diligeoret maoiſeſta ter certitudioa, die denotato, daceſſiſſa fratrem præfatum agnovit; ax qua ra racta conjicimoa, Sanctos Dei Illis in exttama oeceſſitata afficaciſſimos adaſſe ſuhventoraa, qui degeotas in corpora ſuerat aorum davoti dilactores. Diligamus argo Deum & Sanctoa ajus devote venaramur, ut qui ooſtræ juſticiæ fiduciam non habemus, aorom, qui Deo plaaueauet, ad impetrandam vaniam & vitam perpetuam obtinandam, meritis & precibus sdjuvemur. E

Frater quidam frande demonis in infidelitatem prolabitur

100 Erst altaa converſos in eodem cœnobio, unmina Walterus *e*, aujus eor ſathansa ram din cribravit, ſicut tririaum, donec pene coram fidei me dullam aacuteret & aoimam ejostamquam paleam exſufflatam a facia vanti igni inextinguibili aomburandam traderet; ſobtilibos argumentis ſallaciæ ſuæ illum ſubplantara ac ſubvertera niſus, quaſi ſub ſanctitatis ſtudio decipulsm palliavit, & valot in calica aurao vitua propioaa, hominem illiterarum veteris Legis cærimoniis & prophetis ad litaram diſcaodis infudare faciebat; cœpit ergo paulatim mentis oculis circa cultum Chriſtianæ religionis & vitæ ragularis cuſtodiam caligare, donec lomeo tarionis pene perdaret, & Judaicam ſectam varieti Catholicæ cradeodo præferret; ad ultimum in eo tantum infidalitas acaapit incremantum, ut nullam aliam viram niſi præſantem crederat, & quod Scripturæ ſanctæ de pœoia reproborum & gaudiis juſtorum loquuntur, nihil & inaee reputarat. In hoc errora fare ſepteonio manena pendulua, ſub habitu Religionis vivens, non abbati nec alicui ſpirituali patri cooſciam iam revelara voluit, ſingulis etiam diebus ama noctis crepuſculum ſimiliter & noctibus ama diluculum propoſuit habitum abjicara, & ad ſeculum redira, diaſque ſuca in malum F conſummara, imo conſumete.

miracula viſum

101 Sed Deus omnipotens, qui cui vult & quando vult miſeratur, & de vaſia iræ facit vaſa miſericordiæ, & jubat de reoebria lumen ſpleodeſcere, tali modo converti hominem ab aaroie viæ ſuæ. Quadam meridia eum in lecto ſoporatus quiaſceret, duo viri præclari coram aſſiſteotes, apprehenſa dextra deduaarnot eum in quemdam hortum viridiſſimum, veriaotem, odoriferum, florigerum, fructiferum, ſatis amœnum, ſpecioſum, & ſpatioſum; illi varo ajus infidalitatem eidem improperabaot & aſpera atque amara ſe illi illaturos minitabantor. A aeæ confciantiæ damnatorio teſtimonio accuſatus, graviter torqoebatur, ſeque cuncta mala ſibi inſtanda juſte promeruiſſe proteſtabatur: aumque circumſpiceret undique, ſi forta ſibi provaniret auailium aut ſolamen, vidit ſanctum Waltenum abbatem in eminenti loco & prælucido ſedaotem, tuahamqua caodidatorum circumſtantem & circumſedeotem, addoctua itaque io conſpectu ejus, vaniam proſtratus pedibus ejus petivit, & poſt aliquantam moralam, quid de ſe fieri deberet, inqoifivit.

son Ab-

A 102 Abbas ſanctus aliquantulum deliberans ſententiavit dicens: Quod diu occultaſti cordia in ſecreto, nunc revelabitur in publico. Deinde doctoribus ejus ait: Sicut prometuit, imponatur rotæ verſatili, cui ſimiles ſut ſuus imponendi, deducatur ad loca pœnalia, ut diſcat, quanta ſit iuter eos & juſtos diſtantia. His dictis, ductus eſt & impoſitus euidam rotæ, cujus ſtructura & altitudo erat horribilis valde, ſummitas ejus cælos rsugare putabatur, extremitas abyſſum; ſubtuſque eam igneus fluvius decurrere videbatur, ut ſi quis ſorte de rotæ vertigine caderet, in ignis voragine demergeretur. Erant hujus rotæ canthi ac modioli ragii undique denſati atque denſati quaſi clavis ferreis acutis & longis. Huic rotæ ſtatre impoſitu & affixo, quidam in manibus clavas tenentes percutiebant ſotam, moaqua velociori vertigine verſabatur, quam lapis molaris in mundano moleudino * antea pertulit: ex hinc diebus pluribus ægrotavit & fragile vaſculum carnis ex viſionibus horren-

B dis ſpiritui apparentibus debilitatem contraxit.

103 Poſthæc eum lecto decumbens daret ſomnum oculis ſuis & palpebris ſuis dormitationem, vidit in viſu noctis duos illos præclaros viros præſcripros advenientes, & apprehenſa dextra ejus in hortum præſcriptum coram ſancto Waltheno ſe deducentes; Frater ille recolens ſummam illius priorem & præteritam, formidabat venenra pejora prioribus, abſentare & abſcondere ſe voluit a facie illius. Abbas autem ſanctus vultu ſereno & ore jucundo illum ad ſe accerſiens, ne timeret, admonuit, ac deinde doctoribus ejus diait: Ad loca requiei & gaudii deducite illum, ut ſciat reprobare malum & eligere bonom. Ad hanc juſſionum egredientes de horto ſuſtulerunt eum in montem excelſum valde in quamdam regionem lucis & pacis latiſſimam & lætiſſimam: vidit ibi manſiones multas ſpeciosas & ſpatioſas, quaſdam quaſi de auro puriſſimo, quaſdam de argento probatiſſimo, quaſdam de ebore candidiſſimo, quaſdam de lapidibus pretioſis conſtructas: omnes incolæ juvenes erant ſplendidi, lætitia pleni, erebro inter cetera cantica Alleluia canentes, quorum plures agnovit prius in mundo degentes. Perſpexit itaque ibi fluvium melliſluum, & nectareum, plura genera arborum & florum terrigenis ignotorum,

C Cumque ardentiſſime deſideraſſet ibidem demorari, duces ipſius ultra murum quemdam aureum altum nimis tranſvexerunt illum in aliam reginnem lucidiſſimam, in cujus compaaatione prioris patriæ lna perexigua cenſebatur: audivit inibi tale tantumque melos, quale quamvis aures humanæ capere vel linguæ carnis nequeunt aaprimere.

104 Cumque ſtaret quaſi præ gaudio ſtupefactus, affuit ſanctus Waltenus & diait: Vidiſti ſupplicia reotum & præmia juſtorum, noli amodo eſſe incredulus ſed fidelis; declina a malo & fac bonum, diligenter & perſeveranter obſerva Ordinis, in quo vocatus es, ſanctum propoſitum: ad hæc autem adjecit Sanctus: Rota, inquit, & fluvius & ſolitudo ac vallis, quæ prius vidiſti, loca purgatoria ſunt: infra caſtelli ambitum puteus igneus ſulphureus aditus infernalis eſt, infidelibus & criminoſis impœnitentibus deputatus: prima regio in hac viſione tibi monſtrata juſtis, ſed imperfectis, eſt aſſignata: iſta varo patsia proaima cælo, quam nullus ingredi poterit niſi perfectus & innocens ab omni nævo peccati penitus purgatus. His dictis, doctores ejus per viam ignotam uſque ad portam de Melros eum reduxerunt, & continuo ab eo diſceſſerunt, qui ſtatim evigilans ſe ſentit ſanum & immenſa lætitia perfuſum.

105 Mira res! Ille frater ante viſionem iſtam erat valde ſimplex, hebes, & impeditæ linguæ; ſed poſt ſubtilis effectus eſt & eloquens, ita ut in promptu haberet rhythmos componere rhetorice & venuſte, ſicut nos conſuevimus loqui quotidiano ac plano ſermone: unde & poſtea Euangelia plura & expoſitiones eorum ac hiſtorias & ſermones orthodoxorum patrum & viſiones iſtas & alias Anglica lingua, nobili ſtylo rhythmice dictavit, & audientes etiam abbates & alias excellentes perſonas in admirationem & multoties in lachrymas reſolvit. Ipſe in reliquum vitam ſuam in magna religione compoſuit, abſtinentiæ & lacrymis aſſuefactus & ceterarum virtutum exercitiis dies ſuos in bonis conſummavit. Quid autem ante mortem ei revelatum fuerit, licet extra materiam narrationis præſentis eſſe videatur, quoniam adificationi congruit, congruum cenſemus, ut ſtylo tradatur.

106 Ante paucos annos mortis ſuæ, membria piæ infirmitate ac ſenectute debilitatis, cum ea juſſu dormitorium cuſtodiſſet Converſorum, quadam maridie, ceteris ſopoaatis, dum ipſe vigilans intenderet orationi, vidit ſanctam Dei genitricem Mariam, quaſi reginam coronatam, incedentem cum duabus virginibus obambulantibus & obſequentibus ei pea clauſtrum in dormitorium monachorum ingredientem, & quemdam cum atramentario ſcriptoris & pergameno ſubſequentem: ipſa regina erecta dextra clauſtrum & dormitorium atque dormientes benedixit; veniens autem ante grabata quorumdam, juſſit ſcripturi ſuo dicens: Scribe nomina iſtorum, quia jam parati ſunt; deinde de dormitotio exiens monachorum, per eccleſiam ante altaaia inclinans ante cruces, ingreſſa eſt dormitorium Converſorum, tranſiens per lecta ſingulorum, præcepit ſcriptori ſuo iterum quorumdam nomina ſcribere pronuncians paratos eſſe; quo facto ſcriptor ille fratrem illum iſta videntem intuens ſciſcitatus eſt dicens: Domina, quid jubes fieri de iſto fratre, cui conceſſiſti iſta videre? Et Domina cæli & terræ: Etiam, inquit, hunc ſcribe.

107 Quo facto receſſerunt, etiam ab oculis ejus evanuerunt; ipſe vero multum admirans meditabatur ſecum in corde ſuo cubili ſecreto, quid portenderet iſta deſcriptio; nec multo poſt ſecundum ordinem deſcriptionis nominum ſubſecuta eſt defunctio ſingulorum deſcriptorum. Poſtremo ipſem infirmitate tactus gravi ac ſacra unctione atque vivificis Sacramentis munitus, viſionem deſcriptam quibuſdam familiariſſimis ſuis enarravit: mortem ſuam prædicens, lato vultu, mente hilari illam exſpectans, ultimus deſcriptorum in pace requievit. Quod autem hæc videns duos parietes, quaſi lynceos oculos habens, penetravit, evidenti miraculo poſt generalem reſurrectionem corporeis oculis cuncta pervia & perſpicua fore, comprobavit.

* *hic deeſt aliquid*

ter S. Virtutem oppreſſione

tentatur

qui reſpiciant

EX MS.

Patitur cogitationes ſuas ſuo abbati compatitur

& proprio quodam ſtatu

de immanitate ſibi inuate cellulæ monetur.

ANNOTATA.

a *Hector Boetbius lib.* 13 *apud nos folio* 268 *quemdam Romanum hujus Nicolai legationem memorat his verbis*: Reverſo in Scotiam Malcolmo, nihil prius viſum eſt agendum, ac ut quam primum legationem ad Pontificem maximum obedientiæ conſuero more gratia mitteret. Sedem ea tempeſtate Petri, Eugenius tertius obtinebat. Eam legationem Gulhelmus Moravienſis epiſcopus, & Nicolaus, qui tum regi a ſecretis erat, viis inſigni quadam virtute prædirus, obiverat qui poſt-

quam

EX MS. quam benigne a Pontifice maximo uxceperi rem ex ſententia confeceranı, domum læti reverſi ſunt. *Sed ea, quæ in Actis noſtris poſtmodum narrantur de ioſtante S. Waltheni morte, quam Nicolaus ille Romæ commoranı vidit, conciliari non poſſunt cum tempore hujus legationis, aut pontificata Eugenii III Papæ, qui anno Chriſti 1153 ea hac vita diſceſſit. Forte Nicolaus ille ſolus poſtea ab eodem rege Scotiæ propter ulia negotia rurſus ad ulterum Pontificem Romanum miſſus eſt.*

b *Is eſt Malcolmus IV, de quo ſupra mentio fulta eſt, & qui anno Chriſti 1165 obiit, ut Hector Boethius lib. 13 Hiſtoriæ Scotorum apud nos fol. 270 verſo teſtatur.*

c *Si Nicolaus iſte hunc viſionem Romæ habuerit nocte præcedente mortem S. Waltheoi, non poteſt hoc ad primum illius legationem referri, ani cum pontificatu Eugenii III reſtitui, ut ſupra monuimus.*

d *Eſt ampla Scotiæ borealis provincia, ab Oritate in Occidentem extenſa, quæ vulgo dicitur* Murray, *& Latine etiam Moravia appellatur.*

B e *Quamvis Auguſtinus Suetorius in Ciſtercio bis-tertio tit. 9 pag. 264 hunc Waltherum titulo beati ornet, non audemus illum catalogo Sanctorum adſcribere, quin ia aalils antiquis Martyrologiis memoratur.*

CAPUT VIII.

Evocatur quidam a Sancto apparatu prædicti, & varii morbi ad ejus ſepulcrum curati.

IMmenſum divinæ pietatis beneficium ſanctæ Eccleſiæ ſive religioſorum congregationi attribuitur, quando quiſpiam ux ſanctitatis merito Dei familiaritatem adeptus, illis prælatus & paſtor præficitur vel efficitur; felix, inquam, conventus, cujus pater ſpiritualis uſu & experimento crebro didicit, ſe impetrare poſſe a Deo, quod in ſui & ſuorum ſalutem depoſcit: de hujus ſalicis beneficii ſpeciali munere juſtu gratulari plures poſſunt, qui in religione a ſancto Walteon ſuſcepti & ſervitio Chriſti maneipoti ſub ejus regimine degeruntı quam enim grata Deo ſollicitudo regiminis ejus extiterit, quam efficax gratia *ſalutem animarum ſibi commiſſarum ejus interceſſio fuerit, præclara revelatio Fratri cuidam oſtenſa, ſignis evidentibus taliter edocuit.

Sanctus abbas aternam omnium ſubditorum ſuorum ſalutem.

C *forte ergo

109 Frater quidam juſtus & timoratus, Wilhelmus dictus hoſpitarius in grangia de Wekairoc, quadrageſimali tempore vidit in viſu noctis Dominum abbatem Waltenum valtu venuſto veſtituque venerando, & licet in ſomnis, optime recordatus ſanctitatis ejus, ad pedes illius procidit, & ut ſui memor eſſet ante Deum ſuppliciter poſtulavit; Vir Dei elevans illum poſtulationi libenter annuit, & poſt verba conſolatoria, quibus eum exhilaraverat, ſubjungens aſſertive dixit: Fixum tene, frater Wilhelme, quod diutius precibus ſuffragante mediatrice Dei & hominum benedicta Maria matre Domini, omnibus, quos degens in mundo ſub cura paſtorali ſuſcepi, a Salvatore noſtro vitæ æternæ beatitudinem impetravi: ſi quis illorum negligentior fuit, quam eſſe debuit, poſt ignis purgatorii emundationem ad cælum migrabit; & ut nullas ſcrupulus ſuper hia emergat in mente tua dno ſigna prædico tibi in proximo eventura, fidem verbis iſtis ſcientis; in craſtinum circa horam tertiam huc

*mortem quorumdam

advenient duo monachi & unus converſus: exſpecta & obſerva diligenter, quis eorum primus, quis ſecundus, quis tertius januam grangiæ intraverit, quia eodem ordine quilibet eorum a corpore demigrabit; ſciasque nihilominus, talis ac tantæ tempeſtatis inter feſtivitatem, beati Benedicti patris noſtri jam inſtantem, & Annunciationem ſanctæ Dei genitricis Mariæ Dominæ cæli & terræ, finibus iſtis affuturam vehementiam; de qua multis diebus incolæ magnam mirandi & colloquendi habebunt materiam. D

110 His dictis, viſio Viri Dei ſubtracta, & frater ille a ſomno excuſſus eſt; ſequenti vero die circa horam tertiam prope portam ſudit; & ecce, tres homines Religionis advenantes, ſicut acceperat nocte, vidit, & præſtolando diligenter introitum ſingulorum annotavit; Primus ingredientium erat Converſus, Taibaldus nomine procurator pecudii Melroſenſis abbatiæ: ſecundus dominus Fulco, qui quondam abbatis jure præfuit Cuprenſi cœnobio: tertius Coraldus cellerarius intantum ultimus, vir bonus & prudens, & providus; hi tres, ulapſis aliquot annorum circulis, eodem ordine in ventrem matris omnium ingreſſi ſunt, quo januam grangiæ prius, ſicut dictum eſt, ad fratrem intraverunt: in craſtinum diei ſancti Benedicti ventus ingens & horridus grandine mixto iruit, tribuſque diebus ac noctibus continuis perſiſtens, plures domos proſtravit, arbores radicitus ſubruit, pecudes interemit, naves ſubvertit & ſubmerſit. Veſpere præcedente Annunciationem Dominicam procella ſiluit, ſerenitas redit, multorum ora in admirationis collationem reſolvit. *alioſque tradixit ſuorum.* E

111 Cum ergo completa ſunt, quæ Sanctus in teſtimonium ſuæ promiſſionis futura prænunciavit, conſtat procul dubio veritate ſubnixa, quæ ſanctus Abbas ſuis ſe adeptum a Domino bona promiſit: ſignorum namque prædictorum exhibitio promiſſorum ſubſequentium eſt irrefragabilis certitudo. Conſtat ergo, felices eſſe, qui ſub tanto Patre ſummo Regi militaverunt, cujus meritis & precibus in æternitatis albo conſcripti ſunt. Hæc de viſionibus ſeu revelationibus dixiſſe, licet aliæ plures non contemnendæ ad narrandum ſuppetaet, nulli, quæſo, ſit oneroſum. Nunc ad miracula, quæ per illum poſt ipſius deceſſum Dominus dignatus eſt operari, ſaltem pauca de pluribus deſcribenda reflectamus articulum. *qui re ipſa contingerunt.* F

112 Erat quidam converſus in cœnobio Cuprenſi, Scoticus natione, Gileſperda nomine; hic juſſu abbatis ſui miſſus Melros, cum ibidem ſpatio aliquanti temporis demoraretur, percuſſus eſt illo incurabili genere hydropiſis, quod a phyſicis tympanites a vocetur. Quatuor quidem ſecundum phyſicos ſunt hydropiſis ſpecies; quarum duæ, ſcilicet lencoflancia *b* & bypoſarcha *c* ſunt in initio, antequam radicentur & robotentur, curabiles; reliquæ duæ, videlicet tympanites & archites *d*, inſanabiles. Is ergo frater hac ſpecie inremediabili laboraos, [cum] omnem humanam annullatam ſibi tentiret & ſciret medicinam, corde contritus, confugit ad divinam: audiens & cognoſcens ſanctitatem abbatis Waltheni, adhuc in mundo ſpirantis, credebat, illam non exſpiraſſe; imo amplius vigere jam in cælo regnantis cum Chriſto. *Hydropico quidam* *a* *b c* *d*

113 Nocte dormiente conventu, elancalo ingreſſus capitulum, ſuper tumbam Viri Dei peccata ſua confitendo lachrymas uberrim perfudit, & ut ejus meritis divina clemeotia remedium aliquod *infanabili illius morbi, ſpecie laborantes,* ſan-

A ſanctitatis ei confecte ac vitæ ſpatium protelare digneretur, quo deflere, diluere, delere delicta præterita poſſet, attentius poſtulavit; poſt hæc ſive fide fervens, ſive præ nimio angore ſe contorquens, expandit & extendit ſe ſuper tumbam, implorans auxilium & efflagitans ſemedium; ſicque jaceus inter precum inſtantias ſenſatus eſt in ſomnum; poſt modicum expergefactus, ventrem ſuum gracilem ſeque totum integrum ſentiens ſedatum ſenſit, & Deo & ſancto ejus Wilteno devote gratias exſolvens & in craſtinum pateſaciens miraculum, multorum ora in gratiarum actiones referavit.

Implorata S. Wilteni ope,

s14 Item quidam habitu ſæculatis in infirmitorio ſæcularium eadem ſpecie hydropiſis laborabat, nihilque niſi mortem adeſſe in januis exſpectabat: is audiens, manum Domini benignam meritis ſancti Walteoi optatam ſalutem [contuliſſe] in Converſum, petiit & impetravit ad tumbam Viri Dei acceſſum; nocte diutina in precibus & flectibus inſtabat, & ut Mater miſericordiæ de ſuo promptuario plenum miſerationum ſibi ſluxis poculum propinaret, profuſius

B obſecrabat; deinde ſuper ſepulchrum, ſe incurvando ut potuit, extendit, extenſus dormivit, dormiens quemdam quaſi loro ſe fortiter conſtringentem, ventrem ſuum turgidum & tympanizantem ad ſpiculum dorſi contrahendo, perſenſit, ſentiens autem, evigilavit, evigilans, omnino ſe ſanum invenit, ſanus effectus, grates Deo & ſancto ejus Walteno debitas exhibuit.

ad tumulum ipſius

s15 Alius tali morbo turgeſcens toto corpore, nbolamus poſtulato & tandem impetrato ingreſſu & acceſſu ad ſancti Abbatis monumentum, pernox in oratione & lachrymis perſtitit: diluculoque diſcedens, nihil leuamiuis adeptum ſe deflens, & aceuſaos indignum eauuditu, Sanctum magnificavit. Sedente illo ſuper ſtratum ſuum ac tela proſtrente, ſubito per meatum virgæ virilis ſirus undatim cœpit defluere; quod ſentiens æger ille, pelvim ſupponit, ſuppoſitum humor lividus effluens uſque ad ſummum ſemel & iterum adimplavit; humor autem inutilis & noxius cahoſtus, corpus grscile & homioem foſpitati reſtitnit, & ad referendas devotas Deo & Sancto gratiarum actiones efficacitet induait.

prodigioſe ſanantur.

s16 Quidam pater ſimiliter hydropiens effectus, nil aliud de ſe pro certo, niſi certæ mortis horam iocertam exſpectaos, tribus noctibus admonitus eſt in ſomois, ut Melros adveniret, ſepulchrum ſancti Abbatis viſitaret, ejus ſuffragium expoſceret, ſicque ſoſpitatem optatam obtineret. Feci igitur homo peregrinus, ſicut divinitus fuerat edoctus: naore namque, cognatis & amicis pluribus eum comitantibus, ad portam Melros in vehiculo geſtatus, venit; incommodum ſuum diutinum eapoſuit; ſevelationem ſuper ſalute adipiſcendi ſibi factam retulit; ad erebrum denique & devotam ejuſdem petitionem a fratribus introductus ad memorism ſancti Abbatis, eucubiss devotas in precibus & flectibus pernox peregit; ſicque illucente die, ſaoitate diu deſiderata poritus, gratiis Deo & Sancto ejus exhibitis, eum ſuis ad ſua laudans & lætabundus rediit. Merito Sanctus iſte carnem indutus & eautus, ſpecislem gratiam hydropicos curandi promeruit; quis avaritiam de corde radicitus eaſtirpare, ſicumque carnalium voluptatum ſunditus extinguere ſtuduit; hydropicus, ut dicitur, quo amplius bibit, amplius ſitit; ſic & svsens, dum quod cupierat, adeptus fuerit, ad alia majora acquirenda amplius inardeſcit. Avaritia malum quodammodo inſatiabile eſſe dignoſcitur, quod nec copia nec inopia minuitur.

EX MS. *Alio etiam, variis mortibus affecti,*

s17 Quidam monachus de Melros, Benedictus nomine, annoſus ætate, duplici laborabat infirmitate; auribus autem obſtructis, penitus obturduit. & quamvis cæcutiret in oculis, adhuc modicum lumen ſuit. Hic pia & ſalubri furto ſibi conſulens, noctim, Conventu ſoporato, de dormitorio clam egreſſus, ante monumentum ſancti Walteni decubuit, remedium cum gemitu & lacrymis expetiit, tandem fatigatus, caput ſuper tumbam circa pedes Sancti cæliosus, ſomnum cæpit; ſopore pululum hauſto, evigilavit, ſeque ab utraque ægritudine ſenſium ſeciſt; auditum pleoſie percepit, viſum ſufficientem quam diu vixit, habuit, & ſanctum Abbatem antea earum habens, deinceps uſque ad vitæ ſuæ veſperum ut cariſſimum dilexit & excoluit.

& auxiliam ejus flagitantes,

s18 Alius monachus ejuſdem cœnobii multis infirmitatibus & maxime morbo calculi & inteſtinorum moleſtia sam iotoletsbilt veasbstur, ut intuentes sd compaſſionem & deſperationem vitæ illius movetentur: per utrumque enim meatum partis anterioris & poſterioris, E cruor coagulatus emittebatur, & ideo periti medici dyſenteria *e* vel etiam lieuteriis *f* illum lsbosare arbitrabantur. Is ergo ad ſancti Abbatis adductus monumentum, devotss preces profudit, lsebrymas libsit, ibidem eacubavit, origine ægritudinis, quæ diutius illum depreſſerat, expers effectus, deſideratæ ſaniuste pereepts, Deo & Sancto ejus laudes debitas exſolvit. *e f*

ſanitatem recuperant.

s19 Quidam clericus in remotis Angliæ finibus eanctus, ſornsee febrium miſerabiliter, ſed tamen mirabiliter decoctus torquebatur: osm aliquando ſingulis diebus, quandoque die altera acceſſu tortebatur, ſingulis nihilominus noctibus, omni quiete ſemota, ejus anima ad eaisum vergi videbatur; conſulunt medicos eriam in teamſmarinis partibus & diverſis Angliæ finibus, medicinas multimodas exercon; ſed omnis cura vel iodnſtris nihil ſibi profuit: tandem teſtus fama ſanctitatis ſancti Walteni abbatis, circumeirea ſalutaris ſuavitatem odoris stomatizantis, Melros devenit, incommodum ſoum inſinuans, obſecrando, ploraodo, implorando acceſſum ad tumbam Sancti obtinuit, pernoa ibi in vigiliis, orationibus & lacrymis perſtitit; mane facto, omni febre depulſa eum infirmitate relicta, Domioum mirificatem Sanctum ſuum magnificans, ſanus & hilaris in viam ſuam abiit. F

ANNOTATA.

a *Garræus & Caſtellus in ſuis Lexicis medicis tres dumtaxat hydropis ſeu aquæ intercutis ſpecies diſtinguunt, quarum una vocatur* tympanites, *quæ juxta Caſtellum in Lexico ſuo ad vocem* hydrops, *aliique medicos* hoc nomine a tympano, omnibus notiſſimo inſtrumento, appellata eſt: ſi enim pulſetur venter infecta, inſtar tympani ſonum edit. *Garræus de illius morbi origine, effectis, ac periculis plura ſubminiſtrat.*

b *Opinor pro* leucoflaocia *legendum eſſe* leucophlegmatia: *nam hoc poſteriori nomine a medicis appellatur altera hydropis ſpecies, & cum anſarca vel* hypoſarca *paſſim confunditur, ut apud Garræum & Caſtellum videre eſt.*

c *Scribendum eſt* hypoſarca: *Græce enim dicitur* ὑποσαρκα ἀπεσάρκα, *de qua morbi ſpecie laudatus Caſtellus in ſuo Lexico ad eamdem vocem*

hydrops

EX MS. hydrops *hæc tradit*: Tertia anaſarca *ἀπαράκτη, ὑποσάρκα καὶ λευκοφλεγματίας* dicitur, ſique quoties per totum corpus humor pituitoſus diſſunditur, adeo ut inſtar ſpongiarum aut papyri univerſa cato permadida appareat, ideoque in ea totum corpus intumeſcit, ac mortuo ſimile evadit. *Gorræus alterum hujus morbi ſignum in Lexico ſuo Græca ad vocem ὕδρωψ indicat his verbis*: Si digitum in carnem paulo altius adegeris, cavitatem ibi impreſſam diutiſſime retines.

d *De hac hydropis ſpecie Caſtellus ita ſcribit*: Aſcites ἀσκίτης, quæ fit cum inter membranam peritonæum & inteſtina plurimus aquoſus humor concervatur, qui locus aquoſo humore utris modo impletus videatur; unde & uticularem appellant. *Gorræus de eodem morbo ſic diſſerit*: Ἀσκίτης eſt abdominis ab aquoſo humore diſtentio. Colligitur ille inter peritonæum & inteſtina, veluti in utre quodam, unde B morbo nomen. *Quamquam plerique medici judicent, tympanitem eſſe ſpeciem periculoſiſſimam: tamen Avitenna aſcitem ceteris periculoſorem pronunciavit, ut ibidem Gorræus in fine teſtatur.*

e *Græce vocatur* δυσεντερία, *quæ juxta Gorræum* eſt exulceratio inteſtinorum, dejectiones ramentoſas, cruentas, & dolorificas indurens. *Tum varias hujus morbi cauſas ac ſpecies ibidem exponit.*

f *Caſtellus in Lexica medica ad voces* inteſtinorum difficultas *de hoc morbo videri poteſt, & Gorræus in Lexico Græca ad vocem* ἐπλευτικοὶ, *qua nomine appellantur illi, quiſpiam vel lienis laborant,*

CAPUT IX.

Incorruptis ſacri corporis, & multis aegris ſanitas reſtituta ad ſepulcrum Sancti.

CUm ſuprædicta & alia multa miracula mirabilis Deus in Sancto ſuo operaretur ob declaranda Servi ſui merita, Wilhelmus abbas, qui in regimine illi ſucceſſit, cunctos infirmantes adventantes ab ingreſſu & acceſſu ad monumentum ſancti Viri arceri præcepit. Non audeo aſſerere, quod quidam dixerunt, ipſum videlicet talem prohibitionem promulgaſſe præ invidia; quin potius tamen, ut reor *, cœnobium Ciſtercienſis Ordinis turbarum undique confluentium caretent immmoderata frequentia: videtur tamen pluribus, hujuſmodi prohibitionem præſumptuoſam nimis eſſe, ut homo luteo tabernaculo circumdatus, incerto & lubrico inhæreos, miſericordiæ fontem audeat obſtruere, & gloria cæleſti clarificatum mundoqua miraculis manifeſtatum ſub cæſpitu ſilentii præſumat obruere: juxta enim Raphaelis angeli, loquentis ad Tobiam, teſtimonium. Opera Dei revelare & confiteri honorificum eſt; injungens etiam populis ſanctitatem, & ſapientiam Sanctorum narrare, & eccleſiæ laudes eorum pronunciare. Ad quem effectum præfatus abbas Wilhelmus ſuper interdicto ſuo perveneris, cuitus sei luculeniter edonuit: eum enim contra monita beati Benedicti plus timeri quam amari ſtudnit, & propriam proterviam in ſubjectos retorquere ſatagit, poteſtas prælationis ejus ſubditis non ſolum oneroſa, ſed etiam exoſa extant, illum exabbatem effecit a.

a sar Ipſi ergo paſtorali nutæ cedanti Dominus Jocelinus b, quem ipſa in multis ante gravaverst, ſucceſſit; qui ſancti Walteni dilector & dilectus extitit. Abbas autem Jocelinus, memur ſanctitatis & ingenuitatis Viri Dei, lapidem ſepulchro ejus ſuppoſitum mutare, & D alium de marmore decentiorem nequiſitum illi ſubrogare decernens, ad hoc peragendum diem præfixit. Dominum Iggeramium, diœceſanum epiſcopum c, & vicinos abbates & priores e die conſtituto convenire fecit: igitur convenientibus in unum pontifice cum quatuor abbatibus, inter quos erat Hardredus, abbas de Caldra d, vir magnæ religionis & ſanctæ opinionis, & aliis pluribus prælatis diverſæ Religionis, aſtante Conventu de Melros, lapis amovetur, & ecce corpus, quod in pulverem redactum putabatur, nipota tertio decimo anno deceſſus & ſepulturæ ejus, incorruptum & integrum, multo ſimilius dormienti quam mortuo, reperitur; panni quoque, quibus obvolvebatur, in eadem incorruptione, integritate atque venuſtate, qua in die ſepulturæ ejus fuerunt, illæſi cernuntur, excepto illo panno incerato, in ſuperiori libello memorato, qui penitus incineratus inveniebatur.

ra2 Accedens antiſtes propius, pannos prius palpans, poſtmodum quaſi diſtendere tentans, deinde pectus & ſcapulas, poſtea caput & reliqua membra fortius attractabat, & omnia integra, & artus flexibiles, & compages in ſuo ſtatu inveniebat: aſtans autem cantor, Petrus nomine, & hæc intuens; Domine, inquit, epiſcope, ſalva reverentia veſtra, durius, quam decet, ſanctum corpus contrectas. Hoc & quidam alii ſubmuſcitando dixerunt: ad quos epiſcopus, Nolite, inquit, filioli caſiſſimi, ægre ferre, quod feci ad laudem Dei, & honorem ſancti Patris veſtri; quoniam argumento ſatis probabili oſtendi vobis, vobiſcum habere ſocium ſancti Cuthberti quondam Melroſenſis monachi e; miraculum nihilominus accreſcit, dum cantia Ordinis veſti inſtituta uſurpatus paonus inceratus, incineratus, ceteris incorruptis, exiſtit. Hæc & alia in hanc formam abbas de Helcoa f plura replicando ſubjunxit. Sonuit ergo gratiarum actio & vox laudis in ore universantium, hæc videntium, & audientium & præ cordis jubilo lachrymas profluas profundentium.

ra3 Poſt hæc conſulnerunt & contulerunt ad invicem, quid faciendum foret ſuper tali tantoque theſauro; utrum in ſepulchro ſuo præſenti collocatus, irremotus ſic admitteretur; aut in eccleſia ſublimiori ac ſolemniori mauſoleo decoraodus transferretur. Communi tandem conſilio decreverunt, ut in loco, quo ſepultus hactenus jacuit, quieſceret, donec auctoritate ſummi Pontificis, vel conſenſu & conceſſu capituli Ciſtercienſis aliud fancitetur; acceſſerunt igitur plures, pedes Patris ſancti oſculantes; ſicque lapis ille pretioſus, theſaurus ille deſiderabilis ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, ſub lapida præparato reconditur. Sed ejus ſanctitas includi non valens, ſignis præclaris coruſcantibus multipliciter mando manifeſtatur. Abbas vero Jocelinus per aliquanti temporis ſpatium epiſcopus de Glaſgu effectus uſt, vir in multis laudandus, ſed in hoc, quod ſanctum Waltenum, qui ſpecialitec illum dilexit, coluit, provexit, canonizare non ſategit, ut plurimis videtur, vituperandus.

sa4 Quidam oppidanus de Rokeſpurgia g ſebos erat lucuplex, ſalutis inops, Bernulfus vocabulo, cujus filium vidi monachum in Melroſenſi monaſterio; hic graviſſima ac diuturna detentus infirmitate, a ſuis & cum ſuis amicis Melros eſt adductus: petita poſtmodum & impetrata licentia, ante Abbatis ſancti tumbam cubavit;

mane

Fit magnus populi concurſus ad tumulum S. Waltheni.

* *f.* potius reor, ut

a quo ejus,

b

c

d

e

f

Corpus ejus ab epiſcopo & abbatibus

Integrum invenitur.

g

Ad ejus ſepulcrum diuturna infirmitate affligitur

A mane integra ſoſpitate recepta & gratiarum actione reddita, cum ſui comitibus itineria domum reverſus, cognatos & vicinos ſuæ ſanitatis adeptione lætificavit. Hoc miraculum fere cunctis in Melros degentibus innotuit, eo quod perſona divæ in celebri loco manſerit, & multorum corda & linguas in laudes Dei & veneracionem Sancti excitavit.

& quidam anglicum.

215 Alio tempore duo fratres germani, Anglici natione, ſed Scotici manſione, tertium fratrem ſuum arreptum a dæmonio, duobus fratribus circumcinctum & conſtrictum, multis verberibus afficiendo, Melros adduxerunt, & lacrymoſis precibus multiplicatis, ingreſſum & acceſſum ad pernoctandum & excubandum ante Sancti mamoriam impetraverunt; quo facto, cum applicaretur arreptitii caput ad tumbam, mox quietum reſolutus in ſoporem obdormivit: & cum albeſceret aurora, diei præcuncia, laudibus inchoatis, in oratorio evigilavit ſanus; ſuæ mentis compos effectus, Deo & Sancto ejus laudes immenſas obtulit; narravit homo ille quoddam memoria dignum, quod hic non cenſetur prætereundum. Cum dormirem, in-

B quit, vidi quamdam reginam, ultra omnem humanam pulchritudinem ſpecioſam, in veſtitu denudato ac diademate aureo gemmis ſtelliferis intexto adornatam, incedere per clauſtrum, duaſque perſonas præclaras hinc inde obambulantes devotum illi impendentes obſequium: illa vero deatenam erexit, etiam ſigno crucis edito circumpoſita benedixit. Perſona ad dextram ejus gradiens paulumper divertens ad me venit, & capiti meo, ac pectori ſigno crucis imprimendo benedixit me & dixit: Eſto ſanus ab infirmitate tua amodo, & uſque in ſempiternum; nec habebit poteſtatem inimicus ultrius vexandi corpus tuum.

ſanitati reſtituuntur.

216 Ad hanc vocem ſanum me ſentiens, & fiduciam ſumens; Quis, inquam, es Domine, qui miſertus es calamitati meæ? Et illa: Ego ſum Waltanus, quondam abbas hujus loci, cujus auxilium quæſiſti, & gratiam Dei invaniſti: ſed jam vade in pace, & vitam tuam ſatage in melius emendare: oportet enim me eum collega & coabbate meo Laurentio ſanctæ Mariæ regiæ cæli & terræ,

C quam cernis, obſequiis deſervire, quæ locum iſtum ſui gratia dignatur invisere. Iſte Laurentius abbati Jocelino pontificanti ſucceſſit in regimine Melroſenſis eccleſiæ, vir magnæ manſuetudinis & humilitatis, & ab ipſo pubertatis flore ſacræ Scripturæ ſtudiis deditus, & eiſdem decenter imbutus, operibus miſericordiæ & caritatis plenus nam vocari ſolet a pluribus caritatis filius. Homo vero mundatus, narratæ viſionis iſta mane cibatus proficiſcebatur, & jam in ſanitate percepta uſque ad vitæ veſperum permanſiſſe dicitur.

Alii perim. in ſubmerſionis b

217 Quidam brevigenulus *b*, Henricus nomine, dum vectus equo tranſire tentaret quoddam flumen, quod eundatio pluvialis intranſmeabile fecerat, aquis interceptus magis cœpit. Ea meſſione illa dum invocaret adjutorium Domini ſibi adeſſe per ſancti Waltheni meritum, emergens repente de flumine, neſciens quo modo, in ulteriorem ripam inveoit ſe tranſpoſitum; extrahens vero ex ſinu pyxidem brevia continentem, omnia ſicca & illæſa conſpicit, Deo & ſancto Waltheno devotas gratias reddidit. Hæc iſdem Henricus, qui ioſe expertus eſt, mihi retulit, cujus nivea barba, vel

b *f. cygnum aurium febribus*

agnum *c* caput ab ejus ore mendacium aulara compellit.

218 Monachus quidam de Melros, Rogerus de Appelbi vocatus, ſacerdos grandæ, & gradævus, tredecim ſeptimanis continuis tertianis laborabat febribus: hic ita aeſt hac attritus & attenuatus infirmitate, ut omnes illum intuentes magis occidum *k* crederent in eo, quam protrahendum, *k* filum temporalis vitæ; omaique denique deficiente humana cura vel induſtria, quam ſæpius exercuerat, ad ſolam divinæ gratiæ medelam confugiebat: ad tumbam ſancti Walteni clam accedens præces fudit, remedium ac levamen poſtulavit; ſicque fugata febre, ſicut ipſe mihi retulit, optatam ſalutem reportans, Deo ac ſancto Walteno holocauſtum medullata obtulit gratiarum. EX MS.

capitis ver. ſigine

219 Alius monachus ejuſdem nominis in Melros intolerabili quodammodo dolore & vertigine capitis gravatus, etiam alienationem meatus ſibi adventuram formidavit. Nimia nihilominus humorum exundantia autem ejus obſtruens auditum funditus ademit, qui etiam campanam clare ſonantem audita penitus non potuit. Hic anxiatus corpora ac ſpiritu, ſed confidens in meritis ſancti Waltani, nocte clanculo, ſopornto Conventu, ad ejus monumentum acceſſit, precibus cum lachrymis libatis, dormivit, & præ laſſitudine caput ſuper ſepulchrum Sancti reclinavit. Hauſto deinde modico ſoporis, evigilavit, & ſuperficiem tumbæ madefactam ex profluxu lividi humoris & ſanguinolenti ex auribus ejus decurrentis invenit. Ab illa hora, ſicut ipſe mihi retulit, dolore capitis conſueto exiuit, & auditum amiſſum clare & integre percepit, medicumque ſuum ſanctum ſcilicet Waltanum, in Domino laudavit. E

ſucceſſorum dolore,

220 Quidam converſus Melroſenſis cœnobii, Duramius dictus, mihi retulit, quod tantis intolerabilibus doloribus torqueretur, ut multoties ſedere, ſeu ſtare, ſive jacere non valeret; ſed præ anguſtia volutare compelleretur: hic fomenta & emplaſtra multiplicia pluries adhibuit, decoctiones herbarum & potiones multoties ſumpſit, quas a phyſicis didicit; ſed in his omnibus nihil juvamina ſibi proveniſſe ſenſit. Quadam vice ſolas capitulum ſtans ad orientalem partem verſus infirmitorium monachorum, & per feneſtram apertam intuens, viſo monumento ſancti Walteni, cum in eum dolor vehemens & plus ſolito iterneret, applicavit ad parietem & confricavit ventrem ſuum, conquerendo ac deprecando, velut ad viventem loquens, dixit ad Sanctum: Sanctiſſime ac charisſime pater, vides me in domo Dei præ infirmitate mea, velut vas inutile, omnibus onerioſum eſſe, cum in juvenili adhuc ætate conſtitutus debeam ceterorum onera portare, ſanctitatem ergo tuam ſupplicitet exoro, ut mei miſereris, & tua meritis ac precibus mihi a Domino impetrare ſanitatem vel mortem digneris. His dictis, ſaluta ſtatim recepta, receſſit, & ab illa hora & deinceps conſueti doloris penitus aspers extitit. F

aliiſque Anwebis

221 Alius converſus Henricus miraculum in ſe factum retulit mihi, & ſanitatis adeptæ indicium avidanter oſtendit. Tibiam ejus & pedem dextarum fiſtula occuparat, & per multiplices meatus effluens, artua illos inutiles pene ſibi reddidit. Ipſa * cerexplaſmata multimodis fomentorum adhibuit, ac pulverum genera varia infudit, potionum pocula plurima ſumpſit; ex quibus omnibus exhibitis dettimantum potius, quam juvamen, percepit. His tandem omnibus poſtpoſitis, ad Sancti tumbam acceſſit, preces profudit, tibiam & pedem languentes lapidi circa pedes Sancti ſuppoſuit, & mox quamdam ptius in omnibus artubus concuſſionem ſentiens, poſt modicam moram quoddam lavamen expertus receſſit. Poſt paucos autem dies, dificcatis fotaminibus, ar-

* *f.* ipſa

gu-

EX MS. gritudine depulſa, tibiæ & pedis officium eum ſanitate recepit; mihique dum hæc referret, novem, ut recordor, cicatrices foraminum oumeandas expoſuit. In hoc miraculo & in omnibus aliis ſit nomen Domini benedictum, mirabilis in Sanctis ſuis.

per latrones ſpoliatum S. Walthenī liberatur. *l*

m

*forte præcinctum

132 Quidam clericus de Weſtimerlanda *l*, multis ac magnis infirmitatibus vexatus, adire diſpoſuit Cantuariam, ſuam miſeriam deploraturus, ac imploraturus remedium ante ſancti Thomæ martyris *m* memoriam; nocte vero præcedenti, qua ſe in craſtinum ad iter eſſet procinctum * propoſitum, quidam loſulatus & pontificalibus redimitus in ſomnis apparuit, &, quo greſſus maturare diſponeret, inquiſivit: quo reſpondeote, Verſus Cantuariam ad viſendum ſancti Thomæ memoriam, reſpondit dicens: Ego ſum Thomas ille, cujus monumentum affectas viſitare; itet iſtud intercide, & vade Meltos, & viſita ſepulchrum dilecti Deo & ſanctæ Mariæ matri ejus ſancti Walteni abbatis, & conſequaniet abſque ambiguo tuæ petitionis conſequeris effectum. Crede mihi, quia venient dies, in quibus nomen ejus celeberrimum habebitur, & ipſe ſicut unus de præcipuis ſanctis Conſeſſoribus Domini circumeirca honorsbitur; hæc proferentis viſio & colloeutio receſſit, & clericos ſomnum eeentiens, & ſomnium mente pertractans, in craſtinum itinere mutato, verſus Melros greſſus, aeceleravit; quo perveniens, aecepta licentia, capitulum intravit, preeum & lachrymarum hoſtias ſuper Sancti tumbam immolavit; & continuo ſalutem, quam petebat, ſe nactum eſſe eum gratiarum actione, & devotis præconiis laudans & lętabundus in multorum notitiam propalavit: quod autem a ſancto Thoma ſibi revelatum in viſu noctis ſuit, pluribus & præcipua euidam magiſtro grandævo ſibi noto, vetidico relatu ineulenter enodavit, ac ſanus & incolumis ad propria repedavit.

B

133 Anno ab Incarnatione Domini milleſimo doceneſimo ſeptimo, qui eſt annus quadrageſimus octavus a deceſſu ſancti Walteni, vir vitæ vanerabilis Wilhelmus *o*, abbas ſeptimus poſt beatum virum, univerſæ carnis ingreſſus eſt viam; etiam, ut in capitulo juxta corpus ſanctum ad dexteram, ventrem matris omnium ingrederetur perviſum eſt: nec immerito locus ille ad tempus illud aſcriptura decedentium abbatum vacabat, quem ut a plutibus eenſetur, tam ſancto corpori tumulando juxta Sanctum ſuum Dominus reſervabat. Erat iſdem Wilhelmus, ut ejus atteſtantur diſcipuli, dilectus Deo & hominibus, religionis ſpeculum, ſuæ generationis luceroa, contemporaneorum abbatum pietioſa præclaraque gemma.

Corpus Sancti poſt quadraginta octo annos

n

o

C

134 Cum vero latomi & cæmentatius tumulum tanti viri in loco præfato conderent, ineltantibus quibuſdam monachis, frater Robertus cæmentarius, ut ipſe mihi ſæpius referebat, invitus & valde formidoloſus cum quibuſdam monachis operculum marmoreum tumbæ ſancti Walteni paululum ſublevebat; & ecce ſuavis odotis fragantia evaporaos illius inſudit ſe oaribus, aeſi monumentum repletum ſuiſſet aromatibus; & quia noctis ctepuſculum adeiat, accenſa candela per aperturam intromiſſa, iſdem frater & ceteri circumſtantes introſpeiciunt, & corpus ſanctum integerrimum, & omnia ejus indumenta ineorrupta cum integritate & venuſtate priſtina tepetiunt. Sex monachi, tocidemque vel plures, ut accepimus, Converſi fuerunt, qui pia ac devota indagine, ſed præſumptuoſa, domicilium illud virtutum, virginitatis balſamo delibutum, conſpexerunt. Hi poſt ſepulcrum revereodiſſimi Wilhelmi abbatis indagata & inventa quibuſdam aliis ſecretius commonicare congruum duxerunt, & eorum eorda & ora in Dei laudem & devotionem ergi Sanctum ampliorem exeitaverunt. Exiit ergo ſermo iſte inter fratres: qui lætabundi refecti ſunt, in omnibus his Deum glorificantes.

inveniuntur incorrupti

D

135 Gaudeat ſancta mater Eccleſia ſuper Filio ſuo, poſt natalem debitum petſolutam ſuturæ jam reſurrectionis ſimulachrum præſentando præferente, fidem incorruptionis ſuturæ poſt mortem prædicante, hæreticorum, reſurrectionem corporum negantium, veſanam aſſertionem deſtruente; gaudeat nunc Anglia, ſe ſeptimum Sanctum corporaliter incorruptum divino munere adeptam, totumque regnum ſeptempliei candelabro irradiatum. Lætetur Cantuaria metropolis Angliæ ſuper incorrupto corpore ſancti martyris & arebipræſulis Elphegi *p*, & Lundonia caput regni de corpore inſtar viventis invento ſanctiſſimi regis & confeſſoris Edwardi *q*: exultet Betergiſvurgia, quæ nunc Eduudsbiria voeatur, in forte ſua ſibi perveniſſe corpus ſoporanti ſimile ſancti Ethmundi *r* regis & martyris, ſimiliter & Elimenſis * eccleſia illius vicina ex gemmis pretioſiſſimis Etheldriæ *ſ* videliret & Wiburgæ *t* virginum corporibus integerrimis; glorietur, ut dignum eſt, Dunelmenſis eccleſia eum rota diœceſi & vicios ſus ſuper corpore omoi enrruptione earente ſanctiſſimi confeſſoris atque pontificis Cuberti *u*; ſic Malroſenſis abbatia ea incorrupta gleba ſancti abbatis Waltani, ejuſdem ſancti præſulis ſocii: ſanctus namque Cuebertus in Meltos monachorum ſubiit, ſanctus Walteous in Melros abbatis officio præfulſit; uterque miſericordiæ ſuit deditus, in raligione perfectus, ſanctitate conſpicous, virtutibus plenus, miraculis mitificatus, theoriis ſublevatus, corporis incorruptione glorificatus.

nude editur Vitæ exem. pto alienum.

p

q

E

r

**f.* Elienſis.

ſ

t

u

136 Eaulter Scotiæ regiom * ejuſque regnum univerſum habendo talem tantumque Parentem atque Patronum: lætetur ordo monaſticus, & præeipue Ciſtereienſis, in quo inventus eſt talis tanruſque theſaurus, tam pretioſus, tam deſiderabilis, ut eunctis opibus mundi ſit incompatabilis. O vos omnes in Melros degentes cœnobio, gaudete in Domino, qui jam melle & rore perfuſi cælico mel-liſluum Pattem præſentem habetis quodammodo præ oculis, ſimiliorem ſoporato, quam defuncto; iterum dico, gaudete, quia introductus in ſplendovibus Sanctorum, ſimilis illis factus in glotia, potentior effectus eſt ad impetrandom, quæ vobis ſunt ſalubria; potentior, inquam, eſt, ut veſtra exenſet errata, eommendet metita, auferat ſupplicia, conferat ſempiterna gaudia, quæ nobis præſtata dignetur ipſius meritis & precibus, & omnium Sanctorum ſuorum Jeſus Chriſtus Dominus noſter, cum Patre & Spiritu ſancto vivans & regnans Deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Scotos ac præſertim monachos Melroſenſes ad inſtitutum excitat.

**an regio?*

F

ANNOTATA.

a *Ex his patet, Dempſterum nobis impoſuiſſe, dum in Hiſtoria eccleſiaſtica Scotorum lib. 19 pag 660 ſic ſcribit* Wilhelmus abbas III Malroſanſis, poſtquam aliquot annos prudentes ac ſancte munus adimpleviſſet ſuum, curam paſtoralem humiliter dimiſit, inquit Scoti-chronicon lib. VIII cap. XIV, & ipſo die precibus ipſius abbas creatus eſt Joselious. *Plura de depoſitione hujus abbatis vide apud Angelum Manrique in Annalibus Ordi-*

A *Ordiale Ciſtercienſis ad annum 1172 cap. 2 num. 8 & ſequentibus.*

b *Anglus Manrique loco proxime citato aſſerit, hunc Jocelinum anno Chriſti 1172 in locum Wilhelmi exoculatum ſucceſſiſſe, & ad annum 1173 cap. 5 fuſe refert, quomodo hæc ſolennis ſacrarum reliquiarum viſitatio inſtituta fuerit.*

c *Haud dubie per* diœceſanum epiſcopum *hoc loco indicatur præſul Sant-Andreanus, cum monaſterium Melroſenſe in diœceſi ſancti Andreæ ſitum ſit, ut Jongelinus in Notitia abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis lib. 8 pag. 14 itſatur*

d *Apud Manrique ad annum 1173 cap. 5 num. 2 legitur* Asdredus abbas Handro; *ſed ſuſpicor, lectionem noſtram præferendam eſſe, quia apud Jongelinum lib. 8 pag. 5 memoratur monaſterium* Caldrs, *quod anno 1134 in Anglia fundatum eſt.*

e *Acta hujus Sancti illuſtravimus ad diem 20 Martii, ubi de Mailroſenſi illius monachatu vide tomum 2 illius menſis pag. 94.*

f *Ab Angelo Manrique ad annum 1173 cap. 5 num. 5 vocatur* abbas de Heichu. *Arbitror, indicari idem Stotiæ monaſterium, de quo ſupra*

B *in Annotatis ad caput 6 littera m egimus, quamvis hic alio modo nomen illius exprimatur.*

g *Angelus Manrique loco proxime citato num. 8 legit* de Reihesbure. *At videtur indicari idem Stotiæ oppidum, quod communiter* Rosburgum *vocatur, ut ſupra in Annotatis ad caput 6 littera e diximus.*

h Id eſt, *inquit Anglus Manrique ad mentitutum annum eodemque capite num. 9*, ex Romana curia Bullas, quas Breves dicunt, ad Scotiam portans. *Cettrum ad vocem* Breve *conſult poteſt Gloſſarium Cangii, ubi variæ illius ſignificationes exponuntur.*

i *Suſpicor cum Angelo Manrique, legendum eſſe* cygneum *id eſt tanum*, caput, *litræ utrumque* EX MS *exemplum noſtrum habet* agæum, *niſi forte ſcribendum ſit* ægeum caput, *& ſic auctor alludat ad ſeatem Ægeum, de quo poetæ varia fabulantur.*

k *Hoc eſt metaphorice* confringendum *a verbo Latino* occare, *quod glebas confringere ſignificat.*

l *Puto, hic indicari Borealem Angliæ provinciam, quæ ab intolit vernacule* Weſtmorland *vocatur. Sita eſt inter provincias Eboracenſem, Lancaſtrenſem, Cumbriam, & diœceſim Dunelmenſem.*

m *Iſte eſt ſanctus epiſcopus Cantuarienſis, qui in Martyrologio Romano ad diem 29 Decembris celebratur.*

n *Ex hoc chaotico chronologico ſupra in commentario prævio num. 37 collegimus, circa quod tempus biographus hæc Acta conſcripſerit.*

o *Conſule Angelum Manrique in Annalibus Ordinis Ciſtercienſis, ubi ad annum Chriſti 1207 cap. 3 num. 9 & ſequente hunc Wilhelmum venerabilem appellat, & eamdem Walthenſani corporis integritatem ex biographo noſtro refert.*

p *Acta hujus ſancti præſulis & martyris illuſtrata vide in opere noſtro ad diem 19 Aprilis, tomo 2 illius menſis a pag. 630.*

E

q *Is eſt S. Eduardus, de quo ad diem 5 Januarii egimus.*

r *Puto, hic indicari S. Edmundum, qui in Martyrologio Romano ad diem 20 Novembris celebratur.*

s *Hæc eſt S. Ethildreda, cujus Acta ad diem 23 Junii, tomo IV illius menſis, a pag. 489 fuſe illuſtrata ſunt.*

t *Hoc loco indicatur Witburga, cujus Vitam ac translationis hiſtoriam die 17 Martii exhibuimus.*

v *Hujus Sancti Acta ad diem 20 Martii data ſunt, ut ſupra in Annotatis iterum monuimus.*

DE B. GAUFRIDO EP. CENOMANENSI

IN GALLIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

P. B.

F

C

Beati cultus; Acta, horumque ſupplementum & illuſtratio.

ANNO MCCLV.

Beatum hunc Epiſcopum in Martyrologio ſuo Gallicano Sauſſayus amiſerat; ſed impudens haud dubie: nam ubi ad operis ejuſdem indicem topographicum continuandum acceſſit, ſub voce Cenomanis *factum pugnat, ita ſcribit:* B. Gaufredus de Lodonu, epiſcopus; Carthuſianorum monaſterii de Parco non tam inſtaurator quam fundator; apud quos ſepultus, ſe vivere poſt mortem, miraculis crebris oſtendit: quibus & ſanctitatis anteactæ vitæ prodit merita, & confluentibus ægris medetur. Omiſſus eſt, QUI SIGNARI DEBEBAT, 11 Auguſti. *Itaque eodem illo die ſignatus deinde eſt etiam a Caſtellano his verbis:* Item Anagniæ S. Gaufridi, epiſcopi Cenomanenſis, cujus corpus allarom in Galliam, honorarur apud Cenomanos in Carthuſia Parceuſi, *quæ alio nomine, apud Claudium Robertum in Gallia Chriſtiana pag. 301, appellatur* Carthuſia B. Mariæ de Pareo. *Sita eſt ad Occidentem urbis Cenomanitæ (vulgo du Mans,) in tractu Charnienſi, Ervam inter & Vegram flumina. In hujus eccleſia, ut idem ait,* ſepulcrum ejus *(Gaufridi)* junta majus altare verſus Aquilonem in abſide muri poſtrum eſt eum ſepulcri epitaphio, quod litteris aureis in peripheria tabulæ ejuſdem ſepulcri (in qua dictus Pontifex depictus eſt) ſic exararum eſt:

Cultus beati, ſupplementum & illuſtratio.

Hic jacet humatus Cenumanis præſul omatus
Gaufridos, gratus Domino, vitaque probatus,
Moribus ornatus, humilis, caſtus, moderatus:
Cujus jure ſtatus bene creditur eſſe beatus.

Addit Corvoſerius in Hiſtoria epiſcoporum Cenomanenſium cap. 44, pag. 513, eam infra, quam junta ſepulcrum illud, depictum eſſe ſcutum ejus gentilitium, quod refert arcum tubeum balteo obductum aureo.

a *Quo tempore primum ibi cultus cœperit, nemo quidem ab immemorabili tempore tradit: id certum tamen, inde a ſeculo* XIV *tantum iſtic venerationem ejus fuiſſe, ut eccleſia iſta, obliterato priori titulo, jam tum ſancti Gaufridi vulgo diceretur; ut patet ex Ludovici, vicecomitis Bellimontani, anno circiter 1364 defuncti, ibidemque ſepulti, Teſtamento, cujus Corvaſerius loco citato hæc verba refert:* Quod ja mour-

AUCT. P. B. ray, j'eslia ma ſepolture en l'egliſe Sainct Geffroy de Chartrouſe ou Moine devant le grand outier : *id eſt*, Quando moriar, deligo ſepulturam meum in eccleſia ſancti Gaufridi Cartuſiæ Cenomanenſis, ante aram maximam. *Tametſi igitur cultus ejus oraculo Pontificio ſtabilitus non eſt, recte tamen religioſeque defunditur & conſervatur ; utpote immemorabili tempore ante Urbani PP. VIII decretum inſtitutus, ac perpetuis exinde miraculis confirmatus auctuſque. Cujus rei inſigne teſtimonium eſt Petri Sutoris, Pariſien. ſis olim Cartuſiæ Prioris, in opuſculo (Lovanii excuſo anno 1572, poſt Coloniæ Agrippinæ recuſo anno 1609) de Vita Cartuſiana, lib. 2, cap. 6, ubi adverſus Ordinis ſui calumniatores contendit, non modo neceſſaria non eſſe apud Cartuſianos miracula crebra ; ſed ne expedire quidem, ut ſint ; ne turmatim, ut ſit, confluentis ad ſe, procul etiam degentes ab urbibus, eam ob cauſam populi frequentia ſolitudinem obturbet, quam ex inſtituto ſanctiſſime profitentur : hoc enim deteſtantus, inquit*, & illi ipſi, qui domos colunt in ſilvis aut agris ſitas, ad quas magnus frequentes concurſus fieri ſolet. *Tum continuo in rem noſtram hoc ſubdit exemplum*;

B

3 Ex quibus (ut cetera taceamus) eſt domus Parci devotiſſima, in diœceſi Cenomanenſi exſtructa, cujus fundum virgo quædam inclita, de nobiliſſima Alencionorum familia, dedit; ædificia vero Gaufridus, Cenomanenſis eccleſiæ (quæ tredecim præſules canonizatos habet) beatiſſimus antiſtes, fecit ; poſſeſſioneſque multas ex ſuo patrimonio contulit. Qui ibi tumulatus, licet in Sanctorum catalogum per Sedem Apoſtolicam nondum relatus ſit, tuotia tumet frequentiſſimiſque miraculis in ea regione, aliiſque peſmultis eluret, præſentemque ſanitatem langnentibus ita conferat ; ut innumeri ad eum colendum, auxiliumque petendum confluant, qui ſua frequentia ac tumultu grevem moleſtiam devotis illis Religioſis frequenter inferunt. Ea de re non nunquam, me præſente, agitatum eſt, an eſſet beatiſſimus ille Pontifex alium in locum transferendus. *Idem de ſuo tempore, hoc eſt anno Chriſti* 1648, *teſtatur, qui ſupra, Corvaſerius pag.* 512 ; Sepulcrum, *inquit*, ejus viſitur ad hunc uſque diem ingenti peregrinorum, cum ad vota perſolvenda, cum ad agendas de perceptis per beatum hunc Præſulem beneficiis Deo gratias, undequaque iſtuc affluentium multitudine frequentatum... Invocatur autem præcipue a ſe. bricitantibus: multique etiamnum ſuperſtites aſſeverant, non ante ſe recuperaviſſe valetudinem, quam ejus auxilium implorauſſent.

Præter frequentiſſimos miracula.

C

4 *Acta hujus Antiſtitis ab anonymo auctore, ſed coævo, ac de clero, ut infra obſervabimus, eccleſiæ Cenomanicæ, ſcripta, jam inter Mabillonii Veteza analecta bis prælum ſubierunt ; & in primo quidem editione tom.* 3, *a pag.* 375 : *in ſecunda vero a pag.* 332 : *unde ea hic denuo proferemus*; *majore tamen parte reſciſſa, quæ vel ad ipſum omnino non pertinet, vel melius ad alium referretur, puta S. Julianum, apoſtolum & epiſcopum Cenomanenſem, cujus hic translatio, per* Gaufridum *magnifice inſtituta, fuſe deſcribitur. Quoniam vero in parte reliqua non ſatis explicata quædam ſunt, quædam prorſus omiſſa ; juverit hoc loco præmittere, quæ cum ad hæc ſuppleuda, tum ad illa non nihil illuſtranda conducant. Atque ſtatim obſervo, nomini* Gaufridi *proprio paſſim aliud adjici, ut* De la Houcques, *quod uno tantum in Ms. reperit Corvaſerius pag.* 501 ; *nec dicit, unde ſit ortum, aut quo reſpiciat : tam* De Loduno, *quo apud omnes notiſſimus eſt. Hoc gentilitium eſſe, contendunt idem Corvaſerius, & Boudonuttus, in Epiſcopis ambo Cenomanenſibus cap.* 44, *& acceptum a patre ; qui & ipſe Gaufridus de Loduno fuerit appellatus, quod Loduni, Loſduni, ſive Lauſduni (urbis ac territorii in Andegavorum, Turonum, Pictonumque confinio) dominus eſſet, æque ac baro Trevlarum (nomen eſt oppiduli ad Ligerim poſiti in Andegavenſi provincia.) Et vero* Gaufrido *noſtro poſt obitum jam dicti patris ejus, & matris Beatricis, duorumque fratrum, Fulconis nati majoris, & Aimerici minoris, non familiæ nomen duntaxat, verum etiam ditiones hereditate obtigerunt. Tametſi autem pagus Loduntuſis Pictonibus ſere tribuitur, Andegavenſem tamen dominorum ejus originem per ea tempora faciunt, quos modo aſſignavimus auctores ; qui ex eo capite* Gaufridum *hunc diſcerni volunt ab Herſcendæ, hujus amitæ, nepote quodam homonymo, ſed Cenomanſi ; ad quem deinde cum Alteis, heredis unicæ Loduniauæ, nuptiis dominium Loduncuſe tranſierit : Iidem ſoroem Antiſtitis hujus commemorant, Margaritam, toparchæ vicino Montis Sorelli (de Monſoreau) collocatam. De familia inſigibus jam ſupereſt monui.*

Flos Actorum natalis, patria.

D

E

5 *Initium epiſcopatus ejus defiximus tom.* 3 *Junii pag.* 869 *ad annum Chriſti* 1134, *diem* XVI *Septembris*, qua die, *juxta temporis iſtius Catalogum in Analectis Mabillonii pag.* 438, electus eſt vir magnæ fidei & litteraturæ, innocens manibus, mundus corde & ſenibus, Gaufridus de Louduno, dominus Trevarum. *Proximo Novembri menſe, ſi cervaſerio ac Boudonuto credimus, ſolenni ſacramento ad Fontem Eliandi (a Fontainebleau) fidem ſanctiſſimo tum Galliarum regi Ludovico obſtrinxit. Eodem hic anno ac menſe una cum Philippo, epiſcopo Aurellanenſi, cum agretur de providendo eccleſiæ Briocenſi in minori Britannia paſtore, illis Jubelli, archiepiſcopi Turonenſis litteris, quas exhibet Marteuus Theſauri novi anecdotorum tom.* 3, *col.* 958, *ſigillum ſuum, ut teſtit, appoſuit ; hic, inquam,* Gaufridus *noſter ; non hujus deceſſor (ut ibi notatur in margine) Gaufridus I, cognomento de Laval, qui ante medium Auguſtum e vivis exceſſerat ; cum ibidem negotium hoc diferte ſcribatur actum apud Candutum in craſtino S. Brieeii (ep. Turonenſis, qui colitur die* XIII *Novembris*) *anno gratiæ* MCCXXXIV. *Contra vero non hic fuit (ut vult Corvaſerius) qui eodem anno unam Culturæ parochiam nimis amplam in duas diviſi ; ſed hujus deceſſor, Gaufridus primus, ſiquidem verum eſt (quod idem affirmat pag.* 505) *id factum probari ex inſtrumento authentico, ſigillato menſe Junio anno* MCCXXXIV, *hoc eſt, binis fere menſibus ante obitum Gaufridi Lavallii ; id quod etiam ante nos obſervavit Boudonuttus.*

Initium epiſcopatus an. 1134.

F

6 *Ex dictis colligi poteſt, non ipſo ſtatim epiſcopatus initio diſſediſſe inter ſeſe* Gaufridum *noſtrum & Jubellum archiepiſcopum Turonenſem ; nedum eo uſque efferbuiſſe contentionem, ut hunc ad expediendam in illum eccleſiaſticam cenſuram impulerit. Quod ergo in Actis infra num.* 3 *dicitur*, Poſt modicum vero temporis (*ab ordinatione epiſcopali* B. Gaufridi) inter archiepiſcopum Turonenſem & ipſum ſuper quadam juriſdictione

Quando Jubellum Pontificem adierit ſi

gra-

A gravit eſt otta querela, *id aliquot facile menſium, puta trium ſaltem quatuorve, latitudinem patitur, atque neceſſario referri debet in annum Chriſti* 1234, *etiam executarem. Illud vero:* Et cum ab archiepiſcopo ſuſpenſus fuiſſet de facto, *omnino longius extendendum videtur; cum nequaquam verisimile ſit, archiepiſcopum illum cum epiſcopo ſuo provinciali & nuper amico ſic egiſſe, ut non omnia tentaverit prius, quam ad extremum illud eccleſiaſticæ ſeveritatis remedium confugeret. Neque vero talis erat cauſa* Gaufridi, *ut aquis rationibus probari non poſſet, ac diuturnis proinde litibus defendi; quandoquidem illam Romæ obtinuit. Hæc eo dicenda putavimus, quod Antiſtes noſter, haud dubio mox ut pronuntiata fuerat in ipſum ſuſpenſio, ſecundum Acta noſtra num.* 4, Romam venit; ubi (*Romæ utique*) a Papa Gregorio nono honorabiliter eſt receptus. *Atqui tempore epiſcopatus Gaufridiani Gregorius Romæ numquam fuit aute annum Chriſti* 1237 *jam adultum; ut oſtendit Pagius in Breviario Roma-*

B *norum Pontificum. Non igitur ante annum illum ad eum veniſſe* Gaufridum *Corvaſerio Bondonnetoque credemus; donec prolata fuerint inſtrumenta hiſce noſtris Actis præferenda.*

7 *Addit Corvaſerius, Beatum ad eum eumdem* de quibus. *conficiendam his e Gallis ad Pontificem recurriſſe, idque ante Pentecoſten anni* 1235: *ac priori quidem expeditionis datos ipſi fuiſſe a Gregorio commiſſarios, decanos Bituricenſem & Carnotenſem, cum archidiacono Avelatenſi, qui momenta cauſæ in loco, ubi mota primum fuerat, cognoſcerent, atque ad Sedem Apoſtolicam referrent: hoc autem poſtquam incredibili celeritate peractum ab iis eſſet, continuo ſecundum iter in Italiam feciſſe* Gaufridum, *itaque pervenſſe, ut non modo vitia lite, ſed ingenti inſuper auctus honore rediverit. Nobis neque tempus probatus hujus itineris, neque gemiaatio, neque adjunctus, abſque ullo vetuſtatis (nullum enim etiamtur) aſſerta teſtimonio. Nequaquam tamen inficiamur, diverſis de cauſis Præſulem hunc ad Chriſti Vicarium ter in Italiam contendiſſe: nam id ex Actis manifeſtum eſt; puta ſemel occaſione ſuſpenſionis; uti jam dictum eſt ex numero* 3: *iterum vero (ferre ad legationis ſibi antea per Gallias demandatæ*

C *reddendoe Pontifici rationes) anno a priori proſectione ſecundo, Chriſti* 1239, *cujus menſe Martio, die* XX *Federicum II Imperatorem anathemate percuſſit Romæ Gregorius*, eodem epiſcopo *noſtro (ut habent Acta num.* 7) in curia præſente. *Atque iter hoc utrumque cum eoditu eadem eurſus Acta commemorant num.* 9. *Tertio denique, cum apud Alexandrum PP. IV Anagniæ, rebus infectis, mortuus eſt die* III *Auguſti anno* 1255; *uti narratur eodem num.* 7.

8 *Anno* 1241 *ſub archiepiſcopo Turonenſi Jubello adfuiſſe cum tradit Corvaſerius ſynodo provinciali, apud Lavallium ſeu Vallem Guidonis habitæ. Verum hæc ſynodus vel ignota Maano fuit in Metropoli ſua Turonenſi; vel ea eſt, cujus canones* Paderborneuſibus dat reliquias S. Juliani. *unbibet parte n pag.* 58, *quæque habita ibidem eſſe ſcribitur* anno Domini MCCXLII; *ſed abſque ulla enumeratione præſulum, qui adfuere. Anno* 1243, *menſe Aprilis, rogatus ab epiſcopo & eccleſia Paderbornenſi, partem conceſſit reliquiarum S. Juliani, apoſtoli Cenomanenſium, additis litteris eximia pietate caritateque plenis, quas dedimus tom. n Januarii, pag.* 76a, & *in quibus ſe ipſe appellat* Gaufridum, divina permiſſione Cenomanenſis eccleſiæ miniſtrum humilem.

Anno ſequente quid egerit, indicat inſcriptio, quæ, AUCT. P. B. *teſte Corvaſerio, apud Cortuſianos Parcenſes in eccleſiæ frontiſpicio ſic habet:* Reverendus in Chriſto pater, dominus Gaufridus de Loduno, Cenomanenſis epiſcopus & baro Trevirarum, domus hujus Patri magnus benefactor, hanc ædem beatæ Virginis Mariæ ſacrum fecit, dotavit, dedicavitque anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto; inibique ſepultus, claret miraculis. *Dedicationem hanc effigit idem auctor feſto S. Dionyſii, quod agitur die* IX *Octobris.*

9 *Anno* 1245 *ait idem*, Gaufridum *adfuiſſe generali concilio Lugdunenſi primo; & quidem ut legatum Pontificium. At utrumque hoc non immerito in dubium revocat Bondonnetus; ima ſecundum aperte rejicit. Acta quoque noſtra num.* 7 *ſic de concilio illo meminerunt, ut ſatis innuant, non interfuiſſe Epiſcopum noſtrum. Eodem anno, ut later auctores modo relatos convenit, Cartuſianorum cœnobiarchium Septembri menſe conſcendit, beneficia ſubinde in eumdem locum beneficiis cumulans uſque adeo, ut ejus incrementa vicinorum* E *dominorum invidiam avaritiamque ſuſcitarent: quas ut comprimeret Vir beatus, primum adverſus eos, qui Cartuſiam Parcenſem quacumque laceſſere audirent injuria, Bullam ab Innocentio PP. IV ſeverum impetraſſe dicitur; tum ab iiſdem, auctoritate Pontificia nequaquam forte acquieſcentibus, contiguos fundis Cartuſiaſibus agros, una cum jure, quod per illos ſibi in proximos Cartuſiæ fines arrogabant, coemiſſe, diſtractis tam in eum cum reparchia Trevirenſi (de qua tamen Acta conſule num.* 2) *facultatibus reliquis, quas in Andegavenſi provincia poſſidebat. Adjecit & cenſum, ad Religioſorum illorum veſtimenta procuranda perpetuum; viginti ſcilicet quotannis librat Turonicas, ac duarum inſuper parvularum (vulgo de Meslay & Montabon) perceptas a ſu hactenus decimas. Iſdem bibliothecam ſuam admodum locupletem teſtamento legavit, cujus ad* hunc uſque diem ibi codices aliquot, *inquit Corvaſerius*, aſſervantur; ut Gloſſa Literæ * ordinaria in ſacrum Scripturam, volumioibus in folio membraneo decem & octo comprehenſa. *Quid, quod & alios induxiſſe creditur, ut ad ejuſdem ibi Religionis & ſtabilitatem & commodum ſuam quoque ſymbolam conferrent? Ejus certe* F *interpellationibus adſcribitur, quod iſti monaſterio ceſſerio peloratus victus S. Dionyſii ab Orcis, qui ad Benedictinorum Ebroicenſe cœnobium petiiſſet; cum omnibus ad eumdem ſpectantibus, præter ſuperioritatem ac patronatum, quem ſibi reſervabant Ebroicenſes.*

* Errat hic nam Lyranus nondum ſcripſerat.

10 *Ceterum quantacumque ejus fuerit in Religioſam Patri familiam propenſa atque munificentia; non ita tamen hac animum ejus aut eum* mi & alias ornaſſet, ac proclive. *exhauſit, quin & eccleſiis aliis inculta reliquerit liberalitatis ſuæ monumenta*: Dedit *enim* etiam, *ait Corvaſerius*, eccleſiæ collegiatæ Siliaci (*vernacule*, de Sillé le Guillaume, *locis Gallicis communibus fere novem ab urbe Cenomanenſi verſus Occaſum*) libros complures & raros, lipſanotheeas inſuper non paucas, ornamenta denique & alia magni pretii utenſilia, ajus adhuc & ſcuto gentilitio & cruce, Apoſtolicæ legationis inſigni, notata. *Quam vero profuſus in ſuam eccleſiam fuerit, ſatis Acta demonſtrant a num.* 8. Superavit, *inquit idem Corvaſerius*, collatis eccleſiæ cathedrali muneribus deceſſores ſuos omnes. *Sed neque miſerorum hominum neceſſitati paternam ejus ac miſericordem providentiam*

AUCT. P. B. *defuisse*, reflatur *his verbis* : Cordi ipsi comprimis fuit sustentatio pauperum, & recta communis eorum hospitii administratio, cujus & certas constituit leges, cum ad mores pauperum ibi degentium reformandos, tum ad ordinem, quem observari volebat a ministris, œconomicom dirigendum, tum denique ad præscribendas acceptique expensique rationes. *Cetera disce ex Actis & Annotatis.*

A C T A

Auctore anonymo, sed coævo, apud Mabillonium in Veteribus analectis.

Auctoris prologus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Legimus in Parabolis Salomonis: Majora te ne quæsieris, & altiora te ne scrutatus fueris. Ideoque præsumptuosum & temerarium esse videtur, dum in ardua mysteris, quæ sermones exigit luculentos, rudi stylo
B procedit sermo, tam hortidus quam inculta. Verumtamen blanda violentia precantium amicorum omnis aliquando compellit aggredi supra vires: &, sicut lex est amicitiæ, ne rogemos res turpes, aut facinus rogati; sic eadem lege constringimur, ut honestæ petitioni, quantum sufficimus, obsequamur.

Beati natales, studia litterarum curatum;

a Igitur venerabilis pater & pastor ecclesiæ Cenomannensis Gaufridus de Loduno, dominus Trevirorum Andegavensis diœcesis, clarus sanguine, clarior exstitit morum nobilitate. Qui, patre matreque defunctis, duobusque ipsius fratribus humanis rebus exemptis, baronism Trevirorum, tamquam vetus heres, adeptus, quamdiu
a vixit, sapienter ac feliciter gubernavit *a*. Hic in ætate primæva litteris initiatus, postmodum anno ætatis suæ quatuordecimo relictis figmentis poeticis & aliis ethnicorum libris, sacræ Paginæ fructus uberrimos legit & elegit, æterna transitoriis antepotens. Idem honestatem jungere continuans, contra carnis male blandientia lenocinia mundem mens, mundum cerne in suo
b perpetuo *b* se servavit; nec oblitus illius verbi Davidici: Qui emittit fontes in convallibus, sicut humilem se sosie exhibuit, sic humiliatis
C thesaurum inæstimabilem intus perpetuo custodivit. Idem ab adolescentia Domini jugum fœcens; quasi quædam præludia futuri sacerdotii;
c ecpim clausulam c in studio semper habens, ornatus, quos exigit nobilitas generis, extra gessit; non ut morem gereret voluntati; sed ut, quantum secundum Deum poterat, mondialium satisfaceret voluntati. Sicque reddidit quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

ab quo cantor primum, deus episcopi ob quam celebris Cenoman.

3 Ejus itaque crebrescente fama, felicis recordationis Mauricius, tunc Cenomannensis episcopus, vocavit eum in ecclesia Cenomannensi ad cantoriam cum prebenda; ubi laudabiliter se habuit, & de incrementa temporum bono se semper exhibuit meliorem. Vocavit, inquam, eum dictus Mauricius, qui sd ecclesiam Cenomannensem vocare consueverat viros theologos & famosos, aliosque viros peritos, provisos, & discretos; qui ligna Libani lævigata, & omnino parata ad ponendum in ædificio Salomonis; noverat eligenda; de quibus plurea vidimus in archiepiscopos, plurea in episcopos
d promoveri *d*. O felices nos animo, si per patrum semitas gradieremur; si mores eorumque virtutes presso sequi vestigio cogitamus? Sed nemo in se * tentat descendere, nemo: sed præcedenti spectatur mantica tergo *e*. Denique dictus Cantor ad regimen ecclesiæ Cenomannensis assumptus, humili se factus est humilior, patientior patiente. D * *f.* solo *e*

Romam adit suspensus; redit absolutus; imo Legatus Pontificius.

4 Post modicum vero temporis inter archiepiscopum Turonensem & ipsum loper quadam jurisdictione gravis est orta querela: & cum ab archiepiscopo suspensus fuisset de facto, suspensione hujusmodi non servata, de meritis appellationis confidens, pro tocanda ecclesiæ libertate cum duobus archidiaconis & quibusdam canonicis suis, cum apparatu magno, nec considerata expensarum quantitate, licet immodica, Romam venit: ubi a Papa Gregorio nono honorabiliter est receptus. Et cum forte putaretur ab adversariis redire confusus, rediit absolutus ab Papa *f.* Legatusque per totum regnum Franciæ constitutus, cum quanta humilitate legationem suam exercuerit, quanta diligentia ecclesiam suam sedarit, sufficienter sum iosufficiens explicate: cum subditorum propriam sibi reputaverit passionem, congaudens in Domino gestulanti, & in visceribus caritatis compatiens patienti. *f* E

Occupationes ejus; fundatio Cartusiæ; translatio S. Juliani ex Cenomar.

5 Idem nunquam inventus est otiosus: ant studebat in sacra Pagina *f* prædicationis enim gratia clarus erat,) aut orationi contemplationique vacabat. Minioribus socium, omnibus amabilem se præbuit & benignum. Idem monasterium Cartusiense *g* fundavit a primo lapide, capellam ibi faciens testudineam, cellasque meliorabus totius Ordinis non minores. Clausuram quoque lapideam, cum aquæductu per cellas, magnis fecit expensis; & provisu de redditibus, munera muneribus superaddens, monasterium ipsum feliciter consummavit. Jamque quam honorifice corpus beati Juliani de novum opus *h* transtulerit, audiemus. Temporibus igitur venerabilis patris Gaufridi de Loduno, domini Trevirorum, tunc Cenomannensis episcopi, felici fine complenda assignatur dies, qua corpus beati Juliani in novo opere transferretur (quod factum est die Lunæ post Octavas sancti Paschæ, Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto *i*.) ..... *g* *h* *i*

ubi spectata fuit Gaufridi pietas in pauperes liberalitas.

6 Adfuerunt Turonensis archiepiscopus; Abrincensis, Andegavensis, Redonensis, Dolensis episcopi cum Episcopo Cenomannicæ civitatis. Sed quia convenerat populus super numerum, tam de diœcesi, quam de partibus alienis; inito F consilio de sancto corpore per noctem transferendo, vigilatis psalle nocte, venit sd ecclesiam metropolitanam cum episcopis memoratis; inter quos Cenomannensis episcopus, velut alter Symeon, in ulnis optatum pignus suspiciens; velut alter Saul, ceteris excelsior, inter pressuras circumstantium, pondus sine pondere, pressuræ molestias gratu labore ferens; velut alter Isacar, supposuit humerum sd portandum: & sic thesaurum desiderabilem imposuit super altare sanctum. Idem a sancta die Paschali usque ad repositionem corporis sancti non longe recedens a civitate, exigente piæ devotionis affectu, peregrinationis excusa, quolibet die semel cum orationibus & oblationibus ecclesiam visitabat. Idem videns cives, non sient conductitios, sed intenso mentis affectu, & toto corporis nisu, prout dictum est, operantes, de tanta populi devotione gaudens, tamquam pius & mansuetus pastor, a lacrymis sibi temperare nequibat. Idem vigilia translationis & die fecit ecclesiam magnam vocatis: & ex affectu rogans quos vocare potuit & habere, impleta

A ta eſt ejus aula diſcumbentibus, nemine excluſo, nec non & aliæ domus & cameræ, ſed & omnes epiſcopales officinæ: quod cum adhuc non ſufficeret, per virgultum ſuum fecit tentatoria collocari, ubi barones & nobiles & alii diſcubuere multi. De qua cœna multum, quod loqueremur, erat; ſed ne ſermo prolixior reneras offendat auriculas, ad alia tranſeamus.

Obiit Anagniæ an. 1235.

7 Eodem vero Epiſcopo in curia præſente, prædictus Papa Gregorius Federicum imperatorem Romanorum & Siciliæ regem excommunicationis vinculo, culpis ſuis exigentibus, innodavit; quem ejuſdem Epiſcopi temporibus Inocoeorius Papa quarrus; coovocato apud Lugdunum concilio generali, omni honore imperii & regni ſenteoorialiter privavit ..... In ejus temporibus inter virum illuſtrem Carolum *k*, filium regis Franciæ, Comitem Cenomaniæ, ex una parte; & Cenomanoenſem eccleſiam ex altera, mota lite, idem Epiſcopus eccleſiæ neceſſitati condolens, pro qua pararus erat non ſolum compati, ſed & pati, Romam iter aggrediens, Anagniam venit: ubi Alexao-
B drum Papam quarrum cum Cardinalibus invaniens, inventaque graria in oculis aorumdem, quod intendebat, morra præventus, non potuit
l adimplere: nam infra ſeptem dies *l* poſt adventum ſnum, die ſcilicet ſoventionis ſanctorum martyrum Stephani protomartyris ujuſque Sociorum, in domo Fratrum Minorum ſepultus eſt cum honorn *m*. Obiit autem anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quinto, pontificatns ſui anno vigeſimo, menſibus
n circa decem *n*.

Reuſtala, quæ eccleſiæ ſuæ

8 Jamque quam eccleſiæ ſuæ largus eaſtite-
rit; quot & quanta, tam viveas quam moriens, eidem erogaverit, ad imitarionia exemplum in medium proferamus. Hic igitur eccleſiam viveus redditibus ampliavit, multis & joeundis
o muneribus honoravit s, jus pstronarus præbendarum Siliaci laudabilitee acquiſivit, decimaa multas de manu laicali retraxit. Patrir, matris, ſororis, & dnorum fratrum anniverſaria de ſuo inſtituit in hac eccleſia parperuo celebraoda. Dedir enim quatuor albas; quarum una etat parata paratura decenri: item ſtolam
C & manipulum rubri coloris cum imaginibus deauratis: aliam quoque ſtolam cum manipulo de ſarico mirabiliter opersto: ſtolam etiam & manipulum certium auro intenta cum imaginibus beſtiarum & arborum ſubtiliter intentarum; & elegantia ſubcinctoria tria; unum pretioſis margaritis ornarum: collarium quoque rubri coloris ſuro mirabiliter intentum; quinque paria
p corporallum cum reſervatorio *p*; octo etiam mappas ad ornamentum altaris cum manutergiis multis; ſexdecim albas telæ candidæ & delicatiſimæ; duas mappas ſericas. Dedit quo-
q que ſandalia & ſotulares *q* rubri ſerici, auri pretioſorumque lapidum varietate diſtincta. Dedir etiam quinque paria veſtimentorum pontificalium; videlicet capſulam *, dalmaricam, tunicam: quorum unum par, eſt de ſamito *r* rubeo; ſecundum de cendaro inforciaro *s* rubro; tertium de ſamiro viridi; quartum adurioi co-
t lotis; quinrum de candido borgueranro *t*.

* *l. e.* caſulam

vivens moriensque

9 Dedit eriam in primo rediru de Roma ſamitum, de quo fecimus *u* duas capas. alia vice redieos, unum pallium rotarum *x*: ipſe etiam ia quadam infirmitate ſua duos tapedes * ſubtus pedes ſervientium ad altare; & duos minores,

* *lege* tapetes

mirabili opere, quorum unus operit ſedem regentium chorum: mitras quoque quatuor candidas, & quinram ax auro & lapidibus prerioſis mirabiliter inſigniram; bsudequinum *y* unum, *y* ad ponendum aura altare; duos paanos ſericos de armis regis Franciæ; quinque paria cerotecarum *z*, & duas pararuras argenreas deauratas *e* ad opus earumdem cerotecarum; eambutam *aa* argenream magni ponderis deanraram & *aa* opere decoram, cum baculo paſtorali; & duos bacinos * octo marcarum argenti per loca deaura- * *l. e.* urceos tos; ſuribulum argentanm cum acerra & cochleari ejuſdem matariæ; duos orceolos argenti cum pyxide argentea ad hoſtias reponendas.

plurima contulit.

ro Dedit etiam decem & ſeprem aoulos auri; novem cum ſapbyris, unum groſſum, ad inſtar oculi bovis; decimum, largum & latum apiſcopalem habenrem ſaphyrum in medio; & in circumferenria lapidibus prerioſis aliis inſignitum; duos cum topazia groſſis; unum cum carbunculo, qui vulgo dicitur Rubi; duos cum granatis; unum cum camahuto *bb*, & alium *bb* cum cryſtallo: & eſt pondus diſtorum anulorum una marca & tres uncia auri. Et iſti anuli appoſiti ſunc de mandato rpſius Epiſcopi ad frontale capſæ beariſſimi Juliani. Dedir etiam Antiphonarium pulcherrimum; tria Graduſlia, E quorum majus cum groſſa nota & litrera; Tropatium *ee*, Collectarium Epiſtolarum; Evan- *ee* geliarium, Miſſale, & duos Ordinarios *dd*, & *dd* duas cathedras epiſcopales. Domum quoque de Dueio * multis ſumptibus emendavit. In ma- * *Gall.* Thouvoye
nerio Ebiaci * domum novam & amplam epi- * *Gall.* Yvré
ſcopalem cum ſuis pertinentiis de novo ædificavit, & emit locum & plateas adjacentes, ubi novum illud ædificavit ædificium. Feeit eriam muros per circuitum a parte villæ eum introitu conveoienri. Mnnerium de Celſiaco * * *Cenile.*
magnum & conveniens penitus innovavit: Pariſius in colle ſanctæ Genoveſæ ædificium magnum & muris convenicntibus circumſæptum; quod de proprio patrimonio acquiſivit. Epiſcopatum quoque dimiſit liberum & ſine onere debitorum. Domos quoque dimiſit ſupellectilibus conveoicntibus, immo & abundanribus non deſertas.

F

ANNOTATA.

a *Atqui baroniam Treviarum, teſtibus ſupra Corvaſerio & Bandonacte, vendidit. An hoc verum non eſt; an ſub finem vitæ factum? Sane nuda recentium ſcripturam uſſerta, niſi cum Actis hiſce conciliari poſſit, aquiparari nan poteſt.*

b In ſuo perpetuo *poſitum videtur* pro in omni vita ſua.

c *Addit in margine Mabillonius*: forta clauſam. *Erat autem* capa, *ſeu* cappa clauſa, *mantellum quoddam palli genus, clericis olim, & iis, qui ſacris Ordinibus ſuſceperant, eccleſiaſtica lege præſcriptum, ut vide in Spelmanni Carpique Gloſſariis.*

d *Obſerva ſcriptoris ætatem; ut qui Mauritii clericos ad infulas promoveri viderit: ſedit enim apud Cenomanos Mauritius ab anno Chriſti 1216 uſque ad 1232, quo ad metropolim Rotomagenſem evectus eſt; ut diximus Junii tom. 3, pag. 869. Rotomagi deinde ſub initio anni 1234 vitam, uti duxerat, piiſſime clauſit.*

e *Illi hiat verſiculi ex Perſii ſatyra quarta deſumpti, dictum illud ſpectant, quod Æſopo*

EX EDITIONE MABILLONII.

EX EDITIONE MABILLONII.

Strœus tribuit, de mantica ſeu ſaccule duplici, quem homo quiſque circumferat; & alterum quidem in pectore, vitiis onuſtum alienis; alteram in tergo, quem & peccatis proprius aneret, & numquam inſpiciat. Queritur ergo biographus noſter illorum errorem, qui virtutis nullam aſpiam rationem habentes, ſola ubique vitia conſiderant; vitia, inquam, ſola; non ſua tamen (utpote a tergo poſita) ut exuant; ſed alienа tantum, ut arguant, eoque ſe ſatis bonos, imo ceteris, quibuſcum vivunt, meliores exiſtiment, quod ea, vel illis etiam graviora, ſibi quoque ineſſe non videant.

f *De tempore hujus itineris, vide Commentarium num. 6.*

g *De hoc monaſterio ſatis dictum ibidem num. 2 & ſeqq. Deſcriptio ejuſdem amplior eſt apud Corvaſerium a pag. 305.*

h In novum opus, *id eſt, in novam eccleſiam cathedralem.*

i *Corvaſerius Ms. ſitat, in quo hæc translatio* B *facta dicitur anno præcedente: & facile ponit in his ipſis Actis ſcriptum fuiſſe* MCCLIII, *& legi deinde* MCCLIV, *ſive ob lituram aliquam, qua poſteriores duæ litteræ II in unam V coalescerent; ſive quod minus recte ductæ, ita ad ſe mutuo inverſe accederent, ut vel junctæ unum, vel jungendæ viderentur. Certe, cum res accideriit juxta hæc Acta noſtra poſt octavas ſancti Paſchæ, hoc eſt, veſpere Dominicæ in albis, ut ex contextu liquet; & juxta vetuſtum catalogum Cenomanenſem a Mabillonio Actibus Pontificum ejuſdem eccleſiæ præfixum, quinto Kalendas Maji, in quem Dominica in albis incidit, non anno 1254, ſed anno 1253, hic omnino annus præ illo admittendus videtur. Puncta porro, quæ hic & ad finem ſequentis numeri adjicinatur, indicant, omiſſam ſtudio a nobis eſſe partem maximam hiſtoriæ translationis hujus; ut quæ ad S. Julianum proprie pertineat, referendaque aliquando ſit integra ad diem 27 Januarii.*

k *S. Ludovici IX fratrem, ac Siciliæ poſtea regem; ſub quo decantatæ illæ Siculorum Veſperæ.*

l *Unde ergo aſſerant Corvaſerius & Bondonetus, eam decimo quinto poſt adventum diu incidiſſe ibi primum in febres?*

m *At quamdiu ſepultus ibi manſit? Incertum* C *eſt. Translatio certe ejus in Gallias vidatur (quidquid aliter ſentiant aliqui) auctore noſtro poſteriori; cum de illa non meminerit. Vide Commentarium n. 2.*

n *A die namque electionis ejus 16 Septembris* D *anni 1234 uſque ad 3 Auguſti anni 1255, anni ſunt 20, menſes 10, dies 18.*

o *Inter hæc reſeuſos Corvaſivius feneſtras ebori e virili vario colore pictis, ejuſque etiamnum inſignia referentibus.*

p Reſervatorium *hic intellige thecam corporalium, quæ nunc ſolet burſa anacupari.*

q Solutares pro *calcets in Actis noſtris jam ſæpius occurrerunt.*

r Samitum, exametum; *&c. pannum holoſericum interpretatur Cangius in Gloſſario ad vocem* Exametum; *ubi & nominis inflexiones variat, & etemologiam conſule.*

s *Et hoc genus eſt panni ſerici, ut liquet ex Cangio ad nomen* Cendalum.

t Borgueruntum *videtur eſſe telæ ſubtilis ſpecies, de qua conſule Cangium ad vocem* Boquerannus.

u *Animadvertit hic iterum ætatem auctoris & profeſſionem: non enim ita loqueretur, niſi tunc de cathedralis eccleſiæ clero fuiſſet.* E

x Pallium rotarum, *apud Cangium ſimpliciter* Rota, *eſt pallii eccleſiaſtici ſpecies in formam rotæ effidi, vel pallium rotarum figuris diſtinctum.*

y Baudequinus *ſeu* Baldakinus, *teſte Cangio, pannus eſt omnium ditiſſimus, cujus ſtamen ex filo auri, ſubtemen ex ſerico texitur, plumario opere intextutus. Frequenter etiam ſumitur pro umbraculo ſive umbella,*

z *Legendum videtur* Chirotheearum: *hic enim in pontificalibus utuntur epiſcopi: & certum eſt, hic paſſim in orthographia peccari.*

aa Cambuta *ſin* Cambuca *ſæpe accipitur pro toto pedo ſive baculo paſtorali; hic tamen eum ab illo diſtinguatur, videtur ſuperiorem tantum ejus partem incurvam ſignificare; quo ſenſu invenitur etiam u baculo paſtorali diſtincta non ſemel eodem ſæculo in Viſitatione eccleſiæ S. Pauli Londinenſis, Monaſtici Anglicani tom. 3, pag. 314.*

bb Camahutus, *Gallis* Camayeu, *lapis eſt pretioſus, figuras repræſentans non impreſſas, ſed ingultas. Vide & Cangium ad vocem* Camæus.

cc Troparius *eſt liber eccleſiaſticus, qui tropos continet; ut* Antiphonarius, *qui antiphonas, &c.* Tropus *autem eſt verſiculus, qui in præcipuis feſtivitatibus cantatur ante introitum Miſſæ.*

dd Ordinarios, *id eſt libros, in quibus ordinatur modus, quo celebrari debet divinum Officium.* F

DE B. AUGUSTINO EPISCOPO,

EX ORDINE PRÆDICATORUM,

LUCERIÆ IN APULIA.

G. C.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Legitimus Beati cultus ex diverſis monumentis.

ANNO MCCCXXIII.

LUceria, vulgo Lucera, quæ nomine ſucceſſu temporis cum Nuceria & Nocera (ut nunc etiam appellari ſolet) fuere commutata, urbs eſt mediterranea Apuliæ Dauniæ, cujus rameu colli impoſita verſus Auſtrum ad flumen Cerbalum inter Beneventum & Sipontum, a quo in Occidente triginta millibus paſſuum diſtat, a Benevento paulo remotior, a Neapoli in ortum æſtivum ad ſeptuaginta, proxima Vulturariæ & Troiæ, & Equo Tutico. Dicta autem Apula (uti & Nuceria Saracenorum) ad diſcrimen Campaniæ, Umbriæ, & Galliæ Ciſ-Padanæ Nuceriarum: ſed & Luceriam denominatam fuiſſe, quod in Apulia luceat ob loci, in quo ſita eſt, amœnitatem, Petrus Ranzanus, ejus civitatis epiſcopus, affirmat in libro, quem de ejus laudibus ſcripſit. *Ita Ughellus in Italia ſacra noviſſimæ editionis Venetæ tomo 8, col. 313, plura ibidem addens de antiquitate variiſque eaſibus ejuſdem urbis, quæ olim B. Auguſtinum epiſcopum habere meruit, & hodiedum ſacras illius reliquias ſumma veneratione conſervat.*

B. Auguſtinus Luceriæ in Apulia

a *Majores*

A pro Sancto habetur,

2 *Majores noſtri jam dudum ſolliciti fuerunt, ne de legitimo hujus beati Præſulis cultu certitudo redderentur. Hinc anno 1687 cura noſtri Caroli a Manderſcheide, qui tunc Romæ commorabatur, obtinuerunt a PP. Prædicatoribus Lucerinis ſequens reſponſum:* Glorioſus Auguſtinus ad epiſcopatum primo Zagrabienſem, deinde ad Lucerinum ex Ordine S. Dominici aſſumptus, nedum gaudet titulo Beati, verum etiam Sancti: nam Lucerie ſic ecclametur, appellatur, & ie vocatur tum in publicis tum in privatis oretionibus & proceſſionibus, & etiam ſic inſcribitur; nam in choro cathedralis eccleſiæ S. Mariæ de Luceria, ubi eſt depicte imago prædicti glorioſi Auguſtini, ſic legitur: SANCTUS AUGUSTINUS EPISCOPUS LUCERINUS ORDINIS PRÆDICATORUM. Sic etiam hebetur in capella S. Rocchi ejuſdem eccleſiæ, ubi cum reliquis ſtatuis reperitur etiam ſtatua ejuſdem ſaeti Auguſtini cum eadem inſcriptione videlicet: SANCTUS AUGUSTINUS EPISCOPUS LUCERINUS.

B Hoc etiam videtur in pluribus locis civitatis, ſignanter in porte majori: ubi conſpicitur imago S. Auguſtini, tamquem principalis patroni; licet modo ob temporum injuriam prædicte imago totaliter non appareat. *Hæc ſatis probant hodiernum* B. Auguſtini *cultum, cujus antiquitas jam indaganda eſt.*

quem Carolus dux Calabriæ

3 *Statim ab obitu beati Præſulis publica fuit de ſanctitate ejus fama, ut patet ex litteris Caroli ducis Calabriæ, quæ apud Ughellum in proxime citata editione Venetæ Italiæ ſacræ tomo 8. col. 319 & 320 ſic ſonant:* Sanctiſſimo in Chriſto Patri & clementiſſimo Domino Joanni divine providentie ſacroſanctæ Romanæ ec univerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici Carolus dux Calabriæ recommendationem humilem, & devota pedum oſcula beatorum. Ne multiloquio, elme Patue & Domine, occupatiſſimas aures Sanctitatis veſtræ fatigem, deſiſtendum vidi præſenti pegina pandere plutimem in partibus iſtia laudem, quam ſibi beatus pater Auguſtinus, quondem epiſcopus civitatis ſenctæ Mariæ, dudum vocatæ Lucetiæ, ex miraculorum affluentie, quæ poſt ejus obitum divina clemencia, veluti copioſa in miſericordia & in rettributione munifice, jam meritis ejus oſtee dit, & quotidie dignatur oſtendere, vendicatit.

C litteris ad Joannem XXII Papam datis,

Credo equidem illorom eliqua jam eſſe ed notitiam veſtram ex rcleto divulgentia famæ perducta, & caſpecto ac etiam cupio, quod ſingulariter ſingule, quæ profecto magna eſſe noſcuntut, ad ipſam notionem veſtram, etiam & in publicum per opportunæ indagationis ſeriem deducantur: ſicue enim fide digee relatio me nuper iaſtruxit, noe ignotum Beatitudini veſtræ fuit, cum adhoc ipſe in hoc eſſee ſæculo conſtitutus, quam micabili ſincerirate vitæ micabat, pollebat cleritate ſcientiæ, ac mirificis operibus coruſcabat. Ego quoque, mi Domine revercnde, teſte Deo & conſcientia bona loquor, quod eo mecum; cum primum periit paraea iſtas, per vicca aliquas colloquente, concepi & vidi tem in ejus verbo & facie, quam in geſtu, quod velde amabilis ejus converſatio eſſet, quodque omnia, quæ in eo erant, non niſi notabilia, & eruditio ed virtutes ec ed ſalutem edificatio viderentur, quodque dum poſt ejus migrationem ad Dominum ex devotione magna, que ed illum afficior, ejus limina viſitaſſem, magna mihi fides facta eſt de nonoullis miraculis per ejus excellentie merita divinitus perpetratis,

5 Cum itaque ed inſtrucendum certius Beatitudinis veſtræ ſcientiam ac devote petendum de ipſius beati Patris vite & miraculis pariter inquiri ſecundum morem Eccleſiæ in talibus conſuetum, latores præſentium Sanctitatis veſtræ pedea cum reverentia debita & fiducia magne petunt, devotus poſtulo, ſupplex quæſo, ot alma & perſpicaa providentia veſtra, benigna, ſi placet, petitionem ipſam conſideratioee diſcutiens, & ad eam eaaudiendam mentia aciem digeanter inflectens, inquiſitionem ipſam jubere fieri, ut moris & juris eſt, gretioſe dignetur; quæ ubi patcota fuerit, veſtroque conſpectui præſentata, ſi effectua ejus fuadeat, & veſtra benignitas id decernat, præfatum Patrem in illius teverentiam & honorem, qui eum velnti laudabilia retributor ſanctificatu dignatus eſt, in Sanctorum, ſi placet, matricula cum ſunoro cenonizationis præcouio, ne ipſius mertia grendia operaque mirifica debito præmio cateant, adſcribatia; per quod ſancte mater Eccleſia de tanto novæ aggregationis conſortio veſtri ſelici tem- E pore præſidatna jubilet, & exſultet civites, in qua ipſe feliciter obiit, & felicius in Domino requieſcit. Scriptum Neapoli anno Domioi MCCCXXV, die ax Octobris, nona Indictione.

AUCT. G. C. ſolenniter in numerum Sanctorum referri petit.

Ex ibi authenticis litteris,

6 *Ughellus ibidem præfatur, hoc epiſtolæ apographum* ex regio regeſto Caroli illuſtris fol. 32 ſub littera B *deſumptum fuiſſe. Id etiam teſtatur Sigiſmundus Ferrarius in Appendice ad commentarios de rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum pag.* 43, *ubi eamdem Caroli epiſtolam edidit, & pagina ſequente ad authenticum illius fidem probandam hæc ſubjungit:* Extracta eſt præſens copia a ſupradicto originali regiſtro, quod conſervatur in archivio magnæ regiæ curiæ Neapoli, cum quo facta collatioee concordat, meliori tamen ſemper ſalva; & in fidem inſtedictorum magnificus Petrus Vincenti U. J. D. regius archivierios hic ſe ſubſcripſit, & ſignum conſuetum eppoſuit, Neapoli die xx menſis Octobris MDCXXIII. *Ex eodem archivo prodit noſtrum Ms. earumdem litterarum exgraphum, cui* Antonius Vincenti *(forte is Petri præcedentis conſanguineus eſt, aut in prænomen eerce incepit)* regius archiverius *ſimilem ſubnexuit, & Neapoli die VIII Januarii* MDCXXVIII *nomen ſuum ſubſcripſit. Porro hæc tria ſupplicis epiſtolæ exemplaria* F *non ita inter ſe differunt, ut operæ pretium ſit obſervare nonnullas levioris momenti diſcrepantias, quæ ex oſcitantia typothetarum aut amanuenſium facile oriuntur.*

& voteri Officio,

7 *Patet Prædicatores Lucerini in ſupra memorato reſponſo aſſerunt, Joannem* XXII *Pontificem defidetio Caroli ſatisfeciſſe,* B. Auguſtinum *catalogo Sanctorum ſolennitee adſcripſiſſe, licet hoc tempore Bulla Canonizationis peterit aut alieubi delitefcat. Præterea addunt: ſibi tunc ab eodem Pontifice tonceſſum fuiſſe preceptum de beato ſuo Præſulis Officium, in quo* lectiones ſecundi & tertii nocturni ſunt de biſtoria narrative ejuſdem Sancti omnium miraculorum ab ipſo patratorum, *ac loquuntur. Hanc aſſertionem ſuam probant ex lie, quæ* Præſes ſtor Apoſtolicus (*quis ille fuerit, non indicant*) tcaſtstu de cenonizatione Sanctorum *ſic ſcribit:* Joennes XXII conceſſit Officium FF. Prædicatoribus Lucerix; quæ quidem Bulla die tra mcoſis Auguſti, quo die celebratur feſtum prædicti S. Auguſtini demonſtrabatot toti populo fideli: & nuoc ſunt multi viventea, qui ipſam ieſpeaerunt, licet modo ob Patrum incoriam non reperiatur.

8 *Hoc*

AUCT. G. C. quod a Joanne XXII Pontifice

8 *Hoc etiam ſuppenit illuſtriſſimus Tomeus Marnovitius, qui Acta* B. Auguſtini *copioſe collegit, dum apud Sigiſmundum Ferrarium in proxime data Appendice pag.* 42 & 43 *ſic differit*: Antiquiſſimus porro ejus cultus ſtatim ab ejus felici obitu fulcitur conceſſione Joannis XXII, cujus tempore in cælum abiit, quæ conceſſio *ea* ſequenti Caroli ducis Calabriæ & vices Roberti regis pet Apuliam enereentis ſupplicetione colligitur, nec non sb anniverſario ſacro ejos Officio, eb eodem tempote pet clerum Lucerinum continuato, quod oopet abilluſtriſſimo & reverendiſſimo domino Suerdo, Lucerino epiſcopo, viro nobilitate & eruditione conſpicuo, eccepeum ſupplicationi edjungemus. *Eratii Pabritius Suerdus Neapolitanus, ut apud Ughellum tomo* 8 *Italiæ ſactæ col.* 325 *hgimus, familia nobili natus & eruditione clarut, qui anae Chriſti* 1619 *die* 18 *Januatii Luterianam rathedram aſcendit.*

B 9 *Sigiſmudus Ferrarius in opere de rebus Hungaricæ proviatiæ Ordiais Prædicatorum parte* 2, *lib.* 1, *cap.* 18 *totum iſtud Officium typis vulgavit, eique præfixit hunc titulum*: Officium in feſto B. Auguſtini epiſcopi Lucerinæ, e Fratribus prædicatoribus tecciteri & decantati Joannis XXII ſummi Pontificis indulto ſolitum. *Deinde in eo præter alia propria, quæ bis brevitatis cauſa omitto, in primis Veſperis legitur frequens oratio*: Omnipotens ſempiteroe Deus, qui beatum Auguſtinum de Dalmatia, Ordinis Prædicatorum, in verum præſulem Lucerinum eligere voluiſti, quique ei dæmones expellendi, & conclorum morborum languores ſanandi gratiam contulisti: concede, quæſumus, ut qui ejus feſtu percolimus, ipſius epud te patrocinia ſentiamus. Per Dominum &c. *In Laudibus autem hæc alia retinatur oratio*: Præſta, quæſumus, omnipotens & miſericors Deus, ut qui beati Auguſtini epiſcopi Lucerini glorioſi ſolenniterem devotiſſimo celebramus Officio, & tempotelem nubis ſuis precibus tranquillitatem tribuat, & vitam conferat ſempiternem. Per dominum noſtrum Jeſum Chriſtum &c.

Pſ. Pradis catoribus ac civibus Lucerinis

ranceſſum ſuſſe dicitur,

10 *Ceterum in hoc Officio non tantum* lectiones ſecundi & tertii Nocturni ſunt de hiſtorie narrativa ejuſdem Sancti omnium miraculorum, *ut Prædicatores Lucerini ſupra affirmabant, ſed etiam in Lectionibus primi Nocturni ac in ipſis Reſponſoriis miracula recenſentur. Quidquid ſit de hac re, iidem Patres Lucerini ſatis oſtendunt, antiquum iſſe* B. Auguſtini *Officium, dum propoſitis Majorum noſtrorum interrogationibus ibidem ita reſpondent*: Officium inveniens Romæ veruſtiſſime manu Longobardorum ſcriptum apud eminentiſſimum Pamphilium, qui fuit e ſacra Congregatione factus Ponens cauſæ prædicti ſancti Auguſtini pro lite præcedentiæ in proceſſionibus Lucerinæ inter eumdem Sanctum, & ſanctum Antoniam de Padua.

C

colligitur antiquus ejus Pſalmi cultus,

11 *Antiquitas ejuſdem Officii etiam ſatis colligitur ex iſtimonio, quod Sigiſmundus Ferrarius ei ſubjungit in hunc modum*: Exemplar hujus Officii extractum *a* vetuſto originali, quod antiquo pergameno ſervatur in archivo conventus S. Dominici urbis Lucerinæ, fideliter collationatum pet ebbatem Cerolum Strangiam, ordinarium actuetium, & publicum Apoſtolica auctoritete notarium epiſcopalis curiæ Lucerinæ, obtinuit & tranſmiſit mihi admodum reverendus petet F. Dominicus Gravina, ſacræ theologiæ magiſter, tegiæ cathedræ theologicæ in univerſitate Neapolitana moderator, archiepiſcopalis curiæ theologus, & ſancti Officii conſultor, anno MDCXXXVI. *Sed cum ibidem fateatur, in editione iſtius Officii* pauee elicubi verbe, quæ propter Italicum idiotiſmum vulgo non iotelligeotur, immunita *a ſe fuiſſe*, ſenteotia fideliter tetenta, *nos ea miracula primigenio ſtyle peſſimodum dabimus ex illo Ms. Officio, quod noſter P. Beatillus anno* 1639 *ex urbe Neapolitana ad Majores noſtros miſit, & potius in Annotatis explicabimus ea, quæ obſcura aut intellectu difficilia videri poſſunt.* D

quiſeculo præterito adhuc vigebat,

12 *Ex his iſtimoniis ſatrum patet, in tini* tate *Lucerina celebrem ac immemorabilem fuiſſe* B. Auguſtioi *cultum, qui etiam præterito ſecuto* vigui, *ut intelligimus ex frequenti populi tum. cutſu, aliiſque venerationis ſignis, quæ laudatus Ferrarius in Hiſtoria Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part.* 2 *lib.* 1 *cap.* 16 *narrat his verbis*: Cum beati Auguſtini virtus in dæmonibus ab humanis corporibus expellendis manifeſtaretur, magno quotidie numero energumeni ed ejus ſepulcrum ſpe gratiæ & liberetionis undequaque conveniunt, qui ſpe ſua minime fruſtrati, Deo & beato Epiſcopo debitis gratiis eſolutis, læti ad proprie tevertuntur. Et mirum ſane eſt, quantum dæmones beati Epiſcopi reliquias exhorreſcant: ubi enim galerus quidam paleneeus, quem is geſtare ſolebat, coergumenis imponitur, oculis ſoffunduntur, capite intorquentur, pectore ec gutture inrumeſcunt, totis denique corporis membris diſſipantur, ut aſſatim pateſaciant, non adeo graves ſibi eſſe gehennæ cruciatus, ut quos *ex* ſenctatum illerum exuviarum ettactu perpetinotur. E

ut ex frequenti populi concurſu

13 Hinc *ad* pedes *eius* beati Viri ex patiete mediocris magnitudinis pendet catena, qua non rato obſeſſi, ſive quod furioſi & nowti ſint, ſi- ve ad majorem ſpirituum malignorum contemptum, illiganrur. Nec minus dignum edmitatione, ſape dæmoniacis e longinquo adventeotibus, ubi agrum Lucerinum errigerint, variis intotſionibus, ejulatibus, aliiſque ſignis latentes dæmones deprehendi; qui vero jam depreheoſi erant, majoribus ex ipſe vicinie eos crucieribue urgeri, per diverſa ſigne & effectus palam oſtentati. Qui febre aliove graviore morbo prægruvantur, nullum præſentius aut efficacius remedium adhibere ſe poſſe exiſtimant, quam ſi pulverem *ex* marmoreo tumulo eraſum, equæ aliive liquori reſperſum hauſerint, eum ut plotimum incolumes *ex* eo teddantur. Cingulum ejus ſacerdotile ad proxime puritotus mulieres deleium, affert periendi partuſque felicitarem. F

& publica reliquia. rum ejus veneratione

14 Peleecens pileus, cujus jam meminimus, quibuſcumque edhibetur, ſuſpitatem exoptatam eſſequuntur: Pileus hic *ex* paleis contextus (qua libus meſſores in Italia propter æſtus vehementiem uti ſolent) levioti velemine nigro ſic circumtegitur, ut ex lena more aliorum confectus eſſe videatur; & tamen cum toties ad grevius decumbentes efferatur, adeoque frequenter in eccleſie pinrum capiribos imponatur, tam integer poſt trie integra ſecula ſervatur, niqueerat, quando beatus Epiſcopus deceſſit; cum etiam ferreus vix non conſumptus fuiſſet. Sed eſt etiam, unde hujus beati Viri pauperratia amorem, rerumque ſecularium contempium edmirere: qui cum eccleſiam haberet redditibus adeo copioſam, quibus etiam ſis temporibus magis floreba, pileo uſque eo exigoæ viliſque materiæ voluerit eſſe contentus.

Sigiſmundus Ferrarius oſtendit.

15 Urbs Lucerienſisob ingentie & innumera beneficia, quæ a Deo illius meritis & interceſſione

ne accepit, de eo in peculiarem advocatum ac protectorem deligendo, peculiari adhibita consultatione, ad annum MDCXXXIV tractabat (*id postea factum esse discimus ex fine Actorum, quæ infra exhibebimus*) & ut, quousque res optatum finem assequeretur, majori apparatu solennitas ejus celebrari posset, quamdam pecuniæ summam quotannis offerendam decrevit. Porro dies tertia Augusti, qua B. Augustinus decessit, Luceriæ, instar Paschalis festivitatis, solennis habetur maximo incolarum omnium, nobilium, vulgarium, rusticorum, ac cujusque hominum conditionis frequentia, precibus & Sacro propriis Joannis XXII indulto, concionibus & laudum præconiis celebratur. Quin etiam pridie ejus diei, secunda videlicet Augusti, magnus fit omnium ad ædem divi Dominici concursus, ubi genibus ante sacra ostia curvatis, ea quam diutissime venerantur; & sacerdote sacrum pileum singulorum capitibus inclinante, is se feliciorem existimat, qui, dum ad beati Episcopi honorem Antiphona recitatur, illum super se meruerit reclinare. *Jam pergimus ad eumdem cultum ex recentioribus instrumentis stabiliendum.*

B

§ II. Augmentum ejusdem cultus ex recentiori confirmatione & novo Officio.

Clemens XI Papa cultum B. Augustini confirmavit auxitque, dum anno 1702 decretum Congregationis sacrorum rituum approbavit, sicut in supplemento magni Bullarii Romani part. 2 pag. 18 & 19 legitur ad hunc modum: Clemens Papa XI ad futurum rei memoriam. Nuper ad supplicationem dilecti filii Antonini Cloche, Magistri generalis Ordinis Fratrum Prædicatorum emanavit a Congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, sacris Ritibus præpositorum decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: " Lucerina. Canonizationis „ beati Augustini Dalmatæ, Ordinis Prædica„ torum, episcopi Zagabrieosis, & demum „ Lucerini. Cum sacrorum rituum Congrega„ tio ad relationem eminentissimi & reveren„ dissimi domini Cardinalis Petrucci sub die „ XIX Junii MDCC eam subsecuta approba„ tione Sanctissimi ceosuerit, eosdem de cultu C „ immemorabili, B. Augustino prædicto præ„ stito; Pater Antoninus Cloche Ordinis Præ„ dicatorum Magister generalis humiles sa„ crorum Rituum Congregationi supplicavit, „ quatenus concedere dignaretur, ut in civi„ tate Lucerina continuari posset in celebratio„ ne festi dicti beati Augustini eum Officio & „ & Missa propriis ejusdem Beati, prout asse„ rebatur fusse hactenus recitatum, ecemoo ut „ idem indultum ad totum Ordinem Prædica„ torum, ad provinciam Beneventanam, in „ qua sita est civitas Lucerina, ad civitatem & „ diœcesim Tragurienscm, patriam ejusdem „ Beati, nec non ad civitatem & diœcesim „ Spalatrinam benigne extendere dignaretur. 17 „ Et sacra eadem rituum Congregatio „ ad relationem eminentissimi & reverendissimi „ domini Cardinalis Gabrielli, tam in voto „ quam in scriptis reverendissimo archiepiscopo „ Myrensi, fidei Promotore, audito, accedenti„ bus pro supplicationibus eminentissimi & „ reverendissimi domini Cardinalis Ursini, ar„ chiepiscopi Beneventani, archiepiscopi Spola„ trini, episcopi Luceriui, ac aliorum episco„ porum totius provinciæ Beneventanæ, & „ episcopi Tragurienscs, sanctissimo Domino „ nostro porrecta, & ad eumdem sacrorum ri„ tuum Congregationem remissis, Officium „ eum Missa de beato Augustino prædicto pro „ civitatibus Lucerina, Zagabriensi, & Tra„ gurienci, necnon earumdem diœcesibus & „ pro Ordine Prædicatorum, de communi tri„ men Confessorum pontificum posse concedi „ ceosuit, si sanctissimo Domino nostro visum „ fuerit, die prima Octobris MDCCI. Et facta „ deinde de prædictis per me secretarium san„ ctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas „ sua benigne annuit die XIX ejusdem mensis „ Octobris & anni MDCCI. G. Cardinalis „ Carpineus. Loco † sigilli „.

AUCT. G. C.

a sacra Rituum congregatione approbatum

auctoritate sua confirmat,

18 Cum autem, sicut dictus Antoninus Magister generalis nobis subinde expooi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri summopere desideret; Nos ipsum Antoninum Magistrum genetolem specialis favore gratiæ prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet hodierno existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinari, decretum præinsertum auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium. E

& confuetis clausulis roboratum.

19 Decernentes, eisdem præsentes litteras semper firmas; validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, in omnibus & per omnia plenissime suffragari; sicque in præmissis per quoscumque judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii Apostolici auditores judicari & definiri debere, ac irrito & inane, si secus super his a quoquam quavis F auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstao. constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceteriscque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XV Aprilis MDCCII; Pontificatus nostri anno secundo. *Infra subscribebatur.* F. Oliverius.

PP Prædicatores jam de illo recitato novum Officium

20 *Quamvis* B. Augustinus *die* III *Augusti ex hac vita discesserit, nihilominus PP. Prædicatores unanum illius festivitatem, quam Clemens XI Pontifex ad totam Ordinem extendit, propter alios dies impeditos anne celebrum die* VII *ejusdem mensis, ut patet ex propriis eorum Officiis, in quibus lectiones primi ac tertii Nocturni præscribuntur de communi Confessoris pontificis, & recitatur sequens oratio:* Deus, qui Ecclesiæ tuæ

in

AUCT. G. C. in beato Auguſtino confeſſore tuo atque pontifice boni paſtoris exemplum providere digoatus es: concede propitius, ut ejus interceſſione in loco paſcuæ tuæ perpetuo collocati mereamur. Per Dominum noſtrum &c.

ex qua propria lectione

21 *Lectiones ſecundi Nocturni, quas circa memorantum decreti tempus a ſacra vitum Congregatione approbatas fuiſſe cuiſſimo, præcipua beati iſtius Præſulis geſta ſic breviter enarrant:* LECTIO IV. Auguſtinus Tragurii in Dalmatia ſub Spalatenſi archiepiſcopatu, parentibus nobilitate ac orthodoxæ fidei pietate illuſtribus natus eſt. Adoleſcens, ut totum ſe Deo manciparet, ſæculari patrimonio dimiſſo, ſacræ Prædicatorum familiæ nomen dedit; ibique in ſectandis ſancti Dominici, quem ſibi patrem elegerat, veſtigiis adeo incubuit, ut adhuc juvenis, tamquam regularis obſervantiæ exemplar, omnibus proponeretur. Exacto tyrocinio, Pariſios una cum Fratre Jacobo Urſini ſtudiorum cauſa miſſus, ſanctum Thomam Aquinatem magiſtrum habuit, ſub quo mitum eſt, quantum in ſcientia, pietate, ceteriſque virtutibus profecerit.

B *ſecundi Nocturni*

22 LECTIO V. In patriam reverſus, ſuperiorum juſſu prædicationi divini verbi addictus eſt. Maximo interim ſalutis animarum ſtudio inardeſcens, nihil umquam omiſit, quo infideles ad fidem, peccatores ad pœnitentiam revocaret. In oratione aſſiduus, cui incumbens plures noctes ducebat inſomnes, illud ſancti doctoris Auguſtini frequenter uſurpabat: Recte novit vivere, qui recte novit orare. Ne vero ſub modio virtutum ejus lucerna deliteſceret, a Benedicto undecimo ad Zagabrienſem epiſcopatum promotus fuit. Quo in munere, humilitatis, patientiæ, miſericordiæ erga pauperes laude, & præcipue indefeſſis in cuſtodiendo grege ſibi commiſſo laboribus adeo enituit, ut Robertos ejus Neapolis, audita ejus fama, ſummis precibus a Joanne vigeſimo ſecundo impetrarit, paſtorem illum præſici eccleſiæ Lucerinæ, ut eam a Saracenorum errotibus, quibus infecta fuerat, expurgaret.

hic exhibentur.

23 LECTIO VI. Ad Lucerinam eccleſiam profectus, novæ ſponſæ ſuæ maculas a Sataecoetum labe ea purgaturus, mirum, quas ærumnas, quos labores perpeſſus ſit, donec orationis fervore, prædicationis efficacia, morum ſanctitate C univerſum ovile ſuum Catholicum videre meruerit; ut illud a quolibet futuro inquinamento ſervaret immune, Deiparæ Virginis potenti patrocinio ſubmiſit totam diœceſim, ac præcipue urbem Lucerinam, quam, mutato nomine, Civitatem ſanctæ Mariæ appellari voluit; qua nomenclatura noſtris etiam temporibus dicta civitas decoratur. Tandem meritis plenus & miraculorum fama illuſtris animam reddidit Creatori die tertia Auguſti circa annum ſalutis milleſimum ſtecenteſimum vigeſimum tertium, ætatis vero ſuæ ſeptuageſimum, cujus corpus in eccleſia, quam ſuo Ordini ædificaverat, honorifice conditum, tot prodigiis a Deo inſignitum ferunt, ut paucis poſt ejus obitum annis Carolus dux Celabriæ ſupplices dederit literas Joanni XXII Pontifici maximo, ut Auguſtinum Beatorum faſtis adſcribere dignaretur. Clemens vero undecimus, ut in totu Prædicatorum Ordine ejus feſtum cum Officio & Miſſa de communi onius Confeſſoris pontificis celebraretur, benigne conceſſit. *In his Lectionibus nonnulla occurrunt, quæ cum hiſtoria & antiquis inſtrumentis non videntur poſſe componi, ut paragrapho ſequente dicemus.*

D

§ III. Scriptor Actorum, eorumque auctoritas ac chronotaxis.

Tribus facultis poſt obitum Beati colligit Vitam ipſius Tomcus,

ILluſtriſſimus *epiſcopus Boſnenſis, qui a Davide Czuittingero in Specimine Hungariæ litteratæ pag.* 386 *vocatur* Tomko ſeo Tomkus Marnavicio-Dalmata, & circa annum Chriſti MDCXXXI *claruiſſe dicitur, præter alios ingenii ſui fœtus edidit Vitam* B. Auguſtini, *de quo agimus, quam Sigiſmundus Ferrarius in Appendice ad Hiſtoriam Hungariæ provinciæ Ordinis Prædicatorum primum typis vulgavit. Reverendiſſimum hunc biographum aliqui auctores Dominicani perperam Ordini ſuo adſcribunt,* ut *Jacobus Echardus in opere de ſcriptoribus Ordinis Prædicatorum tomo* 2 *pag.* 758 *faſetur his verbis*: Jubannes Tomkus Marnavitius, epiſcopus Boſnenſis in Hungaria noſtris acceuſetur a Fontana in Theatro Dominicaoo, & ab Altamura in Bibliotheca ad annum MCCCCII, quos excipit Johannes Michael Cavalieri, *qui poſtremus anno* 1701 *opus de ſummis Pontificibus, aliiſque Eccleſiæ præſulibus, ea Ordine Prædicatorum aſſumptis, Italice collegit.* E

quem biographum aliqui perperam Ordini Prædicatorum adſcribunt,

25 *Deinde laudatus Echardus ibidem errorem illorum recte corrigit, at rotunde edicit, eos omnes hallucinatos eſſe*: nam Ferrarius, quem citant, *inquit*, ſed nou attente legerunt, nuſquam dicit, Tomkum fuiſſe Ordinis Prædicatorom, aut ſæculo XV viviſſe, imo eum cubibet eeu virum ſibi tempore æqualem, id eſt ad MDCXXX florentem, epiſcopum quidem Boſnenſem, & coadjutorem Zagrabienſem, at nou Lucerinum. Quod autem ſcripſerit Vitam B. Auguſtini de Gazothis noſtri, epiſcopi Boſnenſis (*haud dubie voluit dicere Zagrabienſis*) & poſtea Lucerini, & alia, argumentum non eſt fuiſſe Dominicanum: id enim nou ſuſcepit, oiſi ex ardenti erga ſuam eccleſiam ſtudio. *Porro Tomcum poſt annum* 1619 *floruiſſe, conſtat ex ipſis ejus verbis, quæ ſupra num.* 8 *retulimus. Ex hac illuſtriſſimi auctoris ætate liquet, plus quam trecentis annis poſt obitum* B. Auguſtini *acta iſta primum conſcripta eſſe, adeoque auctoritatem ac fidem illorum ea hac parte non parum decreſcere.*

& a quo antiquiora teſtimonia requiri-mus, F

26 *Forteſſe quiſpiam dicet, illam* B. Auguſtini *Vitam ab illuſtriſſimo Tomco ex antiquis patriæ ſuæ documentis collectam fuiſſe. Reſpondemus, propterea nos majori narrationis ejus parti fidem adhibere. Attamen ſimul veremur, ut quædam ex populari traditione & recentioribus hiſtoricis eidem inſerverit. Utinam ſaltem vetera hiſtoriæ ſuæ inſtrumenta diſtincte indicaſſet! Id nobiſcum defideret præfatus Echardus, quando inter ſcriptores Ordinis Prædicatorum tomo* 1 *pag.* 355 *recenſet* B. Auguſtinum *noſtrum, & de duabus orationibus, quas Tomcus ſub illius nomine vulgavit, ſic ibidem pronuntiat*: An illæ ipſæ ſint ab Auguſtino pronuntiatæ, an a Tomco loco vetatum deperditarum confictæ, ut hiſtoricis ſolenne, noſtrum non eſt decernere. Optandum erat, ut Tomcus omnium, quæ in Vita Auguſtini eleganter ſcripta narrat, ſuos laudaſſet auctores. *Porro nos infra in Annotatis plura circa duas iſtas orationes obſervabimus, & quædam de ſuppoſitione illarum indicia detegemus.*

præſertim ut ſuperuda aliqui miracula, quæ narrat,

27 *Certe illuſtriſſimus Tomcus fide dignus teſtes allegare debuiſſet, dum veſtri ſtupenda prodigia*, inter quæ merito numerari poteſt illud, quod num. as narrat *his verbis*; Aliud quoque non minus mi-

A mitsndum contigit; etenim cum ſummus Pnntifex jure Chriſtiaci hoſpitii numdem menſæ ſuæ admoviſſet, nidemque aliquot aviculas, tamquam ex itineris ɛrumnis debilitatn, enraſſet ſpponi; illn vero obſervantiæ regulasis inſtitutn, qnn Dominicsnis Fratribus perpetuo esrnium uſus interdicitur, tenaciſſimus, aliqnandiu hæſitsbundo ſimilis sb illorum tactu abſtinendo, enrdis intimi affectu Dei npem implnrsſſet, en avicu. læ aſſæ, tsmqnam n nidn, ex patina appoſita, nmnibus obſtupeſcentibus, evolantes, divina metsmorphoſi totidem piſees in eodem vsſculn, loco ſuɔ reliqnerunt.

certam fidem adhibemus.

n8 Sigiſmundus Ferrarius in opere jam ſæpius laudato de Rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part. 2, lib. 8, cap. 13 hanc prodigioſam narrationem mitigans, de volatu aviculaɔrum non meminit, & ex ipſo Tomco tantummodo refert perdices duss illi oblatas, qni carnes en ſacrɛ Religionis ſuæ inſtitutn non enmederet, tsɛitis ejus precibus in piſees eſte converſas. *Neſcimus, qua auctoritate Ferrarius* aliqnot aviculas *illas in* perdices duas *commutaverit, & volatum illarum omiſerit. Ceterum mirumur, ub untiquis*

B *ſcriptoribus nullam tam ſtupendi miraculi mtmoriam poſteritoti veliſſam fuiſſe, cum publice in menſa Pontificis Romani contigiſſe dicatur. Quare ad illud prodigium credndum requirimus certiora teſtimonia, quæ etiam eaogiſſe videntur ii, qui ſub Clemente XI Papa propriaɔ* B. Auguſtini *Lectiones compoſuerunc aut aprobarunt, quandoquidem in illis de tam illuſtri miraculo nullum ſit verbum. Adde, quod in vetɛri Officio Lucerino de hujuſmodi prodigiis nulla mentio occurrat. Hæc de Actis in genere dicta ſufficiant. Nunc ad peculiares quaſdam eorumdem aſſertiones hiſtorice ac chronologice diſcutiendas progrediamur.*

29 *Ferrarius in opere mox citato part. 2, lib. 8, cap. 27 refert* varias *auctorum ſententias de patria* B. Auguſtini, *quibuſdam illum Hungarum, aliis cum Dalmatam appellantibus. Sed opiniones illæ jam conciliandæ aut deferendæ ſunt, poſtquam Michas Madius de Barbazanit, auctor coævus, apud Joannem Lucium pag. 380 caput xxvta Hiſtoriæ ſuæ ita inſcripſit:* Du obitu epiſcopi Nuceriæ S. Auguſtini, nativi de Tragurio. *Eumdem beati Præſulis patriam jam ſupra indicaverat cap. 4 iſtius Hiſtoriæ, ubi dixerat,* Auguſtinum de Tragurio Epiſcopum Sagrabiæ *a*

C *Bonifacio* XI *Papa ordinatum fuiſſe. Eumdsm natiuitatis locum in ipſo textu capitle n7 rursus repetit, ut infrirus alia occaſione dicemus. Hinc erroris convincitur Stephanus a ſancto Severo, Dominicanus Lucerinus, qui apud Ferrarium loca prorsus citato ſcribit,* B. Auguſtinum *ortu Brachienſem fuiſſe. Itaque cum illuſtriſſimo Tomco aſſerendum eſt, Tragurienſem Dalmatiæ urbem hoc ſancto Civ. vere gloriari.*

Affirmatur vera Beati patria ex antiquis documentis,

30 *Hæc beati Viri patria etiam confirmatur ex codice Carcaſſonenſi Bernardi Guidonis, in quo Seegins Dominicanus ſic de* B. Auguſtino *noſtro ad margɛnem legi refert:* Oriundus de Traguria civitate, quæ eſt in Dalmatis, in lingua Slavonica, intravit Ordinem anno MCCLXXVII vel MCCLXXVIII. *Ita teſtatur Echardus in ſcriptoribus Ordinis Prædicatorum tomo 1 pag. 553, ubi ex hoc codice Carcaſſonenſi ſeſtimonio ſic velle concludit,* Sancti Thomæ auditorem fuiſſe, quidam comminiſcontur, quod ex anno, quo nmnen dedit Ordini, nmninn avertitur. Pariſios miſſum ſtudiorum cauſa anno MCCLXXXVI narrat Pios, & verosimillimum. *Eſt is Joannes Michael Pius, qui Latine ſæpius ſub nomine Plodii citatur, & qui in opere Italico de Illuſtribus viris Ordinis Prædicatorum parte 2, lib. 2, § 26 aſſerit,* B. Auguſtinum *adoleſcentem anno Chriſti* 1286 *una cum F. Jacobo Urſino Pariſios perrexiſſe, ut ibidem ſtudiis operam daret. Ex hac Pii ſeu Plodii chronologia ſequitur, ut beatus Adoleſcens tunc non potuerit magiſtrum habere Doctorem Angelicum, cum hic jam ab anno Chriſti* 1274 *ad cælum migraſſet,*

AUCT. G. C.

31 *Ferrarius hanc difficultatem ſatis vidit,* qui dubio, *dum in opere jam tetiet laudato part. 2, lib. 8, cap. 22 eam proponit his verbis:* Adoleſcentulus, Plodin reſte, in Italism prnfectus eſt, inde Pariſios; qun eum ſtudinrum cauſa a capitulo generali Pariſienſi, annn MCCLXXXVI habitn, enm F. Jacobo Urſinn, Cardinalis Matthæi Urſini nepote, miſſus petgeret, ad vallem Ticini fluminis a ſieſſiis quibuſdam, qni ei nb oculos ſocium repenn peremerunt, graviter espite vulnerstus eſt, atqua in nivibus ſemineeis dimiſtos. Csuſam fuiſſe aiunt ndium a comitibus Caſatenſibus in Urſinos omnes conceptum, quod ex his quiſpiam Thomam Caſatis comitem & Mediolsni Cardinalem venenn fuſtuliſſet. Augnſtini Paganus a Petra ſancts eques gsudens, magnus Ordinis noſtri amiens & fautor in caſtrum ſuum Rebecenſe

E *fubisti ſic curam per ſuos agendam curavit, ut intra psuens dies ſalutem recnperatet. Quæ ratio temporis, n Plodin ex multis gravibus auctoribus aſſignata, ſi vera eſt, non viden, quomodo* B. Auguſtinus potuerit eſſe ſancti Thnmæ Aqninatis, Angelici Doctoris auditnr, ut non ſemel aſſerunt viri eximii, ſive junta ini verisatem, cum ſanctus Doctor mortalitatem jam exiſtet anno Chriſti MCCLXXIV, nimirum ante annos duodecim, qnsm eſſet annus MCCLXXXVI, quando ſtudiorum cauſa Auguſtinus Pariſios proficiſcebatur. *Ita quidem ille modum attigit, ſed non ſolvit.*

aut modla eas aſſerunt,

32 *Joannes Rechacus tomo 3 de Sanctis ac Beatis Ordinis Prædicatorum in Vita Gallica* B. Auguſtini *cap. 2 putavit, ſe invenisſe modum, quo hæc adeo pugnantia inter ſe conciliaret. Excogitavit itaque novum quoddam ſyſtema chronologicum, & primo ſtatuit,* B. Auguſtinum *anno ætatis ſuæ decimo quarto circa annum Chriſti* 1256 *vel* 1257 *Ordini prædicatorum nomen dediſſe. Deinde aſſevit, beatum Adoleſcentulum anno* 1259 *vel* 1260 *Pariſios iviſſe, ut ſub magiſterio Angelici Doctoris*

F *in ſtudia incumberet. Denique fingit,* B. Auguſtinum *poſtea quadragenario majorem F. Jacobo Urſino comitem adinnctum oſſe, ut cum Pariſios deduceret, & tunc ea accidiſſe, quæ ſupra ex Plodio, ſeu potius ex Plodii interprete Ferrario vetulimus. Hæc autem omnia ſine ullis teſtibus aut tabulis confidenter affirmat, ut etiam in alih Sanctorum Actis non raro facere conſuevit.*

ipſum fuiſſe diſcipulum S. Thomæ Aquinatis,

33 *At totam hanc Rechaci chronotaxim ſibi* tiam *eſſe, liquet ex ſupra laudato codice Carcaſſonenſi, qui diſerte notat,* B. Auguſtinum *intraſſe Ordinem* anno MCCLXXVII vel MCCLXXVIII. *Hic autem annus optime concordat cum ile, quæ Plodius anno Chriſti* 1286 *contigiſſe narrat: nam potuit beatus Adoleſcens, peracto tirocinio, & philoſophicis aliiſve diſciplinis in patria peractis, anno* 1286 *Pariſios mitti, ut theologica doctrina imbueretur, aut in ea ſeſe perficeret. Sed tum certe corruit illa opinio, junta quam Tomcus aliique tradunt* B. Auguſtinum *fuiſſe diſcipulum S. Thomæ Aquinatis, qui jam ab anno Chriſti* 1274 *e vivis exceſſerat. Quamobrem non video, qua chronologicæ aut hiſtoricæ veritatis ſpecie* PP. Dominicani *in recentiore hujus beati Præſulis Officio legant*

Quæ recdire Carcaſſonenſi; juxta quem etiam ruit opinio eorum,

ortu

UCT. G. C. *gaat ſequentia* : Exacto tyrocinio, Pariſios una cum Fratre Jacobo Urſini ſtudiorum cauſa miſſus, ſanctum Thomam Aquinatem magiſtrum habuit; ſub quo mirum eſt, quantum in ſcientia, pietate, ceteriſque virtutibus profecerit.

34 *In veteri Officio Lucerino legimus*, B. Auguſtinum *Ordini Prædicatorum* a pueritia *nomen ſuum dediſſe. Hinc ſuſpicamur, quod ſacrum illud inſtitutum amplexus fuerit, quando decimum ſeptimum vel decimum octavum ætatis ſuæ annum agebat. Cum autem juxta eodicem Carcaſſonenſem anno Chriſti* 1077 *vel* 1278 *Ordinem intraverit, cum Echardo non improbabiliter conjicimus, illum natum eſſe circa annum Chriſti* 1260 *ſub Bela* IV *Hungariæ rege, qui tunc etiam Dalmatiæ parebat. Cum vero juxta Officium Lucerinum* a puericia, *& juxta alios* adoleſcentulus, *anno Chriſti* 1277 *aut* 1278 *Ordinem Prædicatorum ingreſſus fuerit, ac obierit anno* 1323, *ut poſtea probabimus, ex his ulterius ſequitur, illum non ſeptuagenarium, ut Tomcus & tricentenus Officii Lectiones aſſerunt, ſed circa ſexageſimum tertium ætatis ſuæ annum ex hac vita migraſſe.*

Recentiora Beati Acta.

B

35 *Juvat hic inſectre memorabilem* B. Auguſtini *reſponſorum, quam Tomcus in Actis ejus prætermiſit, & quam Echardus in opere jam ſæpius citato tomo* 1, *pag.* 553 *ex codice Colbert.* 2104 *erulit; ubi anonymus Ordinis Dominicani ſcriptor, ea tempore vivens, in collectione exemplorum rem refert hoc modo*: Reſpondit B. Auguſtinus noſtri Ordinis epiſcopus Gacabrienſis (*voluit dicere* Zagobrienſis) Fratribus dicentibus, ut rogaret quemdam baronem, ut eis daret tantam pecuniæ quantitatem, quam ſibi legaverat talis dominus, putantes, quod deſet propter reverentiam amplicrem, quam ad ipſum habebat; non enim per duos annos ſolveret: Pater meus (*ſcilicet S. Dominicus*) mihi reliquit in teſtamento, ut poſſeſſiones temporales non haberem, & pater illius (*nimirum baronis, a quo petebat*) reliquit, ut haberem. Prius volo & obligor ſervare jura teſtamenti patris mei, quam ſui. *Tunc ſubdit, cum petero volaſſe.*

quibus etiam aliquid veri ſuperadditur.

36 *Illuſtriſſimus Tomcus in Actis infra edendis num.* 75 *narrat, quod* B. Auguſtinus *ad epiſcopatum Lucerinum translatus, ante omnia præceperit, ut alio quam Mariæ nomine civitas illa appellaretur. Veroſimiliter ex Tomco id infertum eſt Lectioni ſextæ receptioris Officii, in qua legitur beatus Antiſtes petuiſſi Deiparæ virginis patrocinio ſubmiſiſſe totam ſuam diœceſim, ac præcipue urbem Lucerinam, quam, mutato nomine, civitatem ſanctæ Mariæ appellari voluit. Si hæc Acta aut Lectiones iſtæ ſignificare velint, primum ab hoc beato Præſule nomen ſanctæ Mariæ civitati Lucerinæ impoſitum fuiſſe, antiquit decancutis manifeſte contradicunt: nam cognomen iſtud jam erat uſitatum tempore Benedicti XI Papæ, qui Carolo regi Siciliæ apud Reynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1303 *num.* 55, *inter alia ſic ſcribit*: Sane tu dudum pie conſiderans, quod ea hora, quam facichant Saraceni in civitate S. Mariæ, tunc vocata Luceria, derogabatur plurimum fidei præſibatæ, ab ea Saracenos prædictos, ut ea tunc inhabitarent inibi libere Chriſtiani exterminari feciſti ſpiritu Dei ductus. *Deinde præſul iſtius civitatis ibidem ab eodem Pontifice* venerabilis frater noſter epiſcopus S. Mariæ *appellatur.*

quadam tradunt de mutato Lucerinæ urbis nomine,

C

37 *Ferdinandus Ughellus tomo* 8 *Italiæ ſacræ pag.* 314 *agens de urbe Lucerina, originem & famam iſtius cognominis ita diſtinctius explicat*: Poſt multa vero ſecula Fredericus II Eccleſiæ hoſtis, ut dictum eſt, expulſis inde Chriſtianis, ſoloque epiſcopo eum duodecim clericis relicto, Saracenis ex Africa accitis civitatem habitandam dedit. Epiſcopus contra mœnia in veteri cathedrali pauper & pene exanctoratus permanſit, donec per Carolum II regem debellatis ad unum Saracenis, recepta & ea purgata civitate, in eam ſe recepit ad novam incolendam cathedralem, quam tunc ex veteri lapide Carolus eædificaverat, amplæ nimiæque regiæ amplitudinis opus, titulo ab eo impoſito S. MARIÆ DE LA VITTORIA, quo titulo ſimul ſe decoravit epiſcopus, adeo ut in provinciali Romano nuncuparetur EPISCOPUS S. MARIÆ DE VICTORIA, hodie Lucerinus.

D

38 *Poſt hæc Ughellus varia inſtrumenta recitat, ſuaſque interſerit obſervationes, ex quibus omnibus evidenter patet, Lucerinam jam diu ante epiſcopatum* B. Auguſtini, *mutato nomine, civitatem S. Mariæ appellatam fuiſſe. Quandoquidem tamen Acta Sanctorum & Lectiones Breviariorum tamdiu tueri conamur, quamdiu manifeſta veritas nos ab iis non cogit recedere, dici hic poſſet, quod forſan tempore* B. Auguſtini *antiquum Luceriæ nomen rurſus apud cives invaluerit, atque idcirco beatus Antiſtes civitatem illam nomine S. Mariæ appellari præterierit. Quod ſi Actu aut Lectiones plus velint, certe ab hiſtorica veritate aberrant. Non lubet diutius lubarere diſcutiendis, ſingulis Actorum punctis, quorum nonnulla breviter in Auctatis infra obſervabimus. Interim ad aſſignandum Beato noſtro certum felicis obitus annum pergemus.*

difficultates recolendum.

E

39 *Plodius in opere Italico de Illuſtribus viris Ordinis S. Dominici part.* 2, *lib.* 2, *§* 16, *col.* 323 *mortem* B. Auguſtini *anno* 1332 *collocat, ibidemque citat alios Ordinis ſui ſcriptores, qui eamdem diverſis annis perperam affixerunt. Bzovius tomo* 14 *Annalium eccleſiaſticorum ad annum Chriſti* 1332 *num.* 16 *incante ſecutus eſt hunc anachroniſmum, qui ſatis aperte refellitur ex ſuperius rubricata epiſtola Caroli ducis Calabriæ, quam anno Chriſti* 1325 *ad Joannem* XXII *Papam dedit, & in qua Pontificem illum Romanum ſupplicitur orat, ut* B. Auguſtinum, *virtutibus ac miraculis illuſtrem, albo Sanctorum adſcribat. Hinc etiam erravit Michaël Madius de Barbazanis (niſi forſan hic error typothetæ aut librario tribuendus ſit) dum in Hiſtoria ſua cap.* 27 *de obitu Beati noſtri ſic memini*: Item ſupradictis annis Auguſtinus olim Zagrabienſis epiſcopus, qui fuit per D. Joannem Papam a dicto epiſcopatu remotus, ad petitionem R. Ungariæ, & collocatus in eccleſia Nuceriæ in Apulia in epiſcopis ad inſtantiam D. R. Roberti Apuliæ, & ſic obiit * ad Chriſtum de MCCCXXIX, cujus corpus multa miracula oſtendit ſuper ito, qui cum devotione ad ipſum accedunt. Hic fuit oriundus de Dalmatia de civitate Tragurio, & fuit frater Prædicator Ordinis ſancti Dominici humilis. *Cum ſcriptor iſte ſynchronus ſatis ſcire potuerit determinatum annum, quo* B. Auguſtinus *mortuus eſt, non temere ſuſpicamur, negligentia typothetarum aut amanuenſium hoc loco numerum* MCCCXXIX *pro* MCCCXXIII *in textum irrepſiſſe.*

Mortis annus, in quo aſſignando ſcriptores non nulli errarunt,

F

40 *Undecumque autem ſit iſte error, prorſus aſſentimur illuſtriſſimo Tomco, aliiſque auctoribus, qui mortem hujus beati Antiſtitis anno* 1323 *aſſignat; nam præter alia argumenta id nobis perſuadet ſupra Memoratus codex Carcaſſonenſis, in quo apud Echardum tomo* 1 *operis jam ſæpe citati pag.* 553 *Sorgius legit ſequentia*: Obiit tertio die

ex codice Carcaſſonenſi determinatur,

quæ cum antiquis inſcriptionibus

Digitized by Google

A die menſe Auguſti in feſto inventionis S. Stephani, ſultque ſepultus (*hic ad marginem* die craſtina *notatur*) in vigilia S. Dominici in Conventu FF. Prædicatorum in Luceria anno Domini MCCCXXIII, ubi miraculis cœpit ejus ſanctitas declarari, eum corpus ejus niveo candore reſulgees apparuit, & odorem ſuaviſſimum ex ſeipſo dedit; & clerici cathedralis eccleſiæ, qui corpus ejus euſerre Fratribus, & ſecum afferre conabantur, auriſie & cæcitate percuſſi, sepulſi ſunt. *Cangius in Gloſſario media & infimæ latinitatis dicit, voce* auriſia *ſignificari cæcitatem aut tenebras, in qua poſtea vieri ſignificatione hic accipi poteſt, ac bis idem repetatur. Vide eumdem in Additionibus ad tomum primum Gloſſarii, ubi col.* 3354 *citat Alanum de Inſulis, qui contra Valdenſes cap.* 58 *ita ſcribit*: Sani multæ ſpecies fallaciæ viſus. Una eſt, quando non videmus, quod oculis præſentatur, quæ dicitur euriſie, id eſt avidenſia, qua perculſi ſuerunt, qui Eliæum quærebant.

B *& chronologicum Vitæ ejus compendium*

41 *Atque hæc ſunt præcipua, quæ de Actis ſupra retradtidis præmittenda eſſe cenſuimus, reliqua levioris momenti in Annotatis breviter obſervabimus. Attamen ad faciliorem temporum intelligentiam hic iiſdem præmittimus chronologicum Vitæ compendium, quod Ughellus tomo* 8 *Italiæ ſacræ col.* 319 *ſatis accurate concinnavit in hunc modum*: Beatus Auguſtinus natione Dalmata, patria Tragurienſi, Nicolao & Dragaſta nobilibus parentibus natus, cum adhuc adoleſceret, mundo pompiſque ſeculi remiſit nontium, dirique Dominici habitum induit, & in eo Ordine tum litteris humanis tum divinis ſimul, atque Religionis virtutibus mirabilee pnogreſſus fecit, omniamque admirationem in ſe convertit, ita ut poſt varias ſui Ordinie bene obitas præfecturas, a Benedicto XI Pontifice maximo Zagrabienſis crearetur epiſcopus anno MCCCVII; in qua dignitate multum pro totius Hungariæ regni bono & tranquillitate laboravit, cujos opera ad ardua regai ejuſdem negotia componenda, Carolumque Bertum in regem firmandum, uſus eſt Cardinalis Gentilis Apoſtolicæ ſedis legatus: & cum Zagrabienſibus pie præfuiſſet annos tredecim, in gratiam Roberti, utriuſque Siciliæ regis, ad hanc Lucerinam in Apulia, tunc S. Mariæ, eccleſiam translatus eſt a Joanoc XXII, anno MCCCXVII.

C *ex Ughello exhibetur.*

42 In uovo grege moderando ſupra modum ejus erga pauperes miſericordia & caritas, zelus in eccleſiaſtica diſciplina conſervanda, atque in omnibus paſtoralis amor & pietas ita eluxit, ut inter præſtantiores ſui ſeculi præſulce merito numeraretur. Hic ſui Ordinis Fratres intra urbem ſuſcepit, quibus cœnobium & eccleſium divi Dominici titulo inſignem condidit. Cumque per annos plus minuſve ſex ſancte præfuiſſet, clarus miraculis ſeptuagenario major (*ſuperius veroſimiliter conjecimus, ipſam dumtaxat ſtuagenaria majorem obiiſſe*) obdormivit in Domino, ipſo pervigilio ſancti Dominici, tertio nempe Auguſti MCCCXXIII; ſepultus in eadem divi Dominici eccleſia, innumeris miraculie perpetuo illuſtris, pro cujus inquiſitione vitæ, miraculorum indagatione, atque canonizatione Carolus Calabriæ dux, Roberti regis filius ad Joannem XXII ſequentes ſcripſit litteras, quæ ex regio regeſto Caroli illuſtris fol. anno ſublittere B. caſcriptæ ſunt. *Tunc ſubjungit ipſas Caroli litteras, quæ uſe ſupra* § AUCT. G. C. *exhibuimus. Jam huic Commentario prævio finem imponemus, ubi paragrapho ſequente prius quædam de poſthuma illius gloria retulerimus.*

§ IV. Beati ſepulcrum, reliquiæ, & recentiora miracule.

I *Luſtriſſimus Tomcus in Actis num.* 81 *de ſepultura* B. Auguſtini *hæc habet*: Sepulcus ſuit iatra eccleſiam ſibi dilectam, Fratrum ſuorum domicilio, & ſancti patris Dominici memoriæ, ſuoque receptui, ut diximus, conſtructam; quouſque anno primo hujuſce ſeculi (*id eſt anno Chriſti* 1601, *ut Ferrarius & Ughellus aſſerunt*) in aliud ſepulcrum pretioſo marmore elaboratum, non abſque miraculorum frequentia, translatus fuit. *Prædicatores Lucerini in ſupradicta reſpoaſione ſua anni* 1687 *nos de recentiore iſtius ſepulcri ſtato docent ſequentia*: Corpus ſuum conſervatur in capella, quæ eſt ſita in eccleſia ſancti Dominici Luceriæ; in qua quidem capella pendent quamplurimæ tabellæ votivæ, & in die feſto ſuo oſtenditur populo caput tantum, quod conſervatur in ſtatua argentea: nam corpus in tumulo ſuper altare ejuſdem Sancti quieſcie; & maximue eſt popali concurſus, quando celebratur cum intervenio epiſcopi pontificaliter ejus feſtum celebramus. *Obſervantur nonnulla circa Beati ſepulcrum.* E

44 *Occaſione cultus jam ſuperius aliqua de ſacris* B. Auguſtini *reliquiis ex Ferrario memoravimus. Sed juverit eadem diſtinctius audire ex modo laudatis Patribus Lucerinis, qui in eadem epiſtola anni* 1687 *ſic reſpondent*: Plurimæ ſunt reliquiæ iſtius Sancti, quæ conſervantur a Fratribus Prædicatoribus Luceriæ exiſtentibus, videlicet caput Sancti cum dentibue; & apparet in vulnere, recepto in eodem capite a Saracenis, ſanguis. *At potius exiſtimamus, hoc vulnerit veſtigium adſcribendum eſſe ſicariis, qui F. Jacobum Urſinum occiderunt, & factum ejus* B. Auguſtinum *graviter in capite vulneraruut, ut ſupra num.* 31 *ex Plodii interprete Ferraria narravimus: nam Saraceni jam dudum Luceria expulſi fuerant, antequam Beatus noſter ad cathedram Lucerinam ſeu S. Mariæ eſſet translatus, ut apud Raynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1269 *num.* 5, *& annum* 1303 *num.* 55 *licet videre. Utcumque ſeſt ea res habeat, aliæ haud Præſolit exuviæ ab iiſdem Patribus Lucerinis ibidem ita recenſentur*: Inſupes ſtola, manipolue, cingulus & alba, quibus utebatur, dum vivens celebrabac; ſubucula lanea, quæ tegit ejus carnes; pileus paleaceus, qui conſervetur integerrime, & ægrotantibus deſertur com maaima veneratione propter cumplurimas gracies ipſis conceſſas; & hodie viget prædicta devotio, & quotidie aſportatur per totam civitatem cum luminibus, quando cives laborant gravi infirmitate. *ſarcofagus ejus reliquiæ* F

45 *Cum poſt Vitam* B. Auguſtini *hujus commentario ſubuectendum antiquiora ipſius miracula ex veteri Officio Mſ. Lucerino daturi ſimus, hoc loco tantum agimus de recentioribus, quæ Sigiſmundus Ferrarius ſcribens de Rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part.* 2, *lib.* 2, *cap.* 55 *expenit his verbis*: Sed nec noſtro etiam ſeculo per beatum Virum mirabilia Deus operari deſiſtit: nam ad annum MDCIV ſanctam tertæ ſicecitatem Deus immiſerat, ut ſancti *& referuntur recentiora quædam miracula ex Ferrario.*

AUCT. G. C. vatis Elim tempora, in quibus clauſum eſt cælum, ne pluviam daret, rediiſſe videretur: areſcentibuſque cunctis, Lucerienſes non tantum creditoribus ſatisfacere ſe poſſe deſperabant, ſed in ſumma etiam penuria, quam meſſis minabatur, vitam ducturos formidabant.

qui vocat. Luc. vol. anno 1604 mirabiliter pluviam impetraſſe.

46 Itaque ad divinam miſericordiam opemque impetrandam variis precibus ac ſupplicationibus habitis, multas pias imagines detulerunt. Sed cum Deus nihilo placatior fictus videretur, caput beati Epiſcopi nova publica ſupplicatione per urbem deportandum decrevorunt. Clero igitur & viris religioſis, ceteriſque civibus ad beati Dominici ædem die prima Maii congregatis, cælo undequaque nubibus repurgato atque ſereno, æſtu, aeſi ſol eſſet in leone, fæviente; ubi ſtatuam, in qua ſacrum caput exſtat, efferre, ac prodire coperunt, in ipſo templi S. Dominici limine aer turbari, obduci nubibus cælum; cumque via ſenagiota paſſua ad majorem eccleſiam progreſſi eſſent, nubes ſtillare; & cum inde ad potiora civitatis appropinquarent, tantos imbres effundere, ut cælos ruere putares, & in eccleſia Pietatis, quæ erat itineris meta, ſtatuam per duos dies ac noctes dimittere cogerentur; Fratribus, ut poterant, ad monaſterium ſe recipientibus, beatum Auguſtinum, Sanctum acclamantibus univerſis.

anno 1611 energumenum

47 Anno MDCXI mulieres duæ Gallicæ, peregrinantium habitu eccleſiam S. Dominici Lucerinſia, quo tempore Completorium perſolvebatur, ingreſſæ, ubi genibus flexis ante diviniſſimum Euchariſtiæ ſacramentum primum, deinde ad aram beatiſſimæ Virginis de Roſario pias preces fudiſſent, ad tumulum, in quo beati Epiſcopi oſſa ſervantur, acceſſerunt. Ibi junior, quæ hactenus nullum commotionis ſignum ediderat, adeo corpore toto intorqueri, membra omnibus diſſipari cœpit, ut Religioſi ſacras preces decantantes, eam ab immundis ſpiritibus vexari facile deprehenderent.

oſſa demonium ejus liberantem ejic.

48 Accurrit ſtatim Patet ad id munera deſignatus, & adhibitis exorciſmis, ab octo dæmonibus obſeſſam intelligit. Cumque per Dei virtutem, & beati Epiſcopi merita eos ad receſſum urgeret, ſe diſceſſuros dixerunt, quod præſentiam oſſium illorum diutius ferre non poſſent: quatuor enim primo in nummum quemdam æreum ſigno edito receſſerunt; alius deinde factu ſigno in contortum capillum, quem obſeſſa vomuerat, eam reliquit; ſextus, inſtar cujuſdam virgulæ fumi, ex ore, ceu ex fornace, cum impetu exhalantis, & recta ad foramina vitreæ feneſtræ, quæ eſt in facello, pergentia evaſit, tota fere urbe, quæ confluxerat, aſpectante. Denique duobus aliis, cum eam ad terram impuliſſent, egreſſis, liberata eſt.

& anno 1611 ruſticus

49 Anno MDCXV Antonius Platus, ruſticus Lucerienſis, & alii quidam ejus ſocii energumenum ad tumulum beati Auguſtini pro liberatione perductum aſſervabant. Dum ergo Pater exorciſta, dæmonibus adjuratis, obſeſſum, ne nimium torqueretur, aliquamdiu iiſdem hominibus cuſtodiendum dimiſiſſet, dæmon per os obſeſſi frigidam pro ſedanda ſiti inſtanter efflagitavit. Antonius & alius ex ſociis monaſterium ingreſſi aquam hauſerunt ex puteo, hauſtamque totam ebiberunt. Cumque ſolus Antonius, ſocio ad cuſtodiam redeunte, aquam obſeſſo delatorna demiſſum jam funem attraheret, vi maxima, aeſi tota phalanx infernalis ea pedibus illum protruderet, obverſa in puteum capite dilapſus eſt.

50 Tunc is beatum Auguſtinum devotius inclamans, illæſus ſuper aquas ſuſtentatur: quem (dæmone indicante, aquam non deferre, quod demerſus eſſet in puteum) ſtatim Fratres, & ſocii accurrentes vivum & incolumem ope beati Auguſtini (ut pie creditur) eduxerunt. Vivebat Antonius adhuc anno MDCXXIV fidele de te tota peehibeos teſtimonium. *Hic temporis ordine ſubneciendæ eſſet publica* B. Auguſtini *apparitio, qua civitatem Lucerinam ab imminuti ac vicino terræ motu ſervaſſe creditur, & propter quod beneficium patronus ejuſdem urbis electus eſt. Sed cum illuſtriſſimus Tomcus hoc miraculum in ſuis Actorum abunde narraverit, lectorem eo remittimus, ipſumque Acta recudimus, ac notis illuſtramus.*

inſtans ſubmerſionis periculum evaſit.

VITA

Auctore Joanne Tomco Marnavitio, epiſcopo Boſnenſi,

Ex editione Sigiſmundi Ferrarii, qui in Appendice ad res Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum, a pag. 1 illum Joannis Tomci in cubationem typis vulgavit.

CAPUT I.

Beati patria, parentes, religioſæ vitæ profeſſio in Ordine Prædicatorum, ut primi labores.

Beatus Tragurii in Dalmatia ex nobili ſtirpe natus.

TRagurium *a*, civium Romanorum oppidum, ab Iſſeis *b* condirum, marmore notum, teſte Plinio *c*, civitas Dalmatiæ nobiliſſima, præſtantiſſimorum virorum perenne ſeminarium, Auguſtinum edidit, circa medium decimum rerum Chriſtianum ſeculum *d*, quo vix ullum aliod a Chriſto nato, novitate & varietate rerum non minus politicarum, quam ad pietatem ſpectantium, præſertim ſacrarum familiarum inſtitutione, fecundius exſtitit. Genus ei patricium ea tempeſtate, qua Dalmatiæ civitates, ſub patrocinio regum Hungriæ, libera conditione florebant imprimis. Parens ejus fuit Nicolaus nomine ex Gazolhorum gente, quæ jam Caſſiotha dicitur, magnæ prudentiæ & probitatis vir, inter illius patriæ feoatores. Mater ea Dragœviorum familia inter Siculenſes *e* perpetuo primaria, Dragoslava nomine; multiplici prole eaque inſigni fuere.

a

b

c

d

F

e

a Tempus natale ad annuſſim ſicuti & puerilia educatio, vitio illius ætatis, in obſcuro delitaſcunt; certum tamen eſt, eum in lucem editum regnante ſanctiſſimo, & ſanctiſſimatum virginum Margarethæ *f*, & Cunegundæ *g* genitore, rege Bela quarto *h* hujus nominis, qui iiſdem ferme annis, regno per Tartaros pulſus, ad Dalmatiæ littora confugiens, in urbe Tragurienſi, adjacentibuſque eidem inſulis, tutum perfugium habuerat *i*. Parentum cura liberaliter educatus, pietati & religioni mirabiliter adolevit. Via ad juventæ bivium acceſſerat, cum Deo vocanti potius, quam parentibus parendum exiſtimans, patriſſimæ vitæ florem, illi, qui paſcitur inter lilia, conſecravit.

& a parentibus pie educatus

f g

h

i

1 Vi-

Ordinis Prædicatorum ingressus.

A 3 Vigebat per ea tempora mirabili vitæ sanctimonia, evangelicoque studio animarum Christo lucrandarum, magno divinæ gloriæ incremento, & per orbem Christianum dilatabatur sacra Prædicatorum familia, ineunte eodem sæculo, a sanctissimo viro Dominico, Hispano genere, *k* sed Gotthalano *k* origine, instituta. Hujus religiosis moribus allectus pius Juvenis, mundo, parentibusque valedicens, inter ejusdem familiæ tirones adscribi postulavit, & obtinuit. Admissus inter cœnobiticos, iis artibus & rudimentis, quibus illa alias ad omnimodam pietatem informatur, brevi profecit egregie. Potissimum illi studium fuit sæcularium consuetudinum, humanorumque negotiorum totalis oblivio, cujus assequandæ gratia, post macerationes corporis, novæ menti induendæ, noviique consiliii imbibendis, totum sese addixit; quibus facile inde vitæ simplicitas, ardor divina meditandi, abjectio sumet & proprii judicii abdicatio accessere. Tales virtutes, perpetua suarum appetitionum compressio, assiduaque sibi adversandi exercita-

B rio, denique regularium virtutum regina decoravit, cæca, ut ajunt, obedientia; ut tiro adhuc, ipsis veteranis, nedum commilitonibus, esset exemplo, & admirationi.

perutilesque elucubrationes, variis e vir. eruditis fulgere,

4 Tirocinio enacto, solenni claustralium vlrorum voto proprio, Prædicatoriæ familiæ infertus, in literis humanis simul atque divinis magnos fecit progressus. Hinc sacerdotio conspicuus, ad cathedras & evangelicos suggestus, superiorum nutu sublimatus, egregiam Dei Ecclesiæ non minus verbo quam exemplo, ploribus in locis Christiani orbis navavit operam, semper idem, qui primo Religionis ingressu, perseverans. Hinc nec speciosiora munia nec digniores gradus illum umquam a semel ducta solidæ pietatis linea deducere potuerunt. Augustini porro eminentissimi doctoris Ecclesiæ, cujus nomen in castris regularibus assumpserat, ita mores exprimere satagebat in omnibus; ut in conversatione fratrum, sive præesset aliis domestico magistratu, sive subesset, ob oculos sibi perpetuo magni Patris obversari putaret; quæ & aliis confratribus subinde magna suavitate inculcabat: præsertim illa ex Homilia 42 Recte novit vivere, qui recte novit orare: Sicut & illa ex Tract. de misericordia: Quid

C est oratione præclarius, quid vitæ nostræ utilius, quid animo dulcius, quid in tota nostra religione sublimius? Illa quoque sæpius iterabat: Oratio justi clavis est cæli, ascendit precatio, & descendit Dei misericordia. Concludebatque Excellentiam orandi ejusmodi verbis: Sicut ex carnalibus escis alitur * caro, ita ex divinis eloquiis, & orationibus; interior homo nutritur. Ac sic Augustinum Augustinus exhibere, aliosque in eumdem transformare satagebat, elevatione mentis * ad Deum.

* *f.* aliitur

* *f.* elevatione mentis *frequenter fodales suos verbo*

5 Dalmaram quoque sanctorum Doctorum maximum Hieronymum, Dalmata ipse, scribentem ad Salvinam crebro repetebat: Semper in manibus tuis divina sit lectio, & tam crebræ orationes, ut omnes cogitationum sagittæ, quibus adolescentia percuti solet, hujusmodi clypeo repellantur: difficile est etenim, quin potius impossibile, perturbationum viriis carere quemquam. Eodem quoque magistro, se reliquosque moneber, non verbis tantum, sed corde Deum esse orandum: nam: ut idem ait, Melior quinqua Psalmorum decantatio cum cordis puritate, ac serenitate, & spirituali hilaritate, quam totius Psalterii cum anxietate cordis, atque tristitia. His scilicet gradibus perfectam conjunctionem cum Deo videbatur affectare. Humilitatis autem, sicuti & charitatis erga alios, super quam dici quese, studiosissimus erat.

AUCT. JOAN. TOMCO.

cum exemplo,

6 Hinc sicuti facto, ita quoque voce, familiarissima habebat illa verba, quibus Ambrosius Augustini magister, Demetriadem virginem olim instruebat: Multum, aiebat, ad roborandam dilectionem valet, cum secundum doctrinam Apostolicam invicem sa homines honore præveniunt; & alter alterum superiorem existimantes, amant servire subjecte, & nesciunt tumere prælati; cum & pauper divitem non sibi dubitat anteferre, & dives pauperem sibi gaudet æquare; cum & sublimes non superbiunt declaritate prosapiæ, & pauperes non extolluntur de communione naturæ: cum denique non plus tribuitur magnis opibus, quam bonis moribus, neque major ducitur phalerata iniquorum potentia, quam rectorum inhonora justitia.

E

ad perfectionem excitans

7 Et quia familiares illi erant parabolæ ad imitationem Christi, tam in publicis concionibus, quam privatis colloquiis, cum crebro illud Apostoli ad Galatas, Alter alterius onera portate, inculcaret, cervorum similitudinem ex sancto Augustino quæst. 71 proponebat: Sicuti enim de cervis nonnulli talium cognitionum studiosi scripserunt, cum fretum ad insulam transeunt pascuarum gratia, sic se ordinant, ut onera capitum suorum, quæ gestant in cornibus, super invicem portent, ita ut posterior in anteriorem cervice projecta caput collocet; & quia necesse est, unum esse qui ceteros præcedat; nec ante se habeat, cui caput inclinet, vicibus id agere dicitur, ut lassatus sui capitis onere, ille qui præcedit, post omnes recedat, & ei succedat, cuius ferebat caput, eum ipse præiret: ita invicem onera sua portantes, fretum transeunt, donec veniant ad terræ stabilitatem.

pro Ecclesia & Ordine in diversis regionibus strenue laborat.

8 Ita ille. Qui quando remissiores aliquos in monasteriis videret in disciplina servanda, ne videretur ex rigidiore reprehensione aliquo modo in fraternam charitatem impingere, consueverat, magna modestia illud ejusdem Augustini ad plebem Hipponensem in memoriam revocare: Ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus pejores, quam qui in monasteriis ecciderunt. Prosuit pluribus Prædicatoriæ familiæ sacris domibus, tam in patria, quam extra: in patria autem plurimorum monasteriorum fuit ipse fundator, ex quibus præstantissimi sanctæ Ecclesiæ prodierunt operarii. Bosnensibus etiam partibus, quæ a Manichais *l* non ita pridem in Græcia atque Thracia scatentibus miserandum in modum devastabantur, verbo & exemplo, Apostolicam navavit operam, eximio operæ pretio. Sed ad iteticas partes, superiorum jussu translatus, prædicatione verbi Dei, morumque sanctimonia, Christi bonum odorem, magna suæ Dominicanæ familiæ existimatione, se gessit; præsertim cum per ea tempora, infelicissima Italicarum rerum esset condirio, propter pestiferas Guelphorum & Gibellinorum *m* factiones, quibus nihil terrius humanum genus ab orbe condito perculerat.

F

l

m

AUCT. JOAN. TOMCO.

ANNOTATA.

a *Tragurium*, vulgo *dictum* Trao, *eſt urbs epiſcopalis Dalmatiæ ſub archiepiſcopatu Spalatrenſi, jacetque in ora maris Adriatici, & in inſula ejuſdem nominis, quæ paulo jungitur continenti, ut geographi paſſim tradunt.*

b *Plinius lib.* 3 *Hiſtoriæ naturalis cap.* 22 *in Liburnia meminit de populo, qui iſſæi appellantur. Joannes Lucius lib.* 2 *de regno Dalmatiæ & Croatiæ cap.* 1 *& 3 hanc gentem falſus recenſet.*

c *Plinius loco max citato teſtatur, Tragurium præſertim marmore notum eſſe.*

d *De veraſimili nativitatis tempore non improbabilem conjecturam in Commentario prævio num.* 34 *propoſuimus.*

e Sicum *eſt civitas Dalmatiæ antiquæ nunc excisa, cujus ruderа in littore maris Adriatici inter Tragurium & Salonarum ruinas cernuntur. Inde incolæ* Sicenſes *vocantur.*

f *De hac S. Margarita Majores noſtri ad diem* XXVIII *Januarii egerunt.*

B g *Alia S. Cunegundis iſtius ſeu Kingæ ad diem* XXIV *Julii, tom.* V *iſtius menſis a pag.* 661 *in opere noſtro illuſtrata ſunt.*

h *Bela IV rex Hungariæ in locum patris ſui Andreæ ſuccеſſit anno Chriſti* 1235, *& anno* 1275 *ex hac vita migravit.*

i *Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1241 *n.* 44 *& ſequentibus hanc Tartarorum in Hungariam irruptionem ac Belæ regis fugam refert.*

k *Sanctus Dominicus hoc loco vocatur Gothi-Alanus origine, ea quod forte in Hiſpania prodierit ex ſtirpe Gothorum & Alanorum, qui olim Hiſpaniam invaſerant. Sunt autem Alani gens Gothica, ut Procopius Cæſarienſis lib.* 1 *Hiſt. Gothi. ſub initio teſtatur. Quale fundamentum habeat hæc Gotthi Alana S. Dominici genealogia, die ſequenti in Actis ejus dicemus.*

l *De novis hujuſmodi Manichæis legi poſſunt ea, quæ in Commentario prævio ad Vitam S. Petri martyris die* XXIX *Aprilis, tom.* III *iſtius menſis, pag.* 679 *diximus.*

m *Hæc nomina indita ſunt duabus famoſis factionibus, quæ Italiam diſſidiis & interſtitiis ediis* C *replevерunt. Guelphi vocabantur illi, qui Romano Pontifici favebant; Gibellini autem, qui Fredericum Imperatorem ſequebantur, ut videre eſt apud Petavium noſtrum in Rationario temporum part.* 2, *lib.* 9, *cap.* 1, *ubi de hac re vetera undique teſtimonia in margine aſſignat.*

CAPUT II.

Promotio ipſius ad epiſcopatum Zagrabienſem, ſtupenda quædam miracula & variæ virtutes.

Poſt multos labores in Hungaria exantlatos

VErum enimvero, qui Italiæ, extremis malis immenſæ, zelo Apoſtolico maturam opem attulerat, Hungarico regno, ex ſumma felicitate ad imum miſeriarum declinanti, divina diſpoſitione opitulaturus, evocatur ex Italia, & ipſum Dalmaticam patriam deſerere cogitur. Etenim deficiente ſanctorum regum prole maſcula, per trecentos annos in Pannoniis inclita, regnicolæ in partes diviſi, ſacræ coronæ decus, armorum vi potius, quam ſacratum legum temperamento, Bohemicis, Bavaricis, Andegavenſibuſque principibus, tamquam per femineum ſexum ex Hungarico ſtemmate deſcendentibus, obtrudebant. Andegavenſium porro jus, utpote D reliquit omnibus potius, Romanus Pontifex a ſaniori parte Ungarorum ſollicitatus, atque etiam eo jure, quo Stephanus Ungarorum Apoſtolos, a Sede Apoſtolica, coronam & regium nomen prius obtinuerat, nec non & eo, quo poſtea idem rex, regnum ſancto Petro perpetua donatione conſecraſſet, ſacrata tuebatur auctoritate.

10 Qua tempeſtate, cum Bonifacio octavo *a*, *a Benedicto XI Papa, totam quo duo inſigna miracula* qui Nicolaum *b* cardinalem Oſtienſem legatum deſtinaſſet in Hungariam, Benedictus decimus, appellatus nodecimus *c*, poſt tertium annum *a* decimoquarto ſæculo Chriſtiano, ex Prædicatorum familia lectus, vir pietatis eximiæ, in ſede Petri ſuffectus eſſet, eumque eodem tempore eccleſia Zagrabienſis *d*, totius Hungarici regni ampliſſima, ob tranſlatum Michaelem ejus decimum quintum præſulem, ad Strigonienſem archiepiſcopatum, ſolatio paſtoris eſſet deſtituta, Benedictus, ut tantæ eccleſiæ præſulem aptum præficeret, qui vulneribus Hungaricis etiam medicina Apoſtolica prodeſſe valeret, in Auguſtinum, quem in ſacra Dominici familia E diu collegam habuerat, conjecit oculos, eumdemque Romam evocatum, vel reluctantem, paſtorale munus ſubire coegit *e*: cum quo dum familiarius, pro priori conſuetudine, & germaniſſe morum ageret, eidemque in primo ad ſe acceſſu, manum valetudinariam ſalutationis ergo porrigeret, ubi primum ab hoſpite tacta, & pio oſculo ſignata fuit, abſterſo ſtatim dolore, oſculata manus, vires integras, majori aliorum quam Pontificis, cui virtus Auguſtini probatiſſima erat, admiratione, recepit.

11 Aliud quoque non minus mirandum contigit; etenim cum ſummus Pontifex jure Chriſtiani hoſpitii, eumdem meoſque ſuæ admoviſſet, eidemque aliquot aviculas *f* tamquam ex itineris ærumnis debilitato, curaſſet apponi, ille vero obſervantiæ regularis inſtituto, quo Dominicanis fratribus perpetuo carnium uſus interdicitur, tenaciſſimus, aliquamdiu hæſitabundo ſimilis; ab illorum tactu abſtinendo, cordis intimi affectu Dei opem imploraſſet; en aviculæ aſſæ, tamquam e nido ex patina appoſita, omnibus obſtupeſcentibus evolantes, divina metamorphoſi, totidem F piſces aſſos in eodem vaſculo, loco ſui relinquerunt, *patraſſe fertur,* *f*

12 Hinc Pontifex confirmatus in antiqua opinione, quam pridem in communi palæſtra, de ſancto Viro conceperat, eumdem manibus ſuis ſupremo ſacerdotio decoratum, ad Zagrabienſem gregem deſtinavit. Cui dum præſſet, ſolliciti paſtoris curam, & accuratiſſimi patris affectum, magno illius eccleſiæ incremento, comprobavit. Prima tamen illum ſollicitudo tenuit, ne quamvis epiſcopus, quidquam de regularis vitæ præſcripto remitteret. Iode prope cathedralem ſuam, a fundamentis erecta eccleſia, quam ſanctiſſimorum præſulum normæ ſancto Nicolao dicatam voluit, eidem Dominico eorum fratrum monaſterium adjunxit, quibuſcum, totum id temporis, quod a pontificali munere ſibi ſuperaverat, in converſatione chariſſimorum fratrum pie tranſigebat. Quibus etiam plura alia loca intra ſuæ diœceſis terminos extroxit, ut quamdiu illam noſtraret ea officio, ex inſolita ſibi conſuetudine, ad illos divertendo, & ſpiritui refocillando intentus, monachos eſſe poſſet. Quam porro Deo hæc Auguſtini conſilia probarentur, facile patuit; eum enim locus, in quo prope cathedralem eccleſiam monaſterium extruxerat, aquis ſalubrioribus indigeret, eo *epiſcopus Zagrabienſis convertatur ubi FF. Prædicatorum monaſterium condit,*

quod

A quod fluviolus præterlabens, minerslibus qualitatibus infecretur, poſitis aliquando genibus, & ſimul cum ſtratibus implorato divino ſubſidio, manu ſua effoſſa exigua ſcrobe, in latere proximi tumuli, ſaluberrimæ aquæ fonticulum elicuit: qui ad hodiernum uſque diem, a fidelibus avide potatus, ob ſalubritatem aquæ animæ atque corporis, Auguſtini nomen tetinet.

Et cum obſervantia regulari

13 Aliquando a quodam ex ſuo eleto interrogatus, cur ita frequenter ad monaſteria ſeſe reciperet epiſcopus, cujus eſſet in medio populorum ſemper inveniri, reſpondit; idem etiam a magno Auguſtino epiſcoporum maximo, non ſolum factitatum, ſed etiam in libro, qnem Manualem, tamquam ſemper manibus terendum, inſcripſit, ejuſmodi verbis commendatum. Euge, o homo, paululom occupationes tuas, & abſcoode te modicum a tumultuoſis cogitationibus tuis; vaca aliquantulum Deo, & paululum requieſce in eo, intra cobiculum mentis tuæ; & enclude omnia præter Deum, & qoæ valent ad

B quærendum eum, & elauſo oſtio quære eum. Ita ille, qui talia ſacra loca epiſcoporum hoſpitia itinerantium appellabat, ſubdens: Sicut viator itineris labore feſſus, divertit recreandus ad publica hoſpitia, ita paſtor animarum, ad religioſa receptacula.

confurgit autem paſtoralem,

14 Ceterum quoad opus paſtorale, nullibi operum ſuam deſiderati paſſus eſt unquam, præſertim cum ea tempeſtate maxime deformis exiſteret facies eccleſiæ Zagrabienſis; quippe quæ ſexaginta ante annis extrema fuerat a Tartarorum colluvie perpeſſa, qui ex Septemtrionali Aſia per Muſcoviam, Ruſſiam, Poloniam, Ungariam inundantes, Pannonias omnes, & Dalmatiam ipſam ad mare Adriaticum uſque, pulſo rege Bela cum primatibus, uti ſupra innuimus, omnia ferro, flammiſque devovendo, insudita crudelitate regnum univerſum colonis evacuaverant, iis ex-

g ceptis, quibus fuga ſibi conſulere licuit *g*.

In qua muros eccleſiam Zagrabienſem reſtaurat,

15 Qua occaſione devaſtata etiam ipſa Zagrabia, via aliqui ſacerdotes, antiquorum litterarum monimenta, in ſacrario Zagrabienſi conſervari

b ſolita, ad Arbenſem *b* inſulam tranſferendo flammis ſubtraxerant; unde & Zagrabienſis eccleſia

i (opus ſanctiſſimi regis Ladislai *i*) cum adjacenti canonicorum monaſterio jacuit, apſide majori

C excepta, ferme everſa. Et licet poſt Tartarorum diſceſſum, Philippus undecimus illius eccleſiæ præſul, eamdem reſtaurare aggreſſus eſſet, (vir publici boni amantiſſimus, utpote qui & caſtrum Medued appellatum, in monte Zagrabiæ imminenti, perfugio cleri & incolarum, ſacris pecuniis a fundamentis excitaverat, civitate proxima Montis Græceſia muro minime adhue obſepta:) tamen vix fundamentis eccleſiæ exſurgentibus, ad

k Strigonienſem *k* ſedem translatus, opus majori ſpe, quam effectu, cœptum, imperfectum reliquerat.

ſacra ſupellectilia ornat,

16 Timotheus attamen ejus ſucceſſor, ingenti conatu, intermiſſum opus, quamdiu vixit ad ſummam promoverat altitudinem, eamque inſigni opere elaboratam, (prout ejuſdem gentilitia ſtemmata poſteritati ſunt argumento:) nec ſolum muris exſtruendis, æternum laudabilem operam navaverat, ſed & diverſis aureis, argenteis, ac aliis pretioſis ornamentis ſacram ſupellectilem inſtruxerat, prout vetera Zagrabienſis ſacrarii monumenta teſtantur. Arque utinam Antonios, & Joannes, unus poſt alium ſucceſſores, optimi Timothei inſtituiſſent veſtigiis; & non potius paratis dilapidandis, ipſoque Meduedenſi caſtro,

beneficio dicam, ao verius maleficio ſuorum conſanguineorum, & aoimæ propriæ, aliensndo obiiſſent inglorii, Joannes præſertim, unde inter illum & cathedrale capitolum, lites ingentes exortæ, in arma & in apertas perſecutiones erupere, magno detrimento nobiliſſimæ eccleſiæ, niſi dextra Domini vitam ejus anno ſalutis MCCXCV præciditſſet. AUCT. JOAN. TOMCO.

& cleri ſui mores

17 Curavit optimus ſucceſſor Michael, præceſſoris mala corrigere; adeo ut nec ab armis ſumendis, pro defenſione ſuæ eccleſiæ, & quiete totius regni abſtineret; præſertim, cum per ea tempora, Carolus, Carolo, Claudi appellati, regis Siciliæ filius, ex Maria filia Stephani regis, Belæ quarti filii, progenitus *l*, ad coronam avitam ab Ungaris evocatus, prope Zagrabiam cum Andrea rege, Veneto dicto *m*, coactus fuerit armis infeliciter decertare. Sed & ipſe, ut diximus, ad Strigonienſem evocatus eccleſiam, ingentes curas & labores vix alteri, quam Auguſtino ſibi ſuffecto, tolerandos reliquit. At is, cum vulnera ſuæ eccleſiæ pernicioſiora, quam quæ humanis medicamentis curari poſſent, animadverteret, ad opem divinam confugiens, clero, to ſcolares mores, ne dicam militarem inhumanitatem, ſilveſcenti, ſanando vires iotendit omnes.

l *m*

Quæ ſit mens d. conſtitutionis.

18 Forma itaque gregis factus, nil præſcripſit obſervandum, quod ipſe numeris omnibus non præſtaret, facto ſemper juſſa præveniendo. Mira affabilitate ferociores, humanitate petulantiores, precibus elatiores, muneribus, honoribus promptiores, in ſui obſervantiam & amorem, ac proinde ad divini cultus affectum, & ſacrosum munerum frequentiam ita redegit, ut ſacris precibus horarum canonicarum perſolvendis, ex Dominicanæ familiæ ritu, in clerum, armis tractandis, magis quam ſacerdotali pſalmodiæ aſſuetum, introductis, illarum uſum, hucuſque poſteritati tranſmiſerit. Dignitates, quas columnas a

n capituli appellant, ab archidiaconis, cathedrali nempe, & ruralibus majori præeminentia adauctis, canonicos in diverſas claſſes diſtinxit. Præbendarum clericorum numero addito, iis omnibus ex ſua epiſcopali menſa ſupplevit neceſſaria. Unde clerum, nullis Septemtrionalibus ampliſſimis eccleſiis ſecundum, numero, diſciplina, proventibus ſpectandum imprimis, ad præſentia uſque tempora inſtruxit, ornavit, atque ditavit.

ANNOTATA.

a Bonifacius VIII Pontifex die XI *Octobris anno* 1303 *ex hac vita diſceſſit, de quo apud Raynaldum, aliosque obvias hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores plura poſſunt videri.*

b Iſte eſt Nicolaus, cognomento Boccaſinus, qui ex Ordine Prædicatorum ad dignitatem cardinalitiam evectus eſt, & deinde non diu poſt mortem Bonifacii VIII, ſub nomine Benedicti X vel XI Cathedram S. Petri aſcendit. Scriptor Actorum hoc lequendi modo non ſatis clare exprimit, hunc Bonifacii VIII ſucceſſorem eſſe eumdem cum iſto Nicolao, quem Bonifacius Papa in Hungariam delegaverat. Nihilominus præter alios auctores Joannes Thuroczius in Chronicis Hungarorum cap. 86 *diſerte id explicat his verbis*: Eodem tempore frater Nicolaus de Ordine Prædicatorum, epiſcopus Hoſtienſis Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſuffultus, in Hungariam pro Karolo advenit; qui Budæ reſidendo diebus aliquot, videns ſe nihil poſſe proficere, reverſus eſt in curiam, & ibi mortuo Bonifacio VIII, in ſummum

F

AUCT. JOAN. TOMCO. Pontificem eligitur & creatur, & Benedictus appellatur.

e *Franciſcus Pagius in Breviario Pontificum Romanorum tomo 3 pag. 550 & ſequente rationem hujus appellationis ac diverſi numeri ita reddit:* In memoriam beneficiorum, a Bonifacio VIII acceptorum, *Nicolaus Pontifex electus* nomen Benedicti ſumpſit, quod in baptiſmate Bonifacius acceperat, dictuſque eſt hujus ouncupationis undecimus, licet decimus dicendus eſſet, cum ex dictis Joannes Veliternus, qui ſub nomine Benedicti X Pontificatum invaſit medio ſeculo undecimo, fuerit unipapa: quia ramen ab omnibus hujus temporis ſcriptoribus dicitur Benedictus undecimus, & nos ita nominandum cenſemus.

d Zagrabia, *alias* Zigabria, *Italis* Zagrab, *eſt munita Hungariæ regni civitas, & epiſcopalis ſub archiepiſcopo Colocenſi, jacetque in confinibus Sclavoniæ & Croatiæ, at in mappis geographicis videre eſt.*

e *Cum Benedictus XI menſe Octobri anni 1303 ſummus Pontifex electus fuerit, & Sedem Sancti Petri uno dumtaxat anno tenuerit, præterpropter colligimus, quo tempore* B. Auguſtinus *ab illo ad cathedram Zagrabienſem evectus fuerit. Michael Madius de Barbazanis, ſcriptor iſtius temporis, apud Joannem Lucium poſt opus de regno Dalmatiæ & Croatiæ editur, ibidem pag. 370 Benedicti Papæ XI mortem & ſimul promotionem Beati noſtri ſic memorat:* Perugii moritur (*nimirum Benedictus Pontifex*) in miraculis coruſcando, ordinanſque Auguſtinum de Tragurin epiſcopum Sagrabiæ.

f *De hoc portentoſa miraculo in Commentario prævio num. 27 & 28 fuſe multa diximus.*

g *De hac horribili Tartarorum incurſione in Hungariam conſuli poteſt magiſter Rogerius, teſtis oculatus, qui inter ſcriptores Rerum Hungaricarum, anno 1600 Francofurti editas, a pag. 177 eam calamitatem pathetice deſcribit.*

h Arba, Atbe, *vel* Arbum *eſt inſula Illyrici, in qua ſitum eſt oppidum parvum ejuſdem nominis, quæ quatuor paſſuum millibus diſtat ab ora Liburniæ, & ab Oriente in Occidentem ad quindecim millia paſſuum extenditur.*

i *Hujus ſancti Regis Acta ad diem XXVII Junii, tomo VI hujus meæſis a pag. 315 illuſtravimus.*

k *Strigonium*, vulgo *dictum* Gran, *eſt archiepiſcopalis Hungariæ, ſita ad Danubium, a quo flumine bifariam ſecatur comitatus ejuſdem nominis, qui ab illa primaria urbe appellationem ſuam accepit.*

l *Antonius Bonfinius decade 2 libro 9 Rerum Hungaricarum apud nos pag. 307 hanc Caroli genealogiam diſtinctius exponit.*

m *Laudatus Bonfinius loco proxime citato cauſam hujus cognominis explicat, & ibidem genealogiam, variamque iſtius Andreæ fortunam deſcribit. Videri etiam poteſt Joannes Thuroczius in Chronico Hungarorum cap. 82, ubi Andreæ coronationem, ac originem narrat.*

n *Arbitror, canonicos dignitate præditos metaphorice appellari columnas, quia capitalem illis, veluti columnis nititur ac fulcitur.*

D

CAPUT III.

Exhortatio, quam ad clerum ſuæ diœceſis inſtituiſſe dicitur.

In ſynodo diœceſana adhortatur clerum ſuum

Synodicis congregationibus quolibet anno inſtitutam diſciplinam roborando, &, ut verbo pariter & exemplis pollebat, uberrimos fructus Apoſtolici zeli in horrea magni patris familias referebat. Aliquando congregata diœceſana ſynodo, ubi multa circa ſacras leges obſervanda diſpoſuiſſet; ex illo Euangelii themate: VOS ESTIS LUX MUNDI, ita fertur a clerum ſuum alloeutus: „ Quoniam, fratres cariſſimi, divina ad- „ juvante gratia, nequaquam ad eos eſt mihi ſermo, quorum viæ tenebræ & lubricum, ut divinus occinit Pſalter, ſed cœleſti favore & Spiritu ſancto aſſiſtente, vos alloquor, qui tamquam ſtellæ perpetuæ æternitatis inter procellas turbariſſimi maris hujus vitæ prælucetis, ut E „ luce veſtra, nullis eclipſi tenebrarum offuſa, „ naufrago peccatori ad portum ſalutis iter oſtendatis, dum ea hodierno Euangelio nobis omnibus Chriſti ſacerdotibus inſinuantur illa verba: „ VOS ESTIS LUX MUNDI, &, LUCEAT LUX „ VESTRA CORAM HOMINIBUS; ſupedit, ut „ breviter inquiramus ex conſideratione materia- „ lis cerei, luci præſtandæ præparati, qualem „ eſſe conveniat euangelici ſacerdotis conditionem, ut illa evitare poſſimus, quæ lampadi „ ardenti & irreprehenſibili, per ſacerdotem nobis in fonte baptiſmali conſignatæ poſſint obeſſe, & Chriſto jubeoti, ut luceat lux noſtra coram hominibus, ſatisfacere valeamus.

ut alibi prolixeque hoc exornat.

20 „ Lampas itaque cerea [quod] materia „ conflatur, eſt certum. Hæc porro materies ne- „ quaquam ex mineralibus, vel aliis ſubterraneis „ fodinis obſcuriſſimorum ſœtentiſſimorumque ſe- „ cuum, inferno proximorum, colligitur; ſed „ ex ſpecioſiſſimis æque ac nobiliſſimis floribus, „ quos ampliſſimo ſino hilari pompa tellus exhi- „ buerat. Hinc ſacerdos euangelicus nequaquam „ ex quilibet ſeau membrorumque daformitate; „ ſed ex nobiliori ſexu, legitimis natalibus, re- „ligione Catholica, omni labe exſors infamiæ, F „ nulla morum deformitate compaginatus, exem- „ plo Danielis & ſocionum puerorum ex ſemine „ regio, in quibus nulla eſſet macula, exhibi- „ bendi myſteria tractandis efformatur. Nec ſatis „ haberur, ut cera colligatur ex iis, quos dimi- „ mus, ſpecioſiſſimis nobiliſſimiſque exhiberæ „ tuiræ floribus, in eum finem, ut fiat apta lampadi conficiendæ; ſed nobilitati & ſpeciei florum ſuavitas accedat, eſt neceſſe. Pari ratione „ non ſufficit, ut ex nobiliori ſexu, legitimis natalibus, religione Catholica, omni labe nefaria carens, morum nulla daformitate compaginata efformetur ſacerdotalis lampas; ſed iis „ omnibus accedat, eſt neceſſe, ſuavitas manſuetæ naturæ, piæ educationis fragrantia, ut Chriſti bonus odor eſſe poſſimus: erenim ipſemet „ Daniel cum ſociis, quamvis ex genere regio & ſine macula cognoſcerentur, ad miniſterium regis admiſſi fuiſſent nequaquam; niſi omni „ ſapientia & diſciplina fuiſſent edocti.

caſtitatem ſervet,

21 „ Et quamvis ex nobiliſſimis, ſpecioſiſſimis acdemum floribus materia ceræ decerpatur, „ non tamen lampadi componendæ ſit apta, niſi

„ prius

A „ prius & lingua apum purgetur, ſtillantiumque
„ labellorum ejuſdem eorum antis perficiatur indu-
„ ſtria: aoimentia, inquam; naturs caſtiſſimi,
„ occupatione operoſiſſimi, legum & diſciplinæ
„ tenaciſſimi. Sic & ſacerdos; non quia natalibus
„ præſtet & moribus, lampadi euangelicæ concin-
„ nandæ cenſetur idoneus, ſed caſtimonia putiſſimæ
„ eitæ excellat, exquititut: etenim cum nequa-
„ quam inter miniſtros Babylonicæ aulæ, ſed inter
„ aulicos immaculati agni ſit edſcribeedue, ejuſce-
„ modi virtute debet inſigeiti, cum de talibus ſcri-
„ batur: Hi ſunt; qui cum mulieribus non ſunt
„ coioquinati; virgines enim ſunt & ſequuntur
„ agnum quocumque iesit. Et quouiam is debet
„ eſſe ſacerdos; qui ſacie sd ſaciem negotium om-
„ nium maximum, ſalutem nempe generis humа-
B „ ui, tracturus eſt cum Deo, hac puritate pol-
b „ leat, neceſſum eſt: ipſa enim veritate teſtante,
„ mundi ſolummodo corde Deum poſſunt intueri;
„ cujus sei præſtantism penetsvit qualicumque
„ modo exeutiens olim gentilitas, quæ curam ſuc-
„ cendendorum totrium ed rum deæ, ut appelle-
„ bant, Veſtæ b, decreto Romani ſenatus eligiei-
„ tatu præſtantibus puellis ceotuit committendsm.
aa „ Induſtris item apis poſt putiastem mentis &
olim vi- „ corporis imitenda eſt ſacerdoti, otii vitandi gra-
rens, „ tia: nam juxta ttitum illud; Inoumers mala do-
„ cuit otioſitas. Hinc maximus Doctotum noſtet
„ Hieroonymus Ruſtico monacho normam religio-
„ ſe vivendi præſcribens; Sempet, inquit, aliquid
„ facies, ut te diabolus occupatum inveniat. Ni-
„ mium indecens eſt, videre hominem eccleſiaſti-
„ co muoeti adſcriptum, ſacro chataſtete inſigni-
„ tum, otioſe per plateas ſpatientem, meliorem
„ partem diei in domibus magoatum, in tribunali-
„ bus litigantium, &, quod pejus eſt, inter greges
„ compotantium dies integros traducere, ſuppreſſo
„ talento virtutis ſibi a Deo communicatæ; ſed &
„ (quod peſſimum) abligutiendo prodigendoque
„ provuatus eccleſiaſticos, legatos ſibi pietatu fi-
„ delium; ſæpius immiuutione proprii patrimo-
„ nii; præjudicio prolis & poſteritetis; qua nihil
„ carius in humanis.

a3 „ Revocate vobis ie memorism, ſtatres mei,
mavitas laborat, „ Apoſtolos, primos Chriſtianæ ſcholæ doctores,
„ labore manuum victitaſſe. Unde Paulus, quam-
„ vis omnium eccleſiatum ſulicitudinibus occupa-
C „ tus etat, non etubeſcit id fateti; quia etiam, ut
„ habemus ie Actis Apoſtolicis, glorietur coram
„ Epheſiua eccleſia, talia tedoſtriæ exercitio, dum
„ eit: Argentum & surum, aut veſtem nullius con-
„ cupivi, ſicut ipſi ſcitis; quoniam ad ea, quæ
„ mihi opuaereut, & his, qui mecum ſunt, mioi-
„ ſtreverunt manus iſtæ. Et mox exemplo ſuo præ-
„ cipit idem e teliquia fidelibus facitandum, dum
„ ſubjuegit: Omnia oſtendi vobis, quouiam ſic la-
„ boraotes oportet ſuſcipere iofirmos, ac meminiſſe
„ vetbi Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: Beetius
„ eſt magis date, quam eccipere.

a4 „ Nec audiendi, qui dicunt: Sat bene provi-
reditus pia impendant, „ ſus & ditatus ſeris proventibus noeeget, ut la-
„ bore maenom ſibi conſulet: etenim Apoſtolus
„ expteſſe id faciendum præcipit, ut habeamus,
„ unde tribusmus neceſſitatem patienti. Tribui-
„ mus ex bouis eccleſiaſticis, ut aiunt. At illud eſt
„ officii, reſpondet Apoſtolus, imo & debiti, com
„ ait ad Corinthios: Sic nos exiſtimet homo, ut
„ miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum
„ Dei. Hic jam quæritur, ut intet diſpeoſatores
„ fidelis quis inveniatur; id eſt juxte Patrum in-
„ terpretetionem, ut ita fideliter utamur proventi-
„ bus Eccleſiæ, quatenus quidquid neceſſitati uo- AUCT.
„ ſtræ (oeceſſitati dico, non opulentiæ, non pro JOAN.
„ digalitati, non luxui, non popinis, non ſor- TOR-
„ tis) ſupereſt, totum teocamur Chriſti fidelibus, CO.
„ noſtris fratribus, tamquam ejuſdem corporis
„ membria, utpote egentibus, uiogate, tum quie
„ æqua tatione pertinent ad illos, ſicuti ad nos;
„ tum potiſſime, ut refugerio & ſaluti illorum
„ piorum, a quibus teles proventus inſtituti fuere,
„ ſit coeſultum.

a5 Fur alioqui habeudus quilibet eoſtium, & otherwiſe ad. vi-
„ patrimonii Chriſti fraudator, æterniſque cruciе- dicant pau-
„ tibus mancipsadus, donec minimum quadran- peribus,
„ tem ſolvsi ibi, ubi nullus, niſi pec immortalitatis
„ pœeas, inveoitue ſolvendi modus. Idcirco, ut
„ eleemoſyna ſacerdoti proſit, ſacerdotali maou
„ psis ndam illam reqoirit Apoſtolus. Quamobrem
„ Hietonymus noſter, diriſſimi slioqui heres pa-
„ trimonii, ad Matcum Celedeeſem ſcribens, exa-
„ diſſime a ſe Pauli præceptum exſecutum teſtatur,
„ cum ait: Nihil alieni prætipui, eihil otioſus ac- E
„ cipio; manu quotidie & proprio ſudore quæra-
„ mus cibum, ſcientes ab Apoſtolo ſcriptum eſſe:
„ Qui sutem oon operatur, nec manducet. Hac
„ Hieronymus. At inquiet aliquis: Omnium ar-
„ tium ignarus habeor. Reſpoedeo: Scribere, le-
„ gere quicumque novis eccleſiaſticus; ſatis gnarus
„ habetur, unde teli labore atque ioduſtria, tam
„ publico quam privato bono conſulat. Veteres illi
„ mouachi, eodem Hietonymo teſte, neminem
„ ietta ſuum conſortium, operis alicujus ignarum,
„ admittebant.

a6 „ Peees ceſtimoniam, & induſtrism, ter legeo eccle-
„ tia dos eaturalis apum, ſequitur legum obſer- ſiaſticas
„ vantia, & diſcipliæ tenacites, quibus apes uni-
„ cum ſuum principem proſequuotur, veneram-
„ ter & coluot, cojus impetio ita ſont addictæ,
„ ut pro illo vitam prodigete minime timeret,
„ & qua ſui principis hoſtem, juſtum etedunt ſe-
„ ritu, inde ſibi heneſtum ac neceſſarium puenat
„ perire, prout ipſe Muto de iiſdem eeciuit: Pul-
„ eramque petunt per vulnera mortem. Et vir
„ ſuivitio cultuique Regis regum dicetus operæ
„ ptetium ceoſcbit, poſtquam mille ſophiſticis
„ eacogitetionibus prælati ſui, ejuſdem Regis te-
„ gum præſentiam exhibentis, leges & juſſa pto
„ ſua libidine diſtorſetit, & interpretatus fuerit, F
„ expreſſo legum & legislatotis maeſeſto con-
„ temptu, innumeris inventionibus exceptionum
„ & appellacionum, ut vocant, contumacis & re-
„ frsctarii capitis ſui obſtinotionem ſulcire? Quid
„ quod jubeat Apoſtolus, obedieudum dominis
„ & præpoſitis etiam dyſcolis?

a7 „ Pudeat Chsiſtianum ſacerdotem, inter qualle ob-
„ ethuicos eam fuiſſe erga unius Pythagoræ dog- ſervant,
„ mate æſtimationem & revetentiam, ut ſola re-
„ ſponſione, MAGISTER DIXIT, illius mandatis
„ contra quorumcumque alitet ſuadentium cuſto-
„ ritatem acquieſcereot. Pudeat nos diſcipulos il-
„ lius Magiſtri, qui gloriam ſuam in eo colloca-
„ tam voluit, dum ſcholam inter hominea exer-
„ cuit, ut obediens ad mottem uſque cognoſce-
„ retur; pudeat, ioquam, nos, prælatis noſtris
„ per ſas & nefas velle præſſe. Mitto hic cleri-
„ cos cauſarum ſolicitatores, litium immortalium
„ incentores; eos denique etiam ſæpe jodices, li-
„ tigantibus patrocinaetes, cum apud echuicos
„ advocatorum patrocinium, ere ditum fuerit per-
„ miſſum letrocinium; clericos, inquam, qui
„ ſuæ vocationis obliti, ſurpis lucri gratia, gea-
„ tiam æterni & numquam deficientis lucri, ſpon-
„ te,

AUCT. JOAN. TOMCO. „ te, utpote ſatis ab Eccleſia ditati, remittunt „ & reſpuont, fruſtra ſacris canonibus, & ec- „ claſiaſticis ſtatutis reclamantibus.

28 „ Jam ſatis apis ſtudium circa mareriam ce- *paſſionis ſuæ* „ reæ cognovimus. Non rameo hanc ideo adhuc „ aptatam lampadi cereæ formandæ invenimus, „ cum requiratur ulterius, ut ab apum induſtria „ ad purgationem ignis & roris aerei pruinarum „ aceedat temperamentum. Quæ in ſacerdote ni- „ hil aliud ſunt, quam paſſionum veteris homi- „ nis mortificationes juxta ejuſcemodi experientiæ „ magnum doctorem, regium Vatem, dicentem: „ Tranſivimus per ignem & acqua. Unde & ipſa „ ethnicus poeta de heroe virtutibus omnibus „ exeolto eecinit: Multa tulit, fecitque puer, „ ſudaeit & alſit.

29 „ Perfecta jam cera ſit licet eo, quo vidi- *ſæpe dicunt*, „ mus, modo, uecdum tamen in ceream lam- „ padem, niſi per novum ignem conflatur. Pa- „ ri modo ſacerdos eusngelicus nequaquam unica B „ mortificatione veteris Adæ in lampadem ſacro „ altari adhibendam coaleſcet, niſi mortificatio- „ num artibus iteratis & numquam depoſitis. Hinc „ laudatus hujus artis magiſter aiebat: Propter „ te mortificamur totadie, æſtimati ſumus quaſi „ oves occiſionis. Et ille alius ſacerdotum do- „ ctor, mortificationem Jeſu Chriſti jugiter in „ corpore noſtro portare nos jubet. Quod peni- „ tus introſpeait ethnicus poeta ab Hieronymo „ noſtro relatus illis verbis: Tantum profeceris, „ quantum tibi vim intuleris.

30 „ Et ut eera perfectionem ſuam per ignes *arent, & litteris ſtudeant*, „ aſſequatur, non tamen luci præſtandæ ſufficit „ per ſe ſola, niſi ea candida bombyce lychnus „ intereedat, id eſt, niſi putiſſimæ orationis ſtu- „ dio ſacerdotale eor inſtruatur: ut enim trini „ fili introſione lychnus pro lampade ceres inſtrui- „ tur, ita ſacerdotis oratio tunc eero lumini ad- „ aptatur euangelico, eum ad mentalem oratio- „ nem eocalis, & utrique ſpectatæ vitæ deeus ae- „ cedit, de qua ſancti Patres illud, Oportet ſem- „ per orare & numquam deficere, jure merito „ interpretantur. Nutandum tamen eſt, hæc tria „ fila niſi arta intorqueantur, lychnum nequa- „ quam perfici; quare hæc introſio triplicis oratio- C „ nis eenſetur ſacerdotalis inſtructio & ſapientia; „ & illa quidem non ſæcilis alicujus eruditionis, „ aut doctrinæ ſuperficialis, ſed divina tortitio- „ ne labiorum quæſita, eam juata ſacrum illud „ ſcripturæ dogma, Labia ſacerdoris cuſtodiunt „ ſapientiam, & legem requirent ea ora ejus. „ Sane ea cujus ore requirenda eſt lea, ſingula- „ ri prudentia & ſcientia debet inſigniri, præ- „ eaeendo, ne contra ſe latam illam ſententiam „ experiatur: Quia tu repuliſti ſapientiam & ſci- „ entiam, & ego te sepellam, ne ſacerdotio mi- „ hi ſungaris.

31 „ Denique quam vim ad tenebras eapel- *tenitatem* „ lendas lucemque præferendam eerea lampas nu- „ meris omnibus abſoluta obtinebit, niſi ignea „ flamma aeceudatur? Ita quid ſacerdoti omnes „ euomeratæ dotes, earumque præſtantia conſer- „ re poterunt, niſi caritatis aceendantur ardora? „ Qui in re diligenter obſereandum eſt, earita- „ tem effective eaerceri poſſe mioime abſque pro- „ prii incommodi ſenſu, eodem prorſus modo, „ quo eerea lampas accenſa, non niſi ſuimet im- „ minutione ſplendeſcit. Sed heu quam pauci, „ non quidem cum ſacerdote, ſed cum ſimplici „ diacono Laurentio poſſint eaclamare, & pro- „ rumpere in illud Davidicum: Igne me eaami- „ naſti. Quare? Quia diſperſerat, & dederat pau- D „ peribus; nec ſolum ſuatum rerum erogatione, „ ſed etiam propriæ vitæ incommodo. Idcireo „ andacter & lætus ſubjunait: Et non eſt inventa „ in me iniquitas.

32 „ Immittere manum in ernmenam, ut diſ- *& libera-* „ peudamus noſtra propter panperes, aduritur *litatem* „ manus humano more loquendo. Non nego, „ non inficior. At per ejuſmodi ignem examina- „ sus eſt Laurentios, & introductus eſt in refri- „ gerium. Detractis propriis veſtibus in ipſa hie- „ mis aſperitate, ut oudusoperiatus, urit & ad- „ urit ſeculare malum; ſed ea tali aduſtione „ Martinus noſter, eareebumenus adhuc. Chri- „ ſtum loquentem audit: Martinus adhuc eate- „ chumenus hac me veſte conteait. Unit & adu- „ rit nuditas Franciſcum, ne egenis ſuccurrat; „ ſed ejuſmodi corpuſculo nudo ſtigmata, gem- „ mis & auro pretioſiora, impreſſa, ſpectacula „ ſunt Deo, angelis & hominibus.

33 „ Aduris manum largitas effuſiſſimæ, qua *aga egenos exercent*, „ Stephanus Ungarorum rex & apoſtolus poſt in- E „ numeras eccleſias a fundamentis eaeitatas & mu- „ nificentiſſime ditatas, ut populos da caulam „ Chriſti preductos contineret in Chriſtianitatis „ officio, nulli petenti opem denegaeit umquam; „ ſed illam liberaliſſime die noctuque habuit, ut „ aliquando irruenta egenorum turba inter tene- „ bras in regem pientiſſimom, barbam quoque „ ipſi eezllerene, ſtipem rapide pro inuata im- „ portunitate & impatientia ereperi. Sed eam- „ dem deateram, reliquo toto corpore in eine- „ res recidente, integram adhuc eaſtare, am- „ pliſſimoque templo ab ipſa dextera denomina- „ to, univerſæ Ungariæ cultui & venetationi ha- „ beri, ipſuſque ſanctiſſimi regis gloriæ ampliſ- „ ſimum hoc omnium Hungaricarum partium „ templum, in quo conſedimus, attolli, pretium „ eſt aequaquam manus aduſtæ; ſed illius he- „ rois deareræ, de quo regius Vates intonat: In „ memuria æterna erit juſtus. Et illud: Corona „ aurea ſuper eaput ejus &c. Hinc & regale ea- „ put ejus auro gemmiſque fulgidum; ſed memo- „ ria eximiæ ſanctitatis, gloriæ, & honoris an- „ guſtius, tutelare nomen univerſi Hungarici te- „ gni, pattiæ huiuſce noſtræ præſentaneum de- „ cus inſidet aræ ſacroſanctæ, ſicut videris. F

34 „ Vidimus iraque, fratres amantiſſimi, *& curent, ut lux, quam aliis præferre debent*, „ qualitates ſacerdotalis lampadis; quæ, quia „ non ſub modio, ſed ſuper eandelabrum, ut „ ait Salvator noſter, ponitur, etiam atque etiam „ eaveudum moneo, ne ſplendor ejus eento vel „ ab aquis, quibus tantummodo eaſtingui po- „ teſt, aliquam patiatur injuriam; ſed juata ejuſ- „ dem Salvatoris præceptum, luceat omnibus, „ qui in domo magni patris-familias eaiſtunt. Eſt „ autem ventus, cujus injuriis ſacerdotalis lam- „ pas poteſt labefactari, terrenarum rerum ſoli- „ citudo, cui cum renuntiaverimus adſcribendi „ eccleſiaſticæ militiæ, eo tempora eapillorum „ noſtrorum præciſorum epiſcopali manu, ter- „ rena omnia rejecimus, & ſolenniter Dominum, „ patrem hereditatis noſtræ & calicis noſtri ad- „ optavimus.

35 „ Abſque periculo ſplendoris noſtræ lam- *terrenis curis* „ padis ad eeras terrenas redire nobis non licet: „ etenim, ſicut Hieronymus noſter in hane rem „ ad Nepotianum elericum loquitur, propterea „ eocantur eleiici, vel quia de ſorte ſunt Do- „ mini, eel ipſe Dominus ſors, id eſt pars eleri- „ corum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt,

A „ vei Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possidest Dominum, „ & possideatur a Domino. Qui Dominum „ possidet & cum Propheta dicit: Pars mea „ Dominus nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habere potest „ præter Dominum, pars ejus non erit Dominus; „ verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si vsriam supellectilem; cum istis „ partibus Dominus pars fieri non dignabitur.

36 „ Ita ille, qui mos subjungit: Obsecio itaque te, & repetens iterumque moneo, ne officium clericatus, genus aliquod militiæ putes, id est, no lucra seculi in Christi quæras militia; ne plus habeas, quam quando clericus esse cœpisti, & dicatur tibi: Cleri eorum non prodernnt eis. Et paulo post (quod nisi ipse diceret, forte subticerem) ita prosequitur: Ignominia sacerdotis est propriis studere divitiis. Natus in paupere domo & in tugurio rusticano, qui vix millio & cibariis panc rugientem saturare ventrem poteram, B „ nunc similam & mella fastidio; novi & genera & nomina piscium; in quo litture concha lecta sit, calleo; sapotibus avium discerno provincias, & ciborum meritas ac novissima damna ipsa delectant. Ita ille, ad cujus integram epistolam vos brevitatis gratia libenter remitto, cum tota de re clericali habetur.

37 „ Et ut adhuc melius nobis innotescat, quanto & nostro & omnium aliorum præjudicio, talibus ventorum injuriis splendorem sacerdotalis lampadis immioui permittimus, Romanus Pontifex Gregorius (& eo nomine noster etiam, quo illustrissimos ejus nepotes Frangipanicos dynastsa, qui nuper, virtute fastis æternis celebranda, regnum Hungaricum regi suo, regemque regno, impia Tartarica feritate prope exstincto, vindicantes, cives nostri esse voluerunt) Homilia sua in Lucam quid deplorer, audiemus: Nullum, ait, puto, fratres crissimi, ab aliis majus præjudicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus; quando, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit; quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus, nulla animarum lucra quærimus; ad nostra quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus, humanam C „ gloriam inrenta mente captamus; & quia eo ipso, quo ceteris prælati sumus, ad agenda quælibet majorem licentiam habemus, suscepta benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum; Dei causas relinqui, quimus, ad terreos negotia vscamus; locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Hæc Gregorius.

38 „ Nec vento eurarum terrenarum, sed & aquis voluptatum carnalium funestatur sacerdotalis lampas, & miserandum in modum exstinguitur; ut merito sacerdotali nomine inclamer regios Vates: Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam; infixus sum in limo profundi, & non est substantia. Etenim sacerdos voluptatibus carnis immersus, tamquam in luto aquarum multarum, non habet aliquam splendoris substantiam; amissa quippe puritate, qua sola divino dignatur intuitu, voluptatum immunditiarum efficitur; certum enim est, teste Apostolo, cum quis adhærat meretrici, unum corpus fieri „ eam meretrice; si si unum corpus sit cum meretrice; ergo nulla remanet substantiæ sacerdotalis eminentia, cum femina incspaa habeatur „ sacerdotii euangelici: quinimo simpliciter „ etiam polluta, vestalium Romanarum exemplo, „ ab aris repellebatur æternum, & crudelissimo „ mortis genere exstinguebatur.

AUCT. JOAN. TOMCO.

39 „ Sed ne vobis seriatone meo tædium pariam, Hieronymum nostratem ea eadem epistola audiatis: Hospitiulum, inquit, unum aut raro aut nunquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior Davide, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi quilibet frater assistat, & germana vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quod si hujusmodi non fuerint consanguinitatis castimoniæque personæ, multas anus nutrit ecclesia, quæ & officium præbeant, & E beneficium accipiant in ministrando, ut infirmitas quoque tus fructum habeat eleemosynæ. Scio, quosdam coovaluisse corpore, & animo ægrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, numquam domum solos introeas.

40 „ Tales habeto socios, quorum conturbatio non insamenis. Si lector, si acolythus, si psaltes te sequitur, non ornamur veste, sed moribus; nec calamistro crispent comas, sed pudicitia habitum polliceantur. Soluscum sola secreto & absque arbitro vel teste non sedeas. Si familiarius aliquid est loquendum, habet outricem majorem domus, virginem, viduam, vel matritatam; non est tam inhumana, ut nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caveto omnes suspiciones, & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, sorte devita. Hæc conterraneus e nobis & presbyter Hieronymus, post quem, parentem meum Augustinum, tamquam proprio malo gnarum, quid periculorum seminea habeant commercia, vobis in exemplum adduco: ille enim seminarum omnium, & in eis sororis, & fratris filiæ contubernium familiaritatemque constantissime evitavit; quippe qui diceret: Etsi propinquæ F mulieres suspectæ non essent, tamen, quæ ad eas venitarent, posse suspicionem efficere.

41 „ Et ut sermoni finem imponamus, illud identidem cum veritatis Magistro ex Euangelio inculeo: Vide, sacerdos, ne lumen, quod in te est, tenebræ fiant. Judas sacerdos, Apostolus, quin etiam episcopus fuit; avaritiæ tamen vento lampade exstincta, episcopatum, apostolatum, sacerdotium & animam ipsam perdidit. Tertullianus doctor antiquissimus & doctissimus, lavissimo vento invidiæ Romani cleri afflatus, tamquam stipula aute faciem venti, exstincta lampade tenebris occidit æternis. Arius sacerdos Alexandrinæ ecclesiæ, vanbatis vento agitatus, quam pestilenti fumo post exstinctam lampadem evangelicam, orbem Christianum infecerit, plurium seculorum ruinæ testantur. Sergius monachos idemque sacerdos, luto aquarum multarum obruta lampade, teterrimum torrem, impurissimum Mahometem, tot regnorum & imperio-

capiditas lucri temporalis

aliisque seculi negotiis

quæ plerumque periculosa sunt

numerositas quæ aliorum tollat

aqua carnis voluptatibus exstinguitur

AUCT. JOAN. TOMCO. *clericis fuum ad virilem fidem excitat.*

„ periorum everſorem (quod nulla terrarum „ pars ignorat) in orbem Chriſtianum intulit. 42 Hugonem *d* totius Germaniæ primatem „ Magdeburgenſis eccleſia diu ſanctiſſimum præ„ ſulem habuit, quem tandem, ludo carnis il„ ludentem Deo, ſibique; lurum infernalium „ aquarum maxime terribili in omne ævum „ modo ingurgitavit. Et quod non abſque la„ crymis experimur, vaſtitatem nuperrimam „ Hungariæ divinæ juſtitiæ rigor, ex fœtore „ trium impuriſſimorum præſulum, teſtimonio „ ſancti viri, plutibus abhuc viventibus cogni„ ti, maturavit. Lueeat ergo lux veſtra coram „ hominibus, ut videant opera veſtra bona, „ & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis „ eſt. Ita tamen, ut qui ſtat, videat, ne ca„ dat „. Ita ſuos allocutus traditur. Decretis porro ſynodalia mira dexteritate in mores induci curabat, jugum Domini eſſe ſuave probant innata ſibi diſcretione & affabilitate, pretioſiſſimis dotibus majeſtatis epiſcopalis; adeo ut neminem aſperioribus verbis rurbatum a ſe recedere, quantum fieri poterat, pateretur; &, ſi aliquando deſpetatam alias humano judicio ali-
B cujus emendationem in melius acrioribus verbis perſtringere cogebatur, id ea benignitate & verborum placiditate ſtatim condiebat, ut deſpetatis etiam morbis medelam adinvenirent.

ANNOTATA.

a *Miror, illuſtriſſimum biographum hic dixiſſe, quod Beatus tantummodo* feratur *ita clerum ſuum allocutus: ſi enim nobis perſuadere voluit, hanc ipſam eſſe* B. Auguſtini *concionem, debuiſſet id prorſus aſſerere, & citare antiqua monumenta, in quibus illa inveniatur. Forte ex traditione vel inſtrumentis quibuſdam noverat, ſimilem exhortationem a beato Præſule ad cletum ſuum inſtitutam fuiſſe, eique deperditæ ſuam talis argumenti ſubſtituit, ut ex ſtylo ac toto contexta conjici videtur. Vide Commentarium prævium num. 16.*

b *Hinc vulgo illæ appellabantur virgines Veſtales.*

c *Auctum Hieronymum ſæpius ſupra vocat noſtrum & hoc loco* conterraneum, *quia erat in Dalmatia natus.*

d *Nullus hujus nominis præſul inter antiſtites Magdeburgenſes occurrit. Referunt quidem Tilmannus Bredenbachius in collationibus ſacris lib.*
C *8 cap. 15, Trithemius in chronico Hirſaugienſi, alique auctores terribile exemplum de quodam Udone archiepiſcopo Magdeburgenſi; ſed cum neque ullus iſtius nominis fuerit unquam inter illos præſules, Paulus Langius in chronico Citizenſi, quod Piſtorius tomo 1 illuſtrium veterum ſcriptorum inſeruit, & in Chronicis Namburgenſibus, quæ Menckenius inter Scriptores rerum Germanicarum, præcipue Saxonicarum, nuper edidit, tomo 2, col. 10 & ſequente, illam hiſtoriam ob varias rationes fabulis accenſet. Wolfgangus Henricus Strevesdorff ex Ordine* S. Auguſtini *in ſerie archiepiſcoporum Magdeburgenſium pag. 53 & ſequentibus vanitatem fabellam pluribus argumentis refellit. Quapropter non facile credo, hanc narrationem tam antiquam eſſe, ut beatus Auguſtinus eam clero ſuo propoſuerit. Quidquid hinc potiat ſuſpicor, Tomcum Marnavitium ex recentioribus chronicis vel ſcriptoribus nomine* B. Auguſtini *illam Hugonis vel Udonis Magdeburgenſis antiſtitis hiſtoriam retuliſſe.*

CAPUT IV.

D

Pia illius geſta in epiſcopatu Zagrabienſi.

VIſcera charitatis erga omnes indigentes *Ergo pau-peres ec-cleſiæ munificus* habuit effuſiſſima perpetuo: neque enim, niſi neceſſariis ſuſtentationi ſuæ, & familiolæ admodum exiguæ, ſervitio ſuo dicatæ, retentis, ea affluentiſſimo ſacro proventu, reliqua omnia, Chriſti paupertibus, hoſpitibus & peregrinis, volebat eſſe communia. Quin etiam quotannis in publica concione coram clero & populo, acceptis & datis rationem minutiſſimam & diſtinctiſſimam confuevetat exhibere. Non deſuit interim fabricæ cathedralis eccleſiæ a Timotheo, ut diximus, promotæ; quam licet ad ſuum ferme culmen perduxiſſet, nullibi tamen inſignia gentilitia, aliorum more, ſculpi, ſicut nec ſacræ ſupellectili, altariumque ornamentis, quibus omnibus munificentiſſime profpexit, incidi, vel affui permiſit: eum diceret, impoſturas eſſe ejuſmodi memorias in iis, E quæ Chriſti hæreditate, non gentilitio patrimonio, ex officio boni paſtoris parabantur. Addebat inſuper, ſapinam committi ſacrilegam, quando perſonæ, Chriſti ſanguine, & pauperum laboribus ditatæ, res etiam Deo per ſe dicatas, familiæ ſignis, & ſuis nominibus ac titulis inſignirent: Nec tamen damnabat exempli boni gratia illorum prælatorum factum, qui vel proprio patrimonio, vel ſobrietate, aut aliqua alia honeſta induſtria quæſita donaria ſuis memoriis conſignarent *a*.

44 Diœceſim ſuam, ab Oriente in Occi- *a diœceſim ſuam pedes viſitat, & multos egros ſanat,* dentem, ſicuti etiam a Septemtrione in Meridiem dierum quinque itinerationis, ſoviſit quotannis & plerumque pedeſter; neque in adeundis piorum domibus aliqua locorum diſtantia, aſperitate montium, ſive populorum ferocia, ceſſit laboribus umquam. Occurrebant illi pauperum, debilium, ac infirmorum turbæ; ii ex paſtorali benedictione incolumitatem; illi ex largitate piæ dexteræ, vitæ ſubſidia imploraturi; quos omnes mira charitate exceptos, & ſermonibus & factis expediebat paternis. Obſervatumque fuit, innumeri licet ad eum egentes accederent, neminem ferme F umquam ab eo receſſiſſe ſine neceſſario ſubſidio. Illud quoque pro carto habitum eſt: eum tantæ profuſioni redditus epiſcopales, ampliſſimi licet, minime reſponderent, illius providentia nihil ipſi defuiſſe, cujus ope milia turbarum ex paucis panibus & piſcibus, in deſertis locis abunde quondam ſatiari conſueverе. Hinc familiaris ex exiguo penu minus prompte ſancti Patris imperia ad ſuccurrendum egenis exequentibus, indulcare ſolebat; Non vidi juſtum derelictum, nec ſemen ejus quærens panem: juſtum autem inde cognoſci prælatum, ſi Chriſti pauperibus, Chriſti ſanguine parata prompte communicaret.

45 Quoniam autem gratia curationum, quam *ad quorum ſalutem plantat ſalutiferam arborem,* ex illius dexteræ tactu, ſive benedictione populi experiebantur, omnia paſſim loca etiam remotiora pervadebat, ipſe humilitatis eximius cultor, talem declinandæ popularis auræ modum excogitavit, ut in meditullio ferme ſuæ ditionis, arbore tilia manu ſua plantata, & fuſis ad Deum precibus benedicta, fundaret populis, ejuſdem arbotis

A boris foliis pro remediis morbosum uterentur. Et fusioni respondit ad preces sanctissimi Patris, missesque ordinarum Patris annuentia, eadem arbore integra undique supra trecentos annos, inter assiduas ferme impiorum per ea loca excursiones, samos saluberrimos capandente, & folia toties, quoties decussa fuerunt, pietati incolarum sufficiente: a quibus sancti Augustini tilia denominatur. Quo nomine, in Ugrociensi parochia vocitatur adhuc ad parochialem ecclesiam deducens semita, vel quia manu forte ipsius fuerit aperta, vel ipsius jussu commoditati populorum directa.

cujus memoria adhuc superest.

46 Stetit arbor sacra per trecentos annos, ut diximus, perpetuo revirescens, ad oppidum, a b centum annis a Turcis occupatum, Cernik appellatum, ipsis hostibus fidei veneranda; a quibus eum ingentes saeva ad imum truncum votorum assequendorum gratia perpetuo accenderentur, igneo servore radicibus emorientibus, ante viginti annos corruit; ita tamen, ut ex radicibus ipsius, antequam penitus arescerent, nova tilia succresceret, pari venerationi Turcis æque ac Christianis, assidue eum adhuc proxime adjacenti truncо culta; prope quam Christiani sacellum quoque, minime contradicentibus terræ dominis Mahometanis, excitarunt, illudque c Franciscanis ex proxima Bosna eo adventantibus curæ demandarunt.

b

B

c

Dissidentes inter se comitias.

47 Charitatis interoves sibi commissas procurandæ servandæque nullum finem faciebat, præsertim eum ea tempestate magnæ dissensiones animorum inter primates regionis, maximo detrimento boni publici, incendiis, rapinis, aliisque lethalibus injuriis alterentur. Exstant hodie plura publica documenta conciliatorum invicem plurimarum nobilissimarum familiarum, opera sancti Viri, apud aliquos regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, atque Sclavoniæ nobiles; præsertim vero apud nobilissimos totius orbis Christiani comites Etangipanicos, sobolem vetustissimæ gentis Aniciæ Romanæ, ut diximus. Apud cujus heroicum germen Nicolaum, vidi nuper nobile monumentum compositionis, mediatore Augustino facta, inter magnificos viros Stephanum d Banum Sclavoniæ, Joannem, & Radozlavum, e comites fratres, super trecentarum quarumdam perceptione, & abolitione, nec non super divisione tributorum provenientium in Tzenisniak, & Zamobor.

d

e

C

Ex pro. part. regni Hungariæ et com. Zagr. ind. vab.

48 Hoc tamen in genere supra modum claruit charitatis ejus excellentia, cum regni Hungarici status a multis annis funestissimis cladibus dissidentes, ut supra perstrinximus, ad unius legitimi regis Caroli obedientiam pellexit. Etenim quamvis clausa priodo decimitertii Christiani seculi, Bonifacius octavus, ut dictum est, Nicolaum Cardinalem Ostiensem, legatum suum, pro reducendis Hungaricis statibus ad obedientiam Caroli principis Andegavensis, tamquam prolem Mariæ filiæ Stephani, sororis autem Ladislai ultimi Hungariæ stirpis masculæ, Caroli autem Siciliæ regis uxoris, destinasset in Hungariam; irrito tamen conatu in magna regnicolarum turbatione, competentibus sacram coronam Venceslao sege Bohemiæ & Otthone duce Bavariæ, quorum uterque eamdem solenni pompa, suarum factionum contentione, sed infausto fine obtinuerat. (altero in Bohemiam metu Bavari fugiente, hoc vero a Ladislao Transylvaniæ *f* præfecto carceribus mancipato, ac regno denique expulso) per novem integros annos Catolus regno avitico eaA. JOAN TOMCO- labat.

ANNOTATA.

a *Hæc postrema biographi periodus mitigat & explicat præcedentem* B. Augustini *sententiam, quæ prima fronte vigidior apparet. Unde etiam Joannes a sancta Maria, qui aliter Recbutus cognominatur, tomo 3 de Sanctis & Beatis Ordinis Prædicatorum in Vita Gallica* B. Augustini *cap. 3. pag. 79 eamdem beati Præsulis opinionem mitiori interpretatione exposuit.*

b *In mappis geographicis Hungariæ notatur duplex oppidum sub eodem nomine* Czernik; *sed alterum eorum nimis remotum videtur ab urbe Zagrabiensi. Quare existimo, hinc indicari illud oppidum, de quo Philippus Ferrarius in suo Lexico geographico ad vocem* Inicerum *sic scribit:* Inicerum & Incerum ex aliis eodicibus, Cernich, teste Lucio, oppidum Pannoniæ ad Saum fluvium apud Velicam regalem inter Zagabriam urbem ad Occasum, & Gradiscam oppidum ad Ortum sea leneis Hungaricis. E

c *Bosna, quam Joannes Luchus* Bosnam *appellat, est pars Occidentalis Serviæ, sic dicta a flumine ejusdem nominis per eam labente. Habet a Septemtrione Sclavoniam, ab Occidente Croatiam, ab Oriente eam partem Serviæ, quæ Rascia dicitur, & a Meridie Dalmatiam.*

d *Ban dignitas notissima. est apud Hungaros, Croatas, vicinosque populos, a quibus provinciæ gubernator vulgo* Ban *appellatur. De hujusmodi gubernatorum potestate plura vide apud Joannem Lucium lib. 6 de Regno Dalmatiæ & Croatiæ cap. 1.*

e *Sclavonia ab aliquibus scriptoribus. Latinis tam late extenditur, ut Dalmatiam, Croatiam, Bosniam, & Sclavoniam proprie dictam. complectatur; nunc autem strictius passim accipitur ea regio, contactque tantummodo Sclavoniam priorem, quæ inter fluvios Dravum Savumque extenditur, & ab occasu Syria, at ab ortu flumine Danubio claditur.*

f *Transylvania est pars Orientalis Hungariæ, quæ ab Ortu in Occasum per 170 millia passuum extenditur. Terminatur a Septemtrione Russia Rubra, quæ est provincia Poloniæ; ab Oriente autem Valachia & Moldavia; ab Occidente Hungaria superiore, & a Meridie partim Hungaria, partim Moldavia.* E

CAPUT V.

Cœlo, quam B. Augustinus babuisse traditur in comitiis Hungariæ ad sedandas istius regni turbas & factiones.

Beatus Præsul in comitiis Hungaricis

QUamobrem Clemens Papa quintus *a*, qui Benedicto successerat post Bonifacium, Gentilem *b* Cardinalem ex familia Minorum lectum, anno octavo quintodecimi * seculi legavit ad Hungaros, virum magnæ pietatis, & prudentiæ: qui Spalatum *c* in Dalmatiam veniens, regnicolarum animos Carolo conciliare aggressus, postquam ibi res succedere pro voto cognovit, in Croatiam progreditur; mox Zagrabiam *d* adeundo, Augustinum & laborum comitem, & consiliorum directorem, tamquam virum in magna sanctitatis opinione, Hungarici negotii cooperatorem sumsum, Budam *e* regni sedem abduxit, ubi anno integro sedandis regnicolarum animis absumpto, indicto

a

b

* *decimi.*

c

d

e

A. JOAN. TORCO. indicto denique ſtatuum omnium ſolenni conventu, veteri gentis inſtituto, in campo, qui vocatur Rackos, ad ripam Danubii, prope civitatem *f* Peſtanam *f*, ubi frequentiſſimo poſtquam concurſu cuncti adſuere, Auguſtinus juſſu legati tali modo peroravit“:

propoſita ora-tionis ſuæ materia,

50 „ Poſtquam Dei gratia, legati auctorieate, „ afflictiſſimæ patriæ conſulturi, in hunc locum, „ ab exordio regni Hungariei publicis negotiis „ ageudis adoptatum, convenimus; cumque mi„ hi omnium aliorum minus apto (ſed qui ni„ hilominus in promovendo publicæ rei noſtræ „ bono, ardore & ſtudio nulli facile cefferim) „ dicendi provincia demandetur, nequaquam „ diſerta, ſed fortis ſectando, juxta ſanctι Cy„ priani Carthaginenſis epiſcopi ſententiam poſt„ habita omni verboſitate, & omni eloquutiæ „ leuocinio, ut epiſcopum decet, brevibus de„ mandatam proviuciam expediam; præſertim, B „ quia in conſpectu ſanctiſſimorum antiſtitum, „ ſapientiſſimorum univerſi regni procerum, nec „ non lectiſſima regnicolarum nobilitate perſtrin„ xiſſe potius, quam exaggeraſſe rem, ſatis ſu„ perque expoſuiſſe illam, perſuaſum jam mihi „ habeo: quod me præſtiturum eaſtimo, ſi prius „ aliqua de plebis petulantia, cujus impetu „ regnum diſtrahitur ampliſſimum, tum de au„ ctoritate Romanæ Sedis in ejuſmodi occaſioni„ bus, denique de jure optimo Caroli regis in „ ſacram noſtram coronam Hungaricam delibe„ vero.

mirari pe-tulantiam plebis,

51 „ Et quidem quoad primam partem, ſatis „ exploratum eſt omnibus, annum jam nonum „ ab eo tempore, quo Boniſacius octavus, Ro„ manorum Pontificum ſapientiſſimus, legatum „ ad haſce partes ad inſtantiam ſanioris partis re„ gnicolarum, poſt mortem Andreæ, ultimi re„ gis ex regum noſtrorum ſtemmate ſuperſtitis, „ miſit, communem hanc noſtram patriam ad„ inſtar Oceani, adverſis ventorum procellis ab „ imo agitati, turbarique. Cauſam quoque rei „ non eſt cur refricem, tamquam omnibus aper„ C tiſſimam, cum nempe bonus Cardinalis ſacro„ rum præſulum & optimatum, nec non melio„ ris nobilitatis voto ſolicitatus, nullum modum „ conciliandi animos aliquorum clericulorum & „ Hungaricæ plebeculæ potuiſſet invenire, cen„ ſuris eccleſiaſticis potius quam armata vi, ut „ eccleſiaſticum miniſtrum decebat, interdicto „ ſacrorum uſu, ad ſanam mentem reducere co„ natum fuiſſe: nec novo quidem exemplo, ſed „ per univerſum Chriſtianum orbem ejuſmodi „ malo aliiſque ſimilibus ſanandis ab Apoſtolica „ Sede ſemper uſitato.

& quorundam clericorum,

52 „ Verum talis medicina ſalutis loco phre„ neſim inauditam excitavit; ut obſervatum eſt „ a medicis in iis corporibus, quæ malo congru„ enta medicinas vel non admittunt, vel eo, „ quo deberent, modo, iis non utuntur: nam „ ut paucis concludam, quod longo tempore mi„ rabundi ſuſpeximus & ſuſpiravimus, clericulo„ rum turba, plebis armata furore, peſtilentem *i. peſti-lentia virus* „ virum * in medicum eructando, Apoſtolicam Se„ dem, quæ a nemine judicatur in terris, ana„ themate ſe percuſſiſſe g, ſtrepitu campanarum „ cenſuit, efficta cauſa, quaſi Romanus Ponti„ g fex electionem regis Hungariæ, ſtatibus reipu„ blicæ Hungaricæ perpetuo liberam, violenta, „ ut jactabant, intruſione Caroli Andegavenſis „ violaſſet. Atque talis inſania eo uſque proceſſit, „ ut diverſis aliis principibus in regnum hoc ad „ ſanctam coronam evocatis, ecto annis integris, D „ Pannonicæ reipublicæ viſcera ſuorum gladiis „ foderentur.

variſque exemplis oſtendit,

53 „ At quæſo paululum mecum, ſapientiſ„ ſimi auditores, recogitate, an ullo omquam „ tempore turbæ aiſi turbis excitandis, rebuſque „ publicis & quietis turbandis, & feſtæ pacis cen„ tro exturbandis potuerunt eſſe aptiores; vel ex „ eo, quia turbarum & turbulentiarum inſauſtiſ„ ſimarum nomine ab iiſdem turbia emanarunt: „ quippe ad res agendas nihil ineptius turbia, quæ „ ſi aliquando veritatis, ipſius Chriſti videlicet „ Servatoris noſtri, monitis audiendis allecta, ad „ illum voluit accedere, non niſi compreſſione „ & offenſione cæleſtis Magiſtri id tentavit, ir„ ruendo nempe in illum, ut tradit Euangeliſta: „ etſi idem alias omniporens, verum ut homo, „ ne ab illa penitus opprimeretur, alium modum „ non cenſuit expeditiorem, quam ut ſe in navi„ culam, quæ erat Simonis Petri, inter multas „ alias in littore Genezareno caſtentes, recipe„ ret, & rogaret per eumdem Petrum paululuni „ a terra abduci: erenim nec ipſam pietatem abſ E „ que irreverentia & vitio inhumanitatis turba „ novit exercere.

turbæ ſemper nocere,

54 „ Unde Matthæi nono ſcribitur Dominus „ noſter aliquando miſeratus turbam. Sed qualem? „ Jacentem, inquit Euangeliſta, & tamquam o„ ves ſine paſtore. Cogitate, qualis ſit turba præ„ ſtantiæ, quæ ovibus ſine paſtore, huc illuc di„ ſperſa æquiparetur. Quod ſi impia in Chriſtum, „ & jaceus tamquam oves ſine paſtore, turba de„ ſcribitur in Euangelio, non mirum ſi in ejuſ„ dem Chriſti Vicarium, & in navicula Petri ſuc„ ceſſorem, paſtoris abjecta reverentia, rali phre„ neſi, qualis a Chriſti monarchia fundata, nun„ quam fuit audita, ſævierit, ut noſtis. Noſtis „ autem pro veſtra ſingulari eruditione, audito„ res ſapientiſſimi, ex Euſebio in Vita Conſtan„ tini, multiplex imperium, quo omnibus ho„ minibus datur æquali dignitas, æquale ſuffra„ gium, quodque eum monarchia ex adverſo „ puguat, confuſionis ac ſeditionis potius, quam „ regni nomen mereri.

& ex poli-tiis philo-ſophorum ſeptimo illa probat, F

55 „ Hinc veruſtiſſimum decus philoſopho„ rum præſtantiſſimos Ariſtoteles Ethicorum libro „ octavo, capite primo cenſuit, populi potes„ tiæ tranſgreſſionem pejorem eſſe tyrannide: nam „ ut idem ait: Pejus eſt, ſi multi, quam ſi unus „ vel pauci dominantur. Senecs populum, virio„ rum ſuaſorem, auctoremque teſtatur; Plato „ ventrem ignavum; Plutarchus effrænem & præ„ cipitem equum; Cicero turbam, fervens & „ æſtuans mare. Aliquando cum interrogaretur „ Diogenes, quid eſſet eſſe ſapientem, reſpon„ dit: A vulgi ſententia diſcedere. Chryſippus „ porro ira argumentatur, & quidem ad rem eo„ ſtram ſapientiſſime: Si, inquit, populus phi„ loſophari non poteſt, quanto magis rebus di„ vinis, ſacriſque legibus tractandis erit ineptus? „ Et ſicut ſcripſit Laertius lib. VII cap. II, puta„ bimus, plebem theologiæ ſacrum dogma poſſe „ moderari?

ſententiam vulgi in negotiis re-gni

56 „ Quamobrem ſi jure merito Anacharſis „ indignabatur, in Græcia populum eauendi in„ ſcium, in theatro de muſicis judicare; nos, „ ut Laertius idem libro primo, capite nono ait; „ nos, inquam, plebem ſacrarum Litterarum ru„ dem de ſanctiſſimis religionibus judicium fa„ cere pateremur? Si Appius Claudius, Roma„ nus inter ſenatores ſapientiſſimus, indigne fe„ rebat,

A „ rebat, Scipionem Æmilianum a laniis & rou-
„ foribus in cenſuram promoveri; quanto magis
„ indigne ferendum, ſi ſacerdotia, ſi magiſtra-
„ tus, ſi ſacer ordo, ſi tegnorum diſpoſitiones,
„ & ſanctiſſimarum legum diſcuſſiones ſordidæ
„ turbæ exonerarent cenſuræ? Imo ſi quos ſeorſim
„ evocatos, ut Cato major ajebat, in conſilium
„ rei ſuæ nemo ſanus adhiberet, ab iis, in turbam
„ coactis, reſponſa religionum dari, quis mente
„ ſanus admitteret?

turbarum damnare,

57 „ Idem, qui ſupra, Seneca capite ſecun-
„ do de beata Vita, argumentum peſſimum tur-
„ bam pronuntiavit. Et ut ad noſtræ philoſophiæ
„ magis facto, quam dicto, illuſtratorem acce-
„ damus; Polycarpus martyr, idemque Joannis
„ Apoſtoli diſcipulus, aliquando juſſus a procon-
„ ſule, ut maledicat Euſebius lib. IV Hiſt. cap. XV
„ rationem ſui populo dare, prætori ſe dixit datu-
„ rum; nam populo fruſtra dari, quem negaret
B „ duci poſſe rationem. Addamus noſtræ religionis
„ philoſopho, innumeris aliis brevitati eundone-
„ tis, noſtræ gentis non inſipientiſſimum principi-
„ pem, quamquam revera erudelioris animi nota
„ merito ab omnibus perſtrictum, Diocletianum
b „ *b*. Is, cum ſenatus Romanus decreviſſet perſe-
„ cutionem contra Chriſtianos, penultimo ipſius
„ impetii, hoc eſt, undevigeſimo anno, acela-
„ mante populo in circo, ut Chriſtiani beſtiis ſub-
„ jicerentur, pronuntievit, vanas populi voces
„ minime audiendas.

quod Chriſti exemplo ſuſtinuit.

58 „ Sed tem, ut cupimus, Chriſti elaudamus
„ exemplo. Ipſe Dei filius, cum minima dedigna-
„ retur Nazareni compatari populo, & unus Na-
„ zarenorum civium haberi, eſſetque in omne
„ commodum & beneficium civium ſuorum in-
„ tentus; attamen quale pretium pro tali gratia
„ a civibus ipſis recepit? Furore popolari doni-
„ tur ad ſupercilium montis ex eo præcipitandus,
„ Euangeliſta teſte. Et mirabimur, turbam Hun-
„ garicam, brutorum more, in Chriſti læviſſe
„ Vicerium? Turbæ autem facinus contra pia
„ ſenſa ſecutum antiſtitum, illuſtriſſimorum
„ procerum, & ſapientiſſimæ nobilitatis, ſactilc-
„ gium abſolute fuiſſe, cum certo certius cogno-
„ verimus, quotquot hic adſumus, vel ex eo ni-
„ hil immorandum ſuadet ratio, ut turbarum
„ turbulentas vanitates, & falſas inſanias pro-
„ turbando, nos de noſtra republica, imo de ſa-
„ lute noſtra, libere ſancteque deliberemus, & a
„ vulgi ſententia recedamus, nos ſapientes eſſe
„ oſtendamus.

Auctoritas Sedis Apoſtolicæ

59 „ Jem de auctoritate Romanæ Sedis, eum
„ coram iis loquar, quos ne quidem ſuſurrus ab
„ obedientia & illius reverentia anſus eſt pertenta-
„ re, non ſolum ab eo tempore, quo gens Hun-
„ garica adeo ſtricte ipſius venerationi adhæſit, ut
„ inter omnes Chriſtiani orbis reges ſolus Hun-
„ garicus Apoſtolicus, & Sedis Apoſtolicæ a latc-
„ re, ut ajunt, legatus, ſingulari prærogativa,
„ per ſanctum Stephanum in omnes ſucceſſores
„ perpetuo tranſfuſa, dicatur & habeatur; ſed ab
„ ipſo utrn Chriſtianæ reipublicæ, quo Paulus
„ Apoſtolus Illyricæ nationi Euangelica face præ-
„ luxit, relicto in Pannoniis nepote ex ſorore,
i „ Andronico *i* epiſcopo *f* unde & primatua eccle-
„ ſiarum ampliſſimæ gentis Illyricæ per plura ſe-
k „ cula in Sirmienſi *k* ſtetit eccleſia *f* ſuperſtitum
„ ducerem, omnino quidquam effari, niſi cælum
„ hoc turbine turbantis omnia turbæ aliquando
„ infectum, perimeſcerem. Quamobrem confu-
„ ſa brevitate aliquot ſacræ Scripturæ loca, vobis
„ ignota minime, attingam, quibus conſtans
„ omnium ſanctorum Patrum ſenſus & conſenſus
„ auctoritatem eccleſiaſticam ſuperiorem poteſta-
„ te ſeculari in Eccleſia Dei ſtetiſſe ſemper, ſub-
„ ſcripſit.

ex quibuſdam veteribus

60 „ Hinc nullus eorum, quorum nomina ſtu-
„ dio brevitatis, tamquam vobis notiſſima, præ-
„ tereo, dubitavit unquam, de Eccleſia intelli-
„ genda eſſe illa verba Jeremiæ: Domina gen-
„ tium, & princeps provinciarum. Et Ezechielis:
„ Suſcitabo Paſtorem unum; Apocalypſis: Qui
„ vicerit, & cuſtodierit opera mea in finem, dabo
„ illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eos in
„ virga ferrea, & tamquam vas figuli confringeo-
„ tur, ſicut & ego accepi a Patre meo; Iſaiæ:
„ Gens, ait, & regnum (alloquendo Eccleſiam)
„ quod non ſervierit tibi, peribit; Davidis: Gla-
„ dii, inquit, ancipites in manibus eorum ad fa-
„ ciendam vindictam in nationibus, increpationes
„ in populis, ad alligandos reges eorum in com-
„ pedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis,
„ ut faciant in eis judicium conſcriptum; gloria
„ hæc eſt omnibus ſanctis ejus. Iode apud Lucam
„ in collegio Apoſtolico duo gladii approbantur. E
„ Et ut miſſas faciamus alias veteris Pœgniæ au-
„ ctoritates, Hieronymus noſter, quem in expli-
„ candis ſacræ ſcripturæ ſenſibus Doctorem ma-
„ ximum a Deo ſibi proviſum profitetur Eccleſia,
„ illa verba Jeremiæ, Ecce conſtitui te hodie ſu-
„ per gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas,
„ & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plan-
„ tes, ad Chriſtum & Eccleſiam pertinere, di-
„ ſertis verbis explicat.

ac novit Petrum ſtamnis

61 „ Quamobrem Chriſtus ipſemet præcipit
„ Petro: Paſce oves meas, id eſt, univerſum
„ gregem eccleſiaſticum; & Paſce agnos meos,
„ id eſt principes gregis eccleſiaſtici juxta Patrum
„ explicationem. Novimus quidem a Chriſto fun-
„ datam Eccleſiam ſupra fundamentum Apoſtolo-
„ rum & prophetarum, quando tam Petro, quam
„ reliquis omnibus Apoſtolis æquam ligandi ſol-
„ vendique poteſtatem dedit ante Paſſionem & re-
„ ſurrectionem ſuam; ſicuti reſurgens a mortuis,
„ iiſdem omnibus Spiritum ſanctum inſpiravit,
„ eos denique cum omnimoda poteſtate ſine ulla
„ differentia inter Petrum & alios, ad baptizandas
„ omnes gentes per orbem terrarum deſtinavit.

ſecutibus Progenitas

62 „ Attamen ſupremam poteſtatem paſcendi
„ oves, qui ſunt Chriſti fideles, & agnos, qui ſunt
„ principes fidelium, ut diximus, abſque multi-
„ tudine aliorum Apoſtolorum, præſentibus tan-
„ tummodo Thoma, Nathanaele, duobus filiis
„ Zebedæi, & aliis duobus ex diſcipulis quinque
„ nempe teſtibus, & Joannes ſexto, uno ex filiis
„ Zebedæi, tamquam loco ſcribæ adſcito, ſoli Pe-
„ tro voluit demandatam. Hinc Paulus ſcribens
„ ad Corinthios: Spiritualis homo judicat omnia;
„ ipſe autem a nemine judicatur. Ad Romanos
„ vero: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus
„ ſubjecta eſt. Et alibi: Si angelos judicabimus,
„ quanto magis ſecularia? Ipſe vero Petrus in ſua
„ canonica, Vos, inquit, eſtis regale ſacerdotium.
„ Item: gratia vobis & pax adimpleatur in cogni-
„ tione Dei, & Chriſti Jeſu domini noſtri, quo-
„ modo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ (Græcus
„ textus habet poteſtatis ſuæ) quæ ad vitam &
„ pietatem, donata ſunt.

quibus ſacerdotale nonnullas ſanctorum Patrum;

63 „ Sed & Patres ſanctiſſimi e Chriſto ad no-
„ ſtra uſque tempora conſtanter tenuerunt & do-
„ cuerunt, epiſcopis & ſummo Romano Ponti-
„ fici competere & eſſe in omnis temporalia te-

A JOAN. TONCO.

„ glam & ſupremam poteſtatem; quod tamen ita
„ intellexerim, ut non directe habeat juriſdictio-
„ nem temporalem in illa, ſed indirecte, quatenus
„ nimirum eſt neceſſarium ad finem ſpiritualem
„ & ſalutem animarum, ſicuti plane nunc conti-
„ git in hoc noſtro regno. Ita Dionyſius ad Demo-
„ philum cap. 8 de eccleſiaſtica Hierarchia; Igna-
„ tius ad Philadelphenſes, ad Smyrnenſes & ad
„ Trallianos; Irenæus lib. 4. cap. 44; Clemens A-
„ lexandrinus lib. 7 Stromatum; Cyprianus epiſt.
„ 69 ad Ruſtinianum; Arnobius in pſalmum 139;
„ Athanaſius oratione ſecunda contra Arianos;
„ Nazianzenus oratione 18; Ambroſius ad Co-
„ rinthios cap. 3; Hieronymus in Iſaiam cap. 60;
„ Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio; Epipha-
„ nius Hereſi 59; Cyrillus Alexandrinus in li-
„ bro Theſauri; Auguſtinus in Apocalypſin pro-
„ pe finem; Paulinus ad Ciceriam; Caſſiodorus
„ epiſtola 4, libro 5; Gregorius magnus in quæ-
„ rum Pſalmum Pœnitentialium; Angelomus;
„ libro Regum 1 cap. 2; Rabanus de Inſtitutione
„ clericorum; Anſelmus ſuper epiſtolam 1 ad
„ Corinthios 3; Otto Friſingenſis lib. 3 cap. 36;
„ Bernardus lib. 3 cap. 2 ad Eugenium.

B *ſcholaſticorum & canoniſtarum ſententiæ.*

64 „ Idem docuere ii omnes, quos ſcholaſ-
„ ticos appellamus, imprimis autem magiſter
„ meus, Thomas de Aquino, & Bonaventura
„ de Balneo regio, Concilia nationalia, ut To-
„ letana & Rhemenſia clariſſime ſuper hac decre-
„ vere. Sed quid quod tot ſcripturis, Patribus
„ & doctoribus accedunt facta ipſa ſcriptorum ex-
„ plicantia? Etenim habemus apud Zonaram,
„ Anaſtaſium imperatorem non ante fuiſſe coro-
„ natum ab Euthymio patriarcha, quam, ſcripto
„ polliceretur, ſe in fide Catholica permanſurum.
„ Clodovæus Francus, occupatis Galliis, auc-
„ toritate Romani Pontificis Hormiſdæ a Remigio
„ Rhemenſi præſule coronatus, ex ipſis Francor-
„ rum ſcriptoribus habetur; ſicut ex Hiſpanicis,
„ Iſidoro præſertim, Roderico, Vithgothos re-
„ ges, qui regnarunt apud illos, per epiſcopos
„ ad regna aſſumptos, ac etiam ſolio deturbatos,
„ Childericum regem Francorum obſtupiditatem
„ a Zacharia Romano Pontifice gubernaculo re-
„ gni ſubmotum, Pippinumque regem ſuffe-
„ ctum, ejuſdem gentis ſcriptores fatentur.

variæ ſcriptorum præteriti temporis hiſtoriæ. C

65 „ Et quod maximi momenti in hoc gene-
„ re cognoſcitur, certiſſimum eſt, plurimorum
„ ſcriptorum teſtimonio, Eginardi autem omnia
„ ſpectantis imprimis, a Leone tertio Romano
„ Pontifice Pippini filium Carolum, imperato-
„ rem Romanum creatum, a quo ad nunc im-
„ peratorem Henricum noſtis, nemiocm pro im-
„ peratore legitimo habitum, qui manu Papali
„ non ſit conſecratus; ſed quo uſque corona re-
„ retur, imperator electus dictus & habitus eſt.
„ Scitis autem, Henricum tertium a Gregorio ſe-
„ ptimo privatum imperio, ab omnibus derelic-
„ tum, privatum, & inſepultum jacuiſſe: Ot-
„ thonem quartum ab Innocentio tertio depoſi-
„ tum, ſicuti & Fridericum ſecundum a quarto
„ Innocentio, a quo Portugalliæ regi curator eſt
„ aſſignatus: regnum enim Portugalliæ, ſicuti
„ & Santorum, & plurima alia, beneficiaria Se-
„ dis Apoſtolicæ dignoſcuntur. Sed ad noſtra ve-
„ niamus.

confirmatio exemplo,

66 „ Quamdiu reges Dalmatiæ & Croatiæ per
„ ſeptingentos ferme annos ſegnarunt, ab Hera-
„ clii imperatoris temporibus ad noſtrum ſanctiſ-
„ ſimum regem Ladislavum, ſemper beneficiarii,
„ ſemper tributarii Sedis Apoſtolicæ fuerunt, ſi-
„ cuti & Bani Boſnenſes, tamquam dictorum re- D
„ gnorum membrum, idem adhuc uſque exſe-
„ quuntur. Patrum noſtrorum memoria dynaſta
„ Serbliæ *m* & Raſſiæ *n*, rex ab Honorio tertio *m n*
„ nominatus & titulum regium, & regnum ipſum
„ ad præſentes poſteros feliciter tranſmiſit; & ut
„ finem huic rei faciam, ipſe ſanctiſſimus apoſto-
„ lus Hungariæ Stephanus, de cujus ſucceſſore
„ agimus, a Romano Pontifice Silveſtro ſecundo
„ rex eſt declaratus, & perpetua legatione Apo-
„ ſtolica decoratus. Quod ſi fatemur in ſanctæ
„ cus non admiſcremus in rivulo? Ita tamen, ut
„ inde libertati illi perpetuæ, & quæ Hungari ſuos
„ principes eligunt, independentes a qualibet alia
„ poteſtate, nullum præjudicium oriri profiteat.

67 „ Nulla itaque dubitandi ſuperſit occaſio, *ex quibus & unibus concludit,*
„ quo jure Romanus Pontifex Hungarica diſſidia
„ miſeretur, ſanioribus & potioribus etiam Hun-
„ garis id expoſcentibus, Carolum auctoritate
„ ſua, tamquam univerſalis Pater & judex ſupre-
„ mus, ruendum in regno, jure ſanguinis ſibi
„ debito, ſuſceperit. Jure autem ſanguinis, eo- E
„ que optimo, ſuper alios competitores, Carolo
„ deberi diadema aviticum, ſole meridiano cla-
„ rius eſt, cum matrem habuerit Mariam, Ste-
„ phani quinti Hungarorum regis filiam, ſoro-
„ rem Ladislai tertii, & ultimæ ex Bela propa-
„ ginis factæ maſculæ Hungaricæ. Venceslai Bo-
„ hemi conditionem longe diverſam eſſe, non eſt
„ cur ambigamus; quippe quem ea filia filiæ Be-
„ læ quarti natum agnoſcamus. Bavarus Otho
„ quo glutine ſtemmati noſtrorum regum poſſit
„ agglutinari, nequaquam mihi probatur.

regnum Hungari, cum jure pertinens

68 „ Sed Caroli juribus illud quoque, idque
„ rarum in ſæculis additur, quod ipſius ſtemma,
„ cælo teſte, ex ſanctiſſimis regibus noſtris pro-
„ fluere comprobatur: ut enim Bela quartus, in
„ pſius proavus, Elizabetham *o* ſororem Germa- *o*
„ niæ; aliam Elizabetham *p* ea alia ſorore ne- *p*
„ potem Hiſpaniæ; Margaretam *q* filiam, Dalma- *q*
„ tiæ (tamquam conjugem meam, Tragurii nem-
„ pe ediram) Cunegundem *r* aliam filiam, Polo- *r*
„ niæ, ſanctitatis gloriæ ſideribus inſertas, produ- F
„ xiſſe lætatur; ita ex Mariæ nepote matre Caroli
„ noſtri Ludovicum *ſ*, ſanctiſſimum Toloſæ præ-
„ ſulem, primo Italiæ, eo qua vitales hauſit aurat,
„ demum Galliæ, ex qua ad æternitatis evolavit
„ præmia *t*, Caroli noſtri fratrem, ſtirpem agnoſcit *ſ*
„ ſuam. Perinde ſicuti cælo terræque acceptiſſi-
„ mus, Francorum regum præſtantiſſimos Ludo- *t*
„ vicum nonum *u*, qui ab adoleſcentia ſua ad ulti- *u*
„ mum uſque ſpiritum, numquam ſibi, ſed Chri-
„ ſto militavit, regem noſtrum Carolum, per fra-
„ trem Carolum proneporem ſuum, ſtirpis in-
„ clyti regni Hungarici ſceptris ſacratiſſimis tra-
„ ctandis natum, poſteritatem ſuam fatetur, ſic
„ & commendat.

69 „ Addo præterea, quod omnibus eſt liqui- *ad Carolum, quo tempore*
„ dum, Carolum regem noſtrum numquam ſe
„ Hungarico regno obtruſiſſe; quippe cui tam-
„ quam primogenitæ proli parentis ſui Caroli ſe-
„ cundi, feliciſſimum totius orbis regnum Sici-
„ liæ naturali prærogativa deſtinabatur: ſed (un-
„ de ipſi immortales gratias habere debemus &
„ agere) ab melioribus ſanatoribus ſolicitatum,
„ juſſu Romani Pontificis labanti Hungariæ &
„ alienis nationibus in prædam concedenti præ-
„ ſto futurum, poſthabito nobiliſſimo & ditiſſi-
„ mo Siciliæ regno, adcurriſſe. Quæ, ut bene
„ nota omnibus, ſicuti ioinio ſum præfatus, for-
„ tioribus quam diſertioribus argumentis, quem-

„ admo-

A „ admodum decet epiſcopum, cum hactenus „ innuerim, bonorum omnium votis, bono „ patriæ, juſtitiæ ipſi, Romani ſummi Ponti- „ ficis, ejuſque hic adſtantis legati monitis „ feciſſe ſatis non dubitaverim „. Auditus vix Auguſtinos, tamquam angelus e cælo lapſus, omnium voces in Carolum ſuſta precantes coiverooot, nemine prorſus, qui reclamaret, invento. Quare mox Albam deductum more majorum, ſacro diademate coronatum adoravere venerabondi.

70 Perecta coronatione, jam legatus Apoſtolicus, quam Auguſtinus, inſtante rege & optimatibus, hærere aliquamdiu in Hungaria, donec facies eccleſiaſtici ordinis priſtino ſplendori reſtitoeretor: cujus piæ indoſtriæ fructus inter alios exſtitit, Eremitarum, ſub nomine ſancti Pauli primi eremitæ w, & præſcripto regulæ ſancti Auguſtini, ab Euſebio a olim Strigonienſi Canonico, viro magnæ ſanctitatis, anteriori ſæculo magno bono Hungarico inſti- B tutum, [ejuſdemque] per legatum Apoſtolicum, admitente Auguſtino, confirmatio: cujus piæ familiæ rex Carolos y, & poſt illum Lo- z dovicus z filius, promovendæ, & regia tutela protegendæ præcipuam curam ſuſcepere.

pix & priſtinus Hungariæ ſplendor reſtituunt.

ANNOTATA.

a *Clemens iſte menſe Junio anni* 1305 *in locum Benedicti ſucceſſit.*

b *Hujus Cardinalis geſta vide apud Oldoinum noſtrum in Hiſtoria Pontificum Romanorum & S. R. E. Cardinalium ad annum* 1294 *tomo* 2 *col.* 309 *& ſequente.*

c Spalatum *eſt* urnpla *& archiepiſcopalis Dalmatiæ civitas, & in ora maris Adriatici ſita gaudet portu capaci & tuto.*

d *Cum Thuroczius cap.* 89, *aliique ſcriptores Hungariæ geſta Cardinalis Gentilis & coronationem Caroli narrantes, de illo itinere Zagrabienſi nec mentionem fecerint, & de* B. *Auguſtino noſtro nullum verbum faciant, fidem hujus narrationis penes illuſtriſſimum Tomcum relinquimus.*

e Buda *eſt præcipua Hungariæ civitas ad Danubium ſita e regione urbis Peſthi, de qua mox agemus.*

C f Peſthum *urbs munita Hungariæ ad Danubium ſita e regione Budæ, cui ponte ſublicio jungitur.*

g *Thuroczius in Chronico Hungarorum cap.* 86 *agens de irritu Cardinalis Nicolai legationis hanc deteſtandam quorumdam audaciam commemorat his verbis:* In ſuo autem receſſu *(* nimirum *Nicolaus, Stolli Apoſtolicæ legatus, de quo ſupra egimus*) cives civitatis Budenſis pro quodam eſſu in interdicto reliquerat. Interdictum quippe religioſis & plebanis ſtricte ſervantibus, ſurrexerunt pſeudo-ſacerdotes & perfidi, qui manifeſte divina populo celebrabant, & Sacramenta eccleſiaſtica miniſtrabant publice interdictis. Inſuper malum malo cumulantes pernicioſius convocato populo, accenſis lucernis, ſummum Pontificem Chriſti vicarium, archiepiſcopos & epiſcopos univerſos ſigni Hungariæ ac viros religioſos communitet excommunicatos altis vocibus promulgarant.

h *Dioclelianum vocat principem gentis ſuæ, quia ea Dalmatia erat oriundus, ut hiſtorici paſſim tradunt.*

i *De hoc S. Andronici epiſcopatu & conſanguinitate cum Paulo Apoſtolo non conſtat, ut tomo* IV *Maji pag.* 4 *videri poteſt, ubi ad diem* VIII *ipſius menſis, de S. Andronico illo egimus.* AUCT. JOAN. TOMCO;

k *De hoc Sirmienſi Illyrici primatu conſule Carolum a ſancto Paulo in Geographia ſacra, Amſtelodami recuſa lib.* 3 *pag.* 70 *& frequentibus.*

l *Hic ſub* B. Auguſtini *nomine loquens ſe prodit Tomcus, qui perperam putavit, Beatum Puriſiis ſub S. Thoma ſtudiſſe, ut in Commentario prævio diximus, ac poſtea iterum in Annotatis obſervabimus.*

m Serbia, *quæ nunc communiter Servia vocatur, eſt pars Hungariæ late ſumptæ, & extenditur inter Croatiam ad Occaſum, mare Adriaticum ad Meridiem, & flumina Iſtrum ad Septentrionem, & Moravam ad Ortum. Reges Olim habuit proprios, quibus exſtinctis, paruit regno Hungariæ.*

n Raſcia *ſic dicta eſt a fluvio Raſca per eam lubente; partem conſtituit Serviæ late dictæ, de qua mox ſupra actum eſt.* E

o *Hæc eſt S. Elizabetha, lantgravia Thuringiæ nupta, de qua cum Martyrologio Romano ad diem* XIX *Novembris agetur. Interim Acta illius apud Surium tadum die legi poſſunt.*

p *Hic indicatur S. Eliſabetha, Luſitaniæ regina, ni fallor, cujus Acta ad diem* IV *Julii Januenſes illuſtravit. Quomodo autem hæc ad ſtirpem Hungaricam pertinuerit, tomo* 2 *Julii pag.* 173 *& ſequente videri poteſt.*

q *Acta S. Margaretæ Hungaricæ Majores noſtri die* XXVIII *Januarii illuſtrarunt, ut iterum ſupra in Annotatis ad caput* 2 *littera* f *dictum eſt,*

r *Vitam ipſius S. Cunegundis ad diem* XXIV *Julii in opere noſtro ea Mſſ. edimus, ut rurſus ſupra in Annotatis monuimus.*

s *Hujus S. Ludovici præſulis Tholoſani Acta, favente Deo, die* XIX *Auguſti examinabimus.*

t *Aliqui volunt, hunc ſanctum Antiſtitem obiiſſe eodem loco, quo natus fuerat; quod cum hac oratione conciliari non poteſt, & quod die* XIX *Auguſti accuratius diſcutiemus.*

u Is *eſt ſanctus Galliæ rex, de quo ad diem* XXV *Auguſti copioſe agendum erit.*

v *Ea ſtylo & obſervationibus noſtris eruditi lectores judicent, an eam hanc oratio non patius Joanni Tomco Marnavitæ, quam B. Auguſtino ſit attribuenda.*

w *Eremitæ illi S. Paulum primum anachoretam,* F *tamquam patronum elegerunt. Attamen propterea Paulinus Kiedanſki perperam contendit, eremitas illos a ſancto Paulo Thebæo originem duxiſſe, ut alia occaſione ad diem* VII *Julii, tomo* IV *ipſius menſis pag.* 331 *& ſequente demonſtravi.*

x Martinus Czeles *noſter in Iadicits Ungaricæ ſanctitatis pag.* 94 *& ſequente compendioſe narrat Acta hujus pii Eufrbii; eumque titulo beati orant. Verum ea Hungaris diſcere cupimus, an legitimum cultum alicubi habeat: ſic enim ſupplemento Joannis inſeri poſſet, quandoquidem dicitur die* XX *ipſius menſis obiiſſe.*

y *Carolus Hungaris uſque ad annum Chriſti* 1342 *præfuit, ut Abraham Bakſchayus in Chronologia regum Hungariæ aſſerit.*

x *Ludovicus mortuo Carolo ſucceſſit, & regnum Hungaricum uſque ad annum* 1382 *gubernavit, ut laudatus Bakſchayus ibidem tradit.*

AUCT. JOAN. TONICO.

CAPUT VI.

Translatio Beati ab episcopatu Zagrabiensi ad Lucerinum, pastorales in hac posteriori diœcesi labores ac pius obitus.

Dum hortatur Præsul jura ecclesiæ suæ defendit, a

AT ne diutius legati præsentia, & Augustini zelo Carolus eum Ungaris posset pertæsi, concilium generale a Clemente quinto indictum, Viennam Gallicam urbem utrumque pertraxit *a*. Quo absoluto, Augustinus ad ecclesiam suam sese recepit. Et quoniam inter alia Viennensis concilii decreta eorum fuerat, ut bona, sæcularium violentia ecclesiis, ademptæ, eisdem restituerentur, dum bonus Pastor circa sacrorum decretorum executionem satagit, *c* ut sert humanæ cupiditatis insatiabilis conditio, omnia sibi per fas & nefas vendicantis) præcipuæ nobilitatis, & dynastarum, B qui tempore longi interregni, quæcumque liberent, licere sibi persuaserant, animos in se concitavit.

a Mladino principe vexatur, b

72 Præcipuus non solum Augustini, sed ipsius Dei apertus hostis, extitit Mladinus, Dalmatiæ Croatiæque Banus. Is etenim cum patri suo Paulo Bano successisset, & ut majoeum stemmatibus æque ac divitiis per ea tempora turgidus, (etenim non solum parens ipsius, sed & avus & proavus ex Banis Bosnensibus descendebant,) regia potius absoluta, quam Banali delegata authoritate, occasione turbatum Ungarici regni, Dalmatiæ & Croatiæ dominio abutens, præstantissimas quasque civitates, oppida & arces, privato jure sibi usurpans, & a majorum pietate longe abhorrens, sacris ac profanis rebus manus injiciens, tyrannus intolerabilis evaserat; adeo ut episcopos, abbates, abbatissas, alinsque prælatos ecclesiasticos, simplici nutu deponeret, instituereret que; bona ecclesiarum pro arbitrio occuparet, distraheret, alienaret; pyratas magnis classibus ex Adriatico mari Italicis littoribus deprædandis emitteret: & unico verbo, per summum nefas Ecclesiæ puritatem contemnendo, ea aliqua C tinctura sacrarum Litterarum, quam sibi pro somma scientia arrogabat, omnibus gravis, & *b* exosos habebatur, *b*. Adeo periculoso gressu incedunt ii principes, qui cum Saule Sacerdotale munus temerarie invadunt.

Et propositum regnum Slavoniæ sibi politi regis,

74 Illum itaque Augustinus cum tamquam sui gregis dissipatorem & Ecclesiæ turbatorem sæpius humanissimis alloquiis ad saniora consilia capessenda hortatus fuisset, adeo parum profecit, ac eumdem in deteriora semper prolabentem, infensissimum hostem experiretur, eoque res deduceretur, ut nec regia authoritate pontificalis tyranni petulantia posset cohiberi. Ne porro sanctissimi Viri dignitas ab impio homine conculcaretur, sictumque canibus diutius exponeretur, divina dispensatione contigit. Et enim, cum Robertus, rex Neapolitani regni, pro eo affectu, quo erga Catholicam ferebatur Ecclesiam, Lucerinam civitatem a sæce Saracenica *c*, quam impius Fridericus imperator, idemque Siciliæ rex, intra alias civitates Neapolitani regni intruserat, inquinari fereret æger. vime, (licet in fine ante priora seculi Luceriam sub suum jugum misisset;) cumque incerta de Augustini Apostolico zelo fama late volitaret, Robertus eum Carolo consanguineo ita egit per legatos, ut annuente Joanne vige- D simo secundo summo Pontifice *d*, Augustinus *d* & vinculo Zagrabiensis ecclesiæ absolveretur, & Lucerinæ civitati Mahometico delirio eapurgandæ pastor præficeretur *e* & medicus, post *e* decimum quartum annum in Zagrebiensi. prælatura exactum.

& annuente Romano Pontifice, post prælatam patriæ suæ ruinam

74 Jussu itaque summi Pontificis, & annuentia Caroli regis, ægre alioqui absentiam tanti Viri a regno suo ferentis, compendio viarum usus Augustinus, descendit in Dalmatiam, transfretaturus inde in Apuliam, Trajuriumque natale solum accessit; obi cum inveniisset, eorum tives suos una cum Sicensibus Mladini partibus adhærentes, ejusdem impietati cooperari, eos, quantum potuit, ad pietatem revocare studuit. At non solum juxta illud Domini, Propheta non fuit acceptus in patria, sed cum lacrymis eb illa excedens, prædixit, adhuc se vivo, pœnas soluturam civitatem utramque, subdens: E Ingrata patria, non habebis ossa mea. Dictum comprobavit eventus, ut suo loco dicemus. Ut enim Illyricæ linguæ homines omnes naturali discrepantia animorum laborant, alioqui, ut scribit Herodotus, insuperabiles futuri, & omnium gentium inexpugnabiles; ita Dalmatæ, ejusmodi morbo, atque inter Dalmatas Traguricenses & Sicenses conficiuntur imprimis.

transfertur ad episcopatum Lucerinum,

75 Augustinus igitur, emenso Adriatico, non absque lacrymis ob pervicaciam, ut sibi amantissimæ patriæ, ita Deo minus acceptæ, ad Lucerinam civitatem accessit. At prinsquam in illam pedem inferret, socio tantum regulari, famulitii loco stipatus, genibus humi fixis, Deiparæ Virgini, erga cujus cultum angelicæ vitæ puritate singulariter afficiebatur, patrocinio perpetuo se, suosque novos labores commendavit; protestando, se, nullo modo sibi, suisque commodis consulturum, ad eam urbem accedere: sed, ne Christi sanguine, visceribus ejus intemeratis divinitus ereto, animas vindicatas gloriæ Filii sui, ejusdemque piæ Matris, iisdem annuentibus, & vires inepto alioqui sibi subministrantibus, restitueret. In quem finem nonquam se Lucerian urbem, in qua tuepissime Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, pridem oc- F cidebat, sed Mariæ civitatem, affulgente sibi eadem stella maria, vovit nuncupaturum. Quibus effatis, & intra mœnis admissus, Joannis summi Pontificis diplomate, & Roberti regis mandato civibus exhibito, ante omnia præcepit, ne alio, quam Mariæ, nomine civitas appellaretur *f*. Qua duce, quanta sexennii spatio præstiterit, pro magnitudine rerum nullos scriptor extitit, qui ea memoriæ mandare fuerit ausus; hoc tamen circa controversiam habetur, civitatem a Saracenis ut plurimum cultam, vel a Christianis, qui Saracenica vi pressi, nihil ultra Christianum nomen retinebant, brevi temporis spatio, sanctissimi Pastoris verbo & exemplo, in eximiam Christi gregis caulam coaluisse.

quem multis beneficiis afficit,

76 Inter præcipuas pastoralis ejus curæ facta, fuit fratrum Prædicatorum, tamquam Christi vineæ præstantissimorum operariorum, introductio, ad quos eodem modo, quo dum Zagrabiæ ageret, Martha sollicitudinibus fatigatus, Mariæ optimæ parti vacaturus, subinde sese recipere solitus erat. Inter quos extremum quoque emisit halitum, & cadaver humari absque ulla pompa præcepit.

A cepit. Afficiebatur ſingulariter erga ſanctorum Virorum memoriam, quorum æmulatione affectiſſime affectabat martyrium. Unde ſempes abſque ullo timore murum ſeſe pro domo Dei oppoſuit, & circa Saracenos aggregandos Eccleſiæ, ouilium periculum detrectavit. Quod etiam contra Mladinum Bsnum, alioſque fautores ipſius, oppouendo ſeſe impiis eorum conatibus, in priori ſua fecerat eccleſia, & præſertim in Ungaricis turbis componendis; præcipua porro veneratione colebat memoriam ſancti Petri martyris, ante aliquot annos, ea ſua Dominicana familia ad cælum martyrii palma evocatum; cujus integrum brachium Zagrabienſi ſponſæ relictum, adhuc in ea veneramur.

Ex in quo poſt varia pia opera,

77 Sanctum quoque Thomam Aquinatem, quem docentem audiverat *g*, ſicuti puritate vitæ angelicæ conabatur exprimere, ita zelo animarum lucrandorum, verbi Dei indefeſſa patientia æmulabatur. Cujus etiam gloriæ adangendæ intes homines cupidus, nihil omiſit, quo ipſius inter ſanctos Viros ſelatio obtineretur a Sede Apoſtolica. Quam gratiam Deus illi ita conceſſit,

B ut antequam terrenam ſarcinam deponeret, eadem ipſo ultimo vitæ ſuæ tempore *h*, ſanctum Doctorem ſuum, aliis Doctoribus in perpetua æternitate fulgentibus adſcriptum, lætiſſimus coluerit: illudque Simeonis Juſti, *i* cujus venerandum corpus ad admirationem, integrum in Jadrenſi eccleſia magna pietate ſervatum, ſæpius coluerat *i*) ceciderit: Nunc dimittis, Domine, ſervum tuum in pace.

g

h

i

Et eventu probat am propheria ſua veritatem,

78 At ſicut cygneum hoc carmen animo eccinit exultanti, ita Jeremiæ amaritudinibus ingemuit ingratæ patriæ miſeriis olim comminatas, ante fatum ſuum reapſe comprobatas. Etenim anno ante obitum ſuum milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſecundo, cum Tragurienſes & Sicenſes cognoſcerent, ſe ab impio Mladino intolerabili tyrannide opprimi, excuſſo illius jugo, arma contra eum, Venetorum protectione freti, corripuerunt. Ille vero, ingenti exercitu comparato, integro menſe Sicenſes incredibilibus affecit incommodis, univerſo illorum agro devaſtato, & in ſolitudinem redacto: unde ipſimet cives nobile monaſterium ſancti Andreæ, manibus ſeraphici Patris Franciſci fundatum extra mœnia civitatis, ne hoſti foret munitio, ſolo æquare coacti ſunt;

C ſicuti aliud tale Deiparæ dicatum etiam ipſi Tragurienſes affecerunt, ruinis hucuſque factum arteſtantibus.

meritæ anque Mladini principis ultionem,

79 Nec tot malis exſatiatus tyrannus, evocatos ex urbe Sicenſi ſub fide publica Saracenum, Michaelem, & etiam filios Eliæ Radovanerii, totius urbis primarii civis, crudeliter in eodem agro gladio ſubjecit, ſicuti pridem cum quarto eorum fratre captivo egerat. Inde ad campum Tragurii propetens, conſimilis feritatis effectus in eiſdem patravit. Fuit attamen ſancto Viro aliquo ſolatio, quod eodem anno proceres Dalmatiæ atque Croatiæ, cum ipſo Paulo, fratre Mladini impatientes ejus immanitatis, armis manu ſumptis, tyranni fevitiem ita depreſſerint, ut captum deducerent ad ſegem Carulum, qui tum temporis prope civitatem Tininienſem *k* cum exercitu acceſſerat, vin-

k dicaturus indignam necem perpetratam patricidio & ſacrilegio nepotis ex fratre ejuſdem Mladini, in caput Paulini Draskovich Scardonenſis epiſcopi. Unde magiſtratu ſpoliatus, captivitatem ſubire coactus fuit, in ipſa Zagrabienſi civitate, in qua ſummis impietare ſanctiſſimum vexaverat Epiſcopum *l*.

l

Auguſti Tomus I.

Eo Verumenimvero non ita lætatus eſt juſtus, cum juxta Pſalmiſtam vidit vindictam, & lavit manus ſuas in ſanguine peccatoris; ſicuti iturus in domum Domini, lætatus eſt, quoniam Jeruſalem ſuæ eccleſiæ ædificatam vidit, ita ut ubi alienigenæ, & tyrus, & populus Æthiopum enbaverant, habitationem lætantium in umbra ſanctiſſimæ Genitricis Mariæ reliquerit. Plenus itaque dierum, ſeptuagenario major *m*, omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, ipſo pervigilio magni ſui patriarchæ Dominici, tertio nempe Auguſti, tertio iridem ſupra trecenteſimum ac viceſimum illius ſeculi anno, ad laborum præmia evolvit in cælum. ionumeris miraculis perpetuo illuſtriſſimus: quorum aliqua cum in Officio ejus anniverſariæ memoriæ conſcripto inferius apponendo referantur, alia autem peculiari libello de ejus miraculis conſcripto circumferantur, unum illud ſubtrecendum nequaquam duco, quod vix alicujus ſancti Viri meritis conceſſum legitur: Obſeſſos nempe a ſpiritibus immundis, quacumque arte diabolica occultos, ubi pedem intra terminos Lucerinæ eccleſiæ intuleruut, ſtatim, fruſtra reluctante ſpiritu tenebroſum, prodi, cognoſcique & ad ejus ſepulchrum E ſanitati priſtinæ reſtitui.

A. JOAN. TOMCO. *anno 1323 ſanctæ memoriæ, & miraculis claro.*

m

ANNOTATA.

a *Concilium iſtud Viennenſe anno 1311 celebratum eſt.*

b *Joannes Lucius lib. 4 de regno Dalmatiæ & Croatiæ cap. 13 potentiam ac tyrannidem hujus Mladini ex antiquis monumentis refert.*

c *Hæc urbs cognominata eſt* Luceria Saracenorum, *eo quod Fredericus eam Saracenis ex Africa acciſis habitandam dederit, ac Ughellus tom. 8. Italiæ ſacræ in noviſſima editione Veneta col. 314 teſtatur.*

d *Is Pontifex ab anno 1306 uſque ad 1334 Eccleſiam gubernavit, & forte primus Beatæ noſtræ cultum decrevit, ut in Commentario prævio vidimus.*

e *Jam dudum ex urbe Lucerina expulſi ſuerant Saraceni, ut apud Raynaldum in Annalibus eccleeleſiaſticis ad annum Chriſti 1269 num. 1. & 1303 num. 55 videri poteſt. Poterat tamen inter Chriſtianos adhuc aliqua corruptio ex veteri ipſorum conſortio contracta ſupereſſe.* F

f *Quamvis hæc narratio cum certiori hiſtoria aegre concilietur, tamen eam in Commentario prævio num. 38 utcumque explicare conati ſumus.*

g *Hic iterum recurrit erronea illa biographi opinio, de qua jam ſæpe egimus.*

h *Cum Doctor angelicus quinto Kalendas Auguſti anno 1323 in numerum Sanctorum relatus ſit, ex his biographi dictis & ſecuturo ipſius computo ſequitur,* B. Auguſtinum *paucis diebus huic canonizationi ſupervixiſſe.*

i *Aliæ eccleſiæ corpus S. Simeonis iſtius ſibi etiam vindicant, ut apud Cangium lib. 4 Conſtantinopolis Chriſtianæ pag. 86 videre eſt, & ad diem* VIII *Octobris accuratius diſcuti poterit.*

h Tininium *eſt urbs epiſcopalis in Croatia, de qua vide Joannem Lucium de Regno Dalmatiæ & Croatiæ pag. 94 & ſequente.* c

l *De Mladini clade, & captivitate vide laudatum Lucium in opere mox citato pag. 203 & 377.*

m *Jacobus Echardus tomo 1 de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum pag. 553 aſſerit,* B. Auguſtinum *circa annum 1260 natum eſſe; ex quo ſequitur, beatum Præſulem* non ſeptuagenario majorem, *ut ſcribit Tomcus epiſcopus Boſſinenſis*

A. Joan. Tomco. in Vita apud Sigiſmundum Ferrarium in Hiſtoria provinciæ Hungariæ edita, ſed ſexagenarium circiter ſuæ paulo plus obiiſſe, ut *ibidem bibliographus ille affirmat*.

CAPUT VII.

Beati ſepulcrum, reliquiæ, miracula & gloria poſthuma.

Beatus, cujus forma deſcribitur,

SEpultus fuit inter eccleſiam ſibi dilectam; ſuorum Fratrum domicilio, & ſancti patris Dominici memoriæ ſuoque receptui, ut diximus, conſtructam; quouſque anno primo hujuſce ſeculi in aliud ſepulchrum pretioſo marmore elaboratum, non abſque miraculorum frequentia translatus fuit. Statura fuit, ut ex ſacris ejus indumentis, adhuc integris circa ullam vetuſtatis injuriam, comprehendi poteſt, excedens humanam ordinariam, & potius ad giganteam aſſurgens: &, ut antiquiſſimæ picturæ tam cathedralis, quam conventualis illius eccleſiæ exhibent, capite calvo, barba promiſſa, aſpectu ingenuo lætiori: genæ, licet erubescentes, ruborem tamen oſtentant.

B

poſt mortem variis incommodis conſuluit per ſuos reliquias,

82 Necſolum ſacra ejus indumenta, inter quæ cingulum, diffi ultate parvus periclitantibus matronis applicatum, miraculis quotidianis eluceſcit, ſed & reliqua omnia veſtimenta regulatia, & epiſcopalia, quibus indui conſuevit. Pileus epiſcopalis imprimis, apoſtolicæ paupertatis ejus & humilitatis argumentum, populis oſtenditur, illuſtriſſimum; cum aliunde ampliſſimos proventus poſſideret. Eſt enim palea contexta, opere ſatis ſubtili & accurato, ad inſtar tamen meſſorum illius patriæ; ſuperinducitur materiis lanæ Dominicanis paribus in ſuperiori pallio nigro adhuc ſimilibus, eademque pluribus centonibus, & interdum inæqualis materiæ & coloris, conſarcinata; viridis tamen coloris funiculo, ut appareat, ſericeo circumſtringitur. Hujus pilei mirabilis virtus experitur, dum energumenorum capitibus ſuperimponitur; fientque raſura pulveris ex ſepulchro, in quo nunc oſſa ſacra ſervantur, aliquo liquore abſorptis hauſta, mira operatur.

C

quas propterea populares ejus dam offerre tentarunt; *a*

83 Aliquot annis ab ejus obitu fama miraculorum ejus percrebreſcente *a*, concives olim ejus Trauricoſes excitavit, ut tranſmiſſo Adriatico, ſuccedcreat Luceriam, furto ſancti Viri reliquias ablaturi; utì iis exhumatis profundæ noctis beneficio, reliquiis Civis ſui, quocumque modo auferre poſſent, terrenæ patriæ reſtituerent. Navim itaque conſcenduot, proſperoque vento, Ferrorium incolis portum *b* appellatum, venientes, relicta in navi, ad Lucerinam civitatem brevi itinere contendunt, profundæque noctis beneficio ſocium corpus ſublatum, læti ſucceſſu ſui, ad navim deſcunt.

b

ſed irrito conatu, quia vivens prædixerat, patrium ſolum ſuis carituram;

84 Quiete itaque ex ſollicito labore præcedente risdiei, & ſequentia noctis capta, dum ſummo mane portum egredi vulunt, animadvertunt, doloſe partum evaniſſe theſaurum. Mœrentes itaque, dum in litus egreſſi, omnia tam regiæ viæ, quam aliorum receſſuum ſecreta rimantur, audiunt a pertinacibus viatoribus, ſacra oſſa illo ipſo mane, quo navigiis ſanctibus committere ſeſe eum opinata præda paravetant, ante eccleſiam ſancti Dominici in urbe Luceris ab incolis inventa fuiſſe. Quibus auditis, Deo, & ejus Sancto rapinam minime furtivæ acceptam experti, quanta maxima feleritate licuit, fraudati deſiderio ſuo, regredarunt in patriam eventu tei D mœſtiſſimam, memores vaticinii ſancti Viri de oſſibus ejus per patriam non poſſidendis.

Tamen patria ſua non deſunt, dum converſionem imperavit Miadinus,

85 Sed qui oſſa patriæ denegavit, patrocinium perpetuum ergà eamdem adauxit, Ut ſicuri, teſte Onia ſummo ſacerdote, Jeremias, alias Jeroſolymitano populo ad carceres & indignas moleſtias invitus, poſt mortem ſuit fratrum ſuarum & populi Iſrael, oraodo pro eo & univerſa ſancta civitate: ſic eodem ferme tempore, quo ſacram rapinam irrito eventu Tragurienſes teotarant, Miadinus tyrannus, dignitate, fortuniſque omnibus ſpoliatus, inſtar Jaſonis ulterius tyranni, Machabæorum hiſtoria infamis, poſtquam principatum non obtinuit, ut norat ſacet Hiſtoricus, finem infidelium confuſionem accepit: fugiens enim de civitate in civitatem, ut refugas legum & execrabilis, intercedente ſanctiſſimo Præſule pro ſuis civibus, in Tragurienſium eodem hoſtium ſuorum manus incidit, quibus talem animorum inſuetudinem ſanctus Civis imperravit e cælo, ut hoſtem acerrimum, diis hominibuſque inviſum, (abſque dubio ejuſdem ſancti Præſulis interceſſione) reſipiſcentem, & ad bonam frugem redeuntem, quamdiu ſuperviait, commodis & obſequiis coluerint, eidemque mortuo nobile ſepulchrum, pietatis Tragurinæ perenne monumentum, in ſua cathedrali, cum ſequenti poſuerint inſcriptione, ad hanc uſque diem marmoreo regumento, ante marmoream ibidem cathedram, ſive Evangelici verbi ad cives habendi pretioſum ſuggeſtum, caſtante, ſtyllo illorum temporum non ignobili. E

85 Heu gemma ſplendida jacet hac pet	rs	*tulat epitaphium hic exhibetur,*
Cujus valor periit unne in foſſa tet		
Maldinus, magnificus qui Cliſſiæ ſu	it	*c*
Comes, ſuis ſi la ſpes, cur tam eitoru		*d*
Georgii *d* comitis memoriæ bo	næ *f*	*e f*
Narus, atque Dominus Almiſiæ, ſcardo		
Probitatis titulos, morum & bono	ris	
Ur flos vernans defuit vir tanti valo		
Crostorum clipeus forris & ipſe et	st	
Inter omnes fortior volens ſive quet		
Ejus mortem impiam cernu pro peccat	is	
Slavoniæ genitum eveniſſe gnat		
Flete Slavi nobilem nepotem Banor	um	
Largam veſtram copiam pacis & honor		
Sic preces altiſſimo date Creato	ri	
Quod ipſe miſericors parcat peccato		
Hic annorum Domini ſub curſu mille	ni	F
Trecentoreni inſuper atque quadrage		
Octavo ſub menſis .... die pri	mo	
In Caleodis Maii traditus eſt ſi		
Cum bona ſui memoria mors ipſum vota	vit	
Deo reddens animam qui mea capita		

Hactenus epitaphium pro barbarorum tempus ſtylo, quanta maxima diligentia fieri potuit ex marmore, jam tranſeuntium pedibus attrito, vel uoius voeis lacuna hiante, teſte.

& conſanguinei ſunt oſſa, fiat

86 Idem, qui civibus ſuis adauxit parrocinium, Sicenſibus etiam in factione Miadini cooriunt ſuorum ſociis, minime defuit, ne ſorte & originis ſuæ maternæ oblitus videri poſſet. Etenim proſcripta aliquando univerſa Dragœviorum familia, & bonis ejus fiſco addictis, vertere ſolum coacta, eo quod ea cenſerentur occultationis & ſuppreſſionis aliquarum ſcripturarum, odio principis ſui, publicum bonum concernentium; cum nullum modum pergendæ ſuæ innocentiæ humano ſtudio occurreret; ad ſancti Viri con-

ſan-

A ſanguinei ſui patrocinium conſugiens, præſentem ejus opem expertus eſt.

ab infamia liberavit,

87 Oranti namque Patri familiæ adeſt, idem monet perfodi murum, deſignato domus avitæ loco: ibi enim æramnarum remedium præſto futurum. Dictum factum, aperto muro, ſcripturæ olim ab antenatis ioeundiorum timore conditæ & inventæ, familiam domui, liberratique reſtituunt, nec abſque ſtupore: etenim dilapſis loco

g pateimonii, nobilis Colentina inſula *g*, duobus oppidis Ptolomæi tempore culta, perpetuo poſteritatis beneficio donatur. Eaſtat tantæ rei monumentum eodem muro nobilis marmorea ſtatua, egregio opere elaboratn, Dominicano habitu ioduta, ſed epiſcopali infula tedimita, ſulio inſidens, gentilitiis ſtemmatibus illuſtris, ita iogredieotibus etrium domus e regione expoſite, ut eoſdem præſtiti beneficii monere videatur.

atque ob præſervatam a torre mota Lucerinam

88 Alia admireudn, quæ ex remotiſſimis Chriſtiani orbis partibus variis affecti morbis ad ſacrum

B illius ſarcophagum experiuntur ſſidne, ſicut diximus, miſſa facimus. At; quod nuper totius illius provinciæ admiratione contigit, abſque pinculo omittere non licet. Vulgata, & toto orbe cognita eſt inſeliu ruine civitatis a ſancto Severo *b*

b appellatæ, e Lucerin exiguo ſpatiu remotæ, a multis ſeculis ioeudito terræmotu, quo & meria longe receſſerunt a litioribus, & lacus ampliſſimi nruerunt ad tempus, cum pluribus oppidis &

i pagis proſtratæ *i*. Verum cum jam irato Deo, Apulia tota in antiquum chaos ferri videretur, aperta tellure omnia ferme vel iuvertente, vel devorente, Lucerina ısmen civitas, & diœceſis, dum omnia circumcirca in extremo eſſent periculo, dum concuſſione tertæ omnia patrent, disjicerentur, uverteteutur, illæſe & inoffenſa permanſit, apparente, omnibus inſpectantibus ſupra civiuntem matrone candidiſſimis veſtimentis effulgens, & penet illam quodsm, epiſcopali ornamento induto, illa ipſn proportioue, & aſpectu, quo imago ſuncti Præſulis Lucerіæ colitur. Quæ viſio tam diu inſpectaotium oculos tenuit, quoad effectus iræ diviuæ iu circumcirca ſitis terris debachste eſt.

ſolemnitas patronæ illius eruditis non ita pridem cognita eſt.

C 89 Hinc certa fides tenuit, Deiperam, cujus nomine civitas denominatur, & ſanctum Auguſtinum plebi iuvigilaſſe ſuæ, & e ruina imminenti illam præſervaſſe. Quamobrem, licet hactenus noniverſarie illius memoria e veſperis ſecundæ diei Auguſti per totem sersism diem ſolenni pompa, ısmquam feſti de præcepto, culte ſuis a clero, civibus, & ditione univerſa; ſatamen poſt præfatum mirabile factum, ſenatuſconſulto civitatis, in peculiarem Patronum ejuſdem eſt adſcriptus, anniverſariſque ſolennis proceſſio, ſive ſupplicatio, ed eccleſiam S. Dominici inſtituta.

ANNOTATA.

a *Videtur legendum* percrebreſceos, *ut verbum* eaciuevit *habeat ſuum uombiativum.*

b *Fruſtra apud topographos & in mappis geographicis hunc portum quæſivi, niſi forte indicetur Manfredonia, urbs Apuliæ Daunia maritima, quæ olim* Portus Capitaniatæ *vocari conſueverat, ut Leander Albertus in Latina Deſcriptione Italiæ pag. 376 teſtatur.*

c Cliſſa *eſt munita Dalmatiæ arx in præruptæ rupe cum parvo tradu adjacente; unde hunc comitem Cliſſiæ cognominari exiſtimo.*

d *Is fuit pater Mladini, ut Lucius in præfato opere pag. 213 indicat his verbis:* Eodem tempore Tragurienſes cum comite Mladino Cliſſi, qui patri Georgio ſucceſſerat, controverſiam de via ſive de tranſitu prope Cliſſum compoſuere. A. JOAN. TUMCO.

e Almiſum *vel* Almiſſum *eſt maritima Chulmiæ civitas, de qua apud laudatum Lucium lib. 4 de regno Dalmatiæ & Croatiæ cap. 4 plura lector invenict.*

f *Jam ſæpe laudatus Lucius lib. 2 proxime citati operis cap. 4 pag. 25 de hac urbe ſic ſcribit:* Scardonam, Liburoiæ civitatem, prope Tiiii oſtia, io ſinu ab ipſa Scardonitano dicto ſitam fuiſſe, nomeu ruinæque adhuc eaſtantes argumento ſuot *&c.*

g *Eſt inſula maris Adriatici, quæ non procul Tragurio diſtat.*

h *Alias vocatur* Severopolis *vel* Fanum ſancti Severi, *eſtque urbs epiſcopalis Apuliæ ſub archiepiſcopatu Sipontino, ad quam epiſcopatus Civitatenſis a Gregorio XIII Pontifice translatus eſt, ut apud Ughellum in Italia ſacra editionis Venetæ tomo 8 col. 270 licet videre.*

i *Hic tertæ motus coeſigit anno Chriſti 1634, ut in libello Flandrico, de vita & miraculis* B. Auguſtini *edito, pag. 32 affirmatur.* E

MIRACULA ANTIQUIORA,

Quæ poſt mortem Bertii eontigerunt.

Ex veteri Ms. Officio Lucerino, quod cum editione Sigiſmundi Ferrarii contulimus.

AUguſtinus civis Tragurіæ natus ex nobilibus & ſanctis parentibus *a* originem ducens, qui a puerilia Ordinem Fratrum Prædicatorum iutrans, & litterarum ſtudiis eruditus, ſuperna ſibi providente clementia, gemina ſcientia, ſcilicet divina & humana *b*, efficaciſſima claruit; ee etiam in tantum fuit purus, innocens, Deum colens, verax, pius, mitis, & ab omni pravo opere abſtinens, quod civitatis Lucerinæ defuncto epiſcopo, tempore Pontificatus ſanctiſſimi Patris ac Domini Joanuis Papæ XXII, divina inſpiranie graria, fuit electus & confirmatus in epiſcopum Lucerinum, & infinita miracula, quæ mirandus Dens oſtendit meritis venerabilis patris Auguſtini epiſcopi civitatis ſanctæ Mariæ *c* inm in vita quam poſt mortem nemo poſſet lingua reſemre. *B. Auguſt. ante ſuæ intercſſionis* *a* *b* E *c*

n Sed oe ſanctiſſimi Viri fame negligatur, valeat fidelium Chriſtianorum dilectio nperatis auribus perpendere, quos miracula poſt ipſius obitum ipſe pietatis Auctor omnibus propter ejus merite oſtendere voluit: nam die tertio menſis Auguſti, quo dictus F. Auguſtinus obiit, cum tota eccleſia FF. Prædicatorum plena eſſet hominibus, qui dicti F. Auguſtini venerabile corpus viſitare conveneraut, Paſchalis de Quaratn * comeſtabulus capitanei civitatis prædictæ, ne præ moltitudioe hominum ibi aſtantium aliquod periculum emergeret, eccedens nd eamdem eccleſiam, cum vellet ipſos homines retrahere, quia magnn erat impulſio hominum eorumdem, & uſſer prope foveam, in qua ponendum eret venerabile uorpus epiſcopi memorati, impulſuſque fortiter, inter homines præſibatos in dictam fovenm cucidit, in quo caſu enſis, quem tenebat ed latus, de vagine uaivit, *quemdam ab tranſmittente tunc ſervat.* *b* *al* Qua. *tuor*

&

EX MS. & pomo ipſius in terra præſiao, punctz *d* bene acuta erecta tamanſit in alto, ſuper quam punctam idem eom-ſtabulus pectus præfigens, in quod non intravit puncta præfata, ſed ſtatim curvata eſt uſque ad pomum ſuum in terram præfiaum, in nullo lædens præcipitantem eumdem.

d

3 Die vigeſimo dicti menſis Auguſti mulier, nomine Odina, cujuſdam de Bononia *e*, eum ex morſu canis haberet tibiam tubeam, & tumefactam, concepta devotione ad beatum Auguſtinum prædictum, ad ejus ſepulcrum accedens, ſupra quod aliquantulum requieſcens, ſtatim perfecte ſurrexit curata, ſed remanſerunt in dicta tibia ſolummodo foramina dentium dicti canis ad Sancti miraculum oſtendeodum.

& multos felicitantes, *e*

Eodem die quidam, nomine Philippus de Floreotia, patiens rigores febriles, eum ad dictum ſepulcrum acceſſiſſet, devotione concepta, ibi aliquantulum quieſcens, ſtatim curatus ab omni infirmitate ſurrexit.

Eodem die Iſolda, uxor Nicolai apothecarii de civitate ſanctæ Mariæ, patiens maximum rumorem in gutture, ita quod vix comedere poſſet, eum ad dictum ſepulcrum, concepta devotione, veniſſet, ibi eum devote procumberet, ſtatim tumor diſparuit, & ſurrexit abinde perfecte curata. B

4 Die vigeſimo feato ejuſdem, Auribella de Fuggia longo tempore vexata a dæmone, non valens una hora quieſcere, ad dictum ſepulcrum eum devotione portata, perfecte ſuit protionsliberata.

quotquot vexabantur,

Die vigeſimo ſeptimo, quidam, nomine Guilelmus, de civitate prædicta, eum multis aonis paſſus fuiſſet febrem quartanam, concepta devotiooe ad merita venerabilis Epiſcopi, emiſſo voto, accedens ad ſepulcrum prædictum, ubi eum devote oraſſet, petens a Deo ejuſdem Sancti meritis, ex tunc ſe ſenſit a quartana febre curatum.

Eodem die Rainaldus de Barulo eum per bienninm paſſus fuiſſet gravem dolorem lumborum, ita quod non poſſet de uno loco ad alium ſe movere, eooeepta devotione, ad dictum ſepulcrum eum reverentia veniens, ibi enm devote oraſſet, beati Auguſtini meritis ſtatim ſurrexit perfecte curatus ab omni infirmitate doloris.

5 Die vigeſimo octavo ajuſdem, Marcus, filius Angelæ, de civitate ſanctæ Mariæ, cuma ſua nativitate habuiſſet brachium dexirum defiecatum, enjus uſum totaliter amiſerat naturalem, ad dictum ſepulcrum eum devotiooe portatus; ſupra quod aliquantulum procumbens, ſtatim eum brachio curato ſurrexit.

mutus, C

Eodem die Guillelmus, filius Philippi, de Lucoria, eum a menſe Maii featæ Indictionis *f* tunc contenris ex quadam infirmitate tunc ſuperveniente verbum * totaliter amiſiſſet, ita qood nullo modo loqui valeret, nec aliquod verbum de ore ſuo proferre, ad dictum ſepulcrum cum devotiono accedens, ibi eum devote procumbetet, continuo ſuit ſibi beati Auguſtini meritis loquela priſtina reſtituta.

f

** id eſt loquelam*

6 Romualda de Sancto Severo quemdam habens filium, patientem eadncum peſſimum morbum, dovote bearum eaoravit Augnſtinum, ut filium ſibi daret totum liberum; qui ad ejus ſepulcrum portatus, protinus ſurrexit curatus.

Eodem die Margarita, ſotor Romanellæ, de civitate ſanctæ Mariæ, eum nnmqnam a nativitate ſua vidiſſet, & totum eorpus habaeret contractum & eurvum totaliter, ita quod nullo modo poſſet erecta incedere, ſed quaſi ventrem in terram protraheret, ad dictum venerabile ſepulcrum cum devotiooe portata eſt; ſuper quod paulnlum orans, & de pulvere præfati ſepulcri cum ſuos abſterſiſſet oculos, protinus plene illuminata ac extenſa & erecta ſurrexit, ab utraque infirmitate curata. D

Eodem die Joanna, de civitate ſanctæ Mariæ, enm eſſet in tantum contracta & curva, quod erecta nullo modo ambulare poſſet, & eſſet omino ſurda, quæ nihil audire poterat, concepta devotione aeeedens ad ſepulcrum prædictum, ibi aliquantulum orans, ſuit ſtatim ab omni ſua infirmitate curata.

7 Eodem die Gregorius, privigous Joannis de eirrario, de civitate ſanctæ Mariæ, qui viſum totaliter amiſerat, eooeepta devotione & emiſſo voto, qnod ad honorem beati Auguſtini præfati ſex Miſſas cantari faceret, & cereum unum accendi ſuper ejus ſepulcrum, continuo ſuit ſibi viſus reſtitutus; & vidit.

cæcus,

Henricus * de Septem fratribus, habitator civitatis ſanctæ Mariæ, magnis oppreſſus doloribus, ita qnod aliquo raro poterat ire, qui erat valde totus de perſona contractus *g*, quia jnata prædictum mirum ſepulcrum poſitus ſuit, tediit ad propria pedibus ſuis ſanus. E

** al.* Hericus

g

Eodem die filius Bartholomæi Maeii de Apicio, qui ſeptem menſibus ambulare non poterat, habens erura omnino eontracta, eum per parentes ejus fuiſſet ad dictum ſepulcrum eum devotione portatus, fuit ſtatim ſanitati priſtinæ reſtituras, & ambulavit, ut ſanus.

8 Eodem die Joannes de Santorello, & Ballivus de Monte Ieonis *b* cum patereutur febrem acutiſſimam, concepta devotione ad beatum Auguſtinum prædictum, dixerunt cum deſiderio: O utinam haberemus aliquantulum de pulvere ſepulcri beati Auguſtini, & ipſum pulverem in aqua poſitum biberemus? Poſt ejus potum firmiter ſperamus eonſequi ſanirarem. Quibus verbis ſic devote prolatis, continuo febre ceſſante, perfecte ſe ſeoſerunt, a qua affligebantur, infirmitatu ſanatos.

morbum caducum patientes, *b*

Eodem die Romualda, de ſancto Severo, habens quemdam filium patientem morbum eaduenm, de quo nullis poterat remediis liberari, concepta devotione per eum ad beatum Auguſtinum præfatum, dictum filium ſuum ad ejus ſepulcrum eum devotione portavit: & poſitus ſuper illud, poſt paululum ſurrexit perfecte euratus. F

9 Nobilis Helena, de Caſali-novo, vexata ſemper erat a dæmone, qui tam hiemali tempore quam æſtivo raro ſinebat ipſam quieſcere; nec aliquo remedio potuit liberari, donee ad ſepulcrum ſacrum ſe feeit tranſportari. Mirum & magnum prodigium factum ſuit meritis ſancti Auguſtini.

a dæmone vexatus,

Eodem die Joannutius, filius Joannis Hippolyti Buvetii *, de dicta civitate ſanctæ Mariæ, cum numquam vidiſſet, eo quod omoino viſu careret *l*; quem ejus pater concepta devotione ad dictum ſepulcrum eum mxima devotione portaret, ipſumque per manum conducerer, ut fuerat cuoſuerus, dum illue pergerent, dictus Joaonntius ait: Pater, dimitte me, quia bene & clare video, & per me ſine conductore ambulare poſſum. Et ſuit viſus miraculoſe reſtitutus eidem.

** al.* Bucerli

l

so Eodem die Flora, uxor Nicolai de Aqua nigra, de civitate ſanctæ Mariæ, ſingultum graviſſimum patiens, cum nullis poſſet remediis liberari,

ſurdus,

Digitized by Google

A rè, ad dictum ſepulcrum cum devotione accedens, ibique morans per horulam, fuit protinus ab omni infirmitate curata.

* al. Longobuco — Eodem die Leo de Longobuvo *, de prædicta civitate, qui a menſe Maji anni ſeptæ Indictionis auditum ambarum aurium totaliter amiſerat nihil audiens; emiſſo voto, ad dictum ſepulcrum eum devote oraſſet, ſtatim recuperavit auditum.

Pretioſa, filia Guarnetæ, patiens in gutture dolorem maximum, ita quod proinde etiam amiſerat verbum, cum ad ſanctum ſepulcrum veniſſet, & de ipſius terra bibiſſet, ſtatim guttur ſuum humor diſparuit, & ipſam Dei gratia ſanavit.

Eodem die octavus Odoriſius de Monte Odori, de Civitate prædicta, cum longo tempore de auricula dextera non potuiſſet audire, accedens cum devotione ad dictum ſepulcrum & de pulvere, qui erat ſuper ipſo ſepulcro, in dicta auricula ponens, ſtatim dicti beati Auguſtini meritis recuperavit auditum.

B paralyſim. — 12 Die penultimo ejuſdem, Henricus de Seprem fratribus *k*, habitator civitatis ſanctæ Mariæ, qui per triennium gravi & varios dolores, paſſus fuerat in tuto tempore, ita quod erat exinde totus deperditus, qui nec pedes, nec eques per ſe ſolum poterat ambulare, concepta devotione, ad dictum ſepulcrum portari ſe fecit in quodam aſino: qui juxta venerabile ſepulcrum prædictum poſitus, poſt paululum fuereait, perfecte ab omni, quæ affligebatur, infirmitate curatus, & redit ad propriam domum ſois pedibus.

k

* al. Mastaluli. — Eodem die Angela, uxor Malaſoſſi *, de civitate ſanctæ Mariæ, cum vexata a dæmone ſemper eſſet per quatuor annos, ita quod quieſcere non valeret; ad dictum ſepulcrum eum devotione portata, ſtatim fuit liberata perfecte a vexatione præfata.

12 Bartholomæa de Aleſina, filia Severi, fuit ſemper ſurda atque muta omni tempore ſui ævi. Devotione concepta, prædictum pattem ſuum petit, ut ferretur ad beati Præſulis ſepulcrum. Et poſtquam in eccleſia ſanctæ

C Antiſtitis fuit, loquens & audiens, lætabunda inde recceſſit.

Eodem die Matthæus Macceroons, de civi- calculo laborantes, tate prædicta, cum pateretur duplicem aertia. otm, concepta devotione ad beatum Auguſti. nam prædictum, de cujus ſepoleri pulvere eum aqua cum devotione potarat, fuit protinus poſt potum ipſum ab omni infirmitate curatus.

Eodem die Rainaldus, filius Franciſci Leonis, de civitate prædicta, vitiom petræ * in * id eſt calculi

I virga patiens, ita quod a carciſprivio prædicti anni ſeptæ Indictionis *I* nonnquam libere & abſque dolore mingere potuiſſet, ductus a matre ſua cum magna devotione ad ſepulcrum prædictum, ſtatim libere miexit ibi proprie bis in maxima quantitate ſine aliquo dolore, toteliter ab omni infirmitate curatos.

* al. Doperia Helena — Eodem die Doprina Henela *, de Caſali-novo, vexata per viginti annos a dæmone nunquam quieſcere valens, nec alio remedio liberari, ad dictum ſepulcrum eum devotione portata, fuit protinus a qua torquebatur vexatione dæmonia liberata

alliſque morbis affliſtus — 13 Die ultimo ejuſdem, Phillippa, filia Nicolai de ſancto Germano, de Luceria, cum de uno oculo nihil videret, ad dictum ſepulcrum per matrem ſuam cum devotione ducta fuit, & ſtatim plene illuminata eſt.

Nicolaus, dictus Calaber, civitatis ſanctæ EX MS.
Mariæ habitator, mœſtus ſtabat, eo quod erat nemo prolis ſuæ curator, & ſic infirmabatur graviter, atque deſperabatur leviter. Cumque patet de ſui filii nece condoleret, de ſepulcri terra arripuit, ut ori imponeret *m*.

m — ſuo patrocinio.

14 Die primo Septembris ſeptimæ indictio- e
nis *n*, Mauſella de Caſali-novo per multos annos vexata graviter a tribus dæmonibus, nec valens eliquibus remediis liberari, eam per virum ſuum ducta fuiſſet ad eccleſiam ſanctæ Mariæ de Oliveto, vivente tunc ſancto Auguſtino præfato, & in ſuo epiſcopatu Lacerino morante, dum intet arriperet, dæmones in dicto corpore cummorantes cœperunt altis vocibus clamare & dicere: Auguſtinus facit nos hinc exire, ignorantibus, qui ipſos audiverant, de quo Auguſtino diciſſent. Obeunte poſtmodum præfato Auguſtino beato, propter multa miracula, quibus idem elarcſcere cœpit, poſt obi- B
rum dictus vir jam dictæ dæmoniacæ ad dictum ſepulcrum ipſam cum devotione portavit; quibus illuc pergentibus, duo prædicti dæmones ad idem ſepulcrum non præſumentes accedere, in itinere de ejus corpore abierunt: in quorum exitu bovem unum, ibi paſcendo morantem, ſubito necaverunt. Tertius autem, qui ibi remanſerat adhuc clauſus, protinus quod dicta mulier ad dictum ſepulcrum acceſſit, de ejus corpore exivit cum maximo gaudio *o*.

o — prodigioſe ſanat.

15 Quidam, nomine Simeon, de Barulo, exeirate valde percuſſus, poſuit a filio ſuo Nicolao, quod manualiter ſit dectus ad eccleſiam; ubi ſancti Epiſcopi erant reliquiæ, et ſuper ejus oculus deberent FF. Prædicatores illas cito apponere: qui flentis precibus moti, compleverunt votum exei. Reſpiciens ſanctus Præſul ejus humilitatem ac devotionem, elementia Salvatoris exei oculis dat illuminationem.

ANNOTATA.

a *Ferrarius tantummodo legit aut dixit, ipſum ex nobilibus & piis parentibus ortum eſſe.* F

b *Ferrarius ibidem geminam ſcientiam, ſcilicet divinam & humanam, pro* philoſophica & theologice *accepit. Sed hujuſmodi levioris momenti diſcrepantias diligenter non annotabo.*

c *Hic ſignificatur civitas Lucerina, cui nomen ſanctæ Mariæ ante epiſcopatum* B. Auguſtini *impoſitum fuit, ut in Commentario prævio num. 36 & ſequente dictum.*

d Puncta, *id eſt* mucro, *ut ex ſenſu ſatis patet. Nos voluimus fideliter antiquam hujus miraculi narrationem tranſcribere, quam Ferrarius ita mutavit:* Quo caſu enſis, quo erat accinctus, de vagine egreſſus eſt, & pomo ipſius terræ infixo, erectus mucro bene acutus Paſchalem recta per pectus cecepit, omnino transfigendum; ſed beati Auguſtini auxilio, mucrone ad pomum evenato, ab omni læſione liber evaſit.

e *Laudatus Ferrarius habet:* Mulier, nomine Odina, cujuſdam de Bononia uxor. *In Ms. noſtro Officio non legitur* uxor, *nec hanc vocem addere volui, quia forte hoc loco* mulier *pro* uxore *accipitur.*

f *Menſe Maio currebat Indictio ſexta, quæ denotat annum Chriſti* 1323, quo B. Auguſtinus *ad Superos migravit.*

g Fer-

EX MS. g *Ferrarius in Officio edito hæc clarius expreſſit his verbis* : Quod eſſet toto corpore *contractus*.

h *Idem Officii editor legit* Ballictus Maſteleonis. *Ultra lectio ſit præferenda, ignoro.*

i *Senſus juxta ſuetum non cohæret ; quod hic ſemel mutaſſe ſufficiat, dummodo in aliis ſignificatio utcumque intelligatur.*

k *Supra mentio facta eſt , cujuſdam Henrici vel Herrici, qui etiam* de ſeptem fratribus *cognominatur, & ſimili fere morbo laborabat . Quare dubitamus, an hæc luto idem miraculum repetatur, quæmvis hic plures circumſtantiæ adjungantur.*

l *Tempus, quod hic exprimitur* a carniſprivio prædicti anni ſextæ Indictionis *ſignificat, Roinaldum illum a Quadrageſima anni* 1323 *uſque ad finem Auguſti, calculo laboraſſe . Porro Ferrarius in eodem Officio narrationem illam ſic libere mutavit*: Eodem die Raynaldus, filius Franciſci Leonis, de civitate prædicta, calculo laborans, ita ut multo tempore libere & ſine dolore urinam emittere non poſſet , doctus a matre ſua cum iogenti devotione ad ſepulcrum, ibi emiſſa urina ebſque dolore in magna quantitate , totaliter eſt ab infirmitate curatus . *Ita quidem ille elegantius, ſed non fidelius.*

m *Videtur hic in Ms. noſtro . aliquid deeſſe , quod Ferrarius ita mutavit ac ſupplevit* : Nicolaus Calabet , civitatis ſanctæ Mariæ incola , triſtabatur gravitet , quod filio infirmo ac deſperationullum eſſet remedium ; qui in B. Auguſtinum fiſos, perſenſit auxilium : nam de ſepulcro arripiens pulverem , ori infundens , etexit eum ſoſpitem.

n *Hinc liquet, Indictiones ea tempore etiam in civitate Luterina a Calendis Septembris initium ſumpſiſſe; nam hic a primo die Septembris anni* 1323 *numeratur Indictio ſeptima , cum ſupra menſe Majo ejuſdem anni Indictio ſexta computetur.*

o *In Ms. noſtro legitur dæmon exorcizmum reliquiſſe* cum maximo gaudio, *cum tamen Ferrarius dicat, ex corpore mulieris obſeſſæ exivi ſſe* cum maximo ululatu . *Poteſt autem intelligi , quod malignus ille ſpiritus exierit* eum maximo gaudio, *quia forte ibi vehementius torquebatur.*

B E

QUARTA DIES AUGUSTI.

SANCTI QUI PRID. NONAS AUGUSTI COLUNTUR.

SAnctus Ariſtarchus
S. Perpetua Romæ.
S. Terrullinus presb. mart. Romæ.
S. Agabius epiſc. conf. Veronæ.
S. Creſcentianus)
S. Juſtus) MM. Romæ.
S. Sachinrus)
S. Sergius)
S. Bartholomæus) MM. Nicomediæ.
S. Eleurherius marr. Tarſiæ.
S. Epiphanius) MM. Veſontio-
S. Iſidorus) ne.
C S. Eudocia mart. in Perſide.
S. Ia & ſocii MM. in Perſide.
S. Peregrinus)
S. Machoratus) MM. Cenomanis.
S. Viventianus)
S. Baumadus conf. Turelæ.
S. Euphronius ep. Turon. conf.
S. Luanus ſeu Lugidius conf. in Hibernia.
S. Sigrada vidua Sueſſione.
S. Reynerius archiep. Spalarenſis & marr.
S. Dominicus conf. Bononiæ.
S. Ciccus conf. Piſauri. F

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

MEmoria S. P. N. Phoſterii *habitur in noſtris apographis e codice Taurinenſi , nec non e Menæa Ms. membranaceo conveatus S. Ludovici FF. Prædicatorum Pariſiis. Exſtat jam Pridem apud nos die* v Januarii *abbas ſynonymus, cum elogio e Menæis : quod ſufficiat, hic indicaſſe. Vide interim dictum diem* v Januarii.

Patavii in Norico, S. Valentini epiſcopi, *Ferrarii annuntiatio eſt , ea ilt una quæ abſque delectu ſæpius repetit , dum alio die de eodem Sancto locutus eſt , hic ex Surio, alibi ex alio, quemadmodum hunt* S. Valentinum *ſignaverat , ea die qua de ipſa in hoc opere actum eſt* VI Januarii.

In Luca , memoria B. Richardi regis Angliæ Confeſſoris, qui ibi peregre obiit . *Additur;* Alibi ſupra. *Eſt annotatio Cartuſiæ Bruxellenſis ad Grevenum, male iſtic poſita , ſed correcta, per* alibi ſupra, *nam dictum eſt* VI s. Feb.

S. Guilielmi translatio *eſt in Floario SS. Mr. Vide quæ de ipſo dicta ſunt* II Februarii.

S. Walburgis Virginis reliquiarum translatio *ab Anglicis , Gallicis , Belgicis & manuſcriptis Martyrologiis hoc die ceteriatim refertur , ea ultimum , quo ſolennius & feſtivius celebratur Furnis in Occidentali Flandria , ubi præcipua ei dicata eſt eccleſia , de qua & ceteris ea ſpectantibus atque egregie illuſtratis , videndus Commentarius ad Sanctæ Acta prævius* § 6 *pag.* 519 , *die qua ipſa colitur* XXV Februarii.

S. Agnes de monte Peſſulano *(pro Politiano)* Ordinis Prædicatorum , *hoc die perpetram adjicitus Grevena in additionibus Cartuſiæ Bruxellenſis , ſpectat ad diem, qua ejus geſta illuſtrata ſunt ,* XII Aprilis.

S. Deſiderius Viennenſis epiſcopus & martyr *hic loca nan ſua ex Galeſinio profertur a Ferrario*

in

A in Catalogo generali, tametsi non ignoraverit in Romano bis signatum esse, nempe ut Februarii quo Sancti corpus Viennam ex loco martyrii translatum est, & xxiii Maii, ipso ejus martyrio sacro. Tu vide quæ de S. Desiderio dicta sunt in opere nostro jam die assignato xxiii Maii.

S. Protasius martyr in Romano Martyrologio hoc die Coloniæ nuncupatur, ex eorum Sanctorum numero quos Baronio suggessit Galesinius, ut ipse in votationibus fatetur perquam gaudi. de; Du eo etiam Galesinius (poterat discere solus Galesinius) hoc die qui ejusdem ecclesiæ citat tabulas; nempe, perverſum Coloniense Kalendarium, quod jam toto sesquiseculo ab ipsismet Coloniensibus frustra quæsitum est, apud quos nimirum, in tam numeroso Sanctorum ferio, nullus hactenus reperitur Protasius, ab ipsis certissime non rejiciendus, si ulla ejus vestigia usquam occurrerent. Suspicatur fortasse quispiam reliquias aliquas sub Protasii nomine Brisaco (ubi etiam fratris S. Gervasii corpus honorari, antiqua traditio est) Coloniam delatas atque inde Kalendario quolibumque S. Protasii nomen inscriptum. At neque hoc patientur Colonienses, sacrorum suorum pignorum in quantavis copia vexatitores non minus diligentes, quam custodes sedulo juxta ac solliciti. Ut ut tamen res habeat, & qualicumque de causa hoc die Coloniæ cultus fortasse aliquando fuerit, non alium hic verum S. Protasium intelligendum video præter eum de quo cum fratre Gervasio in opere nostro, non uno loco actum est. Neque placet alia Petri Paulli Boscæ commentatio, qua Protasium illum qui Mediolani in basilica S. Stephani positus, putat Coloniæ adductum, & a Gervasii fratre plane diversum, qui fortasse fuerit e sociis S. Gereonis. Aliis argumentis opus est ut ea nobis sufficiunter probentur. Videsis dicta xxx Junii.

Eodem die B. Sidronii martyris, in Messune in nostra Domina quiescit. Verba sunt additionis Ms. Cæsaræ Bruxellensis ad Greveanum. Tu vide quæ de eo dicta sunt die natali xi Julii.

SS. Septem Dormientes hoc die celebrantur apud Græcos, in magnis eorum Menæis aliisque Fastis consignati. Eorum Acta illustrata sunt apud nos xxvii Julii.

S. Tadvinum Cantuariensem archiepiscopum nescio cur hoc die signet Bucelinus ex suo Menologio, quem melius ante ectulerat propelo natali die, quo de ipso actum est xxx Julii.

S. Justinus puer male hoc die collocatur a Florario SS. Ms. De ipso egimus ad diem 1 Augusti.

S. Etheldrida recluſa hoc transfertur a Menardo atque etiam a Bucelino. Spectat ad diem quo de ipsa egimus xi Augusti.

Woltonus certatim notatur in Tabulis & Kalendariis Hibernicis absque ulteriori notitia: verum ut nomina ista sæpius confunduntur, fallor vehementer, nisi indicetur S. Wolchenus de quo pridie actum est xvi Augusti.

Sexagista martyres in monasterio Florentiensi annuntiat Bucelinus, hoc die primo loco; tum autem loco ultimo, refert commemorationem a. nostrum Sanctorum & Beatorum ejusdem monasterii a prima fundatione &c.

Godefridum Hasturbacensem Bertinianum titulo hoc die ornat Bucelinus; certiora quæro ipsius legitimi cultus argumenta.

Ramigium ex monaco Fiscanensi Dorcestrensem episcopum venerabilem vocat hoc die Bucelinus,

S. Justinam martyrem sub finem notarum suarum adjungit Ferrarius in Catalogo generali, ut quæ ab ecclesia Tusculanensi, reliquias habente, colatur, unde facile colligas, reliquias indicari ex cryptis Romanis acceptas, ac tali nomine insignitas, quales & hic & alibi plurimæ honorantur.

Etwaldum abbatem signatum reperit Bollandus in Kalendario Ms. Benedictino: est hic alibi notus nonest.

S. Pantaleonis octava signatur in editione Lubecensi. Col. 3 melius pridie relata fuisset.

Joannam viduam Hispanam nescio unde hoc die accerserit Florarium nostrum Sanctorum Ms. ex quo in Geveanum transiit, ab ipso solo inter auctaria Usuardina signata, absque ulla ulteriori notitia, quam frustra alibi quæsivi hactenus. Ignotæ nominis vidua aliquoties in Malt huc remissa est, nempe mater S. Dominici, de cujus virtutibus siquid dici poterit, invenietur in ipsa Sancti Vita hoc die danda.

Ilum in Anglia, beatæ memoriæ Symonis comitis Leceſtriæ martyris acta est solius Greveni annuntiatio, inde descripta in Martyrologio Germanico, sub Lanisi nomine citari solito.

Maurinus (Gall. Morin) Antissiodorensis episcopus hoc die Sanctis adscribitur etiam a Castellano; at de cultu desero nor non potuit Clarissimus adjutor noster, ejusdem ecclesiæ Canonicus & Succentor R. D. Le Beuf.

Franciscam Pollalioo Avenione religiosam ad S. Praxedis sed. S. Dominici, melius ut venerabilem celebrat idem Castellanus.

Ptolomæum martyrem Memphiticum & Moysem Aumimitanum in Æthiopia episcopum ex Fastis Æthiopicis seu Copticis apud Ludolfum hoc die eduxit Castellanus, cui labori poterat parcere.

Philippum porro inter episcopos Hieresolomitanos ordine xx, qui auctoritate Sanctæ accensuerit idem Castellanus, prorsus non intelligo. Videntur Papebrochii Historia Chronologica ante tom. iii Maii, pag. vi.

Certamen S. Lucarii est in Martyrologio Arabico Ægyptio, quod Gratia Simonius ex Arabico reddidit. Cetera me latent.

Certamen S. Josuæ quod in dicto Martyrologio extat, est obscurum etiam nobis atque incognitum.

S. Elusanus, sive Lugidianus annuntiatur hoc die apud Castellanum in Martyrologio universali & Vocabulario Hagiologica, tamquam eo jam colatur apud Armoricos in diœcesi Corisopitensi. Vide quæ de illo sciuntur in Commentario prævio ad Acta S. Lugidi seu Moluæ, hoc eodem die à numero 4.

Memoria SS. Patrum nostrorum & archiepiscoporum, qui fuerunt Ephesi, Jerosolymis moorchi ac Joannis Junioris inscribitur epographo nostro ex Menæo Ms. membranaceo conventus S. Ludovici PP. Prædicatorum Parisiis.

Petrus de Cesis (alias de Casa seu de Cesa) Lemovicensis notatur a Philippo Visitantiano in Acta sua bene ordinata ut Sanctus, qui ex totius Carmel. Ordinis generali episcopus Vasionensis creatus per Clementem papam VI, deinde ariam patriarcha Hierosolymitanus, doctrina & sanctimonia clarissimus obiit anno MCCCXLVIII; miraculis ante & post mortem plurimis nuncupatus, ab immemorabili tempore cultus est Sanctus est Beatus. Ita ille, sed solus asserit; Sammarthani in Gallia Christiana miraculis quidem inclytum appellant, at de cultu altum silent: neque alibi usquam inter Sanctos commemoratum hactenus invenimus.

Lan-

A Lanfrancus Septala *totius ordinis Eremitarum S. Auguſtini primus Generalis, quo die obierit, incertum eſt; hic ipſum refero, quod in chartis noſtris ſic alicubi notatum invenerim. Signatur annus* 1264 *in inſcriptione, quam Herrera* moderne adjectam & decoratam *fatetur, in eccleſia S. Marci Mediolani, ubi ſic legitur:* Hic ita ſunt oſſa B. Lanfranchi Septalæ, Mediolanenſis, qui ob magnum virtutum ſplendorem, toti Auguſtiniano Ordini præfectus primus, ita ſe geſſit, ut omnio penitus col. lapſa in priſtinum ſtatum redegerit. Obiit anno Domini CIↃCCLXIV *Diſtinctius alibi proditur ejus ſanctitas, nam iſte eodem Herrera*, exſtat illius imago, titulo & tediir Beatorum nobilitata cum hac inſcriptione B. LANFRANCUS DE MEDIOLANO. *Ita ile, dum interim nec in Ferrario, nec in Martyrologio Mediolanenſi ulla ejus vel tenuis exſtat memoria. De vero cultu ejuſque die certiores reddendi ſumus, primſquam ei locus in hoc opere inter*

B *Sanctos tribui poſſit.*

S Juſtinum Præſulem xv *Martii invenerunt Majores noſtri in Martyrologio Cartuſiæ Colonienſis ſolo nomine cognitum, eumque adeo, inter Prætermiſſos ibi ſignatum, remiſerunt ad hunc diem* xv *Auguſti, quo nempe ſcribant in noſtro Floretio Sanctorum Ms. ac in Uſuardis Colonienſibus referri* Juſtinum *aliquem* epiſcopum Confeſſorem. *At is non magis notus eſt quam* Juſtinus Præſul, *ut & hic etiam tantiſper prætermittendus ſit, donec lucis aliquid ſuboriatur, unde colligi queat, quo demum ſpectet, aut cum quo alio Sancto ſynonymo confundendus ſit; an forte cum S. Juſtino Pictavienſi epiſcopo, qui celebratur* 1 *Septembris: certe non cum illo S. Juſtino Monaſterioleaſi, hoc die ad S. Salvii cult ſolito, nam is pro martyre illo accipitur, de quo actum eſt* 1 *Auguſti, unde & a Caſtellano in ſole Indice hoc die notatus eſt.*

Claram *Ordinis Ciſtercienſis virginem* Beatæ *titulo hoc die ornat Caſtellanus in ſuis ad Mart. Rom. additionibus; quam certe mirum plane eſt in Kalendario Divione exuſo atque in Henriquezii Menologio omnino præteritam. Chalemotus hoc etiam die Caſtellano haud dubie præluſerat his verbis:* In Loco Dominæ noſtræ,

C ſanctimonialium cœnobio juxta Ramorentinum in provincia Solonicæ & diœceſi Aurelianenſi, feſtivitas S. Cloræ virginis recluſæ, ſeu monialis, cujus oſſa, e vicina ſilva illuc allata, & diu religioſe aſſervata, ac eodem per bella flammis data ſunt, quamvis ſemper ejus memoria recolatur a peregrinis utriuſque ſexus. *De ætate, geſtis aut ſingulari cultu ubi alibi uſpiam reperire licuit, ut dubia ſaltem ree tota maneat, donec monumenta paulo certioribus & diſtinctioribus inſtruamur.*

Antonii Ordinis Servorum *cum* Beati *titulo* Viterbii *memoriam egit Ferrarius in Catalogo generali, de quo tamen nec verbo meminit in majori Catalogo Sanctorum Italiæ, nec inter Sanctos Viterbienſes; ut cultum maxime dubium eſſe oporteat, de quo priuſquam certior fiam, inter Sanctos aut Beatos eum computare, mihi integrum non eſt.*

Dominicum Martinez *abbatem Alcobacienſem in Luſitania, non ut ſanctum dumtaxat ſed ut ſanctiſſimum hoc die prædicat Henriquez in ſuo Menologio Ciſtercienſi, atque* Sanctorum numeru, *neſcio qua auctoritate*, fuiſſe adſcriptum, *ea fide Bernardi de* Brito *in Chronico* D *Luſitanito Ord. Ciſtercienſis; aſſereatle præterea* Officio eccleſiaſtico eukum fuiſſe in eccleſia Eboracenſi in regno Angliæ. *Henriquezium preſſe ſequitur Bucelinus: at paulo modeſtior Chalemotus canonizationem illam populo potius adſcribit, quam legitimæ auctoritati. De nulla nobis liquit; nec facile concipimus, unde prædictum qualecumque Officium eccleſiaſticum in ſolam unam Anglicam eccleſiam Eboracenſem penetraverit, ubi in toto reliquo orbe Catholico nulla ejus exſtat memoria. Neque vero ad hunc diem pertinet Dominicus ille, quem rectius cenſignavit Chalemotus die, quo obiit,* XXVII *Januarii. Siquid uſquam de vero cultu ſubſit, doceri cupimus, ut dicta die, ſuo tempore de eo agi poſſit.*

Thomas Lombardus *qui tempore Eliſabethæ Angliæ, pro re Catholica in Hibernia multum & ſtrenue laboravit ab iiſdem Hereticis, Bucelino & Chalemoto meritis laudibus celebratur, ſed ſolo titulo* pię memoriæ.

Cherubinum Spoletinum *Ord. S. Franciſci longo* E *elogio prædicat hoc die Arturus in Martyrologio Franciſcano, tantum non ut Sanctorum honoribus prædituin, quos ego ei hactenus adſcribere non auſim; ut certe ab iis abſtinuerit Hueberus, quamquam de cetero ipſum etiam magnifice extollat. Ubi de cultu conſtiterit, locus ei ſuus dabitur.*

Andreas ab Aiala) *in India*) *ſignantur ab*
Fraciſcus Ægidius) *occidua.*) *Arcuro cum*
& ſocii martyres)) *titulo Beati;*
David Confeſſor *Neapoli*) *ultima etiam*
in Campania.) *in Gynæceo,*
Puola de Moare alto virgo.)

Addit Hueberus Cardiolem Albertum *(voluit dicere* Albertum *), Romæ anno* 1465 *habita Franciſcano in Ara cœli ſepultum.*

Item Joannem de Atayde *in Luſitania.*

Innocentium Taurinum, *apud Campum Baſſum in Apulia.*

Franciſcum Prontio *in Hiſpania.*

Franciſcum obiarum *in loco defuncto Valentinæ diœceſis in eodem regno.*

Guilielmus Apelius Curtuſianus *laudatur hoc die a Raſſio, ut qui in Vallegratiæ, conventu Cartuſiarum prope Brugas, obierit* Prior. *Hinc ipſum accepit Caſtellanus in ſuis additionibus ad Martyrologium Romanum.* F

Petrus Beetſius *& ipſe Cartuſianus prope Bruxellas elogio etiam ornatur apud eumdem Raſſium.*

Cæciliam virginem, *ut S. Dominici primogenitum hoc die in Gynæceo ſuo annuntiat Arturus, quem in Diario Dominicano citat Marchefius, haud dubie occaſione ſanctiſſimi Fundatoris, in cujus Vita, hoc die accurate illuſtrata, plura de ipſa memorantur. Quo die vere obierit, mihi necdum conſtat: multo minus de cultu, cum nec apud Ferrarium nota ſit.*

Additur in Anno ſancto Belgico Ignatia ab Angelis, *ejuſdem inſtituti Barcinone defuncta, ſtupentibus ob admirandam ejus in moriendo voluptatem, conſororibus omnibus.*

S. Fredulfum (*Gallice* Frion) *apud Santeuel noble hoc die annuntiat Caſtellanus. Nos cum Sauſſayo, quid de eo dicendum ſit, videbimus die ſequenti.* v Auguſti.

S Ionium presb. & mart. *non recte hoc die ſignat Floretum SS. Ms. ſpectat ad diem ſequentem* v Auguſti.

Dedicatio baſilicæ S. Mariæ Romæ *aque male referetur*

A *fertur in cod. Rhinoviensi, spectat ad diem* v Auguſti.

SS. Abel & Caſſianus epiſcopi *in Tabulis Hibernicas tranſtulerunt hoc die. Quales & unde fuerint, patebit die ſequenti* v Auguſti.

Neque melius celatus eſt Oſwaldus rex *ſpectant etiam ad diem* v Auguſti.

S. Henrici epiſcopi Wintonienſis *memoriam agit hoc die Ferrarius, oblitus, opinor, eorum quæ diximus in eodem ſuo Catalogo generali ad* IX *Januarii, ubi ipſum eumdem primo retulerat, utrobique perperam: ut videri poteſt in Prætermiſſis dicta die* IX *Januarii, ubi ex Martyrologio Anglicano aliiſque probatis ſcriptoribus, cum Majores noſtri recte tradunt obiiſſe die, quo de ipſo agemus* VI Auguſti.

Certamen S. Pamphili & Capitonis *notatur in noſtro Menæi Ms. membranaceo conventus S. Ludovici FF. Prædicatorum Pariſiis apographo, at de iis mentionem faciunt Menæa magna typis edita, ac Menologium ex interpretatione Sirleti*

B *vulgatum* XII Auguſti.

Helenam martyrem *quam hoc die refert Marlet-ta, non aliam eſſe a Burgenſi, ſatis ipſe indicat. Eam vero remittimus ad diem quo in Romano cum* Centolla *ſignatur* XIII Auguſti.

SS. Centollam & Helenam *ex noſtris quibus Tabulis eccleſiæ Burgenſis in Hiſpania, hoc die nobis adduxit Ferrarius in Catalogo generali; recte monens, referri ipſas in Romano eo die quo de ipſis agendum erit* XIII Auguſti.

S. Andreas archidiaconus Fœſulanus *a Dempſtero & Cameratio annuntiatur hoc die, ut Sanctus populatis. De die cultus melius docere nos poteſt Ferrarius, qui in Catalogo generali eum refert* XXII Auguſti.

S. Euladii epiſcopi Nivernenſis & conf. *annuntiatus eſt ſollus Florarii [noſtri] SS. Ms., neſcio unde accepta. Ipſum non novit Sanſſayus, at Caſtellanus habet ea die quo de ipſo ex profeſſo agetur* XXVI Auguſti.

Dominicus Vallius (*alias* Del Bal) *infans martyr Cæſarauguſtanus, a Judæis anno* 1250 *crudeliter cavarnificatus, in ſcriptis noſtris ſignatur*

C *hoc die, forte quia tunc colitur S. Dominicus PP. Prædicatorum patriarcha, tametſi in Vita non exprimatur dies certa, ſed Auguſtus menſe*

damnatur, unde fortaſſe a Tamayo & aliis re- D *fertur* XXXI *hujus, quo quid de eo ſtatuendum; diſquiremus* XXXI Auguſti.

S. Juſti ep. Lugdunenſis tranſlatio *ex xenio, non ſemel & hoc die & alibi in auctariis Uſuardinis ſignata eſt, de eo agetur die quo ejus feſtum recolitur* II Septembris.

Sanctus martyr Thathuel in malo arbore ſuſpenſus conſummatur; *prout habemus ex Menæis magnis, expoſitis, duos inſuper ei verſiculos adtexentibus. Die* V *hujus in apographis noſtris e codice Tauromenſi occurrit* Θωθιήλ *& additur ei* Chriſtina, *prope palatium, quo etiam die ac modo caſſant in extractis e Ms. Menæo membranaceo conventus S. Ludovici FF. Prædicatorum Pariſiis, utrobique cum titulo ſanctorum Martyrum: qui forte ſeiacidunt cum* Thatuele & Charitina, *qui una cum aliis habentur in dictis Menæis magnis ad diem, quem quem in conſule,* IV Septembris.

S. Juſtinus preſbyter & martyr *Romæ peræslebris a Wandelberto & in plurimis auctariis Uſuardi.* E *nis hoc die certatim celebratur. Quin & ab Hieronymianis ſaltem contractis, in quibus fortaſſe pro hodierno* Juſto *ſumitur: verum in Rabano & Notkero tam diſtinctis characteribus ſignatur ut dubitari non poſſit, quin is indicetur de quo egimus in Obſervationibus ad Uſuardum* XVII *Septembris, ut patebit conferenti iſtorum annuntiationes cum textu ipſius Uſuardi. Sic enim habent:* Item Juſtini preſbyteri & martyris, de quo narratur in paſſione S. Laurentii quod multos ad fidem Chriſti converteret, & plurimorum Martyrum corpora ſepeliret. *Remittitur itaque ad* XVII Septembris.

SS. MM. Placidi & ſociorum tranſlatio *Meſſanæ hoc die ſignatur a noſtro Cajetano: heri de eorum inventione actum eſt; ſed & ipſa & hæc tranſlatio ſpectant, ut ibi dictum eſt, ad* V Oct.

S. Judocum *alicubi perperam hoc die ſignatum invenit Bollandus. Nata eſt ejus feſtivitas* XII Dec.

S. Nicodemus *ex aliqua hoſterna annuntiatione hue irrepſerit, ubi tamen lavacris potius revolvitur quam natalis, qui ignoratur hactenus. Vide Prætermiſſos die præcedenti, ubi rem omnem temiſimus ad* XXV Decembris. F

DE S. ARISTARCHO

S. Pauli Apoſtoli diſcipulo. J.B.S.

SEC. I. *Vera ejus laudes ex Apoſtolo.*

QUæ de hoc Sancto ut vera & indubitata tradi hic poſſunt, non aliunde certius & tutius accipiuntur quam ex ipſis *Apoſtolorum Actibus. Ac primo quidem tangitur* Macedonem *fuiſſe Act.* 19 *verſ.* 29 *ubi Epheſiis pro ſua Diana tumultuantibus*, impleta eſt civitas confuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, raptis Gajo & Ariſtarcho Macedonibus comitibus Pauli. *Diſtinctius ſignatur ejus patria dum cap.* 20 *verſ.* 4 *dicitur fuiſſe* Theſſalonicenſis; *id quod denuo repetitur cap.* 27 *verſ.* 2, *ubi cum Magiſtro inter graviſſima etiam pericula conſtanter perſeveraſſe memoratur. Ariſtarchus Macedo Theſſalonicenſis. Judæusne dicendus an Græcus, alii ſtatuant. Preſſius autem de ipſo loquitur, ejuſque conſtantiam ad vincula uſque demonſtrat Paulus ipſe*

Auguſti Tomus I.

ad Coloſſenſes ſcribens cap. 4 *verſ.* 10: Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus. *Item & ad Philemonem de eodem eadem diſcipulo meminit. Atque hæc honorifica plane teſtimonia de S. Ariſtarcho veriſſime prædicantur. At vero, utrum quæ in Martyrologio Romano adjecta leguntur de Theſſalonicenſi epiſcopatu, de agonibus eorumque ibidem palæſtra, utrum hæc, inquam, ſatis ſtabili ultantur fundamento, unde tuto rejici poſſit, hactenus non invenimus.*

2 *Qui ipſum primus Sanctorum Faſtis inſcripſit* Non ita conſtat ve-
auctor Romani parvi, recte & ſimpliciter an- trum &
nuntiat; Ariſtarchi diſcipuli Apoſtolorum. *In* ali epiſco-
eumdem ſenſum paulo nitidius Usuardus: Natale pus fuerit
ejus beati Ariſtarchi, diſcipuli S. Pauli Apoſtoli. Mirandum autem offendimus in Obſervationibus

AUCT. J. S. *noſtris quod Uſuardus Adonis Feſtilitates Apoſtolorum non confulnerit, ſaltem ſecutus non ſit, ut ferme merito quis ſuſpicetur, de Adoniani elogii ſinceritate ipſum dubitaſſe. En ipſam integram Viennenſe annuntiationem :* Pridie Nonas Auguſti . Natalis beati Ariſtarchi, de quo Apoſtolus Paulus Coloſſenſibus *ſcribit*: Saluat vos Ariſtarchus conceptivus meus : qui comes individuus Apoſtolo permanſit uſque ad ejus confeſſionem ; qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus , poſt longos & beatiſſimos agones a Chriſto coronatus, quievit. *Aperte hic indicatur epiſcopatus Theſſalonicenſis , de quo in antiquioribus nulla , quod ſciam memoria : tum mortis genus , de quo dubitet, martyrne an potius confeſſor vitam fulverit* ; poſt longos agones a Chriſto coronatus , quievit. *Hinc certe paſſim eruunt , qui de Ariſtarcho loquuntur, cum Tillemontio tomo 1 pag. 571 , non martyrio ab hominibus , ſed a Chriſto coronatum , quieviſſe in pace.*

B Item an vere martyr ſit ?

3 *Ex aliis elaſticis Martyrologiis divini nequit controverſia, fruſtra vero Uſuardinorum codicum ſectatores hunc addunere* ; *ex eorum aliquo , qualis eſt Bruxellenſis acceptam oportet annuntiationem hodiernam Martyrologii Romani , quæ ipſa ex Adone contracta eſt* : Theſſalonicæ , natalis beati Ariſtarchi, diſcipuli & comitis individui ſancti Pauli Apoſtoli, de quo ipſe ad Coloſſenſes ſcribit : Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus. Is ab eodem Apoſtolo Theſſalonicenſium epiſcopus ordinatus, poſt longos agones , ſub Nerone coronatus a Chriſto , quievit. *Nihil his lucis attulit Baronius neque aliis quiſquam , quod ſciam : tenebras merus affudere Græci , ut mox patebit apertius . Solvenda omnino eſſet difficultas jam tacta de S.* Ariſtarchi *extremo agone, violentaſne is ad mortem fuerit ; ut in breviſſime ſuo elogio eum Græcis tradit Equilinus , an vero in pace quieverit. Alterum , de quo non conſtat , quæritur , unde didicerit Viennenſis , fuiſſe ipſum Theſſalonicenſem potius epiſcopum , quam, ut Græci volunt, Appameenſem. Tertium denique , undenam confici certo queat , ipſum Theſſalonicæ potius , quam Romæ aut alibi extremum ſpiritum Deo reddidiſſe . Vera ut vera tradimus ; ambiguis in ſuo gradu relictis , dum ille diſſolvendis nulla aliunde momenta ſuppetere , ea fruſtra inveſtigando , experti ſumus.*

4 *Jam ut ad Græcos accedamus , non unam a* Græcis omnia magis favoribus. *apud ipſos feſtivitatem , ut vel ex ſolo Menologio patet , obtinuit* S. Ariſtarchus, *adſcriptus ibi* LXX *diſcipulis junctuſque primum Pudæ ſeu Pudenti & Trophimo* XIV *Aprilis , ubi ex ſuppoſititio Dorotheo , pluribus ibi laudato , ita legitur* Sanctorum patria Ariſtarchi , Pudentis & Trophimi , qui cum eſſent ex LXX , poſt Pauli Apoſtoli mortem , & ipſi , Nerone imperatore capite cæſi ſunt. *Rurſus vero* XXVII *Septembris ſit Commemoratio ſanctorum* apoſtolorum Marci, Ariſtarchi & Zenonis (*pro* Zenæ) *de noſtro autem ſeorſum hæc ibi memorantur* : Ariſtarchus etiam ex ſeptuaginta fuiſſe invenitur, cujus Apoſtolus Paulus meminit. Hic Apameæ Syriæ epiſcopus fuit ; vir egregiæ ſanctitatis , alter Joannes , locuſtis & melle ſilveſtri nutritus , Zona pellicea indutus. *Hæc omnia Græca elogia , uti & ſuperiora , quanti facienda ſint , ex fonte , unde promanant, facile intelligitur : quid enim de Dorotheo iſte conſentiendum , jam Majores noſtri non ſemel & abunde declaravere , ut habet in notula ad diem* XV *Synaxarii poſt tomum primum Aprilis* ; *item tomo* 2 *Junii pag.* 436 *& alibi. Tædet eamdem cramben hic denuo recoquere* ; *neque alia æque incerta ex Petro de Natalibus aut aliunde juvat accerſere.*

DE S. PERPETUA

J. B.

ROMÆ.

Cultus, elogia, geſta, ſepultura, locus & annus mortis.

SECULO I C

Memoria in Adone, Martyrologiis veteribus,

ACta *S. Nazarii martyris ad diem* XXVIII *Julii a nobis enaminata* , Perpetuam *ejuſdem Sancti matrem fuiſſe memorant* ; *quo ſub nomine ſacris etiam Faſtis inſcribitur* ; *ex dictis Actis aut certe ſimilibus , prout nobis quidem videtur , deſumpta . Ado ad* XXIII *Junii elogio S. Nazarii illam inſerit his verbis* : Beati Nazarii pater Africanus ; mater vero Perpetua , a beato Petro apoſtolo bapizari . *Molani editio anni* 1573 *inter additiones Uſuardo ſuo adjectas ſic habet* : Romæ beatæ & ſanctæ Perpetuæ , matris S. Nazarii , *ad marginem citant* Ambroſianam Miſſam . *Adde alios recentiores Galeſinium , Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiæ , Piazzam in Hemerologio ſacro Romæ Chriſtianæ & gentilis . Martyrologium Romanum ſic habet* :

ex Martyrologio Romano :

a Romæ ſanctæ Perpetuæ , quæ a beato Petro apoſtolo bapizata , Nazarium filium , & Africanum virum ad fidem Chriſti perduxit , & multa ſanctorum Martyrum corpora ſepelivit ; ac tandem bonorum omnium meritis cumulata migravit ad Dominum. *Fontem , e quo hæc hauſta ſint , aſſignat Baronius in notationibus ad dictum Martyrologium die* XV *Auguſti* , tabulas *videlicet* eccleſiæ Mediolanenſis , & F Actu SS. Nazarii & Celſi , quæ habet Mombritius tom. 2. *Utinam vir ſapientiſſimus paullo melicea nobis deſignaſſet documenta circa ea geſta Sanctæ hujus : nam quod ad cultum ejus publicum apud Mediolanenſes ab immemorabili tempore attinet , & quidem ſatis ſolennem , ſufficientes ad hunc ipſi cum Martyrologio Romano afferendum ſuggerunt notitiæ Miſſale ac Breviarium ipſius eccleſiæ , hoc quidem anno* 1539 ; *illud autem anno* 1522 *typis excuſum .*

cultus & elogium ex Miſſali Mediolanenſi ſeu Ambroſiano ,

3 *In dicto Miſſali notatur de ea Miſſa de communi matronarum , adjectis ipſi propoſitis orationibus* ſupet populum , ſuper ſindonem , ſuper oblata : præfatione , & poſt communionem . *Præfatio vero ipſa ſic eam laudat* : Deus , qui . . . . . beatam Perpetuam ſic tuæ gratiæ radio illuſtraſti , ut execrato gentilitatis errore , ab Apoſtolorum Principe baptizata , non ſolum filium Nazarium ad Chriſti cultum flecteret , ſed & Africanum , ejus infidelem virum , Judaici ritus cultorem , fidelis Mulier dupliei luctu dicata , Chriſtianorum

col-

A collegio ſociaret. Hæc miſericordiæ operibus exuberans indigentibus ſubvenit, & afflictos miſeſia conſolatur. Hæc beatorum Martyrum corpora pio tradit ſtudio ſepulturæ. Hæc mitis coruſcans virtutibus, fugat dæmones: a morbo cancri Sereiliam matronam liberat: Juliam Neronis filiam ſanat lunaticam: ab ignis incendio Romam crueis ſigno ſervat indemnem: filium ſuſcitat Mamurtini.

& teſtimonias propriis Breviarii,

4 Hæc denique in ſinceritate fidei, & operum ſanctitate perſeverans, carnis deſerens claustrum, lætus migrat ad Chriſtum. *Lectiones iam aſſignatæ eadem facta narrant; ſed præmittitur illis annuntiatio* Romæ beatæ & ſanctæ Perpetuæ, *matris ſancti martyris Nazarii; Molanianæ, quam paullo ante recitavimus, ſimillima. Orationes propriæ, quæ lectionibus iſtis præfiguntur, ibidem legi poſſunt. In Breviario Ambroſiano anni 1635 nihil aliud notatur inter Officia ad hunc diem* IV *Auguſti, quam* commemoratio S. Perpetuæ matronæ, in primis Veſp. & in Laud. *Atque hæc ad probandum tam antiquum quam hodiernum* S. Perpetuæ *cultum dicta ſint ſatis. Incertiora ſunt, quæ*

B *de ejus geſtis modo produximus a Miſſali Ambroſiano, & quæ paucis perſtringuntur in Actis S. Nazarii apud Mombritium. Rem expendamus.*

quæ diſcant inter.

5 *Imprimis ea, quæ referunt lectiones de* exercato gentilitatis errore *&c., non ſatis conſonant cum Actis S. Nazarii apud Surium, ubi eorum auctor de ipſius parentibus agens,* Eorum, *inquit,* Deus pietatem veluti remunerans... eis dedit filium, heredem ſimul virtutis & bonorum. *In Ms. noſtro Ultrajectino S. Martini, e quo dedimus martyrium S. Nazarii ad dictum diem* XXVIII *Julii, narratur is fuiſſe* filius.. Perpetuæ Chriſtianiſſimæ.. & a Petro apoſtolo baptizatæ; *qui baptiſmus etiam refertur apud Petrum de Natalibus in S. Nazarii Actis lib. 6, cap. 147, & alibi; verum an gentilis an Judæus ante baptiſmum fuerit, necdum comperimus. Alia, quæ lectiones de* S. Perpetua *memorant, facilius credere vel ſaltem ſupponere poſſumus; quam probare aut improbare. Quamquam aut non ſuſpectum appareat illud,* Juliam Neronis filiam ſanat lunaticam; *Nero quippe imperator* eu *Poppæa* filiam tulit, Claodiam Auguſtam, amiſitque admodum infantem (*uti eſt apud Suetonium lib. 6, cap. 35, pag. 566, editionis Lugdunenſis, anni 1548*) *quartum nempe intra menſem defunctam: ſicut ibidem in notationibus eſt. Vellem equidem, quæ de Servilia, urbe*

C *Roma, filio Mamurtini memorantur, ex idoneis documentis probaretur. De Africano conſuli poteſt Commentarius prævius ad Acta S. Nazarii, die* XXVIII *Julii §. XI; de quo mox hic recurret ſermo.*

Poſita quædam Sancta indiderunt reconſentur,

6 *Nunc biſce attexo nonnulla ex qualibuſcumque Actis S. Nazarii.* Civis Romana *cum ita quibuſdam exemplaribus, tum apud Mombritium, fuiſſe fertur: & ſecundum illum* nobili exorta proſapia. *Petrus de Natalibus dat ei titulum* nobiliſſimæ Romanorum; *Ms. Ultrajectinum S. Martini* Romanorum *item* nobiliſſimæ *prærogativa illam condecorat. Nobilitas ejus confirmatur ex S. Ennodio Anferias aſſignando, quando dicit:* In ſtirpe Nazarius bona. *Mombritius virtutes Sanctæ noſtræ ſic breviter complexus eſt, dicens, quod,* Quotidie ad adorandum Dominum Jeſum Chriſtum in eo, quo baptizata fuerat loco, & orationum dona ſolvenda properaret. *Ibidem habet hunc dialogiſmum Sanctæ cum ſuo filio; quem ſic contrahit.* Nazarius ... abiit ad matrem ſuam, dicens: Neſcis mater, quod fuerit patris mei promiſſio, ut mihi religionis ſuæ cultum oſtenderet.. Admirata mater ejus ſuper iſta, quæ ab eo dicebantur, dixit ad eum: Oſtendat tibi Deus omnipotens veritatis ſuæ myſterium, ut mereatis illuminari baptiſmo Petri, in quo baptizata ſum ego.. Reſpondit Nazarius.. Rea eſt, in quo baptizata es tu, mater? Et ait illa: Etiam, fili, rex regum Dominus, & creator cæli & terræ... Audiens hæc beatus Nazarius, cœpit jam quaſi ſapiens architectus intra pectus ſuum ædificio ſemper manſoro æterna conſtruere fundamenta *&c.* AUCT. I. P.

ad Acta S. Nazarii expreſſa.

7 *Unde liquet, hæc Acta in eo convenire cum ſæpe dictis lectionibus, quod* filium Nazarium ad Chriſti cultum flecteret; *ſed hæ ab illis diſcrepant in baptiſmo Africani, dicuntque illam a ſuo conjuge* Chriſtianorum collegio ſociatam, *ac proinde ad Chriſtum converſam. Converſio autem iſta non* S. Perpetuæ *adſcribitur apud Mombritium, ſed S. Petro apoſtolo. Audiatur textus:* Fertur *Nazarius* Romam properaſſe, *ubi ex patre Africano intellexerit,* Quomodo ei per viſionem B. Petrus apoſtolus apparuerit, & doctrinam Chriſtianæ religionis imbuerit... Ergo tamen viſionis novi-

E tate perterritus, jam nihil aliud, *inquit,* licere decrevi, quam quod Apoſtolico eo præcepto monitus, ut Chriſtum crederem, baptiſmi me unda purificarem. *Eadem Acta apparitionem Sanctæ filio ſuo Nazario factam memorant:* Nocte, beatiſſima mater ejus Perpetua... per viſum adſtitit ei dicens: Tranſi nunc a terra hac; quia & Galliarum civitatibus oportet te Chriſti Evangelium prædicare.

Corpus an aſſeruit exſtet,

8 *Cum exſtent tam pauca* S. Perpetuæ *documenta, non mirum de ejus ſepultura aut ſacris ipſamis vix quidquam inveniri. Puricellus in Diſſertatione Nazariana cap. 235 profert libram Italice conſcriptam, & anno 1515 editum* De indulgentiis & corporibus ſanctis, quæ ſunt in eccleſiis urbis Mediolanenſis *&c., ex* antiquis regiſtris & privilegiis authenticis; *in quo libro inter reliquias, in baſilica Nazariana cuſtoditas, ita indicari refert:* Ibi jacet S. Nazarius martyr; *& poſt plures alios Sanctos, quorum ibidem dicuntur jacere corpora, ponitur ipſa quoque* S. Perpetua, mater S. Nazarii. *Sed nos iſti libro, quidquid antiqua regiſtra & privilegia præferat authentica, in hoc non credimus. Neque ei ipſemet credidit Puricellus: nam cap. 171 agens de libro, quem ſub titulo* Septem eccleſiæ vel baſilicæ ſtationales urbis Mediolanenſis, ſecundæ Romæ, F *anno, uti addit, 1627 Italice ſermone vulgavit Joannes Baptiſta Villa; corporibus in baſilica Apoſtolorum (quæ eſt eadem cum Nazariana) conditis puricellus ex iſta auctore accenſet corpus S.* Perpetuæ, matris ſancti Nazarii; quam aliqui volunt eſſe ſepultam in iſta baſilica. *Sed Puricellus iſtis verbis interſerit, hoc ſe magis optare, quam credere. Præplacet nobis ſententia Plazzæ ſupra allegati, qui dicit,* de *iſto* ſacro corpore huc uſque non eſſe notitiam.

Locus mortis & ætas

9 *Quod attinet ad locum, quo* S. Perpetua *mortalitatem exuerit; etſi id ex nullis certis antiquis monumentis conficere poſſimus, malumus tamen ſapere cum paucis, & loqui cum pluribus, ac Martyrologio Romano, eamque Romæ annumerare. Favent ea, quæ cum de patria ejus, tum de vitæ inſtituto dicta ſunt ex documentis ſaltem qualibuſcumque: e quibus & ipſius etiam ætatem, qua vixit obiitque, ad tempora Neronis reduxeris, non refragabimur ita cum aliis loqui; dicente Baronio ad an. 69:* Commendantur in hac *Nero-*

A *bis perſecutionis, ſtudia inter alias duarum ſanctiſſimarum muliarum Lucinæ atque Perpetuæ. Nos interea ad tempus ætatis utcumque ſecundum, habemus in promptu S. Eunodium, epiſcopum Ticinenſem, qui in hymno, quem pauxit de S. Nazario, Carmine XVIII, de illa diſerte cauit : Nerone ſelu principe, diverſa perpeſſus mala, luſtravit orbem. Vixit ergo Sanctus, Eunodio teſte, ſub Nerone; atque adeo conficitur, quo S. Perpetuæ, ætas, eodem teſte, referenda ſit.* D

DE S. TERTULLINO PRESB. ET M.

R O M Æ

P. B.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

ANNO CLVII. *Alia; annus, menſis, dies martyrii.*

Acta S. Tertullini presbyteri & martyris petenda ſunt ex Actis S. Stephani PP. I & martyris, quæ dedimus die 2 hujus menſis, quo ad potiorem, illuſtrata. Vide ergo, quæ de hoc Tertullino *ibi narrantur cap. 1, num. 8, & cap. 2, num. 14, 15, 16, & 17; ſed illis præmitte; quæ ibidem in Commentario prævio diſſeruimus toto paragrapho ſexto, & maxime num. 62, 63 & 64. Annus idem ipſi martyrii palmam attulit, qui S. Stephano; a quo ſepultus dicitur* in Crypta arenaria pridie Kal. Auguſti, *hoc eſt, eriduo ante, quam reſecto capite diſcipulum ſanctum ſanctiſſimus Pontifex ſequeretur; ita certe aſſerunt Actorum S. Stephani PP. & M. vetuſta, quotquot inſpeximus, exemplaria; ſi codicem noſtrum unicum exceperis, qui ſepultum refert* Tertullinum tertio Kalendas Auguſti; *quod ſecuti ſunt Martyrologi alii & alter; ut in Prætermiſſis die XXX Julii obſervatum eſt; cum Ado & plures alii, de quibus in Prætermiſſis die XXXI Julii, lectionem noſtram amplexi ſint. Decliſſe vero S. Stephanum anno Chriſti 257, die 2 Auguſti, ſuo loco comprobavimus, Reſtat hic, ut de cultu & reliquiis S. Tertulliui non nulla ſubjiciantur.*

B

Colitur hoc die; eſt alio deſcripſerit.

a *Etſi quædam, ut modo inſinuavimus, Martyrologia Sanctum noſtrum annuntient eodie, quo venerantur ſepultus; uſus Eccleſiæ Romanæ, qui hodieque in Martyrologio reformato ſervatur, celebritatem ejus ad quartum uſque menſis Auguſti diem differentis, antiquiſſimus eſt; ut patet ex Romano veteri apud Roſweydum noſtrum, ubi annuntiatur his verbis:* II Nonas (*Auguſti*) in Crypta arenaria, Tertullini martyris Romæ; *item ex addone, qui ad eumdem diem ſic habet:* Item Romæ, in crypta Arenaria, natale Tertullini martyris, quem beatus Pontifex Stephanus baptizavit, & in ubis presbyterum conſecravit: cui iuiat cetera munita hoc præcipue commendavit: Frater, inquit, cura ſit tibi diverſorum sequirere ſanctorum corpora Martyrum. Qui poſt biduum ordinationis ſuæ tentus a Marco præfecto, eductus eſt ad Valerianum imperatorem. Quem ille extenſum mactari ſuſtibus juſſit. Cumque impie exdetetus, elamabat: Gratios ago tibi, Domine Jeſu Chriſte, qui me non ſeparaſti a Domino meo Olympio, ſervo tuo, qui me præceſſit martyrio conſummato. Cumque interea das hoc dicaret, juſſit Valerianus lateribus ejus iguem ſupponi. Cumque lætus & conſtans perſeveraret, diceretque: Faa, miſet, quod facis, celeriua, ut me de hoa inceudio, licet peccatorem, tamen pro ejus uomine, Chriſto offeras ſacrificium; juſſit Valerianus elerati eum, & ttidi præfectu Sapricio. Qui primo juſſit os ejus lapidibus conquaſſari, deinde extendi eum in equuleo, & nervis diutius torqueri, dainda ignibus concremari. Cumque perſeverantet Spiritus ſancti gratia roboratus, Chriſtum Dominum fateretur, mandovit hoc ſectum Valeriano tyranuu. Cui Valerianus remandarit, ut, data ſententia, ejus caput abſcinderetur. Tuua Sapricius depoſitum de equuleo juſſit duci via Latina in ſauundo milliario, & ibidem decollari. Cujus corpus S. Stephauus Pontifex colligeus cum cleſicis, & hymnis redditis Deo, ſepelivit in eodem loco, in Crypto nrenatia, ſecundo Kal. Auguſti. Ubi concurſus ſulemnis fit a Nonas Auguſti. *Eodem die refertur ab Uſuardo, Notkero, & recentioribus paſſim.* E

3 *Neque vero facile eſt translati hujus feſti aſſignare cauſam: niſi forte corporis ejus aliqua facit olim eo die facta translatio ante tempora Martyrologii Romani parvi; de qua tamen meminit nemo. Saſpicandi anſam præbet Panvinius in libello de Septem Urbis eccleſiis pag. 94, cum aſſerit, S. Tertulliui* presbyteri & *martyris corpus olim fuiſſe in cœmeterio Calliſti; puta ante, quam illud cum aliis quamplurimis anno Chriſti 817 in menſe Julio, die XX, Iodictione X ad baſilicam S. Praxedis tranſtalit S. Paſchalis PP. I; ut idem docet pag. 259 & ſequente. Huic tameu opinioui refragatur Aringhus in Roma ſubterranea lib. 4, cap. 5, affirmans, corpora S. Tertullini noſtri & aliorum aliquot Martyrum ex ipſo S. Tertullini cœmeterio ad ædem S. Praxedis a Paſchale tranſlata fuiſſe: neque anim hacteuus quiſpiam, quod ſciamus, idem fuiſſe S. Calliſti cœmeterium aſſecuit cum cœmeterio illo, in quo ſecundum Acta S. Stephani Papæ & martyris, corpora* SS. Tertulliui, & aa *clericorum Martyrum ſepulta primum fuere; cum hoc omnes ad viam Latinam, illud ad Appiam conſtituant. Dini:* cum cœmeterio illo, in quo *&c.: nam adduci vix poſſum, ut credam,* S. Tertullinum *& Martyres jam dictos eoadites fuiſſe in cœmeterio quod eadem via Latina, ſecunda ab Urbe milliario, nec procul ab aquæductu, veteſtam anno Chriſti 1687 fuiſſe ajunt Raphael Fabrettus Inſcriptionum antiquarum cap. 8, pag. 547 & ſequente, ac Marcus Antonius Boldettus in Obſervationibus ad cœmeteria Martyrum lib. 2, cap. 18, pag. 362, cum hac inſcriptione in aditu poſita,* COEMETERIUM BEATI TERTULLINI M.: *non exiſtimo, iuquam, ibi ſepultos fuiſſe Martyres illos; ſi verum eſt, ut Boldettus affirmat, repertum tunc fuiſſe cœmeterium iſtud prorſus intactum. At anim quid ſi deliucatio, quam proferunt auctores illi, partem tantum cubiteat cœmeterii* S. Tartullini, *quæ intacta manſerit; aliam vero partem, peidem evacuatam ac diruta tam, in qua fuerint Martyrum illorum pigura, non exhibeat?* F

forte ob translationem aliquam olim hoc die peractam.

4 *Ut ut eſt, ſive Sancti noſtri exuviæ in illo*

cœme-

A *cœmeterio quieverint, ſive in alio vicino; ſive in-* *Corpus modo eſt Romæ ad S. Praxedis, forte pars Anicii in Gallia.*
de ad cœmeterium Calliſti tranſlata primo fuerint, ſive non fuerint; negare non poſſumus, reſoſſas olim fuiſſe, & in eccleſiam S. Praxedis in montibus a S. Paſchale PP. I illatas: hoc enim præter veterem tabulam marmoream apud Panvinium ſupra, teſtantur loco citato Aringhus, Panciroli in Theſauris abſconditis urbis Romanæ pag. 236, & in indice reliquiarum; ac Piazza in Hemerologio ſacro die IV Auguſti, quo ait, feſtam S. Tertullini presb. & mart. memoriam [anniverſariam] celebrari ad ſanctæ Praxedis, ubi corpus ejus requieſcit. Hinc forte pars aliqua in Gallium Anicium devenerit. Certe ſecundum Feſtu propria eccleſiæ cathedralis beatæ Mariæ Aniciensis, anno 1624 ad formam Breviarii Romani redacta, die IV Auguſti celebratur ejus Officium (remiſſo ad diem non impeditum Officio S. Dominici) cum novem lectionibus, quarum tres ſecundi nocturni propriæ ſunt, & ex Actis S. Stephani depromptæ, niſi quod in fine hæc adjiciuntur: Ad Aniciunſe templum S. Tertullini oſſa delata, in capſulis duabus olim pendebant e tholo in altari principe; ubi & nunc venerationi habentur. *Ceterum de modo ac tempore hujus tranſlationis, nec ibi quidquam, nec apud Sauſſayum in ſupplemento Martyrologii Gallicani hoc die, pag. 1154, nec alibi ſcriptum invenimus. De S. Tertullini martyris corpore, quod præterito ſeculo in eadem Collegii noſtri Luxemburgenſis Roma tranſlatum colitur una cum corpore S. Chryſanthi M. Dominica IV poſt Paſcha, nihil hic dicimus: ſatis longum de illo commentarium dedimus tom. 2 Maji, pag. 558, quem qui legerit, facile deprehendet, Tertullinum illum ab hoc noſtro diverſum eſſe; quidquid aliter exiſtimarit Sauſſayus in Martyrologio Gallicano ad diem IV Auguſti, pag. 490.* AUCT. P. B.

DE S. AGABIO EPISC. CONFESSORE. E

B

Veronæ in Italia. J. B. S.

IV AUG. *Fuit 3 Veron. epiſc.*

UBI *S. Proculi Veronenſis epiſcopi geſta illuſtrata ſunt* XXIII *Martii tom.* III *pag.* 430, *tum S. Alexandri ad diem* IV *Junii tom.* 2 *pag.* 399, *de ipſa Verona ejuſque primis epiſcopis ea expoſita ſunt omnia, quæ alias hic omnino præmittenda eſſent: e quibus nimirum inter alia datur intelligi, unde primi urbis iſtius antiſtites, ante Claſſicis omnibus Martyrologiis incogniti, in Romano hodierno locum obtinuerint, procurante videlicet celebri epiſcopo, poſtea Cardinale Auguſtino Valerio, ut ibi jam ſatis dictum eſſe, nobis hic licet ſupponere. Eos inter tertius ordine eſt* S. Agabius, *vel* Agapius, *de cujus geſtis aut certa ætate nihil hodie conſtare, totumde declarat Panvinius; neque difficitur laudatus Valerius, dum ei inter Veronenſes ſuos epiſcopos hoc breve elogium concinnat pag.* 37: Agabius Veronæ epiſcopus, fuit vir pietate erga Deum & morum lenitate præſtans. Victutum exemplum, fidei imprimis & liberalitatis in pauperes, omnibus futuris poſt ſe epiſcopis exemplum reliquit. Obiit pridie Non. Auguſti; ſepultus eſt in crypta baſilicæ S. Proculi, ſub altari in ejus honorem erecto, *Hæc pauncula Valerius.*

C

cetera ſunt Petri Petrutii.

2 *Baptiſta Petrutius in brevi hiſtoria Italica Vitarium quatuor primorum Veronæ epiſcoporum, operi Valeriano ſubjuncta, dum ornatui fortaſſe nimium indulget, alia comminiſcitur, quæ unde hauſerit potuerit, nemo hiſtoriæ peritus intelliget. Fingit nimirum Irenæum, neſcio quem, Hieroſolymitanum Epiſcopum, & eum quidem hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptorem, qui in prætenſa hiſtoria tradiderit, S. Agabium hunc Veronenſem, fuiſſe prius Cæſarienſem in Paleſtina epiſcopum, ubi poſt multos exantlatos labores, Pamphilum ſibi ſubſtituerit, deſertaque adeo prima illa ſua ſede, in Italiam parteſque Veroncuſes appulſus, S. Cricino antiſtiti ſecundo, tertius ipſe in ea eccleſia ſucceſſor diſſignatus fuerit, & quæ hæc confictaria ſunt; de quibus nec umbram invenias in Panuinio, Valerio aut aliis rerum Veronenſium illuſtratoribus; ut proinde Valeriano elogio ſimpliciter lubærendum; cui quod ſuperadderet, nihil magnopere invenit, Ughellus dum plantuam ſemel fidem, ab eo diligentiſſime cultam aſſe-*

ruit, multaque eum poſſum ait a tyrannis Chriſtiani nominis. Ab omnibus refertur hæc inſcriptio ejus tumuli,

AGABIO, QUI
IN PONTIFICATU
TERTIUS
SUCCESSIT,
SACRUM.

3 *Alia non ſuppetunt quæ de* S. Agabio *a nobis tradi hic poſſint præter ea ſola quæ ad ſacri corporis inventionem ſpectant, de qua loquuntur citati ſcriptores omnes, quidquid in anno quo res accidit, a ceteris diſſentiat Ughellus, qui pro anno* 1492 *alium ſubſtituit, haud dubie errore typographi. Fruſtra hic deſcriberetur ea hiſtoria, quæ occaſione S. Proculi tota in Actis pridem data eſt ad diſtam diem* XXIII *Martii pag.* 453, *ubi num.* 14 *hæc habentur quæ ad S. Agabium propius pertinent:* Poſtea, eum io illa urea, quæ primo ad Septemtrionem retecta fuerat, nullum appareret indicium humani corpotis in ea reconditi, cujus nuc dubitum munſutum ipſa æquare epiſcopo videbatur; umaliti nihilominus ſunt ingens, quo tegebatur, ſaxum, & omoin corporis jam conſumpti oſſa ſub eo reperta ſunt tam integra, quaſi recens illuc illatu fuiſſent; & in ipſa urea hæ litteræ ſculptæ apparuerunt; HIC REQUIESCIT IN PACE SANCTUS AGABIUS EPISCOPUS. *De eadem inventione quatuor primorum epiſcoporum plura hinc inde memorat Valerius, ſed quæ eodem plane recidunt.* *Nonnulla ſacri corporis inventio.*

F

4 *Aliam inſcriptionem refert Valerius in templo S. Proculi, ubi ſacra honorantur corpora, poſitam anno* 1502, *in qua* S. Agabius *loco & ordine ſuo memoratur, ut de hodierno ejus culto indubitata ſint omnia. Neque hic prætermiſerim aliud conſtantis Veronenſium in quatuor primos ſuos antiſtites pietatis venerationiſque monumentum, orationem nempe deprecatoriam, qua omnes ſimul invocantur ſub hac formula:* Omnipotens ſempiterne Deus, qui per ſalutiferæ prædicationis ioitium, beatorum Enprepii, Cricini, Agapii & Proculi, confeſſorum tuorum utque pontificum, noſtamulos tuos ad agnitionem tui

& Veronenſium in ipſum pietas.

AUCT. J.B.S. nominis venire dignatus es, præsta supplicibus tuis; ut eorum apud te precibus adjuvemur & meritis, quorum prius eruditione sanati, Catholicæ fidei meruimus habere primordia. Per Dominum nostrum. Amen. D

DE SS. MARTYRIBUS ROMANII

CRESCENTIANO, JUSTO ET FORTE SACHINTO VEL JACHINTO.

J.B.S.

Ex Hieronymianis.

IV AUG. *Hieronym. confusio* *De sanctis pluribus martyribus sub* Crescentiani *nomine, jam in opere nostro actum est* XVII *Martii,* XXVII *Maii,* I *&* XIII *Junii, atque item* II *Julii: sequuntur & alii in Martyrologio Romano, neque satis liquet, utrum cum nullo eorum confundendus sit is, de quo hic sermo est, apud alios* Justo, *apud alios* Justino *conjunctus, quem & subsequitur* Sachintus, *seu* Jachintus, *de quo tantum dubites, sintne duorum iste. rum factus; tanta nimirum hoc die codicum Hieronymianorum confusio est. Sic habet textus Florentinianus:* Romæ via Tiburtina in cimiterio, natalis sancti Crescentiani & Justi. Et natalis S. Sachinti. *Confer modo verba Epternacensis:* Romæ, Crescentiani, Justini, Quinti, Bartholomiæ. *Corbejense ad priorem textum facis accedit, at viris feminas substituit:* Romæ via Tiburtina, in cimiterio, natalia SS. martyrum Crescentianæ & Justæ. Et natalis S. Sexinthi. *A Gellonensis, Morbacensi aliisque contracti, a nobis pridem editis, frustra quæretur subsidium, cum ibi res magis involvantur.* Romæ, Laurentii, Crescentiani, Jachinti, Justi, Sege, Bartholomæi; *confusis tempe in unam diversis annuntiationibus.*

2 *Neque Florentinum magnopere juverunt annotata Holstenii aut alia adminicula, neque nobis aliunde vel minima lux affulget. In ea perplexitate, cetevis præferenda videtur, ex codice Reg. Suecia adducta apud Florentinium annuntiatio hisce verbis:* Romæ via Tiburtina, in cœmeterio S. Laurentii martyris, Crescentiani & Justi, & natalis S. Sachinti, *ut ibi certe ultimus prioribus subjungi videatur; quod tamen non ausim certo asserere, cum apud Notkerum soli duo figurentur,* Crescentianus & Justus; *quod confirmare liceret ex codice Ursardino Vaticano signato num. 5949, nisi rem aliis implicaret, dum sic legit:* Romæ, sanctorum Crescentiani & Justi, & sancti Apollonii & sociorum ejus: *quæ ultima clausula a quo & unde auxina fuerit, prorsus non intelligo. Neque alibi quidquam reperies quod de horum Martyrum aut ætate aut gestis tuto subjungere liceat,* non facile explicabilis. E

DE SS. MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

SERGIO ET BARTHOLOMÆO

J.B.S.

Ex Hieronymianis.

II AUG. *Quid sibi hoc die vult antiquissimus codex Epternacensis, nemo facile divinaverit:* Nicomediæ Isali; *quod nomen librarii ecclesiastis corruptum esse oportet, cum in nullis aliis quidquam affine legatur, preterquam in codicibus Rhinoviensi & Richenoviensi, ubi* Isai *exprimitur. Porro codices reliqui expresse Sanctos duos annunciant, ut in textu Florentinii:* In Nicomedia, natalis sanctorum Sergi & Bartholomæi. *Corbeiense sic habet:* In Nicomedia, natales SS. Segæ & Bartholomæi martyris, *quæ annuntiatio eadem est in codice Reg. Suecia a nobis edito, & etiam apud Florentinium. In aliis codicibus contractis major confusio, cum istic passim Romæ tribuantur, legaturque* Segæ & Bartholomiæ. *Melius, opinor, a nobis effornata nomina ex codice Fontanellensi, ut pro* Segæ *omnino scribendum censeamus* Sergii *quemadmodum supra expressimus.* C F

DE S. ELEUTHERIO MARTYRE

TARSIÆ IN BITHYNIA,

P. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sancti cultus; reliquiæ; ecclesiæ; Acta, & tempus martyrii.

SUB MAXIMIANO. *Sancti cultus recentior apud Latinos,* *Sanctus hic martyr* Eleutherius, *quem Græci* Cubicularium *ab officio cognominant, Latinis ignotus omnino fuit usque ad reformationem Romani Martyrologii: ut enim ab aliis omnibus nominis ejusdem Martyribus, quos per anni decursum veteres occidentalis Ecclesiæ Fasti celebrant, longe diversus; ut ex singulorum vel Actis, vel positione, vel aliis hujuscemodi characteribus elucescit. Itaque ad hunc diem versus finem seculi decimi sexti audiri primum apud nos cœpit hæc ejus annu-

A *nuntiatio* : Conſtantinopoli , ſancti Eleutherii martyris, ordinis ſenatorii, qui pro Chriſto in perſecutione Maximiani gladio cæſus eſt . *In hac non ſatis aſſequimur , cur aſſignetur Conſtantinopolis , tamquam certaminis ejus paleſtra . Id ſane non legitur in Menologio Sirleriano , quod ſuſum hic citat in annotatis Baronius : in Annalibus autem , ubi ad annum 311, num. 19, idem aſſerens auctor Emineniſſimus , teſtem nullum produxit . Atqui alibi & Chriſtianum & martyrem eſſe ſuſum* Eleutherium, *Græci tradunt ; ut mox videbitur . Hinc nos alium quoque ipſi locum in titulo Commentarii aſſignandum putavimus .*

quem apud Græcos 2 *Maſtadiutus dies hic idem quartus Auguſti in eccleſia Græca conſecratus Martyris hujus memoria repetitur : non enim in Menæis ſolum , apud Venetos anno 1607 excuſis , refertur hoc die ; ſed & in Mſs. longe vetuſtioribus : ab his tamen Menæa differunt , quod eumdem Eleutherium , alibi ſemel tantummodo , idque hodie , commemoratum , bis annuntiant ; die quarta videlicet Auguſti , & quinta decima Decembris ; forte quod eorum auctor ignoraverit , eumdem eſſe . Sic autem habent loco priori :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, B ὁ ἅγιος Ἐλεύθέριος ὁ ἀνθικυλαρίος ξίφει πελεκᾶται: *Eadem die (IV Auguſti) S. Eleutherius eubiculariorum gladio conſummator . Tum binos hos tantum ſubdunt verſiculos :*

Ἐλεύθέριος οὐχ ὑπέπτηξε ξίφος .
Ἐλεύθερον δὲ εἶχε τὸν πανὸς φόβου .

Id eſt : Non pavidus aciem ferri Eleutherius tulit ,
Animum ſed omni liberum exhibuit metu .

Patet alluſio nominum inter ſe affinium Ἐλεύθέριος & ἐλεύθερος, *acſi Latine dicas :* Liberius liberum animum *&c. Locus vero poſterior , ſeu* IV *Decembris , ſimilis eſt annuntiatio :* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ , τῷ ἁγίῳ μαρτυρος Ἐλεύθερίῳ , τῷ ἀνθικυλαρίῳ : *ſimilis ad nomen alluſio :*

Ἐλεύθέριος ἐλεύθερωθεὶς κόσμου ,
Τὸν παρακόσμιον ἔρρε ἐλεύθερίαν:

acſi legas : LIBERIOS liberatus mundo,
Libertatem invenit mundo altiorem.

Tum ſequitur ejus elogium , ad teſqui columnam extenſum , quod hic omittimus ; quia , ſi rem ſpectes , non multum differt ab Actis noſtris ; etſi phraſi plurimum diſcrepet ac brevitate .

eodem hoc die. 3 *Ceterum die non ſuo elogium iſtud & commemorationem hanc ſecundam* Eleutherii *in Menæis exC cuſis eſſe collocata , colligimus ex Menæis antiquioribus Mſs. bibliothecæ Ambroſianæ & Sirmondianæ , quæ die IV Decembris de hoc Martyre non agunt ; ſed ſola die IV Auguſti , qua & Martyrii ejus epitomen , ea Actis noſtris , ettenta paſſim earum phraſi , contractam recitant , hoc titulo :* Ἀθλησις τῷ ἁγίῳ μαρτ. Ἐλεύθερίῳ κυβικυλαρίῳ. *Solo quoque hoc die refertur in Menologiis Sirletiano (ut vide apud Canifium ,) & Baſilitano Cryptæ Ferratæ , cujus textum Græcum , ad calcem hujus Tomi datum , Latine ſic vertimus :* Menſe eodem , die IV , certamen ſancti martyris Eleutherii , eubiculariі . Natus erat ſanctus Chriſti martyr Eleutherius in urbe Byzantina ; imperante Maximiano , ſenator idem & eunuchus ac familiaris imperatori . Sed quoniam Deo per mandatorum ejus obſervationem placebat , nec divino tamen initiatus adhuc erat baptiſmate ; hoc aſſequi deſiderans, rogavit imperatorem, ut ad villam, quam habebat , ſuburbanam ſibi liceret concedere . Voti compos factus , agrum Sangaro fluvio vicinum adit ; ubi clandeſtinam ſub terra molitus eccleſiam , ab adducto ad eam preſbytero baptizatus eſt ; & ut imperatorem AUCT. effugeret , morbum obtendit. At Maximianus, P. B. his cognitis , ad locum accedit ; & eccleſiam , atque altaris ornatum ſuis ipſe conſpicatus oculis , exanduit ; tum apprehenſum ipſum cum ſatis primum exorciſaſſet , caput ei demum joſſit abſcindi .

4 *Sed ut his omnibus Acta noſtra putamus eſſe vetuſtiora , ita nihil ad Martyris noſtri cultum illuſtrandum aque baſtenus opportunum invenimus : hæc enim non modo feſtum ejus anniverſarium indicant in ipſa inſcriptione , quæ talis eſt :* Μηνὶ Αὐγούστῳ Δ , μαρτύριον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐλεύθερίου , μαρτυρήσαντος ἐπὶ Μαξιμιανοῦ βασιλέως, Menſe Auguſto, die IV, martyrium ſancti martyris Eleutherii , qui , Maximiano imperante , pro fide mortem oppetiit ; *verum etiam de ſepulcro ejus & reliquiis ea tradunt , quæ fallor ſi uſpiam alibi legerit conſignata quis reperit . Ac primo quidem conditum fuiſſe Sanctum docent in eodem illo prædio ſuo , in quo fuerat interfectus (ut vide cap. 2, num. 14 ;) in Bithynia ſcilicet ad Sangarum amnem , haud procul admodum Nicomedia , ſecundum cap. 1, num. 7.* Ejus ſepulcrum, in Bithynia.

E

5 *Deinde tradunt , eodem cap. 2, num. 14, poſt ædificatam Eccleſiæ pactum , a viris piis Deoque devotis eadem ſacram , & operis quidem omnino admirandi ædificatam fuiſſe , non tantum ejus nomine , ſed etiam tumulo , ut ex num. 15 colligi poteſt , conſecratam ; haud dubie quod ſepulcrum illud jam tum prodigiis luciuerat . Quia vero mentionem nullam faciunt illius translationis ſive ſepulcri ſive reliquiarum ejus ; non obſcure innuunt , eccleſiam illam ibi conſtructam fuiſſe , ubi ſepulcrum ab initio fuerat ; adeoque circa Sangarum flumen ; idque , ſecundum num. 14, in territorio oppidi Tarſiæ , cui idem ſepulcrum vallorum munimumque loco fuiſſe dicitur : unde conſequi videtur , ut Tarſus , ſive Tarſia Bithyniæ , de qua meminit Stephanus Byzantius itique , & quam Nicetas Choniates in Iſaaco Angelo lib. 3, num. 2 vicinam ait fuiſſe Nicomediæ , verſus Sangarum ſita fuerit ; neque adeo confundi poſſit cum Drepano , ut trudditiſſimus aliquando Juſtus Lipſius exiſtimavit , de Magnitudine Romana lib. 4, cap. 12. Porro quam illuſtribus ſuo etiam tempore eccleſia illa tumulusque miraculis fulſerint , narrat eorumdem Actorum ſcriptor eodem num. 14.* Prope Tarſiam, templum antiquum & miraculis ipſum.

F

6 *Fuit & alia cujuſdam Eleutherii martyris eccleſia Conſtantinopoli , & quidem una dumtaxat ; ut videre licet apud Cangium in Conſtantinopoli Chriſtiana lib. 4, pag. 123, & apud Anonymum Banduri , Imperii orientalis tom. 1 , pag. 32 ; ea qua Anonymi opere delineata cum a Banduro fuerit mappa . quæ duas in eadem urbe , imo eodem urbis loco , propemodum junctas repræſentat S. Eleutherii eccleſias , error tenendus eſt in eam irrepſiſſe : nam de ſecunda neque Anonymus , neque ipſe uſquam in annotatis tomo a meminit , quem vide pag. 713. Quæritur modo , cujus Eleutherii martyris eccleſia illa fuerit ; noſtri hujus , an alterius , qui martyr ſimul & epiſcopus fuit , celebraturque a Græcis die IV Decembris , a Latinis vero XVIII Aprilis . Noſtri eam fecit Janningus in S. Metrophane , Junii tom. 2 , pagina 395 ; ſecutus ea , quæ dudum ante dicta fuerant in Prætermiſſis ad diem 24 Februarii . In eamdem ſententiam propendit Tillemontius in Perſecutione Dioclctianea tom. 5, art. 9, pag. 25, & in S. Genuadio , tom. 16, pag. 70. Argumenta Janningi ſunt. 1. Quod Calliſtus & alii Eleutherium illum , de cujus eccleſia Conſtantinopolitana ſcribunt , martyrem tantummodo appellent ,* Ejus ſepulcrum, in Bithynia. Eccleſia S. Eleutherii Conſtantinopolitana non eſt hujus.

non

AUCT. F. B.

non epiſcopum martyrem. 2. Quod eccleſiam illam Eleutherio noſtro, apud Cangium citatum, adſcribunt Synaxaria. 3. Quod hujus noſtri celebris Conſtantinopoli memoria furrit, utpote qui originem ex ea ducam ampliſſima ſub Maximiano dignitate enituiſſet, meruiſſetque adeo apud cives ſuos eccleſiam, qui tot alias etiam exteris Martyribus extruxiſſent.

ſed alterius quem dicimus ad Aprilis.

7 Papebrochius contra, ad diem XVIII Aprilis, pag. 328, eccleſiam jam dictam Eleutherio epiſcopo & martyri vindicare non dubitavit; &, meo quidem judicio, recte; quandoquidem Menæa, ad ujum eccleſiæ præſertim Conſtantinopolitanæ impreſſa, hoc aſſerunt diſertiſſime in elogio S. Eleutherii epiſcopi, quod his verbis concludunt die XV Decembris: Τελειοῦται δὲ ἡ αὐτὸς συναξις ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτοῦ, πλησίον τῆς Ξηρολόφου. Celebratur autem ejus ſolemnitas, in eccleſia ipſius prope Xerolophum. *Ad argumentum Januingi primum reſpondeo, non ſemper Sanctos ornatibus ſuis titulis appellari, præſertim ab hiſtoricis, apud*

B *quos frequentius, opinor, occurrit nominatus S.* Stephanus *abſolute; quam cum epitheris levita & protomartyre, quæ tamen ei nemo cenſetur emittendo derogare. Non negant epiſcopum fuiſſe Eleutherium illum, qui epiſcopi titulum non exprimunt; ſicut nec martyrem fuiſſe negat eumdem Eleutherium Anonymus Bandurianus loco aſſignato, ubi illum ſimpliciter appellat Ἅγιον Ἐλεύθεριον. Ad ſecundum reſpondeo, nullum vidiſſe me Synaxarium, nullum a Cangio allatum proferri, quod eccleſiam noſtro Martyri tribuat: verba, quæ producit Cangius, ipſiſſima illa ſunt, quæ modo recitavimus ex elogio S. Eleutherii epiſcopi & martyris apud Menæa excuſa, quæ Cangius profunde nominavit Synaxaria. Ad tertium reſpondeo, multo celebriorem fuiſſe & eſſe Conſtantinopoli Eleutherium illum epiſcopum, quam noſtrum, illo enim Officium iſtic habet perquam ſolenne, ut patet in Menais; noſter autem nullum, ſed commemorationem tantummodo. Nec refert, quod hic Byzantii natus dicatur; non ille: non enim id, ſi verum eſſet, minus impellere debuiſſet Byzantinos ad illum Officio peculiari, quam eccleſia condecorandum. Si verum, inquam, eſſet: quam etenim*

C *incertum illud ſit, indicabunt Acta num. 3.*

Acta ejus

8 *Acta vero iſta, licet pluribus forte ſeculis poſt Sancti martyrium compoſita ſint, omnibus tamen ejus elogiis ſive cuſis ſive manu exaratis priora videntur: cum nullum pro ſe ſcriptum citet auctor, ſed antiquam tantummodo famam, ſine ſcriptis ad ſua uſque tempora vulgatam; ut vide num. 3. Hinc ergo derivata credimus compendia martyrii, quæ in Menæis modo & Synaxariis cuſtant, & hinc eorum omatum pendere auctoritatem; quæ quamvis neque in auctore noſtro magna ſit admodum, ſaltem in deſcriptione vitæ & martyrii; major tamen haberi debet, quam ceterorum, non ſolum quod his ille ſit antiquior; ſed etiam quod certo videatur ſua ſcripſiſſe ille Bithyniæ loco, ubi cum Sancti reliquiis & veneratione ſingulari goſtorum ejus quoque illuſtrior, quam alibi, conſtantiorque apud vulgus fama reſedrat. Accedit etium, quod hanc ſuam hiſtoriam in ipſa, quantum aſſequi poſſumus, Martyris hujus eccleſia, ad ejuſque in ea tumulum, palam e ſuggeſto pronunciaverit, coram ejuſdem ut innuit num. 17, ec-* D *cleſiæ monachis; quibus eam utique, tamquam veteri receptaque vulgi traditione ſuffultam, vendicare auſus non fuiſſet, niſi traditio re vera ſalte tum ibi viguiſſet.*

quanto fiat fidei; & unde accepta.

9 *Dimi tamen, auctoritatem ejus in deſcriptione vitæ & martyrii abſolute magnam non eſſe: utitur enim ſola vulgi, & quidem veteris fama. Quæ autem neſciat, ſumam, quæ promiſcuam diu plebem ſive ſcriptis obcreat, non eſſe pro omnia rerum adjunctis plerumque fidelliſſimam? Deinde oratorem ſcimus eſſe, qui ſcribit; neque ignoramus, in tractandis ornandiſque rebus majorem concedi licentiam rhetoribus, quam hiſtoriæ; modo ut præcipua noſtrorum eorum capita ſervet intacta. Quæ vero de Sancti eccleſia, ſepulcro miraculis habet hic ſcriptor, ea cum ipſe viderit, manimam ſine dubio, merentur. Exſcripſit porro hæc Acta cum aliis bene multis Januingus ex codice illo bibliothecæ cæſareæ Vindobonenſis, de que ita Lambecius lib. 8, pag. 300: Decimus quartus codex manuſcriptus hiſtoricus Græcus eſt, membranaceus, pervetuſtus, elegans &* E *optimæ notæ in folio; ſed injuria temporis aliquot foliis in fine mutilus; conſtatque hunc foliis trecentis ac tredecim, paginatim in binas columnas diviſis, & ab Augerio Busbeckio, ut ipſe ſolita peopriæ manus inſcriptione teſtatur, olim fuit comparatus Conſtantinopoli. Continetue eo magni Menologii Græcorum menſis Auguſtus. Initium Actorum noſtrorum ibidem dat pag. 303; quorum textui Græco nos Latinum adjicimus interpretationem.*

Tempus martyrii.

10 *Tempus martyrii hujus refert Tillemontius, in Perſecutione Diocletiani art. 9, ad annum Chriſti 303 & initia perſecutionis; quia credit, hunc illum eſſe poſſe Eleutherium, qui apud Adonem aliosque Martyrologos Latinos celebratur die 11 Octobris, quique occaſione incendii Nicomedienſis (de quo Euſebius lib. 8, cap. 6) cum aliis Chriſtianis quamplurimis dicitur occubuiſſe. Sed opinionem hanc Acta noſtri & iſtius Eleutherii vel obiter inſpecta convellunt. Baronius illud affigit anno Chriſti 311, ut ibi videre eſt num. 19. Neque hoc admitti poteſt: cum interfectus videatur* F *S. Eleutherius die 15 Julii, vivo & valente, ut Acta ſignificant, Maximiano, nec de ſuo in Chriſtianos furore quidquam etiam tum remittente. At qui Galerius Maximianus anno Chriſti 311 periit menſe Maio, poſtquam aliquanto ante perſecutionem, edicto Nicomediæ palam affixo, ſodaverat, & toto amplius anno in morbum inciderat & ſibi & aliis dolore ac fœtore intolerabilem ſimul & immedicabilem. Conſcmue igitur, annum quidem certum definiri non poſſe; videri tamen id accidiſſe ante annum Chriſti 310, ob rationem jam propoſitum; & poſt diviſum anno Chriſti 305 imperium, attributumque Maximiano cum auguſta dignitate Illyricum, Thraciam & minorem Aſiam; in quo tempore ſedes Maximiani ordinaria Nicomediæ fuit, & imperium in iſtis partibus abſque conſortio ſupremum; quod utrumque Actorum noſtrorum contextus manifeſte non ſemel exigit. Eccum illum, reſecta titula, quem ſupra jam dedimus num. 4.*

ACTA

EX Ms.

ACTA

Auctore anonymo, ex insigni codice Ms. bibliothecæ Cæsareæ Viennensis.

CAPUT I.

Sancti locus natalis, officium in aula, virtutes, cautio. Baptismus.

Ἡ τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων δόξα καὶ εὐκλεια τῆ ὁρωμένων ἁπάντων ὑπερκειται, διὸ καὶ πᾶσι ὑπαινον τὰ τῶν ὑπεραίρειν ἐγκώμια· εἰ γὰρ καὶ πᾶσι τίνος, ὡς τῷ Θεῷ Λόγῳ φίλοις καὶ μάρτυσι, σ' παρ' ἡμῶν ὀφείλεται ὑπαινος, ἀλλ' ὢν ὁ πάντων πάντως τολμητέον τὸ τοιοῦτον ἐγχείρημα· ἐπεὶ καὶ ἄλιον ἀποπειρᾶν, ποθεινὸν μὲν, ἀλλ' ἐπιβλαβὲς· φασὶν γὰρ χύσιν ὁ τὸν ποιεῖν βιαζομενος ζητεῖται. Καὶ γῆς δ' γύρον ἀναμετρεῖν παλαιστῇ ἄβυσσον ὁμοῦ καὶ ἀμήχανον, ὡς δὲ καὶ θαλάττια καταλαμβάνειν καὶ ἀναμετρεῖν κυματα· ἀλλ' εἰ τίνος καὶ μᾶνος ὁ τῶν ἀοικτον ὑπαινος, αἷς βίας καὶ λόγος κεκαθαρμένος ὡς μάλιστα μακρῷ καὶ ἐπιπόνῳ μελέτῃ καὶ ἐγκρατεία ὑπαρχειτε δ' ἐγένετο, ὧν ἑκατέρων χρεώστης πῶς ἡμεῖς ἀνέκτοις χερσὶ δ' ὄψει τὸ ἁγίων Μαρτύρων τὰ ἀγωνίσματα ἢ τὰ ἐκείνων διηγησόμεθα κατορθώματα; Διὰ γὰρ καθαρότητος ἡ πρὸς τὰς Ἀγίους οἰκειωσις πᾶσιν ἐγγίνεσθαι πέφυκεν, κἀντεῦθεν ὡς οἰκείοις ἤθεσιν δι' αὐτῶν χορηγουμένη τοῖσις παρίχεται ἐλλαμψις χάριτος καὶ δύναμιν εἰς τὸ τὰ εἰκότα περὶ αὐτῶν καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν, ὃς ἄνθρωπον τὸ δ' ἀνθρώπεια γινόμενον, ματαιον ὁμοῦ καὶ ἀνόητον.

2 Ἐπεὶ οὖν ταῦτα ὕπως ἔχει, ὡς εἴρηται, τῇ ἄνωθεν χάριτι δ' ἡμεῖς οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀφώνων ἰχθύων τυγχάνοντες ἀφωνοτεροι πὰς ἡ ἐλπίδος ἀγκύρας ἐρεισασπες καὶ ταῖς δίκαις τῶν κελεύσασπος, μὴ εἰς ἅπαν διαμαρτεῖν τὸ προσῆκοντος, ὠδὶ τὸν λόγον, ὡς ἐφικτὸν ἡμῖν, ποιεῖσθαι Θεῷ πειρασόμεθα, ἐλευθερίαν παθῶν πρῶτον, Ἐλευθερίου μέλλοντος ἀθλους σεπτὸς ἀναγράφεσθαι, ἐξαιτούμενοι, ἵν' ἐλευθέρῳ καὶ σωματι δ' σώματι, Θεῷ δίδοντος, τὰ κατ' ἐκεῖνον τοῖς πεπλεκόσι δηλώσωμεν. Ἀλλά μοι καὶ ὑμεῖς, τὸ ἱερώτατον καὶ λογικώτατον ἄθροισμα, ταῖς ὑμετέραις δίκαις συμπαρίψασθε, καὶ περὶ δ λόγον πονοῦντί μοι, συμπονεσατε, μήπως ὀφλήσαιμι γέλωτα, δ ἐμῆς ἀνοίας ονειδισμὸν ἀπενεγκοίμι, ὡς τὸ ὑπὲρ ἀξίαν καταπλῶν, καὶ τὸ ὑπὲρ δ εἰκείαν δύναμιν ἐφαπτόμενος, καὶ μικραῖς λόγοις τὰ μεγαλα καπεσμικρύνων τὰ Ἀθλητὸς ἀγωνίσματα. Ἀλλ' ἐπεὶ δ μικρὰ σταγών, μεγάλου πελάγους ἁρυομένη, δ ὅλην τὴν ὕδατος ἐγγυᾶται ποιότητα, δ ἀπὸ τῆς κρασπέδου δηλοῦται τὸ ὕφασμα, δ ἐξ ὀνύχων φασὶ μεγαλύνειν δ λέοντα, τὸ προκειμένων ἐχώμεθα.

3 Οὗτος, ὦ ἄνδρες, ὁ δ' ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας ἐπώνυμος Ἐλευθέριος, ὡς ἐκ μακρᾶς τυχὸν φήμης εἰς ὑμᾶς ἀφικνουμένης· τὸ μὲν τίνων ἦν, διείλαβεν, εἰπεῖν δὲ (δεῖ) πάντως, ὅτι Βυζαντίδος δ τῶν Κωνσταντίνου μεγαλοπόλεως, δ μᾶλλον τὸ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν πίνον τῇ τὸ ἀρετῇ πεφυκυία γνωρίζεται, καὶ δ συγκλητου βουλῆς τὸ τοῖς βασιλέων κυβερνείοις διαπρεπόντων εἷς ὑπάρχων ἀνακηρύττεται, καὶ παρὰ βασιλεῖ πολλῆς καὶ μεγαλης τῆς παρρησίας τυχὼν διὰ μακρᾶς ἀγράφου φήμης τυχὸν ἀναγέγραπται· καὶ φίλος καὶ οἰκειος, καὶ

CErtamina Martyrum præ ceteris, quæ videntur, omnibus gloria & celebritate excellunt: unde & eorum præconia sunt omni commendatione superiora: tametsi enim iis omnibus, tamquam Dei Verbi amicis ac testibus, laus nostra debeatur; nequaquam tamen ea res talis est, ut hanc audere cuivis liceat: nam & solem obtueri delectat quidem; at nocet: quicumque enim id facere cogitat, splendoria effosionem sustineat necesse est. Terræ ambitum palmo metiri, stulitum simul est, & æque difficile, quam si marinos complecti velis ac dimetiri fluctus. Enimvero si Martyrum laudatio iis, & quidem solis, convenit, quorum & vita & sermo diuturna opensaque meditatione & continentia quam maxima fuerint expurgata; nos, utroque destituti, quo pacto sanctorum Martyrum luctas aut præclara facinora illotis manibus vultoque aggredimur? Etenim familiaritas enm Sanctis per puritatem nasci solet in omnibus, indeque divinitus enucassa per illos, tamquam familiaribus, illustratio gratiam virtusque sufficit ad confentanea de ipsis cogitanda eloquendaque; sine qua gratia quidquid est in hominibus, vanum est atque inutile.

Prologus

a Cum hæc igitur ita, uti dictum est, habeant; & nos illiterati mutisque piscibus mutiores, desinia, ne usquam a convenienti narratione aberremus, spei anchoria in cælesti auxilio & precibus illius, cujus paremos imperio, nunc sermonem, quoad poterimus, opitulante Deo, conabimus instituere; postulantes imprimis, ut affectionibus piavis anta liberemur, quum sacra Eleutherii certamina describamus; ut gesta ipsius iis, qui nos ad hoc invitarunt, libera confcientia, ora libero; quantum Deus dederit, enarremos. Sed & vos, o sacra nuvisque doctaque frequentia *a*, precibus me vestris comitamini, & laboranti in sermone succorrite; ne risu dignus opprobrium seferam stultitiæ meæ, ut qui & meritis meis & viribus non verear superiora tentare, & ingentes hujus Athletæ labores exili facundia diminuere. At enim, cum parva etiam gutta, ex magno deprompta pelago, omnem aquæ scilicet qualitatem exploratam faciat; & ex limbo tota cognoscatur tela; atque ex unguibus satis, ut ajunt, æstimetur leo; rem propositam ordiamur.

auditoris ad suos cohortatio.

a

3 Eleutherius hic, o viri, nomen a Christiana libertate *b* sortitus, secundum antiquam & ad nos usque pervulgatam famam *c* Quibus sit ortus parentibus, ignoratur; dicere tamen omnino convenit, vel in Byzantina, quæ nunc Constantini dicitur, ampla civitate, vel in Oriente potius natum illumesse) suarum copia virtutum celebris est, traditurque unus ex eorum ordine fuisse, qui regalium cubiculorum præfectura habentur insignes *d*; multam insuper ac magnam apud imperatorem, ut vetusta hinc scriptis fama vulgo prodidit, gratiam consecutus; & ea-

Elenchus variæ Martinæ circulatoris.

b

c

d

EX MS. & earus ipſi, & familiaris, & fideliſſimus, & æquali propemodum cum ejus filiis loco habitus; in ipſa regia perpetuo habitans *e*, regiis honoribus juxta ac muneribus cumulatus. Hinc omnibus gratus erat, illuſtris, eximius; ut aſtrum ex alto per noctem reſulgens.

e

ad religionem Chriſtianam propenſus, *f*

4 Dum ad hunc modum beatus Eleutherius, uti dictum eſt, Maximiani *f* imperatoris familiaritate frueretur, regi regum Chriſto, eum Patre & Spiritu æteraum regnanti, haud paulo arctius pet fidem adjunctus eſt; & jam per integerrimam viveadi agendique sationem ejus ſeſe ſamulum profitebatur, nnumque ex eorum numeto, quorum ſalutem Deus proſpiceret; tametſi id & [Maximianum] qui tunc impetabat, & miniſtros ejus ac domeſticos latebat. Sed enim deliteſcere omnino, aut abſcondi diu non magis poterat, quam aut accenſa lucerna ſuper altiſſimo candelabro, aut civitas, ſecundum divinam Domini ſententiam, in montis vertice poſita. Cum autem pulcherrimis hiſce & honeſtis principiis magnus hic Dei ſervus & clariſſimus vir Eleutherius emineret, nequaquam igaavites, ſed ſtrenue admodum ſatteterque, ſi quid occurtebat adverſi toletabat.

B

vatus ad ejusdem incrementa,

5 Nondum interea Baptiſmo initiatus erat; licet illius jam tum ſarit aperta ſtudioſe obſervantibus præberet indicia: erat enim ſanctus Eleutheſius ſemper beneficus, mitis, benignus, non modo etga pates ſibi cum offieio tum honore, verum etiam erga famulos ſuos ac ſubditos; ſempet & in omnibus pecis amans, oſor avaritiæ, maoſuetι, non iracundi, ſpiritut vere ſeſe oſtendebat eſſe domieilium; juſtus ſimul & inculpatus, ſincerus & fraterne benevnlus, Dei reverens & expers malitiæ; linguæ certus leges terminoſque præſcribens, oculum numquam ſinens vagarr, numquam explendo ſerviens abdomini, rumquam ſe paſtus flecti muneribus, ineeſſu gravis ac modeſtus, & fallacibus numquam aſſentatioaibus indulgens; ſua paupetibus egeniſque perquam large profundens: detentos ia viaculis affectu ſemper ſingulari proſequebatur, feſtinabatque injuſte oppreſſorum cauſam tueri.

diuhr, ilaſo Maximiano,

6 Cum bis igitur inſiſteret quotidie, ardeatem intus ac viſcera ſibi depaſcentem Spiritus flammam celare ultra Sanctus non potuit; ſed urgebatur adjicete quod ſibi deerat & bonotum operum accelerare coronidem, atque aimatura ſpiritus indui; qua contra ſerpeatis laſidias arteſque ſtaret illæſus, tum aqua illa facta perſundi, quæ poteſt tela nequiſſimi ignea eaſtinguere, & Spiritum denique ſanctom, qui diſſolvere poſſit montes, accipere. Ne vero militiam ſuſcepiſſe tantummodo, non etiam legitime exercuiſſa cenſeatus, vide ſapientiam induſtriamque docentis omnia Spiritus: conſilium enim hujuſmodi, optimum ſimul ac ſapientiſſimum, facileque perſuaſu principi tunc impetanti *g* Erat autem is Maximianus, ſuperius etiam a nobis memoratus, idemque pii Chriſtianorum inſtituti hoſtis infenſiſſimus) confidentiſſime proponit, ob tendena, mutationis cauſa comparaſſe ſibi ſe locum, ad purum ac ſalubrem aerem reſpirandum: imo receſſum interpretor ego, ad animæ valetudinem magis, quam corpotis; ut ille tum ajebat, imperatotem ac tyrannum ſane ſolerter eludent *g*.

C

g

etiam invitatus Baptiſmate,

7 Hæc eum diceret, ipſi ſine mora ſic perſuaſit, ut hortaretur etiam Sanctum, ad id, quod placuerat, libere exſequendum: aoterat enim etiam hoſtes virtute permovere, ipſaſque feras ſic illa percellere, ut ei ſe ſubderent. Et veto quod ſtatuerat, πιστικώτατος, καὶ ἴσα πάντων τῷ τότε χειδὸν, ἀναδέδεικται, καὶ βασιλικοῖς οἴκοις ἐνδιαιτώμενος εὐαρεστίζεται, καὶ ταῖς ἐκ βασιλέων τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς εὐαβρύνεται· Κάντεῦθεν τοῖς πᾶσι πολυετὴς ἦν καὶ διαφανὴς καὶ ἐπίσημος, ὡς ὁ σὺ ὕψει τῇ νυκτὶ διαλαμπὼν ἀστήρ. D

4 Τούτῳ τοίνυν τῷ ἑσπερίῳ βασιλεῖ Μαξιμιανῷ οἰκειούμενος, ὡς εἴρηται, ὁ μακάριος Ἐλεύθεριος ὑπῆρχεν, τῷ παμβασιλεῖ Χριστῷ τῷ φυσικῶς σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι εἰς ἀεὶ βασιλεύοντι, μαλαμειζόνως διὰ τὴν πίστεως προκοπὴν, καὶ δὴ ἀκραιφνῆς πολιτείας καὶ πράξεως ἐγνωρίζετο δοῦλος αὐτῷ εἶναι, καὶ εἰς τὸ σωζομένων προγνωσικῶς θεῷ καταφαίνειν· εἰ καὶ παῦτα τῷ τότε κρατοῦντι καὶ παντὶ τῷ περὶ αὐτὸν θεραπευτικῷ καὶ οἰκειοδιελανθάνετο. Οὔπω γὰρ ἦν εἰς ἅπαντα τὰ διαλανθάνειν αὐτὸν καὶ κρύπτεσθαι ἐπὶ πολύ, ὡς ὑπὸ λύχνου καιόμενον ἐπὶ λυχνίας ὑψηλοτάτης προκείμενον, καὶ πολιν ὑρμένην ἐπ' ὄρους μεγίστου, κατὰ τὴν θείαν τοῦ Δεσπότου ἀποφασιν· ὡς δὲ εὐτύπως τοῖς καλλίστοις καὶ ἀγαθοῖς προτερήμασι διαπρέπων ὑπῆρχε σὺν μεγας ὢν δοῦλος Θεοῦ καὶ διαβόητος ἀνθρωπος Ἐλεύθέριος, οὐκ ἀγεννῶς, ἀλλ' ἀληθινῶς καὶ γενναίως φέρων τὰ φθάσαντα ἐπ' αὐτόν.

5 Ὁ μὲν οὖν Ἐλεύθεριος δὲ καὶ ἀμύητος πως τοῦ θείου ὑπῆρχε βαπτίσματος, εἰ καὶ πρότερον τὰ τῶν γνωρισματα τοῖς συνοραῦσι δυναμένοις ὑπέφαινε. καὶ γὰρ ἦν ὁ ἅγιος Ἐλεύθεριος ἀεὶ καὶ πάντοτε ἀγαθοεργὸς, πρᾶος, προσηνὴς, οὐ μόνον πρὸς τὸ συλλειτουργικὸν καὶ ὁμότιμον, ἀλλ' ἦν καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον θεραπευτικόν καὶ ὑπήκοον, ἀεὶ καὶ διαπαντὸς εἰρηνικὸς ὑπάρχων, ἀφιλάργυρος, τὸ πρᾶον καὶ μὴ ὀργίλον πνεύματος δεικνύμενος ἀληθῶς καταγώγιον, δίκαιος ἅμα καὶ ἄμεμπτος, ἀληθινὸς καὶ φιλάδελφος, θεοσεβὴς καὶ ἄκακος, γλωσσηκρατὴς καὶ μέρα τιθέμενος, ὀφθαλμὸν πλανᾶσθαι μὴ συγχωρῶν πώποτε, γαστρὸς πλησμοναῖς μὴ δουλεύων, καὶ δώροις προσέχειν μὴ ἀνεχόμενος, βαδισμα φέρων παντάπασιν, καὶ κολακείαις ἀπαλλοτρίως μὴ κλεπτόμενος, τὰ ὄντα δὲ αὐτῷ μᾶλλον δαψιλῶς παρέχων τοῖς δεομένοις καὶ χρῄζουσιν· τοῖς δὲ δεσμοῖς τῇ χειρὶ ἀεὶ συνεδεῖτο, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προστρέχειν καπεσπεύδετο. E

6 Ὡς δ' ἀνὴρ τοιοῦτος διπλῆν ἡμέραν, ἤγουν ἑκάστην ἡδυπαθῶν Μακάριος ὑποκαιόμενον ἔνδον καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ διαθερμαίνουσα φλογα τὸ πνεύματος, ἀλλὰ προσθῆναι τὸ λεῖπον ὑπέφερε, καὶ τὴν κορωνίδα τῶν ἀγαθῶν ἐγκομβώσασθαι ἐσπούδαζε, καὶ παντοπλίαν τὸ πνεύματος ἐπενδύσασθαι ἐσχεῖρει, ὡς ἂν ἄβροπος ταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ μεθοδείαις διαμεῖναι τοῦ ὄφεως, καὶ τὸ ὕδωρ περιβάλλεσθαι τὸ ἅγιον τὸ σβέσαι δυνάμενον τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πολεμήτορος. Καὶ τὸ Πνεῦμα προσλαβέσθαι τὸ ἅγιον, τὸ διαλύειν ὄρη δυνάμενον. Ὡς οὐ μὴ ἀβλητος εἶναι μόνον νομίζοιτο. ἀλλὰ καὶ νομίμως τῶν ποιῶν ἀποφαίνοιτο, καὶ σκόπει τὸ σοφὸν καὶ εὐμήχανον, τὰ πάντα σοφίζοντος Πνεύματος· βελὴν γὰρ τοιαύδε ἀρίστην ἅμα καὶ συνετωτάτην καὶ πολὺ τὸ πιθανὸν ἔχουσαν τῷ τε βασιλείαν πεπαυθαι θυόντι μαλα θαῤῥῶν ἀπατιθεται. Μαξιμιανὸς δὲ ὢν ἐυγχαιρικὸς καὶ ἀνωτέρω λεχθεὶς πάντων, ἐχθρὸς ὑπάρχων διαπυρος αὐτὸς Μαξιμιανὸς τὸ εὐσεβὲς τῶν Χριστιανῶν πολίτευμα· ἦν δὲ τὸ προτεινόμενον αὐτῷ πεισθῆ, κπῶν χωρὶς ποιήσασθαι μεταβολῆς ἵνα, εἰς ἀέρα πον καθαρὸν καὶ ὑγιὲς αἴρος· μετάσασιν πρὸς ὄρεξίαν ψυχῆς φημὶ ἐγω γε μᾶλλον ἢ σώματος, ὡς ἐκεῖνος τάχ' ἔφασκε, τῷ βασιλεῖ καὶ τυραννῳ λίαν καλῶς σοφιζόμενος. F

7 Ταῦτα ἔλεγεν, καὶ παραχρῆμα τῶν κατέπεθε, καὶ πᾶν τὸ κατ' γνώμην θελητὸν αὐτῷ ποιεῖν ἐπεπρόθυμον· ἦν γὰρ ἀρετῇ πολεμιος ὑπάρχειν αἰδέσιμος, καὶ θῆρας ποιεῖν πεθηπέναι παῦτην ὑποξέλλεσθαι. Καὶ δὴ τὸ δοκῶν αὐτῷ μᾶλα σπεδαίως ἠνύετο,

A τοῦτο, ᾗ τόπον τινὰ ἐπειλήμενος πέραν τῆ ποταμῆ τῆ λεγομένη Σαγγάρα, σανιδῶ οἰκον οἱ τούτῳ τῷ ποταμῷ ἑαυτῷ ἐδομήσατο, καὶ οἱ αὐτῷ τῷ οἴκῳ ὑπόγαιον κρυπτὸν ἱερὰ ναὸν κατασκάσασα, ᾗ πᾶσαν διακοσμίαν περιθεῖσ τῷ ναῷ, ἐκκλῆσιαν αὐτὸν ποιῆ, φωτὸς τε δοχεῖα ἀργυρωμένα ἓ σανδῖν παντοδαπὰ κατασκάσασα, περιποιησάμενος αὐτὰ λίαν. τὸ τοίνυν αὐτόθι Θεῷ καθιερώσας θυσιαστήριον, χερσὶν τιμίων ἱερέων καὶ Θεῷ ἀσκεπασμένων, τῷ λουτρῷ τῆ παλιγγενεσίας λαμπρύνεται ὁ μακάριος μάρτυς τῦ Χριστῦ Ἐλευθέριος, καὶ τῷ τιμίῳ μύρῳ εἰς τύπον τῦ τιμίου αἵματος τῦ ἀληθινῦ ἀμνῦ σφραγίζεται, ᾗ τῶν ἀχράντων ᾗ ζωοποιῶν μυστηρίων, τῆ χαρᾶς Χριστῦ τῦ Θεῦ ἡμῶν Κατασκῆς καὶ μέτοχος γίνεται.

non segnitet adimplevit, & egro trans flumen, quod Sangarum *b* appellant, coempto, ad idem flumen divertorium sibi ac domum exstruxit, in ipsa autem domo latibulum subterraneum in ea ram effoemavit ecclesiam, quam omni adjecto ornatu mirifice decoravit; confecit & lucernas argenteas & cujusvis generis vasa, scitissime elaborata. Postquam igitur ibi Deo consecrari curasset altare per venerabilium ac Dei dedicatorum sacerdotum manus, lavacro regenerationis illustratus est beatus Christi martyr Eleutherius, & unguento sacro, pretiosum veri Agni sanguinem referente, consignatus, atque incontaminatorum vivificorumque gratiæ Christi, Dei nostri, mysteriorum compos factus & particeps.

ex MS. *b*

8 Καὶ ἕλος φωτοειδὴς, ὡς εἰπεῖν, καὶ πᾶς ἐν αντίοις τῆ ἀληθοῦς δυνάμεσιν ὡς ἀληθῶς ἀπροσκοπῶς χρηματίσας, πρὸς βασιλέα καὶ τὰ βασίλεια παλινοστήσας ἐπαύσατο, λανθάνειν ἔτι πειρώμενος· καὶ τῦτο αὐτῷ τῷ Μάρτυρι διεπράττετο, ὑ πολλάκις, ὀλιγάκις δὲ, ἓ τῆ μὴ δοκεῖν εἶναι τῦτο ὃ γέγονεν. Αὖθις δὲ τὸ πλέον τῆ ψυχῆ καὶ τῆ πρὸς Θεὸν λατρεία ἀ σχολὴν ἄπασαν προσαπέτεμνε. Ἀλλ' ὦ ψυχῆς ἀγενοῦς ἓ φιλοθέου, καὶ μὴ ἀνεχομένης ταῖς καλίαις τῦ τῆδε βίου καπηλεύεσθαι, ᾗ τοῖς ἐν μέσῳ θορύβοις μολύνεσθαι καὶ καπηλεύεσθαι, ἀλλ' ἢ μόνῳ προσανέχειν Θεῷ πᾶσαν ἐχούσης ἀ ἐφέσεις! Ὦ γενόμενος εὐσεβὴς, εὐσεβῶν προηγημένος, ᾗ πάντα τὰ πρὸ τῦ τῆδε βίου ἡγεμένος ὡς ἀληθῶς σκύβαλα, ἵνα Χριστὸν μόνον κερδήσῃ. Οὗτος ψυχὴν καθαρὰν κ' δὲν οἶδεν ἡνίκα ἢ μεταπεθεῖσα, κ' πρωτὸν ἄπαν, κ' λυπηρὸν νομιζόμενον.

8 Sic totus, ut ita dicam, collucens, & inimicis exterminatoris potestatibus inaccessus, ad imperatorem atque aulam revertitur, latere etiam tum studens: quod ipsum fecit Martyr idem alias non sæpe, sed raro; idque, ne videretur essa, quod factus erat. Iterum ergo posterius quod nactus fuerat otii, totum in preces ac Dei cultum insumpsit. O animam genetosam, & amantem Dei; ut quæ se hujus vitæ maculis, in medis tumultibus infici coospurearique minime patiatur, sed Deo unice desideret adhærere! O meotem piam, quæ rebus omnibus studium pietatis antaferat, & quidquid hic est voluptatum, prorsus arbitretur ut stercora, ut Christum solum lucrifaciat! Enimvero purum animum vincere nihil potest, nihil a sententia dimovere, quantumvis ant jocundum appareat, aut funestum.

in aulam redits, ac cultui Dei ſtudens.

ANNOTATA.

a *Auditores suos orator alloquitur, & quidem monachos, ut ex Epilogo infra colligimus.*

b Libertas *Græce*; ἐλευθερία; *unde*: Elautherius: *quamquam in Martyre nostro nem nomen antecesit, quasi libertatis futuræ prognosticum.*

c *Atqui Menologium Cardinalis Sirleti, Menæa excusa, & Ambrosiana Mss., Menologium Basilii Imperatoris rotunde Byzantinum faciunt; forte quod horum auctores Byzantini fuere, & rei erat utcumque probabilis, & honorifica patriæ. Ceterum auctor hic antiquior est, & ad eos magis inclinat qui natum dicebant* Eleutherium *in patria, quæ Byzantinorum respectu ad Orientem pertineret.*

d *Videtur ergo fuisse vel præpositus sacri cubiculi, vel eorum unus qui præfecturam aliquam sub illa præposito gerebant (Vide Panciroli um Commentarii in Notitiam Imperii orientalis cap. 60, & alibi:) horum enim omnium classim puto indicari verbis istis, ita ut sunt, conjunctis, ἓ συγκλήτῳ βουλῆς τῶν βασιλέως κυβουλείοις διαπρεπόντων: licet enim σύγκλητος βουλὴ accipi possit pro senatu vel collegio senatorum, cum absolute ponitur; tum addito tamen, τῶν κυβουλείοις διαπρεπόντων, manifeste videtur determinari ad solum illorum collegium, qui cubiculis præsunt. Fateor tamen, hanc phrasim satis esse inusitatam. Atque ea forte causa est, cur in elogio Menæorum impressorum tota omittatur, bis in locum substituta: τῆς πρώτης βήλης τιμῆς, primatios honores accepit; apud alios vero tantum legatur: εἰς ἓ συγκλήτου, ut in Menologio Basilii; vel; εἰς ἓ συγκλήτου βουλῆς; ut in Menæis Ambrosianis; quod in Menologio suo (quo & Baronius usus est in reformatione Martyrologii Romani) recte quidem vertit Sirletus:* Unus ex ordine senatorio; *sed non ex sensu, opinor, auctoris nostri, cujus & alia phrasis est, & prior auctoritas. Interim Basilii Menologium, & Menæa Ambrosiana quem in elogii textu senatorem faciunt, in ejusdem inscriptione* Κυβικλάριον *appellant.*

e *Menæa impressa*: Εἰς δὲ ταῖς τῶν βασιλέων αὐλαῖς παιδάθεν ἀναφερείς & in aolis imperatoriis a puero educatus; *& consonant Mss. Ambrosiana; nisi quod omittunt* παιδάθεν, a puero, *& addunt*, τῆ θέσει εὐνοῦχος, eunuchus factus; *quod addit etiam Menologium Basilii; nec male secundum auctorem nostrum inferius cap. 2, num. 15.*

f *Nomen imperatoris Menæa excusa numquam exprimunt; at exprimunt Ambrosiana, & Basilii, Sirletique Menologia tum Actis nostris.*

g *Eludere se ponerat absque mendacio, si re vera non solum animæ, sed etiam corporis causa, ut potuit, locum hunc sibi comparaverat: neque enim finem unum asserendo negamus ullos.*

h Sangarius *post longos flexus, tandem per Bithyniam in Ponticum Euxinum labitur.*

C A-

EX MS.

D

CAPUT II.

Ejus a famulo proditi conſtantia; martyrium, ſepulcrum illuſtre miraculis.

Imperatori ob abſentia ejus querenti

IMperſtoc ergo hæc agentem advertens, ut forit moras fere perpetuas conſectantem, ibi tempus omne conterara, ſuamque amicitiam ac ſocietatem daſugere, & neque potatione ſecum neque colloquio communicate; jam ſuſpicari aliquid cœpit, ſtatuitque opera ejus omnia curioſius obſarvare ac diſcera; atque ab eo ipſo denique tam diaturnæ abſentiæ rationem aagis, & Quæ cauſa eſt, inquit, o Eleutheri, mihi tam cara, animoque meo tantopere deſiderata, amicæ ab amicorum tuorum turba divellans, abſcurreſa procul volueris, quaſi amoris in te noſtri oblitus? Dic nobis, Eleotheri, inquit; unde emolumentum tibi majus potuit exſiſtere; an regia poteſtate liberalitateque uoſtra; an ex fundi iſtius rui redditibus? Ecquid plus honoris & gloriæ tibi poterit afferre; regia, principumque uſus & convarſatio; an villa ruſtica & vilium ac paupereulorum ejus colonorum conviſtus & familiaritas?

B Cedo, Eleutheri; nun potins conducibile tibi videtur ad glorism, & ad omnis voluptatis materiam per ſa ſufficiens, ſi cum imperatore familiariter agas vivaſque; quam ſi ita verſere eum ruſticis? An exhibitam ab his tibi veneretionem ſic daperis, ut eam celebritati, glotiæ, honoribus per nos tibi partis anteponas?

Reſpondet Sanctus, ſuam ad præſens involuntatem;

so Ad hæc Vir maximus, Non ita, inquit, o imperator; abſit profecto: ſed uaturalis corporis ægritudo, & ſtrepitus urbis, ejuſque vapores, fumum ac fuligioam olentes, eo me adiguut; uti & loci illius ſaluberrima ſimul ac temperata conſtitutio. Tum imperntos ironiaam denuo ſimolatumque quæſtionem affingens, Cur vern, inquit, & nos una non admittis, ut ejuſdem tecum loci tam deſecatæ, ut uis, ac mitis auræ reſpiratiuae fruamur? Repoſuit vero ei ſanctus Eleutherius, dicens: Si majeſtati tuæ viſum ita fuerit, fieiat.

Qui prodidit eum a famulo Eleutherium

C ss Unus autem e famulis ſancti Elentherii, eum hæc, imperatore ipſum interroganta, audiſſet, animum ſuvore multo planum gerens, imo cædem, ut potins dicam, aruſtans, ad imperatorem accedit, quæ Dominus ſuus feciſtet ac faceret, revelaturus: Judæ anim avaritia, imo cædis aviditata, æſtuans miſer, & lingua æqua animo veoena circumferens, ſicut illa Magiſtrum ſuum ac Dominum, ita & hic Hernm prodit; Et tuam, inquit, fidem ejuravit, & Crucifixum

a pru Deo colii a. O perfidiam! O crudaliatam immanem! Enimvero impii impie audent omnia! Maximianus ergo tyranuus & imperator infeſtiſſimus hæc jam ſciens, magnum ad ſe denuo Eleutherium avocat, rogatque, dicens: Eamus, ſi placet, Eleutheri; & ægri tui ac prædii una tecum amœnitatem cootemplemur. Reſpondit ei ſanctus Eleutherius: Fiat, imperator, ut libitum eſt tibi. Quo dicto, ſtatim eo ſe contulit; & quæ ibi erant aireumſpieiences, ſecuodum relationem a ſceleratu ſibi miniſtro factam, curioſe indugavit.

ss Dum ergo oculos interea hac illac aſſidua vertit, ſubterraneum quemdam obſervat hiatum,

Οὕτως πίνυν αὐτὸν ὁρῶν ὁ κρατῶν ἀναγρεφόμενον, ᾧ τ' ὅλον τῆς ἔξω χιδὸν διαβρίβει, ἐθέλοντα, ϛ πᾶσαν ἡ σχολὴν ἐκεῖσε προσαποτέμοιτο, ᾧ ἡ ἐκεῖνε φιλίας ᾧ ἑταιρίας ἀπομαρύσοιτο, καὶ μηπ ποτ', μηπ' ὁμιλίας μετσχοιτο, ϛ ὑποψίᾳ ἤδη τινὶ γένοιτο, καὶ πὶ κατ' ἐκεῖνον διαπαντὸς πολυπραγμονεῖντο καὶ μανθάνειν ἐβούλετο· καὶ ἡ ἐπὶ πολὺ αὐτὸ ἀπουσίαν παρ' αὐτῷ ἐκείνε λοιπὸν διεπύθετο, Τίς ἡ αἰτία, φάσαν, ὦ ὑμοὶ προφιλίσατ' ἐμοὶ Ἐλεύθεμε, καὶ ἡ ὑμᾶς ψυχῆς πεμπέθατ', δί ἐν ἡ τῷ ἑταίρων σε φαλαγγοειδῶν ἀπορρήγνυς, πόρρω θέειν βιβύλασαι, ἡ ὑμετέρας ὥσπερ ἑκλελασμένος φιλίας, Φράσον ἡμῖν, Ἐλεύθεμε, τί σοι πλέον, εἰπέ, τὸ κέρδος παρίσχειν δεδύνηται, ἢ ἡμέτερα βασιλεία ᾧ μεγαλοψυχία, ἢ πὶ ἐκεῖθεν προσγινόμενα σοι εὐφόεια; Πάϊος ἡ τιμὴ ϛ ἡ δόξα σοι περεσπούσαθαι μᾶλλον δύνασται, πὶ βασίλεια καὶ ἡ μετὰ βασιλέων συνδιαγωγὴ καὶ ἀναστροφὴ, ἢ ἀγροικία καὶ τ' ἐν αὐτῇ ὄπλων καὶ μαξίων οἰκήτορες ἡ συμβίωσις ϛ συνελδσις· Εἰπέ, Ἐλεύθεμε, ἡ μιγα σοι δοκεῖ πρὸς δόξαν καὶ θυμεδίας ἄπασας ὑποθέσιν αὐτάρκως τῷ βασιλεῖ συνομιλεῖν καὶ συνδιαπᾶσθαι, ἢ περ ἀγροίκοις συναναστρεφεθαι; Ἡ ἡ παρ' ἐκείνων ὀργὴ καὶ προκρίνεις προσκύνησιν πὶς παρ' ἡμῶν δίκλειας δόξαν καὶ τιμᾶς.

so Εἶπε φησὶν ὁ Λεύδιμος Οὐχ' ὕπως, ἀναξ· μὰ γένοιτο· ἀλλ' ἡ τῦ σώματος φυσικὴ νοσελεια, καὶ τ' θορυβώδες τῆς ἐν τύτῳ τῷ ἀέρι αἰθελώδης ᾧ καπνώδης ἀναθυμίασις, εἰς τῦτο με ὑπαγεν βιάζεται, ἅμα δέ, καὶ ἡ ἐκεῖσε ὑγιεινοτάτη ᾧ ἄκρατος αὐθις καπνάσεις. Εἶπε ἡ βασιλεὺς εἰρωνικὴν τινα καὶ πεπλασμένην πᾶσιν αὐθις ὑσκεκινομένος, ἔφησεν· Τί δέ ϛ ὑμᾶς ἡ συμπαραλήψ ἐν τύτῳ τῷ τόπῳ συναπολαῦσαι σοι πὶς ἐκεῖ πᾶν καθαρὸν, ὡςἔφας, ᾧ ἀδιὲς αἶρος ἀναπνεῖς; Ὁ δὲ ἅγιος Ἐλεύθεριος ἀνταποκριθὲν τῷ βασιλεῖ λέγων· Καθὰ κελδεις τὸ κράτος σε, ποιησον.

ss Εἷς δὲ τις τ' τύτῳ τῷ ἁγίῳ Ἐλεύθερίῳ ὑπηρετημένων, ὡς ταῦτα μαθὼν, συθομένην τῇ ἀνάγκης αὐτὸν, θυμῷ πολλῷ ἡ φρένα φέρων ἀναμεσον, ᾧ φένε, μᾶλλον εἰπεῖν, ὀργολομενος, τῷ βασιλεῖ προσεισι καταμανύσων πᾶ τῷ δεσπότῃ ἐξεργασμένα ᾧ δρώμενα· ἡ γὰρ Ἰούδα νοσήσας φιλαργυρίαν, μᾶλλον δὲ μιαιφονίαν, ὁ δείλαιος, ϛ ἰοβόλον γλῶσσαν ἔχων ὁμῷ ᾧ προαίρεσιν, ὥσπερ ἐκεῖνος τ' οἰκεῖον διδάσκαλον ἅμα ϛ κύριον, τῷ αὐτῷ δὲ ᾧ ὅπως ἔσπευδε δεσπότῃ προδίδωσιν· Καί σε, φασὶν, ἡ σὺν πίστει ἐξωμνυσι, ϛ τῷ σταυρωμένῳ ὡς Θεῷ πρόσεισι. Ὢ πῆς ἀγωμοσύνης, ᾧ πολλῆς ἀπανθρωπίας! Οὗτος πολεμῶσι πάντα κακοὶ κακῶς. Ταῦτα δὴ διαγνὺς ὁ τύραννος ϛ ἔμπροσθεν βασιλεὺς Μαξιμιανὸς, ἡ μιγαν Ἐλεύθεριον ἐκεῖσε αὖθις καλέσας, ἐπηρώτα αὐτὸν, ἔφασε· Ἀπέλθωμεν, εἰ βύλει, Ἐλεύθερι, πὶ ἐκεῖ καὶ ἃ τῷ ἀγρῷ ἅμα καὶ τῷ τόπῳ σὺν σοι ἐπόμενοι. Ὁ δὲ ἅγιος Ἐλεύθέριος λέγει τῷ βασιλεῖ· Ὡς δοκεῖ σοι, βασιλεῦ, ποίησον. Ταῦτα εἰπῶν, πὶ ἐκεῖθεν πᾶν καπέλαβεν, ᾧ τὰ ἔνδον περεισκοπῶν, ἀπεμάνθανεν ἀκριβῶς, κατὰ ἡ τῦ εἰσόπου καιρὸν ὑπηρέτην διαλαλίαν.

ss Ὡς ἐν ἐν τύποις ὑπῆρχε, πυκνὰ τὸ ἔδαφος περεισρέφων τῇδε κἀκεῖσε, ὁρᾷ τι χάσμα κυκλοτερὲς τυγ-

A τυγχάνον ὑπόγαιον, μικρᾷ πλακὶ καλοπτόμενον, ᾧ τί ἂν εἴη διῤῥωγὸς τοῦτο. Καὶ ἐλέγετο ὅδε Δίκαιος, φρέαρ αὐτῷ ἄνυδρον εἶναι. Καὶ ὑπολαβὼν ὁ Μαξιμιανὸς, ἐκέσε εἶναι, ὅπερ ἤκουεν, ἀκτέλειον οἶκον, θᾶττον ἀνακαλυφθῆναι ᾧ καπλθεῖν εἰς τοῦτο ἐπέτασεν, ᾧ αὐτίκα τοῦτο ἐγένετο. Καταβὰς οὖν ἐκεῖσε ὁ Μαξιμιανὸς, ᾧ τὴν διάκοσμον τοῦ ἱεροῦ, ἐξ ὧν λαμπάδων τὸ πλῆθος, καὶ τὸ κάλλος τοῦ θυσιαστηρίου διασάμενος, θυμῷ καὶ λύσσης πολλῆς παραχρῆμα ἐπέπλησε, ᾧ πρὸς τὸ Μακέλλιον τὸ ὄμμα στρέψας ἀγελωδέστερόν πως, ἔφησε. Λέγε μοι τὸ πάχος, Ἐλευθέριε, Χριστιανὸς εἶ, ᾧ γεγένησαι τῶν θεῶν δυσεβείας ἀλόβιος; Καὶ ὁ Ἅγιος ἔφη· Ναί ἔστιν, Χριστιανός εἰμι, ᾧ Χριστός μοι Θεός, καὶ σέβας Τελᾶς, καὶ σταυρὸς ἀρωγός· ἀλλ' ἐπεὶ νόμος ἡμῖν πρὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν δέδοται, μὴ ἐπιπλῆξαι τοῖς κινδύνοις, φειδοῖ τῶν διωκόντων ὑμῶν, ὡς ἂν μὴ παραίτιοι αἰωνίου ὀλέθρου ὑμῖν ᾧ πυρὸς ἀσβέστου σώμεθα, τύπτεσθαι λαθάνειν μέχρι τοῦ δεῦρο ἐσπεύδαζον.

13 Ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. Μή μοι ᾧ περί σε ἀγαπητὸν ἀθέτει, ὦ Ἐλευθέριε. ὅπως μὴ πικρὸν ἀπενέγκῃς τῇ ζωῇ σου τὸ τέλος. Ἐμοὶ τοῦ σκήνους ἡ φθορὰ ὀλιγοστός ἐστιν, ἔφησεν, ὁ Ἅγιος· πάλιν γὰρ σῶον αὐτὸ παρὰ τοῦ κτίσαντος μου ἀπολήψομαι· ἀλλ' ὀχλήσεως τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος θανατός μοι ἀϊδιος καθίσταται. Τί δῆτα τοῦτο; ὁ βασιλεὺς ἔφησεν. Ὅτι μὲν μικρὰν ὀδύνην ἔχει ᾧ πρόσκαιρον, ὁ Ἅγιος ἔφη, ὁ δὲ μακρὰν ᾧ ἐπίμονον κόλασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν κολακείας ᾧ δώρων ὑπεσχέσεσιν αὐτὸν ἐκλύειν ἐμηχανᾶτο ὁ δόλιος· ἀλλ' ἀκμαίου εἰς μάτην πονημένος, τῇ πίστει τοῦ Ἀνδρὸς ἀδρανὴς ἐλεγχόμενος. Ὅθεν τὸ σκοπὸν αὐτοῦ ἀτύραννος ἀπεκπαῖν, δι' ὅσων αὐτῷ ᾧ διὰ ξίφους ἀπάφασιν· ᾧ παραυτίκα οἱ εἰς τύπτειν πεμφθέντες, τὸ πρασχθὲν αὐτοῖς ἐπέπλησε μετὰ πολλῆς ᾧ πικρίας. Ὁ δὲ Ἅγιος ἀπίει χαίρων, ὡς εἰς νυμφῶνα βασιλέως καλούμενος. Καὶ τύπτεσθαι παραπεμφθέντος, ᾧ πρὸς Κύριον ἁδὺ ἀναδραμόντος ᾠδίμου ᾧ μακαρίας αὐτοῦ ψυχῆς, καπέλειπον τὸ ἱερὸν ᾧ πολυτίμητον αὐτοῦ σῶμα, ᾧ ἀληθῶς τοῖς ἀγγέλοις αἰδέσιμον, ὀρνέοις ᾧ αὐσὶ βορᾶν προκεῖσθαι αἰθέριον, ἐν ᾧ πολείωτο τόπῳ. ὅπερ λαβὼν ὁ τοῦ ἱερατεύειν τὸ ἐπέσε εὐκαιρίᾳ οἶκῳ πιστὸς δημέτης, σὺν μύροις πολλοῖς ᾧ ἀρώμασιν, αὐτόθι τοῦτο καθέθετο ἐν ᾧ περὶ οἴκῳ τὸ εὐκτήριον ἵδρυσε.

14 Χρόνοις δὲ πλείοσι μετέπειτα, ᾧ δεισιδαίμονος ἀνοσθείσης, ᾧ τῶν εἰδώλων καπισχυσθέντων, ᾧ τῆς ἀληθείας καρύγματος πανταχοῦ διαπεφοιτηκότος, ἀνδρες δίλαβεῖς ᾧ Θεῷ ἀνακείμενοι οἶκον σεπτὸν ᾧ παθαύμαστον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἱγείραντος, ᾧ εἰς δόξαν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ᾧ Σωτῆρος ὑμῶν, ᾧ τοῦ ἁγίου Μάρτυρος εἰς μνημόσυνον ἀντιλύσεν καθιέρωσαν· εἰς γὰρ μνημοσύνου αἰωνίου ἔσεσθαι δίκαιος. Καὶ τί δὲ γένοιτο τοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ τὸ αἷμα ἐκχέαντος δικαιωτέρου ἢ μακαριώτερον; Οὗ τὸ μνημόσυνον, ᾧ μένον παρὰ τοῖς ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ ᾧ παρὰ τοῖς οὐρανίοις μεμακάρισται, καὶ παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Καὶ νῦν ὑπάρχει ἡ τύπτεσθαι σῶρος τὴν μυρεπάσει πεπαίζουσα, ᾧ νόσων πάσαν ἐλαύνουσα πῖσι πίστεως πεπληροφορημένοις, πνεύματα πονηρὰ διώκουσα, ᾧ παρεισμένης ἀνορθοῦσα ὡς πάλαι· φαρμακείαν πᾶσαν ᾧ πᾶσαν μαλακίαν ἐάσασα ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, καὶ τῇ Ταρσίᾳ τυγχάνει παρούσῃ, ᾧ πίρρος, ᾧ πεπτοίχισμα, ᾧ ἀσφάλεια εἰρήνης ᾧ σύνδεσμος πολεμίων.

15 Οὗτος, ᾧ μετὰ ἀγγέλων ὑμῖν ἐν ὑψίστοις αὐλίζεται, ᾧ σὺν ἡμῖν σύνεστιν ἀόρατος, τὰ τῇδε ἐποπτεύζων ὁμοίως, ᾧ Θεῷ ἡμέτερος παρίστατο, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῷ προσαγων ἱκετηρίας. Θεῷ γὰρ ζᾷ καὶ ἐντυγχάνει ἀεί τε, καθὰ φησιν τὸ ἱερόπαιν λόγιον, ὅτι Θεῷ ζῶσι πάντες οἱ κατὰ Θεὸν ζήσαντες·

rotundum, & parva tabula obtectatum, rogatque, ecquid hoc ſit. Reſpondit ei Vir juſtus, puteum eſſe aqua vacuum *b*. At Maximianus ſuſpicatus, ibi eſſe, quam audiverat, eccleſiam, aperiri ſpiraculum juſſit, in illudque deſcendi; ut e veſtigio factum eſt. Ingreſſus vero iſtuc etiam ipſe, & templi ornatum, multitudinem lampadum, altaris elegantiam demiratus, ira coarctato atque immodico furore tutgeſcit, & vultu in Bestum feroclus defixo, Ediſſere, inquit, mihi ſine mora, Eleutheri; Chriſtianus es; & hoſtem te profeſſus deorum? Omnino, ait Sanctus; Chriſtianus ſum; Chriſtus mihi Deus eſt; numen, Trinitas; Crux, defenſio: ſed quoniam a Chriſto, Deo noſtro lex data nobis eſt, ne petieulis ultro inſiliamus; ex commiſeratione erga vos, qui nos perſequimini, ne forte vobis ſupplicium ſempiternum atque ineaſtiuctum accerſeremus inceudium, latere ad hunc uſque diem conati ſumus.

EX MS. *ibi depre-hendit eſſe Chriſtia-num.*

13 Tum imperator: O Eleutheri, amorem, quo te proſequor, noli reſpuere, ne triſtem tibi reſeras vitæ finem. Non eſt mihi triſtis, inquit Athleta, taberuaeuli hujus interitus; ſalvum enim illud a Creatore meo recipiam: ſed ſi a Deo vivente ſejungar, hic demum interitus mihi erit æternus. Nam qui ſic? ait imperator. Nempe, inquit Pugil, interitus ille exiguum affert ac brevem dolorem; hic autem longos ac perpetuos eruciatus. Imperator vero inde blandiriis illum iterum largiſque pollicitationibus vafer aderitur; ſed irrito conatu, imbecillitatem ejus redarguente Viri ſancti conſtantia. Itaque tyrannus ſpem omnem ſucceſſus abjiciens, lata ſententia, jubet eum gladio plecti: id quod eatemplo, quibus imperatum hoc fuerat, multa cum celeritate ſunt exſecuti. Sanctus vero, tumquam ad regales invitatus nuptias, abibat exſultans. Poſtquam autem ei caput amputatum eſſet, & glorioſus ejus ac felix animus jam evolaſſet ad Dominum, ſaerum ejus pietioſumque, atque ipſis vere angelis venerabile corpus inhumatum eo, quo ceciderat, loco eſcam avibus & canibus reliquere; donec ſacerdos eccleſiæ iſtius loci præfectus illud accipiens, cum unguentis multis & aromatibus in eadem domo depoſuit, in qua abſcondita erat eccleſia.

gladio juber interfici qui mox ibidem ſepulcro eſt a.

14 Poſt annos deinde plurimos, cum, vera religione patefacta, obmutuiſſent idola, & veritatis jam ubique prædicatio frequentaretur, viri pii Deoque devoti *c* ædem ſacram & prorſus admirandam ejus nomini conſtituerunt, atque ad Dei optimi ac Salvatoris noſtri gloriam, & ſancti Martyris memoriam ſempiternam conſecrarunt. In memoria uamque æterna erit juſtus. Et vero quid eo juſtius, quid beatius, qui pro Chriſto effuderit ſanguinem? Talium memoria non hic ſolum apud homines, ſed etiam apud Superos, & juſtum Judicem in benedictione eſt. Nunc ſane hujus tumulus unguenta profundit omnibus, & ab iis, qui hunc adeunt eum fiducia, morbum quemlibet expellit; malignos abigit ſpiritus; debiles erigit quam citiſſime; adimit veneficio vires; omnem denique ſanat ægritudinem per eumdem Chriſtum, verum Deum noſtrum; imo vero Tarſiæ *d* & ſeptum eſt, & vallum, & muros, & paeis ſecuritas, & vinculum perfectionis.

Extructa, tumulo ejus poſtea viri reſpexere, c

d

15 Hic & cum angelis, ut nobis conſulsi, verſatur in altiſſimis; & inviſibiliter nobiſcum hic adeſt, quæ hic geruntur, inſpiciens; & aſſiſtit immediate Deo, preces ipſi pro nobis offerens: Deo enim vivit, eumque interpellat aſſidue; ſicut ſaepiſſimum teſtatur oracnlum; Deo vivere, qui-

Ex ſubterraneis gaudent Tarſenſes in Barbaria.

Ex MS. cumque ſecundum Deum vixerunt: idem & de zelo eos aſpicit, qui ſacram ejus ædem ſedulo ſubſequentant, & hic loculo ſuo ſalutari aſſidet quotidie, & vota complet eo *sum* fide accedentium, divinitus hanc habens poteſtatem: de hoc etenim hujuſque ſimilibus Dominus omnipotens *per* Iſaiam dixit: Ne dicat eunuchus: Ego lignum aridum & ſine fructu: dico enim eunuchis electis meis, quod dabo vobis in domo mea & in muro meo locum meliorem filiis & filiabus, & quæ ſequuntur *e*.

Proloqui ineffabile

16 Hæc autem differui, non ut elogium aliquod eloqui polliceus (hoc enim vires, ut dixi, meas ſuperat; neque me, ut id tentarem, idoneum reputavi: talia namque aliis, ut monui, conveniunt, quam mei ſimilibus, hoc eſt, humi gradientibus, &, niſi quod ante pedes eſt, nihil videntibus) non etiam, ut viderer mirabilia dicere; ſed ut, juvante Deo, id facerem, quod & imperanti gratum eſſet, & me culpæ præſtaret immunem *f*; tum ut magno veritatis Præconi conſentanea prædicarem, Deoque agerem pro viribus gratias, qui beneficio B ſuo, & Sancti jam memorati precibus, os muto mutius fecit loquaciſſimum.

cum apoſtrophe ad Sanctum, & exhortatione.

17 Sed o Electheri, inter Chriſti Dei Martyres & res & nomen illuſtre, utere apud Deum parta illa tibi martyrio libertate, nobiſque concede, ut liberæ porro vivamus, neque ſubjeciamur cupiditatibus carnis, ſed iis conſtanter imperemus: & libera voce, lingua, ore tuarum exhortationum factí participes, Chriſto, communi Domino per te laudem offeramus. Vos autem, Patres *g*, vere amici Dei, expertes conjugii, & ipſi ſoli viventes, ſolumque amantes, orate, ut hujus mihi erepti temeritas condonetur, in Chriſto Jeſu, Domino noſtro, cui gloria & poteſtas & nunc & per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

ὕτος ἐν ὠἰωθοι ἐποπτεύει τοῖς ἐν τῷ σεπτῷ D
σηκῷ αὐτῦ προσεδρεύσι, καὶ κατὰ τὴν ἰαμα-
τοφορον αὐτῦ σορὸν παρεδρεύει ὁσημέραι, καὶ
τὰς αἰτήσεις ἢ πίστει προσιόντων ἀποπλήροι,
θεόθεν ἔχων τὸ δύνασθαι· περὶ γὰρ τούτου καὶ
τοῦτον παραπλησίων ὁ παντοκράτωρ Κύριος
διὰ Ἡσαΐου ἔλεγεν· Μὰ λεγέτω ὁ εὐνοῦχος·
Ἐγὼ εἰμὶ ξύλον ξηρόν καὶ ἄκαρπον· λέγω
γὰρ τοῖς εὐνοῦχοις τοῖς ἐκλεκτοῖς μου, ὅτι δώ-
σω ὑμῖν ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐν τῷ τείχει
μου κρείττονα τόπον υἱῶν καὶ θυγατέρων, καὶ
τὰ ἑξῆς.

16 Καὶ ταῦτα διῆλθον οὐκ ἐγκωμίου τι φρά-
σαι ἐπαγγελόμενος· τοῦτο γὰρ ὑπὲρ ἐμὲ τυγ-
χάνει, ὡς ἔφημι· οὐ δὲ γὰρ τοῦτο ποιεῖν ἐκα-
τὸν εἶναι νενόμικα· ἄλλοις γὰρ ταῦτα, ὡς εἶ-
πον, προσοικεῖ, ἢ τοῖς κατ' ἐμὲ χαμαὶ βαί-
νουσι καὶ οὐ ποσὶ πλέον εἰδόσιν ἢ δύο· διὸ
ἵνα δόξω παράδοξα φθέγγεσθαι, ἀλλ' ἵνα τῷ
κελεύσαντι μὲν τὸ κατὰ γνώμην ποιήσω, ἐ-
μαυτῷ δὲ, σὺν Θεῷ, τὸ ἀκατάγνωστον· καὶ τῷ
μεγάλῳ τῆς ἀληθείας Κήρυκι πᾶ εἰκότα συντορ- E
πάσαιμι, ἐν Θεῷ ἢ κατὰ δύναμιν εὐχαριστίαν
προσοίσαιμι, τῷ τῆ αὐτῦ χαρίτι· καὶ ἢ τὰ
ἁλυσιδῶτα λῆξιν πρεσβεύοις τόμα κωφόντε καὶ
δίσκωφον λαλίσαντι δώξωτι.

17 Ἀλλ' ὦ μαρτύρων Χριστῦ τῦ Θεῦ Ἐλεύ-
θέριε τὸ καλὸν ἐν πράγμα καὶ ὄνομα· τῆ μαρ-
τυρικῆ παῤῥησίᾳ σου πρὸς Θεὸν χρώμενος,
δίδυ ἡμῖν ἐλευθερίως πορεύεσθαι, ἐν μὴ τοῖς
πάθεσι τῆ σαρκὸς κυριεύεσθαι, ἀλλὰ κυριεύειν
πάντων ἑκάστοτε, ὅπως ἐλευθέρᾳ φωνῇ ἐν γλώσ-
σῃ καὶ σώματι, ἢ σαῖς κοινωνῶμεν προσευκαι-
ρήσεσιν, καὶ τῷ κοινῷ δεσπότῃ Χριστῷ διὰ σε
τὸν αἶνον προσοίσωμεν. Καὶ ὑμεῖς δὲ, πατέ-
ρες, οἱ Θεῦ ὄντως φίλοι, καὶ ἄζυγες, ἐν αὐτῷ
μόνῳ ζῶντες, καὶ σέρνοντες, συγγνώμην πό-
δα ἢ ἐγχειρήσεως δοθῆναί μοι δόξασθε, σὺ
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ
τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶ-
νας ἢ αἰώνων. Ἀμήν.

ANNOTATA.

C a Προθέμενος, *ejusmodi Missa impressa*, ὅτι ἐν κρυπτῷ οἴκημα ὑπὸ γῆν κεκτημένος a παννύ-
χιας λαξείας τῷ ἢ Χριστιανῶν προσάγει Θεῷ, νηστείᾳ καὶ πλαυθμῷ ἐν χαμεύνιᾳ τὸ σῶμα F
καταβύσσων. *Id eſt*, Addens, quod & ædem haberet ſubterraneam, & noctes integras colendo Chriſtianorum Deo inſumeret, jejunando, flendo, humi ſubinde corpus afflingens.

b *Hoc famam olet, non plebeiam modo, verum etiam Græcam. In Menæis tantum & Mss. non legitur, uti aequum in Monologiis Baſilii imp. & Card. Sirleti.*

c *Videtur hæc phraſis monachos ſadicare, eorum, quibus hæc vitilitas, majores. Adi infra num. 17.*

d *De* Tatſia *urbe & regione Bithyniæ vide Commentarium num. 3.*

e *Iſaiæ textum non vocitat auctor, ut eſt; ſed ut occurrebat memoriæ.*

f *Fallor, niſi ejuſdem eccleſiæ monachus fuerit; cum ita de obedientia loquatur. Idem colligas facile ex numero ſequente, ubi auditores monachos* Patrum *nomine compellat.*

g Vos autem, Patres, *&c. Auditores iterum alloquitur orator, & quidem iis epithetis vix ullis, quæ monachos abſque dubio ſolos deſignent; quandoquidem, ut alia, præteream, hujus ſcriptoris ætate ad cælibatum apud Græcos monachi tantum, & epiſcopi (de quibus patet, his non agi) ſe laſtituto inhibatur: nam clericis aliis licebat eſſe conjugatis.*

DE SS. EPIPHANIO ET ISIDORO MM.

VESONTIONE IN GALLIA.

J. B. S.

Sylloge de cultu.

Nomina & cultus quis fuerit.

RE*periuntur ambo hi Sancti in noſtris antiquis Iadicibus hoc die notati, ſolo vade Ferrario, ut qui in Catalogo ſuo gracali ita hoc die ſcripſerit:* Veſontione, SS. Epiphanii & Iſidorum (*voluit dicere* Iſidori) martyrum. *Adducit autem* Kalendarium eccleſiæ Veſuntinæ, ubi corpora illorum aſſervantur. *Adjungi poterat* Sanſſaus *in ſupplemento Martyrologii ſui Gallicani, pag.* 1154, *ubi etiam ad hunc diem pluſcula de iis tradidit, his verbis*: Veſontinæ, ſuſceptio corporum beatorum Epiphanii & Iſidori martyrum, quæ dodum a Theodoſio juniore, cum nonnullis oſſi-

bus

A bus ſanctorum Innocentium, eam ad urbem miſſa, & ibi ſervata, eandem ad uberiorem honorificentiam Vitalis epiſcopus in capſa argentea collocavit. *Adde his id quod eſt apud Joannem Jac. Chiffletium in Veſontione parte 2, pag. 194, ſacra illa corpora eo pervenisſe ſub epiſcopo Celidonio circa annum 444; porro a Vitale decentius exornata fuiſſe anno 1320, & habebis quidquid de ſanctis illis Epiphanio & Iſidoro a nobis hic tuto referri poteſt; nempe cum Veſontione bina ſacra corpora jam dictis nominibus inſcripta, ut ex antiquis Breviariis, & Mſs. & edita, etiam datur intelligi.*

ignora vel quæ omnia *u Siquis ulterius ex me quærat, utrum Sancti illi vere ita appellati fuerint, an forte nomina adfictitia ſint; in qua Orientis parte, aut quo ſeculo vixerint; quid & ſub quo tyranno, ſimul an diviſim, paſſi fuerint; quid tota vita egerint; laici an clerici, monachi an milites fuerint; & quidquid demum de ipſorum ætate aut geſtis, virtutibus aut miraculis a nobis ſedulo indagari ſolet; ingenue fatebor & candide, fruſtra me quæſiviſſe hactenus, quod his omnibus vel bilum lucis afferre poſſit. Quæ de magni theſauri ſacri tranſlatione in Celidonio epiſcopo tradit laudatas Chiffletius, ea ad S. Stephani brachium aliaſque reliquias multo magis ſpectant, quam ad Sanctos hodiernos, ut docebit hymnus quem ex ipſo daturi ſumus, potius quam verboſiſſimam Legendam, in varias lectiones diſtributam, & a P. Petro Franciſco Chiffletio huc miſſam, ex qua, præter locos communes, de Sanctis omnibus prædicabiles, uberioſque etymologias nihil huc conducens exturderis, quod non melius explicet Veſontionenſis hiſtoria in Vitale* II, *epiſcopo* LXIX *pag.* 283. *Eo ipſum texeum integrum*

De elevatio ne ſeu revelatione 3 Vitalis natione Vaſen, vir magnæ in rebus gerendis, tum auctoritatis tum prudentiæ, Hugoni ſuffectus, ſacra oſſa SS. Epiphanii & Iſidori, olim Veſontionem a Juniore Theodoſio miſſa, anno MCCCXX, cum nonnullis oſſibus ſanctorum Innocentium perhonorifice collocavit in capſa argentea, bene gravi & affabre elaborata, quam dono miſit Joanna regina Franciæ, filia Comitis Burgundiæ ex legendario S. Joannis IV Auguſti, in quam diem transfertur oſſeum de ſanctis Epiphanio & Iſidoro, cum tamen facies eorum noſſa Veſontione acceptæ ſint III Auguſti, ut ſuperius monuimus in Celedonio. Repoſita autem putamus in ea capſa, a Vitali archiepiſcopo V Nonas Octobris; quo die notatur in Martyrologio

C S. Joannis; " Revelatio S. Epiphanii & Iſidori „ in matrice eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ „. Ubique in Martyrologiis Biſontinis REVELATIONEM invenies pro RELEVATIONE: an mendum eſt enſcribentium? ſo etiam relevatio ſanctorum oſſium, quædam eorum revelatio ac manifeſtatio eſt, dum ea obſcuriori loco in ornatiorem transferuntur?

non convenit cum ſupra. *4 Quod vero hic in relevatione & revelatione laudare videatur Veſontionenſis Hiſtoricus, ſua aliquali non caret difficultate, videanturque diverſa duo indicari, quæ & diverſis diebus facta ſint, ut ſaltem innuunt binæ annuntiationes ejuſdem Martyrologii eccleſiæ S. Joannis Evangeliſtæ, quas hac olim miſit* P. *Petrus Franciſcus, & quarum prior hoc die ſea* Pridie Nonas Auguſti *ita ſonat*: Apud Biſontium, inventio ſanctorum martyrum Epiphanii & Iſidori, in eccleſia S. Joſonis Evangeliſtæ, quorum corpora a Theodoſio imperatore in præfatam civitatem miſſa leguntur. *Poſterior* AUCT. J. B. S. *nan* V Nonas Octobris, *ſed* V *Idus Novembris ſit expreſſis terminis legit*: Relevatio ſanctorum Epiphanii & Iſidori, in matrice eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ. *Alterutrum ex Chiffletii hic male legiſſe oportet; an Joannes Jacobus, an Petrus Franciſcus, non eſt mihi promptum decernere. Nodus qui ſupereſt, oppugnare diſſolvi poſſe videtur, ſi hac die* IV *Auguſti ſacra ea corpora ſanctorum* Epiphanii & Iſidori *a Vitale* II *inventa dicantur, relevata vero ſeu exaltata die* IX *Novembris.*

vox videtur explicari in Gall. Chri. *5 Sammarthani in Gallia Chriſtiana ſatis opportune rem explicant, dum & inventionem & relevationem ita conjunguat, ut quæ tantum* inventio *ſeu* revelatio *dici debeat, quæ vera* relevatio *ſeu* exaltatio *commode intelligatur. Sic ibi legitur, quod mirum eſt in noviſſima editione non reperiri: Sic, inquam, ibi legitur:* Vitalis, natione Vaſco, nobili proſapia natus, præfuit annis viginti duobus. Hujus fit mentio in membrana varii S. Pauli MCCCXII, & eo præſente, MCCCXIX Indictione a die XV Septembris, a fabro quodam muratin, ex improviſo ſepultæ ſunt reliquiæ ſanctorum Innocentium & ſanctorum martyrum Epiphanii & Iſidori, in quodam altari in confeſſione ſubtus majus altare baſilicæ ſancti Joannis. Quæ reliquiæ ſequenti anno repoſitæ ſunt in pretioſa capſa argentea, dono tranſmiſſa a Johanna regina Francorum, Othonis Burgundiæ comitis filia. *Hinc patet, repertas eſſe ſacras illas omnes reliquias anno* 1319, *tbecam autem argenteam in qua honorifice recluderentur, anno proxime ſequenti* 1320 *acceſſiſſe, ut inventio & revelatio atque item* relevatio *intelligi poſſint; quidquid ſignati feſtivitatum dies, pro arbitrio ſelecti videantur. Ea modo hymnum, de quo ſupra meminimus.*

E

6 Laudemus Epiphanium
Demus mundum præconium,
Pangat Chorus noſter melos
Tangat dulcor cujus cælos:
Iſidoro cauſa pari
Luos a choro debet dari
Non funebri tragœdia
Sed celebri melodia.
Hi devoto tuti tui
Chriſto pro te ſunt mortui,
Hæc profecto pleniſſima
Oſtenditur dilectio,
Pro dilecto dum anima
Exponitur martyrio.
Sic Stephani debet cani
Egregium martyrium,
Militum Chriſti prævios
Meritum habet celſius:
Hujus latum os brachii
Ornat ſtarum Biſuntii.
Magnificemus Virginam
Cujus habemus pectiorem,
Cines, cingulum filii
Sui cumulum gaudii,
Exeedit rerum oedinem
Quæ dedit Deum hominem.
Innocentum reliquiæ
Sunt augmentum lætitiæ;
Hi ſanguine baptiſati
Sine fine ſunt beati.
Hæc præſata, ſimul data
Sunt incolis Chryſopolis
A pin Theodoſio.
O quam bonum fuit donum
Quanta præſente eccleſia
Tanta habeas jocalia:
Quorum adeſt ſolemnitas
Horum juvet noſſanctitas,
Ut conſequamur gratiam;
In qua veræ divitiæ
Sunt & veræ delitiæ,
Fuſtigia concordia
Præconia perennia. Amen.

F

Auguſti Tomus I. Ee 2 DE

DE S. EUDOCIA MARTYRE

IN PERSIDE

Cultus & elogium apud Græcos. Eademne cum S. Ia, an diverſa.

J. P.

SUB SAPORE. *Hanc Mart. tum annuntiant tabulæ Græcorum.*

DUas, *bodierna* Eudociæ *ſynonyma*, *martyrio coronatas invenio in Opere noſtro; nam quidem die* XXXI *Januarii pag.* 1081, *aliis Ægyptiis ſub Diocletiano Martyribus conjunctam; alteram vero ad diem* 1 *Martii pag.* 8 *Heliopolitanam ſub Trajano: de qua tunc Martyrologium Romanum; utramque ab hodierna diſtinctam: in cujus cultu publico varii hoc die Græcorum faſti conſpirant, nimirum magna eorum Menæa typis vulgata,* B *Menologium ex interpretatione Cardinalis Sirleti a Canifio editum, Typicum S. Sabæ, ut alios commemorem, Dicta Menæa, quibus fere ad verbum conſonat Sirletus, hoc die ita tam annuntiant:* Relatio reliquiarum ſanctæ matris noſtræ & martyris Eudociæ, *Verſiculos ibidem appoſitos ſic verſos:*

Ὀσμή τί; τῶν σώμα τῆς Εὐδοκίας
Ἁγλαϊνῶν ἀπόζον ἦκε χαρίτων.
Ποθεῖα Εὐδοκίη σεμνὰ ἤχθη ἀμφὶ τροπαίῳ.

Quidnam hoc odoris? Corpus Eudociæ venit
Sacro e triumpho, gratiæ dooris fragrans.
Quarta venerandæ corpus Eudociæ tulit.

a *Sequitur ibidem elogium; quod utinam tam diſtincte exprimeret alia martyrii adjuncta, quam paucis ejuſdem graphice exhibet! Illud ex verſione Ms. noſtri Radeti ſic habet:* Sancta martyr Eudocia gente Romana erat, ex Oriente tamen oriunda, captaque a Perſis in Perſarum regionem devenit. Hæc Litterarum ſacrarum ſcientiſſima, omnes captivos ad virtutem cohortabatur, omnemque illic ore celebrabatur. Perſicis etiam feminis familiaris; e quibus non paucas ad veri Dei cognitionem traduxit. Quo nomine accenſata, nervis bubulis cæditur, & in carcerem conjecta, duos ibi menſes traxit. Tum retracta ad tribunal judicium, cum in fide Chriſtiana perſtaret, virgis cæſa eſt, quoad carnes ſolutæ defluerent, & lictores ſanguine perſuderentur. Rejecta rurſus in C carcerem, poſt ſextum demum menſem, iterum fiſſitur & damnatur. Itaque lictores arundines diviſerunt, & ad flaturam corporis illius accommodarunt, vinctamque & nudatam arundinibus intenuerunt, quas ſanieculis ſparti tenuibus adſtrictas, omnibus corporis illius membris inſeruerunt, alteramque poſt alteram immanes illi tam violenter intenderunt, ut carnes Martyris cum ingenti dolore concerperent. Deinde ſuſpenſam, & ſunibus nauticis toto corpore circumdatam, per aſperas crabes raptarunt, omniaque ejus oſſa contriverunt. Cumque jam ſeminecem, vocemque defectam gereret, capur damnum a cervice revulſerunt. *Hæc ibi: unde conſequens eſt, ut tempore perſecutionis, ſub Perſarum rege Sapore ſuſcitatæ, martyrium conſummaſſe videatur; de qua conſule, quæ hoc die de S. Ia mart. num.* 4 *dicuntur.*

laudat ut vetus Menæa.

3 *Quæres, an* S. Eudocia *eadem ſit cum S. Ia, de qua agitur apud nos hoc die, an ab ea diverſa. Pro identitate hæc faciunt; quod S. Ia Acta tam multa continent, quæ redolent elogium Eudociæ modo producta, ut prorſus veroſimile appareat, aliud ex alio deſumptum fuiſſe; ſicut perſpicuum fiet, ſi quis ea inter ſe contulerit. Propendeo tamen in illam ſententiam, quæ aſſerat, aliam ab alia diſtingui.* 1. *Quia diſtinguuntur earum nomina.* 2. *Quia in faſtis Græcis eodem die tamquam duæ referuntur.* 3. *Quia facile contingere potuit, ut ipſa* Eudocia *vel tamquam ignota & anonyma a Perſidi Conſtantinopolim adducta, nomen ibi tunc ſuum acceperit, vel ſub hoc nomine eo ſecrit allata; ſumma narrationis martyrii S. Iæ applicata noſtræ* S. Eudociæ, *alienis utique honoratæ Actis, cum fortaſſe careret propriis. Quid, quod forte hæc una Sociarum ſecerit S. Iæ, de quibus ſit mentio in ejus annuntiationibus? Quidquid ſit de his conjecturis; eb ta, quæ* E *mox dicit,* S. Eudociam *martyrem a S. Ia martyre diſtinguendam eſſe cenſui.*

An Eudocia a S. Ia ſit diſtinguenda.

DE S. IA AC SOCIIS MARTYRIB.

IN PERSIDE.

Cultus ex Martyrologio Romano, ac tabulis Græcis; tempus martyrii; Acta.

J. P.

AN. CIRCITER CCCLX. *Cultus publicus fuit,*

ROmanum *Martyrologium ita de illis hodierna die commemorat:* In Perſide ſanctarum martyrum Iæ & Sociorum, quæ cum novem millibus Chriſtianis captivis ſub Sapore rege diverſis pœnis afflictæ martyrium ſubierunt. *Præluxerat Menologium, e Cardinalis Sirleti interpretatione a Caniſio editum, quod ipſa ſcribit:* Natalis beatæ martyris Iæ & Sociarum. Hæc ſub Sapore rege Perſarum, provectæ ætatis ſeminæ, comprehenſa cum novem millibus Chriſtianis captivis, a principibus magorum, variis tormentis, & acerbis cruciatibus redditi ſunt: cum quibus & beata ſortirer & conſtanter perſeverans, gladio perenſa, martyrio coronata eſt. *Conſonant Menæa magna excuſa, præmiſſis duobus verſiculis, quos ita interpretor:*

Ὀσμὴ

A Οὗτω ἴων ἐπέδοσιν ἡ μάρτυς Γα
Εὐωδροβαρῶν αἱμάτων ἀτμοπετέων.
Violarum odores ſuaviter rubentium
Spirat fragrantes, ſanguinem effundens, Ia.

templum Cteſii. 2 *Alludit poeta ad nomen proprium Martyris* Γα, *& nomen appellativum τὸ ἴον, quod violam, ac florem ſignificat. Haec porro Martyrem etiam ſignant noſtra apographa ex bibliotheca Ambroſianae Menaeis Mſs., ut ſupplementum, quod habemus, ad Menaea excuſa, ex Mſ. Synaxario Sirmondi ac Mſ. Chiffletii, utrobique cum elogio: illud quidem, quod in dictis vetuſtiſſimis bibliothecae Ambroſianae exſtat, fere ad verbum coincidit cum eo, quod habetur in Menaeis excuſis; in exemplari autem Sirmondo-Chiffletiano, quod citabam, adſcripſit noſter Papebrochius, ibi Martyri noſtrae* applueri elogium, quod in excuſis M. Eudociae. *Ceterum S. Ia nomine templum vetuſtum penes colapſum ceſtituit Conſtantinopoli Juſtinianus imperator, teſte Procopio lib. 1, cap. 9, pag. 22 edit. regiae Pariſinae; Ad laevam, ait, introitos portae Aureae, eum Martyrium ſanctae Ia collapſum vidiſſet, illi ſeparando omnem adhibuit munificentiam. Aeque haec quidem de Martyris cultu: circa quem addo, martyrium ejus inuenſi diei v Auguſti in Actis Graecis bibliothecae Vaticanae, quae damus; in Mſ. autem bibliothecae Caſareae, ad quod ea collata ſunt, huic diei xv. At non eſt, quod tantilla diſceptantia nos moretur.*

B

annus martyrii. 3 *Ferbuit ſeculo Chriſti quarto dira adverſus cultores Chriſti ſub Sapore Perſarum rege perſecutio, innumeris pro orthodoxa fide victimis ejus crudelitate atque impietate maſtatis; de quibus alium eſt apud nos variis locis, nimirum tom. 2 Februarii pag. 466; tom. 111 ejuſdem menſis pag. 575; tom. 2 Aprilis pag. 538; ibid. pag. 821 enſiant SS. martyres* Deſa epiſcopus, Mariabus presbyter, Abdieſus *&c. poſt annum 355, uti ibidem notatur, martyrio coronati; quos hic nonnullos ceptimo, quin eorum memoria cum brevi geſtorum quorumdam epitome Actis S. Ia inſerta eſt. Alii Martyres in Perſide occurrunt tom. 21 Aprilis, pag. 844; tom. 111, pag. 19; tom. 112 Maii, pag. 574. Annus, quo haec noſtra Sancta martyrii palmam adepta eſt, ſecundum Acta praedicta, fuit circiter anus vulgaris trecenteſimus ſeptuageſimus, vel, ex Mſ. bibliothecae Caſarae, ſeptuageſimus circiter tertius. Nam Acta ſic incipiunt: Ἐν τῷ πεντηκοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας Σαβωρίου. Anno regni Sapotis quinquageſimo e illud vero, de quo dicebam, manuſcriptum, addit* C *τρίτῳ, tertio. Deinde nonnulla in Actis ſubjungunt de S. Doſſa epiſcopo; poſt cujus certamen, ſequitur narratio martyrii S. Ix.*

AUCT. I. P.

4 *Coepiſſe illam ſub Sapore perſecutionem anno* 343, *cenſet Pagius in Critica BaronIana, poſt noſtrum Heaſebraeum tom. 11 Aprilis, die XXI, pag. 844, occaſione S. Simeonis, de quo infra, ac ſociorum Martyrum Perſarum; & Saporem tot, quot vixit, annis, nimirum ſeptuagintа, impetaſſe, anno circiter 380 mortuum; ut videre eſt apud eumdem Pagium ad dictos annos. Sed Joſeph Simonius Aſſemanus V. C. in Bibliotheca Orientali Clementina Vaticana tom. 3, cap. 12 agens de S. Maruthа, epiſcopo Tagritenſi, ac num. ibidem XIV de ejus ſcriptis, pag. 183 Hiſtoriam Martyrum ſub Sapore coronatorum a dicto Maruthа conſcriptam fuiſſe arguit ex ipſius verbis; ac non affirmat, Maruthаm ſub finem primae perſecutionis Perſicae floruiſſe, ceſſibus Photo, Marī, & Amro, quos citat: hanc autem ſub Sapore perſecutionem coepiſſe ſtatuit anno Chriſti 330, ſecundum ea, quae praemiſerat in S. Simeone Barſabae, Seleuciae & Ctеſiphontis epiſcopo & martyre, tam mox citati cap. 2; ubi num. 8 rejicit Henſchenii ac Pagii opinionem de illa perſecutione anno Chriſti 343 excitari coepta. Etenim* Cum, *inquit*, Conſtantious magnoe anno Chriſti ecc- E xxxvii io vivis eſſe deſieri, qui fieri potoir, ut litteras ab Euſebio relatas *(lib. 4 de Vita Conſtantini, a cap. 9)* ad Saporem mitteret, quibus eumdem a pe ſecurioue Chriſtianorum cohibebat, ſi haec ſex dumtaxat poſt ejus obitum annis, hoc eſt, anoo Chriſti ccexLIII moveri coepit? Neque potuit Euſebios eae fingere, qoi circe annum ccexL obiit, vel cerie aooum ccexLIX, quo Simeou junta Pagium corooatus eſt, noo attigit? *At legi, ac relegi dictas litteras; & nihil inveni, quod aſſertum ab Aſſemano perſecutionis anticipationem ſuadeat. Nunc de Actis.*

5 *Praemittatur hoc titulo:* Μαρτύριον τῆς ἁγίας Acta. μάρτυρος Γα; *id eſt:* Martyrium ſanctae martyris Ia. *Ex bibliotheca Vaticana codice 1671 deſumpta notantur in noſtro apographo. Lectiones variae, ex Vaticani exemplaris collatione cum Mſ. bibliothecae Caſarae in pergameno, continente Sanctos menſis Auguſti receptas, partim adſcripſi ad marginem textus Graeci, partim ipſi textui intra uncinos inclusi. Quamquam vero ea, quae inutile memorant Acta, de Heliodoro, Deſſa, ac Maocabo, intelligantur ex primo tomo Aprilis pag.* 821 *& ſequente; ne tamen eorum textum in his mutilarem, illa non omiſi. Ex ibi nunc ipſa Acta.* F

MARTYRIUM

Auctore anonymo,

Ex bibliotheca Vaticana Cod. 1671, *cum Mſ. bibl. Caſarea collatum.*

Mſ. bibl. Caſar. addit ἔτει τῷ Ῥωμαίων, ποιησας φωσσάτα μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἦλθεν (δι') ἐπὶ (τὸ) χάρσον (τὸ) πρόσαγορεύόμενον Βιζαϊδήνων, καὶ ἐδόκει ἐν αὐτῷ καταχυεύσαι αὐτῷ, καὶ διωκάτοχος αὐτῷ γενέσθαι, καὶ τὰ πάντα καταστρέψαι, ἀ μὲν ἀλλὰ καὶ πλῆθος *Mſ. bibl. Caſar.* εἰς δια. κατοχὴν

ΕΝ τῷ πεντηκοστῷ (πέ) Περσῶν βασιλέως ἀπῆλθεν ὁ αὐτὸς Σαβώριος εἰς τὰ χάρα, καὶ εἰς τὰ μεθόρια τῶν Ῥωμαίων, ποιήσας φωσσάτα μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἦλθεν (δι') ἐπὶ (τὸ) χάρσον (τὸ) προσαγορεύόμενον Βιζαϊδήνων, καὶ ἐδόκει ἐν αὐτῷ καταχυεῦσαι αὐτῷ, καὶ διωκάτοχος αὐτῷ γενέσθαι, καὶ τὰ πάντα καταστρέψαι, ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ πλῆθος

ANno regni Saporis, Perſeum regis, quinquageſimo abiit ipſe Sapor io caſtra *a*, & in confioia Romanorum, (ec) ſecit foſſam *b* cum exercitu ſuo. Ivit (aotem) etiam ed caſtrum appellatum Bizaideon *c*, potuirque illud ſupereie, uique in poteſtatem redigere, moroſque evertere: qoiu imo moltitudinem (magnem praefectorum militarim) Romenorum illic potuit per ſuppliciom- *a* S. Doſſa epiſcopus *b* *c*

ex MSS. gladiorum e medio tollere, & perdere viros ac mulieres, quaſi quinquaginta millia *d*. Simul verſo epiſcopum Heliodorum cum Doſſa *e* & Marea, be *f* presbyteris ætatis ſevexa, aliiſque presbyteris & diaconis, ſanctiſſimis viris, anm eœtu ſanctorum virorum, ac mulierum ſob perpetuæ virginitatis tenore viventium, omnes captivos tenuit. Et dum illi in regionem, quæ dicitur Ouzainorum abduaereutur, aomigit, ut venirent in manſionem, dictam Biſacer. Factum eſt autam, ut ia morbum incideret ſanctiſſimus epiſcopus Heliodorus. Moriturus autem ordinavit Doſſam prædictum presbyterom, ut ſuo loco gerarer religioſe epiſcopetum. Et vero altare, quod acceperat ingredians captivitatem, tradidit ipſi ſanctiſſimo Doſſæ, ur ſacerdotio ſancte, & juſte, & inculpate in eo fungeratur coram Domino. Ipſe vero Dei amantiſſimus Heliodorus taquievit in Domino *g*.

d *e* *f*

g

2 Venerandum autem ejus corpus ſepulsum eſt illic a Chriſtianis viris multo aum honore & gloria. Dum autem abirent illi, in via, ex iſto digreſſi loco, congragari ſunt in loco quodem, & caotabant ae hymnos dieebant, glorifiaaorea ſanctom Daum, ſingulis [etiam] diabus perficiantes illud miniſtarium. Vetum [miſerl & malitioſi] magiɛ quia [illi pſallebant] & publiee miniſtrabant Chriſto Deo auſtro, ita magna impleti ſunt, & corda eorum ac animi graviter turbata ſunt, & cœperunt ſ poſtea) maledicere, & criminari Chriſtianos ; Chriſto publice miniſtrantas, apud Adelpher, magorum principem, qui antea auctor fuerat effuſionis ſanguinis multorum Chriſtiaaoorum, & glorioſorum Martyrum ſancti Dei, qui martyrio affecti ſuot in Oriente. Et atmatus Adelpher, magorum princeps, armis adverſarit, ingreſſus eſt ad ſegem, & dieit illi : Bone rex, vir quidam eſt in aſpɛtivitate hua, qui ioter Chriſtianos primatum tenet, habens nomen Doſſa, & multas rapit ad ſe turbas ex captivitate viros ac mulieres idem credentes, & ipſi eonſantiantes, & convitiantur veſtræ poteſtati, abominantes veſtrum regnum. Singulis autem diebus hoc faaiunt. Admonui ipſos, ne hoa faaerear, & non quieſcunt. At enim vehemeatius etiam dedeeora afficiunt veſtrem regiam magnitudinem, & non prum blaſphemant contra dens Parſarum. Hæa ubi audi tar rex ſ graveſque in ſutias actus eſſet) juſſit ſ ſtatim) eaput beati Doſſæ epiſcopi (gladio) amputari.

martyrii laurea coronatio.

B

C

3 Poſt (pretioſum & glorioſum) vero certamen ſancti epiſcopi Doſſæ, delata eſt etiam Dei ancilla (ſancta Ia,) quæ erat ex captivitate, quæ tenabatur, magno utique ergo fidem ſalvatorit noſtri Chriſti ſtudio flagraus. Erat autam in ſæris atiam Scripturis accurate exercitata per deſiderium, quod habebat erga Chriſtum Dominum. Nam ſ tota) Cbriſti amore ſuaeenſa, adverſabatur omni reſiſtenti, & odienti Chriſtianum populum ſe opponebit, ducans varbum Chriſti, & auribus ejus inſereas doctrinam Dei. Multos igitur ex errore idololatriao gentilitatis eonvertit ad Chriſtianiſmum. Per illud autem tempus ſ beata martyr Cbriſti Ia) habitabat in Zaluorum regiona, & multos adducebat ad Chriſtum. Ipſa vero Sancta ad mulierea veniebat ſemper in abstitata, & verbum Dei illas docebat, & ex ſanctis Scripturis admonebat, & conſolabatur eas. Mulierea autem (illæ) lenitata viſa ſanctæ Iæ, & audito gratioſo illius ſermone, libenter eam admiſerunt, & coram viris ſuis adduxerunt.

S. Iadeſtis orthodoxa heros merita.

(πολὺ ἐκ τ̃ πολεμαρχου) τ̃ Ῥωμαίων ἐκεῖ ἀνυρεθη διὰ τ̃ τιμωρίας τ̃ ξιφῶν αὐτελεῖν, πορθασας * * ἐ πορθ ἄνδρας π, ἐ γυναῖκας * ὡσεὶ πεντηκοντα χιλιάδας, ἅμα δὲ * ἐ τ̃ [ἁγιωτατου] ἐπισκοπου Ἡλιόδωρου συὶ Δοσσα ἐ Μαρια βυ πρεσβυτέροις γα γυναραλεους, ἐ ἄλλοις πρεσβυτέροις ἐ διακονοις ἁγι κῶν ωπαυις ἀνδράσι, μετὰ συςαματος ἁγιων ἀνδρῶν * ἀ ἅ α' ἐ γυναικῶν καοσικῶν ἀεὶ παρθένων, παντας αἰχ γὰρ μαλωτως ἐλαβον. Ϛ εἰ τ̃ῳ ἀποφέρεσθαι αὐτὰς εἰς τ̃ χώραν τ̃ λεγομένων Ουζαϊνῶν, συνέβα αὐτὰς ἐλθεῖν εἰ μονῆ λεγομένῃ Βισακερ ἐγένετο δὲ ἀρρωςία περιπεσεῖν παναγιωτατον ἐπισκοπον Ἡλιόδωρον μέλλων δὲ τελευτᾶν, ἐχειροτόνησε Δοσαν τ̃ προρρηθεντα πρεσβύτερον αὐτ̃ αὐτῷ ἐπίσκοπον θεοσεβῶς τυγχανοντα· ἐ μὲν ἀλλὰ ἐ τὸ θυσιαςήριον, ὁπερ ἐν λαβὼν εἰσερχόμενος εἰς αἰχμαλωσίαν, παρέδωκεν αὐτῷ τῷ ὁσιωτατῳ Δόσᾳ, ἵνα ἱερατεύῃ σὺν αὐτῷ ὁσίως ἐ δικαίως ἐ ἀμέμπτως ἐνώπιον κυρίου· αὐτὸς δὲ ὁ θεοφιλέστατος Ἡλιόδωρος ἀνεπαύσατο ἐν κυρίῳ.

D

2 Τὸ δὲ τίμιον αὐτ̃ λείψανον ἐτάφη ἐκεῖ παρὰ Χριςιανοῖς ἀνδράσι μετὰ τιμῆς πολλῆς Ϛ δόξης· ἐ δὲ τ̃ῳ ἀπερχέσθαι αὐτὰς ἐν τ̃ ὁδ̃ ἀπαντησάντων τ̃ ππων ἐκείνων *, συνεβησαν ἐ τινι τόπῳ, ἐ ἐλαθον, ἐ ὕμνους δοξολογοῦντες τ̃ ἁγιον θεὸν, [ἀλλὰ ἐ] καθ' ἑκαςαν ἡμέραν ἐκπλήξεις τ̃ διακονιαν παυτ̃· οἱ δὲ [ἀθλιοι ἐ πονηροὶ] μᾶλλον διέπ̃ φλεγειν [αὐτὰς] ἐ λειτουργειν * Χριςῷ τ̃ῳ θεῷ ἡμῶν, θυμῷ μεγάλῳ ἐπλήσθησαν, ἐ αἱ καρδίαι αὐτῶν Ϛ αἱ ψυχαὶ ἐπαραχθησαν δεινῶς, καὶ (λοιπον) ἤρξαντο κακολογεῖν, Ϛ συκοφαντεῖν * τὴν τ̃ῳ θεῷ λειτουργοῦσας Χριςιανὰς πρὸς Ἀδελφέρ * ἐ τ̃ ἀρχιμάγον, τ̃ ἐ πρώην αἴτιον γενόμενον αἱμάτων χυσιῶν πολλῶν Χριςιανῶν, καὶ ἀθλοφορων μαρτύρων τ̃ ἁγίου θεοῦ, τ̃ μαρτυρησαντων ἐν τ̃ ἀνατολῇ· Ϛ ὁπλισθεὶς Ἀδελφὲρ ὁ ἀρχιμαγος τοῖς ὅπλοις τ̃ ἀντικειμένου, εἰσῆλθε πρὸς τ̃ βασιλέα, ἐ λεγει αὐτῷ· Ἀγαθὲ βασιλεῦ, ἀνὴρ τίς ἐςιν ἐν τ̃ αἰχμαλωσίᾳ ταύτῃ πρώτως ὑπάρχων τ̃ Χριςιανῶν, ἔχων τ̃ προσαγορίαν Δόσας, καὶ πολλὰς σωιαρπάζει πρὸς αὐτὸν ὄχλους ἐκ τ̃ αἰχμαλωσίας, ἄνδρας π Ϛ γυναῖκας ὁμοπίστους. Ϛ ὁμοφρονας αὐτῷ τυγχανοντας, ἐ λοιδορῶσι τὸ ὑμέτερον κράτος, βδελυσσόμενοι τ̃ ὑμέτεραν βασιλείαν· καθ' ἑκασίαν δὲ ἡμέραν τ̃ῶν διαπράττονται παραγγελλα δὲ αὐτοῖς μὴ ποιεῖν ταῦτα, ἐ ἐ παύονται· ἀλλὰ γὰρ ἐ περιϐοσπόρας ἀτιμάζουσι τὸ ὑμέτερον βασιλικὸν μέγεθος, ἐ ἐ μικρῶς βλασφημοῦσι κατὰ τ̃ Περσῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς (ἐ μανεὶς σφόδρα) ἐκέλευσε (παραχρῆμα) τ̃ κεφαλὴν τ̃ μακαρίου Δοσα τ̃ ἐπισκόπου ξιφει ἀποτμηθῆναι.

E

* ἀπεκινηθεὶς ἐκ τ̃ τόπου ἐκείνου * ἀσεβῶς τ̃ ἁγίῳ θεῷ ἡμῶν Χριςῷ * ἐνέβαλλεν * Ἀδελφὲρ

F

3 Μετὰ δὲ τ̃ (τιμιαν ἐ ἔνδοξον) ἄθλησιν τ̃ μακαρίου ἐπισκόπου Δοσου, διεβλήθη (Ϛ) ἡ τ̃ θεῦ δούλη (ἡ ἁγία Ἰα,) ἣ ὑσα ἐκ τ̃ αἰχμαλωσίας τ̃ παραλαϐθεῖσα, ὡς ζῆλον πολὺ ἐ χουσα περὶ τ̃ πίςιν τ̃ σωτ̃ρος ἡμῶν Χριςοῦ· ἰῶ γὰρ καὶ τὰς ἁγίας γραφὰς ἀκριϐῶς ἐκαμάνθα. διὰ τ̃ πόθον, ὃν εἶχε πρὸς τ̃ δεσπότην Χριςὸν Ϛ γὰρ ἐν * * ὅλα τ̃ ἀγάπ τ̃ Χριςοῦ πυρωμένα ἀνατ̃πτο ἑκάσῳ * αὐτιπεριπίπτοντι *, Ϛ ἐ χθραίνοντι τῷ τ̃ Χριςιανῶν πίπτοντι λαῷ αὐτιτιθεῖσα, Ϛ διδασκουσα τ̃ λογον τ̃ Χριςοῦ, τοὺς εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ εὐσπείρουσα ἐ διδασκαλίαν τ̃ θεῦ πολλοὺς ὖν ἐκ τ̃ πλανᾶς τ̃ εἰδωλικῆς τῦ ἑλληνισμοῦ ἐπέτρεψε πρὸς Χριςιανισμόν· κατὰ τ̃ καιρὸν δὲ ἐκεῖνον (ἡ μακαρία μάρτυς τ̃ Χριςοῦ Ἰα) ᾤκησε εἰς τ̃ Ζαϊνῶν χώραν, ἐ πολλοὺς προσέτρεψε τ̃ῳ Χριςῷ· αὕτη δὲ ἡ ἁγία πρός τε γυναῖκας ἐ ἀγαπητὴ ἦν ἀεὶ Ϛ τ̃ λογον τ̃ θεῦ ἐδίδασκε αὐτὰς, ἐ ἀπὸ τ̃ ἁγίων γραφῶν ἐνουθέτει, ἐ παρεκάλει αὐτάς. Θεασάμεναι δὲ αἱ γυναῖκες (ἐ εἶναι) τὸ πρᾶον τ̃ ἁγίας Ἰας, ἐ ἀκούσασαι τ̃ κεχαρισμένον αὐτῆς λόγον, ἡδέως αὐτὴν προσδέ-

ὀδήγαντο. Καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν προσεκόμιζον αὐτὴν, διηγούμεναι τὰς διδαχὰς καὶ τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας (Ἴας).

4 Οἱ δὲ ἄνδρες αὐτῶν ἀκούσαντες (ταῦτα,) ὀργῆς μεγάλης μεστοὶ γεγόνασι, καὶ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ ἔλεγεν τὰ ῥήματα τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἴας ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν, φάσκοντες πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγοντες. Ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη διὰ τῆς μαγείας αὐτῆς τὰς γυναῖκας ἡμῶν ἀποστρέφει, καὶ ἀλλάξαι ἀφ' ἡμῶν· μιᾷ οὖν γνώμῃ γενόμενοι ἅπαντες, ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἔστησαν καὶ (μιᾷ φωνῇ) εἶπον· Βασιλεῦ ἡμῶν ἀγαθὲ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι· γυναῖκα μίαν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἤνεγκεν τὸ κράτος ὑμῶν, γένος οὖσαν τῶν Ῥωμαίων, ἥτις μαγείας τελεῖ ἐν ταύτῃ τῇ πατρίδι τῇ οὔσῃ ὑπὸ τὴν βασιλείαν σου, καὶ πολλὰς ψυχὰς ἀποστρέφει ἀπὸ τῆς προσκυνήσεως τῶν θεῶν. * τοὺς γὰρ θεοὺς ἡμῶν ἀτιμάζει, καὶ καταφρονεῖ πάντων τῶν νόμων ὑμῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, μεγάλως ὠργίσθη, καὶ θυμοῦ πολλοῦ πλησθεὶς, ἐκέλευσεν, καὶ ἐκλήθησαν δύο ἀρχιμάγοι, ὧν ἦν ἡ προσηγορία αὕτη· ὁ μὲν εἷς ἐκαλεῖτο Ἀδερσαβώρ, ὁ δὲ ἕτερος Ἀδελφίρ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς· Ἐκείνη περὶ ἧς λέγουσιν, ἐὰν μὲν προσκυνεῖ θεοὺς, καὶ τιμᾷ τὸν ἥλιον καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ κράτος μου (οὐκ ἀτιμάζει) καὶ τὴν φαρμακείαν, ἣν διδάσκει, οὐ πράττει, οἰκήσει ἐν τῇ πατρίδι ταύτῃ (τῇ πίονι καὶ εὐθαλεῖ καὶ τὴν πρέπουσαν) ἕξει παρ' ἡμῶν· εἰ δὲ οὐ προσκυνεῖ τοὺς θεοὺς (ἡμῶν) καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ (οὐ τιμᾷ) καθὰς κελεύουσιν οἱ θεοὶ ἡμῶν, καὶ οἱ ἡμέτεροι νόμοι, πᾶσαν τιμωρίαν ἐπαγάγετε αὐτῇ.

* Ms. bibl. Caes. addit ὧν σέβει τὸ κράτος ὑμῶν καὶ τιμᾷ

B

5 Δεξάμενοι καὶ (οἱ ἀσεβεῖς ἀρχιμάγοι) τὸ (παράνομον) κέλευσμα τοῦτο, ἐξελθόντες προσέταξαν κατασχεθῆναι τὴν ἁγίαν δούλην τοῦ Θεοῦ (καὶ ἐμβληθῆναι αὐτὴν εἰς τὸ δεσμωτήριον. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας καθεσθέντες οἱ ἀρχιμάγοι ἐκέλευσαν ἀχθῆναι τὴν Ἁγίαν ἔμπροσθεν αὐτῶν.) Ἐνεχθείσης δὲ αὐτῆς, κραυγὴν, καὶ θόρυβον ἐπ' αὐτῇ ἐποίησαν*. Καὶ εἶπον αὐτῇ· Χριστιανὴ ὑπάρχεις; Ἡ Ἁγία ἀποκριθεῖσα εἶπεν· Χριστιανή εἰμι. (Τότε ἐξαφθέντες τῷ θυμῷ) ἀπεκρίθησαν οἱ παράνομοι λέγοντες· Θάνατον χρεωστεῖς ὅτι ἔφης εἶναι Χριστιανή. Ἡ δὲ ἁγία Ἴα ἱερᾷ φωνῇ ἐβόησεν λέγουσα· Χριστιανὴ ὑπάρχω, καὶ ἑνὶ ζῶντι Θεῷ δουλεύω, τῷ πᾶσαν ὕλην κτίσαντι, ἐξ οὗ καὶ οὓς λέγετε θεοὺς ὑμῶν κατεσκευάσθησαν, ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ· πάντα γὰρ ἔργα χειρῶν αὐτοῦ ὑπάρχουσιν.

* κατ' αὐτῆς ἤγειραν

C

6 Τότε ἐκέλευσαν ἀποδυθῆναι τὴν (ἐσθῆτα αὐτῆς, καὶ ἐκταθῆναι τὴν) ἀμνάδα τοῦ Χριστοῦ, καὶ σχοίνους ἔβαλον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, καὶ ἐν τοῖς ποσίν, καὶ πέντε ἄνδρες πάνυ ἰσχυροὶ ἕκαστον μέλος αὐτῆς εἷλκον, καὶ ἄλλοι ἄνδρες (πέντε πάνυ ἰσχυροὶ καὶ) νεανίσκοι μετὰ σαρακηνικῶν μαστίγων τύπτοντες, τὸ σῶμα αὐτῆς διέφθειρον*. Ἡ δὲ ἁγία Ἴα ᾠδὴν ἀνέπεμπεν πρὸς τὸν κύριον*. Καὶ γὰρ εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἐπάρασα τοὺς ὀφθαλμοὺς, μετὰ παρρησίας τὸν ἑαυτῆς δεσπότην ἐπεκαλεῖτο λέγουσα· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἐνδυνάμωσον τὴν δούλην σου εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, εἰς ὃν νῦν εἰσῆλθον, καὶ ῥῦσαί με ἀπὸ τῶν λύκων τῶν διασπαραττόντων με (ὅτι εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.)

* διέσχιζον καὶ κατεδαπάνων.
* μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἴα ἔψαλλε πρὸς τὸν κύριον ὑμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὄν.

7 Ὅτε δὲ ἐτυπτάσθη (ἡ Μακαρία) ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε γενέσθαι αὐτὴν ἄλαλον, ἐκέλευσαν (οἱ ἀρχιμάγοι πάλιν) ἐμβληθῆναι αὐτὴν εἰς τὴν φυλακήν, καὶ μετὰ δύο μῆνας ἐκέλευσαν (ἀχθῆναι πάλιν ἐπ' αὐτῶν τὴν ἁγίαν Ἴαν) καὶ ἤχθη ἐνώπιον αὐτῶν ἡ ἁγία Ἴα, καὶ λέγουσιν αὐτῇ· Ἐν ποίᾳ διανοίᾳ ἔμεινας τοσοῦτον χρόνον ἐν τῇ εἱρκτῇ; ἆρα εὐνοήσασα ἑαυτὴν εἰς τὸ θῦσαι τοῖς θεοῖς, καὶ σέβεσθαι τὸν βασιλέα, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸν ἥλιον, καὶ οἰκῆσαι ἐν τῇ πατρίδι ταύτῃ, καὶ παρ' ἡμῶν δέξασθαι δωρεὰς, καὶ δώματα μεγάλα; ὥστε τιμήν σοι παρασχεθῆναι κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων; ἢ εἶναι Χριστια-

xerunt, doctrinas & sermones sanctae (Iae) narrantes. a Ex MS.

4 Viri autem illarum (haec) audientes, ira magna repleti sunt, & alter alteri retulit verba dicta a sancta Ia uxoribus suis, habito inter se sermone dicentes: Mulier illa per magiam suam uxores nostras avertit & abalienat a nobis. Ejusdem igitur sententiae facti omnes coram rege steterunt, & (una voce) dixerunt. Rex noster bone, in secula vive. Mulierem unam ex captivitate adduxit majestas vestra, genere Romanam, quae magias perficit in hac patria, quae est sub regno tuo, & multas animas avertit ab adoratione deorum (quos potestas tua colit & honorat:) deos enim nostros dedecore afficit, & contemnit omnes leges vestras. Haec audiens rex, magnopere iratus est, & furore multo repletus praecepit; & evocati sunt duo magorum principes, quorum erat haec appellatio: unus quidem vocabatur Adersabor; alter vero Adelpher. Et dixit illis rex: Illa, de qua loquuntur, siquidem adorat deos, & honorat solem, & ignem, & aquam, & potentiam meam (non aspernatur,) & maleficium, quod docet, non facit b, habitabit in hac patria (pingui ac florente; & decentem) honorem habebit a nobis. Si vero non adorat deos (nostros) & ignem & aquam (non honorat) sicut dii nostri, ac nostrae leges praecipiunt, omnem poenam ei inferte,

a gentilibus accusatur apud regem Saporem,

b

E

5 Cum accepissent (impii magorum principes iniquum) hoc mandatum, egressi jusserunt comprehendi sanctam ancillam Dei (& conjici illam in carcerem. Paucis autem post diebus, dum consedissent principes magorum, jusserunt duci Sanctam coram se.) Adducta illa, clamorem & tumultum adversus illam concitarunt, & dixerunt ipsi: Christiana es? Sancta respondens dixit: Christiana sum. (Tunc ira succensi) responderunt iniqui dicentes: Mortis rea es, quia dixisti, te esse Christianam. Sancta vero Ia sacra voce exclamavit, dicens: Christiana sum, & uni viventi Deo servio, qui omnem materiam creavit, a quo, quos deos vestros dicitis, constructi sunt, sol, luna, ignis, & aqua. Omnia enim opera manuum ejus sunt c.

in carcerem conjicitur,

c

6 Tunc jusserunt exui (vestem ipsius & extendi) agnam Christi, & junceos funes injecerunt manibus illius & pedibus; & quinque valde fortes viri singulas singuli partes illius trahebant, & alii viri (quinque, fortes omnino, &) juvenes Saracenicis flagellis verberantes, corpus illius labefactabant. Sancta vero Ia canticum transmisit ad Dominum. Etenim sublatis in altitudinem caeli oculis, cum fiducia Dominum suum invocabat, dicens: Domine Jesu Christe, Fili veri Dei, corrobora ancillam tuam ad certamen istud, in quod nunc ingressa sum, & erue me a lupis illis, qui discerpunt carnes meas (quia benedictus es in secula. Amen.)

cruciatibus torquetur c.

F

7 Cum autem verberaretur (Beata) eousque, ut loqui non posset, jusserunt (magorum principes iterum) immitti illam in custodiam, & post duos menses jusserunt (adduci iterum coram se sanctam Iam.) Et Adducta est coram illis S. Ia, & dicunt ipsi: Quaenam tibi fuit mens, tanto tempore in carcere? Num in animum induxisti tuum, sacrificare diis & honorare regem, ignem ac solem, & habitare in hac regione, nec non accipere a nobis dona & magnas domos, ut honor tibi detur juxta mandatum regis regnantium, an esse potius Christianam? Tunc (vero) fidelis-

post longum carcerem archimagis sistitur, d

Digitized by Google

ex MSS

ſima & ſancta (Chriſti martyr ia) reſpondens dixit: Ego mentem habui (quam habui ab initio , & quam etiamnum habeo) ut pes gratiam , qua vocata ſum , torqueat certem , & Deum meum verum non commotem cum diis, qui non exiſtunt: nam vana veſtra ſimulacra non adoro.

quorum ſuſ ſu novis tormentis cruciatur.

k

3 Hæc audientes magotum principes, ira & furore magno juſſerunt afferri ex pomario ramos malorum Punicorum denſiores & immundos quadraginta. Et exrenderunt eam viri duodecim, & verbebabant eam graviter antrorſum ac retrorſum. & ex corpore ejus fluebat ſanguis in terram; ſimiliter & carnes ipſius, donec qui illam extendebant, impleti ſunt ſanguine ipſius. Et conſpiciati, quod tota ſanguinolenta eſſet, & carnes illius conſumerentur, juſſerunt eam tolli, ſicut

j

cadavet *j* mortuum, & projici in cuſtodiam. Et poſt ſex menſes juſſerum (iterum) illam adduci ad ſe. Et poſtquam arceſſiviſſent magorum principes ſanctam Chriſti martyrem iam, interrogaverunt eam, dicentes: Etiamnum in opinione Chriſtianorum permanes? Illa vero reſpondens, dixit ipſis: Chriſtiana ſum, & Deum verum timeo & adoro.

B

conſentire ac faciare ad eorum interrogata reſpondet.

9 Principes magotum dixerunt: Num igitur vera ſunt, quæ audita ſunt de te, quod hoc in regione doceas contraria regi regnantium? Sancta vero reſpondens dixit: Si quid de me dictum ſit ſuper Chriſto, verum eſt: (ego enim) certe unum Deum ſolum prædico hominibus, ut pœnitentiam agant, & convertantur ad ipſum á viis ſuis malis, ſicut complectuantur ſacræ noſtræ Scripturæ. His auditis magnotum principes non parum commoti ſunt ira, & præceperunt miniſtris, & curatuot arandines magnes inſerſi, eaſque diſcindi, & infigi Sanctæ per totum corpus ſuum, & ſumibus tenuioribus eam ſtringi (tamdiu) donec corporis compages una cum membris ſtrepitum (maximum) fecerunt. Et juſſerunt arundioem unam poſt altetam ab ipſa avelli.

ianus poſt iterata ma tormenta,

10 (Hoc autem poſtquam eſſet factum, ſimiliter iterum) cero eom ſanguine diffluebat raterſam. (Quocirca *pia* multa ac totolerabili moleſtia atque acutiſſimo dolore, illa ipſa hora cecidit in terram, jacuitque inſtar mortuę in pavimento ſuper ipſit carnibus, ac ſanguine, qui ex ea effluxit) donec

C

oſſa illius & inteſtina apparerent. Poſt decem vero dies juſſerunt extendi Sanctam, & flagellis mæreis oſſa illios fragi. In illa autem hora in pavimento quaſi mortua jacebat ante ipſos. Et juſſerunt aſſerri preſſotium, & ſuſpenderunt eam in illo. Et in

tur

oroem egebert viri ſtringentes mu tum, donec membra illius ſeparata a ſe iovicem humi decidierent.

audem ſtipite chriſtia-

11 Dum autem viderent, quod deinceps prolati non poſſet, quodque membra illius diſſoluta eecidiſſent, tunc erpit illius ampurari juſſerunt gladio. (Hoc autem multa cum feſtinatione facto, pretioſaque ac ſancta anima ejus in manus Dei delata; juſſi dederunt ſanguivori & impii archimagi.) Præcepetunt vero cuſtodibus ut (diligenter) cuſtodirent corpus ejus, ut nemo ſepeliret illam, donec volatilia cæli venirent, & corpus illius comederent. Quandoquidem Perſis non eſſet in more poſitum, ſepelire mortuos, ut eos contaminetur, inquiunt, terra. Quidam vero viri Chriſtiani occulte corpus ſanctæ Iæ, pecuniis dantes, redemerunt a cuſtodibus, & ſepelierunt eo, quo decebat, honore. Martyrio autem affecta eſt ſancta Ia in regione Iouzaiorum *n*, quæ eſt in Perſide, menſe Auguſto die quinta *o*,

n

o

γλωττῶν ἡ ἵππος πίσσαν, ἡ ἁγία (τῶ Χριστῶ μάρτυς Γα) ἀποκριθεῖσα εἶπεν· Ἐγὼ ἡ διανοιῶ ἔχον (ἣν εἶχον ἐξ ἀρχῆς, ἡ αὐτῶ ἔχω) ἵνα εἰς ἡ χαριν, ἰῶ ἐκλυθῶ, ἀχυρῶς ἀγωνίσωμαι, ἡ ἡ θεόν μου ἡ ἀληθινὸν μὴ ἀντικαταλλάξω τοῖς οὐκ οὖσι θεοῖς· τοῖς γὰρ ματαίοις ὑμῶν σεβάσμασιν οὐ προσκυνῶ.

D

3 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀρχιμάγοι, μετ' ὀργῆς ἡ θυμῶ μεγάλω ἐκέλευσαν σεσχοῖναι ἀπὸ τῶ παραδείσου ἁλάδη ῥοῶν μεσοπρα, ἀκαθαείτα πεσαράκοντα, ἡ ἐξέτειναν αὐτὴν ἄνδρες δώδεκα, ἡ ἔτυπτον αὐτὴν δεινῶς ἔμπροσθεν ἡ ὄπισθεν· ἡ τὸ σῶμα αὐτῆς ἔῤῥεεν αἷμα ἐπὶ γλῶ, ὁμοίως καὶ αἱ σαρκες αὐτῆς, μέχρις οὗ οἱ ἐκτείνοντες αὐτὴν, ἐπλήρωθησαν τῶ αἵματος αὐτῆς· ἡ θεασάμενοι, ὅτι ὅλη αἱματωμένη ἐστίν, ἡ αἱ σάρκες αὐτῆς ἐδαπανήθησαν, ἐκέλευσαν αὐτὴν ἀρθῆναι ὥσπερ σκύνωμα νεκρὸν, ἡ ῥιφῆναι αὐτὴν εἰς ἡ φυλακήν· ἡ μετὰ ἓξ μῆνας ἐκέλευσαν (πάλιν) αὐτὴν ἀχθῆναι πρὸς αὐτούς· ἡ μεταλείσαμενοι οἱ ἀρχιμάγοι ἡ ἁγίαν μάρτυρα τῶ Χριστοῦ Γα, πρῶτον αὐτὴν λέγοντες· Ἔτι τῷ φρονοῦντι ἡ Χριστιανῶν διαμένεις; Ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα εἶπεν αὐτοῖς· Χριστιανὴ ὑπάρχω, ἡ θεὸν ἀληθινὸν φοβοῦμαι, καὶ προσκυνῶ.

E

9 Οἱ ἀρχιμάγοι εἶπον· Οὐκοῦν ἀληθινά ἐστιν, ἃ ἤκουσαι περὶ σοῦ, ὅτι διδάσκεις σὺ τῇ παρὰ δὲ πάντα ἐναντία τῶ βασιλεως ἡ βασιλεύοντος, Ἡ δὲ ἁγία ἀποκριθεῖσα εἶπεν· Ἐάν τι ἐὰν ἐῤῥέθη περὶ ἐμοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ, ἀληθὲς τυγχάνει· (ἐγὼ γὰρ) ἀσφαλῶς ἕνα θεὸν μόνον κηρύττω τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα μετανοήσωσι, ἡ ἐπιστρέψωσι πρὸς αὐτὸν τὰ ὁδῶν αὐτῶν τὰ πονηρὰ καθὼς περιέχουσιν αἱ ἁγίαι ἡμῶν γραφαί· Καὶ ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀρχιμάγοι ἐθυμώθησαν μιαρῶς ἡ ἐκέλευσαν τοῖς ὑπηρέταις, ἐποίησαν καλάμους σεσχοῖναι μεγάλους, ἡ διαχιδῆναι αὐτὴς, ἡ ἐμπεπῆναι τῇ Ἁγίᾳ καθ' ὅλω τῶ σώματος αὐτῆς, ἡ κοινοὺς λεπτοτέρους σφιγχθῆναι αὐτὴν (ἐπὶ πλεῖον) μέχρις οὗ αἱ ἁρμονίαι αὐτῆς μετὰ τῶ μελῶν ῥοῆσαι ἐποίησαν. Καὶ ἐκέλευσαν ἕνα καθ' ἕνα καλάμην ἀποσυρεθῆναι ἀπ' αὐτῆς.

ἐπιπεθῆναι *δυθῆναι* *ἁγίαν* Γαν, ἐ

10 (Τῶν δὲ γενομένων ὁμοίως πάλιν ἡ σαρξ μετὰ τὸ αἵματος καταῤῥεῖ ἐπὶ γῆν (ὥστε καὶ τὸ πεδίλα ἡ ἀνυποδησία ποτε, ἐ ἐδεήμεθα ἀλγηδόνος ἐπίστευε τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ γῆν, ἐ ἐκειτο ὡσπερ νεκρὰ εἰς τὸ ἔδαφος ἐπ' αὐτῆς τῶ σαρκῶν ἡ τὸ αἱ μάτος τὸ ἐκρέοντος ἐξ αὐτῆς) ἕως οὗ τὰ ὀστᾶ αὐτῆς, ἡ τὰ ἐντὸς ἐφάνη· μετὰ δὲ ἡμέρας δέκα ἐκέλευσαν ἐκτεθῆναι ἡ Ἁγίαν, ἐ σὺ φραγμοῖς χαλκαῖς τὰ ὀστᾶ αὐτῆς καταπλαδῆναι. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ εἰς τὸ ἔδαφος ὡς νεκρὰ ἔκειτο πρὸ αὐτῶν· καὶ ἐκέλευσαν ἐκτεθῆναι πρωϊσθέντος, ἡ ἐκρεμάσαν αὐτὴν σὺν αὐτῇ· ἡ ἐκύλουν ἄνδρες σφιγγοντες ἐπὶ πολὺ, ὅπως τὰ μέλη αὐτῆς χωρισθέντα ἀπ' ἀλλήλων ἔπεσον χαμαί.

ἐπεσθῆναι *ἁγίαν* Γαν, ἐ *εἰθ ὕπως* F

11 Θεασάμενοι δὲ ὅτι λοιπὸν ἄλαλος ὑπῆρχεν, ἡ τὰ μέλη αὐτῆς διαλυθέντα ἔπεσον, πρὶν ἡ κεφαλὴν αὐτῆς ἀποκοπῆναι ἐκέλευσαν ἐξιφει. (Τοῦτο δὲ μετὰ πολλῆς τῆς ταχυτητος γενομένου, ἡ ἡ τιμίας καὶ ἁγίας αὐτῆς ψυχῆς εἰς χεῖρας Θεοῦ ἀπενεχθείσης, ἐκέλευσαν οἱ αἱμοβόροι ἡ ἄθεοι ἀρχιμάγοι Περσογενεῖς δὲ τοῖς πρώτοι φυλαχθῆναι [ἐπιμελῶς] τὸ λείψανον αὐτῆς, ἵνα μηδεὶς σωφισασῃ αὐτὴν, ἕως οὗ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καταλθωσι, ἐ τὸ σῶμα αὐτῆς καταφαγωσιν· ὑπειδὴ περ οὐκ ἔθος Περσαις θάπτειν νεκρούς, ἵνα μὴ μολύνωσι, φησιν, ἡ γῆ. Τινὲς δὲ ἀνδρες Χριστιανοὶ ἁρυφῇ τὸ λείψανον ἡ ἁγίας ἀργυρίου ἐξηγόρασαντο παρὰ τῶ προϊόντων, ἡ ἐνταφιασαν μετὰ τιμῆς, καθὼς ἔπρεπεν. Ἐμαρτύρησε δὲ ἡ ἁγία Ια σὺν τῇ ἁρχιᾳ τῇ Ιωζαϊνῶν, τῇ οὔσῃ ἐν Περσίδι μηνὶ Αὐγούστῳ πέμπτῃ, βασιλεύοντος τῶ Περσῶν Σαβωρίου,

κατὰ

A καὶ δι' ὑμᾶς βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. regnante apud Perſas Sapore, apud nos vero regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui gloria & poteſtas in ſecula ſeculorum. Amen. EX MSS.

ANNOTATA.

a Καίσρα in textu Græco, vox eſt Græco-barbara, apud Cangium in Gloſſario notata; ubi obſervat, hodie Græcos quaſvis urbes καίσρα vocare; πόλεν vero ſolam Conſtantinopolim.

b Circu vocem Græco barbaram, quæ huic Latinæ reſpondet, varia curioſe collegit mox citatus auctor.

c In Mſ. bibliothecæ Cæſareæ eſt Βιζαδίου: apud Aſſemanum autem Bibliothecæ orientalis Clementino-Vaticanæ tom. 1, cap. 12, pag. 191 ſcribitur expugnato Zebedæo Romanorum caſtro.

d Apud Aſſemanum jamjam citatum hæc habentur: Millia circiter novem virorum ac mulierum in Perſidam abducta ſunt: quos inter epiſcopus loci Heliodorus, & Dauſas, atque Mariab presbyteri, & diaconus Hebedjeſa.

e Mſ. Cæſar. Δωσᾶ, Doſa; *apud nos tom. 2 Aprilis pag. 881* Deſa; *apud Aſſemanum ſcribitur* Dauſas, *uti mox retuli; ac Sozomenum lib. 2, cap. 12.*

f Mſ. Cæſar. Μαριαβῆ; *apud nos tom. 2 Aprilis, quem modo indicabam,* Mariabo.

g Et Heliodorus quidem eum in pago Stacarta gravi morbo decumberet, Dauſam impoſita
B manu epiſcopum ordinat, & mox ad Dominum migrat: Dauſas vero Mariabum chorepiſcopum E
deſignat. Cumque illa captivorum turba in varias Perſarum urbes diſperſa fuiſſet, Dauſas epiſcopus una cum Mariabo chorepiſcopo, Hebedjeſu diacono, aliiſque ducentis nonaginta ſeptem viris ac mulieribus, ad montem Maſebdanum in pagum Gaphetam relegantur: ubi acquiſitis ab Adarphaco præfecto ſupplicibus affecti, gladio cæſi ſunt omnes, præter viginti quinque viros ac mulieres, qui ſolem adorantes, mortem evaſere; *uti refertur apud Aſſemanum pag. 192. De Dauſa ac ſociis etiam agit Sozomenus loco ſuprius deſignato.*

h Pœplaote lectio Mſ. Cæſar., ἣν ὑπέφατε, *u' διδάσκει,* quod ſcit, non docet.

i Simplicior eſt textus Mſ. Cæſar. καὶ αὐτῷ μόνῳ προσκυνῶ, καὶ σέβομαι τῷ πάντα ἐκ μὴ ὄντων συστήσαντι. *Id eſt:* Et ipſum ſolum adoro ac veneror, qui omnia e nihilo condidit.

k Κλάδη, ramos, *hic eſt neutrius generis, & contractum in plurali numero; at communiter dicitur* ὁ κλάδος, *u' generis maſculini; &* κλάδες (non κλάδη) *hic ſcribitur in Mſ. Cæſareo.*

l Σκήνωμα *proprie* tentorium, tabernaculum, habitatio; *hic* cadaver; *de qua voce Cangius in appendice ad Gloſſarium ſuum Græcum, tom. 2. col. 170.*

m Voces φραφίλλατς, *at* πραιτώριον *exſtant in dicto Gloſſario. At pro hac ultima occurrit in Mſ. bibliothecæ Cæſareæ* ὑποπεταχηιον; *id eſt*, prælum, torcular; *eſque melioris notæ.*

n Superius ſcribitur Οὐζαϊτῶν; *Mſ. Cæſar. hic* Οὐζανῶν.

o Mſ. Cæſar. πιπάρτῃ; quarta; *qua etiam faſtis Græcis inſcribitur, ut ſupra monui.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PEREGRINO, MACHORATO ET VIVENTIANO

f.B.S.

apud Cenomanos in Gallia.

C SEC. VI. *A Sauſayo Hiſpano ad hunc diem ſuggeſſit Sauſayus his omnino verbis:* Eodem die, paſſio ſanctorum monachorum & martyrum Peregrini, Machorati & Viventiani Hiſpanorum, qui pro defenſione ſororis ſuæ Flaminæ virginis Chriſto ſacratæ, ab ejus raptore in Gallia exſi ſunt tempore Clodovæi Francorum regis. *Atque hæc ſatis mira annuntiatio eſt, acceptu ex Genoni Vitis PP. Occidentis lib. 4 pag. 258, quam uvide aerſpicum Tamayus Martyrologio ſuo Hiſpano inſeruit, in hunc modum adornatum:* Io Gallia, SS. Peregrini, Machorati & Viventiani martyrum Hiſpanorum, qui profeſſione monachi, zelo fidei accenſi, & ſororis virginis Deo devotæ, a quodam Gallo ſacrilego raptæ, reſtitutionis ſollicitudine compulſi, Galliam petiverunt, capturem invenere, ſororem precibus & pretio redimendam propoſuere: ſed a fero homine trucidati, coronas immarceſſibiles martyrio promeruere.

a Sauſayum hic Tamayo præluxiſſe manifeſtum eſt, etiam ex illius ad hunc epiſtola inter notationes adducta, ubi verboſiori oratione nonnullas difficultates ſibi objectas explanare conatur, quas huc adducere, operæ pretium non cenſui, quandoquidem id cuivis videatur potiſſimum, futurumne tres illi ſancti Martyres vere Hiſpani genere, an Gothi potius, aut fortaſſe Galli Narbonenſes, cujus operoſæ inter iſtos viros quæſtionis ſolutionem nihil facile dirimendam relinquo, uti & cetera momenti ad rem noſtram non majoris; de vero horum Sanctorum apud Cenomanos cultu magis, quam de tota impleva hiſtoria ſollicitus, varillante præſertim in multis utriuſque jam laudati Martyrologi auctoritate, niſi aliunde ſuffulatur, quod hic certe perdifficile eſt, taceantibus, ut jam dixi, Martyrologiis & ſacris faſtis etiam recentioribus omnibus, excepto ſolo Caſtellano, inferius referendo, ubi totius rei fundamentum adduximus, nempe lectiones ipſius Breviarii Cenomanenſis ex laudato jam ſupra Genoni opere.

F reperit Tamayus & evanuit.

3 Temporibus Clodovæi inclyti regis, dum *Brevis ex Genoni hiſtoria*
ipſe cum exercitu ſuo, ſcilicet Francorum & aliorum, in partibus Hiſpaniæ, adverſus regem Gothorum properaret: in eadem provincia tres

get.

AUCT. J. B. S.

germani nobiles, scilicet Peregrinus, Machoratus & Viventianus Christianæ apice decorati, & in monasterio sub sancta regula constituti, ordinem monasticum & religiosam vitam erant agentes.

Habebant etiam sororem germanam specie decorem valde, & in omni sancta religione Deo devotam, nomine Flammineam. Evenit itaque ut dum ipsi exercitus ad deprædandam terram illam essent divisi, eamque delerent, eamdem Deo sacratam Flammineam cum aliis pluribus in Franciam perduxerint.

Tunc fratres sui Peregrinus, Machoratus & Viventianus multum dolentes de perditione germanæ, venerunt in Franciam, perquirentes circumquaque, ubi eam invenire valerent. Tandem invenerunt eam cum una deprædatore, qui eam rapuerat, asserentes eam eorum esse germanam. Ille e contrario negans & dicens eos esse
B raptores & exploratores, eodem ipsos temerarie crudelitate peremit, & sic ad Dominum migraverunt, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

a Corvaisferis non satis explicata;

4 *Fateor equidem, non deesse in brevi eo commendio quæ explicatione opus habeant, videnda apud Tamayum, ut hic proinde in iis operam ponere necesse omnino non sit, multoque adeo minus in iis eodandis quæ Corvaisferius, & post ipsum Bondonnetus pluribus involverunt, ex arsicio quo Chartulario sive* Legenda; *ut in illo videre est ubi agit de Principio episcopo a pag.* 108, *et pacto dobiam de se historiam implicans, ut ducem aliquem Emolanum adducat, ejusque filium Bay-*

merum, in quorum potestate fuerit dicta S. Flo- D
minea, quorumque adeo jussu cæsus continuo fuerit Peregrinus, *non paucis vulneribus confossus* Machoratus; *fugerit vero* Viventianus *factus subinde sutor adeo peritus & elegans, ut aliorum ejusdem artis invidiam incurrerit, usque adeo ut eorum aliqui, nimia zelotypia incensus, ipsum prope fontem aliquem laborantem crudeliter interfecerit, sacro corpore ibidem occultato, quod, variis signis apparentibus, repertum, & a fidelibus elevatum, exstructo infigoi templo honoratum fuerit usque ad Normannicas grassationes, quando Blesæ translatum est, ubi in ecclesia abbatiæ S. Laumomari perpetua veneratione colitur, fonte etiam ipso multis miraculis claro: quorum an ulla habita sit ratio, me plane latet.*

minus itaque ab iis qui vos docere debuerant.

5 *Atqui hæc quidem de* S. Viventiano *tradit Corvaisferius ex suo Chartulario, in quo de duorum aliorum sacrorum corporum sepultura nihil prorsus dubio notatum invenerit, quod nec alibi mihi reperire licuit hactenus, ut proinde Cenomanum revertendum fuerit, ut de hodierna ipsorum celebritate, depositionis loco & cultu certior fierem, haudquaquam dubitans quin ad proposita responsum saltem aliquod nanciscerer. Hoc autem cum frustra toto biennio & amplius exspectaverim, id reliquum fuit, ut relati supra Breviarii auctoritate debitum Sanctis locum in hoc nostro opere tribuerem; nixus etiam fide Castellani, ipsos hoc eodem die simul conjungentis:* Apud Cenomanos, sanctorum martyrum Maeorati, Peregrini & Viventini.

DE S. BAUMADO CONFESSORE

TUTELÆ APUD LEMOVICES IN GALLIA.

SYLLOGE

DE CULTU ET GESTIS,

J. B. S.

C

Ex Baluzii monumentis Tutelensibus.

F

SEC. VI *olim vita nunc;*

EDidit pridem, *anno nimirum sæculi proxime elapsi trigesimo & quinquagesimo Vir Clar. Stephanus Baluzius eruditam imprimis dissertatiunculam, cujus pars non minima ad singulos prope Actorum nostrorum dies referri mereretur, adversus sæculorum ignorantiæ seu mediæ ætatis tyrannicam, ut vocat, & plane barbaram crudelitatem imperitissimorum hominum, in veræ Sanctorum historias immaniter grassatorum, ipsas aut temerando turpiter lacerandoque, aut tot tenebris involvendo, ut præ densata sæpe ingruentia tædia, multum te reperisse existimes, si vel id demum assequaris, ne tuto judices, Sanctum id nominis aliquem certo exstitisse in rerum natura. Opusculi titulus est;* Stephani Baluzii Tutelensis Dissertatio de sanctis Claro, Laudo, Ulfardo, Baumado, quorum sacræ reliquiæ servantur in cathedrali ecclesia Tutelensi apud Lemovices. *Notanda potissimum libelli præfatio, de qua jam dicebam, merces ipsam, ut plurimis Sanctorum Actis præfigatur, quomque adeo hic describendam censerem, nisi totam ferme retulisset Henschenius ad diem* 1 *Junii, ubi S. Clari gesta ex eodem opusculo recensens, fusius de eo argumento disseruit.*

2 *Et certe ex eorum numero dici potest Sanctus* a moderniis laudatus
quo de hic agitur, ut cujus vix aliud præter nomen & cultum superfit, & is quidem in Fastis nostris ecclesiasticis adeo incognitus, ut nisi indubitata Tutelensis ecclesiæ pro ejus cultu monumenta adduxisset Baluzius, vix aliunde suppeterent argumenta, quibus Sanctorum nostrorum numero satis tuto aggregaretur. Etenim inter tot codices Usuardinos, tam variis locis & tot Sanctis auctos, ut nostra refert editio, nec unus repertus est, apud quem ejus custaret memoria, frustra etiam alibi quæsita, ut vel de Sanctago quis dubitet, dum Baumidum signat sss *Novembris, nisi adjuncta recte expensa, utrumque confundendum ostenderent. Accedit Castellanus hoc die Sanctum diserte commemorans, hic verbis:* Ibidem, *nempe in agro Cenomanensi,* S. Baumadi (*Gallice* Baumez) solitarii, origine Aquitani, cujus reliquiæ cum aliis sancti Ulfacii tempore Normannorum Tutelam translatæ sunt, ubi sanctus Baumardus dicitur. *Atque hæc hoc die jam laudatus Castellanus, ex cujus altera annuntiatione ad diem* 10 *No-*

A *Novembris facile intelliges, non immerito hic de nomine quæſtionem inſtitui poſſe.*

3 *Ita ille habet*: Apud Odonis manſionem (*Gallice* Auton) in Pertico, S. Baomadi, diaconi, eſtecbiſtæ ſub S. Innocentio Cenomanenſi epiſcopo; qui Pariſiis exiſteos eo tempore quo ægrotabat Childebertus rex, eum precibus ſuis ſanavit. Corpus ejus partim Tutelæ honoratur, ubi Baumarum ipſum appellant, partim ad S. Deodati prope Bleſas, ubi Baudomirus dicitur, partim ad S. Frombaldi Silvanectenſis, ubi nuncupatur Bsumeziua. *Audiſti ſupra* Boomadum & Baumadum, *hic legis* Baumsrum & Baudemirum; *Sauſſayus ad eamdem* III *Novembris ſtat pro* Boamiro, *ut mox oſtendam*; *Baluzius* Baumadium *conſtanter nominat. Porro Caſtellanus ad hujus annuntiationis marginem citat diploma Caroli Magni, Franconi I Cenomanenſi epiſcopo conceſſum, ubi* Boomadus, *quemadmodum hic ſcripſimus, nuncupetur. Tu utcumque viſum fuerit, apprime ſit, modo tum Sanctum intelligas, de quo hic nobis ſermo eſt, cujuſque reliquiarum pars potiſſima, niſi vehementer fallimur, Tutelam tenuiſſe reſt, ubi hodie, ſaltem Baluzii tempore furere celebres. Eu modo Sauſſayi elogium*:

4 Io tractu Cenomanenſi, ſancti Boamiri presbyteri & confeſſoris itidem glorioſi. Hic editus illuſtri genere & ſpiritus gratiæ muneribus ditatus, adlectis aliquot ſancti propoſiti ſocii, de permiſſu ſancti Innocentii epiſcopi Cenomanenſis, in vaſtæ eremi ſolitudinem, loco ubi Brygiæ rivulus ſurgit, ſe recepit: ubi vitæ ſanctiſſimæ ſibi ſuiſque præfixa obſervantia, tanta ſpiritus puritate & ardore Chriſto ſervire ſtuduit, ut cæleſtem potius quam terreſtrem vivendi agendique rationem conſectaretur. Cujus ſanctitatis eum jam late erumperent lumina, ſanctus Innocentius, ut magis merita commendaret, Virum humilem, & ſui ipſius contemptorem, eo honore decoravit ut presbyterio inſigniret. Nec fruſtra; abſtracti enim e latebra felici opera uſus, lucem, quem populus, cæca adhuc ſuperſtitione frequentabat, ſubruit, idolumque, quo malignus ille ſpiritus populum decipiebat, evertit. Hinc Boomirus ipſemet a ſancto præſule miſſus eſt ad Clotharium regem, qui cum C ipſa acceſſus die admittere Dei Vitum neglexiſſet, febri ſequenti nocte ardentiſſima correptus, ejus ſuppleu ſuffragia implorans, venisque peteus, ipſinſmet mox oratione ſanitatem recepit. Sic cum honore ad cellulam remiſſus, alia multa admiranda operatus eſt: nam hydropicum jsm triennio lecto defixum, oleo ſanctificato in modum Crucis linieos, repente euravit. Cæcum, indicts ei pœnitentia, videntem reddidit; alterum manu arida infirmatum, cum ſacrati olei fomento effecit ſoſpitem. Febre deoctos innumersbiles optato temperamento reſtituit. Eu multorum corporibus dæmones viſibiliter ejecit. Deinde meritis juſtitiæ coronatus, ad Chriſti regnum, cujus dignus erat, lætanter profectus eſt. Ad cujus exequias is factus eſt populi concurſus, ut via funeri locus eſſet, eaque mirabilia coruſcarunt, ut beati Confeſſoris gloria affatim quibuſque ſpectantibus oſtenderetur. Sepultus ſuit autem in eccleſia ſancti Petri, quam pone monaſteriolum ſuum conſtruxerat.

5 *Hæc pro Sauſſayi more, ſatis ample, magnifice & eloquenter; at ſi res Pariſiis contigit ſe-*

tulo VI *quo Sanctus vixiſſe creditur, Clotharium* AUCT. *pro Childeberto intercipiſſe, hiſtoriæ Francicæ periti facile intelligunt, Paucioribus verbis Sanctum exornat Baluzius Diſſertationis ſuæ pag.* 27 *in hunc modum*: Sed quo te, Baumade, proculo taceam? Tu enim ſolitus eras præſente idem beneficium Tutelenſibus, quod Ægyptius Nilus. Tu terram imbre perfundis, reſte Bernardo Guidonis. *Hoc præmiſſo exordio, ſic pergit*: Sanctus Baumadus Aquitanus fuit, nobili genere procreatus; qui eum a tenella annis ingentem operam virturi litteriſque navaſſet, relicta demum patria, ad Cenomanos profectus eſt. Ibi vixit viram monachi, mitaculis magis quam nomine notus; atque poſt aliquammultos annos ibidem mortuus eſt die quarta menſis Auguſti, qua tranſitus ejus celebratur in eccleſia Tutelenſi, ibidemque ſepultus eſt. Unde intelliges, errare fortaſſe Turrianum, qui credit Baumadum fuiſſe monachum Tutelenſem. Demum factæ Baumadi reliquiæ Tutelam delatæ ſunt eodem tempore, quo illæ ſancti Laudi, hoc eſt ea tempeſtate, qua Normanni maxime turbabant Gallias. Translationem autem ſancti Baumadi notatam IV Idus Julii reperimus in citato Breviario Tutelenſi. E

6 *Ex eo non modo ritum Lectionis dubimus, a laudato Baluzio deſcriptas, ita præmonente*: Illud monendus ea, lector, priora tria capita hujus Vitæ ſancti Baumadi; illi vocant lectiones, de induſtria hic eſſe omiſſas: quis nihil ad rem pertineat, & nihil habent præter inutilem loquacitatem, ſi ſpectes hiſtoriam. Itaque caput primum in hac editione eſt quarta lectio in Breviario. Hoc te monere volui, ne ſcina ne eſſes. *Nos quinque ejus capita, totidem lectiones appellamus, quarum* I. *ſit*: Sanctus itaque Baumadus ex regione Aquitaniæ, non ab infimis patentibus procreatus, ſed nobili ex genere ortus, litterarum ſtudiis traditus, & prudenter eſt edoctus. Ipſe autem a cunabulis infantiæ totam ſpem ſuam in Salvatoris poſuit diſpoſitione; credens ſibi ſufficere, ſi omnem dilectionem in ſolo amore cæleſtis patriæ plantaret. Qui in tantum ſervis Dei & vitis religioſis ſe ſubdidit, ut ſalva horum honeſtate, nihil de ingenuitatis privilegio indicaret; intelligens magis eſſe utile, cum viris religioſis converſari, quam cum potentibus vel ſtultis debacchari. LECT. II. Denique proficiebat in eo F quotidianæ exercitationis ſpecialis effectus in tantum, ut ultra ſe ſemper aſcendens, ſuis meritis reliquos confodales tranſcenderet, &, edomito corpore, de ſe ipſo potius triumpharet. Cui ergo dicere ſufficiat, quantum fuerit jejuniorum parcitate præcipuus, vigilia aſſiduos, in miſerationis opere delectatus, in obedientia præclarus, in doctо hilatis, in hoſpitalitatis ſuſceptione laudabilis, in eleemoſynarum largitione præcipuus, in exercitorum bonorum operum exhibitione ſemper parатus: ut hoſtem, qui ſibi repugnabat, extingueret, & enm affligens, eunctia ſpem maximam ſuperandi donaret.

7 LECT. III. Hujus itaque ſanctitatem Dominus miraculis voluit demonſtrare. Erat eoim muliet haud procul ab eo, diu ſterilis permanens: quæ neceſſitate compulſs, ad ſanctum Virum venire deſtinavit, humiliter deprecena, ut oret pro ea; quatenus coudigais ſuis precibus, filium ei Dominus daret, qui ad ſusm cellulam deſerviret. Cujus oratione muliet concepit, filiumque peperit. Quiad exemplum Samuel, quem Anna mater prece, ſicut & iſta hunc conſecuta eſt, in

Ex quibus de vita & miraculis

ſed maxime Baluzio

præ-

AUCT. J. B. S.

prædicta cellula, in habitu monastico, & facerdotali benedictione Domino defervivit, & sepulcrum ejusdem S. Baumadi diligenter custodivit. LECT. IV. Quidam adolescens de numero fratrum, gravibus cœpit febribus æstuare, in tantum, ut etiam fratres ejus vitam desperarent; quem S. Baumadus, facta oratione, liquore sancti olei sanavit ac pristinæ obedientiæ redintegravit. Non multo post tempore quid miraculi Dominus per eum operatus sit, non est tacendum. Quædam mulier, debilitate manuum contracta, nervis stupescentibus, flens occurrit S. Baumado, petens ab eo medicinam, cujus dolori ipse condolens, signum Crucis super contractas manus fecit, ac pristinæ reddidit sanitati. LECT. V. Nec illud minus prædicandum est miraculum, quod accidit in sequenti. Quidam senex, multis jam annis ægrotus, & numquam per se vel manum movens, petiit a memorato Sancto Viro, eulogiarium perciperet benedictionem. Cujus sanctus Vir desiderium agnoscens, & Domini præceptum implens, quod ait; Infirmus sui & visitastis me; Venit ad eum, & non solum benedictionem eulogias ei dedit, sed orationem super eum fudit. Qui post perceptam benedictionem, B sanitati redintegratus, & velut aquila in juventute, juxta propheticam vocem, renovatur, ubi ait; Renovabitur, sicut aquilæ, juventus tua. Hic itaque cælesti dono, venerandis floribus adornatus, multorum miraculorum signa est per Dei virtutem operatus.

8 *Addit porro Baluzius ex veteri Ms. Tutelensi notitiam de S. Laudi nostrique* Baumadi *exquisitorum translatione, unione & separatione, cujus hic medullam transcribimus. Sic notat:* Hic itaque continentur beatissimorum reliquiæ virorum Laudi atque Baumadi. *Narratis autem iis quæ ad S. Laudi cathedram episcopalem, sactamque, Normannis grassantibus, facri ejus corporis translationem spectant, se pergit:* Beatus vero Baumadus, nobilissimis ortus natalibus, in pago Cenomanensi solitariam vitam, sanctitate & virtutibus plenam duxit, & ibidem pretiosa morte quievit. Prædicta vero gentilium invalescente persecutione, ab ipsius ecclesiæ rectoribus corpus ipsius, divina dispositione, hoc in loco deportatum est. Uterque ipsorum in propriam cryptam collatus est. *Pavidis vero subinde Tutelensibus monachis, ne per comitissam Andegavensem S. Laudi corpore privarentur*, consilium inierunt salubre; ut beatorum virorum Laudi atque Baumadi reliquiis conjungerent, aliquibus ossibus in eadem capsula, ubi corpus ipsius prius continebatur, satisfactionis cruce relictis. *Sed amori & mœrori ipsorum misericordia divina benigne consuluit, prædicta commissa non multum post temporis decedente.* Modernis vero temporibus, cum capsulæ ipsæ, in quibus, ut dictum est, reliquiæ ipsorum continebantur, nimia vetustate consumptæ essent & pene confractæ, Petrus de S. Aredio, tunc sedens sacrista, pro dictorum Sanctorum reliquiis condendis, capsulas novas emit, & ossa ipsorum, prout dignosci possibile fuit, singula singulis collocavit. Per ipsorum vero merita Sanctorum innumeras Dominus virtutes tunc temporis operatus est. *Signatur annus* MCLXXX.

Item de ejus & S. Laudi reliquiis

9 *Subjungitur demum ex altero Codice Ms. etiam Tutelensi, sermone Lemovicensi scripto, quod cum anno 1531 mensibus Januario, Februario & Martio cæli gravis intemperies tum ipsorum animalium tum fructuum terræ stragem minitaretur, sequenti mox anno 1532 a Paschate inchoato, Dominica Quasimodo incidente in VI Aprilis, instituta fuerit solennis supplicatio circum tetam Tutelensem civitatem, comitantibus non solum Canonicis eoteque clero, sed incolis omnibus summis atque infimis, in qua delata sunt quatuor Sanctorum istorum corpora seu saltem reliquiæ, quos supra ex Baluzio nominavimus, atque adeo eas intra & sancti nostri* Baumadi, *ad impetrandam, eorum intercedentibus meritis, desideratam cæli serenitatem, eo successu subsecutam, ut, si recte Lemovitensem ejus ævi barbariem intelligo, magna ferme deplere visum sit, certe abundantiorem messem, ceteraque æque fertilia omnia, incolæ & accolæ numquam experti fuerint. Atque ibi fixit Baluzii dissertatio, neque nobis aliunde suppetunt, quibus S.* Baumadi *cultum, gesta aut miracula uberius illustrare possimus, cum Bondonetus aut alii scriptores Cenomanenses vix eum a limine salutent.* quibus insigne beneficium adscribitur. D E F

C

DE S. EUPHRONIO EPISC. CONF.

TURONIS IN GALLIA,

SYLLOGE

DE CULTU, ÆTATE ET GESTIS.

J. B. S.

PARS I.

Cultus & elogia.

ANNO DLXXIII. *Sirius in Fastis relatus,*

RECTE olim observavit Henschenius, *dum ad* VIII *Aprilis de S. Perpetuo Turonensi ageret; quæ de primis illius urbis episcopis certiora habemus, ea nos a S. Gregorio, & ipso Turonensi episcopo, accepisse, quod & de hodierno S. Euphronio omnino prædicandum est, utpote cujus nulla tulisset Vita antiquitus scripta, sed quam historicus ille non uno loco meritis ornarit encomiis, gesta porro, virtutes ac sanctitatem ita celebravit, ut mirum prorsus sit neglectam fuisse tam præclari Viri memoriam in omnibus omnino eluscis Martyrologiis, neque ante adultum seculum XVI, tam insigne nomen in sacris aliis tabulis innotuisse: certe Baronius in annotationibus suis nullum adduxit, quem sibi præluxisse commonstret. Inter multiplices additiones nostras Usuardinas, hanc solam suggessit Molanus:* Eodem die, depositio S. Euphronii, decimi octavi episcopi Tusonensis & confessoris, de quo proximus ejus successor Gregorius Turonensis nonnulla scribit in Fran-

A Francorum hiſtoria, & de Gloria Confeſſorum. *Brevius de ipſo Galeſiatus*: Apud Turones, Sancti Euphronii epiſcopi, qui præclaræ ſanctimoniæ laudo florens, Pariſienſi concilio primo adfuit. *Melius dixiſſet* tertio.

Laudaverem egregiam habuit

2 *Cultum in eccleſia Turonenſi pereximium probat lectio in ejus feſtivitate recitari ſolita hac die* IV *Auguſti, quæ ſumitur ex Gregorii Hiſtoria lib.* 10, *cap.* 31, *num.* 18 *his verbis*: Octavus decimus Euphronius præbyter ordinatur epiſcopus, ex genere illo, quod ſuperius ſenatorium nuncupavimus, vir egregiæ ſanctitatis, ab incunte ætate clericus. Hujus tempore civitas Turonica cum omnibus eccleſiis magno incendio concremata eſt: de quibus ipſe poſtea duos reparavit, ſertim vetuſtiſſimam relinquens deſertam. Poſtea vero baſilica S. Martini & ipſa incendio eſt aduſta per Wiliacharium, cum ibi confugium pro Chramni quondam circumventione feciſſet: quam poſtea idem pontifex texit ſtanno, opitulante rege Chlothachario. Hujus tempore baſilicas S. Vincentii ædificata eſt. Taurinco, Cerate, & Orbiguiſco vicis eccleſiæ ædificatæ ſunt. Sedit autem annos ſeptemdecim, obiitque ætate ſeptuagenaria, & ſepultus eſt in baſilica S. Martini; ceſſavitque epiſcopatus dies XXX. *De tribus jam dictis vicorum eccleſiis videnda Rutuarii annotatio. Hæc eſt oratio Sancti proprio*: Propitiare, quæſumus Domine, noſtris famulis tuis pro hujus ſancti Confeſſoris tui atque pontificis Euſtonii, qui in præſenti requieſcit eccleſia, merita gloriosa; ut ejus pia interceſſione ab omnibus ſemper, protegamur adverſis. Per Dominum.

B

S. Greg. Turonen.

3 *S. Euphronii ſpiritum prophetieum ſatis manifeſte probant ea quæ narrat laudatus Gregorius de Gloria confeſſorum cap.* 19, *in hunc modum*: Ipſe quoque Pontifex, cum a multis crebrius ut. geretur, ut ad occurſum Chriberti regis deberet accedere, & inoctens moras, ire differret; tandem commotus a ſuis, ait: Ite, præpaſate iter, ut eamus ad occurſum regis, quem viſuri non ſumus. Igitur imponens plauſtris neceſſaria, & caballis ad iter præparatis, jamque in hoc ſtante ratione, ut deberet viam ineedere, ait: Revertantur plauſtra, laxentur equi, non modo hoc iter iocedimus. Diceotibus autem ſuis, quæ

C eſſet hæc levitas, ut quæ tam inſtanter parari juſſerat, tam facile detraharet, ait ferretius: Princeps, ad quem nos ire compellitis obiit: nec viventem, ſi abierimus, inveniemus. Stupefacti audientes diem notans, & Sancti verba taciti ſervant. Advenitur autem ab urbe Pariſiaca hominibus, ea hora regem tranſiiſſe nuntiant, qua Sacerdos plauſtra de itinere juſſerat revocari. *Hunc ſigno non abſimilia alia invenies apud Gregorium, præſertim inter Miracula S. Martini, ut lib.* 2, *cap.* 23 *& alibi.*

ex quo apud Sanſſayum

4 *Vitam Sancti ferme totam complecti volait Sanſſayus, dum ipſum in ſuo Martyrologio Gallicano, ſequenti elogio exornavit*: Eodem die Turonis, ſancti Euphronii epiſcopi & confeſſoris, deceſſoris beati Gregorii. Qui genere Senatorio editus, magoiſque doctibus præſtans, cum ab adoleſcentia, Domini jugum tuliſſet, Gauthario cæſue ſoluto ſubjectus, hujus ſedis ſolium ſic conſcendit, ut in dubium liqueris, an magis ſuerit dignitate provectus, quam depreſſus ſpontanea humilitate, cujus majorem in epiſcopatu quam antea curam excoluit. Vir apoſtolicis plane doniis ornatus, ut columba ſimplex, prudens ut ſerpens, manſuetus ut agnus. Quem ob morum ſuavitatem, ſermonis dulcediuem, cordis puritatem, actionum honeſtatem, totiuſque vitæ ſanctimoniam admirandum Fortunatus coodignis evehit encomiis, id in ejus decoris præcipue collaudans, quod igne charitatis, quo ſervebat, dura quæque corda emolliret: humiliter, qua præſtabat puſillus in terris, excelſus in cælo habitaret: pie- AUCT. J.B.S.

ingens elegium,

tatis affectu miro oves complecteretur, cum ſic cuoctos diligeret, ac ſi onumquemque de ſuo latere genuiſſet: ſic in ſingulos ſe impeodeos, ut in univerſos plenitudinem amoris profunderet.

5 Sub quo rapina, loquit, io grege non audita, quia paſtore ipſe juſtus ac pacificus, ovili in pacia & juſtitiæ ſpiritu anteiret. Non jacturam in caolis Dominicis lupus edidit, quia cuſtos pervigil omnes inſidias inimici eluderet, Hujus tamen tempore Turonica civitas incendio immaoi conflagravit, flammiſque omoes fere eccleſiæ conſumptæ ſunt. Ex quibus ipſe pius Antiſtes duas a fundamentis inſtauravit. Sancti autem Martini eccleſiam, quæ per Wilicharium comitem adusta

E foerat, rege Clotario opitulante, reparavit, culmenque ſtanoo compingeos, veouſtiori ſpecie eohooeſtavit. Sub ipſo etiam exſtructa eſt ſuoeti Vinceotii baſilica; atque duobus io vicis Cerate & Orbiniaco eccleſiæ ædificatæ. Sub eodem itidem habita eſt ſynodus ſeconda Turooenſis. Ipſe vero ſecundæ Pariſienſi, ceteris cum primoribus Galliesnæ eccleſiæ patribus interfuit anno DLIX. Deinde Vir ſanctus, poſt prorogaram ad annum uſque Chriſti DLXXIII ſedem, ætate ſeptuagenaria, placido fioi in Domino quievit, atque in baſilica ſancti Martini cujus ſedis & virtutis conſors fuerat, eaodigno hooore ſepoltus, ſanctitatis gloriam patentibus meritorum iudiciis in uoiverſa Eccleſia perenuavit.

etiam ex Venantio Fortunato.

6 *Hactenus Sanſſayus, pro more ſuo, ultida juncta, ornate ac vere; non ſolum ex S. Gregorio ſua depromeas, verum & ea quoque pauca complexus quæ Venantius Fortunatus blais epiſtolis, apud Browerum non nihil expurgatis, atque eleganti carmine de S. Euphronio, quem vivum impoſſe coluit, egregie profecutus eſt; quæque huc adducenda unuino fuerant niſi Eminentiſſimus Annaliſta Baronius, ad annos 559 & 574 omnia integre & cumulatiſſime recenſuiſſet, ut hic actum agere, ſuperfluum eſſe omnino exiſtimem. Hæc igitur de S. Euphronii cultu, ſingularibus virtutibus, ſanctitate, ſignis ac miraculis ſatis dicta ſint: jam cetera quæ ad ejus ætatem & geſta*

F *pertineat, aliquouſque etiam in ordinem redigenda ſuperſunt.*

PARS ALTERA.

Ætas & geſta.

Duratio epiſcopa- tus,

QUam de S. Euphronio *bene meritum Cardinalem Baronium jam diutmus, in ordine ad cultum ac ſanctitatem, tam fateri nos oportet, Sancti ætatem ab eo non recte determinatam, dum tantia anno 559, finem vero anno 574 innexuit, ſolos quatuordecim annos ipſi adſcribens, ut aliter omnino computanda ſint ejus tempora. Neque tamen Turonenſium præſulum Chronologiam hic ordinandam ſuſcipimus; ſatis nobis erit, eos ſequi calculos, quos ex ipſa Gregorio Majores noſtri probam, & bodierna eruditorum conſenſus ac veroſimiliores admittit. Rejiciendus præ ceteris, niſi vehementer fallor, Turonenſis hiſtoricus Monnus, dum S. Euphronii epiſcopatus duratiouem ab an-*

AUCT. J. B. S.

ne 548 *ad* 564 *ſolus imperitè circumſcribit, locum ei in epiſcoporum ordine aſſignans non* decimum octavum *cum Gregorio, ſed* decimum nonum, *adducto alio epiſcopo, quem mirum plane eſſet Gregorium ignoraſſe. Neque vero magis cenſeo cum illis ordine vigeſimum dixeris. Sit igitur, ſi non certa, ſaltem probabilior ſuppoſitio, quod ab anno* 556 *adminiſtrationem exorſus, ad* 573, *nempe per annos, ut jam ex Gregorio diximus, decem & ſeptem Turonenſem ſedem tenuerit.*

2 *Ejus electionem, confirmationem & ordinationem deſcribit laudatus Gregorius Hiſtor. lib.* 4, *cap.* 25, *ut eſt in editione Ruinartii; quidquid apud Cointium de ea relatione dubitaſſe aliqui videantur:* Tutoniei autem audientes regreſſum regem de exule Saxonum, facto conſenſu in Euſronium presbyterum, ad eum pergunt; dataque ſuggeſtione, reſpondit reu: Præceperam enim ut Cato presbyter illic ordinaretur; & eur ſpreta eſt juſſio noſtra? Reſponderunt ei: Petivimus enim eum, ſed noluit veoire. Hæc illis dicentibus, advenit ſubito Cato presbyter, depreeans regem; ut ejecto Cautino, ipſum Arvetno juberet inſtitui. Quod rege invidente, petiit iterum ut Turonis ordinaretur, quod ante deſpexerat. Cui reu ait: Ego primum præcepi, ut Turonis te ed epiſcopatum conſecrarent, ſed quantum audio, deſpectui habuiſti eccleſiam illam, ideoque elongabetis a dominatione ejus; & ſic confuſus abſceſſit. De ſancto vero Euſronio interrogans, dixerunt eum nepotem eſſe B. Gregorii, cujus ſupra meminimus. Reſpondit reu: Prima hæc uſt & magna generatio: fiat voluntas Dei & B. Martini; electio compleatur. E data præceptione, octavus decimus poſt beatum Martinum ſanctus Euſronius ordinatur epiſcopus.

ad ipſum electio.

3 *Ad S. Euphronii geſta temporum ſeele pertinet Concilium Pariſienſe tertium habitum anno* 557, *alinde ſatis notum & celebre, cui ſexto loco ſubſcripſit;* Euſronius peceator epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi. Hic eſt Euſronius, *inquit Cointius*, qui Turonis ſedere cœpit anno ſupetioti. *Secutæ meu ſunt Turonenſes calamitates quæ S. Eophronii tolerantiem, caritatem in ſuos & paternam miſtrcordiam non parum exercuerunt. Remarcat Gregorius lib.* 4, *cap.* 20, *ubi de memorata a Sauſſaye Chramni interitu agitur. Eu pauca ex quibus reliqua facile intelliget.* Wiliacharios autem ſocer ujus ab baſilicam ſancti Martini confugit. Tunc ſancta baſilica a peccatis populi ae lodibrii, qua in ea fiebaot, per Wiliacbarium conjugemqua ejus ſuccenſa eſt, quod non ſine gtavi ſuſpirio memoramus. Sed & civitas Turooica antu annum jam igne conſumpta fuerat, & totæ eccleſiæ in eadem conſtructæ, deſertæ reliſtæ ſunt, *ut non dubites, afflictiſſima fuiſſe optimi antiſtitis principia, quibus ſuperandis & virtute & ſanctitate certandum, nimis quem manifeſtum eſt.* Jelatio *fuit quod* protinus beati Martini baſilica, ordinante Chlochaebario rege, ſtanno coopetta eſt, & in illa, ut prius fuerat, elegantia reparata.

calamitates.

4 *Cletario non diu poſt mortuo, alia ſeſe occaſio obtulit quæ populo egregiam naturam operam* S. Euphronius. *Loquitur idem Gregorius lib.* 9, *cap.* 30: Poſt mortem vero Chlochachatii regis, Chariberto regi populus hic ſacramentum dedit. Similiter etiam & ille eum juramento promiſit, ut leges conſuetudinesque novas populo non juſſigeret, ſed in illo quo quondam ſub patris dominatione ſtatu vixerant, in ipſo hic eos deinceps retineret: neque ullam novam ordinationem ſu inflicturum ſuper eos, quod pertineret ad ſpolium, ſpopondit. Gaiſo vero comes ejuſdem temporis, accepto capitulario, quod anteriores ſcriptores feciſſe commemoravimus, tributo pœpit exigete: ſed ab Euſronio epiſcopo probibitus, cum exacta pravitate ad regis direxit præſentiam; oſtendens capitulatium in quo tributa continebantur. Sed reu ingemiſcens, ac metuens virtutem ſancti Martini, ipſum incendio tradidit; auteos exactos baſilicæ ſancti Martini remiſit, obteſtans ut nullus de populo Turonico ullum tributum publico redderet. Poſt cujus obitum Sigibertus rex hæc urbem tenuit, nec ullius tributi pondus invenit, Sic & nunc *&c. pergit Hiſtoricus eaſdem exemptiones aduſque ſua tempora deducere, ut habes ibidem toto ceſtique capite.*

Charibertî hæreditatis.

5 *Synodus Santonenſis in qua epiſcopus Emeritus, agente Leontio Burdegalenſi, depoſitus eſt anno* 562, *eatenus duntaxat ad S.* Euphronium *ſpectat, quod cogatus* Vir Dei *ut concilio iſti ſubſcriberet*, manifeſte teſpoit. *Lengtor eſt hiſtoria variis adjunctis intermixta, quæ cum huc non pertineant, videri poſſunt lib.* 4, *cap.* 25, *vel apud Cointium, ad eumdem annum* 562 *eam totam uberius explicantem. Sequitur Concilium Turonenſe ſecundum, ſub ejuſdem ſancti* Eophronii *auſpiciis celebratum anno* 566, *quod habes apud Sirmondum tomo* 1 *Conciliorum Galliæ a pag.* 329, *cui Sanctus ipſe in hunc modum ſubſcripſit:* Euſronius Tutonicæ civitatis epiſcopus bas conſtitutioues noſtreas celegi & ſubſetipſi. Notavi ſub die XV Kalendas Decembris; anno ſeuto regni domni Chariberti glorioſiſſimi regis. *Cunctos ſunt numero* XXVII *ſingulari plane maturitate & prudentia compoſiti, ea quibus clariſſime proſpicitur, quanta cura & ſolicitudine tum Sanctus noſter, tum reliqui Charibertinæ ditionis epiſcopi in reformandos iſtius temporis corruptiſſimos mores incubuerint, nec regum ipſorum crimina diſſimulantes.*

Præſidet concilio Turonico.

6 *Subjungit Sirmondus* epiſtolam epiſcoporum provincix Turonicæ ad plebem miſſam poſt Synodum ſupraſcriptam, *occaſione graſſantis tunc in proxime peſtilentiæ.* Hortantur ut imminentem eladum avertere audeant, ideoque nuptialia vota diffetant, rerum omnium decimas perſolvant, eum inimicis redeant in gratiam, manetpinorum etiam decimas offerant; & qui mancipia carent, pro ſingulis filiis ſingulos dent tremiſſes. Inceſtus denique conjunctiones diſſolvant. *Subſcribunt tres epiſcopi cum S.* Euphronio, *cujus & aliorum hæc eſt formula*: In Chriſti nomine Euſronius epiſcopur plurimum ſaluto. *Habes & iſtic S.* Radegundis epiſtolam ad epiſcopos, quam initio inſtitutæ congregationis, pro ejus tutela & ſtabilitate ſcripſit, concilioque Turonenſi confic-mandam abſens obtulit. *Eamdem refert Gregorius Hiſtoriæ lib.* 9, *cap.* 42: *Subdit vero Sirmondus ipſum* decretum epiſcopotum quod ſuſcepra beatæ Radegondis epiſtola, conſcripſerunt. *Deſunt epiſcoporum ſubſcriptiones, veoum vel ex ipſe etiule ſatis patet, præcipuum totius rei auctoem fautoremque fuiſſe, ipſum noſtrum* S. Euphronium, *ut pluribus dicendum erit ad diem* XIII *hujus menſis dum eu profeſſa agetur de ipſa S. Radegunde.*

cujus exſtat epiſtola.

7 *Hæc etiam ſpectat quod eadem B. Radegundis, obtenta ex Oriente de ſacro Dominicæ Crucis ligno, cum Maroveus Pictavenſis epiſcopus pretioſiſſimæ illa pignora debita cum veneratione & ſolemnitate traſſitec detrectaret:* Tunc regina iterato ad regem Sigebertum direxit, de-

Brevi mentetur de S. Radegunde

pre-

A precans, ut injunctione ſua quicumque ex epiſcopis hæc pignera, cum illo quo decebat honore, votumque ejus expoſcebat, in monaſterio conlocaret. Ad hoc enim opus beatus Euſtrooius urbis Turonicæ epiſcopus injungitur. Qui cum clericis ſuis Pictavum accedens, cum grandi pſallentio, & cereorum micantium ac ſhimiamatis adparatu, ſancta pignera, abſente loci epiſcopo, in monaſterium detulit. *Euſtant hæc apud Gregorium lib. 9, cap. 40: ſed de hac ipſa venerauda ſanctæ Crucis parte videndus apud eumdem lib. 1 de Gloria martyrum cap. 5, cujus hic eſt titulus*: De Cruce & mirabilibus ejus apud Pictavum. *Neque prætereunda hic eſſet memorabilis inventio & elevatio ſacrorum corporum ſanctarum Mauræ & Britiæ ex ſingulari revelatione a* S. Euphronio *peracta, niſi pridem in Actis noſtris tota ejus exſtaret hiſtoria ex ſancto ipſo Gregorio relata ad* XV *diem menſis Januarii tomo* 1, *pag.* 1018.

B 14 *Reliqua duo ſunt de* S. Euphronio *memorauda, alterum nempe ex totiet jam a nobis lau-*

dato ſancto Gregorio, quod in Vitis Patrum cap. 15 *agens de ſancto Senoch abbate, referat, Beatum hunc* infra territorii Turonici termioum, reperiſſe oratorium, in quo ferebatur celebre, noſtrum oraſſe Martioum. Quod diligenter cura compoſitum erecto altari, loculumque in eo ad recipiendas Sanctorum reliquias præparatum, ad benedicendum invitet epiſcopum. Adfuit tunc Euſtronius beatus epiſcopus, qui, conſecrato altari, diaconatus eum honore dooavit. *Alterum eſt quod de* S. Euphronio *prædicavit Fortunatus, agens de dedicatione eccleſiæ Nauartenſis, a S. Felice, ejuſdem urbis epiſcopo ſolennissime inſtituta, ubi later multos alios antiſtites Sanctum noſtrum ut metropolitam memoraus, ita de eo eciait*:

Inter ques medius, Martini ſede ſacerdos
Euphronius fulget, metropolita facer,
Plaudens in ſancta fratrum coeunte corona,
Et ſue membra videns, ſortior exſtat upex.
Lærius inde caput, quia ſunt ſua viſcera ſecum,
Eccleſiæ, junctio corpore, creſcit honor. E.

AUCT. J. B. S. & de duobus aliis ſanctis.

DE S. LUGIDO SIVE LUANO

ABBATE CLUAINFERTENSI

IN HIBERNIA.

P. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sancti nomioe, diſtinctio, cultus, ætas, & Acta.

AN DCII *Sancti nomina Lugidus, Mochua, Luanus &c.*

S*Anctus hujus abbatis duo præcipua uomina ſunt; alterum* Molua; Lugith ſeu Lugidus *alterum. De utroque ſic habet ejus Vita per Sirinum edita num.* 46: Sanctus videlicet Molua pridem Lugidus nominatus eſt; ſed a matre ſua per pietatem vocabatur Molua; & poſtea ſimiliter, a ſancto magiſtro ſuo Comgallo: & inde omoe vulgus vocat eum Molue; & ſciunt primum nomen ejus, id eſt, Lugidum. *Hinc Vitæ, quam infra dabimus ex codice Ms., hæc eſt inſcriptio*: Incipit Vita S. Lugidi Cluoou Ferta; *alterius vero brevioris ibidem hæc*: Iocipit Vita Molua Droma Sneſta. *Videtur autem eadem eſſe* C *ſignificatio nominum* Lua & Lugith *ſeu* Lugaidh; *& nomen* Mo-Lua (*ut ſæpe ſcribitur apud Colganum*) *compoſitum eſſe ex particula, ſeu litteris tantillibus* Mo (O enim *nomini præpoſitum, merita ſignificat & pretium nonnulli*); *hunc autem præfixum* M, *tuerum ac benevolum*; *ut aiunt, nonnullis affectum*) *&* nomine Lua; *quaſi dicatur*, Curiſſime Lugide, Fili mi Lua, *vel, ut ſecundum Vitam noſtram cap.* 2, *num.* 12 *appellabat eum S. Comgallus*, Lugith maccan, Lugide filiole. *Certe ab Hibernis ſermone vernaculo vocitatur non* Molua *tantum & Lugaidh, verum etiam ſimpliciter* Lua; *& hinc ab iiſdem Latine non ſolum* Lugidus, Lugidius, Moluanus, *ſed etiam* Luanus; *ut in Vita Siriniana num.* 2 *obſervatur in margine*: *imo ejuſdem ibi Vitæ titulus eſt*: Vita S. Moluæ ſeu Luaoi. Luani *quoque nomine non ſemel eum deſignat Colganus, Hibernicarum rerum peritus in paucis, atque adeo Hibernus ipſe: ut nihil hic dicam de aliis.*

2 *Quare mihi quidem dubium videri vix po-*

teſt, quin hic ille ſit ſanctus Luanus, *de quo apud nos mentio facta eſt in Prætermiſſis ad diem* XII *Julii, quo refertur a Ferrario, idque auctore Martyrologii Anglicani. At ipſum illud Martyrologium Wilſonii Anglicanum nihil pro ſe citat, præter Wlenem in Appendice ad librum teetium Ligni vitæ, & Acta S. Malachiæ epiſcopi; ventro autem loco vel dies cultus ejus deſignatur, vel alia, quæ peccat ibi Wilſon, cum aſſerit, S. Luanum fuiſſe abbatem in Hiberoia Benchoren-ſem; item, viaiſſe tempore S. Malachiæ, epiſcopi Connerbenſis, obiiſſe vero circa annum Chriſti* 1140: *non enim abbatem Benchorenſis monaſterii Luanum nuncupat S. Bernardus in Actis S. Malachiæ apud Suriam die* 12 *Novembris num.* 44; *ſed unum* ex filiis ſanctæ illius congregationis: *neque illum viaiſſe dicit Malachiæ temporibus*; *ſed cum* nobiliſſimum exſtiterat (*monaſterium illud*) ante ſub primo patre Congello; *hoc eſt, ſeculo ſexto; non duodecimo. Noſtrum, inquam, Luanum illum exiſtimamus eſſe: huic etenim, & quidem, quod ſciamus, unice congruunt characteres omnes, quos Martyrologi jam dicti pro commentitio ſeculi duodecimi Luana aſſignant in Actis S. Malachiæ, his S. Bernardi de eumdem Benchorenſi verbis expreſſi*: Nempe nobiliſſimum exiverat ante ſub primo patre Congello, multa millia monachorum gerens, multorum monaſteriorum caput; locus vero ſanctus fœcundusque Sanctorum, copioſiſſime fructificans Deo; ita ut unus ex filiis ſanctæ illius congregationis, nomine Luanus, centum ſolus monaſteriorum fundator exiſtiſſe feratur.

Idem hic eſt, de quo in Prætermiſſis ad diem XII *Julii.*

3 *Ac primo quidem cognovit nomen, ut eſtu-*

A *olim, in illum qui noſtro convenit. Sed qui utrumque confundere volunt, cur non etiam idem utrique nomen faciunt? Cur Eluanum nuncupant & Lugidianum? Cur abbatem quoque appellant Benchorenſem; quod uterque unquam fuit? Redeamus ad noſtrum.*

Colitur S. Lugidus noſter apud Hibernos 4 Aug.

7 *dictum eſt jam ſæpius a Majoribus noſtris, ſanctum* Luanum *hunc noſtrum coli die* IV *Auguſti; ut vide tom.* II *Januarii pag.* 1119, *tom.* III *Martii pag.* 22, *tomo* III *Aprilis pag.* 580, *&c. Neque vero apud Hibernos aſſignatum reperi. eo uſquam potiſ diem celebritatis ejus alium, præterquam in Mſs. Catalogis Sanctorum Hiberniæ, quos præterito ſæculo ad uſum noſtrum concinnavit P. Stephanus Vitus noſter, Hibernus ipſe, &, cum Theologiam Dilingæ traderet, antiquita. tum patriæ ſacrarum indagator aſſiduus. Is enim Catalogo octavo ſic habet:* Luanus, qui & Agnellus, abbas in Hibernia, quem S. Bernardus ſcribit ſolum fundaſſe centum monaſteria .... Vivebat Vir Dei circa annum DCC. *In margine vero feſtum ejus notat die* XII Julii

B (*forte ex Wilſono*) *&* XVIII Decembris. *Bucelinus in Menologio Benedictino eum refert die* V Decembris, *ex diverſis, ut ſubdit, rerum Hibernicarum ſcriptoribus; ſed nullam nominat. Nullum etiam profert Bollandus noſter tom.* I *Januarii pag.* 46; *ubi eam coli dicit die* 2 *Auguſti. Certe in Vita ejus apud Sirinum edita pag.* 378. *num.* 53 *legitur Sanctus non* I *Auguſti, ſed* II Nonas Auguſti emiſiſſe ſpiritum, *quem ſolum diem ſæpius ei proprium facit Colganus, idque ex Menologiis Hibernicis, ut ſigneficat in Actis Sanctorum Hiberniæ tom.* I *pag.* 58, *not.* 8: Commemorant enim, *inquit*, noſtra Menologia, multos ibi (*in cœnobio Clualnferten*ſi) Sanctos requieſcere, & coli; ut S. Luanum IV Auguſti, S. Lactanum, ejus ſucceſſorem *&c. Hacſtenus loco ſuperius citato, eum de regula S. Luani egiſſet*; de ipſo, *ſubjicit*, IV Auguſti agunt S. Euchuſius (*ſeu Ænguſſius*) S. Maelitnus in ſuis Martyrologiis, & Martyrologium Tamlactenſe; *de quorum ætate conſule laudatum opus Colgani pag.* 4, *& ſequente. Eodem die notatur in Kalendario Sanctorum Hiberniæ per P. Henricum Fitz. Simon noſtrum di-*

C *geſto, editeque Duaci* 1615, *& fuſius Leodii* 1619; *etſi utrobique corrupte legitur* S. Motua *pro* S. Molua.

Cœnobium ejus procul Duno, Clu in ferota Molua.

8 *Locus vero ejus cultu & celiquiis longe celeberrimus fuit cœnobium, quod ab ipſo, tamquam fundatore & patrono, nomen habuit* Cluain ferta Molua, *ſeu freundum interpretationem Vitæ impreſſæ pag.* 374, *num.* 30, Latibulum mirabile ſancti Moluæ. *ſic nuncupatum, ut ibidem additur*, eo quod ipſe in ſua vita multa miracula in eo fecit; & adhuc gratia Domini per eum patrantur in honore ſancti Moluæ. *Fuit autem Cluain ferta cœnobium duplex; alterum ad Sinet fluminis, quod Connaciam a Lagenia dividit, ripam occidentalem, pertinetque adeo ad Connacios: hoc a S. Brandano conditum, in ſedem eamde crevit epiſcopalem, vulgo Clonefare. Vide Colganum in Indice topographico ad Acta Sanctorum Hiberniæ tom.* I, *pag.* 874. *Alterum, quo de hic agimus, aliquot a priore krucis verſus orientem in Lagenia diſtitum fuit; ut colligere eſt e Vitæ Sirinianæ loco jam aſſignato, ubi fuiſſe* in confinio Mumonienſium & Lagenienſium, inter regiones Oſraighe (*id eſt Offeriam ab oriente*) & Heli (*vulgo Haly, a meridie*) & Laighſe, *ſeu Lagi-*

ſiam, quæ non videtur hic poſſe confundi cum Re- AUCT.
giæ Comitatu (cum enim in eo comitatu ſit Of- P. B.
feria, inepta hæc eſſet loci circumſcriptio (ſed monaſterium inter & extremum angulum Momoniæ partemque Connaciæ & Midiam ab occaſu & ſeptemtrione extendebatur, ſecundum dicenda infra cap. 3, *num.* 23, *littera* b. *In Vita noſtra ibidem, num.* 24 *conditum dicitur* juxta montem Sinoois, *quod non poteſt cadere in cœnobium illud Cluainferտenſe Connaciæ; ut ibi colligres ex annotatis: & indicat, non tantum ab illo diverſum fuiſſe monaſterium noſtrum (quod fatetur Alemandus in Hiſtoria monaſtica Hiberniæ pag.* 70 *& ſeq.*) *ſed etiam longius ab illo remotum, quam velit ibidem auctor iſte. Ceterum in Opbalia, ſeu Comitatu Regis, collocatum fuiſſe, docet Uſſerius pag.* 943, *& Colganus ad* XXIX *Januarii pag.* 193; *qui uſquam innuunt, ulla nunc rjus rudera ſupereſſe. Ibi vero quanto in pretio fuerint Sancti hujus ab ipſo ſtatim obitu celiquiæ, patebit en Actis.*

9 *Obiit vero, ſiquam illa fides vulgum; Re-* *Annus, menſis & dies obitus ejus.*
manum Sedem ornante Magno Gregorio: hoc enim
adſtruunt tria pariter Actorum exemplaria: non E
ergo vixit uſque ad annum Chriſti 608, ut viſum *Uſſerio in Indice chronologico, Britannicarum ec. eleſiarum Primordiis ſubjunctu, pag.* 1156; *nec attigit annum Chriſti* 605, *quem illi ſupremum facit Colganus* XII *Januarii pag.* 58, *not.* 3, *&* X *Martii pag.* 572, *not.* 2, *citatis quatuor Magiſtros in Annalibus: conſtat etenim, S. Gregorium deceſſiſſe die* XII *Martii anno* 604; *hunc autem antecеſſiſſe debet toto amplius anno S. Luanus: ſiquidem expiravit ſecundum utrumque exemplar Actorum ejus in codice noſtro Salmanticenſi, die Sabbati, & ſecundum Vitam a Sirino editam ex codice Armacano, die* IV *Auguſti: dies vero quarta Auguſti, ſedente Gregorio, Sabbatum non fuit, niſi annis* 591, 596, *&* 602; *ad quorum proinde aliquem reducenda eſt mors S. Luani. Nos ad ultimum reducimus, propter ea, quæ de S. Fintano obſervabimus in Actis infra cap.* 6 *num.* 48 *ad notam ee. Senem tum fuiſſe, tradit Vita Sirinana; quod verum eſt, ſi, ut aſſerunt Acta noſtra cap.* 4, *num.* 30, *jam abbas fuerit Cluainfertenſis, cum ad eum venit S. Aidanus ante obitum S. Davidis epiſcopi Menevenſis, qui incidit* F
in annum Chriſti 544, *uti oſtendimus Martii tom.* 2, *pag.* 40. *At enim id qua ratione conſtitit rum iiſdem bis Actis noſtris cap.* 11, *num.* 10; *ubi dicitur* Luanus *adhuc puer a S. Congello, jam cum abbate Benchorenſi, ad cœnobium Benchoreaſe, jam utique fundatum, deductus; quandoquidem juxta quatuor Magiſtrorum Annales apud Colganum* XXIX *Januarii, pag.* 192 *fundatum illud non fuit ante annum Chriſti* 551; *imo juxta Uſſerium pag.* 956, *non ante annum circiter* 555 *vel* 559? *Nemirum anachroniſmis hujuſmodi reſpreſa non raro Hiberniæ monumenta interpolatores vel auctores arguunt aut parum fideles, aut certe credulos admodum ac rudes.*

10 *Sunt igitur Acta, quæ hic dobimus, ejus* *Item Acta,*
fere generis ac notæ, cujus alia Sanctorum gentis
iſtius non panca jam dedimus; plena ſcilicet miraculis, rebuſque paradoxis, quæ vix cuiquam graviſſima perſuadere poſſit auctoritas, ab anonymo ignotoque ſcriptore congeſtis. Quatuor vero reperimus eorum exemplaria: primum, quod, antequam eſſet editum, ſæpe Colganus, non numquam etiam Uſſerius uſurpavit, donec illud in codice quodam Armacano deſumptum, inter Collectanea

A vit ille nimio timore perterritus, pene mortuus factus eſt, & dixit: Afferte mihi infantem iſtum, ut manu ſua rangat eſpur meum. Cumque mater infantem Lugidium portaret ad eum, flevit lu-
faus, & lacrymæ ejus ceciderunt ſupra pectus viri illius. Vir autem ille multo tempore habebat ulcus peſſimum ſub ſuo pectore; & ſtatim ulcus evanuit, & vir ſanatus eſt ab omni dolore; & mater cum ſuis petoribus læta reverſa eſt ad domum ſuam.

III *puer ignem obtulit miraculo ſuæ ejus tamquam eum apparens* 3 Alio quoque die factus puer Lugidius eum ſuis fratribus paſcebant oves parentum ſuorum, in agris juxta ignem ſedentes: &, ecce, impetus ſubito repentinus aquarum venit ad eos, & ignem coram eis extinxit: tunc Lugidius mor. tuum carbonem in manu ſua retinens, venit ad eum angelus Domini, & benedixit carbonem, & igne exarſit; & iterum pueri ignem accendentes, calefacti ſunt. Ignis autem ille per omnes ſanctos regionis diviſus eſt: & in illo loco ſigna, & cru-
ces poſitæ ſunt uſque hodie. *g*

IV *b* Quadam *b* quoque die erat Lugidius cum
B ceteris pueris cuſtodientes ſues: cumque ſues longius ab eis recederent, unus de pueris vicissim exibat, & ſues ut grex ovium videbantur a turba hominum, quæ prope ſtabat: quia Lugidius ovis innocens erat, & paſtor ovium poſtea fieret *i*.

j V *k angelus ei viſus eſſe ſtare: odor ejus mirifi-cus.* 4 Alio autem tempore ſanctus puer Lugidius deſuit, & die ac nocte nemo cognovit, ubi eſſet. Cumque pater quæreret illum, invenit eum in campo dormientem; ſed tamen propius accedere ad illum non auſus eſt; quia virum in veſtibus albis ſtantem juxta illum vidit: & odor ex ore pueri egrediens patrem inebriavit per novem .... *l* Tunc Carthachus perrexit ad

l filios Coilboth, ſeptem presbyteros; & venerunt cum eo ad Puerum; & unius ex eis, qui Puerum foſciravit, optimus odor ex ore Pueri, faciem veplevit & os, & ipſe vir odore illo ſatiatus, uſ-

v que ad diem mortis ſuæ cibum ooo comedit, niſi Corpus & Sanguinem Chriſti, quando oſ-

m ferebat *m*.

VI *Iterum videtur eum angelos* 5 Alio autem die cum puer Lugidius vitulos
C euſtodiret, ſomnus cecidit ſuper eum; & viruli

n ad vaccas ruerunt; ſed ora vitulorum circa mamillas matrum ſiccaverunt e, nec lac fugere poterant, quamdiu Puer in ſomno fuit. Tunc mater videns vaccas ſimul & vitulos, cucurrit, & Puerum excitavit; volenſque flagellare eum, elevavit manum: ſed angelus Domini manum illius retinuit, ne Puerum læderet. Tunc mater angelum timens, corruit in terram; & puer Lugidius vitulos a vaccis ſeparavit.

VII *fuſcitat mortuum: agrum ſanat: pedem abſciſſum reſtituit:* 6 Alio die quidam vir, ſenex de filiis Coilboth caput ſuum in ſinum pueri Lugidii reclinavit, ut

a Puer a capite ſenis vermes colligeret *o*. Accidit autem ut ille ſenex ſubito moreretur in ſinu ejus. Tum alii venientes dixerunt Lugidio: Ecce, vir, qui in ſinu tuo jacet, mortuus eſt. Quibus ille dixit: Relinquite eum; nec enim faciet Domi-
VIII cus, ut in ſinu meo aliquem occidat. Et mortuo Lugidio, ſenex revixit ſanus.

Quodam die æſtivo ſanctus puer Lugidius perreexit in aquam, ut in calore ſolis corpus ſuum lavaret. Quidam autem vir infirmus longo tempore, quem medici curare non poterant, exiit & ipſe in aquam, ubi lotus erat. Statim vir ille ſanatus eſt ab omni dolore in æternum.

IX *p lege cancer* Pedem Carthachi, patris Logidii, dolor peſ-
ſimus, ſcilicet cancer *p*, conſumpſit; & ne dolor iſte in majus creſceret, pes illius abſciſſus EX COD. MS.
eſt. Videns autem puer Lugidius pedem patris in duas partes diviſum, contiſtatus eſt; & pedem iterum corpori conjecit; & ſtatim conglutinatus eſt pes, & ſanus ab omni dolore uſque ad diem mortis ſuæ effectus eſt.

7 Alia autem die erat Lugidius cum ceteris pueris in quodam loco ludentes, fecerunteque ſibi cereviſiam de fuccis mororum, ſicut ludentibus pueris mos eſt: & puer Lugidius, boeus cerevi-
ſor *p*, liquorem ſimul & aquam in unum vas com-
miſcuit, & vinum factum eſt, & iſtu liquore pueri inebriati ſunt. In illa hora filius regis Fela-
nus, filius Dimma *q*, cum ſuo latrunculo *r* per eamdem viam venit; qui cum vidiſſent lætos pueros & liquorem cum bono odore coram eis, poſtulaverunt, ut de liquore iſto poculum biberent; & puer Lugidius cum gaudio dedit eis; & ſtatim laici inebriati ſunt, & ſomnus cecidit ſuper illos. In illo autem ſomno Felanus viſionem vidit; ſcilicet quod puer Lugidius torquidem * aureum circa collum ſuum dediſſet, qui caſulam circa illum uſque ad terram fecit. Quod comple-
tum eſt: nam ille Felanus rex, monachus poſtea ſancti Lugidii fuit, & multa dona obtulit ei: & Lugidius cotonam vitæ æternæ, & ſtolam ſanctam in cælis Felano regi dedit.

X *mororum fuccum vertit in vinum: Felanus rex futurus abbas:* *p* *q* *r* * *vino inter-cutem*

E XI *panis mo-literem ſub-ſtantiam ſanctæ mulieris* 8 Quadam autem die Lugidius eum matre ſua panem in domo non habentes, exierunt, ut moleudinum *f* quærerent. Sed Dominus ipſos molendini, illum non dedit eis. Tunc Lugidius cum matre vacui fine farine ad do-
mum ſuam reverſi ſunt: & ſtatim moleudinus ille cornere ceſſavit, & tribus diebus ac noctibus ſine curſu immobilis ſtetit. Tunc filius Colbach dixit: Currite poſt puerum Lugidium: quia cauſa ipſius molendinus eou currit. Cum autem veniſſet Lugidius, manum ſuam pleeam de granis in os molæ projecit; & ſtatim mola velocirer cucurrit, & grana plebium fortiter eummiuit.

f XII

Filia Finraei, fratris Carrhachi, fedecim annis erat muta, nil loquens: quadam die iſta puella faciem ſuam dedit contra faciem pueri Lugidii, cognati ſui; & aubelitus pueri Lugidii, circa faciem ejus ſpiravit; & ſtatim aperta eſt lingua puellæ, & loquebatur. Hæc eſt ſancta E Kayeer Cluana Clarith *t*.

t XIII *ab angelis in aerem ſublimatur: præguan-tem liberat.* 9 Alio *u* autem die puer Lugidius ludebat cum tribus juvenibus eorum patre & matre ſua: & tres iſti elevaverunt ſecum Puerum in aerem, ibique per tertiam diei partem maneus, non apparuit, ubi eſſet. Tunc mater ejus lacrymas fudit, neſciens, quo Puer raptus eſt; & iterum tres iſti juvenes venientes, dimiſerunt puerum in eodem loco. *u*

Erat autem mulier præguans tribus annis, quæ mortuum partum in ſuo utero habuit, nec poterat generare eum. Quadam autem die ipſa mulier ambulans triſtis eum lacrymis ingemit in via puerum Lugidium, quem inter ſuas manus tenens, contra pectus ſuum applicuit illum; & ſtatim illa mulier ſanata eſt, & in ſequenti nocte ſuum partum genuit. *v*

ANNOTATA.

a Vita impreſſa num 5 *habet* De plebe Corcoiche.

b Vita impreſſa ibidem: De regione Hua-Fidhgeoti. Nepotes *autem* Fidhgenti, *ut eadem expli-*

EX COD. MS. *explicit* num. 27, gens eſt in medio plnitiei Mumoniæ uſque ad medium montem Luacra (*nunc Lagber, ut arbitror*) in occidente ad auſtralem plagam fluminis Sinua, *ſeu Sinel, aut Senani*, *vulgo* Sennon, & Sbannoo.

e Vocabatur Carthach; ſed vulgo Coche dicitur, *inquit ibidem auctor Vitæ impreſſæ. Unde ſæpe Sanctus noſter appellatus invenitur*, Filius Coche.

d *Seu* Sochla, id eſt Laiga, *juxta Vitam impreſſam ibid.*

e *Vel, ut eſt in Vita impreſſa.* De Occidentalli Lagiuienſium plaga, id eſt Oſtaigi. *Eſt autem* Oſtaigi & Oſrigi, *ſive* Oſrigia, *idem cum* Oſſoria, *ut patet ex Vita ſeptima S. Patricii apud Colganum pag.* 155, *num.* 27: *hæc vero Lagoniæ tractus eſt inter Comitatum reginæ & Kilkenienſem.*

f *Id eſt, dixerunt, quia nimirum in paſcuis deprehenſa fuerant alienis; ut ſignificat Vita impreſſa num.* 2.

g *In Vita impreſſa additur:* Quæ dicuntur Cruces Moluæ. *Hoc miraculum non eſt in Vitæ compendio Ms.*

B h *Hoc in Vita impreſſa narratur num.* 5.

i *Addit Vita impreſſa:* Ipſe enim electus eſt a Deo Chriſti ovium, id eſt, juſtorum hominum, paſtor . . e etenim fundator multorum monaſteriorum & cellarum, & plurimorum monachorum ipſe in eis poſtea (*forte* paſtor *ſive abbas*) exiſtitit.

k *Habetur hoc in Vita impr. num.* 6; *ſed aliter narratum.*

l *Hic erat blatus unius vocis, ut dies, aut alterius ſimilis. Sed quomodo aſſiarc putrem potuit oder ex ore Pueri egredicns, ſi ad Puerum non ſit anſus accedere? Certum hoc factum, & quæ ſequuntur uſque ad num.* 9, *deſunt in compendio Ms.*

m *Refertur hoc in Vita impr. num.* 4.

n Siccavetunt, *pro* arnetunt, *ſeu* ſtupefacta ſunt.

o *Cauſa hæc omittitur in Vita excuſa num.*7.

p Cerevisnt, *id eſt cerevisiæ cauſtores, ſeu* braxator.

C q *Vita impreſſa num.* 10: Filius Dimai, dueis illius regionis (*Fidhgenti videlicet, ut explicat eadem Vita num.*27) Faolanus nomine. *De hoc infra recurret ſermo num.* 20.

r Lactuneulo, *id eſt, militio ſtipatore. Vide etymologos.*

ſ Molendinus *hic maſculine accipitur pro malo.*

t *Vita impreſſa num.* 22: Et ipſa Finu Cainner (*id eſt*, Candida Cannera) vocabatur, quæ ibi virginitatem ſuam Domino devovit, & efficta eſt ſancta & mirabilis in ſignis & prodigiis virgo; & conſtruxit monaſterium, quod dicitur Cluain Clanardhi, in quo ipſa Chriſti virgo ancillas congregavit. *Hæc tamen cum ab illa* .e *diverſa ſit, quam tubilbet Colganus ad diem* 28 *Januarii, nubis aliunde prorſus ignota eſt.*

u *Quæ tota hoc numero referuntur, habentur etiam tam in Compendio Ms., quam in Vita excuſa num.* 13 & 14.

D

CAPUT II.

Educatio ejus apud S. Congallum abbatem Benchorenſem; plura ibi miracula; fundatio Droma-Sneſta.

ALio autem die cum puet Lugidius nves cuſtodiret, venit ſecus illum ſanctus Congallus, abbas Benchorenſis *a*: cumque Congallus pauliſper de via peeremiſſet, vidit eu late- re quemdam locum; qoi diligenter intuens, ſtetit, unique eu fratribus diait: Vade ad loeum illum, & vide, quid illie eſt. Exiens autem fratet, invenit ibi puerum Lugidium dormientem: & contra anhelitum Pueri, quando inſufflabat, juncos propinquus aidebat. Ductus eſt ergo ad Congallum, vocatiſque patentibus illius, diait eis Congallus: Vultis, ut Puer iſte mecum pergat ut alatur, ut legat, & diſciplinam diſcat? Cum hoc parentibus placuiſſet, Puet proſectus eſt cum Congallo ad civitatem * Benchurenſem, & alphabetum ſcriptum eſt ei. Quadam autem die invenit Congallum angelum junta Puerum, qui litteras enplanabat Pueto, & docebat eum, & lenitet conſolabatur illum *b*.

XV *Miraculo agnitum S. Congallus eruditorem adoptavit; docetur ab angelo.*

a

E * *id eſt conobium, ut infra ſæpius*

b

ss Item quadam die puer Lugidius miſſos eſt, ut gregem caprarum cuſtodiret; ſed grex ovium erat, quamdiu Lugidius euſtodiebat eum *c*.

XVI *Capræ ejus ut oves apparent: ipſe ferrum candens manibus tractat illeſus.*

Alio quoque die Lugidius miniſtrabat in monaſterio ſuatrum: in illo autem tempore mos erat, ut ſphæra ſetrea in igne caleſacta in coniees *d* Frattum daretur, ad caleſaciendum liquorem. Cum autem Lugidius ſphæram ea igoe ſotcipe tenuiſſet, ut in conicem Congalli illum portaret, ſetrum rubicundum ea ſotcipe in igoem cadebat: hoc autem videns Congallus, argoit eum dicens: Non bene tenes ſetrum. Tunc Lugidius, verbis ſeniotis confuſus, miſit manum ſuam in ignem, & tenens ſetrum ignitum in manu, portavit ad Congallum: ſed *e* Congallus nolens recipere ſetrum, tettanit ad ſe coniecm ſuum eito, & ſetrum cecidit ſupet menſam, & perforavit menſam uſque ad terram: & uſque hodie foramco illud, manet in menſa, & moles inſtar pugni intrat pet illud.

c

XVII

d

e

F

sa Multo autem tempoie, fuit Lugidius miniſter Congalli; cui Congallus nomen dedit, ſcilicet Lugith Maccan; quia quinquaginta viri apud Congallum erant, & unuſquiſque eorum Lugidius vocabatur *f*.

XVIII *Variis locis eodem tempore præſens eſt.*

f

Alio autem tempore miſit Congallus ter novem vitos de ſua familia in ttes ptovineias, ſcilicet novem vitos in unamquamque provinciam diverſam, tam in Hibetnia, quam in Britannia: & hi ter novem viti elegetunt ſinguli, ut Lugidius Maccan in ſuo comitatu venitet, & miniſtraret illis. Et ita factum eſt: nam his ternis novem viris viſum eſt, quod Lugidius Maccan in comitatu ſingolotum eſſet in via, & pedes eotum lavaret, & in omoibus miniſtaret eis, donec reverſi ſunt ad ſuam civitatem. Hinc illi nomen datum eſt, Gylla na ttinonber *g*.

XIX

g

13 Qondam autem die eum Fratres de navi deſcendiſſent, unus ea eis inerepavit puerum Lugidium; & ſtatim Logidius proſtravit ſe in littore; & Fratres hoc non viderunt, & venerunt

XX *edit ipſe mare clamſum.*

A runt ad terram ; quibus dixit Congallus : Ubi Lugidius puer eſt ? Cumque non eſſet inventus, ait Congallus : numquid aliquis ex vobis increpavit illum ? Tunc Frater ille dixit : Ego illum in littore increpavi. Et ait Congallus : Ite velociter, & ibi requirite eum. Euntes autem Fratres, invenerunt eum in littore jacentem, & mare in circuitu illius undique ſteterit, & latitudine domus non acceſſit ad illum. Et littore ſurgente, venit cum illis ad Congallum.

XXI vaſis pertuſis lignorum portat mortuum : miratur inde et ad ſtrumentum : *b* ino vaſis cadentibus

24 Alio autem die Lugidius puer miſſus eſt, ut lac a buccetro *b* deferret ; cumque in via ambularet, equus calcitravit ſub vaſis ; & vaſa in terram cadentes*, fundum eorum confractum eſt, & lac effuſum eſt. Tunc Lugidius vaſa aquis replevit, & lac factum eſt : & angelus Domini elevavit vaſa ſuper equum ſecum, vaſque ſine fundo lactis plena ad civitatem perduxit, & in monaſterio aſſignavit : & hoc illud ſaporem mellis & ebrietatem vini habebat.

XXII B

Quadam die miſſus eſt Lugidius ad molendinum ; ut granum siaaniorum in mola frangeret : ſed Dominus per merita ſancti pueri Lugidii de zizania* optimum frumentum fecit : hæc autem videns œconomus, non auſus eſt illud frumentum comedere ; ſed ad materiam oblationum apud Congallum ſervatum eſt.

* imo zizaniis

XXIII fanat paralyticum :

25 Alio autem die dixit Congallus Lugidio : Vade cum viro paralytico, qui eſt in hoſpitio, ut illum ad alium locum perducas, & ad portandum illum ab œconomo equum quære. Cum autem œconomus aliis rebus occupatus, equum ad portandum infirmum Lugidio non dediſſet, dixit Lugidius paralytico : Surge, ut ad alium locum deducam te : & ſtatim paralyticus ſurrexit ſanus : cumque in via ambulaſſent, dixit ei Lugidius : Si quis te interrogaverit, quomodo ſanus factus es, dices, quod ſanctus Congallus ſanavit te. Sed tamen calere non potuit, quod Lugidio hanc fecit virtutem.

XXIV poſtulat a Deo, & obtinet inteſtinum :

C

26 Quadam autem die dixit Congallus Fratribus ſuis : Quis ex vobis in hac nocte petitionem a Domino poſtulavit, ſcilicet ut ſibi intellectus detur ? Reſpondentibus autem omnibus, quod nemo illorum hanc rem poſtulaſſet, dixit Lugidius : Non eſt mirum, ſi ego iſtam petitionem a Domino poſtulaſſem. Cui Congallus ait : Periculoſam rem poſtulaſti : multi enim per acutum intellectum decepti ſunt, & ſua prudentia cauſa ruinæ illis fuit. Lugidius dixit : Si intellectum haberem, Deum non offenderem, & diabolo non conſentirem : cum ſi intus me & diabolum catena poſita ſtringeret, non me ſecum traheret. Cui Congallus ait : Firmam fidem habes : fiat tibi ſicut credidiſti : nam intellectum bonum habebis, & vitam æternam recta via intrabis *i*.

i

k XXV candelam intra accendit : fundat cœnobium Druim-Sneſta.

27 In nocte Paſchæ cum ſanctus Congallus Sacrificium offerret, Lugidius coram illo in manu ſua lucernam tenebat ; cum autem Lugidius paululum dormitaſſet, lucerna de manu ejus juxta altare cecidit *in* aquam Paſchæ conſecratam : & Congallus increpavit eum. Tenens autem Lugidius extinctam & humidam lucernam, ioſuſſlavit eam ex ore ſuo ; & exſiſit ignis coram populo. Tunc unus de ſenioribus ait : Duæ iſtæ lucernæ *k* in uno loco fieri non poſſunt.

XXVI *l* *m*

Audicus autem Lugidius verbum ſenioris illius, voluit ſibi illo loco venire *l* ; & dimiſſus a ſancto Congallo venit cum magna benedictione, venit ad locum qui dicitur Druim-Snechti *m* ; ibique multo tempore habitavit, & multas virtutes fecit.

EX COD. MS.

ANNOTATA

a De S. Congallo, *ſive* Comgallo *egimus die* 20 *Maii a pag.* 379.

b *Additur in Vitæ compendio Ms.* : Puer autem ætate creſcens & ſcientia, confortabatur in ſpiritu, ſub diſtrictiſſima tanti patris regula Chriſti jugum ſuavitet portans, corde mitis & humilis, ceteriſque pollens virtutibus, patri ſuo, verſæque Fratrum multitudini dilectiſſimus, Guis ſuccreſcens & virtutibus.

c *Hoc in ſola hac Vita noſtra legitur.*

d Conices *poſitum videtur pro* Conides, *a voce Græca κωνὶς, quæ urceolum ſignificat & hydriam. Vita impreſſa* cupas *vocat : Compendium Ms.* vas *potum continens.*

e *Omittuntur ſequentia in Vita impreſſa ; non item in Compendio Vitæ Ms.*

E f *Hoc iterum narratur in hac Vita tantum. Cum vero* mac *filiom ſoart Hibernie, maccan, ut puto, filiolum ſignificat.*

g *Id eſt, Puer trium turmarum, ut explicat Vita impr. num.* 18 *Compendium Ms. non habet hoc prodigium ; uti nec modo ſequentia uſque ad num.* 16.

h Buccetum, *ſeu potius* bucetum *appellat auctor locum vaccis tunigendis deſtinatam ; ut obſervat Sirmus, & res ipſa ſatis indicat.*

i *Eadem narrantur hoc loco in compendio Ms., at in Vita impreſſa tranſferuntur ad numerum* 16.

k *SS. Comgallus ſcilicet & Lusnus noſter. In Compendio Ms. legitur :* Unde quidam ſenior, Hæc, inquit, lucerna ardens & luceos ſub modio non eſt abſcondanda, ſed ſuper candelabrum ponenda ; *innuens, æquum eſſe, ut Vir tantus alterius cœnobii quamprimum abbas creetur.*

l *Vita impreſſa num.* 24 *hæc ita narrat :* Deinde coactus eſt ſanctus Molua a S. Comgallo ſectos Ordines accipere ; & acceptis gradibus, dixit ei pater Comgallus : Accipe quoſ- F dam diſcipulos tecum, Fili mi ; & vade ad tuam tuam. Acceptaque licentia & benedictione *&c.*

m *In Compendio Ms. legitur :* Deinde paterna ſultus benedictione, *in* Fernageoſium (*forte* Fermanageoſium, *in Ultonia & confinio Connactæ ad lacum Erne ;*) ubi juxta quoddam ſtagnum monaſterium conſtruxit, Druim-Sneſta nomine. *Hinc titulus ejuſdem Compendii duſtus eſt :* Incipit Vita Molua Droma-Sneſta.

CAPUT III.

XXVII *In Druim Sneſta mortuum ſuſcitat :*

Mutatio non una ſtationum ; fundatio cœnobii Cluainferinaſi ; varia miracula.

QUadam autem die eum illic duo pueri ſui coram ipſo in ſtagno propinquo natabant, beſtia terribilis, magnitudine navis, ſurrexit a ſtagno. Tunc Lugidius ait pueris : Ad me velocius natata ; ut videam, quis ex vobis duobus ad me prior perveniat. Cumque celeriter natarent pueri, & de aqua aſcendiſſent pueri, beſtia poſt eos currens, ſuum pectus percuſſit in portum : unus autem de pueris retro reſpexit, videnſque terribilem beſtiam, mortuus eſt. Quem ſanctus Lugidius a morte ſuſcitavit, beſtiamque decoeduit, & ab illo die nil nocuit, quæ prius ſemper nocuerat.

69 In

ex cod. Ms. XXVIII *inde mi grat, ob importunitatem mulierum.*

19 In illo loco angelus Domini dixit Lugidio: Si in hoc loco manere desideras, ista terra tibi dabitur inter duo stagna, scilicet inter stagnum Enthath & stagnum Herne, & pecora tua ibi pascentur. Sed Lugidius in illo loco tentatione molierum valde gravatus, habitare non potuit. Quadam autem die quædam mulieres in vicino loco habitantes, Lugidium videre volentes, vitulos suos subter vaccas reliquerunt, elevatisque vocibus clamaverunt, quasi vitulos a vaccis segregare voluissent. Tunc Lugidius clamorem audiens, velociter foras eucurrit. Molieres vero, relictis vitulis, nihil aliud agebant, nisi tantum conspicere Lugidium. Hoc impedimentum videns Lugidius, quasi ignem vitaret, velociter ab illo loco fugit *a*.

a XXIX *ad S. Finnianum; hinc in Britanniam, ubi non subsistit;* *b*

B XXX

20 Veniteque ad scholam sancti Finniani Cluana Hitraird, ut ibi legeret *b*. De schola autem illa unusquisque in dia suo semen in terra mittebat. Lugidius vero in die suo quodcumque semeo seminaret, tritieum fiebat, & crastino die herba fiebat & operiebat terram.

Post hæc venit Lugidius ad suam patriam, ad nepotes Fithgenie; ibique invenit regem Felanum, filium Dimma; ad quem introiens, postulavit ab eo locum sibi, ubi maneret. In ipsa autem hora rex ille ludo regali, aleam suam sux manu componebat, sicut regibus mos est. Cumque rex diu taceret, dixit ei vir, qui juxta eum sedebat: Quare Clericum non salutas? Cui rex ait: Illum in corde meo saluto, & in adventu ejus valde gaudeo, & quæstionem illius in meote cogito. Tunc a Domino inspiratus, dixit Lugidio: Si in gente tua habitaveris, locus tuus non erit latus, nec bene promovebitur: Clericus enim in sua patria honorem non habet: & gens tua sola, rejectis peregrinis, in tuo loco semper regnabunt: si vero in peregrinatione locum constituerit, locus tuus magnus erit, & ab omnibus honorabitur, & quotidie in majus crescet *c*. Cui Lugidius ait: Quid ergo faciam; Rex dixit: Si placet, vade, & in confinio Munconium & Lagnenium * locum tibi constitue; & postquam in quolibet loco federis, omnia, quæ tibi necessaria fuerint, a me ministrabuntur.

c *] Munonienſium & Lageniensium

C XXXI *ubi negat in ſolo natali matris ſuæ;*

21 Sciens autem Lugidius, hoc consilium a Deo fuisse, profectus est a rege; & assumptis secum paucis monachis, & quinque vaccis in itinere, venit primitus ad regionem matris suæ ad Dail Birun Ofrigi; ibique invenit duos fratres matris suæ, quorum unus lætus fuit in adventu Lugidii, & obtulit ei hereditatem suam; alter vero asper fuit, & laicus pessimus; qui evaginato gladio venit ad Lugidium, & destituxit ædificium, quod sibi Lugidius ædificavit. Cui Lugidius ait: Priusquam mensis impleatur, morieris. Quod ita complectum est. Lugidius autem illic manere noluit: ibique angelus Domini venit ad eum, & ostendit ei montem Sinnoir *d*, dicens: Vade ad montem illum, & ibi locum tibi constitue.

d

XXXII *ſepergit in Raithleb, ubi cum ſuis habitavit;* *al Bledene* *Blendonum*

22 Profectus itaque Lugidius, venit ad virum, nomine Bledne *, ad Rosbilech *e*; & vaccæ suæ præcedebant eum illic, & Lugidius manebat *f*. In illa autem nocte angelus Domini apparuit Bledno dicens: Crastino die ad te veniet Clericus cum quinque vaccis albis, & auribus rubicundis: huic ergo offeres hereditatem tuam; quia monachus illius erit. Sequenti autem die advenieus Lugidius, obtulit se ei Blednus cum hereditate sua: & illic Lugidius multis diebus habitavit *g*. Quadam autem die, cum ibi Lugidius audisset balatum ovis, dixit: In hoc loco non ero: ubi enim fuerit ovis, ibi erit mulier, & ubi fuerit mulier, ibi peccatum; ubi vero peccatum, ibi erit diabolus; & ubi diabolus, ibi infernus erit.

D *g*

23 Exiit Lugidius a Roysbileb ad Benacbom, filius Bacain, in finibus Lygese *h*, & quæsivit sibi ab eo locum secretum. In illa hora advenit Lugidii, filius Beraky infirmus prope mortem erat *i*, & nullum responsum dabat. Cui Lugidius aquam benedixit; & aspersus puer de aqua, statim sanus surrexit. Tunc Berachus dixit Lugidio. Ecce, offero tibi arcem istam cum omnibus, quæ in ea sunt, & cum agris. Videns autem Lugidius amœnitatem & pulchritudinem loci illius dixit: In hoc loco non ero; quia in eo magux seculi abundantia fiet, & multæ ex eo animæ ad cælum ibunt *k*.

XXXIII *inde porro, discedens moribundum sanat;* *b* *h* *k*

24 Post hæc dedit rex Lygisi sancto Lugidio agrum juxta montem Sinnoir, ubi grex regis illius pascebatur; in quo Lugidius civitatem suam ædificavit, scilicet Cluoio-Ferta *l*. Cum autem habitacula civitatis ædificarentur, dixit Lugidius populo suo: In quo loco ædificatis domum abbatis? Respouderunt Fratres: In hoc loco. Quibus ait: Abbas noster Christus est; in loco illo domum hospitum facite. Item Lugidius dixit eis: Quem agrum dabitis seoioribus nostris? Respondernnt Fratres: Fitheth. Lugidius dixit: Noster senior Christus est; illum agrum hospitibus ad serviendum date.

XXXIV *ac tandem ædificat tandem Cluainſoreuſe.* *l*

E

Post hæc exit Lugidius ad gentem suam *m*; & ibi a plebibus plusimæ oblationes oblatæ sunt ei, & dixit ei rex: In qua terra ædificasti locum tuum; Ludidius respondit: Inter multas plebes ædificavi. Rex respondit: Populus tuus in novissimis diebus multas persecutiones in illo loco substinebit. Lugidius ait: Qui eos persequuntur in terra, faciem meam non videbunt in cælo *n*.

XXXV *m* *n*

ANNOTATA

a Prætermissa est hæc narratio in Vita impressa & Compendio Ms.; sed in hoc illius vicem supplens sequentia: Generalis, & electorum inimicus, sancti Viri æmulans studiis, feminarum quarumdam in vicino oppido carnali ejus amore animus inflammavit; quæ, magistro instigante F malitiæ, quemdam rogaverunt hominem, quatenus Viri Dei capillorum aliquid pro benedictione deferret eis. Cui ille, cauſæ non uescius, caprinæ, cui sedebat, pellis pilos dedit. Quæ paulo post extra monasterium ad illas avolavit. Vir itaque sanctus hostis evitans insidias, loci habitationem mutavit. *Non ita tamen discessit, quin locum simul benedixerit, constituto illic monasterio, ut asserit Vita impressa num. 26.*

b Closna-Hitraird, *seu* Cluain-Iraird, *correpte* Clonardia, *tunc olim fuit S. Finniani, ad Camillatum occidentalis Midiæ spectans; teste Colgano ad diem 23 Februarii pag. 398, nat. 23. Eo illustres undique viri partim ad sacrarum Litterarum, partim ad ecclesiasticarum institutionem studia convolabant; ut narratur in ejus Vita ibidem pag. 395, num. 19. Vide & Vitam impressam S. Lugui num. 26.*

c Consonat fere Compendium Ms. At in Vita Sirl.

A *Sirlulana num.* 27 *dixiſſe Fœlanus prophetice, ſcribitur*: In hac gente tua, pater Molua, locus nominatior tuus non erit, nec etiam reſurrectio tua. Videns autem B. Molua ſanctum ducem ſpiritu prophetico inſpiratum, dixit ei: Ubi igitur, domine mi, meus major locus erit, & reſurrectio mea? Dux ait ei: In continio jam Mumonienſium & Laginienſium erit nominator locus tuus, & reſurrectio tua. Molua quoque alia loca in hac patria tua & in aliis regionibus Domino ædificabis; & quæcumque neceſſaria tibi fuerint, miniſtrabuntur a me: & poſt tempus ſiquidem ego ipſe monachus tuus ero.

d Sinnoir *habet textus noſter*; *at Compendium Ms.* Smoyt: *Vita impreſſa num.* 29, Smoil; qui mons dicitur Mons Bladhma; *idem, ni fallor, quem Camdenus in deſcriptione Lageniæ vocitari ait* Sleiew Bloemy, *a Giraldo autem*, Bladinæ montes: e quorum viſceribus, quaſi matareis, *inquit*, Suirus, Neorus, & Birgus B (*claræ Lageniæ flumina*) eduntur.

e Rosbitech. *Vita impr. num.* 29, Ros Bualteadh; *qui locus proinde Offeriam inter, unde veniebat Sanctus, & montem, qua pergebat, jam dictum interjacebat.*

f *In Vita excuſa ibidem dicitur*: Et in quocumque loco vaccæ expectabant, illic Sanctus cum ſuis manebat; & quacumque hora vaccæ inde ibant, ſequebantur eas Molua cum ſuis.

g *Fundata ſtiliet ibi cella ſua monaſterio Rosbualenſi, ut aſſerit Vita impr. loco citato, & Compendium Ms. Pereo quod jam ſequitur, in ſolo legitur exemplari noſtro; ſtudioſa forſan in aliis, nec temere prætermiſſam.*

h *Vita impr. num.* 30 *ſic habet*: Et inde S. Molua veniens, perreait ad Berachum, ducem regionis Laighle, quæ eſt in angulo Lagenienſium contra Mumonienſes, & nepotes Neil; & quæſivit *&c.* Laighſe *ego*, Lægſi, Lygiſi, Luigſe, Lygeſe, *ſeu Legiſia, pars erat Lageniæ verſus angulum, Mumoniæ, Midiæ (quam Nrdl, ſeu Nirlli primi, nepotes obtinebant) & Conatiæ cujus partem iidem nepotes inſediſſe dicuntur) conterminum. Uſſerius eamdem putat eſſe cum Laſia, vulgo Leaſa, in Comitatu Reginæ; ſed hoc non videtur conſiſtere cum deſcriptione* C *cœnobii Clonfretenſis, de qua egimus in Commentario.*

i *In Vita impreſſa & Compendio Ms. dicitur fuiſſe mœstus.*

k *Legendum*: Et non moluæ *&c.*: *nam in Compendio Ms. dicitur Sanctus locum hunc eum ſaſſe*, providens, non poſſe ſe ibi fructum animarum conſequi.

l *De cœnobio Clonfertenſi vide dicta in Commentario prævio.*

m Gentem ſuam; *Fidhgentanam ſcilicet in Mumonia, de qua ſupra cap.* 1, *num.* 1; *& cujus rex, ſeu princeps erat Follanus, ut jam dictum eſt.*

n *Hic multum diſcrepat Vita Sirlulanæ num.* 32: *ſic enim habet*: Poſt hæc ſanctus abbas Molua venit cum multis monachis ad gentem ſuam, id eſt, ad nepotes Fidhgenti; & magnas obtinuit de agris, & de ſubſtantiis ibi invenit, & cellas & elara monaſteria illic Deo inſtituit; & non ſolum in ipſa regione; ſed & in aliis, in quibus congregationes & officia ordinavit; & multa miracula S. Molua in illis locis fecit, & adhuc in eis par eum monſtrantur. *Compendium Ms. ſic refert*: Poſtmodum in patriam ſuam profectus eſt; eique plurima rea & terræ incolæ eleemoſynas dederunt. Denique ſanctitatis ejus fama diſcreſcente, miraculiſque crebreſcentibus, plurimi valefacientes ſæculo, ad eum fluxerunt: quibus vitæ ſic ſe præbuit ſpecolum; ut in omnibus eſſet imitandus. EX COD. MS.

CAPUT IV.

Lenitas erga ſubditos: miracula varia.

XXVI. *Monachos perjudicat, ut centum bovibus ad mittat a*

SAncto autem Lugidio mos erat, ut nullum per aſperitatem inereparet; ſed per lenitatem, & ſpiritalem intellectum corrigeret. Erat autem apud eum quidam laicus *a*, qui in ſua domo ſolus habitabat; alterum autem ſecum habitare nolebat. Quadam autem die eum laicus ille in domo ſua juxta ignem [ſe] calefaceret, Lugidius ad eum perreait in domum E ſuam. Cui laicus dixit: Sede paululper, ut pedes tuos calefacias. Lugidius dixit: Optimum conſilium eſt. Cum poſt paululum ipſe laicus foras exiſſet, iterum reverteus, invenit Lugidium circa ignem ambulantem, aliquando hinc, aliquando inde ſe calefacientem. Cui laicus ait: Quid facis? Quare circa ignem diſcurris? Lugidius dixit: Ne ignis otioſus & infructuoſus ex altera parte fiat, ideo circa ignem me calefacio. Hæc audiens laicus, voluit, ut alius ſecum habitaret in domo ſua.

XXVII. *alteri, ut ſæpe confiteatur peccata ſua*

a6 Erat quoque apud Lugidium alius laicus, qui confeſſionem peccatorum ſuorum alteri manifeſtare nolebat. Quadam autem die ſanctus Lugidius iſtum laicum ſecum ducens, perreait in viam: cumque ſimul veniſſent haud longe ab illo loco, qui dicitur Tomidomnich, ſtetit Lugidius in via, ubi crux haberur, & genua flectens, pœnitentiam egit, dicens: Peccavi; quia hodie oblitus ſum confeſſionem peccatorum meorum pandere ſeniori meo, quod uſque hodie non evenit mihi: dixitque laico: Suſtine hic, donec retro vadam ad confitendum peccata mea, & iterum ad te reverter. Cui laicus ait: Numquid grandis eſt vobiſcum iſta peccatorum confeſſio? Dixit Lugidius: Niſi quis confeſſus fuerit ſua peccata, veniam a Domino non conſequetur; & ſicut pavimentum domus quotidie ſcopa tergitur, ita anima omni die purgatione peccatorum mundari indiget. Hæc audiens laicus ille, ſanatus eſt; & ea ipſa die peccata confitebatur; & reverſi ſunt ad domum ſuam. F

XXVIII. *alteri, ut liberet laboris magistrum, b*

a7 Fuit quoque apud Lugidium quidam poeta *b*, Conanus nomine, qui laborare ſuis manibus peritus non erat; cui Lugidius quadam die dixit: Simul eamus, ut modici operis aliquid faciamus. Et aſſumentes ſecum ferramenta, ambo perrexerunt ad ſilvam, ibique invenientes campulum, plenum cardis *, Lugidius be- * *i. e.* cardulo uedixit ferramento, & Conano dixit: Veni, ut cardum iſtum periter abſcindamus. Cui Conanus reſpondit: Ego ſolus poſſum abſcindere. Tunc Lugidius furcam poſuit contra eardum, & Conanus abſcidit illum: ſtatimque Lugidius ferramenta alligavit. Cui dixit Conanus: Quare non amplius laboris agimus? Lugidius reſpondit: Hoc opus hodie ſufficit. Et ſic in illa die ad domum ſuam reverſi ſunt. Craſtino autem die venientes, duos cardos percuſſerunt, & tertio

EX COD. MS.

tertio die tres cerdos; & ſic paulatim in majus creſcebat opus. Tune iſte Conanus magnam ſilvam abſcindens, fecit latum campum, cujus nomen dicitur Via Conani.

xxxiii confunda nolis inſocialis ſolem præ ellus ſiſtit

28 Quadam autem die unus de Fratribus commiſſuram palliceam ficoni c conſuera coram Lugido voluit; eumque illam commiſſuram ſua manu ficoni congruenter copulaſſet, dixit: Bonum erat, ſi ſic illa commiſſura ficoni adhæreret. Cui Lugidius ait: Hoc non eſt Deo impoſſibile: & ſtatim illa commiſſura ficoni indiſſolubiliter adhæſit.

c

XL. Alio quoque die eum ſanctus Lugidius, & epiſcopus Setni *d* invicem ſalutaſſent in civitate Cluana Ferta, Lugidius dixit epiſcopo: Mane nobiſcum iſta nocte; quia ad occaſum ſol appropinquat. Cui epiſcopus ait: Neceſſe eſt mihi, ut in hac nocte ad Fratres meos pergam, ne de abſentia mea triſtes efficiantur; ſed roga Dominum, ut dier non deficiat, antequam ad meum locum perveniam. Exeunta epiſcopo, Lugidius elevata manu benedixit ſolem; & ſtetit ſol in cælo, donec epiſcopus Setne ad civitatem Segri *e*, ante occaſum ſolis pervaoit.

d

B

e

XLI gnum ad eleemoſy nam cor vit in an um

29 Erat vir quidam caprus in vinculis apud regem Naill *f*; qui dimiſſus a rege, ut ſuæ redemptionis pretium ab omnibus quæreret, venit trans montem ad Lugidium, & invanit illum mittantem ſemen in agrum; quærenſque eleemoſynam ab eo, miſit Lugidius in ſinum illius manus plenas granorum; & ſtatim factum eſt aurum. Et dixit Lugidius, ut illud regi daret pro redemptione ſua. Videns autem rex aurum in ſinum illius, dixit: Quis tibi hoc aurum optimum largitus eſt? Cui vinctus reſpondit: Quidam clericus ultra montem iſtum hoc donum in ſinum meum miſit. Rex ait: Hoc autem non accipiem a clerico: illi te liberum gratis dimittam. Vanit argo iterum vinctus ad Lugidium; & aurum in granum reverſum eſt, & vinctus liberatus eſt.

f

XLII præcipit pergere trans lacum ſepeliendum corpus ſuum ſanctæ Brigidæ in Kildare, i. e. reſurrecturum ibi

30 Quadam autem die Sanctus Lugidius eccleſiam circuiens, inveoit poſt eccleſiam quatuor viros, qui in exilium ire * cogitabant; quibus Lugidius ait: Vos cogitatis ire in exilium; ego autem dico vobis, quia locus, ubi nunc pedes veſtri ſtant, ibi corpora veſtra ſepelientur, & reſurgent. Quod completum eſt *g*.

g

XLIII

Alio autem tempore ſanctus Aidus, abbas C Ferna *h*, adiit ira trans mare ad David [epiſcopum] eccleſiæ Muini *i*, ut ipſa fieret amicus animæ ſuæ *k*. Cum autem Aidus in navi navigaſſet *l*, ſurrexit contra eum mare, & ventus contrarius; & dixit ei angelus: Noli ire trans mare, ſed ad vitum tibi propioquum, ſcilicet Lugidium Coche; & ipſe amicus tuus fiet. Venit argo Aidus cum ſeptem viris ſecum ad Lugidium Hi-roysbilech *m*. Et occidit eir Lugidius vitulum ſaginatum; & benedicens * Lugidius caronm, & facti ſunt octo piſces. Hoc autem ſciens Aidus, benedicens a piſces illos, reverſi ſunt iterum in carnem. Sed Lugidius teſtium de carne fecit piſces *o*.

h

i

k

l

m

* benedixit

n

o

31 Tunc Aidus genua flectens coram Lugidio, tenuit eum amicum animæ ſuæ; & dixit Lugidio: Veni mecum, ut locum meum tibi oſtteam coram populo meo. Pertexit *p* ergo Lugidius ed civitatem Ferna; & Aidus obtulit ei locum coram populo ſuo. Sed Brandubus rex Lagnenſium hoc non permiſit, dicens: Non eſo ſubditus, ſubdito *q* eſt clerico, ut inter Aidum & dominum medius ſiet. Cui Lugidius ait: Si viros totius mundi in manu propria tenuiſſem, propter murmurationem unius viri, ſi illi diſplicuiſſet, illos omnes ex manu mea dimiſiſſam *r*. Verumtamen regia qui hoc prohibuit, da genera non erit rex, & omnes jugulabuntur (Quod uſque hodie completum eſt:) Nec poſſum tamen elandere cælum contra te propter Aidum: ego vero & Aidus unum eor in terra habemus, & ſimul erimus in cælo.

D

r

E

F

ANNOTATA.

a *Compendium Ms.* converſorum quidam: *& ſit etiam numero ſequente. Hoc autem factum omittit Vita impreſſa.*

b Poeta. *Sic etiam habet Compendium Ms. Intelligendus videtur homo liberalibus diſciplinis, non operi ſervili, aſſuetus in ſeculo. Forte etenim poeſis ea in pretio apud Hibernos tunc erat, quo fuit apud Septentrionales plerosque, ot præſertim Iſlandos. Ceterum in Vita impreſſa non legitur hac hiſtoria; uti neque jam ſequens; ſed earum loco narrantur aliæ, quas dedimus in Commentario prævio.*

e Ficon, ſive ſico, eſt genus calceamenti, quo noſtri paſſim monachi & eramitæ olim utebantur, *inquit Colganus ad Vitam S. Maidoci pag.* 216, *not.* 17. *Adi Cangium, & Indices noſtros onomaſticos a tom.* I *Februarii.*

d *De S. Sedna, ſive Sodonio hoc, ut putat, agit Colganus* 10 *Martii pag.* 572.

e Segri, ſeu Saighir, *ſedes olim fuit epiſcopalis in vicina Offeria. Vide Colganum tom.* 1 *in indice topographico: ubi de* Sagirenſi *oſtenſa.*

f *Vita Sirlulana nomen omittit; ſed regem vocat* Temoriæ *num.* 38. *Erat autem Temoria regem Hiberniæ in Midia ſedes; utramque vero Midiam tenebant Nielli, primi nepotes. Quibus feſte & nomen ejus propria ſuo adjectum adhæſit.*

g *Hi quatuor viri in Vita per Sirlunam edita dicuntur fuiſſe ejuſdem cœnobii monachi; &, omiſſo peregrinandi conſilio, permanſiſſe in monaſterio. At in Compendio Ms. legitur:* Denique illi Romam profecti ſunt, & reverſi: conſummatoque *ſuæ* curſu, in præfato ſepulti ſunt loco.

h *De S. Aido, ſive* Aidano, *ſeu* Mœdoco *vide quæ dicta ſunt ad diem* 31 *Januarii a pag.* 111 *r.*

i *Id eſt, Meatviæ in Wallia. De hoc egimus ad diem* 1 *Martii a pag.* 38. *Adi & Commentarium hic prævium num.* 9.

k *In Vita impr. num.* 40 *dicitur:* Ut interrogaret eum, quem in Hibernia haberet partem confeſſionis ſuæ. *De qua re vide notata ad Vitam S. Aidani cap.* 3 *littera* e.

l *In Vita S. Aidani dicitur, deficiente navi, ambulaſſe ſupra mare: quæ diverſitas fabulam olet.*

m *De cœnobio* Rosbualenſi *dictmus cap. præced. ad litteram* e.

n *Caſus rectus pro ſenſu abſoluto occurrit in Actis frequentes.*

o *De hoc triplici miraculo nihil habet Compendium Ms., neque Vita S. Aidani: eſt tamen etiam in Vita Sancti noſtri impr. num.* 40.

p *Sequentia deſunt Vitæ Sirlulanæ; forte, quia explicatu difficilia ſunt.*

q *Senſus videtur hic eſſe: Non patiar, ut ſeta, in mea ditione ſita, Aidani ac ſuorum auctoritate cuiquam ſubjiciantur; ne ſubeſſe videar ſubditi, talia, me inconſulto, aggreſſo. Vel etiam hic:*

A *hic*: *Cum Aidano me pridem ego ſubmiſerim*, ut per eum vita ditigar (*at eſt in Vita S. Aidani pag.* 1116. *num.* 28;) *ſi nunc feram, ut Aidanus ſe ſuaque ſubjiciat directioni* Luani *abbatis & ſubditi mei*; *profecto jam hujus ego ipſe arbitrio præceptiſque per Aidanum obaudius fiam. Huic expoſitioni ſecundæ melius congruit quod ſequitur*; *imo & Compendium Mſs. Salmanticenſe. Obiiſſe* Brandubum *anno Chriſti* 601, *docet Colganus ad* 16 *Januarii pag.* 89, *nov.* 5.

r *Sequentia nova ſunt in Compendio Mſs.*

CAPUT V.

Prodigia plura: exaltatio S. Gregorii Magni revelata: prophetia.

B FUit quidam vir, alumnus ſancti Lugidii, nomine Cruimcher Luichteth; quem Lugidius ordinavit; & indicavit ei Lugidius, in finibus Cortboluigda locum ſibi conſtitueret, ſcilicet Ochtar-Narde. Exiitque Lugidius cum eo, ut deduceret illum in viam; & ſeptem viri ſecum. Cum autem ambularent in finibus a Bugenachte *a*, ſcbola diaboli * cucutrit * ais, vexilla in capitibus habentes. Videns autem eos Lugidius de longe veniantes, benedixit familiam ſuam; & verſi ſunt in ligua putrida *b*; & ſtatim manus & pedes eorum ſiccaverunt *; & ceteri timentes, celeritas fugerunt. Duo autem illi Lugidium rogantes, ſoluti ſunt; & obtulerunt ſe Lugidio in monachos, & exierunt cum presbytero Luigreth, & fuerunt cum eo in Ochtar-Narda uſque ad obitum ſuum.

XLIV *Prodigia varia ſo. trorum, quorum dmos converſit.*

a * *i. e.* turba ſceleratorum * *f.* occurrit

b * *i. e.* aruerunt

XLV *mortuum ſororem vita reſtituit.*

33 Alio autem tempora cum ſanctus Lugidius eaiſſet ad ſalutandum virum Dei, ſcilicet Emneban *c*, ſoror ejus Cron mortua eſt iotcrim. Cum autem Lugidius reverſus eſſet, in- *c*
C venit ſororem ſuam mortuam, & quandam mulierem fleutem ac lacrymantem juxta eam. Cui Lugidius ait: Pro lactymis tuis habebis gaudium in æternum in cælis. Et orante Lugidio, ſoror revixit; & cum ſe invicem ſalutaſſent, ſoror elegit moti; & accepto Sacrificio, dormivit, & ſepulta eſt.

XLVI *agnum convertit in lac pro diginſum.*

34 Quadam autem dia cocus diait Lugidio: Quid faciemus, quia hodie vituli ad vaccas intraverunt? Cui Lugidius ait: Ite, & aqua fontis vaſa impleta. Quod cum feciſſent, factum eſt lac, quod ſaporem mellis, & ebrietatem habebat vini: & cœnam magnam fratribus fecit. Quod veſo ſuperfuit cœnæ, jubente Lugidio, iterum effuſum eſt in fonte, qui erat juxta Milſal; & quædam pars vaccarum ea illo fonte bibentes, lac earum in ebrietate verſum eſt; & fons iſte per multa tempora dulcis erat; donec quidam laici poſt effuſionem ſanguinis ea ipſo fonta biberunt; & ſtatim fons *d* exſiccatus, nequaquam apparuit *d*.

XLVII *S. Gregorii Magni exaltatio S. Luano revelatur.*

35 Quadam autem die ſanctus Lugidius & duo diſcipuli ejus ſederunt in quodam loco legentes; & ſubito Lugidius contriſtatus, flevit; & poſt puſillum gaviſus eſt. Interrogantes eum diſcipuli de cauſa triſtitiæ & lætitiæ, dixit eis: Hodia ſanctus Gregorius in Principatum Romæ ordinatus eſt; & ipſe recuſans Principatum, & contra dicens populo, flevit; donec angelus *n* Deo miſſus, venit ad eum, *n*

præcipiens ei, ut Sedem Petri teneret. Tunc Gregorius lætatus eſt. Flevi cum Gregorio flente, & cum illo gaudente gaviſus ſum *e*. EX COD. MS. *e*

36 Alio autem tempore cum Lugidius eſſet XLVIII *dormiens porcos convertit: libertat lo- ſeſſum a dæmonio:* in civitate Benchuir *f*, vitulos cuſtodiebat, & oſtium apertum erat inter vitulos & vaccas, hinc inde ſtantes; & Lugidius procul ſedens, lugebat; ſed viruli ad vaccas intrare non audebant. XLIX

Quadam die ambulans Lugidius in finibus Lagenſium, quædam regina *g*, catenis alligata, *f* *g* in qua erunt tres dæmones, adducta eſt ad eum: & orante Lugidio, dæmones fugati ſunt ab ea.

37 Alio quoque tempore Beraebus, rex L *potum vinum reddit ſalubrem & ſapidum:* Luigſe *h*, fecit cœnam magnam regi Lageuſium; ſed liquor illius cœnæ omnibus bibentibus vomitum præſtabit. Tunc Berachus foras pauliſper egreſſus, vidit ibi quemdam pauperem, *h* ciſum a ſe poſtulantem, qui in ſuis humeris ficones * habebat: cui Betach ait: Quare fico- * *i. e.* calceos nes iſtos citeu pedes tuos in die frigido non ſiunt; & quis tibi illos dedit? Reſpondit pauper: Sanctus Lugidius duos ficones ſuos mihi dedit. Tuna Berachus accipiens unum ficonem, miſeuit eum in omni liquore: & ſtatim liquor ſanarus eſt, & magnam ebrietatem omnibus fecit. E

38 Alio tempore rex Lagenorum Braudubus LI *religiosum diei Dominico miraculo aſſerit:* cum quadringentis ſecum viris, venit ad Lugidium in Dominico dia; quæſivitque rea, ut ſibi celeriter cibus daretur. Lugidius autem ſogavit eum; ut, quia in Dominico die adveuerunt, uſque in craſtinum diem ſuſtineret. Sed tea uoluit ſine cibo fieri. Tunc Lugidius juſſit dari illis cibum. Cumquu rea primum morſum accepiſſet, adhæſit in gutturu ejus, & nec intus intrare, nec foris morſus potuit aaire: & ſic rex ſine cibo & potu & dormitatione uſque in craſtinum diem manſit, ſicuc Lugidius rogavit. Craſtino autem die benedixit aum Logidius; & ſanatus eſt. Et tex geuua fleait Lugidio, & obtulit ei multas oblationes *i*. *i*

39 Quodam tempore venit Lugidius ad ar- LII *cæcum ſanat: ignem facit innoxium: ſuſcitat turrem ſuſtentaculum:* cem Fiacbrach, filii Scanlau mair, in finibus Oſtrigi *; & ibi boſpitatus eſt Lugidius. Filia autem Fiacbrach cæca erat a pueritia ſua; [ſed aqua *k*] lotionis pedum Lugidii, oculi filiæ loci, aperti ſunt. * *i. e.* Offerius *k*

Alio quoque tempore venit ad conviuium re- LIII gis Fithgente, ſcilicet Trilline mac Etece *l*, & dixit miniſtro regis: Vocate regem ad meſures. *l* Sed miniſtet aliis rebus occupatus, Lugidium foris ſtare, regi non dixit. Tunc iguis appre- F hendit arcem; donec rex timens iguem, foras venit ad Lugidium, & pœnitentiam agens, cecidit ad pedes Lugidii; & iguis non nocuit arci.

Erat quidam vir, qui apud Lugidium fo- LIV diebat terram juncta locum, qui dicitur Troſcath: quem plebs Eughenachtæ jugulavit, & Lugidios ſuſcitavit a morte *m*. *m*

40 Quodam autem die cum veniſſet Lugi- LV *predicit, pueros ſuos monachos: agnum mutat in virum.* dius ad locum, qui dicitur Aebeth boobele *n*, tres ibi pueri parvoli *o*, filii Dari uigri, manus ſuas miſerunt juncta collum Lugidii: cumque homines diceret, quare pueri ſarui manus mittant circa collum viri ignoti, reſpondit Lugidius: Quia tres iſti poſt ma eruut monachi mei in æternum. Quod completum eſt. *n* *o*

Alio autem tempore cum veniſſet ſanctus LVI Gobanus ad Lugidium, fecit Logidius cœnam in Dolab-glas, & benedixit foarem, & factum eſt vinum optimum; & tuna Gobanus locum ſuum ſuncto Lugidio obtulit *p*. *p*

EX COD. MS.

ANNOTATA,

a *Quæ narrantur hoc numero, desunt & Vitæ impressæ & Compendio Ms. Erat vero* Eugenachre *sive* Eoganacht, *regio Momoniæ, & quidem circa patrium S. Luani; ut colligi videtur ex Vita S. Senani ep. ad diem 8. Martii, pag. 773, num. 14. Quare ad eamdem quoque Momoniam pertinuisse suspicamur cœnobium* Ocbiar-Naide, *de quo hic agitur,*

b *Id est, socios S. Luani, lignorum putridorum specum præ se ferentes.*

c Emoeban. *Vita impressa num. 41:* Eiocnum *(* rectius Eiminum, *ut notatur ibidem in margine)* abbatem, *in regione* Kennselach *non longe a flumine* Berbha *in monasterio* Ros-Maercoin, *quod sanctissimus Abbanus fundavit, habiraniem: in australis nempe Legeniæ Comitatu Wexfordensi ad ripam orientalem fluminis* Berbha, *seu* Birgi, *vulgo* Barrow. *Vida Colganum ad diem 16 Martii pag. 623, not. 13: et cum eo confer etiam Alemandi Historiam monasticam Hiberniæ, Gallice Parisiis editam* 1690, *pag. 15 & 176. Porro de S. Abbaoo ad Prætermissos ad diem 16 Martii; de S. Emino, seu* Evino *agendum erit 22 Decembris, quo refertur in Martyrologiis Hibernicis, teste Colgano ad 31 Januarii pag. 215, not. 1.*

d *Legitur hoc miraculum in solo codice nostro.*

e *Hoc idem narratur in Vita impressa num. 42, & in Compendio Ms. Accidit vero anno 590; ut patet ex Actis S. Gregorii Magni ad diem 12 Martii.*

f *Id est, in cœnobio Benchorensi: unde patet, hoc non narrari loco suo: narratur autem in hoc nostro exemplari tantum.*

g *In Vita impr. num. 43 dicitur fuisse regina Lageniensium: ut in Compendio Ms.* In Lagenia quædam regina: *non videtur ergo indicari conjux Brandubi Lageniæ regis, sed alterius in ea principis inferioris,*

h *Vide superius notata ad cap. 3, num. 23. Consentiunt hic tria exemplaria.*

i *Hoc iterum legitur in solo hoc Vitæ exemplari.*

k *Hic erat hiatus trilinium in textu, quem supplevimus interjectis uncinis. In Compendio* C *enim Ms. (nam in Vita impressa hoc prodigium reticetur) dicitur hæc* filia, pedum ejus (*S. Luani*) lavacro lota, lumen oculorum recepisse.

l *An jam ergo monachus erat Fœlanus; & hic ejus successor? An gentis ejusdem princeps alius? Deest hoc prodigium Vitæ impressæ & compendio Ms.*

m *Et quidem defecto* capite corpori appositu, *ut est in Compendio Ms. Et hoc omittit Vita impressa,*

n *Vita impr. num. 45:* Ad civitatem S. Canniei Aebadh-bo: *quæ ad Ossoriam pertinet.*

o *Nempe SS. Christianus, Lonanus, & Mellanus, de quibus vide Colganum in Januario pag. 58, nota 8, & alibi. Nos illos Prætermissis adscripsimus die 7 Februarii.*

p *Invenitur hoc versus in solo exemplari nostro. Quis vero fuerit* Gobbanus *iste ex tot Sanctis apud Hibernos homonymis, operæ pretium non videtur inquirere.*

D

CAPUT VI.

Alia miracula: sanctus obitus: contentio de corpore: festus in cælum transitus.

QUadam autem die armentarius sancti Lugidii, comitee Cronanus, mortua est in Achadh Crixri: tunc sancti Lugidii œconomus, tunicam sancti Lugidii secum portans, posuit eam super morruum; qui statim surrexit vivus *a*. LVII *Suscitat mortuum: furat tunicam: amittit pœnit.* a

Quidam puer mutus, filius Mailduib, de genere Maile-Andich, adductus est ad Lugidium; mittens autem Lugidius tres digitos in os pueri, statim luentus est puer. LVIII

Alio quodam die venit Lugidius ad cellam Croo; ibique sitiens Lugidius, quæsivit potum. Io illa autem hora familia loci illius lac in vase cædebant, ut ex eo butyrum exprimerent; & potum Lugidio non dederunt: statimque lac, quod fundebant, in vacuo vase nusquam apparuit. Et ex illa die locus iste vacuus non habitatur *b*. LIX. E *b*

42 Quodam autem tempore ambulans Lugidius in regionibus na Desse *c*, invenit ibi lactum magnum in quodam loco: regina enim regis *d* mortua est dolore partus, & mortuum infantem in utero habebat. Rogatus * autem Lugidius Dominum, suscitavit utrosque, scilicet reginam & infantem in utero ejus. Tunc regina obtulit se cum suo partu sancto Lugidio; & res obtulit ei agrum optimum, in quo loco filius reginæ ipsius, Bercham, locum sancto Lugidio ædificavit, scilicet Ard Gabreoi. LX *reginam suscitat cum fœtu mortuo: invisitur ab angelo: c d* * *Alii rogans*

Aogelus a Domino missus ad Lugidium, dixit: Si vis, mons iste *e* vertetur in optimam terram cum oleribus suis, & dabitur tibi. Sed hoc Lugidius noluit, ne elationem Fratribus faceret. LXI *e*

43 Fratres *f* mei, manibus vestris bene laborate: nam si bene laboraveritis, saturati eritis, & stabiles permanebitis; & si stabiles fuetitis, religiosi eritis. Apud vos semper fieri debet stabilitas, ante stabilitatem silentium, ante si lentium exilium, ante exilium *g* . . . lium, propter orationem laborem manuum relinquite; & propter hospites familiam finite. Vos sitni nescitis *; alioqui declinabis *: quando eru in regno, in inferno vigilabitis. LXII *adhortatur suos ad virtutem: Regula ejus Roma approbatur: f g* * *f.* ne sitis: * *f.* declinabitis

Quadam autem die dixit minister Lugidio: Quare non comedis; quia hora nona est? Lugidius ait: Non comedam, donec ..... illo cibo mel fiat, & desiderium magnum *h*. LXIII F *h*

Com autem Deganus episcopus *i*, exisset ad Romam, portans secum Regulam sancti Lugidii; cum vidisset sanctus Gregorius istam Regulam, & legisset eam, dixit: Vir, cujus est Regula, circumsepsit [sepem] circa familiam suam usque ad cœlum *k* Sanctus Lugidius diem in tres partes dividebat: prima ad orationem, secunda ad lectionem, tertia ad operationem *l*. LXIV *i k l*

44 Quadam die cum venisset Lugidius ad Toim Domnieh *m*, invenit ibi puerum junta vitulos offerentem sacrificium Iudo puerili, habebatque oblationem de limo. Hanc autem oblationem Logidius benedicens, versa est in frumentum, & de manu illius parvi statim Lugidius sacrificium accepit. Ipse vero puer postea episcopus fuit. Hic est Documini mac Maleanfith. *n*. LXV *lavum in pavem, falcem in malum commutato obedientia fratris ejus commendata miracula: m n*

San-

A LXVI Sanctus vero Lugidius in cella Echairith benedixit ligaum falicia; & fecit de eo malum cum luis pomis, ne lignum infructuoſum ante januam domus Maidoc fieret.

LXVII Tres filii Carthachi, Lugerus, Lugidius, Johannes, virgines erant. Venitque nuncius a Domino ad Lugidum dicens: Uous ax vobis exeat; & heredem in veſtra hereditate gignat. Tunc Johannes per obedientiam probatus, no leos exiit; & in ſua patria duos filios genuit; & iterum reverſus eſt ad Lugidum *t* qui tunc
* erat in iaſula Crae *o*; &, jubente Lugidio, Johannes ſiccis pedibus ſine rate in inſulam venit.

LXVIII *predixit inſtantem ſibi obitum.* 45 Cum autem dies exitus ſancti Lugidii appropinquaſſet, venit ad Dagaonm epiſcopum ad Ath-Dagsia *p*; ut ſimul cogitarent, quis ſuum locum teneret. Cui Daganus ait: In tua fede Lacenus *q* fedeta debet. Et hoc Logidio placuit.
q Tunc Dagaona ait: Tuam benedictionem da ſuper nos. Lugidus reſpondit: Deſuper dabitur. Illi autem putabant, quod de excelſo loco, ſi-
r bi propinquo, diceret *r*; Lugidius vero de ea-
B lo dicebat. Tunc venit Lugidius ad ſanctum Cro-
ſ naoom Ruis-Cree *ſ*, ſedentem tunc in cella Seu-
t Ruis *t*; & poſtulavit ab eo Sacrificium, quod ſecum portaret. Et dedit ei Cronaoua. Cui Lugidius ait: Tecum relinquo locum meum, ut illum a perſecutoribus defendas.

46 Cum ergo Lugidius a Cronano transiret Grunnam *u* eairet ad Dom Domnich, fedit laſſus in medio Grunnæ; & dixit Scellaoo * miniſtro ſuo: Si quis videret viros cæli ſimul & terræ; apud quos de utriſque eairet? Scellanus reſpondit: Sine dubio apud viros cæli exirem. Lugidus ait: Da mihi Sacrificium, ut enim illis eaeam. Et accepto Sacrificio, emiſit ſpiritum in die Sabbati *u*. Et corpus ejus portatum eſt ad Tom Domnich; & erat magna concurſio circa corpus ejus inter Mumnenſes & Lagnenſes *y*, do-
y cuit angelus Dei dixit eis: Ponite duos boves indomitos ſubter plauſtro cum corpore. Junctis ergo bobus, portaverunt corpus ad Cluain Ferta; & boves indomiti ſub plauſtro & juxta eccleſiam ſteterunt. Tunc Maachenus ſapiens inclinavit faciem ſuam ſupra corpus Lugidii. Oc-
C culus autem Maacheni eruentus erat foris extra caput ejus; & ſtatim ſanatus eſt *z*.

LXIX *teſtimonia ejus in cœlum receptio,* 47 Oſtenſum eſt autem ſancto Fintano, filio Tulchani *aa*, quod per ſeptem dies poſt exitum Mugidii ingens lætitia & epulatio in cælo ſuit, & pœnæ inferni *bb* ceſſaverunt, & tenebræ fugatæ ſunt a facie terræ; & omnis homo, qui dolorem habuit in terra, ſanus fuit. his ſeptem diebus propter honorem Lugidii. Angelus quoque, qui ad ſanctum Fintanum ſemper veniebat duobus diebus in hebdomade, in die Dominico & in quinta feria, non venit ad eum in his ſeptem diebus, uſque ad diem Do-
cc minicum *cc*. Et interrogavit eum Fintanus: Quare ad me non veniſti in quinta feria? Angelus reſpondit: In his ſeptem diebus non venerunt angeli ad viſitandos Sanctos, eum Hyberniæ hoſpes mirabilis ad cœlum migravit, ſcilicet Lugidius Cluanu Ferta. Fintanus dixit: Nunc appareat, quod Lugidius ſolus plus præ omnibus mandata Dei implevit. Vade ad Dominum, ut ſciam, pro qua cauſa carius eſt in adventu Lugidii gaudere, quam ad me venire.

& hujus cauſa revelatur 48 Exivit ergo angelus; & ſtatim venit ad eum, dicens: Quis facies hominis ante Lugidum non erubuit, & eum lenitate monachos ſuos corripuit; to vero cum aſperitate corripis monachos tuos. Verumtamen lætus eſto *dd* .... quia in quinta feria ſanctus Fintanus pereuſſus eſt lepra a capite uſque ad pedes uſque ad diem mortis ſuæ *ee*. Item ſanctus Gregorius Romæ in die exitus Lugidii audivit eboros in cælo, & ſuavia carmina angelorum, qui hanc Antiphonam canebant: Sancte Pater o Lugidi, tua non tacebo merita *ff*. Sanctus Lugidius *gg* Apoſtoli exemplo certamen bonum certavit, curſum con ſummavit, & coronam vitæ æternæ accepit a Domino: cui honor & gloria in ſæcula.

EX COD. MS. *S. Fintanus, non bene corrigit. Angelus cauentes audit S. Gregorius Papa.* *dd* *ee* *ff* *gg*

ANNOTATA.

a *Congruit Vita impr. num.* 46. *In Compendio Ms. dicitur ipſe S. Luanus juſſiſſe deferri tunicam ſuam ad mortuum.*

b *Hoc prodigium non habetur in Vita impreſſa, neque in Compendio Ms.*

c *Id eſt*, Deſiorum, *in Momoniæ Comitatu Waterfordica.*

d *Vita impreſſa num.* 47 *appellat non* reginam, *ſed* uxorem ducis illius reginæ, *nempe Deſiorum. At Compendium Ms. aſſerit, fuiſſe* Scanlani Magni, E Oſrigenſium (*Oſſoctenſium*) regis uxorem, Buona *nomine.*

e *Neſcio, quo hæc ſpectent. Non legunter in Vita impreſſa aut Compendio Ms.*

f *Hæc adhortatio manca videtur, aut certe non poſita loco ſuo. In Vita impr. num.* 3a *ſic habetur.* Sciens ſanctus ſenex Molua, diem migrationis ſuæ proximum ſuiſſe, collectis monachis ſuis ante ſe, præcepta divina mandavit eis; & inter cetera dixit: Chariſſimi Fratres, bene colite terram, & bene laborate, ut habeatis ſufficientiam cibi & potus & veſtitus: ubi enim ſufficientia erit apud ſervos Domini, ibi ſtabilitas erit; & ubi ſtabilitas in ſervitio divino fuerit ibi religio erit: finis autem vitæ religionis vita æterna erit. Filii mei charſſimi, ſit apud vos ſtabilitas, ſit enagroum ſi eotium; peregrinos curate: propter orationem laborem manuum diligite: hoſpites ſemper propter Chriſtum recipite: vacate ſemper orationibus mane; poſtea lectionibus; inde operamini (ſic ipſe dividebat F diem in tres partes) uſque ad veſperam vacantes ad opera Dei & alias neceſſitates.

g Exilium, *ut antea vidimus, peregrinationem vocat auctor: hic videtur intelligi exſulum, ſeu peregrinorum cura. Porro etſi nulla hic erat in textu lacuna, puncta tamen inſerui, quia ſenſus erat imperfectus.*

h *Hæc ſibi quid velint, non ſatis aſſequor. Deſunt in aliis exemplaribus.*

i *De hoc S. Degano, ſive* Dagano *egimus in Prætermiſſis die* 12 *Martii, quo die plura dedit Colganus, & inter alia id ipſum, quod hic narratur, pag.* 585, *num.* 6; *& quod num.* 45 *infra narrabitur, ibidem refert num.* 7.

k *Additur in Vita Sirlandana num.* 48: Et mandavit S. Gregorius ſuam orationem & benedictionem ſancto Moluæ; & de hoc ſanctus Molua gaudens, gratias egit Deo. *Hanc approbationem, arſeto qua argumenta, refert in Britan. eccleſ. Primord. pag.* 813 *Uſſerius ad annum Chriſti* 599. *Poteſt certe facta tunc eſſe.*

l *Videtur id quaſi compendium eſſe iſtius Regulæ, cujus aliud jam nihil exſtat.*

m *Vita impr. num.* 49. Tuaim Domhnaigh. *Vide infra, num.* 46, *littera y.*

n *Vita impr. ibidem habet:* Qui eſt Dochon-

EX COD MS. nn, filius Mailanfi; *ſed neque ſic nobis aliunde notus eſt. Meminit de illo tamen in hoc loco Colganus die 8 Martii pag. 566; ubi de S. Mochonna. Quæ ſequuntur hoc numero, in ſolo hoc exemplari memorantur.*

o *De flagno* Cree, *in quo eſt inſula modica, in qua fuit monaſterium monachorum ſemper religioſiſſimorum, vide Acta S. Cronani abbatis Roſcreenſis ad diem 28 Aprilis, pag. 579, num. 2. Situm eſt hoc ſtagnum ad Nuram fluvium in occidentali Legeniæ tractu inter fluvium jam dictum, Conetiam; & Momoniam; imo ad Momoniam tunc ſpectaſſe videtur ex notandis infra ad litteram y.*

p Ard Dogain, *aliter* Achadh Dagain, *cœnobium in Legenia. Adi Colganum 22 Martii pag. 585.*

q *De S. Lacteno egimus did 19 Martii a pag. 31.*

r *Hæc non conſonant Vitæ impreſſæ num. 51; ubi S. Dagnus & prophetaſſe dicitur Lacteni* B *ſucceſſionem, & præſciſſe inſtantem obitum S. Luani.*

ſ S. Cronanum Ruis Kren, *ſic appellatum; quia fundavit monaſterium Roſcreenſe non admodum procul a ſtagno Cree.*

t *De* cella Sen Ruis, *ſive* Sean-Roſſ *propinqua eidem ſtagno vide Acta S. Cronani loco citato. Diſſonat hic iterum Vita impr. num. 53, cum ita refert:* Venit S. Molua ad S. Cronanum, in inſula Cru tunc habitantem.

u Grunna, *ſeu* Gronna, *iſte hic Sirino*, terra quædam montana & humida eſt, ex qua effodiuntur glebæ in ignis pabulum. *Dicitur vero in Vita impr. num. 53:* Gronna jam magna eſt inter inſulam Cre & civitatem Cluain-Ferta.

x In die Sabbati. *Compendium Ms.:* Feria VI ad perenne migravit Sabbatum. *Vita impreſſa:* Secondo (*id eſt pridie*) Nonas Auguſti amiſit ſpiritum.

y *Nam illum, ut ſcribitur in Vita impreſſa*, Mumonienſes volebant habere, eo quod ipſe de gente eorum eſſet natus, & in ſua provincia monaſterium & cellas habuit, & in terra eorum, quamvis in extrema parte, migravit (*Hinc patet, non rectè viru a Cronano Cluain-Ferram repetiſſe Sanctum; & cellam, circa quam* C *deceſſit*, Toim-Domnich, *ſitam fuiſſe in confinibus Momoniæ, Legeniæ, & Conactiæ:*) Laguinienſes vero bearum ſunm corpuſculum ducere [volebant] ad civitatem ſuam Cluain-Farta, quam ipſe conſtituit in occidentali carmina regionis; donec Berachi ducis Laighſi, ut ſepelirent in ea. In illa contentione angelus Domini *&c.*

z *Addit Vita impr. num. 53:* Poſtea a multitudine Sanctorum corpus beatiſſimum ſancti ſenis Molua cum honore debito tradituni eſt humo in loco ædificato in ſuo monaſterio, quod ipſe de agro conſtruxit; ubi clara civitas crevit, in qua Chriſti gratia in ſignis & D prodigiis juxta reliquias ſancti Molua per ſeculum apparet.

aa Finianus *hic appellatur etiam* Monnu, *ſeu* Mundus, *uti dicetur ut Octobris, quo colitur. Vita impr. num. 54 addit locum, ubi tunc Sanctus ille degebat:* nempe in monaſterio ſuo Tech-Munnu in auſtrali plaga Lagenienſium, quæ dicitur Keanſeu lach. *Porro duplicem habemus S. Finiani ejuſdem in eodem codice membranco Ms. Vitam: & in utraque hæc hiſtoria narratur.*

bb Id eſt, purgatorii, *inquit Sirinus. In Compendio Ms. de inferno nulla fit mentio: imo in utraque Vita S. Finiani de infernali pœnæ mitigatis, de fugitis tenebris, aut ægris ſanatis quidquam legitur in eo loco.*

cc *In hoc tria hujus Vitæ exemplaria conveniunt. cum utraque Vita S. Finiani: ut Vita S. Mochuæ Lagſinſis tom. 1 Januarii pag. 46, num. 5 dicitur angelus* quotidie *S. Finianum ſolitus fuiſſe viſitare.*

dd *Deeſſe hic aliquid videtur. In Vita impreſſa legitur:* Tamen tu lætus eſto: ſimilem enim B honorem invenies in cælo; quia pœnam in hoc ſeculo denno uſque ad mortem tuam patieris. Et feria quinta proxima perenſus eſt lepra *&c. De hac lepra nihil eſt in Compendio Ms.*

ee *Vitu impreſſa:* Et ita permanſit per viginti annos uſque ad mortem ſuam. *At in altera Vita S. Finiani ſic permanſiſſe narratur* viginti quatuor annis; *& ſic altera quoque, quæ in textu* viginti *tantum unos habebat; in margine, poſteriori calamo, correctu eſt. In Vita S. Mochuæ citata leproſus tantum fuiſſe dicitur* uſque ad ſeptem annos, *quando ſanatus a S. Mochua, diutius ſupervixerit. Sed unum teſtimonium cedere debet aliis quatuor, æque, ut minimum, antiquis. Porro ſive Finianus* Moluano *unus tantum ao ſupervixerit, ſive 24, differri non poteſt ejus obitus uſque ad annum 634, uti differtur apud Colganum 20 Januarii pag. 50, not. 8; & Uſſerium in Indice chronologico: cum* Luani *vita ultra annum 602 extendi non poſſit; ut oſtenſum eſt in Commentario prævio; ubi eam extendimus quantum licuit, ut ad chronologos illos accederemus propius; donec Acta S. Finiani* F *nos ipſi diſcuſſerimus.*

ff *In Vita impreſſa additur:* Et hæc verba S. Gregorius mandavit ad Hiberniam per ſanctos viros transferri.

gg *Vitam impreſſa:* Beatiſſimos noſtec Patronus *Molua &c. Unde colligi videtur poſſe, exemplaris ipſius ſcriptorem fuiſſe monachum ſub regula Sancti hujus. Quod idem de Compendii Ms. auctore innuit hæc apoſtrophe:* Nos itaque, Fratres, in tanti Patris feſtivitate ſuperois congaudeamus civibus, & collaudemus Filium Dei, qui cum Patre & Spiritu S. vivit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

A D

DE S. SIGRADA VIDUA

SUESSIONE IN GALLIA.

Sylloge de cultu, ætate & geſtis.

J.B.S.

SEC. VII. *In celeberrimo parthenone*

CElebertimus Ianuarii Galliæ nobilium ſanctimonialium regale monaſterium apud Suſſiones ab inttmerata Deipara Virgine nuncupatum, multis utriuſque ſexus Sanctis incitum non ſemel in hoc opere memorandum fuit. Prima ejus initia deſcribuntur v Februarii occaſione S. Vodoli, ſru Vodoali (Gall. S. Voue) ibidem eremitæ, cujus ſacrum corpus in ejuſdem parthenonis eccleſia, cum plurimis aliis pridem depoſitum fuit. Longo vero uberius res tota explicatur ad v Martii, ubi de S. Deauſia ſeu Drauſcione (S. Drauſin)

B Sueſſionenſi epiſcopo agitur, præcipua illo aimitum illuſtriſſimæ congregationis fundatore, inſtitutore at patre. Aſt hæc paulo oprroſius ac fuſius oruderauit individuus Clariſſimi Mabillonii pere. grinationum ſocius Dominus Michael Germanus in ea quam anno 1675 Pariſiis edidit Gallica ejuſdem porthenonis hiſteria, in qua & ea memoreat quæ de hodierna S. Sigrada (*Sigrde, Segrete, Segeaux*) pauca ſuperſunt, unde haurienda fuerunt quæ a nobis hic dici poſſunt:

Illuſtris religioſa vitam:

2 *Ex ea, inquam, hiſteria (quandoquidem alibi uix quidquam præter ſolum ejus nomen inveniat) idque potiſſimum in inſigni S. Leodegarii epiſtola, qua ſanctam Matrem, de altertur ejus filii S. Guerini immani cæde conſolatur, ut. deuda in Bibliotheca Labbeana tom. 1, pag. 777, tum ſec. 2 Benedictino pag. 707, & de qua etiam meminit Colutius tom. 3 pag. 760. Inde & ex Gitmano intelliger, nobiliſſima ipſam genere ortam, poſt æque illuſtris mariti obitum, filiis matura jam ætate florentibus, ad laudatam modo Sueſſionenſem congregationem ſe retepiſſe, ſumpto ſanctimonialis habitu religioſam vitam fe.* C *liciſſimo cultu coronaſſe, adeo ut Sanctorum honoret conſecuta ſit; id quod priuſquam ad alia progrediamur hic omnino ſtabiliendum ſuſcipimus, tametſi in nullis generalioribus Faſtis aut Martyrologiis, ſaltem antiquis, ejus nomen configuatum reperiatur, ne quidem in ampliſſimo Gallicano Sauſſoi, qui ambos ſanctos fratres Leodegarium & Guerinum, ſeu Guarinum debitis elogiis proſecatus, de ſancta hac eorum Matre nec verbo meminit.*

a Caſtellano primum ſignata,

3 *Primam itaque ejus notitiam acceptam refero ſoli Clariſſimo Caſtellano, in Martyrologio ſuo univerſali, inter hujus diei adjectitios Sanctos ſic ipſam ſignanti:* Sueſſione, ſanctæ Sigradæ viduæ, religioſæ abbatiæ Noſtræ Dominæ; *quæ in Martyrologio Pariſienſi anni 1727 hoc modo referuntur:* Sueſſionis in monaſterio beatæ Mariæ, S. Sigradæ viduæ, matris beati Leodegarii Auguſtodunenſis epiſcopi. *Ipſam etiam differte Sanctam pronuntiat noſter Longuvallius in hiſtoria Eccleſiæ Gallicanæ tom. 4 pag. 116, quocum amatum ducu eo pergendum putavi, ubi de immemorabili, vero & conſtanti cultu edoceri poſſem, in quo pro ſolita ſua officioſiſſima humanitate ne ſcrupulus annos mihi evulſit adjutor noſter indefeſſus P. Stephanus Souciet, collegii noſtri Pariſienſis eruditiſſimus bibliothecarius, uſus alterius amici opera, a quo de tota re certior redditus fuit. Accuratæ ideireo epiſtolæ Sueſſione data atque ad me miſſa eſt an Januarii anni 1732, quam ad verbum ex Gallica Latinam reddo:*

de cujus cultu edoceri ſtudet.

4 Parrexi ad abbatiam beatiſſimæ Virginis, ubi nr Domina magna Prioriſſa, & altera ibidem religioſa follicitus inquiſivi, utrum ipſæ ſingulari feſtiva ſolemnitate annis ſingulis celebrarent S. Sigradæ diem anniverſarium, atque etiam an Officia proprio? Ad primam quæſtionem reſponderont, annuam iſtic ab omni memoria Sanctæ feſtivitatem recoli die VII menſis Auguſti. Ad alteram, Officium decantari ſub ritu duplici, ſed mtum de communi E nec virginis nec martyris, exceptu uratione, quæ eſt ipſa de S. Gregorio magno Papa teeitari ſolita & ſanctæ iſti aptata; DEUS QUI ANIMÆ FAMULÆ TUÆ SIGRADÆ &c. Nec vero ſatis habuere bonæ Dominæ, id mihi uretenos explicuiſſe, Breviarium etiam ſuum particulare quo propria Sanctorum Sanctarumque continentur, quorum Officia apud ipſas celebruntur, mihi committere dignatæ ſunt. Singula per otium accurate examinare licuit, omniaque reperi iis plane conformia, quæ mihi ante rogatæ expoſuerant, quæque ego modo paueis communico. *Cur ad VII menſis diem differatur, inde colligere ſatis obvium eſt, quod hic & duo ſequentes dies majoribus Officiis impediantur.*

Obiit poſt an. 678,

5 *Ceterum hoc ipſo IV menſis die ad Superos evolaſſe, inde perſuaſum habeo, quod non temere id aſſeruerint laudati Germanus & Caſtellanus, quibus certiora monumenta præluuiſſe oportet. De anno mortis non eadem eſt ratio, ſeculum VII ad marginem ſignavit Caſtellanus, ſatis iudicans, de vero obitus anno nihil ſibi exploratum eſſe. Recepta videtur opinio, Gueelnum S. Leodegarii fratrem, qui cum ſancta Matre in eadem eccleſia honoratur, toto ante ipſum biennio fru anno 676 lapidibus obrutum fuiſſe, cæſum vero S. Leodegarium anno 678; ut verosimiliter ambobus filiis martyribus ſupervixerit S. Sigrada; quot annis, jam incertum diximus; notat citatum Martyrologium Pariſienſe, poſt annum DCLXXVIII Jam vero ne & aliud præclarum teſtimonium ad cultum ſpectans hic præteream, in altera ſua Itinerario de viſu ſtatuæ eruditiſſimus Martene, elegantem S. Sigradæ ſipſanothecam, cum aliis duabus nominatorum ſanctorum Vodoali & Drauſcione ſupra ciathra chori ſanctimonialium venerationi expoſitam eſſi.*

laudata maxime.

6 *Fertis Mulieris ſanctitatem non parum etiam commendat Colutius ad annum 674, num. 9, ubi de prima monaſterii puellaris Sueſſionenſis fundatione verba facit*; in illo, *inquit*, monialium aſceterio per multos annos pie ſanctæque vixit Sigrada, mater S. Leodegatii, de qua plura poſt biennium, *nempe ad 676 num. 2 nonulla excerpit ex laudata ſanctiſſimi Auguſtodunenſis epiſcopi & martyris tauſolatoria epiſtola, quam matri inſcribit in hanc modum:* Dominæ & ſanctiſſimæ genitrici Sigradæ, quæ antea per

AUCT. J. B. S. cognationem carnis, modo per conjunctionem spiritus facta es vera mater, & impletum est illud quod sancta Veritas dicit; Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est; Leodegarius servus servorum Jesu Christi Salvatoris nostri, gratia vobis & pax a Deo Patre nostro & Salvatore Jesu Christo. *Pergit deinde ostendere ex variis sacræ Scripturæ locis, hujus sæculi tribulationes ac persecutiones non esse nisi momentaneas; sed quæ gaudia pariunt sempiterna.*

in celebri ejus festo 7 *Atque hinc rerum perditarum, quin & amissi filii necem, non tristitiæ, sed lætitiæ causam esse, in opposito ad sanctam Matrem oratione proponitur:* O felix mors, quæ vitam tribuit; felix amissio rerum, quæ divitias restituit sempiternas; felix tristitia, quæ gaudium affert angelorum! Impræsentiarum probasti quantum clementissimus dominus Jesus Christus misertus est tui, qui devotionem spiritualem, & custodiam sanctæ disciplinæ, & contemptum mundi tibi habere concessit, & B pignora uteri tui de ærumnis hujus sæculi, & de errore præsentis vitæ eripuit, & dedit spem vitæ æternæ iis quos fugere posteras quasi mortuos, si superstites reliquisses in mundo, de quibus non est habenda mœstitia, sed multimoda gratiarum actio referenda Deo Patri & Domino Jesu Christo. *Eo deinde orationem flexit, ut etiam dimitti velit vel ipsis persecutoribus, quæcumque in ipsam, vel familiam deliquerint: tum vero hortatur, ut veluti Marthæ solicitudine, teto amore actu cum Maria ambiat ad Dominum.*

filii sui S. Leodegarii. 8 *Nec prætereunda censeo, quæ ad sanctæ Matris consolationem etiam spectant, eamque veram probant religiosam, dum ipsam ita alloquitur:* O bona Domina, quod tibi pius Dominus præparatum habet, nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendere potest, Qualiter in præsentem vitam te Dominus remuneravit, audi & auscultа: Pro obsequio famulatum, dedit tibi omnes fratres sanctos, qui quotidie pro te orant; pro servitio ancillatum, dedit tibi sorores sanctas, quarum consortio frueris; pro labore præsentis vitæ, quietem in congregatione monasterii; pro amissione rerum, Scripturam sanctam divinam, & meditationem sanctam, & orationem assiduam; pro amissione parentum, habes venerabilem & sanctam dominam Itheriam abbatissam; est tibi mater, est tibi soror, est tibi filia. Tu itaque et vicissitudinem redde, quia, ut certus sum in Christo Jesu, est vobis cor unum & anima una. *Ex ea epistola plane colligitur, quam exacta esset religiosa vitæ observantia, in tam numeroso & nobili patrimonio, qualis tunc erat Successorius, vere dicendum sanctuarium.*

Papa deo ab ipsa devotus. 8 *De rebus* S. Sigradæ *nihil ultra habuit quod proferret Germanus. Ad aliqualem ejus cultus extensionem conducere possunt, quæ mecum pro solita sua benevolentia communicavit Clar. D. Le Beuf canonicus & succentor ecclesiæ Autissiodorensis, alibi in hoc operi non semel laudatus. Monuit me ipse non ita pridem, pagum, dicamus potius vicum aliquem reperiri, non procul Sidolocco (Saulieu) in ducatu Burgundiæ, diœcesis Augustodunensis, a* S. E Sigrada *cognominatum, unde & hodiernus toparcha appellationem nanciscitur; ut supponendum omnino videatur; ibidem loci peculiari aliquo cultu Sanctam olim honoratam fuisse, tametsi hodie nullum ejus superst vestigium. Notavit porro, fontem ibidem satis celebrem esse; dictumque fontem sanctum, in quo infantes curari solent, dum nudi ejusdem aquis tinguntur. Notæ est item Sancta in monumentis vicinæ ibidem collegiatæ ecclesiæ Tbilensis sub nomine* S. Sacratæ. *Paulo celebrius quid exhibet pagus alius synonymus in diœcesi Ambianensi, ubi non solum* S. Sigratæ *nomen inditum, verum & ipsa annua festivitate sua recolitur, saltem Officio de communi unc virginis unc martyris, quemadmodum me docuit R. P. Le Vaillant, Rector collegii nostri Cameracensis, cui post adhibitam omnem diligentiam, integrum non fuit ulteriora monumenta inde impetrare, quæ & nos frustra alibi quæsivimus; ut proinde iis, quæ hic a nobis satis parce collecta potuere, omnino acquiescendum sit.*

C F

DE SANCTO RAYNERIO

ARCHIEPISCOPO SPALATENSI ET MARTYRE

IN DALMATIA.

P. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Sancti cultus & Acta.

ANNO M. CLXXX. *Obeuntur Sancti Raynerii Coronatio*

TAmetsi sanctum hunc Raynerium *Martyrologorum, quod sciamus, nemo commemoret, præter Ferrariam in Catalogo generali; de cultu tamen ejus publico ac legitimo urquaquam dubitandum videtur: auctor enim laudatus, cum pridie* Nonas Augusti, Spalati in Dalmatia S. Rainerii episcopi, & martyris *celebritatem annuntiasse, dicta ceasemavit in annotatis ibidem hic verbis:* Ex tabulis ecclesiæ Spalatensis (ubi corpus) quas inde nuper accepimus. *Hæc ille in opere, quod Urbano PP. VIII dedicavit eodem anno Christi* 1625, *quo hic sub initium Aprilis celebrem illam evulgavit Bullam, qua retudit abusus eorum, qui absque auctoritate Romana, vel consuetudine temporis immemorabilis, quemplam ut Sanctum colerent. Qua quidem Bulla cum intacta permanserit apud Spalatenses hujusce Martyris veneratio, necesse est, ut ea vel admodum antiqua sit, vel decreto Apostolicæ Sedis aliquo stabilita; etsi neutrum satis undique perspectum habeamus. Permansisse autem intactam, colligimus ex Hieronymo Fabre in Sacris antiquæ Ravennæ monumentis, præle Veneto Italice cautis anno* 1664; *ubi affixit part.* 2, *pag.* 275, Raynerium *nostrum* fuisse Sanctum celebrem, & subisse martyrium; ideoque memoriam ejus, tamquam sancti Martyris,

A cyris, die XV menſis Auguſti celebrasi abeccleſie Spalatenſi. *Idem quadrienalo poſterius affirmavit omni major exceptione teſtis, utpote Dalmata præsbiter & eruditus, Joannes Lucius in notis ad Memoriam archiepiſcoporum Salonitanæ eccleſiæ, pag. 474; ubi hunc nuncupat Beatum Rainerium, qui in eccleſia S. Benedicti (apud Spalatenſes) magne veneratione colitur; & quidem ut Martyr miraculis claruit; ut indicat idem pag. 533.*

apud Spalatenſes publice, 2 *In ſcriniis quoque, in quibus undecumque collecta ſervamus monumenta Sanctorum de S.* Raynerio *unum reperi, imo unicum, ibi repoſitum olim a Papebrochio noſtro, cujus manu adſcripta ſignatur hæc verba tantum:* Dono D. Joannis Lucii Rumæ. *Tum alio, ac forte ipſius Lucii, charactere ſcripta continet ſequentia:* DIE XV AUGUSTI. OFFICIUM S. RAYNERII, ARCHIEPISCOPI SPALATENSIS. LECT. IX. Raynerius, Callenſis primum epiſcopus, ut a moleſtiis litium, quas cum ſuo clero habebat in tuendis

* *f.* liberaret ſuæ eccleſiæ juribus, liberaret*, ed ſedem metrupolitanæ Spalatenſis ſb Alexsudru III ſummo

B Puntifice transletus fuit, ublats tunc temporis occaſionu, cum nuncii Spalateoſes, vits functo Gererdu, ipſorum archiepiſcopo, s Sede Apoſtolica erchiepiſcupum efflagitabant. Quæ mutatio ſicta eſt nun ſine doloris ſenſu eorumdem, qui paulo ante ipſum perſequebantur. Spalatum cum primum eppulit ingenti eum gaudio totius cleri & populorum ſuſcepius eſt. Tu autem LECT. V. Alexandru ſummo Pontifici, Veoetiis per mare properanti sd componendas res cum impetetune Fredetico, cum vsriis itineris teſucil-

* an. celocibus ? lamentis in inſule Iſſa ornatiſſimis lembis & colocibus * inſtructis occurrit magno cum cleri & nobilium Spalatenſium comitatu; & Iadram uſque eum eſt proſecutus. Conſtantinopolim sd imperatutem Emmsnuelem, qui tunc tuti Dalmatiæ & Croatiæ imperitebat, pru ſuurum civium beneficio eſt profectus; cujus gratie & muneribus diteius, negotiis optime confectis, ad ſuos rediit. Tu autem.

& legitima. 3 LECT. VI. Fuit Raynerius vir conſtantiſſimus & intrepidus in juribus & facultatibus ſuæ

C eccleſiæ defendeodis. Cumque in recuperandis eccleſiæ prædiis e Sclavis occupatis sd montem Meſtron ſe recepiſſet, & sdverſus barbarus illos invicto pectore pro ſanctı Domnii agris laboreret, prope montem Creſſum eſt ab illis lapidibus obtutus; indeque e civibus ſublatus, in Eccleſie S. Benedicti extre muros honorifice ſepultus, adhuc etiam ibidem ſuper eltsm proprium recondituus, magna cum devotione, & non ſine admirandis interdum cutetinnum effectibus, colitur. Tu autem. *Hæc tibi; abſque ullo indicio vel loci, in quo iſtud Officium publice recitetur, vel temporis, quo introductum uſu acceptumve fuerit; vel codicis, unde illud nobis aut Lucius ipſe tranſcripſerit, aut curavit exſcribi: forte quia id vel coram explicavit, vel per epiſtolam (ſi per epiſtolam huc Officium iſtud miſerit,) quæ perierit. Certe niſi Officium iſtud aſue tunc iſſet & auctoritatis publicæ ac legitimæ ſive in metropolitana Spalatenſi, ſive in eccleſia ſaltem S. Benedicti, non ita profecto vir erat Lucius, qui noſtris illud obtruderet; nec tam inepti Majores noſtri, ut illud tam ſolicito gazophylacio noſtro aſſervandum inclu-derent. Nun eſt ergo, quod de publico S. Raynerii hujus tam ante, quam poſt Urbani PP. VIII decreta, cultu dubitemus.*

4 *Acta ejus per compendium aliqua poſteritatis memoriæ commendavit Thomas, archidiaco-* AUCT P. B* *nus Spalatenſis in Hiſtoria Salonitana cap. 22.* *Ejuſdem Acta per Thomam archidiac. Spalatenſem.* *Oſtendit autem Lucius, qui hoc & alia populo eium ſuorum intedita monumenta unacum ſex fuit de Regno Dalmatiæ & Croatiæ libris emiſit in lucem; oſtendit, inquam, Lucius pag. 469, natum eſſe Thomam anno MCC; mortuum vero anno MCCLXVIII; ac proinde fatis idoneum eſſe teſtem eorum, quæ de Sancto noſtro conſcripſit. Atque utinam ea & aliquanto repetiſſet altius, & paulo uberius eſſet proſecutus. Narrationem enim ſuam a S. Raynerii ex Callienſi cathedra ad metropolim Spalatenſem evectione exorſus, in obſcuro reliquit omnia, quæ præceſſerant; tum quæ deinde conſecuta ſunt, breviter nimium ac parce conſignavit. Sed neque Ughellus Italiæ ſacræ, ſecundum nuperam editionem, tom. 2, col. 812, ubi in epiſcoporum Callienſium ſerie proponitur, de geſtis ejus vel ante vel poſt acceptam iſtius eccleſiæ adminiſtrationem aliud refert, quam, quod Raynerius Callienſibus divinum jus dixerit ennu MCLIV, junctuſque amicitiæ fuerit S. Ubaldo, epiſcopo Eugubino, cui [*S. Ubaldus*] E poſt mortem apparuerit, illumque rogaverit [*antea*] ut ſupremo funeri ſuo haud dedignaretur edeſſe. Hic Raynerius anno MCLXXV ab Alexandro III Papa Spalatenſis archiepiſcopus renunciatus eſt, &c., *quæ ex archidiacono Spalatenſi deſumpta ſunt.*

& quæ alibi de ipſo reperiuntur 5 *Quod ait Ughellus*, S. Raynerio *noſtro apparuiſſe S. Ubaldum jam vita functum, id non legitur in hujus Vita, quam illuſtravimus ad diem XXV Maii a pag.* 630: *imo ne quidem nominatim exprimitur inter eos, qui ejus funeri anno* 1160 *adſtiterunt: tametſi Oliverius, ut ibidem annotatum eſt pag.* 637 *littera* d, *epiſcopos ſepulturæ ejus præſentes fuiſſe aſſirat Peruſinum, Callienſem (qui tunc erat Raynerius, non Rogerius, ut ibi perperam impreſſum eſt) & Tiferneuſem. Eodem interim etiam cum Ughello narrat Hieronymus Fober ſupra jam aſſignatus, pag.* 275, *ſed ex ipſo, ut paulo inferius innuit, Ughello, qui hujus rei teſtem nullum appellat. Porro ad epiſcopatum Callienſem, ſeu Callienſem* F *vulgo di Cagli, aſſumptum fuiſſe putamus Raynerium e cœnobio Fontis Avellanæ, in diœceſi Eugubina, ubi monaſticum inſtitutum profeſſus fuerit: quandoquidem, teſte Jacobillo in Sanctis Umbriæ tom.* 3, *pag.* 355, *in ejuſdem cœnobii Martyrologio die XXV (mendoſe omiſit) mortuo ſit Raynerii cujuſdam, qui ex paleſtra illa ſacra ad inſulas Callienſes evocatus acceſſerit: in tota vero Callienſium antiſtitum ſerie apud Ughellum unicus occurrit* Raynerius, *ſique noſter, Plura non ſuppetunt, præter Acta, quæ ſubjiciuntur.*

A C T A

Auctore Thoma, archidiacono Spalatenſi, in Hiſtoria Salonitana cap. 22.

Promovetur Saulius a ſede Callienſi ad Spalatenſem;

MOrtuo tandem bonæ memoriæ Girardo archiepiſcopo a, in hoc totius eccleſiæ Spalatinæ reſedit conſilium, ut neminem eligerent; ſed a Sede Apoſtolica paſtorem iduneum poſtularent. Tunc miſerunt legatos ſuos ad curiam, ſa cerdutem quemdam Junium ſactiſtam & quem-

a dam

EX MS. dam alium. Qui accedentes ad pedes Domini Alexandri Papæ, petitionem Spalatenſis, eccleſiæ humiliter porrexerunt. Erat autem tunc temporis magna controverſia inter clericos Callenſes Tuſciæ civitatis *b* ea una parte, & Raynerium, eorum epiſcopum, ex parte altera, ſuper quibuſdam juribus eccleſiæ ipſorum, ſteterantque ambæ partes diu in curia implacabiliter litigantes. Cumque non poſſet inter eos tumultus hujus diſcordiæ mitigari, Dominus Papa hanc viam invenire voluit, ſomitem tanti rancoris utiliter extinguendi. Itaque abſolvit Raynerium ab adminiſtrationis vinculo, quo Callenſi eccleſiæ ſuerat alligatus: & quia ſciebat eum virum valde habilem regimini paſtorali, vocatis eccleſiæ Spalatinæ nuntiis, dedit ipſum illis in patrem & paſtorem ſuæ eccleſiæ deducendum. Tunc clerici Callenſes, licet ipſum odiis & vexationibus profecuti fuiſſent; multum tamen triſtes de amiſſo Paſtore effecti, ad propria ſunt reverſi.

B *ab applaudente clero & populo, ſuſcipitur c*

8 Raynerius autem ſuſcepto dignitatis pallio gaudens & lætus, cum nuntiis iter arripuit veniendi. Deſcenderunt ergo Ravennam. Habebat autem Raynerius archiepiſcopus vaſa argentea non modica, pecuniam & indumenta pontificalia pretioſa. Cum autem timerent in meri latrocinia pyratarum, noluerunt prædictas opes ſecum in navi portare: ſed includens eas Archiepiſcopus in quodam dolio, recommendavit ſervandas apud ſanctæ Mariæ monaſterium de Porta Ravennate *c*, mandans, ut nulli hominum illud depoſitum traderetur, niſi ad menſa ejuſdem ſervientis ſui, quem eis præſentem oſtendit. Tunc conſcendentes navem, profecti ſunt. Cum autem perveniſſet ad civitatem, cum magno tripudio cleri atque populi que ſuſceptus eſt. Cœpit autem eccleſiam multa prudentia gubernare, emendare clericos, populum inſtruere ſalubribus documentis, facultates eccleſiaſticas vigilanti ſtudio ampliare. Sed nunc ad Martinum epiſcopum Inſularum *d* redeundum eſt. Hic cum eſſet ſenex quadam valetudine correptus, quaſi amens effectus erat. Inſulani vero ejus amentiam non ferentes, expulerunt eum; & accedentes ad eccleſiam Spalatenſem, elegerunt Lucarum filium Duymi Ciclæ, archidiaconum ejuſdem eccleſiæ, qui præſentatus eſt ab eodem.

C

9 Per idem fere tempus dominus Alexander Papa tempore Schiſmatis *e* navigavit ab Apulia, & venit ad Inſulam Liſſam *f*. Statim autem ut præſenſit Raynerius archiepiſcopus, præparatis navibus multis, cum magno comitatu eleri & nobilium civitatis venit ad eum, deferens ei eibaria & xenia multa. Tentabat rogare ipſum, ut ad Spalatenſem urbem, quæ prope erat, diverteret dignaretur; ſed non acquievit Papa: feſtinabat enim ire Venetias ad componendum eum Frederico imperatore *g*. Navigavit ergo inde, & venit Jaderam *h*: ivit autem Raynerius archiepiſcopus cum eo. Tunc Martinus Inſularum epiſcopus, recuperata ſanitate, jam compos mentis effectus, querelam Domino Papæ de ſue expulſione & de Lucari intruſione depoſuit: ſummus vero Pontifex, auditis & cognitis cauſæ meritis, Lucarum depoſuit, Martinum vero ad ſuam ſedem remiſit.

abeuntem navigat ſummus Pontifex, eumque ad ſe verbum mittit invitat;

e

f

g

h

adit Manuelem Comnenum imp., ejus ſe benignitate fovendum;

10 Eo tempore Emanuel inclytæ memoriæ apud Conſtantinopolim imperabat. Tota autem Dalmatia & penu Chroatia univerſa ſubjecta erat principatui ejus. Ipſe autem erat benigniſſimus circa omnes ſibi ſubjectos; non tributorum exactor, ſed divitiarum ſuarum liberaliſſimus diſtributor. Omnes ad ſe venientes honorabat, omnibus impenſas ex fiſco regio exhibebat; recepta etiam computatione capitum civitatis Spalatenſis, mittebat ſtipendia omnibus; infantibus etiam in cuna jacentibus ſingulos aureos dari faciebat. Mittebat autem duces ſuos cum magno apparatu armorum, portantes pro ſumptibus peculiam copioſam; qui veniebant; & tenebant civitates maritimas, & magnam Croatiæ partem *i*. Idque Spalatenſes ſagaverunt Raynerium archiepiſcopum, ut pergeret Conſtantinopolim ad imperialem curiam viſitandam. Qui gratanti animo acquieſcens, aſſoeiatis ſibi aliquod * de nobilibus civitatis. Conſtantinopolim profectus eſt. Ingreſſuſque ad Emanuelem imperatorem, ipſumque ex parte ſuorum civium multum reverenter ſalutans, valde honorifice ab imperatore ſuſceptus eſt, & quamdiu ibi manſit, ſatis venerabiliter impenſis ea curia affluenter exhibitis, procuratus eſt. Cum autem redeundi licentiam a principe poſtulaſſet, donavit ei munera pretioſa ſatis, & non pauca; ſicque ad eccleſiam ſuam gaudens, & locuples eſt reverſus *k*.

D

i

* *lege* aliquot.

E

k

recuperare videtur ecclesia bona;

11 Fuit autem Raynerius vir valde conſtans & intrepidus, nec paticbatur aliquid de juribus & facultatibus eccleſiæ deperire: unde factum eſt, ut quodam tempore iret ad montem Maſſatum, ut enquirreret quædam prædia eccleſiæ, quæ a Sclavis occupata detinebantur; & cum faceret circuitum eum his, qui terrarum illarum habebant noticiam, ambiendo & limitando eas per ſues extremitates, ecce, Nicolaus quidam cum fratribus & parentela ſua, qui erant ex genere Caeitorum *l*, de facto Archiepiſcopi valde dolere cœpit, & convocata populari multitudine, in magno furoris impetu Raynerium circumdantes, exclamaverunt: Quid tu, peſſime præſul & inique, contra nos agere conaris? Numquid putas poſſe nos ejicere de poſſeſſionibus territorii patrum & anteceſſorum noſtrorum? Niſi in continenti recedas, hic dies vitæ tuæ ultimus erit.

l

12 Raynerius autem (ut erat conſtantiſſimus) nil eorum minis perterritus, libera & intenſa fatis voce reſpondit, dicens; Non veſtrum eſt territorium, ut aſſeritis; ſed poſſeſſio eccleſiæ B. Domnii *m*, e vobis hactenus uſurpata. Ad hanc vocem omnis multitudo Sclavorum, arreptis lapidibus, in eum unanimiter projecerunt, tamdiu deatris furentibus debaechentes, donec exanime corpus ſub magno acervo lapidum dimitterent, & abirent. Viti autem illi, qui Præſulem fuerant comitati, videntes Sclavorum rabiem in ejus ſorte mortem fuecenſam, eucurrerunt ad civitatem, tantum malum civibus nuntiantes. Cives autem ſubitaneo rumore ettoniti, repente ed arme conſurrunt, & alii quidem per mere, alii per terram ad montem Craſſum, ubi ſcelus perpetratum fuerat, venire acceleranr properanter. Ut autem pervenerunt ad loeum, ecce, Pontifex miſerandes ſub illa lapidum congeria, quaſi tumulatus jacebat; hoſtes omnes receſſerant. Tunc eatrehentes eum, navique eatincta imponentes membra, cum magno luctu & mœrore ad civitatem duxerunt. Clerus autem, præparatis de more ſolemnibus exequiis, una cum populo eccleſiæ corpus Pontificis, & ſepelierunt eum in eccleſia ſancti Benedicti *n*.

quod constanter exequi ab iniquis pontificibus lapidatus, & sepelitur a suis.

m

F

n

13 Erat autem eo tempore ſacerdos quidam, nomine Micha: hic eum de ſuis exceſſibus e prædicto Antiſtite ſæpe argueretur, in magnum exar-

Pœna sacerdotis improbi hoc facto latamvit,

A exarſerat odium contra eum: non enim erat homo, qui de correctione proficeret in melius; ſed qui deficeret in deterius. Hic ergo videns, quod mortuus erat infectator vitiorum ſuorum, lætus effectus eſt; & quaſi inſultans morti ejus, dixit quibuſdam complicibus ſuis: Date mihi potum æquæ, ut poſſim dicere, quia ſuperſtes ſum illi maligno præſuli, qui me quieſcere non ſinebat. Et cum datam aquam ex voto bibiſſet, ſtatim ſe jecit in lectum, a quo nonquam ſurrexit; ſed paulo poſt vitæ deceſſit.

ast & omnium, qui lapidaverant. Annus Martyrii; tempus non ſcit.

2 Spalatenſes autem, facta inquiſitione de interfectoribus Archiepiſcopi, aliquos invenerunt, quos ſtatim patibulis ſuſpenderunt. Sed Deus omnipotens non diu permiſit tam nefarium ſcelus ſine manifeſta ultione manere: nam quotquot in effuſione innocentis ſanguinis impias extenderunt manus, poſt modicum tempus, alii fame, alii gladio, alii peſte cum ſua poſteritate conſumpti ſunt. Obiit autem venerabilis Raynerius a Nonis Auguſti anno
B Domini MCLXXX. Præfuit vero eccleſiæ annis quinque *e*. Poſt cujus deceſſum Spalatenſes rogaverunt ſervientem ejus, quatenus Ravennæ perageret, depoſitumque Archiepiſcopi ad eccleſiam Spalatenſem deferret. Ipſe autem cum eſſet fidelis & bonus, acquievit eivibus; & præparato navigio perrexit Ravennam. Miſerunt autem eum ipſo quemdam clericum, nomine Baddam Marolle. Tunc oſtenderunt depoſitariis quædam ioterſigna, Archiepiſcopi; & quia illa idem erat, ad cujus munus depoſitum illud jufferat Archiepiſcopus tradi, reddiderunt totum illud dolium, in quo foetant opes illæ recluſæ. Receptis vero omnibus, reverſi ſunt. De rebus itaque illis, quædam eccleſiæ datæ ſunt: de aliis fecit communitas voluntatem ſuam.

ANNOTATA.

a *De hoc* Girardo *egerat auctor noſter ſub finem capitis* 20: *de eccleſia vero ſeu archiepiſcopatu Salonitano, nunc Spalatenſi, conſult meretur Lucius lib.* 2, *toto cap.* 14.

b *De* Callio *& epiſcopis* Callienſibus *ſeu* Callenſibus, *Urbinatis metropolitæ ſuffraganeis, adi Ughelli editionem novam tom.* 2, *col.* 808.

C c *Hoc monaſterium Canonicorum regularium fuſe deſcribit Hieronymus Faber in Sacris veteris Ravennæ monumentis parte* 2, *a pagina* 266; *ubi & quæ hic & infra num.* 8 *narrantur, invenies pag.* 274 *& ſeq.*

d *De hoc* Martino, inſularum *Pharon & Brachia* epiſcopo, *egerat auctor cap.* 20. *Cæterum res hæc ad Acta noſtræ urbis ſpectat, niſi quatenus ſuffectum Martino Luccarum conſecraſſe rogatus dicitur* S. Raynerius. *Plura in hunc Locum Lucius lib.* 3, *cap.* 23. EX MSS.

e *Hoc ſchiſma ſub Alexandro PP. reſtinctum eſt anno* 1180, *cum annos ut per quatuor antipapas duraſſet. Vide Pagium in Breviaria Romanorum Pontificum tom.* 3, *pag.* 207.

f *Inſula hæc nunc* Liſſa, *olim frequentius* Iſſa *nuncupata, in mari Adriatico ſedecim circiter leucis boreales Spalato diſtat. De ea plura Lucius locis variis, quos aſſignat in indice, verba* Iſſa.

g *Venetias appulit Pontifex anno* 1177, *die* XXVII *Martii*, Fredericum *vero, compoſita pace, ad pedis oſculum admiſit ibidem die* 24 *Julii eodem anno. adi Pagium citatum, pag.* 92 *& ſeqq.*

h Jadera, *nunc vulgo* Zara, *urbs Dalmatiæ maritima & archiepiſcopalis, abeſt Spalato verſus occaſum leucis fere* 23.

i *Adi Cinnamum Hiſtoriarum lib.* 6 *ab initio; & Lucium lib.* 3 *cap.* 9 *&* 10. E

k *Hæc eadem occaſione ab eodem imperatore mandatum illud obtinuit, quo reſtitui vetebat eccleſiæ Spalatenſi, quæcumque ad eam demonſtrare per chartam aut teſtes poſſet* Raynerius *aliquando pertinuiſſe, & iniquo ab invaſoribus ſacrilegio poſſideri. Exhibet illud Lucius lib.* 3, *cap.* 20, *pag.* 232, *datum* menſe Martio Indictione XXIX, *hoc eſt, anno Chriſti* 1180: *additque in hujus præcepti obſecutione ſanctum hunc Præſulem occubuiſſe.*

l Cuciti, *Cinnama* Κατζίκιοι, *item* Caeicli, Cazzeti, & Cazethi, *juxta Lucium lib.* 4, *cap.* 4, *pag.* 263, *una fuit ex duodecim tribubus Croatorum, in Zupania maritima potens & piraticæ aſſueta ac latrocinii.*

m Domnii, *patroni ſcilicet eccleſiæ Spalatenſis, & primi epiſcopi Salonitani, de quo egimus ad diem* XI *Aprilis a pagina* 5.

n *Quam nimirum extra muros Spalatenſes Benedictinis monialibus opiparo fundaverat Laurentius archiepiſcopus, ut narrat Thomas noſter cap.* 26. *Vide etiam in Commentario num.* 3.

o *Confirmantur hæc in Memoria archiepiſcoporum Salonitanæ & Spalatinæ eccleſiæ apud Lucium pag.* 383 *his verbis*: Raynerius ſedit annos V. Iſte fuit lapidatus a Slavis de Maſaro, eo quod ejiciebat terras eccleſiæ A. D. MCLXXX prid. Non. Aug. Sepultus eſt apud monaſterium S. Benedicti intus in eccleſia. F

DE S. DOMINICO CONFESSORE

FUNDATORE ORDINIS FF. PRÆDICATORUM.

BONONIÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Præmittitur notitia veterum auctorum, qui Vitam Sancti conſcripſerunt.

ANNO MCCXXI. *Præter teſtes auctoritate ſeſſionum S. Dominici,*

Multi ſcriptores ſyncbronι aut ſuppares ealmia S. Dominici geſta poſteritati reliquerunt. His adde novem teſtes, omni exceptione majores, qui egregias ejuſdem Sancti virtutes; quas ipſi viderant ac obſervaverant, jurejurando coram judicibus declararant. Nec minorem fidem merentur jurati teſtes Tholoſani, numera trecenti, qui aliqua Sancti geſta & miracula, a ſe in partibus Tholoſanis viſa vel audita, ean porum confirmarunt, ut poſtmodum dicemus. Unde mirὸr, Adelanum Bollietum tamo 2 Legendæ ſuæ Gallicæ auctoritatem horum apnium tam flocci pendere, ut in tabula critica, menſi Auguſto præfixa, ad diem xv iſtius menſis audaſter more ſuo innuat, in hac re parum B. Jordano, primo Vitæ ſcriptori, aliiſque antiquis biographis deferendum eſſe. Nam ſi ſeverus ille Ariſtarchus non credat dignißima S. Dominici ſucceſſori, qui Acta ſancti Patris ſui facile indagare poterat, & teſtibus oculatis, aliiſque viris hujus temporι vicinis, quid tandem ad fidem faciendam in hiſtoria exigat? Si hæc hyperaeriticus iſte naviſſet, aut attente conſideraſſet, forte mitiorem de illis auctoribus cenſuram tuliſſet. Interim ad pleniorem vigidi hujus cenſoris refutationem, ac clariorem rerum dicendarum intelligentiam, ea Bernardi Guidonis, qui circa finem ſæculi xiii in Ordine Prædicatorum floruit, & poſtea ex illo ad epiſcopatum Lutevenſem aſſumptus eſt, antiquos iſtos biographos tranſcribemus, eaſdemque hinc inde ſuppletas obſervationibus noſtris dilucidabimus.

habemus de vitam B. Jordani ſpondent,

2 Igitur Bernardus ille apud Edmundum Martene in Collectione ampliſſima veterum ſcriptorum & monumentorum tama 6 col. 404 ac 405 eos ita recenſet: Geſta præclara B. Dominici conſcripſerunt, qui ſequuntur Fratres, viri præclari. Primo omnium venerabilis Frater ac pater Magiſter Jordania, dignus ejus ſucceſſor, in libello ſeu tractatu ſuo, quem Initulavit; DE PRINCIPIO ORDINIS FRATRUM PRÆDICATORUM ANTE CANONIZATIONEM IPSIUS; & generale Capitulum approbavit; qui libellus incipit in prologo hoc modo: FILIIS GRATIÆ, COHEREDIBUS GLORIÆ, FRATRIBUS UNIVERSIS. Vita autem ſeu Legenda incipit ibidem in ſecundo capitulo hoc modo: HUJUS TEMPORIBUS FUIT QUIDAM ADOLESCENS, NOMINE DOMINICUS. *Ex hoc diſtincto prologi & capitis initio, aliiſque adjunctis abunde colligimus, in Muſeo noſtro ſervari antiquum apographum ejuſdem libelli, quem B. Jordanus paucis annis poſt obitum* S. Dominici *conſcripſit, ut infra clarius apparebit.*

3 *Dum hic dicitur libellus ille a Capitulo generali approbatus, non id ita intelligi debet, quaſi Capitulum iſtud omnia & ſingula in eo contenta approbarit: nam Capitulum generale, quod Bononiæ anno 1244 celebratum eſt, apud Edmundum Martene in Theſauro novo anecdotorum tomo 4 col. 1684 poſt alia decreta ſic ſtatuit:* Item monemus & volumus, quod abradatur de Legenda beati Dominici; ubi ſemetipſum aſſerit, licet in eatnis integritate divina gratia conſervatum, nondum illam imperfectionem evadere potuiſſe, quin magis afficerent juvendalarum colloquiis, quam affatibus vetularum. *Periodus illa, quæ hic ſupprimenda decernitur, in apographo noſtro membranaceo ita craſa eſt, ut adhuc aliquo modo legi poſſerit, quemadmodum inferius patebit.*

In quo Capitulum Bononienſe anni 1242.

4 *Petro Jacobus Echardus, qui non ita pridem ſcriptores Ordinis Prædicatorum duobus voluminibus recenſuit, & in eodem B. Jordani libello Vitam* S. Dominici *huic operi inſerult, aotiſque illuſtravit, tomo 2 pag. 22 in obſervationibus ſuis ad iſtud Capituli generalis decretum natat ſequatia*: Sapientes illi viri (erat Capitulum diffinitorum ſecundum) forſan vetiti ſunt, ne iſta confeſſio enimæ beati Dominici ſanctitati officeret, & labem inureret, eorumque prudentia in harum linearum abrafione non niſi laudanda eſt; verum cum affectio illa eaterna tantum eſſet, nec ad Sancti animam penetraret, imo quam toto corde deteſtabatne, quid obſtat, ſi ipſe ita faſſus eſt, ut nos fragiles nobis caveremus, quo minus eam tam ſanctam humani quid tamen paſſum eſte, ſalva innocentia, ſciamus. *Hæc de libello B. Jordani dicta ſufficiant.*

aliquam particulam ſuppreſſam decrevit.

5 *Bernardus Guidonis ad alterum Vitæ ſcriptorem ita pergit*: Secundo ſcripſit Frater Petrus Ferrandi, Hiſpanus natione de Galexia, * poſt canonizationem ſancti Dominici; & generale Capitulum ſimiliter approbavit. Hæc Legenda incipit, ut *poſtmo*: BEATUS DOMINICUS ADHUC PUERULUS SUB NUTRICIS CUSTODIA CONSTITUTUS. *Nicolaus Antonius in Bibliotheca veteri Hiſpana lib. 8 cap. 3. num. 219 de eadem Petra ita meminit*: Ejuſdem inſtituti (*videlicet Ordinis Prædicatorum, de quo antea egerat*) ſodalis F. Petrus Ferdinandi ſive Fernandes, Grillæus, intet Fratres a puero perſancte vixit, ac plutimis locis profeſſor fuit, tandemque a Zamorenſi cœnobio ad Superos abiit. Hic ſancti patria Dominici Vitam diligentia non mediocri adhibita compilavit. Legendam vocat Antonius Senenſis, quæ incipit: P. DOMINICUS ADHUC PUERULUS. *Neſcio, anne Nicolaus Antonius, Echardus, aliique cognomen* Ferdinandi *vel* Fernandez *eruerint, cum a Bernardo Guidonis, &*

Poſt B. Jordanum Petrus Ferrandi,

** forte Gallæcia*

la

A ia *Vitis Fratrum, quas in veteri Mc. codice noſtro, ſignata* P. *Mr.* 7, *habemus, part.* 5 *cap.* 3 *diſerte* Fertec Petrus Ferrandi *nominatur*.

6 *Laudatus Echardus tomo* 2 *de ſcriptoribus Ordinis Prædicatorum* (*hoc opus deinceps brevitatis cauſa ſub nomine Bibl. Prædicat. citabimus*) *pag.* 3 *Petrum illum facit patria Luſitanum, vel quia Gallæcia vicina eſt Luſitaniæ, vel quia forte provincia illa, ex qua oriundus erat Petrus, olim ad Luſitaniam ſpectabat. At Echardus eodem tomo pag.* 127 *de hoc Petro diſtinctius agit, eumque ibi appellat Hiſpanum, & argumentis quibuſdam rectè probat, ipſum ante annum* 1260 *ex hac vita migraſſe. Ceterum Echardus poſt memoratum hujus ſcriptoris opuſculum de Actis* S. Dominici, *& aſſignatum illinc principium, ſic ad propoſitum noſtrum ibidem ſcribit*: Hanc Vitam Malvenda citatus ex Bernardo Guidonia in Commentario de rebus Ordinis dicit fuiſſe in Capitulo generali approbaram; ſed quodnam illud Capitulum, non indicat: Commentarium autem illum Guidonis (*nuper ab Edmundo Martene in Collectione ampliſſima tomo* 6 *col.* 398 *typis excuſus eſt, ut ſupra indicavimus*) mihi videre non licuit. Ceterum Vita illa videretur cutioſius inveſtiganda, & ab iis, penes quos eſt, in lucem edenda: etſi enim ea uſus fuerit venerabilis Humbertus, &, quæ in ea præcipua, Vitæ a ſe ſcriptæ inſecuerit, non parum conferet ad factorum veritatem diluci-
B dandam, hujuſmodi æqualium vel ſupparium ſcriptorum prima & ſimplicia exemplaria genuinaque intueri. *Cum ſuſpicarer, auctorem iſtud opuſculum alicubi in bibliothecis RR. PP. Prædicatorum conſervari, deſiderium illius edendi ipſis indicavi in ſchedula memoriali, quæ ad reverendiſſimum totius Ordinis Magiſtrum tranſmiſſa eſt. Inſuper ad amicos in Luſitania & Hiſpania ſcripſi, ut hanc Petri lucubrationem alicubi detegerem; ſed hactenus oleum & operam perdidi*.

Petrus Luſitanus.

Bartholomæus Tridentinus.

7 *Hunc Petrum in ordine biographorum ſequitur, aut forte præcedit, Bartholomæus Teldentinus, quem Bernardus Guidonis omiſit, aut non novit, & de quo Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 310 *hæc tradit*: Frater Bartholomæus Tridentinus, a patria ſic nuncupatus, vir doctrina & pietate conſpicuus, circa Ordinis primordia claſuit, & vel ab ipſo B. Dominico, vel ab ejus
C primorum ſodalium aliquo veſtem induit. Certe S. Antonium de Padua, qui anno MCCXXXI mortuus eſt, vidiſſe ſe ac cognoviſſe, & tranſlationi primæ corporis S. Dominici interfuiſſe anno MCCXXXIII, ipſe aſſerit in opere mox laudando. *Hoc autem opus inſcribitur*: Epilogus Vitæ ſanctorum, *ut habet Echardus*, *vel*: Liber epilogorum in geſta Sanctorum, *ut Hunſchenius noſter in ecgrapho ſuo notavit, & exaratum videtur circa annum* 1240, *ſicut Echardus mobiſcum cenſet. At certe ſynopſis Actorum* S. Domiciei *poſt annum* 1244 *& ante annum* 1251 *conſcripta eſt, ut prifca in Annotatis obſervabimus. Eu hoc manuſcripta Bartholomæi Tridentini opera, quod anno* 1660 *adhuc in bibliotheca Cardinalis Barberini codice* 2061 *ſervabatur, Hunſchenius primam* S. Dominici *tranſlationem, & Papebrochius breviora ejuſdem Sancti Vitam Romæ excerpſerunt, quas infra ſuo loco nunc primum typis excudemus*.

Angelica de Fanuzzis.

8 *Circa hæc tempora etiam vixit monialis Dominicana*: a Bernardo Guidonis *prætermiſſa, quæ Acta* S. Dominici *conſcripſiſſe dicitur, & de qua laudatas ſapiaſque laudandus Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 831 *tradit ſequentia*: Soror Angelica de Bononia ex primis ſacri gynæcei ſanctæ Agnetis, in civitate Bononienſi in ipſis Ordinis initiis erecti, ſanctimonialibus una fuit, quæ ſub B. Cæciliæ de Ceſariuis ſupra laudatæ inſtitutione ad eam perfectionem aſcendit, ut illuſtrem vitæ ſuæ ſanctiſſime actæ memoriam reliquerit. Floruiſſe dicitur ab anno MCCXXV ad MCCXL, & ultra. Scripſit Vitam & geſta B. Domiciei, ut ea narrantem B. Cæciliam, & primos ejuſdem Sancti ſocios audierat. Hujus operis exemplum Ms. extat Mattiti in regio S. Domiciei monaſterio, a Fratre Joſepho de Sacabia, de quo ſupra pag. 782, viſum; qui teſtatur ipſum, non niſi apographum eſſe, poſt annum MCCCLXXII ſcriptum, cum eadem manu in eo habeatur non ſolum Vita S. Thomæ de Aquino, ſed & hujus tranſlationis corporis hiſtoria. *Nos ea lucubratione caremus, aut magnopere indigemus, cum Ferdinandus de Caſtillo in ſua Hiſpanica Ordinis Prædicatorum Hiſtoria haud dubie hic monumentis uſus fuerit, ac in prologo ejuſdem Hiſtoriæ videtur indicare. Porro quantum fidei narrationibus ſororis Cæciliæ tribuendum ſit,* E *ex infra citandis Echardi verbis apparebit*.

Conſtantinus Urbevetanus, auctoris ſuppar.

9 *Ad hanc ætatem quoque pertinet Conſtantinus, qui ab epiſcopatu Urbevetano, ad quem ex Ordine Prædicatorum aſſumptus fuit, vulgo cognominatur Urbevetanus, & de quo Bernardus Guidonis loco ſupra citato hæc habet*: Tertio ſcripſit Frater Conſtantinus, qui fuit epiſcopus Urbeveranus, de mandato venerabilis patris Magiſtri Ordinis, Fratris Joannis Theotonici, ſicut patet in epiſtola ipſius Fratris Conſtantini, quæ incipit: REVERENDO IN CHRISTO PATRI. Prologus vero incipit conſequenter hoc modo: MULTIFARIE MULTISQUE MODIS. Legenda vero incipit hoc modo; VENERABILIS QUIDEM PATER, BEATUS DOMINICUS; & hanc Legendam ſimiliter generale Capitulum approbavit. *Inter ſcriptores Actorum* S. Domiciei *etiam ab Echardo in Bibliotheca Prædicatorum tomo* 1 *pag.* 3 *numeratur* tertius Conſtantinus Medices, Etruſcus, epiſcopus exinde Urbevetanus, qui jubente Joanne ab Wildeshuſeo, quarto Ordinis Magiſtro, novam Legendam ſcripſit ac edidit inter MCCXLII & MCCXLVII, multa a
F Jordano omiſſa addens, teſtibus uſus, qui Sancto annis pluribus familiariter coaviverant.

Vitam ejuſdem Sancti litteris mandavit.

10 *Deinde Echardus eodem tomo pag.* 153 *narrat præcipua hujus Conſtantini geſta, & ibidem de Legenda ipſius ad rem noſtram ſic monet*: Hanc vero nos ſupra integram edidimus ex accurato codice noſtro Ms. ſeculi XIII membranaceo minutiſſimo, ſed eleganti. Vitam hanc Vincentius Bellovacenſis Speculi hiſtorialis libro XXIII inſeruit, ſed non integram, & in editis præterea mendis ſcatentem. Hanc appellat LEGENDAM NOVAM ad diſcrimen alterius a beato Jordano antea ſcriptæ. Conſtantinum volunt ex juſſu quarti Ordinis Magiſtri Joannis ab Wildeshuſen, anno MCCXLII in comitiis Bononienſibus dare, ſcripſiſſe; quod veroſimile, licet in actis ejus Capituli, quæ nunc habentur, nihil de hoc legatur. Opus finiſſe ante MCCXLVII, fere mihi certum. *Quandoquidem igitur Echardus hanc* S. Dominici *Vitam tomo* 2 *Bibl. Prædicat. a pag.* 25 *edidit, non judicamus, eam a nobis recudendam eſſe, tum præſertim Theodericus de Appoldia, quem poſt hanc Commentarium prævium typis ſubjicimus, ex eadem alliſ-*

AUCT. G. C.

AUCT. G.C. *aliſque ampliorem ſuam incubrationem compoſuerit. Si quid tamen notatu dignum, aut ab aliis diſcrepans, in iſta Conſtantiali Legenda occurret, id in Commentario noſtro, vel in Annotatis ad Acta Theodorici de Appoldia, iudicabimus.*

Hos ſecuti ſunt Gerardus de Fracheto.

11 *Bernardus Guidonis ſcriptum biographorum ſuorum poſt Conſtantienſium Urbevetanum ſtatim proſequitur his verbis*: Scripſit etiam dilectus Deo & hominibus Frater Geraldus de Fracheto, Lemovicenſis diœceſis, prior Provincialis provinciæ, quaſi colligens ſpicas, quæ manus mentium evaſerunt, ſicut ipſemet teſtatur ibidem, multa, quæ omiſſa vel ignorata ab illis ſcriptoribus videbantur, recolligens & componens in ſecundo libro, qui VITAS FRATRUM inſcribitur, quem ipſe compoſuit, & quinque libellis diſtinxit, qui ſecundus liber incipit: NON DEBET VIDERI SUPERFLUUM. *Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 259 hunc ſcriptorem vocat Gerardum, & pagina ſequente aſſendit, jam ab anno 1260 abſolutum fuiſſe ipſius opus, cujus ſecundam partem, quæ ad Acta* S. Dominici *ſpectat, ex duplici codice Ms. emendatius recenſam, eidem tomo 1 Bibl. Prædicat. a pag.* 37 *inſerverat. Nec idem Gerardi vel Geraldi opus integrum & in quinque partes diviſum, habemus in membranis noſtro codice.* P. *MS.* 7, *quem cum editis confertimus, ſi quid ex eo decurſum hujus Commentarii aut in Annotatis ad Acta* S. Dominici *obſervandum occurrat.*

qui juſſu Humberti generalis Magiſtri Prædicatorum,

12 *Theodoricus de Appoldia in prologo primo ad Acta* S. Dominici *inferius apud nos num.* 3, *memoratas* Vitas Fratrum *venerabili Humberto tribuit, dum ibidem poſt alia de illo hæc habet*: Etiam librum, qui VITAS FRATRUM dicitur, ſua devotione & diligentia compilavit. *Hinc quoque Malvenda, aliique nonnulli recentiores iſtam collectionem eidem Humberto adſcribunt. At illuſtriſſimus Bernardus Guidonis præter illa, quæ numero præcedente in hanc rem retulimus, apud laudatum Edmundum Martene eodem tomo 6 citati operis col.* 423 *ſcribit ſequentia*: Octavus Prior Provincialis fuit Frater Geraldus de Fracheto, Lemovicenſis diœceſis, de Caſtro Lucenti prope Lemovicam oriundus, qui ſucceſſit Fratri Stephano Alverno, electus in Capitulo provinciali, in Podio beatæ Mariæ celebrato, anno Domini MCCLI..... Hic librum, qui VITAS FRATRUM inſcribitur, de mandato venerabilis patris fratris Hymberti, Magiſtri Ordinis, compilavit, in quo ſuæ Religionis viventem imaginem legentibus poſteris dereliquit.

Vitas Fratrum colligit,

13 *Verum hæ Theodrici & Bernardi aſſertiones, ſi ſpeciem contrarietatis, videantur inter ſe conciliari poſſe, ſi dicamus, venerabilem Humbertum Gerardo materiam hujus opuſculi ſubminiſtraſſe, & Gerardum ſubminiſtrata ſibi varia monumenta digeſſiſſe, ac apto ordine collocaſſe. Huic conciliationi fundamentum præbet Echardus, dum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag.* 147 *de venerabili Humberto hæc tradit*: In libro, cui titulum indiderunt VITAS FRATRUM, non modicam partem habet: nam & ejus juſſu a Fratre Gerardo Lemovicenſi compilatus eſt, & plura a ſe cognita & ſcripta nidem miſit, ſuis locis inſerenda, *Deinde pag.* 260 *ejuſdem tomi* Vitas Fratrum *inter lucubrationes Gerardi Lemovicenſis recenſet, & de opuſculo illo inter alia ſic monet*: Tempus, quo editum fuit hoc opus, ex actis comitiorum generalium eruitur. Anno itaque MCCLVI Pariſiis ordinatum fuit, ut quod memoria dignum reſcirent ſodales, illud Magiſtro Ordinis quamprimum ſcriberent. Cum autem exinde multa memorialia ex provinciis omnibus miſſa fuiſſent, ea Humbertus Gerardo commiſit, qui laudabiliora ſeligens, opus jam anno MCCLX confecerat, & eodem anno in comitiis Argentinenſibus approbatum, per Ordinem publicum reddirum eſt; quæ ex ipſo prologo conſtant. Poſtea autem quædam variis locis addita fuerunt, ut ad finem partis ſecundæ & ad initium capitis ſexti partis quartæ, & alias; ſed hæc addita & inſerta ante annum MCCC. *Nunc ad aliam certam venerabilis Humberti lucubrationem progrediamur.*

ac ipſe Magiſter Humbertus.

14 *Huic Gerardo ſeu Geraldo Bernardus venerabilem Magiſtrum Humbertum ita ſubjungit*: Scripſit nihilominus venerabilis pater frater Humberus, Magiſter Ordinis quintus, omnia bene dicta & poſita a præcedentibus recolligens & compingens, conſtans unam compilationem ex Legenda præfati Fratris Ferrandi & Fratris Conſtantini, minus neceſſaria reſecans, bene poſita alrius repetens, ſtylo fideli, pulchro, & venuſto, ordine quoqun valde rationabili & congruo, quæ in pluribus ceteris antefertur, ſicut patet diligenter examinanti & conferenti, idem aſſumens principium, quod & Frater Conſtantinus in ſuo prologo, ſcilicet in ſequentibus, in locis ſuis etiam in ipſo prologo ſuperaddens & immutans convenientes & apte. Prologus incipit ſic: MULTIFARIE MULTISQUE MODIS. Legenda vero incipit conſequenter hoc modo: BEATUS DOMINICUS FRATRUM PRÆDICATORUM DUX ET PATER INCLYTUS. *Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag.* 147 *conjicit, ante annum* 1254 *ab Humberto ſcriptam fuiſſe hanc* S. Dominici *Vitam, quam habemus in exemplo codicis Ultrajectini (huic adde breve ejuſdem Humberti chronicon, quod in codice noſtro* P. *MS.* 7 *exſtant) quo utroque inſtrumento utrmur, ſi aliqua majoris momenti differentia ſeſe obtulerit.*

ejus lucubratio maxime in uſu fuit.

15 *Videtur illa Humberti Legenda in Ordine Prædicatorum maxime uſitata fuiſſe: ea enim jam ab anno* 1254 *inſerta erat Lectionario ſeu Officio eccleſiaſtico iſtius Ordinis, ut Echardus tomo* 2. *Bibl. Prædicat. pag.* 147 *teſtatur. Communiorem ejuſdem Legendæ uſum etiam colligo ex actis Capituli generalis, quod anno* 1260 *Argentinæ celebratum eſt, & ex quo Edmundus Martene in Theſauro novo anecdotorum tomo* 4 *col.* 1729 *proferi ſequens decretum*: Item mandat Magiſter, quod Fratres utantur Legenda beati Dominici, quæ inſerta eſt in Lectionario, & aliæ deincepa non ſcribantur. *Dum hic decernitur, ut aliæ Legendæ deincepa non ſcribantur, ſuſpicor, tantummodo prohiberi, ne quis injuſſus novam* S. Dominici *Vitam ſcribat, aut ſcriptam Officio eccleſiaſtico ſaltem inſerat: nam poſtea varii ejuſdem Ordinis ſcriptores Acta* S. Dominici *ediderunt diverſis modis, ut jam videbimus.*

Denique Jacobus de Voragine aliique dant.

16 *Jacobus de Voragine operi ſuo, quod nunc communiter* Legenda aurea *appellatur, inſeruit brevem* S. Dominici *Vitam, ut præter alios laudatus Bernardus Guidonis teſtatur his verbis*: Frater Jacobus de Voragine, Lombardus, poſtmodum archiepiſcopus Januenſis, ſuam conflavit compilationem motu ſuo in Viris Sanctorum nuvis, ſicut & de aliis Sanctis fecit, prout ibi-

A ibidem patet. *De hoc Jacobi opere varia ſunt eruditorum judicia : nam Melchior Canus lib. 11 de Locis theologicis apud nos pag. 540 eum altero quodam veteri exemplorum collectore ſimul auctorem hujus Legendæ ſic atritee perſtringit* : Nec ego hic libri illius auctorem excuſo, qui SPECULUM EXEMPLORUM inſcribitur ; nec hiſtoriæ etiam ejus, quæ LEGENDA AUREA nominatur : in illo enim miraculorum monſtra ſæpius, quam vera miracula legas ; hanc homo ſcripſit ferrei oris, plumbei cordis, animi certe parum ſeveri & prudentis. *Nihilominus Bollandus noſter in prolego ad Acta Sanctorum ante tomum 1 Januarii § 4 pag. XLII & ſequente Legendam auream hujus Jacobi contra Ludovicum Vives alioſque criticos tuetur. Quid ſentiendum ſit de illa collectione, qua ſemel manuſcripta in codice membraneo notato ✠ Ms. 87, & bis antiquis typis excuſa in Muſeo noſtro exſtat, parum hic noſtra intereſt, cum veſtatora & ampliora* B S. Dominici *Acta nobis aliunde ſuppetant.*

quæ tres Melchior Canus arci cenſura perſtringit,

87 *Cum hic mentio inciderit de Melchiore Cano, apte hoc loco referri poteſt ſevera ejuſdem cenſura, quam tulit de duobus diverſi temporis & Ordinis ſui ſcriptoribus, qui etiam Acta* S. Dominici *collegerunt. Is itaque criticus lib. XI de Locis theologicis pag. 540 & 541 hiſtoricos Vincentii Bellovacenſis, & S. Antonini collectionis ſic cenſoria virgula notat* : De Vincentio Valvacenſi & divo Antonio *(ita hic feſtivali nomine dictus eſt, licet jam communiter Antoninus appelletur)* liberius judicii, quorum utrique non tam dedit operam, ut res veras certasque deſcriberet, quam ne nihil omnino prætermitteret, quod ſcriptum in ſchedulis quibuslibet reperiretur. Ita ad hiſtoriam unamquamque exiſtimandam, momentoque ſuo ponderandam non artificum ſtatera, ſed ne populari quidem trutina uſi ſunt. Quamobrem boni licet ac minime fallaces viri, qui tamen nec auctores eos, a quibus ſuos exſcripſere libros, diligenter examinarunt, nec res juſtis libratas ponderibus memoriæ prodiderunt, apud criticos graves, atque ſeveros auctoritate carent. *Hoc elogium Cani judicium non impedit, quo minus ex duobus iſtis auctoribus nonnulla excerpamus, ubi opera pretium videbitur.*

C

& Theodericus de Appoldia eumdem Vitam conſcripſerunt.

18 *Denique Bernardus Guidonis loco ſupra memorato ultimum ætatis ſuæ biographum ita refert* : Frater Theodericus de Appoldia Theutonicus ; de conventu Erfordenſi, provinciæ Saxoniæ, tempore & juſſu venerabilis patris Fratris Munionis, Magiſtri Ordinis noſtri ſeptimi, librum novum, quem inticolavit DE VITA ET MIRACULIS S. DOMINICI, ET DE ORDINE PRÆDICATORUM, QUEM INSTITUIT, compilavit circa annum Domini MCCXC per capitula & rubricas. Primus liber poſt omnes prologos incipit in hunc modum : DOMINICUS HUMILIS SERVUS JESU CHRISTI. *Is auctor eſt Theodericus, natione Germanus, qui a loco natali, inter Vimariam & Jenam ſito, cognomen* de Appoldia *accepit, & de quo pluribus infra agetur. Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum 1234 pag. 530 & 531, & Altamura ſparſim in Bibliotheca Dominicana, aliique Ordinis ſcriptores jam memoratis auctoribus ſuperaddunt nonnullos veteres S.* Dominici *biographos, quorum ſcripta ſunt ſuppoſititia, aut dubia, & omnibus antiquis ignota, ut paragrapho ſequente oſtendemus.*

AUCT. G. C.

§ II Ficti & ſuppoſititii vel dubii ejuſdem Vitæ ſcriptores, qui ſub nomine veterum aut aliorum perperam ab aliquibus allegantur.

Aliqui auctores Joannem de Monte & Thomam de Templo

SI *Joannes de Monte & Thomas de Templo unquam exſtitiſſent ; aut ſaltem ſcripſiſſent illa opera, quæ quidam recentiores ita conſideranter attribuunt, inter primos* S. Dominici *biographos paragrapho præcedente collocandi erant : nam Ambroſius de Altamura in Bibliotheca Dominicana ad annum 1226 centuria prima pag. 5 ætatem & lucubrationem prioris indicat his verbis* : Joannes de Monte ſanctiſſimi noſtri patriarchæ Dominici ſocius amantiſſimus, natione Hiſpanus, vir antiquæ fidei & candoris, nec minus doctrinæ præſtantia, quam vitæ probitate inſignis, immortalem ſibi apud poſteros peperit gloriam ſcribendo de laudibus B. Mariæ librum prænotarum MARIALE. Luſitanus in Bibliotheca, Plodius part. 2 lib. 1. Claruit anno reparatæ ſalutis MCCXXVI. *Deinde levem* E *quamdam conjecturam propoſit, qua Joannem de Monte cum Joanne de Navarra perperam cupit confundere, ut ex infra referendis patebit.*

perperam inter ſcriptores S. Dominici biographos recenſent,

20 *Altamura in proximo citato ſuo opere centuria prima pag. 56 & 57 alterum* S. Dominici *ſocium ita recenſet* : Thomas de Templo Hiſpanus, ſanctiſſimi noſtri patriarchæ Dominici multo tempore ſocius fuit ; vir plane liberalium litterarum & ſacræ Scripturæ periciſſimus, qui calluit quoque theologicas diſciplinas, religione conſpicuus, nec non ſpectabilis fama ; at ſuper omnia fervore ardenti complectebatur Virginem de Roſario : hinc ſcripſit librum de miraculis ſanctiſſimi Roſarii beatiſſimæ Virginis ; item de prædicatione illius facta per eumdem ſanctiſſimum Patrem. Vixiſſe proditur fere uſque ad hunc annum MCCLXXX. Taegius in Monum. part. 1, Luſitanus in Bibliotheca, & Plodius part. 2 lib. 2. *Nicolaus Antonius in Bibliotheca veteri Hiſpana lib. 8 cap. 3 num. 220 mortem ejus anno 1260 affigit, & incaute quoſdam recentiores Dominicanos ſecutus eſt, dum ibidem ſic ſcribit* : Coævus his & parenti Dominico ſuit Frater Thomas de Templo, utpote ejuſdem F ſancti Patriarchæ ſocius, qui ſcripſiſſe librum refertur de Roſario B. Virginis : obiiſſeque anno MCCLX. *Neſcio, cur Nicolaus Antonius in Bibliotheca ſua Hiſpana omiſerit Joannem de Monte, cum hic etiam Hiſpanus fuiſſe teſtatur.*

ſicut Jacobus Echardus,

21 *At quæcumque ſit hujus omiſſionis cauſa, facile Jacobum Echardum ex Ordine Prædicatorum, qui tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 472 & 473 de duobus hiſce peratuſis* S. Dominici *ſociis ac ſcriptoribus tale ferri judicium* : Fratres Joannes de Monte & Thomas de Templo una ſunt a nobis laudandi, nec ab invicem disjungendi, cum eadem de utroque fabulentur. Ambo dicuntur Hiſpani, ambo beati Dominici, dum verbo Dei apud Albigenſes inſtarent, ſocii & commiliſtri, ambo a ſancto Patre ad Ordinem ſuum allecti, & ſua veſte donati, ambo geſtorum ejus ſcriptores : primus ſcilicet Joannes in libro, cui titulum faciunt MARIALE, SEU DE LAUDIBUS B. VIRGINIS ; alter, nempe Thomas, in altero, quem ei inſcribunt DE MIRACULIS ROSARII B. MARIÆ VIRGINIS, ET DE PRÆDICATIONE ILLIUS FACTA PER BEATUM DOMINICUM.

AUCT. G. C. *ſcriptor Ordinis Prædicatorum,*

22 *Deinde Echardus citat Luſitanum, Gozzeum, Pium, Malvendam, aliosque Ordinis ſui auctores, qui ex fide Alani de Rupe (hujus fidem infra examinabimus) jam memorata amborum ſcripta laudant, & adverſus illorum opinionem ſic judicare pergit:* Interim hos duos ſcriptores, homines plane fictitios ſincerus veri amator habebit, & quæ ex iis de beato Dominico proferuntur, nulla veri ſpecie ſulcita, cum certis ejus Actis non convenientia; imo omnino adverſa deprehendet. Certe mirum eſſet; ſi ſancti Dominici ſocii fuiſſent, nullam amborum in antiquis Ordinis monumentis eſſe memoriam: nam nec beatus Jordanus, ſecundus Ordinis Magiſter, qui ſeptimus ejus primus ſodalis tam diligenter ea nomine numerat, de his duobus quidquam habet: nihil Stephanus de Borbone ſeu de Bellavilla, nihil Stephanus de Salanhaco, nihil ceteri ejus ætatis, Humbertus de Romanis quintus Magiſter Ordinis, Gerardus de Fracheto, Vincentius Bellovacenſis, Thomas de Cantimprato, Theodoricus de Appoldia, Jacobus de Voragine, verbo nullus; quorum tamen plerique tractatus ediderunt ſpeciales de cultu B. Virginis, de ejus miraculis, de Salutatione angelica, de ſpeciali Ordinis ad eam devotione, & de gratiis ab ea acceptis. Geſta beati Dominici cu. rioſius primitivi illi Ordinis Patres perſcrutati ſunt, ut poſteris traderentur. Qui factum eſt, ut omnia ex illis duobus prolata, quæ ſolemnia & vulgatiſſima eſſe debuerunt, præſertim ſtipendis tilia Toloſæ perpetrata, eos fugerint?

varii documenta argumenti,

23 Sed eſt aliud mirum, libros illos Joannis de Monte & Thomæ de Templo apud Alanum ſolum, ſi ipſe reverà memoriæ laudari, a nullo alio ſuæ ætatis viſos aut lectos. Certe non meminit Jacobus Sprengerus, qui primam Roſarii ſodalitatem anno MCCCCLXXV Colonia ejexit, nec Cornelius de Snekis, congregationis Hollandiæ circa MD Vicarius generalis, qui antiqua Pſalterii B. Virginis monumenta diligentius quæſivit, & quædam etiam anni circiter MCCXXX profert. Si libri illi, ducentis & amplius annis antiquiores, Alani ætate conſtabant adhuc, cur deinceps non viſi, cur non multiplicati, cur non prælo dati: nam hoc e ra erat? Huac Joannem de Monte Altamura eumdem conjiciebam Joanne de Navarra, illuſtri beati Dominici ſocio; ſed veteor, ut hæc conjectura ulli placeat: nam ſi quæ ſcripſit Navarræus, antiquos noſtrorum geſtorum S. Dominici ſcriptores non latuiſſent, ſed avidius excepiſſent. Quam autem hactenus dicta antiquitati cultus B. Virginis per unicam vel triplicem Salutationem angelicarum quinquagenam non officiant, & ex jam idcirco obſervatis & ea poſtea dicendis conſtabit. Unam inquirimus veritatem, quam mendaciis non egere, non ſulciri, imo potius deteri & obrui, perſuaſi ſumus. *Nec eamdem veritatis amorem profitemur, & propterea inferius ſine ullo partium ſtudio originem inſtituti Roſarii indagare conabimur.*

in quibus tamen aliqua difficile intelligentia occurrit.

24 *Sed non ſatis claræ intelligo, cur Echardus initio numeri præcedentis ſub conditione dicat, libros illos Joannis de Monte & Thomæ de Templo laudari apud ſolum Alanum, ſi ipſe reverà meminit. Certe dubitare non poterat, quin libri iſti ab Alano ſæpiſſime citentur, ut opuſcula ejus leviter percurrenti manifeſtum fiat. An forte illo loquendi modo innuit, Alanum de Rupe non eſſe* D *revera auctorem iſtorum opuſculorum, quæ ei poſſim adſcribuntur? Hoc ſi velit, non magnopere refragabimur. At in ea hypotheſi videbitur Echardus ſecum pugnare, quando ipſemet eadem opuſcula poſtmodum Alano attribuit, & ibidem monet, laſpeſſus iis fabulas ſanctitati ejus non officere. Veram de his figmentis infra fuſius agendum erit. Interea transeamus ad alios ſcriptores, qui per magis innocuum errorem ſub alieno nomine laudantur.*

Dicuntur eamdem Vitam ſcripſiſſe quidam Mauritius,

25 *Joannes a ſancta Maria, alio cognomine Rechacus, in præfatione ſua ad Gallicam S. Dominici Vitam pag. 6 inter antiquos ſancti Patris fui biographos citat quemdam Mauritium, quaſi is fuerit ſocius S. Dominici, & ex teſtimonio ſuo oculato Acta illius conſcripſerit; cum interim nec apud veteres, nec apud recentiores (ſi forte ſolum Stephanum de Sampayo excipias) ulla hujus ſocii & ſcriptoris mentio occurrat. Attamen* E *Gallus ille Ordinis ſui hagiographus confidenter ibidem addit, hanc Mauritii locubrationem Pariſiis in conventu S. Jacobi apud Dominicanos inter eccleſiaſtica Officia lectitari. At quomodo ea Mauritii Legenda latuiſſet Echardum, ejuſque adjutores, qui ubique tum impreſſos tum manuſcriptos Ordinis ſui ſcriptores diligenter inveſtigarunt, & nuper in eadem urbe Pariſienſi duobus magnæ molis voluminibus retuliſerunt? Quomodo de illo Mauritio S. Dominici biographo non mentionem Antonius Senenſis, qui* bibliothecas ubique luſtrans, archiva diſcutiens, antiqua Ordinis monumenta annotans, *ut Echardus tome 2 pag. 271 ſequitur, anno 1583 Bibliothecam Prædicatorum Pariſiis edidit, & poſt unum alterumve annum in Gallia e vivis exceſſit?*

tanquam certiſſimum aſſertum infiſti,

26 *Quare non omnino temere ſuſpicor, ab illo facili ac poſtgrapho Joanne Rechaco, de cujus nimia credulitate inferius recurret ferme* F *unum auctorem pro altero acceptum fuiſſe, & Mauritium iſtum annumerandum eſſe commentitiis S. Dominici ſociis, quos Alanus de Rupe part. 3 cap. 18 pag. 181 & 182, poſt confictam S. Dominici conſortium de Roſario, ita nobis obtrudit:* Hæretici, errore ſuo damnato, ad Eccleſiæ gremium ſeſe tranſtulerunt; inter quos viri ties præcipui nomine, acerrimique hæretici ſeſe ad Catholicos palam ſunt profeſſi, ejurata hæreſi, videlicet Magiſter Norbertus de Valle, joris canonici doctor Magiſter Guelinus de Fraemo, in ordine philoſophiæ eximius, Magiſter Bartholomæus de Prato, experientiſſimus medicus pariter & theologus profundiſſimus. Hi ices præter alios complures, de manibus S. Dominici humiliter ſuſceperunt Pſalterium, idemque una cum S. Dominico cœperunc late eitcum prædicare, inſtitutum ſecuti Prædicatorum S. Dominici. *At de his eximiis Magiſtris, Ordinis Prædicatorum ingreſſis, ſilent veteres biographi, cum tamen ſedecim primos S. Dominici ſocios nominatim recenſeant.*

Juſtinus pro altero errore aucpatus,

27 *Occaſione Conſtantini Urbevetani, quem poſtgrapho præcedente inter veros S. Dominici biographos numeravimus, nonnulli auctores bullicinati ſunt, quos ſecutus Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1234 pag. 530 & 531 ex uno ſcriptore Actorum S. Dominici duplicem fecit, & Juſtinum quemdam, toti antiquitati incognitum, pro diſtincto S. Dominici biographo nobis ita aſſignat:* Frater Juſtinus

A nuain Capitolo generali Bononiæ anno MCCXLII sub Magistro Joanne Teutonico jussus est a Patribus Vitam S. Dominici confcribere, ut Ambrosius Taegius prima parte Monumentorum Ordinis, Leander lib. 4. in historicis, Antonius Senensis in Ordinis Bibliotheca referunt. *Sed hos omnes Echardus tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 153 recte corrigit, & ibidem sic concludit* : Certum itaque habeat lector, Justinum hoc nomine notitiæ æqualibus, & fupparibus ignotum, cujus nulla unquam ab ullo visa B. Dominici Vita, non alium esse a nostro Constantino.

Et Joannes de Castilla, aliique recentiores,

38 *Huic fictitio Justini juxta sententiam Echardi addendus est Joannes de Castilla, de quo Altamura in Bibliotheca Dominicana ad annum* 1234 *pag.* 6 *sic scribit* : Hoc anno Gregorius IX reponit inter Sanctos confessores sanctissimum nostrum patriarcham Dominicum. P. F. Joannes de Castilla Hispanus, vir pius ac eruditus, composuit Officium sanctissimi Patriarchæ, & accurate ejusdem Vitam. Duo ex nostris composuerunt dictum Officium, scilicet P. F. Joannes de Castilla (ut dixi) & reverendissimus P. F. Constantinus episcopus Urbevetanus : at quia editum ab episcopo Constantino judicatum fuit a Patribus elegantius, hoc legitur in ecclesia. Plodius in Appendice, Lusitanus in Bibliotheca, & alii,

B

de quibus antea sic potest

39 *Echardus tome* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 471 *de hoc vere aut fictitio vire sic differit* : Fratet Joannes de Castilla Hispanus laudatur a Lusitano anno MCCLXII floreus, Pio in Appendice ad P. tt, & sequacibus, & recens ab Altamura, dicitorque composuisse Officium ecclesiasticum pro festo S. Dominici, & ejus Legendam. Cum autem Lusitanus illud idem esse præsset, quo ab initio Ordo usus est, plurimum autar ejus fides; eum istud opus sit Constantini Medices, episcopi Urbevetani, de quo nos supra. Hinc Altamura ad MCCXXXIV aliud esse contendit, sed ab Ordine non admissum, penes quem fides, cum nullum testem laudet, a quo visum fuerit.

nullam mentionem faciunt,

30 *Tunc de adscriptis et Actis* S. Dominici; *quæ propius ad rem nostram spectant, sic ibidem judicat* : Idem censen de Legenda seu Vita S. Dominici ACCURATA, inquit, Altamora; nempe cujus nulla est apud veteres memoria. Videsis Malvendam Annalium pag. 529 & sequente, ubi antiquos omnes recenset, qui Vitam Sancti scripserunt, quos inter locum non habet iste Joannes. *Equidem fateor, hunc Joannem locum non esse inter veteres gestorum* S. Dominici *scripteres, quos Malvenda ibi ex commentario Bernardi Guidonis recenset; sed ipsemet Malvenda ibidem in Annalibus pag.* 530 *inter alias, quas Bernardo Guidonis supersaddit, eumdem Joannem memorat hoc modo* : Fratet Joannes Hispanus de Castella Legendam de S. Domineo compilavit, ut auctor est Antonius Senensis in Bibliotheca Ordinis Prædicatorum. Claruisse dicitur ad annum saluris MCCLXII. *Hinc tamen inferre nolo; Vitam* S. Dominici *ab ille Joanne scriptam fuisse : nam Malvenda & alii neminem veterum citant, qui eam lucubrationem unquam viderit, nec locum indicant, ubi illa aliquando exstiterit aut invenirí possit. Quare potius assentior Echardo, qui memoratum rationicinium suum de hoc auctore ibidem sic concludit* : Non negaverim, quædam antiquis incognita quotidie detegi : sed tum unde eruta sunt, una monetor; quod cum illi non a-

C

periant, si parea eis fides non mirentur.

AUCT. G. C.

& quos præterea refert Altamura,

31 *Nobis non minus de suppositione suspectus redditur Conradus, volgo cognominatus Teute, quem Leander Albertus lib.* 4 *de viris illustribus Ordinis Prædicatorum fol.* 131 *verse inter antiquos* S. Dominici *biographos numerat hac phrasi:* Intoere illum Germanum, olim provinciæ Germaniæ præfectum, Conradum nomine, portantem Vitam divi parentis Dominici, claro & non ineleganti stylo ab se editam, circa annum Domini MCCXC. *Hunc secutus est Lusitanus, aliter dictus Antonius Senensis, qui in Bibliotheca Ordinis FF. Prædicatorum pag.* 60 *Conradum il. lum tali elogio exornat* : Fratet Conradus, natione Teuto, ejusdem Teutoniæ aliquando Prior Provincialis, vir eum honestate morum & observantiæ regularis splendore clarus, tum etiam doctrina fulgens, qui ex omnibus, qui ante eum de hoc scripserant, compilavit librum de vita, obitu, & miraculis beati Dominici, patria nostri; quæ Legenda est aliis copiosior. Claruit circa annum MCCXC. *Ex his duobus Altamura, aliique recentiores bibliographi, tum Dominicani, tum exteri, sua hauserunt.*

E

primodum opinionem Echardi

32 *Non tam facile illa Conradi Legenda admittitur ab Echardo, qui tome* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 422 *contra recentiorum plurimum opinionem ita ratiocinatur* : Mirum esset, Vitam hanc, ceteris præstantem, a nullo unquam visam, a nullo veterum aut æqualium aut supparium laudatam. Theodoticus de Appoldia, qui circa annum MCCXC Vitam S. Dominici scribere aggressus est, & circa MCCXCVI absolvit, auctores citat, quidem centum suscepetant, Jordanum, Constantinum, Humbertum & Gerardum, tum Teutoniæ Provincialem, tantum memorat. An Conradum, ut volunt, suæ ejusdem provinciæ anno MCCXC præsidentem omisisset? An saltem illi idem ac sibi, esse consilium ignorasset? Bernardus Guidonis post annum MCCC scribens, & quotquot Vitam Sancti scripserant, enumerans, præter Theodoricum, & abeo laudatos non addit nisi Petrum Ferdinandi Hispanum, & Jacobum de Voragine in Legenda Sanctorum. Qui illum ista Conradi copiosiori effugit?

inter suppositivos

33 *Dein quærit, quis fuerit ille Conradus, & postquam distinxit varios synonymos, quibus tamen ob easdem aliasque rationes illa* S. Dominici *Legenda non videtur posse adscribi, tandem pagina sequente sic concludit* : Vehemens itaque mihi suspicio est, Leandrum primum hujus auctoris assertorem allucinatum esse & CONRADUM pro GERARDO scripsisse, cujusmodi errata nomenclatoribus etiam attentioribus aliquando & facile excidunt; idque eo magis allubescit, quod etsi Gerardus pluta ex ore B. Cæciliæ Bononiæ anno MCCLXXXVIII accepta de gestis beati Dominici scripserit, ex quibus suam Vitam Theodoticus ditavit & auait, ejus tamen Gerardi Leandet nullibi mentionem. *Non diffiteor, hoc & alia Echardi ratiocinia potissimum argumento negativo niti; sed istud argumentandi genus interdum non caret vi sua, quam hic eruditus expendendam relinquo.*

F

aut saltem dubiæ Auctoritatis scriptor,

34 *Denique inter dubios gestorum* S. Dominici *collectores referendus est quidam* F. Bernasius, *quem Antonius Senensis in proxime laudata sua Bibliotheca pag.* 58 *sic alleget:* Fratet Bernasius, natione Siculus, vir ob religionis & doctrinæ præstantiam venerandus, confecit librum unum de Vita beati Dominici, patris nostri ex illis

AUCT. G. C. omnibus, quæ teſtes adjurati ſuper illius ſanctitate, cum ſuis Divorum adſcribendus conſortio, de illo teſtati ſunt, in quo multa continentur & notabiliora, quam in aliis chronicis, quibus communiter de Vita patria noſtri Dominici tractatur. Clauſit anno. * *Antonius hoc aſſeriſco verosimiliter indicare voluit, ætatem iſtius Bernaſii ſibi ignotam fuiſſe. Nihilominus Altamura eumdem in Bibliotheca Prædicatorum ad annum 1344 diſerte refert. Echardus tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 617 poſt ætatem ex Antonio Senenſi ritulum operis, de hujus præſantia ſub conditione loquitur, & de ipſius auctore dubitat:* Si ita eſt, *inquit*, nullis curis parcendum eſſet; ut in locem ederetur; ſed, ne ætatis plenam fidem adhibeam, obſtat, quod hujus ſcriptoris non meminerint Leander, Malvenda, nec Vallius in Compendio, nec Toppius in Bibliothe. ea Neapolitana, nec Mongitorius in Bibliotheca Sicula.

quibus ætatem forſan Alanus de Rupe eſt annumeraturus.

B 35 *Dubitare etiam quis poſſet, an in hac ſuppoſititiorum auctorum ſerie non ſit collocandus Alanus de Rupe, cui forſan autoremus aliquis impoſtor fabuloſa opuſcula de Pſalterio ſeu Roſario Chriſti ac Mariæ affixerit, iſque autem Alani perfide inſcripſerit, qua falſa inſcriptione deceptus Joannes Andreas Coppeſtein, ex ſacco Prædicatorum Ordine, ea primus poſtmodum ſub nomine B. Alani de Rupe redivivi typis vulgaverit: cum enim Alanus ille dicatur fuiſſe vir pius & doctus, quinimo in Ordine poſſim* Beatus *appellitare, non videmur ei tribui poſſe craſſa & manifeſta figmenta, quibus auctor horum opuſculorum Vitam* S. Dominici *contaminavit. Non ignoramus, huic dubio opponi poſſe teſtimonia plurium auctorum, qui ſimilia opuſcula Alano adſcripſerunt. Quapropter hanc quæſtionem in medio relinquemus, & RR. PP. Prædicatoribus optionem dabimus an ea Alano ſuo, an alteri ignoto tribuere malint. At certe opinamur, verum horum opuſculorum auctorem (quiſquis iſte demum fuerit) fuiſſe impradentem fabulatorem, qui aperuit lutulentum figmentorum fontem, ex quo nihilominus poſteriores quidam ſcriptores incaute ſua hauſerunt, & veris* S. Dominici *geſtis immiſcuerunt monitas fabellas, ut duobus paragraphis ſequentibus, & in decurſu hujus Commentarii prævii demonſtrabitur.*

C § III. Examinatur auctoritas Alani de Rupe, qui ſtupenda, & antiquis ignota, S. Dominici geſta narrat.

Omiſſis recentioribus Vitæ ſcriptoribus

Cum ſuperius § 1 tantum agere propoſuiſſem de veteribus biographis, nolui illic enumerare omnes ſcriptores, qui poſt Theodoricum de Appoldia Vitam S. Dominici *variis linguis ediderunt. Unde præter alios ibi omiſſ. F. Thomam Antonium de Senis, & F. Joannem Lopez, quorum primus Italice, alter Hiſpanice Acta* S. Dominici *ſeculo* XV *conſcripſit, ut apud Echardum tomo 1, Bibl. Prædicat. pag. 781 & 826 licet videre. Etiam obiter dumtaxat & alia occaſione ibidem meminl de S. Antonino, qui eodem ſeculo* XV *Acta* S. Dominici *ex antiquioribus documentis collegit: enim enim varia iſtorum monumenta ſuppeterent, non judicavi, de his recentioribus fuſius agendum eſſe. Sed inter hos recentiores ſeculi decimi quinti ſcriptores ſolus Alanus de Rupe (ſive is verus, ſive fictus ſit auctor, quod jam ſemel atque iterum monuiſſe ſuf-*

ficiat) miras & antea inauditas de S. Dominico D *narrat hiſtorias in quibuſdam opuſculis, quæ deinceps citabo ſub nomine Alani Redivivi juxta editionem, quem primus editor Coppaſteinius ei præfixit. Hoc paragrapho nunc diſcutiendum eſt, quantam fidem ceteris Alani narrationem mereantur.*

37 *Poſtquam Echardus tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 850 & 851 varia Alani geſta ac ſcripta retulit, ibidem de opuſculis, quæ ſub titulo Alani Redivivi prodierant, ſic judicat:* Quædam autem hic de iſto ſcriptore addenda; primo revelationes ejus & viſiones, ſermones ſancti Dominici ipſi revelatos, exempla & miracula Roſarii ipſa, inquam, omnia non habenda, quaſi revera euſtuerint; ſed meditationes tantum eſſe viri pii, qui in hunc modum cogitationes ſuas efformabat, ut auditorum animis facilius illaberetur: tale enim fuit ejus ſeculi ingenium, & talis etiamnum in quibuſdam Europæ provinciis, ut auditores ejuſmodi hiſtoriolis & exemplis magis delectentur, ea facilius memoria se- E tineant, iis potentius & actius & a vitiis deterreantur & ad bonum moveantur, quam ab accurata & ſolida doctrina, quæ mox ex eorum cordibus evaneſcit. *examinatur auctoritas Alani de Rupe,*

38 Ea veto, quæ de ſancto Dominico narrat, tam cum veris ejus geſtis pugnant, ejus hiſtoriæ adeo ſunt diſſona & contraria, ut nulli cordato placere poſſint, nec ab hiſtorico veritatis amico & cultore adoptari. Sic hiſtoria, quam de Sancto, Roſarium Toloſæ prædicante, & de ſuperadita prodigiis, quæ tum acciderunt, refert Part. 2 cap. 3, ſi vera fuiſſent, quis poſſet, in inquiſitione de ejus geſtis anno MCCXXXIII ſam diligenter facta, ubi tot teſtes, qui ipſum viventem viderant, auditi, unentine fuiſſe memorata? Quis ceſſet, Jordanum ejus ſucceſſorem, Petrum Ferdinandi Hiſpanum (*his ego ſuperaddo Bartholomæum Tridentinum*) Conſtantinum, Humbertum de Romanis, Stephanum de Borbone, Vincentium Bellovacenſem, Stephanum de Salanhaco, Theodoricum de Appoldia, omnes ejus ætatis ſcriptores Dominici geſtorum apprime cupidos, & qui mira ejus omni ſolicitudine & diligentia quæſierunt, effugiſſe? F *qui narrat prodigia, veteribus ignota;*

39 Idem dicas de Conrado Cardinali, quem vnlt in juventute Ozimi ſtudioſum Dominici ſodalem ab eo ad frugi revocatum, inde Ciſtercienſem; cum certo Cardinalis ille in Hiſpaniis juvenis moratus non ſit nec ſtuduerit, ſed in Germania. Idem de Dominici captione a piratis, a quibus converſis in portum Armoricæ deductus ſis, quam provinciam numquam Dominicus vidit. Idem de Dominici itinere Pariſios per Germaniam Part. 3 cap. 3, & de caſtro ad Rhenum aut Danubium, in quo dæmones ſub ſpecie puellarum formoſiſſimarum rectorem & ſatellites deludebant, quam viam Sanctus numquam arripuit, qui nec Pariſios veoit, niſi ſemel ex Hiſpania. Idem brevi de omnibus, quæ de Sancto narrat. Omitto, eum Part. 5 cap. 38 Domioicum exhibere in æde ſanctæ Mariæ ſuper Minervam habitantem, quod illum arguit in hiſtoria Ordinis omnino peregrinum, qui hanc ædem neſcierit ſub Gregorio X tantum; anno ſcilicet MCCLXXV, noſtris Romanis conceſſam. *& reſt hiſtoriæ,*

40 Ingenium Alani ut cognoſcas, conſer hiſtoriam Benedictæ Florentinæ, (*utramque hanc infra inter ſe conferemus*) quam habet Part. 5 cap. 38, cum numero 35 Vitæ Dominici per *confer cum S. Dominici Actis contra,*

Con

A Conſtantinum, qui ab ore ipſius Benedictæ eam geſtam audivit, & ſimpliciter narrat. Heu quantum diſceimus! Quidquid Alanus habet ultra, id totum amplificatio ejus eſt, viſio, ſi velis, meditatio, compoſitio; & quis addet forſan, quædam eſſe fidei rectæ non conſona, ſi ad literam ſumantur, ut cum beatam Virginem in altari exhibet, cum hæc Dominico celebrante, Sacrificium dividentem, partemque Hoſtiæ & calicis ſumentem & bibentem, & poſtea ad veſtes ſacras deponendas adjuvantem; quæ niſi modo quodam ſpirituali, meam fateor mentem excedente, explicentur, neſcio, quis theologos ferat. Sunt alia plura hujus rationis; ut cum Dominicum ſponſum beatæ Virginis vocat, quo titulo nec Sanctus ſe, nec illam Vitæ ejus ſcriptores laudati ornarunt, vel cum Alanus ipſe ſe a beata Virgine in ſponſum acceptum, & torque in collo, annuloque in digito, utroque ex cœlibus ipſius Virginis concinnato facto, ab ipſa donatum, imo & ipſa ubera Virginea ſugere ſibi permiſſum, quod egerit avidius; quæ niſi ſpiritualiter intelligantur, vix concipias, aut pudenda.

B 41 Joannes de Monte & Thomas de Templo, quos ſocios beati Dominici & ajus rerum ſcriptores laudat, ejuſdem ſunt fabricæ ac ejus revelationes, homines primis noſtris ſcriptoribus Gallis, Italis, Hiſpanis, Germanis, Anglis plane incogniti. Si codices eorum Mſſ. perſtabant adhuc extare Alani, utique non ſolus ille legiſſet; at nullus alius eos ſe vidiſſe umquam aſſeruit; non Michael Franciſci Inſulenſis, ejus diſcipulus, non Cornelius de Snekis, altæ ejus auditor (ambo de Roſario ſcripſerunt) non Jacobus Spreoger, qui primus ſocietatem Roſarii Coloniæ arcuit: verbo hos auctores nemo umquam legit, niſi apud Alanum.

quo Alanus ſolus teſtibus confirmetur nititur.

Echardus contendit, illas Alani narrationes.

42 Hæc itaque eſto noſtra concluſio: vir fuit piiſſimus Alanus, cultui beatæ Virginis per Roſarium addictiſſimus, eccleſiaſtes ſalutis animarum ſtudioſiſſimus; ejus viſiones, revelationes, ſeu verius parabolæ ex ea, quas illas in concionibus depromebat, ratione, miros fructus ediderunt; ſed neo in hiſtoriam trahito; hoc ſolum volo. Sic beata Eliſabeth Schonaugienſis miras habuit revelationes de circumſtantiis paſſionis Chriſti, de beata Virgine, non niſi quadrageſimo a morte die, id eſt anno Septembris ſuſcitata, & in cœlum aſſumpta, de hiſtoria undecim millium Virginum. Has tamen viri emunctioris naris in hiſtoriam non trahendas ſanxerunt. Videſis, quid de iſtis ſentiant C editores Actorum Sanctorum tomo 21 Junii pag. 635 in Annotatis, & tomo VI Maii pag. 246 παρέργως. Ea hic tamen ſatis adverſus Eliſabeth ſanctitatem, ſeu contra Alani pietatem nihil concludat. *Deinde ſubjungit multa de uſu Roſarii, quorum alia laudabili Belgarum noſtrorum devotioni erga Deiparam, & fervidis Roſarii prædicatoribus non ubique placitura vulſimamus. Sed cum hæc non ſint hujus loci, ad jam relatam Echardi cenſuram eamdem progredimur.*

pro multis revelationibus aut parabolis auctoritatem eſſe,

43 *Echardus præter morem ſuum non ſatis clara argumentandi ratione nobis hic libenter perſuaderet, ut omnes Alani viſiones ſeu revelationes pro plis ejus meditationibus, & falſas ipſius hiſtorias pro parabolis acciperemus, ne denique prodigioſa beneficia, quæ ſibi cœlitus collata fuiſſe aſſerit, ſpiritualiter intelligeremus. Sed videtur ipſe Alanus hanc ſpiritualem interpretationem recuſaſſe, ſeu potius huic effugio viam præcluſiſſe:*

Auguſti Tomus I.

nam Part. 2 Alani Redivivi cap. 3 poſt longam hiſtoriam de S. Dominico, Roſarium Teloſæ prædicante, & integram ſuppeditorum prodigiorum congeriem, quæ ſupra num. 38. ab ipſo Echardo recitantur, narrationem ſuam ita confirmat: Hæc omnia piiſſima Dei genitrix Virgo Maria cuidam, quem deſponſavit per annulum & Pſalterium mirandum, ex crinibus ipſius Virginis Mariæ in collo ſponſi pendens, narravit VISIBILITER & SENSIBILITER eſſe veriſſima. *Iſte ſponſus eſt ipſemet Alanus de Rupe, qui in memoratis opuſculis ſe ſæpius novellum Deiparæ ſponſum appellat, ut omnes ejus laudatores ultro admittunt. Cum autem Alanus hoc loco diſerte aſſerat, hæc omnia ſibi viſibiliter & ſenſibiliter fuiſſe revelata, quomodo verum dicet, ſi ea cum Echardo tantum ſpiritualiter intelligere velimus?* AUCT. G. C.

quæ Echardi ſententia hic refellitur,

44 *Quantum vero ad hiſtoricas ipſius narrationes attinet, hæ ſpiritualiter aut parabolice explicari nequeunt, quandoquidem talibus locorum, temporum, ac perſonarum circumſtantiis exornatæ ſunt, ut omnia narrationis adjuncta clament, aut illas hiſtorias revera contigiſſe, aut fraudulenter confictas eſſe, ſicut Alanum Redivivum* E *leviter percurrenti patebit. Sic Part. 3 cap. 20 narrat de S. Dominico adhuc infante caſtrum in Germania, ubi dæmones ſub forma puellarum latebant, fabuloſam hiſtoriam, ut Echardus ſupra num. 39 fatetur; & tamen Alanus ad majorem narrationis ſuæ fidem faciendam ibidem interſerit ſequentia*: Locum de nomine appellare non audeo, non quam in præſentiarum incolæ notam infamiæ ſibi intoqueri conquerantur: nam etiamnum ibi ſorte neſanda geruntur. *Quis ex hoc loquendi modo non inferet, Alanum voluiſſe indicare, quod S. Dominicus iſtud Germaniæ caſtrum re ipſa adierit, ac dæmones ſub puellarum forma latitantes ex eo diſcedere coegerit? Quis ſimiles Alani narrationes pro meditationibus pii viri acciplat? Certe plures docti ſcriptores ex Ordine Prædicatorum putarunt, narratas ab Alano hiſtorias vere evenille, ut peregraphe ſequente apparebit.*

cum ipſe Alanus pro ſuis hiſtoriis adducat juratas revelationes, illi falſas,

45 *Præterea Echardus in ſupra relato judicio ſuo fatetur, hiſtoriam Beatricis Florentinæ, quam Conſtantinus Urbevetanus ex ore ipſius Benedictæ acceptam factre narrat, ab Alano multis fabulis auctam fuiſſe, & eidem inſuſi nonnulla, quæ communi theologorum opinioni ac rectæ fidei non ſatis conſona videantur. Attamen Alanus Part.* F *3 cap. 60 poſt hanc ipſam Beatricis Florentinæ hiſtoriam, quam multis epiſodiis ſeu potius figmentis contamlnaverat, hæc majoris confirmationis gratia ſubjungit*: In Legenda S. Thomæ de Templo pro parte ſunt ſcripta, qui fuit Hiſpanus, & ſancti patris noſtri Dominici ſocius, ex qua Legenda & plurimis aliis Legendis facta, quæ nunc de Dominico dicta ſunt, fuerant extracta, & ſunt nuper per revelationem Chriſti & Virginis Mariæ confirmata cum ſignis magnis & portentis: & de omnibus his fidem & teſtimonium ſub juramento fidei Trinitatis perhiben ſub periculo omnis maledictionis mihi infligendæ, in caſu, quo deficio a veritatis recto tramite. *Sic ſæpe alibi revelationes ſuas jurejurando confirmat, & portentoſas hiſtorias probat auctoritate Joannis de Monte ac Thomæ de Templo, in quorum libris eas a ſeleas ſcilſe teſtatur. Si Alanus viſiones ac revelationes ſuas pro meditationibus accipi voluiſſet, quomodo eas juramento confirmaſſet? Si hiſtori-*

AUCT. G. C. *ea ejus narrationes parabolicæ ſint intelligendæ, cur ad earum parabolarum confirmationem citat teſtes, quos ſab omine veterum allegat? Quamdo denique Alanus ſine mendacio dicere potuit, ſeſe hiſtorias illius legiſſe apud ſcriptores, qui juxta opinionem Echardi numquam in rerum natura exſtiterunt?*

46 *Nobis etiam non patet illis Alani confidentia, qua tum firmitate adhæret ſuis revelationibus, ut eas iteratis juramentis confirmet, Potius prudenter de illis viſionibus dubitaſſet cum* quibus, exemplo Sanctorum? *B. Margarita Ravennate, de qua Seraphinus Firmanus in ejus Vita cap. 2, quam nos ad diem XXIST Junii edidimus, tomo iſtius menſis ſecundo pag. 350 tradit ſequentia*: Non omittam hic aliquod ejus documentum, omnibus ſpiritualis vitæ ſtudioſis ſapptime neceſſarium; quod quamvis plurima ei divinitus revelaretur, numquam tamen ea magni fecerit, neque ullam eis fidem habuerit, ne hac ratione a diabolo incauta falleretur, qui (ut eſt in ſacris Litteris) transfiguret ſe in angelum lucis, ut facilius imprudentes fallat. Idcirco clare diſerteque præcipit diſcipulæ iſti, de qua ſupra memini, ne fidem cuicumque demum rei adhiberet, niſi quam Eccleſia credendam proponeret: quo uno documento omnes evaneſcunt dæmonis illuſiones, quæ ut plurimum alioqui redundant hoc tempore . . . . ; adeo ut vix decima eorum pars, qui ſuperosturalibus revelationibus facile credunt, callidi aſtutique inimici ſtaudes poſſit evadere. Cujus rei periculum utinam cum magno animarum detrimento quotidie non fieret! *Si hæc B. Margaritæ conſilium ſecutæ fuiſſent monialeæ iſtæ, de quibus Ribadeneira in Vita S. Ignatii de Loyola apud nos tomo VII Julii pag. 767 meminit, non tam turpiter dæmon eas decepiſſet, nec illæ tam facile aliis impoſuiſſent, ut ſuperius probavit. Propter has aliaſque rationes caute in dubium revocamus omnes illas Alani revelationes & hiſtorias, quæ cæteris ac veris* S. Dominici *geſtis repugnant.*

47 *Æqui rerum æſtimatores non ægre ferent,* & prudentium virorum cautum, facilius fidem debuiſſet. *nos facile fidem non adhibere falſis Alani revelationibus, cum ipſimet RR. PP. Prædicatores veritatis exſtaſes & viſiones B. Oſannæ Mantuanæ ſi-* C *ue ſevero examine non admiſerint: nam F. Franciſcus Silveſtre Ferrarienſis, ex eodem Prædicatorum Ordine teſtis oculatus, in Vita B. Oſannæ, quæ anno 1505 die XVIII Junii ad Superos migravit, apud nos tomo 13 Junii pag. 680 de hac re ſcribit ſequentia*: Fuit Prædicatorum Ordini antiqua & vetuſta conſuetudo, eaa omnes res, quæ populorum notam captare ſolent, non modo aſpernari; ſed etiam admodum deteſtari, tatis divinæ profecto providentiæ intereſſe, gloriam & famam, quibus voluerit, impartire. Igitur cum Oſannam divinæ cujuſpiam formæ Prædicatorum Fratres, qui divi Dominici templo ſerviebant, incuereutur, eamque ideoeidem digreſſam ſenſibus conſpexiſſent, veriti, ne per urbem fama vagaretur, Oſannam talem mentis exceſſum ad alliciendos plebis animos vocis ndamque religionis ſeu ſanctitudinis opinionem, eorum ſuaſionibus emeotiri, non mediocri inſontam moleſtia afficiebant. Talibus autem eam maledictis inceſſebant; vecordem ſe, mioulam eſſe, eam mentis ſegregationem ouz ab ſe confictam, aut ab iniquiſſimo enſtructam dæmone, aut (quod verebantur magis) ab imbecillis cerebri morbo manare. *Si id ipſis prudentes ſuſpicari licuerit de pia femina, quam Leo X Papa anno 1515 in numerum Beatarum* D *retulit, tuæ aliis non licebit dubitare de viſionibus Alani, qui ex iis referet hiſtorias, antiquis* S. Dominici *Actis contentas, & quem Eccleſia habeans nec Sanctum nec Beatum agnoſcit?*

48 *Equidem ſcio: Alanum in Diario Italico Marcheſii, Viridario Germanico Fredrici Steil, Annæ Dominicano Plandrica Dominici de Herve* Eſſe auctores Dominicani Alanum virum Beati poſſimum vocent, *ad diem VXXI Septembris inter Beatos referri, & ab Hyacintho Choquetio in Sanctis Belgii Ordinis Prædicatorum pag. 202, aliiſque recentioribus ejuſdem Ordinis ſcriptoribus poſſim* Beatum *appellari. Sed alia auctoritate opus eſt, ut Alanum unmero Beatorum adſcribamus, & propterea ſuperius confidentiæ dixi, illum nsadum ab Eccleſia Sanctum aut Beatum agnoſci. Si tamen RR. PP. Prædicatores ſolida immemorabile cultus teſtimonia de illo proferre poſſint, ea nobis communicare ne grabentur, ut Alanus ad diem VXXI Septembris operi noſtro inſeratur: tunc enim diſcutiendum eſſet, qua cautione tot jurata figmenta poſſint cum vera ſanctitate conſiſtere. Interim de difficili illa convenientia hic ſcrupulos noſtros proponemus.* E

49 *Supra laudatus Echardus poſt rejectas Alani viſiones & hiſtorias, nihilominus concludit, illum fuiſſe virum piiſſimum, & ex falſis ejus revelationibus nihil contra pietatem ipſius inferri poſſe. Hoc autem probare nititur exemplo B. Eliſabethæ Schonaugienſis, quæ in revelatis ſibi Dominicæ Paſſionis circumſtantiis quibuſdam, in tempore Aſſumptionis Deiparæ, in hiſtoria nadecim militum Virginem a communione & forſan vertere ſententiæ deflexit.* Eſt etiam Paregon, *quod Papebrochius Actis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis tome VS Maii a pag. 246 inſeruit, & quod ad elatiorem hujus rei intelligentiam totum legi meretur. His alios addimus B. Coletam, quæ contra probabiliorem opinionem in revelatione patuit, S. Annam, Delpaeæ matrem, trigamam fuiſſe, ut in Actis S. Annæ ad diem XXVI Julii, tomo VI iſtius menſis pag. 242 fuſius explicatum eſt.* & Echardus exemplo B. Eliſabethæ Schonaugienſis.

50 *Verum inter revelationes Alani & iſtarum Sanctarum magna eſt diſparitas: ſanctæ enim illæ abſtrant, & interdum ſibi invicem contradicunt, in levioribus hiſtoriarum quarumdam circumſtantiis, de quibus inter eruditos diſceptatur. Hinc etiam in exſtaſi aut extaſi ſæpe judicant de rebus juxta ſpecies naturaliter præhabitas, & communiorem Ordinis aut temporis ſui opinionem, ut Papebrochius in præclare citato Paregio variis exemplis declarat. At Alanus integras hiſtorias a capite ad calcem confingit, illas ſibi revelatas juratus aſſerit, eaſque fictis veterum ſcriptorum teſtimoniis confirmat. Saltem in exſtaſi non legit libros Joannis de Monte ac Thomæ de Templo, qui juxta Echardum numquam ſcripti fuerunt. Nihil itaque ad probandum Alani ſanctitatem Echardo profuit exemplum B. Eliſabethæ Schonaugienſis; quamvis ea in ibidem recte concludat, ſimiles Sanctarum revelationes in hiſtoriam non eſſe trahendas.* F ſanctitatem illius revocat in dubium.

51 *Adde, quod Papebrochius tome III Junii pag. 635 dubitet, an erroneæ iſtæ revelationes, quas Echardus ſupra memorat, vere B. Eliſabethæ Schonaugienſi ſint tribuendæ. Unde ibidem ita concludit*: Pro Eliſabetha nihil hactenus (ſaltem quoad Urſulanas) commodius video, quam dubitare, utrum talia ipſa revera dictaverit. *Etiam pro Alano nihil commodius video, quam dubitare, utrum ipſe revera ſcripſerit ea.* tamen nobis vera putat cum Echardo, quamvis ſillionibus contradicant non pauci,

A *lia figmenta, quæ illa post mortem ejus primum typis excusa prodierunt: cum enim Alanus fuerit doctissimus theologus, ut Joannes Recheus in præfatione ad ejus Vitam tomo 2 operis sui Gallici de Sanctis Ordinis Prædicatorum pag. 760 contendit, non videtur numerandus inter simplices, illos viros, qui pietatis loco dixerint mendacia pro religione fingere, ut Ludovicus Vives & post ipsum Melchior Canus lib. 11 Locorum Theologicorum apud eos pag. 534 de nonnullis conqueruntur. Quare ii, quorum interest, eligant, utrum hæc opuscula malint Alano adscribere, an eidem objudicare. Interea ingenue fateor, me apertos ac juratos scilanos hostes a me cum vera auctoris sanctitate conciliari non posse.*

quæ eorum difficultas occasionem in auctore præbuit,

52 *Ut huic paragrapho finis imponatur, breviter memorandum est* Speculum peccatricis animæ; *quod opuscul. Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 852 etiam Alano tribuit, & ibidem tantummodo monet, historiam Brandicæ Florentinæ, quæ in eo opella reperitur, ex Parte 5 Alani Rodivini cap. 117 (apud nos 60) desumptam esse. Postmodum accuratiore editionis tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 502 & 503 de eodem libello sic meminit:* Fecit Ludovicus Loumans Belga, Conventus Antverpiensis alumnus, vir piæ & eruditus, obiit ibidem 2 Octobris MDCXXXIX. Emisit in lucem asceticum anonymi libellum, cui titulum hunc fecit: SPECULUM PECCATRICIS ANIMÆ, SIVE ORATIONES AD DEIPARAM QUINDECIM, PER VARIOS ARTICULOS VITÆ SANCTÆ DOMINICI TOTIDEM VITIA DEPRECANTES, AB ANONYMO AUCTORE ORDINIS PRÆDICATORUM EDITÆ. *Postquam deinde locum & tempus impressionis assignavit, a se majorem in editore exitum sequiri significat his paucis verbis:* Notas quasdam addidit Ludovicus, qui ampliores & severiores merito adjecisset.

B

qui Speculum peccatricis Alano vindicat,

53 *Denique Echardus ibidem de auctore istius libelli ita judicat:* Anonymum illum conjicit Lounseus, nostrum esse B. Alanum de Rupe, eumque ipsa scripta qui fuerint ab ejus morte collecta, plerosque ab auctore non finita ora recognita, supra retulimus, ubi de eo. Sane quæ de beati Patris Dominici Vita sive in isto libello, sive alibi refert a beata Virgine sibi revelata, tantum abhorrent ab iis, quæ de eo in veteribus Ordinis monimentis ac certis documentis habentur, ut nec verisimilia videantur, pieque viri meditationes potius & parabolæ, quam revelationes censendæ sint, certe non ad historiæ veritatem trahendæ, ipsique inferendæ, ut quibusdam nostris & exteris excidit non satis attente. *Illud Echardi votocinium, quo nobis revelationes Alani pro meditationibus & parabolis obtrudere cupiens, supra abunde impugnavimus. Cæterum paragrapho sequente referemus præcipuos auctores domesticos & exteros, qui ex Alano Rediviva, & hoc Speculo peccatricis animæ quasdam inscitias Acta* S. Dominici *incaute inseruerunt.*

C

§ IV. Judicium de recentioribus ejusdem Vitæ scriptoribus, qui post Alanum de Rupe floruerunt.

NOn est mihi animus in hoc paragrapho judicare de singulis auctoribus, qui post Alanum de Rupe gesta S. Dominici *Legendis aut Annalibus suis inserunt, & quos Thomas Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1234 *pag.* 533 *longo ordine recenset. Itaque præcipuos duntaxat ex illis seligam; quibus nonnullos alios addam, & præsertim brevitur examinabo eos, quorum lucubrationes mihi lectis videre. Inter hos ordine ætatis agmen ducit* F. Joannes Martin, *patria Hasno, & professione religiosa Valentinensis, qui anno* 1495 *ex hac vita migravit. Scripserat Gallice quamdam* S. Dominici *Legendam* stylo ingrato, obscuro & duriori, sed ejus aetatis & nationis homini facile donando, *inquit Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag.* 881, *qui pagina sequente post recitatam Gallicam ipsius Legendæ titulum, & indicatum ex conjectura annum editionis, de ipso opere sic judicat:* Scripta est hæc Legenda per modum dialogi inter confessarium seu conscientiæ moderatorem, & devotam pœnitentem. Eam vero auctor ex besto Jordano, Constantino, Humberto & Theodorico de Appoldia se enilegisse asserit; sed plura etiam adjecit ex revelationibus nostri Alani de Rupe, quæ in historiam inseri numquam debuerunt.

AUCT. G. C. Præter alios Joannes Marsius,

D

E

Joannes Garzo,

55 *Hunc ætate proximus est* Joannes Garzo, *insignis orator, qui varios ingenii sui fœtus posteritati reliquit, & quem Vossius lib. 3 de Historicis Latinis cap. 10 apud nos pag. 683 sic laudat:* Joannes Garzo seu Garzonius Bononiensis memoratur Leandro in Romanulæ descriptione atque alibi; imo, quo loco Latium nobis depingit, eum præceptorem suum appellat. Hic in litteras retulit Vitam S. Dominici, eamque dicavit Vincentio Bandello theologo, ac postea generali Magistro trigesimo sexto. *Cum Vincentius Bandellus ante* 1501 *Magister generalis electus fuerit, & anno* 1506 *obierit, ex hac operis dedicatione certo colligimus, Vitam* S. Dominici *ante hoc tempus a Garzonio emendatam fuisse. Leander Albertus illam Garzonii lucubrationem inseruit operi suo de Viris illustribus Ordinis Prædicatorum a fol.* 7, *quod anno* 1517 *Bononiæ impressum habemus. Est autem historicis gestorum narratio, & satis elegans Vitæ compendium, in quo hactenus nihil deprehendi, quod ex faculenta Alani fonte haustum sit.*

F

Joannes Antonius Flaminius,

56 *Hunc proxime sequitur* Joannes Antonius Flominius, *de quo Aubertus Miræus in Bibliotheca ecclesiastica cap.* 45 *ita scribit:* Joannes Antonius Flaminius Forocornelienſis, pater Matei Antonii Flaminii, studium litterarum Bononiæ aperuit, & ibidem MDXXXVI decessit; sepultus apud Domicaenos. *Deinde enumerat scripta illius, inter quæ Vitam* S. Dominici *non exprimit. Attamen idem Flaminius illam tribus libris complexus est, eamque anno Christi* 1527, *ut ex præfatione liquet, Laurentio Puccio Cardinali dedicavit. Hic scriptor Actis* S. Dominici *varias fabulas intexuit, quæ unde hauserit, non obscure indicat, quando lib.* 2 *ipsius Vitæ apud nos fol.* XLI *verso de visitatione Rosarii hæc tradit:* Quod Virgo felicissima indigne ferens, & quam utile quamque necessarium id mortalibus esset intelligens, in desuetudinem ire ac diutius obsolescere non est passa, & anno MCDLXX Alano de Rupe Britanniæ, viro ex Ordine Prædicatorum, sanctitate ac magistratio theologiæ insigni, videndam se præbuit, & jussit, ut suis ipse concionibus Psalmistæ memoriam & cultum renovaret, & alios, ut idem facerent, per loca induceret.

Ferdinandus de Castilio,

57 *Cautior utcumque fuit* F. Ferdinandus de Castilio, *qui post medium seculi* XVI *elegantiori stylo*

Hi-

AUCT. G. C. *Hiſpanico Annales Ordinis Prædicatorum cœpit ſcribere, eorumque initio Vitam S.* Dominici *inſeruit: is enim in prologo exacte citans tum manuſcripta tum excuſa monumenta, quibus ad hiſtoriam ſuam concinnandam uſus eſt, unſquam Alanum de Rupe allegat. Quinimo in fine ejuſdem prologi forte de illo qui certo ſimilibus conqueritur, quod potius vanas & fabulas, quam ſolidas hiſtorias collegerint. Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag.* 308 *&* 309 *pro meritis hunc prudentem ac doctum virum honorifico exornat elogio, & ad eum noſtrum in fine hæc addit*: Huic fatem illuſtri viro gratiam hanc habet Ordo Prædicatorum, quod Annales noſtros lingua Hiſpana puriſſime & eleganiſſime ſcripſerit, ſed & ſumma fide. Sicubi autem, præſertim in primordiis, aliquando aberraverit, id penuriæ documentorum antiquorum, quæ ipſi defuerunt, adſcribendum eſt; quod & ipſe in prologo queritur, dolens, eos, qui ipſi in hoc argumento præiverant, frivolis & puerilibus colligendis o-

B peram impendiſſe, & præcisre geſta, quibus nuvis incumbere debuiſſent, omiſiſſe. Unde fit, ut jam accurata & clara Ordinis hiſtoria vix ſit ſperanda, niſi pluies ſodales in variis regnis & provinciis antiqua ſummorum Pontificum, regum, principum, civitatum, collegiorum & monaſteriorum archiva impigri & diligentes ſcrutentur, & alterum Ferdinandum de Caſtillo offendant, cui a ſe repecta commeodent in ordinem concinnanda, & pari elegantia Latine ſcribenda. *Cum tamen ſincerus ille vir nimiam fidem Flaminio adhibuerit, atque hoc modo laſcienter ſubinde Alanum ſecutus fuerit, hinc eleganti ſuæ hiſtoriæ interdum immiſcuit nonnullas narrationes apocryphas, ut per decurſum obſervabimus.*

Thomas Malvenda de Annalibus Prædicatorum,

38 *Incunte ſeculo* XVII F. *Thomas Malvenda Annales Prædicatorum Latine collegit. Cujus operis prima pars, ultra quam auctor non eſt progreſſus, juſſu reverendiſſimi P. Seraphini Sicil, Magiſtri generalis, & cura F. Dominici Gravinæ anno* 1627 *prodiit Neapoli, etiamſi Malvenda hunc fœtum ſuum ſupprimi, aut alienæ nomine edi deſideraret, & poſtea editum pro ſuo agnoſcere noluerit. Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag.* 455 *&* 456 *rationem, quæ Malvendam ad id movit, reddere conatur his verbis*: Nec mi-

C rum, quod hoc Annales nec ſuos agnoverit, nec haberi voluerit, non quod in eis plurima non congeſſerit & erudite & recoudite; ſed quod revera indigeſta ſit moles ex quibuſcumque ſibi ſuppeditatis memorialibus tractatum juxta annorum ſeriem diſtributis coagmentata, quæ ultimam manum exſpectabat, qua vera & certa a fabuloſis & incertis ſecernerentur, quam vel ad graviora negotia vocato, vel defeiecotibus, quibus ad integrum illius primi Ordinis ſeculi notitiam indigebat mooumentis, ei non licuit apponere. Id probant inter alia, quæ de beato Dominico ex Alano de Rupe viſionibus, veluti Vitam Sancti attinentibus refert, cui tamen nulla ratione accommodari poſſunt, & ad ſummum ut pii viri meditationes habendæ. *At unde Echardus novit, quod Alani fabulæ Malvendam ab eruditis Annalibus ſuis averterint? Nonne id humili modeſtiæ, ſolicitæ ſimilitudi, ſcrupuloſo politioris ſtyli aut chronologiæ exigendæ ſtudio, aliiſve cauſis tribui poteſt?*

qui juſſa reverendiſſimi Magiſtri Generalis

39 *Sed quidcumque demum auctorem moverit ad deſiderandam operis ſui ſuppreſſionem aut dilationem, reverendiſſimus totius Ordinis Magiſter cum graviſſimis conſoribus cenſuit, primum Annalium tomum ſub ipſo Thomæ Malvendæ nomine vulgandum eſſe, ut diſcimus ex F. Dominico Gravina, qui poſt hujus operis dedicationem, reverendiſſimo Magiſtro generali factam, lutor alia lectorem ita præmonet*: Porro eorum ſcriptor A. R. P. magiſter F. Thomas Malvenda, vir animoeutis ingenii & doctrinæ, acris judicii, & eruditionis incomparabilis ad horum Annalium lectionem alliciet & incitabit: ita enim ſummorationem inſtituit, ut veritatem ſententiarum eum verborum delectu conjungaas, varinmque rerum copiam tam ex ſacris quam profanis auctoribus hauriens, ad proprium inſtituti tanta proportione adapter, ut per oblectationem reconditarum rerum e faſtidio delicatulos animos avocet, & ad excitandos animorum motus dictione ſua, cum gravitate conjuncta, valde ſit necommodata.

6o Optaſſet auctor intermiſſum abhinc vigi- *contra defideratum auctoris Neapoli anno 1619 editi ſunt,*
ti quinque anois opus iſtud, ſe ipſo doctior & locupletior factus, auctius &, ut dicitur, polli- E
tioni lima in lucem elere; quin pro ea, qua pollet, modeſtia, datis litteris e Valentina civitate (ubi tamquam argumentoſa apis ſuper univerſam Scripturam doctiſſimas eluenbrationes parat) abuixe petiit, ne imprimerentur Anoales, vel ſi imprimerentur, alieno potius, quam ſuo ederentur nomine. Verum ne theſaurus iſte novitius lateret, revereudiſſimi Patris noſtri prudentia & opus iſtud Romæ a graviſſimis Patribus recogoitum & probatum, ut typis mandaretur, mihi Fratri Dominico Graviuæ tranſmiſſum eſt. Jam ergo impreſſum lucem aſpicit eo fine, ut in Sanctorum ſuorum cultu divina Majeſtas glorificetur, fides Catholica exaltetor, hæreticus confundatur, fidelis in hortis obertimis heroicarum virtutum abunde paſcatur &c. *Cum igitur primus ille Annalium tomus publica Ordinis Dominicani auctoritate ſub nomine Malvendæ in lucem prodierit, exemplo Echardi ulteriusque nobis licebit illum ſub eodem nomine citare, quantumvis ipſe auctor reclamet. Hæc tamen præmoneri volui, ut videor Malvendæ injuriam inferre.*

Nicolaus Janſſenius,

61 *Anno* 1622 F. *Nicolaus Jauſſenboy, alias Latine cognominatus Janſſenius, Antverpiæ idiomate Latino edidit Vitam* S. Dominici, *eamque variis obſervationibus illuſtravit. Sed hunc virum eruditum etiam nimis facile Alano credidiſſe, patet ex libro 1 iſtius Vitæ cap.* 2, *ubi de* S. Domi- F
nico, *in Gallæcia a piratis capto, portentoſam narrat hiſtoriam, cui ibidem præmittit ſequentia* Verum enimvero eveoit ſub annum MCC, ut ad S. Jacobum, ubi prædicationi intenderat (*videlicet* S. Dominicus *adhuc canonicus Oxomenſis*) n piratis ſuperveniéntibus caperetur. Rem narrat apud ooirum Alanum de Rupe, virum ſanctiſſimum, ipſa Deipara hoc fere modo. *Tam longam refert fabulam, quæ Part.* 2 *Alani Redivivi cap.* 17 *adhuc fuſius narratur, & quam poſtmodum ſuo tempore diſcutiemus.*

Fratrem Hyacinthus Choquetius,

62 *Frater Hyacinthus Choquetius, facræ theologiæ magiſter & profeſſor*, Matiæ Deiparæ in Ordioem Prædicatorum viſcera materna (*ei liber titulus eſt*) *Antverpiæ anno* 1634 *edidit. Hunc opuſculo, quod Romæ uſque ad correctionem profcriptum eſt, auctor immiſcuit quædam apocrypha S. Dominici geſta, ut ſupra expoſuimus Sancti captivitatem in Gallæcia, & nonnulla ſimilia commenta, quæ ex Alano Redivivo incaute accepit, & de quibus per decurſum hujus Commentarii hinc inde mentio occurret. Dum Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag.* 343 *in altera ejuſdem auctoris in-*

Hyacinthus Choquetius,

cubra-

A *cubratione notabilium errorem correxit, poſtmodum de jam memorate opuſculo ſic generaliter pronuntiat:* Opus prohibetur in Indice Romano, donec corrigatur; vel ob id præſertim, ut ferunt, quod da Fratris Thomæ de Lemos, Urbani VIII confeſſarii adeuntis, irrodiata facie narrat, vel etiam de ſtigmatibus ſancto patri Dominico impreſſis, & ſimilibus parum firma fide adductis, & ex aliis auctoribus levioris criterii acceptis.

63 *Poſt hunc F. Joannes a ſancta Maria, in ſeculo cognominatus de Giffre de Rechac, Vitam S. Dominici ex vetuſtis monumentis Gallice compoſuit. Jam ſæpe laudatus Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 595 & ſequentibus diverſa hujus ſcriptoris opera recenſet, ipſumque auctorem magnifice exornat elogio, in quo etiam laudatur tamquam* hiſtoriarum tum domeſticarum Ordinis, tum & exterarum perſcrutator indefeſſus, paulo tamen credulior. *Hæc ejus credulitas ſatis patet ex hiſtoria, quam de itinere principis Æthiopici Zagachriſti conſcripſit, & regiæ Francorum epiſtola nuncupatoria dedicavit: teſte enim ibidem Echardo,* hic Zagachriſtus obiit Ruellæ ad Paſſios x Kalendas Maii MDCXXVIII, & detectus impoſtor, exceptioque ejus fabuloſa, quam in hac parte omnium credulus Joannes noſter ex ore ejus acceptam ſcripſerat. *Ipſe Joannes a ſancta Maria in jam memoratis Gallicis* S. Dominici *Actis pag. 631 & ſequente enumerat variæ ſuas incubrationes, quas partim ediderat, partim edendas propoſuerat, & de quibus poſterioribus nondum abſolutis laudatus Echardus tomo proxime citato, pag. 596, ſic loquitur:* Undique collecta bene multa reliquit, quibus otioſior, modo criterium rectum adhibeat, uti aliquando poterit, & novis ac certioribus adjectis documentis, opus Johanni noſtro propoſitum complete.

64 *Ea dictis facile colligitur, polygraphum illum virum non ſatis rigide examinaſſe omnia, quæ litteris mandavit. Id maxime liquet ex ipſa* S. Dominici *Vita, de qua jam agimus, & cui ex Alano Redivivo, aliiſque ejuſmodi ſcriptoribus, multa incerta & fabuloſa immiſcuit. Nihilominus hanc Gallicam* S. Dominici *Vitam tetrico & inutili labore Latinam reddidiſſe videtur* F. Hyacinthus Cauſſerc, *de quo Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 687 agit, ubi inter alias Cauſſerii ea idiomate Gallico in Latinum translatione refertur ſanctiſſimi patris Dominici Vita, ex Gallico F. Johannis a ſancta Maria Latine reddita, cui titulo laudatus Echardus addit ſequentia:* Hujus operi incumbebat anno MDCLXV, ut ipſe ſcripſit Auguſta Pariſios ad noſtrum Vincentium Cronenbach Germanum, apud noſtros Sanjacobeos agentem, epiſtola, XII Auguſti data. An autem prælo commiſerit, hactenus me latet. *Id etiam nos latet, & ſcire parum noſtra intereſt, cum fabulas, huic Vitæ inſertas, Gallice ſatis intelligamus.*

65 *Cæterum Joannes a ſancta Maria non tantum more aliorum Alumnum Redivivum citat; ſed etiam ex profeſſo, ut vulgo ajunt, auctoritatem illius tuetur: nam in præfatione ad Gallicam ſuam* S. Dominici *Vitam pag. 6 ſic fere loquitur:* Multi, qui ſine examina da rebus judicant, annati ſunt rejicere hunc auctorem, tamquam apocryphum; ſed apparebunt irriti eorum conatus, quando videbunt apologiam, quam ioitio Vitæ ejus præmiſi. *Poſtmodum inter Acta Sanctorum Ordinis Dominicani tomo 11 a pag. 758 promiſſam apologiam exhibit, eamque Vitæ Alani de Rupe præfigit, ubi allegat varios ſcriptores, qui Alanum laudarunt, vel ejus encomiationibus ac hiſtoriis incaute fidem adhibuerant. Sed bona & fuſtilis eorum fides Echardo & mihi nondum perſuaſit, veras eſſe hiſtorias, quas Alanus Redivivus nobis confidenter obtrudit. Quapropter auctoritati illorum opponimus viros iſtos eccleſiaſticos, qui non probabant inſolita miracula, quæ Alanus evulgabat, ut Choquetius inter Sanctos Belgas Ordinis Prædicatorum in Vita Alani de Rupe pag. 212 & 213 fatetur, & qui forte in ea re prudentiores fuerunt; quamvis Choquetius ibidem ſine teſtibus aut tabulis aſſerat, illos Alani adverſarios ſtimulis invidiæ agitatos fuiſſe. Cum denique junta ſupra velatum teſtimonium Joannis a ſancta Maria multi conati ſint rejicere Alanum, tamquam apocryphum, ſaltem recte concludimus, Echardum & nos non fuiſſe primos ex iis, qui Alano Redivivo credere recuſaverint.*

66 *Hunc etiam tacite fidem abrogavit Stephanus Thomas Soueges ex eodem Prædicatorum Ordine, quem deinceps cum Echardo Latine Soegium appellabimus: is enim in Gallica* S. Dominici *Vita, quam non ita pridem Anno Dominicano ad diem XV Auguſti inſeruit, prudenter fabuloſas Alani Redivivi hiſtorias omiſit. Quinimo licet Malvendam & Joannem a ſancta Maria plerumque ſequatur, tamen eorum abſtinuit ab illis fabulis refecandis, quas duo iſti ſcriptores ex Alano Redivivo acceperant. Sic Soegius in laudata* S. Dominici *Vita nullum verbum facit de portentoſis Roſarii miraculis, quæ Sanctus in Hiſpania patraſſe dicitur, & quæ Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1219 cap. 15 & ſequentibus commemorat. Sic idem ſcriptor Gallus altum ſilet de plurimis prodigiis, quæ Joannes a ſancta Maria ex eodem fabulatore confidenter narrat.*

67 *Sed etiamſi hæc Soegii prudentia magnam in laudem increatur, propterea tamen nondum adoptamus omnia & ſingula, qua diligens ille biographus de* S. Dominico, *aliiſque Ordinis ſui Sanctis tradit, ut opportune tempore videbimus. Hanc cautam agendi rationem* RR. PP. *Prædicatores in nobis non improbabunt, cum ab ipſo Echardo inter laudes iſtius ſcriptoris tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 748 ſic moneamur:* Erat Stephanus judicio penetri & vividi, quique vera a falſis in tanta relationum varietate facile iotarnoſcerat, ut probare antiqua quæ dedit monumenta, vel etiam diſſertationes aliquando adjectas. Quod ſi quædam ipſi anciderunt minutiora in Vitis præſertim ſeqnioris ſexus, aut etiam in aliis minus probata, nec ſemper ad accuratam chronologiæ rationem reddita, in Vitæum, quas ſcribebat, multitudini, urgentibus typorum operis, ac neſcio cui in gratiam antiquarum fabularum (quæ enim hiſtoria ſeu ſecularia ſeu regularis ſuas non habet?) quas, ubi ſamal receptæ ſunt aut imbibiæ, vix quis deponere poteſt, aut audet arguere) præconceptæ opinioni facile condonandum. *Ne quid meritis Soegii laudibus videamur velle ſubtrahere, ingenue fatemur, utinam hactenus a nobis perfectum eſſe, qui majore cum otio & accuratione Acta* S. Dominici *collegerit.*

AUCT. G. C.

E

F

Joannes, Rechacus colligerunt Vitam S. Dominici.

cui plerique Alanum incaute fecuti,

aliquas fabulas immiſcuerint,

quas Thomas Soegius

Gallicis ejuſdem ſanctiſſimi Actis prudenter omiſit

AUCT.

G. C. § V. Præmonitio de vetuſtis Sancti Actis, quæ poſt hunc Commentarium edituri ſumus,

Excudemus Libellum B. Jordani

EX antiquis S. Dominici biographis, quorum manuſcripta vel impreſſa exemplaria nobis ad manum ſunt, paucos & præcipuos hic eligere conabimur, ut ſimul omnia Sancti geſta cubibeamus, & tamen non nimis ſæpe eadem cum tædio lectoris repetantur. Quapropter Omittemus Conſtantinum Urbivetanum, jam ab Echardo editum, Spicilegium Gerardi de Fracheto, venerabilem Magiſtrum Humbertum, Vincentium Bellovacenſem, & Jacobum de Voragine; quibus tamen utemur in hoc Commentario prævia aut in Annotatis, ubi quid diverſum & notatu dignum occurrerit. Eit itaque prætermiſſis, primo loco & ſub uno conſpectu edimus eum antiquo Ms. membraneo libellum, quem B. Jordanus de principio Ordinis FF. Prædicatorum conſcripſit, & quem Echardus nuper tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. B 99 & 693, ſparſim typis vulgavit ex codice monaſterii Pratani, cum quo manuſcriptum noſtrum confecemus. Inſuper addemus ex eodem Ms. noſtro miracula, quæ B. Jordanus videtur collegiſſe, & quæ Echardus aut non habuit, aut prætermiſit.

ex antiquiſſimo codice Uxamenſi,

69 Deinceps hunc libellum noſtrum, in membrana ſcriptum, vocabimus codicem Uxamenſem, quia illum Uxamæ olim accepimus. Tantæ autem eſt antiquitatis, ut eum ante annum 1240 exaratum fuiſſe opinemur: nam in Capitula Bononienſi iſtius anni decretum eſt, ut aliqua periodus ex hac Legenda S. Dominici abradatur, quemadmodum ſupra num. 3 oſtendimus. Hæc vero periodus in Ms. noſtro Uxamenſi utcumque craſa eſt, ut ibidem diximus. Unde probabiliſſime inferimus, illam periodum, & reliquam Legendam; quæ eodem charactere exprimitur, ante illud Capitulum Bononienſe anni 1240 ſcriptam eſſe: quis enim facile ſibi perſuadeat, hanc contra decretum Capituli generalis poſtea ſcripta, ac deinde iterum craſa fuiſſe? Ceterum ubique C in ſuis narrationibus maximam fidem meretur B. Jordanus, qui S. Dominico in magiſtratu ſupremo Ordinis ſucceſſit, eumque Pariſiis & Bononiæ vidit, & juxta teſtimonium Echardi tomo 1: Bibl. Prædicat. pag. 1 toto regiminis ſui tempore ab anno MCCXXIV ad MCCXXVI; quæ ad illum attinerent, in ſuis per varia Europæ regna viſitationibus ab æquævis & convictoribus diligenter inquiſivit. Si quis plura ſcire deſideret de beato hujus Vitæ ſcriptore, legat Opus noſtrum ad diem XXII Februarii, ubi Majores noſtri Acta B. Jordani illuſtravere.

& eorum tam Vitæ ſynopſim, quam in Bibliotheca Barberiana inventum,

70 Antiquitatis ordine poſt libellum B. Jordani typis vulgabimus breve quidem, ſed pretioſum, Vitæ compendium, quod hactenus numquam publicam lucem aſpexit. Hujus auctor eſt Bartholomæus Tridentinus, de quo præter Echardum, ſupra num. 7 citatum, Antonius Senenſis in Bibliotheca Prædicatorum pag. 40 ſic meminit Frater Bartholomæus Tridentinus, vir religione conſpicuus, fama celebris & doctrine clarus, & ſpiritu devotionis fervidus; ſcripſit Legendarium Sanctorum, a quo plurimi poſtea hauſerunt. Plura ſcripſiſſe fertur; quæ tamen ad meam notitiam non devenere. Claruit circa primordia Ordinis, Similia habet Altamura ad annum Chriſti 1225, ubi citat Taegium part. 1 Monum. Ordinis, aliosque; qui tamen omnes D videntur ignoraſſe, ab illo Bartholomæo talem geſtorum S. Dominici ſynopſin poſtea aliam fuiſſe, & naſquam innuunt, aliquod iſtius apographum in ſuis cœnobiis aſſervare. Attamen Papebrochius noſter Romæ iſtud Actorum compendium ex Ms. codice bibliothecæ Barberinianæ tranſcripſit, & in Commentario Prævio ad Vitam S. Antonii Patavini tomo 2 Junii pag. 703 conjicit, illa Sanctorum geſta a Bartholomæo Tridentino circa annum 1240 collecta eſſe: cui conjecturæ Echardus aſſentitur. Sed nos poſtea in Annotatis obſervabimus, ſaltem comprodiſſe S. Dominici Vitam certe ab eo inter annum 1244 & 1251 conſcriptam fuiſſe.

ſicut deteximus alia Ordinis monumenta, Prædicatoribus quoque, teſte Echardo,

71 Quandequidem ad conquirenda undique Sanctorum Acta nec labori nec ſumptibus parcimus, & ad eumdem finem per diverſas Europæ provincias diuturna itinera inſtituimus, nemini mirum videri debet, interdum a nobis detegi quædam monumenta ad Sanctos monaſticos ſpectantia, quæ eruditos ejuſdem profeſſionis viros latent: Echardus enim in præfatione ante tomum primum Bibliothecæ Prædicatorum fatetur, id pluries contigiſſe, & hoc obſequium Ordini ſuo præſtitum grate agnoſcit his verbis: Viros eruditos veteres & recentiores, qui hiſtoriæ eccleſiaſticæ vel etiam litterariæ expurgandæ & accurandæ incubuerunt, vel etiamnum incumbunt, omni qua par eſt reverentia proſequor & ubique laudo, eos ex quorum lucubrationibus non parum proficiscimur. Interea nolim nominandi venire eruditi Actorum Sanctorum, quæ Antverpiæ in diem prodeunt, editores, quoſque gratus animus obliviſci non ſinit, cum multa Ordinis monumenta e tenebris eruerint, quorum apud nos nulla jam extabat memoria. E

cui aliquæ horum ſtrictim laudatæ accepta referemus,

72 Cum tamen Ordinis Prædicatorum regimen nec illi nec alii a nobis extorres calleant, aut nec reſcire illi obvium eſt, ſicubi a vero abertent, quod aliquando contingit, eos ex libertate emendo, quam pectoris veritatis amor, quo ſe omnes flagrare præſtant, & quo omnes flagrare omnes tenemur, nullo vero contendendi affecto, a quo ſum alieniſſimus. Idem omnibus erudiiis integrum de hoc opere judicium relinquo, caetumque abeſt, ut, ſi aliquoties erraverim, emendari ægre pſtiar, quin id ipſum to. F tis præcordiis cuoptem, ut hiſtoria noſtra litterario quam puriſſimo modem, & ab omnibus ſphalmoris expurgatiſſimo prodeat. Nos quoque hanc veniam libenter damus, petimuſque vicſſim, Quare cum candida gratiæ animi ſignificatione fatemur, nos interdum ab Echardo aliiſque meliora ac certiora edoceri, quæ omnia ſuo tempore & loco in Opere noſtro corrigentur, & in hoc ipſo Commentario quædam ad Vitam S. Dominici utcumque ſpectantia, de quibus alia occaſione olim obiter ferma incidit, ultro emendabuntur. At eadem vena libere utemur, ubi ab opinionibus Echardi aliorumque diſſentiemus, & tunc ſolidas ſententiæ noſtræ rationes reddere conabimur, ut jam ſuperius fecere cæpimus.

& cujus deſiderio ſatisfacimus etiam,

73 Tertio denique loco edendam cenſuimus amplorem S. Dominici Vitam, quam Theodoricus de Appoldia ex præcedentibus biographis, aliiſque documentis undique collegit, ut ipſemet in prologo ſuo teſtatur. Hanc quidem Surius ad diem quintam Auguſti typis vulgavit; ſed mors ſuo ſtylum mutavit, ac truncato eadice uſus, non niſi panca fragmenta partis ſeptimæ & octavæ exhibuit. Quapropter Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat.

A *dicat. pag. 454 integrum ac ſinceram hujus Theodorici lucubrationem deſiderat hoc modo*: Cum vero Sorius ſtylum ſe immutaſſe fateatur, optandum eſſet, ut quis eam Vitam primigenio, quo ſcripta eſt, ſtylo quantumvis barbaro redderet, & prælo ſubjiceret ex eodicibus Mss. antheotieis & meliotis notæ, idque quamprimum: etſi enim hæc ratione proditura ſit in Actis Sanctorum Antverpiaois, vix ſperanda eſt ante vigiati quinque vel triginta annos. Addo ex eodicibus antiquia & non corruptis: nam vitio notatiorum plura irrepere errata notum eſt apud peritos; ea vero nonniſi ex plurium eodicum Mss. collatione deprehendi poſſunt. Sic eodicem, quo uſus eſt Surius, coreoptum fuiſſe hioc conjicio, quod quædam apud eum legantur, quæ non eodem modo referuntur a ſancto Antonino, qui tamen eodice Theodorici præcipua uſus eſt in Vita S. Dominici.

quem ipſe putaverat, B 74 *Dolo, neminem ex Ordine Prædicatorum hactenus tam juſto Echardi deſiderio ſatisfeciſſe, & integram Theodorici lucubrationem ex antiquis eodicibus edidiſſe: nam is editor me tetrico eodicis noſtri tranſcribendi & cum aliis conferendi labore liberaſſet. Attamen ſimul gaudeo, me Echardo eitius obſequi potuiſſe; quam putarat: cum enim anno 1719 primum operis ſui tomum ediderit, & tunc illam* S. Dominici *Vitam adhuc per vigiati quinque vel triginta annos exſpectandam cenſeret, ex anno editionis noſtræ potet, media fere temporis parte exſpectationem ejus jucunde deceptom fuiſſe. Dum autem Echardus aliquos & plures codices exigit, ut errata ex plurium Mss. codicum collatione deprehendi poſſint, poſtulationi ejus ex parte dumtaxat ſatisfacere licet, cum non habeamus plures, quam duos hujuſmodi antiquos codices, in membrana ſcriptos, de quibus hic nonnulla præmonebimus.*

integram Theodorici Appoldiani lucubrationem edemus ex Ms. eodice Franc. eoſtenſi, 75 *Primus eſt codex membranaceus optimæ notæ & antiqui characteris, quem Francofurtenſem appellabimus, eo quod R. P. Ulricus Nols, ex Ordine Prædicatorum, anno 1688 Prior Francofurtenſis, eumdem nobis dono dederit, cum in bibliotheca ſua haberet aliud ejuſdem Vitæ Mss. exemplar, ut Papebrochius noſter in fronte codicis notavit. Alter vero eſt codex Ultrajectinus, ut ex nota, cooperculo inſcripta, patet, quam jam dudum poſſedimus. In eo plura ad Ordinem Prædicatorum ſpectantia, puta Vitas Fratrum Gerardi de Fracheto, Chronicon venerabilis Magiſtri Humberti, & Acta quorumdam Sanctorum ejuſdem Ordinis, referuntur. Quamvis etiam ex membranis conſtet; tamen character illius recentior eſt, quam præcedentis, ut ex variis ſignis conjicimus. Quare Vitam* S. Dominici *tranſcripſimus ex codice Francofurtenſi, qui in Muſeo noſtro* P. *Ms.* 8 *notatur, eumque contulimus cum hoc codice Ultrajectino, qui ibidem* P. *Ms.* 7 *ſignatur. Hi autem codices ſibi mutuam præſtant operam, ita ut ex uno ſuppleverimus, quod in altero deerat. Supplementa illa ad majorem ſecuritatem uncis incluſimus, & in Annotatis ſubinde lectorem de hac re monebimus, ubi operæ pretium viſum fuerit.*

ejus caput ultimum ex Ms. bibliothecæ Vaticanæ adjungimus. 76 *At in acutro exemplari inveni caput ultimum de modo orandi corporaliter ſancti Dominici, quod ex codice Bibliothecæ Vaticanæ numero 1218 accepi, & cui apographo Heuſchenius noſter præfalt hæc verba:* Eſt caput ultimum Vitæ per Appoldiam. *Certe S. Antoninus Pavte 3 Chronicorum tit. 23 cap. 2 § 3 agens de eximiis* S. Dominici *virtutibus, etiam hos novem diver-*

ſos orandi modos Sancto adſcribit. Cum autem S. *Antoninus codice Theodorici præcipue uſus ſit, ut Echardus ſupra aſſerit, ex codice Vaticano illud ultimum caput lucubrationi Theodorici de Appoldia conſidenter adjungemus. Facile tamen credidero, hoc caput de variis orandi modis conſcriptum fuiſſe a Gerardo Provinciali Germaniæ, qui comitis Lucenſibus interfuit, & multa ex ore ſororis Cæciliæ tuceperat, & Theodericum forte illud pro ſuo adeptaſſe, aut ſaltem lucubrationi ſuæ addidiſſe: nam auctor iſtius apud nos num.* 408 *ſic loquitur*: Hoc modo oravit, quando ſuſcitavit Deus oratione ſua puerum Napoleon Romæ in ſancto Sixto, in loco ſacriſtiæ & in eccleſia in celebratione Miſſæ, quando elevatus eſt a terra, ſicut narravit mihi illa devota & ſancta ſoror Cæcilia, quæ præſens erat, & vidit eum alia multitudine. *Soegius in Vita Gallica* S. Domioici *pag.* 448 *teſtantur, in bibliotheca Carcaſſonenſi ſervari vetus manuſcriptum (de eodem cum imaginibus, quæ Sanctum repræſentant, ibidem pag.* 457 *memineruat) in quo bi novem orandi modi exprimuntur. Sed quiſquis demum ſit auctor iſtius ultimi capitis, illum antiquum eſſe ſatis patet ex dictis & ſequentibus verbis, quæ apud nos eodem numero ita leguntur*: Viſus eſt etiam aliquando orare ſanctos pater Dominicus, ſicut a vidente audivi auribus meis, manibus & ulnis expanſis. E

Theodoricus Vitam Sancti colligere cœpit juſſu Manionis, ſeptimi Magiſtri Prædicatorum, 77 *Theodericus hanc* S. Dominici *Vitam colligere cœpit juſſu Munionis, qui ab anno 1285 uſque ad annum 1291 toti Prædicatorum Ordini præfuit, ut colligitur ex epiſtola ejuſdem Magiſtri generalis, qui in codice noſtro Ultrajectino ante prologum memoratæ Vitæ ad Theodericum ita ſcribit*: Dilecto ſibi in Chriſto Fratri Theodorico de Appoldia, domus Erfordienſis provinciæ Theutoniæ, Frater Muoio Magiſter Ordinis licet indignus, ſalutem & augmentum continuum exleſtium gratiarum. In remiſſionem peccatorum & in augmentum oihilominus meritorum vobis injungo, quatenus dictandi Legendam ſancti Dominici patris noſtri ſecundum daram vobis gratiam, de qua gero fiducium in Domino pleuitudinem, meritum ſubeatis, ut ooo in vaeum gratiam Dei videamini accepiſſe; hæc inter alia diligeotius attendens, ut ſit veritate firmiſſima, integritate completa, gratioſa decure. Volo autem, quod Prior veſter, qui pro tempore fuerit, vobis adſit conſiliis, auxiliis, & ſolatiis, conſolationibus optimis. Valete & orate pro me. Datum in Urbe veteri Idibus Aprilis *Quamvis in hac epiſtola annus deſit, tamen Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 453 *conjicit, illam anno* 1288 *datam falſſe, cum ad habenda Lucæ comitia genitulla Manio ſe accingeret, vel inde reverteretur.* F

eamque abſolvit ſub Nicolao Bocaſſino, 78 *Interea Nicolaus IV Papa anno* 1291 *Munionem depoſuit, cui ſucceſſit Stephanus de Biſuntio, & hoc poſt biennium mortuo, ad ſupremum totius Ordinis magiſtratum evectus eſt Nicolaus de Tarviſio, aliter cognominatus Bocaſſinus, cui tandem Theodericus de Appoldia lucubrationem ſuam offert hac epiſtola nuncupatoria*: Patri filiorum amabili, Nicolao Fratrum Ordinis Prædicatorum venerabili, Frater Theudericus de Theutooiæ provincia per proſperitatem provincialium meritorum pertingere ad æterorum præmia gaudiorum. Libellum, quem de patre divino Domioico & Ordioa ab ipſo inſtincto compoſitum ſibi deſerti veſtra dignatio imperavit, in abjectis quidem eedulis ac vilibus petiis primum jam ſenex conſcripſi, propriis manibus; oculiſque ea-

ligan-

Digitized by Google

AUCT. G. C. ligatibus, & compegi; de cujus materia ipſius libelli proœmium vos inſtruet & docebit. Reperi igitur ex chronicis tempore, qui Sancti hujus parentes exſtiterunt, ea quæ circa ortum & progreſſum & exitum vitæ ipſius geſta ſunt, ſecundum decurſum temporis diſponere curavi; ita tamen, quod propter convenientiam materiæ, poſtmodum quæ acta ſunt, præpoſui, & quæ ante, poſtpoſui ſubjungendo.

novum ejuſdem Ordinis Magiſtro Generali,

79 Legi ſanctorum Pactum Bernardi & Franciſci Vitas, eum multa integriſſime editas, elegantique ſtylo compoſitas, inſigni ſinceruque devotione probatas, noſtrique eximii Patris præfulgentem & prælucidam valde diſſimiliter ſcriptam Vitam. Cupiens igitur, ſtatum Ordinis noſtri plenaria certitudine non carere, poſteriſque nobilitatem aucti generis lutimare, pateræ ſanctitatis, prout potui, verbis ſimplicibus deſignavi. Multa de verbo ad verbum, ſicut in eaem. plaribus reperi, poſui; quandoque tamen propter conſequeatiam aliquid immutavi. Cumque ex iis, quæ ad manum habebam, exemplaribus, omnia conſummaſſem, ullata ſunt mihi ad petiB tionem meam quædam ſcripta, quæ & pretio comparavi, propter quæ opus præteritum, ut illud inſererem, penitus diſſipavi: erant enim illa magnæ auctoritatis, utpote dicta teſtium juratorum, quæ Papa Gregorius nonus approbavit, magnorumque meritorum & exemplorum ſanctitatis præcipue expreſſiva. Prævenit præterea me littera venerabilis patris noſtri Fratris Munionis, tunc Magiſtri Ordinis, mihi iſtum laborem injungens & ſtudium pro peccatis.

ut daret epiſtola dedicatoria,

80 Non ut volui, nec ut debui, feci tamen quod potui, ut videtis. Verum vos, ſeverendiſſime Pater, quod veſtrum eſt, manum peritam apponite, & de hac informi materia opus, ſicut ſcitis, perficite glorioſum. Decereveram ceſte huic operi ſuperaddeadu, immotando, ornando, ordinando, ulteriorem diligentiam adhibere, ſi facultas expenſarum, & opportunitas temporum adfuiſſet; quibus deficientibus, deſtiti, &, ut aſpicitis, dereliqui. Verumtamen quamdiu vivo, iis laborem impendere, ſi requiritur, non recuſo. Ignoſce, obſecro, mihi in nomine Jeſu Chriſti: expavi & dolui primum, C quod ad aures veſtras mea imperitis pertingere debuit, nec credidi, hoc ſuturum. Spiritus Dei ſanctus ſpiritum veſtrum dirigat, & infundat, ut ſanctitatis, in hoc libello deſcriptæ, devotus æmulator, & caſeenior efficax, & in Ordine, veſtro regimini commiſſo, fidelis inveniamini conſolator. *Hanc epiſtolam, cujus aliquo ſragmenta Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 453 & 454 exhibet, ex codice noſtro Ultrajectino* P. *Mſ. 7 integram tranſcripſimus.*

ex qua Echardus intervallum & ſtudium elucubrandi operis præterpropter determinat.

81 *Porro Echardus ex fragmentis hujus epiſtolæ ibidem monet obſervanda ſequentia:* Cum dictus Nicolaus Bocaſſiana electus ſuerit Argentinæ MCCXCVI, & ſub finem anni MCCXCVIII Cardinalis aſſumptus; horum annorum aliquo jolſerit hoc opus ſibi nuncupari: unde ſeptem aut octo annis ſolidis Theodoricum huic operi concinnando deſudaſſe colligat. Quod autem ait auctor, ſe jam ſenem, cum ſcribere incepit, indicat ſe tum plus quam ſexagenarium; nec mirum, oculorum caligantium meminiſſe, cum ea ætate nondum adjuvenia eſſent vitra illa, oculis ſcaum adeo accommoda. Maxime etiam annotandum, quod monet, ſe in narratione non ſemper ſeriem annorum, quibus res acta ſunt, ſequi; ſed multa ὕστερον πρότερον, prone geſto. D ſum cognitio poſcebat, ſe referre, ad quod maxime attendat, neceſſe eſt, qui ἀναχρονισμὸς vitare voluerit. *Dein poſt alterum ejuſdem epiſtolæ fragmentum ita concludit:* Ea his hubetur, bis opus confeciſſe; prima vice ex prioribus Legendis; altera, receptis novem teſtibus Ordinis in canonizationis proceſſu juratorum reſponſionibus, aliiſque certis documentis, quæ in cauſa fuerunt, cur hucuſque ſcripta conſcindens, novum opus aggredaterur. *Quibus autem documentis ad colligendam hanc S. Dominici Vitam uſus fuerit Theodericus de Appeldia, poſtmodum diſtinctius ex prologo ejus intelligetur. Nunc examinandum eſt, an Theodericus in ſuis narrationibus ubique æqualem fidem mereatur.*

Melchior Canus explodit quandam Theodorici narrationem,

82 *Non eſt dubium, quin huic nullam ſumma fides debeatur in his, quæ ex B. Jordano, Conſtantino Urbevetano, aliiſque veteribus biographis collegit. Sed inter ipſos Prædicatores diſceptatur, utrum prudentes credi poſſint omnia illa, quæ Theodericus ex teſtimonio ſororis Cæciliæ narrat. Sic ſcriptor ille apud nos num.* 547 *ex auctoritate ejuſdem Cæciliæ præter alia prodigia refert, quomodo* S. Dominicus *dæmonem, ſub forma ſimiæ ſibi illuditum, tamdiu tenere juſſerit candelam, donec digiti ejus combureremur. At Melchior Canus lib.* XI *de Locis theologicis pag.* 533 *hæc & ſimilia, tanquam fabuloſa, explodit his verbis:* Illud item quam ridiculum, diabolum Dominico patri noſtro ſemel obſtrepentem, a Divo eſſe coactum, ut lucernam haberet in manibus, quoad illa abſumpta non moleſtiam ſolum, ſed incredibilem dolorem etiam afferret. Non poſſunt hujuſmodi exempla numero comprehendi; ſed in his paucis pleraque alia intelligentur, quæ Diverum clariſſimorum hiſtoriam obſcurarunt. Non autem decebat, veras Sanctorum res geſtas falſis & commentitiis fabulis contaminari.

quam cauta Malvenda tractanda ſit.

83 *Thomas Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1219 *cap.* 23 *& ſequentibus hanc ſodalis ſui Cani cenſuram ita refellit:* Ridet noſtros hiſtoricos præclarus auctor, quod ad ſanctum Dominicum referantur, ſe juſſiſſe diabolo accenſam candelam, qua torqueretur, manu tenere. Ergo ridiculi ſunt Theodericus de Appoldia, F S. Antoninus, Joannes Garzo, Marcus * Antonius Flaminius, & alii rerum ſancti Dominici auctores probi, integri, prudentes, tanto conſenſu unam & eamdem rem prodentes. *At hoc loco adducere non oportebat recentiores ſcriptores, qui bona fide hiſtoriam illam ex Theodorico hauſerunt. Quare Molxenda adverſarium ſuum magis urget, dum ex verbis Theodorici probat, illam narrationem ex ore Cæciliæ, teſtis oculatæ, exceptam eſſe, ac deinde ſic diſſerit:* Cernis, lector, quam integra fide Theodoricus rem geſtam de diabolo, tenente eandelam ſummo cruciatu, rediderit. Acceptum a ſanctiſſima virgine, quæ ex manibus S. Dominici habitum Ordinis accepit, plurima ejus miracula vidit, ipſum ſæpe alloquia eſt, aliaque permulta ex ore ipſius audivit. Si hæc non eſt fides humana, neſcio quenam eſſe poteſt.

* *lege* Joannes

teſtimonio Sororis Cæciliæ,

84 *Denique eamdem Theodorici, ſin potius ſororis Cæciliæ, narrationem variis exemplis credibilem reddere conatur, ac tandem ita concludit:* Atque hæc hactenus pro defenſione hiſtoriæ, tot optimorum ſcriptorum fide relatæ, dicta ſunto: quibus etiam viam munire voluimus ad ſimiles narrationes ſtabiliendas, quas critici forſitan irriſerint, dummodo de integritate auctorum ſi-

mus

A mus ſecuri. Illud tamen corrigendum in ſancto Antonino, cum ait, illud dæmonis ſub effigie ſimiæ terriculamentum, a ſancto Dominico diſſipatum, Bononiæ contigiſſe: nam niſi bis id acciderit, certum eſt, uti prædiximus, apud ſanctum Xiſtum rem effectam. *At nullo modo eſt veroſimile, id bis contigiſſe, cum antiquiores biographi ne de uno quidem hujuſmodi prodigio meminerint, ut jam vidobimus.*

cui Echardus videtur parum deferre,

85 *Echardus profitetur, ſe mediam viam elligere, & velle hos duos adverſarios conciliare, dum tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 87 de eodem Cæciliæ teſtimonio ſic judicat:* Adde ſororem Cæciliam, ea cujus ore hæc Bononiæ anno MCCLXXXVIII a Fratre Gerardo, tum pro Teutonia in comitiis generalibus Luchæ habitis diffinitione, & poſtea ejuſdem Teutoniæ Priore provinciali, accepta ſunt, octogeſimum quæſitum ætatis tum exceſſiſſe, quæ & facile præſenio in quibuſdam circumſtantiis tei ante annos ſexaginta octogeſimæ errare potuerit. Imo ut vetuſtarum eſt, quæ ſua juvenili ætate acciderunt, non raro exaggerare; hinc eveniſſe haud immerito quis putet,

B ut prædicta Cæcilia quædam de beato Dominico retulerit, verbi gratia de dæmone, in ſpecie modo lacertæ, modo paſſeris, moniales turbantis aut terrente, vel etiam ſimiæ, quam Sanctus eandem coram ſe tenere ad digitorum uſque combuſtionem juſſerit, & alia ſimilia, quæ, ut verbo Ferdinandi de Caſtillo ad hiſtoriam generalem Ordinis præfaris ntur, a viris gravioribus ceu pueriles inepti æ, NIñERIASYCUENTOS (*hæ voces Hiſpanicæ etiam* nugas & fabulas *ſignificant*) habentur.

ac proinde famæ judicio Cæci,

86 Hæc enim cum æqualiores & Sancto æquales vel ſuppares ſcriptores, Joedanus & Humbertus Ordinis Magiſtri, & Conſtantinus provinciæ Romanæ alumnus, ejus licet rerum vel minimarum cutioſiſſimi, non meminerint, de iis nil nmquam vel a ſororibus Sanctitatis, vel a ſodalibus, qui vivum viderunt, ſe audiiſſe oſtendunt; ac proinde ceu viro ſapiente, ut Dominicum Boniſacius VIII vocare ſolebat, non ſatis dignis, ea ſaltem ratione, qua a Theodorico narrantur, ſi fidem omnino non adhibeas, haud injuria ſuſpectis: ita tamen ut in relatis aliquid veri latere exiſtimes, ſicque Melchiorem Canum de Locis

C theologicis lib. 11 cap. 6 omnia ſuis dequo habentem, & Malvendam ad MCCXIX num. XXIV omnia ſuſpicientem ac propugnantem conciliabis. *Quando Echardus ea, quæ narrantur de dæmone, eandelam tenere juſſo uſque ad digitorum combuſtionem, & his ſimilia phraſi Hiſpanica Ferdinandi de Caſtillo vocat* pueriles inepti as ſeu nugas & fabulas, *proprius ad Melchiorem Canum accedit, quam ſibi mediam viam tenendam propoſuerit. Ego inter hos tres eruditos Dominicanos arbiter eſſe nolo, & propterea totam hanc litem maturo prudentis lectoris judicio decidendam relinquo.*

87 *Sed interim moneo, ne quis hoc favorem Caci & Echardi judicium ad alias quaſlibet Theodorici narrationes extendat, atque ita omnem fere fidem ei adimat: nam impigre ille collectoa plerasque Actorum ſuorum hiſtoriae ex antiquis ſcriptoribus & authenticis monumentis hauſit. Id ſatis patebit ex Actis B. Jordani, & Bartholomæi Tridentini, quæ lucubrationi ejus præmittam, & ex inſtrumentis juridicis, quæ eidem ſubjungam. Ceteros hujus collectionis fontes, quos detegere potui, in Annotatis breviter aſſignabo; reliquos vero, qui inquiſitionem meam effugerunt, ſagacitati aliorum indagandos relinquam.* Hiſce

quod certe excudendum non eſt ad alias hiſtorias, quas Theodoricus ex antiquis biographis hauſit,

circa varios Vitæ ſcriptores præmiſſis, ut infra dictatæ clarius intelligantur, ad eumdem finem paragraphe ſequente exhibebimus chronologicum geſtorum S. Dominici ſeriem, juxta quam reliquus Commentarius noſter previus dirigitur. AUCT. G. C.

§ VI. Chronologicum Vitæ compendium, juxta quod reliquus Commentarius prævius ordinabitur.

Brevis Actorum chronotaxis.

JAm ſæpe citatus Echardus tomo 1 Bibl. Prædicatorum inter paginam 86 & 87 edidit folium expanſum, in quo Vitam S. Dominici ordine chronologico breviter exhibet, & cui præfigit hunc titulum: Tabula chronologica Actorum ſancti Dominici, additis ad marginem cujuslibet anni Indictione, numero aureo, littera Dominicali, ac die Paſchæ in commodum lectoris, ut in promptu habeat, qui numerat initium anni ſeu ſtylo vteri a die Paſchæ, ſeu novo a primo Januarii, monitus una, apud chronologos ſeculi XIII, præſertim Gallos, annum a Paſcha ſemper inchoari, menſeſque præcedentes ſuperioris anni

E cenſeri. *Infra diſcutiemus, an hæc regula generalis ubique locum habeat, & ea ex methodus numerandi annos a Paſcha ad omnibus ſeculi XIII ſcriptoribus uſurpetur. Cum igitur hæc tabula per diuturnum examinanda ſit, non exiſtimavimus, lectiones, litteras Dominicales, & alias notas chronologicas hic ſcrupuloſe exprimendas eſſe. Quapropter ſolos annos juxta opinionem Echardi rebus geſtis præmittemus, ut ſaltem lector poſtmodum pervolvens antiqua Acta, quæ plerumque ſine ullo temporis ordine vel indicio conſcripta ſunt, quamdam chronologicam rerum geſtarum idtam formare poſſit. Præterea hanc Echardi tabulam hic tranſcribimus, ut habeamus aliquam Actorum chronotaxim, juxta quam reliquus Commentarius noſter ſerie temporis procedat. Nunc ipſam tabulam exhibemus, & majoris proſpicuitatis gratia ſingulos annos a nova linea incipimus.*

89 Anno MCLXX. Dominicus naſcitur.

Anno MCLXXVI. Avunculo ſuo traditur educandus.

qua exhibet Vitam S. Dominici in puritia & juventute,

Anno MCLXXXIV. Palentiam in univerſitate humanis & divinis inſtituendus diſciplinis amandatur.

F

Anno MCXCI. Theologiæ duas operam, exorta fame, libros & ſupellectilem diſtrahit, & pretium dat pauperibus, & per decem annos a vino abſtinet.

Anno MCXCIV. Palentiæ ſacras interpretatur Litteras.

Anno MCXCIX. Hoc anno circiter Palentia, unde nondum alio excurrerat, Uxamum ſive Oxomam evoratos a Didaco epiſcopo, ſitque Canonicus regularis, rum Capituli Snppeior; Collationes Patrum legit: ſi quandoqua concionatur, ut veroſimile, ſemper intra fines diœceſis.

varia itinera, & prima certamina

90 Anno MCCIII. Hactenus nondum Uxamo egreſſus, Didacum epiſcopum, ad Marchias Alphonſi regis Caſtiliæ legatum, comitatur, & Toloſa tranſiens hoſpitem ſuum hæreticum convertit.

Anno MCCIV. Cum epiſcopo ad regem Alphonſum reverſus, rurſus cum eodem, iterum a rege ad Marchias legato, vadit.

Anno MCCV. Cum eodem epiſcopo, legatione peracta, Romam pergit; inde redeundo Montem Peſſulanum accedens ſub finem anni, Februario ſcilicet vel Martio ſequenti: tres legatos, & duodecim Ordinis Ciſtercienſis abbates ibidem con-

AUCT. G. C. congregatos inveniunt, quos ad proſequendam apud Albigenſes miſſionem adhortati, eiſdem duces ſe præſtant. Fulco recens electus epiſcopus Toloſanus poſſeſſionem init quinta Februarii ſtylo novo MCCVI, veteri MCCV.

Anno MCCVI. Circa Paſcha, ut dictum, vel paulo ante vel paulo poſt, Didacus epiſcopus & Dominicus, ceu prædicatorum laudatorum anteſignani & duces, hæreticos Albigenſes verbo & exemplo adoriuntur, variiſque in locis acies cum iis habent concertationes. Apud Carcaſſonam meſſes hæreticorum ſanguine fluentes apparent die ſancti Joannis Baptiſtæ. Arnaldus unus e legatis & abbas Ciſtercienſis menſe Julio vel Auguſto Ciſtercium ad comitia Ordinis generalia regreditur, & ſequuntur plures abbates. Didacus & Dominicus in miſſione perſtant impigri. Apud Fanumjovis celebris habetur cum hæreticis diſputatio. Libellus a Dominico ſcriptus, fidem Catholicam exponens, ter in ignem projectus, exit illæſus. Dominicus tum monaſterium Pruli erigit, & ſeminas nobiles a ſe converſas ibidem includit intra Natale Domini.

B *adverſus hæreticos Albigenſes.*

91 Anno MCCVII. Menſe Aprili Berengarius archiepiſcopus pluta monaſterio Pruliano confert beneficia. Apud Montem regalem plures habentur cum hæreticis diſputationes. Ibi adhuc erat Didacus, Dominicus, & alii prædicatores, eum Ciſtercio ſedit Arnaldus abbas & legatus, abbatibus duodecim comitantibus, menſe Maio: hi omnes nudipedes, bini vel terni diviſi, totam regionem perambulant, ubique pes tres meoſes euangelizantes. Dum quadam die noſtri prædicatores cum Albigenſibus diſputarent, Dominicus uni ex illis ſchedulam dat a ſe ſcriptam, & fidei Catholicæ argumenta continentem; hanc hæreticus cum ſuis ſodalibus tradidiſſet, hi in ignem tet projiciunt, unde ſemper evolavit illæſa: ſed hoc privatim & inter perfidos ſolum actum, quod tameo revelavit miles quidam, qui aſſuetat, Appamiis ſolemois indicitur circa Novembrem vel Decembrem diſputatio cum Valdenſibus: eo ſe conferunt plures epiſcopi & abbates, inter quos Fulco Toloſanus, Navarrus Conſoranenſis, Didacus Oaomenſis eum Dominico, & alii. Exitus felix fuit, plurimis converſis, aut in veta fide confirmatis. Tum in Hiſpaniam redit Didacus; ſed priuſquam diſcederet, Dominicum prædicationis ducem & præfectum inſtituit: jam quibuſdam antea menſibus
C pleriique abierant abbates. Petrus de Caſtellonovo nout ex legatis Papæ tum occiſus eſt: Radulphus alter legatus tum etiam obiit: Arnaldus jam laudatus, vir magnarum partium, in Fraocium ad regem ſe contulit.

aliquot præclare geſta

92 Anno MCCVIII. Didacus Uaami moritur ſexta Februarii. Fulco Toloſanus & Navarrus Coſoranenſis epiſcopi Romam adeunt, ut ab Innocentio III crucem obtioeant adverſus Albigenſes prædicati. Voto adepto, crux io Francia prædicatur, in provinciis præſertim Cis Ligerianis. Guido Vallium-Seroaii abbas inter prædicatores crucis ſetventiſſimus elaret. Interim Dominicus in Occitania perſtat, Albigenſium converſioni in omni patieotia & doctina totus incumbens.

Anoo MCCIX. Cruce ſignati duce Simone, Mootisfortis comite, in Occitaniam adveniunt. Domioicus, huic bello non implicitus, verbo Dei ſolum toſtat; irriſiones, contumelias, inſidias ab Albigenſibus patitur: in his omnibus ſupetat, ſuo ais martyrii deſiderio deeltato.

Anno MCCX. Idem prædicatoris munus Dominicus proſequitur: hoſpitatus apud nobiles domi-
nas. Quadrageſimam in paoe & aqua jejunat, & ſuper nudam tabulam cubat, eaſque ad fidem reducit. D

Anno MCCXI. Concionari pergit. Simon eomes Montisfortis Toloſam obſidet. Interim Dominicus io quodam ad Garumnam ſacello orat, & quadragiota peregrinoot Angloa, navi, qua flumen trajiciebant, demerſa, pereuotes ſuis precibus ea aquæ profundo ſuſtollit & libetat. Duodecimo Kalendas Junii Guillelmus de Cardalliaco, epiſcopus Caturceoſis, apud Simonem Mooris fortium elientelam profitetur: inter magnates teſtes adeſt Dominicus, & inſtrumento exinde confecto ſigillum apponit. S. F. DOMINICI PRÆDICATORIS.

93 Aono MCCXII. Guido Vallium Sernaii ab baa, electus epiſcopus Carcaſſonenſis, e Fraocia redit, & Albiæ jam adetat vigilia Paſchæ; menſe Maio Narbonæ conſecratus: quibuſdam poſtea menſibus in Francism revertitur, relicto io ſpiritualibus & conſtituto vicario Dominico. Ipſe Dominicus eccleſiarum Conſoranenſis, Conve. narum, & Biterreoſis paſtor eligitur, quas omnes conſtanter recuſat. *in partibus Tholoſanis*

Anno MCCXIII. Guidone toto hoc anoo abſeota, Dominicus vicarius ejus partes agit, & E
per Quadrageſimam coneioocs ſemper habens, in pane & aqoa jejunat, nac lectum intrat. Meoſe Septembri committitur prælium ad Murellum. Vineit Monfortius. Petrus Aragonum rex occiditur. Interim dum ſervet pugna, Dominicus cum epiſcopis in eccleſia Murelli auxilium divinum implotat.

Anno MCCXIV. Guido epiſcopus Carcaſſonenſis e Fraocia in Occitaniam revertitur, & ad partet Albigeoſes veoit circa Octavam Paſchæ. Dominicus nuptiis Almarici, primogeoiti Montisfurtis, cum Beatrice Delphina benedictionem impertit Carcaſſonæ: filiam Simoais Montisfortis pattia hoc circiter anoo baptizat.

94 Anno MCCXV. Petrus Cellani quas Tolo. *uſque ad inſtitutionem Ordinis Prædicatorum.*
ſæ ad caſtrum Narboneoſe habebat ædes, dat Dominico, qui eum & Thomam civem Toloſanum, virum onbilem, aliſque Ordini a ſe inſtituendo aggregat. Fulco epiſcopus Dominicum & ſocios prædicatores conſtituit in ſua diœceſi, & ut victui aliiſque neceſſaria habeant, ſeatam partem decimarum eis confert. Eumdem epiſcopum, Romam ad conciliom Lateranenſe petgentem, comitatur Dominicus, qoi Romæ jam eaſteos menſe Octobri, ab Innocentio III aote concilium, eccleſiarum, caſtrorum, prædiorum, se- F
dituum, hactenus monaſterio Pruliano datorum confirmationem obtinet. Tum ab eodem Pontifice poſtulat, ut Ordinem inſtituere ſibi liceat, qui Prædicatorum Ordo diceretur & eſſet. Reſponſum accipit, ut ad ſodales Toloſæ agentes redeat, eum eis communi conſilio regulam jam approbatam electorus, & poſtea Romam sepetat, confirmationem ſui Ordinis acceptutus.

Anno MCCXVI. Dominicus Prulii cum ſexdecim circiter ſociis regulam ſancti Auguſtioi, & quaſdam ſeveriores inſtitutiones eligit. Menſe Junio vel Julio datur eiſdem eccleſia ſancti Romani Toloſæ, ibique etigitur prima Ordioi domus. Dedima ſeata Julii moritur Innocentius III, cui altero die ſufficitur Honotius. Sex e ſuis ſodalibus nondum in factis Litteris ſatis exercitatos Dominicus ad ſcholam theologiæ publicam ducit, ac ſedulam ſtudiis operam date jubet; ipſe vero Romam abit, eraique jam in Urbe, ut verofimile, menſe Novembri. Vigeſima ſecunda Decembris confirmationem Ordinis duplici diplomate teſtſcam obtinet.

A *Anſtr confirmat Ordinem Dominicanum, Sanctus ſuorum diſperſio.*

95 Anno MCCXVII. Duo alia diplomata Dominicus ab Honorio III obtinet menſibus Januario & Februario. Quadrageſimam Romæ tranſigit, & ut conjectu prouum, in aula Pontificis epiſtolas ſancti Pauli explicat publice. Tum apud Cardinalem Oſtienſem frequentans, cum Guilielmo de Monteferrato ibidem morante, familiaritatem junxit, a quo & promiſſum accipit Ordinem amplectendi, ſed poſtquam per biennium eo inde Lutetiæ theologiam audiiſſet. Poſt Paſcha in Galliam ad ſuos revertitur Dominicus, quos Toloſæ in S. Romani agentes invenit: menſes duos treſve iis ultimo formandis impendit. Die Aſſumptionis omnes in Pruliano monaſterio congregatos dividit; quatuor in Hiſpaniam, ſeptem Pariſios ablegat; duos Prulii, totidem Toloſæ primit ſociis relinquit; ſed & plures tum ad Ordinem allegit. Menſa Septembri etiamnum ipſe in partibus Toloſanis perſtabat, forte & ultra. Tum Romam vadit, ſocium aſſumens F. Stephanum Metenſem, ſed & quatuor alios recens ad

B Ordinem aſcitos. Quos Lutetiam miſerat, duodecima Septembris alii, alii paulo poſt advenerant, & domum ad majorem eccleſiam conduxerant, ubi fere per annum morabantur. Quos in Hiſpaniam F. Petrus Miriti, F. Suerius Gomez Scalabi domos Ordinis ereaerunt; alii duo F. Michael de Uzero, & F. Dominicus ad ipſum Romam redierunt.

Ordinem per Galliam,

96 Anno MCCXVIII. Dominicus Romæ ab Honorio eccleſiam S. Sixti & cœnobium ei adjunctum aceipit. Sodales plures indies aggregat. Collationes in palatio Apoſtolico reſumit, vel Euangelium Matthæi, vel epiſtolas Pauli explicare pergendo: interim & per Urbem concionatur, etiam in S. Petri baſilica tanto plauſu & fructu, ut ejus veſtes auditores veluti reliquias conſcinderent; ita ut ejus ſcapulare ſic per particulas deciſum via ad genua deſcenderet. Circa initium anni, quod Romæ a die Annuntiationis numerabatur, quoſdam e ſuis, nempe Joannem de Navarra, & quemdam Bertrandum, Bononiam mittit, iiſque Ricardum ætate jam provectum præficit, illum ſcilicet, qui Tancredum virum nobilem, & alias in exercitu imperatoris tribunum, allegit ad Ordinem, quibus poſtea Michaelem de Uzero & Dominicum, adſe ex Hiſpania reverſos, jungit.

C Tumetiam Reginaldum, Aurelianenſem ſancti Aniani decanum, a febre ardentiſſima miraculoſe ſanatum veſte ſua donat; voti tamen explendi cauſa in Paleſtinam ire permittit. Plura ipſe in S. Siari miracula edit. Architectum, ſub ruina ædificii oppreſſum, incolumem reſtituit. Sodales in ſumma rerum omnium penuria, una vice quadraginta, altera ducentum, pane cælitus miſſo paſcit. Conventus procuratorem jam iunctum, & jamjam animam exhalantem, ad vitam revocat. Ex Urbe ita tempeſtive egreditur, ut per Galliam Narbonenſem Toloſanaſque partes tranſeundo, Segobiæ in Hiſpania affuerit paulo ante Natale Domini, ubi cum ob ſummam ſiccitatem agricolæ nondum ſeminare incepiſſent, precibus copioſum illis e cælo imbrem impetrat, & domum Ordinis erigit. Reginaldus e Paleſtina redux, Bononiæ jam aderat XXI Decembris. Hoc eodem anno ſodales Lutetiæ agentes e domo, a ſe conducta ad eccleſiam S. Jacobi ſibi conceſſam tranſeunt, & ingrediuntur ſeata auguſti.

Hiſpaniam,

97 Anno MCCIX. Matricum Dominicus progreſſus, domum a Fratre Petro, quem e Toloſa eo miſerat, anno MCCXVI erectam inſtaurat, & plures ad Ordinem allegit. Apud Gualdaſaiea ſen Guadalajara multos novitios induit, moxque propoſiti pœnitentes, liberos abire ſinit; ſed precibus ad Deum fuſis, ut redeant, obtinet. Pluribus in Hiſpania geſtis, cita Paſcha in Galliam revertitur. Toloſa rurſus iter habet. Sodales tironis aqua in vinum verſa reficiat, & verbis mellifluis ad duram quæque pro Chriſto fortiter ſuſtinenda excitat. Tum F. Bertrandum de Garriga, ibi juventum, ſocium aſſumens, primo ad Rupem-amatoriam, exinde octo diebus Aurelianos, ac tandem Pariſios advenit, ubi Conventum triginta ſodalium, ſub F. Matthæo abbate ſanctiſſime rectum, lætus aſpicit. Collationes plures: ut illi ebique ſolemne, publice. habet. Remos, Meras, Pictavos, Aurelianos mittit, qui in his civitatibus domos novas erigerent. Fratrem Petrum Cellani, ibidem inventum cum quibuſdam ſociis Lemovicas deſtinat, & jubet, ut intra Januarium ſequentem eo advenerit. Jordanum, ſuum poſtea ſucceſſorem, tum ſacræ facultatis baccalaureum, nec de Ordine amplectendo adhuc cogitantem, familiarem ſibi facit. Guillelmum de Monteferrato, de quo ſupra, & a duobus animis E Lutetiæ ex condicto theologiæ dantem operam, promiſſum e aigena ſua veſte induit, & ſocium aſſumit, Bertrando de Garriga Toloſam dimiſſo.

Italiam tum cogitans, itet per Burgundiam inſtituit. Caſtellione tranſiens filium ſui hoſpitis, qui de ſuperiori tabulato ceciderat, quaſi exanimem vitæ reſtituit. Alpes dum pedes ſuperat, quemdam F. Joannem Converſum, ſecum ex Hiſpania deductum, animo præ laſſitudine & famis deficientem, pane cælitus miſſo reficit. Bergomum primum, tum Mediolanum ingreditur. Hic apud Canonicos S. Nazarii honorifice excipitur. Concionibus ſuis totam commovet civitatem, treſque præſtantiſſimos viros ad ordinem adſciſcit: hos ſecum ducens, Bononiam pervenit ſub finem Auguſti. Numeroſius jam erat Bononiæ Fratrum collegium, ferventiſſimis Reginaldi concionibus & ſanctiſſimis exemplis aggregatum. Hinc itaque Dominicus eumdem Reginaldum Pariſios ablegat, ſimilem ab eo ſperans in regia urbe ſucceſſum. Tum vero ſodales ad celebriores Longobardiæ civitates mittit, qui domos Ordinis eri- F gant, & inter alios F. Joannem Salernitanum Florentiam. Ipſe Romam cogitans, Florentia tranſit, ubi Benedictam, feminam nobilem, ſed ob mores mundanos, permittente Deo, a malo ſpiritu vexatam liberat; & ad meliorem frugem adducit. Viterbii apud ſummum Pontificem Honorium III jam aderat XV Novembris. Aulam ſummi Pontificis ſequitur ad XVII Decembris, quo die per Breve Apoſtolicum, in civitate Caſtellana datum, eccleſiam S. Sixti ſibi ſuiſque Fratribus abſolute concedi obtinet. Poſtea Romam pergit.

& Italiam miriſice propagat uſque ad annum Chriſti 1220,

98 Anno MCCXX. Dominicus, Romam forte ante Natale ingreſſus, ſodales ſua præſentia beat. Tum vero reſciens, cœnobium ad eccleſiam S. Siati, quod ſui inhabitabant, olim ab innocentio III recludendis ſanctimonialibus Romanis erectum fuiſſe, licet morte Pontificis opus interrumpente non perfectum, conſilium Innocentii tam ſalubre, ſe tum conſcio & quodammodo obice, irritum fieri non patitur: facilem eſſe omnia componendi rationem Honorium monet. ſibi eccleſia S. Sabinæ detur, in eam ſui ſodales deducantur, tum ie S. Sixti cœnobium, noſtrorum curis religioni aptiſſimum factum, tranſferantur moniales Romanæ. Laudat Honorius, negotio cum Dominico confeiendo tres præpo-

AUCT. G. C. nit Cardinales, Hugolinum Oſtienſem & Nicolaum Tuſculanum epiſcopos, ac Stephanum de Foſſanova, titulo duodecim Apoſtolorum presbyterum. Januario res incepta, Februario perficitur; at non ſine miraculo. Die S. Valentini martyris XIV Februarii feria ſexta cinerum ad S. Sixtum acceſſerat Cardinalis Stephanus præfatus, & cum Dominico colluquebatur; & ecce affertur Neapolconis juvenis, dicti Stephani conſanguinei, cum equo in foveam præcipitati corpus ab omnibus exiſtimatum jam inanima. Dominicus jubet in quamdam cellam deferri, omnibuſque excluſis, ſolus ingreſſus, ararione ad Deum ſuſa, juvenem vitæ reſtituit; & patruo Stephano coram adſtantibus reddit ſanum & inculumem. Præſentem miraculo ait Theodericus ſuiſſe abbatiſſam S. Mariæ de Tempore, quæ eam quibuſdam ſuis monialibus venerat, ut cœnobium, in quod tranſferendæ erant, luſtraret. Dominica ſequenti, prima Quadrageſimæ, XVI Februarii, quadraginta monia-
B les, omnes eccleſiæ S. Mariæ de Tempore, vel ut alii ſcribunt de Tempulo, ad S. Sixtum veniunt, ibi deinceps intra clauſtra abſque egrediendi facultate moraturæ. His voluntariæ ſe jungunt eodem die magna pars monialium ſanctæ Bibianæ, & aliæ ex diverſis Urbis monaſteriis ad numerum viginti unius: quibus deinde acceſſere plures nobiles virgines Romanæ, quæ, ſeculi deliciis contemptis, crucem Chriſti magno animo amplexæ ſunt. Octo ſorores e monaſterio Pruliano a Dominico vocatæ mox advenient, quarum primam, nomine Blancam, ſanctus Vir monialibus S. Sixti dat præfectam ſeu Prioriſſam. Has certum e Prulio exceſſiſſe ſaltem menſe Martio, forte & Romam advenerint ante XXV Martii, quo Romæ novus annus incipiebat.

Dominicus hac occaſione S. Hyacinthum ejuſque ſocios B. Ceslaum, Henricum & Hermannum ad Ordinem allegit, & poſt Paſcha ſecum Bononiam, ubi ad Pentecoſten prima ſua comitia generalia habenda adixerat, deducit. Ex itinere Senis tranſit, ubi ſodales a ſe Roma miſſos invenC nit, jam a decima quarta Martii locum a valetudinarii publici curatoribus ad inhabirandum accepiſſe, interim dum commodius ad arigandam Ordinis domum ſolum reperiretur. Florentiam etiam in tranſcurſu viſitaſſe voluat. In illis primis Bononienſibus comitiis regula S. Auguſtini & conſtitutiones in monaſterio Pruliano anno MCCXVI ſuperadditæ ab omnibus confirmantur, & pro toto Ordine acceptantur; illa in primis, qua redituus certi cujuſcumque generis abdicantur. Mox a finitis comitiis Dominicus Hyacinthum & ſocios in Poloniam ablegat. Ipſe civitates Longobardiæ percurrit, ubique de more concionatus. Mediolani erat die S. Barnabæ, ſuoſque in S. Euſtorgii eccleſia, quam Dominica Paſſionis XV Martii intraverant, jam ſtabilitos, & in magno numero religioſiſſime viventes lætos videt. Ibidem febri correptus, quibuſdam diebus hærere cogitur; ſed mox convaleſcens alio pergit, ubi domus Ordinis nondum erectæ erant, facile obtinens.

Bononiam jam radierat ante Aſſumptionem beatiſſimæ Virginis, illoque ipſo feſto die Conradum Teutonem, famoſum univerſitatis magiſtrum, dum Primam canerent, ad pedes ſuos proſtratum & habitum Ordinis enixe petentem, abſque mora in gremium admittit. Poſtea idem ad aliis Longobardiæ, ut videtur, inferioris civitates Ordinis dilatandi cauſa ſe tranſfert, cumque, ut eo jactu pronum, eum Matinæ prædicantem decanus quidam da Francia D audivit, qui & ei tentationem gravem, qua impetebatur, confeſſus, ejus precibus a Deo caſtitatem obtinuit. Dum etiam agit Bononiæ, ſive hoc anno, ſive ſuperiori, Fratres victui neceſſariis carentes, miſſo cælitus pane, bis reficit. Manſa Novembri Romam rurſus contendit, & Florentia iter inſtituens, ac Benedictam, quam anno ſuperiori a maligni ſpiritus vexatione liberaverat, in negotio ſalutis negligentiorem repe. rieus, ea conſentiante, ipſoque Deo rem eom. mittante, ut ſpiritus ſalvus fieret, in carne ut olim vexatam videt. Initio Decembris Domini, cus jam erat Romæ.

99 Anno MCCXXI. Dominicus Romæ agens, XVIII Januari ab Honorio III Breve obtinet, in quo Canonicus tantum dicitur, & aliud XXIX Martii, in quo Prior Ordinis Prædicatorum nominatur. Lectiones vero ſuas in palatio Apoſtolico reſumpſiſſe vix dubitaverim, ut & paſſim in Urbe prædicaſſe: id enim illi ſemper in more. Ibidem exiſtans milla nonaginta libras dono accepit pro monaſterio Sororum S. Sixti, Præſtabat E adhuc die XVI Aptilis, quo cum Fulcone epiſcopo Toloſano, in Urbe etiam præſente, tranſigit, & ſextam partem decimarum, olim ab eo ſibi & ſuis conceſſam in ejuſdam manibus remittit, cedit, &, ut loquitur, deſamperat in perpetuum. Bononiam redeundo quam viam tenuerit, non omnino certum: probabilius, Viterbium cum Rayuerio Cardinali Capoccio iviſſe, tumque ab eo eccleſiam S. Mariæ ad gradus, & cœnobium adjunctum accepiſſe; hinc Senas, Florentiam, ac tandem Bononiam. Ad feriam Pentecoſtes XXX Maii, ſecunda habet in ea civitate comitia generalia. In his, Ordine in octo provincias diſtributo, totidem præfecti provinciales creantur, & ut ſuperum ſuper eos caput MAGISTER deinceps vocarctur, injungitur. Poſt comitia, quinta Junii abſoluta, Venetias ad Cardinalem Hugolinum vadit, tumqua, ut veroſimillimum, in ea urbe cœnobium Ordinis erigit: redit ſub finem Julii; ſed præ oimio æſtu febre acriori correptus, qua indies invaleſcente, tandem in cælum rapitur VIII Idus ſeu ſexta Auguſti, die Veneris, hora meridiana, ætatis quinquageſimo primo. In eccleſia veteri S. Niculai ſepultum fuit ejus corF pus, ſacra & omnia funeris officia celebrante ſæpius nominato D. Hugolino, Oſtienſi epiſcopo, ſummo poſtea Pontifice Gregorio IX.

quo Bononiæ obiit, poſtea hoc anno fixit ſedem, & numero Sanctorum adſcriptus.

Anno MCCXXXIII. Die XXIV Maii feria tertia Pentecoſtes, dum comitia Ordinis generalia Bononiæ habentur, præſida Magiſtro Ordinis B. Jordano, ſancti Dominici ſucceſſore, hujus ſanctiſſimi Patenris corpus in locum decentiorem celeberrima cum pompa translatum fuit: cujus tranſlationis hiſtoriam ſcripſit idem Jordanus.

Anno MCCXXXIV. Gregorius IX beatum Dominicum Sanctorum albo inſcribit Raate, V Nonas Julii.

100 Habes hic hiſtoricum & fatis accuratum Actorum compendium, quod plerique S. Dominici geſta ordine chronologico complectitur. Quia tamen Malvenda, aliique ſcriptores ab hac Echardi chronologia interdum diſſentiunt, diverſas illorum opiniones ſuo loco indicabimus, &, ubi operæ pretium videbitur, eas breviter diſcutiemus: cum enim ſæpe parum interſit, & certa ſtatui non poſſit, an hujuſmodi res uno anno aut aliquot menſibus ſerius vel citius contigerint, tricis hiſce chronologicis nun diu inhærebimus, ne lectori tædium afferamus, ſed poſſimum dabimus operam, ut in hoc compendio

ne doceat hac Actorum ſynopſis, ſecundum quam vetera quæ Commentarius ordinabitur.

jam

A jam volata, antiquis inſcumentis aut teſtimoniis confirmemus. Subinde etiam examinabimus quaſdam narrationes, ob auctoribus occentiotibus teoditas, ut hiſtorias veras a falſis, & certas ab umbiguis ſeoernamus. Denique interſeoendæ eount nonnullæ conteoverſiæ, quæ cum Actis S. Domioici connectuntur, & addeoda quædam de miraculis, aliiſque ooibus, qea ad poſthumam Sancti gloriam ſpectant. Sed antequam promiſſam Actorum chronologiam ſequamur, paragraphaſequente diſcetienda ſunt nonnulla, quæ nativitatem Sancti præceſſiſſe narrantur.

§ VII. Examen ſignorum, quæ nativitatem Sancti præmuotiaſſe & anteceſſiſſe dicontur.

Sanctus dicitur prænuntiatus eſſe Sibyllinis oraculis.

NOonulli eaſtimant, Ordioem Domioicanorem & Franciſcanoum aoto plura ſecula Sibyll. B uis oraculit clare prænuntiatos faiſſe. Preter ſcriptores Franciſcanos, Gerardus de Fracheto Dominicanus in Vitis Patrum (hoc opus quidam venerabili Humberto tribuunt) poſt aliat Ordinis ſuiprædicationes part. 2 cap. 2 de hac re ſic loquitur: Sibylle etiam de hoc Ordioe prophetaſſe videtur, & cum excellenti eloquio eommendaſſe, ſicot prter ioſpicieotibus librum ejus. *Joannes Garzo in Vita* S. Dominici *apud Leandrum Alberrum fol.* 12 *hoc voticinium adſcribit Sibyllæ Erythrææ, & ab ea non ſolum Ordinem Prædicatorum, ſed etiam ſplendidum illius Inſtitutorem, deſignatum eſſe inuit his verbis*: Sibylla Erythræa, quam Apollodorus Erythræus ſuam affirmat eſſe eivem, fidus, cujus nitore univerſus eertarum orbis illuſtris redderetor & clarus, in Hiſpania procreaodum deountiavit..... Atqui ab ea, quæ hæc ceciait, uſque ad id temporis, quo Dominicus vitam vivebat, duo millia ſunt & quadriagaotl oonagima ſeptem anni. *Garzo veroſimiliter hanc Sibyllæ Erythrææ notitiam hauſit ex hiſtoria Italica Joannis Villani, quam hic auctor eiera medium ſecuit* atv conſcripſit, *& quæ nupec Mediolani inter Scriptores verum Italicarum tomo* 13 *cecuſa eſt*: C *poſtquam suim Villanus origioem Prædicatorum at Miaoritarum, & ſanctos utriuſque Ordinis Fundatores laudaverat, in eadem editione Mediolanenſi lib.* 5 *cap.* 25 *Italice ad eum noſtram ſubjungit ſequutia, quæ ſic Latina oeddo*; Vere Sibylla Erythræa reſpicieodo hxc tempora prophersvit de duobus iſtis Ordinibus dicens, duas ſtellas oriturat, quæ mundum illuminareot.

quorum auctoritatem hic diſcutiet non vacat.

202 *Non lubet hic fuſe examinare auctoritatem iſtorum vaticinatorum, de quibus vacia ſunt eruditorum judicia, ut apud Honoratum a ſancta Maria in Obſervationibus Gallicis de uſu Celticæ tomo* 2 *lib.* 2 *diſſert.* 2, *alioſque obvios ſcriptores licet videre. Nicolaus le Nourry ex ordine S. Benedicti in Apparatu ad bibliothecam maximam veterum Patrum tomo* 2 *lib.* 2 *diſſert.* 12 *cap.* 3 *poſt accuratum Sibyllinorum oraculorum examen tandem* § 20 *ita concludit*: Verios enim videror eorum opinio, qui ceuſeot, adulterina illa Sibyllarom carmina ab auctoribus vsriis, diverſo tempore, variiſque occaſionibus compoſita fuiſſe, ne in eum tandem, quem ouoc videmus, ordinem ſubſecutis temporibus, & forſitan receotioribus, compacta ac redacta. *Ceterum de hac re conſult poteſt Thomas Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti*

ſti 1216 *cap.* 10, *qui tamen ibi ac alibi prudenter monet, eſſe libros Sibyllinorum oraculorum, qui nunc circumferuntur, non carere in multis impoſturæ & ſuppoſitionis ſuſpicione. Non eſt etiam neceſſe, ut loco aopeiam vetios facce Scripturæ textus, quos Joachimus abbas Florenſis prophetico ſpiritu de duobus hiſce Ordinibus explicuit; cum Papebrochius noſter ad diem* XXIX *Maii in Vita ejuſdem ſancti Abbatis illuſtrata tomo* VII *iſtius menſis pag.* 141 *interpretationis illas prophetitas retulerit ac approbaverit. At circa ſimilem materiam nunc diſcutiendam eſt alia opinio, quam Papebrochius loco proxime citato non admiſit.*

AUCT. G. C.

203 *Poſtquam S. Antoninus part.* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 2 § 2 *retulit prophetioam explicationem abbatis Joachimi, qui verba Zacharix cap.* 13 ℣ 7 *de duobus Ordinibus mendicantium brevi oriturie expoſuerat, ibidem de Sancto Fundatore Ordinis Prædicatorum, in imagine præmia expreſſo, immediate ſubnexit ſequentia*: Sed apertius prænuntiatus fuit, & declaratus particularius in pictora quadam, quæ reperta eſt io eccleſia ſancti Marci Venetiis, ubi, antequam Domioicus naſceretur in mondo, imagines duorum depictæ cernebantur e cuoctis, quarum una erat ad modom religioſi in habitu Ordinis Prædicatorom cum lilio in manu; altera ſimilitudinem habebat apoſtoli Pauli, prout pingi conſuevit, ſuper quam ſcriptum erat ἅγιος Παῦλος, id eſt SANCTUS PAULUS; ſub figura vero ad pedes ſic: PERISTUM ITUR ADCHRISTUM. Super figuram alteram ſcriptum erat ἅγιος Δομηνικός, SANCTUS DOMINICUS; ſub ipſo vero: FACILIUS ITUR PERISTUM. Nec mireris de ſcriptora hujuſmodi, quia doctrina Pauli ſicut & ceterorom Apoſtolorum, erat doctrioe inducens ad fidem & obſervantiam præceptorum; doctrina Domioici ad obſervantiam conciliorum, & ideo facilius per ipſum itur ad Chriſtum.

& alia ante nativitatem depicta fuiſſe Venetiis.

204 *Scriptores Franciſcani loco ſancti Pauli in figura, iſte Venetiis ſubſtituunt Seraphicum ſuum patriarcham, ut fuſius videre eſt apud Waddingum in Apparatu ad Annales Minorem, quem Franciſcus Harolaus ejuſdem Ordinis in compendia iſtius Apparatus num.* 8 *ita contraxit*: Joachimus, etſi oon eorum aot ploribus annis, ut quidam arbitrantor, præceſſit ortum horum Sanctorum, eum illis etiam natis adhue floruecit; multa tameo prophetico ſpiritu de iis prædixit, antequam vel ipſi ioclarelcerent, vel ſuos Ordioes inſtituiſſent; & ſpecialiter de Minorum Ordioe multa & magna in ſuo libro de Concordia utriuſque Teſtamenti (etſi alibi plura) prædixit, quæ rerum eventus vera eſſe demooſtrant, atque ea præteritis futurorom ſpem firmant. Idemque Joachimus utriuſque Patriarchæ imagines fieri curavit opere muſivo in templo divi Marci Venetiis, eo habitu corporis & veſtitu, quem poſtea aſſumptori, fuiſque ſectatoribus præſcripturi erant; dum tamen adhoc oec quemquam illorum viderit, ipſi exceſſerint ex ephebis; ſed vel recens nati fuerint, vel quod commuoior opinio fert, antequam naſcerentur, ſancto Dominico hoc ipſum Domioici nomen Græcis characteribus adſcribens, & io ſancti Franciſci imagioe exprimens ea ſtigmata, quibus a Chriſto poſtmodum inſignitus fuit.

AUCT. G. C. quibus principiis Papebrochius aliquot à fide alienos opposuit.

105 *Papebrochii* noſtri tomo VII Maii pag. 141 *hunc imagini Veteri varias oppugnandi difficultates, & ſuſpicatur, eam poſt obitum utriuſque ſancti Fundatoris exornatam fuiſſe, quod pagina ſequente ex ſilentio veterum ſcriptorum ita probat:* Antiquiores certe de Vita eorumdem Sanctorum ſcriptores non videntur tam evidentem claramque, & quæ vulgo notiſſima eſſe poſſet, prophetiam ſuiſſe præteriturі, ſi quid de ea tunc ſciviſſent; maxime Gerundus in Viris Fratrum, talia ſtudioſe colligens, & chronici Prædicatorum auctor. *Candidus Chalippe in notis ad Vitam S. Franciſci, quam nuper Gallice cum prudenti ac erudita ceſſi edidit, lib. 9 pag. 3 iſtas Papebrochii oppoſitiones eitat, iſquor videtur acquieſcere, cum illas non refutet. Contra vero Seegins in Vita Gallica* S. Dominici, *quæ Anno Dominicano tom. 3 Auguſti inſerta eſt, pag. 281 & ſequentibus, in oppoſitum ſe vertit partem, ut prænuntiam illam imaginem parcius vindicet, & oppoſitos Papebrochii rationes diſſolvat. Sed eundum nobis hanc prophetiam perſuaſit, & ſaltem fateri cogitur, duas diverſorum Ircorum figuras ab Antonino in unam conflatas fuiſſe, aut illam, de qua meminit, perperam Venetiis ab ipſo collatam eſſe, quod ex numero ſequente ſatis apparebit.*

B

Huic imagini Veteri quidam addunt alteram Conſtantinopolitanam.

106 *Joannes Antonius Flaminius in Vita* S. Dominici *lib. 1 fol. 2. verſo duas perpetuas ejuſdem Sancti imagines nobis ita exhibet:* Illud quoque ſilentio prætereundum non eſt, quod ad claritatem tanti Viri pertinet, aliquot ante ſeculis ſacrum hunc Prædicatorum Ordinem, nec Ordinem tantum, ſed & ipſum Inſtitutorem, ac illius nomen, & quod non minus mireſ, habitum quoque Prædicatorum, hoc eſt veſtitum, fuiſſe præmonſtratum: cuſtabat enim ac viſebatur in templo divæ Sophiæ Conſtantinopoli beati Dominici & Pauli apoſtoli effigies, cujus ſupra apoſtoli ſcriptum erat Græce ἅγιος Παῦλος, id eſt, SANCTUS PAULUS; Dominici vero καλὸς Δομηνικὸς, id eſt, BONUS DOMINICUS. Sub Apoſtoli pedibus ſcriptum erat: PER HUNC AD CHRISTUM ASCENDITUR; Dominici autem: PER HUNC AD CHRISTUM FACILIUS ASCENDITUR. Similis picturæ Venetiis in templo divi Marci conſpicitur in fornice loci, ubi ejus ædis reliquiæ ſervantur, ubi divotum effigiem Dominici atque Franciſci viſuntur, noſtrare (ut perhibent) Joachim abbate, non paucis annis priuſquam Prædicatorum ac Minoritarum Ordo inſtitueretur; quem quidem abbatem prophetico inſignem ſpiritu fuiſſe, conſtans fama eſt: neque ſolum ejus picturæ, ſed & ceteratum, quæ in templo conſpiciuntur, auctorem exſtiriſſe ferunt. *Ex his patet, imaginem ſimilem, qualem S. Antoninus Venetiis in templo S. Marci affigi aſſerat, Conſtantinopoli in eccleſia S. Sophiæ a Flaminio collocari. Verum hæc concilient, quorum intereſt. Interea pergamus Conſtantinopolitanam illam effigiem ſuccinctus indagare.*

C

ejus veſtigia adhuc ſuperſint,

107 *Joannes a ſancta Maria in Gallicis* S. Dominici *Actis lib. 1. cap. 3 agens de duabus iſtis imaginibus Conſtantinopolitanis, aſſerit, præter nomen utriuſque Sancti, quod ſuper capita earum Græco expreſſum erat, in ſtylobata* S. Pauli *olim lecta fuiſſe ſequentia verba:* Διὰ τοῦτου ἀναβαίνεται εἰς τὸν Χριστὸν, *id eſt,* Per hunc aſcenditur ad Chriſtum; *pedibus vero* S. Dominici *ſubſcripta fuiſſe hæc:* Διὰ τοῦτου ῥᾳδιουργῶς ἀναβαίνεται εἰς τὸν Χριστὸν, *hoc eſt,* Per hunc facilius aſcenditur ad Chriſtum. *At unde ſcriptor ille novit, has voces Græcas præceſſe ſtylobatis uti* D *uſque Sancti inſcriptas fuiſſe, cum eas non legerit; & ac quidem figuras illas viderit, etſi ipſemet anno Chriſti 1630 vel 1631 Conſtantinopoli fuerit? Quinimo ibidem ea relatione tenitum utentis ſui Conſtantinopolitani fatetur, imagines illas tunc fere annalco deſectas fuiſſe, & tantum obſcuras earumdem veſtigia ſupereſſe. Cum ipſemet jam eſſet Conſtantinopoli, cur eas figuras non examinavit? Certe hæc antiqua ſancti Patris ſui effigies attentate & inſpicienda erat, quandoquidem comites itineris ad illam videndam admittebantur. Ex his circumſtantiis non improbabiliter conjicio, Conſtantinopolitanas illas inſcriptiones, de quibus nullus veterum meminit, ab ipſo laudato Joanne ea Latinis S. Antonini aut Flaminii verbis Græce compoſitas fuiſſe.*

108 *Præterea ſuſpicor, illos itineris Conſtantinopolitani comites vire ſimplici, & ut ſupra ea Echardo dictimus, nimis credulo impoſuiſſe. ad iſtam ſuſpicionem me movet ſumma Turcarum ſuperſtitio, qua peregrinos, ac præſertim Chriſtianos, templis ſuis excludunt, ita ut vix unquam Chriſtianus delubra eorum ingredi permittatur. Teſtatur id Augerius Buſbequius, qui peculiari beneficio ad templum* S. Sophiæ *videndum admiſſus eſt, etiamſi eſſet legatus Cæſareus; ut ipſe in epiſtola ſua prima apud eos pag. 73 indicat ubi verbis* Imprimis divæ Sophiæ templum odire placuit, quo tamen non niſi ſingulari beneficio ſum admiſſus. Torcæ ſua templa profanari etedunt, ſi quis Chriſtianus ingrediatur. *Joannes Cotovicius in ſuo Itinerario Hierosolymitano & Syriaco lib. 4 cap. 5, ubi de templis ac ritibus Mahometanorum agit, poſt alia idem teſtatur hac modo:* Ad hæc templa neminem Chriſtianorum patet aditus: profanari ſiquidem Mahometæi putant, ſi Chriſtianus aliquis ea introeat. Quare ſummopere cavere debet Chriſtianus, ne temere eo ingrediatur; id enim ſi fauſ, vel fidem Chriſti abneget, & Mahometicis ſacris initietur, vel ultimum ſupplicium ſuſtineat, neceſſe eſt. *Hinc igitur mihi ſoſpecta redditur narratio illorum comitum, quibus Joannes nimis facile credidit.* *quæ ipſis nobis non ſit verſimilis.*

E

109 *Adde, quod apud Grelotum, Cangium, Bandarum, aliſque, qui templum* S. Sophiæ *exacte deſcripſerunt, nulla harum figurarum mentio occurrat. Si tamen quiſpiam teſtibus fide dignioribus probaverit, aliquam* S. Dominici *effigiem olim in auguſta* S. Sophiæ *templo exſtitiſſe, aut etiamnum probabilia ejuſdem indicia invenirі, non difficultes contendam, illam erectam fuiſſe a Prædicatoribus, qui jam ab anno 1232 Conſtantinopoli incolebant, ut Echardus tom. 1 Bibl. Prædicat. pag. 136 affirmat. Hoc autem fieri potuit intra illud tempus, quo Latini eam urbem poſſidebant, & priuſquam anno Chriſti 1261 eandem rurſus Græcis relinquere cogerentur: Atqui hæ ſunt rationes, ob quas dubitamus, an Venetis vel Conſtantinopolitana* S. Dominici *effigies nativitatem ejus præceſſerit, quamvis* S. *Antoninus & Flaminius forſan id ex popolari quadam traditione confidenter aſſerant. Porro curioſus lector mature expendere poterit alias difficultates, quas Papebrochius noſter loco ſupra citato contra antiquitatem Venetæ imaginis addusit.* *niſi forte imago illa poſtmodum Conſtantinopoli collocata fuerit.*

F

110 *Multo facilius nobis perſuademus, prophetiam quamdam* S. Dominici *effigium alicubi in Calabria ab Abbate Joachimo formatam fuiſſe: id enim tradunt antiqui ſcriptores ex* Ot- *Videatur abbas Joachimus S. Dominicanæ ejuſque Ordinem prænuntiaſſe?*

A *Ordine Prædicatorum, inter quos Stephanus de Salanhaco apud Malvendam in Annalibus ad annum Chriſti* 1216 *cap.* 20 *ſic teſtatur*: Hunc beatum patrem Dominicum quaſi præſcitum obtulit facto & verbo venerabilis abbas Joachim, Floreníis Ordinis inſtitutor; ſacto quidem, quod habitum, non quem primo, ut Canonicus regularis, S. Dominicus tulit, ſed quem a beatiſſima Virgine, Fratrem Reginaldum innogente recepit, Fratribus ſuis oſtendit, & in quodam monaſterio Ordinis ſui in Calabria depingi fecit, dicens: „ Cito ſurrecturus eſt in Ec-„ cleſia Dei Ordo novus docentium, cui præerit „ unus major, & eum eo ac ſub eo erunt „ duodecim præfatum Ordinem regentes, qui „ ſicut patriarcha Jacob cum duodecim filiis „ ingreſſus eſt Ægyptum, ſic ipſe cum illis „ duodecim in illo Ordine poſt ipſum majori-„ bus, ingredietur & illuminabit mundum. „ Cum venerint, illos eum honore excipite". Quod & facinnt & fecerunt: nam quando primo Fratres venerunt ad eos, exierunt eis ob-B viam cum crucibus & eum canticis ſpiritualibus, & in omnibus locis ſuis ipſos, ſicut Fratres proprios, exhibent & pertractant.

eſt in illa prædictione accurata quædam

511 *Hermannus Cornerus ex Ordine Prædicatorum, cujus Chronicon Georgius Eccardus in Corpore hiſtorico medii ævi tomo* 2 *nuper edidit, ibidem col.* 846 *hanc abbatis Joachimi prophetiam refert, & ettam memorat duodecim majores ſive regentes, cum quibus ſanctus Fundator mundum ingrederetur ac illuminaret. At circa hunc numerum duodenarium nonnulla oritur dubitatio, an Joachimus in hac parte verum prædixerit. Si enim de primis S. Dominici ſociis intelligatur, ii fuerunt ſedecim, ut omnes antiqui hiſtorici affirmant. Non ignoro, Sæculum in Gallicis Sanctl Actis pag.* 256 *operam dediſſe, ut hunc numerum quolibuaque modo explicaret, & illam abbatis Joachimi prophetiam prorſus illuſam ſorveret; ſed, ut candide mentem meam aperiam, necdum eruditus ille vir nodum ſolvit, cum veriſimile ſit ejuſdem Ordinis ſcriptores hunc numerum* C *de duodecim Provincialibus interpretati fuerint, ut Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1216 *cap.* 20 *indicat hoc modo*: Jacobus Sufatus duodecim illos majores Ordinis noſtri, intelligit duodecim Provinciales, duodecim provinciis Ordinis impoſitos, qui numerus in Capitulo generaliſſimo Pariſiis anno MCCXXVIII ſtatutus, diu poſtea manſit. *At ea interpretatio ſuum quoque habet difficultatem, ut infra max videbimus.*

invitissima aſſertio

512 *Scriptor anonymus ex Ordine Prædicatorum, quem Mabillonius Romæ ex manuſcripto S. Sabinæ anni* 1367 *erulit, & quem Edmundus Martene Ampliſſimæ collectioni veterum ſcriptorum & monumentorum tomo* 6 *a col.* 331 *nuper inſerult, ibidem col.* 335 *memoratam Joachimi prædictionem ita recitat*: Venerabilis etiam abbas Joachim, Florinenſis Ordinis inſtitutor, Fratribus ſuis habitum, quem dictus magiſter Reynaldus a beatiſſima Virgine acceperat, prophetice demonſtrans, in quodam monaſterio Ordinis ſui depingi fecit in Calabria, dicens: " Cito „ ſurrecturus eſt in Eccleſia Dei Ordo novus „ docentium, cui præerit unus major, & eum „ eo & ſub eo erunt duodecim præfatum Or-„ dinem regentes: quia ſicut patriarcha Jacob „ cum duodecim filiis ingreſſus eſt Ægyptum, „ ſic ipſa eum illis duodecim in illo Ordine poſt „ ipſum majoribus, ingredietur & illuminabit AUCT. „ mundum. Pareat illi Dominus, qui, cauſam G. C. „ & occaſionem dederit, ut per provinciarum „ diviſionem hic propheticus & apoſtolicus „ numerus tolleretur ". *Ultimo illa periodus hic etiam uncinis diſtinguitur, acſi ea ad præſentem Joachimi prophetiam pertineret. Attamen opinor, hæc potius eſſe verba auctoris anonymi, quam abbatis Joachimi: nam alter quicumque ejuſdem Ordinis ſcriptor, qui ibidem ab Edmundo Martene editur, colatis iſidem Joachimi verbis, tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 348 *ſubjungit hanc clauſulam*: Stante illa prophetia, timeo eos peccaſſe, qui cauſam & occaſionem dederunt, ne per provinciarum diviſionem hic propheticus & apoſtolicus numerus ab Ordine tolleretur.

& quæ cum aliis narrationibus ejus contineantur

513 *Superius dixi, hanc interpretationem non* E *carere ſua difficultate. Quomodo enim veritati conſonum eſt, futuros eum eo & ſub eo duodecim præfatum Ordinem regentes ſeu Provinciales, quandoquidem ex antiquis monumentis conſtat, Ordinem ſolummodo diviſum fuiſſe in octo provincias, vivente ſancto Fundatore? Quomodo intelligemus, quod S. Dominicus juxta prophetiam abbatis Joachimi, vere cum duodecim in illo Ordine poſt ipſum majoribus ingreſſurus ac illuminaturus eſſet mundum, cum in vita ſua plures ſocios, & pauciores provinciales habuerit? Non videmus probabilem hujus nodi ſolutionem, niſi dicamus, veriles prædictiones Joachimo adſcriptas fuiſſe: de quibus ſanctus Abbas ille unum-quam cogitaverat, ut Papebrochius noſter tomo* VII *Maji pag.* 537 *& 538 oſtendit. Certe Gerardus de Frachelo, annibus ducentis citatis hujus prophetiæ aſſertoribus antiquior, nullum verbum facit de duodenario illo ſociorum aut provincialium numero, ubi tamen in Vitis Fratrum part.* 3 *cap.* 2 *eamdem Joachimi prædictionem ſe refert*: Joachim etiam abbas, & inſtitutor Floreníis monaſterii, de ipſo Ordine Prædicatorum in multis libris & in multis locis ſcripſit: & deſcribens Ordinem & habitum, monuit Fratres ſuos, ut poſt mortem ſuam, cum tolis Ordo exſurgeret, ſuſciperent eum devote; quod & fecerunt, recipientes Fratres cum cruce & proceſſione, quando primo venerunt ad eos. *Si* F *quis hinc inferat, Ordinem Prædicatorum ab abbate illo prænuntiatum, ejuſque veſtitum in aliqua Calabriæ monaſterio (puta Florenſi) forſan in pictura aut ſtatua S. Dominici prophetice expreſſum fuiſſe, propter teſtimonium laudati Gerardi credibilibus hiſce conjecturis non refragabimur. Nunc breviter expedienda eſt altera quæſtio, quæ ad hunc paragraphum ſpectat, & cujus materiam indiſcreta quorumdam pietas nobis ſubminiſtrat.*

Aliqui tradunt, S. Dominicum ejus matrem ſanctificatam fuiſſe.

514 *Joannes a ſancta Maria in ſupradictis* S. Dominici *Actis Gallicis lib.* 1 *cap.* 3 *quæſtione* 4 *opinione S. Antonini refert, ſanctum Ordinis ſui Fundatorem in utero matris ſanctificatum fuiſſe. Sed nec ego, nec Sæculum illum S. Antonini ſententiam uſquam hactenus invenire potuimus. Attamen Ludovicus Lommius in Notis ad Speculum peccatricis animæ, quod opuſculum Erhardus Alanus Rupenſis tribuit, eumdem ſanctum archiepiſcopum pro hac exoſtita opinione citat, & ibidem pag.* 246 *& 247 obſervat ſequentia his verbis*: Nota, pium hinc auctorem non ignoraſſe quidem doctrinam S. Thomæ 3 part. quæſt. 27 art. 6, ubi docet, certum non eſſe, quemquam in materno utero ſanctificatum, præter beatiſſimam Virginem Deiparam, de qua id uni-

ver-

AUCT. G. C. verſa Eccleſis ſentit, & Jeremiam prophetam, ac Johannem Baptiſtam, da quibus id ſacre Scriptora clariſſime tradit; videtur tameo in aliquorum ſententiam propendere, qui de ſancto Dominico idem docuerunt, quorum memioit S. Antoninus tertia parte Summæ theologiæ cap. 5 § 6 (*neque hoc loco neque alibi ſimile quidquam in ſancto Antonino reperi*) & cum non refellat, cenſeri poteſt adhæſiſſe.

quibus opponimus doctrinam S. Thomæ.

115 *Si tamen Sanctus ille uſquam huic ſingulari opinioni conſenſerit, opponimus ei auctoritatem S. Thomæ, qui Part. 3 Summæ theologicæ quæſt. 27 art. 6, ex ſacra Scriptura probans ſanctificationem Jeremiæ & Joannis Baptiſtæ in utero materno, ſic concludit*: Nec eſt credendum, aliquos alios ſanctificatos eſſe in utero, de quibus Scriptura mentionem non facit, quie hujuſmodi privilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad utilitatem eliorum (ſecundum illud 1 B Cor. 12: Unicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem) quæ nulla proveniret ex ſanctificatione eliquorum in utero, niſi Eccleſiæ innoteſceret. *Quapropter Laumunnus poſt no-tam ſuam ſuperius citatam ſic pergit, & auctorem ſuum prudenter diſerit hac concluſione*: Ceterum nos S. Thomæ ſententiam libentius amplectimur, & quæ ſancti Dominici ortum præcurrerunt prodigia, futuræ tantum maximæ ejus ſanctitatis portenta & argumenta fuiſſe plane aſſerimus. *At omittere potuiſſet, quod ibidem inutiliter ita ſubjungit*: Addimus tamen, quod, ſi quiſpiam beatum Nicolaum Myrenſem epiſcopum, Levinum, Chriſtinamque Colonienſem, id prærogativæ confecutos concedat, multo magis id ſancto Dominico debere ab illo tribui ob rationem hoc loco ab auctore poſitam. *Nos junctæ doctrinam S. Thomæ neque Nicolao Myrenſi, neque aliis Sanctis (exſtipite illos, quibus ſanctus Doctor id diſerte tribuit) ſingulare hujuſmodi privilegium concedimus.*

etiamſi auctor Speculi præcipitet animo

116 *Quod ſi plus iſte Speculi auctor, ut Laumannus ſupra aſſerit, doctrinam S. Thomæ non ignoraverit, ſuæ miramur, illum ſancto Doctori, ratiocinia ſua & quamdam revelationem oppoſuiſſe, dum in Speculo peccatricis animæ pag. 17 & ſequentibus hanc orationem præſcribit*: Amoroſiſſima Matia, totius Trinitatis nobiliſ-C ſimum tricliniom, univerſæ fidei via, methodos & regula, propter ſponſum tuum Dominicum, ante conceptionem mirabiliter præviſom, poſt netivitatem prodigio ſtellæ magnificatum, & in utero metris a Deo viſitatum, & matri in ſpecie cenis gerentis in ore ſæculum, qua totum mundum ed charitatem & fidem Chriſti inflammabat, oſtenſum; ex quo pie ereditus, ipſum in utero metris fuiſſe ſanctificatum: magis enim hoc de ipſo apparet, quam de ſanctis Levino & Chriſtina Colonienſi, qui in utero matris ſanctificati lagunur; non enim minus apparet de ipſo, quem de Jeremia, cum pro majori cauſa Dominicus mundo fuerit datus, videlicet ed fundandum Ordinem Fratrum Prædicatorum, & totum mundum reformandum, quam Jeremias, qui ſuic datos ed prædicendum tentum Judæorum populi futuram captivitatem.

orationem hanc ejus autorem verbis jam tantum allatis probare conatur.

117 Amplios etiam apparet, quoniam puer in originali peccato exiſtens, non poteſt eſſe charitate inflammatus, nec e Deo dilectus ſingulariter, nec electus, ut privilegiata & ſe-milizriter maxime Deo gratum faciat offi- D cium. Dominicus autem in utero matris erat Chriſti eanis, & ita a Chriſto amabatur, ut catelli ſolent a ſuis dominabus. Habebat etiam faculam charitatis pro ſe & pro aliis in ratione ſummi & onbiliſſimi officii, ſcilicet Prædicatorum; qui maximus erat excelleptiæ: ipſe enim primus eſt & principaliſſimus, qui ſtatom fundavit pro cauſa prædicationis animarum; ob hoc Ordo ſuus divinitus nomen habuit Prædicatorum Fratrum. Auſer, inquam, a me & meis per hunc Domioleum, in utero mattis ſanctificatum (ſicut iu aliquando viſibiliter cuidam tuo famulo reveiaſti) mortale peccatum, quod ſecundum S. Ambroſium eſt inobedientia divinorum mandatorum &c. *Sed omnes hæ tatiunculæ & pretenſa revelatio non magis me movent, quam Soeglum, qui in Gallica* S. Dominici *Vita pag. 154 hanc novum quorumdam opinionem recte explodit.*

Alias verſimiliores traditiones de eodem Sancto

118 *Saltem majorem veritatis ſpeciem habet quædam traditio, quam Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1170 cap. 9 ex Ferdinando de Caſtillo, aliiſque ita effert*: Sed non abſque præcedentibus prophetiis & divinis revelationibus natus eſt ſanctus Dominicus. E Gerebat uterum matei Joanna, & de periculis partus anxia, novemdiales vigilias ad ſepulcrum S. Dominici Exilienſis abbatis, qui ante centum annos magna ſanctitatis opiolone obierat, & in Hiſpanie, præcipue veneratione colebatur, cum non longe is locus a Calaroge abeſſet, devote peragebat. Vigilia, diviniore ſpecie viſus eſt illi ſanctus abbas Dominicus, dulcibuſque verbis conſolatus devotam feminam, promiſit eciam, naſcitur ipſi filium, qui ſanctitate & doctrina inſignis in Eccleſia foret. Sic Joanna oetam ex ſe poſſea iofantolum io fidem oraculi & monumentum grati animi erga annuntiatorem patronum, nomine Dominici appellandum curavit. *Nicolaus Janſenius in Vita* S. Dominici *lib. 1 cap. 5, & Joannes a ſancta Maria lib. 2 cap. 4 eamdem revelationem alia phraſi narrant. Nos traditionem illam reliquimus totam, qualem invenimus, cum ex utteribus biographis confirmari non poſſit.*

non difficulter admittimus.

119 *Longe ertiorem fidem adhibemus alteri prænuntiæ viſioni, quam mater ejuſdem Sancti habuiſſe dicitur., dum ſibi viſa eſt porire eatu-F lum, qui facem ore præferebat: id enim præter Vincentium Bellovacenſem, venerabilem Humbertum, aliiſque, Conſtantinus Urbevetanus apud Echardum tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 25 narrat his verbis*: Mater, priuſquam ipſum conciperet, ut quis eſſet futurus, non ſolum ſecta ſequentia, verum etiam fectorum ſequentium procurate divinitus præſagia loquerentur, vidit in ſomnis ſe catulum geſtantem io utero, ardentem faculam bajulentem in ore, qui egreſſus ex utero totam mundi faciem inflammabat. In quo quid detur intelligi, nemo qui ptudicutorem in catulo, in ardente veto facula divinum eloquium, ſacre atteſtante Scripture, deſignari recordetur, ignorat. *Hæc de ſignis nativitatem Sancti præcedentibus dicta ſufficiant. Jam ad alia ordine temporis enumineanda progrediamur.*

A

§ VIII. Annus nativitatis, patria, parentes, & conſanguinei.

Sanctus natus anno Chriſti 1170 ut fertur eſt

S*Anctus noſter anno Chriſti* 1170 *in lucem editus eſt, ut poſt Theodoricam de Appoldia Antoninus Parte* 3 *Chronicorum tit.* e3 *cap.* 4 *diſerte tradit his verbis*: Beatus Dominicus, Prædicatorum dux & parens inclytus, qui appropinquante mundi termino quaſi novum ſidus emicuit, ex Hiſpaniæ partibus, ville, quæ dicitur Caloriga, Oxomenſis* diœceſis, oriundus fuit, prælidente Romæ Alexandro III, imperante autem Frederico I, anno ſeliciter Dominicæ incarnationis MCLXX. *Hanc nativitatis epocham ſequuntur hiſtorici recentiores, eamque implicite confirmant omnes illi, qui paſſim aſſerunt*, S. Dominicum *anno Chriſti milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo, ætatis ſuæ quinquageſimo primo, ad Superos migraſſe.*

* *lege* Calaroga, Oxomenſis

B

Calaroga in Hiſpania

121 *Patria ei fuit Hiſpania, ut omnes antiqui biographi conſentiunt, cum quibus Conſtantinus Urbevetanus apud Echardum tomo* 1 *pag.* e5 *locum ipſius natalem ita diſtincte expreſſit*: Venerabilis igitur pater beatus Dominicus, quem tempore mundo patiter occidenti deſtinendum providentie divina diſpoſuit, ex Occiduis partibus Hiſpaniæ, ſcilicet ville quadam, quæ dicitur Calaroga, Oxomenſis diœceſis, patre Felice, matre vero Joanna nomine, ſecundum carnem duxit originem. *Quidam ſcriptores aut totam emanaſſe hunc nativitatis locum diverſo modo laxarunt, ut ex Actis infra edendis patebit. Stephanus Garibayus in Compendio hiſtoriæ Hiſpaniæ lib.* 12 *cap.* 44 *contendit, hanc S.* Dominici *patriam vernaculo* Caleruega *appellandam eſſe. At non tantum in nomine, verum etiam in ipſa re errant Lucius Marinæus Siculus, Franciſcus Tarapha, & Alfonſus Garſias Matamorus quorum verba tomo* 1 *Hiſpaniæ Illuſtratæ pag.* 347, 559, *& tomo* 2 *ejuſdem operis pag.* 811 *videri poſſunt, ubi hanc Sanctam perperam a patria* Calagurritanum *cognominant: duplex enim in Hiſpania eſt Calagurris, a Calaroga prorſus diſcrepans, quarum una nunc vernacule* Calahorre, *altera vulgo* Loharre *vocatur, & de quibus Illuſtriſſimus Petrus de Marca in limite Hiſpanico lib.* 2 *cap.* 28 *num.* 2 *conſuli poteſt. Joannes Mariana noſter lib.* 12 *de Rebus Hiſpaniæ cap.* 8 *ſitum Calaroga ſic breviter indicat*: In hoc numero principem locum Dominicus tenuit, Calaroga notus in agro Uxamenſi, pari propemodum Uxamam inter & Arandam interjacet.

C

Conſulitur natalis ſtatus Malvendæ de ſanctis

122 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1170 *cap.* 1 *eumdem locum fuſius deſcribit his verbis*: In Arevecis etiam urbs inſignis, Uxama Argellæ Ptolomæo, Plinio vero aliiſque Uxeme ſimplicibus dicta, hoc tempore adhuc priſci nominis veſtigia retinens Oſma nuncupatur; quæ epiſcopali cathedra, & magnis ornamentis ex multis jam annis illuſtrata, inter nobiles Hiſpaniæ civitates celebratur. In hujus urbis agro atque epiſcopatus ditione, quem diœceſim vocant, oppidum eſt Calaroga, ſexdecim millia paſſuum ab Aranda Duorii diſtitum, pari propemodum Uxamam ietes & Arandam intervallo, quondam opulentum, & ſplendidis familiis inſigne, nunc priſtinæ claritudinis vix reliquias conſervat: diverſum plane ab utreque Calaguiri, quæ duæ urbes in Hiſpania eodem nomine celebres apud auctores habentur: cum Caleroga * nulle mentio priſcis auctoribus, & eo nomine ſelix, quod primum ortum infantiamque beatiſſimi patris Dominici excepit.

AUCT. G. C.

* *forſan* Calaroga

123 *Alfonſus Caſtellæ etc., & cognomento Sapiens, æra Hiſpanica* MCCCIV, *id eſt anno Chriſti* 1266, *Calarogæ cœnobium monialibus S. Dominici conſtruxit, ex quod Sanctus ibidem natus eſſet, ut rem in ſuis litteris teſtatur, quas Malvenda ſe poſtea exhibiturum promittit. Sed cum hic Annales fuos uſque ad annum Chriſti* 1266 *non perduxerit, diplomata ad illam fundationem ſpectantia Idiomate Hiſpanico apud Ferdinandum de Caſtillo in Hiſteria Ordinis lib.* 2 *cap.* 78 *legi poſſunt. Porro cœnobium iſtud in catalogo quem Edmundus Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ ex Mſs. bibliothecis Regiæ edidit, ibidem col.* 541 *inter monaſteria Hiſpaniæ ita recenſetur*: Monaſterium ſororum apud Calarogam in loco nativitatis S. Dominici, patris omnium. *Præter hanc Sancti memoriam, quæ Calarogæ adhuc ſupereſt,* E *Nicolaus Janſſenius in Commentario ad Vitam* S. Dominici *pag.* 642 *aliam magis prodigioſam memorat his verbis*: Ii, qui in Hiſpania nuper fuere, teſtantur ibidem audiviſſe ſe eo loci; quo natus eſt ſanctus Dominicus, pulverem quemdem emanſei (quemadmodum Barcinone e ſepulcro ſancti Raymundi de Pegnafort) quo plure in dies fiunt miracula. *Miror, alios biographos de hoc miraculo non meminiſſe.*

& alii inter alia, ad gloriam S. Sancti ſpectantia

honorifice conſervandi divitiæ in ſtatuit ſoror ejus

124 *Laudatur Janſſenius in ipſa* S. Dominici *Vita lib.* 2 *cap.* 5 *de alia Sancti memoria ibidem ſuperſtite ſic ſcribit*: Netus infans Calarogæ ſacro fonte ablutus eſt, eique a ſanctiſſimo abbate, de quo paulo ante docuimus (*Intelligit S. Dominicum Emilianſem abbatem, qui matri gravidæ apparuiſſe dicitur, ut paragrapho præcedenti a nobis relatum eſt*) Dominici nomen accepit. Fons ille hodieque magno ſtudio adſervatur, in quo (exiſtimem non ſine feliciſſimo omine) expiatus eſt anno MDCII Catholicus Hiſpaniarum rex Philippus Dominicus Victor; cui pater non ſatis putavit, ſi Philippus foret ex appellatione quertus, niſi & Dominicus eſſet hac appellatione prius. *De eodem venerando baptiſmatis fonte, ac ſingulari Philippi III regis Hiſpaniæ erga hoc ſacrum monumentum pietate Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1170 *cap.* 10 *habet ſequentia*: Exſtat ed hanc uſque noſtram ætatem baptiſterium illud, ſeu concha lapidea candida, in qua ſanctus infans Dominicus divino baptiſmatis ſacramento vitæ ſuæ initia conſecravit. Calarogæ ſumme veneratione conſervatur. Nec eſt ſilentio prætereundum eximium pietatis exemplum, quo Philippus III Hiſpaniarum rex Catholicus amorem ſuum ac devotionem erga S. Dominicum ejuſque Ordinem teſtari voluit, eum anno ſalutis MDCV, die XXIII Maii, Velliſoleti, totius Ordinis Prædicatorum conventus (Capitulum generale vocant) ſub reverendiſſimo P. Fr. Hieronymo Xavierre, ſacræ theologiæ profeſſore, ejuſdemque Ordinis Magiſtro Generali, de more egeretur.

E

In qua ætate Philippus IV rex Hiſpaniæ baptizatus eſt.

125 *Deinde narrationem ſuam probat ex ipſis comitiorum generalium actis, quæ ad ſplendorem Ordinis hic libenter tranſcribam, & quæ ita ſonant*: Denuntiamus omnibus noſtri Ordinis Fratribus, potentiſſimum Hiſpaniarum regem Catholicum, Capitulum hoc noſtrum ampliſſimis favoribus eumulaſſe: nempe noſtram ſolemnem & Fratrum multitudine numeroſam ſupplicationem die ſanctiſſimo Pentecoſtes ab eccleſia noſtra

AUCT. G. C. ſtra ſancti Pauli ad cathedralem tam in acceſſu, quam in reditu, ipſemet pluribus principibus & horum regnorum proceribus comitatus, condecoravit. Fontem baptiſmalem, in quo ſanctiſſimus pater noſter Dominicus nomen in Chriſtiano re-
ligionem dedit, ab oppido Calaroga Vallifoletum adſportari mandavit, & in eo principem ejus filium eodem ſacratiſſimo die a Veſpertis ſolemniſſimo ritu ab illuſtriſſimo & reverendiſſimo domino D. Bernardo de Rojas & Sandoval, S. R. E. Cardinali, archiepiſcopo Tolerano, in templo noſtro baptizari juſſit, vocatumque eſt principis nomen Philippus, Dominicus, Victorius*. Publicis noſtras diſputationes ſua regia præſentia cum regina uxore cohonеſtavit: ampliſſimam eleemoſynam pro alendis Fratribus, qui ad Capitulum ea diverſis terrarum orbis partibus confluxerant, maxima cum hilaritate tribuit, ac per multa alia præſtitit, quibus magnam, qua erga noſtrum Ordinem afficitur, benevolentiam clariſſime oſtendit.

*al. Victor

B *Jus ſcitum de nomine Dominici.*

126 *Pauci interpoſiti, Malvendo ibidem de nomine, quod Sanctus in baptiſmo accepit, ſic differere incipit:* Dominici nomen, quod Vir Dei in ſacro fonte ſuſcepit, commune illi cum aliis Dei ſervis, qui ante eum eximia ſanctitate floruerunt, fuit. *Tum enumerat varios hujus nominis Sanctos, & ad eumdem annum 1170 cap. xi ita pergit:* At ſanctos Dominicus noſter, ut horum nominis, ita & ſanctitatis æmulus, haud dubium, quin eos in omni virtutum genere ſuperarit. Ab Exilienſi Dominico nomen noſtro ea occaſione factum, jam ſuperius annotavimus. Cererum Dominici appellatio ſublime quiddam & eximium indicat, nempe eum, qui totus Domini ſit. Ridendum, quod quidam (*id eſt Stephanus de Salancho, ut in margine ladleatur*) Dominicum quaſi Domini cuppam dictum exiſtimavit, nempe vas electionis. *Jacobus de Voragine Actis* S. Domitici *præmiſit plures hujuſmodi etymologias, quæ ſimplicem ſeculi iſtius genium produnt. Etiam recentiores quidam biographi myſticus ejuſdem nominis explicationes excogitarunt, quæ æque tribui poſſent aliis Sanctis, qui idem nomen geſſerunt. Sed mihi non videntur quærenda myſteria in illo nomine, quod huic Sancto facile impoſui potuit propter S. Dominicum Calaturenſem vel alterum Exilienſem, qui tunc temporis in Hiſpania plurimum celebrabantur.*

127 *Sanctus habuit parentes honeſtos ac pios, ut Theodoricus de Appoldia apud nos infra nam.* ex teſtatur. *Pater ipſius vocabatur Felix, mater autem Joanna, quorum nomina veteres ſcriptores clare exprimunt. Unde ſatis mirari nequeo, qua auctoritate Ludovicus Salazarius de Caſtro in Hiſtoria familiæ de Lara lib. 11 cap. 2 ut putrem S. Dominici Ferdinandum appellaverit. Nempe genealogus ille conjiciebat, patrem Sancti perperam nominari Felicem propter initialem literam* F (*initiales nominum litteræ nonnumquam in veteribus diplomatibus occurrunt*) *atque hac conjectura fretus pervulgatum Felicis nomen in appellationem Ferdinandi commutavit. Fenaciſcus de Berganza ex Ordine S. Benedicti, qui Antiquitates Hiſpaniæ propugnatas anno 1719 & 1721 Matriti Hiſpanice edidit, parte 2 iſti. us operis pag. 99 ſuis popularibus quaſi de nova notitia detecta gratulari videtur, & ibidem aſſevit, Salazarium in laudata Hiſtoria familiæ Laranæ pag. 89 & 348 contra communiter receptam opinionem conjecta ſua eruditione probaſſe, quod pater S. Dominici non Felix, ut ſtultenus credebatur, ſed Ferdinandus appellatus fuerit. At tam auctorem hujus novæ notitiæ, quam ejus laudatorem vehementer hallucinatos eſſe, patet ex conſenſu veterum Mſſ. noſtrorum, in quibus nomen Felicis non initiali littera F deſignatur, ſed totum expreſſerit.*

C *Et opinatur Salazarius, qui nomen patris ritus perperam immutavit.*

D *Contra Joannem Garzonium opinantem,*

128 *Sancto fuerunt duo fratres germani, et-* *etiamſi Joannes Garzonius in Vita* S. Dominici *apud Leandrum Albertum fol. 8 de nuo dumtaxat ita nominerit:* Id temporis Callarogam, quod Hiſpaniæ admodum nobile eſt oppidum, Felix quidam incolebat, vir ſumma probitate, ſumma virtute, ſummaque liberalitate præditus. Hic Joannam ibi matrimonio conjunxerat, puellam quidem venuſtam, muliebribuſque officiis ornatam. Ea hac Chriſti optimi maximi munere duos ſuſcepit filios, Dominicum & Antonium. Eos, ut conſuetudinis eſt, inſtituendos, & ad omne officii munus inſtruendos curavit: quo factum eſt, ut, cum ætate progrederentur, in ſacerdotum numerum adſcriberentur. Antonius, quod mira pollebat miſericordia, bis, qui in ſumma E erant mendicitate, egregiam navabat operam, omnibus ſiquidem & petebar & ſerviebat: ut morte defunctus eſt, multa ſunt ab eo ſigna perpetrata. Dominicus autem, contemptis hujus mundi illecebris, ſeſe Religioni addixit. *Neſcio, unde Garzonius nomen Antonii eruerit, quod veteres ſilentur.*

Sancto fuiſſe duos fratres germanos.

129 *Maxime miror, ei ignotum fuiſſe alterum* S. Dominici *fratrem, cum Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 2 cap. 1 evidenter duos recenſeat hoc modo:* In primis igitur ad ſanctificatis ejus argumentum dicimus, quod non ſolum habuit parentes honeſtos & pios; ſed & duos fratres germanos, viros valde perfectos, quorum unus preſbyter operibus miſericordiæ in quodam hoſpitali ſectorum exponens in obſequiis pauperum, fertur in vita & poſt mirabilis claruiſſe; alter vero frater, Moyes dictus, vir contemplativus & ſanctus, Deo diu in Ordine ſerviens, beati finem quievit. Duo vero nepotes ejus * in Ordine ſancte & laudabiliter vixerunt. *Echardus tomo 1 Biblioth. Prædicat. pag. 37 ad hunc textum præter ulla ſic notat:* Duo vero nepotes hic laudati, filii ſoeciur cujuſdam S. Dominici ſororis, niſi tertius ei fuerit frater hic non eſſe fuſus. *Quid ſi Gerardus nepotes pro aliis conſanguineis vel affinibus in latiori ſignificatione acceperit? Ceteram umbos hos fratres falſe natu majores, Flamiulus in Actis* S. Dominici *clare indicat his verbis:* Parentes illi fuere Felix atque Joanna, qui quales fuiſſe cenſendi ſint, de tanto Filio, deque aliis, quos genuere facere conjecturam licet: nam duos, antequam Dominicus naſceretur, ſuſceperant, qui doctrina, vitæ ſanctitate, ac ſacerdotio clari evaſerunt, quorum alter relicta domo & opibus paterois, Chriſti pauperibus, dum vixit, ægrotantibus in xenodochio miniſtravit, vivuſque ac vita functus mira. eolis claruit. Alter, cui nomen fuit Manes, terrenis & ipſe renuntians rebus, vitam elegit monaſticam, & eum ſanctiſſimo Fratre ſuo inter Prædicatores diu, & magna cum laude vixit.

Sed in Mſto. ſto duo eccleſiam heroum eorum.

F

Quibus Joſephus Lopez Agurleta alios adjungit,

130 *Joſephus Lopez Agurleta, Canonicus Auguſtinianus ex Ordine S. Jacobi, in Appendice ad Apologiam ſuam pro* S. Dominico, *quam die, Matriti anno 1732 Hiſpanice edidit, pag. 93 & ſequentibus pro certo habet, ſecundum* S. Dominici *fratrem a memorato Mamete differre, & conſequenter eidem Sancto ut minimum tres fratres concedendos eſſe. Id autem clariſſime deduci exiſti-*

A *tuſſimas ex Actis Appoldianis, quæ apud Surium legerat, & ex quibus propterea Latine & Hiſpanice recitat ſequentia*: Peperit enim Johanna duos filios, qui litteris imbuti, ſacerdotio initiati ſunt. Alter ex uis in domo quadam hoſpitali miniſterio pauperum ſe mancipans, in vita ſua clarut ſuit, &, ut fertur, poſt obitum miraculis coruſcavit. Alter vero modo valefacians, vitam monaſticam complexus eſt, & in ea multo tempore Domino ſerviens, vir ſanctus & contemplationibus divinis deditus, beato fine quievit. *Ex his verbis confidenter concludit, Mametem ab his duobus S. Dominici fratribus diverſum eſſe eo quod Mames non fuerit* vitam monaſticam complexus, *ſed vixerit inter Canonicos Toloſanos S. Romani, ſeu primos Prædicatores, qui proprie monachi appellari non poſſunt. Inde ulterius infert, certiſſime Mametem, & forte alios S. Dominici fratres ac ſoroves a Theodorico omiſſos fuiſſe. Sic quidem ille ratiocinatur.*

B *Ob errorem putavit, annum ea re fuiſſe monachum,*

132 *Sed auctor hujus novæ opinionis advertere debuiſſet*, vitam monaſticam *ſæpius in latiori ſignificatione ab auctoribus accipi, ac uſurpari pro qualibet inſtituto religioſo in Ordine regulari. Præterea conſulendus erat genuinus Theodorici textus, qui apud nos ſic ſonat*: Genuit enim Johanna Dei gratia viro ſuo Felici duos filios (*ſcilicet ante naſivitatem S. Dominici, de qua poſtmodum agit*) qui litteris inſtructi & probabiliter converſari, gradum ſacerdotii conſcendereunt. Horum unus in hoſpitali quodam obſequiis pauperum ſe dedicans, humilitatis gratia & miſericordiæ operibus, aliiſque virtutibus in vita ſua clarus exſtitit, &, ut fertur, poſt obitum miraculis coruſcavit; alter vero relinquens ſeculum, ad RELIGIONEM tranſiit, in qua multo tempore Domino laudabiliter ſerviens, vir ſanctus & contemplativus beato fine quievit. *Nullum hic ſit verbum de vita monaſtica; ſed fecundus illis S. Dominici fratribus dicitur tranſiſſe ad* Religionem, *per quam commode intelligi poteſt Ordo Prædicatorum, in quo Mametem vixiſſe conſtat. Denique laudatus Joſephus conſulens patrem Vitus Fratrum, in quibus Gerar-*

C *dus de Frachesa nomen Mametis diſerte expreſſit, & huic ſecundo S. Dominici fratri idem elogium texit. Itaque Hiſpanus ille ſcriptor mutata ſtylo inductus eſt in errorem, in quo cum forſaſſe confirmarunt ſequentia, quæ jam celaturi ſumus.*

forte quia Mames Prædicator ſepultus eſt apud Ciſtercienſes,

138 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 6 *de Manete, ſeu Mamete, vel Mametе (ſic nomen illius varie ſcribitur) recitat ſequentia Bernardi Guidonis verba*: Hic obiit & quieſcit in monaſterio quodam monachorum alborum in Hiſpania, ubi miraculis & virtutibus claruit. Sanctus reputatur & honorabilitet cuſtoditur prope altare, ibidem habens venerabilem ſepulturam. Sic de loco ſepulturæ & fama ſanctitatis ſeruliri in Capitulo generali Toloſæ anno Domini MCCCIII (*Echardus tomo* 1 *pag.* 47 *in notis annum* MCCCIV *aſſignat*) quidam Frater Hiſpanus, qui erat ſocius Prioris provincialis Hiſpaniæ, & fuerat ad tumulum ejus *ſupra laudatus ſcriptor anonymus ſeculi* XIV *apud Edmundum Martene in Collectione ampliſſima tomo* 6 *col.* 333 *enumerans primos* S. Dominici *ſocios, ſimilia de tumulo ejuſdem pii viri ita repetit*: Quintus Fraſer Manees Hiſpanus, uterinus frater ſancti Dominici, & ſanctitatis ipſius puriſſimus imitator. Hic fuit vir contemplativus, qui diu in Ordine ſerviens beato fine quievit. Hic obiit & quieſcit in quodam monaſterio alborum monachorum in Hiſpania, ubi virtutibus & miraculis claruit. AUCT. G. C.

133 *Dein Malvenda loco penitus citato poſt allegatu Bernardi Guidonis verba recte notat, no mina monachorum alborum tunc communiter datum fuiſſe Ciſtercienſibus, & ibidem ea Ferdinando Caſtillo refert, in monaſterio S. Petri Gumiellis Izanenſis (locus vernacule* Gumiel de Yzan *vocatur, & in diœceſi Uaamenſi ſitus eſt) corpus hujus Manetis religioſe aſſervari. Hinc Ciſtercienſes hagiographi venerabilem illum virum Ordini ſuo poſſim adſcribant, atque inter alios Chryſoſtomus Henriquezius eumdem jub nomine Mamerti ad diem undecimam Martii Menologio ſuo ita inſerit*: In ſancto Petro prope Gumialem, Mamertus, monachus Ciſtercienſis, & ejuſdem cœnobii abbas, ſanctiſſimi confeſſoris Dominici Prædicatorii Ordinis antefiguani frater germanus, uoi continua carnis macerarione & ſpiritus mortificatione longum duxit martyrium, & ſuis superibus præparatam coronam, cæteris ſalutis nemibus, in cæleſti Jeruſalem accipere meruit: cujus ſacra nſa, auctoritate eccleſiaſtica elevata, inter Sanctorum corpora in altari eiſdem dicato honorifice advertaotur. *Henriquezius ibidem in natis hanc nuntiationem ſuam quibuſdam teſtimoniis confirmare nititur. Sed longe probabilius exiſtimamus, hunc germanum* S. Dominici *fratrem ad Ordinem Prædicatorum ſpectare. Quare RR. PP. Dominicani iterum rogamus, ut clare edoceant, an in illa S. Petri monaſterio ſit tam publicus ac licitus hujus Manetis vel Mamerti cultus, ut in Actis noſtris inter Beatos vel Sanctos referri mereatur.*

Flaminius aucta, quædam ſancti conſanguinea Romæ jubilæo anni 1300 *interfuiſſe,*

134 *At de quibuſdam* S. Dominici *conſanguineis vel affinibus aliquid dicendum ſupereſt occaſione duorum nepotum, quos Gerardus de Francheta ſuperius memoravit, & quibus Flaminius in Vita ejuſdem Sancti fol.* 8 *verſo tertium item ſuper addit*: Fuere per idam quoqua tempus, *inquit*, ex propinquis illius tres quidem non diſſimiles, quorum dum in Ordine Prædicatorum magna cum laude vixerunt. Tertius vitam duxit eremiticam: qui cum annum ageret decimum quintum, & annus eſſet illis jubileus, Romam veoit, & poſt annos centum eadem ad aliarum jubileum redit, & eorum Bonifacio octavo, Pontifice maximo, juravit, ſe ſuperiori jubilæo interfuiſſe; qui reverſus in Hiſpaniam diem ſuum felicitee obiit. *His verbis ſcriptor ille indicat, hunc Sancti propinquum Romæ fuiſſe anno* 1200 & 1300, *qua poſteriori jubilæum ſub Bonifacio VIII Pontifice celebratum eſt. Quamvis id omnino fieri potuerit, tamen de veritate iſtius narrationis dubitamus propter rationes, quæ jam adferemus.*

de cujus vel veritate dubitamus

135 *Jacobus Cardinalis diaconus ſancti Georgii ad Velum aureum, & Bonifacii VIII Pontificis conſanguineus, ſcripſit opuſculum de jubileo anni* 1300, *quod Calonienſi veterum Patrum Bibliothecæ tomo* XXI *a pag.* 479 *infertum eſt. In eo libello teſtis ille oculatus narrat præcipua, quæ tempore iſtius jubilei Romæ contigerat, & ibidem cap.* 2 *pag.* 482 *ad rem noſtram hæc habet*: Nec vivus præteritorum defuit teſtis, qui peregrinationis ſuæ centum & ſeptem aſſeveratos annos, multis etiam eodem Præſule eorum (ob id ipſum aſciris) aſtruerat, meminiſſe, patrem alio centeſimo Romæ (quouſque, quem ſecum detulit agricola, ſuffecit victus) ob indulgentiam moratum; ſæpe admoniſſe, ut ſi (quod non putaret) advaniſſet, ſe venturum centeſimo Romæ nequaquam puet adeſſe pigritaret: oobiſque

AUCT. G. C. que idem ſciſcitantibus intulit, unſquaque ejuſdem anni die illic centum annorum indulgentiam luctificeri poſſe. *Non opinor, Flaminium ex hoc agriola, vel agricolæ filio, propinquam aut conſanguineam S.* Dominici *facere voluiſſe.*

propter ſtirpem nobilem. 136 *Deinde Jacobus Cardinalis cap. 7 ejuſdem opuſculi in prædicta editione Colonienſi pag. 482 aliud extraordinuelæ fruſtutis exemplum tunc vi. ſum ſtylo non ſatnis barbaro ſic refert*: Ipſa venientium modeſtia progreſſuſque famulatum mesebatur, eum & ſeptuagenarii & ultra infirmi etiam lectieis deferentur; ſuisque centenarius de Sabaudia, genere non humilis, præteriti centeſimi tamquam qui fuesat memor, per filios allatus cauſa jam ſalubrem aſpiratus montem. Nec ut alias vage, ſed circumciſus labia, lumbos præincſtus, vel infra id temporis, quo metam jam putamus peregrinstio eaperst ineælis. *Suſpicor, quod auctor his poſterioribus verbis ſignificare velit, ſenem illum Sabaudum Romæ ipſo tempore jubilei felicitet obiiſſe. Ut ut eſt, adjuncta*
B *hujus narrationis Hiſpanæ eremitæ, & S.* Dominici propinquo, *convenire non poſſunt. Sitaque eremita ille Hiſpanus coram Bonifacio VIII Pontifice jueaſſet, ſe præterito Jubileo anni 1200 interfuiſſe, cur Cardinalis Jacobus hoc prodigium omiſiſſet, cum ſtudioſe exempla hujuſmodi colligere videatur? Etiamſi hæc ad Sanctum noſtrum proxime non ſpectent, tamen ea hoc loco diſcutere voluimus, ne quis aliis Flaminii naccationibus nimium confidat.*

§ IX. An Sanctus ex nobiliſſima Guzmanorum familia oriundus fuerit.

Ex ſtirpe Guzmanica, quam genealogi nobiliſſimam agnoſcunt, H*ieronymus da Villalobos, Lazarus de Puerta Quiñones, Petrus Barrantes Maldonatus, Ambroſius Morales, Pendentius de Sandoval, Petrus Hieronymus de Aponte, aliique genealogi tum Hiſpani tum exteri conſentiunt, ſtirpem Gazmanorum inter nobiliſſimas Hiſpaniæ familias numerandam eſſe, etiamſi de antiqua illuſtriſſimi iſtius ſtemmatis origine diſputent, quam*
C *aliqui ad Gothos, quidam ad duces Britanniæ Armoricæ refrunt, ut apud Jacobum Wilhelmum Imboffium in Genealogia aliquot illuſtrium familiarum Hiſpaniæ pag. 118 & ſequentibus videre eſt. Nullus itaque de inſigni & vetuſta famiIiæ Gazmonteæ nobilitate dubitat; ſed queſtio pure hiſtorica ſupereſt, an S.* Dominicus *ex illuſtri illa ſtirpe ortum duxerit. Imboffius, Ludovicum Salazarium de Caſtro ſecutus, in tabulis genealogicis operis peculiaris citat pag. 503, patrem S.* Dominici *Ferdinandum appellat; at paragraphe præcedente ex conſtanti veterum Mſtc. lectione oſtendimus, patrem ejus Felicem vocari, & hanc novam Salazarii conjecturam abunde refutavimus.*

138 *Ambroſius Morales peculiari diſſertatione Hiſpanica, quam tomo 3 Chronici generalis Hiſpaniæ ſubjunxit, conſanguinitatem S.* Dominici *cum ſtirpe Guzmonica variis argumentis vindicare nititur, ubi tamen fol. 332 fatetur, tam ſuo tempore nondum ſatis probatam fuiſſe, & præterea quoſdam de illa dubitaſſe. Hinc paſſim recentiores auctores, qui de ejus geſtis S.* Dominici *agunt, hunc ſanctum eodem nobilitatis titulo exornant, ita ut Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti MCLXX cap. 5 de conſanguinitate illa ſic confidenter ſcribat*: Natum Virum Dei D ſplendidiſſima Guzmanosum familia, auctores omnes & cuncta vetera monumenta teſtantur. *Sed utinam Malvenda protuliſſet cuncta vetera iſto monumenta, quæ nos hactenus invenire non potuimus! Certe apud biographos noſtros, aliosque veteres ſcriptores nullum nobiliſſimæ iſtius conſanguinitatis veſtigium reperimus, ne eo allegandis eorum textibus jam opparebit.*

quamvis de nobilitate illa tacuerunt veteres biographi, 139 *Beatus Jordanus apud nos num. 4 agens de pueritia* S. Dominici, *hæc tantum habet*: Fuit quidam adoleſcens, nomine Dominicus, in eadem diœceſi, villa, quæ dicitur Chaleruega, oriundus, quem ab annis pocrilibus pstentum ſuorum, ſpecialiter autem cujuſdam archipresbyteri, avunculi ſui, diligentia nutriebat. *Huic ætate proximus eſt Bartolomæus Tridentinus, qui ſynopſim Vitæ ſic exorditur*: Dominicus, ... a vico Calagora diœceſis Oxomenſis provinciæ Hiſpaniæ, patre Feliee, matre Joanna editus, ante ſuam præfiguratus eſt nativitatem. *Conſtantinus Urbevetanus apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 25 de natalibus ac parentibus ejuſdem Sancti ſic breviter agit*: Venerabilis igitur patre, B beatus Dominicus, quem tempore mundo paritet occidenti deſtinandum providentia divina diſpoſuit, ex occidnis partibus Hiſpaniæ, ſcilicet villa quadam, quæ dicitur Calatoga Oxomenſis diœceſis, patre Felice, matre vero Joanna nomine, ſecundum carnem duxit originem. *Præterea Gerardus de Frachcto, qui ab aliis biographis omiſſa* S. Dominici *Acta collegit, de parentibus & fratribus ejus ſic obiter meminit*: Non ſolum parentes habuit honeſtos & pios, ſed & duos germanos frattes, viros valde perfectos &c. *Nullus horum de illuſtri illa Sancti proſapia verbum facit.*

inter quos Theodoricus ab Echardo vide ter expunctus 140 *Denique inter veteres biogeophos Theodericus de Appoldia inferius num. 11 patrem & matrem Sancti noſtri ita indicat*: In Hiſpaniæ partibus, villa, quæ dicitur Calatoga, Oxomenſis diœceſis, anno Dominicæ Incarnationis MCLXX fuit vir unus, qui vocabatur Felix, & accepit uxorem nomine Johannam, qui ſecundum ſtatum ſeculi ſatis quidem erant honeſti, & ante Deum Chriſtiana pietate devoti &c. *Echardus tomo 1 Bibl. Predicat. pag. 25 ex hoc Theodorici textu nobilem* S. Dominici *proſopiam elicit*, & F *ibidem ad ea biogeaphi verba ſic notat*: Tò SATIS junta grammaticos ſignificat ABUNDE; itaque SATIS HONESTI, hoc eſt multum præſtantes, maxime illuſtres honeſti, & generis nobilitatem indicat. *Dubito, an hæc interpretatio ab omnibus ſtatim admittenda ſit, etiamſi ultro concederem, vocem ſatis apud grammaticos interdum pro* abunde *uſurpari: cur enim Theodoricus ſatis honeſtos* S. Dominici *parentes non appellaſſet nobiles, aut genere illuſtres, ut biogeaphi nobilium Sanctorum facere conſuevernnt? Præterea Echardum cogamus, ut hanc explicationem ſuam conciliet cum verbis ejuſdem Theodorici, qui numero præcedente eximias* S. Dominici *virtutes laudans inter alia de eo ſic ſcripſerat*: In hac peregrinstionn admirabili reſulſit ingratia, naturalisque nativitatis ortu HUMILITER fulſit ex Hiſpania. *Quid hic ſibi vult adverbium* humilites, *ſi parentes ſatis honeſti pro maxime illuſtribus accipiendi ſint, & iſte loquendi modus nobilitatem ſtirpis indicet, ut Echardus contendit?*

141 *At illa Echardi expoſitio ſaltem tolerabilior eſt, quam interpolatio Featris Thomæ de Trugillo,*

A gillo, qui in Actis Appoldianis satis honestos S. Dominicos parentes tacite sola sua auctoritate in illustrissimos commutavit, & tomo 2 Thesauri conciunatorum col. 1411 Vitam ejusdem Sancti ipsis fere Theodorici verbis ita narrare incipit: Præsidente in cathedra sancti Petri magno patre domino Alexandro tertio, & Frederico primo imperante, in Hispaniæ oppido Callaroga Oxomensis diœcesis, anno Domini MCLXII suis quidam vir, Felix nomine, qui sibi matrimonio junxit uxorem Joannam; erant autem hi cum secundum seculi conditionem ILLUSTRISSIMI, cum erga Deum Christiana pietate devoti &c. Nescio, qua fide F. Thomas de Trugillo hisce Actis ibidem præfixerit titulum sequentem: Vita beatissimi patris Dominici; Ordinis Prædicatorum primi institutoris, auctore Fratre Theodorico de Appoldia Dominicano. Quis, hiscce lectis, non crederet, parentes S. Dominicos ab ipso Theodorico de Appoldia illustrissimos vocari, cum tamen hic auctor eos tantum satis honestos appellet; imo superius asserat, eumdem Sanctum naturalis nativitatis ortu humiliter ex Hispania fuisse? Hic igitur majorem fidelitatem in Trugillo desideraae cogimur. Jam videamus, utrum alii historici, aut etiam recentiores Actorum collectores, nobilitatem illam clarius expresserint.

B

142 Luca Tudensis, S. Dominico synchronus, tomo 4 Hispaniæ illustratæ pag. 2 inter alios patriæ suæ martyres & confessores Sanctum nostrum retenset; sed de nobilitate ipsius altum silet. Bernardus Guidonis in Libello de Magistris Ordinis Prædicatorum apud Edmundum Martene tomo 6 col. 397 de loco natali altisque dotibus sancti sui Fundatoris hæc tradit: Primus ac præcipuus dominus & Magister Ordinis Fratrum Prædicatorum fuit beatus Dominicus, natione Hispanus, de villa, quæ dicitur Calaroga, diœcesis Oxomensis, vir scientia Dei plenus, vita sincerus, religione conspicuus; qui fuit primo Canonicus Regularis ac Supprior regularis & regulans in ecclesia Oxomensi provinciæ Toletanæ, qui supprioratum habebat in eadem ecclesia personatum. Nicolaus Trivettus, chronographus Dominicanus, in Spicilegio Datheriano novissimæ editionis tom. 3, pag. 180 de natalibus ejusdem Sancti eadit sequentia: His temporibus in Hispania claruit vir Dei Dominicus, sanctitate & religione insignis, qui in villa, quæ Calaroga dicitur, ex piis natus parentibus, & religiose nutritus, cœpit esse puer ingeniosus, utpote qui sorritus est animam bonam. Hæc ille verosimiliter transcripsit ex venerabili Humberto, qui eadem phrasi utitur.

C

143 Petrus Equilinus in Catalogo Sanctorum lib. 7 cap. 22 patriam & parentes S. Dominici exprimit his verbis: Dominicus Ordinis Prædicatorum dux & fundator inclytus ex Hispaniæ partibus villa, quæ dicitur Calaroga Exmonensis diœcesis, patre Felice, matre Joanna originem duxit. Denique ut Vincentium Bellovacensem, Jacobum de Voragine, Mombritium, similesque Actorum collectores omittam, sanctus Antoninus tomo 3 Chronici tit. 23 cap. 4 circa eamdem rem sic scribit: Beatus Dominicus Prædicatorum dux & pater inclytus, qui appropinquante mundi termino quasi novum sidus emicuit, ex Hispaniæ partibus villa, quæ dicitur Callagora, Oxenensis * diœcesis oriundus fuit, præsidente Romæ Alexandro tertio, imperante autem Friderico primo, anno scilicet Dominicæ Incarnationis MCLXX; cujus pater vocatus est Felix, mater Joanna: honesti siquidem parentes & Deo devoti habuerunt filios tres, qui litteris instructi gradum sacerdotii consecuerunt. Unum eorum se dedit hospitalitati in hospitali deservient, & magnis virtutibus clarus, dicitur post mortem miraculis claruisse; secundus dictus est Manses contemplationi deditus, & Frater Ordinis effectus, tertius fuit beatus Dominicus. Dein ibidem repetit, Sanctum nostrum natum esse ex piis parentibus, & supradictam venerabilis Humberti aliorumque phrasim imitatur. Sane mirumur, neminem ex his omnibus scriptoribus de tam illustri S. Dominici nobilitate expressam mentionem fecisse. Hinc etiam patet, Malvendam non parum hyperbolice locutum esse, dum loco supra citato dixit, quod nativitatem ejusdem Sancti ex splendidissima Guzmanorum familia auctores omnes, & cuncta vetera monumenta testentur.

AUCT. G. C.

Etiam vocitatum illum silent historici synchroni ac suppares,

qui tamen de gente S. Dominici agunt.

* lege Calaroga, Oxomensis

144 Ipsa Breviaria Romana, medio seculo decimo sexto antiquiora, de hac splendidissima S. Dominici consanguinitate silent: nam, ut vetustiora præteramittam, in Breviario Romano, quod anno 1556 Parisiis excusum est, præscribitur sequens Lectio: Dominicus natione Hispanus, vir sanctitate & doctrina clarus, Ordinis Prædicatorum auctor Calagura (in editione Colonicusi anni 1536 melius Calaroga legitur) Oxomensis diœcesis oppido, natus est patre Felice, matre vero Joanna; quæ facta gravida in somnis visa sibi est utero se gestare catulum cum facula ori inserta, qua egressus ex utero totum mundum incenderet. Quinimo ipsi PP. Prædicatores ante medium seculi decimi septimi non videntur aliquem illam sancti Fundatoris sui nobilitatem Officio ecclesiastico tulisse: nam in Breviario Ordinis sui, quod Parisiis anno 1549 impressum est, in lectionibus primi nocturni tantum de natalibus ejus cantabant sequentia: Beatus Dominicus, Prædicatorum dux & pater inclytus, qui appropinquante mundi termino quasi novum sidus emicuit, ex Hispaniæ partibus villa, quæ dicitur Calaroga Oxomensis diœcesis oriundus fuit. .... Pater ejus Fœlix; mater vero Johanna pue cupata est, quæ antequam ipsum concipetet, vidit in somnis, se gestare catulum accensam ore faculam bajulantem, qui egressus ex utero totum mundum incendere videbatur.

sicut & Breviaria antiquiora medium seculi XIV excusa,

E

quibus hæc postmodum inserta est.

F

149 Non ignoro, illam S. Dominici cum stirpe Guzmanica consanguinitatem post aliquot annos Lectionibus insertam esse: siquidem in Breviario Prædicatorum, quod in eadem urbe Parisiensi post sex annos, sive anno Christi 1555, iterum typis excusum est, Lectio quarta sic recitatur: Beatus Dominicus, Prædicatorum Ordinis dux & pater inclytus, in Hispaniæ partibus ex nobilissima Guzmannorum prosapia ortus, quasi novum sidus mundo emicuit. Hic matri suæ carnali, adhuc eum in utero gestanti, prænonstratus est in figura carnali, accensam in ore faculam bajulantis &c. Hinc forte opinio illa postmodum transiit in Breviarium Romanum, quod jussu S. Pii V typis Plantinianis Antverpiæ anno 1569 editum est, & in quo legimus sequentia: Dominicus Calagoræ in Hispania ex nobili Guzmanorum familia natus, Palentiæ liberalibus disciplinis & theologiæ operam dedit: quo in studio cum plurimum profeciset, prius Oxomensis ecclesiæ canonicus Regularis, deinde Ordinis Fratrum Prædicatorum auctor fuit. Hujus mater gravida sibi visa est in quiete continere in alvo catulum, ore præferentem facem, qua editus in lucem orbem terrarum incenderet. Eadem hodiedum in Breviario Romano recitamus.

AUCT. G. C. *Assisium S. Catharinæ Senensi illatum Pro Domina*

146 *Nemo mihi hic dicat, ſtatum Breviariorum auctoritatem ſufficere, ut de illuſtribus S. Dominici natalibus non dubitetur: ſimile enim hujus rei exemplum habemus in ſancta Catharina Senenſi, de cujus ſtirpe in antiquis Actis & lectionibus tantum narrabantur ſequentia:* Beata Catharina de Senis patrem Jacobum, matrem vero Lapam nomine, in civitate Senenſi virtute fideque probatos habuit. *In Breviariis Prædicatorum, quæ circa medium ſeculi decimi ſexti prodierunt, eadem Sancta* honeſto genere orta *dicebatur. Poſtmodum credebatur nata ex* Benincaſis una cum Burgheſia familiis, *ex eodem ſtipite proveniente, quemadmodum in Breviario Romano uſque ad annum 1641 legimus. At eo anno hæc ſplendida Sanctæ conſanguinitas enumerata, & ex Breviario Romano legitime expuncta eſt, poſtquam ipſa nobiliſſima Burgheſiorum familia ſeſe huic lectioni oppoſuiſſet, ut apud nos tomo* III *Aprilis pag.* 978 *ſuſius licet videre.*

Inepte in Breviaria recentiora, ac ſatius rejiciendus.

147 *Unde Echardus tomo* I *Bibl. Prædicat. pag.* 833 *de natalibus ejuſdem ſanctæ Virginis hæc tanquam certa ſtatuit:* Patrem omnium, *inquit*, habuit ſuæ Catharina Jacobum de Benincaſa dictum, Senenſem utique civem, virum ſimplicem & ſine dolo, Deum timentem & recedentem a malo; qui parentibus orbatus duxerat Lapam ejuſdem ex civitatis, nec ſtatu diſſimilem. Plebeia ſcilicet uterque de gente ſui, nec tamen illaudabili popularium genere ſati quique temporibus pro modo ſuis ſatis abundarent, uti notat in Vita Sanctæ capite primo Raimundus, tinctoriamque Senis Jacobus exercebat, pannis & lanis tingendis occupatus; unde tinctoris audiebat ille nomine. Quod hic annotamus, ne quis ultra modum & veritatem, Catharinam forte ſua contentam, inanibus ſtemmatum & fictis attollat titulis, aut nimia *generis* obſcuritate deprimat: tam enim iujurius in Sanctos, qui faſtum eis affingit generis claritatem, & qui nativam eorum obſcuritate nititur aut præripere; illud quidem vaiotioſique hominis eſt, hoc lividi; quod utrumque fugiendum & pudendum. *Deinde hanc recentiori opinioni, propter quam pretenſa S. Catharinæ nobilitas poſtea Breviariis quibuſdam inſerta fuerat, opponit ſilentium veterum, ac ibidem ita concludit:* Quare mihi cum ſatis, quæ typorum ſuorumtum remotiore vel levitate in Romani Prædicatorumque Breviariis lectionibus immutatum & affictum de Benincaſis Burgheſiaque nobilitate & affinitate, quod Urbani VIII decreto, die XXVIII Septembris MDCXLI Romæ, ſanctæ fidei promotore intervenieme, in congregatione ſacrorum rituum Cardinali Cajetano referente, dato, deleti merito jubetur, eque novo Breviarii editione hæc abrodi in lectionibus teneris additis ſequentia verba: EX BENINCASIA UNA CUM BURGHESIA FAMILIA EX EODEM STIPITE PROVENIENTE. Quæ ſcilicet in editionibus Breviarii præcedentibus ad annum uſque MDCXXX, aut circiter, haud inveniebantur.

Quæ ſit vera ſententia de ſtirpe S. Franciſci Borjæ, quæ ſuo tempore examinabitur.

148 *Laudatus Echardus pagina ſequente tomi proxime citati aſſerit, in examinandis Sanctorum Actis non niſi per accidens & ſecundario diſputi nobilitatem generis, eamque obiter comprobari, dum proceſſus Canonizationis inſtituitur, vel Officium in feſtivitate alicujus Sancti recitandum admittitur. Scriptor ille ibidem hunc aſſertionem ſuam probare nititur exemplo S. Franciſci noſtri, qui communiter de Borja cognominari ſolet, & cujus progenitores aſſerit orinndos eſſe, non eu utiquis Aragoniæ regno primæva nobilitatis de Borja* D *nuncupatis, ſed ex Dominico quodam Borgia, vili notique homine, tenueque prædium apud Setabim Arragoniæ habente, qui Borgianum uſurpavit ſibi nomen. Tum demique, quaſi jam omnibus hanc opinionem ſuam perſuaſiſſet, ſic confidenter concludit:* Adeo verum eſt, in hiſce Sanctorum apotheoſeos vel lectionum & Officiorum approbationis negotiis, ubi nihil aperte teclamat fama, nec communis populorum abhorret ſenſus, nec ad viti plurimum refert ſanctitatem atque commendationem, nonniſi leviter iſta tractari, ſumoſaſque vel avorum imagines, *vel* obſitas pæne iis atteodi membranas. *Hunc Echardi ſententiam ſuo tempore in Actis noſtris examinabimus ad diem* X *Octobris, quo annum S. Franciſci Borgiæ feſtivitas celebratur.*

Non nihil certi ſit ex nomine de nobilitate S. Dominici proferri poſſe, 149 *Nos interim de nobili aut ignobili S. Dominici ſtirpe non tam audaciter pronuntiare audemus: cum enim, teſte Echardo, otioſi vanique hominis ſit, falſam Sanctis nobilitatem affingere, & invidi, veram iiſdem abrogare, utrumque hoc virium evitare cupientes, nihil certi de genere S. Dominici ſtatuimus. Quinimo libenter fatemur, argumentum noſtrum maxima ex parte eſſe negativum, quod nihilominus ſæpe vim ſuam habet, ut plures viri eruditi demonſtrarunt. Attamen hoc genus argumenti plane corruit, quando alicunde ex genuinis & antiquis monumentis res aliqua probari poteſt. Propterea omnem lapidem movimus, ut RR. PP. Prædicatorum authentica hujus nobilitatis teſtimonia nobis communicarent: jam enim a tribus annis & eo amplius publica epiſtola, quæ Memoriis Trivultianis anno 1729 Gallice inſerta eſt, eandem S. Dominici genealogiam capitimus.* E

pro qua foll. das probationes hactenus frustra expectavimus,

150 *Apud Echardum tomo* I *Bibl. Prædicat. pag.* 25 *in notis de patre S. Dominici legerum ſequentia:* Ex illuſtri gente Guſmana Felicem ortum accurate probaſſe dicitur noſter Andreas Ferreres Valdecebro in Hiſtoria Ordinis idiomate Hiſpanico elegantiſſime ſcripta; ſed quam morte præventus typis non edidit. *Deinde Echardus tomo* I *ejuſdem operis pag.* 658 *itecum mentionem faciens de Hiſpanica auctoris illius hiſtoria, quæ adhuc Mſ. ſervatur, editionem ejus deſiderat his verbis:* Hic ſcriptus inter eos ſine recenſendus eſt, qui puriori & elegantiori lingua Hiſpanos ſcripſerunt; & utinam Annales Ordinis, quos poſt Ferdinandum de Caſtillo ſcripſerat (nam a Josnue de Lopez ſcriptus ei ſaltem ratione ſtyli ferunt non placuiſſe) typis edderentur, præſertim quæ dicuntur abeo ſcripta de genealogia ſancti Dominici ex antiquis ſtirpe Guſmanica. *Cum hæc ab uno alterove anno legiſſem, idem deſiderium me inceſſit. Sed cum editionis hujus videndæ ſigna & remota ſpes eſſet, præter alia ſtudia in iſtam finem collata, ſtatim R. P. Priori Prædicatorum conventus Antverpienſis hos ipſos Echardi textus aſſignavi, ut juſſu reverendiſſimi Magiſtri Generalis totius Ordinis ex his operibus poſthumis & anecdotis quædam argumenta pro nobilitate S. Dominici impetrarem; at licet laudatus R. P. Prior pagina aſſignatorum textuum tunc coram me in pugillares ſuos referret, & ſic non parvam petitionis obtinendæ ſpem faceret, tamen poſt meam duorum annorum nihil hucusque accepi.* F

Organum eamen recentiores ſcriptores confidenter aſſerunt,

151 *Equidem ſolebam, ab Amboſio de Morales in Diſſertatione Hiſpanica, & Ferdinando de Caſtillo in Hiſtoria Hiſpanica Prædicatorum citari quædam diplomata ad aſſerendam Guzmanam*

pitam

A *ritem S. Dominici ſtirpem ; ſed eo vel rvm non conſtitunt, quam auctores illi intendunt, vel nobis ſuſpecta ſunt, quia nec eram nec annum exprimunt ; quod tamtu in genuinis hujuſmodi inſtrumentis fieri conſuevit. Sic Caſtillus parte 1 laudatæ Hiſtoriæ lib. 2 cap. 78 pag. 436 recitat diploma Hiſpanicum, quo Didacus Garcia ex devotione erga S. Dominicum, & propter locum natalem, quem cum eodem Sancto communem habebat, monialibus Calarogenſibus concedit ea omnia, quæ in Calaroga poſſidebat. Hoc autem donationis motivum inter alia Hiſpanice ſic exprimit:* Por naturaleza e per davocion eſpeaial, que yn e coo ſanto Domingo de Galeruega, pidra a ſundador de la Orden da los frayres Predicadores. *Ambroſius Morales, aliique nonnulli per vocem Hiſpanicam naturaleza intelligunt conſanguinitatem ; quam Didacus iſte Garcia ſecundum illorum opinionem cum S. Dominico*

B *habuerit. At ea vox æquivoca eſt, & æque pro naturali alicujus ſolo, quam pro conſanguinitate accipitur, ut Hiſpanicæ linguæ periti norunt, & Ambroſius Morales fatetur. Ita etiam vox naturaleza apud Luſitanos patriam ſeu natalem locum ſignificat, ut Auguſtinus Barboſa in Dictionario Luſitanico-Latino col. 763 refert. Potuit igitur Didacus iſte Garcia ad donationem illam faciendam moveri, eo quod S. Dominicum ſingulari veneratione proſequeretur, & patriam cum eodem Sancto communem haberet.*

filiate inter vota dicuterum ad annum 1170 cap. 4 nimis leviter & perfunctorie hanc illuſtrem S. Dominici proſapiam perfundere nititur his verbis: Vetuſtæ memoriæ eaſtre dicuntur, in quibus ſubſcriptio ſancti Dominici in hunc modum expreſſa legitur, FRATER DOMINICUS DE GUZMAN. *At hæ ſimiliſque ſubſcriptiones ex authenticis archivis enucleatæ, notis chronologicis diſtinctæ, & fide dignis teſtimoniis coboratæ exhibere oportuit. Adde, quod in diplomate unico tanz invenimus ullum Dominicum de Guzman, Priorem cœnobii Vitenſis, ut poſtmodum alia occaſione dicetur. Quod ſi*

C *quis Guzmanicam S. Dominici nobilitatem antiquis ac genuinis inſtrumentis probaverit, jam inde omne dubium circa illam deponimus, & earum omnium vetterum biographorum taciturnitatem deinceps tantummodo mirabimur. Quo autem ea teſtimonia fuerint plura & certiora, eo erunt nobis gratiora ; maxime tamen placuiſſent eadem, ſi tempeſtive fuiſſent ſubminiſtrata, quandoquidem iis illuſtrandi, claros S. Dominici natales etiam in hoc commentario intrepide aſſerere potuiſſemus.*

§ X Pia Sancti pueritia, ſtudia litterarum, & ac tempora animia virtutum exercitia.

Sancti pueritia elucuit quibuſdam miraculis.

IPſa *Sancti infantia miraculis non caruit: nam venerabilis Humbertus in codice noſtro P. Ms. in cap. 4 Vitæ hæc narrat* Volens quoqua, magnum aliquid proventurum ex puero, futurorum præſcius Deus oſtendere, cuidam matronæ, quæ aum videlicet ex baptiſmi fonte levarat, viſionem hujuſmodi per ſomnium demonſtravit. Videbatur ſquidem illi matri ejus ſpirituali puer Dominicus quaſi ſtellam habens in fronte, quæ totum terram ſua lumine perluſtrabat: quo dabatur intelligi, quod daudus foret quandoque in lucem gentium, illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent.

Erat autem hæc materna nobilis, quæ viſionis magnitudine ſtupefacta, matri ejus aum inganti gaudia, quod vidarat, nuntiavit. *Conſtantinus Urbevetanus apud Echardum tomo 1 pag. 25, Vincentius Bellovacenſis in Speculo hiſtoriali lib. 29 cap. 94, Jacobus de Voragine, & S. Antoninus ſimilia habent. Sed ab his omnibus differt B. Jordanus, qui hanc viſionem matri ipſius Sancti attribuit, ut infra in Actis edocebit num. 6 poteſt videri.* AUCT. G. C.

154 *Non minus mirum eſt, quod Theodoricus de Appoldia infra apud nos num. 14 de eodem Sancto Puero ſic narrat :* Cum autem jaceret in cunis, quodam tempore anamen apum circa os ejus volitabat ; [quod] linguam ejus malle divinæ ſapientiæ affluera præfigurabat. *Fateor, hæc tantummodo legi in codice noſtro Ultrajectino, ac in Francofurtenſi omiſſa eſſe ; ſed eadem in codice ſuo legerat Surius, qui in Vita S. Dominici ad diem 17 Auguſti hæc ſtylo mutato ita referet :* Cumqua jacerat aliquando in aunis, E enaman apum circa ni ejus volitana linguam ejus divinæ ſapientiæ malle affluituram indicabat. *Etiamſi autem iſtud prodigium deſit in noſtro codice Francofurtenſi, & ab aliis antiquis Actuum ſcriptoribus non memoretur, abunde tamen ſilentium illud compenſatur veteri teſtimonio Ruthenæi Teldenſini, qui in compendio Vitæ, quam poſt hunc Commentarium prævium ſecundo loco edemus, n. 1 aperte affirmat, circa os Infantis, cum in cunis poſitus eſſet, examen apum volitaſſe.* Theodoricus de Appoldia,

155 *Vincentius Bellovacenſis lib. 29. Speculi cap. 94 ſingulare in ſancto Puero præludium ſecutæ auſteritatis ac pœnitentiæ poſtmodum executæ obſervat his verbis :* Nato igitur ex piis parentibus & religioſe vivantibus, in illa pueritili ætate ſua cor ei ſenile jam inerat, & ſenſus venaranda eanitia tenella ſub faeie latitabat ; cum enim eſſet adhuc puerulus, condum a nutricis diligantia ſegregatus, deprahenſus eſt ſæpe lectum dimittare, quaſi jam earnis daliaita abhorraret, & eligebat potius ad terram accumbare. *Similia tradunt Conſtantinus Urbevetanus, venerabilis Humbertus, Jacobus de Voragine, & Theodoricus de Appoldia, qui poſtremus infra in Actis amplioribus num. 14 & 15 alias ſancti Pueri virtutes ſingillatim enumerabit.* aliique notabiles biographi teſtantur, F

quibus neceſſariis ſcriptorum additur aliud,

156 *Non tam firmo fundamento nititur præſagium de futura ejuſdem Pueri ſanctitate, quod Hyacinthus Choquetius in opere ſuo, cui titulus* Matriæ Daiparæ in Ordinem Prædicatorum viſcera materna, *cap. 4 pag. 38 ſic enarrat :* Mater ejus Joanna aum proxime a conſueto puerperii tempora illum ad ſacram beati Dominici Exſilienſis, ex Benedictino Ordine ſanctiſſimi ſ a quo & uoman habet noſter Dominicus) ædem religionis ergo datuliſſet, ſacerdos votivum pro illo Miſſæ ſacrificium inchoaturus, Deo ejus linguam moventa, præter Miſſalis præſcriptum, præter ſuam ipſius mentem & propoſitam legendi rationem, tertio iſtud reperiit: ECCE REFORMATOR ECCLESIÆ. *Eumdem hiſtoriam R.P.F. Ignatius Contiſio, paucis mutatis, Promptuario ſpirituali de Sanctis tradi. an, confederat. 2, apud nos pag. 370, inſeruit, ut lamque auditoribus ſuis in concione Hiſpanica propoſuit. Sed nullos iſtius prædictionis teſte allegat.*

157 *Nicolaus Janſſenius in Commentario ad Vitam S. Dominici pag. 243 & 244 teſtem habet ejus ecl citut noſtrum Bultuzartm Alint, qui in concione quadam de eodem Sancto id dixerit, &* cujus fidem penes ipſos reliquimus.

AUCT. G. C.

ſimul hiſtoriam hujus vaticinii ita refert: Quidam (inter quos Balthazar Arias) aſſerunt, in archivis monaſterii Eaſtlienſis ſequens exſtare teſtimonium de futura Dominici ſanctitate: nimirum eum is admodum puer a matre deduceretur in templum, ut rei divinæ intereſſet, ſacerdotem, cui aliud dicendum erat, de ipſo ſemel, iterum, ne tertio pronuntiaſſe: ECCE REFORMATOR ECCLESIÆ. Antiſtes vero loci affirmavit, id certiſſimum eſſe futuræ magnitudinis indicium. *Joannes a ſancta Maria in Actis Gallicis jam aliquoties citatis lib.* 1 *cap.* 8 *tam graphice hanc hiſtoriam depingit, ac ſi eam oculis ſuis vidiſſet. Inſuper ibidem præter noſtrum Balthazarem Arias & jam laudatum Nicolaum Janſenium, aliquot duos recentiores ejuſdem præſagii narratores, penes quos omnes fidem hujus rei relinquimus, cum veteres biographi de ea ſiluerint, & ætatem iſtius teſtimonii Euſtienſis igneremus.*

Cum Sanctus pie puerilium ſtudiorum ſtudioſiſſet, B

158 *Cum Sanctus infantiam in domo paterna innocenter exegiſſet, anno ætatis ſuæ ſeptimo ad avunculum archipresbyterum miſſus eſt, ut elementis litterarum imbueretur, & in pietate proficeret, quemadmodum Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1176 *cap.* 1 *tradit hoc modo:* Erat Joannæ frater germanus, archipresbyter in eccleſia Gumielis Iſanenſis) *Ferdinandus Caſtillus lib.* 1 *cap.* 4 *Hiſpanice ſcribit* en Gumiel de Yeau, *de que loco ſuperius alia occaſione mentionem fecimus*) haud procul a Calaroga, vir honeſtiſſimis moribus, prudentia, gravitate, religione conſpicuus; huic religioſa matrona filiolum Dominicum cuſtodiendum, & bonis litteris ſanctaque diſciplina erudiendum tradidit. At quantum ſub ejus ſacerdotis avunculi Dominicus in litteris & virtute promoverit, Theodoricus lib. 1 Vitæ ejus cap. 1 ita narrat, *Hic Malvenda ex Sutrii vetuſtæ interpolata Theodorici verba, quæ infra apud nos genuina hujus auctoris ſtyle legi poſſunt. Hunc virum piam S.* Dominici *educationem apud avunculum ſuum B. Jordanus num.* 4, *& Bartholomæus Tridentinus num.* 1 *inferius teſtimonio ſuo confirmabunt.*

ad academiam Palentinam miſſus eſt, C

159 *Sanctus poſt ſeptem annos apud avunculum tranſactos, anno ætatis decimo quinto, & juxta chronologiam Echardi ac Malvendæ anno Chriſti* 1184, *ſtudiorum cauſa Palentiam ſe contulit, ut intra alios veteres biographos Conſtantinus Ubevetanus in Vita S.* Dominici *num.* 4 *apud Echardum tom.* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 26 *teſtatur his paucis verbis:* Puerilibus igitur annis innocenter exactis, raudem miſſus Palentiam, ubi tunc temporis ſtudium generale florebat, poſtquam liberalibus artibus diligenter inſudans ſufficienter edoctus eſt, ne in eis diutius tempus, debitum ſalubrioribus diſciplinis, expenderet, ad theologiam ſe tranſtulit, cujus ſtudiis per quatuor annos ardenter invigilans, de theſauris ejus hauſit avide, quæ poſtea effudit abunde, *Sanctus Antoninus Part,* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 4 *aliique nonulli Valentiam, alteram Hiſpaniæ academiam, pro Palentia ſcripſerunt, niſi forte ſit error amanuenſium, qui facili ſolius litteræ initialis mutatione in eorum ſcripta irrepere potuit. Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1184 *cap.* 2 *etiam hunc errorem terrigit, & ibidem recte obſervat, tunc Valentiam, amplam Hiſpaniæ Tarraconenſis urbem, ſub jugo Mauorum gemuiſſe, & alias ejuſdem nominis urbes in Hiſpania non fuiſſe tam claras, ut publicis academiis nobilitarentur. Sed etiamſi hæc Palentina ſtudiorum paleſtra primo intuitu appareat plana & certa, tamen non*

itrum patitur difficultatem, quam jam propenemus, ac deinde diſſolvere conabimur. D

160 *Rodericus archiepiſcopus Toletanus lib.* 7 *de rebus Hiſpaniæ cap.* 34, *ſive tomo* 2 *Hiſpaniæ illuſtratæ pag.* 128 *laudans præclaras regis Alfonſi actiones, illius inſtaurationum academiæ Palentinæ ſic accenſet:* Sed ne ſatis chariſmatum, quæ in eum a ſancto Spiritu confluxerunt, virtute aliqua fraudaretur, ſapientes a Galliis & Italia eo vocavit, ut ſapientiæ diſciplina a regno ſuo numquam abeſſet, & magiſtrus omnium facultatum Palentiæ congregavit, quibus & magna ſtipendia eſt largitus, ut omni ſtudium cupienti quaſi manus aliquando in os influeret ſapientia cujuſlibet facultatis: & licet hoc fuit ſtudium interruptum; tamen per Dei gratiam adhuc durat. *Mariana noſter lib.* 11 *cap.* 20, *& alii rerum Hiſpanicarum ſcriptores poſſim ſtatuunt, id circa annum Chriſti* 1209 *factum fuiſſe. At ſi rex Alfonſus anno circiter* 1209 *academiam Palentinam erexerit, inquies, quomodo ante annum Chriſti* 1184, *quo S.* Dominicus *ſtudiorum cauſa ad illam profectus eſt, ibi* tunc temporis ſtudium generale florebat, *ut Conſtantinus, aliique vetteres Actorum ſcriptores affirmant?* E

citra quam ſtudiorum paleſtram

161 *Huic node ſcindendo eruntem ſuppeditat Lucas Tudenſis, Hiſpanus ejuſdem ſeculi ſcriptor, dum in Chronico mundi, ſive tomo* 4 *Hiſpaniæ illuſtratæ pag.* 109 *de eadem academia ſic ſtatuit:* Eo tempore rex Adefonſus evocavit magiſtros theologicos & aliarum artium liberalium, & Palentiæ ſcholas conſtituit, procurante reverendiſſimo & nobiliſſimo viro Telliune, ejuſdem civitatis epiſcopo. Quia, ut antiquitas refert, ſemper ibi viguit ſcholaſtica ſapientia. *Ex his poſtremis Lucæ verbis colligimus, ab Alfonſo rege magiſtros unuum facultatum Paltutiæ tunc congregatos, ac undique magnis ſtipendiis eo allectos fuiſſe, ut academia illa celebrior redderetur, cum ſemper etiam antea ibi viguerit ſcholaſtica ſapientia, ut juxta Lucam Tudenſem antiquitas teſtatur. Quapropter cum Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1184 *cap.* 1 *reſpondemus,* antequam generales academiæ omnium ſcientiarum cum hiſ juribus & privilegiis, quibus frui ſolent eæ, quas univerſitates vocant, Palentiæ ab Alphonſo rege fundarentur, Pontificia & regia auctoritate jam in eadem urbe vigoriſſe artium liberalium & theologiæ ſtudia, magna confluentium celebritate, privato tamen veluti jure, & ſine univerſitatis privilegiis: quæ res Alphonſum fortaſſe impulit, ut ob frequentiam & nobilitatem ſtudiorum, eas ſcholas generalis univerſitatis dignitate augendas exiſtimaret. F

occurrens aliqua difficultati ſatisfacit,

162 *Inter præclaras virtutes, quas Sanctus in academia Palentina exercuit, & quæ infra in Actis ejus occurrent, examinandum eſt inſigne caritatis exemplum, quod poſt B. Jordanum Conſtantinus num.* 6 *ita narrat:* Per idem tempus eum univerſam Hiſpaniam clades famis invaderet, vir Dei Dominicus adhuc Palentiæ conſtitutus, mira quorumdam pereuntium inopum commotus, eum aliunde ſubvenire non poſſet, diſtractis libris eum unui ſupellectili, quam habebat, diſperſit, dedit pauperibus, prudenter ſane imo ſimul miſericordiæ opere & egenorum neceſſitatibus pruvidens, & evangelicis conſiliis obſecundans: qua in re non paucos de ſcholaribus & magiſtris ad miſericordiæ opera provocavit. *Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1184 *cap.* 5 *putat, Sanctorum extitiſſe*

& ibidem tempore famis ſuo patrocinium ſuum vendidit ad alendos pauperes,

A *cuiſſe nobile iſtud miſericordiæ opus anno* 1197, *quo totus fere terrarum orbis graviſſima fame affligebatur, & Thomam Cantipratanum lib.* 2 *de Apibus cap.* 3 § 8 *pro ſua opinione allegat. Contra Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 3 *in notis probabiliter cenſet, peculiarem quamdam Hiſpaniæ famem ſequentibus annis ante annum* 1198 *huic eximiæ S. Dominici caritati cauſam præbuiſſe. Sed quocumque demum anno id acciderit, quod parum intereſt, inter ipſos ſcriptores Dominicanos controvertitur, an egregia illa Sancti actio ſit duplicanda.*

eum caritatis actum Flaminius. 163 *Flaminius in Actis* S. Dominici *fol.* 3 *factum illud ita duplicat*: Mira igitur charitate egenos & commiſeratione proſequebatur, quæ tunc præcipue ſeſe oſtendit atque diffudit, cum non ſolum Palentiam urbem fames, in qua ille adhuc ſtudiorum cauſa commorabatur, ſed etiam totam Hiſpaniam invaſiſſet, nec eſſe videretur Palentiæ, qui inopum eſurientium miſereretur, & illorum curam ſuſciperet. Clamabant B viduæ ac pupilli, & alia numeroſa famelicorum multitudo; ſed eos aure ſurda præteribant, qui opitulari poterant; nec erant, qui lamenta & gemitus efflagitantium panem audireot. Non potuit ſanctus & miſericors Juvenis diutius ferre, & ſubveniendum laborantibus quacumque ratione poſtet, arbitratus, ubi alia deſuere, libros & omnem ſuam ſupellectilem, quam in ea urbe habebat, vendidit, & pretium egenis erogavit: cujus moti exemplo plurimi cœpere certatim eſuricotibus opem ferre, & ita quidem tolerabiliot & mitior eſſe dira fames cœpit. *Unde ſimile caritatis exemplum, tamen judicio ſuo diſtinctum, eodem folio verſo ita refert*: Legimus, divum Dominicum, poſtquam in numerum Canonicorum Regularium aſciſus eſt, & ad archidiaconatum promotus, rediſſe Palentiam, ac libros iterum vendidiſſe, pretiumque egenis partitum, dicentem, nolle ſe amplius mortuorum pellibus vacare, cum vivi homines fame conficerentur: cujus exemplo (ut antea quoque) alii quidam moti, idem fecere.

& Malvenda duplicandum cenſens, 164 *Hanc diſtinctionem probabilem cauſam dedit* F. *Stephanus, juxta notas Bernardi Guidonis* natione Hiſpanus, *cujus teſtimonium in Relatione juridica Bonoutenſi apud not num.* 45 *ita profertur*: Frater Stephanus, Prior provincialis Ordinis Prædicatorum provinciæ Lombardiæ juratus dixit, quod quindecim anni ſunt & plus, quod novit magiſtrum Dominicum fundatorem C & plantatorem Ordinis Fratrum Prædicatorum & primum Magiſtrum; ſed antequam haberet per viſum notitiam perſonæ ipſius, audivit multa bona de eo a magnis vitis fide dignis, ſcilicet quod cum eſſet Prior vel Supprior eccleſiæ Oxnamenſis, cujus erat Canonicus, ſtudebat apud Palentiam in Divina pagina, & tempore, illo incepit invaleſcere fames peſſima in regione illa, ita quod multi pauperes ibi fame morichantur, Unde F. Dominicus motus compaſſione & miſericordia, vendidit libros ſuos, manu ſua gloſſatos, & pretium ipſorum, & alias res, quas habebat, dedit pauperibus dicens: Noli ſtudere ſuper pelles mortuas, & homines moriantur fame: cujus exemplo quidam magnæ auctoritatis ſimilia fecerunt, & ex tunc eum eo prædicare cœperunt. *Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1200 *ex hoc Stephani teſtimonio concludit*; ſanctum Dominicum bis venditos libros & ſupellectilem Palentiæ in pauperes diſtribuiſſe, ſemel, antequam Canonicus Regularis eſſet, litteris in ea urbe operam navans, & iterum jam factus Canonicus, cum ibidem Euangelium prædicaret, quod litteris Sacris vacare forſan appellant teſtes Canonizationis; niſi velimus, ſanctum Dominicum Palentiæ prædicantem libera etiam ſtudia frequentaſſe. AUCT. G. C.

Sotgio & Echardo contra ſanctitatem, 165 *Sotgius in jam laudatis Sancti Actis pag.* 156 *& ſequente putat, hanc unam eamdemque* S. Dominici *actionem fuiſſe, cujus opinioni conſentit Echardus, dum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 52 *in notis ad ſupradictum Stephani teſtimonium ita diſſerit*: Quod ibidem addit, priuſquam Ipſius per viſum notitiam haberet, jam a magnis viris de eo multa audiviſſe, nullum dubium quin iſta audierit in Hiſpania, ne prius quam Romam ſe conferret. Sequentia Malvendæ occaſionem dederunt duplicandæ celebris illius a beato Dominico factæ ſuorum librorum Palentiæ venditionis in pauperum commodum, adeo ut prima vice id egerit ſecularis adhuc & ſtudens, altera jam Canonicus & Supprior Oxomenſis. Verum cum alii omnes, Jordanus, E Conſtantinus, Theodoricus, qui hoc Stephani teſtimonium legerant, non niſi ſemel id egiſſe beatum Dominicum narrent, his aſſentiendum certius cenſeo, eo magis, quod Sanctus, ex quo Canonicus Regularis allectus eſt, nihil proprium habuerit. Vide etiam ſupra Joannis Hiſpani teſtimonium quintum num. 5. *Hic Joannes Hiſpanus infra apud nos num.* 34 *tantum meminit de una librorum venditione, & ex teſtibus fide dignis aſſerit, illam tempore famis factam eſſe*, quando ipſe F. Dominicus erat in ſeculo, & ſtudebat Palentiæ.

hanc unam eamdemque actionem fuiſſe. 166 *Ex his Echardus ibidem ita concludit*: Itaque in hoc Stephani teſtimonio agnoſcendum, ἅπαξ πρόπαξ; adeo ut, quod occaſio fuit (illa ſcilicet mira tumque ab omnibus laudata in paupetes caritatis effuſio) ut Didacus epiſcopus Uxamenſis Dominicum in ſuum collegium aſciſceret, putarit, Dominicum jam Priorem vel Suppriorem Uxumenſem egiſſe. Neque vero mirum, Stephanum in eo lapſum eſſe, qui a ſe tum adhuc ſeculari & juveoe audita ſolum referat, & tem quidem geſtam, quod potiſſimum erat, narrer; quoad vero rationem tempotis, quod leviua, non ita certo ductus fuerit. *Habet hoc loco lector fundamenta utriuſque ſententiæ, ita ut ipſemet de hac controverſia judicium ferre poſſit. Nos Sotgio & Echardo probabilius adhærendum arbitramur, quamvis contraria* F *Malvendæ opinio propter relatum Stephani teſtimonium non omni prorſus probabilitate deſtituatur.*

Tunc aliam Sanctus inter alia virtutum exempla 167 *Quod autem ibi Stephanus addit, vitæ quoſdam magnæ auctoritatis, exempla* S. Dominici *motot, ſimilia feciſſe, & ex tunc eum eo prædicare cœpiſſe, probat, Sanctum Palentiæ temmorantem interdum concionem operam dediſſe. Quid ſi Sanctus tempore iſtius famis conciones inſtituit, ut aliot ad ſublevandam pauperum inopiam commoveret, & tunc viri graves hunc pium prædicationis zelum imitari cœperint? Si Echardum interroges, quid præterea* S. Dominicus *ſpeciatim Palentiæ egerit, tomo* 1 *operis mox citati pag.* 4 *in notis reſpondet in hunc modum*: Non produnt ſpeciatim ſcriptores; unde augurandum relinquunt, egiſſe, quod in academia, ea præſertim ætate, ſolemne. Seu circiter annos artibus, id eſt litteris humaniotibus & philoſophiæ dederat, theologiæ quatuor ab anno ætatis ſuæ ad XXIV: deineeps pro more (nam is erat ad

AUCT. G. C. gradus ſcholaſticos aſcendendi modus) ipſemet faceam doctrinam, libros potiſſimum veteris ac novi Teſtamenti, quod tum maxime in uſu, interpretatus eſt, & indicat Stephanus, ſeprimus in Proceſſu canonizationis reſtit, poſtea referendus, eum ait, in fame ſupra relata VENDIDISSE LIBROS SUOS, MANU SUA GLOSSATOS. Conciones etiam identidem habebat (nam hæ inter actus academicos numerabantur) hiſque omnibus officiis perfunctum Dominicum ſatis innuunt auctores, cum tamdiu Palentiæ morantem exhibent.

ſeipſum vendere voluit, ut captivum liberaret,

168 *Laudatus Sœgius in ſupradictis* S. Dominici *Actis Gallicis pag.* 137 *huic tempori affigit aliam ſummæ caritatis actionem, quæ Sanctus pro redemptione cujuſdam captivi ſe ipſum vendere voluit, & quam venerabilis Humbertus in Ms. noſtro Ultrajectino poſt alterum ejuſdem fere generis exemplum ita exponit*: Simile quiddam prius feciſſe dignoſcitur, cum adhuc in patria ſua (*id eſt in Hiſpania, quæ late pro patria ipſius accipi poteſt*) moraretur: quædam enim mulier conqueſta eſt ei, fratrem ſuum apud Saracenos detineri captivum. Et ille, ut erat plenus ſpiritu pietatis, intimo compaſſionis affectu

B ſaucius, vendendum ſe obtulit pro redemptione captivi. Sed non permiſit hoc Dominus, qui eum ſibi ad uberiores fructus juſtitiæ, & animarum quamplurium converſionem ſervabat: clarificatur enim in hoc Pater, ut diſcipuli non ſolum fructum, ſed & fructum plutimum afferunt; & vult, ut ſervi ſui peconiam ſibi traditam cum multo repor. tent fœnore uſurarum, & ideo revocat interdum a bonis minoribus, quos doravit bonis cœleſtibus ad majora. *Adverte, Humbertum hæc ſubjunxiſſe alteri ſimilis caritatis actioni, quæ Sanctus alias ſe ipſum vendere propoſuit, ut virum quemdam ab hæreſi revocaret, & quam Conſtantinus Urbevetanus num.* 13 & 14, *Vincentius Bellovacenſis lib.* 29 *Speculi cap.* 104, *Theodericus de Appoldia apud nos num.* 40 & 198, *aliique cum Jacobo de Voragine ab alia diſtinxerunt.*

ſicut putat Sœgius, contra cujus opinionem exſurgimus,

169 *Attamen Sœgius loco proxime citato tendit, primam & unitam damnatæ hujus exilmæ caritatis actum in ſancta Juvene admittendum eſſe, eo quod Sanctus poſtea Canonicis Regularibus aggregatus, hanc poteſtatem ſui ipſius*

C *vendendi non habuerit. Sed hæc difficultas, quæ variis modis ſolvi poſſet, cedere debet auctoritati veterum biographorum, iutre quos Conſtantinus apud Echardum tomo* 1 *pag.* 27 *unum ita narrat*: Tanto vero erga proximorum animas convertendas caritatis ferebatur ardore, ut aliquando exhortatus quemdam hæretica malignitate ſeductum, cum didiciſſet, eum intuitu temporis, lia ſubſidii propter nimiam, quam patiebatur, inopiam, hæreticorum conſortiis adhæſiſſe, Paulum ſequens dicentem Corinthiis, Libentiſſime impendam & ſuperimpendar ego ipſe pro animabus veſtris, decrevit ſe ipſum vendendo, quatenus ex accepto pretio de ſeipſo, & egeſtatis ſimul occaſionem præciderer, & ſubtrahere, rore venumdatum liberaret. Quod feciſſet, niſi aliunde, quo illius, reſarciretur inopia, dives in omnibus divina diſpenſatio providiſſet.

ſimilem caritatis actum poſſea ab illo iteratum eſſe,

170 *Hanc narrationi ibidem alteram ſic immediate ſubnectit*: Alias etiam ſimile quiddam dudum feciſſe exiſtens in ſua patria perhibetur: eum enim quædam mulier fratrem ſuum lamentabili ſibi conqueſtione de tentum exponeret, nullumque ſibi ad liberatio- D nem illius ſuppetere conſilium, vir Dei Dominicus intima, quæ plenus erat, compaſſione commotus, vendendum ſe obtulit pro redemptione captivi. Sed Deus, qui ipſum ad multorum neceſſariorem redemptionem, ſpiritualiter ſcilicet captivorum, prævidetat, noo permiſit. *His adde teſtimonium Bartholomæi Tridentini, qui ſuperius apud nos num.* 5 *agens de ardenti* S. Dominici *erga proximum zelo ſic teſtatur*: Caritate in tantum fervebat, ut ſe ipſum pro Chriſtianorum neceſſitate vendere SÆPIUS eſſet paratus. *Ex hac communi veterum ſcriptorum aſſertione, ac diverſis utriuſque hiſtoriæ adjunctis contra opinionem Sœgii inferimus, hunc præclarum caritatis actum* S. Dominico *bis tribuendum eſſe.*

& hæc ceſſent ridiculæ imperitæ fabulæ,

171 *At ſicut hic velit* S. Dominici *laudibus nihil detractum volumus, ita quoque cupieremus, alibi miraculis ac virtutibus ipſius nihil affingi eorum, quæ eccentiores quidam biographi Actus hujus Sancti imprudentes immiſcuerunt. Inter hos Joannes a ſancta Maria lib.* 2 *Vitæ Galliæ cap.* 25 *narrat, Sanctum adhuc Palentiæ commoran-* E *tem gravi morbo laboraſſe, eique tunc ægrotanti apparuiſſe ſanctum Jacobum majorem, qua apparitione ſtatim ex morbo convaluerit. Deinde capite ſequente præter alia figmenta refert, quod* S. Dominicus *Palentiæ condiſcipulum ſuum Conradum, poſtea Cardinalem Portuenſem, de quo infra in Actis agetur, ad meliorem frugem reduxerit. Verum credulus ille ſcriptor ea geſta, omnibus antiquis biographis ignota, hauſit ex part.* 2 *cap.* 10, & *part.* 4 *cap.* 40 *Alani Redivivi, cui nos ne jucato quidem credimus.*

quam verſimiliter veteri illi Sancto affingatur.

172 *Licet vito nimis credulo id condonandum ſit, non tam facile ignoſcimus Adriano Bailleto, qui vix ſynchrone* S. Dominici *biographis fidem adhibet, ut initio hujus Commentarii diximus, & interim in Galliæ ejuſdem Sancti Vita num.* 3 *has eccentricorum fabulas adoptat. Unde Echardus intempeſtivum illum hypercriticum, qui ſæpe de certis Sanctorum geſtis ac miraculis ob leves conjecturas dubitat, tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 119 *in notis ſic jure merito corripit*: Obiter monendum, Bailletum in Vita ſancti Dominici allucinati, cum hunc Conradum (*de illuſtri ejus ſtirpe in Germania, & variis dignitatum gradibus, officiiſque adminiſtratis ſupra brevitate egerat*) ejuſdem Sancti in ſchola Pa- F lentina vult fuiſſe condiſcipulum, & ab eodem ex licentiori vita ad frugi converſum, qui ſub cura parentum ſanctiſſime educatus, & ſui ſemper ſimilis deinceps, Hiſpaniam certe ad annum MCCXXI non viderat: ſed apud hunc auctorem plura alia ſunt ereuta. *Nihilominus recens ſcriptor in Hiſtoria Gallica Ordinum religioſorum ac militarium tomo* 3 *pag.* 199 & 200 *hunc periculoſum ducem incaute ſecutus eſt, ac cum ipſo in eamdem foveam incidit.*

§ XI. Pia Sancti vita inter Canonicos Regulares, & eximen quarumdam rerum, quæ hoc tempore ab eo geſtæ memorantur.

BEatus Jordanus *in Vita* S. Dominici *apud nos num.* 3 *tradit, Didacum epiſcopum Uxamenſem vebis & exemplis Canonicos eccleſiæ ſuæ*

Sanctus in eccleſia Uxamenſi ſit Canonicus Regularis anno 1199.

A *ſua hortatum eſſe, ut ſub regula beati Auguſtini ad obſervantiam canonicæ religionis conſecraret. Præſul autem iſte juxta teſtimonium ejuſdem Jordani tanta hoc ipſum egit ſolicitudine, ut eorum animos (licet quoſdam ex ipſis contradictores habuit) ad ſuum deſiderium inclinaret. Quo exeunte tempore id factum fuerit, præterpropter colligimus ex epiſtola Innocentii III Papæ, quem anno Pontificatus ſui ſecundo, id eſt Chriſti 1199, ad Didacum Uxamenſem dedit, & qua commutationem Canonicorum ſecularium in Regulares ab ipſo factam approbat, ut apud Malvendam in Annalibus ad annum Chriſti 1194 cap. 1, aliosque ejuſdem epiſtola editores licet videre. Ex his Echardus tom. 1 pag. 2 in. fine, erraſſe Ægidium Gundizalvum Davila, dum in Theatro eccleſiaſtico Hiſpaniæ, inter præſules Uxamenſes cap. 5 aſſerit, deceſſorem Didaci anno Chriſti 1186 ad eam cathedram evectum fuiſſe, eandemque poſt ſedecim annorum gubernationem, anno 1202 ex hac vita migraſſe. Echardus ibidem pag. 4 quærentibus, quo anno*

B S. Dominicus *Inſtitutum Canonicorum Regularium amplexus fuerit, eodem fundamento reſpondet, id verſimiliter contigiſſe anno Chriſti 1199, cum Didacus Canonicis eccleſiæ ſuæ vitam regularem perſuaſiſſet.*

quæ chronologi compoſuit non poteſt cum opinione nuperi ſcriptoris,

174 *Verum hæc chronologia non facile conciliabitur cum diſſertatione hiſtorica, quam R. D. Joſephus Stephanus de Noriega, abbas Ordinis Præmonſtratenſis, Salmanticæ anno 0723 Latine edidit, & in qua probare nititur, S. Dominicum a tenera ætate uſque ad annum Chriſti 1203 ſub regula S. Norberti militaſſe, eamque in monaſterio ſanctæ Mariæ de Vite profeſſum eſſe, antequam inſtituum Canonicorum Regularium in eccleſia Uxamenſi ampleſteretur. Hunc laudatæ Diſſertationis ſcopum R. P. Petrus Manſo ex Ordine eremitarum S. Auguſtini, in cenſuram prævia exponit, & approbat his verbis: Contendit ſapientiſſimus ac piiſſimus Diſſertator, claſſiſimum fundatorem & parentem ſacri Ordinis Prædicatorum ſanctum Dominicum de Guzmoo, non tantum fuiſſe Canonicum Regularem in eccleſia Oxomenſi, ut omnium tenet ſcriptorum conſenſus; ſed in Vitenſi Præmonſtratenſium eccleſia a puericia educatum, ſub ſancti patris Norberti habitu ac profeſſione ſanctiſſime viviſſe ad annum ætatis ſuæ: dignus ibidem factus, ut ſolo contactu cæcum illuminaret, & cum aliis ejuſdem inſtituti ad magnum reformationis opus eccleſiæ Oxomenſis opportuniſſime aſſumeretur. Hoc adeo validis ſapientiſſimorum ſcriptorum oſtendit monumentis, rationibus item ex temporum chronologia, ac prudentibus conjectorio, ut nihil in contrarium alicujus ponderis videatur obſtare.*

C

qui contradit, S. Dominicum ann 1201, ſive anno Chriſti 1203,

175 *Sed huic opinioni præter alia, quæ in Annotatis ad Acta Sancti poſtmodum obiter obſervabimus, videtur etiam obſtare variorum temporum ſeu chronologia, quæ his a cenſore laudatur: nam R. D. Joſephus Stephanus de Noriega ad ſententiam ſuam ſtabiliendam præter alia inſtrumenta § 2 pag. 14 profert diploma Lucianum, quod datum eſt Era MCCXLI, id eſt anno Chriſti 1203, ut ipſemet Diſſertator pagina ſequente computat, & cui poſt abbatem monaſterii Vitenſis ſtatim ſubſcribit* D. Domiticus de Guzman, Prior ejuſdem eccleſiæ. *Deinde etiam eidem diplomati nomen ſubſcribit* D. Petrus de Guzman *canonicus ejuſdem eccleſiæ. At ſi Dominicus iſte ſit idem cum ſancto Prædicatorum Fundatore, qui anno Chriſti 1199 inſtitutum Canonicorum Regularium in eccleſia Uxamenſi profeſſus eſt, quomodo potuit ara 1241, ſeu anno Chriſti 1203, prædictum diploma, tamquam Prior conobii Vitenſis, ſubſcripto ſuo nomine confirmare? Præterea paragraphe ſequente ex venerabili Humberto & Bernardo Guidonis probamus, S. Dominicum anno Chriſti 1203 cum Didaco Uxamenſi epiſcopo ex Hiſpania in Galliam diſceſſiſſe, poſtquam in eccleſia Uxamenſi inter Canonicos Regulares jam munere Supprioris functus fuerat, & veroſimillime nec alitecve anno profeſſionem emiſiſſet. Quomodo igitur idem S. Dominicus potuit eodem anno Chriſti 1203 in monaſterio Vitenſi Ordinis Præmonſtratenſis morari, & munere Prioris fungi?*

in conobio Vitenſi Ordinis Præmonſtratenſis munus Prioris geſſiſſe.

176 *Quapropter ſuſpicamur, hunc Dominicum Vitenſem Priorem ab altero* Dominico *Uxamenſi Supprione diverſum eſſe. Forſan ob identitatem nominis hi duo in unum confuſi ſunt. Attamen hæc nominum ſimilitudo non ſufficit ad duos viros confundendos: nam nomen Dominici eo tempore in Hiſpania ſatis commune erat propter duos ejuſdem nominis Sanctos, qui in eadem regione celebrabantur, ut ſupra monuimus.* E. *Certe abbas monaſterii Vitenſis, ſub quo S. Dominicus prima religioſæ vitæ fundamenta poſuiſſe dicitur, etiam vocabatur Dominicus, ut R. D. Joſephus Stephanus de Noriega in Diſſertatione ſua § 1 pag. 4 & 5 oſtendit. Ea hac duorum confuſione etiam forſaſſe S. Dominico noſtra ab auctoribus exterioribus additum eſt cognomen de Guzmo, de quo veteres biographi nuſquam meminerunt.*

Malvenda credit, S. Dominicum anno Chriſti 1194 admiſſum fuiſſe

177 *Quidquid ſit de hac poſtrema ſuſpicione aut conjectura, quam prudenti lectoris judicio ſubjicimus, ſaltem chronologicum Præmonſtratenſium ſyſtema multo minus componi poteſt cum Malvenda, qui in Annalibus Ordinis Prædicatorum hanc Regularem S. Dominici profeſſionem in eccleſia Uxamenſi, ad annum Chriſti 1194 refert, & ibi cap. 1 mutatam Canonicorum Uxamenſium formam ſic ſingillatim deſcribit:* Ergo Didaceus, illeco in eccleſiam ſuam religioſo Canonicorum Ordine, novum ingreſſis inſtitutum nova quoque nomina fecit: dignitatum eccleſiaſticarum vocabula, veteri more uſurpata, in nova commutavit. Archipresbyterum Priorem nuncupavit; archidiaconum Supprionem, propriæ Religioſo- F. ſum oppellationes. Ad ſuſtinendum vero & propagandum novi inſtituti rationem optimus antiſtes, quos ferventi in ſes divino ſpiritu, & magnos ad virtutem gerere animos noverat, ſibi magno ſtudio adjungebat, in novamque ſocietatem cooptebat.

inter Canonicos Regulares Uxamenſis eccleſiæ,

178 *Deinde expetitam & eccleſiæ Uxamenſi utiliſſimam* S. Domitici *inter Canonicos Regulares exceptionem ibidem exponit his verbis:* Volitabat eo tempore per ora hominum fama virtutum, litterarum ac ſanctitatis adoleſcentis Dominici. Didacus deſtinatis ſuis optatiſſimum hunc ratus, & quia ſuæ ditionis erat (nam Calaroga, ubi ille natus, Oxomenſi diœceſi accenſebatur, & urbi vicinum oppidum) ad ſe e Palentia, ubi tunc morabatur, Oxomam accerſendum curavit. Haud fuit difficile, Juveni ad omnem virtutem adſpiranti, eam vitam ut ampleſteretur, perſuadere. Immò is, oblatam ſibi divinitus occaſionem ratus, libenter arripuit. Oxomam veniens incredibili epiſcopi Didaci & Canonicorum lætitia excipitur, moxque habitu ſanctæ Religionis e manibus epiſcopi ſuſcepto, in ſacram ſocietatem adſcribitur. Erat is habitus, ut nunc,

ſuper

AUCT. G. C. ſuper tunicam candidam u lana inductum lineum epbod, ſeu ſuperhumerale, luxioribus manicis, quod nigro pallio regebatur.

de earum veſtium Echardus diſſerit.

179 *Non ignoro, de certis Canonicorum Regularium veſtibus inter eruditos diſceptari, & E. chardum occaſione imaginis, qua Helyotus tomo 3 Ordinum religioſorum & militarium antiquum Prædicatorum ſeu S. Dominici, adhuc Canonici Regularis habitum inter paginam 198 & 199 exprimendum, tacito nomine contra ipſum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 71 ſcripſiſſe ſequentia:* Hinc ſal. tam clare refellitor recens Hiſtoriæ Ordinum regularium eum imaginibus ex ære excuſis, illorum varias veſtes exhibentibus, Galliee ſcriptæ editor. Quantum in aliis a vero aberraverit, illis, quos reſtangit, diſcutiendum relinquo, noſtru tantum attingo. Huic igitur novo auctori, obi de Ordine Prædicatorum, placuit imaginem primam cudere, in qua vir exhibetur tonica nigra ad talos uſque demiſſa, & deſuper rocheto eom manicis ad pugnum ſtrictioribus, vixque ad genua deſcendente, brevi, quale nunc

B epiſcopi & abbates gerunt, veſtitus, cetera eupite omnino nudo & libero, eumque ſancti Dominici & ſodalium ad annum uſque MCCXIX valc fuiſſe ſe veſtiendi rationem. At parum putum eſſe homiois aberrantis commentum, nullo veteri documento innixum, nolla untiqua imagine aſtructum, evincunt allata teſtimonia, qua ſanctum Dominicum, ex quo in Capitulum Oxomenſe allectus eſt, tunica tutari alba, & ſcapulari item eapa deſuper nigra cum capucio ejuſdem coloris veſtitom fuiſſe aſſerunt. Rochetum u Sancto numquam geſtatom patebit ex ſequentibus, ubi genus hoc Indumenti totoſeculo XIII iucognitum fuiſſe oſtendetur. *Quidquid ſit de antiquo Prædicatorum veſtitu, de quo infra latius breviter agendum erit, & qui ad gloriam S. Dominici nihil aut parum facit, potius ad plam ejuſdem Sancti inter Canonicos Regulares converſationem tranſeamus.*

Cum juxta veteres biographos hanc Sanctus ſibi fecerit,

180 *Conſtantinus Ubertanus apud Echardum num. 7 admiſſionem ipſius inter Canonicos Regulares, & eminentem ipſius temporis pietatem deſcribit hoc modo:* Interea dum Vir Dei, hujuſcemodi aſcenſionibus in corde ſuo diſpoſitis, de virtutu proficeret in virtutem, fragrans odor converſationis ipſius ad notitiam bonæ memoriæ Didaci Oxomenſis epiſcopi, fama celebri defererte, pervenit. Accerſitum ergo in ſua fecit eccleſia Canonicum Regularem, beatum ſane ſe reputans in hoc ipſo, dum & ſibi de tanto filio, & ſuæ eccleſiæ de miniſtro tam inclyto providiſſet. Nec multo poſt ipſe factus omnibus vitæ ſpeculum, religionis exemplum, a Canonicis in eadem eccleſia Superior ordinatur. Ipſe vero ad totius ſanctitatis ſtudium ſe totum conferens, totus, pergens in Deum, die noctuque terebat eccleſiam, lectioni & orationi ſine intermiſſione vacabat, ſecumque cum Jacob in tabernaculis habitans, Eſau vagos declinabat uucurſus. In libro quoque de Collationibus Patrum frequentiſſime [&] ſtudioſiſſime legens, magnum ex eo perfectionis cumulum apprehendit. Flebat autem uberrime (hanc enim ſpecialem gratiam contulerat ei Deus) pro peccatoribus, miſeris & afflictis, novumque in ſe præferens Jeremiam, totus erga pereuntium animas miro compaſſionis liqueſcebat affectu. Quapropter hoc apud ſe ſemper ſpeciali deſiderio pulſabatur, ac præcipue & inceſſanter aures divinæ elementiæ petitionu hac pulſabat, quatenus hanc ſibi gratiam dignoretur ſufundere, qua ſe totum a D liquando ſalutl poſſet impendere proximorum: nec fraudatus eſt tundum u deſiderio ſuo. *Nempe deſiderium illud tandem completum eſt, quando poſtmodum contra hæreticos Albigenſes verbo & exemplo ſtrenue certavit, & multas peccatores ad viam ſalutis æternæ reduxit.*

& vix eos nobis egreſſos dicerat,

181 *Interim adverte, Sanctum eo tempore, qua inter Canonicas Uxamenſes degebat, vaſa extra cœnobium prodiſſe, aut publica miniſteria foris exerciſſe: nam juxta teſtimonium Conſtantini* die noctuque terebat eccleſiam, lectioni & oratioui ſine intermiſſione vacabat, ſecumque eum Jacob in tabernaculis habitans, Eſau vagos declinabat excurſus. *Beatus Jordanus infra apud nos unm. 9 id ipſum ſic clare indicat:* Ille autem velut oliva pullulans, & cypreſſus inalticudinem ſe extollens, die noctuque terebat eccleſiam, orationi ſinu intermiſſione vacabat, & redimens ſibi contemplationis otia, vix extra ſepta monaſterii comparabat. *Ad ultima illa B. Jordani verba Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat.* E *pag. 4 ſic recte notat:* Hæc docent, eu quo Oxomenſis Canonicus allectus fuit, vix ea civitate egreſſum, niſi forte ad obeundas cum epiſcopo diœceſis viſitationes, vel ad habendas in eadem conciones; fabulamque lectoribus obtrudere, qui narrant, a viris Paleuriæ academicis epiſcopum requiſitum, ut eum jam Canonicum illis concederet rorſus, apud eos ſacras Litteras profeſſurum, & Didacum aſſenſiſſe. *Quomodo igitur hæ veterum ſcriptorum phraſes explicabant biographi illi recentiores, qui confidenter aſſerunt,* S. Dominicum *eo tempore percurriſſe varias Hiſpaniæ provincias, quas Mahometani & hæreſiei ſuis erroribus infecerant?*

eorumve figmenta eorum ſcriptorum,

182 *Inter illos auctores literum præcipue caſtigandus eſt Adrianus Bailletus, hic præter ma. rem ſuum minime criticus, qui in Gallicis* S. Dominici *Acta num. 4 non ſalum narrat, Sanctum juſſu epiſcopi ſui Didaci Uxamæ Palentinæ rediſſe, ut ibi publice theologiam doceret; ſed etiam addit, illum tunc inſtituiſſe excurſiones apoſtolicas, in quarum prima converterit Rainerium hæreſiarchum, qui poſtea Ordinem Prædicatorum ingreſſus eſt, & de quo Leander Albertus in opere Virorum illuſtrium lib. 4 fol. 148 habet ſequentia:* Rainerius Saccenus Placentinus eſt, qui primo hæreticorum aoriſtes, antequam ud ſanam mentem rediret, fuerat, & multa damnu reipublicæ Chriſtianæ in Æmilia intulerat: F tandem io ſu reverſus orthodoxam ſanctamque Chriſti fidem totis viribus totoque animo complectens, Prædicatoriam togam accepit; qua accepta, mox hæreticis, quorum falſum dogma uotea tam vehementer tutatus fuerat, bellum iodiuit, & quantum priùs exercuiens illis ſaverat, tantum & multo plus ex eis ſupplicium ſumpſit: ſuo enim juſſu oppidum Gitbæ, cojus ruinam divus Petrus Veronenſis, poſtea martyr, aliquando prædixerat, ſolo uverſum eſt. Non timuit ſubire pro defenſione Catholicæ fidei exſilium &c. *Plura ibidem legi poſſunt, quæ ad propoſitum noſtrum non ſpectant. Ferdinandus Caſtillus in Hiſtoria Hiſpanica Ordinis Dominicani lib. 2 cap. 20 circa finem, & Petrus Maria Campius in Hiſtoria Placentina part. 2 lib. 18 ad annum Chriſti 1250 fuſius de eodem Rainerio egunt; ſed uterer converſionem illius ad fidem Catholicam prædicationibus* S. Dominici *adſcribit.*

183 *Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag.*

354

A 154 & 155 *geſta & ſcripta hujus Rainerii contra hæreticos recenſet, & in fine ad rem noſtrum ſic concludit:* Ex hactenus dictis colliges, quam præpoſtera quidam recentiores, in quibus Baillet. leius & Gitius, qui Virss Sanctorum Gallice ediderunt, ſcripſerint, hunc Rainerium a beato Dominico, tum juvene, & Palentiæ ſtudiis operam dante, ab hæreſi converſum, & ab Innocentio III ad plùrs poſtea, præſertim adverſus hæreticos, adhibitum: nulla enim antiqua monumenta docent, Rainerium umquam in Hiſpania egiſſe; *aliunde ejus converſio pluribus annis mortem beati Dominici poſterior videtur*, & ſanctis Petri martyris perſuaſionibus, affiante numine, potius adſcribenda; ſicque non Innocentius III, ſed Gregorius IX, & Innocentius IV ejus opera adverſus hæreticos uſi fuerint. Vicipitss voeum Pslentiæ & Placentiæ forſan errandi occaſio fuit, ut quæ Placentiæ geſta, ad Palentiam illi detorſerint. *Ita quidem ille hos errantes benigne excuſat; ſed ea excuſatio ſaltem non purgat Joannem a ſancta Maria, qui lib. 3 memoratæ Vitæ Galli-*

B *cæ cap. 15 expreſſe notat, urbem illam, in qua* S. Dominicus *Rainerium converſit, non fuiſſe Placentiam in Italia) exſtat enim ejuſdem nominis civitas in utraque regione) ſed Placentiam in Hiſpania, & ibidem præterea cognomen Rainerii Saccheoni commutavit in Sancho, ut ex Italo Hiſpanum efficeret.*

uſque ad fines Galliæ, ubi a piratis captus fuit, 184 *Balletus in Actis proxime citatis num. 4 & 5 etiam tunc* S. Dominico *tribuit altas miſſiones apoſtolicas, easque ab ſe lavicem multum diſſitas ac longaquas, ita ut dicatur Sanctus uſque ad fines Galliæ pervenisſe, & ibidem a piratis captus eſſe. Equidem fatcor, Balletumde ea captivitate ſubdubitare; ſed totam illam exſarſonem, nec eam tempore nec tum antiquis Actis cohærentem, rotunde rejicere potuit, ſi criſi ſua opportune uſus faiſſet. Prodigioſa illa hiſtoria primam prodiit ex Alano Redivivo qui part. 2 cap. 17 eam ita narrare incipit:* Sanctus Dominicus indutus virtute ex alto, & vie factos vere apoſtolicus, Hiſpaniarum tertas (in quas ſe jam ante Sarracenus nominis Chriſtiani hoſtis infuderat) late prædicando peragrarat, ſuiſque doctrinis ſaluberrimis informstas compleraf. Cum ecce jam ad exteras eircum nationes ſpectaret, contigit

C (ſuois fere quotdenis aore glorioſum obitus ſui diem, nondum auſpicato ſacri Ordinis Prædicatorum inſtituto; ſed ipſo ſub regula S. Auguſtini profeſſo Canonico) ut non procul ab ſancti Jacobi Compoſtellæ in piratarum manus eum Fratre Berostdo, peregrinationis comite, incideret; qui utrumque, raptum ad ſoarum ovium elaſſem, nobilem prædam abducunt. *Balletus dicit, iſtos piratas fuiſſe Mahomttanos, & ab Hyacinthe Choquetio in Opere ſupra citato pag. 166 vocantur* Africani prædones, *ut tanto magis ſtupenda videatur ſequens hiſtoria, quam Delparu Alano Ruprſi revelaſſe fertur, & quam tamen totam, ni fallor, viri eruditi ex ſola Iſtituae apud Alanum Redivivum loco proxime citato, de fictione ſuſpectam habebunt.*

de qua captivitate Nicolaus Janſſenius 185 *Nobis non vacat tranſcribere totam illam hiſtoriam, quam Alanus de Rupe multis verborum ambagibus exponit. Ut tamen eruditus lector de hac narratione aliquod judicium ferre poſſit, illam dabimus ex Nicolao Janſſenio, qui in Vita* S. Dominici *lib. 1 cap. 2 eam ita contexuit:* Cum glorioſus pater Dominicus Hiſpanias per viginti pene annos (*Alanus habet* annis ſere quindecim, *ut numero præcedente retulimus*) ante ob-

itum, prædiestionis eſuſa luſtraret, prædones illum, deſcenſione facta, prope ſancti Jacobi una eum ſocio Bernardo intercepere, & triremi impoſitum ad tranſtra & remum damnavere, ubi continuos ferme tres menſes, inſtar mancipii barbari aut hominis ſcelersti remigem egit. Ego miſericordiæ Mater (*ex revelatione Deiparæ narratio inſtituitur, ut ſupra monui*) non tuli hanc ejus calsmitatem, & viſceribus charitatis accenſa, contra raptores inſandos vehementer exarſit. Confeſtim, me volente & mundante, cælum innubes cogitur, fulmina, tonitrua ſeriunt, pluviæ & tempeſtates involvunt. Ferebatur jam Incerti maris & ignari ſiderum, cum proſpexit illos advertens Dominicus (quem nihil hæc procella commovetst) rebus ſuis diffidere, atque in deſperationem eſſe præcipites, nos ardenti ſua prædicatione ad ſpem erexit: Fratres, inquiebat, pœnitentiam agite, & dulciſſimam Mariam invocate. Ad hæc verba inſanire iſti & fremere, in Dominicum manibus fuſtibuſque debacchari, reum tanti periculi ac mali traducere: plerique enim abnegaverant fidem, aut nomen virturis ſeu pœnitentiæ nec ſuſtinebant.

E *pergit eamdem hiſtoriam*

186 Aderat tandem nox, cui dies feſtos Angelicæ ſalutstionis illuxit, in qua ob feſti reverentiam a terrimut iſte animosum Zelator, ut tunc ſaltem ducerentur pœnitentis ſcelerum, rogando, ſuppliesndo, minas exleſtes ob oculos ponendo hortabatur. Quo audito, quaſi in rabiem acti, Me & Filium meum horrende blaſphemaverunt. Atque illico tempeſtas iovslnit, &, guberuatore flactibus excuſſo abreptoque, totam noctem nimbis & denſa caligine cooperti ad furorem in mortem, ut potabsnt, ſervsti ſont; quas illuceſcente, cum eariſſimus Dominus pro eorum ſalute euisius Me interpellsret, orauti facta ſum conſpicua, & dixi, me ignoſcere hominibus ſugitioſis hac lege, ut omni die Pſalmiom (*id eſt Roſarium, ut ex infra dicendis apparebit*) meum dicerent, & confratriam novam, quæ Jeſu Chriſti & virginis Mariæ nuncuparetur, lochoarent: necepta conditione, futurum, ut, benadictione contra tempeſtatem per ipſum facta, ex mox abſcederet; repudiata, ipſo arepto, alii in corporis arque animi exitium demergerentur.

F *ex Alano Ruprenſi,*

187 Iuculeatus hæc Dominico, mox Iscymæ impiis excuſſæ: pœnitentiam ſe facturos profitentur, & confratriam hanc ſanctam incepturos ſe promiſſo adſtringunt; ſimul magno ejulatu ad ejus provolati genua, veniam rogant & auxilium. At ille Præſto, inquit, ſum: & manu contra turbines extenta, In nomine, ait, Jeſu Chriſti, & per Mariam matrem ejus piiſſimam tace, & velocius obmutesce. Mira res! Dixit, poſuit & obmutuit ventus, reddita Oceano tranquillitate. Verum eum guberuaculo effracto, & prora ad cautem eliſa, navis jam pene hauriretur, omneſque ad genus in aquis ſtarent (uno excepto Dominico) omnibus me videndam propoſui, ſuſtulique a mari navem, ac rimis diligenter obſtructis, incolumes abire juſſi. Cum vero Iscrymis & gaudio perfuſi gratias Iudeſque dicerent, voces protinus horribiles dæmonum in mari elamantium audiebantur: Væ, væ nobis! quia hic Dominicus nos coercet, prædam noſtram rapit, majorsque iuteudit, Ordinem ſcilicet Prædicatorum. Vectores porro periculis ereepti confratrism præſtam incoperunt devote ſub forma, per Me filio meo

Domi-

AUCT. G. C. Dominico tunc temporis sevelatis.

& cui ipse Alanus, 188 *Habet hic eruditus lector satis fidele compendium prodigiosæ historiæ, de qua jam mature judicare potest, & cui laudatus Jansenius subjungit sequentia*: Hæc Dei Parens noſtra beato Alano de Rope; a qua aſſartus in libertatem Dominicus (quantum augurari licet; quia hæc perſcripta non raperi) ad Canonicos rediit, incredibili ab his exceptus lætitia, quod peditum & miſere afflictum fama vulgaſſet. *At ſane miror, Janſenium hæc perſcripta non reperiſſe, cum Alanus illam ipſam hiſtoriam capite ſupradicto narr. 15 ſic finiat*: Interea curſum ſanuesa sates, portumque ptupinqui in Britannicum ſeſe penetsabant, & cunctis ordine periculis perfuncti, ſelix pſalticum celeuma cantabant. Hic, ut prædictum, ajecta reperiunt univarſa, ac vina etiam, quæ cum vaſia plusima ajecarant, nunc, quam prius, pretioſiora. Confraternitatem in alios mutsti viros ſancte eniunt, ſaque in Pſaltasio ad diverſs pœnitantiæ devovent inſtituta. *Hinc Joannes a ſancta Maria lib.* 1 *Vitæ jam ſapius citata cap.* 10

B *aſſeveranter intulit*, S. Dominicum *ea occaſione ad Venetenſem Britanniæ Armoricæ urbem veniſſe, ut Reſarium Deiparæ prædicaret, & cruſanguineum ſuum Dorem Britanniæ inviſeret.*

rumque totiuſdem ſtrenuus Joannes a ſancta Maria 189 *Verum hæc omnia figmenta iterum incaute hauſit ex Alano Redivivo, qui Part.* 3 *cap.* 20 *apud nos pag.* 228 *viſitationem illam Britannicam ita commiſſitur*: Sanctus Dominicus, novus orbis apoſtolus, Eusngelii pzædicationam cum Pſaltarii virtute in Britanniam quoque inſarebrt: & quod matet ejus, cojuſdam Britanniæ Ducis filia, iadidam oriunda ſuiſſet, ſanto audiebatur attentius, velut cognato ſanguine Ducis magni propinquus. *Deinde poſt recitatum quemdam* S. Dominici *ſermonem & ſtupenda prodigia, quæ tunc ibi coram omnibus patrata dicantur, capite ſequente apud nos pag.* 260 *narrat, quomodo Sanctus ſummam Britanniæ dignitatem eccleſiaſticam, ſibi inſtantiſſime ac vehementer oblatam, nitis modis effugerit*; Ex an tempore, *ingalt*, omnia omnium ſtudia in unum vatſa ſunt ſanctum Dominicum. Dux

C ipſa, cleruſque totus, univerſaque natio beatos ſe prædicabant, ſi in præſulem Britaniæ ſummum ipſis habera contigiſſet ſanctum Dominicum; quem bunorem ipſo conſtantes recuſante, vim ſine vi facts per artam excogitavie iſtam, inqua aafacutionam parduxit, ut per omnes oras Britaoniæ favere mandaret, neu quiſquam ſanctum Dominicum pedem effarre, patsiaqua fiaerat excedere, quo vel ſic ad præſulatum adigeretur ſubeundum.

varias fabulas 190 Sed fruſtra jacitut rete aate oculos pennatorum: nam ſanctus Dominicus in Dei ſeſe volnntatam dedit, & ecce ſub oculis cis. cumſiſtemem factus inviſibilis, eripitut ax oculis vi diviaiose: eripitur Britanoiæ, & ipſo eo tempore aſt in Hiſpania taperins, unda pater ajus fuerat oriundus. Dua in alteram diam jam omnem fieri appatatum maodaras, ut in Dulcuſem pontificem createtur: is enim id temporis vscabat. Antavertit autam ad Ducem rumor cartus, ſanctum Dominicum comparera in momantu daſiiſſe, neque dum apparesa uſquam. Hic Dux movare omnia, emittere quaquaverſus iadagatoras, totaque Britannia perſcrutati omnia, nec eœpto daſiſtere. Jam ſolidum menſem acerrima tenuerat inveſtigatio, cum acce per Hiſpanos certum D nuntiatur, ſanctum Dominicum jam ab menſa ipſis per Hiſpaniam ptædicaſſe, ſequentibus ſignis. Hic vero ſumma cuoctos inceſſit admiratio, compacto, ſanctum Virum par agilitatis ac ſubtilitatis donum eodam die ex Britannia procul in Hiſpaniam divina potantia tsanſportatum ſuiſſe. Ergo ſpes animoſque inculta revertit prior. Ftequentantur legationes aliæ ſuper alias ad ſanctum Dominicum anoraadum in præſulem. Quibus illa: Euangaliſate miſit me Dominus, non epiſcopari. Ite, dicita vaſtris, meminerint eorum, quæ viderunt & ſecapesuns, inqua Dei grstia & timora petſiſtant, nam ſi infideles aam gratiam cognoviſſent, ſelictis artuɔibus, in Dominum Jaſum Chriſtum cradidiſſent; *Nos poſtmodum alia occaſione agemus de epiſcopatibus, quos humillimus Sanctus noſter ſibi revera oblatos conſtanter recuſavit.*

additamentum 191 *Joannes a ſancta Maria in Actis* S. Dominici *loco ſuperius citato hæc omnia variis perſonarum verumque circumſtantiis exornavit, iiſque jam lib.* 1 *cap.* 24 *inſeruerat aliam ejuſdem generis fabellam, quam Alanus Redivivus præcedenti hiſtoriæ ita ſubnexit*: Simile idem ſanctus Dominicus Compoſtellæ feciſſe proditur, ut mattat noſter Fraes Joannes da Monta, qoi fuit Jusis utriuſque Magiſter, & ſacræ theologiæ baccalaureus formatus, ſancti Dominici ſocius aata ſuodationem Ordinis Prædicatorum, quando prædicta contigerunt; ſancto Dominico ſolum tunc Canonico Regulari agente. *Hæc loco meminiſſe oportet eorum, quæ § 11 hujus Commentarii de fictitiis illis Alani Redivivi teſtibus cum Echardo pronuntiavimus. Interim Joannes a ſancta Maria, his nondam contentus, lib.* 2 *ejuſdem Vitæ nobis ex Alano Redivivo obtrudit varia Reſarii prodigia, quæ tunc in Gallæcia, aliiſque Hiſpaniæ provinciis contigerint, & quæ hic noa lubet exſcribere, multo minus refatore. Attamen obiter obſervo, Flaminium, Bzovium in Annalibus eccleſiaſticis, ac Malvendam portentoſa illa miracula aliis temporibus collocare, etiamſi pradentias ea omiſiſſent, ei nulli umquam tempori affixiſſet. Sed ne ſolus videar de expeditione illa Gallæca, aliiſque rebus, quæ tunc a Sancto geſta perhibentur, tam ſeverum judicium ſgrre,* F *audi Beburdum, qui tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 4 *in notis ageas de tempore, quo* S. Dominicus *Paleſtinæ commoratus eſt, & inter Canonicos Regulares vixit, omnia hæc figmenta ſic implicite rejicit*: Plura varo, ait, quæ his annis val etism ex quo ſuit Canoniens, ab eo in variis Hiſpaoiæ provinciis geſta, aut etiam tolarata ad esptivitatem uſque intat matitimos prædonas commentantur quidam recenſiores, nec conveniunt cum relatis a Jordano, Conſtantino, Humberto, Theodorico, Bernardo Guduois, & ceteris ad ſanctum Antoninum, qoibus omnibus ſuarunt ignota, quos tamas, ſi vera eſſens, aon fugiſſent, nac ſancto Viro digna, nec ulla vasiſimilitudine ſulcita *.

* lege falta.

§ XII. Sancti itinera cum Didaco epiſcopo Uxamenſi, & varis, quæ in iis contigiſſe traduntur.

Sanctus hoſpitem ſuum haereticum convertit in itinere. CUm Sanctus, teſte B. Jordano, baſſenut via extra ſepta cœnobii Canonicorum Regulatium comparuiſſet, & pieramque orationi vacaſſet, divina Providentia flagranti ipſius de-

fidetio

A *fideiio tandem ſatisfecit, eique oppertunam zeli ſui exercendi occaſionem præbuit, quum Conſtantinus Urbevetanus apud Echardum num. 8 deſcribit hic verbis:* Igitur cum jam tempus eſſet in januis, quo divinæ voluntatis propoſitum exigebat, ut beati Viri virtus prodiret in publicum, ne diutius lucerna, quam divinus ignis tam diligenter accenderat, ſub modio latitaret, factum eſt, ut bonæ memoriæ Didacus Oxomenſis epiſcopus, cujus cor Deus jam dudum limili procurandæ ſalutis inſpiratione tetigerat, rogatu regis Caſtellæ proficiſci deberet ad Marchias, occaſione cujuſdam connubii inter ipſius regis filium, & quamdam puellam nobilem procurandi. Aſſumpto itaque comitatu decenti, ſecum etiam ſervum Dei Dominicum non ſine Dei nutu in ſanctæ collationis ſolatium, nec minus in religioſæ ſocietatis ornamentum aſſumpſit. Cum autem cœpto itinere perveniſſent Toloſam, eadem nocte, qua ibidem hoſpitio ſuat recepti, deprehendit vir Dei Dominicus, ſuum hoſpitem hæreticæ pravitatis corruptum: quem benigna ſimul & evangelica perſuaſione conveniens, & ad fidem convertens, quaſi quemdam primitiarum

B 4 maoipulum futuræ meſſis, congregiodæ per ipſum, Domino præſentavit.

quod anno 1205 cum epiſcopo Uxamenſi ſuſceperit ad Marchias,

193 *Tempus hujus legationis, quod ab antiquis biographis hic non exprimitur, venerabilis Humbertus in Chronico noſtro Ms. ſic ludicat:* Anno Domini MCCIII beatus Dominicus cum Oxomenſi epiſcopo Didaco Tholoſam venit, ubi in prima die, cooperante Deo, hoſpitem ſuum hæreticum ad veram fidem reduxit. Deinde peractæ legatione regia ſemel & iterum, & Curia viſitata (*ſubintelligo Romana*) ab ipſo epiſcopo, remanſit cum eodem quaſi per bienoium in prædicationis officio in partibus Tholoſanis. *Bernardus Guidonis apud Edmundum Martene in Collectione ampliſſima veterum ſcriptorum tomo 6 col.* 397 & 398 *eamdem hujus itineris annum notat, & ibidem alia ſic addit:* Anno ſiquidem Domini MCCIII beatus Dominicus eum ſelicis memoriæ Didaco ſuo epiſcopo Oxomenſi in Marchias ſive in Daciam proficiſcens, exigente matrimoniali negotio, ab Alphonſo rege Caſtellæ ſibi commiſſo, tranſiens per Toloſam, prima nocte, qua ibidem hoſpitio ſunt recepti, hoſpitem ſuum

C hæreticæ pravitate, quæ multum in illis partibus invaluerat, infectum aſſa deprehendit, & cum ao multa diſputatione & perſuaſione fortiter & ferventer agens, cum non poſſet hæreticus reſiſtere ſapieotiæ & ſpiritui, qui loquebatur, eadem nocte ipſum hæreticum ad veritatem fidei Catholicæ, Deo cooperante, convertit; & ex tunc enneepit infidelium conversioni operam dare, ac ſtatum religioſum inſtituere, & ipſum prædicationi evangelicæ dedicare. Per annum autem in dicto negotio regis Caſtellæ moram contrahens, cum præfato epiſcopo Romam adiit, & notitiam ſibi, immo & gratiam ſummi Pontificis ac ejus collateralium vindicavit.

de qua regione non liquet

194 *Hæc occaſione cuncti quidem quærunt, ubi ſitæ ſint illæ Marchiæ, ad quas rex Alfonſus Didacum Uxamenſem cum Sancta noſtro miſit. Dum Bernardus Guidonis* Marchias *explicat per* Daciam, *ea explicatio diſplicet Malvendæ, ut in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1205 *cap.* 5 *dixerat hoc verbiculo*: Bernardus Guido in tractatu de Gradibus prælatorum Ordinis, Didacum in Marchias ſive in Daciam legatum profectum affirmat. At illud de Dacia

AUCT. C. G. oos commovet, ne pro Dacia legendum ſit vel Marchia vel Dalmatia: Dacia ſiquidem provincia eſt Europæ ad Danubium, de qua Strabo lib. 7. Plinius lib. 4 cap. 24; Ptolomæus lib. 3 cap. 8, Dion Caſſius hiſtoriæ Romanæ lib. 51, Suidas verbo DACIA, & alii; ſed ſeorſim plura de eadem reperientur apud Ortelium in Theatro, & in Theſauro geographico. Horum rex Decebalus Traiani victoriis nobilis. Nec apparet veriſimile, in hanc barbaricam provinciam, miſſum ab Alphonſo legationem.

inter ſe diſputant,

195 *Sed Malvenda advertere debuiſſet, apud ſcriptores medii ævi ac Ordinis ſui, Daciam ſæpius accipi pro Dania, ut inter alios aſſerit Echardus, qui tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 4 poſt citata eodem Bernardi Guidonis verba ſic diſſerit:* Fruſtra hic quidam ſibi fingunt caſtrum in Marchia Lemovicenſi, Daciæ nomine inſignitum: nam etiamſi forſan ejuſmodi quoddam

E fuerit, quod non probant, non ſolent ejus rationis loca, paſſim non nota, apud antiquos ſcriptores annotari. Dacia, prout ſeculo XIII accipiebatur, & in notitia provinciarum Ordinis noſtri, & apud Bernardum Guidonis, Daniam, Sueciam, & partem Marchiæ quoe Brandemburgenſis complectebatur. Nec mirum, principem aliquam harum regionum ſemioam a rege Hiſpano quæſitum filio ſuo naorem, cum Philippus Auguſtus Francorum rex exinde ſibi coniugem aſciviſſet regis Daoi filiam Ingelburgim. *Opportunæ hic addere paterat Chriſtinam, Haconis Norvegiæ regis filiam, quam Alfonſus X Caſtellæ rex in conjugem ſibi expetiit, & quæ circa annum Chriſti* 1254 *fratris ejus Philippo nupta eſt, ut Mariana noſter narrat lib.* 23 *de Rebus Hiſpaniæ cap* 9, *ubi patrium hujus puellæ regem Daniæ appellat. De Chriſtina illa meutionem fecimus in Actis S. Olavi martyris ad diem* XXIX *Julii, tomo* VII *iſtius menſis, pag.* 88 & 89, *ubi aſſignatur Thormodus Torfæus, apud quem Part.* 4 *Hiſtoriæ Norvegicæ lib.* 4 *cap.* 44 *plura de hac re videri poſſunt.*

& tam diverſa tradant,

196 *Etiamſi hæc omnia itee iſtud in Daniam aliquo modo reddant probabile; tamen Bollietas, aliique recentiores, eatenus affirmant, hanc puellam, quam Alfonſus filio ſuo conjugem petiit, fuiſſe filiam Hugonis de Lazignano, comitis Marchiæ in Gallia, de qua opinione Echardus loco prædicto citato ſic judicat:* Quæ ſint illæ Marchiæ, quas ex Hiſpaoia peteotibus Toloſa tranſeundum fuerit, nemo clara explicat. An Marchia in Aquitania, Lemovicenſis provinciæ pars, cujus Comes tum erat in Gallia potentiſſimus, qui & Ludovico IX Francorum regi non levia negotia faceſſivit? Sic plurea cenſent; ſed obſtat, quod, cum regio illa non tam longe a Toloſa diſſita ſit, non tantis, quantis innuit Jordanus, illud itee Didaco conſtitiſſet laboribus. *Sogius in Actis Gallicis* S. Dominici *pag.* 158 *addit, hunc locum provinciæ Lemovicenſis a Bernardo Guidonis, in eadem regione nato, haud dubie diſtinctius indicandum fuiſſe.*

ne rerum illius ſtatum aſſignare non poſſumus.

197 *Denique Echardus ibidem ita concludit:* Verum Hiſpani ſoli ea archivis ſuis regiis, quæ nam ſit illa virgo Ferdinando, Alphonſi IX primogenito, ſedecim tum annos nato in ſponſum petita, & cujus principis filia, docere poſſunt, quod hactenus neglexere. *Si fides habenda eſſet Joanni Tamayo Salazar, qui in Martyrologio Hiſpanica ad diem* VI *Februarii profitetur, ſe Acta Didaci dare* ex perveruſto Legendario Ms.

Una-

AOCT. G. C. Uxamenſit eccleſiæ, *ſaltem intrepide aſſerere poſſemus, Morebiae illos in Gallia vel Italia ſitas eſſe; cum in ile Actis legantur ſequentia:* Rex Alphonſus Caſtellæ, evenienſe gravium negotiorum involucro, Didacum ad Galliæ & Italiæ partes ealegavit. *Sed quia is auctor non raro compoſitione ſuae pro antiquis Actis obtrudit, illumque jam ſæpe fallacem experti ſumus, huic teſtimonio confidere non audemus, & offendi cogimur concluſioni Molvendae qui in Annalibus ad annum Chriſti* 1205 *cap.* 2 *poſt multas Marebiae in diverſis regionibus aſſignatas, tandem ita fatetur:* Divinare non poſſumus, ad quam harum Marchiarum Didacus ſit miſſus legatus; nam & in Franciæ & in Germaniæ & in Italiæ Marcbia potuiſſe ſponſam dignam Ferdinando pet hæc tempora inveniri, veriſimile fuetit. *Cum igitur tertum duplicis legationis locum aſſignare non liceat, ſaltem videamus, an chronologia utrinſque facilius inveniri poſſit.*

Echardus duplex illorum iter ad Marchias,

B 198 *Breviter uno verbo innuit, tunc duplicem legationem a Didaco praeſtam eſſe, quam Theodoricus non diſtinxit, & quam utramque Conſtantinus apud Echardum num.* 9 *obſcure indicat, dum ibidem de* legatione denique ſemel & iterum conſummata *meminit. At B. Jordanus apud nos nam.* 13 *utramque aperte exponit his verbis;* Ad locum deſtinatum, ubi puella erat, multorum laborum diſpendio venientes, expoſita cauſa ſui itineris, habitoque conſenſu, confeſtim ad regem feſtinavere reverti; cui rem proſpete actam & puellæ reſponſum vel conſenſum nuntiavit epiſcopus. Rex igitur iterato duxit, eum cum majori apparatu honotificentia remittendum, quatenus cum honore puellam duceret ſuo filio copulandam: qui laborioſum iter ſurſum aggrediens, cum ad Marchias perveniſſet: puellam ioterim defunctam invenit. *Humbertus in apographo noſtro Ultrajectino etiam duplicem illum legationem ita diſtinguit:* Jam dictus epiſcopus profecutus iter, exſecutus nuntium, aſſecutus propoſitum, ad regem regrediens, fneceſſum proſperum, & puellæ nuntiavit aſſenſum. Rurſus cum majori apparatu abeodem rege miſſus, Marchias adiit; ſed puellam, quæ ducenda tami laboris cauſa exſtiterat, defunctam invenit; id nimirum divina providentia diſponente, ut diſceret Didacus meliores & ſpirituales

C nuptias inter Deum & animam dedicare. Remiſſo igitur ad regem nuntio, ipſe cum cleticis ſuis curiam Romanam adiit, ceſſionem a ſummo Pontifice poſtulavit &c.

Quælla quadam pro ſuo arbitrio chronologice ordinat,

199 *Echardus* tomo 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 5. *chronologicam harum rerum ſeriem ita ordinat:* ut Didacus ea Hiſpania primum iter ad Marchias ſub finem anni MCCIII aggreſſus, inita ſex menſes reverſus ſit, alios ſex menſes ſecundæ legationi dederit, tum itineti Romano ſeu adhuc menſes impenderit; quæ nos dicunt ad medium citciter anni MCCV, annum numerando ſtylo veteri vel a Paſcha, vel a XXV Martii: quod ad ſequentium intelligentiam neceſſario moneodum fuit. *Deinde poſt pauca alia interjecta ibidem reliquam chronotaxim ſic diſponit:* Didacus itaque & Dominicus ex aula Romana redeuntes & in Hiſpaniam properantes, Montempeſſulanum ſub finem anni MCCV adveoerunt. Cum dieo finem anni, ſtylo veteri loquor circa Februarium aut Martium, qui ſtylo novo MCCVI diceretur. *Denique id probat ex Bernardo Guidonis, apud quem in Chronico ſupra memorato hæc legi aſſerit:* Anno Domini MCCV in fine iſtius anni deliberavit præfatus epiſcopus cum ſancto Dominico tedire in D Hiſpaniam. Tranſeuntes autem per Montempeſſulanum &c.

cujus chronotaxim

200 *At totum illud ſyſtema chronologicum ab Echardo grotie exeogitatum videtur: unde enim novit, Didacum iter ad Morebias ſub finem anni* 1203 *aggreſſum eſſe? Quid ſi id poſt initium vel ante medium ejuſdem anni inſtituere cœperit? Unde novit, Didacum cum S. Dominico Roma redeuntem circa finem anni* 1205 *ſtylo veteri, & circa Februarium aut Martium anni* 1206 *ſtylo novo, Montem Peſſulanum advenſſe? Ex Bernardo Guidonis, inquiet, qui annos ſtylo veteri numerat, & qui* anno Domini MCCV *notat, Didacum* in fine iſtius anni *ad Hiſpaniam voluiſſe reverti, & per Montem Peſſulanum tranſiſſe. Sed ego in eodem Chronico Bernardi Guidonis apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ veterum ſcriptorum col.* 398 *hæc ita lego:* Anno Domini MCCV (*ſuſpicor pro* MCCV, *legendum eſſe* MCCIV, *propter antecedentia & ſequentia*) in E fine QUARTI iſtius anni deliberavit præfatus epiſcopus cum ſancto Dominico redire in Hiſpaniam. Tranſeuntes autem per Montempeſſulanum &c. *Quid autem ibi facit vox illa quarti, niſi referatur ad annum præcedentem aut in numerum immediate verba illa antecedentem error irrepſiſſe dicatur?*

ex obitu epiſcopi Uxamenſis,

201 *Præterea quomodo Echardus in ſua chronologia biennium, quod Didacus in partibus Toloſanis prædicando contra hæreticos tranſegiſſe traditur, cum morte ejuſdem Didaci conciliabit? Juvat hunc nodum chronologicum paulo arctius ſtringere verbis ipſius Bernardi Guidonis, qui, poſquam loco jam citato narraverat, quomodo Didacus & S. Dominicus in Monte Peſſulano invenerint quoſdam abbates Ordinis Ciſtercienſis, eſſque utile conſilium ad convertendos hæreticos ſuggeſſerint, columna ſequente ſic pergit:* Per continuum autem biennium ſunt omnes in dicto prædicationis officio demorati, multum fructum in populo facientes. Poſt biennium vero præfatus Didacus epiſcopus Oxomenſis, ne forte negligentiæ poſſet ergui circa ſibi commiſſam eccleſiam Oxomenſem, in Hiſpaniam redire decrevit: qui cum Caſtellam intraſſet, poſt paucos dies vitam præſentem in magna ſanctitate complevit, bonorum laborum fructum gloriſum acceptutus in abundantia, ſepulcrum ingrediens in tequiem opulentam, anno Domini MCCVII. Fertur autem poſt mortem miraculis claruiſſe.

vel ex Hiſpania,

202 *Menardus, Henriquezius, aliique ſcriptores paſſim conſentiunt, Didacum anno Chriſti* 1207, die VI *Februarii, e vivis exceſſiſſe. Hic mortis annus confirmatur ex Unamenſi illius epitaphio, quod apud Ægidium Gundizalvum Davila in Teatro eccleſiaſtico Hiſpaniæ inter epiſcopos Uxamenſes lib.* 2 *cap.* 6 *ſic exprimitur:* ✠ Hic jacet Didacus Azeves, epiſcopus Oxomenſis. Obiit Era milleſima ducenteſima quadrageſime quinta. *Præter alios ejuſdem epitaphii relatores Molvenda in Annalibus ad annum* 1207 *cap.* 4 *poſt illud ſic notat:* At eum Æræ ratio triginta octo annos, ut eſt perſpicuum, addat ad annos Chriſti nati, conſtat, Didacum hoc anno MCCVII defunctum. *Si ergo Didacus juxta ſtylum novum Echardi primum menſe Februario vel Martio anni* 1206 *Montempeſſulanum advenerit, & poſtea in Hiſpaniam reverſus, menſe Februario anni* 1207 *obierit, (quædam Necrologia alium menſem, ſed omnia eumdem annum notant) quomodo Echardus inveniet duos annos prædica-*

A *dicationis, quos in pactibus Toloſanis converſioni hæreticorum impendit, ut omnes viderent biographi tiſſiantur?*

tumulo ejus inſcripta,

203 *Cum Echardus illud mortis tempus negaret non poſſe, tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 8 in notis aliud effugium ita quærit:* Hæc ejus tumulo in eccleſia ſuburbii Oxomenſis inſculpta epigraphe, a Malvenda, & a Tamaio in Martyrologio Hiſpano addiem ſextam Februarii relata; HIC JACET DIDACUS AZEBES EPISCOPUS OXOMENSIS. OBIIT ÆRA MCCXLV. Cum autem Æra Hiſpana Chriſtianam præcedat annis XXXVIII, annus in tumulo notatus convenit cum anno Chriſti MCCVII, quem tamen intelligas ſtylo veteri, nempe MCCVIII, Februarii vs. Sic qui anno MCCVI circa Februarium Montempeſſulanum advenerat, biennium fere in Occitania eum hæreticis viriliter decertavit. *Sed dum eruditus ille ſcriptor hoc modo difficultatem effugere nititur, magis intricatur, ut nunc oſtendam.*

impugnatur,

B 204 *Primo etiam in ſua hypotheſi non poteſt invenire duos integros prædicationis annos*, & bienium fere in Occitania *ab epiſcopo Didaco contra hæreticos impenſum admittere cogitur; cum tamen E. Jordanus apud ipſum num. 16, & infra apud nos num. 22 diſerte illud tempus hac exprimat:* Io hujuſmodi prædicationis exercitio permanſit Didacus epiſcopus annis duobus, qui-bus EXPLETIS,.... in Hiſpaniam redire decrevit. *Præter Bernardum Guidonis, cujus verba ſuperius retuli, Conſtantinus Urbevetanus, Humbertus, Vincentius Bellovacenſis, & Theodoricus de Appoldia ſuo loquendi modo etiam ſatis indicant, duos illos prædicationis annos complete numerandos eſſe. Præterea Echardus vehementer errat, dum Ario novo menſem Februarium anni 1208 cum Æra Hiſpanica 1245 componere conatur: nam menſe Februario illius anni jam Æra Hiſpanica 1246 currebat. Quod ſi hunc nodum quolibet modo ſolvendum decreverat, potuit ſine ullo fundamento notande edidiſſet, Æram Hiſpanicam in hac tumuli inſcriptione vitiatam eſſe, & erraſſe omnes illos ſcriptores, qui mortem Didaci menſe Februario anni 1207 conſignarunt. Sed haud dubie vir ille, alioquin eruditus, putabat, Æram Hiſpanicam cum anno & veteri annorum ſtylo mutari, & vero-*

C *ſimiliter ignorabat, aut ſaltem non meminerat, Æram Hiſpanicam a Kalendis Januarii ſuum ſemper initium habere, ut Joſephus Perezius ex Ordine S. Benedicti in Diſſertationibus ſuis eccleſiaſticis pag. 362 invicte demonſtrat.*

& aliud ſyſtema chronologicum propoſimus.

205 *Quare proponimus aliud horum geſtorum ſyſtema chronologicum, quod cum duobus completis memoratæ prædicationis annis, & cum morte Didaci facile conciliari poſſit. Primo ponamus, Didacum poſt initium vel circa medium anni 1203 cum S. Dominico ad Marchias profectum eſſe, nihil enim nos cogit primam illam legationem cum Echardo uſque ad finem ejuſdem anni differre. Secundo juxta Bernardum Guidonis ſtatuamus, epiſcopum Uxamenſem, poſtquam per annum in his duabus legationibus, ſive indicto negotio regis Caſtellæ moram contraxerat, Romam adiiſſe, ac demum in fine quarti ſtatim anni Montem Peſſulanum adveniſſe, ubi invenerit illos Ordinis Ciſtercienſis abbates, cum quibus contra Albigenſes hæreticos prædicare cœperit. In hac hypotheſi Didacus duos integros annos converſioni hæreticorum impendere potuit, & menſe Februario Æræ 1245 ſive anni 1207 ad æternum laborum ſuorum mercedem evocari, ut conſideranti patebit.*

Computamus hic annos novo ſtylo: nam antiquus ille ſtylus, quem Echardus tam ſtudioſe ubique diſtinguit, non videtur in hac re locum habere, nec ſemper apud ſcriptores uſitatus eſſe, ut inferius alia occaſione dicemus. Nunc, relictis hiſce tricis chronologicis, ad alium diſceptationem hiſtoricam progrediamur. AUCT. G. C.

Diverſus Didacus epiſcopus Uxamenſis in illo itinere

206 *Beatus Jordanus poſt Romanum Didaci iter, ubi Pontifex et liceantiam deſerendi epiſcopatum denegavecat, apud nos num. 25 refert ſequentia:* Revertens igitur, in via Ciſtercium viſitavit, ubi multorum ſervorum Dei converſationem intuitus, & ahitodine Religionis illectus, aſſumpto ibidem habitu monachali, & aliquibus monachis, quorum inſtructione formam converſationis addiſceret, ſecum adductis, reverti in Hiſpaniam properabat. *De illa monaſterii Ciſtercienſis viſitatione filet Conſtantinus, & apud Humbertum in apographo noſtro Ultrajectino tantum hæc leguntur:* Revertens itaque, viſitatu Ciſtercio, cedire in Hiſpaniam feſtinabat. Sed ſuperna prævi-ſio, quæ plerumque jam eum ab his, quæ mente conceperat, ad melius ſeducebat, aliud E nunc crism ſibi viæ hujus obſtaculum præparabat. *Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 5 teſtatur, etiam in ſuo codice Humbertum de habitu Ciſtercienſis Ordinis aſſumpto tacere. Attamen in codice noſtro membranaceo* P. *Mr. su, apud Humbertum ſic legitur:* Revertens itaque viſitavit in via Ciſtercium, ubi moltitudinis ſervorum Chriſti ſanctam converſationem intuitus, Religionis pulcritudine delectatus, aſſumpſit habitum monachalem, adductiſque ſecum aliquibus monachorum, quorum inſtructione formam quoque Religionis induceret, cedire in Hiſpaniam feſtinabat. Sed ſuperna prævi-ſio *&c. Quidquid ſit de hoc dubio Humberti teſtimonio, Bartholomæus Tridentinus infra apud nos num. 3 iter Didaci & S. Dominici ita breviter ordinat:* Poſt hæc Romam veniunt; abinde redeuntes viſitant Ciſtercium, ubi epiſcopus Oxomenſis aſſumpſit habitum. *Eadem inferius num. 28 narrabit Theodoricus de Appoldia, cui Ferdinandus Coſſillus lib. 2 cap. 8, aliique recentiores ſubſcribunt.*

aſſumpſiſſe habitum Ciſtercienſem,

207 *Sœgius tamen in Actis S. Dominici pag. 259 & ſequente, iſtam habitus Ciſtercienſis aſſumptionem tam multis tamque urgentibus argumentis impugnat, ut fugenue fatear, me illa omnia non poſſe diſſolvere. Nihilominus clara B. Jordani, & Bartholomæi Tridentini affectio videtur omnibus Sœgii rationibus præferenda eſſe. Forte auctoritas horum veterum ſcriptorum cum argumentis Sœgii utcumque conciliari poterit, ſi cum Jo. anne a ſancta Maria in Gallicis S. Dominici Actis lib. 2 cap. 2 diverimus, Didacum non profeſſione, ſed quadam devotione, habitum Ciſtercienſis Ordinis aſſumpſiſſe. Certe Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti 1206 cap. 2 poſt deſcriptum monaſterii Ciſtercienſis ſitum, de hac ve ſic loquitur.* Hinc Didacu, ad ſublimius ſemper vitæ genus adſpirans, ingens cupido inceſſit in-ſignc illud monaſterium inviſcodi, & habitum, inſtitutumque capeſſendi. Sic autem ſacram monaſticam veſtem accepiſſe intelligc, ut non epiſcopi dignitatem, & inſignia depoſuerit (neque enim illi integrum eſſet, Romano Pontifice inconſulto;) ſed epiſcopus manens, & habito & inſtituto monachum (quantum ei per epiſcopales curas licerct) imitari & exercere decrevit.

quæ narratio videtur intelligenda modo,

208 *Alfonſus de Villegas in Hiſpanica S. Dominici Vita pro monaſterio Ciſtercienſi ſubſtituit Curtuſienſe, idque forſan ex aliqua traditione,*

AUCT. G. C. *quæ inter Cartusianos conservari dicitur, & de qua Joannes a sancta Maria & Sorgius locis proximis citatis meminerunt: testis enim laudato Joanne a sancta Maria, Cartusiani tradunt, S. Dominicum venisse ad magnum Cartusiam, in Gallia non procul Gratianopoli dissitam, ibique ab Ordinis totius Generali petiisse habitum istius Religionis, quem Generalis petenti negaverit, ac divino lumine illustratus, ei responderit:* Vade, ad majora vocatus es. *Junta Sorgium vero in Actis pag. 160 Cartusiani narrant, id S. Dominico contigisse in suo monasterio Portarum, quod in diœcesi Lugdunensi situm est, & Priorem ei similiter respondisse:* Vade, ad majora vocaris. *At ubicunque id evenisse dicatur, alia auctoritate opus est, antequam hoc factum, ab apostolica & activa vita, quam Sanctus tam diu desideraverat, & quam jam agere cœperat, prorsus alienum, admittamus. Sane illa Cartusianorum traditio non magni facienda est, si nonnitatur firmiori fundamento, quam altera quædam publicis etiam scriptis consignata, quæ insigni paracbronismo se ipsam destruit, ut jam dimanifestabimus.*

quæ explicari possit traditio Cartusianorum. B 206 *Dionysius Cartusianus in opuscula de Præconio sive laude Ordinis Cartusiensis art. 8, quod tomo 2 minorum ejus operum insertum est, ibi in editione Colonienſi anni 1532 fol. 413 verso sic scribit:* Sanctus ille Dominicus a devotissimo viro domino Basilio, tunc Priore majoris Carthusiæ, legitur accepisse consilium de modo prædicandi adversus hæreticos, & de institutione sue hoc biu Ordinis sui. *Theodorus Petræus in Notis ad Chronicon Cartusiense Petri Dorlandi pag. 75 idem ex Dionysio Cartusiano refert; & ibidem addit* hinc forsitan factum esse, quod tanta inter Dominicanos ac Cartusianos vestium reperiatur confirmitas. *Sed bonus vir suo se gladio jugulat: nam eadem pagina ex testimonio aliorum expresse notat, Basilium illum circiter anno Christi 1173 mortuum esse. Hic mortis annus, quem Petrus Sutor aliique scriptores Cartusiani passim exprimunt, confirmatur ex antiquiore ejusdem Ordinis Historia, quæ apud Edmundum Martene tomo 6 Collectionis amplissimæ veterum scriptorum nuper edita est, ubi col. 275 de hoc Basilio leguntur sequentia:* Anno Domini, ut videtur, millesimo centesimo quinquagesimo primo in Prioratu domus Cartusiæ eidem Aothelmo successit, ut jam præmissum est, sanctæ & venerandæ memoriæ dominus Basilius, monachus dictæ domus Cartusiæ: qui multa sciendi præclarus, virtutibus exi-

C mios, domum Cartusiæ non modicum in spiritualibus ac temporalibus ampliavit. Hic egregius vir viginti tribus annis, vel circa, Prioratum Cartusiæ tenuit..., , defecitque mortuus est in senectute sancta circa annum Domini millesimum centesimum septuagesimum tertium. *Cum igitur S. Dominicus tantum natus fuerit anno Christi 1170, satis liquet, Dionysium Cartusianum aliosque hujus narrationis assertores falli, cum Sanctus in obitu Basilii solummodo tirunculi esset.*

qui existimant, S. Dominicum 210 *Cautior fuit Henricus Kalcarienſis, qui anno Christi 1408 obtegonarius in Ordine Cartusiensi obiit, dum Priorem illum Cartusiæ, ad quem S. Dominicus accessisse traditur, non nominat, & apud laudatum Edmundum Martene eodem tomo 6 col. 209 hanc rem ita narrat:* Cuidam Priori Ordinis eorum (*videlicet Cartusianorum*) in orationi consistenti, & Ecclesiæ de paucitate prædicatorum condolenti contra errores Albigenſium, quia Papa compellus fuit mittere contra eos abbates Cistercienſes, cum non haberet alios, revelavit Deus aperte, venturos D esse breviter quatuor Ordines prædicantium, loco quatuor Evangelistarum, dicens ei: Fili, esto bono animo, quia mihi breviter de prædicantibus providebo. Quod confidenter prædictus Prior Fratribus suis retulit, & aliis Christianis: & ecce non diu post venit Dominicus, Canonicus Regularis, ad Cartusiam, recipiens a Priore consilium de prædicando contra hæreticos, pariter & quasi habitum sine cloasura, scilicet vestarum; qui tamen habitus post hoc per beatam Virginem cuidam eorum est ostensus, & eandem aliqualiter commutatus. *De habitu Prædicatorum quem Deipara Reginaldo ostendit, infra agetur.*

aliqualem Ordinis sui habitum fuisse ac imposterum 213 *Si Cartusiani in vetustioribus Ordinis sui documentis probaverint, S. Dominicum ad Joscellinum vel Ancelinum, qui majori Cartusiæ ab anno 1176 usque ad annum 1233 præfuit, consultationis causa venisse, haud gravate id admittemus, cum Sanctus ob varias varieas hoc facisse potuerit, ac præsertim eo intuitu, ut felicem suæ expeditionis successum, & desideratam hæreticorum conversionem precibus sanctæ istius congre-* E *gationis commendaret. Quod si etiam solide confirmaverint ea, quæ hic de assumpta quasi habitu sine clausura memorantur, illa omnia non facile intelligemus de stabili istius Ordinis professione; sed ea explicabimus de aliquali stigidæ vitæ Cartusianæ imitatione, & habita ea devotione suscepto, ut superius occasione habitus Cisterciensis de Didaco Uxamensi diximus. Porro Joannes a sancta Maria non videtur omnino alienus ab hac explicatione nostra, quandequidem in Vita Gallica lib. 1 cap. 2 probabile censet, S. Dominicum exemplo episcopi sui Didaci habitum Cisterciensem petiisse aut assumpsisse.*

quæ omnia fortius comperi possunt, quam ipse Parisiense, 212 *Ceterum operosa hic non disputabimus de itinere Parisiensi, quod Ferdinandus Castillus lib. 1 cap. 7, & Michael Pius sive Plodius lib. 1 cap. 10 tunc ab episcopo Uxamensi & Sancta ejus socio institutum volunt, & in quo narrant quædam gesta, toti historiæ ac evidenti chronologiæ contraria: nam ipse Malvenda in Annalibus ad annum Christi 1205 cap. 9 falsas hujus itineris circumstantias evidenter refutat hoc modo:* Cum Tolosa par illud insigne virtutum Didacus & Dominicus discessissent, veniſſe eos in curiam Ludovici principis Galliarum, nomineque Alphonsi regis salutasse Blancham filiam, & quædam negotia cum rege Philippo, ejusque filio Ludovico F agitavisse, nonnulli produnt. Sed quod addunt, Blanchæm desiderio prolis, quo estebat, orasse tone sanctum Dominicum (cujus sanctitatem ab aliquot retro annis, cum adhuc in Hispania esset, tantam habebat) ut precibus sibi a Deo filium impetraret, & sanctum Virum, imposita Blanchæ sacri Rosarii devotione, ac in toto ferme regno promulgata, suis orationibus ipsius Deo filium Ludovicum, magnum postea sanctitate futurum, obtinuisse, optime sane ratione nequaquam (rem olinqui apertissime gestam) ad hæc tempora retolerim, cum necdum sacrum illud ac divinum Rosarii institutum, hoc anno a sancto Dominico fuerit excogitatum, & sanctus Ludovicus non nisi post novem annos sit in lucem editus, nempe MCCXIV, ut Francorum Annales tradunt. Equidem & Rosarii devotione & sancti Dominici precibus datum Blanchæ divinitus filium Ludovicum, ex probatis auctoribus in tempore & loco referemus. *Id autem posita in Annalibus suis ad annum Christi 1215 cap. 11 refert, ut infernus § 14 hujus Commentarii audi-*

A *mus. Nos autem putamus*, S. Dominicum *neque hoc tempore, neque anno Chriſti* 1212 *vel* 1213, *ut Malvenda loco citato conjicit, Pariſios veniſſe, quemadmodum ex decurſu Commentarii noſtri ap. parebit.*

quod tunc Didacus cum Sancto inſtituiſſe fertur. 213 *Interea hic obiter obſervari cupimus, Malvendam in adhibenda Alani Rupenſis auctoritate fibi non conſtare, & jam relatis ipſius verbis tacite improbari omnia illa prodigia, quæ Alanus ejuſque ſectatores antea in variis Hiſpaniæ provinciis contigiſſe, narrant, & prædicationi Roſarii adſcribunt: ſi enim* necdum ſacrum illud ac divinum Roſarii inſtitutum hoc anno (*ſcilicet* 1214, *de quo Malvenda ibidem agit*) a ſancto Dominico fuerit excogitatum, *quomodo idem Sanctus, tum adhuc eſſet Canonicus Regularis piratas Roſarium docuit, & in Britannia Armorica confraternitatem Roſarii tunc inſtituit, ut paragrapho præcedente retulimus? Cur Malvenda in hac ea*

B *auctoritatem Alani implicite rejicit, & eamdem in hiſtoria Blanchæ reginæ admittit? Si Alanus in illa narratione fidem non mereatur, neque in hac apud nos fidem obtinebit, ut infra paragrapho* 14 & 19, *atque alibi per decurſum hujus Commentarii oſtendemus.*

§ XIII. Prime Sancti certamine cum hæreticis Albigenſibus, & fundatio monaſterii Pruliani.

Orthodoxi conſilio Didaci Uxamenſis, O*Mnes Vitæ ſcriptores memorant, qua occaſione Didacus Uxamenſis &* S. Dominicus *in Gallia quoſdam Albigenſium impugnatores convenerint, iiſdemque conſilio & exemplo perſuaſerint, ut contra hæreticos illos ſanctuoſius prædicarent. Inter alios Conſtantinus apud Echardum* num. 20 *hanc rem ita narrat:* Adhuc eo tempore, jovaleſcente morbo pravitatis hæreticæ in partibus Albigenſium, ad ipſius morbi per verbum prædicationis peſtem mortiferam eſtirpandam a ſummo Pontifice Innocentio III duodecim abbates Ciſtercienſis Ordinis, adjuncto eis Apoſtolicæ Sedis legato, ad eaſ-

C dem partes fuerunt deſtinati; quibus cum præ. latis ceteris eccleſiarum regionis illius congregatis in unum, & diligenter inter ſe conquirentibus, quiſnam modus aptior haberetur ad id, enjus rei gratia miſſi fuerant, fructuoſius exſequendum, præfatus Didacus Oxomenſis epiſcopus illinc iter faciens, adveniſſe refertur. Lætantur omnes, advenientem vocant, vocatum eum honore ſuſcipiunt, & quie ſciebant eum virum non minus ſanctitate vitæ quam ſcientiæ diſcretione conſpicuum, ipſius ſententiam ſuper hujuſmodi conſilii deliberatione requirunt.

objecta ei mali pompa, 215 Ille vero hinc pompam in equis & ſarcinis varii, quem ſecum tulerent, apparatus conſiderans, hinc hæreticorum verſutiam ex hoc contra Romanam Eccleſiam ad ſubverſionem ſimplicium inſultationis ſuæ ſyllogiſmos connectere non ignorans, nec minus ea præcedentium fidei Jeſu Chriſti præconum tot & tantis exemplis argumentum aſſumens, hac ſententia ſui determinationem conſilii, Spiritu ſancto dictante, concluſit, ut objectis ermis Saulis, id eſt temporalium ſarcinis, eum David in funda & baculo contra Goliath proſternendum peragentes, Chriſtum pauperem in paupertatis famina prædicarent, ut ſic ulavum clavo retunderetur, dum quod lingua vox pro-

meret, vitæ meritum confirmaret, & edvur- AUCT. ſarionum religionem ſophiſticam ſanctitatis vnæ G. C. conſtaret aſpectus.

hæreticos Albigenſes aggrediuntur, 216 Stetimque dictis facta connectens, equos eum pueris nec non & cetera ſupellectili, quam habebat, remiſit Oxomam, retentis ſecum paucis ex clericis, præceteris autem ſervo Dei Dominico, admodum ſibi ad hoc neceſſario, eniet. iam per hæc omnia ad id, quod per eum conſummandum præviderat, viam Dominus præparabat. Unde & tunc cœpit non Supprior, ſed Freter Dominicus appellari. Nec more; acquieſcunt omnes, qui cauſa fidei prædicandæ miſſi fuerant, ſalutari conſilio; & quod conſultum, eſt exſecutioni demandatum, remiſſiſque omnibus ad loca propria temporalium ſarcinis, emperunt pariter Chriſtum pauperem pedites & pauperes prædicare. Quod videntes hæretici, nec modicum invidentes, ea edverſo fortius inſiſtere E prædicationi cœperunt.

contra quos acta 217 *Quidam ſcriptores hanc eam anno Chriſti* 1206, *alii* 1203 *vel* 1204, *geſtam volunt, ut apud Malvendam in Annalibus ad annum* 1206 *cap.* 2 *videri poteſt. Bernardus Guidonis, para. grapho præcedente citatus*, anno Domini MCCV *eamdem rem ita refert:* Tranſeuntes autem per Montempeſſulenum, invenerunt ibi quemdam Apoſtolicæ Sedis legatum cum duodecim abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, qui, convocatis & præſentibus archiepiſcopis & epiſcopis, ac aliis eccleſiarum prælatis ſuper exſecuc prædicanda in terra Albigenſi & prædicatione infidelium concilium celebrabant, Accerſitis ergo Didaco epiſcopo, & beato Dominico, a legato inquiſivit, quoaam modo commodius id, cujus gratia miſſus erat, exſecutioni mandaret: quorum exſtitit, Spiritu ſuggerente, conſilium, ut dicti abbates & ceteri ad prædicationis officium deputati, objecta pompa ſuperfini appetetus in equitaturis & veſtibus & expenſis, pedites Chriſtum pauperem in paupertate voluntarie prædicarent, &, remiſſis Oxomam ſuis clericis cum evectionibus & ſupellectili, & diverſo, quem ſecum tuleiant, apparatu, primi hoc facere pollicentur. Proſequentes itaque hoc modo prædicationis officium, ipſum E dicti abbates & ceteri ad hoc ſunt ſecuti, *Bartholomæus de Lucâ, vulgo dictus Ptolemæus Lucenſis, qui initio ſeculi* XIV *in Ordine Prædicatorum floruit, & cujus Hiſtoria eccleſiaſtica nuper Mediolani inter Scriptores rerum Italicarum tomo* XI *excuſa eſt, lib.* 21 *ejus Hiſtoriæ cap.* 10 *in dicta editione tomo* XI *col.* 1124 *etiam prædicationem S. Dominici contra Albigenſes ab anno Chriſti* 1205 *enoditne. Nos ob rationes paragrapho præcedente allatas probabilius opinamur, illud prædicationis exordium exunte anno* 1204, *vel ineunte* 1205 *ſtylo novi collocandum eſſe.*

exiguus cum fructu 218 *Facile tamen nobis perſuaderi ſinimus, Ciſtercienſes illos ante adventum Didaci Uxamenſis & S. Dominici contra hæreticos Albigenſes exiguo cum fructu prædicaſſe: nam apud Echardum tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 5 *in notis id ſatis indicat Stephanus de Borbone vel de Bellavilla, qui circa medium ſeculi* XIII *floruit, & qui in opere ſuo de Septem donis Part.* IV *de dono fortitudinis, tit.* 5 *de malo exemplo & bono cap.* 1 *hæc refert:* Audivi a Fratribus Proviociæ illius temporis, quod cum quidam legati, & XIII abbates miſſi fuiſſent ed terrem Albigenſiam ad prædicandum contra hæreticos Albigenſes, cum ipſi ſecum haberent equitaturas ad portandum veſtes ſuas & ad viæ

AUCT. G. C. neceſſaria, & prædicarent contra hæreticos & errores, inſurgebant contra eos hæretici, prædicantes contra exempla mala & inſolentiam vitæ Catholicorum, de corruptela cleri & Religioſorum maxime tenentes ſermonem. Ex quo maxime illi abbates confuſi, ſine multo ſtructu a prædicatione ceſſantes, ſtetra illa receſſerunt, dicentibus hæreticis: Ecce quomodo iſti equites prædicant nobis Chriſtum Dominum ſuum peditem, divites pauperem, honorati abjectum & vilem, & hujuſmodi.

prædicaverant. 219 *Confirmatur id ipſum ex auctore ſynchrono Petro, Ciſtercienſi Vallis-Sarnenſis, monacho, qui in Hiſtoria Albigenſium cap. 3 poſt alia de Didaco Uxamenſi ſic ſcribit:* Factum eſt igitur, dum rediret a curia *(ſollicitus Romanus Didacus)* & eſſet apud Montempeſſulanum, invenit ibi ſenerabilem virum Arnoldum abbatem Ciſtercienſem, & F. Petrum de Caſtronovo, & F. Radulphum, monachos Ciſtercienſes, Apoſtolicæ Sedis legatos, injunctæ ſibi legationi præ tædio renuntiare volentes, eo quod nihil aut parum hæreticis prædicando profi- B ceret potuiſſent: quotieſcumque enim vellent ipſis hæreticis prædicare, objiciebant eis hæretici converſationem peſſimam clericorum, & ita, niſi vellent clericorum vitam corrigere, oporteret eos a prædicatione deſiſtere. Memoratus autem epiſcopus adverſus hujuſmodi perplexitatem ſalubre dedit conſilium, monens & conſulens, ut, ceteris omiſſis, prædicationi ardentius inſudarent, & ut poſſent ora obſtruere malignorum, in humilitate præcedentes exemplo pii Magiſtri facerent & docerent, irent pedites ſine auro & argento, per omnia formam apoſtolicam imitantes. Dicti vero legati hæc omnia quamdam novitatem per ſe arripere non valentes, dixerunt, quod ſi quis ſapientior auctoritatis eos ſub hac forma vellet præcedere, ipſum libentiſſime ſequerentur. Quid plura? Obtulit ſe vir Deo plenus, quæque ſimilem ſuam Omnium tranſmittens, uno comite contentus, cum duobus ſæpe dictis monachis, Petro videlicet & Radulpho, Montem ingreditur Peſſulanum. *Ex his facile patet Ciſtercienſes illos antea alio modo contra Albigenſes prædicare cæpiſſe, & prædicationem iſtam propter diſputa hæreticorum interrupiſſe.*

Sanctus Dominicus cum Didaco Albigenſes primum impugnat. C 220 *Quis porro fuerit ille Didaci Uxamenſis comes, cujus nomen hic non exprimitur, clare edidit Guillelmus de Podio Laurentii, ſcriptor ejuſdem ſeculi* XIII*, qui in Chronico ſuo de rebus Albigenſium cap. 8 hæc habet:* In ipſis quoque diebus dominus Deus, ipſe qui ſagittas electas in providentiæ ſuæ conſervat pharetra, duos da Hiſpania ad hoc opus produxit electos pugiles, dominum Didacum epiſcopum Oxomenſem, & religioſum virum, ſanctum poſtea declaratum, ſocium ejus Dominicum, Canonicum eccleſiæ ſuæ regularem. Duo ergo iſti mittentes manus ad ſortia, aggregatis illis ſubditis Ordinis Ciſtercienſis, & aliis bonis viris, ſuperſtitionem hæreticorum in altitudine ſapientiæ gloriantium, cum omni humilitate, abſtinentia, patientia cœperunt aggredi, non pompoſa aut equeſtri multitudine, ſed eſſe pedeſtrico ad indictas diſputationes de caſtro in caſtrum nudis plantis & pedibus ambulabant, fuitque una de primis congreſſionibus apud Viride ſolium *(eſt caſtrum diœceſis Toloſanæ, quod vernacule* Vet feuil *dicitur)* ubi hæreſiarchæ plurimi ſcilicet Pontius Jordani, & Atonſtus Ariſtæi, & alii affuerunt.

222 *Prædixit Petrus Vallis Sarnenſis in Hiſtoria Albigenſium cap. 3 & 6 plures recuſaſſe diſputa-* D *tiones, quas eo tempore Catholici contra hæreticos inſtituerunt, & quibus S. Dominicus veroſimiliter interfuit, quamvis ſcriptores Vitæ ejus eas ſingillatim non expreſſerint: Petrus enim affirmat, his interfuiſſe Didacum Uxamenſem, quem haud dubie Sanctus noſter in hujuſmodi expeditionibus plerumque comitabatur. Atjuvat audire illuſtre miraculum, in una earum diſputationum patratum, quod laudatus auctor ſynchronus ac teſtis auritus cap. 7 ejuſdem Hiſtoriæ ita narrat:* Contigit tempore illo quoddam miraculum fieri, quodin hoc loco dignum duximus interſerendum. Diſputa verant quadam die quidam prædicatores noſtri viri religioſi adverſus hæreticos; unus autem de noſtris, Dominicus nomine, vir totius ſanctitatis, qui ſocius fuerat epiſcopi Oxomenſis, auctoritates, quas in mediom produxerat, redegit in ſcriptum, & cuidam hæretico tradidit ſcedulam illam, ut ſupra objectis deliberaret. *& contra eos ſcribit libellum,*

222 Nocte igitur illa erant hæretici congregati in una domo, ſedentes ad ignem. Ille autem, qui *qui apud* Vir Dei tradiderat ſcedulam, produxit eam in *Montem* medium: tunc dixerunt ſocii ſui, ut in medium *Regalem,* ignem illam projiceret, & ſi ſcedula illa combureretur, vera eſſet fides, imo perfidia hæreticorum; ſi vero incombuſta maneret, fidem, quam prædicabant noſtri, veram eſſe fiterentur. Quid plura? In hoc conſentiunt omnes, ſcedula in ignem projicitur; ſed cum in medio igne aliquantulum motam feciſſet, incombuſta penitus ab igne reſiluit. Stupentibus qui aderant, unus ocietis durior ait illis: Projiciatur in ignem iterum, ea *tunc experiemini plenius veritatem. Projiciunt *forte &* iterum, iterum reſiliit incombuſta. Quod videns ille durus & tardus ad credendum, dixit iterum: Trina vice projicitur, & tunc ſine dubio rei veritas cognoſcemus. Projicitur tertio, nec tunc quidem combuſtitur, ſed integra ab igne reſiliit & illæſa. Hæretici autem viſis tot ſignis, nec tunc ad fidem voluerunt converti; ſed in ſua manebant malitia, diſtrictiſſime ſibi invicem inhibuerunt, ne miraculum iſtud per narrationem alicujus ad noſtrorum notitiam deveniret. Sed miles quidam, qui erat cum illis, qui aliquantulum conſentiebat fidei noſtræ, noluit celare quod viderat, F ſed pluribus manifeſtavit. Factum eſt autem hoc apud Montem Regalem, ſicut ab ore Viri teſtimoniſſimi audivi, qui ſcedulam hæretico tradidit ſuperſcriptam. *Ex hac clauſula patet, Petrum id ab ipſo S.* Dominico *audiviſſe, quo certius teſtimonium requiri non poteſt.*

223 *Circa eadem tempora in Fano Jovis (oppidum iſtud Galli vulgo* Fanjaux *appellant) ſimile quid eveniſſe memoratur, ut poſt B. Jordanum & Bartholomæum Tridentinum Conſtantinus Urbevetanus in Actis jam ſæpe citatis num. 55 refert hoc modo:* Cum igitur inter Catholicos & hæreticos tunc temporis in iiſdem partibus frequentes fierent diſputationum conflictus, ad quas utriuſque ſexus multitudo populi confluebat, factum eſt, ut apud Fanum Jovis celebris indiceretur diſputatio ſub judicibus deputatis, quibus ſub utraque parte ſcripto præſentari deberet aſſertio fidei, quam docebat. Quapropter conſcriptis diverſis ſuper hoc a divetſis Catholicis diligenter libellis, & in commune redactis ac murus inter ſe collatione diſcuſſis, libellus, quem ſcripſerat vir Dei Dominicus, communiter & commendatur præ ceteris, & decernitur præſentandus. Statuto itaque die, ac multitudine populi cir- *& Fanum Jovis in igne illæſum permanſit,*

cum.

A cumſtante, libelli utrinſque partis in medium
proferuntur. Verum judicibus inter ſe diſcrepantibus, hæc fuit tandem communis eorumdem
ſententia, ut utroſque libellos flammis injicerent,
& quem abigne contingeret non combuſti, ille
verum fidem procul dubio contineret. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus! Accenſus eſt in
publicum magnus ignis, libelli projiciuntur in
medium; libellus partis hæreticæ ſtatim combuſtitur; libellus vero ſervi Dei Dominici non ſolum non læditur, verum ab igne foras proſilit
in longinquum; ſecundo injectus ac tertio, æque
prodiit incombuſtus, ut ſic divina potentia, quod
olim in tribus pueris geſtum cognovimus, in
uno eodemque libelli, prorſus ab igne conſervati, ſtupendo prodigio, & ortbodoxæ fidei veritatem & ſui comprobaret ſanctitatem auctoris.

quod mira-culum ob diverſa loci ac rei adjuncta

224 *Propter quamdam utriuſque hujus hiſtoriæ ſimilitudinem dubitari poſſet, an hæc duo prodigia ſint diſtinguenda, præſertim cum plerique ſcriptores de altero tantum meminerint: beatus enim*
B *Jordanus, Bartholomæus Tridentinus, & jam relatus Conſuetinus ſolummodo narrant illud, quod apud Fanum Jovis contigiſſe traditur; Humbertus vero in codice noſtro P. M. 10 (aut quiſquis forte Humbertum interpolavit) & Nicolaus Trivettus in ultima editione Spicilegii Acherianitomo 3 pag. 181 memorat duntaxat miraculum, in Monte regali patratum, quod ſupra ex Petro monacho Vallis Sarnenſi retulimus. Sed Theodoricus de Appoldia infra apud nos num. 31 & 46 (hunc ab Echardo Bernardus Guidonis additur) utrumque diſtinguit, & Humbertus in apographo noſtro Ultrajectino poſt narratum miraculum Montis-regalis hæc ſubnectit:* Simile quoddam dicitur contigiſſe apud Fanum Jovis, indicto ibidem in diebus illis quodam contra hæreticos diſputatione ſolemni.

225 *Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 8*

his cumu-ſſe videa-tur.

in actis utrumque iſtud miraculum diverſum putat, & primum in Fano Jovis, tamquam publice patratum, anno Chriſti 1206 collocat; alterum vero apud Montemaguelum, privatim inter pertinaces hæreticos factum, anno Chriſti 1207 aſſignat, ut ſupra § 6 in chronologico Actorum compendio, quod juxta ipſius computum exhibuimus,
C *diſtincte legi poteſt. Sed laudatus Nicolaus Trivettus, qui eunante ſæculo XIII in Ordine Prædicatorum vixit, unicum Fani Jovis miraculum in Chronico ſuo ad annum Domini 1205 refert. Alii autem biographi certum annum non exprimunt. Quare nos utrumque certo temperi alligamus, quamvis ob relata veterum teſtimonia, & diverſas rei geſtæ circumſtantias, utrumque diſtinguendum eſſe, arbitremur. Ad hanc diſtinctionem faciendam etiam nos movet antiqua traditio incolarum Fani-Jovis, qui ſacro monumento memoriam iſtius prodigii conſervarunt, ut laudatus Echardus tomo 1 pag. 6 teſtatur his verbis:* Hujus miraculi fama ita civium Faoi-Jovis animis inſederat; ut domum nobilis viri Reimundi de Duroforti, ejus caſtri condomini, in qua rem geſtam traditione acceperant, in faecllum ſub ſancti Dominici nomine converti curaverint, cui poſtea clauſtrum adjunctum, & ooſtris datum. *Plura de hac traditione apud Soegium in Actis S. Dominici pag. 269 & ſequentibus oldeti poſſunt.*

inſtituitur Prædicatum feminarum ſexuſum,

226 *Interea Didacus Uxamenſis & S. Dominicus ad debellandam Albigenſium hæreſim inſtituerunt cœnobium feminarum, cujus inſtitutionis tempus & occaſionem Bernardus Guidonis apud Edmundum Martene tomo 6 Collectionis ampliſſ.*

mæ col. 437 ſic breviter expoſuit: Anno Domini AUCT.
MCCVI beatus Dominicus, opitulante ſibi viro G. C.
Dei Didaco, epiſcopo Oxomenſi, eo ſcilicet
tempore quaſi biennio: quo in partibus manſe-
rat Toloſanis, nec non patrocinante viro per
omnia memorando domino Fulcone, epiſcopo
Toloſano, cujus ope & patrocinio in hac par-
te, præcipue in ſua diœceſi, ſopos erat, mo-
naſterium quoddam inſtituit, quod dicitur Pru-
lianum, ſitum inter Fanum-Jovis & Montem-
Regalem in diœceſi Toloſana (*nunc locus ille pertinet ad diœceſim Papuli fani, quæ cathedra a Joanne XXII Pontifice erecta eſt, ut Echardus notat*)
ad ſuſceptionem quarumdam nobilium femina-
rum, quas parentes earum ratione paupertatis
egeſtate compulſi tradebant hæreticis, qui illo
in tempore in eiſdem partibus & locis circum-
vicinis plurimi habitabant, erudiendas & nutrien-
das ab eis, imo & revera errotibus potius de-
ludeodas & in anima perimeodas, ſicut de tem-
pore & de cauſa ioſtitutionis ſatis colligitur &
habetur ex Libello venerabilis patris Fratris Jor-
danis, Magiſtri Ordinis, quem fecit, & initu-
lavit: DE PRINCIPIO ORDINIS PRÆDI- E
CATORUM. *Teſtimonium, quod hic aſſignatur, in opuſculo B. Jordani infra apud nos n. 21 reperietur.*

quod S. Dominicus eas parum amavit

227 *Deinde Bernardus ibidem meminit de variis donationibus, huic monaſterio factis, earumque refert diplomata, inter quæ primum eſt illud, quod Berengarius archiepiſcopus Narbonenſis anno Domini 1207, die XVII Aprilis,* Prioriſſæ & monialibus novitet converſis, monitis & exemplis Fratris Dominici Oxomenſis ſociorumque ejus, habitantibus & in perpetuum habitaturis in Caſtro de Fano-Jovis, & in eccleſia beatæ Mariæ de Proliano Toloſanæ diœceſis *diverſas poſſeſſiones ac privilegia concedit. Poſtea variipræſules, aliique pii benefactores, bona hujus monaſterii auxerunt, aut privilegia confirmarunt, ut apud laudatum Bernardum Guidonis columna ſuperius citata & multis ſequentibus licet videre. Soegius in Actis Gallicis pag. 274 & ſequentibus ex quadam membranarum una accolarum traditione refert, per tres mi-*
ſſes S. Dominico F *oſtenſum fuiſſe globum ignium, quo locus monaſterii inſtituendi divinitus aſſignabatur. Verum cum alii biographi de hac re ſilent, & auctoritas hujus traditionis mihi ignota ſit, illam ſine ulteriori diſcuſſione in medium relinquimus.*

cum oſtenſi-diſſet novum mona-terium

228 *Firmioribus teſtimoniis roboratur prodigium, circa hæc tempora patratum, quod venerabilis Humbertus in Vita S. Dominici cap. 44 diſtincte narrat, & quod apud nos in Ultrajectino ejuſdem Vitæ apographo ſic ſonat:* Cum aliquando apud Caſtrum, quod dicitur Fanum-Jovis, in prædicatione quadam idem beatus Domini-cus, fidem probans Catholicam, hæreticorum perfidiam multiplicitet impiobaſſet, poſt prædicationem more ſolito in eccleſia ad orationem remanſit. Et ecce novem matronæ nobiles ex eodem caſtro intrantes eccleſiam, ad pedes ejus procciderunt dicentes: Serve Dei, adjuva nos. Si vera ſunt, quæ hodie prædicaſti, jam din mentes noſtras errotis ſpiritus excæcavit: nam iſtis, quos tu hæreticos vocas, nos autem bonos homines appellamus, uſque in hodiernum diem credidimus, & adhæſimus toto corde. Nunc autem in medio fluctuamus. Serve Dei, adjuva nos, & ora Dominum Deum tuum, ut notam nobis faciat fidem ſuam, in qua vivamus, moriamur, & ſalvemur.

229 Tunc Vir Dei ſtans aliquamdiu, & in-

AUCT, G. C. *exhibitur dæmonem, qui in hæreſi ſervare[bat]* [a] *al. in. terpidæ* [b] *al. cer. tum*

tra feme tipſum orans, poſt aliquantulum dixit eis: Conſtantes eſtote, & anſpectate igrepide[b], Confido in Domino Deo meo, quod ipſa, qui neminem vult perire, jam oſtender vobis, quali domino hacteous adhæſiſtis, Statimque vide. runt de medio ſui catum [a] unum teterrimum pro. filira, qui magni canis præferens quantitatem, hsbebar groſſor oculos & flammantes, linguam longam latamque atque ſanguinolentam protractam uſque ad umbilicum; caudam vero habens aurtam ſurſumqua protenſam, poſteriorum turpitudinem, quocumque ſe verteret, oſtendebas, de quibus fœtor intolerabilis eabalabat. Cumque circa matronas illas ſe per aliquam horam huc illucque vertiſſet, ad chordam, ea qua campana pendebar, aaſiliens, & per eam uſque *ad* ſuperiora conſcedens, tandem per campanile lapſus diſparuit; ſeuda poſt ſe veſtigia derelinquens. Converſus surem ad matronas illas vir Dei Dominicus, & conſolans eas, Ecce, inquit, par hoc, quod aoram oculis veſtris, faciente Deo, figurativa compariit, poteſtis advertera, qualis eſt illa, cui hactenus, ſequentes hæreticos, ſervivi ſtis. Illæ vero gratias Deo referentes, ab illa hora ad fidam Catholicam ſunt converſæ, quarum etiam aliquæ apud Sorores de Proliano religionis habitum aſſumpſerunt. *Verosimiliter Bumberius iſtud miraculum diligenter tranminavit, quandoquidem illud diſtinctiori modo, quam alii ſcripſerint, poſteritati reliquit.*

B

231 *Hinc facile fidem adhibemus iis, quæ Echardus toma 1 Bibl. Prædicat. pag. 6 & 7 ex monumentis ejuſdem monaſterii ita profert:* Novam nobiles metronæ, Fani-Jovis incolæ, prædicatione & exemplis ſancti Patris ab hæreſi converſæ ſunt per miraculum, quod viderunt, dæmonis, ſub forma beſtiæ egredientis, in tampora, quo Vir Dei concionem finivit; quasum una, nomine Berengaria, in inquiſitione facta pro ſancti Viri canonizatione dictum miraculum a ſa viſum aum juramento taſtata eſt. *Theodericus de Appoldia infestus num. 43 & 44 ex aliis hoc prodigium narrabit, & in Epiſtola authentica inquiſitionis Toloſanæ num. 21 Berengaria teſtis ocularis idem juramento confirmabit. Dein Echardus ex iiſdem monaſterii monumentis has feminas converſas ita nominat:* Harum novem nomine hæc ſunt an iiſdem Actis. Sorores Aadaccia, Raymunda Paſſarina, Berengaria, Richarda, Barbairana Jordana, Guillelmina de Belloponte, Cottolana, Raimunda Claretta, Gentiana, quæ domum qualemcumque ad ſacellum beatæ Virginis Prulianum conſtructam intrarunt die ſanctæ Cæciliæ anno Novembris, & die S. Johannis evangeliſtæ ſequenti anno Decembris MCCVI ſub clave deinceps non egreſſuræ clauſæ foerunt. His paulo poſt duæ ſe adjunxera Maneta & Guillelmina da Fauo-Jovis, quam ultimam baiaus Dominicus Prioriſſam conſtituit.

qui prodigio aliiſque Echardi obſervatis ſidem

C

232 *Præterea Echardus ibidem pag. 7 poſt relata Bertrandi archiepiſcopi Narbonenſis & Fulconis Toloſani epiſcopi diplomata notari jubet*, hujus monaſterii erectionem (favente quidem & ſuppetias conferante Didaco) ar ſingulare Dominici opus fuiſſe, qui & feminas illas convertit, ut ait archiepiſcopus, & optimis legibus inſtituit, & primus earum Prior ſeu præpoſitus fuit; quod laudantes & ſoventes ſacri præſules multis deinceps prædiis has ſanctimoniales ditarunt. Hæc vero probant, quam gravitar a primordio, Albigenſium conteſtioni, & efficacitar ac prudentar hæreſis deſtructioni D defodaret Dominicus, teſtibus eccleſiæ principibus, licet parce admodum ejus meminerit Sermanſis. *Non dubitamus, quin S. Dominicus ad convertendos hæreticos prudentiſſime ac impenſiſſime laboraverit, etiamſi Petrus monachus Vallis Sarnenſis de magnis ejus laboribus ſingillatim non meminerit. At in inſtructione monaſterii Pruliani Didacum Unumquemſem ſua laude non privandum exiſtimamus, cum B. Jordanus apud nos num. 21 inſtitutionem hujus monaſterii Didaco tribuat, & Bartholomæus Tridentinus nam. 5 de eadem re ſic ſcribat:* Dum igitur multi præ inopia filias ſuas in partibus illis, hæreticis alendas tradarent, Didacus Priuillianum monaſterium inſtituit, ancillas Chriſti [congregans] & Toloſæ eacidium prædicans, apud Caſtellam obiit, & multis claruit miraculis. *Ex hic colligimus, ambos illos fidei pugiles ad inſtruendum illud monaſterium ſtrenue collaborauſſe.*

233 *Vix ſcimus, an hic locum habere mereantur mira quædam & ſimul ridicula narratiuncula, quam Joannes a ſancta Maria poſt librum ſecundum Actarum S. Dominici, agens de origine cœnobii Pruliani, & primas illius moniales numerans, pag. 198 Gallice expoſuit in hunt fere modum:* Monaſterio feliciter incepto, una ax primis novem Sororibus ad egreſſum tentata fuit, eo quod pari non poſſet, pulchritudinem corporis ſui in clauſtro latere, & oculis hominum ignotam aſſe. Ip hac tentatione S. Dominicus opem laturus filiæ ſuæ ſpirituali, quæ in proaimo naufragii periculo verſabatur, eam pia anhortatione excitabas, & variis modis muliebrem illam imbecillitatem ea corda illius capellere nitebator. At dæmon deſiderium placendi hominibus tam alte menti ejus impraſſerat, ut S. Dominicus nihil proficeret. Attaman Sanctus animam non deſpondaus, ſperabat, ſa hanc prædam recuperaturum, & idairco pro ſalute ejus preces ſondebat.

quam alterius miraculi memorat. E

234 Interim accidit, ut illa ſeſa emungeret, & naſus remaneres in linteo, quod pergandia naribus adhibebat. Hoc ipſe ſaotiens & divinam vanitatis ſuæ puuitionem agnoſcens, ſtatim S. Dominicum accerſiri juſſit, & inconſtantiæ ſuæ pœnitens, ab ipſo veniam petiit, promiſitque, ſe deinceps fore fidaliorem Chriſto ſuo ſponſo, & ædes dulciſſimæ Matris ſuæ Mariæ numquam deſerturam. Sanctus videns ſinceram ipſius pœnitentiam, imperavit, ut faciem ſuam eidem linteo imponerer, quo facto, coram omnibus Sororibus naſus ei ram perfecte reſtitutus eſt, acſi nihil finiſtri evaniſſet. *Ita ille ſolus: nec enim apud veteres, nec recentiores, ullam ſimilis prodigii memoriam invenimus. Quare hæc damus tamquam anaſecta, quibus tamen fine firmiori teſtimonio non credimus.*

quod ſolus Joannes a ſancta Maria ita narratum novat. F

poſſimus fidem adhibemus,

§ XIV. Alia geſta tempore decennii, quod Sanctus converſioni hæretico. rom impendit.

VEnerabilis *Humbertus in Chronico ſua apud Echardum toma 1 Bibl. Prædicat. pag. 69 geſta S. Dominici in partibus Toloſanis ab anno Chriſti 1205 uſque ad annum 1215 ita ſummatim tetigit:* Poſt reditum Didaci epiſcopi ad ſuam diœceſim, beatus Dominicus remanens quaſi ſolus, pauais ſibi adhærentibus ſine profeſſionis

Sanctus Dominicus, eorum hæreſi

taman

A tameo vinculo, per decem annos per diverſa loca provinciæ Narbonenſis, & præcipue [circa] Carcaſſonam & Fanum-Jovis impugnando hæreticos, Catholicam fidem extulit, & animarum ſaluti datus, totus officio prædicationis vacavit, multas vilitates & abjectiones & anguſtias læte ſuſtinens propter nomen Domini Jeſu Chriſti. Illis autem temporibus domum Sororum de Pruliano inſtituit ante Ordinis confirmationem. *Cum monaſteriam ante reditum Didaci inſtitutum fuerit ut omnes biographi conſentiunt, ſatis patet, Humbertum hic indiſcriminatim etiam narrare illa, quæ ante diſceſſum Didaci contigerunt, eumque ideirco netaſſe annum Domini* 1205, *ut jam monuimus.*

varia contumelia afficiebant, 235 *Quæ autem Humbertus hoc loco breviter attingit circa injurias*, S. Dominico *ab hæreticis illatas, idem auctor alibi Vitam ejuſdem Sancti deſcribens, in codice noſtro* P. *Ms.* 10, *& in exemplari Ultrajectino ſic diſtinctius explicat*: Dignus eſt habitus pro nomine Jeſu contumeliam

B pati; irridebant ſiquidem & multipliciter ſubſannabant hæretici Virum ſanctum, conſpuentes, & lutum & hujuſmodi vilia projicientes in eum. Venit quoque poſtmodum aliquis ex illis pœnitentis ductus, qui diceret in confeſſione, ſe loti iojectione ipſum ſanctum Dominicum percuſſiſſe, eique a tergo per deriſu paleas alligaſſe. *Nihil hic addimus de lenitate Sancti patientia, ardenti diſiderio martyrii, aliiſque præclare geſtis, & inſignibus miraculis, quæ tunc temporis contigerunt: ea enim omnia apud B. Jordanum, Bartholomæum Tridentinum, aut Theodoricum de Appoldia inferius recurrent, & in hoc Commentario prævio tantum diſcutimus illa, quæ ab antiquis Actis diſcrepant, aut ita lucem offerre poſſunt.*

maxime erant ergo Simoni, 236 *Quapropter pergimus cum Humberto, qui in laudato Chronico ſuo reliqua iſtius temporis geſta ſic proſequitur*: Illo quoque in tempore Comes Montisfortis pugnans contra hæreticos gladio materiali, & bellus Dominicus gladio verbi Dei, in partibus illis facti adeo familiares *, quod volvit Comes, quod ipſe beatus Dominicus benedictionem faceret in nuptiis uxoris filii ſui, quam

* In *Ms. noſtro ſacti ſunt amici adeo,*

C accepit, filiæ ſcilicet Delphini Vienenſis apud Carcaſſonam; & filium quemdam ſuum baptizaret, quæ uſque hodie vivens, eſt Prioriſſa apud S. Antonium Pariſios religioſiſſima, & magnæ ſanctitatis habetur. *Etſi Petrus Vallis-Sernenſis in Hiſtoria Albigenſium cap.* 79 *referat eaſdem nuptias, de hac S. Dominici benedictione non meminerit, tamen propter tam expreſſum venerabilis Humberti teſtimonium ea de re dubitari non poteſt, ut Echardus ibidem in notis recte obſervat.*

Comiti Montis-Fortis, 237 *Porro Humbertus ita pergit*: Dedit etiam *(videlicet Comes Montis fortis)* quoddam eſtrum beato Dominico in ſuſtentationem ſui, & ſibi adhærentium in prædiestione. *Suſpicor, illud eſſe caſtrum Caſſanolii, de quo Jordanus apud nos num.* 19 *meminit, & cujus obſidionem Petrus Vallis-Sernenſis in Hiſtoria Albigenſium cap.* 79 *ſpectatim deſcribit. Certo Comitem Montis-fortis ergo* S. Dominicum *animo plane munifico ac benevolo fuiſſe, abunde liquet ex diplomatibus, quæ Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 20 & 21 *recenſet, & ex quibus hic unum proferimus, quod ita ſonat*: Noverint univerſi, quod ego Simon dominus Montis fortis, Dei gratia vicecomes Biterenſis & Carcaſſonenſis; aſſenſu & voluntate A (*hoc eſt Alicia*) uxoris meæ, & A (*id eſt Almorici*) primogeniti mei, ad honorem Dei & beatæ Mariæ, & in remiſſionem peccatorum noſtrorum dono & concedo & confirmo quidquid Ugo de Laſcum, dominus Lauriacenſis & Caſtri-novi, dedit domino Dominico Oxomenſi Canonico & Fratribus & dominabus de Prulano nunc & in perpetuum, quod prædictus Ugo de Laſcum habet & habere debet apud Villam-novetam inter Podium-farranum & Villam-pictam. Præterea dono & concedo & confirmo ſimiliter quidquid Fratres prædictæ domus habent vel poſſident jure emptionis ſive donationis, ſive alio juſto modo, vel habituri ſunt: & ut firmum & ſtabile maneat in perpetuum, ſigilli noſtri appoſitione præſentem paginam confirmamus. Datum apud Carcaſſonam menſe Maio, anno Domini MCCXIII. *Nec minor pietas Comitis erat eum conſervandi poſſeſſiones*, S. Dominico *ejuſque ſodalibus conceſſas, ut patebit ex vernaculo diplomate, quod inferius alia occaſione referemus.*

AUCT. G. C.

aliiſque viris Catholicis, 238 *Deinde Humbertus exemplis quibuſdam* E *declarat, Simonem Montis-fortis non ſolum Sancta & ipſius ſocios egregia amoris lodicia dediſſe, ſed eamdem benevolentiam quaſi hereditariam reliquiſſe ſuis poſteris, qui erga Ordinem Prædicatorum optime affecti fuerant. Verum omiſſis his rebus, quæ ad Acta Sancti noſtri proprie non ſpectant, commemoremus illud, quod proprie ad* S. Domiciocum *pertinet, & quod Humbertus hic exemplis ibidem ſic ſubnexit*: Porro inſtante tempore, quo prælati ſe parabant ad eundum ad concilium Lateranenſe, quidam de Toloſa, Petrus Scilliani nomine, ſe & domos nobiles, quas habebat juxta caſtrum in eodem civitate, obtulit beato Dominico, in quibus primo apud Toloſam ipſe cum ſibi adhærentibus habitavit, & ibi moribus religioſorum ſe conformare cœperunt. *Hanc Petro, qui tunc cum poſſeſſionibus ſuis ſimul ſe ipſum Sancto obtulit, Jordanus, Bartholomæus Tridentinus, & Theodoricus de Appoldia addunt Thomam, virum gratioſum & facundum, quem recentiores quidam germanum dicti Petri cenſent, cujus conſanguinitatis nulla apud veteres eſt memoria, ut Echardus cum Percino & Sorgio notavit.*

qui variis poſſeſſiones ei contulerunt, 239 *Beraudus Guidonis apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectione ampliſſima col.* 399 & 400 *de utroque illo* S. Dominici *ſocio hæc habet*: Circa annum Domini MCCXIV, ingruenta F tempore, quo ad Lateranenſe concilium Romam adire cœperunt epiſcopi, obtulerunt ſe ſancto Dominico duo probi viri & idonei de Toloſa, quorum unus fuit Frater Petrus Cellani, qui fuit poſtmodum primus Prior Lemovicenſis; alter vero Frater Thomas, vir admodum gratioſus & ſermone facundus. Horum primus nobiles & inſignes, quas Toloſæ circa caſtrum Narbonenſe domos poſſederat, obtulit & dedit ſancto Dominico & ejus ſociis: a quo tempore cœperunt primum apud Toloſam in eiuſdem domibus commorari, atque ex tunc omnes, qui cum ipſo aderant, magis ac magis ad humiliorem deſcendere, & religioſorum ſe moribus conformare. Præfatus Frater Petrus poſtmodum ludendo ſæpius dicebat, quod ipſe Ordinem, in ſuis videlicet domibus, non Ordo ipſum recepiſſet. In eiſdem vero domibus inquiſitores pravitatis hæreticæ poſtmodum habitavetunt Toloſæ uſque in præſentem diem.

atque hoc modo benevolum animum ſuum oſtenderunt.

240 *Denique Humbertus ibidem de liberalitate Fulconis epiſcopi Toloſani erga* S. Dominicum *ejuſque ſocios ſic meminit*: Epiſcopus vero Toloſanus, vir ſanctus & fidei zelator, Fulco nomine,

AUCT. G. C.

mine, ſeatim partem decimarum cum conſenſu Capituli dedit ad libros & neceſſaria, ſperans, ſe habiturum eos fideles pugiles ad hæreſim expugnandam. *Inſtrumentis hujus donationis apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 32 ſic legitur:* In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Notum ſit omnibus præſentibus & futuris, quod nos Fulco Dei gratia Toloſanæ ſedis miniſter humilis ad euſtirpandam hæreticam pravitatem & vitia expellenda, & fidei regulam edocendam, & homines ſanis moribus imbuendos, inſtituimus prædicatores in epiſcopatu noſtro Fratrem Dominicum & ſocios ejus, qui in pauperate evangelica peditea religioſe propoſuerunt incedere, & veritatis evangelicæ verbum prædicare. Et quia dignus eſt operarius cibo ſuo, & os bovis triturantis non eſt obturandum, imo qui Euangelium prædicat, de Euangelio debet vivere, volumus, ut cum prædicando inceſſerint, de epiſcopatu habeant victui neceſſaria, & de conſenſu Capituli beati Stephani & cleri Toloſanæ diœceſis aſſignamus in perpetuum prædictis prædicatoribus, & aliis, quos zelus Domini & amor ſalutis animarum eodem modo ad idem prædicationis officium accinxerit, medietatem tertiæ partis decimæ, quæ aſſignata eſt ornamentis & fabricæ omnium parochialium eccleſiarum, quæ in noſtra poteſtate ſunt, ad indumenta & cetera neceſſaria in infirmitatibus ſuis, & cum quieſcere aliquando voluerint.

B

erga illum demonſtrantur.

u41 Siquid vero poſt annum ſuperfuerit, volumus & ſtatuimus, ut ad eaſdem parochiales eccleſias refundatur adorandas, vel ad uſus pauperum, ſecundum quod epiſcopus viderit expedire: cum enim jure cautum ſit, quod aliquanta pars decimarum debeat ſemper paupetibus aſſignari & erogari, conſtat, illis pauperibus nos ſeneri partem aliquam decimatum potius aſſignare, qui pro Chriſto euangelicam paupertatem eligentes, univerſos & ſingulos exemplo & doctri-

4 al. doctrina
** al. nitantur*

næ * donis cæleſtibus inuituotur *, & elaborant ditare: ut a quibus nos metimus temporalia, per nos & per alios poſſimus congruentur & opportune ſpiritualia ſeminare. Datum anno Verbi incarnati MCCXV, regnante Philippo rege Francorum, & comite Montisfortis principetum Tolo-

C

ſæ tenente. *Bernardus Guidonis, paucis verbis diſcrepantibus, idem inſtrumentum refert apud Edmundum Martene tomo 6 Collectionis ampliſſimæ col. 446, ubi etiam ſequitur alterum* tertio Idus Septembris, & feria ſecunda, anno Verbi incarnati MCCXVII *in Coſtet novo datum, quo Fulco Toloſanus & S. Dominicus controverſiam de iisdem decimis ortam amice componunt, & ſicut veri pacis amatores omnem deinceps litigandi materiam amputant.*

Cum S. auctor per decennium conſtanter in pertibus Toloſanis manſerit,

u42 *Ex Chronico Humberti aliiſque veterum hiſtoriographorum teſtimoniis facile colligimus*, S. Dominicum *poſt mortem Didaci per decem fere annos in Gallia Narbonenſi conſtanter commoratum eſſe, & utiliter converſioni hæreticorum Albigenſium ſe totum impendiſſe, quod etiam Bernardus Guidonis apud jam ſæpe laudatum Edmundum Martene tomo 6 Collectionis ampliſſimæ col. 399 ſatis indicat his verbis:* Poſt obitum vero præfati domini Dideci manſit beatus Dominicus quaſi per decem annos in provincia Narbonenſi, maxime in partibus Toloſanis & Carcaſſenſi, & Albigenſi, in quibus peſtis hæretica ampliusſæviebat, confundens hæreticos & confirmans Catholicos verbis pariter & exemplis, annuntians Dominum Jeſum Chriſtum ſequentibus ſignis & miraculis glorioſis, videlicet uſque ad tempus Lateranenſis concilii, quod celebratum fuit ſub præſato Innocentio Papa tertio, anno Domini MCCXV, menſe Novembri. *Sanctum hoc decennium continue in illis provinciis perſtitiſſe, ſatis etiam probat chronologica actorum ejus ſeries, quam § 6 ex Echardo repræſentavimus.*

D

u43 *Nihilominus Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 22 *nobis præſundere cepit ſequentia:* Ad hæc quoque tempora, *inquit*, retu lerim nobile illud miraculum, quo ſanctus Dominicus, media devotione S. Roſarii, Blanchæ uxori Ludovici, Philippi Auguſti primogeniti, filium Ludovicum IX Francorum regem ſanctitate inſignem impetravit. Ea Annalibus Francicis cerſum eſt, ſanctum Ludovicum natum anno ſalutis MCCXIV; jam ſatis veriſimile eſt, ſanctum Dominicum anno Domini MCCXII vel MCCXIII adeuntem regiam Francorum obardua illa Albigenſium negotia, cum Philippo rege & ejus filio Ludovico peragende, iuvitiſſa Blancham, utpote gentilem ſuam, Alphonſi regis Caſtellæ filiam. Miraculum inſigne, & dignum Annalibus, auctores omnes, qui de Roſario Commentatia ediderunt, conſtanti fide ita produnt, Flamioius lib. 2 Vitæ ſancti Dominici, Caſtillus lib. 3 cap. 7, Sagaſtiavallus lib. 5 de Roſario, aliique. *Deinde ſubnectit longam hujus rei narrationem, quam hoc loco tranſcribere non lubet.*

corruit iter ejus Pariſienſe, quod Malvenda anno 1214 *vel* 1215 *affigit,*

E

& quod incaute hauſit ex Alano,

u44 *Pactle credidit im, illam hiſtoriam ab omnibus fere recentioribus tradi; ſed Malvenda omiſit præcipuum eorum ducem, videlicet Alanum Rediviyum, qui part. 3 cap. 68 eamdem hiſtoriam ita narrat:* Legitur de Blancha, matre ſancti Ludoviei regis Francorum, quod, cum rogaret beatiſſimum Dominicum, ut pro ea otasa vellet, quatenus Dominus dignaretur ab ea ſtetilitatem auferre, & proles ad ſervitium ſuum & honorem conferre; ar ipſe conſuluit & perſuſit, ut ipſamet Pſaltetium Virginis glorioſæ devote peroraret, multaque Patriloquis (*ideſt Roſaria*) emeret ad dandum omnibus, illud legere voleotibus. Quæ cum devote feciſſet, poſt breve ſpatium precibus beatæ Virginis Mariæ concepit & peperit nobiliſſimum, pulcherrimum, & devotiſſimum filium Ludovicum, & alias proles regias ſubſecutas.

F

quem ducem alii etiam ſecuti ſunt,

u45 *Hanc ducem intrepide ſecuti ſunt Abrahamus Bzovius in annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1213 *num.* 10, *Nicolaus Jauſſenius in Latino S. Dominici Vita lib. 1 cap. 5, & Joannes a ſancta Maria in Gallicis ejuſdem Sancti Actis lib. 2 cap. 23, qui poſtremus hoc miraculum contra omnes difficultates ei oppoſitas tueri conatur. At omnia ipſius effugia, aliorumque recentiorem auctoritatem parvi fecit jam ſæpe citatus Echardus, erudit ſſimus ejuſdem Ordinis ſcriptor, dum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 11 poſt allata Bernardi Guidonis verba, quæ nos ſupra num.* 242 *retulimus, ſic concludit:* Ea hac vero narratione, in qua ceteri antiqui ſcriptores conveniunt (*ſcilicet circa aſſiduam Sancti commorationem in tecta Toloſana aut vicinis provinciis per decem annos*) inſertur, Dominicum toto illo intermedio tempore continuo in illis partibus ſtetiſſe, nec aliorſum cucurriſſe; eos itaque ſua nobis commenta obtrudere, quitn Francium tum & Pariſios veniſſe fingunt. Revera nullum aliud Dominici iter Pariſienſe agnoſcunt veteres noſtri ſcriptores, quam quod ea Hiſpania ſuſcepit anno MCCXIX, de quo poſtea.

u46 *Inter apocrypha quoque referendum eſt, quod*

A *quæ fabulas libris ſuis inſeruerunt.* *quod Hyacinthus Choquettius circa eadem tempora evenisse exiſtimat, atque ita Deiparæ erga Ordinem Prædicatorum Viſceribus maternis cap. 5. ita ex Alano Redivivo contrahit*: Cum ſuoſtiſſimos parens Dominicos adverſus Albigenſium hæreſim acerrime depugnaret, aliquando in proximam Tholoſatibus ſylvam ſe recepit, ibique auguſtiſſimæ cælorum Reginæ (cui ſingulare eſt maledicti ſerpentis caput proterere, omnemque hæreſim interimere atque exſtinguere) opem præſidiumque ardentibus ſuſpiriis, multo lacrymarum imbre, triduana inedia, diſiſque corporis caſtigationibus, carne ſentibus propemodum lacerata vaſieque excarnificata, impenſius eſt deprecatus. Adſoit eandem conſpicabilis benigna Mater, jacentem ſemianimemque erexit, atque in virgineos receptum amplexus ſino oſculo diſ. ſuaviavit, caſtiſſimis uberibus appreſſit, largoque materni ſui lactis hauſtu relecit. *Hæc Alanus Part. 2 cap. 3 multis portentoſis circumfantiis exornat, eamque omnia ſeſe ex revelatione Deiparæ viſibiliter & ſenſibiliter cognoviſſe affirmat. Sed de fide, quæ revelationibus ac narrationibus Alani adhibenda eſt, ſuperius § 3 abunde egimus. Tædet hic referre alias fabellas, quas Bzovius, Joannes a ſancta Maria, aliique ex eodem fonte avide hauſerunt, & veris S. Dominici geſtis imprudenter immiſcuerunt. Quare potius ad ſolidam ejuſdem Sancti laudem hoc loco diſſimulemus & illuſtrabimus nonnulla, quæ intra memoratum decennii intervallum re ipſa contigerunt.*

Vera ad gloriam Sancti ſpectant intelligentia lingua ignota, n47 *Conſtantinus Urbetanus apud Echardum num. 33 inter ea a Sancto in partibus Tolоſanis geſtas refert ſequens miraculum*: Sed & iſtud relatione dignum non parum eſt, quod etiam per reverendum patrem D. Raiverium, ſanctæ Mariæ in Coſmedin venerabilem Cardinalem, in Conventu Fratrum in feſto ejuſdem Sancti viri beati Dominici, præſentibus quibuſdam epiſcopis aliiſque non paucis clericis; ſermocinantem atque reſerentem, verum prorſus fuiſſe compertum eſt. Contigit enim aliquando, Viro Dei intra agente, aſſociari ſibi religioſum quemdam converſationis quidem ſuoſtirate domeſticum, ſed loquela & lingua penitus alienum. Dolens itaque, quod de divinis verbis una cum illo mutua ſe collocutione foſovere non poſſet, tandem a Dominico orationum ſocium inſtantia, ut unus linguam loqueretur alterius, verbiſque ſic alterutrum variis C tis ſeſe per triduum, quo videlicet ſimul ituri erant, intelligerent, impetravit. *Venerabilis Umbertus in Vita cap. 40, Vincentius Bellovacenſis lib. 30 Speculi cap. 74, S. Antoninus part. 3 Chronicorum tit. 23 cap. 4 § 10 eadem totidem verbis ſemel exponunt.*

quod miraculum videatur perpetuum duplicari, n48 *Theodericus de Appoldia apud nos num. 38 & 254 ſimile miraculum bis memorat. Unde Malvenda in Annalibus ad annum 1211 cap. 4 illud ex Vincentio Bellovacenſi refert, & ſimile ad Annum 1219 cap. 19 ex Theodorico & S. Antonino repetens, ultimo loco hæc notat*: Clam autem nos eſt, an unum & idem fuerit miraculum, vel diverſum alio tempore & cum diverſo ſocio effectum; & num in hoc mutua tantum intelligentia alternatim lingua, in alio vero & intelligentia & locutio diverſæ linguæ tributa fuerit. Sed potius remur, unum tantum illud fuiſſe miraculum, quod anno Domini MCCXI cap. IV deſcripſimus. *Cum vero ſint multiplicanda miracula ſint ſolide fundamenta, etiam probabilius opinamur, id unicum dumtaxat fuiſſe, & adhæremus ſententiæ Echardi, qui tamen operis jam ſæpe citati pag. 32 in notis de duplici illa Theodorici narratione ſic præmuniat*: Miraculum hic relatum dubitat Malvenda, an ſit unicum vel duplex, quia bis apud Theodoricum habetur, ſcilicet lib. 1 cap. VII, & iterum lib. III cap. VIII. Unicum potius cenſuerim, bis a Theodorico repertum, cum ſemel tantum a Conſtantino & Humberto antiquioribus referatur. AUCT. G. C.

obſtis ipſius in eccleſia Caſtrenſi, 249 *Ad diſlarandam ſublimem Sancti contemplationem inter tot apoſtolicas occupationes non parum facit, quod Theodericus de Appoldia in codice noſtro Ultrajectino infra num. 50 & 51 narrat. Sed de hujus narratione nonnihil diſcrepat antiquior Stephanus de Salanhaco, qui apud Malvendam in Annalibus ad annum Chriſti 1211 cap. 6 eamdem rem ita refert*: Viſitabat beatus Pater loca orationum & corpora Sanctorum frequenter & libenter, nec ſicut nubes hinc pluvia pertranſibat: ſed illic in orationibus frequenter diem jungebat noctu. Frequentius autem, quoties opportunitas ſe offerebat, apud villam quæ B dicitur Caſtras in diœceſi Albigenſi, quæ eſt contigua Toloſanæ diœceſi, divertebat ob reverentiam & honorem beatiſſimi levitæ Vincentii, cujus corpus abſque omni dubio a tempore Caroli Magni & glorioſi regis ibi noſcitur & certum eſt requieſcere, ſicut tradit hiſtoria de hoc ſcripta, per multiplicem revelationem facta; clamant miracula, teſtatur mirabiliter inde a fidelibus populis fabricata: ſed & omnis ſpirito ambulans, quam cito intrat eccleſiam, virtutem Sancti ſpiritualibus ſenſibus haurit & ſentit. *Variæ eccleſiæ de reliquiis iſtius martyris inter ſe contendunt, quæ iis hic non ſpectat, & de qua Majores noſtri ad diem unes Januarii in Actis S. Vincentii ſat multa diſſerunt.*

quam Stephanus de Salanhaco a 250 *Porro Stephanus ibidem ad vim noſtram ſic pergit*: In hac eccleſia inſtituit juxta morem eccleſiæ Gallicanæ nobilis comes Monfortis præfatus, cum dominabatur in terra, ſeculares præhendas, & fuit ibi Prior Frater Matthæus, qui fuit poſtmodum in Ordine Fratrum Prædicatorum primus & ultimus abbas, & Prior Pariſius, ut audivi dici, & primus Prior Franciæ, ſicut inferius eſt notatum. Hujus tunc Prioris tempore beatus Dominicus more ſuo remanſit ante altare in eccleſia orans. Cum autem jam aſcendiſſet dies, & prandium paratum eſſet, & menſa poſita, miſit Prior unum de clericis, qui ad prandium vocaret Sanctum; qui cum intraſſet E eccleſiam, vidit beatum virum Domini cum totaliter ſeparatum a terra, & quaſi per medium cubitum in aere elevatum. Tremens ac ſtupens nuntiat hoc domino ſuo, qui aliquandiu expectans tandem venit, & quaſi per unum cubitum elevatum vidit, & tanto tempore exſpectavit, quouſque a cæleſti habitatione reverteretur ad locum corporeum, ante altare proſtratus jacuit. Hoc videns dictus Prior, poſt modicum tempus ſecutus eſt eum, panem vitæ & aquam cæli ſibi & omnibus, quos recipiebat, promittentem: hoc enim modum tenebat ſemper beatus Pater, quando Fratres recipiebat, & eis habitum dabat. *Malvenda in Annalibus Ordinis ad annum Chriſti 1220 cap. 34 & 35 occaſione Fratris Matthæi eamdem hiſtoriam ex veteri Laſſionacio refert.*

& Theodoricus de Appoldia diverſam de eo narrat, n51 *Theodericus apud nos num. 50 dicit, S. Dominicum Caſtris ab abbate invitatum fuiſſe, & unum de clericis, qui aderant abbati, hanc mirum*

Digitized by Google

AUCT. G. C. *miram corporis elevationem vidisse. Certe eo tempore erat Castris monasterium Ordinis Benedictini, ut liquet ex diplomate Guilielmi abbatis Castrensis, quod Majores nostri ad diem XXIX Januarii occasione reliquiarum S. Vincentii § 3 exhibuerunt. Verum hæc discrepantia non obstat, quo minus fidem adhibeamus huic miraculo, quod Stephanus de Salanhaco, Theodericus de Appoldia, & Bernardus Guidonis testimonio suo confirmant. Non tam certum est miraculum, quod Baptista Fulgosius lib. 1 Factorum dictorumque memorabilium cap. 6 breviter commemorat his verbis:* In urbe quoque Castrensi opinio est, Dominico Crucifixum loquutum, qui hoc quoque tempore venerantes colitur, atque ostenditur. *Forte Fulgosius hæc retulit ex traditione civium Castrensium, penes quos fidem hujus miraculi reliquimus, cum veteres biographi de illo eo non meminerint. Quare transimus ad illustrandam eximiam S. Dominici humilitatem, qua dignitates ecclesiasticas sibi oblatas constanter recusavit.*

B *ac fuga dignitatum ecclesiasticarum,*

252 *Jam supra rejecimus narrationem Alani Rediviui, qui episcopatus in Gallacia & Britannia Armorica Sancto oblatos fingit. Sed aestimus, in quo pretio habenda sint ea, quæ Antonius Senensis in Chronico Ordinis Prædicatorum pag. 42 sic scribit:* Beatus pater Dominicus ad archiepiscopatum Tarraconensem vel (ut placet Clusdio a Rota in sermone vel Legenda beati Dominici patris nostri, quem habet partim ex Jacobo de Voragine, partim ex aliis) ad episcoparum Cotoioneosem & Ciraviensem promovebatur; sed maluit in paupertatis vita, quam delegerat, Christum annunciare, & ideo constanter hujusmodi semper dignitates fugit. Divus Antoninus de illo affirmat, quod dignitates episcopales pluries illi oblatas renuit, & cap. IV dicit, quod tres episcopales dignitates, divetis temporibus ei repræsentatas, recusavit. *Antiqui omnes de archiepiscopatu Tarraconensi, quem Sanctus asperserit, altum silent, ut proinde ignoremus, unde Antonius Senensis illam notitiam eruerit.*

quæ S. Dominicus eius episcopatus,

253 *Quod vero attinet ad alios episcopatus, quos ex Claudio a Rota memorat, suspicamur, nemina illorum apud hos aliosque scriptores hucusque tulisse, & pro episcopatu Cotoioneosi legendam esse Conseranensem, ut Constantinus in Actis* C S. Dominici *num.* 44 *satis innuit hac expressione:* Electus aliquando in Cozetanensem episcopum, omnino renuit, contestans, se prius terram deferre, quam electioni alicui de se factæ aliquatenus consentiret. *Id confirmatur ex Epistola authentica inquisitionis Tolosanæ, in qua testes jurati num.* 2 & 3 *idem de episcopatu Conseranensi affirmant, & in qua ibidem num.* 11 Raimundus & Zonzamiss dixerunt, quod aodierunt ab eo, quod aorea fugeret de nocte cum baculo suo, quam acciperet episcoparum vel aliam dignitatem.

Alio in Gallia oblato, recusavit.

254 *De duobus aliis episcopatibus eidem Sancto oblatis testatur Joannes Hispanus in Relatione juridica inquisitionis Bononiensis, ubi infra apud nos num.* 33 *interrogatus, ad quos episcopatus S. Dominicus fuisset electus, respondit ad Biterensem & Convenarum. Hisce consonant Stephanus de Salanhaco, & Bernardus Guidonis, qui juxta testimonium Malvendæ ad annum Christi* 1214 *cap.* 5 *sive pag.* 104 *in quodam Ordinis commentario ita scribunt:* Beatus Dominicus renuit episcopatum in provincia Narbonensi, & episcoparum Convenarum, & episcopatum D Conseranensem in Gasconia, sicut compertum constitit de hoc per testes juratos illius temporis, quando facta fuit inquisitio auctoritate Gregorii noni de vita & moribus & miraculis beati Dominici, quando debuit Sanctorum confessorum catalogo annotari anno Domini MCCXXXIII; in hoc ipso nobis Fratribus & filiis suis relinquens exemplum, ne jam consequentes vestigia, paupertatis & humilitatis præcipue, possimus ad æterni regni gloriam & coronam tanto confidentius quanto securius pervenire, si mundi hujus gloriam & honorem corde & animo fugiamus. *Igitur hic ex antiquis insteamentis assignavimus tres episcopatus, de quibus Echardus in chronologica Actorum serie superius § 6 ad annum Christi* 1214 *obiter meminit, & quos Sanctus revera renuit, ita ut opus non sit cum Alano Redivivo aliisque ipsius sequacibus, fictitias hujusmodi recusationes in Gallæcia & Britannia Armorica quærere. Nunc instituendæ sunt quædam disputationiuncula circa res, quæ intra idem decennium contigerunt, vel* S. Dominico *adscribuntur.*

§ XV. Nonnulla alia, quæ tunc in partibus Tolosanis contigisse dicuntur, & eidem Sancto tribuuntur. E

CÆsarius Heisterbachensis lib. 9 illustrium miraculorum & historiarum memorabilium cap. 12 *narrat sequens prodigium:* Tempore illo, *ait*, quando manifestari cœperunt hæreses Albienses, quidam maligni virtute diabolica suffulti, quædam signa atque portenta ostenderunt, quibus & easdem hæreses roboraverunt, & multos fidelium in fide subverterunt; super aquas ambulavernnt, & non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam, fide Catholicus, & vita religiosus, sciens, vera signa eum falsa doctrina esse non posse, Corpus Domini cum pixide ad flumen, ubi illi populis suas ostensuri erant virtutes, deportavit, dixitque in audientia omnium: Adjuro te, diabole, per eum, quem in manibus porto, ne in hoc flumine ad hujus populi subversionem per hos homines tantas ostendas fantasias. F *Sacerdos quidam diffidat præstigiae dæmonum*

256 Post hæc verba, illis super undas fluminis ambulantibus, ut prius, sacerdos turbatus Corpus Dominicum in flumine jactavit. Mira Christi potentia! Mox enim ut elementum retigit Sacramentum, fantasia cessit veritati, & pseudo illi Sancti, quasi plumbum descendentes, in profundum sunt submersi; pixis vero cum Sacramento statim ab angelis sublata est. Videns sacerdos hæc omnia, da miraculo quidem exsultavit; sed de jactura Sacramenti doluit: iterum vero noctem in lacrymis & gemitu transigens, mane pixidem cum Sacramento reperit super altare. Hæc nobis eodem tempore relata sunt. *Non ignoramus, Cæsarium illum facilem fuisse ad quaslibet relationes ac populares rumores scripto consignandos; at hæc minus ipsius credulitas non spectat ad rem, quam hoc loco examinandam suscipimus.* *ab hæreticis Albigensibus offerebatur,*

257 *Cum Malvenda in Annalibus ad annum Christi* 1206 *cap.* 8 *ex Cæsario idem prodigium retulisset, illud ex conjectura* S. Dominico *attribuit, & factum illius sacerdotis ita excusat:* Nec temerarium & atrox facinus illud sacerdotis, Eucharistiam in aquam projicientis, ulli *quam rem aliqui commune S. Dominico tribuunt.*

A olli vidiator; nam certum eſt, non niſi ioſtinctu divino, quo luculentius & illuſtrius eſſet miraculum, ut rei oſtendi eaentus, illud a ſacerdotis ottentatum. *Brevius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1211 *num.* 10 *etiam hoc miraculum inter geſta S.* Dominici *refere, quem Nicolaus Janſſenius lib.* 1 *Vitæ Latinæ cap.* 5 *ſecutus eſt*. Denique *Joannes a ſancta Maria lib.* 2 *Vitæ Gallicæ cap.* 22 *ſine ulla hæſitatione id ipſum avide arripit, & in ſuam citati capitis addit, ex adjunctis evidenter demonſtrari, illud ſacerdotis anonymi factum S.* Dominico *adſcribendum eſſe. Sed Sœglius in Vita Gallica pag.* 216 *& 217 ob varias rationes cenſet, illud factum nequaquam (ne per conjecturam quidem) Sanctæ tribuendum eſſe. Nos propter ſilentium antiquorum, aliaſque rationes, opinioni Sœgli ſubſcribimus, & illud miraculum S.* Dominico *prorſus abjudicamus: ſi enim id publice patratum fuiſſet, noſtri ſynchroni inquiſitionis Toloſanæ & Bononienſis, vetereſque biographi illud non tacuiſſent.*

B *Sanctus famoſo prælio ad Murellum adfuit,* 258 *Cum rex Aragonum anno Chriſti* 1213 *contra Comitem Montis fortis magnas ſuppetias Albigenſibus ferret, ad caſtrum Murellum vel Muretum, quod tribus leucis diſtat Toloſa, commiſſum eſt prælium, in quo ipſe rex Aragonum occubuit, & Comes Montis fortis cum exigua militum manu ingentem hoſtium exercitum divinitus profligavit. Hoc eſt noſtri inſtituti hanc prodigioſam victoriam pluribus deſcribere, quam Petrus Vallis Sarnenſis in Hiſtoria Albigenſium cap.* 70, *& Guillelmus de Podio Laurentii in ſua Chronico cap.* 00, *aliique paſſim hiſtoriographi copioſe enarrant*. Quod autem proprie noſtrorum partium eſt, jam exſequamur *(verbis utor Malvendæ ad annum Chriſti* 1213 *cap.* 6*)* quid olmirum ſanctus patar Dominicus egerit; eum tam inſigne prælium eſt ſectum. Annales Francici, Hiſpanici, Aragonici, quos ſæpius citamus, mira concordia tradunt, virum Dei Dominicum adfuiſſe præſertim aree Murelli cum reliquis epiſcopis & viris religioſis, preces ad Deum fundentem eo tempore, quo Simon gran. de illud prælium iuibat, & prælore vincebat. *Ac illud, quod Malvenda hic de Annalibus Francicis obiter atrigit, paulo clarius explicemus.*

C *& ibi cum aliis pro exercitu Catholico preces fudit.* 259 *Franciſcus Du Cheſne inter ſcriptores hiſtoriæ Francorum tomo* 5 *edidit opuſculum, quod* Præclaro Francorum ſocietati *inſcribitur, & quod ordine chronologico præcipua geſta Ilmonis Montis fortis allerumque ab anno* 1001 *uſque ad annum* 1211 *cenſet, ubi pag.* 768 *poſt narrationem memorati prælii, at prodigioſæ victoriæ, ad rem noſtrom legnatur ſequentia*: Interim outem dom bellom Domini gerebitur, ſeptem epiſcopi, qui convenerant, Fulco Tholoſonus, & Guido Carcaſſonenſis *(pro Carcaſſonenſi ſubſtituendus eſt Biterenſis, ut Ethardus loco mox citando oſtendit)* & Seditius Agotheoſis, [Nemauſenſis,] Utiauſis, Lodovenſis & Convenarum, ac tres abbates; ſcilicet de Clarico, de Villa-magna, & ſancti Tybetii cum ſuis clericis & aliquibus religioſis, inter quos erat religioſus Dei amicus Frater Dominicus, Canonicus Quomenſis, poſtmodum Fratrum Prædicatorum Ordinis inſtructor & inſtitutor, eccleſiam intraverant, exemplo Moyſi in bello Joſue levantes manos in cælum, deprecantes Dominum pro ſuis: qui ſe mortis eminentis periculo pro ejus numine ac fide exponebant; orantes vero ac clamantes in cælum tantum mugitum pro immi-

nenti anguſtia immittebant, quod ululatues videbantur potius, quem orantes. *Bernardus Guidonis apud Echardum relatus, videtur ſua ex hoc opuſculo exterpſiſſe, & in Vitis Pontificum Romanorum, quæ nuper inter Scriptores Rerum Italicarum editæ ſunt, tomo* 3 *col.* 483 *ſimilia repetuntur. His teſtimoniis ſaltem refelluntur illi, qui dubitant, an S.* Dominicus *huic prælio ad Murellum adfuerit.*

ſed falſo dicitur tam in prima acie pretuliſſe crucem, 260 *Sed ea præſentia nondum contenti quidam recentiores, volunt, S.* Dominicum *tunc imaginem Chriſti crucifixi in prima Catholicorum acie prætuliſſe, atque ita militibus animos ad pugnam addidiſſe. Inter eos Nicolaus Janſſenius lib.* 1 *Vitæ cap.* 6 *iſtam ſancti actionem ſic breviter adſtruit*: Tuncevenit, ut Comes Mour-fortina, quidquid reliqui erat armis dabellandum, ſubigeret, occiſo Petro Arugonum rege, qui perduellibus ſubſidio venerat. Confluxerat magna ſacrorum militum pars (*veteres hiſtorici octingentos dum* E *tanat aut mille numerant*) qui cruce ioſignea ſacræ militiæ dederant nomen. Hos illa contra religionis hoſtes aducebat, Dominicus cruce lignea præibat inermis, & quod ſupra dicebam, nullo telo peritiſtictus, Chriſtique imagine intacta, victoriæ para magno fuit. Euſtat ea cruaia effigies Toloſæ in ædibus ſacræ inquiſitionis, bino certe miraculo illuſtriſſimo, quæ & illæſa parmanſerit, & Dominicum ſervarit illæſum. *Joannes a ſancta Maria lib.* 2 *Vitæ Gallicæ cap.* 26 *& 27 hæc pluribus exponit.*

quo inter denſos telorum imbres illæſa manſerit, 261 *Malvenda de hac Crucifixi effigie agens, videtur ſui ipſius oblitus: nam in Annalibus ad annum Chriſti* 1213 *cap.* 6 *aſſerit, S.* Dominicum *in caſtro Murelli cum epiſcopis aliiſque pro felici certaminis ſucceſſu oraſſe, dum Comes Montis fortis prælliabatur, & tamen poſtea ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 5 *de cruce Toloſana ſic ſcribit:* Nec hoc loco omittendum duximus, quod a fidis & probatis teſtibus ſæpius audivimus, exſtare adhuc Toloſæ in ædibus ſacræ Inquiſitionis ſactom Chriſti crucifixi imaginem, quam in bellis, quæ Simon Monfortius edverſus impios Albigenſes gerebat, ſanctus Dominicus pro militari vexillo præferre ſolitus fuit: F ſignum illud ſalutare in hoſtium cuneos ſæpius inſerens certiſſime mortis argumentum; quod cum haſtile ipſum, lignumque crucis multis locis ſagittarum telorumque hoſtilium perluſtrationibus terebratum oſtenter, imogo tamen Chriſti affixi eruci integra & illibata ſine ulla læſione adhuc aſſitur, ſummaque omnium veneratione adoratur: ut hinc duplex gignde patrati tunc ſolitum miraculum admirari libeat, & illæſæ imaginis Chriſti, & ſancti Dominicani, qui eam præferens inermis, totot deuſiſſimos ſagittarum telorumque imbres nullum acciperet aut vulnus aut damnum.

prout adhuc Toloſæ manifeſtatur; 262 *Quomodo hæc cum antecedentibus cohærent? Quomodo* S. Dominicus *in illo prælio imaginem Crucifixi inter denſos telorum imbres prætulit, ſi tempore iſtius pugnæ in Caſtro Murelli cum epiſcopis & abbatibus orabat, ſicut Malvenda ſuperius affirmat? Unde Jacobus Quetif ex Ordine Prædicatorum, qui aliquando Toloſæ commoratus, crucem illam viderat, teſte Echardo tomo* 1 *pag.* 10, *ad priora Malvendæ verba manu ſua hanc notam adjecit*: Hinc ſanctia convellitur aſſerta ſancti Dominici inter pugnam præſentia, crucem elatam manu præferentis, quæ etiamnum Toloſæ aſſitur axigue, ſagitta-

AUCT. G. G. gittarum cuntis transfixa, in ædibus Inquisitionis, quod veterum Scriptorum nulla probatur auctoritate. *Si Malvenda foste velit, id in alio quodam prælio factum fuisse, contradicit traditioni Tolosanæ, quæ asserit, S. Dominicum eamdem Crucifixi imaginem, hodieque Tolosæ reverenter conservatam, in pugna ad Marellam vel Muretum prætulisse, ut Sorgius in Gallicis Sancti Actis pag. 242 testatur, qui tamen ibidem perperam putat, Bernardum Guidonis de præsentia sancti sui Patris in castro Muretti tacuisse: nam Bernardus Guidonis expresse dicit, S. Dominicum ibi cum aliis orasse, etiamsi de prælata ab ipso cruce nihil fatur.*

263 *Quare Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 10 contra Sorgium aliosque traditionis Tolosanæ defensores ex verbis Bernardi Guidonis ita argumentatur:* Ceterum hinc habetur, cum Montisfortius maous cum bolle enoseretur, Dominicum in sacello cum episcopis Deum orasse, & de cælo auxilium super arma Catholicorum implorasse, quod ejus gravitate, pietate, ac zelo erat dignissimum. Exinde vero colligat, ætate Bernardi Guidonis nondum adinventum, quod vulgo jam apud taceotiores invaluit, scilicet Dominicum, crucem præ manibus gestantem, in prima acie Catholicæ fronte obvium hostibus occurrisse, sagittasque undique vibratas receptas in cruce omnes, ira tamen divinitus, ut nulla in Christi figuram ceciderit; sed vel ad latera vel intra crura affixa fuerit, quam crucem etiam unum apud nostros Tolosanos servari & ostentari dicunt. Hæc, inquam, nondum sic narrabantur ætate Guidonis, qui tamen pluribus annis, nempe a MCCCVIII ad MCCCXXII inquisitorem egit Tolosæ: aliæ rerum Ordinis curiosissimæ scrutator ista non omisisset, nec tam distincte Dominicum cum episcopis in ecclesia orantem, dum serveret prælium, exhibuisset.

ut Echardus veritis argumentis

B

264 *Deinde Echardus ibidem exponit varios modos, quibus crux in hoc bello portari solebat, & ad rem præsentem ita opportune disserit:* Verum his facile est lucem afferre, si qua ratione crux in prælio vel in urbium obsidione a cruce signata præferretur, quis attendat: primo enim singuli quamdam crucem in superiori veste circa pectus assutam, seu militiæ sacræ signum, habebant, in quam si quando sagitta caderet, ictu cassa retrorsum abiisse pluries animadvertum, de quo videsis Sernensem cap. XXXV. Secundo in obsidione urbium in summitate machinarum crucem imponebant, quam hæretici perosi, omni industria vibratis contra lapidibus confringere enitebantur. Videsis Sernensem cap. 121. Tertio cum castrum aliquod impugnabant, & irruptionem milites tentarent, episcopi & clerus in locum quemdam tutum secedebant, ubi extra omne periculum, cruce coram se posita, auxilium divinum invocabant. *Hunc tertium modum confirmat verbis Petri Vallis. Sarnensis cap. 63, ubi de impressione in castrum Mosaicum facta agit. Quantum denique modum præferendi crucem probat ex eodem monacho Vallis-Sarnensi, qui in Historia Albigensium cap. 37 de deditione urbis Minerbæ meminit.*

& explicationibus

C

265 At quod in pugna, *subdit ibidem Echardus*, aciebat adversis hinc inde concurrentibus, quis clericus seu monachus esse noscitur, monachusve in fronte exercitus Catholici cetera inermis, crucem gestans præierit, nec apud Sarnensem, nec apud alios hujus belli scriptores legitur; nec verisimile; cum nec prudentiæ fuisset ita gratis se periculo exponere, ac Deum, ista non jubentem, tentare. *Demum post alia jam relata Echardus de effigie Crucifixi, quæ jam Tolosæ ostenditur, hanc conjecturam facit:* Itaque si erux, inquit, ejus est ætatis, ut volunt, ea forte est, non quæ in prælio delata fuerit, sed quam sibi præferri jubebant episcopi, & quam, ubi Monfortio ejusque copiis e loco eminentiori benedictionem impertivit episcopus Convenarum, ut habet Sernensis loco citato; secum in ecclesiam reportarunt, coram ea Dominum pro felici pugnæ exitu deprecaturi: cui denique in signum victoriæ quasdam hostium sagittas affixas tinxerint, & ceu quoddam anathema appenderint.

impugnat hanc traditionem Tolosanam,

impugnat hanc traditionem Tolosanam primus in dubium revocat; jam enim a multis annis Guilielmus Catel in Historia sua Gallicæ Comitum Tolosanorum lib. 2 apud nos pag. 298 de eadem traditione dubitavit, ut etiam advertit Augustus Manrique: dum in Annalibus Cisterciensibus ad annum Christi 1213 cap. 8 num. 7 post memoratam pugnam ad Marellum hæc subnectit: Cum episcopi & viri religiosi in castro permansisse sanctum Dominicum, qui a Fulcone vix unquam discedebat, plurea auctores tradunt; quamvis non desit aliquis, qui dicat, discessisse per aeres, Christi in cruce pendentis sacram imaginem præferentem militibus, atque eos ad prælium animantem. quin crucem ipsam observari hodieque lego (*in margine hic citat Ferdinandum de Castillo*) sagitta confixam in ipso prælio ex his, quæ ab adversariis jactabantur. Quod tamen antiquis prætermissum Guilielmus Catel, & alii suspectum habent. *Attamen Sorgius loco superius citato traditionem illam mordicus tuetur; sed præcipuum ipsius argumentum, quod ex silentio Bernardi Guidonis format, falsa hypothesi nititur, ut supra monuimus. Si quis porro ex antiquis documentis probet, in alio quodam prælio aut ejus Crucifixum illum, qui Tolosæ servatur, sagittis Albigensium terebratum fuisse, traditioni catenus non refragabimur.*

de cujus veritate alii diu ante ipsum dubitarunt.

D

E

Sanctus in tradita Tolosano usurpatum.

F

267 *Videtur etiam in tradita Tolosano accidisse prodigiosa energumeni liberatio, quam Constantinus Urbevetanus in Vita S. Dominici num. 34 refert his verbis:* Nec defuit viro Dei Dominico ad assertionem sanctitatis ipsius virtus Altissimi in dæmonibus effugandis: sicut enim idem etiam D. Rainerius venerabilis Cardinalis (*ex testimonio ejusdem antea narraverat illud miraculum, quod nos paragrapho præcedenti num 247 retulimus*) in eodem sermone ad Fratres eorum omnibus supradixit fideli quidem attestatione narravit. Quadam die vito Dei Dominico in quadam ecclesia constituto, accidit sibi quemdam obsessum dixerit dæmonibus præsentari. Qui, accepta stola, prius ad collum proprium posuit, deinde eadem collum cinxit ejusdem dæmoniaci, maodans illis, ut de cetero illum hominem non vexarent. Ipsi vero in ejusdem obsessi corpore torqueri statim cœperunt fortitee & clamare: Permitte nos exire. Quare nos hic cruciari compellis?

multis demonibus mirabiliter liberavit,

268 at ille, Non dimittam vos, inquit, nisi mihi pignus fidejussores dederitis, quod hinc extra ne quaquam de cetero referatis. Quos, inquiunt illi, fidejussores possumus tibi dare? Et ille: Sanctos martyres, quorum corpora in ecclesia hac requiescunt. Qui dixerunt: Non possumus, quia nostra merita contradicunt. Oportet, inquit, vos

dare;

A dare; alioquin a ecuciatu hoc nequaquam libe-
sos vos dimittam. Tune illi reſponderunt, ad
hoc ſe datutos opetam, prour poſſeor; & inter-
jecto modico iotervallo dixerunt: Eeee impe-
travimus, licet immeriti, quod ſancti Martyres
fidejuſſecuot pro nobis. Quod ſignum, ait, quia
hoc verum ſit, daris mihi? Quia dixerunt: Ex-
tis ad capſam, in qua ſunt recondita capita Mar-
tyrum, eam invenietis iovetſam. Mira res, &
divioiis prorſus adſcribenda prodigiis! Quæſitum
eſt, & ita inveoium pet omnia, ſicut illi fuerant
proteſtati, *Malvenda in Annalibus Prædicatorum
ad annum Chriſti* 1221 *cap.* 16 *explicat, quomodo
mirabilis illa fidejuſſio fieri potuerit.*

qua prodigiosa liberatio

269 *Humbertus in Actis* S. Dominici *cap.* 41
*idem miraculum totidem verbis exponit; & poſt
hanc aliamque dæmonum ejectionem, ibidem cap.*
43 *addit ſequentia:* Inventum eſt etiam per illos,
quibus poſt obitum Viri Dei commiſſa eſt inquiſi-
tio ſuper miraculis perpetratis per eum in partibus
Toloſanis, ſacerdote quod atteſtante, quem ooo
B ſolum officium, verum etiam ætatis reddebat ma-
turitas fide digoum, qood in ſua parochia homo
fuerat, qui malis dudum a dæmonio vexabatur.
Cum autem cauſa prædicationis illac vir Dei Do-
minicus adveniſſet, oratione ſua & devotione &
dæmooem expulit & hominem liberavit. Addebat
præterea, quod in eadem parochia multos a lan-
guoribus febrium, orationum ſuffragio ceſtiruit
ſanitati. *Verosimiliter Humbertus hoc loco alludit ad
examen authenticum teſtium Toloſanorum, quos in-
ferius poſt Acta audiemus.*

forſan fundamentum præbuit portentoſo-ri hiſtoriæ

270 *Porro ſuſpitamur, ſupra relatum mira-
culum, aut ſimile in partibus Toloſanis patra-
tum, occaſionem dediſſe exornandæ narrationi,
quam Abrahamus Bzovius Annalibus eccleſiaſti-
ci ad annum Chriſti* 1213 *num.* 12 *inferendam
cenſuit, cum rem hac ipſo anno* 1213 *aut præce-
dente apud Carcaſſonam contigiſſe exiſtimet. Wad-
dingus in annalibus Minorum ad annum Chriſti*
1219 *num.* 22, *&* Dermicius Thaddæus in Ni-
cola Frantiſrana Religionis *pag.* 3 *propter hanc
ipſam relationem de Bzovio conqueruntur, eum-
que malæ fidei, & interpolatæ lectionis arguunt.
Sed cum hæc interpolatio ad Acta* S. Dominici ni-
hil faciat, *neſtrum non eſt, litem illam compo-
nere. Potius ad nos ſpectat indagare, quis pri-*
C *mus iſtius portentoſæ hiſtoriæ relator fuerit. Vide-
tur autem hic fuiſſe F. Joannes Martin, qui ex
veteribus biographis Gallite collegit Acta* S. Do-
minici, *quibus variis apocrypha immiſcuit*, quæ
in hiſtoriam inſeri numquam debueroot, *ut
ſuperius* § 4 *de illa agentes, cum Echardo diximus.
Ceste Bzovius non citavit antiquiorem auctorem,
dum ab illo in hac narratione teſtis allegatur*
Joanues Martinus Valencaoeoſis 1 part. cap. 5 ex
Jordano, Conſtantino, Humberto, & Theo-
dorico ſcripcoribus Vitæ S. Domioici.

pro qua verteri biographi

271 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad
annum Chriſti* 1215 *cap.* 23 *& frequentibus eam-
dem prodigioſam hiſtoriam refert ex Speculo ma-
gno exemplorum, cujus collector etiam non videtur
noviſſe antiquiorem hujus relationis teſtem
Joanne Martino, quem ille ibidem apud Malven-
dam cap.* 25 *in fine indicat his verbis:* Ex Le-
genda ſancti Dominici, quæ ex quatoor Vitæ
ejus ſcriptoribus ſumpta eſt: nempe ex Fratribus
Jordano, Conſtaotino, Umberto, & Theodo-
rico de Appoldia Ordinis Domioicani viris pii
& doctis: tranſtulit autem illam in Gallicam lin-
guam venarabilis Religioſos ejuſdem Ordinis Fra-

rer Joannes Martinus, Conventus Valeocenenſis, AUCT.
qui ſupradictum miraculum refert a parte cap. 5 G. C.
fol. 35 columna 4. *Sic collector Speculi magni ex-
emplorum, qui haud dubie putavit, Joannem
Martinum ex aliquo horum quatuor veterum bio-
graphorum ſtupendum iſtud miraculum retuliſſe.
Alphonſus Fernandez lib.* 2 *de Roſario, cap.* 6,
& Ægidius de Lalaing part. 2 *cap.* 4 § 6, *a-
liique ſcriptores Dominicani eumdem Joannem
Martinum, tamquam primum hujus miraculi re-
latorem, paſſim allegant.*

falſo allegantur

272 *Sed ne quis incaute deſipiatur ſpecioſo no-*
mine ceterum auctorum, ex quibus Joannes Mar-
tinus Gallicam S. Dominici *Legendam* collegiſſe
dicitur, candidum lectorem monemus, nullum ex
quatuor laudatis Vitæ ſcriptoribus memioiſſe de
tam prodigioſa tot dæmonum expulſione, qualis a
Joanne Martino, ab editore Speculi magni ex-
emplorum, Abrahamo Bzovio, Thoma Malvenda,
aliiſque recentioribus refertur. In ſupradicta Con-
ſtantini Urbevetani narratione quidam traditur S.
Dominicus energumenum diverſis dæmonibus li-
beraſſe, & id etiam Theodoricus de Appoldia in
ſerius num. 47 paucis verbis inditabit; at in illa
Joannis Martini aliorumque recentiorum relatione
numerus ille dæmonum ad quindecim millia cre-
ſcit, & omnes dicuntur expulſi virtute Roſarii,
de quo bi duo veteres ſcriptores nullum verbum
faciunt. Facile tamen credimus hanc mitam &
veram diverſorum dæmonum expulſionem impru-
denti cuidam fabulatori fundamentum præbuiſſe,
ut inde novum prodigium cuderet, & variis ad-
junctis exornaret, quamois una hiſtoria ab altera
plurimum differat, ut uuamque confitenti manifeſtum fiat. Nobis non vacat tranſcribere prolixam
illam narrationem, quam locis citatis apud Bzo-
vium & Malvendam aliaſve legere poteſt, quiſquis
longioribus hujuſmodi fabulis delectatur.

& cujus epitomen damus in Fauſſenio

273 *Ut tamen lector rudem quamdam vecen-*
tiorii hujus hiſtoriæ ideam habeat, eam hic damus
ex Nicolao Jauſſenio, qui in Vita S. Dominici
lib. 1 *cap.* 5 *illam nonnihil mitigat, & contrahit
in hunc modum:* Exeitabat is (nimirum S. Do-
minicus, *quem ibi primum Roſarii inſtitutorem
aſſerit*) concionem ad Roſarii cultom: eum hæ-
retieus multa de ejus oſu & commodo diſſeren-
tem ore eyoico allatravit, momordit. Et ecce
pœnam plerumque ejus flagitii comitem. Tsota E
illum dæmonum vis opplevit, ut eredidiſſes, tar-
tarum migraſſe. Fremebat infelix, ſpumabat, la-
biabat eſſe; vultum, os, oculos fœdom io mo-
dum diſtorquebat. Hic obteſtari omnes Domini-
cum, uti opem vel immerenti adferat. Illo va-
riis quæſtiooibus tetros ſpitirus agitante, palam
edicunt, irruptionis cauſam eſſe; primo quidem
quod impudenter eſſet conarus hooorem Virgi,
oisiædere. Deinde quia ante menſem hæc ipſa
de Roſario edoctos, Domioicum riſerit, & modo
ſine fronte propalam auſus ſit violare, ac ſui con-
ſimiles contra iooouii caput impellere. Hine poſt
vacia ultro citroque accepta & reddita, eollum
obſeſſi injecto ſecto roſaceo ungit Domioicos,
adjuratque dæmones, uti patefaciaot, quioam
ioter Chriſtianos maxime damnentur. Hic illi
annie premi, naribus jactare ſangoinem, lutum
oribus, ore deſpumare. Adacti, ot dicerent,
Nos, inquiunt, ingeotem principom ac prælá-
torom numerum poſſidemus, colooorum ſeu ru-
ſticorom haud ita magnum: mercatores & cives
habemus quamplurimos, quos plerumque ava-
ritia, doli, cupediæ, voluptates tartaro immer-

AUCT. G. C. gunt. De ſacerdotibus tandem ac religioſis compulſi fatentur, ea illis magnum eſſe numerum; ea his eos tantum, qui nulla habita ratione ſtatus ſui, atque obſervantiæ religionis, carnalibus delectationibus magis cupiditatibus, quam monitis majorum & regulæ obſtricti ſunt.

qui eam vitæ puram mirigerit. 274 Poſt hæc atque alia hujuſcemodi intenti. us poſtulantur, coram enarrent, quis in cœlo Sanctus, quem ipſi timeant præ ceteris, quemque homines præ omnibus colere ac venerari debeant. Hic rugire illi, horrendum fremere, conſternate arbitror, ut plerique ſenſu atque animo excidere viderentur. Contra Vir Dei excitare, movere, ut mœſti ſint, neque hæc tetricolamenta ioania formident. Indicto dein ſilentio, dæmonibus adicit, numquam ſore, ut torquere eos deſinat, niſi ad quæſtionem palam, omnibuſque audientibus reſpondeant. Cum id eſam ſe dicturos polliceretur, nec ſecus fieri poſſe affirmarent abſque inſigni ſua jactura & detrimento, ſanctus Pater ſervido affectu, afflictis ſolo genibus, Deiparam enotat, uti contumaces per virtutem ſanctiſſimi Roſarii ad veritatem cogantur. Miſum dictu, viſoque! Confeſtim ore hominis flamma diffunditur, miſeroque ejulatu diffeſtum orant. Froſtra omnia: quippe Domincus iterato interpellat Virginem, memor ſui honoris ſui & Roſarii cultus: quid de ſe ſit, ipſi dæmones aliquando fateantur; tempus eſſe, quo ea mendaciorum architectis verum exſculpere oporteat.

praetaliqua ex prolixa narratione, 275 Fiorentat, cum ſubito cœleſtium angelorum turba delabitur, mediamque ſe ſiſtit ipſa Deiparens: virga aurea hominem percutit, jubetque, vera effutant, quæ Dominicus exigeret. Dum illi exclamare & quiritari: „ O inimici ea noſtra! O damnatrix, confuſio noſtra! „ Cur de cœlo deſcendiſti, ut hic nos torquates? Nunc per te, quæ iofernum exſpolias, „ & pro peccatoribus tamquam potens advocata „ deprecaris, o via cœli certiſſima, cogimur „ heu! cogimur ipſiſſimam dicere veritatem, „ Declamandus eſt modus, quo ipſi vehementer „ confundemur. Væ & maledicto tenebrarum „ principibus! Audite ergo Chriſtiani. Hæc „ Chriſti Mater poena enimvero eſt in præſer- „ vandis ſuis clientibus, quominus præcipites C „ ad inferna volvantur. Illa eſt, quæ ſolita inſtar, fraudium noſtrarum tenebras diſpellit; „ quæ enervat, diſſolvit, quidquid ipſi moli- „ mur. Quicumque in ſanctæ ejus cultu perſtite- „ rit, perire non poteſt: valet enim illa plus, „ quam omnes Sancti. Ac certi eſtote, complures; dum illam in cæterno vitæ actu implo- „ rant, contra jus noſtrum eſſe conſervatos: & „ ni ipſa conatibus noſtris obviaſſet, totum ferme Eccleſiam exterminaſſemus. Præterea (quod „ o pudor! compellimur edicere) nemo, ne- „ mo, qui in Roſarii cultu perſeveravit, æter- „ nis adjudicatur ſupplicitis: illa quippe ſuis cli- „ entibus, ut ſceleſtorum commiſſorum eos pœni- „ teat, indulget; quo fit, ut ea per confeſ- „ ſionem abjiciant, & certam a Deo veniam „ conſequantur „.

in qua vere carnant nonnulla, 276 Dixerat vero iſta, ſalſitatis artifices, cum hortus Patet concionem excitat, uti ingemineot Pſalterium. Ingeminant; atque ecce tes ſtupeoda. Ad quodque AVE MARIA quiſque dæmonum cecidit ardentiſſimi exbonis effigie. Ac tandem infelici homine hoſpitibus iis liberato, Deiparæ omnibus, qui adarant, hanc precata, ab oculis diſceſſit. Hac cataſtrophe obſtupuerunt hæretici, atque hortatore Dominico, non pauci ad veram Chriſti fidem, & Roſaceum Virginis cultum acceſſere. *Hactenus Nicolaus Janſſenius qui ingentem dæmonum iſtorum numerum ſubtilit, & aliat incredibiles longioris narrationis expreſſionis cautemitigavit. Equidem ſcimus, non eſſe abbreviatam manum Domini, Deumque per Sanctos ſuos mirabilia operari; ſed quis cordatus huic narrationis fine antiquioribus teſtibus ac talibus ſtatim fidem adhibeat? Quis facile credat, coram duodecim millibus hominum, ut in prima relatione traditur, hæc prodigia apud Carcaſſonam publice contigiſſe, & nullum ex tot actis teſtibus ſynchronis, qui in examine Toloſano juridice auditi ſunt, de tolus adeo memorabilibus meminiſſe?* D

quæ prudentiam S. Dominici non ſatis decent. 277 *Addi, quod in illis dæmonum interrogationibus & reſponſis occurrant aliqua, quæ non videntur decere prudentiam* S. Dominici, *quæ certe virtus in ipſo maxima fuit, & quam Bonifacius VIII Pontifex in illis Sancto præcipue laudare conſueverat, ut anonymus incerti ſeculi XIV ſcriptor ex Ordine Prædicatorum apud Echardum tomo 1 pag. 2 teſtatur his verbis: e* Bonifacius aliquando loquens de Patre noſtro beato Dominico, dicebat: ILLE SAPIENS HOMO SIC FECIT, VEL DIXIT. *Unde Melchior Canus in Opere de Locis theologicis lib. 11 apud nos pag. 535 ſtatim dixit*: Dum quidam affectui ſuo nimium indulgent, & ea ſcribunt, quæ animus ſcribentis dictat, non veritas, talea Divos quandoque nobis exhibeant, quales Divi ipſi, etſi poſſent, eſſe tamen nolluiſſent. *Itaque ad majorem* S. Dominici *gloriam pertinet, & nos eidem Sanctæ graviſſimum facere arbitramur, quando abſona hujuſmodi commenta rejicimus. Cetterum ſimilibus fulcimentis non indiget ſolidiſſima Roſarii devotio, quam orbis Catholicus quotidiana uſu probat, Deus ſæpe certis miraculis confirmat, & Romani Pontifices ſingularibus privilegiis decoravere, ut poſtmodum videbimus.* E

§ XVI. Actus judiciales, quos Sanctus contra Albigenſes exercuit, & hac occaſione digreſſio de ſuppliciis hæreticorum.

F

Videtur S. Dominicus *EX duabus formulis, quæ adhuc ſuperſunt, facile colligimus*, S. Dominicum *ſæpius hæreticis ad Eccleſiam reductis judicie pœnitentiam injunxiſſe, & plures hujuſmodi actus judiciales exercuiſſe. Exemplaria harum formularum apud Janſſenium, Soegium, Echardum, aliſque ſcriptores Dominicanos paſſim occurrunt, & Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1215 *cap. 7 primum ſic refert*: Univerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentes litteræ pervenerint, Frater Dominicus, Dei miſericordia Canonicus, prædicator minimus, ſalutem in Chriſto Auctoritate domini abbatis Ciſtercienſis, apoſtolicæ Sedis legati, qui hoc nobis injunxit officium, terram concilio viamus præſentium latorem Pontium Rogerium, ab hæreticorum ſecta, Deo largiente, converſum: mandantes in virtute præſtiti ſacramenti, ut cibus Dominici feſtivis diebus docatur a ſacerdote nudus in formalibus ab ingreſſu villæ uſque ad eccleſiam verberando.

279 In-

A 279 Injungimus etiam ei, ut a carnibus, ovis, & caſeo, ſeu omnibus, quæ ſementinam trahunt carnis originem, abſtineat omni tempore, excepto die Paſchæ & die Pentecoſtes & die Natalis Domini, in quibus ad abnegationem erroris priſtini præcipimus, ut eis veſcatur. Tres Quadrageſimas in anno faciat a piſcibus abſtinens; ſcilicet duabus diebus in hebdomada ſemper a piſcibus & ab oleo & vino abſtinet, & jejunet, niſi infirmitas vel laboris æſtatis exegerint diſpenſationem. Religioſis veſtibus induatur tam in forma, tam etiam in colore, quibus in directo utriuſque papillæ ſingulæ crucem parvulæ ſint aſſutæ. Quinquies, ſi opportunum fuerit, Miſſam audiat, & diebus feſtivis ad Veſperas in eccleſiam pergat. Alias horas tam nocturnas quam diurnas, ubicumque fuerit, Deo reddat; ſcilicet ſeptiea in die, decies Patrem noſter dicat; media nocte vigeſies. Caſtitatem obſervet, & mane apud Cæſenam villam chartam iſtam capellano ſuo per ſingulos menſes oſtendat. Capellano etiam præ-
B cipimus, ut de vita ejus noram diligenter habeat. Hæc omnia diligenter obſervet, donec alias ſuper his dominus legatus ſuam nobis exprimat voluntatem. Quod ſi ea obſervare contempſerit, tamquam perjurum & hæreticum & excommunicatum ipſum haberi præcipimus, & a fidelium conſortio ſequeſtrari. *Echardus tomo* 1 *pag.* 9 *in notis conjicit, hanc chartam anno Chriſti* 1208 *ſcriptam fuiſſe, etiamſi in ea annus & menſis non exprimantur.*

pœnitentiam injunxiſſe,

280 *Malvenda ad eumdem annum cap.* 8 *alterum exemplar ita refert*: Univerſis Chriſti fidelibus, ad quos litteræ præſentes pervenerint, Frater Dominicus, Omnenſis Canonicus, prædicationis humilis miniſter, ſalutem & ſinceram in Domino charitatem. Diſcretio veſtræ univerſitatis præſentium auctoritatem cognoſcat, quod nos Raymundo Guillelmo de Altaripa Pelagrioico licentiam conceſſimus, ut Guillelmum Ugotinum, hæreticum quondam habitu, ut idem coram nobis aſſeruit, inveſtitum, ſecum in domum ſuam
** al.* in domo ſua. * apud Tholoſam teneat, more aliorum hominum converſantem, quo uſque ſuper hoc nobis, vel ſibi expreſſius mandatum faciat dominus Cardinalis: & quod ſibi non cedat, videlicet Raymundo Guillelmo ad infamiam ſive damnum. *Echardus*
C *loco pronime citato in iſdem notis ex titulo Cardinalis, qui hic memoratur, probabiliſſime colligit, has litteras inter annum* 1210 *&* 1215 *datas eſſe.*

ſed etiam pertinaces judicio ſeculari tradidiſſe,

281 *Videtur etiam S.* Dominicus *ab Apoſtolicis legatis accepiſſe poteſtatem convincendi in judicio examine hæreticos, eoſque in erroribus ſuis pertinaces tradendi judicio ſæculari, ut eruimus ex hiſtoria, quam Conſtantiani Urbevetanus apud Echardum num.* 36 *ita narrat*: Prædicante aliquando viro Dei Dominico in partibus Tholoſanis, contigit, quoſdam hæreticos captos & per eum convictos, cum pedim nolleot ad fidem Catholicam, tradi judicio ſeculari. Cumqun eſſent incendio deputati, aſpiciens inter alios quemdam Raimundum de Groſſi nomine, ſcſi aliquem in eo divinæ prædeſtinationis indium fuiſſet intuitus; Iſtum, inquit officialibus cuiæ, ceſervate, nec aliquo modo eum ceteris combuatatue: converſuſque ad eum, blandeque alloqoens. Scio, inquit, fili mi, ſcio, quod adhuc, licet tarde, bonus homo eris & ſanctus. Rea ſtupenda, & digne commendanda memoriæ! Dimiſſus namque, per annos fere viginti in hæretica cæcitate permanſit; tandem vero Dei gratia illuſtratus, relictis tenebris, ad lumen venit: Fra-

AUCT. G. C.

ter enim Prædicator effectus, in eodem Ordine vitam ſuam & laudabiliter duxit, & felicitee conſummavit. *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 77 *preſſus eadem refert, & Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 33 *in notis ad hunc Conſtantini textum obſervat, Humbertum cap.* 45 *hanc hiſtoriam totidem verbis recepiſſe, putatque, rem illam inter annum Chriſti* 1209 *&* 1215 *contigiſſe.*

ut Malvendo liberius adderetur.

282 *At miramur, hic aliae notas ab Echardo non fuiſſe additas, cum præſertim Malvenda in Annalibus anno Chriſti* 1215 *cap.* 9 *veſpiciens ad illam hiſtoriam, quam ad eumdem annum ſupra cap.* 8 *ex Vincentio Bellovacenſi, aliiſque retulerat, contra hæreticum quemdam ita ſcribat*: Non abnuimus, factum Dominicum primum fuiſſe, qui inquiſitoria auctoritate (*paragrapho ſequente indagabimus, an id ex officio primi Inquiſitoris egerit*) hæreticos igne punierit; & vidimus ſuperius hoc anno, Toloſæ ipſo Viro Dei & convincente & judicante, hæreticos incendio conſumptos, & unum reſervatum: & ſuperioribus annis, cum Simon, Monfortii Comes, diverſa loca armis occuparet, multi hæretici obſtinati combuſti ſunt, uti ſuperius diximus, haud dubie Inquiſitorem a gente ſancto Dominico. Ergo canis ille ore facem geſtans, qui a matre ſancti Dominici, antequam eum pareret, in ſomnis eſt obſervatus, recte deſignaſſe videtur & monuiſſe deſeſſum docendi & prædicandi cuſtodieodique gregis dominici, & Inquiſitionis officium, quod utrumque in Viro apoſtolico, ejuſque Ordine mirifice viguit.

Echardus vero id ultimum negat,

283 *Contra vero Echardus contendit*, S. Dominicum *ſola prædicatione vitaque exemplo convertiſſe nemo hæreticos ſuaſiſſe, & numquam ſeſe ſupplicits eorum immiſcuiſſe. Hanc opinionem ſuam variis locis ſedulo inculcat, eamque præcipue repetit, quando Sanctus in Epiſtola authentica Inquiſitionis Toloſanæ ab oculatis & juratis teſtibus non ſine magna laude his eo tertio* perſecutor hæreticorum *appellatur: nam ad hunc titulum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 56 *inter alia in notis ita ſollicite monet*: Viden', qui hæreticorum aſſiduus perſecutor ſoerit? Nempe redarguendo tam verbo, quam exemplo bonæ vitæ, non jugulum petendo, non ferrum & ignem minitando, quod ſui non erat officii. *At quid,* F *obſecro, piaculi aut dedecoris in S.* Dominicum *redundaret, ſi hic ex ſubdelegata Eccleſiæ poteſtate pervicaces hæreticos brachio ſæculari, ut vulgo loquimur, puniendos tradidiſſet, quemadmodum illis ceſſpiſcentibus ex eadem legati Apoſtolici auctoritate pœnitentiam injunxit?*

cui opponunt doctrinam S. Thomæ,

284 *Certo Catholicus quiſpiam dubitare non poteſt de illa Eccleſiæ poteſtate, quæ innumeris exemplis ac teſtimoniis probatur, & quam Alfonſus de Caſtro, Judocus Coccius, aliique ſcriptores integris voluminibus contra hæterodoxos vindicarunt. Solum hoc loco producimus divum Thomam, qui in Summa Theologica* 2. 2. *quæſt.* 11 *art.* 3 *ex ſententia S. Hieronymi eamdem Eccleſiæ poteſtatem confirmat, & familiari quadam ſimilitudine hanc rem ſic explicat*: Reſpondeo dicendum, quod circa hæreticos duo ſunt conſideranda. Unum quidem ex parte ipſorum; aliud vero ex parte Eccleſiæ. Ex parte quidem ipſorum eſt peccatum, per quod meruerunt non ſolum ab Eccleſia per excommunicationem ſeparari, ſed etiam per mortem a mundo exeludi. Multo enim gravius eſt corrumpere fidem, per

AUCT. G.C. quam eſt animæ vita, quam ſalſare pecuniam, per quam temporali vitæ ſubvenitur. Unde ſi falſarii pecuniæ vel alii maleſactores ſtatim per ſæculares principes juſte morti traduntur, multo magis hæretici ſtatim, ex quo de hæreſi convincuntur, poſſunt non ſolum excommunicari, ſed & juſte occidi. Ea parte autem Eccleſiæ eſt miſericordia ad errantium converſionem; & ideo non ſtatim condemnet, ſed poſt primam & ſecundam correptionem, ut Apoſtolus docet: poſtmodum vero ſi adhuc pertinax inuenietur, Eccleſia de ejus converſione non ſperans, alio-num ſaluti provider, eum ab Eccleſia ſeparando per excommunicationis ſententiam, & ulterius relinquit eum judicio ſæculari, a mundo exterminandum per mortem.

petum S. Ferdinandi regis,

285 *Quid igitur nos impedit, quo minus cum Malvenda dicamus*, quod S. Dominicus *illos hæreticos a ſe convictos, & poſt iteratæ monita obſtinatos, de quibus ſupra relatus Conſtantinus meminit, ſæculari poteſtati plectendos reliquerit?* B *Sane id nullo modo officit ſanctitati ipſius, quamdoquidem zelus hujuſmodi adverſus pervicaces hæreticos in Actis Sanctorum laudatur. Propterea Lucas Tudenſis in Chronico mundi, quod Tomo 4 Hiſpaniæ Illuſtratæ editum eſt, apud nos pag. 113 ſanctum Ferdinandum regem hiſ laudibus extollit:* Io tantum, *inquit*, regnum ſibi ſubditum ſuccenſus igne Catholicæ veritatis ſtrenue tenit, ut inimicos fidei Chriſtianæ rutis viribus perſequeretur, & quoſcomque reperiebat hæreticos flammis exureret; & ipſe vice ſimulorum ignem & ligna in eis comburendis miniſtrabat. *Ne hic quis fortaſſe effigiem quærat, nobiſque reſpondeat, hæc potius ſevetitati regiæ, quam ſacerdotali manſuetudini convenire, pauca proferemus exempla piiſſimorum præſulum ac ſacerdotum, qui pertinaces hæreticos brachio ſæculari tradiderant.*

præſulum orthodoxorum, qui in Gallia,

286 *Primam occurrit in Gallia, ubi Euraudus de Caſtro novo, ab Hugone præſule Autiſſiodorenſi* C *hæreſeos convictus, & in ea perſiſtens combuſtus eſt*, ut in *Hiſtoria epiſcoporum Autiſſiodorenſium cap. 58 apud Labbeum tomo 1 Bibliothecæ Mſ. pag. 477 narratur his verbis*: Inetebreſcente contra eum tandem hæreſeos, qua notabatur, infamia, idem epiſcopus, ſicut erat Catholicorum dogmatum zelator præcipuus, & perverſitatis hæreticæ ferulas exſtirpator, in Pariſienſi concilio, ab Octaviano Romanæ Eccleſiæ presbytero Cardinali, qui tunc legationis officio fungebatur in Francia, Pariſiis convocato, multis archiepiſcopis, epiſcopis, & ceteris eccleſiaſticarum dignitarum vel adminiſtrationum infectorum perſonis præſentibus, ipſum de hæreſi publice accuſavit, accuſatum teſtimoniis irrefragabilibus convicit: convictus, approbante concilio, ſententiam damnationis excepit, damnatus ignis concrematione profanam animam exhalavit, digna recipiens ſtipendia meritorum, & generi ſuo ſimilem ſuæ perverſitatis notam imprimens & opprobrium ſempiternum.

aliiſque regionibus

287 *In hac materia prorſus ſingulare eſt, quod anno Chriſti 1334 in Belgio contigit, & quod Joannes Bazelianus noſter in Annalibus Gallo-Flandriæ lib. 6 ad illum annum ex antiquis monumentis refert hoc modo*: In hæreticos Dnei eodem anno juſtiſſime graviſſimeque ſævitum eſt. Decem viri eo veneno imbuti fuerant reperti; fruſtraque laboraverant quidam, ut ab infeſto mentis ad reſtam eos reducerent. Igitur cum placuiſſet eos pro meritis infigi ſupplicio plectere, nihil ad judicii ſolennitatem D deſoit. Opportune hunc has in partes venerat Henricus Remenſis archiepiſcopus, aderatque P. Robertus ex Ordine Dominicanorum, ab ſummo Pontifice capiendorum & puniendorum hæreticorum poteſtate præditus. Neque ſuam paſſi ſunt præſentiam deſiderari Godefridus Cameracenſis Pontifex, Aſſu Atrebatenſis epiſcopus, & Tornacenſis Walterus. Junxit etiam iis ſeſe Joanna Flandriæ princeps, multa diſcionum ſuarum ſepta nobilitate. Quove plus terroris hominum multitudini incuteretur, delectus eſt ſupplicii dies Dominicus Majo menſe, uti cives omnes, ex vicinorum incolarum locorum ab opecibus feriari ſpectaculum oſtenderent. Ergo tot viris nobiliſſimis & innumeris hominum turbis aſſtantibus & videntibus, extra portam Olivari, qua Lambres tendebatur, illi flammis injecti abſumptique ſunt.

pervicaces hæreticos morte affici permiſerunt,

288 *Cæſarius Heiſterbachenſis de ſimili ſupplicio, quod Coloniæ ſuo tempore pertinaces hæretici ſubierunt, lib. 5 Miraculorum & hiſtoriarum memorabilium cap. 19 ſic meminit*: Cieca illa E tempora ſub archiepiſcopo Reynaldo, Coloniæ plures ſunt hæretici comprehenſi, qui a literatis viris examinati & victi, per judicium ſeculare demoti ſunt. Dura ſententia, cum ducendi eſſent ad ignem, unus illorum, Arnoldus nomine, quem ceteri magiſtrum ſuum fatebantur, ſicut narraverunt, qui interfuerunt, panem & pelvim cum aqua ſibi dari petivit. Quibuſdam volentibus, ut hoc fieret, viri prudentes diſſuaſerunt, dicentes: Aliquid hic fieri poſſet opere diabolico, quod infirmis eſſet in ſcandalum & in ruinam. Ducti ſunt extra civitatem, & juxta cæmeterium Judæorum ſimul in ignem miſſi. *Deinde hic ſcriptor eodem libro cap. 22 nominatim recenſet quoſdam clericos hæreticos, qui ab epiſcopo & theologis de hæreſi convicti, & Pariſiis ob ſuam pertinaciam combuſti ſunt. Ne hic longiores ſimus, omittimus S. Petrum Thomaſium ex Ordine Carmelitarum, qui in inſula Creta ad mortem plectendos hæreticos annuntium ducis imploravit, ac tandem obtinuit, ut apud nos ad diem XXIX Januarii in Actis ipſius Sancti cap. 7 num. 43 & ſequentibus legi poteſt.*

& contra quem argumentatur F

289 *Ut autem Echardus hanc ſeveritatem ſanctæ ſuo Fundatori, aut ſaltem ipſius Ordini, ignominioſam non patet, ſubminiſtrabimus ei aliquot exempla domeſtica, inter quæ Leander Albertus in Opere de Viris Illuſtribus Ordinis Prædicatorum lib. 2 apud nos fol 59 unum refert his verbis*: Cum Boſnæ & Dalmatiæ maximis agitarentur turbis, populos hæreticis ſeducentibus, a Pontifice maximo Colocenſis antiſtes illuc Legatus miſſus eſt, ut ſeu ſuaſionibus, ſeu Cruce-ſignatorum armis ad ſanam mentem reditu compelleret. Sed cum nec verbis nec armis ab erroribus ſuis evelli poſſent, rem prorſus deſperatam juſſu Pontificis Prædicatoriæ familiæ commiſit antiſtes; qui Pontificis juſſa diligenter & intrepida Perficientes, cœperunt diſceptationibus literariis & concionibus hæreſeos labe inquinatos tam acriter urgere, Colomano regnante, ut plures coegerint a teenebris ad veræ fidei lumen redire. Verum initio ea Fratribus plures, dum conſtantiſſime fidem Chriſti tuerentur, martyrio coronati ſunt. Tandem pede firmato, motus erroribus implicitos, & in ſuæ perfidiæ obſtinatos, igni tradiderunt.

ex domeſticis Prædicatorum exemplis,

290 *Leander in eodem Opere lib. 4 fol. 149 alia hujus gentis exempla memorat, & ſeveros hæreticæ pravitatis cenſores ita laudat*: Ecce Jacobus

A cobus Fertarienſis eum Ludovico Piſano Jacobum de Petris Brixienſem ſacræ theologiæ interpretem, hæreticorum limam ſeveriſſimam, & Vercellinum Vercellenſem virum doctum & eruditum, florentes circe annum Domini MCDLXX. comitans. O quam ſevere omnes iſti incedunt, & præcipue ille Jacobus Brixienſis, qui neminem pro fide Chriſti emunctæ veritus, plures igni, hæreſeos labe infectos nec reſipiſcentes, adjudicavit; cujus veſtigie ſecutus Antonius Caſalenſis anno elapſo per ſe ac vicarios ſuos ultra triginta, exiſtens inquiſitor Novocomi, ubi vite functus eſt, igni tradidit.

quibus Malvenda gloriatur. 291 *Hic etiam Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 8 *Ordinem ſuum tali exornat elogio*: Quantum gloriæ, ſplendoris, dignitatis Ordo Prædicetorum habeet, quod auctore ſancto Dominico iſtud adeo ſacroſanctum Inquiſitoria officium primam originem ceperit, deinceſque in poſteros Fratres Prædicatores feliciter propagatum, vix verbis exprimi poſſit. Divi-

B nam hoc plane inventum fuit: & ingens in eo Dominicana religio Chriſtianæ reipublicæ monumentum intulit: quando eo potiſſimum præſidio hæreticorum audacia retunditur, orthodoxi in officio continentur, puritas & ſinceritas Chriſtianæ fidei illibata conſervetur, evulſis radicituſque exſtirpatis pravis noxiiſque hæreſum & ſectarum dogmatum fruticibus; denique quibuſvis hæreticis, ſanæ doctrinæ novatoribus & alteratoribus igne, ferro, ni reſipiſcant, exſtinctis, vel ſaltem deterritis, fugatis, profligatis. Quem egregiam in hoc munere religioſi Prædicatores operam ſempet in provinciam Chriſtiani orbis præſtiterint, quam admirabili integritate, induſtria, prudentia illud perpetuo adminiſtraverint, quamque ſe & Chriſtiano populo digna Eccleſiæque ſalutaria eo in genere egregie ſecte patraverint, Annales noſtri ſuis temporibus & locis locupletiſſimi teſtes exiſtent.

tum ex poſſit Sanctorum 292 *Sed ne Echardo nullus ſcrupulus ſuperſit, etiam in Opere noſtro exhibebimus aliquos illuſtres ejuſdem Ordinis viros, quos Eccleſia catalogo Sanctorum aut Beatorum adſcripſit, licet in hæreticos ſevere animadverterint. Primus juxta ſeriem Operis noſtri eſt S. Antoninus, ea Ordine Prædicatorum ad archiepiſcopatum Florentinum aſſumptus,*

C *de quo ad diem ſecundam Maii, tomo 1 iſtius menſis pag.* 339 *in ſummario proceſſuum leguntur ſequentia*: Hæreticum quemdam Mag. Joannem de Canibus dictum, adventitium accolam Florentini ſoli, magicum & nicromentum, ac male de beatiſſima & immaculata Domina noſtra ſemper virgine Maria, Matre Domini noſtri Jeſu Chriſti pertinaciter ſentientem, poſt canonicas monitiones, ac debitum examen, & juſtum ſuæ condemnationis proceſſum, dimiſit in manu curiæ ſæcularis, a qua publice demum in ſua pertinacia perſeverans, fuit combuſtus. *Leander Albertus lib.* 3 *Operis ſupra citati fol.* 100 *eumdem Sancti zelum ſic breviter laudat*: Non deſuit etiam tem Antonio (*hoc nomen in baptiſmo accepit, ut alibi notavimus*) magnitudo animi, cum ſordidiſſimum hominem ac deteſtabile caput Joannis Canini, quem hæretica pravitate infectum deprehenderat, non approbantibus id multis civibus flammis concremandum eſſe adjudicavit.

eadem Ordinis oſſervantia. 293 *Alter eſt B. Joannes Dominici, eu eodem Ordine ad purpuram evectus, qui in Opere noſtro ad diem* X *Junii celebratur, ubi tomo ſecundo iſtius menſis pag.* 396 & 397 *referuntur ejus elogium ex memorato S. Antonino, qui ibidem Part.* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 21 § 3 *de illo ſub quondam magiſtro poſt alia ſic ſcribit*: Ad requiſitionem domini imperatoris Sigiſmundi miſſus eſt legatus in Ungariam, ed exſtinguendam hæreſim enormem Bohemorum. Qui profectus illuc, cum vidiſſet gentem illam obduratam in ea hæreſi, nec verbis poſſe reduci, conſuluit imperatori, ut populos illos gladio expoueret, com adhuc eſſent debiles in potentia; ne forte multiplicati poſtea domari non poſſent. Datus viſus eſt imperatori ſermo iſte, & cernalitet compatiens corporibus eorum, ne occiderentur, & regnum ejus deſolaretur, non acquievit, ſorte ſperans per alium modum ab erroribus revocandos. *Ealms docult, conſilium beati Viri nille fuiſſe, & regna miſeris modis dirut, niſi exorta hæreſes ſtatim ſit extirpatur, ut ibidem pag.* 399 *in Annotatis obſervavimus. Tertius in eodem Ordine ocorrit B. Joannes Vicentinus, cujus Acta ad diem ſecundam Julii illuſtrata ſunt, ubi tomo* 1 *iſtius menſis pag.* 485 *Gerardus Mauriſius, ſcriptor ſyncbronus, ad rem noſtram de illo hæc habet*: Hic perſecutor fuit ibi hæreticorum, ſic quod plures comburi fecit. E

illam ſeveritatem, 294 *Non ignoramus, hanc rigidam Sanctorum pranum hæreticis plurimum diſplicere, eoſque contra ſacrum Inquiſitionis tribunal, tamquam crudele, aſſiduis querelis debacchari. Unde ea illorum ſecta Philippus Camerarius centuria* 1 *Operarum ſubciſivarum cap.* 38 *multis argumentis ſuadere nititur, libertatem religionis impune permittendam eſſe, & de ipſo* S. Dominico *ſic inepte conqueritur*: Dominicus auctor anno ex quatuor mendicantium Ordinibus, primus incendia & uſtulationes inter Chriſtianos religionis ergo invenit, ideoque ejus imitatores adhuc Inquiſitionem tamquam peculiarem ſibi vendicant, & multis in locis ſevere eam exercent. Trednt autem, matrem ejus jamjam eam enixuram ſomniaſſe; ingentem canem ſe parere, qui ardentem torrem ore geſtaret; qui rorris deſignavit fortaſſe rogos, quibus in cinerem redacta eſt infinita hominum multitudo. *Quod hoc loco heterodoxus ille de infinita hominum multitudine in cinerem redacta blateraſ, facile refelli poſſet, ſi operæ pretium foret,* F *cum ea eccleſiaſticis variorum temporum ac locorum hiſtoriis conſtet, innumerabiles Catholicos ab hæreticis flamma ferroque ſublatos fuiſſe.*

ſeu potius fidei confeſſionem ſuam, 295 *At ſufficit hic brevis refutatio Malvendæ, qui in Annalibus ad annum Chriſti* 1205 *cap.* 8 *poſt relata hujus hæretici verba ſic reſpondet*: Sint hæ nobis pſlmares cotonæ, neſem Religionem Prædicatorum exſtinguendis in orbe hæreticis, & ferro flammeque impœnitentibus exſcindendis. Sed non eſt verum, ſanctum Dominicum primum incendia & uſtulationes inter Chriſtianos religionis ergo inveniſſe: nam quod ettinet ad hæreticos capitali pœna mulctandos, certum eſt, in hujuſmodi peſtes ultimam ſupplicium inflixiſſe Valentinianum & Marcianum imperatores, ut apparet ex Codice Theodoſiano. *Si quis hæc diſtinctius noſſe cupit, conſulat Judocum Coccium tomo* 2 *Theſauri Catholici lib.* 7 *art.* 27, *eminentiſſimum Bellarminum tomo* 2 *Controverſiarum lib.* 3 *de Laicis cap.* 21 & 22, *Alfonſum de Caſtro, alioſque paſſim obvios, qui antiquas imperatorum leges, & evidentia veterum Patrum teſtimonia allegant. Tum Malvenda capite ſequente aſſignat plurima hujus rei exempla, ætatem* S. Dominici *præcedentia, ex quibus liquet, ineptire Camera-*

AUCT. G. C. *rium, dum primam capitalis ſupplicii praxim, adverſus hæreticos uſurpatam, huic Sancto mendaciter adſcribit.*

quam hæretici & politici oderant

e96 *Denique Malvenda ibidem Catholicum lectorem contra politicam quamdam Juſti Lipſii opinionem præmunit his verbis:* At iſte tu cave, & caute lege, ſimulque Eccleſiæ doctrinam uſumque amplectere, hæreticos quoſvis deprehenſos, obſtinate in ſententia perſiſteotes poſt inſtitutiónem, ſuavia blendeque monita, niſi ſpea clera & perſpicua convertionis (quod rarum & difficile) effulgeaa, ignis ſupplicio conſumendos. Exſtant ea de re innomerabiles theologorum juriſconſultorumque ſententiæ; ſed interim tu conſule hos paucos, Alfonſum Caſtrenſem lib. 2 de juſta hæreticorum punitione cap. 12 & 22, Banuez 2. 2 quæſt. 1 art. 3 & 4, Azorium 1 Perte Inſtitutionum lib. 8 cap. 13: Eccleſia Chriſti divino conſilio judicat, nullum præſentius hæreſis morbo remedium adhiberi

B poſſe, quem ut putridæ affectæque partes ferro igneque abſciodentur, greviſſimo nimirum & deſpereto malo.

& quam arte Echardus nimis favam judicat,

e97 *De his tam fuſe diſputavimus, eo quod hodiedum ſub nomine Catholicorum experiantur nonnulli novatores, qui Eccleſiæ ſuaſoriam dumtaxat quamdam poteſtatem in convertendis hæreticis concedunt. Inter hos tamen minime numerari Echardum, qui forte tales actus judiciarios* S. Dominico *abjudicat, quia illam ſeveritatem ſancto ſeo Fundatori minus honorificam exiſtimavit. Sed jam enumeratis Sanctorum exemplis hunc ſcrupulum ei exemimus. Quod ſi forte id fecerit, quia ea ipſius opinione tunc nondum inſtitutum erat tribunal Inquiſitionis, nihilo magis proficit: nam ex antiquioribus exemplis manifeſtum eſt, hæreticos ab epiſcopis aut theologis examinatos, & poſt pertinaciam judicio ſeculari traditos fuiſſe, quamvis eo tempore tribunal Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem necdum hodierno modo*

Sancto mi. nem ignominioſam. eſſe.

inſtitutum eſſet.

C e98 *Itaque hic inter nos & Echardum ſola, ut opinamur, agitatur illa quæſtio, an* S. Dominicus *unquam hæreticos pertinaces poteſtati ſeculari plectendos tradiderit. Ille id negat, quia nuſquam ſatis clare exprimi arbitratur. Nos vero contendimus, hoc ſatis erui ex ſupradicta Conſtantini Urbevetani narratione, ejuſque adjunctis, & cum pleriſque ſcriptoribus Dominicanis id affirmamus. Etſi autem tunc Inquiſitio nondum fuiſſet inſtituta, Sanctus facere illud potuit juſſu Legatorum Sedis Apoſtolicæ, aut epiſcoporum, ad quos tunc temporis examen hæreticorum pertinebat, & quorum auctoritate alios actus judiciales in eadem materia exercuit, ut ſupra vidimus. Facillime id contingere potuit, quando Sanctus fuit vicarius epiſcopi Carcaſſonenſis, qui a dioceſi ſua aberat, ut Theodoricus de Appoldia inferius num.* 30 *teſtabitur. Quis credat, Guidonem epiſcopum Carcaſſontenſem, ferventiſſimum erucis prædicatorem, qui integritatem & virtutem Sanctis noſtri intime noverat, cique vices ſuas commiſerat, examen hæreticorum ſibi abſenti reſervaſſe? Sed jam tempus eſt, ut inquiramus, an* S. Dominicus *officium Inquiſitionis primus adminiſtraverit.*

D

§ XVII. An Sanctus a Pontifice Romano conſtitutus fuerit primus Inquiſitor contra hæreticam pravitatem?

Prædicatores primum inquiſitorii officium S. Dominico,

JAm diuturna lis agitatur inter Ciſtercienſes & Dominicanos, dum hi exordium Inquiſitionis in hæreticos S. Dominico *tribuunt; illi gloriam incepti hujus officii ſuo S. Petro de Caſtronovo adſcribunt. Utraque litigantium pars pro ſe multos teſtes adducit, & cauſam ſuam æquiſſimam exiſtimat. Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 6 *breviter pronuntiat,* conſenſu omnium ferme euploretiſſimum haberi, fectum Dominicum primum ex forma ac modo, quo nunc viget & adminiſtretur, obiiſſe munus delegati & ordinarii Inquiſitoris adverſus hæreticam pravitetem in provincia Narbonenſi, & primum Inquiſitorem fuiſſe in Eccleſie Dei. *Nicolaus Jauſſenius in Commentario ad Vitam* S. Dominici *pag.* e30 *aſſerit, quod ipſe lector, ſi conſuluiſſet Concertutionem Prædicatoriam Alfonſi Fernandez, in hac materia judicaturus ſit,* contretius ſenteotias ſic eſſe jngulstas, ut alte fepelitidebeant. *Quinimo Ludovicus de Souſa in Annalibus Luſitanicis Ordinis Prædicatorum Part.* 2 *lib.* 2 *cap.* 3 *ab Angelo Manrique & alio Ordinis Ciſtercienſis ſcriptore confidenter exigit, ut in hac conteoverſia ſententiam ſuam retractaret.*

E

& Ciſtercienſes S. Va. tra de Caſtronovo confidentur vindicant a

300 *Verum Angelus Manrique poſtea in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1204 *cap.* 3 *opinionem ſuam, quam ante triginta ſex annos in Laurea evangelica tradiderat, multis argumentis confirmat, & ibidem num.* 14 Dominicanos *ad retractationem invitat, eoſque pari confidentia monet,* ua quam hactenus gloriam velut pro detelicto, *inquit,* e oſtris habitem, bona, ut putemus, fide ſibi eppropierunt, e veris dominia tendem repetitem, ſponte reſtituant, nec ſine debito fœnore gretiarum. *Deinde proteſtatur, quod non alio fine, quam propalandæ veritatis, hæc ſcripſerit,* paretna ſemper, *addit,* ſi eliquis alind demouſtret (nam ſolia verbia, fateor, non movebor) hæc & quæcumque alie recantere: nec enim noſtros pnto tales eſſe, qni fictis indigeent; nec ſi indigerent, eccipereot a nobie, ſaltem ſcientibus; qol ut propriis & veris numqnam pateimus, ſic eb elienis omnino temperemus. *Auguſtinus Sartorius, qui Pragæ anno* 1700 *Ciſtercium bis tertium ſeu Biſteriam elogiatim ſacerrimi Ordinis Ciſtercienſis edidit, titulo* XXIV *iſtius Operis pag.* 684 *& ſequentibus argumenta Angeli Manrique in compendium redigit, & opinionem ipſius de initio Inquiſitionis contra Dominicanos ſtrenue tuetur. Hinc ſatis patet, ſcriptoreo utriuſque Ordinis æquitati cauſæ ſuæ multum confidere.*

F

In qua rem proverſa ſcriptores extori

301 *Auctores alii, qui extra utrumque Ordinem de hac materia ſcripſerunt, ac idcirco in tali cauſa optimi judices eſſent, etiam inter ſe diſſident: nam Aubertus Miræus lib.* 3 *Originum monaſticarum cap.* 26 *in favorem Ciſtercienſium ſic pronuntiat:* Beatus Petrus de Caſtro-novo monachus Ciſtercienſis in cœnobio Fontis frigidi in Francie & dioœceſi Bellovacenſi, fuit primus hæreticæ pravitatis Inquiſitor ab Innocentio III Pepe conſtitutus. *Deinde hunc titulum primi Inquiſ.*

A *quiſiteris variis teſtimoniis & argumentis probare conatur, atque ibidem poſt illa ſic concludit:* Hæc viſum fuit paullo latius deducere, ut contra vulgi opinionem oſtenderemus, non Dominicaoia, ſed Ciſtercienſibus, primum inſtitutæ adverſus hæreſes Inquiſitionis officium deberi acceptum. *Miræus conſentientem ſibi habet Illuſtriſſimum Spondanum; qui in Continuatione Annalium eccleſiaſticorum ad annum Chriſti* 1208 *num.* 4 *ſcribit*, Petrum Ciſtercienſem monachum cœnobii Fontis ſolgidi diœceſis Bellovacenſis (ſive, ut alii volunt, Narbonenſis, obi eſt monaſterium ejus nominis & Ordinis) primum omnium ſanguine propriotribunal ſanctæ Inquiſitionis, quod ab eo & eodem Arnaldo abbate ac Radulpho ſocio, de quibus ſupra, ante Religionis Dominicanæ ortum, exordium habuit, firmiter ſtabiliſſe, eique quidquid ror Ciſtercienſes monachi, tot ea Prædicatorum familia, poſtbac inſtituta, viri illuſtres pro exſtirpandis hæreſibus deinceps ſub Inquiſitionis titulo peregerunt, tamquam primario ejuſdem ſancti officii miniſtro, a Sede Apoſtolica inſtituto, deberi. *Huic opinioni etiam quidam alii exteri ſcriptores adſtipulantur, ut apud Angelum Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus loco mox citato num.* 3 *videre eſt.*

B

302 *Contra vero Flaminius in Vita* S. Dominici *fol.* 18 *Prædicatoribus facet, & de ſanctiſſimo eorum Fundatore hæc narrat:* Poſtquam in Pruliano monaſterio de mittendis per diverſa loca Prædicatoribus (ſicut oſtendimus) egit, dum ſacrificaret ibidem, convertit ſe ad multitudinem, quæ de diverſis locis ad locum, veteri quidem veneratione populis celebrem, & ad diem feſtum convenerat, & declaravit omnibus, factum ſe a Pontifice maximo *adverſus* hæreticos Inquiſitorem, ac negotium fidei ſanctæ maxime neceſſarium ſibi eſſe commiſſum; quod ſe quidem ſic tractaturum iſtimavit, ut omnes admonitos vellet, futurum, ut nemini parceret, quemcumque hoſtem fidei Chriſtianæ deprehendiſſet; &, ubi arma ſpiritualia non profiterent, concitrarurum ſe adverſus illos eum principibus ac regibus populos, ac bello perſecuturum; & illorum urbes everſurum. *Stephanus de Salanhaco apud Malvenda in Annalibus anno Chriſti* 1217 *cap.* 3 *eamdem Sancti commiſſionem referens, de officio Inquiſitoris nullum verbum facit. Attamen Feuncifcus Pegna in Commentario ad Directorium Nicolai Eymerici Part.* 3 *Comment.* 32 *in editione Veneta apud nos pag.* 461 *illud munus eidem Sancto ita aſſeveranter utribuit:* Officium delegatæ Inquiſitionis (ut obiter illud hic dicam) exploratum eſt, *in* provincia Provinciæ; ſive in Gallia Narbonenſi, primum beato Dominico fuiſſe commiſſum, ab eoque eiccs annum MCC ſumpſiſſe prima exordia temporibus Innocentii tertii Pontificis maximi. *Huic ſententiæ Famianus Strada noſter, & plures ſubſcribunt exteri, quos Ludovicus de Sonſa in Opere ſupra memorato, aliique ſcriptores Dominicani paſſim recenſent. Cum itaque illi ipſi, quorum judicio lis decidenda eſt, inter ſe non concordent, breviter præcipua utriuſque partis argumenta audiamus.*

C

Scriptores Dominicani pro ſua opinione

303 *Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1204 *cap.* 3, *& rurſus ad annum* 1210 *cap.* 4 *contendit*, S. Dominicum *ab Arnaldo Ciſtercienſi acceptiſſe poteſtatem agendi contra hæreticos, ſicut hodiedum in Hiſpania Inquiſitores privati & inferiores ab Inquiſitore generali eamdem accipere ſolent. Id non negant Dominicani, cum conſtet ex ipſis* S. Dominici *litteris, quas paragrapho præcedente retulimus: ſed addunt, eum poteſtatem ſuncto ſuo Fundatori poſtmodum ab ipſo Pontifice Romano immediate conceſſam fuiſſe, ut Nicolaus Janſſenius in laudato Commentario ad Vitam* S. Dominici *pag.* 252 *indicat his paucis verbis:* Eam auctoritatem hæreticos plectendi vel reconciliandi beatus Pater primum receperat ab Arnoldo abbate Ciſtercienſi, Legato Sedis Apoſtolicæ. Verum non appellabatur Inquiſitor, donec Innocentius III id munus illi confirmaſſet. *Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 6 *etiam fatetur quod Sanctus noſter ante concilium Lateranenſe in provincia Narbonenſi officium Inquiſitoris auctoritate legatorum Apoſtolicorum exercuerit; poſtea vero in iiſdem Annalibus ad annum* 1217 *cap.* 3 *affirmat, illud munus et ab Innocentio III, & Honorio III Pontificibus immediate demandatum fuiſſe.*

AUCT. G. C.

304 *Dum laudatus Angelus petit, litteras bonum Pontificum ſibi exhiberi, Prædicatores reſpondent, eas quidem jam non invenirl, ſed de hac re ſatis conſtare ex conſtitutione ſeligiſimi Sixti V, qui anno* 1586 *Officium* S. Petri Martyris *ex Ordine Prædicatorum rite duplici celebrandum præſcripſit: ibi enim Pontifex occaſione ſancti iſtius Inquiſitoris, quem ob ferventem contra hæreticos zelum laudat, poſt alia de exordio Inquiſitionis ita meminit:* Imitatione accenſus beati patri Dominici, ut illa perpetuis & concionibus & diſputationum congreſſibus, officioque Inquiſitionis, quod ei primum prædeceſſores noſtri Innocentius III & Honorius III commiſerant, contra hæreticos mirabiliter ſe geſſit, ita ipſe eum nullum iis perditionis filiis monendis locum in omni ſermone umquam reliquiſſet, tum obeundo Inquiſitoris munere ſibi litteris Apoſtolicis commiſſo, mira quadam diligentia illos inſectari atque urgere non deſitit. *Hoc eſt præcipuum fundamentum, quo Malvenda, Bzovius, & plerique ſcriptores Dominicani nituntur.*

offerunt litteras Sixti V Papæ,

E

305 *Verum Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum* 1204 *cap.* 3 *num.* 13 *huic argumento ita reſpondet:* Uns nobis Sixti V auctoritas incutit reverentiam, incuteret metum, ſi oeſciremus, materiam hanc omnino ex illis eſſe, in quibus ſucceſſores Petri unquam aſſeterе, nedum definire; ſed præciſe ad communem, & plerumque ad peteotium mentem loqui in uſu habeant: velut qui ſenſum ſnum illis permittant, non adſtruentes, ſed condeſcendentes ſibi propoſitis. Poſſet quidem Pontificis ſententia, etiam in his, exſequibilem habere auctoritatem, ut non diffinitivam, judicialem, ſi partibus citatis auditiſque, & probationibus atque inſtrumentis utriuſque perpenſis, prolata eſſet. At parte neque audita, neque citata, quid ſive potuit ſeu voluit judicare, quod nobis noceat? Maxime cum ſpecialia hæc inſtrumenta, quæ extra corpus juris circumferuntur, nedum quæ in ſolis archiviis Vaticanis abdita latent, in ſcrinio pectoris habere non cenſetur: quare nec eis derogatum vult, quotles de eis non facit mentionem. Quid, quod in iiſdem litteris habetur, ſanctum Petrum Veronæ primum martyrem occiſum ab hæreticis, ub munus inquirendi in eos illi commiſſum? Et tamen Petrum noſtrum de Caſtro, novo longe ante ab eiſdem occubuiſſe propter eamdem cauſam, ne ipſi quidem auctores, contra quos diſputamus, negare poſſunt. Sic Caſſinenſes Fluriacenſeſque de pretioſo theſauro corporis ſancti patris Benedicti invicem decertantes, Pontificiss pro

quibus Angelus Manrique reſpondet,

F

ſe

et ab iisdem ſe diſſentiunt.

AUCT. G. C. ſe produeunt litteras; quę dum utriſque officiunt, neutris favent, atque æque ab utriſque repelluntur. *Deus ſubdit plura hujuſmodi exempla, de quibus Reſponſiones Poperbrochianæ & Acta noſtra Sanctorum vocibus locis conſuli poſſunt.*

306 *Supra citatas Sartorius in Hiſtoria elogioli Ordinis Ciſtercienſis Titulo* XXIV *pag.* 637 *hanc Angeli reſponſionem approbat*, ſi rigore ſcholaſtico procedendum ſit. *At* vero, *ſubjungit*, ſi benignioti genio expendenda ſit Sixti Pontificis hiſtorica auctoritas, uti poterimus interpretatione; Pontificem aſſeroiſſe divo Dominico honorem primi Inquiſitoris, in ſuo videlicet Ordine, non in univerſa Eccleſia, quod non abſque controverſia cum reverentia admittimus. Atque conciliationis modus ex ipſo epiſtolæ contextu, & Dominicanæ hiſtoria aperte promicat. Aſſerit pari ſtylo Sixtus, divum Petrum Veronenſem, glorioſum martyrem ex eodem Prædicatorum Ordine, primum martyrem ob munus Inquiſitionis, quod exercuerat, ab hæreticis fuiſſe occiſum; & Dominicana Hiſtoria lib. 1 cap. 3 affirmat, laudatum Petrum, facerrimam pro religione victimam, primum ſun ſanguine ſacroſanctum officium Inqoiſitionis conſecraviſſe. Intellige primum ex ſacra Prædicatorum familia, non vero primum ſimpliciter: ecteroquin verba Pontificis & Hiſtoria Ordinis non cohærerent antiquitati & veritati, cum annis quadraginta quatnor ante Petrum martyrem Veronenſem, ab hæreticis in odium fidei, atque ob exercitium ſanctiſſimæ Inquiſitionis crudeliter interemptus ſit S. Petrus de Caſtro-novo, glorioſiſſimus ille Chriſti e Ciſtercio martyr, quod vel ipſi ſcriptores Dominicani non diffitentur. Non præſumendus eſt Pontifex, atque ſacer Prædicatorum Ordo correxiſſe hiſtoriam, quæ jam per annos trecentos & amplius vera fuit; ſed accipienda ſunt verba utriuſque in ſenſu accommodo, in quantum ſcilicet non præjudicant tertio (Ciſtercio) cui neque Sixtus, neque Dominicani conſendi ſunt voluiſſe in aliquo derogare. Aſſumendum eſt hoc loco, velutique collocandum pro idea, juriſconſultorum illud dogma: Si actus non valet, ut agitur, valeat, quantum valere poteſt. Aſſeruit Sixtus Papa in allegata epiſtola Dominicum parentem primum Inquiſitorem, & quia primus non potuit eſſe ſimpliciter, cum eumdem anteceſſerint Ciſtercienſes noſtri, Petrus, Arnaldus, Radulphus; intelligendus eſt fuiſſe primus ex ſuo, quem inſtituit, Ordine. Et ita quidem ſimiliter ducenda eſt pariratis ratio & linea a divo Dominico primo Inquiſitore; ſenſu jam explanato, a divum Petrum Veronenſem, primum Inquiſitionis martyrem, utroſque primos; at dumtaxat in ſua Prædicatorum familia.

& quid Angelus Sartorius explicat.

Si diſceptatum de nomine Inquiſitoris

307 *Arbitramur, hanc oblatam litis compoſitionem a Dominicanis non admittendam; quandoquidem Matronda loco ſuperius citato juxta communem Ordinis traditionem diſerte pronuntiavit*, S. Dominicum *non in Ordine ſuo damtaxat, ſed* primum Inquiſitorem fuiſſe in Eccleſia Dei. *Quare Ludovicus de Sonſa & Franciſcus Arnaus & aliique Dominicani poſtea diſtinxerunt (hanc diſtinctionem Angelus rotunde evaſionem appellat) inter Legatos Apoſtolicos & Inquiſitores, & S. Petro de Caſtro novo titulum Legati Apoſtolici concedant, Inquiſitoris denegant, quem poſteriorem ſancto ſuo Patriarchæ præomnibus tribuendum cenſent. At Angelus in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum ſupradictam ea verba Innocentii III litteris probat, Arnaldum eum ſatis ſpecialiter diſtinatum fuiſſe* ad extirpandam hæreticam pravitatem, *eiſque a Pontifice in provincia Galliæ Narbonenſis*, & vicinis etiam diœceſibus, ſi quæ ſunt hæreticorum labe pollutæ, *conteſſam eſſe* plenam facultatem *faciendi ea omnia, quæ ab Inquiſitoribus fidei contra hæreticos poſita fieri conſueverunt.* D

308 *Habemus itaque in his Innocentii III litteris officium Inquiſitorum, etiamſi ipſum Inquiſitoris vocabulum in iis non ſit expreſſum. Unde etiam minime mirum eſt, Ciſtercienſes illos & S.* Dominicum *ex officio, quod gerebant, ab auctoribus poſteriorum temporum ſecundum phraſim ſuæ ætatis Inquiſitores nominari. Sic Johannes de Pelde, Canonicus ſeniot eccleſiæ Homelenſis, qui anno* 1374 *Chronicon ejuſdem eccleſiæ conſcripſit, S. Bonifacio Germanorum apoſtolo, tribuit titulum* Inquiſitoris, *dum apud Meibomium tomo* 2 *Rerum Germanicarum pag.* 513, *& apud Menkenium inter Scriptores Rerum Germanicarum, præſtipue Saxonicarum, iterum editas, tom.* 3 *col.* 810 *hæc narrat*: Hic athleta & præſulator Bonifacius triginta tres annos in epiſcopatu Moguntinenſi viguit, Francos, Bavaros, Thuringos, Heſſiones, Friſiones ad veram fidem convertit. Auctoritate Apoſtolica INQUISITOR hæreticæ pravitatis exſtiterat, unde adjutorio dicti regis Pipini multos hæreticos exterminavit, & igni tradidit comburendos. *Certe ſtrule oclavo, quo S. Bonifacius ille laurea martyrii coronatus eſt, tales hæreſiarcharum impugnatores nondum titulo Inquiſitorum appellabantur. Quare Joannes iſte Canonicus potius ad rem, quam ad nomen attendit, & juxta communem ſeculi ſui uſum ſancto huic hæreticorum exterminatori titulum* Inquiſitori *adſcripſit. Sic etiam Majores noſtri die* v *Martii S. Petrum de Caſtro novo magis ex re, quam ea nomine, primum Inquiſitorem fidei appellarunt.* E

quod aliqui antiquis hæreticorum expugnatoribus tribuunt,

309 *Videtur etiam hæc reſpoſuiſſe Paulus Sherlogus noſter, dum tomo* 3 *Cogitationum in Canticum Canticorum, Veſtigatione* 34, *num.* 31 *juxta bullam Sixtinam* S. Dominico *titulum primi Inquiſitoris tribuit. Sed ibidem poſt relatam bullæ Sixtinæ fragmentum meus ſubjungit ſequentia*: Verum ſi Inquiſitores, eos intelligere præſtat, quibus ampla facultas adverſus hæreticos conceſſa ex ſpeciali ſummorum Pontificum motu, eam ſane indultam poteſtatem ante ſanctum Dominicum, Montis-frigidi * cœnobii Ciſtercienſis abbati, Innocentii directæ ad eumdem litteræ indicant. *Si igitur Prædicatores relinquant quæſtionem de nomine, de quo nobis fuſius diſputare non libet, & eam Ciſtercienſibus de re convenerint, libenter admittimus*, S. Dominicum *in Ordine ſuo primum Inquiſitorem hæreticæ pravitatis ab Arnaldo abbate conſtitutum fuiſſe. Hinc forte Joannes Azor noſtræ Part.* 1 *Inſtitutionum Moralium lib.* 8 *cap.* 18 *quæſt.* 1 *dixit*, manus Inquiſitionis quadam ex parte *primum* S. Dominico *fuiſſe demandatum. Dum vero Dominicani aliique ſcriptores aſſerunt, illud officium ei poſtea ab Innocentio III & Honorio III immediate confirmatum fuiſſe, aſſertionem ſuam ex ipſis iſtorum Pontificum litteris, aut ſaltem ex antiquis auctoribus, probare deberent.* F

potius ad officium quam ad titulum attendentes,

* *lege* Fontis Frigidi

310 *Quod ſi Ciſtercienſes & Dominicani de primo & ſtricte dicto Inquiſitoris titulo litigare pergant, eamque alterutri Ordinis ſui Sanctum dandum contendant, utrique hoc nomen abjudicabimus cum Echardo, qui tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 88 *de illa re ſit diſſerit.* Hæc occaſione quæritur, an ſanctus Dominicus hæreticorum cenſor, &, ut aiunt, Inquiſitor fuerit, inſtitutus?

in mente Fratris ſtricte adſcribendum eſt;

Bre-

A Breviter reſpondeo, certum eſſe apud omnes hoc munere non functum, imo nec ullum alium id geſſiſſe ante concilium Lateranenſe quartum. Hinc illi graviter allucinantur, & geſtorum ejus ætatis prorſus ignaros ſe produnt, qui Petrum de Caſtello novo primum Inquiſitorem fuiſſe aſſerunt, Legatus ille Apoſtolicus ſoit adverſus Albigenſes; ſed non ideo Inquiſitor dicendus; alioquio legati omnes, imo omnes epiſcopi, quibus ex jure comperit in hæreticos animadvertere, Inquiſitores dicendi eſſent, quod oeſcio, an facile patcrentur. *Echardus hic agit de ſtricto Inquiſitoris nomine: ſi enim rem ipſam inſpiciamus, omnes epiſcopi ea jure & officio ſunt inquiſitores hæreticæ pravitatis. Dum autem addit, ſe neſcire, an id facile paterentur, juxta confuetudinem patriæ ſuæ loquitur: nam in Hiſpania & Luſitania ſummi præſules titulum Inquiſitorum non dedignantur,*

hoc tamen minime non derogabat in S. Petro de Caſtronovo,

B 312 *Tum ibidem ſic pergit*: Sed eſt quid amplius. Nempe Petrus nullum revera Inquiſitionis actum exercuit; ao, & qui eſſent, hæretici, ſcrutandum non habuit: rem enim palam ſe prodebant fidei Catholicæ hoſtes, adverſus legatos Apoſtolicos, iiſque ſubminiſtrantes prædicatores, locis coodictis ex æquo publice diſputabant, ſuos errores pro virili propugnabant; ullum hæreticum Albigenſem ad annum uſque ad MCCIX captum, ullum brachio ſeculari traditum, ullum morti addictum, nulla eſt memoria. Legati Apoſtolici eorumque adjutores patientiam ſolam hæreticis objecerunt, & cum patercotur, non comminabantur: imo ipſe Petrus de Caſtello novo ab Albigenſibus, quibus tamen nihil omquam vel minimum in nocuerat mali, quos ſolum ad fidem revocare ſtuducrat, impie interfectus eſt, vcros Chriſti martyr & iooocens victima, circa finem anni MCCVIII.

eſt poteſtatem ſuam alibi exercere non poſſet.

313 *At Echardus almis reſtrictæ hic capitibus munus S. Petri (de re diſputamus, & circa nomen Inquiſitoris, tunc nondum uſurpatum, cum illo conſentimus) quaſi id in exercitio inquirendi, capiendi, ac puniendi hæreticos tantummodo conſiſteret. Legati Apoſtolici ab Innocentio III poſtſtatem hæc omnia faciendi acceperant, ut patet ex litteris iſtius Pontificis, quæ apud Angelum Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum* 1204 *cap.* 3 C *integræ exſtant & in quibus Pontifex ibidem num.* 10 *poſt alia ſic loquitur*: Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus omnes pariter ad exſtirpandam hæreticam pravitatem in nomine Domini procedatis, ut ad ovile Chriſti oves reducatit errantes, & ſi quæ in contumacia ſua forte perſiſtant, ... faraom in interitum traditas nootietis, & expoſitas perſonas eorum exſilio, & judicio ſeculari, & bona coofiſcationi ſubjecta *&c. An igitur juxta Echardum hæc omnia exſecutioni mandanda ſint, ut quiſpiam Inquiſitor, aut ad hæreſim caſtirpandam legatus dicatur? An talis eſſe deſinet, ſi ſimilia actus judiciarios per accidens exerceat non poſſit? An denique poteſtas illius diminuitur, eo quod majori principum potentia, aut aperta hæreticorum rebellione, exercitium officii ejus impediatur?*

Echardus hanc quæſtionem

323 *Interim audiamus Echardum, qui narrationem ſuam ita proſequitur*: Jam vero ab anno MCCIX, quo Cruce-ſignati in Occitaoiam venerant, ad concilium uſque Lateranenſe nulla etiam hæreticorum perquiſitio apparet. Bello acri, fateor, hæretici oppugnabiotur, ſæpius vincebantur; ſed ipſi nou ſe occultabant, imo fortiter & animoſe reſiſtebaot, & aliquando ſuperiores erant. Tum quidem multi rebelles ac in errore pertinaces flammis addicti, ſed a principibus & ducibus Cruce-ſignatorum hæ ſtrages fiebant; in his primorum Prædicatorum, & ſpecialim beati Domioici, aſſenſus non perobatui. Hanc multat contumelias illatas, multas ſtructas inſidias legimus; vim vi repoliſſe, non legimus, imo martyrii ſitibondum, intrepidum apud eos maoſiſſe; quod cum illi viderent, & perſequi deſierunt. Ut Chriſto & Eccleſiæ reconciliarentur, hortabatur indefeſſe, quos ob pauperitatem hæreticis addictos noverat, iis neceſſaria miniſtrabat; apud nobiles feminas aliquando boſpitabatur, ut ſaoſta ſua aoſteraqoe vitæ ſatione ab hæreſi revocaret, & tandem obtinebat: cooverſis vel de fide periclitantibus monaſterium erexit, in quo ſecure viverent, & in fide Catholica ioſtruerentur. *Hæc non inficiamur; ſed paragraphe præcedente ex narratione Conſtantini Urbevetani aliorumque eruimus*, S. Dominicum *præterea alios actus judiciales contra pertinaces hæreticos exercuiſſe.*

varios digreſſionibus involvit,

314 *Non multum ad rem faciunt ea, quæ Echardus antecedentibus ita ſubjungit*: In concilio Lateraoenſi ſui officii moniti ſuot epiſcopi, ac in primis ot quiſque hæreticos a ſua diæceſi ejicere ſatsgeret: unde Inquiſitorem tum beatum Domioicum delegatum ocmo ſtatuit. *At quamvis in concilio, Lateranenſi ad ejiciendos a ſua diœceſi hæreticos incitati fuerint epiſcopi, tamen Innocentius III antea jam miſerat Arnaldum, aliaſque monachos Ciſtercienſes* ad cuſtirpandam hæreticam pravitatem, *quia tunc valli præſules negligentius mavere ſuo fungebantur, ut Pontifex ille in iiſdem litteris, quarum fragmentum ſupra dedimus, poſt alia indicat hoc modo*: In mercenarium ergo paſtor degenerat, dum paſcens, non populum, ſed ſe ipſum, quærit in ovibus lac & laosm; oec lupis in ovile inſorgentibus ſe opponit, nec ſe objicit obiorm aut murum pro domo Domini aſcendeotibus ex adverſo; ſed, quia mercenarios eſt, converſus in fugam, cum poſſit pertorbare perverſos, & oegligat, eorom convincitor iniquitati favere, eumqos declioaverint fere omnes, & facti ſimol inutiles ſint quamplures; vix eſt, qui eum Moyſe caufam Dei gladio in populo eſequator *&c. Litteræ integræ videri poſſunt apud Angelum Manrique loco ſupra citato, ubi etiam epiſtola ejuſdem Pontificis ad regem Francorum tunc data legi meretur. Hinc colligimus*, S. Domioicum *eo tempore facile potuiſſe ſubdelegari ab Arnaldo Ciſtercienſi ad examinandos & plectendos hæreticos obſtinatos, ſicut auctoritate ejuſdem tunc illis reſipiſcentibus canonicam pœnitentiam imponebat*;

qui tamen primum Inquiſitoris officium S. Dominico objudicat,

315 *Solidiora ſunt Echardi argumenta, quæ jam ſequuntur*: An vero poſt concilium, *inquit*, hoc ei (*videlicet* S. Dominico) munus impoſitum foerit, dubium. Affirmant aliqoi, & litteras hujus ioſtitutionis ſe vidiſſe teſtantor, quas deperditas dolent. Negaot alii, oec argumentis carent; primo quod oullam in Actis Vaticaois ajus ætatis ſuperſit inſtituti hujus officii veſtigium. Secundo omnes illorum temporum hiſtoriæ eccleſiaſticæ, vel etiam Vitæ beati Dominici ſcripiores alrum de tribunali Inquiſitionis rom conſtituto ſarvaor fileorium. Tertio mox a Lateranenſi ſynodo ſioita hæretici io Occitania prævalere cœperuot, & anois ſequentibus ſoperlores Catholicis fueroot, uſque quo illa provincia

AUCT. G. C. cia segi Fraueiæ ceſſit, quod non niſi poſt mortem beati Dominici aveuir; adeo ut, illo vivo, nulla fueris erigendi bujus eribunalis libera facultas. Quatro quia poſt illam ſynodum beatus Dominicus nun viram ſtatasiam ullibi egir, præſeirim in Gallia, quod tamen ad bujus tribunalis erectionem & officii exſecutiuvem neceſſarium erar; ſed in conciuua concurſariuna ſuie, Ordinis ſui ſtabiliendi cauſa in Galliam & Iteliam plaiice enndo & redeundo, Hiſpaniam poſtea, rum & Pariſios peiendo, Bononiæ denique ſedem figendo, ubi tameu vix pancis menſibus hærebar, alrernis eniens, ubique vesbum reconciliariouis ad ultimum uſqaæ ſpiriſum populis annuntians, ſed nullum tsibunalis Inquiſirionis actum exercens, ſaltem quem prodant hiſtoriei.

B 316 Denique quia hujus tribunalis erectio a ſcriptoribus Gregorio IX aſſeritur, qui illud in Teutonia primum inſtituit, ac magiſtro Conrado Marpurgenſi commiſir anno circiter] MCCXXXI. *Bzovius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1231 *num.* 17, *Malvendu in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1233 *cap.* 15 *& ſequentibus*, *Malpæus in Palma fidei pag.* 13 *&* 14, *Fredericus Steil in Viridario Germanico ad diem* XXVI *Septembrit*, *aliique ſcriptores Dominicani de Conrado illo paſſim agunt*, *eumque Ordini ſuo & numero Beatorum adſcribunt*. *Sed Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 487 *inter alia de eo ſic ſcribit*: Hunc poſt Trithemium in Chronico Hirſaugienſi & Spanheimenſi, & Leandrum Albertum fol. 55 Ordini Prædicatorum accenſent noſtrates; fatur ex adverſo, qui Ordini Minorum aſſerunt; eum ſevera neuter fuerit; ſed ſacerdos in ſeculo degens, votis religioſis numquam aſtrictus, ſui vis plane juris ac omnino liber, beneficiorum eccleſiaſticorum capax, liceat omnia conſtantiſſime repudiarit ſæpius ebla. sa. *Deinde ibidem & pagina ſequente id pluribus probat*. *Ceterum quod attinet ad titulum Beati*, *Albericus*, *trium Fontium monachus*, *in Chronica ſua ad annum Chriſti* 1233, *& Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ad eundem annum de indifferta illius zelo parum honorifice loquuntur*, *quorum narrationem diſcutere non eſt hujus loci*. *Quare ad propoſitum noſtrum redeamus*.

C 317 *Echardus tomo* 1 *pag.* 88 *ex mutilo Bernardi Guidonis ſtatu probat*, *curam Inquiſitionis contra hæreticos anno* 1233 *primum datam eſſe Dominicanis in urbe Toloſana*, *ibique F. Petrum Cellani & F. Guillelmum Arnaldi primos Inquiſitores a Gregorio* IX *Pontifice conſtitutos fuiſſe*. *Integrum illud teſtimonium inter Scriptores Rerum Italicorum*, *nuper Mediolani editas*, *tomo* 3 *fol.* 573 *legi poteſt*. *Sed tum Bernardus Guidonis haud dubie id tranſcripſerit ex Chronico Gul. Helmi de Padua Laureatii*, *malumus id refecere ſimilibus verbis hujus auctoris*, *qui de rebus Albigenſium cap.* 43 *rem eadem fere phraſi ſic narrat*: In diebus autem legationis ejuſdem epiſcopi Tornacenſis per ſummum Pontificem commiſſa eſt Fratribus Ordinis Prædicatorum Inquiſitio in his terris contra hæreticos facienda; fuerunt que ad hoc deputati Frater Petrus Cellani & Guillelmus Arnaldi, qui Toloſæ quoſdam, quos facilius convinci poſſe præſumebau, citaverunt, & convictos hæreticos judicaverunt; ſicque paulatim cœpit majores quoſdam Inquiſitio prævenire: factumque eſt, ut nonnulli dorſa paliosa *habentes, cœperint difficultates ponere, quibus poſſent Inquiſitionis officium impedire, quod adeo profecit in pejus atque prævaluit, quod Inquiſitores villam exire idemque epiſcopus cogerentur, & etiam totus Conventus Fratrum Prædicatorum una nihilominus eſt ejectus.

*Bern. Guid paliosa

D

318 *Addimus*, *id ipſum confirmari potuiſſe ex antiquioribus Vitis Fratrum*, *in quibus Gerardus de Fracheta Part.* 5 *cap.* 1 *§* 5 *ſic ſcribit*: Cum Ordo Prædicatorum a beato Dominico conſtra hæreſes & errores ſpecialiter fuerit inſtitutus, & Toloſæ fere quadraginta annis Fratres de partibus illis in fame & ſiti, in frigore & nuditate, & in tribulationibus multis certaverunt contra illos & contra tyrannos, qui hæreticos defendebant, TANDEM a beatæ memoriæ Papa Gregorio nono Inquiſitio contra dictos hæreticos & eorum fouroses Fratribus per Provinciam eſt commiſſa, propter quam Frarres ſe multis periculis expoſuerunt. *Ipſe Flaminius in Vita S. Dominici fol.* 15 *hanc opinionem ſequitur*, *dum de eodem Petro Celloni hæc narrat*: Fuit hic primus in Tholoſanis eum Guilielmo magnæ inregritatis & animi viro adverſus hæreticos a Sede ſactus Apoſtolica Inqoiſitor anno MCCXXXIII. *Ad hic nullor videtur ſui abilitus* : *alibi enim aſſerit*, S. Dominicum *in iiſdem partibus Toloſanis fuiſſe primum Inquiſitorem*, *ut ſupra num.* 302 *retulimus*.

que opinio ejus aliunde confirmatur

E

319 *Etiamſi ab rationes hactenus allatas cogamur S. Dominico officium primi Inquiſitoris abjudicare*; *tamen libentiſſime ad gloriam ejuſdem Sancti cum Ethordo hunc paragraphum itu ſtatuimus*: Ceterum qoi ita ſentiunt, *ait*, beatum Dominicum tamen agnoſcunt perfectum Inquiſitorum exemplum innocentia & auſteritate vitæ, accurata ſanctarum Scripturarum & ſacrorum canonum peritia, ardentiſſimo pro Chriſti ſponſæ Eccleſiæ decore zelo, odio in errores, in errantes carirate inſuperabili, patientia in perſecutionibus læta & gloriosta, conſtantiſſima in Sedem Apoſtolicam devotione, animo ad effundendum pro fide ſanguinem paratiſſimo, virtum denique omni virtutum genere fulgentem, quibus alterum ſe ſui ſeculi Paulum exhibuit. Quæ vero ego hactenus, hæc tantum relative ſcribo: nom de munere Inquiſitoris, quid certum ac tenendum, a' ſapientioribus, & rerum Ordinis petitionibus, libens docebos. *Licet nos non tantum hæc relative ſcribamus*, *ſed revera ſentiamus neque S. Petrum de Caſtro novo*, *neque* S. Dominicum *unquam nomina* (*de eo facile inter nos conveniet*, *ut ſupra indicavimus*) *Inquiſitorum inſignitos fuiſſe*, *tamen ab eruditis viris & ſtudio partium alienis libenter diſcemus*, *an in hoc judicio verſatus aberraverimus*.

Et en ipſo elogium S. Dominico refertur.

F

§ XVIII. An Sanctus inſtituerit Ordinem de Militia Jeſu Chriſti, qui poſtea in ſecrium Ordinem de Pœnitentia mutatus ſit?

De militia Chriſti a quam Sanctus inſtituiſſe dicitur.

NOn convenit inter ſcriptores Dominicanos, quo tempore S. Dominicus ſacram illam Militiam erexerit: *quidam enim innuunt*, *id factum eſſe*, *quando Sanctus adhuc in partibus Toloſanis degebat*; *alii vero inſtitutionem iſtius Ordinis militaris uſque ad annum Chriſti* 1219 *vel* 1220 *differunt*. *Si Ordo ille unquam ab ipſa*

A *ipſo Sancto inſtitutus fuerit, ob conjecturas infra allegandas probabilius opinamur, id contigiſſe in urbe Toloſana, & propterea illam quæſtionem hoc loco examinamus. Malvenda ingenue fatetur, tempus iſtius inſtitutionis ſibi ignotum eſſe, & in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1221 *cap.* 19 *de hac re ita ſcribit:* Inter præclara & eximia facta ſancti Dominici, dum hic in tertiis vixit, quæ tameo certis temporis notis conſignari non potuerunt, merito numerari debet inſtitutio Ordinis Fratrum & Sororum de Militia Jeſu Chriſti, ſeu de Pœnitentia beati Dominici. Ea de re nunc ea profeſſo tractaturi, non aliis verbis utemur, quam ipſiſmet publicis & authenticis, quæ F. Vincentius Bandellus, & P. Vincentius Juſtinianus, utetque Magiſter Ordinis, in volumine noſtrarum Conſtitutionum, tamquam in publica Religionis Acta & monumenta inſeruerunt. *Tam longam inſtitutionis narrationem excerpit ex illis Conſtitutionibus, quas ſimul cum aliis Prædicatorum privilegiis Mediolani anno* 1505 *editas habemus. Sed cum duo illi editores, & Magiſtri generales, quos ibidem nominat, majorem hiſtoriæ illius partem bauſerint ex Raymundo Capuano, ſeclote ejuſdem Ordinis Magiſtro generali, infra fontem ipſum adibimus, & ex eo qualemcumque hujus traditionis argumentum deprompemus.*

præter alios poſteriores Antonius Senenſis, 321 *Malvenda his verbis indicat, Ordinem de Militia Jeſu Chriſti, & de Pœnitentia unum eumdemque eſſe, quamvis deinde temporis nomen mutatum fuerit, cui opinioni plures aſſentiuntur. Attamen Antonius Senenſis videtur dubitare, an non ſint duo diſtincti Ordines, dum in Chronico Prædicatorum pag.* 63 *inter alia* S. Dominici *geſta de inſtitutione iſtius Militiæ ſic loquitur:* Per idem tempus quemdam alium pium vivendi modum inſtituit in unius & alterius ſexus perſonarum gratiam, quo quibuſdam certis legibus domino Deo famularetur, de propria ſalute ſolicite, ac proximorum etiam memores; & quidem veri armis corporalibus pro fidei defenſione ſe pugnaturos devovebant; feminæ autem, exhortationibus & aliis ſpiritalibus armis. Hi primo dicti ſunt confratres de Militia Jeſu Chriſti; poſtmodum vero de Patrum Ordinis conſenſu & diſpoſitione (ceſſante etiam militiæ corporalis ratione ſaltem pro parte) dicti ſunt confratres de Pœnitentia beati Dominici (niſi forte melius ſentiant, qui horum & illorum diverſam fuiſſe inſtitutionem autumant) & ſucceſſu temporis hi de tertio habitu vel Ordine divi Dominici nuncupati ceperunt, quæ nomenclatura in hodiernum uſque diem in pleriſque locis perdurat.

B

C

& Philippus Bonomius noſter memorant; 322 *Philippus Bonomius noſter in Catalogo Ordinum militarium cap.* 55 *inſtitutionem ejuſdem Militiæ* S. Dominici *tribuit, & in Catalogo Ordinum Religioſorum Part.* 2 *cap.* 48 *ſimilia repetit, tertiumque Ordinem de Pœnitentia ex hac Militia ortum eſſe ſignificat his verbis:* Sanctus Dominicus videns jura Eccleſiæ ab hæreticis uſurpata, præcipue in regione Toloſana, inſtituit quamdam Militiam virorum, qui juramenta præſtabant, ſe, ſuaque bona eaponendi, ut hæreſica pravitas evinceretur. Ut autem a conjugibus impediri non poſſent, etiam uxores jurabant, ſe viros non impediturus. Vocavit autem eos Fratres de Militia Chriſti, utque aliquo ſigno diguoſcerentur, præſcripſit, ut tam viri quam feminæ album & nigrum colorem ſemper haberent in veſtibus. Poſt mortem ſancti Dominici hi Fratres decreverunt mutare nomen, & vocari Fratres de Pœnitentia, eo quod hæreticis deficientibus, neceſſaria non videretur pugna, niſi interior. Ceſſavis poſt ſanctum Petrum martyrem hæc pia turbe virorum; ſed remanſit in mulieribus, quibus P. Munio, natione Hiſpanus, vivendi modum præſcripſit juxta documenta ſancti Dominici, qui vocatur regula tertii Ordinis, licet hic regularis non ſit: non enim profitentur tria vota Religionis. In aliquibus tamen locis inveniuntur congregationes ejuſmodi mulierum, quæ etiamſi vota publica non profiteantur, vivunt ſimul in aliqua domo incluſæ inſtar monialium. Earum veſtem expoſita imago demonſtrat, ſcilicet tunicam & ſcapulare alba, & pallium nigrum capiti impoſitum, uſque ad pedes protenſum: quamobrem hæ ſorores dicuntur etiam MANTELLATÆ, ut teſtatur P. Raymundus Capuanus in Vita ſanctæ Catharinæ Senenſis &c.

AUCT. G. C.

323 *Nunc illam inſtitutionis ac mutationis hiſtoriam confirmabimus teſtimonio Raymundi Capuani; ſed ut prius viri hujus ætatem ac merita noveris, audi paucu ex ſcriptore anonymo Ordinis Prædicatorum, qui apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 387 *tale ei texuit elogium:* Anno Domini MCCCLXXX electus fuit Bononiæ in Magiſtrum generalem Ordinis vigeſimum tertium pro obedientia Urbani VI Fratet Raymundos de Capua, magiſter in theologia, vir ſanctus, & doctus, qui fuit confeſſor ſanctæ Catharinæ de Senis. Hic pater cœpit Ordinem reformare in Conventu ſancti Dominici de Venetiis, a quo poſtea & Lombardia & Tuſcia & Sicilia & Trinacria & Hollandia, Hungaria & Alemannia, Hiſpania & Francia pro magna parte reformatæ ſunt. Hic Ordinem tenit annis XIX, & in Conventu Nurembergenſi provinciæ Theutoniæ totus contractus, ad Dominum migravit anno Domini MCCCXCIX. *Plura de eo, ut varia illius fortuna apud Ethardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 679 *& ſequentibus videri poſſunt.*

ac Raymundus Capuanus, Magiſter Ordinis Prædicatorum, E

originem iſtius militiæ, 324 *Petrus iſte Raymundus, quem baſilenus primum hujus traditionis aſſertorem teſtem agnoſcimus, in Vita S. Catharinæ Senenſis cap.* 8, *apud nos ad diem* XXX *Aprilis, hoc tomo* III *hujus menſis, pag.* 875 *& ſequente, originem iſtius Ordinis ita explicat:* cunctis volentibus legere, præſens per capitulum notum facio, prout legi pariter & audivi a fide dignis in diverſis Italiæ partibus, geſtaque beatiſſimi Patris noſtri teſtantur. Ipſe glorioſus fidei Catholicæ pugil ac Chriſti athleta beatus Dominicus, ſicut ſacer zelator boni ſtatus Eccleſiæ militantis, quamvis per ſe & ſuos Fratres, tam in Toloſa, quam in Lombardia hæreticos triumphaliter debellaſſet, ita ut, ſirut tempore ſuæ canonizationis eoram ſummo Pontifice probatum legitime fuit, centum millia hæreticorum & ultra converſi fuerunt tantum in Lombardia, tam doctrina quam miraculis ejus; nihilominus tam valde inſeerat mentes hominum, dictorum hæreticorum venenoſa doctrina, quod fere omnia jura eccleſiarum erant per laicos, qui poſſidebant ea tamquam jure hereditario, ſient & (proh dolor!) hoc in multis ejuſdem Italiæ partibus actitatur.

E

progreſſum, 325 Ex hoc cogebantur poſtifices mendicare, nec ullam habebant potentiam, per quam poſſent errori reſiſtere, nec etiam eleticos aut pauperes valebaot ſecundum officii ſui debitum, nutrien-

AVET. G. C. nutrieudo juvare : quod ſanctos pater eeroens zelotypa mente, & ſuſtiuere non valens, qui pro ſe fuiſque ſequscibus eximiam elegerat pauperiatem, cœpit pro Eccleſiæ diviriis decertare. Advocans igitur aliquos laicos Deum timentes, & ſibi notos, cœpit eum eis tractare dn ordinanda quadam ſancta militia, quæ haberet jura eccleſiarum recuperare, ſimul & deſenſare, nec non & fideliter reſiſtere hæreticæ pravitati; quod & factum eſt: nam illos, quos voluotarios reperit, ſic induxit, quod juramentum præſtabant ei, euncta ſe, quæ dicta ſunt, facere juata vires, & propter hoc expooeru eam perſonam, quam illa, quæ poſſidebant. Ut autem a conjugibus hoc opus ſanctum impediri non poſſet, freiebat etiam eonjuges ſeu uxores eorum juraru, quod viros non impedirent, ſed juata modum ſuum eoopetarentur eis in omuibus poſſibilibus ſibi; promittebatque Sanctus utrique partieopulæ, ſervanti hoc, ſecute vitam æternam; vocavit autem eos Fratres de Militia Jeſu Chriſti.

ſpiritualis exercitia, B 326 Verum ut per aliqnod ſaltem ſignom ſeeernerentur a ceteris laicis & aliqnid ſuper erogatorii operis adderent ſopet conſuetudinem aliorum, dedit eolorem habitus proprii, ot ſeiliceet tam viri quam mulieres, quacumque figura veſtium uterentur, album tamen ſemper portarent & nigrum, ita quod ureique eolor extetius appareret ad innoceotiæ & humilitatis indiciom. Inſuper aſſignavit eis quemdam taxatum numerum Dominicæ orationis & ſalutationis Angelicæ, quem pro qualibet hora eanoniea quotidie deberent perficete orando, ot a divino officio non vaerent. *Paptbrochius ad hunc Raymundi tentum recte notavit, hoc loca nan indicari Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ, quod ſcriptor eidem aſſuetus clarioribus & pauciaribus verbis expreſſiſſet. Unde ibidem obſervat, ab Alberto Carmelita præſcriptum fuiſſe Fratribus litterat ignorantibus, veram Dominicarum aratiaanm & ſalutatianam angelicarum numeram, qui a Roſario diſcrepat. Sic in ipſa Prædicatorum Capitulo, quod Bizuntii anno* 1303 *celebratum eſt, indicuntur ſacerdotibus Ordinis Miſſæ pra vivis & defunctis; & decernitur*, ut pro qualibet Miſſa ſuperius poſita quilibet Frarer clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos eum letania, & quilibet Converſus centum PATER NOSTER eum totidem AVE MARIA dieant, *quemadmodum apud Edmundum Martene in Theſauro novo Anecdotorum toma 4 cal.* 1889 *videre eſt.*

C 327 *Deinde Raymundus Capuanus ibidem narrationem ſuam ſic proſequitur:* Hoc facto, poſt- *& mutatiquam beatus Pater, relicto earnis onere, migravit ad cælum, & ctebreſcentibus ejus miraculis, Sedes Apoſtolica ipſum Sanctorum annorans catalogo, honorandum eaihibuit univerſis Fratres hi & Sorores, dictæ de Militia Jeſu Chriſti, volenies Ordinatori ſoo jam glorioſo ſingulatem reddere gratiam & honorem, deereverunt mutare nomen, & vocati Fratres de Pœnitentia beati Dominici. Induxit etiam eos ſatis ad hoc, qood beatiſſimi Patris meotitia atque miraculis, nec non & Fratrum ejus laborioſa doctrina jam peſtis hæretica & pene defecetat, & oeceſſaria non videbarnr multum amplius pugna exterior; ſed teſtabat tantum, ot per pmnitentiam eum hoſte interiori pognateot, propter quod nomen Pmnitentiæ etiam ſingulatiter elegerunt. Demum creſcente quotidie turma Prædicatorum fideliom, inter quos velut matutinum aſtrum reſplenduit martyr & virgo Pettus,* D *qoi oceiſus plures hoſtium conculeavit, quam vivens, deleta eſt qoaſi totaliter turba vulpeeularum, demoliri eupientium vineam Domini ſabaoth, reddinaque ſuit pax, facieote Domino, Eccleſiæ ſanctæ Dei: quamobrem eauſa illius militiæ ceſſavit ex toto, ae per conſequens & effectus.*

328 Verum decedentibus hujuſmodi ſtatus *in tertium Ordinem de Pœnitentia* vitis, feminæ remanemes propter religioſam vitam, quam cum viris teouerant, ampliusnubere non audebant; ſed ſtatum, quem ſervaverant, contiouabant uſque ad mortem. Hoe eernenies aliæ non hujuſmodi ſtatus viduæ, quæ deeieverant viduitatem ſervare, cœpeiunt dictas Sororea de Pœnitentia beati Dominici velle ſequi, & earum obſervantiam pro remedio ſuorum peccaminum imitari: unde paulatim eteſcenies in diverſis loeis Italiæ, eoegeruot Ftatres Prædicatores ibidem morantes ad informandum eas de modo vivendi, quo a beato Dominico fuerat inſtitutus. Quia vero modus ille ſtrictus non erat, quidam ſanctæ memotiæ Pater, qui totius Ordinis eoram getebat, vocatus Frater Munio, natione Hiſpanus, modum illum vivendi redegit in ſcriptis, quem hodie habent, & Regulam vocant; quamvis proprie regula diri non debet, E quia nec ille ſtatus proprie de ſe regularis dicitur, ex quo tria vota in qualibet Religione principalia non ineludit.

329 Porro eteſcentibus numero & merito præ- *facti fuſe deſcribit,* dictarum Sorotum in diverſis locis Italiæ, felieis memotiæ dominus Honotius Papa, hujus nominis quartus, ſentiens odotem bonæ famæ ipſarum, cooreſſit eis per bullam, qnod tempore interdicti poſſent io eccleſia Fratrum Prædicatorum audirn divina. Item dominus Papa Ioannes XXII, poſtquam promulgaverat Clementinam eontra Begiuns paritet & Begardos, declaravit per bullam ſuam, illam deeteralem non debere intelligi dn Sororibus dictis de Pœnitentia beati Dominiri per Italiam conſtinutis, nec per ipſam ſtatui eatum fuiſſe quomodolibet derogatum. Nunc igitor, lector, habes, quare in præſentiarum ſtatus in ſolis ſemioisreperitur, & quare Sotores iliæ reſponderant prima viee, ſe oon conſueviſſe reripere virgines, ſed tantummodo viduas probatas. Hæc autem, quæ ſcripſi, in diverſis Italiæ partibus pro majori parte reperi ſcripta; quædam vero, licet panca, percepi audiens & inquirens a fide dignis utriuſque ſexus antiquis Fratribus F Prædieatotibus & Sororibus de Pœnitentia beati Dominici.

330 *Hic eſt antiquiſſimus auctor, quem hu- qui baſtenus noſcitur primus illius ordinis ſcriptor,* Bennus invenire potuimus, *qui inſtitutionem Ordinis de Militia Jeſu Chriſti* S. Dominico *diſerte adſcribit. Neque antiquiorem hujus traditionis aſſertorem invenerunt duo illi Dominicani, qui in ſupra memorato Tractatu, quem Conſtitutionibus Prædicatorum adjunctum eſſe diximus, de initia ejuſdem Militiæ apud nos fal. a ita teſtantur:* Pateat univerſis fidelibus, qualiter ego Frater Thomas de Senis nos eum teverendo patre & magiſtro Fratre Bartholomæo de Senis, ambo de Ordine Prædicatorum, anno Domini MCCCCXXII in Venetiis exiſtentes, & quaotum valuimus diligentius inquirentes de regula ſive ſtatu Fratrum & Sororum de Militia Jeſu Chriſti de Pœniteotia beati Dominici, iovenimus, quantom ad initium ejuſdem regulæ, taliter ſe habere, ſicut patet in Legenda beatæ Catharioa

A næ de Seois ſupradicta capitulo VIII, ubi ſic dicitur. *Tam ibidem ſequitur interpolatus Raymundi Capuani narratio, quam nos ſupra genuinam exhibuimus. Si duo illi Prædicatores anno 1222 poſt diligentem inquiſitionem invenerint teſtationa hujus inſtitutionis monumenta, haud dubie eo etiam extulerint, aut ſaltem aſſignaſſent. Attamen non dubitamus, quin Raymundus Capuanus tempori ſuæ antiquiora inſtrumenta viderit, cum id ipſe teſtetur. Sed utinam verbo ſuo inſtaſſet, tujus ætatis & auctoritatis illa eſſent! Quapropter opinionem Raymundi non omnino rejicimus; at quia veteres biographi illam Militiæ inſtitutionem S.* Dominico *non attribuunt, & Raymundus Capuanus ſeſquiſeculo poſt Sanctum vixit, eumdem ſecure admittere non audemus.*

331 *Forte RR. PP. Dominicani dicent, antiquiora hujus rei teſtimonia exſtare, tam ex veteribus Romanorum Pontificum diplomatibus conſtet, tertium illum Ordinem ſub Honorio III & Gregorio IX floruiſſe, ut Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1228 *cap.* 2 *aſſerit his verbis:* Florentem jam per hæc tempora tertium illum Ordinem, de Pœnitentia nuncupatum, a beato patre Dominico, uti ſuperius vidimus, inſtitutum, & ab Apoſtolica Sede approbatum, Gregorius Papa exemplo prædeceſſoris ſui peculiaribus favoribus proſequendum duxit, datis hoc anno Apoſtolicis litteris in hanc ſententiam. *Dein Malvenda exhibet ipſam epiſtolam, quam Gregorius IX Papa dedit* Literarum tertio Kalendas Aprilis Pontificatus ſui anno ſecundo, *id eſt Chriſti* 1228 *vel* 1229, *& in qua* univerſis Fratribus de Pœnitentia per Italiam conſtitutis *concedit quandam privilegia exemplo ſui deceſſoris, de quo ibidem ſic meminit:* Sane felicis recordationis Honorius Papa, prædeceſſor noſter, attendens vos fructus pœnitentiæ facientes ab hujus ſeculi filiis anguſtiis inexquiſitis effugi, per hoc fovendos eſſe, laudabili actione Religionem veſtram ampleſcens in viſceribus Jeſu Chriſti, profecutus eſt gratia ſpeciali &c. *An hæc, inquiet, non ſatis antiqua nobis videntur?*

eum diploma Gregorii IX, quod Prædicatores pro ſe citant,

B

332 *Reſpondemus, non immerito dubitaſſe poſſe, an hoc Gregorii IX diploma ad Fratres de Pœnitentia* S. Dominici *pertineat: nam Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1229 *num.* 33 *putat; illud datum eſſe ad Fratres de Pœnitentia S. Francisci; & propterea ibidem de hac re ſic affirmate loquitur:* Propitios hoc anno Pontifex inſtituto Pœnitentum ſeu tertii Ordinis, cujus profeſſoribus conceſſit grave & honorificum diploma, in quo eos liberat a gravaminibus & juramentis publicis præſtandis, quod privilegium teſtatur jam a ſuo antecеſſore Honorio conceſſum. Incipit: DETESTANDA HUMANI GENERIS Datum Lateranı III Kalendas Aprilis, Pontificatus anno ſecundo. *Waddingus poſt tomum* 2 *Annalium ſuorum in Regeſto Pontificio pag.* 3 & 4 *exhibet integram Gregorii IX epiſtolam, quæ omnino ſimilis eſt ei, quam Malvenda loco ſupra aſſignato in Annalibus ſui edidit, ut utramque inter ſe conferre volenti evidenter apparebit.*

videatur ſpectare ad tertium Ordinem S. Francisci;

C

333 *In hac controverſia de diplomate Honorii III & Gregorii IX (alia hic diſcutienda non ſuſcipimus) Franciſcani favet prima ſententiam S. Antonini, qui Part.* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 24 § 2 *originem hujus tertii Ordinis ſui ex Raymundo Capuano breviter refert, & exemplo hujus*

ab argumentis quibuſdam probatur,

tacet de litteris Honorii III & Gregorii IX, etiamſi ibidem privilegia poſteriorum Pontificum Romanorum ſtudioſe recenſuit. Secundo favet ille conſuetudo Romanorum Pontificum, qui tertiarios S. Franciſci ſimpliciter Fratres de Pœnitentia *appellare ſolent, ut ex altero ejuſdem Gregorii IX diplomate apud Waddingum in citato Regeſto Pontificio pag.* 5 *apparet; dum autem tertio Ordini Prædicatorum privilegia tentendant, illum communiter nuncupant de* Pœnitentia S. Dominici, *& expreſſe addunt nomen ſancti Dominici, ut ab alio tertio Ordine Franciſcano de Pœnitentia diſtinguatur, quemadmodum patet ex variis Pontificum diplomatibus, quæ reverendiſſimus Magiſter Vincentius Bandellus anno* 1505 *tam Conſtitutionibus Prædicatorum excudi juſſit. Denique Raymundus Capuanus, S. Antoninus, & noveni Dominicanus apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 348 & 349 *hæc duo diplomata tertia ſua Ordini tacite abjudicant, dum unanimi conſenſu narrant,* Fratres de Militia Jeſu Chriſti *nomen mutaſſe, & ad honorem ſui Inſtitutoris appellari voluiſſe* Fratres de Pœnitentia ſancti Dominici, *poſtquam hic catalogo Sanctorum ſolenniter adſcriptus eſſet: cum enim* S. Dominicus *anno Chriſti* 1234 *in numerum Sanctorum relatus ſit, quomodo Honorius III, & poſt ipſum Gregorius IX jam ab anno Chriſti* 1228 *vel* 1229 *illos* Fratres de Pœnitentia *nominavit?*

E

& aliud pertinent ad militiam Chriſti in Italia,

334 *Propius ad originem hujus tertii Ordinis accedunt litteræ, quas Gregorius IX Papa ſcripſit dilectis* Fratribus Militiæ Jeſu Chriſti per Italiam conſtitutis, *quæ incipiunt* EGREDIENS HÆRETICORUM, *& in quibus Pontifex illos in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſic ſuſcipit:* Hinc eſt, quod eorum de vana & ſeculoſi militia ad ſervitium Jeſu Chriſti converſi, Apoſtolicæ Sedi & diœceſanis epiſcopis promiſeritis obedientiam, & Eccleſiæ libertatem contra omnes pro poſſe & ſucceſſorum voluntate defendere, ac hæreticorum inſaniem ſponderitis ſtoris viribus expugnare, veſtris juſtis ſupplicationibus annuimus clementer, & perſonas veſtras earumque omnibus bonis, quæ in præſentiarum rationabiliter poſſideris, aut in futurum juſtis modis, præſtante Domino, poteritis adipiſci, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis feripti patrocinio communimus. *Deinde poſt alia privilegia, ſic in articulo mortis plenariam peccatorum indulgentiam largitus. Hoc diploma integrum cum ſupradictis Prædicatorum Conſtitutionibus fol.* 9 *excuſum eſt ſub nomine Gregorii IX, & notatur datum* Pecuſii XI Kalendas Januarii, Pontificatus *ejus anno* VIII, *qui anno Chriſti* 1234 *reſpondet. Si quis hinc inferat, litteras illas certo certius directas eſſe Fratribus de Militia Jeſu Chriſti, quam* S. Dominicus *inſtituit, jure meritoreſpondebimus, in toto illo diplomate nullam de primo hujus militiæ inſtitutore mentionem fieri.*

F

335 *Quisnamo potius ſuſpicabimur, has litteras ſpectare ad Militiam Jeſu Chriſti, quam* S. Petrus martyr *ex Ordine Prædicatorum in Italia inſtituit, cum Bzovius in Annalibus Eccleſiaſticis ad eumdem annum Chriſti* 1234 *num.* 5 *inter alia Gregorii IX geſta ex Flaminio referat ſequentia:* Etiam Cruce-ſignatos militiæ Jeſu Chriſti ad ſtrenue pugnandum contra hæreticos animavit, eamque operam in exſtirpandis hæreticis non fruſtra novavit. Erat Florentiæ non parvus numerus illorum, qui Deum non

quam S. Petrus martyr ibidem inſtituit.

AUCT. C. C. eſſe Creatorem viſibilium aſſerebant. Hos divus Petrus Veronenſis, magnus ſanctæ fidei propugnator, modis quibus poterat perſequebatur, exagitabat, ac delere ſtudebat. Io illos igitur auctoritate Gregorii Pontificis Chriſti fidelium multitudinem concitavit, & nobili Rubeorum familiæ, cui præcipua negotium hoc demandatum fuit, vexillum eruce inſignitum dedit, quod ad præclarum certamen ituri Chriſtiani ſequerentur. Collecta itaque ingenti multitudine armatorum, ium adverſus hæreticos eſt, & orto aeri certamine circa Arnum io loco, qui Puteus aquæ dicebatur, ultra fluvium illos profligarunt, & io platea ſanctæ Felicitatis proſtraverunt, reliquos autem ex urbe fugaverunt. A recenti victoria divus Petrus collegium (*Flaminius in Vita S. Petri Martyris apud nos fol.* 100 *verſo notat, vulgo* fraternitatem *vocari*) Militiæ Jeſu Chriſti apud Florentinos inſtituit, & ſacroſanctum illud vexillum ei pro magno munere reliquit, quod hactenus Floreatiæ ſervatur, & in feſtivitate ejuſdem Divi oſtentatur. *Similia in antiquioribus S. Petri martyris Actis apud nos tomo* III *Aprilis, pag.* 693, *legantur, & eodem a ſancto Antonino Part.* 3 *Chronicarum tit.* 23 *cap.* 6 § 2 *repetuntur.*

B

Si militia illa S. Dominici cum noſtrorum conferenda habeat,

336 *Etſi hæc vetera monumenta probent Floreatiæ quamdam ſacræ militiæ congregationem ab illo S. Petro martyre inſtitutam fuiſſe; ideo tamen nondum abjudicamus S. Dominico inſtitutio, nam Militiæ Jeſu Chriſti, quam Raymundus Capuanus, S. Antoninus, aliique recentiores ei paſſim aſſcribunt: facile enim potuit S. Petrus exemplo ſancti ſui Fundatoris ſimilem militiam inſtituere aut propagare. Sic nemo hactenus primam tertii Ordinis Dominicani de Pœnitentia inſtitutionem tribuit B. Ambroſio Sanſedonio ex eodem Prædicatorum Ordine, quamquam in antiquis ipſius Actis, quæ ad diem* XX *Martii dedimus, apud nos tom.* III *iſtius menſis pag.* 694 *num.* 53, *legatur de illo ſequentia:* Inſtituit præterea diverſas virorum confraternitates; quas ſuis religioſis conſtitutionibus ad obſervantiam vitæ Catholicæ & ad pœnitentiam de peccatis ſuis peragendam inducebant. Mulieres quoque virgines & viduas ad religioſum vivendi modum in unum congregavit, quibus in vivendi modum diſcretis conſtitutionibus tradidit ſub regimine Fratrum Prædicatorum. *Cum itaque ex his nihil certi concludere liceat, alio modo tentandum eſt, an traditionem illam, quæ originem Militiæ Jeſu Chriſti S. Dominico aſſcribit, aliunde probabili conjectura confirmare poſſimus.*

C

Confirmatur ex confraternitate ejus in parochia Toloſana ortæ eſt.

337 *Videmur nobis detexiſſe obſcurum aliquod indicium aut veſtigium iſtius ſacræ militiæ in Hiſtoria Guillelmi de Podio Laurentii, qui cap.* 25 de confratria magna, facta Tholoſæ & Cruce ſignata contra hæreticos & uſurarios manifeſtos *hæc narrat:* Venerabili itaque patre Fulcone epiſcopo curam gerente vigilem, quod omnes ejus civea Tholoſani iſta, quæ extranea concedebatur, indolgencia non extorreret, utque per hanc devotionem eos Eccleſiæ aggregaret, atque facilius per eos expugnaret hæreticam pravitatem, & ſervorem exſtingueret uſurarum, eum Dei auxilio, juvante Legato, obtinuit Tholoſæ magnam fieri confratriam, confratres omnes conſignans Domino ſigno crucis, in qua fuit tota fere civitas præter paucos, & de burgo aliqui conſenſerunt, & omnes aſtrinxit Eccleſiæ vinculo juramenti, præpoſitique baiulis confratriæ Aymerico de Caſtro novo, qui dicebatur Coſa, & Arnaldo fratre ejus militibus, & Petro de Sancto Romano, & Arnaldo Bernardi, dicto Endura, viris quidem ſtrenuis & diſcretis atque poteotibus, adeo, Deo faciente, ipſa convaluit confratria, quod cogebantur uſurarii eorum eis conquerentibus reſpondere & ſatisfacere malu velle: & eum armis in ruinam domorum & prædam contumacium curretur, & aliqui rurtes, ut ſe defenderent, muniebant: factaque fuit ex hoc magna inter cives & Burgenſes diviſio, ita quod in burgo adverſus illam, fecerunt alteram confratriam vallatam vinculo juramenti: tamque proceſſum erat, quod iſta diceretur confratria candida, alia nigra, fiebantque eum armis & vexillis, frequenter inter eos equis armatis prælia inter partes: venerat enim Dominus per ipſum epiſcopum, ſervum ſuum, non pacem malam, ſed gladium bonum, mittere inter

D

338 *Deinſabæqualis ille auctor in eadem Hiſtoria cap.* 27 *refert, magnam juratæ iſtius congregationis ſeu militiæ multitudinem, invita civitate Comitem Toloſanum, hæreticorum fautore, Toloſa ad Caſtrum Vaurum diſceſſiſſe, ut Catholicis infidelibus ſuppetias ferret, & hæreticos expugnaret. Nihil igitur miri, ſi S. Dominicus, tunc hæreticorum converſione intentus, & Fulconi epiſcopo amiciſſimus, zeli ac induſtria ſua hanc ſacram militiam excitaverit. Non ignoramus, huic conjecturæ quædam opponi poſſe. Primo quidem dici poteſt, ab hiſtorico citata illam militiæ inſtitutionem Fulconi epiſcopo tribui. At amaes noruat, præclara hujuſmodi geſta viris in dignitate eccleſiaſtica conſtitutis aſſcribi conſuevisſe, quamvis alii inferioris ordinis prima illorum conſilia ſuggeſſerint, & ad ea perficienda impigre laboraverint. Sic ſupra nonnulli erectionem monaſterii Pruliani Didaco Yannenſi attribuunt, quamvis S. Dominicus in ea fundatione maximam partem habeat, ita ut hic jure meritoinſtitutor illius appellitur. Secundo objici poteſt, militiam illam Toloſanam contra hæreticos & uſurarios manifeſtos inſtitutam eſſe, cum tamen tradatur S. Dominicus Militiam Jeſu Chriſti contra hæreticos & honorum eccleſioſticorum uſurpatores inſtituiſſe. Sed forte biſericus latiori loquendi modo vocavit uſurarios, qui injuſte bona eccleſiaſtica uſurpabant. Ceterum hanc conjecturam noſtram, tum teſtimonio Raymundi Capuani, S. Antonini, alterumque conjunctam, non prorſus impenetrabilem putamus, tum præſertim huic Ordinis traditioni nullum certum argumentum repugnat. Interim vel eruditi in hac re opinionem noſtram tueri faciant, quam fortaſſe judicaverint.*

ut ex conjecturis aquo mullis deciimus.

E

F

§ XIX. Quid ſit Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ, & an ſanctus Prædicatorum Fundator illud primus inſtituerit?

Quid ſit Pſalterium Deiparæ, ſeu Roſarium,

ALonus Rapenſis in Apologia ſua ad Ferdinandum epiſcopum Tornacenſem de hoc precandi genere differens, Part. 2 editionis Mogontinæ, cap. 3 cenſet, illud potius Pſalterii nomine, quam alia quavis, appellandum eſſe; hujuſque opinionis ſuæ cauſas ſequentes allegat: Primo, inquit, ob figuram Davidici Pſalterii; figura enim & ſignificatum eodem nomine, etſi non eodem ſignificandi

A ficandi modo nominantur. Ita Chriſtos dicitur leo, vermis, lapis &c. Similem ad modum nomina hæc CORONA, ROSARIUM, SERTUM, ſignificatu proprio longe diſtant (ut diſparata & diverſa) a genere orationis. Pſalterium autem Eccleſiæ, quod hujus eſt pſalterii fundamentum & figura, vere & univoce oratio eſt. Secundo vocabula CORONA, ROSARIUM, SERTUM metaphorica ſunt, ex ſimilitudine dicta; pſalterium vero a pſallendis Deo laudibus nomen habens, proprie eſt oratio. Tertio nomina illa vulgatiora ſunt, ſapiuntque ſeculi vanitatem, quod ſic a ſertis puellaribus dicantur; at pſalterium eſt eccleſiaſticum, ideoque religioſius ab Eccleſiæ filiis amplectendum eſt, venerandum, aſſumendum, ac prædicandum. Quarto pſalterium vox eſt divina, biblica, & utriuſque Teſtamenti ſtylo conſona atque conformis: at nomina cetera ex hominum mente orta ſunt & intellectu & affectu, neque ab ratione ſimilitudinis. Quinto coronæ, roſaria, ſerta geruntur a viris, ſemiois, puellis juxta bonis & malis; pſalterium vero in ſacra Scriptura tantum in uſu bonorum eſt, inque Dei ſolius cultu.

B *quæ vox pſalterii vitiatur ſertum uſurpata,*

340 *Quidquid ſit de congruentiore iſtarum precum appellatione, nos mora jam recepto iſtam orandi ritum voce* Roſarii *paſſim exprimimus, licet hoc nomen in ea ſignificatione recentius videatur. Primum ea voa nobis occurrit apud Thomam Cantipratanum, qui poſt medium ſeculi* XIII *floruit, lib.* 2 *de Apibus cap.* 19, *ubi numero octavo præfigitur hic titulus*: De juvene quotidie tria Roſaria recitante, qui revixit, & pœnitentiam egit. *In ipſa autem narratione iſtius miraculi non exprimit vocem Roſarii, ſed utitur* triplici quinquagena in ſalutatione verſus Angelici AVE MARIA, *& ſimilem phraſim numero ſecundo ejuſdem capitis adhibet occaſione alterius juvenis, qui quotidie Deiparam* tribus quinquagenis *ſalutationem angelicarum honorabat. Unde Coquetius in Viſceribus Deiparæ jam aliquoties citatis cap.* 23 *pag.* 467 *dubitat, an Cantipratanus ſcripſerit* ipſam Roſarii vocem, nequedum forte uſitatam: ſuſpicamur ſiquidem; *laqueis*, titulos articulorum, ſeu numeris præfixos, a Cantipratano ipſo editos non eſſe. *De hac opinione judica, ut lubet: nam de nomine non diſputabimus; ſi de ipſa re inter nos convenerit.*

C *explicat Malvenda;*

341 *Petro Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1213 *cap.* 10 *hunc precandi modum ita exponit*: Divina illa ratio & formula ſecretum precem, quem ROSARIUM beatiſſimæ virginis Mariæ appellamus, a multis PSALTERIUM dicitur, quod in ea centies & quinquagies recitata Angelice ſalutatione AVE MARIA &c. inſtar Davidici pſalterii, quod centum quinquagiete Pſalmis conſtet, & cuilibet Angelicarum ſalutationum decadi, interjecta ſemel oratatione Dominica PATER NOSTER, per quindecim Angeliesrum ſeluratinnum decades, quindecim repetitem orationem Dominicam, quindecim majora humanæ inſtauratinnis myſteria, piis meditationibus percenſentur. *Deinde ſingula myſteria ſingulis decadibus aptat, eumque orandi ritum diſtinctius explicat, quod etiam pluret ejuſdem Ordinis ſcriptores laudabiliter præſtiterunt. Sed cum noſtrum non ſit hæc paſſim nota & obvia tranſcribere ad indagandum hujus inſtitutionis tempus progredimur.*

342 *Joannes Andreas Cappenſtinius lib.* 2 *de Feſtivitate Roſarii cap.* 3, *Nicolaus Janſſenius, Hyacinthus Choquetius, Joannes a ſancta Maria, alique omnes, qui prædicationem S. Domiioici in Gallæcia & Britannia Armorica ea Alane Rupenſi admittunt, conſequenter primam Pſalterii ſeu Roſarii inſtitutionem, ab illo Sancto factam, ad annum circiter* 1200 *referre cogantur: nam Alanus Redivivus, Part.* 2 *cap.* 13 *ex revelatione ſibi facta aſſerit, Deiparam tunc S. Dominico imperaſſe, ut impiis piratis, a quibus captus fuerat, Roſarium prædicaret. Nec ea prædicatio optato ſucceſſu caruit, ut ibidem Alanus inditis his verbis*: Eſt vox ſuntque vota non omnium ſupplicum, mandata ſe facturos; tantum ipſe imperet. Perfidiam, ſceleta, vitam anteactam, ſeque ipſus deteſtari, pœniteotiam ejulatu magno ſpondent; Pſalteria de manu ſervatoris ſui (*admirum* S. Domioici *qui eos ſervaverat*) accipiuot, acceptant, eocuntque Fraterotratem omnes unam ac novam ſub auſpicio Jeſu & Mariæ, tituloque Pſalterii. *Sed cum ſuperius § XI hanc Alani hiſtoriam rejecerimus, pergamus ad alia tempora, quæ huic inſtitutioni aſſignantur.*

AUCT. G. C. *ſed intra ipſos, audeo dicere Dominicanos non convenit,*

343 *Poſtquam Malvenda in annalibus ad annum* 1213 *cap.* 10 *& ſequentibus longam diſſertationem de etymologia Roſarii inſtituit, & ex teſtimoniis Romanorum Pontificum primam illius uſum ſancto Fundatori ſuæ vindicavit, tandem cap.* 19 *de chronologico ejuſdem initio hæc addit*: De tempore, quo inſtitutum iſtud Roſarii a ſancto Dominico inventum eſt, cum ea ſcriptoribus annus certus ſtatui nequeat, o voci tamen (*accipe ſcriptores numero præcedente citatos, qui tempus illud maturet aut narrationem Alani inficiari cogantur*) in eam ſententiam abeunt, prædicatore apoſtolico Viro contra Albigenſes, in Toloſana regione ad ab eo excogitatum. Nos procul dubio, cuoctis ſite perpeoſi, intra decennium iſtud prædicationis ſancti Dominici adverſus Albigenſes, ac priotibus hujus de ennii annis, inſtitutionem Roſarii reponendam exiſtimamus. Nec tamen ſic dicimus, ſanctum Dominicum Roſarii auctorem fuiſſe, ut ipſum primum & a ſe jam ſancti ritus inventorem & excogitatorem affirmemus: ipſe enim beatiſſima Deipara, Viro Dei apparens, illum ducoit Roſarii inſtitutionem ore, verbis, monituque beatæ Virginis, eaque præeunte, ſanctus Domioicus Roſarii formulam didicit. Saera igitur Dei Genitrix inventrix; ſanctus Dominicus potius promulgator exſtitit. Rei geſtæ hiſtoriam ſcriptores omnes in hanc ferme ſententiam exponunt. *Tam ſubjungit hujus apparitionis hiſtoriam, omiſſiſque ſtupendis prodigiis, eam ſtudioſe mitigat, ac credibiliorem reddit. Alanus Redivivus, qui antiquiorem hujus narrationis auctorem baſtenus non novimus, Part.* 2 *cap.* 3, *eandem Deiparæ apparitionem fuſius exponit, plurimiſque portentis auget.*

E *quo tempore illud docuerit Deipara,*

E

344 *Ut prolixa Alani oratione tædium lectori affyramus, illam tranſcribimus ex Nicolao Janſſenio qui in Vita S. Dominici lib.* 1 *cap.* 4 *eandem contraxit. & poſt narratam Albigenſium pertinaciam ſic ibidem pergit*: Tandem ſub annum MCCX haud procol Tuloſa in ſolam aliquando ſilvam, ſervidamque orationem ſe dedit Cum in ea conſtaret ipſo triduo, ac ſubiodo rubis & ſentibus corpuſculum atrociter laceraſſet (uti hoc ſuo ſupplicio crimina expiaret Toloſatium; quæ impedimento eſſe arbitrabetur) demum tertio die, eam inter verbera fractis viribus collabereotur, fortiſſimo Pugili adſoit Deipara, inſigni cæleſtium virginum turba comitante. Hæc nova recreatum ſpecta compellans, Ceriſſime, inquit, Do-

tam aliqui ad Toloſanam S. Dominici commorationem.

Auct. G. C. minice, nemquid ſcis, quæ & qualia erunt Trinitas beata acceperit, quæ totum orbem nova induit forma? Cui ille: O Domine, tu melius me noſti; per te enim ſalus data eſt mundo, per te noſtra omnium reparatio cœpta eſt. Et illa: Dilecte mi Dominice, beata certe Trinitas, ut peccata omnia deleret, arma non elegit alia, quàm Pſalterium angelicum, quod eſt totius novi Teſtamenti fundamentum. Quocirca ſi fructum exoptas tuæ prædicationis, commenda & iocoſa Pſalterium meum, ex quo brevi miſſis tibi uberrima edetur.

eſſit ad martyrium illud captivitatem ad antea referunt,

345 Dixerat; ſimul inſtruxit de Roſarii rito atque ordine, quem & hodie tenemus, ac denique Toloſam ire juſſit, prædicare Roſarium, ſuis fratrum auſpiciis bono animo eſſe: qui recta in urbem; cum vix campana templorum, ut in feſtis, ſimul conſonuisse omnia. Fit concurſus B ad prædicam, ſancti Romani dictam. Videtur hic Dominicus, audiri de Roſario. Quid ultra? Non tulit infernos prædicationem, & continuo venti; tonitrua, fulgura, terræ motio, ejulatus, horror, deſperatio occupavit univerſos. Contendit voce Dominicus, Roſarium ſuadet, pollicetur quietem, perſuadet. Legunt, atque ea tota anteis regione sacrorum plausus & ululatus: Væ, væ, nobis, quia ab angelis per Pſalterium religamur carnis igoeie. Iorer hæc viſum in eccleſia Deiparæ ſimolacrum manu elevata miairabundo ſimile. Hic populus omais ſopplex almæ Virginis opem implorat, præcuare in verba archangeli Dominicu. Fit pax & alta qoies; admiratio pariter & motatio animorum. *Ut hoc loco taceam de ſuſpecta hujus narrationis primo auctore, non video, qua chronologiæ cohærentia Jauſſenius hic originem Roſarii ad annum Chriſti* 1200 *referat, cum ſuperius* § XI *narraverit*, S. Dominicum *juſſu Deiparæ jam ab anno Chriſti* 1200 *prædicaſſe Roſarium prædonibus maclvic, qui tunc eum ex littore Galliciæ in navim ſuam cum ſocio captivum abduxerant. Quomodo igitur nunc primum anno* 1210 *didicit a Deipara apparente ritum Roſarii, quem jam a decennio, per apparitionem ejuſdem ſanctiſſimæ Virginis edoctus, pariter prædicaverat ac perfecerat?*

quam difficultatem Choquetius conciliare nititur,

346 *Hoc ſtatuto Choquetius ſenſit hanc difficultatem; ſed eam effugere aut levi ratiuncula eludere nititur, dum in opere proxime citato tom. 2 pag.* 451 *ante elegans ejuſdem hiſtoriæ compendium ita præfatur:* Tempus jam eſt, ut admirandam, & quovis ſtupore dignitſimam Roſarii originem & promolgationem enarremus. Prætermiſſis vero quibuſdam, quæ in hanc rem a beato Alano de Rupe diſuntur, quæ hic referre operæ pretium non eſt, cum privata quædam tantum ſint Roſarii eudimeare & proludia: nos ſolemnem, & ipſi orbi factam, illius publicationem dabimus. *Deinde ſatis eleganter & fideliter portentoſam hiſtoriam, jam ex Jauſſenio breviter relatam, juxta Alani Redivivi textum refert, eamque eveniſſe anno Chriſti* 1213 *vel forſan* 1214 *affigit. At eadem difficultas chronologica, quam Choquetius brevi prætermiſſione evadere vel involvere conatur, eſt ſolvenda ſuperſit, ut jam oſtendamus.*

dum primum Roſarii prædicatorem gratis vocari patiatur,

347 *Paragrapho undecimo hujus Commentarii pravi citavimus Joannem a ſancta Maria, qui in Gallicis* S. Dominici *Actis lib.* 2, *cap.* 19 & 20, *ex Alano narrat, quomodo Sanctus poſt ſedecim menſe tempeſtatem una cum picatis jam converſis in Britannicam Armoricam appulerit, ac ibidem primam Roſarii confraternitatem erexerit.*

Nunc audiamus ipſum Alanum Redivivum, qui D *Part.* 3 *cap.* 22 *pag.* 228 *de ſucceſſu hujus prædicationis Britannicæ ſic ſcribit*: Sanctus Dominicus, novus orbis apoſtolus; Evangelii prædicationem cum Pſalterii virtute in Britanniam quoque inferebat; & quod mater ejus, cujuſdem Britanniæ ducis filia, indidem uriunda tuiſſet, tanto nodiebatur attentius, velut cognatus ſanguis. ne dutia magni propinquus, *Poſtea ibidem vechat ipſos Sancti ſermoeti, in Britannia de Roſario habitos, & accumulat prodigioſa miracula, quæ tunc in eadem provincia publice contigerunt, eoque omnia ſibi ab ipſo S.* Domioico *revelata fuiſſe teſtatur. Hæc Sanctus dia ante apparitionem Toloſanam publice coram omnibus in Britannia prædicaſſe, & plerſque hujus provinciæ incolas ad uſum Roſarii induciſſe dicitur.*

alteram vocis publicam

349 *Quo igitur Choquetius hanc publicam Pſalterii prædicationem inter* private Roſarii rudimenta & preludie *reponit? Si* S. Dominicus *hæc unquam fecerit, certe non privatim ab illo geſta fuiſſe, abunde patet ex iis, quæ* E *Alanus in proſecutione ejuſdem narrationis Part.* 3 *cap.* 23 *pag.* 260 *habet in hunc modum*: Ex extempore omnis omnium Rudia in unum verſe ſunt ſanctum Dominicum. Dux ipſe, eleruſque rutus, univerſque natio beatos ſeſe prædicabant, ſi ie præſulem Britanniæ ſummom ipſis hebere contigiſſet ſanctum Domioicum. *Dein ibi narrat, quomodo Sanctus illam dignitatem eccleſiaſticam, ad quam acceptandam Britanni eum cogere volebant, conſtanter recuſarit, & ex Britannia in Hiſpaniam prodigioſe tractatus fuerit, ut § 25 teruc limus. Hæc ſatis indicant publicam geſtorum famam, quam Sanctus in illa provincia ex ſuis prædicationibus & miraculis acquiſiverat, ſi Alano credimus. Debuiſſet itaque Choquetius primam Roſarii promulgationem, quam S. Dominico adſcribit, aliquot annis prævertere, aut in hac Britannica prædicatione fidem Alano abrogare. Eadem argumentatio urget omnes illos, qui narrationes Alani, tamquam oracula, recipiendas cenſent.*

de qua tamen publica ex nulli veterum hiſtoriarum

349 *Verum Choquetius ab illa Alani repudiatione tam longe abeſt, ut cap.* 23 *operis ſui ſupradicti pag.* 227 & 228 *mirabilem S. Dominici trajectionem, quæ ex Britannia Armorica in Hiſpaniam divinitus facta traditur, ſolo Alani teſtimonio confirmet. Præterea cap.* 22 *ejuſdem operis pag.* 461 *apparitionem Toloſanæ, quam tot publica prodigia comitabantur, obvium quoddam dubium opponit; at finul ſolvere nititur his verbis*: At objaniaet fortaſſe nonnemo: ſi adeo conſtans ſit, ut aſſerimus, ejuſmodi portentorum veritas, cur ad Alanum uſque, omnium pæne duo ſecula, orbem latuit res omni ſtupore excipienda, & cui parem non prodit vetuſtas? Sane laud credibile eſt, tot veterum ſcriptorum memoria calimoqua excidiſſe, ut nemo plane vel ex ipſa Prædicatorum claſſe ejuſce meminerit, ſi tam ornata, tam ſplendida fuerint Roſarii naſcentis primordia. *Tum hanc objectionem, quam cuilibet homini cordato ſtatim incidere penum eſt. Ita reſpondet*: Enimvero caliginem illam nullo quidem negotio diſcutimus; erunt ſquidem tunc in Gallia Narbonenſi belli atrocitate adeo turbata omnia, ut cunctis ad alia intentis, facilem orci rabies modum habuerit, admiranda illa penitus ſupprimendi, quæ Roſarii quoque ipſam memoriam Alani ætate fere exſtinxerat.

350 *An ergo hic revereamur ſacræ theologiæ magiſtros ignorabat, plures ſcriptores geſtu ſtatim tam, poſt*

A *poſit ac regionis poſteritati reliquiſſe? An non me-*
nuc teſtes in Proceſſu Canonizationis examinati meminerunt. *minerat, Petrum Vallis-Sernenſem, atulatum in pluribus teſtem, etiam minutiora hujus belli adjuncta litteris mandaſſe? An ei ignotus erat Guillelmus de Podio Laurentii, qui ætati illi proximus hiſtoriam Albigenſium copioſe conſcripſit? An dtalque neſciebat, alia vetera chronica de hoc bello edita fuiſſe? Facile intelligu, quod ipſum latuerit Proceſſus Toloſanus, qui nuper primum prodiit, & in quo plures teſtes ſynchroni jurejurando detlarunt eximia S. Dominici geſta & miracula, quæ ipſimet in partibus Toloſanis viderunt, vtl audierant. At nullus horum (tamen tteceut & ultra, teſtimonium ſuum juratum perbiberat, ut ex infra ditendis patebit) veebum fatit de magnis prodigiis, quæ tunc palam in urbe Toloſana contigiſſent. His adde uovem teſtes ex Ordine Prædicatorum, qui in proceſſu Bononienſi juridice examinati ſunt, & juramento confirmati varia, quæ ſanctum Patrem ſuum in Gallia Narbonenſi contra Albigenſes geſſiſſe noverant. Cur, obſecro, omnes illi ſcriptores ac teſtes de eo tam publice ac portentoſa filuiſſent?*

B

Quibus Alanus contendit illud Pſalterium Deipare

353 Hoc argumento ueguivo, quod hic ſuo vobore uon caret, præcluditur ulterum Chequetii effugium, ex ſola Alani auctoritate arreptum, quod ille ibidem reſponſeut jam datæ mox ſubjungit. Quod ſi eameu quiſpiam cum Chequetio, Joanne a ſancta Maria, aliiſque nimium credulis ſcriptoribus contendat, narrationibus Alani omnino fidem hiſtoricam adhibendam eſſe, jam uon tantum primam S. Dominici de Roſario prædicationem aliquot annis antevertere, verum etiam ipſam Roſarii inſtitutionem ei denegare oportebit: nam ipſe in ſua Apologia, Part. 1 Alani Redivivi cap. 8 quaſi de novitate iaducta actuſatus, Ferotiu Tornacenſi epiſcopo ſuadere conatur, hunc Roſarii recitandi uſum primis Eccleſiæ ſiculis vbiguiſſe, & poſt allegatoe variae hujus antiquæ pietatis teſtes, caput titatum ſic confidenter concludit: Quibus ex omnibus de plano liquet, quod docere vel prædicare Pſalterium virginis Mariæ minime de ulla novitetis uota juſte ſuſpectum haberi eolparique poſſit. Adeo ritus eſt entiquiſſimus, laudatiſſimus, & honoratiſſimus in Eccleſia, temetſi per incuriam hominum, & temporum iujuriem, ſubinde torpuit neglectue.

C

dio ante tempora S. Dominici inſtatum niſſe,

352 In decurſu ejuſdem capitis inter præcipuos Pſalterii ſeu Roſarii cultores numerat S. Benedictum, venerabilem Bedam, S. Ottonem, S. Dominicum Loricatum, & S. Bernardum, quibus tandem ſanctum Ordinis ſui Fundatorem ita ſubjungit: Sanctus Dominicus poſt eum (videlicet *S. Bernardum, de quo immediate autea egerat*) primus idem ſacri Ordinis Prædicatorum dux & peter inclytos, vel tunere ab ætete Chriſto & Deiparæ in hoc precandi ritu devotos edeo fuit, ut aſſidue Pſalterium orsret, verſaret, geſtaret. Robuſtioribus vero eonis in ceteris ſuæ religionis ne præcipetionis exercitiis adillius recitationem, inflictum ſibi ferrea eeteue diſciplinem, tar ad minus omni die tepetiam, conſtanter uſurpavit; & ite frequemer quoque, ut aliquando per diem octone aut deue etiam Pſalterio dictum ad modum oraudo perſolviſſe tradetur. Iſtu eſt apoſtolus ille Pſelterii, de quo elma Dei Virgo uou ſemel ei ſecta revelstione, meodatum formamque dedit ejusdem prædicandi. Et vero prædicavit, circumque tulit per omnem Hiſpaniem, Italiam, Gulliam, Angliem & Alumeniem. *At ex omnibus S. Dominici Actis, & chronologica eorumdem ſerie evidenter colligi poteſt, Sanctum numquam in Anglia aut Germania fuiſſe, multo minus ibi de Roſario prædicaſſe. Quare ex hoc Alani ratiocinio, cui magna ex parte non credimus, tantummodo argumentamur ad hominem, ut vulgo dici ſolet.* AUCT. G. C.

quam diſſicultatem Chequetius conetur eludere;

353 Forte aliquis Alani defenſor reponet, antequam S. Dominici ab illis ſanctis Pſalterii ſeu Roſarii recitatoribus ſelectiora Chriſti Mariæque myſteria ſingulis decadibus non fuiſſe immixta, ſicut Chequetius eodem capite operis pramum citati pag. 435 ſimilem difficultatem eludit hac explitatione: Duo in Pſalterio hoc vel Roſario obſervari debent. Unum eſt, ejuſmodi orationum ſubſtantie, & frequentia, imo & calculorum ſeu lapillorum uſus: elterum, ipſe preeeendi ſeu oraudi formule, ite diſpoſita & eptum, ut per quindenes ſeluutionum decades, quindecim Dominicteis oretionibus interjectis ad globulos numeratas, præcipue quindecim noſtræ ſalutis ſacramente piis meditetionibus percenſeantue. Primum ſb Apoſtolis, ipſiſque exorientis Eccleſiæ incuabulis mirum in modum in uſu fuiſſe eſſerimus. Alterum e ſanctiſſimo Dominico, Ordinis Prædicatorum conditore, ipſius Deiparæ monitu atquu eruditione, primo in orbem edeoque Eccleſiam invectum eſſe & publicetum, veriſſime pronontiemus. E

ſed ipſe Alanus ei effugium præcluſit,

354 Sed hunc diſtinctionis excogitatæ ſtrupulum tollere videtur ipſe Alanus, dum Part. 2 cap. 2 veteres Pſalterii ſive Roſarii propagatores iterum enumerat, iiſque hic pag. 95 egregios Eccleſiæ doctores ita addit: Sanctus Auguſtinus Eccleſiæ doctor incomparabilis Pſalterium Mariæ uſurpavit: ecquis enim dicere eodeet, vel cogitetre, tantum virum Pſalterium tantum ignoraſſe, quod uos ſcimus, quod Eccleſia prædicat, & fruquentet? Scimus, ut beate virgo Merie revelevit; ſcimus, ſancto Hieronymo dictum otundi ritum ad celculos uumero centum quinquagiate ſingulare exſtitiſſe refugiom, tum edverſum hæreticos, tum ut in omnibus * ſcientiarum generu tantum præſtaret ſtylo, quantum orbis edmitetur. Scimus, ut item ter benedicta Mater Dei reveluvit, S. Ambroſium & S. Georgium * hujuſce Pſalterii ſanctiſſimam ſciviſſe digniterem, idque INSUBSTANTIA, INQUANTITATE, ET QUALITATE. Et eos quiſquem de ulla ejuſdem orendi negligeutie & omiſſione ſuſpectus hebetu vel cogitario. ne poterit? *Haud dubie Alanus hic agit de Pſalterio, quod ipſemet cum meditatione præcipuorum myſteriorum noſtræ redemptionis docebat, & cujus antiquitatem oſtendere cupiebat, ut illud ab objecta novitatis actuſatione vindicaret, Hoc ſatis indicat aſſerens, S. Auguſtinum illud Pſalterium (quod nos, taquit, ſcimus) non ignoraſſe. Id ipſum rurſus abunde confirmat addens, illum præcandi ritum in ſubſleutie, in quentitate, & quelitate ſanctis hiſce Doctoribus notum fuiſſe. Hic iterum utimur argumento ad hominem, ut ſupra monuimus: quid nim de antiquitate illa verotimilius confundum ſit, caput eruditiſſimum Mabillonium in Præfatione ad Partem 1 ſæculi v Benedictini num. 118 & ſequentibus fuſe enaminatur.* * *forſan* omni * *lege* Gregorium F

Erhardus diſtinctionem eam explicationem illius

355 Interim Echardus alia via hanc Chequetii diſtinctionem evertit, dum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 815 ſic ſcribit: Primus Alanus religionis myſteria quindecim Roſarii decadibus aliigaudi rationem excogitavit, quibus ſuas viſiones, ſuique exemple vel miracula, ut volueris, adjungendo, megnam ſibi dicendi materiem præparavit. Bene eſt, ubi hæc facile audiuntur; ſed

Auct. G. G. non omnibus allubeſcit hæc ratio, qua vis omnis & vehementia orationis fraugitur, & cujus denum hæc unica ſemper concluſio, quam ſolam ſeportant auditores: ERGO ROSARIUM DICITE. *Hæc improbatio plurium cautionum de Roſario, quæ ibidem antecedentibus & conſequentibus verbis nimis ſtudioſe inculcatur, nobis non placet, nec placituram exiſtimamus pleriſque ſervidis Roſarii prædicatoribus, qui hac ratione cultum Dei, pacæ laudabiliter promovent. Etſi autem non velimus, ut hujuſmodi concionibus prodigia Alani immiſceantur; tamen nullo modo improbamus, vera beatiſſimæ Virginis miracula, quæ certe ſedulo concionatori deeſſe non poſſunt, in iis referri, & ita populum Catholicum ad recitandum Roſarium excitari. Multa magis nobis diſplicet libellus Gallicus, Pariſiis anno 1727 editus, qui* Solida devotio Roſarii *&c. inſcribitur: is enim continet plures propoſitiones, damnatis Queſnelli erroribus affines, & ſub fallaci titulo potius ad deſtruendum, quam ædificandum Roſarii devotionem, compoſitus videtur. Intelligenti pauca, ut proverbii loco dici ſolet. Nos itaque ex hac hiſtoria Echardi opinione tantummodo concludimus, ſupradictum Choquetii diſtinctionem inutilem eſſe, & S. Dominicum non fuiſſe primum, qui quindecim decadibus meditationem totidem myſteriorum alligavit.*

B

Sic evertit alia via, 356 *Echardus tomo* 2 *ejuſdem Operis pag.* 845 *hanc ſententiam ſuam repetit, ubi ad Vitam B. Æmiliæ Bicchieriæ, quam in Appendice ad diem certiam Maii tomo* VII *iſtius meuſis a pag.* 337 *eddimus, notat ſequentia:* Quod etiam numero 19 dicitur Beata pottaeiæ monaſterii mandaſ, ſe, ut omni ſabbato in honorem quindecim myſteriorum Roſatii totidem panes pauperibus eto. garet, novitium eſt & recentius adinventum: ne. que enim ulla quindecim myſteriorum Roſarii memoris unte Alanum de Rupe, qui primus vel ſubJevandæ attentionis vel pietatis excitandæ cauſa hanc diſtinctionem udinvenit, & ad quindecim Roſorii decades adjunxit & coaptavit. Unde nulla iſtius facti memoria in Vita ejuſdem Beatæ, quam circa annum MDCIX ſcripſit Soror Petronilla Bava, ejuſdem monaſterii ſodalis, & quam axcepit Michael Pio patte ſecunda libru primu

C col. 140.

quam communi poſſet deferuſſe dicitur, 357 *Equidem ſcio, hanc Echardi opinionem ab tradidiſſima P. Ludovico Robya, Dominicano Gandenſi, erroris accuſatam eſſe, eo quod in regulis ſive ſtatutis Begginarum Gandenſium, quarum confeſſiones jam ab aliquot ſeculis RR. PP. Prædicatores recipiunt, Pſalterium beatiſſimæ Virginis vel Roſarium cum meditatione myſteriorum recitandum præſcribatur. Hinc Echardus putans, illam myſteriorum meditationem præſcribi in privatis Begginarum Gandenſium ſtatutis, & ipſa Alano antiquioribus, paſt Opus ſuum edidit alteram appendicem, in qua circa hanc rem dicta ſua retractavit. Sed unicum dumtaxat hujus appendicis exemplar hactenus videre potui, & frustra Pariſiis ac in aliis ejuſdem Operis exemplaribus eamdem appendicem quæſivi, An forte Echardus hanc retractationem ſuam tantummodo edidit in gratiam monialis ſui, eamque communicavit Belgis illis, quos priori opinione ſua offenderat?*

forte nimis facile mutari credens, 358 *Ut ut eſt, dubitari poteſt, an Echardus non nimis facile hic dicta ſua retractaverit, eo quod ſtatim crederet, iſtius Begginarum Gandenſium conſtitutiones ab ipſa Begginaſii origine uſque ad noſtram ætatem ſine ulla mutatione permanſiſſe. At hic hærebat aqua, ut vulgo dici ſolet: nam ampliſſimus D. Joſephus Geldolphus a Ryckel ab Oorbeeck, Lovanii abbas S. Gertrudis, in Hiſtoria Begginaſiorum Belgii, Actis S. Begæ ſubjuncta, ſatis innuit, has conſtitutiones variis temporibus auctas vel mutatas fuiſſe, dum ibidem § 72 pag. 315 ſcribit:* Duo ſunt in Flandriæarum matre urbium Gandavia Begginaſia. Primum eſt ſanctæ Elizabethæ fundatum a Joanna & Margaretha Comitibus Flandriæ circa annum MCCXXXIV. Eſtque locus ampliſſimus trium & amplius bonariorum teriæ. Additus & amplitudini decor, adeo ut, qui multa viderunt, fateantur, ſe pulchrius nullum vidiſſe. Olim a prima ſui origine fuit extimum civitati; nunc intra pomœria concluſum eſt. Hujus directio ſempee penes PP. Dominicanos fuit, qui duos ad minus eidem confeſſarios ordinarios ex gremio choti ſui, elauſtro tamen ſuo obnoxios, aſſignant; ſed pee facellanos ſaculares Officia ſacra celebrant. Ludovicus Flandriæ Comes auxiſſe legitur hujus Beggina ſii ſtatuta ex ſuggeſtione prælatorum, quæ & ſic auctis confirmavit anno MCCCLIV. Hæc eadem auguſtæ memoriæ Carolus V approbavit anno MDXXXI duodecima Maii. Rurſus anno MDCXXIII vigeſima ſeptima Novembris examinata & approbata meminimus. *Cum igitur ſtatuta illa aliquando aucta & examinata fuerint, admodum veroſimile eſt, ea pro variis rerum ac temporum circumſtantiis etiam nonnihil mutata fuiſſe. Porro hæc lite decidi non poteſt niſi ex oculata veterum conſtitutionum Mſs. inſpectione, & accurate examinandum eſſet, an in antiquis & ætatem Alani præcedentibus ſtatutorum autographis illa myſteriorum meditatio Pſalterii ſeu Roſario beatiſſimæ Virginis adjungatur.*

D

E

ſe contradicere antiquis monumentis Begginaſii Gandenſis. 359 *Sahem illa non reperiuntur in antiquo diplomate, quod ampliſſimus D. Joſephus Geldolphus Ryckelius in laudata Hiſtoria Begginaſiorum Belgii pag.* 563 *&* 564 *ex autographo Gandenſi ſic refert:* Univerſis præſentes litteras inſpecturis Joannes F. Alexandri ſalutem & noſcere veritatem. Noſcant univerſi tam præſentes quam futuri, quod ego de communi conſenſu & voluntate Joanna & Jordani filiorum meorum, & meu, quondam foſſam jacentem ab Oriente curiæ Begginarum S. Elizabethæ juxta Gandavum inter terram meam & terram earumdem prorenſam a ponte portæ dictæ curiæ verſus Boream juxta aggerem ſive dyeum, & eidem aggeri ſive dyco in longitudine coæquatam, dictis Beggiuis in purum ulcemoſynum pro remiſſione peccaminum meorum & anteceſſorum meorum, contuli in perpetuum jure hæreditario poſſidendam; renuntians omni juri, quod in dicta foſſa tenui, habui, & poſſedi, & quod ego vel ſucceſſores mei in poſterum eſſent habituri: & remotis omni dolo & fraude, promiſi bona fide, quod dictæ collationi per me, vel alium, ſeu per alios minime contraitem.

F

ex quibus id tamen hactenus non evenit 360 Quapropter domicella Elizabeth, magna magiſtra curiæ, & Beggiuæ ejuſdem loci ſupradicti in bona fide promiſerunt, quod a univerſitatium Elizabeth (*erat hæc uxor benefactoris*) in perpetuum celebrari facerent. Quælibet veto domicella ſiva Beggina dicti loci dicet pro anima uxoris meæ, filiæ quondam Jordani de Rym, patree atque anima mea PSALTERIUM B. MARIÆ VIRGINIS, eodem die, qua dicta univerſaria contigerit celebrari. Cujus rei teſtes fuerunt Joannes & Jordanus filii mei; & diſcreti viri Prior Ordinis Fratrum Prædicatorum Gandeo. F. Zigerus dictus de Zotteghem, F. Laurentius,

F.

A F. Zigerus de Aelſt, Theodoricus dictus witten Rameo, D. Ægidius & D. Joannes, Capellani eo. tiæ ſupradictæ. In quorum omnium teſtimonium; robur, & munimen, ſigillum meum ona eum ſigillo Priorit Prædicatorum Gandenſ. præſentibus duximus apponendum. Datum anno Domini MCCXXVII, menſe Julii. *Etiamſi hic a Begginis Gandenſibus recitandum promittatur* Pſalterium B. Mariæ Virginis, *quo Alanus aliique paſſim Roſarium Deiparæ intelligunt, nullum ſit verbum de præfacta myſteriorum meditatione, quæ tamen in antiquis Begginarum Gandenſium ſtatutis exprimi perhibetur. Quod ſi nihilominus iſta myſteriorum meditatio contra opinionem noſtram in prædictis Begginarum Gandenſium conſtitutionibus expreſſa & Roſario adjuncta lucubratur, jam inde Erhardo retractanti adhæremus.*

365 *Verum tunc alia orietur quæſtio, utrum* & diſtinctioni Chequerianæ alia difficultas opponi poſſet. *hanc pia Pſalterii ſeu Roſarii meditatio etatem S.* B *Dominici non præceſſerit: ſiquidem R. D. Joſephus Stephanus de Noriego in ſuperius laudata Diſſertatione hiſtorica § 21 cruciadit, illam Roſarii meditationem ante tempora S. Dominici in Ordine Præmonſtratenſi uſitatam fuiſſe, & ibidem pag. 209 poſt aliquot hujus ſententiæ ſuæ probationes ita concludit*: En quibus ducor fundamentis, ut credam, B. P. Dominici mentem in Ordine Præmonſtratenſi Roſarium Virginis, per myſteria & gaudia diſtributum & ordinatum, recitari conſuevisſe: quandoquidem B. Joſeph, ut liquet ex ſuperius dictis num. 180, anno Domini MCLXIII candidum habitum duodecimis ſuſcepiſſe, certius aſſeritur. Quo tempore prælaudatus Albertus primus abbas, & ultimus Præpoſitus monaſterii Stuinfeldenſis, libellum illum gaudiorum Virginis compoſuerat, ut Præmonſtratenſium corda in cultum & obſequium Patronæ Ordinis inflammaret, Quibus B. Joſeph nova gaudia ſuperaddens & ſalutationes angelicas novo devotionis ordine, velut roſas intermiſcens, Marianam Coronam ſive Roſarium, quo Roſæ ſuæ charisſimæ caput redimiret, intexuit. Atque adeo potuit quam optime S. P. Dominicus inter Marianos Viteſes Canonicos (quorum aliquot, ea tempeſtate ex illic regionibus huc miſſos, Hiſpaniam appuliſſe, compertum eſt) Roſarii Mariani devotionem didiciſſe; quam poſtmodum ſic, ut apud Fideles modo in uſu eſt, a ſe diſpoſitam, & innumeris mirabilibus confirmatam, ſui præclariſſimi Ordinis Fratres per univerſum orbem diſſeminarunt, & in dies miro fervore ac ſolemniſſimo noſtra promovere non deſiſtunt. *Quamvis de commoratione S. Dominici in Viteuſi canobio dubitemus, (hoc dubium noſtrum infra in Annotatis ad Acta Theodorici Appoldiani non parum confirmabitur) & ea ſaltem uſque ad annum Chriſti 1205 prorogari non poſſit, ut paragrapho undecimo oſtendimus, tamen in Ordine Præmonſtratenſi potuit uſurpari hæc pia Roſarii praxis, de qua tamen nihil certi determinamus.*

§ XX. Argumenta eorum, qui primam Roſarii inſtitutionem S. Dominico tribuunt, & reſponſa, quæ illis oppoi poſſunt.

Scriptores Dominicani ſentiunt, Quamvis plerique recentiores originem Roſarii S. Dominico *adſcribant; tamen hanc non eſſe omnium ſententiam, Nicolaus Janſſenius in Vita S. Dominici lib. 1 cap. 5 ſignificat his verbis*: Quidam in incerto habent, ſueritne, adeoque an vocari debeat inſtitutor ſanctiſſimi Roſarii beatus Dominicus. Paucis quid ea vero ſit, nunc dicam. Venerabilis Beda de hoc precandi ritu meminiſſe videtur, ejuſque uſum ætate ſua auxiſſe. Sed de illo ſtudioſius agit Polydorus Virgilius, atque excogitatum eſſe a quodam Petro Ambianenſi eremita, annum circiter MLXXV. At facile ſolvitur quæſtio, ſi diſtinctius de Roſario loquamur: ſi enim per hoc intelligitur ratio precandi per ſupputationem calculorum, vel prout Roſarium complectitur centum quinquaginta ſalutationes Angelicas, cuilibet decadi oratione Dominica interjecta. Si primo modo accipias, fuerit inventor Petrus ille Polydori, aut quivis alius; ſecundo modo accepti inſtitutor eſt ſanctus Dominicus. AUCT. G. C.

363 *Antonius Senenſis in Chronico Fratrum Ordinis Prædicatorum pag.* 121 & 122 *ad hanc diſtinctionem non confugit; ſed fatetur, quod S. Dominicus uſum Roſarii, qui tempore venerabilis Bedæ vel Petri eremitæ forſan vigerat, poſtea* quæſtionem de primo Roſarii inſtitutore E *extinctum vel oblivioni traditum invenerit aut ſuſcitaverit. En ipſius verba*: Eodem tempore, quo vir Dei Dominicus Evangelii prædicationi inſiſtebat, etiam fidelium devotioni ſuggeſſit pium illum precandi modum Roſarii beatæ Virginis, ut etiam illa, quæ olim cunctas hæreſes ſola interemerat, fidelium devotis excitata precibus, interceſſionis ſuæ illam, quæ tunc ſerpebat, diagnatos extinguere; ut ſic aizantis falſæ doctrinæ emortuis, ſacræ doctrinæ ſuccreſceret critiçum. Licet autem hunc precandi modum Polydorus Virgilius ad annum MLXXIII referat, a patre * quodam eremita Ambianenſi inventum; Beda autem & alii etiam ad antiquiora tempora; tamen non immerito divo Dominico adſcribitur, quod illum, cum jam forſan a notitia hominum excidiſſet, divino (ut creditor) ad id Numine motus, adinvenit, & miro devotionis affectu atque nimio ardore prædicavit. * forte Petro

364 *Ceterum Chequerus in Opere jam ſæpe elato ac delineate etiando etiam ſatis indicat, de hac quæſtione inter eruditos diſceptari, dum ibi cap. 22 pag. 429 & ſequente primam Roſarii inſtitutionem ſanctiſſimo ſuo Parenti vindicaturus, ita præfatur*: Porro ante omnia accurate diſquirendum eſt, quamnam fuerint ſacroſancti Roſarii Mariani primordia; quando nimirum iſtud primo natum ſit, & cœperit in Eccleſia uſitari: ex ſiquidem res haud videtur adeo luculenta, quibuſdam ſcilicet in diverſa placita abeuntibus. *Deinde refert ac refellit varias auctorum de hac controverſia opiniones, ex quibus nos paragrapho ſequente ſelegimus paucas, iſſque unam alteramve addemus, quæ aliquam difficultatis ſpeciem præferunt, priſquam hic prius produxerimus validiſſima argumenta, Quibus Roſarii inſtitutio S. Dominico vindicatur.* inter auctores Catholicos controverti, F

365 *Primum argumentum petit poteſ ex novo Officio, quod nuper a Benedicto XIII Pontifice acceptimus, & in quo Lectionem quartam ita recitamus*: Cum Albigenſium hæreſis per Toloſatium regionem impie graſſaretur, atque altius in dies radices ageret, ſanctus Dominicus, qui nuper Prædicatorum Ordinit fundamenta jecerat, ad eam convellendam totus incubuit. Id ut præſtaret validus, annillum beatæ Virginis, cujus dignitas illis erroribus impudentiſſime impetebatur, quique datum eſt cunctas hæreſes interimere in univerſo mundo, noinis precibus imploravit: a quo (ut memoriæ proditum eſt) cum monitus & pro ſua opinione afferre poſſunt Breviarium Romanum,

AUCT. G.C. eus eſſet, ut Roſarium populis prædicaret, vel-
int ſingulare adverſus hæreſes ac vitia præſidium;
mirum eſt, quanto meneis ſervore, & quam fe-
lici ſucceſſu injunctum ſibi munus ſit exſecutus.
Eſt autem Roſarium certa precandi formula, qua
quindecim Angelicarum ſalutationum decades
oratione Dominica interjecta diſtinguimus, &
ad earum ſingulas totidem noſtræ reparationis my-
ſteria pia meditatione recolimus. Ea eo ergo tem-
pore piushic orandi modus mirabiliter per ſan-
ctum Dominicum promulgari angeriqne cœpit;
quem ejuſdem inſtitutorem, auctoremque fuiſ-
ſe, ſummi Pontifices Apoſtolicis litteris paſſim
affirmarunt. *De hac ſummorum Pontificum aſſer-
tione mox agemus.*

366 *Licebat interim nobis petere, qui ante tem-
pora Alani de Rupe memoriæ prodiderit*, S. Do-
minicum *ab apparente ſibi Deipara monitum fuiſ-
ſe*, *ut Roſarium populis prædicaret*. *Sane Cbe-
quetius non videtur antiquiorem hujus hiſtoriæ au-*
B *torem noviſſe*, *quando pag.* 459 & 460 *præfa-
ti Operis ſic ſcribit*: Et veco quæ de Roſarii in-
ſtitutione, & Toloſæ per beatum Dominicum
prædicatione diximus, habet Alanus Rupenſis
operis Redivivi parte a cap. 3. *Hujc ſubdit alios
recentiores iſtius apparitionis aſſertores*, *& ad ma-
jorem fidem faciendam ex fine citati capiti ibi-
dem allegat hæc Alani verba*: Et hæc omnia pi-
iſſima Dei genitrix virgo Maria cuidam, quem
deſponſavit per annulum & Pſalterium mirandum,
ea crinibus ipſius virginis Mariæ, in collo ſponſi
pendens, mirabiliter viſibiliter & ſenſibiliter eſſe
veriſſima. *Quinimo Choquetius pagina ſequente
fatetur*, *quod privatum illud* S. Dominici *cum
Deipara colloquium in ſilva Toloſana*, æternum
latuiſſet, niſi cælum ipſum pro ſua benignitate
tandem retexiſſet, *ſcilicet Alano Rupeaſi*, *de ca-
jus ſuſpecta fide ſuperius* § 3 *ſatis ſuperque cum
Echardo diſſerimus*. *Ex his igitur concludimus*,
*ſacram Rituum Congregationem & Benedictum
XIII a nobis in hac re non vulgare majorem fidem
hiſtoricam*, *quam mereatur auctoritas Alani Ru-
penſis*, *qui illud ſingulare privilegium poſt ducen-*
C *tos quinquaginta annos a morte* S. Dominici *pri-
mum memoriæ prodidit*.

367 *Præterea hæc nova Lectio innuit*, *quod
Roſarium*, *prout a ſancto Prædicatorum Funda-
tore inſtitutum traditur*, *ſit* certa precandi foe-
mula, qua quindecim Angelicarum ſalurationum
decades oratione Dominica interjecta diſtin-
guimus, & ad earum ſingulas totidem noſtræ re-
parationis myſteria pia meditatione recolimus. *Flu-
miuius in Vita* S. Dominici *lib.* a *fol.* 34 *verſa
etiam diſerte aſſerit*, *totam illam formulam San-
cto ab ipſa Deipara revelatam eſſe*, & *integrum
Pſalterium in tria Roſaria dividour*, *de hac re-
velatione ſic diſſerit*: Monuit autem ſelicissima
Virgo, ut, cum primum proferrur Roſarium,
ſuccurrat dicenti Dominicæ nativitatis myſterium,
& in ea re conſideranda mens illius occupetur:
in ſecundo autem duriſſimi cruciatus Redempto-
ris noſtri, & nulli comparabilis necimors acto-
ciſſimæ, quam Domini Paſſionem dicimus: in
tertio demum admiranda ac nullo ſatis aliquio *
explicandæ reſurrectionis Dominicæ, ſimulque
aliorum Sanctorum gloria, *Sed ſi ad Pſalterium
ſra Roſarium*, *quod* S. Dominicus *dictus inſti-
tuiſſe*, *etiam pia illarum myſteriorum meditatio
requiratur*, *quomodo cum hac narratione conci-
liabitur opinio Echardi*, *qui paragrapho præce-
dente bis affirmat*, *Alanum de Rupe fuiſſe pri-*
mum, *qui iſtam myſteriorum meditationem deca* D
dibus Roſarii alligaverit? Quod ſi velis, *illam
myſteriorum meditationem ab ipſa* S. Dominico
inſtitutam eſſe, *diſſolvenda ſunt argumenta auc-
torum Præmoſtratenſium*, *qui contendunt*, *iſtam
Roſarii recitandi praxim ante tempora* S. Domi-
nici *in Ordine ſua uſitatam fuiſſe*, *ut paragrapho
præcedente ex ampliſſimo D. Joſepho Stephano de
Noriega*, *abbate Præmoſtratenſi*, *vidimus*.

368 *Peoptee hoc Breviarii Romani examen ac-
cuſandi non ſumus de irreverentia erga Sedem
Apoſtolicum*, *ut in Reſponſionibus Papebrochianis
ad articulum* 12 *& alibi ſæpe demonſtratum eſt*,
*Si quis tamen imprudens aut imperitus nos pro-
pterea arguerit*, *eadem accuſatione involveret ip-
ſum Benedictum XIII*, *qui alium ex Ordine Præ-
dicatorum ad Romanam Purpuram & cathedram
Beneventanam vocavit*, *contra Romanos integra diſ-
ſertatione contendit*, *vindicias* S. *Bartholomæi
Apoſtoli adhuc in eccleſia ſua Beneventana quirſerit*.
*Cum autem et opponetur contraria Breviarii Ro-
mani ſententia*, *articulo ſeptimo ejuſdem diſſer-
tationis reſpondet*, maxime quidem auctoritatis
eſſe Breviarium Romanum eo iis, quæ per ſeſe E
ad cultum eccleſiaſticum pertinent; minoris tamen
ponderis eſſe in privatis factis aut geſtis, quæ in
Vita Sanctorum ea occaſione referuntur, ita ut
efficax inde argumentum peti non poſſit, ubi præ-
ſertim antiquiora monumenta adverſantur. Nec
enim Eccleſia ipſa, quæ iis utitur, inconcuſſæ
infallibiliſque veritatis judicat, quæcumque Bre-
viariis ſuis ſint inſerta, cum multeties pro va-
riis temporibus varia ea occaſione ea mutaverit,
correxeritque.... Quæ omnia argumento ſunt,
Breviaria non illico putanda eſſe ab omni hiſtori-
ca aberratione libera, ſed magna plerumque ſpon-
gia egere, licet illa in ſunm uſum ſpee Eccle-
ſia. Imo nec ſuis omnino caiere nævis Clemen-
tino-Urbanum, quo utimur, Breviarium, do-
ctiſſimi hiſtoriarum exploratores indicant. *Ita ille*,
tunc eminentiſſimus S. R. E. *Cardinalis*, *at
poſtea ſummus Pontifex*, *qui ad auctoritatem
Martyrologii Romani*, *quod etiam opinioni ejus
adverſabatur*, *ibidem ſimilia reſpondet*, *& dicta
ſua variis exemplis confirmat*. Nunc alia Roma-
norum Pontificum de hac re teſtimonia referamus. F

369 *Petrus Lauretus ex Ordine Prædicatorum
Duaci anno* 1635 *edidit libellum*, *qui inſcribi-
tur* Theſaurus Apoſtolicus gratiarum & peivile-
giorum &c., *in eo collegit authenticas litteras
prærogativarum ac indulgentiarum*, *quas Legati
Apoſtolici vel ſummi Pontifices in favorem Roſa-
rii conceſſerunt*. *In ea collectione exhibetur bulla
Leonis X*, & *ibidem pag.* 22 *Pontifex ille poſt
alia ad rem noſtram ſic inquitur*: Sane pro parte
dilectorum filiorum Priorum & Fratrum domus
Prædicatorum Colonienſium nuper exhibita peti-
tio continebat, quod olim, proue in hiſtoriis
legitur, a ſancto Dominico quædam confrater-
nitas utriuſque ſexus fidelium de Roſario beatæ
Mariæ virginis nuncupata, ad honorem Angeli-
cæ ſalutationis inſtituta, & in diverſis mundi
partibus prædicata fuit, ſequentibus ſignis; ſed
cum ipſa confraternitas decurſu temporis fere ne-
glecta fuiſſet, & in oblivionem tranſiſſet, ac an-
no MCDLXXV civitatis & diœceſis gravibus bel-
lis premeretur, eadem confraternitas ad laudem &
honorem præfatæ Virginis, ut civitas & diœceſis
prædicta meritis & interceſſionibus ejuſdem Vir-
ginis ab eis bellis liberaretur, in eccleſia dictæ
domus innovata & de novo inſtituta fuit cum cer-

60

quod his non videtur auct. antiquior ſeptimo,

de quod ea in re non habet ſummam auctoritatem,

Benedictus XIII. Pontifex alia occaſione declaravit.

Leo X confraternitatem Roſarii S. Dominico aſſcribit.

A o modo orandi, videlicet quod confratres & ſorores ejuſdem confraternitatis tribus diebus eujuslibet hebdomadæ ad honorem Dei & præfatæ Virginis, ac contra imminentia mundi pericula legerent conjunctim vel diviſim toties Angelicam ſalutationem, quot ſunt pſalmi in Pſalterio Davidico, ſingulis decem ſolutationibus hujuſmodi orationem Dominicam ſemel præponendo, & modum orandi hujuſmodi Pſalterium ſive Rocium ejuſdem beatæ Virginis vulgariter appellatum. *Videri, hic inſtitutionem confraternitatis Roſarii S. Dominico adſcribit.*

quem tamen Martinus Navarrus appellat, 370 *At quamvis Martinus ab Azpilcueta, qui vulgo doctor Navarrus appellatur, vir plus & eruditus, primam Roſarii prædicationem S. Dominico tribuat; tamen hanc Leonis X aſſertionem de prima inſtitutione confraternitatis Roſarii non admittit, dum inter Miſcellanea de oratione tomo 2 Operum ſuorum, quæ Venetiis anno 1602 excuſa ſunt, fol. 318 initium confraternitatis iſtius aſſignat his verbis*: Secundo reſpondeo directe ad ipſam quæſtionem, eſſe receptam ſententiam, quod anno MCDLXXVI quidam egregius doctor provincialis ejuſdem Ordinis, nomine Jacobus Sprenger, cum eſſet Prior celebris monaſterii Prædicatorum celebertimæ urbis Coloniæ Agrippinæ, inſtituit ſolemnem & generalem omnibus Chriſtianis utriuſque ſexus confraternam Roſarii Dominæ noſtræ, quibuſdam ſtatutis ſuper ingreſſu & obligatione confratrum adjectis, quam præfatus Alexander legatus ad inſtantiam impetratoris Federici III & ejus uxoris Auguſtæ confirmavit, & indulgentiis auxit, ut conſtat ex ejus literis. *Deinde affert fragmentum litterarum Alexandri Legati Apoſtolici, quæ turbatus lector apud laudatum Louvrium pag. 1 & ſequentibus integras inveniet. Etſi Alexander Legatus hanc confraternitatem anno 1476 primum approbaverit; tamen videtur erecta nemo præcedente, ut ea mox dicendi apparebit.*

B

& Echardus multo ſerius inſtitutam credunt.

371 *Hanc doctoris Navarri opinionem confirmat Echardus, quando tomo 2 Bibl. Prædicat pag. 881 narrans octaſionem, qua Jacobus Sprengerus illam Roſarii congregationem Coloniæ erexit narrationi hæc ſubnectit ſequentia*: Quo factum, ut ſocietatem hanc Alexander Nanni de Malatestis, epiſcopus Portolivienſis, Sixti IV de latere Legatus, Coloniæ tum agens, confirmaricae indulgentiis ditarit, x Martii anni ſequentis MCDLXXVI. Hæcque prima eſt confraternitas, ut vocant, Roſarii, auctoritate Apoſtolica coborata & approbata, quæ brevi obique certatim allecta, novisque in dies privilegiis aucta, Eccleſiam ſere implevit univerſam. *Adverte, congregationem illam Colonienſem ab Echardo dici primam, auctoritate Apoſtolica roboratam & approbatam: nam Duacenſi anno 1470 alia Roſarii confraternitas jam erecta fuerat, quam F. Joannes Eucurla in communitatem utriuſque recepit, & de qua Echardus eodem tomo pag. 871 ſic meminerat*: Cum ejus ætate noſter Alanus de Rupe cultum ſanctiſſimi Roſarii ſeu Pſalterii beatæ Virginis ardenter prædicaret in Flandria, erecta eſt quædam hujus tituli ſocietas Duaci, in cujus promotionem has litteras dedit noſter hic Joannes, quas hic inſerere viſum eſt, quod primæ ſint in favorem pii hujus exercitii collatæ. *Poſt veritatis Joannis litteras, quæ Duaci anno 1470, die XVI Martii datæ ſunt, ibidem hæc ſubdit*: Hancque primam lego pii hujus cultus ea ſeculo congregationem, ſeu, ut ajunt, confraternitatem. Quando & menſe datæ litteræ, Duaci agebat F. Alanus de Rupe præfatus, ætatem, ut videtur, impulſor. *Ea his ſequitur, originem cultus congregationis ab his duobus ſcriptoribus non referri ad S. Dominicum, licet Leo X Pontifex ea aliorum relatione illam ei tribuerit.*

C

AUCT. G. C.

Chronologia circa indulgentias veterum Pontificum.

372 *Sed defenſores vetuſtioris inſtitutionis haud dubie dicent, Martinum Navarrum & Jacobum Echardum erraſſe, quandoquidem Sixtus V Papa tomo 2 Bullarii Romani pag. 515 inter ſuos deceſſores, qui confraternitatem Roſarii indulgentiis ditarunt, Urbanum IV & Joannem XXII numerat. Hinc Chaquetius pag. 469 & ſequente, poſt allatum Bullæ Sixtinæ fragmentum, ea, quod inter Pontifices, qui patrocinium Roſarii ſodalitium factis muneribus cumulatunt, a Sixto V recenſeatur Urbanus IV, antiquitatem inſtitutæ confraternitatis ſic probat*: Unde liquet, haud multo poſt functi Dominici ætatem Romanos Pontifices fuiſſe in Roſarii ſodalitatem munificos; quod ſane argumento eſt, illam jam tum magna populi Chriſtiani frequentia & cultu; nec non ſtupendis prodigiis florentem extitiſſe. Atque ut annos ſupputare liceat, Urbanus IV creatus fuit Pontifex anno ſeculi duodecimi ſeptuageſimo primo, annis ſcilicet a beati Dominici tranſitu quadraginta. Porro Andreas noſter Coppenſteinius lib. 2 de Fraternitate Roſarii cap. XI Alexandrum IV Pontificibus, qui ſacra Roſarii collegia magnis favoribus auxerunt, adſcribit: uti & Clementem IV, a quibus Alexander Urbanum IV in pontificia ſede proxime anteceſſit, quem itidem proxime ſecutus eſt Clemens IV, vir in Ordinem Prædicatorum longe propenſiſſimus. *Deinde aſcendit ad Pontifices Romanos, ætati S. Dominici propiores, quos etiam confraternitati Roſarii faviſſe arbitratur. Non ſumus adeo moroſi, ut antiquiora teſtimonia requiramus, ſi id de Alexandro IV aut Urbano IV probari poſſit. Quinimo libenter fatemur, validiſſimum eſſe hoc argumentum, ſi ætatur monumentis, quæ ætatem Alani Rupenſis præcedunt.*

D

E

de quibus omnes Bullarum collectores ſilent,

373 *Varia nos movent, ne huic argumentationi ſtatim ſubſcribamus. Primo auctoritas & eruditio Martini Navarri, qui tomo 2 Operis citati fol. 325 verſo ita diſerte pronuntiat*: Conſtat autem, Pſalterium appellari Roſarium non quidem ex litteris Sixti quarti, qui primus maximorum Pontificum hoc genus orandi approbavit; ſed ex litteris Alexandri Legati, in ſequenti Miſcellaneo referendis, qui primus confraternitatem Roſarii confirmavit. *Secundo fluctuum Petri Louvetii, qui initio libelli ſui litteras Alexandri Legati & Sixti IV Pontificis profert, ac de antiquioribus Romanorum Pontificum Bullis non meminit, quamvis omnes indulgentias, confeaternitati Roſarii conceſſas, ordine temporis ſtudioſe digreſſerit, certe ullas veteres non omiſſurus, ſi illas invenuiſſet, aut ad confraternitatem Roſarii pertinere judicaſſet. Hoc argumentum negativum confirmatur ex Joſepho Stephano Valentino, Canonico eccleſiæ Segobricenſis, cui F. Joannes Brunus, poſt diligentem tabulariorum Romanorum perquiſitionem, tantummodo eaſdem Bullas communicare potuit, quas ille eleganti ſuo opuſculo de Roſario, quod Romæ anno 1584 editum eſt, pag. 149 & ſequentibus inſeruit. Tertio ipſum ratiocinium quorumdam auctorum, qui inſtitutionem iſtius confraternitatis S. Dominico vindicant, & idcirco indulgentias veterum Pontificum commemorant.*

F

374 *Audiamus ea his primo Coppenſteinium, qui lib. 2 de Fraternitate Roſarii cap. XI in hunc finem*

AUCT G. C. & quos Coppenſtei-nius ex conjectura putat

finem allegat diploma Alexandri IV Papæ, cujus fragmentum ex ipſo autographo, quod in archivo Conventus Colonienſis ſervatur, ita exhibet: Vitæ perennis gloria redemptis pretio ſequentis mercyroque ſuſi de pretioſo corpore Redemptoris, debet acquiri virtute: *inter quæ illud eſſe prægrande* dignoſcitur, quod ubique, ſed præcipue in Sanctorum eccleſiis Majeſtas Altiſſimi collaudatur. Rogamus itaque vniverſitatem veſtram & hortamur in Domino, in remiſſionem Peccatorum vobis injungentes, quatenus ad eccleſiam dilectorum filiorum Priotis & Fratrum Ordinis Prædicatorum Colonienſium imploraturi a Domino delictorum veniam, in humilitate ſpiritus accedatis. Nos etiam, ut Chriſti fideles quaſi per præmia ad merita invitemus, de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad eamdem eccleſiam in ſingulis feſtivitatibus gloriosæ Virginis Mariæ &c., cauſa devotionis acceſſerint annuatim, ceterum diebus injunctis ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus &c. Datum Aenagniæ v Idus Januarii, Pontificatus noſtri anno ſexto. *Hic annus Alexandri Pontificis, anno Chriſti* 1260 *reſpondet.*

B *confeſſus ſe Confratrem aut Roſarii,*

375 *At quomodo, inquies, hæc ad confraternitatem Roſarii ſpectant? Proxime; ſi recolimus Coppenſteinio, qui loco jam citato poſt alias nullius momenti conjecturas, ex hoc Alexandri IV diplomate ſic divinare pergit:* Sed qui erant iſti Mariani cultores apud Prædicatores, niſi qui in fraternitate Roſarii numerabantur numero maximo? His igitur maxime, licet eoo nomine, Apoſtolicam ſuviſſe gratiam, exiſtimandum, eſt. Hanc mihi opinionem affert ſcriptorum, ut dixi, iſtorum auctoritas, & teſtificatio de Urbano IV, qui expreſſe ac ſingulatim Roſarii fraternitatem ornavit anno MCCLXIII; ideoque & anteceſſoris anno MCCLX, & ſucceſſoris anno MCCLXVI eiuſdem interioreem fuiſſe eodem verſum, mihi valde accidit probabile ex annorum conjunctione atque Pontificum conſenſione. *Ea totum fundamentum, ab Alano Rupenſi aliiſque recentioribus conſtructum, quo ſpecioſa Choquetii argumentatio nititur, & cujus imbecillitas penitus inſpiciendum eſt.*

ad quem miſſiones pertinent, C

376 *Antonini Senenſis in Chronico Prædicatorum pag.* 101 *agit de Clemente IV Pontifice, qui varia privilegia Ordini Dominicano conceſſit, & pagina ſequente inter alia unum refert hoc modo*: Indulgentias etiam coeceſſit viſitantibus eccleſias conſtitas in dedicationis ipſarum anniverſario die, & octo diebus conſequentibus, & in feſtis beatæ Virginis, divi Dominici patris noſtri, & aliorum Sanctorum Ordinis noſtri &c. *Ea his Coppenſteinius loco ſupradicto num.* 6 *infert, has indulgentias confraternitati Roſarii præcipue conceſſas eſſe, eo quod illa in eccleſiis Prædicatorum exercitia ſua tunc peragere ſoleret. At ſuppoſito id in quo totus quæſtionis cardo vertitur. An igitur hæc illatio ſit magis legitima, quam præcedent, peritis logicis dijudicandum relinquimus.*

ut ex ipſa Pontificum ſtatorum verbis,

377 *Ceterum ipſæ Clementis IV litteræ, quas eruditiſſimus Edmundus Martene nuper in Theſauro Anecdotorum tomo* 2 *col.* 212 *edidit, de confraternitate vel Roſario nullum verbum faciunt; ſed* omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui eccleſias ipſas (*ſcilicet Prædicatorum*) in dedicationibus ipſarum, & anniverſario dedicationum earum die, ac uſque ad octo dies ſequentes, nec non in beatæ Mariæ Virginis, D Sanctorum Dominici confeſſoris & Petri martyris, ac etiam aliorum Sanctorum, in quorum honore altaria majora in eccleſiis ipſis ſunt conſtructa, feſtivitatibus cauſa devotionis veneraſtabiliter viſitaverint, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi (*inquit Pontifex*) centum dies indulgentiæ de injunctis ſibi pœnitentiis, annis ſingulis miſericorditer relaxamus. Datum Perugii v Idus Octobris, Pontificatus noſtri anno primo. *Nunc videamus, an de Urbano IV quid amplius probari poſſit.*

& aliorum ſcriptorum textibus afferitur,

378 *Imprimis petimus, ubinam Urbanus IV* expreſſe ac ſingulatim Roſarii fraternitatem *ornaverit, ut Coppenſteinius ſupra confidentes aſſerat. Ne quidem ipſe Alani diſcipulus Michael ab Inſulis id aſſerere auſus eſt, dum in Quodlibeto Colonienſi de veritate fraternitatis Roſarii (hoc opuſculum Coppenſteinius Alano Redivivo ſub nomine hujus Michaelis adjunxit) cap.* 5, *apud nos pag.* 40 *ſic ſcribit:* Nec ſilentio prætereundum hic puto, quod Urbanus IV QUIBUSCUMQUE nomeo Jeſu in fine ſalutationis Angelicæ addentibus pro qualibet vice triginta dies indulgentiarum conceſſit, quas Joannes XXII ſucceſſor ejus confirmans, alios triginta dies ſuperaddidit, ut patet in Bulla authentica, quæ habetur in eccleſia Avenioneſi, ubi Joannes XXII multis annis ſtetit. *Si Urbanus IV* quibuſcumque *nomen Jeſu ſalutationi Angelicæ addentibus illas indulgentias conceſſerit, quomodo juxta Coppenſteinium iiſdem* expreſſe ac ſingulatim Roſarii fraternitatem ornavit? E

Quamvis allatus pro ſuo arbitrio

379 *Quod hic ad Joannem* XXII *attinet id Michael ab Inſulis accepit ex magiſtro ſuo Alano, qui in Apologia, ſeu parte* 1 *cap.* 83, *hæc habet:* Pontifex maximus Joannes XXII indulgentiam XXIV annorum, XXXIV hebdomadum, & duorum dierum conceſſit orantibus Pſalterium Mariæ, quod ceotum quinquaginta ſalutationibus Angelicis conſtare definit. Bullæ tranſumptum vidi; autographum Avenione in Conventu noſtro aſſervatur, ut audii. Idem ſexaginta dies indulget ad elauſulam cujuſque ſalutationis addentibus voces JESUS CHRISTUS. Ceotica vero & quinquaſies ſexaginta dies indulgentiæ additi ſupradictis, ingentem numerum conficiunt. *Non immerito fidem Alani hic ſuſpectam habemus, etiamſi teſtetur tranſumptum ſeu exemplum Bullæ Joannis XXII a ſe viſum eſſe: nam etiam aſſerit, ſe legiſſe libros Joannis de Monte ac Thomæ de Templo, quos nullus vidit, & qui verofimiliter numquam exiſtiterunt, ut ſupra hujus Commentarii cum Echardo diximus.* F

illas indulgentias Roſarii adjunxerit,

380 *Attamen gratis credamus, ab ipſo viſum falſæ exemplar Bullæ, qua Joannes XXII* Indulgentias *aliquot dierum largitur eccleſiaſticis* ſalutationem *Angelicam: Raynaldus enim in Annalibus eccleſiaſticis ad annum* 1318 num. 58, *& ad annum* 1307 num. 54 *meminit de duabus hujuſmodi litteris, quas Joannes XXII Avenione dedit, & quibus indulgentias decem dierum concedit omnibus Chriſti fidelibus, qui ſalutationem Angelicam ad veſpertinum campanæ pulſum recitaverint. At Alanus videtur ſimiles indulgentias, nreſcio qua auctoritate, ad Pſalterium ſeu Roſarium utcumque tranſferre, eaſque pro numero ſalutationum Angelicarum multiplicare, & ad plures annos augere: nam centies quinquageſies numeroti ſexaginta dies indulgentiæ*

A *tia conficitur* indulgeotiam XXIV annorum, XXXIV hebdomadum, & duorum dierum, *quam Alanus ſupra expreſſit, ut calculus ſubducenti patebit. Sed quid, obſecro, hic temputus ad probandam confraternitatis Roſarii antiquitatem ſpectat? Ex ipſis Pontificum bullis oſtrudendum eſſet, Urbanum IV & Joannem XXII illas triginta vel ſexaginta dierum indulgentias pro numero ſalutationum Angelicarum multiplicaſſe & extendiſſe ad confratres, qui Pſalterium ſeu Roſarium recitarent.*

cumque in hoc a ſe citato ſit Coppenſtenius 381 *Coppenſtenius tamen lib. 2 Operis ſupradicti cap. XI num. 3 in hunc finem eodem argumento arithmetice ſic clarius utitur:* Urbanus IV ut ſalutationem Angelicam aſſidoe pieque frequentare ſolitis ealcar addetet, & devotionem enaugeret; eumdem, ut teſtes ſiuot illius complures, conſtat ad ſalutationem Angelicam ſolenni decreto ſanciviſſe, addendas eſſe haſce voculas JESUS CHRISTUS; ſimul addidiſſe in gra-
B tiam earumdem pronuntiantibus illas, XXX dierum indulgeotiam: ut, qui uoum oraſſet Pſalterium
* *ſic ex VII* Mariæ, is XII annorum, hedbomedarum, XVIII*, & unius diei commeteretur remiſſionem. Eaſdem confirmavit aliquanto poſt Joannes XXII, atque etiam alterum tantum addidit ſub annum Domini MCCCXXX. *Hinc cap. 14 ejuſdem libri num. 4 veſtigiis Alani inſiſtit, & computum ita duplicat:* Jnannes XXII orantibus Pſalterium remiſſionem annorum XXIV, hedbomadumque
* *lege* XXXIV XXVI*, & dierum duum erat elargitus litteris publicis ſub anoum MCCCXXX. Bullæ traoſumptom vidit Alanus, & teſtetor, autographum in Conventu Aveoioneſi aſſervari.

tum tamen veteri bullarum talia Pontificum diplomata probaturi 382 *Si tempore Alani de Rupe Bulla iſta Joannis XXII ſervabatur in Avenioneſi Prædicatorum Conventu, & ad confraternitatem Pſalterii ſeu Roſarii pertinebat, vehementer mirumur, illam non fuiſſe communitatem Vincentio Bandelle, gravali Ordinis Magiſtro, qui anno 1505 plures veterum Pontificum litteras, in favorem Ordinis ſui conceſſas, conſtitutionibus ſubjunxit. Mirum quoque eſt, quod eo latuerit Joſephum Stephanum Velcutinum, & Petram Lovvetam, qui Bullas Romanorum Pontificum, ad confraternitatem Roſarii ſpectantes, ſtudiose in ſupradictis libellis vulgarant. Si ubiobminus adhuc proferri poſſe*
C *genuinum Joannis XXII diploma, in quo de confraternitate Pſalterii ſeu Roſarii expreſſe meminit, contra opinionem Marcini Navarri & Jacobi Echardi libenter fatemur, confraternitatem illam ante tempora Alani & Jacobi Sprengeri floriſſe. Quod ſi quoque tales Urbani IV litteræ producantur, jam inde S. Dominicum, non Roſarii dumtaxat, ſed etiam confraternitatis iſtius auctorem aſſerimus, & ea conditione RR. PP. Prædicatoribus victoriam, in hac materia de omnibus adverſariis ſuis relatam, ex animo gratulamur.*

Praeter alios Romani Pontifices 383 *Atque hæc ſunt præcipua argumenta, quibus Choquetius antiquitatem confraternitatis Roſarii tuetur: quæ enim ex verbis venerabilis Humberti & litteris Petri a Vineis repetit, facile de aliis congregationibus aut tertio Ordine Minorum & Prædicatorum intelligi poſſunt. Forte ſimilibus rationibus ſive teſtimoniis inductus fuit Sixtus V Pontifex, ut inter ſuos deceſſores, qui confraternitatem Roſarii privilegiis ac indulgentiis promoverant, Urbanum IV & Joannem XXII recenſeret. Eruditi Catholici paſſim norunt, Romanos Pontifices in hujuſmodi Bullis non confirmare facta hiſtorica, quæ in illis occurrunt, ſed ea* AUCT. G. C.
plerumque ſimpliciter referre, prout probabiliter ſuggeruntur, quemadmodum ſuperius occaſione primi Inquiſitoris vit Angelo Manrique vetuſtamus. His de confraternitate Roſarii diſcuſſis, ad ipſam Roſarii originem redeamus.

384 *Plus V hanc inſtitutionem* S. Dominico *clare adſcribit, & in Bulla anni 1569 apud Lovvetum pag. 79 inter alia ſic loquitur:* Spiritu ſancto, ut pie creditur, affiatus beatus Do- *S. Pius V inſtitutionem Roſarii S. Dominico adſcribit,*
minicus, Ordinis Fratrum Prædicatorum auctor (cujus inſtitutum & regulam, cum io minoribus eſſemus, expreſſe profeſſi ſumus) ſimili qua nunc temporis occaſione, qua Albigenſium hæreſis [per] partes Gallierum & Italiæ miſere graſſabatur, & eam multos excæcaverat ſeculares, ue in Domini ſacerdotes & clericos ſæviſſime furerent, levaue io cælum oculos, & montem illum glorioſæ virginis Mariæ, almæ Dei genitricis, quæ germine ſuo tortuoſi ſerpeotis eaput obtrivit, & conctas hæreſes ſola interemit, ac benedicto fructu ejus veotris muodum primi E
parentis lapſu damoetum ſalvavit, & de qoo ſioe humanis manibus abſciſſus eſt lapis ille, qui ligno percuſſos, gratiarum aquas affluentes produxit, reſpiciens, modum facilem & omnibus pervium, ac admodum pium orandi & precandi Deum, Roſarium ſeu Pſalterium ejuſdem beatæ Mariæ virginis ouneupirum, qoo eadem beatiſſime Virgo ſalutatione Angelica, centies & quinquagies ad numerum Davidici Pſalterii repetita, & oratione Dominica ad quamlibet decimam, cum ſertis meditationibus, totam ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti vitam demonſtrantibus, interpoſita veneratus, excogitavit, excogitatum per ſanctæ Romanæ Eccleſiæ partes propagavit &c. *Gregorius XIII, utique quidam Pontifices Romani, de quibus ſuperius mentio facta eſt, cum ſancto Pio V conſentiunt. Sed obſerva, omnes illos Chriſti Vicarios, qui de Roſario aut confraternitate iſtius meminerunt, poſt tempora Alani de Rupe Eccleſiam gubernaſſe.*

385 *Nec diffitemur, magnam eſſe Pontificum* *quam tamen opinionem approbat Catholici*
Romanorum auctoritatem, eamque huic opinioni non exiguum pondus addere: attamen in hac materia talis non eſt, ut viri Catholici ac eruditi prohibeantur de illa quæſtione, pure hiſtorica, publice diſputare, ac inter ſe diſſentire. Sic R. D. Nebridius Mundelheimius ex Ordine Canonicorum Regularium S. Auguſtini poſt hanc omnia ſummorum Pontificum diplomata putat, originem Roſarii antiquiorem eſſe ætate S. Dominici, ut in Antiquario Monaſtico ſecundæ editionis pag. 314, ſive in fine epiſtolæ 70 indicat, ubi quemdam Ordinis ſui Prætorem ita allequitur: Tu Roſarium tuum curu, quo poſt Breviarium Deus nihil (puto) io Eccleſia nobilius, & ad impetrandum efficacius inſtituir, quo etiam rui ſimiles laici facillime uti poſſunt: quid enim de mercibus divinis non ibi lateret? Habee orationem Dominicam, habes fidei ſymbolum ibi, habes & ſalutationem Angelicam, qua Reginæ cælorum quid acceptius & ſuavius? *Poſtquam deinde exemplo B. Mechtildis probavit, quam gratu ſit beatiſſimæ Virgini ſalutatio Angelica, ibidem ſic pergit:* Quo vides, Jnſippe, quam pretioſe gemma ſit Angelica ſalutatio, quibus pene folia conſtat Roſarium. Petri eremitæ hæc inventio eſt, cui magnum deinde iocrementum dedit ſanctus Dominicue.

& eruditi ma admittunt.

386 *Eruditiſſimus Mabillonius in Præfatione*

ad

AUCT. G. C. *ad Acta Sanctorum ſeculi* V *Benedictini num.* 125 *varias de hac inſtitutione ſententias ita refert*. Sed veniamus tandem ad id, cujus gratia hæc adducta ſunt, nempe ad Roſarii originem, videamuſque, an de illo mentio facta ſit in concilio Celichitenſi. Roſarium conſtat ex tribus Dominicis quindecim, & ſalutationibus beatæ Mariæ cantum quinquaginta. Coronam (quam vocant) beatæ Virginis habet ex ſeptem vel decades ſalutationum cum ſeu aut ſeptem orationibus Dominicis, pro diverſa auctorum ſententia de annis ejus vitæ. De Roſarii auctore variæ ſunt opiniones. Alii ad ſanctum patrem Benedictum, alii ad venerabilem Bedam, alii ad Petrum aremitam, alii denique ad ſanctum Dominicum Prædicatorum inſtitutorem referunt. *Poſtmodum in eadem Præfatione* n. 128 *hæc addit*: De Roſario, quod quinquaginta ſupra centum ſalutationes cum quindecim orationibus Dominicis complectitur, in Actis ſancti Dominici, cui hoc inventum ante annos ducentos tribuitur, nulla mentio eſt. Thomas Cantipratenſis Ordinis Prædicatorum, Dominico ſuppar, tres ſalutationum quinquagenas, a quibuſdam beatæ Mariæ devotis frequentari ſolitas, ſemel & iterum memorat: at de auctore nihil dicit. *Inter hos viros Catholicos, qui ſ. millium Pontificum Romanorum diplomatibus contraria ſentiunt, numerandus eſt nuperus Oediſis* B *Pœmonſtratenſis ſcriptor Hiſpanus, cujus verba hut ſpectantia paragrapho præcedente num.* 361 *allegavimus. Etiam iiſdem accenſeri poſſunt omnes illi, qui primam Pſalterii ſeu Roſarii inſtitutionem ad antiquiora tempora referunt, & quorum opiniones, earumque refutationes, proponemus paragrapho ſequente, ubi interdum ſine ulla litis deciſione noſtras aut alienas animadverſiones immiſcebimus.*

§ XXI. Argumenta illorum, qui originem Roſarii putant antiquiorem ætata S. Dominici, & ad ea reſponſiones, earumque ad hæc reſponſa obſervationes.

C ETſi ſub incunte Chriſti Eccleſia, *inquit Mabillonius in Præfatione ad Acta Sanctorum ſeculi* V *Bened. Itali num.* 115, beatiſſimæ virginis Mariæ cultus receptus (ut decebat) progreſſuſque ſit, ſubinde tamen incrementum accepit. Neque illud inſuper habeodum, quod ex quatuor primis conciliis unum, ſcilicet Epheſinum, ad aſſerendam ipſi Matris Dei ſupereminentem dignitatem auctum ſit in eccleſia eidem nuncupata, ubi multis (ut patet) elogiis a Patribus donata eſt. Procedente tempore ſenſim in ejus honorem varia faſta ſtatuta ſunt. At ſeculo decimo pronior in ipſam fidelium devotio facta: tria quippe ſub id tempus inſtituta ſunt; videlicet ſabbato ejus memoria, & abſtinentia a carnibus etiam extra jejunia; Officium parvum; & numeratæ preces ſeu ſalutationes Angelicæ ad numerum dictæ, quod coronam vel Roſarium vocant. *Mabillonius videtur his poſterioribus verbis originem Roſarii ad ſeculum circiter decimum referre.* *Mabillonius ipſe verba de ritu ſeculi circiter decimi,*

388 *Alii tamen ſcriptores non exigua auctoritatis, ut Joannes Lopez ex Ordine Prædicatorum, ad rotundam Crotonenſem in Calabria vocatus, in opere Hiſpanico de Roſario Deiparæ lib.* 1 *cap.* 2 *num.* 6 *fatetur, uſum Roſarii ab Apoſtolorum tempore repetunt, eumque primis Eccleſiæ Catholicæ ſeculis floruiſſe contendunt. Quinimo Joannes Rebellus exiſtimat, Apoſtolos Roſarium inſtituiſſe, ac primis Chriſtianis præſcripſiſſe, ut hoc modo exſtinguerent aut commutarent ſuperſtitioſum eorum paganorum, qui ex calculis ſilo inducti quamdam Roſarii ſpetium efficiebant, & in cultu ſuorum idolorum numerarat aliquot orationes obmurmurabant. Hinc nonnulli objiciunt exemplum S. Bartholomæi Apoſtoli, qui ſemitis interdiu & totis noctu orare ferur. Quidam allegant conſuetudinem Pauli Ægyptii, qui quotidie recitabat trecentas orationes, quas totidem lapillis deſignabat, ut Palladius in Hiſtoria Lauſiaca cap.* 23 *teſtatur. Sed cum non exprimatur, quales fuerint illæ preces, Chequetius cap.* 22 *memorati ſui Operis objectionis hujus facile refellit. Quare nos, omiſſis incertis aut obſcuris iſtiuſmodi hiſtoriis, quarum veritatem vel circumſtantiæ ſcrupuloſius examinate non vacat, adducemus ea tantum argumenta, quæ prima fronte majorem difficultatem videntur habere, dum præſertim magna cum confidentia ab auctore quodam intrepide proponantur.* D *& alii auctores priori ſeculo aſſignant,*

389 *Primo tulit eſt aſſertio Alani de Rupe, qui in ſua Apologia, ſive Part.* 1 *Alani Redivivi cap.* 8, *uſum Roſarii fideliter S. Benedicto ſe adſcribit*: Sanctus Benedictus porro, ſacri Ordinis ampliſſimi patriarcha dignitſſimus, ea cura & religione ſanctum in Pulterio ſalutatorio cultum Dei, familiarem ſibi perpetuumque voluit, & obſervavit ſic, ut eo tam divinæ monaſticæ inſtitutionis fundator & auctor fieri mereretur. Tanti Patris ab exemplo facer mox chorus Fratrum univerſos per orbem late ſeeum circumrulit Pſalterium, & cetera præter conſueta Ordinis exercitia divina, iſtud quoque velut privatum quiſque in deliciis ſuis ſecretioribus deamavit interius, & in eo almam Virginem Matram, ſponſam ſponſi ſui, ſancta quadam familiaritate cordialius diffuaviavit, ut doctor quidam Joannes de Prato traditum reliquit. *Similia Part.* 2 *cap.* 2 *repetit, & ibidem declarat, teſtem hujus hiſtoriæ Joannem de Prato ex Ordine Benedictino fuiſſe. Sed nullus bibliographus de tali auctore Benedictino meminit, ita ut non preſſus tenere ſuſpicer, hunc Joannem de Prato cum* F *Thoma de Templo ac Joanne de Monte inter ſcriptores fictitios collocandum eſſe. Quod porro ad rem ipſam ſpectat, ipſe Mabillonius eruditiſſimus Benedictinus notitiam Roſarii ſancto ſuo fundatori ingenue abjudicat; ut mox verbis ejus ſeſe-remur.* E *inter quos Alanus illum refert ad tempora S. Benedicti*

390 *Paul confidratus Alanus Part.* 1 *cap.* 8 *inſtaurationem Pſalterii ſeu Roſarii tribuit venerabili Bedæ*: Poſt hos, *inquit*, venerabilem Bedam excitavit ſibi Deus, qui tota Anglia, Britannia, & Francia longe lateque Pſalterii Mariani iotermiſſam frequentationem prædicationibus ſuis inſtauravit. Atque ex eo gentes illæ, imprimis Angliczoa, in hanc uſque diem eo Pſaltarium hoa amore & honore complexa eſt, ut paſſim in eccleſiis videre eſſet ſuſpenſa fiuſque oraria complura, publiaum ad uſum omnibuſque communem, quibus templum ingreſſis ad ea ſua fuodere preces Deoque libare placuiſſet. Tenuit ea ſat diu religio, ſed & ipſa damnum habentibus annis, uſuque ritis & depeditis in publico, ut vocabant, pstriluquiis, raritatem ea fui tandem in vulgus obliviunem accepit. Fere *& venerabilis Bedæ,*

eodem

A *eodem modo id ipſum Part. 2 cap. 2 literarum affirmat. Joannes de Marieta, ſcriptor Hiſpanus ex Ordine Prædicatorum, hanc Alani opinionem amplectitur, dum in Hiſtoria eccleſiaſtica Sanctorum Hiſpaniæ Part. 3 lib. 8 cap. 3 aſſerit, venerabilem Bedam recitationem Roſarii, poſt tempora Apoſtolorum intermiſſam, in Anglia renovaſſe. Imo ibidem narrat, quomodo uſus ille, poſtea iterum collapſus, a monacho quodam Cartuſiano, cui nomen erat Eloi, in Germania ante ætatem S. Dominici reſtauratus fuerit. Choquetius refellit utramque illam ſententiam, & pag. 444 ejicit hanc Eloini hiſtoriam, tamquam ſibi ignotam, ex qua certe ſequeretur, S. Dominicum non fuiſſe primum Roſarii reperterem. Nos eamdem Eloini hiſtoriam fruſtra apud veteres Ordinis Cartuſienſis ſcriptores, quæſivimus, adeoque fidem illius penes P. Marietam relinquimus.*

cui poſterius vi difficultati Choquetius

391 *Porro aliqui ad confirmandam venerabilis Bedæ reſtaurationem in hac materia addunt, Roſarium in Anglia ab illo Beda nomen ſuum exoniſſe, atque hinc Anglice* bedes *vocari, ut Angli pronuntiant, etiamſi vocem illam* beades *ſcribant. Non placet hæc etymologia Mabillonio,*

B *qui loco mox citando conſot, Roſarium aliunde ſic Anglice appellari potuiſſe, nempe a* beltide, *de qua voce ſtatim inferius plura occurrent. Interim audiamus Choquetium, qui pag. 443 præfati operis hanc difficultati ita reſpondet: Sanctum ac venerabilem Bedam, calculos filo neſtendi modum in Britannia invexiſſe fatemur, ad quos ſingulas orationes Dominicas, & forte ſalutationes quoque Angelicas majore aut minore numero fideles orarent; & hoc picturis, veteſtiſque Anglia monumentis damus. Ceterum ut Pſalterii Mariani inventor aut obſervator fuerit, plane negamus. Et revera maximo Eccleſiæ, Chriſtianæque reipublicæ commodo, pluſima ſuæ pietatis eruditionisque argumenta ad poſteros tranſmiſit divinus vir; & cum maxima, minima, ſit profecutus, ne verbum tamen de Roſario ſcripſit; facturus haud dubie, ſi illius repertor aut reſtaurator exſtitiſſet. Quocirca Joannes Sagaſtizavel conſtanter aſſerit, non vidiſſe ſe in hiſtoriis ulla, Roſarii olim in Benedictino aut Ciſtercienſi Ordine cogniti authentica*

C *monumenta. Nec certe ſi Beda alinſve Roſarii auctor, conſtituor conſervve fuiſſet, id tacuiſſent, innumeri pii, ſancti, & Deiparæ ſtudioſiſſimi illorum Ordinum ſcriptores, vel ſaltem ex omnibus unus. Ita ille.*

non ſatis apte reſpondet,

392 *Præter alia, quæ in hoc reſponſo notarel poſſent, prime obſervamus, Choquetium hic nimis ſcrupuloſe Alanio credidiſſe, ne ei etiam in aliis narrationibus fidem abrogare videretur: ſi enim ætate Alani adhuc veſtigia Roſariorum ſtorum in Anglia ſupererant, unde probabitur, illa venerabilis Bedæ Pſalteria ſeu Roſaria ab hodiernis diverſa fuiſſe? Secundo credulus ille Alani vindex ſua reſponſione totum ejus argumentum enervat ac frivolum reddit: nam ſi Pſalteria Bedæ ab Alanianis diſcrepabant, fruſtra Alanus exempla Bedæ alterumque veterum ſe tuetur, & vidicule ex precibus alterius formæ probat antiquitatem ſui Pſalterii ſeu Roſarii, cujus novitas, vel potius nova inſtauratio, impugnabatur. Tertio Choquetius contra ſeipſum arma ſuppeditat, dum hic ex ſilentio veterum ratiocinatur: nam hoc argumentum negativum pariter in ipſum retorqueri poteſt, ut poſtea dicetur.*

393 *Quapropter Mabillonius in laudata Præfatione ad Acta Sanctorum ſeculi V Benedictini*

num. 825 *hanc Alani narrationem implicite expliadit, & ibidem huic objectioni brevius ita reſpondet: Si ſalutationis Angelicæ uſus nondum invaluerat (ut ſuperius oſtendimus) ævo ſancti Benedicti, neque Bedæ, fruſtra ejus (nimirum Roſarii, de quo agit) inſtitutio ad illa tempora revocatur. Huc id torquent, quod Roſarium apud Anglos* BEDES *nomine appellatur, tamquam a Beda auctore. At potuit alia de cauſa ſic vocari, puta a* beltide; *quæ vox in concilio Celichithenſi uſurpatur, & quidem pro Roſario, ut Spelmanus exiſtimat. Præcipuum hujus reſponſionis fundamentum jactum eſt in eadem Præfatione, ubi Mabillonius de uſu & progreſſu ſalutationis Angelicæ diſſerit, ut ibidem num.* 818 *& ſequentibus liceat videre. Cetorum dubitamus, an ſtatim ab omnibus admittenda ſit derivatio Anglicæ appellationis* bedes (*Angli* beades *ſcribunt, ut ſupra monuimus*) *a voce* beltis, *cujus poſterioris ſignificatio nunc inquirenda eſt.*

AUCT. G. C. & *quem Mabillonius brevius ſolvit.*

394 *Anno Chriſti* 816 *in Anglia celebratum eſt concilium apud Celichyth, quod Labbeus noſter tomo* VII *Conciliorum col.* 2484 *& ſequentibus edidit. Canone decimo iſtius Synodi ordinantur ea, quæ facienda ſunt, dum quis epiſcopus e vivis exceſſit, & poſt determinatum numerum pſalmorum ac Miſſarum, certaque miſericordiæ opera, quæ pro anima defuncti indicuntur, inter alia apud eumdem Labbeum col.* 2489 *ſtatuitur, ut ſeptem* beltidum *Patet noſter pro eo cantetur. Hæc obſcura expreſſio lugenia multorum torſit, & bactenus non convenit inter eruditos, quid voce* beltidom *proprie ſignificetur. Dominicus Magri in Hieralunico ad vocem* beltis *citat verba hujus ſynodi Celichythenſis, & ipſius judicio eſt* beltis, *inſtrumentum ad preces & orationes Dominicales, ſaluteſque Angelicas dinumerandas, ſicuti cum corona ſeu Roſario hodie calculamus. Frater autem ejus Carolus Magri ibidem hæc addit:* Septem beltidum *puto vices ſignificare, quod ab Hiſpanis* SIETE BUELTAS, *Italice* SETTE VOLTE, *id eſt ſeptem vices, a* VOLVENDO *verbum vulgariter deductum. At hæc ultima* beltidum *explicatio, ex idiomate Hiſpanico aut Italico deducta, non immerito quibuſdam nimis violenta ac longe accerſita videbitur. Adde, quod* buelta *Hiſpanice non ſignificet vicem; ſed præter alias ſignificationes, quas ea vox habet, plerumque pro ædito aut circuitu acciplatur.*

Nonnulli ſcriptores putant, in concilio quodam Anglicano,

E

F

395 *Unde potius in ea Caroli Magni hypotheſi pro voce* beltis *intelligeretne circuitus vel circulus, qui volvendo ac recitanda Roſatio fit, ei conſuevit: nam voces initiales orationis Dominicæ* Patet noſter, *quæ in hac ſynodo Celichythenſi diſerte exprimuntur, communiter pro Roſario ſumi, quotidiana experientia nos docet. Neque id novum eſt, quandoquidem F. Petrus Dacus ex Ordine Prædicatorum, qui Acta B. Chriſtinæ Stumbelenſis ſeculo* XIII *conſcripſit, apud nos tomo* IV *Junii pag.* 314 *teſtis oculatus de ſocia ſuo F. Nicolao hæc narrat:* Dedit autem Nicolaus Chriſtinæ ſuum. PATER NOSTER, *quod perſoluiſſet quatuor annis portaverat. Echardus tomo* I *Bibl. Prædicat. pag.* 411 *ad hunc F. Petri Dacis textum notat ſequentia:* Cum per illud PATER NOSTER *aliud non poſſit intelligi, quam quod nunc* CORONA *vel* ROSARIUM *dicitur, hinc argumentum eſt, noſtris tum in uſu fuiſſe coronas illas ſeu globulorum certo numero ſotiem filo trajectam & firmatam ad zonam continuo ferre. Plura hujus ſignificationis exempla apud*

quod anno Chriſti 816 *habitum eſt.*

AUCT. *eumdem Eberardum tomo proxime citato pag. 852* G. C. *videre eſt, ex quibus patet, vocem* Patar noſtræ *ſeculo* XIII *& ſequentibus communiter pro Corona aut Roſario uſurpatam fuiſſe. Sed inde nondum manifeſte ſequitur, illam vocem* Patar noſter *in ſynodo Celichyteuſi eamdem ſignificationem habere.*

vox beltis ſignificat Roſarium.

396 *Henricus Spelmannus in Gloſſario archæologica ad numos* beltis *recitat verba hujus ſynodi Celichyteuſis, patatque, ibi illa voce indicari* Roſarium, quo precantes uſi ſunt, *eamque derivat a radice Saxonica* belt, *quæ* cingulum *ſignificat. Sed quid cingulum, inquies, hic ad rem facit? Reſpondit, nomen* beltis *a radice Saxonica* belt, *id eſt, cingulo deduci poteſſe, quia fortaſſe cultores Deiparæ Roſaria e cingulis ſuis pendula geſtare conſueverant, at ex numero præcedente colligitur. Certe S. Dominicus adhuc in tenera ætate Roſarium ſuum geſtavit, ſi Alano Rupenſi credimus, qui Parte* II *cap.* 3 *de ſancto illo Puero narrat ſequentia:* Neque orare tantum, ſed & e zonula ſecum geB ſtare pendulum, plus quavis auras gemmarave torque, delectabatur. Hauſiſſa illud cum maternо lacte puer, aut ab aceclaſiaſtico dato ajus puritiæ teſtora, atque magiſtro, imbibiſſe: verum aliter homina indoles Pueri, aliora digna Deo viſa fuit diſciplina magiſtra. Itaque Maria Virgine hoc ipſo ravelante, eum adhuc circiter decem aſſet annorum, Pſalterium ſemper portavit & oravit. *Si hæc vera ſint, ultra ſe mihi offerunt quædam difficultates, quibus tuncillandis aut diſſolvendis me imparem libenter cenſeat: ſi enim Sanctus hanc ſingularem orandi modum cum materno lacte hauſit, aut ab avunculo puteitiæ ſuæ rectore didicit, quomodo dicitur illum primus invenſſe? Si adhuc puerulus,* Ms. ria virgine hoc ipſo ravelante, *Pſalterium ſeu Roſarium portavit & oravit, quomodo primam Deiparam, in ſilva Toloſana apparentem, hunc orandi modum eidem Sancto revelavit, illumque inſtruxit de* Roſarii ritu atque ordine, *ut ex Nicolao Janſenio ſupra retulimus? His obiter ex ottaſiane obſervatis, ad propoſitum noſtrum revertamur.*

quo etymologia non ſatis clara eſt;

397 *Doctiſſimus Cangius in Gloſſario ad eamdem* vocem beltis *refert quondam ſynodi jam ſæpius memoratæ verba, iiſque hæc ſubdit:* Quo loco beltidem, Roſarium interpretatur Spelmannus, deducirque a Saxonico BELT, id eſt CINGULUM. Verum, an Roſarii uſus ea tempeſtate exſtiteC rit, jure addubitari poteſt. *Viderat hæc diverſas auctorum opiniones eruditiſſimus Mabillonius, & de obſcura illa controverſia ſic judicium ſuum protulit:* His verbis BELTIDUM PATER NOSTER certum orationum Dominicarum numerum deſignari non dubitamus. Spelmannus de Roſario interpretatur a Saxonico BELT, quod cingulum ſignificat. Verum, utrum illo tempora Roſarium eſſet in uſu, merito addubitari potuit, inquit doctiſſimus Cangius. Mihi vero videtur aſſe recentius inventum: ſed tamen certum (ut jam dixi) orationum Dominicarum numerum illis verbis ſignari, perſpicuum videtur. Cum vero de ſalutatione Angelica, quæ Roſarii præcipua pars eſt, nulla ibi mentio ſit, nequa ad Roſarii antiquitatem oſtendandam aſſumi poteſt hic locus. Certe numeratæ orationes in uſu erant longe ante ſeculum IX, teſte Palladio, ubi agit de Paulo Ægyptio, qui frecantas quotidie orationes, numeratis in ſinu ſuo trecentis calculis, recitabat. Nihil tamen vetat, quo minus vocabulum BELTIS, quod ſolas orationes Dominicas certo numero recitatas primo ſignificabat, poſtea ad Roſarium ſignificandum (ſi quidem id aliunde probari poteſt) uſurpatum ſit. *Nos ulteriorem hujus ambiguæ vocis indagationem philologis relinquimus, & ad alia argumenta progredimur.* D

alii vocem quidem hiſce ritus relinquunt,

398 *Guilielmus Malmesburienſis lib.* 4 *de Geſtis pontificum Anglorum cap.* 4 *apud Londinenſes pag.* 289 *laudat comitem Leofricum & uxorem ejus Godivam, qui anno Chriſti* 1040 *monaſterium Coventrenſe in Anglia fundarunt, & ibidem ad præſentem quæſtionem ſpectantia hæc habet:* In ambabus porticibus Conventreiæ jacent ædificatoras loco præcellentiſſimi conjuges, quorum maxime prædicatur femina; quæ cum theſauros vivena ibi totos congeſſiſſet, jamjamque moriturа circulum gemmarum, quem filo infuerat, ut ſingularum contactu ſingulas orationes incipiens, numerum non prætermitteret; hunc ergo gemmarum circulum collo imaginis ſanctæ Mariæ appendi juſſit. *Sed hoc exemplum rimandum cenſeo, cum clare ex eo probari non poſſit, preces illas, quas Godiva, tactis ſingulis gemmæ circuli globulis, ad certum numerum recitabat, pro* E *orationibus Dominicis & ſalutationibus Angelicis accipiendas eſſe. Quare pergamus ad aliam ſeculi undecimi enarratis hiſtoriam, in qua ſalutationis Angelicæ evidenter enprimonitur.*

ſcriptorum vero Roſarii ſeculo undecimo,

399 *Herimannus abbas S. Martini Tornacenſis & ſcriptor ſynchronus in Spicilegio Acheriano no. viſſimæ editionis tomo* 2 *pag.* 905 *narrat, quendam eremitam commorantem in ſilva Hannoniæ, quæ Brocherota* * *vocatur, revelationem habuiſſe de Theoderico Aveſnienſi, in Dei judicium poſtulato, de qua S. Waldetrudis & S. Aldegundis conquerebantur, eo quod in bello contra Balduinum Monteuſem monaſterii earum grave damnum intuliſſet. Deinde auctor ſubdit, Deiparam pro eo interceſſiſſe, at duabus hiſce Sanctis altiorem poſtulantibus ita reſpondiſſe:* Parcita, quæſo, mihique nolite eſſe moleſtæ, quia nolo ad præſens aum gravare: uxor enim ejus domina Ada quoddam ſervitium mihi facit, quo me ſibi ſic familiarem adſtringit, ut nec ipſi nec marito ejus pari poſſim aliquid inferri gravaminis. Cumque illæ Sanctæ requireteat, quod eſſet illud ſervitium, reſpondabat: Angelicam illam ſalutationem; quæ in terris principium mihi lætitiæ aaſtiriti, ſingulis diebus mihi ſenagies replicar, & vigiea quidem proſtrata, vigies ganibus flexis, vigies autem ſtando aut in acclefia, F aut in aubiculo ſuo, aut in aliquo ſecreto loco, AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM, BENEDICTA TU IN MULIERIBUS, ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI, mihi commemorat. *Denique Herimannus eadem pagina addit, hanc rem ita divulgatam fuiſſe, ut etiam Goſcaguinus, ... qui avunculo ſuo prædicto Theoderico ſucceſſit, eaſdem ſalutationes beatæ Mariæ quotidie repliearet, militibuſque ſuis eas dicere ſuaderet. Majores noſtri dies in Aprilis in Appendice ad Acta S. Waldetrudis, tomo* I *illius menſis pag.* 844 *eamdem narrationem ex Ms. ediderunt.*

* *aliſ.* Brocherota

& invento duodecimo ſæculum fuiſſe;

400 *Lucas Acherius in Ordine S. Benedicti, qui eodem circiter tempore hanc hiſtoriam typis vulgavit, in utraque Spicilegii ſui editione ad illum notari jubet,* Roſarium B. Virginis, vulgo CHAPPELET, tunc uſitatum *fuiſſe. Mabillonius autem in memorata Præfatione num.* 227 *poſt relatum ejuſdem hiſtoriæ ſnippet, ſit ex ea concludit:* Hinc initium putu Corooæ beatæ Virginis,

quam

A quam eo tempore, id eſt ineunta duodecimo ſeculo, novam fuiſſe ax his Herimanni verbis intelligitur. Quod ſi eremita ille idem ſit cum Petro Eremita, cui a Polydoro Virgilio inventum Roſarii tribuitur, hinc apparet, quo fundamento id dictum ſit, quia ſcilicet hanc Adæ in beatiſſimam Virginem devotionem io publicum vulgavit. *Circa hanc brevem Mabillonii concluſionem ſequentia notanda occurrunt. Primo in tota illa narratione nea fit mentio de oratiombus Dominicis, quæ tamen proprio ad conſtituendam Coronam requiruntur. Quod ſi quis contendat, illæ ſatis ſubintelligi, & hic a majori parte ſumi denominationem, haud gravate fatebimur; ubi Coronam Deiparæ Indicari: ſed tunc alia ſupereſt difficultas: nam Corona differt a Roſario, ut ſub finem paragraphi præcedentis ex ipſo Mabillonio diximus. Secundo Polydorus Virgilius inſtitutionem Roſarii Petro eremitæ tribuit, ut ex verbis illius non referendis patebit. At eremita iſte, qui devotionem Adæ in publicum protulit, non poteſt dici divulgaſſe Roſarium, ſi ſtricte loquamur,* etiamſi Lucas Acherius Coronam cum Roſario confundat. *Tertio probandum eſt, Petrum eremitam tunc in ſilva Brocherota habitaſſe, antequam vegam illam Mabilleani conjecturam admittamus. Nos vero hactenus invenire non potuimus, Petrum iſtum unquam eo loco anachoreticam vitam duxiſſe.*

401 *Polydorus Virgilius lib. 5 de Inventoribus rerum cap. 9 Inventionem Roſarii famoſo Petro Ambianenſi, qui vernacule l' Eremite cognominabatur, attribuit his verbis:* Ceterum ut rationem cum Deo habere poſſemus, quoties ipſum Dominicam precem cum Angelica ſalutatione recitaremus, eſt modus orandi poſtremo inventus per calculos, ut ita dicam, ligneos, quos vulgus modo preculas, modo Patrnoſtros appellat. Ii numero quinquaginta quinque ita ordine diſtinguuntur, ut poſt denos ſinguli majuſculi affigantur fila (ſuoe enim perforatei) & quot hi ſunt, totiet. Dominicam precem; quot illi, toties Angelicam ſalutationem ter numerum ineundo recitetur, terque ſymbolum breuius inferant: & id divæ Mariæ virginis Pſalterium nuncupant. Ejus rei auctor fertur Petrus C Eremita, homo Gallus, avis Ambianenſis, qui abhinc annos quadringentos triginta, hoc eſt circiter annum ſalutis humanæ milleſimum nonageſimum, ſanctitate floroit, egitque cum Urbano Romano Pontifice, ut bellum Aſiaticum a noſtris ſumptum ſuetit, quo Hieroſolyma recepta ſunt. Hodie tamus honor ejuſmodi calculis ſecatur, ut non modo ex ligno, ſuccino, & coralio, ſed ex auro nigentoque fiant *&c. Vides hic ſat claram deſcriptionem Roſarii, quod Petro Eremitæ ab illo auctore aſcribatur.*

402 *Choquetius pag. 443 & ſequente ad hanc difficultatem ſic leviter rejpondet:* Noſtra de Petro Leremitano ſententia eſt, eum rationem ad calculos filo inductos precandi *noa* inveniſſe quidem, ſed prius a Beda repertam in Gallorum gentem invenisſe, illamque Cruce-ſignatis, quos in Paleſtinam duxit, propoſuiſſe. Anteceſſit ſiquidem eum venerabilis Beda ſiccentis ſexaginta ſaptam annis, cum vixerit anno ſeptingentesimo vigeſimo tertio; Petrus vero milleſimo nonageſimo. Niſi dicamus, modum ſphærulis preces adnumerandi, a Beda primo inventum, penitus interiiſſe, & a Petro denuo reſtitutum, cujus rei gratia ab illo ſacinora Lemitani poſteros globulorum decadem gentilitiis inſignibus additam geſtare, quod ex antiquo numiſmate expreſſum ſuo de Vita Leemitani libro Gallico inſeruit Petrus Doulcramus Societatis Jeſu. Noſtram hanc ſeotanciam & interpretationem probat ipſe Petrus Doulcreman, qui dicti libri capxt diſecta tradit, primum Roſarii ſeu repertorem, ſeu præconem, fuiſſe beariſſimum pareotem noſtrum Dominicum.

ſed ea exempla rum proſus non conſtituunt,

ut confirmat eum Choquetio,

403 *Sed Choquetius in hac reſponſione diſſimulat, quod Doulcremannus noſter loco citato Roſarium a Corona diſtinxerit, & Petrum Eremitam hunc, S. Dominicum vero illius primum inventorem fecerit. Arnoldus Wionus ex Ordine S. Benedicti has duas orandi formulas etiam accurate inter ſe diſtinguit lib. 3 Ligni Vitæ, apud noſ Part. 2 pag. 837, ubi Petro Eremitæ inſtitutionem Coronæ & S. Dominico originem Roſarii adſcribit. At Benedictus Gononus inter Vitas Patrum Occidentis lib. 5 pag. 327 in Aſiis Petri Eremitæ, nulla Roſarii facta mentione, ad eam præſentem proferi ſequentia:* Petrus Eremita, beatæ Mariæ virgini Dei Genitrici valde devotus, inſtituit Coronam illius, quam militibus quotidia recitandam dedit, *Sed horum tilum alii.* E *rumque recentium ſcriptorum erat probare, quod Polydorus Virgilius Roſariam, cujus formam & numerum ſtudioſe expliçat, rum Corona confuderit. Verumtamen auctoritatem iſtius Polydori, qui circa medium ſeculi decimi ſexti floruit, non tanti facimus ut propterea inſtitutionem Roſarii S. Dominico abjudicemus. Quapropter hic poſtremo loco mojoris antiquitatis ac ponderis teſtimonium producimus.*

in cujus reſponſione rationem quodam impugnat.

404 *In Opere noſtro ad diem* VII *Aprilis occurrunt, Acta S. Aberti (Choquetius Albertum nominat) monachi recluſi in Hannonia, qui anno Chriſti* 1140 *obiit, in quibus Robertus archidiaconus & biographus coævus tomo 1 iſtius menſis pag. 677 inter alia orationis exercitia hoc commemorat:* Centies in die flectebat genua, & quinquageſies proſtrato corpore, ſcilicet articulis & digitis ſublevato, *in* unsquaqua flectione dicens: AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM, BENEDICTA TU IN MULIERIBUS, ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI. *Ex his ſequitur, S. Abertum centies flexis genibus & quinquageſies proſtrato corpore ſalutatio-* E *nem Angelicam recitaſſe, atque ita quotidie Deiparam beaſſe ruibus quinquagenis, ut Thomas Cantipratenſis lib. 2 Apum cap. 29 num. 6 loquitur occaſione cujuſdam juvenis, quem beatiſſima Virgo ob ſimile ſalutationum Angelicarum penſum ad gloriam invitavit, ubi etiam num.* E *narrat prodigium de altero juvene*, qui, quamvis eſſet rotalitur ſeculo dedituus, beatæ tamen virgini Mariæ devotus, quotidie tres dictas quinquageos in ſalutationibus exſolvebat.

Quare proximus exceptum S. Aberti

405 *Choquetius non diffitetur, eumdem ſalutationum Angelicarum numerum S. Aberto quotidie uſitatum fuiſſe, dum pag. 432 hæc ſibi objicit:* Iolſuper Albertus monachus, qui ſub Paſchali II vixit, annum circiter MCV, ſolitus erat, teſta Surio (*potius teſtem appellaſſet Robertum ſynchronum, ex quo Surius Vitam S. Aberti dedit*) centias inrerdiu, & quinquageſies noctu ſalutationem Angelicam orata. *Deinde pag. 438 id ipſum repetit, & ſimul de præfata Adæ Humonienſi meminit his verbis:* Adæ (quam nunc addimus) uxor Theodorici Avaſnenſis ſexaginta quotidie Angelicas ſalutationes orabat, quæ vixit anno MLXXX. Albertus monachus centum quinquaginta; quo numero ille Pſalterium referebat

qui ineunte Seculo XII quotidie 150 ſalutationes Angelicas recitabat

AUCT. G. C. forebat, & ad Roſarium accedebat magis; at Roſarium non dixit, ut mox patebit, *Cur obſecro, S. Aybertus ſuis* tribus quinquagenis *Roſarium non dixit, cum juxta ipſum Choquetium pari ſalutationum Angelicarum numero illud dixerint duo iſti juvenes, quos Thomas Cantipratanus lib. 2 Apum cap. 29 num. 6 & 8 commemorat?*

406 *Audiamus tamen Choquetium ibidem pag.* 438 *& 439 reſpondentem, ubi poſt quædam dicta de veteri pſalmorum Davidicorum uſu ſic effugium quærit*: Alii, *inquit*, quibus forte tantæ lectioni otium non erat, quot Davidici Pſalterii hymni ſunt & ſermiua, tot orationes Dominicas ſuadebant; & hocce pietatis ſtudium Pſalterii quoque nomine ſignificabant, illudque ſæpius repetebant anachoretæ. Alii auguſtiſſimæ Deiparæ totidem eulogiarum ſeu Angelicarum ſalutationum canonem & Pſalterium peadebant; e quibus Albertum monachum fuiſſe fatemur, & gratulamur. At eos Roſarium non tenuiſſe, ſed illi dumtaxat præluſiſſe, certiſſimum eſt: de- B fuit ſiquidem illis ipſa Roſarii ſpecies & forma; interpunctio ſcilicet decadum per adjunctam orationem Dominicam, & myſteriorum diſtinctio atque meditatio. Quemadmodum enim rudis atque indigeſta lapidum lignorumque moles, domus non eſt, donec artis formam induat, ita Roſarium non eſt Angelicarum ſalutationum repetitio, frequentia & acervus; ſed earumdem in quindenas claſſes, ad præcipuas vitæ, mortis, & gloriæ Chriſti, Deique Parentis, totidem ſacramenta attentius meditandæ compoſitas, ſtudioſa & apta digeſtio.

ſua ſolutio ſatis evidenter convincit Choquetium;

dum argumento ad hominem proſus conſtringitur;

407 *Probe intelligimus hoc reſponſum; ſed putamus, in eo varia gratis aſſeri ac ſupponi. Primo otium ſuppetebat S. Aybeto recluſo ſuo anachoreta ad legendos pſalmos Davidicos: nam præter magnum illorum numerum, quem recitabat, quotidie centum quinquaginta ſalutationibus Angelicis beatiſſimam Virginem colebat, ut loco ſupra citato in antiquis ejus Actis videre eſt. Secunda meditatio myſteriorum ad ſingulas decades poſtmodum ab Alano Rupenſi excogitata eſt, ut ſuperius ex Echardo diximus, ndeoque ad conſtituendum Roſarium requiri non debet. Tertio videtur interpunctio decadum per adjunctam orationem Dominicam hic tacite ſubintelligenda,* C *quantumvis explicite non exprimatur. Alioquin non videmus, quomodo apud Cantipratanum duo iſti juvenes Roſarium recitaverint, cum ibi de meditatione myſteriorum & oratione Dominica nullum verbum occurrat. Attamen illi ambo Roſarium dixerunt, teſte ipſo Choquetio, qui cap. 23 pag. 466 & ſequente, hæc eadem duo exempla pro ſua opinione ſic allegat*: Hia ſcriptoribus merito accenſendus quoque eſt Cantipratanus noſter, qui de Apibus lib. 2 cap. 29, numero ſeu parte 6 & 8, duo ſui temporis exempla refert de virtore Roſarii, quamquam ipſam Roſarii vocem non ſcribat, nequedum forte uſitatam. *Volve & revolve hos duos numeros citatos, & præter tres ſalutationum Angelicarum quinquagenas nihil invenies. Si igitur propterea judicio Choquetii duo juvenes iſti Roſarium dixerint, pari jure S. Aybertus illud recitaſſe cenſendus eſt. Ita nos argumentamur ad hominem, ut vulgo aiunt, & interim de ipſa quæſtionis ſumma nihil certi ſtatuimus.*

408 *Nunc videamus, an felicius ſucceſſerit altera Choquetii reſponſio, quam pag.* 439 *præcedenti ſubnectit, & qua ſeſe ab hac moleſto S. Ayberti exemplo ſic expedire conatur*: Et vero, ait, cum unicus Albertus monachus eo numero ſalutationes Angelicas iudies oraſſe teferatur, ut ad Mariaaum Roſarium ceteris propius videatur alluſiſſe, & tamen illud affectus non ſit; nec D *Et ideo forſan additis aliis ramen reſponſionem,* pet duodecim ſecula innomerorum ſcriptorum quiſpiam vel ipſum Roſarii nomen attigerit, vel ſpeciem formamve calamo prodiderit; eum tamuu omni ætate plurimi res eccleſiaſticas, omoiaque Chriſtianæ pietatis veteſta documenta tradiderint ſtudioſiſſimi Deiparæ clientes: hae quoquu argumentandi ratione, tametſi (uti aiunt) negativa, nobis exploratum omaino eſt, Roſarium tamdiu in virginis Deiparæ ſiau latniſſe, doneo ipſa pro ſua beuignitate per apoſtolici ſui Ordinis primum ducem Dominicum in Chriſtiauom orbem invehi, ſuo ipſius monito dignata ſit. Et procul dubio ſtuporem enivis pariat, ſi Roſarium, Mariæ mattis Dei deliciæ, orbi antea eogaitum, Ciſtereienſi Ordini, in qnem quoque effuſus eſt Deiparæ amor, adeoquu ipſi melleo Beraardo, iguoratum fuiſſet. Maximi Ordinis hiſtoiias diligenter perſcripiere molni; uihil E etiam, quod Dei Pareuti jucundum gratumquu noſset Beraardus ſtylo intactum præterivit: omoinm Sanctorum Ciſturcieaſium illuſtriora moaumenta in ſuo Menologio recenſuit P. Chryſoſtomut Henriquea: ſui temporis & Ordinis exempla duodecim libria in lucem produxit Cæſarius; & tamen in his omuibur uulla Roſarii, nulla hujus precum formulæ memoria. Quia nimirum res ipſa Roſarii a cælis & Mariæ ſinu necdnm in terras devolarat.

quæ in ipſum reſponſi jurgia,

409 *At imprimis Choquetius videtur hac reſponſione fidem abrogare charo ſuo Alano, qui in Apologia ſua, ſeu Part. 2 cap. 8, antiquitatem Pſalterii vel Roſarii exemplis confirmans, inter alia de melliflua Ordinis Ciſtercienſis amplificatore habet ſequentia*: Sanctus Bernardus, ſpecialis Mariæ ſponſus, mirifico nelo idem hoc Pſalterium propagavit & exemplo illuſtravit, & ad pſalmorum Davidis numerum ſenteatiamque coeinnavit, ſicut & vidi & tenui. Fuit id viro divino certum inſtrumentum ad tautam vitæ ſancti. tatem, quantam vidit orbis, invidit orcus, hodieque veneratur Eccleſia. *Id ipſum rurſus Part. 2. Alani Redivivi cap. 2 clarius explicatur, & duplex S. Bernardi Pſalterium diſtinguitur. Dum* F *præterea Choquetius in hac reſponſione ſilentium ſcriptorum adverſariis opponit, an ſatis recordabatur, ſe ſimili argumento negative vehementer argeri poſſe? Sane neſcimus, quid ſolidi reſponderi poſſit, ſi quis adverſariorum illam reſponſionem in ipſum auctorem retocqueret hac eadem argumentandi ratione: Plures antiqui Vitam S. Dominici conſcripſerunt; trecenti tretes ſynchroni in examine Toloſano varia geſta ejuſdem Sancti jurejurando expoſuerunt; novem teſtes ex Ordine Prædicatorum, qui cum eodem Sancto familiariter converſati fuerant, in juridico proceſſu Bononienſi ſingulares illius virtutes, & etiam minutiora pietatis exercitia jurato ſua teſtimonio confirmarunt. Attamen nullus eorum vel ipſum Roſarii nomen attigit, nec de ejus forma memiait; nemo ex his omnibus inſtitutionem Pſalterii Mariani ſive Roſarii S. Dominico attribuit. An inde juxta Choquetium ſequitur, illud pietatis exercitium aliquot annis poſt mortem S. Dominici nondum in uſu fuiſſe?*

ubique obſcure diſſimulatam;

410 *Paulo ſuperius quærebam, an Choquetius ſatis recordaretur, ſe ſimili argumento negative urgeri poſſe: non enim ignorabat, adverſarios ſuos*

eodem

A *eodem argumento uti, cum ipſemet cap. 23 pag. 464 & 465 illud alia occaſione ſic ſibi objicit:* Et ut omnia movcamus, *inquit*, haud deeruot forſaſſe ax iis aliquì, qui eujuſquo rei cauſas & principia digito ſibi damonſtrari, gaque ipſi manibus tractare cupiunt: hi enim nobis opponene, vetuſtorum ſcriptorum oamiaem iſtios ſodalitatis (*quod hic de ſodalitate Roſarii dicitur, etiam de Inſtitutione ipſius Roſarii intelligi potrſt*) a beato Dominico cooditæ, ne veſtigium quidam poſteris tradidiſſe. Res ſaoa a primo magni Ordinis Parente gaſtas a plurimis parſempſcoont illius vel ætatis, vel florentis adhuc memoriæ viri; beatus Jordanes Sano, proxime a Domioico ipſo ſupremus Ordinis moderator (*huic adjunge ultra tricentos examinit Toloſani ac Bononienſis teſtes coavos, ac Bartholomæam Tridentinum biographum*) Humbertus, qui a Jordaoo tertius ad eumdam clavum ſedit, Gerardus Lemovicenſis, Stephanus Salaoachus, Conſtantinus Urbevetanus poſtmodum apiſcopos, qui at-

B iam Officium ed eodem Sancto, quo Ordo utitur, beato Joanni Tautooico inſcaipcum concinoavit, Theodoricus da Appoldia, aliique; qui eum illuſtria plaae ſanctiſſimi eorum Dueis facioora commemorent, iſtud tamen, quod excellens & ſiagulara aſt, nec vero ulla ratio præterira ſuadet, quin potius virgiais Matris gloria publicum fieri ſuo jure dopoſcebat, calamo non attingunt quidem. Adde, quod extaai & aliorum Ordioum ſcriptores, atque inter eos Cæſarius Heiſtaabaceoſis, qui ætiam ſancti Dominici ſcripſit, nullam tantæ rei memoriam ed nos tranſmiſarunt quod argumanto eſt, eos latuiſſe, & porro ejuſmodi ſodalitatem ab Ordinis Prædicatorum princeipe Dominico conſtitutam noo eſſe; ut proinde certior videatur Nevarri, qui omaia haud dubie diſeuſſit, ſaatentia. *Ita ille nomine adverſariorum contra ſe ipſum exercitii gratia ratiocinatur.*

411 *Deinde ibidem pag. 465 & 466 hac difficili argumento ſic intrepide reſpondet*: Verum hæc inter parſtat lauaara veritas r elariſſima quippe priorum illorum temporum, ac eujoſvis deinceps ætatis, damus, quæ omnem oblatraotium pesvieaciam & eynicos deates eviocaut, teſti-

C monia. Imprimis ab innumeris, qui Roſarii admiranda ſtylo ſunt proſecuti, refertur aoſtec Joannes da Monte, ſacræ theologiæ doctor, & ſanctiſſimi Dominici ſocius, qui libro, quo laudes & tuimie Deiparæ in mortales beneficia percenſet, cui MARIALE nomen feeit, diſaria ſcribit, beatum Ordinis noſtri patriarcham Dominicum Roſarii ſodalitatem aaia omnea inſtituiſſe: cujus libri rameſi copia uobis haud ſuerit, tot nihilominos ac tantis ſcriptoribus, viris religioſis, theologiæ profeſſoribus, epiſcopis, Pontificibus, qui librum illum viderunt, perlegeruntque, haud eſt nsganda fides. Alter abillo etiam commemoratur noſter Thomas a Templo, ſancti Dominici iaidem ſocius, vir ſanctimonia clarus, qui ſtudioſa, & (ut aiunt) aa profeſſo ſacri Roſarii hiſtoriam grandiaque prodigia in librum redegit, in quo de ejus ſodalitate, a ſancto Dominico condita, illiuſquo progreſſu præclara habet, ex quo, veluti ex primo fonte, ſalecta prodit Plominius.

412 *At Choquetius hæc magis cenſeaiter, quam vere, reponit, ut ex paragrapho 2 & 3 hujus Commentarii prævii facile colligitur: oportet enim hic meminiſſe eorum, quæ cum Echarde*

ibidem de duobus iſtis fictitiis ſcriptoribus memut. AUCT. *Correntibus namque duabus iſtis columnis,* G. C. *quibus eatiocinium Choquetii præcipue fulcitur, iis ſuperſtructum ejuſdem ſcriptoris ſyſtema corruet, aeciſſe eſt. Præterea quinam auctores, viri religioſi, theologiæ profeſſores, epiſcopi, Pontifices librum Joannis de Monte vidaruat, parlegeruatque, at Choquetius temere aſſerit, ſi excipias ſolum Alanum de Rupe, qui illum a ſe viſum teſtatur, & eai neque Echardus neque nos fidem adhibemus? Ea vero, quæ de Roſario narrat Flaminius, non hauſit ex his auctoribus, valuti ax primo fonte; ſed ex ipſo Alano, qui ſæpe illos citat, ut ſtupenda miraculorum ſuorum portenta incautis perſuadeat. Cum itaque totum Choquetii reſponſum falſa hypotheſi ac ruinoſo fundamento aitatur, negativa adverſariorum argumentatio omnem vim ſuam retinet, & ſolidior iſtius objectionis refutatio excogitanda eſt. His in utramque partem diſputatis ac obſervatis, de ipſa controverſia liberum judicium eruditis lectoribus relinquimus, & ad certiora Sancti noſtri geſta properamus*

E

§ XXII. Conamen Sancti ad inſtituendum Ordinem Prædicatorum, electio regulæ & conſtitutioonm.

Ut diu præmeditatum Prædicatorum Ordinem fundaret,

JAm dudum S. Domiaieus *de condendo Prædicatorum Ordine cogitaverat, ut Bernardus Guidonis in Tractatu de tribus gradibus prælatorum apud Edmundum Martene tomo 6 Collectionis ampliſſimæ col. 397 teſtatur his verbis:* Peimus ac præcipuus dominus & magiſter Ordioia Fratuum Prædicatorum, fuit baarus Dominicus nationa Hiſpanus, de villa, quæ dicitur Calaroga, diœceſis Oxomaoſis; vir ſcieatia Dei plenus, vita ſincerus, religione conſpicuus, qui fuit primo Canoaicus Regularis, ac Supprior regularus & ragulaas in eccleſia Oxomeoſi proviaciæ Toletanæ, qui ſoppriorarus habebat in eadem eccleſia perſonatum. Incepit autem Ordinem Prædicatorum menta coacipera & tractare in partibus Toloſania a primordio computaodo, quo F Toloſam advenit, aano Domini MCCIII, Ponti. ficatus domini Innocaotii Papæ iertii aoao ſexto, qui ſedit aanis octodecim, menſibus quatuor, diebus vigiait tribus. *Exactiores chronologi Pontificatui Innocentii III aſſignant octodecim annos, menſes ſex, ac novem dies, quod hic memoriſſe ſufficiat.*

Quam mirime diſſolvit,

414 *Quandonam Sanctus tandem diu meditatam conſilium ſuum exſecutioni mandare decreverit, venerabilis Humbertus in Chronico ſic indicat:* Anno Domioi MCCXV bearus Dominicus Romam ivit ad concilium geoeralecum epiſcopo Tholoſano Fulcone cauſa procurandi Ordinis, qui diceretur & aſſet Ordo Fratium Prædicatoreum; & tunc aceepit reſpoaſum de aedeondo ed Fratres & regulam eligendo. *Nullum hic ſit verbum de repulſa, quam Sanctus primo tuliſſe dicitur, & de ea B. Jordanus in Actis ejus apud nos num. 32 & 33 etiam non meminit. Hoc ſilentium miſcifice placet Echardo, qui tamen a pag. 52 in actit ex eo ſe differit:* Hæc Jordani ſimplex Actosum in poſtulatioaa Ordinis narratio admodum placet: oullam aa parta Pontificis factam difficultatem innuit, ſaltem quæ Jordeno ao uſqoe cognita fuerit; idque eo ſit veriſimilius, quod

Sanctus anno 1215 ſe Romam contulit;

cum ejus reſponſum falſa hypotheſi nitatur.

Auct. G. C. hæc ſupplex petitio cum iis, quæ de prædicatoribus in ſynodo ſtatuende jam apud ſe decreverat Pontifex, recte ac mire conveniret. *Dein ibidem extitit canonem decimum concilii Lateranenſis, in quo decretum eſt, ut præſules impediti idoneos verbi Dei prædicatores loco ſui ſubſtituant, & ea re Echardus ita ad rem ſuam argumentatur:* Hæc, inquam, cum in ſynodo decernenda jam animo gereret Pontifex, quid ei magis arridere poterat, quam Dominicum videre, virum otiqua potentem in opere & ſermone, ſibi ab epiſcopo Toloſano oblatum, & ſocietati hominum inſtituendæ anhelantem, qui pro nomine Chriſti Jeſu animas ſuas traderent, & prædicationis officio ſe totos ac per orbem terrarum devoverent.

415 *Hæc Echardi argumentatio ſalcem efficit, ut non probemus rationem repulſæ, quam Bernardus Guidonis tomo 6 Collectionis ampliſſimæ col.* 400 *aliegat in hunc modum:* Anno Domini M. CCXV profectus eſt ſanctus Dominicus cum præfato domino Fulcone epiſcopo Toloſano ac prædictum concilium generale, cum quo adiit præfatum dominum Innocentium Papam tertium, petens, ut dignaretur ſibi Ordinem confirmare, qui Prædicatorum diceretur & eſſet: cujus petitioni difficilem ſe exhibens, pro eo quod prædicationis officium majorum eſſet Dei in eccleſia prælatorum, vidit ſummos Pontifex in ipſa nocte, quod eccleſia Lateranenſis caput omnium eccleſiarum, gravem minaretur ruinam; ſed vir Dei Dominicus eam ſuis humeris ſuſtentabat; cujus intellectum altius percipiens Vicarius Jeſu Chriſti, tandem ſancto Viro reſpondit, ut ad Fratres ſuos rediens, invocato Spiritu ſancto, aliquem eligerent regulam approbatum, & ſic confirmationem ad libitum reporteret.

ſed cum ab Innocentio III licentiam ad id primo impetrare non poſſet, B

416 *At licet hæc cauſa primæ repulſæ, quam Bernardus Guidonis hic affert, non videatur ſubſiſtere, potuit tamen Innocentius Papa inſtitutum novi hujus Ordinis laitio improbare ob alias cauſas, puta propter canonem decimum tertium ejuſdem concilii, quem Pontifex ſtatuendum jam mente gerebat, & qui apud Labbeum noſtrum tomo* XI *Conciliorum Part.* 1 *col.* 165 *& ſeq. ſic ſonat:* Ne nimia Religionum diverſitas gravem in Eccleſia Dei confuſionem indoeat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam Religionem inveniat; ſed quicumque voluerit ad Religionem converti, unam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit Religioſam domum fundare de novo, regulam & inſtitutionem accipiat da Religionibus approbatis. *Fortaſſe quiſpiam petet, quomodo Innocentius III hunc canonem inviolatum ſervaverit, dum novum Prædicatorum Ordinem ſub hac conditione approbare promiſit, & ejus ſucceſſor Honorius III, qui eumdem Ordinem confirmavit. Reſpondemus cum Echardo, qui hanc difficultatem loco proxime citato recte ſic ſolvit:* Enimvero regulam & inſtitutiones jam approbatas aſſumere, non tam erat novum Ordinem fundare, quam jam conſtitutum erigere ad perfectiora. Unde Dominicus cum ſuis eligendo regulam ſancti Auguſtini, & inſtitutiones in aliis congregationibus, maxime Canonicorum Regularium, jam uſo receptas & approbatas, non tam Ordinem novum erexit, quam Ordinem Canonicum auxit in apoſtolicum, *Hinc Ordo Prædicatorum ab Honorio III in prima confirmationis Bulla* Ordo Canonicus *appellatur, ut infra videbimus. Hoc ſcrupulo diſcuſſo, eodemus ad repulſam, quam Echardus infirmare videtur.*

Quomodo ſimiliter ob eamdem rationem dicta quam ſecundum concilii Lateranenſis,

417 *Etſi H. Jordanus & venerabilis Humbertus in Chronico ſuo tacuerint de repulſa, & hujus cauſa nobis ignota ſit, tamen Conſtantinus Urbevetanus in Actis S.* Dominici *num.* 17 *illam diſerte exprimit, ſequenti narratione:* Poſt hæc bonæ memoriæ Fulcone Toloſano epiſcopo proficiſcente Romam ad concilium generale, adjunctus eſt ei vir Dei Dominicus, qui ab eodem epiſcopo propter ſuæ meritum ſanctitatis tenero dudum confovebatur affectu; cum quo etiam ſummum Pontificem Innocentium adiit, atque Ordinem, qui Prædicatorum diceretur & eſſet, confirmari ſibi ſuiſque ſequentibus poſtulavit. At ille poſtulationi hujuſmodi viſus eſt aliquantulum primitus ſe difficilem exhibere, quod tameo non ſine nuto divino factum eſt, ut nimirum ex revelatione ſequenti Vicarius Jeſu Chriſti cognoſceret, quam neceſſarium eſſet univerſali, cui præſidebat, Eccleſiæ id, ed quod vir Dei Dominicus inſpiratus divinitus aſpirabat. Sicut enim a pleriſque fide dignis compertum eſt, quadam nocte idem ſummus Pontifex, Deo ſibi revelante, videbat in ſomnis, quod Lateranenſis eccleſis, quaſi ſuis compagibus reſoluris, gravem ſubito minaretur ruinam: quod dum tremens ſimul ac mœrens aſpiceret, ex adverſo vir Dei Dominicus occurrebat, humeriſque ſuppoſitis totam illam coſuram fabricam ſuſtentabat. Cujus quidem viſionis novitatem admirans, & ſignificationem prudenter intelligens, ſine ullo dilationis obſtaculo Viri Dei & commendavit propoſitum, & petitionem hilariter acceptavit, hortans eum, ut ad Fratres ſuos rediens & diligenter deliberans cum eiſdem, pari voto regulem ſibi aliquam approbatam eligerent, ſuper quam inchoandi Ordinis promotionem formarent, & ſic deinde ad ipſum veniens, confirmationem ad libitum reportaret. Quod ſapienter ſane, nec ſine ſancto Spiritu ſuggerente conſideravit vir ſapiens, ſciens nimirum validiora eſſe ædificia, quæ fundamentis ex antiquo ſuppoſitis innituntur, viaſque antiquas & regias novis ſemitis anteriores *Sr. Humbertus in Vita* S. Dominici *cap.* 22, *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 63, *Theodoricus de Appoldia inferius num.* 61 *& ſeq., aliique recentiores unanimi conſenſu ſimilia tradunt.* C D E F

Pontifex illo tempore celeſti viſione,

418 *Quod hic ad noctuenam ſummi Pontificis viſionem de ruente eccleſia Lateranenſi attinet, ſimilem omnino habuiſſe dicitur idem Innocentius III occaſione S. Franciſci, quem autea repulerat, cum approbationem ſuæ regulæ peciſſet. Porro potuit talis viſio in gratiam ulcinſque ſanctiſſimi Fundatoris eidem Pontifici bis offerri, ut Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1215 *cap.* 27 *indicat his verbis:* Sanctus Bonaventura, aliique rerum ſancti Franciſci doctores referunt, poſtulante ſancto Franciſco confirmationem ſui Ordinis, & eb Innocentio rejecto, eumdem, quam de ſancto Dominico nuper diximus, obiisse Pontificem viſionem; nempe cernebat in ſomnis Innocentius Franciſcum, quem repulerat, collabentem Lateranenſem baſilicam ſuis humeris ſuſtinere. At non hæc noſtræ viſionis, tanto conſenſu auctorum, ut diximus, firmatæ, fidem levas, ſed magis fieri. De utroque ſanctiſſimo viro conſimilis viſio diver. ſo tempore cur Innocentio Pontifici rectiſſime non potuit obverſari? *Nunc referamus, quomodo* S. Dominicus *Romæ Toloſam ervorſus, regulam S. Auguſtini, aliaſque religioſæ vitæ conſtitutiones, cum ſociis elegerit.*

quam erroneam ceſſavit S. Franciſci habuiſſe dicitur,

419 Lan-

A quo mense S. Dominicus missus ad eum fuit approbatum regulam vigere,

419 *Laudatus Conſtantinus in iiſdem S. Dominici geſtis num. 18 hæc ita exponit*: Regreſſus igitur poſt celebrationem concilii vir Dei Dominicus, verbum ſummi Pontificis Fratribus pateſecit; erant autem Fratres numero circiter ſexdecim, qui mox, invocato Spiritu ſancto, regulam beati Auguſtini, doctoris & prædicatoris egregii, ipſi pariter re & nomine Prædicatores futuri, unanimiter elegerunt, quaſdam quidem arctioris vitæ conſuetudines, quas ſibi per formam conſtitutionum obſervandas ſtatuerent, inſuper aſſumentes. In quo Pater providus circa Ordinis ſui componende primordia præcedentium patrum non dedignatus veſtigia, ſic medium tenuit, ut eis, qui naſcerentur & exſurgerent, filiis, & in quo ſtarent, modus debitæ perfectionis adeſſet, & quo poſſent aſcendere per profectum continuum, non deeſſet; non ignorans, quod ſcriptum eſt: Juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit uſque ad perfectum diem. Et hoc ſatis conſulte, ne, dum ſtatim ſe in altum ſupra modum extenderet, ſuccederet in poſterum retrocedere potius, quam
B procedere cogerentur; ſicque meritu contra ipſos juxta evangelicum illud improperium dicerentur: Iſte Homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. Quapropter ne prædicationis, cui ſummopere debebant intendere, impediretur officium, propoſuerunt ea tunc terrenæ poſſeſſiones & reditus prorſus abjicere, quod poſtmodum in primo capitulo generali, Bononiæ anno Domini MCCXX celebrato, affectu pariter & effectu per conſtitutionem immobilem perpetuæ fuit exſecutioni mandatum. *Sed quæſtio eſt, ex quibus approbatis religionibus* S. Dominicus *ſuas conſuetudines ſive conſtitutiones deſumpſerit, cum varii Ordines de illa gloria contendant.*

quid ad ſolos recurſus, adjecit cum illis regulam S. Auguſtini,

420 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1216 *cap.* 3 *nos docet ſequentia*: Jam quod ſanctus Dominicus, ſuscipiens ejus, conſtitutiones quaſdam, ad quarum normam vitam exigerent, delegiſſe memorantur, exiſtimavere plerique, quod cum ſanctus Dominicus admonitus ab Innocentio Pontifice fuerit, ut regulam ex jam approbatis Sede Apoſtolica ſuo Ordini ſumeret, accepiſſe quoque ipſum conſtitutiones ex aliqua Religione confirmata, putaruntque hanc fuiſſe Certhuſienſem, quæ ortum
C habuit anno Domini MLXXXVI. At Humbertus generalis Magiſter Ordinis noſtri, qui ſanctum Dominicum recte videre potuit, certiſſimus auctor eſt, Virum Dei in Ordine Prædicatorum primum ſuas conſtitutiones manuatum, omnium ſe cum Fratribus ſuis Toloſæ communicata, omnium conſenſu elegiſſe eum regulæ ſancti Auguſtini quaſdam ut Præmonſtratenſi Religione conſtitutiones, atque non his Ordinem Prædicatorum initio confirmatum ab Honorio: quamvis poſtea decurſu temporum aliæ plures in diverſis Capitulis generalibus ſint adjectæ. Earum autem primigenias & originariis Ordinis conſtitutiones ſiſmodi fuiſſe conſtat: Perpetua a carnibus abſtinentia, niſi in gravi morbi neceſſitate, aſpera jejunia a feſto Exaltationis ſanctæ Crucis ad Paſcha continuata; lineis indumentis ad carnem nullo pacto veſtiri, aut uti in lectis & ſtragulis lineaminibus, & id genus alia. *Quod hic de Cartuſia. ait dicitur, ex § ſa cæſligi poteſt, ubi illud verbo attigimus.*

& quædam non, ſicut tenentur Ordinis Præmonſtratenſis,

421 *Joannes le Paige in Bibliotheca Præmonſtratenſi lib.* 1 *cap.* 27 *opinionem Malvendæ con-*

firmat ex communicatione meritorum, quæ anno Chriſti 1233 *inter Domiſelanas Teutonicas & Præmonſtratenſes ſtabilita eſt, & cujus teſtimonium authenticum ibidem pag.* 304 *ſic ſonat*: Viris Religioſis & amicis chariſſimis in Chriſto, univerſis Fratribus Ordinis Prædicatorum per Teutoniam conſtitutis, abbatum Præmonſtratenſis Ordinis Capitulum generale ſalutem & ea ſemine verbi Dei ſalutis manipulos repottare. Quam fructuoſus exiſtet labor ille, quam acceptum Deo & hominibus ſacrificium operentur, qui ſpecialiter ſalutem animarum procurant, & in acquirendis Deo devotis animabus ſuum exercitium ineeſſanter impendunt, noverunt omnes, qui Chriſtiani nominis inſigula profitentur. Unde cum operarinuis veſtræ ſtudium ad hoc præaipue & priacipaliter dirigatur, ut per prædicationis veſtræ laborem peccatores ab errore viæ ſuæ ſalubriter convertantur, & propulſis ignorantiæ tenebris, ad rectam fidei & ſanctitatis lucem recurrant; decet profecto & expedit, ut vobis per
D orationes fidelium ſuccurratur, quatenus & libere, quod pie intenditis, eaſequi valeatis, & deſiderarum fructum de veſtro labore abundantius reporteris. Cum igitur orationes Ordinis noſtri ex parte veſtra a vobis fuerint devote poſtu- E latæ, eidem petitioni benigne & humiliter inclinati, concedimus vobis univerſis & ſingulis plenam participationem noſtrorum & omnium ſpiritualium beneficiorum, quæ de cetero in univerſo eodem Ordine noſtro fient. Et ut labor veſter melius ſortiatur effectum, auctoritate præſentium vobis plenam concedimus facultatem concedendi, erogandi orationes noſtras omnibus illis, qui ad prædicationem veſtram aut munitionem e peccatorum perpetratione ceſſabunt, aut injurias vel inimicitias inimicis remittent. Veleie. Datum Præmonſtrati in capitulo generali, anno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſrigeſimo tertio.

ut quæ Angelus Maurique contendat,

422 *Angelus Manrique in Annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1216 *cap.* 1 *num.* 3 *valet, aliquas Prædicatorum conſtitutiones ex ſua Ordine aſſumptas eſſe, & partem hujus gloriæ ſadalibus ſuis ita vindicat*: Toloſæ & ſociis reſtitutus beatus Dominicus, qui Innocentii præceptum adimpleret, communicato cum eis ante conſilio (nec mihi dubium, quin etiam cum Fulcone) ſancti Auguſtini regulam elegit, ſub qua, quæ inſtituebat Prædicatores, militare uſque ad mortem profiterentur; ſuperadditis quibuſdam F conſtitutionibus, quas a Præmonſtratenſibus deſumptas Ferdinandus Caſtellus, Malvendaque, & alii ejuſdem familiæ teſtificantur. Certe inſtituentem Prædicatorum Ordinem ſub regula Auguſtini, e Norberto prædicatore egregio, & ſub regula eadem militante, ſumpſiſſe quædam, nequaquam à ratione alienum cenſeo. Verum quæ Thomas in exemplum adducit, abſtinentiam a carnibus, jejunium mſguum, ut ejus verbis utar, a feſto Exaltationis ſanctæ crucis uſque ad Paſcha, & id genus alia, quæ nunquam uſurpavit ſtructus Norbertus, nequaquam potuit ab ipſo deſumpſiſſe. Porro cum ea omnia noſtris ex regula obſervanda injungantur, facilius egoab eis mutata crederem, conſulente Fulcone; maxime cum ſanctiſſimus Patriarcha Præmonſtratenſibus raro, quod ſciemus, Ciſtercienſibus, ex quo ex Hiſpania venit, adeo frequens adhæſerit, ut nunquam ſine ipſis inveniretur: in quo niam poſt Ordinem inſtitutum perſeveraſſe, quæ inferius dicemus, declarabunt. *Auguſtinus Sar-*

teſius

AUCT. G. C. pag. 897 *terius saviſſime in Ciſtercio bis tertio tit.* XXVII. *eamdem ſententiam tuetur.*

aut potius ex Ordine Ciſtercienſi peritus eſſe

423 *At certe Angelus Manrikque a vera aberrat, dum abſtinentiam a carnibus & id genus alia, numquam ab inſtituto Ordinis Præmonſtratenſis uſurpata fuiſſe aſſerit: nam Cardinalis Vitriacus, illis temporibus vicinus, qui primam Præmonſtratenſium diſciplinam vidit, in Hiſtoria Occidentali cap.* 22 *de illis inter alia ſic ſcribit:* Carnea ſiquidem Præmonſtratenſis Ordinis Canonici & Fratres laici numquam, niſi in infirmitate manducant a feſto ſanctæ Crucis uſque ad Paſcha jejunant. *Sed perpetua abſtinentia a carnibus relaxata fuit auctoritate Pii II Papæ, & ſequentium Pontificum, qui etiam aliqua quæſdam vigiliarum ejuſdem Ordinis obſervantias modificarunt. Nunc vacat hanc minoris momenti controverſiam apertius diſcutere, quandoquidem venerabili Humberto, qui id optime ſcire potuit, & quem Ferdinandus de Caſtilla, Malvenda, aliique ſcriptores Dominicani in hac re teſtem citant, facile fidem adhibemus.*

quam optimorum ſanctæ hardi impreſcriptum.

424 *Unde judicio noſtro videtur Echardus tomo* 1 *pag.* 12 *&* 13 *in notis de hac regulæ & conſtitutionum electione ſic probabiliſſime, diſſerere:* Cum concilium poſt tres ſeſſiones, inquit, eiſdem feſtum ſancti Andreæ abſolutum fuerit, ambos

B *(ſcilicet S.* Dominicum *& Fulconem epiſcopum Toloſanum)* continuo de repetenda Gallia cogitaſſe, haud dubium. Quando in Occitaniam advenerint, non produnt annales; ſed tantum ſtatim a reditu Dominicum anno MCCXVI, ac proinde circa Paſcha, quod eo anno decima Aprilis accidit, ſocios in monaſterio Pruliano coegiſſe, unaque omnes, ut Pontificii morem gererent, regulam ſancti Auguſtini, & inſtituta quædam in victu arctiora e Præmonſtratenſibus, inquit Humbertus, ſed quæ apud quaſdam alias Canonicorum Regularium congregationes tum florentes & ſeveriores, & forte in ipſa Oxomenſi reformatione in uſu erant, adoptaſſe ſibique impoſuiſſe, ut non tam novus Ordo, quam nova Canonicorum Regularium, prædictioni ſpecistim additorum, coogregatio videretur, ſicque nihil inſolis coocilii adverſum fieret. *Amplissimus D. Joſephus Stephanus de Noriega in laudata Diſſertatione hiſtorica §* 7 *& ſequentibus eamdem ſententiam fuſius confirmat.*

C

§ XXIII. Toloſanum Fratrum cœnobium, notitia de primis Sancti ſociis, & alia nonnulla, quæ hoc circiter tempore ante confirmationem Ordinis contigerunt.

Primum Prædicatorum cœnobium Toloſanum,

BErnardus Guidonis *apud jam ſæpe laudatum Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis amplissimæ col.* 400 *&* 401 *de primo Fratrum cœnobio poſt alter ſcriptores hæc habet:* Anno Domini MCCXVI, æſtatis tempore, data eſt beato Dominico & Fratribus ſuis a bonæ memoriæ Fulcone epiſcopo Toloſano, cum aſſenſu totius Capituli, una eccleſia in civitate Toloſana, in honore beati Romani martyris fundata; circa quam protinus ædificatum eſt clauſtrum, cellas habens ad ſtudendum & dormiendum deſuper ſtatim apertas* (erant autem, ut dictum eſt ſupra, Fratres numero citciter ſexdecim) & alia eccleſia in villa Appamienſi; tertia veto eccle-

** lege aptas*

ſia inter Soricinium & Podium Laurentii, quæ D vocatur eccleſia beatæ Mariæ de Leſcura, in quarum qualibet Conventus & Prioratus eſſe debebat; in his vero duabus ultimis nullum umquam Fratrum contigit habitare. *Echardus tomo* 1 *pag.* 13 *ad textum B. Jordani notat ſequentia:* Eccleſia *de* Laſcura hic laudata recenſetur in bulla confirmationis Ordinis, eaque forſan monaſterio Pruliano ceſſerit; quod idem dicendum de tertia eccleſia Appamienſi. Eſt autem in hoc ultimo loco ſub beato Jordano & poſtea diutius Fratrum collegium non fuetit, tandem anno MCCLXIX Sodales noſtri eo vocati demum conventualem eiegerunt.

cujus occaſione etiam de Conventu Appamienſi agitur.

426 *Haud dubie Echardus initium hujus Conventus Appamienſis ex veteribus inſtrumentis aut forte ex ipſo Bernardo Guidonis eruit: nam hic tomo* 6 *citatæ Collectionis col.* 307 *de fundatione Cœnobii Appamienſis ſic ſcribit:* Anno Domini MCCLXIX in Actis Capituli provincialis, Biterris die ante feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ celebrati, fuerunt aſſignati Frater Peregrinus & Frater Guillelmus Blanchi loco Appamienſi providendo, qui operaterentur & procederent in ipſius loci promotinne de Prioris Toloſani conſilio & aſſenſu; de aliis autem Fratribus neceſſariis Prior Provincialis provideret vel faceret provideri. Anno Domini prætanato MCCLXIX in feſto omnium Sanctorum dominus Frater Raymundus epiſcopus Toloſanus in præfato loco Fratrum Appamienſi Miſſam ſolemniter celebravit, & cimiterium * Fratribus benedixit, & prædicavit clero & populo convocato; & ex tunc cœperunt Fratres ibidem divinum officium ſolemniter petagere & pariter hshitare. Frater Bernardus Gsurerius Toloſanus, fuit vicarius inſtituturus. Anno Domini MCCLXX in Actis Capituli Siſtatici in feſto apoſtolorum Petri & Pauli celebrsto, fuit in villa Appamienſi, quæ tunc erat diœceſis Toloſanæ, Conventus Fratrum Prædicatorum regulariter poſitus & receptus, & primus Prior inſtitutus Frater Guillelmus Garini de Fano Jovis. *Si Bernardus Guidonis hic de eodem urbis Appamienſis loca agat, quamodo illa cohæreant cum ſupradictis, ubi aſſeruerat,* nullum umquam Fratrum *in duobus ultimis eccleſiis habitaſſe? Sed ab hac brevi digreſſione ad cœnobium Toloſanum revertamur.*

** lege cœmeterium*

E

F

427 *Flaminius in Vita* S. Dominici *lib.* 2 *fol.* 13 *laudans variis Sancti virtutes, ad rem præſentem ſpectantia hæc addit:* Fuit hæc illi quoque nec in poſtremis quidem eura proſpicere impoſterum, quod ad ædificatinnem monaſteriorum attinet. Propter hoc ſummam in exſtruendo Toloſano ſancti Romani cœnobio, quod primum fuiſſe Prædicatorum Ordinis monaſterium diximus, diligentiam adhibuit, ot ad illius tamquam propoſitam omnibus formam cetera exſtruerentur, in qua digna memoratu quædam non tacebimus. Cubicula ſingolorum (cœnobitæ cellas vocant) ſen tantum ut eſſent pedum inſtituit, aliis ſulera lectuli ex cratibus fierent cum ſcamno, ubi legere, ſcribere, ac ſtudere poſſent; ſed omnia vilia, & humilitatem ac paupertatem indicantia: ipſa vero cubicula eſſe aperta juſſit, ut, qui intus eſſent, a prætereuntibus conſpici poſſent *&c. Unde Flaminius tam diſtinctam cœnobii Toloſani deſcriptionem hauſerit, ignoramus.*

Flaminius ob pauperem ſtatum cœnobii commendat.

428 *Beatur Jordanus, Conſtantinus Urbevetanus, aliique vetteres biographi conſentiunt, tunc*

Fra-

A *Fratres circiter ſedecim numera fuiſſe, quos Bernardus Guidonis eodem tomo 6 Collectionis amplifſimæ col. 457 nominatim ita recenſet:* In prædicta eccleſia ſancti Romani protinus ædificatum eſt clauſtrum, cellas habens ad ſtudendum & dormiendum ſuper ſatis aptas. Erant autem tunc Fratres numero circiter ſexdecim, quorum nomina, quæ potui reperire, breviter hic perſtrinxi, quia alibi ſuperius diffuſius ſunt conſcripta. Frater Matthæus Galliens, vir doctus, & addoctrinandum paratus, qui fuit poſtmodum primus & noviſſimus in Ordine noſtro abbas. Frater Bertrandus de Garrigs, prope Aleſtum oriundus, qui fuit poſtmodum primus Prior Provincialis hujus provinciæ. Frater Petrus Cellani, qui fuit primus Prior Lemovicenſis. Frater Thomas Toloſanus, vir admodum gratioſus, & ſermone ſecundus. Frater Mames Hiſpanus, carnalis frater ſancti Dominici, & ſanctitatis ejus puriſſimus imitator. Frater Michael Hiſpanus, vir contemplativus. Frater Domiaicus Hiſpanus, alius a ſancto Domiaico, vir humilitatis eximiæ, parvus quidem ſcientia, ſed virtute magnificus. Frates Johannes de Navarra, de villa ſancti Johannis de Pede-Portus, diœceſis Bajouenſis. Frater Lauſentius Aaglicus. Frater Stephanus Metenſis, carnis ſuæ rigidus macerator. Frater Odorius Converſus Nosmanut Frater Guillelmus Clareti Appamienſis. Frater Petrus Madrium *. Frater Gomecius. Frater Michael de Uzeco, alius a prædicto Michaele. De iſtis tribus ultimis plenam ceſtirudinem non inveni, ſed habeo opinionem veſiſimilem ex his, quæ circa hoc legi.

Bernardus Guidonis primus S. Dominici ſocios nominat,

**forte Madritenſis*

429 *Anonymus ſeculi decimi quarti ſcriptor ex ordine Prædicatorum apud laudatum Martene tomo proxime citato col. 333 eoſdem primos S. Dominici ſocios hoc modo enumerat. Sed hunc defectum ſatis ſupplet Echardus, qui tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 13 in notis eoſdem ordine nationis ita nominat:* Fratres illi ſexdecim, primi Dominici ſocii, hi a Stephano Salanhaco & Barnardo Guidonis numerantur; Matthæus olim ſancti Vincentii de Caſtris Prior; Natalis de Prulio; Bertrandus de Gatriga, a loco natali ad Arelatum ſic nuncupatus; Petrus Celſani & Thomas ambo civis Toloſani nobiles; Stephanus Metenſis; Guillelmus Clareti Appamienſis, & Odorius converſus Neuſtrius. Hiſpani Galli, ſeptem ſequentes Hiſpani; C Mannes vel Mammes, germanus uterinus beati Dominici; Michael Fabra; Michael de Uzero; Petrus, a Matrito a quibuſdam agnominatus; Suerius Gomezius; Dominicus alius, Josnnes de Navarra; denique Laurentius Aaglicus, de quibus ſingulis breviter poſtea agetur. *Nos etiam ad nomina illorum, ubi in Actis occurrerat, breviter aliqua annotabimus. Porro nuſquam hic comparent Januncs de Monte, Thomas de Tempia, Norbertus de Valle, Guerinus de Fracmo, & Bartholomæus de Prata, quos ſapra § 2 Alanus de Rupe inter primos S. Dominici ſocios nobis temere abtrahit.*

quæ etiam Echardus ordine nationis retenſet,

430 *Sanctus Patriarcha ſuos ex his ſodalibus fuiſſe, qui forte quodam ſatis ſcientia theologica imbuti erant, ejuſdem doctrinæ perficiendæ cauſa ad ſtudium deduxit, qua occaſione Humbertus in Actis S. Dominici cap. 32 frequentem viſionem ita narrat:* Cum apud Toloſam in theologia regeret magiſter quidam, genere, ſcientia, & fama clarus, quodam mane ante diem, dum ſuos lectiones prævideret, oppreſſus gravi ſomno caput ſuum in cathedra paululum reclinavit, & dormire cœpit; viſumque eſt eidem eadem hora, quod ſibi ſeptem ſtellæ præſentarentur: qui dum de novitate talis nenii * plurimum mitaretur, ſubito in lumine & quantitate tantum enaruerunt, quod coram patriam & mundum illuminaverunt. Qui ſtatim a ſomno excitatus, ortum diei percepit, & vocatis ſervientibus, qui libros ſuos deferſent, ſcholas intravit. Ecce beatus Dominicus cum ſex ſociis ejuſdem habitus ante dictum magiſtrum humilites acceſſerunt, intimantes eidem, quod Fratres eſſent, qui Euangelium Dei in partibus Toloſanis contra infideles & fidelibus prædicarent; ſignificantes eidem, quod ſcholas ſuas veneraat frequentare, & lectiones audire, avidis cordibus cuperent & optarent. Dictus vero magiſter multo tempore dictos ſeptem ſtarres familiares & devotos habuit, & ſcholares inſtruxit. Recolens autem viſionem, quam paulo ante viderat, beatum Dominicum & ſocios ſuos, quos ſtellas lucidas interpretatus eſt, quas immenſa lumine famæ & ſcientiæ vidit ſubito clareſcere, ſumma eſt veneratione proſecutus, grandi etiam eſt jugiter ex tunc dilectionis affectu amplexatus. Hoc autem retulit idem magiſter Fratri Arnulpho de Bethunia & ſocio ejus, eum eſſent * in Anglia in curia regis.

Græx quibus ipſe Sanctus ſuos ad ſcholam theologicam dedicaſſe,

AUCT. C. C. * Ms. exemplar idem

E * Ms. eſſent

431 *Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti 1216 cap. 4 eandem hiſtoriam ex Theodorico de Appoldia refert, & hac occaſione in laudes ſancti Patris ita excurrit:* Admirandum profecto in ſancto Dominico humilitatis & modeſtiæ exemplum enituit, cum vir plane doctiſſimus, & ſummus verbi Dei enucleator, qui doctrinæ ſuæ clara ſpecimina per tot annos in ea provincia differendo cum hæreticis & prædicando dediſſet, quique nuncre Inquiſitoris Apoſtolici functus eſſet (*recordare eorum, quæ ſupra § 17 de hoc officio diximus*) qui eruditionis ergo Fulconem epiſcopum * ad concilium Lugdunenſe * eumtem comitatus in petitione Ordinis approbationis, in concilio, aliſque actionibus magnum ſibi ſapientiæ nomen & auctoritatem Romæ peperiſſet, nunc adire ſcholas diſcendi cauſa non dedignetus, immo ultro expetat: nimirum ut eo exemplo alumnos ſuos commoneſaceret, quanto ſtudio divinæ theologiæ, ſacrarumque Litterarum peritiæ ipſis ineumbeodum eſſet, ut eum optato fructu prædicationis munus in populis adminiſtrarent. Condebat Prædicatorum Ordinem, cujus ſummas præcipuaſque partes eaſeſſe volebat, ut fructus ſui divinarum Scripturarum aſſidua meditatione ſe exercerear, oh id exemplo illis ſuo præluiſſe volnit, ſcholas publicas frequentando. Forſan quia ſex illi Fratres nondum magnos progreſſus in theologicis rebus fecerant, ut verbi Dei prædicationi jam eſſent idnoei, & ne pudore ab eo ſtudio deterrerentur, præire illis ipſe in diſcendo, quamvis ſummus theologus, voluit; cum domi nulla adhuc opportunitas aut commoditas in exortu novi Ordinis docendi daretur: ſic enim ſex illos Fratres, profecturus mox Romam, præſentia ſua magiſtro illi commendandos exiſtimavit.

ut ejus forſan exemplo ad ſtudia inciterentur,

**lege Lateranenſe*

F

ut recte Malvenda, cujus chronologia

432 *Nos dubitamus, quin S. Dominicus inter doctiſſimos ſui ſeculi viros ſit numerandus, & præcipue ad ſcholam iſtam acceſſerit, ut exemplo ſuo ſocios ad ſtudia theologica excitaret, aut illos huic magiſtro commendarit. Doctrinam ejus ſatis probant geſta contra Albigenſes, & evidens hujus ſimilis ſcientiæ argumentum eſt, quod libellas ipſius, quem contra hæreticos ſcripſerat, præ ceteris electus fuerit, quemadmodum R. Jordanus apud nos num. 20, aliique veteres ſcripturæ*

poſſim

AUCT. G. C. *poſſim teſtantur. At veremur, ut Malvenda ea omnia, quæ de primo Romano Sancti itinere in hanc rem memorat, facile componat cum multo tempore, quo magiſter iſte ſocios illos inſtruxiſſe dicitur; & quod Humbertus, ac Theodericus de Appoldia expreſſerunt: Malvenda enim indicat, id poſt concilium Lateranenſe & confirmationem Toloſani cœnobii primum anno Chriſti 1216 contigiſſe.*

hic cum ea pluribus Echardi non conveniat.

433 *Sultem opinio ejus conciliari non poteſt cum ratiocinio Echardi, qui tomo 2 pag. 21 & 32 in actis de tempore hujus hiſtoriæ ita diſſerit:* Cum iſtud primus referat Humberrus, eum a dicto Fratre Arnulpho audiviſſe conjectu pronum eſt; & licet, quando id acciderit, non ita facile dictu, creditu tamen promptius, *id* actum cum primos ſodales, puta ſeu, id ædibus Petri Cellani ad caſtrum Narbonenſe anno MCCXV ante vel circa ætatem ſecum aduaavit: hos enim forſan nondum ſatis theologia informatos veri ſimilimum eſt, Dominicum ad ſcholam publicam ſecum duxiſſe, quam & per duos annos ſequentes ad uſque ipſorum diſperſionem ætate anni MCCXVII, de qua mox, frequentare perrexerit, dum interea Dominicus Romam bis adivit, inſtitutionem Ordinis impetraturus: ſic enim verum fit, quod in narratione habetur. MULTO TEMPORE illos huncce theologum audiviſſe. *At miramur, Echardum in chronologica Actorum ſynopſi illam S. Dominici actionem poſt concilium Lateranenſe collocaſſe, ac anno Chriſti 1216 affixiſſe. Ceterum nos illum chronologiæ ordinem ſecuti, ut § 6 promiſimus, hanc theologiam primorum ſodalium inſtitutionem hoc loco examinavimus. Præterea Echardus ibidem & alibi ex iſta narratione eruit, veſtes Prædicatorum numquam mutatas fuiſſe, qua de re infra agemus. Interim comitemur S. Dominicum, qui anno Chriſti 1216 rurſus Romam tetendit, ut confirmationem Ordinis ſui obtineret.*

Sanctus menſe Septembri anno 1216

474 *Laudatus Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti 1216 cap. 7 de tempore hujus itineris Romani ſic ſcribit:* Facile erediderim, ſanctum Dominicum menſe Septembri ad initia Pontificatus Honorii Romam pervenifſe; & quamvis gravi nuntio ictus in itinere de morte Innocentii, non propterea retro ad ſuos abiit, ſed cœptum iter proſecutus eſt, Graves Virum Dei agebant curæ, nam novus Pontifex Honorius rata nollet habere, quæ Innocentius promiſiſſet; in mutatione rerum novis principibus alias ſoleat eſſe mentes, alia deſtinata. Sed cauſa Dei, quam cœperat, ipſum bene ſperare jubebat, affuturum Deum, ſacramque Deiparam tam piis conſiliis, & quæ tanta Eccleſiæ utilitate inchoabantur, in optatos fines haud dubie promovenda. *Deinde memorat varia negotia, quæ huic confirmationi moram injecerunt.*

Iterum Romam profectus eſt.

435 *Verum hic quædam gratis ab auctore illo excogitata ſunt: eam enim Innocentius III anno Chriſti 1216, die XVI Julii, obierit, & alterum Honorius III huic ſucceſſerit, prorſus verisimile eſt* S. Dominicum *adhuc in partibus Toloſanis agentem publica fama hos ejus cognoviſſe, adeoque tali auctu in itinere Romano non fuiſſe perſuſum. Illud ſatis liquet ex argumento Echardi, qui, tomo 2 pag. 13 in actis de tempore ejuſdem itineris ita ratiocinatur:* Sanctus Dominicus Toloſæ adhuc aderat XXVIII Auguſti: eo enim die Fratris Joannis de Navarra profeſſionem inter manus ſuas in ſancti Romani eccleſia accepit, ipſo teſte Joanne; adeo ut Romam rediturus iter arripere non potuerit, niſi menſe Septembri, nec proinde in Urbem niſi menſe Octobri pervenire. Sic autem inſtanter egit, ut ante natale Domini, quo volebat, obtinuerit. *Poſt hæc verbis Berardi Guidonis chronologiam ſuam confirmat. Malvenda & Echardus hoc tempore meminerunt de quadam viſione, quæ tunc Romæ ante confirmationem Ordinis S. Dominico oblata eſt, & quam hic ex primo fonte referemus.*

436 *Gerardus de Frachero in Vitis Fratrum part. 2 cap. 2 in codice noſtro P. Me. 7 narrat ubi habeatur ſequentia:* Fuerer quidam Minor, religionis & fidei dignus, qui ſocius beati Franciſci multo tempore fuit, narravit quibuſdam Fratribus, quorum unus hæc Magiſtro Jordano ſcripſit; quod cum eſſet Romæ beatus Dominicus, & pro Ordinis confirmatione apud Deum & apud Dominum Papam inſtaret, *actæ* quadam orant, ut ſolebat, vidit in viſione Dominum Jeſum ſtantem in aere, & tres lanceas contra mundum vibrantem, cui ad genua proicidens Virgo Mater rogabat, ut hit miſericors, quos redemerat, ſeret, & juſtitiam miſericordia temperaret. Ad quem Filius inebat: Nonne vides, quantæ injuriæ mihi fiunt? Juſtitia mea non patitur tanta mala impunita. Tune dixit ei Mater: Sicut tu ſcis, qui omnia noſti, hæc eſt via, per quam eos ad te reduces. Habeo unum ſervum fidelem, quem mittas in mundum, ut verba tua annuntiet; & convertentur & quærent te omnium Salvatorem. Alium etiam ei ſervum dabo in adjutorem, qui ſimilites operetur.

ubi habeatur relatum viſionem,

437 Tunc Filius inquit Matri: Ecce placitus ſuſcepi faciem tuam; verumtamen oſtende mihi eos, quos vis ad tantum officium deſtinare. Tunc domina Mater offerebat beatum Dominicum domino Jeſu Chriſto. Cui Dominus: Bene & ſtudioſe faciet, quod dixiſti. Obtulit ſimiliter & beatum Franciſcum, & hunc ſimiliter Dominus laudavit. Sanctus igitur Dominicus in viſione illa ſocium diligenter conſideravit, quem ante non noverat, in craſtinum eum in eccleſia cum invenifſet, eumque iis, quæ nocte viderat, recognovit, & in oſcula ſancta ruunt & ſinceros amplexus dixit: Tu es ſocius meus; tu cuſtos paries mecum; ſtemus ſimul & nullus adverſarius prævalebit. Viſionem etiam illam ei narravit, & ex tunc facti ſunt cor unum & anima una in Deo, quod & ſuis poſteris mandavarunt in perpetuum obſervari. *Circa charitatem, poſteris utriuſque Ordinis commendatam, legi mereatur litteræ encycliæ, quas S. Antoninus part. 3 Chronicorum tit. 23 cap. 13 § 5 recitat, & quas venerabilis Humbertus, & Johannes Parmenſis, duorum Ordinum iſtorum Generales, communi conſilio ad ſuos ſubditos anno Chriſti 1255 in hunc finem direxerunt.*

in qua S. Franciſcum primo agnovit,

Quæ Theodericus S. Franciſco adverſa ſuiſſe dicitur,

438 *Theodoricus de Appoldia apud nos inſertus a num. 65 eandem viſionem narrat, & ad ſe dem ei concilianda, ibidem narrationi ſuæ ſubnexuit ſequentia:* Hujus viſionis ſeriem & cognitionem per ſanctum Franciſcum meruimus accipere, cui etiam beatus Pater noſter ante confirmationem Ordinis [hanc] patefecit. *Sanctus Antoninus part. 3 Chronicorum tit. 23 cap. 3 eadem Theodorici verba reprit. At quemodo inquales, Gerardus de Frachero ſocium S. Franciſci, & Theodericus de Appoldia ipſum S. Franciſcum hujus viſionis teſtem allegat? Hæc diſcrepantia utcumque conciliari poteſt, ſi dicamus, S. Franciſcum hanc viſionem ſocio ſuo, & hunc ſocium poſtea eandem Prædicatoribus narraſſe, atque ita*

De-

A *Dominicanos mediante* hujus viſionis ſeriem & cognitionem per ſanctum Franciſcum *accepiſſe*. *Verisimile autem eſt, hanc viſionem B. Jordano perſcriptam eſſe, poſtquam libellum ſuum de principio Ordinis Prædicatorum jam ediderat; alioquin illam geſtis S.* Dominici *haud dubie inſeruiſſet. Non tam facile cum hac narratione conciliatur opinio quarumdam, quam Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1216 *num.* 16 *ita refert*: Ut autem ad viſionem ipſam redeamus, Franciſcum etiam eamdem ipſum habuiſſe ea preſſe aſſerit ex aliis ſanctus Vincentius Ferrerius, & pie judicat Ferdinandus Caſtillo, atque Ludovicus Rebolledo, qua moneretur, quid de tanto viro ſibi in ſocium dato, & de ſemet ipſo Deus ex alto ſtatueret, quonamque operi & oneri eos dedicarit. *Quomodo igitur S.* Dominicus *hanc viſionem S. Franciſco narravit, aut patefecit, ut Gerardus de Fracheto & Theodoricus de Appoldia loquuntur? Non video huic difficultati ſatis aptum reſponſum, niſi probetur, eamdem viſionem etiam S. Franciſco poſtea oblatam fuiſſe, aut dicatur uterque Sanctus eunc mutuam revelationem ſibi invicem indicaſſe.*

B 439 *Echardus tomo* 1 *pag.* 15 *in notis miratur, quod* S. Dominicus *illam viſionem ſodalibus ſuis non revelaverit, adeoque quod ea non niſi pie Franciſcanum Prædicatoribus cognita fuerit. Præterea miratur, illam a ſancto Bonaventura in Vita S. Franciſci omiſſam fuiſſe. Huic ultimæ admirationi Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1216 *cap.* 9 *ita occurrit*: Eamdem viſionem narrari quoque in vetuſtis Ordinis Minorum Annalibus, atque etiam in eorumdem recentioribus hiſtoriis manifeſtum eſt. Quocirca fidem ei velle detrahere ea ſolum ratione, quod ſanctus Bonaventura in rebus ſancti Franciſci, cjus non memioerit, dorum nimis & iojocium eſſet. In primis habemus confeſſum ſcriptorum & Annalium, nec ullum auctorem hactenus refragantem. Deinde e ſilentio ſancti Bonaventuræ quam validum dnci poteſt argumentum? Dices: Rem tantam & in laudem ſancti Franciſci non tacuiſſet ſanctos Bonaventura, ſi compertam habuiſſet. *Dein argumentum iſtud negativum exemplis quibuſdam refellere conatur, ac ibidem ita pergit*: Abſit, ut io ſancto Bonaventura dolum malum ſuſpicemur, aut eam viſionem pro vera non habuiſſe: Forſan, eom Vitam ſancti Franciſci coo. debat, nondum ipſi innoruerat; vel quie de ſancto Domioico potiſſimum facta illa ſuit revelatio, idcirco eam deſcribere omiſit, quod facta eſſe putavit, in Annalibus Prædicatorum eomdem fuſe & integra fide proditam. Uicumque ſit, paeum pii & prudentis animi procul dubio fuerit, rem tanto ſcribeotium conſenſu firmatam, in dubiom revocare velle. *Quidquid ſit de hac Malvendæ reſponſione, nos illam revelationem propter teſtimonium Gerardi de Fracheto, qui ab iſtis temporibus non admodum remotus fuit, tamquam hiſtoriæ probabilem recipimus.*

C 440 *Sed tanta facilitate non admittemus prophetieum colloquium, quod Romæ S. Angelus Carmelita cum his duobus ſanctis Ordinum Fundatoribus habuiſſe traditur, & de quo Waddingus in Annalibus Minorum ad annum* 1216 *num.* 17 *ſic meminit*: Nullo alio quam hoc ſuperiori anno ioveni ſimul conveniſſe Romæ hos ſanctos Patriarchas. Quare perſuaſum mihi habeo, vel illo vel iſto ſuperveniſſe ſanctum illum virum Angelum Carmelitam, egreginm mox fidei athletam martyrio coronandum apud Siculos, & prophetieum admieandumque illud iotiſſe cum his Patriarchis colloquiom apud Lateraoum, quod ſequentibus verbis retulit Eooch patriarcha Jeroſolymitaous Crtmelito &c. *Inter Acta S. Angeli Carmelitæ, quæ Papebrochius in Appendice ad diem* 5 *Maii tum aliis collata edidit, ac obſervationibus diſcuſſit, tomo iſtius menſis* 21 *pag.* 824 & 825 *occurrit iſtud colloquium, in quo Sancti illi divinitus invicem agnoviſſe ac ſibi futura præannunciaſſe dicuntur.*

441 *Dum Waddingus congreſſum illum anno Chriſti* 1219 *vel* 1216 *affigit, non videtur ullo modo rationem habuiſſe chronologiæ, cum qua tamen hiſtoriam concordare neceſſe eſt: uterque enim auctor iſte Annalibus Carmelitanis ac ipſis hiſce S. Angeli Actis repugnat. Unde Papebrochius noſter præter aliam obſervationem, qua hoc colloquium de falſitate ſuſpectum reddit, ibidem pag.* 828 *eamdem narrationem argumento negativo impugnat, & ſimul Waddingo aliam difficultatem opponit his verbis*: Suſpicionem auget ſilentium eorum omnium, qui alterutrius Patriarchæ Vitas antiquius ſcripſerunt, multa de motua eorumdem familiaritate memoriæ commeodantes. Accedit, quod difficile ſit, utrumque (*videlicet* S. Dominicum & *S. Franciſcum*) Romam ſimul addncera anno MCCXIX; & ideo Weddingus, nolens congreſſum utriuſque eum ſancto Angelo prorſus ejicere ut fabuloſum, retulit eumdem ad annum MCCXVI, quod auctoritati Vitæ hujus æque repugnat.

E 442 *Nolo tamen omnia tueri, quæ Papebrochius illa occaſione obiter de chronotaxi* S. Dominici *tradit. Sit ibi dicit*, S. Dominicum *poſt Capitulum Minoritarum anno* 1219 *in Hiſpaniam iviſſe, & de mora ac reditu ejuſdem Sancti perpetam hæc addit*: Magna ætatis parte peracta, Segoviam appulit, nec oiſi ſequenti anno, menſe Septembri Bononiam rediit, neque Romæ fuit, quoad vixit, id eſt uſque ad Auguſtum anni MCCXXI. *In itinere illo Hiſpanico definiendo certe hallucinatus eſt Papebrochius, et nondum mature diſcuſſa: ſi enim* S. Dominicus *menſe Septembri anni* 1220 *primum ex Hiſpania Bononiam redierit, contra fidem veterum monumentorum neceſſario ſequitur, Sanctum non interfuiſſe Capitulo generali, quod eodem anno* 1220 *Bononiæ in feſto Pentecoſtes celebratum eſt. Hunc igitur erroreem vir candidiſſimus, ſi viveret, correctum vellet, & more ſuo ingenue retractavet. Præſentium autem* S. Dominici *in Capitula Minoritarum, & alia, quæ hic Echardo diſplicent, per decurſum hujus Commentarii ſuis locis examinabimus.*

F

§ XXIV. Confirmatio Ordinis Prædicatorum, ſingularia illius elogia, & breves vindiciæ ab impacta eidem calumnia.

Venerabilis Humbertus in Chronico annum, *quo confirmatus eſt Ordo Prædicatorum, ſic breviter indicat*: Anno Domini MCCXVI, regente beato Dominico Romam, Innocentio mortuo, & Honorio ſubſtituto, conceſſus eſt Ordo & confirmatus. *Bernardus Guidonis apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 401 *menſem ac diem ejuſdem anni diſtincte expeti-*

AUCT. G. C.

quod tunc cum his duobus Sanctis habitum negat Papebr.

qui tamen ibi in chronotaxi S. Dominici erras.

Honorius III Papa Ordinem Prædicatorum approbavit

Digitized by Google

AUCT. G. C. *exprimit his verbis*: Anno Domini MCCXVI, undecimo Calendas Januarii, craſtino beati Thomæ apoſtoli, Indictione quinta, Romæ apud ſanctum Petrum (*pleraque diplomata* apud ſanctam Sabinam *notant*) fuit confirmatus Ordo Prædicatorum, & beatus Dominicus, quem Deus elegerat ab æterno, & Innocentius Papa tertius approbaverat præcedenti anno, fuit inſtitutus & confirmatus magiſter & dominus Ordinis ab Honorio Papa tertio, præfati Innocentii ſucceſſore, Pontificatus ipſius domini Honorii anno primo. Hic Honorius Papa ſancto Dominico & Fratribus ſuis plura privilegia & libertates contulit, & eccleſias ac decimas, atque caſtra & poſſeſſiones datas ſancto Dominico confirmavit, ſicut in privilegio de confirmatione Ordinis continetur.

duobus diplomatibus, quorum unum eſt hoc loco,

444 *Eamdem confirmationis epocham ſignant duo Honorii Pontificis diplomata, quorum primum apud Bzovium in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1216 *num.* 9 *ſic ſonat*: Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Fratri Dominico, Priori ſancti Romani de Toloſa, & Fratribus ſuis regularem vitam profeſſis & profeſſuris ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Noſ attendentes, Frstres Ordinis tui futurns pugiles fidei, & vera mundi lumina, confirmamus Ordinem tuum cum omnibus caſtris & poſſeſſionibus habitis & habendis, & ipſum Ordinem rjuſque poſſeſſiones & jura ſub noſtra gubernatione & protectione ſuſcipimus. Drtum Romæ apod ſanctam Ssbinam XI Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri anno primo. *Eadem bulla apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1216 *cap.* 12, *Jeannem a ſancta Maria in Actis Gallicis S.* Dominici *lib.* 3 *cap.* 32, *& Echardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 23 *in notis legi poſſit, nbi iſdem plane verbis refertur. Inter priviltgia Ordini Prædicatorum a Romanis Pontificibus conceſſa, quæ reverendiſſimus Magiſter Vincentius Bandellus conſtitutionibus ſubjunxit, & anno Chriſti* 1505 *Mediolani edidit; primo loco legitur idem breve diploma; at in eo menſis aut dies confirmationis non exprimitur, nec illud apud ſanctam Sabinam notatur, ſed in fine tantummodo dicitur* Datum Romæ Pontificatus noſtri anno primn. *Nihilominus ibidem inuniture, illud apogeaphum deſumptum eſſe ex bulla plumbea, quæ in monaſterio Pruliano conſervatur.*

alterum emplum,

445 *Joannes a ſancta Maria in proxime laudatis* S. Dominici *Actis lib.* 3 *cap.* 23 *judicat, hanc breviorem Honorii Pontificis bullam primis Prædicatoribus uſitatam fuiſſe in itinere, quando ad fundandos Conventus pergere proficiſcebantur, vel ad obeunda ſua munia ſeſe epiſcopis offerebant, ut omnibus oſtenderent, inſtitutum ſuum ab Apoſtolica Sede approbatum eſſe. Forte accuratior noſtri ſimilium litterarum teſtimonialium renovatur in Capitulo generali Prædicatorum, quod Argentinæ anno Chriſti* 1296 *celebratum eſt, & cujus decretum decimum tertium in Theſauro Anecdotorum apud eruditiſſimum Edmundum Martene to.* mo 4 *col.* 1852 *ſic habet*: Item monemus, quod conſtitutio de litteris teſtimonialibus ferendis, a Fratribus itinerantibus arctius obſervetur. *At qualiſcumque ſit hæc conjectura noſtra, Joannes a ſancta Maria cenſet, veteres Dominicanos hac breviori bulla in itineribus uſos eſſe, tamquam teſtimonio ſuæ profeſſionis, & ibidem addit,* S. Dominicum *inſuper impetraſſe aliam amplioram, in qua poſſeſſiones & prærogativæ Ordinis ſingillatim exprimebantur.*

446 *Alterum illud diploma, quod Honorius III Pontifex eodem anno, menſe, ac die dedit, apud ipſum, aliaſque ſcriptores Dominicanos poſſum occurrit, & in Bullario Romano Laertii Cherubini tomo* 1 *pag.* 44 *& ſequente ſic legitur*: Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Dominico Priori ſancti Romani Toloſanenſis, ejuſque Fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Religiuſam vitam eligentibus Apoſtolicum convenit adeſſe præſidium, ne forte cojuslibet temeritatis incurſus aut eos a propoſito revocet, aut robur (quod abſit) ſacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & eccleſiam ſancti Romani Toloſanenſis, in qua divino manei. pati eſtis obſequio, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti paivilagio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut Ordo eanonicus, qui ſecundum Deum & beati Auguſtini regulam in eadem eccleſia inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur. Præterea quaſcumqun poſſeſſiones, quæcumque bona eadem eccleſia in præſenttarum juſte & eanonice poſſidet aut in futurum conceſſione Pontificum, largitiona regum vel ptincipum, oblatione fidelium ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permineant. Io quibus hæc propriis duximus exprimenda voeabulis, ſcilicet locum ipſum, in quo præfata eccleſia ſita eſt, cum omnibus pertinentiis ſuis; eccleſiam de Prulliano cum omnibus pertinentiis ſuis; villam de Caſſenolio cum omnibus pertinentiis ſuis; eccleſiam ſanctæ Mariæ de Leſcura cum omnibus pertinentiis ſuis; hoſpitale Toloſanenſe, quod dicitur Arnaldi Bernardi cum omnibus pertinentiis ſuis; eccleſiam ſanctæ Trinitatis de Lobens cum omnibus pertinentus ſuis; decimas a venerabili Fratre noſtro Fulcone Toloſanenſi epiſcopo de aſſenſu Capituli ſui vobis pia & ptovida liberalitate conceſſas, proot in eorumdem litteris plenius contioetur. Sane novalium veſtiorum, quæ propriis manibus vel ſumptibus colitis, ſive de veſtrorum animalium nutrimentis nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præſumat.

exemptiones,

447 Liceat quoqua vobis clericos vel laicos, liberos & abſolutos, e ſeculo fugientes ad converſionem recipere, vel eos abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper, ut nulli Fratrum veſtrorum, poſt factam in eccleſia veſtra profeſſionem, fas ſit ſine Prioris ſui licentia, de eodem loco, niſi arctioris Religionis obtentu diſcedere, diſcedentem vero abſque communi litterarum veſtrarum cautione, nullus audeat retinere. In parochialibus vero eccleſiis, quas habetis, liceat vobis ſacerdotes eligere, & diœceſano epiſcopo præſentare, quibus, ſi idonei fuerint, epiſcopus curam animarum committat, ut ei de ſpiritualibus, vobis vero de temporalibus, debeant reſpondere. Statuimus præterea, ut nulli liceat, eccleſiæ veſtræ novas & indebitas exactiones imponera, aut in vos vel prædictam eccleſiam vatiram, ſine manifeſta & rationabili cauſa, excommunicationis vel interdicti ſenrentias promulgare. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clauſis januis, exclufis excommunicatis & interdictis, non pulſatis campanis, ſoppreſſa voce, divina officia celebrare. Chriſma vero & oleum ſanctum, con-

in qua poſteriori poſſeſſione

A consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros Ordines fuerint promovendi, a diœcesano fuscipiendis episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam & communionem sacro sanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere: alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire antistitem, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem; qui nostra fretus auctoritate vobis, quod postulatis, impendat.

ac privilegia ejusdem Ordinis diffuse confirmata.

448 Sepulturam quoque ipsius loci liberem esse decernimus, ut eorum devotioni & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint (nisi forte excommunicati vel interdicti sint) nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci Priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars majoris & sanioris consilii, secundum Deum & beati Augustini regulam providerint eligendum. Libertates quoque & immunitates antiquas, & rationabiles consuetudines, ecclesiæ vestræ concessas, & hactenus observatas, tutas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva Sedis Apostolicæ auctoritate, & diœcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

B

C

449 EGO HONORIUS CATHOLICÆ ECCLESIÆ EPISCOPUS SUBSCRIPSI.

& sui Predecessores ac Cardinales nomina subscribunt.

Ego Nicolaus Tusculanensis episcopus.
Ego Guido Præneslinus episcopus.
Ego Ugolinus Hostiensis & Veliternensis episcopus.
Ego Pelagius Albanensis episcopus.
Ego Cinthyus titulo S. Laurentii in Lucina presb. Card.
Ego Leo titulo S. Crucis in Hierusalem presb. Card.
Ego Robertus titulo S. Sixti in Monte Cœlio presb. Card.
Ego Stephanus basilicæ duodecim Apostolorum presb. Card.
Ego Gregorius titulo S. Anastasiæ presb. Card.
Ego Petrus titulo S. Laurentii in Damaso presb. Card.
Ego Thomas titulo S. Sabinæ presb. Card.
Ego Guido S. Nicolai in carcere Tulliano diac. Card.
Ego Octavianus SS. Sergii & Bacchi diac. Card.
Ego Joannes SS. Cosmæ & Damiani diac. Card. AUCT.
Ego Gregorius S. Theodori diac. Card. G. C.
Ego Raynerius S. Mariæ in Cosmedin diac. Card.
Ego Romanus S. Angeli diac. Card.
Ego Stephanus S. Adriani diac. Card.

Datum Romæ apud sanctam Sabinam per manum * *al.* Petrum Rayneri Prioris S. Eridiani * Lucanæ diœcesis, S. R. E. vicecancellarii, XI Calendas Januarii, Indictione V, Incarnationis Dominicæ anno MCCXVI, Pontificatus vero domini Honorii Papæ III anno primo. *Hæc omnia subscripta apud Malvendam, Joannem a sancta Maria, Echardum, & hic apud Cherubinum diversa ordine collocantur, quod argumenta sit, alterutrum apographum ex autographo desumptum non esse. Ceterum Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Christi 1216 cap. 13 de singulis hisce Cardinalibus brevem estitiam submittit.*

Privilegia hic florida,

450 *Sit itaque confirmatus ista Ordo ille præclarus, qui toti Ecclesiæ magnum fructum attulit, & quem free amaes ipsorum temporum historici meritis laudibus extollent. Inter alios Guilielmus de Padio Lauretani, qui lactis & temporibus exorientis hujus Ordinis vicinus vixit, in Chronico rerum Albigensium cap.* 10 *de illa sic honorifice scribit*: Contionato itaque biennio & amplius hoc labore, eam accensum ignem per hanc viam extinguere non valerent prædicti Dei pugiles, attendentes, quod res ista altiori consilio indigeret, clamare ad Sedem Apostolicam sunt coacti, & ut cœpta prædicatio remanaret, de ordinandis perpetuis prædicatoribus est provisum, inspirante Domino; & hac de causa sub beato episcopo domino Fulcone Ordo Prædicatorum principaliter est exortus: quorum vexilliser beatus Dominicus prælationem suscepit patiter & laborem, super quo non interest mea narrationem prosequi, eum per historiam vitæ suæ & Ordinis ubique dilatati evidentiam sit jam volentibus eique nolentibus manifestum, verumque, quod dicit Apostolus, oportuisse hæreses esse in nostris temporibus sive regionibus, ut Ordo beatus non tam apud nos, quam apud totum mundum fructuosus & publicus appareret. *Similia ejusdem Ordinis elogia apud abbatem Urspergeasem, aliosque auctores synchronos & supparet possim occurrunt. Verum obvia illa laudum præconia nolumus hic accumulare, aut ex scriptoribus variis excerpere, cum suppetant clariora summorum Pontificum testimonia, quibus eumdem inclytum Ordinem exornarunt. Quare hic tantummodo nova quædam & eximia feligimus ex Anecdotis eruditissimi Edmundi Martene, quæ non ita pridem publicum lucem asperserunt.*

E

F

& Pontifices Romani, inter suos Gregorium IX,

451 *Tomo* 1 *Thesauri Anecdotarum editus epistola, quam Gregorius IX Papa* ad universos episcopos & Ecclesiæ prælatos *dedit, & quæ in favorem Prædicatorum ibi col.* 954 *& sequente sic sonat*: Gregorius episcopus servos servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, & dilectis filiis abbatibus, Prioribus, & aliis ecclesiarum prælatis salutem & Apostolicam benedictionem. Quoniam abundavit iniquitas & refriguit caritas plurimorum, ecce Ordinem dilectorum filiorum Prædicatorum Dominus fovere voluit, qui non quæ sua sunt, sed quæ sunt Christi quærentes, tam contra promulgatas hæreses, quam contra pestes alias mortiferas exstiterunt se dedicaverat in evangelizatione verbi Dei, in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum Fratrum propositum & necessarium ministerium favore benevolo prosequentes, uoi,

AUCT. varſitati veſtræ ipſos affectuoſe duximus commen-
G. C. dandos; aſritatem veſtram rogantes & exhor-
tantes in Domino, ac pſe Apoſtolica ſcripta
mandantes, quſtious dilectos filios Fratres Or-
dinis mamorati pro reverentia divina & noſten
ud officium prædicandi, ad quod ſont ea pro-
feſſione ſui Ordipis deputati, recipiatis benigna,
uc popolos vobis commiſſos, at ea ura ipſorum
verbi Dei ſumen devote ſaſcipiant, & confi-
teantur eiſdem, cum ipſis auctoritata noſtra li-
ceat confeſſionas audira & pœnitentias injunge-
ta, ſedulo ammonantes pro veſtra & Apoſtoli-
ca Sedis reverentia io ſais eis neceſſitatibus
libetaliter aſſiſtatis, quatenus ad prædicta ſuſci-
pieoda veſtris cahuttationibur populi præparati,
tamquam boos ac fruſtifera terea pro viriorum tri-
bulia incipiant fegetam germioare virtutum, &
dicti Fratres per aperationem veſtram ſuſtepti
mioiſterii eurſum felicias cooſummando optatum
teportent ſui laboris fructum & finem, ſalutem
B videlicet animarum. Quia varo ſæpa vitia ſub ſpe-
cie virtatum occulte ſubipirant, & angelus Satanæ
ia angelum loeis ſa plarumqua ſimulata transfor-
mat, præſentium vobis auctoritate mandamus, qua-
teous ſi qui de Prædicatorum Fratrum Ordine ſe
dicentes in veſtris paetibus prædicaveriat, adquæ-
ſtum ſe pecuniæ coovertendo, per quod Reli-
gionem eotum, qui paupertatem profeſſi ſunt,
contingeret infamari, vostamquam falſurios ca-
piatis & eodemnetis eoſdem. Datum Laterani
XVII Calendas Aptilis, Pontificatus noſtri anno
tertio. *Hoc idem diploma inter privilegia poſt Conſtitutiones Prædicatorum nam. 6 ab eodem Pontifice dictae* Datum Laterani XIII Kalen-
das Mattii, Pontificatus noſtri anno primo.

Innocentius IV. 452 *Innocentius IV Pontifex eodem tamo col.* 1036 *Ordinem Prædicatorum* rectæ vitæ ſpecu-
lum, ſalutiferæ eonvectationis exemplar *appellat*. *Alexander IV Papa ibidem col.* 1061 *& ſequente Fratres Prædicatores & Minores ita laudat*: Patris æterni beoignitas pro ſui nomioris at-
tollenda gloria, & filelium procuranda ſalota in-
ter perſonas plurimas, divinis obſequiis depa-
ratas, vitos in Eccleſia ſua ſancta conſtituit con-
verſationis & vitæ honeſtate conſpicuos, ac ſcien-
tiæ titulis inſignitos. Hi ſnut dilecti Deo & ho-
minibus Fratres Ordiois Prædicatorum & Mino-
tum, qui ſuum ſemper affectum ad amorem cæ-
C leſtium diligentes, virtatem nominis divini per
orbem terræ publicaat, & pro Chriſtianæ re-
ligionis ampliaodo cultu, vigili attantione da-
ſudant. Hi ſant; qui vitam & merita beatiſſimi
Pauli apoſtoli contemplantes, gloriantur in ſola
cruce Domini, ſpernendo mundi folstia pro
deliciis paradiſi. Hi ſuot, qui hoſtes animæ per
ſcutum fidei & loricam juſtitiæ, & gladium
ſpiritus, ſalutis galeam & haſtam perſaveraotiæ
debellantes, obtinera ſatagunt, ut Catholicia
univerſis fidei, ſpei, & caritatis augmenta pro-
veoiant, ac perfidis veritatis via pateat, & hæ-
reticæ pravitatis infania evaneſcat. *Deinde pro-
pter has virtutes omnibus Eccleſiæ præſulibus ut
eamque ipſum Ordinem impenſe commendat.*

Clemens IV. 453 *Janat etiam exſcribere fragmentum epiſtolæ, quæ tomo a ejuſdem Theſauri col.* 281 *& 283 referitur, & qua Clemens IV Papa anno Chriſti* 1266 *neceſſitates Eccleſiæ precibus Fratrum Prædicatorum ita commendat*: Clamens epiſco-
pus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis & Ca-
pitulo geoerali ſalutem & Apoſtolicam benedi-
ctioocm. Innoit ſacræ lectionis eloquium, quod
Ordo veſter, veri filii, atbsm fortitudinis re-
præſentat, quam joſta gens apertis portis in- D
greditur, cuſtodieos veritatem: vobis enim ja-
ſtitiæ zona præcinctis janua miſericordiæ cæle-
ſtis apetitur adgreſtiam, dum ſummæ veritatis,
quæ Chriſtus eſt, mandatu ſervatis, & eorom
obſervaotiam ſummopera coſtoditis, eumdem
Ordinem velut tabernacolum ſuum Altiſſimus
& in eo ſibi habitaculum præparavit, conſtr-
tuens lucem in populis, viam ſalutis & gratiæ
fidelibus oſtenſuram, qoi quaſi ſol in Dei tem-
plo reſulgens, & quaſi cypreſſus in altitudinem
ſe extollens reſpicientium aum mentes illumi-
nat, & quietis umbraculum ſub muodanæ mi-
ſeriæ ſarcina fatigatis. Hic aſt ager Dominicus,
ſuperioris benedictionis rore perfuſus, tequi-
ens cultores induſtrios, pudicitiæ nitore præ-
claros, argumentaſæ probitatis manera prædi-
tos, nollius ioqoinameoti labe reſpertos; or mi-
litaotas in terris, triompbare merentur in cælis,
& cutreotes io ſulia ſtudio, * beatitudinis æter- * *leg* ſu-
næ bravium apprehendaot. Hic aſt profecto fer- *dio*
tilitatis ager fructus aberes proferens: oam ſe- E
mina in ipſo ſparſa non pereant, flores editi
noo areſcunt, & tamen ea multiplicatis manci-
pulis gramina gloriæ colliguntur. Quaproptas
Ordioem ipſum, quam ſic in domo Domini
prælucere conſpicimus, renerrima diligimus, &
corde teoemus, paterna circa eum ſolicitudine
vigilaotas, ut protegatur a noxiis, ſalabtia ſem-
per ſoſcipiat incrementa, & caritativæ pauis ef-
fluat ubertate. *Deinde illes exhoetatur, ut exem-
pla ſancti ſui Fundatoris verbum Dei populis ſre-
nue prædicent, & pro afflicto Eccleſiæ ſtata pre-
ces eorum patcene expoſcit.*

454 *Denique tomo 4 Theſauri Anecdotorum Urbanus IV,* *col.* 1735 *occurtit Urbanus IV, qui excentee ad ſummum Eccleſiæ regimen aſſumptus, anno Pon-
tificatus ſui primo, ſive Chriſti* 1262, *ecationes Prædicatorum magna fiducia ſic petit*: Urba-
nus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis
Magiſtro, Prioribus & Fratribus Ordinis Prædi-
catorum in ganeralı Capitulo Bononiæ con-
gregatis ſalutem & Apoſtolicam beoedictionem,
In præclaræ dignitatis hoore, quo nos præve-
hit Exaltator humilium, quaſi onus importabile
noſtris eſt humeris alligatum; cujus dum magni- F
tudinem ſtupendam attendimus, adioſtar Apo-
ſtolorum Principis, quem pelagi fluctus exter-
ruit, nou immerito formidamus. Si vero quo-
dammodo au fragilitatis noſtræ conſideratione
mergimur, ea fiducia Domioicæ clementiæ re-
levamur; ſperantes, quod proſpere hujuſmodi
procelloſas maris tenſura poſſimus angustias, ſi
oobis imperetis auxilium, qui caleſti Sponſo
io conſcientiæ ſanctæ deliciis lectum floridum
præparaſtis. Quid enim vobis a Dei pietate oa-
gabitur merentibus illam ſemper habere propitiam
odore bouorum operum & candore virtuum? Quid anim apud Reginam perfulgidam, ioterna-
ram Matrem Domini gloriofam angelica veſtra
cooverſatio non habebit, quorum meoinis ſplen-
det Eccleſia, florum axemplis viget & profieit
religio Chriſtiana? Quid beata Sanctorum acies
veſtris votivis non impetrabit affectibus, quæ vo-
bis benignior redditur pro laudis Dominicæ præ-
coniis & vitæ meritis innocentis? Ecce Regis
æterni & cæleſtis curiæ vos habere favorem cla-
ris argomentis præſumitur, & ſignis perſpicuis
declaratur. *Deus ad Eccleſiam feliciter gubernan-
dam ab illis enim poſtulat pia precum ſubſidia, eoſque de ſuo erga eumdem Ordinem affectu cer-
tiores reddit.*

455 *Bo-*

A 453 *Eadem tom. 4 Theſauri col. 1794 Nicolaus III Pontifex ad Capitulum Prædicatorum, quod Mediolani anno 1278 habitum fuit, anno Pontificatus ſui primo ſcribit:* Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Capitulo generali Ordinis Prædicatorum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ordo veſter inſtitutus divinitus elaret in conſpectu altiſſimi Patris per beatam ſobolem, quam produxit ad hereditatis æternæ gloriam aſſumendam. Claret in tetris tamquam lumioare præfulgidum, effundens in conventibus radios claritatis. Digne quidem in ipſu chorus exſultat angelicus; & nos, qui Ordinem ipſum prærogativa concepiæ ab eodem ſpecialis dilectionis amplectimur, in ejus claritatis delectamur, ac in fua religione ecluti ſtabili ſolidate quis ſcimus, dum vos circa virtutum exercitium jugiter inſudantes, per devotarum orationum inſtaetiam & expoſitionem veibi Do-
B minici, quaſi Dei mediatores & hominum, ſalutem quæritis animarum, & proſperi ſtatus uoiverſalis Eccleſiæ ſervidi gelsiores, eidem indeſeſſis laboribus & argumentoſis operibus deſervitis. Quire dominum Deum noſtrum anima veſtra lætificat, & ie ipſo lætanter exſultat, quod in humilitatis ſpitiu confi mati, promptitudioe devotionis & uperis, illius ſtudetis imitari veſtigia, ejus vias ſummu opere cuſtoditis, qui deſcendens a Patre lumioris, & formam ſerri accipiens, & in laudis ſacrificium placabilem hoſtiam offerens, immolavit. *Poſtea hortatur illos, ut in his virtutum exercitiis conſtanter perſeveretur, & augmentum totius Ordinis optant, eidem favorem ſuum promittit.*

456 *Denique ibidem col. 1874 Bonifacius VIII Papa generale Prædicatorum Capitulum, quod Maſſiliæ anno 1300 proxime celebrandum erat, in litteris ſuis ita alloquitur:* Bonifacius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis univerſis definitoribus Capituli generalis Ordinis Prædicatorum Maſſiliæ proximo celebrandi. Inter Religiones ſingulas, quas ad curiæ cæleſtis obſe-
C quia, & ſalutem fideliom populorum ſtatuit in terris diviæ proviſeoriæ conſiliam, Ordo veſter Prædicatorum præcellentiæ operum elaritate præfulgens Deo ſe placidum exhibet, & apud ſingulos gratiam glorioſæ opinionis effundit; citra cujos ſtatum eo perſpicacius aciem mentis extendimus, ejuſque proſperitatem eo deſiderabilius affectamur, quo per eum tam Apoſtolicæ Sedi, quam univerſali Eccleſiæ ampliores fructus commodi & bunoris accedunt. *Poſt haec Pontifex ipſe monet Prædicatores, ut de diviſione provinciarum, quam nonnulli petiverant, mature deliberent, & conſilium ſuum ad Sedem Apoſtolicam referant, ſpondeque, ſe bulc diviſioni conſenſurum, ſi ea Ordini utilior videatur.*

457 *Atque haec ſunt praecipua ſacri iſtius Ordinis elogia, quae mihi ſe ultro obtulerunt. Equidem non ignoro, plura hujuſmodi invenirí poſſe; ſed ſatis profiteor, me ex omnibus occurrentibus illuſtriora, ac ſolidiora ſtudioſe ſeligiſſe. Quinimo libenter in hoc facili ac jucundo laudum argumento diutius verſarer, niſi conſuetus Commentariorum noſtrorum methodus me ad difficilius ac magis tetricum Actorum examen revocaret. Priuſquam tamen ad illud revertar, paucis refellenda eſt quaedam accuſatio, qua Richerius monachus in Spicilegii. Acheriano noviſſimae editionis pag. 633 & ſequente, famam veterum Prædicatorum tantumelioſe proſcindit: is enim ſcriptor lib. 4 Chronici ſui Senonenſis cap. 16 effutit, Ordinem Prædicatorum non diu poſt ortum ſuum a primaeva pietate diſciviſſe, bona temporalia laſciſſe accumuloſſe, aliaque ſimilia, quae forte ab invidis hujus Ordinis obtrectatoribus audivit, & Chronico ſuo malevole vel incaute inſeruit. Certe hunc auctorem plura inſulſa & falſa ex vanis vulgi rumoribus imperite ſcripſiſſe, patet ex ipſo ejuſdem capitis initio, ubi aſſerens de Ordine Prædicatorum aſſevit, quod illius teſtimonio fuerit quidam, Dominicus nomine, de* TUSCIÆ *partibus oriundus, & ibidem non ſubjungit, Dominicanos per univerſas regiones diſperſos eſſe, poſtquam a Gregorio Papa confirmati fuiſſent. Profecto cuiquam Prædicatorum notitiam habuit, qui S. Dominicum origine Tuſcum fecit, & confirmationem ejuſdem Ordinis Gregorio Papae perperam adſcribit. Ceterum tota haec contumelioſa narratio ſatis refellitur ex jam relatis teſtimoniis Romanorum Pontificum, qui Prædicatores ſui temporis propter eximiam pietatem, ſingularem paupertatis amorem, aliaſque virtutes merito laudarunt.*

458 *Ex iiſdem Pontificum elogiis facile colligitur, monachum illum Senonenſem ſtudio partium abreptum, aut obtrectatoribus Ordinis Dominicani nimis leviter credidiſſe, dum eodem lib. 4 ſui Chronici cap. 17 comparationem inſtituit inter Fratres Minores ac Prædicatores, & de ſectatoribus utriuſque Ordinis ita temere pronuntiat:* Illorum ſiquidem & converſatio & vita ſempet melius & ſanctius, quam Prædicatorum ad tempora noſtra (*id eſt ad annum Chriſti* 1250, *quo tertiam Chronicon ſuum contexuit*) uſque perduravit. *At eo tempore, ſi unquam, Ordo Prædicatorum virtute ſanctitate & doctrina clariſſimis fulgebat, quod etiam de Ordine S. Franciſci dictum volumus. Id autem manifeſtum fiet omnibus, qui Vitas Fratrum, & utriuſque Ordinis Annales, levi oculo uſque ad haec tempora percurrere voluerint.*

459 *Praeterea inutilem & odioſam illam comparationem deſtruit Clemens IV, quem ſuperius quoque inter laudatores Prædicatorum recenſuimus: cum enim nobilis Ermengaudus de Melgorio ſeculum deſerere vellet, & Clementem illum conſuluiſſet, quem potius Ordinem amplecteretur, Pontifex tomo 2. Theſauri anecdotorum col. 314 ſic eidem reſpondet:* Quaeris a nobis conſilium, quod apud te rectius poteris invenire. Si enim Dominus inſpiravit, relicto ſeculo, vitae frugem appetere melioris, Dei ſpiritum, ſicut non poſſumus, ſic nec volumus prohibere; praeſertim cum filium habeas bene diſciplinatum, ut credimus, qui tuo ſciet domui providere. Quod ſi propoſito non mutato reſciſcaris ultetius, quem tibi ex Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordinibus praeeligendum eredamus, id praecipue cunſcieotiae tuae relinquimus: magis enim tu ſcire poter uttiuſque Ordinis obſervantias, quam non ſunt pares in omnibus, & in diverſis artieulis excedentes ſunt & exceſſae. Alteri quidem iſtorum Ordinum lectus eſt durior, nuditas gravior, &, ut nonnulli judicant, pauperias profundior; & alteri eibus parsior, longiora jejunia, &, ut quamplures aſſerunt, ſevetior diſciplina. Neutrum ergo veniri praefetimus; ſed in una & in illa altiſſima paupertate fundatos ad unum tendere eredimus, ſalutem ſcilicet animarum, & ideo ſive hunc, ſive illum elegeris, arctam viam aggredieris, & per portam intrabis ad tertum melliſluam & prae ceteris ſpatioſam. Unde huc apud te pondera, haec diligenter ad-

ADDIT. G. G

E & odioſa comparatione

F

AUCT. G. C. varte, quis magis animo tuo plsceat, quam tu speres melius portaturum. Sic uni cooversationo adhæreas, ut amore ab altero non recedas: Frater enim Prædicator est reprobus, qui Mioo-ses non dilexit; & exsectabilis Fratar Minor., qui vel odit Prædicatorum Ordinem vel contemnit. Datum Perusii XII Calendas Maii, anno secundo, *nimirum sui Pontificatus, qui anno Chri. sti* 1266 *respondet*. *His ex occasione dictis, ad captam Actorum discussionem accedamus.*

§ XXV. Quomodo hic Ordo titulum Prædicatorum acceperit, & quibus aliis nominibus appellatus fuerit.

Videtur Honorius III Pontifex

ECchardus tomo 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 14 *in notis existimat*, S. Dominicum *ab Honorio III statim confectum fuisse, ut Ordo suus Prædicatorum esset* (*hoc Sanctus præcipue intendebat*) *idque putat satis indicari in memorato confirmationis synopsi, ubi Pontifex ita loquitur*: Nos attendentes, Fratres Ordinis tui fructus pugiles fidei, & vera mundi lumina. *Quapropter cessat,*

B *his verbis rem ipsam designari, etiamsi illic titulus Prædicatorum non concedatur. Unde Echardus ibidem fatetur, sanctum sui Ordinis Fundatorem illud non vidisse obtinuisse, ut Ordo Prædicatorum diceretur, cum in duabus prioribus Honorii III bullis nomen Prædicatorum nusquam exprimatur. At tamen loco proxime citato refert mons, quod S. Dominicus etiam ipsum Prædicatorum titulum impetraverit tertio ejusdem Pontificis diplomate, quod eximias primorum Prædicatorum laudes complectitur, & quod ad gloriam ipsius Ordinis jam transcribimus.*

Titulum Prædicatorum

461 *Odoricus Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1217 num. 50 *laudat indefeſſum* S. Dominici *ſociorumque laborem zonoru albigenſes, & ibidem extat teſtes hujus rei litteras, quas Honorius III Pontifex Priori* & Fratribus ſancti Romani Prædicatoribus in par-tibus Tolosanis *ſcripſit in hunc modum*: Gratiarum omnium Largitori, gratiarum dignas referimus actiones in gratia Dei, quæ data est vobis, in qua & ſtatis, & ſtabitis finaliter, ut ſperamus, quia ioterius charitatis flamma flagrantes, exterius famæ fragrantis odore, qui & ſanas delectat & reficit maores infirmas, quibus etiam, oe ramsneant ſteriles, ſpirituales mandragoras, tamquam ſtudioſi medici, exhibeotes, eas ſemioa verbi divini veſtra ſalutari fecundia

C *fœcuoditatis**, ſicut valut ſervi fideles talenta vobis credita arogrotes, ut eadem reportatis Domino gemioata, ſic ſicut invicti Chriſti athletæ, ſcuto fidei & grlea ſalutis armati, non timeotes eos, qui corpus poſſunt occidere, verbum Dei, quod eſt penetrsbilius omni gladio ancipiti, mrgoanimiter contra fidei exercitii inimicos, ſic io hoc mundo veſtras aoimas odientes, ut in vitam æternam cuſtodiatis eaſdem.

Dominicani primus conſeſſus

462 Cetarum quia fiois, noo pugoa coronanst, & curreotibus in ſtadio virtutibus ooi-varſis ſola perſeverantia bravium accipit daſtinatum, charitotem veſtram rogamus, & hortamur attanto, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, & ro remiſſiooem vobis peccamioum injuogeotes, quatanus magis ac magis in Domino confortati auangelizara verbum Dei ſtudratis, opportuos, importuna inſtantes, & opus euangeliſtæ laudabiliter adimpleotes. Si quis autem propter hoc tribulationes paſſi fueritis, non ſolum eas æquanimiter toleretis, D ſed gloriemini cum Apoſtolo, in aiſdem gaudentes, quia digni habiti eſtis pro nomine Jeſu contumelias ſuſtinere: hoc aoim leva & momentanaum tribulationis immanſum pondus gloriæ operatur, ad quam non ſunt condignæ hujus temporis paſſiones. Nos quoque inteodantes vos tamquam ſpeciales filios favorabiliter conſovare, petimus, ut pro oobis offeratis vitulos Isbiorum, ſi forte quod noſtris meritis non vrla-taus, veſtris ſuffragiis aſſaquamur. Datum Lata-rani VI Kaleodas Februarii, Pontificatus noſtri anoo primo: *Iſtud eſt primum diploma Pontificum Romanorum, in quo titulum Prædicatorum hujus Ordini datum legimus.*

eſt quidem verum; hanc ab Innocentio III mirabiliter ita factum eſſe.

463 *Attamen reverendiſſimus Vincentius Bandellus, apud Malvendum in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1216 *cap.* 16 *laudatus, in Commentariis Conſtitutionum Diſtinct.* 1 *cap.* 15 *de origine hujus tituli tradit ſequentia*: Hoc nomeo Prædicatorum fuit impoſitum Ordini noſtro a Papa Ionocentio III, qui dum ſcriberet beato Dominico & Fratribus ſuis impoſuiſſetque ſcriptori, ut ſcriberet hoc modo: FRATRI DOMINICO ET SOCIIS SUIS, ſtatim revocavit, & dixit: Scribe hoc modo: MAGISTRO DOMINICO ET CUM EO PRÆ- E DICANTIBUS, ſtatimqua aliquantulum plus confidaraos, noli, inquit, ſic dicere; ſed ſcribe hoc modo: MAGISTRO DOMINICO ET FRATRIBUS PRÆDICATORIBUS. Et ex tunc ipſa beatus Domioieus & filii ejus cœpesunt ſa Fratres Prædicatoras vocare, cœperuntque io curia & ubiqoc ab omnibus ſic voeari. *Huic traditioni anonymus ſeculi* XIV *ſcriptor apud Edmundum Marteot tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 334 & 347, *Hermannus Contractus in ſuo Chronico, Jacobus Sufatus, Sebaſtianus de Olmeda, Bzovius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1215 num. 6, *Nitolaus Janſſenius in Vita* S. Domioici *cap.* 6, *aliique recentiores paſſim aſſentiuntur.*

pro qua opinione perperam citatur Stephanus de Salanhaco,

464 *Sed antiquiſſimus ejuſdem traditionis aſſertor, quem hactenus novimus, allegatur Stephanus de Salanhaco, qui apud Malvendum loco proxime citato ſic ſcribere perhibetur*: Celebroto ſiquidem Lataranenſi coo- F cilio, aono Domini MCCXVI ſummus Pontifex ordioaos quædam citca negotium fidei io prrtibus Tolosanis ageoda, & daceteoos ſuper his ſcribera hasto Dominico & his, qui cum eo eranr, accito notario, dixit ai: Sede, ſcriba ſoper his FRATRI DOMINICO ET SOCIIS EJUS io hæc verba. Et ſtans prululum, Noli ſcribere, ioquit, ſic; ſed hoc modo: FRATRI DOMINICO ET CUM EO PRÆDICANTIBUS IN PARTIBUS TOLOSANIS &c. Statimqua aliquandiu conſiderans plus, ſic, inquit, ſcribe: MAGISTRO DOMINICO & FRATRIBUS PRÆDICATORIBUS &c. Et ſurrexit. Sicut dixit dominus, ſcripſit notarius. Nutu Dei præſeos tunc Romæ adarat Pater ſanctus, qui audito vaebo domioi totius moodi, vicarii Jeſu Chriſti, gaviſus aſt gaudio magno valde: nam daioceps in curia, & ubique ipſa, & filii ajus cœperunt ſa Frrtres Prædicatores vocara, cœperuntque in curia & ubique ab omoibus ſic vocari juxta illud Iſaiæ 62: Vocabitur tibi ooman novum, quod os Domioi nominabit. *Quicumque ſimiles eccentiorum auctorum narrationes cum hac conferre voluerit, haud difficulter perſpiciet, omnes illas ex hoc primo, ni fallimur, fonte pro-*

dire

A *dire. At cieca allegatum hujus rei primum nocentorum nonnulla notanda occurrunt.*

cujus ſententia interpolata fuit,

465 *Primo obſervamus, ab antiquiore hujus traditionis iſtiſe non dici, quod illa teipſum inſcriptionis mutatio ſtatim poſt celebratum concilium Lateranenſe contigerit. Quinimo hic ſcriptor indicat, id anno Chriſti* 1216 *evenuiſſe, quo eodem anno Honorius* III *in locum Innocentii* III *ſucceſſit. Secundo advertimus, in hoc textu non expreſſum nomen Innocentii* III *Papæ, cui forte recentiores auctores illud ex conjectura adſcribunt, cum ſucceſſoci ejus Honorio* III *tribuendum eſſet. Tertio notamus, illud opus Stephani de Salanhaco interpolatum eſſe, ut Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 413 *teſtatur. Unde laudatus Echardus pag.* 71 *ejuſdem tomi ad objectam ſibi iſtius Stephani auctoritatem ita reſpondet:* Teſtimonium magni eſſet momenti, ſi a Salanhaco ſcriptum eſſe conſtaret; ſed cum Bernardus Goidonis ipſe moneat, hunc tractatum a ſe obique interpolatum, & plura poſtea ſibi cognita, & a Salanhaco omiſſa, a ſe ſuis locis inſerta, non aliam quam a Beroardo habet auctoritatem, cujus ætate iſta de mutatione facta invaluerat opinio. *Quod Echardus hic reſpondet argumento de facta mutatione veſtium, quam poſtea diſcutiemus, eodem jure in hac materia reponimus.*

B

ut exemplo probatur.

466 *Præterea dubitamus, an ſolus Bernardus Guidonis opus illud Stephani interpolaverit. Imo ſuſpicamur, poſtmodum plura ac recentiora ad idem opus augendum vel ſupplendum paulatim acceſſiſſe: nam etiam Bernardo Guidonis tribuere non audemus, quod apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 8 *ſub nomine Stephani de Salanhaco narratur his verbis:* Diſcurrebat beatus Dominicus, & mittebat Fratres, quos ab initio paucos habuit, & mediocriter litteratos, & ut plurimum adoleſcentulos. Unde mirabantur quidam Religioſi, Ciſtercienſis Ordinis præcipue, quod tam juvencs Fratres mitteret ad prædicandum, & tam ſecure, ipſoſque Fratres obſervabant, ſi vel in verbis vel in factis reprehendere eos poſſent: quod eum diu ſuſtinuiſſet, ſumpta ſaepe audacia, quadam die; Quid, inquit, more Phariſæorum curioſe meos diſcipulos obſervatis; Scio, ſcio, & certus ſum, quod juvenes mei ibunt, & redibunt, mittentur & revertentur; juvenes autem veſtri elaudentur, & non revertentur. *Flaminius lib. a Vitæ* S. Dominici *fol.* 50 *eamdem Sancti reſponſionem refert, eamque adhuc dubiorem reddit. At nobis vix perſuadere poſſumus, mitiſſimum Sanctum tam acerbe reſpondiſſe Religioſis Ordinis Ciſtercienſis, cui tantum debebat, & cum quo familiariter converſabatur, ut legimus in veteribus illius Actis; quæ de odioſo hujuſmodi reſponſo nuſquam meminerunt.*

C

Thomas Cantipratanus mirum hujus tituli hiſtoriam Honorio III *tribuit,*

467 *Potius itaque credemus, circa titulum Prædicatorum ſimile quid Honorio* III *accidiſſe: nam Thomas Cantipratanus, qui Bernardo Guidonis antiquior eſt, lib.* 2 *Apum cap.* 9 *num.* 5 *talem fere Inſcriptionis mutationem huic Pontifici tribuit, & de origine iſtius appellationis teodit ſequentia:* Hinc quidem, nacta occaſione, videndum eſt, Prædicatorum Ordo qualiter tali nomine ſit vocatus: eum enim Ordo confirmari ab Apoſtolico debuiſſet, præcepit notario, ut in inſcriptione Ordinis FRATRES PRÆDICANTES poneret. Qui ordinans litteram confirmationis, FRATRES PRÆDICATORES, poſuit recto modo. Littera ergo inſpecta, Apoſtolicus dixit notario; Ut quid, ſecundum quod tibi dixeram, non poſuiſti FRATRES PRÆDICANTES, ſed PRÆDICATORES ponere voluiſti? Tuoe ille conſtanti vultu reſpondit: PRÆDICANTES, inquit, nomen eſt adjectivum, licet a participio ſubſtantivati poſſe concedatur, & eſt commune nomen in actu; PRÆDICATORES vero nomen eſt proprie ſubſtantivum, & eſt nomen verbale ſimul & perſonale, in quo nomen officii manifeſtiſſime declaratur. Vide ergo, lector, quam veridice notarius ad objecta reſponderit: Prædicans enim nunquam ſignificat rem ſuam, niſi per modum actus; Prædicator vero ſignificat rem ſuam per modum habitus, licet non ſit ſemper in actu, & ideo debuit poni congrue Prædicator. Conſentiente ergo domino Apoſtolico evidentiſſimæ rationi, Ordo intitulatus eſt nomine Prædicatorum, & intcr Cardinales ſolenniter confirmatus.

AUCT. G. C.

cui Flaminius aliud prodigium gratis addit,

468 *Flaminius in laudata* S. Dominici *Vita fol.* 21 *& 22 hanc Ordinis confirmationem novo miraculo ſic exornat:* Illud quoque hoc loco prætereundum non eſt, quod divinitus illis accidit, quibus ab ipſo Pontifice maximo demandatum fuerat, ut de confirmatione Ordinis, ac de ceteris ipſi Ordini ab eo conceſſis teſtes litteras ſcriberent: nam eum eum ramquam faſtidientes ac indignabundi Ordinem Prædicatorum nollent ſcribere, quod (ut diximus) non niſi epiſcopis ac ſimilibus id negotium ac nomiois titulus dabatur, ſæpius enorſi, ac volentes aliter ſcribere, iovitè PRÆDICATORES ſemper ſcribebant. Quod domum ramquam miraculo moti ſcripſere, quod ſibi divinitus edici animadverterunt. *Neſcimus, unde Flaminius eruerit hoc prodigium, de quo omnes antiqui biographi altum ſilucrunt. Quare majorem et fidem habemus, dum ibidem ſubaudit narrationem de ſanctis Apoſtolorum principibus Petro & Paulo, qui circa hoc tempus S. Dominico Romæ appacuerunt, & quorum unus Sancto baculum, alter libcum dedit, officium prædicationis eidem injungentes: hanc enim apparitionem Conſtantinus Urbevetanus num.* 20, *Humbertus cap.* 26, *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 67 *narrant, & eodem apud Theodoricum de Appoldia loco num.* 70 *recurret.*

E

& Malvendæ eamdem Innocentio & Honorio adſcribit;

469 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1216 *cap.* 17 *auctoritatem Stephani de Salanhaco & Thomæ Cantipratani illæſam conſervare nititur, & peropteca de origine hujus gloriosi nominis ita diſſerit:* Neutiquam dubitaverim ab utroque & ab Innocentio III & ab Honorio III illuſtre id & ſplendidum Prædicatorum nomen Ordini noſtro, non ſine divino inſtinctu, conceſſum. Sed quod ad Honorium attinet, cum in authenticis confirmationis Ordinis litteris, quas ſupra poſuimus, nulla mentio Prædicatorum nominis fiat, eogimur exiſtimare, oe fides Cantipratani ſolida vaciller, Honorium vel in libello memoriali, quem notario dictabat, eum confirmationem Ordinis in Cardinalium conſiſtorio propoſiturus eſſet, vel in regeſto rerum in ſuo Pontificatu geſtarum, eum ei confirmatio Ordinis inſeroda eſſet, ita demum Ordinem Prædicatorum juſſiſſe inſcribi. *Malvenda hoc loco ſic divinare cogitur, quia non viderat tectum Honorii diploma, quod ſupra ex Raynaldo dedimus, & in cujus epigraphe contingere potuit illud, quod mox ex Thoma Cantipratano retulimus. Porro certioribus documentis pectatum cupimus, aliquid ſimile ſub Innocentio III Pontifice eveniſſe.*

F

470 *Dum Echardus de hoc Ordinis ſui titu-*

AUCT. G. C. *sed ab Echardo plane explicatur Prædicatorum nomen.*

la agit, nullum in ipſius impoſitione myſterium aut miraculum commemorat; ſed tamen 1 *jam ſæpe laudati operis pag.* 24 *in notis aperuit iſtius appellationis fontem candide aſſignat his verbis:* Quia vero de Prædicatorum nomine varii varie diſſerunt, veram & ſimplicem ejus originem facile eſt indicare. Sciendum igitur, eos qui primi Albigenſium converſioni operam dederunt, vulgo Prædicatores dictos fuiſſe, quod obvium paſſim apud Sernenſem. *Deinde ex Hiſtoria Petri Vallis Sarnenſis quoſdam profert textus, in quibus monachi Ciſtercienſes, aliique Albigenſium impugnatores, nomine Prædicatorum promiſcue appellantur. Denique oſtendit, alios pleroſque munere prædicationis dumtaxat fungentes eſſe ad aliquod tempus, quo tranſacto, nomen & officium Prædicatorum deponebant, & ad ſua redibant.* At Dominicus contra, *inquit ibidem*, ex quo huic ſe dedit operi, ab titulo Prædicatoris ornatum ſe vidit, in eo ita ſibi complacuit, ut ſemel aſſumptum numquam dimiſerit, imo in cognomen aſciverit, ſigilloque ſuo voluerit inſculptum, & expreſſum S. F. DOMINICI PRÆDICATORIS, Sic etiamnum viſitur in aſtu hominii, quod epiſcopus Cadurcenſis Simoni comiti Montis-fortis præſtitit XII Kalendas Julii MCCXI Cadurci, cui cum aliis pluſibus magnatibus & viris religioſis Dominicus præſens & teſtis affuit. *Peſſ hæc indicat, ubi antiquum iſtud inſtrumentum laceraſi poſſit, ac eundem exposit, quemodo* S. Dominicus *hanc Prædicatorum titulum, quem ſemper magni fecerat, Ordini ſuo ſolenniter ab Honorio III Pontifice impetraverit. Eo ſatis planam iſtius appellationis originem, propter quam non oportet miracula multiplicare. Ideirco tamen non inficiamur, ſub Honorio III factum eſſe illud, quod memoratus Thomas Cantipratanus narrat.*

Hæc quod Choquetius ferupulum movet.

471 *Cum hæc jam ſcripſiſſem, fortuito incidi in nonnullis verba P. Hyacinthi Choquetii, qui cap.* 6 *operis jam ſæpe citati pag.* 66 *circa hoc nomen mihi ſcrupulum iſte injecit:* Mirum tamen magis, *inquit*, quoſdam, ceteroqui pios & eruditos, ſpecioſum atque in cælo ſcriptum Prædicatorum nomen, non eſſe nobis, quam Eccleſiæ invidere. Neſcio certe, quidnam hamoni patiantur, qui in verbis, litteris, libris, ubi noſtrorum memoria occurrit, prætermiſſo PRÆDICATORUM titulo, DOMINICANOS eos appellant: quemquam enim Religioſæ conjugis familiæ hominibus juvandiſſimum ſit primi ducis atque inſtitutoris nomen, gaudeantque ab illo ſanctum ducere, cujus cenſeri diſciplinam & exempla ſequuntur; peccant nihilominus, & nominandi leges veliguorant, vel contemnunt, qui inferiores titulos, dignioribus omiſſis, ſuipſis adſcribuot. *Equidem fateor, quod per decurſum hujus Commentarii Prædicatores promiſcue Dominicanos nominaverim; ſed ſimul faceriſſime teſtor, nullam ſcrupuloſæ hujus diſtinctionis cogitationem mihi tunc lacidiſſe, neque id innocue feciſſe exemplo plurimum Prædicatorum, qui in ſcriptis aut libris ſe ipſos ſæpe Dominicanos appellant. Quare videtur ille Choquetii ſcrupulus tuto contemni poſſe. Si quis tamen eum Choquetio cenſuerit, aliquid in ea re placuiſſe, quod baclenus cum plurimis ſcriptoribus ignoravi, is libere ſecundum mentem meam pro Dominicanis ubique Prædicatores ſubſtituat. Nunc ad alia nomina, quibus hic Ordo appellatus fuit, aſſignanda progrediamur.*

472 *Cardinalis Vitriacus in Hiſtoria ſua Occidentali præfixit capiti* 17 *hunc titulum:* De novis religionе, & Prædicatione Bononienſium Canonicorum. *Deinde vitam illorum Canonicorum deſcribens inter alia aſſerit, eos in ſumma paupertate vivere, ac fidelibus verbum Dei prædicare*, canonicam regulam & ſalutares regolarium obſervantias prædicationis & doctrinæ gratia decorantes, & Prædicatorum Ordinem Canonicorum Ordini conjungentes. *Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 24 *ex toto hoc Vitriaci capite contra opinantem Andream Hoii erudite demonſtrat, Cardinalem Vitriacum hic de Ordine Prædicatorum egiſſe, & pagina ſequente ratiocinium ſuum ita concludit:* Si eruditi Actorum Sanctorum editores hæc aliquando legerint, eos ſperamus auſim emendaturos, quod tomo ter Maii pag. LIV. in ſerie epiſcoporum Hieroſolymitanorum n Danielis Papebrochio, ſola Andreæ Hoii ſuprascitati fide inuixo, ceu certum proferunt, nullam a Vittinco fieri Ordinis Prædicatorum mentionem.

Ecclamat ultimo ravili Echardus a nobis citatus retractationem.

473 *Verum quod a nobis Echardus hic loci exigit, jam ipſe candidiſſimus Papebrochius in Reſponſionibus ſuis ad exhibitionem errorum bis præſtitit: nam in reſponſione ad articulum* XVI *num.* 170. *& ſequente probat, Ordinem Prædicatorum ab Honorio III Ordinem Canonicum appellari, idreque ibidem addit, ſe non debuiſſe dubitare*, quin nova religio & prædicatio Bononienſium Canonicorum (*alludit ad verba Jacobi Vitriaci Cardinalis*) eſſet Ordo Prædicatorum. *Preaterea in reſponſione ad articulum* XVII *num.* 30 *Papebrochius de eadem re ſic loquitur:* Denique mihi Ordinique gratuloe, quod potuerim articulo XVII num. 170 primum obſervare, notitiam ejus apud Jacobum Vitriacenſem ſub honorifico Canonicorum Bononienſium titulo, prius uſurpato, quam ipſa Prædicatorum appellatio Pontificis Romani nutu ſtabiliretur. Hoc autem ne gratis videar aſſeriſſe, licet fundatum in ipſis Pontificum bullis, ab Ordinis annaliſta produ&tis, eccum tibi ipſum Vitriacenſis contextum. *Tum numeris ſequentibus refert integram Vitriaci textum, & ex illo erult, ibi Ordinem Prædicatorum deſignari.*

Et quam reprehendit, Helyotus,

474 *Quidimo Helyotus in Hiſtoria Gallica Ordinum Religioſorum ac militantium parte* II *cap.* 37, *ſive tomo* I *iſtius operis pag.* 1147, *Papebrochium propter hanc retractationem carpit, acſi Ordinem Prædicatorum eam congregationi ſcholaſtorum Bononienſium perperam confudiſſet. Interim Helyotus fatetur, progreſſum & habitum hujus congregationis a ſe ignorari, & dum latitum illius ante annum Chriſti* 1200 *tollocat, nullum viterem hujus epochæ teſtem allegat. Præterea congregationem ſcholarium Bononienſium ab Ordine Prædicatorum diſtinguendam ceaſet, eo quod Cardinalis Vitriacus dicat, illos* Prædicatorum Ordinem, Canonicorum Ordini *conjunxiſſe. At hæc ipſa expreſſio non movet, ut hic Ordinem Prædicatorum aſſignari exiſtimemus: nam Fratres Prædicatores ea ætate ſæpius nomine Canonicorum appellantur. Sic anno Chriſti* 1234 *Girardus archiepiſcopus Biſuntinus* reverendos Fratres Canonicos Ordinis Prædicatorum *laudavit in ſuo diplomate, quod Joannes Jacobus Chifletius in ſua Veſuntione part.* II *pag.* 258 & *ſequente integrum rabibuit. Ex pluribus aliis authenticis inſtrumentis de illa appellatione conſtat, & eadem lateſtus in proceſſu Bononienſi confirmabitur.*

475 *Denique Helyotus diſtinctionem inter il-*

lus

A *let faciendam putat, ea quod Fratres Prædicatores carnibus abſtinerent, & interim Vitriacus de canonicis Bononienſibus ſic ſcribat:* Tribus in hebdomade diebus carnes, ſi eis apponantur, non recuſant. *Sed huic argumento Echardus in notis proximo citatis ita divertimode reſpondet:* Scrupulum ſortan quis ingeret, quod idem Vitriacus addat, Prædicatores illos tribus in hebdomada diebus carnes, ſi eis apponerentur, non recuſaſſe. Sed facilis reſponſio, Vitriacum non ad emuſſim de his, quæ in quaque Religione, præſertim nova, obſervabantur, edoctum fuiſſe: ſic enim, ubi de ordine Minorum, quædam habet, quæ apud eos numquam fuerunt in uſu; ut cum dicit, ſummam apud eos eſſe Priorem, cui ſubſunt Priores inferiores; quos denominationes numquam uſurparunt: item capitula generalia quotannis ſæpe vel bis etiam apud eos convocari, quod non verum, nec agnoſcit ipſe Wadingus. Adde, forſan Bononiæ in illis principiis & antequam beatus Dominicus ſue haberet Capitula generalia, carnium uſum tribus hebdomadæ diebus, ſi offerrentur, licitum fuiſſe, aut certe nondum prohibitum, vel tandem de infirmis id intelligendum. *Omnibus maturo expenſis, probabilius ſeatetiæ Echardi & retractationi Papebrochianæ adhærendum arbitramur.*

Licet putemus, tertiæ Basilicæ Papebrochianæ adhærendum eſſe.

B

476 *Sacellus Antoninus parte 3 Chronicorum tit. 23 cap. 3 § 1 aliud nomen eidem Ordini datum ita indicat:* In principio Fratres Ordinis dicebantur Fratres Virginis Mariæ; ſed placuit Eccleſiæ Dei titulum eis dare Fratrum Prædicatorum. *Hæc pio nomine Choquetius in Deiparæ Viſceribus maternis erga Ordinem Prædicatorum cap. 6 pag. 60 ſic jure meritogloriatur;* Qui titulus jucundaque nominis appellatio, *ait*, non ab ipſo primo duce Dominico, aliove mortalium fuit Ordini indita; ſed a maximis Deiparæ in illum beneficiis, mutuaque viciſſim hujus in illum admiranda religione, toto jam tum orbe clariſſimis, variiſque ejuſdem Virginis revelationibus, occulto Numinis inſtinctu, communi Chriſtiani urbis conſeſſione atque acclamatione, paſſim uſurpata cœloque delapſa. Nonnulli quidem alii ſacri hominum Ordines a gloriosiſſimæ virginis Mariæ nomine nomen habent, ſed quod ab ejus cultu atque amore illis ipſorum conditores primitus impoſuerint; noſter vero ticulum illum a cœlo obtinuit, quo uſque adhuc ab apoſtolico prædicandi munere ipſi edocebat Virgo Mater, Pontificia maximi, tempore ſupremi dictatoris, poſtmodum ore publicandum. *In antiquis S. Dominici Actis recenſentur ſingulares Deiparæ favores erga Ordinem Prædicatorum; ſed in illis nuſquam legimus, Fratres ab eadem Virgine Maria nomen accepiſſe.*

Prædicatores olim vocabantur Fratres Virginis Mariæ,

C

477 *Diſcimus ex Geſtis Trevirenſium archiepiſcoporum, quæ diligentiſſimus veterum monumentorum indagator Edmundus Martene nuper tomo 4 Collectionis ſuæ ampliſſimæ inſeruit, Prædicatores aliquando vocatos fuiſſe* Fratres majores: *cum enim auctor illic retulisſet dicta Joannis archiepiſcopi, qui anno Dominicæ incarnationis 1190 ad cathedram Trevirenſem evectus eſt, & anno gubernationis ſuæ vigeſimo tertio e vivis exceſſit, ibidem col. 229 ad propoſitum noſtrum, interſerit ſequentia:* Ejus quoque temporibus claruerunt in Lombardia duo luminaria magna, Eccleſiam Dei mirifice irradiantia, Dominicus videlicet & Franciſcus; quorum prior MAJORUM FRATRUM, id eſt, Prædicatorum; poſterior MINORUM FRATRUM, id eſt, nudipedum ſeu nudatorum Ordinem inſtituit. *Forſan hæc appellatio tantum uſitata fuit in Germania, aut apud plebem, ut Prædicatores a Fratribus Minoribus ſeu Franciſcanis diſtinguerentur, cum alibi hunc titulum Fratrum majorum nuſquam invenerimus.*

& Fratres majores,

ADCT. G. C.

478 *Denique in Gallia Prædicatores jam a multis ſeculis & adhuc hodiedum vulgo vocantur* Jacobini, *cujus appellationis originem Matthæus Pariſienſis in Hiſtoria majori, Pariſiis anno 1644 recuſa, inter geſta anni 1198 pag. 134 explicat hic verbis:* Eodem anno, defuncto Papa Cœleſtino, Innocentius tertius ſucceſſit, in die cathedræ ſancti Petri Papa conſecratus, & in Petri cathedra collocatus, cujus favore exortum eſt in Italia novum genus Prædicatorum; qui Jacobitæ voluerunt appellari, eo quod vitam cœperunt Apoſtolicam imitari. Iſti in victu & veſtitu ſatis tenues, auram & argentum vel aliud quid proprii non poſſidentes, ibant per civitates & vicos & caſtella, verbum Evangelii prædicanter. Multiplicati ſunt autem in brevi per urbem univerſum propter ſpontaneam paupertatem, habitantes deni & ſepteni ſimul in urbibus ſpitalibus, nihil de craſtino cogitantes, nec quidquam uſque mane retinentes. De evangelio quoque juxta regulam evangelicam vivebant, & ſi quid ſibi in menſa ex eleemoſynarum largitione ſuperabundabat, hoc continuo pauperibus erogabant. Ibant autem calceati in præparatione Evangelii; veſtiti dormiebant; mattis poſtratis * utebantur, ſaxeis cervicalibus capitibus ſubnixis.

Sunt in Gallia appellantur Jacobini,

E

* *forte pro ſtratis*

479 *Monachus ille Anglus melius teſtari potuit de auſtera vita primorum Prædicatorum, quas haud dubie ſua tempore in Anglia vidit, quam de Gallica Jacobinorum aut Jacobitarum appellatione, quæ hic frivole ab ipſo explicatur. Præterea in aliis rebus hic etiam aberrat: quemodo enim Innocentii III favore exortum eſt in Italia novum genus Prædicatorum, qui ſub ipſius Pontificatu adhuc Toloſæ in Gallia degebant? Denique illud elogium, quod hic antiquis Prædicatoribus tribuit, prorſus non cohæret cum contumeliosis dictariis, quibus eoſdem in illa opere alibi inceſſit. Unde non temere ſuſpicabimur, ab hæreticis editoribus hunc operi inſertum eſſe pleraſque calumnias, quibus ſub nomine Matthæi Pariſienſis contra Romanos Pontifices ac religioſos Ordines furioſe debacchari ſolent. Hinc etiam* F *manus corruptus (ſaltem circa præſentem Jacobinorum appellationem) nobis videtur Cæcilianus ejuſdem Matthæi codex, in quo ante elogium Prædicatorum hæc legnntur:* Quod nomen (*videlicet Jacobitarum*) in principio ſubarratum, tunc deinde cœpit eis adhærere, cum magiſter Johannes, regit Francorum phyſicus, natione Anglicus, & de pago ſancti Albani oriundus, eiſdem Prædicatoribus manſionem ſuam dedit, quam peregrinis hoſpitium quærentibus: Pariſius aſſignavérat; quæ domus ſancti Jacobi ſuerat appellata. Unde JACOBITÆ ipſi Prædicatores hodie appellantur.

quam ergo melegtam pro certo est

480 *Vix intelligimus, quid Matthæus per nomen ſubarratum ſignificare velit. Quare audiamus unum alterumve ſcriptorem ex Gallis, qui eumdem etymologiam clarius explicent, & inter quos Cæſar Egaſius Bulæus in Hiſtoria univerſitatis Pariſienſis tomo 3 pag. 678 ſic breviter ſcribit:* Dominicus Hiſpanus, Canonicus Oxomenſis, occaſione Albigenſis hæreſeos collegium ſeu ſodalitium Fratrum Prædicatorum inſtituit, qui

velle explicant auctores Gallí,

ab

AUCT. G. C. ab eo Dominicani dicti ſunt; deinde JACOBINI vel JACOBITÆ, poſtquam Pariſiis in via San Jacobæa ſedem poſuerunt. *Gerardus Dubois in Hiſtoria eccleſiæ Pariſienſis lib. 24 cap. 6 num. 8 agit de adventu Prædicatorum in urbem Pariſienſem, & ibidem num. 9, ſeu toma 2 iſtius operis pag. 264 ad eam noſtram hæc habet:* Neque tum Domiicanis lucos erat ad ſera facienda, otebantueqne baſilica beatæ Mariæ de Campis, & in ea Reginaldus ſepultus eſt. Locum veco, quem ſancti Jacobi vocabant, illis ultro conceſſerunt Magiſtri univerſitatis Pariſienſis, ad quos attioebat. Ibi exſtructum eſt utatorium ſeu capella ſancti Jacobi; unde poſtea Dominicanis & vico nomen fuit: illi eoim populari appellatione JACOBINI dicti ſunt, & vieus JACOBÆUS dictus eſt.

& de qua nuperus ſcripſit Hiſpanus frivole diſſerit.

481 *Nuper R. D. Joſephus Lopez Agurleta, Canonicus Auguſtinianus ex Ordine militari S. Jacobi, Hiſpaniæ cauſcripſit Apologiam, qua non ſolum* S. Dominicum, *ſed omnes Prædicatores uſque ad annum* 1236, *aut ſaltem uſque ad mortem ſancti Fundatoris, Ordini ſuo Auguſtiniano vindicat, & hanc Apologiam iteratis typis Matriti anno* 1731 *continuavit. In illa continuatione* § 22 *cap.* 1 *num.* 5 *ex nomine* Jacobitarum, *quo Dominicani appellantur, & aliis quibuſdam ſignis, aut communibus utriuſque inſtituti conſuetudinibus, probare nititur*, S. Dominicum *ad Ordinem militarem S. Jacobi pertinere, & primum Prædicatorum inſtitutum eu Ordine ſua ortum eſſe. Nobis nec vacat nec lubet ſingulas R. D. Joſephi conjecturas examinare aut refellere. At cum hic in nomen Jacobitarum vel Jacobinorum incideriмus, hac occaſione obiter obſervamus, ex iſto Prædicatorum nomine pro identitate utriuſque Ordinis frivolum argumentum deſumi, cum ex hactenus dictis conſtet, illud alia eu cauſa Prædicatoribus in Gallia inditum eſſe. His tamen R. D. Apologiſta non acquieſcit; ſed in laudata Apologiæ ſuæ continuatione* § 22 *cap.* 9 *num.* 21 *hanc nominis originem infirmare conatur, & ibidem confidenter interrogat, cur Prædicatores in Flandria aliiſque partibus* Jacobitæ *vocentur. Verum hic negamus erroneam R. D. Joſephi hypotheſim: nam omnes ſacri iſtius Ordinis ſectatores in Flandria aliiſque partibus, ſi Galliam excipias*, Prædicatores *vel* Dominicani *vulgo appellantur. Locus ille Pariſienſis, a quo nomen* Jacobinorum *Prædicatoribus in Gallia adhæſit, paragrapho ſequente diſtinctius aſſignabitur, poſquam ibidem de reditu* S. Domioici *Toloſam, ac diſperſione primorum ſodalium nonnulla præmiſerimus.*

§ XXVI. Reditus Sancti ea urbe Romana in Toloſanam, diſperſio primorum ſodalium per Hiſpaniam & Galliam, & otigo Conventus Pariſienſis.

JOannes *a ſancta Maria in Actis Gallicis* S. Dominici *lib.* 3 *cap.* 16. *refert quartam bullam, quam Sanctus poſt confirmationem Ordinis ſui adhuc Romæ exiſtens ab Honorio III Pontifice impetravit, & quæ* Priori ſancti Romani *inſcripta ſic ſonat*: Juſtis petentium votis inclinati, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, ut nulli Fratrum veſtrorum poſt ſuum in eu pru-

Sanctus poſt quatuor diplomata,

D feſſionem fas ſit ſive tua, fili Prior, aut ſucceſſorum tuorum licentia, niſi arctioris Religionis obtentu, ab eodem loco diſcedere; diſcedentem veco abſque communium veſtrarum litteratum cantione nullus audeat retinere. Quod ſi quis forte retinere præſumpſerit, licitum ſit vobis in ipſos Fratres ſegulatem ſententiam promulgare. Nulli ergo &c. Datum Lateraui VII Idus Februatii, Pontificatus noſtri anno primo.

ab Honorio III Pontifice obtenta,

483 *Bzovius eamdem Honorii III bullam ex regiſtro anni primi excerpſit, illamque manuſceptis Ordinis Annalibus inſerait, quam inde Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag.* 25 *profert, & ex ea chronologiam hujus temporis ſic ordinat*; Ea hoc diplomate habetur, Dominicum Romæ adhuc perſtitiſſe VII Februarii anni MCCXVI veteti ſtylo, novo MCCXVII, quo nometus auteus a, littera Dominicalis A, Paſcha XXVI Martii. Quadrageſimam autem, quæ VIII Februatii incepit, ibidem tranſegiſſe docebit poſtea Guillelmos de Monte ferrato, ſecuodus in proceſſu canouizationis teſtis. Itaque ſic ſtatuimus, Dominicum poſt accepta quatuor ſelata diplomata non tam cito, ſed poſt Paſcha anni MCCXVII Romæ exiviſſe: nec dubium, quin toto hoc tempore pluties prædicaverit, ut illi ubique ſolemne, fortaſſe etiam rom in aola ſummi Pontificis, ſancti Pauli epiſtolas ioterpretatus fuerit, quod facti palatii magiſtri munus erigendi occaſionem dedecit. *De magiſterio ſacri palatii infra agemus.*

E

Toloſam reverſus,

484 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum exiſtimat*, S. Dominicum *poſt obtenta ab Honorio Pontifice diplomata ſtatim Toloſam ad ſocios ſuos rediſſe, & res geſtas anni* 1217 *cap.* 1 *ita narrare incipit*: Annus Dominicæ nativitatis milleſimus ducenteſimos decimus ſeptimus adeſt; Honorii Pontificis cootiouatue primus ad menſem uſque Julii, unde incipit numerati ſecuodus; vitæ vero ſancti Domioici quadrageſimus octavus, Ordinis veto magiſtratus ptimus. Vit Dei, expeditis omuibus, quæ ad conſtitutionem Ordiois pertinece videbantue, Roma Toloſam ad ſocios rediit. De tempore conveniune omoes auctores. Et valde veriſimile eſt, ſanctum Dominicum, confirmato Ordine, noo niſi breviſſimo tempore manſiſſe Romæ, cupidiſſime ad ſuos, quibus tam lætum nouitium confirmati Ordiois offerret, regredi feſtinantem, cum qoibus etiam de conſtituendo & propagando Ordine conſilia eſſet agitaturus.

F

& primos ſuos ſocios in varias regiones diſpergit.

485 *Dum Malvenda hoc loco dicit, auctores omnes convenire di tempore, intelligendus eſt di illis auctoribus, qui annum nove ſtylo numerant: bi enim conſentiunt, hæc omnia anno Chriſti* 1217 *contigiſſe. Sed cum ipſemet verioſimile putet, Sanctum ſtatim poſt confirmationem Ordinis ad ſocios ſuos rediſſe, diſcrepat ab opinione Echardi, qui pagina proxime citata reditum ejuſdem Sancti uſque ad Paſcha ſic differt*: Anno MCCXVII poſt paſcha, quod fuit XXVI Martii, Domioicus, peractis Romæ negotiis, diſceſſit, & in Galliam ad ſuos Toloſæ in ſancti Romani agentes reverſus eſt, quos quatuor bullarum relatarum lectione beavit: tum jamjam a ſe dividendos monuit, quamquam, ne id faceree, diſſuadeerent Montis fortis comes, archiepiſcopus Narbouenſis, epiſcopus Toloſanus, & alii plures. Sed eum utgebat propagandi pes orbem Ordinis estiu. Huic diviſioni diem Aſſumptionis XV Auguſti ejus anni elegiſſe ptodit Sſaloha-

cus;

A 406; locum vero monaſterium Prulianum. *Deinde eumdem ditm confirmat ex archivo Pruliano, in cujus monumentis legitur ſanctus Ordinis Fundator* in die Aſſumptionis *ſcies ad monaſterium Prulianum convocaſſe, & inde eos ad diverſas provincias miſiſſe.*

ex quod deinceps præmiſſa inſtantem mortem Comitis Montisfortis

436 *Jam quæritur, quænam ratio* S. Dominicum *moverit ut gregem ſuum adhuc tenellum tam cito in diverſas regiones diſpergeret. Beatus Jordanus, & Bartholomæus Tridentinus innuunt, id eum feciſſe propter revelationem, qua mortem Comitis Montis-fortis præviderat. Humbertus in apographo noſtro Ultrajectino hanc propheticam viſionem ita narrat*: Nec ſilendum quoque eſt, qualiter Virum Dei acceſſus excellentis viri Simonis Comitis Montis-fortis, ſpecialis amici & familiaris ſui, qui pro negotiis fidei, quam * ſtrenue agebat in partibus Toloſanis, ibidem mottuus eſt, per viſionis myſterium, divina ſibi revelante virtute, non latuit, priuſquam diſpergeret Fratres de Toloſa: videbat enim in ſomnis imaginaria quadam viſione, ſed intellectu non vacua, arborem

* forte, quæ

B quamdam quantitate proceram, ramorum eupauſione diffuſam, denſarumque frondium venuſtate perpulcram; quieſcentem quoque in ramis ejus avium multitudinem copioſam. Poſt paululum autem arbor illa corruit, & omnis ille coetus volatilium diſperſus aufugit. Intellexit igitur ſtatim Vir divino Spiritu repletus, Comiti videlicet Montis-fortis, magno videlicet principi, pupillorumque tutori, mortis ejus idium proximum imminere, ſicut & rei poſtmodum probavit eventus. *Certe* S. Dominicum *de diſperſione illa facienda divinitus edoctum fuiſſe, ſatis oſtendunt illa ſimplicia verba, quibus apud Theodoricum de Appoldia num. 71 Comiti Montis-fortis, ultiſque hunc rem diſſuadentibus ſic humiliter reſpondet*: Nolite, patres & domini, contradicere mihi, quia ego ſcio bene, quid facio.

& antea ſcisse habuiſſet alterum viſionem ſimilem

487 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 5 *alteram hujus diſperſionis cauſam, eamque præcipuam, exprimit his verbis*: Certum eſt, ſanctum Dominicum, eum ſic in primordiis novellæ plantationis ſtatuit Fratres ad prædicandum Ordinemque propagan-

C dum per diverſas mundi regiones amandata, potiſſimum divina illa viſione, quam ad finem omni præcedentis deſcripſimus, fuiſſa permotum; nempe quando divinitus ipſi appareutes Apoſtolorum principes Petrus & Paulus juſſerat, ut vaderet, populiſque Euangelium annuntiaret, ad hoc enim munus a Deo delectum &c. *Flaminius in Actis* S. Dominici *fol.* 52 *eamdem apparitionem, in qua Petrus Sancto baculum & Paulus librum tradidit, eique ſubito videbantur Fratres bini & bini incedentes ubique per mundum prædicare, ſic interpretatur*: Per traditum autem illi baculum credere debemus ſignificari auctoritatem, non modo prædicandi, ſed & ſolvendi ac ligandi præſtitam, non ſolum quia Honorius ſecuſtatem illi ac toti Prædicatorum Ordini confirmet audiandi permiſit; ſed etiam quia ex poſteris illius futuri erant Pontifices maximi, Cardinales, epiſcopi, & alii dignitatibus eccleſiaſticis inſignes viri. Per librum vero apertum, diluciditatem mentis, qua poſſet aperte divinæ legis vim & ſenſa percipere. Spatio autem momento temporis paſſim per orbem terrarum bini Prædicatores numeroſiratem & propagationem mox futuram præmonſtrabat. Conſtat autem, beatum Dominicum poſt illud tempus, ſive reſideret in monaſterio, ſive uſquam iter faceret, baculum ſemper manu geſtaſſe, & Pauli epiſtolas, quocum-

AUCT. G. C. qoe iret, ſecum habuiſſe. Baculus autem, quo aſſidue uſus eſt, Bononiæ in monaſterio ſanctæ Agnetis adhuc viſitur, & non aliter, ac reliquiæ Sanctorum ſoleant, aſſervatur.

quo etiam ad hanc ſodalium diſperſionem notat eſt

488 *Quidcumque ſentiendum ſit de hac Flaminii interpretatione, juvat eamdem viſionem referre ex Conſtantino Urbevetano, qui in Vita* S. Dominici *num.* 20 *& ſequente illam diſperſionem Fratrum cauſam dediſſe, tenuit his verbis*: Cum igitur vir Dei Dominicus eſſet Romæ, & in baſilica ſancti Petri in coſpectu Dei orationem ſuam pro confeſſatione & dilatatione Ordinis, quem per ipſum dextera ejus propagabat, aſſuetus erat, facta manu Domini ſuper eum, glorioſos principes Petrum & Paulum ad ſe ſubito viſione quadam imaginaria venientes aſpexit, quorum primus, Petrus videlicet, baculum; Paulus vero librum ſibi videbatur tradere; addebantque dicentes: Vade, prædica, quoniam a Deo ad hoc miniſterium es electus; moxque in momento temporis videbatur ei, quod filius ſuos pes totum mundum diſperſos aſpiceret, incedan- E tes binos & binos, & verbum Dei populis prædicantes. Quapropter Toloſam rediens, ubi jam Fratres in eccleſia ſancti Romani, quam eis ſupradicta Fulco epiſcopus Toloſanus contulerat, cloauſtrum conſtruxerant & manebant, convocaſia omnibus dixit, hoc ſuum eſſe propoſitum, ut Fratres omnes, licet paucos, per diverſas mundi diſpergeret regiones, ſciens quia ſemina diſperſa fructificant, congeſta putreſcunt.

ut Conſtantinus Urbevetanus teſtatur.

489 Voluit etiam, ut ſibi quemdam per electionem præficerent, penes quem ſuper omnes, ſub ipſo tamen, regendi & corrigendi auctoritas reſideret. Hoc autem ſciebat Vir ſanctus diſponens adire terras Saracenorum, & eis verbum Domini prædicare; propter quod etiam barbam aliquanto tempore nutriebat. Electus eſt igitur Frater Matthæus, & abbatis nomine nuncupatus, poſt quem in eodem Ordine abbas nec fuerunt alios, nec refurget: placuit enimque poſtmodum Fratribus, ut qui toti præeſſet Ordini, non abbas, ſed magiſter Ordinis diceretur; ceteri vero inferiores prælati Priorum & Suppriorum communi ſeilicet Religioſorum vocabulo cenſerentur, F davitantes nimirum juxta Apoſtolum, etſi non profanas, ſuperſtitioſas tamen vocum in omnibus novitates. Invocato igitur Spiritu ſancto, diſpeſit fidelis diſpenſator & prudens ſervus Dei Dominicus Fratres ſuos, & quoſdam in Hiſpaniam, quoſdam vero Pariſios (*nomen hujus civitatis ab auctoribus medii ævi paſſim non infeſtitur per caſus, quod hic ſemel monuiſſe ſufficiat*) alios tandem Bononiam deſtinavit. Illi autem profecti ſolutarem ubique diſſeminavunt ſcientiam, magnas quidem ſuſtinentes anguſtias pauperratis, & virtus Dei erat ad moltiplicandum eos. Ipſe vero Romam, Domino ducente, profectus eſt.

Inter illos ſocios, qui ad varias regiones miſſi ſunt,

490 *Acta noſtra ab antiquis biographis conſcripta, quæ inferius dabimus, ſodales illos diſperſos nominatim recenſent, & Echardus tomo* 1 *pag.* 56 *in notis eoſdem univerſim ita diſtribuit*: E ſedecim primis ſociis, eum quatuor in Hiſpaniam, & ſeptem Pariſios miſſiſſet Dominicus, quinque reliquos ſic diſtribuit. Fratrem Natalem de Prulio, & Fratrem Guillelmum Clareti in monaſterio Prulieno conſtituit, primum in ſpiritualibus præfectum, alterum in temporalibus curatorem; ut conſtat ex antiquis loci monimentis, mihi inter ſedulas ſarvstis. Fratrem Petrum Cellaoi & Fratrem Thomam Toloſanos Toloſa-

AUCT. G. C.

reliquit in ſancti Romani. *Quod hic Echardus circa curatores monaſterii Pruliani ex antiquis iſtius loci inſtrumentis memorat, confirmari poteſt ex Bernardo Guidonis, qui apud Edmundum Martene tome 6 Collectionis ampliſſima col. 452 ſic ſcribit*: Primos Prior tempore, dignitate & ordine, utpote inſtitutor, fundator & guberator monaſterii Sororum beatæ Mariæ de Pruliano, fuit beatus Dominicus, natione Hiſpanus, pene & ſemper ante Deum Sororum & loci defenſor & patronus. Hic monaſterium regit & direxit ab exordio, ut principalis per ſe ipſum annis aliquibus, quamvis non ibi aſſidue reſideat, ſed ad diverſas partes pro multorum ſalute diſcurrens, & ob hanc cauſam alios inſtituit loco ſui, ſcilicet Fratrem Natalem & Fratrem Guilielmum Clareti. A confirmatione vero Ordinis cœpit non Proliani, ſed ſancti Romani Prior, & Magiſter Ordinis appellari, & per Priores alios, ſub ipſo tamen, monaſterium gubernari.

B

propriæ laudis, quidam Dominicus Hiſpanus

491 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 3 *& ſequente de quatuor ſodalibus in Hiſpaniam miſſis, ac præſertim de Gomezio, multa memorat. Sed cum non noverimus auctoritatem æſtimatorum, quæ Malvenda ibi allegat, illa fraditis iſtarum regionum incolis examinanda relinquimus. Juſtum Bernardus Guidonis, qui plurima antiqua Ordinis monumenta pervolverat, ibidem apud Malvendam de iiſdem quatuor ſociis tantum tradit ſequentia*: Frater Dominicus Hiſpanus, alius a ſancto Dominico, Hunc Fratrem Dominicum cum Fratre Michaele de Uzero, alio a prædicto Michaele nempe de Fabra, & aliis duobus, ſcilicet Fratre Petro & Fratre Gomezio idem pater beatus Dominicus, quando Fratres diſperſit de Tolo-ſa, in partes Hiſpaniæ deſtinavit: qui primi duo, ſcilicet Frater Dominicus & Frater Michael poſtmodum de Hiſpania Romam ad beatum Dominicum redeuntes, quia ſicut deſideraverant, in Hiſpania fructificare non potuerunt, per magiſtrum Dominicum de Roma Bononiam ſunt tranſmiſſi, ubi moram fecerunt, ſicut in eodem libello venerabilis patris magiſtri Jordanis

C

expreſſe continetur. Hic Frater Dominicus quaſi a principio fuit individuus comes beati Dominici in partibus Toloſanis. Hic poſtmodum in Hiſpaniam reverſus extitit Prior monaſterii, de quo in eodem libello magiſtri Jordanis inter cetera ita ſcribitur: FUIT MEMORATUS DOMINICUS HUMILITATIS EXIMIÆ, HOMO QUIDEM PARVUS CORPORE, SED SCIENTIA ET VIRTUTE MAGNIFICUS.

verſus elogium apud a nobis diverſo modo legitur.

492 *Obitet hic obſervamus, iſtud poſtremum Dominici elogium apud beatum Jordanum in editione Echardi n.* 38., *& in codice Uxamenſi ſaſciculi apud eum n.* 36 *ſic legi*: Fuit autem hic memoratus Dominicus humilitatis eximiæ, homo parvus quidem ſcientia, ſed virtute magnificus. *Unde ſuſpicamur, textum Bernardi Guidonis hoc loco interpolatum aut corruptum eſſe: ipſe enim Bernardus, paragrapho* 23 *a nobis relatus, de eodem Dominico hæc habet*: Frater Dominicus Hiſpanus, alius a ſancto Dominico, vir humilitatis eximiæ, parvus quidem ſcientia, ſed virtute magnificus. *At oporteat, illam interpolationem antiquam eſſe, cum Theodoricus de Appoldia in utroque noſtro codice infra apud nos num.* 74 *eumdem Dominicum ita laudet*: Hic corriſſimus quidem corpore exiguus, ſed ſanctitate, ſcientia, & virtute erat magnificus. *Cum vero Ms. noſtrum Unacenſe antiquiſſimum ſit, ut ſupra* § 5 *oſtendimus,* D *lectionem beati Jordani præferendam cenſemus. Adde, quod Bartholomæus Tridentinus infra num.* 7 *de eodem pio viro ſcribat ſequentia*: Etiam quidam, qui Frater Dominicus SIMPLEX dicebatur, a quadam illecebroſa tentatus, intra duos rogos accenſos & vicinos ſe projecit, & nihil læſus miſeram coovertit. *Nunc de ſeptem Fratribus, qui Pariſios deſtinati ſunt, & quos B. Jordanus ſpeciatim nominat, nonnulla dicamus.*

493 *Flaminius in Vita* S. Dominici *lib.* 3 *fol.* 72, *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1217 *cap.* 5, *& Joannes a ſancta Maria lib.* 4 *ejuſdem Vitæ Gallicæ cap.* 21 *pag.* 328, *Joannem de Navarra quintum teſtem in proceſſu Bononienſi ita loquentem inducunt*: Cum Toloſæ eſſem, Pariſium me invitum & recuſantem cum aliis quinque Ordinis ſacerdotibus, & non ea iis, quos dicimus Conventos, ad ſtudendum, prædicandum, ac erigendum in ea urbe monaſterium miſit, præfatus, ut nihil timeremus; quamquam ne id faceret diſſuadebant Montis furtis Comes, archiepiſcopus Narbonenſis & Toluſanus epiſcopos, aliique complures, quibus reſpondebat: Ne mihi impedimento ſitis; ipſe enim, quid agam, ſcio. *Similia alio ſtylo infra in proceſſu Bononienſi apud nos num.* 29 *referuntur.*

Joannes de Navarra invitus Pariſios mittitur.

E

494 *Stephanus de Salanhaco apud Malvendam loco proxime citato, & Seegium in Actis Gallicis pag.* 328, *de eodem Joanne hoc memoriæ prodidit*: De quo ſubit animum, quod ipſemet Frater da ſe ipſo narrante audivi, Cum, ſicut dictum eſt, mitteret eum cum Fratre Laurentio prædicto ſanctus Pater Pariſius, petiit Joannes expenſas ſive victum. Noluit Sanctus dare monens, quod irent, ſicut diſcipuli Jeſu Chriſti, non aurum nec argentum ferentes. Sed confidite, inquit, in Domino, quia timentibus Deum nihil deeſt. Noluit dictus Joannes acquieſcere, ſed prorſus fuit inobediens verbis Sancti; videnſque ſanctus & pius Pater inobedientiam miſeri, procidit ad pedes ejus flens & ejulans ſuper miſerum, qui ſuper ſe ipſum non flebat, & duodecim tantum denarios pro victu dari præcepit uſque Pariſius. *Nemo prudens ſuſpicabitur, tantum Stephani de Salanhaco*

F

hic interpolatum eſſe, cum ipſe narrator aſſerat, ſeſe id ex ipſo Joanne audiviſſe, quod Bernardo Guidonis aliiſve ſecutoribus Stephani interpolatoribus convenire non poteſt. Ceterum facile credimus, quod Joannes de Navarra poſtmodum factis pœnitere impudentiam ſuam apud ſocios & pertinaciam accuſarit, ut Flaminius in Vita S. Dominici *lib.* 2. *fol.* 57 *verſo poſt narrationem hujus rei aſſerat,*

De verſato fine victus diſcedere,

495 *Beatus Jordanus & Theodoricus de Appoldia in Actis, poſt hunc Commentarium laudis, ſummatim narrabant, quemodo ſeptem illi Patres in urbe Pariſienſi locum acceperat, quæ omnia Echardus tome* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 57 *ex antiquis domus San-Jacobeæ tabulis diſtinctius exponit in hunc modum*, Noſtri ut primum Pariſius acceſſerunt, hoſpitium ad palatium epiſcopale condnaere, quem locum eos elegiſſe non dubitaverim, tum ut epiſcopo ſuam in miniſterio evangelico promptius exhiberent operam, tum ut ſcholas Capitoli eccleſiæ Pariſienſis theologicas commodius frequentarent, ut antea frequentarant Toloſanos. Cum tamen domus eſſet condoctitia, locum interim ampliorem quærebant, ubi manſionem ſtabilem erigerent. Occurrit eis Joannes, ſancti Quintini decanus, quem de Baraſtre cognominat Hemerus in ſua decanorum

quorum alii ad eam urbem venerunt, ibique alio quamdiu quæſti,

A rum Quintini-fani chronologia, vir ea ætate nominatus, regius facellanus, ac unus ex ſacra ſa. cellatis profeſſoribus publicis; is ut erat pietati dadituſ, publicam pauperum advenarum domum cum facello ſub invocatione ſancti Jacobi recens erexerat ex altera parte ſancti Stephani in anitu civitatis ad portam Aurelianenſem, in aequa Fratres quoſdam Converſos, qui pauperibus inſervirent, conſtituerat. At ſeu hoc inſtitutum non ſatis firmum agnoſceret, ſeu alia quacunque de cauſa, certa majus Eccleſiæ commodum perpendens, talicto priori conſilio, dimiſſiſque illis Converſis, noſtros ibidem collocavit vr Auguſti, MCCXVIII. & tandem cum iis ultimo tranſegit anno MCCXXI.

obtinuerunt ipſum amplioram,

496 *Deinde hæc dicta ſua probat tribus diplomatibus, quorum primum ibidem ex archivo San-Jacobea ſic refert:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Ego Simon de Piſciaco notum facio univerſis præſens ſcriptum inſpecturis, quod ego da conſenſu & conceſſu Agnetis B uxoris meæ & haredum meorum conceſſi & dedi magiſtro Johanni, regis clerico, & amico meo XVI denarios in caoſu, quos habui ante eccleſiam ſancti Stephani Pariſius cum omni libertate & dominio & juſtitia ejuſdem cenſivæ ad opus domus Dei, hoſpitalis vidalicet ſancti Jacobi, quod idem Johannes ibidem conſtruere proponit, in perpetuum libere poſſidendos. Ut autem hæc donatio firma ſit, ſigilli mei munimine hanc chartulam roboraci. Rogo etiam dilectiſſimum dominum meum Philippum, Francorum regem, quatenus amore Dei & mco, ipſi hoc factum meum placeat confirmare. Actum apud Egremont an. no incarnationis Dominicæ MCCIX. *Ex hoc diplomate calligitur primum Joannis decani cauſ. lium, ut Echardus recte obſervat.*

quem decanum ſancti Quintini

497 *Alterum donationis inſtrumentum ſic format:* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Ego Johannes, decanus ſancti Quintini, notum facimus &c. quidquid juris habemus in loco noſtro, qui eſt Pariſius coram ſancto Stephano ad manum dextram inter duas portas proximas in anitu civitatis, ſicut viæ communes ambiunt, tam in terris quam ædificiis omnibus, dilectis Fratri Matthæo Priori ſuiſque Fratribus Ordinis Prædicatorum conferimus & donamus &c., C ita tamen, quod jus, honorem & reverentiam, quæ debentur de communi jure patronis & fundatoribus locorum religioſorum, nobis perſonaliter tanquam tenantor exhibeta; inter quæ hæc duximus amplius declaranda, locum in choro, in refectorio, in capitulo; quod nobis inclinent advenientibus, ſepulturam in eccleſia, anſequias & memorias per omos tempus, ſicut uni Fratrum, & ſingulis anuis anniverſarium diem noſtri tranſitus celebrabuntr & quod in diebus ſolemnibus poſſimus & horas in choro & Miſſam in majori altari, ſi voluerimus, celebrare; aliis vero diebus vel unus de Fratribus nobis Miſſam celebrabit, ſi poterit, aut nobis aſſiſtans, vel capellano noſtro in noſtra præſentia hora competenti celebrare volentibus miniſtrabit.

eadem anno Chriſti 1221,

498 Si vero prædicti Fratres vel eorum ſucceſſores locum ipſum, niſi cauſa ſtudii vel interdicti generalis, reliquerint, habitationem & ſtatum ſuum ad locum alium penitus transferentes, volumus, quod locus ipſe ad nos, ſi eleimus, aut ad Fratres Converſos, qui locum prius inhabitarant, ſi pauperum hoſpitalitatem tatinuerint, ravertatur, ita tamen, quod pro iis, quæ in eo ipſi Fratres Prædicatores poſuerint, tam pro eccleſiis quam pro terris, ſecundum æſtimationem D. epiſcopi Pariſienſis & noſtram, & aliorum bonorum cirurum a nobis vel ab ipſis Fratribus Converſis recipiaot. Quod ſi nos vel prædicti Fratres hoſpitalis non potuerimus vel noluerimus juxta æſtimationem prædictam præominustis Fratribus Prædicatoribus raddere de omnibus ſuis miſſionibus *, ſi aliquam tamen partem Prædicatorum retinere voluerimus, illam juxta prædictorum virorum æſtimationem retinebimus: de ceteris autem ſecundum quod prædicti viri ordinaverint, manent ordinatum. Ad cujus rei memoriam & perpetuam in poſterum firmitatem præſentem paginam tam venerabilium patrum domini epiſcopi, decani & cnotoris Pariſienſis ſigillis, quam noſtro fecimus roborari. Actum in eodem loco in capella ſancti Jacobi anno incarnatioais Domi. nien MCCXXI quinto Nonas Maii. *En anus hujus abſolutæ donationis facile intelligimus, quare beatus Jordanus in libello ſuo infra apud nos num. 40 ſic ſcripſerit:* Anno Domini MCCXVIII data eſt Fratribus domus beati Jacobi, quamvis nuu. dum abſolute, a magiſtro Johanne, decano ſancti Quintini.

id eſt expenſis

& Univerſitas Pariſienſis pontificum ſui ita exſtruxit,

499 *Tectum denique diplomatis Univerſitatis Pariſienſis apud Jacobum du Breul in Theatro antiquitatum Pariſienſium, pag. 499, & Cæſarem Egaſſium Balæum in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis tome 3 pag. 104, & noviſſime apud Echardum loca mox citata ita refertur:* In nomine Patris, & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Ad honorem Dei, beatiſſimæ Virginis Mariæ, beati Jacobi Apoſtoli & omnium Sanctorum, nos Univerſitas magiſtrorum & ſcholarium Pariſienſium pro ſalute animarum noſtrarum, quidquid juris habemus vel habuimus in loco ſancti Jacobi, qui eſt coram eccleſia ſancti Stephani in anitu civitatis Pariſiacæ, Fratri Matthæo Priori ſuiſque Fratribus Ordinis Prædicatorum, & ipſi Ordini ſponte ac libere offerimus ac donamus. Et in ſignum reverentiæ & recognitionis, quod locum ipſum tenaant ab Univerſitate noſtra, tamquam a domina & patrona, ipſi nos reculligent noſtroſque ſucceſſores in participationem generalem & perpetuam omnium unationum & beneficiorum ſuorum, tamquam confratres ſuos. Inſuper ſingulis anuis in craſtino feſtivitatis beati Nicolai Miſſam ſolemnem in majori altari, præſente Coovantu, pro vivis magiſtris & ſcholaribus, F nec non & pro confeſſatione ſtudii Pariſienſis; in craſtino vero Purificationis beatæ Mariæ virginis eum eadem ſolemnitate Miſſam pro illis, qui da Univerſitata noſtra Pariſina diſceſſerint, celebrabunt. Præterea pro quolibet magiſtro, cujuſcumque facultatis ſuerit de noſtris: qui in officio regendi deceſſerit Pariſius, tantam facient ſolemnitatem, quantam facerme pro uno de Fratribus ſuis defunctis; & quilibet ſacerdos de eis celebrabit Miſſam pro eo, & Prior eorum faciet legi tria pſalteria pro eodem. Si vero ibi alegesit ſepulturam, ſi fuerit theologus, ſepeliens eum in Capitulo; ſi autem alterius facultatis, in clauſtro. In cujus rei perpetuam firmitatem, præſentem paginam ſigillis magiſtrorum theologiæ feeimus roborari. Actum anno gratiæ MCCXXI. *Echardus ibidem poſt relatum hoc inſtrumentum notat, huic poſtremo cæci modum adhibendum fuiſſe, cum poſtea numerus magiſtrorum in immenſum excreviſſet, quod etiam auctoritate ſenatus Pariſienſis factum eſſe teſtatur.*

500 *Porro ex relatinac horum diplomatum patet, auctorem brevis hiſtoriæ conventus Pariſienſis*

Fra-

Digitized by Google

AUCT. G. C. quo omnia ſcripſerit anonymus obiter & confuſe narrat.

Fratrum Prædicatorum, quam Edmundus Martene tom. 6 Collectionis ampliſſimæ ex Mſ. ſancti Victoris edidit, multa & varia in idem tempus congeſſiſſe, dum ibidem col. 549 de origine illius Conventus hæc ſimul tradit: Poſt confirmationem Ordinis Prædicatorum fidelis diſpenſator & prudens, beatus Dominicus ſpiritu Dei afflatus, diſpertit Fratres ſuos per mundum, velut quædam ſemina ſalutis, animarum fructus uberrimos productura, & anno Domini MCCXVII miſit aliquos Pariſius, & Fratres primo recepetunt domum ad manendum inter domum epiſcopi & domum Dei, & eodem anno data eſt eis domus ſancti Jacobi. Et modicum poſt venit beatus Dominicus Pariſius, & ibidem fere triginta Fratres invenit, & illis domum regularem diſpoſuit, ordinando clauſtrum, dormitorium, refectorium, cellaſque ad ſtudendum. Iſtum autem Conventum, quem ſanctus Pater fundavit, inter omnes Conventus Ordinis ſpeciali amore & affectu dilexit, Spirito divino prævidens, qualea & quantos Fratres in futurum nutriret & educaret,
B qui vita & doctrina totam illuminarent Eccleſiam: nam quando receſſit de Pariſius, & ivit Bononiam, ſtatim miſit Conventui Pariſienſi probatiſſimum Fratrem Reginaldum, qui poſt beatum Dominicum in vita & doctrina ſecundus habebatur, & texerat Pariſius in jure Canonico annis quinque: qui ſanctus patet in iſto Covento diem clauſit extremum. Fuit autem in Conventu Prior longo tempore Frater Matthæus, qui canonice in Ordine Prædicatorum electus eſt in abbatem, ſuitque primus & noviſſimus abbas vocatus, & ſepultus eſt in capita chori dexteri iſtius Conventus prope ſedes inferiores. *Hæc de primo Fratrum diſperſione, & origine Conventus Pariſienſis dicta ſufficiant. Jam comitemur S. Dominicum, qui anno Chriſti* 1217 *Romam verſus ceſſit, & ibidem plurimis miraculis coruſcavit.*

§ XXVII. Diſceſſus Sancti ex partibus Tholoſanis ad orbem Romanum, inſignia quædam miracula, & ſynopſis terum, quas Romæ geſſit.

C

Sanctus Toloſa Romam non diſceſſit

HUmbertus *in Chronico ſua diſperſionem Fratrum & reditum S. Dominici in urbem Romanum anno Chriſti* 1217 *ſic affigit:* Anno Domini MCCXVII diſponentibus Toloſanis inſurgere contra Comitem Montisfortis, diſperſit beatus Dominicus Fratres, electo primo in abbatem Fratre Matthæo, elios mittens in Hiſpaniam, alios Pariſius, & ipſe Romam ivit, & illo tempore domum ſancti Sixti Sororum inſtituit. *Huic Chronologiæ conſentit Theodoricus de Appoldia, qui apud nos num. 76 de itinere illo ita ſcribit:* Eodem anno, quo ſanctus Pater filios ſuos diſperſerat, ut prædictum eſt, ipſo Domino duce, Romam profectus eſt, ubi petenm ad honorem ſui nominis, & corroborationem inchoati novitet Prædicatorum Ordinis mirabilia operari dignatus eſt, ſicut ſequentia declarabunt. *At ex præcedente paragrapho & toto Alterum ſerie conſtat, Fratres menſe Auguſto anni* 1217 *diſperſos eſſe, adeoque ſecundum relata Humberti nec Theoderici teſtimonia videtur Sanctus eodem anno* 1217 D *Romam perveniſſe. Intricata tamen ſupereſt quæſtio, utrum annus ille ſtylo novo, an veteri, ſit numerandus. Hæc obſcura difficultas fortaſſe ultiquid lucis acciſit ex accuratiori temporis examine, quod jam inſtituemus.*

anni Septembrem anni 1217, *ex patre ex diplomate;*

502 *Sanctum adhuc anno Chriſti* 1217, *die* 11 *Septembris, in partibus Toloſanis fuiſſe, liquet ex diplomate, quod Bernardus Galdonis apud Edmundum Martene tom. 6 Collectionis ampliſſimæ col. 446 & ſequente refert in hunc modum:* Anno Verbi incarnati MCCXVII, eum inter nuntios reverendi patris Fulconis Dei gratia Toloſani epiſcopi & Fratrum Prædicatorum controverſia moveretur ſuper ſexta portione decimarum, ab eodem domino epiſcopo Fratribus Prædicatoribus collata in eccleſiis, quæ ad ipſum ſpectare videntur in diœceſi Toloſana, dicentibus nuntiis Fratrum Prædicatorum dictam ſextam portionem ipſos Fratres debere percipere in omnibus eccleſiis parochialibus diœceſis prænotatæ, licet non haberent niſi ſeptem parochianos; nuntiis autem domini epiſcopi reclamantibus & dicentibus, nullam eccleſiam debere parochialem appellari ſeu intelligi, niſi ed minus haberet decem parochianos. E

quo litem inter ſuos & nuntios epiſcopi Toloſani ortam

503 Quæſtione hujuſmodi ad aures domini epiſcopi & Fratris Dominici demum reiata, placenit domino epiſcopo & Fratri Dominico eam in hunc modum, præſentibus archidiaconis Lezatenſi & Villamorenſi, & conſenſum præſtantibus, amicabiliter terminari. Placuit eis in omnibus eccleſiis, ad dominum epiſcopum ſpectantibus, in quibus decem domus parochianorum fuerint vel amplius, modo & in poſterum, quæ divine ibidem percipiant Sacramenta, licet etiam alibi domicilium habuerint, Fratres Prædicatores ſextam partem percipere decimarum, in quibus decem domus parochianorum fuerint, ut ſuperius eſt notatum. Si aliqua eccleſia propter inſufficientiam alii eccleſiæ adjuncta fuerit, quæ capellanum habeat, in qua etiam divina percipiunt Sacramento; in aliis vero nullam prorſus percipiunt portionem.

quæ ſe componit;

504 Placuit etiam eis ad cautelam, ut omnis via calumniæ in poſterum præcludatur, & materia altercationis, prout eſt poſſibile, amputetur, ut ſi forte ſuper dicta ſexta portione circa hunc vel alium articulum aliquam inter eos vel eorum procuratores quæſtionem deinceps contigerit exoriri, per arbitrium Petri de Parlevivi Lezatenſis archidiaconi, & Petri Donati canſidici, & Arnaldi Saucii capellani decidatur, omni dilatione penitus amputate. Si autem unus eorum vel omnes adeſſe non poterunt, vel noluerint, vel forte deceſſerint, ad cognitionem utriuſque partis & electionem aliæ tres perſonæ idoneæ illico ſubrogentur. Ut autem hæc inconcuſſa permaneant, nos Fulco Dei gratia Toloſanus epiſcopus, & Frater Dominicus ſigillorum noſtrorum ea munimine confirmamus. Factum fuit hoc in Caſtro novo 11 Idus Septembris & feria ſecunda anno Domini prætorato. *Omnes hæ notæ chronologicæ deſignant annum Chriſti* 1217, *qm dies* XX *Septembris in feriam ſecundam incidit. Ut autem authentica hujus diplomatis fides magis confirmetur, oculatus quidam ejus teſtis hæc addit:* Exſtat inde litterata emborum per alphaberum partita, cujus ego ipſe originale vidi & tenui, & ex ea de verbo ad verbum exſtraxi, tamen amota etiam de ſigilla, ipſorum loeis, in quibus appenſa fuerant, apparentibus manifeſte,

anno

A anno Domini MCCXXI, menſe Julii.

Imo adhuc circa Tolo-ſam erat menſe Decembri anni 1217, ſi literæ tutelares,

505 *Quinimo* S. Dominicum *eodem anno* 1217, *die* XIII *Decembris, nondum Roma diſceſſiſſe, probabiliter conjicimus ex tutelaribus Comitis Montis fortis litteris, quarum authenticum exemplar apud Prædicatores Toloſanos exſtare dicitur, & quæ vernaculo iſtius ætatis idiomate ſic ſonant:* Symo per la gracia de Dio doc de Narbona, coms de Toloſa & de Lencaſtre, veſcons de Beſes & de Carcaſſona, a ſes amats fiels als ſenecals de Carcaſſes & Agenes ſalut & dileccio. Mandem vos & vos comsandem, que todas mages a lss cauſas de noſtre esr Frayta Domenge Caroxgua gardet & deffendat, com las noſtras propriss esuſs. Lutras dadas el cetti de Toloſas en ydas de Deſembre. *Sic habent litteræ illæ apud Echardum tomo* 1 *pag.* 16 *in notis, ubi Percluc eaſdem ita Lutine reddit,* Simon Dni gratis dux Narbonenſis, Comes Toloſæ & Leyceſtriæ, vice comes Bituris & Carcaſſonæ dilectis & fidelibus Carcaſſonenſi & Agineuſi ſeneſcallis ſalutem & dilectio-

B nem. Mandamus vobis & præcipimus, quatenus domos & res omnes cari noſtri Fratris Dominici canonici, ut noſtra propria cuſtodiatis ac defendatis. Datum in obſidione Toloſæ Idibus Decembris.

quas Comes Montisfortis in ſecunda obſidione Toloſana ſignavit,

506 *Simon Montis fortis hic Toloſam obſedit; ſemel anno* 1211, *quando poſt pauces dies obſidionem ſolvere coactus eſt; rurſus anno* 1217, *quæ obſidio ſub finem Septembris cæpit, & ultra menſem Junium anni ſequentis protracta eſt, in qua ipſe Comes die* XXV *Junii occubuit. Sed etiamſi duplex Toloſanæ urbis obſidio diſtinguenda ſit, tamen hæ litteræ non conveniunt niſi poſteriori, cum prima tantum paucis diebus duraverit, & tempore æſtatis facta ſit, ut in Hiſtoria Albigenſium apud Petram Vallis-Sernenſem cap.* 55 *manifeſte indicatur. Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 23, *& Joannes a ſancta Maria lib.* 3 *Actorum* S. Dominici *cap.* 21 *Latine exhibent eaſdem litteras tutelares, tamquam die* 11 *Decembris in obſidione Toloſana ſignatas, eaſque a Comite ad Sanctum jam abſentem tranſmiſſas exiſtimant. Hæc paucorum dierum diſcrepantia, quæ in fine iſtarum litterarum occurrit, nos hic diutius morari non debet.*

C

ſanctus Dominicus præſenti data fuerint.

507 *Porro Echardus pagina mea citata non improbabiliter putat, illas litteras* S. Dominico *præſenti traditas eſſe, & ex iiſdem ſic ratiocinatur:* Si Dominico ipſi præſenti illæ litteræ tutelares conceſſæ fuerint, ut conjectu proclivum, non niſi poſt XII Decembris MCCXVII profectus Toloſanas reliquerit, Italiam repetiturus. Ut ut ſit, Romam adveniſſe certum ante Quadrageſimam ſequentem, qua dies Cinerum accidit XXVIII Februarii: ea enim Quadrageſima in Urbe prædicavit, ut in ſequentibus probabitur. *Nobis etiam non libet de re incerta operoſius diſputare, nempe utrum hæ litteræ Simonis Montis-fortis* S. Dominico *præſenti, an abſenti, conceſſæ fuerint; tum ſaltem conſtet, Sanctum ante Quadrageſimam anni* 1218 (*ſtylo novo loquimur*) *Romam adveniſſe. Parum etiam hic noſtra intereſt, ſive hunc annum ſtylo veteri* 1217, *ſive novo* 1218, *computare volueris, quo poſteriori certe tantum Romæ adeſſe potuit, ſi uſque ad diem* XII *Decembris in partibus Toloſanis perſiterit. Quomodocumque ſeſe ea habeant, ſane ex jam dictis patet, Sanctum illud iter Romanum coaſcitandum fuiſſe intra ſpatium quatuor menſium & aliquot dierum, quandoquidem anno Chriſti* 1217, *die* XI *Septembris in Caſtro novo ſupra relatum diploma ſi-*

Auguſti Tomus I.

gillo ſuo munivit, & poſtea Romam diſceſſit, quo ante diem XXVIII *Februarii, ſive Quadrageſimam anni* 1218 *pervenerunt.*

AUCT. G. C.

Malvenda ex monumentis ad miſſa narrat,

508 *Etſi Rambertus aliique veteres biographi nullo verbo humant,* S. Dominicum *in eo itinere Romano ad alias urbes diverſiſſe, multo minus aliquamdiu in illis commoratum eſſe, tamen Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *cap.* 12 *Sanctum tunc Venetias ita deducit;* Miſſis igitur Fratribus in Hiſpaniis & Pariſios atque Lemovicas, & de his, quæ ab ipſis agenda in his locis eſſent, abunde edoctis, ſanctus Dominicus ardentiſſimo illo deſiderio, quo flagrabat, prædicandi verbum Dei Saracenis & infidelibus, & pro fide Chriſti obeundi martyrii (ob eam enim causam barbam notrierat, uti ſuperius vidimus) valedicens Simoni Monfortio atque Toloſano epiſcopo, necnon & archiepiſcopo Narbonenſi, & paucis illos Fratres, quos Toloſæ relinquebat, egregie conſolatus, atque gravissimis verbis ad propagandum Ordinem hortatos; cum decraviſſet in tranſmarinas provincias navigare, Toloſa diſceſſit, relictis illis pau- E cis Fratribus: ipſe vero, ut antea diximus, Venetias adiit, ut mare tranſiret ad gentiles. Quid autem Venetiis egerit ſanctus pater Dominicus, habemus ex monumentis clariſſimi Conventus ſanctorum Joannis & Pauli, quæ ad nos Patres illius cœnobii miſerunt, quorum verba fideliſſime refetimus.

S. Dominicum tunc Venetias diverſiſſe,

509 *Audiamus hæc Conventus Venetii monumenta quæ ibidem apud Malvendam ſic habentur:* Anno Domini MCCXVII pater ſanctus Dominicus Venetiis venit, & cum paucis aliquot Fratribus accepit a Republica oratorium quoddam, appellatum ſancti Danielis, quod poſt canonizationem ejuſdem ſancti Viti vocatum eſt ſacellum ſancti Dominici; præſenti vero tempore poſt annum ſalutis MDLXVII dicitur capella Roſarii. In eo oratorio, quod prius anguſtius multo erat, conſtruxit ſanctus Dominicus parvum monaſterium pro Fratribus; antiquæ autem illius fabricæ cernuntur adhuc hodie veſtigia in parietibus & feneſtris eo in loco, qui hoc tempore PROFESSORIUM nuncupatur. *At ea monumenta, quæ Malvenda ibi* antiqua & ſincera *appellat nobis videntur recentiora & forte ex populari quadam* F *traditione circa annum Chriſti* 1567 *conſcripta, ut ipſa eorum verba produnt.*

& in illo itinere cœnobium Venetiarum Paſavianum,

510 *Certe Echardus illa monumenta non magni facit, dum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 16 *in notis de diverticulo iſto Venetо ſic judicat:* Quod vero quidam volunt, eo itinere Venetiis adiiſſe, & domum Ordinis ibidem erexiſſe, nullo veteri ejus ætatis documento fulciunt; imo ex actis, a Bernardo Guidonis collectis, Convenſus Venetus non niſi tertium locum in dentro chaso ſortitus eſt in proviocia Lombardiæ inferioris, quod argumentum eſt invictum, non ſolum poſt quatuor alios antiquiores, ſed etiam poſt quoſdam Lombardiæ ſuperioris, quæ primitus ona fuit cum ioſetiori, fuiſſe erectum. *Simile judicium ferendum eſt de Patavino Prædicatorum Conventu, cujus monumenta ibidem apud Malvendam relata tradunt, illud eodem anno* 1217 *fundatum eſſe, quod Malvenda loco mox citato ſic explicare altitur:* Facile exiſtimamus, ſanctum Dominicum vel e Venetiis vel e Roma hoc ipſo anno miſiſſe Fratres Patavium; niſi vulimus (quod eſt verisimile) eumdem Virum Dei in Venetiis Romam venientem, Patavium ingreſſum paucoſque ibidem dies commoratum, monaſterium

AUCT. G. C. inchoaſſe. *Cum autem Malvenda annos ſtylo novo computet*, & S. Dominicum *anno 1217 Romam adducat*, *nullo modo nobis ſit veriſimile*, *Sanctum ſpatio trium menſium duos Conventus conſtruxiſſe*, *& tam longum iter confeciſſe. Quare arbitramur*, *Malvendam in admittendis hujuſmodi monumentis nimis facilem fuiſſe*, *ut ex ſequenti exemplo evidenter apparebit.*

& Spalatenſe in Dalmatia fundaſſe.

511 *Prædicatores Spalatenſes in Dalmatia contendunt*, *monaſterium ſuum juſſu S.* Domiciei *anno 1217 fundatum eſſe*, *& idcirco ad Malvendam miſerunt* veteſta (*ſic ipſe ea vocat*) ejuſdem monaſterii monumenta, *quæ in Annalibus Prædicatorum ad eumdem annum 1217 cap. 23 ſic referri*: Ex tabulis eccleſiæ Spalateoſis conſtat, dominum Ugrinum de Ungaria, Spalatenſem archiepiſcopum obiiſſe anno Domini MCCXIX, poſtquam, per annum ſediſſet, ſepultumque fuiſſe apud Prædicatores; ipſum autem Ugrinum non dediſſe Fratribus locum in ſolo archiepiſcopali, in quo fundaretur Conventus, ſed archiepiſcopum ejus anteceſſorem, qui fuit monachus ex monaſterio ſancti Stephani de Pinis: ita ut anno MCCXVIII, quo Ugrinus ſedere cœpit, jam Conventus ædificabatur in loco, quem Fratribus prædeceſſor Ugrini attribuerat. Unde certo ducitur conjectora, monaſterium anno præcedenti, hoc eſt iſto MCCXVII, fundatum & exſtiti exptum. Fundavit autem ipſum Conventum beatus Gregorius, ſocius ſancti Dominici.

quod poſtremum ſuo ratiocinio confirmat.

512 *Malvenda vero ibidem hanc fundationem ita confirmat ſuis verbis*: Hæc in veteribus memoriis, *inquit*; at hæc de tempore fundationis Spalatenſis cœnobii inda ſolidius ſtabiliri poſſe videntur, quod ejus fundator Gregorius, ſancti Dominici comes, initio ſequentis anni MCCXVIII Romæ præſens aderat, &, uti videbimus, ante manſem Martium ejuſdem anni defunctus eſt. Sic igitur exiſtimemus, ſanctum Dominicum hoc anno vel a Venetiis, vel quamprimum Romam pervenit, miſiſſe Gregorium ſocium ſuum, qui forte Dalmata erat, & rerum patriæ peritus (nam num virum induſtrium & civibus gratioſum miſiſſe, anno ſequenti docebimus) ut Ordinem Prædicatorum in Dalmatia plantaret: illumque ue primum Spalatum, Dalmatiæ nibem inſignem, appulit, monaſterium exſtruxiſſe, aliquotque receptis ad Ordinem, illis etiam præſcripta Religioſæ vitæ norma, ſtatim ad ſanctum Dominicum Romam revertiſſe.

& quod ſcamna ex antiquis poſtmodum certe ceciderit.

513 *At totum illud Malvendæ ratiocinium corruit una cum falſis tabulis*, *quibus innititur*: *nam Thomas archidiaconus Spalatenſis*, *& ſcriptor ſynchronus*, *in Hiſtoria Salonitana*, *quam Joannes Lucius poſt medium præcedentis ſeculi edidit*, *atque operi ſuo de Regno Dalmatiæ & Croatiæ ſubjunxit*, *cap. 47 pag. 366 promotionem hujus Ugrini*, *vel Hugrini*, *ad cathedram Spalatenſem eodem Chriſti 1247 ſic affigit*: Poſtea vero, toto elapſo triennio, iſte Hugrinus ex mandato Apoſtolico conſecratione ſuſcepit in eccleſia beati Domnii .... anno Redemptoris MCCIIIL, duodecimo Kalendas Octobris, gerens annos natu circiter quadraginta .. *Deinde ibidem narrat*, *quomodo paulo ante mortem archiepiſcopus ille pallium acceperit ab Innocentio IV Pontifice*, *& tandem vitatum caput ita elondit*: Præfuit autem Hugrinus a die conſecrationis ſuæ uſque ad diem ſepulturæ anno uno, menſibus duobus, diebus decem. *Conſonat fere Catalogus præſulum Spalatenſium*, *qui in eodem Opere Joannis Lucii pag. 386 de Ugrino illo hæc pauca habet*: Hugrinus natione Ungarus præfuit anoo uno, menſibus duobus, diebus ſeptem. Iſte oon eſt uſus pallio, niſi aum delatus eſt ad ſepulcrum. Obiit tertio die ante feſtum ſancti Aodreæ apoſtoli; ſepultus vero in eccleſia Fratrum Prædicatorum anno Domini MCCXLIIX. *En hic liquet*, *Prædicatores Spalatenſes*, *forte impetitia veterum characterum numeralium deceptos*, *peperam pro anno 1247 vel 1248 annum 1217 vel 1218 legiſſe*, *atque ita hanc erroneam notitiam ſcriptori Annalium Ordinis ſui ſubminiſtraſſe*, *ne quid fraudis ſuſpicati cogamur.*

ut Echardus fatetur;

514 *Sed quocumque modo id factum ſit*, *Echardus tomo 1 pag. 33 poſt relatam Malvendæ opinionem de errore illo ſic rotunde pronuntiat*: Verum a tabulis ſibi communicatis deluſus eſt Malvenda: nam Ugrinus de Hungharia non niſi anno MCCXLVIII (*forſan Echardus annos ſtylo novo hic numerat* (electus eſt archiepiſcopus, & mortuus eſt anno ſequenti MCCXLIX, *apud noſtros ibidem ſepultus*, uti habet Thomas archidiaconus ejus eccleſiæ in Hiſtoria archiepiſcoporum Spalatenſium a Lucio typis data, in Hiſtoria Dalmatiæ & Croatiæ edita Amſteledami MDCLXVI. Aliunde certum eſt, Conventum Spalatenſem & alios Dalmatiæ a Fratribus provinciæ Hungariæ erectos omnes fuiſſe, ejus & pars tntoprimo Ordinis ſeculo & ultra fuerunt. Paulus autem Hungarus primos ejus provinciæ præfectus, inſtitutus in Capitulo ſecundo generali MCCXXI, non niſi poſt hæc comitia ad eas regiones progreſſus eſt, & primos Conventus erexit. Unde non tanta eſt antiquitas Conventus Spalatenſis, quantam puravit Malvenda. Si vero quis Gregorius ejus eſt fundator, alius plane eſt ab eo, qui apud ſanctum Statum, prævidente beato Dominico, mortuus eſt. *Si quæ alia Prædicatorum cœnobia* (*cujus Pariſienſe*, *Bononiense*, *aliaque in veteribus S. Dominici Actis expreſſa*) *originem ſuam ad idem tempus referant*, *cum ab illis exiguum antiqui & authentica fundationis inſtrumenta*, *ne ſuppoſititiis tabulis*, *qualibus jam vetuſtimus*, *cum Malvenda decipiamur.*

ſed treſſeptem erroris convincitur Joannes a ſancta Maria,

515 *Hæc digreſſione Veneta nondum contenta Joannes a ſancta Maria in jam ſæpe citatis Gallicis S. Dominici Actis lib. 3 cap. 21 & ſequentibus diceſſum Sancti ex partibus Toloſanis ad urbem Romanam ita ordinat*, *ut primo ex Occitania Pariſios pervenerit. Deinde illum Pariſiis deduxit Metas in Lotharingia*, *ubi Conventum fundaverit*, *& multos ad Ordinem receperit. Poſt hæc iter ipſius dirigit per Germaniam*, *ubidicitur incidiſſe in latrones*, *quos omnes prædicatione Roſarii ad pœnitentiam converterit*, *poſtquam Sanctus eis oſtendiſſet horrendos dæmones*, *qui ſub formo puellarum latronibus illis ſervichant. Sed hoc poſtremum epiſodium prodit ex fabuloſa Alani officina*, *qui part. 3 cap. 20 pag. 193 eamdem hiſtoriam plurimis ornat circumſtantiis*, *quas hic piget referre.*

qui hac inter ſe adhuc aliis diverſiſſima probabiliter augent.

516 *Tandem Joannes a ſancta Maria aſſerit*, S. Dominicum *per Helvetiam ac Tirolim ad urbem Venetam perveniſſe*, *ibique Conventum Orſdinio ſui ædificaſſe. Quinimo addit*, *Venetos ſocios quoſdam a Sancto in Dalmatiam tunc miſſos fuiſſe*, *ut Spalati cœnobium Prædicatorum exſtruerent*, *Demum affirmat*, *illum Venetiis diſceſſiſſe Patavium*, *ibidemque cum primoribus civitatis de conſtruendo novo Conventu egiſſe atque ita tandem circa finem anni 1217*, *quem novo ſtylo computat*, *Romam advenſſe. Cum omnes antiqui ſcriptores de ingenti illo diverticulo ſilent*, *quis facile*

A *cile credat*, S. Dominicum *ſpatio teſtium aut quatuor menſium omnes illas etapes percurriſſe, & in itinere confeciſſe tot negotia, quæ tam diuturnam moram poſtulabant? Attamen hypercriticus Bollandus, qui alibi ſæpe brevis Sanctorum biographis vix fidem habet, hæc unius incredibilia Actis S. Dominici inſerit, ac facile deglutit. Nos, relictis incertis hiſce narratiunculis, paulatim accedemus ad illuſtrandas res præclaras, quas Sanctus Romæ geſſit.*

Sanctus Roma Fratribus ſuis in ædificatio

517 *Juvat hic ex geſtis illis excerpere unum alterumque inſigne miraculum, quod Conſtantinus Urbevetanus, temporibus iſtis vivus, apud Echardum tom. 1 Bibl. Prædicat. pag. 31 in Vita* S. Dominici *ſic ex teſtibus oculatis refert:* Præterea ſub ſilentio prætereundum non eſt, quod eum Fratres edhuc apud locum ſancti Sixti morarentur in Urbe, multamque neceſſariorum, propter Ordinem, apud homines nondum notum, frequenter paterentur inopiam, contigit die quadam, ut procurator Fratrum, F. ſcilicet Jacobus de Mella Romanus panem, quem appone. ret Fratribus, non haberet. Miſſi vero Fratres pro eleemoſyne cum domus multas more ſolito

B citeuiſſent, ſacerdotes quidem & Levitas quamplurimos, ſed Samaritanum tariſſime invenerunt. Unde factum eſt, ut panis vix modicum & valde modicum repottarent, Imminente igitur refectionis hore, ad feſtum Dei Dominicum, qui tunc præſens erat, procurator acceſſit, dr ſectum expoſuit; ipſe vero exultans ſpiritu alacri benedixit Deum, & quaſi quadam fiducie infuſa ſibi deſuper conforiatus, id modicum, quod habebatur, panis per partes dividi ſupet menſam mandavit. Erant autem in Conventu tunc temporis Fratres circiter quadraginta.

His panem collitus obviant,

518 Factu itaque ſigno, veniunt Fratres ad refectorium benedictinum menſæ lætis vocibus proſequuntur, dumque per ordinem ſedentes buccellam panis, quam unuſquiſque eorum ſe repetit, cum gaudio ſtangerent, ecce duo juvenes ejuſdem habitus formæque conſimilis refectorium intraverunt, pallium ſinus, quæ a collo pendebant; plenos panibus, quales Ille piſtor, qui mittebat, novit conficere, deferentes: quibus in capite unius menſæ, juxta quam vir Dei Dominicus reſidebat, ſilenter oblatis, ite ſubito diſceſſerunt, ut nullus umquam de cetero vel unde venerint, ſcire potuerit, vel quo

C poſtmodum divertiſſent. Illis vero prædictis juvenibus diſcendentibus, vir Dei Dominicus manu ad Fratres circumquaque protenſe, Modo, iniquit, Fratres mei, comedite. Quod autem hoc divinitus, meritiſque ſervi Dei Dominici fuerit procuratum, nemo penitus dubitavit, ſicut quamplures adhuc ſuperſtites ex illis, qui tunc ederent, Fratribus atteſtantur. Alia quoque vice in caſu conſimili miraculum ſimile de panibus ſcilicet divinitus procuratis in eodem Urbe meritis ejuſdem ſervi Dei Dominici, eodem F. Jacobo, viro ſiquidem fide digno, procuratore tunc temporis ſimiliter exiſtente, & poſtmodum, me audiente, narrante, cognitiſſe compertum eſt a quo etiam aliud quoddam, non minus relatione dignum, quod ibidem per eumdem virum Dei Dominicum circa ſe geſtum referebat, audivi.

ad quod dapes miraculum ab Echardo aliqua notantur,

519 *Aliud iſtud prodigium, quod F. Jacobus cæca ſe geſtum Conſtantino narravit, ſtatim ex eodem teſte auritu transcribimus, poſtquam retulerimus obſervationem Echardi, quam loco proxime citato in notis ad memoratum Conſtantini*

tentum expreſſit his verbis: Hoc miraculum & AUCT. ſequens de panibus exſtitus miſſis refert etiam G. C. Theodoricus lib. 3 cap. 4; ſed inverſo ordine: nam quod eſt ſecundum apud Conſtantinum, primum eſt apud Theodoricum, & ſubtiſſime narratum, apud ſanctum Sixtum etiam petratum. Quod vero primum Conſtantini, ſecundum eſt Theodorici, & breviſſime teſtum. In primo Conſtantini & ſecundo Theodorici erant rentum circa XL Fratres; *in* ſecundo Conſtantini, & primo Theodorici erant ad centum. *At Conſtantinus in ſecundo miraculo non expreſſit numerum Fratrum, quem tantummodo ex narratione Theoderici colligit Echardus, & ex quo nihilominus ibidem ſic argumentatur:* Hinc invicte probatur, Dominicum diutius apud ſanctum Sixtum manſiſſe, quam putet Malvenda: dato enim, quod Romam pervenerit menſe Novembri MCCXVII (nam citius certo non potuit) incredibile eſt, ſodales ed centum anaiſſe ante VI Kal. Martii anni ſequentis, quo tamen die vult Malvenda, nos ed Sanctam Sabinam tranſiiſſe. *Sed ex illa numero invicte non probatur, quod Echardus intendit: nam admodum verſimile eſt, plurimos* E *nomina ſua dediſſe huic novo Ordini, cujus ſanctus Inſtitutor publicis miraculis coruſcabat. Sic S. Franciſcus in ipſo Capitulo Stoccarum, quod anno Chriſti* 1219 *celebratum eſt, & cui quinque millia Fratrum Minorum interfuerunt, breviori temporis ſpatio quingentos candidatos in Ordinem ſuum recepit, ut apud Waddingum in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1219 *num.* 17 *legi poteſt.*

Ex ibidem Fratrem moribundum ſanctum ſavet,

520 *Quandoquidem veritas horum prodigiorum fatis conſtat, hic de certo illorum tempore ultrius non diſputamus, & pergimus ad tranſcribendum aliud miraculum, quod memoratus Conſtantinus Ubervetanus ibidem duobus prædecentibus ita adjungit:* Narrabat namque *(admirum F. Jacobus de Melle, cui id contigerat, & ex cujus ore Conſtantinus illud exceperat)* quod quodam tempore grevi quadam infirmitate prævenius, morboque invaleſcente quotidie, jam ad extremum vitæ, natura prorſus ſuccumbente, devenerat. Cumque Fratres, Unctionis officio jam præmiſſo, circa eum, ut egredientem ſpiritum orando protegerent, convenifſent, triſteſque eſſent non modicum de ſubtractione Fratris, ſibi tunc temporis tam neceſſarii, pro eo quod tem notum in Urbe Fratrem alium non F habetent, benignus Pater filiorum edmodum compaſſione emmotus, feeliſis omnibus, cleuſoque oſtio ſuper ſe, ſuper corpus Fratris morientis ineubuit, menſuſque ſe quaſi alter Eliſæus per membra ſingula, ſuper eum oratione ſuſa, egredientem ſpiritum potentar retinuit, Fratribuſque vocatis, reparatum Fratrem ipſis per manum reſtituit, ſuoque officio Fratrem incolumem reſignavit. In quo nimirum id, quod in ſacru Petri per Dominum geſtum eſſe cognovimus, manifeſte per Servum ejus conſpeximus inanvetum. *Quamvis non ignoremus, ſimilia miracula in Actis infra edendis repetenda eſſe, tamen hæc pauca vetuſtiore atque expreſſo Conſtantini Urbevetani teſtimonio confirmare vulvi.*

qua miracula hic ex teſte auritu relatum inter Romana Sanctæ acta,

521 *Præterea circumferuntur Romana quædam S. Dominici geſta, de quibus Theodericus Appoldianus aliique veteres biographi non meminerunt. Nihilominus Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1217 *&* 1218 *omnia illa ſparſe collegit, & in ſua memoriam eorum revocat brevi anacephalæoſi ſeu repetita re-*

AUCT. G. C. *geſtarum ſynopſi, quam hoc loco tranſcribendam duximus, ut paragraphis ſequentibus quædam ambigua ejuſdem capita examinemus, & certiſſimas veterum biographorum hiſtorias ab incertioribus recentiorum traditionibus accurate diſtinguamus. Malvenda igitur in laudatis Annalibus ad annum Chriſti 1218 cap. 36 longam rerum Romanarum narrationem concludit his verbis:* Atque hactenus res geſtas ſancti Dominici hoc anno Romæ ex magnis auctoribus & monumentis certiſſima veritate perſcripſimus. Rapit mentem ingens admiratio, quam multa, quamque præclara ac plane heroica facinora iſto & ſuperiori anno (quod tempus non adeo quatuordecim menſes exceſſiſſe Annalium noſtrorum ductus ipſe palam oſtendit) Vir apoſtolicus Romæ patraverit.

Rerum ſynopſis Malvendæ exhibet.

522 Dein ab illo Romana Sancti geſta & miracula ſic ſummatim recenſentur: Tres mortui in vitam reducti publice apenteque in oculis tot hominum ac teſtium, ſtupente Roma: Fratres bis angelicis manibus paſti; panis divinitus multiplicatus & auctus; vinum ſemel & iterum miraculo creſcens: vaticinio prædictus duorum Fratrum obitus: in ſalutem novitii fluvius derepente tumens, quo perſequentes arcerei: bis a terra per cubitum ſublimis in aere viſus ſanctus Pater in eaciuatioue Napoleonis: obſeſſa a ſeptem dæmoniis liberata: tres ſanctimoniales, ſolo imperio ejecta febri, ſanitati redditæ. Unctio, ſalus, habitus Ordinis, ejus precibus Reginaldo a Dei Genitrice obtenta. Tot, tamque clara miracula virtute Roſarii deſignata Magiſterium ſteri palstii. Beata virgo Deipara Fratres viſitans, aſpergens, & benedicens; eadem illos ſub pallio tegens, & uniee proitgens. Bona & Lucia ineloſæ a graviſſimis morbus curatæ: præſentia angelo & comitante, portæ monaſterii validis ſeris obſeptæ, recluſæ: nocitius deficiens ad ſanitatem mentis revocatus: dæmonis terricolamenta abacta; ingens ſaxum ab eo jactum, viratum: medica arbor quadringentorum annorum in ſalutem hominum ſata & vigens; & innumera alia clariſſima facta, quæ ob multitudinem ſilentio relicta, a ſcriptoribus ignorantur. *Cum Theodericus de Appoldia inferius pleraque ea his geſtis fuſe narraturus ſit, tantum in paragraphis ſequentibus attingemus ea, quæ aliquam explicationem vel diſcuſſionem requirunt.*

B

C

§ XXVIII. Principia cœnobii Bononienſis, mira viſio Reginaldi, qui Ordinem ingredi voverat, & habitus Prædicatorum poſt hanc viſionem mutatus.

Prædicatores anno 1218 mittuntur Bononiam,

BEatus Jordanus *infra num. 41, & Theodoricus de Appoldia num. 102 meminerant, quomodo* S. Dominicus *Fratres quoſdam Romæ Bononiam miſerit. Humbertus autem in Chronico ſuo eamdem rem breviter memorat, & ſimul converſionem F. Reginaldi, mox fuſius a nobis expoſcendam, attingit his paucis verbis:* Anno Domini MCCXVIII circa principium anni miſit beatus Dominicus Fratres de Urbe * Bononiam, & eodem anno in curia Fratris Reginaldi notitiam acquiſivit, qui eodem anno venit Bononiam XII Kalendas Januarii. *Quod ad originem commorationis Bononienſis attinet, Fratribus ex advenientibus primum data eſt eccleſia S. Mariæ, quæ da Maſcarella cognominabatur; ſed paulo poſt ab epiſcopo Bononienſi eccleſiam S. Nicolai ad Vineas obtinuerunt, ut in Actis num. 122 teſtabitur Theodericus de Appoldia, qui ibidem exemplo quodam probat, locum hunc poſteriorem autea cælitus diſignatum fuiſſe. Nos illud ex primo fonte hic hauriemus, & hac occaſione cæleſtem illum prædictionem uno alterove exemplo confirmabimus.*

D

** Mſ. noſtram addit Roma*

ubi advenerint eorum.

524 Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 1 cap. 3 de hac re ſic habet: Retulit Frater Radulphus vir bonus & timens Deum, quondam capellanus dictæ eccleſiæ beati Nicolai, quam ipſe amore Ordinis reſignaverat, & factus eſt ibi Frater; quod fuit Bononiæ, antequam Fratres venirent, mulier quædam deſpecta mundo, ſed Deo devota & ebata, quæ, eum oraret frequenter flexis genibus vultus vineam quamdam, ubi modo ſunt Fratres, & eam quaſi fatuam homines derident, aiebat: Miſeri vos & fatui potius: ſi ſcirctis, qualia ibi futura, & qui ibi futuri, hic Deum mecum adoraretis: nam per eos, qui futuri ſunt hic, totus illuminabitur mundus. *Theodericus de Appoldia loco proxime citato de eadem prædictione minuit; ſed cum illius teſtem non allegaverit, eam ex Vitis Fratrum hic integre referendam exiſtimavimus.*

E

525 Hanc confirmationis gratia addimus duo alia teſtimonia, quæ collector ejuſdem operis Gerardus ibidem ſubjungit his verbis: Retulit Frater Joannes Bononienſis, quod antequam Fratres Prædicatores veniſſent Bononiam, vinitores viderunt in loco, ubi modo ſunt Fratres, luminaria & multos ſplendores. *Alterum ab eodem refertur ibidem in hunc modum:* Frater Claros teſtatos eſt, quod eum eſſet puer, & eum patre ſuo, qui bonos & fidelis erat, juxta locum, quem modo Fratres habitant, quadam die tranſiret, dixit ei pater ſuus: Fili, in iſto loco audiri ſunt freqoenter cantus angelorum, quod eſt magnum prognoſticum futurorum. Cui eom dixiſſet puer: Forte fuerunt voces hominum ludentium, vel monachorum beati Proculi; reſpondit pater: Aliæ ſunt voces hominum, aliæ angelorum, & multum differentes. Quæ verba nunquam ab ejus memoria exciderunt. *Hæc dicta ſufficiant de initio Conventus Bononienſis, cujus infra in Actis ſæpe mentio recurret. Nunc ad memorabilem F. Reginaldi converſionem, & controverſiam ei annexam progrediamur.*

aliaſdam viſionibus præmunitum fuerat.

F

526 Omnes biographi hiſtoriam iſtam referunt: ſed quia Conſtantinus Urbevetanus eamdem exponit cum quibuſdam circumſtantiis, quas alii non expreſſerunt, illam tranſcribemus ex hoc auctore ſuppari, qui in Vita S. Dominici *num. 24, ſeu apud Echardum tomo 1 pag. 19 & ſequentes narrationem hujus rei ſic inſtituit:* Rnmæ igitur viro Dei Dominico poſito, eodem tempore vir quidam venerabilis, magiſter Reginaldus, ſancti Aniani Aurelianenſis decanus, peritus ſcientia, virtute conſpicuus, & opinione præclarus, qui etiam Pariſius in jure Canonico tenerat annis quinque, Romam uoa cum Aurelianenſi epiſcopo more tranſiturus adveuerat. Hujus viri cor tali Deus dudum tetigerat inſpiratione, ut, relictis omnibus, prædicationis officio ſe totaliter maneiparet; quonam autem modo, quod mente conceperat, ad effectum perduceret, nondum advetterat, nec adhuc re-

Reginaldus inſtituitur, Prædicatorum amplexui ſe tradit.

ctos

A cena Prædicatorum Ordinis inſtitutio ſibi fuerat manifeſta. Cum autem a quodam, cui familiari colloquio hujuſmodi votum expreſſerat, jam novum Ordinem, juxta deſiderii ſui propoſitum, inſtitutum ejuſdemque Ordinis inſtitutorem & patrem, vidiſſet ſervum Dei Dominicum in eadem urbe prædicationis inſiſtentem officio didiciſſet, accerſito eo, ejuſque mira collocutionis dulcedine vehementer affectus, nec minus aſpectu ſuæ ſanctitatis attractus, mentis ſuæ propoſito revelato, ex tunc ipſius Ordinis deliberavit ingreſſum.

527 Nec mora, gravi febrium inſirmitate
at gravi morbo corripitur, noctipitur; dumque languor fortius invaleſcens
precibus S. Dominici, medicinæ remedia, natura prorſus deficiente, nequaquam admitteret, exeluſerat enim penitus moris in januis ſpem ſalutis. At vir Dei Dominicus aſpectæ ſobolis intempeſtiva damna non ſuſtinens, totum ſe ad orationem contulit, aures divinæ clementiæ, regiumque miſericordiæ beatæ Mariæ, cui tamquam ſpeciali patronæ eutam Ordinis commiſerat, importunis cordis elamoribus interpellans, ne ſe tam ſubito nondum nati, ſed quodam modo concepti, filii conſolatione privaret: tantoque importunius inſiſtebat, ut vel ſaltem eum modico tempore ſibi concedere dignaretur, quanto certius ipſum futurum vas electionis & gratiæ nullatenus dubitabat.

& viſibili viſione Virginis Deiparæ conſolabitur ſuavem, 528 Eo igitur in oratione perſiſtente, ecce ſubito Reginam miſericordiæ, duabus admodum ſpecioſis comitatam puellis, Reginaldus vigilans & mortem exſpectans ad ſe viſibiliter veniantem aſpexit, blandaque facie dicentem ſibi: Pete a me, quod vis, & dabo tibi. Expaveſcenti autem ad tam venerandæ viſionis occurſum, deliberantique, quid peteret, quia ex his, quæ Reginam comitabantur, puellis ſuggeſſit ei, ne quid peteret niſi quod Regiæ miſericordiæ dignaretur conferre, ſeſeque totum ejus commitceret voluntati. Quod cum factum eſſet, tunc illa manum extendens, ægrotantis oculos, aures & nares, os quoque & manus, lenes & pedes ſalutari, quam ſecum detulerat, unctione perunxit, formulas verborum proprias ad ſingulas unctiones ſubjeciens: quorum verborum ea dumtaxat comperta ſunt, quæ ad renes & pedum protulit unctionem. Ad renes quidem ait: Stringantur renes tui cingulo caſtitatis; ad pedes autem: Ungo pedes tuos in præparationem Euangelii pacis. Tunc ei habitum Ordinis Prædicatorum oſtendens: Ea, inquit, iſta eſt habitus Ordinis tui, ſtatimque & illa ab ægrotantis oculis ſpeciem ſuæ viſionis ſubtraxit, & ægrotans languore penitus propulſato renovaluit; nimirum utpote quem Mater ejus perunxerat, qui novit unctiones conficere ſanitatis.

confeſſoque peregrinationem Hieroſolymitanam, Ordinem ingreditur, 529 Hoc autem totum, quod erga præfatum Reginaldum præſentialiter geſtum eſt, ſervum Dei Dominicum in oratione abſentialiter poſitum, Deo ſibi revelante, non latuit. Mane itaque ad eum veniens, & ſanum reperit, & ab eodem pariter ſocius viſionis ſuæ audivit. Hujus etiam tam ſtupendi miraculi vir quidam religioſus de Ordine Hoſpitalariorum teſtis exſtitit, qui die tertia ejuſdem viſionis ſeriem eidem Reginaldo, præſente quoque viro Dei Dominico, iterato exhibitam ipſe ſimul ibidem præſens naiſtens propriis oculis, Deo ſibi concedente, & vidit & ſtupuit. Illa autem cæleſtis unctio ita corpus ipſius magiſtri Reginaldi non ſolum ab æſtu febrium,

vorum etiam ab odore concupiſcentiæ temperavit, quod, ſicut ipſe poſtmodum eſt confeſſus, nec primus in eo motus libidinis deceraro pullulavit. Hanc viſionem, hoc inſigne miraculum multis Fratribus, ex quibus adhuc nonnulli ſuperſunt, maxime poſt illius tranſitum ſervus Dei Dominicus publicavit. Recepta igitur taliter ſanitate, Deo ſe & Ordini totaliter obtulit, votoque potitus, tandem Bononiam adiit *&c. Hæc ita intelligo, ut Reginaldus poſt expletum peregrinationis Hieroſolymitanæ votum anno Chriſti* 1218, *die* XXI *Decembris, Ordinem Bononiæ ingreſſus fuerit.*

AUCT. G. C.

530 *Echardus tom.* 1 *pag.* 28 *in notis hoc Hieroſolymitanum Reginaldi iter ſic chronologice ordinat:* Si ponatur Reginaldus menſe Aprili ſanatus, & Maio ſequenti iter Jeroſolymitanum aggreſſus, facile potuit circa Octobrem Romam niſſe ſedus, præſertim cum hanc peregrinationem mente & frequentiſſima eſſet facillima; ſicque Dominicum adhuc in Urbe repererit, a quo Bononiam legatus fuerit, & ſuos ſupet ſodales ibi agentes vicarius inſtituius. Ut ut ſis, ſive a Sancto, Romæ etiamnum conſiſtente, ſive eo jam ex Urbe egreſſo, literis ante exitum celeſtis, hanc de ſe ordinationem didicerit, Bononiam tandem advenit XXI Decembris, ibidemque multam ex concionibus ſibi peperetat famam, eum die ſancti Stephani prædicavit. *Nec inficiamur, quod Reginaldus tam brevi temporis ſpatio peregrinationem Hieroſolymitanam conficere potuerit; ac in re, quæ ob auræ & venti pendet, circumvento alterutro menſem nihil certi ſtatuimus.*

que omnia chronologice ordinat Echardus,

qui putat diſſuaſiſſe tentationem difficultatem, 531 *Maluiſſem, ut Echardus in notis ibidem explicaſſet tentationem quamdam difficultatem, quæ nobis hic ſane ultro offert: nam B. Jordanus apud Echardum mox citata pag.* 18, *& infra apud nos num.* 42, *mirabilem illam Reginaldi virtutem teſtimonio ſuo ſic confirmat:* Hoc inſigne miraculum multis uſque hodie manentibus magiſter Dominicus poſtmodum publicavit, & cum hoc aliquando pluribus in collatione teciiaret Pariſius, ego ipſe præſens interfui. *Humbertus vir in Vita S. Dominici cap.* 27 *eamdem hiſtoriam narrat, & ſub finem adjungit ſequentia:* Hanc viſionem beatus Dominicus poſt ejus tranſitum Fratribus publicavit: adjutatus enim ab ipſo Fratre Reginaldo fuerat, ne hoc in vita ipſius alicui revelaret, ſed ſecretum quaſi ſub ſigillo confeſſionis ſervaret. *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi hiſtorialis cap.* 70 *phraſim Humberti imitatur, & Theodoricus de Appoldia poſt narratam cæleſtem illam Reginaldi nocturnam apud nos num.* 106 *hæc habet:* Hæc omnia ſanctus pater Dominicus adjuratus abeundum magiſtro, niſi poſt mortem ejus, nulli unquam voluit revelare; quo defuncto, ex Fratribus patefecit.

qua in hac variarum narrationum ſecerit,

532 *Jam quærimus, quomodo hæc biographorum teſtimonia inter ſe conciliari poſſint. Si* S. Dominicus *hanc viſionem nemini ante obitum Reginaldi aperuerit, non potuit B. Jordanus illam Pariſiis ex ore* S. Dominici *in collatione audire, niſi ſine ullo veriſimilitudinis ſpretæ dicamus, ſanctum Fundatorem poſt mortem Reginaldi iterum Pariſios venuiſſe. Sed omnes antiqui ſcriptores unicum dumtaxat Pariſienſe* S. Dominici *iter agnoſcunt, quando nempe Sanctus anno* 1219 *ex Hiſpania Pariſios venit, & alterum ſcriet Aſtorum repugnat, ut Echardus tom.* 1. *pag.* 22 *fatetur. At eo tempore, quo* S. Dominicus Pariſiis *ſubſtitit, adhuc Bononiæ vivebat Reginaldus, quem poſtea Sanctus inde Pariſios miſit. Nihil*

AUCT. G. C. *itaque videtur superesse, quam ut B. Jordano, aut Humberto, aliisque similia narrantibus fidem abrogemus. Cum tamen Bartholomæus Tridentinus & Constantinus Urbevetanus de juratorio illo strictu non meminerit, potius credimus B. Jordano synchrono & erudito auctori, qui in veteri Ms. nostro, & editione Echardi diserte asserit, se Parisiis in collatione* S. Dominici *id audivisse.*

& propter quam hæsitans pauxillum Annalist Prædicatorum ea re vix quiescendos esse

533 *Duæ igitur implexus illa modus alio modo solvatur, ex Annalibus Prædicatorum dilendam putamus speciosam narrationem, quam Malvenda ad annum Christi* 1219 *cap.* 40 *sic instituit:* Tunc etiam certum est, sanctum Dominicum, morte Reginaldi jam juramenti religione solutum, divinam illam & admirandam visionem Regioaldi exposuisse ac frequentius aperuisse, qua idem B. Reginaldus a sanctissimo Dei Genitrice bis tangitur, & a desperato morbo suspes effectus, ejusdem Dei Matris manibus habitum Prædicatorum pro se & Ordine toto
B meruit accipere: quem, quoad vixit Reginaldus sub inviolabili secreti fide (quemadmodum illi fuerat stipulatus) tenuerat, ut anno MCCXVIII cap. 18 & 20 ex magnis auctoribus fuse narravimus. Tunc enim magnus pater Dominicus multis perfusus lachrymis, & devotissima oratione Fratribus totam illam cælestem apparitionem sacrosanctæ Deiparæ, beato Reginaldo factam, ordine aperuit, simulque ingens beneficium a beata Virgine Ordini collatum ostensi datique habitus, quo Fratres Prædicatores uterentur, commemoravit, & hunc fuisse eamdem suscepti hujus habitus, priore Canonicorum regularium relicto, quamvis mutationis rationes antea non explicuisset, sacro juramenti vinculo obstrictus.

In illa Constantini narratione disputat Echardus iterata Deipara habito,

534 *Malvenda ibidem fabas prosequitur hac eadem, quæ hic brevitatis causa prætermittimus, & revertimur ad propugnandam memoratam Constantini Urbevetani narrationem, in qua disputat Echardus iterata unctio, quæ tertio die coram* S. Dominico, *& quodam religioso Hospitalario, rursus facta dicitur. Unde tomo citato pag.* 30 *in actis proferebat eumdem historiam ex Humberto, qui de repetita unctione, & prætacta dictorum duorum testium silet, solicite ibidem hæc*
C *monet:* Nihil habet de iterata illo die tertio & illis præsentibus visione & unctione, quæ etiam prorsus inutilis. *Sed observandum est, ab omnibus scriptoribus, eamdem historiam narrantibus, singulas vel circumstantias una semper scrupulose enumerari. Allegata Echardus simili argumentandi ratione concludere potuisset, comitatum duarum speciosarum puellarum, quas Constantinus, Humbertus, aliique, sortias Deiparæ adjungant, superfluum aut inutilem esse, cum B. Jordanus in narratione ejusdem historiæ illas omiserit, & de sola beatissimæ Virginis Mariæ visitatione meminerit. Nobis sufficit testimonium horum veterum auctorum, ut etiam hisce vel adjunctis fidem habeamus, quemadmodum infra clarius probare conabimur.*

quæ tamen ab antiquis auctoribus affirmantur

535 *Interim Echardus circa hæc historiæ adjuncta audiat Stephanum de Borbone, qui anno* MCCXXIII jam Ordini adscriptus & tum jam clarus *erat, ut ipsemet tomo* 1 *laudati operis pag.* 72 *legitur, & ex quo ibidem ad alium operationem suam flabilitadam allegat sequentia:* Legitur in Vita beati Dominici, quod cum magister Reginaldus, decanus Aurelianensis, ei (videlicet Deiparæ) devotus laboraret in earnem, & tulet ab omnibus remediis quasi desperatus relictus, apparuit ei beata Virgo cum duabus puellis quarum altera portabat Ordinis Prædicatorum habitum, qui Ordo novus erat & incognitus, & altera ungoentum. Quem inunxit beata Virgo supra membra singulis exprimens certam formam verborum, & ostendit ei habitum Ordinis prædicti, quem monuit cum susceipere; & cum pedes iungeret, dixit: Ungo tibi pedes in præparatione Euangelii pacis; cum renes, dixit: Constringentur renes isti cingulo castitatis; & promisit ei, quod die tertia rediret, & plenam sanitatem ei daret. Cum autem die tertia eorum dicto magistro esset beatus Dominicus & quidam Frater Hospitalarius, affuit beata Virgo, quæ etiam non solum liberavit dictum Reginaldum ab infirmitate corporis, sed a tentatione carnis, ita ut postea factus Frater Prædicatorum Ordinis, & egregius prædicator, primum etiam motum carnis ex ipsa unctione ejus non sentiret, ut ipse postea fuit confessus. *Vides hic igitur apud auctorem,* E *cujus antiquitatem ipse Echardus extollit, duas* fuisse iteratæ unctionis *vel visitationis, quæ certe non erat* prorsus inutilis, *cum Reginaldus antea nondum plenam sanitatem consecutus fuisset. At hæc omnia laterius alia occasione ex altera ejusdem ætatis scriptore confirmabimus.*

nec si placet hæc illata hactenus Dominicani mutatio,

536 *Præterea Echardo non placet opinio Theoderici de Appoldia, Bernardi Guidonis, aliorumque veterum & recentiorum, qui ex veste, quam tunc Deipara Reginaldo ostendit, habitum Ordinis mutatum fuisse possim existimant. Quare tomo* 1 *pag.* 18 *in notis ad libellum B. Jordani sidula observari jubet sequentia:* Simplici huic narrationi, quæ, ut ipsum meum prodem, mirum perplacet, sequentes scriptores alias addiderunt circumstantias, & quo recentiores, eo ampliores. Vide postea Constantinum num. 24, & Humbertum ibidem. Videsis etiam Theodoricum lib. 2 cap. 31, & S. Antoninum tit. 23 esp. 4 § 4. Interim singula Jordani verba, & eorum ordinem perpende, ac memoria tene, & qui non addat, ex hac visione ullum, ecce a Dominico factam vestis, quæ, seu ille, seu sodales hactenus usi erant, mutationem; quod differimione speciali postea discutietur. *Id etiam sæpius alibi,* F *arrepta occasione, per decursum inculcat.*

quam contra opinionem Echardi probamus

537 *Porro Echardus in illa dissertatione, quam tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 71 & *sequentibus edidit, alios fatetur, Jacobum de Voragine, & plerosque alios Ordinis sui scriptores opinioni suæ adversari; sed potissimum hujus novæ sententiæ argumentum repetit ex silentio B. Jordani, Humberti, & Constantini, qui de illa vestis mutatione non meminerunt, at ipse contendit. At respondemus, in hac re aperta historiæ circumstantias colloqui, & illam vestis mutationem ab antiquis illis auctoribus tacite indicari, quando dicunt, Deiparam Reginaldo ægrotanti habitum Ordinis ostendisse. Cur enim monstrasset habitum, quem Reginaldus jam noverat, & quo* S. Dominicum *indutum viderat? Nam* S. Dominicus, *tristi B. Jordano, exhortans eum ad pœnitentiam Christi, & Ordinis sui consortium, liberum & plenum suscipiendæ ab eo Religionis hujus consensum elicuit, ita ut se voto astringeret. Hæc omnia Constantinus & Humbertus fusius explicant, ut supra in relatis Constantini textu licet videre. Quid igitur opus erat monstrare vestem Ordinis, quam haud dubie jam sæpius viderat, & ad quam suscipiendam voto tenebatur? Itaque ea*

adjun-

A *adjunctis probabiliter colligimus, Deipetam Reginaldo oſtendiſſe novam habitus formam, quotum ipſe, tum alii ſodales ejuſdem Ordinis, quem ingredi voverat, deinceps induendi eſſent. Hanc etiam ſequitur, in ipſum auctorem retorqueri poſſe ratiocinium, quod Puricellus in Diſſertatione Nazariana cap. 109 pag. 556 mutationi veſtium objicit, & quod Echardus tomo 1 pag. 72 peremptorium appellat.*

ex verbis Bartholomæi Tridentini,

538 *At hunc peremptorio ratiocinio, aliiſque ſpecioſis Echardi argumentis & effugiis, quæ ſingula refellere aut præcludere non vacat, unicum opponimus teſtimonium Bartholomæi Tridentini, qui circa Ordinis primordia claroit, & vel ab ipſo beato Dominico, vel ab ejus primorum ſodalium aliquo veſtem induit, ut ipſe Echardus tomo 1 pag. 210 teſtatur. Ille itaque antiquus auctor, qui uſum utriuſque habitus facile videre potuit, in Vita breviori S. Dominici infra apud nos num. 8 & 9 mutationem veſtium & alia adjuncta, quæ ſuperiur Echardo non placebant, diſerte exprimit his verbis:* Fratres Reginaldum, decanum ſancti Anisni Aurelianenſis a deſperata infirmitate ſanctus Dominicus per illam, quæ vitæ medicinam mundo attulit, orando liberari impetravit. Viſibiliter ei Mater miſericordiæ, duabus pulcherrimis comitata puellis, ægrotanti apparuit dicens: Petea me quod vis, & dabo tibi. Deliberanti, ne quid indiſcrete peteret, una ex domicellis ſuggeſſit, ut ſe Dominæ noſtræ committeret voluntati: quod dum fecit, Regina cæli manu virgines oculos, aures & nares, os, manus, renes & pedes ſalubertima quadam unctione perunxit, his utens verbis: Stringantur renes tui cingulo caſtitatis, & ungo pedes tuos in præparatione Euangelii pacis; addidiique: Die tertia mittam tibi ampullam reſtitutionis plenæ ſanitatis; ſtatimque habitum Ordinis, quo NUNC Fratres Prædicatores nuncupantur, ei oſtendit dicens: Ecce habitus Ordinis tui. Hanc viſionem liberatus illico ſancto Patri retulit, & habitum, ut præviderat, aſſumpſit: nam ante ſuperciliis * utebatur. Tertia die ſolicita ſuorum Mater Dei affuit, & totum corpus Regionaldi Regina angelorum perunxit, & non ſolum ardores febrium, verum etiam motus libidinum in eo penitus extinxit.

B

* *lege* ſuperpellicia

C *Ad majorem hujus rei confirmationem Flaminius in Vita S. Dominici lib. 2 fol. 45 verſa, Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria generali Ordinis Prædicatorum lib. 2 cap. 32, & Antonius Senenſis in Chronico pag. 21 addunt, Fratres quoſdam hanc veſtium mutationi primum obſtitiſſe. Verum Echardus tomo 1 pag. 73 hanc primorum ſodalium repugnantiam, tamquam fabuloſam, rotunde explodit, & omnes immutationis diſenſores ita impugnat:* Scio, noſtrum Soegium & Percinum fabulam illam Flaminianam ex eo refellere, quod velint, Toloſanos ita Sancto ſempee obſecutos, ut ad primas ipſius litteras continuo novum habitum aſſumpſerint: verum an non promptius, revera non reluctatos, quia revera nulla facta eſt immutatio? Factam enim, nemine reluctante, Flaminii ſequaces ſibi perſuaderi difficillime patiuntur. *Nos hanc traditionem, quæ cum altera connectitur, infra ſuo loco diſcutiemus.*

cum tamen non conſter, in quo mutatio illa ſit facta,

540 *Etiamſi ex relato Bartholomæi Tridentini teſtimonio de facta veſtium mutatione ſatis conſtare videatur, tamen non adeo clarum eſt, qualis fuerit ille habitus, quem S. Dominicus primique ejus ſocii ante viſionem Reginaldi geſtarunt. Veroſimile quidem eſt, S. Dominicum ab Unemenſibus in Hiſpania Canonicis regularibus, inter quos vixerat, formam veſtitus retinuiſſe; ſed propter penuriam veterum monumentorum certa determinare non poſſumus, qualis Canonicorum iſtorum habitus fuerit. In quo autem mutatio potiſſimum facta ſit, Bernardus Guidonis in Actis S. Dominici cap. 34 utcumque indicat his verbis:* Poſt prædictam vero celeſtem viſionem, & habitus Ordinis Prædicatorum oſtenſionem, beatus Dominicus & ceteri Fratres depoſitis ſuperpelliceis, loco ipſorum alba ſupularia pro habitu diſtinctivo induerunt, caput deſuper tunicas albas retinentes, quas prius ut Canonici Regulares deferebant.

AUCT. G. C.

& ipſi auctores Dominicani

542 *Ipſi ſcriptores Dominicani de reliquis priorum veſtium partibus inter ſe diſceptant: Male* enim *in Annalibus ad annum Chriſti 1218 cap. 20 de priori habitu ſic ſcribit:* Ad hunc uſque diem ſanctus Dominicus & ſocii habitum Canonicorum Regularium detulere, quem ſupra anno Domini MCXCIV divinus fuiſſe ſuper tunicam laneam albam inductum linteum E epbod ſeu ſuperhumerale, quod rocchete ſeu cottam aut ſuperpellicium vocant, adjecto deſuper laneo pallio nigri coloris. Sed poſtquam Regina cæli habitum eum, quem divinus, Reginaldo dedit, nempe ſcapulare, tam ipſe beatus Pater, quam reliqui ejus Fratres eumdem habitum ſcepere & in poſterum ad hanc uſque noſtra tempora geſtare perſeverant. *Hunc Soegius in Anno Dominicano tomo 1 Auguſti pag. 352 ſequitur. Sed eum uterque de caputio non meminerit, Echardus pagina proxime citata poſteriorem præcipue ſic erroris arguit:* Verum ille, licet alias accuratus, ſæculorum XII, XIII & XIV mores non attendiſſe certo dicendus eſt: nam iis temporibus non ſolum regulares, ſed & ſæculares clericos & laicos, nobiles & cives, caputiis uſos, imagines ejus ætatis invicte probant.

de primis Prædicatorum caputiis inter ſe diſceptant.

542 *Dein Echardus ibidem refert ſententiam Percini, eamque ſimul ita refellit:* Percinus in Monumentis Toloſanis pagg. 24 & 25 vult, habitum priorem Dominici hæc comprehendiſſe; tunicam talarem albam cum caputio albo, mora, inquit, eccleſiæ Onomenſis, rochetum more Canonicorum Regularium, capam F cum caputio nigri coloris; in immutatione vero habitus loco rocheti, quod depoſuit, caputio albo appendicem illam additam anteriorem & poſteriorem, quam ſcapularem vocant, non quidem a caputio diviſam, qualem nunc geſtamus (id enim novitium eſt) ſed ipſi caputio aſſutam, qualem primis Ordinis ſæculis tulerunt; unde in conſtitutionibus caputium & ſcapulare indiſcriminatim pro eodem uſurpantur. Tota igitur difficultas eo tandem redibit, an caputium illud album, quo more eccleſiæ Onomenſis juxta Percinum Dominicus utebatur, collo tunicæ aſſutum fuerit, an appendicium illud anterius & poſterius habuerit, quod ſcapulare vocant. Sane ejuſmodi eſt, ipſo Percino teſte oculato, quod apud ſanctimoniales Prulianas etiamnum, ut Dominici proprium, ſervatur; & licet, cujus anni ſit, jam ignoretur, ex iis unum eſſe veroſimillimum eſt, quæ Sancto, dum earum inſtitutioni ab anno MCCVI ad MCCXVII operam daret, conficiebant & lavabant ipſæ: nam poſt hunc ultimum, non niſi in tranſcurſu, dum iter Hiſpanicum conficeret, eas vidit. Rocherum

vero

AUCT. G. C. vero a ſancto Dominico numquam geſtatum, invictum argumentum eſt, quod genus indumenti ſic toto ſæculo XIII & ſequenti Regularibus omnino incognitum, & a nullis uſurpatum: nam & ipſi Canonici Victorini tum non ſocietis, ſed ſuperpelliceis tantum utebantur, cuiuſce albæ fere æqualibus, & quorum manicæ latiores duobus palmis ultra digitos promi. nebant; ſic enim in eorum conſtitutionibus antiquis forma præſcribitur. *De ſuperpelliceo, & reliquo Canonicorum Regularium habitu conſulit poteſt Nicolaus Defnot in opere Latino, quod inſcribitur* Canonicus Sæcularis & regularis, *ubi tota libro 4 ſingulas iſtius habitus partes ſpeciatim examinat.*

ſaltem exhibemus antiquam Prædicatoris effigiem,

B 543 *Cum igitur litem illam de antiquioribus veſtibus, inter ſcriptores Dominicanos agitatam, defectu veterum monumentorum decidere non poſſimus, ſaltem proferendum eſt aliquid certius de habitu, quem Prædicatores poſt viſionem Regi. naldi aſſumpſerunt. Echardus tomo 1. Bibl. Prædicat. pag. 144 agens de lucubrationibus venera. bilis Humberti, earumque titulis ex veteribus Mſs. recenſens, exhibet antiquam Prædicatorie effigiem, cui hanc notitiam præmittit*: In quadrata, in qua tituli omnes allati ſcripti, elegantí manu picta, ad quatuor angulos ſunt quatuor figuræ; ad duas ſuperiores hinc beata Virgo, inde angelus Gabriel; ed inferiores hinc & inde duo Ordinis ſodales in habitu, ea ætate conſueto, caputio nempe acuminato edinſtar fere Certoſianorum, ſcapulare habente aſſutum, manicis tunicæ ed pugnum ſtrictioribus, capa nigrâ naturalia ſeu tenuei ed caputium ejuſdem coloris aſſuta, ut exemplum certum, eſſet omnibus ſequendum. *His ſubjungit ipſam imaginem, quam ealatorem noſtrum tuudit imitari juſſimus.*

Ex hac effigie ſatis patet, qualis veſtium forma tempore venerabilis Humberti apud Prædicatores uſitata fuerit, de qua hic fuſius diſputandum non eſt, cum Echardus tomo 1 pag. 75 & ſequentibus exteriores & interiores habitus partes ex annoymo ſæculi XIII ſcriptores ſingillatim explicuerit.

D

544 *Circa medium ſæculi XIII videntur nonnulli privata auctoritate eumdem aut ſimilem habitum aſſumpſiſſe, ut colligimus ex duplici diplomate Innocentii IV Pontificis, quorum primum inter privilegia Prædicatorum Conſtitutionibus ſubjuncta, Mediolani anno 1505 edita, num. 15 ſic ſonat:* Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis Magiſtro & Fratribus Ordinis Prædicatorum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quia confuſio habitus ſæpe confuſionem induxit Ordinum & etiam animorum, auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ut nulli, ſive ſit in Religionis Ordine vel extra Ordinem conſtitutus, habitum veſtrum aut ita conſimilem, quod propter eum Frater Prædicator credi poſſit, deferre liceat, abſque mandato Sedis apoſtolicæ ſpecieli. Ceterum ut dicta inhibitio majorem conſequatur effectum, ſtatuimus, ut ii, qui habitum veE ſtrum vel prædicto modo ſibi conſimilem deferre præſumpſerit, ad deponendum ipſum per diœceſanos locorum, eum a vobis requiſiti fuerint, monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hanc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani VIII Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno primo, *qui anno Chriſti 1244 reſpondet. Deinde ibidem num. 16 ſequitur alterum ejuſdem Pontificis diploma, eodem tempore ad archiepiſcopos & epiſcopos directum, quo præcipit, ut memoratum decretum ſuum exſecutioni mandari curent.*

jam mutatos Ordinis habitus, quem Pontifices Romani

545 *Diuturna etiam lis fuit circa geſtamen habitus inter Fratres Eremitas Auguſtinianos & Fratres Prædicatores, ut Clemens VIII Papa tomo 3 Bullarii Romani pag. 154 teſtatur his verbis:* Aliot ſquidem, eum inter dilectos filios Fratres Ordinis Prædicatorum ſancti Dominici & Fratres Ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini de habitus albi delatione, qua ita conſimiles viderentur, ut ſi ebſque veſte ſuperiori nigra F iucedent, vix alter ab altera diſcerni queat, controverſiæ non ſine ipſorum Fratrum petitionc & laicorum offenſione ſæpius ortæ fuiſſent, nonnullæ Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, præſertim vero felicis recordationis Alexandri Papæ quarti conſtitutiones ſuper ea re prodierunt. *Cum ea lis tempore Clementis in regno Luſitaniæ & Algarbiorum renovata eſſet, hic Pontifex illam in perpetuum ſuſtinxit, & utrique Ordini præſcripſit certam veſtium formam, publice geſtandam, qua facile alumni utriuſque Ordinis diſtinguerentur, quemadmodum tomo 3 Bullarii Romani pag. 154 & ſequente fuſius datur videre.*

ab aliis ſeparari prohibemus.

A

§ XXIX. An Sanctus Romæ exeteverit Magiſterium ſacri palatii, ad Ordinem admiſe. ſit S. Hyacinthum, & viderit divinam eſſentiam in quodam extaſi.

Magiſterium ſacri palatii,

F*Laminius in Vita* S. Dominici *lib.* 3 *fol.* 24 *verſo & ſequente originem illuſtris iſtius Magiſterii refert his verbis*: Cum beatus Dominicus cerneret, quotidie occupatis cum Pontifice Cardinalibus, eorum miniſtros in aula vanis deambulationibus ac nugis tempus terere, indoluit, ac Pontificem adiit ac dixit, turpe & damnoſum eſſe, tempus a tanta multitudine incaſſum teri; ſibi videri utile futurum, ſi tantiſper, dum Cardinales cum eo in negotiis Eccleſiæ occupentur, quiſpiam doctus utile aliquid publice interpretetur. Placuit admodum Honorio conſilium, & ipſi, qui conſuleret (nam B magnus in ſacris Vir erat Litteris) id negotium dedit; quod libenter ille ſuſcepit, & quotidie Pauli apoſtoli in magno auditorum conſeſſu & attentione interpretari epiſtolas cœpit: adeoque res placuit, ut deinceps inſtitutum ſit, ut ex Ordine Prædicatorum ad ejuſmodi munus aliquis ſemper eligeretur, & dignitatis ille cituio, qui delectus ſuiſſet, inſigniretur, hoc eſt, SACRI MAGISTER PALATII diceretur. Codex autem ille, quo uſus eſt beatus Dominicus, epiſtolarum Pauli, Tholoſæ in ſancto Romano ſervatur. *Has narrationis circumſtantias relinquimus fidei relatoris, quem ea magni facimus, niſi præcipua vel ſubſtantia ab aliquis auctoribus confirmaretur, ut ex dictendis apparebit.*

quod S. Antoninus,

547 *Sanctus Antoninus parte* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 2 § 3 *laudans eximias* S. Dominici *virtutes ac dotes, de hoc inſigni officio ſic meminit*: Adhæc (*videlicet* ſapientiam Scripturarum & ſacræ theologiæ, *de qua paulo ſuperius egerat*) totum ſe applicans beatus Dominicus; amore ejus noctes pene ducebat inſomnes, ut ſacra ejus teſtatur hiſtoria: indeque hauſit avide, quod poſtea effudit abunde, magiſterque factus in ſacra C theologia, primuſque Magiſter ſacri palatii (quæ poſtea dignitas Ordini Prædicatorum fuit indulta) legit in curia Romana, & in aliis locis pluries libros Paginæ ſacræ, diſputans frequenter contra hæreticos & prædicans, & exhortans cunctos fideles, & maxime per Ordinem ſuum, cui ſoli collatus eſt titulus Prædicatorum. *Certe nemo dubitare poteſt, quin* S. Dominicus *in ſacra Scriptura fuerit verſatiſſimus, ut abunde colligitur ex aſſiduo illius ſtudio, quod Joannes Hiſpanus, teſtis oculatus, in proceſſu Bononienſi apud nos num.* 34 *exponit his verbis:* Semper geſtabat ſecum Euangelium Matthæi & epiſtolas Pauli, & multum ſtudebat in eis, ita quod fere ſciebat eas corde tenus. *Hinc facile admittimus, Sanctum epiſtolas Pauli in palatio Pontificis interpretatum eſſe, atque ab illo loco communiter Magiſtrum ſacri palatii appellatum fuiſſe.*

aliique recentiores paſſim tribuunt S. Dominico,

549 *Echardus inter alios indicta, quæ ante tomum Operis jam ſæpe laudati exhibet, pag.* XXI. *tenuit ſeriem Magiſtrorum ſacri palatii, tali ſequens modum præfigit*: Quæ fuerit Magiſtrorum ſacri palatii toto ſeculo XIII ſeries, non ita dictu promptum, niſi antiqua monumenta evolvantur, quod ſuſis Romanis noſtris facile. Verum cum eo ſeculo id munus in ſcholæ Romanæ & Pontificia regimine, & in publica ſacræ Scripturæ expoſitione potiſſimum contineretur, quos duplici hoc officio functos certo nobis conſtat, hoc inter ſacri palatii Magiſtros recenſeri nemo mirabitur. *Deinde nominatim enumerat Magiſtros illos, qui ſeculo* XIII *& ſequentibus in iſtud officium* S. Dominici *ſucceſſerunt. Ceterum Echardus ipſe tomo* 1 *ejuſdem Operis pag.* 23 *in aoris conjicit, hunc muneri initium datum eſſe, quando* S. Dominicus *junta veterem ſyriam anno Chriſti* 1216, *vel juxta novam anno* 1217 *poſt confirmationem Ordinis fal, & ante diſperſionem Fratrum, in urbe Romana commorabatur, ut ibidem indicat his verbis*: Itaque ſic ſtatuimus, Dominicum poſt accepta quatuor celata diplomata non tam cito, ſed poſt Paſcha anni MCCXVII Roma exiviſſe; nec dubium, quin toto hoc tempore pluries prædicaverit, ut illi ubique ſolemne, ſorteque etiam tum in aula ſummi Pontificis, ſancti Pauli epiſtolas interpretatus fuerit, quod ſacri palatii Magiſtri munus erigendi occaſionem dederit. *At quodcumque ſit chronologicum iſtius Magiſterii exordium, nos cum Malvenda ad annum Chriſti* 1218 *de illo agimus, & potius rem ipſam, quam tempus, inquirimus.*

confirmatur teſtimonio veteris ſcriptoris,

548 *Etſi veteres biographi iſtud Sancti Magiſterium diſertis non exprimerint, tamen illud nobis ſatis certum eſt ex teſtimonio Joannis de Colomna, qui ſub Gregorio IX Pontifice Ordinem Prædicatorum intravit, & poſtea ad cathedram Meſſanenſem evectus eſt, ut fuſius videre eſt apud Echardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 418 *& ſequentibus, ubi geſta & ſcripta ipſius recenſentur. Is itaque auctor in libro de Viris illuſtribus, poſt alia quæ de* S. Dominico *ejuſque Ordinis taſitatione refert, & quorum in adoleſcentia aui puerilia teſtis oculatus eſſe potuit, ad eum præſertim ſpectantia hæc habet*: Cum autem eſſet Vir Dei Romæ, mulei ad ejus ſanam doctrinam convolabant: legebat enim tunc in publicis ſcholis Paulum, ad cujus ſcholas confluebat non modica turba ſcholarium & etiam prælatorum, & MAGISTER ab omnibus vocabatur .... Scripſit autem tunc ſuper omnes epiſtolas Pauli, cujus ſcripta, multa ſcientia & devotione plena, F adhuc inveniuntur. *De his aliiſque Sancti ſcriptis infra agetur.*

cujus auctoritatem fidem Echardus probat.

550 *Petro Echardus, qui hoc Joannis teſtimonium in appendice ad tomum* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 996 *retulit, ad probandam authenticam illius fidem hæc ibidem addit*: Excerpta ſunt ex Iſudato libro Joannis de Colomna de Viris illuſtribus, & ad me Roma recens miſſa a R. A. P. Benedicto Zoanelli, ſacræ theologiæ profeſſore, bibliothecæ Caſanatenſis prefecto, qui eum ſit domus Ordinis Venetæ ſanctorum Johannis & Pauli alumnus, hoc opus hactenus in tenebris detentum, & ab eruditis deſideratum, facilius ſibi tradi obtinuit, & eidem notis illuſtrando, & quamprimum typis edendo jam ſedulus incumbit. Itaque ex paucis hic relatis ab auctore ſuppari, imo teſte oculato, conſtat, ſanctum Dominicum & Romæ cum ingenti auditorum confluxu & plauſu in publicis ſchulis docuiſſe; quod occaſionem dederit inſtituendi Magiſtri ſacri palatii, ſiquidem ea ætate ſcholæ publicæ theologicæ etant in ſero ſanctiſſimi domini Papæ palatio, & eumdem Sanctum, quod nunc nos atti-

AUCT. G. C.

AUCT. G. C. attinet, in ſancti Pauli apoſtoli epiſtolas omnes ſcripſiſſe, quæ ſcripta toto ſeculo XIII ſparſa ſunt, *Verum hic theſaurus videtur jam periiſſe, aut alicubi latere, ut poſtmodum indicabimus, quando de ſcriptis S. Dominici agemus. Hæc ad aſſerendum Sancto Magiſterium ſacri palatii allata ſufficiant.*

Lis eſt inter Echardum, aliosque de ætate

551 *Nunc pergimus cum Malvenda, qui in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1218 *cap.* 23 *receptionem S. Hyacinthi ad Ordinem immediate huic Magiſterio ſubjungit, & cum pleriſque hiſtoricis contendit, eam anno Chriſti* 1218 *aſſignandum eſſe. Contra vero Echardus integra diſſertatione, quam tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 81 *& ſequentibus inſerit, falſe evincere conatur, famoſam Neapolenis mortui excitationem, & conſequenter tranſverſionem S. Hyacinthi, atque ad annum* 1220 *novi ſtyli differri oportere. Ingenue fatemur, non eſſe contemnenda Echardi argumenta, quibus tamen graves difficultates opponi poſſint ex obita venerabilis Viatentii Kadlubkonis, cujus Vitam & miracula Simon Starovolſcius collegit, aliiſque ebruologiorum hiſtoriæ* B *Polonicæ circumſtantiis, quæ forte in actis S. Hyacinthi ad diem* XV *Auguſti diſcutientur. Interea hic eum ipſum referimus ad præſtatem S. Dominici commorationem Romanam cum Odorico Raynaldo, illuſtriſſimo Cromero, aliiſque ſcriptoribus Polonis, ex quibus hoc loco antiquum antiquiorem & diligentiſſimum rerum Polonicarum ſcrutatorem ſeligemus.*

Quo S Hyacinthus Ordinem Prædicatorum intraverit,

552 *Cum igitur Joannes Dlugoſſus ſive Longinus lib.* 6 *Hiſtoriæ Polonicæ ad annum Chriſti* 1218 *narraſſet, firmum propoſitum piiſſimi Viatentii Kadlubkonis, qui ſe epiſcopatu Cracovienſi abdicato decreverat, ad vitam noſtram ſabnectit ſequentia*: Dum ſuccedit idoneus quæreretur, Ivo filius Saulis Comitis de Konskie, genere nobilis de domo Odrowiz, & natione Polonus, cantor Gneſnenſis, Canonicus Cracovienſis, & Letzkonis alibi Cracovienſis & Sandomirienſis ducis cancellarius, inter ceteros duci & Capitulo dignior videbatur; qui ni propter litterarum peritiam & prudentiæ humanæ fulgorem Vincentio in epiſcopatu ſuccederet. Verum dum in admittenda Vincentii ceſſione per ſummum Pontificem difficultas timeretur, Ivo, aſſumpto ſibi in comitem & conſultorem Jackone (*id eſt Hyacintho*) de Opolienſi provincia & villa Lanki, Canonico Cracovienſi, viro ſenato & indoſtioſo, ad Honorium tertium in Urbem ſe contulit, & tam Vincentii ceſſionem admitti, quam ſuam nominationem confirmari, & in Cracovienſem epiſcopatum ſe promoveri, perſonam ſuam Ugolinn Cardinali, epiſcopo Hoſtienſi propter familiaritatem præcipuam, quam invicem in ſtudio Pariſienſi contraxerunt, coram Papa & Cardinalium collegio altis efferente laudibus, facile obtinuit.

C

quam item ex Dlugoſſo ſive Longino narravimus,

553 Qui dum Romæ promotionis ſuæ pertractans negotia moraretur, beatum Dominicum magnis jam prodigiis initia ſuæ ſanctitatis & Religionis declarantem videre, ejuſque familiari converſatione uti, prædicationi ſuæ eorum intereſſe promeruit. Et dum die quadam Stephanus Cardinalis ad ſanctum Sixtum, ubi Vir Dei Dominicus eum Fratribus ſuis morabatur, veniſſet, coepit Cardinalis præfati equo in foveam præcipitatus, plangentium manibus exanimis efferebatur. Vir Dei Dominicus *, obſecrante illum Fratre Tancredo, vico magnæ ſeligionis, atque dicente: Quid agis Pater? Caſus iſte tuæ

* forte oſſe. rebatur vita Dei Dominico,

victutis experimentum exſpectat. De ſuperius ſuſ- D
ſem Dominicus cerius oratione fuſa, vitæ priſtinæ incolumem reddidit. Quo quidem miraculo Ivo Cracovienſis epiſcopus, qui omnibus, quæ circa refuſcitatum agebantur, aderat, provocatur, in Poloniam rediturus, Fratres a beato Dominico petiit. Alios autem obtinere non valens, tres ſuos comites & familiares, videlicet Jackonem Canonicum Cracovienſem, qui & ipſe de domo Odrowaz erat, item Ceslaum Polonum, Henricum Moravum, & Hermannum Teutonicum ad Ordinem per beatum Dominicum aſſumi obtinuit, & illos ſecum in Poloniam deducens, primus Ordinem Prædicatorum in Polonia, beato Dominico adhuc ſuperſtite, plantavit. Et Ivo quidem ex Roma reverſus ab Henrico Gneſnenſi archiepiſcopo in epiſcopum Cracovienſem conſecratus eſt.

Ex eadem chronologorum Echardianum interpretamur.

554 *Sed teſte ibidem Dlugoſſo ad annum Chriſti* 1219, Gneſnenſis eccleſiæ metropolitanam Henricus, eum in archiepiſcopali ſede annis decem & novem ſediſſet, ad horum extremum perveniens, ſalutari ſumpto Viatico, XII Martii mocituc, & in eccleſia Gneſnenſi juſto honore ſepelitur. *Si Henricus ille anno* 1219, *die* 12 *Martii obiit, quomodo Ivonem Roma in Poloniam reverſum conſecrare potuit, cum Ivo ſecundum ſententiam Echardi adhuc meaſe Februario anni* 1220 *in urbe Romana verſaretur, & tanc miraculo reſuſcitati Neapolenſis intereſſet? Sive Echardus veteri ſive novo ſtylo annos numeret; hæc elabi non poteſt, niſi dixerit, hunc ſedalum hiſtoriæ Polonicæ ſcriptorem a vera chronologia aberraſſe, quod probandum eſſet. Præterea diligens ille hiſtoriæ patriæ ſadagator eodem libro* 6 *mortem Vincentii Kadlubkonis ad annum Chriſti* 1223 *ita refert*: Vincentius Kadlubkonis, olim Cracovienſis epiſcopus, cum annos quinque in Ordine monaſterii Andrzicovienſis teligioſe exegiſſet, octavo die menſis Martii laborum ſuorum immacceſcibilem coronam a Chriſto, propter quem omnia deſpexerat, perceperunt, carnis ergaſtulo ſoluta eſt, & in eodem monaſterio in chori medio ſepultus eſt. *At ſi ab hoc mortis tempore retrogade numeres quinque annos in Ordine Ciſtercienſi exactos, pervenies ad Incarnatum Martium anni* 1218, *quo Ivo* F *jam Roma diſceſſerat, ex quod in admittenda Vincentii ceſſione difficultas timeretur. Nullo autem modo verſimile eſt, piiſſimum Vincentium ſine licentia Romani Pontificis epiſcopatum ſuum reliquiſſe. & vitam monaſticam ampleanm eſſe. Pluta huic novo Echardi ſyſtemati opponi poſſent. Sed nobis hic non lubet de anno religioſæ operoſius diſceptare, ut jam diximus, dummodo conſtet de admiſſione S. Hyacinthi ad Ordinem Prædicatorum, ab ipſo S. Dominico facta, quam ſincerus ille hiſtoricus & canonicus Cracovienſis haud dubie ex antiquis patriæ ſuæ monumentis eruit, etiamſi veteres biographi noſtri illam ſigillatim non commemoraverint.*

Sanctus Roma ſa- ctus eſt in mi- nam ero ſuſ,

555 *Ad hanc commorationem Romanam etiam referendus eſt mirus Sancti raptus, quem Theodoritus de Appoldia apud nos cap.* 10, & *ex ipſo S. Antonino part.* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 3, *aliique recentiores ſuſe narrant. Nobis hic ad prævium notitiam ſufficit epitome ejuſdem extaſis, quam Joannes Garzo in Vita S. Dominici apud Leandrum Albertum lib.* 2 *de Viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum fol.* 64 *breviter expoſuit his verbis*: Conſeſtim Dominicus ad o-

ratio-

A rationem regreſſus eſt: nec multo interjecto tempore ſuit extra ſe poſitus. Contemplatur eſt Virſanctiſſimus Mariam cæli reginam Chriſto aſſidentem, multoe præterea Patrum, qui ſæculis Religionibus mares feminaſque dicaecrant; inſuper eorum multitudinem, qui Deum immortalibus laudibus proſequebsntur. Ut ſuorum lntuitus eſt neminem, lacrymae continere non potuit. Verum Majeſtatem divinam contemplaos, pedem retulit. At Virgo, ut ad ſe accederet, digito annuit. Illa pavore conſternatur, in ſenteoria permsnebit, quoad a Domino aecerſitue eſt. Verum nullie lacrymis temperens, ad urriuſque peder procidit. Tum Dominus: Quid ſubeſt cauſæ, ut te in laerymas effundas? Hoc, Inquit, ille: Nulla eſt Religio, ex qua fructus ubetes non acceperis; at noſtra ne ullum quidem fructum edidit. Tum Dominus: Coaſpicare Religionem tuam, quæ iotra Matris pallium deliteſcit; quod ut exteoſum vidit, echementer lætatus eſt: cognovit enim, unam eſſe cæli Reginam, qoæ Prædicatorum Religionem

B firmiſſimo teneret preſidio. *Nicolaus Janſſenius ſimilem ejuſdm hiſtoriæ ſynopſim Actis S.* Domiaici *lib.* a *cap.* 2a *inſerult.*

In quam quidem ſcholaſtice dici poteſt vidiſſe divinam eſſentiam,

356 *Sanctus Antoninus occaſione hujus viſionis, quam parte mox citatu sit.* a3 *cap.* 1 *§* 2 *iterum briviter attigit, hæc notatu digna verba profert:* Dicit quidam Magiſter Ordinis Minorum, qoi compoſuit librum mrgoum de beato Dominico valde magiſtralem, quod in dicts hujuſmodi viſione poſſet dici ſcholaſtice, non aſſartive, quod tunc eidarit Dominicus Deum per eſſentism, ut Pſulus in rsptu. *Verumtamen, ſalva reverentia iſtius Magiſtri, qui hactenus nobis ignotus eſt, huic opinioni utquaquam aſſentimur, & probabiliſſime putamus, id nec aſſertive nte ſcholaſtice dici poſſe: nam S. Thomas parte* 1 *Summæ theologicæ quæſt.* 12 *art.* 11 *de hac re diſputans, & rationes in ſpecium contrarias more ſuo diſſolvens, ad ſecundum argumentum ita reſpondit:* Dicendum, quod ſicut Deus miraculoſe aliquid ſupernaturaliter in rebus corporeis operatur, ita etiam ſupernaturaliter & præter communem ordinem mentes aliquorum in hac earne viventiom, ſed non ſenſibus carois utentium, uſqua ad viſionem ſuæ eſſtutiæ elevaeit, ut dicit Auguſtious duodecimo ſuper Geneſim ad litteram & in libro de vi-

C dendo Deum, da Moyſe, qui ſuit magiſter Judaorom, & Paulo, qui ſuit magiſter gentium. *Deinde* 2. *a quæſt.* 175 *art.* 3 *differens de raptu S. Pauli, tandem ſententiam ſuam repetit, & ut mente S. Auguſtini talem viſionem Moyſi & Paulo diminuat concedit.*

Ut contra opinionem eaſdem Magiſtri ex S. Thoma probamus;

357 *Doctor angelicus adhuc propius ad præſentem controverſiam accedit, dum in Quæſtionibus Quodlibetalibus quæſt.* 1 *art.* 1 *examinat,* ottum beatus Benedictus in viſiooe, qoa vidit totum mundum, divinam eſſentism vlderit. *Hunc ſublimem raptum, in quo etiam vidit animam S. Germani Capuani epiſcopi in cælum ferri, Gregorius Magnus Papa lib.* 2 *Dialogorum cap.* 35 *narrat, & not in Actis S. Benedicti ad diem* XXI *Martii, tomo* III *iſtius menſis pag.* 287 *ex ea retulimus. Divus Thomas ſolvens difficultates, quæ opinioni ſuæ ex verbis S. Gregorii Papæ objici poſſunt, ibidem inter alia ſic reſpondit:* Dicendum, quod corpus corruptibile aggravat animam, ut dicitur Sapien. 9. Summe autem elevetio meotir humanæ eſt, ut ad divinam eſſentiam eidendam pertingit. Unde impoſſibile eſt, ut mens humana corpori unita Dei eſſentiam videat, ut Auguſtinus dicit duodecimo ſuper Geneſim ad litterem, oiſi hoie vitæ mortali ſonditur homo intereat, vel ſic alieneetur a ſenſibus, ut neſciat, utrum ſit in corpore, an extra corpus, ſicut de Paulo legitur a sd Cor. 12°. Bea. tur autem Benedictus, quando illam viſionem vidit, oee huie vitæ ſuoditor mottuus erat, nee a corporeie ſenſibus alienatne: quod patet per hoc, quod dum adhuc in eadem viſione perſiſteret, alium adidem videndum advocavit, at idem Gregorius tefert. Unde manifeſtum eſt, quod Dei eſſentism non vidit. *Ex jam dictis quiſque abunde intelligit, ſupradictum Magiſtrum Ordinis Minorum in hac ſingulari ſententia ſequendum non eſſe. Quapropter, relictis quæſtione illa theologica, ad hiſtoriam redeamus.* *ſic in marg.*

358 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1218 *cap.* 32 *quamdam cunctationem, quæ memoratæ S. Dominici viſioni ab hypercriticis objici poſſet, ita præmunit ac everrunt:* Quod vero ad ſecundum viſionem ſpectat, notandum, ne calumniam ab aliquo parum pio nos pati contingat, hoc ſecundo confirmati Ordinis enoo

E pauciſſimos Fratres adhue fuiſſe defunctos; & ut aliquos demus, jam tempore hujus viſionis de vita migraſſe, de duobur eo im nobis tantum hactenus lectum, Fratre Alberto Romano, & Fratre Gregorio. At mirum valde eſt, in tanta adhuc paoeitate mortuorum Fratrum adeo lamentabiliter indoluiſſe ſanctum Dominicum, quod nullum ſui Ordinis io cæleſti gloria viderit, & poſtea ſub pallio ſacræ Deiparæ innumerabilem Prædicatorum multituditem aſpexerit. Verum obſerva, erudite lector, viſionem hanc non tam defunctorum jam Fratrum gloriam, aut rerum jam geſtarum manifeſtationem expretiſſe, quam futurarum repræſentaſſe certiſſimam veritatem. In oſtenſe imaginaria illa viſione beato Dominico, eum in beatorom cæleſti gloria innumeros diverſorum Ordinum Religioſos aſpiceret, an ſuo vero nollum, id ejur menti oblatum tunc eſt, nullo ex mortuis Fratribus in cælo apparente, forte non eſſe cordi Deo noeum a ſe fundatum Ordinem, aut ſuos ſlumnos cælo indignos: niſi velimur, eo ſpectaculo perturbatum ac cauſas ignorantem Dominicum, nec ſatie præ ſtupore rationes ſuas anplicantem, mœrore correptum in laerymar prorupiſſe; ſed Chriſtom, ut oſtenderet illi Fratres Prædicatoree & præſentes & futuroe, ſingulari ſanctiſſimæ ſuæ Mattie eorum & tutelæ commiſſos, eamque illorum

F & eſſe, ſemperque futuram patronam, advocatam & tutelarem, innumerabilem eorum multitudinem ſub ejue pallio, & in ejus gremio, & ſub certiſſimo munimina & præſidio recondiror, ac ſub umbra alarum illius protectos demonſtraſſe, qui poſt eanctatos pio Deo Eccleſieqna ejus præclaros ſudoree io hac mortali vita, tandem æternam gloriam eſſent adepturi, ec ſuir virtutibus cælum ipſum clarius reddituri. *Haſtenus ille.*

qualis etiam monachus Ciſterciensis

359 *Joannes a ſancta Maria in Actis Gallicis* S. Dominici *lib.* 3 *cap.* 33. *etiam ſuſpicatur, eidem viſioni apponendam eſſe ſimilitudinem ulterius hiſtoriæ, quam Cæſarius Heiſterbacenſis lib.* 7 *Dialogorum cap.* 60 *ita refert:* Monachus quidam Ordinis noſtri, Dominum noſtrum plurimom diligens, ante paucos annos mente ecceedens, ad contemplationem gloriæ cæleſtis deductus eſt; ubi eum diverſos Eccleſiæ triumphantis Ordinee eideret, angelorum videlicet,

pa-

AUCT. G. C. partiarcharum, prophetarum, apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & eoſdem certis characteribus diſtinctos, item Canonicos, Regulares, Præmonſtratenſes, ſive Cluniacenſes, de ſuo Ordine ſolicitus, eum ſtaret & circumſpiceret, nec aliquam de illo perſonam in illa gloriæ teperirat, ad beatem Dei Genitricem cum gemito reſpiciens ait: Quid eſt, ſanctiſſima Domina, quod de Ordine Ciſtercienſi neminem hic video? quere famuli tui, tibi tam devote ſervientes, a conſortio tantæ beatitudinis excluduntur? Videns eum turbatum Regina cæli, reſpondit: Ita mihi dilecti ac familiares ſunt hi, qui de Ordine Ciſtercienſi ſunt, ut eos etiam ſub ulnis meis foveam, aperienſque pallium ſuum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilem multitudinem monachorum, Converſorum, & ſanctimonialium illi oſtendit: qui nimis exultans & gratias referens, ad corpus rediit, & quid viderit, quidve audierit, abbati ſuo nerravit; ille vero in ſequenti Capitulo hæc referens abbatibus, omnes lætificavit, ad ampliorem ſanctæ Dei

B Genitricis amorem illos accendens.

circa tam totam ſui Ordinis

560 *Si quis ea ſimilitudine utriuſque hujus hiſtoriæ inferret, ſcriptores Dominicanos hanc ecſtaſim ea Cæſaria acceptiſſe, ac Sancto ſuo Fundatori aptaſſe, eadem ſuſpicio in Ciſtercienſes caderet, inquit laudatus Joannes, & hoc idem argumentum in ipſos retorqueri poſſet. At Ciſtercienſes in eo caſu reſponderent, Cæſarium ſuum Heiſterbachenſem antiquiorem eſſe Theodorico de Appoldia, qui inter biographos primus hanc S. Dominici viſionem litteris mandavit. Tandem Joannes a ſancta Maria poſt inutilem illam retorſionem cautius conſentit opinioni Malvendæ, qui loco proxime citato in Annalibus unam ecſtaſim ea altera ſic confirmat*: Ceterum quo firmius præfatæ viſionis fides conſtet, exemplo quoque ſtabiliendum cenſemus. Eos Religioſorum Ordines, quos ſingulatibus beneficiis ſacra virgo Deipara fovet & ornat, ſub ſuaque protectione recondit, cœleſtibus quibuſdam virtutibus ſub pallio ſuo, tamquam ſibi chariſſimos, oſtentare ſolet. *Deinde propter teſtimonium memorati Cæſarii, qui anno Chriſti* 1222 *Dialogus ſuos ſcripſit, utrique Ordini hanc prærogativam cuncedit.*

C

& ſecundæ ſui noſtræ Societatis oblatæ eſt,

561 *Certe non videmus, cur ſimilis viſio monacho Ciſtercienſi, & S. Dominico offerri non potuerit, cum beatiſſima Virgo minimam noſtram Societatem eodem favore dignata ſit, ut Nicolaus Lancicius tomo* 2 *Opuſculorum ſpiritualium opuſc.* 17 *lib* 2 *cap.* 2 *num.* 178 *narrat his verbis*: Fundata plane Societate, & per Apoſtolicam Sedem ſæpius confirmata: quam ea ſit beatiſſimæ Virgini cara, oſtendit imprimis viro ſanctiſſimo P. Martino Guttierez Hiſpano, cujus mortui in carcere (in quem ab hæreticis Gallis conjectus fuerat) animam ſancta Tereſia vidit cum aureola martyrii cælum ingrantem: apparuit enim illi Virgo ſanctiſſima, eximia admodum ſpecie micans, veſte in magnam latitudinem expanſa, ac ſub ea veſte Societatem totam collectam continente, quam illa materno affectu complectebatur, eoque quaſi charitatis ac gratiæ tegumento conſovebat. *Lancicius noſter ibidem in margine citat relatores hujus apparitionis, & eadem in Hiſtoria Societatis Jeſu ad annum Chriſti* 1573 *part.* 4. *lib.* 2 *num.* 7 & 8 *memoratur his paucis verbis*: Inter eximias Martini Gutierrii virtutes emicabat adverſus Dei Parentem, cæli Reginam, prope inenarrabilis obſervantia inde D uſque ab ineunte ætate ſuſceptæ. Neque indulgentiſſima Mater clientis ſui vincebatur officiis. Certum eſt, oſtendere ſe illi perbenigne ſolitam, atque inter alia aliquando viſam, ſub auguſtiſſimo pallio Societatem univerſam, in ſingularis patrocinii ſymbolum, contegentem, *Qualem clientelam pallium iſtud ſignificet ipſa Deipara explicat in Revelationibus S. Birgittæ lib.* 3 *cap.* 27 & 28, *ubi etiam monemur, veros profeſſionis ſuæ exſecutores tantummodo ſub hac tutela latere, ne forte ſectatores cujuſcumque Ordinis ſeſe propter hujuſmodi privilegia extollant, aut ſimilibus Religionis ſuæ favoribus nimis temere confidant.*

562 *Licet Theodoricus de Appoldia primus, quantum hactenus comperire potuimus, mirabilem illam* S. Dominici *ecſtaſim ſcriptis mandaverit, tamen Thomas Cantipratanus, Theodorico vetuſtior, memoratam Deiparæ curam de Ordine Prædicatorum duabus exemplis demonſtrat. Primum lib.* 2 *Apum cap.* 10 *num.* 56, *cui titulus*, Viſio, qua declaratum eſt, beatam Vir- E ginem eſſe patronam Ordinis Prædicatorum *caponit in hunc modum*: Super hoc quidam Ciſtercienſis Ordinis monachus vitæ tam ſanctæ viſionem mirabilem vidit, ut ei non credere, flagitioſiſſimum & impium putaretur: captus enim in ſpiritu patronam ipſius Ciſtercienſis Ordinis vidit Chriſti Jeſu benigniſſimam Genitricem. Cui beata Virgo, Ut ſincere, inquit, diligas eos, & pro eis intenſius ores, tuæ caritati meos Fratres & filios recommendo. Cumque ille lætus annueret, Fratres Ordinis ſui hos conſidens, beata Virgo, Habeo, inquit, & alios Fratres, quos meo patrocinio fovendos & euſtodiendos amplector. Et hæc dicens, ae velato pallio, Fratres Ordiois Prædicatorum ſub eo contutatos oſtendit, & adjecit: Hi ſunt, inquit, qui ſpecialiter * inſiſtunt negotio, ne dilecti Filii mei ſanguis inutiliter ſit effuſus.

reſte colligitur amor Deiparæ erga Ordinem Prædicatorum.

* al. ſpiritualiter

563 *Alterum ejuſdem tutelæ exemplum ibidem numero ſequente ſic refert*: Similiter cum quædam in Saxonia (ut nobis Fratres Walterus de Trevivi Ordinis Prædicatorum retulit) ſanctiſſimæ opinionis eccluſa, Prædicatorum nomine excitata, videre Fratres in principio Ordinis vehementius effectaſſet, & tandem duos juvenes Fratres, data occaſione, vidiſſet, attonita mentis eeie dixit ad Dominum: Quid eſt, Domine, quod prædicatio verbi tui per tam infantiles & imperitos homines oſorpatur? Cui mox ad hæc verba Chriſti Mater apparens, revelato pallio, ut prius dictum eſt, ei Fratres Ordinis oſtendit, dicens: Ne deſpicias quoſcumque tales; ego ſum, quæ tego eos & protego, & eorum pedes dirigo in viam pacis. *Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 5, *& Theodoricus in Actis S. Dominici infra num.* 270 *ſimile quid narrant de femina ſollicita, quam Deipara ob eamdem cauſam corripuit, & cui Fratres ſub pallio ſuo oſtendit. Sed uterque tradit, id in Lombardia contigiſſe. Bartholomæus Tridentinus apud nos num.* 13 *hanc narrationem nonnihil mutat, & non exprimit regionem, in qua id acciderit.*

qui utile hiſtoriæ confirmatur.

A

§ XXX. Alia nonnulla, quæ Sanctus in hac commoratione Romana geſſiſſe dicitur.

Invent alia geſta Romana narrantur,

INter alia Romanæ Sancti geſta Theodericus infra num. 138 & ſequentibus refert prodigioſam hiſtoriam de duabus mulieribus vectuſtis ſeu ſolitarie viventibus, quas S. Dominicus oratione ſua mirabiliter ſanaverit, Etſi veteres biographi de talibus prodigiis non meminerint, & Theodericus forſan ex relatione Sororis Cæciliæ primum ea conſcripſerit, adeoque ſecundum ſupra § 3 relatam Erbardi criſim tanta illis fides non debeatur, tamen facilitori eorum admiſſioni fundamentum aliquod præbet narratio Stephani de Borbone, qui apud Erbardum tome 1 pag. 18 in notis hæc tradatur: De beato Dominico audivi, quod ipſe, cum eſſet Romæ, poſtquam offi-

B cium ſuum audierat *, ſere ſingulis diebus muſos urbis circuibat, & alia loca, ubi erant immurati, & eis monita ſalutis dabat. *Deinde Stephanus* S. Dominicum *propter hæc opera miſericordiæ comparat Tobiæ, & addit, ſeſe hæc audiviſſe a Bartholomæo de Cluſa, archidiacono Motiſconenſi & Canonico Carnotenſi, qui ipſe Sanctus multa futura prædixit, ut alias ocraſione breviter annotabimus. Non eſt ergo improbabile, quod* S. Dominicus *etiam viſitaverit has piæ mulieres, propter Chriſtum voluntario carceri inclauſas, & tunc ea contigerint, quæ poſtmodum in Actis narrabuntur.*

* *forte* obierat

quomodo dæmon ad ſanum S. Dominici projecerit magnum lapidem,

565 *Gerardus de Frachetto in Vitis Fratrum pare.* 2 *cap.* 24 *de ſancto ſuo Fundatore refert ſequentia*: Cum quadam nocte Vir ſanctus in oratione proſtratus jaceret, diabolus invidens ei, de recto eccleſiæ lapidem magnum projecit tam fortiter junta enm, ut per totam eccleſiam ſonitum faceret; ut ſcilicet eum ab orationis inſtantia deturbaret. Venit autem lapis tam prope, ut etiam tangeret capitium cappæ ejus. Cumque Vir ſanctus immobilis in oratione perſiſteret, diabolus mox voce terribili ejulans, confuſus abſceſſit. *Theodericus de Appoldia apud nos num.* 171 *haud dubie ex hoc ſpicilegio Gerardi eandem rem excerpſit, & quamvis locus non exprimatur, tamen ſcriptores Dominicani communiter tradunt, id Romæ in eccleſia S. Sabinæ accidiſſe. Unde Erbardus tome* 1 *pag.* 40 *in notis, tempus hujus rei ita colligit*: Romæ in eccleſia S. Sabinæ id eveniſſe, Romani ſodalea aſſeſunt, ceu traditione acceptum. Quod ſi verum, enm hanc eccleſiam non obtinuerit Dominicus, nec cum ſuis ingreſſus fuerit niſi menſe Februario MCCXIX ſtylo veteri, novo MCCXX, ad hunc annum vel ſequentem hoc factum revocandum eſt: *Jam ſupra innuimus, hanc Erbardi chronologiam monumentis Poloniis impugnari poſſe; ſed nobis de determinato hujus facti anno altercari non lubet. Quare ad referenda poſthuma ipſius rei teſtimonia progredimur.*

quo ſaxi monumentum adhuc ſtriſſum cernebatur ante Flaminii,

566 *Flaminius lib.* 2 *Vitæ* S. Dominici *fol.* 44 *verſo & ſequente illam ſaxi dejectionem, ejuſque veſtigia memorat his verbis*: Nocte quadam in æde divæ Sabinæ hoſtis antiquus illum ab incepto deterrere conatus eſt. Saxum ingens de ſummo tecto dejecit ſic, ut capitis illi tegmen perſtrinxerit. Sed dolos ipſe veteratoris ja-

telligeos, tamquam ſaxum permanſit immobilis: quod cernens dæmon, terribiliter inſtrendens, ablit. Subjectum marmor; in quod ſaxum deeidit, eo ictu adhuc ſciſſum cernitur; ipſum autem ſaxum viteri habens cujuſdam nigri ſimilitudinem, rotundum quidem, ſed veluti compreſſum, fidem miraculi acteſtimonium ſervans, ibidem appenſum hodieque conſpicitur. *Hæc Flaminius de poſthumis hujus ſaxi veſtigiis, quæ ætate ſua adhuc ſupererant. Verum poſt hæc tempora pavimentum iſtius eccleſiæ ſublatum ac mutatum eſt.* ANCT. G. C.

& qui ad poſthumam rei memoriam

567 *Quapropter Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1218 *cap.* 35 *opportune ut ita monet*: Pompeius Ugonius libro de Stationibus Urbis, ſtatione prima auctor eſt, marmor illud pavimenti, ictu ſaxi a dæmone jacti, in diverſas partes ſciſſum & conquaſſatum, ad annum MDLXXXVI manſiſſe omnibus conſpicuum, ſignum miraculi retinens. Sed eo anno, dejecto mediano pariete, qui eccleſiam interſecabat, uti ſuperius diximus, & inſtaurato pavimento, juſſu Xiſti V Pontificis maximi, qui nam eccleſiam illuſtrandam curabat, mercenarii operæ nihil minus curantes, marmor illud fractum amoverunt, veteremque illam miraculi memoriam imprudentes diſſipavnnt. *Pompeius Ugonius, quem Malvenda hic allegat, in Italica Hiſtoria Stationum Romanarum apud nos fol.* 12 *verſo refert teſtetam hujus reſtaurationis inſcriptionem, quæ in eadem eccleſia S. Sabinæ ſic legitur*: Sixtus V Pont. Max. eccleſiam hanc, intermedio pariete, ruinoſoque tectorio ſublatis, pavimento ſtrato, gradibus erectis, picturis ad pietatem accommodatis, altaripue nua cum ſacris martyrum Alexandri Papæ, Eventii, Theodoli, Sabinæ, & Seraphiæ reliquiis ob ſtationarias pontificiaſque Miſſas celebrandas translato, in hunc formam reſtituit anno Pont. 11, *id eſt Chriſti* 1586. E

in eccleſia S. Sabinæ noſtrum conſervatum,

568 *Deinde inedatus Pompeius fol.* 15 *ſuggerit Italice poſteriorem memorati ſaxi notitiam, quam malvenda in Annalibus loco proxime citato ſic fere Latinam reddit*: Nunc ſaxum ipſum, quod dæmon in ſanctum Dominicum jecit, in medio eccleſiæ ſupra columnellam bicubitalem poſitum revinctumque catena ferrea, ne quis auferat, viſitur, quod nos ſæpe conſpeximus. Eſt nigri coloris, rotundum, & ut temur, ponderis quinquaginta libarum. Exiſtimamus, eſſe ex veruſtis Romanorum ponderibus: nam multos hujus uſus conſimiles lapides Romæ vidimus. Ante hæc tempora ſub eo ſaxo nigro hi verſus legebantne, rudi quidem & pingui Minerva, ſed qui monumentum geſtæ rei fideliter exprimerent: F

Credidit orantem jacto contundere ſaxo
Sanctum hic Dominicum hoſtis verſutus; at illum
Illæſum Dominus ſervat. Mirabile factum
Marmoris illiſi confractio monſtrat in ævum,
Hiſque fidem præbet ſuſpenſus & iſte moleris.

ibique oſtenditur malus medica, quam Sanctus plantaſſe traditur.

569 *Denique Malvenda ibidem aliud poſthumum Romanæ commorationis monumentum memorat his verbis*: Exſtat adhuc viſitutique in hortulo ſanctæ Sabinæ arbor malus medica, quam conſtanti & fama & traditione produnt, manibus ſancti Dominici ſatam. Incredibile dictu, quanta frequentia & devotione populi, quotannis feria quarta Cinerum, cum viri, tum feminæ, certetim confluentes, ex ſuctu, ex frondibus, porrigentibus fratribus, abſtrahunt in va-

Digitized by Google

tios

AUCT. G. C. tior uſus & medicinas, immo & præſentiſſima variorum morborum remedia; ſæpius in his non ſine miraculo malorum ſuorum præſidia experti. Stat, vigetque ea arbor per quadringentos jam ferme annos, quaſi miraculo quotannis rediviva, cum ſine frondibus, ſingulis annis propemodum relinquatur. *Mirum ſane eſt, antiquos omnes biographos, ac ipſam ſororem Catillam, de hac arbore medica tacuiſſe. Attamen incolæ hujus cœnobii relinquunt in pacifica poſſeſſione qualiſcumque ſuæ traditionis, cum nobis deſint vetera inſtrumenta, quibus eamdem confirmare nos improbare poſſimus.*

Hiſce miraculis prodigia improbabilia, 370 *Magis ab omni veriſimilitudine recedant ſequentia, quæ Flaminius in Vita* S. Dominici *lib.* a *fol.* 40 *inter Romana Sancti geſta ſe refert*: Cum Romæ quoque Pſalterium publicaret, erat admirabilis totius civitatis ad eum concurſus propter ingentia prodigia, quæ ſequebantur, dum populum ad id alliceret & hortaretur, adeo quidem, ut non alii ſolum, ſed etiam Cardinales ipſi, & aliis inſignes dignitatibus eccleſiaſticis viri certatim ſe Roſariorum numero adſcribi poſcerent. Erat tunc formoſiſſima Romæ & magni nominis meretrix, cui Catharinæ fuit nomen cognomento pulchræ, ad quam propter elegantiam morum & formæ, & exquiſitum corporis eul. B tum frequens juventus conveniebat: quæ licet adeo corruptis eſſet moribus, & numeroſam ipſa multitudinem corrumperet, accepto tamen de manibus beati Dominici Roſarii funiculo, ad eccleſiam quotidie veniebat, & ibi Roſarium dicebat. Dum autem illa per urbem die quadam iret, factus eſt illi puleherrimus juvenis obvius, qui blande nimis illam appellavit & dixit: Curita per urbem, Catharina, vagaris? An forte domum non habes? At illa: Domum habeo pulchram & eaeultam, ac rebus omnibus refertam neceſſariis. Tunc juvenis: Viſne, ut apud te hodie cœnem? Ait illa: Maxime; pollicitoque fore, ut te opipare accipiam. His dictis, manum illius apprehendit, ac domum duxit.

Ex omnibus notatis ſcriptoribus quæ, 371 Ne longum faciam, appoſita eſt cœna, in qua, quidquid ille tangebat, ſanguis inficiebat. Stupuit cum multis, quæ ſimul diſcumbebant, puellis Catharina & ait: Quid eſt, quod video, mi hoſpes, cujus manu tacta omnia ſanC guine fœdantur? Cui juvenis: An ignoras, Catharina, non deberi verum Chriſtianum quidquam eſſe aut bibere, quod non ſit Chriſti ſanguine tinctum? Tunc meretrix: Puto, te quempiam eſſe venerabilem virum. Ait juvenis: Qui ſim, non ignorabis, ubi cubiculum ingreſſi fuerimus. Suſpenſo admodum animo, ac rei caitum illa maxime videre cupiens, cubiculum cum juvene ingreſſa eſt, ac prior lectum inſiliens ad ſa juvenem invitat. Tunc repente juvenis in puerum transformatur, coronam in capite ſpineam habentem, & crucem humeris geſtantem, conſoſſum diris quinque vulneribus, corpore toto verberibus laceto, & exaereitæ atque ſtupenti ait: O Catharina infella, adhibe tandem tuæ ſtultitiæ modum, & finem ſac inſaniendi. Aſpice me, ac vide, quam dira pro te ſupplicia ſum paſſus. Quibus dictis, in virilem ſe formam tranſmutavit, ac talis appatuit, qualis fuit, enm diros eruciatus ac verbera tulit. Poſtmodum vero tam, quam ſol teſplenduit, & vulnera quinque divinum ex ſe fulgorem effudera, ac rurſum ait: Deſine, o Catharina, deſine jam inſanire, & quæ vidiſti reminiſcere, ac te jam reſpice.

372 Cumque hæc & alia multa illam admoD nuiſſet, evanuit. Quæ continuo reſipiſcens, beatum Dominicum adit, & illi hæc omnia narravit, ac delicta ſua confeſſa eſt, & accepta alacri animo Pſalterii dicendi mulcta, conſortio etiam Roſariorum adſcripta eſt: eumque tota mente orationi eſſet intenta, magna Dei Parens, beatam Catharinam comitem aſſumens, ad eam venit, & ait: Vides, filia, quantum deliqueris: æquum eſt, ut ad purgandam animæ tantam labem aliquid ſupplicii perferas. Volo igitur, ut tibi per quotidie quinquaginta verbera inferas. Mira fuere, quæ poſt de illi beato Dominico cælitus fuera monſtrata; ut ſtuperet ipſe, quod tam fœda paulo ante meretrix ad tantum ſanctitatis gradum & excellentiam perveniſſet: quem ſic mirabundum pia Dei Genitrix, & humani generis certiſſima ſalus, ſic allocuta eſt: An ignoras, fili mi, meamatricem ac tutelam peccatorum eſſe, ac in meis manibus collocatam Dei clementiam? Hæc tibi, quæ miraris in hac meretrice, nota eſſe volui, ne quiſpiam ſit, qui de Dei miſericordia deſperet. Illud præterea volo te non ignorare, me a Filio meo impetraſſe, ut quicumque Pſalterii mei cultores exſtiE rint, & Roſariorum numero fuerint adſcripti, tanta redundent gratia, ut omnibus ſtuporem ingenerent. Catharina vero, contemptis rebus omnibus, ac derelictis anteactæ vitæ illecebris ac voluptatibus, in loco ſe concluſit, ubi ſolicitæ vitam finivit; cui quidem affuit in obitu humani generis Redemptor, & cum beata Catharina ſolicitiſſima Dei Genitrix.

adjungit Flaminius,

cujus fidem fruſtra nobis commendat Malvenda.

373 *Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria Hiſpanica Ordinis Prædicatorum lib.* 1 *cap.* 35, *Abrahamus Bzovius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1221 *num.* 10, *Joannes a ſancta Maria in Vita Gallica* S. Dominici *lib.* 3 *cap.* 30, *ac denique Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1218 *cap.* 28 *eamdem prodigioſam hiſtoriam ex Flaminio confideater narrant. Quinimo Malvenda ad majorem fidem ei concillandam loco citato hæc præmonet*: Ac quanto cum mentis & ſpiritus ardore ſanctus Dominicus hoc tempore divinum Roſarii inſtitutum Romæ prædicaverit, quamque claris de cælo prodigiis illud contigerit illuſtrari, Flaminius ex antiquis monumentis ita refert. *Deinde retitut ſtupendam hujus Catharinæ hiſtoriam, jam a nobis relatam, cui duas hujuſmodi alias ex eodem auctore ſubjungit, & poſt illas capite ſequente fidem Flaminii iterum commendat his verbis*: Hactenus Flaminius, vir probus, & eruditus, integræque fidei, non niſi ſibi comperta in hiſtoriam conſcribens: accepta ea procul dubio ex vetuſtis memoriis Ordinis Prædicatorum, & ex aliis, qui ante ipſum libros integros de Roſariorum condiderunt; quæ etiam poſteriores ex ipſo & aliis exſcripta ſuis commentariis inſerere. *Non negamus, Flaminium fuiſſe virum eruditum & probum; ſed ſine injuria dici poteſt nimis pie credulus, quod etiam de Ferdinando Caſtillo, prudenti alioquin hiſtorico, & quibuſdam illius ſcitatoribus intellectum volumus.*

F

cum ille hoc exceperit ex Alano Ruperſ.

374 *At videtur Malvenda ignoraſſe, aut diſſimulaſſe, primum harum narratiunculariam auctorem: nam hic mentionem faciens de* antiquis monumentis, *quæ Flaminio præluxerint, nuſquam nominat Alanum Ruperſem, qui tamen part.* 3 *cap.* 59 *eamdem Catharinæ Romanæ hiſtoriam literis prodidit, & ibidem in editione Moguntina apud nos pag.* 306 *unt illam ita præfatur*: Narravit gloriofus ille magiſter Joannes de Monta in

ſuo

A ſuo Mariali, quod etiam reperi in libro Fratris Thomæ de Templo. Tempore, quo beatiſſimus Dominicus, Prædicatorum Ordinis dux & pater inclytus prædicabat in orbe terrarum famoſiſſimus, plurimis in regnis populos inceſſanter ad Virginis inviolatæ Mariæ laudem hortabatur, & ad angelicam ipſius Pſalterii confratriam, contigit, Romæ eum prædicare &c. *Tandem poſt longiorem prologum de Catharina Romana egere incipit, & piam iſtud drama, quod Flaminius in compendium redegit, per plures paginas variis epiſodiis amplificat. Nihil hic repetimus circa Joannem de Monte & Thomam de Templo, de quibus antea ſatis ſuperque dictum eſt.*

uni ſerve converſio cujuſdam peccatricis fundamentum præbuit,

575 *Dum hanc hiſtoriam pio dramati componimus, inde inferri nolumus, totam illius ſubſtantiam ab Alano confictam eſſe: nulla enim modo dubitamus, quin S. Dominicus Romæ & alibi ſerioſis ſuis concionibus multos magnoſque peccatores ad pœnitentiam converterit. Quid ſi Sanctus aliquibi famoſam meretricem mirabiliter ad frugem reduxerit, & Alanus more ſuo hanc converſionem prodigiis adjunctis exornaverit, quod forte ad magis commovendas auditorum ſuorum animos ſibi non illicitum putabat? Certe Alanum in hujuſmodi epiſodiis addendis minime ſcrupuloſum fuiſſe, poſtea ad oculum patebit ex hiſtoria Benedictæ Florentinæ, quam inferius ex Conſtantino Urbevetano, & ex ipſo Alano exhibebimus, ut utraque narratio inter ſe conferri poſſit. Simile quid factum ſuſpicamur in hiſtoria cujuſdam fœneratoris, quam Flaminius præcedenti ſubjungit, & quam Alanus de Rupe ad Roſarium ſuum aptavit, ut mox infra demonſtrabimus.*

Hunc ei vitæ uſurarii alterius hiſtoria

576 *Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 2 cap. 19 de* S. Dominico *narrat ſequentia:* Cuidam uſurario, ſibi mentienti juſtitiam, & petenti Euchariſtiam, ſacram porrexit Hoſtiam, quæ quaſi carbo ignitus ejus palatum aduſſere videbatur, ut Mulciberi ignis, qui puerorum carnes frigerat viſcera, edureret Chaldæi nequitiam. Unde compunctus, converſus eſt, quæ male acquiſierat, teſtimens univerſa: *Auctor hic ſatis manifeſte alludit ad miraculum fornacis Babyloniæ, quæ pueros illæſos ſervavit, & cujus flamma Chaldæos adſtantes combuſſit. Præterea uſurarius iſte hac punitione ad frugem ſeductus dicitur. Veram Stephanus de Borbone, antiquus Ordinis Dominicani ſcriptor, apud Echardum tomo 1 pag.* 40 *& ſequente in notis eamdem aut ſimilem fœneratoris hiſtoriam aliter ſic refert:* Legi in libro cujuſdam antiqui Fratris, quod in Lombardia beatus Dominicus viſitavit ad preces aliquorum quemdam legiſtam, magnum advocatum & uſurarium; quem gratiter infirmum rogavit in præſentia ſacerdotis beatus Dominicus, quod uſuras ſuas reſtitui præciperet. Qui nolebat acquieſcere, dicens, quod filios & filias nolebat pauperes relinquere; ideo receſſit ſanctus Dominicus cum aliis & cum Corpore Chriſti. Confuſi autem ſunt amici, rogaverunt eum, ut promitteret aſque quo communionem reciperet, & ne ſepultura Chriſtiana careret; quod fecit, ſic eos decipere credens. Eis autem recedentibus, poſtquam communionem receperat, cœpit clamare, ſe totum fuccendi, & quod poſita erat gebenna in os ejus: Ecce totus ardeo. Et elevata manu dicebat: Ecce tota ardet, & ſic de aliis membris, & ſic mortuus & conſumptus eſt. *Nihil hic de converſione iſtius uſurarii indicatur.*

577 *Nunc patientur audiamus, quomodo Alanus de Rupe part. 3 cap. 38 pag.* 450 *& ſequentibus alteratam hujus fœneratoris hiſtoriam mutaverit, & ſtupendis miraculis amplificaverit:* Erat in Italia, *inquit*, quidam uſurarius magnæ famoſus & nominatus, habens villas, civitates & caſtra. Quid multa? Comitibus fuit potentior. Similiter in plurimis villis & tertis pauperes * habuit. Qui quodam tempore audivit prædicari Pſalterium beatæ Virginis a ſancto Dominico, & proponens ipſum legere, acquirebat ſibi ad legendum Patriloquium pretioſiſſimum, quod non ſolum devotionis cauſa, ſed forſan magis cauſa oſtentationis portavit, & triennio continuavit. Contigit, ut tactus aliquando devotione, quamdam eccleſiam intraret, ubi modo inconſueto audivit vocem imaginis Mariæ terrificam ſibi dicentem: Jacobe, Jacobe, redde rationem mihi & Filio meo, ſicut exigis diſtincte a tuis ſubditis, etiam de minimis. Hoc autem audivit pluries, Unde tandem adeo territus fuit, ut fugeret de eccleſia. Ipſo veniente domum, tetror ille cordis non ceſſavit. Inquirentibus eutem uxore & filiis, cur turbaretur, [ex]poſuit, quid ſibi contigerit.] Cui tem narranti dixerunt, phantaſiam eſſe; & quid faceret, ſi hæc omnia redderentur, interrogabant: propter quod non habuit cor reddendi. Sed ei ſuadebant, ut ſe & omnia beatæ Mariæ commendaret.

AUCT. G. C.

dedit materiam corpori narrationis,

** forte bancos, id eſt, ſcamna*

E

578 Contigit deinde poſt duos annos, ipſo equitante cum multa comitiva quaſi potens in divitiis ſuis, ecce Impl & utſi invaſerunt eum, aliis nos videntibus; ſed ſolum vocem audientibus & rumores: a quibus ex equo tractus, equo ſtrangulato, miſerabiliter mordebatur; & vulnerabatur in capite, brachiis, & per totum corpus a beſtiis. Alii, qui cum eo erant, hortabantur, ut clamaret ad beatam Virginem; quod & fecit, proponens ſe emendare; & ſic liber ad minus a morte evaſit corporis. Eum ſic graviter vulneratum in villam deduxerunt, & curam ejus egerunt. Redeunti igitur illi domum, voleatique ſe emendare obviavit amor mulieris & filiorum, nec vitam ſic mutavit, ut propoſuerat. Qui poſt duos annos iterum equitavit cum magno comitive. Et ecce ſtatim fulgura & tonitrua ſonara cœperunt horribiliter, & mox ipſe ſolus a turbine abreptus eſt & deportatus ſurſum a dæmonibus cum equo ad ſex milliatie. At illa clamabat ad beatam virginem Mariam, promittens emendationem. Cui mox Maria adfuit cum Patriloquio ſulmineo, & cunctis, qui ederant ad nocendum, fugatis dæmonibus, reduxit eum in equo ſedentem propria manu ad terram. Quo facto, virgo Maria diſparuit. Territus vero equus viſione dæmonum, quaſi furioſus, per diverſa partes corrobat*. Demum inſtavit domunculam quamdam in vie, & valde ſunt tertiti illi, ad quos declinabat ex viſu terribili equi & inſidentis. Et ſic evaſit iterum. Non tamen habens cor reddendi, ſed propter infamiam ſui & ſuorum diſtulit promiſſum implere.

quam lacrymabilibus epiſodiis,

F

** forte curebat*

579 Confeſſus eſt non tamen habens cor reſtituendi per uſurem ablata: ſuper quod, ipſo dolente, confeſſor abſolvit eum, admonuitque, ne ipſum ſaluberrimum ſervitium Mariæ virginis deſereret. Poſt hæc multe bona faciebat, & in diverſis locis monaſteria conſtruait, & eleemoſynas largiebatur abundantiſſime. Apparuit poſt hoc eidem beata virgo Maria viſibiliter interrogans eum, anne vellet adhuc reſtituere non ſua? Ipſo reſpondente, quia non haberet cor ad hoc faciendum, beata Virgo dulciter interrogavit, an reddere vellet, ſi ipſa daret, unde ſatisfacet.

diverſiſque ſodalis anxie,

AUCT. G. C. rae. Annuit ille; & ecce dabantur illi per Imperatricem cælestis paradisi dona innumera. Mox ille conspexit domum plenam divitiis; quas attente contemplans, cupiditate rapiebatur, ut adhuc illa per Virginem sic indulta retineret cum suis. Affuit tamen virgo Maria commissans ei, quod datam substantiam simulque & suam auferret cum ipsius vita, nisi acquiesceret & votum adimpleret. Propter quod territus cœpit ubique terrarum ad suos barcos *scribere & publicare restitutionem, & restituere singulis. Quod & factum est. Remanserunt autem solum illi cuncta priora, de quibus faciebat multa bona. Appropinquante vero ejus vitæ termino, intimavit eidem virgo Maria, ut suæ domui disponeret, quia ab hac luce esset migraturus: fuit enim annosus satis. Qua dispositа, moritur, ecclesiasticis munitus Sacramentis.

* *forsan* barcos, *ut supra*.

580 Adstabant illi innumeri dæmones miserabiliter ejus animam suscepturi discerpentes. Clamante ipsa itaque miserabiliter, ac illis portis infernalibus appropinquantibus, apparuit quædam Regina pulcherrima cum Michaele archangelo arrestans eos, quærensque, quare sic servum suum deportarent; allegant ipsi, eum esse suum, proponentes peccata omnia. Quibus Virgo regina respondit. Suscipite statetam, & ponderentur mala omnia contra bona: aliqua enim bona fecit. Quod factum est. Sed mala statim deorsum descenderunt, bonis ascendentibus. Tunc beata Virgo suis bonis apposuit unum parvum Patriloquium, & mox para bonorum descendit præponderando omnibus in altera parte jacentibus malis. Dixitque gloriosa virgo Maria, quod majoris esset meriti suum Psalterium, quam omnia sua mala. Sic igitur datus est & redditus virgini Mariæ. Quod videntes dæmones numerosi & non audentes accedere, sed beatam Virginem blasphemantes, & sæ invicem verberantes, fugerunt. Atrocissime tamen custodem illius usurarii omnes impetunt clamoribus & verberibus imperantes, quod cum eum tam diu habuisset tot vinculis ligatum, & tamen evadere permisisset: & similiter quare ei dicere Psalterium permisisset. Et confusi redierunt cum strepitu mirabili in infernum. Ipse vero liberatus a dæmonibus, ascendit cum Virgine gloriosa ad superna & siderea regna, quod & nobis suis concedat famulis Jesus Christus cum virgine Maria. Amen.

ac tanto-pere timuit ac-cipere.

B

C

582 *Si quispiam forte, contenderit, hanc narrationem ab antiquis duabus historiis supra memoratis tam multum differre, ut non fiat satis verosimile, illam ex his desumptam esse, non magopere refragabimur, & facile credemus, integram hanc fabulam ab Alano adinventam fuisse. Saltem ex ea lector non difficulter cognoscet ingenium Alani, quod stupendis prodigiis, ut cum Melchiore Cano dicam, incredibilibus miraculorum monstris delectatur, ut ex infra dicendis iteum apparebit. Hæc sunt præcipua, quæ ex Romanis Sancti gestis discutienda esse duximus; alia vero insigna & magis perspicua inferius in Actis referentur. Nunc autem cum S. Dominico iter Hispanicum aggrediamur.*

ut vero ab illo conficta videri possit.

D

§ XXXI. Hispanicum S. Dominici iter, gesta Segoviæ, posthuma commorationis Segoviensis monumenta, & an Sanctus ibi facta stigmata acceperit.

Sanctus anno 1218 ex urbe Romana in Hispaniam profectus est.

Beatus Jordanus infra apud nos num. 44 annum hujus itineris ita assignat: Eodem anno (*ultimum Christi* 1218, *quem paulo supra ejus expressérat*) perrexit in Hispaniam Magistar Dominicus, ibique duabus domibus instauratis, una apud Madrid, quæ nunc est monialium; altera vero apud Segobiam, quæ prima fuit domus Fratrum Hispaniæ. *Venerabilis Humbertus, Theodericus de Appoldia, Bernardus Guidonis, aliique auctores passim consentiunt huic chronologiæ, quam Malvenda in Annalibus ad eumdem annum* 1218 *cap.* 42 *& sequente ab objectionibus vindicat, & pluribus argumentis confirmat. De tempore ipsius anni nihil certi statuere possumus, quamvis eruditiores chronologi tradant, Sanctum circa mensem Octobrem vel Novembrem Roma in Hispaniam discessisse. Tantummodo ex infra dicendis constabit, illum hoc anno ante festa natalitia Domini nostri Jesu Christi Segoviam pervenisse, ibidemque prædicasse.*

E

583 *Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 19 *in notis hoc Hispanicum Sancti iter sic ordinat*: Dominicus Roma egressus, puta mense Octobri MCCXVIII, in Occitaniam venit. Ut in eam provinciam se conferret, pluta urgebant: mors Simonis comitis Montis-fortis, amici sui conjunctissimi, quem in obsidione Tolosæ a novam meretrices hæreticæ machinam projectus obruerat die XXV Junii ejusdem anni; sodales sui amisso insigni illo heroe, patrono suo beneficentissimo, mœrore confecti & consolandi; res sui Ordinis, prævalentibus in illa regione hæreticis, non parum perturbatæ: his quantum licuit in transitu reparatis, recreatis Fratribus, & ad sustinenda pro fide quæque adversa excitatis, relicto ipsis præfecto Fratre Bertrando de Garriga, quem anno superiori cum abbate Matthæo Parisios miserat, sed qui, ut conjicere est, tum Tolosam redierat, Hispaniam ingressus est, Segobiæque jam aderat ante Natale Domini, ibidemque pro more prædicabat, & incolis ob diutinam siccitatem, quæ agricolas earenus seminare prohibuerat, afflictis & pene jacentibus, copiosissimum e cæli imbrem obtinuit. *Hæc Echardi conjectura admodum probabilis est, etiamsi B. Jordanus hanc brevem S.* Dominici *commorationem in Occitania non tupresserit.*

Ex sententia Echardi tunc per Occitaniam transiit.

F

584 *At priusquam in Hispaniam transeamus, duo miracula, quæ Sanctus in itinere illo patrasse dicitur, paucis referenda sunt ex Flaminio, qui in Actis* S. Dominici *fol.* 31 *primum sic narrat*: Compositis in Urbe rebus, beatus Dominicus in Hispaniam rediit. In eo itinere comitem habuit Albertum Minoritam, cui cum canis tunicam laceraſſet, & in locis esset, ubi proprat furorum penuriam & acuum rafarciri non poterat, beatus Dominicus lutu laceram partem insperſit, quod cum exsiccatum esset & fricando excussum, sic tunica quidem apparuit integra,

quo in itinere dicitur patrasse duo miracula.

A aeſt nonnquam fuiſſet lacerata, *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1218 cap. 43 poſt relata Flaminii verba probare conatur, quod Sanctus in itinere illo comitem habere potuerit Minoritam, & prodigioſam lacerate tunicæ reſtitutionem aliis exemplis ibidem ſic confirmat*: Nec tamen nimis leve aut minutum reputandum, quod diſceptatam Minoritæ veſtem Vir Dei miraculo reſarcierit, cum & ſanctus Benedictus Fractum nuteicis ſuæ capiſterium (*eſt vas ſeu inſtrumentum, quo frumenta purgantur, ut Cangius in Gloſſario tradit*) ligno ereis integrarit: & ſanctus quidam Converſus Ordinis Ciſtercienſis ollam confractam precibus integram reſtituit apud Cæſarium lib. 10 cap. 14; & multa id genus mirscula etiam in rebus minutis edidiſſe Sanctos, ſatis conſtat. *Hæc quidem probant, id fieri potuiſſe, quod nemo infitiabitur; ſed maluiſſemus, ut Malvenda ibi antiquiora hujus rei facta teſtimonia protuliſſet.*

quorum antiquiorem teſtem non novimus, quam Flaminium;

585 *Petro Flaminius filio proxime citato altetum miraculum exponit his verbis*: Iode ad tabernam quamdam venerat meritoriam, ubi eum beato Dominico & ceteris convivis appoſitæ fuiſſent ernes, nec ipſe comederet, cauponis uxor lucro intenta, & rata, id ab eo inſtinctu avaritiæ fieri, contumeliis afficere, ac procaciter in eum probra jacere non ceſſabat. Indignitas rei convivas movit, & ſanctum rogarunt Virum, ut ſuis illi verbis ſilentium indiceret: qui cum blande eam alloqueretur, & hortaretur, ne adeo inhumaniter Chriſti famulos tractaret; nec finem tamen jurgandi faceret, nulla eos cius ira, ſed ſola Dei reverentia, cujus oullam videbat rationem in ejus miniſtros haberi, dixit: Indicat tibi ſilentium Deus. His dictis, ſic illa obmutuit, ut toros octo menſes, hoc eſt uſque ad reditum beati Dominici loqui non potuerit. Quem reverſum ubi, quæ facta muta erat, agnovit, illius advoluta genibus eo modo, quo potuit, veniam petiit, & linguam ſibi reſtitui precata eſt, quam facile ſancti Viri oratione impetravit. *Hæc tamen nos latet, unde Flaminius hæc hauſerit, cum nec ipſe Alanus, nec alii veteres de duabus illis miraculis meminerint.*

B

certiora autem fant ea, quæ ta Ar°

586 *Majorem fidem merentur miracula, quæ Sanctus Segobiæ patravit, & quorum primum in Vitis Fratrum part. 2 cap. 6 ſic legitur*: Tempore, quo beatus pater Dominicus in Hiſpania apud Segobiam domum accepit, accidit, ut die quadam extra muros dictæ civitatis ingenti convocato populo prædicaret. Non aurem latebat eum, populum pro defectu pluviæ multa triſtitiæ materia innodatum, cum inſtaret faſtum Nativitatis Dominicæ, & deficiente pluvia, nondum agricolæ ſeminare cœpiſſent. Poſt ſermonis igitur primordia Vir Dei divinitus inſpiratus in hæc verba prorupit; Nolite expaveſcere, fratres, confidite in Dei miſericordia, quia hodie, ea abundanti conceſſa vobis a Domino pluvia, triſtitia hæc veſtra vertatur in gaudium. Sane tunc temporis nullum pluviæ apparebat indicium; quin potius torus aer, ſolaribus radiis elaritate fulgentibus, nec cujuſquam nubis oppoſitione fuſcatis, ſereniſſimus effulgebat. Eo igitur cœpto ſermoni inſtante, ecce ſubito tanta, ramque vehemens deſcendit pluvia, ut propter aquæ inundationem via poſſent ad civitatem redire, certatim domos proprias repetentes. Aguntur gratiæ Deo ab omni populo, qui facit mirabilia magna ſolus, quique ſervi ſui Dominici promiſſum tam velociter producere voluit ad effectum.

C

587 *Alterum ibidem capite ſequente ita narratur*: Per idem tempus eum idem ſervus Dei Dominicus vellet quodam die feſto in conſilio jam dictæ civitatis proponere verbum Dei, omnesque, qui convenerant, regales, qui tunc temporis eis miſſæ fuerant, litteras audiviſſent, ait: Nunc uſque, fratres mei, terreni & mortalis regis audiſtis edicta; jam igitur mandata cæleſtis & immortalis audite. Ad quam vocem nobilis quidam ſecundum ſeculi faſtum ſenſu carnis inflatus, non ſolum audire contempſit, verum etiam in verba indignationis prorupit dicens: Numquid non eſſet malum, quod verboſus iſte detinens diem ſermonibus, nos a prandio impediret? Dixit, atque incontinenti equum, cui inſidebat, verſus domum ſuam, quæ prope erat, dirigens abiit murmurando. Cui beatus Dominicus ait: Ecce nunc quidem receditis; ſed antequam anni circulus evolvatur, equus veſter, cui nunc inſideris, ſeſſore carebit, & ad turris veſtræ elaboratum præſidium, occupante interfectore; non poteritis pervenire. Quod verbum ea Dei ſententia fuiſſe prolatum, ſequens evenrus manifeſtiſſime comprobavit: nondum enim anno peracto, idem nobilis eodem loco, quo ſtabat, cum ſententis proferretur, ſuit a ſuis æmulis eum proprio filio ac conſobrino atrociter interemptus, dum ad turrim, quam ſibi ædificaverat, ut poſſet evadere, feſtinaret. *Etiamſi hæc miracula in codice noſtro Ultrajectino P. Ms. 7, & aliis quibuſdam iſtius operis exemplaribus deſint, tamen ſufficientem de iis fidem facit alter codex ſeculi 1211, ex quo illa apud Echardum tomo 1 pag. 38 referuntur.*

AUCT. G C. *vel min Segoviens.*

E

588 *Tertium denique in iiſdem Vitis Fratrum part. 2 cap. 9 exponitur his verbis*: In civitate Segobienſi fuit quædam mulier Deo devota, apud quam aliquando ſanctus Dei Dominicus hoſpitans ſaecineam tunicam, qua loco cilicii ad tempus uſus fuerat, depoſuit, invento aſperrimo cilicio, & juxta voluntarem ſuam admodum pungitivo; quam tuniecam mulier multa cum devotione ſuſcipiens, in arca ſua inter preciofiora quæque repoſuit, & diligentius, quam regalem purpuram, cuſtodivit. Accidit igitur, ut quidam die dicta mulier ad negotium expediendum egredieos, ſolam ac clauſam reliquit * domum ſuam, relicto ibidem propter feſtinantiam ſive alia ex cauſa igne accenſo, quo paulatim invalescente, quidquid in pavimearo domus erat, exuſtum eſt, niſi ſola arca ligues, in qua Sancti tunica ſervabatur, quæ in medio inceodii poſita non ſolum non atſit, ſed nec fumo ſuit obfuſcata. Rediens igitur mulier, ac de tam vehemeoti miraculo obſtupeſcens, primo quidem gratias egit Deo & beato Dominico hoſpiti ſuo, qui cum tuniea ſua etiam totam ſubſtantiolam ſuam, quam pene totam in arca habebat repoſitam, ab incendio reſervavit, ac detentis ad devotionem tunicæ manicis, partem reliquum Fratribus reſervandam tradidit, quæ uſque hodie in Conventu Fratrum pro reliquiis conſervatur.

nunc temporis mirabiliter coniguens,

F

** al. reliinquens*

589 *Didacus de Colmenares in Hiſtoria Segoviensi, quam anno 1640 Hiſpanice recudi juſſit, cap. 20 § 8 agens de hoc miraculo aſſerit, illam Sancti tunicam poſt aliquot annos venuſſe in poteſtatem Mariæ de Meneſes, quæ regi Sancio Forti nupta erat, eamque cum aliis ſacris reliquiis poſtea relictam fuiſſe Huelgenſi monaſterio Vallifoletano, ibique hodiedum magna cum devotione honorari. Ambroſius de Morales tome 3 Chronici Hiſpanici fol. 349 teſtatur ſe ibi tunicam illam,*

& quorum monumenta poſthuma

AUCT. G. C. *illam, excepta una manica, integram vidiſſe. Donationem & identitatem harum reliquiarum illis quorum intereſt, accuratius indagandam relinquimus. Ceterum Echardus tomo 1 pag. 39 ad narrationem hujus miraculi notat ſequentia:* Hinc argoitur, cœnobium Segobienſe oondum inceptum, eum beatus Dominicus ad eam urbem pervenit; alioquio apud Fratres ſuos, oon apud mulierem devotam, hoſpitatus eſſet. Primum tamen Hiſpaniæ dicitur erectum; quia Matritenſe, licet a ſodalibus, anno MCCXVII eo miſſis, jam inchoatum, in ſaerom gynæceum, vivo adhue Sancto, eooverſum eſt; nec oiſ longe poſtea domum Fratrum Matriti Ordo habuit.

adhuc hodiedum oſtendunt.

590 *Ægidius Gundiſalvus Dovila in Theatro eccleſiaſtico Hiſpaniæ tomo 2 pag. 512 novam nobis notitiam ſuggerit: nam enumerans monaſteria dioeceſis Segovienſis, ibidem agit de Conventu Prædicatorum, cui S. Dominicus Fratrem quemdam, nomine Corbalan, primum Priorem aſſignaverit. Cum autem hic poſt exiguum tempo. eis intervallum in magna ſanctitatis opinione obiiſſet, reliquiæ ipſius in ſacello majori ad latus Evangelii collocatæ ſunt, & hodiedum venerationi exponuntur, ut teſtatur ſequens inſcriptio Hiſpanica, quam ſic Latinam reddimus:* Hic ſunt reliquiæ multorum Sanctorum, & corpus ſancti Corbalaoi, ſocii ſaocti Dominici, qui mortuus eſt in hac æde anno milleſimo ducenteſimo deoimo octavo. *Laudatus Didacus de Colmenares in Hiſtoria Segovienſi cap. 20 § 8 id ipſum confirmat, additque, reliquias illas in Conventu Prædicatorum ſupra portam ſacrarii elevatas eſſe, & ibidem jam memoratam inſcriptionem legi. Sane miramur, nec nullam iſtius Corbalani mentionem apud Memlagos, alioſque ſcriptores Dominicanos reperiſſe. Quapropter RR. PP. Prædicatores hac occaſione rogamus, ut nos de legitimo hujus ſodalis ſui cultu, die mortis, aliiſque ad ipſum ſpectantibus inſtruant, ſi illum Operi noſtro inſeri deſiderent.*

B

loco quo oſſa aurium S. Dominici eſſe creduntur, vel videndum,

592 *Neque de primo illo Conventus Segovienſis Priore quidquam habet Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti 1218, ubi tamen cap. 44 poſthuma* S. Dominici, *in ea urbe commorantis, monumenta ſic recenſet:* Cum Vir Dei Segoviam perveniſſet hoc anno (*videlicet Chriſti* 1218) C menſe Decembri, cœpit magno animi ardore frequenter coocionari ad populum de mundi contemptu, de rerum cæleſtium & æterorum deſiderio, tanto com audientium fructu, ut multi, relictis vitiis, vitæ meliora ſeugem capeſſerent, nonnulli mondo nuntium remittentes, divinam illam Prædicatorum philoſophiam profiterentur. Viſitor autem & oſtenditur hodieque ad flumen prope Segoviam locus, ubi Vir Dei prædicare ſolebat, magna conflucotium homioum freqoentia, inſigni ad hone uſque diem monumento oobilitatus, erecto ibidem ſacello ſeu oratorio, quod prædicantis ibi quondam Dominici memoriam conſervat. Ergo adjunctis ſibi in diſciplios ſanctiſſima ſociis aliquot, concedentibus ultroqoe offerentibus Segovienſis, condeodo monaſterio locum delegit inter aſperrimas rupes & ſaxa præruptа, ubi ſpelunca erat, in qoam ſanctiſſimus Pater, noctibus oraturus potius quam dormiturus, ſe recipiebat. Ibi puriſſimum illud corpoſcolum jejuniis & vigiliis, itinerumqoe laboribus penitus exhauſtum, diriſſime ſingulis noctibus ferrea catena contnodebat: fluebat ſanguis magoa copia, nedum ut latera ſpecus tingeret, ſed terram quoque ipſam irrigaret. Fidelia ac certa per manus a majoribus nocepta traditio, ad hæc uſque noſtra tempora perducta, fidem adſtrocbat, gutras ſanguinis e ſaeroſillo corpore supi ipſi ſpelunceæ aſperſas, tamquam recentes, magna cum aſpicientium admiratiooe cerni, cum ſpecus ea oune jam ioclusa intra capellam, nomine ſancti Domioici dicatam, in eccleſiæ Prædicatorum Segoviæ maneat.

D

quod S. Teresiæ alio quando detexerit vir pius,

592 *Occultas illas corporis affligationes, & eruenta harum in antro Segovienſi relicta veſtigia confirmare poſſumus ex Vita S. Teresiæ, quam Franciſcus de Ribera Hiſpanice conſcripſit, & in qua Latinus hujus ſcriptoris interpres Matthias Martinez lib. 4 cap. 13 ad rem noſtram de illa, ſiri iſta Sancta refert ſequentia:* Segobia Abulam jam erat abitura; prius tamen Prædicatorum Fratrum inviſere cœnobium, a ſancta Cruce deoominatum, voluit, quod ibidem locus ſit religiooe priſtina faeer, in quo glotioſus Ordinis illius parcos Domioicus vitæ ſeveritatem exercuit, & ſanguioia plurimum eorpore flagellis elicitom ſudit. Saecllum ingreſſa, comitantibus ipſam Priore loci & F. Didaco de Yangoas, eui tum quidem confiteos opetam dabat, aræ ſacta vicinior, in genus proſtrata diutios io orotione hæſit; ae tum quidem ad latus ſiniſtrum illi apparuit idem Dominicus. Quo viſo, Didaeos oomioatim ipſam compellavit: ad qoam ipſa voeem illico sb oratione ſurrexit, denſo lacrymarum imbre perfuſa; eiſi, quoad poterat, rem diſſimularet, ſieut ſimilibus in rebus facere conſueverat. Illius tum confeſſionem Didacus excepit, ſacrum feeit, & Euchariſtica eam communioiooe impertiit.

E

& alii Sanctos ei cum Chriſto egisse;

593 Cum veio etiam poſt in oratione perſtaret, eo protſus modo, quo aote, ſanctom Domioicum ad idem ſibi adſtare cooſpexit latus; petentique, eur ad hanc ſeſe partem ſiſteret; Aliud latus, ioquit, Domino meo reſervavi. Et ecce illico ſibi a dextris adſtantem redemptorem vidit Chriſtum, qui poſtquam aliquantiſper apud ipſam maoſiſſet, diſceſſit dicens: Cum amico meo oblectare interim. Duabus prope horis hic Teresa manſit, & illi interim Dominicus adfuit, gaviſum ſeſe aſſerens, quod hunc ipſa io locom veniſſet; ſimul etiam quæ ſubiiſſet hic olim labores, & qoas ibidem a Domino gratias accepiſſet, pluribus apericos: deinde, illius arrepta dextra, ſummem illi opem & auxilium in F inſtinoti a ſe Ordioiis rebus promovendis ſpopondit, inſuper addens alia, qnæ conſolationem & gaudium illi attulere. Diecbat ſubinde Teresa, eum taotam a Deo hoc in ſacrello graviam accepiſſet, taotaque conſolatione deliboa fuiſſet, gratiſſimom ſibi fotuium fuiſſe, perpetuo in eodem manere. *Hactenus per interpretem ſuum Ribera noſter, qui aliquando hujus ſeraphicæ Virginis confeſſionibus fuit, ac proinde forſan revelationem illam ex ore ipſius S. Teresiæ excepit. Hiſce inſignibus ac venerandis cryptæ Segovienſis monumentis ſcriptores aliqui nondum contenti, ea populari quadam traditione aſſerunt,* S. Dominicom *ibidem inſigitum fuiſſe ſacris ſtigmatibus, qualia S. Franciſcus anno Chriſti* 1224 *accepit. Inter alios Joannes a ſancta Maria in Gallicis* S. Domioici *Actis lib. 4 cap. 7 hanc traditionem mordicus tuetur; imo ipſam S. Teresiæ revelationem, quam mox retulimus, ad ſententiam ſuam confirmandam violenter ibidem detorquet. Verum hæc exulta opinio, de qua Malvenda prudenter tacuit, verooimillime originem*

ſuam

A *ſuam debet Alano, ut jam oſtendemus.*

ſed hæc nondum ſufficiunt quibuſdam ſcripturibus,

594 *Hanc incertam traditionem F. Ludovicus Lovmani Notis ſuis ad Speculum peccatricis animæ confidenter inſeruit, dum ibi pag. 253 & ſequentibus ſpelunçam Segovienſem, commoratione S. Dominici venerandam, ita diſtinctius deſcribit*: Nota, cœnobium noſtrum Segoviaſe extra mœnos ſitum, eo loco a ſancto Dominico exſtructum eſſe, in quo rupes erat, quæ noſtrorum uſibus aliqua ex parte ceſſit, ea antra quædam habet & receſſus, quorum ſolitudinem cum Vir Dei meditationibus maxime opportunam caperet, & perſpiceret ſecretiorem, ad aſſidui contemplationes & corporis afflictationes ſibi delegit, quoad uſque Segoviæ viſit. Ibi pernoctans in oratione Dei, modo abrepto in cœlum animo divinus Vir ejus gaudia prægnaſtabat, modo ad omnem carnificinam languida atque exhauſta membra diriſſimis flagris exercebat, tum ut egregiam domitam carnem ad rationis imperium flecteret, tum maxima, ut totus ipſe cum pa-

B tiente Chriſto cruci confixus eſſet. Quo tempore non aſſilis quædam ſuſpicio, ſed magno rationum pondere firmata, eadem in urbe, conjectura fuit, eum ibi Chriſti morientis ſtigmata accepiſſe, ut aliquorum teſtimonio prodit, & commonſtrat R. admodum P. Magiſter Hyacinthus Choquetius in libro, quem Mariæ Deiparæ in Ordinem Prædicatorum viſcera materna inſcripſit, cap. 28, quem videra ea copia.

qui infra eidem Sancto ubi tribuunt

595 *Conſulamus itaque Magiſtrum Choquetium, qui cap. 18 Operis aſſignati pag. 348 & ſequente improbabilem illam traditionem ita tuetur ultro*: Omnium a noſtris primus beatiſſimus Dominicus anno MCCXXIV (*hic haud dubie error irrepſit in numerum anni* 1224, *pro quo certo alius annus ſubſtituendus eſt*) Florentiæ cum eſſet, & aliquando ſacris operatorus, ad aram intrauerit, piæ devotæque ſemiæ Benedictæ conſpectus eſt, ſacris Chriſti ſtigmaribus inſignitus, ſpineam capite geſtatos coronam. Quod cum P. Thomas a Templo, ſancti Viri ſocius, refert; tum B. Alanus Rupenſis illud ipſum a beatiſſima Virgine ſibi revelatum aſſerit. Idem prodit Flaminius & alii: quin etiam memorant, B. Catharinam Senenſi & quibuſdam aliis eumdem ſanctiſ-

C ſimum noſtrum Patrem, immortalem atque æternæ felicitate donatum, cum ſacrorum vulnerum characteribus conſpectum. *At imprimis infra videbimus, quod Alanus viſionem illam Benedictæ Florentinæ aſſignarit. Præterea non repugnat teſtimonium Thomæ de Templo, quod ex dictis diſcendiſque plane fictitium cogneſcitur. Denique de tali apparitione, quæ B. Catharinæ Senenſi facta fuerit, nullus meminit ante auctorem Speculi peccatricis animæ, quod opuſculum Echardus etiam Alano Ruptenſi adſcribit. Saltem in genuinis B. Catharinæ Senenſis Actis, quæ ad diem xxx Aprilis in Opere noſtro illuſtrata ſunt, nihil ſimile invenimus, licet in iis aliquæ* S. Dominici *apparitiones narrentur.*

ſacrarii quatenus alia impro-babilia commenta,

596 *Attamen audiamus alia argumenta Choquetii, qui loco ſupradicto ratiocinium ſuum ita proſequitur*: Porro Alphonſus Paſnandez in prologo ad inſigne ſuum de Roſario ſecundæ additionis opus, ex Alphonſo Vanero ſcribit, annos quatuor, priuſquam ea viſio Florentiæ occurrerat, jam perſpectam & explotatam in Hiſpania fuiſſe ſacrorum ſtigmarum ſancti Dominici veritatem, illaque ipſum accepiſſe Segoviæ in ſpeco cœnobii noſtri, quæ in hæc tempora pia plurimorum hominum peregrinationibus eſt celeberrime. Rem varo hanc illuſtrem profacto, & longa atque continua traditiona racaptam hiſ verſibus io ſpecu ipſa expreſſit idem Venerus. AUCT. G. C.

Pœnitet Domino pendenti in ſtipite vivo
Compatiens, lacrymis pallida & ora rigans,
Hac ſub ſæpe crucis totus liquefactus amore,
Stigmata per totum ſenſit acerba cutem.

Alphonſus Fernandez in prologo ejuſdem operis Hiſpanici de Roſario, quod Matriti anno 1620 *rurſus recuſum eſt, alios duos verſiculos, ſupereos eidem ſpelunca inſcriptos, commemorat ad hunc modum*:

Sacratæ quiqui penatratis limina cripiæ,
Dominici vaſtri acca habitacula docis.

His duobus verſibus hexametris, (forte ſecundus eſt pentameter, ſi eliſionem unius vocalis omittas; & pro habitacola *legas* habitacla) *in quibus nec orthographiæ nec metri ratio habita eſt, ſubjungit carmen diſtichon, quod ibidem inferius legi teſtatur, & quod nos ex Choquetio jam retulimus.*

quæ Choquetius & Lovmanus,

597 *Si quis forte dixerit, hæc ſacra ſtigmata* S. Dominici (*quemadmodum ſuſtinent ea S. Franciſci*) *debuiſſe multis eſſe nota & conſpicua, Choquetius ibidem pag.* 349 *hanc objectionem ita prævenit*: Summa ſancti Dominici modeſtia, *inquit*, profundiſſimaque humilitas & incredibile cœlitus ipſi collata munera perpetuo ſilentio premendi ſtudium egerat, ut nec omnibus conſpicua fuerint ſacra illa ejus ſtigmata, & neſciret poſtmitas. At Admirandam illam viſionem Benedictæ Florentinæ, quam ex ejus ipſius ore in ſuum librum coegeſſit Thomas a Templo, ſibi quoque a Deipara relatam jurejurando aſſerit B. Alanus, ut inficias ire nemo bonæ mentis audeat. Unde etiam vires roborque accipit, quæ Sagoviæ olim ſarpſit, de impreſſis ſancto Dominico Chriſti vulneribus opinio, & a majoribus accepta traditio. Cur enim val Benedicta, quod non erat, conſpexiſſet; vel aliis quoque ea oſtendiſſet Deus, qui fallere numquam poteſt? Et varo cor umbratica eorum ſpecies fuerit, & magnorum Dominici maritorum ænigmatica ſolum ſignificatio, hand capimus: arenim exigit res ipſa, quæ profecto eſſa potuit, quin etiam plurimis aliis, & ipſis quidam Dneis maximi affectus poſtea conceſſam liquido conſtat, ut non in imagine ſolummodo, ſed revera, Dominicum amarit. *Verum prima hujus reſponſionis pars ruinoſo fundamento innititur, & tota tandem reſolvitur in teſtimonium Alani, cui etiam juranti propter dictas ac dicturas dicendas rationes non credimus. Ultima autem pars nihil, aut nimium, probat: nam omnibus Ordinum fundatoribus tribui non poſſunt ea privilegia aut miracula, quæ ſingulis eorum effecit, etiam ſanctitate mirabilibus, divinitus conceſſa fuerunt. Sic nemo ſine idoneis teſtibus admittet, S. Dominicum in medio igne illæſum perſtitiſſe, etiamſi id contigerit alteri Dominico, diſcipulo ipſius, ut B. Jordanus infra apud nos num.* 37 & 38 *narrabit. Nunc audiamus mirabilem modum, quo S. Dominicus his ſtigmatibus inſignitus fuiſſe fertur.*

ea Alano vel ſpeculo peccatricis animæ hauſerat,

598 *Auctor anonymus in Speculo peccatricis animæ, qui ab Echardo Alanus fuiſſe creditur, pag.* 186 & *ſequentibus Deiparam poſt alia ſic precatur*: Amplioa, o pulcherrima Maria, pro-

piar dilectiſſimum ſeraphicum ſponſum, ſanctum Dominicum, cui impetraſti a Filio tuo, ut ipſe in paſſionibus ipſi Domino Jeſu Chriſto aſſimilaretur, propter quod ab inimicis dæmonibus pro hominum peccatis ſoit comprehenſus, ligatus, flagellatus, cum clavis realitas in croce affixus.

AUCT. G. C. fixus & lancea confossus, ceteroſque omnes articulos Paſſionis ſuſtinuit cum doloribus indicibilibus, adeo ut, cum morte deficeret, rorſus per te & Filium tuum, dæmonibus ſagittis, denuo ſit repararus. Propterea in gloria a quibuſdam, aliquando in hoc mundo viventibus, quemadmodum a beatiſſima Catharina Senenſi, & a quibuſdam aliis ſanctiſſimis, viſus eſt cum ſtigmatibus in gloria conſcantibus; & poſtmodum etiam viſus eſt mortalibus in viſionibus multis miraculoſis, eum eiſdem Paſſionis inteſignibus, quamvis in ejus corpore, ipſo regente, corporali viſione poſtmodum non remanſerint. Nec cuiquam hoc impoſſibile videatur, quia ipſe Dominicus ſic fuerit a dæmonibus crucifixus, quoniam ipſo Dominus noſter Jeſus Chriſtus a diabolo fuit tentatus, & ſupra pinnaculum templi & montem portatus, & poſtmodum per eum crucifixus; adeo ut in cruce ſtuas vellet rapere animam ejus &c. *Jam ſupra negavimus*, Dominicum *ſic S. Catharinæ Senenſi apparuiſſe*.

B *& tribuit ſanctitatis* 599 *Ludovicus Loumaus in Notis ad hunc locum pag. 455 poſt verba ſuperius relata, quibus eruptam Segovienſem deſcripſerat, & traditionem de ſtigmatibus* S. Dominici *admiſerat, abſonam illam anonymi auctoris vel Alani hiſtoriam ſic tueri ac explicare conatur*: Tunc accidiſſe, quod auctor hoc loco ex Deiparæ revelatione memorat, plane credendum eſt, præſertim cum a ſancti Dominici morte majores noſtri ex religione eam antri partem, veluti ſacrarium quoddam, pariete interclauſerint, quam anno MDLXVI Petrus Fernandez, & ipſe ſanctitatis laude clarus, cum Segovienſis Prior eſſet, aperuit, locum ſub rupe abſtruſum, prælucentibus funalibus, una cum cœnobii primoribus luſtravit, & hic illic ſparſim per antrum tantam congereti ſanguinis copiam repetit, ut maſtatam in eo pecudem aliquam dixiſſes. Erat tamen ſanguis ille *pu*trens plane & recens effuſo ſimillimus. Obſtupuere omnes, & poſt ſuſas preces lacrymaſque denuo locum illum pariete occluſerunt. Ut vero iis, quæ ab auctore dicuntur, fidem tribuas, lector, meminiſſe te oportet, quæ pluribus Sanctis illata ſunt a cacodæmone ſalutis humanæ invido verbera, flagra, tormenta & omnis generis cruciamenta: quod vero hic ſingulare eſt, veriſimi nihil derrahit; ſed ſanctæ Dominici gloriam auget, qui a carnificibus ipſis torturibuſque ea toleravit, a quorum emiſſariis Chriſtus paſſus eſt, qui & Jobus Antoniuſque varie exagitarunt orci tenebriones, Dominicum alterum veluti mundi ſalvatorem, Chriſti inſtar, Dei natu, Maria agonotheta ſpectante, ut flagria cuceperint, ſpinis coronarint, ac tandem in crucem egerint, nihil abſordi continet, &, ſi (quod ſcribit auctor) Deipara fidem fecit, non eſt cur eamus inficiis.

C

perperam tueri conantur.

600 *Plura in hac explicatione notari poſſent; ſed pauca obſervaſſe ſufficiet. Prima Loumaeus nihil pro ſua traditione evincit ex reverentia, quam majores ergo hunc locum ſemper manifeſtarunt: certe enim antrum illud, orationibus & ſuſpiriis* S. Dominici *nobile, plus ejus lacrymis irrigatum, lunctus vigilæ pœnitentiæ cruore tinctum, magnum, fidelium ventrationem meretur. Sic nos venerarnur ſpeluncam Manreſanam S. Ignatii, quamvis ibi ſanctus Pater noſter nec a dæmonibus crucifixus fuerit, nec ſacra ſtigmata acceperit. Secunda hic non quæritur, quid abſolute fieri poſſit, ſed quid veriſimiliter factum fuerit. Tertio Loumaeus ſuppoſuit, mirabilem illam hiſtoriam revelationi Deiparæ confirmatam* D *eſſe. At hanc hyperbeſin negamus, & revelationes auctoris anonymi ſive Alani cum Echardo nihili facimus. Quare opus eſt alia auctoritate, priuſquam vagam illam & incertam traditionem ſecure admittamus.*

§ XXXII. Alia nonnulla, quæ Sanctus in Hiſpania geſſiſſe perhibetur.

Cum Soc. Segoviæ & Matriti conobia ſub Ordinis fundaſſet,

ANtiqui ſcriptores tantummodo nominatim *expriment duos Ordinis Conventus; videlicet Segovienſem ac Matritenſem, quos* S. Dominicus *præſens in Hiſpania erexit, aut perfecit. Nihilominus retentiores quidam volunt, plura in eadem regione cœnobia Prædicatorum, puta Zamoreaſe & Cæſar-Auguſtanum, ab ipſa Sancto fundata eſſe. Sed ne deciplamur in dijudicanda antiquitate horum fundationum, quarum veteta inſtrumenta nobis deſunt, certiorem iſtarum originum notitiam indagationi intolerarum re.* E *ſtaquimus cum Echarda, qui tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 19 in actis de ſancto Hiſpaniarum monaſteriorum Fundatore ſic pronuntiat*: Duta in Hiſpania domos inſtituiſſe, certum; primam Segobiæ, quo prius pervenerat, hancque ejus unius opus facile credas; alterum Matriti, quam Frater Petrus, quem e Toloſa eo miſerat, anno ſuperiori inchoarat, ſed beatus Dominicus inſtauravit, & ploribus ad Ordinem allectis nouit.... Cum quibuſdam menſibus Dominicum ſeraut in Hiſpania reſtitiſſe, alias a relatis domos ereuiſſe haud dubitaverim: vir enim fuit quietis impatiens, & qui, ut verbo Dei prædicando, ſic & ſuo Ordini augendo impigre & continuo laborabat. Sapereſt, ut, qui ſua ab eo cœnobia erecta contendunt, id certis & veteribus documentis evincant & aſtruant.

ac monaſteria ad Matritenſe tranſtuliſſe &

602 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1219 cap. 13 putat*, S. Dominicum *eo tempore locum, quem antea Fratres Matriti ad inhabitandum acceperant, in* F cœnobium *monialium commutaſſe. At Echardus pagina non ſuperius citata cenſet, merito dubitari poſſe, an illa immutatio tunc facta fuerit. Dubium iſtud creſcere videtur ex diplomate, quod Matriti meaſe Maio anni 1219 datum eſt, & quo Jacobus Mamet Fratribus Prædicatoribus prædium quoddam donat, nulla monialium, quæ ibi degerent facta mentione. Id ipſum confirmat ex epiſtola Honorii III Pontificis, & præſertim quadam B. Jordani, tandemque probabilius coacludit, hanc mutationem factam eſſe poſt Capitulum generale anni 1220, in quo poſſeſſionibus & ædibus Ordo renunciavit, & tunc domum Matritenſem, quæ quibuſdam prædiis gaudebat, a Fratribus relictam & forenſibus deinceps ceſſam fuiſſe. Attamen Echardus hanc opinionem ſuam ulteriori indigenarum diſquiſitioni permittit, cui eamini nos etiam libenter aſſentimur. Porro memoratum diploma Jacobi Mamet apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1219 cap. 13, & litteræ Honorii III ibidem ad annum 1220 cap. 9 invenlantur.*

dicitur illis poſtea ſcripſiſſet epiſtolam

603 *Sed hac occaſione nolumus prætermittere epiſtolam, quam Sanctus poſtea Monialibus Matritenſibus ſcripſiſſe dicitur, & quam laudatus Malvenda ad annum 1220 capite proxime re-*

vatu

A *tata refert in hunc modum*. Frater Dominicus, Magiſter Fratrum Prædicatorum, charisſimæ noſtræ Prioriſſæ & Conventui Sororum apud Majoricum ſalutem & virtutum augmentum. Plurimum lætamur, & reddimus Deo gratias pro fervore ſanctæ veſtræ converſationis, & quod Dominus ea fœtore hujus mundi vos eripuit. Pugnate, filiæ, contra antiquum veſtrum hoſtem orationibus & jejoniis inceſſanter, quia non coronabitur, *niſi* qui legitime certaverit. Hue uſque non erat vobis domus opportuna ad ſervandum es, quæ ſunt noſtræ Religionis; ſed modo jam nullam excuſationem prætenere poteſtis, quia habetis gratia Dei, ſufficientia ædificia, ubi obſervantia regularis integre cuſtodiri poſſit. Et ita volo, *ut* deinceps ſervetur ſilentium in locis ab Ordine ſtatutis, videlicet in choro, in refectorio & dormitorio, & in omnibus aliis vivatis ſecundum veſtras conſtitutiones.

quo erat ad perfectionem religionis hortatur,

B 604 Nulla extra portam monaſterii egrediatur, nec ulla ſeculatis perſona ingrediatur ad vos, niſi fuerit epiſcopus vel prælatus aliquis ad prædicendum, vel cauſa publicæ viſitationis. Non omittatis diſciplinas, vigilias, & eſtote obedientes veſtræ Prioriſſæ. Ne occupemini in mutuis inter vos collocutionibus, nec perdatis tempus in vanis & inutilibus colloquiis. Et quia in neceſſitatibus temporalibus vobis ſubvenire non poſſumus, nolumus vos aggravare, nec aſſentiri, quod ullus Fratrum poteſtatem habeat recipiendi novitias, niſi ſola Prioriſſa cum conſilio ſui Conventus. Mandamus quoque noſtro charisſimo Fratri, qui in domo iſta veſtra multum laboravit, & vos in iſto ſanctiſſimo ſtatu conjunxit, quod omnia diſponat, ſtatuat, ordinet, ut ei viſum fuerit magis expedire, quatenus vos ſancte & religioſe vivatis; & damus illi poteſtatem & facultatem ad viſitandum & corrigendum vos, & ad removendum Prioriſſam, ſi neceſſarium fuerit, cum conſenſu majoris partis monialium, & ad diſpenſandum in rebus aliquibus, ſicuti judicaverit expedire. Valete in Chriſto.

cujus tamen authentica fides nobis non omnino liquet.

C 605 *Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria Prædicatorum lib.* 1 *cap.* 42 *eaſdem Sancti litteras Hiſpanice exhibet, ibidemque addit, ſeſe eas ex Idiomate Latina, qua autographum primitus exaratum fuit, in Hiſpanicam linguam fideliter tranſtaliſſe. At profecto miramur*, S. Dominicum, *natione Hiſpanum, monialibus Hiſpanis, & plerique linguæ Latinæ veroſimilitter ignaris, hanc epiſtolam Latine ſcripſiſſe. Verumtamen hæc ratio non ſufficit, ut litteras illas de ſuppoſitione ſuſpectas habeamus. Ne quis in principio hujus epiſtolæ hæreat ad vocem* Majorieum, *& fortaſſe Majoritam, unam e Baleavibus inſulis, indicari putet, ſciendum eſt, Montanum Carpetanæ tum ſive Matritum ea ætate* Majorieum *Latine appellatum faiſſe, ut patet ex epiſtola primo Honorii III Pontificis, quam Malvenda loco ſupradicto in Annalibus allegat. Dum in relata epiſtola Sanctus curam monialium Matritenſium ſue charisſimo Fratri imponit, quidam ſcriptores exiſtimarunt, hic Manuem, germanum* S. Dominici *fratrem, deſignari. Sed Ferdinandus Caſtillus lib.* 2 *Hiſtoriæ laudatæ cap.* 41 *ſcribit, iſtam eorum conjecturam prorſus levem eſſe, ac ſolido fundamento carere. Ceterum* S. Dominicus, *peractis Matriti ſuis negotiis, in Galliam reverſurus, tranſiit Guadalajaram, ut Malvenda ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 14, *aliique auctores paſſim tradunt. Quid autem in illa oppido, quod novem circiter leucis Matrita diſtat, ei tunc contigerit, ex antiquo biographo jam referemus*.

AUCT. G. C.

Sanctus in Hiſpania quosdam Fratres, Ordinem deſerentes, mirabiliter revocat,

606 *Conſtantiaus Urbevetanus in Vita* S. Dominici *num.* 38 *rem ita narrat*: Cum autem eſſet in Hiſpania in loco, qui dicitur Guſdaſajen (*hoc corrupto nomine Guadalajaram intelligo*) quibuſdam ſibi Fratribus ſociatis, tentavit eos ſatanas, ut *a* beati Viri ſocietate diſcederent; quod Virum Dei non latuit, ſancto ſibi Spiritu revelante: apparuit enim ei per viſum immaniſſimus quidam draco, qui Fratres illos, qui ſecum erant, abſorbere apertis faucibus videbatur. Intellexit igitur Vir Spiritu Dei plenus, grave Fratribus orationis imminere diſcrimen, quibus etiam viſionem illam terribilem propalavit, hortatos eos, *ut* tentationibus futuris conſtanter reſiſterent, a quibus nemo, niſi ſponte cecus, abſorbetur. Brevi autem ſpatio temporis interjecto, draco ille, qui paulo ante Fratres illo abſorbebat per viſum, abſorbuit per effectum: nam omnes, qui eum viro Dei Dominico fuerant, exceptis tribus, ſcilicet Fratre Adam & duobus Converſis, ſuadente diabolo, receſſerunt. Interrogatus autem quidam ex illis *a* Viro Dei, an & ipſe vellet abire; Abſit, inquit, Pater cariſſime, ut relicto capite, ſequar pedes. At vero Pater miſericors ergo eos, qui receſſerant, non indignatione, ſed compaſſione commotus, continuo ad conſuetum orationis refugium ſe convertit, & quos moniis retinere non potoit, orationibus revocavit: *nam* paulo poſt omnes fere ad num inſtincto divinæ gratiæ redierunt. *Stephanus de Borbone apud Echardum tomo* 2 *pag.* 33 *ſimilia de hac tentatione tradit; ſed in eo ab aliis differt, quod dicat, illud contigiſſe*, eum Dominicus ædificaret quemdam Fratrum Conventum in Hiſpania.

E

de cujus vel tempore ſcriptores proximi diſputant,

607 *Conſtantius Vincentius Bellovacenſis in Speculo lib.* 30 *cap.* 77, *& Humbertus in Actis* S. Dominici *cap.* 28 *plane conſonant, e quibus hic rem illam fundationi Segovienſi ac Matritenſi ſubjungens ſatis innuit, eam in vestibus ex Hiſpania in Galliam eveniſſe. Tamen Ferdinandus de Caſtillo lib.* 2 *Hiſtoriæ ſuæ cap.* 40 *hanc tentationem aliquot menſibus prævertit, & ad ingreſſum Sancti in Hiſpaniam refert, quem Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1219. *cap.* 14 *recte refellit his verbis*: Scio, Caſtillum alioſque narrationem prædictam ad ingreſſum ſancti Dominici in Hiſpanias, eum Segoviam pergeret, fundaturus ibi monaſterium, retuliſſe. At nos aptius in egreſſu, eum in Galliam ire deſtinaret, fundatis Segovienſi & Madritenſi Conventibus, contigiſſe putamus: nam non eſt veroſimile, in primo ingreſſu recta in veterem Caſtellum ire inſtituentem, toc ſanctum Virum jam ſocium comitatos; eum tamen rationi conſentaneum videatur, ædificatis jam duobus monaſteriis, poſt aliquor menſium variis in locis celebres conciones, & famam opinionemque ſanctitatis & doctrinæ ubique pervolitantem, ſanctum Dominicum familiam recte potuiſſe ducere. Verum in his non magnopere pugnaverim. *Echardus tomo* 2 *pag.* 33 *hanc Malvendæ ſententiam tacite approbat, dum ibi ad relatum Conſtantini tantum notari jubet, Fratres illos, qui in Hiſpania ad defectionem tentati ſunt, non fuiſſe ex iſtis ſodalibus, quos Sanctus ex Italia vel Gallia ſecum in Hiſpaniam adduxerat, ſed nonnullos Hiſpanos, quos in ea regione recenter ad Ordinem ſuum admiſerat*.

F

608 *Deinde Malvenda ad eumdem annum Chri-*

AUCT. G. C. & cui Flaminius ac Malvenda addunt partem ſolas hiſtorias,

Chriſti 1219 *cap.* 13 S. Dominicum *in Aragoniam* ſe *deduxit, eique adſcribit ſtupenda miracula, quæ illic prædicatione & virtute Roſarii patraverit. Eadem prodigia narrantur ab Alphonſo Etruandez, Ægidio de Lalaing, Petro Vlocro, & ab aliis plurimis, qui eum Latine tum vernacule libros de Roſario compoſuerunt. Quicumque Abrahamus Bzovius ea digna cenſuit, quæ Annalibus eccleſiaſticis inſererentur. Nihilominus hæ incredibiles hiſtoriæ, ut eas mitiſſime nomine appellemus, prodeunt ex fabrica Alani de Rupe, qui part. 3 plura hujuſmodi portenta congeſſit. Nobis nec libet prolixas hujus primi auctoris narrationes tranſcribere, nec licet eaſdem prorſus omittere, eum curioſus lector de re, oculis ſuis ſubtracta, & forſan ſibi ignota, rectum judicium ferre non poſſit. Quamobrem igitur breves fabulæ viris eruditis minus diſplicent, quam longæ, medium viam ingrediemur, & judicio prudentis lectoris ſubjiciemus quædam talia miracula tranſcripta ex Flaminio, qui prodigioſas Alani narrationes ſatis fideliter in compendium redegit. Attamen verentur, ne hæc ipſe compendia nimis longa ſint, & lectorem veritatis amantem tædio afficiant. Quare ab rationem jam dictam ex omnibus tantum excerpimus tres hujuſmodi hiſtorias, quas etiam Malvenda ad annum* 1219 *cap.* 23 *& ſequentibus ſtudioſe ſtrigit.*

inter quas prima narratur de reſtituta puellæ captivæ,

609 *Itaque Flaminius in Vita S. Dominici lib.* 1 *fol.* 36 *primum miraculum ex Alani cenſuit his verbis*: Fuit in regione Arragonum puella nobilis genere ac forma egregia, cui nomen Alexandræ; quæ mota prædicationibus beati Dominici de Pſalterio Virginis, collegio voluit adſcribi, quam Roſarii fraternitatem vocant: quæ tametſi certo tempore Roſarii cultrix exſtiterat, attamen ob æqualium puellarum conſortium & corporis cultum, cui plus æquo indulgebat, ſæpe illud intermiſerat. Hanc nobiles duo juvenes deperibant, ex qua re (ut ſæpe contingit) magnæ inter eos exortæ ſunt inimicitiæ, quæ demum in perniciem illorum ſunt verſæ: tantum enim odia inter eos crevere, ut ad ſingulare certamen devenerint, in quo citatis equis & inſeſſis haſtis concurrentes mutuo vulnare tranſfixi ceciderunt. Quidam ex illorum propinquis indigniſſima tam ferentes, Alexandram occulte invadentes lethaliter vulneraruni, cui petenti ſacerdotem, ut ſua delicta, priuſquam exſpiraret, confiteretur, ex illis unus capiti umpuavit, veritus, ne ſuos illa prodidiſſet panderet, ac in propinquum puteum objecit.

ceſſet tunc ſeſſionem S. Dominicus in Aragonia exercens,

610 Quinque jam menſes a cæde prætaterant: beatus Dominicus hujus rei divinitus fuit admonitus, qui juſſu beatæ Virginis ad putaum veniens, Alexandram ad ſe vocavit. Mira tes ſecuta eſt; puellæ caput, multis præſentibus, qui ad tantum ſpectaculum convenerunt, ab imo puteo ſurſum aſcendit vitæ reſtitutum, vulnus habens adeo recens, ac ſi eadem hora reciſum fuiſſet, & oculis in beatum Dominicum intentis ait: Cupio, Pater, mea delicta confiteri. Facta non ſolum ejuſce rei, ſed ſacræ etiam Euchariſtiæ compos, mirandum in modum exhilarata eſt, & beato Dominico gratias egit, quod ejus monitis & hortatu, Roſarii beatæ Virginis collegio adſcripta fuiſſet. Mira quædam a beato Dominico interrogata reſpondit, quæ poſt ſuam cædem viderat; quorum e numero primum illud fuit, quod Roſarii collegium plurimum ſibi profuiſſet, cujus meritis additum eſſet, quod ſibi deſuerat; tantus ſcilicet delictorum ſuorum dolor, quantus ſufficeret ad pœnitentiam. Secundum, quod exſecto ſibi cupite, dæmonum a ſe impetus atque terrores caſtiſſima Dei Mater fugiſſet. Tertium, quod ob eadem Roſariorum merita, purgatoria ſupplicia, quæ merita eſſet, multo breviora eſſent futura; namque propter juvenes, qui ſua cauſa in ſingulari certamine ceciderant, ducentorum annorum; propter delicias autem & nimium corporis cultum, qui multos in perniciem traxerat, quingentorum ſæ annorum pœnis eruciandam fuiſſe affirmavit; ſed ob eam, quam diu, cauſam, ſperare ſe multo illas breviores fore.

& quod biduo ſuperviverit.

611 Biduum caput illud ſupervixit eum magna omnium admiratione ac eorum lætitia, qui ea in urbe Roſarii cultores erant. Dein ſuo junctum corpori honorifice humatum eſt. Decimo quinto poſt die anima illius beato Dominico adſtitit lucentior quam ſtella, & dixit, legatione ſe fungi eorum, qui purgatorio igne cruciarentur: eos precari propinquos ſuos, & familiares, ut eorum opera collegio Roſariorum adſcriberentur, pollicentes, ſe poſtea, ubi ad perpetuam felicitatem migraſſent, magno illis apud Deum adjumento futuros. Illud inſuper addidit, ſanctos angelos collegiis Roſariorum mirifice lætari, Deumque dicere, ſe illorum patrem; matrem vero affirmare ſe felicitſſimam Dei Genitricem: & his dictis, relata in cælum felix eſt anima. *Alanus part.* 5 *cap.* 62 *eamdem hiſtoriam aliis quibuſdam circumſtantiis amplificat, & ad pleniorem rei formam addit, reciſum illud caput poſt factam peccatorum confeſſionem non tantum ſacra Euchariſtia, ſed etiam ſancta extrema unctione, præmunitum fuiſſe.*

Alterum portentum referunt de puerpera, inter Mauros captiva,

612 *Flaminius eodem ſolis verſo alterum pro digium ſic contrahit*: Admiſerat beatus Dominicus, eum in Hiſpania populos ad Pſalterium hortaretur, in collegium Roſariorum alium quamdam nobilem puellam, quæ elato equiti poſtea nupſit. Prægnans erat, quando ad regno, quod Granatæ dicitur, ciuperc gentiles, qui ejus urbem cepere ac diripuere. Puella ipſa, interempto ante oculos ſuos marito, cum multis aliis in captivitatem adducta eſt: quæ duriſſimam patiens ſervitutem, & aſperrime tractata, ſanctum non omiſerat Roſarium. Venit pariendi tempus. Nox illa fuit Dominicæ Nativitatis, & in ſtabulo & inter boves ac boves, & omni ope humana & ſolatio deſtituta puerum peperit ſola annorum circiter quindecim puella, nec tales dolores amplius cuperta; quæ dum magnis torqueretur partus laboribus, beatæ Virginis opem implorabat. Affuit illa ſuis promptiſſima ſupplicibus precibus, & obſtetricis per omnia officio functa eſt. Venit & pius Jeſus cum omnibus in ſuo corpore duriſſimorum cruciatuum, quos paſſus eſt, inſignibus, ſecum habens diaconum & ſubdiaconum & chriſma, puerumque recentet natum, tenente illum gloriosa Virgine, ſuis ipſe manibus ſacro baptiſmate, more Chriſtiano, lavit, & Marianum dici voluit. Quibus peractis, Dei Genitrix infantem matri reddidit dicens: Bono eſto animo, filia, nec meum omitte Roſarium; nam tibi opem meam præſto ſemper futuram polliceor. His dictis, cæleſte ſpectaculum ab oculis mortalibus evanuit.

quam Deipara inter dilectior, juverit,

613 Aderat purgationis glorioſæ Virginis dies, Venit ad Lueiam (*erat hoc captivæ fœminæ nomen, quod Alanus ſuſtulit hiſtoriæ ſuprimit, & Flaminius antea ſmiſit*) juvenis quidam decora admodum facie atque ſplendenti, & sit: Nondum

A dum purgate es more Chriſtieno poſt partum, Lucia; ſed ut nunc purgetis, accingere. Ait illa: Quomodo facere hoc poſſum, cum aeque populus hic ſit Chriſtianus, neque eccleſia, aeque item ſacerdos, Tunc juvenis: Ergo me ſequere; ducam enim te in eccleſiam, in qua mira videbis & audies. Tunc illa ſtatim ſuſtulit in ulnas infantem: & ſanctum ducem ſecuta eſt. Cumque pulchertimum, neſcio quo in loco, templum ingrederetur, occurrit illis Martha & Maria Magdaleaa, quae utrimque illam brachiis apprehenſam, in eam partem aedis, quae chorus vulgo dicitur, introduxere: quo in loco obviam illi proceſſit ceſtiſſimus Dei Genitrix, ſe illam blande admodum ſalutavit, filiam vocans, & ait: Saepe tu quidem Filium meum, dum meum Pſalterium celebras, mihi obtuliſti: nunc tempus eſt, ut te ac tuum illi filium efferam; & apprehenſa manu apud eram ſedere juſſit. Et ecce ſacerdos idem, qui ejus filium ſacro baptiſmate laverat, Chriſtus repente affuit, & celebrare cantu Euchariſtiae ſacrificium coepit, accidente ac reſpondente choro cantu inenarrabili.

B *Ex quo momento temporis ex re gno Granatenſi Compoſtellam tranſlata fuerit.*

614 Cumque ad eam partem Sacri deventum eſſet, quod Offertorium dicitur, puellſſima Virgo manu apprehendit Luciam, ac primam eſſe voluit, quae cereum ſacerdoti offeret, ac ejus manum exoſcularetur. Alii poſtmodum ſubſecuti ſunt. Ubi vero tempus advenit ſacra veſcendi Hoſtia, voluit itidem miniſſima Virgo, Luciam eſſe primam, quae veſceretur. Peracto demum Sacro, illam plurimum hortata eſt ad perſeverandum, & uſque ad portam templi abeuntem comitata eſt. Momento autem temporis divinitus in ſuam regionem translata eſt, ubi in quodam receſſu Lucis ſe cum filio concluſit, & ibidem vitam finivit. Filius autem vitam in ſolitudine quadam ducens eremiticam, feliciter & ipſe ab hac vita migravit. *Alanus par. 5 cap. 63 haec omnia vivis adeo coloribus depingit, acſi rem geſtam oculis ſuis uſurpaſſet, & de mirabili illa captivae mulieris translatione ad patriam ſuam ſic diſtinctius ſcribit:* Subito circa decimam horam haec Lucia ſe reperit in media eccleſia ſanctii Jacobi cum ſuo parvulo: nam ipſa utiunda erat de Compoſtella; ſed longe ad regnum Granatae fuit mutata.

C *Tertium denique miraculum Flaminius ibidem fol. 37 verſo ac ſequente narrat in hunc modum:* Erat vir elatus genere ac opibus, ex propinquis beati Dominici unus, ſed multorum labe vitiorum inquinatiſſimus. Is ad audiendum concionantem propinquum ſuum venit. Tunc forte beatus ipſe Dominicus in flagitia hominum acriter invehebatur, & contemnentes praecepta divinae legis graviter accuſabat. Ubi autem propinquum ſuum vidit eccleſiam ingredientem, quem oprime noverat, Deum extemplo precatus eſt, ut illius miſereretur, ut ejus mentem mutaret in melius: nam circumdarum vidit illum innumerabili daemonum multitudine, qui in ferinas demutati formas, ſupra quam quiſquam fari queat, deformes erant atque terrifici, qui ferreis catenis, quocumque vellent, viactum trahebant. Formae autem illae turpitudinem hominis indicabant: nam & Vir ſanctus aiebat, vitiis homines in verſas demutari ferarum formas. Miſer ille tali motus vitiorum deteſtatione, ac vehementer extertitus, domum reverſus eſt.

616 Alio die feſto ad audiendum propinquum ſuum rediit, quo eccleſiam ingrediente, beatus Dominicus ſublata voce ait: Domine Jeſu Chriſte, da huic populo, ut videre poſſit, qualis ſit iſte, qui domum tuam ingreditur: ſentebat enim, nihil eſſe, quod illum efficacius movere poſſet, quem ſi aliqua publice afficeretur ignominia. Converſus ergo ad illum populus, vidit innumerabilem daemonum multitudinem, qui ferreis (ut dixi) catenis illum trahebant. Tetruit omnes dirum illud ac horribile ſpectaculum, & ſuſtulere clamorem, ut ſoleut, qui repente ingenti aliquo & improviſo terrentur malo; fugam quoque parabant clamantes: Fugiamus infernum. Ejus etiam uxor ingenti terrore pereluſa illum fugiebat. Tunc ianiae perturbationis & clamoris caoſam requirenti reſpondere famuli, perculſam eſſe multitudinem aſpectu daemonum, qui eum catenis vinctum tenerent. Stabat ille ſtuporis ex novitate tei plenus, & tamquam attonito ſimilis.

AUCT. G. C. *quem S. Dominicus liberavit a daemonibus trahi permiſerit.*

617 Tunc beatus Dominicus ad eum converſus, ait: Petre infelix, jam cogitare incipe, quo in ſtatu ſis, qui tuo populum hunc aſpecto indeo terreſcis ac fugas, ac reſipiſce, infelix. Ad Pſalterium tibi Virginis confugiendum eſt, ut tantam tempeſtatem evadas, ne te retro abſorbeat. Juſſitque Bertrando comiti ſuo Vir ſanctus, ut funiculum, Pſalterii numerum continentem, ad eum perferret. Miſet ille reſipiſcens, & magno ſuorum flagitiorum dolore tactus, beatum Dominicum precatus eſt, ut ſuis Deum ſibi orationibus propitium redderet, & continuo ad ursm beatae Virginis confugit, ac flevis ante illius effigiem geoibus totum peregit Pſalterium. Terrificam illam oris deformitatem, quem nemo poterat intueri, velavit, & ad beatum accedens Dominicum, delicta ſua confeſſus eſt: quod ubi fecit, conſiderans Vir ſanctus numeroſitatem delictorum illius & gravitatem, & ambigens, quam illi mulctam injungeret, contulit ſeſe ad beatae Virginis effigiem, & eam precatus eſt, ut ſibi ipſa, quid in ea re faciundum eſſet, oſtenderet. Ait illa: Nulla quidem alia mulctes illum poena, quam ut meum conſtaatet Pſalterium dicat; quod ubi fecit, illum etiam in numerum Roſariorum retuleriplit.

Ex virtute Roſarii E

F *ad frugem redactus eſt,*

618 Mire cum ſtupore omnium continuo res ſecuta eſt. Oris illa tanta deformitas ac horror ad priſtinam formam redlit, demptoque velamine, quo faciem operuerat, tres de toſis coronae propter tria Roſatia in ejus capite enuſpectae ſunt, & pulſis eum ſuis catenis daemonibus, innumeri circa illum angeli aſtitere, affirmavitque ipſe beatus Dominicus illud quoque, dum ſus Petrus flagitia confiteretur, id etiam mirabile contigiſſe; ad ſingula delicta, que promebat, ſenſiſſe illum ſingulis ſe catenis ſolvi. Ita deinceps homo paulo ante flagitioſiſſimus, ſacris Pſalterii ſummus cultor, magna cum laude viram & felici fine tranſegit. *Alanus part. 5 cap. 53 haec iterum pluribus exornat, & de felici iſtius Petri morte adjungit ſequentia:* Tandem in eunctis agendis bene illuminatus ac proſpere agens, poſtquam uxorem & totam familiam induxiſſet ad frequentationem & aſſiduitatem praedicti Pſalterii una cum illis perſeverando hoc ſancto in propoſito, praenuntiationem obitus ſui & ſuorum a Maria virgine obtinuit; & appetentibus ſibi Chriſto & Maria Virgine, promeruit hic peccator poenitens per idem Pſalterium inter manus ejuſdem Chriſti & Mariae ſpiritum tradere, non ſine multorum, qui aderant, ſingulari devotione ea praeſentia Domini Jeſu & Virgini Mariae.

Tertium denique miraculum Flaminius tribuitur praedicatori eidem Hiſpano,

619 *Malvenda in Annalibus Praedicatorem ad annum 1219 cap. 17 pro veritate harum rerum ſtatuit,*

AUCT. G. C. *fed Echardus nec ſatis recte ſabulis accenſet.*

floriarum, tamquam pro aris & focis, acriter decertat, teſtimonio Joannis de Monte poſſimum confirmat. Sed arbitramur, Malvendam omni ſuo conatu nequam effeciſſe, ut homines eordaci biſce portentoſis miraculis fidem adhibeant. Saltem veritatem illorum ac ſimilium prodigiorum nondum perſunſit ſodali ſuo Echardo, qui tomo I *Bibl. Prædicat. pag.* 29 *in notis has ipſas hiſtorias ita explodit:* Quæ ſtupenda miracula, ab eo in illis partibus patrata, ex Flaminio refert Malvenda ad MCCXIX num. 15 & 16 de Petro quodam Sancti cognato, ex petitis motibus ad frugem revocato; de quadam Lucia præguſtue apud Mauros captiva, & poſt pactum cum filio ſuo, a Chriſto ipſo baptizato, in ſuam patriam Chriſtianam in momento mirabiliter tranſlata; de Alexandra dicta, cujus caput a quinque menſibus recifum e puteo vivum emerſerit; de inſigni latrone, occiſo putato, & a ſociis in via ſepulto, ſed ſub terra ad Dominici adventum vivo divinitus ſervato, ſi alium non habent, ut ille præſtat, quam Joannem de Monte auctorem, hominem pure fictitium, vereor, ut apud ſapientes fidem inveniant, eo magis, quod & Jordano & Humberto, qui Hiſpaniss peragrarunt, incognita fuerint. Hujuſmodi miraculis non indiget gloria Dominici, nec iis aſtruitur dignitas ſocietatis Roſarii, propriis meritis abunde ſtabilita. *Ita Echardus, cujus criſim hic approbamus.*

B

§ XXXIII. Quo tempore Sanctus ex Hiſpania in Gallias Italiamque diſceſſerit, & quæ in illo itinere geſſerit.

Contra Cypotheſim Echardi probatur, S. Dominicum exiiſſe Martio anni 1219

VEteres *biographi conſentiunt*, S. Dominicum *anno Chriſti* 1219 *ex Hiſpania in Galliam rediſſe, & Humbertus in Chronico ſuo hunc annum diſerte exprimit his verbis*: Anno Domini MCCXIX de Hiſpania venit beatus Dominicus Pariſius, & iovenit ibi de Fratribus ferme triginta. Paulalum ibi commoratus, divertit Bononiam, ubi jam magnua erat Fratrum numerus

C ſub Fratre Reginaldo congregatus apud ſanctum Nicolaum (nam ante fueraot ioalio loco a principio) qui eum cum mitabili gaudio receperunt, & ideo miſit Fratrem Reginaldum Pariſius. *Hæc eadem Humbertus in Actis Sancti cap.* 29 *repetit, quibus B. Jordanus & Theodericus ſimilia habent, ita ut de anno illo* 1219 *ſatis conſtet. Sed intricata quæſtio ſupereſt, quo tempore iſtius anni Sanctus Pariſios advenerit, & an ſtandum ſit opinioni Echardi, qui tomo* I *pag.* 29 *in notis ita diſſerit*: Anno MCCXIX Hiſpaniam ſeliquiſſe, & inde io Franciam & Pariſios uſque veniſſe Dominicum, aſſerit Jordanus; adeoque juxta ſtylum ejus ætatis poſt XXV Martii, vel poſt Peſcha, quod fuit VII Aprilis, Hiſpania egreſſus eſt.

poſuiſſe ex Hiſpania Pariſios advenſſe,

623 *Echardus hic primo ſupponit, Sanctum poſt diem XXV Martii, vel poſt Paſcha, tantummodo Hiſpania egredi cæpiſſe. Sed B. Jordanus ſolum dixit, quod Sanctus* revertens inde, Pariſius *venerit* anno MCCXIX; *ita ut hic annus* 1219 *æque ad Pariſienſem* S. Dominici *adventum, quam ad diſceſſum ejus ex Hiſpania referri poſſit. Itaque in hypotheſi, qua exordium anni ab Annuntiationis feſto, ſeu die* XXV *Martii, ſumitur, potuit* S. Dominicus *menſe Februario anni* 1218 *ex* D *Hiſpania diſcedere, & circa eundem Martium anni* 1219 *jam inchoati Pariſios advenſſe. In hac ſyſtemate vera eſt B. Jordani aliorumque veterum narratio, etiamſi annos ab Annuntiationis feſto, ſeu a die* XXV *Martii inchoarent. Secundo Echardus ſupponit, omnes illos biographos a die* XXV *Martii, vel a Paſchate, principiam anni computaſſe. At illud certis argumentis clare ac ſolide probatum oportuit: eo enim tempore diverſi ſcriptores initium anni diverſimode numerabant, ut jam paucis demonſtrare conabimur.*

& ex Bernardo Guidonis,

632 *Inter Scriptores rerum Italicarum nuper Mediolani editos, tomo* 3, *pag.* 480 *refertur ex* Ms. Bernardi Guidonis *Vita Innocentii III Pontificis, in qua auctor ille Gallus ad propoſitum noſtrum hæc habet:* Innocentius III, natione Campanus, de caſtro Saumani ex parte Tranſmundo, conſecratus in cathedra ſancti Petri. Cœpit anno Domini MCXCVII ſecundum illos, qui annos Incarnationis Dominicæ incipiunt a feſto Annuntiationis Domini in Martio computare; ſecundum illos vero, qui annos Domioicæ Incarnatioois computere iocipiuot in Natali, ſcribiot

E anno Domini MCXCVIII. *Innocentius ille ad cathedram S. Petri evectus eſt die* VIII *Januarii, anno Chriſti* 1198 *ſecundum hodiernam computandi methodum, ut vetera monumenta teſtantur. Hinc liquet, ætate Bernardi Guidonis ſive ſeculo* XIII & XIV *duplicem anni numerandi modum in uſu fuiſſe, licet Echardus tomo* I *pag.* 78 *ſic generatim loquatur.* Scriptores itaque ſeculi XIII & in iis noſtrates, ubi de chronologia aguot, ſtylum veterem SEMPER ſequuntur, qua anous vel a die Auountiationis XXV Martii ad XXV Martii ſequentis, vel a feſto Paſchæ ad Paſcha ſequens computabatur, adeo ut Jaouario, Februario, Mattio, & aliquando Aprilis parte acta ad anoum præcedentem refetant. Hunc ſtylum ſequebantur io Gallia, Hiſpaoia, & pluribus Italiæ civitatibus, ut Florentiæ & Romæ, quod ioumeris diplomatibus Pontificiis ab Odorico Rainaldo relatis evincere facillimum. *Verum Hiſpani uſque ad ſeculum* XIV *uſi ſunt ſua peculiari, æra, quæ a Kalendis Januarii incipiebat, ut ſuperius alia occaſione monuimus.*

aliiſque antiquis monumentis contra opinionem ipſius abundimus,

623 *Quod Echardus hic addit de ſtylo Romano, in dubium revocari poteſt: videtne enim ſeculo* XIII *annus Romæ a Nativitate Chriſti cœpiſſe, ut tolligimus ex ſynodo Colonienſi anni* 1310. *quæ canont* 23 *apud Labbeum noſtrum tomo* XI *Conciliorum, part.* 2, *col.* 1529 *decernit ſequentia*: Statuimus etiam, ut ex nunc de cetero annus Domini obſervetur, & in Nativitate Chriſti innoveiur a quolibet anno, prout ſacroſancta Romana eccleſia id obſervat, quæ eſt omnium eccleſiarum caput & magiſtra, ut errores & difficultates, qui propter diverſitatem incepioois anni Nativitatis ejuſdem multoties aveneruot, de cetero evitentur. *Adde, quod Covarruvias tomo* 2 *Reſol. var. lib.* 1 *cap.* 10 *num.* 2 *hunc computandi morem univerſim adſcribat Italiæ, etſi poſtea aliquos excipiat, ut Mabillonius in Opere de re diplomatica lib.* II *cap.* 23 *num.* 3 *exponit his verbis*: In Italia etiem annos a Narivitate inchoari, mos verus eſt, teſte Covarruvia, præterquam apud Piſanos, qui ioitium anni Incarnatioois deſumnnt novem menſibus ante Nativitatem; qua tatione annus e Nativitate quioquageſimus, eſt & ejuſdem numeri ab Incarnatione oſque ad diem XXV Martii; & ab eo die, qui eſt quinquageſimus a Nativitate, eſt quinqua-

A quagesimus primus ab Incarnatione, adeoque calculus Pisanus novem mensibus alium anteverti. Secus Florentini tribus mensibus post Nativitatem incipiunt annos Incarnationis eodem modo, quo de Gallis postea dicendam: quod etiam de Mediolanensibus sæpius animadvertit Puricellus de Basilica Ambrosiana.

quæ apud omnes istorum temporum scriptores

624 *Equidem fateor, plures historicos Galloc seculi* XIII *hoc Florentino vel Mediolanensi stylo usos esse*, non tamen omnes, *ut Mabillonius capite mox citato, num. 6 scribit*: nam Bernardus Guidonis, episcopus Lutevensis (*sunt ibidem verba ejusdem Mabillonii*) in Actis sancti Folcrani, ejusdem sedis episcopi, ab ea seculo XIV scriptis, asserit, ipsum ordinatum fuisse anno gratiæ DCCCCXLIX, pridie Nonas Februarii, quæ dies Dominica erat novi anni littera G prædita; obiisse vero anno gratiæ MVI, Idibus Februarii, quarta feria, quæ omnino calculo nuvo respondent. *In Actis S. Fulcranni, quæ Bollandus noster ex Bernardo Guidonis ad diem* XIII *Februarii edidit, sub finem capitis primi etiam legitur, quod sanctus ille præsul Lutevensis fuerit* consecratus .... pridie Nonas Februarii, anno generationis Christi DCCCCXLIX. *Post alia ibidem cap. 5 tempus mortis ejus ita signatur*: Migravit aurem ad Dominum anno generationis Christi MVI, Idus Februarii, quarta feria, octava fere diei hora transacta.... Maosit autem in episcopatu annis LXII, & diebus IX.

B

initium anni ab Annunciatione festo,

625 *Non ignoro, circa præfatum consecrationis annum a Bollando difficultatem quamdam proponi, eo quod S. Fulcrannus dicatur annis* LXII *ecclesiam Lutevensem gubernasse, quæ chronologia cum initio & fine episcopatus stare non potest. Pagius in Critica ad annum Christi* 1006 *num.* 2 *hanc Bollandi dubitationem avide amplexus est, & asseveranter pronuntiat, errore librariorum numerum* X *pro* V *irrepsisse, ac annum Christi* DCCCCXLIV *pro anno* DCCCCXLIX *legendum esse. Verum eadem facilitate in annos episcopatus error irrepsere potuit & numerus* X *perperam pro* V *poni, ita ut anni illi* LXII, *qui episcopatui S. Fulcranni erronee tribuuntur, in annos* LVII *commutandi sint. Hæc eadem unius numeri mutatione facta, omnia recte conspirant, & vere dici potest S. Fulcrannus mense Februario anni 949 ad cathedram Lutevensem evectus esse, illamque eodem mense Februario anni* 1006 *movitus reliquisse.*

aut a Pascha computari,

C

626 *Insuper hunc Bollandi & Pagii scrupulum sufficienter dissipat illustrissimus Joannes Planavitius de la Pause, episcopus Lutevensis dum in Chronologia præsulum Lutevensium pag. 45 ex Necrologio istius ecclesiæ tradit, decessorem S. Fulcranni anno* MCCCCXLIX, *die* III *Januarii obiisse, & ibidem pag. 50 & 51 ex vetustis Breviariis aliisque monumentis Lutevensibus de successione S. Fulcranni habet sequentia*: Narbonam provinciæ metropolim invitus perducitur, ibique ab Americo archiepiscopo confirmatur, ac consecratur in basilica beati Pauli proconsulis, civitatis istius protoprælulis, pridie Nonas Februarias, anno salutis nongentesimo quadragesimo nono. *Deinde idem illustrissimus scriptor de obitu ejusdem Sancti (de hoc mortis anno nullus dubitat) pag. 63 & 64 hæc addit*: Præfuit ecclesiæ Lutevensi quinquaginta septem annis & diebus novem. Tandem senio confectus, & laboribus fractus, ... sanctam animam carne solutam, dum sacra benedictionis verba frigescentibus labiis vix tenuiter super assistentes proferret, efflavit anno salutis MVI, Idibus Februarii, feria quarta, hora octava matutina. *Cum igitur illo anno Christi* 1006 *littera Dominicalis fuerit* F, *& Idus Februarii in feriam quartam inciderint, ex his characteribus chronologicis liquet, Bernardum Guidonis in his Actis S. Fulcranni exordium anni a Nativitate Domini vel a Kalendis Januarii sumpsisse.* AUCT. G. C.

sed variam anni inchoationis epocham

627 *Ex hoc exemplo concludere volumus, Bernardum Guidonis constanter illo stylo usum esse*: nam is auctor alibi clare indicat, *se ab Annunciationis festo, sive a die* XXV *Martii, more quorumdam Gallorum, novum annum numerare. Sed ex his tantum conjicimus, scriptorem illum modo unum, modo alteram adhibuisse ex duabus anni epochis, quas jam ætate usitatas fuisse, supervius asserebat. Sic etiam alii Galli duplicem computandi rationem exprimunt, ut Mabillonius in laudato opere diplomatico cap.* 23 *num.* 9 *indicat his verbis*: Porro etsi a Pascha anni principium repetebant nostrates; Januarii tamen Kalendas initium novi anni tenebant. Unde charta Drogonis de Vioex curte apud Cangium in Glossario, ubi de anno, data dicitur ab Incarnatione MCLXXXIII, MENSE JANUARIO, ALTERA DIE ANNI INEUNTIS. Historici vero nonnulli utrumque calculum non raro exprimebant, ut in Historia episcoporum Autissiodorensium, ubi Audoinus in capite septuagesimo sexto translatus dicitur ad sedem Magalonensem ANNO QUINQUAGESIMO TERTIO (*nempe post* MCCC) MO. RECURIÆ ROMANÆ., IN NATIVITATE DOMINI; MORE AUTEM GALLICANO, ANNO QUINQUAGESIMO SECUNDO: quem duplicem modum idem auctor distinguit etiam in sequentibus capitulis ad octogesimum. E

hunc apud auctores diversos usitatum fuisse.

628 Atque inde evidens fit, annos Incarnationis apud Gallos, etsi a Paschate inceptos, non prævertisse annos Nativitatis repertos a Romanis, sed trimestri spatio posteriores fuisse (quod maxime notandum) quamvis Incarnatio Nativitatem nuvem mensibus præcesserit. Quippe Galli, ut fit etiam modo, annos Incarnationis & Nativitatis promiscue adhibebant, sicut postea dictum. Romanorum calculum Germani passim sequebantur, annumque inchoabant a Nativitate Christi, ut erudite probat Cangius in Glossario. *Obiter hic observari velim, duos ex præcipuis* S. Dominici *biographis, videlicet B. Jordanum & Theodoricum de Appoldia, natione Germanos esse, adeoque in assignandis annis probabiliter morem patriæ suæ servasse. Forte etiam hi aliique Alterum scriptores stylum curiæ Romanæ sequebantur. Ceterum particulares dioceses ac urbes in computanda anni initio diversum modum usurpabant, ut apud Cangium in Glossario Latino-Barbaro ad vocem annus, & Mabillonium lib.* 2 *laudati operis diplomatici, toto capite* 23 *fusius probatur.* F

Ex chronologia nostra sequitur,

629 *Ex omnibus hactenus dictis concludimus, quod Echardus nimis confidenter asserat, omnes* S. Dominici *biographos semper stylo veteri usos esse. Si vero hi auctores Germani secundum praxim curiæ Romanæ & consuetudinem plurium historicorum in describenda Sancti Vita annos a Nativitate Domini numerare incipiant, nulla nos urget difficultas: sic enim potuit Sanctus Vir mense Januario, vel incunte Februario, anni* 1219 *ex Hispania discedere, & mense Martio Parisios pervenire, atque inde post brevem moram in Italiam proficisci. Quod si quis solide probaverit, scriptores illos festo Annuntiationis sive die* XXV *Martii (hæc epocha certe in quibusdam Galliæ & Italiæ civitatibus tunc usitata erat) novum*

AUCT. G. C. *annum excedit, ſecundum hypotheſin ſupra propoſitam dicimus*, S. Dominicum *inunte vel inchoato jam anno* 1219, *circa finem Martii Pariſios advenisſe, ibidemque tranſactis aliquot diebus, poſt Paſcha, ſive diem* VII *Aprilis, iade in Italiam profectum eſſe. In hoc ſyſtemate potuit Sanctus cæca medium mouſem Malem tjuſdem anni per varias Italiæ urbes tranſire, & feſto Pentecoſtes ſeu die* XXVI *Maii intereſſe Capitolo Minoritarum, ut ſcriptores Franciſcani paſſim aſſerunt, quorum teſtimonia, & contraria Prædicatorum argumenta, paragrapho ſequente breviter examinamus.*

Sanctum more ſuo celeriter confeciſſe hoc itinera-

639 *Nemo hic nobis objiciat nimium ornatam itinerum iſtorum præparationem, & forſaſſe dicat, Sanctum in noſtra hypotheſi aubibi potuiſſe diutius quieſcere aut hærere: nam reſpondebimus cum Malvenda, qui in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 14 *hunc ſancti Fundatoris feſtinationem ita laudat.* Nullibi ſanctus Vir longo feſtem tempore ſe detineri patiebatur; ſed cuſtum omnino ſolis imitatus, incredibili celeritate omoie perluſtrans, ubique virtutum ſuarum & doctrinæ radios diffundebat: ſciens enim, velocem eſſe depoſitionem tebernaculi ſui, infatigabili labora vacias provincias & loca peeurrebat, quo vivens adbuc certiſſime Ordinis ſui incremente ceraere poſſet. *Nihil igitne mirum, quod* Vir quietis impatiens, *ut ab Echardo ſepra recte appellatur, & deſiderio propagandi ſui Ordinis flagrans, anſquam diu ſubſtiterit. Adde, quod Sanctus ſpatio octo dierum ex Rupe Amutoria afque ad urbem Aurelianenſem pervenerit, ut poſtea apud Theodericum de Appoldia num.* 150 *& ſequente naerabitur. Ea hoc poſtremo velocis peregrinationis ſpecimine ſatis colligimus, Sanctum indies magna itinera confeciſſe.*

In quibus fruſtra quæſiverit Malvenda,

631 *Hiſce tricis chronologicis ercemque expediti, pergimus ad expoeenda Sancti geſta, quæ in illis itineribus contigerunt. Cum oetem pleraque in Actis infea edendis narrentur, tnatum animadvimus ea, quæ ibi omiſſa ſunt, aut quæ explicatiove quadam indigent. Probabiliter opinamur, in illa trdita accidiſſe miraculum, quod in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 3 *narcatur hoc modo:* Quadem die cum in partibus illis (nimirum *Toloſanis, de quibus ibi immediate antea ſit mentio*) eum multis Fratribus hier egeretur, & ed prandium non niſi unum ſcyphum vini haberent, beetus Pater compatiens aliquibus, qui in ſeculo multum ſuetant deliesti, juſſit illud modicum fundi in vaſe magno, & aquam in ebundentia ſuperfundi: erent eutem octo Fratres, qui omues abunde biberunt equam vinum factem velde bonum, & ſuperfuit illis. *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 18 *itiam petat*, S. Dominicum *in eedita ſuo ex Hiſpania iſtud miraculum patraſſe, & ibidem de comitibus illius itineris hæc addit:* At eum ſanctæ Antoninus dicat, octo illos ſocios Fratres noviter ad Ordinem receptos fuiſſe, ſuſpicemur hoc illoſmet auſtitiſſe, qui ſencto Dominico in Hiſpania adhæſerant, & apud Guadalajarem tentata deſectione, ad ſanem mentem e Viro Dei revocati ſunt.

sequa itaque ille Hiſpanos vel Toloſanos peeravit,

632 *Hæc Malvendæ ſuſpicio diſplicet Echardo, qui propterea tamo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 38 *in actis, illam ſic improbat:* Hoc miraeu'um Malveude refert ad annum MCCXIX num. 18 ad reditum beati Dominici ex Hiſpenis, & in gratiam juvenum Hiſpanorum actum, quos ſcilicet recens ed Ordinem eſcitos Toloſam ſecum addu-

xiſſe putet, quod non placet: cum anim dilatando in Hiſpania Ordioi ſtuderet, veriſimile non eſt, ſodales ibi allectos e patrie, ubi neceſſarii erant, removiſſe. Rectius ceaſet Songius, id actum ſodalium Toloſanorum gratie, quorum plures, eum illac tranſiret Sanctus, vel Hiſpaniam petens, vel exinde Pariſios cogitans, quemdam itineris partem, ut dulcibus ejus colloquiis frueretur, eum comitari voluerunt. *Si Sargius & Echardus nobis prorſus perſuadere vellent, iſtud miraculum in gratiam ſodalium Toloſanorum patratum fuiſſe, ita præcipue probandum erat, ſocios illos Toloſanos ererentur ad Ordinem admiſſos eſſe, quandoquidem S. Antoninus parte* 3 *ſei Chronici tit.* 23 *cap.* 4 § 9 *diſerte aſſimat*, Fratribus, noviter ad Ordinem receptis, & deliciis effluctis in ſeculo, *illud evenuiſſe.*

633 *Echardus tamen* 1 *pag.* 19 *in notis poſt diſceſſum S. Dominici ex Hiſpania, de eodem Sancto hæc memorat:* Occitaniam repetens, & ſocios Toloſanos ultimo complexus, Fratrem Bertrandum de Garrige ſocium aſſumpſit, & magois itineribus Pariſios contendit. Cum paululum demoratum eddant Jordanus & Humbertus, menſem eircitee in regia urbe ſubſtiterit. Interim, us ibi ſolemne eret, ubique collationes publicas habuit, quibus Jordanus ipſe, tum ſacræ facultatis baccalaureus, ſe affuiſſe teſtatur; imo & ei in facto tribunali peccate confeſſum, & ejus monitis diſcenatum ſuſcepiſſe. *Cum antiqui Actorum ſcriptores conſentiant, quod* S. Dominicus *Pariſiis* paululum *manſerit, non cogimur amplexi conjecturam Echardi, qui hujus commorationi menſem concedit: nam latra unam alteramve hebdomadam fieri potuerant ea, quæ Sanctus Pariſiis feciſſe traditur. Unde Malvenda tantum aſſignat hujus manſionis Pariſienſis paucos dies, dum in Annalibus jam ſæpe laudatis ad annum* 1219 *cap.* 21 *hæc ſcribit:* Illis quoque paucis diebus, quibus ſenctus Peter Peſiſiis manſit, recepiſſe ad Ordinem F. Guilielmum Monſerratenſem, inſignie nominis in Religione virum, ipſemet F. Guilielmus effirmat. *Hunc ipſum in Proceſſu Bononienſi ſecundum teſtem lufen de hac re audivimus.*

quo Pariſiis ſubſtiterit,

634 *Deinde Echardus loco proximo citato & pagina præcedente meminit de quibuſdam civitatibus, ad quas tunc* S. Dominicus *ex urbe Pariſienſi miſit ſocios, ut in iis cœnobia Ordinis fundarent. Nobis non vacat, ſingulas horum Conventuum origines indagare, & propterea in hac re opinionem Echardi haud gravate admittimus. Nihilominus aliquam obſervationem meretur fundatio cœnobii Lemovicenſis, quam Echardus ibidem pag.* 19 *refert his verbis:* Fratrem Petrum Cellani, quem Pariſiis invenit, & quo ſe contuliſſe poſt mortem Comitis Mouris-fortis merito putas, ſive ut Raymundi Comitis Toloſeni, Albigenſiumque victorum furorem effugeret, ſive ut ſuperas Litteras aliquandiu ſaltem Pariſiis andiret, Lemovicas arigendi cœnobii eaſus legavit; qui temam, Sancto haud dubie ſic diſponente, non tem eito Pariſiis exiit: ſquidem Lemovicas cum ſociis ſibi deſignatis non advenit, niſi circa Epiphaoiam ſequentem anno MCCXIX ſtylo veteri, novo MCCXX.

divina providentia maxime confidens,

635 *Probat ſingularem Sancti noſtri fiduciam in Deo, quod in illa Petri Cellani miſſione contigit, & quod laudatus Bernardus Guidonis apud Edmundum Martene eodem tomo* 6 *Collectionis ampliſſima col.* 402 *ſic narrat:* Anno Domini MCCXIX beatus Dominicus de Hiſpania venit Pariſius, & in domo ſancti Jacobi præfere Conventum trigiuta Fratrum inveuit, & inde miſit

Lemo-

A Lemovicis ad Conventum accipiendum ibidem Fratrem Petrum Cellani, Toloſanum ſuperius memoratum, qui eum ignorantiam & librorum penuriam allegaret, nam unum ſolum quaternum de homiliis beati Gregorii tantum habebat; reſpondit ipſe Pater, cujus cor erat fiducia habens in Domino: Vade, inquit, fili, & confidenter vade; omni die bis habebo te coram Deo, & ne dubita; multos acquires Domino, & aſferes multum fructum; creſces & multiplicaberis, & Dominus erit tecum. Et ſic ipſe Frater Petrus poſtmodum ſuis familiaribus enarravit, eum intus vel extra Anguſtia attaxabatur, invocabat Dominum & Dominicum, reducens ad memoriam promiſſum ſuum, & omnia ſi proſpere ſuccedebant.

ad Ordinem ſuum propagandum ceſſit.

636 *Dicitur etiam Alexander II rex Scotiæ, qui negotiorum cauſa tunc Pariſiis verſabatur, S. Dominicum rogaſſe, ut quoſdam e ſodalibus in regnum ſuum mitteret, quemadmodum Hector Boecbius lib. 13 Hiſtoriæ Scotorum apud nos fol.* B *283. verſo narrat in hunc modum:* Ferunt, Alexandrum, cum in Galliam ad Philippum ad redintegranda antiqua fœdera veniſſet, ſorte etiam Dominicum conveniſſe, multumque precatum, ut ex iis, quos ipſe ſecum habebat, ſanctos quoſdam viros in Scotiam ad erudiendum populum mitteret: quod ubi factum eſt, maximo apud Alexandrum honore habiti ſunt, ædeſque, ubi agerent, aut ſuppeditatæ ſunt, aut novæ ædificatæ. *Illuſtriſſimus Joannes Leslæus, epiſcopus Roſſenſis, lib. 6 de Rebus geſtis Scotorum pag.* 232 *editionis Romanæ ſimilia fere ſcribit. Fidem iſtius colloquii relinquimus penes recentiores illos auctores, cum ipſi antiquos teſtes non allegent, & veteres noſtri biographi de hac re non meminerint. Utrum vero Prædicatores in Scotiam penetraverint, vivente adhuc Sancto, ut Malvenda exiſtimat, infra alia occaſione breviter examinabimus.*

Etiam in illo itinere inter Alpes Lombardiæ

637 *Porro S. Dominicus, peractis poſt brevem moram negotiis, Guilielmum de Monte-ferrato for.* C *te cum aliis in ſocium itineris aſſumpſit, & ex urbe Pariſiensi per Burgundiam (haud dubie celeriter more ſuo) in Italiam profectus eſt. Varia miracula, quæ Sanctus in via patravit, poſtea in Actis legentur. Certe in illo itinere contigit, quod S. Antoninus parte 3 Chronicorum tit. 23 cap. 4 § 9 narrat etiamſi illic ordinem profectionis invertit: nam putat, id factum eſſe, cum beatus Pater ex Bononia in Galliam proficiſceretur, & in Alpibus ſociis ejus præ debilitate ex fame niterius procedere non valeret. Sed procul dubio errat ſanctus hiſtoricus, aut meadam in verba illius irrepſit, cum ex tota Actorum ſerie conſtet, S. Dominicum poſt confirmationem Ordinis ſui numquam Bononia in Galliam Tranſalpinam veniſſe.*

ſocium præ fame deficientem

638 *Quapropter hoc miraculum tranſcribimus ex Vitis Fratrum part. 2 cap. 2, ubi poſt iter Hiſpanicum ſic recte refertur:* Poſt hæc gloriosa Pater in Italiam rediit, quodam Fratre Joanne Converſo ſibi aſſociato; qui Frater Joannes inter Alpes Lombardiæ ſubito cœpit præ fame deficere, ita ut nec nitta poſſet procedere, nec de terra præ laſſitudine ſe levare. Cui pius Pater ait: Confortamini, fili, & procedamus paulatim, & perveniamus ad locum, ubi aliquam refectionem invenire poſſimus. Cui cum ille nequaquam ſe poſſe procedere, teſpooderet, ſed uſquequaque deficere, Vir ſanctus pietate, qua plenus erat, ne Fratris commiſeratione commotus, ad ſolitum ſe convertens refugium, brevi-

ter oravit ad Dominum, ac converſus ad Fratrem ait: Surgite, fili, & ite ad locum illum, & quod ibi inveneritis, hinc uſque afferte. AUCT. G. C.

pane celitus allato refecti,

639 Surrexit ille quamquam cum magna difficultate, & greſſu quo potuit ad locum, qui ad juſtum lapidis diſtans poterat, tandem perveniens, panem unum miti candoris candidiſſimia mappia involutum reperit, aſſumptoque illo ad Sanctum Dei rediit, ac de ejus mandato de eodem pane comedens ad ſufficientiam vires recepit, interrogatuſque a Viro Dei, an jam ſame fugata refectus poſſet incedere, reſpondit, ſe ſufficienter refectum, & optime poſſe proſequi cœptum iter, qui paulo antea non poterat ſe movere. Surgite, inquit, fili, & reſiduum panis mappia involutum in loco, quem inveniſtis reponite. Quo facto, cœptum iter iterum cœperunt. Cum autem aliquantulum proceſſiſſent, Frater ad ſe reverſus ait intra ſe: Deus meus! Quia ibi panem poſuit, aut unde illic allatus fuit? An nos & ego lentus pariter & ignarus, qui nihil ſuper hoc haſtenus requiſivi? Tunc ait ad Sanctum: Pater ſancte, panis ille unde allatus E fuit, aut quis ibi poſuit? Tunc verus humilitatis amator & conſervator Fratrem interrogavit dicens: Fili, comediſtis, quod ſufficit vobis; Deo gratias agite, ut dignum eſt, & nequaquam amplius inquiratis. Hæc dictus Frater Joannes, cui contigit, poſtmodum in Hiſpaniam rediens Fratribus enarravit: qui tandem ſociatus Fratribus, qui de Domini Papæ mandato ob fidem Catholicam prædicandam in Africam ibant, Marrochium perveniens, migravit ad Dominum, curſu feliciter conſummato.

& forte hunc ad quoſdam Italiæ urbes divertiſſe,

640 *Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat pag.* 19 *& ſequente in notis varia veſtigat monumenta, ut probet,* S. Dominicum *in illo itinere Mediolanum divertiſſe forſitan ibidem concionem inſtituiſſe, &* F *aliquos ad Ordinem ſuum aggregaſſe. Veram veteres hiſtoriographi noſtri de his rebus ſilent, & Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 22 *hunc reditum deſcribens, de hac digreſſione Mediolanenſi non meminit; imo ibidem in fine refellit Flaminium, qui in Vita* S. Dominici *fol.* 30 *verſo aſſerit, Sanctum tunc Bergomi multis diebus commoratum eſſe. Non ignoramus, Sanctum aliquando ad urbem Mediolanenſem veniſſe; ſed diſcrepant hiſtorici circa tempus quo id factum ſit, ut videre licet apud Paricellum in Diſſertatione Nazariana cap.* 509, *ubi fuſe diſputatur, quotiet, & quando* S. Dominicus *Mediolanum adierit. Quintus ipſe Paricellus, expenſis antiquis monumentis, ibidem pag.* 545 *de hac controverſia ſic pronuntiat:* Nuſquam proſecto apparet, quemadmodum Dominicus in tetim venire Mediolanum potuerit, antequam Bononiam proficiſceretur. *Tacentibus itaque veteribus ſcriptoribus, ordo iſtius itineris arbitrarius videtur.*

priſquam Bononiam perveniret

641 *Quare nobis etiam ſuſpicari licebit,* S. Dominicum *tunc Ordinis ſui dilatandi cauſa plures Italiæ civitates peragraſſe, antequam Bononiam perveniret, & eo tempore propter Negotia adiiſſe Perufiam, ubi Cardinalis Hugolinus degebat, adeoque hac occaſione potuiſſe intereſſe Capitulo Mineſtarum, quod anno Chriſti* 1219, *feſto Pentecoſtes, in vicino loco ſanctæ Mariæ de Portiuncula celebratum eſt. Cum in ſyſtemate noſtro chronologico* S. Dominicus *ſtatim poſt Paſcha anni* 1219, *quod in diem* VII *Aprilis tunc incidit, Pariſiis in Italiam diſceſſerit, haſtenus tantummodo diximus, Sanctum potuiſſe intereſſe Capi-*

AUCT. G. C. rulo Minoriturum, *quod eodem anno die XXVI Maji celebrabatur: alia enim quæſtio eſt, an ipſe huic Capitulo interfuerit, & in eo contigerint illa omnia, quæ ſcriptores Franciſcani de S. Dominico narrant. Hanc contexerſiam hiſtoricam, intra duas præclariſſimas Ordines dudum agitatam, jam paragrapho ſequente breviter diſcutiemus.*

§ XXXIV. An Sanctus interfuerit comitiis Franeiſcanorum, quæ vulgo Capitulum ſtorearum appellantur.

Inter Minoritas & Prædicatores controvertitur.

B *ANno Chriſti* 1219, *circa feſtum Pentecoſtes fere diem* XXVI *Maii adgeneralia Ordinis comitia ex diverſis regionibus convenerunt quinque millia Minoritarum, quos S. Franciſcus anno præcedente per litteras avocaverat. Cum vero tantorum vix taperet decimam tantæ multitudinis partem, non procul aſſiſio in campo circa Portiunculam jacebant in floreſc; unde illa congregatio communiter* Capitulum ſtorearum *appellata eſt. Scriptores Franciſcani paſſim tradunt, S. Dominicum huic Capitulo interfuiſſe; at Prædicatores id prorſus negant, & illam Minoritarum traditionem variis argumentis impugnant. Inter illos Lucas Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1219 *num.* 2 *& ſequentibus hanc rem fuſe tractat, & communem Ordinis ſui opinionem pluribus teſtimoniis confirmare nititur; ex his vero Jacobus Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. a pag.* 77 *non ita pridem integram diſſertationem huic opinioni oppoſuit, & totum Waddingi fundamentum evertere conatur.*

ac S. Dominicus interfuerit Capitulo floreum.

643 *Cum autem Papebrochius noſter in Appendice ad tomum* VI *Maii pag.* 328 *& 340 in Vita S. Angeli Carmelitæ Waddingum ſecutus fuerit, & in hac controverſia obiter Franciſcanis faverit, laudatus Echardus tomo* 2 *etiam operis ſui pag.* 81 *non dubitat, quin illam Papebrochii ſententiam, re maturius diſcuſſa, revocaturi ſimus. Ingenue fatemur, Papebrochium in Appendice ad dictum tomum* VI *Maii pag.* 328 *Hiſpanicam S. Dominici iter huic Capitulo ſtorearum perperam poſtpoſuiſſe. Neque id mirum videri debet, cum hanc rem tantum leviter ex occaſione attigerit, antequam omnes veteres S. Dominici biographos attente pervolviſſet. Quare idem fiat ulla eruditiſſimi viri dedecore dici poſſet de præſentia S. Dominici in Capitulo ſtorearum, quam etiam obiter duntaxat ex Waddingo aſſerit, ſi argumenta Echardi nec plane convincerent. Sed nondum videmus, ea eſſe talia, ut hanc Papebrochii aſſertionem & immemorabilem Franciſcanorum traditionem deſerere cogamur. Certe Candidus Chalippe, eruditus Minorita Gallus, hæc omnia Echardi ratiocinia legerat, & tamen nuper in Gallica S. Franciſci Vita ad annum* 1219 *lib.* 3 *pag.* 124 *& ſequentibus eamdem Ordinis ſui traditionem narrat, ibidemque in notis de hac controverſia cum Echardo judicium noſtram requirit. Ne forte videamur uni Ordini præ altero impenſius favere, præcipuas utriuſque partis rationes allegabimus, & primo aſſerentium, deinde negantium, argumenta expendemus.*

644 *Bartholomæus Piſanus, qui exeunte ſeculo* XIV *ſcripſit, lib.* 1 *Conformitatum fol.* 18 *col.* 1. *de præſentia S. Dominici in Capitulo memorata hæc habet:* Declaratus fuit etiam beatus Franciſcus D beato Dominico in Capitulo generali, celebrato per beatum Franciſcum apud Aſſiſium; in quo enim eſſent ultra quinque millia Fratrum, ipſe beatus Dominicus eum pluribus ex ſuis affuit Fratribus; ubi divinam providentiam agnovit circa Fratres adeſſe maritis beati Franciſci, cum tot Fratribus nihil habentibus, nec de victu cogitantibus ſubito divina providentia omnia eis miniſtravit eo ipſo; propter quod ipſe beatus Dominicus dixit: Vere Dominus habet curam de iſtis ſanctis pauperculis, & ego neſciebam. *Verum Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1219 *num.* 23 *variæ antiquioresc hujus rei teſtes citat hic verbis:* Porro ita factum, & cum ſeptem ſociis adfuiſſe (*ſcilicet S. Dominicum huic Capituli ſtorearum*) ex noſtris expreſſe referunt tres Franciſci ſocii Leo, Ruffinos, & Angelus in ejus Legenda; Thomas Celanus in altera, Bernardus a Beſſa, Bonaventuræ ſocius, in ſua hiſtoria, Frater E Hugolinus da ſancta Maria in Monte, qui ante ter centum annos floruit, in Hiſtoria S. Franciſci apud me manuſcripta. *Deinde allegat Bartholomæum Piſanum, aliosque ſcriptores eccentiores, tam domeſticos, tam externos, qui de eadem S. Dominici præſentia meminerunt. Cum hi poſteriores de re tam diu tranſacta certum teſtimonium perhibere non poſſint, narrationem hujus traditionis ex vetuſtis Ordinis Franciſcani monumentis exhibebimus.*

Inter quos noſtros ſyncheroni vadevant,

645 *Attamen hic nobis non vacat ante tempus operoſe evolvere ac diſcutere omnia S. Franciſci Acta, quæ in ſcriptis noſtris conſervantur. Quapropter hanc hiſtoriam tranſcribemus ex obvio Speculo Vitæ S. Franciſci, quod F. Philippus Beſquierus ſub nomine ſeraphim ſodalium ejus edidit, & ubi Centuria* 2 *cap.* 68 *ex hic ſynchronis auctoribus refert ſequentia:* In quodam Capitulo generali, quod fideliſſimus ſervus Chriſti Franciſcus in planitie ſancti Mariæ de Angelis celebravit, congregati ſunt ultra quinque millia Fratrum. Adfuit etiam ibi ſanctus Dominicus, caput Ordinis Prædicatorum, cum ſeptem Fratribus de Ordine ſuo. Adfuit inſuper dominus Cardinalis F (*nempe Hugolinus, qui poſtmodum ſub nomine Gregorii IX ad cathedram S. Petri evectus eſt*) valde devotus beato Franciſco, & Fratribus ejus, cui ſanctus Franciſcus prædixit, quod debebat eſſe Papa, & ita factum fuit. Cum ergo curia domini Papæ eſſet tunc Perugiæ, dictus Cardinalis ſtudioſe venit Aſſiſium, & omni die veniebat ad ſanctum Franciſcum, ut videret eum & Fratres ejus: quandoque cantabat Miſſam, quandoque ſermonem faciebat eiſdem.

S. Dominicum ibi præſentem,

646 Cum autem veniebat viſitatum illud felix collegium, & videret illos in campo prædicto turmatim ad ſexaginta & centum & ad trecentos ſedere, nec in colloquiorum divina aut orationibus & lacrymis, aut exercitiis charitatis, & cum tanto ſilentio, quod nullus erat ibi rumor vel ſtrepitus, admirans de tanta multitudine, ut caſtrorum acies, ordinatu, cum laetymis & magna devotione dicebat: Vere caſtra Dei ſunt hæc: non enim audebat aliquis inter eos fabulas dicere ſive truffas *. Sed ubicumque congregabantur, vel orabant, vel plorabant, vel de ſalute animarum loquebantur; & habebant in illo campo tecta diſtincta de carticinis in circuitu & ſupra; lecti vero erant vel tecta, vel modicum de palea; cervicalia vero lapides vel ligna. Propterea erat

* *id eſt* nugas

cun-

A eunctorum devotio, quod ex euria ibi propinqua multi Comites & Barones, duces & milites, Cardinales eriam pariter cum epiſcopis & clericis, & nobilea cum popularibus concurrebant, ut viderent tam ſanctam congregationem & humilem, quod mundus non habnit de tot ſanctis hominibus ſimilem; ad videndum etiam caput ipſorum Frateum ſanctiſſimum, qui tam pulcram prædam mundo rapuerat, & tam devotum gregem ad beatu Chriſti paſcua dirigebat.

viſa ingenti fiducia,

647 Congregaria autem omnibus, ſuccreait ſanctus paſtor & venerabilia dux Franciſcus in ſervore Spiritus ſancti, illi beatn gregi verbum vitæ propoſuit voce altiſona & tubali, quam ſibi divina unctin infundebat; & iſtud thema propoſuit: Magna promiſimus, ſed majora promiſſa ſunt nobis; ſervemus hæc, ſpiremus * ad illa. Brevis voluptas, perpetua pœna. Modica paſſio,

** al. ſuſpiremus*

B gloria infinita. Et ſuper hæc verba devotiſſime prædicando, hortabatur omnes ad obedientiam ſanctæ matris Eccleſiæ, ad ſuaviratem charitatis fraternæ, ad orandum pro univerſo populo ſancto Dei; ad patientiam eriam adverſus dura, ad mundiciam & caſtitatem angelicam, ad pacem & concordiam cum Deo & hominibus, ad humilitarem & manſuetudinem cum omnibus, ad mundi contemptum & ferventem zelum alriſſima paupertatia; & ſolicitudinem & vigilantiam orationis, divinæ laudis, ad jactandum coram curam animæ & corporis in paſtorem bonum & antcitorem animarum & corporum, in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum benedictum. Et propter hoc melius obſervandum, Præcipio, inquiebat, omnibus Fratribus congregatis in meiiorum obedientiæ ſalutaria, quod nullus veſtrum curam uliquam vel ſolicitudinem habeat de aliqua re comuſtibili, aut de aliquibus neceſſariis corporalis; ſed tantummodo intendatis orationi & laudi Dei, omnem curam veſtram projicientes in Chriſtum, quoniam ipſi eſt ſpecialis cura de nobis. Et itu fecerunt, hilari animo ad orandum curantes.

quæ S. Franciſcus curam rerum temporalium abjiciebat,

C 648 Sanctus autem Dominicus, qui adhuc erat præſens, admirans de mandato, quod fecerat ſanctus Franciſcus, & reputans, eum indiſcrete procedere, eo quod præcepiſſet in magna multitudine, quod nullus haberet curam de rebus neceſſariis corporis, eaiſtimabat, in tanta multitudine inconvenientiam debera contingere. Sed Dominus Jeſus Chriſtus volens oſtendere, quod ipſe curam gereret de tam caris ovibus & ſuis pauperibus ſingularem, ſtarim inſpirando factu eſt manus Domini ſuper Peruſinna, Spoletanos, Fuligineenſes, Spelchenſes, Aſſiſinares, & cunctas circumjacentes cerras: & veniebant eum aſinis, mulis, & equis, & carribus oneratis pane & vino, ſabis, & caſeo, & omnibus bonis, quibus putabant illos beatos pauperes indigere. Inſuper portabant tobalias, & vaſa magna & parva, & quidquid uteuſilium opus erat, & bearum ſe putabat ille, qui devotius & attentius ſervire poſſet, & in omnibus illi beatæ multiudini [in] neceſſitate ſtudioſiſſime provideret.

exemplo hujus arctioris paupertatis amplexatus eſt,

649 Vidiſſea autem ſanctorum illorum cœtui milites nobiles devotiſſimu ſervientes. Vidiſſes etiam ibidem clericos deventa & fideles more domicellorum nudiqua diſcurrentes. Vidiſſes ibi udoleſcentium floridam juventutam cum tanta reverentia miniſtrantem, ut videretur non pauperculis Fratribus, ſed Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervire. Quæ omnia cum ſanctus Dominicus cerneret, & divinam providentiam ibi vere cognoſceret, humiliter redarguit ſe ipſum de judicin indiſcretionia prædictæ, quod fecerat, & genu flectens beato Franciſco, dixit humiliter eulpam ſuam, & ait: Vere Deus eutam habet de iſtis pauperculis Fratribus, & ego neſciebam. Unde ex nunc promitto ſervare ſanctam evangelicam panpertatam, & maledico ex parte Dei omnea Fratres de Ordine meu, qui in Ordine ipſn propria habere præſumſerint. Fuit ergo ſanctus Dominicus valde ædificatus de fide ſancti Franciſci, & du obedientia, & de panpertate tam ordinaei & magni collegii, & du providantia divina, & copia abunduntiſſima omnis rei. AUCT. G. C.

ut primigenia auctorum phraſi referre voluimus.

650 In *Speculo Vitæ S. Franciſci*, *quod F. Guilielmus Spelberch anno* 1620 *Antverpiæ edidit*, & *quod etiam ſyncbronis ſeraphici Patris ſui ſodalibus adſcribit*, *part.* 1 *cap.* 20 *ſimilia legantur*; *ſed is editor ſtylum & ordinem iſtius opuſculi mutavit*, *ut ipſemet in præmouitione ad lectorem teſtatur his verbis*. Scripſera illi quidem E ſtilu admodum ſimplici & impoliro, qualem naſutum hoc ſeculum vix ſert, vix admittit; ideoque hiſtoriæ ſervata veritate eum parumper expolivimus. Scripſere ordine utcumque confuſo; nos in meliorem judicio noſtro redegimus. *Sed quandoquidem noſtro ſeculo magnis placet primigenia veterum ſcriptorum phraſis*, *illam narrationem dedimus ex editione Philippi Boſquieri*, *quæ etiam fere convenit cum apographo ejuſdem Speculi quod ex archivo Lovanienſi Minoritarum accepimus*, & *quod cum variis codicibus Mſs. collatum eſt*. *At hactenus ignoramus antiquitatem iſtorum codicum*, *quæ accuratius indaganda erit*, *ubi ad illuſtranda S. Franciſci Acta pervenerimus*. *Interim conſuli poteſt P. Mathias Gronvelt*, *qui in Hiſtoria critica ſacræ indulgentiæ B. Mariæ Angelorum*, *vulgo de Portiuncula*, *part.* 4 *cap.* 5 *auctoritatem & fidem hujus Speculi contra ſcriptorem anonymum vindicavit*.

Hanc narrationi Echardus Dominicanus,

651 *Nunc auditudum eſt*, *quid hanc narrationi opponant auctores Dominicani*, *inter quos nuperrime Echardus tom.* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 78 *ſic diſſerit*: An Capitulum illud ſtrearum revera habirum ſit, ſeu [congregatio] porius (nam congregationem Fratrum ſuorum principum ſanctum Franciſcum convocaſſe nemo forſan negabit, quam ſi Capitulum generale appellare placuerit, ſas eſto;) verum * un ror millia ſodalium ſun cœtui jam tum allecta fuerint, unaqua in illa comitiis convenerint, inquirere non eſt animus: erunt fortaſſis aliquando, qui rem a ſancto Bonaventura omiſſam ac ei, quantum conjicere liceat, vel incogniram vel una probaram, ſcrutabuntur curioſius, Legendamque, trium ſancti Franciſci ſociorum nomine jactatam, quam ſe eaſcriberu profiretur Waddingus, ad lydium lapidem revocantes, quam fidem mereatur, pro ſuſcepta provincia docebunt. Da ſancto Domineo hic tantum ago; contendo planu commentitium eſſe relatum illud ab Waddingo ejus cum ſancto Franciſco ſeu Peruſii *an hoc Peruſii factum ſit*, *infra enumerabimus*) ſeu Aſſiſii in Capiculo ſtorarum culloquium. F

** forte licet.*

652 *Hoc loca aliquid humani paſſus eſt Echardus*, *dum nempe hic lunait*, *de illo Capitulo & tanto Minoritarum numero non meminiſſe S. Bonaventuram*, *qui tamen in Vita S. Franciſci cap.* 4 *diſerte ſcribit ſequentia*: Proceſſu quoque temporis multiplicatis jam Fratribus, cor-

qui tanto in aliqua re negando erravit,

AUCT. C. C. pit eos Paſtor ſolicitus in loan ſanctæ Mariæ de Portiuncula ad generale Capitulum convocare, ut in funiculo diſtributionis divinæ in terra paupertatis eorum, unicuique tribueret obedientiæ portionem: ubi licet omnium neceſſitatum eſſet penuria, Fratrumque multitudo ULTRA QUINQUE MILIA convaniret, divina tamen opitulante clementia, & victus ſufficientia ſubeerat, & ſalus comitabatur corporea, & ſpiritualis jucunditas affluebat. *Itaque evidenter patet, non eſſe amiſſum a Bonaventura iſtud generale Capitulum, eique ultra quinque millia Fratrum interfuiſſe. In membranea Muſei noſtri codice ſignato P Ms. 2, qui cum aliis Mſſ. Sanctorum Actis illam Bonaventuræ lucubrationem continet, proſus eadem ſancti hujus biographi verba leguntur, quod hic addimus, ne forte Echardus ſuſpicetur, aliquam interpolationem in exeuſa ejuſdem Vitæ exemplaria irrepſiſſe.*

653 *Præterea Echardus jam relatis verbis indicat, Legendam S. Franciſci ſive præfatum Vitæ Speculum, quod ſynchronis ejuſdem Sancti ſoleis tribuitur, ſibi de fictione aut interpolatione ſuſpectum eſſe. Verum primo loco illam ſuſpicionem, quam adeo confidenter ingerit, ac aliis diſcutiendam committit, aliquot rationibus aut ſaltem conjecturis ab ipſo probatam oportuit: ſi enim Echardus demonſtraſſet, iſtud Speculum confictum eſſe facilius argumentis ipſius acquieviſſemus. Præcipue inſuper oſtendere debuiſſet, illam controverſam S. Dominici præſtantiam in Capitulo florecum non aſſeri a Thoma Celano, aliiſque antiquis ſcriptoribus, quos ſupra laudatus Waddingus in Annalibus Minorum teſtes hujus rei allegat. Vix dubitamus, quin Franciſcani tabiecæ poſſint varia antiqua horum omnium ſcriptorum exemplaria, quibus oſtenſis aut legitime probatis, tuto de hac controverſia judicare poſſemus.*

654 *Interea breviter percurramus alia Echardi argumenta, inter quæ tomo 1 pag. 78 fortiſſimum ex chronologia ſic cepit:* Ipſo Annaliſta Franciſcano teſte, in eo toto veritus quæſtio, an unum MCCXIX feſtum Pentecoſtes ſanctus Dominicus in Italia celebraeit; quem proinde ſi in Hiſpania vel Gallia tum egiſſe demonſtraverio, narrationem Waddinganam funditus ruere neceſſe eſt. Rem conficere ex auctoribus æqualibus haud eſt difficile; ſed priuſquam affero, monendus lector, ut ſemper ob oculos habeat in computandis annis ſtyli veteris diſcrimen a novo, quod cum ſcriptores quidam recentiores, & in eis Waddingus, ſæpius non attenderit, in varias ambages ſeſe intricarunt, & graviſſime ſunt allucinati. *Deinde ibidem affirmat omnes S. Dominici biographos, aliosque ſeculi XIII ſcriptores ſtylo veteri uſos eſſe, & initium anni vel a die XXV Martii, vel a Paſchate, ſemper numeraſſe.*

655 *Sed jam paragrapho præcedente oſtendimus, duplicem ea tempore epocham in uſu fuiſſe, & plures annum a Nativitate Domini cœpiſſe, quod etiam evidenti exemplo ex Bernardo Guidonis confirmavimus. Si veterez ſcriptores Actorum S. Dominici hanc eamdem epocham cum pluribus ſui temporis hiſtoricis aſſumpſerint, chronologia non impedit, quo minus hic ſanctus Capitulo ſuorum interfuerit, ut conſideranti manifeſtum fit. Quamvis ibidem in ipſa Echardi opinetur, ſecundum quam ſcriptores illi principium anni ab Annuntiationis feſto, ſive a die XXV Martii, computarent, propoſuimus quoddam ſyſtema, cui verba horum auctorum non repugnaret, & in quo S. Dominicus, ſtatim poſt Paſcha anni 1219 Pariſiis diſcedens, abſolute eodem anno circa feſtum Pentecoſtes Aſſiſii eſſe potuit. Non diffitemur, in hac hypotheſi longinquum iter intervallo quinquaginta dierum conficiendum eſſe; ſed cum id abſolute confici potuerit, malumus illum difficultatem deglutire, quam ſtatim temere fidem abrogare teſtibus, quos Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum die XV Octobris ſynchronos agnoſcit, & quorum teſtimonio ſententia Franciſcanorum potiſſimum nititur, quod proinde ab Echardo ante omnia evertendum erat, ſi quid tota diſſertatione ſua proficere volebat.*

657 *Præterea Echardo in memorata Speculi narratione diſplicet, quod S. Dominicus poſt viſam divinæ providentiæ curam de alendis tot millibus pauperum Fratrum, ut ibidem traditur, propoſuerit exemplo S. Franciſci omnia bona temporalia abdicare: nam tomo 2 pag. 30 & ſequente contendit, S. Dominicum jam dudum antea hanc bonorum temporalium abdicationem in animo habuiſſe, tamque quamprimum exſequi ſtatuiſſe. At iſtud S. Dominici propoſitum, quod in Capitulo florecum concepiſſe dicitur, explicari poteſt de ſtrictiori paupertatis obſervantia, quam poſtea in primo Capitulo Bononienſi ſodalibus ſuis præſcripſit. Huic explicationi aliquod fundamentum præbet ipſe B. Jordanus, qui infra apud nos num. 29 ita ſcribit:* Nec illa poſtmodum edita conſtitutio ſervabatur, ut nec recipere poſſeſſiones, nec jam receptas retinere liceret. *Deinde ibidem num. 32 de electione regulæ, & pelmis quibuſdam conſtitutionibus agens, hæc addit:* Propoſuerunt etiam & inſtituerunt non habere poſſeſſiones, ne prædicationis impediretur officium ſolicitudine terrarum; ſed tantum redditus recipere, unde poſſent ſibi in victui neceſſariis providere. *Vides hic poſſeſſiones a redditibus diſtingui. Potuit ergo S. Dominicus non tantum poſſeſſionibus, quas autea abdicare decreverat, ſed exemplo S. Franciſci, etiam redditibus renuntiare, ac ſtrictiorem paupertatem amplecti.*

657 *Quamvis hæc aliaque Echardi argumenta non ſint contemnenda, tamen utcumque ſolvi debent, donec ſcriptores Dominicani demonſtraverint, relatam ſupra narrationem ſynchronis S. Franciſci ſocils, aliiſque antiquis ſcriptoribus affictam eſſe. Candidus Chalippe in præfatione ad Vitam Gallicam S. Franciſci pag. XXXII teſtatur, Legendam trium ſodalium in bibliotheca regis Franciæ, & apud Minoritas Lovanienſes ac Mechlinienſes in codicibus Mſſ. conſervari. Non dubitamus, quin in aliis Europæ bibliothecis plura ejuſdem opuſculi exemplaria reperiantur. Cum tamen antiquitas iſtorum Mſſ. codicum nobis haetenus ignota ſit, certo decidere nun audemus litem illam, inter Prædicatores & Franciſcanos agitatam, quæ in Actis S. Franciſci poterit ad examen revocari. Interea Prædicatoribus incumbit oſtendere, Speculum iſtud Vitæ S. Franciſci perperam coævis ſodalibus ipſius adſcribi, aut ſaltem memoratam relationem ei, aliiſque vetuſtis ſcriptoribus, poſtea inſertam eſſe: Franciſcanis vero legitime probandum eſt, illam ipſam narrationem in veteribus Mſſ. ac fide dignis codicibus inveniri, ut de veritate alterutrius opinionis plane conſtet. Quod ſi collegæ mei ſucceſſores tunc certiora illa documenta pro alterutra parte acceperint, vel alia inter biographos S. Franciſci detexerint, illos rogatos volo, ut conjecturas meas confirment, aut liberrime refellant, ſi a veritate aberrare videantur. Nunc propter ſimilitudinem materiæ progredior ad alium eorumdem Sanctorum*

con-

& fidem teſtium evertere debuiſſet.

varia opponit argumenta,

quæ tamen tem nondum plane conficiunt,

quæ ex veteribus Mſſ. codicibus inſpiciendis terminari poſſet.

& hæc omnia litem non dirimunt;

Acongreſſum, tametſi hic forſan alio tempore contigerit.

§ XXXV. Alterum colloquium, quod Sanctus noſter Romæ cum Perusii cum S. Franciſco habuiſſe dicitur.

Non convenit inter ſcriptores

NOn *convenit inter ſcriptores de tempore & loco hujus colloquii, quod S. Antoninus parte 3 Chronicorum in Actis S. Francisci tit. 24 cap. 2 §. 2 ſic narrat:* In urbe Romana cum illa duo luminaria orbis eſſent beatus Dominicus & beatus Franciſcus coram domino Cardinale Oſtienſi, qui poſtea fuit Papa, dixit dominus Cardinalis: Cur non faciemus de Fratribus veſtris epiſcopos & prælatos, qui documento & exemplo ceteris prævalent? Fit inter Sanctos de reſpondendo longa & pia contentio, uter prior
B eſſe deberet. Vicit tandem humilitas Franciſcum, ne ſe alteri præponeret, vicit & Dominicum, ut primus interroganti humiliter obediret. Dixit ergo beatus Dominicus: Domine, gradu bono ſublimati ſunt Fratres mei, ſi recognoſcunt; nec pro meo poſſe permittam, ut aliud aſſequantur ſpecimen dignitatis. Poſt eum beatus Franciſcus reſpondens, inquit: Domine, Minores ideo facti ſunt Fratres mei, ut majores fieri non præſumant. *Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria Ordinis Dominicani lib. 1 cap. 30 eadem Hiſpanice eleganter exponit.*

Ubi tempus & locus colloquii,

659 *Malvenda autem in Annalibus Prædicatorum ad annum 1219 cap. 28 poſt relatum hanc S. Antonini narrationem ſubdit ſequentia:* Sic magni proceres & Chriſtianæ religionis celſa columina præ magna humilitate differebant, ac de ſuis Ordinibus, quod maxime cupiebant, ſtatuebant. At longe aliud fuit judicium ea in re ſummorum Eccleſiæ Præſidentium, qui quantum utilitatis & ſplendoris Chriſtianæ reipublicæ ex his ſacris Ordinibus eſſet acceſſurum, probe per-
C ſpicientes, cœpere mox certatim ex his præſidia eximios educere præſules, duces, antiſtites, qui fidelium cœtibus & eccleſiis magnoperæ rei Chriſtianæ commodo imponerentur, ut ſuis locis fuſius in his Annalibus oſtendemus. Nec dubitamus, illis diebus, quibus Romæ ſanctiſſimi patriarchæ Dominicus & Franciſcus commorati ſunt, quin mutua inter ſe amoris & charitatis officiis mirifice certaverint, dulciſſima de Deo colloquia ſæpius miſcuerint, quibus modis populis proderſe, ſalutem animarum adjuvare, virtutem ubique promovere poſſent, non raro contulerint. O ſi videre licuiſſet ſanctam illam Chriſti zynnoridem, & par in terris ſinu pari! Quam inexhauſta ſiti, quo mentis ardore Dei honorem, vitiorum extinctionem, virtutum propagationem in mundo ſtatuere conabantur! *Hallenus ille, qui ex conjectura putat, hoc rem Romæ circa ultimos menſes anni 1219 geſtum eſſe; Sorgius vero in Actis Gallicis* S. Dominici *pag. 381 cenſet, id ibidem ante Paſcha anni 1220 contigiſſe.*

quod S. Dominicus & S. Franciſcus habuiſſe dicuntur,

660 *Waddingus in Opuſculis S. Francisci, quæ anno 1623 Antverpiæ typis Plantinianis edita ſunt, tomo 3 colloquio 10 pag. 449 hunc utriuſque Sancti congreſſum etiam Romæ collocarat; ſed poſtea in Annalibus Minorum ſententiam mutavit, & probabiliorem iſtimat, ſanctos illos Patriarchas Perusii paulo ante Capitulum florentium*

corum Cardinale Hugolino convenisse, & in laudatis Annalibus ad annum Chriſti 1219 num. 2 rationem mutatæ opinionis ita reddit: Sunt, qui putaverint, hoc initum colloquium in Urbe, quos ego ſecurus ſum in collectione Opuſculorum ſancti Patriarchæ; ſed magis credendum hic judicaverim B. Leoni teſti oculato, ipſiuſque hujus itineris ſocio. *At mirumur, quomodo Waddingus ex teſtimonio Leonis dixit, iſtud colloquium Perusii habitum eſſe, cum Speculum Vitæ S. Franciſci, quod eidem Leoni aliiſque conviis Sancti ſedulius adſcribitur, in impreſſis & manuſcriptis quibuſdam exemplaribus clare exprimat, id Romæ evenisse. Hæc inter ſe concilient Franciſcani, ad quos pertinet.* AUCT. G. C.

& ideo Echardus putat, illud fictitium eſſe;

661 *Interea audiamus Echardum, qui tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 80 omnes hujus congreſſus aſſerteres ita impugnat:* Verum nec ſanctus Antonius, nec qui eum ex noſtris excipiunt, Waddingum quicquam juvant: ille enim non Perusii, ſed Romæ habitum hoc colloquium ſcribit E abſque nota anni. Soegius noſter Anni Dominicani Gallici tomo 2 Auguſti pag. 381 Romæ item collocat ante Paſcha anni MCCXX, quo cum chronologia Vitæ ſancti Franciſci nullo modo cohæret: nam poſt annum MCCXVI ambos Sanctos Romæ convenisse negat, & probat Waddingus. Anno autem MCCXX vir e Paleſtina vel Syria, ubi anno circiter hæreſeos, redux ſanctus Franciſcus, non Romam, ſed per plures Longobardiæ civitates pedetentim Aſſiſium, ubi plurima ipſi negotia erant, ſe contulit. *Tandem ea hac opinionum diverſitate concludit, illum utriuſque ſancti Fundatoris congreſſum fabulis annumerandum eſſe.*

quæ ratio ipſius vix minus probat.

662 *Sed hæc Echardi argumentatio vix minus probat: num ex diſcrepantia temporis & loci, quibus res aliqua geſta fuiſſe dicitur, non ſtatim inferri poſſit, eam numquam aut uſquam evenisſe. Sic canonizatio* S. Dominici *diverſo loco ac tempore ſecundum varios ſcriptores peracta dicitur, ut poſtea videbimus, & ipſe Echardus in notis ad Chronicon Humberti tomo 1 pag. 70 fatetur his verbis:* Mirum in re tam publica, qualis fuit beati Dominici canonizatio, tantum inter ſcriptores & æquales & ſuppares, imo eo- F rundem ſcriptorum varios codices, & bullæ ipſius varia exempla eſſe diſcrimina, ut nec quoad locum, nec quoad annum, menſem, diemve conveniant. *Nemo tamen inde concludit, S. Dominicum nullibi aut numquam ſolenniter relatum eſſe in catalogo Sanctorum adſcriptum fuiſſe. Igitur in diſſentiendi licentia ne temporis quidem ſequitur, memoratum amborum illorum Patriarcharum congreſſum, quem S. Antoninus refert, fictitium eſſe.*

Scriptores Franciſcani ad ſe illa colligunt,

663 *Waddingus aliique ſcriptores Franciſcani huic colloquio multa addunt ex præfata Speculo Vitæ S. Franciſci, quod in editione Philippi Bequieri Centuria 1 cap. 42 illum duarum Sanctorum congreſſum ita narrat:* In urbe Roma, cum illa duo luminaria clara orbis, videlicet beatus Franciſcus & beatus Dominicus, eſſent ſimul coram domino Hoſtienſi, qui poſtea fuit ſummus Pontifex, atque uiciſſim eructarent de Deo melliflua, dixit tandem illis dominus Hoſtienſis: In Eccleſia primitiva paſtores & prælati erant pauperes bomines, cum charitate, non cupiditate ſervientes. Cur ergo non faciemus de Fratribus epiſcopos & prælatos, qui documento & exemplo omnibus aliis prævalerent? Fuit inter Sanctos de reſpondendo humilia & devota contentio, non quidem præcipientibus, ſed deferentibus.

AUCT. P. B. tibus sibi invicem, ac se cogentibus ad responsum. Sed tandem vicit humilitas beati Francisci, ne prius respoderet. Vicit etiam Dominicum, ut prius respondendo humiliter obediret. Respondens ergo beatus Dominicus dixit domino Guidibono: (*in Ms. Lovaniensi legitur* dixit: Domine, gratia bono, *quam lectionem Waddingus videtur etiam sequi*) sublimati sunt Fratres mei, si hoc agnoscere volunt; & pro posse meo numquam permittam, ut aliud assequantur speculum dignitatis. Tunc beatus Franciscus inclinans se coram dicto domino dixit: Domine, Minores ideo vocati sunt Fratres mei, ut majores fieri non præsumant; & docet eorum vocatio, ipsos in plano subsistere, & humilitatis Christi vestigia imitari, ut per hoc tandem in

1 Cor. 1. respectione Sanctorum plus aliis exaltentur: si enim vultis, ut faciant fructum in Ecclesia Dei, tenete illos & conservate in statu vocationis eorum, atque ipsos si ad alta conscenderint, ad plana reducite violenter, & ad prælationem

B aliquam illos numquam ascendere permittatis. Hæc fuerunt Sanctorum responsa: quibus finitis utriusque responsionibus, fuit ædificatus valde dominus Hostiensis, & immensas gratias egit.

quod duos hos Sanctos de variis rebus instruxisse narrant,

664 Discedentibus autem ambobus simul, rogavit beatus Dominicus beatum Franciscum, ut dignaretur ei donare chordam, qua cingebatur. Recusavit beatus Franciscus ex humilitate, sicut ille poscebat ex charitate. Vicit tandem postulantis devotio, & chordam beati Francisci, per violentiam charitatis acceptam, ipse beatus Dominicus sub inferioria tunica cinxit, & ex tunc devote portavit. Tandem alter posuit manus suas inter manus alterius, & alter alteri se mutua recommendatione dulcissime recommendavit. Dixitque beatus Dominicus beato Francisco: Vellem, Frater Francisce, unam Religionem fieri tuam & meam, & nos in Ecclesia vivere pari forma. Post hæc, cum se ab invicem separabant, dixit beatus Dominicus pluribus, qui adstabant: In veritate dico vobis, quod hunc sanctum Virum omnes Religiosi imitari deberent; tanta est enim sanctitatis ejus perfectio.

in antiquis testibus multa tradunt,

C 665 *Hic non reprimitur, quid S. Franciscus* *responderit* S. Dominico *desideranti, ut utrique Ordo sub eadem regula in Ecclesia Dei viveret.* *Sed Waddingus inter opuscula S. Francisci tomo* 3, *colloquio* 10, *pag.* 449 *& sequente hanc responsionem ex Bartholomæo Pisano, Pelbarto Themesvariensi, & Ms. Codice Fanensi sic refert:* Obviam se habuere in Urbe vir Dei, & beatus pater noster Dominicus Prædicatorum patriarcha & fundator inclytus, quibus seria quædam ad animarum salutem & plurima ad Ecclesiæ Catholicæ emolumentum & pacem secum proponentibus & disponentibus, ait Prædicatorum magnus ille decor ad socium & amicum suum Franciscum: Frater charissime, propter magnam meam tecum necessitudinem, præcordialem erga filios tuos amorem, & pacis fraternitatisque inter tuos & meos stabilitatem, utrosque gauderem sub una Religione militare, ut quos patrum firmus amor ita conjunxit, Religionis aut vitæ disparitas non dissolvat. Cui summa humilitate Franciscus: Divinæ est voluntatis, amantissime Frater, quod factum est ab eaque ordinatum est, diversas a nobis fundari Religiones, ut in utriusque varietate, præceptorum diversitate, illorum rigore & horum lenitate varietati subveniatur humanæ infirmitatis, & quibus hæc non placeus, illa non displiceant; quibus una dura videtur, altera lenior appareat, & sic unus nullus Religionis an- D gustiis Deus animas perdat, sed alterius capacitate increscat. *Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Christi* 1219 *num.* 1 *& sequentibus hæc aliaque jam superius relata narrat, & testimonio Leonis Synchroni, ac Bernardi de Bessa supparis, confirmat.*

quæ rebus mutet offendunt Echardum,

666 *Veram tota hæc Waddingi relatio offendit Echardum, qui tamen* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 70 *& seq. illam sic acceptet impugnat:* Trie in col- E loquio Perusino inter utrumque acta narrat Waddingus: primum, ambos coram Hugolino Cardinali præsentes, ab eoque interrogatos, an non e re Ecclesiæ censerent eosum fodales ad insulas abripi; alterum, Dominicum a Francisco petiisse, ut ex ambobus Ordinibus unus fieret, quod ille non probavit; tertiam, Dominicum tandem amica humilitate & sancta importunitate a Francisco saltem nodulam, qua præcingebatur, chordam, obtinuisse, quam mox ille sub suis vestibus corpori circumdederit. Nitiat scilicet istas tyrunculis Minoritis, cum vestiebantur, eanebant: puerilia enim ejusmodi & insulsa pueris tantum conveniunt; verum Sanctorum ad majorem Dei gloriam non nisi magna cogitantium haud majestate digna. Non chordæ Dominicum, sed catena ferrea occulte cinctum; sanctum Franciscum vero, quam antiquiores monachi sub vestibus fesebant chordam, suis, ut aperte supra vestes omnium oculis objicerent, præscripsisse, dissertatione superiore ostensum est.

qui præterita diversis argumentis contendit,

667 Alterum, ut ex ambobus Ordinibus unus fieret, quocumque modo intelligatus, is mentem Dominici venire non potuit? non quidem ut in Franciscanum sua transiret, quem tot laboribus instituerat, per Europam jam dispersat, exlam tot visionibus approbarat, summus Pontifex solemni diplomate confirmarat, & multis privilegiis jam ornarat, cum sanctus Franciscus nullam adhuc suæ societatis confirmationem, scripto saltem, obtinuisset; nec nisi pluribus annis postea obtinuerit; neque enim ut sum Franciscani accederent r Dominicus enim, ut alter Paulus, quemque in sua vocatione permanere suadebat. Sic, ut dissertatione sequente ostendetur, varios ex variis Ordinibus & monasteriis socios in prædicatione anno MCCXX ascileebat, sed in proprio quemque sui Ordinis F habitu. Cur Minores suum deponere voluisset?

rerum ipsa tollunt eorum esse fabulosum,

668 Jam quantum ad Cardinalis Hugolini propositionem, utrumque Sanctum Waddingus, fatror, summa cum modestia sespondentem exhibet. At idne tanti est, ut tota Dominici Vitæ ratio propterea evertenda sit? Sanctus Bonaventura quidem de his Hogolinum eum sancto Francisco aliquando egisse refert; at eum nec ille, nec scriptores nostri, qui ante sæculum MCCC floruerunt, Dominicum in eo congressu presentem fuisse meminerint, istud postea adinventum credere est ab iis, qui res, ut apud primos ac ingenuos auctores legitur, simpliciter narrare non sustinent, nisi novis pro libito circumstantiis angeant & adornent. *Deinde ibidem fatetur, S. Antoninum de prima colloquii parte in Actis S. Francisci memtaisse. Denique tamen concludit, narrationem illius non esse admittendam, ut jam supra indicavimus.*

quod tamen necdum evinc.it,

669 *Thomas Cantipratanus lib.* 2 *Apum cap.* 10 *§* 10 *scribit sequentia:* In clericis nostris triplex vivendi modus distinguitur. Clerici seculares laborant in studio; Canonici seculares vel regulares horis canendis invigilant; monachi ve-

ro

A to, vel alii Religioſi, inſtitutionibus regularibus diligenter inſudant, & in his omnibus ſuo modo vivendi ſinguli ſunt contenti. Fratres autem Prædicatores & Minores, prout Ordo eorum inſtituit, ſimul hos tres vivendi modos ſervare videntur. Student enim clericis, cum Canonicis horis canendis invigilant, eum monachis vero, & aliis Religioſis, in conventibus ſuis accuſationes, vapulationes, jejunium, & pro magna parte ſilentium, quo ſidianaſque fere ac generales poſt Completorium ſuſtinere teneotur diſciplinas; præter illa, quæ intrinſecus ſunt, ut eſt ad nudum in Prædicatoribus durus ſupes lumbos funiculus, veſtis in itinere pedeſtri laxea, multis ſudoribus infecta, eum eo quod ſine ullis poſſeſſionum proprietatibus vivere elegerunt. *Georgius Colvenerius, Duacenus ſacræ theologiæ doctor, ad hunc Cantimpratani textum notat, Dominicanos a ſe conſultos reſpondiſſe, ſibi talem funiculum ex inſtituto geſtandum eſſe, & occaſione hujus funiculi cum Sedulio Franciſcano meminiſſe de chorda S.*

B *Franciſci, qua S. Dominicus ſe ſub interiori tunica cinxiſſe traditur.*

eum non deſtruxerit fidem veterum teſtium, qui allegantur.

670 *Cum hæc doctoris Duaceni obſervatio difficeret Echardo, illam tomo 1 pag. 77 ſine refutatione prætereundam non putavit:* Ex hactenus dictis colliges, *inquit*, Georgio Colvenerio in ſuis notis ad locum Cantimpratani ſupra citatum noſtros ſciſcitanti recte reſpondiſſe, eam ſe ex Ordine conſuetudinem habere, duro nempe funiculo ad carnem conſtringi; ſed puram putam fabulam eſſe, quod ibidem Colvenerius ſubjungit ex Henrico Sedulio in commentario ad caput XXX Vitæ ſancti Franciſci, & ex libro ejus ſimulo Speculum Vitæ ejuſdem Sancti, Dominicum, cum Franciſco aliquando congreſſum, ab eo chordam nodoſam, qua cingebatur, petiiſſe, &, licet ægre, tamen obtinuiſſe, qua mox ſub interiori tunica ſe cinxit, nec deinceps dimiſit. Primo enim licet beatus Dominicus durum funiculum ad ſenes ſuia præſcripſerit ex more apud Religioſos communi, ipſe funiculum numquam geſtaſſe legitur, ſed catenam ferream. *Poſt-*

C *quam de catena ferrea id ſolide probavit ex Rodolpho, teſte oculato, quem poſtea in proceſſu Bononienſi audiemus, ibidem ita proſequitur:* Quis loena illic chordæ, ubi catena ferrea? Sane ſi & illa etiam ſuiſſet, eam non ſecus ac catenam, eam depoſitum duplici ex capite ſacrum, Rodolphus ſervaſſet, & quod ſancto Franciſco uſui fuiſſet aliquando, & quod ſancto Dominico tam arcte tumque intime adhæſiſſet, cujus tamen nulla eſt memoria.

Et ex quorum inſpectis ſedulitas ſic decidenda eſſet.

671 *Sed Echardus (quod ſalva eruditiſſimi viri pace dictum ſit) hoc argumento rem non confecit: potuit enim* S. Dominicus *chordam geſtare, quemadmodum ſuis præſcripſerat, eique majoris pœnitentiæ cauſa catenam ferream ſuperaddere. Sic in Opere noſtro ad diem XIX Februarii in Actis B. Bonifacii, epiſcopi Lauſanenſis, legimus, quod hic præſul corpus jejuniis vigiliiſque domuerit, & majoris caſtigationis cauſa cum cilicio ſuum circulum ferreum geſtaverit. Adde, quod in Officio proprio dioceſis Antverpienſis de S. Lamberto, epiſcopo & martyre, quotannis recitemus ſequentia:* Incredibili ejus abſtinentiæ orationumque inſtantiæ cilicinus ad nudam carnem reſpondebat cum nodoſa chorda amictus. *Locus ergo erat nodoſæ chordæ, licet illic cilicium eſſet amictus, aut etiam catena ferrea fuiſſet. Quod autem nulla fiat mentio de funiculo, quem Rodolphus etiam ſervaſſet, nihil, aut nimium probat. Sic ſpeciatim non memoratus aliæ interiores S. Dominici veſtes, quarum aliquas propter iſtud ſilentium Sancto abjudicare, aut quas annos ſimili argumentandi ratione ab eodem Rodolpho ſervatas dicere poſſemus, eum tamen nulla hujus rei diſtincta memoria exſtet. Nos probabiliter opinamur, poſt mortem S. Dominici ſacras hujus exuvias inter ſocios diſtributas aut ab illis præſentibus ſeriatim acceptas eſſe, & in ea diſtributione vel acceptione, tatenam ferream memorato Rodolpho obtigiſſe, aliaſque reliquias aliis ſodalibus datas eſſe, quamvis expreſſa harum notitia non inveniatur. Ceterum de ſumma hujus controverſiæ idem pronuntiamus, quod paragrapho præcedente de altera diximus: nam etſi argumenta quadam Echardi robore ſuo non careant, tamen emunem vim perdent, ſi Franciſcani ea antiquis Mſs. codicibus legitime probaverint, hanc narrationem ab oculato teſte, nimirum Fratre Leone, aliiſque ſupparibus Ordinis ſui hiſtoricis poſteritati relictam eſſe. Nunc ferias Actorum poſtulat, ut S.* E *Dominicum deducamus Bononiam, & varia illius geſta ante primum Capitulum Bononienſe recenſeamus.*

§ XXXVI. Varia Sancti geſta & itinera uſque ad Pentecoſten anni 1219, ſive primum Capitulum generale.

Cum S. Dominicus eſſet ante annum 1219 Bononiam venerit,

NEſcimus, *quo menſe anni* 1219 S. Dominicus *Bononiam pervenerit, cum Sorgius adventum ipſius menſi Julio, alii ſcriptores Auguſto aſſignent. Præterea ignoramus, an propagandi Ordinis aut negotiorum cauſa non adierit plures Italiæ civitates, priuſquam ſe ad urbem Bononienſem conferret. Attamen ex teſtimonio Theodorici de Appoldia, aliorumque ſynchronorum conſtat, illum in æſtate anni* 1219 *Bononiam advenuiſſe. Frugerius Peruſinus in proceſſu Bononienſi infra num.* 59 *teſtabitur, quod ipſe Kalendis Septembris Bononiam revertens, ibidem S. Dominicum invenerit. Hinc patet error Joannis Garzonis, qui hunc adventum nimis diu diſtulit,* F *dum apud Leandrum Albertum in Opere de Viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum lib. 1 fol. 17 reditum Sancti ex Gallia in Italiam ita narrat:* A Natali Salvatoris anni erant mille & decem & novem, cum Dominicus Parthyſio proficiſcens, ad caſtrum, cui Caſtellioni eſt agnomen, pervenit. *Deinde relato miraculo, quod Sanctus in illuere illo patravit, ibidem hæc ſubjungit:* In exitu anni Bononiam venit. *Verum ea dictis liquet,* S. Dominicum *Kalendis Septembribus jam Bononiæ fuiſſe, adeoque ingreſſum illum Bononienſem perperam ad finem ejuſdem anni* 1219 *differri.*

ibi paulatim commoratus,

673 *Non videtur Sanctus ibi diu manſiſſe ex frutretis Malvendæ, qui in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 83 *ſcribit ſe quentia.* Facile autem diſertus quiſque nobiſcum exiſtimabit, quod eſt quam maxime veriſimile, Virum Dei paucis diebus Bononiæ commoratum, ſtatim Romam contendiſſe, ſummo Pontifici Honorio III rerum a ſe in Hiſpania & Gallia in fundatione & conſtitutione Ordinis geſtarum ſationes omnes expoſiturum; quod & Pontifici gratiſſimum fore non dubitabat, & muneris

AUCT. P. B. iis ſui eccleſie partes erbitrabatur. Quem morem æquum & bonum ſervent ad hanc uſque diem generales Magiſtri Ordinis noſtri, ut ſtimul atque ex provinciarum luſtratione, quem viſitationem vocant, Romam redeunt, ipſi Chriſti Vicario majorum rerum eb ſe in provinciis geſtarum, veluti ſummum quemdam referunt, breviter ſtatum Religionis, meritæ Fratrum præclare, ſtatutæ impoſita, & id genus alia perſtringentes. *Attamen Echardus tome* I *pag.* 37 *exiſtimat, Sanctum tunc Bononiæ* tribus circiter menſibus *ſubſtitiſſe.*

ſuos ad varias Italiæ civitates miſit,

674 *Quidquid ſit de hac brevitate aut longiore commotatione, Sanctus Reginaldum Bononiæ Pariſios ablegavit ſperans, ab ipſo non minorem fructum ecclieſiæ in urbe Pariſienſi, quam antea ceperat in Bononienſi, ubi egregius ille vir multos Ordini aggregarat. Miſit etiam inde ſocios ad varias Italiæ civitates, ut cœnobia Ordinis erigerent, quibus forſan ipſe Sanctus viam aperuerat peregrinando illas urbes, antequam Bononiam veniret. Certe Echardus putat, anno ſequenti nova quædam Prædicatorum cœnobia erecta eſſe in diœceſi Italiæ civitatibus, quas tomo* I *pag.* 20 *in notis ſic enumerat*: At non Bergomum ſolum
B eut Mediolanum anno MCCXIX ſodales miſit beatus Dominicus, ſed & ed celebriores Loogobardiæ civitates, Veronam, Brixiam, Faventiam, Placentiam; qui verbo & exemplo ita earum urbium cives ſibi devinxerunt, ut & plures ad Ordinem aggregarint, & intra annum ſequentem MCCXX, forte etiam ante Pentecoſten, in iis omnibus cœnobia erexerint.

& ipſe Viterbium diverſis ad Honorium III,

675 *Cum autem S.* Dominicus *Bononiæ negotia ſua peregiſſet, aſſumptis aliquot ſodalibus, profectus eſt ad Romanum Pontificem, qui tunc Viterbii degebat, & videtur Sanctus in eo itinere tranſiſſe per urbem Placentinam, ubi feminam libertatis vitæ ad ſanctam reduxit, de cujus converſione poſtmodum fuſe agimus. Hæc omnia Echardus loco proximo citato ſic breviter exponit*: His ita Bononiæ conſtitutis, ſed & pluribus ejusmodi vitia recens in ſocietatem aggregatis, Fratre Ventura Veronenſi, qui primus fuit in proceſſu Canonizationis teſtis, Fratre Stephano Lom-
C bardo, qui ſeptimus in eodem, & aliis, Dominicus ipſe Romanum iter aggreſſus eſt, ſummo Pontifici geſtorum rationem redditurus, & plura ſeu pro regimine Ordinis, ſeu pro ejus ad exteros commendatione petiturus. Comites duxit Fratrem Guillelmum de Monte-ferreto, & Fratrem Bonviſum de Placentia, quod & ipſe teſtatur; nec dubium, quin & alios adjunxerit. Quocumque vero die Bononia eccelſerint, Florentiæ tranſeuntes, ut poſtea probabitur, jam Viterbii Honorium III ibi agentem convenerant ex Novembris: eo enim die Dominicus ab eo diploma obtinuit datum Viterbii anno Kalendas Decembris, eodem anno, quo Papa archiepiſcopis & cæteris prælatis, per Hiſpaniam conſtitutis, latorem præſentium commendat omni meliori modo.

a quo impetravit hoc diploma,

676 *Diploma, de quo Echardus hic meminit, in Annalibus Malvendæ ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 37 *legitur, & ibidem ita ſonat* Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabilibus Fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis abbatibus, Prioribus, & aliis eccleſiarum prælatis per Hiſpaniam conſtitutis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Si perſonas Religioſas diligere & honorare curetis, Deo, cui ſervire, regnare eſt, ſatis gratum obſequium exhibetis, qui quidquid uni ex minimis ſuis fit, ſibi fieri aſſeverat. Rogamus proinde devotionem veſtram D & exhortamur attente, per Apoſtolica vobis ſcripta mandentes, quatenus dilectos filios latores præſentium Ordinis Prædicatorum, quorum utile miniſterium & Religionem credimus Deo gratam, in eorum laudabili propoſito confoventes, ad officium prædicationis, ed quod deputati ſunt, curetis benigne recipere; ec bebentes eos pro noſtra & Apoſtolicæ Sedis reverentie commendatos, in ſuis eis neceſſitatibus aſſiſtatis: qui verbum Dei gratis & fideliter propoocentes, intendentes profectibus enimerum, ipſum Dominum ſolum ſecuti, panpertatis tisulum prætoleruntur. Precea & mandatom noſtrum taliter impleturi, ut in diſtricti eccmioia die poſiti ad deeteram, cum electis regnum cum eis percipiatis æternum: non andituri damnationis ſenteotiam reproborum, quos pro contemptu talium ipſe Deus, qui ſe eſſerit in eorum deſpectione contemni, perpetuo iocendio deputebit. Datum Viterbii XVII Kalendas Deeembris, Pontificatus noſtri enoo quarto. *Hi characteres chronologici menſem Novembrem anni* 1219 *deſignant, ut manifeſtum eſt.* E

quibus Pontifex Ordinem Prædicatorum

677 *Sanctus ab Honorio Pontifice ibidem eodem anno, die* VIII *Decembris, obtinuit alterum diploma, quod apud Odoricum Raynaldum in Annalibus eccleſiaſtici ad annum Chriſti* 1219 *num.* 54 & 55 *extat ſequenti tenore*: Archiepiſcopis: & epiſcopis, & ebbetibus, & eliis eccleſiarum prælatis, ed quos litteræ iſtæ pervenerint. Dilecti filii Prior & Fratres Ordinis Prædicatorum provide attendentes, quod, qui ebſeondunt frumeoto, maledicuotur in populis, frumentum ſuum, verbum prædicationis videlicet, quod eſt pebulum animorum, ſuper aquas multas, id eſt populos multos, ſemioens inceſſanter, & ſereiois divitiarom mundenarum objectis, quo expeditius currant pro mundi hujus egrom, quem plus ſolito ſentee operiunt vitiorum, in abjectione volunteriæ paupertatis eunt, & flentes ſemine ſue mittunt, ut, Domioo deote miſericorditer incrementum, ed ejus ureem ſuoa cum exultatione veleant manipulos reportare.

variis præſul hoc commendat,

678 Ipſos igitor, quorum & propoſitom ſanctom & miniſterium neceſſerium erbitramur, uni verſiteti veſtræ affectuoſe dueimus commendandos, cheritetem veſtram rogantes & exhortantes F in Domino, ac per Apoſtolica vobis ſcripta mandentes, quatenus pro reverentie divina ad officium prædicandi, ed quod deputati ſunt, benigne recipieotes eoſdem, ee populos vobis commiſſos, ut ea ore ipſorum verbi Dei ſemen devote ſuſcipient, ſedulo admonentes pro noſtra oc Apoſtolicæ Sedis reverentia in ſuis eis neceſſitatibus liberaliter aſſiſtetis, quateoos ed illud ſuſcipiendum veſtris eebortationibus præparati tomquam bone & fructifera terra pro vitiorum tribulis incipiaot fegetem germinere virtutom, & diſti Fratres per cooperationem veſtram, ſuſcepti miniſterii euiſum feliciua Deo conſummantes, optetom reportent ſui laboris fructum & fioem, ſalutem videlicet enimoenm. Datum Viterbii VI Idus Decembris, Pontificatus noſtri anno IV.

& eccleſiam S. Sixti Damaſcæ, Fratribuſque concedit.

679 *Denique Honorius Pontifex menſe* Dec. *tembri ejuſdem anni in civitate Caſtellana abſolute dedit* S. Dominico *Romanam S. Sixti eccleſiam per litteras, ex quibus Raynaldus ad eum. dem annum Chriſti* 1219 *num.* 50 *excerpſit ſequentia*: Ligno pomifera in Eccleſiæ peradiſo pleotare, oc fovere plantete, juxta quod ex officii noſtri tenemur debito, cupientes, dilecto filio

A filio Fratri Dominico & Fratribus ſui Ordinis ec. cleſiam ſancti Xiſti de Urbe dnaimus concedendam, ſperantes in Domino, quod tam ipſe, quam Fratres ſui poma nova & vetera, quæ Sponſus legitur Sponſæ ſervaſſe, monſtraturi ſint eſurientibus animabus &c. Datum apud civitatem Caſtellaoam XVI Kalendas Januatii, Pontificatus noſtri anno IV. *Nemini mirum videatur, quod hoc anno primum data fuerit Prædicatoribus eccleſia S. Sixti, quum jam dudum antea incoluerunt: nam etiam Pariſiis eccleſiam S. Jacobi intrarant menſe Auguſto anni* 1218, *quæ tamen abſolute dumtaxat eis conceſſa eſt menſe Maio anni* 1221, *ut ſuperius § 26 notavimus, & recte obſervat Echardus, qui etiam ex jam relatis diplomatibus concludit, menſibus Novembri ac Decembri* S. Dominicum *Viterbii aut in vicinis Romæ civitatibus commoratum eſſe, & de negotiis ſuis cum Pontifice Romano egiſſe.*

Dein Sanctus Romam profectus eſt, ubi nonnulla fecit,

680 *Deinde Sanctus exeunte anno* 1219, *vel ineunte* 1220, *ſi ſtylo novo computes, Romam profectus eſt, & ibidem patravit multa miracula, quæ infra in Actis noſtris narrabuntur. Echardus integra diſſertatione probare nititur, S.* B Dominicum *eo tempore nobilem juvenem Neapolitanum publice ad vitam revocaſſe, monialesque Trans-Tiberinas ad cœnobium S. Sixti tranſtuliſſe, & tunc S. Hyacinthum aliosque ab ipſo ſancto Fundatore ad Ordinem Prædicatorum admiſſos eſſe. Verum Odoricus Raynaldus, Abrahamus Bzovius, Thomas Malvenda, aliique hiſtorici exiſtimant, hæc & illa conjuncta in priori Romana S.* Dominici *commoratione contigiſſe. Quare ſuperius § 29 ex monumentis Polonicis obiter indicavimus, huic opinioni Echardianæ plures difficultates chronologicas opponi poſſe. Sed non eſt operæ pretium, ut ibidem monuimus, operoſius diſputare de re, quæ gloriam Sancti noſtri neutiquam diminuit, ſive uno ſive altero anno geſta ſit.*

quæ Echardus ad præcedentes annos refert,

682 *Quinimo Echardus tomo* 2 *pag.* 87 *in gratiam ſententiæ ſuæ violenter torquere cogitur textum Theodorici de Appoldia, qui infra num.* 146 *ſic ſcribit*: Tempore quodam redieos de Hiſpania Pater ſanctus detulit Sororibus cochlearia cypreſſina, unum pro qualibet Sorore. *Echardus non diſſimulat, hunc loquendi modum adverſari opinioni ſuæ, dum ibidem poſt citata Theodorici verba ſic diſſerit*: Hæc enim jam in ſanctam Sixtum tranſlatas moniales indicare videbantur, priuſquam beatus Dominicus iter Hiſpanum ſuſciperet, adeo ut ille filiarum ſuarum vel Segobiæ vel Mattini memor, ſingulis bæc xeniola comparaſſe. Sed idne tanti eſt, ut propterea tota ratio itinerum Sancti, tot monumentis firmata, ſit evertenda? Itaque cum ὕστερον πρότερον in narratione Theodorici neceſſario ſit agnoſcendum, ubi tranſlationem monialium refert ante iter Dominici Hiſpanum: utrumque tamen ad annum MCCXIX collocaos; quod ſi verum, ut mihi conſtat, iter præceſſit, & tranſlatio ſubſecuta eſt, ut ſupra a oobis conſtitutum: ſic & in iſta cochlearum delatione ac diſtributione aliquid in Theodorico neceſſario ſupplendum. *Non facile intelligimus, quemodo Echardus hic innuat, Hiſpanicum* S. Dominici *iter a Theodorico ad annum* 1219 *tolleari, quandoquidem eodem tomo* 2 *pag.* 78 *aſſerit, quod Theodoricus* annum non norat, quo Dominicus Roma exiit Hiſpaniam petiturus.

682 *Poſtea Echardus ſupradicta pag.* 87 *veritatem narrationis Appoldianæ ſic in dubium revocat*: Præterea incredibile eſt, *inquit*, etiamſi moniales illæ ante iter Dominici Hiſpanum tranſlatæ aſſerantur, Sanctum ea Hiſpania ior re. giones peragrare pedes * cogitaotem, ſcilicet Gal- *& propter quæ narratiouem Theodorici, opinioni ſuæ contrariam, verbo pedibus*
liam univerſam Pariſios uſque, exinde per Burgondiam in Italiam, tandem Bononiam, obi tribus circiter menſibus ſubſtitit, priuſquam Romam adiret, hujuſmodi onus plur quam centum cochleatinm ſoam ob ipſis ſaitiis plus quam centum Sorores apud ſanctum Sixtum fuiſſe, omnes produnt) centum, inquam, illa & amplius cochlearia ſuis humeris impoſoiſſe; onus illud importunum & ſaſtidioſum frenm ſemper habuiſſe Toloſæ, Pariſiis, in Burguodia, per Alpes, Bergomi, Mediolani, Bonooiæ; ſodalea enm non interrogaſſe, quid ſecum deferret, nullos, ut ſibi daret, poſtulaſſe. Setio Dominicom alta omnia pro Dei gloria, pro majori Eccleſiæ inerement o, pro ſtabilimeato Ordinis in toto boc itinere cogitaotem, nbique prædicationi indefatigabiliter inſiſteotem, alinnde codicibus Evangeliorum & Epiſtolarum Pauli, quos ſempet ſecum in via ferebat, ſatis onuſtum, ad cochlearia attendiſſe, nemini ſapieoti probabitnt.

683 *Denique tentum Theodorici de Appoldia* E *mutandum tenſet, cumque opinioni ſuæ accommodat, dum ibidem ſic ratiatinari pergit*; Quid ergo? Eo quod veriſimilius videtur; nimirum quemdam ex ſodalibus Hiſpanis, qui ad ptima Ordinis comitia Bononiam anno MCCXX venernnt, bæc cochlearia ſecum attuliſſe, a quo beatus Domioicus dono accepta, poſtea ſub finem anoi Romam, ut dictum eſt, ſe conferens Sororibus Sso-Xiſtinis munuſculum hoc Hiſpanum diſtribuerit; ſicque verba Theodotici recte ordiores: Tempore quodam rediens Romam beatus Dominicus detulit Sororibus ex Hiſpania allata cochlearia cypreſſina, onum pro qualibet Sorore. *Hæ Echardi conjecturæ ſatis ſpecioſæ ſunt; ſed ſi ubique textum veterum auctorum ita mutare aut ſupplere liceat, facile nos multis difficultatibus exptdiemus.* *cogitur mutare,*

684 *Attamen illa Theodorici narratio nititur* *ac teſtimonium Sororis Cæciliæ*
auctoritate Sororis Cæciliæ, teſtis oculatæ, de qua *ideirco Theodoricus in ſuo prologo infra num.* 4 *ſic ſcribit*: Tandem dilectus pater noſter, Frater Getardus, Prior provincialis Theutoniæ rediens de generali Capitulo, in Loca celebrato, detulit quædam præclara geſta ſancti Dominici, de Bononia, quæ ex ore Sororis Cæciliæ Romanæ, quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat, F
conſcripta ſunt; quæ ſicut vidit & audivit, plena fide ſinceriſſime enarravit, quæ uſque ad annum Domini milleſimum ducenteſimum octogeſimum teligioſiſſimam & ſanctiſſimam vitam duxit. *Dein Theodoricus in ipſis Actis hanc cochlearum apportationem, & quædam prodigia, quæ* S. Dominicus *Romæ tunc temporis patravit, teſtimonio ejuſdem Sororis Cæciliæ infra apud nos num.* 148 *ita confirmat*: Sotot Cæcilia, decem & ſeptem annorum puella, prima de ſancti patris Dominici manu habitum Ordinis accepit, quæ Bononiam translata ad inſtaorandum cœnobium ſanctæ Agnetis, ibidem adbuc vivit in ſenectute bona, & converſatione ſanctitatis ſumma. Hæc ea, quæ memotata ſnot, oculis ſuis petſpexit, & autibus audivit, & fideliter enarravit.

in dubium revocare.

685 *Malvenda teſtimonio Sororis Cæciliæ contentus aſſerit, ipſum* S. Dominicum *hæc cochlearia cypreſſina ex Hiſpania attuliſſe, & in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219. *cap.* 24 *laborem illum humili ejus charitati ita adſcribit*: Miranda divini Patris humilitas & charitas,

AUCT. G. C. ſitas, qui nauſeula illa, amoris tameo & paupertatis ſigna, ex Hiſpaniis apportaverit, eaque Sororibus dederit. *Deiu ibidem pag. 25 & ſequentibus acriter tractur aliud miraculum, quod Theodericus ex ore Sororis Cæciliæ refert, & quod tamen Melchior Canus explodit. Ad hunc ſeverioris criticum proxime accedit Echardus, dum loco mox citato judicat, quod Soror Cæcilia præ ſtulta vix mentis compos facile in quibuſdam circumſtantiis errare potuerit, aut vetulaorum more tu, quæ in juvenili ſua ætate acciderant, forſan exaggeraverit, ut alia occaſione ſuperius § 6 diximus, ubi ipſa Echardi verba recitavimus, & Malvendam cum Melchiore Cano concertantem vidimus. Illud utriuſque critici judicium non omnibus placiturum exiſtimamus: nam hac argumentandi ratione de pluribus aliis Theodorici narrationibus dubitari poſſet. Nos interim litem illam, inter tam eruditos ejuſdem Ordinis ſcriptores agitatam, dirimere non audemus, ejuſque deciſione peritioribus relicta, potius ad diſcutienda alia Sancti noſtri geſta pergimus.*

B *Denique Sanctus Romam redit Viterbium,* 686 *Videtur* S. Dominicus, *Romæ tranſactis tribus circiter menſibus, ad Romanum Pontificem adhuc Viterbii agentem rediſſe, ut Echardus tomo 1 pag. 20 in notis cenſet, & colligitur ex diplomate, quod Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum 1220 cap. 9 ſic retulit:* Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis & univerſo populo Majorici (*id eſt Motritenſi, ut ſupra notavimus*) ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Gratum & acceptum nobis fuit, quod audivimus, videlicet quod noſtros dilectos filios, Fratres Ordinis Prædicatorum, qui habitant apud Majoricum, recepiſtis in viſceribus charitatis, & proexiſtis laudabiliter cum officiis pietatis: in quo intelligimus, vos gratum obſequium Deo præſtare; quia inter bona opera, quibus Deo ſervimus, fere nullum invenitur illi gratius, quam ſubvenire illis, qui propter ſitim, quam habent, ſalutis hominum hauriunt in gaudio & lætitia aquas de fontibus Salvatoris, ut eas dividant in plateis; non ſolum ad ſatietatem animarum, quæ ſitim habent, ſed etiam in ſalutare remedium & medicinam contra venenum ægrotantium animorum. Et ut pleuius cognoſcatis ſinceram affectum, quem erga

C prædictos Fratres gerimus, rogamus proinde devotionem veſtram & exhortamur attente per Apoſtolica ſcripta mandantes, ut ſicut laudabilites cœpiſtis, ita pro noſtra & Apoſtolicæ Sedis reverentia eos habeatis affectuoſius commendatos, & in ſuis eos neceſſitatibus, beneficiis & eleemoſynis veſtris aſſiſtatis, taliter ut Deum vobis propitium reddatis, & nos obligetis vobis eſſe magis favorabiles & benignos. Datum Viterbii XIII Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.

ubi in fas ab Honorio III Pontifice 687 *Pontifex ibidem eodem anno Chriſti* 1220, *die* VI *Maii, dedit alias litteras, quibus Ordinem Prædicatorum archiepiſcopo Tarraconenſi commendat, & quæ loco proxime citato apud Malvendam ſic ſonant:* Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabili fratri archiepiſcopo Tarraconenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam abundavit iniquitas, & refrignit charitas plurimorum, Ordinem Fratrum Prædicatorum, ſicut credimus, Dominus ſuſcitavit; qui non, quæ ſua ſunt, ſed quæ Chriſti quærentes, tam contra profligandas hæreſes, quam contra peſtes alias mortiferas exſtirpandas ſe dedicarunt evangelizationi verbi Dei in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum pium D propoſitum & neceſſarium miniſtrium favore proſequentes, fraternitatem tuam pro eis rogandam duximus & monendam, per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus ob reverentiam divinam & noſtram eos habeas devotius commendatos, ut ad promotionem eorum Ordinis taliter intendere ſtudeas, quod apud Deum, cui eſt eorum grata Religio, poſſis multipliciter promereri, & dicti Fratres per cooperationem tuam & aliorum fidelium roborati, ſuſcepti miniſterii cursum felicius conſummantes, optatum reportent ſui laboris fructum & finem, ſalutem videlicet animarum, ac nos devotionem tuam eximde poſſimus in Domino commendare. Datum Viterbii pridie Nonas Maii, Pontificatus noſtri anno quarto.

In illa communicatione vel poſt diſceſſum ſuum, 688 *Si hoc ſecundum diploma Viterbii* S. Dominico *præſenti datum fuerit, ut Echardus tomo 1 pag. 84 innuit, tu die* VI *Maii, qua illud ſignatum eſt, & die* XVII *ejuſdem menſis, quo* E *Sanctus Bononiæ Capitulum generale celebrare cœpit, manifeſte ſequitur, illum ſpatio decem dierum Viterbio Bononiam perveniſſe, adeoque quotidie magna itinera confecere conſuevisſe, ut ſuperflue alia occaſione dictum eſt. Sed non videtur præſens Viterbii ab Honorio Pontifice obtinuiſſe tertium diploma, quod Echardus tomo 1 pag. 85 ex Sueglo ita refert:* Honorius &c. Dilectis filiis Magiſtro Roberto ſancti Victoris, Vincentio de Sillia, Cattergio de Maoſu, Joſepho de Floro, Jacobo Vallisumbroſæ, & Domingo de Aquilari monaſteriorum monachis &c. Quia qui ſeminaot ſuper aquas, & qui frumentum abſcondunt, in populo maledicuntur, conſulte agitis, ſi talentum vobis a Deo creditum in fudrsio non ligatis; cum a nemine accendatur lucerna, ut ponatur ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut conſtis, qui in domo ſunt, luceat, ſtatuatur.

obtinuit diverſa diploma. 689 Cum ergo dilectus Frater Dominicus, Prior Ordinis Prædicatorum, magnum credat animarum profectum, ſi quam recepiſtis a Domino prædicationis gratiam, juxta ſuam erogetis providentiam utilitatibus proximorum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus pro illius amore, qui propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, de ſecreto Patris ad publicum humanæ conditionis exivit, profi- F ciſcamini cum ipſo Fratre Domiuico ad proponendum, quibus expedire viderit, verbum Dei, quo lumine veritatis oſtenſo, errantes ad viam juſtitiæ revertatur, ſcientes, quod vos conceſſimus Fratri prædicto, ut eidem in miniſterio verbi Dei cooperari teneamini, proprium ſemper habitum deferendo. Datum Viterbii IV Idus Maii, Pontificatus noſtri anno quarto. *Cum litteræ illæ ſignatæ ſint die* XXI *Maii, veroſimillime* S. Dominicus *eas abſens impetravit, quandoquidem nullo modo eſt probabile, Sanctum intervallo quatuor dierum ex urbe Viterbienſi ad Bononienſem perveniſſe. Unde Echardus ibidem poſt relatas iſtas litteras notat ſequentia:* Hoc diploma non putem Dominicum præſentem acceipiſſe, cui non ſatis ſuperfuiſſet temporis, ut Bonoviam rediret, ubi XVII ejuſdem menſis, die Pentecoſtes, Capitulum ſuum generale aperire debebat; ſed ſaltem ad ejus preces, dum Roma paulo ante reverteretur, a Pontifice obtentum.

quæ hoc loco exhibemus 690 *Echardus tomo 1 pag. 20 in notis tradit,* S. Dominicum *etiam tunc temporis, ſeu vivæ vocis oraculo, ſeu ſcripto & ſigillato diplomate, quod jam forſan periit, abſolutum & plenum in uni-*

A *verſum Ordinem Prædicatorum ab Honorio Papa* ꝓteſtatem *obtinuiſſe. Cauſam hujus rei Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 29 *erudite explicat, & ibidem allegat irrefragabile teſtimonium Venturæ Veronenſis, quo in Proceſſu Bononienſi infra apud nos num.* 2 *id ipſum confirmatur in hunc modum :* Frater Ventura Veronenſis presbyter & Prior Conventus Fratrum Prædicatorum de Bononia juratus dixit, quod XIII anni ſunt & plus, quod ipſe teſtis intravit Ordinem Fratrum Prædicatorum ad inductionem & admonitionem Fratris Dominici, Ordinis Fratrum Prædicatorum fundatoris & primi Magiſtri, & in manu ejus fecit profeſſionem, & ab eo habitum recepit. Et tunc temporis ipſe Frater Dominicus habebat plenam poteſtatem & diſpenſationem & ordinationem & correctionem totius Ordinis Prædicatorum poſt dominum Papam. *Similia occurrunt apud Theodoricum de Appoldia inferius in Actis num.* 182, *ubi memorabit primum Capitulum generale, de quo jam nobis agendum eſt.*

B

§ XXXVII. Acta quædam in primo Capitulo generali, quod Bononiæ anno 1220 celebratum eſt.

Plumbetus de primo Capitulo Ordinis Prædicatorum,

HÆc *prima Ordinis comitia celebrata ſunt anno Chriſti* 1220, *feſto Pentecoſtes, quod eo anno in diem* XVII *Maii incidit. De tempore veteres & recentiores hiſtorici conſentiunt, & inter illos venerabilis Humbertus in ſuo Chronico eumdem annum ut præcipua decretorum capita ſummatim indicat his verbis:* Anno Domini MCCXX primum Capitulum generale celebratum eſt Bononiæ ſub beato Dominico, cui interfuit etiam Frater Jordanis miſſus ad iſtud de Pariſius, ubi intraverat paulo ante Ordinem in Quadrageſima præcedenti. In hoc autem Capitulo inter multa, quæ ſtatuta fuerunt, fuit & hoc ſtatutum, quod nmodo poſſeſſiones & redditus non reciperentur, & quod illa reſignarent, quæ habebant in par-

C tibus Toloſonit, & quod Capitulum generale uno anno Pariſius, alio anno Bononiæ celebraretur, quod longo tempore obſervatum fuit; ſed poſtmodum aliter eſt ſtatutum.

ejus aliqua decreta poſtmodum mutata ſunt,

692 *Decretum illud celebrandi Capitulum alternis annis Bononiæ & Lutetiæ Pariſiorum poſtea in Comitiis Pariſienſibus anni* 1241 *explicatum eſt, ut apud Edmundum Martene tomo* 4 *Theſauri anecdotorum col.* 1682 *in Actis horum comitiorum num.* 1 *exprimitur hiſce verbis :* In conſtitutionibus, ubi dicitur, Capitulum generale uno anno Pariſius, alio anno Bononiæ celebretur, addatur; Niſi Magiſtro & definitoribus ex cauſa legitima quandoque aliud videatur. *Mos tamen iſte alternandi comitia generalia obtinuit uſque ad annum* 1245, *quo Capitulum Coloniæ celebratum eſt. Quod autem attinet ad comitia ſingulis annis habenda, id mutatum videtur in Capitulo Burdigalenſi anni* 1287, *in cujus Actis apud laudatum Martene tomo* 4 *Theſauri col.* 1819 *num.* 4 *legimus ſequentia :* Capitulum generale uno anno intermittetur, & ſequenti anno celebretur. Et quidquid contra formam hujus conſtitutionis reper-

tum fuerit in conſtitutionibus, per definitores Capituli generalis, in quo hæc conſtitutio confirmabitur, removetur. *Ceterum de celebratione Capitulorum generalium Malvenda ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 21, *& Conſtitutiones Ordinis Prædicatorum diſt.* 2 *cap.* 8 *ac* 9 *conſuli poſſunt.* AUCT. G.C.

693 *Bernardus Guidonis in Libello de Magiſtris Ordinis Prædicatorum apud Edmundum Martene tomo* 6 *Collectionis ampliſſimæ col.* 402 *& 403 de iiſdem comitiis hæc habet :* Anno Domini MCCXX ſanctus Dominicus primum generale Capitulum Bononiæ celebravit : in quo Capitulo per conſtitutionem perpetuam, omnibus temporibus abdicatis, reſignando tam præſentibus quam futuris, Ordo Prædicatorum paupertatem voluntariam eſt profeſſus : in quo et. iam fuit ſtatutum, ut Capitulum generale uno anno Pariſius, alio anno Bononiæ celebretur, ita tamen quod ſequens immediate Capitulum deberet proter ſolemnitatem numeroſi tunc Conventus apud Bononiam celebrari, ſicut & factum fuit. Multa etiam fuerunt ſtatuta ibidem, quæ uſque hodie in Ordine obſervantur. Huic Capi- E tulo interfuit Frater Jordanis, ſucceſſor beati Dominici, ſicut ipſemet in ſuo libello deſcribit. *Hoc teſtimonium infra in Actis S. Dominici num.* 64 *ex ipſo B. Jordano audiemus.* & Bernardus Guidonis ſummatim memoravit

694 *Laudatus Edmundus Martene tomo* 4 *Theſauri anecdotorum a col.* 1669 *Capitula generalia Ordinis Prædicatorum ex Mſ. Toloſano edidit; ſed non invenit ſingularia hujus primi & aliquot ſequentium Capitulorum decreta, quæ jam dudum perierunt, aut alicubi delituerunt : nam antiquus eorum collector, quem Bernardum Guidonis eſſe ſuſpicamur, ibidem col.* 1669 *ante illa Acta Capitulorum generalium ita præfatur :* Ab anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo uſque ad annum ejuſdem Domini beneditti milleſimum decenteſimum quadrageſimum de actis Capitulorum generalium pauca, quæ potui ſepeſire, inferius annotavi. Ab anno vero Domini MCCXL uſque ad annum Domini MCCCXIII. quo hæc ſcripſi, habeorur complerius recollecta, quibuſdam tamen exceptis, pro quibus ſuo tempore recolligendis & compledis ſpatia vacua locis ſuis inferius dimittuntur. *Deinde ibidem de primo Capitulo Bononienſi fere memorat eadem, quæ jam numero præcedente retulimus.* eſt nobis deſunt ipſa hujus Capituli Acta, F

tamen aliunde ſuppleri, Sanctum hic cum magna animi demiſſione

695 Etſiamſi ignoremus multa, quæ in his primis comitiis geſta ſunt, tamen præter jam memorata Theodoricus de Appoldia inferius apud nos cap. 16 *narrat, quomodo S. Dominicus tunc magiſterium abdicare voluerit, & ad demonſtrandam ejuſdem Sancti humilitatem, ex veteribus monumentis refert ſequentia :* Præſidens autem Capitulo humilis Servus Chriſti, dixit inter Fratres : Ego ſum dignus depoſitione, quia ſum inutilis & remiſſus. Et qui ſanctitate & auctoritate major erat omnibus, multum ſe humiliavit in omnibus eorum omnibus. Cumque ceſſionem ipſius nequaquam Fratres admittere acquieſcerent, decrevit ex eorum beneplacito, ut deinceps ſtatuerentur diffinitores, qui haberent poteſtatem ſuper ipſum & totum Capitulum diffiniendi, ſtatuendi, ordinandi, donec duraret Capitulum; ſalva imposterum reverentia magiſtrali .... Prædictorum Ordinem ad utilitatem Eccleſiæ divina diſpenſatione erectum, ac a Sede Apoſtolica rite confirmatum Chriſti confeſſor beatus Dominicus auctoritate ejuſdem Sedis hactenus regendo eum omni ſanctitatis diligentia gubernat. Nunc autem illuſtres dicti Ordinis viri i-

AUCT. G. G. pſum in hoc Capitulo ceſſionem humiliter petentem unanimi caritate ſibi ac devotione voluntaris concorditer prætulerunt. Magiſter igitur & rector ab eis conſtitutus, fuit in illis ſicut unus ex illis, niſi quod rigore primus, abſtinentia, vigiliis, jejuniis, & caſtigationibus in ſe ipſum maximus, ſanctitate ſummus, humilitate exiſtit altiſſimus. *Hæc ſacra teſtibus oculatis in proceſſu Bononenſi confirmabantur.*

ſe fraſtra colaſſe ſuperos Ordinis magiſtrum abdicare,

696 *Malvenda vero in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 24 *ex his & ſimilibus monumentis ita concludit:* Sic igitur Vir Dei, qui præ humilitate generali Magiſtri in Ordinis & ſuptemæ præfecturæ, quam Apoſtolica auctoritate ſibi impoſitam hactenus geſſerat, renuntiare cupiebat, communi definitorum & totius generalis Capituli conſenſu, electus eſt generalis Magiſter & ſummus totius Ordinis prælatus; & quod ante a Pontifice habebat, nunc electione Fratrum recepit, ſeu potius communi conſenſu, auctoritatem ſuptemi præſidentis, B quam in totum Ordinem a Sede Apoſtolica ſuceeptam exercebat, Fratres acceptarunt, agnoverunt, probarunt, inſpexerunt, venerati ſunt; & ſi opus eſſet, ipſi de novo eum in ſuom Magiſtrum & præfectum eligebant, ipſumque humiliter rogarunt, ut eam poteſtatem deinceps exerceret & continuaret, eoſque, ut hactenus fecerat, gubernaret, regeret, & quidquid auctoritatis ipſi poterant ei vi illius teligioſi exſus & confirmati Ordinis, vel more vel ſtatutis, aut tatione approbatæ in Eccleſia Religionis in ſe ipſos date, eidem ſancto Patri plenisſime permiſere. *Dein faſe diſſecit de auctoritate Magiſtri generalis, poteſtate definitorum, ac regimine Ordinis Prædicatorum: quæ omnia nos curioſis harum rerum lectoribus aſſignamus, ut ibidem pervolvendo colluquimur.*

& edidiſſe decretum de ſtricta paupertatis obſervantia,

697 *Porro Malvenda ad eumdem annum* 1220 *cap.* 27 *circa abdicationem poſſeſſionum ac arditeem, in illis comitiis habitam, hæc obſervat:* Micus evangelicæ paupertatis amor, & ardens illa Chriſtianæ perfectionis ſitis, in pectora Dominici exæſtuans, Vitum apoſtolicum ad ſancicndam ſeveram illam de paupertate conſtitutionem adegit. Sed cum tes Ordinis, uti videmus, in C eum ſtatum evaſerint, ut exiguæ poſſeſſiones & redditus, in communia Conventibus pro modica & temperata alimonia Fratcum ſint admiſſæ, paucis videndum, quamdiu rigor ille diſciplinæ regularis de non habendis poſſeſſionibus in Ordine noſtro vigucrit, & ut cæperit remittere, quanam occaſione vel cauſa poſſeſſiones induſtæ ſuerint, & num contra ſtatuta majorum & ſocii pactis Dominici factum, ut redditus & bona ſtabilia Conventus noſtri poſſideteot. Nam quod quidam aiunt, ſanctum Dominicum maledictionem Dei & ſuam in eos fulmineſſe, qui poſſeſſiones in Ordinem imporuiſſent, agemus ſuſius de his in obitu Viri Dei anno ſequenti, cap. 37, quando ea exſecratio ab eo jacta traditur.

ſuas mitigationem poſſea indultam Antonius Senenſis exuſat,

698 *Deinde ibidem cap.* 18 *& ſequentibus copioſe de hac re diſputat, & auctoritate S. Thomæ, S. Antonini, aliiſque rationibus probat, ſtabiles poſſeſſiones licite poſſe in Ordinem Prædicatorum induſtas eſſe. Nos neutiquam dubitamus, quin illa primi Capituli conſtitutio poſtmodum legitime mutata fuerit, & propterea beatus atque ſtrenuus argumento Antonii Senenſis ſeu Luſitani, qui in Chronico Prædicatorem pag.* 19 *& 20 eum tatum expedit his paucis verbis:* Anno MCCXX beatus pater Dominicus generalis D comitia celebravit Bononiæ; & in eis ordinavit, ne poſſeſſiones ullas aut redditus haberent Conventus noſtri, & habitis reauntierent. Et quidem, ſi ea hoc noſtro ſeculo in nobis ſervens charitas perduraſſet, quæ in patribus noſtris viguit olim, in populo etiam Chriſtiano ad erogandas eleemoſynas non jam foret adeo diminuta vel potius enſtincta, opportune admodum eſſet hæc Religionis ſtatui conſtitutio. Sed illo antiquo fervore ſpiritus in nobis tepefacto, & in populo per cupiditatem (quæ utique eſt charitatis venenum, teſte Auguſtino) charitate ſopita & exſtincta, oportuit ſecundum conditionem legum, quæ ſive eccleſiaſticæ fuerint, ſive civiles, variatia temporibus, etiam mutantur interdum, hanc conſtitutionem Pontificis diſpenſatione mutari: nam expetientia hodie comptobatur clariſſima, quod regularis diſciplinæ integritas hoc ſeculo noſtro agere poteſt, regulatitet ſaltem, ita conſiſtere, eum Conventus neceſſariorum premuntur penuria, quinimo ibi abunſus conſurgunt innumeri, & exſecrabile pro- E petetatis vitium ſit multis familiare.

& ea ſtrictioris paupertatis decreta,

699 *Nunc diſcutienda ſunt nonnulla, quæ in eisdem comitiis geſta memorat Flaminius, dum in Vita S. Dominici lib. a fol.* 45 *verſo imprimis hæc ſcribit:* Anno notem MCCXX primum pet dies Penteoſtes genetalem ſynodum Bononiæ celebravit ea potiſſimum de cauſa, ut quædam ad ſtabiliendum magis & amplificandum Ordinem pectinentia in tanto patrum conventu decernetet. Convenere autem ad edictum, ut de divetſis quidem aliis locis, ita Potiſio quidem. Primum veto decretum ſuit, ut prædia omnia, quæ ad eam diem Prædiatores poſſederant, ubicumque eſſent, ſine mora dimitteretent: quod quamvis (ut ſupra oſtendimus) egitotum antea fuiſſet, ac propterea ſactis virginibus Peulianenſibus multa eſſeot condonata, non tamen publice adhuc decretum id fuerat, ut bonis talibus Ordini interdiceretur.

hanc & ſimilem mutationi, & tantæque Fratres Toloſani reſiſtere,

700 Cumque Tholoſani quidem Prædicatores hoc tem moleſte ferrent, & auctoritate juſſi Apoſtolica nolle parere ſynodo viderentur, nec etiam vetus indumentum deponere, ac Virgineum F acuipere, Pontificem maximum appellarunt; qui cum Romam ea de cauſa ituri, prius Bononiam venirent, gravitet mulctati ſunt: nam, petente beato Dominico, Bononienſis magiſtratus nummos, quos ſecum attulerent, & equos illis ademit. Nec paſſus eſt Vir ſanctus præſenti ſynodo interteſſe, ut exemplo ceteris eſſeot, & continuo Tholoſam abiteot, juſſit; qui demum ſibi ipſis diſplicentes, & factum ſuum imprebantes, ſynodo perſueront, & juſſum indumentum acceparc. Ita de ſervanda impoſtetom euangelica paupertate, ac geſtando virgineli habito, lata ibi lex & promulgata eſt. *Quidam ſcriptores hanc Flaminii narrationem mitigant; alii autem cum Echardo eamdem, tamquam fabuloſam, totum explodunt, ut poſtmodum videbimus.*

quod certe tunc non contigit, & in annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti ſeptimum factum fuerit.

701 *Si id unquam factum fuerit, certe poſt hæc prima comitia ſieri oportuit, et Malvenda* ſeptimum *cap. a vetle contendit ſequenti enticiuie:* Hoc ipſo anno MCCXXI, *inquit*, proeul dubio eootigiſſe putamus, quod auctores reſerunt de Fratribus Toloſanis, decrectantibus parere conſtitutionibus Capituli genetalis ſuperioris anni, & ad Pontificem Romam ea de cauſa euntibus, atque a ſancto Dominico detentis & inceptatis:

nam

A nsm quamvis Flaminius, id anno ſuperiori in ipſo Bononienſi Capitulo factum axiſtimet, ea rum id non potuerit accidere, niſi poſtquam Acta Capituli generalis Tolnſam delata & publicata fuere, & in ea contentiones ultro citroque oportuerit multa inter ſanctum Dominicum & ipſos per litteras agitari, in quibus non modicum tempus interceſſiſſe neceſſum fuerit, veriſimilius eſt, controverſiam anno ſuperiori verſa- ſi coepram, hoc anno eandem finitam & .compoſitam, ut Antonius Senenſis in Chronico pag. 22 & alii annotarunt. *Ceterum infra ſuo loco exa. minabimus, an veroſimiliter id unquam revera contigerit.*

Statuerat Sanctus cu- ram ut tum temporis Fra- tribus Con- verſis com- mitteret;

708 *Interea pergamus cum Flaminio, qui in Vita* S. Dominici *fol.* 46 *hæc præcedentibus ſub- jungit:* In eadem ſynodo optavit beatus Dominicus [ſe] abdicare Magiſterio; ſed id paſſi non ſunt patres. Quoſdam etiam inſtituir (diffinitores vo- cant) quos in ſe quoque poteſtatem habere vo- luit, ut arbitrio illorum & juſſu vel abdicaret [ſe] Magiſterio, vel id retineret, qui & ipſi, ut ab- dicaret, non permiſere. Ex eorum numero fuit

B inſignis vir Jordanis Theutonicus, qui tunc vix tertium menſem in Ordine agebat. Voluit etiam beatus Dominicus, ut ab iis cantum, qui Converſi dicuntur, temporalia tractarentur, a reli- quis ſpiritalia, ne quid illorum ſtudiis, ne quid prædicationibus & divinis officiis impedimento eſſet. Sed non permiſere diffinitores, veriti, ne Prædicatoribus accideret, quod & Grandimon- tenſibus, qui ob talem cauſam defeciſſe dice- bantur: quorum ſententiam Vir ſanctus æquo a- nimo tulit, & approbavit. *Quod Flaminius hic refert de diſſidio obortuo adimendi ſupremum Magiſte- rium, jam ſupra ex antiquioribus monumentis expoſuimus; ad illud autem, quod de adminiſ- trationi eorum temporalium Fratribus Converſis relinquenda tradit, etiam Theodoritus infra in Actis num.* 194, & S. Antoninus *parte* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 4 § 22 *alludunt. Id ipſum F. Joannes Hiſpanus infra in Proceſſu Bononienſi num.* 32 *clare explicabit. Quod denique addit de exemplo Grandimontenſium, explicatione nonnul- la indiget.*

Poſt ſeveram mutavit, veriſi- mus exemplo ſuorum Grandimon- tenſium,

703 *Bollandus noſter ad diem* VIII *Februarii egit de S. Stephano, fundatore Ordinis Grandi- montenſis, & ea occaſione in Commentario præ- vio* § 2 *vetuſti aliqua ex Cardinale Jacobo de Vi- triaco, qui cap.* 19 *Hiſtoriæ Occidentalis, Ordi- nem Grandimontenſem ita deſcribit:* Eſt alterus

C Fratrum Religio ſeu ſegularis inſtitutio, quæ de Grandimontis nominatur, quorum caput & ori- ginale monaſterium in partibus eſt Aquitaniæ. Hi ſiquidem Grandis-Montis Fratres a principio Or- dinis prudenter inſtituerunt, quod monachi ſpi- ritualibus & divinis officiis tantummodo inten- derent, temporalium adminiſtrationi & provi- dentiæ laicis Fratribus credita & relicta. *Deinde Ordinis regulam explicat, & ad eam noſtram hæc ſubdit:* Licet autem monachis & viris ſpi- ritualibus videatur expedire, temporalium admi- niſtrationem, ſeu qualecumque dominium, non habere, ut tanto tranquillius ſpiritualibus vaca- re valeant, quanto de temporalibus non cogitant, inimicus tamen humani generis & totius reli- gionis callidus impugnator tam ſanctis quam & ſalutaribus invidens inſtitutis, hac occaſione mu- murat valde pernicioſum, ſeditionem & ſcanda- lum aliquando ſuſcitavit inter clericos & laicos, monachos & Converſos prædicti monaſterii Gran- dis montis. *Poſtea ibidem ſubjungitur, in qua re*

poſſimum ſuperbi iſti laici peccaverint, & quo- modo demum clericis ſubjecti fuerint. AUCT. C. G.

quorum ſuperba inſolentia

704 *Sed iſta Converſorum Grandimontenſium inſolentia graphice depingitur in litteris, quas Edmundus Martene tomo* 2 *Theſauri Anecdoto- rum a col.* 845 *nuper inſeruit, & in quibus mo- nachi Grandimontenſes apud Innocentium* III *Pontificem poſt alia ſic miſerabiliter conqueruntur:* Ipſi ſiquidem laici nos opprimunt ultra quam credi poteſt, & affligunt, & de die in diem ſuis aſtutiis ſuæ nos ſatagunt ſubjicere ſervituti, De ſervientibus facti ſunt domini, magiſtri de diſcipulis, Fratres de nuntiis & divites de e- genis. Nolunt corrigi, ſed corrigere; non do- ceri, ſed docere. Volunt videri philoſophi, cum ſint omnino ſtolidi. Sapientes autem ſunt; ut fa- ciant mala; bona autem facere neſciunt, quia a Deo non ſunt. Domos ſiquidem Ordinis, qui- bus præſident, deſtruunt, inſtitura Religionis violant, bona communia diſſipant, conſanguine- neis, notis, & amicis ſecularibus ea nequiter ero- gantes, & ſic Hebræos ſpoliant, aburentes præ- cepta Domini, & Ægyptios ditant, & ideo de E ceptia & expenſis juxta mandatum tuum, do- mine, nullus reddere rationem, ſed contradi- cunt dicentes, quod eorum habent temporalium de mandato tuo, & prout voluerint, diſpenſa- bant. *Sequuntur deinde atrociora laicorum iſto- rum facinora, quæ brevitatis ac verecundiæ cau- ſa omittimus.*

ex monumentis coævis hic breviter indicatur

705 *Habebant tamen Converſi illi magnificos ſuperbiæ ſuæ patronos, ut colligimus ex epiſtola Innocentii* III *Papæ, qui tomo* 1 *ejuſdem Theſau- ri anecdotorum col.* 847 *Robertum de Corcon Cardinalem, eorumque fautorem acriter reprehen- dit his verbis:* Derua prudentia mirari cogimur & moveri, quod enim aliis debeas eſſe viventi forma, & religionis & honeſtatis exemplar; tu, ſicut ex tuarum reſcriptis perpendimus litterarum, materia diſſenſionis & ſcandali dignoſceris eſſe factus: nam cum Converſi Grandis-montis jam dudum calcaneum ſuum erexerint contra Prin- rem & Clericos loci ejuſdem, tu Converſos i- F pſos, ut majoris elationis cornua aſſumerent, & in faſtoſam mentem * aſcendarent ſuperbiæ grandioris, ipſos protinus, cum fuiſti legationis tuæ fines ingreſſus, ſub tua protectione ſuſcipiens, inhibuiſti præfato Priori, ne quid con- tra ſtatum Fratrum Ordinis permutare modo quo- P libet attentare; mandans tam archiepiſcopis, quam epiſcopis, ceteriſque eccleſiarum prælatis, ac univerſis Chriſti fidelibus, ne contra ipſum Priorem ipſos fidelitur tuerentur &c. *Poſt hæc Pontifex tota illa epiſtola nervoſe oſtendit, quod iſte Sedis Apoſtolicæ legatus in hac cauſa mal- tipliciter erraverit, ac limites ſuæ poteſtatis tranſ- greſſus fuerit.*

** forte ſu- perfluum mentem.*

& refellitur error Flaminii qui falſo putavit

706 *Jam ab hac explicatione ſeu digreſſione revertamur ad Flaminium, qui de iiſdem rem- tibus agens in Vita* S. Dominici *eodem fol.* 46 *ſic pergit:* Dum hæc ſynodus haberetur, recepti ſunt in ordinem Prædicatorum præclari duo vi- ri, & humani ac divini juris ſcientia inſignes, Raymundus Barchinonenſis Decretalium ſcriptor, ac poſtea totius Ordinis generalis Magiſter loco tertius, & Joannes Theutonicus, Pontificis ma- ximo charus pœnitentiarius, ac non multo poſt ad epiſcopatum Boſſinæ promotus. Et enim non multo poſt epiſcopatu [ſe] abdicaſſet, totius Ordi- nis generalis Magiſter quartus poſt beatum Dominicum factus eſt, de quo quædam infra dicemus, quæ quantus vir fuerit, oſtendens.

AUCT. G. C.

707 *Sed conſtat, Flaminium erraſſe in aſſignando tempore, quo S. Raymundus de Pennaforti Ordinem Prædicatorum amplexus eſt, at Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1222 *cap.* 9 *evidenter oſtendit his verbis:* Monſit Raymundus Barcinone Canonicus & præpoſitus illius eccleſiæ ad præſentem uſque ſuum MCCXXII, ſumma cum doctrinæ & probitatis laude in ore omnium celebris, quo anno mota lite inter Berengarium de ſancto Vincentio & Bernardum Rapicem, Canonicos eccleſiæ Barcinonenſis, uterque Berengarii epiſcopi conſenſu judicem arbitrum in ea cauſa delegerunt ſanctum Raymundum, atque totum litis judicium & arbitrium depoſuerunt, ut in publico inſtrumento dicitur; in manu magiſtri Raymundi de Pennaforte, qui hoc anno MCCXXII, decima quarta Martii ſententiam in cauſa tulit, ſubſcripſitque manu propria in hæc verba: SIGNUM MAGISTRI RAYMUNDI DE PENNAFORTI. Exſtat tota de re ipſum publicum inſtrumentum autographum in archivo Capituli Barcinonenſis. Atque hoc eodem anno in die Paraſceuæ, ſumpto ſanctæ Religionis habitu, ſanctum Raymundum Ordinem Prædicatorum ingreſſum, affirmat Nicolaus Roſellius. *Deinde tempus illud variis monumentorum teſtimoniis confirmat. At ex memorato inſtrumento ſatis patet, etiam hallucinatos eſſe illos auctores, qui ingreſſum S. Raymundi ad annum* 1218 *vel* 1219 *retulerunt. An autem Joannes Theutonicus tempore hujus primi Capituli ad Ordinem receptus fuerit, ut viſum eſt Flaminio, curioſi Ordinis Domiuicani hiſtoriographi accurate indagandum relinquimus, cum hactenus apud antiquos ſcriptores nondum invenerimus determinatum annum, quo eximius ille vir, & poſtmodum generalis Magiſter, habitum Prædicatorum ſuſcepit.*

B

§ XXXVIII. Sanctus poſt primum Ordinis ſui Capitulum generale ad diverſas Italiæ civitates excurrit.

Quæ urbes Sanctus poſt primum Ordinis ſui comitia viſitaverit.

C

FLaminius, *Caſtellus, aliique recentiores ferè paſſim tradunt.* S. Dominicum *poſt finita prima Ordinis ſui comitia ad varias Italiæ civitates excurriſſe, inter quas nonnullæ gloriantur, ſeſe bis vel diverſis temporibus eumdem Sanctum hoſpitem habuiſſe. Sabem ex veteribus inſtrumentis poſt hanc commentariorum vendis cauſabit, Sanctum Mediolani, Mutinæ, & in quibuſdam aliis Italiæ urbibus aliquando ſubſtitiſſe. Sed antiquæ illa documenta non exprimunt determinatum tempus, qua ſanctus Ordinis Fundator ad eas acceſſerit. Quare hic præfati eruditi cum Malvenda, qui in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 35 *lectorem de apoſtolicis illis ſancti Viri excurſionibus ita monet:* Nos, quia in hac viſitatione ſancti Dominici ſeriem temporum & locorum, quæ ioviſit, exacte exprimere nequimus, nec ordinem itineris expoſuere licuit, ſimul hic omnia, quæ inveſtigare ex dictis potuimus, dabimus, geſta ejusmodi in his urbibus, quas adiit Vir Dei a Bononia profectus. *Nos hoc paragrapho idem facimus, auctiſſuri tamen ea, quæ infra in Actis aliiſque antiquis inſtrumentis referentur.*

709 *Joannes Petrus Particellus in Diſſertatione Nazariana cap.* 209 *num.* 16 *ex Ambroſio Targia in hanc rem profert ſequentia:* Finito ao. tem Capitulo generali, beatus (*nimirum* Dominicus, *ut Particellus ſuppleat*) toto illo anno plenum Lombardiæ circuivit, prædicationi & ſaluti animarum intendens. Pervenit inque Mediolanum in feſto ſancti Barnabæ apoſtoli, & ad Conventum Fratrum declinans, magnum ibi reperit numerum Fratrum, a quibus ſummo cum honore & omnium lætitia receptus fuit. Poſt non modicum arripuit eum febris, in cujus acceſſione jugiter orabat. Unde Frater Bonviſus, de quo ſupra mentio ſæpius facta eſt, qui ſocius ejus tunc temporis erat, per ſigna vultus deprehendit, ipſum multas conſolationes recipere divinas, ac cæleſtia contemplari, diſcedensque vero ſobre, librum ante ſe defecti fecit, lectionemque legi faciebat. Poſtmodum cœpit Deum laudare & Fratribus prædicare; convaleſcenſque de infirmitate, valedicens Fratribus, inde diſceſſit. *Hæc ad annum Chriſti* 1220 *refert, & numero ſequente addit*, S. Dominicum *anno* 1221 *poſt celebrationem ſecundi Capituli rurſus Mediolanum veniſſe, quod alterum iter Mediolanenſe poſtea diſcutietur.*

D *ad aliquas Italiæ civitates ſe contulit.*

E *tamen interdum redire Bononiam.*

710 *Dum Targius hic dicit, quod* S. Dominicus *planum Lombardiæ* toto illo anno *circuierit, ita intelligendum eſt, ut Sanctus interdum Bononiam redierit: nam Bononiæ erat feſto aſſumptionis Deiparæ, quemadmodum diſcimus ex ſequenti narratione, quam Humbertus in Vita* S. Dominici *cap.* 30 *ſic inſtituit:* Vitæ vitæ venerabilis, Alarcini epiſcopi, fidelisſima atteſtatione res infra ſcripta comperta eſt, qui hoc etiam F. Josuni de Columna, Priori Fratrum tunc temporis in Romana provincia ſolicite perquirenti per ſuas litteras proprioque ſigillo communitas tranſmiſit. Hic cum adhuc eſſet Prior monaſterii Caſamaris * de Ordine Ciſtercienſi, quodam tempore dum a bonæ memoriæ Papa quondam Honorio in Theutoniam miſſus, per Bononiam iter faceret, ad dilectum virum Dei Dominicum, cum quo magnæ ſimiliaritatis oſticiam dudum Romæ contraxerat, viſitandum acceſſit. Erat autem tunc temporis Bononiæ magiſter quidam Conradus Theutonicus, cujus ingreſſum ad Ordinem Fratres mirabiliter affectabant.

* Conſt. Caſamarlo

alii Conradum perpetuas ſuas miraliter ad Ordinem attrahunt,

F

711 Cum ergo in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ vir Dei Dominicus cum prefato tuoc Priore, quem intimo diligebat affectu, ſecretam atque conſolatoriam de divinis virtuque cæleſtibus deliciis collocutionem haberet, familiari quadam confidentia, exigente materia, dixit ei: Farcor tibi, Prior, quod tamen adhuc nulli unquam reposui, nec in alterl, quamdiu vixero, revelabis, quod numquam adhuc a Deo in hac vita aliquid petii, quod non conſequenter juxta votum. Ille vero vehementer admirans, & deſiderii, quod habebant Fratres circa converſionem ſupradicti magiſtri Conradi Theutonici, conſcius, confidenter adjecit: Peto ergo, Pater, ut det tibi magiſtrum Conradum ad Ordinem, cujus Fratres introitum tam ardenter flagitare videntur. At ipſe, Rem, inquit, Frater bone, difficilem poſtulaſti. Si tamen volueris in hac nocte orationi meæ inſiſtere, confido in Domino, quod nos a petitionis noſtræ deſiderio non fraudabit.

in feſto Aſſumptionis Deiparæ in eumdem tempus,

712 Finito itaque Completorio, Fratribus ad quieſcendum pergentibus, Vir Dei Dominicus in eccleſia, præſente dicto Priore & vidente, remanſit, & in oratione more ſolito pernoctavit. Peractis vero ſolemniter cum celebrium matutinarum

A natum vigiliis, illuceſcenteque die convenientibus ad Primam Fratribus, cum eantor incepiſſet JAM LUCIS ORTO SIDERE, ecce lucis vere ſidus novum futuros magiſter Conradus ſubito veniens, & ad pedes beati patris Dominici ſe proſternens, habitum Ordinis & inſtanter petiit & perſeveranter accepit: quo ſtatim cum Fratribus aggregato, Deus omnipotens ſervi ſui Dominici & præcedens verbum & ſequens, quam ab effectu ſuo nequaquam vacua fuerit*, indicavit. Narravit quoque prædictus epiſcopus, quod, eum beatus Dominicus rogaret, ut hujuſmodi factum ſecretum haberet, dum viveret, & ipſe epiſcopus reſponderet, quod fortaſſis prius quam ipſe moreretur, reſpondit beatus Dominicus, quod ſciret ipſe, poſt eum ſe * ſuperviſturum; quod & poſtmodum rei demonſtravit eventus, eum multo plus quam *xx* annos poſt beatum Dominicum ipſe vixerit. *Excepta hac poſtrema prædictione, quam ſaltus probavit, Conſtantinus Ubertanus in Actis S.* Dominici *num.* 42, *& Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi hiſtorialis cap.* 110 *tandem hiſtoriam narrant.*

* *lege fuerint*

* *forte cum poſt ſe*

B 713 *Echardus tomo* 1 *Bibl. Pſeudiat. pag.* 34 *in notis ad ſimilem Conſtantini Ubertani narrationem ſolertes advertit, Alatrium eſſe civitatem epiſcopalem Campaniæ, Romano Pontifici immediate ſubjectam, ad cujus cathedram Prior iſte Ciſtercienſis poſtea evectus fuit; & hinc colligit, corrigit Malvendam, & Meanlegos Ciſtercienſes, qui ex corrupta Vincentii Bellovacenſis editione hunc Priorem vocant Alacrinum vel Alacrionem, & ita appellationem ſedis pro nomine proprio iſtius epiſcopi perpetuam acceperunt. Ab his in errorem induſtus eſt Auctus Maurigus, ac ſatis oſtendit, dum in annalibus Ciſtercienſibus ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 4 *num.* 8 *poſt allegata Malvendæ verba ſic diſſerit:* Ergo ex his, ſi exacte perpendantur, non ſolum suam colloquii Alacrini cum beato Dominico, ſed & mortis ipſius deduci poteſt: quippe ſi eb eo ſupervixit viginti annis, conſequitur obiiſſe MCCXL, non tamen quoto epiſcopatus anno, nec cui eccleſiæ præſederit, quod neque in aliis invenire hactenus potui. *Denique Auguſtinus Sartorius in Hiſtoria elogiali Ordinis Ciſtercienſis, non ita pridem vetere Pragæ edita, tit.* 61 *pag.* 305 *& tit.* XXVII *pag.* 898 *ad eumdem ſcopulum bis impegit.*

In qua hiſtoria Echardus

C 714 *Quapropter Echardus loco proxime citato ſic concludit:* Legendum itaque ALATRINUS EPISCOPUS; ille vero haud dubie eſt, qui decimus nonus inter epiſcopos Alatrinos ab Ughello numeratus, nomine Joannes, qui jam ſede hac anno MCCXXXIII, ut conſtat ex diplomate, eo anno, menſe Junio, Indictione ſexta, datu, & ab eodem Ughello relato, quo dictus Joannes epiſcopus cum ſuis Canonicis Stephano presbytero Cardinali ſanctæ Mariæ trans Tiberim dat eccleſiam ſancti Benedicti pru monaſterio ſancti Sebaſtiani. Hunc autem eſſe, evincit ex ipſamet relatione, in qua dicitur ſic ſcripſiſſe Fratri Joanni de Columna, tum provinciæ Romanæ Priori, quod monos iſte jam ubibsi prima vice anno MCCXXXVI. *Licet hoc Echardi argumentum ſolide epiſcopum Alatrinum iſtius temporis demonſtrare videatur, tamen circumbant rem nobis ſcrupulum tegerit Ughellus ipſe, dum in novisſima editione Venetа Italiæ ſacræ tomo* 1 *col.* 890 *de Jacobo epiſcopo Alatino & memoreti Joannis deceſſore, ita ſcribit:* Jacobus vivebat anno MCCXXXVI, quem nonnulli ſcriptores Cardinalem fuiſſe affirmant, e Comitum gente Aragonia, ac

errorem quorundam monachorum corrigit,

IX Gregorii affinem; ſed ut multum conatus ſim, hoc ipſum perſpicue reperire non potui. *Quid ſi error in numeris aut ſcribæ præſalum Alatrinorum irrepſerit, vel, ſicut ibidem Echardus aſſerit, Joannem cum ſuſſeſſore confundi, & mortem illius ab Ughello nimis din differri contigerit?*

AUCT. G. C.

715 *Quod vero ad tempus rei geſtæ attinet, Echardus cum Malvenda conſentit, id anno Chriſti* 1220 *contigiſſe, & illam chronologiam pro hac altitur, quando pagina non citata in notis circa converſionem Conradi Teutonici hæc obſervat:* Iſte Ordini nomen dedit in Auguſti, MCCXX: nullo enim alio anno feſtum Aſſumptionis beatæ Virginis Dominicus Bononiæ celebravit; anno vero ſequenti in comitiis generalibus ad Pentecoſten habitis datus eſt primus Teutoniæ præfectus provincialis. *At illa argumentatio eum nondum omnino conficit: nam hactenus non vidimus, aut S.* Dominicus *Bononiæ anno Chriſti* 1219 *feſtum Aſſumptionis Deiparæ celebrare non potuerit, cum ex antiquis monumentis tantummodo conſtet, Sanctum aſtate anni* 1219 *Bononiam veniſſe, & ibi Kalendis Septembris certo certius fuiſſe. Sed illa teſtimonia non impediunt, quo minus jam ibidem per unum alterumve menſem Sanctus antea ſubſtiterit. Si igitur cum Soegio adventum illum Bononienſem menſi Julio aſſignemus, potuit* S. Dominicus *anno* 1219 *Bononiæ feſtum Aſſumptionis beatiſſimæ Virginis celebrare, adeoque menſe Auguſto anni* 1219 *memorata hiſtoria evenire. Facilis tamen admittamus, id contigiſſe anno Chriſti* 1220, *quamvis certior hujus rei chronologia eruenda eſſet ex tempore, quo præfatus Prior Ciſtercienſis, & poſtmodum epiſcopus Alatrinus, ab Honorio III Pontifice in Teutoniam ſeu Germaniam miſſus eſt, quod hactenus ignoramus. Quare circa annum nihil certi determinamus, & ad alias Italiæ urbes cum Sancto noſtro proficiſcimur.*

& nos circa annum rei geſtæ aliquid obſervamus.

E

716 *Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1220 *inter alias Italiæ urbes, quas S. Franciſcus ex Oriente redux adiit, recenſet Bergomum, & ibidem num.* 5 *ad propoſitam noſtrum hæc narrat:* Adſuiſſe aſſerunt (*mirum Bergomi cum S. Francisco*) ſanctiſſimum Prædicatorum Inſtitutorem, & habitaſſe in ſacello ſanctæ Mariæ Magdalenæ, ſito in arce; Franciſcum vero in oratorio ſancti Vigilii epiſcopi Tridentini, ſito prope ipſam arcem, quo tempore erat paſtor hujus urbis Joannes Novarienſis e familia Torniella, quem ſancti Viti ſæpius viſitabant, & cum eo multis ad animarum ſalutem agebant. Monachos vallis de Aſtino ſub ipſa urbe frequenter inviſebant, & apud eos Dominico ſacra facienti ſanctæ humiliatæ & charitate pius Diaconus Fratribus miniſtrabat. Tandem cleros, ſenatus, populuſque Bergomeoſis ſanctis Vitis ab urbe receſſuris duas eccleſias dedetunt in Fratrum ſuorum habitationem; ſancto Dominico, quæ ſancti Stephani dicebatur; ſancto Franciſco, quæ ſancti Joannis Bptiſtæ, & hodie Minorum eſt conventualium: quibus occupatis, & relictis, qui contigus addereot habitacola, Brixiam pertenerunt. *Antonius Gauſnetus Canonicus in Commentariis de Vita & rebus geſtis Sanctorum Bergomatum fol.* 127 *& ſequente ſimilia diſtincte ac eleganter memorat, penes quem alioſque ſcriptores ostentuvere fidem hujus traditionis relinquimus, cum auctores veteres de illo atteſtaſque Sancti congreſſu non meminerint.*

Waddingus aſſerit, S. Dominicum & Franciſcum fuiſſe Bergomi,

F

717 *Deinde ambo illi illuſtrium Ordinum Fun-*

AUCT. G. C. & Brixia quod Brixianum illius iter

deteres dicatur veniſſe Brixiam, quam urbem non minus favorsbilem & piam experius eſt utee- que Patriarcha, *ut Waddingus ibidem num. 6 tradit. At miramur, nullam diſtinctam hujus commemorationis Brixienſis memoriam exſtare apud obvios ſcriptores Dominicanos, cum Jacobus Malvecius, nuper inter Scriptores Rerum Italicarum tomo 14 a col. 777 editus, jam a trecentis & plu-ribus annis in ſua Chronico Brixiano cap. 94 ſru ibidem col. 899 ſcripſerit ſequentia:* Illis in die-bus beatiſſimus Dominicus, Ordinis Fratrum Prædicatorum pater & conditor, Lombardiæ loca perambulans, hac urbem ingreſſus eſt. Hic a-pud baſilicam ſanguinis ſanctorum Fauſtini & Jo-vitæ hoſpitium habens, illic quoſdam religioſos viros ſub jugo ſuæ ſanctiſſimæ regulæ Chriſto domino ſervire conſtituit. Sane prægrandi de-votionis & reverentiæ cultu eumdem locum ob-ſervandum & ſacra religione putavit.

ex antiquo Chronico confirmat,

B

* forte junt-rum * lege planta

728 Qui eum ibidem diebus multis induciis ageret, juxta ipſam eccleſiam verſus ſeptem-trionalem plagam, ut a ſenioribus traditum eſt, arborem junibarum * plantavit, de cujus radici-bus plantulæ exortæ ſunt, a quibus & diebus multis plantulæ * convaluit. Hoc autem potius ad ſuam ſuorumque Fratrum recreationem, quam ad ipſius memoriam ereditur eſſe factum. Poſt hoc vero ab hac civitate diſcedens, per loca multa Chri-ſti domini Euangelium prædicando, qui vita & actibus ſemper ſtruit, tandem ab hac luce ad æ-ternam patriam migravit anno ab adventu Chri-ſti Jeſu domini noſtri MCCXXI. *Ferdinandus Ughellus iſtud Brixianum* S. Dominici *iter etiam memorat, quando in editione Veneta Italiæ ſacræ tomo 4 col. 546 inter geſta Alberti epiſcopi Brixienſis de benevolentia hujus antiſtitis erga San-ctam noſtram ejuſque Ordinem ita ſcribit:* Ad-huc viventem ſanctum patriatcham Dominicum, Ordinemque non ita pridem a ſe fundatum pro-ferentem Brixiæ excepit, & in honore habuit, eidemque locum idoneum attribuit, qui exem-plo ædificando cœnobio poſſet ſufficere. Inde di-

* al Gusmanh

gredieus, Gaulam *, ſui Ordinis inſignem vi-rum, loci præfectum reliquit. *De hoc Fratre Gaula, qui in Ordine Prædicatorum ad cathe-dram Brixienſem evectus eſt, & memorate Al-berto ſucceſſit, in Actis poſt hanc Commentarium edendis mutio oculeret.*

C

ut Ludeos dederit Cremonam, ubi traditio eſt,

719 *Denique Waddingus in laudatis Anna-libus Minorum ad eumdem annum* 1220 *num. 6 ſanctum ſuum Fundatorem Brixia Cremonam, & alterum* S. Dominici *cum illo congreſſum ita narrat:* Venerunt demum Franciſcus cum ſocio Cremonam, quæ nobilis civitas eſt in Cenomanis Italiæ, in eadem regione Lombardiæ Tranſ-padanæ, ubi per aliquot dies hæſerunt, & mo-naſterii ædificandi ſitum adepti ſunt, quod dum ædificarent, ſupervenit ſanctiſſimus patriarcha Dominicus, qui ad dilectum ſuum Franciſcum viſendum ſtatim conceſſit. Cum una eſſent, & longum de diviciis rebus ſermonem haberent, convenere ad eum cœnobitæ, qui penuria puræ lahorabant aquæ, rogantes utrumque, ut Deum precarentur, ne putei ſui aqua tnebulenta & cœ-noſa eſſet. Fuit aliquamdiu inter Viros ſanctos certamen, uter aquæ benediceret: demum bea-tus vicit Franciſcus. Igitur beatus Dominicus af-ferri ſibi vaſculum ea ex juſſit aqua, cui poſt-quam benedixit, in puteum mitti, ac paulo poſt inde hauriri aquam voluit, quæ quidem putiſſi-ma & hauſtu optima inventa eſt, ac ſuit dein-ceps & perduravit. *Sic ille ex Flaminio & Fer-dinando de Caſtillo, quos in margine citat,* & *quorum poſterior lib. 2 cap. 50 putat, cœnobitas illos, qui puræ aquæ inopia laborabant, Franci-ſcanos fuiſſe.*

D

720 *Nicolaus Janſſenius in Commentario ad Vitam* S. Dominici *pag. 253 & ſequente, iſtam puræ aquæ penuriam eivibus attribuit, & eam-dem eum diverſimode ex aliis ſe vifert:* Hanc amicitiam factam tectam conſervavere duo ſan-ctiſſimi Patriarchæ; qui deinde iterum ſe mu-tuo amplexati ſunt in civitate Cremonenſi (ubi adſuit etiam ſancta Clara) anno MCCXVIII, ſi veta aſſerit chronicon ejus urbis vulgarum ab Antonio Campo & Vincentio Cavitellu: Ferdi-nandus autem de Caſtello refert, id contigiſſe anno MCCXX, poſtquam ſanctus Dominicus Me-diolano, ubi graviſſima fuerat corporis ægritudi-ne conflictatus, veniſſet Cremonam. In hac ci-vitate, ut prædictum chronicon enarrat, duo Viri ſanctiſſimi nobiles miraculum patravere. Pu-teus erat ad ipſum pometium aqua turbida & fœ-tida, civibus nulli commodo nec uſui. Illam illi in vaſe ad Sanctos deferunt, & rogant, ati conſiguent ſacra benedictione. Anditæ ſunt pre-ces civium; ſed pia quædam exiſtebat contentio, cum alter alteri benedictionem impertien-dam cederet. Tandem uterque ſimul impendit, & mox aqua illa perſpicua & ſuaviſſimi ſaporis reliquæ in puteo ſupereſuſa eſt, hodieque dulce-dinem collatam divinitus conſervat. Ferdinandus de Caſtello tradit, noluiſſe ſanctum Franciſcum benedictionem impendere, & hanc datam a bea-to Dominico: qua in re (ſi geſta hoc modo) iſte ſuam humilitatem, quod ſacerdos eſſet Do-minicus; hic obedientiam, qua paruit amico, poſteris commendavit. *Cæterum de tempore hujus congreſſus conſule Supplementum ad Annales Mi-norum anno* 1215 *num.* 4, *quod Taurini anno* 1710 *editum eſt.*

E

721 *Ludovicus Cavitellus in Annalibus Cre-monenſibus ad annum Chriſti* 1218 *fol. 78 verſo & ſequente idem miraculum aliter narrat his ver-bis:* Divi Dominicus & Franciſcus una cum di-va Clara Aſſiſiate Cremonam acceſſerunt, & ho-ſpitati ſunt in domibus, in quibus olim fuit gy-mnaſium publicum extra portam Puleſellam i-pſius civitatis, in quibus cum eſſet puteus, qui haberet aquas turbidas & luculentas, & potui in-ſuaves, & ex eis hauſta hydria & portata coram ipſis per habitantes in eis domibus, & ad eorum toleraeſſionem benedictæ fuerint per ipſos vene-tabili ſigno ſanctæ crucis, & per eos, qui ipſas aſportarunt, projectæ in puteum, ejus omnes aquæ fuerunt purgatæ ab omni immunditia, & effectæ dulces & ſuaves ex gratia & virtute o-mnipotentia Dei, & ſumma fide in eum, ac bo-nitate & meritis ipſorum Sanctorum, & omnium illic incolarum ſtupore; & adhuc exſtat puteus in eodem loco, in quo fuit templum ad hono-rem divi Guilielmi, tunc erecto monaſterio mo-nialium Ordinis de Obſervantia divæ Claræ ſub vocabulo ſacratiſſimi Corporis Chriſti in vico ſancti Pauli ipſius civitatis, exhortantibus di-vis Dominico, Franciſco & Clara.

F

722 *Ea bis patet, puteum iſtum adhuc no-tum fuiſſe ætate Cavitelli, qui Annales ſuos Cre-monenſes anno* 1588 *typis vulgavit. Imo memo-via illius perſeveravit uſque ad annum Chriſti* 1649, *quo propter ingruens bellum & nova ei vitatis Cremonenſis munimenta putens coopertus, memoriam & veneratorum perdidit, ut legimus in libello Italico, qui nuper Cremonæ editus eſt.*

In

A *In eodem libello narratur, quomodo hic puteus tandem anno Chriſti 1728 detectus fuerit, at primam venerationem recuperaverit. Quantum benigniſſimus Deus anno 1728 & 1729 per interceſſionem S. Dominici & S. Franciſci multis ægris aquam ex hoc puteo bibentibus prodigioſe ſanitatem reſtituit, & ad gloriam utriuſque Sancti plura patravit miracula, quæ ibidem legitimis ac juratis teſtimoniis ſolide confirmantur. Liberet hæc omnia ætatis noſtræ prodigia Latine ediderem, ſi per occupationes licuiſſet. Quare præfatum libellum obtuli RR. PP. Prædicatoribus, ut ab aliquo idiomatis Italici perito Latine verteretur, & poſt hunc Commentuolum, præfixo interpretis nomine, typis excuderetur. Sed tam interpretationem iſtam obtinere neaporuerim, & jam præſtam numquam quieſcens me urgent, omittere cogor illa miracula, quibus forſan quotidie nova accedunt. Cum tamen ea gloria poſthuma partim etiam ad S. Franciſcum ſpectet, poterunt prodigioſa illa beneficia, aliaque forſan acceſſera, Actis S. Franciſci ad diem IV Octobris laſeri, ſi PP. Franciſcani ea nobis Latine communicaverint.*

B 723 *Interim pergamus ad Faventinam* S. Dominici *commorationem, quæ inſigni miraculo illuſtrata traditur, ut Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 32 & 33 *ea monumentis tacobii Faventini refert in hunc modum*: Beatus pater Dominicus cum iudeſeſſe pro Ordinis ſui dilatatione laboraret, Italiæ partes ſedulo peragrebat, & ieter ceteru quamplure memoratu digne, quæ circa eum diſpoſitione diviee contigerunt, hoc unum fidelitur annoretur. Siquidem [per] Romandiolæ partes ferventi prædicationum eelo diſcurrens, Faventiam edvunit; ubi tunc primum epud eccleſiem ſancti Vitelis juete portem commoratus, coaſtituuti illic populo eliquemdiu prædicabat. Poſtmodum vero ulteriur progiediees, Forlivium petiit, ibique paucis diebus permanſit, ec denuo Feventiem rediens eb epiſcopo civitatis eſt receeptus: deputate ſibi camere eum ſocio, ibidem multorum dierum ſpatio manſit.

Malvenda narrat, S. Dominicum Faventiæ prædicaſſe.

Ibique ab angelis de nocte ad eccleſiam deductum fuiſſe.

C 724 Cum itaque Sanctus Dei, ut conſueverat, nocte ſurgeret ad matutinas, viſi ſunt aliquoties duo pulcherrimi juvenes in ipſe hore luminaribus eccenſis ad oſtium eemeræ ejus accedere, & beatum Dominicum cum ſocio, jamis prutitus obſeretis, extra epiſcopium ducere, ec poſt eliquevuculum ſpatium etiem redire. Igitur ea inſpectoribus quiſpiam epiſcopo hæc nuntiavit de quo cum ille ſtupeet hæſitaret, voluit cum ipſie obſervans, id ipſum viſu potiue experiri. Dum iteque matutinali hora prædictor juvenes cum erdentibus cereis, ſicut reletum fuerat, evidemer aſpexiſſet, ſoreſque diligeeter omuino obſtirmates agnoſceret, facto mnn, ed Sanctum Dei pergens, ſic illum effatur: Dilectiſſime Peter, ſcio, te optime noſſe, quod ſneiptum ſit; Quoniam ſuereium regis ebſcondete boeum eſt; opere autem Dei revelare & coafiteri honorificum. Quapropter precor, ieſiuues, qui ſunt illi juvenes, qui noſtn cum lumine inde te ducunt, eique reducunt. Ad hæc beatus Pater rem ſubticeor, ue eam videretur egnoſcere, dinit: Heu revereuda domine, de quibuſnam juvenibus percunctamini? Cui præſul. Scieutes, inquit, duos juvenes vos inde cum luen comitari, ſimulque vobiſcum reverti, in nomine Chriſti, qui ſiut, & quo pergatie, ut decletetis, oramur.

725 Hec obteſtetioue motus Vir Dei Domiui. AUCT. cus, humiliter elt: Domine, ut ego, quod e mn G. C. quæritis, uuplicem, vos meam petitionem ac- *ut ipſe Sanctus fateri coactus eſt epiſcopo,* cipite. Quo eueuente, ſie eſt profeuutur: Noveritis plane, reverende præſul, omnes vitæ meæ labores, jam diu ad proximorum ſalutem euuius aſpitaus pro Ordinir mei dilatetione inſtantiſſime edhibeti. Quare numquam quietus, Hiſpaniam, Gallias, Iteliam, & omues pene partes ncciduas frequenter & cum enuietete perambulens, omui ſtudio ut Ordini Fratres, & Frarribus loca multiplicentur, ievigilo. Ee quo aliquantulum hie demoretus, ſi Frarribus meis idoneam manſionem Deus præparaſſet, cum orando iuquireiem, duoe angelos hos, quos ſciſcitatus es, ſub juvenum ſpecie ed me miſit. qui matutiueli tempore ed eccleſiem ſancti Andreæ inter Viueas ſxpius me perduceutus, ibi devoce Metutinis perſolutis, & edoreto Domino, etiam huc reducebent. Hoc autem ideo Deus vobis innoteſcere voluit, ut locum ipſum pro dedicando Conveutu Fretribue meis confidnatius expeterem. Supplex ergo, ut mihi concedatur, eleboretis, deprecor.

E 726 Epiſcopur autem, hoc eudito, eum ie- *qui concedit Prædicatoribus ædificandi conventum in eo urbe,* nerrime charitate emplenatus, eit: Omnino id faciem, Pater. Eodem itaqu die ad civietis rectorer rem expoſuit, & eccleſiem illam ſancti Andreæ cum circumjauentis ſpatio patri ipſi Dominico pro Fretrum Prædicatorum meuſioue ſub publico inſtrumento, ſolemuique communitatis ſigillo, obtiuuit deſignari. Iuſuper quoque epiſcopus, quo prompte populo prædicandi beeto patri Dominico facultes edeſſet, pulpitum ex lapidibus in media fronte peletii prætoris ſuper publicum forum urigi procuravit; ibique beatue pater Domiuicus *divini* verbi ſemiue pnpulo Faventino lergiter miniſtrevit. Eu tunc igitur emperunt in prædicto loco ſancti Audreæ ab urbis eivibus pro conſtrueuda Frarribus domo fundamente jacteri & parietes urigi; eccleſiaque ille emplificate, utqun ed latus Occideetis clauſtro diſpoſito, dormitorioqun, & aliis quibuſdem completis, iu tantum populi devotio ac ſolieitudo profecit, ut ſpatio breviori Fretree circiter viginti ibidem boſpitareutur. Iu horum eutem memoriam edhuc in vie publice, Imoleeſi eppellare, pulpitum euteditum epparet, & adhuc exſtas vie, per quem e duobus prædictis F eugelis divus pater Dominicur ſociabatur, quæ ea illo eveutu ANGELORUM VIA uſque in præſentem diem nuncupatur.

727 *Hæc relutio nec præferi magnam oetieſu-* *ubi, præter alia poſthuma horum veſtigia,* *tem, & tollequium iſtud* S. Domiuici *cum præ ſale Faventino videtee magis ibtiorice exornatam, quam hiſtetite eertem: auctor enim in illo addeit potiat ea, quæ probabilitee in ſimili caſu dici poturunt, quam qeæ dictu fuiſſe conſtat. Propterea tamen in dubium non revocamus ſubſtantiam hujus hiſtoriæ ſea traditionis Faventinæ, quam Julius Cæſar Toedutici in hiſtetia Faventina, Italice anno* 1675 *excuſa, patt.* e *pag.* uſe *ex F. Michaele Pio contrahit, & pro qua antiquiorem auctorem non allegat. Certe superemus, ut tam illuſtre miraculum netuſtioribus documentis probaretur: nam eorum, quæ Malvenda citat, antiquitatem & auctoritatem ignoramus. Attamen piæ Faventinorum perſuaſioni non refragamur, etiamſi jam ſæpius experientia didicerimus, traditiones hujuſmodi populares ſine idonete toſtrumentis caute admitteudas eſſe. Sed miramur, in hit monumentis Faventinis nellam fieri mentio-*

AUCT. G. C. *clonem de perpetua pulpiti iſtius memoria poſthuma, quam Flaminius in Actis* S. Dominici *lib.* 2 *fol.* 49 *commemorat hiſ verbis:* Precipue vero Favantiæ conſtitit, ubi multoe commoratus eſt diae; qua in urbe, cum ad ejus conciones numeroſa nimis multitudo confluereet, civee publice ſuggeſtum illi loao celeberrimo fabricoiunt, ubi ſæpe cooctionatus eſt, ac poſt illum beatus Thomas, ec Petrus martyr; eautumque eſt, atqua in hunc uſque diem ſervatur tribue illis Sanctie reverentie, ne alius quiſquem divetſi Ordinis in eo concionetur.

legitur vetus inſcriptio,

728 *Porro circa creſtionem pulpiti lapides, quæ in ſuperiori relatione memoratus, difficultae quædam nobis occurrit: Malvenda namque hanc hiſtoriam, & conſequenter creſtionem lapidei pulpiti, quod hac occaſione conſtenſtum tſt, anno Chriſti* 1220 *affigit. Laudatus vero Julius Cæſar Toadutius in opere Italico mox citato pag.* 21 *Luſtinam Prædicatorum Faventinorum inſcriptionem marmori inſculptam exhibet & explicat his verbis:* ANNO DOMINI MCCXVIII, CUM BEATUS PATER DOMINICUS PRO FERVENTI FIDEI ZELO ET ORDINIS DILATATIONE ITALIÆ PARTES SEDULO PERAGRARET, FAVENTIAM DEVENIT, ET A REVERENDISSIMO CIVITATIS EPISCOPO BENIGNE ACCEPTUS EST, QUI UT PROMPTA POPULO PRÆDICANDI BEATO PATRI DOMINICO FACULTAS ADESSET, SUGGESTUM HOC EX LAPIDIBUS ERIGI PROCURAVIT, UBI SANCTUS PATER DOMINICUS DIVINI VERBI SEMINA POPULO FAVENTINO LARGITER PRÆDICAVIT, AC A REVERENDISSIMO EPISCOPO CIVITATISQUE RECTORIBUS ECCLESIAM SANCTI ANDREÆ INTER VINEAS CUM CIRCUMADJACENTE SPATIO PRO FRATRUM MANSIONE PRECIBUS IMPETRAVIT. LAPIDEM HUNC (ALIO VETUSTIORE CONSUMPTO) HUMILES EJUS FILII IN TANTI PATRIS MEMORIAM GRATITUDINIS ERGO RENOVARUNT MDXC. *Quomodo annue Chriſti* 1218, *in hac inſcriptione expreſſus, cum chronologia Malvendæ cohæret?*

B

In qua occaſione difficultas chronologica,

C

729 *Non neſcimus, quod præfatus Toadutius duplicem* S. Dominici *adventum diſtinxerit, & pag.* 247 *ſine ullo ſolido fundamento aſſerat, Sanctum anno* 1218, *atque iteram poſtea anno* 1223 *Faventiam veniſſe. Sed illa chronologia cum Actis* S. Dominici *non concordat, & ea deſtructio certe repugnat monumentis Faventinis, quæ ſuperius ex Malvenda recolimus: in his enim omnia tribuuntur eidem præſuli Faventino, cum interim Ughellus in editione Venetа Italiæ ſacræ tomo* 2 *col.* 500 *de duobus iſtorum temporum epiſcopis Faventinis ita ſcribat:* Rotlandus igitur, translato nuper Ubaldo, samquam dignue ſuffectus eſt, cum eſſet Cathedralis præpoſitus anno MCCX. Deceſſit MCCXIX. *Tum de immediato Rotlandi ſucceſſore hæc addit:* Albertus ex Præpoſito ad hanc ſedem promotus eſt anno MCCXX. Ftatrea Prædicatoiea in civitatem recepit. *Si igitur* S. Dominiaue *anno* 1218 *Faventiam venerit, & anno* 1220 *vel* 1221 *rurſus eo redierit, primus illius adventus ſub Rotlando, alter ſub Alberto collocandus eſſet. Nihilominus jam relata monumenta Faventina indicant, totam hiſtoriam ſub uno eodemque epiſcopo contigiſſe, & Joannes a ſancta Maria in Actis Gallicis* S. Dominici *lib.* 4 *cap.* 6 *antiſtitem illum expreſſe* Albertum *appellat, Quapropter Faventini in gratiam ſuæ traditionis hæc inter ſe concilient, aut chronotaxim Ughelli evertant.*

D

730 *Poſt hæc ſimileſque excurſiones Sanctus iterum Romam diſceſſit, & Florentia tranſiens ibi feminam ſolutioris vitæ, quam antea converterat, & per annum ab obſeſſione dæmonis liberaverat, rurſus a dæmone vexari permiſit, eamque tandem omnino ad frugem reduxit. Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1221 *cap.* 3 *plurimum laborat, ut tempus hujus hiſtoriæ inveniat, & in ſua opinione contum Vincentii Bellovacenſis ac ſancti Antonini mutare cogitur. Verum Echardus tomo* 2 *pag.* 32 *in notis ſeriem chronologicam hujus rei ſic apte diſponit:* Ut hæc hiſtoria eum ſatis geſtorum beati Dominici conveniat, dicendum, illum cum primum ex itinere Hiſpano & Pariſienſi Bononiam acceſſit menſe Auguſto MCCXIX, & in quaſdam Longobardiæ civitates ſodales dilectos Ordinis aanſa mitteret, Florentiam etiam aliquos deſtineſſe, præfecto iis ſuperiore F. Joanne Selerniteno, viro inſigni: Domioicum ipſum poſtea anno eodem circe Novembrem Romam proficiſcentem, Florentia, ut ſuos viſiteret, iter ioſtituiſſe, tumque concionibus, quae indefinenter ubiqna habebat, Benedictam, de qua hic, ad meliorem frugem eddauiſſe, & a meligno ſpiritu liberaſſe. Noo dubiraverim, quin Sanctue anno ſequenti poſt Paſcha Roma per Vitarbium Bononiam repetens, aaiam Senis & Florentia tranſieris. Ut or ſit, certe ſub finem aani MCCXX, pute Novembri, Romam cuſus vadene, Floreotia denuo iter habuerit, & Benedictam tepidam & in aabue ſalutis nagligentem repecteos, ea aonſeotiante, ipſoqua rem Deo committente, iteram a maligno ſpiritu vexatem videeit.

quam Echardus probabilem modo oſtendit.

731 *His ita explicatis, neceſſe non eſt, ut vult* Malvenda, Conſtantinum, eumque eacipientes Humbertum, Bellovacenſem & ſanctum Antoninum emandare, quodque illi omnae habent, ULTRA ANNUM ſuam peeſtitiſſe Beoedictam, axpungete. Sad ipſe potiue corrigendus Malvenda, qui de itineribus beati Dominici tribue his ultimis vitæ ſuæ aonis haud accutate agit. Opponit tumen Malvenda pag. 313 traditionem antiquam, noſtroe ſoilicet Florentiam non aceeſſiſſe, niſi anno MCCXX poſt Capitolum primum geaerale Bononiæ habitum; nimirum sum civem Florentinum, domina Deuſdedit, Bononiam veniſſe, aa domum quamdam Raligio. F fis accommodam a ſe in planitie Ripolitane extructam, ſancto Domioico obtuliſſe, qui continno eo Pietres miſerit, ſicque ibi a Sataphino Ranzio ſcriptum. Sad lacilis reſponſio. Si monumenca eotiqua profecrentur, rem ita ſe habere teſtantia, libens ecquieſcerem; ſad traditionem abſqua documentie fruſtra opponat quie notitiæ antiquæ Romanæ provineiæ, inate quam Conventus Florentinus poſt Romenum ceteroe antiquitate præit, qui peoinde jam anno MCCXIX etectus fuetit: oam Senenſie poſterioe anno MCCXX, menſe Martii die xxv certo fertue iochoatus nempe e ſodalibue, quoe Dominicue, tum Romæ exiſtene, eo miſit, qoi dia indicata cum domus hoſpitalis Magdalena curatoribus tienſegaen. *Jam paragrapho ſequente illam Benedictæ Florentinæ hiſtoriam narrabimus ex teſte auvito & fide digniſſimo, eamque conferemus cum alia fabulaſa ejuſdem hiſtoriæ narratione, ut lector ex hac collatione ſemel evidenter agnoſcat ingenium Alani de Rupe, qui veræ alicui rei plurima falſa admiſcere conſuevit.*

A

§ XXXIX. Vera narratio de converſione Benedictæ Florentinæ, quæ cum fabuloſa ejuſdem converſionis hiſtoria conferri poteſt.

Conſtantinus Urbevetanus in *Actis* S. Dominici *num.* 35 *converſionem Benedictæ Florentinæ, & mirabilia eam ſubſecuta, exponit his verbis:* Rem primo, quam tanto ſecurius refero, quanto per eamdem, circa quam geſta eſt, Sororem Benedictam videlicet ancillam Chriſti, inſtructus certius devote ſcribo. Hæc namque mulier multo tempore mundo dedita, carnis illecebris vacabat; ſed culpa tandem pœna non caruit: nam hanc malignus ſpiritus per intervalla temporum graviter vexare cœpit. Erat autem vicina eccleſiæ, in qua tunc temporis Prædicatorum Fratres Florentiæ morabantur; quo adveniens vir Dei Dominicus, ipſam primitus ad pœnitentiam exhortando perduxit, Poſtmodum etiam vexationi ipſius compaticus, ſuis orationibus, ut ab ea malignus diſcederet ſpiritus, impetravit; ita ut quæ vix interpolatis diebus quietem modicam habere poterat, ultra annum vexationis ſolitæ moleſtiam non ſentiret,

B

733 Verum a vexatione carnis libera, vexari ſe deterius in animo deprehendit, & medicina corporis ſibi facta eſt protinus morbus meotis, tantoque negligentius a Dei ſervitio cepit tepeſcere, quanto a carnis illecebra redivivis tentationibus fortius trahebatur. Quod ubi Viro Dei expoſuit, illeque beneficium præſtitum in ruinæ ſcandalum verſum vidit, blande eam, ac redoleſcere vellet ad ſtatum priſtinum, requiſivit. Quæ eam voluntati Dei ſumque diſpoſitioni committeret: Rogabo, inquit, igitur Dominum, filia, ut tibi fiat, quod ſaluti tuæ magis videtur expedire. Unde factum eſt, ut non poſt multos dies malignus ſpiritus ſuper corpus ancillæ Chriſti itarato poteſtatem acciperet, quemadmodum anima ſalva permaneret, & vexatio, quam prius pœna culpæ exſtitit, poſtmodum fieret converſationis C * ſemediom, & cumulus meritorum. *Ita teſtis ille omni exceptione major narrat totam hanc hiſtoriam, quam venerabilis Humbertus in Vita S.* Dominici *cap.* 42, *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 75, *& S. Antoninus parte* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 4 § 6 *iiſdem fere verbis retulerunt.*

734 *Nunc audi & mirare verboſam facundiam Alani Rupenſis, qui eamdem rem variis ſtipendiis onerandi epiſcopi contemnendi. Quod ſi quis traditum abunde convictus ſit præcedentibus argumentis de fabuloſo hujus auctoris indole, illumque tædio afficiat prolixa fidei narrationis lectio, is ad paragraphum ſequentem tranſiliat. Cum tamen Joannes a ſancta Maria ſtrenue pugnet pro auctoritate Alani, & forſan adhuc aliquos commilitones habeat, in illorum gratiam ex ipſo Alano tranſcribimus hanc longam hiſtoriam, ut utramque narrationem commode inter ſe conferant, & ex hoc ſpecimine mature judicent, quam fidem hic ſcriptor in aliis hujuſmodi narrationculis aut revelationibus meruerit.*

735 *Igitur in editione Myſtica Alani ea divini a pag.* 514, *ſeu parte* 3 *cap.* 60 *legimus ſequentia:* Fuit quædam mulier in civitate Florentia Tuſciæ, nomine Benedicta (*omitto hic pauca verba parentheſi inclusa, & alio charactere expreſſa, eo quod putat videantur editoris, quam auctoris*) nobilibus orta natalibus, & in cumparabili decorata pulchritudine. Annos adoleſcentioris virtæ perdidit & contampſit lubricis diſcurſibus. Tandem facta eſt ibidem publica meretrix in laqueum maximum perditionis animarum. Quam videns beatiſſimus Domicicus, ſponſus ſingularis beatiſſimæ virginis Mariæ, miratus eſt nimium ejus pulchritudinem, ſimul & ejus turpitudinem, & doluit vehementer de ipſius & multarum animarum, Chriſti ſanguine redemptarum, perditione. Dei autem nutu peccatrix illa poſt ſermonem Domicici, ad ejus ſermone compuncta, venit ei ad confeſſionem. Cui poſt cetera, confeſſione facta; Vis, inquit Dominicus, ut Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſponſum tuum, & dulciſſimam Mariam, matrem ſanctum, orem pro te, ut ſe ſponsat in illum ſtatum, qui magis tibi expediens eſt pro tua ſalute? Cui illa: Etiam, pater dulciſſime, ſingulis humiliter & deprecor, os fac ſcias, Sanctuſque Dominicus a ſede confeſſionis, mox pro illa oravit.

E

736 Et ſtatim multitudo dæmonum corpus mulieris intravit, & per annum integrum ſic ligata & obſeſſa permanſit non ſine magno totius populi ſtupore atque terrore, & ſignanter amaſiorum ejus, & aliorum multorum hominum carnalium. Quid plura? Poſt annum Dominicus radians, ſuam eam privam viſitavit. Tunc illa fletibus & ſuſpiriis maximis deprecabatur eum, ut ſibi manus porrigat pietatis, liberando eam ab hoſtibus humani generis. Quod ille libenter annuit, ſignoque crucis facto, Virtute Pſalterii Virginis Mariæ (per quod magnalia ſemper ſolitus erat facere) dæmones omnes ab illa fugavit, qui erant numero quadringenti quinquaginta. Ob hoc ipſi in pœnitentiam injunxit diebus ſingulis tria dicere Virginis Mariæ Pſalteria, in quibus ſunt toc, ſcilicet quadringenta quinquaginta AVE MARIA contra tot prædicta dæmonia. Res dolenda! Audi, quid ſequatur.

F

737 Poſtquam illa infeliciſſima peccatrix fuit ab illis liberata & ſibi derelicta, in ea inceperunt carnis iterum incendia excitari, carnales cogitationes ſuccreſcere, & nova deſideria carnalium pomparum abullire. Amatores priſtini ad eam redeuntes, cum eam primæ gloriæ & corporis pulchritudini cernerent reſtitutam, ad peccandum ſolicitabant, adeo ut miſerrima illa, Dei miſericordiæ & gratiæ oblita, priſtinis actibus malignis, profundiuſque, quam antea conſuevetas, ſemetipſam manciparet. Ad eam pene innumerabiles carrant, & fit theatrum diaboli gravius, quam umquam fuerat. Novum ſpectaculum! Dominicus piiſſimus præſtæ Benedictæ audiens ruinam, innumerorum hominum pernicicm, ad eam concitus Dei ſpiritu veniens (cum tamen longinquis tunc eſſet in partibus) eaque reperta in domo, miſerorum ſtipata ſolatiis, eanctiſque divina luce fugatis, facie terrifica ad eam converſus, ait: Eſtne, inquit, o filia, verum, quod Chriſto & virgini Mariæ promiſeras, vitam ducere immaculatam? Agnoſcens quidem jam agnoſce, grandem jacturam tibi a Domino imminere in vindictam, niſi ta alto pœniteat recidivaſſe. Quod illa audiens, eam tremore tacens & obſtupeſcens, non audebat loqui. Tam inquit

Vis

AUCT. G. C. *qui fingit, Benedictam illam fuiſſe publicam meretricem,*

quæ poſt converſionem ſuam a pluribus dæmonibus obſeſſa fuerit

Et ab illis per preces S. Dominici liberata, ad priſtinam lasciviam revertitur

Digitized by Google

AUCT. G. C. Vis Dei? Sequere me; & duxit eam eadem hora, ſicut tunc fuit, meretricali habitu induram, in majorem eccleſiam, in qua populorum multitudo maxima adveneràt, ibique pro tribunali ſedens confeſſiones illius maledictæ audivit, cunctis videntibus, & in immenſum ſtupentibus. Nova Dei manus & ſtupenda! Confeſſione facta, ait Dominicus ad eam: Vis, filia, pro tua & aliorum ſalute, te dulciſſimæ Matri committere miſericordiæ? Ad quam illa paupercula tremens ac ſtupens, ait: Etiam, domine; fiat ejus voluntas.

Et quam ideo dæmones quadringenti quinquaginta iterum rurſus poſſederunt.

738 Cum igitur Dominicus (qui in omnibus ſuis petitionibus ad votum exaudiebatur) paulum pro ipſa oraſſet, ſubito cunctis cernentibus a quadringentis & quinquaginta dæmonibus, ut priùs, eſt arrepta, & coram omnibus horribiliter vexata. Capitur, cæcinatur, ligatur, & ululans ac clamans maximo cum ſtridore & horrore omnium, qui adſtabant, ad domum deducitur. Dominicus autem ſubito diſparens, poſt horam repertus eſt Pariſiis. Sic igitur illa miſera per annum & amplius obſeſſa permanſit, & quotidie horribiliter vexabatur. Tempus tamen quælibet die habebat quietum & liberum, quo tota Virginis Mariæ Pſalteria frequenter orabat: nec

B eam tunc illo tempore vexare poterant vel impedire, licet ad extra percuſſionibus tabularum, aut murmura vocum ſeu tractionibus veſtimentorum ejus vel crinium molirentur pauperculam illam a ſervitio Dei Matrie impedire.

Tota eadem Anno, hac mulier ad tribunal divina juſtitia trahitur,

739 Cum igitur tantis tribulationibus agitaretur beatæ virginis Mariæ & Dominici captiva paupercula, contigit quadam vigilia Mariæ virginis, quod attonita & in ſpiritu rapta (Dominico iterum jam ſubito ad eam Dei nutu reverſo, & pro illa ſuppliciter Deum orante) cernit, ſe ad tribunal Chriſti in infinitum terribiliter pertrahi, agminibus Sanctorum ſole fulgentioribus vallati; liberque ingens ad modum cellæ vel cameræ eſt delatus, ſignis maledictionis & inferni conſignatus: in eo perfecte tota vita Benedictæ illius erat depicta ſimul & deſcripta. Jubetur illa paupercula primi folii picturam & ſcripturam intueri & legere; quæ ſcriptura tanti erat terroris & oneris, ut multo libentius fornacem incendii centum quinquaginta ſtadiorum intraſſet, quam ut ſolum primum folium reſpexiſſet.

& legitur legere librum vitæ ſuæ,

C 740 Tunc tremens ac ſtupens, clamare altis vocibus cœpit, dicens: Heu, heu me maledictam & non Benedictam! Cur miſera vani in mundum? Cur male fortunata præ aliis filiis Evæ & filiabus, tot malis repleta ſum? Væ mihi miſeræ maledictionis filiæ! Væ parentibus, qui me genuerunt, & non docuerunt! Et heu! væ amplius his, qui primo me deceperunt. Heu, heu me! Quo pergam? Quo ibo? Ubi latitabo? Quo fugiam? Quid dicam, aut quid faciam? Heu, heu me miſeram! Infernum apertum ad me ſuſcipiendum intueor; Judicem mihi terribiliorem inferno conſpicio. Heu me! Cur juvenis non ſum mortua? Cur non in cunis ſum exſtincta? Sed heu prolixa vita mala ad hæc extremas miſerias ſum deducta! O ſi ſciviſſem iſta tanta pericula & bene cognoviſſem, utique ſancte viviſſem. O ſi mundus, & mundanæ mulieres iſta, quæ video, cognoſcerent, quid hujuſmodi cogiterent? Quid dicerent? Quid facerent? Væ mihi abominationis filiæ, & confuſionis, miſeriæ! & omnis immunditiæ, barathro horribilis turpitudinis & omnis inquinatis! Brevia fuerunt mea gaudia, & ecce heu heu! pro illis intueor ante me mihi parata eſſe æterna ſupplicia!

741 Sicque clamans & in terram corruens eo- D *qua lectis tam tristes rubellius tormentis afficiebat;*
tam ſummo Judice, dolore immenſo agitabatur. Ad quam Judex iratus terrifica voce ait: Surge, inquit, ſurge; fac quod dixi, & lege in tuo libro coram omnibus, quæ feciſti. Legitque illa primam primi folii marginem & vidit: cunctæque litteræ & apices ſibi videnti cum figuris varia inferebant tormenta, ut longe facilius ſuiſſet & dulcius mitiuſque corporis mortem ſufferre, quam libri illius minimæ litteræ ſufferre dolorem. Res horrenda! Vellet, nollet, hæc miſera primi folii paginem libri mortis legie cum tantis clamoribus, ſuſpiriis, lamentis & doloribus, ut viribus deficiens, quaſi mortua ante Judicem procumberet: quam tamen atrocius terribiliſſimoe Judex inclamans, conſummate totius libri ſui ſcripturam jubet. Cumque ſolum aliud ad legendum vetteretut, ſic clamavit paupercula illa cum tanto terrore, pavore, & tremore præ timore pœnarum ſequentis ſcripturæ, ut etiam lapides & cetera inanimata, ſi eam audiſſent & intellexiſſent, cum ea fleviſſent. Propterea adſtantes ipſi compatientes, ad Judicis genua ſunt pro- E
voluti, veniam poſtulantes iſti miſertimæ paupercule; quos Judex longe repellens, gravius ſuper eam offenſum fuiſſe, & animas quamplurimas per eam perdidiſſe, aſſerebat; & ideo juſta iſtum libtum, quem ipſa fecerat, totum legere debebat, & tandem eu illa condignam, ſicut maruetat, ſuſcipere ſententiam pro metitis ſuis.

ſed S. Dominicus eſt ſuaſit, ut recurreret ad Deiparam,

742 Tunc unus da adſtantibus, qui, ut ſibi videbatur, erat ſanctus Dominicus (qui totam rei viſionem clariùs quam ipſamet cernebat) ad illam miſerrimam converſus, aiebat: Ad Mariam matrem Dei, cui in Pſalterio ſervivifti, nunc celeriter clama, ut tui miſereatur. Tunc ſortitee gemens & ſuſpirans, ad Dei genitricem Mariam converſa, humiliter ait: O Domina, dulciſſima miſericordiæ mater & regina, miſerere mei maledictiſſimæ peccatrieis, in tantis anguſtiis pro delictis meis heu! hic jam ſtantis. Tunc Domina noſtra pro ipſa Judicem orans & obſecrans, tandem ſub ſpe amendæ, illum placabat. Benigniùs, quam ante, illam Judex tunc alloquens ait: Ecce, filia, jam pœnitentiæ tempus tibi concedo. Vide ergo bene diligenter, per pœni
tentiam cuncta deleas peccata, quæ ſcripſiſti in F
tuo mortis libro. Si autem aliter feceris, damnationis æternæ de te dabo ſententiam in die, qua non ſperas. Sic itaque diſparente viſione, ad ſe redit, & Dominicam in eccleſia ſecum præſentem conſpexit; cui celetius confeſſa attentius, & poſtolat modum, quo terrificum oportet delere librum. Ad quam ille: Commenda te, filia, virgini Mariæ: quæ eoim ta fic juvit hodie, te ſibi ſervientem etiam in futurum adjuvabit indubie; alio enim propero, & cum teverſue fuero; ſicut Dominus pro ta mandabit, tibi manifeſtabo.

quo ei oſtendit ſeptem filia, in quibus vivebat gravitatem peccati,

743 Itaque trium menſium ſpatio quotidie vi- tibus totis dulciſſimam in Pſalterio ſuo ſalutabat Mariam. Adveniente Dominico, cum Miſſam celebraret, rapta fuit in ſpiritu, quaſi trium horarum ſpatio, in quo dulciſſimam Virginem intuetur ſe ſic alloquentem: Filia, filia, de modo delendi librum tuum infernalem ſæpius me rogaſti, & ecce ego Mater miſericordiæ adveni, ut artem & modum docerem te, qualiter ipſum totaliter delere poteris. Moxque lilium dulciſſima Maria proferens pulcherrimum, aureis littetis inſcriptum, dedit Benedictæ dicens: Lege, filia, & in hoc dele tua peccata. Iſta autem erat

lilis

A lilii ſcriptura: Memorare gravitatis peccati, & in hoc erga te miſericordiam Dei. Et cum illa obmuteſceret præ confuſione, Domina noſtra eam alloqueus ait: Dico tibi, filia, quod tanta eſt gravitas minimi peccati mortalis & tam odibilis Deo, & omnibus Sanctis, curiæque cæleſtis paradiſi adeo deteſtabilis (ſi poſſibile eſſet) quod ego & omnes Sancti in cælo exiſtentes uno ſolo mortali peccaremus peccato, non in infernum caderemus, & in æternum damnaremur. Ob hoc, filia, nonne Lucifer & tot dæmonum millia propter unicum ſolum peccatum mortale ſubito de cælu ſunt expulſi & in æternum damnati? Cum igitur, n filia, tu magis demeruerit, quam omnes iſti, in numero peccatorum, & ſis indignior, miſerabilior, in infinitum minor & ipſis & nobis ſine ulla comparatione, nunquid parva miſericordia & gratia tibi facta eſt? Ergo tanta miſericordia debet te movere, ut redeas ad clementiam & gratiam per miſericordiam Condito-

B ris. Quod audiens Benedicta, ſingultus & fletus virtute hujus lilii dabar abundantiſſime.

mortem Chriſti & penitentiam Sanctorum,

744 Poſt hoc benedicta Virgo in mulieribus Maria ſecundum protulit lilium ipſi Benedictæ legendum, in quo erat ſcriptum; Memorare innocentiſſimæ Chriſti mortis, & Sanctorum pœnitentiæ artaude. Si, inquit Domina noſtra, Deus Pater in tantum odio habuit peccatum, ut proprio Filio ſuo non pepercerit, ſed triginta tribus annis eum ad mundi injurias expoſuerit, & finali morte turpiſſima condemnari fecerit propter ſolum inobedientiæ peccatum Adæ, numquid ergo Deo debes quamplurimum regratiari, qui uſque nunc dedit tibi pœnitendi tempus ſine pœna tui peccati, cum tamen ipſe Dei Filius a principio ſuæ conceptionis uſque ad mortem incluſive pro te ſemper fuit omni inſtanti in tot anguſtiis mortis, quot Deum offendiſti peccatis? Et inſuper non vides, quod qui magis fuerunt Deo grati, uti prophetæ, apoſtoli, martyres, confeſſores ac virgines, ac Sancti omnes, fuerunt in mundo magis tribulati? Et tu miſerrima tanta mala feciſti, & tamen tot temporibus exſpectata es miſericorditer, & nullam pœnam ſuſtinuiſti. Quæ verba cor Benedictæ penetrabant, ve-

C lut ſagittæ acutæ, & ſontes in ea provocabant copioſos lacrymarum.

penitentiam Adami,

745 Tertium lilium proferens ſapientiſſima Maria tradidit Benedictæ legendum, in quo erat hoc ſcriptum: Memorare punitionis peccati primi hominis & omnium juſtorum peccantium. Quod exponens Maria ait: O filia Benedicta, nunquid non debet tibi tua vita multum diſpliceri ex recognitione divinæ miſericordiæ, cum videas protoplaſtum Adam cum ſua conſorte Eva de paradiſo expulſum, mortis damnationem tui ſuæ poſteritati inferentem, & ſic eſuriei, ſiti, frigori, calori, & infinitis mundi calamitatibus uſque in finem mundi ſubjectum, ſicut patet? Ecce coram te vides divinæ ultionis gladium obique & undique punire omni hora Adæ peccatum, & tamen tu tanta & tot mala toties, tam fœrida, tam horrenda, a tot annis commiſiſti, nec pro eis correpta fuiſti, ſed ſemper dulcitet ſupportata. Nonne tibi, o filia, hoc magnum & non modicum apparet? Et amplius, noone totus mundus pene in diluvio periit propter peccatum luxuriæ, non ſolum homines, ſed etiam animalia cuncta & inſenſibilia, & quod maius eſt, pueri innocentes innumeri. Et tu tantis peccatis replets noo vis ad Deum converti, quæ nec adhuc aliquid mali paſſa fuiſti? Vide, inquit, Sodomam & Gomorram, & civitates alias eis con- AUCT. junctas, in quibus in igne de cælo deſcendente G. C. periernnt innumerabiles fere innocentes cum eorum parentibus; & tu habitaculum omnium vitiorum & peccatorum omnes illæſa. Nonne pstres omnes ſic in deſerto (quinimo Moyſes & Aaron ſanctiſſimi) mortui ſunt pnpter ſolam gloriam, aos murmurationem? Et tu tam abominabile ſcortum, tam nefandis pleus peccatis, nec dum punita pro eis non recognoſcis erga te clementiam Judicis, tam ſeveri & terribilis alias? Quæ verba audiens Benedicta, tantis abſorbebatur fletibus & gemitibus, ut pene moreretur.

gratiam vocationis ſuæ ad ſtudium

746 Quartum lilium elementiſſima mater Maria protulit filiæ ſuæ Benedictæ, in quo erat ſcriptum: Memorare, quomodo es vocata, & tot regna gentium & Judæorum a Chriſto non ſunt tracta. Quod exponens ſoror pietatis ſancta Maria ait: Numquid non, o filia, magna tibi gratia facta eſt, quod Chriſtus te vocavit, totqua reges pagsuotum, duces & nobiles, tam pulchros juvenes, & pulchrss mulieres, fortiſſimos, diriſſimos utriuſque ſexus tot annis jam ad E legem ſuam nontranit; te autem pauperculam, miſeram, & miſerabilem, & mioimam omniom, carnalem & lubricam, ad ſui cognitionem adduxit? Penſa hoc ergo, & penſa, ao non tibi hoc magnum videatur, quod illi ſuns filii diaboli, & cum dæmonibus ambulant in cuoctis peccatis, & vadunt per viam mortis deſcendeutes in infernum; & tu indiguiſſima a Deo in bſptiſmo es vocata, angelis ſociata, & in via ſalutis conſtituta. Cogita hac, & recogita in hoc, quanta eſt tibi gratia & beniguitas & clemeutia oſtenſa, & tame o plus omuibus Judæis & pagauis ſine omni comparatione Deum tuum offendiſti. O quanti, putas, ſunt Jodæi & pagani, qui ouuc jejunant, cilicia contiuuo portant, & ſe acriter diſciplioant, ſilentium tnoent, miſericordiæ opers implent, & tamen cum his omnibus ad inferna trabuotur. Et tu pleus miſeriis & peccatis, huc uſque fiae pœnitentia & bouis, a Deo exſpectaris, & io viam ſalutis sme & angelis cuſtodiris. O ſi tales eſſent converſi & fideles, & talia circa eos fierent, quanta, putss, facerent pro amore Dei, ſi tanta faciuot cum errore ſe- F culi. Unde, inquit, nuoc vide attentius, quoniam io hoc tibi magis datur, quam ſi omoi die viginti quatuor montes aurei tibi donarentur: & tu tamen hæc uon cogitas, neque times. Quod illa audiens & dentibus ſtridens præ terrore & timore quaſi exſaoguis roddebatur, ſe cuoctis miſeris miſerabiliorem cognoſceus.

pœnas peccatorum præteritorum,

747 Deinde quintum lilium pulcherrimum protulit benedicta Dei Mater & regina Benedictæ ancillæ ſuæ, in quo ſic ſcriptum erat: Memorare pœoas mundanas temporibus præteritis peccatoribus in iſto mundo ioflictas. Quod exponens benedicta mster Maria ait: Numquid ſcis, quam pœnam habuit Saul, quam pœnam Cain, quam pœnam Pharao, Datan & Abyron, & multi? Quanti, quæſo, fuerunt ſuſpenſi pro uno furto? Quanti incenſi, combuſti & jugulati pro una luxuria? Quanti autem flagellati, incarcerati, adjudicati, exactionati, & tribulati pro uno ſolo peccato a principio mundi? Et tu cum infinita feceris mala, & nihil horum paſſa fueris, nunquid parum tibi videtur? Quinimo in vita donis naturæ & fortunæ dorata & ſervata fuiſti, indigna omni dono & immerita, cum plus omnibus tu prometoeris. Quod illa audiens, & conſcientia remordente ita eſſe confitens, in immen-

AUCT. G. C. menſum confuſa, pedibus ejus provolvta, flictibus irremediabilibus humiliter veniam precabstor.

ac profeſſionem,

748 Sextum lilium protulit regiæ pietatis Maria, quod talem ſcripturam in ſe continebat: Memorare pœnas præſentium, & futurorum in hoc ſeculo viventium. Quod ea ponens ipſa Magiſtra omnium ſcientiarum, domina noſtre Maria inquiebat: Sane, filia Benedicta, plerique hodie bonæ vitæ cornerunt, & tu crigeris; multique hodierna die propter unum ſolum mortale morientur: quidam enim miles dormiens, & ſuo ſcorto cohabitans, in ſomno ſubito moritur pro hoc ſolo peccato. Et quidam in Anglia pro uno ſolo peccato iræ decollabitur. Et in hac civitate Floreotia tres pro uno peccato comburentur. Hoc die plerique in una menſa pro peccato gulæ exſtinguentur. Quinimo & quidam religioſi ſine obſervantia viventes, propter proprietatis vitium ſingulariter, ac eum toto Conventu in Alemanlis comburentur, & eum oppido adjacente majori ex parte, quia participes ſunt peccatis illorum, & etiam defendunt illos. Et tu B ſceleſtiſſima uſque nunc remanes impunita. Item hodie aliqui efficientur leproſi, aliqui rabidi, aliqui dæmoniaci, aliqui infirmi, aliqui ſubmergentur, aliqui damnabuntur. Et tu omnibus illis pejor nun agnoſcis Dei miſericordiam te vocantem? O quanti ſunt & erunt in hoc mundo, qui, ſi inſpirationem, quam habes, & occaſiones converſionis haberent, totis viribus ad Deum per pœnitentiam redirent. Vide ergo iſta, quoniam in hæc miſericordia tibi exhibita magis tibi donatur, quam ſi centum mundi aurei tibi donarentur. Vide ergo & audi, quæ dico, & convertere ad Deum toto corde. Illa hæc audiens, & voces lamentabiles proferens, peccataque ſua confitens, capellam totam ſic lacrymis implebat, ut etiam ejus veſtimenta videntur undique madefacta ſimul cum terra.

& damnationem multorum hominum,

749 Septimum lilium dedit domina noſtra inelyta & benigniſſima Maria præfatæ Benedictæ, in quo ſic ſcriptum continebatur: Memorare damnationem hominum præcedentium, præſentium, & futurorum. Quod ea ponens Mater pietatis ait: Non eſt aliquis damnatus, quin, ſi eſſet, ubi tu es, ſumme poſſet pœnitere. Et rurſum plerique ſunt damnati & erunt, qui ſi tnam gratiam habuiſſent vel haberent, procul dubio ſalvati eſſent. O quanti ſunt pro uno ſolo peccato mortali damnati! Et tu, quæ tanta commiſiſti flagitia, adhuc es indamnata. O quanti uſque ad mottem fuerunt juſti, & in morte peccantes, fuerunt & ſunt damnati, juſto Deo juſte hoc faciente vel permittente! Et tu miſera adhuc es viva. O quanti propter ſolum peccatum ignorantiæ ſunt damnati & damnabuntur; & tu, quæ tanta perpetraſti ſcelera ea certa malitia effectata, adhuc es reſervata, & impunita. Cognoſcis, quæ dico? Si credis, convertere; ſi non credis, iterum adverte, quæ dicuntur. Hodie puella una duodecim annorum propter ſolum peccatum luxuriæ, eum proprio patre occiſa, in æternum aſt damnata: & hodie in Hiſpania puer octo annorum ſubmergetur, & ſolum propter peccatum luxuriæ, quod eum ſorore egit, etſi non conſummavit, tamen inchoavit, in æternum damnabitur. Quid plura? Hodierna die quædam domina pulcherrima & nobiliſſima choreas ducens, coram omnibus ſubito morietur, & propter choream peccatom damnabitur in æternum. Quinimo quidam ab omnibus bonus & quaſi ſanctus habetur in Lombardia, qui ſolum propter peccatum negligentis confeſſionis & non perfectæ D conſcientiæ examinationis morietur, & in æternum damnabitur, eum tamen de hoc nullam haberet conſcientiam remordentem. Timeant ergo cuncti in poſterum groſſe confiteri & negligenter, ſicut heu! hodie quamplures faciunt.

quæ omnia Deipara exemplis confirmat.

750 Hodie etiam in hac civitate quatuor mo. rientur, & unus burgenſis damnabitur propter ſolam negligentiam, quod filios ſuos & etiam ſervos diligenter ſecundum Deum non erudivit. Quidam etiam curatus ſive paſtor in ſua perſona bonus, ſed quia negligenter nimis regit oves ſuas, & in examinatione confeſſionis non correxit, ſubito morietur & damnabitur. Quidam etiam religioſus de cellario hodie corruens, fracto cullo, morietur, & damnabitur propter hoc, quod non habebat firmum propoſitum vivendi ſecundum llatuta & regulam ſui Ordinis, ad quod propoſitum habendum ad minus in voto & intentione ſub periculo peccati mortalis quilibet religioſus obligatur. Eſt autem & alius religioſus in alio monaſterio, qui hodie in peſtilentia ſubito E morietur & damnabitur ſingulariſſime propter hoc, quod negligenter & vagabunde dicebat Officium divinum. Et tu miſera peccatis plena, quæ plus in una hora, peccaſti, quam omnes iſti quatuor in ſua vita, non timebis, nec expaveſces, cum tamen hodie in hac hora duæ ſoeiarum tuarum in lupanari a ribaldis nunc jugulantur & damnantur? O ſi nunc tibi hæc contingerent, quid faceres, diceres, aut cogitares? Vide ergo, vide & penſa, quod in inferno ſunt multi te meliores, ſalvo ſtatu, qui tamen numquam ſalvabuntur. Et tu omnibus illis magis rea, adhuc non es damnata. Quid amplius vis audire? Cernis, quanta tibi bona Deus fecit, nec tamen facit aliis, te in immenſum meliotibus? Vide ergo, & penſa bene, & nota, quæ dixi, ne poſt hæc ad infamiam tuam rediens, ruat ſuper te, abſque miſericordia, Dei ira: nam in hoc dono plus tibi donatum eſt, quam ſi tibi fuiſſent dati tot mundi lapidum pretioſorum, quot ſunt ſtellæ in cælo. Sic igitur hæc audiens ſupradicta paupercula ſignanter mortes ſubitaneas ſibi convivencium, & ſe eam ſupra modum agnoſcens, palpitare cœpit coram Virgine glorioſa: F venæ franguntur, & ſanguis per omnes corporis meatus fluit, & quaſi exanimata præ cordis angoſtia remanſit. Ad quam poſt populi adſtantis clamorem, Dominicus advenions de Miſſa (in qua tribus horis illis ſteterat, quibus præfata Benedicta in reptu fuerat, ſupplicius pro illa orando) cuncta, quæ dicta & facta fuerant erga filiam ſuam agnoſcens, & eam per manum apprehendens, ac in virtute Piſtieri virginis Mariæ conſignans, mua illam fere mortuam integræ reſtituit ſanitati, populo univerſo adſtante & vidente, atque immenſas in cælum laudes proclamante.

Denique hæc femina reppetatur,

751 Poſt hebdomadem dierum eum devotiſſimus patet Dominicus celebraret in eccleſia beatæ Virginis, & illa Benedicta præfata præſens eſſet, vidit Dominicum in crucifixi ſpecie eum ſtigmatibus omnibus & corona ſpinea ad altare procedentem eum aſſiſtentia virginis Mariæ & plurimorum angelorum. Cumque facta eſſet conſecratio, apparuit Chriſtus viſibiliter in cruce extenſus cum omnibus ſignis paſſionis, ſtillabatque ſuper Dominicum ſanguinem divinitſſimum, & eum perfecte ſibi conformavit. Quo facto, vidit a dextris librum maximum, quem prius viderat in judicio, candidiſſimum, factum, ſed

non.

AUCT. G. C. nondum ſcriptum. Cumque vehementius ſuper hoc mirarer, elata voce audivit Dominum Jeſum Chriſtum ſibi dicentem: Filia Benedicta, librum tuum ſeptem liliis deleviſti ab omni ſpecie ſeptem peccatorum mortalium. Vide, ut de cetero ſcribatur, non ut prius, picturis infernalibus nigris & horribilibus, ſed litteris albis, rubeis. Sin autem; vindictam rurſus de te accipiam, & corrues. Quod audiens illa vehementer territa, & ad pœnam priorem venire perimeſcens, propius accedens, & ad pedes dulciſſimæ Virginis Mariæ ſe proſternens, miſericordiam petebat, ne, ut prius, tantis afficeretur pœnis.

Audaces incredibiles revelationes ac celeſtes favores,

752 Tunc miſericordiæ Regina ehlamydem ſuam elevans, ea variis lapidibus preciſis, de collo ſuo traxis Patriloquium pulchertimum dicens: Hoc, filia, mihi donaſti, & ego illud tamquam torquem imperialem in collo meo defero: Filiaſque meus, quem cernis in cruce pendentem, ſimiliter pro torque regali habet ſuum ſertum, collo ſuo impoſitum miræ pulchritudinis & valoris, quæ tu nobis dediſti, & in quibus librum tuum mortis cum adjunctione liliorum deleviſti. Nunc ergo, filia, conſtanter age. Ecce Pſalterium meum, in quo in poſterum tua peccata & aliorum delebis, tibi commendo. Et in prima quinquagena, quæ eſt ex lapidibus pretioſis albis & claris, ſcribes in libro articulos Incarnationis filii mei & Dei, Jeſu Chriſti, meditando dignitates meas in ordine ad Filium ſecundum omnes corporis mei partes, ſcilicet quam reverenter caput ei inclinavi, auribus ejus vocem audivi, manibus amplexi & virginitis ejus tenerrima & pulcherrima membra contractavi, ac materna miſtiſtaria impendi, per ſingula membra diſcurrendo uſque ad pedes. Litteris autem rubeis ſcribes eam ſecundo ſerto, quod dicet devote ad horas Paſſionis Filii mei: quod ſertum eſt de rubeis lapidibus preciſis, meditando ſcilicet hic quinquaginta articulos Paſſionis Filii mei, & habendo ante te crucifixi imaginem, & cuilibet vulneri AVE MARIA offerendo, nec una eam hoc meditando dolorem illius paſſionis. Litteras autem aureas ſcribes cum tertio ſerto, quod erit ad honorem Sacramentorum ſanctorum & contra tua peccata, & pro imaginibus habebis imagines tuæ eccleſiæ & tuæ patriæ, de una in aliam meditando [&] ſpiritaliter diſcurrendo; & hoc deſignator poſt tertium ſertum ea ſignis aureis compoſitam. Sic igitur, filia, prædicta in Pſalterio mihi & Filio meo devote ſervias, ſicut incepiſti, & quoties nobis Pſalterium obtuleris, tot torques imperiales infiniti valoris collis noſtris honore condigno ac regio circumpoſabis.

Revelatus Alano futura,

753 Igitur Miſſa ſic miraculoſe conſummata, in qua Virgo Maria partem Hoſtiæ & Sanguinis Chriſti accipiens, Dominico ſibi familariſſimo communicavit in ſignum ſummæ & ſingulariſſimæ amicitiæ, tamquam ſponſa eum ſponſo, eumque juvit ad veſtes eccleſiæ deponendum, & humiliter ei valeſcieus, & Benedictam conſignans (de qua prædicta acta ſunt) eam gratiſſime facie diſpatuit. Atque poſt Benedicta iſta a dæmonibus omnino liberata, & in bono propoſito confirmata, in ſervitio Pſalterii Chriſti & virginis Mariæ uſque in finem permanſit, in omni ſanctitate devotionis & pœnitentiæ fervore, adeo ut Domina noſtra poſtea ipſi ſæpius appareret, & plurima ſancti Dominici facta, quæ nemo hominum ſciebat, revelaret, quæ in Legenda S. Thomæ de Templo pro parte ſunt ſcripta; qui

754 *In Speculo Peccatricis animæ, quod* F. *Ludovicus Loumans Aarverpla anno* 1635 *edidit, converſio iſta Benedicta Florentinæ iiſdem longis ambagibus, ſea totidem fere verbis, a pag.* 213 *expenitur, & auctor narrationis in fine ibidem pag.* 240 *& ſeq. ſic clarius indicatur:* Poſt hæc Benedicta a dæmonibus omnino liberata, & in bono confirmata, in ſervitio Pſalterii Chriſti & virginis Mariæ uſque in finem permanſit, in omni ſanctitate devotionis & pœnitentiæ, adeo ut Domina noſtra ſæpius ei apparueris, & plura Dominici facta, quæ nullus hominum ſciebat, revelarit, quæ in Legenda Thomæ de Templo aliqua pro parte ſunt ſcripta, qui fuit Hiſpanus, & ſanctiſſimi Dominici ſocius: ea quæ Legenda, & pluribus aliis Legendis, de ſancto Sancto factis, quæ nunc de Dominico dicta ſunt, fuerunt extracta, & ſuis nuper per ſevelationem Chriſti & virginis Mariæ confirmata eam ſignis magnis & portentis, adeo ut ipſa Domina noſtra viſibiliter deſponſaverit illum, cui iſta revelavit, ubera ſua dederit ad ſugendum, oſculamque virgineum ſibi impreſſerit, & manimis gratiis decoraverit, adeo ut nulla umquam ſueris maliet viro ſuo ſic familiaris, ſicut Chriſtus & virgo Maria ſine quentius familiares ſunt præſato ſic deſponſato. Et de omnibus his fidem ſub juramento fidei Trinitatis & teſtimonium perhibeo ſub periculo omnis maledictionis mihi infligendæ in caſu, quo deficio a veritatis recto tramite. *At illa deſponſatio, ulliquæ ſingulares favores Alano Rupeaſi adſcribuntur, ut apud Hyacinthum Choquetium inter Sanctos Belgas Ordinis Prædicatorum tom.* 23, *pag.* 208 *& ſequentibus in Vita ejuſdem Alani videre eſt.*

vel auctori Speculi peccatricis animæ,

755 *Quiſquis porro hanc prolixam hiſtoriam levi oculo percurrere voluerit, facile intelliget, ab Alano veram Benedictæ converſionem hyperbolicis circumſtantiis & variis fictionibus frenice amplificatam fuiſſe. Si quis autem eamdem narrationem attente pervolvat, in ea quædam vix ſecum cohærentia inveniet: nam auctor inducit Deiparam hanc peccatrici dicentem, quæ nihil hactenus pro peccatis ſuis poſſe fuerit. Attamen antea narraverat, Benedictam ad explanda peccata ſua quadringentis & quinquaginta dæmonibus obſeſſam ac vexatam fuiſſe. Præterea attente lecturi occurrat aliqua dogmata abſona, quæ theologis diſcutienda relinquimus. Nobis maxime diſplicet juramentum, quod auctor ad confirmandam narrationis ſuæ veritatem in fide ſanctiſſimæ Trinitatis adjungit, & quod cum pietate relatoris conciliare non poſſumus, niſi is mente captus aut falſis viſionibus delinſus fuerit, ut ſupra § 3 innuimus.*

cui utique ſcripturi, aut forſan eidem,

756 *Echardum præcipue offendit narratio de commutatione Deiparæ in Miſſa S. Dominici, & tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 33 *in notis ad textum Conſtantini Urbevetani de tota hac hiſtoria tale fert judicium:* Hanc mulierem, quam prius BENE, ſcilicet eum adhuc eſſet in ſeculo, nominat Humbertus, nunc vero Sororem Benedictam utroque Conſtantinus & Humbertus nuncu-

Echardus in hac narratione reſte abrogat,

AUCT. G. C. pare, indicunt ambo, cum hæc ſcribereot, ſd. huc fuiſſe in vivis, & Ordini aggregatum ſive in monaſterio Ripolitano ad Florentiam, ex Fratrum conobio in ſacrum gynæcæum prueis poſt beati Domiici obitum annis converſo, quod verius æſtimo; ſive ſub regula terrii Ordinis de Pœnitentia rsutum, ut vulk ſanctus Antoniaur. Quas vero huic Sorori Benedictæ viſiones tribuit Flaminius, a Malvenda exceptus pag. 320, nec probamus, nec ab ullo exqoiſiti jodicii vito probandas cenſemus. Quis eos ferat narrantes, Benedictam, dum beatus Dominicus Saetum faceret, vidiſſe beatam Virginem partem Euchariſtiæ ſumentem ac edentem, ſimiliter partem Sanguinis ex eodem calice bibentem, ſicque cum Sancto in ſignum amicitiæ uos communicantem, & ceteru ejuſdem farinæ ex libello, cui titulus, SPECULUM PECCATRICIS ANIMÆ deprompta; qui libellus licet ſub nomine noſtri Alani de Rupe ab ejus morte prodierit, vix adducor, ut ejus eſſe credam?

& ab omnibus viris eruditis abrogendam cenſet.

B *757 At baſtenus ignoramus*, Speculum peccatricis animæ *ſub nomine Alani prodiiſſe: nam Ludovicus Laumans opuſculum iſtud edidit ſub nomine auctoris anonymi ex Ordine Prædicatorum, etiamſi editor in dedicatione, reverendiſſimo tutiui Ordinis Magiſtro facta, pag. 7 non prorſus temere ſuſpicetur, illud Alano adſcribi poſſe. Inſuper ipſe Echardus tom. 1 pag. 855* Speculum peccatricis animæ *inter opera Alani recenſet. Sed cujuſtumque ſit iſtud Speculum, noſtra nihil intereſt, cum Echardus eadem pagina fatentur, hiſtoriam Benedictæ Florentinæ ab Alano Rupenſi interpolatam eſſe, ibidemque de illa interpolatione lectorem moneat his verbis:* Ingenium Alani ut cognoſcas, confer hiſtoriam Benedictæ Florentinæ, quam habes parte 5 cap. 38, cum numero 35 Vitæ Dominici per Conſtantinum, qui eu oie ipſius Benedictæ rem geſtam audivit, & ſimpliciter narrat. Heu quantum diſcrimeo! *Quod ſi tamen quis contendat, Alanum non eſſe adſcribenda opuſcula, quæ ſub titulo Alani redivivi prodierunt, non repugnabimus, modo ille agnoſcat, auctorem longioris hiſtoriæ jam vetuſtæ (quiſcumque is demum ſit) inſeptum fabulatorem fuiſſe.*

C

§ XL. Ultima Romana Sancti commoratio, & reditus Romæ Bononiam, ubi exeunte Maio anni 1221 ſecundum Capitulum generale celebravit.

Sanctus Romæ commoratur

EO *tempore* S. Dominicus *veroſimiliter Fleuntiæ Romam profectus eſt, jamque in Urbem adverterat ineunte Decembri anni* 1220, *ut colligimus ex ſequenti diplomate, quod apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1220 *cap.* 36 *ſic legitur:* Honorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Dilecto filio Fratri Dominico, Priori Ordinis Prædicatorum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex parte tua nobis ſuit humiliter ſupplicatum, ut cum quibuſdam de Fratribus tuis, quorum quidem adhuc in ſeculo exiſtentes minus eunoeice Ordines eccleſiaſticos aſſumpſerunt, dignaremur miſericorditer D diſpenſare, ut miniſtrare in Ordinibus ſic ſuſceptis, & ad ſuperiores valeant promoveri. Nos ergo de ſua diſcretione gerentes fiducism plenioem, per Apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatenus ſic, prout eorum ſaluti videris expedire, cum ipſis dumtaxat, qui jam habitum Ordinis ſuſceperunt, ſuper hoc miſericorditer agas, quod juſtitiam non relinquas, ac ſic moderate mandatom hujuſmodi exſequaris, quod in extremo diſtricti examinis [die] dignum coram Domino poſſis reddere rationem. Datum Laterani VI Idus Decembris, Pontificatus noſtri anno V.

759 Malvenda ibi ex conjectura notat, hoc privilegium anno V, *vel* XV *Pontificatus Honorii datum eſſe, & hujus disjunctivæ chronologiæ ibidem ſic autor rationem reddiderat:* Cum diploma illud datum dicatur VI Idus Decembris, Pontificatus Honorii anno VI, quo tempore ſanctus Dominicus jam de viis receſſerat (ut oſtendemus, obiiſſe anno ſequenti, VII Idus Auguſti, E Honorii Pontificatus ſexto) nimis perſpicue liquet, eodum in datam temporis Apoſtolicarum litterarum illapſum, & quod proclivius videtur, reſtituendum in Pontificis diplomate pro VIII anno Pontificatus Honorii, V vel XV, qui lapſus numeri facile admitti potuit. Sic igitur exiſtimamus, bullam illam vel anno ſuperiori, cum ſanctus Dominicus rediens ex Hiſpaniis & Galliis, Romæ illam a Pontifice poſtulaſſet, vel hoc anno, octavo die Decembris conceſſam. *Sed non erat opus hac disjunctiva conjectura, cum diploma ejuſdem Pontificis, quod ſupra § 36 a num. 677 ex Raynaldo retulimus, evidenter demonſtret, Honorium III ea die anni* 1219 *Viterbii commoratum eſſe, adeoque manifeſte ſequitur, præſentes litteras anno Chriſti* 1220, *ſive quinto ejuſdem Pontificis anno, Romæ datas fuiſſe.*

760 Honorius III menſe Januario anni 1221 F *& annum ſtylo novo cum Malvenda aliiſque computamus) ſive* XV Kalendas Februarii, anno quinto Pontificatus ſui, *Sancto contigit alterum diploma, in quo Ordinem Prædicatorum, & nominatim* Fratrem Dominicum, præſentium lato. rem *archiepiſcopis aliiſque Eccleſiæ prælatis commendat, illumque* Canonicum ſupradicti Ordinis *appellat. Has litteras commendatitias, quia ſimiles ſunt iis, quas ſupra § 36 ad archiepiſcopum Tarraconenſem datas conſtituimus, hoc loco non repetimus, eaſque apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1221 *cap.* x *legendas aſſignamus. Cum autem Honorius in his & ſuperioribus litteris* S. Dominicum, *modo Priorem Ordinis Prædicatorum, modo Canonicum nuncupet, Malvenda & Echardus eu ea appellatione conſtituunt, tunc titulum Magiſtri Ordinis nodum ei collatum fuiſſe.*

761 Sanctus Fundator ſibi ac Ordini ſuo circa hoc tempus ab eodem Pontifice impetravit alias litteras commendatitias, quæ apud Malvendam loco proxime citato ſunt hujus tenoris: Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabilibus Fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, & dilectis filiis univerſis eccleſiarum prælatis, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum, qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiat, univerſitati veſtræ viros Prædicatores Eccleſiæ ſanctæ perneceſſarios, pro eo quod miniſtrare pabulum verbi Dei, merito commendamus, ut ex hoc mercedem nobis incomparabilem comparetis. Hoc eſt, quod dilectum filium Frarrem Domini-

exeunte anno Chriſti 1219.

ad Honorii III Pontificis

A minicum, Priorem Ordinis Prædicatorum, qui paupertatem & vitam regulatam profeſſus, verbi Dei eſt euangelizationi totaliter deputatus, vobis duximus propenſius commendandum; univerſitatem veſtram rogantes, & hortantes attentius, ac per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus, cum ad partes veſtras acceſſeris ad prædicandum * officium, ad quod deputatus eſt, charitative recipiatis eumdem, & populos vobis commiſſos, ut ex ore ipſius verbi Dei ſemen devote ſuſcipiant, ſedulo admoneatis pro divina & noſtra reverentia, in ſuis ne neceſſitatibus libertatis aſſiſtatis. Illum autem ſuper his ſtudeatis ei exhibere favorem, ut per cooperationem veſtram ſuſcepti miniſterii curſum felicius conſummando, operatum oportet ſui laboris fructum & finem, ſalutem videlicet animarum.

forte prædicandi

ſibi ac Ordini ſuo

76a Quis vero ſæpe vitia ſub ſpecie virtutum occulte ſubintrant, & angelus ſatanæ in angelum lucis ſe plerumque ſimulate transformat, præſentium vobis auctoritate mandamus, quatenus, ſi qui de prædictorum Fratrum Ordine ſe dicentes in veſtris partibus prædicaverint ad quæſtum ſe pecuniarum convertendo, per quod Religionem eorum, qui paupertatem profeſſi ſunt, contingeret infamari, vos tamquam falſarios capiatis, & eosdem teneris eoſdem. Datum Lateranis v Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno quinto. *Ex hac clauſula conjicimus, tunc temporis quoſdam impoſuiſſe ſub nomine, ac forſan etiam ſub habitu, Prædicatorum circumcurſaſſe. Nec videtur iſtorum circulatorum audacia hoc diplomate Honorii III prorſus compreſſa fuiſſe: nam Gregorius IX Pontifex eodem clauſula uſus eſt in litteris, quas § 84 num. 451 retulimus. Imo ſuſpicamur, Innocentium IV propter eumdem cauſam prohibuiſſe, ut quis abſque ſpeciali ſedis Apoſtolicæ mandato deferret habitum Prædicatorum, aut ita conſimilem, ut Frater Prædicator credi poſſet, quemadmodum § 28 num. 544 in epiſtola hujus Pontificis expreſſum eſt.*

B

varia obſervat diplomata,

763 *Mabillonius in Itinere ſuo Italico, quod anno Chriſti 1685 inſtituit, ad menſem Julium ejuſdem anni num. 82, ſive tomo 2 Muſei Italici pag. 74 tractatur, ſe Romæ in bibliotheca Chigiana legiſſe vetus inſtrumentum, quo* Magiſtec Centhius Gregorii Raopazoli, in præſentia Stapheoi Cardinalis ſanctorum Apoſtolorum, revesendo & pes omnie referto Fratti Dominico, Prioti venessbilia mooaſtesii ſancti Sixti; tecipiensi pro ipſo monaſterio, & pro monaſterio ſanctæ Mariæ in Tempulo, & eorum ſervientibus, io perpetuum concedit MXC libras prov. Sen., quas dominæ Eugeoiæ olim abbatiſſæ dicti monaſterii ſanctæ Mariæ in Tempulo mutuavesat, & de quibus ipſi pignus fecerat, ſcilicet in hortis ipſius monaſterii de Citculo maximo. Actum anno MCCXXI, Pontificatus domini Honorii Pspæ anno v, indictione rx. *Echardus tome 1 pag. 86 ex anno hujus inſtrumenti colligit, illud ſcriptum eſſe anno 1221 poſt diem xxv Martii*, qno die, *inquit*, annus Romæ tum iocipiebat. *Sed jam ſupra oſtendimus, hanc regulam chronologiæ non adeo generalem eſſe, ut in ea ſemper verum tempus erui poſſit. Porro parum intereſt, quocumque anni 1221 id exaratum fuerit, tum ſaltem ex aſſignato anno conſtat, donationem illam in ultima S. Dominici commoratione Romana factam eſſe.*

C

764 *Anno Chriſti 1221, die xvss Aprilis, Suaſtum adhuc Romæ fabſtitiſſe, colligimus ex alio inſtrumento, quo Bernardus Guidonis apud Edmundum Martene tomo 6 Collectionis amplif. ſimæ col. 447 & 448 ſic refert:* Anno Domini MCCXXI, Indictione oona, xv Calendas Maii. In oomine Domini. Notum ſit omnibus præſentem paginam inſpecturis, quod nos Fulco, Toloſanæ eccleſiæ gratia Dei epiſcopus, donamus & libere concedimus per nos & ſucceſſores noſtros, in remiſſionem animæ noſtræ, & ob tuitionem fidei Catholicæ, & ad utilitatem totius diœceſis Toloſanæ, tibi dilecto noſtro Domioico, magiſtro prædicationis, & per te tuis ſucceſſoribus & Fratribus ejuſdem Ordiois, eccleſiam beatæ Mariæ Faoi-Jovis, quam eidem Ordini prædicationis cum decimis, ſive ad nos, ſive ad fabricam eccleſiæ, ſive ad capellanum ibidem inſtituendum, quondam pertinentibus, primitiis, oblationibus, & eom omnibus juribus ſuis pertinentibus, jure perpetuo & poſſidendam integre aſſignamus, te & per te Fratres ejuſdem Ordiois cum traditioone præſentis cettæ in poſſeſſionem inducentes, ſalvo tamen jure epiſcopali nobis & ſucceſſoribus noſtris tam in cathedratico, quam in procuratioaibus & viſitationibus, & in commiſſione curæ animarum illi ſacerdoti, qui a magiſtro & Priore in dicta eccleſia a dicto magiſtro inſtituto, vel a Fratribus jam dicti Ordinis nobis vel noſtris ſucceſſoribus fuerit præſentatus.

auctoritate legitimo inſtrumento

765 Et nos ſuprædictus Magiſter prædicationis pet nos & ſucceſſores & Fratres ipſius Ordinis vobis, domioe Fulco epiſcope, veſtriſque ſucceſſoribus ſentam partem decimarum eccleſiaſsum parochialium totius Toloſanæ diœceſis, quam nobis & Ordini prædicto de conſenſu Csnonieorum ſancti Stephani Toloſsoi rettoactis temporibus libera conceſſiſtis, ſicut in inſtrumeoto publico plenius continetur, ſalvimus & deſamparamus in perpetuum; ita quod dictum inſtrumentum ſit penitus irritum & inane; renuntiantes omni legum & canonum auxilio, quod nobis & Ordini antedicto ex donatione veſtra, vel alio modo, ſuper prædicta parte decimarum poſſet competere vel valere. Uſ autem omnia ſuprædicta omni firmitate ſubnixa permaneant, ſigillorum noſtri, & Dominici magiſtri prædicationis præfati munimine fecimus robotari. Actum in urbe Romæ anno & die prætaxatis, præſeotibus ad hoc vocatis Aymerico & Petro monachis Ciſtercienſis Ordinis, & Fratre Bertrando ejuſdem Ordinis, & magiſtro Arnaldo de Compragnano, & Guillelmo Calveto, & me Guillelmo Gayraudo, qui hæc rogatus ſcripſi, domino Amico Arelatenſi archidiacono dictante.

donatorem, ſibi ejusque ſuccessores.

eui opponitur Bullarium S. Dominici hic repræſentamus.

766 *Echardus tome 1 pag. 85 exhibet iſtud ipſum inſtrumentum, quod cum jam relato concordat, ſi exiguam paucorum nominum diſcrepantiam excipias, & annum, menſem, ac diem circa finem ponas, qui in noſtro ſub initium ſignantur, & qui una cum teſtibus apud Echardum ſic in fine referuntur:* Actum in urbe Romæ anno Domini MCCXXI, Indictione 9, xv Kal. Maii. Præſentibus ad hoc convocatis Aimerico & Petro, monachis Ciſtercienſis Ordinis, & F. Bertrando Conveſo ejuſdem Ordinis, & magiſtro Arnaudo de Campragnano, & Willelmo Calveto, & me W. Gatrado, qui hæc rogatus ſcripſi, D. Amico Arelatenſi archidiacono dictante. *Ibidem Echardus monet, Toloſano iſtius inſtrumenti archiepiſcopo, quod apud Prædicatores etiamnum ſervatur, appendere tria ſigilla, primum eccleſiæ S. Stephani, alterum Fulconis epiſcopi, & tertium* S. Dominici, *at fatis patet ex characteribus, in circuitu expreſſis, quibus* SIGILLUM DOMINICI MINISTRI PRÆ-

AUCT. DICATIONUM *indicatur. Nos ex tribus iſtis ſi-*
G. C. *gillis ultimum, tamquam ad rem noſtram pro-*
prie ſpectans, hic avi luciſum repræſentamus,

Vidit hic magnæ ad pugnam ſtrictiores, & re-
liquum habitum Prædicatorum ſatis diſtincte ex-
preſſum. Sed utinam invenire liceret ſigillum,
B *quod* S. Dominicus *anno* 1221 *appoſuit inſtru-*
mento clientelæ, quam Guillelmus de Cardaillacu,
epiſcopus Cadurcenſis, menſe Maio ejuſdem anni
1221 *apud Simonem comitem Montisfortis pro-*
feſſus eſt, ut laudatus Echardus tomo 1 pag. 14
in notis teſtatur. Tunc forte ex oculata ſimili ſi-
gilli inſpectione Echardum de mutatu Prædicato-
rum habitu prorſus convincere poſſemus. Sed hanc
defectum utcumque ſupplevimus, & ſuperius mu-
tationem illam ex variis veterum teſtimoniis pro-
bavimus. Denique Echardus ad illud inſtrumen-
tum Romanum anni 1221, *citata pagina* 85
notat, S. Dominicum *jura emula, ſibi & ſuis*
Fratribus ſuper dictam eccleſiam Sanctæ Sabæ per
hoc inſtrumentum acquiſita, monachis Pruſianis
ceſſiſſe, quæ iis ab eo tempore etiamnum potiuntur.

767 *Dubitari poteſt, an* S. Dominicus *Romæ*
præſens ſuo Ordini obtinuerit privilegium, quod
apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad
annum Chriſti 1221 *cap.* 2 *ſic ſonat*: Honorius
epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis Fra-
tribus de Ordine Prædicatorum ſalutem & Apo
ſtolicam benedictionem. Poſtuloſtis a nobis, ut
cum certis civitates & villas frequentius exiſtetis,
nec vobis expediat per hujuſmodi loca diſcurre-
re pro divinis Officiis audiendis, celebrandi vo-
bis, ubi Conventus de Ordine veſtro fuerit,
C ſuper altari portatili licentiam præberemus: Nos
eorum his veſtris ſupplicationibus inclinati, con-
cedimus ſine juris præjudicio alieni, Deum Le-
vitam Nonis Maii, Pontificatus noſtri anno quin-
to. *Diximus, dubitari poſſe, an Sanctus Roma*
præſens die 7 *Maii privilegium iſtud acceperit,*
tum quod in illo nulla fiat mentio de S. Domini-
co, tum quod ipſe die ejuſdem menſis Capi-
tulum ſecundum generale Bononiæ celebrare cœ-
perit. Præterea videtur ſanctus Fundator in illa
redditu ea urbe Romana ad Bononienſem aliquam-
diu Viterbii ſubſtitiſſe, ut jam dicemus.

Sanctus Romæ redi-
tibus ſuis Bo-
nonienſem,

768 *Malvenda & Echardus conſentiunt, quod*
eo tempore S. Dominicus, *Roma Bononiam re-*
verſurus, cum Cardinale Capoccio Viterbium ve-
nerit, ibique ab eo eccleſiam S. Mariæ ad Gradas
& adjunctum monaſterium acceperit, Vernia de
prodigioſa nonnulli Viterbienſis origine, ſeu do-
natione Prædicatoribus tunc facta, audiamus Mal-
vendam, qui in Annalibus ad annum jam memo-
ratum cap. 5 *ex monumentis Viterbienſibus illam*
ita refert: Gradus plures lapidei cunctis ad
eccleſiam hanc accedentibus ſcendendi ſunt,
a quibus cognomentum accepit. Raynerius Ca-
poccius Viterbienſis, ſanctæ Mariæ in Coſmedin

Viterbii,

dieconus Cardinalis, vir fuit digebate conſpicu- D
us, & vitæ ſanctitate clarus. Conſueverat autem
ſanctis precibus frequentes vacare. Nocte igitur
quadam orationi incumbens, ſomno oppreſſus
obdormivit. Viſa eſt autem dormienti femine de-
core & valde formoſa, quæ ardentem cereum
tenens, Cardinalem manu apprehendit, duce-
queque videbatur ed nemus ſeu inter arbuſta, ubi
nunc eccleſia noſtre eſt, poſitum, circaquæ il-
lo herbas erbuſculaque comburens toto eo embi-
tu, quo nunc eccleſie noſtre protenditur.

769 Expergrefactus Cardinalis, quod viderat, *ubi, cæpiſſe viſione duo-*
recogitare & peoſere cœpit. Neſciens autem, *bus pii viris allata-*
quid ſibi vellet viſum, quod temen divinitus fa- *ſe,*
ctum non dubitebat, mene ad monechum, nomi-
ne Album, vere monechum, qui montem, qui
nunc ſancti Martini dicitur, ſoliterque incolebat,
acceſſit eum conſulturus: ſolebat enim ſæpius
illum inviſere, & de erdnis ſibi occurrentibus ne-
gotiis exquirere conſilium, qui Deo vacabat,
& ut ſpiritualis divina & humane judicare nove-
rat. Venit ergo ed eum, & totem viſionis ſeriem
monacho narravit. Is ſtatim reſpondit Cardinali:
Maria mulier illa eſt, quæ ibi eo ſpatio & loco B
eccleſiam e ſe ſibi ædificari expoſcit. Quare ut
celi Regina cultes, etiam eique etiam hor-
ſpes: ee enim eſt, quæ tibi propterea maximam
propitieri & adeſſe poterit, & tuto itiere ad cæ-
li alte deducere. Quid multa? Cardinalis eremi-
tæ verba læto & electi animo eccepit, & Mariæ
obſequi paratus, a monte deſcendens, ad viſum
locum contendit, & incendil veſtigie, ut dor-
mienti viderat, oculis vigilans cernit, nec di-
ſtulit Mariæ voto facere ſatis. Non prius e loco
dimotus eſt, quam accitis fabris muratiis, clero
& populo Viterbienſi adſtantibus, & gaudentibus,
eccleſiæ fundamente jecere cœpit, quam
juete deſignetum ignium ſpetium brevi abſol-
vit, & Mariæ perpetuo virgini dedicavit.

770 Eadem autem nocte monachus ille vide- *revelatum*
ret eo in loco, ubi nunc maximum ſrcellum eſt, *Fratribus*
Mariem regio cælesti ſolio reſidentem, ſueden- *ſuis impro-*
temque Cardinali, qui edſtare videbatur, hu- *cat,*
juſmodi eccleſiam ædificare. Unde non mirum,
ſi, ut audivit Cardinalis viſionem vel ſomnium,
ſtatim qua tenderet, intellexerit: Voluit enim
Deus utriuſque viſionem ex alterutrius certiorem
& firmiorem conſiſtere. Eccleſiam vero non ab-
ſolutam, ſed tantummodo inchoatam, & ei ad- F
jecens exile monaſterium ſanctæ Crucis, olim ſe-
cretum virginum habitaculum, nunc autem va-
cuum, in colle Caponio vocato ſitum, idem
Cardinalis beato Dominico, quem ab Urbe Vi-
terbium ſecum duveret, tradidit pro ſe & Ordi-
ne ſuo poſſidendam. Conventum autem Ordo
habuit anno Domini MCCXX, vel, ut alii putant,
ſequenti anno. Quis vero tunc primus inſtitutus
fuerit Prior, ignoramus. *Cum collector monumen-*
torum Viterbienſium ingenue fatetur, ibi certum
fundationis annum non exprimi, & primum ejus
nobilis iſtius Priorum ignorari facile conjicimus,
documenta illa diu poſt fundationem Conventus con-
ſcripta eſſe, forſan ex vulgari incolarum tradi-
tione, quæ utinam antiquioribus teſtimoniis con-
firmaretur.

771 *Echardus tomo* 1 *pag.* 61 *in notis putat,* *& suam*
eo in reditu Sanctum etiam Senis ac Florentiæ *Florentiæ pe-*
tranſiſſe, ſuoſque Fratres ibi agentes viſitaſſe, *regrinam edit.*
Hinc nos quoque non omnino temere ſuſpicamur,
tunc Florentiæ contigiſſe illum S. Dominici *pro-*
phetiam, quam venerabilis Humbertus in Vita
ipſius cap. 46 *memorat hiis verbis*: Apud Flo-

rentiam

EFFIGIES S. DOMINICI.

A tentiam quidam Clericus ſecularis pro eo quod eccleſia, in qua erat Clericus, collata fuerat Fratribus (in qua etiam Fratres aliquanto tempore in principio Ordinis commorari ſunt) gravem in eumdem Ordinem perſecutionis tyrannidem exercebat. Erat & quædam mulier in eadem parochia per vitum Dei Dominicum de mundo noviter ad Deum converſa, Bene nomine; nunc vero Soror Benedicta, de qua paulo ſuperius ſermo eſt habitus, cui etiam in Fratrum odium non paucas dictus Clericus quotidie moleſtias inferebat. Cum itaque frequenter ſuper hoc ad virum Dei Dominicum præfata mulier lamentabiles querimonias detuliſſet, tandem ille blandis eam conſolans ſeamonibus: Prorſum, inquit, age filia, ſciens, quod iſte, qui te & Ordinem tam inſolenter perſequitur, adhuc & cito bonus Ordinis Frater erit, & in eodem Ordine laborea non paucos & longo tempore ſuſtinebit. Fidelis ſermo. Effectus ſequens totum pene omnia, quod Vir Dei prædixerat, comprobavit. *Conſtantinus Urbevetanus in Actis S.* Dominici *num.* 37 *eamdem rem narrat, & Clericum illum, qui poſtea Ordinem Prædicatorem ingreſſus eſt, Hugonem appellat. Cum autem mulier illa, nomine* Bene, *poſtmodum* Benedicta, *tantem anno* 1220, *et* B *ſupra oſtenſum eſt, ab iterata dæmonis obſeſſione liberata fuerit, & tunc proceſſu ad frugem redierit, non improbabiliter exiſtimamus*, S. Dominicum *nunc iſtum Clerici coeverſionem ei prædixiſſe.*

§ XLI. Acta in ſecundis comitiis generalibus, quibus Sanctus interfuit.

Anno 1220 *Prædicatores miſſi ſunt in Angliam,*

ANno *Chriſti* 1220, *feſto Pentecoſtes, vel die una Mali, celebrari capit ſecundum Capitulum generale Ordinis Prædicatorum, de quo Humbertus in Chronico hæc habet*: Anno Domini MCCXXI celebratum eſt ſecundum Capitulum generale Bononiæ ſub eodem patre Dominico, & de illo Capitulo miſſi ſunt Fratres in Angliam, & Fratri Jordani, qui præſens non erat, injunctum eſt officium Prioratus provinciæ Lombardiæ, ad quod officium exſaquendum C cum iterum Pariſius, Frater Everardus, archidiaconus quondam Lingonenſis, vir magnæ auctoritatis, qui ſuo exemplo ad ingreſſum Ordinis multos commoverat Pariſius, vadens cum eo, deſiderio videndi beatum Dominicum, & ipſius Fratris Jordanis amore illectus, mortuus eſt apud Lauſannam, ubi aliquando in epiſcopum fuerat electus. Interim autem eodem anno mortuus eſt beatus Dominicus octavo Idus Auguſti, & intra eccleſiam Fratrum honorifice ſepultus. *Beatus Jordanus, teſtis oculatus, de ejus morte Everardi Lingonenſis inferius poſt hunc Commentarium prævium plura narrabit. Alia vero hujus Capituli Acta ſigillatim infra diſcutientur.*

ac Nicolaus Trivetus diſtincte explicat,

773 *Illud autem, quod hic ab Humberto ſummatim attingitur de miſſione Fratrum in Angliam, Nicolaus Trivetus, ſcriptor Anglus ejuſdem Ordinis, in Chronico ſuo ad annum Chriſti* 1220, *ſive in noviſſima Spicilegii Acheriani editione tomo* 3, *pag.* 188 *diſtinctius exponit his verbis*: De ſecundo Capitulo generali Fratrum Ordinis Prædicatorum, quod ſub beato Dominico celebratum eſt Bononiæ, hoc anno miſſi ſunt Fratres Prædicatores in Anglia, qui numero ſredecim, habentes Priorem Fratrem Gilbertum de Fraxineto, in comitiva venerabilis patris, domini Petri de Rupibus, Wintonienſis epiſcopi, Cantuariam pervenerunt; ubi cum ſe domino Stephano Cantuarienſi archiepiſcopo præſentaſſent, audito, quod Prædicatores eſſent, ſtatim Fratri Gilberto impoſuit, ut coram ſe ſermonem faceret in eccleſia quadam, in qua ipſemet propoſuerat eodem die prædicare: cujus verbis admodum ædificatus pontifex, toto ſuo tempore Religionem Fratrum Prædicatorum & officium proſecutus eſt gratia & favore. Progredientes autem Fratres de Cantuaria, venerunt Londonias in feſto ſancti Laurentii, & ulterius Oxoniam in feſto Aſſumptionis Virginis glorioſæ, in cujus honore oratorium conſtruxerunt, & habebant ſcholas illas, quæ nunc ſancti Edwardi dicuntur, in cujus parochia locum acceperant, in quo tempore aliquo morabantur. Sed cum non eſſet opportunitas locum ſufficienter dilatandi, tranſtulerunt ſe ad locum a rege eis conceſſum, ubi nunc habitant extra muros.

cui Malvenda & Jauſſenius Scotiam Hiberniamque gratis addunt,

774 *Malvenda in Annalibus ad annum Chriſti* 1221 *cap.* 6 *& ſequentes exiſtimat, Prædicatores in Anglia ſtatim in Scotiam & Hiberniam tranſiſſe, ac inde illos Suetiam, Norvegiam, aliaſque Septemtrionis regiones eo tempore penetraſſe. Hanc Malvendæ opinionem ſecutus eſt Nicolaus Jauſſenius in Vita S. Dominici lib.* 2 *cap.* 8, *ubi varias mundi plagas, ad quas Fratres ab ipſo Sancto adhuc vivente miſſos putat, aſſeverante recenſet his verbis*: Sanctus præterea Dominicus anno MCCXXI, quo ex hac vita in cœlos abiit, tribus fermè, antequam decederet, menſibus, ipſo Pentecoſtes die per comitia Ordinis, quæ Bononiæ agebantur, Fratres aliquot in Angliam, Scotiam, Scandinaviam, Groenlandiam; item in Hungariam & Cumanorum regionem deſtinavit, haud ſine fructu, ſchiſmaticis pleriſque ad Catholicam fidem perductis, atque exciſa pluribus locis dæmonum ſuperſtitione. *Libro* 2 *ejuſdem Vitæ cap.* 22 *id ipſum reperit.*

cum ad has regiones videantur Fratres ferme non aſſe.

775 *De miſſione Anglica ſatis conſtat ex iis, quæ jam ſupra retulimus. Sed non immerito dubitari poteſt, an etiam adierint alias regiones jam memoratas*, S. Dominico *adhuc vivente: nam ipſe Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 22 & F 111 *aſſerit, ſodales Ordinis ſui non tam cito Scotiam ingreſſos eſſe, & ad aſſertionem ſuam probandam ibidem ex Chronico Mailroſſenſi allegat ſequentia*: Anno Domini MCCXXX primo ingrediuntur Scotiam Fratres Jacobini, quos alleuis Alexander II rex, & in magna teneritudine, tamquam patronus & procurator ſingularis, eis aſſitit, aſſignavit loca, ornavit ac fundavit. *Ut autem Chronici iſtius Mailroſſenſis antiquitatem cognoſcas, audi eumdem Echardum, qui pagina* 22 *tomi proxime citati poſt jam relatum ejuſdem Chronici textum hæc notat*: Chronicon illud Ms. memb. ſeculo 1272 ſcriptum, ſervatur etiamnum in Anglia in celebri bibliotheca Cottoniana, vidirque D. Ines Scotus, vir eruditus, Pariſiis hoc anno MDCCXVII agens, ac illuſtrandæ hiſtoriæ eccleſiaſticæ Scoticæ incumbens, a quo & notitiam iſtam accepi; qui & conjicit, e domo Sanjacobea Pariſienſi primos noſtros ſodales a rege Alexandro laudato accitos, quia in ipſo in Scotiam ingreſſu dicti ſuos Jacobini, non vero ex Anglia, in qua hoc nomine noſtros audiſſe, nuſquam legitur. *At ſive ex Gallia, ſive ex An-*

AUCT. G. C. *glia Prædicatores in Scotiam tranſierint, ad præſens examen nobis ſufficit, aliquot annis poſt mortem* S. Dominici *illos primum eo perveniſſe, quod etiam veteribus documentis deſtituti ſuſpicabimur de aliis regionibus, quas Malvenda & Janſſenius ſupra enumerat; ſi tamen excipias Hungariam, de cujus ingreſſu non aliqua teſtimonia proferemus.*

Bernardus Guidonis provincias, in quas tunc Ordo divulſus erat,

776 *Bernardus Guidonis apud eruditiſſimum Martene tom. 6 Collectionis ampliſſimæ col.* 403 *de iiſdem Ordinis comitiis agens, ſic caute & candide ſcribit:* Anno Domini MCCXXI fuit e beato Dominico ſecundum generale Capitulum Bononiæ celebratum, in quo Capitulo, vel in præcedenti (quod magis æſtimo; ſed certitudinem plenariam non inveni) fundatis jam per orbem Conventibus circiter ſexaginta, dicti Conventus per eſdem provinciæ ſunt diſtincti, ſcilicet Hiſpaniam, Provinciam, Theutunicam, Lombardiam, Romanam provinciam, Franciam, Hungariam, Angliam. *Echardus tomo 1 pag.* 41 *circa numerum Conventuum in hoc textu expreſſum notat ſequentia.* Quoad numerum domorum, videtur hic poſitus certus pro incerto; vel quæ brevi ſperabatur erigendæ indicatæ, ceu jam eſſent inſtitutæ: nam ex notitia Ordinis ſupra poſita jam erectæ ultra quadraginta aſcendiſſe

B non apparent.

eorumque Priores Provinciales enumerat,

777 *Porro Bernardus Guidonis loco proxime citato præfectos horum provinciarum ita nominatim recenſet:* Priores provinciales primi inſtituti ſunt hi, qui ſequuntur. Primus Prior provincialis in provincia Provinciæ, Frater Bertrandus de Garriga ſupra enumeratus & inferius memorandus. Primus provincialis in provincia Hiſpaniæ Frater Suggerus. Primus Prior Provincialis in provincia Franciæ, Frater Matthæus ſupra memoratus, qui fuit primus & noviſſimus Ordinis noſtri abbas. Primus Prior provincialis in provincia Lombardiæ Frater ac pater Jordanis, ſicut ipſemet *in* ſuo libello deſcripſit. Primus Prior provincialis in provincia Angliæ Frater Gilibertus. De Theutonica, Hungatia, & Romana provincia nondum potui certitudinem invenire. Anno Domini MCCXXI Frater Paulus Hungarus, qui, quando intravit Ordinem, erat ſæculo legens in jure Canonico Bononiæ, cum aliis quatuor Fratribus miſſus eſt in Hungariam per beatum Dominicum. Hunc æſtimo primum Priorem provin-

C cialem fuiſſe illius provinciæ; non tamen aſſero, quia aliter non inveni. *Nunc aliqua dubia & incerta, quæ hic occurrunt, ex documentis poſſimus dum detectis cum Echardo illuſtranda ſunt.*

circa quæ cum Echardo

778 *Primus Prior provincialis Hiſpaniæ, quem laudatus Bernardus hoc loco Suggerum nominat, ab aliis communiter Sueirus Gomez appellatur, & de illo Echardus tomo 2 pag.* 15 *in notis hanc notitiam ſuppeditat:* Frater Gnomitius (legunt alii Gnmizius, quod agnomen fuiſſe volunt, nomen vero Suerius) oir nobili loco natus, Luſitanus natu, cœnobium Scalabitanum erexit, in eoque plures ad Ordinem addunit. *Ludovicus de Souſa, in Hiſtoria Prædicatorum regni Luſitanici, quam anno* 1623 *Luſitanice edidit, lib.* 1 *cap.* 9 *multis argumentis probat, hunc Priori nomen Sueirii & cognomen Gomeſii fuiſſe, idque inter alia oſtendit ex veteri necrologio, quod in monaſterio Ulyſſiponenſi ſancti Vincentii Latine ſic habet:* Sexto Calendas Maii obiit Suerius Gomecii, quondam Prior Prædicatorum. *De illius nobili ſtirpe ac egregiis geſtis ibidem copiata ſequentia conſuli poſſunt.*

779 *Echardus tomo* 2 *pag.* 115 *& ſequente centendit, Petrum Remenſem, fuiſſe primum Prio-* D *rem provincialem Franciæ, & ibidem ex litteris Wilhelmi præpoſiti Inſulanſis probat, anno Chriſti* 1224 *illum adhuc iſto munere functum eſſe. Unde pagina ut ejuſdem cum in notis antea lectorem monuerat his verbis:* Scio, a quibuſdam Fratrem Matthæum primum Franciæ provincialem dici, qui nempe titulo abbatis *non* ſolam domum Pariſienſem, ſed & ceteras Franciæ MCCXVII rexit; ſed expuncto in comitiis anni MCCXX abbatis titulo, Prior Pariſienſis tantum habitus eſt poſtea, quod gerebat etiamnum anno MCCXXV: tantum abeſt, ut obierit annno MCCXX, ut habet Malvenda. *Verum hæc cum ſententia Bernardi Guidonis conciliari poſſunt, ſi dicamus, Matthæum ab anno Chriſti* 1217 *uſque ad annum* 1220 *vel* 1221 *provinciam Franciæ gubernaſſe, tumque exſtincto abbatis titulo, Priorem cœnobii pariſienſis factum eſſe, cui tunc Petrus Remenſis in adminiſtranda provincia Franciæ ſuffectus fuerit, quemadmodum hic eidem mortuo poſtea in officium Prioris Pariſienſis ſucceſſit. Forſan hoc modo Bernardus primam Franciæ præfecturam Matthæo aſſignat, licet eo tempore titulus Prioris nondum in uſu eſſet, ut infra dicetur. Jam indaganda ſunt ea, de quibus laudatus Bernardus certitudinem non invenit.*

ex documentis poſtea detectis,

E

& Vitis Fratrum

780 *In provincia Romana Prior provincialis* videtur *fuiſſe Frater Clarus, de quo in Vitis Fratrum, anno* 1619 *Duaci editis, part.* 2 *cap.* 4 *hæc legimus:* Frater Clarus vir bonus & magnæ auctoritatis & peritus *in* jure civili, qui etiam *in* artibus & jure canonico rexerat, poſtmodum fuit Prior Provincialis, (*Mr. noſtrum hic interſerit* in Romana provincia) & domini Papæ pœnitentiarius & capellanus *&c. Similia de illo refert Echardus tomo* 2 *pag.* 92, *& inde ibidem ita differit:* Ea quibus diſcimus, cum quis ſuerit ante ingreſſum Ordinis, ſcilicet academiæ Bononienſis juris utriuſque doctus & profeſſus, ejus auctoritate gravis; tum quæ in Ordine geſſerit munia, primum nempe in Romana provincia Prior provincialis a beato Dominico in aliis ſuis comitiis Bononiæ anno MCCXXI inſtitutus, exinde a ſummo Pontifice Honorio III & Gregorio IX pœnitentiarius & capellanus aſcitus. *Plura ibi de patria & ſcriptis ejus diſcutiuntur.*

aliquot dubia ibidem notanda.

781 Prior *provincialis Teutoniæ ſeu Germaniæ fuit Conradus, qui medio menſe Auguſto anni* 1221 *miraculoſe Ordinem intraverat, ut ſupra § 38 ex Humberto narravimus. Cum is in hoc ſecundo Ordinis Capitulo Teutoniam admiſiſſet, ſtatim iter arripiens, Eſtfaſt vel Feiefaſt cum ſociis ſubſtitit, ibique primum provinciæ ſuæ cœnobium erexit, ut ab Hyacinthe, ut alii volunt, jam antea erectum inſtauravit. De hac urbe Echardus tomo* 2 *pag.* 115 *differit, & ibidem Malvendam ſic corrigit:* Eſt antrum Feieſaeum, oon, ut rurſus habet Malvenda, Viranum Ptolemæi, quod ad Draum in Noricis, & vernaculo VOLCKMARCK nunc dicitur; ſed urbecula dictionis archiepiſcopi Salisburgenſis ſeu Lnoſoiæ * *in* ſuperiori Carinthia ad torrentem MATNITZ ſita cum arce ſupra rupem viciuum ædita, & in qua epiſcopus Leoantmundenſis ſæpius commoratur. *Ceterum de piæ hujus Conradi morte, quæ Partheuopoli ſeu Magdeburgi poſt aliquot annos accidit, Vitæ Fratrum part.* 3 *cap.* 11 *legi poſſunt.*

F

* *lege* Jovavia

782 *Omiſſis denique aliis provinciarum præſidibus, qui ſatis noti ſunt, primus Prior provincialis Hungariæ neroſimiliter fuit F. Paulus, de*

qui

A *In ſecundo Capitulo Prædicatores deſtinati ſunt in Hungariam,*

quo in codice noſtro membranæ P. *Ms.* 7 *poſt Vitæ Fratrum legimus ſequentia* : Anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo eum magiſter Paulus Ungarus, qui actu legens erat in jure Canonico Bononiæ, intraſſet Ordinem, eum aliis quatuor Fratribus miſſus eſt in Ungariam per beatum Dominicum, & prima venerunt in civitatem Lauriencſem, ad quorum prædictionem concurrebat multitudo hominum, tamquam ad novum & inauditum ſpectaculum; ubi in ipſa prima prædicatione tres de bonis ſcholaribus ad Ordinem ſuum recepit. *Dum Echardus tome* 1 *pag.* 425 *illam Pauli ſociorumque miſſionem ex Theodorico contrahit, ſitum memoratæ urbis ad clariorem rei intelligentiam ſic explicat* : Civitas Lauriencſis hic laudata haud dubie eſt Lauriacum ad confluentem Aniſi in Danubium, Lentiam inter, cui proximus, & Vindobonam ſitum; quod quidem alias floreniſſimum fuit, ſedeſque archiepiſcopi: verum nunc, dignitate Luvsviam * tranſlata, in oppidum redactum, LORCH ab indigenis etiamnum dictum. Revera hinc ſecundo Danubio Hungariam, quam petebant, ingredi facile; aliunde Italiam egreſſis, Noricique Alpibus ſuperatis & mediterraneis tranſactis, potius ille commodus occurrebat.

* *lege* Juvaviam

B *& poſtmodum inde pervenerunt*

783 *Deinde noſtre Ms. Codex iter eorum proſequitur his verbis*: Et quia nondum locum habebant, egreſſi inde tranſierunt in Panoniam, ubi ipſa nocte Fratri Sadoch, qui unus erat de quatuor, & poſtmodum Prior Conventus Sagrabienſis exſtitit, vir magnæ perfectionis, multitudo dæmonum apparuit alta voce & multo ululatu dicentium: Veniſtis, *ut* auferatis jus noſtrum? Et dirigentes [aſpectum] in illos tres novitios juvenes aiebant: Heu per tales parvulos nos confunditis! Quod dictus Frater dictis ſocii ſuis poſt Matutinas narravit. Inde procedentes venerunt in civitatem Viſprimenſem, & inde in Albium. Tandem numero Fratrum accreſcente, miſſi a Fratre Paulo, intraverunt terram, quæ Fenrienſis vocatur; cujus habitatores ſchiſmatici patitet & publici hæretici erant: ubi multis tribulationibus perpeſſis, tandem convaleſcentes, multos ab hæreſi ad veram fidem & a ſchiſmate ad Eccleſiæ unitatem converterunt.

C *ad Cumanos,*

784 Deinde memorati Fratres devotionis beati Dominici de paganorum converſione & præcipue Cumanorum, qui nullam omnino Dei notitiam habuerunt, ordinaverunt Spiritus ſancti conſilio, Fratres vitæ virtutis ad gentem mittere jam dictam; ubi tribulationibus & vix credibilibus miſeriis affecti, ſepulti ſunt a paganis, & nullo fructu allato, redire ad propria ſunt compulſi. Sed Spiritu ſancto inflammante, & zelo animarum urgente, ſecundo ad gentem jam dictam redierunt, & per multa viarum diſcrimina pervenerunt ad eos juxta quemdam fluvium, qui dicitur de Nepes, ubi frequenter ſame & ſiti & nuditate ac variis perſecutione ſunt afflicti: alii ex ipſis in captivitatem ſunt ducti ab infidelibus; duo ſunt interempti. Alii nihilominus in incepto prædicationis officio conſtanter permanebant. *Poſt hæc ſequitur, quomodo in altera illa expeditione quidam duces Cumanorum ad Chriſtianam fidem converſi fuerint, quæ, aliaque Theodoricus de Appoldia apud nos cap.* 27 *fere ad verbum tranſcripſit* :

quos S Dominicus adire ſtatuerat,

785 *Quamvis hæc inferius in Actis partim repetenda ſint, tamen pauca illa ex Ms. noſtro codice referre voluimus, ut aſſignaremus fontem, ex quo Theodoricus ſua hauſit: nam horum relator certe antiquior iſt Theodorico, et ibidem ſatis patet ex ſequenti narrationis epilogo*: Noveritis etiam, quod infinita miraculi per gratiam Dei & meritis beati Dominici in pluribus Conventibus noſtris facta ſunt in Ungaria, adeo quod numerum excedunt. Sed & novitet 2000 Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo nono (*hinc ætas narratoris facile colligitur* (cum populus veniſſet ad eccleſiam Fratrum noſtrorum de Puroch in vigilia tranſlationis beati Dominici, & poſt celebrationem de beato Petro martyre, cauſa devotionis accederet populus ad reliquias beati Petri martyris, mulier quædam Ruthenica in manu dextera a gravi infirmitate, quam patiebatur, recepit ſanitatem, videntibus cunctis tam ſeligioſis, quam ſecularibus, qui ibi interfuerunt. *Multa ſalutifera miracula, quæ in Hungaria patrocinio S.* Dominici *patrata ſunt, infra ſius in Actis Appendicis narrabuntur. Cetorum in Ms. noſtro ibidem refertur epiſtola* (*hæc etiam in editione Ducena poſt Vitas Fratrum pag.* 639 *& ſequente legitur*) *quam ad Capitulum quoddam generale miſerunt Fratres Prædicatores, qui inter Cumanos degebant.*

AUCT. G. C.

E *& quorum regio ab auctoribus diverſimode deſcribatur,*

786 *At quoniam de Cumanis hic & alibi ſæpius mentio occurrit, indagare libet, qualis gens illa fuerit, & ubi ſedes ſuas habuerit; quæ de ea variæ reperiuntur auctorum ſententiæ, ut teſtatur Sigiſmundus Ferrarius in Opere de Rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum, ubi parte* 2 *cap.* 4 *de natione iſtæ hæc habet*: Cumani qui fuerunt, non una ſententia eſt. Non mihi diſplicet, quod apud Magiocm a nonnullis eſt auctoratum, Tartarorum Præcoperitum tractum inter Boriſthenem & Tanaim circa Pontum Euxinum & Meotidem paludem, Cumaniam appellatum, cum Theodoricus aſſerat, Comaniæ flumen contermineum fuiſſe Nepes (quem Latine ſcimus dici Boriſthenem) ad quem denique venerint Fratres in Cumaniam proficiſcentes, ut poſtea referemus. In Hungaria porro multi ex eis convenientes, in ea tandem regione conſederunt, quæ altis Temeſwarum & Tibiſcum hodie Cumania vocatur, viginti quinque Hungaricis milliaria in longum, & quindecim in latum amplectens. *Qua occaſione Cumani ſedes in Hungaria obtinuerint, & quomodo incolis uſque ad invidiam perminti fuerint, apud obviae eorum Hungaricarum ſcriptores paſſim legitur.*

F *eſſe certe habitaverint extra flavium Boryſthenem*

787 *Haitonus Armenus in Libro de Tartaris cap.* 5 *regionem Cumanorum ita deſcribit, ut propter antiqua vel vernacula locorum nomina diſtincte cognoſci non poſſit, ubi illi antea habitaverint. Sed ſaltem videtur gens illa prodiiſſe ex Tartaria minori, & fuiſſe genus quoddam Tartarorum, ut colligimus ex Antonio Bonfinio, qui Decade* 2 *Rerum Hungaricarum lib.* 10 *apud nos pag.* 350 *de Ladislao Hungariæ rege ſic ſcribit*: Cumanos, Tartaricæ ſectatæ ac ritibus infectos, ad veram fidem impenſiſſime revocare ſtuduit, & ſpe ſua aequaquam fruſtratus revocatos, immiſſis eo ſacris declamatoribus, religionis magiſteriis, quantum in ſe fuit, diligentiſſime confirmavit. *Hoc ipſum confirmat Nicolaus Iſthuanffius, dum in Hiſtoria Rerum Hungaricarum lib.* 18 *apud nos pag.* 324 *de munitione urbis Temeſwarienſi ſic meminit*: Temeſvarium urbs & arx celeberrima a flavio Temeſſo, qui ex Alpibus ad Severinum urbem haud procul ab Iſtro ſeu Danubio ſitis profluit, urbemque & arcem præterlabitur, nominata eſt, quam veterea Panoniæ reges contra Balgatorum nondum.

AUCT. G. C. dum Chriſtiana religione imbuiorum, qui a Pannoniæ finibus ſolo Iſtro dirimuntur, a Cumanorum ſeu Cunorum, quos Poloni Poloucios (*hoc nomen juxta interpretationem quorumdam vagos ſignificat*) nos nunc Tartaros vocamus, arebriores incurſus avertendos ædificavetaot. *Dicitque eu vicino fluvio Boryſthene, qui in Actis noſtris* Neper *& nunc communiter ab accolis* Niaper *vocatur, præterpropter conjicere poſſumus, quo loco Cumani olim ſedes ſuas habuerint. Petro Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1222 *cap.* 22 *de origine & ſedibus Cumanorum diverſas opiniones aſſignat. Atque hæc dicta ſint occaſione miſſionis Hungaricæ, quam in hoc Capitulo decretam putamus.*

aliud ejuſdem Capituli decretum refertur.

788 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum* 1222 *cap.* 8 *aliud ejuſdem Capituli ſtatutum exponit his verbis:* Io eadem quoque generali paraum ſyoodo inſtitutum, ut Conventuum præfecti PRIORES, provinciarum vero præſidentes PRIORES PROVINCIALES, & ſupremus totius Ordinis moderator MAGISTER ORDINIS appellaretur, facile ſuſpicamur; cum certum ſit, hæc nomenclaturas ante Capitulum hujus anni non fuiſſe, uti ſuperius vidimus, & ſtatim poſt hoc Capitulum hujuſmodi appellationes uſu recipi cœperint. Equidam anno MCCXXV oſtendemus, jam uſurpati ſolitas. Alia ejuſdem Capituli Acta nos lateot. *Huic Malvendæ opinioni ſubſcribimus cum Echardo, qui tomo* 1 *pag.* 22 *in notis circa eaſdem præfidum appellationes obſervat ſequentia:* Io his altetis a beato Dominico habitis comitiis ultimam Ordinis tegimini formam præſectiptam tacte monet Malvenda, & ut, qui certo domorum numero præfecti ſuere, PRIORES PROVINCIALES dici placuit, ſic & ſtatutum, ut, qui univerſis præpoſitos eſſet, MAGISTER ORDINIS deioceps vocaretur.

B

§ XLII. Examen eorum, quæ Sanctus poſt ſecunda Ordinis comitia uſque ad ultimum morbum feciſſe traditur.

C

Antoniat Senenſis ad hoc tempus refert reputa ntiam primatum Toloſanorum.

JAM *ſupra* § 37 *meminimus de Fratribus Toloſanis, qui abdicationi poſſeſſionum ac mutationi veſtium dicuntur teſtiteſſe, & ibidem ex ratiocinio Malvendæ concluſimus, a Flaminio illam repugnantiam (ſi tamen id unquam contigerit) temperi primorum comitiorum perperam alligari. Quapropter hanc quæſtioni difcutiendæ non invitimus aptius tempus, quam præſens, quod etiam aſſignat Antonius Senenſis in Chronica Prædicatorum, dum ibi pag. ut poſt ſtatum. dum Capitulum generale & ante feliccm S. Dominici obitum de eadem Fratrum Toloſanorum diſſenſione ſic mitius ſcribit:* Eodem anno (*ultimum Chriſti* 1221, *quo ſecundum Capitulum generale Ordinis celebratum eſt, & ſanctus Fundator ad cælum migravit*) cum Fratres aliquot Toloſanæ provinciæ nollent tacipeta habitom Ordinis, quem ſacratiſſima Virgo beato Reginaldo dederat, & in Ordine noſtro geſtandum monſtraraı, ſed antiquum, quo primo uſus fuerat pater Dominicus; nec vallent poſſeſſiones abdicare, prout ante in generali Capitulo ſuaſat ordioatum; ut de his apud ſedem Apoſtolicam varba facerent, Romam proficiſcebaotur. Dum veto illi Bononiam pervenilſent, ubi tuna temporis erat glorioſus patet Dominicus, ab illo de hac te fuerunt tepehenſi, & illi ad obtempetandum divinitus inclinati; & ita Toloſam mox tavetſi, ſe in habitu & abdicatioae poſſeſſionom & tedituum cetaria conformarunt, & poſſeſſiones univerſas abdicaruot, mooialibus noſtri Conventus Ptuliani eas donantes. D

quam cum Echarda fabulaſam cenſet

790 *Etſamſi hæc narratio multo tolerabilior ſit altera crudiore, quam ſuperius ex Flaminio retulimus, tamen Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 272 *de Antonii Senenſis ſcripeis agens, hunc auctorem propter hanc ſimileſque hiſtorias ita carpit:* In digerendis autem tum Chronico tum Bibliotheca ſæpius & gravitet Senenſem impegiſſe, certum eſt; quod in etuendis hiſce prioris ætatis & tot ſeculorum tuderibus proclive, auctorique facile docendum; ſed certioribus nunc monumentis & luminibus accedentibus, quæ apud illum vel dubia vel falſa repetiuotur, ſuot amendanda. Inter alia fabulis accenſendom, quod Chronici pagina 21 refert de Fratribus Toloſania, de mutatione habitus & poſſeſſionibus abdicandis, cum ſancto Dominico contendentibus, quo oihil excogitari potuit inſulſius, hiſtoriæque noſtræ notiquæ magis adverſum, quod & egregie refellit Soegius conſtat io Annuali Dominicano Gallico, ad 21 Auguſti. *At non videmus, quomodo narratio illa veteri Ordinis hiſtoriæ adverſetur, cum in ea nullum de hoc diſſidio verbum occurrat.* E

Joannes Rechacus, qui certe in re quadam hallucinatur.

791 *Joannes a ſancta Maria, qui quaslibet fabulas avide arripere ſolet, in Actis Gallicis* S. Dominici *lib.* 4 *cap.* 6 *hanc Flaminii & Antonii Senenſis narrationem variis argumentis impugnat: Attamen ipſemet lib.* 3 *eorumdem Actorum cap.* 7 *jam aſſeruerat, Guillelmum Claretum ante mortem* S. Dominci *ab Ordine Prædicatorum diſceſſiſſe, eo quod abdicationi poſſeſſionum ac reddituum conſentire nollet. Ex hac aſſertione ſaltem ſequeretur, unum ex primis ſodalibus Toloſanis profeſſioni ſtrictioris paupertatis reſtitiſſe. Sed Joannem a ſancta Maria hic hallucinatum eſſe, colligimus ex teſtimonio Bernardi Guidonis, qui apud Edmundum Martene in Collectione ampliſſima veterum ſcriptorum tomo* 6 *col.* 432 *de illo ſancti Fundatoris ſocio tradit ſequentia:* Frater Guillelmus Clareti Apamienſis, Prior Ptoliaoi anno MCCXVIII, item MCCXIX, item MCCXXII, item MCCXXIV, item MCCXXIX, ſicut patet io quibuſdam litteris ipſius monaſterii, in quibus nominatus & ſcribitur Prior. Hic tranſtulit ſa ipſum ad monachos albos Ciſtatciaoſis Ordinis, in abbatia de Borboua Apamienſis diœceſis (*hoc monaſterium vulgo* Bolbona *vocatur, & in comitatu Fuenſi ſitum, nunc ad diœceſim Mirapicenſem pertinet*) ut audivi dicl, & ad eos transfarta monaſtetium voluit; ſed, nolante Deo, minime valuit. De quo Fratre Guillelmo habatut etiam ſupta intet Fratres, qui cum beato Dominico tegulam alegerunt, inter quos fuit unus. *Hinc liquet, Guillelmum illum ante mortem* S. Dominici *ab Ordine Prædicatorum non diſceſſiſſe, & verioſimiliter alia ratione motum eſſe, ut ad Ciſtercienſes poſtea tranſiret.* F

& quem alii ſcriptores Dominicani admittunt.

792 *Ferdinandus de Caſtillo in Hiſpaniæ Octavus Hiſtoria lib.* 1 *cap.* 32, *& Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1221 *cap. illam Flaminii ac Antonii Senenſis narrationem ſine ullo ſcrupulo admittunt; imo Malvenda eamdem ab aliqua difficultate, quæ oppo-*

ni

A *si poſſet, ibidem vindicare nititur his verbis:* Verum ne illud quemquam offendat, quod ſanctus Dominicus Fratres Toloſanos, Romam ad Pontificem appellantes, vi retinuerit, & ab incepto itinere & cauſa deterruerit, & eodite coegerit, quaſi ea in re dignitati Apoſtolicæ Sedis parum detulerit: Sciebat probe Vir ſanctus, Pontificem Honorium laudaſſe & approbaſſe, quæ in Capitulo generali de abjiciendis poſſeſſionibus ſtatuta fuerant, hæcque velle ab omnibus, niſi cum quibus ex juſta cauſa diſpenſatum eſſet, obſervari; nec eam Fratrum Toloſatium appellationem admiſſurum, cum quo Vir Dei omnia conferret. Unde certum eſt, in hac re nihil incenſulto Pontifice ſanctum Dominicum attentaſſe; ſiquidem ſecus facere ſibi inconceſſum eſſe, non ignoraret. *Verum effugia illa nos nondum movent, ut fidem adhibeamus huic hiſtoriæ, prout a Flaminio narratur.*

reſt illum Echardus acriter impugnat

793 *Nunc audiamus Echardum, qui tomo 1 pag. 73 non tantum narrationem Flaminii, ſed etiam Antonii Senenſis ſive Luſitani, aliorumque*

B *rejicit, & ſimul præfatam veſtium mutationem ex hac parte ſic evertere conatur.* Id non attenderunt primi immutationis ſcriptores; ſed poſteriores, ut Joannes Antonius Flaminius, Luſitanus, & ea iis Maleenda, eidere, qui & narrant, ſodales Toloſanos, eos nimirum primogenitos Dominici filios, immutationi revera obſtitiſſe; & quidem ita pertinaciter, ut, licet Sanctus poſt admiſſam Reginaldum Hiſpaniam petens rediſſet, eoſque, utpote non amplius viſurus, teneriſſime amplexus ſit, novum ejus habitum ea. horruerint, ac induere detrectarint. Imo amplius. Etſi anno MCCXX in comitiis primis, Bononiæ ſub Sancto habitis, nova illa habitus forma præcepta fuerit, mortuo tum Reginaldo, & viſione omnibus jam revelata, Toloſanos adhuc non ſolum non acquieviſſe, ſed ſummum Pontificem appellaſſe, Romamque procuratores litem conteſtaturos miſiſſe, quos niſi caſu Bononia tranſeuntes Dominicus, adhibito brachio ſeculari, apprehendiſſet, ac ſeverius caſtigaſſet, Ordo naſcens funeſtiſſimum ſchiſma eum maximo Eccleſiæ ſcandalo paſſurus erat.

variis argumentis

C 794 Hæc referre *eiſum* eſt, ut, quæ immutationis defenſores fingere ac devorare coguntur, omnibus pateat. Nam iſta omnia putidiſſimam eſſe fabulam certo certius eſt, cujus oec apud Jordanum, nec in Vitis Fratrum, quo in libro noſtrorum defectus nec omittuntur, nec palpantur, nec apud ullum ſcriptorem æqualem aut ſupparem, vel leviſſimum veſtigium. Toloſanos itaque ſodales Dominico ſumma animorum conſenſione conjunctiſſimos ſemper fuiſſe, certiſſimum eſt. Neque ſanctis illis Ordinis lapidibus primariis ejuſmodi protereia niſi per ſummam calumniam tribui poteſt. Scio, noſtros Soegium & Percinum fabulam illam Flaminianam ex eo refellere, quod ceſſint, Toloſanos ita Sancto ſemper obſecutos, ut ad primas ipſius litteras continuo novum habitum aſſumpſerint. Verum ea non promptius, revera non reluctatos, quia revera nulla facta eſt immutatio? Factam enim, nemine reluctante, Flaminii ſequaces ſibi perſuaderi difficillime patientur.

795 *Non intelligimus, qua ratione Echardus contendat, ab immutationis defenſoribus fabulam Flaminianam diverendam eſſe: nam illa veſtium mutatio ficti potuit, nemine Fratrum reluctante, ſed iſte ipſe Echardo, reſtricta eſt paupertas, & decreta abdicatio poſſeſſionum ac reddituum, nullo repugnante, tametſi hac paupertatis reſtrictio magis, quam exigua habitus mutatio, illos commovere potuiſſet. Quid ſi tum Soegio & Percino dicamus, ſub initium utrique mutationi oppugnaſſe patres Toloſanos, qui mox facti penitentes Sancto obtemperaverint? An propterea mendacia fingere, ac fabulas devorare cogimur? Stat enimvero hactenus intentaſſe veſtium mutatio, quam ſuperius antiquis teſtimoniis confirmavimus, licet aliqui, aut nulli, eidem contradixerint. Libenter tamen fatemur, hæc argumenta Echardi tantum apud nos effeciſſe, ut erudam Flaminii hiſtoriam de fictione ſuſpectam habeamus, & mitigatam Antonii Senenſis narrationem judicemus prorſus incertam, cum præſertim nullas veterum de hac diſſenſione memineris.*

796 *Cæterus judicium ferre poterimus de epiſtola, quam nonnulli auctores Dominicani exiſtimant, hoc tempore ab ipſo S. Dominico ad Fratres Poloniæ datam eſſe, & cui Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1220 *cap.* 8 *præmittit ſequens elogium:* Ex hoc Capitulo generali (*agit ibi de ſecundis generalibus Ordinis comitiis, ſeu ſynodis, quibus ſanctus Fundator interfuit*) aut mox ab ejus celebratione, datas a ſancto Dominico litteras publicas & patentes ad Fratres provinciæ Poloniæ, quibus eos ad omnem virtutem, & regularis diſciplinæ cultum vehementer hortatur, vetera illius provinciæ monumenta teſtantur. Eas litteras, pretioſiſſimum divini Patris theſaurum, e vetuſtiſſimo codice deſcripſit Abraham Bzovius in Hiſtoria Prædicatorum Poloniæ, dignas plane, quæ ſempee & ubique legantur, cordibuſque Prædicatorum altius infigantur, tamquam aurea quædam documenta, hic inſerimus.

Malvenda, aliique a Bzovio decepti,

E

797 *Deinde ibidem recitat ipſas litteras, quæ apud illum ſic ſonant:* Filius & Fratribus Charitiſſimis, univerſis Prioribus & Conventibus Ordinis Prædicatorum per provinciam Poloniæ * conſtitutis Frater Dominicus * fervus humilis in conſolatione ſancti Spiritus gaudium & ſalutem. Quotidiana * de omnium veſtrum profectu & ſalute ſolliciti, & annua vot axhortatione admonere conſueti, ecce iterum celebrato Capitulo generali, quaſi annuum noſtræ ſervituris tributum veſtræ charitati rependimus, charitatis debitum in hoc exſolventes, quod quanto magis ſolvimus, plus debemus. Itaque, Fratres mei deſideratiſſimi & dilectiſſimi, gaudium & lætitia cordis mei, per Dei miſericordiam obſecramus, ac per charitatem ſancti Spiritus conteſtamur, ut inter mundanas varietates & fluctus feri maris, in quibus reproborum confuſiones, ut cernitis, deprimuntur *, eos qui ad vitam Religionis, Dei adſpirante gratia, confugiſtis, ad portum cæleſtis patriæ inde continuis deſideriis & indefeſſis laboribus contendatis.

S. Dominicus tributum ſolvit epiſtolam encyclicam,
* *al.* Provincie
* *al.* Johannes
* *forſan* Quotidie

F

al. deſpumantur

798 Intumeſcentes adverſitatum procellas & tentationum varias tempeſtates magna fide calcatores, & ad Chriſtum, poteſtati malis dominantem, & motum fluctuum ejus mitigantem, confidenter & alacriter properantes feſtinate, charitſſimi, ingredi in requiem, qui alios feſtinare monetis. Eſtote vigilantes, qui alios ad vigilantiam excitatis. Eſtote omni puritate & ſanctitate conſpicui, qui fideles ad ſanctimoniam invitatis. Calceati pedes in præparatione Evangelii, fraterna charitate eſtote concordes. Humilitatis & obedientiæ [perſuaſores, Chriſto humillimo

tamque ſub ejus nomine

AUCT. G. C. millimo & obedientiſſimo] vero Dei Patris Filio vos exhibere conformes, ut angelicum veſtræ profeſſionis officium eondignis actibus honoretis, qui in ſalutis humanæ officium * miſſi eſtis. Divinis aſpectibus in omni loco reverenter aſſiſtite, & proximorum ædificationi fideliter miniſtrate, ut ignito prædicationis eloquio, & ſalutari in confeſſionibus conſilio, abunde poſſitis. Scripturas divinitus inſpiratas, & legem Domini immaculatam, convertentem animas, audiendo, meditando, ſerutando ſectemini, ſtudio ſemper utilium inſiſtentes, & curioſitatis diſpendium evitantes.

* al. miſſerium

* 799 Et quoniam linguam veſtrum ſacratiſſimis eloquiis confectatam decet exhibere orationem charitatis, non officium vanitatis, ſermo veſter ſemper ſit ſale conditus, ut det gratiam audientibus, & reſumpta cenſura ſilentii, quæ jam minus reverentes ac patenter a quibuſdam veſtrum noſcitur eſſe projecta, argentum veſtrum & aurum conflate, verbis veſtris ſtateram juſtam facite, & frænos rectos imponite ori veſtro. Sit B vobis ſermo vivus & efficax, omne vanum & non planum reſpuens, lingua placabilis, lignum vitæ, verbum ſanctum & irreprehenſibile, quod adverſarius reveretur, quo ædificetur proximus & Dei gloria dilatetur. Ferveat in cordibus veſtris animarum luerandarum zelus [ineſſabilis,] ardens & acutus, quem regat tactu, dirigat diſcretio, temperet converſatio manſueta. Et quoniam vos in eminentiſſima ſpecula conſtitutos oculi multorum reſpiciunt, & a vobis magis virtutum exempla ſequuntur, quam ornamenta ſermonis, mittamus manum ad fortia, digitis myſtham probatiſſimam diſtillantes, rigorem * in operibus, perſeveranciam in adverſitatibus exhibentes, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum, ſpe concepta, cæleſtium ſecura mente convivium præguſtemus in terris, quo nobis eſt in æternitatis abundantia perfruendum. Valeo, ut vigeat fraternitas veſtra in Domino Jeſu Chriſto, meque inutilem ſervum veſtrum eum tociis habete veſtris orationibus commendatum.

perperam edidimus,

* al. vigorem

cum ſpectet ad ſequentem Theutonicum qui illum anno 1350 Londoni ſcripſit.

800 *Cum hæc epiſtola non ſit indigna* S. Dominico, *& ſingulis ſeptimanis ſub ipſius nomine in Conventibus Poloniæ publicitus prælegi conſueverit, ut Molvenda ibidem ea Bzovio refert, non mangnopere miramur, Michaelem Pium in Progenie* S. Dominici *lib. 2 cap. 61, & Nicolaum Janſenium lib. 5 Vitæ cap. 55 illam ſancto ſuo Fundatori adſcripſiſſe. Eine etiam Romani editores Cruſtationibus Prædicatorum, anno 1620 earuſis, eamdem ſub nomine* S. Dominici *præfiacrunt. At omnes illi a Bzovio decepti errarunt: nam hæc ipſa epiſtola Jeanni Theutonico, quarto totius Ordinis Magiſtro generali, evidenter tribuenda eſt,* eum ea Actis Capitulorum generalium manuſcriptis, *inquit Echardus tomo 1 pag. 113,* adhuc ubique ſervatis certiſſimum ſit, non beati Dominici, ſed noſtri Joannis a Wildeshuſen ſœtum eſſe. *Joannes autem ille anno Chriſti 1350 has litteras dedit in Capitulo Londinenſi, ut patet ex eorumdem clauſulis, quæ tom. 4 Theſaur. et anecdotorum col. 1699 ſic habent:* Valete & vigeat fraternitas veſtra in Domino Jeſu Chriſto, meque inutilem ſervum eum ſoeüs viæ noſtræ habete in veſtris orationibus commendatum. Datum Londoniis in Capitulo generali. *Ceterum illa Joannis Theutonici epiſtola, quam eruditiſſimus Edmundus Martene in laudato Theſauro anecdotorum a tom. 1697 inter Capitula generalia Prædicatorum ex Mſ. Toloſano edidit, eam jam vidiſſe videtur Echardus, ſi poſtiſſimum extipius illam majoris momenti diſcrepantiam, quam ſuperius in margine notavimus. Quapropter non ſatis clare intelligimus, qua fide Bzovius eamdem epiſtolam primus* S. Dominico *attribuere potuerit. Nunc diſcutiamus reliqua, quæ Sanctus ante ultimum morbum revera geſſit.*

C

D

Sanctus forte Mediolanum diverſit,

801 *Sic Puricellus in Diſſertatione Nazarianæ cap. 109 num. 57 ex Ambroſio Taegio citat ſequentia:* Poſt celebrationem Capituli beatus Dominicus domini Hugolini ſæpe dicti, legati in Lombardia, curiam viſitavit. Regredieus notem a legato circa finem menſis Julii, venit Bononiam valde laſſus: æſtus quippe erat magnus, & labor itineris fuerat multum gravis. Tunc ægrotare cœpit ex infirmitate, qua deceſſit. *Similia apud Theodoritum de Appoldia Inferius num. 232 legimus. Ex his quidam ſcriptores inferunt, Sanctum in illo itinere rurſus ad civitatem Mediolanenſem diverſiſſe. Hinc ſuſpicari quis poſſet, Sanctum tunc tantummodo Mediolani cum Cardinale Hugolino, legato in Lombardia, de negotiis Ordinis ſui egiſſe, cum Carolus Sigonius lib. 17 in hiſtoria Regni Italiæ, ad annum 1220 de* S. Dominico *ſic* E *obiter meminerit:* Mediolano reverſus, cum adhuc de via langueret, per totam noctem cum Ventura Ptiore & Rodulfo procuratore de ſtatu Ordinis conſultavit, ac poſtridie vehementi tenrari febri cœpit; quod ut ille ſenſit, vitæ ſibi adeſſe finem intelligens, Fratres advocavit, ac teſtamento facto teſ familiæ ſuæ compoſuit.

quando non diu ante mortem Venetiis Bononiam tranſ. ſit,

802 *Ina At ipſe Frater Ventura, triſtis oculatus, qui hic a Sigonio allegatur, in Proceſſu Bononien ſi apud nos num. 7 diſerte aſſerit,* S. Dominicum *tunc Venetiis, ubi Cardinalis Hugolinus erat, Bononiam rediiſſe, at patet ex ſequenti ejus triſtimonio:* Item dixit, quod circa finem menſis Julii, ſicut de tempore exedit, fuit reverſus de curia domini Hugolini, tunc temporis Oſtienſis epiſcopi & Apoſtolicæ ſedis legati, & nunc ſummi Pontificis, qui erat Venetiis, ſicut ipſe certiſſime exedit de loco, & rediit Frater Dominicus valde laſſus, & licet ſic fatigatus eſſet, locutus fuit eum ipſo teſte, qui tunc fuit novus Prior, & Fratte Radulpho, uſque ad magnam partem noctis de facto Ordinis. *Quamvis hoc triſtimonium cum narratione Sigonii aliorumque pugnare videatur, tamen cum ea haud difficulter conciliari poteſt, ſi dicamus,* S. Dominicum *in reditu illo Viarto Mediolanum divertiſſe, atque inde Bononium reverſum eſſe. Jam paragrapho ſequenti promiſſæ reſervimus aliqua Sancti geſta, quæ in Actis noſtris amiſſa ſunt, aut alia modo narrantur, & quæ certo tempori aſſigere non potuimus.*

F

§ XLIII. Aliqua Sancti geſta, quæ ad certum tempus reduci non potuerunt.

Sanctus aliquando eundem clauſtrum ingreditur,

Etſi in decurſu hujus Commentarii nonnullas S. Dominici *actiones ex conjectura ad determinatum tempus præterpropter reducere conati ſimus, tamen alias, nulla temporis nota diſtinctas, huic paragrapho reſervavimus, inter quas primo loco nobis occurrit duplex miraculum, quod in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 13 *exponitur his verbis:* Venit aliquando beatus Pater ad quemdam religioſum cooveotum, poſtquam omnes

lectos

A lectos ſtraverant; & timens eos inquietare, proſtratus ante portam cum ſocio rogavit Dominum, ut ſine eorum inquietudine ſuis neceſſitatibus provideret. Mira res! ſic enim proſtratos, ut erant fotis, ſtatim invenerunt ſe ingreſſus. Hoc ei idem accidit, cum eſſet in conſiſtatione hæreticorum cum quodam Converſo Ordinis Ciſtercienſis, viro valde devoto: venit enim ſero ad quamdam eccleſiam, & clauſam invenientes, cum oraſſent ad oſtium, ſe deintus ſubito invenerunt, & totam illam noctem orationibus dederunt.

arcana cordis videt, 804 *In iiſdem Vitis Fratrum part.* 4 *cap.* 2 *aliud exemplum, quod* S. Dominicum *arcanorum conſcium probat, ita narratur:* Dum iret quidam Frater ad quamdam ſibi injunctam obedientiam, obviavit beato Domiuico a prædicatione redeunti. Poſt aliqua ergo verba quæſivit ab eo Sanctus, an aliquam portaret peconiam: ſenſit enim in ſpiritu, cum non regulariter iret. Dictus ergo Frater ſe deprehenſum videns, humiliter ſe habere confeſſus eſt: qui * ſtatim juſſit projici, & ei condignam pœnitentiam pro hujuſmodi exceſſu injunxit. *Huic ibidem ſubjungitur alterum memoratu dignum, quod cap.* 6 *ejuſdem partis in Ms. noſtro ſic correctius legitur:* Quidam Frater magnæ auctoritatis in Ordine, vitæ & famæ præclaræ in provincia Lombardiæ narravit, quod cum eſſet novitius tempore beati Dominici, & quadam nocte poſt Matutinas nate aliquantulum obdormiſſet, audiit vocem dicentem ſibi: Vade, iterum rade caput tuum. Qui caigilans interpretatus eſt, quod iterum monerentur confiteri, & malius dicere circumſtantias omnes. Unde ad * beatum Dominicum ſe proſternens, confeſſus eſt omnia cum contritione & majori attentione, quam prius feciſſet. Qui cum poſt modicum paululum recapiſſet quietis, vidit angelum deſcendentem de cælo, & in manu portantem coronam auream miro modo ornatam, & appropinquans poſuit in capite ejus. Caigilans ergo Frater ſe multum conſolatum invenit, & gratias egit Deo.

** Ms. quam*

B

** al. ante*

Fratrum energumenum liberat, 805 *Denique parte* 4 *ejuſdem Operis, hiſtoria de Fratre energumeno, quæ poteſtatem* S. Domiciei *contra dæmones oſtendit, in Ms. noſtro codice cap.* 14 *ita refertur:* In Conventu Bononiæ contigit, quemdam Fratrem Converſum ſubito a dæmone vexari graviſſime. Converſi ergo ſurgentes (quia jam lectos intraverant vocaverunt magiſtrum ſuum, dehinc beatum Dominicum, qui tunc in domo erat: qui præcepit, eum ad eccleſiam deferri, quem vix decem Fratres portare potuerunt. In ingreſſu autem eccleſiæ exſufflans, extinxit omnes lampades uno flatu. Cum ergo multis modis eum dæmon vexaſſet, dixit ei beatus Dominicus: Adjuro te per Chriſtum, ut dicas, quare vexas iſtum Fratrem, & quando, & quomodo huc intraſti. Reſpondit: Vexo eum, quia meruit: bibit enim heri in civitate ſine licentia & ſua ſigno crucis; unde tunc intravi in eum in ſpecie bibitoris *; imo ipſe me hibit cum vino. Interea pulſatum eſt ſignum ad Matutinos. Et ait dæmon: Amodo hic manere non poſſum, quia ſurgunt aliqui ad Deum laudandum. Et recedens dimiſit Fratrem quaſi mortuum in terra: Fratres autem tulerunt ipſum in infirmatorium, & mane ſanus ſurrexit, neſciens, quid ſibi acciderat. Hoc autem narravit Magiſtro Frater, qui interfuit. *Ex hac narratione quidem ſcimus, id Bononiæ contigiſſe; ſed cum* S. Dominicus *inter mortuos Chriſti* 1219 *& 1221 ſæpius aliqua tempore in ea urbe fuiſſetur, & identidem ex illa ad quaſdam Italiæ civitates excurrerit, ut ſupra demonſtravimus, ad certum annum referre non poſſumus hæc & ſimilia, quæ jam ſequuntur.* AUCT. G. C.

** al. bibionis*

C

additum ab eodem non caute cuſtoditis scriptor cautior, 806 *Sanctus Antoninus part.* 3 *Chronicorum tit.* 23 *cap.* 2 § 1 *ſummam caſtitatis curam, quam* S. Dominicus *in ſuis Fratribus requirebat, indicat hoc ſevero exemplo:* Cum quadam vice beatus Dominicus cum Fratribus tractaret de aliquo negotio Bononiæ, ſacriſta vocavit unum de iſtis Fratribus ad audiendam confeſſionem uxoris mulieris, ut creditur, dixitque ei: Vos pulchra mulier petiit vos; vaite cito. Et quamvis ſubmiſſe dixerit, audivit in ſpiritu pater Dominicus, & zelo honeſtatis torbatus, dixit ſacriſtæ: Confiteor reatum tuum; Deus fecit mihi notum, quod tu portabas ocaulum. Et veniam peteotem diſciplinavit fortiter & diu, ita ut Fratres moverentur ad compaſſionem propter livorem verberum. Et ait: Vade, fili; didiciſti de cetero qualiter incucaria feminam, ut do colore non judices: ora & tu, ut Deus te faciat pudicum. *Veroſimiliter ſanctus hiſtoricus id hauſit ex Theodorico de Appoldia, qui infra num.* 411 *eumdem rem narrabit. Sed apud biographos, Theodorica antiquiores, nihil ſimile invenimus.*

D

E

damnoveri ſibi contra ſeſſionem Fratribus infidiantem, 807 *Etiam ignoramus, in cujus anni tomum ratione Bononienſi acciderit mira illa res, quam laudatus* S. Antoninus *in Opere meo citato tit.* 23 *cap.* 4 § 6 *narrat hoc modo:* Cum B. Dominicus eſſet Bononiæ, diabolus in forma juvenis laſcivi nec ceſſit ad Conventum Prædicatorum, & petiit ſibi a ſacriſta dari unum confeſſorem. Et adducti ſunt ſucceſſive quique Fratres confeſſores. Et hæc erat cauſa, quia ita affecit & inflammavit primum confeſſorem ex ſuis verbis turpibus, quod furiavit ab auditione confeſſionis; & voluit audire uſque in finem illas abominationes. Similiter fecit ſecundus, tertius, & quartus. Similiter autem recedebant, nec cauſam dicebant, ne confeſſionem revelarent; quia ex parte eorum confeſſio ſacramentalis erat, cum crederent, hominem eſſe, ſed non ex parte diaboli.

& ſibi etiam confiteri volentem abigit, 808 Tunc ſacriſta accerſivit beatum Dominicum, conquerens coram eo, quod quicquam Fratres non potuerunt unum peccatorem audire ſubdens: Scandalum magnum! Fratres prædicant pœnitentiam, & volunt peccatoribus pœnitentiam imponere. Tunc beatus Dominicus recedens a lectione, oratione, & contemplatione, accelſit ad eum in eccleſiam, &, ut vidit, cognovit eum, ipſique dixit: Cor, maligne ſpiritus, ſub hac pietate ſentas ſervus Dei? Et durilſime increpavit eum; qui evaneſcens, eccleſiam dimiſit fœtidam odore ſulphuris: placatuſque aſt exinde ſacriſta contra confeſſores illos indignatus: *Similia in Actis Appoldiæ infra num.* 417 *& ſequente legemus. At etiam hactenus reperire non potuimus ullum hujus rei narratorem, qui ætate Theodoricum antecedit: quamvis enim Cæſarius Heiſterbacenſis lib.* 3 *Dialogorum cap.* 26 *mirabilem hiſtoriam referat de dæmone, qui peccata ſua ſacerdoti confitebatur, tamen hæc ab illa multum diſcrepat.*

F

vinam hæ ſpiritu ſui mirabiliter conſervat, 809 *Nec videtur etiam certo tempori affigi poſſe, quod Flaminius in Vita* S. Dominici *lib.* 1 *fol.* 33 *verſa ſic narrat:* Poſt hæc beatus Dominicus Bononiam redicus, in Orvietenſi agro ad quemdam hoſpitem ſuum divertit, qui quoties Vir ſanctus ea iter faciebat, hoſpitio illum benigne ac libetaliter excipiebat. Locus ille ſan-

A ſta Chriſtina dicitur. Tunc forte ingens grandinis tempeſtas repente oborta eſt, quæ vineas in eo tractu omnes præterquam hoſpitis antedicti vaſtavit; qui tanto motus miraculo, multo magis Prædicatorum admiranda & venerans Ordinem, ſtatuit & juſſit, ut ſua perpetuo domus Prædicatoribus pateret, qui ob ſuam in eos liberalitatem non ſolum vineæ ſuæ fructum illæſum vidit, ſed etiam uberiorem ſolito & multo meliorem aſpectus eſt. *Theodericus de Appoldia inſerius in Actis* S. Dominici *num.* 342 *idem miraculum fuſiori ac diſtinctiori narratione exponit; ſed nullam temporis notam ladicabile.*

de ejus alterius miraculi tempore Malvenda diſputat.

810 *Interim Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad eandem Chriſti* 1221 *cap.* 28 *circa tempus hujus miraculi ſic conjecturas ſuas proponit*: Sed de tempore, *inquit*, quo tantum miraculum contigit, non levem ſentio difficultatem: nam Flaminius ait, accidiſſe tunc, quando, poſtquam ſanctus Domoicus revertens ex Hiſpaniis, Romamque adiens, inde Bononiam rediret. At diligenti temporum inſpecta ratione, jam ſuperius diximus, reditum eum ſancti Dominici e Roma Bononiam ad extremum anni MCC-
B XIX contigiſſe, quando jam penitus vindemia perfecta erat, nec grandine vineæ poterant vaſtari. Numquam putabimus, Flaminium, virum diſertum & pium, iſta oarrantem incertis & forte fallacibus rumoribus adductum, ſed compertа ſibi ea veteribus memoriis expreſſiſſe, tametſi in tempore lapſum. Nos ex ducta rerum geſtarum ſancti Patris, ad certam chronologiam his noſtris Annalibus explicatam, exiſtimare aliud non poſſumus, quam in eo itinere, quo Vir Dei, poſtquam ex Hiſpaniis & Galliis Bononiam ad finem æſtatis anni MCCXIX veniſſet, ſtatim ea ex urbe Romam ſe contulit, illud miraculum apud Orvietenſem agrum contigiſſe: inſtante enim vindemia, veriſimile eſt, ſanctum Dominicum Orvietum pervenille; niſi dicamus, anno MCCXXI, quando ſanctus Pater Florentiam, Viterbium, & forte Romam adiit, in reditu Bononiam, illud miraculum accidiſſe, nempe menſe Maio, quando vineæ florere incipiunt.

Flaminius etiam refert miraculum incertum.

811 *Ea, quæ hactenus hoc paragrapho retulimus, facti certa ſunt, etiamſi determinatum illorum tempus aſſignare non poſſimus. Veram non de tempore dumtaxat, ſed etiam dubitamus de*
C *ipſa re, quam Flaminius in Vita* S. Dominici *lib.* 2 *fol.* 47 *verſo ſic narrat*: Tantus creverat in beatum Dominicum populi Bononienſis cultus ac reverentia, admiratio tanta ſanctitatis, & audiendi concionantem adeo vehemens erat deſiderium, ac tantus conſequebatur ea ex re animarum fructus, ut, cum modo in hoc templo, modo in illo, ut rogantibus morem geſſeret, concionaretur, non ad id templum populus, ſed ad eum, ubi commorabatur, divi Nicolai ſequens conveniret, ut eundem illum comitaretur. Die quadam cum multitudine ita confluentis populi, duo ſcholaſtici facti ſunt illi obvii, cum nondum ex templo divi Nicolai receſſiſſet; quorum alter propius accedens, ait: Rogote, Pater, ut meorum peccatorum, quæ ſum omnia confeſſus, mihi veniam a Deo impetres. Se libenter id factorum, continuo reſpondit, & ad aram templi unam acceſſit, ac brevi oratione uſus, ad eum rediit ac dixit: Bono, fili, animo eſto, & crede tibi Deum ignoviſſe. Hoc audiens alter, idem ab eo petiit ac impetravit. Sed Vir ſanctus ab oratione ad eum reverſus dixit: Non poteſt, fili mi, Deus falli. Tua confeſſos delicta es, ſed non omnis: nam tibi pudor obſtitit, quo factum eſt, ut unum reticueris; ac ſeorſum ducto, quod illud eſſet, dixit. Vera juvenis dixiſſe Virum ſanctum affirmavit, ac delicti illius vere pœnitens ab eo receſſit. *Neſcimus, unde Flaminius erueric ea, de quibus veteres biographi omnino ſilucrunt. Quare tulgimus antiquius teſtimonium, antequam huic miraculo certam fidem adhibeamus.* AUCT. G. C.

812 *Multo magis dubitamus de duobus aliis prodigiis, quæ laudatus Flaminius in eadem Vita fol.* 38 *& ſequente ſic refert*: Concionantem per diverſa loca (*nempe* S. Dominicum, ut *in antecedentibus patet*) & audientem benigne ſibi confiteri delicta volentes, feliciſſima illum Virgo, quæcumque agenda eſſent, admonebat. Ante omnia jubebat, ut ſuum Pſalterium multa eſſet confitentibus, dum eos abſolveret; ac inſuper, ut eos eum Roſariis conſcriberet. Cum ergo pie mandata Matris ſedulus exſequeretur Filius, in mulierem quamdam Romanam incidit, cui confeſſa multam ejuſmodi ſeptem dierum indixit; dein hortatus eſt, ut per totum dicere E annum Pſalterium, non multa quidem nomine, ſed ſolo Dei Genitricis honore, ne gravaretur, a qua id inſtitutum ac mandatum eſſet. Ac, ne cauſari occupationes & impedimenta poſſet, permiſit, ut eundo, ſedendo, & alia quælibet agendo id faceret, & quocumque tempora vellet. Sed illa omni ejuſmodi detrectavit, nec ſuaſo & adhortationibus ſancti Viri potuit adduci, ut illud admitteret. *& deinde duo alia prodigia,*

813 Poſt hæc aſſuit illa die quodam, beato Dominico ſacrificanti; cui dum eſſet intenta, ablata corporeis ſenſibus, ad tribunal æterni Judicis rapta eſt, ubi prius accuſata graviter, quod moleſtam ſibi a Famulo indictam Chriſti reſpuiſſet, attrocibus deſtinata ſuppliciis fuit; quæ Genitricis mox recordata Dei, opem illius imploravit. Affuit illa continuo, deque pœnis eximit. Affuit & beatus Dominicus cum multis ſoiculis, Roſarii numerum continentibus, de quibus unum manibus Virgo feliciſſima ſumpſit, & in lance poſuit: in altera vero lance quidquid boni mulier illa omquam egiſſet, aut agere quiſquam poſſet; & Roſarii par pondus inventum. Tunc Dei Mater ad illam converſa; Muleta m, F *inquit*, Famuli contempſiſti mei, nec voluiſti Roſationum adſcribi numero. Jam videre potes, quantum erraveris, & quantam vim Roſarium meum habeat. Reſtituta ſenſibus mulier, quantum deliquiſſet, intellexit, &, omni ſublata mora, ſecis omnia, quæ ſanctus Vir juſſerat, pro quo felicem vitæ exitum ſortita eſt. *nullis temporum characteribus diſtincta*

814 *Deinde is auctor ibidem hanc mox alteram fabjungit*: Cum in Italia quoque Pſalterium publicaret, & ad id vehementi adhortatione populos accenderet, quidam equea morus vehementer ad eum venit, & ſua delicta confeſſus eſt. Quod ubi fecit, ait illi beatus Dominicus: Tu quidem parva delicta confeſſus es, ſed rericuiſti magna; &, quæ eſſent, diais: nam dabat illi Deus, ut ſæpe arcana etiam cordium ooſſet. Stupuit eques & air: Ii, quibus confiteri ſolemus, non iſta nos docent; & quis docebit, ubi tu, Pater, diſceſſeris? Tunc beatus Domiuicus; As ego magiſtrum, inquit, tibi relioqnam, qui te numquam deſeret. Is erit Roſatii funiculus, in qno calculi quinque magni erunt, qui toties dicendam orationem Domoicam moneus; ſequuntur illos quinquaginta minores, numerum Angelicæ ſalutatioois compleni. Qoiuque autem illi *& non paucorum notis ſuſpecta de filiano*

majo-

A majores hoc ordine hiſque coloribus diſtincti erant. Et primus quidem, in quo diverſitatem videbis colorum, variis figurat flagitia, quæ ab hominibus in Deum, in ſe ipſos, & in proximum, quæque cogitatione, verbo, deſidia, & opere patrantur. At decem minores, qui ſequuntur, calculi particularis deſignant peccata. Secundus major ſuo pallore mortis tibi memoriam ſuggerit, quali ſunt colore mortuorum cadavera. Decem, qui poſt illum ſunt, minores diſcrimina monent, quæ morienti homini accidere poſſunt. Tertius igneo colore iram in peccatores æterni Judicis iudicat, qui pro qualitate meritorum ſententiam in quemlibet prolatorus eſt. Decem minores, qui poſt illum ſunt, periculi indicant, quæ tali tempore acciduut. Quartus atro colore infernos cruciatus; minores decem particulares inferni pœnas oſtenduut. Quintus deniqne aureus cæleſtis patriæ lætitiam, minores decem particularis illius gaudia demonſtrant. Hic eſt magiſter, quem tibi relioqoo: hic te vivendi modum, & quomodo vitauda ſint flagitia, docebit, ſi diligenter in eo, quæ dixi, conſideraveris.

B

in Alano Rupenſi narrat.

815 Lætanter hæc excepit eques, & ſancti Viri conſilium ſecutus, ita Pſalterium magnæ Virginis accepit, ot illod poſtea non omiſerit: quod dum die quodam proferret, putavit, ſe videre, quoties angelicam Salutationem repetebat, angelum in ipſius Virginis manu ponentem lapidem, in magnitudinem mox ſe dilucidiſſimam miram excreſcentem, [&] ita eum totum peregiſſet Pſalterium, de centum & quinquaginta lapidibus admirabodæ pulchritudinis ædificium fuiſſe conſtructum. Ex quo intellexit, locum in cælo unicuique parari, qui ſancti cultores Pſalterii exiſtant. *Cum hæc primo legerem, adhuc ignorans, unde Flamiuius ea hauſiſſet, ſuſpicari cœpi, iſtud fabuloſi cujuſdam ſcriptoris commentum eſſe, & ab ingenio Alani Rupenſis non multum abhorrere. At ecce, dum Alanum Redivivum leviter percurro, utrumque hoc prodigium, mulcis verborum ambagibus & variis rerum circumſtantiis adornatum, parte 3 cap. 42 & 72 reperio. Cum igitur hæ miracæ rurſus ex officina Alani Rupenſis prodeant, nobis non immerito ſpuriæ videntur; & propterea exiſtimamus, duo illa miracala nulli tempori alliganda eſſe; quamvis Malvenda in Annalibus Prædicatorum eadem ad annum Chriſti* 1219 *cap.* 28 *retulerit. Etſi autem ſimile judicium ferendum ſit de pleriſque ejuſdem Alani narrationibus, quæ in decurſu partim indicavimus, partim omiſimus, facile tamen fieri potuit, ut* S. Dominicus *mulierem aliquam Romanam & equitem quemdam Italum mirabiliter ad frugem revocaverit, quorum converſionem Alanus epiſodiis ſuis interpoſuerit, ac Roſaria applicuerit, quemadmodum ſuperius in hiſtoria Beatricis Florentinæ vidimus. Cum tamen de duplici hac converſione veteres biographi ſileant, ne quidem ſubſtantiam Flamtuianæ narrationis aſſerere audemus, donec quiſpiam in vetuſtioribus & fide dignioribus auctoribus illam aſſignaverit.*

C

quibus addi poſſit appendix S. Norberti, quæ Sanctis noſtro falſo tribuit,

816 *Vehementer etiam dubito, an ad* S. Dominicum *noſtram ſpectet, & an ei ullo tempore attenda ſit prodigioſa ſanatio, quam Joſephus Stephanus de Noriega in ſuperius laudata Diſſertatione hiſtorica* § 22 *num.* 181 *ſic pathetice narrat:* Receptos itaque in Vitenſium Canonicorum conſortium ſpectabilis puer Dominicus, eorumdem oculos & corda rapiens, cum aliquando graviter ægrotaſſet, ſanctiſſimi patris noſtri Norberti ope, ſibi archiepiſcopali ornatu appareutis, & baculo paſtorali caput infirmi leoiter tangentis, illico ſenore convaluiſſe. Quid enim faceret Pater piiſſimus? Ceſſaverat gaudium tympanorum, quieverat ſonitus lætitium, eanticuerat dulcedo cytharæ, ingemebant omnes, qui priidem lætabantur corde, luait viudemie, quaniam clamor futorus præſentiebator ſuper vino in plateis, ex quo in uno tenello palmite Dominico ad mortem jamjam crederetur infirmato Norbertina vitis. Nuper, Domine (ſd cælum clamantes auſcultsie mihi videor Vitenſes) uopce orta ex Patente noſtro, dilecto ſervo tuo Jacob, ſtella iſta matutina, Solis juſtitiæ præuuntia, nobis reſplenduit. Ut quid ergo tam celeri curſu ad occaſum properat? Noper flos iſte, ſoaviſſimo fragians odore, in terra noſtis apparuit, & jam tempus putatioois adveuit? Viadam vidimus, Auſtro flente, quod vines ouſtru ſic floroit, cue uoo videsmus, te protegente, ſpei ooſtiæ florem hone uberrimos fructus parturire, quos promittit?

Auctor. G. C.

Sanctus de immiuente ſua morte præmonitus,

E

817 Comprimite at lacrymas, veuerandi Patres: ecce nube cælo delapſus vineæ noſtiæ piso tator & euſtos pervigil Norbertus, iovidæ oum. quamque ſævieri Atropo falcem præripiens, baculo ſuo inſerendum ſuemeotum deſignat; marceſcentem palmitem foto juvat, & fœcundiſſimus pet uoiverſum orbem propagine traducendum, tenellum filium ſuum Dominicum ab imminentis mortis periculo teſervat. *Anno* 1643 *R. P. Joannes de Soſſa ex Ordine Prædicatorum in concione Hiſpanica, quam feſto S. Norberti inſtituit, idem miraculum retulit, ut laudatus ſcriptor Præmoſtratenſis in eadem Diſſertatione § 1 pag. 8 num. 7 affirmat. At propter argumentum chronologicum, quod ſupra § 11 propoſuimus, non immerito ſuſpicamur, Dominicum de Guzman, Canonicum Vitenſem Ordinis Præmoſtratenſis, cum S. Dominico noſtro confuſum fuiſſe. Quinimo propter illa, quæ in Actis Appoldianis poſtea annotabimus probabiliter exiſtimamus, ſanctum Prædicatorum Fundatorem nunquam in Ordine Præmoſtratenſi religioſam profeſſionem emiſiſſe. Quod ſi forte S. Dominicus adhuc puer in monaſterio Vitenſi aliquamdiu vixerit, & tunc intercoſſione S. Norberti mirabiliter ſanitatem obtinuerit (de ea re tamen apud veteres biographos altum eſt ſilentium) nullum certum tempus aſſignare poſſumus huic miraculo, quod ideo in hunc paregrapbum rejecimus.*

Or quæ for. ſan ad ultimum Dominicum Vitenſem pertinet.

F

§ XLIV. Ultimos Sancti morbus, & pia mors, cultuſque obſentibus facta ejuſdem obitus revelatio.

Sanctum noſtrum de morte ſua præviam revelationem habuiſſe, colligimus ex Vitis Fratrum, ubi part. 2 cap. 27 legantur ſequentia: Viſitaverat ipſe beatus Pater ſcholares quoſdam ſibi familiares; cumque recedera vellet, eis inter ceteta traoſitum ſuum prædixit, iodacens eos ad mundi contemptom & memoriam mortis. Vos, inquit, chariſſimi videtis me modo ſenom; ſed antequam veuiot Aſſumptio Domioæ noſtræ, ego ſubmotus ero de vita hac mortali; quod rei probavit eventus: nam parum ante Aſſumptionem Dominæ noſtræ a Domino eſt aſſumptus.

AUCT. G. C. *Quinimo Bartholomæus Tridentinus aſſerit, illum de imminente obitu ab angelo præmonitum fuiſſe, ut infra apud ipſum num. 13 Vitæ brevioris videbimus. Propterea tamen non ſtatim credimus Alano Rupenſi vel auctori anonymo, qui in Speculo peccatricis animæ pag. 182 certum hujus præmonitionis tempus determinat, & ibidem alia impoſitoris ſui Deiparam allegantis:* Pulcherrima virgo Maria, propter beatiſſimum Dominicum, cui ſæpius pœnas inferni oſtendiſti, & paradiſi gaudia demonſtraſti eam ordinibus Sanctorum ibidem exiſtentium, ſibique obitum ſuum per centum & quinquaginta dies ante mortem prædixiſti, & dies illos nimoi genere miraculorum plus quam umquam adornaſti, privilegiaque pulcherrima, utiliſſima, & maxima dicentibus Pſalterium tuum dudum ſibi prius oſtendendo verbis, ſignis, prodigiis & portentis confirmaſti atque corroboraſti &c.

Jam ergo convincitur Fratres, & malitia illorum minuitur eſt is,

819 *Porro* S. Dominicus *exeunte Julio anni* 1221 *Venetiis Bonoelmo everſus, le morbum incidit, "et jam ſupra tedicuvimus", & ſacræ vitæ ſuæ inſtare præſentiens, fecit eo, quo Conſtantinus Urbivetanus in Actis ejuſdem ſanctiſſimi Viri num. 45 expoſuit his verbis:* Igitur appropinquante peregrinationis termino, ſineque certaminis, quo laborum bonorum vir Dei Dominicus gloriosum fructum perciperet, coronamque victoriæ reportaret, conſtitutus apud Bonoiam, gravi cœpit corporis infirmitate laoguere. Poſitis autem ex his, qui tum aderant, filiis curam eo, teſtamentum pacis diſpoſuit, in quo præcipua tam ipſis, quam eunctis per Ordinem circumquaque diffuſis, ſalubri quadam admonitione præmiſſa, caritatis, humilitatisque paupertatis legitimam ſucceſſionem legavit; in hujus, inquam, ſtriplicis proprietate theſauri ſummopere univerſos filios heredes inſtituit, per quem nimirum illius regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe, ſecum fierent coheredes. Illud vero qua potuit diſtrictione prohibuit, ne quis umquam in ſuo Ordine poſſeſſiones induceret temporales, maledictionem Dei omnipotentis & ſuam terribiliter imprecans ei, qui Prædicatorum Ordinem, quem præcipue paupertatis decorat profeſſio, terrenæ ſubſtantiæ veterno reſpergere laboraret.

B

qui poſſeſſiones temporales in Ordinem ſuum introducens,

820 Denique circumſtantibus Fratribus, & quaſi inconſolabiliter *de* tanti Patris deſtitutione doleotibus, duleiter conſolans eos, adjunxit; Ne vos mes, filii, corporalia turbet diſceſſio, cullateous dubitantes, vos meliorem me mortuum habituros, quam vivum. Grandis ſane, ſed non vana fiducia! ſciebat enim nimirum, cui crediderat, & de repoſita ſibi eprona gloriæ certus erat, qua percepta, tanto fieret ad impetrandum potentior, quanto in potentias Domini jam ſecurior intraſſet. *Venerabilis Humbertus in Vita* S. Dominici *cap.* 53 *& Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 113 *proſet ſimilia habent, præterquam quod narrationem Conſtantini Urbivetani nonnihil ampliſicaverint. Ceterum Theodericus de Appoldia inferius in Actis, & teſtes oculati in Proceſſu Bononienſi minutiora morbi adjuncta, & ſingulavia iſtius temporis geſta diſtincte explicabunt.*

C

quod tamen neget reverendiſſimus Magiſter Bandellus,

821 *Reverendiſſimus Ordinis Magiſter Vincentius Bandellus narrationem iſtam de maledictione, quam* S. Dominicus *vibraſſe dicitur contra eos, qui primi poſſeſſiones ac redditus in Ordinem Prædicatorum induxerint, falſitatis urgeat, & ne commentitiam explodat, dum apud Malvendam in Annalibus ad annum Chriſti* 1221 *cap.* 37 *eam opinionem evertere aiitur his verbis:* Nec eſt vanum, quod beatus Dominicus inteſtimento ſuo maledictionem Dei & ſuam cuilibet inducenti reditus & poſſeſſiones in Ordine dederit; tum primo, quia in conteſtationibus factis pro canonizatione ejus per illos, qui interfuerunt morti ipſius hoc non reperitur, ſed bene i. ſtud: Charitatem habete, humilitatem ſervate, paupertatem voluntariam poſſidete. Tum ſecundo, quia in Legenda antiqua ipſius, quæ dicitur fuiſſe edita a beato Jordane, talis maledictio ſcripta non invenitus. Tum tertio, quia in Capitulo apud Argentinam celebrato anno MCCLXII *(lege annum* 1260, *quo in urbe Argentinenſi i. ſtud Capitulum habitum eſt)* mandatur omnibus Fratribus, ac utantur Legenda beati Dominici, quæ fuit edita a beato Jordane, & eſt inſerta in Lectionariis antiquis, & aliæ deinceps non legerentur. In prædicta autem Legenda, quæ eſt in antiquis Lectionariis, talis maledictio non habetur.

D

& opinionem ſuam ex ſcriptis quorundam auctorum,

822 *At illa argumenta, quæ reverendiſſimus ſcriptor hujus narrationi opponit, non ſatis firma ſunt, et jam pacto oſtendere conabimur. Primo non ſequitur, impetrationem illam eſſe fictitiam, quia teſtes ſynchroni & beatus Jordanus de ea nos meminerunt: jam enim per decurſum hujus Commentarii ex Conſantineo Urbivetano, venerabili Humberto, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque variis retulimus, & infra in Actis Appoldiani plura narrabuntur, quæ tamen antea non ſtatim fabulis annumeranda ſunt, licet hæc ab ocularis teſtibus & beato Jordano fluxerint. Unde Gerardus de Frachelo in Vita Fratrum part.* 2 *ſpicilegium Actorum* S. Dominici *conſcripſit, aſſ jam ab aliis ample geſtorum ejus meſſis collecta eſſet, & ibidem cap.* 2 *de hoc labore ſuo ſic nos præmonet:* Non debet videri ſuperfluum, ſi ea, quæ ab ipſis compilatoribus Legendæ beati patris noſtri Dominici fuerunt omiſſa vel ignorata, quaſi ſpicas elapſas de manu metentium colligamus.

E

falſaque hypotheſi fruſtra probare nititur,

823 *Præterea in comitiis Argentinenſibus anno* 1260, *quæ reverendiſſimus Bandellus pro opinione ſua allegat, nullum ſit verbum de Legenda* S. Dominici, *quam beatus Jordanus dicitur edidiſſe; ſed in iis apud Edmundum Martene tomo* 4 *Theſauri anecdotorum col.* 1729 *tantummodo mandat Magiſter, quod Fratres utantur Legenda beati Dominici, quæ inſerta eſt in Lectionario, & aliæ deinceps non ſcribantur. At tunc Lectionaria inſerta erat Legenda* S. Dominici, *quam Humbertus concinnaverat, et Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 143 *& 147 ex ipſo Humberti autographo evidenter demonſtrat, Si neceſſe foret, pluribus argumentis probari poſſet, Lectionarium iſtud ab Humberto ordinatum, & ante comitia Argentinenſia anni* 1260 *jam in tota Ordine Prædicatorum receptum fuiſſe: Id etiam patet ex codice noſtra membranea* P. Ms. 12, *in quo Vita* S. Dominici *le Lectiones diviſe eſt, & ubi legimus ſequentia:* Illud autem Pater aggregius quanta potuit diſtrictione prohibuit, ne quis in hoc Ordine poſſeſſiones indueeret temporales; maledictionem Dei & ſuam terribiliter imprecans ei, qui hunc Ordinem, quem præcipuus paupertatis decorat profeſſio, terrenarum divitiarum pulvere præſumpſerit obfuſcare. *Atqui hæc ſunt ipſa verba, quæ venerabilis Humbertus in Vita* S. Dominici *cap.* 53 *habet, ut apud Echardum tomo* 1 *pag.* 36 *in notis videre eſt.*

F

824 Quo-

A *ex poſtmodum hac Sancti conſtitutio legitime mutata ſit,*

824 *Quapropter nobis magis placuit ultima ejus veteradiſſimi Magiſtri reſponſio, quam apud citatum proatme Malvendam præcedentibus argumentis ita ſubjungit:* Et dato, quod in prædicta Legenda talis maledictio eſſet inſerta, intelligenda eſt data illis Fratribus, qui ſine ulla neceſſitate & cauſa legitima, & ſine diſpenſatione Magiſtri hujuſmodi diſpenſationes induxerent. Unde reperiuntur Conventus inſtituti a beato Dominico, qui poſſeſſiones & redditus, quos tunc habebant, etiam nunc habent. *Non ignoramus, monaſterio Peuliano & forſan aliis monialium cœnobiis poſſeſſiones ac redditus relictos eſſe; ſed hactenus nobis ignoti ſunt Conventus Fratrum, qui bona hujuſmodi ſtabilia tempore* S. Dominici *poſt primam aut ſecundam Capitulum erexerint. Neutiquam tamen dubitamus, quin conſtitutio illa ſancti Fundatoris poſtmodum legitime mutata fuerit, quandoquidem concilium Toletanum ſeſſione 25 cap. 3 de reformatione omnibus monaſteriis & domibus tam virorum quam mulierum etiam mendicantium (excipe illos, qui ab hoc privilegio excluſi poſterunt) poſſeſſionum bonorum ſtabilium conceſſit aut confirmavit.*

B *quæ juſtas mutationis cauſas S. Antoninus*

825 *Sanctus Antoninus part. 3 Chronicorum tit. 23 cap. 4 § 13 videtur quodammodo hanc ſacroſanctæ ſynodi conceſſionem præſumſiſſe: poſquam enim acriter ibidem reprehenderat illos Religioſos, qui temere regulas & ſtatuta ſui Ordinis violant, in rem præſentem hæc addit:* Quod autem, ut in ſuera habetur ejus (*videlicet ſancti Fundatoris ſui*) hiſtoria, dicitur, quod quanta potuit diſtrictione prohibuit, ne quis in hunc Ordinem poſſeſſiones iodueeret temporales, maledictionem Dei & ſuam impreeans in contrarium facienti; in hoc commendatus eſt zelus ejus ad puritatem & omnino ſervandum teſtamentum ejus, ubi neceſſitas non urgeat, ne maledictionem incutrat; ſed ubi neceſſitas (quæ non habet legem, ſed ipſa ſibi facit legem, ut dicitur a q. 1 § SED NOTANDUM) ad hoc urgeat, utpote quia Fratres aliter vivere non poſſunt in numero competenti, experientia habita, quæ eſt rerum magiſtra.

etiam ante concilium Tridentinum examinavit.

C 826 Verum quia ultra prohibitionem hestiſſimi Patris eum maledictione adjuncta ea preſſe per conſtitutiones factas in Capitulo genetaliſſimo hne etiam ſtrictiſſime inhibetur, quæ conſtitutionet approbatæ ſunt ab Eeeleſia, ideo non videtur tute hoc fieri ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolieæ, quæ in hujuſmodi (eum poſitiva ſint) habet plenitudinem poteſtatis. Si enim Deus ſecundum diverſitatem temporum mutat prohibitiones & ordinationes factas hominibus, ut pater de ceremonialibot & judicialibus præceptit vetetis legis, quæ ablata ſunt in novo ſecundum litteram, cum etiam ad illa additæ ſunt multæ maledictiones Dei in tranſgreſſores eorum, & eeclesia etiam mutat ſua decreta & conſtitutiones, eum neceſſitas vel utilitas urgeat, ut de conſan. & affi. NON DEBET; nec hoc adſcribendum eſt levitati, ſed rationi: ita etiam, ſi mutatis conditionibus illius tempotis, mutetur ſeu diſpenſetur illa conſtitutio, eum aliter apparet, ſuſtentari non poſſe [nullum inde ſequitur inconvenient.] Tunc enim alii Religioſi non erant, niſi monachi, qui non mendicabant, quia non egebant; unde copioſe eleemoſynas teeipiebant. Nunc multiplicatæ ſunt Religiones quæſtuariæ etiam in utroque ſexu. Et quoniam abundavit iniquitas, teſtiguit exitas multorum, & multiplicatis penuriis eu gnerris & pompis laicorum, pareit

AUCT. G. C.

ſunt in eleemoſynis dandis, & libentius expendunt in capellis vel ornamentis ſuperfluis & pompia eeeleſiarum, quam in ſubventione paupetum. Hæc breviter & iueidenter ſint dicta, ſalvo ſemper meliori judicio. *Ex hactenus dictis liquet, conſtitutionem illam Prædicatorum juſta de cauſa mutatam fuiſſe.*

Sanctus moriturus ab publicam declarationem ſuæ virginitatis

827 *Nunc alia Sancti noſtri ægrotantis geſta proſequamur cum eodem Antonino, qui in Opere non laudato tit. 23 cap. 4 § 14 de illo hæc narrat:* Invaleſcente autem infirmitate, confortante ſpiritu, Deo infatigabiliter adhærebat, tam patienter ægritudinem illam ſuſtinens, ut ſemper jucundus & hilatis appareret, licet dyſenteria urgeretur, & febribus uteretur. Sciens annem diem mortis proximo ſibi imminere, juſſit coram ſe novitios convenire; quos ſerena facie intuens, ad amorem Dei & Ordinis, & ad devotionem religionis & obſervantiam verbis dulciſſimis hortabatur. Nec tamen ſic debilis acquievit requieſcere ſupes lectum. Exinde vocatis duodecim Fratribus diſcretioribus, Priori Conventus Fratri Venturæ (vel Bonaventuræ) de omnibus actibus ſuis generaliter eſt confeſſus, dinitque Fratribus: Eo uſque in hanc horam incorruptum eatne miſericordia Dei me conſervavit, illibatamque virginitatis munditiam cuſtodivit: quæ ut in vobis immaculate permaneat eſtitas, feminarum omnium ſuſpecta conſortia devitate. *Alia occaſione ſuperius § 2 indicavimus, & infra ex libello B. Jordani apparebit, quid ab hac periodo reſciſſum fuerit.* E

ſcrupulo angitur, quod Socium perpetuam animarum latet fabulas,

828 *Ferdinandus de Caſtillo in Hiſtoria Hiſpanica Ordinis Prædicatorum lib. 2 cap. 56 fini* lem S. Dominici *monitionem refert, & hæc narrationi addit, Sanctum poſtea remorſu conſcientiæ, ſeu potius ſcrupulo, vexatum fuiſſe, eo quod virginitatem ſuam publice coram Fratribus declaraſſet. At Soegius in Anno Dominicano tomo 3 Auguſti pag. 459 iſtud Caſtilli aliorumque auctoreum additamentum, tamquam fabulam, rotunde refellit. Sed non videtur Soegius vidiſſe teſtimoniam ipſius Fratris Venturæ, quem Caſtillus loco proxime aſſignato citaverat, & qui in Proceſſu Bononiæ ſub num. 5 affirmat,* S. Dominicum *poſt hanc publicam virginitatis ſuæ declarationem ſibi dixiſſe hæc verba:* Pretes, ego peccavi, quia publice dixi de virginitate mea coram Fratribus, quod non debuiſſem dixiſſe. *dictum tamen profecto abſit, ut propterea ſanctiſſimum Virum accuſemus ullius culpæ, licet ipſe pro teneritudine conſcientiæ ſuæ rerum alicujus nonæ putaverit:* Bonarum quippe mentium eſt etiam ibi aliquo modo culpas ſunt agnoſcere, ubi culpa non eſt, *ut S. Gregorius Magnus in Reſponſionibus ad Interrogationes Auguſtini Cantuarienſis cap. 10 refertur. Jam diſcutienda eſtant nonnulla, quæ in Actis ſupra edendis omiſſa ſunt, niſi illa tempore ejuſdem ultimi morbi contigiſſe tradantur.* F

quibus potius auctoribus approbationes, ab auctore Speculi relatas,

829 *Alanus de Rupt, ſive auctor anonymus ejuſdem ſuccurſi, in Speculo præcatricis animæ pag. 189 & ſequente narrat, miros favores* S. Dominico *ægrotanti cœlitus collatos eſſe, dum ibi dem Deipatam invocat his verbis:* O pulchertima Maria, propter dulciſſimum filium tuum ſanctum Dominicum, cui infirmanti plus quam quater apparuiſti miniſtraſti; quinimo eum ipſo in ſignum amicitiæ ſingulariſſimæ de bonis per te allatis comeditti & bibiſti, etiam cum Filio tuo, domino noſtro Jeſu Chriſto, veraciter & realiter, ſicut ipſe Filius tuus eomedit & bibit eum diſci-

AUCT. G. C. polis ſuis, poſtquam ſuſtenuit a mortuis, da nobis duo mandata legis naturæ implere &c. *Neſcimus, ex quo fonte auctor ille hæc ſingularia privilegia hauſerit. Si forſan quis dixerit, iſta auctori Speculi divinitus revelata fuiſſe, quem, admodum ipſemet de aliis quibuſdam exoticis narrationibus ſuis affirmat, requirimus recitatum perſonæ notitiam & plura hiſtoricæ fidei motiva, antequam hæc privatæ revelationi credamus.*

de tranſitu beatiſſimæ matris Familiarum S. Birgittæ revelationem,

830 *Majoris apud nos auctoritatis ſunt revelationis S. Birgittæ, quæ in eccleſia eigidum examen ſubierunt, & in quibus lib. 3 cap. 17 ad laudem Sancti noſtri legimus ſequentia*: Item loquitur Mater Dei ad ſponſam (*nimirum S. Birgittam*) dicens: Dixi tibi heri de duobus, qui erant de regula ſancti Dominici. Certe ipſe Dominicus Filium meum habuit pro ſuo chariſſimo Domino, & me Matrem ejus dilexit plus, quam cor ſuum. Huic Sancto inſpiravit Filius meus, trie eſſe in mundo, quæ diſplicebant eidem Filio meo; ſuperbiam ſcilicet, & cupiditatem, & concupiſcentiam carnis: ad quarum trium diminutionem ſanctus Dominicus impetravit maximis ſuſpiriis auxilium & medicamentum, cujus Deus
B compaſſus lacrymis, inſpiravit ei legem & regulam vivendi, in qua ipſe Sanctus contra trie malemundi tria bona conſtituit: nam contra virium concupiſcentiæ inſtituit nil poſſidere, niſi cum licentia Prioris ſui. Contra ſuperbiam inſtituit habere humilem habitum & ſimplicem. Contra carnis inſatiabilem voraginem inſtituit abſtinentiam, & rempos debitum ad ſe regulandum. Priorem quoque conſtituit Fratribus ſuis ad obſervationem pacis & cuſtodiam unitatis. Deinde voluit quoddam ſpirituale ſignum dare Fratribus ſuis, imprefſit queſi unam ſpiritualem crucem & rubeam in ſiniſtro brachio eorum juxta cor, per doctrinam & exempli ſui efficaciam, quando docuit & munuit eos cuntinue recordari Paſſionem Dei, prædicare ferventer verba Dei, non propter mundum, ſed propter emorem Dei & animarum. Docuit inſuper illos magis ſubjici quam præeſſe, voluntatem propriam odire, cooumeliae patienter ferre, nihil præter victum & veſtitum deſiderare, variterem corde diligere & ore proferre, laudem propriam non quærere, ſed divina verba ſemper in ore habere & docere, & illa non propter pudorem dimittere, nec
C propter favorem humanum recitare.

in qua narratur, quomodo S. Dominicus

831 *Deus immaculata Dei Genitrix alia excuſa, quæ in poſtremo S. Dominici morbo evenerunt, ibidem S. Birgittæ ſic revelat*: Cumque inſtaret tempus reſolutionis ejus, quod Filius meus ei in ſpiritu oſtendit, ivit ad me Matrem ejus; eum lacrymis dicens: O Maria regina cæli, quem ipſe Deus præelegit ſibi in conjunctionem Deitatis & humanitatis! Tu es ille ſingularis virgo & ſingulariter digniſſima Mater; tu es ille potentiſſime, de qua ipſe poteſtas prodiit, audi me rogantem te: quia enim ſcio, te potentiſſimam, iden præſumo de te. Suſcipe Fratres meos, quos educavi & fovi ſub ſtricto ſcapulari meo, & defende eos ſub lato mantello tuo. Rege eos & refoee, ne hoſtis antiquus prævaleet eis, & ne diſſipet vineam novellam, quam plantavit dextera Filii tui. Quid vero, Domina mea, aliud nomen per ſcapulare ſtrictum, quod palliolum nouum habes ante pectus, & aliud retro, niſi duplicem conſiderationem, quam ed Patres meos habui. Sollicitebas quippe nocte & die pro eis; quomodo in rationabili & laudabili deſervirent Deo temperantia. Orebem etiam pro eis, ne quid de mundo concupiſcerent, quod vel Deum offenderet, aut famem humilitetis & pietatis epud proximum denigreret.

D

832 Nunc igitur quia tempue remunerationis *Ordinem fratrum remunerabo*
meæ inſtat, eſſigno tibi mammas meas. Doce ergo eos, ſicut filios, & porro eos, ſicut mater. *Deprave panis ante mortem*,
Cum hic enim verbis & aljis vocatus eſt Dominicus in gloriam Dei. Cui ego perſimilitudinem inquendo reſpondi taliter: O Domioice, emice dilecta, quie dileeiſti me, plus quam te, ego ſub lero mantello meo defendam & tegam filios tuos, necnon & omnes, qoi in regula tua perſeverent, ſalvebuntur. Mantellus vero meus latus, miſericordiæ mee eſt, quam nulli feliciter petenti denego; ſed omnes, qui quærunt, ſub miſericordiæ meæ ſieu proteguntur. Sed quid credis tu, o filie mea, quod regula Domioici ſit? Utique humilitee, & continentia, & contemptus mundi: nam omnes, qui hæc trie aſſumunt, & perſeverando diligunt, oumquem demanbuntur, & hi ſunt, qui tenent regulem beeti Dominici. *Poſtmodum eodem capite & ſequenti fuſius explicatur, quinam vere ſub regula S. Dominici militent, ac quis forte hos promiſſiones perperam interpretetur, aut his temere confidat.*

E

833 *Tandem ſanctiſſimus Ordinis Fundator* *quem anno 1220, die ſexta Auguſti, obiit,*
poſt alias morbi circumſtantias, quæ infra in Actis & Proceſſu Bononienſi minutim exponuntur, anno Chriſti 1221, die VI Auguſti ad cælum migravit, ne venerabilis Humbeertus in Vita ejuſdem Sancti cap. 53 teſtatur his verbis: Denique beatus Dominicus poſt labores diuturnos, quibus in vinea Domini Sabaoth fideliter deſudaverat, intravit in gaudium Domini ſui, diurnumque accepit denarium, complevitque dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria, anno Incarnationis Dominicæ MCCXXI, octavo Idus Auguſti poſt ſecundum Capitulum generale, quod eadem anno Bononiæ fuerat celebratum. *Conſtantinus Urbevetanus & alii plerique ſcriptores eumdem annum ac diem mortis ejus aſſignant. Quare non eſt opere pretium hoc loco refellere illos auctores, qui ab hac chronologia abhorruerunt, & quos Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum 1221 cap. 34 recenſet.*

834 *Felix Sancti mors ſtatim cælitus duobus Fratribus abſentibus revelata eſt*, ut *Bartholomæus Tridentinus in compendio Actorum num. 54 & 56 infra narrabit*, *Sed cum B. Jordanus tantum de prima hujuſmodi revelatione meminerit, juvabit hic ſecundum tranſcribere ex Conſtantino Urbevetano, qui in Actis S. Dominici num. 47 illam teſtimonio ſuo ita confirmat*: Verum non infrequioris hebet fluporis indicium, non minoris certitudinis ergumentum, quod de tranſitu ejuſdem beati Patris Fratri Raoni, ejuſdem Ordinis viro prorſus ſanctitatis præcipuæ, loogius poſito, luce clarius revelatum fuiſſe compertum eſt. Eadem oemque die defunctionis ipſius dictum Fratrem Raonem cum Fratre Tancredo, de quo in loco elio facte eſt mentio, de Urbe Tibur contigit acceſſiſſe. Pervenientibus eutem ipſis ed hoſpitium ſolitum hora quaſi ſexta de mendeto ipſius Fratris Teocredi Frater Reo ad eltrere Miſſam celebraturus eccelſit: a quo etiem, præmiſſa confeſſione, injunctionem accepit, ut dilecti Patris, quem agroteſſe Bonoeiæ nupet eudivesant, memor eſſet.

& quæ hoc item duobus Fratribus abſentibus revelata eſt.

F

835 Cum igitur ed illum locum, in quo in *divulgata revelata eſt.*
Miſſa de vivis conſuevit fieri mentio, pervenisſet, injunctionemque ſectam ſolicitus ad memo-

ſiam

A riam revocaſſet, ſubitu factus eſt in exceſſu mentis, ſtatuſque immobilis in altari, raptus in Spiritu, vidit magnifeſta ſiquidem viſione eirum Dei Dominicum eurona quadam aurea laureatum, in tumque mirabili ſplendore fulgentem, duobus quibuſdam reverendis viris comitatum hinc inde entra Bononiam via regia procedentem. In eadem vero viſione, ruvelatione certa ſibi dabatur intelligi, quod vir Dei Dominicus eadem hora, ſcilicet ſexta, ſextaque feria migraus a corpore, exceſſum patriam glorioſus adiiſſet. Viſione autem illa perfecta, mon ad ſe reverſus ſibique reddirus, ab eodem loco, quo in exceſſu factus, dimiſerat, quam iuceperat, Miſſam proſeeurus explevit. Fratet veru Tancredus, qui ſe poſt eum ad terram pruſtraverat, ſive ſumni, prx laſſitudine vix, ſopore depreſſus, ſive alia quaeumque mediratione ſuſpeoſus, nec interpoſitæ murx diſtantiam, nec ipſius raptus argumentum aliquod deprehendit. Hanc autem viſionem en humilitate quadam, qua procul dubio plenus erat, is, qui viderat, Fratet lungo tempore teeoir; puſtmodum autem di eius iuſpiratione præmunitus, pluribus revelavit, eoque referentu, frequenrer audivi, eamdemque manu propria mihi ſcripſit. *En bis ſit nerofimile, B. Jordanum de illa revelatione nou memiuiſſe, eo quod Fratet Rao fortaſſe poſt diſceſſum aut obitum B. Jordani eamdem tantummodo patefecerit. Ut ut eſt*, venrabilis Humbertus *in Actis* S. Dominici *rap. 55 iſtam viſionem eefert*, & *Bartholomæus Tridentinus in compendio Actorum infra num. 15 trſtabitur, ſeſe eamdrm en ore ipſius Fratris Raonis excepiſſe.*

B

§ XLV. Corporea Sancti forma, & Opera litteraria, quæ ab eo poſtetitati relicta dicuntur.

Theodoricus de Appoldia deſcribit corpoream S. Dominici formam.

C

HIc imitabimur hagiographos illos, qui exteriorem Sanctorum formam depingere ſolent, priuſquam corpora eorum oculis hominum ſubtrahantur ac ſepulturæ mandentur. Utinam B. Jordanus, aliive trſtes ſuccbreni, qui S. Dominicum ſæpius viderant, accuratam hujus Sancti effigiem nobis repræſrntaſſtut! Sed forte illi id prætermiſerunt, eo quod externa corporis forma nihil ad ſanctitatem conferat. Attamta pleriſque hominibus inſita eſt quædam curioſitas, qua cupiunt inclytor antiquitatis heroes, & viros doctrina aut ſanctitate illuſtres, vivis coloribus depictos contemplari. Hinc Theodoricus de Appoldia illam hiſtoriæ partem ſibi non negligendam putavit, & infra apud nos num. 113 imaginem S. Dominici expreſſit iſte verborum penicillo: Erat ſtaturæ mediocritate æqualis, corporis tenuitate agilis, faeie pulcher & pauliſper rubens; barba veru ejus & capilli aliquantulum ruſi coloris ſpeciem præferebaot. De froute ipſius & interciliis ſplendor quidam radioſos micabat, qui omnes ad veuerationem ae dilectionem ejus attrahebat. Hilaris ſemper & jucundus apparebat, niſi eum ud compaſſionem per quamlibet afflictionem prouimi muvebatur. Manos longas habebat ac pulcrss; vocem magnam & pulchram, & rubaliter reſonantem. Caleus non ſoit; ſed corunam raſilem tutam imegram habebat, paueis canis teſperſam.

847 *Videtur hoc loco Theodoricus præ oculis habuiſſe antiquiorem S. Frantiſci Legendam, tempore Gregorii IX Pontificis ſcriptam, ex qua Wadingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1221 *num.* 48 *refert ſimilem S. Dominici effigiem, quæ iiſdem fere verbis in vetri illi monumento ſic depingitur*: Erat ſtatura mediocris, æqualis eurpore, tenuitate agilis, facie pulchra & rubicunda, barba, & capillis ſubruſus, & decorus aſpectus. De frunte ejus & ſupercilliis ſpleodur quidam radiuſus micabat, qui umnibus veoerabilem reddebat. Religioſam præ ſe ſemper ferebat lætitiam & bilaritarem, niſi quando ex uaturali compaſſione egenis commiſerebatur. Manus lougas habebat, vocem eluram & ſonoram. Nihil capitis calvum, ſed integre cuoeinoum in orbem æqualem habebat paucis canis reſperſum. *Candidus Chalippr in notis ad Vitam S. Franciſci, nuper Pariſiis editam, pag.* 228 *& frequenter eamdem Sancti imaginem Gallice exponit.*

AUCT. G. C. *quæ ab alio ſcriptore antiquiore etiam depingitur.*

838 *Etiamſi hæc duæ corporis deſcriptiones optime inter ſe concordent, non tam facile conciliari poſſunt cum hiſtoria ſeu revelatione, quam Gerardus de Frachete in excuſis Vitis Fratrum parte* 3 *cap.* 26, *& in Mſs. noſtris cap.* 25 *ita narrat*: In nocte circumcaſionis Dominicæ eum ſecundum morem Pariſius dictus Pater (*videlicet B. Jordanus, in cujus Actis hæc referuntur*) nouam legerut lectionem, quidam Frater obdormiens vidit pulcherrimam duminam ſtantem in pulpitu, habentem corunam suream in capite, & pallio miri decoris ornatam, reſpicientem intentiſſime in legentem. Cum autem finiſſet lectionem, ipſa librum accipiens de manu ejus, cœpit matotu ante ipſum per gradus deſcendere, hinc inde aſſiſtentibus Sanctis, inter quos unus, aliquantulum calvus, major & dignior videbatur, qui baculum portana, quaſi viam ſuciens, ipſam Dominam præcedebat. Frater autem, qui hoc manifeſte viderat, æſtimans, ipſam eſſe beatam Virginem, & præcedentem beatum Paulum vel beatum Domioicum, qui etiam circa fioem vitæ ſuerat calvus, accedens ad Magiſtrum quæſivit, uo in iſtu lectionu aliquid ſenſiſſet dulcedinis, & ei, quod viderut, manifeſtabat: qui ad verba ejus arrideus, noluit aliquid revelatru.

a ſed hoc duplici deſcriptioni opponitur difficultas E

a al. navam

839 *Hoc loco dicitur* S. Dominicus *circa finem vitæ calvus fuiſſe, & ſuprema in duplici corporis dilatatione Theodoricus de Appoldia, & alius ille vetuſtior aſſerunt, eumdem Sanctum* nihil capitis calvum, ſed coronam raſilem totam integram *habuiſſe. Hæc diffuſiuter componi poſſunt, niſi dicamur, utramque priorem formæ deſcriptionem, licet poſt obitum Sancti concinnatam*, S. Domioico *juniori, & alteram ipſius Fratri aſſertione eidem Sancto jam ſeniori convenire. Quid ſi Frater ille* S. Dominicum *pro S. Paulo perperam acceperit, eum præſertim dicat, quod iſte Sanctus, qui calvus erat & Dalpatam præcedebat*, major & dignior *videretur? At hæc major dignitas S. Paulo tribui poteſt. Quare facile ſibi ponit, ut hic Frater in illa viſionis circumſtantia erraverit: ſupertus enim alia occaſione dicimur, ex quibuſdam revelationum adjunctis argumentum hiſtoricum tuto deducendum non eſſe. Ut ut eſt*, Joannes a ſancta Maria *in Actis Gallicis* S. Dominici *lib.* 4 *rap.* 18 *affirmat, Sanctum illum nulle modo calvum fuiſſe, & ibidem carpit eos, qui in imaginibus ipſius aliquam calvitiem appingant. Attamen Aliqualem* S. Dominici *calvitiem ſupra frontem exprimit quædam ejuſdem Sancti effigies in Soriano, quæ e cœlo delata traditur, ut infra fuſius teſtremus.*

Ex Vitis Fratrum circa calvitiem Sancti, F

840 *Hæc lis deciſi poſſet ex antiqua & genu-*

AUCT. G. C. *Sua vanum effigie hic exhibita non apparet.*

na ſancti imagine, quæ alicubi adhuc conſervari dicitur, & cujus accuratum eſſigies mihi jam diu promiſſum eſt. Certe nulla cultioris expriminitur in depicta S. Dominici effigie, quam non ita pridem, ineunte Reverendiſſimo totius Ordinis generali Magiſtro, ab Antverpienſibus Prædicatoribus accepi, & quæ cum duplici corporis deſcriptione ſuperius relata ſatis recte convenit. Loquor hic de ſola vultus ſimilitudine, cum fortaſſe forma veſtium aliaque picturæ ornamenta pro arbitrio pictoris expreſſa ſint. Sed quia hæc S. Dominici pictura multum diſcrepat ab alia ejuſdem Sancti effigie, quæ tamen cælitus ad Soriauenſe Prædicatorum cœnobium allata creditur, aliquot quæſtiones circa illam abbinc ſeu ante ſeptem menſibus propoſui, ut de corporis Sancti forma tantius certiuſque judicarem. Inter alia tunc per literas inquiſivi, quo circiter tempore prototypon imaginis mihi traditæ depictum eſſet, & an ex immemorabili traditione ſempre pro vera S. Dominici figura habitum fuiſſet: cum enim inter

B *hanc picturam & imaginem Soriauenſem (poſterior hæc § 51 poſtmodum exhibebitur, & cum illa conferri poterit) vix ullo apparet ſimilitudo, egomet mecum ſic argumentari cœpi: Si imago illa Soriauenſis e cælo delata ſit, ut Soriani habet traditio, non poteſt magis certa aut vera S. Dominici effigies reputari, cum haud dubie cælicſes pictores formam Sancti iſtius viventis optime noverint, ac divino penicillo expreſſerint; ſi autem pictura ad me miſſa veram ejuſdem Sancti effigiem repræſentet, alteram Soriauenſem minime genuinam eſſe oporteat. Hac argumentatione intricatus hæſi, & quamdiu dubitationis meæ ſolutionem expectavi; ut poſt diuturnam aliquot menſium moram nihil hactenus mihi reſponſum eſt. Quapropter picturam ad me miſſam, quæ ſaltem ad memoratam Theoderici de Appoldia & alterius veteris auctoris deſcriptionem propius accedit, exacte exprimi atque æri incidi curavi, eamque hic fideliter exhibeo, quantum fert cælatoris ars, etſamſi hæc veros penicilli colores diſtincte imitari non poſſit.*

Nicephorus Calliſtus repræſentat formam Chriſti,

845 *Jam ſupereſt alia quæſtio, utrum S. Dominicus corpore ſimilis fuerit Redemptori noſtro, quem Nicephorus Calliſtus lib. 1 Hiſtoriæ eccleſiaſtica cap. 40 depingit his verbis:* Porro effigies formæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſicuti a veteribus accepimus, talis propemodum, quantus

C *eam cuiſſius verbis comprehendere licet, fuit. Egregio is vividoque vultu fuit. Corporis ſtatura ad palmos (Græce legitur ἐπὶ τὰ πήχεις, ubi vox πῆχυς ſignificat palmum majorem ſeu menſuram duodecim digitorum) prorſus ſeptem. Cæſariam habuit ſubflavam ac non admodum denſam, leniter quodammodo ad criſpos declinantem: ſupercilia nigra, non periode inflexa. Ex oculis ſulvis & ſubflaveſcentibus mirifice prominebat gratia; aures ii erant, & naſus longior. Barbæ capillus flavus, nec admodum demiſſus; capitis porro capillos tulit proliziores: novacula animi in caput ejus non aſcendit, neque manus aliqua hominis, præterquam matris, in tenera dumtaxat ætate ejus. Collum fuit ſenſim declive, ita ut non arduo & extento nimium corporis ſtatu eſſet. Porro tritici reſeſcent colorem, non totundam aut acutam habuit faciem, ſed qualis matris ejus erat, paulum deorſum verſum vergentem, ac modice rubicundam; gravitatem atque prudentiam cum lenitate conjunctam, placabilitatemque iracundiæ expertem præ ſe ferentem. Perſimilis denique per omnia fuit divinæ & immaculatæ ſuæ Genitrici. Ita Græcus ille ſeculi XIV* D *ſcriptor, qui nimium juvenis eſt, ut de re tam antiqua certum teſtimonium perhibere: nam inter ipſos veteres de vera Chriſti effigie non convenit, & recentiores auctores de ea diſputare non ceſſant.*

846 *Ceterum meum deſcripta Redemptoris noſtri imago non multum differt ab illa S. Dominici, quam Theodericus de Appoldia & alius vetuſtus ſcriptor ſuperius delineatum. Quinimo auctor Speculi præcatricis animæ pag. 25 aſſerit,* S. Dominicum *Chriſto ſimillimum fuiſſe, dum ibidem Deipacem ita precatur:* Rurſus, o amoroſiſſima Maria, propter ſponſum tuum Dominicum, Domino Jeſu Chriſto Filio tuo virgineo & natoruli in corpore ſimillimum, in quantitate, colore, figura & eloquantia, ſicut ſanctæ Cathariuæ Senenſi divinitus ſoit ſavalatum, ſuſer a me & meis hæc mala horreudiſſima, quæ confequuntur ex omni mortali culpa &c. *Editor vero Ludovicus Loumans ad hunc Speculi textum pag. 248* E *notat ſequentia:* Quod auctor ait, ſanctum Dominicum facie & aliis ibidem appoſitis, Chriſto ſimilem fuiſſe, ingenue fatear, me num quam legiſſe, cum tamen Vitæ ſancti Patris ſcriptores diligenter conſulucrim & perſpexerim. Proinde donec lucnlentum iſtius rei habeamus documentum, tamquam incertum, nullius fidei & apocryphum hoc loco adnotare lubet. Si quis vero in probato aliquo auctore iſtud legarit, & probaverit, ot me certiorem reddat, precor.

S. Dominicum corpore ſimilis fuiſſe dicitur,

847 *Non parum miramur, quod Loumannus non conſulaerit Vitam S. Catharinæ Senenſis, quam Raimundus Capuanus ſynchronus conſeciſſe, & quæ anno Chriſti 1553 Coloniæ typis vulgata eſt: ſa ta eum laveriſſet illam revelationem, quæ ab auctore Speculi brevitte indicatur. Nec Acta bujus ſanctæ Virginis ea editione iſta Colonienſi cum manuſcriptis collata, ad diem XXX Aprilis in Opere noſtro recudimus, e quibus hic ad gloriam S. Dominici non pigebit tranſcribere ſequentia, quæ laudatus Raimundus, generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum, & confeſſarius ejuſdem Sanctæ, apud eos tomo III Aprilis pag. 904 ſic refert:* Verum quia beatu Dominico me, ut veritatem fateat, miraculoſe vocante, ejus Ordinem immeritus ſum ingreſſus; ne ingratus iuvaniar tanto Patri, ſi ejus gloriam, huic Virgini revelatam, ſilentio pertranſeam, viſionem hujus virginis ſuperius tactam, inſerere hic decrevi. Natrat ſiquidem mihi ſupradictus Frater Bartholomæus, qui nunc actualiter mecum eſt, quod di. F cta die Virgo ſacra, dum ſibi loquaretur, aſſerebat actualiter ſe videre in imaginaria viſione ſummum & æternum Patrem de ore ſuo (ut videbatur) coæternum ſibi Filium producentem, qui etiam cum aſſumpta oſtura humana ei damonſtrabatur aperte. Quod dum attenderet, ex alia parte vidit beatiſſimum patriarcham Dominicum ex ejuſdem Patris producti pectora, luce ac ſplendotibus circumdatum; audivitque ex eodem ore prolatam vocem, quæ verba infra ſcripta formabat: Ego, dulciſſima filia, iſtos duos filios genui; unum naturaliter generando, alium amabiliter & dulciter adoptando.

& quam ſimiliter Raimundus confirmat.

& revelatione S. Catharinæ Senenſis,

844 Cumque illa nimium miraretur de tanta comparatione, & tam alta ipſius Sancti aſſimilatione, pro admiratione tollenda, talitet verba ſupradicta fuerunt expoſita per ipſum, qui protulerat ea: Sicut hic Filius meus naturaliter & æternaliter genitus, aſſumpta natura humana, in omnibus fuit perfectiſſimus obediens mihi uſque

ad

A ad mortem, ſic filius edpotivus meus Domini. cus omnia quæ operatus eſt ab infantiâ ſua uſque ad terminum vitæ ſuæ, ſuetunt regulam ſecon. dum obedientiam præceptorum meorum; nec umquam ſemel fuit transgreſſus quodcumque præ. ceptum meum, quia virginitatem corporis & ani. mæ illibatam ſervavit, & gratiam baptiſmi, quo ſpiritualiter renatus eſt, ſemper conſervavit. Et ſicut Filius naturalis hic, tamquam verbum æ. ternum oris mei, locutus eſt palam mundo ea, quæ impoſita ſunt ei per me, teſtimoniumque perhibuit veritati, prout ipſe dixit Pilato; ſic filius meus adoptivus Dominicus veritatem ver. borum meorum prædicavit palam mundo, tam inter hæreticos, quam inter Catholicos, & non ſolum per ſe ipſum, ſed etiam per alios; nec tantum, dum vixit, ſed & per ſucceſſores ſuos, per quos adhuc prædicat & prædicabit: nam ſi. cut Filius meus naturalis miſit diſcipulos ſuos, ſic iſte adoptivus miſit Fratres ſuos: unde ſicut Filius meus naturalis eſt Verbum meum, ſic iſte adoptivus eſt præco & portitor verbi mei; prop. ter quod ex ſingulari dono datum eſt ei, & Fra. tribus ejus intelligere veritatem verborum meo-

B rum, & ab ipſa non diſcedere.

quam videtur ignorasse Lomannus, qui fruſtra hanc rem apud veteres quæſivit.

845 Item ſicut Filius meus naturalis totam vi. tam & actus ſuos tam doctrinales quam exempla. res ordinavit ad animarum ſalutem; ſic filius meus adoptivus Dominicus totum ſtudium & cona. tum ſuum poſuit ſemper ad liberandum animas tam de laqueo ſatanæ, quam de laqueo vitio. rum: & iſta fuit ejus principalis intentio, quæ. ſum ſuum Ordinem inchoavit & irrigavit, pro zelo ſcilicet animarum. Propter quod dico tibi, quod ipſe aſſimilatur Filio meo naturali quodammodo in omnibus actis ſuis; & ideo tibi nunc oſteo. dit: etiam ſimilitudo corporis ejus, quod ha. bebit multum de ſimilitudine corporis mei ſacra. tiſſimi Filii naturalis & unigeniti. *Papebrochius noſter in Reſponſionibus ſuis ad accuſationem præ. mialem articuli XX recte monuit, ex revelationi. bus enthuſiaſticarum mulierum, etiam ſanctarum, controverſias hiſtoricas prudenter dirimi non poſſe. Nos tamen hæc referre voluimus, ut ſatisfaceremus deſiderio Lomanni, qui corpoream S. Do. minici cum Chriſto ſimilitudinem fruſtra in anti. quioribus monumentis quærebat, eamque ſibi ali. unde aſſignari cupiebat. Nunc agendum eſt de*

C *ſcriptis, quæ Sanctus poſteritati eſſiquiſſe traditur.*

Bibliographi tribuunt S Dominico quædam opuſcula,

846 *Non poſſumus determinare, quid ſingil. latim textuinſerint duo opuſcula, quæ* S. Domi. nicus *contra Albigenſes ſcripſit, quandoquidem illa jam perierunt. Hoc loco etiam prætermittimus duplicem formulam, qua Sanctus hæreticos pœ. nitentes Eccleſiæ reconciliavit, & quam ſupra § 16 retulimus. Hiſce Echardus tomo 1 Bibl. Præ. dicat. pag. 88 ſubjungit alterum ejuſdem ſancti Fundatoris ſcriptum, cui diverſo charactere hunc titulum præfigit:* Conſtitutionum, quas ſancti Auguſtini regulæ ſuperaddidit, corpus ab ipſo de primorum ſodalium aſſenſu ex antiquiorum Or. dinum ſtatutis collectum & concinnatum. *Lan. datus Echardus ibidem de opere illo tradit frequen. tia:* Hoc Ms. in memb. etiamnum apud noſtros Ruthenenſes ſervari me monuit R. A. P. Mel. chior Thomas de Lermite, ceo a ſe viſum, dum provinciæ Toloſanæ præfectus viſitationes ſuas obiret. Opus jam rarum, ex quo beatus Raimun. dus, tertius Ordinis Magiſter, licet idem, alie tamen tatione, compoſuit. *Nos hunc domeſtico teſti libenter credimus, cum de opere nobis intege. ſto & numquam viſa judicium ferre non poſ. ſimus.*

AUCT G. C. *quæ nobis ignota ſunt,*

847 *Antonius Senenſis ſive Luſitanus in Bi. bliotheca Prædicatorum pag. 68 jam memoratis n puſculis polemicis, quæ* S. Dominicus *contra hæ. reticos Albigenſes ſcripſit, alia ad explicationem ſacræ ſcripturæ ſpectantia, ſic ſubdit:* Magiſter autem ſacti palatii exiſtens, ab Honorio III ſum. mo Pontifice factus, legit Romæ, & poſtillavit Epiſtolas divi Pauli; Bononiæ autem Epiſtolas Ca. nonicas & pſalterium, in fine cujuſcumque pſal. mi pulchram faciens collationem. Euangelium quoque Matthæi poſtillavit, & ſuper illo verbo Matth. 8 ABEUNTE JESU IN NAVICULAM &c., omnia ad unum neceſſaria pulcre moraliza. vit. *Ambroſius de Altamura in Bibliotheca Dominica. na, & Antonius Poſſevinus noſter in Apparatu ſacro eaſdem* S. Dominici *lucubrationes, ſeu ſcriptas ſacrarum Litterarum expoſitiones retenſent.*

Et quorum aliqua Nicolaus Antonius confer ſuppoſitia;

848 *Nicolaus Antonius lib. 8 Bibliothecæ ve teris Hiſpanæ cap. 7, ſive tomo 2 pag. 69, ſi multa opuſcula ex Antonio Senenſi citat; ſed vi. detur to* S. Domiuico *abjudicare, dum poſt aliud eidem abrogatum de his ipſis ſic differit:* Nullus vero aor vidit manuſcriptos codices, aut de loco mouet, in quo viſi ab aliis, aut vidari poſſunt. Vir autem eſt, ut doctiſſimi & ſanctiſſimi Paren. tis lucubrationes tam viles apud ſuos fuerint, ot nemo hactenus, ſi minus edidarit, ſerveri ta. men has veneratione magna hoc vel illo biblio. thecarum Dominicarum aut aliarum angulo, oondum admonouit. Vereor igitur, on iſta ejuſ. dem commatis ſint cum his, quas Alphonſus Cicarellas, impoſtorum coryphæus ille, quem vir clariſſimus Leo Allatius integro opuſcolo de. ſcripſit, vivis coloribus exprimens, Domiuico attribuit, homiliss tres videlicet DE GRATIA DEI, ac toridem DE INEFFABILI TRINI. TATE, quas penes ſe habere plauus ciebat.

E

ſed putamus ab ipſo ſcri. ptas eſſe nouullas ſacras Scri. pturæ interpreta. tiones,

849 *Quidquid ſit de ſex iſtis homiliis, quas nemo præter Cicarellum memorat, probabiliter ex. iſtimamus,* S. Dominicum *aliquas ſacræ Scriptu. ræ partes interpretatum eſſe: nam* S. Antoninus *part. 3 Chronicorum tit. 23 cap. 8 § 2 agens de dono gratiæ* S. Domiuico *collatis, inter alia bo. eſtimata ei tribuit interpretationem ſermonum ſive explicationem ſacræ Scripturæ, & de hujuſmodi ſcriptis illius ſic meminit:* Quoſdam libros Scri. pturæ poſtillavit, ut Euangelium Matthæi & Epiſtolas Pauli, quæ opera aliqui ſide digni teſti. lerone ſe vidiſſe. *Unde veroſimillimam judicamus conjecturam, quam Echardus tomo 1 pag. 88 & 89 proponit his verbis:* Qui Matthæi Euengeli. um, qui Pauli Epiſtolas continuo legebat, adeo ut corda teneret integras, difficile eſt, quin de his pluro commentarus ſit, præſertim eum, aſ. ſerentu Stephano, in eodem Proceſſu teſte ſe. ptimo, juvenis adhoc & in ſchola Paleutina ageus, codicas plures, quos ſcripturæ ſacræ re. cte conjiciss, manu ſua gloſſis illuſtroſſet. Pa. tendum tamen, rerum ac temporum ſeo vici. ſſitudine ſeu incuria, ubi jam hæc ejus ſcholia ha. beantur, e nemine prodi. *Ex hac clauſula pa. tet, argumentum Nicolai Antonii non vincere, quod ex eo probare intendebat.*

F

& ſcripſerat; quibus tamen annu. merandus nunc eſt epi. ſtola ad Romanos.

850 *Ex teſte ſynchrono conſtat,* S. Dominicum *quaſdam litteras ſcripſiſſe ad ſuos Fratres: nam Joannes Hiſpanus in proceſſu Bononienſi apud nos num. 34 inter alia de ipſo dixit,* quod prædi. ctus Frater Dominicus ſæpe monebat & hortaba. tur Fratres dicti Ordinis verbis & litteris ſuis, quod ſemper ſtudarent in novo & veteri Teſta. mento; & hoc ſcit, quia audivit eum illa di. centem,

AUCT. C. C. autem, & litteras ejus vidit. *Beatus Jordanus in libello ſuo memiuit de illa epiſtola, qua ſanctus Fundator quatuor Fratres Pariſienſes ad prima comitia generalia evocavit. Non dubitamus, quin plures aliæ ad Fratres & Sorores ab ipſo datæ fuerint; ſed utinam aurn pretinſiores omnes ſervatæ fuiſſent, ut deſiderare cogimur eum Echard. do, qui ibidem tomo 1 pag. 89 contra ſuppoſititiam quamdam epiſtolam nos præmunit his verbis*: Caveas autem, ne quam in fide Bzovii idem Malvenda refert, een a beato Dominico e ſuo altero Capitulo generali ad provinciam Poloniæ ſcriptam, ejus eſſe credas: eſt enim Magiſtri Ordinis IV Fratris Joannis a Wildeshuzan a comitiis Londini anno MCCL habitis data, ut ex actis ubique ſervatis conſtat. Adde cœnobia Poloniæ in provinciam diſtinctam nonniſi in generaliſſimis, Lucretiæ anno MCCXXVIII habitis, fuiſſe erectam. *Hanc epiſtolam ſupra § 42 exhibuimus, & Bzovium aliosque ejus ſequaces de errore evidenter convicimus.*

B 851 *Major controverſia eſt circa librum* de Corpore Chriſti, *quem Bernardinus de Buſſit, Pelbartus de Temeſwar, aliique, & ex noſtris Petrus Caniſius, Alphonſus Salmeron, Franciſcus Suartz, Gabriel Vaſquez*, S. Dominico *adſcripſerunt. Contra vero Joannes de Turre-cremata, Bartholomæus de Piſa, Thomas Malvenda, Theophilus Raynaudus noſter, & Nicolaus Antoninus eumdem* S. Dominico *plane abjudicant. Altamuru autem & Antonius Senenſis opus illud eidem Dominico de Pantaleonibus, qui ſeculo XIV floruit in Ordine Prædicatorum, diſerte attribuunt. Hinc Echardus tomo 1 pag. 89 de priori plurium auctorum opinione ſic aſſeveranter pronuntiat*: His omnibus, & ſi qui ſunt alii, qui idem aſtruunt, alluciuandi occaſio fuit, quod noſter Dominicus de Pantaleonibus Florentinus librum ſcripſit hoc titulo DE CORPORE CHRISTI, & quod erat diſcipuli, ob nominis cognationem Magiſtro tribuerunt. *Nos non diximus hanc controverſiam, quæ ex diligenti Operi iſtius perquiſitione, & oculata Mss. codicum inſpectione dirimenda eſſet.*

ac in dubio reliquamus librum, de quo plures viri docti inter ſe diſceptant.

§ XLVI. Prima Sancti ſepultura, & poſtmodum honorifica ſacri cadaveris elevatio.

C

Cardinalis Oſtienſis ſolemnia celebrat Sancti,

NOn *commemorabimus hoc loco viſiones, miracula, atque alia prodigioſa, quæ ſtatim poſt mortem Sancti, & in exſequiis illius contigerunt: ſiquidem hæc omnia inſerui in Actis & proceſſu Bononienſi copioſe exponuntur. Paucis tantummodo hic referimus primam ſacri cadaveris ſepulturam, de qua Humbertus in Vita* S. Dominici *cap. 53 ſic breviter meminit*: Interfuit autem ejus exſequiis venerabilis Oſtienſis epiſcopus, tunc Apoſtolicæ Sedis in Lombardia legatus, poſtmodum vero Papa Gregorius, corpuſque ejus ſacro ſanctum cum digna devotione pene ipſum ſepulturæ mandavit: noverat quippe ſanctam converſationem ejus in Domino, & ſpecialis eum ſibi, dum adhuc viveret, adſtrinxerat dilectionis ampleau. Sapulrus aſt autem Bononiæ in eccleſia ſancti Nicolai Fratrum Prædicatorum, quorum Ordinis ipſe primus exſtitit inſtitutor.

853 *Interim crebra miracula, quæ per interceſſionem* S. Dominici *fiebant, occaſionem dedere, ut Conſentinus Urbevetanus in Vita Sancti cap. 48 referre ſtatuat his verbis*: Poſt tranſitum quoque venerabilis patris beati Dominici a multiplicandis miraculis per ejus merita, divina potentia inceſſanter non deſtitit; quorum quamplurima indiſcreta Fratrum humilitas, ne videlicet ſub hoc obtentu notam ſuperbiæ vel cupiditatis incurreret, occultavit: ſicqua ſibi tam improvide providentes, unde famæ ſuæ cogitaverunt inconſulte conſulere, inde quantum Dei ſubtraxerint gloriæ, minus provide nunc viderunt. Nonnulla vero per negligentiam prætermiſſa ingratitudinis proles oblivio ſub ſilentio ſepelivit; ſed Deus omnipotens; qui in *Sanctis* ſuis glorioſus oſtenditur, non eſt paſſus ſalem ſub nubilo obumbrari, nec theſaurum in pulvere latitare, ut nimirum lucerna tam inelyta ſuper candelabrum Eccleſiæ poſita, ad profectum omniom conſurgeret ſignis, radiaret exemplis. Quapropter crebreſcentibus indeſinenter miraculis, cum non poſſet ulterius beati Viri ſanctitas occultari, fidelium diguum duxit devotio, corpus ejus, humili prius loco depoſitum, ad altiorem debito cum honore tranſferre. *Tum celebris fuit hæc prima corporis elevatio, ut memoria illius in Martyrologio Romano ad diem* XXIV *Maii quotannis celebretur hac annuntiatione*: Bononiæ, translatio ſancti Dominici confeſſoris, tempore Gregorii Papæ noni.

D *quod poſt aliquot annos honorifice elevatum eſt,*

E

854 *Inſerui in Proceſſu Bononienſi auditores dicti hac tranſlatione plures ceſtas oculatos, præter quos B. Jordanus de eadem re ſcripſit ſequentem epiſtolam encyclicam*: Dilectis in dilecto Dei Filio Fratribus Ordinis Prædicatorum univerſis Frater Jordanus, ejuſdem Ordinis humilis Magiſter & ſervus, ſalutem & gaudium ſempiternum. Solet divina bonitas ſua iniudagabili ſapientia pleruinque bonum differre, non ut auferator, ſed ut dilatum furgat uberius in tempora opportuno. Sive igitur Deo Eccleſiæ ſuæ melius providente, ſive diverſis diverſa ſentientibus, quidam viam ſimplicitatis abſque prudentia ſectantes, immortalem memoriam ſervi altiſſimi Domini, Ordinis, qui Prædicatorum dicitur, inſtitutoris ſanctiſſimi Dominici fatebantur ſufficere notam eſſe apud Deum, nec curandum fore, utrum ad hominum notitiam perveniret: nam quædam caligo, ut ſupra dictum eſt, Fratrum corda ſic obtenebrat, ut vix eſſet, qui divinæ gratiæ condigna gratiarum occurreret actione.

quam elevationem ſequi tranſlationem B. Jordani,

F

855 Expergefacta ſiquidem eſt poſt obitum Viri Dei reverentia populi, occurrentibus multis, qui diverſis infirmitatum quarumcumque premebantur moleſtiis, ibique permanentes diebus ac noctibus, ſorebantur omnino percepiſſe ſe remedia ſanitatum. Unde curationum ſuarum teſtimonia daferebant, ſuſpendentes ad tumulum beati Viri cereas oculorum, manuum, pedum, cetarorumque membrorum effigies, prout varia eorum infirmitas fuerat corporum, ſive rerum moltifarie reddita valetudo. Enimvero vitam, quam in cœlis poſſederat, in terris miraculis declarabat. Viſum eſt autem pleriſque, non debere receptari miracula, ne ſub ſpecie pietatis notam quæſtus incurrerent. Frangebant itaque allatas imagines, & dejiciebant; & dum propriam opinionem incoaſiderata celare cupiunt ſanctitate, communem Eccleſiæ negleuere profectum, & gloriam ſepeliere divinam. Alii atiam aliter ſentiebant: tsmen puſillanimitatis depreſſi ſpiritu, his non obviabant. Sicque factum aſt, ut beati patris Dominici gloria abſque omni ſanctitatis veneratio.

teſtis oculatus,

Digitized by Google

A neratione per annos fere duodecim ſopita maneſet. Jacebat nempe theſaurus abſconditus, caseus utilitate, & ſubtrahebantur beneficiis deſuper a virtutum Largitore: juſtitiæ enim æquitas negabat, iis gratiam ſubtrahi, qui gratiam Dei & gloriam occultare nitebantur. Nec enim granum in fruſtum prodiit*, ſi quando prodierit, ſæpius conculcatur. Prodibat ſæpius virtus Dominici; ſed ſuffocabat eam incuria filiorum. Patiens & multum miſericors patienter expectabat, ſed cum nox non eſſet, neque ſenſus de debito honore ſancti Dominici cogitans, adjecit Deus occaſionem, qua Fratrum ſegnities excitaretur.

* al. prodiet

Et digniſſimum S. Dominici ſacerdotium

856 Creſcente daniqoa Fratrum numero apud Bononiam, neceſſe erat domos & eccleſiam dilatari. Novis ſuccedentibus, vetera diſtinguntur, & corpus Dei Esmali ſub dio remanſit. Quis rationis capax dignum axiſtimaret, puritatis ſpeculum, caſtitatis vaſcuium, virginitatis ſacrarium, ſancti Spiritus organum, ſic humili tectum loculo permanere, qui tota vita ſua, ut ejus ultima adſtantibus duodecim Fratribus confeſſio declaravit, mortalis culpæ macula ipſum dulcem hoſpitem animæ numquam a ſuæ animæ hoſpitio ejecit? Ad cor igitur quidam a Fratribus re-
B ſecti, conferebant inter ſe, ut ad locum decentiorem transferretur. Sed nec hoc abſque Romani Pontificis licentia fieri volebant. Vere in multis perpendimus, humilitatis virtutem exaltationem promereri: poterant ſiquidem per ſe Patrem ſapelire Fratres & filii; ſed dum in hoc majoris auctoritatem requirunt, ceſſit in melius, ut non ſolum ſimplex, ſed canonica fieret translatio glorioſi. Neglectum tamen eſt & hoc diutius, Fratribus interim de decenti ſarcophago ordinantibus, & aliis ſummum Pontificem Dominum Gregorium adeuntibus, ut prædictum negotium eidem intimarent. Ille vero, ut erat vir magni zeli & fidei, duriſſime illos corripuit, qui tanto Patri debitu honore neglexerant famulari. Subjunxit autem: Novi Virum totius Apoſtolicæ regulæ ſectatorem, quem in cælis non ambigo ſanctorum ipſorum Apoſtolorum gloriæ copulatum. Ravennati igitur archiepiſcopo ſcripſit, ut quia multis præpeditus ipſa perſonalitas adeſſe non poterat, tantæ translationi cum ſuis ſuffragaeis intereſſet.

C *accurate deſcripta*

857 Volens itaque omnipotens Deus, conſilio univerſalis Eccleſiæ Paſtoris, ſegnitiei nebulas detergere, aperuit & ipſe manum ſuam de alto, & miraculorum fragore intonuit de cælo, ut manifeſte daretur intelligi, totam illam cæleſtis Jeruſalem curiam immenſe tunc lætitia exultare & congratulari, gloriam ſui magni Concivis terrigenis declarari: Sancti namque invidiæ ſomite excluſo, & divini amoris gremio amplexati, ſuæ benedictionis abundantiam omnibus volunt eſſe commonem. Cæcis viſus, claudis greſſus, paralyticis ſanitas, mutis loquela, dæmonibus fuga, ſebribus convaleſcentia, & diverſis languoribus exſilium indicitur, & Dominici ſanctitas luculenter omnibus demonſtratur. Salientem vidimus Nicolaum Anglicum, dia patalyticum, in hac ſolennitate. Morbus viri incurabilis, voto emiſſo, ceſſit; apoſtumata fugiunt, & multa alia in ipſius canonizatione coram ſummo Pontifice, & dominis Cardinalibus, & univerſis adſtantibus perfecta & expoſita clariſſime patuerunt. Nec mirum, ſi eum Deo regnans hæc facere potuit, qui mortali theca veſtitus librum fidei ab igne illæ ſum tehabuit, Virginem Matrem infirmanti Fratri adeſſe perſenſit, pluviam ſigno dominico repulit, prece candalam in lum accendit (*hoc miraculum candelæ accenſæ nuſquam in Actis Sanctis legimus*) novitium a ſtupendo veſtium ardore eripuit, dæmonem etnce expulit, duobus mortem corporis, duobus animæ præ. nantiavit. Duobus Romæ vitem reſtituit, Chriſtum ſe vocantem in morte vidit, in canonæ aſſtanti diſcipulo coronatus appsuit, ſcalis candidis a Virgine Maria & ejus Filio in throno glorim elevatus oſtenſos ſuit. Taſtantur Domini Gregorii Papæ de ipſius canonizatione litteræ plurima miraculorum ipſius joſignia, & virtuoſæ vitæ faſtigia glorioſa. AUCT. G. C.

858 Adeſt igitur dies celebris, ut translatio eximii Doctoris celebretur; [adeſt & venerabilis archiepiſcopus, & epiſcoporum ac prælatorum multitodo;] adeſt innumerabilis diverſarum linguarum * populi devotio; adſunt & Bononienſium catervæ armatæ, ne ſanctiſſimi corporis patrocinia ipſis auferantur. Suot Fratres anxii, pallent, & orant timidi, illic trepidantes timore, ubi non aſit timor, ne ſcilicet ſancti Dominici corpus, quod pluviis & æſtni, tanto tempore vili reconditom loculo, ſicut alius, qui in- E tet mottuos compotabatur, patnerat, vermium ſcaturet voragine, fœtore horrido præſentium odoratum gravaret, & ſic tanti Viri devotio fuſcaretur. Ignorantes ergo, quid agereot, hoc ſolum habent reſidoi, ut totos ſu Deo committant. Accedit pia apiſcoporum devotio, accadunt & alii: inſtrumantis ſabrilibus lepis duriori cæmento ſepulcro compaginatus auſertur, & erat da ſubtus capſa lignea teriæ ſuffoſſa, ſicut venerabilia Papa Gregorius, Oſtienſis tunc epiſcopus, ſacrum corpus homaverat, in qua parvulum ſoramen eminebat. Ablato ſiquidem lapide, cœpit odor quidam mirificus ex foramine exhalare, cujus fragrantia adſtantes attoniti mirabantur, quid eſſet. Removeri jubent capſæ tabulam, & ecce apotheca unguentorum, paradiſus aromatum, hortus roſarum, campus liliorum & violarum, ac omnium florum ſuavitas victa perhibetat. Bononiam quondam, quod planctra ingredientia tetrum odorem fundsut advenientu tota, fœtore perfunditur; dum glorioſi Dominici ſepulcrum pandunt, odore omnium aromatum ſuavitatem vincentu, purificata exhilarstos. Stupeat, qui adetsat, & ſtupore perterriti cadunt. F Hinc tnont dulcts flatos, miſcentus & gaudia; timor & ſpes in campo animæ conſurgunt, moventque bella mirifica, mirifici odoris ſuavitatem ſentientes,

In ſtatutis antecellit

* al. utrorum

839 Senſimus & nos hujus odoris dulcedinem, & quæ vidimus & ſenſimus, hæc teſtamur: numquam enim, licet diutius juxta corpus eloquii portitoris ſancti Dominici ſtudioſa ſteterimus, poraamus tanto dulcore ſatiari. Dulcor ille faſtidium expellebat, devotionem ingerebat, miraculaſuſcitsbtt. Si manu, ſi cingulo, & aliqua ſa tangebatur corpus, per tempos prolixom odor illa permanebat. Delatum aſt corpus ad monumentum marmoreum, cum propriis aromatibus ibidem recondendum. Spirabat odor mirificus ex corpore ſancto, oſtendens cunctis dilocida, quam bonus Chriſti odor hic eſſet. Celebrantur Miſſarum ſolennia ab archiepiſcopo. Et quia tertius dies Pentecoſtes enituit, accipite jucunditatem gloriæ veſtiæ gratias agentes Deo, qui vos ad cæleſtia regna vocavit, in Introitu ahrorus intonat; quam vocem de cælis ſonantem Fratres in ſua jucunditate ſuſceperanot. Tubæ concrepant, *quas ad univerſum Prædicatorum Ordinem miſit.*

inna-

AUCT G. C. innumeram ceteorum multitudinem populi erigoni, proceſſiones etiam honeſtæ fiunt; benedictus Jeſus Chriſtos ubique reſultat. Acta ſunc hæc in cieitate Bononienſi aa Kalendas Junii, anno gratiæ MCCXXXIII, Indictiona e1, Romanæ Sedi Gregorio nono præſidente, & imperii ſceptra Friderico II gubernante. Ad honorem Domini noſtri Jeſo Chriſti, & beati Dominici ſerei fui fideliſſimi. *Hanc epiſtolam teanſcripſi ex Nicolao Janſenio, qui in Actis* S. Domioici *lib.* 3 *cap.* 2 *illam refiet, etiamſi eadtm apnd Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1233 *cap.* 9 *&* 10, *alioſque ejuſdem Ordinis ſcriptores paſſim occurrat. Videtur autem tantummodo ad Fratres miſſa eſſe anno* 1234 *poſt proximum Sancti canonizationem, cum hic B. Jordanus de canonizatione illa meminerit, ut Echardus tomo* 1 *pag.* 99 *ſolerter obſervavit.*

Et quæ Bartholomæus Tridentinus

860 *Confirmationis cauſa hujus epiſtolæ ſubnectimus inditum hoſtenſis teſtimonium Bartholomæi Tridentini, qui in ſupradicto codice bibliothecæ Barberinianæ de eadem translatione hæc habet*: Translationem ſancti Dominici, qui Ordinem Prædicatorum inſtitoit, cui ipſa interfui, fideliter eupio elucidare. Anoo Chriſti milleſimo B ducenteſimo trigeſimo tertio, Indictiona VI, Bononiæ ad Capitulum generale multi Fratres dicti Ordinis cum piæ memoriæ magno Jordano, fancti Dominici ſucceſſore, convenerunt. Ctebreſcebant tone in eccleſia, ubi ſanctom ejus corpus ſatis humiliter arst reconditum, miracula, & devotio populorum exuberabat. Vocatus eſt Ravennas atchiepiſcopus, & alii epiſcopi quampluses, ioter quos dominus Wilhielmus, tone Motinenſis, qui eſt Sabinenſis Cardinalis epiſcopus, eir quaſi Thomas miracolorum incredulus, qui tamen poſtea, ſicut ipſa audivi, teſtimonium perhibuit veritati.

orulato ſuo pollicitum cumſimat,

861 His ex parte Domini Gregotii fuit injunctum, ut glebam facti corporis honeſtius collocarent: jaoerat enim annis fere duodecim altius terræ fuſtoſſum, & ſæpius pluviæ & nivi monumeotum patebat. Decimo igitur Kalendas Junii, qoi tunc tertia feria poſt Pentecoſten erat propter nimiam multitudinem populorum nocte pontifices eum Fratribus aliquibus, & aliis devota conegoiont, ut ſibi injunctum [officium] exſequantur; inſtrumentis ferreis prægrandem lapidem ſuperpoſitum eleoant, & inveniunt cæmenC tum fortiſſimum, qood cum difficultate ejeceſunt. Dein capſam lignoam inveniunt, cujus opercolum temoventes, tanti fuaeitarem odoris omnes perſenſeront, acſi apotheca paradiſi eructaſſet. Erat autem odor ille aliis odoribus fragantia diſſimilis, & ut liquido dominici eloquii Prædicatorem pateret in agro Eccleſiæ Chriſti bonom odorem ſuiſſe, videbarur odor agii pleni, cui Deus benedixit. Et merito: eiola pollebat homilitatia, liliis eirginitatis albeſcebat, vernabat roſa patientiæ in ipſo. Botrum juennđæ prædicationis in caliee ſui regis capreſſerat, Salvatori noguenti apotheca exſtiterat, & bonæ famæ balſamom ne nitorem conſcientiæ conſervaverat illibarum. Hoc etiam etat mirabile, qood non folum faeris membris aut aliis rebus proximis odor immanebat; eerum fiec maoo ſive pannis oſſa tangerentur, odor dimios in iis remanebat. Mane populorom frequentia eum ſumma deeotione aceelerat; ehorus eooe alrifona Accipita jucunditatem gloriæ veſtræ iotonat, & cum gaudio divina peragnntur. Denique coofotgunt miracula, quæ coram ſommo Pontifice fuerunt fideliſſime comprobata, quæ etiam poſt Vitam D beati Viri ſuo loco feribentur.

quibus Thomas Cantipratanus addit miracula, ab aliis omiſſum.

86a *Hoc loco prætermittimus minutiores iſtius ſepultuæ ac primæ elevationis circumſtantias, quæ infra in Actis & proceſſu Bononienſi diſtinctius explicabuntur; ſed miramur, nullam hic nec ibi occurrere mentionem miracali, quod B. Joanni Viceatino in ea translatione contigit, ne Thomas Cantipratanus lib.* 2 *Apum cap.* 1 *num.* 9 *poſt alia ejuſdim Beati geſta narret hic verbis*: Præterea, Fratra Ordinis Prædicatorum narrnotn, cognoei, dictum Fratrem Joannem venerabilem elevationi corporis Dominici eom ceteris Fratribus io Boooaia interfuiſſe. Poſito autem quodam apiſcopo Cardinali ea parte capitis in elevatione corpotis ſacri, dictus Frater Joannes poſitus eſt ad pedes. Et ſubito facta eſt mirabilis & inexcogitabilis converſio, ut ipſe Frater ad caput, epiſcopus eero ad pedes ſubito videretur. Repoſitus eſt aotem epiſcopus ad caput, & Frater ad pedes; iteromque ſubito convetſio facta eſt, ſtupentibus univerſis. Quis autem dubitat, in hoc facto ſancti viri merita divino judicio placuiſſa, qui eum in digniota parte corporis ſacri epiſcopo prætulit collocandum? *Nunc exponamus, qno tempore & modo egregius ille religioſi* E *Ordinis Fundator numero Sanctorum ſolenniter adſcriptus fuerit.*

§ XLVII. Legitimos Proceſſos, & alia ad locum tempuſque canonizationis ſpectantia.

Gregorius IX Pontifex

QUomodo *Gregorius IX Pontifex ad inſtituendum examen de virtutibus & miraculis* S. Dominici *inductus fuerit, diſcimus ex Flaminio, qui in Vita Sancti lib.* 3 *fol.* 66 *de hac re tradit ſequentia*: Magnitodo & claritas eorum, quibus in translatioooe ſacri eorporis illuſtrem molto magis Sanctum ſuom fieri Deus eoluit, moeere Gregorium nonum Pontificem maximom & ſenatum Apoſtolicum, ut merito illum bonore proſequerantor, & catalogo Sanctorum adferiberent. Ejus nos rei feriem ſcribere non gravabimur, ut Viri ſanctiſſimi populorum præconio celebratæ lan- F des ſacra Eccleſiæ ſanctæ approbatione & atteſtatione magis clareſcani & illuſtrentur. Secotus igitor veterem in referendis in catalogum Sanctis Eccleſiæ morem, ad tantum Pontifex ipſa negotium claros ſcientia, fide, ac omni eitæ integritate tres eiros delegit. Ii autem fuere Tancredus Bnoonienſis atchidiaeonus, Thomas ſanctæ Mariæ ad Rhenum præfectus (Priorem dicebam) & Palmerius ſanctæ Mariæ cognomento Campagnolæ, ut ii auctoritate Apoſtolica diligeoter Magiſtri Dominici Ordinis Prædicatorum inſtitutoris, & generalis Magiſtri Vitam, obitum, & miracula conquirarent.

archidiaconus Bononienſis aliique delegantur mandato,

864 *Habemus teſtes hujus rei ipſas Gregorii IX litteras, quibus hic Pontifex* archidiaeono Bononienſi *& ceteris ad id delegatis mandat*, ut inquitant de miraculis Fratris Dominici, plantatoris Ordinis Fratrum Prædicatorum. *Verba hæ litterat aoa invenimus, niſi apnd Joannem a ſancta Maria, qui in Actis* S. Dominici *lib.* 4 *cap.* 20 *illas vitioſe exhibet, & quas propterea ex conjectura utcumque emendare conati ſumus. Apud ipſum autem loco citato ſic ſonant*: Viſibilium & inviſibilium Conditor eunctipotens & æternus,

A terous, etſi gratis moltorum perpennitate bonorum populum reficiat, quam plaſmavit, illum tameo gratorum *, & ſuæ ſalutis effectibus ſaptiorem reddit, ſi] ſiot votiva *; prout probat inſpectio florum amœna recentium, & exhibet perceptio fructuum grauium novellorum. Igitur ad æternas delicias fidelibus anponendas, ad dandum gentibus fidei, ſpei & charitatis augmentum, ad dirigendos in viam pacis & charitatis æternæ pedes in tenebris & mortis umbra ſedentium, ſolis & lunæ mirifieus Operator in cœleſti ſolio nova produxit lumina, lucis inextinguibilis emiſſiva, per quæ cordibus devotorum, quærentium lumiois ineffabilis lucidiſſimas manſiones immenſas cantrariois diffunditur, & alia inſuita beneficiorum genera conferuntur. Porro lætentur plures hujus præſentia temporis ſolam ſtellam in die proſpicere, qui decurſæ noctis tempore innumeras ſe recolunt inſpexiſſe. Gaudebunt & Magi fulgorem ſiderum, quæ ab initio B Dei ſapientia fecerat, intueri; ſed ſpectantes ſtellam novam in Oriente, Regis novi nuntiam, gaudio inexplicabili ſunt perfuſi. Exultet nimirum & ſancta mater Eccleſia, cum in ejus fulgido firmamento, diverſis Sanctorum ſplendoribus illuſtrato, fulget de novo ſidus conſpicuum, ſingularis & præcellentia lumioris oſtenſivum, per quod ignorantium Dominum tenebræ propelluntur, per quod hæreticorum perverſum dogma confunditur, & fidelium beata credulitas adaugetur.

forte gratiarum lege nova

865 Sane gaudentes pridem accepimus, quod recolendæ memoriæ Frater Dominicus, plantator Prædicatorum Ordinis & Magiſter, divina miſericordia faveute, aggregator exiſtat enilegio Sopetaorum, gloriam conceſſæ beatitudinis ſigola exprimens glorioſis: nam circa ſepulcrum ejus & locis aliis, per invocationem ſui nominis & devotionis ſinceræ ſuffragia, complura miracula circa multos mirabilis in ſitis Dominus multipliciter operatur. Verum etſi per virtutum inſignia, quibus olim memoratus Frater exſtitit multiformiter inſignitus, ſen per pretioſa, miracula, quibus ejus ſancta tutilare dicitur ſepultura, cælestis ſponſæ vocibus de Sanctorum eſſe nomero debeat affirmari, tamen quia mentibus ambigois ſubito rei veritas non claraſcit, & repentinis non ſolet miraculorum relatibus quorumdam ſpititus exuiteta, eo quod omne ſutilem, nomen auri C non impettat, nec abur quodlibet niveum imitatur; nos, quos providentia præambula docet feſtinos in certis, & lentos in dubiis invaniri, diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtioemus, mandamus, quatenus providè attendentes, quod tua vera Sanctorum Dominus Jeſus Chriſtus ſignis publicis, & prodigiis avidentibus trepidantium diſcipulorum pectora roboravit, mentes eorum rutilas de raſurrationis admiranda gloria expreſſa certitudinis claſificans ſoleimatis, vitam & converſationem præfati Fratris, quibus Deo & hominibus noſcitur placuiſſe, nec non miracula, quæ auctore Deo de ſui corporis ſanctitate procedunt, habita præ oculis ſola divinæ reverentia majeſtatis, per teſtes idoneos ſtudeatis inquirere exuta diligentia & ſolicitudine vigilanti: quæ in ſcriptis redacta ſub ſigillis veſtris fideliter conſervatis, illa nobis, poſtquam mandatum Apoſtolicum receperitis, per fideles & ſolnones ountios tranſmiſſari. Datum Lateraui sit idus Julii, anno vet *Pontificatus Gregorii* IX, ſen *Chriſti* 1233. *Raynaldus in annalibus eccleſiaſticis ad annum* 1233 *num.* 39 *vertat quoddam hujus epiſtolæ fragmentum, ex quo tantum colligimus prorſus vitioſam ejuſdem epiſtolæ clauſulam, quam Joannes a ſancta Maria miſſe laudavat, aut laudatam laveverat a fiens etiam ſatis patet ex initio, quemadmodum ea uncis & marginali noſtra emendatione ibidem colligi poteſt.*

ut inyalevant in miracula S. Dominici,

AUCT. G. C.

866 *Ceterum iſti, quibus hoc examen a Pontifice commiſſum erat, mandata Apoſtolica ſenſerunt, monuerunt F. Venturam, Priorem conobii Bononienſis, ut de mediis ad promovendum negotium ſibi injunctum deliberaret. Hic ſtatim convocavit Capitulum, in quo ſtatutum eſt, ut ea ses legitime peregeretur, quemadmodum Flaminius in Actis prætime laudatis fol. 66 verſo teſtatur hac narratione:* Ventura, qui monaſterio Prædicatorum ſancti Nicolai Bononiæ præerat, & patrum monaſterii collegium, quod Capitulum vocant, hoc negotio legitimum procuratorem Philippum Vercellenſem præfecerat, qui de diverſis locis patres Ordinis vocaret D, qui virum & Acta beati Dominici, quod cum eo viniſſent, optime noverant. Is ex omni numero novem delegit viros, ſacerdotio, gravitate ac vitæ ſanctitate inſignes, ac omnium fide digniſſimos, qui beato Dominico familiarius uſi fuerant, qui jurejurando promiſerunt, ſe vere ac ſincere teſtimonium de vita & geſtis illius dicturos. Illorum autem nomina hæc ſunt, Ventura Vernenſis, monaſterii præfectus, ut modo diximus; Guilielmus Montiferratenſis; Amizus Mediolanenſis; Bonviſus; Joannes Hiſpanus; Rodulphus Favantinus; Stephanus provincialis Magiſter; Paulus Venetus; Exigerius Pannenſis. Adducti igitur hi a Philippo, quem diximus, procuratore in conſpectum trium illorum, qui auctoritate Apoſtolica delecti ad hoc inquiſitionis negotium ſuerant, virorum, ſinguli quidem iodicto ptius jurejurando interrogati ſuper vita, obitu & miraculis ſancti Viri ſic, infra relaturi ſumus, reſponderunt. *Deinde Flamialus refert juxta illa teſtimonia, quæ etiam Joannes a ſancta Maria Actis* S. Dominici *lib.* 4 *poſt caput* 21 *Latine interpretatus; ſed cum teſtimonia. Ipſa ibi interpolata ſint, ut Echardus tomo* 1 *pag.* 2 *monet, primigenio & authentico ſtylo eadem infertas repræſentabimus.*

quorum ſeverum examen Bononiæ

867 *Neque ſolum Bononiæ hæc inquiſitio inſti tuta eſt; verum etiam delegati illi in Galliam & forte alias regiones; in quibus Sanctus aliquamdiu commoratus fuerat, litteras miſerunt. Certe ſcripſerunt ad Toloſanos, ut patet ex titulo, quem verosimiliter Besnerdus Guidonis apud Echardum tomo* 2 *pag.* 56 *Proceſſui Toloſano præfixit in hunc modum:* Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt quidam abbas & duo archidiaconi de Toloſa venerabilibus viris magiſtro Tancredo archidiacono Bononienſi & D. Thomæ Priori ſanctæ Mariæ de Reno, & Fratri Palmerio de Campagnola, a Sede Apoſtolica delegatis ſuper examinatione vitæ beati Dominici, de his quæ invenerunt & audierunt ab his, qui converſati ſunt eum prædicto Viro Dei, ſicut inferius continetur. *At quiſquis ſit auctor hujus tituli, ex ipſo ejuſdem epiſtolæ initio conſtat, ab inquiſitoribus Bononienſibus litteras in hanc rem datas fuiſſe ad Toloſanos, ut poſt hunc Commentarium prævium apparebit.* *ac Toloſa inſtitutum eſt,*

868 *Hunc brevem Proceſſum Toloſanum, ſ. ve reſponſorias ſubdelegatorum Toloſatium litteras, infra recudemus ex Echardo, apud quem tomo* 2 *pag.* 58 *Bernardus Guidonis, ni fallimur, authen-* *ſicut ex inſtrumentis poſtea edendis patebit.*

AUCT. G. C. *authentick teſtimonijs hanc clauſulam addidit*: In fine autem hujus litteræ poſitæ erant ultra trecenta nomina virorum & mulierum ſub juramento ſanctificantium ſupradicta, inter quos erant multi Religioſi & presbyteri, & clerici & ſanctimoniales & aliæ perſonæ honeſtæ & fide dignæ. Sed & ſuper hæc omnia de his omnibus in partibus illis, in quibus fuerat commoratus, erat tunc publica vox & fama de ſanctitate & virtutibus ejus, ſicut patet in litteris, ſigillorum prædictorum dominorum munimine roborata. *Hoc inſtrumentum Toloſanum, quod poſt Proceſſum Bononienſem infra ſub titulo Epiſtolæ authenticæ edimus, ſingularia nonnulla continet, quæ Ferdinandus de Caſtillo, Malvenda, Joannes a ſancta Maria, aliique Actorum collectores non viderunt.*

Miracula S. Dominici vivæ probati.

869 *Omnibus itaque ſevere diſcuſſis ac judice peractis, Gregorius IX ſolemniter catalogo Sanctorum adſcripſit* Dominicum, *quem adhuc viventem optime noverat, & de cujus virtutibus ac miraculis tam certam opinionem conceperat, ut Stephanus Salanhacus apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1234 *cap.* 2 *de eodem Pontifice narret ſequentia*: Dominus quoque Gregorius, Papa nonus, qui eum catalogo Sanctorum adſcripſit, ſanctitati ejus teſtimonium perhibens, cum da ipſo canonizando coram ipſo & Cardinalibus tractaretur, adeo parum de ipſius ſanctitate dubitare ſe dixit, ſicut de ſanctitate Petri & Pauli. *Igitur Pontifex ille, proceſſibus mature expenſis, egregium hunc Virum & præclarum Ordinis Fundatorem, in numerum Sanctorum retulit ſingulari bulla, quam hic tranſcribere non eſt neceſſe, cum Theodoricus de Appoldia eamdem Actis* S. Dominici *inſeruerit. Nos noſtra illam conferemus cum Codice canonizationum, quem illuſtriſſimus Fontaninus nuper Romæ edidit, & occurrentes majoris momenti diſcrepantias in margine vel in Annotatis obſervabimus.*

Gregorius IX. Papa ipſum inter Sanctorum adſcripſit;

870 *At profecto mirum eſt, auctores veteres & recentiores in re tam publica, qualis eſt hæc* S. Dominici *canonizatio, inter ſe de loco & tempore datæ bullæ non convenire: nam venerabilis Humbertus in Chronico apud Echardum edito, & noſtro Ms. codice hæc tradit*: Anno Domini MCCXXXIII translatum eſt corpus beati Dominici ad locum honorabilioram, & eodem anno eſt Sanctorum catalogo aggregatus apud Peruſium per Papam Gregorium nonum; in quo tempora tanta gratia prædicationis & miſabilium per Fratres diffuſa eſt in Lombardia & alibi per Fratres indu venientes, quod totus mundus fera eu audiru ſtupebat. *Videt, hic ab Humberto canonizationem* S. Dominici *collocari in urbe Peruſina, & affigi eidem anno* 1233, *quo ſacram illius exadaver honorifice translatum eſt. Theodoricus de Appoldia inferius in Actis num.* 311 *eumdem locum & annum exprimit; at poſtea num.* 371 *ipſam canonizationis bullam* Spoleti v Kal. Septembris *datam exhibet.*

ſed de loco,

871 *Quod attinet ad locum, circa quem, varii eorumdem auctorum codices differunt, Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1234 *cap.* 2 *diverſas de illo opiniones ſic refert*: De loco vero, ubi canonizatio beati patris Dominici facta eſt, hæſitatio quoque inеſt. Theodoricus, Sanctus, Flaminius Perugii factam exiſtimant; ſanctus Antoninus Spoleti, Caſtillus Romæ; Humbertus (*hic apud nos illam Peruſii collocat, ut jam vidimus*) Martinus Polonus, Bernardus Guido, & alii Reate; & hæc D eſt veritas. Ambiguitas inde partim orta, quod diploma ipſum Pontificum canonizationis ſub diverſis loci, ubi datum fuit, nota configuratum in variis exemplaribus circumferatur. *Nec tum Malvenda, aliiſque probabilius putamus, illam canonizationis bullam in urbe Reatina datam eſſe: nam præter alios hujus opinionis noſtræ aſſertores, in ipſa Gregorii IX bulla, quam reverendiſſimus Magiſter Vincentius Bandellus anno* 1505 *poſt Conſtitutiones Prædicatorum edidit, ſic in fine notatur*: Datum Reate IIII Idus Julii, pontificatus noſtri anno octavo. *His adde Sebaſtianum Peruſinum in Ordine Prædicatorum, qui in Vita B. Columbæ Reatinæ apud nos tome* V *Mali pag.* 321 *e patriam ejus laudat, & ea occaſione ibidem in vem noſtram ſic ſcribit*: Ibidem canonizatus fuit ſanctus Dominicus u Gregorio IX, relutuſque catalogo Sanctorum. *Hæc dicta ſufficient circa locum, qui ea infra dicendis confirmabitur.*

anno

872 *Malvenda in Annalibus Prædicatorum loco proxime citato illos auctores, qui canonizationem* S. Dominici *anno* 1233 *aſſignat, recte impugnat his rationibus*: At valida nimis ſunt argumenta, *inquit*, quæ nos, ut hoc anno MCCXXXIV potius factam beati Viri canonizationem axiſtimemus, inducunt. Primum fatentur omnes, poſt tranſlationem ſancti Dominici cœptum agi de ejus canonizatione; ſcilicet magnis ſigna & prodigia, quæ in tranſlatione ſacri corporis contigere, permovere Pontificem, ut in diverſis orbis provinciis auctoritate Apoſtolica juberet ſi de publica inquiri de ſanctitate & miraculis Viri Dei. At dum mittitur in longe diſſitas partes, dum perquiruntur, diſcutiuntur, accipiuntur teſtimonia, dum formantur Proceſſus, & ad Pontificem remittuntur; dum in curia iterum examinantur & comprobantur, quis dicet, non niſi annum menſem interfluxiſſe? Cum tranſlatio ſancti Dominici facta fuerit IIII v Nuii, litteræ autem Apoſtolicæ canonizationis ejuſdem datæ procul dubio ſint tertio Idus Julii, ut mox videbimus. Deinde ipſa canonizationis bulla, diſertiſſime in autographo Vaticano Regiſtri Gregorii noni, & in cunctis fideris, quæ videre potuimus, exemplaribus data legitur anno octavo Pontificatus Gregorii IX, tertio Idus Julii. E

873 *De loco & anno cum Malvenda conſuluimus; ſed ſupereſt quæſtio circa diem canonizationis, quem ille in omnibus fideris bullæ exemplaribus* tertio Idus Julii *ſignari exiſtimat. Atqui* Bernardus Guidonis *in libello de Magiſtris Ordinis Prædicatorum apud Edmundum Martene tome* 6 *collectionis ampliſſimæ col.* 404 *haud dubie ex antiquioribus monumentis locum & tempus canonizationis diſerte indicat his verbis*: Hunc beatum patrem Dominicum præfatus dominus Hugolinus, epiſcopus Oſtienſis, poſt mortem Honorii III factus Papa, & Gregorius IX appellatus, canonizavit, & Sanctorum catalogo annotavit apud Reatam, civitatem Tuſciæ, v Nonas Julii, anno Domini MCCXXXIV, Pontificatus ipſius Gregorii Papæ noni anno VIII°, & a felici ejus tranſitu anno III. *Cum hac die convenit Bullarium Romanum Laertii Cherubini, & Codex canonizationum, quem illuſtriſſimus Fontaninus anno* 1729 *Romæ vulgavit.* F

ac die renovationis

874 *Quamvis Bernardus Guidonis alibi alium canonizationis diem aſſignet, tamen Echardus huic ipſius lectioni adhærendum putat, & tom.* 2 *pag.* 70 *in notis ab opinione ſua diſſentientis ita oppugnat*: Omnes tamen hactenus relatos fatendum

inter veteres auctores & diverſos Mſs. codices non convenit.

Digitized by Google

aſt

A eſt, tam ad unguem non attigiſſe, quamvis ultimi ad veritatem propius acceſſerimus. Certiſſimum itaque habeat lector, beatum Dominicum Sanctorum faſtis inſcriptum Reate anno MCCXXXIV, quinto Nonas Julii, Pontificatus VERO: ſic enim habet bulla ejus ætatis authentica, ſigillo plumbeo firmata, & apud noſtros Toloſanos ſervata. Sic antiquum Bullarium Ordinis apud eoſdem ſervatum Ms. in memb., in quo eædem litteræ Apoſtolicæ integræ tranſcriptæ. Sic etiam eædem ibidem tertio habentur ad calcem Vitæ beati Dominici per B. Humbertum V Ordinis Magiſtrum concinnatæ. Odoricus Rainaldus, qui eaſdem refert ad MCCXXXIV num. 24 & 25 haud dubie ex ipſo Gregorii IX regiſtro data prodit REATE QUINTO NONAS JULII, ANNO PONT. VIII. Hanc eamdem epocham confitetur Stephanus Salanhacus æqualis, & jam anno MCCXXVIII Ordini adſcriptus, in ſuo de rebus Ordinis opere, quod bis habetur Ms. Toloſæ apud noſtros in duobus variis Bernardi codicibus Mss. in utroque enim legitur bulla data REATE V NONAS

B JULII, PONTIF. VIII. Verum eſt, in alio ejuſdam operis codice ſeorſim ſcripto legi III NONAS JULII; ſed non dubium, quin ſit notarii erratum: nam eodicem illum non ita eſſe accuratum, aliunde mihi perſpectum eſt, ut alibi moneo. *Deinde citat emendatiorem Bernardi Guidonis textum, quem nos jam ſupra retulimus.*

Pagius putat, feſtum S. Dominici non fuiſſe celebratum die ejus emortuali,

875 *Hæc Echardi ſententia confirmari poteſt ex Franciſco Pagio, qui in Breviario Romanorum Pontificum tomo 3 pag. 273 eumdem canonizationis diem aſſignat, & ſimul de celebranda* S. Dominici *annua feſtivitate ſic differit*: Sequenti anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo quarto idem Gregorius Pontifex, fama miraculorum ſancti Dominici Prædicatorum inſtitutoris excitatus, præmiſſa anno antecedenti debita miraculorum inquiſitione, Cælinum faſtis eum etiam adſcripſit, de quo graviſſimas litteras ad eccleſiarum prælatos dedit REATE V NONAS JULII, ANNO VIII Pontificatus, ideoque anno MCCXXXIV. Obiarat ſanctus Vir anno vigeſimo primo ſupra milleſimum ducenteſimum Bononiæ, & quidem die ſexta Auguſti; ait enim Pontifex in

C iis litteris: „ Statuentes firmites, & univerſitati veſtræ præſentibus injungentes, ut Nonis „ Auguſti ante diem, quo, poſita carnis ſarcina, „ dives meritis penetravit in ſarcta, ſimilis Sanctorum factus in gluria, ejus natalitia celebretis, & ſacietis ſolenniter celebrari". Ex quo conjicere eſt, feſtum ſanctæ Mariæ ad nives non fuiſſe tunc ſolemniter celebratum, vel ejus celebrationem fuiſſe intermiſſam, ſi verum eſt, quod ſcribit Raynaldus anno MCCXXIII num. 22; Honorium ſcilicet Papam juſſiſſe illud agitari: eum enim Pontifex ſancti Dominici ſolemniratem celebrari præceperit die quinta Auguſti, quæ immediate præeſſerat diem ejus obitus, qui enarrebris eum ſolemnitate Transfigurationis Domini, evidens eſt, diem quintam Auguſti non fuiſſe ſolemnem ob feſtum ſanctæ Mariæ ad Nives; alioquin Gregorius ad alium diem tranſtuliſſet ſancti Dominici feſtivitatem, quam ad diem ante ejus obitum ſatraxiſſe videtur, quia mortis ejus dies ſacra erat Transfigurationi Domini, quod feſtum longe ante hæc tempora celebratum oſtendemus in Calliſto III.

quia hæc impediebatur feſto Transfigurationis,

876 Nec dici poteſt cum Baronio in notis ad Martyrologium Romanum, iden Gregorium IX ſtatuiſſe, ut ſancti Dominici feſtivitas die quinta Auguſti in Eccleſia ageretur, quia eo die relatus eſt inter Sanctos: ex ſententia enim Ipſius Baronii Sanctorum catalogo adſcriptus eſt Dominicus anno octavo Gregorii IX; ideoque anno MCCXXXIV, & litteræ canonizationis datæ ſunt Reate V Nonas Julii, & conſequenter ante diem quintam menſis Auguſti. Nulla itaque alia hujus rei mihi videtur poſſe aſſignari cauſa, quam mox a nobis aſſignata; quod ſcilicet cum dies mortis Dominici concurreret cum feſto Transfigurationis Domini, Pontifex ejus ſolemnitatem fieri præcepit die ejus obitum antecedente, nempe quinta Auguſti, quæ ideo non erat impedita feſto ſanctæ Mariæ ad Nives. Ex quo & inferri poteſt, longe poſt hæc tempora feſtivitatem ſanctæ Mariæ ad Nives in univerſa Eccleſia fuiſſe celebratam, & ideo Paulum IV feſtum ſancti Dominici retraxiſſe ad diem quartam Auguſti, quia tunc dies quinta ejuſdem menſis eniincidabat cum ſolemnitate ſanctæ Mariæ ad Nives, quæ in univerſa Eccleſia agebatur. *Ecce hic paucis ea, quæ auctor anonymus faſe deduxit in diſſertatione impreſſa, quam præ manibus habemus, & qua demonſtrare nititur, unum* S. Dominici *feſtivitatem die* XV *Auguſti ab*

E *omnibus ubique celebrandam eſſe.*

877 *Sed Echardo hic diſplicet argumentum, quo Pagius contendit, feſtum Transfigurationis Domini tunc obſtitiſſe, quo minus unum* S. Dominici *feſtivitas die ejus emortuali, ſive ſexta Auguſti, celebraretur. Quapropter laudatus Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pa. 46 in notis ad.* clic *Pagium, alioſque ejuſdem opinionis propugnatores, ceſſilit his verbis*: Obſtet animadverti, *inquit*, ſpecialim ab eo (*nimirum Fratre Venturn, qui in Proceſſu Bononienſi de geſtis & virtutibus ſancti ſui Fundatoris teſtimonium reddit*) morari feſtum ſancti Sixti, non feſtum Transfigurationis, quia ſcilicet feſtum Transfigurationis etſi jam in quibuſdam eccleſiis celebraretur, non tamen ea ætate in Eccleſia Romana, nec in Ordine: neque enim in Kalendariis noſtris ſeculi XIII & ſequentis XIV annotatur. Falluntur ergo, qui hactenus putarunt, feſtum beati Dominici ab octavo Idus ad Nonas Auguſti a Gregorio IX tranſlatum ratione feſti Transfigurationis, cum nonniſi ob feſtum ſancti Sixti, ſummi Pontifi-

quam tenuerunt veſtitis Echardus,

eis & martyris, id factum fuerit: ſeculo vero XVI ob feſtum ſanctæ Mariæ ad Nives a Nonis Auguſti ad pridie Nonas a S. P. Clemente VIII (*Pagius ſupra id Paulo IV Pontifici tribuit*) rur-

F ſus eſt tranſlatum. Feſtum vero Transfigurationis Calixtus III primus per totam eccleſiam Latinam juſſit celebrari ob inſignem victoriam ſeatu Auguſti de Turcis reportatam anno MCCCCLVI.

878 *Iſtud Echardi ratiocinium nobis valde probabile videtur, quamvis Odoricus Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* 1257 *num.* 73 *circa inſtitutionem ejuſdem feſtivitatis meminerit ſequentia*: Hoc anno Calliſtus ad memoriam divinitus conceſſæ Chriſti fidelibus anno ſuperioris victoriæ recolendam, eccleſiaſticum de Transfiguratione Domini in monte Thabor diem feſtum agi juſſit ſexta Auguſti die, decurrenti-

cujus argumentatio nobis haud plane probabilis videtur.

bus in poſterum ſingulis annis, celebrandum: quod ab eodem Pontifice conceptum teſtatus Platina ac promulgatum, propoſitis iiſdem indulgentiarum præmiis, quæ in ſacra Corporis celebritate ſuns enneeſta. Porro feſtivitas non tam inſtituta, quam inſtaurata a Calliſto fuit, eum eam longe ante hæc tempora celebratam in ſuis ad Martyrologium Romanum notis adjectis oſtendat Cardinalis Baronius ex veteſtiſſimis cum Græcorum tum Lati-

AUCT. G. C. norum monumentis, ex quibus eorum error refellitur, qui feſtum hoc a Calliſto III primo inſtitutum affirmarunt. *Certe Waadtlbertus, qui ſeculo IX floruit, ad diem feſtum Auguſti de Transfiguratione Domini meminit, ut in Uſuardo noſtro illuſtrate ad eumdem diem videre eſt. At probare oportet, feſtum Transfigurationis in univerſa Eccleſia, aut ſaltem in Italia, antiquius iſto die celebratum fuiſſe, ut his illa ſecure decidatur. Cum igitur Pagius ſupra promiſerit, ſeſe moſorem hujus feſtivitatis antiquitatem oſtenſurum in Calliſto III, ad quem in edito ballenus Breviario Romanorum Pontificum nondum pervenit, clarum hujus rei probationem ab ipſo exſpectabimus, & interea ad celtbereimum Sancti cultum pergemus.*

§ XLVIII. Sancti cultus diverſimode propagatus & auctus.

B

Anno 1234 caput poſtea S. Dominici canonizationem ſtatim feſtivitas ejuſdem Sancti non ſine cæleſti revelatione celebrari cepit, ut Stephanus de Salanhato, teſtis oculatus, apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad eumdem annum 1234 cap. 5 narrat his verbis: Anno Domini MCCXXXIV, die hac beati Patris ſolemnitatem primariam præcedenta, contigit, me obvium habere in Toloſa devotum eirum Fratrem Aymericum de Solemniaco, monachum Ciſtarcienſis Ordinis, cum multis monachis de Grandi-Silea; quem, quia antiquus ſocius & fidelis amicus beati Dominici fuerat in domo Fulconis epiſcopi Toloſani, inſtanter rogavi, quod ad feſtum veniret in craſtino celebrandum. Qui eo ultana in ſpiritu (ſpiritualis enim ejus erat & ſanctus) dixit: Omnipotens Deus gratias ago tibi, quia glorificas ſervum tuum Dominicum, quia per totam noctem fui pre ſpiritum in viſione cum eo, & more ſolito poſt caritativa oſcula, poſt divina colloquia mutuo habita, obnixe rogabat, & omnimode injungebat, quod hodie ad domum filiorum ſuorum venirem, & ſuæ cutiæ intereſſem: ſolemnis enim futura erat valde. Et ecce veniam lætus animo, & adero eum gaudio & exultatione, in craſtino veni eum multis, & munera oratiocum & laudum obtuli, honorans Deum in Sancto ſuo.

C

quam B. Jordanus auctor, 2] 880 *Circa idem tempus B. Jordanus veneratiouem ac devotionem ſuam erga* S. Dominicum *prodidit, compoſita in illius honorem piiſſima oratione, de qua Malvenda in laudatis Annalibus Prædicatorum ad annum* 1237 *cap.* 25 *ſic meminit:* Illud quoque ſcitu dignum, beatum Jordanem ſingulari affectu dilexiſſe ſanctum patrem Dominicum adhuc viventem, & poſt mortem incredibili erga eumdem devotione & amore flagraſſe; unde auctor exſtitit piiſſimæ illius orationis, cujus initium eſt: SACERDOS DEI SANCTISSIME, CONFESSOR ALME &c., in qua miram dilectionem & affectum erga charitſſimum Parentem oſtendit: quæ ſane Dominicanis Fratribus aſſidue eſt merito recitanda. *Uſus tam piæ orationis non tantum Fratribus Prædicatoribus, ſed omnibus Chriſti fidelibus ſuadendus eſt. Certe ego, ne turpiſſimum ingrati animi vitium incurram, de memet ipſo teſtari cogor, hanc orationem mihi plurimum profuiſſe: tum enim in difficili ac pertinaci morbo, qui me nec ita pridem corripuit, eamdem quotidie per duos fere menſes magna fiducia recitaſſem, animum ad ſecundas morbi moleſtias alacriorem ſenſi, & paulatim ita virtus recuperavi, ut hoc Commentario, tunc cepto, finem imponere potuerim. Etſi in eo re nullam ſit miraculum, tamen libens agnoſco beneficium, cujus ne videar immemor, illam orationem ad honorem* S. Dominici, *& communem omnium fidelium uſum, hic tranſcribere non gravabor.*

D

88] *Nicolaus Jauſſenius in Vita* S. Dominici *lib.* 3 *cap.* 5 *illam ſic exhibet:* Sacerdos Dei ſanctiſſime, confeſſor alme, & prædicator egregie, beatiſſima Pater, ſancte Dominice, virgo electe a Domino, & ſuper omnes in diebus tuis placens atque dilecte; vita, doctrina, miraculis glorioſe, quem apud Dominum Deum noſtrum gratioſum advocatum habere gaudemus; ad te, quem inter Sanctos & electos Dei deotione præcipua veneror, de profundis clamo in hac valle miſeriæ. Adeſto, quæſo, piiſſime, peccatrici animæ meæ, omni virtute & gratia deſtitutæ, multiſque eitiorum & peccatorum maculis involutæ: adeſto miſeræ & infelici animæ meæ. O benedicta & beata anima Viri Dei, quam tanta beoedictione ditaeit gratia dieina, ut non ſolum ea ad beatam requiem, tranquillam ſedem & exteſtem glotiam ſublimarit, ſed & alios quoque innumerabiles ad eamdem beatitodinem tam laudabili eita traaerit, dulci admonitione incitarit, ſuaei doctrioa inſtruxeeit, & ſerventi prædicatione provncarit? adeſto igitur, beate Dominice, & inclina aurem pietatis tuæ ad vocem ſupplicationis meæ. Ad te confugiens pauper ac mendica anima mea tibi ſe proſternit, quæ humili mente poteſt, ribi ſeſe conatur languida præſentare, tibi moribunds, quantum valet, ſupplieare flagitans, ut potentibus meritis & piis precibus tuis eam digneris eivificare atque ſanare, & benedictionis tuæ dono copioſo replera. Scio eamque & vere ſcio, & certus ſum, quod potes; confido ex magna charitate tua, quod voles, & ſpero ex immenſa miſericordia Salearoris, quod apud eum, quidquid eoloeris, efficies. Spero itaque ex magna tua familiaritate, quam habes eum dilectiſſimo tuo & ex millibus electo Jeſu Chriſto, qui tibi nihil negabit; ſed apud eumdem, quameis Domionm & Deum, tamen amicum etiam tuum, quidquid volueris, obtinebis: quid enim dilecto ſuo negare poterit tam dilectus? Quid non dabit illi, qui, poſtpoſitis omnibus, ſe ipſum & ſua omnia ipſi dare non dubitavit?

compoſita in ejus honorem pia oratione,

E

F

88] Sie utique didicimus, ſic te laudamus & eeneramur. Tu, ætate adhuc floreote, eirginitatem tuam ſpecioſo eirginum Sponſo dedicaſti. Tu candidatus fonte ſacro, & decoratus Spiritu ſancto, animam toam caſtiſſimo amore Regi regum devoviſti. Tu jam pridem regularibus diſciplinis inſtructus, aſcenſiones in corde tuo diſpoſuiſti. Tu de eimnie creſcens in virtutem, de bono ſemper in melius proſeeiſti. Tu corpus tuum hoſtiam eivontem, ſanctam, Deo placentem exhibuiſti. Tu inſtitutione divioa formatus, te ipſum totum Deo ſacraſti. Tu viam denique perfectionis aggreſſus, relictis omnibus, nudus nudum Chriſtum ſequeos, theſaurizare magis in cæleſtibus, quam in terra elegiſti. Tu vehemeotina te ipſum oboegens, eiucemque ruam viriliter hujulaos, Redemptoris ooſtri, veri utique ducis, ſequi veſtigia ſtudiſti. Tu zelo Dei & ſuperno igne ſuccenſus, propter oimiam charitatem tuam, in vehemeoti ſpiritus feteore & pa-

qua devotionem erga ſuum Fundatorem prodit,

pertatis

A pertatis voto, perfectiſſimæ adeoque apoſtolicæ Religioni temetipſum totum impendiſti, & ad hoc opus, alto jam dudum conſilio providente, Ordinem Prædicatorum inſtituiſti. Tu per orbem terrarum glorioſis meritis & exemplis tuis ſanctam Eccleſiam illuminaſti. Tu relicto tandem carois argaſtulo, ad ſapernam ſumptus cutiam, cælum glorioſus aſcendiſti. Tu, prima jam decoratus ſtola, advocatus ooſter ad Deum acceſſiſti,

& quam ad majorem Sancti gloriam hic tranſcripſimus.

883 Te argo qoæſo, mihi & omnibus charis meis, imo univerſo clero & popalo, oee non & devoto ſemineo ſeaui ſubveoi, qui ſeloiem humani generis tanto aelo deſideraſti: tu enim præ cunctis Sanctis poſt beatam virginum Reginam ſpes mea & dalce ſolatium; tu ſingalare mihi refogium. Inteode igitur propitias io meum aaailiam: ad te namque unom confagio, ad te ſolum audacter accedo, ad tuos pedes me proſterno, te pstronum ſupplex invoco, tu imploro, & tibi devote me commendo. Tu ſuſcipere & cuſtodire, tu protegere & adjuvare me, qaæſo, digveris propitius, at tuo iotervenieote præſidio deſideratam Dei gratiam obti-

B nere, miſericordiam inveoire, & præſentia deoique atqoe faturæ vitæ remedia ad ſalutem meear impetrare. Sic fic Magiſter obtine, ſic fiat, dax inclyte & pater alme, beate Dominice. Sic mihi, precor, edſis, & omnibus te invocantibus; eſto nobis vere Dominicus, hoc eſt Dominici gregis cuſtos aſſiduus. Cuſtodi nos ſamper & guberna tibi commiſſos, nos emenda, emendatos Deo reconcilia, & cum gaadio poſt hoc exſiliam nos reptæſenta benedicto Domino & dilecto altiſſimo Dei Filio, Domino ooſtro Jeſa Chriſto, Salvatori noſtro, cujus bonor, laus, & gloria ineoarrabilis, gaudium & beatitudo perpetaa cum glorioſa virgine Maria, & univerſa civiam ſuperaorum cueia fine fioe manet io ſempiterna ſeculorum ſecula. Amen. *Echardus tom. 1 Bibl. Prædicat. pag. 99 eamdem orationem inter opuſcula B. Jordanis retenſit, additque, illam inſertam fuiſſe Breviario Prædicatorum, quod anno 1492 in urbe Veneta excuſum eſt, ne ea in feſta S. Dominici pro ſex primis Matatinarum lectionibus retineretur.*

C 884 *Haud dubie Prædicatores, ad varias mundi regiones tranſgreſſi, una cultum ſanctiſſimi Fundatoris ſui in eas invexerunt: nam apud Edmundum Martene tomo 7 Collectionis ampliſſimæ col. 132 Conſtitutiones epiſcopi Sabinenſis, quæ anno 1239 in concilio Tarraconenſi confirmatæ ſunt, ſtatuitur S. Dominici ſolemniter celebrandam præſcribunt. Sic etiam apud Harduinum noſtrum tomo 7 Conciliorum col. 346 in ſynodo Wigornienſi, quæ anno Chriſti 1240 celebrata eſt, decreto 54 legimus ſequentia:* Feſta autem ſanctorum Dominici & Franciſci in eccleſiis cum novem lectionibus volumas ſapee hoc celebrati; nolamus tamen per hoc opera laicorum fidelium impediri. *Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti 1251 num. 3 ad rem noſtram ſcribit, Innocentium IV Pontificem eo anno veniſſe in civitatem Ferrarienſem*, in qua ædes duas receos conſtructas unam Fratrum Prædicatorum, alteram Minorum conſecravit, atque illam divo Dominico, hanc divo Franciſco dicavit. Itaqoe ab illo tempore civitas hos Divos tutores ſibi apud Deum conſtitait. *Nolo hic enumerare Beoeventum, Neapolim, aliaſque civitates, quæ ſingulari devotione ſeſe in clientelam S. Dominici contulerunt, eo quod ipſa patroni electio vel recentior ſit, vel determinatum illius tempus ignoram.*

Predicatores ad varias mundi plagas miſſi.

AUCT. G. C. *ac ipſi Pontifices Romani*

885 *Petro cultum S.* Domioici *propagarunt ipſi Pontifices Romani, inter quos Alexander IV apud Edmundum Martene tomo 1 Theſauri Anecdotorum col. 1063 Ciſtercienſibus ita ſcribit*: Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati Ciſtercii, ac generali Capitulo Ciſtercienſia Ordinis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Licee Apoſtolica Sedea per juſtum & meritorium judicium beatum Dominicum confeſſorem, inſtitutorem Ordiois Frarrum Prædicatorum, & beatum Petram martyrem ejuſdem Ordinis caralogo adſcribens Sanctorum, per univerſos mandaverit eorum feſta ſolemniter celebrari; vos tamen occaſionem ſumentes ea eo, quod id vobis ſpecialiter non cuſtitit demandatum, Sanctorum ipſorum feſta ſolemnitate debita, ut dicitor, minime celebratis. Hinc eſt, quod univerſitatem veſtram rogamus, monemus & hortamur attente, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenos attendentes, quod Sanctorum meritis inclyta gaodia illi procol dubio aſſequuntur, qui eum venerantur in ipſis, E quorum gloria ipſe auſt & tetributio meritorum, per noiverſam Ordinem veſtrum Prædictorum Sanctorum feſtivitates celebrari ſolemniter faciatis, janta quod per Sedem eamdem pie noſcitur ordinatum. Datum Anagniæ XII Cal. Auguſti, Pontificatus noſtri aono primo. *Hic primus Alexandri IV annus cum anno Chriſti 1255 concurrit.*

Cultum S. Dominici

886 *Clemens IV Pontifex anno Chriſti 1266 ea. late propaquam ejuſdem ſanctiſſimi Viri feſtivitatem ſolemniter celebrari præcepit, datis ad præſules Luſianos litteris, quæ apud laudatum Edmundum Martene in Theſauro Anecdotorum tomo 2 col. 294 & ſequente ſic ſonant*: Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus Fratribus archiepiſcopo Brachareoſi, & epiſcopis per regnum Portugaliæ conſtitutis, ad quos litteræ iſtæ perveoerint, ſalutem & Apoſtolicam beoedictionem. De meritorum excellentia, quibus BB. Domioicos confeſſor & Petrus martyr Ordinis Fratrum Prædicatorum clarverant io hujus mundi tcoebris ſubvitæ ſtudio innocentia, proceſſiſſe dignoſcitur, quod eos Sedes Apoſtolica poſt felicem eorom obitum adſcripſit catalogo Beatorom, F feſta Confeſſoris & Martyris eorumdem celebrando ſolemniter annoatim ad illius gloriam & honorem, qui utrique ipſoram diverſis illuſtrato miraculis contulit præmia perpetoæ claritatis, ſicut ad generalem notitiam cuoctorum Chriſti fidelium a mollis annis præteritis perveniſſe credimus multis modis, & præcipue per ſupradictum Ordinem, quem ſcilicet præfatus Confeſſor, illectus amore cæleſtiom eum deſpectione omnimoda terrenorom, per inſpiratioois divinæ gratiam adinvenit, quemque memoratus Martyr, tamqoam vit in divinæ legis meditatione ſedulos, & in operibus bonis aſſidue ſtudioſos, diligentes & conſtanter obſervans, tandem pro deſenſione Catholicæ fidei, martyrii palmam meruit edipiſci.

cultum S. Dominici,

887 Cam itaqoe res tamcelebria & ſolemnis vobis & ceteris fidelibas regei Portugaliæ non ioculta vel incoguita, ſed modis omnibus debeat eſſe reverenda, univerſitatem veſtram rogamus & hortamur attente, per Apoſtolica vobis ſcripta firmiter præcipiendo mandantes, ac in remiſſione peccaminum injungentes, quatenus feſtum Confeſſoris ejuſdem Nonis Auguſti, ac ſolemnitatem præfati Martyris tertio Calendas Maii,

AUCT. G. C. diebus videlicet, quibus iidem Sancti, abſolutis mortis vinculis, ad perennis vitæ delicias pervenerunt, celebretis eorum ſingulis, & ab univerſis veſtris ſubditis præfati regni celebrari cum debita reverentia faciatis, ipſorum feſta in veſtris & illorum Calendariis conſcribi nihilominus procurantes, ut id vobis de theſauris cæleſtibus eorum pia interceſſione perveniat *; quod utarqui ipſorum, præſtante Dei Filio, percepiſſe dignoſcitur, & poſſidere perpetuo gloriatur. Datum Peruſii anno Calendas Aprilis; Pontificatus noſtri anno ſecundo. *Quamvis Clemens Papa in hac epiſtola tumeat*, S. Dominicum *obiiſſe* Nonis Auguſti, *tamen in ſice §§ 44 & 47 ex Gregorio IX Pontifice, aliiſque auctoribus retulimus, ſanctum illum Confeſſorem* octavo Idus Auguſti, *ſeu die ſexta iſtius menſis, ex hac vita migraſſe.*

* forte præveniat.

qui peregrinum vigil Bononiæ, B

333 *Etſi jam ubique terrarum vigeat veneratio* S. Dominici, *tamen ea celeberrima eſt Bononiæ in Italia, ubi ſacrum ejus corpus quieſcit, ut Nicolaus Janſſenius in Vita ejuſdem Sancti lib. 3 cap. 4 teſtatur his verbis:* Clarior enimvero exſtitit beatus Parens in dies, perque omnium cantes diffuſa eſt gloria miraculorum, quibus eum Omnipotens magis magiſque inclareſcere voluit. Hinc certatim ad monumentum ejus accedere ægri pariter & ſani: illi quidem, ut levamen ecquirerant morbo; iſti ut pericula ſors imminentia diſcuterent. Alii in hoc laborabant, uti circa & ad ſepulcrum agregia cum primis ornamenta caſtrarent. Unde advecta marmora, imaginum artificioſæ in eam majeſtatem brevi ipſum tumulum & ædiculam extulere, ut inter ſplendidiſſima non ſalum Ordinis, ſed totius Italiæ decora cenſeantur. Sarcophagus quidem undique incruſtatus candidiſſimo marmore hiſtorias aliquot mirifice eæciſas repræſentat; quibus cædendis inter alios artifices nobiliſſimos doctam hercle navavit operam F. Damianus Bergomenſis, noſtri Ordinis Converſus, qui peritiſſimis ſuæ in choro majori omnium cum admiratione expreſſit, ut taſtabitur facile, quiſquis viderit. Notandum vero diviſſimæ illi aræe non contineri integra corpus ſancti Dominici: quippe aperto iterum ſepulcro, anno MCCCLXXXIII, decimo ſexto Kalendas Martii, epiſcopi duo ſacrum caput a reliquis membris disjunxere, quod theca argentea incluſum ac ditiſſimis ornatum gemmis in ſummæ eccleſiæ ara ſpectatur.

ubi ſepulcrum ejus magnifice exornatum eſt. C

339 *Papebrochius noſter, qui Bononienſe RR. PP. Prædicatorum templum anno Chriſti* 1660 *attente inſpexit, in Ms. ſuo Itinerario magnificentiam illius ſuſe deſcribit. Dein ibidem agit de ampliſſimo* S. Dominici *ſacello, quod ſtellato pavimento ſtratum, & ubique artificioſi picturis, pretioſoque marmore adornatum eſt. Denique de ſacris ſancti Fundatoris reliquiis ad rem noſtram habet ſequentia:* Ipſum ſancti Dominici corpus ſuper altari ex baſi marmorea in tumba itidem marmorea elegantiſſime cælaturæ requieſcit, in qua Alphonſi Lombardi manue varias hiſtorias minutim velut in ebore expreſſit; ſigna ſuperpoſite Michael Angelus elaboravit. Includitur ea tumba urgenteam thecem, & in hac cryſtallinam, ac cedrinam denique, in qua ſancti Patriarchæ corpus conſervatur. Sequitur denique eodem in latera poſt alteria aliquot intarſecta, reliquiarum ſacellum, in quo nitare inaurata clatris munitum continet ſancti Dominici cenſe, digitum divi Thomæ, aliaque ſipſana, thecis argenteis incluſa, & per modum perſpectivæ diſpoſita intra eoſdem cancellos, per quos, ſublata intermedia tabula, Roſariis ad bacillum appenſis ſingula contingi poterant. *An interea ſitus quarundam reliquiarum mutatus ſit, ignoramus. Saltem ex dictis patet, congeſta eſſe in hanc eccleſiam omnia illa ornamenta: in quibus ars cum materia certet, eo quod ſemper creditum fuerit, illi præcipua S. Dominici oſſa requieſcere, tametſi quidam illam ſacri corporis præſentiam in dubium revocaverint, aut eſtam urgaverint, quos paragrapho ſequente refutabimus.* D

§ XLIX. Præcipua Sancti oſſa apud RR. PP. Prædicatores Bononienſes conſervata, iisdemque aſſerta.

CHerubinus Ghirardaccius in *Hiſtoria Bononienſi*, quam anno Chriſti 1596 Italice edidit, *part. 1 lib. 5 pag. 133 & ſequentibus* refert ac refellit varias opiniones eorum, qui negant, corpus S. Dominici in *Bononienſi Prædicatorum eccleſia hactenus conſervari. Nonnulli*, inquit, *putarunt, corpus iſtius ſancti Fundatoris in Hiſpania inveniri; ſed hi haud dubie ſanctum Inſtitutorem Ordinis Prædicatorum cum alio ſancto Dominico Hiſpano confuderunt, ut R. P. Ghirardaccius ibidem recte reſpondet. Alii vero exiſtimant, ſacrum cadaver* S. Dominici *ſepultum eſſe in eccleſia Annuntiationis B. Mariæ, prope muros Bononienſes, ut patet ex hac auctorum Michael Pius in Opere Italico de Viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum lib. 2 col. 119 memorat, ubi Franciſcani anno Chriſti 1473 cænobium ſui Ordinis obtinuerunt. Verum hoc opinio nullum habet fundamentum, ut laudatus Cherubinus notat, ſubjungitque oſtendi poſſe ex illuſtriſſima Franciſca Gonzaga, aliiſque ſcriptoribus Minoritis, qui de tanto theſauro tacent, etſi fundationem & reliquias ejuſdem Conventus recenſeant. Plures denique volunt, S. Dominicum Aſſiſii cum S. Franciſco in eccleſia quadam ſubterranea adhuc quieſcere.* Præter alia improbabilia quæ idem aſſerunt. E

391 *Hæc ultima opinio jam obtinuit duobus ſeculis apud quoſdam recepta fuit, ut colligimus ex Joanne Garzone, qui in Actis S. Dominici apud Leandrum Albertum fol. 21 verſa hæc habet:* Aiunt, me varietatem non mediocri contaminaſſe mendacio, quod Dominici corpus Bononiæ in Nicolai templo ſepultum ſcripſerim, quando graviſſimi & ſapientiſſimi viri Aſſiſii in ſepulcro conditum aſſerunt. Exſtant litteræ Clementis quarti Pontificis meæmi, quibus ſi fidem nullam habendam putant, vereor, ne ad inſaniem radigantur, vel ſint natura leviſſimi. Ita his & Magiſtro & Fratribus Religionis Prædicatorum, ut in urbe Bononiaſi nobiliorem pro ſanctiſſimo Dominici corpore in ſepulcro conſtituendo ad voluntatem deligent locum, poteſtatem facit ſua in illo transferendo eorum ſententiæ ſecedere; Dominicum ita caſtum, pium, ſanctæque vitæ inſtituiſſe, ut qui ſe Chriſtianos profitentur, eum venerari & colere debeant. Vocatus & ad manus meas Vincentianſis epiſcopi litteræ, quas cum diligenter accuratæque legiſſem, cæſtus ſum eos ſetari anilites deſipere, qui Dominici corpus ad Aſſiſium delatum, atque in Francieſci templo ſepultum aſſerunt. F corpus S. Dominici requieſcere Aſſiſii.

39e Affirmat vir gravitſimus, cum corpus transferebatur, [ſeſe] aſſuiſſe. Hæc ejus verba ſunt:

quam opinionem Joannes Garzo explodit,

A ſunt: Cum Dominici corpus, quod humili jacebat loco, tranſferendum eſſet, convenerunt Bononiam Fratrum multitudo; accerſiti ſunt Arnulfus ac Ægidius, quorum alter Hunianenſis, alter Torcellanenſis epiſcopatus dignitate præditus erat: impetrator præterea Bononienſis, conſuleſque ac tribuni plebis. Omitto populum Bonoienſem univerſum, qui ad rem perſpiciendam profectus eſt. Dixiſſes ipſam Bononiam prope convulſam ſedibus ſuis: quippe omnium genetum, ætatum, ordinum, viri ac mulieres omnis fortunæ ad perſpectandum corpus, & evulſum ab humeris caput, iter contulerunt. *Hæc omnia ea mox diſtrudit majorem lucem accipiat, poſquam veroſimilem contrariæ opinionis originem detexerimus.*

Et que ſuæ ſententiæ originem habet ex epiſtola Francifci de Bantio,

B 893 *Suſpicamur, populacem illam traditionem de Aſſiſienſi* S. Dominici *ſepultura ortam eſſe ex epiſtola Franciſci de Bantio, quam Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Chriſti* 1230 *num.* 4 *exhibet. In ea narratur, quomodo Nicolaus V Pontifex anno Domini* 1449 *viſitaverit Aſſiſii in eccleſia ſubterranea corpus S. Franciſci, & hac occaſione ibidem viderit aliud tabernaculum incorruptum, cujus atriaſque ſtatus ita deſcribitur:* Ea Orientali latere corpus illud ſacrum Franciſci Seraphici erectum ſtabat, facie ad occaſum tendens, & oculis elevatis in cælum; manus vero coopertæ erant habitus manicis & ſimul junctæ, ut Fratres ferre conſueverunt. Erat autem corpus ita incorruptum, quaſi eſſet prima die poſitum: videbatur enim quaſi dormiens. Ea alio vero latere aliud erectum ſtantem vidimus habitu beati Dominici, qui & manus ſimul junctas habebat cum articulis ſurſum junctis, veluti mos eſt orantium; oculi vero ejus ad beati Franciſci pedes intuebantur. Ambo autem ita lucidos & ſplendentes habebant oculos, ut nulla ad vivos eſſet differentia. *Fides hujus epiſtolæ ad diem* 27 *Octobris, qua illuſtranda ſunt S. Franciſci Acta, ſeverius poterit examinari.*

eſt ſcriptor quidam Franciſcanus fatetur,

894 *Interim ſuppoſita narrationis iſtius veritate, nondum ſequitur, alterum illud cadaver eſſe* S. Dominici, *etſiamſi habitu Dominicano indutum vidratur: potuit enim Aſſiſii circa obitum S. Franciſci pius aliquis Dominicanus mori, ac ibidem ſepeliri, ut Soegius teſte obſervat. Hinc*

C *F. Petrus Rudolphius, ex Ordine Franciſcanorum Conventualium ad epiſcopatum Senogallienſem aſſumptus, in Hiſtoriis Seraphicæ Religionis lib.* 2. *a fol.* 247 *verſo eamdem Franciſci de Bantio epiſtolam exferens, ibidem fol.* 248 *verſo ad ſupra citata epiſtolæ verba in margine ſic notat:* Errant, qui ex hoc loco colligunt, beatum Dominicum hic cum beato Francisco conditum eſſe, eum pro compertо habeamus, eum Venetiis redeuntem Bononiæ ſeſſum ea itioere & æſtu, utpote circa finem Julii, urgente obitus die, ibidem obiiſſe & tumulatum eſſe anno MCCXXI, ſuperſtite adhuc beato Francisco.

ex hoc tamen conſequentiam arcuate deduxi.

895 *Primo ex hoc Rudolphii notatione liquet, quoſdam ex laudatis epiſtolæ verbis Aſſiſienſem* S. Dominici *ſepulturam collegiſſe. Secundo ex eadem patet, non fuiſſe hanc communem omnium Franciſcanorum ſententiam, licet, id juvaret Eminentiſſimus Vincentius Maria Orſini, poſtea ſub nomine Benedicti XIII ad Cathedram Romanam evectus, dum in ſupradicta Diſſertatione ſeliquias S. Bartholomæi vindicans eccleſiæ ſuæ Beneventanæ, articulo* 6 *pag.* 21 *ſic adverſarii ſuis obſpondet:* Aſſereie quoque poterant, ibi adfuiſſe corpus ſanctiſſimi parentis Dominici, quod conſtructes mei religioſiſſimi, Franciſcani Aſſiſii, apud ſe quieſcere contendunt, non Bononiæ, in cujus urbis celeberrimo meæ Religionis Conventu, cum ſacris theologiæ ſtudiis vacaremus, pluries ſanctiſſimi Patriarchæ caput continens oſtenſorium pro ſummo honore manus meæ contrectaverunt. *Saltem ex hac Eminentiſſimi Diſſertatoris reſponſione colligimus, exoticam illam ſententiam de Aſſiſienſi* S. Dominici *ſepultura aut tranſlatione adhuc ab aliquibus propugnari. Sed ne quis circa hanc eam ſcrupulus remaneat, ea antiquis & authenticis inſtrumentis corporeum* S. Dominici *præſentiam Bononienſi RR. PP. Prædicatorum eccleſiæ jam evidenter vindicabimus.* AUCT. G. C.

Authoritas teſtimonio B. Bartholomæi,

896 *Conſtat ea duobus teſtibus oculatis, quos ſuperius* § 46 *citavimus, corpus* S. Dominici *anno* 1233 *Bononiæ ab innumeris hominibus viſum fuiſſe. Poſtmodum anno Chriſti* 1267 *B. Bartholomæus ex Ordine Prædicatorum, epiſcopus Vicentinus, interfuit alteri ejuſdem ſacri cadaveris viſitationi ſive tranſlationi, de qua ipſemet Beatus apud Michaelem Piam lib.* 1 *de Viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum col.* 218 *fidem facit ſequenti diplomate:* Venerabilibus Chriſti fidelibus, præſentes literas inſpectutis, Frater Bartholomæus, miſeratione divina epiſcopus Vincentinus, ſalutem & æternam in Domino caritatem. Juſtus & pius Dominus, de cujus munere venit, ut ſibi a fidelibus ſuis digne & laudabiliter ſerviatur, vota bene ſervientibus multo majora retribuit, quam valeant promereri. E

epiſcopi Vicentini,

897 Cum itaque in generali Capitulo Ordinis Fratrum Prædicatorum apud Bononiam celebrato ſanctiſſimum corpus piiſſimi patris Dominici, Ordinis inſtitutoris ipſius, præſentibus & cernentibus Venerabili patre F. Joanne Vercellenſi Magiſtro, & Fratribus dicti Ordinis in dicto Capitulo anno a Nativitate Domini MCCLXVII, Indictione x, die Pentecoſtes, v Junii congregatis; venerabilis pater dominus Philippus, Dei gratia archiepiſcopus Ravennas, præſentibus & adſtantibus venerabilibus patribus dominis Dei gratia Octaviano Bononienſi, Tomaſio Imolenſi, Fratribus Arnulfo Humbanenſi & Ægidio Torcellanenſi epiſcopis, atque nobis, nec non viris nobilibus dominis Yrech de la Torre poteſtate, Guieſto de Ponte Carali capitaneo, & Antianis Bononiæ, de tumulo lapideo non exalto, F ad marmoreum & exaltatum cum debita reverentia & debita devotione tranſtulerit, atque caput pretioſum ad devota dictorum epiſcoporum, Magiſtri & Fratrum oſcula primo reverenter exhibitum, conſequenter in angulari pulpito eccleſiæ dicti Sancti in platea exteriori, præſente laudabili fidelium multitudine, ad tolleadum de ipſius corporis in dicta eccleſia conſervatione ſolido & integra dubitationis cujuslibet ſcrupulum, qui ſorte quorumdam cordibus inſidebat, per nos ibidem, præmiſſa ſolemni prædicatione, monſtraverit, ipſum in prædictum tumulum exaltatum manu devota reducens, & in ſui compagine corporis in oſculo ſancto recondens: nos de dictorum dominorum archiepiſcopi auctoritate & epiſcoporum conceſſione cupientes, ut jam dictum corpus in dicta eccleſia ſingulis annis, feſtivis honoribus viſitetur, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, ad quos jam dictorum dominorum archiepiſcopi, epiſcopotum, & noſtra juriſdictio ſe extendit, qui prædictum corpus in feſto tranſlationis ipſius, & uſque ad octavas devote ac laudabiliter viſitare curaverint annuatim, ex parte dicti

AUCT. G. C. domini archiepiſcopi duos annos, & dictorum dominorum epiſcoporum & noſtra pro unoquoque annos ſingulos de Omnipotentis miſericordia, & gloriosæ Mariæ Virginis Genitricis ejus meritis, ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate, Sanctorumque omnium confiſi ſuffragiis, de injunctis ſibi pœnitentiis, miſericorditer in Domino duximus relaxandos, præſentibus in perpetuum valituris. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri fecimus & noſtri ſigillo muniri. Dat. Bononiæ anno Domini MCCLXVII, lodictione decima, die nona, intrante Junio. *Liquet ex hoc inſtrumento, cui vetera hiſtoricorum Bononienſium teſtimonia conſonant, ſacrum* S. Dominici *cadaver uſque ad annum Chriſti* 1267 *in Bononienſi* PP. *Prædicatorum eccleſia quieviſſe. Nunc porro ad recentiora tempora paulatim pergamus.*

aliiſque poſterioribus inſtrumentis probatur.

B 898 *Anno Chriſti* 1383 *ſepulcrum* S. Dominici *rurſus apertum eſt, ut Carolus Sigonius in Oper. de epiſcopis Bononienſibus lib.* 3 *pag.* 134 *narrat his verbis*: Anno milleſimo trecenteſimo octogeſimo tertio, *ante* Kal. Martias, Fratres Prædicatores caput ſancti Dominici ex area, Philippo epiſcopo, magiſtratibuſque præſentibus, extexerunt, & ad uſum eccleſiæ nobili loculo argenteo condiderunt. Mirum certe illud oculis mortalium accidit, quod interim dum area patuit, ſtella ſupra eccleſiam clariſſime fulſit: quæ res animadverſa, cieit eos religionem erga ſanctum Confeſſorem accendit. *Hæc publica prodigioſæ ſtellæ apparitio, aliæque circumſtantiæ memorantur in veteri Chronico Bononienſi, quod nuper Italice inter Scriptores Rerum Italicarum tomo* 18 *col.* 525 *editum eſt. Præterea in archivo civitatis Bononienſis exſtant antiqua & authentica hujus narrationis teſtimonia, ut Michaël Pius in laudato Opere de viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum lib.* 2 *col.* 120 *teſtatur.*

ſacrum S. *Dominici cadaver*

899 *Cæterum ſepulcralis illa inſpectio anni* 1383 *confirmatur altero inſtrumento anni* 1473 *quod apud Michaëlem Pium loco mox citato col.* 222 *&* 223 *ſic ſonat*: In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen. Anno Domini MCCCCLXXI I. Noverint univerſi, qualiter ego Joannes Bologninus, Bononienſis civis, *ex* quatuor viris unus C ad eundum perfiel ſepulcrum dicti Dominici, nonnullis aliis ſociis, videlicet Joanne Guidoni exillifero juſtitiæ, Ludovico de ſancto Petro & Baptiſta Manzolo, hora tertia feriæ ſeptimæ, videlicet die XVI Julii hujus anni MCCCCLXXIII, & annuente venerabili P. F. Georgio de Vercellis Priore monaſterii ſancti Dominici cum Patribus & Fratribus dicti monaſterii, ac aſſtantibus, operimentum eetus ex præfato ſepulcro, velati tsolo opere indignum, auferri juſſi, ut ſuperimponi poſſit novum, miro opere elaboratum per Nicolaum Barreoſem.

in Bononienſi Prædicatorum eccleſia

900 Quo ablato, invenimus capſam ligneam ex larice, elaoſm, bene firmatam, clavibuſque munitam, ſuper quam ternas litteras obſignatas, quæ per partes reſignatæ & lectæ fuerunt: quorum alterum, prout ſubſcriptio præ ſe ferebat, manu Bartholomæi de Sticeto, præſtantiſſimi ac litteratiſſimi doctoris ſcriptæ fuerant; alterum a quodam Patre de Ordine Prædicatorum, ultimæ per Jacobum Blaochetum, notariorum correctorem. Siquidem manibus propriis omnes illi præfatam ligneam capſam anno Domini MCCCLXXXIII ſuiſſe teſeratam, ac in ipſa ſacra dicti Dominici oſſa reperta, eaque ibidem intacta demiſſa, & eo tempore a reliquo corpore ſeparatum caput extractum, & loculo argenteo col- D locatum, ubi modo aſſervatur, atteſtabantur. Ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, & antedicti beatiſſimi patriarchæ Dominici, protectoris & defenſoris hujuſce noſtri civitatis, cujus precibus & interpellationibus apud Deum ore & opere deprecor, ut cives noſtros ab imminentibus pericolis eruatur. Et in præmiſſorum fidem, & ad perpetuam rei memoriam ego Joannes Bolognius ſupradictus hæc propria manu ſcripſi, & ſigillo, quo utor, ſignavi die, menſe & anno, quibus ſupra &c.

adhuc hoc monſtro conſervari.

901 *Carolus Sigonius lib.* 4 *Operis proxime laudati pag.* 204 *de eodem elegantiſ ornamento, quod tanæ tumulo* S. Dominici *impoſitum eſt, ſic breviter memorat*: Faſtigium etiam marmoreum, mira artificii ac ſingularis & antiquæ elegantiæ opus, arcæ quadratæ ſancti Dominici ſupra commemoratæ impoſitum, ſic ſepulcrum illud nobilitavit, ut hodie nemo paullo humaniorie ingenii Bononiam eeoiat, quin illud io primis, vel eo nomine ſibi inviſendum cuiſtimet. *Quamvis poſt hæc tempora ſepulcrum ejuſdem Sancti apertum non fuerit, tamen ad augendam illius ſplendorem varia ornamenta collocata ſunt, & multi principes, tum eccleſiaſtici tum ſeculares, venerati ſunt Bononiæ has ſanctiſſimi Confeſſoris reliquias, quas ibidem quaſi ferre ſibi certiſſime perſuadebant. Nolo hic referre diplomata Romanorum Pontificum, qui corporum* S. Dominici *præfectam Prædicatoribus Bononienſibus aſſerunt, & fidelibus has ſacras reliquias pie viſitantibus indulgentias concedunt. Prætermitto etiam alia argumenta, quibus Michaël Pius, aliique ſcriptores Dominicanæ ſacra Fundatoris ſui eſſe Bononienſibus vindicant; nam hactenus relata inſtrumenta mihi abunde videntur ſufficere, ut cordati hujus commentiſſimæ opinionis adverſarii errorem ſuum agnoſcant. Quod ſi quis ex his pertinacior priori ſuæ ſententiæ adhuc velit adhærere, is nobis edifferat, quo occaſione, aut quo tempore, corpus* S. Dominici *alio tranſlatum fuerit, quemadmodum nos id de quibuſdam eorumdem ſacrorum oſſium particulis jam oſtendimus.* F

§ L. Nonnullæ ejuſdem Sancti reliquiæ alio tranſlatæ, & variis per eas patrata miracula!

Præter eam S. *Dominici, quæ Piſas delata eſt,*

NOn *eſt mihi voluntas aut facultas ad enumerandas omnes* S. Dominici *reliquias, quæ in variis Ordinis Dominicani tumulis vel eccleſiis honorantur. Quapropter defecta diſtinctionis mearum hic tantum recenſebo illas, quæ mihi facile occurrerunt, & inter quas Papebrochius noſter in ſchedis poſthumis notavit coſtam ejuſdem Sancti hoc modo.* Frater Wilhelmus Piſanus Converſus, optimus lapidum ſculptor, eir beatos & bonus; hic interfuit ſecundæ tranſlationi corporis beati patris Dominici Bononiæ anno Domini MCCLXVII, tempore Magiſtri Joannis Vercellenſis, quo in tempore elandeſtine unam de coſtis ipſius beati Dominici ſecum Piſas detulit, ignorantibuſque Fratribus, ſub altari beatæ Mariæ Magdalenæ, quamdiu vixit, occultatus eſt. Demum mortis ſuæ propinquans, Fratribus rem patefecit; qui locum adeuntes, prout dixerat, ſanctam coſtam invenerunt. Claruit autem eir ſanctos circa ao. oom Domini MCCLXX. *Cum ſchedula illa Papebrochii ab aliis ejuſdem codicis excerptis ſepara-*

ta

A *ta fuerit, uescio, unde eum desumpserit, & propterea ulteriorem hujus facti ipsius notitiam curiosis indagandam relinquo.*

memorantur Asculana ejusdem Sancti reliquiæ,

903 *Joannes Garzo in Vita* S. Dominici *apud Leandrum Albertum fol.* 22 *de quibusdam ejusdem Sancti reliquiis, olim in urbe Asculana sitis, refert sequentia:* Asculum civitas est Piceni, a qua non longe abest amnis, cui Truento est nomen. Hunc se mulier quædam lineum lotura contulerat. Subsequebatur eam filius nondum quintum annum agens. Is dum in ripa ludum ludit, fatu, nescio quo, in flumen decidit. Impetum undi hauserunt gurgites. Sic absorptus impetu aquæ ad molendinum quoddam deductus est. Mater ubi filium exanimem audivit, dolore commota, jugem lacrymas continere non poterat. Quæ adstant mulieres accurrunt; miseram consolantur. Illud unum superstite, ut cadaver extraharur, sepeliatuique. At matrem, quamquam puerum pro egressione aquæ pedibus appendisset, nec succederet exitus, magna spes tenebat, illum in sitam rediturum, si ad Dominici templum, in cujus sacratio ejus deus,

B qui ab ipsius ore, dum vitam agebat, excideraat, servabatur, deportasset. Igitur mortui super aram constituti ventrem [dum] Fratres dentem contigerunt, subito defunctus revocatus est, & qui non vivebat, vixit.

ubi per eas patrata sunt miracula,

904 *Flaminius in Actis* S. Dominici *fol.* 88 *verso idem miraculum narrat; sed puerum ipsum digito ejusdem Sancti, qui in Asculana civitate honorifice conservabatur, tactum fuisse asserit, & ibidem narrationi suæ hæc præmittit:* Erat Asculi, quæ urbs in Piceno est, sicut jam ostendimus, ea digitis beati Dominici unus, cujus attactu varii quidem a corporibus humanis morbi depulsi fuerunt; & magno in honore is erat, & præcipua cum veneratione asservabatur. *Deinde exponit, quomodo puer submersus, de quo supra, ad tactum hujus facti digiti revixerit. Laudatus Flaminius folio* 85 *verso citati opusculi jam de iisdem reliquiis meminerat, & in occasione aliud miraculum Asculanum exposuerat his verbis:* In Asculana civitate præfectus ædis Prædicatorum; tabulam grandem marmoream beati Dominici superpositurus aræ, opera & ipse adjuvabat; sed dum ponderis seria gravitatem non posset, qui saxum attollebant, totum onus in ipsum præfe-

C ctum recidit, ac ira quatuor manus digitos illisit & confregit, ut ferreo viderentur malleo contusi. Jussit ille Dominici digitum, qui ea in æde asservabatur, ad se asferri, cujus tactu ita continuo restituti sunt digiti, ut nullum in iis diræ illisionis vestigium remanserit. Eum postea digitum Josnnes Vercellensis, generalis Prædicatorum Magister, regi Gallorum Philippo, sancti Ludovici filio, aliquid reliquiarum beati Dominici, quem magno cultu prosequebatur, perenti dono dedit. At rex accepti muneris tanti gratiam referens, unam de corona Christi spinam ad Asculanum monasterium misit.

quæ aliqui confessi ad-scribuntur digito,

905 *Echardus tom.* 1 *Bibl. Prad. pag.* 258 *etiam meminit de Asculano sancti sui Fundatoris digito, eumque postea ad Gallias translatum esse* sefert *his verbis:* Cum Asculi digitum sancti Dominici servati & coli sanctus rex Ludovicus resciisset, & ejus habendi desiderium suum lodicasset, mox Magister Ordinis F. Joannes de Vercellis jam laudatus, de eo monitus, Asculum accedens digitum accepit, & ad sanctum regem detulit, qui gratissimum habens munus, vice versa spinam ipsi coronæ Domini dedit, quæ ea est, quam apud se venerantur Asculani nostri. *At Sebastianus Andreantonellus in Historia Asculana, quam summo studio elaboravit, pag.* 214 *de hoc digito agit, illumque ahere Galliæ regi datum fuisse sic memorat:* Custodiebatur sero in eadem (*scilicet Asculana Prædicatorum ecclesia, de qua ibi mentionem fecit*) venerauda reliquia, ipsius nimirum sancti Dominici digitus, Philippo Galliarum regi, cognomento Pulchro, traditus a Fratre Francisco de Jacobis, cive Asculano, ejusdem coetus Religioso, qui fuit ejusdem regis a confessionibus; a quo missus accepit spinam ex patientis Christi serta corona avulsam, quæ ibidem summa colitur veneratione. *Hæc diversas narrationes inter se componit, qui potest.*

AUCT. G. C.

alii autem deest,

906 *Nos interim de Asculanis* S. Dominici *reliquiis hic transcribemus ea, quæ accepimus ex Ms. Pesarensi, in quo Vitæ quædam Sanctorum, ab illustrissimo Bernardo Guidonis scriptæ, simul cum translatione S. Dominici continentur. Itaque in scriptis nostris ad diem* XVI *Octobris post alia Sanctorum Acta legitur translatio reliquiarum* S. Dominici, *ex qua ad propositum nostrum excerpimus sequentia:* Tempore venerabilis patris Fratris Joannis de Vercellis, Magistri Ordinis Fratrum Prædicatorum, corpus beati Dominici fuit translatum secunda vice de tumulo marmoreo, in quo in prima ejus translatione fuerat collocatum; fuitque transpositum in capsam pretiosam candidi marmoris, super columnas elevatam, quam vocant arcam sancti Dominici, sub anno Domini MCCLXVII. Tunc vero Fratres Franciscus de Esculo civitatis (*sic etiam pro* Asculo *vocatur hæc urbs, ut Sebastianus Andreantonellus in opere supra laudato pag.* 204 *tradit*) socius præfati Magistri Ordinis, dentem unum beati Dominici clam accepit, quem postea de ipsius Magistri licentia dedit & posuit in Conventu Fratrum Prædicatorum de Esculo pro reliquiis venerandis, ubi ad contactum ipsius dentis, meritis sancti Dominici, multa miracula sunt patrata, ex quibus unum duximus subnectendum.

E

Asculi dum versatur,

907 Mulier quædam in Esculo in canali molendini juxta ecclesiam beati Dominici cum aliis mulieribus pannos lavabat, quæ filium suum parvulum, Franciscum nomine, secum adduxerat. Cumque mater suo intenta esset operi, puerulus super canalem ludens, in aquam cecidit, & suffocatus est; fuitque ab aquæ decursu usque ad rotas molendini deductus, & vehementer sub aqua compressus a rotis. Audiensque mater casum & periculum filii cum cæteris mulieribus cucurrisset ad rotas molendini, & vix violenter de sub rotis filium mortuum elevavit. Cumque adstantibus pluribus, qui conscenerant, nihil aliud videretur, nisi quo puer mortuus eriderctur sepulturæ, mater uberrim fleus, mente recogitans, quod in propinquo erat ecclesia Fratrum Prædicatorum, ubi esse audiverat dentem sancti Dominici, & multa miracula esse facta, assumpta fiducia, ait: Non sepelietur filius meus, sed ipsum deferam ad reliquias sancti Dominici, quia spero, quod per ipsum [Deus] vivum & incolumem mihi reddet. Ejeeavit autem mater in ulnis suis filium mortuum, iogratis vocibus ad ecclesiam beati Dominici properans clamabat: Beate Dominice, redde mihi filium meum. Quid plura? Corpusculum mortuum super altare beati Dominici posuit, rogans Fratres, ut deutem ejusdem Sancti ponerent super eum. Commoti vero Fratres ad compassionem & devotionem, dentem sanctum cum multa reverentia super de-

F

functi

AUCT G. C.

ſanctì pueri coepuſculum poſuerunt. Omnibus autem ibi exiſtentibus condolentibus, & orantibus Deum, & ſanctum ejus Dominicum, puer, qui mortuus fuerat, ſubito revixit, & matri, quæ flens filium ſtitulerat mortuum, gaudens beati Dominici meritis reportavit vivum.

ac poſtea inde in Galliam tranſlatus,

908 Poſt hæc autem annis aliquibus jam elapſis, dum præfatus Magiſter Joannes de Vercellis eſſet Pariſiis, rogatus eſt ab illuſtri rege Francorum Philippo, filio quondam Ludovici regis, ut ei daret pro reliquiis de oſſibus ſancti Dominici, ad quem magnam habebat devotionem. Cum idem Magiſter aliunde commode habere non poſſet, fecit idem domino Regi dentem prædictum de Eſculo deferri Pariſios: quem Rex in theſauro reliquiarum ſuarum in vaſe pulcherrimo repoſuit reverenter, & pro recompenſatione ſpinam unam de corona Chriſti ſpinea, quæ in capella Regis habetur, tranſmiſit præfato Conventui Eſculano. *Vides, hic de dente* S. Dominici *omnia referri, quæ alii ſcriptores, paucis mutatis, de digito ejuſdem Sancti narrant.*

circa quam variam narrationem intricata difficultas propoſuitur.

909 *Præterea in his diverſis narrationibus occurrunt nonnulla, quæ inter ſe conciliare non poſſumus: nam primo Joannes Garzo affirmat, hunc dentem* S. Dominico *adhuc viventi excidiſſe, cum interim Ms. Prugenſe aſſerat, eumdem dentem a Fratre Franciſco Aſculano in ſecundo ſacri cadaveris tranſlatione clam ſurreptum fuiſſe. Secundo apographum noſtrum Prugenſe tradit, hunc dentem Aſculanum a Joanne Vercellenſi datum fuiſſe Philippo regi Francorum, qui patri ſuo Ludovico ſucceſſit, & vulgo* audax *cognominabatur. Quod ſi prædente digitus ſubſtituendus ſit, rerum inter ſcriptores non convenit: Echardus' cum tomo* 1 *Bibl. Præd. pag.* 211 *&* 238 *ſcribit, illum* S. Dominici *digitum ſanctus Ludovico Galliæ regi ab eodem Joanne Vercellenſi fuiſſe traditum. Laudatus vero Sebaſtianus Andreantonellus ait, tumdem Sancti digitum a Fratre Franciſco de Jacobis Aſculano delatum fuiſſe ad Philippum, cognomento* pulcrum, *qui Philippo Audaci in regnum Galliæ ſucceſſit. Verum hæc omnia inter ſe & cum chronologia agre componuntur, quamvis uni Francorum regi dentem* S. Dominici, *& alteri digitum ejuſdem Sancti diverſis temporibus conceſſum eſſe dicerit. Etſi autem in quibuſdam narrationis circumſtantiis eventum ſit, tamen propter illas difficultates non dubitamus de miraculis, quæ per Aſculanum* S. Dominici *reliquias contigerunt.*

In Hungaria

910 *Neſcio, quo tempore in Hungariam tranſlatus ſit digitus* S. Dominici, *de quo Flaminius in jam ſæpe citatis ejuſdem Sancti Actis fol.* 89 *verſo ſic ſcribit*: Cum jam multa per Pannoniam fabricata fuiſſent Prædicatorum monaſteria, unus ex ſacro divi Dominici corpore digitus in eam provinciam allatus eſt in urbem, quæ Simlu dicitur. *Deinde inter alia miracula, quæ illic patrata ſunt, fol.* 90 *verſo refert ſequentia his verbis*: Albæ Regalis ejuſdem provinciæ urbs eſt, cujus eccleſiæ Præpoſitus (dignitatis id eccleſiaſticæ nomen eſt) ſuo functus eſt. Circa jacentis cadaver, cum jam pararentur exſequiæ, multi aſſidebant, e quibus unus divino (ut eſt credibile) inſtinctu ait: Ego quidem in ſpem adducor, poſſe defunctum hunc noſtrum ad vitam revocari, ſi digitus hic beati Dominici afferatur. Placuit omnibus conſilium, & ad multa ſunalis acceſſa allatus eſt in ecclice ſacro digitus, quem monaſterii præfectus aqua lavit, quam ori jacentis immiſit; quæ ubi deſcendit in gutturi, extinctus illic continuo revixit. *Vincentii* D *ut Bellovacenſis & Theodoricus Appoldianus de his Hungaricis* S. Dominici *reliquiis plura memorant, quæ poſt hunc Commentarium ſuo loco infra referentur.*

mortui ad vitam revocati ſunt,

911 *Sed ab his antiquis ſcriptoribus etiam omittitur aliud miraculum, in Hungaria patratum, quod laudatus Flaminius præcedenti ſic ſubnectit*: Oberat annorum duodecim puella in loco, qui ab urbe Simlu antedicta diei unius itinere diſtabat. Propinqui & amici patrem hortati ſunt, ut aquam juberet afferri, qua beati Dominici facer digitus eſſet ablutus, ſperantes, fore ut ope acceptiſſimi Deo Sancti ad vitam puella revocaretur. Laudavit conſilium pater, & continuo ipſe profectus eſt. Abiens autem juſſit, ne ullo pacto, priuſquam rediſſet ipſe, filiam ſepelirent. Sed eum differre nimium propter diſtantiam loci videretur, decreverant illam ſepelire domeſtici. Quare cum jam efferrent, incidetuur in pstrem, qui aquam afferebat. Exeauduit ille, ac ſuos grsviter iucrepans, qui contra ſuum juſſum filiam ſepelirent, conſiſtere juſſit lectum fereutes funebrem. Tunc ipſe, adſtante multitudine, ori per vim aperto aquam immiſit, & ſtatim, ſtupentibus omnibus, vitæ reſtituta eſt. E

& Laudii vel Laude

912 *In Vitis Fratrum, quæ Duaci anno* 1619 *excuſæ ſunt, part.* 2 *cap.* 39 *quædam miracula, ubi per reliquias* S. Dominici *patrata, referuntur hoc modo*: Civis quidam Leodienſis, villicus ejuſdem urbis, morbum patiebatur in collo, pro quo loca Sanctorum viſitaverat multa; & cum minime curaretur, rogavit Priorem Fratrum Prædicatorum, ut ſecreto reliquias ſancti Dominici poueret ſuper morbum: quo facto, perfectam recepit continuo ſaniratem. Hæc ipſe Prior mihi unrsvit. Alius de ditioribus ejuſdem civitatis morbum gravem cum tumore magno & ulcera terribili patiebatur, in quod de vita ejus ſui penitus deſperabant: tantus enim erat dolor & cruciatus, quod nec pslpationem medici poterat ſuſtinere. Frater autem Lambertus, cum videret illius afflictionem peemaximam, induxit eum, ut haberet devotionem ad beatum Domiui. eum, quia per eum Dominus fecerat mirabilia multa. Ille ſtatim rogavit devote, ut affereretur ei aqua ablutionis reliquiseum beati Dominici, qua ſuper locum aſperſa, ſtatim incepit dolor minui, & tumor evaneſcere, & ſic eſt perfecte curatus. *Ignoro, an hic memoratæ Sancti reliquiæ ad Leodienſem in Belgio, an ad Laudenſem in Italia civitatem ſpectent: Echardus enim tom.* 2 *Bibl. Præd. pag.* 43 *in Ms. codice ſeculi* XIII *pro* Leodienſis *legit* Lodienſis, *& ibidem in notis cenſet, hac voce indicari civitatem Italiæ, quæ vernacule* Lodi *appellatur. In Ms. noſtro redite idem iſſe civis* Lodienenſis *notatur.* F

ac Metis contigerunt alia miracula,

913 *Laudatus Echardus tomo proxime citato pag.* 44 *notat, B. Jordanum anno Chriſti* 1233 *diſtribuiſſe ſodalibus, qui tunc Bononiam convenerant, ſacrum pulverem, in tumulo* S. Dominici *inventum, & ibidem ex Vitis Fratrum narrat ſacta per hos reliquias ſequentia miracula*: Frater quidam in Conventu Meteoſi ob ns, quod ſupercreverat * ei in coojunctura *, quæ eſt inter pugnum & brachium, graviter patiebatur in manu, ita ut timeret probabiliter amittere uſum manus: ſuper quo frequenter a medicis & chirurgicis habuit reſponſum, quod non poſſet curari niſi per inciſionem; quod tamen periculum erat propter venarum & uervorum ibidem con-

* *edit. Duac.* ſa-perventerat
* *edit. Duac.* junctura

cur-

A cursum. Contigit autem in vigilia beatæ Mariæ Magdalenæ, petione in Conventu prædicto, quod duo Fratres vasionem de remotis partibus Teutoniæ, hora, qua parabatur altare, post nonam introirent chorum ad benedictionem: Frater autem, qui patiebatur in manu, unus erat de pa-
tientibus cum sacrista. Qui dimittentes altare, Fratribus benedictionem dederunt, & surgentes a benedictione dixerunt: Deculimus nobiscum de pulvere beati Dominici patris nostri.

per facta ejusdem Sancti offa.

914 Frater ille, qui patiebatur in manu, audito nomine beati Dominici & adventu reliquiarum ejus, repletus devotione & mentis exultatione non modica, cœpit dicere corde & ore: Pater, Pater, bene veneris ad nos. Qui sequendo Fratres, sacras reliquias ad altare deferentes, plaudens manibus post eos incessanter, Pater, Pater, bene veneris, clamabat. Et accedens ad altare, reliquias accipiens cum duabus manibus, & eas deosculans, subito est ab ustis illius periculo liberatus. Et cum recederet ab altari, videns quasdam immunditias circa lampadem in medio chori, tangendo & mundando lampadem, manus aliquantulum fordidavit; & B vadens ad lavatorium, dum manus lavares, sciviit tunc primo, ab illius ustis periculo se curatum, & præ gaudio illotis manibus currens ad Priorem, qui erat in Capitulo, curarum in adventu reliquiarum beati Dominici se ostendit. Quod cum esset mirabile in oculis Fratrum, & divulgaretur per domum, Frater quidam decumbens in infirmitorio, qui vehementibus ventris gravissime torquebatur, hoc audiens, petiit devote sacras reliquias beati Dominici sibi deferri, & ad tactum earum allevistum se a suis doloribus esse sensit & sanatum. *Hæc etiam in citata editione Duacensi legantur, paucis mutatis, quæ in margine observavi.*

quæ haud dubie in plurimis aliis scriptis ac regestibus inveniuntur.

915 *Non dubito, quin in aliis Prædicatorum conventibus plures hujusmodi reliquiæ servantur. Sic illustrissimus Joannes Lopez in Historia Prædicatorum part. 4 lib. 2 cap. 75 ad annum 1598 agit de monasterio sui Ordinis, quod in Hispania non procul Matrita situm est, & inter alias sacras reliquias, quibus illud ditatum est, ea quoddam S. Dominici vocasset. Etiam in Scotiolensi monasterio, præter tria minora ejusdem Sancti* C *officula, conservatur articulus digiti pedis cum sicca pelle sua, ut ætate 1722 in Lipsanologia magnifici ipsius monasterii descripsi. Cæterum hoc paragrapho dumtaxat mentionem feci de illis S. Dominici ossibus, quæ ex urbe Bononiensi alio translata sunt: nam de vestibus ejusdem Sancti, aliisque factis hujusmodi exuviis vel in Commentario nostro prævio jam actum est, vel porro per decursum agetur. Cum itaque ignotum, qualem sint Panormitanæ S. Dominici reliquiæ, nihil hic de illis dixi, etiamsi per eas insignia quædam patrata sint miracula, quæ apud Sylvestrum Evangelinum in Appendice ad prodigia Soriensia Italice, vel apud Joannem Deze in altera additione Gallice legi possunt.*

§ LI. Effigies sancti Dominici in Sorianensi Prædicatorum cœnobio, ubi intercessione ejusdem Sancti plura clientibus ejus beneficia conferuntur.

UT sequentia, quæ hoc paragrapho referemus facilius intelligantur, ita præmittenda mihi videbam cœnobii Sorianensis fundationem, quam *P. Hyacinthus Chequetius in Maria Deipara erga Ordinem Prædicatorum materna visceribus cap. 17 sic eleganter describit:* Anno superioris seculi decimo (*id est anno Christi* 1510) Catanzari Calabriæ superioris urbe, quidam e nostris erat vir cumprimis pius, ac monasticæ disciplinæ ad amussim sectator egregius, Vincentius nomine, cui eadem ipsa urbs cognomen fecit. Hic men- E sis Decembris nocte quadam post brevem somnum lecto adstare sanctissimum parentem Dominicum multo lumine cinctum videt, secumque monentem, & porro imperantem audit, utiennefestim in pagum Sorianum iret, cujus homines ad sui Ordinis cœnobium exstruendum propensissimos promptissimosque repetiret. Visum istud Vincentius ex intimo animi affectu occultaque vi; quæ eum patere impelleret, a cælo profectum interpretatus quidam est; itineri tamen continuo non accinxit sese, quod forte istius provinciæ præfecti seu provincialis placitum, pro Ordinis legibus, ne quid temere tentasse videretur, cupere cuperet.

Teste Cheq. Prædicator quidam

post triennium S. Dominici apparitionem Ordini suo cœnobium impetrat,

917 Dum hæc & plura animo versat, hæret- F que anceps & consilii inops, nocte proxima illi ipsi incumbenti rursus spectandum se offert supremus ipse maximusque sui Ordinis e cælo moderator Dominicus; et moras omnes abrumpat, oryxque proficiscatur, jubet; injectos animo scrupulos dubitationesque posthabeat. Vincentius primo diluculo Priorem adit, tantæ rei sacræ, mentem aperit, tandi facultatem petit, obtinetque; dum tamen ad jussa exsequenda se parat, diem illum etiamnum hæret: cum tertio superem illi excutit clarissima lux, Dominicumque multo quam antea splendidiorem, graviore tamen subitoque vultu contuetur, tantas moras increpantem: quo territus Vincentius, mox sub eurorum in Sorianum properat. Quo cum venisset, pagi optimates reperit de quopiam cœnobio exstruendo inter sese consilium ineuntes; dumque multa ultro citroque in medium proferunt expenduntque, in ipsum illorum cœtum introgressus Vincentius, itineris adventusque sui exsulam ex ordine exponit. Sorianenses attoniti junctæ, & maxima lætitia perfusi, Vincentium uti cælo delapsum angelum excipere, votis annuere, sibique ipsis gratulari.

quod non sine variis miraculis

918 Ergo lætis animis Ordini Prædicatorum ejusque beatissimo parenti Dominico templum cœnobiumque decernunt ac vovent, locoque, quam antea in pagi bifidi seu bicorporis medio staruerant, grandem crucem illo ipse die figunt. Hoc ctus prodigiorum, quæ Sorianis olim patranda erant, initium fecit: proxima siquidem nocte eo loco, ubi pridie sua fuerat, olivis consito, sua sponte in alium contragosum durissimas inter

AUCT. G. C. ropes, juxta ædiculam Virgini Annuntiatæ fa-
eram transmigravit. Postero die eum omnibus ea-
ploratum esset, crucem loco amotam, atque in
superiore pagi clivo positam, rati Sorianenses
inferiores, superiorum dolo id factum, ut ni-
mirum templum cœnobiumque illis vicinioris es-
sent; crucem ad priorem sedem, communibus
votis destinatam, referunt, altius renaciusque in-
figunt. Et porro superioris Soriani incolis nullam
se fraudem posse sancte profitentibus, illi nihi-
lominus plores viros cruci exsudiendæ, & frau-
di (si qua esset) retegendæ adhibent: qui cum
nocte tota illam eiraissent infamoes, invigilas-
sentque attentius, sub crepusculum ex eorum
orulis dilapsam vident, stupent, perquirunt, ar-
qua eidem loco infixam adspiciunt, io quem
ipsa se priore nocte transveaerat. Agnita mox ab
omnibus divina virtus & sanctotia. Quocirca con-
sentientibus animis contiouo, tum communi
ære, tum privatis multorum muoeribus, tem-
plum exstroi cœptum, plutibus suas quoque
operas ultro impendentibus.

B In Soriano exstructum est,

919 Duo porro miranda isto in opere tunc
acciderunt. Primo quidem cum calx procul quæ-
renda esset, multo scilicet labore & impendio,
optarunt nonnulli, calcatiam fornacem vicinio-
sa aliquo loco eaciari; quod plerisque, ac po-
tissime natu majoribus haud probabatur, quibus
exploratum erat, Sorianum juxta istiusmodi for-
nacem haud umquam fuisse, quæ nimirum olim
non semel tenrsta, minime sueeessisset. Vincen-
tius vero tantorum laborum fudorumque misce
tus, qui maxima erat io beatissimum Pareotem
fidocia, illam aptari curat; duti saxi fragmen-
tis ex arte compositis ignis supponitur, felicissi-
moque eaitu succedit, proditque calx omnibus
numeris absoluta, eum neque aatea, neque post-
modum, ex forosce quidem illa eadem prospex
fuerit ealeis eveotus. Alterum haud minore stu-
pote dignum fuit, quod cum omne saum in la-
picidina Fellerina eacisum operarii io ædificii lo-
cum abeuote die semper deferreus, postridie ta-
men totidem eacisa reperiebant, ignari prorsus,
quis eacidisset, atque fossæ in ora, unde ipsi
alia detulerant, reposuisset. Molta in eam rem
scisoitantibus, nocturnosque labores demirantibus,
placuit non semel, quis id ageret, explo-
rare: quod dum agunt, sanorum fragorem,
C secantium ictus, & ea fossa seu valle in locum su-
periorem ac planum comportantium gressus aut-
bus clarissime eacipiunt, oemine tamen conspec-
to, nisi quod ioterdum visus alliquis est in Præ-
dicatoria veste supra humanam speciem operi præ-
esse, veluti ergodioctem *, quem sanctissimum
ipsum Dominicum haud dubie interpretati sunt.
Supponimus, *illam narrationem ex antiquis loci*
ipsius monumentis prodire. Sed utinam genuina
veterum hujusmodi instrumentorum apographa nan-
ciscl, & curioso lectori authentica talium prodi-
giorum testimonia exhibere potuissemus! Nunc vi-
dendum, quomodo ad hoc monasterium pervene-
rit imago S. Dominici, *quæ innumerabilibus mi-*
raculis fulget.

* Creare ipsi patriarchæ & præfectus operis

ad quod dein mire modo effigies Sancti delata est, ut narrat Janssenius;

920 *Nicolaus Janssenius in Vita* S. Dominici
lib. 2 *cap.* 12 *hanc rem paucis verbis sic expedit*:
In Calabria anno a Virginis partu MDCVI (*alii*
ædificationem cœnobii anno Christi 1570 *collocant,*
& donationem prodigiosæ imaginis ad annum 1530
referunt) loco, quem vocant Sorianum, non
procul Monte-Leone eovum ædem eosti ex-
struxerant. Modicua erat ornatus, psucæ ad pa-
rietes tabulæ, teligiosæ psupertatis indiciom.
Cum inopinato fores pulsant binæ matronæ, hu- D
mana specie majores. Deipara erat & sancta Ma-
ria Magdalena, ut deinde cognitum. Interro-
gant, quid esset loci, quis cœtus, cui ædes sa-
cra? Sancto Dominico, respondsum, & Fratres
Prædicatores ibi sedem fixisse. Hic illæ: Effigi-
em ergo Dominici eequid habetis? Pudore quasi
attonitis (nec enim habebant) Accipite, aiunt,
& hanc media templi ara collocate. Erecta est,
& ad novum munus ondique concursum: cæci,
claudi, hydropici, aliisque efflicti morbis sani-
tatem acceperunt; mortui etiam ad vitam revo-
cati; ut vulgo diceretur: Corpus sancti Domi-
nici quiescit Bononiæ; sed anima in Suriano,
Id paucis abhinc annis & nostro ævo. Ubi fa-
ne, qui hactenus Dominico, ejusque filiis Virgo
Mater sit affecta, manifesto arthabone declara-
vit, effecitque, ut ibidem venerstio ejus cresce-
ret, & plurima tum divinæ potentiæ, tum hu-
manæ pietatis monumenta viderentur. *Nescio,*
unde Janssenius erutrit hanc narrationem, quæ ab
aliis discrepat, ut cuilibet eam & sequentem at-
tente inter se conferenti patebit.

sed ab hujus narratione discrepat Choquetius

921 *Laudatus Choquetius cap.* 27 *Operis pro-*
xime citati eamdem mortæ imaginis historiam fusé
& orante sic narrat: A Joannæ Aragoniæ præ- E
propera morte, quæ hoc anno accidit, tota Ca-
labria ingeotibus infestissimisque bellis arsit, fu-
soque plurimorum hominum cruore, propemo-
dum vastata est. Quæ temporum injuriæ atrox-
que ealamitas inchoari feliciter templi tardiores
progressus fecere; adeo ut a primis illius initiis
viginti anni lapsi fuerint, templo oecdum exstru-
cto; sed posterior dumtaaat illius pars fuerat,
quam ecclesiastico vocabulo chotum vocamus: ea pars muro interclusa, sacelli seu sacræ
ædis loco erat, in qua e nostris pauci divina of-
ficia parigebant, nimirum Dominicus quidam,
ab illo ipso psgo cognomine Sorianensis, in Vin-
centii locum subrogatus, & alii duo. *Hic me-*
minisse oportet eorum, quæ de mira cœnobii So-
lancasie origine & prima templi edificatione su-
pretius ex Choquetio retulimus.

qui fuse referet, quomodo adiatus illam effigiem acceperit

922 *Dtinde ipsam memoratæ imaginis narra-*
tionem sic aggreditur: Aceidit vero anno MDXXX, F
oocte, quæ natæ Virginis Deiparæ octavum diem
proaime aotecedit; is, qui sacrifiæ munere fun-
gebatur, in templum (sic enim partem dumtaxat
templi appellare lubet) ivit; cereos ad matutinas
preces persolvendas pro suo more & munere
incendit, & ecce, dom ab ara regreditur, trea
conspicue seminas, voltu & veste supra modum
decorss videt. Attonitus & porro veritus, ne
nocte remplum sua incuria patuisset, continestim
fores adir, lustrat, obseratua videt, & magis
stupet. Hæsitantem anaiumque ad se vocat, quæ
illarum princeps habebatur, mediaque stabas,
forma aliis augustiore, ex eoque scisoitatur, cu-
jusnam nomini ea ædes sacra esset, quæve imago
e muro penderet. Refert ille, templum beato
Domiaico dicatum confeeratomque esse, cujus
unica imago rudis, & indocta manu picta, pro
ara spectabatur. Tum illa e sinu involutam telam
protert, airque: Cum in hocce templo non alia
vestri Institutoris ac ducis effigies sit, tu istam
aceipe, & ad tuum bujusque domus præfectum
defer, illique dicito, uti in hac æde honoris il-
li locum tribuat.

ab ipsa Deipara, duabus feminis comitata,

923 Æditnus quamquam intempestivo semina-
tum conspectu attonitus, ac stupens, qua illuc
irrepsissent via, obseratis undequaque foribus se-
sisque impositis; exlitus tamen illapsa animi læ-
titia

A titia perfusos, istud iconis munus venerabundo vultu accepit, continuoque ad præfectum, seu (ut Ordinis more loquamur) vicarium properat, eum accersitus*, quem ad Matutinas ventrem offendit. Illi rem omnem ordine exponit, telamque, ut involutam acceperat, offert. Illico adsunt sacerdotum alter, qui vitarium pone sequebatur, simulque rei novitate percellunturs an primo quidem adituum accusant, cujus incuria templum noctu patuisse credederent. At eum telam amplicant, iconemque contemplantur, ardentes pietatis flammas in ipsorum corda ejaculantem, & occulta quadam vi ad sui veneracionem permoventem, nihil quidem ejus, quod fuberat, suspicati; sed dumtaxat muneris dignitatem & præstantiam vehementius admirati, in templum aunt, nobilibus istis feminis gratias acturi.

* Ipse accersiturus.

924 Verum in cælum sese jam receperant; quas eum non reperisset præfectus, videretque nostri & porro magnopere obstupescerent, illas occlusis foribus abivisse, cœpit eos ea rerum novitate ardor, quinam essent, disquerendi. Quocirca domo, intempesta etiam nocte, aneunt, per pagum undequaque eas investigant diligentissime: nullum illarum vestigium assecuti, do-

quas omnes postea quæsitas, desperarunt.

B mum redeunt, imaginem rursum inspiciunt attentissime, venerantur, Deumque precantur, beatissimæ Virginis Deiparæ & sancti Dominici opem imploranr, ut ejusce rei mysterium, inenisqua, quam divinam quiddam merito suspicabantur, originem, a cujus felicis manu illis obvenisset, aperire sua benignitate haud dedigneutur. Cum post multas preces, variaque ea de re inter sese toto die habita colloquia, insequente nocte beatissima Catharina virgo & martyr nostrorum sacardotum uni (cujus in illam erat singularis amor & pietas) a Matutinis idam oranti ardentius conspicua fuit, remque totam clarissime retexit; illem nimirum Dominici effigiem, non hominis cujuspiam penitillo aut arte pictam, e cælo ad eos delatam esse, ipsamquamet sanctissimam Dei Parentem attulisse, & ædituo tradidisse, sequa una eum beata Maria Magdalena, Virginis Matris comitem fuisse.

Hæc imago ab eodem auctore describitur.

925 Sed nunc effigiem ipsam, quantum Deus dederit, inspicianus: etenim qualis ipsa est, supra omnem humanæ artis apicem industriam. qua, haud magis calamo assequi nos posse confidimus, quam ingenio manuqua præstantissimi, nec Apella infectiores, pictores, ex ea, propo-

C sito sibi archetypo alias exprimere, illamque imirari sæpius conati, haod umquam potuerunt. Aliquorum namque oculis illam contuentibus maximos clarissimusque fulgor objecit sese, qui illud simulatrum penitus obtexit. Alii imaginis majestate territi, titubanra penicillo & manu, ab incepto destiterunt. Porro illius paulo amplius quam palmorum quinque longitudo est; Dominicum vero exhibet formoso, sed longe venerando aspectu, & ad omnem virtutem composito, facie nonnihil oblonga, naso aquilino, capillis ut plurimum canis, subinde tamen aliquantulum subrufis intercurrentibus. Candidus est faciei color cum gratissimo pallore conjunctus, sereniores oculi in omnem partem conversis similes cum placidissimo terrore. Vestas ultra talos non protensæ; uterque pes calceis nigris indutus; dextera librum, sinistra lilium gestans, elatissims eruditionis & virginei pudoris symbola. Picta imago non variis colorum floribus tincta est, sed simplex tantum, & quæ virum non ab arte factum, sed potius a natura formatum genuine referat. Et tandem nihil in imagina est, quod cælestem penicillum artificemque non arguat: quæ enim exprimit, humanæ artis operu simul enbærare nequeunt. Exhibet siquidem illa raram viri majestatem, & nihilominus summam in eodem sui ipsius abjectionem & contemptum. Elucet vultus serenitas, iotuentibus lætitiam provocans; terret tamen, & ad pœnitudinem permovet pius mœror. Pra se fert pallorem maciemque; splaudet nihilominus jucunda animi tranquillitas. Pariter eminent maturitas senis & amœnitas infantis. In se ipsum rigidior severiorque spectatur, simulque in alios suavior, placidiorqua. Denique arctior castarnorum sensuum custodia totum sibi ipsi interum demonstrat; æque tamen emitat in suos clientes solicitudo & benevolentia. Enimvero de hac imagine dicare licebat, quod humanæ arti, naturæque ipsi negotum est: Et bene conveniunt, & in una sede morantur majestas & amor.

AUCT. G. C.

926 *Hujus descriptioni lucem afferet* verum ex amplar prodigiosæ imaginis sancti Dominici in Soriano, *quam F. Joannes Baptista de sancto Georgio, Prior Conventus Sorianensis Prædicatorum, ævi incidi jussit, & illustrissimæ D. Antonio Dardinelli dedicavit, ut Italice in eodem imaginis effigie notatur. Cælatorem nostrum monuimus, ut hanc S. Dominici effigiem in minorem formam contraheret, & nihilominus cum proportione omnia prototypi sui lineamenta exacte imitaretur, prout, hic expressam videt.*

ejusque effigies hic repræsentatur.

E

Nolumus hoc loco memorare, quid Petrus Paulus Rubbens, famosissimus Belgii nostri pictor, judicaverit de ipsa Sorianensi S. Dominici pictura, quam aliquando penitus inspexit, quia judicium istud tantummodo ex voga aut incerta fama refertur, & forsan authenticis testimoniis probari non posset. Citerum calvitie, quæ hic in corona

AUCT. G. C. *rona Sancti ſupra frontem exprimitur, non convenit cum deſcriptione formæ, quam ſupra § 45 num. 836 & 837 ex Theodorico de Appoldia & altero antiquiori ſcriptore dedimus, ubi etiam exprælentavimus ullam* S. Dominici *effigiem, quæ ab hac plurimum diſcrepat, ut utramque conferenti futile apparebit. Tantum obiter in hac imagine obſervamus, monilem tunicæ eſſe laxiorem, cum tamen antiquitus illæ ad pugnum ſtrictiores fuiſſe videantur, ut patet ex veteri Prædicatoris figura, & ipſo* S. Dominici *ſigillo, quæ duo antiquitatis monumenta ſuperius §§ 28 & 40 exhibuimus. Nihil hic dicimus de minutioribus utriuſque effigiei adjunctis, quæ forſan ab arbitrio pictoris pendent. Sed qualiſcumque ſit hæc primigenia pictura, & undecumque Sorianum pervenerit, ex indubitatis teſtimoniis conſtat, illic fidelibus, patrocinium* S. Dominici *implorantibus, plurima beneficia conferri, ut jam ſummatim narrabimus.*

Ratio reddituri, cur antiqua ejus miracula non ſuerint tot terris manifeſta.

927 *Balmius Choquetius ulla prodigia, quæ memoratum ejuſdem imaginis donationem ſubſecuta ſunt, ibidem referre pergit his verbis:* Verum prima omnium admiranda portenta, quæ ad cæleſtem hanc ſancti Dominici effigiem ſue benignitate parravit Deus, noſtrorum incuria, alta oblivione ſepulta ſunt: nec enim ſolummodo illorum uram, variis rebus præpediti; ſiquidem poſt preces & quotidianas ſacrificia, pars ædificii curam gerebat, pars eleemoſynis tum ad illud, tum ad rem domeſticam victumque conquirendis vacabat, ut aliis negotiis pene obruti, adnotandis, quæ frequentiſſime contingebant, prodigiis enimum non adjecerint; vel forte ſi illorum quiſpiam ſibi ipſi conſcripſerit, nulle eb aliis eorum ratio habita eſt. Tandem quæ demum fuerit ejuſce incuriæ cauſe; plurima ſane ac ſtupenda ſanctiſſimi Dominici meritis, Virgineſque Deiparæ favore ed porteatoſam hanc imaginem, vel eb ipſis cælitus allatæ inirisa veniſſe compertum eſt, clereque demonſtrat auguſta atque ampla Soriani noſtrorum templi ſtructura, quæ, rejecta priori idea, in eleganiem prorſus formam ſurrexit. Etenim cum noſtri rerum omnium inopes eſſent, & totius pagi æs non ſufficeret, ea libro computus fabricæ conſtat, in ſolam illius ſacræ ædis ſtructuram ſupra aureorum quadragena mil-
C lia impenſa eſſe; quæ ſane auri vis non aliunde cogi potuit, quam ea piorum hominum, qui ea religione in Sorianum ad ſtupendæ hujus iconis præſidia profecti ſunt, prodiga manu, & pro muneribus receptis effuſa pierare.

Ea tamen duo

928 Ex veteſtis quoque ſancti Dominici ad ſuam hanc effigiem prodigiis pauca in noſtram ætatem conſtantre memoria & omnem dæmonis invidentiem ſuperante, perſtiterunt; e quibus duo obiter judicamus. Unum eſt: ælra quædam rupes poſteriori ædis muro proxime imminebat, ea que continuo decurrens aqua pariebam, ea qua imago ipſa pendebat, jam dudum infecerat, certo certius eneſura, dum indies perpluerer, ſenſimque fieret putris. Veſiti Patres, ne & ipſa imago humorem admitteret, præſentiſſimum telæ & pictis coloribus exitium, prudente (uti videbatur) conſiliu, illi cautum volentes, eam alio loco repoſuerant. Cum vero ſecundo & tertio id feciſſent, totieſque priotem ſedem ipſa reperiviſſet; rati Patres, ab ædituo id factum, eo ſeveriios habito, vicerius ſeu præſes, templi clavea ei etipit, imaginem alio loco ipſemet ponit, ædem occludit, in quam niſi ipſi acceſſus non eſſet; ipſemet ed Matutinas preces teferet, omnium primus ingreditur, imegieemque ih priſtinum veteremque & a Deipara quidem deſtinatum locum revertiſſa ſpectat & ſtupet.

Breviter reformatur.

929 Ruſſus id temporis accidit, annis nimirum a cælitus allata icone decem (*præter alios prodigiorum Sorianenſium collectores, F. Carolus Myleman in Compendio Flandrica eorumdem miraculorum cap. 5 pag. 42 tradit, illud anno Chriſti 1609 contigiſſe*) cum noſtri illo miraculo didiciſſent, ſedem illam divinitus imsgini datam; ut quod verebantur, tum illius, tum templi detrimeetnm amolirentur, rupem rumplumque inter, aquæductum fieri curarunt, quo aquas in partem alteram declinsreet. Huic operi dum incumbit Stephanus Schiavellius Sorianenſis, vir magnæ in ſanctum Dominicum pietatis, fragorem audit, oculos attollit, ſanum ingens rotari, atque in ſe nere vider, & adeo celeri fuga ſani illapſum haud poris antevertere, ſancti Dominici nomen inclamat & opem. Adſuit illico Dominicus, viſuſque ſiniſtra grande illud ſanum detinere; dextra vero Stephanum ipſum apprehendere, & loco amovere, additis his ad eum verbis: Secede nonnihil, fili, & vitæ diſcrimen fuge, cui te mei gratie objeciſti. Dixit, abiit, adſpeniique Stephanus, illam ſani molem in locum, ubi ipſe prius conſtiterat, decidiſſe.

Deinque ad illam Sui ſtatuam devota convolvit.

930 *Quidquid ſit de variis hujus narrationis circumſtantiis, & diverſa prodigiorum chronologia, quas antiquioribus monumentis confirmatas cupere-mus, en unanimi omnium auctorum conſenſu ac quotidiana experientia conſtat, innumeros cujuſlibet conditionis homines devotionis cauſa ad imaginem illam Sorianenſem confluere, & interceſſione* S. Dominici *illic plura evidentiaque patrari miracula, quæ laudatus Choquetius loco citato ſummatim ita recenſet*: Præterea cum ab ipſo ſaciæ imaginis primordio ingens ſemper fuerit ad eam hominum concurſus, nihil tamee ſpeciatim a noſtris de eo litteris proditum eſt, uti nec de miraculis ad annum uſque hujus ſeculi nonum (*id eſt Chriſti* 1609) quod Auguſtinus Galeminius, S. R. E. Purpurstrorum patrum nunc numero a Panlo V additus, generalem tunc Ordinis Prædicatorum præfecturam gerens, & Sotianum adiit, &, ut ſingulatim prodigia, tum ſcitu memorabilia, ſaſtis inſcriberentur, impeavit. Ea iis aero, quæ abanno illo memoriæ prodira ſunt, operæ prætium eſt, nos hic pa-
F ea vel breviter referre. Anno ipſo nono peritorum quidem judicio & calculo a mara Julii ed uſque Nonas Auguſti recenſita ſunt ie Sotianum piæ peregrinationis ergo veniſſe centum citciter hominum millia; aliis iorerdum ad centum triginta millia. Nec ſolum venere inopes, ſuſtici, & ea infima plebe plurimi; ſed innumeri quoque locupletes, patricii, illuſtres, principes viri ſeminæque, & tandem cujuſvis ſtatus ordiniſque homines.

Ingens multitudo hominum, eorum illuſtrium,

931 Sorianum pieratis ergo, atque ad ſancti Dominici iconem, Virginis Deiparæ manibus cælo allatam, venerabundi venere ſacrorum antiſtites epiſcopi, Milenenſia, Neoceſtrenſis, Catanzarinus ſive Cathacenſis, Cotronienſis, Strongolenſia vel Strangulenſis, Oppidenſis, Umbraticenſis, aliique. Venere abbates, prælati, canonici, & cujuſvis inſtituti regulares. Eodem ſuppliees profecti ſunt marchio Arenenſis, dux Nucerinus, comes Meliſſanus, marchio Grotterienſis, princeps Rupellanus, marchio Caſtriveteris, principiſſa Squillacina, dux Cerdiuelius, princeps Meidenſis, marchio

Peu-

A Paulinus, princeps Geraclnus, matebiones Nicoſianus & Caſaboeus; aliorum tamen ſanguine illuſtrium vel accurata ratio iniri haud potuit, vel certe nomina petſcribere, nullius pretii fuerit labor. Nos ea innumeria iſtos, tum ſacros proceres, tum aviti ſanguinis ſua majorumque gloria illuſtriſſimos principes adnotavimus, ut quanta quorumque adverſus hanc ſancti Dominici effigiem ſit religio, quamque celebris ad eam omnium undique peregrinatio, indicaremus. Porro nuper etiam ſereniſſimus Cardinalis Medicea, prodigioſe recuperata a Dominici manu valetudine, voti fidem liberaturos, & hoſpitatoti ſuo gratures acturus, Sorianum adſpexit.

quorum pietas ibidem

93a Sed piu dlguitate & meritu ſatis eeplicari non poteſt maximus pietatis ardor, quo ſancti Dominici præſidium eniniſſime imploraut omnes, infimi, ſummi: plures ſiquidem videre eſt ab ipſo templi limine ad majorem uſque aram reptaetes ſolum ipſum elingere, plures ductiſſimis flagellis ſe atrocitet diverberare, copioſumque

B eruorem profundere; alios caput, humeros, pectus lumboteoua nudatum pungeotibus carnemque laceraotibus ſpiuis ingenioſe operros in templum ingredi, ſacræque imagini ſiſtere ſeſe, & poſt miſtas lacrymis precea; ſilveſtre illud & a. euleatum indumeutum ad aram deponere. Ceruera eſt ſemiosa puellaſque etiam illuſtres, vel in templo ipſo comas capilloſque ſibi præſcindere, vel antea præciſoa illue adferre, & veluti cariſſima piguora, anathematia loco beato Domioicu voveru atque offerre. Couſpicete eſt etiam autiſtites ac uptimates in ſacram illam peregrinationem aliquot dierum ſpatio venire nudipedes. Et quia ex denariis populi undique conceurrentis tam multitudo tum pietas ſupra id, quod antes diximus, uteumque cunjiel poſſunt, anno hujus ſeculi nono a XXIX Julii ad VII uſque Auguſti numerata ſuot ſeptingeota poedo ſerici, quiogeutæ facea, boves, equi, jumeuta viginti duo, oves & capiæ ceutum quinquaginta ttes, pecunia ad ducatos mille. Inſequenta anno, ejuſdem temporis ſpatio, ſeriis nimicum ſancto Dominico thaumaturgo ſacris, in ære oblati ſunt bis mille quadringenti ctiginta ſeptem ducati; abſque aliis eujuſvis generis rebus maximo pretio æſtimaedis:

C ſicque in ſingules annus creſcit minuiturva munarum copia, prout unus aliu fœcundior, feliciurque eſt.

orebris compoſitaque miraculis,

933 Quia veru prodigia, quæ per ſanctum Dominicum, ſacramque ejus in Soriano effigiem patrare dignatus eſt Deus, quod innumera ſint prorſuſque ſtupeoda, ſigillatim perceeſere, ſupra inſtitutum eoſtrum aſt: lobet tamen vel vebulo pauca indicare. Ab anno ſaluis MDCIX uſque ad ejuſdem ſeculi vigeſimum eum ſplendida, [tum] admiranda, & quæ ſtuporem provocant, ad Sorianenſem hanc ſancti Domeiici effigiem, effuſu cæli favore, eujuſvis geueris pstrata ſunt prodigia: haec e mortis præſeutiſſimæ faucibus, ſupra naturæ eurſum & vires, etepti ſuere undetrigiota, & a morte ipſa in vitam tevocati duodecim. Plura deincepa in hunc uſque diem nec inferiora continentet acciderunt, ſemperque ſuccedunt. Quia tamen eorum exactam rationem aſſequi non potuimus, hic præterimus. Quæ vecu toto hoc capite dedimus, memotiæ prodidit Sylveſter Fraugipanis, ſuo de hac ipſa imagine libro, Floreetiæ encuſo, anno MDCXXII, quem conſule, ſi lubet, umnia prolixius Italicu idiomate euarrantem.

934 *Habemus duas mireculorum Sorianenſem Auguſti Tomus I.*

collectioees, ſub nomine Sylveſtri Frangipanæ Italice editus, quarum una Venetiis anno 1630 prodiit, altera Meſſenæ anno 1635 exuſa eſt. Sed inter tot lucubrationes eobis noe vacabat, inte grum iſtud opus ex Italica lingua Latinum redderе. Quapropter in ſchedа memoriali, quam ubinc duobes anetis R. P. Priori Canventus Antverpienſis obtuli, quamque is ad Revereediſſimum Ordinis Dominicani Magiſtrum Generalem traeſmiſit, præter alia ſupplicitter petieram num. a ſequens adjumentum bis verbis: Circa prodigioſam ſancti Domioici imaginem in Soriano tantummodo habemus, quæ R. P. Hyacinthus Choqoetius brevitet ſcripſit. Illuſtria autem miracula, quæ iſtic contigetunt, Sylveſter Frangipanius Italice, & R. P. Joannes Doye Galliee edidetunt duabus pattibus, quarum primam R. P. Ægidius van Svvieten, ſecundam R. P. Corneliu Janſſenboy Flandriee tranſtulerunt. Si quis Reverendorum Patrum miracula illa en idiomate Italico, Gallico, vel Flandtico interpretari velit, ea Actis noſtris inferemus, præfixo ieteepteris nomine. Quod ſi forte hoc opus majoria molis videatur, poſſet Latine reddi compendium utriuſque partis, quod R. P. Carolus Mylemau Gandavi anno MDCL Flandriee typis vulgavit. *Tunc multa nobis promiſſa ſunt; ſed præter promiſſionem haBtenus nihil horum aeraſpimus. Nemo igitur negligentiæ noſtræ adſcribat illam miraculorum omiſſionem, tum præter exſpectationem auxilio iſto deſtituti, urgentibus jam typotheris, ea prætermittere cogamur. At hunc defectum utcumque ſupplebit infiger ejuſdem loci prodigium, quod Latine editum inter ſchedas noſtras inveelimus, & quod paragrapho ſequenti inſeremus.*

E

§. LII. Poſthuma Sancti gluria ea inoumetis miraculia.

Præter innumerabilia beneficia,

CErte innumerabilia ſent beneficia, quæ S. Dominicua *clientibus ſuis conteliit, & quæ* omnem pene gentium linguis celebrantur. *Libenter poſt hunc commentarium ad gloriam Sancti etiam odidiſſem ea, quæ in variis Europæ partibus vernacele conſcripta ſunt, ſi ſatisfactum feiſſet deſiderio meo, quod le præfata ſchedа memoriali, R. P. Priori Antverpitaſi oblata, num. 4 indicaveram bis verbis:* Denique ſi quæ nova miraculа contigerint, de quibus S. Antoninus, Flaminius & Malvenda noo memlnerunt, dignentur Reverendi Patres illa Latine colligere, ut Actis ſancti Dumioici inſeraotur. Si RR. PP. coverint alia ad elucidandam ſancti Dominici Vitam ſpectantia, quæ noa latent, oe graventur ea nobis ſubminiſtrare. *Sed cum nihil impetraverim, huic commentario & Actis* S. Domioici *ſubjungam duntaxat ea miracula, quæ apud varios auctores Latioe exarata invenl.*

F

quæ S Dominicus ubique elientibus ſuis contulit,

936 *Neſcio*, quo tempore contigerit aut quibus teſtimoniis nitatur *miraculum*, quod apud antiquos ſcriptores non invenl, & quod tamre Joannes Garzo in *Actis* S. Dominici *apud Leandrum Albertum folio* na *aſſeverantter narrat bis verbis:* Eqoes quidam aurstus Apulus Dominico ampliſſimos honores habebat. Qui Prædicatorum Religioni addicti eraut, ſi ad oppidum ſuum diverterаot, hos humane beligneque excipiebat. Erat huic la cubiculo nuo longe a eubili tabella, Dominici ſigno enorata. Caſu accidit, ut, quas habitabat, ædes curruerent: ipſe univerſaque

AUCT. G. C. *quæ apud varios ſcriptores vernacule legi poſſunt.*

AUGT. familia, præter unicum filium in cubiculo relictum, abeſſant. Ad rem inſpicieodam factus eſt hominum concurſus ea ſtimantium, equitem una cum familia periſſe. Semotis lapidibus, invenius eſt puer illæſus, tabellaque incorrupta, ne nullis macolis infecta. Quærebatur ex eo, ullone fuiſſet metu pereulſus. Nullo, aiebat ille, quod eum Dominicus tutatus eſſet. *Utinam Garzo, locum, tempus, ac teſtes hujus miraculi diſtincte expreſſiſſet!*

937 *Cæterum hoc loco referam ſingulare prodigium, quod menſe Martio anni 1638 in Soriano contigit, & quod R. P. Hyacinthus Choquettus anno 1639 Antverpiæ in expanſa falce Latine edidit. Præter aliqua antecedentia & conſequentia, quæ hoc loco ad propoſitum noſtrum non pertinent, elegans idem ſcriptor ipſem hiſtoriam referret hoc modo:* Calabriam utramque, eam ſcilicet quæ Tyrrhenum mare ſpectat, citerior ſuperiorque dicta; & quæ ab Ioon incipit ulterior inferiorque nuncupata, ultimam Italiæ regionem amœniſſimam, omnique rarum ubertate florentiſſimam, quam poſt alios acuurate libris quinque deſcribit Gabriel Barrius, ſuperiore aono, B ſexto Kaleadas Aprilas, infeſtavit & porro miſetandum in modum funeſtavit hortendus terræ motus, qui urbea aliaque loca gravi ruinorum labe concuſſit, quædam ſolida abſorbuit. Pioh Deum immortalem, quæ tunc non fuerunt totius populi in communi illo arcidio lacrymæ! Eorum, quos non oppreſſerat calamitas, oculis non aliud obverſabatur, niſi certiſſimæ mortis iogens metus, & ab ejus ism tum occurſu trepidatio. Immenſæ hiabaot non uno loco terræ voragines; ubiqua obvia erant ſuorum vel parentum, vel amicorum & popularium funera. Omnium uaiea erat Dei miſericordiam ioclamantium deplorata vox. Quoquo pedem verterent, præſentiſſimum vitæ diſcrimen metuebant & incurrebant. Nec erat val una perfugii umbra vel ſpes ſalutis: equæ enim eſſe poterat, iraio atque in ſcelerum vindictam armato Numine, & io eorum perniciem conjurata terra, quæ ſcelera, iiſque deditos Dei hoſtes haud ultra velle ſuſtinera videbatur, ſed in oreum proſcribere?

938 Sane ſi flammæ patiaar tunc in miſeram Calabriam deſæviſſent, poterat cuique videri ſupremus iſte orbis dies, cujus terræ ille motus C vere prodromus & imago erat. Quid enim aliud fuit tot urbium everſio, tot tarraeum enſtinctio, tot hominum interitus? Quantum quidem nos ea hujus rei relatione quadam, typis Ludovici Grignani Romæ edita, quam ſolam impreſſam vidimus, aſſequi potuimus, horrendo illu terræ motu, vel penitus eaeuſſa ſunt, vel graviter concuſſa populoſa oppida novem decemve, atque in iis Conſentia ſupetintis Calabriæ, & Catanzarum ioferiotis, metropoles; Meſſana Siciliæ quidem elara urbs, at tunc Calabriæ nimis vicina; Miletum, cujus epiſcopus beati Dominici meritis, cujus opem aidenter conceptu etiam voto eapopoſcerat, opportune ea communi periculo ereptus eſt. Neocaſtrum, amœniſſima urbs ac frequeos, funditus everſa, in ruinam ſecum tria hominum millia & principem Caſtiglioonſem traxit. Pegi etiam triginta tres vel terra obruti ſunt, vel ab ejus ſremitu quaſſati. Interiesnat hominum cujuſvis ætatis ac ſtatus quindaeim millia, quorum magna pars ſub ruinis ſepulta, atque inde tanto ejulatu Dri miſericordiam hominumque opem inclamare audita, ut & lapides quoque lamentati coegiſſet.

939 Ad Neocaſtrum, cujus jam meminimus, D fluvius Ameius labitur: bujus aquæ dies aliquot ſanguinem colora retulerunt, ſulphureum odo ſum ſpirantes. Fragmentum præterea cujuſdam epiſtolæ vidimus, quæ alterius quoque terræ motus, iſto poſterioris, io eadem Calabria memorat; & ab hoc quidem priore plures homines interemptos, plura oppida & loca oppreſſa vel afflicta commemorabat. Nos illi, aliiſque Romaoa illa Grignani poſterioribus narrationibus facile fidam babebimus, quod Romanæ ſcriptor majorem certitudinem progreſſu remporis eaſpectaodam dieat, ut nobis plaoe perſuaſum ſit, Romanam illam Grignani relationem typis commiſſam, re non ſatis adhue perſpecta. Er ſane com numerus hominum utbiumque ae locorum evaſorum aut coneuſſorum, quem hic ponimus, illius terræ motus ſtroeiiatem, & miraculi, quod ſubjicimus magnitudioem ſatis demonſtret, major tamea copia eladium funeiumque, utramque eaaggeraret magis. Utut ſit, miſeranda prorſus & æternis lacrymis deploranda eſt iſta ſhreoris Calabriæ ealamitas, atque funeſtiſſimus tot hominum a teriæ debiſcentis voraciſque ingluvie E interitus. Quod ſi noctu, ut interdiu, ioſaniviſſet tarra, profecto Inoge detarius fuiſſet malum; ſed benignius fuit cælum, & Deus, qui non umquam miſerieors eſſe non poteſt; &, cum iratus fuerit, miſeritordiæ recordatur (ubi præſertim afflictorum opitulatrix Maria ſua fulmini opponit ubera) non ſolum furenti teriæ modum poſuit, ſed & in tanta malorum inundatioaa, ioſolitoqua & periculoſiore naufragio ſaveniem cymoſuiam volvit eſſe beatum Dominicum, cæieſtemque ejus ieonem, Virginis Deiparæ manu oſtenſum Soriano ſidus, quod nova tunc luce ſplenduit.

940 Igitur eum horrendum ioſtemeret tarra, unde nada potaret, ad ſuum illud, quod unicum ſupereſſe videbatur, aſylum maxima hominum aceurrit frequentia. Cœnobii noſtri Prior ſacram iconem, teſerata argeorea porta, qoa claudiiur, palam detegi juſſit. Erant omnium oculi lacrymis perfuſi, atque ab ejulatu eaterriti & conſternati populi hsud minor erat omoium perturbatio & confuſio, quam a terræ ipſo motu. Beati Dominici, qui uniea afflictis ſpes erat, faeies in imagioe, tetriea, triſtior ae ſevetior omnibus viſa eſt; quæ res mortis metum noo exeuſſit, ſed, velut funeſtum necdum placati Numinis omen, & precibus non annuentis Patroni, ad quem recurrebaot, auuit magis. Accedabat in momenta fama, alia atque alia loca ab eodem terræ motu occupata, & vel everſa vel conFeuſſa. Altero die, qui XXVIII Martii fuit, & ex Eccleſiæ ritu Dominica Palmarum, noſtri ſupplicatioorm publicam inſtituarunt, & nudipedes ac cinere conſperſi proceſſerunt; quos pone ſequebaotur omnis ætatis, ſexus, & eunditionis homines, collacrymaates, unoqoe ore tutelarem ſuum Dominicum obteſtantes, ut inſauſtam illius rerum faciem in ſereniorem benigaioremque commutaret. Continuatæ preces, ac totus ille dies magnis pietatis operibus impenſus, cum ab ortu ſolis fidelium devotioni publice expoſitum fuiſſet auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, & ſecundum Deum omnipotentis Deiparæ Virginis Roſarii gratiarum toſis coronata ſtatua.

941 Finito ſub veſperum Completorio, cum noſtri Dei & fusm amantiſſimam Matrem, ſanctiſſimam Mariam, quotidiano & ſingulari ſui Inſtituti ritu, per Hermanni contracti tota Ecclesia

qui Calabriam afflictant,

Sanctus Sorianeno ſuo opem ſuam implorantes

in horrendi terræ motibus,

menſe Martio anni 1638

conſolatur eſt pravia imagine ſua ſplendente,

A eleſis celebre & nobile canticum SALVE REGINA conſalutaſſent, atque in odeum revarterentur, dictus cœnobii præfectus io ſancti Patris iconem oculos curſim conjecit, adſpexitque in eo tutilantem ſtellam: quod cum ipſe tunc, &, enm in odeo eſſet, ſummopere taeirus mirarentur, ecce auditæ voces populi, ſibi ipſi gratulantis, volnptata & nimia rei inſolitæ lætitia geſtientis, atque inclamantis, ſe non unam ſtellam in ſacra illa imagine conſpeni, ſed plura ſaventia ſidera ſibi allnceru. Ad hos clamores, in populi medium & ſacræ imaginis proſpectum penetrat Prior, miratnrqna, a ſe verum deprahendi, quod tota hominum freqnentia clamitabat: ab omnibus ſiquidem conſpicue viſebantur tres in ſancti patris Dominici pectora ſplendentes revera ſtellæ, & in ſingulis genibus ſingulæ, ejuſque vultum ſereniorem ac lætiorem; Dei ſcilicet notu, quantum Sorianum ſuum deperit, oſtentat, miſſis e cælo, quibus olim mortalis & nunc Deo proximus hominum ſalutem ardet, ignibus in ſuam illam iconem, elementi furores triamphantem. Miſit & in genua, quibus ipſa Numen potentiſſimus orator Soriano exeidium daprecatus eſt, ad quæ B elientes ſuos ſupplices manus tendeta, atque ut aras venetati, haud ſine commiſeratione videbat. Etenim & ea gentium obſervatioon, hominis genibus religio quædam ineſt, teſtu inter alios Plinio lib. 11 cap. 45; & amoris ſedem cor eſſe, cujus flamma non uno loco in Dominiei pectore tunc erupi, neſcie nemo.

quam multi ſtellis tutilantem vidernnt,

944 Aderat tam in cœnobio noſtro magni oominis ſpectatiſſimæ fidei vir quidam (ſeculatem aot alterius Ordinis magnum, qui voti ergo ad tempos obi agebat, omnino axiſtimamus, cum viri qualitas in litteris ad Generalem noſtrum ſcriptis non perſcribatur; & ſi ex noſtris quiſpiam fuiſſet, tone maxime in Completorio & meditatione, quæ proxime ſequitur, ſtationem enm aliis ſervaſſet ſuam:) is ad tanta omnium voces feſtivaſque acclamationes in templum deſcendit, & oculis ſuis vix credens, ad omnu dubitationis nubilum ſemovendum, templi valvas feneſtraſqua omnes occludi, faces, ceteos, lampades omnes exſtingui volnit. Tum hinc inde omni ex parte diligentes iterum iterumque circumſtrans, deprahendit tandem, ſplendotem illum non a ſole eſſe, non a facibus cereiſve, ſed qui revera a prodigioſis illis ſtellis in C Calabriæ ac maxime Sosiani ſalutem, maximo porrecto luceret. Etenim præcluſo omni externæ lucis aditu, obſeratis quoque argentea portæ (intra quam prodigioſa icon aſſervatur) foribus, radii tamen rimas invenerunt, per quas larena ſidus emicaret. Vir ſane ille magnus ſua ſagacitate, mala feriatorum nec non hæreticorum proretviam in radice ipſa præſecuit, &, ſi quæ occuttere poſſent deliramenta, palam fecit, ac tandem tanto in ſacra icono prodigio integram fidem aſſeruit. Verum populus ardens & motæ impatiens, delapſum cælo ſalutis ſuæ fidus, eoque radiantem tutelarem ſuum Dominicum obnubilari haud ferens, eclipſim accuſat, atque certiſſimæ ſuæ cynoſuræ conſpectum magnis vocibus repetit & obtinet.

reſpon ab imminente ruina miraculiter ſervavit,

943 Poſtridie, cum peserebuiſſet tantorum prodigiorum gloria, multo majot hominum frequentia fuit, patiaque omoinm tot mala ſibi ſuiſque daprecantinm vota; ideoque & toto illo die paruit omnibus conſpicua inuſtrato fidere nobilis ſancti Dominici icon. Aliquot in ea ſtellæ etiam tum cum omnium ſtupota atque applauſu ſplendebant, & ſparſim cæleſtis quædam nec antea conſpecta lux. Ad plures dainde dies unica domtaaat ſtella in Dominici pectore ſaperfuit, quam non cuivis conſpicere datum; eam videbane ſoli, quotum erat major vitæ integritas, a peccati ſorde purior animus; eam videbat cælo grata & necdum ſceleti matnra infantiom & puerorum ætas: vidiſſe quoque ſe inter alios publice faſſus eſt, & poſteritati ad ætesuam fidem teſtes litteras dedit inclytus Soriani Comes. Enim. vero exploratum cuique arit, omnem illam cantorum prodigiorum in ſancti Dominici icone non elaritatem & bonorum laudem domtaxat, ſed maximam etiam gloriam, non aliud ſignificaſſe, quam eum ſtudioſe a ſe delecti Sotiani ſingulatu columen aſſe ac tutelarem; ipſique Numinis clementiam propitiare, interpellata ſcilicet ope omnipotentia Mariæ Deiparæ: nihil etanim etiamnum in æternis glotiæ triumphis circa mortales aggreditur Dominicus, quod non prius cum ſua ſuique Ordinis Matre, a cujus nimitum uberu pendet, compoſuerit, ipſaque opem addixerit. Hinc cum magna Calabriæ para ſoneſta illa terræ motione vel dehiſceret, vel horrende conterereturt, commnnis iſta calamitas Sorianum quoque proſtraviſſet; & porro minas intulit, terruitque: at Mariæ Dominicique præſidio, futuro alioqui exitio abſque cujuſquam damoo prælufit ſolum. E

quod miraculum plurimos perro ariosos attraxit,

944 Neſcio, quid ædificii moliebantur noſtri: cœnobiarcha pridie illo Palmarum, cum luſtrandi opetis urgente, aliquam contignationem inſcenderat, ſtabatque ſuper necdum concluſo arcu ſeu fornice, cum tigna vehementer inter ſe collidi, marmora concuti, haud ſecus quam ſuerenta vento arbores eafuris ſimillimæ acrius concitantur. Quo tempora & de ſa & de ædificio ſolicitum cœnobii præfectum altet e noſtris, ſingulati virtute vir, qui ſorte juxta inferne ſtabat, ſubmiſſe admonet, conſpeniſſe ſe duas præſtanti corpore & eximia ſupra humanam ſpecie ſeminas, fabricæ molem ſuis manibus ſuſtinantes. Nemo ſane earum hernidum unam auguſtiſſimam Mariam fuiſſe inficiabitur, vel ejus impetio cælo totoque otbe celeberrimas Mægdalenam & Catharinam Alexandrinam, quæ Deiparæ cæleſtem iconem afferenti comites olim ſnere. Porro ubi fama pet utramque Calabriam finitiſmaſque provincias tanta hæcce prodigia nuntiavit, effuſa F hominum enjuſvis ſexur, ætatis, ac conditionis ſupra menſem integrum ad ſacram peregrinationem in Sotianum certatim accurrit frequentia; qualem quotannis videt Seatilis, cujus initium eidem beato Dominico factom. Accurrerunt, inquam, innnmeti, atqoa inſolita prorſus & admiranda dederunt tum pietatis tum pœnitentiæ argumenta. Præiverunt vismque ſtraverunt principes & optimates; ac ſupra omnes eluxit ſingularis epiſcopi Miletani religio, qui, comitante Cannicorum collegio, ceteroque Clero, & frequentiſſima hominum multitudine, toto itinere nudipes ſuit, & ſaeco amictus, maximo virtutis & gratitudinis exemplo. *Tota hujus narrationis ſubſtantia confirmatur an epiſtola, quam R. P. Franciſcus Caſtel-vetera, tunc Prior Sorianenſis & teſtis oculatus, dedit ad reverendiſſimam totius Ordinis Magiſtrum Generalem, & quæ apud Joannem a Sancta Maria in Actis S. Dominici lib. 4 capite ultimo Gallica legi poteſt.*

& cultum ejuſdem Sancti provexit.

945 *Denique Choquetius ibidem breviter annotat, quomodo propter hoc beneficium veneratio*

AUCT. G. C. *orga S. Dominicum creverit, & illud publici cultus augmentum ſic paucis indicat:* Fecit quoque fama illa, & perſpecta atque explorata rei veritas, ut plurimi in perpetuum ſancti Dominici clientelam ſe ſuaque dederint; ac in primis ut univerſi regni Neapolitani principes, proceres, urbes eumdem ſanctum Dominicum totius regni patronum tutelaremque maximo conſenſu ſibi delectum, miſſis ad Urbanum VIII legatis, per Sedis Apoſtolicæ oraculum declarari, conſtitui, ac confirmari quam ardentiſſime expetierint. *Hanc regni Neapolitani clientelam R. P. Paulus Caracciolus ex Ordine Prædicatorum celebravit in opere Italico, quod inſcribitur* Triumphus ſancti Dominici, *& quod variis carminibus aliiſque ornamentis litterariis decoratum Neapoli anno 1644 edidit.*

946 *Hanc prodigio Sorianenſi ſubnectit miraculum Antverpienſe, eo quod ad Sorianenſem S. Dominici imaginem quodammodo ſpectet, quandoquidem puella Antverpienſis, ibidem ſito Soriana lampadis unctione, ſtatim ex morbo convaluit. Accidit illud Antverpiæ circa finem anni 1632, & in expanſa folio, quod ibidem anno ſequente cum approbatione epiſcopi typis excuſum eſt, verſatur in hunc modum:* Catharina Praet, puella octennis Antverpiæ nata, eo devenerat ægritudinis, humore e cerebro continuo defluente, & jam hebdomadas pæne quinque inveterato, ut decem dierum ſpatio pedibus nullo modo poſſet inſiſtere; quod clariſſimus dominus Lazarus Marquis, civitatis Antverpienſis juratus & ordinarius medicinæ doctor, poſt crebras ſatis viſitationes fideliter atteſtatus eſt. Die natalis Decembris hora ſexta mane Maria Tengnagela Dan devota, & prædictæ puellæ cognata, eam miſerrime afflictam ad ſacram ædem ſancti Pauli Ordinis Prædicatorum Antverpiæ ſuis ipſam brachiis detulit, pie confidens, eam ſancti patris Dominici ſuffragiis precibus adjutam iri.

Puella Antverpia

947 Quare rogat omnium R. P. F. Jacobum de Brouwer, ſacræ theologiæ magiſtrum & ejuſdem Conventus Priorem, ut cognatæ ſuæ votivam benedictionem impertiat, oleoque ex lampade prodigioſæ imaginis ſancti Patris Dominici in Soriano eam inungat. Reverendus pater Prior, qui horatiis precibus (quas Primas vocant) intererat, exſpectare jubet, donec Officio canonico finis imponatur. Impoſitur; & puella ad facriſtiam defertur; collocatur in ſuppedaneo, & preces beatæ Mariæ Virgini & ſancto patri Dominico ſacræ a reverendo patre Priore recitantur; fronti oleum applicatur una cum benedictione; a ſacriſtia ad templum, reverendi patris Prioris Sacrum auditura, deportatur. Audit; domum denuo Mariæ brachiis defertur; in conſueta ſede collocatur; & ita ad cognatam: Nonne Deus, ſi vellet, in inſtanti, tibiarum defectui poſſet mederi? Poſſet, inquit, illa. Et ecce novum quid fecit in genu, in pedibus; greſſum offert, & quod mirum, ſpoote ſua ſurgit, valide ſtat, & feliciter incedit. Eodem die mane hora octava, comitante cognata, ad ſancti Pauli revertitur, adit reverendum patrem Priorem, pœnitentiæ Sacramentum gregi ſuo, ut ſolet, adminiſtrantem, & gratulabunda, multis adſtantibus æque atque admirantibus, beneficium inſolitum exaggerat. Hic, inquit, a ſancto Dominico mihi favor; illi debeo ſalutem hanc, & pedum incolumitatem. Petita & obtenta benedictione, pedes nullius adminiculo domum exoltabunda redit.

alio Lampadis Sorianæ unctione,

948 Reverendus pater Prior, rei novitate perculſus, eam accedit, totius rei ſeriem ad amuſſim examinaturus; ſed (quod Deo donum) puella ſoſpes & incolumis, Matia comite, viſitanti occurrit, eique & aliis circumquaque curſitantibus divinam opem, & ſancti patris Dominici auxiliantem manum, qua poteſt pietate, excollit. Hora poſt meridiem prima rogat R. P. Prior, clariſſimum & expertiſſimum medicinæ doctorem D. Lazarum, puellam adeat, mature diſcernat, judicem ſe exhibeat & arbitrum, eandide profiteatur, quid rei ſit, cui adſcribendum, naturæne, an naturæ Auctori. Inſpecta funcomnia & ſingula & quinta die manu propria luculente teſtatus eſt, adeo repentinam medulam non homini, ſed Deo ſoli & Sanctis ejus deſecendam. *Tunc vero ibidem ſequitur approbatio epiſcopi Antverpienſis, quæ ſic ſonat:* Nos Joannes Malderus epiſcopus Antverpienſis, examinatis & expenſis ſupradictis atteſtationibus, auditoque deſuper theologorum & piorum virorum judicio, ſanationem ſuprà nominatæ Catharinæ Praet declaramus per præſentes, videri nobis, precibus & meritis ſancti Dominici miraculoſe eſſe obtectam. Datum Antverpiæ XXI Januarii, anno Domini MDCXXXIII.

Statim ſanitati reſtituta eſt,

949 *Anno Chriſti 1635 in eadem urbe contigit aliud miraculum, quando interceſſione S. Dominici filia quædam, nomine Catharina Vande Vaert, ab inveterato cauſi morbo prodigioſo liberata eſt, ut conſtat ex approbatione illuſtriſſimi ac reverendiſſimi D. Gaſparis Nemii, epiſcopi Antverpienſis, quam R. P. Joannes Deye Gallice interpretatus eſt, & miraculis Sorianenſibus pag. 193 ſubjunxit. Fortaſſis hoc antheaticum epiſcopi Antverpienſis teſtimonium & Latina hujus miraculi narratio conſervantur in archivo Prædicatorum Antverpienſium, ut conjectare licet ex Belgio Dominicano, quod R. P. Benedictus de Jonghe Bruxellis anno 1719 edidit, ubi pag. 205 & ſequenti poſt mirabilem Catharinæ Praet ſanationem, de hoc poſteriori miraculo ita meminit:* Alterius miraculi obtenti eadem ætate ſanctum Dominicum devotione mentionem fecit Auctarium ſeu Regiſtrum reſolutionum Patrum a concilio hujus Conventus (*ut mirum Antverpienſis, de quo ibi agit*) *in cujus regeſto aſſervit legi ſequentia:* Die xxv Auguſti MDCXXXV concluſum fuit, ut proxima Dominica, prima Septembris, promulgaretur miraculum factum in perſona Catharinæ Vande Vaert miraculoſe ſanatæ unctione olei lampadis ſancti Dominici in Soriano; quæ Catharina ſubito ſanata fuit a cancro in pectore, quem per ſeptemdecim annos habuerat, & ab aliis graviſſimis morbis.

& alterum illidem ab inveterato cauſi morbo liberata eſt,

950 *Præterea laudatus Joannes Deye in præfato Opere pag. 190 & ſequentibus Gallice refert miraculum, quod anno 1634 Valencenſi in Belgio evenit, & quod ab illuſtriſſima & reverendiſſimo D. Franciſco Vandeburch, archiepiſcopo Cameracenſi, publicis litteris approbatum eſt. Sed hæc aliaque mira S. Dominici beneficia, quæ vernacule ſcripta ſunt, ob cauſionem ſupradictam omittere conſtitui. Attamen hanc amiſſionem ſatis compenſabunt plura ejuſdem Sancti prodigia, quæ apud Theodoricam de Appoldia aliaſque auctores Latine exarata inveni, & quæ ab Echardo, Flaminioque collecta poſtmodum adhibebo illius ſubnectam. nunc huic Commentario meo finem impono, per cujus decurſum mores noſtro vera a falſis, & certa ab ambigendis, ſeverenda eſſe exiſtimavi. Quod ſi criſis illa mihi non ſemper ex voto ſucceſſerit,*

quibus alia miracula poſt hanc Commentarium addimus.

&

A *& præter mentem meam ſubinde a veritate aberraverim, corrigi non recuſo, facile genuinis veterum auctorum teſtimoniis, aut probabilioribus quorumlibet argumentis cedere paratus. Interim eruditus lector, hoc prævio rerum geſtarum diſcuſſionis munitus, jam pervolvat antiqua S. Dominici Acta, quæ confuſis notis poſt ſingula capita breviter illuſtrabo.*

V I T A

Auctore B. Jordano ſynchrono ex Ordine Prædicatorum, & ſecundo ejuſdem Ordinis Magiſtro generali.

Ex antiquo Ms. membranaceo Uxmenſi, quod conſervatur in codice Maſti noſtri, ſignato ✠ Ms. 162, & cum editione Echardi collatum eſt.

B

P R O L O G U S.

Filiis gratiæ, & cocheredibus gloriæ Fratribus univerſis Ordinis Prædicatorum Jordanis *a*, eorumdem ſervus inutilis, ſalutem, & in ſancta ſubſequi profeſſione lætitiam. Flagitantibus pie. riſque Fratrum, & ſcire cupientibus, qualiter hic Ordo Prædicatorum, per quem horum temporum noviſſimorum periculis diſpenſatio divina providit, ſumpſerit inſtitutionis exordium, quales etiam exſiterint, quſiterve numero multiplicati fuerint, & confortati per gratiam primitivi Ordinis noſtri Fratres, jam dudum inveſtigatum eſt & compertum ab eiſdem Fratribus, qui novellis interſuere primordiis, quique viderunt & audierunt venerabilem ſervum Chriſti beatum Dominicum, primam Religionis hujus inſtitutione * magiſtrum & Fratrem, qui in hac carne vivens inter pecoſtores, cum Deo & angelis pia mente converſabatur, præceptorum cuſtos, conſiliorum æmulus, & ex omni, quod ſcivit & potuit, æterno ſuo Creatori deſervieus, & lucens in hujus mundi cetra caligine per vitam ianocuam, & conſervationis ſanctiſſimæ cœlibatum.

a Beatus auctor rationem reddit, ob quam Acta S. Dominici

* *al.* inſtitutorum

C

a Igitur viſum eſt mihi, omnia hæc per ordinem aſſecutu, qui licet omnino de primis non fuerim, cum primis tamen converſatus ſum, & ipſum beatum * Dominicum non ſolum extra Ordinem *b*, ſed exiſtens in Ordine ſatis vidi, familiariterque cognovi, utpote qui ei confeſſus ſum, & ad ejus voluntatem ſuſcepi diaconatus officium, qui etiam quadriennio poſt primam Ordinis inſtitutionem habitum hunc aſſumpſi; viſum eſt igitur mihi eu, quæ vidi perſonaliter & audivi, ſe partim verorum * Fratrum relatione cognovi, de principiis Ordinis, de vita & miraculis beati viri, patris noſtri Dominici, & de aliis quoque quibuſdam Fratribus, prout ſe memoriæ meæ talium ingeſſit occaſio, ſub ſcripto redigere, ne filii, qui naſcentur & exſurgent, Ordinis hujus ignorent primordia, & tunc fruſtra ſcire deſiderent, cum inveniri non poſſit ex nimio proceſſu temporis, qui de eiſdem principiis certum aliquid enarrare ſufficiat. Igitur, dilectiſſimi in Chriſto, hæc, quæ ſubſequentur, [&] ad conſolationem atque ædificationem veſtram qualitercumque collecta fuer, devote ſuſcipite, & primæ caritatis Fratrum noſtrorum æmulatione fervete *c*.

Ex primordia Ordinis Prædicatorum literis mendose.

* *al.* ſanctum magiſtrum

b

* *al.* primitivorum

ANNOTATA.

a Vocatur etiam Jordanus, *ut videri poteſt in ejus Actis, quæ Bzaſchenius noſter ad diem 23 Februarii illuſtravit.*

b Nempe B. Jordanus in academia Pariſienſi ante ingreſſum Ordinis ſtudebat, quando S. Dominicus ex Hiſpania Pariſios venit.

c Ex toto hoc prologo patet, tertam fidem adhibendam eſſe iis, quæ deinceps narrabuntur.

E

C A P U T I.

Sancti patria, puerilia, ſtudia litterarum, virtutes, dignitas in Ordine Canonicorum Regularium, itinera, & prima cum hæreticis Albigenſibus certamina.

IN Hiſpaniarum partibus vir erat venerabilis vita, Didacus *a* nomine, eccleſiæ Oxomenſis epiſcopus, quem ſacrarum Litterarum notitia, & ſecundum ſeculum uſtales ingenui *, magis autem morum inſignis decorabat honeſtas: bujus amor ſic Deo totus inhæſerat, ut ſeipſum abjiciens ſeſum, quæ Jeſu Chriſti ſunt, quærens, ad id ſummopere animum intentionemque converteret, quſiter animarum multarum fœneratore effectus, talentum ſibi creditum cum uſura multiplici ſuo Domino reportaret. Satagebat ergo, ubicumque perſeverari poſſet, viros honeſtate vitæ moribuſque laudabiles ſibi modis, quibus valebat, attrahere, & in eccleſia, cui præerat, beneficiando locare; illos vero ſubjectorum ſuorum, quibus [deſidioſis] *b* foret ad ſanctitatem voluntas, prona magis ad ſeculum, ut laudabilioris atque religioſioris vitæ formam aſſumerent, ſuadebat verbis, invitabat exemplis. Hinc euceidit, ut daret operam ſuis perſuadere Canonicis crebris admonitionibus & exhortatione pervigili, quatenus ſub regula beati Auguſtini ad obſervantiam canonicæ Religionis conſentirent; & tanta hoc ipſum egit ſolicitudine, ut eorum animos (licet quoſdam ex ipſis contradictores habuit) ad ſuum deſiderium inclinaret.

a Cum Didacus vir plus Oxomenſi præſſet eccleſiæ, * *al.* natalos, ingenium

F

4 Hujus in temporibus fuit quidam adoleſcens, nomine Dominicus, in eadem diœceſi, villa, quæ dicitur Chaleruega *, *c* oriundus, quem ab annis puerilibus pareatum ſuorum, ſpiciſliter autem cujuſdam archipresbyteri avunculi ſui diligentia nutriebat. Hunc primitus in uſu eccleſiaſtico eruditi fecerunt, ut quem ſibi Deus vas electionis futurum præviderat, in ipſa adhuc puerilitate, velut teſta recens exhiberet * (quo nec poſtmodum immutaretur) ſanctitatis o-

S. Dominicus Palentinus * *al.* Chaleruega

c

* *al.* imbiberet

EX MS. dorem. Poſtmodum autem miſſus Palentiam, ut ibi liberalibus informaretur ſcientiis, quarum ſtudium eo tempore vigebat ibidem; poſtquam eas, ut ſibi videbatur, ſatis adidicit, relictis iis ſtudiis, quam in quibus temporis hujus anguſtias minus ſtructuoſe vereretur expendere, ad theologiæ ſtudium convolavit, cœpitque divinis vehementer inhiare eloquiis, utpote dulcioribus ſuper mel ori ſuo.

ſtudiis optimum dedit.

5 Itaque in iis ſacris ſtudiis annos tranſegit quatuor, per quos hauriendis ſacrarum Scripturarum rivulis tam inceſſanter, tamque ſvide inhiabat, ut præ diſcendi ſatigabilitate noctes pene ſomnes perageret, & veritatem, quæ auribus ingerebatur, profundo mentis repoſitam ſinu, tenaci memoria retineret. Ea nempe, quæ facilitate capiebat ingenii, piis irrigabat affectibus, & ex iis ſalutis opera germinabant. Beatus in hoc ſane jonia Veritatis ſententiam dicentis in Evangelio: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Etenim eum gemina ſit verbi divini cuſtodia; una, qua, quæ aure ſuſcipimus, memoria retinemus; altera vero, qua & B ipſum, quod audivimus, mandi pimus effectui, & exhibemus in opere: quod cuſtodiæ genus commendabilius ſore, nemo quidem ambigat, quemadmodum granum fumenti melius conſervatur terræ mandatum, quam in arca repoſitum. In neutro felix hic Dei Famulus deficiebat, cujus memoria velut quoddam Dei promptuarium ex hoc in illud eructabat uberius, ſorſque mores & opera, quid ſacro recondirum lateret in pectore, manifeſtiſſime clamitabant. Ob hoc ergo, quia mandata Domini tam fervido complectebatur affectu, excipiens vocem Sponſi tam pia bonæ voluntatis applauſu gratiam ei ſcientiarum Deus adauxit, ut non ſolum ad lactis potum redderetur idoneus, ſed & quæſtionum difficilium humili cordis intelligentia penetraret arcanum, & ſolidioris cibi ſcrutinium ſufficienti admodum facilitate glutiret.

& inter alias virtutes

6 Iſte fuit ab ipſis cunabulis indolis valde bonæ, & jam magnum aliquid ioſignis præconizabat infantia, quod futurum maturiori præſtolaretur ætate. Non ſe cum ludentibus miſcuit, nec cum iis, qui in levitate ambulant, participem C [ſe] præbuit; ſed inſtar placidi Jacob vagos Eſau cavebat exeurſus, ſinum matris eccleſiæ ac domeſtica ſanctæ quietis tabernacula non relinquens. Juvenem ſimul ac ſenem aſpiceres, quoniam & paucitas dierum loquebatur ieſantiam, & ſenem jam ipſa converſationis maturitas & morum conſtantia prædicabat. Reſpuebat ſeculi laſcivientis illecebras, ambulans in via immaculata virginitatis ſuæ decus illibatum uſque in finem incorruptionis amatori Domino conſervavit. [Cogitavit a vinotuae abſtrahere earoem ſuam; unde & vinum par decennium non bibebat.] Jam autem illa ſua juvenili ætate futurorum præſcius Deus aliquateous eſt dignatus oſtendere, quod inſigne aliquid proventurum ex Puero ſperaretur. Denique matri ſuæ in viſione monſtratus eſt velut habens lunam * in fronte; quo profecto præfigurabatur, dati enm aliquando in lucem gentibus illuminare his, qui in tenebris, & in mortis umbra ſederent, ut rei poſtmodum probavit eventus.

* al. ſolem

Inſigni exemplo miſericordiam erga pauperes exercet.

7 Eodem tempore, cum Palentiæ ſtudens perſiſteret, orta eſt fames valida fere per univerſam Hiſpaniam *d*; cum ecce pauperum neceſſitate permotus, & æſtuans in ſe compaſſionis affectu, uno decrevit npere domioinis ſimul obſecuodare conſiliis & refaccira pin poſſe manientium agano rum inopiam. Vendens itaque libros, quos ſibi appido neceſſarios poſſidebat [cum omni ſupellectile ſua] & eleemoſynam quamdam inſtituens, diſperſit, dedit paeperibus: cujus pietatis exemplum ſic aliorum theologorum ac magiſtrorum animos provocavit, ut juvenis liberalitate ſuam parcam ſegnitiem æſtimantes, eleemoſynis ex tunc largioribus abundarent. D

Poſtea inſtituens Canonicorum regularium amplexus,

8 Cum hujuſmodi aſceoſiones taliter in corde ſuo Vis Dei diſponeret, de virtute progrediens in virtutem, & ſe ipſo melior effectus quotidie cunctorum oculis, ioter quos quaſi ſtella matutina in medio nebulæ per vitæ innocentiam rutilabat, mirabilis videretur, ad audientiam epiſcopi Oxomenſis ejus fama pervenit; qui diligenter percuncta de ipſo veritate, acerſitum in ſua ſoeit eccleſia Canonicum regularem. Ille confeſtim intet ſuos concanonicos velut jubar fingulate emicuit, humilitate cordis imus, ſanctitate præcipuus, factus omnibus odor vitæ in viram, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.

ab illis ſuppetor eligitur, E

9 Miratur Fistres tam celerem & inviſum Religionis apicem, Suppriorem eum conſtituunt, quatenus in eminentiori ſpecula conſtitutus, omnium ſplenderet obtutibus, omnes invitaret exemplis. Ille autem velut oliva pullulans & cypreſſus in altitudinem ſe extollens, die noctuque rerebat eccleſiam, orationi ſine intermiſſione vacabat, & redimens ſibi contemplationis otia, vin eatra ſepta monaſterii comparebat Flendi pro peccatoribus, pro miſeris, pro afflictis, ſingularem gratiam tributat ei Deus; quorum eslamitates in intimo geſtans compaſſionis ſacrario, æſtuoetem interius per exitus oculorum foras ebulliebat affectum,

& magnum orationis, ſalutis animarum,

ro Pernoctandi io orationibus mos erat ei creberrimus, & elauſo oſtio orare Patrem ſuum. Interdum & inter orationes a gemitu cordis ſui rugitus & voces [ſilebat] emittere; nec continere ſe poterat, quio erumpens evidenter eminus audiretur. Fuit autem ei frequens & ſpecialis ad Deum petitio quædam, ut ei largiri dignaretur veram caritatem, atque curandæ & procurandæ ſalati hominum efficacem, arbitrans, ſeſe tunc primum fore membrum Chriſti veraciter, cum ſe totum pro vitibus, lucrifaciendis animabus impenderet, ſicut Salvatos hominem dominus Jeſus Chriſtus totum ſe noſtrum obtulit in ſalutem. F

ac facra lectionis ſtudium aſſeruit.

11 Librum quemdam, qui COLLATIONES PATRUM *e* inſcribitur, tractatum de virtis & omni ſpititualis perfectionis materia; hunc, in quam, legeos & diligens, in eo ſalutis rimari ſemitas & eaſdem tota animi virtute ſtudeit imitari. Hic liber ad ardoem coeſcientiæ puritatem, ad multam contemplationis lucem, ad magnum eum perfectiocis apicem, gratia ſuffragante, provexit. Dum vero in hunc modum decora Rachelis foveretur amplexibus, Lia non ſuſtinens cœpit ipſum impetere, quatenus ad ipſius ingreſſum prole fœcundata multiplici ſuæ lippitudinis ſupiret opprobrium. *e*

Obiit Epiſcopus S. Dominicum affumit ſocium

sa Accidit igitur tunc temporis Aldefoeſum, regem Caſtellæ, inter filium ſuum Ferdinandum & quemdam nobilem de Marchiis *f*, deſiderare coenubiem. Quam ob cauſam adiit præfatum epiſcopum Oxmenſem, poſtulans fierienm hujus procuratorem negotii. Præcibus regiis acquievit epiſcopus, moxque adjuncta ſibi juxta ſanctitatis ſuæ exigeotiam honeſta ſocietate, ſecum virum Dei Dominicum, præmemoratum eccle- *f*

ſiæ

A ſiæ ſuæ Supprioremⁿ, adduxis, atque iter atripieus, Toloſam uſque pervenit: cujus terræ incolas cum deprehendiſſet dudum fuiſſe hæreticos, cœpit ſuper illuſis tam innumeris miſerabiliter animabus multa compaſſione turbari. Ipſa vero nocte, qua in præfata civitate hoſpitati ſunt, Supprior ille eum hoſpita domus hæretico multa diſputatione & perſuaſione fortiter & ferventer agens, dum non poſſet hæreticus reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui, qui loquebatur, ad fidem ipſum, Spirito Dei mediante, reduxit.

in quadam legatione, ab Alfonſo rege Caſtellæ imperata,

13 Poſtmodum recedentes inde, & ad locum deſtinatum, ubi puella erat multorum laborum diſpendio venientes, expoſita cauſa ſui itineris, habitoque conſenſu, conſeſtim ad regem feſtinavere reverti; cui rem proſpere actam & puellæ reſponſum vel conſenſum nuntiavis epiſcopus. Rex igitur iterato doxit, eum eum majoris apparatus honorificentia remittendum, quatenus eum honore puellam duceret ſuo filio copulandam; qui laborioſum iter ſurſum aggredieus, cum ad Marchiss perveniſſet, puellam intetim deſunctam invenit, Deo ſalubrius ſui cauſam

B itineris diſponente, quatenus per ejuſdem occaſionem viæ multo magis excellentium nuptiarum

** al. procuraretur.* cauſaretur * exordium inter Deum & animas per univerſam Eccleſiam ad æternæ ſalutis copulam de diverſis peccatorum erroribus multifarie revocandas, ſicut conſequentiam probat eventus.

qua puella, cum converſoet infidelium vobare cupiat;

14 Igitur epiſcopus, remiſſo ad regem nuntio, ipſe cum ſuis Clericis, nacta opportunitate, ad. ire curiam feſtinavit. Veniens autem ad dominum Innocentium *g*, ſummum Pontificem, inſtantet petiit, ſi fieri poſſet, gratiam ceſſionis,

E ſuam allegans multipliciter inſufficientiam, & immenſam ſupra vires officii dignitatem. Revelavit quoque ſummo Pontifici ſui cordis eſſe propoſitum converſioni Sarracenorum * *h* pro viribus operam adhibere, ſi ceſſionem ejus dignaretur admittere. Non acquievit Papa poſtulantis inſtantiæ; ſed nec ſaltem ei; quamvis peteuti, voluit indulgere, [vel in remiſſionem peccatorum injungere,] ut manens epiſcopus ſines Sarracenoſum * ad prædicandum intraret, occulto ſane conſilio vel Dei nutu, qui ad alterius ſalutis uberem frugem tanti viri labores proviserat.

** al. Cumanorum* *h*

** al. Cumanorum*

ſed, Deo diſpoueute, invenit oppugnatores Albigenſium hæreticorum,

15 Revertens igitur, in via Ciſtercium viſitavit, ubi multorum ſervorum Dei converſationem intuitus, & altitudine Religionis illectus, aſſumpto ibidem habitu monachali, & aliquibus monachis, quorum inſtructione formam converſationis addiſceret, ſecum adductis, reverti in

C Hiſpaniam properabat, ignorans adhuc, qualem in via, procurante Deo, ſuæ feſtinantiæ fores obicem habiturus: eo etenim tempore dominus Innocentius Papa duodecim abbates Ordinis Ciſtercienſis cum uno legato contra hæreticos Al-

** al. Albigenſes* bigenorum * *i* ad prædicandam fidem direxerat; qui, celebrato eum archiepiſcopis & epiſcopis, aliiſque illius terræ prælatis concilio, deliberabant, quiſnam eſſet aptior modus ad id, pro quo miſſi fuerant, fructuoſius exſequendum.

& illis ſuggerit optimum conſilium,

16 Interim dum ſic conſiliarentur ad invicem, accidit, præmemoratum Oxomenſem epiſcopum per Montem Peſſulanum *k* iter agere, ubi concilium agebatur. Venientem ergo cum honore ſuſcipiunt, quærunt conſilium, ſcientes hominem ſanctum, maturum, & juſtum, & fidei zelatorem. Ille, ut erat vir circumſpectionis & gnarus viarum Dei, de ritu & moribus hæreticorum cœpit inquirere, atque addiſcere modum, quo alios ad perfidiæ ſuæ partem perſuaſionibus &

k

prædicationibus, ac ſimulatæ ſanctitatis exemplis ex ms. allicere conſueverunt. Videnſque ex adverſo grandem eorum, qui miſſi fuerant, in expenſis, equis, & veſtibus apparatum, Non ſic, ait, Fratres, non ſic vobis arbitror procedendum. Impoſſibile mihi videtur, homines iſtos ſolis ad fidem reduci verbis, qui potius innituntur exemplis.

ad hos hæreticos convertendos, ** al. ſanctitatis* ** al. multum*

17 En hæretici dum ſpeciem præferunt pietatis *, dum evangelicæ parſimoniæ & auſteritatis mentiuntur exempla, perſuadent ſimplicibus vias ſuas. Quamobrem ſi contraria monſtrare veneritis, edificabitis parum, deſtruetis forſitan *, & nullatenus acquieſcent. Clavum clavo retunditur; fictam ſanctitatem vera religione fugate, quia faſtus pſuedo-apoſtolorum evidente vult humilitate convinci. Sic Paulus cogitur fieri inſipiens ſuas veras enumerando virtutes, auſteritates & pericula proferendo, ut eorum tumorem refelleret, qui de vitæ merito ſe jactitabant. Dicunt ei: Quod ergo das conſilium, pater bone? Quod me videritis facere, inquit, faciatis.

quod exemplo ipſius epiſcopi

18 Mox itaque, inſiliente in eum Spiritu ſancto, vocavit ſuos, eoſque Oxomam *l* cum equis & ſupellectilibus & diverſo, quem ſecum adduxerat, apparatu remiſit, paucis clericis in

E ſua ſocietate retentis. Dixitque, ſuum propoſitum in eo eſſe, ut in illa terra moram faceret cauſa fidei propagandæ. Detiunis & ſecum prædictum Dominicum Supprioremⁿ, quem magni æſtimabat, magno complectens eum caritatis affectu. Hic eſt Dominicus, primus Prædicatorum Ordinis inſtitutor & Frater, qui ex eo deioceps tempore cœpit, non Supprior, ſed Frater Dominicus appellati; & vere Dominicus cuſtoditus a Domino, innocens a peccato; vere Dominicus omni virtute Domini cuſtodieus voluntatem.

l

cæteri ſequantur, & contra hæreticos ſtrenue certent,

19 Audito igitur abbates, qui miſſi fuerant, hujuſcemodi conſilio, & animati exemplo, acquieverunt & ipſi ſimile aggredi, remittentes ſinguli ad loca ſua, quæ ſecum adduxerant, ſetentis ſibi dumtaxat libris ad Horas, & ad ſtudium, atque ad diſputationem, cum opportunum foret, neceſſariis; & habentes prædictum epiſcopum ſuper ſe majorem, & quaſi caput totius negotii, pedites ſine expenſis involuntaria paupertate fidem annuntiare cœperunt. Quod ubi viderunt hæretici, cœpetoat & ipſi ex adverſo fortius prædicare. Factum eſt autem, ut apud

F Apamias & apud Labancum; apud Montem

m quoque Regalem & Fanum Jovis *m* frequenter diſputationes fierent ſub judicibus deputatis, ad quas conveniebant ſtatutis diebus magnates & milites, muliores, populi, fidei diſceptationi intereſſe volentes.

quæ S. Dominicus miraculo confundit.

20 Contigit autem apud Fanum Jovis celebrem quamdam diſputationem inſtitui, ad quam convocati ſunt tam fidelium, quam infidelium plurima multitudo. Plerique ſuos in commune conſcripſere libellos, rationes atque auctoritates confirmationis fidei continentes, inter quos, omnibus inſpectis, beati viri Dominici libellus plus ceteris eſt commendatus & communiter approbatus, quatenus cuilibet de arbitris, de conſenſu partium ad ſententiæ diffinitionem electis, eum libello hæreticorum, quem & ipſi pro ſe conſcripſerant, præſe otari deberet; & cujus partis libellum rationabiliorem arbitri judicarent, ejus fides præſtantior haberetur. Cumque multa verborum diſceptatione ad alterum partem arbitri venire non poſſent, tandem incidit eis conſilium, ut libellos utroſque flammis injicerent; & ſi quem

illo-

EX MS. illorum eos combuti contingeret, ille veram fidem procul dubio contineret. Accensus igitur est ignis magnus; utramque librorum *injiciunt: liber hæreticorum confestim mitur; alter autem, quem conscripserat vir Dei Dominicus, non solum permansit illæsus; sed & de flammis palam omnibus in longinquum exsiliit: iterum rejectus & tertio, totiesque resiliens monstravit fidei veritatem, & ejus, qui libellum conscripserat, sanctitatem.

*al. libellum

Didacus Oxomensis, institutor monasterii Prulianensis,

21 At vero tam insigne morum decus fulgebat in viro Dei Didaco episcopo, ut ipsorum quoque infidelium sibi vendicaret affectum, & cordibus omnium, inter quos conversabatur, influeret. Unde de ipso pronuntiabant hæretici, impossibile fore, talem virum non esse prædestinatum ad vitam, atque ob hoc in partes illas furtasse transmissum, ut veræ fidei inter ipsos apprehenderet disciplinam. Ad susceptionem autem quorumdam mulierum nobilium, quas parentes earum ratione paupertatis erudiendas & nutriendas tradebant hæreticis, quoddam instituit monasterium, situm inter Fanum Jovis & B Montem Regalem, & nomen loci ejusdem a Prulianum a, ubi usque in hodiernum diem ancillæ Christi grata exhibent suo Creatori servitia, magnosanctitatis exemplo, & præclare innocentiæ puritate vitam agentes: salutarem sibi, exemplarem hominibus, jucundam angelis, gratam Deo.

Dominicum adhibet fidei prædicatoribus præfecit,

22 In hujusmodi prædicationis exercitio permansit Didacus episcopus annis duobus, quibus expletis, veritus, ne negligentiæ forsan argui posset circa suam domesticam ecclesiam Oxomensem, si diutius morum prorogaret, in Hispaniam redire decrevit; proponens, visitata ecclesia sua, aliquam inde pecuniam ad consummationem præfati monasterii feminarum secum assumere & reverti, & tunc demum cum consensu Domini Papæ in illis partibus aliquos ordinare viros ad prædicandum idoneos, quorum esset officium, hæreticorum errores semper elidere, & tuendæ veritati fidei non deesse. Eis autem, qui remanserant, Fratrem Dominicum in spiritualium cura, tamquam spiritu Dei vere plenum, præposuit; in temporalibus Guillelmum Claretl Apamiensem c, ita dumtaxat, ut ad Fratrem Dominicum C referret omnium, quæ ageret, rationem.

Ex ad suam diversum revertens, pie moritur.

23 Vale ergo dicens Fratribus, cum veniſſet Oxomam, pedes transiens per Castellam, post paucos dies infirmitate corripitur, & ad finem usque perductus, vitam præsentem in magna sanctitate complevit, bonorum laborum gloriosum fructum percipiens, & in abundantia sepulcrum ingrediens in requiem opulentam. Fertur autem, ipsum quoque post obitum miraculis claruisse. Nec mirum, si in operandis virtutibus potens apud omnipotentem Deum exstitisset, qui inter homines in hoc infimo & flebili positus incolatu, tantis pollebat gratiarum insigniis, tanto radiabat decore virtutum. Igitur intellecto viri Dei transitu, ii, qui in partibus Tholosanis remanserant, ad propria redierunt; beatus vero Dominicus solus ibidem in prædicationis officio permansit; quem licet interdum aliqui sequerentur, non tamen ei quasi per obedientiam tenebantur. Ex his autem suis sequacibus erant memorati Guillelmus Clareti, & Frater Dominicus quidem Hispanus, qui postmodum in Hispania Prior extitit de Manionio * p.

*al. Manione

ANNOTATA. D

a *De hoc Didaco, Uxamensi episcopo, plura videri possunt apud Ægidium Gandisalvum Davila in Theatro ecclesiarum Hispaniæ. Tamayus in Martyrologio Hispanico ad diem VI Februarii eumdem numero Beatorum adscribit. Majores nostri eodem die illum inter Prætermissos collocarunt defectu certi cultus, cujus alteriorem notitiam requirimus.*

b *Quæ in hac Vita uncis inclusi, in Ms. Codice nostro non leguntur, eaque ex editione Echardi desumpsi, quod semel monuisse sufficiat.*

c *Hoc nomen patriæ ab amanuensibus aut scriptoribus varie exprimitur, ut § 8 Commentarii prævii monuimus.*

d *De tempore hujus famis non convenit inter auctores, ut § 20 Commentarii indicavimus.*

e *Auctor hujus Operis est S. Joannes Cassianus, de quo Malvenda in Annalibus Prædicatorum ad annum 1194 cap. 4 & sequentibus fuse differit. Sed is Cassiani accusator in aliquibus est corrigendus, ut facile intelliget, quisquis Acta sancti illius Scriptoris, ad diem 23 Julii a nobis dis. E cussa, attente evolvere voluerit.*

f *De hac regione, ad quam S. Dominicus cum Didaco Uxamensi profectus est, in Commentario prævio § 22 varias conjecturas proposuimus.*

g *Is est Innocentius III: qui ab anno Christi 1198 usque ad mensem Julium anni 1216 Ecclesiam gubernavit.*

h *Quales fuerint hi infideles, quos Didacus Uxamcasis & S. Dominicus ad fidem adducere capiebant, § 41 Commentarii prævii alia occasione explicare conati sumus.*

i *Hæretici illi passim sunt sani, quorum historiam nuper Joannes Baptista Langlois ex antiquis monumentis non ita pridem Gallice edidit. Eamdem quoque Latine conscripserunt auctores synchroni, quos in Commentario prævio citavimus.*

k *Meus Pessulanus, vernacule* Montpellier, *sat nota Galliæ civitas in Occitania inferiore. At obvia similium regionum & urbium nomina deinceps non explicabimus.*

l *Uxamum, vulgo* Osme, *est civitas Hispaniæ, cujus situm § 8 Commentarii prævii ex Malvenda assignavimus.*

m *Sunt oppida Galliæ, quæ curiosus lector F apud Baudrandum aut in mappis geographicis facile invenict.*

n *De fundatione monasterii Prulianensis actum est in Commentario prævio, § 23.*

o *Hujus Guillelmi Clareti, qui postea ex Ordine Prædicatorum ad Cistercienses transiit, alia occasione mentionem fecimus in Commentario prævio, § 42.*

p *Forte legendum est* Manrito. *Cetcrum cum Echardo hoc nomen diligentiæ indigenarum disquirendum relinquimus.*

CAPUT

A

CAPUT II.

Bellum contra Albigenſes decretum, intrepida S. Dominici inter hæreticos conſtantia, confirmatio Ordinis Prædicatorum ab ipſo procurata, & Hiſpanicum Sancti iter.

Mortuo Diaco, bellum contra Albigenſes decernitur.

POſt mortem vero epiſcopi Oxomenſis cœpit
B erus adverſus Albigenſes in Francia prædica-
ri: ſiquidem indignatus Papa Innocentius, quod indomabilis hæreticorum rebellio nullis veritatis poſſet pietate molliri, non tranſverberari gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei, materialis ſaltem gladio decrevit aggrediendos potentia; quam ſecularis diſtrictionis animadverſionem Didacus epiſcopus adhuc vivens quaſi prophetalis ſpiritus inſpiratione * futuram prædixerat: nam dum aliquando arroneam hæreticorum rebellionem eorum multis nobilibus evidenter & publice confutaſſet, illique irridentes ſuos ſubverſores ſacrilega excuſatione defenderent, indignatus, manus in cœlum tetendit, & ait: Domine, mitte manum, & corrige eos (quod verbum qui audierunt prolatum in ſpiritu, poſtmodum adverterunt) ut eis ſaltem hæc vexatio tribuat intellectum.

* al. Impreſſione

quo tempore Dominicus miſſus ſit in Albigenſes hæreticorum

25 Eo tempore, quo ibi cruce ſignati fuerunt, manſit ibidem beatus Dominicus uſque ad obitum comitis Montis-Fortis verbi divini ſedulus prædicator. Quantas in illis partibus pertulit ab iniquis injurias, ſuperavit inſidias! Denique dum aliquando ei minarentur interitum, imperterritus eis reſpondebat: Non ego martyrii dignus ſum gloria; nondum merui
C mortem iſtam. Poſtmodum autem locum pertranſiens, in quo poſitas ſibi ſortem ſuſpicabatur inſidias, exutus & alacer incedebat. Quod cum inſinuatum ſuiſſet hæreticis, mirantes tam inconcuſſam ejus conſtantiam, dixerunt ei: Numquid non horres mortem? Quid actutus ſuiſſes, ſi comprehendiſſemus te?

tam intrepide evenire novit, ut ipſimet miretur.

26 At ille, Rogaſſem vos, inquit, ne repentinis me ſubito perimereris vulneribus; ſed ſucceſſiva mutilatione membrorum protraheretis martyrium; dehinc autem oſtenſis ante oculos meos detruncatis membrorum particulis, & cruris poſtmodum oculis truncum reliquum relinqueretis in hoc modum ſuo ſanguine voluntatem, & exſtingueretis omnino, quo majorem coronam martyrii protractione mereret: Sruperunt ad hujuſmodi verba veritatis inimici & jam ulteri ei non poſuerunt inſidias, nec expetebant in animam juſti, tamquam cui mortis illatione potius obſequerentur, quam nocerent. Ipſe vero totis viribus & zelo ferventiſſimo ſatagebat, ut animas, quas poſſet, lucrifaceret Chriſto. Et inerat cordi ejus mira & pene incredibilis ſalutis omnium æmulatio.

27 Nec certe deerat ei caritas, qua majorem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis: ſiquidem dum piis exhortationibus quemdam infidelem ad fidelem matris Eccleſiæ gremium invitaret, & ille reſponderet, neceſſitudinem temporalium provocativam eſſe ſocietatis infidelium, pro eo quod eidem ab hæreticis neceſſariæ miniſtrabantur impenſæ, quas aliunde habere non poterat, ex intimo mox ei compaſſus affectu, ſeipſum venumdare decrevit, & pretio ſui redimere animæ periclitantis inopiam: quod & feciſſet, niſi Dominus, qui dives eſt in omnibus, aliunde providiſſet, quo illius hominis relaxaretur egeſtas.

EX MS. Interim Sanctus propter virtutes & eximiam caritatem

28 Itaque virtute & opinione proficiebat ſervus Dei Dominicus, quod evidebant hæretici. Quanto iſte bonus erat, tanto nequior eorum oculus ſua lippitudine tadium lucis ejus ferre non poterat. Irridebant autem eum, & adhærentes ei varie ſubſannabant, de malo theſauro cordis proferentes mala. Sed ſubſannantibus infidelibus, fidelium ei congratulabatur devotio, & a Catholicis omnibus multa venerabatur affectu; ita ut ſanctitas ejus, ſuavitas, & venuſtas morum magnatum quoque cordi pereelleret, & ab archiepiſcopis & epiſcopis, & aliis prælatis illarum partium multo dignus haberetur honore.

omnibus orthodoxis venerabilis ac dilectus,

E

cum variis poſſeſſionibus

29 Comes Montis Fortis *a*, qui ſpirituali ipſum devotione fovebat, cum aſſenſu ſuorum caſtrum inſigne, quod dicitur Caſſamea*, dedit ei, & ſucceſſoribus ſuis ſive ſequacibus, quicumque ei in officio inchoatæ ſalutis aſſiſterent *b*. Habebat & ipſe beatus Dominicus eccleſiam Fani Jovis, & quædam alia, de quibus omnibus poterat ſibi & ſuis neceſſaria providere. [Quæ vero de niſdem redditibus ſibi poſſent ſubtrahere, impatiebantur Sororibus monaſterii de Pruliano. [Necdum Ordo Prædicatorum fuerat inſtitutus; ſed ſolum de Ordinis inſtitutione fuit tractatum, quamvis ipſe pro viribus officio prædicationis inſiſteret: nec illa poſtmodum edita conſtitutio ſervabatur, ut nec recipere poſſeſſiones, nec jam receptas retinere liceret.

* al. Caſſanol

a
b

confeſſam ſui unitatem & ſedis apoſtolicæ,

30 Igitur a tempore obitus epiſcopi Oxomenſis uſque ad Lateranenſe concilium anni fluxere ferme decem, quo tempore quaſi ſolus permanſit. Ingruente autem tempore, quo ad Lateranenſe Romam epiſcopi adire cœperunt, obtulerunt ſe ſervo Chriſti Dominico probi viri & idonei de Tholoſa, quorum unus fuit Frater Petrus de Salam*, poſtmodum Prior Lemovicenſis; alter Thomas, vir admodum gratioſus, & ſermone facundus *c*. Horum primus F. Petrus ſublimes & nobiles domos, quas Tholoſæ circa caſtrum Narbonenſe poſſederat, tradidit F. Dominico & ejus ſociis, a quo tempore cœperunt primo apud Tholoſam in eiſdem domibus commorari; atque ex tunc omnes, qui cum eo erant, cœperunt magis ac magis ad humilitatem deſcendere, & Religioſorum ſe moribus conformare.

* al. Caſſanol

F

c

& Ordinem Prædicatorum inſtituere cogitat,

31 At vero epiſcopus Tholoſanus felicis memoriæ, Fulco nomine, qui reverentiæ dilectum Deo & hominibus F. Dominicum diligebat, videns eorumdem Fratrum religionem & gratiam, atque in prædicatione fervorem, nullatenus ad novæ locis exortum, de conſenſu totius Capituli ſui contulit eis ſuæ dimceſis ſextam partem omnium decimarum; cujus emolumenti ſubſidio ſuis ad libros atque ad ſuſtentationem neceſſariis providerunt *d*. Adjunctus autem eidem epiſcopo F. Dominicus, ut ſimul adirent concilium Lateranenſe, & pari voto Domioum Papam precarentur Innocentium, confirmari F. Dominico & ſociis ejus Ordinem, qui Prædicatorum diceretur

d

&

EX MS. & eſſet ; & confirmatet nihilominus prædictos redditus, tam a Comite quam ab epiſcopo Fratribus aſſignatos.

habitorum cum ſodalibus conſilio, & vitta S. Auguſtini regula.

32 Auditis ergo eis ſuper hac poſtulatione, Romanæ Sedis Antiſtes hortatus eſt F. Dominicum reverti ad Fratres ſuos, & habita cum eis plena deliberatione, cum unanimi omnium eorum conſenſu regulam aliquam jam approbatam eligere, ac demum iis exactis, rediret ad Papam, confirmationem ſuper omnibus acceptarus. Itaque celebrato concilio, revertentes, verbo Domini Papæ Fratribus publicato, mox beati Auguſtini, prædicatoris egregii, ipſi futuri prædicatores regulam elegerunt, quaſdam ſibi ſuper hoc in victu & jejuniis, in lectis & laneis aſtictiones conſuetudines aſſumentes. Propoſuerunt etiam & inſtituerunt non habere poſſeſſiones, ne prædicationis impediretur officium ſollicitudine terrenorum; ſed tantum redditus recipere, unde poſſent ſibi in victu neceſſariis providere. Epiſcopus etiam [Tholoſanus cum aſſenſu ſui Capituli tres]

* *al.* intra B eis eccleſias aſſignavit; unam juxta * terminos civitatis; alism in Appamienſi ville; tertiam inter Poreds * & Podium Laurentii, ſcilicet ſanctæ Mariæ de Leſcata; in quarum quilibet Conventus & Prioratus eſſe deberet.

confirmationem ejuſdem Ordinis ab Honorio III Papa impetrat.

33 Anno Domini MCCXVI ætatis tempore datis eſt Fratribus prima eccleſia in civitate Tholoſa, quæ in honora beati Romani fundate eſt; in reliquis autem duabus nullum unquam Fratrum contigit habitare. At vero in prædicta eccleſia ſancti Romani protinus ædificatum eſt dormitorium, cellas habens ad ſtudendum & dormiendum deſuper ſatis aptas. Erant autem Fratres tunc numero ſedecim. Interim dominus Innocentius Papa ſublatus eſt de medio, & ſucceſſor pro eo Honorius conſtitutus eſt, quem mox adiit beatus Dominicus; & juxta propoſitum ordinationemque conceptam, confirmationem Ordinis, & ea, quæ obtinere volaſſet, plene per omnia impetravit.

Sanctus Vir, pravis mente comitis Montis-Fortis.

34 Anno Domini MCCXVII diſpoſuerunt Tholoſani contra Comitem Montis Fortis inſurgere, quod & vitium Dei Dominicum per ſpiritum aliquatenus antea cognoviſſe cognovimus *. Monſtrata eſt ei ebor in viſione, protractione grandis, veonſtate gravis, in cujus ramis multus avium numerus habitabat. Præcipitata eſt arbor, & requieſcentes in ea volucres diffugerunt. Intelleait igitur Homo Dei ſpiritu plenus comiti Montis Fortis, magno videlicet & ſublimi principi, & multorum populorum * tutori, proximum imminere mortis exitium: & invorſto Spiritu ſancto, convocatiſque Fratribus, dixit, hoc eſſe ſui cordis propoſitum, ut omnes eos, licet paucos, per mundum tranſmitteret, nec jam diutius inſimul habitarent.

* *al.* cognoviſſe declaratum eſt. C

* *al.* pupillorum

in variis regiones diſperſe ſocios ſuos,

35 Admirati ſunt omnes tam ſubitæ diſpoſitionis ab eo prolatam ſententiam; ſed quoniam animabas eos evidens in ipſo ſanctitatis auctoritas acquieverе facilius, ad bonum hæc omnis finem, pervenitura ſperantes. Viſum eſt autem ei bonum, ut aliquem ſibi Fratrum in abbatem eligerent, cujus auctoritate ceteri regerentur, ut majoris & capitis, cujus tamen correctionem ipſe ſibi retinuit. Et electus eſt F. Matthæus Ceioida * *e* in abbatem. Ipſe in hoc Ordine primus atque novitſimus abbas appellatus eſt, quia poſtmodum placuit Fratribus, ut ob humilitatis inſinuationem is, qui præeſſet, non abbas, ſed magiſter Ordinis diceretur.

* *al.* canonica *e*

36 Deſtinati ſunt igitur quatuor Fratres in partes Hiſpaniæ, F. Petrus Matritenſis, & F. Guomicius, F. Michael de Uceſo *, & F. Dominicus; qui noviſſimi [duo] poſtmodum miſſi Bononiam de Roma per magiſtrum Dominicum, ad quem de Hiſpania redierant, moram fecerunt ibidem: neque enim, ſicut deſideraverant, ſanctificare in Hiſpania potuerunt, reliquis tamen duobus abunde proficientibus & diſſeminantibus verbum Dei. Fuit autem hic memoratus Dominicus humilitatis maximæ, homo parvus quidem ſcientia, ſed virtute magnificus *f*, de quo breviter aliquid commemorare non erit inutile.

ex quibus miſſi quatuor in Hiſpaniam, * *al.* Uzero D

f

inter quos fuit quidam Dominicus, cujus caſtitas * *al.* cum ſocio E

37 Diſpoſitum fuit aliquando conſeſſis * quibuſdam, forſitan æmulis, ut mulier quædam eſſions & meretrix, inſtrumentum ſatanæ, caſtitatis obex, ſacula vitiorum, ſub ſimulatione confeſſionis veniret ad eum, quæ talibus ipſum alloquitur: Anguſtor nimis, ſupra modum exæſtuo, vehementer adutor, & nunc heu me non novit! ſed etſi noviſſet, non me forſitan dignaretur ille, quem diligo, cujus amor cor meum tam irremediabiliter penetravit. Da, quæſo, conſilium; adhibeto remedium petenti: potes enim. Dum his virulentis & exquiſitis ſermonibus ad illecebraudum innocentem uteretur meretrix, & a ſua per ſalutiferam Fratris perſuaſionem flecti non poſſet iuſtantis, ſcrutatur ille perſonam, cauſamque periculi.

miraculo protata eſt;

38 Prodit illa, ſuum incendium ipſum eſſe. Vade, inquit, nunc, & ad tempus revertere: parabo locum, ubi congruenter convenire poſſimus. Intrans itaque in cubiculum duos ignes præparat, hinc & inde, vicinoſiſmen ad invicem, & veniente meretricula, ſe ipſum proſternit in medio, illamque hortatur, ut veniat: En, inquit, locus congruus tanto ſcioroi. Veni, ſi placet, ut commiſcemus ad invicem. At illa vehementes exhoruit videns hominem circumflagrantibus ignibus impenetritum irruiſſe; & exclamans, compuncta receſſit. Ipſe vero ſurrexit inrſtus, nullo ſibi proſus æſtu vel materialis incendii vel illecebroſæ libidinis dominante g.

& quidem vero deſtinavit

39 Miſſi ſunt quoque Pariſius Matthæus ſuprædictus abbas cum F. Bertrando, qui poſtmodum fuit Prior provincialis Provinciæ, vir ex iſtens ſanctitatis magnæ & rigoris circa ſe ipſum inexorabilis, quoniam ſuæ carnis erat mortificator acerrimus, & magiſtri ſui, beati Dominici, aemplar ſe in multis exhibebat *; cui etiam aliquando comes kineris ſui fuit. Hi, inquam, miſſi ſunt Pariſius cum litteris ſummi Pontificis, ut Ordinem publicarent, & cum eis alii duo Fratres ad ſtudium; videlicet F. Johannes de Navarra, & F. Lautentius Anglicus, qui, antequam Pariſius ingrederentur, multa ex iis, quæ circa Fratres poſtmodum acciderunt Pariſius, videlicet de habitatione & ſita domorum, de receptione multorum Fratrum, a Domino revelata ſunt, prout ipſe prædixit, & rei poſtmodum probavit eventus. Seorſum autem ab iis F. Mames, uterinus frater beati Dominici, & F. Michael Hiſpanus, habentes ſecum Converſum Normannum, cui nomen Oderius *b*.

F

* *al.* ſibi formam & exemplar in multis imbibebat.

b Lutetiæ Pariſiorum

40 Hic omnes Pariſius ſunt tranſmiſſi; ſed noviſſimi tres agentes eclerius, circius pervenerunt. Ingreſſi ſunt igitur Pariſius pridie Idus Septembris, quos poſt trium ſeptimanarium ſpatium ſubſecuti ſunt alii ſuprædicti. Conduxerunt autem ſibi domum juxta hoſpitale beatæ Virginis ante ſoream Pariſienſis epiſcopi. Anno Domini MCCXVIII data eſt Fratribus domus beati Jacobi, quamvis nondum abſoluta, a magiſtro Johanne, decano

ſan-

A ſancti Quiricii, & ab univerſitate Pariſienſi ad inſtantiam precum domini Papæ Honorii, quam intraverunt ad habitandum VIII Idus Auguſti. In ipſo etiam anno miſſi ſunt Aurelianis quidam juſenes Fratres & ſimplices, qui & ipſi tamquam parva quædam ſemina futuri poſtmodum uberioris germinis principium exſtiterunt.

& Romam in Italia, ubi Regnaldus decedit

41 Anno Domini MCCXVIII circa principium miſſi ſunt a Roma per beatum Dominicum Fratres Bononiam, videlicet F. Johannes de Navarra, & quidem F. Bertrandus; poſtmodum vero F. Chriſtianus cum Fratre Converſo, qui moram facturus Bononiæ magnam perpeſſi ſunt ibidem paupertatis anguſtiam. Eodem anno, cum ſanctus Dominicus eſſet Romæ, magiſter Regi-

** lege Aurelianenſis*

naldus, decanus ſancti Aniani Aurelienſis*, mare tranſiturus, illuc uſque pervenit. Erat vir opinione magnus, doctus ſcientia, celebris dignitate, qui in jure canonico rexerat Pariſius annis quinque. Hic igitur cum veniſſet Romam, gravi in-

B firmitate corripitur: ad quem magiſtrum Dominicus aliquoties, ut eum viſitaret, advenit, & exhortans eum ad paupertatem Chriſti, & Ordinis ſui conſortium, liberum & plenum ab eo ſuſcipiendæ Religionis hujus conſenſum elicuit, ita ut ſe vota obſtringeret.

poſt receptam prodigioſe in urbe Romana ſanitatem,

42 Relevatus eſt igitur ab infirmitatis ſuæ gravi & quaſi deſperato periculo; ſed non ſine divini virtute miraculi: nam viſibiliter inter æſtus febrium ſuarum ad eum veniens Regina cæli, miſericordiæ mater, virgo Maria, & ajus oculos, nares, os, umbilicum, manus, prædeſque quadam ſalutari, quam ſecum detulerat; unctione perungeas, hujuſcemodi verba ſubjunxit: Ungo pedes tuos oleo ſancto ad præparationem Evangelii pacis. Nihilominus etiam ei omnem hujus Ordinis habitum demonſtravit. Confeſtim igitur ſanatus eſt, & ſic repente toto corpore reparatus, ut medici, qui de ejus convaleſcentia quaſi deſperaverant, viſis ejus ſanitatis indiciis, mirarentur. Hoc inſigne miraculum multis uſque hodie manentibus magiſter Dominicus poſtmodum publicavit; & cum hoc aliquando pluribus in collatione tractaret Pariſius, ego ipſe præſens interfui *i*.

& præfatam Romæ peregrinationem Hiſtoriographum Fratribus gratiſſit,

C 43 Igitur magiſter Reginaldus, ſanitate recepta, licet jam profeſſione Ordini teneretur, ad complendum deſiderium ſuum mare pertranſiit, & inde revertens, venit Bononiam ait Kalendas Januarii. Cœpit autem ejus prædicatione tantus inſiſtere, & ignitum erat eloquium ejus vehementer, ſermoque ejus quaſi ſæcula ardens corda cunctorum audientium inflammabat, ut vix eſſet tam ſaxeus, qui ſe abſconderet a calore ejus. Tota tunc fervebat Bononia, quia unus ſurrexiſſe videbatur Elias. In diebus illis multos Bononiæ recepit ad Ordinem, & numerus diſcipulorum cœpit excreſcere, & plures additi ſunt ad eos.

quem S. Dominicus, ex Hiſpania reverſus,

44 Anno eodem perreait in Hiſpaniam magiſter Dominicus, ibique duabus domibus inſtauratis, una apud Madrid, quæ nunc eſt mansionem, altera vero apud Segobiam, quæ prima fuit domus Fratrum Hiſpaniæ. Reverſus inde, venit Pariſius anno Domini MCCXIX, ubi Fratrum ferme triginta congregationem invenit. Paululum autem demoratus ibidem, divertit Bononiam, & apud ſanctum Nicolaum magnum invenit Fratrum collegium, quos ſub diſciplina F. Reginaldi cura & diligentia nutriebat. Venientem igitur omnes recepere cum gaudio, reverentiam deferentes, ut patri; & mansionem faciens apud eos, informabat taneram adhuc novæ plantationis infantiam monitis & exemplis. EX Ms.

45 Tranſmiſit autem inde Pariſius F. Regi- *Pariſios migrare juſſit.*

naldum non ſine gravi deſolatione filiorum, quos per verbum Evangelii recenter genuerat; qui flebant, a conſuetæ matris uberibus ſeſe tam feſtinantes avelli. Sed hæc omnia divinis nutibus agebantur. Eratque quiddam mirabile de ſervo Dei beato Dominico, ut in mittendis hinc illuc que Fratribus per diverſas Eccleſiæ Dei partes, quemadmodum ſupra memoratum eſt, ſic faceret omnia confidenter, & abſque hæſitationis ambigua, licet non ſic faciendum aliis videretur interdum, acſi jam de futuris eventibus certus exiſteret, aut per revelationem Spiritus fuiſſet edoctus. Et hoc inficiari quis audeat? Paucos primum Fratres ſecum habuerat, & eoſdem ut pluses illitteratos & ſimplices, illoſque mittens ſparſim per Eccleſiam dividebat, ut filiis hujus ſeculi, ſecundum ſuam prudentiam judicantibus, potius id, quod fuerat inchoatum, dirnere, quam E magna ſtruere videretur. Quos auram mittebat, orationum proſequebatur ſuffragiis, & virtus Domini erat ad multiplicandum eos.

ANNOTATA.

a *Hic eſt illuſtris ille heros, & in ſacra profanaque hiſtoria notiſſimus, qui acerrime contra hæreticos Albigenſes pugnavit.*

b *De hac aliiſque hujus Comitis donationibus in Commentario prævio, § 14 obiter meminimus.*

c *In Commentario prævio, § 23 de primis S. Dominici ſodalibus abunde egimus.*

d *De liberalitate Falconis epiſcopi Toloſani erga S. Dominicum ejuſque Ordinem ſuis locis actum eſt, & pro decurſum Commentarii prævii aliqua donationum diplomata exhibuimus.*

e *Neſcio, an illud ſit cognomentum hujus Matthæi, an vox corrupta pro adverbio* canonice, *ut habet editio Echardiana. Saltem Ms. noſtrum fideliter ſecutus ſum. Porro de Matthæo iſto apud Echardum tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 92 plura legi poſſunt.*

f *Paragrapho 26 Commentarii prævii monuimus, hoc elogium Dominici ab alio ſcriptore aliter referri.* F

g *Apud Malvendam in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti 1219 cap. 8 & ſequentibus videri poteſt, quam diverſimode hæc aut ſimilis hiſtoria ab antiquis auctoribus narretur.*

h *Hos ceteroſque primos S. Dominici ſocios in Commentario prævio § 23 ex Bernardo Guidonis recenſuimus.*

i *Ex hoc B. Jordani teſtimonio intricatam difficultatem eruimus, eamque ſuperius § 28 propoſuimus.*

CAPUT III.

Pia Reginaldi mors, profeſſio religioſa Jordani & Henrici in Ordine Prædicatorum, & ejuſdem Henrici laudes.

VEnit itaque ſanctæ memoriæ F. Reginaldus Pariſius, & indefeſſo mentis fervore Chriſtum Jeſum & hunc crucifixum verbo prædicabat

EX MS. bat & opere; ſed eito da terra ſuſtulit eum Deus, & conſummatus in brevi, explevit tempora multa. Denique paneo poſt tempore correpta infirmitate, & ad mortem carnis uſque perductus, obdormivit in Domino, pergens in glorioſas divitias domus Dei, qui dum hic viveret, pauperratis ac vilitatis ſtrennum ſe exhibuerat amatorem. Sepultus eſt autem in eccleſia beatæ Mariæ in Campis, eo quod nondum Fratres ſepulturam haberent. Sed jam ſubit animum, quod, dum adhuc viveret F. Matthæus, qui ipſum in ſeculo glorioſum delicatumque cognoverat, aliquoties veluti admirans requiſivit ab eo: Eſtne vobis, magiſter, ſeverum, hunc habitatum aſſumpſiſſe? At ille ſubmiſſo vultu reſpondit: Nihil in hoc mereri me reputo, quia nimis in eo mihi ſemper complacuit.

Beatus frater hic narrat plam Reginaldi mortem,

de qua fili viſionem oblatam fuiſſe teſtatur,

47 Ipſa nocte, qua ſpiritus viri ſancti evolavit ad Dominum, viſum eſt mihi, nondum quidem ſecundum habitum Fratri, ſed in ipſius manibus jam profeſſo, Fratres quadam navi per medium aquæ vehi. Submerſa eſt autem navis, qua vehebantur; ipſi vero de aqua incolumes exierunt. Hanc navem ſuiſſe F. Reginaldum exiſtimo, quem utique Fratres tunc temporis ſuum baculum *æſtimabant. Viſum eſt alii cuidam ante mortem ipſius, veluti ſi videret fontem quemdam limpidum obturari, pro quo duo fontes alii protinus eruperunt: quæ viſio an aliquid ſibi voluerit verum, ego propriæ ſterilitatis conſcius interpretari non audeo *b*. Unum ſcio, neminem apud Patriſius præter duos ipſum ad profeſſionem Ordinis recepiſſe; quorum quidem ego primus; alter vero F. Henricus, poſtmodum Prior Colonienſis, mihi ſingulari affectu præ cunctis, ut puto, mortalibus in Chriſto cariſſimus, tamquam vere vas honoris & gratiæ, quo gratioſiorem cresturam me in hac vita vidiſſe non recolo: qui quoniam electi maturitate feſtinavit jam ingredi in tequiem Domini, quantarum virtutum homo fuerit, commemorare non erit inutile.

** al. bajulum*

a

b

c

& explicat, quomodo ipſemet,

48 Hic igitur Henricus bonis ſecundum ſecundum ortus natalibus, cum eſſet in eccleſia Trajecti infectoris e Canonicus, ibidem ab annis pueritibus a viro quodam ſancto ac plurimum religioſo eccleſiæ illius Canonico, ſub timore Domini & diſciplina diligenter educatus eſt: nam cum ibidem vir bonus & juſtus carnem ſuam crucifigendo ſeculi hujus nequam calcaret illecebras, & multis abundaret pietatis operibus, tenerum adhuc adoleſcentis animum ad omne virtutis opus imbuerat, faciens eum lavare pedes pauperum, frequentare eccleſiam, horrere vitia, ſpernere luxum, diligere caſtimoniam; & iſte, cum optimæ eſſet indolis adoleſcens, in omnibus ſeſe exhibuit ad diſciplinam docilem, facilem ad virtutes; ſicque dum creſceret ætate, creſcebat & moribus uſque adeo, ut ſi eum ipſo converſareris, velut angelum æſtimares, & quaſi innatam ei crederes honeſtatem.

conſiliis eſſe in Reginaldi permanſi,

49 Itaque proceſſu temporis venit Pariſius, & ſtatim ad ſtudium theologiæ ſe contulit, habens magnum ingenii naturalis acumen, & ordinatiſſimam rationem. Adjunctus eſt autem mihi hoſpitio, & commanentes in ſuavem ac validam convenimus unitatem. Interea F. Reginaldo felicia recordationis venerete Pariſius, & ſtrenue prædicante, ego divina præventus gratia, concepi & vovi intra memetipſum Ordinem iſtum aſſumere, arbitrans, ſecuram me reperiſſe ſalutis ſemitam, qualem & nunc Fratrum cogitationem in animo meo ſæpe delibetando concepersm. Firmato igitur cordis mei propoſito, laborare cœpi tota ſolicitudine, qualiter ſocium & amicum animæ meæ pari mecum voto pertraherem, videns eum naturali & gratuita diſpoſitione ad miniſterium prædicationis perutilem. Remanebat ipſe, & ego magis ioſtate non deſii.

D

quemdam egregium juvenem Henricum,

50 Itaque procuravi, ut ad F. Reginaldum confeſſionem facturus & exhortationem acceputurus accederet: a quo rediens ad me, codicem Iſaiæ velut conjecturandi cauſa aperuit, & in eum locum primum conjecti ſunt oculi ejus, ubi dicitur: Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut ſciam ſuſtentare eum, qui lapſus eſt verbo. Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quaſi magiſtrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico, retrorſum non abii. Quæ verba prophetæ dum interpretarer ei, veluti ipſius intentioni tam proprie reſpondentia, & quaſi de cælo ſonantia (erat enim linguæ facundiſſimæ) & hortaret eum ſub jugo obedientiæ ſuam redigere juventutem, adverſimus poſt paulum illud, quod ſequitur: STEMUS SIMUL, tamquam ſi admoneremur, in hoc prælato ſocietatis genere alter alterum nequaquam deſerere. Hujus occaſione verbi poſtmodum, dum eſſem Bononiæ, ipſe de Colonia mihi ſcripſit: Ubi nunc eſtis, STEMUS SIMUL? Vos Bononiæ, & ego Coloniæ. Dixi itaque ei: Quidnam, quæſo, ditius ad meritum, quid glorioſius ad coronam, quam ſi paupertatis illius participes, quam in ſe ipſo Chriſtus exhibuit, & ſui ſequaces Apoſtoli tenuerunt, totum hoc ſeculum ejus amore ſpreverimus? Acquievit igitur rationis judicio; ſed voluntas pigra recalcitrans ſuadebat contrarium.

E

initio vehementem horrorem,

51 Eadem igitur nocte, cum ad Matutinas eccleſiæ beatæ Virginis perrexiſſet, perduravit ibi uſque ad diluculum orans & deprecans Matrem Domini, quatenus ejus voluntas ad hoc propoſitum flecteretur. Et eam nihil, ut ſibi videbatur, orando proficeret, ſentiens adhuc cordis ducitiam, ſuper ſe ipſo compati cœpit & parare receſſum, dicens intra ſe: Nunc, o Virgo beata, quod me non digneris, experiot; non eſt mihi pars in pauperum Chriſti collegio. Siquidem urgebat cor ipſius perfectionis illius appetitus, quam ineſſe ſciebat voluntariæ paupertati; quoniam aliquando monſtratum erat ei a Domino quam ſecura ſit coram diſtricti Judicis examine pauperum aſſiſtenti.

F

ut ſuæ viſionem ei antea oſtenſam,

52 Nempe cum quadam vice in viſione ſe coram tribunali Chriſti putaret aſſiſtere, immenſam illic judicandorum & cum Chriſto judicanti. num vidit adeſſe multitudinem. Ipſe autem inter alios judicandos, dum ſibi de nullo crimine conſcius, ſecutus & innocens putaret evadere, quidam a latere ludicia extenſa verſus eum manu talibus alloquitur: Tu, qui adſtas, dic, quid aliquando pro Domino reliquiſti? Extertuit eum tam diſtinctum interrogationis examen; quoniam, quid ad interrogata reſponderet, non habuit; ſicque viſio illa diſparuit. Hinc ergo admonitus, magis optabat evangelizare paupertatis faſtigium, niſi voluntatis ſegnities impediret.

voluntatem paupertatis jugum ſubeunt,

53 Itaque, ſicut memoratum eſt, dum jam pene de eccleſia ſe ipſum redarguens & mœſtus abſcederet, ſubvertit fundamenta cordis ejus ille, qui humilia reſpicit: & obortis lacrymis ac reſolutus ſpiritu, ſe totum coram Domino cœpit effundere; & contrita eſt omnis illa duritiæ in ſpiritu vehementi, ut ſuave jugum Chriſti, quod paulo ante graviſſimum æſtimarat, jam compu-

treſa-

A treſactum s faciæ olei, levu peromnia fieret & jucundum. Surgens igitur in illius ſervoris impetu, & ad ipſum F. Regioaldum properanter accedens, votum emiſit: monqae ad me cediens, dum in angelico ipſius vulto lacrymarum conſiderarem veſtigia, & unde veniret, perqairerem, reſpondit: Votum vovi Domino & ſolvam. Diſtalimas tamen nſqau ad Qaadrageſimæ tempus ticocinium noſtcum, luerati interim nnum u ſoeiis, F. Laonem, qui F. Henrico poſtmodum ſucceſſit in officio Prioratus.

& forum Ordinem Prædicatorum ingrederetur.

54 Veniente itaqna die, qno ainurum impoſitione ſuæ fideles admonentur otiginis & revetſionis in einurem, diſpoſnimus & nos congruo ad pœaitendum exordio, quod Domino vovuramus, implere, ignorantibus tamen adhuc ſociis ejuſdem nobiſcum hoſpitii. Unde eam F. Henriens egrederetur hoſpitio, & unus ſociorum requireret, Domine Henriee, quo itis? Vado, inquit, in Bethaniam. Quod ille verbum nnn tunc quidem, ſed ſancti poſtmodum eapliaatinne, qaid ſibi voluerit, iatallexit, eum ipſum Bethaniam, qnod uſt intetpretatum DOMUS OBEDIENTIÆ, videtet ingreſſum. Convenientes igitut nos tres ad ſanctum Jsenbum, Fratribus jam deB eantantibus IMMUTEMUR HABITU, noa in medium eorum improviſe quidem, ſed npportune advenimus, & conſeſtim veterem hominem uxuentes, ibidem novum iadnimus; nt quod illi d voce pſallebant, in nobis nperu complutetut *d*.

Henricus vitæ, inſignibus gratiæ

55 Hie eſt F. Henticus, cni multam atqua miſabilem in verbo ſuo ad electum Pariſienſem Dominus lacgitus eſt gtatiam, cujus ſermo nimis eſficax audientium corda vinlentiſſimu penetrabat. Non aſt viſus anta ipſum noſtræ recordationia tamporibus apud Patiſius in audientia nmnia cle. ſi tam javunis, tam facundus, tam gratioſas pet omaia ptædicatot. Et quidem in hoc vas electionis multa contulerat Deus gratiatum inſignia: erat nampe obedientia ptomptus, patientia fir. mus, manſuetudine placidus, hilaritatu gtatus, caritatu diffuſus. Nec deerat ei motum honeſtas, cordis ſanctitas, & in carne virginali integritas: quippe qui in omni vita ſua mulierem impudicam cordis intantione non vidit, nec contigit.

ac naturæ dotibus præditus,

56 Inetat ei ſermonis modeſtia, linguæ faC eundia, acumen ingenii, gratia faciui, perſonæ venuſtas, ſcribendi habilitas, dictandi peritia, vocis angelicæ melodia. Numqnam triſtem, numqnam turbulentum aſpiceres. Semper æquanimis, ſemper hilaris. Licentiaverat eum ab auſteritatis tigore juſtitia, totumque ſibi unm vendicaverat miſericordia. Tanta cordibus felicitatu omnium influebat, tam ſeeunctis exhibuit ſocialem, ut, ſi eum eo converſareris ad modicum, dilectum te ab ipſn præ omnibus æſtimares. Et neceſſe ſuit, ut, quem perſudetat Deus gratia, ab omaibus amaretut. Et eum in prædictis omnibus ſic excelleret, ut ſingalaritar honus in quaeumquu gratia videretur, de iis tamen neſciebat extolli: a Chriſto enim didicerat eſſa mitia & humilis.

quem amici ab Ordine vel rahove coltius prohibentur,

57 Poſt ingteſſum F. Henrict vis ille ſanctus, qni ipſum auttiverat cum duobus aliis ejuſdem eccleſiæ ſpiritualibus & bonis viris, qui tres eum grandi affectu diluxerant, graviſſime ſant turbati, ignoraates novam adhuc ais Religionem, & quaſi perditum tamæ ſpei juvanem æſtimantes. Igitut in hoc penu conveneraat, nt aliqni vel aliquis eorum vadeas Pariſius, ipſum ab hac indiſcutione, ut videbatur, averteret atque retraheret. Tunc naus ex eis, Non ſic, ait, præ-

aipicantut agamus, ſed noſtem pari voto uum EX MS. otationibus peragamus, poſtulantes, ut ſunm nobis ſupet hac re Dominus benoplacitum aperiru dignetut. Venit unx; & oraatibus eis, vocem de ſublimi ſonautem nnua eorum audivit: A Domino ſactum eſt iſtud, & non poterit immutari. Itaque hac tevelatione divina ſacti cettiſſimi, jam nan amplius turbabantut; ſed ſeribentes ei Patiſius, ut perſeveraret, fiducialitet hortabantur, iaſinuantes ui revelationis hujus modum & ordinem: quas litaraa pietate plenas, ſusses & melleas ego legi.

poſtmodum fuit Prior Colonienſis,

58 Miſſus autem pro Priore Coloniam *e*, quam copioſum ibidem & uberem manipulum animarum in virginibus, in viduis, & vere pœnitentibus per aſſiduam prædicationem luctifaeeret Chriſto, quam etiam diligentet ignem, qnem Dominus venit mittere in tetram, in cotdibus multorum accenderit, & accenſum nottierit, tota adhuc elamat Colonia. Nomen Jeſu admoneru conſuevatat omni reverentia cultoque digaiſſimum; nomen, inquam, qaod eſt ſuper E nmna nomen, in tantum, ut uſqau hodiu, eum in eccleſia aut prædicatione ſacraudum hoc nomen ſonuerit, multorum cordium ad alicujus exhibitinnem reverentiæ confeſtim expergeſiat devotio.

& poſt felicem mortem,

59 Tandam completo felicis vitæ eurſu, præſentibus Fratribus & orantibus, ſancto fine quievit in Domino. Sed ante etgreſſum animæ, eum eattemæ Inunctionis eidem exhibetentur ufficia, ipſe velut unut ex Fratribus litanias & ſuffragia vivacitet petnrabat, & enmpleto illo nffiein, devotis verbis Fratres admonens, uberes eos provocavit ad lacrymas. Quanti autem in ejus morte fletus, quut vidnarum & virginum ſingultus & gemitus, quut Fratrum & amicotum ſuſpiria, quis unumeret? Multa quidem de ipſa mena ſuggerit; ſed ne ſorta nimis in longum pergat uratio, nnum ſaltem ux iis, qnod poſt mortem ejus [inter] plura per vecitatem confeſſioniv, & a perſonis ſanctis & fidelibns intellexi, commemarare ſufficiat.

ſanctæ pudicitiæ cum pia martyrii voluntate

60 Fuit in civitata Colnnia venetabilis quædam matroaa, quæ, dum ipſam F. Henricum adhuc viventem mira devotiono diligeret, allquando praeabatus eum, ut ſponderet ui poſt mortem apparere velle, ſi tamen ipſe primitus moretetut. Acquievit ille precibus poſtulantis, F ſi tamen divinæ foret placitum voluatati. Defuncto igitur eo, præſtolabatut, & graviter æſtuabat videre promiſſam: & tunc quoque quadam pulſati conſueverat tontationis moleſtia, ut eirea fidem graves inquietudines ah adverſario pateretur; an ſcilicet poſt hana vitam redigarentnt in nihilum, an viverent, animæ defunctorum. Sed exſpectanti diutius & deſideranti, nihil apparuit. Itaque gravius invaleſcebae teatatio, & dicebat illa in cordu ſuo: Si qnid du futurn vita, quod nobis annnntiatut, veritatis haberet, is, quem tanto venerabar affectu, me jrm ſane certificaſſe debuerat.

prius cuidam religioſo viro

61 Dum ſic affligutetur & in corda tabeſceret, aece cuidam vito teligioſo F. Henricus apparuit, & dixit ei: Vade ad matronam illam, propriu uam vocans nomine, quod videlicet nomen nſque tune vir ille nuſcierat, qnia mutatum ah infantilibus annis ex quadam delicationu* vocabulum, vero nomini, in baptiſmata dato, prujudicaverat; quod runc primum vir illu, F. Heatico ſibi declarante & eaponenta, cognovit. Vade, inquit, ad aam, & cum ipſam pro me ſaluraveris,

*al. devotione

EX MS. dicea ei: Hæc & hæc opera facere conſueviſti. Non ſic amodo facies; ſed talem & talem modum obſervabis in eis. Erant autem eadem opera ſic occulta, ut præter eam nullus hominum noſſet. Dum hæc itaque loqueretur, advertit ille vir bonus gemmam in pectore claram nimis & fulgidam, & quemdam murum ante faciem ejus lapidibus pretioſis intextum, quem multo contemplabatur intuitu, dixitque ei: Quid ſibi vult, domine mi, gemma hæc in pectore veſtro tam fulgida, & murus iſte tam pretioſus? At ille: Hæc gemma munditiei mei cordis indicium eſt, quam habebam in ſeculo; & dum eam reſpicio, multa conſolatione perfundor. Hic quoque muros pars illa eſt in ædificio Domini, quam adhuc vivens conſilio, prædicatione, & confeſſione conſtruxi.

gloriosus apparuit,

62 Interea ſupervenit regina cæli, mater miſericordiæ, virgo Maria: & ea appropinquante, dixit F. Henricus ad hominem: Hæc eſt domina mea, Salvatoris Mater, quæ me in ſuum famulatum elegit. Penſa, quantum mihi ſit refrigerium ie ipſius conſortio. Hæc cum dixiſſet, confeſtim aſſociatus ei, eum ipſa diſceſ-
B ſit. Vocit itaque vir ille bonus, & eidem matronæ revelavit cuncta per ordinem, prodeus ei quædam ſuorum operum, maxime ſecretorum, manifeſta inter ſigna, quorum relatione veritas probsretor. Illa vero, multa conſolatione recepta, a ſuæ tentationis æſtu relevata eſt. Sed fortius conſolebatur eam quiddam, quod per ſe poſtmodum meruit experiri.

ac dein eidem in eadem visione se videndum præbuit.

63 Denique dum aliquando reclinata ſoper aream quamdam in thalamo domus ſuæ litteras, a F. Henrico ſibi quondam tranſmiſſas, eum pia delectatione relegeret, occurrit ie eiſdem litteris verbum quoddam, cujus ſecundum Latinam interpretationem hæc erat ſententia: Super Jeſu dulce pectus recumbite, & animæ noſtræ ſitim eaſtinguite. Cujos verbi commemoratione ſuccenſa, veloci ſi illud ex ore viventis & præſentia adhuc exciperet, rapta eſt in ſpiritu, viditque, ſe ab una parte juxta pectus Jeſu Chriſti aſſiſtere, & F. Henricum ab altera: in quo raptu tam profundum ramque mirificum experta eſt divinæ conſolationis guſtum, ut inebriata proreſus tam immenſo ſalutaris influvionis irriguo, præſentes uneillas domus & vociferames ipſam, quatenus ad mariti præſtolantis menſam feſtina veniret, minime perſenſiſſet, quouſque ab hu-
C juſcemodi melliflua ſpiritus debriatione reverſa, ſeoſibus reddita eſt. His de F. Hanrico commemeratis, jam reſidua proſequamur.

ANNOTATA.

a Echardus tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 93 legit bajulum, *per quam vocem ibidem in natis intelligit* tutorem, myſtagogum, ceu penes quem erat cura & eduentio ſodalium. *Non ſatis apparet, utra lectio ſit præferenda.*

b Præmodeſtia B. Jordanus illam viſionem de ſe & F. Henrico clare interpretari non audet; ſed Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 3 cap. 4 eam de eodem Beato exponit.

c Trajectum ſaſertur eſt urbs Belgii in regione Batavorum, quam nunc communiter Ultrajectum & vernacule Utrecht vocamus, ut diſtinguatur a Trajecto ſuperiori, alia Belgii civitate, quæ vulga Trajectum ad Moſam & Belgice Maeſtricht appellatur.

d Ex his temporis circumſtantiis colligimus, B. Jordanum cum F. Henrico & F. Leone ve- D *ſtem Ordinis indeiſſe die* 12 *Februarii, anno* 1220, *in quem illo anno dies cinerum incidebat.*

e In Vitis Fratrum part. 4 cap. 13 § 3 *dicitur hic Henricus fuiſſe* primus Colonienſis Prior, *quod Ordinis cœnobium anno* 1224 *erectum eſt, ut Echardus affirmat.*

CAPUT IV.

Duo prima Ordinis Capitula generalia, Sancti felix abitus, honorifica exſequiæ, quædam miracula, & eximiæ virtutes.

ANuo Domini MCCXX primum Capitulum generale hujus Ordinis Bononiæ celebratum eſt, cui ipſe ego interfui, miſſus de Pariſius cum tribus Fratribus, eo quod magiſter Domini- *Narrat B. Jordanus, qui primo capitulo anni* 1220 *interfuit.*
eus mandaſſet per litteras ſuas, quatuor Fratres de eadem domo Pariſienſi ad Bononienſem ſibi mitti. Sed cum mitterer, nondum duos menſes in Ordine peregeram. In eodem Capitulo de communi Fratrum conſenſo ſtatutum eſt, generale Capitulum uno anno Bononiæ, altero vero Pariſius celebrari; ita tamen, ut proximo futuro anno apud Bononiam ageretur. Tunc etiam ordinatum eſt, ne poſſeſſiones vel reddıtus de cetero teoerent Fratres noſtri; ſed & iis renontiarent, quos hsbuerant in partibus Tholoſania. Alia quoque plura ibi conſtituta ſunt, quæ uſque hodie obſervantur.

& ab altero ſequentis anni ab- 65 Anno Domini MCCXXI in generali Capitulo Bononienſi viſum eſt ei mihi officium Prioratus ſuper provinciam Lombardiæ primum im- *ſuit,*
ponere, cum ſuoi ſpatium peregiſſem in Ordine, uecdum finis, quemadmodum oportuit, in altum radicibus, ut regendis aliis ante præfiterer, quam meam imperfectionem regere didiciſſem. In ipſo Capitulo quoque Conventus Fratrum in Angliam cum F. Gilberto Priore tranſmiſſus eſt. Huic ego Capitulo minime interfui. F

quam fecere F. Everardus, Ordinem Prædicatorum non dum ingreſſus, 66 Iotraverat autem tunc temporis Pariſius F. Everardus, archidiaconus Lingonienſis *a*, vir multarum virtutum, opere ſtrenuus, conſilio providus: qui cum eſſet auctoritatis eximiæ, quanto fuerat notus in ſeculo, tanto plures aſſumpto *a*
paupertatis ædificavit exemplo. Hic mecum, ituro in Lombardiam, quem tenero diligere videbatur affectu, iter arripuit, deſiderans videre magiſtrum Dominicum; & per omnes partes Galliæ & Burgundiæ, per quas tranſitus nobis erat, In quibus ipſe fuerat aliquando notiſſimus, Chriſtum egenum & pauperem in corpore ſuo circumferens, tandem infirmitate corripitur, & apud Loſſanam *b*, ubi aliquando fuerat electus epiſcopus, ſed acceptare renuerat, vitam hanc æruſnuoſam & flebilem, feſtino quidem, ſed *b*
omnino felici fine, complevit.

ex hac vita migraverit, 67 Paululum vero antequam moreretur, eum jam certum ipſi obitum phyſicorum pronuntiaret ſententia; ſed hoc ipſum celaretur ab eo, dixit mihi: Si moriturus ſum medicorum judicio, quare mihi non dicitur? Celetur ab eis mors, quibus eſt amara mortis memoria. Ego morte noo terreor. Nihil ei timeadom, qui, ſi terreſtris

domus

A domus hujus miſeræ eſcnis ſubnitur, domum non manufactam, æternam in cælo feliei commutatione conſolationem exſpectat. Defunctus eſt igitur, commendatus ibidem terræ corpuſculum, ſpiritum Creatori. Felicis autem defunctionis ejus hoc mihi laudabile fuit indicium, quod in exitu ſpiritus ejus, eum me ad dolorem cordis & turbationem ſpiritus crederem excitari, quadam econtra devotione atque jucunda hilaritate perfuſus, ut jam minime fleodum eum, qui migraſſet ad gaudia, teſtimonio conſcientiæ eommoveret *c*.

Qr deinde refert mortem S. Dominici egrotantis

68 Interim apud Bononiam magiſter Dominicus, appropinquante ſuæ peregrinationis termino, cœpit graviter ægrotare, & in ipſo ſoræ ægritudinis lectulo duodecim de Fratribus diſcretioribus advocans, cœpit ad fervorem, & ad promotionem Ordinis ac perſeverantiam ſanctitatis hortari, admonens feminarum, maxime juvenculatum, ſuſpecta vitare conſortia, quonirm hoc genus illecebroſum eſt nimis & efficax illa-
B queandis animorbus, nnudum ad purum excoctir. Eo, inquit, uſque ad hrne hnram in earnis incorruptionne miſericordia me divina ſervavit; non tamen hnoc me imperfectionem evaſiſſe confiteor, quin mrgis me afficerent juvenculatnm colloquia, *d* quam vetulatam affatus *d*.

ejuſque mortem.

69 Ante morrem quoque ſuam dixit Fratribus confidenter, quod defunctum eum utiliorem foreot habituri, quam vivnm: ſciebrt nimirnm, euinam credidiſſer ſui laboris & nberir vitæ depoſirum, noo diffidens, ſibi coronam de reliquo eſſo repoſitam juſtitiæ, quæ percepta, tanto fieret ad impetrandum potentior, quanto in potectiar Domini jam ſecurior introiſſet. Itaque invaleſcente magis infirmitatnm anguſtia, deoinne febribur ſimul laborabat & fluxu. Tandem pia il. lu anima carne ſoluta eſt, pergens ad Dominum, qui eam dederat, & lugubrem incolatum in cæleſtis habitationis perenni coeſoistioue commutans.

quo eodem tempore Fratri Guala revelata fuit.

70 Eodem die, eademque hora defunctionis ipſius F. Guala *e* Print Brixienſis, poſtmodnm autem civitatir ejuſdem epiſcopus, in loco eam. paulis Fratrem in Brixia reclinatns nbdormierat levi ſomno, viditque apertnram quamdam io cælo præfolgidam, per quam ie terram ſcala aorea
C deſcendebat, cujus ſummitatem Jeſus Chriſtus nna *f* parte tenebat, & glotioſa Mater ipſius alterrm *f*. Poſitus eſt igitur in imo ſcalæ Frater quidrm, cujus nou agnoſcebrt vultom, quem euculla tectum habebat, nt moria eſt nnſtros mortnos ſepeliri; & hic ſopet crtbadiam erat ſedens: ſcalam antem ſurſum trabebat Chriſtus Dominus & Mater ejur, qunuſque ad ſummum nſque pervenit, qui in imo ſcalæ fuerat collocatur; iſque demum, cum receptur ſuiſſet in cælum, elauſa eſt illa apertura cæli præfulgida, nec quidquam ultra comparuit. Frater igitur, qui hanc viderat, paulo poſt eum veniſſea Bononiam, comperit, eadem die, atque ipſa diei hora defunctum ſuiſſe ſervum Chriſti Dominicum, ſicut, ipſo nobie narrante, didicimus.

Exſequiæ ejus honorifice celebratæ.

71 Sed adhue pruliſpet ad beati Viri venerabiles redeamus exſequias. Diebur igitur defunctionis ſuæ enntigit, ordinante Deo, venerabilem prtrem Oſtienſem epiſcopum, ſedia Apoſtolicæ tnae temporis in Lombardia legarum, poſtmodum vero Romanæ Sedis ſummum Pontificem, Papam Gregorium veniſſe Bononiam, catinne cujut multi magni viri, & eccleſiarum prælati præſentes tunc aderant; qui, cognito magiſtri Domioici sb hac vita deceſſu, præſens advenit *f* quippe qui valde familiaritet eum noverat, & multo dilexerat amoria affectu, ſciens Virum juſtum & ſanctum) ejuſque ſepulturæ per ſemetipſum explevit offieium, multis ibidem præſentibus, in quorum cordibos felix beati Viri tranſitus & manifeſta eunctia ſanctitas, quam hic viveus habnerer, ſtola quoque immortalitatis æternæ, quam eum pereepiſſe jrm adſtantiom conſcientiæ teſtabantnr, deſpectnm ſeculi loquabantur, dum in eiſdem exſequiis conſidetandum occurreret, quam ſit ſecurum ſupernæ illius habitationis, & æternæ tequieri lnrum, vitæ præſentis deſpectione mereri, & vilitate converſationis hanc mortem ſibi eonquirere pretioſam.

EX MS.

Simplicitas Fratrum occultavit prima mortui Sancti beneficia, ejus celata. E

72 Itaque expergefacta eſt devotio vulgi, reverentia populorum, & aecurrentes multi, qui diverſir infirmitatum quarumcumque premebantur moleſtiis, ibique petmrnentes diebus ae noctibus, ſatebantur omnino, pereepiſſe ſe remedia ſanitatum, & curationum ſuarum teſtimonia deferebant, ſuſpendentes ad tumulum beati Viri cereas oculorum, manuum, pedum, eeterorumve membtorum effigies, prout varia fuit eorum infirmitas, & corporum ſeu rerum multiformie reddita valetudo. Sed inter hæc vix erat e Fratribus, qui huie divinæ gratiæ condigna gratiarum ocenrreret actione: ſiquidem viſum eſt pleriſque non debere raeitati * miracula, ne ſub velrmento pietatis, quæſtus maculam incurrerent; ſicque dum propriam opinionem ineonſiderata ſanctitate celarent, communem Eccleſiæ neglexere profrctum, & gloriam ſepelivere divinam.

* *al.* recitari

quorum deſuncti B. Jordanis memoria penes,

73 Conſtat tamen, eam etism in hac vita poſitum certis fulſiſſe virtutibus, coruſcaſſe miraculis, & ex iis pluta audivimus, ſed nb diverſitatem natrantium ſcripto mandata non ſuot, ne forte, dum res geſta ordine deſcribetetur incerto, incertum generaret legentibus intellectum. Libet tamen qnædam eorum, prout certius innotuerunt nobir, advertere. Cum eſſet aliquando Romæ, quidam domini Stephani Cardinalis de Fuſſa-nova conſanguineus adoleſcens, dum inſideret eqoo, & incaute laſciviene enrſu ferretur præcipiti, lapſus graviſſime deferebatur cum lacrymia, quem vix ſemivivum vel forte jam indubi-
P tanter exanimem inter mortuos æſtimabant. Cum- que circa illum * mœror & ululatus inereſceret; affuit ibidem beatus Dominicus, & cum ipſo F. Tancredur *g*, vir bonur & fervidus, Prinr ali- quando Romanus, ecjus revelatione * hæc didici, qui dixit ad eum: Videſne circumſtantium ululatom? Quare diſſimulas? Cur non interpellas Dominum? Ubi nunc compaſſintua ad proximos? Ubi ad Deum fiducia cordis tui? Commotus igitur exhortatione Fratris, & victur æſtuantis compaſſionis affectu, aſportatum juvenem in eonclavi virtute precum ſuarum fetocillavit ed vitrm, & palam eunctis eduxit incolumem.

* *al.* defunctum

g

* *al.* relatione

ſed inſuper quin, virtutis miracula, *h*

74 Rerulit quoque mihi F. Bertrandus *h*, de qun tranſmiſſo Patiſius ſuperius facta eſt mentio, quod eum aliquando nna cum ipſo iter ageret, & gravir ſuper eos intemperies aeris oriretur, jrmque pluviarum inundatin multa terram infunderet, facto ſigno crucis, mrgiſter Dominicus ſic ante ſe depulit nmnem ejuſdem inundationis eluviem, ut gradientibus eis, dum ſemper coram ſo videretur ad trium cubitorum ſpatium ſtillicidia denſe ſtillantia ſuper terram, nec nna quidem gutta vel fimbriam veſtimeotorum ejus cootingeret. De curationibus etiam iefirmitatum plu-

ex MS. ad validā argumenta

rę nobis innotuerunt, quæ ad præfecti ſcripto mandata non ſunt, ejus ſanctitatis inſignia *.

quibus tamen effert

75 Cæterum quod ipſis fulgentius eſt magnificentiuſque miraculis, tanta morum honeſtate pollebat, tanto divini ſervoris impetu ferebatur, ut ipſum eſſe vas honoris & gratiæ, vasotnatum omni lapide pretioſo haud dubium probaretur. Inerat ei firma valde mentis æqualitas, niſi cum ad compaſſionem & miſericordiam turbaretur. Et quia cor gaudens exhilarat faciem, placidam interioris hominis compoſitionem manifeſta deforis benignitate ac vultus hilaritate prodebat, nec aliquatenus acquieſcebat iraſci. Tantam autem fervebat in iis, quæ ſecundum Deum rationabiliter fieri concepiſſet, conſtantiam, ut vix aut numquam ſemel enuntiatum cum digna delibetatione ſermonem acquieſceret immutare. Et cum multa in ejus facie, ſicut commemoratum eſt, de bono conſcientiæ teſtimonio ſemper elueeret hilaritas, lux tamen vultus ejus non cadebat in ter-

B tam. Denique per hanc omnium ſibi facile vendicabat amorem, omnium ſine difficultate, mox ut eum aſpicerent, illabebatur affectibus.

76 Ubicumque verſaretur, ſive in via cum ſociis, aut in domo cum hoſpite, reliquaque familia, aut inter magnates & principes & prælatos, ſemper ædificatoriis affluebat ſermonibus, abundabat exemplis, quibus ad Dei amorem ſeculive contemptum audientium animi flecterentur. Ubique virum Evangelicum verbo ſe exhibebat & opere. Tempore diurno cum Fratribus ſociiſve nemo communior, nemo jucundior: nocturnis horis nemo vigiliis & obſecrationibus per omnem modum inſtantior. Ad veſperum demorabatur fletus, & ad matutinum lætitia. Diem impartiebatur proximis, noctem Deo, ſciens, quomodo in die mandavit Dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum ejus. Flebat autem ubertime atque crebertime, & fuerunt ei lacrymæ ſuæ panes die ac nocte; die quidem tunc magis, cum Miſſarum crebra ſibi & quotidiana celebraret ſolennia; nocte vero, cum ſuper omnes inſatigabilibus exercebatur vigiliis.

77 Erat ei pernoctandi in eccleſiis crebertima conſuetudo uſque adeo, ut vix aut raro certum, ad quieſcendum, lectulum habere videretur. Orabat igitur noctibus, & perſeverabat vigilans,

C quantum a fragilitate corporis extorquere potuiſſet; & cum tandem laſſitudine ſuccedente, & lenteſcente ſpiritu, ſomni interpellatet neceſſitas, ſive ante altare, ſeu alio quocumque loco, aut certe ſuper lapidem, inſtar patriarchæ Jacob, capite reclinato, paululum requieſcens rurſus evigilabat ad ſpiritum, orationiſque ſervorem. Omnes homines largo excipiebat caritatis ſinu; & cum omnes diligeret, ab omnibus amabatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus ſibi proprium vendicabat, affluens pietate, & ſe totum in proximorum curam ac miſerorum compaſſionem effundens. Hoc etiam cunctis eum faciebat gratiſſimum, quod ſimplici gradiens via, nullum umquam in verbo vel opere duplicitatis ac fictionis prætendebat veſtigium. Vetus erat paupertatis amator, vilibus utens indumentis, & in cibo ſimul ac potu modum temperatiſſimum obſervabat, delicata vitans, & libenter ſimplici pulmento contentus, habens firmum ſuæ carnis imperium, & utens vino ſic temperate limpbato, ut neceſſitudini ſatisfaciens corporali, numquam ſubtilem ejus ſpiritum ac tenuem hebetaret.

78 Quis hujus hominis uſque quaque virtutem imitari ſuffeiat? Mirari poſſumus, & ipſius D exemplo penſare noſtri temporis inertiam. Poſſe veto, quod ille potuit, non humanæ vitiatis, ſed ſingularis eſt gratiæ, niſi quem forte miſerans Dei bonitas in ſimile dignata fuerit protogare ſanctitatis faſtigium. Sed ad hoc quis idoneus? Imitemur tamen, Fratres, ut poſſumus, paterna veſtigia, ſimul & agamus gratias Redemptori, qui talem in via hac, qua ambulamus, ducem exhibuit ſervis ſuis, per eum nos in hujus converſationis lucem tegenerans; & deprecemur miſericordiarum Patrem, ut illo noa regente ſpiritu, quo filii Dei aguntur, per terminos, quos poſuerunt partes noſtri, ad eamdem metam perpetuæ felicitatis & æternæ beatitudinis, ad quam ille hoc ſine ſeliu intravit, nos quoque indeflexo tramite pertingere mereamur.

quas merito laudibus extollit.

ANNOTATA.

a *Linguncs, urbs Galliæ, vernaculo* Langres *in Campania provincia, cujus incolæ plerumque* E *Lingonenſes appellantur.*

b Lauſonium *ſeu Lauſanna*, vulgo Lauſanne, *urbs Helvetiæ, in qua olim epiſcopus degebat. Sed cum jam civitas illa hæreticis ſubſit, ſedis epiſcopalis Friburgum translata eſt.*

c *Hæc pia ac tranquilla Everardi mors in Vitis Fratrum part. 5 cap. 2 etiam refertur.*

d *Ultima illa periodus jam ab anno 1242 deleri juſſa eſt, ut § 1 Commentarii prævii monuimus, & ex hac ibidem § 5 antiquitatem codicis noſtri Uxamenſis collegimus.*

e *Hic F. Guala anno 1229 ex Ordine Prædicatorum ad cathedram Brixienſem evectus eſt, eamque ſolitariæ vitæ amare reliquens, anno 1244 inter monachos Vallumbroſanos ſpiritum exhalavit, ut tradit Ughellus, apud quem in editione Venetæ Italiæ factæ tomo 4 pag. 547 breve hujus pii viri elogium legi poteſt.*

f *Hæc in editione Echardi ſic leguntur*: Viditque velut apertutam quamdam in cælo, per quam duæ ſcalæ candidæ deſcendebant, quarum unam Chriſtus in ſummitate tenebat, alteram Mater ejus, & per utraſque angeli deſcendentes & aſcendentes diſcurrebant.

g *In Vitis Fratrum part. 4 cap. 13 narratur* F *mira vocatio hujus Tancredi ad Ordinem Prædicatorum. Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 90 & ſequente plura de illo habet, eumque ab alio homonymo diſtinguit.*

h *Is eſt F. Bertrandus, cognomento de Garriga, de qua laudatum Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 16 in notis conſule.*

CAPUT V.

Mira F. Bernardi energumeni hiſtoria, bonarifica corporis S. Dominici elevatio ſeu translatio, & diverſa miraculæ eo tempore per interceſſionem ejuſdem Sancti patrata.

JAm exactis iis, quæ de temporibus magiſtri Dominici memoranda fuerunt, convenienter de quibuſdam geſtis poſtmodum advertendum. Itaque defuncto apud Loſannam, ut dictum eſt, F. Everardo, ego procedens, Lombardiam iotravi, Cum F. Jordanus provinciam Lombardiæ viſitaret,

A vi, iojunctum mihi per illam provinciam miniſterium peractutus. Erat autem tunc temporis Frater quidam, Beroardus nomine, Bononiæ qui obſeſſus acerrimo eruciabatur dæmonio, in tantum, ut die noctuque furiis exagitaretur horreodis, & ſopta modum omne Fratrum exturbaret collegium: quam tribulationem hsud dubium operandæ patieotiæ ſervoram ſuorum eauſa divioa miſericordia providerst.

80 Sed referam, quo ordine Fratri haie tale flagellum evenerit: poſt ingreſſum anim ſaum ad nor, erebio peccatorum ſuorum doloribus ſtimulataa, deſiderabst a Domino aliqaod genus inſtigi purgatioois. Suggerebatur igitur eordi ajus freqoentius, ao vellet affligi obſeſſione per dæmonem; & hortebat animus, nec poterat conſentire. Tandem poſt multas deliberationes, dum quadam vice ſuis offeoſis eſſet grsvius iofignatur, aſſeoſir animo, ut eorpur ejus operandæ purgationis eauſa dæmooi traderetur, at ipſe mihi perhibuit. Et fie conſeſtim factum eſt, ut idem, quod eorde cooceperat, permittaota Deo, perficeretur opere.

B 81 Multa miraoda per os ejuſdem dæmoo evomuit. Interdum quoqua, licet obſeſſus ille non forer in theologia peritus, & ſacrarum velut ioſcius Scripturarum, adeo tameo profundas per os ejus de Scripturis ſanctis aliciebat ſeotentias, at hujuſmodi eriam per Auguſtinum edita laudabilia meriro cenſerentur. Gloriabatur autem quam plurimum (ſed ſuggerenta ſuperbia) ſi quia auaem ſuis ſermonibus ioclioaret. Interdum haoc, ut recolo, conditionem mihi eahibuit, ut a prædicatiooe deſiſterem, & ipſe a Fratrum omoi tentatione ceſſaret. Coi ego: Abſit, ut fœdus cum morte ioeam, aut pactum faciam eum infetno

a a. Tuis tentationibus, te no'eore, Fratres proficieot, & ad vitam gratiæ coovaleſceot, quia teotatio eſt vita hominis ſuper tertam.

82 Nitebatur autem, ſub quadam frauduleota palliatioum verborum, erebro aliquod in eordibus noſtris ſuæ nequitiæ ſemioare veſtigium; quod ego dum adverterem, dixi ei: Ut quid nobis rotiea ingemioas dolos tuos? Non ignoramus cogitationes tuas. At ille: Et ego cooooovi figmeorum tuum: quod ſemel oblatum tibi reſpuis & cootemnis, tandem mea ſapplautatus improbitate facile & gratanter admittes. C Audiant hoc milites Chriſti, quibus non aſt collactatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates tenebrarum harum, contra ſpiritualia tela nequitiæ io cæleſtibus; ut diſcant ex ipſorum hoſtium ſedulitate contioua ſuum ecoutra contioaare fervorem, & vitare ſpiritus io ſe torpeotis iguavixm.

83 Interdum quoque, quod ampliur eſt, tam efficaeibus atebatur, velut io modam prædicatioois, ſermooibus, at ipſo proouociationis modo ae pietate, ſimul & profunditate verborum uberes elicuerit lacrymas de cordibur auditorum. Mitum io modum & Fratris ipſius obſeſſi corpur ſuaviſſimis aliquando ſuper omoem humaoam confectioaem perſudit odoribus, idemque tentationis geous mihi io memetipſo nequiter incalit, ſimulans, ſe torqueri graviter eiſdem odoramentis, velut ab angelo cælitus procuratis, cum ipſe ſoret omnino, per quem ad ſuſcipiandam temeriariam ſanctitatis præſumptionem hjuſmodi teodebantur inſidiæ.

84 Denique dum quadam vice Fratrem illum, nobis præſentibus, gravitet afflixiſſet, cœpit ſimulare torbationem gravi voce, & dicere: Ecee odor, ecce odor, ecce odor. Et poſt puſillum effuſa ſuper ipſum Fratrem odoria illius ſuavitate, horrorem & deſpectum ſe pstivultu ſimulae vnce ſimulatorie demonſtravit, dixitque mihi: Scitiſne, quid modo abhorrui? Eece angelus hujus Fratris ſuaviſſimis eum conſolatus odoribus advenit, & in hac ejus conſolatione grave mihi tormeoram incuſſit. Sed eece profero tibi de thefauris meis alterius modi odoramenta, quibus ego viſitare conſuevi: moaque ut verbum protulit, ſulphureis acrem reſperſit fœtoribus, intendens eorumdem ſucceſſione, præcedentis illius ſuaviratis palliare fallaciam.

85 Igitur cum & mihi feciſſet ſimilia, ego multa perplexus ambiguitate, diffidebam quidem de metitis; ſed tameo hæſitabam ineertus, quo cumque pergerem. Mita citeamſuſaa fragrantia, vix ipſas manus audebam exterere, veritur nam, da qua nondam conſcius eram, perdere ſanctitarem. Si geſtarem ealicem, ut interdum fieri ſolet, pro hoſtia dominici Corporis deferenda, ranta de ipſo calice mihi videbstar prodim ſuavitas, ut totas poſſem præ immenſitrare rsntæ dulcedinis immatati. Sed non paſſus eſt Spiritus vesitatis, maligni ſpiritas in longum durare fallacias. Nempe eam quadam die divina celebraturus in quodam loco, pſalmum iſtum JUDICA DOMINE NOCENTES ME, propulſandis teotationibus efficacem, eum aliqua attentione ſpiritus perorarem, & jam iſtum verſeolum ruminarem OMNIA OSSA MEA DICENT; DOMINE, QUISSIMILIS TIBI? repeote tanta ſuper me effuſa eſt odoriferi dalcoris immeoſitas, ut revera viderentur omnes medullæ meorum oſſium irrigari.

86 Scapefactus ergo, rali plus ſolito rarirate perculſus, oravi ad Dominum, ut, ſi diaboliciahie ageretur inſidiis, ſus gratis sevelarat, oec jrm calumniari ſineret paaperam a potente, cui aliunde certus non erat adjutor. Mox ut oravi ad Dominum (in ipſius laudem refero) taotam receepi ſpiritus illuſtratioaem intrinſecus, & tam indubitatum per ioſuſam veritatem pleox ſecuritatis iodicium, at jam omoino non ambigerem, cuncta hæc frauduleoti hoſtis exſtitiſſe figmenta. Jamque ex tunc revelato iniquitatis arcano, eum Fratrem illum eertum da diabolica teoratione ſeciſſem, ab utroque noſtrum eeſſavit illius odoris immiſſio, atque ex tuna mala loqui empit & turpia, qoi prius ſermones devorione plenos nobis narrare conſuevetat. Cui eum dicerem: Ubi nuoc puleri ſermooes tui? reſpondit mihi: Manifeſtum eſt nunc mea fraudis conſilium: manifeſtam jam volo axereere nequiriam.

87 Hujus prædicti F. Bernardi tam fata vocatio, fuit occaſio, qua permoti antiphoaam SALVE REGINA poſt Completorium decaorandam inſtitaimos apud Boooniam, qua de modo eadem per omoem poſtmodum Lombardiæ cœpit frequentari proviociam, & ſic poſtmodum per univerſum Ordinem hæc pia & ſalutatis invsluit conſuetudo. Quantas præconium veneranda Mstris Chriſti lacrymas devotionis exeuſſit, quotiea audientium patiret arque pſallentiom liqueſecit affectum, mollivit duritiem, & pium eorum cordibus iovexit ardorem! An non eredimus, Mattem Salvatotis noſtri talibus delectari laudibus, miſceri præconiis? Retulit mihi vir quidam religioſus & fide dignus, frequenter vidiſſe in ſpiritu Dei Fratres canentes EJA ERGO ADVOCATA NOSTRA, ipſam Matrem Dei ante Filii ſui proſterni præſentiam, & pro totius Ordinis conſervatione præcari. Quod idcireo commemoratum

EX MS. tum ab angelo ejus afferri ſuavem,

Invenit Beronia Fratrem obſeſſum a dæmone,

Et eodem odoris fragantia ipſum Jordanum imbuit,

qui interdum gratiosum ſacro Scripturæ interpretem agebat,

ac inter alias fraudes

qui poſt detectam dæmonis fallaciam

ex occaſione dictiphoaam ſalve Regina in Ordinem induxit.

EX MS. fit, ut legentium Fratrum devotio magis jam deinceps in laudem Virginis animetur.

Elevatio S. Dominici corporis.

88 Quando corpus beati Dominici translatum fuit, cum palis ferreis vix fracto duro cæmento, cum difficultate magna elevato lapide, qui superpositus fuerat monumento, mirabilis & suavissimus odor de ipso monumento exivit, & talis, qui videbatur omnia aromata superare; nec odori alicujus rei humanæ similis videbatur: & odor non solum erat in ossibus, capsa, & pulvere; verum etiam in manibus eorum, qui supradicta tetigerant, vel aliquid de supradictis, per plures dies dursvit.

Nicolaus quidam Anglus.

89 Quidam scholastis, nomine Nicolaos de Bosco, Anglicus Wigoroiensis diœcesis, Bononiæ commoraos, quem dolor renum & genuum a festo sancti Michaelis usque ad Pentecosten miserabiliter sffixerst, ano poterat se erigere nec per domom ire, nisi sustentaretur baculis vel servientibus. Et tandem adeo gravata fuit infirmitas per quiodecim dies, quod noo potesat lectum eeire; & coea ejus siniſtra sie erat
B enenoata, & earoibus evscuate, quod aliqua medicorum ope non poterat liberari; sed per varia medicamenta deterius sibi erat, ita qood de sanitate ejus amici sui & medici desperarent, Facto voto beato Dominico, statim re-
b stituras est sanitati *b*.

Et plures alii.

90 Quædam puella, oomine Thomasina, filie Thomasini scriptoris, qui stat Bononiæ juxta curiam sancti Ambrosii *c*, per quindetim dies io maeilla siniſtra gravi detenta fuit infirmitate, ita quod, rupta carne, multa sanies & pu-
c tredo desluebat, nec poterat restingoi aliqoa re, itaque timebant parentes ejus, quod noa de sarili saoaretur, & deformitatem incurreret valde magnam. Facto aorem voto beato Dominico, sequenti mane, nullo appositio medicamine, ita fuit liberata, quod nec cicatrie, nec aliqood vestigium infirmitatis remansit, nisi quædam robedo io maeilla, quæ nullam præbet deformitatem.

Quædam domina, nomine Gilla, uxor domini Matscotl, qui stat in strate Castillionis per octo annos & amplios in dretro latere a cingulo inferios omnes amiserat corpotis sui vires, ita quod nec movere prdem nec tibiam poterat,
C nisi cum manibus sic moveret baculum. Facto sotem voto beato Dominico, statim fuit liberata,

Cum viri, tum femine

91 Qoidam juvenis, nomine Manfredinus, de Maufolino, a festo sanctæ Agathæ usque ad festum diem post Pentecosten, vires omnium membrorom suorum amiserat, ite quod non sine bacolo vel alio sustentamento ire poterat, nec
d super aness *d* suss, sed supinus, nec in terrá se ponere ad sedendum, nec etiam se erigere; & inflaturas habebat & tumores magnos & medicinas secit, & nullis profuit, imo multum nocuit, & non poterat tibias attrahere, nisi manibus moveret, vulveret, vel attrahere. Facto voto beato Dominico, restitutus est sanitati, ita quod eadem die propriis pedibus ambulavit XXVIII milliaria absque adminiculo vel auxilio alieno.

Quædam mulier, Gilla nomine, filia Joannis
e de Corviago, de castro Manfolini s carni-privio *e* usque ad tempus translationis corporis beati Dominici, infirma fuit in toto corpore, & infirmitate amisit brachium siniſtrum penitus, ita quod non poterat de ipso aliquo modo se jovare, & facta minutione, sanguis nullo modo exivit, quia brachium erat aridum & mortuum, & insensibile, ita quod in minutione ooo sensit vulous: & dictum brachium erat magis tenue, quis adeo D
attenuatum, scilicet in agritudine. Facto autem voto beato Dominico, statim fuit curatus.

Varijs morbis afflictus.

92 Quidam puer, filius Jacobini Bonfantini, oomine Petriclolus, per duos annos ruptus est in inguine, ita quod intestinum defluebat in bursam testiculorum, & nulla medicorum ope sibi subveniri poterat. Facto voto beato Dominico ante translationem corporis, liberatus est.

Quædam molier, Mentcata nomine, filia Hugonis Mastarii, de Sessa, cui labium inferius ita ingrossatum fuit & quasi emortuum, quod absque maxima pœna comedere non poterat, nec bibere, nisi labium illud sustentaret; nec intelligibiles voces proferre poterat, cui & prædicta infirmitas per annum & quinque menses duravetat, facto voto beato Dominico, statim restituta est sanitati.

Quidam Geminianus nomine, filius Petri Bathalsri, quadam infirmitate per qoatuor annos & ultra detentus fuerat, ite quod ex capite ejus capilli cecidersat, & putredo sanguinea defluebat, nulla medicorum ope liberari poterat. Facto voto beato Dominico a matre sua, statim fuit liberatus.

Et plures a sancti ejus voto absolvit.

95 Quidam Cambius nomine de Barticoribus E
dum purgaret aream quamdam, aristam gurtut ejus, intravit, & occasione illius aristæ per octo dies gravi dolore detentus, per quatuor dies nec comedere, nec bibere, nec intelligibiles voces proferre poterat, nec ei [ab] aliquo medico subveniri poterat. Facto autem voto beato Dominico, plene statim fuit liberatus.

Quædam mulier, nomine Bona filia, passa fuit malum sici *f* in naso & labio superioti pee
f duos annos & amplius; & labebat nasum & labium grossum plus quam ovum gallinæ, & multum fœtebat, ot nulla medicorum ope sibi subvenire poterat. Facto autem voto beato Dominico, statim soit liberata, ita quod vestigium infirmitatis aliquod in ipsius naso vel labio non remansit.

Quidam puer, nomine Petrinos, filius Gerardi Petsioi de Tornello, per quindecim dies & amplius, gravissima fuit infirmitate detentus, & ab umbilico inferios usque ad pedes erat gravissime inflatus, ita quod non poterat stare, nec aliquo modo se jovare; & ab omni- F
bus pro mortuo habebatur. Facto voto beato Dominico, statim restituras est sanitati.

Et vota facta.

94 Quædam mulier, Alda nomine, filia Bertæ Tuticæ, per quinque annos habebat scrofulas sub ascellis deorta & glandulas, & circs mamillas in dexiro latere veficas multas, quæ saniem moltam & putredinem emittebant; & multom fœtebat, ita quod sibi abominabile videbatur, & multum affligebat nam, ita quod non potesst super latus jacere. Facto voto beato Dominico, incontinenti liberata est.

Quidam puer, Rodulfus nomine, filius Hymeliæ, uxoris Ildebrandini Jucellini, detentus fuit gravi infirmitate, ita quod per octo dies nec comedit, nec mamillas sumpsit; & jam cor ejus quasi frigidum & sridum factum erat, & de ejus sanitate omnes penitus desperabant. Facto autem voto beato Dominico a parentibus, statim fuit liberatus.

Quidam puer, nomine Aimericus, per octo dies & amplius gravissima detentus fuit infirmitate, ita quod nec comedere, nec bibere poterat, nec loqui; & totum corpus ejus jam frigidum factum fuerat, & omnes de ejus sanitate

penitus

A penitos deſperabant. Facto autem voto beato Dominico, ſtatim fuit liberatus.

ſtatim ſanitatem mirabiliter recuperavit.

95 Quædam mulier, nomine Corteſius, uxor Maynaldi, per annum & dimidium & plus, graviſſima infirmitate detenta fuit in omnibus membris ſuis, ita quod ſe juvare non poterat, nec aliquid operis exercere. Facto voto beato Dominico, ſtatim fuit liberata.

Quidam nomine Marſilius de Soavitis, quem febris continua, & jugis dolor totius corporis, & præcipue circa pectus, adeo afflixerat per ſex dies, quod ſumpta Euchariſtia & facto teſtamento, de ſalvitate ejus amici ejus penitus diffidebant; facto voto beato Dominico, ſtatim fuit liberatus.

Quidam, nomine Andulfus, de Mazaocllo, per unum menſem & amplius habuit graviſſimam infirmitatem apoſtematis *u* latere dextro ſub aſcella, interiori parte, ita quod omnes, qui videbant, ipſum ad mortem judicabant. Facto autem voto beato Dominico, ſtatim fuit ſanitati reſtitutus.

Quidam puer, nomine Johannes, per tres dies adeo graviſſima infirmitate detinebatur, quod, apparentibus ſignis mortis, de ſalute ipſius me-
B dici, & omnes alii deſperabant. Facto autem voto beato Dominico, ſtatim fuit liberatus.

Quidam ſcholaris, nomine Willelmus Alare, de Caſtro Vauri diœceſis Tholoſanæ, Bononiæ commorans, per octo dies graviter affligebatur duplici tertiana, ita quod amici ejus diffidebant de ejus ſalvitate: ex qua autem jacuit ſuper lapidem, qui eſt ſub tumba beati Dominici, ſtatim reſtitutus eſt ſanitati.

Quædam mulier, Gilla nomine, uxor Hugonia, qui fuit Bononiæ; ſed nunc *g* ſtat Imolæ, graviſſimo dolore dentium tenebatur, ita quod nullatus quieſcebat, ſemper quaſi furioſa clamabat. Facto voto beato Dominico, ſtatim fuit liberata,

ANNOTATA.

a *Ex hoc irrefragabili B. Jordani teſtimonio conſtat, erraſſe Thomam Cantiprotanum, dum lib. 2 de Apibus cap. 57 num. 48 aſſerit, Jordanum hanc conditionem, quam dæmon obtulerat, ad aliquod tempus conſenſiſſe; & poſtea pactum iſtud reſcidiſſe; cum nempe de fœdere illo frangendo*
C *cælitus monitretur. Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 3 cap. 31 in editione Ducenæ, & in noſtro Ms. codice cap. 30, hoc B. Jordani teſtimonium prorſus confirmat.*

b *Hoc miraculum apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 58, & infra apud Theodoricum de Appoldia num. 280 ac ſequente fuſius narratur. Haud dubie B. Jordanus fuit oculatus hujus miraculi teſtis, cum in epiſtola encyclica, quam § 46 Commentarii prævii exhibuimus, inter alia ſic ſcribat:* Salientem vidimus Nicolaum Anglicum, diu paralyticum, in hac ſolennitate,

c *Hæc adjuncta præſentis habitationis indicant, collectorem horum miraculorum ſynchronum aut iſtis temporibus maxime vicinum fuiſſe, & ea veriſimiliter ab ipſo B. Jordano conſcripta eſſe, ut arbitramur. Hæc opinio noſtra confirmatur ex ſimilibus ſequentium miraculorum circumſtantiis, quas poſteriores auctores omiſerunt, at facile videbit, quiſquis eadem beneficia conferre voluerit cum iis, quæ apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicatorum a pag. 58, & infra in Actis Appoldiæ cap. 24 referuntur.*

d *Aoca a voce Gallica* hanche *vel ab Italico nomine* anca, *coxendicem ſignificat: unde ſatis clara eſt hujus loci interpretatio.* EX MS.

e *Carni-privium apud auctores mediæ ætatis idem eſt, quod jejunium Quadrageſimale.*

f *Ea vox hic accipitur pro tuberculo ulceroſo, quod varias corporis partes occupat, ut apud Caſtellum in Lexico medico ad vocem* ficus *videre eſt.*

g *Iſtud adverbium præſratle temporis confirmat ea, quæ ſuperius littera* c *de collectore horum miraculorum diximus.*

VITA ALTERA,

Quam F. Bartholomæus Tridentinus ex Ordine Prædicatorum ante medium ſeculi XXXX breviter conſcripſit,

Excerpta eſt ex Ms. Codice unico, qui E
Romæ in bibliotheca eminentiſſimi Cardinalis Barberini exſtat, & nunc primum typis evenditur.

DOminicus, qui [Domini] cuſtos, vel *a* Domino cuſtoditus etymologicatur, vel quia præcepta Domini cuſtodivit, vel quia Dominus cuſtodivit eum ab inimicis, a vico Calagura diœceſis Oxomenſis, provinciæ Hiſpaniæ, patre Felice, matre Joſona editus, ante ſuam præfiguratus eſt nativitatem: vidit enim ſe mater ſua catulum geſtare in utero, qui egreſſus, faculam ore geſtabat, ex qua totum mundum incendere videbatur: nam elinqainm ejus, ſicut facula ardebat, ſicut poſtea manifeſte [patuit.] Bonæ erat indolis, & [eum eſſet] in cunis poſitus, examen apum circa os volitabas infantis; & matronæ, quæ eum de baptiſmo levaverat, oſtenſus eſt ſtellam habere in fronte *a*. In pueritii ætate ab avonculo ſuo archipresbytero eccleſiaſticis officiis imbuitur, *a* F

S. Dominicus pro etymologia.

a Deinde Valentiam *b* mittitur, ubi liberalibus ſtudiis eruditur. Fame grandi ingruente, libros ſuos vendens, pauperes pavit, & multos ad id induxit. Non ſe cum ludentibus miſcuit; carnem ſuam immaculatam ſervavit, decem annis a vino abſtinuit; in lapidibus vel ſuper terram ſæpe ſolitus fuit dormire. Eccleſias libentiſſime viſitabat, divina devotiſſime audiebat. Theologiam audiens, eam opere adimplebat. Didacus ergo Oxomenſis epiſcopus eum in ſua eccleſia Canonicum fecit ſub regula Auguſtini, inter quos poſt pauca proficiens, eis prælatus efficitur.

poſt abſoluta theologiæ ſtudia fit Canonicus regularis, b

3 Poſt hæc rogatu Alphonſi regis ..... epiſcopus cum beato Dominico pro conjugio filii ſui Ferdinandi proficiſcitur; apud Toloſam hoſpitatur in itinere, in qua tunc hæreſis valde pullulabat, & ſanctus Dominicus hoſpitem ſuum convertit. Poſt hæc Romam veniunt; abinde redeuntes, viſitant Ciſtercium, ubi epiſcopus Oxomenſis aſſumpſit habitum *c*. Deinde Toloſam venit, ubi tunc legato Romanæ Eccleſiæ cum mul-
tis *c*

& occaſione cujuſdam legationis

Digitized by Google

EX MS. tis prælatis conſilium celebrante contra hæreticos; de conſilio dicti epiſcopi Didaci & ſancti Dominici omnes pompas ſuperfluas abjecerunt, & in paupertate Chriſtum pauperem prædicabant.

ſtrenue contra hæreticos Athlegoſes certat.

4 Hæretici contra ſe muniunt ac libellos contrarios ſcribunt fidei. Apud Fanum Jovis fit ſolennis diſputatio ſub judicibus conſtituta; & dum nimia eſſet verborum altercatio, libellus unus approbatus ab hæreticis, & libellus unus a ſancto Dominico compoſitus, & approbatus a Catholicis, hinc inde examinantur; ſed cum veniret in dubium judicibus, quem libellum approbaret, placuit, ut examine ignis comprobarent. Libellus hæretici mox conſumptus; libet Dominici tunc * igni injectus, tunc * proſiliit illæſus, ipſos & ſcientiam & ſanctitatem in fidei approbatus purivate.

** forte ter*

magnumque fidei zelum oſtendit.

5 Dum igitur multi præ impia filias ſuas, in partibus illis, hæreticis alendas traderent, Diocreus Priuilliacum monaſterium inſtituit, ascilla Chriſti [congregans] & Toloſæ cacidium
B prædicens, apud Caſtellam obiit, & multis claruit miraculis. Beatus vero Dominicus Toloſæ remanſit, ubi ab hæreticis multa perpeſſus, in tantum martyrium ſitiebat, ut deſideraret membratim dirumpi præ zelo fidei. Catitate in tantum fervebat, ut ſe ipſum pro Chriſtianorum neceſſitate vendere ſæpius eſſet paratus. Per totam Quadrageſimam cilicio indutus in pane & aqua jejunavit, ut vera parſimonia vinceret hæreticos, quia ficta parſimonia multos ſeducebat.

Pollet ſanctus Ordinem Prædicatorum inſtituere incipit,

6 Adhæſerunt tunc quidam Viro Dei, inter quos F. Petrus de Seta, & F. Thomas viri generoſi. Epiſcopus Toloſanus Fulco ſanctum Dominicum diligens, ſuos & alienos ſedditus[ea] bonis dedit, & inſuper de conſenſu Capituli ſextam partem omnium decimarum totius diœceſis ſuæ..... Romæ tunc ab Innocentio tertio generale celebrarut concilium, ad quod cum dicto epiſcopo ſanctus Dominicus perrexit, & Ordinem, qui Fratrum Prædicatorum dicetur, ut & eſſet, impetravit. Aſſumpta ergo ſancti Auguſtini regula de conſilio Fratrum Toloſæ,
d eccleſiam ſancti Romani anno Chriſti MCCXVIId ſuot ingreſſi.

7 Obitum comitis Montisfortis ſanctus præ-
ejuſque confirmationem ab Honorio III Papa impetrat.
vidit Dominicus, arbore ſibi perpulchra in viſu apparente, in qua multitudo avium quieſcebat; ſed ſucciſa corruit, & aves diſperguntur. Diſpetſit igitur & ipſe paucos, quos habuit, Fratres, C & multi appoſiti ſunt ad eos. Honorius itaque Papa Ordinem confirmavit, &, ne puſillus grex timore quateretur, miraculis & revelationibus Deus eos cæpit conſolari. Etiam quidam, qui F. Dominicus ſimplex dicebarut, a quadam illecebroſa tentatus, inter duos rogos accenſos & vicinos ſe projecit; & nil læſus miſeram convertit.

& variis miraculis

8 Pater bonus Dominicus multis etiam cœpit miraculis claruere: nam Romam eundo ſigno crucis a ſe, & a Fratre Bertrando pluviam in circuitu inundantem depulit, ut nec gutta eos contingeret; Fratrem Rayualdum decanum ſancti Aniani Autiſiodorenſis a deſperata infirmitate ſanctus Dominicus per illam, quæ vitæ medicinam mundo attulit, orando liberati impetravit: viſibiliter ei Mater miſericordiæ, duabus pulcherrimis comitata puellis, ægrotanti apparuit, dicens: Pete a me, quod vis, & dabo tibi. Deliberanti, ne quid indiſcrete peteret, una ea domicellis ſuggeſſit, ut ſe Dominæ noſtræ committeret voluntati: quod dum fecit, Regina cæli D manu virginea oculos, aures & uares, os, manus, renes, & pedes ſalubertima quadam unctione perunxit, his utens verbis: Striagantur renes tui cingulo caſtitatis, & ungo pedes tuos in præparatione Euangelii pacis; addiditque: Die tertia mittam tibi ampullam reſtitutionis plenæ ſanitatis; ſtatimque habitum Ordinis, quo nunc FF. Prædicatores utuntur, ei oſtendit dicens: Ecce habitus Ordinis tui.

ac præcedentibus illuſtratur,
** forte ſuperpelliceis*

9 Hanc viſionem liberatus illico ſancto Patri retulit, & habitum, ut præviderat, aſſumpſit: nam ante ſuperpelliis* utebantur. Tertia die ſolicita ſuorum Mater Dei aſſuit, & totum corpus Raynaldi Regiæ angelorum perunxit; & non ſolum ardores febrium, verum etiam motus libidinum in eo prorſus exſtinxit. Hic poſtea Bononiæ Patriſiis, & alibi Jeſu Chriſto plurimos attraxit, & poſt paucr in pace quievit. Claruit eiſdem temporibus ſanctus Franciſcus, qui Ordinem FF. Minorum inſtituit ei tanta arritate ſanctut Dominicus fuit conjunctus, ut idem velle E & idem nolle eſſet uterque *. Dilatatur ergo ſub his Patribus duo Ordines. Nec invidi hoſtis vetſutia deſuit, quin decipulam poneret pedibus multorum: ſanctus nempe Domiuicus, dum eſſet in Hiſpania, vidit in viſione draconem immaniſſimum Fratres, qui ſecum venerant, abſorbere; unde factum eſt, ut, exceptis tribus, omnes alii abſcederent, quos dum ſanctis perſuaſionibus retinere non valuit, orando reduxit. Sic & cujuſdrm delicati novitii, ad ſeculum redire volentis, otatione ardenti veſtes incendit, ut igaem tentationis exſtinguereret in eodem.

** forte utrique.*

quibus Ordinem ſuum dilatavit,

10 Converſum, qui ſine licentia & benedictione [ſumpſerat] potum, a dæmone, qui eum invaſerat, liberavit. Ludibria dæmonum ſæpe ipſe pertulit: nam aliquando poſt Completorium diutius oranti in ſpecie Fratris dæmon apparuit, cui dum ea compaſſione dicetet: Vade, dormi; ille inſultans, Fregiſti ſileatium, inquit. In refectorio etiam aliquando intarunt, de menſa ad menſam ſalientes, & dicentes tepetendo: Intellexit autem plus aut minus *e*. Duorum Fratrum mortem in naims, qui Ordinem caierant, duotum in corpore eadem hebdomade prædixit. Duos mortuos ſuſciravit; Romæ nepotem domini Stephani Cardinalis de Foſſanova, qui in equo lrſciviens & corruens exſpiraverat, ſicut a ſuis prentibus in Hiſpania ego ipſe audivi; F altetum operatium, quem apud ſanctum Siatum moles monticuli oppreſſerat, otando a morte ſimilitet revocavit. Fratribus in menſa dum pauis deeſſet, Patre ſancto orante, advenerunt duo juvenes omnibus ignoti, albiſſimos paoes portantes, & Conventui capita inclinantes, ultra noo comptuerunt: id a Fratte, qui interat, inteſlexi *f*.

e

f

Utiuſque inſtitutionem Deus ſibi gratam eſſe oſtendit.

11 Deoique Patris hujus opus inchoatum, Deo bene placitum eſſe, non ſolum ſuis, ſed & aliis eſt demonſtratum: quidam enim ſacerdos Ordinem ſtius iotrare diſponens, dum nullam aliam dilatioaem quæreret, niſi quod novum emeret Teſtamentum, ſubito quidam aſſuit, & ei vendidit, quod optabat: quo empto, moa venit in dubium ambigoum, quod priua fuit petopiatum. Ex ipſo ergo libro a Deo quærit oraculum & facta cruce, librum orando aperuit, & in prima apertioae invenit verba Domioi dieentia ad Petrum de nuntiis Cotoelii: Surge, deſceode, & vade cum eis nihil hæſitaos, quia ego miſi illos. Certus igiiur factus, rejunctus

eſt

A eſt Sancto. Dominus etiam Conradus *g*, Portuenſis epiſcopus, cui in dubium venerat, utrum hic Ordo a Deo eſſet, an ex hominibus, orauit a Deo certificari; &, aperto Miſſali, in prima lines legit: LAUDARE, BENEDICERE, ET PRÆDICARE. Unde omni ambiguitate exſiliata, deuotiſſimus Ordini deinceps exſtitit. Sic & dominus Guilielmus, tunc Mutinenſis, nunc autem Sabinenſis Cardinalis epiſcopus, motes ſanctı Dominici ſedule explorans, ſe in confratrem Ordinis ab eo petiit recipi: cui ſanctus Pater annuens, eidem, tamquam patri, Ordinis negotia recommiſit; quod idem epiſcopus ſeruentet obſervat

g Portuenſis

h uſque in hodiernum diem *h*.

Sanctus Fundator poſt primo Ordinis ſui adnuntiationem

52 Denique venerabilis vir Dominicus plus de divina gratia, quam de humana ſapientia præſumens, Fratres, quos ad prædicandum emittebat, ſedulis orationum ſuffragiis proſequebatur. Quantum autem oratio juſti valeat, loco omnium duos introducam: ii pro Deo incarceratam viſitarunt, quorum juvenilem elegantiam intuens, hæſitare cœpit, via tales, aut horum ſimiles, immaculatos ab hoc ſeculo poſſe cuſtodiri. Anxiatæ pro talibus, &

B devote oranti adſtitit Regina, mœrentium conſolatrix, protectrix ſuorum, virgo Maria, & inenarrabile pallium, quo circumamicta videbatur, coram eis expandens, pro quibus erat ſollicita, juxta ſe adſtantes oſtendit, dicens: Ne timeas pro his anxia eut horum ſimilibus, qui mei ſunt, & mihi eos

** lege* fulci ſervabo. Meritis tanta ſpe fulcii*, clamant aſſidue: VITA, DULCEDO, ET SPES NOSTRA, SALVE.

annus natalis ad Superos migrat,

53 His ergo & multis aliis copiis virtutum in ſe & in filiis beatus Pater effulgens, cupiebat diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, qui [ad] annum Chriſti MCCXXI Bononiæ conſtitutus, diſſolutionem ſui corporis novit imminere: vidit enim pulcherrimum juvenem his verbis ſe vocantem: Veni, dilecte mi, veni ad gaudia, veni. Convocatis itaque XII ſponſoni ſecutiſſime, ſe poſt mortem corporis utilitatem ſore Ordini, quam in vita. Virginitatem ſui corporis eis in exemplo relinquens, caritatis, humilitatis & voluntariæ paupertatis condens teſtamentum, intravit in gaudium Domini ſui. Venerabilis autem pater, dominus Ugolinus, tunc Oſtienſis epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis legatus, poſtea vero IX Papa Gregorius, eum in eccleſia ſancti Nicolai, quæ nunc ſuo nomine intitulatur, inter duo altaria ſepelivit.

C 54 Hora ſui exitus F. Guala piæ memoriæ *i*,

cujus mors eodem tempore revelata eſt

i tunc Priut FF. Prædicatorum Beriſiæ*, poſtmodum autem epiſcopus ejuſdem civitatis, in campanili eccleſiæ Fratrum, capite ad murum inclineto, levi ſomno occupatus, vidit cœlum aperiri, & duas ſcalas candidas ad tetram ſubmitti, quarum ſummitates Jeſus enim Matre ſua virgine tenebat, & angeli per eas jubilando aſcendebant & deſcendebant in medio ſcalarum: in imo poſita erat ſedes, & ſuper eam ſedens Frater veſto capite; Jeſus autem & Maria ſcalas ſurſum trahebant, pſallentibus angelis. Sedente in cœlum elevato, porta clauſa eſt, quæ antea [aperta] videbatur. Expavit his, quæ viderat, & pauſans ea Fratribus ſuis, Bononiam feſtinat, & viſionis ac tranſitus eadem hora invenitur. Hoc ipſum epiſcopum in feſto Dominici Bononiæ co-

** lege* Brixiæ

** forte nona* ram omnibus in nova* Lectione devote legentem audivi; hoc eum mihi Dei & ſui gratia eſſet familiariſſimus, coram multis ſæpe proteſtantem intellexi.

55 Frater Raimundus mihi narravit, quod Romæ in eccleſia ſancti Sixti, cujus feſtum immineba, Miſſam ea hora celebrabat: & dum in canone, ubi vivorum memoria agitur, more ſolito pii Patris devotam memoriam habere proponeret, vidit ipſum reverendo collega aſſociatum, & coronam adornatum gloriæ per amœniſſimum incedere viam; & licet eum tunc tranſiſſe neſciret, horam tamen notans, reperit, Sanctum eadem hora tranſiſſe. Unde de hac viſione idem Frater Antiphonam compoſuit, quam in dicta ſancti noſtri Dominici die, voce ejus audivi. Alter adoleſcens, mihi familiaris, Bononiæ tunc exiſtens, ibi ſanctæ veritate fidei retulit invocate, ſe quidem obitum Sancti noviſſime cognoviſſe; ſed ſe plus trimeſtri ignoraſſe. In viſione igitur noctis vidit ſanctum Dominicum in throno glorioſo inter doctores ſedentem, ſacerdotalibus indumentis glorioſiſſime adornatum, cui dum videns diceret, Mi domine, itane mortuus non eſtis? reſpondit: Mi fili, non ſum mortuus, quia bonum habeo Dominum, in quo vivo in æternum. Mane hic, qui viderat, dum eccleſiam intrat, in eodem loco ſepultum repetit, ubi eum viderat ſedentem.

EX MS. *duobus Fratribus Prædicatoribus*

E 56 Crebreſcebant ibidem miracula; ſed quo-

& poſt obitum ſuum multis agris,

rumdam Fratrum inſulſa ſimplicitas imagines, ob curatorum vota illuc delatas, frangebant, dicentes, ſub ſanctitatis ſpecie, cupiditatis vitium ſubrepere poſſe. Verum Dominus ad tempus talia ſuſtinuit. Sed dum de tranſlatione ejus, quam ſupra memini *k*, ageretur & canonizatione, tanta eruperant miracula, ut celari non poſſent; e quibus probata & approbata quædam breviter tangam. Nicolaus Anglicus, ſicut ipſe vidi, a gravi & multiplici paralyſi coarctus, coram nobis omnibus adſtantibus eamdem cervus proſiliit lætus & gaudens *l*. Alios etiam paralyticos diverſimode infirmos, diverſimode curatos, probatum eſt, epiſtemata ineuitabilia quatuor, probata & approbata, & multa alia ejus meritis Chriſtus curavit.

k

l

57 Allophitium *m* & apoſtemate ſicum ſimiliter

opem ipſius implorantibus, ſalutem reſtituit.

m eum curaſſe, probatum eſt. Præfocatum eruſta in gutture, quatuor diebus nec cibo nec loquela potitum, invocato Dominici nomine, ſanatum cognovimus. Febricitantes plurimos, votis ad eum emiſſis, Jeſus Chriſtus meritis Servi ſui liberavit. Corruptos igitur in inteſtinis plures ſuis meritis Jeſus Chriſtus redintegravit. Tres deſperatos & morti proximos, ſicuti probatum & approbatum eſt, vitæ reſtituit & ſanitati. Puerum pro mortuo a cunctis habitum per plures dies, voto ad ſanctum Dominicum facto, vitæ præ-

F ſenti [reddidit.] Mutorum quatuor & multorum aliorum linguas abſolvit; cæcis viſum reſtituit, & ſurdis auditum. Multa quidem & alia ſigna & mirscula Jeſus Chriſtus per hunc ſanctum ſervum ſuum Dominicum fecit, quæ longum eſſet enarrare: iſta autem ad fidelium ædificationem ſufficiant; quis ſine dubio pluris fuit ſanctitatis ejus indicia, quam narrentur.

ANNOTATA,

a *Beatus Jordanus ſupra num. 6 matri S. Dominici tribuit hanc viſionem, quam hic Bartholomæus, aliique veteres biographi matrinæ ipſius adſcribunt, ut in Commentario prævio § 3 monuimus. Non video, quomodo hæc diverſa narratio componi poſſit, niſi forte B. Jordanus matrem ejus ſpiritualem intelligi voluerit.*

b *Eodem paragrapho diximus, mutatione unius litteræ initialis facile hunc errorem ab amanuenſibus committi potuiſſe; & ibidem oſtendimus,*

pro

ex Ms. pro Valentia *legendum esse* Palentiam.

c *Socgius contra habitum Cisterciensem, sine ab episcopo Didaco assumptum, non leves movet difficultates, ne* § 12 *Commentarii prævii monstramus, & ubi argumenta ejus cum expressione veterum scriptorum conciliare conati sumus.*

d *Supra B. Jordanus in Actis* S. Dominici *num.* 33 *asserit*, anno Domini MCCXVI ætatis sempore *Tolosanum S. Romani ecclesiam Fratribus datam esse. At Fratres* ecclesiam sancti Romani anno Christi MCCXVII sint ingressi, *ut hoc loco Bartholomæus scribit. Uterque biographus conciliari potest, si Fratres Tolosanum S. Romani ecclesiam anno* 1216 *acceperint, tamque anno* 1217 *primum ingressi fuerint, aut ita illa fuit Ghuces sacras obire coperint.*

e *Hic sensus obscurus est, & forte aliquid ei deest.*

f *Ex hac similibusque phrasibus patet, quantam fidem narratio hujus scriptoris mereatur.*

g *Elogium hujus præclari viri apud Ughellum in editione Veneta Italiæ sacræ tomo* I *col.* 127 B & *sequentibus legi potest.*

h *Guillelmus ille obiit anno* 1231 *Lugduni, i. ibidemque sepultus est apud Prædicatores, ut Ughellus in editione Veneta Italiæ sacræ tomo* I *col.* 172 *refert. Itaque ex hoc loquendi modo liquet, hanc brevem* S. Dominici *Vitam a Bartholomæo Tridentino ante illum annum* 1231 *conscriptam esse.*

i *Cum F. Guala anno Christi* 1244 *e vivis excesserit, at supectus ad lucubrationem B. Jordani post caput* IV *litteram e observavimus, & hic idem F. Guala* piæ memoriæ *appellatur, qua phrasi mortuis convenit, non improbabiliter concludimus, hanc compendiosam* S. Dominici *Acta post annum* 1244 *ab eodem Bartholomæo collecta fuisse.*

k *Hoc loco auctor innuit, se etiam scripsisse de translatione* S. Dominici, *cui interfuerat, & quam* § 46 *Commentarii prævii ex ipso recitabimus.*

l *Circa hanc publicam Nicolai Angli sanationem superius notavimus ex testo oculato, ad cujus confirmationem hic testis ejusdem fidei accedit.*

m *In Glossario Cangii legimus*, allopitium *aliquando usurpari pro* alupecia, *quæ est capillorum defluvium propter vitiatos humores; de quo morbo consule, si lubet, Lexicon medicum Castelli, aut Gorræum in Definitionibus medicis. Suspicor, hic pro* vocem allophitium *indicari illum, qui tali morbo laborat.*

D

ACTA AMPLIORA,

quæ F. Theodoricus de Appoldia, suppar Ordinis Prædicatorum scriptor, ex variis antiquioribus monumentis collegit.

Nunc primum ea fuerunt & integra exhibemus ex membranaceo nostro Codice P. Mr. 8, *quem cum altero Musei nostri Codice signato P. Mr.* 7, *contulimus.* E

PROLOGUS PRIMUS.

Auctor ait, diu præmuniri latum fuisse Ordinem Prædicatorum,

MUltifaria multisque modis olim Deus electus ad æreorum invitans convivium, novissime istis diebus, id est hora undecima, misit servum suum dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia. Servum hunc, ordinem prædicatorum, sanctus interpretatur Gregorius, novissimis dirigendum temporibus ad humanas videlicet mentes de vicino adeuntu judicis communendas: novum enim aliquem prædicatorum ordinem futurum Scriptura præmunuit, quem circa finem seculi mittendum tam signanter expressit, Misit, inquiens, servum suum hora cœnæ. Hora cœnæ finis est mundi; nos autem sumus, in quos fines seculorum devenerunt. Missus est igitur hora cœnæ, id est diebus novissimis, Ordo novus; novus inquam, paritet & antiquus; novus institutione, antiquus auctoritate; novus, imo novissimus spatio, primus autem officio; enductis equidem primo mane vineæ ex denarii convention cultoribus, & etiam hora tertia, sexta, & nona, hora restat, imo restat, jam undecima, qua novissimi multiplicentur. F

quem S. Dominicus instituit,

2 Hi sunt prædicatores, quorum Ordinem temporum horum novissimorum periculis dispensatio divina providit, ut appropinquante judicio illius, cujus in humilitate judicium sublatum est, testium numerus augeretur. Ideirco jam nunc multiplicantur in senecta uberi, ut bene patientes annumerentur, quoniam rectus dominus Deus noster. Hæc sunt ministeriorum, quibus pontificalis poderis extremitas decoratur. Hi sunt equi fortes & varii in quadriga novissima de medio duorum montium æreorum egressi, ut perambulent omnem terram. Hujus Ordinis primus institutor & pater inclytus exstitit beatus Dominicus, cujus vitam virtutibus plenam, Deoque gratissimam, ubinam quoque, & ex parte mirscula, & Ordinis ipsius, in occiduis mundi partibus & occasu temporis orientis exordium rudi quidem, sed veraci stylo perstringere operæ pretium est, upitulante gratia Jesu Christi *a*.

& aliquot auctores

3 Sciendum, quod venerabilis pater noster beatus Jordanus, secundus nostri Ordinis Magister, successor sancti Dominici diguissimus, libellum de initio Ordinis composuit, in quo primorum

primorum Patrum & Fratrum ſanctorum geſta glorioſa & mirabilia opera conſcripſit, ne in obli-
vionem venirent Patres tam excellentes, eo-
rumque exempla tam eximiæ ſanctitatis: de quo
libello prima ſancti Dominici Legenda conſeri-
pta eſt *b*. Poſtea de mandato beati Johannis
epiſcopi *c*, qui quartus a ſancto Dominico Ma-
giſter exſtitit, Frater Conſtantinus *d* ſecun-
dam Legendam edidit, multa inſignia ſuperad-
dens. Sanctus Pater ſuccedens Humbertus *e*,
Magiſter Ordinis quintus, ea prædictis tertiam
conſilios Legendam, multis ſuperadditis, non
modicum ampliavit; qui etiam librum, qui
VITAS FRATRUM dicitur, ſua devotione
& diligentia compilavit *f*.

ac documenta

4 Tandem dilectus Pater noſter, Frater Ge-
rardus, Prior provincialis Theutoniæ, rediens de
generali Capitulo, io Luca celebrato *g*, detulit
quædam præclara geſta ſancti Dominici de Bo-
nonia, quæ ex ore Sororis Cæciliæ Romanæ,
quam beatus Dominicus ad Ordinem receperat,
conſcripta fuit; quæ ſicut vidit & audivit, ple-
na fide ſinceriſſime enarravit, quæ uſque ad an-
num Domini milleſimum ducenteſimum nonage-
ſimum *h* religioſiſſimam & ſanctiſſimam vitam du-
xit. Præterea dicta illuſtrium virorum, videlicet
novem Fratrum, quorum teſtimonia credibilia
nimis, auctoritate domini Gregorii noni appro-
bata, etiam aliis præferenda, Patris noſtri eni-
miam prædicant ſanctitatem *i*. Accedunt hæ
ravelationes Sanctorum, quæ ſpernendæ non
ſunt, relationeſque veterum fideliſſimæ, & omni
credulitate digniſſimæ, per quas & Prædicato-
rum Ordinis auctoritas, ac Fundatoris ejuſdem
inclyta merita declarantur *k*.

ex quibus ſancti hujus Fundatoris Vitam colegit,

5 Ex iis omnibus præfatis opuſculi materia
ſumpta, in unum libellum conſcripta eſt fideliter
& compacta, cui auctoritatem præſtat geſtorum
veritas; ſine qua nulla valet auctoritas. Quis ve-
ro prædictis Patribus auctoritatem audeat dero-
gare, quorum hic ſententiæ, & plerumque ver-
ba de verbo poſita ſunt. Diſtinctus eſt autem hic
libellus in octo particulas, & ſubdiſtinctus per
capitula, ut, quod quærit quis, facilius inve-
niat, & legendo diſtincte amplius delectetur.
Eſt autem ea hoc libellus iſte prolixior, quod ge-
ſta magiſtri Reynaldi; & obitum ejus, & quo-
rumdam aliorum Patrum, & quæ ad commen-
dationem Ordinis ſpectant, plenius inſerta con-
tinet & adſcripta.

& ſcripturæ ſuæ rationem ac methodum explicat.

6 Fateor, quod hæc omnia ornatius & ordi-
natius exprimi poterant & conſcribi; ſed con-
cedendum eſt mihi, quia in iis compingendis
nullus mihi affuit, nec propter hunc laborem
aliquid, quod regularis obſervantia exigit, in-
termiſi; feci autem hanc ex diverſis collectam
compoſitionem, ut eum quanta gloria & religio-
ne Prædicatorum inſtitutus ſit Ordo, & ſanctо-
rum Patrum eumdem fundantium eximia devo-
tio & præclara diſcretio poſteris innotueſcat. Nec
volo, quod Legendæ vocabulo cenſeatur, ſed
libellus de Vita & obitu & miraculis ſancti Do-
minici, & de Ordine, quem inſtituit, nomi-
netur. Pleraque, ſicut in prænominatis exem-
plaribus reperi, de verbo ad verbum hic po-
ſui, pauca propter continuationem immutans &
prolationis decorem. Oro autem & deſidero, ut
ad utilitatem ſint legentium, cupioque, ut omnis
pius lector & devotus auditor attento ſtudio hæc
corrigat & emendet.

EX MS.

ANNOTATA.

a *Hæc uſque Theodoricus prologum partim ex Conſtantino Urbevetano, partim ex venerabili Humberto tranſcripſit, ut apparebit ſi, qui textum utriuſque iſtius ſcriptoris apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 25 conſulere, & cum hoc conferre voluerit.*

b *Hunc ſynchronum ac primum Actorum ſcriptorem ſuperius edidimus.*

c *Is eſt Joannes a Wildeshuſin, communiter cognominatus Teutonicus, qui ex quarto Ordinis Prædicatorum Magiſtro generali factus eſt epiſcopus Boſoinenſis, & de quo apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 111 & 112 plura licet videre.*

d *Iſte eſt Conſtantinus, cognomento Medices, qui ex Ordine Prædicatorum ad Cathedram Urbevetanam evectus eſt, ut laudatus Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 153 & ſequente fuſius exponit.*

e *Hic eſt celeberrimus Humbertus de Romanis, cujus geſta & ſcripta Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 241 & ſequentibus recenſet.*

f *Paragrapho 1 Commentarii prævii explicuimus, quomodo Humbertus dici poſſit compilaſſe iſtud opuſculum, quod Bernardus Guidonis Gerardo Lemovicenſi adſcribit.*

g *Hoc Capitulum anno 1288 Lucæ celebratum eſt, cui interfuit iſte F. Gerardus Teuto, quem Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 450 laudat.*

h *Papebrochius noſter tomo 2 Junii pag. 366 putavit, Cæciliam illam uſque ad annum Chriſti 1297 vixiſſe. Sed Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 830 in elogio hujus Cæciliæ ex hoc Theodorici textu contendit, illam anno Chriſti 1290 mortuam eſſe. Omnibus mature expenſis, rationes Echardi probabiliores judicamus, & ejus opinioni adhærendum cenſemus.*

i *Hæc jurata novem Fratrum teſtimonia biſce Actis ex codice Echardiano ſubjungemus.*

k *Utinam Theodoricus auctores horum revelationum ſubinde diſtincte aſſignaſſet!*

PROLOGUS SECUNDUS.

Theodoricus in hoc alter prologo

CAritas de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, quæ finis præcepti eſt, & per occultam inſpirationem a Deo Sanctis infunditur, interiorem hominem peccando ſanctificans, ac in eorum cordibus per Spiritum ſanctum diffunditur, mentis vires irrorando fœcundans, atque ad utilitatem Eccleſiæ in electorum virtutibus ſe manifeſtans effunditur, prout ille unus atque idem omnium actuſus vult Spiritus, qui omnia in omnibus operatur. Hujus operationis Artificis diviniſſima expolitus & perfectus famulus ejus ſacer Dominicus in ædificationem corporis Chriſti, & in opus Evangelii deſtinatus eſt inter eos, quos Apoſtolus ad conſummationem Sanctorum datos paſtores & doctores enumerat, non infimus computandus: quos enim melliſluis erudivit ſermonibus, hos & gratiſſimis pavit beneficiis, & ſanctiſſimis roboravit exemplis; cujus ſanctitatis præclara præconia, vitæ perfectiſſimæ merita eximia, ſigna varia nec non miracula innumera, a diverſis multiſarie conſcripta, præcelſi quidem Prædicatoris laudes perſonant, nec tamen ad plenum exprimunt, quod

EX MS. quod intendunt. Impoſſibile namque eſt cuiliber ſpiritualem hominis ſpiritualis deſcribere vitam, niſi Spiritus vitæ mentem irradians & ioquens myſteria, moveat linguam ejus.

fidelis ſuus 8 Quis ergo deſcribet Vitam Dominici, niſi in ſpiritu Dominici, adjutus per Spiritum Domini? Nempe erat hic ex iis, qui Spiritu Dei aguntur, filiis, habens ſpiritum adoptionis filiorum, in quo adorans Patrem poſtulit pro nobis gemitibus, id eſt deſideriis, ineoarrabilibus, clamans fiducialiter: Abba pater. Vere non erat in ſpiritu ejus dolus, cui primitias & pignus Spiritus habenti teſtimonium fidele reddebat conſcientia ſua in Spiritu ſancto, quod filius Dei eſſet. Statuens igitur ſervire Deo in Spiritu ſuo, in Euangelio Filii ejus, perfectionis euangelicæ & inſtitutionis Apoſtolicæ adamavit tegulam, quærens eam ſponſam aſſumere, ut ex ea ſpirituales filios procrearet. Nec fraudatus eſt deſiderio ſuo: ecce enim jam ſterilis euangelica perfectio peperit plurimos, & multi filii deſertæ religionis Apoſtolicæ, magis quam ejus, quæ habet firmamentum temporalis ſubſtantiæ, ſterilis namque peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.

B *ad imitandas S. Dominici virtutes exhortatur.* 9 Infirmata eſt prorſus opulenta Religio, peperitque plurimos ſterilis paupertatis profeſſio. hujus matris Patriſque eos vere ſumus filii, ſi materiæ paupertatis amatores fieri, & paterœ ſanctitatis imitatores ſtuduerimus effici: ſicut enim fidem & juſtitiam ſectantes Abrahæ, ejus ſolummodo æſtimantur filii, ita pietatem matris noſtræ Religionis, Patriſque noſtri ſanctitatem converſationis imitantes, filii meritò appellari. Imitatione omnino erimus filii carissimi, qui non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum ambulamus, ne ſpiritualia prædicentes, & carnaliter viventes, efficiamur ab hereditate paterna reprobi, & velut infatuatum ſal deſpectionis pedibus conculcati. Filiis igitur, ſicut ille ambulavit, ambulare voluntibus ejus veſtigia præſcripta ſunt, ut & manifeſtemur opera ejus, quia in Deo facta ſunt, & nobis monſtretur via juſtitiæ, & inoculeſcant ſemitæ æquitatis, per quas ad hereditatis paternæ patriam procedamus, ipſo comite & præduce, qui hunc Juſtum deduxit per vias rectas & mirabiles, oſtendens illi gloriam regni ſui, qui eſt via dulceoris, veritas lucens, & vita indeficiens, Jeſus C Chriſtus dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

TITULI VETERUM.

CAPITULORUM.

PARS PRIMA.

CAP. I. De honeſtate & pietate parentum ſancti Dominici.
II. Quod in phyſica & theologica ſcientia ſufficienter eruditus ſit.
III. De venerabili Didaco Oxomenſi epiſcopo, qui beatum Dominicum fecit in ſua eccleſia Canonicum Regularem.
IV. De perfecta ejus religioſitate, & admirabili ſanctitate.
V. De ſocietate & mutua caritate inter Didacum epiſcopum, & ſanctum Dominicum.
VI. De prædicatione contra hæreticos, & de libello ab incendio conſervato.
VII. De iis, quæ poſt mortem epiſcopi eventunt, & de miraculis, quæ per ſanctum Dominicum Dominus fecit.
VIII. De mira Sancti patientia, & caritate fraterna, deſidetio martyrii, & ſtupendis operibus.
IX. De multiplici pugna contra hæreticos, & pluribus miraculis perpetratis.
X. De glorioſa fama, & contemptu digoitatum.
XI. De abſtinentia & ſpiritu prophetiæ, quo claruit Vir Dei.
XII. De revelationibus, quibus Ordo Prædicatorum præmoniſtratus eſt.

PARS SECUNDA.

CAP. I. De confirmatione Ordinis Prædicatorum per beatam Virginem impetrata.
II. De diſperſione Fratrum per Eccleſiam Dei, & profectu eorum.
III. De gratia prædicationis, & venerationc popoli ad ipſum, & ſuſcitatione duorum mortuorum. E
IV. De commiſſione Apoſtolica, facta beato Dominico de unione monialium Urbis.
V. De monialibus ſanctæ Mariæ trans Tiberim.
VI. De ſuſcitatione juvenis, dicti Napoleon, filii fratris Stephani Cardinalis.
VII. De tranſitu Fratrum Prædicatorum ad ſanctam Sabinam, ubi nunc manent.
VIII. De tranſitu monialium ſanctæ Mariæ trans Tiberim ad ſanctum Sixtum.
IX. De inſtructione Sororum, & miraculis apud eas perpetratis.
X. De ſollicitudine ſalutis animarum, & Ordinis dilatandi.
XI. De magiſtro Reynaldo, quem beata Virgo perunxit, eique Prædicatorum habitum oſtendit.
XII. De commendatione magiſtri Reynaldi & Ordinis.
XIII. De revelatione ſanctiſſima, & omni acceptione digniſſima.
XIV. De quibuſdam miraculis. F

PARS TERTIA.

CAP. I. De adventu Fratris Reynaldi in Bononiam.
II. De glorioſis geſtis Fratris Reynaldi in Bononia.
III. De conſolatione Fratrum poſt turbationem, & de illuſtribus viris.
IV. De pane & vino cælitus ab angelis miniſtratis.
V. De prophetiis, & quodam juvene recepto ad Ordinem.
VI. De triplici miraculo glorioſe perpetrato.
VII. De poteſtate, qua prævaluit dæmonibus imperare.
VIII. De miraculis, quæ contigerunt per Sermonem Chriſti in itinere exiſtentem.
IX. De adventu ſancti Dominici in Bononiam.
X. De morte Fratris Reynaldi, & de duobus ab eo receptis ad Ordinem.
XI. De religioſitate venerauda ſanctiſſimi Patris noſtri.
XII. De viliate habitus & veſtimenti, & ſtra-

tus

A tus ſuſteritete.
xxii. De amore paupertatis, & humilitate mendicitatis.

PARS QUARTA.

CAP. i. De primo generali Capitulo apud Bononiam celebrato.
ii. De cuſtodia religionis, & dulci correctione Fratrum.
iii. De ſanctitate, quam ſervavit in itinere.
iv. De ſerventi prædicatione ſancti Dominici.
v. De zelo animarum, & miſſione Fratrum per partes Eccleſiæ.
vi. De efficacia orationis Viri ſancti.
vii. De ſecundo Capitulo generali apud Bononiam celebrato, & a morte Fratris Everardi.
viii. De exteriori forma, & diſpoſitione corporis Viri Sancti.
ix. De perfectione operum activæ vitæ.
x. De contemptu ſeculari gloriæ, & vitatione curioſitatum.
B xi. De quibuſdam, quæ in præcedentibus ſunt omiſſa.
xii. Quod vocatus a Domino, prædixit mortem ſuam, vel diem mortis ſuæ.

PARS QUINTA.

CAP. i. De extreme ægritudine ſancti Patris, & de iis, quæ dixit tunc & ſecit Dominicus.
ii. De ultima exſpiratione.
iii. De revelationibus in ejus tranſitu factis.
iv. De ſacri corporis involutione, & de exſequiis circa corpus exhibitis.
v. De ſolenni & devota ſepultura.
vi. De glorificatione ſepulcri prima per quædam miracula.
vii. De merito, & præmio ſancti Dominici glorioſo ex revelationibus.

PARS SEXTA.

CAP. i. De primo ſtatu ſanctorum Patrum & Fratrum Ordinis Prædicatorum.
C ii. De perfecta converſatione, & vera cordis contritione.
iii. De diligenti novitiorum inſtitutione, & ſtricta ſilentii obſervatione.
iv. De divini Officii frequentatione, & continua oratione.
v. De abſtinentia Fratrum, & obſequiis motuæ caritatis.
vi. De veneratione Fratrum ad beatam Virginem.
vii. De frequentia & fervore prædicationis.
viii. De principio Ordinis. Et revelationibus hoc capitulum eſt aſſumptum.

PARS SEPTIMA.

CAP. i. De miraculis beati Dominici.
ii. De curationibus membrorum quorumdam debilium ed invocationem beati Dominici.
iii. De curationibus diverſarum infirmitatum.
iv. De curationibus mutorum, cæcorum, & ſurdorum.

v. De his, qui tranſlationem corporis ſancti Dominici procuraverunt. EX MS.
vi. De iis qui interfuerunt apertioni ſepulcri.
vii. De odore ſuaviſſimo de ſepulcro progreſſo.
viii. De collocatione ſacroſanctorum oſſium in novo ſepulcro.
ix. Recapitulatio & contemplatio de prædictis.
x. De inquiſitionibus, delegatis, & dictis teſtium.
xi. De canonizatione ſolenni beati Dominici.
xii. De quibuſdam miraculis poſt canonizationem factis.

PARS OCTAVA.

CAP. i. De profectu Fratrum, quos ſanctus pater Dominicus miſit in Hungariam.
ii. De converſione ducis pagani.
iii. Item de alio duce pagano converſo.
iv. De ſuſcitatione quorumdam mortuorum.
v. Item de ſuſcitatione aliorum.
vi. De curatione quorumdam languidorum, & quorumdam monſtruoſe contractorum. E
vii. De coretione mutorum, ſurdorum & aliorum.
viii. De cuſtoo e dæmoniis, & miraculo exhibito in candelis.
ix. De muliere blaſpheme, & puella epiſpioe lepidis cuſtia.
x. De hydropicis e beato Dominico curatis.
xi. De vino meritis beati Dominici augmentato.
xii. De ſanctimoniali, quam ſanctus Pater unctione ſalutifere curavit.
xiii. De puero a mortuis ſuſcitato.
xiv. De iis, quæ Fratres Minores ad commendationem ſancti patris Dominici Fratribus noſtris ſcripſerunt & narrarunt.
xv. De Fratre ſancto.
xvi. De abbate Dithamero Ciſtercienſis Ordinis.
xvii. Exemplar epiſtolæ, quam dominus Papa Gregorius nonus direxit per totam Eccleſiam de ſolenni canonizatione ſanctiſſimi patris noſtri Dominici, olmi confeſſoris.
xviii. Sequuntur revelationes factæ devotis perſonis in diverſis partibus de ſanctis patribus Dominico & Franciſco, & de Ordinibus ab eiſdem inſtitutis. F
xix. De veriſſimis revelationibus e Sanctis.
xx. De eximia ſanctitate primorum Patrum & Fratrum Ordinis Prædicatorum.
xxi. Item de gloria, quem acceptoſi ſunt in patria.
xxii. Qualiter beatus Dominicus defunctos Fratres ſuſcipit, & omnes excellit.
xxiii. De triplici ſtatu privilegiatorum.
xxiv. [De modo orandi corporaliter ſancti Dominici.] *Ex codice Vaticano, num.* 1218.

EX MS.

CAPUT I.

Sancti prænuntiata nativitas, pia pueritia, ſtudia litterarum, miſericordia erga pauperes, aliæque virtutes; converſatio & dignitas inter Canonicos Regulares.

PARS. I. CAP. I. *Sanctus in Hiſpania*

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Dominicus humilis ſervus Jeſu Chriſti, ſegregatus in Evangelium Dei, ſobrie & pie & juſte converſatus, dignus factus in partem ſortis Sanctorum in lumine, vere eſt lux mundi; qui velut ſtella matutina in medio nebulæ coruſcus apparens, innocentiæ, pudicitiæ, verecundiæ, ſimpliciratiſque radiis omnes a ſe puerilis ſtultitiæ, laſcivientis adoleſcentiæ, petulantiſque concupiſcentiæ tenebras elongavit. Hic ſtudiis ſapientiæ, operibus miſericordiæ, perfectioneque
B Religionis Canonicæ; ut lux ſplendens, proce-dens ſicut lucc plena in diebus ſuis, ſe & proximos illuſtravit, & tamquam ſol orieos ad perfectum excreſcens diem in altiſſimi Dei doois, Prædicatorum Ordinem ereait, qui rutilans in virtute ſua, per omnia proſperit, opaca illuminans, ſterilia fœcundans, frigida caleſaciens, & tepida reaccendens. Nunc a claritate in claritatem transfiguratus a Domini ſpiritu glorioſus effulget in patrie, qui in hac peregrinetione admirabilis refulſit in gratie, naturaliſque nativitatis
a ortu humiliter fulſit ea Hiſpania *a*. Tempus, quo hujus ſplendidiſſimi fideiis redios ſuper filios teriæ Dominus conſurgere fecit, ſequenſle declarabuur.

poſt duos ſuos germanos frattres

11 Præſidente Romæ in Sede ſancti Petri megno patre domino Alexandro tertio, ac Friderico imperatore hujus nominis primo per orbem rempublicam gubernante, in Hiſpaniæ partibus villa, quæ dicitur Calaroge, Oxomenſis diœceſis, anno Dominicæ Incarnationis MCLXX fuit
C vir unus, qui vocabatur Felix, & accepit uxorem, nomine Johannam: qoi ſecundum ſtatum ſeculi
b fetis quidem erant honeſti *b*, & ante Deum Chriſtiana pietate devoti; qni divinæ diſpenſationis munere prævenſi, beoedictionem in fœcundirate prolis ſanctiſſimæ meruerunt: genuit enim Johanna Dei gratia viro ſuo Felici duos filios, qui litteris inſtructi & probabiliter converſati, gradum ſacerdotii conſeendeiunt. Horum unur in hoſpiſali quodam obſequiis psuperum ſe dedicans, humilitatis gratia & miſericordiæ operibus, aliiſque virtutibus in vita ſua clarus eaſtitit, &, ue fertur, poſt obitum mirseulir coruſcavit; alter vero relinquens ſeculum ad Religionem tranſiit, in qua multo tempore Domino laudabiliter ſerviens, vir ſanctos & contemplativus beato fine
c qnievit *c*. Tales itaque fructus terra bona profert, quorum unus ea hibendo miſericoidiam, gratiam redoler; alius contemplando veritatem, felicitatem perpetuam præguſtat.

in viſione quadam præmunitus naſcitur,

12 Adjecit autem adhuc Dominus, magnificans miſericordiam ſuam com illis: nempe excelleotioris gratiæ filium paritura matei, priuſquam conciperet, viſione futuri partus indicetiva a Domino cælitus prævenra eſt: vidit enim ſe geſtare catulum in utero, qui erdenrem in ore ſu- D culam bajulabat; egreſſur autem ex utero rorum mundum ignibus de ore ſuo procedentibus incendebat. Poſt hæc viſitabat Johannam Dei gratia, & inebrians partus ſui fructum, germinare eam fecit, multiplicans genimina ejus ſacra. Impletum eſt tandem patiendi tempus, & peperit filium, fratrum decus & matris gaudium, exultantis in Domino, quia prævifuri præſagio intuetur & continet in gremio. Cathezizatus * ex * *id eſt catechizatus* mote infantulus ſacerdotali benedictione ſanctificatur, unctioneque ſeluta ai chriſmatis confignatur, Baptizatur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & nutu ejus, cui Dominus nomeo eſt, Dominicue appellatur. Metri quoque ejus ſpirituali *d*, feminæ nobili cuidam, ſacer infans *d* Dominicus per viſum appetuit, ſtellam præfulgidam habens in fronte, cujus ſplendore nimio rutius mundi facies illuminata radiabat.

& ab honeſtis parentibus

13 Attendite nunc iofantulum glorioſum. Genererur a patre Felice; parturitur, nutritur, fovetur a Johanna Dei gratia matre; renaſcitur, & Dominico nomine inſignitur gretiæ alomnus, divinitatis cupidus, æternæque felicitatis heres E futurus. Nondum netus ſigno veraci præoſtenditur, renatus nomine reali attollitur, facieque coruſca ſplendore ſtellæ demonſtratur. Flammeſcit ignis in facula tam copioſus, quo totus mundus ardeat; ſit nomine tam glorioſus, ut adverſarios terreat; luce tam radioſus, ut peccatis tenebroſos illuminet, & inter aſtra cæli luceat, ſervore caritatis igneus, famoſa auctoritate ſolidur, luce ſcientiæ radiatus. Sed & in ortu ſuo hic Infans beatiſſimus prælari, cujus futurus erat pater & princeps, Ordinis forma & ſignifer eaſtitit & prophera: nam prædicatio ſuccendens cor peccatoris ad pœnitentiam, ardens catuli facula eſt; auctoriras recoocilians in gratiam, potentiæ nomen eſt; doctrinæ claritas ad ſapientiam ducens, fulgor ſtellæ eſt. Errat valde; qui non credit, hæc futura ab æterno diſpoſita, & ſic in hoc tempore cælitus præſignata.

pie educatur,

14 Nutrit puerpera filium cum diligentia, lactat & ablactat, & ad incrementum perducit parvulum lætabunda. [Cum autem jaceret in cunis, quodam tempore caameu apum citea os ejus volitabat, linguam ejus melle divinæ ſapientiæ effluere præfigurabat *e*:] qui eblactetus a lacte, *e* & avulſus abubere, mox nutriri cœpit mamil- F la gratiæ. Unde ſtatim, eum potuit, adhuc infantilibus annis non completis, priotem eaemplo parentum eccleſias frequentare, Deumque colere didicit. Lectulum quoque proprium rener exiſtens, ſæpius deſeruit, ſtratuſque mollitiem delinans, ſuper nudam humum infantilia membra compoſuit *f*, quod etiam in diebus ſuis indefeſſus poſtmodum obſervavit. Crevit itaque *f* ſub priorum pasentum cuſtodia religioſe nutrisus, quem ſpecialiter etiam in annis puerilibus quidam veuerabilis archipresbyter, ipſius avunculus, cum magna diligenria inſtruens, educavit. Horum religioſo & prudenti conſilio treditus eſt Puer ſanctus, eccleſiaſtico principaliter imbuendus officio.

& in puericia virtutibus fulgens

15 Affuit ergo ſanctæ devotionis voto divine promotio, cœpitque eſſe puer ingenioſus & docilis, utpote ſortitus animum bonum, vaſculum gratiæ, ſcientiæ receptaculum. Proficiens autem in divini cultus inſtituto venerabilis Puer in eccleſiis morabatur, cum clericis pſalmos orabat, hymnos decantabat, altaria circuibat, devote ſacris myſteriis aſſiſtebat, Chriſti minoſtris & ſacerdo-

A cardotibus ſetviebat. Sic velut teſta recens anima puerilis in iis exercitiis ſanctitatis ſibi odorem imbibit, quem perpetuo tenore fereseit. Jam tunc manus ſummi Artificis formare cœpit ea iſto vas electionis ſibi, in quo effundaret ſuæ chariſmata benedictionis. Cuſtodiebat electus Puer innocentiam, amaebat munditiam, conſervavit disciplinam. Pudicus in ſenſibus, & in actibus exſtitit ereeundus. Hæc & alia in ſecundo ætatis ſuæ ſeptenario, pront ſuggerabat unctio, adhuc Puerulus obſervabat, nil puerile gerens in opere: jam enim ei ſenile cor inerat, & ſub tunella facie, ſenſus veneranda eanities latitabat: ab ipſis namque cunabulis tam peroptimæ indolis exſtitit, ut aliquid magnom ſururum tam
* al. præconizans 31. Palentiam mittitur, g
inſignis infantia præconizandum *, tamqua ſancta puericia teſtificans loqueretur.

16 Videntet pii parentes continuum ætatis & gratiæ in ſancta Prola profectum, ipſum ad ſtudandum Palentiam tranſmiſerunt g: ibi enim tunc generalis vigebat ſtudium, abundans tam
B multitudine ſcholarium, qnam peritia magiſtrorum. Cœpit ergo proeidus adulaſcens non ſegnitar agere; ſed ſtudio, cujus gratia miſſus fuerat, diligentet intendere, adeo ut, gratia opitulante, ſupra multos coætaneos ſuos ſpatio proficeret brevinre: omiſſis namque [frieolis,] quibus joventus effloit, ſe neceſſariis maocipareit. Noniæ ſocietatit, maximeqne ſeminarum,
* al. vilcoſa eiticſa * & labrica daeitans contubernia, cum ludentibus non miſcuit ſe, neque cum iis, qui in laeitate cordis ſecundum concupiſcentias carnis ad cutioſitates ſuperfluas, ad inſanias falſas
* al. vanſſima & ſpectscula noeiſſima * ambulant, patticipem ſe præbnit. Reſpuebat ſeculi blandientis & ſallentis lætitiam, & carnis ſpurcitias immaculatis affectus pede tranſiens, ſuæ decus virginitatis illibatum Domino conſecravit. Inſluebant ergo [largiter] puro intellectut, mentiqua ſordibus liberæ, liberales ſcientiæ, quæ tantum mundis intellectibus capiantur.

17 Sane angelicus adoleſcens Dominicus iis
ubi ſtudiis operam dant humanæ ſapientiæ ſcientiis, quas tamen facile capiebat, non ſatis rapiebatur, quod non in ipſis, quem quærebat, Chriſtum Dei ſapientiam intnebatur: nullus enim eam philoſophorum tradidit,
C nec aliquis principum hnjus mundi cognoeit. Proinde ergo, ne florentis fortitudinem jueentutis eana conſumeret, & ut ſitim, qua æſtnabat, eaſtingueret, ad fontem theologiæ ſapientiæ ſe tranſtulit, nt hauriret, [quod avida cupiebat.] Invocaas itaqua orando Chriſtnm, Patris ſapientiam, iochoavit cor ſuum diſciplinæ, ſanctarumqna Scripturarum doctoribos aurem ſuam; erantque aloquia illa dulcia ſuper mel & ſaeum cordi ajus: quibus addiſcendis pius Juvenis tanta aviditata tantoqna daſiderio per qnatuor annos inſtabat, quod pene noctes ducebat inſomnes, quietis tempus vigiliis occnpando; veritatem veto auditam bumiliter, pio complectens affectn daleiter, animoque tenens memoriter, opere complevit efficaciter: nam nt de fonte ſalutaris ſapiantiæ poculnm meraretur accipere, per decem annos einum, in qno eſt luxuria, caſtitatis amator penitus non gnſtaeit.

18 Mirum ealde ſnit & amabile videre homi-
varia virtutum exempla præbet, nem, qnem & pancitas dierum jueenem prætendebat, ſenemque coneerſationis maturitas & motum conſtantia prædieabat. Juvenilia ſngiebat deſideria, ſectabatnt juſtitiam, eagoſqua cavens caeuſus, ſinum matris Eccleſiæ & ſanctæ quietis taberuaeula non reliqnit; in eccleſia orans,

& in ſtudiis reſidens aſſidne morabatur. Obhoc EX MS.
ergo, quia mandata Domini tam fervido complectebatus amore, in tantum implevit eum Dominus ſpiritu ſapientiæ & inteilectus, ut etiam quæſtionum difficultates faciliter penetrarer. Quia vero ea toto corde ſoo dilexit Dominum, qui fecit illum, non neglexit proximum, quem Deus in ſe cenſuit diligendum.

19 Fulſit ergo in Dei famulo Dominico arga & venditione librorum ſuorum
proximorum calamitates & miſerias piiſſima admodum compaſſio, & miſerationum affectus comitabatur effectus operis manifeſtus: eum animadbuc Palentiæ morarctur in ſtudio, unieerſam ſera Hiſpaniam fames prævalida opprimebat. Deficiebant præ inadia & ſiti pauperes, & non erat, qui reficeret. Moriebantur miſeri & inupes, nec ſuit, qui curaret. Clamabant pupilli & viduæ, parvuli & debiles; nea erat, qui exaudiret. Inter hæc affligebatur ſpiritus juvenis Dominici, & compatiebatur anima ipſius miſericors panperum multitudini. Tunc jam enangelici conſilii non ſurdus auditor, & perfectionis ſectatut E
vendidit libros & omnia, qnæ habuit, acceptumqna pretium diſperſit & dedit pauperibus.

20 Sic dulciſſimus Juvenis, Chriſti obedicns verbo, proximorum ſuccurrit periculo, & in- tenentes ſacro provocaeit exemplo. Auait in eo concupiſcentia ſapientiæ, non diminuit opem juſtitiæ, nec retranie a perfectione ſtudium ſcieotiæ; ſed conſumaeit in eirtota: ſciebat enim, qnomodo oportuit eum ſcire, ſictus ſuper ſenes intelligens, quia mandata Domini quæſieit, & beatus complens operando, quod ſcivit. Agebae hæc & alia præclara angelicus Dominicus, nec-dum habitu vel convictu ſequeſtratus a mundo b; &, ut vate dicamus, noo ipſa; ſed Dominna & inhabitans in eo virtus Chriſti fecit hæc omnia: prævenit etenim eum benedictio dulcedinis Dei, mirificans ſignifcris ejus infantiam ſacramentis, ſanctificansqne innocentam puesitiam munditiæ rudimentis; adjecitque concomitans adoleſcentiam Sancti, miſericordiam Dei roborare ſolidiſſimis geminæ ſcientiæ ſnndamentis, morumque ſnavium ornamentis; nec deſtitit, donec conſummaret in finem, bonorum opetum eirtutumqua omnium incrementis. tenerum eratem pauperes affectum demonſtrat.

21 In diebus illis erat vir vitæ venerabilis, F
Didacus nomine, eccleſiæ Oxomenſis epiſcopus, quam ſacrarum Littarurum notitia, & ſeaundum ſeculum carnalis ingennitas, magis autem morum inſignit decorabat honeſtas: hujus amor ſic Deo totus inhaſerat, ut ſe ipſum abjiciens, & ſola, quæ Jeſu Chriſti ſunt, quærens, ad id ſummopera animum intentionemque converteret, qualiter animarum multarum ſœnarator exiſtens, talentum ſibi creditom cum uſnra multiplici ſuo Domino reportaret. Satagebat igitur ubicumque perſeratari poſſet eiros honeſtæ vitæ, moribuſqua laudabiles, ſibi modis, quibus valebat, attrahere, & in eccleſia, cui præerat, beneficiando locare. Illos vero ſubjectorum ſuorum, quorum ſtudioſa foret ad ſanctitatem eoluntas, pœna ad ſeculum, ut laudabilium eirorum, atque religioſiotis vitæ formam aſſumerent, ſnadebat verbis, ineitabat examplis. Hinc accidit, nt daret operam id ſuis perſuadere Canonicis erebris admonitionibus & exhortationu pereigili, quatenus ſub regula beati Auguſtini ad obſervantiam Religionis Canonicæ conſentirent. Denique hoc tanta egit ſolicitudine, nt eorum animos, licet aliqnos contradictores habuceit, ad ſuum deſiderium inclinaret. 21. Didacus Oxomenſis epiſcopus

EX MSS. TV.

cum Canonicis suis Regularibus aggregat,

aa Ad audientiam hujus venerandi pontificis, celebris & odorifera fervi Chriſti Dominici fama pervenit, qui percuncta diligenter veritate & comperta, accerſitum eum fecit in ſua eccleſia Canonicum Regularem, beatum reputans ſe in hoc ipſo, dum & ſibi de tali filio, & eccleſiæ ſuæ de miniſtro tam idoneo providiſſet. Habitu igitur Canonicæ Religionis induitus exterius, fervus Chriſti Domioicus per gratiam Dei novum hominem induit interius; moxque in Dei timore ad totius ſanctitatis ſtudium converſus, cœpit agere in ſe ipſo, quod alios erat docturus. Satagens igitur perfectorum imitari veſtigia, virtutumque conſcendere faſtigia, Canonicus novitius cœpit ſolicite de ſemitis aotiquis quærere, quæ eſſet via bona, ut ambularet in ea. Unde librum, qui Collationes Patrum inſcribitur, in quo veterum Sanctorum perfectio ſumma deſcribitur, aggreſſus eſt ſtudioſo legere, lecta intellectu capere, affectu ſepere, effectu fortiter adimplera; edoctus in eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniumque virtutum perfectionem, noctione magiſtre: agit ſiquidem de hujuſmodi liber ille,

B

aquibus Supprior eligitur,

a3 Abjiciens itaque & deſpiciens ſe ipſum, in humilitate cordis omoibus ceſſit, reverentiam exhibens canonicis & hocorem: invitatus quippe ad eterni Sponſi nuptias, noviſſimum locum tenuit, inferiorem ſe, & ceteros reputans ſanctiores. In oratorio morabatur, nocte dieque orationi ſine intermiſſione, lectionibuſque ſacris & meditationibus aſſidue inſiſtebat. Exteriore ſoletia parvipendit, exeurſuſque vanos omnino vitavit, contemplatione que tempus redimens, extra [ſepta] monaſterii vix unquam comparuit. Sic Sanctus Dei inter canonicos, velut ſingulare jubar emicuit, miraque celeritate de virtute in virtutem progrediens, omnium in ſe provocavit affectum. Mirantur omnes tam ſubitum Religionis ſpicem, & eum, licet invitum, communi decreto conſtituunt Supprioremi,

Qui in ea dignitate conſtitutus,

a4 Tunc quaſi lucerna ſupra candelebrum, & civitas ſupra montem poſita, factus eſt omnibus vitæ ſpeculum, ſanctitatis exemplum: erat enim in oratione aſſiduus, in caritate præcipuus, compaſſione agnius, contemplatione ſuſpenſus, & ſibi ſubditis cum omni humilitate ſubjectus. Vigil ei cor & ſenſus ad Deum erat, crebroque

C

in orationibus pernoctabat; eratque oratio ejus lacrymoſa & fervida, rugiebatque a gemitu cordis ſui, nec continere ſe poterat, quin vox plangentis devotiſſima eminus audiretur. Macerabat corpus jejuniis & abſtinentia multa, ut vix neceſſariam ſumeret ſuſtentationem naturæ. Undo etiam vinum, quod per decenelum non bibebat, a venerabili Didaco epiſcopo ſuo ſumere propter infirmitatem ſtomachi cogebatur, quod tamen permodicum & aquis bibebat dilutum & permixtum.

Variis virtutibus

a5 Vehemens erat in ejus pectora deſiderium ſalutis omnium animarum, quam ut procurare eum effectu dignes fieret, frequentibus precibus & votis ſpecialibus a Domino flagitabat. Optabat ſe totum ſalutj impendere proximorum, arbitratus, tunc ſe veraciter membrum Chriſti, ſi ſe exemplo ipſius omnino lucrificandis impenderet animabus. Nec fraudetus eſt e deſiderio ſuo: ſemen enim fratri ſuo defuncto, Chriſto videlicet crucifixo, verbum ipſius diſſeminans & Prædicatores inſtituens, ſuſcitare meruit. Et ecce granum ſeminis multiplicans Deus, auget frugum juſtitiæ incrementa.

a6 Plenum erat ſanctiſſimis affectibus pectus D
ejus, & ad omne commodum incommodumve *Inter illos ſplendet.*
proximi piiſſime movebatur, afflictorum cruciatibus torquebatur, pauperum defectibus miſerorumque doloribus afficiebatur, maximeque peccatorum animarum zelo ſuccenſus, mente vulnerabatur. Sic prophetieus Dominicus peccata populorum miſerorumque calamitates ſpicigas, æſtuabat interius, & ſicus uberrime lacrymas prodebat exterius: hanc enim excellentiſſimam caritatis gratiam infuderat ei Drus. Quantum autem per compaſſionem miſerorum defectui compatiens, tuba. batur, tantum boootum profectui congratulans, tamquam pigmentis refectus odoriferis, conſolabatur. Inter hæc, quæ ſurſum ſunt, quærens, agebatur in Deum homo divinus, gloriam Sanctorum coormplans, & ad patriam anhelans, deflebat largiter diuturnum ſui exilii iocolatum.

ANNOTATA.

a *Ex his Theodorici verbis circa natales Sancti in commentario prævio § 9 num. 140 nonulla obſervavimus.* E

b *De hac phraſi, quam Echardus ad violentam ſignificationem detorquet, loco proxime citato commentarii prævii diſputavimus.*

c *In Commentario prævio § 8 contra opinionem recentioris ſcriptoris Hiſpani ex veteribus monumentis probavimus, hunc ſecundum S. Dominici fratrem appellatum fuiſſe Mametem, etiamſi hic nomen ejus non exprimatur.*

d *Jordanus hanc viſionem matri ejus tribuit, niſi forte matrem ſpiritualem intelligere voluerit, ut ſupra monuimus.*

e *Hæc uncis inclusa deſunt in codice noſtro Francofurtenſi. Attamen hæc res ſatis certa eſt ex teſtimonio Bartholomæi Tridentini, ut § 19 Commentarii prævii diximus.*

f *Hoc Theodoricus ex Conſtantino & Humberto deſumpſit.*

g *Si parentes Sanctum Palentiam miſerint, ut hic aſſeritur, cornuti argumentum R. D. Joſephi Stephani de Noriega, qui in nupera Diſſertatione hiſtorica pag. 28 & 201 contendit, S. Dominicum ſtudiorum cauſa ab abbate Vitenſi Ordinis Præmonſtratenſis Palentiam miſſum fuiſſe.* F

h *Si tunc Sanctus* necdum habitu vel convictu ſequeſtratus a mundo *fuerit, evertitur tota proxime laudati ſcriptoris Hiſpani Diſſertatio hiſtorica, in qua probare aſtitur, S. Dominicum a teneris annis habitum Præmonſtratenſium in monaſterio Vitenſi induiſſe, & uſque ad tricesimum ætatis annum ſub regula S. Norberti militaſſe.*

CAPUT II.

Iter cum epiſcopo Oxomenſi, prima contra hæreticos Albigenſes certamina, & varia Sancti Miracula.

CUm tot & tantis virtutum ſulgeret inſigeibus angelicus Dominicus, a venerabili Di. V. *Didacus Oxomenſis & S. Dominicus ad ſacras legationis,*
daco, epiſcopo ſuo, miro diligebatur affectu: erat enim in mentibus eorum ſimilitudo ſpiritus & convenientia gratiarum, quia pari zelo domus

Dei

A Dei ad procurandam animarum ſalutem ſancti Spiritus impetu ferebantur. Cum ergo placuit Deo in eis revelare gratiam ſuam, ut virtus proditet utriuſque in publicum, ſic eos in miniſterium, quod voluit, aſſumpſit, ut ipſi quoque, licet ſancti erga ſe diviuæ providentiæ conſilium ignorarent. Ecce enim Aldefonſus, reu Caſtellæ, rogavit Didacum epiſcopum, or ſuam apud Marchias legationem agere debuiſſet. Profectorus itaque ad regalia negotia prudens pontifex, eccleſiæ ſuæ Suppriorem, dilectum ſibi Dominicum, aſſumpſit in ſuæ ſocietatis ornamentum, & ſanctæ collationis ſolatium. Dum ergo tranſiret Tholoſam, audito, quod incolæ illius terræ hæreticis eſſent fraudibus depravati, ingemiſcens Cheriſticola Dominicus, ſpiritu turbatus eſt, hoſpitemque ſuum hæreticum deprehendens, tam affabili quam rationabili ſermone devinxeus ad Catholicæ fidei veritatem reduxit. Et hic eſt primus manipolus, quem diabolo ereptum ad aream Domini reportavit.

B 28 Pertractatis tandem apud Marchias regalibus, pro quibus miſſus erat, negotiis, remiſſoque regi reſponſo per nuntium, epiſcopus cum ſuis ad curiam profectus eſt, & poſitoque ſummo Pontifici ſuo deſiderio, ceſſionem petivit, ut converſioni Cumanorum curam impenderet; ſed minime impetravit. Vere felix præſul, in quo tanta eminebat humilitas, ut dignitati cederet, & tam excelſa fervebat caritas, ut pro ſalute proximi morti & periculis ſe optaret exponere! Verum diſponebat diſpenſatio divina juxta ſuum beneplacitum, pium epiſcopi deſiderium aliter adimplere. Redire ergo compulſus eſt, precis quidem exauditione vacuus, ſed obedientiæ & caritatis gratia plenus, & nequaquam a ſalubri propoſito permutatus. Regredieus autem viſitavit Ciſtercium, ubi multorum ſervorum Dei converſatione virtutis & altitudine Religionis illectus, habitum ſuſcepit monaſticum, duceos ſecum ex monachis aliquos, per quos converſationis conſuetudinem, & Oſdinis diſcerer diſciplinam.

quem inſo regis Caſtellæ peregerant,

29 Felicem vere dixerim electum Dei Dominicum, qui hujus tanti pontificis & apoſtolici viri ſocietate meruit & amicitia decorari, per quem oulli dubium, quin ſanctitatis exemplum & Religionis ſumpſerit documeurum. Per Monteм autem Peſſolanum tranſeuntes, invenerunt duodecim abbates Ciſtercienſis Ordinis contra Albigeoſes hæreticos ab eodem Papa Innocentio directos, ibidem cum epiſcopis & aliis prælatis concilium celebraotes; qui, adveotu Didaci epiſcopi comperto, gaviſi ipſum accerſunt, cum honore ſuſcipiunt, conſulunt, & ejus conſiliis acquieſcuot: erat quippe homo ſanctus, vir juſtus & maturus, & zelator fidei Chriſtianæ; qui videos eos non recte ad veritatem Euangelii ambulantes, ut erat miræ circumſpectionis & gnarus viarum Dei, dixit ad eos: Non ſic, fratres, non ſic arbitror procedeudum. Impoſſibile mihi videtur ſolis verbis reduci homines iſtos; ſed magis operibus convincendi ſunt & exemplis, qui ſe de vitæ merito jactitaut impudenter.

vt. iuvaverint in Gallia ſanctum Albigenſium impugnatores,

C

30 Dicunt illi: Quod igitur tuus conſilium, pater? Quibus ille, Quod me, inquit, videritis facere, facite; monoque ſimilem eum equiparaturis & omoi apparatu, quem copioſum habebat, temiſit, diſponens in illa terra moram contrahere, gratia fidei propugnandæ. Hoc exemplo ceteri excitati ſunt, ſimiliter ſacientes. Vide divinum miraculum & delectabile ſpectaculum! Duodecim patres conjunxit ſibi verbo & exemplo tertius decimus pater patrum & patriarcha factus, quem tamquam magiſtrum & dominum onanimiter ſequebantur. Aſſumpſit & alios virtutis viros & gratiæ, comites laboris ei fideliter adhærentes; inter quos præcipuus, omoique ſanctitate conſpicuus vir angelicus Dominicus, epiſcopo præ aliis dilectus, verbo & opere veluti ſtella ſplendidiſſima rutilabat. Hi omnes cœperunt pedites ſine expenſis diſcurrere, in voluntaria paupertate Chriſtum pauperem prædicare. Ecce forma Chriſti inſtauranda Eccleſiam in principio, figuraque Prædicatorum Ordinis ſecutori hoc tempore noviſſimo. Tunc invidentes hæretici cœperoot e regione importunius prædicare; at vero tam inſigne fulgebat in epiſcopo morum decus, ut ipſorum infidelium & omoium, eum quibus verſabatur, vendicaret affectum.

quibus illa facturum hæreticos convertendi methodum ſuggerit,

31 Fiebant tunc frequentes prædicationes io plebibus & diſputationes eum hæretieis ſub judicibus deputatis. Nec etiam tunc deſtituit ſigeis & miraculis Eccleſiam ſuam Deus. Libellos quoque ad munimentum fidei plures ex fidelibus conſcripſerunt. Scripſit quoque ſanctus Dominicus librum fidei ſuæ, ſacris auctoritatibus & diviois ratiooibus roboratum, qui etiam præ ceteris approbatus, ab omnibus eſt receptus; qui ad confutandum hæretieam falſitatem, comprobandamque Catholicæ fidei veritatem, poſt longam diſputationem, apud Fanum Juvi habitam, cum libello eujuſdam hæretiei ignibus eſt ojectus: verum libellus hæretiei mox a flammis conſumptus & iocioeratus petiit; libellus confeſſoris Chriſti Domioici ab igne proſiliit ie longinquum: ſecundo iterum injectus & tertio, & nunc quidem proſiliit incombuſtus, ſui ſcriptoris ſanctitatem & fidei Chriſtianæ comprobans veritatem *a*. Stupebaet omnes, lætabanturque pii, & compuocti ſunt impii.

& hic veritatem fidei orthodoxæ confirmat miraculo probat.

E

a

32 Erant autem illis in locis oobiles quidam, qui egeſtate compulſi, filias ſuas tradebant hæretieis nutriendas & erudiendas, imo revera erroribus peſtiferis eludendas, quarum pernicioſum miſeratus opprobrium Dei ſervus Didacus epiſcopus, monaſterium quoddam ad eaſum ſuſceptionem inſtituit io loco, qui dicitur Pruilianum, ubi uſque hodie ancillæ Chriſti gratum Deo exhibent famulatum. Tranſacto autem iu prædicationis labore bienuio, memorabilis pontifex Didacus ſuam viſitare volens eccleſiam, ſociis ad prædicandum remanentibus, ſacerdotem Dei devotiſſimum eis præfecit Fratrem Domioicum, ut ad ipſum omnium ratio referretur: magnum enim aliquid in ex perpendrbat; unde & ipſum ſpecialiſſime diligebat. Valedicens autem omnibus rediit, multoque labore pedes trauſiens pee Caſtellam, tandem Oxomam perveuit; ubi infirmatus extremitate vitæ temporalis, initium æternitatis accepit cum gloria cæleſti, clarnitque poſt obitum miraculis, qui in vita ſua inſignis exſtiterat operibus ſanctis & virtutibus multis.

Didaco poſt exſtructum monaſterium Pruilianum mortuo,

F

33 Propoſuerat dilectus Deo & hominibus Didacus epiſcopus ad ſuſceptum prædicationis tenere officium, ordinareque de aſſeoſo ſummi Pontificis viros, qui ſemper verbo & exemplo hæreticæ reſiſtereot pravitati; pro conſummando quoque monaſterio, quod in Pruliano inſtauraverat, aliqua ſubſidia reportate. His aliiſque ſacris refertur gratiæ deſideriis migraes au boc ſeculo vivit in Chriſto: cujus morte comperta, omnes, qui in partibus illis gratia prædicationis,

vt. ſanctus conſtanter certat contra Albigenſes,

ANN. remanſerant, tamquam non habentes ducem aut principem, ad propria ſunt reverſi. Tunc ſuſcepit confeſſor Chriſti verus, vir beatus Dominicus, ejus in Domino filius pro eo, & adjuvabant eum meritis & precibus omnes fratres ejus conjuncti Patri ſuo, qui in cœlis eſt, & prælia bantur prælium fidei cum lætitia. Similis factus eſt leoni de tribu Juda in operibus ſuis, erant, que arma militiæ ſuæ non carnalia, ſed ſpiritualia,

a quibus multa opprobria lætus tolerat,

34 Congregetur eſt etiam ad eum ſynagoga fortis viribus Cruce ſignatorum, eorumque, qui fugiebant a malis, nec non omnium voluntariorum in fide, Chriſtiani Catholici additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis in firmamentum: ex mandato enim ſummi Pontificis domini Innocentii tertii contra illos Albigenſes hæreticos erux prædicabatur, ſignabanturque fideles. Accedit ad hæc fortiſſimus & Chriſtianiſſimus princeps, dominus Simon, Comes Montis-fortis, pater orphanorum, defenſor viduarum, tutor pupillorum, benefactor pauperum, protector eccleſiarum, qui fidem Catholicam contra hæreticos conſtantiſſime defenſabat. Hic illuſtriſſimus princeps Chriſti athletam Dominicum cernens curam Deo & hominibus innocenter & laudabiliter ambulare, ſanctitatem ejus multo amplexabatur amore, & venerabatur honore: circuibat enim vir Dei Dominicus vicos & caſtella & civitates, prædicans verbum Dei. Erat certa vitiorum mirabilis objurgator, hæreſum oppugnator, fidei zelator, Chriſtianorum diligentiſſimus exhortator, verbaque ejus ardebant, ut faculæ, qui in ſpiritu Eliæ veneſſet & virtute. Invidebant ergo hæretici & fremebant adverſus juſtum, irridebantque ſimplicem veritatis doctorem, ſpurium & lutum, aliaque vilia projicientes in eum, a teipſo etiam in derſum ſibi paleas alligantes. Ibat itaque gaudens & exultans ſpiritu, quoniam dignus habitus eſt pro nomine Jeſu contumeliam pati,

& patientia ſua hæreticum quendam convertit,

35 Accidit eo tempore, ut diſputatio ſolennis deberet eum hæreticis ventilari; ad quam cum epiſcopus loci cum multa ſe pompa præpararet iturum, dixit ad eum humilis Præco Chriſti: Non ſic, mi domine pater, non ſic contra filios ſuperbiæ eſt procedendum. Humilitatis, ac patientiæ, religionis aliiſque virtutum exemplis convincendi ſunt veritatis adverſarii; non faſtu elationis, & oſtentatione gloriæ ſecularis. Armemur ergo devotis orationibus, & humilitatis indicia præferentes, diſcalceati contra Goliath procedamus. Aſſenſit epiſcopus conſilio pietatis, & diſcalceati ſunt omnes. Cumque de via dubitarent, obvium habuerunt hæretieum, quem Catholicum æſtimabant; qui eos ad locum recto itinere, ut ſpoponderat, non perduxit, ſed ad nemus quoddam perfidus maliuioſe ſeduxit, ubi inter vepres & ſpinas pedes eorum vulnerati ſunt, & crura ſanguine ſunt reſperſa. Tunc Pugil Dei cum omni patientia ſuſtineret, & in jucundam Dei laudem prorumpens, ad collandandum & ſuſtinendum cum patientis omnes hortatus eſt dicens: Confidite in Domino, cariſſimi, quia de cœlo nos manet triumphus & victoria; jam enim peccata noſtra ſanguine expiantur. Cerneos malignus ille miram eorum & lætam patientiam, optimiſque ſermonibus Sancti compunctus, malitiam confeſſus, hæreſim abjuravit *b*.

39 Venientibus autem ad locum, rectis cordibus usta eſt lætitia; perverſis vero confuſio & triſtitia: propter hoc diſſecabantur impii cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in Servum Dei, & captantes in animam ejus, mortis in eum diſpo- B nebant conſilia, ut coodemnarent ſanguinem innocentem: Dominus autem irridebat eos, & non tradidit eum in manibus eorum; ſed & mirificis glorificavit operibus Sanctum ſuum, qui prædicando diſcurrens frequenter, fluviolum, qui vocatur Aregia *c*, vado tranſibat; in cujus medio libri, quos portabat in gremio, cum ſe ſuccingeret, ceciderunt. Qui benedicens Deum, quidam devotæ matronæ ignorauit ſuorum perditionem librorum. Tertia die poſt, eum piſcator de ipſa aqua grandem ſpectaret piſcem ſe hamo extrahere, libros illos eduxit, ſic penitus illibatos, acſi fuiſſent in ſicco armario cuſtoditi. Hoc autem valde amplificat miraculum, quod nec pannum, nec corium, nec aliquod habebant conſervatorium, præter merita Dominici, libri illi, quos devota femina Tholoſum miſit cum magno gaudio Sancto Dei *d*.

libros ſuos in fluvium delapſos mirabiliter ſicco reperit,

c

d

37 Accidit etiam, eum euangelizans circuiret, ut aquam quamdam in eiſdem partibus cum multis aliis tranſviſſet, a quo dum is, qui eum tranſvexerat, denarium pro mercede peteret importune, dixit ei: Servus ſum Dei, & diſcipulus Chriſti. Argentum & aurum non eſt mihi; mercedem regni cœlorum tibi promitto: quam ſponſionem miſer ille vilipendens, inſtabat acrius, Sanctumque violenter per cappam trahens, Aut cappam, inquit, dimittes, aut denarium ſolves. Tunc erectis in cœlum oculis, pauluum intra ſeipſum oravit, moxque in terram aſpicieus, denariumque divino nutu allatum jacentem videns; Ecce, inquit, frater, quod poſtulas: tolle, & me liberum in pace dimitte *e*.

defuncto pecunia, coloni mutuam invenit, E

38 Contigit aliquando, dum iter ageret Famulus Chriſti, aſſociari ſibi religioſum quemdam, converſationis quidem ſanctitate domeſticum, ſed loquela linguæ penitus alienum. Dolens itaque quod divinis verbis una cum illo mutua ſe conſolatione ſefovere non poterat, a Domino orationum ſuarum inſtantia, ut una alterius lingua loquereiur, impetravit. Sic verbis alterutrum variatis ſeſe per triduum, quo ſimul ituri erant, intelligentes conſolati ſunt, Domino gratias referentes *f*. Vere conveniente omnino dono ſancti Spiritus varias loquitur linguis, enjus lingua F plaeabilis & doctrina ſalutaris mundo cœli aſtitit clavis, & portæ apertio æternalis. Benigna deſuper miſſo omnia pietio honoratur, qui omne ſuum in Domino jactaverat cogitatum; quique ejus corpus & animam immaculatam cuſtodivit a carnali concupiſcentia, ipſe libros ejus illibatos conſervavit in unda. Itaque doctum loquelæ illuſtrat fidei Prædicatorem, ſolutio pretii honeſtat voluntarium Chriſti pauperem, integritas librorum venuſtat pudicitiæ florem.

e religioſum ignota ſibi lingua loquentem, & ab eo intelligitur.

ANNOTATA.

a *Hoc publicum miraculum ex aliis teſtibus ſynchronis in Commentario prævio § 13 confirmavimus.*

b *Theodoricus hanc hæretici perfidiam ac converſionem ex Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 2 *accepit.*

c *Teſte Echardo, Aregia, qui & Auriegera dicitur, vernacule l'Auriegue* or *etiam l'Ariege fluvius eſt, qui e Pyrenæis montibus ortus, urbes Foxam, Pamiaſque alluit, & duobus ſupra Toloſam milliaribus Gallicis in Garumnam labitur.*

d *Hoc miraculum etiam ex Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 2 *deſumptum eſt.*

e *Hac*

A *e Hac prodigioſa nulli ſolutio apud Conſtantinum Urbevetanum aliosque veteres hagiographos legitur, & ex Proceſſu Toloſano confirmatur, ut poſtea patebit.*

f In Commentario prævio § 14 miram illam linguæ & mentæ loquelæ intelligentiam ex vetuſtioribus hagiographis confirmavimus, & ibidem probabiliùs judicavimus, iſtud miraculum tantummodo ſemel contigiſſe, quamvis Theodoricus idem bis narret.

CAPUT III.

Ardens martyrii deſiderium, converſio quarumdam multarum hæreticarum, & aliqua B *Sancti miracula in partibus Toloſanis patrata.*

VERS. *Minas hæreticorum Sanctus intrepide ſpernit,*

MAnſit autem in illis Tholoſanis partibus multo tempore ſacerdos Dei Dominicus vir per omnia apoſtolicus, propugnatus fidem & expugnatus hæreſim, verbis & exemplis & miraculis Eccleſiam roborans. Inſurrexerunt autem in eum teſtes iniqui, ſynagoga ſatanæ, & fortes quæſierunt animam ejus. Comque ſibi atroces ſactilegi linguis interitum minarentur, pectore pleno fiducia dixit ad ipſos: Non ſum ego dignus martyrio; nondum merui mortem iſtam. Sitiebat ardore inæſtimabili bibere calicem paſſionis; ideo ſtrauſiens per loca, ubi ſibi paratæ ferebantur inſidiæ, cantans & alacriter incedebat. Admirantes Antichriſti ſatellites tantam Viri conſtantiam, tentantes dixerunt ei: Numquid non tu mortis horrore concuteris? Quid actus es? ſi comprehendiſſemus te? Tunc Athleta Chriſti, amore ſervens martyrii, dixit eis: Rogaſſem vos, ne brevi compendio mortem mihi celerem inferretis, aut repentinis perimeretis vulneribus; ſed paulatim & ſucceſſive ſinguli membra mutilata meis oſtenderetis oculis intuenda. Deinde rogaſſem, ut meos erueretis oculos, C permitteretis que ſic truncatum corpus in ſuo ſanguine volutari. Vere beatiſſimam animam, in qua non ſolum perfecta caritas forsmiſit mortis timorem, verum etiam durandi in tormentis inauditum cunctis infudit amorem!

40 Animam quoque ſuam pro ſalute dare proanimi paratus erat Imitator Chriſti, qui dum hæ- *pro ſalute proximi ſe ipſum vendere*
retica prævitate deceptum conaretur ad fidem reducere, dixit ille: Neceſſaria, quæ aliunde non habeo, ab iſtis accipio; propter quæ eiſdem adhærere compellor. Tunc Sanctus ea intimo compaſſus affectu, ſeipſum venumdare diſpoſuit, ut pericli tantis ſuppleret inopiam, & redimeret venumdatum ſub peccato *a*. Tulerat iſte varie citer crucem Chriſti, qui pro ejus amore tam deſiderati animo morti ſe expoſuit, & pro ſalute proximi incunctanter perpetuæ ſervituti ſubjici concupivit: flagrabat enim in corde ejus, qua nemo majorem habet, caritas, cupiens omnino Deo ſimilari & conformis eſſe imaginis Filii Dei.

41 Satagebat proinde omnibus utriuſque ho- *& ad pœnas ſtatu, ſanctitas tua ſort deſiderat,*
minis viribus, deſideriis, gemitibus vigiliis, jejuniis, affectibus, orationibus, prædicationibus, laboribus, die noctuque, opportune importune inſiſtendo, ut dignus dono Dei fieret, totus impendi & ſuperimpendi pro animabus ſalvandis, & pet gloriam martyrii conſummari: propter quod terram ſitire diſpoſuerat tranſmarinam, ſi quo modo tandem in voluntate Dei mereretur, quod tauropere concupierat, adipiſci. Omnipotens vero Deus, piorum inſpirator voto. rum, ſic timentium ſa deprecationem exaudi, & voluntatem clementer perficit, quod tamen a ſus inſcrutabili diſpoſitione non recedit. Occultus itaque Moderator omnium, & maxime fidelium cuſtos, & amator electorum, ſic electionis ſuæ vas ſanctum in domo ſua magnum in honorem & utilitatem conſtituit, ut in ipſo poculum vitalis gratiæ propinaret, multorumque ſaluti proficeret, & tamen coronam martyrii non careret: ſicut enim diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus (Johannes euangeliſta præcipuus) calicem Domini bibit, quamvis ſanguinem non fuderit, quia animo paſſionem non defuit; ita ſanctus Dominicus propter ardentiſſimum, quod habebat, paſtiendi deſiderium, palmam martyrii non amiſit. E *exemplo ſuo penitentiæ nonnullas nobiles matronas ab hæreſi reduxit,*

42 Ad hæc crucifigebat carnem ſuam quotidie & mortificabat membra ſua auctoritate nimia: ſpiritum vero dolore compaſſionis peregrinorum aſſiduo animarum: inerat enim cordi ejus mira quædam & pene incredibilis ſalutis omnium æmulatio; propter quod apud quaſdam nobiles feminas, hæreticæ ſimulatione deceptas, ut eas ad Eccleſiam reducaret, hoſpitatus eſt. cum quibus imminente Quadrageſima ſecepit occulte ciliciis cum ſocio ſuo indutus eſt. Quibus dum ad quieſcendum ſtratus pararetur, dixit: Non ſic, ſed ſuper tabulas quieſcemus. Somnus autem eorum brevis erat: more enim ſolito noctem vigiliis occupabat. Hoc modo totum illud ſacræ Quadrageſimæ tempus in rigore pœnitentiæ pro peccatis aliorum homo innocens conſummavit, ſoloque pane & aqua frigida contentus uſque ad Paſchæ diebus omnibus jejunavit. Hinc ergo factum eſt, ut nobiles illæ feminæ Viri juſti meritis, erroribus relictis, ad fidem Eccleſiæ rediret, gratia ſuffragante *b*.

43 Accidit ad hoc, quod per eum Dominus in *b* *& multas alias hæreticas convertit,* F
eiſdem Tholoſanis partibus prædicantem opera. tus eſt: cum enim apud caſtrum, quod dicitur Fanum Jovis, prædicans aliquando, fidem probans Catholicam, hæreticorum perfidiam multipliciter improbaſſet, poſt prædicationem in eccleſia more ſolito ad orandum remanſit. Et ecce novem matronæ nobiles de eodem caſtro intrantes eccleſiam, ad pedes ejus procidentes dicentes: Serve Dei, adjuva nos. Si vera ſunt, quæ hodie prædicaſti, jam diu meotes noſtras errotis ſpiritus cæcavit: nam illis, quos tu hæreticos vocas, nos autem bonos homines appellamus, uſque in hodiernum diem credidimus, & adhæſimus toto corde; nunc autem in medio fluctuamus. Serve Dei, adjuva nos, & ora Deum tuum, ut noſtram nobis faciat fidem ſuam, in qua vivamus, moriamur, & ſalvemur.

44 Tunc Vir Dei ſtans aliquamdiu & intra ſe- *prodigioſa oblatio ejus damnet, cui ſervierant.*
metipſum orans, poſt aliquantulum dixit eis: Conſolatores eſtote, & exſpectate intrepide. Confido in domino Deo meo, quod ipſe, qui neminem vult perire, jam oſtendet vobis, quali domino hactenus adhæſiſtis. Monque videtur de medio ſui caſtrum terribilem profilire, qui magni canis præferens quantitatem, habebat groſſos oculos & flammantes, linguam longam, latam, atque ſanguinolentam, & uſque ad umbilicum protractam, caudam curtam: ſurſumque pro-

EX MS. protenſam. Poſteriorum turpitudinem, quocumque ſe veteret oſtendebat, de quibus fœtor intolerabilis exhalabat. Cumque circa matronas illas ſe per horam huc illucque diverſiſſet, ed cordam, quæ ex campana pendebat, exſiliens, & per eam ad ſuperiora conſcendens, tandem pes campanile lapſus diſparuit, fœda poſt ſe veſtigia derelinquens. Converſus autem ed matronas ſanctus Dominicus, territas nimis conſolabatur, dicens: Ecce per hoc, quod eorem oculis noſtris, faciente Deo, figurative apparuit, poteſtis edvertere, quelis eſt ille, cui, crudentes hæreticis, ſerviviſtis. Illæ vero gratias Deo referentes, ad fidem Catholicam perfectiſſime ſunt converſæ; quarum etiam eliquæ apud Sorores de Pruliano Religionis habitum aſſumpſerunt *c*. Sic Servus Chriſti opus euangeliſtæ ſeciens, in omnibuſque laborans, ptiores feminas exemplo rigidiſſimæ pœnitentiæ, & iſtas verbo fideliſſimæ doctrinæ, oſtenſioneque ſtaudis diaboliæ ad matris Eccleſiæ gremium revocavit.

c

vi. Schedula Sancti contra hæreticos ſcripta,

45 Beatus iteque Dominicus per decem annos per diverſa loca provinciæ Narbonenſis verſebatur, & præcipue circa Careaſſonam & Fanum Jovis impugnando hæreticos, Catholicam fidem eatulit, animarumque ſaluti dedirus, totus prædicationis officio vecevit, multes deſpectiones, vilitates, abjectiones & anguſtias lætus ſuſtinens propter emorem domini noſtri JeſuChriſti. Illo in tempore dominus Simon Comes Montis fortis, illuſtris princeps, pugnans contra hæreticos gladio materiali, & confeſſor Chriſti Dominicus gladio verbi Dei, multam ſocietatem familieritatis & emicitiæ mutuo contraxerunt: legitur enim in geſtis dicti principis, quod dum Catholici die qusdam cum hæreticis diſputeſſent, ſanctus Dominicus quædam fidei ergumenta ſcripſit in cartula tradens hæretico, ut de objectis deliberaret.

B

tu ex igne reſilit illæſa, ac teſtis oculata, fatetur,

46 Es noſte hæretici cum federent ad iguem, protulit ille cedulam, qusm conſcripſerat Servus Dei. Dixerunt ergo: Mittetur in ignem cedula, ut ſic, quæ ſit hinc iode veritss, enm probetur. Mox projecte in iguem cum aliquantulum feciſſet in eo motem, cartula illæſa proſilit a camino. Tunc unus ceteris doctior, Projiciatur, inquit, ſecundo, & ſic certius [veritatem] cognoſcemus. Projicitur ſecundo, & iterum reſilit incombuſta. Stupentibus autem eis, induretus ille in perfidia, Jacterur, air, adhuc in ignem tertio, & ſic indubitanter videbimus veritatem. Projicitur eartula in ignem tertio, & tunc quidem minime læditur; verum eb incendio reſilit, ſicut prius. Viſo tanto prodigio, miſeri illi compuncti [non] ſunt, inhibentes inter ſe firmiter, ne quiſquam eorum hoc fidelibus intimaret. Verum miles quidem, qui tunc erat, fidei expertæ conſentiens, hoc inſigne miraculum Catholicis propslavit *d*.

C

d

energumeni precibus ejus ab obſeſſione dæmonis,

47 Venit etiam eliquando Famulus Omnipotentis cum quodam Converſo Ciſtercienſis Ordinis valde devoto de conſtictione hæreticorum ad unam eccleſiam ſero, & invenit eam clauſam: qui cum oreſſent ad oſtium, intus ſe ſubito, elsuſis jannis, mirabilites invenerunt. Tunc gratias agentes Deo, totam illam noctem in ejus laudibus deduxerunt *e*. Prædicante ſancto Dominico in quadam parochia, obleius eſt quidam, qui jam dudum a dæmonio vexabatur; quem Vir Dei orationum ſuarum ſuffragio a dæmonio liberavit, abſque diverſis oppreſſos languoribus, ſalis ad Dnum precibus, reſtituit ſanitati. Alium quoque multis obſeſſum dæmonibus ſibi contigit præſentari, qui, acceptа ſtole, prius ſunm, deinde dæmoniaci collum ipſe cinxit, mendans illis, ut hominem de cetero non venerent *f*.

e

D

f

& quadraginta peregrini a ſubmerſonis periculo liberantur.

48 Cum autem vir Chriſtieniſſimus Comes Montis fortis cum Cruce ſignatis obſideret Tholoſam, venerunt peregrini de Anglia, ſenſti Jacobi volentes limina viſitere: qui propter excommunicationem vitantes Tholoſam, navem modicam intraverunt, ut fluvium pertrenſirent; præ multitudinem autem (nam fere quadraginta erant) ebſorpta eſt navis, & ſubmerſi ſunt omnes, ita ut nec eorum capita appererent. Erat tnnu ibi orans in eccleſia vicina jnnte fluvium ſanctus Dei Dominicos, qui ad clemorem pereuntium & circumſtentis cnericus excitatus, feſtinus accurrit, videnſque proximorum periculum, compaſſione permotus, toto corpore proſterniture, expanſiſque in modum crucis manibus, flens amariſſime, clamavit ad Dominum, ut ſuos peregrinos liberaret a morte; & poſt puſillum ſurgens eb orstione converſus ed fluvium, ſompte de Deo fiducie, imperevit dicens: Præcipio in nomine Chriſti, ut ed ripam omnes venistis. Mira ses; ſed eb eo facta, qui facit mirabilia megna ſolus! Stetim ad hanc vocem omnes, qui ſubmerſi in aquis tanto tempore latuerant, cunctis videntibus, qui ad tem triſte ſpectenlum ederant, ſuper undas apparuerunt. Tunc undique accurrentes extendenteſque eis lenteas & haſtss, univerſos de fluctibus incolumes ednxerunt, clementiam Salvatoris, & ſui elmi confeſſoris Dominici merita prædicantes *g*.

E

g

ANNOTATA.

a *In Commentario prævio § 10 contra opinionem Sarti cenſuimus, quod* S. Dominicus *bis ſimilem cæcitatis actum exercuerit.*

b *Conſtantinus & Humbertus apud Echardum tom. 1 Bibl. Prædicat. pag. 61 hanc Quadrageſimalem Sancti pœnitentiam fuſius exponunt.*

c *Ventrabilis Humbertus in Vita* S. Dominici *cap. 44 prodigium iſtud diſtinctius refert, ex quo illud § 13 Commentarii prævii exhibuimus, & idem poſtea in Proceſſu Toloſano teſtis oculata confirmabit.*

F

d *Nec hoc miraculum ab altera ſuperiori diſtinctum putamus ob varias circumſtantias, ut in Commentario prævio § 13 diximus.*

e *In Vitis Fratrum part. 2 cap. 13 narratur duplex hujuſmodi miraculum, quod utrumque § 43 inter geſta incerti temporis ſimul retulimus, etiamſi unum contigerit tempore decenali, qua Sanctus in partibus Toloſanis converſatus eſt.*

f *Occaſione hujus energumeni, quem Sanctus multis dæmonibus liberavit, in Commentario prævio § 15 fabuloſam quamdam hujuſmodi hiſtoriam rejecimus.*

g *Theodericus hæc excerpſit ex Vitis Fratrum part. 2 cap. 3, ubi etiam oculatus hujus miraculi teſtis ita allegatur*: Antiquus quidem & honeſtus civis Cstorci (*Cadurcum, vulgo* Cahors, *eſt nota Galliæ civitas*) narrevit Frettibus hoc pasatus jurare, quod ipſe vidit, cum eſſet in obſidione Toloſæ, quod peregrini de Anglia, limina beati Jacobi viſitere volentes, propter excommunicatiooem vitantes iatrare Toloſem, navem modicam aſcenderunt, ut fluvium pertranſirent: præ multitndine autem (nam fere quadraginta erant) ebſorpta eſt navis, & ſubmerſi ſunt omnes, ita ut nec eorum capita epparereot. De-

in

A *In ibidem ſequentur reliqua, prout hic narrantur.*

CAPUT IV.

Sancti humilitas in recuſanda dignitate epiſcopali, teſtatio, duæ prophetiæ, benevolentia Comitis Montis-fortis, aliorumque erga ipſum.

x *Renuit accipere epiſcopales inſulas ſibi oblatas,*

IGitur vir inclytus Dominicus, prædictor exi. mius, Dei gratia plenus, omnique virtute probatus & perfectus, apud homines opinione & fama ſanctiſſimus habebatur. Invidebant autem ei hæretici, & irridentes blaſphemabant Sanctum Dei. Accreſcebat ad eum omnium fidelium devotio, & apud archiepiſcopos & epiſcopos, aliosque eccleſiarum prælatos in partibus illis pro ſuæ excellentia ſanctitatis omni dignus reputabatur honore. Contigit ergo, ut a collegiis trium cathedralium eccleſiarum epiſcopatus dignitas eidem offerretur; ipſe vero malens humiliari cum mitibus, pauperiem Chriſti præpoſuit ſedibus & regnis, ideoque & Biterenſis & Converanenſis [& Siceranenſis] eccleſiarum infulas recuſavit,

B nec cathedras acceptavit *a*: volvit enim libes eſſe ab omnibus, ut poſſet omnium ſervus eſſe, Divitibus namque & pauperibus, Judæis & gentibus, quorum in Hiſpania multi ſunt, amabilem ſe exhibuit, & ab omnibus amabatur, præterquam ab hæreticis & Eccleſiæ inimicis, quos convincebat diſputationibus, & prædicationibus impugnabat. Eoſdem ad converſionem benignitate gratiſſima hortabatur.

xs. *& dum vices epiſcopi Carcaſſonen. ſic ſuppler,*

50 Sane demoratus apud Carcaſſonam in domo epiſcopi per unam Quadrageſimam prædicationi aſcendens inſiſtebat; commiſſas quoque ſibi vices epiſcopi, tunc abſentis, in ſpiritualibus diligentius exercebat. [Egreſſus igitur de palatio epiſcopi Vir Dei, cujus vices gerebat, venit ad quoddam monaſterium, quod Caſtris dicitur, ubi ab abbate invitatus ad comedendum, intravit; ſed eum hora refectionis protracta, heretur, more ſuo ſoliro eccleſiam Vir ſanctus oratorius ingreſſus eſt; qui cum intentius preces effunderet ad Deum, elevatus eſt corpus a terra, in Deum ſpiritu elevato. Cumque refectionis hora adeſſet, requirebatur, ubinam eſſet, qui fuerat invitatus; cum per diverſa loca quæſitus, non inveniretur, unus de clericis, qui adſtabant abbati, ipſum quæſiturus egreſſus, eccleſiam caſu intravit & Sanctum Dei inter cælum & terram aſpexit mirabiliter elevatum,

In monaſterio quodam a terra elevatus contuitur,

51 Stupefactus ergo valde, ſtabat admirans & exſpectans, quem exitum eſſet res tam inſolita habitura. Tandem paulatim cœpit elevatum corpus terram attingere, & ſenſibus exterioribus, a ſuperioribus deſcendens, coaptari. Tunc accedens, qui hæc viderat, ad Sanctum Dei dixit: Domine, hora refectionis præteriit, & mens abbas veſtram præſentiam præſtolatur. At Sanctus Dei, quaſi de ſomno dulci evigilans, Ecce, inquit, ego venio, ut diaiſtis. Poſt hæc clericus, qui hæc in Sancto Dei mirabilia devotionis & ſanctitatis, ut prædictum eſt, videbar, beatum Dominicum, relictis omnibus, eſt

b ſecutus *b*] Nempe veneranda Dei providentia Virum hunc mirabili conſilio deſtinaverat illarum partium incolis, inter quos tamquam lucerna ardens & lucens in caliginoſo loco frigeſcentem caritatem in multorum cordibus reaccenderet, & obſcuratam hæretica falſitate fidei veritatem lumine doctrinæ evangelicæ perluſtraret. EX MS.

52 Stabat tunc pro fide Catholica princeps illuſtris Simon Comes Montis-fortis, cui Comes Tholoſanus, auxilio fultus regis Arragonum, fortiter reſiſtebat, cœperuntque non mediocrem *Immiſerat rex Aragonum eodem præſidium,* prævalere. Tunc quidam Converſus Ciſtercienſis, qui aderat, accedens ad ſanctum Dominicum, dixit ei: Magiſter Domioice, numquamne finem habituri ſunt mala iſta? Cumque Vir Dei rideret, illeque importunius ageret, tandem, præſente Fratre Stephano *c*, reſpondit: Finem certe habebit iſtorum Tholoſanorum malitia; verumtamen longe adhuc eſt finis; multorum interim ſanguis fundetur, & unus rex in hujus guerræ *d* certamine intempeſtus occumbet. Illis rimentibus hoc de rege Franciæ dictum, qui de novo Albigenſe negotium acceperat, ait: Ne rimeas pro rege Franciæ; alius rex erit, & cito erit, cujus vitam hujus belli varietas intercidet. *c* *d*

53 Sequenti ergo anno rex Arragonum interfectus occidit, qui utinam non in perpetuum contra Eccleſiam dimicans occidiſſet! Hæc dudum poſt futura Sanctus Dei propheticalis ſpiritus illuminatione prævidit & prædixit. Nec immerito: nam tota illa Quadrageſima jejunans, pane ſolo tantum & aqua refectus fuerat, nec etiam lectum intraverat ſtrati ſui. Adveniente vero Paſchæ ſancto, & viribus valentior erat, & ſpecie pulchrior apparebat: inviſibili namque intus paſtus eſt cibo, & ſicut adipe & pinguedine, Dei dulcedine, repleta eſt anima ejus, ex cujus redundantia carnis infirmitas firmabatur, & purificabatur mentis ſereniras, ut cognoſceret myſteria futurorum. E *ut eventus probavit,*

54 Quidam hæretici capti & convicti in partibus Tholoſanis, cum redire nollent ad fidem, judicio ſeculari traditi & incendio deputati ſunt; inter quos unum aſpiciens ſecretorum Dei conſcius Dominicus, Iſtum, inquit officialibus curiæ reſervate, & nullatenus comburatur. Et converſus ad illum dulciter ac blande alloquens, Scio, inquit, fili, ſcio, quod adhuc, licet tarde, bonus homo eris & ſanctus. Res ſtupenda pariter & amanda *! Dimiſſus ille ſere per annos vigioti in hæreticu cæcitate perduravit; tandem per gratiam rediit ad fidem, Ordinem, qua Prædicatorum aſſumpſit, in quo & laudabiliter vixit, & fideliter conſummavit *e*. *ſimiliter converſionem hæretici prædixit,* * *al.* admiranda F

55 Deoique præfatus Comes Montis-fortis tanto favore amicitiæ, tantoque honore reverentiæ ſanctitatem confeſſoris Chriſti Dominici proſecutus eſt, quod voluit, quod ipſe filium ſuum baptizaret, & nuptias filii ſui benediceret. De conſenſu quoque heredum ſuorum juxta munificentiam principalem tradidit eidem, ſuiſque in ſalutis officio ſequacibus, caſtrum inſigne, quod Caſſamiel dicitur; habuitque eccleſiam caſtri, quod Fanum Jovis vocatur, & alia, de quibus ſibi & ſuis poterat ſuſtentatione providere *f*. Epiſcopus vero Tholoſanus, vir ſanctus & bonus, fideique zelator, qui ſanctum Dominicum tenerrime diligebat, exultans ad novas locis eorum, de conſenſu capituli ſui pro libris aliiſque neceſſariis comparandis ſeptam partem omnium decimarum dedit illi, *e* *& el a Comite Montis-Fortis, qui illum magni faciebat,* *f*

ter

EX MSS. aliisque Tolosanis variatim postillatos efferuntur.

ter Thomas, homo gratiosus & facundus; & Frater Petrus Deselao, qui insignes domos, quas Tholosæ habebat, ei eentulit *g*. Tunc qui eum servo Dei Dominico erant, cœperunt Religiosorum se moribus conformare. Noudum Ordo Prædicatorum fuerat institutus; sed quædam conceptio fuit habita, & de ipso instauraodo in consilio tractabatur. Multi quidem multa de hoc sacro Ordine fururo, revelante eis Domino, prævideruut, & congratolaotes Ecclesiæ, præsago spiritu prædixerunt: teste enim Scriptura, insignia, quæ facturus est Dominus, consuevit electis & prophetis, servis suis, multifarie multisque modis per suom Spititum manifestare; ita de hoc quoque electorom electissimo Otdine aliqua dignatus est mirabiliter prænonstrate, de quibus aliqua interserere judicavi utile & decosum.]

ANNOTATA.

a *De episcopatibus, quos Sanctus recusavit, & quorum nomina hic corrupta sunt, agimus in Commentario prævio § 14.*

h *Hic uncis inclusa in Codice nostro Franco-*
B *furtensi non leguntur. Atramen Stephanus de Salanbaco eamdem essentiam modo mirabili diverso narrat, ex quo veteri auctore illam in Commentario prævio § 14 transcripsimus.*

c *Constantinus in Actis* S. Dominici *num.* 40, *& Humbertus cap.* 48 *apud Echardum tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 34 *testimonium hujus prædictionis distinctius exponunt his verbis:* Cumque Vir Dei reticeret, illeque (*nimirum Conversus Cistercimsis*) importoiius agerer, non ignorans, quod ei multa Dominus revelaret, tandem præsente F. Stephano Matensi, socio suo tunc temporis, cujus etiam hoc frequenti relatione vulgatum est; Finem, ait, certe habebit isturum Tolosanorum malitia &c.

d Guerra *ab auctoribus mediæ ætatis barbare pro bello usurpatur, ut passim notum est.*

e *Alia occasione in Commentario prævio § 16 hanc Sancti prophetiam ex Constantino Urbevetano retulimus.*

f *De affectu & liberalitate Comitis Montis-fortis erga* S. Dominicum *nonnulla monuimus in Commentario prævio § 14.*

C g *De donationibus episcopi Tolosani, aliorumque actum est suis locis sparsim in Commentario prævio, ubi etiam interdum authentica similium donationum diplomata exhibuimus.*

CAPUT V.

Prædictiones de instituendo Ordine Prædicatorum, consilium istius institutionis revelatione probatum, & ejusdem Ordinis splendor quidam theologiæ magistre in visione ostensus.

VEnerabilis igitur Aurasitensis *a* ecclesiæ episcopus Ordinis albi *b*, vir multæ religionis ac operum virtutis colebatur a populis tam-
a quam sanctus. Hic gratia prædicationis & fer-
b vore fidei, non solum in sua diœcesi, sed & in locis aliis singulariter excellebat, Iste publice

Vir alias Prætor aliot,

prædicando asserit dicens: Ego annuntio vobis D verbum Dei, prour scio; sed in brevi venient, qui vobis veraciter prædicabunt, utpote qui officium habebunt & scientiam, nomen & vitam r. Conveniens valde fuit, ut pontifex & prædicator serveos de Prædicatorum Ordine tam toleoniter ptophetatet. Magnus etiam pater Stephanus, Prior Carthusiensis, Lugdunensis diœcesis, vir eximiæ sanctitatis, Fratribus suis Prædicatorum Ordinem prædixit, sogans eos affectu speciali, ur Ordo hic ab ajs in omni amose & reverentia haberetur; quod & impleverunt, devotissime Otdioem honorantes *d*.

d abbas Florensis,

58 Abbas quoque & institutor Floteosis monasterii de Prædicatorum Ordine in multis libris & locis scripsit: desetibeos autem Ordioem & habitum, monuit Fratres suos, ur post mortem suam, cum talis Ordo exsurgeret, ipsum cum devotione susciperent & honore; illi vero obedientes, venientibus ad se ptimo hujus Ordiois Fratribus eum eruce & processione obviam exierunt *e*. Perpendat, quilibet, quem in hoc Ordi-
e ne dignatus est Dominus collocare, quam soleita devotione in eo convetsati opotteat, quem divina ptovideotia per servos suos mandavit et- E iam extraneis tanta pietate colendum. Perpendat nihilominus, quantæ gravitatis personæ, quam sublimis offieii, & eximiæ sanctitatis viri exstiterint, qoorum eredibilt nimis testimonio Prædieatorum Ordinis dignitss & otilitas comprobatur.

plus vel-
dam mo-
nachus,

59 Acceduot & alia noo minus vera fidelium testimooia devotorum. Fuit ante Ordinis institutionem monachus quidam honestam ductos vitam; is iofirmatus, raptus in ecstasi sine sensu & moto exterioti, tribus diebus eorinuis sic permansit: redieos veto ad se, oulli dicere voluit, quid vidisset. Elapso aliquanto tempore, eum vidisset in eccleaia sua Fratres Prædiratores, pereunctatus diligeoter in ipsorum officium, Religionem, & nomen, post prædicationem assumens eos seorsum, coram honestis vitis dixit ais: Ea, quæ mihi Deus sua benignirate tevelavit, & hactenus silentio oceultavi, amodo tacere noo debeo. Olim raptus in erstasi tribus diebus & tribus noctibus, vidi domiuam nustram, Dei mattem Mariam, flexis geoibus & junctis manibus Filium deptecantem pro humano genere, ut ipsum adbue ad pœnitentiam exspectaret; qui sæpius F dans piæ Matri tepulsam, tandem instanti sic re-
** pro mea* spondit: Mater mi*, quid possum vel quid debeo mundo amplius farere? Misi pattiatebas & prophetas ad eorum salutem, & parum se correxetunt. Veni ego, misi apostolos; & me & illos nequiter occiderunt. Misi mastytes, doctores, & confessores plurimos: nec illis acquiverunt. Verum quia fas non est, ut tibi denegem aliquid, dabo eis Prædicatores meos, per quos illumiuentur & emeodentur; sin autem, vindicabo ma de illis, & veniam contra illos *f*.

f vix a morte resuscitatus Ordinem Prædicatorum prænuntiavit,

60 Eo tempore, quo duodecim abbates Cisterciensis Ordinis ad prædicandum contra Albigenses hæreticos a domino Papa Innocentio tertio missi sont, quidam, qui de morta revixerat, requisitus ab uno abbatum illorum monachotum, quid vidisset, tespondit: Vidi dominam nostram virginem Mariam tribus diebus continuis flexis genibus coram Filio pro populo deprecantem; cui Filius beneficia, quæ mundo contulerat, & mala, quæ mundus retulerat, commemorans, dixit: Et quomodo amplius parcere potero sic ingrato? At Virgo, bene inquit Fili, non secundum

A dum eorum malitiam, ſed juxta manſuetudinem tuam agas. Victus eodem precibus matris Filius, Ad votum tuum, ait, faciam adhuc miſericordiam iſtam; mittam eis Prædicatores, qui eos ad pœnitentiam exhortentur, & ſiquidem ab injuſtitiis ſua converſi fuerint, omnium iniquitatum eorum non recordabor. *g*.

g Inſtituit illius utilitas

61 Anno ab Incarnatione dominica MCCXV, dum ad generale concilium Romam proficiſcerentur de omnibus mundi partibus omnium eccleſiaſticarum dignitatum principes & prælati, adjunctus eſt venerabili & ſancto viro Fulconi, Tholoſano epiſcopo, illuc tendenti devotiſſimus Chriſti famulus Dominicus, quos ita caritas conjunxerat, & Spiritus Jeſu direxerat, ut ſalutem animarum zelo ferventiſſimo affectarent. Opportunum igitur æſtimantes tempus, jam dudum conceptum & deliberatum de inſtitutione Prædicatorum Ordinis conſilium ſummo Pontifici pandere decreverunt. Qui eum reverenter & humiliter, ut oportuit, eorum Chriſto Domini expoſuiſſent cordis ſui vota, viſus eſt primitus aliqualiter obſiſtere Domini Diſpenſator.

B

Pontifici Romano in viſione præmoſtratur,

62 Nocte ergo ſequenti idem Vicarius Jeſu Chriſti vidit in ſomnis, quod Eccleſia Lateranenſis, ſuis compagibus reſoluta, minaretur ruinam: quod dum tremens ſimul ac mœrens aſpiceret, ex adverſo vir Dei Dominicus occurebat, & humeris ſuis totam illam caſuram fabricam ſuſtentabat. Cujus viſionis novitatem vir ſapiens admirans, & ſignificationem prudenter intelligens, oblatam petitionem hilariter acceptavit,

b & pium propoſitum commendavit *b*. Hortabatur vero beatum Dominicum, ut ad ſuos rediret Fratres, habitaque deliberatione, regulam aliquam approbatam eligerent, ſuper quam inchoandum Ordinem firmarent, & ſic ad ipſum veniens, confirmationem ad libitum reportaret.

& in quibuſdam ſancti Fundatoris diſcipuli

63 Reverſus poſt celebrationem concilii Servus Dei, verbum ſummi Pontificis Fratribus patefecit: qui, invocato Spiritu ſancto, regulam beati Auguſtini, prædicatoris egregii, ipſi Prædicatores furori unanimiter elegerunt, quaſdam tamen ſibi per formam conſtitutionis, arctioris vitæ conſuetudines aſſumentes *i*. Et ne prædicationis impediretur officium, propoſuerunt ex tunc rerenas poſſeſſiones abjicere, &

i

C redditus poſtpoſuere temporales; ac tum in eccleſia ſancti Romani Tholoſæ, quam eis felix ille Fulco, ejuſdem civitatis epiſcopus, aſſignaverat, protinus ædificarum eſt clauſtrum, cellas habens ad ſtudendum, & dormitorium inſuper ſatis aptum. Erant autem tunc Fratres numero circiter ſedecim.

futurus ejuſdem Ordinis ſplendor eximium in eſſe revelatur.

64 Cum apud Tholoſam in theologia regeret magiſter quidam, genere, ſcientia & fama præclarus, quodam mane ante diem, dum lectiones ſuas prævideret, oppreſſus gravi ſomno, capot ſuum in charhedra paululum reclinavit & dormire cœpit, viſumque eſt eidem eadem hora, quod ſibi ſeptem ſtellæ præſentarentur; qui eum de novitate talis xenii plurimum miraretur, ſubito in lumine & quantitate tantum exereverunt, quod totam patriam & mundum illuminaverunt: qui ſtatim exeitatus a ſomno, ortum diei peccepit, & vocatis ſervientibus, qui libros ſuos deferrent, ſcholas intravit. Et ecce beatus Dominicos cum ſex ſociis ejuſdem habitus ad anſedictum magiſtrum humiliter aceeſſerunt, intimantes eidem, quod Fratres eſſent, qui Evangelium in partibus Tholoſanis contra infideles & fidelibus prædicarent, ſignificantes etiam eidem, quod ſcolas [ſuas] venerant frequentare, & lectiones avidis cordibus [audire] cuperent & & optarent. Dictus vero magiſter multo tempore dictos ſeptem Fratres familiares & devotos habuit, & ſcholares inſtruxit. Recolens autem viſionem, quam ante viderat beatum Dominicum & ſocios ſuos, quos ſtellas lucidas interpretatus eſt, quos immenſo lumine famæ & ſcientiæ vidit ſubito elareſcere, ſumma eſt veneratione profecutus, grandi etiam eſt jugiter ex tunc dilectionis affectu amplexatus *k*.

EX MS.

ANNOTATA.

a *Quandoquidem Vitæ Fratrum, in quibus part.* 1 *cap.* 2 *hæc eadem hiſtoria refertur, epiſcopatum illum* in provincia Arelatenſi *collocat, ſatis facile colligimus, luxato hoc nomine indicari epiſcopatum Arauſionenſem vel Arauſicanum: nam Arauſio, vernacule* Orange, *eſt urbs epiſcopalis in Gallia ſub metropoli Arelatenſi, de qua Dionyſius Sammarthanus in noviſſima editione Galliæ Chriſtianæ tomo* 1 *a col.* 763 *conſulit poteſt.*

b *Cum per monachos* Ordinis albi *ea ætate plerumque intelligerentur Ciſtercienſes, ut alia occaſione in Commentario prævio* § 8 *obſervavi,* E *non prorſus temere conjicio, hunc epiſcopum appellari Guillelmum, qui ex Ordine Ciſtercienſi ad cathedram Arauſicanam evectus eſt, & in locum Arnaldi, cujus coadjutor antea fuerat, anno* 1200 *ſucceſſit, ut laudatus Sammarthanus tomo proxime citato col.* 776 *teſtatur.*

c *Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 2 *illam ejuſdem antiſtitis Arauſicani prophetiam referens, confirmationis gratia in fine hæc addit.* Superſunt autem aliqui (*in Ms. noſtro codice* adhuc *pro* autem *legitur*) qui eum talia dicentem audierunt.

d *Hæc prædicta Stephani Caſtrufiani etiam in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 2 *excerpta eſt.*

e *De hoc Sancto Florenſis monaſterii inſtitutore, cujus Acta ad diem* XXIX *Maii illuſtravimus, in Commentario prævio* § 7 *nonnulla dicta ſunt, & ibi relatus eſt quidem teſtis Stephani de Salanhaco, qui cum hac narratione & ibidem allegata Gerardi Lemovicenſis teſtimonio ſatis concordat,*

f *Hæc mira hiſtoria fere totidem verbis in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 2 *refertur.* F

g *Illa mortui reſuſcitati prædicta in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 5 *ex antecedentibus & conſequentibus verbis ita confirmatur*: Ad confirmationem autem prædictæ viſionis facit, quod quidam monachus grandævus, & religioſus in abbatia Bonæ Vallis Ciſtercienſis Ordinis, diœceſis Vienenſis, Fratri Humberto, qui poſtea fuit Magiſter Ordinis Fratrum Prædicatorum, narravit. *Tum ibi ſequitur hiſtoria eo fere modo, quo hic narratur, & addantur ſequentia*: Hæc, inquit, ille reverendus ſenex nobis narravit; quia brevi tempore vos Prædicatores ſurrexiſtis. Quare ſperari poteſt indubitanter, quod Ordo veſter ad preces glorioſæ Virginis ſic creatus. Unde & Ordinem tantum * debetis diligenter * ſervare, & beatiſſimam Mariam potiſſime honorare. * *Mſ.* tanto diligentius

h *Iſtam Innocentii III Papæ viſionem in Commentario prævio* § 22 *ex Conſtantiaco Urbevetano, aliiſque auctoris ſcriptoribus confirmavimus.*

i *In proxime citato paragrapho Commentarii prævii examinavimus, ex quo Ordine primi Prædicatores illas conſtitutiones & arctioris vitæ conſuetu-*

EX MSS. *ſtuduiſſe aſſumpſerit.*

k *Hanc apparitionem in Commentario prævio § 23 ex venerabili Humberto retulimus*

CAPUT VI.

Diverſæ Sancti revelationes, approbatio Ordinis Prædicatorum impetrata, & diſperſio primorum ſodalium ab ipſo facta.

PARS II. CAP. I. *Sanctus roboratur revelatione.*

POſtquam vir Dei Dominicus juxta mandatum Apoſtolicum de eligenda regula locutus eſt Fratribus, Romam, Domino comitante & ipſum in omnibus dirigente, profectus eſt. Interea dominus Papa Innocentius defunctus eſt, & Honorius ſuccedens apoſtolicæ Sedis dignitatem accepit. Egit ergo apud eumdem Chriſti Vicarium Sanctus Dei, ut contra hoſtes Eccleſiæ Prædicatorum Ordinem confirmaret. More au-
B tem ſolito nocte in eccleſia vigil Dominicus ſedentem ad Patris dexteram Filium exſurgere ira ſua vidit, ut interficerer omnes peccatores terræ, & diſperderer omnes operantes iniquitatem. Stabat autem in æthere aſpectu terribilis, & contra mundum, in maligno poſitum, laoeeas tres vibrabat; unam, qua ſuperborum cervices erectas transfigeret; alteram, qua cupidosum viſceta effunderet; tertiam, qua concupiſcentiis carnis deditos perforaret. Cujus iræ dum nemo poſſet reſiſtere, occurit propitia Virgo Mater, & pedes amplectens ejus, rogavit, ut parceret eis, quos redemerat, & juſtitiam miſericordia temperaret. Ad quam Filius, Nonne vides, inquit, quantæ mihi irrogantur injuriæ? Juſtitia mea tanta mala non ſuſtinet impunita.

66 Tunc Mater, Tu ſcis, ait, qui omnia
in qua ſe & S. Franciſcum Chriſto offerri videbat. noſti, quia hæc eſt via, per quam eos ad te
reduces. Habeo ſervum fidelem, quem mittes in mundum, ut verba tua annuntiet eis, & convertentur ad te omnium Salvatorem. Alium quoque habeo ſervum, quem ei dabo adjutorem, ut ſimiliter operetur. Filius dixit: Ecce
C placatus ſuſcepi faciem tuam. Verumtamen oſtende mihi, quos velis ad tantum officium deſtinare. Tunc domina Mater obtulit beatum Dominicum Domino Jeſu Chriſto. Et ait Dominus
**al. faciet* Matri: Bene & ſtudioſe faciat *, quæ dixiſti. Obtulit quoque ſanctum Franciſcum, quem ſimiliter Dominus laudavit. Sanctus ergo Dominicus in viſione diligenter conſiderans ſocium, quem prius non noverat, in craſtinum cum in eccleſia invenſſet eum, ex iis, quæ nocte viderat, cognovit eum, & in oſcula ſancta ruens & brachiis amplexus, dixit: Tu es ſocius meus; tu curres pariter mecum; ſtemus ſimul, nullus adverſarius prævalebit. Viſionem etiam narravit illi. Ex tunc ergo facti ſunt cor unum & anima una in domino, quod etiam poſteris mandaverunt in perpetuum [obſervati.] *a*

Roma confirmationem Ordinis ſui impetrat.

66 Hujus viſionis ſeriem & cognitionem per ſanctum Franciſcum meruimus accipere *b*, cui etiam beatus Pater noſter nocte confirmationem Or-
b dinis [hanc] patefecit; qua roboratus, certuſque factus, ad præfatum Chriſti Vicarium accedens ſervus Dei Dominicus, juxta propoſitum ordinationemque concepram, confirmationem Ordinis Prædicatorum, & omnium, quæ obtinere voluiſſet, opitulante Dei gratia, plene per omnia D
impetravit. Si quis magnæ hujus rei proceſſum ſolertiæ curaverit advertere, admirarione vehementi tenebitur, ſtupens, quod homo tam humilis earremæque paupertatis, nullo humano fultus auxilio, apud excellentiam Apoſtolicam, gloriofiſſimumque Cardinalium cœtum prævaluerit hoc arduum pietatis negotium ſolus tam efficaciter exſequi, tamque feliciter conſummare. Sed vere non humana induſtria, imo potens Dei ſapientia, prout voluit, per humilem Servum perfecit hæc omnia, ſicut obtinuit Dei Genitricis interceſſio veneranda.

68 Efferamus ergo, prout poſſumus, ejuſ- *quod benefactum ante ſuper interceſſioni Deiparæ adſcribit,*
dem Mediatricis mundi, Virginis matris Dei, potentiam, clementiam, diligentiam. Potentiam nempe dixerim, quæ omnipotentis Judicis iram, qui exacuetat ut fulgur gladium ſuum, & attipuerat judicium manus ejus, ſupplici tantum verbo continere prævaluit, ne emiſſa devoraret impios, ſicut ſtipulam, & arderet uſque ad inferni noviſſima. Clementem autem eam eſſe quis ambigat, quæ pro perituris continuo tam humiliter atque miſeticorditer, tamque inſtantee interpellat? Ejus clementiam exſpectant peccatores, ne pere- E
ant; prædicatur juſtis, ut proficiant; euangelizantue pauperes, ut euntes & docentes finctum affectant. Porro ſolicitudinem diligentiæ tuæ circa nos, o Domina noſtra, in his omnibus experimur, non ſolum quod potentis furorem judicis intercipis, & pro nobis apud Filium clemens intervenis; imo quod ſalutis omnium miniſtros provideriſti, Filio tuo tam placitos mundo deſtinaſti, tam ſanctos quam doctos.

69 Iſti ſunt vere electiſſimi viri Dominicus & *ex facto ad gratiam animum offendendum bonum.*
Franciſcus, quos Virgo mater offerens Filio, fide litatis laudat præconio; & Filius acceptans veritatis approbat teſtimonio, & velut agnos inter lupos a ſe miſſos conſervat præſidio. Benedicamus ergo, Fratres carilſimi, Patrem & Matrem eum Filio & Spiritu ſancto, quorum ſuper nos inſcrutabile videmus conſilium, & benigniſſimum ſentimus affectum: iratus enim Filius populi peccatis, placatus eſt precibus piæ Matris, & in ira miſericordiæ memor fuit, relinquens nobis ſemen divinum, ſine quo ſicut Sodoma fuiſſemus, & qui Gomorræ ſimiles periſſemus. De hoc ergo benedicto geminati ſemine, mittamus radices deorſum, facientes fructum ſurſum, ut inveniatur in nobis propriæ recognitio vilitatis, & P
impetmutabilis intuitio æternitatis. Nos ſumus ſemen Servorum ejus, cum quo bona permanent: ſemen, cui benedixit Dominus, ut ereſcat, & hereditate capiat tertam viventium eum beatis mitibus, & portas inimicorum ſuorum, hoc eſt dæmonum, poſſideat. Amplectamur ergo amatores, & imitemur inceſſanter tantorum Patrum exempla præclariſſima, & virtutes eximias eorum fide, ut imitatione digni effecti mereamur eum eorum ſemine inter Dei filios computari.

70 Cum ergo in baſilica ſancti Petri in con- *Primi per Apoſtolorum apparent Sancto.*
ſpectu Domini orationem ſuam pro conſervatione & dilatatione Ordinis, quem per ipſum dexterа ejus propagabat, effunderet, facta manu Domini ſupra eum, glotioſos principes Petrum & Paulum ad ſe ſubito vocantes aſpexit: quorum primus, Petrus videlicet, baculum; Paolus vero librum ſibi tradere videbatur; addebantque dicentes: Vade, prædica, quoniam a Deo ad hoc miniſterium es electus. Mox in momento temporis vidit filios ſuos per totum mundum diſperſos, incedentes binos & binos, & verbum

A bum Dei populis prædiesntes *c*.

c 78 Quapropter Tholosam, ubi Fratres celi-
78. qui Tolosam reversus discipulos suos dispergere statuit, querat, reversus est, invocatoque cum ipsis Spiritu sancto, dixit, hoc sui cordis esse propositum, ut omnes eos, licet paucos, per mundum dispergeret, tamquam grana pauca, multam segetem sillatura: intellexerat enim per revelationem Apostolicam, dispersionem eorum fore Domini voluntatem. Mirati sunt omnes conceptum ab eo tam subitæ dispersionis propositum. Illustris itaque princeps dominus Simon Comes Montis-fortis, & venerabilis pater archiepiscopus Narbonensis, episcopusque Tholosanus, aliique prælati juxta humanam industriam sentientes, viro Dei Dominico obsistentes, tam paucorum dispersionem tam subitam diffugerunt; quibus Vir spiritu Dei plenus confidenter dixit: Nolite, patres & domini, contradicere mihi; quia ego scio bene, quid facio. Et Fratribus dixit, ut studerent & prædicarent, & Conventus facerent,
B & non timerent; quia omnia prospera eveoirent.

Præviso quo ante Comitem Montisfortis 79 Tunc quia animabat eos evidens sine eo suo-
79. citatis auctoritas, acquievere facilius, tamquam Deo eis per hominem imperante. Disponentibus jam tunc Tholosanis contra Comitem Montisfortis insurgere, amicus ipsius sanctus Dominicus hoc per revelationem præcognovit: monstrata namque ei in visione arbor est, proceritate grandis, venustate grata, in cujus ramis multus avium numerus habitabat. Præcipitata est arbor, & quiescentes in ea volucres diffugerunt. Intellexit ergo Homo, spiritu Dei plenus, amico suo, principi magno & sublimi, proximum mortis imminere excidium, quod & rei probavit eventus.

Ipse verax infidelium adire proposuit, 73 Anno Domini MCCXVII de beneplacito suo-
73. sti patris Dominici electus est in abbatem Frater Matthæus, per quem ceteri regerentur; cujus nominis prælatus postmodum in hoc Ordine non surrexit: nam qui toti præest Ordini, Magister Ordinis; ceteri vero inferiores prælati, Priorum & Suppriorum vocabulum sortiuntur. Hunc vero abbatis institutionem fieri sanctus decrevit Dominicus, quia disposuerat terram Sarracenorum adire, ut eis verbum fidei prædicaret: C orgebat enim eum ardor zelus Christi, salus proximi, & desiderium martyrii. Unde & barbam aliquamdiu nutriebat.

aliquot ex suis fratres in Hispaniam, 74 Porro fidelis servus & prudens Dominicus in agro Ecclesiæ electa grana semi-
74. nare curavit, fructum, in quo glorificatur Pater, plurimum productura. Destinati sunt ergo in partes Hispaniæ quatuor Fratres, videlicet Gnominocius, Petrus, Michael, Dominicus. Hic novissimus quidem corpore exiguus; sed sanctitate, scientia, & virtute erat magnificus *d*. Missi quoque
d Parisius sunt Frater Matthæus electus abbas cum Fratre Bertrando, rigoris circa seipsum inexorabilis, quoniam suæ carnis erat mortificator acerrimus, & sancti Dominici sibi formam & exemplar impresserat in multis, qui etiam aliquando comes itineris ejus fuit.

alios misit in Galliam, 75 Hi cum litteris summi Pontificis sunt Parisius destinati, ut Ordinem Prædicatorum con-
75. firmatum publicarent, & cum eis alii duo ad studium, videlicet Frater Johannes & Frater Laurentius, cui multa de habitatione & situ domorum, de receptione multorum Fratrum, a Domino revelata sunt, quæ prædixit, & rei postmodum probavit eventus. Seorsum autem missi sunt & alii tres, videlicet Frater Manes, uterinus sancti Dominici germanus, vir contemplativus

& sanctus, cum Fratre Michaele Hispano, & Fra- EX MSS.
ter Otherio Conversus. Hi omnes Kalendis Octobris Parisius congregati, conduxerunt domum ante fores episcopi, in qua primitus habitabant, qui Parisiis primo sedem fixerunt.

76 Anno sequenti ad instantiam precum do-
76. mini Papæ Honorii date est domus sancti Jacobi a magistro Johanne decano sancti Quintini & ab universitate Parisiensi Fratribus Ordinis Prædicatorum *e*, quam ad inhabitandam ingressi sunt octavo Idus Augusti, in die Transfigurationis Domini, hoc est in die Sabbati Pascæ. Eodem anno, quo sanctus Pater filios suos dispersserat, ut prædictum est, ipso Domino duce, Romam profectus est, ubi per eum ad honorem sui nominis, & corroborationem inchoati noviter Prædicatorum Ordinis mirabilia operari dignatus est, sicut sequentia declarabunt. *e*

E

ANNOTATA.

a *Theodericus verosimiliter hic facile alludit ad litteras encyclicas venerabilis Humberti, de quibus in Commentario prævio § 23 num. 437 obiter mentionem fecimus, & quæ apud Nicolaum Jamsilvium in Commentario post Vitam S. Dominici a pag. 255, aliosque auctores ebiores legi possunt.*

b *Nota, Fratres Prædicatores narrationem hujus visionis mediate* per sanctum Franciscum *accepisse, ut § 23 Commentarii prævii explicuimus, ubi etiam visionem illam ex Vitis Fratrum part. 1 cap. 1 recitavimus.*

c *Vincentius Bellovacensis in Speculo Historiarum lib. 30 cap. 67, & venerabilis Humbertus in Actis S. Dominici cap. 26 de illa visione meminerunt, eamque nos § 26 Commentarii prævii ex Constantino Urbevetano retulimus.*

d *Illud Dominici elogium, & nomina quorumdam primorum sodalium diverso modo leguntur, ut in Commentario prævio § 23 & 26 monuimus.*

e *Hæc omnia § 26 Commentarii prævii distinctе explicavimus, & ibidem diplomata horum donationum exhibuimus.* F

CAPUT VII.

Ferventes ejus prædicationes, fama Sanctitatis, reformatio sanctimonialium, & insigna quædam illius miracula.

Veniens Romam pater & fundator novæ Re- 77 S.
ligionis, confessor & sacerdos Christi Do- Confessus prædicare Romæ,
minicus, prædicationis officium, ad quod divinitus electus, & per Sedem Apostolicam fuerat institutus, in ipsa principali Apostolicæ auctoritatis loco, cœpit fervenret, devote, & humiliter exercere. Diffusa est ergo gratia in labiis ejus, & fuit Dominus in ore ipsius, & audiebatur cum desiderio verbum ejus: sermo enim & prædicatio ejus non in persuasibilibus humanæ sapientiæ vel inanis philosophiæ verbis erat; sed in devotione cordis, & ostensione spiritus & virtutis. Cooperabatur proinde Dominus, & sermonem ejus sequentibus signis confirmabat.

78 Erat namque quædam matrona, civis Ro- filio viduæ, qua sæculari interfuerat,
78. mana, vidua Geradoxia, quæ magna devotione

EX MSS. erga beatum Dominicum ferebatur. Hæc habebat filium unicum parvulum infirmum. Cum Vir Dei in ecclesia sancti Marci prædicaturus esset, matrona hæc desiderio audiendi verbum Dei ex ore ejus, filio relicto, ad prædicationem venit; qua peragrata, domum reversa filium defunctum reperit: quæ simium dolorem, quem de morte filii conceperat, silentio premens, de virtute Dei meritisque sancti Dominici confidens, assumptis ancillis suis, tulit secum mortuum puerum ad ecclesiam sancti Sixti, ubi tunc Confessor Domini cum Fratribus morabatur. Et quia domus illa tunc ad receptionem Sororum præparabatur, alii necessarii artificum introibant. Ingressa autem invenit eum stantem ad ostium capituli, quasi aliquem expectaret: quo visso, misit mortuum ad pedes ejus, & prostrata coram eo, cœpit rogare cum lacrymis, ut sibi redderet filium suum salvum.

a mortuus suscitato,

B 79 Tunc misericors Dominicus mœrentis doloris vehementius compatiens, recessit ab ea paululum, & prostratus, oratione brevi completa, surrexit, & accessit ad mortuum, crucis signum faciens super ipsum. Deinde tenens manum defuncti, elevavit eum viventem, & sanum & incolumem reddidit matri suæ, præcipiens ei, ut hoc nulli penitus revelaret. Illa autem cum ingenti gaudio regressa beneficium Dei, quod in filio a morte suscitato secuta fuerat, jucunda & glorians in Domino iodicavit, ut etiam summi Pontificis ad aures perveniret; qui exultans & congratulans donis Altissimi, suis temporibus præfactis, decernebat hoc omni populo prædicandum. At verus humilitatis cultor Dominicus obstitit contestans, si hoc fieret, quod mare transiret, nec ultra in illis regionibus compareret. Destitit proinde Christi Vicarius a decreto. Quanto autem fuit profundior humiliter in corda ejus, ut se deprimeret & abjiceret, tanto apud Altissimum major erat beatgnitatis sublimitas, ut ipsum magnificaret & exigeret *a*.

a

publicam sanctitatis famam adipiscitur,

80 Eatenus igitur, quia gloriam propriam non quæsivit, summi Pontificis & Cardinalium, qui eum pridem non minima dilexerant, affectum & benevolentiam ad ipsum abundantior inclinavit, ut majori personam ejus amplecterentur amore, & ampliori prosequerentur honore. De-

C votionem quoque omnium tantam Deus ad ejus reverentiam axcitavit, ut magnates & populi ipsum mira caritate colerent, & tamquam angelum sequerentur, & beatum se crederet omnis, qui eum vel posset contingere, vel quidquam de iis, quæ ad eum pertinebant, mereretur accipere. Unde cappam ejus & caputium adeo incidebant, ut vix sufficere viderentur ad genium operturam: & cum a Fratribus a tali compescerentur vestimentorum præcisione; Sinite eos, ait Sanctus, suam devotionem perficere: congratulabatur enim proximorum fidei. Idcireo parvipendit, truncato habitu despicabilis apparere. Assuerunt in his sancto Patri nostro viri probati, videlicet Taancredus, Otto, Henricus, Gregorius, & Albertus, quorum nomina ideo hic inserimus, quia tanti Patris consortio decorati, Prædicatorum Ordinis fundamentu sacra & vivi & pretiosi lapides existerunt. Sic etiam inscripta divina majorum nomina veneraliter memorantur.

qua erexit, dum Fratres ædificando laborabant, architectum quemdam conductum in quadam atrypta moles desuper resoluta contrivit, & diu jacentem sub tanto pondere penitus exanimavit.

81 In eodem loco, dum Fratres ædificando laborabant, architectum quemdam conductum in quadam atrypta moles desuper resoluta contrivit, & diu jacentem sub tanto pondere penitus exanimavit. Cooperunt Fratres ad miserabilis casus eventum, tam diri vulneris mortifera novitate D tristes vehementer effecti. At pius pater, miseticors Dominicus, & inopinatæ mortis periculo ex intimis visceribus compatiens, & filiorum mœrentium desolationem non sustinens, defuncti corpus de cavatna adductum ad se deferri jussit, orationumque suffragio statim vitæ simul & sanitati restituit, gaudiumque filiis reddidit desolatis *b*.

b

Jubetur sanctimoniales Romæ dispersas ut unum monasterium conregare,

82 In tempore illo de beneplacito Cardinalium decreverat dominus Honorius Papa omnes sanctimoniales, per diversa urbis loca dispersas, si fieri posset, in unionem colligere, ut & facilius possent regi, & cautius custodiri: in unum enim congregata, leviore custodia conservantur; easdem vero sic adunatas apud sanctum Sixtum propter antiquam loci reverentiam & congruentiam disposuerat collocare. Considerans autem fervum Christi Dominicum, per omnia religiosum, devotum, & in cunctis gratiosum, eidem hoc opus pium exsequendum committere dignum duxit; qui acquiescens, Apostolicæ voluntati ne- E quaquam restitit; concedi tamen sibi cooperatores idoneos ad hoc tam grande, quod ejus excedit vires, negotium humillime postulavit.

qua in re tres Cardinales sibi adjutores petit,

83 Dati sunt ergo ei a domino Papa tres Cardinales in adjutorium, videlicet dominus Hugolinus Ostiensis, qui postea fuit summus Pontifex, dominus Stephanus de Fossa-nova, Cardinalis [Nicolaus] Tusculanus episcopus, qui sibi in hac commissione exsequenda consilio & auxilio fideliter assistebant. Cum autem cum omni modestia & discretione, quod Papa injunxerat, attentarum fuisset, consuetudine inveteratæ libertatis absorptæ pareta Apostolicæ voluntati & nuntiorum ejus persuasionibus quadam stolida audacia & feminea pertinacia omnes patiter recusabant.

& cum sua magna difficultate

84 Erat tamen in Urbe quoddam solenne sanctimonialium monasterium, sanctæ Mariæ tracs V. Tiberim dictum, in quo venerabilis & omnis devotionis honore dignissima ejusdem Virginis matris servabatur imago, quam beatissimus evangelista Lucas ad similitudinem vultus, corporis & habitus memoratæ & memorandæ semper Genitricis Dei, per picturam plenissime creditur expressisse *c*: quæ duleissima imago, nescio quo casu, ab illa sublata fuerat [ecclesia;] sed ad eamdem per gratiam Virginis cælesti miraculo ra- F portatur. Quem, ut dignum est, illius monasterii Sorores totaque Romanorum frequentia ineffabili veneratur affectu.

sub certis conditionibus,

85 Ad hunc locum cum beatus accessisset Dominicus, abbatissam eum omnibus Sororibus pertinuam, ad voluntatem Apostolicam inclinavit. Acceptit ergo ab omnibus obedientiam manualem. Promisit abbatissa & Sorores omnes, si transiturus, si illa dulcis imago illic eum ipsis voluisset remanere: quam conditionem gratius Apostolicus, famulus Christi Dominicus gratanter admisit adjectam. Quod si illa desiderabilis imago, sicut olim, ad suam rediret ecclesiam, & ipse patiter a sua esset obedientia absolutæ. His itaque gestis, prohibuit, ne clausturn egrederentur amodo ad parentes vel personas quaslibet visitandas.

consanguineis familiaribusque omnibus obmurmurantibus,

86 Audientes cognati, proximi, & amici, quid egerint & in quo consenserint monialer. icati sunt & commoti sunt; furos apprehendit eos, venientesque cum strepitu, in ita sur arguerant ear, quod ad persuasionem viri ignoti tam solenoam locum deserereot, & ad aliam eccle-

siam

A ſiam diſponerent tranſmigrare. Furentes veſana mente, ſacrilegis lingnis & blaſphemnante auſi ſunt Sanctum Dei, peregrinum, ribaldum, & incognitum appellare. Tuibatæ itaque & femineo pavore perterritæ plurea ex ipſis de beneficio inutilem triſtitiam & irrationabilem pœnitudinem conceperunt. Hæc omnia Vir, ſpiritu Dei plenus, abſeos cognovit, Spiritu, a quo regebatur, ſuo ſpiritui revelante.

87 Suſtinens hæc per aliquantulum temporis *eundem eis cluſtrum in eodem monaſterio perſuadet,* intervallum, quodam die mane accedens ad locum, poſt celebratam Miſſam, ſermone completo, dicit ad illas in ſpiritu lenitatis: Filiæ meæ, jam de ſanctitatis propoſito, utpote de maleficio, reſilientes, graviter gemuiſtis, & vultis pedem retrahere a via Domini, & a tergo ejus recedere. Nunc igitur, quia voluntarie ſacrificantes, & ſponte a ſe voluntate offerentes acceptabiles in conſpectu Domini ſunt & grati, ſiqua in vobis eſt timens Deum, & audiens vocem Servi ejus, ſponte ſurgens, ut conditum eſt,
B ad manus meas veniat, ſuam denuo obedientiam Domino oblatura.

88 Tunc abbatiſſa cum aliis omnibus, ſicut *negotiumque ad dum perfecit,* prius, ad manus ejus obedientiam voluntariam promiſerunt: nam quæ retro poſt fathanam abierant, ſancti Patris meritis ſunt reverſæ. Tunc prudens Pater quoſdam Converſos, viros religioſos & providos, adhibuit, qui monaſterio, omni tempore Sororibus clauſis, neceſſaria miniſtrarent; tulitque Vir religioſus & diſcretus omnes claves, cunctamque uſurpans monaſterii poteſtatem, nou euncceſſit, ut deinceps propinquis vel perſonis aliis ſive teſtimonio inquerensur. Purro ſapiens & in commiſſo Apoſtolico fidelis eum aſſenſu trium Cardinalium, quorum regebatur & ducebatur * auxilio, ordinavit, ut *al. trahebatur* ipſi quarta feria in capite jejunii apud ſanctum Sixtum convenirent, ut ibi prædicta abbatiſſa cum omnibus monialibus ſuis præſens, officium & jura omnia monaſterii Cardinalibus & ſibi liberaliter
d reſignaret; quod & factum eſt *d*.

VI. 89 Cumque Vir ſanctiſſimus cum illis venerabilibus patribus in medio capituli reſideret, *& poſtea conſanguineum Cardinalis Stephani,* domina quoque abbatiſſa cum monialibus adſtaret, ut hoc opus a Domino geſtum, ſecuturum mox miraculum declararet, ecce vir quidam ejulans, & ſibi capillo extrahens, voce horribili lamentabiliter exclamavit: Heu, Heu! Enterritis omnibus & requirentibus, quid haberet, reſpondit: Nepos domini Stephani de equo ceeidit, & mortuus eſt. Erat autem nomen juvenis Napulena. Hac inopinata auditione & miſerabili do-
C minus Stephanus Cardinalis, patruus ejus, æmulens & anguſtiatus, ſe ſuper beatum Dominicum reclinavit. Alii vero excipientes, ſuſtuleruut eum; ſurgenſque Sanctus aqua benedicta in nomine Domini aſperſit eum.

90 Tunc Vir Dei egreſſus ibat, ubi corpus *e x eum delapſum ac defunctum,* defuncti jacebat, miſeranda concuſſione nimis diſſipatum, & horribiliter deturpatum. Præcepit ergo illud in quamdam domum repurtatum recludi, Fratri vero Tancredo & aliis, qui ſecum erant, dixit, ut ſibi pro Miſſa celebranda altare præpararent. Ibant ergo Cardinales cum eis, qui eis aderant, & abbatiſſa cum ſanctimonialibus ſuis ad locum, ubi ſacerdos ſanctus Dominicus ſalutarem Hoſtiam immolabat: qui altari ſacro cum ſumma aſſiſtens, ut ſolebat, reverentia, immenſo perfuſus eſt lacrymarum imbre, Spiritu ſancto ſtante. Cum vero corpus Domini Jeſu tenens puriſſimis manibus, elevaſſet in altum, cunctis, qui adſuerunt, videntibus & ſtupentibus, ipſe pariter a terra in altitudinem unius cubiti elevatus eſt, corpus terrenum & grave devotionis & gratiæ Spiritu ſurſum divinitus attollente. EX MS.

91 Oblationis itaque ſalutatis officio devo- *peractaMiſſa ſacrificio,* tiſſime terminato, Pater beatiſſimus ad corpus defuncti, Domini miſericordiam invocaturus, acceſſit. Sequebantur & Cardinales cum familiis * *al. famulis* ſuis, nec non domina abbatiſſa cum ſanctimonialibus ſuis cum morente & fiducia, quid facturus eſſet Dominus pro gloria nominis ſui, penitus ignorantes. Stans autem Vir piiſſimus ad corpus exanime, caput & cetera membra conquaſſata ex caſu, pedes quoque manu ſua ſanctiſſima tetigit, ordinate & dulciter componendo. Deinde ad orationem juxta feretrum ſe aptando convertit. In hunc modum cum ſecundo feciſſet ac tertio, vultum quoque dilacerationne deformatum, aliaque membra locis ſuis coaptaſſet, ſurgens ab oratione, fecit ſignum crucis ſuper eum.

92 Tunc ſtans ad caput mortui, elevatis in *publice cunctis adſtantibus ad vitam revocat.* cælum manibus, virtute divina elevatus eſt ipſe a terra ſuper altitudinem cubiti ſuſpenſus in aE re, & magna voce clamavit: O adoleſcens Napuleu, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti tibi dico, ſurge; & ſtatim, videntibus cunctis, qui ad tam grande ſpectaculum confluxerant, ſanus & incolumis ſurrexit, & dixit Suſcitatori ſuo: Pater, da mihi manducare. Et Vir pius dedit ei cibum & potum; & ſanum & hilarem, nullumque læſionis ſignum habentem, reddidit ipſum patruo ſuo, domino Stephano venerabili ſancti Apoſtoli * Cardinali *e*. Jacuerat autem *al. Apoſtolici* mortuus a mane uſque ad horam nonam. Suſcitatus vero eſt, ut opinor & conjicere poteſt, *e* anno Kal. Martii in die martyris Valentini *f*. *f*

ANNOTATA.

a *Illud pueri reſuſcitati miraculum ejuſque adjunctu apud Scriptores, Theodorico antiquiores, non invenl. Quare ſuſpicor, hæc omnia prodire ex narratione Sororis Cæciliæ, de qua ſuperius meminimus.*

b *Conſtantinus Urbevetanus num.* 27, *venerabilis Humbertus in Actis cap.* 34, *& Vincentius Bellovacenſis lib.* 32 *Speculi cap.* 71 *etiam idem prodigium referunt, ex quibus haud dubie Theodoricus illud tranſcripſit.*

a *Mulnenda in Annalibus Prædicatorum ad annum Chriſti* 1227 *cap.* 21 *& ſequente traditionem de hac imagine tueri nititur. Etiam conſuli poteſt Floravantes Martinellus, qui Romæ anno* 1642 *Latinam diſſertationem de translatione hujus imaginis edidit.* P

d *Cum hæc hiſtoria ab antiquioribus non memoretur, iterum ſuſpicamur, natitiam illius ex relatione Sororis Cæciliæ ad Theodoricum mediate pervenlſſe.*

e *Hoc miraculum B. Jordanus, Bartholomæus Tridentinus, & alii veteres teſtimonio ſuo confirmant.*

f *Circa has notas chronologicas fuſe diſputat Echardus, eaſque corruptas eſſe contendit, ut apud ipſum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 82 *& ſequentibus licet videre.*

EX MS.

CAPUT VIII.

Migratio FF. Prædicatorum & ſanctimonialium in alterum locum, translatio imaginis Deiparæ, ejectio dæmonis ex energumena, & tres moniales a febri mox liberatæ.

VII. *Roma FF. Prædicatorum ex eccleſia S. Sixti*

USque ad hoc tempus in urbe Roma Fratres Prædicatores apud ſanctum Sixtum morabantur, ubi hæc & alia multa mirabilia & magna dignatus eſt omnipotens Jeſus per dilectum confeſſorem ſuum beatum Dominicum operari. Summus vero Pontifex Honorius, devotus & ſpecialis hujus ſancti Patris amator, eccleſiam ſanctæ Sabinæ Fratribus præfatis ad inhabitandum tradidit, in qua uſque hodie per gratiam Apoſtolicam perſeverant. Ad hunc locum libros & omnia, quæ apud ſanctum Sixtum habebant, B tranſtuleruot. In hac ſiquidem eccleſia ſanctæ Sabinæ, ſanctorum martyrum Alexandri Papæ, Eventii & Theudoli corpora requieſcunt.

Reliquiæ ad eccleſiam S. Sabinæ,

94 Hic beatus Alexander a beato Petro Apoſtolo ſeptimus eſt, hujus nominis primus, Romanæ Sedis amiſtes, ſub Adriano principe poſt vincula & carceres, equuleum, ignem & unguias punctis * acertimis per tota membra perem. ptus eſt. Eventius quoque & Theodolus presbyteri poſt longam carceris ſuſtinentiam ignibus a examinati, ad ultimum decollati ſunt *a*. Horum Martyrum locus iſte Fratrum glorioſis titulis decoratur. Eaſtat nihilominus hic ſub nomine ſanctæ Sabinæ titulus inſignis, cujus dominus Hugo *b*, venerabilis vit, teligioſiſſimus patet, doctiſſimuſque hujus Ordinis Fratec, fluruit Cardinalis; cujus doctrina ſcriptiſque prælatis uſque hodie Eccleſia erudirur. In Theutonia etiam Apoſtolicæ Sedis miſſus a latere legatus cum omni diſcretionis ſcientia & religione ſine avaritia ſuæ legationis miniſterium eſt exſecutus, enjus uſque nunc ibidem juſtitia memorarut.

** al. pœnis*

a

b

VIII. *In quorum locum fuerint Sanctimoniales,*

95 Nunc quoque ejuſdem tituli, nominis, ſcientiæ, teligionis, doctrinæ, pietatiſque vir, & patet venerandus per omnia cunctis reddit honorabilem loeum ipſum *c*, ad quem cum [Fratres] tranſiſſent cum omnibus ad ſe pertinentibus, ut præfati ſumus, procurante beatiſſimo patre noſtro Dominico, conſtitutum eſt ab ipſo tempus, quo debebant Sorores eccleſiam ſancti Sixti, ubi Fratres habitaverant hactenus, ſubintrare. Anno igitur ab incarnatione Domini MCCXVIIII, XII Kal. Martii, quæ tunc erat Dominica prima Quadrageſimæ *d*, venerunt domina abbatiſſa cum ſanctimonialibus ſuis de Trans-Tiberi, accipientes in poſſeſſionem eccleſiam ſancti Sixti, ibique habitare cœperunt, Domino perpetuæ ſervituræ: inter quas erat quædam puella, nomine Cæcilia *e*, tunc XVII annorum [juvencula,] quæ in ipſo portæ introitu prima omnium habitum Ordinis aſſumpſit a Patre ſancto, in manibuſque ejus tertia vice obedientiam eſt profeſſa. Poſt hanc abbatiſſa ceteræque moniales, nec non tot aliæ ſimiliter induræ & profeſſæ ſunt, quod omnes quadragiuta quatuor exſtiterunt.

c

d

e

96 Romani vero glorioſam illam imaginem genitricis Mariæ, quæ apud moniales trans Tiberim manſerat, inde auferri nolebant, eo quod ibi pateret eis acceſſus facilior imaginem inveniendi. Idcirco Pater providus noſte ſequenti, duobus Cardinalibus, domino ſcilicet Nicolao, Tuſculano epiſcopo, & domino Stephano, cujus nepotem ſuſcitaverat, comitantibus, aliiſque plurimis perſonis cum multitudine præcedentium & ſubſequentium luminarium, nudis pedibus incedentibus cunctis, deſiderantiſſimam illam ac duleiſſimam Virginis matris imaginem propriis humeris reverentiſſime depoſtavit, quam Sorores nudis pedibus in oratione poſite exſpectantes, eamdem cum lacrymis & cordis jubilo ſuſcepetunt; quæ permanet uſque hodie apud ipſas. D *ad quas Sanctus pervenit*

97 Hæc eſt imago venerauda, quam ſanctus Papa Gregorius ob imminentem plagam repellendam, tempore quodam Paſchali aote proceſſionem cum litaniis deſerti juſſit per Urbis circuitum reverenter *f*. Et ecce tota aetis infectio, Vitginis virtuti, in ſua imagine operanti, cedebat, tamquam fugiens, ejuſque præſentiam ferre non ſuſtineus; ſicque mira ſerenitas & aetis putitas per gratiam Dei Matris, Matiæ vitginis remanebat; auditæque ſunt tunc voces in aere juxta imaginem in hunc modum: Regina cæli lætare alleluia; quia quem meruiſti portare alleluia, reſurrexit, ſicut diait alleluia. Et beatus Gregorius mua ſubjunait: Ora pro nobis Deum rogamus alleluia. Collocata eſt itaque apud ſanctum Sixtum pet almum Chriſti confeſſorem Dominienm, & duos Casdinales *venerandam Deiparæ imaginem,* *f* E veneretes virgines imago Virginis genitricis Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, in qua vultum ejus deprecabuntur omnes divites plebis adnantes in Matre Filium, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

IX. *Hildemundus demonem conjurat, ejicit, obſtrepentem.*

98 Hoc primum Sororum monaſterium fundator primus Prædicatorum Ordinis & pater in clyius inſtituit Domioieus; quas cum ſumma diligentia ſub teligioſa ſervans coſtodis, erudivit, pro quarum conſolatione ſermones frequenter & collatiouea, audientibus Fratribus, adhibuit, eaſque de diſciplina Ordinis edocuit, eo quod ſibi ſingulatia gratiæ prærogativa virtus affluentet adeſſet. Coram ipſis & in ipſis pet eum multa mitacula oſtendit virtus Altiſſimi evidenter: cum enim ſecunda Dominica Quadrageſimæ apud ſanctum Sixtum beatus Dominicus prædicaret, & adeſſet populi plurima multitudo, ecce dæmoniaes prædicatiooem cœpit clamando nimium impedire [dieeudo ac pluriea tepetendo:] Ribalde, ribalde *g*, tuia deceptionibus mihi quatuor, quæ mea erant, abſtuliſti. Mea etant, & mihi ea tuliſti, ſæpe replicaus: Ribalde, ribalde. F *g*

99 Cumque populus de prædicationis impedimento murmuraret, diait ei pluries ſanctus Dominicus: Obmutеſce, obmuteſce. Reſpondit dæmon pet os obſeſſæ: Nos non ejicies hinc. Noſtra eſt hæc, nec inde egrediemur. Septem ſumus, qui in eam ſic & ſic ingreſſi ſumus. Cœperuntque ſinguli modum, quo eam poſſederant, diverſis vocibus elatrare. Creſcente autem tumultu populi, elevata Vit Dei manu, fecit ſignum crucis, dieens: In nomine Jeſu Chriſti præcipio vobis, ut eaeatis, & eam ultetius non lædatis. Continuo illa horribili corporis diſtenſione commota, magnam catbonum congeriem evomuit, quam tao, ta ſanguinis abundantis ſubſecuta eſt, ut quaſi mortua videretur. Quam Vit ſanctus de eccleſia *ex energumena ejicit,*

duci

A duci præcepit ; & curam ejus agi, donec plenius ſanaretur, imponens ei nomen, Soror Amata; quæ poſtea ſana & incolumis in bonis operibus diu vixit. Factum eſt hoc miraculum octavo die poſt ingreſſum Sororum ad eccleſiam ſancti Sixti: quæ videntes eum in publica prædicatione ſtantem, & eum tanta auctoritatis poteſtate dæmonibus imperantem, ſtupentes timuerunt valde.

Ex tres mirabiles prodigioſo a febri liberat.

100 Alio tempore Pater duleiſſimus, de filiarum ſalute ſolicitus, ſecedens ad rotam, Conſtantiam rotariam interrogavit, ſi Sorores, videlicet Theodora, Thedramia & Nimpha corporaliter ſanæ eſſent. Dixitque illi Conſtantia, quod dolore febrium torquerentur, & ſoror Theodora jam acceſſione febrili cruciata jaceret. Tunc miſericors Pater, Vade, inquit, dic eis, quod ego præcipio eis, ne amplius febricitent. Abiit illa, præcipiens infirmis ex parte Patris ſancti, ne amplius febricitarent. Mox ab omni infirmitate liberatæ ſurgentes incolumes abierunt,
B videntibus aliis Sororibus, & ſtupentibus de tanto prodigio, virtute Chriſti [per venerabilem Patrem facto.] Reverſa eſt Conſtantia (exſpectabat enim Pater) nuntians, quod acciderat; qui gratias agens Deo, abiit *b*.

ANNOTATA.

a *Hræſchenius noſter Acta horum Martyrum ad diem* 3 *Maii, tomo* 2 *iſtius menſis, a pag.* 367 *illuſtravit.*

b *Is eſt F. Hugo, qui communiter* de ſancto Cbato *cognominatur, & ex Ordine Prædicatorum inter Cardinales S. R. E. ab Innocentio IV Pontifice aſciſcitur eſt. De ſcriptis ac geſtis illius fuſe agit Echardus, quem tom.* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 194 *& ſequentibus conferi.*

c *Theodericus hoc loco tacite ledicat F. Hegonem de Bilboelo, qui tunc titulo S. Sabinæ inter purpuratos S. R. E. Patres fulgebat, & anno Chriſti* 1297 *e vivis exceſſit, ut apud laudatum Echardum tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 450 *& ſequentibus videre eſt.*

d *Certa hic in numeris dicti error irrepſit, & cum ſuperiori notæ chronologicæ cumpati non poteſt, ut Echardus tomo* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 82 *oſtendit. Sed quis ſpondeat, etiam ceteram vitæ ab imperitis transcriptoribus hoc eſſe corruptum?*

e *De hac eadem Cæcilia ſuperius meminimus, & geſta ejus apud Echardum legenda aſſignavimus.*

f *Sorgius in Actis Gallicis* S. Dominici *pag.* 345 *negat, hanc eſſe eamdem Deiparæ Imaginem, quam S. Gregorius Papa circumferri juſſit, & conſequenter implicite affirmat, Theodericum in hac narratione populärem ſui temporis traditionem ſine examine ſecutum eſſe.*

g *Pro vili homine accipitur hæc contumelioſa vox, de cujus etymologia & ſignificatione plura apud Cangium in Gloſſario ad nomen* ribaldi *habentur.*

b *Liberationem hujus energumenæ, & ſubitam illarum febricitantium ſanationem apud antiquiores hagiographos non leviſſimus. Quare exiſtimamus, Sororem Cæciliam hæc & ſimilia F. Gerardo Tenuiſſe narraſſe, & hinc Theodericum illa Actis ſuis inſeruiſſe.*

EX MSS.

CAPUT IX.

Zelus Sancti, miſſi Fratrum Bononiam, Reynaldi morbus pretibus ejus ac miro Deiparæ auxilio curatus, novus Ordinis hubitus eidem ægrotanti oſtenſus, & puellis aliisque, qui ſacrum Prædicatorum veſtem ludibrio expoſuerunt.

PRædicans itaque Romæ Vir beatus, tamquam palmes in vite manens, uberes animarum fructus protulit, ut duo præclara (unum Fratrum Prædicatorum, aliud Sororum) monaſteriis plena perſonis religioſiſſimis & devotiſſimis inſtauraret: Sanctus enim erat, & cum Sancto converſantes ſancti fiebant. Sic, prona ſamper optaverat, fructificans proferit. Nec tamen dilatatio per caritatem eorum ſuffecit: diffuſa enim erat caritas Dei in corde ipſius per inhabitantem Spiritum ejus in eo, & anhelabat omnes in viſceribus Jeſu Chriſti. Hæc namque affectio puriſſima, Deoque acceptiſſimum ſancti deſiderii ſacrificium, piſſimum illud pectus occupaverat, ut animas proximorum lucrifaceret, & ſuo conjungaret Creatori.

X. *Dum Sanctus animarum ubique intentus,*

E

105 Hoc lacrymoſis orationibus a Domino expetiit, hoc devotis prædicationibus egit, hoc perfectiſſimis fecit laboribus, & glorioſis mirabilibus per eum Dominus adimplevit. Deſiderabat impendi & ſuperimpendi pro animabus proximorum Salvatoris exemplo, qui ſe ipſum pro noſtris tradidit animabus. Nil tam laborioſum, nil tam terribile, quod pro ſalute proximi refugeret. Nil tam exſtum, nil tam pretioſum, quod non caricat poſtponeret, & pro ea exponeret. Igitur pro multorum ſalute miſericorditer ſolicitus, Ordinisque ſui dilatatione vigilantes ſtudioſus miſit ab Urbe Bononiam Fratres Johannem & Bertrandum anno Domini MCCXVII * a circa principium; poſtmodum Fratrem Chriſtianum cum Converſo, qui moram contrahentes ibidem perpeſſi ſunt magnas angoſtias paupertatis.

miſſi Bononiam Fratres,

F

** al.* MCCXV.

a

XI.

103 Eodem anno Romam venit Auzelianenſis epiſcopus, & cum eo magiſter Reynaldus *b* decanus; vir per omnia laudabilis, celebris ſama, doctus ſcientia, qui etiam in jure canonico Pariſius rexerat annis quinque. Hic habito cum quodam Cardinali familiari colloquio, dixit, hoc ſuum eſſe propoſitum, ut, relictis omnibus, diſcurrendo per mundum panper Chriſtum pauperem prædicaret. Verum quoniam modo, quod mente concepera, aggredi poſſet, nondum animo ſatis occurrerat. Tunc ille, Ecce, inquit, ſicut deſiderat anima tua, novus Ordo exoritur, qui prædicationem & paupertatem voluntariam profitetur; & nunc Fundator hujus Ordinis in hac Urbe, prædicationis inſtituta officia, demorantur.

Romam venit Reynaldus, decanus Auzelianenſis,

b

104 Gaviſus ex hoc vir ſapiens ad ſe Chriſti Famulum convocavit, cujus ſanctitatis aſpectu delectatus, & benignitatis ac veritatis affatu attractus, vir prudens eatenus Ordinis ipſius delibavit ingreſſum. Mox ſancti propoſiti examinatrix

qui ibidem in morbum incidens ſanatur precibus S. Dominici,

ex visu. adversitas magistrum Reycsldum gravi correptum infirmitate dejecit, Invalescente ægritudine, natura succumbens deprimitur, & salus a medicis desperatur. Confidens autem in Dei virtute Sanctus Domioicus, sanitatem ei precibus impetrare [curavit.] Et ecce, orante Famulo Dei, magistro Reynaldo vigilanti, & vi febrium graviter æstuanti, regina cæli, Maria virgo, mater Dei cum duabus supra modum speciosis comitantibus se puellis, visibiliter apparuit, dicens ei: Pete a me, quod vis, & dabo tibi.

Et visibili assistens Deipara.

105 Deliberanti, quid peteret, una ex his, quæ cum Regina venerat, puellis, fusis, oe quid peteret; sed se & donum Dominæ suæ committeret voluntati. Qui salubri patens consilio, Regioæ se subjecit per omnia voluntati, Tunc illa manum extendens virgineam, ægrotantis colos, aores, aaret, os, manus salutari, quam secum detulerat, unctione perunait, propria verborum formulas ad singulas unctiones subioferens. Ad pedes autem Virgo inquit: Ungo pedes tuos in præparationem Æuangelii pacis; & ad renet: Stringantur renes tui cingulo castitatis. Omnem quoque Prædicetorum Ordiois habitum viro eidem Virgo mater demonstrans, ait: En hic est Ordiois habitus tui. Sic ab ægrotantis oculis cælestis illa visio, & a toto corpore omois infirmitas ablata disparuit, ot mirateotur medici, quorum judicio ejus vita fuerat desperata.

quæ eamdem iterat, se dicitur.

106 Omnia vero quæ circa magistrum Reynaldum corporaliter per Virginem gesta sunt, famulum Dei Domioicum spiritualiter non latebant, utpote cujus intercessione & meritis sunt patrata. Tertia die post hanc salubertimam unctionem, cum sederet dictus Reynaldus cum beato Dominico, affuit clementissima Mater & virgo, unctionem præcedeotem in magistro, ut promiserat, feliciter iterando. Aderat etiam tunc vir religiosus & devotus de Ordioc Hospitalis, testificans, se vidisse beatam Virginem Mariam, magistri Reynaldi corpus totum sua manu perungentem. Illa ergo salutaris unctio corpus ejus sic ab omoi cavitate concupiscentia temperaodo purgavit, quod, sicut ipse professus est, nec primus in eo motus carnis deioceps pullulavit *e*. Hæc omnia sanctus pater Dominicus adjuratus ab eodem magistro, nisi post mortem ejus, nulli umquam voluit revelare, quo defuncto, ea Fratribus patefecit *d*.

e

C

d

XII. *Ejus ostenditur habitum.*

107 Suscepit post hæc de manu sancti patris Dominici habitum sibi divinitus præmonstratum honorabilis vir, magister Reynaldus, Prædicatorum novelle conjunctus Ordini, & consortio pauperum Christi. Hic est vir gratiosus, scientia præditus, gratia præventus, virtute robustus, sanctitate conspicuus, religiositate præcipuus, castitate mundissimus, quem salutari perungens unguento Maria intacta tetigit virgo, quæ præter Filium, nullum umquam tetigit virum, & sanctificatus est ad tactum ejus. Huic ore Matris virginis designatus est habitus Prædicto, rum Ordiois. Hic est habitus speciosus, fulvus rigore pœnitentiæ, candidus vigore pudicitiæ, tunica polimita & stellaris vestis nuptialis, stola sacerdotis, indumentum honestatis clericalis, donatus, non ab angelis, sed dignatione clementi Virginis matris.

quem quidam studiis exponens divinitus pueritiæ.

108 Quanta autem devotionis pietate deferendus, quantaque veoeratinnis honestate ste colendus religiosos iste sacri hujus Ordinis habitus, hoc modo dignatus est Dominus postmodum declarare: nam magister quidam regens in artibus apud Silamantiam *e*, urbem Hispaoiæ, ubi stu-

e

diam tunc vigebat, cum in mane cujusdam Dominicæ diei venisset cum multis scholaribus ad domum Prædicatorum, ut sermonem audiret, fubito facta est inundantia magna pluviarum, ut domum egredi non valerent. Supprior igitur domus cum dictum magistrum invitans ad prandium retinere non posset, induit ei cappam unius Fratris, ne vestes ipsius a pluvis lædcrentur. Tunc in præsentia multorum scholarium & doctorum, qui erant in capitulo, dixit suprior: Protestor ego hodie, & vos omnes testes invoco, quod magister Nicolaus habitum nostrum assumpsit. Ipse vero magister ridens & deridens discessit, totaque die illa per plateas & domos scholarium discurrens, cum multo risu & cachinno detulit habitum sanctitatis; propter quod ipsa nocte, gravissima febre continua arreptus, vehementius torquebatur,

Illum assumere cogitat;

109 Unde cum ipse & medici non modicum exparuisset, tabescebat, sicut aranea, anima ejus, valdeque perterritus anxis ad Dominum preces fudit. Audivit igitur divinitus voeem manifeste dicentem sibi: Credisne tu, quod ego decreverim personas tantum Ordinis Fratrum Prædicatorum haberi in reverentia & honore; imo cognosco, quia & habitum & vestes eorum volo veoeratione & honore debito non privari: quæ quia iohonoratti, nisi pœnitendo resipueris, impunitus minime pertransibit. Hæc vox non dormientis, sed vigilantis & anxie supplicantis auribus insonuit, & contremuerunt a voce omnia iotima ejus. Vocatis ergo Fratribus, habitum, quem derisione ludendo gestaverat, reverentia multa suscepit, & cum devotione solenoiter induit, ut in eo satisfaceret, quo deliquit.

E

quo veraciter sanctus habitum

110 Beati plane, qui iis vestiri meruerunt indumentis gratiæ multiplicibus, quæ mulier fortis fuit contenuit domesticis, ut armis lucis induti honeste amboleut, ne ab Agni nuptiis excludantur. Vere felix & gloriosus Prædicatorum Ordo, omnium Ordinum præcipuus, angelico ordini similimus: laudat namque, benedicit, & prædicat; & hoc angelorum officium esse, nemo est, qui ambigat. Præterea purgat more angelici ordinis, peccatorum immunditiam, suadendo & offerendo reis pœnitentiam. Illumiost infidelium & iosipientium ignorantiam, saluta- F rem prædicans scicotism. Proficit ad patriam proficientibus, excellentiorem demonstrans viam.

ac Ordinis sanctum conservandi.

111 Hæc est hujus Ordiois ordioatissima Religio, Deoque gratissima profession, ab æterno nidinata consilio, & ex antiquis Sanctorum designata scriptis, quem Virgo mater expetiit a Filio pro salute popoli dirigendum tempore acvissimo: hunc juvat patrocinio, attollit beneficiis, decorat miraculis, assistit in tribulationibus, conservat in tentationibus, & a periculis omnibus clementer eripit & potenter. Specialis quoque caritatis indicio, singularisque gratiæ privilegio, hujus sacri Ordinis filios pretiosissimi habitu indoit vestimento, & peculiari præ aliis ornavit indumento; qui cum Regularium Canonicorum vestibus induerentur, oonc gloriosissimæ Virginis matris vestitu impretiabili iodueu alto, præ ceteris gloriantur. Quis enim umquam Sanctorum, præter Sanctum Sanctorum meruit a Regina cæli sibi collatis induviis gloriari? Custodi igitur, Frater carissime, omni diligentia hæc regalia & virginalia, quibus induevis, vestimenta; maneant candida omni tempore, ut munditia sit castitatis in corpore, lux veritatis in opere, puritas sinceritatis in corde,

AN-

A

ANNOTATA.

a *Etſi hic in hoc exemplari ſignetur annus Chriſti* MCCXVII, *tamen videtur tum altero codice legendus annus* MCCXVIII, *quandoquidem B. Jordanus & venerabilis Humbertus haec tumultum exprimunt, ut § 28 Commentarii prævii monuimus. Hinc patet, quam facile etiam in numerum annorum error irrepat.*

b *Ille etiam appellatur* Reginaldus, *de cujus thronatu ac geſtis Echardum toma 1 Bibl. Prædicat. pag.* 89 *&* 90 *conſule.*

c *Nos in commentario prævio § 28 mirabilem hanc vocationem ex Conſtantino Urbevetano retuli-mus, & ex ſimili veterum ſcriptorum narratione contra Echardum aliqua conſectaria dedaximus.*

d *Paragrapho proxime citato Commentarii prævii latricatam quamdam difficultatem hac jurameuto oppoſimus.*

e *Lege* Salmanticam, *ut patet ex Vitis Fratrum, in quibus Gerardus de Fracheto part.* 4 *editionis Duacenæ pag.* 79 *tandem hiſtoriam ſic narrare incipit*: Anno MCCLII magiſter quidam regens in artibus apud Salmanticam urbem Hiſpaniæ *&c. Tum denique confirmationis gratia poſt ſimilem hujus hiſtoriæ narrationem in fine hoc addit*: Hæc omnia ipſe Frater (*cui nimirum contigerat*) Magiſtro Ordinis plenarie ſcripſit.

B

CAPUT X.

Revelationes Sanctæ factæ de ſingulari Delpara affectu erga Ordinem Prædicatorum, & ſubitanea duarum mulierum ſanatio, precibus illius mirabiliter obtenta.

C XIII. *Apparet Sanctæ Deipara, Fratribus dormientibus benedicens,*

INtuere & imitare patrem glorioſum Dominicum, munditiæ ſpeculum, caſtitatis æmulum, virginalis innocentiæ vaſculum, per cujus puritatem Mater virgo dono Filii omnem hanc Prædicatorum Ordini influit ſanctitatem, qui cum Romæ apud ſanctam Sabinam in eccleſia Fratrum more ſolito pernoctaſſet, orando, nocti medio, cum quietem tenerent omnia, ingreſſus dormitorium, in una ejus parte conſtitit oratus elevatiſque oculis in partem alteram reſpiciens, vidit tres virgines admirandæ pulcritudinis, quarum media *præ aliis incomparabili decoris ſpecie tutilabat. Una ea iis, quæ erant altrinſecus a latere, portabat ſitulam, vas ſplendidum & ornatum; altera vero gradienti in medio Regiæ aſperſorium porrigebat. Traoſiens autem Regina cum virginibus dormitorium, ſingulos Fratres, ſuis quieſcentes in lectulis, aſpergebat, benedicenſque eos cruels ſignaculo conſignabat; uni autem ex quieſcentibus hanc gratiam aſperſionis & benedictionis penitus denegavit, ut diſcant poſteri, quam Religionis diſciplinam pudicitiæque cuſtodiam vult in nobis etiam dormientibus viſitans nos omni tempore Mater miſericordiæ invenire.

* *al.* una

113 Conſideravit itaque Pater almus, hoc intuens, Fratrem illum, ſurgenſque a boratione proceſſit Reginæ obviam uſque ad medium, ubi lampas dormitorii dependebat, & proſtratus ante pedes ejus ſuppliciter oravit dicens: Obſecto, mi *Domina, indica ſervo tuo, quæ ſis. Hoc licet diceret, tamen eam in ſpiritu cognoſcebat. Eo tempore Antiphona SALVE REGINA Romæ in Conventu Fratrum & Sororum, ſingulo tantum, flexis genibus dicebatur. Reſpondit ſervo ſuo Domina dicens: Ego ſum illa miſericordiæ Regina, quam omni ſero devotis mentibus invocatis; & cum dicitis EJA ERGO ADVOCATA NOSTRA, proſterno me coram Filio meo, deprecans eum pro conſervatione Ordinis iſtius. Tunc ſumpta fidelis Servus fiducia, Quæ ſunt, inquit, o Domina, quæ comitantur te virgines iſtæ pulcherrimæ? reſpondens illa dixit: Hæ ſunt Cecilia & Katherina. Iterum ille: Cur, mi Domina, Fratrem averſando prætetiſti? Cui dixit: Quia non habuit ſe deceter. Deinde cum Frater reliquos circuiſſet, & aſpergendo ſignaſſet, diſparuit.

EX MS. *antepto anno, qui non ſatis decenter teſtus erat, pro* 1214

114 At Vir ſacer ad locum rediit, ubi prius ſteterat ad orandum; & ecce repente facta manu Domini ſuper eum, raptus eſt in ſpiritu ante Deum, & vidit Dominum ſedentem, & Matrem ipſius, quæ ſedebat ad dextram ejus, Virginem glorioſam, amictam cappa coloris ſappyrini. Aſpiciens autem in circuitu, vidit ex omni natione ſpiritualium patrum, qui ex ſacris Religionibus Chriſto filios & filias ſpirituales genuerunt, multitudines innumeras in conſpectu Altiſſimi gloriantes; & cum nullum illic ſuorum conſpiceret filiorum, erubeſcens & compunctus ex intimis, amariſſime flere cœpit. Exterritus ergo a gloria majeſtatis Domini, ſtetit a longe, nec audebat vultui gloriæ & Virginis excellentiæ propinquare. Invuit autem ei manu Domina, ut ad ſe veniret. At ille tremens ac pavens non præſumpſit accedere, quouſque eum ſimiliter vocavit Dominus majeſtatis.

E *& in altera viſione ei oſtenditur,*

115 Acceſſit itaque homo compunctus & humilis ſpiritu & contrito corde, amariſſimis totus perfuſus lacrymis, Filii & Matris propitiis pedibus devotiſſime & humillime ſe proſtravit: ac conſolator flebilium, Dominus gloriæ dixit ei: Surge. Qui cum ſtaret coram Domino, interrogavit eum dicens. Cur ſic amatiſſime ploras? Qui ait: Quia in conſpectu gloriæ omnis Religionis homines intueor; de mei vero Ordinis filiis hic, proh dolor, nullum conſpicio. Cui Dominus: Vis videre Ordinem tuum? At ille: Hoc deſidero, Domine Deus. Tunc Filius Dei manum ſuam ſuper ſcapulam Virginis, matris ſuæ ponens, dixit ad illum: Ordinem tuum Matri meæ commiſi. Et cum adhuc pio adhæreret affectu, Ordinem ſuum videre deſiderans, Dominus iterum dixit ei: Omnino vis eum videre? Reſpondit: Hoc affecto, mi Domine. Et ecce Mater virgo, dum placuit Filio, cappam, qua decorata eerebatur, evidenter parefacieus aperuit, expandens coram lacrymoſo Dominico ſervo ſuo; eratque hoc tantæ capacitatis & immenſitatis veſtimemum, quod totam cæleſtem patriam amplexando dulcitet continebat. *quam ſingulorum curam eadem benignissima Virgo*

F

116 Sub hoc ſecuritatis tegumento, in hoc pietatis gremio vidit ille contemplator ſublimium & proſpector ſecretorum Dei Dominicus Fratrum ſui Ordinis innumeram multitudinem ſingulatis protectionis cuſtodia & brachiis amoris peculiaris complexam. Converſus eſt ergo luctus ejus in gaudium, & lamentum in jubilum, & exultavit ſpiritu, proſtratus gratias egit Dei Filio, *de Ordine Prædicatorum gerit;*

Ma-

EX MSS. Matrique ejus virgini glorioſæ. Tuoc ad ſe reverſus ad Matutioas cum campana ſignum dedit, Fratreſque cootinuo ſurrexerunt. Finitis Matutinis, convocariſque ad capitulum Fratribus, prædicavit magoum ſermonem & pulcrum, exhottans eos ad amorem Virginis mattis, quia fuerat cnnſolationis ejus oberibus ſatiatus.

unde auſus ſcilicet ad ſtudium pudicitiæ ac cultum Deiparæ incitat,

117 Puſt hæc Fratrem benedictionis gratiæ eapertem leoiter alloqoens, reperit, ipſum penitus a culpa alienom; ſed tantum didicit, quod expergefactus a tomno ſe inveoerat denodatom. O quanta nobis indicta eſt neceſſitas diſcipliox, & cuſtodia pudicitiæ, quia etiam ignorantes & nolentes, illos miſeticordes ocolos x oobis averti-mus, qui clementer aſpiciunt ſempec vias ſuas ſolicite obſervantes. Quanta a nobis veneratione coleada eſt, quama Virgo eacellentiſſima, Genitrix Chriſti digoiſſima, matec noſtra benigniſſima, cactiatis laude proſequeoda eſt, cui a Mjeſtato committimur, ſub cujus alis protegimur, cujus maou benedicimur, cujus gratiæ roie perfundimur, de cujus interveoru dilaramur, cooſervamur & ſalvamur *a*. Hæc eſt, quæ pattem B noſtrum beatiſſimum Dominicum, tamquam ſervum fidelitſſimum, Filio obtulit, cui frequentet appatuit, dulciter allocuta fuit, in eatremia morienti affoit, ipſumque cum Filio inſcala caodidiſſima ſubvectum cum angelis coronavit.

XIV. *& narrat, quomodo S. Dominicus mulierem ſolitariam magna patientia*

118 Volebat vis iſte pater noſtec piiſſimus Dominicus viſitare tribulator, & pauperes conſolari: erat quippe Romæ in tutri juxta portam Lateraoenſem quædam ſolitaria, magnæ religionis & ſanctitatis femioa, nomine Bona, veritatem ſui nominis aſſecuta. Hæc infirmitate laborabat graviſſima: aam de pectore & mamillis ejus ſcaturiebat innumerabilis vermium multitudo. Quam horreodam agritudinem eum taota patientia & gratitudine mulier hæc ſuſtinuit, ut decidentes quandoque vetmes recolligeret, & io ſuo pectore collocatet. Hane devotus Dominicus viſitabat, confeſſionem ejus audiebat, & frequenter commooicabat. Quam cum die quadam communicaſſet, verbaque ei conſolationis & ædificationis, ſedens ad ejus feneſtrulam, loqueretur, inter alia perivit ab ea, ut ſibi doluris C locum horribilis demonſtraret; quod & fecit; & erat loeus pectotis plenus vermibus. Quod cernens Vir miſericors, vehrmenti dolori compatiens, diait: Rogo te, ut pro magno muuere unum de his vermibus mibi dooes.

ab horribili modo miſerabiliter laceratum,

119 Noluit illa, niſi ſe vermem promitteter redditurum. Quod cum ſpopondiſſet, illa, Sancto inſpiciente, ablatum de ſuu pectote vermem eidem tradidit per feneſtram; qui magnus erat, nigrumque caput habebat: quem cum Pater ſanctiſſimus extenſa manu eaciperet, digitoque ſuo verteret & inſpiceret, ſubito verſus eſt io pulcbertrimum lapidem pretioſum. Quo viſo, qui cum eo erant Fratres ſtupentes, admirati ſunt valde dicentes, quod non teſtimueret ſibi gemmam. Tunc cœpit ſancta femina lacrymari, togaos, ot ſibi redderet ſuum lapidem pretioſum. Sanctus vero lapidem reſtituens ſuper feneſtram poſuit, ot promiſit; quem mox illa, Viro Del & iis, qui cum eo erant, inſpicientibus, pectori ſoo reſtituit; unde tulerat rum; qui cooſeſtim iterum mutua eſt io vermem. Tunc oratione facta ſuper ipſam, Pater ſanctus conſignans benedicenſque Dri famulam in pace dimiſit. Quo deſcendente [de turri,] eeciderunt mamillæ a pectore ejus cum vermibus, & vermes exſtincti ſunt, pectuſque conſolidatum, paulatim omoioo renovatum eſt, & omois dolor horrendæ putredinis ablatus eſt. D Tranſactis aliquot diebur, Sanctus viſitaos eam, incolumem ipſam reperit & gaudeotem; oatravitque [ipſa] Fratribos, qualiter per gratiam Dei, meriris ipſius a tam horribili motbo fuerat liberata.

& aiunt verba ſanitatem ſui petentibus ſtatim reſtituta.

120 Romæ retro eccleſiam ſanctæ Anaſtaſiæ, qoamdam tecluſam, nomine Luciam, crebro cum ad ſanctum Sixtum pergeter, beatus Dominicus viſitabat; cujus brachium unum graviſſima iofirmitas adro cotroferat, ut caroe & pelle conſumpta, totum os uſque ad cubitum, nudum penitus apparetet: quod cum ſancto Patri, eo jobeote, devota femina oſtendiſſet, ille doloti compatiens conſignavit eam cruce, & benediait, & abiit. Quæ mox per ſancti Patris merita recuperavit iotegram ſaoitatem. Adetat tunc Fratet Bertraodus, & alii quamplures hoc videntes *b*. *b*

ANNOTATA.

a *In Commentario prævio* § 29 *citea hanc ceſtaſim, ac ſingularem Deiparæ benevolentiam alIqua obſervavimus.* E

b *Quamvis hæc duo miracula ab antiquioribus biographis non memorentur, tamen hiſtio pevegrapbi* 30 *in Commentario prævio nonnulla allegavimus, quibus ea verofimilia redduntur.*

CAPUT XI.

Geſta Reynaldi aliorumque illuſtrium Prædicatorum, apparitiones, tentationes, & varia alia, quæ in Conventu Bononienſi contigerunt.

PAR. III. CAP. 1. *Reynaldus Hieroſolymis reverſus Ordinem Fratrum ingreditur Bononiæ,*

POtto venetabilis ille magiſtet Reyoaldus, fanitate utriuſque bominis pet beatam Virginem recepta, licet jam profeſſione Ordini obligatus, de conſenſu tamen patris ſancti Dominici eum epiſcopo Aureliaoenſi ad complendum deſiderium ſuum mare tranſiit, indeque reverſus, Bononiam venit anno Domini MCC. XVIII *a*, XII Kal. Januarii, hoc eſt in die beati Thomæ apoſtoli. Cœpit autem prædicationi mox totus inſiſtere; & erat ignitum eloquium ejus vehementer, ſermoque ejus, quaſi facula ardens, corda cunctarum audieotium inflammabat, ut vix eſſet tam ſaaeus, qoi ſe a calore ejus abſconderet. Tota tunc fervebae Bononia, quia novus ſurrexiſſe videbatur Elias. *a* F

ubi brevi creviſſe numerat Fratrum,

121 In diebus illis Bozoniæ multos recepit ad Ordioem, & numerus Prædicatorum cœpit eacreſcere, pluresque additi ſunt ad eos, quotum prædicationis luce velut ſtellæ per mundum plurimi radiant & effulgeot; quam lucem primordialiter præcipueque fulſuram Boooniæ, Deur ſutotorum præſciur præmoaſtravit: ereoim antequam Fratres veoirent Bononiam, mulier quædam Deo devota & cata, cootra locom, ubi futuri erant Fratres, & ouoc ſunt, frequenter flexis genibus adorabat, quam dum tamquam truam homines itsiderent, diait eis: Miſeri vus & fatoi magis. Si ſciretis, qui ibi fututi ſunt, & qualia, hic utique mecuos Deum adoraretis; nempe pet eos, qui ibi futori ſoot, illuminabitor totas muodus *b*. Itaque dum Fratres prius a-

pud

A pud eccleſiam de Vaſcarella * manerent, paulo poſt adventum Fratris Reynaldi, ad preces domini Hugolini Oſtienſis epiſcopi, qui poſt Papa factus eſt, Bononienſis epiſcopus eccleſiam ſancti Nicolai Fratribus Prædicatoribus conferens aſſignavit, cujus capellanus & ſacerdos, Rudolfus nomine, vir bonus & devotus, Prædicatorum Fratrum Ordinem eſt ingreſſus.

* ita Manſcarella

121 Felicem illum locum Bononiæ, Patris noſtri domicilium, Deus noſter angelorum concentibus, ſupernis luminaribus, cæleſtibuſque ſplendoribus ante introitum Fratrum prophetice decoravit. Ad hoc aſylum reorum domumque refugii quidam clericus, ſufficienter quidem inſtructus, ſeculi tamen vanitatibus admodum ſeductus, monitus a Deo, ſalvandus confugit: vidit enim in viſione, in campo tempeſtate valida ſe circumdatum occupari. Fugiens ergo ad domum quamdam, elanſamque reperiens pulſat, petit recipi. Cui hoſpita ait: Ego juſtitia hic habito, & hæc domus mea eſt; & quia tu juſtus non es, non intrabis in eam. Dolens illa aliam, quam vidit, pulſat domum, petens recipi. Cui hoſpita, Ego ſum, inquit, veritas; [nec ego ta recipio, quia veritas] non liberat eum, qui eam non amat. Terriam irem videos manſionem, & ibi petit recipi. Quæ autem de intus erat, dixit: Pax ſum ego, & non eſt pax impiis, ſed tantum hominibus bonæ voluntatis. Attamen quia cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, utile conſilium tibi do. Ultra me habitat ſoror mea miſericordia, quæ ſemper miſeris auxiliatur: ad hanc accede, & mandata ejus comple.

21. & Conversus ille vanitatis ſuæ

B

124 Cumque pergeret, divina miſericordia ſibi occurrens dixit: Si ab imminente tempeſtate ſalvari deſideras, vade ad ſanctum Nicolaum, ubi Fratres Prædicatores habitant, & invenira ibi ſtabulum pœnitentiæ, pabulum doctrinæ, aſioum ſimplicitatis cum bova diſcretionis, Marism illuminantem, Joſeph perficientem, & Jeſum te ſalvantem. Evigilans ille & hæc ruminans, conſilium miſericordiæ ſequitur. Ad Fratres vadens, miſericordiam ab ipſis devotiſſime petiit & impetravit *c*. Erat tunc in Fratribus fervor caritatis magnus ad omne opus virtutis, ſuavitas eximiæ devotionis, vigilantia continuæ orationis, obſervantia ſtrictiſſima Religionis, ardens animarum zelus in prædicationibus & confeſſionibus aſſiduis, puleritudo converſationis in exemplis & moribus ſanctis, rigor ſtrenuiſſimus in vitiis coercendis, tunecque levem transgreſſionem nequaquam levis ultio ſequebatur.

& mira Clerici viſione commendatur.

c

C

125 Cooverſus quidam tunc deprehenſus eſt vilem panem præter ſpecialem licentiam accepiſſe: quem magnus pater Raynaldus aeriter in capitulo caſtigavit, panemque in claustro coram Fratribus coneremavit. Verum eum miſer ille murmurans, neque culpam recognoſcens, ſe nollet ad pœniteatiam humiliſte, præcepit vir Dei Fratribus, ut ipſum violenter ad diſciplinam pararent. Tuna ipſe, erectis in cælum oculis, cum lacrymis ait: Domine Jeſu Chriſte, qui famulo tuo Benedicto dediſti virtutem, ut a eurde monachi ſui per diſciplinam expelleret dæmonem, da quæſo, ut hujus vittute diſciplinæ ab hujus Fratris anima tentatio diaboli expellatur. Caſtigavit antem illam iam acriter verberans, ut Fratres ad fletum moverentur. Nec fruſtra: ille aoim compunctus eum lacrymis ait: Gratias tibi ago, pater, quia vere a me diabolum expuliſti. Maoifeſto ſanſi ſerpentem da tenibus meis eaiviſſe. Qui converſus poſtmodum proficiens, Frater bonus & humilis eſt effectus.

Dum Fratres Bononiæ vacabilis erant

Ex MS

126 Alius quoque Frater eum apoſtatando domum vellet egredi, deprehenſus, coram magno patre Reynaldo Bononiæ ad Capitulum adductus eſt; qui culpam confitans coram ipſo, ſe ad diſciplinam humiliavit. Tunc vir Dei ad Fratrem converſus, caſtigans eum graviter, dicebat: Exi dæmoo. Ad Fratres ſe vertens, Orate, ait, Fratres; per oratiooem & caſtigstionem volens expellere dæmonem. Cumque dictius id ageret, [exclamavit ille dicens:] Audi me, pater. At ille: Quid, fili, vis? Tuoc Frater: Vere diabolus receſſit; & ego tibi ſtabilitatem promitto. Et gaviſi ſunt Fratres; ille [versu] semanſit io Ordine confirmatus *d*.

a dæmone vexabatur

d

127 Cum adhuc eſſet Ordo qnaſi puſillus grex, orta in Conventu Bononienſi tentatioois quædam commotio, ut aliqui ſpiritu diffidentiæ deetpti, conferient ad invicam, ad quos Ordines ſe transferrent, eo quod covrilla plantatio hujus Ordinis infirmiter poſita videretus. Unde etiam duo ex ipſis litteras legati, qui tunc erat, ſuper hujuſmodi impetrarunt: quas cum magnus Reynaldus inter Fratres recitaſſet, factus eſt ingens loctus, & commotio ſuccreſcere cœpit. Tunc vir Dei Reynaldus, erectis in cælum oculis, eurdeque ad Deum loquente, Frater Clarus, vir bonus magnæ auctoritatis, utpote qui io artibus & jure Canonico rexerat, inſuper prritus jure civili, exorſus eſt conſolari Fratres, & multis rationibus confortare.

21. & quidam Ordinem deſerere cogitarent,

E

128 Vix ſermonem compleverat; & ecce magiſter Rolandus, qui tunc regebat Bononiæ, cujus erat fama eelebris, ſpiritu Dei ſuccenſus, de mundo fugiens, ſolus venit ad Fratres: & quia ſpiritu ebrius erat, oulla locutione præmiſſa, recipi ad Ordinem ſimpliciter poſtulabat. Magnus vero Reynaldus præ nimio gaudio veſtes alias non eaſpectans, exuto ſuo caputio, mox induit ipſum. Tunc pulſata campana, & Fratribus eansantibus VENI CREATOR, fit curſus virorum, mulierum, & ſcholarium, totiuſque commotio civitatis. Vix antem cantare poterani Fratres præ ubertate gaudii, & abuodantia lacrymarum. Tunc revocata priſtina devotio, & omnis error & tentatio conquievit; illique duo Fratres profilientes in medium, mala ſe egiſſe confeſſi ſunt, & renuntiantes litteris, ſtabilitetem promiſerunt.

alii viri,

129 Sequenti nocte apparuit Fratri Rodolfo jam prædicto Chriſtus Dominus, & a dexteris ejus Virgo mater, & a læva beatus Nicolaus, qui manum ſupponens capiti ejus dixit: Ne timeas, Fratet, quia omnia proſpera evanient tibi, & Ordini tno, Domioa noſtra curam habente pro vobis. Moxque vidit in aqua, quæ tranſit juxta civirstem, oavem plenam multitodine Fratrum; & ait illi beatus Nicolaus: Videſne hos Fratres? Ne timeas ergo, quia tot ſunt, quod totum muodum implebuot *e*. Conſolatus eſt ergo Frater, quia de commotione prædicta admodum fuerat contutbatus. Delectat valde horum illuſtrium memoria virorum, ſicut muſica in convivio vioi, & ſicut odot ſuavium unguentorum. Quantus Frater Reyoaldus fuerit, ex præſetiptis jam patuit, & ex ſequentibus patebit.

virtute & ſcientia clari,

F

e

130 Frater Clarus *f* ſecundum nomen ſuum, bonitate & ſanctitate vitæ conſtans & inſignis extiterit, ſcientia præditus elatuit, utpote qui in artibus & in jure Canonico rexerat, ac in jure civili inſtructus fuit; nec minus auctoritate te-

eundem Ordinem amplificantem.

f

ex mss. ſpleodnit, qui Prior provincialis Romanæ pro-
g viaciæ, domini quoque Papæ pœnitentiarius & capellanus fuit. At Frater Rolandus Cremonenſis *g*, qui regebat Bononiæ, ex conſideratione vanitatis deliciarum & gloriæ, quibus affluebat, compunctus, ad Ordinem veniens, primus inter Fratres Pariſius in Theologia legit, & multis annis Domino in ſanctitate ſervivit, fama, ſcientia, & vita præclarus. Frater quoque Monet-
b ta *b*, qui tunc in actibus legens, in tota Lombardia famoſiſſimus habebatur, in prædicatione magni pattis Reynaldi violenter compunctus, multos, adhuc ſeculares exiſtens, ad Ordinem adduxit. Indutus vero veſtibus Ordinis, qualis in omni ſanctitate exſtiterit, quantum in verbo, & doctrina, & hæreſum confutatione profecerit, non poteſt ſcripto facilius explicari. Hi ſunt viri glorioſi, Patres noſtri & Fratres, quos magnus pater Reynaldus per verbum Evangelii Bononiæ Domino cum multis aliis acquiſivit.

ANNOTATA.

a *Hinc confirmantur ea, quæ* § 28 *diximus de*
B *tempore, quo F. Reginaldus Hieroſolymitanum iter conficere, & in Italiam reverti potuit.*

b *Initio paragraphi* 28 *ſimilem prædictionem aliis exemplis confirmavimus, quando de eventu monaſterii Bononienſis egimus.*

c *Theodericus hoc viſionem excerpſit ex Vitis Fratrum, in quibus part.* 2 *cap.* 3 *ſimilis narratio confirmatur ſequenti teſtimonio:* Hoc magiſter Alexander, vir bonus & in verba & honeſtus, ſuper illo verſu MISERICORDIA ET VERITAS &c. in ſcholis dicit, & in ſuis Poſtillis notavit. Hic fuit multo tempore doctor in theologia, poſt factus eſt epiſcopus in Anglia, unde fuerat oriundus.

d *Hæc duo ſeorſim diſciplinæ exempla eodem fere modo in Vitis Fratrum part.* 4 *cap.* 2 *referuntur.*

e *Hæc hiſtoria etiam ex Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 4 *deſumpta eſt.*

f *Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 92 *& ſequente, geſta & ſcripta hujus F. Clari recenſet.*

g *Laudatus Echardus tomo proxime citato pag.* 125 *& ſequentibus, de eodem F. Rolando Cremonenſi fuſius diſſerit.*

C h *De hoc F. Moneta etiam conſuli poteſt Echardus, qui tomo* 2 *Operis laudati pag.* 122 *& ſeq. geſta illius ex Vitis Fratrum aliiſque ſcriptoribus enumerat.*

CAPUT XII.

Mira cibi & potus multiplicatio, prophetia, aliaque Sancti miracula Romæ patrata.

Cum Roma Fratres magna cibi & potus inopia laborarent.

132. RExinuit me ſcribentem dulcis & odoriſera recordatio filiorum, & ſuſpendit interim animum a magnifica & melliflua paternorum reminiſcentia meritorum. Verum reflecto mentis oculum ad ſadicem dulciſſimam, de qua omnis hæc ſuavitas pullulavit: interea enim, dum hæc per venerabilem patrem Reynaldum Bononiæ agerentur, omnipotens Deus per merita ſancti patris Dominici dignatus eſt per diverſa loca mirabilia operari; nam cum Romæ apud ſanctum Sixtum cum ipſo Fratres, numero centum, con- D
gregati ſub evangelica viverent paupertate, din quadam miſſi ſunt ab eo duo Fratres, Johannes de Calabria & Albertus Romanus, ut peterent eleemoſynam: qui eum a mane uſque ad tertiam petendo laborraſſent, nullam prorſus eleemoſynam acceperunt. Et cum rediret, occurrit eis quædam mulier Ordini devota, dans eis unum panem dicens: Nolo, quod omnino vacui redeatis: quo accepto, ecce vir quidam candidus & pulcher comitatus eos, rogavit omnes, ut eleemoſynam ſibi darent. At illi excuſabant ſe, dicentes, non poſſe ſibi dare, cum pro ſe etiam non haberent. Cumque ille inſtantius peteret, dederunt ei panem pro amore Dei. Tunc is, qui panem acceperat, mox evanuit ab oculis eorum.

133. Redeuntibus illis venit obviam pius Pa- *S. Dominici fiducia in Deo collocata.*
tet, qui ſancto Spiritu revelante, jam omnia cognoverat, quæ illis acciderant, & hilari vultu dixit ad eos: Filii, jam nihil habetis? Et narravernnt, quæ acciderant, & de paupere, cui dederant panem. Ille dixit eis: Angelus Dei fuit; Dominus vero pavit ſervos ſuos. Eamus ad orandum; intranſque eccleſiam, poſt modicum egreſſus, dixit, ut Fratres ad prandium convenirent. Dicunt quidam ex ipſis: Ut quid convenimus, cum non habeamus, quod ponamus ante illos? Ipſe vero ſciens, quid facturus eſſet Dominus, dixit: Dominus paſcet ſervos ſuos. Cumque ut puſillæ fidei adhuc dubitando tardarent, vocavit Fratrem Rogerum cellerarium, mandans, ut Fratres congregaret ad prandium, quod Dominus proviſeret eis. E

133. Tandem coopertis menſis & ſcyphis ap- *& edimus panum*
poſitis, facto ſigno, ingreſſi ſunt Fratres refectorium, & benedixit ſanctus Pater menſas. Reſidentibus cunctis, legit ad menſam Frater Henricus Romanus. Sanctus autem Dominicus junctis manibus cœpit orare ſuper menſam; & ecce, ut promiſerat, affuit providentia divina, ut paſceret ſervos ſuos: nam duo juvenes pulcherrimi in medio apparuere refectorii, miſſi cum duobus aliis pallis *, videlicet candidiſſimis pa- * *ut miſſa a Deo cum duobus pallis*
nibus plenis, a tergo & ante; incipientes autem ab inferioribus, unus ad dexteram & alter ad ſiniſtram, ſingulis Fratribus panem integrum obtulerunt. Venientes ad ſanctum Dominicum, ſibi, ſicut ceteris, panem integrum apponunt, & inclinantes capita amplius non comparuerunt. F

134. Tunc ſanctus Dominicus dixit: Come- *ac vinum impetrat.*
dite, Fratres, comedite panem, quem Dominus miſit nobis. Deinde ſervitoribus menſæ, Vinum, inquit, Fratribus miniſtrate; qui eum dicerent: Pater ſancte, non habemus; ipſe plenus Spiritu ſancto dixit: Ite ad vegetem, & devinn, quod Dominus ibi miſit, propinate. Euntes ergo, ut ſibi fuerat imperatum, invenerunt vegetem optimo vino plenam uſque ad ſummum, & hauſtientes tuletunt Fratribus propinantes; quibus ſanctus Pater ait: Bibite, Fratres, de vino, quod Dominus dedit vobis. Comederunt itaque & biberunt, quantum voluerunt, die illo & ſequenti; tertia vero die, poſtquam comederant, omnia fragmenta, quæ ſuperaverant, juſſit ſanctus Dominicus dari pauperibus, noluitque, quod de iis aliquid temaneret. Poſt hæc fideliſſimus Pater cohortans filios ſpem ſuam in Domino ponere, nec in ulla neceſſitate deſperare, ſermonem eis pulcherrimum prædicavit.

135. Alis quoque vice in eadem domo pro- *Sanctus alia vice panem multiplicat,*
curator Fratrum ad Patrem ſanctum accedens, deſe

A defectum panis nuntiavit, qui exultans ſpiritu benedixit Deum, eique modicum, quod habebatur, panis, ſupermenſam per partes dividi mandavit. Erant tunc temporis in Conventu Fratres numero circiter quadraginta, qui, facto ſigno, ingreſſi refectorium, cum poſt benedictionem unuſquiſque buccellam coram ſe poſitam eum gaudio frangeret, ecce duo juvenes babitus formæque ſimilis intraverunt, palliorum ſinus a collo dependentes plenos panibus deferentes: quos cum coram Patre ſancto ſilentur obtuliſſent, ſubito diſceſſerunt, nec eorum notitia potuit inveniri. Tunc Vir ſanctus manum circumquaque protendens, Modo, inquit, Fratres comedite. O veneranda benignitas Dei, quæ talem timentibus ſe præparavit eſcam dulcem *a*!

a

V. *Fratribus futura prædixit,*

136 In ordem domo Pater ſanctus, facto ſuper ſe Spiritu, Fratribus ad Capitulum convocatis, palam omnibus nuntiavit, duos ex ipſis in corpora, & duos in ſpiritu morituros. Nec mora; verbum comitatur effectus: Frater enim Gregorius, vir pulcherrimus & admodum gratioſus, primo; tertia vero die poſt Frater Albertus, quam idem Pater pro eleemoſynis miſerat, qui etiam angelo dedit panam, ſumptis devote Sacramentis, in Domino mortui ſunt. Alii vero duo diſcedentes ab Ordine, perierunt *b*.

B

b

F. Jacobum morti proximum morbo liberat,

137 Fratar Jacobus quadam gravi infirmitate quodam tempore præventus, morboque ſovaleſcante quotidie, jam ad extremum vitæ, naturæ prorſus ſuccumbente, devenerat. Cumque Fratres, Unctionis officio jam præmiſſo, circa eum, ut egredientem ſpiritum orando protegaſant, convenirent, [triſtaſque eſſent] non modicum de ſubtractione Fratris, ſibi tunc temporis tam neceſſarii, pro eo quod tam notum in urbe Fratrem alium non haberent. Benignus Pater filiorum admodum deſolationi commotus, ſeeluſis omnibus, clauſoque oſtio ſuper eum orationi ſuſa, egredientem ſpiritum potanter retinuit, Fratribuſque vocatis, raparatum Fratrem ipſis per manum reſtituit, ſuoque officio factum incolumem reſignavit. Hæc da ſe facta prædictus Frater Jacobus publicavit, quo etiam procuratore axiſtente, contigit miraculum de multiplicatis panibus, antea mamoratum *c*.

C

c

De alterum perſecutoris ſanguinarium mirabiliter ſubdueis.

138 Recepit ſervus Chriſti Dominicus quemdam juvenem pulcherrimum, Heiricum nomine, nobilem quidam gerere, ſed moribus nobiliorem, civem Romanum. Indignantes ſupra hoc propinqui ejus, ipſum extrabere de Ordine nitabantur. Quo cognito, prudens Pater, datis ſociis, ipſum ad Conventum alium deſtinavit: qui cum jam fluvium juxta viam Numentanam tranſiſſet; ecce propinqui, ut raperent fugientem, jam ex alia parte fluminis aderant. Tunc novitius Deo ſe & ſancti Dominici meritis commendavit, ut eum de illorum manibus eripere dignaretur. Et ecce nutu Dei in tantum aucrevit aqua, ut eum perſecutores in aquis tranſvadare nullatenus potuiſſent: quo viſo, ſtupefacti raverſi ſunt, relinquentes juvenem in Ordine confirmatum. Videntes autem Fratres, illos rediſſe ſtupefactos, complacuit eis, ut redirent. Cumque ad præfatum fluvium veniſſent, ut redirent, aqua in locum ſuum reverſa eſt, libetum tranſeuntibus præbens itar.

VI. *Quando alio vice eorum Fratribus*

139 Venit die quadam tardius ad Sorores pater ſanctiſſimus Dominicus, & convocatis omnibus ad feneſtram, præſentibus Fratribus, dixit: Filiæ meæ, ego veneo de piſcatione, & Dominus dedit mihi magnum piſcem. Dicebat hoc de Fratre Gaudione, qui fuit filius unicus domini Alexandri, magnifici viri urbis Romæ, quem ad Ordinem receperat. Facta collatione, multam eis conſolationem exhibuit. Quibus finitis, dixit: Bonum eſt, filiæ meæ, ut modicum guſtemus potum. Ad juſſum ergo ejus per Fratrem Rogerum cellerarium allatus eſt ſcyphus vino plenus uſque ad ſummum. Deinde benedixit, & primo ipſe bibit, & poſtea ceteri Fratres, qui præſentes erant numero trigintа: qui omnes poſt, quam biberunt, quantum voluerunt, non aſt immiuurum vinum; ſed ſcyphus in ſua plenitudine parmanſit. EX MS.

140 Tunc vocans Sanctus Sororem Nubiam, dixit ei: Vade ad tornum, id eſt, rotam, tolle ſcyphum, da potum Sororibus univerſis. Abiit illa eum ſocia afferens ſcyphum plenum uſque ad ſummum; & cum ita eſſet plenus, nec una quidem gutta ex eo effuſa eſt, ſicet per multas manus & locorum ſpatia tranſferretur. Biberunt igitur primo Prioriſſa, omneſque aliæ Sorores, dicente eis frequenter Patre benigno, Bibite ſatis, filiæ meæ. Erant tunc Sororas centum quatuor. Cumqun Fratres & Sorores omnes da illo poculo aaritatis biberent, plenus tamen ac ſine diminutione ſcyhus permanſit. *& Sororibus vinum multiplicavit,*

E

141 His itaque geſtis, dixit Pater ſanctus: Dominus vult, quod vadam ad ſanctam Sabinam conſolari filios meos. Prioriſſa autem & filii eitabantur eum detinere dicentes: Pater, hora præterlit; jam prope mediam noctam eſt. Non expedit, ut hinc modo ranedatis. Ille autem non acquievit eis, dicens: Quia Dominus omnino vult, ut proficiſcar, & ipſe mittet angelum ſuum nobiſcum. Aſſumens igitur Fratrem Taueradum, Priorem Fratrum, & Fratrem Odonem, Priorem Sororum, cœpit proficiſci. Cumque egredarantur, ecce juvenis pulcherrimus adſtitit ante portam, tenens in manu baculum, tamquam paratus ad iter, cœpitque præcedere eos in via. *uadit ad ecclesiam S. Sabinæ redeunt,*

142 Tunc Pater ſanctus Fratres ſocios ordinavit inter ſe & illum, & ipſe loco tertio ſequebatur. Veniantes aremad portam Fraxeum, invanerunt eam diligenter ſeris firmatam. Tunc juvenis, qui dua viæ fuerat, ad unam partem portæ ſe traxit, quæ ſtatim aperta eſt eis: & primo quidem ingreſſus eſt ipſe; deinde Fratres; & poſt eos pater Dominicus introivit, egreſſoque juvene, qui eos introduxerat, inventa eſt clauſa janua, ſicut prius. Tunc Frater Taucredus interrogavit beatum Dominicum, dicens: Pater ſancta, quis fuit iſte juvenis, qui venit nobiſcum? Reſpondit: Filii, angelus fuit ſanctus, quem ad noſtri auſtodiam Dominus deſtinavit. Videntes itaque in choro ad Matutinas Fratrem Paxeam ſanctum & ſocios ſuos, mirabantur, quomodo clauſis januis introiſſent. *mirabiliter ab angelo in illud introducitur,*

F

Novitium ab Ordine diſcedere prohibet,

143 Erat tunc quidam juvenis novitius in Conventu, civis Romanus, nomine Jacobus, qui vehementi tentatione victus, deliberavit omnino, cum eccleſia aperirentur januæ, ab Ordine diſcedere. Quod Pater almus divina revelatione præneſcens, in ſpiritu lenitatis dulcitas monuit, ne ſe a tam ſancto conſortio ſegregaret. At ille deprecanti & ſupplicanti non acquieſcens, ſurgens abſtraxit ſibi habitum, dicens, ſe deliberaſſe receſſurum. Vir autem mitiſſimus violentæ tentationi compatians, Exſpecta, inquit, modicum, fili mi, & poſt facies, quod volueris.

144 Tunc proſtravit ſe in oratione Pater pius, ſupplicans Domino pro filio perituro. Mox quantum valuerit juſti deprecatio, apparuit, & quam *Oratione facile vota-*

facile

EX MSS. facile potuerit, quod voluit, obtinere. Necdum orationem finierat, & ille lacrymarum imbre perfusus, ad pedes Sancti provolutus, habitum, quem rejecerat, sibi reddi petiit, pollicens, se semper in Ordine Domino serviturum: quem benignus Pater dulciter alloquens, habitum seinduit, ad perseverantiam exhortans: qui meritis sui Intercessoris adjutus, postmodum in Ordine laudabiliter temporibus multis vixit. Mane regressi eum Fratres, quæ acciderant, omnis Sororibus recitarent, ea Pater verax sic esse simpliciter recognovit, & dixit: Filiæ meæ, inimicus Dei rapere voluit ovem dominicam; sed
d Dominus liberavit ipsam de manibus ejus *d*.

ANNOTATA.

a *In Commentario prævio § 27 duo illa miracula paulo callius allati ex antiquiore tesse retulimus, & ibidem notas Echardi circa hanc rem*
B *exhibuimus.*

b *Constantinus Urbevetanus apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 33, Humbertus in Actis Sancti cap. 47, & Vincentius Bellovacensis lib. 30 Speculi historialis cap. 77 eamdem prophetiam narrant.*

c *Paragrapho 27 Commentarii prævii hanc mirabilem fanaticorum transcripsimus ex laudato Constantino Urbevetano, qui illud exceperat ex ore ipsius F. Jacobi, cui id acciderat.*

d *Nescio, unde Theodoricus servarit illa miracula, quæ post fanaticum F. Jacobi narrat. Tamen suspicor hæc & aliquot sequentia ex relatione Sororis Cæciliæ prodire, ut ad caput sequens observabimus,*

CAPUT XIII.

Dæmon a sancto castigatus, vinum cursus multiplicatum, mira linguæ ignota intelligentia, aliaque prodigia.

C VII. *Sanctus dæmonem sub specie lacertæ, * al. eratque*

INgressus Vir sanctus cum pluribus Fratribus claustrum Sororum, ibidem prædicabat constanter de fallaciis inimici. Et ecce assurt sathan in specie lacertæ nimis horribilis & deformis, habens duo capita, eratque* magna valde. Discurrens autem juxta ripam, ubi sedebant, caudam & unum de capitibus citissime elevabat & deponebat, impetum faciens in Sorores, acsi ipsas aggredi niteretur. Pater vero sanctus agnoscens, quis esset, accensus contra eum zelo Dei, terribili aspectu agitans caput dixit: Inimice, inimice; & conversus ad Sorores, ait: Nolite timere, quia vobis nocere non potest. Cumque præ nimio terrore jam aliquæ fatrenissent, ut fugerent, dixit illi: Præcipio tibi, humani generis inimice, ut statim te projicias in hanc aquam. Et mox, cunctis videntibus, immersit se aquæ, & nusquam comparuit.

& alias sub forma passeris,

146 Tempore quodam rediens de Hispanie Pater sanctus, detulit Sororibus cochlearia cypressina, unum pro qualibet Sorore. Et cum ad senestram sedens cum pluribus Fratribus, prædiceret Sororibus, inimicus humani generis in similitudine passeris prope terram, ut manu capi posset, super Sorores volitans in aere, prædictionem impedivit. Quod videns Sanctus, Sorori D
Maximillæ dixit: Surge & apprehende, & adduc eum ad me. Quæ surgens, sine difficultate apprehendit eum, & per senestram tradidit Viro sancto. At ille cœpit eum festine depeunare dicens: Inimice, inimice. Cui cum, subrideuribus omnibus, lamentabiliter garrienti pennas omnes abstuliisset, projecit eum dicens: Vade inimice generis humani; modo vole, si potes. Steepitum quidem magnum facies, sed damnum inferre non poteris. Itaque per senestram ingressus, ascendit ed vas æreum, quod cum altare beatæ Virginis in catenulis dependebat, in quo erat lampas ecceusa plena oleo, & magno impetu catenas concutiens, ipsum everit; lampas vero de vase egressa est, nec lasa, nec exstincta, & in aere versa stetit, os habens inferius, & fundum superius. Levantes ad strepitum capita Sorores, viderunt lampadem inuere sine sustentaculo mirabiliter persistentem, quæ nec exstincta est, nec una quidem gutta de eu olei effusa: sed [nec] sursur, quod in pelvi erat sub lampade ob custodiam, dispersum est; sed omnia illæsa permanserunt & integra, velut nie prophetico prædiceret Pater sanctus. Quod videns, ipse E
cum Fratribus gratias egit Deo. Passer autem ille instabilis ulterius non est visus, præcepitque Vis Dei lampadem restitui loco sun.

ac simia apprehensum castigat,

147 Accidit ibidem cum Vir Dei in oratione usque ad noctis mediom vigilasset, ut egressus de ecclesia, ad lumen candelæ in capite dormitorii sedens scriberet. Et ecce dæmon in specie simiæ apparens, cœpit gestus illusosios cum torsinue vultus coram ipso deambulans exercere. Tunc Sanctus ei manu innuit, ut fixus staret, daus ei candelam, ut ante se teneret, neeensam; qui tenens nihilominus gestus cum irrisione vultus faeiebat. Interee finitur candela, cœpitque eidere digitus simiæ, & quasi præ dolore torquendo se lamentari, cum tamen gehennæ iguibus erdens, flammem non timeat corporalem. Sanctus autem ei, ut staret adhuc, innuit. Quid plura? Tam diu stans permansit, donec digitus indicialis usque ad juncturam manus, totus crematus est, & magis ac magis se torquendo lugebat. Sic in fide fortis Homo Dei voleuri sibi illudere illudens, ferula, quam semper secum portabat, peteussit F
eum fortiter diceus: Recede nequam; insonnitque percussio, acsi percussisset utrem siccum plenum vento. Tunc in parietem proximum se projiciens nusquam comparuit, fœtoremque post se relinquens, quis fuerit, patefecit. Vere meritu inter angelicas potestates coronandus est, qui tem potenter diabolicas confundit & reprimit pravitates.

ac Sororem Cæciliæ testatur.

148 Hæc & multe alia præclare virtutum exempla & miraculorum prodigia per gloriosum confessorem suum Dominicum virtus Altissimi operati digneta est in urbe Romana tempore Honorii Papæ, qui Prædicatorum Ordinem confirmavit, & eumdem Patrem benigun prosequebatur favore, & omni dignum reputevit honore. Soror Cæcilia, decem & septem annorum puella, prima de Sancti patris Dominici manu habitum Ordinis accepit; quæ Bononiam translata ad instauraudum cœnobium sanctæ Agnetis, ibidem adhuc vivit *a* in senectute bona, & conversetione sanctitatis summa. Hæc ee, quæ memoreta sunt, oculis suis perspexit, & autibus audivit, & fideliter enarravit *b*. *a* *b*

149 Cum in Hispania duos instauraffet Conventus, non quæ sua, sed quæ Jesu Christi sunt, VIII.

quæ-

EX MSS.

Vinum vinum multiplicatum,

A quatuor, ad tertas alias properavit: qui cum in partibus Tholosanis eum multis Fratribus iter ageret, accidit die quadam, quia pauperes Christi erant, ut ad prandium non nisi unum vini scyphum, quo reficerentur, haberent. Quidam autem ex illis Fratribus in statu seculi multum fuerant delicati; quorum defectui pius Pater compatiens, jussit id modicum vini, quod habebant, in vase magno recipi, & aquam in abundantia superfusam Fratribus propinari. Erant autem Fratres numero octo, qui biberunt ad sufficientiam aquam vinum factam valde bonum, Domino gratias referentes. Superabundavit autem vinum, quod desuper donum Christi fuerat ministratum *c*.

c

Germanica lingua ignotus

B 150 De Tholosa quoque vadens Parisius Pater sanctus, cum ad Rupem Amatoriam venisset, ibidem in ecclesia beatæ Mariæ devotus vigilans pernoctavit, habens comitem itineris, societatis & devotionis Fratrem Bertrandum, virum sanctum, qui fuit Provinciæ primus Prior. In crastino procedantes habuerunt in via obvios quosdam Theutonicos peregrinos, qui audientes Virum Dei eum socio psalmos & lectiones orando frequentare, adhæserunt eis devote. Venientes autem ad villam, invitaverunt Sanctos, & nos more consueto daphilitec procuraverunt: siquas fecerunt per quatuor dies continuos.

mirabiliter per quatuor dies Germanica loquuntur,

151 Quarta die ingemiscens beatus Dominicus socio suo dixit. Frater Bertrande, vere læsam habeo conscientiam, quod istorum peregrinorum carnalia metimus, cum eis spiritualia non seminamus. Si placet, flenia genibus oremus Dominum, ut linguæ autem nobis det intelligentiam pacitec & loquelam, ut eis dominum Jesum annuntiare possimus. Qui cum orassent, stupentibus illis, inrelligibiliter idioma Theutonicum sunt locuti, per sliosque dies quatuor ambulantes & loquentes cum eis de domino Jesu, tandem Aurelianis venerunt. Dimiserunt autem eos Theutonici in strata Pictiensi, eorum se orationibus humiliter commendantes *d*.

d

quod miraculum fiere imperat sibi suo Bertrando,

152 Alters die dixit humilis Patec Fratri: Ecce, Frater, ingredimur Parisius, & si feierint Fratres miracolum, quod Dominicus dedit nobis, credent nos sanctos, cum simus peccantes; & si ad seculares pervenerit, multæ patebimus vanitati. Per obedientiam igitur tibi præcipio, ne ante mortem meam alicui hominum ista dicas. Sic res latuit, donec post mortem ipsius Fratec Bertrandus devotis Fratribus indicavit. Hic Fratec

C Bertrandus vir sanctus, primus Petroc provincialis Provinciæ Missam pro peccatis seu quotidie celebravit; a quo Fratec Benedictus vir prudens quæsivit, cur tam pro defunctis, & pro peccatis frequenter celebraret. Respondit ei: Quia defuncti salutem æternam certam habent; nos autem adhuc in periculo fluctuamus.

qui Bertram ut compatientem ac visione sepius pro defunctis orare dicit,

153 Cui Fratec ait: Duo pauperes mendici, unus sana habens membra, altec liscareus, æqualiter egent; quem horum potissime juvabitis? Dicit ei pater: Eum, qui minus se juvare potest. Hi sunt, air Frarar, defuncti non habentes os ad confitendum, manus ad operandum, solis nostra adjutoria præstolantes; vivi autem peccatores iis omnibus poteruar su juvare. Cum autem ore sic acquiescerer patac, sequenti nocte appareas ei terribilis defunctus, & eum cumulo ligneo eum gravitec compressit, & plus quam decies illa nocte eum excirans terruit & vexavit. Unde in aurora Frarrem Benedictum adsocans, ad altare eum lacrymis devote accedens, exrunc

e pro defunctis sæpius celebravit *e*. Hic est Frater Bertrandus, pater reverendot & sanctus, cui bearus Dominicus interdixit, ne colpas propriis, sed aliorum defleret: considerarat enim, quod se pro peresis suis nimium affligebat: tantæque virtutis erant verba Patris sancti in corde Fratris, quod extunc pro se plotate non potrrat etiam volens, cum pro peccatis aliorum plangeret abundanter *f*.

f

Sanctus aliorum vitium ignoti idiomatis intelligit,

154 Alio item tempore itec agens Pater sanctus obvium quemdam habuit, hominem Dei sanctum; contristatus est autem, quod eum alloqui non potetur, eo quod linguæ illius & idiomatis intelligentiam non haberet. Tunc consolationis caelestis, statarumque ædificationis flagrans desiderio servus Dei Dominicus, ad Dominum se in oratione convertit, postulans, ut sibi concederet persivi colloquin ejus, qui sibi occurrerat, viri Dei. Et ecce datum est utrique pec Spiritum Dei, ur variis linguis alterutrum loquerentur; sicque per dies tres, quibus simul gradiebantur, spiritualibus sermonibus & divinis

E colloquiis affecti, tandem consolati in Domino, valedicerares ab invicem discesserunt *g*.

g

ac ignis crucis se faciemque ab imbre intactum servat.

155 Cum iter ageret tempore quodam Vir Dei pec viam cum Fratre Bertrando, sibi dilecto socio, facta est super eos tempestas grasis, quam pluvia est secura. Cumque densus imber lauandans terram per circuitum infunderet, Pater sanctus imminenti tempestati & imbri signum crucis opposuit, itaque in illa tanta aeris intemperie, virtute crucis protecti, processerunt, ut nec simbcism vestimenti ipsorum pluvia contingeret, [licet imbec] circumquaque omnis vehementios irrigaret *h*. Conrigit a regione, ut superveniendbus pluviis, sua suorumque quamplimum madefierent vestimenta; & cum alii pro vestibus easiccandis remanerent ad ignem, ipse

h sancti Spiritus igna fervens mote suo statim ad pernoctandum in oratione sic madens compluvis vestibus ecclesiam introivit. Mane eum aliorum vestes, qui ad igaem remanserant, madidæ persisterent, ejus vestes adeo sicem repertæ sunt, sesi tota nocte in loco calido jacuisset *i*.

i

ANNOTATA.

c Nempe Soror Cæcilia adhuc vivebat, cum Theodericus prima vice colligeret Acta S. Dominici, quæ postea auxit & reformavit, ut § 5 Commentarii prævii diximus. F

b Certe mirum est, a sola Sorore Cæcilia me. moratri hæc portenta, quibus tamen toti alii testes adfuisse dicantur. Quare Melchior Canus, aliique bis non æqualem fidem adhibent, ut eodem § 5 Commentarii prævii monuimus.

e Hæc prodigiosa vini multiplicatio ex Vitis Fratrum part. 2 cap. 5 excerpta est, quam alia occasione in Commentario prævio § 33 retulimus.

d Ipsud miraculum etiam in Vitis Fratrum part. 2 cap. 10 narratur.

e Hæc eadem de F. Bertrando in Vitis Fratrum part. 5 cap. 7 referuntur, ubi tamen ad vel confirmationem in fine sic additur: Hæc ab ore ipsius Fratris Benedicti audivit, qui ista descripsit.

f Efficax illud S. Dominici mandatum in Vitis Fratrum part. 2 cap. 29 totidem fere verbis exprimitur.

g Putamus, idem hoc esse miraculum, de quo Theodericus supra cap. 2 iterum meminit, ut ibidem annotavimus.

h Confirmatur hoc miraculum ex testimonio B. Jordani, qui illud ex F. Bertrando audivit, ut

EX MSS. *ipſe ſupra in Actis* S. Dominici *cap.* 4 *num* 74 *teſtatur.*

i *Conſtantinus num.* 31 & *Humbertus cap.* 38 *apud Echardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 31 & *ſequente, de ſicatis Sancti veſtibus eadem tradunt.*

CAPUT XIV.

Prodigioſa pueri læſi ac matris febricitantis ſanatio, ſeverapaupertatis & regulæ obſervantia, iterata panis ac vini multiplicatio.

12 *Sanctus puerum graviter læſum ac matrem febri affectam ſanat;*

a

b

B

Anno igitur Domini milleſimo ducenteſimo decimo nono veniens Pariſius, invenit ibidem in domo ſancti Jacobi Fratres numero triginta, cum quibus modico tempore demoratus, valedicens eis, & committens Dei gratiæ, profectus eſt. Cumque per Franciam tranſiens, ad caſtrum Caſtellionis *b* veniſſet, capellanus eum hoſpitio recepit, cujus ſocoris filius de ſolario cecidit, & a matre & parentibus, tamquem exanimis, plangebatur: quorum dolori ſanctus compatiens Dominicus, in oratione eum lacrymis ſe proſtravit. Exaudivit autem eum Dominus, & puerum incolumem reddidit matri ſuæ, triſtitiaque in gaudium eſt converſa. Sacerdos igitur, avunculus pueri, magnum fecit convivium, multis Deum timentibus invitatis. Mater vero pueri quartanis febribus vexata, eliis anguillas edentibus, non edebat. At Chriſti famulus Dominicus morſellum *c* anguillæ ſignans cruce mulieri obtulit dicens: Comede in nomine Salvatoris. Comedit, & ab omni febre cureta eſt *d*.

c

d

Bononiam veniens poſſeſſiones rejicit,

157 Tandem in æſtate prædicti anni Bononiam introivit, ubi jam tuoe apud ſanctum Nicolaum magous fuit cum Fratre Reynaldo Fratrum numerus congregatus; qui de adventu Patria valde gaviſi, cum ingenti eum devotione & reverentia, ſicut patrem cariſſimum, ſuſceperunt. Manſit autem Pater ſanctus in eadem civitate uſque ad finem vitæ ſuæ, niſi cum ivit ad curiam Romanam, & quando egreſſus viſitavit quaſdam terras Lombardiæ, civitatemqoe Venetiarom. Diligebat autem vetus Jeſu Chriſti imitator ſuper omnes divitias euangelicam paopertatem. Unde cum veniſſet

C

in Bononiam, & Dominus Odericus Galieani poſſeſſiooes ſuas, quæ valebant ultra quingentas libras Bononienſium, vellet date Fratribus, iſte verus divitiarum contemptor aeeipere penitus recuſavit, factamque inde coram domino Bo-

e

nonienſi epiſcopo cartam reſcindi feeit *e*: noo enim voluit, quod Fratres haberent poſſeſſiones eliquas temporales; ſed ſolummodo de eleemoſynis pacee viventes, vilibus veſtibus contenti, parvas domos & humilee habitarent.

vigidam paupertatis

158 Com ergo Frater Rudolfus procuratoe Bononiæ parvas & viliſſimas cellulas quas habebant Fratres, abſente Patre ſancto, per brachium elevate cœpiſſet, reverſus videns hoc, procuratocem & alios dolenter & cum gemitu seprehendit; & erumpens in lacrymas, eum fleru dixit ad ipſos: Heu tam cito vultis paupertatem reliquere, & magna palatia ædificare? Ad mandetum igitur ejus opus hoc Imperfectum remanſit, quamdiu vixit. Erat Sanctus Dei patiens & gaudens in tribulationibus, quæ ex defectu & victus & veſtitus illo tempore ipſe cum Fretribus multiplices ſuſtinuit, in quibus jucundatus & delectatus eſt, ſicut inveniſſet ſpolie molta.

159 Regulam in ſe rigide & integre cuſtodivit, volnitque a Fratribus firmiter obſervari. Et ſi quos tranſgreſſores reperiſſet, maoſuetudine mexima & verborum dulcedine puoiebat, ut nullus turbaretur, lieet eſſet pœnitentia multum gravia. Cui [aliquando] Frater vedens, ut injunctam ubi impleret obedientiam, occurrit de prædicatione revertenti (intellexit autem Vir ſanctus in Spiritu, quod oon regulariter embularet) a quo poſt ſalutationis verba dum Pater quæreret, quemadmodum pergeret, ſi quid illicitum deſeroet, depreheoſum ſe videns miſer, etubuit, ſeque portare pecuniam humiliter recognovit, quam ſtatim celigioſiſſimus Pater projici juſſit, Fratremque pet injunctam ſatisfactionis pœnitentiam emendavit *f*. Silentium horis ſemper conſuetis & debitis ſeeundum Ordinem obſervabat; a verbis otioſis abſtinebat; ſemper de Deo & cum Deo loquebatur.

D

ac regula obſervantiam propriam,

f

160 Eodem anno, quo ſanctus Dominicus Bononiam venerat, oon ſine grevi deſolatiooe Fratrum, quos ceeeptos ibidem paterno conſolebatur affectu, miſſus eſt ab ipſo Frater Reynaldus Pariſius, ot ibi Chriſtum enaogelizaas, impartirerur etiam eis aliquid gratiæ ſpirituelis. Venerabilis igitur Frater Reynaldus mandato humiliter obedrens, Pariſius veoieos, indefeſſo cotdis fervore prædicabat Jeſum Chriſtum verbo, [& opere.] Sed cito tulit eum Deus: placita enim erat Deo anime ipſius; propterea feſtioavit educere illum de medio iniquitatum. Verumtamen duos dedit ei Deos filos admodum generoſos duleiſſimum videlicet magiſtrum Jordanum, beati Dominici ſucceſſotem, & illum gratioſum prædicatorem, Fratrem Henricum de Colonia, Theutonicos natione; de quorum iostnatrabilibus victutibus malo humiliter racere, quam ioſufficienter eliquid enatrare: gloriam enim virtutis eorum quis potetit explicare?

x *& F. Reynaldus Pariſius mittit,*

E

161 Frater vero Matthæus, primus & ultimus abbas hujus Ordinis, tunc Prior exſtitit Pariſienſis: is, quia magiſtrum Reynaldum olim decanum Aurelianenſem in ſeculo gloriſum & delicatum cognoverat, requiſivit ab eo aliquoties cum admiratione dicens: Magiſter, eſtne vobis ſeverum, hunc durum & aſperum habitom aſſumpſiſſe? At ille vultu demiſſo reſpondit: Nihil in hoc Ordine mereri me repato, quia nimis in eo mihi complacuit [ſemper.] Nimirum unctione cælica perunctus vir ſanctus, jugum durum euangelicæ paupertatis leniter tulit, & grave oons monaſticæ Religionis odor unguenti fragrans ſuaviter portabile ſibi feeit.

qui gratum Ordini ſuum ſuorum præſtitit ſuffragium,

F

162 Poſtquam brevi tempore idem Frater Reynaldus Pariſius manſerat, cœpit infirmari eorpore: ſed conſortari mente, qui dum ad hujus labentis terminum, & perennis vitæ introitum approximaret, accedens ad eum Frater Matthæus Prior, de Sacramento ſecum extremæ unctionis eontulit, dicens, quod pugna mortis & dæmonum imminecet. Reſpondit beatus ille: Ego luctam hanc non timeo; ſed caſpecto enm gaudio & enopto. Mater miſericordiæ quidem Romæ me inuoair, io qua confido, & ed ipſam eum multo deſiderio vado; tamen ne hanc eeeleſiaſticam unctionem eontemnere videar, placet mihi, & eam peto: que devote ſuſcepta, coram poſitis Frarribus & orantibus, in Domino feliciter obdormivit. O vere beatum virum, in die

pio ex hac vita diſcedit,

obitus

A obitus ſui benedictum, qui nec aſperitatem mortis, nec crudelitatem dæmonis expavit; ſed confidens in dulcedine Virginis matris, ad æternitatem cum gaudio properavit! Sepultus eſt in eccleſia ſanctæ Mariæ de Campis, eo quod Fratres nondum propria haberent ſepultura, anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo nono.

poſquam duos egregios juvenes ad Ordinem admiſſiſſet.

163 Poſt mortem vero ipſius duo illi Theutonici, Jordanus videlicet & Henricus, valde gratioſi, qui in manibus ipſius votum emiſerant, ut prædictum eſt, in capite jejunii, dum Fratres cantarent Antiphonam IMMUTEMUR HABITU, ſecularibus veſtibus exuti, Ordinis habitum induerunt. Iſti ſunt duo fontes limpidiſſimi, qui de obtorto fonte protinus orti ſunt, pront viſo præſignaverat: erant quippe virginei corporis, munditiæ puriſſimæ, & fluentis doctrinæ gratia dulciſſimi, lavandis peccatorum ſordibus patentiſſimi. Iſti ſunt duæ olivæ, pietatis & miſericordiæ viſceribus affluentes, qui ſuæ ſuavitatis odore totam Eccleſiam reſperſerunt. Hi ſunt duo candelabra, ſuper quæ clara, quæ noo marceſcit, ſapientia lucem prædibus inſipientium
B præbuit in hac vita, augentque nunc Sanctorum
g gaudia, ante Dominum lucentia *g*.

XI. *Sanctus fundator exemplo ſuo Fratres*

164 In diebus illis naemplar Religionis & ſpeculum, ſanctus pater noſter Dominicus manens Bononiæ, ſicut oliva fructifera in domo Dei, floribus virtutum & famæ redolens, verbo & exemplis radians, gratiaque devotionis pingoe, ſcens, per incomparabiles fructus ubertim germinans pullulavit: qui tamquam lignum vitæ in medio paradiſi, ſic inter Fratres conſtitutus, Deo placitam, angelis ſimilem, hominibus amabilem, ſoliſque perfectis vix imitabilem duxit vitam: cujus diviniſſimam ſanctitatem converſationis, quia dignis laudibus nequeo deſcribere, verbis ſimplicibus attentabo. Fuit igitur iſte homo valde humilis, manſuetus, patiens, & benignus; quietus, pacificus, ſobrius & modeſtus, in omnibuſque ſuis actibus valde maturus.

ad exactam regularem obſervantiam exigit,

165 Regularis obſervantiæ diſcretus inſtitu-
C tor & ſanctus, exactor præcipuus, executor ſtrenuus & juſtus integre & perfectiſſime ſuper omnes Ordinem ſuum ſervans, in nulloque ſibi parcens, rigorem Conventus tenens in omnibus continue ſequebatur. In choro, refectorio, veſtitu, cibo, potu, jejuniis & aliis, Prædicatorum regulam & Ordinem in ſe ſtrictiſſime tenuit, vnluiſque a Fratribus obſervari. Interdum quidem bene cum aliis rationabiliter diſpenſabat; ſibimet vero ſupra humanum modum aſper & durus, in nullo penitus condeſcendit: aliis namque duo pulmenta edentibus, ipſe ſibi alterum ſubtrahebat: valde enim virtute abſtinentiæ præeminebat: cum enim Frater Rudolfus, tunc procurator, quandoque pitanciam *b* Fratribus faciebat, vocans eum ſilentio dixit ei: Quare interficis Fratres, dando pitanciam? Modico enim contentus erat.

b

in ſumma penuria cibum diuturnum abſtinet,

166 Quando vero dictus Frater defectum victualium intimabat ei, ait: Vade in eccleſiam, & ora; qui dum iret, frequenter eum ſanctus Dominicus ſequebatur; ſicque dono Dei factum eſt, ut ſemper ſuſtentationes haberent idoneas. Quandoque modicum panem, quem habebat, ponebat de mandato ejus in menſa, & ipſius meritis abundabat. Quadam die jejunii, cum in refectorio panis deficeret, dedit Sanctus procuratori ſignum, ut panis coram Fratribus ponerent: qui dixit ei, quod non eſſet panis. Tunc Vir Dei alacri vultu elevavit manus, & laudeos Deum benedixit; & in continenti intraverunt duo portantes duo caniſtra, unum plenum pane, aliud quoque plenum ſicubus ſiccis, ita quod ex iis abundanter Fratres ſunt refecti *i*. Prædicatores etenim ſanctos, ſpe & contemplationis pennis ad ſublimia evolantes, qui non ſerunt, nec metunt, nec congregant in horrea, Pater cæleſtis paſcit, qui juxta mandatum Unigeniti ſoliciti non ſunt, quid comedant, vel quid bibant. EX MIS

i

& rurſus panem

167 Igitur in eodem Conventu procurator Fratrum ad ſanctum Virum accedens, dolenter querebatur, quod non niſi duos haberet panes, tam ingenti Fratrum multitudini apponendos: quod audiens Chriſti Confeſſor, præcepit in particulas minutas dividi panes illos, & in nomine Domini benedixit, confidanſque de benignitate divina, ſervituri dixit, ut ciseniens per menſas, duas vel tres particulas apponendo ſingulis miniſtraret. Circuivit ſic ſervitos ſecundo & tertio apponendo, & tunc, quod modicum fuerat, abundavit. Quid plura? Toties circuivit, quod omnes ſatiati ſunt, & multo plus de
E pane ſublatum eſt Dei miraculo, quam pec
k homines appoſitum fuerat die illa *k*.

circumquaque multiplicata.

168 Et cum Fratres illius Conventus primitivo tempore propter paupertatem, aquam plerumque biberent, infirmis tamen vinum providebatur, ſicut poterat, undecumqoe. Quod cum deſciſſet de vaſculo, infirmarius hoc cum multa compaſſione pio Patri, qui tunc aderat, nuntiavit; qui mox ad orationem currens more ſolito, ad hoc etiam ipſum & alios hortabatur. Dixit autem Prior infirmario, ut attolleret vas, &, prout poſſet, infirmos reficeret die illa. Qui dum mandatum vellet perficere, vas uſque ad ſummum plenum reperit vino cælitus procurato *l*. Itaque & per ſancti Patris merita filiis *l* timentibus Deum nihil deſuit, & quærentibus regnum Dei principaliter & juſtitiam ejus, neceſſaria adjecta ſunt, & jactantes cogitatum in Domino ipſe miſericorditer contrivit.

ANNOTATA.

a *Omnes ſcriptores conſentiunt, Sanctum* modico tempore, *vel* paululum, *ut B. Jordanus & venerabilis Humbertus ſcribunt, tunc Pariſiis commoratum fuiſſe.*

b *Echardus tom* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 40 *in notis duplex Caſtrum Caſtellionis diſtinguit, quorum unum ad Sequanam, alterum ad Matronam ſitum eſt, & putat, ſequentia miracula in Caſtro Caſtellionis ad Sequanam contigiſſe.* F

c Morſellus *hic accipitur pro fruſto vel buccella, ut videre eſt apud Cangium in Gloſſario.*

d *Hæc duo miracula in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 12 *iiſdem fere verbis exponuntur.*

e *Hanc chartæ veſciſſurem infra teſtis oculatus in proceſſu Bononienſi num.* 40 *confirmabit.*

f *Hoc exemplum § 45 Commentarii prævii ex Vitis Fratrum inter geſta incerti temporis retulimus.*

g *Quæ hic de Reginaldo & duobus infignibus ejus diſcipulis dicuntur, ſuperius ex ipſe B. Jordane audivimus.*

h Pitancia, *Gallice* Pitance, *eſt obſonium ſeu portio eel comeſtibilis, quæ veliglofis ad manducandam apponitur.*

i *Ipſe F. Bonviſus, tunc procurator, hoc miraculum infra in Proceſſu Bononienſi num.* 24 *confirmabit.*

EX MSS. k *Idem miraculum in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 20 *refertur cum hac præfatione:* Narravit F. Regioaldus, (*hic obiit anno* 1256, *ut Echard. tom.* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 41 *in notis observat*) domini Papæ pœnitentiarius, & poſt archiepiſcopus Arnachanus, valde religioſus, quod ipſa præſeos fuit Bononiæ, quando procurator accedeos ad virum Dei Dominicum, cœpit conqueri, quod non haberet, quod apponeret ingenti Fratrum multitudini niſi tantummodo duos panes &c.

l *Hæc mira vini augmentatio in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 4 *ſimiliter narratur.*

CAPUT XV.

Varia dæmonis inſidiæ fraudeſque patefactæ, ſumma in ſancto dilecto evangelicæ paupertatis, & ejuſdem virtutis commendatio.

B

xii. *Contemptus ille ſui ipſius Contemptor.*

SEd oeqoe de veſtimento, quo operiretur, ſolicitus fuit Vir ſanctus. Veſtibus viliſſimis indutebatur, indeque gloriabatur; nec erubuit etiam inter magnos deformi habitu apparere: curtum enim & viliſſimum aliquando ſcapulare deferens, cappa operire noluit in præſeotia magnatorum: a ſuperfluis quoque omnino abſtinens, hieme & æſtate contentus tunica ſola fuit. Nullo omquam lecto in domo vel extra ſanus vel infirmus uti voluit, oiſi terra vel banco, crate, ſtramine, palea, vel ſaccooe; jacebatque nocte veſtitus, ſicut ambulabat in die, oiſi quod extrahebat ſubtalares. Semper portabat catenam ferream, cinctam ad carnem ſuper lumbos, qua, cum mortuus eſſet, cinctum iovenit Frater Rudolfus, & ablatam a carne ſanctiſſima [retinuit,] poſteaque pro munere dedit Fratri Jordaoo, magiſtro Ordinis, ejuſdem Patris ſanctiſſimi ſucceſſori.

170 Poſt Completorium & oratiooem, a Fratribus communitee factam, faciebat noa intrare C *in oratione perſeverat,* dormitorium, ſeque ad orandum in eccleſia occultabat. Orabat autem cum clamore valido, gemituque magno ad tantam prorumpens planctum & motom, quod in vicino dormientes excitabantur a ſomuo, & plerumque ad lacrymas movebantur. Sic oraas oſque ad Maturinam pernoctabat, & nihilominus ſtabat ad Matutinum cantans alaeriter, & vociferans uſque ad cælum. Circuibat etiam utramque partem chori in voce jubilationis, monendo & ſolicitaodo Fratres, ot alte cantarent pſalmos & devote, & cantarent ſolennitee & diſtincte. Poſt Matutinum autem tradens cor ſuum ad vigilandum dilaculo ad Domioum, qui fecit illum, ita orans perſtitit, quod unmquam viſus eſt in lecto dormire. Iaveniebatur tamen quaodoque ſedendo, vel in terra jacendo, vel in aſſare præ laſſitudine obdormiſſe *a*.

a fruſtra illum terrere,

171 Sic devotus ſuſpenſuſque inſiſtebae oratiooibus, quod propter tumultum vel turbatiooem qualemcumque non movebatur ab oratione, abſtractus a ſenſibus & devotiooi conjooctus. Nocte ergo quadam ſanctum Dominicum, in oratione ante altare proſtratum, diabolus revocare conatus, da teſto eccleſiæ lapidem *b* magnum D *b* projecit tanto impeta, ut per toram eccleſiam teſonaret; venitque tam prope ſacro capiti jactus lapis, ut caputium ejus contingeret. Cuioque Sanctus maneret immobilis inimicus ejolans terribili voce, confuſus abſceſſit.

aut illudere tentatus eſt dæmon.

172 Qui cum eum terrere non poſſet, illudere attentavit: cui poſt Completorium oraoti dæmoo in ſpecie Fratris otaotis ante gooddam altare apparuit; quem Sanctus Fratrem æſtimans, manu inouit, ut ad quietem iret. Tuoc ille inclinans caput diſceſſit. Poſtea monuit Pater Fratres, ne quis poſt ultimum ſignum in eccleſia remaoeret. Nihilominus tamen falſos ille & fictus Frater, ſicut primo oratiooem ſimulans, ſio ſecuodo fecit & tertio. Tunc accedens ad eum Pater dixit: Quænam eſt iſta inobedientia, quod in hoc, quod toties prohibui, te tertio deprehendi? Tunc cachinnaos illa nequiſſimus; Modo, inquit, ſilentium te frangere feci. Noli, ait Sanctus, miſce lætari in eo, quod tibi non proderit. Ego ſum ſuper ſilentium diſpenſator, & loqui potero, eum mihi videbitur expedire. E

qui alias ſe apparens

173 Occulto & jucundo judicio ſuo inſidiatoria nequiſſimi verſutias electis ſuis Deus prævidit & ordinavit ad meritom & ſalutem: etenim ſanctus Dominicus vidit quadam nocte accuſatorem Fratrum quaſi ferreis manibus teoentem ſcedulam, & ad lumen lampadis hanc legentem; e quo dum Vir ſanctus quæratet, quid legeret, reſpoodit: Peccata Frattum tuorum lego. Præcepit etgo Pater potens, ut ſcedolam dimitteret, quam in nomine Chriſti coactus dimiſit; in qua Pater quædam reperit, ſuper quibus filios emendavit. Ecce quomodo io inſidiis ſuis iniquus capitur, & juſti de anguſtiis liberantur.

inſidias ac fraudes ſuas

174 Cum idem Sanctus cieitatem, quam dileait anima ſua, quærendo circoiret, & vigilans moros Hieruſalem cuſtodiret, invenit eum, qui circuit quærens quem devoret, tamquam leo rugiens, omoia loca monaſterii pervagantem, & dixit ei: Cur hic circuis, ſæva beſtia? Reſpondit; Propter lucrum, quod inda recipio. Dixit ei ſanctus: Quid lucratis in dormitorio? Reſpondit: Somnum oeceſſarium etipiens, quietem impendio, leuteque ſurgere facieos, pigritiam ingero, ſicque ab Officio divina remanere perſuadeo. Inſopae, cum permittor, carnis ſtimulos & illuſiooes immito. Traaitque eum Sanctus ad chotum & ait: Quid in tam ſacto loco lucratis? Reſpondit: Facio tarde veoire, cito eaire, & ſeipſum obliviſci. F

patefaroue cognitur.

175 De refectorio quoque interrogatus, reſpondit: Quis non plus, quis non minus? Hinc ad locutorium ductos, reſpoadit eachinnans: Hic locus eſt totus meos. Hic venioot riſus, hic oartantor rumores, verba proferuntne in venium, Cumque a Sancto traherentur nequam ad Capitulum, cœpit locum enhortendo fugere, dicens: Iſte locus mihi infernus eſt: nam quod alibi lucratus fuero, hoc hic petdo: etenim hic monentur, hic confitentur, hic accuſantur, hic verberantur, hic abſolvantur. Idcirco hunc locum ceteris plus abhorreo & deteſtor. Sic coactus a Sancto virtute Altiſſimi, malitiæ ſuæ fraudes detexit iovians, ut videant juſti, & ipſum irrideant, ſibiqoe a laqueis caveant, ne irretiti capiantur, & teneantur io ipſis *c*.

c

176 Summus erat Pater noſter paupertatis amatot, io omnibus actibus & moribus ſuis ipſam præfereus & oſtendens, filios & Fratres ſuos in id ipſum eahortans cum omni deaotione & dili- *Sanctus in veſte & veſtito*

gen-

A gentia, monitis & exemplis. Propter hanc divinam & ſingularem diſcipularum Chriſti virtutem, poſſeſſiones habitas abjici voluit, & oblatas accipere ranuit, poſſidendaſque in Ordine ſuo, ſtatuto perpetuo prohibuit, & ſtrictiſſime interdixit. In ædificiis ſumptuoſitatem vitari voluit; in eccleſiis quoque caveudo curioſitatem paupertati ſtuduit. In cultu etiam & ornatu eccleſiaſticarum veſtium, paupertatis & ſanctitatis indicia voluit apparere, magis quam divitiis oſtentari. Idcirco multum ad hæc niſus eſt in diebus ſuis & operam dedit, ut Fretres ſuper ſe, vel in altaribus, ſericeis vel purpureis uterentur præparamentis, aut vaſis aureis vel argenteis, niſi in calicibus tantum, & ut
d veſtes ſacræ de buchirano *d*, ſeu de panno alio ſimplici haberentur.

ubique paupertatem dilexit ac commendavit,

177 Injunxit quoque Fratribus, & ipſe tenuit, ut vilibus induti numquam in via portarent pecuniam, ſed ubique de eleemoſynis victitaretur. Poſſeſſionibus ſuum Ordinem omnino obſtuſcari noluit, & hæc in regula ſua ſcribi
B mandavit. Sciebat Vir prudens, quod ſpinæ ſemen, injectum ſibi, ſuffocaut, ideoque ut pungens ſolicitudo divitiarum, auniuſque temporalium amor ſanctitatis fructum aut prædicationis ſemen opprimeret, paupertatem Euangelicam, quæ ſolicitudinem abjiciens, de craſtino non cogitat, elegit, mandavitque filiis eligendam: dum enim temporalium curæ vehementer inſiſtitur, minus diligenter ſpiritualibus incumbitur, & plerumque prædicatio diſſipatur. Hoc certe Pater noſter dulciſſimus non fecit, cui numquam illa temporalium cura fuit; quin potius propter Chriſtum & Euangelium omnia detrimentum fecit, & tamquam ſtercora reputavit, Chriſtique inopia divitem eum fecit.

tua occaſione biographus ſecutus ſuos

178 O ſi attenderemus Patrem ſanctum, penetraretque cor noſtrum ſinceriſſimus ille intimuſque paupertatis Euangelicæ amor, qui ejus præcordia tanta perfudit dulcedine cum affectu, ut nec in divinis Officiis, nec quibuſcumque neceſſariis judicaret ei aliquid præponendum. Gaudebat inopiæ & egeſtatis defectibus, ſicut filii ſeculi gaudere ſolent in abundantia & ſuperfluorum profectibus. Lætabatur, cum nuntiabatur defectus victualium, ſicut lætantur in meſſe portantes manipulos ſuos. Exultabat in unditate, ſicut exultantes victores capta præ-
C da, quando dividunt ſpolia. Hæc procul dubio affecit in mente ejus gratiæ copia & caritas paupertatis non ficta. Plerumque tunc Fratres inopia preſſi cum Patre ſancto aquam bibebant, modicoque cibo contenti, Domino lætitias referebant: anima enim eorum ſicut adipe & pinguedine deſuper replebatur.

ad amorem evangelicæ paupertatis,

179 Hæc profecto Patrum noſtrorum vita, perfectio fuit Euangelica. Nos autem vita vivimus tantum, & nun erit tale nomen noſtrum. Paoperes quidem ſumus, quis omnia pro Chriſto dimiſimus. Summa noſtræ perfectionis paupertas voluntaria & Euangelica eſt. Paupertat quidem omnibus mortalibus communis eſt, & miſeriam habet; voluntaria vero paupertas philoſophorum aſt, & gloriam habet; ſed non apud Deum. Euangelica autem tantum Apoſtolorum & perfectorum eſt, & hæc habet miſeriam propter Daum, gloriam apud Deum, ſuavitatemque amoris in Deo. In paupertate ſiue amore miſeri erimus, & apud Deum gloria carebimus, licet voluntaria ſit, & apud homines habere gloriam videatur. Euangelica autem præ amore miſeriam non ſentiet; perſuuderur enim dulcedine, habebitque gloriam apud Deum. EX MS.

180 Hanc amavit & exquiſivit a juventute ſua, & quæſivit ſibi ſponſam aſſumere Pater noſter, amator factus formæ illius. Summa namque ſapientia eſt omnia relinquere, unique, quod ſolum eſt neceſſarium, adhærere: Chriſtus erenim Dei ſapientia id non ſuaſiſſet, niſi hoc eſſe veram ſapientiam cognoviſſet. Itaque & euangelicus paupet Dominicus, hac caritate affectus, oſtiatim aliquories quærebat eleemoſynas, nec dedignabatur Vir humilis porrectum ſibi pro nomine Chriſti panem accipere, ut mandicus. Iuſtigavit ad hoc animam ejus non cupiditas, aut egeſtas; ſed humilitas & caritas: nec fuit Iſtud cauſa neceſſitatis, ſed enercitium pietatis. Contigit ergo, quod ei ſic mendicanti homo quidam integrum panem dedit. Sanctus vero & gratus pauper Dominicus fleais genibus oblatum pro Deo panem cum multa davotione & humilitate accepit. ▶ *ad imitandam ſancti Patris exemplum*

181 Douet Deus, ut hæc Patris noſtri mendicitas animia, Euangelicæ caritatis dulcedine reſperſa, humilitatiſque pinguedine ac devotionis teſerta, gratitudo quoqua in acceptione muneris in ipſo compeira ſic in noſtris mentibus perſeveret, ut paupertatam, cum adſuarit, tamquam ſponſam amanter amplectamur, mendicitatis libeuter & humiliter conjugamur, acceptiſque eleemoſynis gratiſſimi inveniamur. Dilectio paupertatis murmurationam cohibeas, dat parieutiam; humilitas deſidiam eapelleas, reddit alacres; graritudo duritiam cordis auferens, orationam multiplicat & gratiam. *imperfe kertatur.* E

ANNOTATA.

a *Hæc omnia ex Proceſſu Bononienſi confirmabuntur.*

b *De poſthumis hujus ſanc monumentis in Commentario prævio § 30 ſat fuſe actum eſt.*

c *Has dæmonis illuſiones & apparitiones in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 14, *& tribus ſequentibus invenies.*

d *In codice noſtro Ultrajectino pro* buchirano *legitur* burrono; *ſed forte legendum eſt* boqueranno: *nam* buqueranus, bucaranum *&* buchiranum *eſt ſpecies telæ ſubtilioris aut levioris, ut in nova & auctiori Gloſſarii Cangiani editione ad vocem* boqueranus *pluribus exemplis probatur.* F

CAPUT XVI.

In primo Capitulo generali effulgens Sancti humilitas, fortis ac ſuavis ſuorum gubernatio, ſtricta regularum & jejuniorum cuſtodia etiam in itineribus ſervata.

ANno Incarnationis Dominicæ milleſimo ducenteſimo vigeſimo, a confirmatione Ordinis Prædicatorum ſexto *, ſetvus Altiſſimi, beatus pater Dominicus, ipſius inſpiratos Spiritu, decrevit pro conſervatione Ordinis inchoati capitula generalia a poſteris frequentanda: ex conceſſione quippe Sedis Apoſtolicæ acceperat & habebat tunc temporis ſuper totum Prædicatorum Ordinem diſponendi, ordinandi, corrigendi plenariam poteſtatam. Mandavit igitur ipſe PARS IV. CAP. I. * *Anno 1220 habitum eſt primum capitulum generale, ut quarto*

ex diss. primus magiſtee Ordinis inclytus pater Dominicus per litteras ſuas Pariſiur, ur ſibi quatuor Fraties de illo Conventu ad celebraudum generale Capitulum Bononiam mitterentur. Miſſus eſt ergo venerabilis Frater Jordanus Theutonicus cum aliis tribus ad Capitolum, prout mandaverat Pater ſanctus. Frater vero Jordanus, cum miſſus fuit ad Capitulum, nondum in Ordine peregeiſt tres meoſes; erat autem gratia plenus, & ad omne opus bonum idoneus & paratus,

In qua S. Dominicus fruſtra deſiderauit

r83 In hoc Capitulo, cui beatus confeſſor, almus pater, ſanctuſque magiſter præſedit Dominicus, conſilio ſancti Spiritus & illuſtrium virorum, quos advocaverat, collocati ſunt hujus Ordinis fundamenta. Ibi paupertas Euangelica primarius lapis fuit: abjecerunt enim ſtatuto perpetuo poſſeſſiones & redditus temporales, renuntiantes etiam iis, quæ habebant in partibus Tholoſanis, paupertatem Chriſti Ægyptiorum divitiis præferentes. Præſideus autem Capitulo humilis Servus Chriſti, dixit inter Fratres: Ego ſum dignus depoſitionu, quis ſum inutilis & remiſſos. Et qui ſanctitate & doctoritate major erat omnibus, multum ſe humiliavit in omnibus coram omnibus.

B

Officis Magiſtri grauitate ſe abdicare,

r84 Cumque ceſſionem ipſius aequaquam Fratres admittere acquieſcerent, decrevit ex eorum beneplacito, ut deineeps ſtatuerentur diffinitores, qui haberent poteſtatem ſuper ipſum & totum Capitulum diffiniendi, ſtatuendi, ordinandi, donec durstet Capitulum, ſalvs impoſterum reverentis magiſtrali. Ad eaſtirpandas etiam vitiorum fruticeſ, & plantanda virtutum germina, ſtatutum eſt ab illis ſanctis patribus, ut ſingulis annis generalia Capitola celebrarentur. Tranſacto Capitulo, Frater Jordanus, acceptu benedictione a magiſtro ſancto Dominico, vadiens eidem Pariſius eſt reverſus, ubi Euangelium beati Lucæ tam gratioſe Fratribus legit, quod ex ejus doctrina & profectum veritatis in ſcientia, & affectum pietatis in conſcientia perceperunt: eratque converſatio ejus ſancta, & vita perfecta. Unde & doctrina ipſius otilis exſtitit & accepta.

Et in ſapiente vita manere confirmatus

r85 Prædicstorum Ordinem ad utilitatem Eccleſiæ divina diſpenſatione ditectum, ac a Sede Apoſtolica rite confirmatum Chriſti confeſſor beatus Dominicus auctoritate ejuſdem Sedis hactenus regendo cum omni ſanctitatis diligentis gubernarat. Nunc autem illuſtres dicti Ordinis

C

viri ipſum, in hoc Capitulo ceſſionem humiliter petentem, unanimi caritate ſibi ac devotione voluntaria concorditer prætulerunt. Magiſter igitur rector ab eis conſtituitur, fuit in illis, ſicut unus ex illis, niſi quod tigore primus, abſtinentia, vigiliis, jejuniis & caſtigationibus in ſe ipſum maximus, ſanctitate ſummus, humilitate exſtitit altiſſimus; die noctuque divinum in choro frequentans Officium, meoſa conventuali paree præ omnibus utebatur.

Subditos fortiter ac ſuaviter rexit,

r86 Religioſæ inſtitutionis [cultor] erat, cuſtoſque præcipuus, omniqne ſtudio uitebatur, ut ſinistre & integre ab omnibus ſervaretur: & ſi quando, ſicut humana fragilitas eſt, aliqua a quequam commiſſio fiebat negligentius, vel omiſſio, non pateebat omuino. In correctionibus autem tam dulcem ſervabat rigorem, tam ſigidamque renuit dulcudinem, ut & ſufficienter puniret culpabilem, & hominem non turbaret. Si videbat quandoque Fratrem præoccupari aliquo delicto, fiebat quaſi non videns, nec habens os loquelæ, & diſſimulando tranſivit. Opportunitate vero facta, cum multa manſuetudine dixit illi: Frater non bene egiſti, facieos quod non licet. Da gloriam Deo, & confiteiu peccatum tuum. Et ſicut patrem ſe exhibuit verba correctionis infligeodo, ſic etiam matrem conſolationis ubera infuodendo in ſpiritu lenitatis; etatque tam dulcis & efficax conſolator, ut omoes turbati, venientes ad ipſum, diſcederent conſolati *a*.

D

a

Et ad perfectionem contemplationis exercitauit,

187 Cuſtodivit ſemetipſum & animas Fratrum ſuorum ſolicite, de omnis honeſtatis & religioſitatis obſervantia coram habens. Unde quia ſcriptum eſt; Inceſtus hominis & riſus dentium & amictus corporis enuntiant de illo, ſi cujus Featris veſtes videbat formam Religionis paupertatiſve exceedere, nequaquam ſuſtinuit, ſed protinus emendavit. Omni fere die, niſi grande impedimentum obſtaret, prædicationem vel collationem Fratribus faciebat: cum tali vero devotione, tantaque lacrymarum effuſione loquebatur, ut ipſos ad compunctionis gratiam & lacrymas provocaret. Nec eſt inventus ſimilis illi, cujus verbum ſic Fratres ad fletum & ad gratiam emolliret. Quando videbat filios aliqua

E

occaſione eventus cujuslibet deſolatos, movebantur ex pietate pectora omnia viſcera ejus, ipſiſque ſemper orationis præſidio ſuccurrebat, multoſque ad conſolationem ſuorum, ut prædictum eſt, orando miraculoſe ſuſcitavit a mortuis, & a diverſis infirmitatibus liberavit.

Sanctus Fratrem a demone ſpiritum latrat,

r88 Quidam Frater Bononiæ ad ſervicendum infirmis deputatus, reliquias carnium frequenter ſine licentia comedebat; quod cum ſero unius diei freſſet, arreptus a diabolo, cœpit horribiliter clamare. Accurrentibus autem Fratribus, pius Pater advenit, comparienſque graviter patienti, arguebat dæmonem, quod corpus invaſerat Fratris ſui. Dixitque ei diabolus: Intrsvi in eum, quia meruit comedendo carnes infirmorum contra ordinationem conſtitutionum ruarum. Sanctus patre Dominicus ait: Ego eum abſolvo auctoritate Dei a peccato, quod fecit; tibi autem, dæmon, præcipio in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut exess ab eo, & amplius eum non vexes. Quo dicto, ſtatim Frater liberatus eſt *b*.

b

Et in tanto diſcalceatus incedens ut

189 Cum egrederetur occaſione quacumque Vir beatus, omnibus ſecum euntibus per ſe vel per alios propoſuit verbum Dei, & aut diſputans, aut conferens, aut docens, aue legens vel orans, a divinis eloquiis non ceſſabat; ac quando loqui vel orare cum aliis non oportebat, dicebat ſocius ſuis: Præcedite, & cogitemus de Salvatore noſtro. Tunc audiebant eum gementem ad Dominum, & medullitus ſuſpirantem. Numquam iratus viſus eſt, nec commotus, vel turbatus in labore itineris, vel fervore paſſionis, ſeu occaſione quacumque; ſed ſemper in tribulationibus erat patiens. Diſcalceatus per viss nudis pedibus ambulabat; villas autem & civitates tranſiens, calceos indurbat, quibus egreſſis, rurſus diſcalceatus incedebat, Portabat autem calceos ſuper ſcapulas, & cappam, aliſque veſtes ſuas, & nolebat in iis portandis ab uliqoo ſublevari. Et ſi quando offendebat pedem ad lapides, imperturbatus alacri facie ſuſtinebat dicens: Hæc eſt pœnitentia.

aut hymnos cantans

190 Sic nudis pedibus ambulans ab urbe Roma, cum veniſſet ad locum, ubi erant acuti lapides, dixit ſocio: En ego miſer hic fui coactus ſemel calceare me. Qui dum quæreret cauſam, reſpondit beatus Dominicus: Quia tone pluerat. In eadem via ex redundantis pluviarum

[rivi

A [rivi & flumina plurimum] nacreveruot. Tunc Sanctus gaudens in turbion laodabat & benedi. cebat Dominum cantans hymnos AVE MARIS STELLA & VENI CREATOR SPIRITUS integraliter alta voce. Venientes autem ad aquas inundantes signabas eas signo crucis, dicens socio mu'tum pavido, ut transiret. Confisos tameo ille de obedientia, & signo crucis ab eo facto, pericula inundantium aquarum cum Sancto fecerus & prospere pertransivit.

Statuta Ordinis 195 Cem autem declinare debaret cum sociis ad manendum, non secundum suam, sed secundum sociorum voluntatem hospitium requisivit. Ambulans autem per civitates & villas, a terra vix oculos nlevabat. Easistens in via, singulis fere diebus Missam celebrabat, si ecclesiam inveniebat; & quando Missam celebrabat, multas lacrymas effundebat. Venions ad hospitium, si erat ibi ecclesia, semper ibat ad orandum in eam, Cum extra Conventum esset, audiens primam pulsationem Matutinarum monasterii, surgebat & excitabat Fratres, celebraviqoe totem Officium cum multa devotione tam diurnum quam
B nocturnem horis competentibus, ita quod nihil dimittebat. Et post Completorium erat cum sociis in silentio in itinere, acsi esseus in Conventu: manebque dum ibat, servabat & faciebat Fratres servare silentium usque ad horam tertiam.

& jejunia servare observabat. 198 Jacebat in palea vestitus & calceatus, sicut ambulabat, nisi forte extraberet soulares. Per vias eaodo observabat jejunium continuum a festo Exaltatioois sanctæ Crucis usque ad diem Domioiræ Resurrectionis. In æstate quoque omnia jejunia ab Ecclesia constituta, & omnes feasas feriss jejuuabas. Comedebat autem ea, quæ dabantur, patienter, excepto, quod carnea non edebat, oce aliqua cibaria coodita cum carnibus vel sanguine seieoter; & si quando exilis esset procuratio, iede gratolabatur in domino. Quando veniebat ad Conventus Fratrem, eonvocans eos, faciebat sermonem, proponens vnrbum Dei cum multa consolatione; & si quando in Conventibus moram trahebat, conformabas se Conventui in cibo & mensa, observabatque regulam integre & plenissime, & pro posse laborabat, os Fratres eam totis virtibus observareut: erat enim vir sapiens, discretus, patiens, & mul-
C tum misericors, valdeque familiaris, sobrius & justus; qui dum iret Romam, gravites infirmasus in via propter hoc non fregit jejunium, nec carnes comedit, nec pitanciam sibi fecit, nisi de pomis sive de rapis aliquando, servans jejunia omnia statuta in regula in sanitate & infirmitate: nam apud Viterbiom & apod Mediolanum infirmatus, similiter faciebat; quando veto remittebat infirmitas, loquebatur de Deo cum Fratribus, & tenebat librum, vel faciebat sibi legi, & laudavit Dominum. Gaudebat quoqee in infirmitate, sicut moris ipsius erat gaudere semper in tribolationibus potius, quam in prosperitatibes.

IV *Frequenter prædicabat,* 193 Multum erat hic primus Prædicatorum Dua solicitus nabibere se ipsum operarium inconfusibilem, recte tractantem verbom veritatis. Ne, quod lingua decorum sonaret, vita reprehensibilis deformaret, curavit prius opere exercere, quod postmodom oitebatur alios ndocere. Prædicebat frequenter, clamabatque non cessos, verissimam & salutare Dei dicens in corde suo: Ejus justitiam non abscondi. Et erat ignitum eloquium ejus vehementer, habebatque verba melkum motiva: prædicsudo uberes lacrymas effundrbat, plurimique compuncti ad fletum in ex ms. ejus sermonibus movebaotur. Prædicabat generaliter omnibus scholaribus, populis, sapientibus & insipientibus debitor factus. A concilio multo veritatem Dei & misericordiam non abscondit. Religiosorum monasteriu visitabat, eisque verbum prædicationis & gratiæ ptoponebat.

& suos ad prædicationem 194 Hortabatur etiam Fratres cum omni diligentia caritatis, ut de salute animarum esseus solliciti, & ad prædicandom benevoli, & parati: & ut hoc divinum officium posseut liberius exercere, noleit, ut ad hoc habiles & deputati, temporalium exteriorumque occupati solicitudine ad alia trahereotur. Decreverat etiam ab inilio Pater noster, ue conversi illitterati tempotalibus admicistrando præessent, & ceteri Fratres orationi tantum, & meditationi prædicationique essent totenti. At discretiores Fratres in tali administratione Patri non annueruot, timeotes, ne forte inconvenientia sequeretur *c*.

c *ut studium sacræ Scripturæ horteabatur;* 195 Quia vero sine sacrarum scientia Scripturarum perfectus prædicator uemo esse poterat, E suadebat fideliter filiis, us semper studerent in novo & veteri Testamento. Ipse etiam beatos Vir Euangelium sancti Matthæi & epistolas Pauli secum defetens, multum studebat in eis, ut nas sem cordetanus tetineret: Euangelieam quippe & Apostolicam doctrinam & viam diligens & amplectens, figmenta philosophica parvi pendit. Ad confessiooes peccatorum audiendas paratus & benignus fuit, & ad consolationes valde sernus & clemens facieodas omnibus tribulatis. Nempe summus & optimus tentatorum, turbatorum, omniumque, & maxime Fratrum sustentum consolator erat, misericordiæ & sompassionis viscetibus affluens, efficaciboique sermonibus & dulcibus semper abundans.

Item exemplo sacerdos quidam 196 Quidam sacerdos vidnus beatum Domiuicum eum Fratribus prædicationi ferventer insistere, nulla terrenorum præmii solicitudine, ceterisque postpositis, solis spiritualibus indulgere, cœpit eorum vitam pia æmulatione appetere, beatum sore se reputans, si eos posses aliquando imitari; deliberavitque, prorsus omnibus relictis, eorum vestigiis adhærere, dum modo novi Testamenti librum haberet, quem sibi ad prædicandum accessatium existimabat. Hæc autem eo co. F gitante, ecce quidam juveois, venalem bajulans sub veste codicem, affuit; quem scisitatus presbyter, cujusmodi libet esset, agnovis, esse novum Testamnotum, statimque cum magno gaudio illud emit. Habito autem libro, mox irepit ei tentatio, & cœpit hæsitare, an propositum illud, quod meote conceperat, easequi expediret, & an forsitan Deo placeret.

mirabiliter ad Ordinem petrahitur. 197 Cum ergo in mente variæ sibi cogitationes succedernut, visum est ei in libto illo divinum flagitare responsum, & fusa ad Dominum prece, impressaque exterius in libto cruce, iovocatoque Dei nomion, librum aperuit & oculos ad capitulum, qood primo se obtulit, in ipsa libri apertione conjecit. Occurrit autem ei mox illud, quod in Actibus Apostolorum beato Petro de Cornelii nontio dictum a Spiritu sancto legitur: Surge, descende, & vade cum eis nihil dubitans, quia ego misi. Statimque tamquam divino certificatus oraculo, relicto secu- *d* lo, secutus est eos *d*.

ANNOTATA.

c *Apud Edmundum Martene tom.* 3 *Collectionis*

EX MSS. *alis ampliſſimæ tol. 810 de manuſcto gubernandi modo invenit notam paucis apophthegma* S. Dominici, *quod P. Albertus Sarthinenſis Minorita, in Capitulo Patavino anni* 1443 *concionem inſtituens, refert uſurpatum* præclare nimis a beato Dominico, quem, *inquit*, devotionis cauſa nomino: Frater enim in Chriſto noſtri patris beati Franciſci, in Chriſto patruus itidem nobis eſt. *Hic* DURUM, *aiebat*, IMPERIUM CONTEMPTUM PROVOCAT ET SCISSIONEM INDUCIT.

b *Eodem modo hæc Fratris exorgumeni liberatio in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 22 *exponitur.*

c *Supra* § 37 *Commutarii prævii indicavimus, quare hoc decretum non fuerit exſecutioni mandatum.*

d *Bartholomæus Tridentinus ſupra num.* 51, *Conſtantinus Ubebetanus num.* 22, *& venerabilis Humbertus cap.* 30 *mirum illum ſacerdotis vocationem deſcribant.*

CAPUT XVII.

B

Fervens Sancti zelus in procurando animarum ſalute, magna eruditionis efficacia, & firma in Deo fiducia.

Sciens Pater noſter, quia Deus hominum animarum æternus amator eſt, ſerio agebat toto nifu, ut omnes animas ſuo conjungeret amatori: inerat enim ei mira quædam & pene incredibilis ſalutis omnium æmulatio, zeloque ferventiſſimo æſtuabat moles iniqui conterere, & de dentibus illius eruere prædam. Nec tantum Chriſtianorum, verum etiam gentilium, maxime Cumanorum, deſiderabat ſalutem, quos etiam perſonaliter adire decreverat, ut eis verbum fidei nuntiaret: tantus enim erat animarum zelator, ut vix aliquis in hac virtute ſibi poſſit ſimilis inveniri: nam quippe, qui majorem nemo habet, plenus erat etiam cum adhuc eſſet juvenis, caritate; nam mulier quædam, cum adhuc in ſua maneret patria, conqueſta eſt ei, fratrem ſuum apud Saracenos retineri captivum. Tunc ille compaſſionis C
gladio mox ſaucios, vendendum ſe obtulit pro redemptione captivi, ut ſicut pro nobis Chriſtus animam ſuam poſuit, ſic ipſe pro fratre animam ſuam daret a.

Sanctus ſolitarium animarum

a *Sicut ſuo vitatore miſit ſuos Prædicatores,*

199 Sed & peregrinari & pro ſalute animarum proximarum exulare cupiens, loquens Fratribus pateſecit votum ſuum pergendi ad exteras nationes; dicebat enim: Cum inſtruxerimus & diſpoſuerimus Ordinem noſtrum, ibimus ad gentiles, eoſque prædicando lucrabimur Domino Jeſu Chriſto. Exemplo autem Chriſti & Apoſtolorum filios, quos dederat ei Deus, miſit in univerſum mundum prædicare pœnitentiam in remiſſionem omnium peccatorum. Inſtruxit autem eos, ut ſpem ſuam in Deo ponerent, pecuniamque non portarent; ſed tantum viverent pinrum hominum eleemoſynis ſuſtentati. Egreſſi itaque moltm experti ſunt penuriam, vias difficiles ambulantes:

quibus Deus providet per exemplo probatur,

200 Contigit ergo duos Fratres itinerantes, cum jam tranſiſſet hora nona, quærere ad hoſpicium, ubi poſſent ſuſtentationem neceſſariam coeperi invenire: jejuni enim erant, laſſique & in terra paupere & ignota. Non illis ita ſolicitis adſtitit vir magnus in habitu peregrino & ait: Quid D
confertis ad invicem, modicæ fidei? Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis. Credidiſtis Deo, ut propter eum omnia dimitteretis, & nunc timetis, quod ipſe vos dimittet impaſtos? Qui dat jumentis eſcam ipſorum, non affliget fame ſuorum animas filiorum; & hoc vobis ſignum: Tranſibitis campum iſtum, ac in valle ſequenti parvam villam invenietis, ubi, cum intraveritis eccleſiam, vos invitabit ſacerdos; adveniet autem quidem miles, qui vos ei auferet violenter. Illi vero ſic pia eleemoſynarum, patronus eccleſiæ ſupervenit, qui vos, ac ſacerdotem, & militem largiſſime procurabit. Quibus dictis, diſparuit. Fratribus vero omnia, ut prædixerat, evenerunt. Revertentes autem Pariſios, hæc Fratribus, qui tunc erant ibi pauci & pauperrimi, retulerunt b. Benignus pater familias b
Dominus noſter propheticum ſancti ſui Dominici verbum complevit miniſtrat uſque hodie largiter alimoniam ſervis ſuis.

E
coſque vacationibus ſolis ſervabat,

201 Pauca quidem in principio Pater ſanctus Fratres habebat; tamen eoſdem ad prædicandum per totam Eccleſiam dirigebat. Confideoter autem & ſine hæſitationis ſcrupulo miſit eos, licet quandoque ſimplices & eruditione litteratos, ſciens quia per ſtultitiam prædicationis complacuit Deo ſalvos facere credentes: qui eum ſe propter noviratem & imperitiam excuſerent, edocebat eos dicens: Ite, & fructum facite, quia ad hoc ſumpti eſtis, ſuadentes, ut agant pœnitentiam de iis, quæ & vos aliquando, diligentes hoc ſeculum, perpetraſtis; quia qui converterit peccatorem ab errore viæ ſuæ, liberabit animam ſuam a morte, & operit proprinrum multitudinem peccatorum. Et addidit: Confidite in Domino, & nihil deerit vobis; ſecurus de protectione Dei cæli cui eos precibus commendabit. Exeuntes autem in ſpiritu humilitatis & zelo Dei, fructum ſciebant multum, & omnes operarii inæquitatis conturbati ſunt, quia virtus Domini erat ad multiplicandum eos. Denique quos Pater ſanctus mittendo periculis exponebat, orationis ſuæ clypeo protegebat.

ſicut duo Fratres ejuſdem Ordinis

202 Venerunt ergo duo Fratres ſic miſſi in Theutoniam ad quamdam Ciſtercienſis Ordinis abbatiam, cui religioſus & devotus præerat abbas, nomine Hebberardus, cui Dominus apparens in ſomnis, ait: Cras ad te mittam equos meos, & tu fereabis eos mihi. Evigilans vir ſanctus, interpretari ſomnium neſciebat. Sequenti die adierunt idem monaſterium, quod Salem dicitur, in diœceſi Conſtantienſi ſitum, præfati duo Fratres, quorum unus erat ille illuſtris vir, F. Johannes Theutonicus, poſtmodum in Ungaria Bernenſis * epiſcopus, ſanctique Dominici ſucceſſor quartus: quos adhuc in locis illis incognitos religioſus abbas ſciſcitetos eſt de Ordine dicens: Cur, inquit, libros, & baculos, & veſtium portatis habitum?

F

* *lege* Boſnenſis *vel* Boſſinenſis

in abbatia quadam Germaniæ exponit ſuos.

203 Cui vir prudens & doctus F. Johannes elegantes reſpondit ad ſingula. Prædicatores, ait, ſumus, liberque ſcientiæ * nobis competit; & quia Virgo Dei genitrix virga eſt eximatum, Chriſtique erux directionis virga eſt, iis utimur, & tamquam baculis ſuſtentamur. Secundam prophetiam etiam Zachariæ vatis ſancti, quadrigas eltima de medio duorum montium æneorum egreſſa, habens equos varios & fortes quadrifidam Euangelii prædicationem ſignificat, quæ de duobus Teſtamentis confecta per viros ornatos variis ſcientiis, virtutibus, & miraculis, fortiſque coo-

* *al.* conſcientiæ

tra

A era diabolicos, mundanos, & carnales incurſus, paratoſque ad diſcutiendum prædicando per omnem terram, in extremo ſeculi tempore per orbem vehitur universum: Angelus enim magni conſilii miſſi illos. His auditis, abbas procidit ad pedes eorum, & devote oſculans eos dixit: Vere vos eſtis equi, quos promiſerat * mihi Dominus. Statimque lotis pedibus eorum, calceamenta nova & veſtimenta juſſit proferri; ipſeque & Fratres illius cœnobii uſque in hodiernum diem, Prædicatorum Ordini ſunt devoti *c*.

* *al.* miſit

c

Vt. *Peculiaris ſuit Sanctus quidam donum caſtitatis impetrare,*

204 Quidam decanus de Francia Romam pergens, beatum Dominicum apud Mutinam prædicantem invenit: ad quem accedens, & de ſalute animæ ſuæ ſecum conferens, hoc inter alia dolenter expoſuit, & quaſi inevitabile naufragium eſſe dixit, quod a carnis lubrico continere non poterat, propter quod etiam a variis bonis operibus quaſi deſperatus abſtinebat. Cui Vir Dei fide, qua plenus erat, conſortatus dixit: Vade de cetero; viriliter age, & da miſericordiæ Dei non deſperes. Ego tibi carnis continentiam impetrabo. Sic dixit, & veraciter ſic evenit: nam qui immundus fuerat & lubricus, deinceps

B caſtus & continens eſt effectus *d*. Ecce quantum valet deprecatio juſti, qua carnis concupiſcentia extinguitur, caſtitas acquiritur, dæmones fugantur, morbi curantur, ſpiritualia ſimul & temporalia commoda conferuntur.

Et Iiſdem tantum efficit, ut ad Ordinem Prædicatorum ampleſtendum

205 Tempore, quo ſanctus pater Dominicus Bononiæ morabatur, erat ibi magiſter Conradus Theutonicus, cujus conſortium habere in Ordine Fratres ardenti deſiderio cupiebant. Contigit autem, ut religioſus quidam, ac venerabilis Prior Ciſtercienſis Ordinis ex ſpeciali amicitia, quam Romæ contraxerant, patrem ſanctum Dominicum tranſiens Bononiam viſitaret: qui dum inſimul in vigilia Aſſumptionis de cæleſtibus dulciter loquerentur, ex familiaritatis confidentia dixit beatus Dominicus ad amicum ſuum: Vere fateor tibi, Prior, quod numquam in hac vita petii aliquid a Domino, quod non aſſequerer juxta votum. Hoc tamen nulli unquam hominum dixi; nec an illud alicui, quamdiu vixero, revelabis.

mirantur Conradus, vir ſuſpicit

206 Admirans ille tam ſpecialem in Patre ſancto gratiam, memorque deſiderii, quod de converſione magiſtri Conradi habebant Fratres, di-

C xit ad eum: Pete ergo, Pater, ut det tibi magiſtrum Conradum ad Ordinem, cujus ſocietatem Fratres deſiderant tantopere & exquirunt. Cui Pater ſanctus ait: Rem, Frater bone, difficilem poſtulaſti. Si tamen hac nocte Dominum volueris mecum deprecari, ſolitæ ejus benignitate confido, quod nos a petitionis noſtræ deſiderio non fraudabit. Dictoque Completorio, Pater almus, præſato Priore præſente & videnti, orans in eccleſia more ſolito pernoctabat. Illucſcente vero die, eum Fratres Primam decantarent, ecce magiſter Conradus ad pedes Confeſſoris Chriſti procidens, Ordinem inſtanter & humiliter petiit, & perſeveranter accepit *e*.

e

cujus pius obitus hac occaſione narratur,

207 Hic F. Conradus converſatione religioſus & lector gratioſus obitum ſuum & locum prædixit; qui morti proximus in Magdeburch, Priore & Fratribus præſentibus, dulci voce cecinit: Cantate Domino canticum novum alleluia. Et cum aliud non proferret, orabant Fratres ſeptem pſalmos. Tunc apertis oculis circumſpiciens omnes, dixit: Dominus vobiſcum. Et cum reſpondiſſent; Et cum ſpiritu tuo, ſubjunxit: Fidelium animæ per miſericordiam Dei requieſcant in pace. Reſpondentes: Amen. Et obticuit; & cœperunt orare quindecim gradus. Cumque dicerent, Hæc requies mea in ſeculum ſeculi, elevato brachio & extento digito ad cælum, ore jucundo & facie lucida exſpiravit. Tunc proſtrati ſunt omnes pro reverentia Salvatoris, & quidam ibidem tantam dulcedinem experti ſunt, quam nec credere nec exprimere valuerunt. Ii quoque, qui defuncti corpus induerunt, delectabilem & ſuavem odoria ſenſerunt fragrantiam, quæ ipſorum manibus diutius poſt adhæſit *f*. Vnde beata & efficax Patria noſtri oratio, quæ talem filium gratiæ & coheredem gloriæ meruit obtinere.

EX MS.

f

aliaſque diſcipulos conſtat eum ſanguineum ſuum vel amitæ * *al.* quemdam de Apulia

208 Recepit etiam ſanctus Dominicus Bononiæ Apulum *, Thomam nomine, quem pro ſuper innocentiam & ſimplicitatem eorum dilexit, ut ejus filius ſpecialiter vocaretur. Hunc ſecularibus ſui ſocii a clauſtro inſidioſe abſtractum, Religioſis veſtibus ſpoliantes, ſecularibus induerunt. Currunt igitur Fratres ad ſanctum Patrem, conquerentes: Eo filius veſter ad ſeculum trahitur violenter. Mox eccleſiam intrat Confeſſor almus, poſtulatorus judicium de rapina; judicavitque Dominus humili Dominico. Et ecce, mox ut lupi illi rapaces ovi raptæ lupinam veſtem exmiſiam

E vi induerunt, exclamavit: En totus exnror; nec quieſcere potuit, donec veſtibus agninæ Religionis reindutus, ad ovile clauſtri tutiſſimum eſt ductus; qui poſtea tempore multo vivens, uſilis & admodum caſtitit gratioſus.

in eodem Ordine recipit.

209 Legiſtam quemdam Bononienſem dum amici violenter de Ordine extrahere conarentur, ſimentes Fratres deliberabant quoſdam milites patronos eos ad ſui defenſionem advocare; quibus pius Paſtor alter Non indigemus ſeculari brachio, vel humano præſidio: ego enim video plus quam ducentos angelos circa eccleſiam, ad Fratrum cuſtodiam a Domino deſtinatos. Receſſerunt ergo, terrore cæleſti pavidi & concuſſi.

ANNOTATA.

a *Propter has circumſtantias aliaſque rationes, quas § ſu Commentarii prævii breviter protulimus,* F *hunc raritatis actum duplicavimus.*

b *Huic divinæ providentiæ exemplo in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 4 *teſtis ſeu relator illius ſic præmittitur:* Narravit Frater Henricus Theutonicus, quod circa principium Ordinis contigit, duos Fratres itineranter jejunos, cum jam hora nona tranſiret, ad invicem quærere, ubi comedere poſſent in terra paupere & multum eis ignota. *&c. Suſpicor, hunc Henricum Theutonicum eſſe eumdem, qui cum B. Jordano Ordinem introvit, & qui fuit primus Prior Colonienſis: nam Thomas Cantipratanus lib.* 2 *Apum cap.* 54 *num.* 11 *eumdem hiſtoriam narraturus, ita præfatur:* Conſimile prope duobus Fratribus Ordinis Prædicatorum (ut per Fratrem Henricum de Colonia, Prædicatorem elegantiſſimum inter Fratres indubitabili relatione didicimus) contigit in partibus Galliarum, illo Ordini noviter inchoato. *Finita dein hiſtoria ejuſdem narrationis, laudatus Thomas hæc addit:* Revertentem Pariſios dicto Fratri Henrico de Colonia & Fratribus quibuſdam aliis, quæ ſibi contigerant, retulerunt.

e *Totam hanc abbatis Ciſtercienſis hiſtoriam eodem fere modo in Vitis Fratrum part.* 1 *cap.* 4 *legimus.*

d *Conſtantinus num.* 43 *& Humbertus cap.* 51 *idem caſtitatis donum, Decano Gallo impetratum, iiſdem fere verbis commemorant.*

e *Su-*

EX MSS. e *Sabbatum iſtum Conradi Teutonici converſionem alia occaſione in Commentario prævio § 38 ex antiquioribus biographis confirmavimus.*

f *Pia ejuſdem Conradi mors in Vitis Fratrum part. 3 cap. 2 narratur, ubi calleſtor iſtius Operis ad confirmationem in Codice noſtro Ms. hæc addit:* Hæc ipſe Frater Robertus, Prædicator bonus, qui ejus ſervitor fuit, & omnibus iis interfuit, mihi Gerardo narravit.

g *Mira illa duarum tirocinum liberatio etiam in Vitis Fratrum part. 2 cap. 11 & 21 legi poteſt.*

CAPUT XVIII.

Propagatio & incrementum Ordinis Prædicatorum, forma corporea ſancti Conditoris, & ſingulares animæ ejus dotes.

B

VII. *Fratrum domus, Ordo propagatur,*

ANno ab Incarnatione dominica milleſimo ducenteſimo viceſimo primo contigit, duos Fratres proficiſci Bononiam ad Capitulum generale, quibus in via junxit ſe quidam ſuccinctus ad iter, ſpeciem præferens curſoris, dicens: Quo pergitis? Reſponderunt: Bononiam imus ad Capitulum generale. Tunc ille: Quid ibi tractabitur? Reſponderunt: Ordinabitur ibi, ut Fratres euntes *in* mundum univerſum, prædicent Euangelium omni creaturæ, & annuntient regnum Dei. Tunc ille: Mittenturne aliqui in Ungariam? Dixerunt: Dante Domino, multi mittentur. Tunc ſictus ille curſor exſilivit in aere, terribili voce clamans: Ordo veſter, confuſio noſtra eſt; & mox ab oculis eorum evanuit, tamquam fumus. Fratres autem illi venientes Bononiam, narraverunt hæc omnia patri ſancto Dominico, & aliis ibi in nomine Domini congregatis *a*.

a

C

& inſignibus viris ſplendet, inter quos archidiaconus Lingonenſis

ACtt En quoque tempore magiſter Paulus Ungarus, actu legens in jure canonico Bononiæ, inſpiratus Dei gratia, Prædicatorum Ordinem eſt ingreſſus. Poſt celebrationem hujus ſecundi generalis Capituli miſſus eſt conventus in Angliam cum F. Giſelberto Priore. Miſit quoque tunc beatus Dominicus prædictum F. Paulum in Ungariam cum quatuor Fratribus, quorum unus fuit F. Sadoch, vir magnæ perfectionis. Io hoc præfato Capitulo injunctum fuit venerabili viro, F. Jordano Theutonico abſenti officium Prioratus provinciæ Lombardiæ *b*. Intraverat tunc temporis Pariſius Ordinem FF. Prædicatorum dominus Ebberhardus, archidiaconus Lingonenſis, vir multarum virtutum, opere ſtrenuus, conſilio providus, qui auctoritatis magnæ quanto fuerat latius notus in ſeculo, tanto plures aſſumptæ paupertatis ædificavit exemplo. Hic eum F. Jordano, quem valde dilexit, in Lombardiam iter aggreſſus eſt deſiderio videndi magiſtrum Ordinis ſanctum Dominicum. Et per omnes partes Galliæ & Burgundiæ, per quas tranſierunt, & in quibus erat notiſſimos F. Ebberhardus, Chriſtum egenum & pauperem in corpore ſuo circumferens, tandem infirmatus apud Loſannam, ubi epiſcopus electus fuerat, ſed acceptare renuit, vitam hanc ærumnoſam & flebilem feſtinus quidem, ſed omnino felici fine complevit.

212 Paululum vero antequam moreretur, cum jam certum ipſius obitum medicorum pronunciavit ſententia, & dum hoc celaretur ab ipſo, dixit ad Provincialem: Si morituros ſum medicorum judicio, quare mihi non dicitur? Celetur mors ab eis, quibus mortis eſt amara memoria. Ego morte non terreor. Nihil timendum, ſi terreſtris hæc domus miſeræ carnis ſobruitur, qui domum non manu factam æternam in cælis feliciter commutatione exſpectat. Defunctus eſt itaque, commendanda ibidem corpuſculum terræ, ſpiritum Creatori; de quo ſic ſcribit magiſter Jordanus dicens: Felicis deſunctionis ejus hoc mihi laudabile indicium fuit, quod in eam ſpiritus ejus, cum me crederem ad dolorem cordis & turbationem ſpiritus concitandum, quadam contra devotione atque jucunda hilaritate perfuſus, ut minime flendum eum, qui migraſſet ad gaudia, teſtimonio conſcientiæ commoveret. Itaque defuncto apud Loſannam F. Ebberhardo, F. Jordanus procedens, Lombardiam intravit, injunctum ſibi per illam provinciam miniſterium peracturus *c*.

D

brevi piam vitam ſanctæ mortem commutavit,

E

c

VIII. *Scriptor Actorum hoc loco formam corporis,*

213 Interim ſanctus pater Dominicus in conventu Fratrum Bononiæ morabatur, ex hoc ſeculo in proximo migraturus; qui utriuſque hominis ſui decore ac pariteie gratioſus, omnium in ſe proaocavit aſpectum pariter & affectum: erat namque ſtaturæ mediocritate æqualis, corporis tenuitate agilis, facie pulcher & pauliſper rubens. Barba vero ejus & capilli aliquantulum rufi coloris ſpeciem præferebat. De fronte ipſius & intercilliis ſplendot quidam radioſus micabat, qui omnes ad veneiationem ac dilectionem ejus attrahebat. Hilaris ſemper & jucundus appareba, niſi cum ad compaſſionem per quamlibet afflictionem proximi movebatur. Manus longas habebat & pulcras; vocem magnam & puleram, & tubaliter reſonantem. Calvus non fuit; ſed coronam raſilem totam integiam habebat, paucis canis reſperſam *d*.

d

& diverſas Sanctt virtutes,

214 Hoc vas fictile & corpus fragile plaſmavit, ſuaque ſic gratia perornavit Conditoris manus, ut ei digne infunderetur Spiritus ſanctus: ſic inſtruit corporis hujus membra, ut eſſent donorum Dei vaſcula, & ſpiritus ejus organa. Tem. F plum revera Spiritus ſancti fuit hoc corpuſculum, quod nunquam maculavit mortalis culpæ contagium, nec inſecit carnalis concupiſcentiæ vitium. Vere beata membrorum hujus corporis organa, in quibus talis ac tanta eſt cordis ac carnis in Deum vivum exſultantis conſonantia: ad omnem enim ſanctitatis perfectionem tendenti caro in eum ſpiritu concordabat: agebatur namque ſpiritu Dei, liberum habens imperium ſuæ carnis. In operibus miraculoſis ſignorumque prodigiis, in gratia ſaniratum & curationibus infirmitatum, quibus Chriſtus glorificat Sanctos ſuos, claruſque efficitur in conſpectu hominum Chriſtianus, nulli ſecundus vel inferior reperitur.

eximiaſque animæ dotes

215 Ceterum quod ipſis fulgentius eſt magnificentiuſque miranelis, tanta morum honeſtate pollebat, tanto diuini ſervoris impetu ferebatur, ut ipſum eſſe vas honoris & gratiæ, vas ornatum omni lapide pretioſo veriſſime prædicemus. Ioeret ei firma valde meatis æqualitas, niſi ad compaſſionem & miſericordiam cujuſpiam turbaretur. Et quia cor gaudens exhilarat faciem, placidam interioris hominis compoſitionem manifeſta deforis benignitate ac vultus hilaritate prodebat. Tantam autem ſervabat in iis, quæ ſecundum Deum rationabiliter fieri concepiſſet, cordis

A dis conſtantiam a, ut vix vel numquam ſemel enuntiarem cum digna deliberatione ſermonem acquieſceret immutare. Et eum multa, ut memoratum eſt, in ejus ſacie de bono conſcientiæ teſtimonio ſemper luceret hilaritas, lux tamen vultus ejus non cadebat in terram.

graphice depingit.

ar6 Erat jucunditas ejus ſecundum faciem Sanctorum, per quam omnium ſine difficultate, mox ut eum aſpicerent, illabebatur affectibus. Ubicumque verſabatur, ſive in via cum ſocio, aut in domo cum hoſpite reliquaque familia, aut inter magnates aut principes & præſtos, ſemper ædificatoriis affluebat ſermonibus, ſatis abundabat exemplis, quibus ad mortem Chriſti ſeculique contemptum præſentium animi flectereotur. Ubique vitam evangelicam verbo ſe exhibebat & opere, excipiens omnes largo caritatis ſinu. Et eum omnes diligeret, ab omnibus amabatur. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, ſibi proprium reddicabat, affluens pietate ſe totum

B in proximorum caritatem atque miſerorum compaſſionem effundens. Et eum pie moverentur ad omnia, ſuper peccatis tamen hominum miſerabili tabeſcens turbabatur affectu. Unde civitati vel villæ, quam longe videre poterat, propinquans, & hominum miſerias excogitans,

c totus in lacrymas ſolvebatur c. Hæc etiam eum cunctis faciebat gratiſſimum, quod ſimplici gradiens via, nullum umquam in verbo vel opere duplicitatis aut fictionis prætendebat veſtigium. f

ANNOTATA.

a In *Vitis Fratrum part.* 4. *cap.* 15. *eadem dæmonis apparitio narratur.*

b *Paragrapha* 41 *Commentarii prævii examinavimus ea, quæ in his ſtrundis tenuibus geſta fuerant.*

c *Quæ de Everhardo Lingonenſi hic dicuntur, ſupra ex B. Jordane teſte oculato retulimus, ex quo ſimilia in Vitis Fratrum part.* 5 *cap.* 8 *repetuntur.*

d *De corporea Sancti forma, quæ hic deſcribitur, in Commentario prævio* § 45 *ſuſe egimus.*

C e *Huc pertinet oratio, quam Joannes a ſancta Maria in Actis S.* Dominici *lib.* 4 *cap.* 15 *eidem Sancto adſcribit, & exhibet his verbis:* Domine pro tua bonitate, quæſo, peccata mea ne reſpicias, nec ad ingreſſum meum iram tuam in iſtum populum effundas, aut propter iniquitates meas illum punias aut ceteros. *Stegius namdem orationem ex manuſcriptis monaſterii Prulianſi edidit, & Actis Gallicis S.* Dominici *Latine interpretatus.*

CAPUT XIX.

Efficaces Sancti cunctationes, ardens orationis ac mortificationis ſtudium, tenera devotio in ſacrificio Miſſæ, abſtinentia, & prævia immutantis mortis ſuæ notitia.

XI. Poſt apoſtolicos labores

HIle dulciſſimus Homo, paterque piiſſimus, Prædicatorum Ordinis inſtitutor decentiſſimus in hac carne vivens inter peccatores, cum Deo & cum angelis pia mente verſabatur, præceptorumque Dei cuſtos, conſiliorum æmulus, ea omnia, quod ſcivit & potuit, æterno ſuo Creatori deſervientes, lucens in hujus mundi tecta caligine per citam innocentiam, & cooperationis ſanctiſſimæ cælibatum, diem impartiebatur proximis, noctem Deo, quia mandavit Dominus in die miſericordiam ſuam, & nocte canticum ejus. Prædicabat diebus populis & clericis, nec reticebatur verbum ejus tacitum: nam multos acertit ab iniquitate. Audiens namque quidam clericus eum peroptime prædicantem, & de Scripturis potenter & lucide diſſerentem, quæſivit ab ipſo, quorum librorum ſtudiis tam ſublimia didiciſſet. Cui benigne Sanctus reſpondit: Fili, in libro exiſtis plus quam in aliis ſtudui; hic enim liber de omnibus docet a. Erat itaque eruditus pater familias de theſauro caritatis proferens nova & vetera, Circuibat vicos, civitates & caſtella, prædicans & annuntians regnum Dei, ciſtians infirmos, conſolans deſolatos & curans languores. a E

Sanctus in oratione

sr8 Cum poſt laborem itineris ad hoſpitium declinabat, caſtigabat prius ſitim ad aliquam ſontem vel aquam, timens ne ex ſiti, quæ labore acceditur, plus bibendo notam incurreret, quam in omnibus toto commune decertabat. Diebus cum ſociis ac proximis nemo communior, nullus utilior; noctibus vero vigiliis & obſecrationibus nemo per omnem modum joſtantior. Ad veſperum demorabatur fletus, & ad matutinum lætitia. Pernoctabat in eccleſiis & orabat, modo genicalans, modo proſtratus, quantum a fragilitate corporis extorquere poterat. Cumque tandem, laſſitudine ſuccedente, ſomni interpellabat neceſſitas, ſica ante altare, ſive alio quocumque loco, aut certe ſuper lapidem, inſtar patriarchæ Jacob, capite reclinato paululum ſequieſcens, rurſus exigilabat ad orationem ſpiritumque ſerenum. Circuibat vero tunc ciſtias altaria, Sanctorumque patrocinium invocans, ſic oſque noctis medium perdurabat.

& Fratrum cuſtodia perfruebatur,

a19 Poſtea Fratres dormientes quietiſſime viſitans, diſcooperios operuit, ipſoſque cruce Chriſti conſignans, ad oratorium rediit, orationem continuans vigilando. His horis multos dæmonum inſultus & tentationes ſuſtinuit, F moltoſque de ipſis triumphos in virtute nominis Altiſſimi reportavit. His horis multas animæ illuminationes, multaſque ſupernas viſitationes ac divinas revelationes, da quibus præſcriptum eſt, meruit, quis Deum in nocte deſideravit, & ad eum totis ſuſpirando præcordiis vigilavit. Hæc erat ei vigilandi & orandi ereberrima conſuetudo, & vix umquam lectulo dormiens quieſcebat, cum tamen Fratres ad quietem diligentius horraretur. Oratio ejus munda & acceptа in conſpectu Dei fuit, quam ſine intermiſſione obtulit, in quam omnem ſpem contulit, per quam quidquid voluit, a divina miſericordia impetravit: ſicut enim ipſe confeſſus eſt, nonquam aliquid in hac vita a Domino orando petiit, quod non ab ipſo perceperit juxta votum. Nempe quia veritati promittenti credidit, quod acciperet, quidquid peteret, a benignitate largiente omne quod petiit, impetravit.

carnem ſuam affligebat,

s20 Non ſuffecit ei vigiliis jugibus macerando tabefacere carnem ſuam; ſed affligit etiam & attrivit Vir innocens multis flagellationibus virgineum corpus ſuum. Nempe tres accepit ſingulis noctibus de catena ferrea diſciplinas; unam pro ſe, aliam pro peccatoribus, qui verſantur in

mun-

EX MSS. mundo; tertiam pro iis, qui in purgatorio cruciantur. Sane de ſuis oculis quaſi quemdam fontem effecerat lacrymarum, flebatque aberrime atque crebrime, fueruntque lacrymæ ſuæ ſibi paues die ac nocte. Die quidem tunc magis, dum Miſſarum crebra & quotidiana celebraret ſolennia; nocte vero, cum ſupes omnes infatigabilibus vigiliis excubaret. Erga dominici corporis Sacramentum fixgrabat devotione permaxima, & Crucifixi memorans divinissimam caritatem & abundantissimam ſuauitatem, frequenter, dum elevaretur in Miſſa corpus Chriſti, in mentis capiebatur exceſſum, Majeſtatis divinæ præſentia delectatur.

a Et contemnens honorem in adverſis latebat.

aaa Dives in fide, hujus mundi divitias reſpuit, & deſpexit pompam ſeculi, humilitatem emplectens Chriſti & euangelicam paupertatem: nam electus in Coaeranenſium epiſcopum, omnino renuit, dicens, ſe potius terram velle deſerere, quam electioni de ſe factæ alicui conſentire *b*. Mundus ſibi, & ipſe mundo crucifixus fuit, dum ipſe mundi gloriam contemneret, & contemnendam prædicaret, amatoresque mundi ipſum deſpicerent, & deſpicabilem judicarent.

b

B Interrogatus namque, cur non libentius in Tholoſana diœceſi morarentur, quam in Carcaſſona, reſpondit: Quia in Tholoſana multos, qui me honorant, invenio; in Carcaſſona vero omnes econtrario me impugnant. En verus mundi contemptor, Chriſtique imitator, qui, propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſione contempta.

Cum verus ille paupertatis Amator,

aaa Verus erat paupertatis amator, nteos vilibus indumentis amorem quippe ſuum ſic divinitati affixum tenebat, quod non ſolum a magnis abſtinere, ſed etiam a minimis affectos ſuos ſtuduit cohibere. Unde veſtimenta, calceamenta, libros, culcellos, cingulos, aliaque ſui corporis uſui neceſſaria, pretioſa ac curioſa habere noluit; ſed humilia Religioſique conſona, & paupertati congrua acceptavit. Monebat etiam Fratres, ne quidquam talium appeterent, vel deſerent, quod Religioni & modeſtiæ non per omnia concordaret. In cibo quoque & potu temperatiſſimus erat, delicata vitans, & libenter ſimplici pulmento contentus: ſic neceſſitati naturæ ſatisfaciens, ut nequaquam eot ejus crapula

C gravaretur, aut refectio corporis ſubtilem ejus ſpiritum habetaret: a prima enim ætate uſque ad finem vitæ ſuæ, carnem in ſervitutem redegit ſpiritus, corpuſque ſuum impollutum ac innocens vigiliis, jejuniis, orationibus, flagellis, ceteriſque pœnitentiæ operibus caſtigavit.

quam cupiſſe Fratribus ſuis dedit

aaa Quis hujus hominis virtutes oſquequaque imitari poterit, quas etiam lingua exprimere non ſufficit? Tanta quippe fuit in anima ejus per Spiritum ſanctum gratiarum ac virtutum diffuſa copioſitas, in corde ſinceritas, in ſermone veritatis auctoritas, taliſque in actione ſeriatis ac humiliratis locabat ſanctitas, quod humanam naturam excederat, Deumque inhabitantem vetiſſime prædicarent. Mirari poſſumus, & ipſius exemplo penſare noſtri temporis inertiam: poſſe vero, quod ille potuit, non humanæ virtutis, ſed gratiæ eſt ſingularis, niſi quem forte miſeratus Dei bonitas, in hanc dignata fuerit gratiam prorogare. *Sed* ad hoc quis idoneus?

Miſericors Deus dilexit,

aaa Benedictus Deus, Pater domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit ſervum ſuum ſanctum Dominicum omni benedictione cæleſti, ut nihil illi deſit in nulla gratia: præparavit eum cor ſuum, in mente habens Deum & quærens eum in omni virtute ſua & operatione; providens enim Deum in conſpectu ſuo ſemper, viſus eſt in contemplatione, elevatis in cælum manibus, ſtare ſuſpenſus, ut via terram contingere videretur. Vigilabat & orabat plus ceteris, majores & frequentiores accipiens diſciplinas. Verberabat ſe, & verberari ab aliis faciebat cum catena ferrea, quæ tres habebat ramos, caſtigans innocens corpus ſuum. D

Salutis ſuæ zelum

aaa Miſſam celebraus quotidie, in domo & extra, ubetes fundebat lacrymas, tantaque devotione ſacris adſtabat altaribus, orationemque dominicam dicebat in Miſſa, ut intelligerent præſentes gratiam infuſam cælitus cordi ejus. In horis Canonicis & pſalmodia, quas cum multa reverentia & devotione dicere conſuevit, viſa eſt facies ejus frequenter lacrymis irrigari. Coram hominibus quidem ſerenus & gaudens ſemper erat, in abſcondito autem Patrem orans deducebat, velut torrentem, lacrymas, quas ab oratione evocatus a facie detergebat. Obſervabat diligentiſſime, ne derelinqueret in lingua ſua; volebatque in via & in domo ſemper de Deo vel cum Deo loqui, tatoque alias loquebatur t teſtatique ſunt viri perfecti, cum ipſo multo tempore converſari, quod non eſt iocentus in ore E ejus dolus, nec eſt auditum, verbum otioſum vel nocivum, vel detractionis, vel adulationis omnoam procediſſe ex ore ejus. Maledicentibus ſibi benedicebat, nec omnino unquam promaledicto reddidit maledictum, qui non ſolum maledici, verum etiam flagellari, & fruſtatim incidi pro caritate Chriſti concupivit & mori.

ac propriæ perfectioni

aaa Sane volens, Fratres ſolis ſpiritualibus iocearos ſemper eſſe, prohibuit, ne intromitteret ſe de negotiis domos vel conſiliis temporalium, exceptis iis, quos obedientia ad hoc adſtrinxit, & primatorum injunctio obligavit: in ſolicitudine enim caritatis Fratribus præeras, attendens ſibi & univerſo gregi. Delicta juſte ſatis, benigne tamen & miſericorditer puniendo correxit; cruciabaturque mente compatiens eis, quibus nihilominus debitas pœnitentias infligebat. Sic tamen dulcis conſulator erat, quod a multis & variis tentationibus novitii per eum pluteſque alii ſunt erepti. Graviiam etiam gravemque in corpore ſuo pœnitentiæ portans crucem, cum de terra ad terram, pergeret, diſcalceatus F nudis pedibus incedebat. Siquidem proximis compatiebatur omnibus & afflictis, maximeque peccatoribus ac infidelibus, quorum ſalutem laboribus promovere & apud Deum precibus obtinere ardentiſſimo deſiderio copiebat. Sanctorum Patrum Religiones veoarabatur devote, Religioſaſque perſonas omnes affectuoſe præ ceteris diligebat, tamquam cives Sanctorum & domeſticos Dei, ſtatumque ipſorum & vitam condignis præconiis extollebat, utpote conſortum & conſtatrum.

omnem vitam imprudiſſe,

aaa Porro propter præcedentes vigilias perum comedit, minoſque bibit. Unde freqoenter in meaſa præ laſſitudine dormitavit. Iciarandum tempore jejunii, horam nonam certam ſemper & debitam exſpectavit; ſocios autem prævenire ac bis refici diſpenſavit. Numquam pro cibo vel potu, aut lecto ſeu procuratione tenoi, ſanus aut infirmus, querulofus fuit, ſed gratias agens omnibus diebus vitæ ſuæ. In via priuſquam veſpere poſt Completorium ad quietem ſe aptaret, orationibus tamdio incubuit, ut plerumque per fletum a ſomno ſocios excitarent. Zelator erat Ordinis & regulæ ferventiſſimus, ſeligioſuſque & valde ſtrenuus ſtatutorum conſervator, Fratrum et.

Iam

A iam piiſſimus conſolatur, adeo quod in iſtis habere non creditur ſueeſſorem.

eoſdemque virtutes filiis ſuis ſæpe commendaſſet,

228 Inter cetera doctrinæ ſuæ monita vitæque eximia exempla, tria præ ceteris a poſteris obſervanda ſolicitus flagitavit; videlicet ut ſempes de Deo vel cum Deo loqnantur; pecunias per vias euado non deſerant, & in æternum poſſeſſiones non recipiant tempossles: hæc enim ſunt, quæ cor mundum, & a curis librum efficinot aoimam, ſervumque Chriſti ad meditanda divina, trsctandsque ſpiritualia conſtituunt eapeditum. Concnrsmur igitur, Fratres, imitari monits pstesna, prout poſſumus, & veſtigis; ſimulque sgamus gratias Redemptori, qui ſalem in via hse, qua ambulamus, ducem eahibuit ſervis ſuis, per eum aos in hujus conversationis lucem regeaeramus; deprecemorque Patrem miſericordiarum, ut illu nos regegte ſpiritu, quo filii Dei aguntur, per terminos, quos poſneront pstres noſtri, ad eamdem matsm pespetuæ ſeliciiatis, ad quam

B ille ſalix introivit, nos quoqua indefleano tramite pertiugere mereamur.

XIX. ei confluxus mors

229 Cum in omni ſanctitate perfectus beatiſſima pater Domiaicus cunctis fulgeret virtotibus, iater cetera ſpiritualium charismatum dons etism ſpititum prophetiæ a Domino meruit sceipere, quo multa futura prævidit, effectus divinorum conſcius ſeeretorum; cui etiam, tsmqoam ſpecialis electionis dilecto, ſuæ vocationis terminum Dominus præoſtendere dignatus eſt: quomodo enim celaret a dilecto, quæ imminebat, mortem, ſoorumque diſſolutionem membrorum, qui ei multorum mortes sevelaverat aliorum. Nempe quia fuerunt ei lacrymæ ſuæ panes die ac nocte præ deſiderio veniendi & apparendi sain faciem Dei ſui, audivit deſiderium psuperis Dominus, ponens in conſpectu ſuo lacrymas ejus.

ab angelo præmunciatur,

230 Et ecce uranti, ſuperaorumque deſiderio vehemnoter æſtusnti vidit ſibi juvenem pulcherrimum aſſiſtere, qui vocans eum, dixit illi: Veni, dilecte mi, veni intra ad gaudia vera s. O glorioſa & omni caritatis dolcedine plena amicabilis hujus ſancti & felicis Viri vocatio, qoa aon ad vana & caduca, ſed ad ceras mauſoraque perpetuo gaudia invitatur. Vem beatus homo, qui vocatus non quæſivis

C inducias, Judicem formidando, oec venire juſſus ad cœnam msgaam Agni, diſtulit perperam eacoſando; ſed præcinctus lumbos, lucernamque ardentem in manibus bajulans Vir euaogelicus pulſanti incunctantes aperuit, venientique Domino obviam alacrites properavit.

quam quibuſdam amicis ſuis præmittit.

231 Gratulans itsque & gisulas agens de certitudine ſuæ gloriæ Vir juſtus viſitavit quoſdam clericos Bononiæ ſibi familisies admodum & dilectos, cum quibus de contempru mundi, & incolstu tranſeuntis ſeculi habita collatione perutili, poſtremo vsle faciens eis, diait ad eos: Vos quidem, cariſſimi, videtis me nuac ſauum; ſed ego adhue aute illam ſoleauiſſimam Dominæ noſtræ Virginis Mstris aſſumptionem de hac vita aſſumptus, ad Dominum emigrabo Fidelis ſermo: ſicut enim prædixit, ſic evenit

d d: nam decimo die e ante feſtum aſſumptionis

e Virginis aſſumptus eſt ab ipſa Dominicus ſervus ejus fidelis, ſuper omnia bona ipſius Filii conſtitutus.

ANNOTATA.

a *Hoc reſponſum clerico datum in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 25 *etiam refertur.*

b *Hæc honoris fuga, aliæque jam relatæ Sancti virtutes infra in proceſſu Bononienſi ab oculatis vel auritis teſtibus exponuntur.*

c *Putamus, hunc falſo angelum, de cujus prævia apparitione ac monitione Bartholomæus Tridentinus in compendio Actorum ſupra num.* 13 *meminit.*

d *Vitæ Fratrum part.* 2 *cap.* 27 *eamdem Sancti prædictionem quoque memorant.*

e *Videtur Theodoricus hac computandi ratione indicare, Sanctum die 6 Auguſti mortuum eſſe, cum poſtmodum num.* 246 *clare dicat, illum octavo Idus Auguſti ex hac vita migraſſe.*

CAPUT XX.

Ultimus Sancti morbus, pia monita, & felix mors abſentibus quibuſdam ſtatim revelata. E

CElebrato secundo geaersli Capitulo, beatus Dominicus domini Hogolini Oſtienſis epiſcopi, tunc in Lombardia Sedis Apoſtolicæ legati, eoriam pro ſui directione & promotione Os diais viſitavit a. Regrediens autem a legato circa finem menſis Julii, venit Bononism vslde lsſſus: æſtus quippe erat msximus, & labor itineris fuerat multum gravis. Tamen, licet ſic concuſſus, cum Priore domus, F. Veatura, & cum F. Rudolfo uſque in ooctis partem de ſtatu & factis Ordinis loquebatur: qui cum ad quieſcendum pergerent, iuſtsbat ei, ut ad quietem ſarigara membra componeret, Mstutinoque annuiteresset. Quorum oou aequievit precibus; verum eccleſiam ingreſſus, in ea more ſolito peraectavit, inſuper & interfuit Maiutino. Poſt Mstutinum vero dixit Priori, quod dolorem espitis pateretur.

PARS V CAP. 2. Sanctus Bononiam revertitur a

ex defectione morbum contrahit,

233 Eatunc ergo cœpit manifeſte languere infirmitate, qua ex hac luce ſubtractus eſt. Qua invaleſcente, confortatus ſpiritu, Deo infatigabiliter adhærebat, tam pstienter hsoc ægritudinem ſuſtinens, ut ſemper jucundus & hilatis appareret, licet dyſenteria urgeretor, & febribus uteretur. Scieas autem diem mortis ſibi pronaimum, juſſit coram ſe noviiios convenire; quos ſerens facie intuens, ad smorem Dei & Ordinis, ad devotionem, Religioaiſque obſervantiam verbis dulciſſimis hortabator. Moreque ſuo coateatus faeen, nec ſe debilis acquievit requieſcere ſuper lectum. F

in qua Fratres de ceſſitatis

234 Tunc vocatis duodecim diſcretioribus Fratribus, Priori domus F. Veaturæ, multis ſacerdotibus aodiensibus, de nmuibus actibus ſuis generaliter eſt confeſſus, & diait eis: En uſque in hanc horam incostruptum carne Dei miſericordia me ſervavit, illibatamque mihi virginitatis munditiam cuſtodivit: quæ ut in vobis immaculata permaneat, ſeminarum omnium ſuſpecta conſortia devitate; qua cuſtodita, ſervus Dei per putitstem vitæ gratus Chriſtu, ac pes odorem bonæ famæ frocttuoſus & glorioſus esle in populo. In fervore ſpiritus perſiſtite, & in ipſo ſimpes Domino deſervite, promotioai & dilatationi inchoati Ordinis inteudite, ſtabiles in ſanctiuste manete, in Religione eaanties & virtutum omuiom incremeoto perſeveraate.

et pauperta tis exſpe dia monet,

235 Et quoniam, revelante Spiritu ſancto, ſe de hoc ſeculo cognoverat migraturum, con-

EX MSS. gregatis coram ſe filiis & Fratribus, teſtamentum condidit, cui ſuperordinare nulli licet: teſtatoris enim morte confirmatur eſt. Hæc ſunt, ait, Fratres & filii, quæ vobis hereditario jure poſſideenda relinquo: eſtimatem habere, humilitatem ſervare, pauperratem voluetariam poſſidete. Argentum & aurum terrenaque ſubſtantia, unde teſtamentum conderet, quod filiis relinqueret, non erat illi; quod autem habuit dives in fide, hoc legavit; videlicet divitias ſalutis, theſaurus cæleſtes, & opes immortales, quas ipſum poſſediſſe ſacra inſtrumenta, clamant exempla, miracula proteſtantur. Ne ſuitem pauperias euangelica, firmiſſimum hujus Ordinis fundamentum, per inimicam Dei earnalem ſapientiam quareretur, quanta potuit diſtrictione prohibuit, ne quis in hunc Ordinem poſſeſſiones induceret temporales, maledictionem Dei omnipotentis & ſuam terribiliter imprecans ei, qui Ordinem Prædicatorum, quem præcipue decorat paupertatis profeſſio, terrenæ ſubſtantiæ pulvere præſumpſerit uſſuſcere *b*.

B

b *ſi. ſuper ſuo grabamine, ad ſalutiferum locum tranſferetur;*

236 Cum autem de die in diem ingraveſceret ægritudo, filii de Patris ſalute ſolliciti, ipſum ad ſanctam Mariam in Montem deportaverunt, ſperantes ipſum ibi ad vitam reſurgere, quia ſanior erat locus: qui ibi poſitus, cum viribus magis cœpiſſet deſtitui, ſentiretque, diſſolutionem ſui corporis imminere, juſſit ad ſe vocari Priorem; qui venit, Fratreſque viginti ſeenti ſunt eum, deſideriu Patrem ſanctum debilem viſitandi. Quibus coram ſe poſitis prædicavit jacens ſermonem pulcrum valde & morivum. Auditu vero, quod rector illius loci ipſum diſpoeeret in ſua eccleſia ſepelire, dixit humiliter & maeſuete: Abſit, ut ego ſepeliar, niſi ſub pedibus Fratrum mentum. Tunc humo eariratis & pacis ſpiritu pleeus, præcavens, ne vel optatu fraudaretur ſepulcru, vel forſitan uriretor contentio, Portate me, ait, extra, ut in vinea illa moriar ſub divo, ut poſſitis me te noſtra eccleſia ſepelire. O vere fidelem Patrem & ſelneem virum, qui magis incommodam & deſpectam elegit ſepulturam *, quam a filiis ſepsrsri corporaliter etiam poſt mortem.

* *al.* more tem

237 Tulleetes igitur filii dilectum Patrem, retulerunt ad domum Prædicatorum psventes nimis, ne in via forſitan morereturr. Collocatus eſt autem in quadam cella, uctionis ſacræ ſibi præſtito Sseramentro: ubi dum aliquam diu permaneret, F. Rudolfus caput Sancti renens, ſudorem faciei ejus cum tobalia e linea detergebar. Flebaur autem adſtantes Fratres videntes in agone jam conſtitutum dulciſſimum Patrem, cujus ſe dolebant conſolatione deſtitui, numquam in ea gratia ſui ſimilem habituri. Quos Pater pius lacrymsutes aſpiciens, cunſolans eos dixit: Nolite plorare, filii cariſſimi, nec vus mea curporalis turbet diſceſſio; in loco, ad quem vado, utiliur vobis ero, quam hic fuerim, & poſt mortem advocatum me potiorem habebitis, quam in hac vita me hsbere poſſitis. Graodis hæc in morte ſua fidocis vere juſtum eum omniuu proloqui. tur, quid nec mori timuit, nec de æternitaris introitu dubitavit, ubi patrocinari tsm confideuter filiis ſe promiſit.

ſed ſeſe inde tranſportari jubet.

C

c

238 Toue interrogavit eum unos Fratrum dicens: Pater, ubi vis curpus tuum ſepeliri? Respondit: Sub pedibus Fratrum. Invitatus ad uptias, locum elegit noviſſimum, quem jam Paterfamilias ſummus ad locum ſuperiorem, urpote amicum honorstiorem, transferret, & coram ſimul diſcumbeeribus in gloria ſublimatum. Tunc convocaris ad ſe Priore & Fratribus dixit: Præparate vos. Quidum ad commendationem dieendam eſſent ſoleenirer præparati, dixit eis: Expecteste adhue. Tune dixit ei Prior: Pater, tu ſcis, quomodu dimitris nos deſolaros & triſtes. Memenru noſtri, ut ures pro nobis ad Dominum.

ſub pedibus Fratrum ſuorum ſepeliri eligens,

D

239 Tonc in Deum jam totus abſorptus Homu ſuaviſſimus, elevatis manibus ad cælum, dixit: Pater ſancte, tu ſcis, quia libenter perſtiti in voluntate rua, & illos, quns dediſti mihi, cuſtodivi & conſervavi. Ego recummendo eos tibi; conſerva eos & cuſtodi. Et egu veeiu ad te, Pater cæleſtis. Et poſt paululum ſciens, qoia venit hura, ut ex hoc mundu tranſeat ad cælum, dixit Fratribus: Incipite. Qua devotione, quibus lacrymis & ſingultibus rune completum fuerit commendationis officium, novit, qui non ſpereit præces pauperum, nec gemitum mœrentium deſpicit & affectum. Interea Pater migrans motu lubiurum orabat in ſpiritu, licet vox minime audiretur. Cumque in concluſione commendationis, ut moris eſt, dicerent, Subvenite ſancti Dei, occurrite angeli Domini, ſoſcipientes animam ejus, offerentes eam in conſpectu Altiſſimi, elevatas ad cælum habens manus, emiſit ſpiritum *d*. Et ecce manus angelicæ ſuſceeperunt eum, conſpectui divinæ gloriæ præſentantes. Remanſit autem jacens ie einere corpus examine, mœrentium deſolarium miſerabile, fidei pietari amabile, & pro ſua ſanctitate cunctis venerabile.

& placido ſpiritum Creatori reddit,

E

d

240 Aſſuit iu hac hura ſacratiſſimæ mortis fideli Famulu glorioſa eum Filiu Mater, Maria Virgo, angelorumque pſallentium multitudo, beatum ſpiritum in cælum deferentes cum gaudio, quemsdmodum fidelibus ſuis divina patefecit revelatio: eadem quippe die, eademque hura defunctionis ejus, venerabilis vir ejuſdem Ordinis, F. Wala, Prior Brixiæ, poſtmodum ibidem epiſcopus, levi depreſſus ſomnu, vidit interioribus neulis quamdam aperturam ie cælo, per quam ſubmirrebantur duæ candidiſſimæ ſealæ. Summitatem ueius ſealæ manu tenebat dominus Jeſus Chriſtus; ſummitatem vero alterius ſealæ tenuit Virgo, mater ejus beata, angeli veru diſeurrebant aſcendentes & deſceudeetes per eas.

241. *cujus feſta obitus Priori Brixienſi.*

F

241 Et ecce inter utramque ſealam ſedes poſita erat in imo, & ſupra ſedem ſedens; & qui ſedebat, ſimilis erat Prædicatori, habenti ſaciem eiuntis in Jeruſalem ſupercelæſtem. Scalaa autem illss ſurſum ducebsnr paulatim Chriſtus Jeſus, ejuſque Mater, virgo glorioſa. Ducebatur pariter ſedes cum ſedente, donee pſallentibus angelis cælo illatus eſt. Receptis itaque in cælum ſcalis & ſede pariter cum ſedente, cæli apertura clauſa eſt, viſioque diſparuit. Veniens prædictus vir Boooniam, reique veritatem explorans comperit, eamdem fuiſſe diem & horam, qua Pater ſanctus migravit a corpore, qua ſibi viſu illis cæleſtis fuerat revelata: qui etiam ad gloriam Dei & ſancti Dominici viſionem manifeſte populu prædicavit *e*.

in mira quadam viſione,

e

242 Ipſa etiam die migrationis beatiſſimi Patris noſtri contigit, duos viros Ordinis Prædicaturum, F. videlicet Tancredum, de quo ſupra facta eſt mentio, Fratremque Raonem in via pariter ambulare; qui cum in huſpitium perveniſſent, F. Rao ad altare Miſſam celebraturus aceeſſit: cui F. Tancredus, ut magiſtri Dominici, quem ægrotare Bononiæ audierat, memor eſſet, injunctionem feeit. Cumque ad illum locum, quo pru vivis ie Miſſa ſolet fieri memoris, perveniſſet,

& F. Raoni Miſſam celebranti,

A ſet, injunctionemque ſibi factam mente revolvetet, ſubito factus in exceſſu mentis, ſtans ad altare immobilis, raptus in ſpiritu, vidit manifeſta viſione ſanctum patrem Dominicum corona aurea laureatum, eumque mitabili ſplendore fulgentem, duobus reverendis viris comitatum hinc inde, cuncta Bononiam via regia proeedentem.

243 In eadem viſione vir ille devotus, Spiritu ſancto ſibi revelante, didicit, quod eadem die, ſexta ſcilicet feria, hora ſexta confeſſor ſanctus Dominicus migrans a corpore cœleſtem patriam glorioſus adiiſſet. Hanc viſionem præclaram is, qui viderat, Fratres ex humilitate, qua utique plenus erat, longo tempore ſub ſilentio cuſtodivit; poſtea vero admonitus a Domino, quibuſdam Fratribus ad laudem Dei & ſancti confeſſoris Dominici recitavit *f*. Sic dulcis Pater, almus Chriſti confeſſor, adſtantibus Fratribus & orantibus, mundos ex hoc mundo tranſiit ad obvia angelorum agmina, præſentis vitæ & incolatum miſeriæ, ſuperne habitationis decora commutans.

ſtatim revelatur.

f

B

ANNOTATA.

a *In fine* § 42 *de hoc itinere diſputavimus.*

b *De neceſſitate relaxandi hanc paupertatem in Commentario prævio* § 44 *abunde egimus.*

c Tobalia *hic accipitur pro linteamine vel ſudario, ut ex ſenſu patet.*

d *Has felicis mortis circumſtantias poſtea in Proceſſu Bononienſi ex atteſtatis teſtibus audimus.*

e *Hanc revelationem, Fratri Gualæ vel Walæ factam, B. Jordanus in Actis* S. Dominici *ſupra num.* 70 *etiam narravit.*

f *Licet B. Jordanus de hac ſecunda revelatione non meminerit, tamen Bartholomæus Tridentinus num.* 15, *& Conſtantinus Urbevetanus num.* 47 *eam ſatis confirmant, ut* § 44 *Commentarii prævii oſtendimus.*

CAPUT XXI.

Honorificæ Sancti exſequiæ, varia beneficia ſtatim poſt obitum ejus annuentis tributa, & revelatio quidam facta de magnis illius meritis ac virtutibus.

C

IV. *Sancti cadaver catena ferrea circumſtringitur.*

CUm autem filii ſeruſ ſanctum corpus beati Patris ad ſepeliendum involverent, invenerunt catenam ejus ad lumbos catena ferrea circumcinctum; quam F. Rudolfus anferens, & reverenter conſervans, poſtea venerabili patri magiſtro Ordinis Jordano pro munere magno dedit. Itaque reverenter ac religioſe involutum ſanctiſſimum corpus eum lacrymoſa ſolennitate ad eccleſiam deportarunt. Aſſiſtentes vero Fratres ſacro funeri cum pſalmis & canticis congruis, illud devotione lugubri venerabiliter ambiebant. Affuit tunc inter eos quidam vir religioſus & devotus, beatæ Catharinæ in Bononia Prior, dominus Albertus, qui beatum Dominicum ſpeciali familiaritate & devota colnerat caritate; qui cernens Fratres miſerabilem planctum in amicum jubilum commutaſſe, cœpit & ipſe gaudentibus congaudere: concepta namque de gloria Patris ſanctiſ. EX MSS. ſimi non inani fiducia, jubilare cœpetant filii Dei, & laudare Dominum ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus.

& quidam inſtantem ac felicem mortem prædicit,

243 Vir autem ille ſui ipſius miſertus, in ſemetipſo compunctus, aeceſſit ad ſactoſanctum de functi corpus examine, ruens eum mœrore in pia oſcula & devotos amplexus, quibus tam din inhæreus, inde non receſſit, quouſque mortis ſuæ, quæ immiuebat, indubitatum meruit habere reſponſum. Quo accepto ad votum, vit bonus & pius ſurgens ab amplexibus corporis ſacri, quibus devotus inhæſerat, ait Priori Fratrum jucundus & gaudens: Fidelis ſermo & omni acceptione dignus! Magiſter Dominicus amplexatus eſt me, dicens: Hoc anno ibis poſt me ad Chriſtum; quod & factum eſt: nam eodem anno defunctionis ſancti Parris, vir ille juſtus migravit ad Dominum, ſicut prophetavit mortuum corpus ſanctum *a*.

a

V. *illudque veram mortis præſulibus ſignificat,*

246 Contigit in diebus illis venerabilem Hugolinum Oſtienſem epiſcopum, ſedis Apoſtolicæ in Lombardia legarum, qui poſt fuit ſummus Pontifex Gregorius, Bononiam, ordinante Domino, adveniſſe: propter quod multi magni viri & eccleſiarum prælati aderant tunc præſentes. Hic, cognita beati Viti morte, advenit, & corpus ejus ſanctum condigna devotione perſonalitet ſepulturæ mandavit. Noverat quidem ſanctam ejus converſationem in Domino, & ſpecialis eum, dum viveret, ſibi adſtrinxerat amoris amplexu; qui eriam præſens exſtiterat, quando idem ſanctus Pater Romæ domini Stephani Cardinalis nepotem a mortuis orando ſuſcitavit. Aderat nihilominus illuſtris patriarcha Aquileienſis, pluresque epiſcopi & abbates, aliorumque prælatorum ac populi non minima multitudo. Tranſiit igitur ex hoc ſeculo ſanctus iſte confeſſor Dominicus octavo Idus Auguſti, ſepultus Bononiæ juxta filios & Fratres ſuos Prædicatores, quorum Ordinis primus magiſter exſtitit & fundator, anno Domini milleſimo ducenteſimo vicеſimo primo. E

ac firmo tumulo inclu-

247 Porro monumentum hoc ſacri corporis hoſpitium de contemptibili quidem eſt & neqna- *ditur,*
quam pretioſa materia compoſitum; verumtamen pia devotione ac ſolerti ſtudio præpotatum: nempe F. Rudolfi diligentia, qui tunc procurator F
erat, ad cujus nutuot omnia gerebantur, fabricata eſt area de lignis ad hoc aptis & congruis, in qua per eumdem depoſitum corpus ſacrum, ferreis clavis firmiter eſt conclnſum, locumque ſepulcri magnis lapidibus forti cœmento connexis circumſeptum undique communivit: metus quippe erat eis, ne quid circa tam pretioſum theſaurum agerent impii malo dolo. Suppoſitus eſt igitur tumulo ſancto grandis cæmento firmatus lapis, ſub quo gleba illa auro præclatior, argento mundior, omnique gemma nobilior ſervaretur.

quem tamen cum, tiem humilem,

248 Dormit itaque in ſinu matris ſuæ ſic contentus, requieſcens in pace; ſuaviſque eſt ſomnus ejus; nec evigilabit, donec tuba noviſſima excitatos reſurgat, cum electis Dei in parte dextera collocandus. Vigilat tamen anima ejus, diſcuſſa tenebarum caligine, apertis oculis deſideratam æterni luminis intuens claritatem. Vigilat, miſerorum precibus ac languentium clamoribus putulas aures præbens, eorumque calamitatibus jugiter occurrens: omnipotens enim Dei virtus multa in morte & poſt mortem electi famuli ſui Domini evidenter ad exaltationem ipſius miracula dignatur operatus eſt, & uſque hodie per ipſius merita in omnibus regnis Ec-

EX MSS. cleſiæ operatur.

VI. *Deus variis miraculis* 249 Jacet igitur, ſicut deſideraverat, Pater ſanctus intet filios, in loco humili & depreſſo conditus, nulliſque, aliorum Sanctorum more, aromatibus conditus, terra tantum & pulvere ab aſpectibus hominum abſconditus & opertus. At Deus, qui facit de tenebris lumen ſplendeſcere, ex hoc obſcuro lumine dignatur & miſericorditer præcepit miraculorum fulgura coruſcare: clericus etenim quidam honeſtus, Bononiæ conſtitutus, de morte quidem beati Dominici audierat; verumtamen qualitercumque impeditus, ſepulturæ ejus ſolemniis non meruit intereſſe. Nocte igitur ſequenti vidit in ſomnis beatum Dominicum in eccleſia ſancti Nicolai ſedentem in cathedra, gloria & honore mirifice coronatum. Dixitque clericus ad ipſum: Numquid vos eſtis magiſter Dominicus, qui eſtis mortuus? Reſpondit: Non ſum mortuus, fili, quia Dominum bonum habeo, cum quo vivo. Mane facto, pergens ille ad eccleſiam Fratrum, in illo loco Sanctum ſepultum reperis, ubi eum in viſione in-
b throniſatum vidis *b*.

B Ipſa die ad hoc ſancti Patris ſepulcrum dæmoniacus quidam addu&tus eſt; qui eum ingreſſus eſſet eccleſiam, cœpit clamare dæmon dicens: Quid mihi vis, Dominice? Frequenter hoc clamans, & replicans Dominice. Sic ſuper ſepul-
c crum ejus tractus, a dæmonio liberatus eſt *c*.

& fuavi odore illuſtravit. 250 Eodem etiam anno dormitionis Viri ſancti, tempore hiberuali cœpit odor ſuaviſſimus & maximus juxta ſacrum fragrare ſepulcrum, ac per totam eccleſiam circumlundi. Duravit igitur hujus odoris fragrantia per multos dies, quam F. Ventura Prior Bononienſis, ac de ipſo Conventu Fratres alii perſenſerunt. Cumque cœpiſſent innovari ſigna, & multiplicari mirabilia, videntes Chriſtiani fideles, vere in loco operari Dei virtutem, decreverunt præ reverentia claudere ſepulturam & pannis ſericis operire. Fratres autem non admiſerunt timentes, ne cupiditatis vel jactantiæ notam incurrerent, ſi hoc facerent, vel fieri paterentur.

VII. *Devota cuidam perſonæ* 251 Cuidam beatum Dominicum ſpeciali ea-
d ritate diligenti Dominus multa de meritis ipſius C & gloria, & etiam de Ordine Prædicatorum revelavit, quæ ſcripta reliquit *d*: ubi inter alia ſic loquitur: Peculiari dilectum meum affectu proſequor, arctioriſque amoris, quantum fas eſt, amplexibus ſtringo præ ceteris delicatum virum ſanctum Dominicum. Igitur in ejus ſoleunitate eum Dominum pro Prædicatorum Ordine depiecarer, dignatus eſt mihi Dominus ſuam exhibere præſentiam, dilectum meum mihi in gloria manifeſtans. Ecce, inquis Dominus, quæ in omnibus fidelium meorum requiro rectoribus, iis ſervus meus fidelis & bonus paſtor inter ceteros effulſit Dominicus. Nimirum in carne degees, nullum unquam ſubditorum ſibi Fretrum amaricavis corde, aut exaſperavit verbo vel opere: non enim poterat de ſcaturigine caritatis, quidquam amaritudinis emanare.

revelatur eximia virtutes, 252 Ineras ei quoque tam larga beniguitas ac ſuavis pietas erga omnes, ut corporalem oeceſitatem, non ſolum religioſam & frugalam, verum etiam commodam pro tempore, ſicut poterat, procuraret, ne vel adoleſcentior ætas inadia tabeſcens, ſaturitatem Ægyptiam appeteret, neva ſenilis gravitas, jejunio confecta, deficeret. Sic autem clementer omnibus condeſcendens, anteceſſit omnes, elegauti docens exemplo laudabilem eſſe modeſtiam & abſtinentiam ſalutarem. Miſericordiam inſuper & judicium ſupereminentes, D in corrigendis deliquentium commiſſis intra regulares limites ſe continuit juſte parcens hujus clementiæ, & pie ſæviens diſciplina. Hæc dilectus dixit ad me de dilecto: & vidi, & ecce dilectus meus erat veſtitus multis coloribus, & varietate admirabili circumtectus: cum amictu candoris olvei, decoriſque purpurei ac virentia coloris ſpecie reſplendebat: tincta namque eſt illa immortalitatis, qua tegitur, tunica virginalis munditiæ candore pulcherrimo, ſuper nivem nitido, veritatiſque primæ viriditate, quæ cœleſtea oblectat & reficit meotes, ſplendore radiat, rutilo permixta caritatis geminæ colore roſeo, qua per compaſſionem jungebatur proximo, & pro Chriſto ponendi animam flagrabat deſiderio.

quæ ſanctus Prædicatorum Fundator 253 Et adjecit Dominus loqui ad me, de San-
cto tuo dicens: Cum eliquando rideret hic E. lectus meus, de ſuavitate ſpiritus mei prodiis riſus ejus. Verax erat, talique riſu versis debuit os impleri. Cum autem orans funderet lacrymas, totius Eccleſiæ cauſam & anguſtias, ſpecialiter E filiorum Ordinis ſui, & neceſſitates in thuribulo devotionis ſuæ cum grandi fide conſpectui meo præſentabat. Conſideravit diligentiſſime Paſtor pius pecoris ſui vultum aſpectu benigno, devotione fiocera, diſcretione prudenti: perverſi ſanſus homines pia animadverſione convertit. Docebat ſapientes ſcientiam ſuam columbina ſimpliciuate juxta Domini Salvatotis Evangelium peronare, informans ſimpliciores eam, quæ deſurſum eſt, ſapieatiam pudicam & modeſtam quærere præ omnibus, & amare.

in vita ſua exercuit. 254 Tentatorum pericula & turbulentas mu-
laſtias compaſſione paterna & miſeratione anxia in ſecreto ſacri portabat pectoris, pie conſolans, diſcrete conſuleus, & oratione ſullentaos. Suadebat juvenibus juge ſilentium propter aſſequendam prudentiam & obſervantiam diſciplinæ. Debiles & infirmos piiſſimo ſovebat affectu, neceſſitatibus eorum ſolicito providens cum effectu. Gaudebant igitur de ejus diutina præſentia univerſi, ejuſque dulciſſimæ converſationis deſiderabilis ſocietas tolerabilem eis reddidit omnem paupertatis inopiam, & rotius laborioſæ vitæ auſteram duritiam levigabat. Agamus gratias Domino Jeſu Chriſto, & gloriemur in laude ejus, F qui talem nobis hujus peregrinationis Ducem ac principem contulit, cujus magnificentia ſanctitatis probata & laudata eſt ore ipſius dominicæ Veritatis: Gloriemur de ipſo in Domino, quia ex honore Patris noſtri gloria noſtra eſt, nuſque ejus etimus glorie, ſi fuerimus ſapieotes.

ANNOTATA.

a *Illa ſacri cadaveris prophetia vurſus ex Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 28 *deſumpta eſt.*

b *Revelatio, quæ huic Clerico Bononienſi facta eſt, etiam in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 29 *legitur.*

c *Illa energumeni liberatio in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 30 *cum prologo ſic refertur:* Narravit Frater Chabertus de terra Sabaudiæ, fervens & gratioſus Prædicatut, qui poſt mortem multis dicitur miraculis claruiſſe, quod cum eſſet ſcholaris Bononiæ, in craſtinum ſepulturæ beati patris Dominici vidit cum aliis multis quemdam dæmoeiacum ad ſepulcrum beati Patris adduci; qui, cum eſſet ingreſſus, clamare cœpit dæmon; Quid mihi vis, Dominice? frequentet clamans & replicans Dominice: & ſic ſuper ſepulcrum tractus,

A tractus, liberatus eſt.

d Utinam Theodoricus nomen & profeſſionem hujus anonymi indicaſſet, ut ruſtus judicare nobis liceret, quam fidem revelatio illa meritaret!

CAPUT XXII.

Illuſtre Ordinis Prædicatorum incrementum poſt mortem ſancti Inſtitutoris, & magnus primorum Fratrum fervor ad imitandam Fundatoris ſui ſanctitatem

PARS VI. CAP. I. *Auctus eſt Ordo Prædicatorum*

ANno dominicæ Incarnationis milleſimo duocentuſimo viceſimo ſecundo, patre noſtro ſancto Dominico inter angelos & Sanctos translato, celebratum eſt Pariſius tertium Capitulum generale, in quo vir vitæ venerabilis,
B F. Jordanus Theutonicus de Saxonia oriundus, per voluntatem Dei, dirigente ſpiritu Jeſu, in magiſtrum Prædicatorum Ordinis eſt electus. Hic primo ejuſdem Ordinis fundatori ſancto Dominico, uno tam adminiſtratione regiminis, quam æmulatione juſtitiæ & rectitudinis, ſucceſſit, intentionis ac religionis, fervoriſque patemi factus perfectiſſimus imitator: qui dilectus Deo & hominibus quæſivit bona genti ſuæ, & dilatavit gloriam Ordinis ſui, amplificans eum in provinciis, in Conventibus, & in optimarum multitudine perſonarum: nam multi nobilibus & dignitatibus præeminentes, plurimi poſſeſſionibus & beneficiis locupletes, plerique diverſarum ſcientiarum magiſtri & doctores, aliique innumeri delicati juvenes & litterati ſcholares, ad ſermonem ejus & melliſluum eloquium compuncti, omnia propter Chriſtum & Evangelium relinquentes, Prædicatorum Ordinem aſſumpſerunt. Creverunt tunc filii Dei, & quaſi germinantes multiplicati ſunt, & roborati nimia impleverunt terram
a a. Nempe puriſſimum illud tritici granum mortuum in terra latens, ſed in cœlo vivens, ſanctus Dominicus in hanc pulcherrimam & copioſiſſimam ſegetem pullulans redundavit.

Sanctitas & illuſtrium virtus,

C 256 Erat profectu tunc tempus acceptabile dieſque ſalutis, cum tot illuſtres viri de ſua aliorumque ſalute ſolliciti, ſe ipſos alioſque odoſiferum ſacrificium & in conſpectu Domini holocauſtum acceptabile obtuleruut. Erant tunc vere dies immaculatorum, quos novit Dominus, qui ſpiritu ferventes, Domino ſervientes arant in ſanctitate & juſtitia coram ipſo. Miſerat namque tunc Deus ignem de excelſo in oſſibus eorum, & ſacta ſunt cordis ardore caſtitatis æſtuantis vehementer. Diffundebatur autem flamma exterius lurentiom operum & efficacium exemplorum, de quibus innumeris aliqua pauca ſanctitatis perfectioniſque opera memoramus ad ædificationem modernorum. Qui enim per gratiam a voluptatibus ſeculi & peccatis tunc convertebantur ad frugem vitæ melioris, de malis perpetratis compuncti, in tota tribulatione animæ ſuæ præterita exputare peccata curabant, cor contritum immolabant ſacrificium Deo, delicta ſua ſtrictiſſime puriſſimeque confeſſoribus accuſantes. Rimabantur ſolicite ſuarum ſecreta conſcientiarum, ne quid ael modicum cor pungeret vel ejus munditiam offuſcaret: delicata enim conſcientia non ſolum criminalibus, verum etiam minimis culpis affligitur & mordetur. EX MS.

vel a terrenis rebus abſtrahi

257 Fiebant igitur tunc diſcuſſiones mentium aſſiduæ, confeſſionesque quotidianæ; nec tantum uno diei tempore, aut ſemel; ſed veſpere & mane & meridie, quandocumque quidpiam occurreret, quod piam conſcientiam perturbabat. Tunc contra omnes carnis demonſtrationes armati viriliter, primo ſentire motus indignum reputabant; admittere vero, vel in eis motum contrahere, utpote abominationem turpiſſimam reſpuebant. Omnium præcedentium negotiorum, commodorum, deliciarumque nulla erat eis recordatio; ſed ſolum peccata plangere, divinis intendere, ſe intra ſe continere, corpus ſuum ſervituti ſubjicere & deſpicere, Deo omnia committere, eique ſoli jugiter adhærere, ſolicitudo & intentio tota fuit; animadverteruntque Ordinis honeſtatem & Religionis aſſumptæ pulcritudinem, eamque ſermonibus & cordibus efferentes, hoc tantum quærebantur, quod eam aſſumere, Deoque ſervire tanto tempore diſtuliſſent.

E

diligenter novitios erudiebant,

258 Magna valde tunc fuit ad novitiorum informationem diligentia, grandis ad conſervationem ſalutis, corporaliſque ſanitatis eorum ac ſtudioſa cuſtodia, ne nimietate indiſcreti laboris debiles effecti, poſtmodum ad potiora inutiles redderentur. Sicut neceſſe eſt tepidos ac remiſſos ad operandum ſtimulis urgere, ſic oportuit tunc frenum diſcretionis animo devotionis calore ferventibus adhibere: & ſicut plerique nunc vix excitantur impulſibus, ut a ſomno evigilent, ſic tunc in diverſis angulis requiſiti ac in orationibus inventi, vix compelli potuerunt, ut dormirent.

ut exemplo allectantur,

259 In obſervatione ſilentii, quod fundamentum Religionis ſacræ eſt, ſtricta fuit cenſura, devota cura, & obſervatio ſtudioſa & pura: niſi enim grandis urgeret neceſſitas, vel periculum immineret, diſciplinam ſilentii infringere, inter eos nefas erat. Verbi gratia, cum quidam Frater Bononiæ antu altare proſtratus poſt Completorium exoraret, diabolus eum apprehendens pede, uſque ad medium protraxit eccleſiæ: quo clamante, accurrunt plus quam triginta Fratres, qui in diverſis eccleſiæ angulis orantes laetabant, qui tractum intuentes, trahentem vero penitus non aidentes, ulcebantur, sed nequaquam eum poterant, retinere. Valde isaque F
rerriti, ipſum aqua reſperſerunt benedicta; nec ſic etiam profeceruut. Frater vero unus de feminibus illi ad retinendum adhærens, & ipſe cum tracto patiter trahebatur. Multo tandem consmine ad altare ſancti Nicolai perductus eſt. Tunc veniens venerabilis pater Reynaldus confeſſionem ejus audivit, & confeſtim eum Dominus a poteſtate diaboli liberavit: latuerat enim neſcio quod in corde ejus malum, quod non ejecerat confitendo *b*. Mira vere & miranda *b*
virtus puræ confeſſionis, & imitanda nihilominus & commendanda diſciplina Fratrum in obſervantia religionis: nam in tali tantaque vexatione non eſt inventus Frater, qui vel modico uno verbo legem ſilentii ſit tranſgreſſus.

in rigida linguæ cuſtodia,

260 Fuit igitur pax in eis, quia refrenabatur lingua loquax: nam ſicut obſtructo ore elibani, exinde intus fovetur, ſic, ſervato ſilentio, gratia Spiritus ſancti in corde retinetur. Hoc cognoſcentes ponebant cuſtodiam ori ſuo, ut non deliquerent in lingua ſua, ideoque concalnie cor eorum intra eos, & in meditatione eorum

ex MSS. exsiſt ignis ille conſumens vitia, Deus noſter. Hunc obſervantiam facere Dominicus inſtituit & exemplo docuit, qui detractorium vel adulatorium verbum nunquam protulit aut nocivum: qui etiam in itinere conſtitutus ſilentium uſque ad horam tertiam tenuit, mandans idem a ſociis obſervari. Numquam niſi de Deo ſeu cum Deo loquens, os aperire dignum duxit.

a. v. *in oratione ſuis,* 161 Matutinum & Miſſa, omneſque horæ canonicæ certis temporibus quotidie cantabantur ſolenniter & diſtincte, quibus magiſter Ordinis, ſanctus pater Dominicus ſemper intereſſe conſuevit, dans operam diligentem, ut pſalleretur alte & devote. Adſtabant cum eo divinis laudibus viri reverendiſſimi hujus Ordinis Patriarchæ, ac generaliter omnes Fratres, quorum medius ſtetit, qui ſe promiſit congregatis in ſuo nomine aſſuturum. Præterea turo vacabat obſecrantibus turoque eccleſia ſine Fratribus videbatur; unde inveniebamus ibi frequentius a quolibet homine requiſiri: non enim diſcedebant, die ac nocte orationibus inſiſtentes. Alta pœnitentiæ ſuſpiria internoſque cordis dolores Domino immolantes, ſua ſcelerumque peccata expreſſis quandoque clamoribus deplorabant. Alii centena ac ducentena genuflexionibus per diem & noctem laborantes affligebant ſe, Majeſtatem Domini adorantes.

B *aliiſque pauca ſic* 162 Expletis cum obſervatione debita & omni pietate Horis diurnis, Fratres tamquam deſiderabile quoddam Completorium exſpectabant, ſeque ad id tamquam ad feſtum aliquod ſolenne devotius præparantes, mutuis ſe invicem orationibus commendabant. Pulſato autem ſigno, de omnibus monaſterii locis ad eccleſiam feſtinantius propersabant, ſalutatisque poſt Completorium per Antiphonam Reginæ cæli, ſubjiciebant ſe Fratres communiter diſciplinis. Deinde cives Sanctorum & domeſtici Dei, patronos ſuos, quorum in oratoriis altaria habebantur, ipſi ut peregrini, nec habentes hic manentem civitatem, jam beatos in patria corde & corpore viſitantes, & eos a longe aſpicientes, devotiſſime ſalutabant. Interim ex devota Sanctorum memoria mundabatur cogitatio, incaluit affectio, ſerenebatur conſcientia, elevebatur in Deum mens, & cadiante luce gratiæ compuncta corda & commota ſunt viſcera, & erumpebant lacrymæ; nec poterant ſe continere, quin ab extra ſtantibus audirentur expreſſius vox ploratus & ululatus multus, qui putabant, quod funus a circumpoſitis plangeretur. Unde plurimi compuncti ſunt, & aliqui habitum Ordinis ſuſceperunt.

C *ac pœnitentiæ exercitiis perſeverabant,* 163 Nec tamen hac exercitatione contenti, in angulis quibuſcumque ſe monaſterii occultabant, ſcipſoque ſuos examinatione ſtrictiſſima diſcruciabant, alii virgarum verberibus, alii nodoſis corrigiis carnem ſuam ſcevitie lacerabant. Ex hac ardentiſſimæ devotionis exercitiis ſacri quaſi ignis effulgens & quaſi rhus ardens in igne; alii in oratione elevati inter cælum & terram aliquamdiu manere cernebantur, igne Spiritus ipſos ſurſum agente; alii pœnitentiæ flammis concremati, in favillis gemebant & cinere, ponatesque in pulvere os ſuum, nolebant oculos levare ad cælum, quouſque ardor ebulliens per lacrymas doloris incendium irritaret; alios præ deſiderio amoris quieſcere non valens, ſomnum oculis indulgere renuit, donec calefacientem ſe novam gratiam inveniſſet. Perpendat omnis devotus, quantum noctis ſpatium poſt hujuſmodi exercitia ad quieſcendum ſervis Dei potuerit ſupereſſe.

164 Surgentes ad Matutinas, Officium Virginis Matris reverenter, ut moris eſt, ſtando complentes, ad altare ipſius devotius perentrebant, ne illud tantillum tempus orationi deeſſet. Dictis autem Matutinis & Completorio, præfatum altare Virginis triplici quandoque ordine ambiebant in gyro, ut merito canterur, quod circumdabant eam flores roſarum & lilia convallium: nimirum gyrabant adorantes eam pœnitentes, verecundia roſei, & innocentes virginali pudicitia liliati. Itaque poſt Matutinas pauci ad lectionum ſtudium, pauciores recurrebant ad lectum, plerique remanebant vigilia ad orandum. Cum autem clareſceret, & ad celebrationem Miſſarum ſignum fieret, vix inveniebatur, qui non per confeſſionem ante Miſſam, ſuam conſcientiam emundaret. Tunc ad unum ſacerdotem concurrebant plurimi gratia miniſtrandi, erantque inter eos ſancta contentio, qui potiſſimum ſacerdotem in tam ſancto officio adjuvaret *c*.

D *& Deipara eum devote ſervabantur.*

ANNOTATA.

E *a Hæc ingens multitudo, quam B. Jordanus ad Ordinem admittebat, facile colligitur ex Thomæ Cantipratano, qui lib. 2 Apum cap. 29 § 2 de hac ve ſic ſcribit:* Memor ſum loci & temporis & perſonæ, quod beatiſſimæ memoriæ Frater Jordanus, Magiſter Ordinis Prædicatorum ſecundus, prædicator ſtrenuus, juvenes uno tempore tam pulcræ litteraturæ ad Ordinem recepit Pariſiis ſenagintæ, ut plures eorum via poſſent, ut audivi, cum multa repetitione ad Matutinale Officium unam legere lectionem. Super quo, ut dicitur, a Fratribus graviter ad generale Capitulum accuſatus, Spiritu ſancto repletus dixit: Sinite iſtos: ne contemnatis unum ex his puſillis. Dico vobis, quod multos & fere omnes Prædicatores videbitis glorioſos, & per quos Dominus, ſuper multo lociores & litteratiores, in ſalutem operabitur animarum. Quod non veridico ore dictum, uſque in hodiernum diem vidimus & videmus. *Etiam iſtud Ordinis incrementum ſub magiſterio B. Jordani ex Vitis Fratrum part. 3. cap. 10 confirmari poteſt.*

F b *Theodoricus hic dicit, Fratrem illum ſic a dæmone tractum fuiſſe, quia luxuriæ* neſcio quod in corde ejus malum, quod non ejecerat confitendo. *Sed Gerardus de Fracheto malum iſtud diſtincte explicat, dum in Vitis Fratrum part. 4 cap. 4 narrat, eumdem Fratrem ab hac dæmonis vexatione liberatum eſſe, quando* advenienti magiſtro Reginaldo unam mortalem peccatum, quod nunquam dixerat, confeſſus eſt.

c *Hæc & ſequentia primævi fervoris elogia ex Vitis Fratrum part. 4 excerpta ſunt, ubi ſimilia variis capitibus referuntur.*

CA-

A

CAPUT XXIII.

Ordo Prædicatorum magna primorum Fratrum pietate, ſingulari Deiparæ cura, quibuſdam revelationibus, & caritate erga proximum claruit.

POſt tantos in divinis Officiis impenſos labores, acceſſuris ad refectionem plerumque panis & cibus deerat atque potus. Verumtamen Chriſti benignitas ſive per merita patrum mirabilites, ſive ex eleemoſynis fidelium miſericorditer providit, ut in ſe confidentibus nihil deeſſet. Et licet meoſa conventualis per ſe parca & ſobria ſatis eſſet, ipſam tamen quorumdam ſobrietas & ſuperaddita abſtinentia peromabat: alius enim per octo dies a potu abſtinens non bibebat; alius ſaporem cibi ſuperfuſa aqua frigida diluebat. Multi etiam ne notam ſingularitatis incurrerent, nunc ab uno cibo, poſt ab alio abſtinebant, de oblatis ſibi aliqua ſubtrahentes. Alius per totam Quadrageſimam ſtetit non bibens niſi ſemel in die, nec loquebatur, niſi de aliquo requiſitus.

v. Auſtera primorum Prædicatorum abſtinentia.

B

fraterna caritas.

266 In Conventu vero lectionis & ſervituris tam gregatim alii pro adjutorio occurrebant, quam ſolent fidiſſimi ſuis amicis in primo ingreſſuris. Nimirum cura fuit in iis pietatis ſervitiis devotio, tantaque cordis hilaritas, ut non hominibus ſervire viderentur, ſed angelis; ſanctamque nonnulli ſanctum duleedinem, ut præ jubilo cordis ſcintillas etiam deoſculantur occulte. Præterea quanta in ſtatutæ caritatis obſequiis promptitudo fuerit, quis enarrare valebit? In ſublevandis etenim infirmorum Fratrum neceſſitatibus miſtricors valde erat omnium compaſſio & indefeſſa & efficax ſermonis & operis conſolatio.

C

magna erga peregrinos hoſpitalitas.

267 In ſuſceptione advenientium de laboribus affectuoſa admodum fuit & caritativa juncunditas, quorum ſervitiis ſe Fratres pſſim ingerebant, & in ablnendis pedibus ſe humiliter provolvebant. Proinde ſi quis in compoſſione infirmorum ſuavior, in ſuſceptione hoſpitum lætior, in lotione pedum humilior, in conventualibus ſervitiis ſedulior eſſe poterat, feliciorem ſe coram Domino reputabat. Emebant frequenter tunicas, cappas, & ſcapularia, ſpoliantes ſemetipſos, & peregrinis Fratribus vel alia occaſione indigentibus exhibebant. Plures quoque ex Fratribus aſperitate regularis habitus non contenti, induti occulte ciliciis, carnem propriam afflixerunt, lumboſque ſuos ſuper nudo cingulis ſæveis accinxerunt.

vi. & immaculata vitæ puritas.

268 Inter hos prædictos rigores exterioris hominis & corporalis afflictionis, quod majus eſt, virtutum veritas in hac Religione munda & immaculata, & innocentiæ puritas emicabat. Nempe, Fratre ſancto viroque magno referente, compertum eſt, quod infra modicum tempus cenſum Fratrum confeſſionem audierat generalem, qui mente integri pariter & corpore pudicitiam conſervaverant virginalem *a*. Si unus ſacerdos in confeſſione tot ſanctorum caſtimoniam meruit experiri, quot & quanta putas in toto Ordine latere ſanctimonia? De florido nimirum Prædicatorum Ordinis horto, Virginis Matris manu plantato, hæc lilia colligit flos Filius ejus, Dominus Jeſus Chriſtus. In hunc hortum, regio cultu & manu conſitum, Regina mundi ſupernis comitata proceribus ac virginibus ad deliciandum progrediens, exſtirpat vitiorum geomina, plantans virtutum omnium germina ne iuſcrens ſemina, fundens deſuper gratiæ ſtillicidia. Hic cum Filio Eccleſiæ ſponſo ejuſque ſodalibus, deliciis affluens, delectatur vanuſtate florum, ſuavitate odorum, & ſatietate ſaporum. Flores facios dico mores, orationes odores, conſolationes ſpiritus ſapores.

a Ex ms.

269 Iis ex hoc horto refecta Virgo delicata refertaque deliciis, libenter ipſum perambulat & frequenter, concluſumque Dei cuſtodin circumdat & protegit diligenter: non enim ſolum ſummis excelſiſque hujus horti cedris, ſancto videlicet Dominico, dulcique Jordano, & Reynaldo doctiſſimo, ut prædictum eſt, dignata eſt ſuam exhibere præſentiam; verum etiam myrtum & byſſopum, roſam, lilium, & violam & nardum non reſpuit manifeſtata facie viſitare. Hæc hortulana in laboribus, in tentationibus, in periculis, in extremis vitæ conſtitutis Fratribus viſibiliter apparens, fatigationem, titubationem, anguſtiam & timorem abſtulit; tremque in choro, in cellis, in dormitorio, in Completorio ac in itinere poſitis præſentia ſua gaudium & conſolationem infundit, quæ omnia aliter tempori & operi reſervantur. Unum tamen de ſolicita bojus horti cuſtodia, quod quanto extraneis tanto carius, enarrabo.

ab quam Deipara ſingulari cura hunc Ordinem foverit.

E

270 Femina quædam devota in Lombardia *b* ſolitariam agens vitam, audiens novum Prædicatorum Ordinem ſurrexiſſe, videre eo iis aliquos concupivit. Contigit autem, duos Fratres partes illas prædicando transire; qui divertentes ad eam, ipſam mota Fratrum verbis ſacris allocuti ſunt. Quæ eum quæſiſſet, qui & de quo forent Ordine, reſponderunt, ſe de Prædicatorum Ordine novo eſſe. Quæ conſiderans eos pulchros & in habitu decenti, juvenes, deſpexit exiſtimans, quod ſic non poſſent in hoc nequam ſeculo ſubſiſtere illibati. Cui nocte ſequenti beata Dei Virgo Mater turbata facie adſtans, dixit: Ab heri me graviter offendiſti. Non cradis, quod valeam ſervos meos juvenes cuſtodire illæſos, pro ſalute animarum per mundum diſcurrentes? Ut autem noveris, me in ſpecialem eos cuſtodiam ſuſcepiſſe, ecce oſtendo tibi, quos heri deſpicere præſumpſiſti: & elevans pallium oſtendit ei multitudinem Fratrum magnam, & eos, quos deſpexerat, inter illos. Tunc femina ſacra compoſita, Fratres deinceps ex intimis dilexit, & hæc per ordinem enarravit.

b ut ipſa oſtendit apparuiſſe eadem mulieri, *b*

F

quo hos ignotos beatiſſima Virginis clientes dexterat.

271 Sane pallium Dei Matris Virginis inſignis habitus eſt ſacri Prædicatorum Ordinis, quem ſi eum religioſa exercitate in vera humilitate geſtamus, profecto ſub alis protecti ejuſdem Virginis in adjutorio Altiſſimi habitamus. Tanta igitur fuit ad hanc Dei Genitricem Mariam Fratrum omnium devotio, tam mira in ejus reverentia piaque in laudis ejus cultu diligentia, tam ſedula ac fervens ad eam oratio, ſanctique amoris affectio, tam grandis fidelique de ipſius patrocinio confidentia atque inſatiabilis in ejus contemplatione ſuſpenſio, quod hanc humanus ſermo non prævalet explicare. Habebant itaque in cellulis babuaculiſque ſuis expreſſas imagines Virginis cum Filio, & Cruciſixi pendentis in ſi-

gno,

EX MSS. gno, quarum aſpectus memoriam dormitantem excitaret, exterioremque ſenſum contra vana lubrica ſpirituali robore ſolidaret.

VII. *Epiſcopus Portuenſis Ordinem Prædicatorum magni facit, ſæpe in ſermonibus verbis ſuis honorificat.*

272 Accidit etiam eo tempore, cum jam Fratrum Conventus numeroſior eſſet Bononiæ, ut quidam Apoſtolicæ Sedis legatus, epiſcopus videlicet Portuenſis, Conradus nomine, vir religioſus Ordinis Ciſtercienſis, Bononiam *a* deveniſſet. Hic in Conventum Prædicatorum veniens, cum honore debito eſt ſuſceptus. Quædam autem hæſitationis de hoc Ordine meorem ejus cogitatio agitabat, videlicet quid ſibi vellet nova hujuſmodi & inuſitata Religio, & an eſſet ex hominibus, an ex Deo. Poſita autem ſibi cathedra reſidens in eccleſia Fratrum, librum aliquem petiit, & allatus eſt ei liber Miſſalis: quem facto ſigno crucis aperiens, in ſuperiori primi folii parte legit: LAUDARE, BENEDICERE, ET PRÆDICARE. Quo tamquam cælitus emiſſo reſponſo exhilaratus, omnem ambiguitatis ſcrupulum jam certus abjecit. Tunc quaſi totis viſceribus Fratres amplexus, ait: Ego quidem, etſi alterius profeſſionis habitum earesinus præfero, veſtrum tamen interius mente gero; nec dubium vobis ſit, quin totus ſim veſter. Veſtri Ordinis ſum: vobis me tota devotione committo.

B

273 Bene revera hujus Religionis viris laudatio, benedictio, & prædicatio per divinum oraculum coaptatur, in quorum ore laus Domini ſemper reſonat, totaque die benedicunt ei, virturem, magnitudinem ejus populis prædicantes. Etenim quatuor illa ſancta animalia myſtica Ezechielis prophetæ viſione, Johanniſque apoſtoli Apocalypſi in Prædicatorum figura deſcripta non ceſſant die ac nocte clamare SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS, quia Prædicatores ſancti laudare, benedicere, ac prædicare Majeſtatis divinæ magnificentiam non diſſiſtunt: gratiam enim admirandi ſervoris Spiritus ſanctus cordibus eorum infuderat, ut verbum Dei annuntiare fidelibus, & Jeſum Chriſtum prædicare pio deſiderio affectarent. Qui quia ſciebant, Ordinem principaliter ob prædeſtinationem animarumque inſtitutum ſalutem, aliqui ſimplici zelo moti, ad ſumendum cibum non accedebant læti, niſi prius pluribus vel ſaltem uni verbum Domini prædicaſſent. Vere iſti prædicabant cum Apoſtolo, non at comederent; ſed comedebant, ut prædicarent. Ponam hic aliqua, quæ de iis ſanctis Prædicatoribus dignatus eſt Dominus revelare.

quæ præſumebant, in ipſorum affectionem exprimebant.

C

VIII. *& Chriſtus eumdem Ordinem commendat precibus pii monachi,*

274 In diebus illis fuit in Tuſcia in monaſterio ſancti Galgani Ciſtercienſis Ordinis monachus, nomine Jacobus, multæ ſimplicitatis & gratiæ & famæ, cui frequenter Dominus in orationibus ſuam præſentiam exhibebat: cui Fratres duo Prædicatorum Ordinis illuc venientes, ſe & totum Ordinem devotiſſime commiſerunt. Poſt Matutinum igitur *orans*, dum cogitaret, quomodo pro Prædicatoribus exoraret, apparuit ei Dominus dicens: Frater Jacobe, accipe has orationes, & ſic pro Prædicatoribus ora *d*. Quas vir devotus intellectu capiens, publicavit, & auctoritas Apoſtolica confirmavit, & in Officio Miſſæ frequentare conceſſit: erat quippe monachus ille propter ſanctitatem ſuam acceptus, & ad curiam ſæpius vocabatur.

d

qui etiam vidit Dei patrem eidem Prædicatori verba ſuggerentem,

275 Hic vir ſimplex & rectus dum cujuſdam Fratris ſermonibus frequentius intereſſet, Domino revelante, vidit, quod beata Dei Mater virgo Maria librum aperium tenebat coram facie ejus, ex cujus lectione tota prædicationis illius ſeries decurrebat. Alterius quoque Prædicatoris, de materia improviſa loquentis, ſermonem idem vir electus audiens, vidit beatam Virginem diligenter adſtantem, quæ verba jactabat in os Fratris, & ſingula, quæ proſulit, largiaris ſuæ manere miniſtravit. Secuta eſt ex iis Prædicatorum dictis animarum multa ſalus, nimirum Matre Verbi, virtute multa verbum euangelizantibus mioiſtrante. Dilexit proinde vir iſte ſanctus Ordinem, Fratreſque ſequebatur, optans, quod omnes ſui Ordinis, aliique clerici litterati Prædicatorum Ordini junctι eſſent, ut curam ſaluti impenderent animarum *e*.

D

e

cum tunc Fratres ſervidis concionibus

276 Erat autem tunc prædicatio ſervida, continuus, & voluntaria, annuntiabantque verbum Domini deſideranter, ardenter, & frequenter. Deus igitur, cui complacuit per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes, ſupplebat efficacitatis in eis defectum ſcientiæ, ut multos ad ſalutem acquirerent, & ad agendam pœnitentiam provocarent. Beati Matthæi Euangelium cum ſeptem Canonicis epiſtolis tamtum in prædicationem eunctes deferebant. Divinus namque pater noſter Dominicus hæc deferenda, provida diſpenſatione decreverat, ut filiorum ſuorum prædicatio & euangelica veritate roboraretur, & auctoritate Apoſtolica firmaretur. Sic ſimplices filii Dei, ſcientiam principum hujus mundi, quæ deſtruitur & quæ inflat, contemncotes, per caritatem, quæ ædificat, & per ſcientiam Sanctorum, quæ ſtultiſſimos hominum facit *, ibant, & fructum faciebant, & fructus eorum maner. Ardebat in ſe ipſa igne divini amoris mens prædicantium, ideoque verba eainde procedentia alios inflammabant.

E

* *Hic videtur aliquid deeſſe.*

& pia vitæ exempla ſæpius proximi aliquem quærentes,

277 Nec ſolum ardor ſcintillabat in ſermone; imo plus flammeſcebat in actione: cum enim in generali vel provinciali Capitulis de mittendis trans mare vel ad Tartaros, aut certe ad alias barbaras geotes Fratribus mentio fieret, quot eum veniis * & lacrymis multis, devotiſſimiſque oſe offerebant precibus, nullus prævalet enarrare *f*: flagrabat ſiquidem in eis glorioſus ardor ſanctis proximi & adipiſcendi martyrii. Hunc miſſum in terram ignem ſui amoris accenderat tunc Salvator in cordibus hujus Congregationis volens, ut arderet & accenderet, & tenebrarum hujus mundi lux & illuminatio magna eſſet. Ibant igitur accincti virtutibus, flammis ſancti Spiritus ardentes: erat enim aſpectus eorum, ut carbonum ignis ardentium, & incendebaot ignito vehementer Dei eloquio ad compunctionis gratiam frigidos peccatores, illuſtrantes devotos, mentibus puriores, ſerebanturque ſurſum flammis, ceteris humilitate altiores.

* *id eſt ſe nullatenus bos*

f

F

quem unum optat cuncta reſervaſſere.

278 O utinam reſulgeat ignens ille, qui jam nunc (proh dolor!) eſt in nubilo, fervoris ſol, qui nos accenſos devoret, ut ignis cælitus miſſus olim conſumpſit ſanctorum patrum myſticum holocaſtum! O Dumine Deus, perfunde eraſſa illa tuæ benedictionis aqua, de abſcondito ſacri ignis loco concepta, jam dudum ſiccos ac gelidos majorea digoitare hujus ſtructuræ lapides, ut accenſa ea eis flamma tenebroſos irradiet, & tepidos reaccendat, ut, ſicut olim, tibi ſerviant cum fervore, tuoque ardeant in amore!

ANNOTATA.

a Gerardus de Fracheto in Vitis Fratrum part. 4 cap. 1 editionis Duacenæ pag. 61 hæc paulo aliter exponit his verbis: Quidam valde religioſus Fra-

A Frater cecidit, quod infra paucum tempus centum Fratrum confeſſionem audierat generalem, quorum invenit ſeptuaginta integritatem corporis & animæ conſervaſſe. *At Vitæ Fratrum in noſtro Codice P Ms. 7 tum expreſſione Theodorici conferuntur.*

b *Thomas Cantipratanus lib. 2 Apum cap. 12 num. 17 ſcribit, ſimilem apparitionem mulieri ſolitariæ ſeu reclauſæ in Saxonia factam eſſe, ut alia occaſione in Commentario prævio § 29 diximus.*

c *Laudatus Thomas Cantipratanus lib. 1 Apum cap. 9 num. 4 eandem rem narrans, aſſerit, illum Sedis Apoſtolicæ legatum venuſſe Pariſios, & ibi in nova Prædicatorum ædibus id contigiſſe. Sed Conſtantinus num. 23 & Humbertus cap. 31 in Actis* S. Dominici *indicant, id Bononiæ evenuſſe. Bartholomæus Tridentinus ſupra apud nos num. 21 idem breviter referens, locum non expreſſit.*

d *Hic in Vitis Fratrum part. 2 cap. 4, unde hæc narratio excerpta eſt, addantur ipſæ orationes, quæ ſic ſonant:* ORATIO. Corda famulorum tuorum, Domine, illumina Spiritus ſancti gratia, & ignitum eis eloquium dona, & qui
B tuum prædicant verbum, lætigire virtutis augmentum. Per Dominum &c. SECRETA. Famulis tuis, Domine, verbum tribue gratioſum, & munera oblata ſanctificans, corda eorum in ſalutari tuo, quæſumus, viſita. Per Dominum. POSTCOMMUNIO. Conſerva, Domine, famulos tuos Unigeniti tui Corporis & Sanguinis ſuſcepto, & tuum nontiantibus verbum lætigitatem tribue gratiarum. Per eundem Dominum noſtrum &c. *Deinde confirmationis gratia adjunguntur ſequentia.* Iſtas autem orationes dominus Papa approbavit, & conceſſit (*in Ms. noſtro legitur* licentiavit,) ut dicerentur in Miſſis

e *De eodem monacho Ciſtercienſi ſimilia in Vitis Fratrum part. 2 cap. 5 narrantur.*

f *Zelus ille primorum Prædicatorum confirmatur ex Vitis Fratrum, in quibus part. 4 cap. 2 hæc narrantur:* In quodam Capitulo generali Pariſiis, cum incumberet aliquos Fratres mittere ad provinciam Terræ ſanctæ, dixit Magiſter Jordanis Fratribus in ipſo Capitulo, quod ſi qui
C parati eſſent bono animo illuc ire, quod hoc ſignificaret ei. Vix verbum compleverat, & ecce vix fuit aliquis in illa multitudine, quin faceret ſtatim votum, cum fletu & lacrymis petens mitti ad illam terram, Salvatoris noſtri ſanguine conſecratam. *Ibidem alia de hoc fervenli zelo ſequuntur.*

CAPUT XXIV.

Aliquot miracula patrata per interceſſionem S. Dominici, antequam ſolemniter catalogo Sanctorum adſcriberetur.

PARS VII CAP. I. *Inter miracula eorum Romano Pontifice probata*

INterea dum ſanctos pater iſte Jordanus aliique devoti Fratres, tamquam ſtellæ radiantes, ut prædictum eſt, luce ſuæ prædicationis, & exemplo ſuæ converſationis, peregrinam adhuc in hujus mundi tenebris perluſtrarent eccleſiam, gloriouſus ille jam fulgens in regno claritatis æternæ, ut, ſol radios ſuæ claritatis igneos exſufflans, beatiſſimus Dominicus beneficiorum fulgores ſpar-

gebat, & miraculorum fulgura coruſcantia indeſinenter per virtutem emittens, admirationem & amorem cordibus infudit fidelium & ſtuporem; qui ſicut in hac mortalitate poſitus, nulli unquam clauſit gremium caritatis, ita nunc fonte pietatis inebriatus, omnibus invocantibus ſe præſtat, quod deſiderant, ſuæ Majeſtatis potentis ſublimatus, cujus virtute ipſius merita ſalus ægris, lumen cæcis, auditus ſurdis, loquela mutis, greſſus claudis reddunt, membra quoque mortalium paralyſi diſſoluta, ariditate inutilia, contractione monſtruoſa, putredinis fluxu ſordida, febribus languida, variiſque infirmitatibus morbida, optatæ ſanitatis remediis ſolidantur: quorum nonnulla diligenti inquiſitione diſcuſſa, eorum domino Gregorio Papa nono recitata, & ab ipſo approbata ſunt. EX MSS.

a80 Scolaris quidam, nomine, Nicolaus de Boſco, Anglicus Wingonenſis * diœceſis *a*, degens Bononiæ, gravi tenore ac genuum dolore vexatus a feſto ſancti Michaelis uſque ad Pentecoſten, nec per ſe poterat ſurgere, nec per domum ſine baculo vel ſtetius ſuſtentatione ad miniculo ſe movere. Denique invaleſcente morbi moleſtia, quindecim diebus de lectulo non ſurrexit. Sed & lævum femur ejus vehemcoti macio atrenuatum emarcuit in tantum, quod omnis ab eo ſecundum medicorum judicia ſpes curationis abſceſſit: adhibitis enim quamplutibus medicinæ remediis, nihil ei proderat; ſed magis deterius habebat. 11. *occurrit ſanatio Nicolai Anglici* *Wingonenſis* ad Vitamenſia *a* E

a81 Itaque humano deſtitutus auxilio, Chriſto domino & beato Dominico ſe devovit. Volens etiam in ſignum devotionis offerre eandelam juxta modum propriæ quantitatis, cœpit filo ſtupeo, de quo candela faciendi erat, corporis ſui longitudinem & groſſitudinem menſurare. Cumque ſe menſus eſſet in longum, caput etiam & collum, ac pectus, deinde renes ac femora, tandem genu filo ambiens, ſuccinxit, invocato ad quamlibet menſurationem nomine Jeſu Chriſti & beati Dominici, continuo ſe alleviatam ſentiens, exclamavit: Ego ſum liberatus. Et exſurgens lacrymabatur præ gaudio, curſenſque ſine baculo vel aliquo ſuleimento venit non egens vehiculo ad eccleſiam, ubi corpus beati Dominici quieſcebat. Diſtabat autem eccleſia ab ejus hoſpitio, quantum poteſt arcus. Receſſit igitur reſtitutus priſtinæ ſanitati, Chriſti gratias agens nomini, ac beati Dominici teſtimonium perhibens ſanctitati *b*. *qui a gravi morbo ſtatim per invocationem S. Dominici liberatus eſt.* F *b*

a82 Quædam puella Bononienſis, nomine Thomaſios, gravem morbum & pene incurabilem diebus quindecim in ſiniſtra patiebatur maxilla. Cumque multa putredinis ſanie ulcerata ejus ſpecies fœdareior, impoſſibile videbatur, quin aliqua ejectrice vel deformi macula turparetur. Tentatis igitur fruſtra variis medicinæ remediis, ad invocationem beati Dominici beneficium obtinuit ſanitatis: mane ſiquidem diei ſequentis nec veſtigium quidem morbi remanſit in facie, excepta quadam rubedine, nullam pruſus deformitatem præſtante, ſe tanti dumtaxat miraculi memoriam commendante. *Alii multi*

Bononienſis quædam domina, Hilla nomine, octo annis dentri lateris a cingulo inferius vires prorſus amiſerat, ita quod nec pedem nec tibiam movere poterat, niſi forte manibus, ſicut lignum. Hæc invocato beato Dominico, accepta protinus ſanitate, carnit omni morbo, gratias agens Deo.

a83 Juvenis quidam de Manzelino, nomine *diverſa ſana-*

Man-

EX MSS. Manfredinus, a feſto ſanctæ Agathæ uſque ad feſtum Pentecoſtes omnium membrorum viribus deſtitutus, nec ambulare per ſe poterat, nec ſuper lectus jacere, nec in terra, niſi alio ſa depoſcente, ſedere, nec ſe, niſi alio trahente, levare. Tibias quoque proprias fruſtra, & quaſi alienas portabat. Is, cum adhibita ſibi medicamina caperetur eſſet inania & nociva, invocavit beatum Dominicum, & perfectæ ſanitatis continuo aſſecutus eſt donum.

c Ghiſlina c quædam mulier apud Manſolinum commorans, ab introitu Quadrageſimæ uſque ad tranſlationem beati Dominici, gravi totius corporis infirmitate detenta, brachii ſiniſtri uſum pariter & ſenſum amiſerat, quod ita erat emortuum & penitus arefactum, quod nec vulnus in eo cauſa minutionis illatum ſentire poterat, & nec ex ipſo vulnere ſanguinem emittebat: erat que ipſum brachium dextro gracilius, quia ipſum nimis extenuaverat longus morbus. Quæ ut beato Dominico ſe devovit, ſtatim perfectæ
B curationis beneficium reportavit.

Alia quoque mulier apud Manſolinum molier, nomine Menabeta, labii jam per anni ſpatium privata erat officio, ut nec loqui poſſet, nec ſine magna difficultate ſumeret alimenta, eo quod enormiter labium illud intumuerat, & quaſi emortuum dependebat. Invocabat opem beati Dominici, & dudum amiſſæ reddita eſt continuo ſanitati. Nec mirum, ſi labia ſanat corpo. ris, cujus labiis ſæpe curatæ ſunt peſtes mentis.

de variis ægritudinibus 284 Quidam Cambrius nomine de Bacicoribus apud Pragatuli, dum purgaret aream, in. greſſam in guttur atque inhærentem rejicere non valebat ariſtam. Octo denique diebus gravi gutturis dolore gravatus, per dies quatuor increſcente gravamine, nec cibum ſumpſit, nec ſermonem emiſit. Comque ſibi medicinæ remedia ſubveniri non poſſet, ad invocationem beati Dominici ſtatim redditus eſt ſanitati.

Quædam mulier, nomine Johanna, quinque annis habens ſcroſulas & glandulas ſub aſcella, veſicas etiam circa mamillas in dextro latere, fœtidis valde ſanie defluente, gravi admodum affligebatur dolore, ita ut nec etiam ſuper dextrum latus poſſet jacere. Hanc quoque ad in-
C vocationem ſancti Dominici, Jeſu Chriſti pietes continuo liberavit.

Quædam mulier, Johanna nomine, ultramontana uſum digiti viginti annis amiſſum (incurabilitet ſiquidem arefactus fuerat & contractus) ſancti Dominici devota invocatione ſtatim recepit.

Raſanelus quidam nomine captus in inguine, deſcendentibus quoque in virilia inteſtinis, vehementee afflictus, invocato beato Dominico, fuit continuo liberatus.

gravibus morbis * *al.* vir *al.* ocreas *d* 285 Ante tranſlationem corporis beati Dominici quidam puer *, nomine Petriolus, ruptu. ram paſtus in inguine, anuis duobus defluentia in ocream * *d* inteſtina geſtabat; cumque nulla poſſet medicorum opera curari, matre ejus invocante beatum Dominicum, præter ſpem, dio deſperatam recuperavit ſalutem.

Adjiciendum ad hæc ſtudibus Viri ſancti ad conterendas molas obloqoentis tniqoi, quod mulier quædam, nomine Geyla, apud Imolam gravi dentium urgebatur dolore. Itaqoe vehementiſſimi cruciatus aculeis agitata, nec quieſcere poterat, nec ſomnum oculis capiebat; ſed velut furioſa continuis clamoribus ululabat. Facto autem ad beatum Dominicum voto, incolomitatem obtinuit in momento.

286 Sed & juvenis quidam, nomine Gemi. D nianus, per quatnor annos & amplius gravi lan- III.
guore detentus, its ut capillis elapſis capite, & *vel infanabilibus mo-* *lis affectis,*
ſanie defluente, graviſſimæ paſſionis præferret indicia, beati Dominici meritis potitus eſt beneficio ſoſpitatis: cum enim juveri non poſſes a medicis, invocato beato Dominico e longe, brevitet curatus eſt a morbo.

Alius quoque, nomine Maſilius, de ſus vita deſperans, febri continua, & gravi pectoris dolore vexatus, & quaſi jam in extrema vitæ ſuæ regula conſtitutus, beato ſe commendans Dominico, ſtatim convaluie, admiratotibus cunctis pro ſubitatione ſuſperatæ ſalotia.

287 Scholaria quidam, nomine Guillelmus, *imperata S. Domi-* *nici ope.* de caſtro Vari * diœceſis Tholoſanæ, ſtudens Bo- * *al.* Vaori
noniæ, duplici tertiana graviter cruciatus, cum jam incurreret deſperationem de recuperando remedio ſanitatis, is ad eccleſiam ſancti Nicolar veniens, ſuper lapidem ſuperpoſitum ſepulcro beati Dominici jacuit, petceptaque continuo ſanitate, ſurrexit.

Quædam mulier, nomine Bona-filia, nſi & E
ſopertoris labii rumore non mediocriter gravabatur: obortus ſiquidem morbus, qui ficus e dicitur, ſic labium illius & naſum inflaverat, quemadmodum ovi gallinæ oris ejus groſſities imminebat, ac fœtorem horribilem exhalabat. Hoc malum igitur perpeſſa biennio, nec umquam proficiens medicorum auxilio, beatum Dominicum precibus adiit, & diu deſideratam ſalutem protinus impetravit.

Puer quidam, Johannes nomine, graviſſima per tres dies diſcubuit infirmitate; cumque evidenter apparerent mortis indicia, omnes etiam medicinæ artis periti de ejus deſperarent vita, mater ejus beatum Dominicum petiit & ab ipſius mortis januis revocatum, incolumem mox recepit.

288 Mulier quædam, nomine Corthefius, *vel vacca quædam* gravi per annum & dimidium & amplius infir- *amiſſa,*
mitate confracta, cum fere membrorum eſſet officio deſtituta, & inutilis prorſus effecta, ita ut non poſſet quidpiam operis exercere, invocatione autem ſacta ad beatum Dominicum, libere contiouo virea corporis recuperavit & uſum.

Quidam puer, nomine Henricus, per octo dies F
& amplius graviſſima ægrotatione decumbens, nec loqui jam poteret, nec cibum aut potum ſumere prævalebat, totomque corpus ejus lethali jam frigore pene congelatum, vicinæ mortis avidens præferebat indicium. Cunctis igitur de ſalute ejus deſperantibus, invocatus beatus Dominicus, & ſubito ſedit ſalus.

Alius quoque puer, nomine Petrinus, per quindecim dies & amplios graviſſimæ infirmitatis moleſtiis occupatus, miſerabiliter intuentium moleſtabat aſpectus: ab umbilico ſiquidem inferius gravi tumore inflatus, ſuiſque impotens erat effectus, ut nec ira poſſet aut ſtare, vel aliquatenus ſe juvare. Nec erat quiſquam, qui eum cerneret, qui non ipſum, quaſi unum ex mortuis reputaret. Facto autem voto ad beatum Dominicum, contra ſpem omnium adeptus eſt celerem ſanitatis effectum.

per totum ceſſantem ejus ſidus ſanctit 289 Nec ſilende eſt pueri Rudolfi mira co ratio ad ejus gloriam, qui ex ore infantium perficere novit laudem, ut deſtruat inimicum ſuæ perfidiæ defenſorem: laoguens ſiquidem per trea ſeptimanas & amplius dictus puer, ad portas mortis evidenter & ſecunduo rationam inferioris oſſuræ irrevocabilitar appropinquabat. Denique die-

bus

A bus octo nec cibum sumere poterat, nec mammillam fugebat; eratque illud corpusculum summa consectum macie, naturalique calore adeo destitutum, ut nemo esset, qui ipsum ad vitam præsentem consideret reditorum. Factis autem pro ejus salute a parentibus voto ad beatum Dominicum, invocarunt eum protinus liberatum.

Illud quoque nulla oblivione delendum est, quod Andulfus nomine de Masanello, in se ipso expertus est, patratum miraculum: periculosa nimque admodum apostematis per mensem & amplius gravatus inflatione, ab omnibus videntibus judicabatur malo illius gravamine moriturus: erat enim apostema illud perturgidum parte interiori dextri lateris sub ascella, nec videbatur ei posse ulla succurrere medicina. At ubi facto voto invocatus est beatus Dominicus, sanitatis effectrix statim affuit Dei virtus: nam protinus ulcus detumuit, & is, de cujus vita desperabatur, homo sanus evasit.

xv. *Serpente & miraculum.*

190 Scribantur & hæc in generatione altera, ut populus, qui creabitur, laudet Dominum in Dominica serva suo, & nihilominus B Dominicum laudibus attollat in Domino, qui aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas. Duo itaque pueri, ejusdem Alberti de Casmato filii, muti a nativitate permanserunt; ætatis quidem alter supra quintum & dimidium; alter vero supra tertium & dimidium agens annum. Facto autem voto, pater votum invocavit beatum Dominicum, & statim utrique datum est divinitus expeditæ loquutionis officium, & vetus absolvit silentium novum verbum.

* al. Casmato

Huc accedit & Bertæ puellæ diu quidem perditæ, sed mira celeritate restitutæ loquelæ: hujus enim lingua, trans guttur bovis cornupetæ percussione discussa, muti oris inutilitate occupabat claustra, coactoque pressa silentio, nulla formare poterat prorsus verba. Invocato autem beato Dominico, fecit votum, & integritatem linguæ recuperavit & usum.

Optatam sanitatem recuperavit.

191 Nec sine prætermittendum est sanctitatis abundans quidem & evidens argumentum, quod beati Dominici meritis non tantummodo salus ægris, gressus claudis, loquela mutis, sed etiam lumen cæcis redditur, & surdis C suditus: nam quædam mulier, Druda nomine, oculorum privata lumine, per tres annos & amplius subtracti sustinuit damna visus, nec ullius potuit medicaminis exhibitione juvari. Invocato autem beato Dominico, votum fecit, & statim lumen oculorum recepit.

Quædam autem puella, Gilborga nomine, surditatem incurrerat, ita quod per mensem & amplius nihil prorsus intelligere poterat vel audire. Clamans igitur ejus mater ad beatum Dominicum, exaudiri meruit, & suditum filiæ impetravit.

Similiter quædam mulier, nomine Riochaldina de Serris, diœcesis Imolensis per annum & amplius tantæ surditatis sustinebat incommoda, ut nihil auditu perciperet, nisi quis super eam auribus ejus fortiter inclamaret. Invocatus igitur sit ea beatus Dominicus, & clamosis precibus aures præbuit, & suditum surdis auribus restauravit *f*.

f

EX MSS.

ANNOTATA,

a *Arbitror legendum esse* Wirgoniensis, *ab urbe vernacule appellata* Worcester, *quæ est civitas episcopalis in Anglia: Nam Nicolaus iste erat Anglus, ut supra observavimus.*

b *Duos oculatos hujus miraculi testes supra in Annotatis assignavimus.*

c *Echardus tomo 2 Bibl. Prædicatorum a pag. 58 ex Ms. codice hæc eadem miracula ullo ordine referens, mulierem illam* Gillinam *appellat. Sed non est operæ pretium frequentes similium nominum discrepantias observare, cum verum illorum expressionem certo argumento probare non possimus. Quare deluceps istas levioris momenti variationes non annotavimus.*

d *Echardus loco proxime citato in notis per* ocream *intelligit scrotum, & propterea ibidem in textu hanc vocem pro illa substituit.*

e *Quid hoc loco sit* ficus, *superius ad lucubrationem B. Jordani in Annotatis post caput 5, litteram* f *explicuimus.*

f *Plerunque hæc beneficia vel miracula ex B. Jordano, aut saltem ex auctore synchrono superius dedimus, ut ibidem ex notis præsentis temporis eruimus.*

E

CAPUT XXV.

Translatio sacri cadaveris ad honorificentiorem locum & in ea translatione fragrantissimus odor ab omnibus adstantibus perceptus.

v. *Prior Stephanus, qui mirabili modo ad Ordinem vocatus fuerat,*

CRescentibus itaque per totam Italiam per merita sancti confessoris Dominici tam evidentibus miraculis, fidelium diguum duxit devotio, corpus ejus, humili prius solo repositum, ad altiorem locum debito cum honore reverenter transferre; indignum quippe erat, ut ejus ossa humanis subjecta pedibus humus obtegeret, cujus anima ætherei jam sublimata sedibus in cœlis regnabat. Erat tunc Prior Provincialis Lombardiæ F. Stephanus, vir strenuus & probatus, quem beatus Dominicus studentem Bononiæ habuerat in confessione specialem filium ac dilectum. Huic quodam sero F cœnanti cum sociis misit sanctus Pater duos Fratres dicentes: Frater Dominicus mandat vobis, ut statim veniatis ad ipsum. Cui respondit: Cum cœnavero, ego veniam ad eum. Imo, inquiunt illi, statim veniatis. Et surgens, relictis omnibus, venit ad eum. Invenit autem eum cum multis Fratribus, & ait sanctus Pater: Instruit eum, quomodo petat veniam; & facta venia, tradidit sua in manus ejus, induitque eum habitu FF. Prædicatorum dicens: Ego volo tibi dare arma, cum quibus toto tempore vitæ tuæ debeas pugnare contra diabolum, hostem tuum *a*. A Domino factum est istud, *a* eratque mirabile in oculis hujus: nihil enim super eo secum pertractaverat Pater sanctus.

corpus Sancti ad honoratiorem locum transfertur fragrat.

193 Extractus itaque per Patrem sanctum de hoc nequam sæculo, junctus bonorum consortio, respondit nunc vicem Patri fidelia filius, laborans & fatigens, ut transferatur a mortalitatis opprobrio, adscribaturque Sanctorum catalogo. Ordinatione ipsius etenim dies & modus transferendi sacrosanctum corpus Confessoris sanctissimi constitutus est, & devotione celeberrima frequentatus: ad Capitulum namque generale, quod

EX MSS. quod tunc occurreras celebraudum, Fratrum copiosa confluxerat multitudo, inter quos F. Nicolaus de Juvanscio, virtute & opinione præclarus, dum intentus cogitaret, an Dominus Sanctum suum dignaretur in hac translatione aliquibus miraculis exaltare, adstans quidam in visione dixit ei: Hic accipiet benedictionem a Domino, & misericordiam a Deo salutari suo.

VII. & eorum plurimis testibus, tum domesticis, tum exteris,

293 Præfatus autem Prior provinciæ Lombardiæ Stephanus, ceterique Fratres Bononienſis Conventus conſiderantes locum ſepulcri humilem & depreſſum, ubi pluviales aquæ conſluxerant, ſimulque vanitas conditionem humanæ miſeriæ, ſi corruptio quælibet exhalaret, traſlationem occulte facere diſponebant, ſed nullatenus potuerunt: noluit enim Omnipotens ſuam Sanctique ſui gloriam occultari; ſed ad mandatum Poteſtatis multi honorati cives Bononienſes, antaquam aperiretur ſepulcrum, pluribus diebus cuſtodiebant illud, timentes, ne furriperetur eia, & perderent in preſiabilem hunc theſaurum.

B aperto ſepulcro primiſſime clauſum,

295 Statuto igitur hora, qui ad hoc unus ſaratiſſimum exſequendum & intuendum digni & idonei reputati ſunt, convenerunt; videlicet Dominus archiepiſcopus Ravennas, aliique plures epiſcopi, nec non Magiſter Ordinis dulcis pater Jordanus cum diffinitoribus Capituli, Poteſtas quoque cum multis Bononienſibus, aliarumque civitatum non paucis civibus honoratis, cum Fratribus, & clericis, & laicis aſſuarunt, ambieteſque ſepulcrum almi Confeſſoris circumſteterunt: in quorum omnium præſentia F. Stephanus Prior provincialis, Fraterque Rudolfus cum aliis Fratribus accedentes, ut aperirent ſepulcrum, invenerunt terram duriſſimam, exmentumque fortiſſimum, utpote jam per annos tredecim ſolidata. Foderunt tamen cum piconibus & ferreis inſtrumentis; & malleis ferreis confregit F. Rudolfus mutuum ſepulcri, quem fieri juſſerat valde fortem. Via tamen cum difficultate magna elevaverunt eum palla ferreis lapidem ſuperpoſitum monumento.

VIII. ex quo prodiit ſuaviſſima odoris fragrantia,

296 Elevato igitur taliter lapide, egreſſus eſt odor ſuavis & delectabilis, ut non tam ſepulcrum, quam cella ſentiretur aromatum patuiſſe; eratque tam magnus & ingens, quod omnium; C qui aderant, ſenſus totamque eccleſiam adimplevit incognitus diſſimiliſque omni rei naturali, & aromata ſuperans univerſa. Tunc archiepiſcopus cum epiſcopis & omnes, qui aderant, ſtupore & gaudio repleti, ad terram ſe cum devotione & lacrymis proſtraverunt, laudantes Dominum, qui glorificavit tam magnifice Sanctum ſuum. Recluſo vero penitus lupetiori ſaxo grandi, invenerunt capſam ligneam, clauſam ſtudioſa clavis ferreis & firmatam, in qua eximie corpus jacuerat ſacroſanctum: quæ dum manifeſtata eſt, ampliatus & odor dulcis ſe bonus, & inclinantes ſe circumſtantes, oſculati ſunt capſam, atque fluminis & lacrymarum impetus, Dei lætificans civitatem. Erutis deinde clavis ferreis, quibus firmata fuerat arca, inæſtimabilis odor de ſacroſanctis oſſibus ſpiravit. Tunc Magiſter Jordanus aliique Fratres cum multa devotione & reverentia de veteri capſa tollentes oſſa ſacra, in nova, quam paraverant, poſuerunt, clauſamque & firmatam claui, quam tenebat Poteſtas Bononienſis, & tenet idem Magiſter, & Provincialis Stephanus, coram omnibus uſque ad ſepulcrum marmoreum tranſtulerunt.

VIII. 297 Mane facto; præſentibus archiepiſcopo aliiſque epiſcopis cum Fratribus & multis, aperta denuo & reſerata fuit arca, priſtinum odorem aſſundens, per manuſque epiſcoporum depoſita aſt capſa cum oſſibus ſacris in novo ſepulcro, ſeria & clavibus obſirmato. Deinde quidem in octava die poſt, Poteſtas Bononienſis cum multis honoratis civibus ad inſtantiam eorum, qui traſlationi non interfuerant, ſepulcrum iterum aperuit, ut a devotis filiis ſacroſanctæ reliquiæ viderentur. Tunc dulcis Magiſter Ordinis Jordanus piiſſimi prædeceſſoris ſui ſancti Dominici caput putriſſimis manibus tenens, filiis obtulit oſculandum. Erant trecenti & ultra Fratres, qui ad hoc ſanctiſſimi oſculum accedentes, eum, de quo dictum aſt, inenarrabilem ſuavitatis odorem ſenſibiliter perceperunt. Ramanſit autem ſacer odor ille poſtmodum multo tempore in priori ſepulcro, & in rebus in coppoſitis, in veſtimentis quoque & manibus eorum, qui ſanctas reliquias contigerunt, & oſque hodie in oſſibus mirabiliter perſeverat. Facta aſt autem hæc exaltatio anno Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo tertio, Indictione ſexta, Pontificatus domini Gregorii noni anno ſaato. Fridarici Romanorum imperatoris undecimo anno, a confirmatione Ordinis anno decimo ſeptimo; a tranſito vero ipſius beati Dominici anno decimo tertio *b*. Per omnia benedictus Deus. Amen.

D quam omnes præſentes ſenſerunt,

E

b

IX. cujus odoris occaſione auctor dignoſcitur

298 Delectat immorari aliquantulum recapitulando & memorare contemplando corpus illud immaculatum & multiformem gratiam ſanitatum, quæ hæc florigera Patris noſtri & odorifera ſalutiferaque traslatio repræſentat. Revera etenim corpus ejus virgineum, quod illibata integritate manſerat incorruptum, oada tam mirifica manabat odoris fragrantia, ſancti Spiritus organum, ſalutariſque unguenti exſtitarat alabaſtrum, virtutum cella, charismatum apotheca; quod dum in hoc mundo vitalis vageraret ſpiritus, conſerſatione gratiſſima floruit, ſuavi fama fragrans redoluit, prædicationis verbo frondit, pretioſa morte aruit, traslatione refloruit, odore mirifico ſenſus exteriores implens, corda lætificans, atque langnentia membra ſanans: ataque odor iſte tam magnus tamque mirabilis, ut inuſitata fragrantia cuncta ſuperaret aromata, nec alicujus rei naturalis odori ſimilis videretur: non enim de terra vel tetrenis aromatibus proceſſit odor iſte, nec naturalitar, ſed ſupernaturaliter ac dieinitus de mortui hominis oſſibus & pulvere ſinebat redolentia tam ſuaeis. F

ad laudem dei ſancti Patris ſui virtutes,

299 O glorioſum ſepulcrum, in quo tam pretioſus theſauros immaculati corporis latuit, in quo tam ſanctus Pater a ſuis laboribus requievit, de quo ſpirat tam dulcis odoris juconditas, & tam mira emanat & varia ægrutis ſanitas! Ingtaſſus eſt enim in abundantia ſepulcrum, ideoque radundaot & effluunt fidelibus de ipſo delicia grariarum: nam non ſolum virginei corporis pulvarem oſſaque ſacroſancta cum capſa delicioſus ille ac dieious udor perſudarat, verum etiam circumquaque in re congeſta ſic hæſit, ot ad longinquas regiones delata odorem ſacrum multo tampora retineret. Fratrum quoque manibus, aliquid de ſacroſanctis reliquiis contingentibus, illa fragrantia ſia adhæſit, ut quantumcumque lotæ vel confricatæ redoleutiam ſuaviſſimam reſarvarent. Qus lo re penſsodum, quam immenſis in cælo daliaiis perſruatur ſpiritus, aujus tanta ſuavitate radolet adhuc in pulvere jacens corpus. Nempe ædificavarat, dum adhuc vivaret, in templo corpotis ſui altata auraum Domino, ſuper

A per quo thymiamata ſanctorum deſideriorum & thura ſuavium orationum jugiter incendebat; quantum odor duleiſſimus in conſpectu majeſtatis aſcendeaa, ſuparcælestes cives odoramantis mirificis reſpergebat. Odoratus igitur Dominus ſuavitatem uberis, benedictionem inæſtimabilis hujus fragrantiæ ſuperfudit affibus fidaliſſimi Prædicatoris & ſanctiſſimi Confeſſoris. Et ecce factus eſt odor bonus in omni loco dominationis ejus, currumque in odore unguentorum ſalutarium iſtorum omnes fideles, alii ſpiritus, alii corporis ſanitatum beneficia capientes.

De narrandum miraculum, quod in vita ejus contigit.

300 Redit nunc ad mentem odoriferæ ſanctitatis glorioſi Patris hujus inſigne miraculum, quod per manum ejus adhuc in carne poſiti dignatus eſt Dominus operari. Auditurus namque ſermonem & Miſſam ad Fratres Bononiæ ſcholaris quidam, carnalis concupiſcentiæ lubrico ſordens, acceſſit in feſto ſolenni, qui, dum ſancto Dominico celebrante Miſſam, oblaturus accederet, tantam in daoſculatione manus ejus ſuæ, ſuaviſſimi odoris percepit fragrantiam, quantam

B in vita ſua non ſenſerat umquam. Mira ſatis tas de odore percepto; ſed admiranda magis de lubrico carnis in homine reſtricto: ſicut enim laſſus eſt, tantam in ipſo carnis temperantiam illa divini odoris fragrantia operata eſt, ut poſtmodum facilis ei eſſet continentia, quæ prius impoſſibilis videbatur c. Si de clauſo adhuc tam aſficax tamque ſalubris erupit odoris ſuavitas, quid mirum, quod de fracto & aperto ore tot ſpiritualium unguentorum alabaſtro nunc emanans eſſluit eum odoris jucunditate infirmitatum curatio? Multi namque de populo in hujus affuſi unguenti odorem concurrentes, ſanitatum beneficia perceperunt. Vere celebris omnino tumba, quæ ſanto tempore ſacrofancti corporis fovit membra, de quibus tam duleis eauberat fragrantia; unde inardeſcunt norda, languida reparantur corpora, & dilatantur præconia Chriſti.

*Simulque enumerat eos, qui interfuerunt huic translationi, * al. Sabinenſis * al. Tornacenſis*

301 Ad hanc itaque ſacroſanctarum aſſium beatiſſimi patris noſtri Deo dilecti Dominici tranſlationem convenerant eum tota devotionis ravecentia magnus patet, dominus ſcilicet archiepiſcopus Ravennas; nacanu & venerabiles viri Salunnenſis *, Bononienſis, Brixienſis, Cornatenſis * epiſcopi. Adarat etiam dulciſſimus & ſa-

C liciſſimus ejuſdem patris ſancti Dominici ſucceſſor dignifſimus F. Jordanus Magiſtar Ordinis cum diſſinitoribus Capituli, & Fratrum multitudine deſota; adſtabat etiam Potaſtas Bononienſis cum ſuis militibus reverenter. Hi omnes cæleſtis doni benedictione perfuſi, dum inæſtimabilis ille virginei corporis effoderetur theſaurus, gaviſi ſunt vehamanter, invenientes ſepulcrum tanta munditia præditum, tamque ſuavi fragrantia reſperſum, necnon ſuparnæ virtutis magnificentia reſertum. Lacrymabantur tunc Fratres, omneſque Dei devoti præ exultatione cordis & gaudio ſpiritus. Jubilabat clerus & eonclamabat populus in voca exultationis, reſonabatque in ore omnium gratiarum actio & vox laudis. Stupebant nuram omnes & mirabantur, quod de ſupulcro gratia Spiritus ſancti in odore dulciſſimo effuſa eſt, factuſque tumulus defuncti paradiſus deliciarum, pigmentorum arena, & aromatum apotheca. Nempe facta eſt memorabilis hæc translatio in diebus pentecoſtes, quando Spiritus ſancti gratia ſuper Apoſtolos effuſa eſt, feria videlicet tertia, ut ſicut tunc per ignem inflammavit ad amorem, ita nunc inſitaret ad gratiam per odorem.

302 Collocatis itaque in loco honorabili ſacroſanctis reliquiis, ſinguli redierunt in ſua, Jeſum Chriſtum in ſervo ſuo ſancto Dominico cullaudantes. Tanta tunc temporis prædicationis gratia torque mirabilium operum efficacia non ſolum in Italia, verum etiam in aliis provinciis, per Fratres Ordinis, meritis ſancti Patris hujus effulſit, quod totus mundus ſtupuit, ac in amorem & laudem Salvatoris enarſit: nam F. Johannes Vincentius *d*, vir utique devotus, ubique Dei prædicatus egragius, prædicti Ordinis filius, cœpit tunc circa Bonoviam glorioſis coruſcare miraculis, adeo ut virtute fidei par gratiam mediantam decem mortuos ſuſcitaret: aliſque ducanta miracula admiranda per eum dignatus eſt Dominus potenter & miſericorditer operati: poſtquam enim idem F. Johannes revelationem de patre ſancto Dominico divinitus ſibi factam cœpit prædicare, vitamque & converſationis ipſius ſanctitatem populo nuntiare, & poſtquam F. Stephanus Prior provincialis de tranſlatione ſacroſancti corporis ajus E cœpit tractare, mutuo manifeſte tam in Fratribus hæc prædicantibus, quam in auditoribus amplior gratia benedictionis refulſit: in nivitatibus etenim Lombardiæ maxima hæreticorum multitudo teſpiſcere nolentium, igne cremata aſt, & plus quam centum millia hominum, qui neſciebant, utrum Eccleſiæ Romanæ, an hæreticis, adhærere deberent, ad Catholicam fidem per Prædicatores converſi ſunt; nunc perſequuntur hæreticos, & abominantur, quos primitus defendebant. Civitates etiam Lombardiæ & Marchiæ fere omnes facta ſua & ſtatuta in manibus Fratrum tradunt, eorum conſiliis & judicio ordinanda. De bellis quoque extirpandis & diſcordiis componendis, de uſuris & malo quæſitis reddendis Fratrum ſententiæ ſe ſubmittunt *e*. Hæc admiranda, quæ in cordibus fidelium eſt, gratia, ſtupendaque Dei, quæ per orbem coruſcabant, mirabilia ad audientiam Apoſtolicam perveneruut.

ex MSS. quam magnus prædicatorum fructus ſubſecutus eſt

ANNOTATA.

a *Hunc mirum Ordinis ingreſſum ipſe F. Stephanus infra in Proceſſu Bononienſi num.* 46 *de ſe narrabit.* F

b *Hæc & alia, quæ in illa tranſlatione contigerunt, partim* § 46 *Commentavii prævii vitulimus, partim infra in Proceſſu Bononienſi ex oculatis teſtibus audiemus.*

c *Iſtud continentiæ donum, mirabiliter ſoboleſcenti Bononienſi vellatum, in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 26 *narratur.*

d *Is eſt B. Johannes Vicentinus, cujus Acta in Opere noſtro ad diem ſecundam Julii, tomo* 1 *iſtius menſis a pag.* 465 *illuſtravimus.*

e *De his geſtis ipſe F. Stephanus infra in Proceſſu Bononienſi num.* 51 *juratum teſtimonium reddet.*

EX MSS.

CAPUT XXVI.

Compendium juridicæ relationis novem teſtium juratorum de virtutibus Sancti, quas viderant, & aliquot miracula, quæ circa tempus hujus examinis contigerunt.

Ex Ordine Prædicatorum novem Fratres,

EOdem igitur anno, quo ſancti patris Dominici corpus tranſlatum eſt, ſummus Pontifex dominus Gregorius nonus honorabiles viros magiſtrum Tancredum, Bononieenſem archidiaconum, & Priorem ſanctæ Mariæ de Reno, B Fratrem quoque Pelmerium eccleſiæ de Campagnola Bononienſis & Reginæ diœceſium, inquiſitores auctoritate Apoſtolica delegavit, ut de vita, converſatione, tranſitu miraculiſque prædicti Confeſſoris perquirerent diligenter. Freter vero Philippus Vercellenſis Ordinis Prædicatorum e Fratre Ventura Priore & Conventu Bononienſi ejuſdem Ordinis, hujus rei procurator legitimo inſtitutus, Fratres de diverſis Conventibus collectos, qui ſupererant, ejuſdemque ſancti Dominici familiari conſortio & emicitia decosari meruerunt, pro teſtimonio introduxit: qui utique illuſtres dignitatis, omnique exceptione majores, utpote viri ſacerdotes, Religioſi & ſancti, coram præfatis inquiſitoribus ſe de iis, quæ viderunt & audierunt, quibus interfuerunt, redditures veritatis teſtimonium jurarunt ſub anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo tertio, Indictione ſexta; quorum teſtimonia Oldeiandus quondam Theobaldi, auctoritate imperiali notarius, in præſentia memoratorum inquiſitorum recepit, eorumque mandato in publicam formam redegit & ſubſcripſit.

qui cum S. Dominico familiariter conversati fuerant, C

304 Hi præclariſſimi viri & teſtes fide digniſſimi coram prædictis dominis paternæ ſanctitati teſtimonium perhibentes, ſingulis diebus quaſi ſingulas edidere legendas, de quibus ea magna parte præſens opuſculum eſt confectum, non enim poterat laus & præconium tantæ ſanctitatis verbis pauciſſimis explicari. De quorum prolixis de tam prolixa ſanctitate prolatis teſtificationibus verba quædam pauciſſima breviter hic repetendo pronuncio, de late patentibus & virentibus pratis quidam pro delectamento floſculi decerpuntur; ut per hæc ſuccincta verba & abbreviata humilis viri F. Dominici animi ſanctitas, reique proceſſus veneranda auctoritas, necnon teſtium religioſi dignitas, omnium fidelium maximeque filiorum memoriis erectius imprimatur.

videlicet F. Ventura & F. Villelmus

305 Anno igitur Domini MCCXXXIII, Indictione ſexta, die ſexta intrante, Auguſto, F. Ventura Prior Bononienſis, vir ſimplicitus & devotus teſtimonium perhibuit dicens: " Magnæ auctoritatis enſtitit ſanctus Dominicus, pater noſter, ſuper confirmatum e Sede Apoſtolica Prædicatorum Ordinem, habens ejuſdem Sedis pleniam poteſtatem, quæ fretus Ordinem, quem inſtituit, omni exemplo commodiate deſtituit, eundiſque terrenis poſſeſſionibus habitis & habendis carere conſtituit. Immaculatam & rigidem valde ducens vitam, virgo obiit, de cujus tumulo in tranſlatione corporis " ejus, odor ſuaviſſimus prodiit, qui ante & poſt D " multo tempore perduravit ". Ipſo die F. Villelmus, vir prudens & conſtans teſtificatos eſt dicens: " Religioſus valde fuit Pater ſanctus, " ſanus & infirmus jejunie eccleſiaſtica & regulari ſervens, vigiliis & orationibus inſtans, " ſilentium ſecundum Ordinem ſemper tenens, " virgo permanſit. In apertione ſepulcri ejus odorem delectabilem & admirabilem ego ſenſi ".

F. Amizo & F. Paravisus,

306 Die octava intrante, Auguſto, F. Amizo, vir pius & modeſtus Prior Paduanus ſic ait: " " Magiſter Dominicus fuit homo humilis, man- " ſuetus, patiens & benignus, quietus, pacifi- " cus, ſobrius, modeſtus, & in omnibus actibus & verbis ſuis valde maturus, pius conſolatore omnium, maxime Fratrum; regularis " obſervantiæ cultor præcipuus, ſummus pau- E " pertatis amator in victu & veſtitu ædificiis; " de cujus oſſibus odorem dulcem percepi ". Die nona intrante, Auguſto, Kanevinus * vir bonus * *lege* Bonavisus & devotus dixit: " Audivi Virum Dei frequenter noctibus in eccleſia cum clamore valido & " lacrymis orantem, gemituquomaximo Domi- " num deprecantem. Religioſos & Religiones omnes diligebat. De terra vadens ad terram, " nudis pedibus incedebat. In pſalmodia frequenter, & in officio Miſſæ ſemper in tanta abundantia per faciem ejus lacrymæ decurrebant, " quod vix gutta elisim exſpectabat. Odorem mirificum ex oſſibus ejus ſenſi ".

F. Jacobus, & F. Rudolfus,

307 Die decimo intrante, Auguſto, F. Johannes Hiſpanus, unus de primis vir expertus teſtificans ait: " Pater noſter, contemptor mundi, e- " lectus in epiſcopum renuit, Prædicatorum Ordinem inſtituit, quia ſalutem animarum ardentiſſime concupivit. Sæpe & frequenter prædicabat, Fratreſque ad prædicandum modis, " quibus poterat, inducebat, rogens & exhortans, ut de ſalute animarum eſſent ſolliciti. Perſuadebat verbis & litteris Fratribus, ut in utroque Teſtamento divino ſuum ſtudium firmites collocarent. Raro loquebatur, niſi de Deo. " Abſtinens, eum lacrymis ſemper orans, virgo permanſit, pro fide mori cupiens ". Die tertio decimo intrante, Auguſto, F. Rudolfus de F Freneia, capellanus eccleſiæ ſancti Nicolai, vir ſanctus & bonus ſic dixit: " Pater noſter frequenter in eccleſia orabat cum multo gemitu & lacrymis. Sanctus Dei cœtum ferrea cinctus ad " lumbos, dormiebat in terra indutus, ſicut ibat " in die. Verbum otioſum vel malum aut nocivum nullum umquam dixit. Prædicans plorabat. Religioſus & devotus ſuper omnes erat, " hilaris, jucundus, patiens, miſericors, & " benignus, Fratrum conſolator, omnium hominum ſalutem deſiderans. De ſepulcro ejus " proceſſit odor aromatis ſuperans univerſa ".

F. Stephanus, qui erat Prior Provincialis Lombardiæ,

308 Die tertio decimo intrante, Auguſto, F. Stephanus, Prior provincialis Lombardiæ, vir severendus teſtatus eſt dicens: " Poſt orationem " e Fratribus communiter factam pater noſter ſanctus Dominicus in eccleſia ſemper, & orans " ad tantum gemitum & planctum motus prorumpebat, quod in vicino dormientes e ſomno excitari ad lacrymas movebantur; ſicque uſque " ad Matutinum permanens, in Officio nihilominus perſtitit, utramque partem chori circuiens innuit, ut Fratres alte pſallerent, & " pſalmos cum reverentia decanterent. In prædicando ſic erant efficacia verba ejus, ut ad " fletum ſe & alios commoverent. Dum Miſſas " celebraret, oculi ejus & maxillæ lacrymis ri-

" gabant.

A „ gabatur. Oblatas poſſeſſiones reſpuit panpe-
„ tatis ſummus amator, & Ordinis æmulator.
„ Corpus ejus de tecta ſuſtuli, & odoris perce-
„ pi cum omnibus, qui aderant, inæſtimbilem
„ ſuavitatem „.

309 Die tertio decimo F. Paulus Vnoetus, vir prudens & juſtus teſtabatur dicens: " Sermo-
„ nem otioſum aut malignum de ore ſancti Pa-
„ tris noſtri procedere non audivi. Panpertatem
„ amans, panem oſtiatim ut panper accepit. Virgo
„ ſemper fuit, & omnibus virtutibus ita polla-
„ bat, quod meliorem tunc temporis non credu
„ fuiſſe; ſed nec adhuc ei ſimilem inveni. Modo,
„ cum a Venetiis veniſſem Bononiam pro iſto te-
„ ſtimonio ferendo, arripuit me dolur renum
„ maximus, qui me diebus pluribus affligere con-
„ ſuevit. Timens igitur in hoc ſancto actu impe-
„ diri, ad ſepulcrum Sancti orans, ſanitatem
„ continuo impetravi „. Die quarto decimo exeunte, Auguſto, F. Frigerius Panenſis, vir humilis & devotus dixit: „ Sanctus Pater noſter a-
„ ſper ſibi erat, etiam in via jejunia Ordinis ſer-
B „ vans, nec ante horam debitam cibum ſumens,
„ licet cum ſociis diſpenſaret. Æſtate & hieme
„ una tunica contentus fuit. Ex confeſſione ejus
„ didici, quod numquam lethali crimine inqui-
„ natus fuit; ſed virgo ſemper permanſit. In tri-
„ bulationibus patiens, in adverſitatibus gaudens,
„ miſericors conſolator omnium, ſic cunctis ad-
„ ornatus virtutibus, quod ſui ſimilem non co-
a „ gnovi a „.

310 Hi ſunt diſcipuli magiſtri primi beati Dominici, qui teſtimonium perhibent de his, & ſcripſerant hæc, & ſcimus, quia verum (ſub ſacramento quippe ſacrum) eſt, teſtimonium reddente eis conſcientia eorum in Spirito ſancto, & receptum approbatumque eſt teſtimonium eorum a Sede Apoſtolica cum effectu. Accedit ad hoc teſtimonium Dei, quod majus eſt; nempe Patet, Verbum, & Spiritus ſanctus, unus Deus, qui facit mirabilia magna ſolus, reſtificatur in Eccleſia ſignis & prodigiis verum ſui dilecti famuli Dominici ſanctitatem. Summus igitur Pontifex, qui ſanctam ejus converſationem in Domino novetat, eumque ſibi ſpeciali, dum adhuc viveret, adſtrinxerat dilectionis amplexu, pari una cum Cardinalibus devotione decrevit ſervum Chriſti Dominicum Sanctorum catalogo adſcribete in hac Eccleſia militante, quem certiſſime cognoverunt, cum ipſis regnare in Ec-
C cleſia triumphante.

311 Anno igitur dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo octageſimo tertio conſtitutus apud Peruſium Pater patrum, præſentibus archiepiſcopis & epiſcopis, aliiſque eccleſiarum prælatis multis, cum Fratribus & populis, fidelem Chriſti famulum humilem Dominicum inter Sanctos Dei numinavit & invocavit, ejuſque nomen Sanctis adſcribi, ac diem celebrari Eccleſiæ univerſali mandavit. Conſummatum eſt hoc canonizationis officium ſolenniter apud Peruſium per dominum Gregorium Papam, regnante Friderico Romanorum imperatore, anno a confirmatione Ordinis Prædicatorum decimo octavo, a tranſitu ipſius beati Dominici tertio decimo, ſub venerabili ac ſancto patre Jordano, Prædicatorum Ordinis Magiſtro ſecundo. Directæ ſunt etiam litteræ Sedis Apoſtolicæ per omnia regna Eccleſiæ de ſancti Patris hujus ſolenni canonizatione, in quibus vitæ ipſius ſinceritas & gloriæ ſublimitas univerſis Chriſti fidelibus declaratur *b*.

312 Fuit tunc temporis Frater quidam pluſ-

quam ſexagenarius in Conventu Lemovicenſi, quem ad Ordinem recipi ſanctus pater mandaverat Dominicus. Hic, antequam canonizaretur, audiens ſigna mitanda, quæ ad tumbam ejus ſuper infirmis divina operabatur potentia, proſtratus ſe ante altare, humiliter orans, dixit: Domine Jeſu Chriſte, ſi vera ſunt, & ſi aliquid poteſt ſervus tuus Dominicus, per quem ad hunc Ordinem me vocaſti, ſicut vere credo, quaſo, ut ejus meritis eurare me ab hac turpi infirmitate digneris: erat enim hæmorrhoidarum morbum patiens multis annis. Statim ergo ſanatus, Deo gratias egit, nec umquam poſtea, eum per ſeptennium vixerit, eſt ea infirmitate vexatus.

313 Poſtmodum idem Frater in Cadurcenſi Conventu poſitus, canonizatam audiens ſanctum Parrem, cum Fratres ob hoc emulantes hymnum angelicum TE DEUM LAUDAMUS canerent, idem ſenex humili corde dixit: O bone pater Dominice, ab hoc quoque gravi morbo meam libera ſenectutem. Hac oratione completa, a ruptura, quam per aliquot annos habuerat, continuo perfecte curatus eſt *c*.

In eiſdem partibus monialis quædam, quæ multis annis ſurda fuerat, cognitis beati patris Dominici miraculis, ipſum devote invocans, plene ſecuperavit auditum *d*.

314 Frater *e* Bartholomæus *f* vir valde venerandus transfretans, cum litteras canonizationis beati patris Dominici tranſmarinia directas partibus tranſportaret, contigit, navem ex vi ventorum & tempeſtate contra quamdam portum fractionis ſuſtinere jactatam. Unde omnia, quæ ſupra & infra litteras conjuncta erant, per aquam totaliter ſunt corrupta; litteræ vero canonizationis ſacræ in nulla ſui parte læſæ ſunt, ſed illibatæ penitus permanſerunt, cum tamen ex ſolo contactu rerum aqua madentium deſtrui potuiſſent. Cuſtoditæ autem ſunt Dei miraculo, ne gentes illæ Sancti privarentur patrocinio, & ut Chriſtus magnificaretur in ipſo.

315 Vir quidam magnæ religionis in Bononia deſluentibus ad inferiora inteſtinis graviter torquebatur, qui timens oneri eſſe ils, cum quibus vivebat, interpellabat pro oratione beatum Jacobum, cujus viſitaverat limina, aliosque Sanctos, quos familiares habebat: & cum a nullo ſibi præſtari ſentiret auxilium, occurrit menti ejus beatus Dominicus nuper canonizatus; quem quidem bonum hominem & cum Chriſto regnare credebat, nec tamen tanti meriti, qui poſſet ſa invocantibus patrocinari, ut multi aſſerebant. Firmans tandem animum ad invocandum eum, vovit, ſe creditorum operibus mirificis per ipſum geſtis, & glorificatorum in eo Deum, ſi ipſius meritis curaretur. Igitur poſt prolixam orationem ſoporato apparuit beatus Dominicus, colligens in anteriori parte ſcapularis ſui deſluentia inteſtina. Expergefactus a ſomno vir debilis & ſenex, puta ſeptuagenarius & amplius, invenit ſe ab omni infirmitatis moleſtia abſolutum *g*.

316 Non eſt morbus, quem ſanctus Dominicus non coret, dummodo morbidum infideli-tas non obduret. Multa quidem & alia tam in vita glorioſi Patris hujus, quam etiam poſt obitum perpetrata innotuere miracula, quæ non ſunt ſtyli officio deſignata. Hæc autem breviter annotata ſunt ad ſanctitatis ejus demonſtrationem, ad fidelium ædificationem, ad laudem quoque & gloriam ejus, qui facit mirabilia magna, qui trinus in perſonis, & unus in eſſentia vivit & regnat per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

EX MSS. *Interim ope Sancti Dominicus ſexagenarius*

Ille ſanitatem, & mulier quædam ſurda auditum recuperant.

Litteræ canonizationis miraculoſe in aquis ſervantur.

Vir Bononiæ cruci morbo ſanatus liberatur.

& alia bona, ſicut multis conſtabat.

F. Paulus & F. Frigerius de virtutibus ſui Fundatoris dant teſtimonia.

quibus addixit, Papa ſtatuit eum adſcribere catalogo Sanctorum.

xxs. quod poſſet ſolenniter canonizationem mandavit.

EX MSS.

ANNOTATA.

a *Teſtimonia illa, quæ Theodoricus hoc loco in compendium redegit, poſtmodum ex authenticis inſtrumentis integra exhibebimus.*

b *De loco & tempore hujus canonizationis in Commentario prævio § 47 verosimiliora teſtimonia prodanimus.*

c *Duplex hujus Feretri fanatio in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 32 *invenitur.*

d *Sanatio hujus ſurdæ monialis in iiſdem Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 33 *ſic refertur:* In eodem Conventu Bononiæ cum Prior Fratrum de mirsculis beati Dominici populo prædicaret, quædam monialis, quæ multis annis ſurda fuerat, beatum Dominicum invocans, plene recuperavit auditum.

e *Etiam in Vitis Fratrum, quas in codice noſtro* P *Ms.* 7 *habemus, part.* 2 *cap.* 33 *Bartholomæus iſte* Frater *appellatur. Hinc Flaminius in Actis S.* Dominici *fol.* 87 *coæſdenter aſſerit, hunc Bartholomæum fuiſſe virum memorabilem* ex Ordine Prædicatorum. *Sed in editione Duacena &* B *Echardiana ejuſdem partis, vocatur idem Bartholomæus* domiuua, *qui titulus ei potius convenire videtur, ut ex obſervatione ſequenti apparebit.*

f *Bartholomæus ille cognominabatur* de Cluſa, *eratque* uatea *archidiaconus Matiſconenſis & Canonicus Carnotenſis, de quo Stephanus de Borbone coævus apud Echardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 42 2 *in notis, ad eum noſtram uareat ſequentia:* De eodem beato Dominico dixit mihi idem archidiaconus, quod cum ipſe eſſet Romæ canonizatus, & ipſe præſens eſſet in canonizatione beati Dominici, cum ipſe eſſet tunc Tripolinus cantor, & debetet transfretare, rogaverunt eum Fratres Prædicatores, qui tunc erant Romæ, quod ferret litteras canonizationis beati Dominici ad Fratres tranſmarinos: quod cum faceret, in quodam loco cum applicuiſſet, ſubmerſa eſt navis, & omnia, quæ erant dicti archidiaconi cum aliis; & quæcumque erant in ejus cophinis repleta ſunt aqua, in qua diu jacuerunt C & læſa; litteræ autem dictæ inventæ ſunt illæſæ ſolæ ab aqua, in qua diu jscueraat in medio aquæ, acſi eas aqua omino non tetigiſſet. *Stephanus itaque ex ipſo Bartholomæo id audivit, ut præterea apud Echardum tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 18 *in notis videre licet.*

g *Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 62 2 *idem miraculum narrat ex Ms. codice, ubi ex circumſtantiis facile colligitur, hunc virum in Ordine quodam Religioſa tunc viviſſe.*

CAPUT XXVII.

Apoſtolici Prædicatorum labores apud Cumanos & Hungaros, & varia prodigia, quæ patrocinio S. Dominici in illis regionibus patrata ſunt.

PARS VIII. *In Hungariam, Cumaniæ contermiuam,*

MIraculis prænotata ad tumbam ſancti Dominici & in Italia per merita ipſius ante tranſlationem ejuſdem virtutu Dei facta ſunt: quoniam tunc in illa terra Pater ſanctus tantummodo notus, ibique erat magnum nomen ejus; ſuper D candelabrum vero canonizationis poſitum locet omnibus, qui fuot in domo Eccleſiæ, nomen ejus, & beneficiorum ſplendores, mirabilium. que radii per omnia diffundutur: a ſolis enim ortu uſque ad occaſum in ſancto Dominico laudant pueri nomen Domini: nam propitium eum ſentiunt in neceſſitatibus invocatum. Multis namque in diverſis, ſed in iis præcipue, quæ infidelibus adjacent, regionibus, mirseulis glorioſius coruſcavit. Unde in regno Ungariæ, cui Cumanorum gentilis populus conterminus eſt, cujus fidem & ſalutem beatus Confeſſor ſumme deſideraverat, ſtupenda & innumera mirabilia per ejus merita contigerunt.

318 Anno Domini milleſimo ducenteſimo vi- CAP. 1. ceſimo primo cum magiſter Paulus Ungarus, qui *profeſti ſunt* actu legens erat in jure canonico Bononiæ, in- *quidam Fra-* traſſet Ordinem, cum aliis quatuor Fratribus miſ- *tres;* ſus eſt in Ungariam per beatum Dominicum ipſo anno *a.* Et egreſſi primo venerunt in civitatem Laurienſem; ad quorum prædicationem conentrebat multitudo hominum, tamquam ad novum E & insuditum ſpectaculum: ubi in ipſa prædicatione trea de bonis ſcholaribus ad Ordinem ſunt receepti. Et quia noudum locum habebsut, egreſſi inde tranſieruut in Paunoniam, ubi ipſa noſte Fratri Sadoch, qui uuus de quatuor erat, viro magnę perfectionis, multitudo dæmonum apparuit, alia voce & molto ululatu clamans: Veniſtis huc, ut ſuperstis jus noſtrum. Et converſi ad illos tres novitios aiebat: Heu per tales parvulos uos confuaditis. Hæc, dictis Matutinis, Frster Sadoch ſociis enarravit.

319 Illis temporibus duo Fratres in eadem *ex gallia* provincia ad quamdam villam veoerunt hora, *duos pauper* qoa ſolet ad Miſſam audiendam Chriſtianus popu- *piſcator* lus convenire. Qua eelebrata, cum rediremt o- *ſcarios ha-* moes ad propria, & eccleſiam ſacriſta clauderet, F *ſpitio exci-* remanſerunt ſoli Featres in atrio; nec erat, qui eis caritatis viſcera aperiret. Vidit ens piſcator pauper, & miſericordia motus ſuper eos, cum non haberet, unde eos paſceret, ad hoſpitium trahere non præſumpſit. Præcurrens tamen ad domum conjugi ſuæ affectum compaſſionis indicat diceus: O ſi haberemus, unde poſſemus paſcere duos Fratres! Torqueor valde pro peregrinis Fratribus, qui ſtant in atrio eccleſiæ, & a nemine colliguntur. Cui mulier: Non habeo, niſi parum de milio ad veſcendum. Ad mandatum ergo viri revolvens marſupium, præter ſpem repeerit æra duo. Unde gaviſus homo aimis, Accelera, ait, uno ære panem, & altero emu riuum. Milium etiam coque & piſces.

320 Obedivit muliet viro imperanti, qui re *& proſecutus* verſus adhuc invenit eos, ubi reliquerat, in a- *exitum* trio ſtantes, & humiliter eos invitans, deduxit eos & excepit in domum ſuam gaudens. Qui dum in menſa paupertatis, ſerculis immenſæ caritatis fuiſſent refecti, gratias agentes abierunt, hoſpiti ſuo retributionem a Domino imprecantes. Dedit ergo Dominus mercedem viro illi pro miſericordia, quam fecerat, & ab illo die non defecerunt in zonia ejus æra duo pro quibuſlibet neceſſariis domus ſuæ. Sed duobus datis & conſumptis, duo alia mox habebat. Ditatus eſt igitur homo in ædibus & agris habens oves & boves, & alia quæque bona, addiditque ſibi heredem Dominus. Cumque ſecundum ſtatum ſuum ſufficiens eſſet ſibi, ſubsecta eſt gratia æris, ſibi cælitus miniſtrati. Deinceps vero Fratrum receptor exſtitit & amstor.

321 Por

A 321 Poſt hæc numero Fratrum ereſcentes, miſſi a Fratre Paulo quidam intraverunt retrem, quæ Feurienſis * vocatur, cujus habitatores ſchiſmatici & publici hæretici erant: ubi multis tribulationibus parpaſſis, tandem convalaſcentes, multos ab hæreſi ad veram fidem, & a ſchiſmate ad unitetam Eccleſiæ converterunt. Deinde memores fidelis filii devotionis & zeli patris ſancti Domioici, qui Comanos perſonaliter adire decreverat, qui nullam Dei omuino habebant notitiam, ordinaverunt Spiritus ſancti consilio Fratres, vitos virtutis mittere ad genrem jam dictam, ubi tribulationibus & vix eredibilibus miſeriis affecti, a paganis repulſi, oullo fructu allato, radire ad propria ſunt compulſi.

Poſtea adierunt Comanos infideles, al. Furiensis

322 Ar, Spiritu ſancto ioflemmeote, zeloque animarom movenre, ſecuodo ad eam gentem redieront, & per multe viarum diſcrimina perveneruot ad eos juara fluvium, qui dieitur de Neper; ubi frequentur ſame & ſiti, ae varia perſecutione efflicti, alii ex ipſis in captivitetam ducti, alii eh infidelibus interempti ſont. Alii nihilominus in cœpro prædicationis officio conſtantar permaoſerunt. Reſpeait tandam Altiſſimus eou. ſtantiem & laborem eorom, duditque eis gtariem, ur audiraotur a paganis; & ſic primo omnium ducem, nomine Brur, eum aliquibus du

& poſt longam patientiam multaſque tribulationes, unam,

B ſemilia ſua baptizaveruot; qui poſt aliquot annos in confeſſiona veræ fidai perſeveraos, obdormivit in Domino, facta prius confeſſione, & communione, ut motis Chriſtianorum eſt, ſoſcepie, per manus Fratrum iu capelle beatæ Virginis, quam in eadem geute commureores Fretres, ut ſa ibi quandoque colligerent, ædificaverunt, honorifice eſt ſepultus.

VSS. alterumpes eorum ducem cum familia ad fidem convertunt.

323 Poſt hæc Beruborah nobiliorem ducem eum mille eireiter de familis ſus ad fidem Jeſu Chriſti convertebatur, quem de ſacro fonto baptiſmatis nou ſiue magno gaudio illuſtris rex Ungariæ Andraas, parer ſanctæ Eliſabeth levavit. Hic dua, dum iu extremis ageret, in manibus Fretrum in agona conſtitutus, dixit: Diſcedant a me omnes Cumani pagani, quie video eitea aos dæmooes horribiles; remeoeant ſoli Frares & Cumani baptiaeti, qnie ecce eirca me video Fratres merryriaatos, qui axſpectant me, ut ſecum ducant ad gaudia, quæ prædiesvatunt. Et his dictis, cum mitabili gaudio exſpirevit, & in cepella beatæ Virginis ſupre mamorate traditus eſt ſepultuæ. Profecerunt itequa in regionibus illis Fratres prædieeudo, hæraticos & ſchiſmeticos, gentileſqua, us prædictum eſt, ad fidem Catholicam eooverteodo, Domino cooperante & ſer.

b monem ſignis efficacibus confirmante *b*: infinita

C ateoim miracula per gratiam Dei meritis beati Dominiei in plutibus Cooventibus noſtris ſunt iu Ungaria facta, adau quod numerum etiam aacedunt: de quibus elique, quæ fideli taſtimonio probata ſunt, edſeribere curavimus ad gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Patrocinio S. Dominici, cujus reliquiæ in Hungaria quieſcunt, puer mortuus,

324 Eſt quædam illius regni ragio, quæ Sumlu *c* nominator, ubi in Conventu Fratrum almi Confeſſuria reconditæ habentur veliquiæ ſacroſanctæ, quas populus eum multe devotione ſtequentens veneratur, reportans meritis ipſius opteta beneficia ſanitatum. Acceſſit igitur vir qoidam nohi'is cum uxore ad Conventum Frarrum, davotionis cauſa, ed ſaoti Partis reliquias viſirandas, eujus filius, quam ſecum duxeret, pervulus infirmatus, ibidem ed eatremum vitæ moriando petveait: quem perer mœrens ad eccleſiam defetans, & coram altari beari Dominici collocens, voce ſtabili lemauteri cœpit & dicate: Besta Dominiee, lætus vani ad ru; ao triſtis redao: eum filio veoi; en orbarus recedo. Redde mihi, qoeſu, filium meum; redde mihi lætitiam cordis mei. Cumque lugens uſque ad noctem perſeverenter inſiſteret, cirea noctis medium puer ravixit, lec ſuxit, & per eccleſism ambulavit, tandemqua ad domum propriam a parentibus eſt incolumis eum lætitia reportatus. EX MS.

Juvenis in flumine ſubmerſus,

325 Juvenis quidam dominæ Juſtinæ, Michæ Comitis uaoris, meocipium, dum in Cris flumina piſcarioni mious ceutus iofiſtaret, in aquam lepſus, ſuffocatus diſparuit. Magno eutem ſpatio tamporis intatjecto, ejus eorpus in profundo fluminis reqoiſitum, mortuum eſt eductum. Ar præſeta domiue ſuper ſubtracti famuli nece tam miſerabili condolens, pro reſuſeitatione ajus beatum Dominicum invocevit, promittens, ſa ed ſues reliquies io Sumlu viſitaodas perſonalitar nudis pedibus aeceſſuram, & reſuſeiratam meocipium liberrati daturem. Statimqoa, qui ſuarar murtuus, in medium, videntibus omoibus, vitæ raddirus profilivit; qoem davos E dominæ in Sumlu, ſieur promiſerat, veniens, Priori domus & Fretribus & ſuſcitetom retulit, & liberum præſentavit.

puer febribus exſtinctus,

326 Cujuſdam viri oobilis, Ladislei nomine, filius patulus lerhali febrium infirmitate præven-rus, per mortis tranſitum ax hac vita diſceſſit; eujus eotpuſculum panois jnata conſuetudinem involutum, eatra domum ſuerat jam delatum. Matet vero nobilis domine intur nimiam, qua ſuerat abſorpta, triſtitiam, reſumens ſpiritum, accerſiri fecia ad ſe continuo ſacerdotem, coram quo emiſſo voto, cum devote beatam Domiuicum invocaſſet, quæ plovabar mortuum, recepit filium vitæ protinus reſtitutum; eum quo in Sumlu reverenter aecadens, præſenta ſacerdote, coram quo puer ſuarat ſuſcitetus, viroque ipſius, & rei geſtæ varitatum expoſuit, & in ſancto ſuo Dominico debites agit gtatias Salvatori.

V.

& alias defunctas resuscitant,

327 Viv qnidam de caſtro Somuſ de villa Lelei, Gotbart nomine, orbatus filio, Thoma nomine, jam defuncto, ſuperveniente nocte circa eorpus plorans & ejulans reſidebat. Socio tandem, qui ſecum aderat, ad quieſcendum pergente, eum remenſiſſet ſolus, accenſo lumioe, juxta caput adoleſcentis filii defuncti ſe collocavit, habenas lacrymis relaxavit, beatum Dominicum, ut patri redderet filium, inceſſanter votis pariter & vocibus interpellans. Factum eſt igitur cirea pullorum cantum, ut, qui mortuus fuerat, ſe moveret: & aperiis oculis patri dixit: Quid eſt, pater, quod ſic habeo faciem madefactam? Cui ille: Lacrymæ patris tui ſunt, fili, quia tu mortuus fueras, & ego ſolus remanſeram omni gaudio deſtitutus. Et ille; Multum, inquit, flaviſti patur; ſed beatus Dominicus deſolationitæ compatiens, ot tibi vivus reddaret, ſuis meritis impetravit. F

quale prodigium ibidem Deo alii edi

328 Crebreſcente per totem Ungeriam virtutum fama, quæ per merita beati Dominici ſupervivos & mortuos manos Domini frequentabat, vir quidam ad omnia infidelis prorſus & ineredulus perſiſtebat. Contigit eutem, ejus filiom, quem habebat, graviter infirmeri; in que etiam infirmitate tandem ultimum ſpiritum exhalavit. Quidam aurem de iis, qui ad conſolendum patrem, & exſiſtendum noſta circa corpus defuncti filii ex more conveneraut, dixit illi: Crede, beatum Dominicum magni eſſe meriti apud Daum, virtutamqua Dei in varitate operati per eum mita-

EX MSS. cula, quæ feruntur, nec non ipſum invocato corde: forſitan, qui pleroſque mortuos ſuis meritis ſuſcitavit, tuum etiam filium ſuſcitabit. Tunc ille compunctus corde ſuper inctedulitate præterita, amare redarguit ſemetipſum, aſſumptaque fiducia, ab invocatione beati Dominici per noctem illam cotidiagemitibus ac otis precibus non ceſſavit. Igitur prima hora diei, qui jacebat mortuus, manum movit, velamen abjecit, quo ejus facies involuta fuerat, ac ſurrexit. Tandemque pater cum filio ſuſcitato in Samlu propetana, quanta ſibi fecerat Dominus, ad honorem glotioſi confeſſoris ſui Dominici nuntiavit.

in filio ſuo experti ſe fatetur. al. Gecus.

329 Honeſtus quidam vir, Gentus * nomine, de villa Pinar, quæ eſt ſub caſtro Craſſu, cum ſuis parochianis ad Fratres venit, filium parvulum ſecum ferens ac dicens: Hic eſt filius meus, quem beatus Dominicus jam defunctum a mortuis ſuis meritis ſuſcitavit: nam cum a ſumma mane uſque poſt meridiem in domo mea in medio ululantia familiæ jaceret exanimis, ſubtrahi me paululum, & recordatus, quod Deus beato
B Dominico ſuper mortuos ſuſcitandos tantam gratiam contuliſſet, ſumpta fiducia, Ineum, in quo orare conſueveram, adii, & glotioſum Dominici Confeſſorem, ut orbato patri unicum redderet filium, fuſis amariſſimis lacrymis invocavi. Cumque tediiſſem ad corpus pueri, & me ſuper faciem ejus ſtens & ejulans incurvaſſem ecce puer aperuit oculos factus vivus, quem ad vos gaudens attuli ad laudem & glotiam Salvatoris, qui ſanctí Dominici merita tot & tam
d tis miraculis exaltare non ceſſat d.

ANNOTATA.

a *De ſtdibus Cumanorum & hac miſſione Hungarica in Commentario prævio § 41 aliqua diximus.*

b *De hit Prædicatorum laboribus conſule Appendicem ad Vitas Fratrum, & Sigiſmundum Ferrarium in Opere De rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum, qui parte 1 cap. 2 & ſequentibus hæc omnia fuſius exponit.*

C c *Echardus tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 62 legit* Similno *ſed hæc & ejuſmodi nomina in variis codicibus ita luxata ſunt, ut veram eorum expreſſionem detegere non poſſis. Quare dolemus varitis illorum lectionibus indicandis non immorabimur.*

d *Hæc miracula Hungarica ſimilli fere modo apud Vincentium Bellovacenſem in Speculo hiſtoriali lib. 30 cap. 116 & 117 referuntur. Echardus tomo 1 Bibl. Prædicatorum a pag. 60 etiam hæc & ſequentia ex quodam Mſ. Codice edidit.*

CAPUT XXVIII.

Aliqua miracula, quæ interceſſione ejuſdem Sancti in Hungaria & Sicilia contigerunt.

Quidam languidus & demum ſanatus, VI. LAnguidus quidam & morti proximus lecto decumbens, qui etiam ad decem & octo annos lumen amiſerat oculorum, cum audiſſet ſacerdotem eum ſuis parochianis proficiſci vellu ad beati Dominici reliquias viſitandas, confortatus ſpiritu voluit & ipſe pariter proficiſci. Cum autem eum faceretdos, tamquam rem impoſſibilem præſumentem, modis omnibus prohiberet, tandem valetudinem corporis deſiderio ſuperans, tamquam tenens ne, de lecto ſurrexit, tantamque ſubito ſibi ſenſit infundi virtutem, quod paſſo concito gradi cœpit, tanto magis ac magis in convaleſcentia corporis & oculorum illuminatione proficiens, quanto quotidie in itinere procedebat; donec tandem ad locum deſtinatum perveniens, perfectum recepit utriuſque beneficium ſanitatis. D.

mulier monſtroſe contracta, 332 Quædam mulier de villa Corzotdinem ab antiquo tempore dorſum habens monſtruoſa contractum, ita ut quaſi in dorſum verſa ſtatura cetera corporis videretur, ad reliquias beati Dominici ſuper eurum poſita ducebatur. In mentem autem illi venit, ut, quod petebat, facilius impetraret, ex devotione, quamvis non ſine multa moleſtia, pedet aliquantulum ambularet. Igitur de curru poſita, dum vix attrahens ſpiritum, cœpiſſet incedere, ſubito fracto cingulo & in terram fluente, corpus ejus in directum extenſum eſt, & ad ſtatum debitum mirabiliter reformatum. Quam facetdos ſuus & ceteri convicini, qui feeum venerant, accedentes ad locum, Fratribus præſentaverunt, tam infirmitatis priſtinæ, quam ſanitatis taliter ſubſecutæ, teſtimonium perhibentes. E

alius diverſis infirmitatibus affligitur, 333 De villa Tytulienſis eccleſiæ quidam, Tequeren nomine, cum propter infirmitatem gravet, quas patiebatur in dorſo, ſcapulis atque brachiis, reliquias beati Dominici viſitaſſet, ſanitatem ad integrum de omnibus teportavit. Poſt paucos autem dies morderi cœpit in conſcientia; quod pereeptæ beneficium ſanitatis, quo Deo debitæ gratiæ redderentur, nequaquam Fratribus tevelaſſet. Unde & ſe prumiſit continuo reditorum. Cum autem iterum ea negligentia ite differet, nocte quadam apparuit ei beatus Dominicus, & ab eo ſanitatis præſtitæ pretium exigebat. Quaptopter expergefactus de ſomno, ſtatim iter arripuit, ad locum venit, & eotam Fratribus de ingratitudine ſeipſum digne redarguens, quod factum fuerat, totum tam de ſanitate priua eabibita, quam da revelatione poſtmodum facta, ſimul devote & diligenter expoſuit, audiante quamplorimo, qui aderat tunc, populo, & Deo grarias teferante. F

multique variis malis vexati, 333 Juvenis quidam tetottos miſerabiliter habens pedes, ita quod in ſuperficie pedum eum afflictione non modica plantia contractis & inverſis poſterius ambulabat, ad beati Dominici ſacroſanctas raliquias accedens, cotationis eſt integram gratiam effecutus. Hnic non ſolum matet & cognati, vicinique quamplutimi, verum etiam ipſa pedum poſtmodum ſuperficies figuram plantæ retinens ingroſſatæ, infirmitatis priſtinæ teſtimonium perhibebat.

Filiaeujuſdam Comitis eutialia, diebus plurimis gravitet infirmatus, ductus tandem ad reliquias ſacroſanctas, & tactis eiſdem, perfectam recepit in virtute Domini ſanitatem, ita quod poſt paucos dies occidebat beſtiam coram rege.

De villa Ondon puer quidam mutus, cujus patet vocabatur Morith, ad tactum reliquiarum beati Dominici, loquelæ protinus beneficium reportavit. VII.

Vidua quædam Orodienſis, Pita nomine, poſt annum tertium maritalis thori, loquelæ uſum prorſus amiſerat, muta facta. Hæc jam vetula, tactis ſacroſanctis reliquiis, linguæ officium ſibi ſenſit ſtatim integre teſtitui.

334 Se-

A *aster quas erant mori, fundi, & cari,*

334 Senen quidam clericus, qui ab antiquo gravem aurium incurrerat surditatem, cum convicinis suis ad reliquias beati Dominici visitandas accessit; quas cum osculatus esset, ab eisdem iterum iterumque tactus, ad auditum integrum proficiendo pervenit.

De villa Resend vir quidam, nomine Tybi, filium suum surdum penitus, Gurtu nomine, ad reliquias sacrosanctas adduxit; quibus tactis, audiendi gratiam incunctanter accepit.

Cæcus quidam, Paulus nomine, de villa Vrecha in festo beatorum martyrum Abdon & Sennen, meritis beati Dominici lumen recepit integrum oculorum.

Eodem die mulier quædam, Leuseva nomine, nuor Uvonet, paralytica perfectæ sanitatis gratiam est adepta.

De villa Tycha vir quidam, Bulcham nomine, tanta cordis vesania vexabatur, quod in omnes homines, quos habebat obviam, quasi canis rabidus insurgebat, & fere nihil comedens, die noctuque agitatus furiis ferebatur.

B Hic ad reliquias ductus beati Dominici, ad eas tactum sanæ mentis statim compos effectus est, ratione pristinæ restitutus.

vers. apud reliquias Sancti in Hortaria conservatas,

335 De villa Genan juvenis quidam, Orodiensis præpositi dapifer, gravissima quadam infirmitate detentus est, in qua manifeste contra se videbat irruere multitudinem dæmonum infinitem, nunc ad suspendium eum trahentium, nunc diversis generibus affligentium tormentorum. Ipse vero inter hæc inæstimabili timore depressus, voto simul & voce, qua poterat, Deo se & beato Dominico commendabat: statimque in forma Fratris beatus Dominicus aderat, qui sinu cappæ collecto, importunas ab eo dæmonum abigebat molestias, eorumque impetum virtuosa potentia coercebat; nec mora, simul eumdem ab infirmitatis desperato gravamine penitus liberavit. Quapropter ad reliquias beati Dominici properans, & de tanto beneficio coram Fratribus gratias retulit, & peccata sua humiliter confitens, emendationem vitæ propposuit & promisit.

prodigiosum ejusdem cereum vulgariter appellati fuit.

336 Matrona quædam de villa Pinar, ætate pariter & honestate provecta, votivam Missam ad honorem beati Dominici disposuens facere celebrari, candelas tres ad hoc idoneas præparavit; sed hora debitæ sacerdotem, qui Missam celebrare debuit, non invenit. Quapropter candelas

C ipsas in vase quodam reposuit, mantergio modo parites involutas. Cum autem aliquantulum divertisset, post horam rediens, candelas flammis parietibus ardere vidit. Stupefacta igitur foras exiit, vicinas undique convocavit. Conc urrunt omnes ad mirandum spectaculum, eamque diu ibidem tremente pariter & orantes stetere nt, donec prædictæ candelæ, ipsis videntibus, penitus arseruot. Sic autem usque ad extremam paulatim ardendo consumptæ sunt, quod mantergium

a vel aliquid, quod in vase fuerat, non læserunt.

ta.

De Sicilia mulier ipsum Sancti sperans panis sine, sed pœnitens curatur,

337 Ad hoc accedit, quod in Sicilia apud Augustam per fratres, tunc temporis ibidem manentes, contigisse probatum est. In festo usmque translationis beati Dominici cum matronæ quædam, quæ in ecclesia Fratrum Missarum interfuera solemnia, domum sedirent, invenerunt mulierem quamdam, domus suæ sedentem pro foribus, & filantem: quam eum verbis caritativis arguerent, quare in festo tanti Patris a servili opere non cessasset, illa protinus indignanti animo, & turbata facie dixit eis: Vos, quæ

b estis bezoræ *b* Fratrum ejus, festa colite Sancti vestri. Statimque oculi ipsius in tumorem cum prurita conversi sunt, & ex ipsis æqueruæ vermes procinus scrutinire. Itaque vicina quædam, quam ad se pernerira convocavit, decem & octo vermes eduxit ex ejus oculis instanti. Quaprupter contrita spisitu, ad ecclesiam beati Dominici cum ejulatu cucurrit; ante cujus januam se prosternens, & peccata sua confitens cuidam Fratri, facto voto, quod de ceteru sancto Dei Dominico numquam detraheret, & festa ejus devotissime custodires, continuo tumor cum pruritu disparuit, & in ejus ocalis vermes amplius non fuerant. EX MSS.

*& ibidem puella calculo laborans, & hydropicus quidam sanantur, * id est calculo*

338 In eadem civitate devotæ cujusdam matronæ filia vitio lapidis * longo tempore graviter laborevit. Nullo autem medicinæ consilio sufragante, sibi solum supererat remedium incisuræ. Cum igitur dies esset statuta, qua puellam oportebat incidi, mater timens periculum filiæ, præcedenti die ad ecclesiam beati Dominici perrexit, orationi se contulit, suamque filiam Deo & beato Dominico voto, quo potuit, commendavit. E Sequenti ergo nocte dormienti puellæ beatus Dominicus adstitit, in manu ejus, quo torquebatur, lapidem posuit, & abscessit: quem pusla evigilans, & se liberatam inveniens, matri dedit, & visionem per ordinem explicavit. Mater vero eum ingenti lætitia lapidem ad Fratres attulit, rem gestam coram se exposuit, quem Fratres in ecclesia coram imagine beati Dominici in futuram memoriam tam stupendi miraculi suspenderunt.

Hydropicus quidam monstruose inflatus, audisis beati Dominici miraculis, ipsum devote invocans, pro salute corporis votum fecit; cui dormienti sanctus apparens Pater, ventrem ejus aperuit, immunditias exstraxit sua molestia & dolore, ipsum denuo consolidans sancta manu: qui evigilans, seque sanatum inveniens, gratias Deo & sancto Dominico digne egit. X.

tuli velum juvenci calidum,

339 In Sicilia castro, quod dicitur Johannis, arar juvenis quidam ventrem habens mira turgiditate tumentem, ceteris membris tanta gracilitate debilitatis, ut mortem exspectares vicinam. Ita tamen egestate compulsus ad campos ibat, ut F fascem lignorum apportaret, qui se ipsum portare non poterat. Et dum diu quedam jacens in campo, miseriam suam querulosis vocibus deploraret, vocit in mentem, quod beatus Dominicus se invocantibus clemens esset. Invocans igitur ipsum, votum fecit, ut, si ipsius meritis sanaretur, Fratribus suis per annum grasis in Placeosia c deferret. Mox adstitit Frater extendens manum ad arborem, sub qua jacebat, dicens ei: Accipe folia hojus sambuci, & ter bibe succum ejus, & sanaberis. Quo dicto, disparuit. Surgens autem infirmus lapidibus de foliis succum expressit, ter bibit, & mox venter ejus detumuit, plenaque curatus est: & confortatus magnum lignorum fascem incolumis domum tulit, factum miraculi cunctis narravit, & valedicens matri, Placentiam venit, Fratribus, ut voverat, serviturus.

& matri alterius remedia recuperanda salutis relictis suggerunt.

340 Ibidem apud Placentiam mulier quædam pupet videns Fratres in opere ecclesiæ laborantes, vovit sancto Dominico, quod filium suum ad labores Fratrum deputaret, si ab infirmitate, quam patiebatur, per ejus merita sanaretur. Et ecce nocte illa apparuit sanctus Dominicus mulieri in specie Fratris dicens: Mulier cognoscis has res? Expressit autem hunc; videlicet æs viride, pylstrum, Ispaciam *d*, & saccum porri; *d*

Er

EXTRA. Et ait mulier: Cognoſco. Tuoc Sanctus intulit: Accipe hæc, & cum ſuccu porri conficias, & e ſuper bumbacium e pone, colloquu filiitui adhibe, & ſanabitur. Mane facto, fecit mulier, ut edocta fuerat, & ſanatus eſt filius ejus, & ſanum eum Fratrum laboribus præſentavit.

XI. *Sanctus in gratiam pie mulieris virum multiplicat* a *al.* Placia

341 In eadem terra in villa, quæ dicitur Placeicia *a*, erat femina Dro & Fratribus valde devota, vito tamen malevolo teritente; quæ, cum in Conventu vinum deficeret, ignotante viro, ipſa Fratribus miniſtrabat. Quod cum defeciſſet, vir de illo vaſe, unde Conventui dr votu mulier dederat, vinum exigebat. Cumque non niſi ſen reperiretur in vrgete, ſtupens ancilla, dominæ nuntiavit. Mitit ergo domina ancillam iterum. Interim autem domina, politis in terra genibus, beatum Domiuicum invocat, viti metuens malitiam & tumultum. Accepta autem de meritis ſancti Patris fiducia, ad vrgetem rettio remittit ancillam: quæ murmuraodo vadens, repetit vas plenum uſque ad ſummum. A Domino factum eſt iſtud: vinum enim, quod Fratribus familiæque illorum per ſex tantum hebdomadas conſuevit ſufficere, hoc Fratribus & familiæ per menſes quatuor, Domino multiplicante, abundavit.

B Quod dum vir admirans cognoviſſet per uxorem, Deo & Fratribus poſtmodum factus eſt devotus.

& alii plurimi ſanitati ſuæ, qui cum ejusdem reperi ſervarent, a tempeſtate ſervant.

342 In comitatu Urbevetano in patrimonio beati Petri, civitate, quæ ad ſanctam Chriſtinam appellatur *f*, erat quidam ex eivibus, qui bratum Dominicum, loca illa trnſeuntem, hoſpitio tecipere conſuevit. In illo tempore in territorio civitatis ejuſdem exorta tempeſtas prævalida omnes in circuitu ejus vineas cum vitibus contrivit penitus & deſtruait. Tuoc omni inſpectante populo & mirante, apparuit viſibiliter Frater in habitu Prædicatorum Ordinis, qui inter cælum & terram in aere ſtans, cappa ſua memorati hoſpitis vineam a turbine protegebat. Unde cum omnia vinera plaga illa tempeſtatis terribiliter graſſando percuteret, & ſunditus deſtrueret, ſola illa vinra penitus illæſa permanſit, quia ſanctus pater Dominicus amictum ſuum expandetat ſuper illam. Igitur vinea hæc oberes fructus tempore illo, & vinum delicatius germinavit. In memoriam ergo tam evidentis miraculi otdinavit dominus hujus vineæ, ut Fratres Prædicatores in
C perpetuum benigne a ſuis ſucceſſoribus ſuſcipiantur, & de illo vino ſufficienter refecti, commodius procurentur: quod uſque in præſens tempus obſervant fideliter devoti hoſpitis ſucceſſores. Accidit hoc tam inſigne miraculum, dum adhuc in hac mortalitate degeret, & in hojus viri hoſpitio quieſcetet Pater almus. Et cum alia illius fundi habitacula propter vetuſtatem renovata ſint, ſolum ſancti vici domuncula pro ujus reverentia perſeverat adhuc, in qua Fratres uſque hodie tequitſcunt.

ANNOTATA.

a *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.* 118 *quædam ea his miracalis Hungaricis narrat, adeoque Theodoricus potuit ea ex illo excerpere. Sed uiſeio, unde Theodoricus ernerit alia, ibi omiſſa, niſi atote Theodorici antiquior ſit codex Ms. Echardianus, in quo omnia fere cum his conſordant.*

b *Echardus tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 62 *legit* bizoræ. *At quocumque modo ſcribatur ea vox, videtur eſſe nomen injuriosum, & forſan deducendum ab Italico* bizocchi *vel* bizoci, *aliiſve vicinis nominibus, quibus ſectam Fratricellorum appellabunt.* D

c *Echardus loco proxime citato pro* Placentia *ubique legit* Placia, *atque ibidem in notis obſervat, eſſe municipium Siciliæ, fere in mediterraneis inſulæ ſitum, quod vernacule* Piazza *nominatur. Hoc miraculum, & duo alia, quæ hic reliquis immiſcentur, legi poſſunt in Vitis Fratrum part.* 2 *cap.* 26 *& duobus ſequentibus.*

d *Laudatus Echardus ibidem notat*, pylatrum *corcepte legi pro* pyretro, *& lappaeium pro* lapatho, *quia in remediis hujus morbi frequenter eſt ejus iſtarum herbarum: cum juvenis ille* affligebatur inſirmitate quadam ſcrophulsrum, quas in collo ſolent habere pueri.

e *Echardus pro* bumbacio *legit* baubacium, *& hoc lectionem ſuam explicare conatur. Sed puto, melius apud nos legi* bumbacium *vel* bambacium, *quæ vox telam goſſypinam ſignificat, ut apud Cangium in Gloſſario ad vocem* bombax *& bambax faſius explicatur. Videtur itaque hoc loco mandari, ut ex his herbis, telæ goſſypinæ illitis, fiat emplaſtrum.*

f *Suſpicor, Ferdinandum de Caſtillo erraſſe, quando in Hiſtoria Hiſpanica Ordinis Prædicatorum lib.* 2 *cap.* 53 *eumdem locum nomine* ſanctæ Cæciliæ *appellat. Porro non iſtud miraculum in Commentario prævio* § 43 *inter geſta Inocentii tempotis ex Flaminio recenſuimus.* E

CAPUT XXIX.

Mira ſanatio mentalis cujuſdam in Syria, & reſuſcitatio pueri mortui in Hungaria, qui poſtmodum Ordinem Prædicatorum ingreſſus eſt.

XII. *Cum mentalis Maria varils morbis laboraret,* F

FUit in Syria vir quidam nobilis, valde devotus beato Dominico, cui ſe cum libertis rotamque commendaverat domum ſuam. Hic duas filias virgines in monaſterio apud Tripolim, quod Magdalenæ dicitur, divino famulatui dedicavit: quarum una, Maria nomine, ſimplex & innocens, poſt multas infirmitates, in tibia & pede taora paſſione per quinque menſes vexata eſt, quod nec per ſe nec per alios ſe verti ſuſtinere poterat, jacens reſupina continue, ex adhæſione lecti carnibus jam conſumptis. Primis quidem tribus menſibus tam acutis cruciabator doloribus, ut Sorores miſerabilibus clamoribus inquietacer; præ doloris autem vehementia ſeptem diebus ſine cibo & potu languit; aliquando etiam in pallorem voltu converſo ſine ſenſu & motu jacens putabatur illico mortitora: cujus tamdem femur cum tibia & pede atefacta, quaſi lignum inſenſibile, permanebant.

344 Quam dum mater & proximi pro adhibendis medicinæ remediis de licentia majorum de monaſterio vellent educere, id Religioſa & pudica puella penitus reeuſavit. Unde germana ejus irata improperana, Modo, inquit, propter ſanctitatem tuam ſanabitte Dominus. Mater quoque indignans, Non eſt, air, antiquum tempus, in quo miracula freit Deus. Tunc illa pavens periculum, confugit ad Dominum, & recotdata patetuæ devotionis, qua beatum dilexerat Domi. *& eamdem valetudinis recuperandæ cauſa ſpiritus exire nonnunquam ſtetit,*

A Dominicum, humiliter deprecando diait: Mi domine Deos, non ſum digna rogare te, nec upod ruam miſericordiam mereoi exaudiri, ideoque rogo dominum meom ſanctum Dominicum, dilectum ſervum tuom, at inter te & me mediator exiſtat, & ſuis mihi meritis impetret beneficium ſaniratia.

345 Tantu vero precum inſtantia, tantaqua lacrymarom abundaotia beatam ioterpellavit Dominicum, cui erat devociſſima, quod data eſt in corde ejus fiducia impetraodi. Et nam adhoc ad probationem ejus ſanitas differretur, admirabili quadam interpellatione Sanctam allocuta eſt, cur tam dio exaodire diſtulerit preces ejus: quem cum itaratis oratioobus nocte quadam in ſuis obaixios interpellaret doloribus, in ecſtaſi facta meoris, vidit ipſum com duobus Fratribus aperta cortina, qoæ lecto præerat, iotroeontem. At illa, cum datom eſſet ei Sanctom cognoſcere, cœpit eam ſupplicitar pro ſua ſaoirate rogare. Cui Sanctus; Cur, inquit, tanto deſiderio ſanari

B naoptas? Reſpondit: Ut devotius Chriſto famulari valeam, ſi rameo meæ congruit hoc ſaluti. At ille, Eatende, ait, tibiam tuam in nomine Chriſti. Quod nam ſe oullo modo poſſe virgo aſſereret, illa da ſub cappa proferens unctionem miræ & ioconſuetæ fragrantiæ, maou ſua peruoxit eam. Confeſtim perfecta ſanata, tibiam earandit libere & retraxit.

346 Poſtea dixit ai beatus Pater: Hæc unctio ſalubris pretioſa aſt & dulcis, unda & valda difficilia. Cojoa verbi dum puellu quæreret rationem, Sanctus reſpondit: Hæc uoctio dilectionis Dei ſignum aſt & figura, quæ revera pretioſa eſt, qoia nullo pretio comparari poteſt, & nullum lu donis Dei melioa eſt. Dulcia, qnia nihil dulcius caritate. Difficilia, qoia cito perditur, niſi valda caute cuſtodiatur. Ipſa nocte apparuit ſaoctua Pater ſorori ejus in dormitorio diceos: Ego curavi ſororem tuam; qnæ ſtatim currens ad ipſam, ioveuit ſanam, Domiuo & ſancto Domioico gratias refereotem. Invenieos autem unctam ſe etiam unctione ſenſibili virgo, illam panno deterſam per plures dies apud ſe ex homilitate conſervs vir occulte. Taodem, urgente conſcientia, matri & confeſſori ſuo aperuit, at docerent, qnid ugeret de tam ſacru penes ſe aecondita unctione. Et cum protuliſſet, quod lacuerat apud ipſam, confeſſor & mater, ſororque tanta & tam oova noviſſimi odoris fragran. ia ſunt perſuſi, ut nulla ei poſſent aromata comparari *a*.

XIII. 347 Erant qoidam in Ungaria honeſti homioea, quorum filius in annia infaotilibus viam univerſæ caroiaingreſſus, ad cœleſtia evalavit. Unde contriſtati vehementer, ſanctos martyres Coſmam & Damianum pro ſuſcitatione pueri, anxia devotione & ſuppliei exorabant: ſalebant animhos martyres jejuniis, oratioobus, eleemoſyoia, & oblatioobus præ cereris Sanctis ſpecialiter hooorare. Saoctiigitur martyres, beatæ Dei Genitricis adſtanre parrocinio, ſuorum ſopplicum vota Domino obruleraot; qui du divino oraculo tale ucceperunt reſponſum, quod conſiliom Altiſſimi hoc ſervi ſui Dominici arbitriu commiſiſſet. Ioterpellatus igitur a Reginu cœli ſanctiſqoe Martyribus pius Arbiter & ſapiens decrevit, taorum interceſſorum precibus anouendum. Moa puer parentibus redditur, ab angelis corpori reſtitutus: qui adoleſceus ejus, cujus arbitrio reviaerat, Ordini ſe conjuoxit, quod circa ſe geſtum foerat nulli dicens; qai cum ſtuderet Pariſius, novitius qaidam inſignia ad exitum Ordinis rentatus, nullis potuit perſuaſionibus retineri.

348 Tunc zela caritatis accenſus, ut Fratrem periclitaotam Domino lucraretur, eidem teotato, quod ſecum Dei geſtum erat conſilio, revelavit, affirmans, quod in conſpectu Domini beatum Dominicum admirabili præ ceteris fulgentem decore, Prædiotorumque Ordinem ſuper omnes inenarrabili ſoperexaltatum gloria pervidiſſet. Itaque qnod diu latuerat, patuit, & tentatus Frater, uccepta conſolatione, ramanſit. Erat autem Frater ille, qui revixerat, valda devotus & maturus, & ſemper ad ſuperna, quæ guſtaverat, iuteotus totis viribus & ſuſpenſus: qui licet raro loquens, eaaina rameu qoædam de angelis & de regina cæli Virgine eoarravit. Diait aotem, quod angelus lux ex clariſſima & excedent, de quo ploa intelligere potuit, qnam proferre. Aſſeruit etiam, Dei geuitaicem Virgiuem, corpore & anima glotificatam, ſupereacellenter Filin coureguara *b*.

ANNOTATA.

a *Hæc prodigioſa Tripolitana mentalis ſanatio, in Vitis Fratrum pare.* u *cap.* 35 *foſius deſcribitur, & ibidem* lu *fine teſtis hujus miraculi allegatur his verbis*: Hoc miracolum magna eum diligentia examinavit & ſcripſit Frater Ivo, Prior Provincialis Frurrum in Terra ſancta, vir aotins ſanctitatis & religionis, apud Deum & hominea grarioſus & in linguia plurimis optimus prædicator, quem rex Franciæ & regina tranſeuntes marc invenerunt, & ſpecialiter dilexerunt, & landea ejus mirifica earoleroot.

b *Neſcio, in quo foatr Theodoricus hanc mirabilem mortui vrſuſcitationem hauſerit, cum haſtenus apud ſcriptorem, Theodorico antiquiorem, invenire nan potuerim.*

CAPUT XXX.

Quædam revelationes ac puniſiones, quas Fratres Minores ad gloriam S. Dominici Fratribus Prædicatoribus tedicaſſe dicuntur, & repentina ſanatio abbatis Ciſtercienſis qui eumdem Sanctum ejuſque Ordinem diligebat.

XIV. ANtequam aſſa ſacroſancta beati Dominici de primo tumolo tranſferrentur, duo Fratres Minores cum F. Johanne Vicentino de Ordioe Prædicatorum, in via cooveaerunt: quorum F. Jchsones uuum aſſumens, reliquum ſocio ſuo junxit. Qoi dum de Jeſu loquerentur in via, factum eſt cor eorum ardens in ipſis, & orta eſt in mentibus ipſorum ad invicem quædam coofidentia ex amore. Iuieruot argo inter ſe illi devoti & ſancti viti pactum caritatis in Domioo, ut qui prior da hoc ſeculo emigraret, ſuperſtiti in hac vita, ſi Dominus concederet, appareret. Poſt hæc verba, reſumptis ſociis, in ſuos Conventus redierunt, & iofirmati ſuot illi dno, qui inierant ſimul pactum.

Puer mortuus arbitrio S. Dominici reviviſcit.

qui poſtea Ordinem ejus ampleſtitur, verisimile tantum iſtud miraculum aperuit.

apparet ei S. Dominicus, cujus opem implorauerat,

illamque ſenſibili unctione ſanitati reſtituit.

Minorita ſanctum ſuum ſuum, poſt mortem apparuit F. Prædicatori,

ex MSS. cfr. n. 3. De nimium in cælo suos filios Deo offerit.

350 Mortuus eſt autem ille Ordinis Minoꝝ Frater io Domioo, & ab angelis iu ſiou Abrahæ collocatur. Frater vero Johsuues Vincentiꝰ una couvaluit de iufirmitate: cui poſt ægritudinem die quadam in meridie de ſomno evigilaoti ſedeus aute lectum ejus apparuit Frater Minor, ad quem territus dixit: Quis ea tu? Ego, inquam, ille ſum, qui pepigi tecum pactom, & veni, ut ſpopondi. Tuuc F. Johauues ait: Quomodo circa te geſtum eſt? Ait: Amaritudo mortis, quam pertuli, omnam eulpam delevit, pœuamque ſuſtulit, & io gloriam Chriſti miſeti. cordia me perdoxit. Et F. Johsnuea, Quia te, inquit, coram Domino præſentavit? At ille, Sanctus, ait, Franciſcus obtulit me Domino, ſicut & ſanctus Domiuicus offert Fratres ſuos.

& alias Minoritæ eye ferens laudes S. Dominici, febri afflictur,

351 Poſtquam autem ſacroſancti corporis translatio, iu qun ſanctitatem Servi ſui per odorem mirificum, ut prædictum eſt, Omnipoteos mirifice declaravit, facta eſt, accidit, ut quidam Prædicatorum Ordinis Fratet ejus Patris præcouia exaltaret. Frater Nicolaus Veroneuſis de Ordino Fratrum Mioorum, qui præſens erat, B eidem verbis ſtomachantibus contumaeitee obſiſteua coutradixit. Quia vero Deus corripit, quem diligit, ipſum mox febris valida arripuit, & tota nocte vexavit; ad quem viſitandum præſatos Fratet accedeua, dixit ei: Attende, Frater, ne hæc tibi plaga eveoerit, quia dilectum Dei ſanctum Domioicum blaſphemaſti. Tuuc ille exca meote & obſtinato corde, laudatorem vicum glorioſum Patrem ſuum, acrius irridebat.

& eadem facta paulo ante subito sanatur.

352 Cumque circa meridiem febre iovaleſcente, vehemeutius æſtuaret, vexatioue dacte intellectum, iu ſe reverſus dixit: Vere vereor, quin Sanctum inhouotavi, aggravata eſt ſupet me manus Domini, plaga ctudeli me peteutiatos & proſteroens. Voveo igitur Deo, & ſervo ejus ſaucto Dominico, quod, ſi meritis ipſius ab hoc dolore in hac din fuero liberatus, de cetero numquam ejus gloriæ derogsbo; imo etiam detogantibus cootradicam. Vix verba finietat, & ſeuſit ſe continuo ab omni dolore peuitus liberatum. O veneranda miſericordia Dei, quæ & pœniteutis votum tam faciliter acceptavit, dolores curaodo; Sanctique ſui gloriam ampliavie tam pateoter declarando. Frater vero Nicolaus Dei io ſe virtutem expertus, quod eitC ca ſe geſtum erat, Frarribus Prædicarotibus per litteras demandavit *a*. Mira certa diſpenſatioue inſcrutabilis miſericordia Dei electos ſoos aliquando in veritatis lumioa caligare permittit, ut poſtmodum in ea firmius toboreotor, & veritatis ſplendor clarius eluceſcat.

XV

Alteri Minorita graviter ægrotanti

353 Milea quidam honeſtus in Theutonia da conſilio cujuſdam probariſſimi Fratris Ordinis Prædicatotum, aſſomens Fratrum Minorum Ordioem & vitam, religioſe valde & devote cooverſatus, labores Fratrum ſuorum cum omoiutilitate & humilitate tractabat, & ab omnibus Fratribus amabatur. Prædicatorum vero Ordinem, per quos ad convetſionem venerat, ſpeciali proſequebatur amore, & veocrabatue honore, ipſis ad domum, in qua erat, venientibus prneurana, quæ poterat, commoda, exhibenſque obſequia caritatis. Tandem adeo graviter infirmatus eſt, ut elephantioo morbo putaretur infectus: quem cum Fratres ſui poſt Matminas, utpote deſperatum, commuoicaſſent, præ nimis debilitate ſoporatus, leviter obdormivit.

354 Raptus autem in viſu in quamdam petulcram domum, vidit domioum Jrſum ſedeutem, habiru Ordinis Prædicatorum veſtitom; eratque D miti decoris habitus maaimeque album de ſubrus iudumentum candore oimio * delectabiliree effulgebat. Aſſiſtebant Domino nmoes Apoſtoli, & aliqui ex prophetis, ſaoctique Martiuus & Nicolaus epiſcopi, multique doctores. Aderat etiam beatiſſimus F. Franciſcos cum multis Otdiuis ſni Sanctis. In illo quoque raptu ſanctus ille & ſimplex Frater conſpexit inſignes viros Jordauum & Johaooem epiſcopum, Prædicatorum Ordinis Magiſtros; & porres; præterea juxta Magiſtros iſtos, Johaooem Magdeburgeoſem, Zachariam Halverſtadenſem, Gotſcalcum Lipzeu. ſem Priorea, intuens recognovit. Mirabatur autem apod ſe, quod iu tam copioſa Prædicatorum ſancturum multitudine F. Wichmsnnom Repinenſem Priorem, nupet tunc defuoctum, quem ſanctum noverat, ooo videbat. Tuoc repeote dictus patet Wichmanuns ſurgens oſtendit io ſe, qus pollebat, gloriam excellentem.

*ostenditur mirabilis visio, * al. alreo*

in qua S. Dominicus

355 Dixit vero Salvator præſideos clara voce: Domioiee, Domiuice. Et exſurgens ſanctus Dominicus, Adſum, inquit, Domine. Et Domious demonſtrans iufirmum, Ecce, ait, amator tous, & tuorum. Aſſume igitur ipſum, E duodeeimque legiouea angelorum, eique lavacrum adbibe baluci ſalutaria, cunctiſque tui Otdiuis dilectoribus beneficia ſalutis ſemper procurare memeoto: qoem cum laveria, iodue eom ſui Ordinis veſtimeutis. Aſſumens ergo ſanctus Domiuicus infirmom, in dolio aureo, miniſtrantibus angelis, lavit ipſum; cui in illo lavacro, ut teſtabatur, delectatio magna fuit. *Sic* juxta msudatum Domini loto, veſteque ſuæ Religionis induto, beatus Dominicus ait: Duodecim litteras ſume, & ad Capitulum Hyldenſe deſer, at mittantur duodecim Ordinis mei proviocüis, ut quod in re factum eſt miraculum omuibus inooteſcat. Audierat quidem, quod io civitate Soſato * aſſignatum fuerat Capirulum; *al Solato nunc veto diſcit, quod ex cauſa in Hyldeuſem *b* poſtea eſt traoslatum.

b

derepente & integre eum morbo liberat.

356 Recoodiris ergo apud ſo litteris evigilans, tediit ad ſe ipſum. Cumque litteras quæ. F tcua, hinc inde manus verreret, ſenſit corpus ſuum, quod tamquam leproſum ulceribus plenum exſtitetat, reſtitutum per omoia ſauiati. Sanitatem igitoe & virtutem in ſe adverteos, ſurrexit incolumis, iogreſſuſque eccleſiam gratiss egit domino Jeſu Chriſto omnium Salvatori. Mane facto, Fratres, quem æſtimaveraot mociturum, in conſuetis laboribus iovenerunt: qui dum caoſsm ſuæ ſalutis ioquirereot, reſpondit: Sancti cursverunt me. Hujus viſioois ſeriem ia, qui ſanus factus ſoerat, Fratribus Prædicatoribus cum humilitato magoa occultiſſime tevelavit. Accidit hoc ſignum in diœceſi Havelburgenſi in civitate, quæ Kyriz oominatur.

Quidem Evangelium hunc Sancto proprium legere solent in Missa sanctor.

357 Sanctæ memoriæ F. Ludowicus Theutonicus, qui Gardiaous in Ordina ſuo exſtiterat, Prædicatorum ſiocerus amaror, narravit eis dicens: Fuit ſacerdos quidam in quodam famoſo Religioois Ordine, qui in feſtivitate beati patris Domiuici Miſſas celebrans, Euaogelium illud vos ESTIS SAL TERRÆ, ejus Officio annotatum, quod proprie doctoribus & apoſtolicis Sanctis coogruit, pronunciare in oblatioue ſalutaris Hoſtiæ recuſavit. Aecidit autem in anniverſatio ejuſdem Patris die, ut dictus Frater in ſuo pertinaci errore permaoens, Miſſam quidem de ſancto Dominico celebraret, præſatum tamen Euaugelium prætermittens. Omnipoteos vero Deus,

piotum

A piorum benignos correctot, famulum ſuum nequaquam in hujus perverſi erroris ſtultitia reliquit. Et ecce dom dominici Corporis ſacramentum ſecundum ſui Ordinit morem in patena depoſitum ſumere debuiſſet, iovenis patenam totam ſalis maſſa terribiliter occupatam. Coactus itaque acerbum ſal pro dulci Sacramento ſumere, didicit, beatom Dominicum conditum eſſe ſale divinæ ſapieotiæ & Apoſtolicæ doctrinæ. Compuoctus igitur, exarſit in amorem, qui deviaverat per errotem.

358 Accidit in quodam prædicti Ordioia Conveoru, us qnidam erroris pernicioſi ſpiritu ſeB ducti, verbis maligoia in ſanctum Dei Dominicum garriendo, ipſius meritia derogarent. Erat inter eos unus Deo devotos Frater & bonus, qui ab hoc blaſphemiæ malo cuſtodierat linguam ſuam. Hnic ſanctus apparens Dominicus, dixis illi: Dic Gardiano & Fratribus suit, us omnia, qnæ conſervare voluerint, hinc efferant: incendam enim domum iſtam, blaſphemiam, qua mihi detrahunt, vindicando. Manet namqne propter hoc divini jndicii ſententia ſuper eos. Quæ cum Fratribos retuliſſet, irridebanc ipſum, phantaſticum aſſerentes. Die ergo, qua non credebant, & hora, qua oon putabant, venit ignis, ut prædictum fuerat, & omnia concremavit.

359 Æſtimantes igitur non divina ultione, ſed caſu hoc factom, impœnirenter ſuper peccato ſuo, reædificare cœperuot: qui dum caſulas viles & domonculas humiles, in qaibus arcumque habitare poterant, erexiſſent, nec tamen de commiſſo contriti ad cor rediſſent, apparuit ſecuodo ei, cui pridem apparuerat, ſanctus Dominicus dicens: Die Frarribus, ut de iia caſulis, qnæcumque babent, ednesnt: delebo anim per ignem in nltiooem blaſphemiæ babitacula iſta. Qui dum hæc referret Fratribus, viſa ſunt eis quaſi deliramenta verba iſta. Tunc, qnia non crediderunt Deo, exarſit ignis improviſus, ut prius, & flamma combuſſit eos, multo amplios ſævitns & devaſtans. Sed oec tnnc reverſi ſont ad eor, caſui plagam blaſphemiæ adſcribentes.

360 Ædificavetunt igitnr iternum, quæ noo poterant perſiſtere, quia carebant fundamento pœnitentriæ pro commiſſo. Inſtauratia iraque ſtructuris congruentibus, tertio apparuit illi devoto C Fratri patcr ſanctus Dominicus dicens: Adbuc oportet, in vobis ut injuriam meam punism & ulciſcar. Tnne bonus ille Frater ait: Parce, pie Pater; qnia jam pauperes facti ſumus nimis. Cui ſanctus Pater, Exigit, ait, Dei juſtitia, ot trinam de vobis capiam oltionem. Poſt hæc egreſſus iguis a Domino omnia, qnæ habebant, conſompſit etiam uſque ad fundamenta, penitus nihil relinqnens. Si vocem Domini audiſſent, & noo obduraſſent corda ſua, converſiqoc egiſſent pœnitentriam, propitiua fuiſſes Deus peccatis eoaum, & non deleviſſet incendio habitaenla eorum *a*. Non ergo ponat homo terreſtria in cælum os ſnum, ot Sanctis Dei detrahas: intrnieruot noim in potentiam Domini, tenentes gladios in manibut, ot faciant vindictam in hoſtes ſnos, concaleentque ſoia pedibus colla regum. Judicabnnt enim nationes, & dominabuntur populis; qnos uriqne, ſi voloerimot, humili devoſione ac ſupplici reverentria amicos nobis fatera poſſnmnt, & patronos propitios, nt ab ipſis & cum ipſis in æternis recepti tabernaculis, lætemur in tequie opnlenta.

361 In Thuringia, Alemaniæ provincia, monaſtetio quodam Ciſterticenſis Ordinis, quod Volkolderode * dicitur, Moguntinæ diœceſis, erat EX MSS. XVI vir valde veoerabilis abbas, Dithmarus nomine, religioſus admodum & devotus, moribuſque ſuaviſſimis adornatur. Hunc pro ſuæ ſanctitatis reverentia honorabant eccleſiaſticæ & ſeculares perſonæ, principes & nobilea, Clerns & populns, & nmnes generaliter diligebant: interomnerenim parrea illina Religioois & Fratrea in hac retra, ſicnt ſol ſuper ſidera, effulgebat: elegantia namque ſtatnra ſpectabilis eminebat, benignitate multa prædirus, ſermone dulcis & affabilis, miſericors in pauperes & afflictos, in monachos devotus & humilis, & de obſervantia Ordinis & pacia ſolicitus, orilitareque monaſterii procuranda induſtrius & diſcrerus.

362 Hic glorioſus pater Deo dilectus, & hominibus pariter acceptus, ſingulari quadam devotione ad beatom Dominicum ferebatur, omnes perſonas Ordinia ab eo inſtituti ſincero corde complectens & beoefica caritate. Unde Conventibus prædicti Ordinis ſibi vicinia largas frequenter conferebat eleemoſynas, & nihilominna familiaribus Fratribus nonnulla ſolaria impendebat. Dum hæc indefeſſus agerer, contigit, enm ad generale Capitulum euntem in quodam cœnobio ſui Ordinis graviter infirmari: quem dum medicus viſitaſſet, infirmitatiſque circumſtantias conſideraſſet, deſperana de vita viri, pronuntiavit, enm in proximo moriturum. Licet taliter loqneretur, erat tamen cor abbatis fiduciam habens in Domino & meritis ſancti Dominici ſenvi ejus. Comque oimia oppreſſus debilitate jaceret anxins, vidit vigilans ſanctnm Dominicum cum ſocio introeuntem ad ſe. Sedit autem ſanctus Dominicus ad caput lectuli, ſocius ad pedes ex adverſo. Abbas vero putabas, qnod Fratres aliqui veniſſent ad eum gratia viſitandi, & ſanctom Dominicom non cognovit. Tunc dixit ſanctus Dominicus ad infirmum; Confortare, abba, in Domino, & noo paveat cor tnum, qnia non morieris tu; ſed vives, & de hac infirmitate protinus convaleſces. Dicit ci iofirmus: Unde hoc noſti, dilecte mi? Reſpondit Sanctus: Ego ſum Dominicus ſervus Altiſſimi, qui Fratrum Prædicatorum Ordinis inſtitutor exſtitit *b*, qoem ſincero corde hactenus dilexiſti; & nuoc miſſus ſum a Domino tibi hæc ſalutis tuæ gaudia nuntiare.

363 Audiens abbas, ſanctum adeſſe Dominicum, exhilararna nimia ſperabat, ſe cum tam dilecto Patia propenſius locuturum. At ille declinaverat, atque tranſierat abſque mora. Abbas autem confortatus a ſancto Dominico, recepta plena ſanitate, convaluit. Sequenti die medicus, qui eum moriturum autumaverat, ſupervenit, & qnæſivit, quomodo mortis periculum evaſiſſet. Et dixit ei abbas: Non carnalia medicinæ induſtria, ſed ſupercæleſtis unctionis gratia me ſanavit. Vixit autem poſtea plnribus annis, beatiſſimæ virginis Dei Mariæ ſpecialis amator & devotiſſimus famolus abbas Dithmarus, proficiens in omni bonitate, Fratremque Prædicatorum amicabili caritate, quos etiam in extremis conſtitua, ſucceſſori ſuo diligentiſſime commendavit. Defuncta eſt tandem in ſenectnte bona, conversatione & devotione eximia, nono Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo tertio, quinto Idus Octobris.

ANNOTATA.

a *Vincentius Bellovacenſis lib.* 30 *Speculi cap.*

Et aliqui hauſti ejuſdem Sancti detrahentes

poſt iteratas fruſtra monitiones puniuntur

eripitur domus ſuo incendio preſtantur

quis Dominicum & ipſius Ordinem amabat, iſto Sancto ei apparente

ſtatim a periculoſo morbo libe. ratur.

EX MS. 820 *eamdem rem narrat, & Fratrem Prædicatorem, qui tunc S. Dominicum laudibus extulerat*, Jacobinum de Mantua *appellat*.

b Inter Capitula Ordinis Prædicatorum, quæ ab anno 1220 *usque ad* 1300 *celebrata sunt, nullum reperio* Hyldense *vel* Hildesiense, *quod tamen in hac visione nominatur. Consuli potest Echardus ante tomum* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* xvi *&* xvii, *ubi singula Capitula quotannis habebat.*

c Theodericus debuisset hic locum & tempus exprimere, si cæteris sibi fidem adhiberi volebat: licet enim non difficulter credamus, quod privatus aliquis tam impius fuerit, attamen tantum tamque impium totius Religiosi Cœtus pertinaciam sine evidenti testimonio non admittimus.

CAPUT XXXI.

Bulla Gregorii IX *Pontificis, qua eximium Prædicatorum Fundatorem albo Sanctorum inscribit.*

B

EXemplar epistolæ quam dominus Papa Gregorius nonus direxit per totam Ecclesiam de canonizatione sanctissimi patris nostri Dominici almi confessoris.“ Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus Fratribus archiepiscopis & episcopis, & electis * filiis abbatibus, decanis, archidiaconibus, præpositis, Prioribus, cæterisque ecclesiarum prælatis, ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem & Apostolicam benedictionem *a*.

Papa epistolam dirigit ad viros in sacri fastigia dignitate constitutos.

* al. dilectis

a

365 „ Fons sapientiæ, Verbum Patris, Dominus Jesus Christus, cujus natura bonitas, opus misericordia, redemtio & renovatio, quos creavit; qui vivam, quam de Ægypto transtulit, usque ad consummationem seculi non reliquit, sapienter signa propter instabilem mentes innovat, & mirabilia propter * diffidentiam incredulitatis immutat, dum in Ecclesiæ nascentis exordio, post obitum Moysi, videlicet finem legis, ascensurus equos in Euangeliorum quadrigis, quæ vate sunt fauitas *, arcu sacri eloquii, quem, donec Judæus infirmetur, intendebat, & juramentis, quæ in patribus nobis disposuerat, suscitatis, confidentiam Jericho, gloriam mundi, quem prædicationis fremitu, obstupefactis gentibus, vicerat, calcaturus; viam equis suis in mari faceret, & in Rab salutem latitudinis gentium signo coccineo figuraret.

desumptis sunt ex sacra Scriptura comparationibus, significat.

* al. contra

* al. fagittæ fagittam

C

366 „ In prima quadrigarum quatuor, egredientium, in Zacharia, de medio duorum montium æreorum protulit equos rufos, populorum principes, fortes terræ: qui per obedientiam fidei Deo Abraham, patris credentium, in fundamentum ovi fœderis adbærentem; ad ducis instar tinctis de Bosra, id est tribulationis angustia, vestibus cuncta signa suæ militiæ rubricarunt, ut pro futuræ gloriæ gaudio præsentem gladium non timentes, effecti martyres, id est testes novæ legis, libro consessionis voce subscriberent, & forinsecis miraculorum signis, ad stipulationum robur appositis, librum & tabernaculum, quod Deus, & non homo fixit, ac evangelici vasa ministerii, non brutorum, sed rationabilium hostiarum sanguine tingerent, & in universam D
„ spatiosi maris faciem sagena prædicationis expansa, multiplicesque super numerum arenæ „ maris, de cunctis, quæ sub cælo sunt, nationibus Ecclesiam congregaret.

quando Deus post primos novæ Legis prædicatores

367 „ Sed quia præsumptio multitudinem, & malitia subsecuta est libertatem, in quadriga secunda sub colore, qui lugentibus & pœnitentibus congruit, equestrem cuneum deputavit, qui ad clausurale deserium ductut per spiritum sub novo Israelis auriga, sanctissimo Benedicto, velut sub altero Heliæo, filii prophetarum, communia vitæ bonum, occasione multitudinis perditum, in jucundæ cohabitationis grata societate restituit, & sic unitatis scissum rete reficiens, ac per bona opera pietatis ad terram Aquilonis, unde omne malum panditur, proficiscens, eum fecit in ingressis thesauros nivis, & contritis corde quiescere: qui dedignatur in corpore peccatis subdito habitare: post quos quasi lassum renovaturus exercitum, & redditurus jubilum post lamentum, applicitis ad quadrigam tertiam equis albis, Fratribus Cistercienſis Ordinis & Florensis *b*, velut tonsarum grex, geminæ caritatis fœtibus uberes, de pœnitentiæ lavacro secit ascendere, sancto Bernardo, arietum ovium *in virtute spiritus, qua ex alto induitus exstitit, & in abundantia frumenti vallium præsente, ut transeuntes liberati per eum, in fortitudine clament ad Dominum, dicant hymnum, & ponant castra Dei exercituum super mare.* *b*

aliæque Religiosæ congregationes

E

excitaverit Ordinem Prædicatorum.

368 „ Novo igitur Israele his tribus agmini bus, turmis totidem, quas Philistiim fecerant, occurrente hora undecima, cum dies jam declinasset ad vesperum, & propter iniquitatis abundantiam, caritate plurimum frigescente, vergeret justitiæ radius ad Occasum, quia vineam, ad quam pater-familias operarios diversis temporibus, denarii conductos conventione, præmisarat, & quam sua dextera plantaverat, non solum vitiorum vepres & spium pervastarant; sed jam propemodum vulpeculæ demolientes, convertebat in alienæ vitis amaritudinem protendebant, adversus infestissimam F
„ multitudinem, militiam adunare voluit promptiorem. Et sicut in præteritarum cernimus, post trium signis differentium tirocinia quadrigarum, in quadriga quarta equos varios & robustos, Prædicatorum & Minorum Fratrum agmina cum electis ducibus simul in prælium directurus, spiritum sancti Domitici suscitavit, & ai, velut equo suæ gloriæ, præbens fidei fortitudinem & servitutem, divinæ prædicationis hinnitum circumdedit collo ejus: qui gerens a pueritia cor senile, ac in mortificatione carnis eligens vivere, vitæ requisivit auctotem, & Deo deditus, ac in Nazaræum sub beati Augustini regula consecratus, sedulum circa sancta Samuelis imitatus obsequium, in castigatione desiderii piissimum Danielis continuavit affectum, justitiæ semitas & Sanctorum vias strenuus athleta custodiens, & velut ad momentum de tabernaculo Domini, de militantis Ecclesiæ magisterio ac ministerio non discedens, cernem spiritui & sensualitatem subjiciens rationi, & factus unus eum Deo spiritus, totus in eum per excessum mentis pergere studuit, & sobriæ compassionis studiis a caritate proximi non recessit; quo sagittante delicias carnium, & vulnerante * mentes lapideas impiorum, omnis hæreticorum secta con-

* al. fulgurante

„ tre-

A „ tremuit, omnis Eccleſia fidelium exſulta-
„ vit.

Ejus pium Fundatorem ob virtutes & miracula

369 „ Ætate creſcente, crevit, & gratia; „ quandoquidem inexpliciabile gaudium de zelo „ concipiens animarum, ad eloquia Dei dedit „ animum, & per Euangelium Chriſti multos „ generans in converſione tam ſtrenuæ multi- „ tudinis Euangelicæ dignitatis officium per- „ ficiens, numen & opus in tetram meruit „ obtinere meritorum. Paſtor & dux inclytus „ in populo Dei factus, novum Prædicatorum „ Ordinem inſtituit meritis, ordinavit exem- „ plis, nec miraculis confirmare deſiit eviden- „ tibus & probatis: nam præter opera ſancti- „ tatis, & ſigna virtutis, quibus in eſtne po- „ ſitus claruit, diverſorum curatis languori- „ bus, loquela muris, viſu cæcis, ſurdis audi- „ tu, greſſu paralyticis, & ſanitate peiſtima „ multarum generibus invaletudinum reſtitutis, „ aperire patuit, qualis ſpiritus in ejuſdem ſan- „ ctiſſimi glebis corporis habitavit.

numero Sanctorum adſcribit

370 „ Cum igitur ex multa familiaritate, „ quam nobiſcum, in minori conſtitutus offi- „ cio, habuit, argumentis ſanctitatis ipſius ex „ inſignis vitæ teſtimonio conſtituiſſent, eſſet- „ que poſtmodum de miraculorum veritate di- „ ctorum facta nobis per teſtes idoneos plena „ fides; Nos eum commiſſo nobis grege Domi- „ ni confitentes, ejus poſſe ſuffragiis per Dei „ miſericordiam adjuvari, ut cujus in tertii „ ſolarium gratioſæ familiaritatis habere me- „ ruimus, ejus in cælis potenti patrocinio „ gaudeamus, ipſum de ſtatrum noſtrorum „ conſilio & aſſenſu, ac omnium tunc apud „ Sedem Apoſtolicam conſiſtentium prælato- „ rum, catalogo Sanctorum adſcribi decrevi- „ mus, ſtatuentes firmiter, ac univerſitati „ veſtræ præſentibus injungentes, ut Nonis „ Auguſti ante diem, quo, poſita carnis fat- „ cina, dives meritis penetravit in ſanctis, „ ſimilis Sanctorum factus in gloria, ejus na- „ talitia celebretis, & feſtivis ſolennitet ce- „ lebrari, quatenus ipſius precibus Deus, „ quem vivens coluit, exoratus, gratiam in „ præſenti ſæculo, & gloriam nobis tribuat „ in futuro.

Ex feſto ejus loco indulgentiæ duæ largitur.

371 „ Nos vero tanti Confeſſoris venerabi- „ lem ſepultutam, quæ miraculorum fulgori- „ bus generalem illuſtrat Eccleſiam, cupientes ea C „ dignis Chriſtianæ devotionis honotibus fre- „ quentari, vere pœnitentibus & confeſſis, „ illam in feſtivitate præfata annis ſingulis „ cum devotione ac teverentia debita viſitanti- „ bus, de omnipotentis Dei miſetieordia, & „ beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus „ auctoritate confiſi, unam annum de injuncta „ ſibi pœnitentia miſeticorditer relaxamus. „ Datum Spoleti v Kal. Septembris, Pontifi- „ catus noſtri anno vtrs " c.

ANNOTATA.

a *Hæc bullæ inſcriptis & ſequens textus apud S. Antoninum part.* 3 *Chronici tit.* 23 *cap.* 4 § 27 *Malvendam, alioſque auctores paſſim obvios referuntur. Nos eam contulimus cum illa, quam Illuſtriſſimus Fontaninus nuper ex Tabulario Vaticano deſumpſit, & ſuis Codici Canonizationum a pag.* 70 *inſerit.*

b *De Ordine Florenſi egimus tomo* VII *Maji a pag.* 125 *poſt Acta B. Joachimi abbatis, qui Ordinem illum inſtituit.*

c *Errorem, qui circa locum & tempus canonizationis in hunc codicem Theodorici & alia quædam, exemplaria irrepſit, in Commentario prævio* § 47 *correximus, & cum illuſtriſſimo Fontanino aliiſque ibi allegatis hic in fine ſc. legendum putamus:* Datum Reate quinto Nonas Julii anno octavo. EX MSS.

CAPUT XXXII.

Myſtica quædam viſio ac revelatio de S. Domitita & S. Franciſco, eorumque Ordinibus.

HOc in loco interſetere opportunum omnino judicavi & congruum ea, quæ Spiritus ſanctus ad commendationem Sanctorum ſuorum Dominici & Franciſci patrum noſtrorum, nec non & Ordinum, quos per ipſos inſtauravit, dignatus eſt ſuis fidelibus revelare. Ex geſtis ſancti Iſidori Hiſpalenſis ſequens revelatio eſt conſcripta *a*, quæ circa principium Ordinum Fratrum Minorum & Prædicatorum, adhuc in earne viventibus ſancto Franciſco, ſanctoque Dominico, ad commendationem utriuſque & robur cælitus eſt oſtenſa; quam conſcriptor miraculorum beati Iſidori, qui tunc temporis magais prodigiis coruſcabat, domino Jacobo Tuſculano epiſcopo *b* tranſmiſit, ita ſcribens: *xvvii. Eremita quidam dicitur vidiſſe* 4 E *b*

ſimilitudinem ſeu figuram alatam, Auſtriæ * *al.* rectius *Haſtoæ*

373 Advenit quidam eremita de partibus Aſturiarum *, nomine Johannes *c*, qui mitræ ab ſtineoriæ in noſtra regione * habetur famoſus, qui a beato Iſidoro fatebatur ſe miſſum, & ut, quæ afferebat, ſcriberem in præſentia quorumdam FF. Prædicatorum, imperavit dicens: Cum eſſem in oratione hora diei nona, vidi cujuſdam venerabilis pulchritudinis ſimilitudinem corporis ſex alas habentem; ex quibus duæ ſuperemineabat capiti, duabus volabat, & duabus totum corpus regebatur. Hujus ſimilitudinis caput erat Chriſtus filius Dei, & facies ejus rutilabat, ut ſol clariſſimus: in circumferentia ejus autem diadema fulgebat. In ſuperiori diadematis parte, beati Petri Apoſtolorum principis, & ſucceſſorum ejus Romanorum Pontificum facies reſulgebant; atque ad ejus dorſum Pauli, Jacobi, & cæterorum Apoſtolorum & Euangeliſtarum vultus decori glotis in ordine appare- bant. Ad lævam autem veteris Teſtamenti patriarcharum & prophetarum facies conſiſtebant, inter quos Abrahæ, Moyſes, & David ceteris erant pulchriores. Salomonis autem locus vacuus F tenebatur; diverſitatum tamen gemmarum ornatu cunſcriptus erat. *c* *f*

In qua Chriſtus & Deipara

374 Inter faciem & pectus ſimilitudinis, Dei Genitricis Mariæ faciens eum ineffabili claritate & gloria celſior aſſiſtebat: hinc inde Johannem Baptiſtam & Johannem habens Apoſtolum & Euangeliſtam. In alis etiam ſingulis doctores eccleſiæ duodecim; in eminentioribus alis Auguſtinus & Hieronymus, tenentes libros & phialas aureas; in mediis alis Gregorius habens ſagittas igneas & arcum extentum, & Iſidorus Hiſpalenſis ignem & gladium fulgentem nimium, ex utraque parte acutum. In iis vero alis, quibus regebatur corpus, Ambroſius & Hilarius tenentes thuribula aurea, & fumus aromatum odotis ſuaviſſimi in conſpectum Domini aſcendebat. Ex thuribulo atque thymiamatis odore terris immerſo multi mortui reſurgebant.

cum innumeris Sanctis ibi repræſentabantur.

375 Horum doctorum ſinguli erant in alis ſingulis, & cum unoquoque eorum Sanctorum ſacies, qui quieſcunt in provinciis, ubi maxime ipſi doctores verba vitæ docuerunt. Omnes alæ

EX MSS. diverſis inſignitæ erant gemmis & coloribus, & in
eis multitudo vultus Sanctorum. Ubi etiam ſuper
humeros ſuperiores alæ mediis jungebantur, Mar-
ſinus epiſcopus eminebat, tenens Chriſti Euan-
gelium, & Nicolaus Mytenſis vetus Teſtamen-
tum: quo autem mediæ alæ jungebantur eis, quæ
corpus tegebant, erant Benedictus & Bernardus,
lucernas ſplendidiſſimas tenentes in manibus. Mi-
næ magnitudinis & pulcritudinis erat ſimilitudo,
& manus ejus extenſæ & candidæ, & pedes
ejus recti erant & ignei, & ſub pedibus ejus duæ
totæ igneæ, undique ſplendidos radios emitten-
tes. Spiritus vitæ & facies hominis erat in rotis.

quam S. Dominicus ac S. Franciſcus

376 Quando ſimilitudo volabat per aera, in
momento ferebatur ab Occidente in Orientem,
a Septemtrione in Meridiem, & iterum raver-
tebatur in locum ſuum priſtinum; quando vero
deſcendebat ad terram, beatiſſimi Franciſcus &
Dominicus, & ipſi ſenas alas habentes, Ordi-
nis FF. Prædicatorum & Minorum primi, ſimili-
tudinem ducebant; habebat enim Franciſcus ſu-
nem interius inneatum rotis, & Dominicus cate-
B nam auream ſimiliter rotis inneatam. Funiculus
Franciſci tripiex & tricolor; ſcilicet rubeus, al-
bus, & viridis: aſpectus ejus tamquam fulgur;
Dominici albus tamquam nix: eorum operatio
ad mortuorum vitam, ſanitatem ægrotorum, &
Chriſti Eccleſiam decorandam. Oculi autem Do-
mini, Apoſtolorum & Euangeliſtarum, patriar-
charum & ſex doctorum, ſex alas regentium,
erant continue intendentes in Franciſcum & Do-
minicum.

aliique comitabantur,

377 Rotæ volubiles erant, & tanta celerita-
te movebantur per terram, quanto volatu fere-
bantur per aera. Quando ſimilitudo ducebatur
per terram, veſtigia rotarum imprimebantur lapi-
dibus, & liqueſcebant quaſi cera: quando du-
cebatur per loca plena & arida veſtigia rota-
rum erant madida, acſi a rotis largiſſima fluc-
ret aqua; quando autem per maria & flumina,
rotarum veſtigia remanebant ignea; quando ve-
ro per loca lutoſa, nulla omnino apparebant im-
preſſionis veſtigia, niſi exſiccato luto in aridam
verterentur. Si volatu ſimilitudo ferebatur, Fran-
ciſcus & Dominicus ſimilitudinem ſequebantur,
C & ipſi totis viribus adjuvantes. Et ſonitus emi-
nentium alarum, ſicut ſonitus muſicorum; ſoni-
tus mediarum alarum, ſicut ſonitus tubarum &
cornuum adhortantium ad bellum; & ſonitus
earum alarum, quæ corpus operiunt, ſicut ſo-
nitus aquarum multarum. Sonitus rotarum, qua-
ſi ſonitus tympanorum, & ferrariorum contra
incudem ferientium.

& quam contra draconem aliaſque beſtias dimicabant.

378 Aſpiciebam; & ecce draco ingentis magni-
tudinis, gallus, & multæ volpes, multerum &
diverſarum beſtiarum facies habentes, inſeque-
bantur ſimilitudinem: & horum unus erat labor,
totarum ſcilicet veſtigia & impreſſiones totis vi-
ribus deſtruere ac calcare. Dum igitur Franci-
ſcus & Dominicus cum ſumma diligentia & ſua-
viſſima harmonia per univerſum orbem ſimilitu
dinem ducerent, ſuper terram & per omnes vi-
cos univerſi cantarent dulciter alleluja, adhæſit
draco rotis & ſimilitudinis curſum fere per dimi-
diam detinuit horam. Tunc Franciſcus & Do-
minicus quaſi dolentes in ſimilitudinem contra
draconem concitaverunt tumultum, & in omni-
bus alis & rotis perſonuit bucciæ clangor & bel-
li clamor, atque Franciſco & Dominico excitos populorum, & principum accurrit innumerabilis multitudo; qui contra draconem ſi-
militudinem impellentes, confracto capite, dra-
co interiit. De capite draconis innumerabiles ſtal- D
las Franciſcus & Dominicus excuſſerunt, qui de-
eorem nimium ſimilitudini attulerunt: quæ gal-
lus ut vidit, dolens, ſe totarum veſtigia pro vi-
ribus deleviſſe, in locum, unde ceciderat, vo-
lavit, & in pectore ſimilitudinis locum accepit,
& omnes Sancti exultationis voce laudabant De-
um, Latine & Græce dicentes. Quoniam Do-
mini eſt regnum, & ipſe dominabitur gentium.

Deinde terribilem beſtiam abyſſi vulnerant,

379 Poſt hæc, dum univerſa viderentur tran-
quillitate petrui, beſtia terribilis ſurrexit de
abyſſo. Anteriora ejus mulieris erant ſimilia, po
ſteriora leonis, & cornua ferrea deauratа in ca-
pite ejus. Loquebatur ſuavia & placentia, atque
lingua viperea infundebat occulte venena. Ad ſi-
militudinem doloſe acceſſit, catenam Dominici
fregit, & funem Franciſci, totaſque in parte
evertit. Lætatus eſt aries ſuper beſtiis, & coro-
nam æream deauratam accepit ab ea. Adhæſerunt
vulpes beſtiæ, & ſpem ſuam poſuerunt in ea. Ob-
teneurata eſt ſimilitudo, & partem exercitus San- E
ctorum beſtia interfecit; ſed beſtiæ doli memo-
res Franciſcus & Dominicus, accepto de manu
Gregorii arcu & ſagittis, & Iſidori gladio, be-
ſtiam in manu valida expugnabant. Abbreviati
ſunt dies beſtiæ, atque ignis a Domino exiens,
beſtiam & multas vulpium vorando conſumpſit.

& cum ſit pulchrior facta eſſet ſimilitudo,

380 Facta eſt ſimilitudo ſolito pulchrior, &
uſque ad terminos univerſæ terræ alas ſuas expan-
dit. Inſtauratæ ſunt rotæ, & funiculus Franciſci,
& catena Dominici eis indiſſolubiliter inſertæ ſunt,
& earum ſplendor in ſeptuplum coruſcabat. Eva-
nuerunt vulpes, & nec una quidem ſuperfuit.
Lætatus eſt lætitia ſempiterna populus Sanctorum
in Franciſco & Dominico, & eis laudibus &
canticis applaudebant. Aries vero conſiderans,
hactenus ſe erraſſe, dulore exardis erubuit, &
coronam acceptam a beſtia fregit, & pedibus con-
culcavit. Reſpexit Dominus arietem, & ſoutem
vivum peremnem oſtendit illi, in quem deſcen-
dens, candidior nive factus eſt. Dextæ ſunt illi
næ a Domino, & corona aurea. Volavit aries,
atque in pectore ſimilitudinis locum obtinuit. Et
facta eſt multitudo quaſi arenæ maris innumerabi-
lis, Latine, Græce & Hebraice laudantium Deum,
& dicentium alleluja. Et tuba de cælo mugiente,
vox in parte dulcis & in parte terribilis audita F
eſt dicens: Mortui, qui in pulvere terræ dormi-
eis, ſurgite: appropinquabit enim hora miſeri-
cordiæ & judicii. Et continuo ſurrexerunt, & in
conſpectu Dei & ſimilitudinis ſteterunt. Et libri
aperti ſunt, & diſcuſſa ſunt merita ſingulorum;
& in ſimilitudine manſionem meruerunt multi,
atque alii in ſtagnum ignis ardentis miſſi ſunt.
A ſimilitudine ignis exiit, & totam terram
aureudo ſplendidiorem auro reddidit.

angeli ambabus Sanctis gratulabantur,

381 Igitur perfecta eſt ſimilitudo decore in-
effabili & ab inenarrabili angelorum multitudine
congratulantium Franciſco & Dominico, Deum
laudantium, quia in his militibus triumphavit in
Eccleſia, delata eſt in cælum. Et factus eſt cælis
& terræ color inæſtimabiliter delectabilis, & vox
ſuaviſſima continue perſonabat undique laudan-
eium atque dicentium: Eſt Deus omnipotens
omnia in omnibus, & regnabit in æternum &
omnes ſancti ejus cum eo. Facta eſt hujus viſio-
nis revelatio anno ab Incarnatione Domini mille-
ſimo ducenteſimo decimo ſexto.

quibus obſcura quædam futurorum prædictio additur.

382 Præterea interrogatus a nobis, quæ ſit cauſa
vel occaſio, quare funis Franciſci aut catena Do-
minici ſeparetur a rotis, vel qualiter Antichri-
ſtus poterit dominari: Afficientur, inquit, San-

ſti

A ſti tudio propter luaus Religioſorum cupiditetem, & evaritiam prælatorum. Surgent Religioſi contra epiſcopos propter eurum oppreſſa monaſteria, & privilegia annullata: reges & principes contra Clerum propter poſſeſſionum & divitiarum affluentiam, & regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur. Tunc homo peccati, proditionis filios revelabitur, regnum & ſacerdotium & imperium obtinebit, rneram gratuito dividet, contra Deum & Antiſtitem Romanum loquetur, atque ſanctorum Patrum traditiones everret. Studio autem concordante Sanctorum, omnia in ſtatum debitum convenientur, ita ut unuſquiſque gradu proprio ſit contentus, Romanus Pontifex ſe eſſe Chriſti vicarium glorietur. Hæc ideo veſtræ ſcripſi paternitati, quia vos prudentes iuter gramina colligere flores ſcitis.

ata. *Alia revelatio eo pleat,*

383 Ex ſecretiſſimis & veriſſimis revelationibus ſumpta ſunt, quæ ſequuntur. Cum dominus noſter Jeſus Chriſtus, ſicut promiſerat, diſcipulos electos Apoſtolos accepiſſet ad ſemetipſum, & eſſent, ubi ipſe eſt, viventes, ſicut B & ipſe vivit, in gloria, cœperunt laptu temporis magiſtri negligentius agere, populuſque immemor multitudinis miſericordiæ Dei a mandatorum ejus aberrando rectitudine deviare. At Deus miſericors pater omnium noſtrorum, electorum ſuorum curem gerens, uno tempore duos, quaſi gemellos de ſponſa ſua, ſcilicet Eccleſia, per gratiam progenuit filios fretrum ſanctum fidelium in ſalutem; quos genitrix Eccleſia uberibus de exlo tam copioſa dulcedine, quæ exhauriri non poteſt, pleuis fideliter enutrivit. Hæc ſunt duo teſtamenta, quibus omnes Dei filii per matrem Eccleſiam educantur. Hujus matris gemini Fratrum Minorum & Prædicatorum Ordines dum ſunt, quorum radices & origines, beatiſſimi Franciſcus & Dominicus eaſtinerunt.

384 Mihi vero de divina providentia admiraur Dous S. Dominicum & S. Franciſcum miſeriſ in mundum, ſtuit dicit Dominus: Servum meum electum Franciſcum ad hoc in mundum deſtinavi, ut elericorum avaritiam malam, irrationabilem & deteſtabilem oſtenderem, quæſtumque inutilem & damnabilem confutando libertatem miſericordiæ imitabilem, humilitatemque virtutum omnium eximiam in ejus converſatione mihi placeiam declararem, paupertatemque euangelicam cunctis venerabilem, meiſque conſpectibus acceptabilem C comprobarem. Ioani aurem gloria, mundique faſtu tumentibus ec ſuperbis laicis ipſum crucis præferentem ſtigmata formam ſtatui & ſpeculum exhiberi recognoſcendi infirmitatis propriæ pravitatem. Et famulum meum Dominicum verbi mei bajulum ac prædicatorem inclytum ad incredulorum duritiam, hæreticorumque perfidiam conterendam direxi, Eccleſiæque meæ aream ab erroribus doctrinæ exempli ventilabro permundandam. Dedi eum in lucem gentium, ut ſapientibus & inſipientibus debitor illuminet eos, qui in tenebris & in ombra mortis ſedent, dans ſalutis ſcientiam plebi meæ, fiamque oris ejus verba ſuſtentatio laſſorum, conſolatio afflictorum, & medicina ſaluberrima peccatorum.

385 Hi ſunt duo filii noviſſimi Jacob patriarchæ ſeneſcentis, qui extremitate genituræ, ſingularitate amoris, nominumque ſignificationibus duos Ordines præfigurant: augmentum enim doctris & dextræ filii nuncupantur; dextera enim Domini faciens virtutem, a tribulatione multorum & dolore exultans, eos auget & multiplicat ſuper numerum, in omni tribulatione conſolationibus ſuis lætificans animes eorum. Hos igitur dilectionis ſuæ filios Pater æternus multitudinis Sanctorum patres effectos honoravit in filiis, conſtituens eos ſuper omnem terram. Generatio autem & gloria eurum non derelinquetur a Domino, & cum ſemine eorum bona perpetuo permanebuat. In præſenti etiam vite quis contrahit, quanta a Patre miſericordiarum hi præcordiales filii benevolentia foveantur. Abſtulit a cordibus eorum ſolicitudinis jugum graviſſimum, volens eos tantummodo cum Domino ſuo ſolicitos ambulare, & omnium eccleſiarum ſollicitudinem corde & opere exercere. Miſit proinde ſpiritum ſuum in corda filiorum hominum, ut honorificent eos, ſuſcipientes ſicut angelos, ad ſe verbi Dei gratie venientes. EX MSS.

386 Antiquorum quoque mirabilium ſuorum memoriam faciens Altiſſimus, qui per quadraginte annos Iſrael manna pavit in eremo, ipſe per omnia mundi climata his pueris ſuis largitur gratuito victui neceſſaria, & nihil deeſt eis. Et quod abundantius eſt; cibat eos pane vitæ & intellectus, verbi, quod procedit de ore Dei, in quo ſolo vivit homo, quod eſt ſolidus perfectorum cibus, & panis cor hominis confirmans, quem de manu Domini acceptum edunt, & ſatiati diſtribuunt populis tempore opportuno. Ut ne quid deſit gloriæ filiorum Dei, gladii ancipites ſuctoritatis & ſcientiæ in manibus eorum ſunt: ligant enim reges & nobiles alligatura pœnitentiæ ſalutati, faciunt autem vindictam in nationibus, increpationes in populis, peccata dijudicando, Deique juſtitiam intonando. Hæc eſt hereditas ſervorum Dei, & gloria, qua filii Sanctorum per univerſalem Eccleſiam ſublimantur, quam Patrum humilitas, devotio, & caritas poſteris præmalvit impetrare. *auſteritatem, poteſtatem,* E

387 Hos viros glorioſos, duces & patres inclytos ſequitur piorum filiorum & expeditorum militum innumera multitudo. Verumtamen eorum non ſunt inventi ſimiles illis, qui ad tam emioentem puritatis prærogativam, ſanctimoniam vitæ, diſciplinæ rigorem, Religionis obſervantiam, abſtinentiæ parſimoniam attingerent, ſervoremque tam inæſtimabilis caritatis ac zelum próximorum ſalutis, devotionis ſtudium, omniumque perfectionem virtutum potuerint adæquare. Heu, heu, heu! Quot ſanctiſſimas conſuetudines, quot pietatis humilitatiſque exercitia, quot ſpiritualis diſciplinæ ſtudie, & regularis obſervantiæ ſaluberrimæ defecerunt; quæ omnia Patres illi devotione fideliſſima ſervaverunt, & ſervanda poſteris exemplo efficaciſſimo docuerunt, & auctoritate firmiſſima mandaverunt! *Ordinaſque ab illis inſtitutus* F

388 Quanto autem igniti fervoris devotio, paupertatiſque Chriſti deſiderabilis & affectuoſa imitatio tepeſcere cœpit, & non capere incrementum, tanto periculoſius imminet exterminium: ſicut enim immineute everſione Babylonica regem ſanctum Joſiam, zelatorem legelia juſtitiæ ſynagoga Moyſi progenuit, ita imminente Antichriſti tyrsonide, generabit Eccleſia Agni Sponſa ſtatum duorum Ordinum perfectionis ultiſſimæ, qui fideles contre draconem virtualutum conſortabunt, & ab ipſa beſtia peſſima conterentur martyrio coronati. Et erit Romani digniras imperii exordium ejus, excelſaque & ſancta Religio ejus nunorum exigui temporis oumero trium decartorum terminata. Ceſſent nunc intestim præſentium Ordinum rectores eum auſteritate imperare ſubditis; nam durum imperium contemptum provocat, & ſciſſionem induoit *d*. *nouulla futura obſcure prodidit.* *d*

EX MSS.

ANNOTATA.

a *Majores nostri Acta & miracula S. Isidori Hispalensis in Opere nostro ad diem 4 Aprilis ediderunt, sed inter ea nusquam similem visionem invenimus.*

b *Ex adjunctis temporum circumstantiis colligo, hic indicari Jacobum de Vitriaco, qui anno Christi 1228 ad purpuram & cathedram Tusculanam a Gregorio IX Pontifice evectus est, ut apud Ughellum in novissima editione Veneta Italiæ sacræ tomo 1 col. 834 videre est.*

c *Iste Joannes eremita nobis hactenus ignotus est, ac propterea auctoritatem sequentis visionis eruditis lectori dijudicandam relinquimus.*

e *Albertus Sarthiacensis ex Ordine Minorum hoc apophthegma S. Dominico, adscribit, ut supra post cap. 16 littera u diximus.*

CAPUT XXXIII.

B

Aliæ mirabiles visiones de primitiva sanctitate Prædicatorum, & magnorum gloria in cælo.

XX. Quidam videt primitivam Prædicatorum sanctitatem.

EXordium hujus Ordinis primitivum ardenti caritatis deificæ fervebat calore, eximiæque puritatis munditia candens, velut lilium, fragrabat odore, fictionis hypocriticique nescios, veræ simplicitatis effulsit decore. Itaque Dominus dixit ad me: In hoc Prædicatorum Ordine dabo, id est statum cultum, & fructum multum, adeo complectens amo, quod eisdem conjucundans, semper arsideo ex mei beneplacito eosdis multo. Ipsi namque toris utriusque hominis sui viribus studioso prædicane meæ gloriam majestatis: prodit enim ea eorum intimis vehemens gemitus, præcordialis fletus, desiderium muadum, solicita cogitationum restrictio, humiliras sida, caritas jucunda, fruquens mustio peregrina. Porro euterius resultas miuisterii sacri devota sbtenaitas, prædicationis utilitas, absoloeadi peccatores auctoritas, afflictorum pia & dulcis consolatio, outantium consortatio, Catholicæque unitatis salutaris connexio. Hæc quoque diait Dominus: Eleemosyna, quam pro nomine meo larga ipsorum tsibuit inopia, pauperrasque largitur prodiga, accipientium culpss diluit ac minuit, diabolum elidens expellit par viuturem eosogelicæ pauperratis a.

C

a

XXI. in cælo copiose compensatis.

390 At ecce mihi exsuli ann desideranti, futuram Prædicatorum gloriam ögnauter Omnipotens revelavit, & vidi in choiu Chetubim sedes eorum admirabiles, ptæmiaque singularia meritorum. In anteriori parte sedium duo candelabra lucentia, quæ sunt ardens cerinas & exempli claritas cum intentione siucera; in interiori vero sedis sella ac reclinatorio ineffabilis pausatin, admirabilisque requietionis dulcedo. Pro labore cursus & itineris, speciosi facti sunt pedes eorum, decorati margaritis & lapidibus, de quibus optatem corooam meo capiti superponi. O Prædicatores, cur ad prædicandum tam inviti ora laxatis & apertis labia? Quare sic graves estis audire culpas pauperum, & inclinate autem vestram in oru peccantum? Ego vidi spiruum oris vestri egredientem, tamquam fumum aromatum ad thronum majestatis æternæ, qui vobis sapientiam insuitavit, vestri coosortiem officii Filium Dei glorificantem cum sancto Spiritu, qui gratiarum omnium est largissimus distributor. D

391 Orta est aliquando gravis quotumdam fallacium doctorum, aliorumque, qui avaritiæ studeot, peccatorum adversos Ordinem electorum veritatis lucidæ Prædicatorum persecutio; quibus ea intimus animæ meæ viscеribus compatiens, oravi Dominum, ut in Ordine tam necessario Ecclesiæ suam gloriam conservatet. Et dixit Dominus ad me: Quamdiu eos teoese meæ placuerit voluntati, impossibile est, eos per hominis cojuspiam quantamcumque malitiam aboleri. Et dixi ad Dominum: Numquid, mi Domine, usque ad consummationem sæculi manebit Ordo iste? Et respondit mihi Dominus: Usque ad extrema tempora permanebit. *& horum ordinem usque ad extrema tempora perseverantem.*

XXII. Deinde narrat, quomodo sacerdos ejusdem Ordinis

392 Consuetudo mihi erat ad sepolcra piosom accedere defunctorum, ipsosque tamquam Dei domesticos salotare. Accidit autem, ut quidam sacerdos de Ordine Prædicatorum a me more solito salutatus in tumulo, ad suæ me cælestia suscepticoois solennia invitatet. Et ecce universa illa superuorum civium multitudo in occursum se illius felicis animæ per suas cohortes & turmas ordinabat, com gaudio processura. Venit itaque dua & princeps exercitus facti Prædicatorum Ordinis gloriosus Dominicus cum filiorum suorum multitudine copiosa, qui singuli serta deferebaut aurea ineffabiliter micantia, prout in carne positis prometeti contulit misericors Dei clementia. Occurens vero Pater de exsilio revertenti filio, duo triumphanti milsi de prælio coronam protulit in morteo solis mirifice radiantem, propter quod ipsius euemplorum vestigia fuerat imitatus. E

a sancto Fundatore suo

393 Excellebat tamen incomparabiliter omnes filios Pater excelsus in gloria: univer sorum enim merita, ejus sunt beatitudinis iaremeata. Byssus namque & purpura visidisque coloris jucunditas ipsius indumentum ornabat, veritatis doctrinam cum psalendi desiderio exprimens, ac innocentiam virginalem. Sequebantur autem Prædicatores, ac eorum consiliis adhærentes, insigne quoddam, quod præferebatur, vexillum, quod nulli, nisi ipsorum, erat congruum dignitati. Sic illa beata Fratris anima sedenti in throno oblata, pro obedientia grata, pro pauperrate voluntaria, pro abjectione accepta, de manu ipsius divinitus accepit & gloriam, atque perpetuam libertatem. F

in gloriam receptus fuerit,

394 Grattas igitur agens dixit: Gloria tibi, Domine, pro talentis mihi traditis, pro iis quoque per tuam gratiam conservatis, quodque tua Majestas mihi misericorditer condescendit. Et inclinans Majestati, conversos ad Fratres cum exultatioue multa excipitur. Dixitque ille pater Dominicus gloriosus: Bene veoisti, dilecte fili; intra in gaudium Domini tui alleluja. Tunc in jubilo mihi influente divinitus vidi felicem illam animam summæ Trinitatis beatis amplexibus dulciter & inseparabiliter inhærentem. Vere non est personarum acceptio apud Deum: ecce enim mendicus eum gloria susceptus, sicut osculum positus inter brachia Altissimi delectatus.

XXIII. & quomodo simul viderit

395 Vidi; & ecce triplex privilegiorum exercitus Sanctorum, indumento splendidos, cantu jucundos, ferm sedimitos, in conspectu Domini apparuit gloriosos. Erat candoris lilii vestimentum

A mentum virgineum, prædicatorum igneum ſolis ſulgorem præferens, martyrum roſeum valde rutilans. Virginum ſerta fuerunt multiformia, martyrum grandia & evidentia, Prædicatorum florida & fragrantia, quæ ſunt Dei verba. Hæc præcellentia agmina ſimul juncta eum ineffabili ducentes eboros lætitia coram throno ſua depromebant modulamina. Et egrediens inde fluminis triplex impetus, mentes ipſorum debrians voluptate, ore complevit jucunditate.

triplex ex una prodiens fluvius,

396 Tunc Prædicatorum cœtus intonans voce altiſona conclamabat dicens: Te magne laudamus Domine, quia digni inventi ſumus tua ſequi veſtigia, pauperes effecti voluntarie & abjecti. Te adoramus, Paſtor æterne & bone, quia oves, pro quibus animam tuam poſuiſti, derelictas e mercenariis, errantes congregare, reducere, paſcere, in suoque ovili mansuras collocare. Præferebatur his mirabilis deorsis eximiique ornatus vexillum, ceteris omnibus incommutabile Sanctis, quod aſpicientes ſequebantur cum gaudio, qui in carne poſiti Prædicatorum fide & dilectione conſiliis adhæſerunt. Exclamabant autem & martyres ſancti

B dicentes: Benedictus es, Domine Jeſu, Fili Dei, agnus immaculatus, cujus innocens ſanguis nos purificans, ſanctificavit mortem noſtram, conformes nos & ſocios tuæ beatificæ & divinisſimæ paſſionis. Tibi laus & gloria alleluja.

seu gloriosorum Prædicatorum, vel al. resonans

397 Inſonuit quoque vox dulciſona pudoris virginei, in æternis tabernaculis melliſluam reboans * armoniam dicens: Sanguis tuus impollutus, dulcis Jeſu: & meus unum ſunt ineffabili unione. Amor tuus & meus unum ſunt inacceſſibili caritate. Tuum os & meum inoſculabile unum ſunt propter inſcrutabilem veritatem. Tuum pectus & meum intactum unum ſunt propter incorruptionis integerrimæ ſanctitatem. Hæc hujus concentus verba capere potui; organici autem amoris ſuavitas & reſonantis affectionis dulcedo verbis non exprimitur, nec depingitur atramento *b*.

ANNOTATA.

C a *Neſcio*, an *hæc ad ſuperiorem revelationem pertineant, & utrum hæc atque ſequentia eidem perſonæ an diverſis adſcribenda ſint.*

b *Hic iteram conqueri cogimur, quod Theodoricus auctores ſimilium myſticarum viſionum diſtincte & nominatim non expreſſerit, ut de fide eorum certius aut certius judicaremus.*

CAPUT XXXIV.

Novem orandi modi, quibus Sanctus utebatur, & duo exempla: quæ alibi omiſſa ſunt.

XXXIV. *In oratione, de qua fuſe agunt doctores*

A Sanctis doctoribus Auguſtino, Leone, Ambroſio, Gregorio, Hilario, Iſidoro, Joanne Chryſoſtomo, & Joanne Damaſceno, & Bernardo, & aliis doctiſſimis doctoribus Græcis & Latinis latiſſime dictum eſt de oratione, quantum ad ejus commendationem, deſcriptionem, neceſſitatem, utilitatem, & modum, & præparationem, inſuper & impedimenta; ſed & glorioſus & venerabilis doctor ſanctus Thomas & Guilielmus, & Albertus Ordinis Prædicatorum in ſuis libris in tractando de virtutibus nobiliter & ſcientifice, & devote & pulcre profecuti ſunt. Tamen de modo orandi ſecundum quod anima exercet membra corporis, ut ipſa devotius feratur in Deum, ut anima moveat corpus removeretur a corpore, & fiat quandoque in exſtaſi, ut Paulus quandoque in agonia, ut Salvator; in exceſſu mentis, ut David propheta; quemadmodum ſæpe beatus Dominicus orabat, hic aliquid dicendum eſt ad operis terminationem *a*. EX MSS.

a

præter alios modos,

399 Namque & Sancti veteris & novi Teſtamenti inveniuntur taliter aliquando oraſſe: talis enim modus orandi incitat devotionem alternatim ex anima in corpus, & ex corpore in animam: & iſte modus faciebat ſanctum Dominicum reſolvere vehementer in lacrymas, & accendebat fervorem bonæ voluntatis in tantum, ut mens cohiberi non poſſet, quin devotionem membra corporis manifeſtarent certis indiciis. Unde ipſa vi mentis orantis quandoque inſurgebat in poſtulationes, obſecrationes, gratiarum actiones. Modi autem orandi præter illos modos, quos habebat devotiſſimos, & omnes in celebratione Miſſæ, & decantatione pſalmodiæ, ubi videbatur ſubito ſæpe rapi ſupra ſe, & conſabulari eum E Deo & angelis, in horis canonicis, ſive in choro, ſive in itinere, fuerunt iſti.

Sanctus aliquando orabat profunde inclinatus,

400 Primus videlicet modus humiliando ſe ante altare, acſi Chriſtus per altare ſignificatus, reſpiciat & perſonaliter eſſet ibi, non tantum in ſigno juxta illud; Oratio humiliantis penetrabit nubes. Dicebat aliquando Fratribus illud Judith: Humilium & manſuetorum ſibi ſemper placuit depreeatio; humilitate obtinuit Chananæa, quod voluit, & filius prodigus; ſed ego non ſum dignus, ut latres ſub tectum meum. Humilia, Domine, valde ſpiritum meum; nam, Domine, antea humiliatus ſum uſquequaque. Et ſic Sanctus erecto corpore inclinavit caput ſuum & renes capiti ſuo Chriſto, conſiderans ſervilitatem ſuam, & Chriſti excellentiam, & totum ſe dans in ejus reverentiam. Et hoc docebat fieri a Fratribus, dum tranſirent ante humiliationem Crucifixi, ut Chriſtus pro nobis humiliatus maxime videret nos humiliatos ſuæ Majeſtati; item ſoli Trinitati mandabat Fratribus ſic humiliari, F cum ſolenniter diceretur: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Et iſte modus, ut deſcriptus eſt in figura, erat principium devotionis ejus ſe inclinando profunde ſic *b*.

b

proſtratus in terra,

401 Orabat etiam ſæpe beatus Dominicus projiciendo ſe totum ad terram pronum ſuper faciem ſuam, & compungebatur in corde ſuo, & erubeſcebat ſemetipſum, & dicebat aliquando ita alte, ut etiam audiretur, illud Evangelicum: Deus propitius eſto mihi peccatori; & pie & verecunde ſatis memorabat verbum David dicentis: Ego, qui peccavi, & qui inique egi. Et flebat atque gemebat fortiter, & poſtea dicebat: Non ſum dignus videre altitudinem cæli præ multitudine iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci. Et de illo pſalmo, Deus auribus noſtris audivimus, fortites & devote dicebat: Quoniam humiliata eſt in pulvere anima mea; adhæſit in terram venter noſter. Et iterum: Adhæſit pavimento anima mea, vivifica me ſecundum verbum tuum.

Fratres ſuos docens reverentiam in oratione,

402 Volens autem aliquando docere Fratres, quam reverenter deberent orare, dicebat eis: Magi illi devoti reges, iuxtantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Certum eſt autem, quod invenimus hominem Deum cum

EX MSS. Maria ancilla ejus. Venite adoremus & procidamus ante Deum; ploremus coram Domino, qui fecit nos. Juvenes etiam hortabatur dicens: Si non poteritis flere veſtra peccata, quia non habetis, fumi tamen multi peccatores ordinabiles ad miſericordiam & caritatem, propter quos propheræ & Apoſtoli gemuerunt, quos videns Jeſus, eos flevit amare, & ſanctus ſimiliter David flebat dicens: Vidi prævaricantes, & tabeſcebam. Unde ſtabat ſic.

de ferrea catena je percutiens,

403 Illa de cauſa recipiebat ſurgens de terre de catena ferrea diſciplinam, de qua ſupra dictum eſt, dicens: Diſciplina tua correxit me in finem. Unde & totus Ordo ſtatuit, quod omnes Fratres in memoriam exempli ſancti Dominici eſſent orantes & dicentes: Miſerere mei Deus & cetera, ſive De profundis & cetera, & reciperent omnibus profeſſis diebus poſt Completorium de virgulis ligneis ſuper dorſo nudo diſciplinam, ſive pro ſuis culpis propriis, B ſive pro alienis, quorum de eleemoſynis vivunt. Unde ab hoc ſancto exemplo nullus, quantumcumque innocens, debet ſe ſubtrahere; cujus exempli figura talis eſt.

ſæpe genua flectens,

404 Poſt hæc ſanctus Dominicus ante altare ſive in Capitulo ſiao vultu ad Crucifixum, fixmo intuitu reſpiciebat eum, genua flectens iterum atque iterum ſive centies; imo quandoque a poſt Completorium uſque ad mediam noctem modo elevabat ſe, modo genua flectebat, ſicut Jacobus Apoſtolus, ſicut leptoſus evangelicos, qui dicebat genu flexo: Domine, ſi vis, potes me mundare. Et ſicut Stephanus, poſitis genibus, clamabat voce magna dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et flebat in ſancto patre Dominico grandis fiducia de miſericordia Dei pro ſe & pro cunctis peccatoribus, & pro conſervatione novitiorum Frattum, quos faciebat diſcurrere ad prædicationem: & non poterat continere aliquando vocem ſuam; ſed audiebatur a Fratribus dicens: Ad te Domine clamabo; ne ſilees a me, ne quando taceas a me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum: & quædam ſimilia divinæ Scripturæ verba.

C *ac lachrymas fundens,*

405 Quandoque autem loquebatur in corde ſuo, & vox penitus non audiebatur, & quieſcebat in genuflexione ſtupefactus animo aliquando diu valde; & aliquando videbatur in ipſo modo eſpectus ejus intellectu penetraſſe cælum, atque ejus videbatur exhilaratus gaudio, & eaſtergens lacrymas defluentes. Et flebat in magno deſiderio, quaſi ſitiens cum perveniret ad fontem, & ſicut peregrinus, cum jam eſt prope patriam. Et prævalebat & invaleſcebat, & multum compoſite atque agiliter movebatur, & ſurſum erigendo ſe, & genu flectendo: & in tantum æſtuefactus erat flectere genua, ut in itinere, & in hoſpitiis poſt labores viarum, & in viis etiam, aliis dormientibus & quieſcentibus, quaſi ad quamdam ſuam artem, & ſuum ſingulare miniſterium, reverteretur ad genuflexiones. Et hoc exemplo plus faciens, quam dicens, docebat Fratres hoc modo.

interdum ſtans & nulli rei innixus,

406 Stabat aliquando erectus ſanctus pater Dominicus ante altare cum eſſet in Conventu, toto corpore directus ſuper pedes ſuos, non appodiatus, nec hærens alicui rei, habens aliquando ante pectus ſuum manus expanſas ad modum libri aperti; & ita ſe habebat in modo ſtandi, quaſi ante Deum legerer valde reverenter & devote. Et videbatur tunc in oratione meditari eloquia Dei, & velut ſibi ipſi dulciter enarrare: habituaverat enim ſibi illum D Domini modum, qui in Luca legitur; ſcilicet, quod intravit Jeſus ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. Et in pſalmo dicitur: Stetit Phinees, & oravit, & ceſſavit quaſſatio.

manus variis ordinatas,

407 Quandoque jungebat manus invicem, extendens fortiter ante oculos complexas, conſtringens ſemetipſum; & quandoque manus [elevabat] ad humeros, ſicut moris eſt ſacerdotis, eum celebrat Miſſam, acſi vellet anſes figere ad aliquid diligentius pereipiendum, quod ab altero diceretur. Tunc eaiſtimaſſes, ſi vidiſſes devotionem ſtantis erecti & orantis, videre propheram cum angelo vel cum Deo modo loquentem, modo audientem, modo cogitantem ſilenter de his, quæ ſibi ſevelata fuiſſent. Quod ſi quando erat in itinere tempus orandi, tota mente ſtans ſubitu intendebat in cælum; & cito audiſſes eum dulciſſime loquentem, ac delicetiſſime [profitentem] E aliquod ſuave verbum de medulla & adipe ſacræ Scripturæ, quod videbatur hauſiſſe de fontibus Salvatoris. Et hoc exemplo valde Fratres movebantur in aſpectu Patris ſui & Magiſtri ſui; & devotione ea optime inſtruebantur ad orandum reverenter & continue, ſicut oculi aocillæ in manibus dominæ ſuæ, & ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ut hic patet.

nunquam quam hic exhibit extenſa,

408 Viſus eſt etiam aliquando mare ſanctus pater Dominicus, ſicut a vidente audivi auribus meis, manibus & ulnis expanſis, ad ſimilitudinem crucis vehementer extenſis, & rectus ſecundum ſuam poſſibilitatem. Hoc modo oravit quando ſuſcitavit Deus orarione ſua puerum Napoleon Romæ in ſancto Siato, in loco ſacriſtiæ, & in eccleſia in celebratione Miſſæ, quando elevatus eſt e terre, ſicut narravit mihi illa devota & ſancta Soror Cecilia, quæ præſens erat, & vidit eum alia multitudine c. Sicut Elias, quando ſuſcitavit filium viduæ, expandit ſe arque menſus eſt ſuper puerum. Similiter oravit, quando juxta Tholoſam liberavit peregrinos de Angiia in periculo ſubmerſionis fluminis, ut ſupra ſcriptum eſt. Hoc modo oravit Dominus pendens in cruce, ſcilicet extenſis manibus & ulnis, & cum clamore valido & lacrymis exauditus eſt pro ſua reverentia. F

quando rem ſi ſtabilem

409 Nec iſtum modum frequentabat vir ſanctus Dei Dominicus; ſed cum aliquid grande & mirabile fieri cognoviſſet, inſpiratus a Deo, virtute orationis. Nec vero prohibebat Fratres ſic orare, nec etiam ſuadebat. Et eum puerum illum ſuſcitavit orando ſcilicet & ſtando expanſis brachiis & manibus ad modum crucis, neſcimus, quid dixerit. Forte dixit illud verbum Eliæ: Domine Deus meus, revertatur, obſecro, anima pueri hujus in viſcera ejus, ſicut etiam modum ejus ſervavit in orando Sed Fratres & Sorores, & domini Cardinales, & ceteri attendenſes ad modum orandi ita inconſuetum & mirabilem, non recoliegerunt verba, quæ dixit: nec poſtea lienit eia intertogare de his Sanctum illum & admirabilem Dominicum, qui in hoc facto valde exhibuit ſe eis omnibus tremendum & reverendum.

vel ſingulariter gratiam a Deo poſtulans,

410 Illa vero verba, quæ in Pſaltetio mentionem faciunt de iſto modo orandi, pondatoſe & graviter, & mature proferebat, etque attente, videlicet: Domine Deus meus ſalutis meæ, in die clamavi & nocte coram te, uſque tibi clamavi ad te, Domine; tota die expandi ad te me-

A manus meas & cetera usque ed finem. Item: Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam; in veritate tua exaudi me in tua justitia usque ibi; Expandi manus meas ad te, anima mea, sicut terra sine aqua tibi velociter exaudi me. Per hoc poterit quilibet devotus orator intelligere hujus Patris doctrinam in orando hoc modo, cum vellet Deum mirabiliter movere virtute orationis, vel potius cum sentiret ex occulta inspiratione, se e Deo magnifice moveri ad singularem gratiam, sive pro se, sive pro alio [petendam,] sultos ex doctrina David, ea significatione Eliæ, ea caritate Christi, ea devotione Dominici, ut in hac figura patet.

virtutes & extra se raptus,

412 Invehebatur nihilominus sæpe in orando erigi totus ad cælum, per modum sagittæ electæ, de arcu extenso projectæ, sursum in directum, elevatis manibus sursum supra caput fortiter extensis atque conjunctis invicem, vel aliquantulum ampliatis, quasi ad aliquid recipiendum de
B cælo. Et creditur, quod augebatur ei gratia tunc, & rapiebatur, & imprægnabat a Deo pro Ordine, quem inceperat, dona Spiritus sancti, & suavitatem delectabiles in actibus beatitudinum sibi & Fratribus, ut in altissima paupertate, in amaro luctu, in gravi persecutione, in multa esurie, & siti justitiæ, in anxia misericordia quilibet reputaret se beatum, & ut in servandis præceptis, in perficiendis consiliis evangelicis devoti delectabiliter se haberent. Videbatur tunc ingredi sanctus Pater raptim in sancta sanctorum, & in tertium cælum. Unde & post illam orationem sive in corripiendo, sive in disponendo, sive in prædicando, more prophetico se habebat, ut in miraculis memoratum est.

quo orationis modo peracta, Fratrem delinquentem corripiebat.

452 Sed unum hic ponendum est breviter ad ædificationem. Post talem orationem fructuosam magister Dominicus requisivit Bononiæ super quibusdam agendis, secundum morem suum, consilium sociorum, quia, ut dicebat, revelatur uni bonorum, quod non revelatur alteri, ut patet in prophetis. Et tunc factisa de assistentibus in illo consilio vocavit unum ad ecclesiam seminarum, gratia, ut puto, audiendæ confessionis,
C & subintulit fatue (non tamen ita, ut putaret audiri a sancto magistro Dominico) Una pulchra domina petiit vos; venite cito. Factus autem in Spiritu sanctus Dominicus agitabatur in se ipso, & reveriti fuet eum consiliatii. Tunc præcepit adveniri factisam, & dixit illi: Quid dixisti? At ille, Petivi, inquit, sacerdotem ad ecclesiam. Et Pater dixit: Increpa te ipsum, & confitere tectum, quod pervenit usque ad os tuum. Deus, qui fecit omnia, fecit, quod me non latetent verba tua hæc, quæ putabas occulta. Et disciplinavit eum ibi fortiter & diu, ita ut adstantes moverentur in compassionem propter livores. Et ait: Vade, fili, didicisti de cetero qualiter intuearis fixo aspectu feminam, ut de colore non judices. Ora & tu, ut Deus in oculis faciat te pudicum *d*. Sic cognovit occultum, sic corripuit fatuum, sic docuit castigatum, sic in oratione præviderat; & admitsti fuet Fratres, quia sic dixit esse faciendum *e*.

d

e forte faciendum & brevi ad se reverti cogitabat.

413 Et dixit sanctus Magister: Justitiæ nostræ, justitiæ divinæ comparatæ, immunditiæ sunt. Itaque sanctus Pater in illo modo orandi noe diu stabat; sed revertebatur in se ipsum, quasi de longinquo veniens, & velut peregrinus mundo videbatur: quod faciliter perpendi poterat in aspectu ejus & motibus. Verumtamen oraes alsre eliquando auditos est a Fratribus ita dicens, ut Prophcta dicebat: Exaudi vocem deprecationis meæ, dum oro ad te, & dum extollo manos meas ad templum sanctum tuum. Et docebat verbo & exemplo sanctus Magister Fratres sic orare, dicens illud Psalmistæ: Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini. Et illud: Domine, clamavi ad te, exaudi me; intende voci meæ, dum clamavero ad te; elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quod ut melius intelligatur, perspecta figura docet. EX MSS.

414 Erat nempe sanctus patri Dominico & *Denique quem libram teneat*
eius orandi modus pulcher & devotus & gratus: post horas quippe canonicas, & post gratiarum actiones, quæ communiter post sumptionem cibi fiunt, sobrius & delibutus Pater spiritu devotionis, quem spirirum hauserat ea divinis verbis, quæ cantabantur in choro, seu in refectione, cito ponebat se ed locum aliquem solitudinis in cella vel alibi, ut legeret vel oraret consistendo secum & stando cum Deo; & sedebat quietus;
E & expandebat librum aliquem ante faciem suam munitus signo crucis, & legebat, & affiebatur mente duleiter, acsi audiret Dominum loquentem, sicut dicitur in psalmo: Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus; quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui convertuntur ad cor. Et quasi cum socio disputaret, nutibus & mente modo impatiens videbatur, modo quietus auditor discepta-re & luctari, & arridere simul & flere, & figere intuitum, & submitere, & iterum loqui silen-rer, & tundere pectus.

quasi cum Deo colloquebatur;

415 Si aliquis curiosus voluisset eum videre latenter, videbatur sibi sanctus pater Dominicus, sicut Moyses, qui intrasset ad interiora desecti, & conspiceret rubum ardentem, & Dominum loquentem, & se humiliantem: mos enim iste propheticus vito Dei erat, cito ex lectione superferri ad orationem, & ex meditatione ad contemplationem. Et cum sic solitarius legeret, ve-nerabatur librum, & inclinabat libro, & osculabatur quoque librum; maxime, si erat codex Evangelicus, vel si legerer verba, quæ Christus
F ore suo prorulerat. Quandoque vero faciem abscondebat, & avertebit alio, vel deponebat faciem in manibus suis, aut modicum velabat eam caputio suo: & etiam tunc fiebat totus suavis, & plenus desidetio, & etiam, quasi redderet gratias pro eo excellenti de receptis beneficiis, modicum reverenter assurgebat, & inclinabat, & intus referens & factus quietus in se ipsum, iterum legebat in libro.

& ex meditatione hauriebat spiritum prophetiæ,

416 Talent modum etiam eundo de patria ad patriam servabat, cum esset in aliqua solitudine, & ludebat cum meditationibus suis in contemplatione sua, & dicebat aliquando sociis in itinere: Scriptum est in Osea; Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Unde aliquando a socio declinabat, vel præibat, vel potius sequebatur a longe, & vadens seorsum orabat, & ambulabat, & in meditatione ejus accendebatur ignis. Et hic inerat ei in tali oratione [gestus,] acsi abigeret favillas aut musca a facie sua. Et propter hoc maniebat se sæpe signo crucis. Putabant autem Fratres, quod in isto modo oran, di adeptus sit Sanctus plenitudinem sactæ Scripturæ, & medullam intelligentiæ eloquiorum divinorum, & potestatem audacem fervenrer prædicandi, & occultam familiaritatem Spiritus sancti in cognoscendis occultis.

417 Unde semel accidit, ut unum adducamus

ex MSS. qua semel damnosum Fratribus infidiatum;

de multis, quæ omiſſa ſunt, quod diabolus venit ad eccleſiam FF. Prædicatorum Bononiæ in modum juvenis habentis mores vanos & laſcivos, & petiit confeſſorem: & adducti ſunt ei alternatim quinque ſacerdotes, modo unus, modo alius; & fuit hæc cauſa, quia ita affecit, & male inflammavit primum confeſſorem ex ſuis verbis, quod futrenit ab auditione confeſſionis, & noluit audire uſque in finem illas abominationes. Similiter fecit ſecundus, & tertius, & quartus, & quintus, & Silentes autem recedebant, & numquam voluerunt hanc confeſſionem revelare, quia ex parte illorum, qui audierant, confeſſio illa ſacramentalis erat, licet non a diabolo.

de confeſſionis cauſa ſe vanum fingentem, novis & & abigit.

418 Tunc ſanctus Dominicus, in Conventu præſens, accerſitus a ſacriſta querulo contra ſacerdotes, eo quod quinque non potuerunt unum peccatum audire, dixit hoc ſancto Patri, & adjecit: Scandalum magnum eſt; prædicant ſacerdotes Fratres pœnitentiam, & nolunt imponere peccatoribus pœnitentiam. Et ſurrenit ſanctus pater Dominicus a lectione & B oratione & contemplatione (puto negotii non ignarus) & voit audire confeſſionem diaboli. Cum ergo intraſſet eccleſiam, acceſſit ad eum diabolus, & ſtatim cognovit eum ſanctus Pater, & dixit ei: Cur, maligne ſpiritus, ſub hac pietate tentas ſervos Dei? Et duriſſime increpavit eum, Et diabolus ibidem ſtatim evanuit, & dimiſit eccleſiam fœtidam odore ſulphuris; & placatus eſt ſacriſta ſuper indignatione contra ſacerdotes c.

ANNOTATA.

a *In illis legendi modo cunctamus, hoc caput, quod in codice noſtro non legitur, & quod ex Bibliotheca Vaticana accepimus, eſſe eumdem alicujus operis, ut § 5 Commentarii prævii dictum eſt.*

b *Hæc & ſimiles expreſſiones ſecuturæ denotant, huic capiti adjunctas fuiſſe diverſas imagines ſeu picturas Sancti orantis, ut eodem § 5 Commentarii prævii verbo indicavimus.*

c *Propter illam phraſim citato proxime paragrapho ſuſpicati ſumus, forte Gerardum Teutonicum hæc de novem orandi modis cunctantibus ſuſcepiſſe, & hanc incubrationem a Theodorico adoptatam eſſe.*

d *Alia occaſione idem exemplum § 43 Commentarii prævii ex S. Antonino retulimus.*

e *Hoc prodigium ibidem inter geſta incerti temporis ex eodem S. Antonino recenſuimus.*

D

RELATIO JURIDICA,

in qua novem teſtes oculati & jurati ex Ordine Prædicatorum narrant pia geſta & miracula S. Dominici, quæ in vita, obitu, vel poſt mortem ejus obſervaverant,

Ex editis apud R. P. F. Jacobum Echardum, qui hoc authenticum inſtrumentum inter Scriptores Ordinis Prædicatorum recenſitos tomo 1, pag. 44 & ſequentibus, nuper ex Ms. codice Carcaſſonenſi in lucem dedit.

E

PROŒMIUM NOTARII.

TEſtes recepti ſuper vita, converſatione, & tranſitu Fratris Dominici planatoris, fundatoris Ordinis Fratrum Prædicatorum, & primi Magiſtri, auctoritate D. Gregorii Papæ IX per magiſtrum Taneredum archidiaconum Bononienſem, & Thomam Priorem ſanctæ Mariæ de Rheno, & Fratrem Palmerium eccleſiæ de Campagoola Bononienſis & Reginæ diœceſium: & ſunt introducti a Fratre Philippo *a*, ejuſdem Ordinis Canonico *b*, conſtituto procuratore a Fratre Ventura Priore Conventus eccleſiæ S. Nicolai Ordinis FF. Prædicatorum, & Capitulo ipſius eccleſiæ congregato more ſolito ad ſonum campanæ in ipſo Capitulo: & ſuper miraculis, quæ Deus operatus eſt per merita F. Dominici ante obitum ejus, & poſt. Et juraverunt coram dictis inquiſitoribus ſub anno Domini MCCXXXIII, Indictione ſexta *c*.

Coram inquiſitoribus, a Gregorio IX Papa delegatis,

a *b*

c

ANNOTATA.

F

a *Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 103 & ſequentibus hunc Fratrem Philippum varia geſta adſcribit.*

b *Hinc patet, Prædicatores olim appellatos fuiſſe nomine Canonicorum, quem titulum in Commentario prævio § 25 eis vindicavimus.*

c *Supra ex Actis Theodorici cap. 26 diſtinctius intelligimus, teſtes iſtos menſe Auguſto anni 1233 auditos fuiſſe, quem menſem etiam Echardus tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 46 in notis teſtibus hujus examini aſſignat.*

A

CAPUT I.

Teſtimonium Prioris Bononienſis de iis rebus, quæ in converſatione, ultima ægritudine, ac poſt mortem Sancti conſpexit.

Frater Ventura, familio Dominico familiaris,

FRater Ventura Veronenſis presbyter, & Prior Conventus Fratrum Prædicatorum de Bonnnia, juratus dinit, quod a r t s anoi ſunt & plus, quod ipſe teſtis intravit Ordinem Fratrum Prædicatorum ad induſtiouem & admnnitionem Fratris Dominici, Ordinis Fratrum Prædicatorum fundatoris & primi Magiſtri, & in manu ejus ſecit profeſſinnem, & ab eo habitum receepit. Et tunc temporis ipſe

B F. Domioicus habebat plenam poteſtatem & diſpenſatinnem & ordinatiooem, & corteſtionem rntius Ordinis Fratrum Prædicatorum poſt D. Papam. Et endem annn ſuit celebratum primum Capitulum generale Ordinis, ipſo teſte præſente, apud Bononiam. Et tunc placuit ipſi F. Domioico, quod diffinirnrts conſtituerentur in Capituln, qui baberene plenam poreſtetem ſuper toto Ordine, & ſuper ipſo Magiſtro, & ipſius Ordinis diffinitoribus, ſcilicet diffiniendi, ſtatuendi, ordioandi & puniendi, ſalva reverentia magiſtrali. Et ſterit cum ipſn F. Dnminico in civitate Bonnnienſi, & in eondo cum ipſn eatre civitatem per prnvlnciam Lombardiæ, & multa familierirate nniebatur ipſi F. Dnminico in eundo, redeundn, ſtando, comedendo & bibendn, & jacendo, & orando.

de ardenti orationis ſtudio,

3 Item dixit, qudd eundn per viem fere omnibus, qui ibant ſecum, vnlebat proponere verbum Del per ſe vel per alios; & hoc ſcir, quia ſæpe vidit prædicta. Et ſemper volebae vel diſputaie de Den, vel conferre, vel ducere, vel legere, dum in via erat, vel nrate. Et etiam eundo fere ſingulis diebus eelebrabat Miſſam, ſi

C eccleſiam inveniebat. Et quando Miſſam eanta. bat, mnltras lacrymas effundebat, ſicut ipſe teſtis vidit. Et quando veniebet ad hoſpitium, ſi ubi erat eccleſia, ſemper ibat ad orandum in eccleſia. Et fere ſemper, eum eſſet extra Conventum, eum audiſſet primam pulſatinnem Matutini monaſteriorum, ſurgebat & exeirabat Fratres, & celebrabat eum multa devntinne totum divinum Offieium diurnum & nocturnum, ita quod nihil dimittebat: & poſt Complentrium erat, & faeiebat ſocins ſuos eſſe in ſilentio in itinere, aeſi eſſet in Conventu. Et in mane dum ibat, ſeevabat & faciebat ſuos ſervare ſilentium ſere nmnl die uſque ad Tertiam. Et dum erat in itinere, jacebat iu palea veſtitus & calceatus, ſicut ambulabat iu die; tamen eredit, quod exirahebat ſorulares *a*.

a

jejunia,

4 Item dixit, quod eundo per vias obſervabat jejunium contnnuum a feſto Enaltarioois faeiæ Crueis uſque ad feſtum Reſurrectiouis, & etiam in æſtate omnia jejnnia ab Eeeleſia inſtitnte, & nmoes Sextas feriss: & in itinere ea, quæ dabantur ſibi ad comedendum, patienter comedebat, exeepto quod nnn comedebat carnes, oee aliqua eibaria condita eum carnibus vel ſagimine ſcienter. Et ſi quando male procuraretur in via in eibo & potu, non inde conque-

rebatur; ſed inde videbatur gaudere. Et cum etat in itinere, quando veniebat ad lneum, ubi Fratres habebant Conventum, non ibat ad quie. ſcendum, ſicut quidam faciunt; ſed ennvocatis Fratribus, faeiebat eis ſermnnem, & proponebat eis verbum Dnmini & multam conſolatio. nem. EX IM. PRESSIS.

aſſiſtens viri contritis

5 Item dixit, quod, qoando F. Dominicus erat in Conventu, ubi mnram deberet facere, cooformabat ſe Conventui in eibo & menſa, & nbſervabat regulam intregie & plenſſime, & prn poſſe labnrabat, ut Fratres ſui ſervarent. Et omnia prædicta ſeit, quia vidit, & numquam recordatur, quod viderit vel audiverit eum contraria facientem vel dicentem: nec audivit umquam vel vidit, quod diceret verbum ntiofum vel injurioſum, vel detraherer elieni. Item di. xit, quod idem F. Dominiens erat ſapiens, diſcrerus, patiens, benignus, & multum miſericors, multumque familiaris, ſobrius & juſtus, E ita quod toto rempore viræ ſuæ non eredit ſn vidiſſe aliquem hominem; conſideratis nmnibus eooditinuibus, qni magis pulleret nmnibus virturibus, licet multns viderit & oneerit bonoe Religinſos virns in diverſis partibus muedi. Et dixit, quod audivit ejus cooſeſſionem in ægritudine, de qua migravit ad Dominum, generaliter de omnibus actis ſuis, præſentibus multis ſacerdotibus & audientibus, & eredit, eum numquam murraliter peeeaſſe: & eredit, eum ſemper virginem fuiſſe, & hoc eredit per conſeſſiooem prædictam generalem, quam ab eo audivit, & poſtea dinit ipſi Fratri in ſecretn: Frater ego peeeavi, quia publice dixi de virginitate mea coram Fratribus, qnod noo debuiſſem dixiſſe *b*. *b*

teſtimonium reddit,

6 Item dinit quod quendo erat in itinere, viſitabat loca religioſa, eujuſeumque Ordiois eſſent, & prædieabat eis, & hortabatur ad bonum, & hoc ſæpiſſime vidit. Item diait, quod ſi quis Frater ſui Ordinis vel alieni tentatinnem vel turbationem haberet, & irer ad eum locutnrns ſuper hoc, valde bene hortabatur eos, ita quod fere omnes bene conſolati recedebanc ab en: & hoc ſæpiſſime vidit per prnvineiam Lombardiæ, ſcilicet epod Medinlannm & Columbam *c*, & ali. bi in multis lneis. Item diait, quod fere nmni die non magna oeceſſitate impeditus faeiebat prædicationem & collarionem Fratribus, & multum F plorabat, & prnvocabat alios ad ploraudum. Item dinit; quod zelator erat regulæ & rigide puniebat culpas Fratrom: tamen in tanta dulcedine & benigaitate injongebat pœnitentias, quod Fratres patienter ſuſtinebant. Item dinit, quod aſſiduus erat in Offiein, & ſequebatur eborum in Offieio. Item dixit, quod neſcivit umquam, qnod haberet prnprium locnm jreendi, oiſi in infirmitate, nec de levi potuiſſet habuiſſe, quin ſeiviſſet. Item dixit, quod prn majore parte noctis erat in oratione, & ſæpiſſime pernoctabat in eccleſia, & multum plnrabat in oratione. Interrogatus quomndn ſeiret, reſpondit, quod ſæpiſſime inveoit eum in eccleſia mantem & plorantem, & aliquandn victum ſnmno, dormientem: & propter multas vigilias præcedeores ſæpiſſime dormitebat in meoſa. *c*

c

ſpectatum ſanctitatis,

7 Item dixit, quod circa finem menſis Julii, ſicut de tempore eredit, fuit reverſus de curia dnmini Hugolini, tnne temporis Oſtienſis epiſcnpi & Apoſtolicæ Sedis legati, & nunc ſummi Pontificis, qui erat Venetiis, ſicut ipſe certiſſime credit de Inco, & rediit F. Domioicus valde laſſus, & licet ſic fatigatus eſſet, locutus fuit

cum

EX IMPRESSIS. cum ipſo teſte, qui tunc fuit novus Prior, & F. Radulpho uſque ad magnam partem noctis de facto Ordinis: & dum iſte vellet dormire, rogavit dictum F. Dominicum, quod iret ad dormiendum, & non ſurgeret in nocte ad Matutinas; ſed ipſe non acquievit precibus iſtius, ſed intravit in eccleſiam, & pernoctavit in oratione, & nihilominus interfuit in Matutinis, ſicut audivit a Fratribus, & ab eodem F. Dominico; & poſt Matutinas audivit ab eo, quod dolebat caput, & eatunc cœpit languere manifeſte de illa ægritudine, de qua migravit ad Dominum. Item dixit, quod, dum jacebat in ipſa ægritudine, noluit jacere in lecto, ſed in facenne *d*, & faciebat vocari ad ſe Fratres novitios, & dulciſſimis verbis & alacri vultu conſolabatur eos, & hortabatur ad bonum: & ita patienter ſuſtinebat illam ægritudinem, & etiam alias, quod nec conqueſebatur, nec gemitum emittebat; imo videbatur eſſe ſemper hilaris & jucundus.

d

B

quæ contraſcripta in ultima Sancti verba.

8 Item dixit, quod dum graviter infirmaretur, fecerunt eum portare ad ſanctam Mariam de Monte, qui erat ſanior locus, & eum crederet ſe mori, vocavit iſtum Priorem & Fratres, & venerunt illuc ſere viginti Fratres cum dicto Priore, & cum eſſent circa eum, ipſe ſic jacendo cœpit prædicare eis, & fecit eis valde bonum ſermonem, & compunctivum, & unquam audivit magis ædificativum ſermonem ab ore ejus; & ſicut credit, tunc iunxerunt eum. Et audivit tum a quibuſdam, quod monachus, qui erat tunc rector in dicta eccleſia dixit, quod, ſi moreretur ibi, non dimitteret aſportari eum, ſed faceret eum ſepeliri in dicta eccleſia. Sed cum ipſe Prior retuliſſet prædicta F. Dominico, ipſe F. Dominicus reſpondit: Abſit, quod ego ſepeliar, niſi ſub pedibus Fratrum meorum: fortate mo extra, ut * ego moriar in vinea illa, ut poſſitis me ſepelire ad eccleſiam noſtram. Et tunc ſumentes eum, reduxerunt eum Bononiam ad eccleſiam S. Nicolai, timentes, ne in via moreretur.

* *forte ne*

9 Et cum fuiſſet illic, fecit per bonam horam, & fecit vocari poſtea Priorem, & dixit ei: Præparate vos. Et cum iſte Prior & alii Fratres præparaſſent ſe ſolemniter ad commendationem animæ, & cum veniſſent circa eum, ipſe F. Dominicus, dixit huic Priori & Fratribus: Expectate adhuc. Et dum iſta fierent, dixit ipſe Prior ei: Pater ſu ſcis, quomodo dimittis nos deſolatus & triſtes; memento noſtri, ut ores pro nobis ad Dominum. Et ipſe F. Dominicus, elevatis oculis in cælum & manibus, dixit: Pater ſancte, quia libenter perſtiti in voluntate tua, & illos, quos dediſti mihi, cuſtodivi & conſervavi, ego recommendo eos tibi, conſerva & cuſtodi eos. Et dixit, ſe audiviſſe a Fratribus quod, dum rogarent eum de ſe, reſpondit eis: Ego utilior ero vobis & fructuoſior poſt mortem, quam fuerim in vita mea. Et poſt paulum ipſe Frater Dominicus dixit huic & Fratribus: Incipite. Et inceperunt Officium commendationis animæ ſolemniter facere. Et ſicut credit, ipſe F. Dominicus dicebat Officium cum eis, quia movebat labia: & dum Officium facerent, vitam finivit, & credit firmiter quod, dum dicebant verba illa, Subvenite ſancti Dei, occurrite angeli Domini, ſuſcipientes animam ejus, offerentes eam in conſpectu Altiſſimi, quod tum emiſit ſpiritum. Et ſic credit, quod ex benignitate & providentia Dei factum fuit, quod D. Hugolinus Oſtienſis epiſcopus, & nunc Apoſtolicus,

imminente mortis tempore.

C

& D. patriarcha Aquileienſis, & multi venerabiles epiſcopi & abbates interfuerunt ſepulturæ ejus, & ipſe D. Oſtienſis epiſcopus, nunc Apoſtolicus, celebravit Miſſam, & commendavit animam ejus, & fecit exſequias. Et dixit, quod in feſto S. Sixti *e* proxime præterito fuerunt xxx anni quod migravit ad Dominum.

D

e

10 Item dixit, quod in eodem anno, quo mortuus fuit, in hieme ſequenti maximus odor ſentiebatur in eccleſia veteri, in qua ſepultus fuit, & per totam eccleſiam; ſed præcipue circa ſepulturam, & ipſe teſtis ſenſit ipſum odorem, & multi Fratres ſenſerunt, qui adhuc vivunt, ſicut eos audivit dicentes, & duravit per multos dies, ſed neſciebant, quis odor eſſet, credentes firmiter, quod de ſepultura exiret. Item dixit, quod, ſicut audivit & firmiter credit, Deus multa miracula operatus fuit per eumdem Fratrem Dominicum in morte ejus & poſt mortem ejus in eo anno & ſequentibus annis. Et hoc idem credit & dixit, quia multi viri & mulieres veniebant ad ſepulturam ejus cum candelis, & imaginibus, & votis, dicentes, quod Deus operatus fuerat miracula circa eos vel ſuos per merita beati Dominici. Et voluerunt quidam elaudere ſepulturam ipſius F. Dominici, & cooperire pannis ſericis; ſed Fratres prohibuerunt, ne Ordo inde propter multitudinem turbaretur, & ne aliqui dicerent, quod propter cupiditatem & jactantiam facerent Fratres, vel fieri paterentur.

bonorificia exſequiæ

E

11 Item dixit, quod, quando corpus prædicti F. Dominici debuit tranſferri de loco, in quo erat, in locum, in quo nunc eſt, ex mandato Poteſtatis Bononienſis, multi honorati cives cuſtodierunt aream per multos dies, timentes, ne ſubriperetur eis. Unde cum in nocte Fratres venerunt ad aperiendam aream, præſente Poteſtate *f*, & multis civibus Bononienſibus, & aliis honoratis & religioſis viris clericis & laicis, invenerunt ſepulcrum bene clauſum & cæmentum durum & valde forte, ita quod vix elevaverunt lapidem ſuperiorem. Et cum elevatus fuiſſet lapis, exivit inde mirabilis & ſuaviſſimus odor, & omnibus, qui ibi erant, incognitus, & talis, qui videbatur ſuperare omnia aromata: nec videbatur habere odorem alicujus rei humanæ. Et elevato dicto lapide, invenerunt capſam ligneam bene clauſam & firmam cum clavis ferreis, in qua dictum corpus F. Dominici requieſcebat, quam ſimiliter aperuerunt, & valde majorem fragrantiam odoris ſtatim ſenſerunt: & oſſa ipſius corporis, quæ erant in antiqua capſa, poſuerunt in nova bene firmata cum clave, quam ſemper tenebat Poteſtas & tenet; quæ poſtea in aurora in adventu archiepiſcopi & multorum epiſcoporum aperta ſunt, & eumdem reddidit odorem, & depoſita ſunt cum oſſibus per archiepiſcopum & alios epiſcopos in novo ſepulcro: quo clauſo, idem ſepulcrum in octava die apertum fuit, præſente Poteſtate Bononienſi, & multis aliis civibus, & Magiſtro Jordane, Priore provinciæ, & multis aliis Prioribus & Fratribus Ordinis Prædicatorum, & tunc Magiſtro Jordane tenente caput dicti F. Dominici in manibus ſuis, quaſi trecenti Fratres de Ordine Prædicatorum & ultra oſculati fuerunt caput, ſentientes eumdem inenarrabilem odorem: & mirabilis & inenarrabilis odor remanſit in manibus Magiſtri Jordanis, & hujus teſtis, & omnium illorum, qui tetigerunt de oſſibus ſuis.

trandatione facti cadaveris

F

12 Interrogatus, quomodo ſcit prædicta omnia, reſpondit; quia interfuit omnibus prædictis,

A ctis, & vidit, & ſenſit odorem non ſolum in oſſibus & veſtimentis, & capſa & pulvere, ſed etiam in ſuis manibus, & Fratrum, qui tetigerunt ſupradicta, vel aliquid de prædictis. Item dixit, quod multoties uſque ad hoc tempus ſenſit iſtum odorem incognitum. Item dixit, quod in tantum erat zelator animarum, quod non ſolum ad fideles, ſed etiam ad gentes & infideles, & in inferno damnatos extendebat caritatem ſuam, & compaſſionem, & multum pro eis flebat, & multum erat fervens quoad ſe ad prædicandum, & quoad alios in mittendo prædicatores, in tantum etiam, quod deſiderabat ire ad prædicandum gentibus. Interrogatus, quomodo ſcit hoc, reſpondit; quia audiebat ab eo, & ab aliis Fratribus, & in talibus tractatibus ſæpe fuit cum eo, & etiam in collationibus.

In qua magnam odoris fragrantiam ſentit.

ANNOTATA.

B a Sotulares *vel* ſubtalares *accipiuntur pro calceis, ut apud Cangium in Gloſſario fuſius oſtenditur.*

b *En his verbis in Commentario prævio § 44 contra Sotgium oſtendimus, hunc ſcrupulum S. Dominici non eſſe inter fabulas numerandum.*

c *Videtur eſſe caſtrum, quod Fredericus Ænobarbus anno 1164 ad Lambrum fluvium exſtruxit, & de qua Leander Albertus in Deſcriptione Italiæ, quam Coloniæ Agrippinæ anno 1566 Latine editam habemus, pag. 646 inter oppida Lombardiæ Tranſpadanæ mentionem facit.*

d Sacco *vel* ſilco *videtur uſurpari pro calcitra ſtramineâ, ut apud Cangium in Gloſſario ad vocem ſilco quibuſdam exemplis explicatur.*

e *Quia hic feſtum ſanctæ Sindi nominatur, nulla facta mentione de feſto Transfigurationis Domini, in Commentario prævio § 47 propoſitur aliqua difficultas Franciſco Pagio, qui putat, feſtinitatem S. Dominici a Gregorio IX ad Nonas Auguſti reteactam eſſe, ex quod ipſe emortualis Sancti dies feſto Transfigurationis impediretur.*

f Poteſtas *aliquando ſignificat dominum alicujus loci, vel magiſtratum, vel præcipuam civitatis, ut apud Cangium in Gloſſario ad hanc vocem fuſius licet videre.*

C

CAPUT II.

Narratio eorum, quæ F. Guillelmus de Monteferrato, & F. Amizo Prior Paduanus in vita & poſt obitum Sancti obſervarunt.

Guillelmus de Monteferrato

FRater Guillelmus de Monteferrato de Ordine Prædicatorum presbyter juratus dixit, quod avs anni ſunt vel circa tempus illud, quod ipſe venit ad orbem Romanam, ut celebraret ibi Quadrageſimam, & dominus Papa, qui nunc eſt, qui tunc erat Oſtienſis epiſcopus, recepit eum in domo ſua: & in diebus illis F. Dominicus, Ordinis Prædicatorum inventor & primus Magiſter, erat in curia Romana, & ſæpe veniebat ad domum D. Oſtienſis epiſcopi: unde eatunc ipſe habuit notitiam ejus, & placuit ſibi converſatio dicti Fratris, & cœpit diligere eum, multoties tractabat eum eo de his, quæ pertinebant ad ſalutem eorum & aliorum hominum. Et videbatur ſibi teſti, quod F. Dominicus eſſet multum religioſus magis, quam aliquis homo, quem unquam viderat, quamvis eum multis Religioſis ipſe teſtis locutus fuiſſet. Et videbatur ei, quod magis eſſet zelator ſalutis humani generis, quam aliquis, quem vidiſſet. Et in eodem anno ipſe teſtis ivit Pariſius auditurus theologiam, quia primo promiſerat, & convenit cum eo, quod, poſtquam audiſſet per biennium theologiam, & ipſe ordinaſſet Fratres ſuos, ambo ſimul irent ad convertendum paganos, qui morabantur in Pcia *a* & aliis partibus Septentrionis.

EX IMPRESSIS.

14 Et eum ipſe ſtuderet Pariſius, venit præfatus F. Dominicus illuc de Hiſpania, & tunc recepit habitum Fratrum Prædicatorum, & intravit Ordinem, & eatunc converſatus fuit eum eo pluribus temporibus, diverſis locis, in eundo ad curiam Romanam & alibi, eundo, ſtando & redeundo, comedendo, bibendo, jaceodo, orando, eum eodem Fratre Dominico ſano & infirmo. Et dixit, quod toto tempore, quo fuit cum eo, vidit eum ſervantem regulam Fratrum Prædicatorum & ordinem multum diſtricte; & bene diſpenſabat cum Fratribus ſuis, ſed ſecum non diſpenſabat. Et vidit, quod jejunia ſtatuta in regula omnia ſervabat & in ſanitate & in infirmitate. Et vidit eum eundo ſecum Romam patientem gravem infirmitatem, ſcilicet fluxum ventris, & tamen propter hoc non fregit jejunium, nec carnes comedit, nec pictantiam ſibi fecit, niſi de pomis ſive de rapis aliquando: & hoc ſcit, quia ſemper erat in comeſtione cum eo; & in infirmitatibus, in quibus eum vidit, eodem modo ſe habebat. Interrogatus, ubi eum vidit alias infirmum, reſpondit; quod apud Viterbium, ſed non recordatur, quam infirmitatem patiebatur.

laudat accuratam regularum obſervantiam

E

15 Item dixit, quod quamdiu fuit cum eo, licet ſæpe male procurarentur in cibo & in potu, & male reciperentur, & male jacerent, numquam audivit eum conquerentem de his, nec in infirmitate, nec in ſanitate. Item dixit, quod quotieſcumque debebat ſe colloeare in lecto, prius incumbebat multum orationi, & pluribus vicibus eum gemitu & lacrymis, ita quod ſæpe excitabat ipſum teſtem, & alios cum gemitu & fletu ſuo a ſomno. Et firmiter credit, quod majori ſpatio temporis erat in oratione, quam in dormitione: & ſemper jacebat indutus & cum capa, & cinctus, & eum caligis calceatus, dum cum eo fuit, & ſemper ſine eulcitra, videlicet in terra, tabula, ſive palea, vel alio ſtramine. Silentium ſemper horis conſuetis & debitis ſecundum Ordinem obſervabat, a verbis otioſis abſtinebat, & ſemper de Deo vel cum Deo loquebatur. Interrogatus, qualiter ſcit iſta, reſpondit; quod tamquam principalis ſocius converſabatur cum eo de die & nocte eundo & ſtando, & videbat & audiebat prædicta, ſicut præmiſſa ſunt.

Patientiam, ſtudium orationis ac pœnitentiæ,

F

16 Item dixit, quod firmiter credit, quod idem F. Dominicus ſemper ſervaverit virginitatem; & hoc credit propter bonam converſationem, quam vidit eum habere, & quia hoc audivit a multis viris religioſis, & ab aliis fide dignis, qui cum eo longo tempore fuerunt converſati. Interrogatus a quibus hoc audivit, reſpondit: Ab epiſcopo Oxomenſi, cujus Canonicus fuerat, & a Canonicis ſuis, cum quibus erat in ſæculo converſatus, & ab aliis, de quorum nominibus non recordatur.

atque, quæ in Sancto vivente,

17 Item

EX IMPRESSIS, & mortuus, vidit vel audivit;

17 Item dixit, quod ipſe interfuit in translatione præfati F. Dominici, quando corpus ejus translatum fuit a priori ſepultura in eccleſiam ad locum, in quo nunc eſt. Et dixit, quod Prior provincialis & Fratres eccleſiæ S. Nicolai timebant, ne fœtor eſſet in eccleſia, ubi jacebat corpus, & ideo, quia locus erat valde depreſſus, & aquæ multæ pluviales defluxerant ad locum ſepulturæ, & propter hoc nolebant, quod laici & extranei intereſſent, quando aperirent ſepulturam; ſed non potuerunt facere, quin Poteſtas eum xxxv nobilibus & honoratis civibus Bononienſibus intereſſent in apertione dictæ ſepulturæ, quorum quidam cuſtodierant ipſam ſepulturam, antequam aperiretur, pluribus noctibus. Et cum ſublatus eſſet lapis, qui ſuperpoſitus erat dictæ ſepulturæ, & apparuit capſa, in qua jacebat corpus dicti F. Dominici, exivit tunc de ipſa tumba odor ſuavis & delectabilis, nec potuit umquam perpendere, cujus rei aromaticæ eſſet odor ille. Et ipſe & B omnes alii ſenſerunt ipſum odorem: & inclinavit ſe, & oſculatus fuit capſam, & majorem ſenſit odorem. Hoc etiam alii fecerunt, tam Fratres, quam ſæculares, qui erant ibi, & ſenſerunt eumdem odorem, & præ gaudio & devotione multum fleverunt. Tandem translatum fuit corpus ad locum, in quo nunc jacet. Item dixit, ſe poſtea plures vidiſſe perſonas, quæ dicebant, ſe paſſas graves infirmitates & diverſas, & ſe liberatas fuiſſe per merita B. Dominici; ſed non recordatur, qui fuerunt, ſcilicet qualiter nominarentur, quia non noverat eos ante, eo quod erat nuus de diffinitoribus, & non poterat illis intendere.

b. & Prior Paduanus.

18 Frater Amizo *b* Mediolanenſis, prior Paduanus & presbyter, juratus dixit, quod magiſter Dominicus fuit homo humilis, manſuetus, patiens & benignus, & quietus, pacificus, ſobrius, & modeſtus, & in omnibus actibus ſuis & verbis valde maturus, pius conſolator aliorum, & maxime Fratrum ſuorum, regularis obſervantiæ zelator præcipuus, ſummus paupertatis amator tam in victu & veſtitu Fratrum Ordinis ſui, quam in ædificiis ſuis & eccleſiis Fratrum, & in cultu etiam & ornatu veſtium eccleſiaſticarum. Multum enim C ad hoc ſtuduit in diebus ſuis & operam dedit, quod Fratres in eccleſiis non ostenderent veſtimentorum pupureis vel feretis tam ſuper ſe quam in altaribus, nec vaſa aurea vel argentea haberent, præterquam in calicibus.

ſimilia & ſa viſa.

19 Item dixit, quod fuit aſſiduus in oratione tam diebus, quando vacabat, quam noctibus, & pernoctabat frequenter in oratione, ita quod parum vel nihil recipiebant in lecto. Item dixit, quod integre Ordinem ſuum ſuper omnes ſuos ſervabat, nec de levi ſibi parcebat in aliquo, ſed plene tenebat Conventum ſuum in choro, & in refectorio, & in aliis. Item dixit, quod erat multum frequens in prædicatione & zelator animarum, & ad hoc ipſum Fratres ſuos ſtudioſe invitabat. Item dixit, quod Religiones & vitas Religioſos multum diligebat, & commendabat. Interrogatus, quomodo ſciret hoc, reſpondit; quia fuit converſatus cum eo aliquanto tempore, & ex prædictis plura vidit & cognovit in ipſo, pluraque audivit, & firmiter credit ita fuiſſe.

teſtimonia ſue conſtr. mei.

20 Item dixit, quod audivit & credit, quod virgo ſemper uſque in finem perſeveravit, & de hoc erat fama publica inter fratres. Item dixit, quod poſt translationem F. Dominici D nuper factam quadam nocte, præſente Poteſtate Bononienſi eum multis militibus & Magiſtro Ordinis, & Priore provinciali, & aliis multis Fratribus, & prioribus, ad hoc inſtantibus, aperta fuit arca & capſa, & oſſeoſa fuernut oſſa Fratribus inter quos unus ipſe fuit, & ſenſit ibi magni odoris ſuavitatem in deoſculatione oſſium, & aſpectu & adoratu eorum, & talem odorem numquam meminit ſe ſenſiſſe.

ANNOTATA.

a *Echardus propter hoc luxatam nomen dubitat, an forte* Percia *pro* Perſia, *vel* Græcia *ſit legendum. Sed non ſatis clare intelligo, quomodo Perſia vel Græcia accuſaſeri poſſint* aliis partibus Septemtrionis, *quæ hic conjungi videntur cum illa regione aſſignata, in qua pagani morabantur.*

b *De hoc F. Amizone, quem alii* Amizium *vocant, Echardus tom.* 2 *Bibl. Prædicat. pag.* 48 *in notis plura refert ex Targio vel Galvaneo Flamma, quæ tamen ab antiquioribus biographis* E *tacentur.*

CAPUT III.

Teſtificatio F. Bonviſi & F. Joannis Hiſpani de diverſis Sancti virtutibus, quas viderunt vel audiverunt.

FRater Bonviſus Placentinus *a*, ſacerdos de Ordine Prædicatorum juratus dixit, quod xxv *b* anni ſunt & plures, quod intravit Ordinem Fratrum Prædicatorum, & fuit converſatus eum F. Dominico circa tempus quatuor *c* menſium Bononiæ in claustro B. Nicolai, & etiam Romæ, & eundo Romam & Mediolanum converſatus fuit cum eo, & in infirmitate cuſtodivit eum. Et dixit, quod habebat hanc conſuetudinem, ſcilicet quod quando Fratres ſui poſt Completorium egrediebantur de eccleſia, ut irent dormitum, ipſe F. Dominicus, ut oraret, ſe in eccleſia occultabat. Et ipſe F cum hoc cognoſcere vellet, quid dictus F. Dominicus faceret in eccleſia, ſæpius ſe occultabat in eccleſia, & audiebat eum eum eiulatu maximo & lacrymis orantem Dominum, & cum gemitu maximo. Interrogatus, quomodo ſcit, quod eſſet F. Dominicus, reſpondit; quia videbat eum, eum eſſet lumen in eccleſia, & eum in voce ſimiliter cognoſcebat, ita quod bene certus eſt, quod erat F. Dominicus. Item dixit, quod firmiter credit, quod ſæpius pernoctabat in oratione Dei, & hoc erat famoſum inter Fratres: & cum vellet ſcire locum, ubi jaceret, non potuit invenire, quem locum haberet ipſe propriom jacendi, ſicut habebant alii Fratres: ſed quandoque invenichatur in banco *d* dormire, quandoque in terra, *d* & quandoque ſuper funibus eſthedræ *e* vel cadeleti *f*. Item dixit, quod ita jacebat indutus in oc- *f* caſu, ſicut ambulabat in die. Interrogatus quomodo ſcit hoc, reſpondit; quia vidit, & communis erat fama inter Fratres.

Frater Bonviſus nunc te.

a

b

c

d

e

22 Item dixit, quod veniendo Romam cum eo, quando F. Dominicus egrediebatur de aliqua civitate, ſeu villa vel caſtro, diſcalceabat, ſe, & nudis pedibus ambulabat, & ipſemet portabat ſotulares ſuper ſpatulas g, & nolebat dare i- g

quæ vidit in itinere.

ipſi

EX IMPRESSIS.

A pſi teſti, qui portatus erat portare, donec venirent prope aliquam civitatem vel villam vel caſtrum; & tunc celeebabat ſe, & exeundo iterum diſcalceabat, & diſcelecetus ibat, donec venirent ad locum deſtinatum. Et eum veniſſent ad quemdam locum, ubi lapides erant acutiſſimi, tunc dixit, ipſi teſti: Heu ego miſer! hic ſui caſtus ſemel calceare. Et dicta teſtis quæſivit, quare; & ipſe F. Dominicus reſpondit, quia tunc pluerat. Interrogatus, quomodo ſcit hoc, reſpondit; quia interfuit & vidit. Item quod, cum dictus teſtis ambularet eum dicto Fratre Dominico in eadem via, invaſerunt eum inundationes aquarum & pluviarum, ita quod rivi & flumina plurimum creverunt, & tunc ipſe, cum eſſet gaudens in tribulationibus, laudabat & benedicebat Dominum, cantando alta voce, AVE MARISSTELLA; & finito iſto hymno, incipiebat alium hymnum ſcilicet; VENI CREATOR SPIRITUS, & cantabat eum ultra vadæ uſque in

B finem. Item dixit, quod quando veniebant ad aques magnas, quæ creverant propter inundationes & pluvias, dictus F. Dominicus ſignabat aquas, & dicebat ipſi teſti, qui timidus multum erat in aquis, quod ingrederetur in nomine Domini: & ipſe confiſus de ſignaculo crucis ab eo facto; & obedientia ſecurus, intrabat equas, quæ periculoſæ videbantur, & proſpere tradebat ei. Item dixit, quod aliquando juvabat eum in celebratione Miſſæ, & tunc inſpiciebat vultum ejus, & videbat lacrymas decurrentes in faciem ſuam in tanta quantitate, quod una gutta non expectebat aliam: & hoc etiam vidit ei contingere in pſalmodia.

quod cum Sancto conſecrat,

23 Item dixit, quod quando debebant alicubi huſpitari vel comedere, non ſequebatur voluntatem ſuam, ſed voluntatem Fratrum ſuorum, qui ſecum erant: & ſi male procurabatur, meliora ſigna gaudii oſtendebat, quam ſi bene procuraretur. Interrogatus, quomodo ſcit hæc, reſpondit; quia vidit & fuit præſens prædictis. Item dixit, quod, cum eſſet Mediolani, & cuſtodiret eumdem F. Dominicum in infirmitate poſitum, & ipſe haberet receſſionem febris, non conquerebatur de infirmitate; ſed videbatur ipſi teſti,

C quia ipſe eſſet in oratione & contemplatione: & iſtud videbatur propter quædam ſigna, quæ videbat in facie ſua, quæ quidem ſigna conſueverat ipſe habere tempore ſanitatis, cum eſſet in oratione & contemplatione, ſicut ipſe bene noverat. Item dixit, quod, quando febris receſſerat, tunc loquebatur de Deo cum Fratribus, vel tenebat librum vel faciebat ſibi legi, & laudabat Deum, & de infirmitate gaudebat, ſicut moris erat ipſius gaudere ſemper in tribulationibus potius, quam in proſperitatibus.

& teſtatur de pena mirabiliter ſalomonitata,

24 Item dixit, quod, cum idem teſtis eſſet procuratus Bononiæ, & procuraret Fratres in Conventu Bononienſi in refectorio, & deficeret panis in refectorio quedam die jejunii, tunc F. Dominicus fecit ſignum, ut apponeretur panis coram Fratribus; qui teſtis etiam dixit ei, quod non erat panis ibi. Tunc F. Dominicus elevavit ſe, & laudavit Dominum & benedixit, & ſtatim iurnatinenti intraverunt duo, qui portaverunt duo canſtra, unum de pane, & aliud de ficubus ſiccis, ita quod abundanter habuerunt Fratres: & hoc dixit, ſe ſcire, quia interfuit his. Item dixit, quod fuit valde humilis, benignus, pius, & miſericors, patiens, ſobrius, zelator paupertatis & ſalutis animarum, amator Religioſorum, & Religionum omnium. Item dixit, quod in ſe regulam ſtrictè obſervabat; & dixit, quod non reddebat malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, ſed maledicentibus benedicebat. Interrogatus, quomodo ſcit hoc, reſpondit quia converſatus fuit cum eo in eundo & redeundo, ſtando, in ſanitate, in infirmitate, comedendo & jejunando.

& odore poſt obitum ejus percepto

25 Idem dixit, quod poſt translationem corporis beati Dominici de primo loco, in quo jacebat, ad locum, in quo nunc eſt, a Magiſtro Ordinis oſtenſa fuerunt oſſa dicti F. Dominici Magiſtri Ordinis Fratribus, qui non interfuerant tranſlationi, quia multum illa deſiderabant videre: & ipſe teſtis cum fuit præſens, quando dicta oſſa oſtenſa fuerunt, præſente Poteſtate Bononienſi & aliis quibuſdam civibus, & Priore provinciali, & aliis omnibus Fratribus: & odorem mirabilem & ſuaviſſimum ſenſit egredientem da oſſibus; ſed cujus rei aromaticæ eſſet ignorabat, ſed videbatur ei, quod omnis rei aromaticæ odorem excederet; nec credit, quod E talis & tantus odor ibi poſſet eſſe, niſi miraculoſe a Domino exlitus eſſet datus. Et non ſolum iſte teſtis perſenſit iſtum odorem, ſed multi alii ſenſerunt, ſicut ſibi dixerunt poſiti a remotis.

ac frustra conſuluit ſuo, juſto Sancti hortu.

26 Item dixit ipſe teſtis, quod, quando ipſe erat novitius, & non haberet aliquam peritiam prædicandi, quod nondum in ſacra Pagina ſtuduiſſet, prædictus F. Dominicus præcepit ei Bononiæ exiſtenti, quod deberet ire Placentiam prædicaturus ibidem: & cum ipſe propter imperitiam ſe excuſaret, doleiſſimis cum verbis induxit, quod ire deberet, & dixit: Vade ſecure, quia Dominus recum erit, & ponet verbum prædicationis in ore tuo. Et ipſe teſtis obediens ivit Placentiam & prædicavit, & tantam gratiam contulit ſibi Deus in prædicatione, quod ad prædicationem ejus tres Fratres intreverunt Ordinem Prædicatorum.

Frater Joannes Hiſpanus,

27 Frater Johannes Hiſpanus facetdos de Ordine Prædicetorum juratus dixit, quod in illo anno, quo confirmatus fuit Ordo Prædicatorum in conſilio D. Innocentii Papæ III *b*, ipſe teſtis intrevit Ordinem iſtum, & in feſto S. Auguſtini proximo venturo erunt octodecim anni *i*, ſicut Frater credit de tempore, quod recepit habitum de manu Fratris Dominici plentatoris ipſius Ordinis & primi Magiſtri, & ipſa die fecit pro- F feſſionem in manu prædicti Fratris in eccleſia S. Rumeni apud Toloſam: & extunc converſatus fuit eum dicto F. Dominico, & ſtetit, & ivit cum eo per diverſa loca, & per diverſas terras tam de die, quam de nocte.

b

i

qui cum Sancto ſæpe converſatus eſt

28 Et dixit, quod prædictus F. Dominicus erat in oratione aſſiduus die ac nocte. Item dixit, quod plus orabat, quam ceteri Fratres, cum quibus converſabatur, & plus etiam vigilabat, & majores diſciplinas in corpore ſuo accipiebat & frequentiores; & hoc ſcit, quia vidit eum prædicta ſæpiſſime facientem. Item dixit, ſe etiam audiviſſe a quibuſdam de Fratribus, quod idem Magiſter Dominicus faciebat ſe diſciplinari, & etiam ſe diſcipliabat eum catena ferrea, quam habebat tres ramos; & de hoc erat fama publica inter Fratres: & dixit, hoc ſe audiviſſe a Fratribus, qui ei diſciplinas dederunt. Item dixit, quod Fratres peccantes, ſecundum regulam puniebat; tamen peccantibus compatiebatur, & multum dolebat, quando pro culpa aliquem puniebat.

29 Item dixit, quod proximis compatiebatur,

EX IM-PRESSIS, ex ab eo Parisios missus fuit,

& salutem eorum ardentissime desiderabat. Sæpe & frequentec ipsemet prædicabat, & Fratres ad prædicandum modis, quibus poterat, inducebat & mittebat ad prædicandum, togatus & monens, quod essent de animarum salute sulliciti, & multum confidens de Deo, mitterbat etiam simplicer sd prædicsndum ditando. Ite secure, qnia Dominus dabit verbom prædicationis vobis, & erit vobiscum, & nihil deerit vobis. Et ibant, & eedebat eis, sicut dicebat. Item diait, quod, cum essve aum dicto Fratre Dominico apud Tolosam in Conventu ecclesiæ supradictæ, ipse F. Domiuicus contra vuluntatem Comitis Munrisortis & archivpiscopi Narbonensis, & episcopi Tolosani, & quorumdam aliorom prælatorum misit hunc testem, quamvis invitum, Parisios cum allis Frattibus clericis & uno cuvvesso, ut studerent & prædicarent, & Conventum ibi facerent, & non timerent, quia omnia eis prosperte cederent; & prælatis prædictis, & Comiti, & Frattibus dicebat: Nulite contradicere, ego scio bene, quod scio. Et B tum alius etiam misit in Hispaniam, & similia eis dicebat & præcipiebat. Et dum ipse restis & socii studerent Parisiis, data fuit ei & sociis suis a magistro Joana decano S. Quintini tuna regente in theologia Parisius, & ab Universitate magistrorum & scholarium Parisiensium ecclesia S. Jacobi, posita in porta Aurelianensi, ubi stetterunt & fecerunt Conventum, ubi multor bonos clericos receeperunt, qui Ordinem Fratrum Prædicatorum iactavetunt, & multæ possessioaes & redditus tunc eis datæ fuerunt, & omnia cessetunt eis prospera, sicut F. Domiaicus eis prædixerat: & etiam tempotibus ipsius data fuerant Ordini Prædicatorum cassta & possessiones multæ in partibus Tolosanis & Albigensibus.

indicat exemplorum, ejus a possessionibus rerum temporalium

30 Item dixit, quod, eum Ordo Fratrum Prædicatorum haberet essta & possessiones multas in partibus supradictis, pecuniam portarent secum in via, & equitarent, & superpellicea desertaot, præfatus F. Domiaicus laboravit & fecit, quod Fratres ipsius Ordiois dimitterent & contemnesent omnia tvmporalia, & insisterent pauperrasi, & non equitarent, & viverent da aleemosynis, & nihil secum in via portarent, & ita datæ fuvrunt possessiones de Fraocia monialibus Ordinis Cistervienstr, & aliæ alils. Et ut Fratres C sortius iatendereut studio & prædicationibus, voluit dictus F. Dominicus, quod Coevvisi ejus Ordinis illitvrati præssent Fratribus litteratis in administestiouv & uxhibitiouv cecum tempocalium: sed Fratres Clerici noluerunt, quod Convevsi præssent vit, na cuntingaret air, sicut coatigit Fesstribus Grandimontensis Ordinis de suis Fratribus k. Interrogatus, qoomodo scit omnia prædicta, respondit; quia diu conversatus est cum dicto F. Domiaico, & vidit ea, quæ de eo dixerat, excepta disciplina de catvus ferrea, de qua supra dixerat: & alia scit, quia vidit, & interfuit prædictis, & contigerunt sibi, & suis sociis.

solum animatum,

31 Item diait, quod omnibus divitibus, pauperibus, Judæis & gentilibus, quorum multi sunt in Hispaeis, se præbebat amabilem, &, ut vidit, ab omnibus amabatur, exceptis hæreticis & iaimicis Ecclesiæ, quos in disputationibus & prædicationibus suis insequebatur & coevincebatr & tamen eos charitative ad pœnitentiam & conversiooem fidei hortabatur & monebat, sicut prædicta audivit & vidit. Item diait, quod, sicut ibat in dia, sic jsebat in nocte, nisi quod extrahebat sotulares; & diait, hoc sæpissime se D vidisse. Itvm dixit, quod, quando idem F. Dominicus ibat de una terra ad aliam terram, discalcesbat se, & ibat discaleeatus usque ad aliam terram, & tuoc caleeabat se, & iterum in egressu discalceabat se, & portsbat ipse sotulares suos, & nolebst, quod sliquis juvaret eum in his portaudis. Interrogatus, quomodo scit istud, respondit; qnia hoc audivit a Fratribus, & sæpe vidit ea. Et si quando offendebat pedem ad lapidem, alacri facie sustinebat, & non turbabatur, & dicebat: Hæc est pœnitantia, sicut homo, qui gandebat sempet in tribulstionibus suis.

paupertatis amorem,

32 Item dixit, quod paupertatem multum dilexit, &, ut Fratres eam diligerent, eos studiose monebat. Interrogatus, quomodo scit, respoodit, quia vilibus vestibus gloriabatur, & quia temporalia omnia dimisit, &, eo præseate, Fratres sæpissime ad paupertatem hortabatur.

Item dixit, quod in cibo & potu fuit parcus & in pistamiis maxime, ita tamen quod, licet cum aliis dispensavit, secum tamen dispensare nolebat; imo tegulam in se totam rigide ob- E servabat. Interrogatus, quomodo scit, respoadit; quis vidit hoc. Item diait, quod quando ambulabat per civitates & villas, oculos a terra vix alrvabat, & hoc scit, quia eum eo ambulavit per vivitates & villas, & vidit ea. Item diait, quod non habebat proprium lectum jacendi, sicut alii Fratres: & interrogatus, quomodo sviret hoc, respondit; quia si lacum proprium habuisset, bene servisset, maxime eum studiosus fuit in quærendo.

humilitatem in se confunda episcopali dignitate

33 Item dixit, quod bis vel ter electus fuit in episcopum, & ipse sempet tenuit, vultas porius cum Frattibus suis in paupertata vivera, quam aliquem episvopatum habere. Interrogatus, quomodo scit, rvspondit; quia non solum de hoc communis fama erat tunc temporis inter Fratres; sed atiam apud omnes alios laicos & clericos. Interrogatus, ad quos apiscopatus fuit electus respondit; ad Biterensem & Convenarum l. f Interrogatus, quando hue scivit, respondit autrquam intrarvt Ordinem Prædicatorum.

aliquot variorum exempla.

34 Item dixit, quod rarn loquebatur, nisi aam Deo, scilicet orando, vel da Deu, & boc monebat Fratres. Item diait, quod sempet vidit eum lætum ia præsentia bominum; sed in otationibus frequenter plotabat, & boc scit, quia F vidit & audivit cum plotantem. Item diait, quod audivit temporv vitæ ipsius F. Dominici, & eriam post, quod permsuit in virginitate usqua ad mortem; & da hoc est fama publica inter Fratres. Item dixit, se audiviise aliquando ab ao dici, quod desiderabat flagellati & frustatim incidi, & moti pro fide Christi. Item diaie, quod prædicitur F. Dominicus sæpv monebat & hortabatur Frarres dictis Ordinis verbis & literis suis, quod sempet studerent in novo & veteri Tastamento: & hoc scit, qaia audivit vum illa dicentem, & litetas ejus vidit. Item diait, quod sempet gestabat secum Euangelium Matthæi & Epistolas Pauli, & multum studvbat iovis, ita quod fere sciebat eas cordatenus. Item diait, se audiviise a concanonicis dicti F. Dominici, & a multis aliis vicis fide digais, quod quando ipse F. Dominicus erat in seculo m, & studebat Palentiæ, invaluit fames in regione illa, ita quod pauperes fame affligvbantur, & multi moriebantur: unde dictus F. Domioicus, motus pietate & caritate, vaudidit libros & omnia, quæ habebat, & dedit pro cibo paupetum, cujus exemplo, sicut audivi, multi multa dederunt. m

AN-

A

ANNOTATA.

EX IMPRESSIS.

a *Echardus tome 1 Bibl. Prædicat. pag. 49 in notis aliqua hujus F. Bonvisi geſta ex veteribus hiſtoria Placentina recenſet.*

b *Flaminius in Vita* S. Dominici *fol. 70 ver. ſa pro* XCV *expreſſit anno* XV, *quem Joannes de S. Maria in Actis Gallicis ejuſdem Sancti lib. 4 cap. 21 pag. 525 cæco ſecutus eſt. Sed Echardus loco proximo citato ex Ms. ſuo codice & probabiliſſima ratione probat, annos* XIV *legendos eſſe.*

c *Flaminius & Joannes de ſancta Maria locis proxime citatis hic curſus contra lectionem Echard. di menſes* X *pro quatuor ponunt.*

d Baocus *hic baubare pro ſcamno uſurpatur, & ab Italico vel Gallico nomine derivatur.*

e Cathedra *aliquando pro ſede & interdum pro area accipi videtur, ut Cangius in ſuo Gloſſario ad illam vocem exponit.*

B f *Nuſquam in lexicis Latino barbaris hoc nomen invenl. Sed cum in Dictionario Italico invenirem, voce* cadaletto *vel* cadiletto *ſignificari lectulum & lectulum, ſuſpicatus ſum, Sanctum ſub. inde ſuper funes lecticæ aut lectuli, velut in crate ſuviam, quieviſſe. Quod ſi hic ſuſpicio aut conjectura mea a vero aberret, aliam ſignificationem edoceri cupio.*

g *Id eſt calceos ſuis humeris imponebat ac portabat.*

h *Hic teſtis approbationem ſeu confirmationem Ordinis inchoat ab eo tempore, quo Innocentius III Pontifex* S. Dominicum *ad pedes Tuloſanus remiſit, ut regulam approbatam eligeret.*

i *Videntur hi octodecim anni intempeſte accipiendi eſſe, ita ut facto S. Auguſtini proxime venturo anno decimus octavus duntaxat inchoetur, quemadmodum manifeſtum fiet ei, qui computare voluerit ſpatium temporis, quod inter Auguſtum anni* 1216 *& eumdem menſem ſive memoratum feſtum anni* 1233 *effluxit.*

k *Quid Grandimontenſibus contigerit, in Commentario prævio § 37 ex antiquis monumentis abunde expoſuimus.*

l *His duobus epiſcopatibus, quos Sanctus recuſavit, in Commentario prævio § 14 tertium ex veteribus teſtimoniis addidimus.*

m *Si Sanctus unus adhuc erat in ſeculo, ut* C *hic teſtis ſynchronus affirmat, correxit totum ſyſtema Joſephi Stephani de Norliga, qui in Diſſertatione hiſtorica* S. Dominicum *jam tum Ordini ſuo Præmonſtratenſi vindicat, & ibidem § 21 num. 182 pag. 205 de eo ſic ſcribit:* Solemni emiſſa profeſſione „..... a D. Nuonio de Lara ſucceſſore (*nimirum abbatis Dominici, ſub quo* S. Dominicus *in monaſterio Vitaſi tirocinium poſuiſſe dicitur*) ſub diſciplina D. Joannis ſive Gundiſalvi de Agonciilo, Vitaſi item Canonico, viro inſigniter erudito, epiſcopo poſt hæc Calaguritano, majoribus ſtudus operam daturos Palentiam (ubi ea tempeſtate maxime florebant) beatus Dominicus miſſus, ibidem per aliquot annos (ad decem extenduntur communiter ſcriptores) non minus ſanctitatis, quam ſuæ ſapientiæ opinione celebris, ſe exercuit &c. *Hanc itaque narrationem teſtis ſynchronus abunde refutat.*

CAPUT IV.

Expoſitio eorum, quæ F. Radulphus circa converſationem, mortem, & ſepulturam Sancti declaravit,

FRater Radolphus, qui fuit de Faventia, de Ordine Prædicatorum juratus dixit, quod ipſe erat rector & capellanus eccleſiæ S. Nicolai de Bononia, quando data fuit Fratribus Prædicatoribus a D. Bononienſi epiſcopo dicta eccleſia S. Nicolai ad preces venerabilis patris Hugolini, tunc temporis Oſtienſis epiſcopi, & Apoſtolicæ Sedis legati, & nunc ſummi Pontificis: & ſunt quatuordecim anni & plus, quod hoc fuit. Et eodem anno venit F. Dominicus, primus magiſter Ordinis Prædicatorum & ejuſdem Ordinis inventor: & a dicto tempore, ex quo venit Bononiam, uſque ad finem vitæ ſuæ ſtetit in dicta civitate Bononienſi, niſi quando ivit ad curiam Romanam, & viſitavit quaſdam villas terræ Lombardiæ, & etiam civitatem Venetiarum. Et toto tempore, quo F. Dominicus ſtetit in civitate Bononienſi, ipſe teſtis converſatus ſuis eum eo in eccleſia, in Officio, in dormitorio, in refectorio die ac nocte, quoniam ipſe teſtis erat procurator domus & Fratrum, & unus de Ordine, qui fecerat profeſſionem antequam dictus F. Dominicus veniret Bononiam, & hoc novis perſonam & vitam dicti F. Dominici. *Procurator conventûs Bononienſis.*

36 Item dixit, quod dictus F. Dominicus habebat conſuetudinem ſæpiſſime pernoctandi in eccleſia, & orabat, & in oratione plorabat cum lacrymis & multo gemitu. Interrogatus, quomodo ſcit prædicta, reſpondit; quia ſæpiſſime ſequebatur eum in eccleſia, & videbat eum, & ſtabat ſæpe cum eo de nocte, & videbat ſæpe ſic orantem, & plorantem audiebat: & ſæpe vidit eum ſtantem in oratione in infirmitate pedum, & tendebat manus ſuas elevatas, quaſi eſſet in oratione. Interrogatus, quomodo vidit eum, cum eſſet de nocte, reſpondit; quia lumen ſemper erat in eccleſia, & ipſe teſtis ponebat ſe ad orandum prope ipſum, quia erat multum familiaris ei. Et pro certo dixit, quod multum erat devotus & aſſiduus in oratione magis, quam aliquis homo, quam unquam vidiſſet. *vidit ſæpe Sanctum in eccleſia pernoctantem,* F

37 Item dixit, quod dictus F. Dominicus ſemper portabat catenam ferream cinctam ad carnem ſuper lumbos, & portavit eam ſic cinctam uſque ad mortem. Interrogatus, quomodo ſcit hoc, reſpondit; quia, quando mortuus fuit, invenit eum cinctum dicta catena, & ipſa accepit eam, & habuit eam; ſed poſtea dedit Magiſtro Ordinis, ſcilicet magiſtro Jordani. Item dixit, quod ſemper jacebat de nocte ita indutus, ſicut ambulabat in die, niſi quod extrahebat ſotulares; & quandoque jacebat in terra, quandoque ſuper quemdam cratem, ſuper quam ipſe teſtis conſuevit extendere quemdam pannum, ſuper quem ipſe jacebat, & ſæpiſſime ipſe dormiebat ſedendo. Item dixit, quod ſæpe dormiebat in menſa propter multas vigilias & pernoctationes, quas faciebat in oratione. *invenitque mortuum ferrea catena cinctum,*

38 Item dixit, quod aſſiduus erat in Officio, & ſemper ſequebatur Conventum, tam in Officio, quam in menſa, & refectebatur eiſdem ci *& teſtatur, illum temperantiæ & jejunii,*

EX IMPRESSIS. bis, quos Conventus manducabat. Et quandu ipse teſtis, qui procurator erat faciebat Fratribus pitantiem aliquam, ipſe F. Dominicus vocabat eum, & ſub ſilentio dicebat ei: Quare interficis Fratres quodo eis pittentiss? Item dixit, quod quando panis vel alia cibaria, ſive vinum deficiebat in domo, ibat ad dictum F. Dominicum, & dicebat ei: Non habemus panem vel vinum. Et ipſe dicebat: Vade & ora, quie Deus providebit. Et ipſe teſtis ibat in eccleſiem ad orandum, & dictus F. Dominicus ſæpe ſequebatur eum: & ſic ſciebat Deus, quod ſemper habebant idoneas ſuſtentationes, & quandoque illum modicum panem, quem habebant, de mandato ejus ponebat in menſa, & Dominicus ſupplebat defectum eorum. Item dixit quod ipſe F. Dominicus pleniſſime ſervabat regulam & Ordinem Fratrum Prædicatorum, quoad ſe, & quoad alios, in veſtimentis in cibo & potu, in jejuniis, & omnibus aliis. Et hoc ſcit, quia converſabatur cum eo, & ſæpiſſime videbat prædicta.

ſcitt l animarum s

39 Item firmiter dixit, quod numquam vidit hominem, qui tantum ſibi placeret in religione & devotione, quantum dictus F. Dominicus. Item dixit, quod deſiderabat ſalutem omnium
B animarum tam Chriſtianorum quam rtiam Saracenorum, & ſpecialiter Cumanorum, & aliarum: & magis erat zelator animarum, quam aliquis homo, quem umquam viderat, & ſæpe dicebat, quod deſiderabat ire ad Cumanos, & alias gentes infideles. Item dixit, quod erat jucundus, hilaris, patiens, miſericors & benignus, & Fratrum conſolator; & ſi qurm Frattem videbat in aliqno delinquentem, quaſi non videret, pretranſibat; ſrd poſtea placido vultu & blandis verbis [dicebat:] Frater tu maleſeciſti, confitere; & benignis verbis omnes inducebat ad confeſſionem pœnitentiæ & licet eum humilitate verborum graviter puniebat exceſſus eorum, tamen conſolati tecedebant ab eo.

paupertati

40 Item dixit, quod dictus F. Dominicus multum diligebat paupertatem, & burrbatoe Fratres ad paupertatem. Et ſcit hoc, quia quando dictus F. Dominicus veoit Bononiam, dominus Hodoricus Galicioni volebat dare Fratribus quaſdam poſſeſſiones ſues, quæ valebsm bene ultra quingentas libras Bononieoſrs, & fſcte erat iade charta eoram domino epiſcopo Bonn.
C nienſi; ſed ipſe F. Dominicus fecit reſcindi contractum, & noluit quod habrrent illas, vel quaſdam alias poſſeſſiones; ſed ſolummodo viverent de eleemoſynis & parcè; quoniam ſi haberent in domo, nude poſſent vivere in die, nolebat, quod reciperent aliquid illa die, nec mitterent pro elermoſynis. Et volebat, quod haberent parvas domos, & viles veſtes, & etiam in eccleſia nolebat, quod eſſent pauni ſerici, ſed eſſent
a indumente de bucarano *a*, vel aliquo alio panno. Item dixit, qood nolebat, quod Fratres intromitterent ſe de temporalibus, nec de facto domus, nec de conſiliis temporalium, exceptis illis, quibus fuerat commiſſa cura domus; ſed volebat, quod alii ſemper eſſent intenti lectioni, oratooi & prædicationi r & ſi quem Frattem ſciebat nrilem ed prædicendum, nolebat, quod injungeretur ei aliud officium.

41 Item dixit, quod ſemprr volebat in domo
alliſque pis operibus addidit ſtupum fuiſſe, & in via loqui de Deo vel ſelote animarum; & numquam audivit verbum otioſum vel nocivum vel detractionis exire de ore ejus. Et omnia prædicta dixit, ſe ſcire, qoia conuerſabatur cum eo de die & de nocte, & videbat & ſudiebat eum prædicta facientem & dicentem. Item dixit, D quod multum erat ſolicitus & devotus & aſſiduus in prædicationibus & confeſſionibus; & ſæpe plorabat in prædicationibus; & movebat auditores ad plorandum. Item, quod tempore, quo primum Capitulum Fratrum Prædicatorum fuit celebratum in civitate Bononieoſi; dictus F. Dominicus dixit inter Fratres: Ego ſum dignus depoſitione, quia ego ſum inutilis & remiſſus; & humiliavit ſe multum in omnibus: & cum Fratres nollent ipſum deponere, placuit ipſi F. Dominico, quod conſtituerentur diffinitores, qui haberent potrſtatem tam ſuper ipſum, quam ſuper alios, & ſuper totum Capitulum ſtatuendi, diffinieudi & ordinandi, donec durerct Capitulum.

eum magna erga Deum fiducia ea hac vita migraſſe, b

42 Item dixit, quod, quando dictus F. Dominicus erat in infirmitate, de qua mortuus eſt, Fratres erant circa ipſum, & plorabant; & ipſe teſtis tenebat ejus caput cum quadam toalia *b*, & tergebat faciem ejus de ſudore, & F. Dominicus dixit: Nolite plorare, quia ego utilior ero vobis ad locum, ad quem vado, quam hic fuerim. Interrogarus, qui erant præſentes, trſpondit; multi Fratres, de quorum nominibus non recordabar. Item dixd, quod unus Frsrer tunc E
ioterrogavit eum, & dixit ei: Pater, ubi vultis ſepelini corpus veſtrum? Et ipſe dixit, ſub pedibus Frattum. Item dixit, quod firmiter credit, quod eum dicebsm Fratres, qui faciebant Officium commendationis ipſius F. Dominici, verbs illa: Subveoite ſancti Dei, occurrite engeli Domini, ſuſcipientes animam ejus, offerentes eam in conſpectu Altiſſimi: quia rune emiſit ſpiritum. Et dixit, quod iſta dicta & facta fuerunt in quadam cella apud S. Nicolaum. Item dixit, quod numquam vidit ipſum jacentem in lecto plumæ, nec etiam in ſaccuno, niſi rone quando mortuus fuit, quis jacebat in ſaccuno. Item dixit, quud idem F. Dominicus, eum erat in articulo mortis, dixit Fratribus: Patsic vos; & Fraties inverunt & paraverunt ſe, & dom fierct commendatio animæ, emiſit ſpiritum tenendo manus elevatas verſus cælum.

& in ejus ſepultura, quod ipſe teſtis fieri curaverat,

43 Item dixit, quod ipſe teſtis fecit fieri ſepulturam, & inveoit lapidem, qui fuit ſuperpoſitus ſepulturæ, & frcit fieri eapſam ligneam, in qus corpus fuit clauſum cum clavis ferreis, & ipſe clauſit ipſum corpus in capſa lignea cum clavis ferreis, & diligenter cuſtodivit, donec ſepultum fuit. Et nolle ſpecies e nollæque res aromatiæ fuerunt poſitæ in capſa vel ſepultura, nec potuiſſent eſſe, F
quia iple vidiſſet, quoniam ipſe procurator erat domus, & omnia ſd mandats ejus fiebsnt. Item dixit, quod fuit unus de illis, qui aperuerunt ſepulturam ipſius F. Dominici, in qua primo ſepultus fuit, quando translatum fnit corpus ad locum, in quo nunc eſt, & ipſrmet eum malleis ferreis fregit marmm frpolturæ, qui murus erat multum fortis, & eum forti & duro cæmento compoſitus, & eum palo ferreo elevavit lapidem ſuperiorem, quæ ſepulcrum erat valdr magnis lapidibos munrum, & cum cæmento firmstum: quod diligenter fieri fecerar a principio, ne aliqui furarentur corpus illnd.

in translatione fratrum odorem poſuiſſe.

44 Et quando dictus teſtis elevavit lapidem illum eum palo ferreo & aperta fuit frpoltura, magnus, imo mxximus, & ſuevis & delectabilis udor & ſibi incognitus exivit de ſepultura, & non credit, quod fuerit ſimilis odori alicujus rei ſtomaticæ: & ite magnum ſenſit udorem, quod uec in apothece ſpecialium, nec in ali-

quo

A quo loco ita magnum vel delectabilem vel ſimilem ſenſerit odorem. Et hoc idem teſtabuntur omnes, qui erant ibi, ſcilicet epiſcopi, clerici, Poteſtas Bononienſis, multi honorati cives, qui cuſtodiebant ſepulcrum; & odor ille remanſit multis diebus in prioti ſepultura, & in rebus in ea poſitis, & in veſtimentis & in manibus illorum, qui illa tetigerant; & adhuc hodie durat in oſſibus prædicti F. Dominici. Et prædicta ſcit, quia vidit, & interfuit, & manibus ſuis contrectavit:

ANNOTATA.

a Buestsnom, *quod etiam* buchirequm *vel* boquetannus *ſcribitur, eſt telæ ſubtilioris ſpecies, ut ſupra poſt caput* 25 *Theodorici de Appoldia ad litteram* d *obſervavimus.*

b *Ealſſimo, legendum eſſe* tobalia, *quam vocem etiam ſupra in Annotatis ad Theodoricum de Appoldia poſt caput* 20, *littera* c *explicuimus.*

B c Species, *Italice* ſpecie *ſæpius pro aromatibus accipitur, ut apud Cangium ad eamdem vocem pluribus exemplis probatur. Hinc etiam paullo poſt* apotheca ſpecialium *ſignificat apothecam aromatum.*

CAPUT V.

Declaratio illarum rerum, quas F. Stephanus Prior proviacialis Lombardiæ de Sancti vita, patrocinio, ac tranſlatione noverat.

Prior provinc. alis Lombardiæ,

FRater Stephanus Prior proviacialis Ordinis Prædicatorum proviociæ Lombardiæ juratus dixit, quod quindecim anni ſunt & plus, quod novit Magiſtrum Dominicum fundatorem & planterem Ordinis Fratrum Prædicatorum & primum Magiſtrum; ſed antequam haberet per viſum notitiam perſonæ ipſius, audivit multa bona de

C eo a magnis viris fide dignis, ſcilicet quod, cum eſſet Prior vel Suppriot eccleſiæ Oxomenſis, cujus erat Canonicus, ſtudebat apud Patentiam in divina Pagina, & tempore illo incepit invaleſcere fames peſſima in regione illa, ita quod multi pauperes ibi fame moriebantur; unde F. Dominicus motus compaſſione & miſericordia,

a vendidit libros ſuos *a*, manu ſua gloſſatos *b*, &

b pretium ipſorum, & alias res, quas habebat, dedit pauperibus, dicens: Nulo ſtudere ſupes pelles mortuas, & homines moriantor fame? cujus exemplo quidam magnæ auctoritatis ſimilia fecerunt, & extunc cum eo prædicare cœperunt. Et ſicut intellexit, poſt paucos dies venit F. Dominicus ad partes Toloſanas cum epiſcopo Oxomenſi ad prædicandum, & præcipue contra hæreticos, & ibi inſtituit & ordinavit Ordinem Prædicatorum.

qui ab ipſo S. Dominico mirabiliter ad Ordinem admiſſus eſt,

46 Item dixit, quod, cum ſtuderet Bononiæ ipſe teſtis, præfatus Magiſter Dominicus venit Bononiam, & prædicabat ſcholaribus, & aliis bonis hominibus; & ipſe teſtis confitebatur ei peccata ſua, & videbatur ſibi quod diligeret eum. Et quodam ſero, dum ipſe teſtis vellet cœnare in hoſpitio ſuo cum ſociis ſuis, præfatus F. Dominicus miſit duos Fratres dicentes huic: Frater Dominicus mandat vobis, quod ſtatim veniatis ad eum. Et ipſe dixit: Cum cœna vero, ſtatim veniam ad eum. Et ipſi dixerunt: Imo ſtatim veniatis. Et ſorgens, relictis omnibus, venit ad eum, & invenit eum cum multis Fratribus apud eccleſiam S. Nicolai. Et dictus F. Dominicus dixit Fratribus: Inſtruite eum, qualiter petat veniam. Et venia facta, miſit ſe in manibus ejus & antequam recederet, induit eum habitum Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicens: Ego volo dare tibi arma, cum quibus toto tempore vitæ tuæ debeas pugnare contra diabolum. Et multum fuit ipſe teſtis tunc mirabus & etiam poſtea, quo inſtinctu ipſe F. Dominicus ſic eum vocavit & induit habitum Fratrum Prædicatorum, quia primo nihil tractaverat de converſione ipſius cum eo ad Religionem; credit tamen, quod divina inſpiratione vel revelatione hoc fecit.

teſtimonium reddit de efficacitate Sancti prædicationibus,

47 Item dixit, quod dictus F. Dominicus fuit primus & ſummus conſolator Feſtrum, in tentationibus Fratrum & aliorum; & hoc ſcit, quia cum in principio converſionis ipſius eret novitius, multas & varias tentationes habuit, de quibus per admonitionem & prædicationem ejus plenam conſolationem recepit. Hoc idem contigit multis aliis Fratribus novitiis, ſicut ab aliis audivit. Et dixit ipſe teſtis, quod poſt converſionem ſuam ſtetit eum dicto F. Dominico in clauſtro S. Nicolai Bononienſis fere per annum, & magnam familiaritatem habuit cum eo: & toto prædicto tempore, quo converſatus fuit cum prædicto F. Dominico, dixit, non audiviſſe malum vel nocivum vel otioſum verbum ab ore ejuſdem F. Dominici. Item dixit, quod in prædicationibus erat aſſiduus & ſolicitus, & verba habebat ita commotiva, quod ſæpiſſime commovebat ſe & auditores ad fletum: ita quod numquam audivit hominem, cujus verba ita commovereut Fratres ad compunctionem & fletum. Item dixit, quod confuetudo ſua erat, ut de Deo vel cum Deo ſemper in domo & extra domum, & in via loqueretur: & ad hoc idem hortabatur Fratres, & etiam in conſtitutionibus ſuis poſuit: & hoc ſcit, quia vidit, & interfuit, & audivit, & converſatus fuit cum eo.

aſſiduus in oratione,

48 Item dixit, quod erat aſſiduus & devotus in oratione ſupet omnes homines, quos numquam vidit: hanc conſuetudinem habebat, ſicut dixit, ſe vidiſſe, quia poſt Completorium & orationem communiter factam a Fratribus, faciebat nos intrare dormitorium, & ipſe remanebat in eccleſia in oratione; & in nocte, dum orabat, ed tantum gemitum & planctum protumpebat & movebatur, quod Fratres, qui erant in vicino, excitabantur a ſomno, & quidam eorum ad lacrymas commovebantur; & ſæpiſſime in oratione pernoctabat uſque ad Matutinas, & nihilominus ſtabat in Matutinis circumeundo utramque partem ebori, monendo & ſolicitando eos, ut alte & devote cantarent: & ita pernoctabat in oratione, quod numquam recolit, ſe eum vidiſſe dormientem in lecto de nocte, licet quidam locus appropriaretur ei ad jaceudum, ubi erat ſolummodo coopertorium extenſum ſupes cadeletum *c* unum ſine palea, & ſine ſaccone, *c*

quando tanto tempore ſtetiſſet in uno clauſtro cum eo, ſolicite perquiſiviſſet & ſæpiſſime, ſi eum invenire poſſet in lecto.

lacrymis in Miſſa ſuis,

49 Item dixit, quod ſæpiſſime vidit eum celebrare Miſſam, & ſemper in Cauone Miſſæ vidit oculos & maxillas ejus lacrymis irrigari: & cum tanta devotione celebrabat, & orationem Dominicam in Miſſa dicebat, quod bene pote-

ex impressis.

rant circumstantes devotionem ejus intelligere: & numquam recolit, eum se vidisse celebrantem, quin ita moveretur ad lacrymas, sicut superius dixit. Et hæc omnia dixit, se vidisse & audivisse, sicut superius testatus est. Item dixit, quod ipse erat ablator & conservator Ordinis & regulæ, & consolator Fratrum magis, quam aliquis, quem umquam vidisset; & vix credit, quod unquam similem sibi in prædictis habeat successorem. Item dixit, quod ipse F. Dominicus erat amator pauperlatis, & hoc audivit eum sæpissime prædicantem, & Fratres hortari ad paupertatem: & si quando sibi vel collegio Fratrum offerebatur possessiones, nolebat eas recipere, nec permittebat Fratres recipere: & volebat, quod haberent viles domos & parvas, & ipsemet vilissimum habitum portabat & viles vestes. Interrogatus, quomodo scit hoc, respondit; quia vidit eum sæpissime portare vilissimum habitum, & curtum scapulare, nec volebat ipsum capa cooperire etiam in præsentia magnorum.

studio paupertatis,

B 30 Item dixit, quod haberent Fratres apud S. Nicolaum cellas vilissimas & parvas, & F. Radulphus, qui erat procurator Fratrum, in absentia ejusdem F. Dominici quasdam cellulas cœpit per brachium elevare. Sed F. Dominicus revertens, cum videret cellulas elevatas, cœpit cum fletu pluries prædictum Fratrem Radulphum & Fratres alios reprehendere, dicendo sibi & aliis Fratribus: Vultis tam cito paupertatem relinquere, & magna palatia ædificare? Unde injunxit eis, quod prædictum opus dimitterent, & sic stetit imperfectum, donec viait. Item dixit, quod, sicut amaverat paupertatem in se, sic amavit eam in Fratribus suis, unde injunxit eis, ut vilibus vestibus uterentur, & in via numquam pecuniam portarent, sed ubique de eleemosynis viverent, & hoc fecit in sua regula seu constitutionibus scribi. Item dixit dictus testis, quod fuit parcus in cibo & potu, interrogatus quomodo scit, respondit; quia vidit multoties in refectorio, quod, quando Fratres habebant duo pulmenta cocta seu duo fercula, quod unico erat contentus, & alius Fratribus comedentibus, ipse F. Dominicus quasi semper super mensam dormitabat propter animas vigilias, quibus adeo fatigatus erat, quia & parum comedebat, & parum bibebat, & sic a somno super mensam quasi violenter occupabatur,

C virginitate, potenti patrocinio,

31 Item dixit, quod firmiter credit, quod dictus F. Dominicus suis virgo mente & corpore usque ad finem vitæ suæ. Interrogatus, quomodo hoc credit, respondit; quia & præfatus F. Dominicus sibi fuit confessus, & numquam sua confessione potuit intelligere, eum peccasse mortaliter. Item dixit, quod erat patiens & gaudens in tribulatione. Interrogatus quomodo scit, respondit; quia videbat eum in necessitatibus suis & indigentiis suis & Fratrum, quas patiebatur in illo tempore in victu & vestitu, jucundari & lætari. Item dixit prædictus testis, quod firmiter credit, quod gratia, quæ hic temporibus collata est Fratribus Prædicatoribus in Lombardia & in aliis provinciis, precibus & meritis F. Dominici sit collata vel etiam augmentata. Interrogatus quare hoc credit, respondit; quod ab illo tempore postquam F. Joannes Vincentinus cœpit prædicare revelationem sibi de F. Dominico divinitus factam, & vitam & conversationem & ipsius sanctitatem populo nunciare, & ipse testis cum aliquibus Fratribus cœpit tractare de translatione corporis prædicti F. Dominici, eatenus manifeste refulsit & apparuit amplior gratia, tam in Fratribus, qui ejus sanctitatem prædicabant, D quam etiam in populis, qui eos audiebant, sicut patet per effectum in civitatibus Lombardiæ, in quibus maxima hæreticorum multitudo combusta est, & plus quam centum millia hominum, qui nesciebant, utrum Ecclesiæ Romanæ, an hæreticis deberent adhærere, ad Catholicam fidem Romanæ Ecclesiæ per prædicationes Fratrum Prædicatorum ex corde sunt conversi: & hoc, quia illi conversi hæreticos, quos primo defendebant, modo persequuntur & abominantur. Et fere omnes civitates Lombardiæ & Marchiæ facta sua & statuta ordinanda & mutanda ad voluntatem Fratrum tradunt in manibus eorum, ut tadant, addant, minuant, & mutent, secundum quod eis visum fuerit expedire. Et etiam hoc faciunt de guerris exstirpandis & pacibus faciendis & componendis inter eos, & de usuris male ablatis reddendis, & confessionibus audiendis & multis aliis bonis, quæ longum esset enarrare.

& suavi odore, quem in translatione ipsius sensit.

32 Item dixit prædictus testis, quod ipse ordinavit de die & modo transferendi corpus prædicti Magistri Dominici, & interfuit ipsi translationi cum multis Fratribus, & Potestate Bononiensi, E & multis bonorstis civibus ipsius civitatis, & aliis multis aliarum civitatum, in quorum præsentia ipse testis cum aliis Fratribus palia ferreis & picnnibus *d* cœperunt fodere, & invenerunt terram duram & cæmentum fortissimum & durum, cum quo clausum erat sepulcrum. Et elevantes lapidem, qui erat superpositus sepulcro, tantam senserunt odoris fragrantiam tam ipsi, quam omnes circumstantes, quod ipse, ut asserebat, narrare non posset, cum nullius rei mundanæ videretur habere odorem. Propter cujus odoris fragrantiam, tam Fratres, quam omnes circumstantes, prostraverunt se ad terram, cum lætymia laudantes & benedicentes Deum, qui eam mitifice ostendit Sanctum suum fore glorificandum. Et invenerunt capsam ligneam, in qua corpus præfati F. Dominici reconditum erat, clavis ferreis fortiter clausam & firmatam, quam similiter aperuerunt, & tunc ex ea mejor odor primo odorem spiravit. Et tunc cum reverentia & devotione Magister Ordinis cum aliis Fratribus præsente D. archiepiscopo Ravennate, & aliis plurimis episcopis, & clericis, & Potestate Bononiensi cum multis aliis civibus Bononien- F sibus ad sepulcrum marmoreum, in quo nunc est, translulerunt. Item dixit prædictus testis, quod plures dies postmodum sentiebat vestigia primi odoris, tam in suis manibus, quam aliorum, qui ossa dicti F. Dominici tractaverunt. Et hæc omnia prædicta scit, quia vidit, & interfuit, & suis manibus tractavit, & odorem in suis manibus & aliorum Fratrum, qui prædicta tractaverant & tetigerant, postmodum plurimum persensit.

ANNOTATA.

a *Propter hoc Stephani testimonium in Commentario prævio § 30 controvertimus, an illud earitatis exemplum sit duplicandum.*

b *Id est: vendidit libros, manu sua notatos, aut notis illustrantes. Unde Ecbardus conjecit, tunc S. Dominicum Palentiæ suctam Scripturam interpretatum esse, ut proxime citato § 30 Commentarii prævii retulimus.*

c *Supra suspicati sumus, hoc voce cratem seu craticulum furium indicari; quæ suspicio nostra ex aliis textibus præcedentibus confirmatur.*

d *Ber-*

A d *Barbare* pico *vel* pica *oritur ab Italico* piccone *vel Gallico* pie, *quæ voces ligonem, ſeu inſtrumentum, antica & grandiora dente ferreo præditum ſignificant.*

CAPUT VI.

Notitia eorum, quæ F. Paulus Venetus, & F. Frugerius Pennenſis circa geſta Sancti ejuſque miracula teſtati ſunt.

FRater Paulus Venetus, ſacerdos de Ordine Prædicatorum, juratus dixit, quod quatuordecim anni ſunt & plus, quod intravit Ordinem Prædicatorum Bononiæ, & profeſſionem fecit in manibus Magiſtri Reginaldi, & recepit habitum Dominica, in qua cantatur Evangelium Chananæa a. Et Magiſter Dominicus in ſequenti æſtate venit Bononiam. Et ab eo tempore, quo dictus Magiſter Dominicus venit in civitatem Bononienſem, dictus teſtis magnam familiaritatem habuit cum eo, & diu converſatus fuit cum eo, ſtando in conventu Bononienſi, & eundo ſecum fere per totam Marchiam Triviſinam, comedendo, bibendo, ſtando, eundo, & in Officiis tam de die quam de nocte fere per duos annos. Item dixit, quod non meminit, ſe audiviſſe ab eo verbum otioſum, vel detractionis, vel adulationis, vel nocivum: imo quando erat ſecum in itinere, vidit aut eum orare, aut prædicare, aut ipſe vacabat orationi aut meditationi de Deo. Interrogatus, quomodo ſcit, reſpondit; quia dictus Magiſter Dominicus dicebat ipſi teſti, & aliis, qui cum eo erant: Procedite & cogitemus de Salvatore noſtro; & audiebat eum gementem & ſuſpirantem. Item dixit, quod, ubicumque eſſet dictus Magiſter, de Deo, vel cum Deo ſemper loquebatur, & ad hoc hortabatur Fratres ſuos, & in regula, ideſt in conſtitutionibus Fratrum Prædicatorum, hoc ſcribi fecit. Interrogatus, quomodo ſcit, reſpondit; quia diu converſatus eſt cum eo, & vidit & audivit hoc. Item dixit, quod numquam vidit eum iratum, nec commotum, nec turbatum, nec in labore itineris, nec in fervore paſſionis, nec alibi; ſed vidit eum in tribulationibus gaudentem, & in adverſitatibus patientem.

Hic teſtis exponit ſanctitatem Sancti ejus Dicti.

B

C

54 Item dixit, quod diligebat paupertatem habere in ſe & in Ordine, & ad hoc hortabatur Fratres. Item dixit, quod quando dictus Magiſter erat Bononiæ, quidam Bononienſes volebant dare poſſeſſiones Ordini, & ipſe noluit recipere, & prohibuit Fratribus, ne reciperent, & poſuit in conſtitutionibus ſuis, ne poſſeſſiones reciperentur in Ordine. Item dixit, quod habitum viliſſimum portabat, & in exitu viatum & civitatum ſe diſcalceabat, & nudis pedibus itinerando ambulabat, & hoc ſæpiſſime vidit, eundo ſecum per viam. Item dixit, quod vidit ipſum F. Dominicum quandoque eundo oſtiatim quærendo eleemoſinas, & recipere panem, ſicut pauper: & apud Duliolum b, dum quæreret eleemoſynas, quidam homo obtulit ei unum panem integrum, quem ipſe Pater flexis genibus cum multa humilitate & devotione ſuſcepit. Et volebat & dicebat Fratribus, ſicut ſæpe audivit, quod de eleemoſynis viverent.

affectum paupertatis,

a

b

55 Item dixit, quod eundo per viam cum eo, numquam vidit, quod ipſe jaceret in lecto; ſed aliquando jacebat in ſtramine, & quod, cum veniſſet cum eo longo itinere & hoſpitati eſſent, ipſe beatus Dominicus, & ipſe teſtis cum ſocio apud plebem de Portu Liguſtico c, ipſe F. Dominicus fecit præparari locum, in quo jacerent ſocii, & ipſe intravit eccleſiam, & pernoctavit in ea in oratione; & nihilominus fuit in Matutino cum clericis eccleſiæ & ſociis ſuis. Item dixit, quod itinerando jejunabat ipſe beatus Dominicus, & faciebat ſocios, qui cum eo ibant, comedere propter laborem itineris. Item dixit, quod, licet ſteterit cum eo apud eccleſiam S. Nicolai, ſicut præmiſſum, numquam recolit, quod haberet certum locum, in quo jaceret de nocte; ſed quandoque jacebat in terra, quandoque in crate de viminibus, quandoque in aſſere, & ſæpiſſime pernoctabat in oratione in eccleſia, & orando multum plorabat. Et hoc ſcit, quia vidit eum pluries ſic facientem. Et aliquando vocavit eum ab oratione, & vidit faciem ejus lacrymis perfuſam. Et dixit, quod ipſe erat devotus & aſſiduus in oratione etiam eundo per viam, & omni die volebat cantare Miſſam, ſi invenirebat eccleſiam idoneam ad hoc.

EX IMPRESSIS. rigorem paupertatis,

c

E

56 Item dixit, quod multum deſiderabat ſalutem animarum, tam fidelium quam infidelium, & ſæpe dixit huic teſti: Poſtquam ordinaverimus & inſtruxerimus Ordinem noſtrum, ibimus ad Cumanos, & prædicabimus eis fidem Chriſti, & acquiremus eos Domino. Item dixit, quod tigide & perfecte ſervabat regulam quoad ſe, & hortabatur Fratres & præcipiebat eis, quod regulam plene obſervarent, & delinquentes rigide puniebat; tamen cum tanta patientia & benignitate verborum corripitbat eos, quod nullus ſuper correctionem commovebatur vel turbabatur. Item dixit, quod ipſe ſequebatur Conventum & in cibis & in Officiis, & licet ſæpiſſime pernoctaret in eccleſia & in orationibus, tamen ſemper erat cum Fratribus in Matutino, & circuibat utramque partem chori, & hortabatur eos verbis & factis, quod bene & intente cantarent, & pſalmos devote dicerent, & ſic devote inſiſtebat orationibus, quod propter tumultum aliquem vel turbationem aliquam non movebatur ab oratione. Item dixit, quod ipſe fuit ſummus conſolator Fratrum, & aliorum exiſtentium in tribulationibus & tempeſtatibus; & hoc ſcit, quia in ſe probavit, & ab aliis audivit. Item dixit, quod fuit patiens & miſericors, ſobrius, pius, humilis, benignus, caſtus, &, ſicut firmiter credit & audivit, ſemper virgo fuit; & prædictis virtutibus & aliis ita pollebat, quod non credit, aliquem hominem tempore vitæ ſuæ meliorem fuiſſe, nec aliquem ſcit eſſe ſibi æqualem. Item dixit, quod cum ibat per viam, omnibus, qui ſe adjungebant ad eundum cum eo, prædicabat, & hortabatur eos ad bonum & ad pœnitentiam.

ſalutem animarum,

F

57 Item dixit, quod interfuit tranſlationi corporis Magiſtri Dominici de ſepultura in qua fuerat ſepultus, in qua a principio poſitum fuerat, & interfuerant ibi multi epiſcopi & multi alii clerici, & Poteſtas Bononienſis cum multis aliis civibus honoratis: & incipientes fodere, invenerunt terram duriſſimam, & murum fortem, & cæmentum valde forte & durum, ita quod vix fregerunt illud

frugerium fuiſſe cum fratribus deferentem ſepulturam,

EX IMPRESSIS.

lod eum malleis & palis ferreis, & eum difficultate levaverunt lapidem, qui superpositus fuerat sepulturæ: & quando ipse lapis separatus fuit a muro, & cœpit aperiri sepulcrum, odor maximus & delectabilis & suavis exivit de sepultura illa, ita magnus, quod replevit totam ecclesiam, ita quod, cum ipse testis sensit & alii, qui ibi erant, prostraverunt se cum lacrymis referentes gratias Domino de odore, quem sentiebant, & numquam tantum odorem in apotheca specierum, vel in multitudine florum, vel in aliquo loco sensit; & odor ille erat sibi incognitus & aliis, sicut dicebant, nec videbatur similis odor alicujus rei temporalis. Et hoc scit, quia interfuit apertioni, & vidit, & sensit odorem, sicut prædixit.

& fuisse tem patrimonio ejus statim sibi redditum.

58 Item dixit dictus testis, quod die Dominica proxime prætetita veeit a Venetiis Bononiam pro isto testimonio faciendo, & eodem die in sero invasit eum dolor maximos renum & lumborum, qui consuevit eum affligere pluribus diebus: unde ipse timens, ne posset facere istud testimonium, ivit ad arcam beati Dominici, & B devotissime rogavit, quod juvaret eum, & liberare dignaretur, & quasi in continenti fuit plenissime liberatus.

Denique nonnulli testis similia virtutum exempla,

59 Frates Frugerius Penecnsis, Ordinis Prædicatorum, juratus dixit, quod quatuordecim anni fuerunt ie Quadragesima proxime præterita, quod ipse intravit Ordiecm Prædicatorum, & fecit professionem in manibus F. Reginaldi, & ab eodem recepit habitum apud ecclesiam de Masarella, ubi primo fuit Ordo Prædictorum Bononiensium: & eodem anno in æstate sequenti venit F. Domieicos fundator Ordinis S. Nicolai & primus Magister Bonoeiam. Et quia de licentia msgistri Reginaldi visitavit propria, & ie Kalendis Septembris *d* rediit Bononiam, & invenit apud ecclesiam S. Nicolai de Bononia Ordinis Prædieatorum dictum Msgistrum Dominicum. Et dixit quod conversatus fuit cum eo quatuor mensrs & amplius in Conventu Booouieesi, & in Conventu Floteetino, & in Conventu Romano, in cundo eum eo Romam & per alias civitates, & staedo seum & in Officio & in comedendo, loquendo, confessiones ejus audieodo, & in oratiooibus, & confetendo de Deo cum eo tam C de die quam de eoste. Item dixit, quod fuit assiduus & devotus in oratioee, tsm in itinere, quam in Conventu, adeo qood numquam potuit pereipere, quod in lecto jaceret, licet aliquando pararetur sibi, eec in via, nee in Conventu; sed aliquaedo fatigatus eimis pernoctatione, super se ipsum, vel super tetram, vel super lignum aliqnando dormiebat. Interrogatus, quomodo scit, respondit; quia vidit. Item dixit, quod, eom plores Missas audiverit ab eo in Cooventu & in itioere, noe audivit aliquam, in qua moltas lacrymas non effunderet; & hoc scit, quia vidit.

ac piotatis nuncista.

60 Item dixit, quod petoostabat in oratioee & cum gemitu & lacrymis orabat, &, quando faeiebat sermonem Fratribus, lacrymas effundebat & propter hoc Fratres sæpius ad lacrymas movebantur. Item dixit, quod numquam audivit verbum otiosum vel nocivum, adulationis vel detractionis ab eo; sed semper de Deo vel cum Deo loquebatur, & cuicumque se adjungebat in via, prædicabat de Deo, & ad hoc ipsum hortabatur Fratres suos, & hoc in Fratrum Prædicatorum regula fecit poni. Item dixit, quod multum zelabat salutem animarum; quod ipse, Fratribus suis ordinatis, disposuerat ire ad gentes, D & mori pro fide, si eapedires. Interrogatus, quomodo hoc scit; respondit; quia vidit eum dicentem & facientem supradicta. Item dixit, quod asper erat sibi in tantum, quod, eum esset in via, observabit integre jejunia Ordinis, nec volebat comedere ante horam; socios tamen faciebat comedere bis. Una tunica hieme & æstate utebatur. Item dixit, quod diligebat paupertatem, & ad hoc horrabatur Fratres suos. Interrogatus, quomodo scit, respondit; quia vidit eum portantem vilem habitum, & audivit eum hortantem Fratres suos ad paupertatem amplexandam & diligendam. Et si inveniebat aliquem Frattem habentem vestimenta eeprehensione digna quoad pretiositatem, vel quoad formam, statim corrigebat & emendabat. Et in tantum dilexit paupertatem, quod coluit, quod Fratres deberent recipere possessiones; sed de eleemosyeis vivereot, & hoc in Fratrum regula fecit scribi. Volebat, quod viles domos haberent, & viles difeos *e* ad a legendum, ita quod quasi in omnibus vilitatem & paoperiatem præieuderent.

In eodem sanctos observavit,

65 Item dixit, quod dictus F. Dominicus in se regulam integre & rigide observabat, & volebat a Fratribus observari. Et si ques transgressores regulæ aliquaedo ieveniebat, eum maxima mansuetudine verborum & dulcedine puniebat, ita quod nullus scandalizabatur, licet pœitentia esset multum gravis. Interrogatus, quomodo scit, respondit; quia din conversatus fuit eum eo, & vidit, & audivit ab eo. Item dixit, quod audivit confessionem ejus, & eu ea pereepit, & ita firmiter eredit, quod eomquam inquinatus fuerit aliquo mortali peccato. Item dixit, quod fuit humilis, benignus, patiens in tribulationibus, & gaudens in adversitatibus, pius, misericors, consolator Fratrum & aliorum, & virtutibus omnibus ita ornatus, quod per ea, quæ vidit & cognovie in eo, firmiter eredit, quod non habuit similem aliquem sibi, quem ipse viderit, vel cognoverit.

EPILOGUS NOTARII.

ut notarius juridice scribatur

62 Andtevander *f*, quondam Tebaldi, auctoritate imperiali notsrius, hos testes de mandato dominotum magistri Tancredi Bonoeiensis archidiaeoni, Thomæ prioris de Rbeno, Fratris Palmerii de Campegnola, judicum delegatorum a D. P. Gregorio IX, recepit, & in publicam formam redegit, & scripsit. Deo gratias. Amen. f F

ANNOTATA.

a *Cum Evangelium Chananæa tenc Dominica secunda Quadragesimæ cantari transverterit, Echardus tom* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 54 *in notis colligit, istam F. Paulam mense Martio anni* 1219 *habita Prædicatorum in Ustum fuisse.*

b *Certum hujus loci situm Echardus frustra quæsivit, ut pagina mox citata in notis fatetur. Neque ea eumdem ievenire hactenus potui, nisi forsan pro* Duliolo *legendum esset* Dofiolum, *de qua Leander Albertus in supradicta editione Latina Descriptionis Italiæ pag.* 626 *leter appida Lombardiæ Transpadanæ meminit.*

c *Videtur hoc oppidum situm esse in Marchia Tarvisina, ut Echardus loca proxime citata notat, & apud Leandrum Albertum in memorata editione Latina pag.* 713 *videre licet.*

d *Ex hoc testimonio Frugerii in Commentario prævio § 36 corrigimus errorem Joannis Garzonis,*

A *nis, qui adventum Sancti in urbem Bononienſem perpetram uſque ad finem anni diſtulit.*

a Diſcus *etiam Latino-barbari varias habet ſignificationes, ut patet ex verſu, quem Cangius in Gloſſario ad vocem* diſcoſeræ *ſic allegat:* Diſcus ſcutellam, menſam notat atque mapellum. *At hoc loco non videtur niſi menſa poſſe intelligi.*

f *Qui hic appellatur* Andravander, *apud Theodericum de Appoldia ſuperius num.* 303 Olderandus *appellatur. Utra lectio ſit præferenda, neſcimus.*

EPISTOLA AUTHENTICA,

B qua ſubdelegati Inquiſitores Toloſani exponunt ea, quæ circa virtutes & miracula S. Dominici ex teſtibus oculatis ac juratis audiverunt.

Ex editione R. P. F. Jacobi Echardi inter ſcriptores Ordinis Prædicatorum recenſitos tomo 1 *pagina* 56, *& ſequentibus.*

Inquiſitores Toloſani judicibus, ab Apoſtolica Sede conſtitutis,

Viris venerabilibus & diſcretis magiſtro Tancredo, Bononienſis eccleſiæ archidiacono, & Thomæ ptini S. Mariæ de Rheno, & Fr. Palmerio Canonico S. Trinitatis, judicibus ſeu inquiſitoribus a Sede Apoſtolica delegatis, P. dictos abbas S. Saturnini da Toloſa, Raimundus Donati archidiaconus S. Stephani de Toloſa, & Pontius archidiaconus eccleſiæ S. Saturnini da Toloſa, ſaluram & reverentiam. Sicut per veſtras literas nobis auctoritate Apoſtolica mandaviſtis da vita & converſatione beati Dominici per viros reverendos Raimundum Priorem de Prulhano, & P. Agennenſem, Fratres Ordinis Prædicatorum, necnon R. da Aura, Priorem S. Antonini & R. de Villatio cellerarium S. Antonini, veritatem diligentius inquiſitam eum ſigillis noſtris pendantibus diſcretioni veſtræ duximus tranſmittendam,

multorum juratorum teſtimonia abbatis Bolbonenſis

a D. P. abbas Bolbonenſis *a*, Ordinis Ciſtercienſis, juratus dixit, quod ipſe erat archidiaconus Tolnſanus, & in eadem civitate vidit audivit a D. Fulcone bonæ memoriæ, tunc epiſcopo Toloſano, & ab ipſo beato Dominico, & a multis aliis, quod archiepiſcopus Auxitanus præſentavit B. Dominico prædicto epiſcopatum Coſeranenſem, qui ad ejus curam pertinebat; & ipſe noluit recipere, ad cujus inſtantiam oppoſuit auctoritatem da novella plantatione Prædicatorum & ſanctimonialium de Prulhano, quæ ad ipſum ſpectabant, & credit, quod electio ejus eſſet canonica & concors. Et novit, quod ipſe fuit zelator animarum, fervens in oratione & prædicatione, & perſecutor hæreticorum *b*, amator paupertatis, patiens ſibi, aliis benignus, caſtus, humilis, patiens, in perſecutionibus ſecutos, in tribulationibus lætus, religioſus, ſibi deſpectus, patet & conſolator infirmorum Fratrum, & aurum, qui erant in tribulationibus, amator diſciplinæ, exemplum Fratrum in omnibus, fugiens gloriam mundi, largus, hoſpitalis, amator univerſorum Religioſorum, vilis in veſtibus, amator negotii fidei & pacis, & quod peccata aliorum erubescebant eum, ita quod de ipſo dici poterat, quod de Apoſtolo: Quis infirmatur & ego non infirmor? Et credit, eum fuiſſe virginem. EX IMPRESSIS

aliorumque horum fidei dignitatem,

3 Frater Guillelmus ajoſdam loci factiſta juratus dixit idem, excepta electione epiſcopatus, & excepto, quod ſupra hoſpitalitatis. Dixit, quod pauper erat, dum ipſe ſecum iret. Dixit, quod largus erat in conferendis tunicis, quæ ſibi dabantur, Fratribus.

F. B. Claveti, ejuſdem loci monachus, teſtis juratus, dixit idem, quod ſacriſta; & adjecit, quod audivit electum fuiſſe in epiſcopum Coſeranenſem, & quod, dum eſſet Canonicus Osomenſis, carnes cum Fratribus non comedebat, nec raſpuebat; ſed inter pulmenta abſcondabat. D. M. abbas Appamienſis dixit idem, quod abbas Bolbonenſis, addens, quod ipſa novit viſu & auditu ajulatum & effuſionem lacrymarum in orationibus, & quod unicam tunicam ferebat.

de virtutibus ejus & miraculis S. Dominici,

4 Magiſter A de Campranhann, ejuſdem loci ſacriſta, juratus dixit, quod ipſe vidit & audivit divum Dominicum perſecutorem hæreticorum aſſiduum & redarguitoram tam verbo, quam exemplo bonæ vitæ; & quaſi viribus indefeſſis laborabat ad promotionem pacis & fidei, & ob hoc variis periculis ſe exponebat: & credit omnia capitula prædicta eſſe vera.

Raimundus Major, canonicus, teſtis juratus, dixit, quod ſcit prædicta capitula eſſe vera, & credit, cum fuiſſe virginem: & dixit, quod in impoſitione manus ipſemet ſanatus eſt a febribus.

Raimundus Geraldos, taſtis juratus, dixit, quod novit & credit, omnia capitula eſſe vera, addens, E quod, cum iret cum eo & alia per nemora, remanebat ultimus, & cum requireretur, ſæpius inveniebatur flexis genibus, non abſtante timore impetum rapidorum *, qui multos inradebant. *forte rabidorum*

quæ ab aliis teſtibus oculatis

5 Guillelmus da Vathalis, teſtis juratus, dixit, quod ipſe novit eum viſu & auditu, ſerventem F in oratione & prædicatione, religioſum, ſibi deſpectum, caſtum, humilem, paupertatis amatorem, cujus lectus erat eccleſia præcipue, perſecutorem hæreticorum, & alia capitula credit eſſe vera.

Geraldus de Oleria, taſtis juratus, dixit, ſe ſcire prædicta capitula eſſe vera, & credit, eum fuiſſe virginem, &, cum eum familiarem haberet, numquam de eo aliquid novit vel audivit ſuſpectum vel ſiniſtrum.

B tranſidus de Baulhanis, teſtis juratus, dixit, quod beatus Dominicus fuit zelator animarum, ferrens in oratione & prædicatione, perſecutor hæreticorum aſſiduus, amator paupertatis, parcus ſibi, & aliis benignus, patiens, humilis, religioſus, & ſibi deſpectus, amator diſciplinæ, & fugiens gloriam mundi, vilis in habitu, amator negotii fidei & pacis; omnia capitula alia credit eſſe vera.

Petrus Bioneti teſtis juratus dixit, ſe ſcire & credere, omnia prædicta capitula eſſe vera: & addidit, quod, cum quadam die aquam navigio pertranſiſſet, nautæ pro mercede ſua petierunt danarium: & cum ipſe non haberet, unde

ſolve-

EX IMPRESSIS. solveret, ipſi inſtantes petierunt pignus, aut denarium, & ob hoc eum detinuerunt: at ipſe fingena oculos in terra, oſteodit eis denarium, dicens: Accipite de terra, quod a me petitis; & acceptis terra denarium, dimiſerunt eum.

ex relatione ſuorum 6 Guilielma, nuor Eliæ Martini, teſtis jurata, diait, quod ipſa nebat pro cilicio, quod ad induendum ipſi parabatur: & ſcit & credit, prædicta capitula eſſe vera, & credit eum virginem: & ducentis vicibus & plus comedit ſecum; ſed non credit, eum quartam partem fruſtuli piſcis in uno prandio comedere, vel ultra duo vitella ovorum, nec bibere ultra unum ſcyphum vini lymphatum pro tribus aquæ: nec etiam vidit
C eum comedere ultra unam lenam e panis. Vidit etiam, quod, eum graviſſimo dolore affligeretur ſæpiſſime, circumſtantes eum in lecto ponebant, & ipſe ſe ſtatim in terra proſtrabat, quia non conſueverat in lecto jacere.

Toloſana Negueſa, teſtis jurata, diait quod novit ſupradicta capitula eſſe vera, & eum credit
B virginem: & dixit, quod ipſa nebat cilicium de pilis pardorum & hircorum ad uſum ipſius.

ex familiaritate, 7 Beceda, monacha S. Crucis, teſtis jurata, diait, quod novit, ſupradicta capitula eſſe vera, & eum virginem: & congregavit caudas bonm ad cilicium faciendum ad opus ipſius. & D. Falconis epiſcopi Toloſani: & non audivit ab an umquam vanum verbum, licet multum fuerit ei familiaris: & eum ipſa feciſſet ſæpe ei lectum, non jacebat ibi, imo mane inveniebat ita paratum, ſicut dimiſerat, quando ſtraverat: & hoc etiam faciebat, quando erat infirmus; imo etiam ſæpe inveniebat ipſum durmientem in ſolo diſcoopertum, & eum eum coopeiuiſſet, quando cedibat, inveniebat eum orantem vel ſtantem, [vel] proſtratum: magnam enim eutam habebat circa eum. Dixit etiam, quod, eom ipſe comediſſet ultra duceotas vices in domo, in qua ipſa habitabat, ad plus comadebat duo ova, licet plura eibaria pararentur ei. De omnibus autem ſupradictis capitulis eſt publica & celebris fama per epiſcopatum Toloſanum totum & Coſeranenſem, & undecumque ipſe tranſitum fe-
C cit, ſi tamen moram aliquam ibi contraxit, inter Religioſos, clericos & laicos, viros & mulieres, qui eum cognoverunt.

& ab abbate S. Pauli, 8 Dominus Guilielmus Petri, abbas monaſterii S. Pauli, teſtis juratus, dixit, quod beatus Dominicus ardentiſſime ſitiebat ſalutem animarum, & erat zelator maximus animarum: item ſervens in prædicatione in tantum, ut de die ac de nocte in eccleſiis, in domibus, in agris, in viis, & ubicumque volebat & horis basat Fratres, ut verbum Domini prædicarent, & non loquerentur, niſi de Deo. Item dixit, quod fuit perſecutor hereticorum, & eis, prædicando, diſputando, & in omnibus, quibus poterat, ſe opponebat. Item diait, quod amator fuit paupertatis in tantum, quod poſſeſſiones, villas, caſtra, redditus, quibus in diverſis partibus fuerat Ordo dotatus, reſpuerit, & eis abrenunciavit. Item dixit, quod fuit ſibi valde parcus in cibis, & præter panem & unum pulmentum non comedebat, niſi propter Fratres vel circumſtantes guſtaret aliquantulum de pittantiis. Voluit autem ſemper alios ſecundum facultates domus, &, ut poſſibilitas permittebat, abundare. Item dixit, quod fuit virgo, ſicut audivit a multis. Item diait, quod reſpuit epiſcopatum Coſeranenſem, nec voluit præeſſe illi eccleſiæ, licet in paſtorem & prælatum eſſet electus. Item dixit, quod numquam in omnibus ita humilem hominem vidit, nec magis contemnentem gloriam mundi, & ea, quæ pertinebant ad gloriam temporalem. Item diait, quod convitia & maledicta & vituperia patientiſſime ac cum gaudio, tamquam donum & eccnium *d* magnum, acciptebat. Item diait, quod in perſecutionibus numquam muleſtabatur; ſed ſecurus & intrepidus frequenter ibat inter diſcrimina, numquam pavore perterritus diverſis a ſtrata *e* imo quando ſomeus eum capiebat, in via vel jueta viam ſe projiciebat, & dormiebat.

qui plurima Sancti geſta refert, 9 Item dixit, quod excellebat univerſos, quos vidit in Religione. Item diait, quod ſe valde deſpiciebat, & tamquam nullum ſe reputabat. Item Fratres infirmos paterne conſolabatur, & infirmitatum eorum erat mirabilis ſupportator. Item diait, quod, quando ſciebat aliquos in tribulationibus conſtrictos, ad patientiam admonebat, &, quando poterat, conſolabatur. Item diait, quod fuit amator diſciplinæ, & delinquentes paterne corripiebat. Item diait, quod Fratribus ſe præbuit exemplum in omnibus, in dictis
E & factis, in cibis & in veſtitu, & in moribus bonis. Item diait, quod non vidit hominem tam frequentem in oratione, nec qui tantum in lacrymis abundarer. Item diait quod quando erat in oratione, clamabat in tantum, quod undique audiebatur, & in clamore dicebat: Domine miſerere populo. Quid facient peccatores? Et ſic noctes ducebat inſomnes, ploraodo & ejulando pro peccatis aliorum. Item dieit, quod fuit largus & hoſpitalis, & eum panperibus ea, quæ habebat, libentiſſime dividebat. Item diait, quod Religioſos, & Religionis amatores, amabat & honorabas. Item dieit, quod numquam audivit vel ſcivit, quod lectum haberet, niſi eccleſiam, ubi commode poterat eccleſiam invanire. Ubi vero eccleſiam non habebat, ſemper vel in terra jacebat vel in ſcamno, vel in chordis lecti, depoſita enleitra & pannis, quos poſuerant in lecto ad jacendum. Item diait, quod numquam vidit eum niſi cum una tunica, &
F illa erat pitaeeata *f*. Item dixit, quod viliores capas volebat ſemper portare, quam alii Fratres. Item dixit, quod fuit amator negotii fidei & pacis & promotor, quantum potuit, fidelisſimus & adjutor.

familiaſque omni exceptione major. 10 Hee omnia diaerunt & conceſſerunt, data & præſtiro juramento, A. capellanus de Villario, qui & vidit demoniacam a dæmonio liberatam in Fanojovis, mediantibus orationibus beati Dominici. Et A. Pontii capellanus, & Raimundus etiam de Villario, ſacerdos de Fanojovis, & R. clericus, qui ariani meritis ipſius eredit, ſe a febribus liberatum: & iſti omnes & alii plures de Fanojovis dicentes una voce, quod numquam tam Sanctum tam honeſtum hominem viderunt in carne.

Frater Michael juratus diait, quod omnia ſupradicta ſunt vera, ſcilicet quod vidit & audivit. Item diait, quod beatus Dominicus ſpiritu prophetico cognovit, quod oportebat recedere Fratres de Toloſa.

Frater R. dicit idem, quod ſuprapoſitus: Audivit autem de virginitate ſua a D. Fulcone epiſcopo Toloſano, a Fratre D. Aniamino, & a Fratre Johanne de Calagora, & quod reſpuit epiſcopatum Biterenſem, & quod vidit quemdam liberatum a dæmone per ipſum.

Marcus diaconos juratus diait, quod epiſcopatum reſpuit, &, ubi orsvit, invenit lacrimas,

&

A & locum madefactum de lacrymis.

jurejurando confirmatur.

g . 11 Bereogarie g jurate dixit, quod ipſa oculis vidit & auribus audivit, quando beatus Dominicus præcepit novem mulieribus hæreticis, ab errore converſis, proſpicere in dæmonium, quod eas poſſidebat in ſpecie cati, cujus oculi erant quaſi bovis, & velut flamma ignis, & linguam per dimidium pedem extrahentem, quaſi ignem, & caudam, quaſi dimidiam brancham *b*, habentem, & magnum quaſi .... canem: & ad præceptum ipſius per foramen chordæ campanæ exivit, & ab oculis eorum evanuit: tamen primo prædixerat eis, quod non timerent, quia ipſe oſtenderet eis, cui domino ſervierant.

Raimundus de Sanchis dixit, quod ad orationem ejus, filia cujuſdam mulieris reſtituta eſt ſanitati: rogaverat enim eum, ut viſitaret eam, eoi dixerat: tecede, & ego orabo pro ea; & in creſtino, ut dixit mater, ſanata eſt filia ſua.

Raimundus & Zonzamira dixerunt, quod audierunt ab eo, quod eatee fugeret de nocte B eum baculo ſuo, quam acciperet epiſcopatum, *i* vel aliam dignitatem *i*.

ANNOTATA.

a Bulbona *eſt cœnobium Ordinis Ciſtercienſis in comitatu Fuxenſi & in diœceſi Mirapicenſi ſitum, de quo Jongelinus in Notitia abbatiarum inter monaſteria Galliæ pag.* 66. *& ſequente conſuli poteſt.*

b *Quia Sanctus hic & infra ſæpius* perſecutor hæreticorum *appellatur, Echardus nimis ſolicite has voces in notis explicat, & explicationem ſuam infra repetit, eo quod nimirum timeret, ne hic titulus ſancto ſuo Fundatori eſſet ignominioſus. At in Commentario prævio § 16 hunc ſcrupulum ei adimere conati ſumus.*

c *Etſi hanc vocem in auctiore Gloſſarii Cangiani editione invenerim, tamen ibi non ita explicatur, ut ſignificatio illius hic locum habere poſſit. Cæterum ex ſenſu ſatis patet, hoc loco aliquem panis quantitatem ſignificari.*

d Xenium *vel* exenium *hic uſurpatur pro munere vel dono, ut apud Lexicographos inveniri* C *poteſt.*

e Strata *ſignificat viam publicam, et paſſim notum eſt.*

f *Quandoquidem* patacium *vel* pittacium *ſæpe ſeuſum alicujus rei ſignificet, ut apud Macrum in Hierolexico videre eſt, colligo, hic tunica pitaceata intelligi poſſe ex derivatis fruſtis confutam.*

g *Suſpicor, hanc Berengariam eſſe unam ex novem iſtis mulieribus, quas Sanctus tunc ad fidem Catholicam converſit, eamque in monaſterio Pruliano poſtmodum vixiſſe, cum ab Echardo tomo* 1 *Bibl. Prædicat. pag.* 6 *inter primas moniales hujus cœnobii aliqua* Bereugarie *recenſeatur, ut in Commentario prævio § 14 num.* 230 *dictum eſt.*

h *Quid hic proprie per* branchiam *ſignificetur, non ſatis certum eſt. Nihilominus conjicio, illam vocem barbare derivari a nomine Gallico* branche, *quod Latine* ramus *appellatur; & hoc loquendi modo indicari, caudam illam inſtar dimidii rami ſurſum protenſam fuiſſe. Forſan pro* branchia *legendum eſt* brachium *ita ut longitudo caudæ per menſuram dimidii brachii exprimatur. Cæterum in Commentario prævio § 13 idem prodigium ex Humberto diſtinctius retulimus.*

i *Hanc epiſtolæ ſubſcripta erant trecenta & plura teſtium juratorum nomina, ut illuſtriſſimus Bernardus Guidonis aſſirmat, cujus verba in Commentario prævio § 47 num.* 868 *recitavimus.* EX IMPRESSIS

MONITIO PRÆVIA

DE QUIBUSDAM MIRACULIS, JAM STATIM EXCUDENDIS.

Poſtquam Commentarius prævius de S. Dominico, *& pleraque ipſius Acta jam typis noſtris excuſa fuerant, R. P. F. Thomas Turpin ex Ordine Prædicatorum una cum humaniſſimis litteris Gallicis, die* XV *Maji, anno Chriſti* 1733 *Audomari datis, ad nos miſit veterem libellum in membrana ſcriptum, in quo circa initium finemque aliqua ſolia deerant, & quem* E *humor atque putredo ita corroſerant, ut variis locis vix, aut ne vix quidem, legi potuerit. Continet libellus iſte, quem ſæculo* XIV *exaratum fuiſſe conjectamus, primo Vitam* S. Dominici, *ab Humberto venerabili compoſitam; deinde miracula nonnulla, quæ a Theodorico Appoldiano aliiſque referuntur; tertio miracula, quæ Rothomagi ab anno Chriſti* 1261 *uſque ad annum* 1270 *interceſſione* S. Dominici *acciderunt; quarto denique geſta ejuſdem Sancti; quæ Gegardus de Fracheto inſtar ſpicilegii collegit, & quæ in Vitis Fratrum ſecundam partem conſtituunt. Etiamſi pleraque ejuſmodi opuſcula in manuſcriptis Muſei noſtri codicibus ſervemus, ut ex Commentario noſtro prævio liquet, tamen in iis nuſquam invenimus miracula Rothomagenſia, quæ proinde ex editione Echardi recudere decreveramus; ſed ea laudatus P. Thomas Turpinus feli-* F *citer in quadam Ordinis ſui bibliotheca detexit, & opportune ad nos tranſmiſit, antequam editio Echardiana rurſus prælo ſubjiceretur. Quare prædicta miracula dabimus ex Ms. iſto libello, quem deinceps codicem Audomarenſem appellabimus, eo quod illum Audomaro acceperimus. Celeriter pervoluto hoc veteri monumento, cujus notitiam humanitati & ſolertiæ R. P. Turpini libenter debemus, mox memoratam libelli partem contulimus cum iiſdem miraculis, quæ R. P. F. Jacobus Echardus inter Scriptores Ordinis Prædicatorum recenſitos tomo* 1, *pag.* 63 *& ſequentibus, ex alio Ms. codice excudi juſſerat. Itaque, varias utriuſque codicis lectiones, ubi operæ pretium videbitur, in margine vel Annotatis breviter indicabimus.*

EX MSS.

MIRACULA,

quæ Rothomagi in Normannia ab anno Christi MCCLXI usque ad annum MCCLXX contigerunt.

Ex parvo Ms. codice Audomarensi, in membrana exarato, quem cum editione R. P. F. Jacobi Echardi contulimus.

SECTIO PRIMA.

B

Puer ab infixum faucibus verticulum, seu ventriculum.

ANno Domini MCCLXI, pirroit Altissimo clarificare miraculis apud Rothomagum in Normaonia beatum patrem Dominicum, & celebre facere nomen ejus, ex quibus multis aliqua panca, quæ ad Fratrum plenioremem notitiam perveoerunt, rudi quidem, sed veraci stylo, suat conscripta, examinatione diligenti præmissa. Apud Rothomagum in parochia S. Eligii a suor quidam parculus, Johannes nomine, citciter anni nuius, qui, cum secunda feria in mane infra Octavam beati Dominici coram matre luderet cum quodam

a

** Edit. verticolo & sic deinceps.*

verteolo * *b* ligneo, quod est pondus fusi nentiom mulierum, juxta satis grossæ uucis quantitrtem, illum cum fuso in guttuie infiait; eatirctoque fuso, verteolus in gutture infixus remansit. Aspicieas autem mater parvulum coram se ptæ angustm volutantem, digitos infixit in gutture, fortiusque verteolum infixit, quod sibi multi aceutentes faciebant, aliud facere non calentes; tundebantque parvulum pre pedes suspeusum sub gutture & super collum, nec educi valebat serteolus aliquatenus, nec induci.

b

C

morti proximus,

a Supervenit autem quidam chirurgicus, qui omuem suæ artis expertus industriam, tandem dixit, hoc solum superesse remedium, ut guttur parvuli finderetur: quo audito & cisso, mater ejus quasi amrus aufugit. Accurrens autem aela parvuli, ad memoriam reducens miracula, quæ per beatum Dominicum fieri audierat, exclamavit * a Sancte Dominice,

** alte exclamat*

redde mihi filium meum. Susceprusque parvulus ab una e eicinia ad Fratrum ecclesiam gestrbatur, semper aela per vicos clamante: Beate Dominice, redde mihi filiuiu meum. Sicque ad altare beati Dominici delato pireulo, Conventu Fratrum Missam de beato Dominico solemniter iuchoante, fit concursus populi ad ecclesiam flentis & compatientis parvulo tam elegantis formæ in tanto perículo constituto, cui per humanum auaiiium erat omuino impossible subveniri. Sic euim eerteolus gutturi parvuli adhærebat, intraque gotturia angustias constrictus erat, ut carnibus tutta verteoli foramina impactis, sicut in axe rota, tangentium digitis in gutture voleeretur. Missa itaque solemniter celebrata, dictaque festa, jam ipsius carne præmortua, colore mutato, artubus rigidis frigidisque jm effectis, ravicem deuubus consteictis, ar helitu intercluso, per os, nares, auresque sanguine defluente, cum jam omni motu ac sensu privatus penitus videretur, a multisque mortuus indubitanter clamaretur, omniumque ab omnibus, desperaretur de vita: D ecce, mirantibus omnibus, subito sedie vita, sepenteque verteolum multo saoguine cruentatum in manu * Fratris, qui astabat, cunctis ceroentibus, ecomuit, vivificatoque & exhilarato vultu quasi tisum emisit plenarie liberatus. Quo viso clamor populi attollitur, laodes & gratiæ Deo, & beato Dominico, a populo & Fratribus non sine lacrymis exsolvuntur: verteolus autem super altare beati Dumiuici in testimonium santi maraculi suspenditur, ad laudem ejus & gloriam, qui in Sanctis sois mirabiliter collocatur *.

** Edit. manum*

** Edit. mirabilis prædicatur*

3 Mulier quadam ætate & honestate provecta, Agnes oomine, cujusdam servientis *c* regis uxor, de parochia S. Laurentii *d* Rothomagensis, gravi quadam gutta *e*, quæ dicitur arterica *, in omnibus suis membris detinebatur, per dimidium annum & amplius graviter cruciata, ita quod nec stare, nec surgere, neo aliquod membrorum suorum, excepta lingua, per se movere poterat ad momentum; sed neo eriam ab alio moveri valabat sine gravamiau & dolore. Multis autem & variis remediis frustra adhibitis medicorum, cum mulier nullum illorum sibi prodasse, sed potius obesse sentiret, quasi de recuperanda sanitate penitus desperans, omnia medicamina abjecit penitus, & rejecit. Sic itaque omni humano auxilio & consilio de recuperandæ sanitatis beneficio dostituta, omnibusque rne dispositis, ad motiendum parata, beatum Dominicum devote fusis lacrymis invocavit, votumque vovit, se deinceps ejusdem esse feream & famulam, si ipsum a tauru diserimine liberrret. Fidelis sermo. Mox enim ut orationem votumque compleeit, manus per se movere cœpit, assumtaque fiducia, voce magna clamans, Beatus Dominicus me liberavit, per se de balneo, in quo suorum manibus positus fuerat, surrexit, per seque, cunctis, qui aderant, stupentibus, lectum intravit, quæ paulo ante, si in aquam fuisset paulalum inclinata, se permisisset submergi, nisi alterius auxilio juvaretur. Sicque post modicum recuperatis a Deo pre beatum Dominicum plenarie eiribus, altare beati Dominici devote erfitavit, votumque reddidit, & a longo morbo in brevi liberata, devotas gratias egit de percepto plenariæ & integræ beneficio sanitatis.

** Edit. morbus*

** Edit. arthritica*

E

F

4 Juvenis quidam, Guillelmus nomine, ætatis annorum xe, de parochia S. Petri portarsi *f* Rothomagensis, dominica in Quinquagesima * iter facieus per locum qoemdam, in quo multitudo suspensorum *g* erat, horrore nimio ac terrore petenssus, quamdam mentis alienationem incurrit: unde ad domum redieus, quasi alienatus, lecto languidus per octo dies decubuit. Octaea autem die cum Christi corpus recepisset, assumptis qurbusdam forcipibus *h*, illas in ventrem infigere, & occidere se eulebat, nisi fuisset prohibitus a quadam muliere matrona, illi pro custodia deputata. Confestim autem privatus est sensu, loquela, & audiru, omniumque penitus membrorum usu. Ipsum ergo factum tamquam animal brutum & mutile, ac in tali miseria decem diebus continue permanentem, prædicta mulier multis Sanctis devoeit. Cum autem adhuc juvenis semper in eodem statu miserabili persisteret, mulier quasi desperata de recuperanda ipsius juvenis sanitate, dixit, quod ipsum nulli Sancto de cetero devoveret.

Ex parvulo pérsuasum

f

** Edit. in Sexagesima*

g

h

5 De-

mirabiliter fanantur.

A 5 Decima autem die ad memoriam reducens miracula, quæ Deus tunc temporis per beatum Dominicum faciebat, calore fidei fucrenſa, ait: Confido in Domino, quod Deus per beatum Dominicum in iſto faciet miraculum, & adjunxit: Beate Dominice, ſi umquam feciſti, quod Deo placuit, & ſi quid potes apud eum, *red*de iſti juveni ſenſum ſuum & verbum. Mane autem facto, ſtans mulier coram ægroto, ait: Guillelme, ego te vovi beato Dominico, & te ducam ad illum, ſi tibi dederit ſanitatem. Nonne vis ire, fili mi? Loquere mihi in oaritate. Cumque idem verbum iterum repetiiſſet, ecce ſubito juvenis, ſenſu ſibi reddito, auditu recuperato, linguæque ſoluto vinculo, clara voce reſpondit: Trade ergo mihi veſtes meas in nomine Domini, & ibimus ad beatum Dominicum. Confeſtim eurrens mulier attulit eandelam longitudinis ejus eum gaudio. Continuo veto ſurgens jevenis ſe induit, ſeque ipſum per ſe calceavit, qui paulo ante nec ad modicum pedem B aut manum movere poterat, ſigno crucis ſe muniens, Deoque & beato Dominico recommendans, ſicque ad altare beati Dominici ab amicis cum ingenti lætitia dcducitur proprio reſtitutos ſenſui & ſaluti.

Civis quidam Rothomagenſis, morbo tibiæ,

6 Eadem hora, eum prædictum mirsculum multis aſtantibus coram almti beati Dominici teſtcretur, Deoque & beato Domioico gratiæ agerentur, affuit quidam civis Rothomagenſis, vir honeſtus, Deo & beato Dominico pro ſe ſimiliter gratias agens, aſſetens, ſe pea eum liberatum a gravi dolore & morbo tibiæ medullitus intereluſo, qui nec curari valebat a mediis nec cognoſci. Siquidem paulo ante ſe beato Domioico devoverat, & in ſignum devotionis tibiam eeream obtulerat, ſpem ſuam ponens in Deo & beato Dominico, auxilio ie hominibus non invento.

Frater Ordinis Prædicatorum dolore lentinus,

7 Frater quidam de Conventu Rothomageuſi, vir religioſus & antiquus io Ordine, Frater Johannes de Engolio nomine, de civitatu Rothomageuſi, gravi dentis eujuſdam maxillaris dolore torquebaint: vocatus autem quidam peritus artis extractoiæ dentium, eum in extraheudo deute eum forſice *l* ferreo, non ſine Fratris an- *l*
C guſtia, tet totum fruſtra exeruiſſet * conatum, quarta vice dentem medium fractum extraxit, reliqua parte media radicitus remaneote. Cum autem pattem illam toto eooamino extrahere bia attentaſſet, nec poſſet, remanſit dens eum vehementiſſimi doloris anguſtia, tumore nimio vultus & gutturis ſubſecuto. Paucis autem evolvis diebus, eum nec adhuc dolor ceſſaret, quin potius dens corruptione & fœtore os ioficeret, mandavit idem Frater pro quodam alio, qui ſe in hac arte peritiorem dicebat. Com autem ejus advenium ttepidus expectater, non immemor priſtini adhuc receotis vebementiſſimæ etucintus, adhuc eupectana ſimilem vel majorem, ad beatum pattem Dominicum, ut tutum refugium, ſe convertit, ipſum devotus Invocaua atque otans io hæc verba: Beate pater Dominice, miſerere mihi ſervo tuo, Deo tibique io tuo Ordine famulanti, & me a tanto dolore, quem jam tam anxium ſum expertus, & quem iterum eapecto pavidus, digneris miſericorditet liberare. Mox autem ut orationem complevit, dens ille evulſus radicitus ſine omni, imo omni prorſus fugato, dolore io manum ejus mira celeritate protinus exſiluit: curreníque Frater eum ingenti lætitia ad altare beati Dominici, Deo & beato patri Do-

** Edit. exercuiſſet*

minico de tanto beneficio dignas laudes exſolvit. EX MS. Factum eſt autem hoc eo tempore, quo adhuc Fratres apud S. Matthæum ultra Secuanam * mo- ** Edit. Sequanam*
rabatur *k*. *k*

8 In parochia ſanctæ Crucis *l* Rothomagenſis *puer contractione tibiarum,*
fuit quidam puer, Gatnerus nomine, contractas *l*
habens tibias & oatibus adhærentes; quæ ſi aliquando extendereutur aliquantulum violenter, D
mox ad nates redibant. Accidit autem, ot quadam die mulier quædam, quæ parvulum ex facto fonte levaverat, ipſum tenens ſuper gremium, contracto filiolo eompatieos, diceret matri ejus: Commater, voveamus filiolum meum beato Dominico, qui eſt ad S. Jacobum *m* (ſic *m*
enim Fratrum eccleſia vocitatur) qui, ut dicitur, ſanat pueros, ut ſanet eum. Placet, inquit mater. Tunc illa: Filiole, voveo te beato Dominico togans illum, ut tibi in tibiis tribuat ſanitatem, & eum candela tuæ longitudinis te ducam ad illum. Mox ut verbum complevit, parvulus unam tibiam eatendit, qua appodiare *n*
ſe cœpit. Tunc illa, aſſumta fiducia, exclama- E
vit: Beate Dominiee, qui unam tibiam teddidiſti, redde & aliam. Confeſtim parvulus aliam tibiam eatendit, & juxta ſuæ ætatis modum ambulare cœpit. Quem matea & matrina ad Fratrum eccleſiam attulerunt gaudentes, dignas Deo & beato Dominico gratias exſolventes.

puella gravi infirmitate,

9 Puellam quamdam, Amelinam nomine, aunorum trium, de parochia S. Salvatoria o Rothomagenſis quodam ſabbato invaſit ſubito horribilis infirmitas, ut toto eorpore ac membris ſingulis horribiliter diſtenderetur, ac tremeret, & ſine voce apertis oculis nihil videns, in colorem tetrum ac tetreum * mutaretur. Cujus ma- ** Edit.*
ter nimium ſtupefacta poſt longam motam, con- *terrenum*
tinue invaleſcente moleſtia, ut puella mori morte horribili videretur, pet quamdam vicinam ſuam admonita, parum ante completorium puellam ad eccleſiam Fratrum coram altari beati Dominici eum lacrymis attulit. Quæ mox voce horribili clamare cœpit, adeo ut clamore terribili ac membrorum motibus, intuentibus & audientibus terrorem incuteret ac botrorem. Appoſitis autem ſuper illam beati Dominici reliquiis, poſt F
modicum ſpatium, antequam Completorium finiretur, quievit, mammas ſuxit, & fugeodo ſuaviter obdormivit. Tota autem nocte ſuavitea dormiena, facto mane, ſana & incolumis exſurexit, cujus mater gratias agens Deo & beato Dominico, puellam ſanam & hilarem Fratribus præſentavit.

& alius puer ab oppoſita guttare liberatur

10 Parvulus quidam, Durandus nomine, *p*
eujuſdam divitis filius, de parochia S. Eligii Rothomagenſis teſtam mediam conchæ marinæ, quas Gallice moules *p* dicunt, habuit in gutture infixam profunde, ita quod nec tonſionibus ſuper collum & guttur, ſive aliquo alio remedio aliquareous educi poterat vel induci. Imminente eigo parvuli morte, voltuſque ejus mutato colore, eum jam omnino humanum deeſſet auxilium, invocavit matet beatum Dominicum, ut ſibi redderet filium. Continuo parvulus teſtam eauentatam evomuit, ſtatimque ad altare beati Dominiei defertur cum gaudio, priſtinæ redditus ſoſpitati *.

** Edit. ſanitati*

ANNOTATA.

n Rothomagi templum S. Eligii non longe diſtat a cœnobio Prædicatorum, ut Echardus hoc loco notat.

ex MS. b *Echardus conſanter ubique pro* verteolo *expreſſit* urceolum; *ſed ſuſpicor, illum hanc vocem perperam legiſſe, aut ob amanuenſi deceptum eſſe, qui forſan* urceolum *pro* verteolo *vitioſe ſcripſerit. Ut ut eſt, lectionem libelli Ms. audomarenſis expreſſioni Echardianæ præferendam cenſeo, & nomen* verteoli *a verbo* vertere *probabilitee deduci exiſtimo: nam ipſe Echardus in notis ad hanc vocem fatetur, hic intelligi globum, qui in eliis minor, in aliis major, pro neotium arbitrio ad extremitatem fuſi ſuperadditur, ut hic torquentis manui faciliùs obediat, & ad primam digitorum preſſionem ploribus gyris ſibi relictus circumvolvatur. At en explicatio videtur potius* verteolo *quam* urceolo *convenire. Hæc opinio mea confirmatur ex propinqua voce* verticulum, *quæ ſimilem habet ſignificationem, & quam Martinius in Lexico philologico ſic paucis exponit:* Verticulum inſtrumentum, quod fuſo adhibetur, ut facilius vertatur.

c *Servitus regis, hic accipitur pro miniſtro aulæ regiæ, ut ex teſtu facile colligitur.*

B d *Parochia S. Laurentii fere ſita eſt in mediullio civitatis Rothomagenſis, ut laudatus Echardus ibidem obſervat.*

e Gutta *hic idem eſt quod podagra, & provenit a voce Gallica* la goutte. *Hæc ſignificatio confirmatur ex epitheto* arthritica: *nam Radulphus in Vita S. Richardi epiſcopi Ciceſtrenſis apud Cangium in Gloſſario ad vocem* guta *vel* gutta *ſic ſcribit.* Cum gutta, quam podagram vel arteticam vocant, frequenter vexaretur *&c. Cæterum arthritis fuſe deſcribitur a Gorræo, aliiſque medicis, qui conſuli poſſunt.*

f *Hæc parochia S. Petri cognominatur* portatii, *quia alias ei proxima erat porta civitatis, quæ de Calceia vocabatur, & nunc occluſa eſt. Parvo templum iſtud ſitum eſt in vico, communiter* Braſiere *dicto, in quo PP. Prædicatores habitant, ut Echardus teſtatur.*

g *Echardus in notis ſuſpicatur, hanc juvenem tranſiſſe per montem, urbi Rothomageſi vicinum, ad quem deferuntur corpora furum vel latronum, qui ultimo ſupplicio affecti ſunt, & ubi ad terrorem ſuſpenſa relinquuntur.*

C h *Cum Echardo urbitror, pro* forcipibus *legendum hic eſſe* forficibus, *cum facilius intelligatur, quomodo forfices, quam quomodo, forcipes, in ventrem ſuum infigere phrenetici iſte tentarit.*

i *Hic verſimiliter* forfice *ſcriptum eſt pro* forcipe: *nam forceps eſt aptius inſtrumentum ad ex. trahendos dentes.*

k *Echardus ad hanc ſententiam notat, Prædicatores Rothomagi primum domicilium habuiſſe ultra Sequanam in ſuburbio ſancti Severi ad eccleſiam ſancti Matthæi, quæ eis circa annum Chriſti* 1221 *data fuit, & quæ nunc pertinet ad Sanctimoniales ejuſdem Ordinis, quas vulgo* immuratas *appellant. Fratres vero ad locum, quem modo incolunt, in vico* Braſiere *dicto, ſe tranſtulerunt circa annum* 1248, *ut idem ſcriptor teſtatur. Hinc ſequitur, iſtud miraculum ante annum Chriſti* 1248 *contigiſſe, & extra ordinem narrari.*

l *Rothomagi nunc duplex eſt eccleſia, nempe ſanctæ Crucis inſignita, ut notat Echardus. Una cognominatur* ad ſanctum Audoenum, *quæ tunc in ſuburbio ſita erat; altera vero* de Pelletariis, *& in civitate ſemper numerata eſt, quam poſteriorem Echardus hic indicari exiſtimat.*

m *Sic appellatur altera eccleſia, ad quam nempe Prædicatores anno* 1248 *tranſierunt, ut ſupra monuimus.*

D n Appodiare *a verbo Gallico* appuyer, *quod Latine* innixi *dicimus.*

o *Eccleſia S. Salvatoris non longe diſtat a templo Prædicatorum, quod in ea parœcia ſitum eſt, ut laudatus Echardus hic obſervat.*

p *Eſt cbolium cauebæ marinæ genus, in qua ſunt piſciculi, quos Galli* moules, *Latini* mutilos *appellant.*

SECTIO SECUNDA.

Sanctimonialis peſtilentiali febricitanti ſe devovens, 4

SAnctimonialis quædam de Bondeville *a* Rothomagenſis diœceſis, Mabilia nomine, antiqua & devota femina, apud Rothomagum acuta febre laborans, graviſſima invaleſcente morbi moleſtia, deſperata eſt a medicis evidentibus ſignis mortis, in qua quidem infirmitate devote Deo & beato Dominico ſe devovit. In illo igitur diſcrimine conſtituta, cum aliquantulum in pectore fodare cœpiſſet, de lecto ſurrexit, & poſtmodum ad lectum rediens, omnino E ſuderem ſe amiſiſſe invenit. Cum autem conqueteretur nimium ac doleret de ſudore perdito, ipſumque recuperare conaretur, nec poſſet, levi quodam corripitur ſomno, viſumque eſt ei, quod Frater quidam Prædicatorum, ſimilitudinem habens imaginis beati Dominici, quæ ſuper ejus altare in eccleſia Fratrum decenter hebetur inſculpta, ipſam aqua ſuis digitis leviter aſpergebat, blandiſque verbis eam conſolabatur dicens: Confide, filia, ne deſoleris, quia tibi dabo ſatis aquam: in qua aſperſione & jocunda viſione miro delectabatur modo. Expergefacta vero invenit, ſudore ſe adeo madefactam, ut in aqua immerſa penitus videretur, in quo ſudore convaluit, & Deo beatoque Dominico gratias dignas egit.

mercator cardiacus,

1a Mercator quidam de parochia S. Eligii Rothomagenſis in quibuſdam exiſtens nundinis, quinquaginta leucis a Rothomago diſtantibus, gravi cordis dolore per triduum vexabatur, eique videbatur, quod cor ejus acuum aculeis pungeretur, eo quod nec valeret quieſcere ad momentum. Die ergo tertia ad memoriam reducens beneficia, quæ Deus per beatum Dominicum ipſum invocantibus apud Rothomagum exhibebat, beatum Dominicum invocavit, illique ſe F devote devovit, alleviatum, liberatumque ſe continue ſenſit. Qui poſtquam Rothomagum rediit, beatum Dominicum adiit, votumque ſuum reddidit, liberatorique ſuo gratias egit.

& alii tum ſibi, tum ſimilia,

13 In feſto beatæ Mariæ Magdalenæ venit quidam fullo de parochia S. Maeburi Rothomageſis ad reliquias beati Dominici viſitandas, quas cum devote oſcularetur, devote Deo & beato Dominico gratias exſolvebat, afferens, ſe a magnis & gravibus doloribus, qui ipſum per triduum vexaverat, liberarum. Teſtabatur etiam, quod uxorem ſuam a febre quartana, quæ ipſam per annum integrum vexaverat, non ut ſe beato Dominico devovit, penitus liberavit.

Eadem hora aſſitit matrona quædam Rothomagenſis gratias agens, & beati Dominici teſtimonium perhibens ſanctitati, afferens, ſe die Dominica præcedenti in foro propter ulcus periculoſum & grande, quod ſuper aurem habebat, graviter cruciatum; quæ, invocato beato Dominico, beneficium ſanitatis obtinuit in momento.

14 Eodem die poſt prandium duæ mulieres eccle.

ecclesiam intraverunt, quarum una matrona puerulum gestabat in sinu, quem inde eatuahens superaltare beati Domitici projecit. Cumque a Fratribus, qui astsbant, an parvulus esset mortuus (nulla enim ejus vox audiebatur) quæreretur, respondernnt: Absit inquiunt; sed per beatum Dominicum vita vivit: nam cum mater ejus in partu per triduum laboraret, plus quam
b decem galones aquæ, sive quartas b, diebus singulis hauriebat, ita quod parvulum fabmersum indubitanter in utero credebamus. Heri ergo ipsum & parvulum beato Dominico devovimus, & continuo parvulum istum sanum & incolumem ex maternis visceribus suscepimus, propter quod non immerito Deo & beato Dominico gratias agimus.

diversi morbis affecti,

Implorata S. Dominici ope,

15 Ante festum beati Dominici tribus circiter septimanis, Robertus piscarius, de parochia S. Michaelis c Rothomagensis, gravi dolore dentium cruciatus, invocato beato Dominico, est continuo liberatus; qui tamen ex oblivione vel
B negligentia Liberatori suo distulit reddere votum suum: unde factum est, ut feria tertia ante dictum festum dolor idem rediret immanior & ad eo gravior, ut ab illa die usque ad festum feriam nec dormire posset, nec nisi vix cibum sumere, nec ad momentum quiescere, dolore nimium ingravante, vultu ejus converso horribiliter in tumorem. Feria ergo sexta prædicta, que
d vigilia beati Dominici habebatur d, infirmus ad se rediens, ait, uxori: Credo quod hæc tam gravis infirmitas mihi accidit, quia de sanitate doloris pristini dentium, per beatum Dominicum mihi reddita, ipsi eadignss non egi gratias, nec reddidi votum meum. Vade, inquit, cito, & fac mihi fieri vultum cereum, si forte eum invenias mihi placatum. Quo facto ad ecclesiam Fratrum venit, votum suum super altare beati Dominici devote obtulit, & antequam ad domum rediisset propitium, beneficium sanitatis obtinuit. In crastinum autem ad ecclesiam Fratrum rediit, Deo & beato Dominico gratias egit, & prædicta Fratribus nuntiavit.

c

Statim sanitatem recipiens.

16 Mulier quædam, Johanne nomine, de parochia S. Eligii Rothomagensis, in parta die-
C bus xv laboravit: viribus ergo corporis penitus destituta, succumbente prorsus natura, deficiente voce, cum jam se scatiret in extremo spiritu constituram, beati Dominici memoria ejus menti occurrit. Cumque ipsum devote, ut poterat, invocasset, illique votum vovisset, si ab instanti periculo liberaretur, continuo prospere partum edidit, liberataque Liberatori suo dignas laudes gaudens exsolvit.

Nobilis mulier ob spreta S. Dominici miracula gravi morbo punitur,

17 Matrona quædam nobilis, domina Elisabeth de Perches nomine, de parochia S. Gervasii e Rothomagensis in ecclesia Fratrum aliquando existens, videns populum devote ad altare beati Dominici confluentem, signaque devotionis
a plurima offerentem, audiensque, quod Deus ibidem per beatum Dominicum miracula & virtutes plurimas faciebat, devotionem hujusmodi & mirscula contemnebat, deridebat, & incredula per omnia existebat, nomeaque beati Dominici retinere nullatenus poterat; sed quantumcumque sibi frequenter esset nomiaatom, oblivioni statim dabat. Ipsa igitur in tali cordiadurtia persistente, diebus ett citciter anta festum beati Dominici invasit eam subito dolor gravissimus tibiæ, in tumorem nimium repente conversa adeo quod tibia cruri in grossitie æquatur, ulceribus lividis & tubeis spatsim per totam tibiam superfusis. Vocantur chirurgici, apponunt remedia, & augent supplicis: quantoque plura remedia adhibebantur, tanto plus de die in diem dolor intolerabilis augebatur.

EX IMPRESSIS.

18 Hujusmodi ergo flagello per dies citeiter urt cruciata, ita quod nec quiescere valeret aliquatenus ad momentum, in sero quodam, quo beati Dominici vigilia habebatur, severitatem divinæ justitiæ in se sentiens manifeste adeu, quod igne infernali comburi tibiam æstimaret, ad se redit, devoteque beatam Virginem invocavit vere confitens & arbitrans, tantum & tam grave flagellum sibi propter peccatum aliquod accidisse. Capitque ipsam devote citcitet centum vicibus salutatione angelice salutare: in qua ratione subito obdormiens, vidit se in ecclesia Fratrum coram altari beati Dominici orantem in hæc verba, cum tamen de hoc numquam ullatenus cogitasset, & festum penitus ignorasset: Beate Dominice, propitius esto mihi peccattici, quæ tibi & tuis miraculis detrasi, tibique devota tamquam factus derisi: miserere, quæso, mei, & indulga mihi. In quibus verbis excitata, si sdhuc dies esset, ad familiam exclamavit. Comperto vero, quod non dies esset, expectato interim deliderio, statim cereum tibisn fieri sibi jussit; quam, assumens, fingere cœpit dicens, se velle ire ad S. Jscohum ad beatum Dominicum, circtis, qui aderant, stupentibus & clamantibus, quod hoc facere aliquatenus non valeret.

& postmodum patitur,

E

sanitati restituitur auxilio ejusdem Sancti,

19 Cum ergo domum egressa paululum processisset, mox in tibia sensit pruritum, & quasi graves formitarum puncturas. Cum autem portam primam Fratrum fuisset ingressa, cessaverunt omnino punctiones hujusmodi & pruritus; ut autem ad beati Dominici reliquias accessit & admavit, omnia penitus dolor aufugit: redienisque eum gaudio sine difficultate ad domum, invenit tibisn sh omnibus uiceribus & doloribus penitus liberatam. Mirsntur amici, vicini, insuper chirurgici, gratias agentes Deo & beato Dominico, qui, sicut vult, salubriter percutit & sanat, erudit & flagellat. Verumtamen præfata domina rem gestam fortassis ea quadam verecundia, quia Sancto detraxerat, non statim Fratribus intimavit,
F sed postmodum per soporem frequenter admonita, diligenter de vita beati Dominici a Fratribus inquisivit, devote & cum lacrymis audivit, & totiut rei gestæ seriem recognovit, se deinceps fervam & famulam beati Dominici professado.

quod etiam mulier, instituo famulabat esse periclitans,

f

20 Mulier quædam, Petronilla de Chaumont nomine, de parochia S. Candidi junioris f Rothomagensis in festo beati Augustini in sero carnet comedens, os quoddam ea utraque parte acutum & longum juxta fere duatum Istitudinem digitorum transglutivit: sed profunde * in gutture
* Edit. profundum. crassversatum & infixum remansit, ita quod nullatenus educi potuit vel induci. Cumque vehementissimi cruciatus aculeis agitata, multis se devovisset Sanctis adhuc nihilominus instsbat periculum mortis. In lecto ergo suorum manibus sepolita, cum nullatenus quiesceret, utpote quæ mortis istantis in se sentiebat indicia, a filia est admonita, ut se beato Dominico devoveret. Quæ mox de lecto exsurgens, cubitos, & genua cum filia in terra posuit, beatum Dominicum devotione, qua potuit, invocavit, illique vovit, quod ejus reliquias nudis pedibus & sine camisia g visitaret, si ipsam ab instanti mortis periculo liberaret. Mirum in modum mox ut verbum complevit, os mira celeritate evomuit, & hæc, de cujus omnino desperabatur vita, sana gaudens

EX MSS. evaſit. Mane igitur facto, ſicut decreverat, devote ad altare beati Dominici venit, rem geſtam eorum multis retulit, Deo & beato Dominico gratias egit, oſque prædictum Fratribus præſentavit.

Puella muta interliter impetrauit. *b*

21 Puella quædam ſeptennis, Joanna nomine, de parochia S. Hermelandi *b* Rothomagenſis aliquo tempore amiſerat uſum linguæ: ducta autem a matre ad reliquias beati Dominici, mox, ut de vinogoſtavit, in quo intinctæ beati Dominici fuerant reliquiæ, integritatem linguæ priſtinæ recuperavit & uſum.

ANNOTATA.

a *Teſte Erbardo*, Bondevilla *eſt antiquum Ordinis Ciſtercienſis gynæceum, quod bis mille & quingentis circiter paſſibus verſus Caletes Rothomago diſtat. Hujus cœnobii monialis erat illa Mirabilis, quæ interceſſione* S. Dominici *ſanitatem recuperavit.*

B b Galo & quarta *hoc loco eumdem potus menſuram ſignificant. Forſan* galones *hic putantur pro lagenis, cum Matthæus Pariſienſis in Hiſtoria ſua ad annum* 1256 *memoret* menſuras vini ſive cervisiæ, *quos lagenas vel galunes appellamus, ut in Gloſſario Cangii ad vocem* galo *refertur.*

c *Eccleſia S. Michaelis non longe diſtat a foro piſcario. Hinc forte Rebertus ille cognominatus piſcatius, quia ibidem piſces vendebat.*

d *Ex hac feria, cellula cum feſto* S. Dominici, *quod anno Chriſti* 1262 *in ſabbatum incidit, Erbardus collegit, iſtud miraculum eo annopactum eſſe.*

e *Eccleſia S. Gervaſii ſita eſt in ſuburbio Caletenſi ad portum, quam vernacule* da Cauebuiſe C *appellant, ut in Erbardo diximus.*

f *Dicitur hæc parochia S. Candidi junioris, ut diſtinguantur ab altera, quæ ereſis vocatur, quia forte ædificium nunc eccleſiæ altero reliquitur eſt: nam Rothomagi eſt duplex eccleſia S. Candidi, quam Intolæ vulgo* Candre *appellant.*

g *Cum Erbardo ſuſpiror, hic vocem eamiſia indicari ſabularem, aut aliud ornamentum, quo tunc mulieres utebantur.*

h *Eccleſia S. Hermelandi ſita eſt in ſuo magno vico, ſic paſſim dicti, ante aream baſilicæ majoris ut loquitur Erbardus in notis non docet.*

SECTIO TERTIA.

Juvenis quidam ab angoſtia ſanatus, a *b*

JUvenis quidam, Guillielmus nomine, de parochia S. Gildardi *a* Rothomagenſis, ſabbatu poſt nativitatem beatæ Virginis una quoddam groſſæ perficæ *b* uſqua ad os ſtomachi tranſglutiebat; ſed ultra nullatenus tranſire valens, ibidem ioſianum remanſit. Qui mox pene exanimatus & ſpaſmum paſſus, corruit, ſed ſupervenientibus ab aſtantibus percuſſus & concuſſus, expergefactus eſt, admonituſque a circumſtantibus, ad altare beati Dominici, prout citius potuit, cucurrit. Cumque de eius reliquiarum in ejus eſſet ſtillarum ore, nec unam quidem guttam potuit tranſglutire. Volutabatur itaque coram altari beati Dominici miſerabiliter, multis eum aſpicientibus, & compatientibus in tanta anguſtia & ioſtantis mortis diſcrimine conſtituto. Admonitus autem a quodam Fratre, peccata ſua, tamquam mox moriturus, prout potuit, eſt confeſſus. Facta autem confeſſione, Deo & beato Dominico emendationem eius, prout loqui poterat, promiſit, devoteque ſe devovit, D ſi eum ab imminentis mortis periculo liberaret. Facto autem modico intervallo, populo & Fratribus Deum & beatum Dominicum pro illo devote rogantibus, cum ſe jam ſuffocari ſentiret & extingui, jamque aobelitum penitus intercludi, Deoque animam ſuam velut moriens commendaret, omninoqua deſperaret da vita, de vino reliquiarum in ejus ore eſt itarum inſtillarum. Fidelis ſermo: mox enim ut vinum tranſglotivit, mirabili facilitate, multis aſtantibus coram altari, ſuper pavimentum os illud ecomuit adeo fubito, quod nec ſenſit. Clamor populi eum lacrymis præ gaudio auditur, devoteque a populo & Fratribus Deos in ſancto ſuo Domiciio collaudatur.

Or alius a gravi langore liberatur. *c* *d*

a3 In parochia de Doudevilla r verſos Piſeaonum *d*, fuit quidam juvenis clericus, Guillelmus de Fraxino nomina, cujus pater eodem nomine vocabatus, nomen autem matris ejus Johanna. Hic cum laboraſſet diutinis infirmitatis febrium & lateris, tandem incidit in languorem, E Qui cum vidiſſet, quod nulla humana medicamina aee in febra nec in languore ei aliquatenus proſeciſſent, licet multa talia circa ipſum appoſita fuiſſent: jam omnino ſpe curationis daſtituti, non expectabant ipſe & parentes ejus de ipſo, niſi mortem, maxime cum ipſa in tantum ſœveret, quod vix poterat ſuſtineri, & jam ita erat exteouatus, quod hanchæ *e* ſuæ videbantur perforatæ, & per multum temporis omne, quod comedebat, per ea rejiciebat, eram quod in infirmis jam receptum erat. Accidit autem quadam die, Domino colente, quod quædam mulier de Rothomago familiaris rorum eoniebat per locum illum apud Piſeanum peregre proficiſcena: & cum mater iofirmi deſideraret ira eum aa, filius hæc audiens prohibuit, dicens, ſibi mortem immiaere, ita quod quaſi certus erat, quod moreretur ea nocte. *f*

per interceſſionem S. Dominici, a4 Sed tunc miſericors Dominus, qui non vult mortem peccatoris, miſit in mentem molieris advenæ miracula beati Dominici: & ais: Ha! Quare morietur juvenis ille? Et converſa ad infirmum, dixit. Ejaculatiſſime, devovete eos ad ſanctum Dominicum, cujus altare & reliquiæ ſunt in eccleſia Fratrum Prædicatorum Rothomagenſium *, qui tam crebra faeit miracula apud F * *Edm.* Rothomagi nos. Qui deſideratus ſalutem propriam curporis, continuo votum emiſit, quod requireret eum, & eſſet de cetero ſervus ejus; & ſtatim melius fuit ei, &, quod ſtupendum eſt, ſenſit quaſi quoddam ligamen atidum in corpore ſou interiores frangi, dixitque elata voce: Ego ſum totus ſanus. Et venit ad reddendum gratias Deo & beato Dominico cum ſacerdota quodam honeſto, & Fratribus noto.

quem etiam alia perſona invocarunt a5 Apud novum, caſtrum *f* in Braiog quædam mulier, nomine Ydonia, habebat quemdam puerum maſculum, qui erat maligoſus *b* & gravis mirabiliter ad educandum. Quæ cum ſupra modum gravaretur attendu ſomnum ſuum ſæpiſſime, & in aliis multis, quodam nocta inſtinctu diabolico, licet eſſet mulier devota, cum eſſet ealde tædio affecta præ gravamine, quaſi eſſæcata, maledixit pueto paſſione illa peſſima, ad quam mala aſſueti ſunt multi, & quod horrendum eſt; ſtatim illa paſſio occupavit puerum, forte tricefies vel quadrageſies, illa nocta & die ſequenti ceeavs eum. Quod eum ſciret futur ſua, deeota mulier valde, recordata miraculorum beati Dominici, emiſit eotum pro oeporulo ſuo ad

f *g* *b*

ſanctum

A ſanctum Dei Dominicum, & extunc a morbo illo reduto liberatus eſt. Sed non multo poſt tempore ipſa pueri ſupradicti mater perecuta febre correpte, ie tantum vexate eſt, ut morte, ut dicitur, imminente, ut credebatur, mute eſt effecta. Quod videns dicta Beatrix ſoror ſua, cum eſſet teoeræ conſcientiæ, vehementer timuit, ne morareter dicta ſoror ſua inſufficienter parata. Uode & beatum Dominicum rogavit devotiſſime pro reddeode ſorori loquele, ut ſaltem poſſet ſufficienter confiteri peccata, vel, quod mellet, impetrarat ei ſanitatem perfectam. Quod ſtatim factum eſt, quia illico ei loqnte eſt, & in brevi recuperavit ſanitetem.

in diverſis neceſſitatibus, f

e6 Quædam puella circa xɪɪa annos ætetis hebena, Marote *f* uomine, de parochie S. Eligii Rothomageoſis, cum jam vexeta fuiſſet febre quotidiena fere pes totam Quadrageſimem, ciece Paſche recordeta mirecnlosnm beati Dominici, venit ed eltare ejus, &, ſicut videbat & audiebat ab aliis fieri, cendele empta, rogavit B Sanctum Dei, ut ſanaret eam; ſtarimque cuseta eſt, ite quod extunc de illo morbo mecnlam non ſenſeret aliquem.

& ſibi vot ſuis

27 Mulier quædem eret Rothomagi, quæ habebet filium parvnlum, quem permultum diligebet, maxime qoia videbator ei, quod pro pueso illo maritus ejna magis ipſem diligerer, cnm prius eam potins haberet in deſpectn *; ſed diebolus totius boni æmuletor procurevit, ut poes ſubito morsretur. Sed ipſa meter eliunde veeient, puesuro mortuum deprehendens, vicinas convocena, & præ dolore in altum ejulana, devovit eum beato Dominico, & attulit, & revixit.

** Edit. deſpectui;*

Mulier quædam alia attulit filium ſnom queſi etium annorum ed elters beati Dominici, cujus brechium dexerum erat emortnum, ita quod pendebat ad latus ejus, quaſi qnædam manica pelli. cea. Cum eotem mater vellet offerre pro filio cendelam ecceuſem, mox puer extendit manum prius mortoam ad candelam, & cepit eam de maeu matris, & extunc curatos eſt.

propitium experta ſunt.

28 Alia qnædam de parochie S. Gerveſii habebat filiom pasvulum, quo lacte mamillerum pasto, neceſſe habuit meter ise in civitatem: & non habeos commode & prompte, cui dimitteret filiam cuſtodiendum, niſi Deo & beato Dominico, ipſom dimiſit ſecnræ commendans beati Dominici cuſtodiæ. Cnm vero poſt magonm tem. C poria ſpatium, eedem temen die, rediret, percepit famum magnum exire de dumo & loco, nbi jacebat puer, & cum intraret, deprehendeos le. ctum ſnum jam inflammatum, clamans quaſi ſuccibnnda; Beate Dominice, reddite mihi filium, appropinquevit ad puerum, & extrahenaeum de lecto, invenit puerum ſeoum & incolumem, licet ignis fere omnia circa puerum conſumpſiſſet, videlicet ſtramen, culcitram & pennos, ſuper quæ jacebat, & etiam menicam circa brachium pueri, ipſo brachio illæſo remaneote.

Quidam mortuus, k

29 Monialis quædam de Boodevilla, Maria nomine, cognata de Vernone, cum fere duodecim eonis interius, ad minus decem in corpore, quaſi morbo, qoi dicitur ficus *k*, vel potius hydropiſia, infirmeretur, vultuque ſemper pallido menente, debilit & aliis onerosa multum eſſet, nec elique medicinalia eidem valoiſſent, liter multe adhibite fuiſſeot, tandem coofirmata eſt in hydeopiſim, & tunc venit Rothomagum, & manſit ibidem pet fere trea menſes, ut haberet conſilium medicorum. Sed cum tædio affecta io qoeiendo & ſuſtinendo diverſas medici. nas jam eſſet, nec ſperaret eliqua homana mc EX MSS. dicinalia ſibi valitura, maxime cum de die in diem deterioreretur, rediit ad domum ſuam, & quotidie plus & plus ſentiebet, ſe debilitari & inflari, & in corrigia ſue percipiebatur inflatio excreviſſe circa meoſuram pedis. Dicebau etiam mediti, quod in brevi moreretur.

hortatu cujuſdam F. Prædicatorii

30 Porro quia ſummus Medicus reſervebat eam e ſe per ſancti ſui Dominici merita ſanoodam, cum ei placuit, miſſa ſibi occaſione, veeit ibi quidam Frater devotus, Amicus nomine, tunc lector io Cooveotu Fratrum Prædicetorum Rothomagi, qui eam monuit de faciendo voto ed ſanctum Dei Dominicum. Quo facto, ſtatim ſeoſis ſe elevari in ſpem recuperendi ſanitatem, & jam ſe melioretem, & in bravi qoaſi ie tribus diebus perfecte curata eſt: infra enim tridnum poſt votum ſeoſis morbum, quaſi omnino eam reliquiſſe. Sed & extonc cœpit io beatum Dominicum tantem fiduciam habere, quod in omnibus neceſſitatibus ſuis, ſive corporalibus, ſive ſpirituelibus, & anguſtiis ipſum interpellans ſenſit ſempes ſibi ab ipſo ſubveniri. E

cum ſua diſcipula S. Dominicum invocans,

31 Quædam eutem alia monialis, diſcipula ſupradictæ curatæ, Aicelioa oomine, viſo tanto miracnlo, cum eſſet quartaneria, & vexaſſet eam febria qnartane per menſes circa octo, facto voto ed beatom Dominicnm, perfectam extnne secuperevit ſanitatem. Voverunt eoim tam megiſtra, quam diſcipula, quod, ſi beatus Dominicos impetraret eis ſaniratem, facerent Officium ſuum amodo in feſtis ſuis annois.

*per interceſſionem ejuſdem Sancti ſic ſanatur. * Edit. Nativitatem*

32 Anno etiam Domini MCCLXVII circa Natale * Domini, ſupradicta Maria rooialis de Bon devilla uſu membrorum ſnorum omnino per tres dies deſtituta, cum ſe devoviſſet beato Dominico, qeem multoties ſenſerat ſibi beoeficum in infirmitatibos ſuis, tam ſpiritualibus, qoam corporalibus, continno arripuit eam ſudor ſuaviſſimus, durans per tres dies, & in illis tribus diebus perfecte curere eſt, licet a multis paralytica judicaretur. Sed & diſcipula ſue ſupradicte, hoc viſo, & e ſoe magiſtra de iodevotione ad ſanctum Dei Domiuinum rapreheoſa, facto voto, liberata eſt e teotatione & tribulatione mexima, diu temen e talibus anrea vexate. Quæ etiam cum eſſet in anxietate & fletu magno pro ſe & pro magiſtre ſua, aliquantulum præ leſſitudine ſoporata, appanuit ei quidem pulcher & venerandus ſenex in ſpecie Fratris dicens ei: Ne timees, quie juvabo te. F

ANNOTATA,

a *Eccleſia S. Gildardi & S. Laurentii, de qua ſupra actum eſt, ita ſibi invicem vicinæ ſunt, ut ſolo cæmeterio triginta paſſuum ſecernantur, ut Echardus notavit.*

b Groſſa perſica, *Gallis* peſche, *ſignificat magnum malum Perſicum, cujus os juvenis ille deglutierat.*

c Dondeville *pagus eſt, qui quinque circiter milliaribus Gallicis, ſeu leucis, Viſcanna verſus Rothomagum diſtat.*

d Viſcannum *eſt celebris portus in ora Normanniæ, ubi etiam eſt magnifica Ordinis Benedictini abbatia, de qua Arturus du Monſtier in Neuſtria pia pag. 193 & ſequentibus fuſe agit.*

e Hanchæ *hic accipiuntur pro tuxendicibus a voce Gallica* hanche, *quæ coxam vel coxendicem ſignificat, ut ſuperius in Annotatis iterum monuimus.*

Ex MS. f Novum Caſtrum *prater homonymus aliarum regionum urbes, eſt oppidum Galliæ in ducatu Normanniæ in Caletenſi tractu ſitum ad initia fluvioli Aetæ, quem Galli vernacule* Atquea *appellant.*

g Braium, *Gallice* le Bray *eſt tractus Galliæ in Normanniæ verſus Eptam fluvium, in quo inter alia non contemnenda oppida ſitum eſt Novum Caſtrum, cujus litteræ præcedente memimimus.*

h *Jupiter, hoc epitheton provenire a populari voce Gallica* malingre, *quæ apud plebem accipitur pro homine, qui ſæpe ægrotat, & tudavero-ſum futtum habet. Jultem non illa hoc loco ſimilem ſignificationem habere videtur.*

i Marote *hic idem eſt quod Maria; quo prio. ri nomine Rothomagi puellæ infra pubertatem vocari ſolent, ut ab Echardo traditur.*

k *Hinc patet, morbum ſici accipi in diverſa ſignificatione, cum hic hydropiſim ſignificet, & ſupra aliud morbi genus deſignet, ut alibi occaſione ibidem diximus.*

SECTIO QUARTA.

Jacobus Dominicus ſeminudam quamdam oſculatur. a

FUit apud Vellem Rodulii *a* quædam devota mulier, a longo tempore dolora dentium acerrime vexste, Ade nomine; erat autem Prioriſſa hoſpitii Dei, & habebat unam ſociam de Beguinnia *b* Rothomagenſibus, Aeleſiam nomine, quæ hortabatur eam de faciendo voto ad beatum Dominicum. Quæ eum ei non aſſentiret, facit ſibi dentem extrahi maxillarem a quodam chirurgico dentium; qui ferum extreeit maxillam; remanſit tamen gene quaſi disjuncta eum media parte dentis, in quo dolorem ſenſerat, dolore eutem ultra modum augmentato. Sed tandem cum, punctæ; *c* de conſilio caſtellanæ *c* de Velle Rodolii devovit ſe ſancto Dei Dominico, & continuo fuit curate, veniuque ſtatim Rothomagum ad memoriam Sancti, dignas Deo & ſancto ſuo Dominico gratias exſolveur.

b

B

c

alteram demonia febri liberat;

35 Quædam juvenis Beguinna, quæ creditur multum ſimplex & devota, nomine Johanne, cum infirmaretur graviſſime febre tertiana, & jam continuata eſſet ſibi febris per ſex ſeptimanas, nec jam expectaret niſi mortem ſibi eppropinquantem, daficiente ſibi penitus cibi cujuſlibet epperito, quaſi tota virtute membrorum deſtitute, eum fiducia venit ed beatum Dominicum, proſterneea ſe ante ejus altere, preces & devotiones ſuas Deo & ſancto ſuo effundens, vovitque, quod, ſi eb illa febre liberaretur, ipſe de cetero feſtivaret beati Dominici feſtum. Mira rea, quie ſtatim ſuit e febre curata, eum illa hote eſſet in fervore ſuæ eccleſſionis, nec deinceps habuit eliam eccleſſionem.

C

fed aliam,

35 In eivitete Rothomagenſi erat quædam Burgenſis, eui ſatis hujus ſeculi proſperitea etridebat, nomine Johanne de Boutellea, quæ quemdam parvulum habebat, quem tenerrime diligebat, Thomem nomiee; qui ſæpe gravi labeetabat infirmitate, & ſemel & iterum invaluit in eo, quod nihil eliud in ipſo niſi mors ſperabatur. Quæ eum filium ſuum quaſi mortuum deſlaret, nec conſolationem vellet eccipere, nutrix pueri, Metildis nomine, ait metri: Domina mi *, vovete filium veſtrum beato Dominico, per enjus merita Dominus mulris patrocinetur. Reſpondit illa: Quate petam, quod obtinere non poſſum? En morttur puer. Secure, eit nutrix, vovete, quie iude nihil poteſtis amittete. Tune

* *pro mea*

matet, Domine, inquit, ſancte Dominiee, ſuccurrite iſti matri miſeræ, & taddite mihi filium meum, ſi poteſtia, & ipſe erit homo veſtet, reddens ſingulis eonis altari veſtro quetuor denarios. Mire res! Vix verba iſte finierat, & ipſe puer priſtinæ ſaniteti ſuit ſtetim reſtitutus.

D

quo promiſſis ſtare negligeret, miſericorditer punit.

36 Matet vero ingratitudinis oblivio propoſitum matris ite impadivit, quod infra uſque ad annum ad beatum Dominicum poetum afferre diſtulit. Unde aeeidit, quod infirmitas grevilſima puetum eumdem eripuit, quæ in tantum eum vexavit, quod jam [non] niſi de ſapultura & feretro cogiterent eſſiltentes. Meter tamen ed ſe rediens, animedvertit, quod votum dudum factum pro puaro non ſolvatat, & ideo ſibi merito hoc aceidare debebat. Quæ accurrens eum magno ejuletu ed eccleſiam Fratrum venit, ſed intrare non potuit, quia nimis aret tarde, de voto tamen ſatisfecit: ipſa vero ed domum rediens, putevit puerum invenire mortuum, ſed per Dei virtutem & beati Dominiei meritis inveoit aum priſtinæ ſanitati penitus reſtitutum.

E

Parentes poſt invoca. tum S. Dominici apem d

37 Sub ſilentio ſimilitar non eſt prætereundum, quod eeeidit in petochie S. Andreæ extre portem *d*. Quidam enim civis Rothomsgenſis, Gelterus da Ambianie nomine, & uaot ejus Gemmina habebent quamdem filiam parvulam, quem tenerrimu diligebaut. Hæc, eum quadam die aſcenderet ſoletium domus, in quo ſolario erat quædam eperture, per quem in domum inferius reſpiei poterat: & pater timens de caſu filiæ, multotiae es die eb illa apertura puellulam fecerat reporteri; inſtigauta tamen inimico humani generis, oceuparis parentibus, filia ſua iterum aſcendit, & per dictam ſolarii epertutem reſpieiens, in eream domus, quæ diſtabat a ſolario plus quem xxv pedibus, corruit, & quaſi exanimis ad terram jacuit: patre vero eeſum intelligens, eccurrens, & ajulaue, & jurens, dicebet matri: Vere aecidit, quod vetebar; mortua eſt filiu tua. Meter vero ponens in Domino & beato Dominieo totem fidueiam ſuem, votum faeiens ad beeium Dominicum, quod ſi ei illam filiam ſuam ſnam redderet, eidem vultum eereum filia ſingulis anais offeret. Quo facto, Deus, qui in Sanctie ſuie oſtandit ſe mirabilem, dictem puellam, prius omni motu & ſenſu diſtitutam, ed honorem ſuum & ſancti ſui Dominici exaltationem, nulla apparente læſione vel livore, priſtinæ reddidit ſaoiteti.

F

*prælibri fuit * Edit MCCLXV*

38 Anno Domini MCCLXX *, quodam ſabbato Stephenus le Danoir de parochia S. Machuti (ajus uxor Johenne nuncupate eſt) filiem habebat, nomine Petronillam, quæ monſtruoſe & deformiter manus habebat inverſas & penitus inutiles ad uperandum: eujus pater recoleus, multa, per merite beati Dominiei, euribus ſuis inſonniſſe miracula, eidem filiem ſuam eſſumpta fiducie devovit, & ſuam obletionem beeto Dominico ſe redditurum promiſit. Mirum in modum, vix verba finieret, & ecce puellu ſtetim uſum dexteræ totalitar recuperavit; & in craſtino, videlicet Dominica, uſum ſuiſtræ, & plenam ambarum menuum ad gloriam Dei & ſancti Dominici ſui recepit faenetem.

miraculis beneficia obtinentes, e

39 Anno eutem Domini MCCLXVI aceidit in parochia S. Matiæ dictæ le petita *e*, quod quædem mulier, nomine Aviegne, habebat quemdam puetum nondum anniculum Robiuem; huic tradidit meter annulum ſuum eupteum, quem puer ori ſuo applicans in guttur recepit; quem eum non poſſet inducere vel educere, mutatu

jam

A jam colore, propter conſtrictionem, gutturis anguſtiam, & anhelitus intercluſionem, quaſi in extremo ſpiritu poſitus, vicinæ mortis eventum ſentiens exſpirabat. Quo comperto a parentibus, & diernte matre, ſe credere, quod haberet anculum ſuum in gutture, peter impoſito digito tentabat anulum eripere. Quod eum non poſſet, devoverunt ſe & puerum ſanguini [apud] *f* Fiſcannum *f*. Quod cum non ſibi prodeſſe viderent, conſilio cujuſdam devotæ mulieris devoverunt eum beato Domiatico. Quo facto, vix etiam voto emiſſo, puer evomuit anulum ſanguinolentum, recuperata penitus ſanitate.

& alii clientes ut ipſeque ſanus 40 Eadem die & anno in parochia S. Petri Honorati *g* fuit quædam puella quaſi *xv* annorum, Aelieſa nomine, quæ uſum linguæ quoad loquelam omnino amiſit, & propter curationem *g* in civitate ſua Rothomagenſi multa de conſilio amicorum ſuorum, Sanctorum & Sanctarum petivit limina, nec profecit: tandem ad reliquias B beati Dominici veniens, facta oratione & oblatione, loquelam illico recuperavit.

b interceſſione ejuſdem Sanctæ 41 Apud Bondevillam *b*, verſus Fiſcanoum, fuit quædam mulier, quæ os quoddam cum potere *i* ſua ſatis magnum ignoranter ſumpſit, quod ita *i* fortiter gutturi inhæſit, quod nec inducere illud poterat, nec cibum niſi in liquida ſubſtentia ſumebat, & fere deficiebat: factis autem votis ad plures Sanctos, videns, ſe in nullo proficere, de conſilio cujuſdam alterius ad beatum Dominicum ſe devovens, ſtatim uſum comedendi recepit, & dolorem priſtinum amplius non ſenſit: & intercepto temporis ſpatio, dolorie anteriorie oblita, os illud, quod tamdiu gutturi ſuo inhæſerat, abſque humano adminiculo in menu ſua cecidit, plena ſanitate ſecuta. Hæc omnia dicta mulier cum marito, adjunctis ſibi pluribus promiſcui ſexus, in eccleſia Fratrum coram pluribus Fratribus, & plurimorum teſtimonio vicinoſum aſſeruit eſſe vera. Habebat etiam in ſocietate quamdam molierem cum parvulo & patre, qui, emiſſo voto ad ſanctum Dei Dominicum, ocor ejus a quartana febre & puer a tertiana ſuerunt protinus liberati. Hæc autem facta ſunt circa oa civitatem beati Joannis Baptiſtæ anno Domini *k* MCCLVI prædicto *k*.

ſibi vel ſuis amicis 42 De parochia de Sotevilla juxte Rothomagum vir quidam, nomine Guillelmus le Piloner, quem grevis dolor gutturis in via S. Jacobi arripuit, vovit ſe beato Dominico, & fuit omnino liberatus.

l Quædem mulier de Boſco Guillelmi *l*, cujus C filius gravirer infirmabatur, vovit eum beato Dominico, & continuo recepit ſenitatem, & iode gratias Deo & Sancto referens, obtulit in altari beati Domioici pallem *m* unam.

m

ſimilia beneficia, aut ſanitatem 43 Io domo Sororum Ordinis beati Dominici Rothomagenſi, Soror quædam juvencule, Perreta nomine, orpris Fretris Gaufridi de Bellolo, co n, grevi morbus circa nodum percuſſa eſt morbo: inveleſcenteque moleſtia, morbus uſque ed totum brechium, poſtremo uſque ad ſpatulam graviter ſe infudit. Adhibitis igitur per rujuſdam Sororie magiſtræ ſuæ ſolicitudinem multie & variis medicorum remediis, non ſolum non convaluit, quinimo morbus fortius inveleſcens continuo engebatur, & in tantum poſtremo inveluit, quod brachium emortuum & omnino invelidum remenſit. Deſperantibus igitur de puellæ convaleſcentia medicis, videns præfata Sorot, humana omnioo deeſſe juvamine, ſe contulit ad divina.

44 Unde de conſilio & licentie confeſſoris ſui puellam Deo & beato patri Dominico devotione, qua potuit, tradidit & devovit. Dum autem cum puella haberet colloquium, ipſam monendo & inſtruendo, queliter a Prioriſſa peteret licentiam beato Dominico ſe vovendi, ſubito manum extendit, quam ante tamquam penitus iovalidem oee ad modicum movere valebat. Quo viſo, dicta ſoror tanto repleta eſt gaudio pariter & ſtupore, quod pene neſeiret, quaſi extra ſe poſita, obi eſſet. Cum autem puellam ad Prioriſſem perduxiſſet, ſanum brachium invenerunt. Congregato igitur conventu, Sorores [campanem] pulſaverunt, & Deo gratias ageotee TE DEUM LAUDAMUS devotis mentibus cantaverunt. Interim autem dum cantarent, puella flexie genibus ſelutationem beatæ Virginis frequenter repetens, formirationes *o* quaſdam in brarhio ſeotiebat. Finitis autem a Sororibus TE DEUM, & *n* puella ceatie ſalutatione Virginee, repertum eſt brachium ab omoi infirmitate totaliter liberatum, omnibus prorſus dolorihus effugatis. Hæc autem a Prioriſſa dicti loci, & a prædictis, puella ſcilicet, de qua agitur, & magiſtre ejus, fide pet omnia dignie audivi, & ſcripto fideliter commendavi. Actum eſt hoc anno greiæ MCCLXX.

EX MS. mirabilia modo inventarunt.

ANNOTATA.

a *Vallis Rodelii eſt pagus diœceſis Ebroicenſis ad Aduram, qui fere medius jacet inter Lupavias & Pontem arcus, ut Eberdus hic in notis teſtatur.*

b *Beatiſſimo, hoc loco per* beguinoes *vel* beguinas *intelligi virgines Deo devotas, qualium frequentes congregationes in Belgio noſtro videmus. Videtur autem ſimile beguinarum inſtitutum, quod in Belgio hactenus perſtiterat, ſeculo decimo quinto in Gallia defiſſe, ut apud Cangium in Gloſſario ad vocem* beghinæ *licet videre.*

c *Cum nomen* caſtellani *in Gloſſario Cangii aliquando promiſcue quemlibet incolam caſtelli, & interdum caſtelli cuſtodem, & ſimilia in caſtello munera vel jura deſignet, æque incerta hic eſt ſignificatio* caſtellanæ, *qua hoc loco uxor cujuſlibet caſtellani, vel domina caſtelli poteſt indicari.*

d *Hic additur* extrem portam, *quia Rothomagi eſt duplex S. Andreæ eccleſia. Una in urbe inferiori verſus portum, altera extra portam Caletenſem in ipſa ſuburbio ſita eſt.*

e *Vocatur Gallice* la petite, *id eſt, parva, ut ab eccleſia majori ſanctæ Mariæ diſtinguatur.*

f *Sic forſan compendioſe loquitur collector miraculorum, quia hæc res indignis ſatis nota erat: nam in ſacrario monaſterii Fiſcannenſis ſervatur phiala, Sanguine Chriſti plena, quam ferunt a Nicodemo, in Angliam tranſfretante, apud Fiſcannum relictam fuiſſe, & ſub Richardo duce Normanniæ a monachis Fiſcannenſibus retectam, cum diu antea latuiſſet. Non eſt hujus loci de auctoritate iſtius traditionis diſputare.*

g *Rothomagi tres ſunt eccleſiæ ſub nomine S. Petri conſtructæ. Prima S. Petri cognomento portarii, de qua ſuperius egimus. Secunda cognominatur* de caſtello, *quæ ſita eſt in civitate inferiore, & a ſtatione navium non multum diſtat. Tertia denique habet cognomen* Honoreti, *de qua hic ſit mentio, & ſita eſt ad initium vici, quem lebetum æreorum fabri incolunt.*

h *Eberdus in notis monet, hunc locum non tantum militari Gallice, ſeu leuca, Eliſanne diſtare, ut proinde diverſum eſſe a Bondevilla, cujus ſupra meminimus.*

i *Quid*

EX IMPRESSIS.

i *Quid ſi pro* poreta *legendum ſit* porrecta ? *Eſt autem* porrecta *juſculum ex porro confectum, cui forte immixtum erat offiſculum, quod gattari hujus mulieris lubuit.*

k *Veroſimiliter error annumeratis hæreſis in hunc locum ; ubi dicitur id accidiſſe* anno Domini MCCLVI prædicto : *eam ſuperius nulla hujus anni ſit mentio. Quare opinor, legendum eſſe* anno Domini MCCLXVI prædicto, *quandoquidem auctor eumdem annum 1266 ſupra expreſſit.*

l Boſcus Guillielmi *qui vernacule dicitur* Boguilleaume, *eſt pagus ampliſſimus in monte circa Rothomagum ſitus.*

m Palla *aliquando ſignificat* aulæum, *& ſubinde linteum, quo tegitur altare. Sæpius etiam* palla *uſurpatur pro cooperturio Corporis Chriſti in Miſſa. Simile aliquod donum hic oblatum intelligere oportet.*

n *In ſancto Ludovico Galliæ rege fuit a confeſſionibus, ut videri poteſt apud Eccardum tomo 2 Bibl. Prædicat. pag. 270, ubi geſta & ſcripta ejus recenſentur.*

o *Cum ſcriptor ille ſupra num 19 dixerit,* B *quod mulier ægra ſentiret* quaſi graves formicarum punctiones, *non temere conjicio, hic per formicationes indicari ſimiles punctiones.*

ALIA MIRACULA,

quæ variis locis & temporibus patrata ſunt, & quæ nec in Commentario prævio, nec in collectione Theodorici de Appoldia leguntur.

Ex Vita S. Dominici apud Joannem Antonium Flaminium folio 86 verſo & ſequentibus ea excerpſimus.

Ingreſſio in hujus Sancti quidam febre liberatur,

IN Metenſi monaſterio Prædicatorum ægrotaverat diu cœnobita quidam ex iis, qui Converſi dicuntur, gravi quartana & capitis inflatione. Erat forte vigilia primi feſti beati Dominici, catalogo Sanctorum nuper adſcripti. Venit ad C ægrotum monaſterii præfectus ; & Quomodo, inquit, te Frater habes? At ille : Non febris acceſſum exſpecto. At ille: Te poteſt omnipotens Deus beati patris noſtri Dominici meritis ægritudine iſta liberare. Ait ille : Ego quidem minime dubito futurum, quin abeat continuo febris, ſi in ejus nomine, ac in virtute meritorum beati Dominici, ut abeat, juſſeris. Cepit his auditis fiduciam arrepta cœnobita, & imperavit febri, quæ cum illo tumore capitis ſic abiit, ut amplius reverſa non ſit *a*.....

a

Alii periculo naufragii eripiuntur,

2 Quidam Drepano, urbe Siciliæ, Genuam navigabant. Atrox exorta eſt tempeſtas, &, amiſſo jam clavo & velo, nulla, niſi in ope divina, ſpes ſalutis erat. Invocabant igitur omnes cum gemitu & lacrymis Sanctos, quos invocari a navigantibus mos eſt. Cumque preces exaudiri non viderentur, cœnobita quidam ex Prædicatoribus, qui una erat, hortari eos cœpit, ut relatum nuper in numerum Sanctorum beatum Dominicum invocarent. Illi vero, quia Sanctum non noverant, contempſere initio cœnobitæ conſilium. Sed invalaſcente multo magis tempeſtate, & illo identidem monente, ut invocarent, ſublata D voce omnes illius opem imploraruut. Mira continuo res contigit : ſerenari cœlum mox cœpit, flare deſierunt venti & ſumma tranquillitas in mari eſt orta, & incolumes Genuam omnes pervenere ; ſtatimque, cœnobita nudis præeunte pedibus, & acceuſis cereis, quia ita ſe futuros voverant, eum ingenti lætitia Sancti opem teſtantes ac miris efferentes laudibus, actuti Deo & illi, quas æquum erat, gratias, pet madiam urbem ad ejus ædem perrexerunt *b*.

b

& parvam feminam in noſtrum mutatur.

3 Magna ſunt & omni admiratione digna, quæ retuli ; ſed aliquanto admirabilius, quod nunc referam. Narrabat vir clarus Munio, qui generale Magiſterium in Prædicatorem geſſit, in Hiſpania matronam, genere ac opibus nobilem, quæ præcipuo enim beatum Dominicum ac totum Ordinem proſequebatur, optaſſe ac ſummis petiiſſe ab illo precibus filium marem, quem ubi adoleviſſet, in ejus Ordine illi dicare poſſet : concepiſſe illam quidem, & ſe exauditam credidiſſe ; ſed maturo jam partu, enixam eſſe non marem, ſed ſeminam ; quod poſtquam illi obſtetrices nuntiarunt, & miratam eſſe & indoluiſſe plurimum ; & non aliter, E ac ſimiliates conſueverint, eum beato Dominico, tamquam præſente, eſſe conqueſtam, quod parum efficaces ſuæ apud illum preces fuiſſent ; poſſe tamen illum ſuis apud Deum precibus de ſemina marem facere ; & hoc mira eum fiducia, nec minore impetrandi ſpe, dum peteret, exauditam : nam eum infantem ſibi porrigi ab oſtetricibus petiiſſet, ſtupentibus omnibus, quæ paulo ante ſeminam eſſe viderant, marem eſſe deprehendit ; quem ſanctis eduratum moribus, ubi adolevit, in monaſterio Prædicatorum Deo ac beato Dominico dedicavit *c*.

c

Ope ejuſdem Sancti puella in propria virginitate,

4 Romane erat puella, quæ virginitatem ſervare decreverat, nec alium habere ſponſum, quam Chriſtum. Sed jam nubilem factam patet eam nobili deſponderat juveni. Triſtis ac præter modum anxia virgo, quia ſe videbat ad nuptias a patre cogi, nocte, quæ præceſſit diem, quo celebranda erant ſponſalia, beati Dominici opem imploravit, ne de ſancto propoſito violenter extruderetur. Exauditæ continuo illius preces : nam eadem nocte labrum infectus mirandum in modum intumuit ac ſeiſſum eſt, quod puellæ faciem plurimum deformavit. Die, qui ſecutus eſt, videas patet, quod repente acciderat, F intelligenſque, ſe divinitus admoneri, ne filiam nubere cogeret, permiſit ut virgo permaneret.

& novitius in Ordine Prædicatorum miraculis perfruuntur.

5 Juvenis quidam in deliciis enutritus, recenter erat in Ordinem Prædicatorum admiſſus ; ſed paucis diebus mutata ſententia dolebat, quod prioris vitæ mollitiem ac delicias reliquiſſet, auſteritatem vitæ offenſus monaſticæ. Magna nihilominus veneratione beatum Dominicum & cultu præcipuo proſequebatur, & die ſimul ac nocte ſacram illi aram frequentabat. Sed ſtimulis aſſiduæ urgebatur acribus egrediendi monaſterium ; quos cum diutius ferre non poſſet, noctem quamdam malo conſilio conſciam delegit, qua, inſcius omnibus, egrederetur. Quare ſurreptis eccleſiæ furtim clavibus parabat exire : quod dum faceret, ad Chriſti ſacram effigiem cruci affixi & ad aram divi Dominici, ut conſueverat, venerabundus acceſſit, quaſi veniam petiturus abeundi. Ubi oravit, ad eccleſiæ perreait, januam ac-

EX IMPRESSIS.

A te quam Chriſti effigiem, quam modo adoraverat, & cœnobitam, neſcio quem, ſequentem ſe, vidit. Plenus admirationis retroceſſit, & reſtiturum ſuum in locum Chriſti cernens effigiem putavit, ſe falſis deluſum imaginibus, & ad januam reverſus eſt. Sed eamdem ibi effigiem, ac ſequentem ſe cœnobitam, plenus ſtuporis vidit. Pertinax tamen in ſententia ſub Chriſti brachium ſeſe ſubmittens, cujus effigies januæ inhæſerat, egredi conabatur. Sed id brachium, divinitus de cruce reflexum, gravem pertinaci colapſum incuſſit. Tunc demum, tamquam alto e aspergefactus ſopore, juvenis reſipuit, ac divinum intelligens conſilium, ne ioitam nuper [Religionem] *d* relinqueret, in monaſterio permanſit *d*.....

Sanctus Dominicus, a parentibus ſuis ſervatus,

6 Apud Regium Lepidi nobilis matrona diu ſterilis, beati Dominici apud Deum precibus, quem præcipue colebat, atque ob hoc precata, fuerat, filium eodem peperit, qui, cum jam duodecimum ageret annum, obiit. Facere conjecturam unuſquiſque poteſt, quantus fuerit matris dolor; quæ in tanto luctu & orbitate ſua, non

B tamen beati Dominici oblita, ſperavit, poſſe filium ſuum ejus ope ad vitam revocari. Nec ſpes illam fefellit: nam inter multas preces pollicita, ſe quotannis ad illius ædem adductuſ-sm filium, & oblaturam tantum eritiel, quantum ille penderet, ſtupentibus, qui aderant, omnibus, voti compos facta eſt.

quædam proles mortua

7 Mulier Bononienſis lavabat in Rheno, in cujus ripa filiam infantem collocaverat, quæ ſe-pians, dum ſuo matee operi eſt intenta, in flumen decidit. Inops conſilii mater (nec erat ibi quiſquam, a quo ſperare auxilium poſſet & altum erat flumeo) ad divinam confugit opem, & beato filiam Dominico anxio clamore identidem commendans, cujus tunc maxime clara erat miraculis fama, vidit filiam, quam impetus amnis jam ſecum procul abſtulerat, extuliſſe caput, mox totam ſupra aquam erectam: quod cernens mater, ac divinum præſens auxilium intelligens, ad ſe filiam vocavit, quæ ita per aquas ad ripam venit, ut ſolidam ſub pedibus premere terram videretur.

Gonzanici, qui eſt agri Bononienſis vicus, puer in magnam prolapſus foſſam, merſus interiit, ac poſt longum ſpatium difficulter inventus eſt. Mater poſt longam lamentationem, poſt longum ſtetum & miſerabiles clamores, cum ſciret, multis jam beatum Dominicum claruere miraculis, magna fi le ac ſpe impetrandæ opis illum

C invocavit, & mox puer reviuit. Sed multo admirabilius, quod referam.

prodigioſa ad vitam revocavit.

8 Vir nobilis in regione, quam Provinciam *e* vocant, peculiari cultu & honore beatum Dominicum ac divum Petrum martyrem ipſe cum uxore ſua proſequebatur; quorum favore filium a Deo, cum diu ſine liberit fuiſſeot, impetraverant. Sed antiquus hoſtis invidens illorum pietati, & a tanto eot cultu retrahere cupiens, in peregrinum ſe hominem transformavit, & ad hanc veniens domum, benigno eſt hoſpitio exceptus. Die poſtero pueri mater ad eccleſiam ſe da more contulit. Tunc fraus detecta veteratoris eſt, qui tempus obſervaverat, & arreptum puerum non ſolum occidit, ſed etiam exſectum in fruſtra in abenum ferventis aquæ conjecit & abiit. Veniens ancilla membra ſemicocta invenit, & in adventum heræ ſervit. Ubi domum illa rediit, & quid filio acciditſet, cognovit, ſuppreſſit ejulatum, & lacrymas cohibuit, ne marinus hoc reſciret, & pueri membra in penitiore domus parte abſcondit. Domum redit mœſtus, &, dum paratur prandium, duos vidit ex Ordine Prædicatorum cœnobitas, tamquam peregre proficiſcentes. Eos ad ſe ad prandium vocari jubet. Veniunt illi, &, dum colloquuntur, poſtulant, duæ habeat thariora ſibi & pretioſiora, oſtendi. Jubet ille continuo filium adduci. Exanimata eſt mater, ac neſciens, quo pacto ampliut rem celaret, in mandato virl hæſitabat, ac tem differebrt. Tunc cœnobitæ hortari; ut erat, ne trepidet, ſpemque in Domino reponat ſuam. His pulſo metu verbis, laceta filii membra protulit; quæ ubi allata in conſpectum patris fuere, cum pararet ille lugubres attollere in tam dito ſpectaculo voces, inhibuere faucti cœnobitæ pollicentes; fore ut mox Dei erga ſe benignitatem ac liberalitatem experiretur; & ſciſſa miſerandom in modum componentes membra vitæ reſtituerunt: & ne, qui eſſent, ignoraret, major natu ſe Dominicum eſſe dixit, minor, Petrum martyrem. Quibus dictis, evanuere.....

E

Novenili feſtum S. Dominici cæteroquin mœſtis celebratur, *f*

9 Celebrabat Regienſis *f* magno cum honore civitas diem beati Dominici feſtum, & ad ejus ædem conveniebat utriuſque ſexus multitudo. Vicinam mulier matronam adiit, & quæſivit, an & ipſa ire vellet; quæ cum pararet libi caput lavare, indignabunda dixit: I tu, ſi placet; interim ego mihi caput lavabo: Nimium profecto hi cœnobitæ eum ſuis toi feſtis moleſti ſunt populis. Via hæc dicebat, quando ſubitus illam cutis dolor invaſit, ut evelli per vim capitis omnes capilli viderentur. Nec fatis fuit: ita crines ramquam viſcati aut pice illiti ſibi inhæſerunt, & in unum condenſati ſunt & conglobati, ut nulla ratione alter ab altero diſjungi poſſet; & neceſſe fuerit radere caput & abradere. Quare divinam intelligens ultionem, & ſuæ pœnitens impietatis, dolore illo cutis perdurante, opem Sancti, quem neglexerat, cum gemitu & lacrymis imploravit, ſuam faſſa impietatem, ac pollicita, ſe quotannis feſtos illius celebraturam dies. Quo votn ſtatim dolor omuis ſedatus eſt, & illa continuo comam ſuam ad ejus ædem pertulit, & ante illius aram ſuſpendit, tanti teſtem miraculi diu futuram.

& reſpiſcentes, *g* *b*

10 Dies idem feſtus in Dacia *g* in Oſtrovienſi *b* diœceſi, etiam epiſcopali edicto celebratur. Ob id pridie illius diei conveniebat ex agris undique in urbem multitudo. Erat tum forte in prædio ſuo cum meſſoribus pater quidam familias, qui tantam cerneus multitudinem, quæſivit, quonam tenderent. At beati feſtum Dominici, reſponſum eſt. Deriſit euntes ille, & ait ſuis: Nemo ex vobis eat; ſed mihi & præſenti quilibet operi vacet. Quæ ubi dixit, invaſit illum ſubita ægritudo, qua totum illum annum laboravit, ut e lecto non ſurrexerit. Ubi dies beati Dominici feſtus rediit, & multitudinem, ſicut priori anno, prætereuntem ſenſit, recordatus, quod eo die, quia Sanctum contempſerat, in eam ægritudinem incidiſſet, ab imo trahens pectore ſuſpiria, & ſuam accuſans impietatem, ait: Sancte Dei magne, cujus injuriam tam graviter in me ultus eſt Deos, rogo te, mei miſerere, qui factus ex contemptore ſupplex opem implo-ro tuam, & polliceor, me poſthac diem hunc tibi ſrerum, nec me ſolum, ſed & totam familiam meam perſancte celebraturam ac veneraturam. Affuit precanti benius Dominicus, ac ſtatim omnem dia ægroto morbum depulit.

ſanitatem recuperant.

11 Alios in Tholoſano agro ruſticus, qui ad opus in prædium ſuum eum bobus egredieba-

tur,

EX IMPRESSIS. tur, cernens & ipse multitudinem die translationis beati Dominici gradientium in urbem, & audiens, illos ob id tendere, ut debito magni apud Deum meriti, & familiaritatem Tholosanis Sanctum honore tali die prosequerentur, derisit eos, & multo acrius boves ad opus instimulavit. Cumque in contemptum Sancti sic properaret, divinam in se continuo iram sensit: nam sic illi statim distorti atque reflexi sunt pedes, ut in locum digiti calcium & calces digitorum vetterentur. Quod ubi miser animadvertit, subito tactus dolore, ac suæ impietatis pœnitentia, omnibus suis promptam & liberalem supplicibus clarissimi Sancti, restitutis in pristinum pedibus, opem ac benignitatem expertus est *i*. gionem advolavit; ubi, cum esset annos quinque & viginti natus, morbo contracto, decessit. *Tempus autem hujus miraculi præterpropter colligi potest ex ætate Munionis, qui anno 1257 Ordinem Prædicatorum intravit, & anno 1283 ad generale ejusdem Ordinis Magisterium evectus est.* D

A N N O T A T A.

a *Etsi hoc miraculum non inveniatur in Vitis Fratrum, codici nostro P. Ms. 7 insertis, tamen* B *illud legitur in editione Duacena cap. 40, & apud Echardum tomo 1 Bibl. Prædicat. pag. 44, ubi etiam confirmationis causa additur sequens testimonium:* Hæc retulit Prior prædictus Frater Jacobus, vir magnæ famæ, Magistro Ordinis.

b *Illud miraculum cum in manuscriptis tum in editis Vitis Fratrum cap. 34 refertur.*

c *Garzo in Actis* S. Dominici *apud Leandrum Albertum fol. 22 refert idem prodigium, & ibidem in fine hæc addit:* Ut duodecimum egressus fuit annum, ad Prædicatorum Reli-

d *Hæc puncta indicant, illic interseri nonnulla miracula, quæ alibi a nobis relata sunt. Hiatus istos superius ac inferius iisdem punctis distinximus, quod hac occasione semel monuisse satis sit.*

e *Laudatus Garzo apud Leandrum Albertum fol. 22 versa etiam hanc portentosam historiam narrat, & satis significat, hic Provinciam, vulgo* Provence, *in Gallia designari, cum pater istius pueri ab ipso* Gallus *appellatur.*

f *In Italia occurrit duplex civitas Regiensis, quæ utraque vernacule* Reggio *nuncupatur. Una sita est in Ducatu Mutinensi; altera vero est urbs maritima in Calabria ulteriori. Utra hic assignetur, ignoramus.*

g Dacia *apud scriptores medii ævi sæpe pro Dania accipitur, ut § 12 Commentarii prævii* E *diximus.*

h *Hoc luxato nomine indicatur diœcesis Othoniensis in Fionia, regni Danici provincia, quæ urbs episcopalis olim erat sub metropoli Lundensi, de qua apud geographos obvios plura legi possunt.*

i *Malvenda hæc aliaque miracula, post obitum* S. Dominici *patrata, ex Flaminio recitat, & Annalibus suis ad annum Christi 1221 a cap. 53 inseruit. Quapropter penes eos sit fides illorum prodigiorum, quorum certiorem aut antiquiorem notitiam hactenus detegere non potuimus.*

DE B. CICCO seu FRANCISCO CONF.

TERTII ORDINIS S. FRANCISCI,

PISAURI IN MARCHIA ANCONITANA.

J. B. S.

C

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De aliquali cultu, ætate & gestis. F

SÆC. XIV. *Tametsi tacuit Ferrarius.* H*Ic ferme repetenda essent quæ pridem ad* XIX *Junii dicta sunt de Pisauro & de tertio Ordine S. Francisci, dum de B. Michelina vidua Pisaurensi, beati hujus* Cicchi *populari, synchrona, &, quod aliqui volunt, Sorore, saltem spirituali, ut loquimur, ageretur; utpote cum idem institutum consectatus sit beatus hic noster* Franciscus, *diminutive*, Ciscos *seu potius* Ciccus *dictur; parvm, distributis in pauperes bonis suis omnibus, eamque arduam paupertatem rigidissime professus; cum vero admirabilem castissimæ vitæ per annos quinquaginta austeritatem, unde tanta clarus sanctitatis fama, ut cum in una ex cellulis suis anno 1350 purissimam animum Deo reddidisset, in monte Granario, uti appellabatur, sepultus, a Pisaurensibus continuo inde ablatus, & in Cathedrali ipsa Ecclesia, sub mensa altaris S. Sebastiani honorifice collocatus, atque ex eo tempore communi populi voce, si non canonizatus, saltem inter Beatos relatus, habitus & cultus sit; quidquid de eo, nescio quam ob causam, agere neglexerit Ferrarius in suo Sanctorum Italiæ Catalogo.*

2 *Ita me docent monumenta ea omnia quæ jam prope a seculo, opera laudati sæpius ex his Actis P. Silvestri Petrasanctæ collegit ipse Bollandus, tam in ordine ad* B. Cicum, Ciccum, Ceccum, *seu* Cecculum, *quam ad jam etiam dictam B. Michelinam, quæ mox paulo fusius explicabit Salvator Salvatorius, de opere nostro sæpius quoque & optime meritus. Ex istis dubia sua ab annis quadraginta proposuit Papebrochius, opera Emin. Cardinalis Coloredi, illustrissimo Avio, tunc Pisaurensi episcopo, unde ea responsa nactus est quibus B. Michelinam, ad jam dictum diem* XIX *Junii satis copiose illustravit, non neglectis iis quæ ad popularem* B. Ciccum *nostrum propius pertinebant, quemadmodum ipse sedulo ibi monet* *De Beati cultu comp.*

in

A *in Commentario prævio, num. 8, his ipſiſſimis verbis*: Addenda eſt grata memoria ulterius beneficii (*nempe ab eodem Epiſcopo præſtiti*) quo ſimul accepi informationem de veteri cultu B. Franciſci, ſimiliter Piſaurenſis, vulgo B. Ciabi aut Cecchi, Ordinis fratrum Minorum, quem quidam volunt B. Michelinæ fratrem fuiſſe.

ex veteri monumento;

3 *De ea fraternitate occurret ſermo; hic cultus ſtabiliendus eſt, de quo laudatus Salvatorius ſub titulo* de B. Cicco Piſaurenſi, *ita diſerte tradatur*: Beatus Ciccus Piſaurenſis in ſua ætate juvenili anno MCCC omnia ſua bona pauperibus diſpenſavit, & tertiam Regulam B. Franciſci, quæ de Pœnitentia nuncupatur, ſumpſit; heremiticam vitam eatta ſuam civitatem ducens. Tres eccleſias ſeu capellas conſtruxit, unam prope Fanum, alteram prope Piſaurum, tertiam in monte S. Bartoli, in quibus interpolatim orando morabatur, portans pro camiſia pro ſuperiori ſeo colectum. Multa miracula in dictis locis & alibi, favente Deo fecit, ita ut fama ſanctitatis ejus per provincias undique avolarit. Mortuus eſt autem anno Domini MCCCL in ſenectute bona; B & ejus corpus translatum eſt ab eccleſia S. Mariæ de monte Granario in epiſcopalem eccleſiam Piſauri, ubi gratia Dei ejus corpus requieſcit, ſequentibus ſignis & miraculis.

unde & ardua penitentiam

4 *Hactenus propria ipſius Salvatorii verba, quibus quæ Italica ſubdit, ſic Latine verte*: Beatus iſte ad mortificandum corpus ſupra nudam carnem geſtabat loricam loco ioduſii, ut modo indicatum vidiſti ſuperius per ea verba, PANSERIAM SEU COLECTUM PRO CAMISIA PORTANS, id quod manifeſte patuit quando anno MDC reperta ſunt Beati hujus oſſa in capſa ſemporis diutornitate attrita ſub menſa altaris S. Sebaſtiano ſacri; ubi hodieque aſſervantur; dum inventa etiam eſt inſcriptiuncula, parvo alicui lapidi inciſa, hujus plane tenoris; OSSA B. CICCHI, ac prætacea lorica ipſa, quondam corpuſculum ſuum attriverat. *Addidit porro laudatus jam Salvatorius, veteri traditione iſtic, nempe Piſauri, invaluiſſe, quod de prædicta Beata Officium in Eccleſia recitatum fuerit, cujus lectiones, ſibi a. liunde notas, aiebat ſe non reperiſſe. Verum caſ. dem invenit illuſtriſſimus Avitus, ex cujus verbis, mox referendis, & de præteuſo Officii recitatione & de ipſis lectionibus plenius edoceberis.*

C 5 *Parva quæ Salvatorii erga* Ciccum *venera. tio eſt, eadem & laudati jam illuſtriſſimi Avitii, titulo* Beati Ciccum *abique & ſemper ornantis. Rogaverat eum Papebrochius, quantum corpus illius ſub altari S. Sebaſtiani collocatum eſſet, cu. earet lipſanot'hecæ ipſius, quemadmodum & B. Michelinæ delineationem effermari, ad quæ in hunc modum reſpondet*: Cum ſemper ex traditione habueremus, quod corpus iſtius Beati ex Monte Granerio in urbem translatum, & ſub altare S. Sebaſtiani in eccleſia cathedrali collocatum fuiſſet, nuperrime, ſpeciali habitu diligentia, occaſione executionis decreti in noviſſima viſitatione facti, ſcir illud ibidem repertum in capſola exiſtens, & modo in aliam decentiorem arcam repoſitum, donec illi de loco aptiori & honeſtiori iterum provideatur. At quia corpus hujuſmodi non omnimodæ eſt integritatis, ideo non apta exponi valet ejus imago. Quare hic adjuncta reponitur ejus figura, quæ alias expreſſa fuerat ad repræſentandum imaginem illius, quando mortali hac vita fruebatur. *Non video, quo loco opportunius jam dicta imago aſſervari poſſit;*

vel ex imagine colligas.

unde eam, quam ſimillime in ea inciſam re- D præſento.

6 *Interrogatus idem Illuſtriſſimus, utrum Officium eccleſiaſticum de eo recitaretur, reſpondet negative*. Hoc ſolummodo dici valet, *inquit*, quod de ejus vita invenitur Legenda manuſcripta, & Latino idiomate affarmata, quæ incipit; Gratia & benignitas Salvatoris &c. Et quia eſt diſtincta in novem paragraphos, ad iſtorum ſingulos appoſita eſt poſtilla marginalis Lectio 1, Lect. 2. Lect. 3. &c. Per quod forte iudicatur intentio, quod hujuſmodi Legenda eſſet ordiosta ad Officium recitandum, juxta formam qua olim novem lectiones de Sanctis recitari conſueverunt. *Fatetur porro Il-* F *luſtriſſimus in eiſdem reſponſis*; ſed modo hujuſmodi Legenda fuerit deſumpta; noiſve ſit auctor illius, penitus ignoratur. *Secure ego ſuperaddidera, quod infra alnis quam manifeſte patebit, obſcure junta ac verboſe atque adeo barbare concinnatam eſſe, quam profunde ferme rejicere & Waddingi textui poſponere ſtatueramus; verum cum ſimilis prope elegantiæ ſit cum ea quam de B. Michelina dedit Papebrochius, ſatius viſum eſt, eam hic qualemcumque deſcribere, vel ſola vetuſtate, quam in ipſo principio ſcriptor abunde demonſtrat, per particulam* nuperrime, *commendatione.*

Legenda ſatis antiqua

in lectiones diſtribuitur.

7 *Sic de ipſa teſtatur is qui ipſam ad Papebrochium* nuv *Novembris anno* 1691 *miſit idem illuſtriſſimus Avitus*: Quantum vero ad ſecundum quæſitum, concernens antiquam, quam de noſtro B. Cecco vitæ deſcriptionem habemus, cujus initium eſt; Gratia & benignitas Salvatoris; dubo nam præſentibus adjunctam. Etſi vero illam multis mendis ſcatere cognoverim (unde quando publicæ luci foret exponenda, debita egaret emendatione) at omnimodam tamen ſincerita-

tam

AUCT. J. B. S. tem ſervandam, ſatius exiſtimavi ; qualem ioveni, fideliter exſcriptam tuæ paternitati tranſmittere, quam curare, ut ab iis expurgaretur, in quibus vel priſci exemplatores, verborum defectu ſeu omiſſione aut variatione (quod in antiquis Actis ſæpiſſime contingere ſolet) vel forſitaſſe etiam primi hujus piæ hiſtoriæ expoſitores quoquo modo deliquiſſe conſpiciuntur. *Atque eadem hac fide & nos totam hiſtoriæ qualitatumque congeriem, nec verbo immutato, hic ſubjiciemus, lectoris judicio rem totam relinquentes, ut vel ex ſecali imperitia Actis ipſis, ſi non nitoris & auctoritatis, ſaltem antiquitatis momentum aliquod accedat.*

Genuſia frater B. Michelinæ. 8 *Nunc autem ad fraternitatem ſupra memoratam quod attinet, ita ſcribere auſus eſt D. Salvatelius:* Beatus Ciechus fuit Piſaureoſis ex familia Meteelle, frater B. Michelinæ, ad cujus imitationem, dum eam vidit primum ſui ſexus habitu tertii Ordinis indutam, continuo & ipſe eamdem Regulam inter viros profeſſus eſt. *Quæ, niſi multum fallar, valde accommode intelligenda*

B *ſunt. Sic enim aſſerit Illuſtriſſimus Aviar:* De ejuſmodi inter eos, quæ ſupponitur, conſanguinitate aut parentela, de verbum quidem inveniatur in deſcriptionibus, quæ hic habentur de illorum vita. *Rectiſſime, opinor, ut ſola fraternitas ſecundum ſpiritum ſeu eumdem Ordinem intelligi poſſit. Minus etiam B. Michelinæ extemplum B. Ciccu præluctee potuerit, quandequidem jam ab anno 1300 mundo ipſe valdixerat, dum B. Michelina necdum nata erat: cæte ex Vita ejus tom. III Junii pag. 919 conficitur, quadragenaria majorem non fuiſſe dum anno 1356 e vivis eriperetur; ut prorſus conjicere nequeam, unde Salvatorius acceperit potuerit, quæ ex ipſo jam recitavimus. Erat itaque ætatis jam provectæ, & B. Michelina multo ſenior* B. Ciccus, *dum anno 1330 ſpiritum Deo reddereet, ut ex ipſa Vita ſeu Lectionibus jam intelliges; quibus nihil eſt quod ſuperaddamus, præter titulum & annotationem hinc inde neceſſarias. Titulus autem hujuſmodi eſt:* Incipit Legeoda beati Cicchi de Penſeuro, Ordinis Fratrum glorioſi Franciſci. *Nos eum noſtre modo reddimus:*

C

VITA

in lectiones novem diviſa,

ex Ms. Piſaurenſi.

Multiplici gratia LECT. I. Gratia & benignitas Salvatoris quotidie pollulans in Eccleſia militanti, nuperrime in ſervo ſuo beato Ciecho *a* reſulſit, eumdem prævenieus etque ducens ad portum finaliter ſalutarem, moribus, & vita laudabilem, ac miraculis plurimis coruſcantem. Ipſum namque de Penſauri *b* civitate nativum, ut terrenis deſpiceret, deſiderio æternorum multiformis gratia ſpiravit interne, nec non & ipſe ratio efficax, & impellens ſpiritualiter

c duodecus *c*. Exemplatiras quippe Chriſti, qui, cum dives eſſet in cælis, factus eſt egenus in terris, ut non haberet, unde caput ſuum per terrenum deſiderium reclinaret; perfecte monuit, & inſtruxit eumdem, ut cuncta quæ poſſideret terrena, protinus venumdaret, pro Chriſti nomine, pauperibus eroganda. Docibilnas euangelica, qua quiſque Chriſti diſcipulus nuncupatur, renocians terrenis, & pro D Chriſti amore indigentibus diſpenſatis, Viri beati animum liquefecit. Cæterus illibatus, quo Vir quidem beatus tanto fuit divino amori conjunctus, quanto fuit a terrenis disjunctus, & eo fortius proximum diligit, quo mundi cupiditas perfecte deſeritur, hujus Viri, in Chriſto devoti, animum ineuavit, terrenis deſpectis, cæleſtis receptori. Stabilitas pugnæ concioæ, & victoria capeſcente *d* eum nudo ſerpente; ut ou- *d* dus luctans eum nudo, victoriam reportaret, & coronam exinde reciperet, adepturus gloriam laureatus. Multiplicitas gloriæ fructus centeſimi *e* duleoravit, ut vilipenderet animo omnia, *e* quæ habentur in terris, procul dubio adipiſci conſiderans, quæ & quanta ſint, quæ nobis promittuntur in cælis.

LECT. II. Brevitas temporis terrenorum, & *Et virtutem ſimulat* ea poſſidentium breve tempus, veluti uni guttæ aquæ maris, ac arenæ fabulo comparetur, affectum Viri a Deo electi, ita a terrenis disjunxit, ut nullas rerum lebentium delectationes requireret, nihil in hoc mundo cordialiter poſſi- E deret, ſuperni æternitatis penſeta. Ponderoſitas terronorum inclinans affectionem diligentis ad ima, ac impediens cæleſtia contempleri, ite Viri beati animum terroit, & pavorem ineuſſit, ut omnibus abdicatis, etiam quæ animo poterat poſſidere, velut Viator vacuus, & cælius *f* quinde effectus, orationibus die nocteque inſiſtens, collega fieret civium ſupernorum, adhuc in corpore ſituatus in terris. Viſcoſitas ipſa terrena, morte pleis, contactu inquinans, a Deo ſeparans inquinatum, animo Viri beati talites terrorem induxit pariter & dolorem, ut e terrenis ſolutus, & in Chriſti ſervitio liber effectus, uxorem evitans, ut quoque modo placeret Deo, ei conjunctus, perpetuo cogitaret, militaturus ſummo Domino, nequaquam ſe negotiis ſeculeribus implicerer. Spinoſitas terrena pungitiva, quæ ferit animem, atque pungit per avaritiam ſitibundam, ſuperflua ſitientem, & propriis non contentem, alienorum famelicum, ac per hoc proximorum ſanguinem uſurpantem, ita Virl Dei mentem terroris pavore ineuſſerat, & dolore, ut, jam cæcus tetrenorum effectus, ſtuderet in F hoc hoc ſeculo nil amste, nil appetitu etiam poſſidere; & converſans dumtaxat in cælis civium cælica teneos, civilium cælicorum coofiliorum caroiumque ipſe Ciechus exiſteos cupidus, atque euſtos, velut civis cælom hinas ſuas coſtodiens jam ſnoeſtras, *angelorum*, civium ſupernorum Ciechus jam eomes, & civis, aliquantarum ovium euſtos fieret in Eccleſia militanti: exiſtens ipſe pariter mitis ovis ſub cura Romanæ Eccleſiæ Papalium prælatorum, qui foret pereommodus, magnus futurus in Eccleſia triumphanti.

Incitatus hic Pastor,

LECT. III. Laboriofitas nempe mondi plerumque impedieos animum contemplari volentem *a* ſtudio quietis mentalis, Viro Dei ſuaſit, ut potius optimam partem Mariæ eligeret, a Domino commendatam, ſolicitudine Marthæ alias reſervate. Varietas, & contrarietas morum exiſtens, qua nemo poteſt Deo, & mundo, mammonæ iniquitatis ſervire, Viro beato conſulnit, & ipſum euhortando induxit; ut moribus terrenis penitus abdicatis, cæleſtibus conformaretur. Falſitas demum terrenorum præſentium, quæ & vanitas nuncupatur, quæ veritate ſubdola, & veridica falſitate decipiunt animas, & defraudant Virum Dei Ciechum prænonuit, gratis annuente ſuperna, ut nequaquam tebus temporalibus

inhæ-

A ſahæreret, quæ numquam aſſeruet veritatem: vovent enim lætitiam duraturam; donant ei poſtea mæſtitiam, & dolorem: promittunt requiem, & quietem, & condonant laborem: gloriam paciſcuntur ſupernam, & ad inferos jam impellunt: promittunt ſatietatem imponentem rebus terrenis habenam, & dant eſuriem acquirendi: ſpondent pacem cum omnibus univerſam; at turbationem ex ipſa cum pluribus incitant, & plurima mala producunt: promittunt vere inanem gloriam temporalem, & dant poſtea ingentem ruinam ſpiritualem.

Omnia in paupertate vergat & in tres capellas

LECT. IV. Prædictis igitur omnibus animo viti Cicchi beati a Deo infuſis, vir Cicchus a Deo electus cœpit, atque perfecit ſua bona omnia pauperibus erogare anno videlicet Domini MCCC, exiſtens ipſe Vir Dei juvenilis ætatis, & glorioſi Franciſci tertiam Regulam adipiſcens, quæ de Pœnitentibus nuncupatur, heremiticam vitam duxit, morans ut plurimum extra Peſauri civitatem nativam, interpellatim in tribus locis ſuburbiis, & devotis. Conſtruxit namque Vir iſte beatus, divina favente clementia, tres parvas eccleſias, ſive capellas, unam prope Faanm per unum milliare, quæ vocatur S. Maria de Faao, ſive de al Metero; ubi figutam, & majeſtatem glorioſæ Virginis Mariæ ordinari inſtituit, ſub ejus nomine & honore, cum aliquali ædificio adjacenti, & hoſpitali parvo conſtructo. Aliam capellam conſtruxit, aſſiſtentibus ei in Chriſto devotis amicis, prope Penſaurum per unum milliare, verſus viam, qua itur Fanum, juxta eccleſiam ædificatam ibidem per fratrem Petrum ſuum ſpiritualem ſocium atque fratrem, ſub vocabulo S. Mariæ Montis Granarii nuncupatam. Tertiam capellam ſolitarie loci conſtruxit prope Penſaurum, per unum milliare in Monte S. Bartholi, ſic vocato, ubi orandi devotas morabatur.

B

In quarum una fratres eum impetit diabolus

LECT. V. Tribus igitur prælibatis conſtructis eccleſiarum capellis in fide beatiſſimæ Trinitatis & in aſſertione ejus fidei ſpei & charitatis theologicarum virtutum, & in præſagium triplicis gratiæ, ſuehoitæ, adauctæ, & perſeverſtæ a Deo, & collatæ: quinimo in oſtenſione tripliciam graduum ſalvandorum, videlicet conjugatorum, viduorum, & virginum, ſeu elauſtrorum *g*. Dum in loco Montis præfati S. Bartholi

C exlitus, & contemplativus oratur orationes Deo humiles, & devotas obnixius exhiberet, prope

b eimam *b* montis exiſtens Cicchus prædictæ Eccleſiæ, atque eo loci inſtans, & orans, diabolus ſerpens ejus felicibus actibus invidens, aquarum violentia, & peſtilentiæ inanditæ ita ſot-

i titet lamam *i* cimæ ſuperioris induxit, & irruit in eccleſiam prælibatam, etedens, & ſperans interimere devotum iacolam, atque locum, ut eccleſia ipſa cum loco vehementi impulſione pecuſſa, per jactum lapidis, de loco ſuo integraliter moveretur; divina gratia protegente, ut illibata ſtabilirsia maneret.

etiam in gula mire ſuperatus.

LECT. VI. Perſeverante viro Dei Cicchо in Domino, adjunctis ei aliquibus ſociis Deo devotis, circuibat ſemel in menſe, & amplius opportune civitates & caſtra, Cicchus ipſe patvi gregis Cuſtos & uvis, pro peccata eleemoſyna a fidelibus eroganda; cujus devotioai Chriſtiaeua quicumque devotus accurrens, tanta eum exhibitione severentiæ verebatur, ut, qui ejuſdem Viti beati crucis ſignaculo ſignaretur, manum vel fimbriam veſtimenti contingeret, vel haberet, ſe fore beatum præ magno gaudio reputsiet. Receptatum vero cleemoſynarum modicis, pro ſubſtentatione ipſius, ac patvi ſui gregis, alimentis ſervatis, totum pro maritagio panperum puellarum, cetetiſque mendicis, ac commodis eccleſiarum & boſpitalium erogabat. Corpus ſuum jejuniis multis caſtigabat, aſſidue portans pro camiſia nudam paſeriam *k* vel colectum. Semel autem, dum per *k* locum quemdam civitatis Penſauti, mure ſolum humilis meadicaret, porcellæ aſſatæ ibidem odore ſenſui ejus odoratus infuſo, gulæ vitio e dæmone incitatus, particulam aliquam præfatæ porſectæ emptam a quodam ſuo cariſſimo compatre procuravit, quam ad domum apportans, & in caſſa reeludens, ad ſe ipſum revertſus, ſpiritu Dei ſupetno, multorum dierum cartículo jam elapſo, quoaduſque vermibus ſeaturiret, ipſam videas, & tsagens, tactu, & viſu omnibus aliis horribilem, & deſpectam, velut fœtentem, & vermibus eortepletam, odoratu uaſi pruprit; & oris oſculo iattepide porrigebat. Hincque ſetotum nudum ex illa perangeas, taliter vitium gulæ devicit & dæmoaem, qui tentator confuſus abſcedeas, cum de guiæ vitio, tamquam victus, amplius non teatavit. E

Non uno miraculo avarum corrigit.

LECT. VII. Revertente Viro Dei de indulgentia Portiuneulæ, videlicet S. Mariæ de Angelis, prope Aſſiſium conſtitutæ, cum ſociis pluribus devotis in Chriſto, cum ejus ſanctitatis fama eſſet Provinciis plurimis patefacta, retentu violenter a civibus Perufinis, non odio, ſed amote, ut ibidem moraretur cum eis quibuſdam diebus, recedentibus comitibus, præ triſtitia abſentiæ Viri ſancti plorantibus, atque mœſtis diait Vir ſanctus: Ite in pace, quia prupe Penſaurum, Dei gratia operante, vos me videbitis præſentem; ſicque factum eſt, ut ipſis ſociis appropinquantibus Peaſaurum prupriæ civitati / Virum *j* beatum ibidem alacres eum ineffabili lætitia invenirent, quem in diſtricta Petuſit retentum invitum ttiſtes cum magna mæſtitia dimiſeraat. Nobilis quidam de Atimino de domu Philippi Domini grandi de Malateſtis, compater Viri ſancti, duxr anguillas ſalitas, & affumatas per internuntium traſmiſit eidem beato in monte S. Bartholi commoraati. Qui nuatius, avaritia & gula commotus, nna illarum in ſylvuncula quadam dimiſſa ſub quadam patva arbore, & appenſa, aliam Viro Dei Cicchо, ex parte dicti nobilis aſſignavit, & recedens, applicans ad anguillam appenſam, invenieaſque eamdem in vi- F vum ſerpentem converſam, ſtupefactus, & tremens, ac ſe ipſum corrigens de peccato, quod commiſerat in virum nobilem & Beatum, reverſus ad Sanctum, gemens, & lacrymsur, genuflexus, furtum, & factum annuntians, petens veniam ab eodem ei miſericordiam eundonante: pariter & anguillam quam in priſtinam futmam teverſam a Viro Dei andiverat invenirt, petita licentia, & benedictione ſecute, cum magna fiducia eſt reverſus ad ſylvam. Invenieas autem anguillam propriæ primæ formæ, & eamdem ſecum apportsns, de tantis viſis mitaculis, Deum mirabiliter collaudavit.

Gallum gal. linarum prodigioſe vita reſtituit *m*

LECT. VIII. Vir Den devotus, dum graviter eſſet infirmus, aſſiſtentibus ei commatribus *m* ſuis plurimis, & devotis. Una illarum, pietate commota, gallum quemdam, quem Vit ipſe beatus teaere diligebat; pru eo quod ad ſingulas horas cantans, eum incitabat ad landes, abſque ferra aliquo interfecit, & eumdem præmortuum in aqua calida balneans, & humectans, pelatum in caſſa ſervavie, voleas perutile ſerculum facere

XX Mſs. ex eodem, ipſi Viro Dei ægroto, pro recuperanda priſtina ſanitate, reddendum, Vir Dei ad ſe qualicumque vigore raverſus, galli cantus amore privatus, ſentiens finaliter rei factum; Apportate, inquit, gallum feſtine meum ſocium interfectum, quam a commatre illa coneita apportatum intuens mortuum, & pelatum, ſuſpirans compaſſionaliter, manibus apprehendit, & orans Dominum ſupplicitet decubans in grabato, facto Crucis ſignaculo, gallus vivus, & ſanus, ac pluma valatus cantavit præ gaudio, Domino reddens laudes. Dum Vir Dei per civitatem pergeret Panſaurinem, & more ſolito mendicaret, dum homines inſoltantes eum duriter arguerunt de tor, & tantis per eum quotidie mandicetis. Quorum, nutu Dei ſubito permiſſo unus petdidit modulos promptæ loquelæ, & alius aridus eſt effectus.

femina vota debeant, vota eſſe complenda.

B Lect. ex. Domina Eliſabeth nobilis, & generoſa uxor domini Malateſtæ Penſauti de Malateſtis, dum gravitas infirmaretur in tibia, a cujus morbo nullo potuiſſet medicorum remedio liberari, vovens fratri Ciccho beato, mediante, & ſuadente conſilio nobilis dominæ Nieſinæ de Urbino ſpiritualis & Chriſto devotæ, atque per eamdem dominam Nieſinam voto emiſſo viro Dei Ciccho, ejus fantuin atque patri, qui eam de fonte levavarat, fuit precibus, & meritis Viri ſancti priſtinæ ſanitati illico reſtituta. Et dum non ſedderet laudes Deo, & fratri Ciccho beato, ut promiſerat jam infirma, ſed potius illud attribuaret medico, & unguentis, recidivavit protinus in infirmitatem priſtinam, & pejorero; & præ nimio dolore ejolans, ac gemans, amaras dibas lacrymas, atque voces, Quarsopter conſcita de ingratitudine præſibata, & accepti beneficii memor effecta, eidem Beato votum fortius iteravit; cujus vota Deus ax alto proſpectans, meritis Viri beati præfatam dominam iterum liberavit, Quæ grata Deo, & beato Ciccho exiſtens, votum, quod promiſerat, perfactu

C implevit; & omni anno, dum vixit, fecit in die natalis Viri beati Officium ſolemniter celebrari, convocatis ibidem omnibus Religioſis & monachis ad Officium, ad laudem Dei, & ſevarensium dicti Sancti devotius celebrandum ab ipſa domina, refectione ſaquente, & poſtea ab ipſo domino vito, & heredibus ſubſequuta. Mortuus eſt autem Vir Dei Ciachus anno Domini MCCL. a in ſenectute bona, & plenus diarum, in Monte S. Mariæ Granarii, translatus poſtea ab eadem ad eccleſiam epiſcopalem civitatis Penſauri; ubi ajus corpus Dei gratia requieſcit, ſequentibus ſignis, & miracolis multis, ajus meritis a Deo factis, & divina gratia annuente, omnibus

D unum invocantibus pro ſalute, ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus eſt honor, & gloria, cum Deo Patre, & Spiritu ſancto, per infinita ſecula ſeculorum a. Amen.

ANNOTATA.

a *Jam dixi* Cicchum *diminutivum eſſe a* Franciſco, *ubi aſpiratio Italorum more recte inſeritur ante litteram* i, *non item ante* o *& u, ut alii paſſim ſcribant* Cicco, Ciccum, *unde hic Vitæ ipſius orthographiam ſequimur.*

b *De* Penſauro, *ut a ſciolis medii ævi ſcribi ſolet, egit Papebrochius citata ſuperius pag.* 929. *Nos hic etiam & barbariſmos & ſoleciſmos inſactos relinquimus, modo aliqualiter intelligi poſſint.*

c *Quæ ſit hic* ratio efficax duodena, *fallor ſi quis facile obſervet, niſi digito ferme præmonſtretur. Adverte igitur ad tres primos lectionis, in quibus duodecadem illam denuo invenies, incipiendo ab* Exemplaritate Chriſti, *tum a* Docibilitate evangelica, Caritata illibata, Stabilitata pœnæ, Multiplicitate gloriæ, Brevitate temporis *&c.* E

d *Caperem aliquid, ſi ſcriberet* capeſſenda *vel obtinenda.*

e *Aut fallor, aut vult dicere* fructum centuplum.

f *Quid ſibi vult* cælitus? *Diceret* cæleſtis: *Verum ſimilibus obſervandis ſupereſſedeo.*

g *Voluit dicere* clauſtratorum, *ſeu in Clauſtris viventium. Triades iſta procul accerſita ſunt.*

h Cima *Italis eſt* ſummitas *ſeu* vertex: *atque id quidem intelligitur; ſequentia* OEdipo *ferme opus habent.*

i Lama *ſumitur pro* plano *ſeu* planitie. *Aſt illam* aquarum violentiam, peſtilentiam inauditam, *& lamam* cimæ inducere & irruere *melius forte explicat Beati imago ſuperius data, quam contorta ſcriptoris narratio. Dicamus eccleſiolam fuiſſe in montis declivi, in quam diabolus ejus verticem devolverit cum peſtilenti pluvia.* F

k *De* panſeria *ſuperius in commentario actum eſt.*

l *Patet*, opinor, *legendum omnino eſſe* prope civitatem.

m Plurimæ commatres, *& ſupra* compater, *fatis oſtendunt, Viri famam multos impalliſſe, ut infantes ſuos de ſacro baptiſmi fonte ab eo ſuſcipi curarent.*

n *Patet error manifeſtus, ex eo quod Beatus dicatur panitentiæ vitam aggreſſus anno* 1300.

o *Talis etiam eſt finalis clauſula Vitæ B. Michelinæ, unde recte advertit Papebrochius, paratas fuiſſe Lectiones ut in Officio recitarentur; quidquid de harum uſu non ſatis conſtet.*

SYNA-

SYNAXARIUM

Ex Menologio, juſſu Baſilii Imperatoris collecto, cujus ſex poſtremi menſes ſervantur manuſcripti in monaſterio Baſilianorum Cryptæ Ferratæ in Latio.

ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΩι Α΄.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ.

DIE I SS Machabæi.

Ἐλεάζαρ ὁ τιμιώτατος, διδάσκαλος ἦν τῶν ἑπτὰ παίδων τῆς ἁγίας Σολομωνίδος, καπικῶν εἰ Ἱεροσολύμοις. Παρθήσαντες δὲ Σελεύκῳ τῷ βασιλεῖ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπὶ τῶν Ἑβραίων γένος αἰχμαλωτίσαντος, ἐκρατήθησαν καὶ ὅτι, ἐναγκάσθησαν ἑλληνικῶν ἀπογεύσασθαι θυσιῶν, καὶ μιαροφαγῆσαι. Μὴ πειθόμενοι δέ, ἀλλ' ὑπὲρ πάτρια ἀγωνισάμενοι νόμων, διαφόροις ὑπεβλήθησαν τιμωρίαις. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἐλεάζαρος τυφθεὶς σφοδρῶς, καὶ εἰς πῦρ βληθείς, ἐξέψυξεν τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέδωκε. Δεύτεροι δὲ οἱ παῖδες κατὰ τάξιν ὡς ἐγεννήθησαν καθ' ὡς ἀχθέντες, καὶ ἀρθρομβόλοις, καὶ καπαπέλταις, ἐξ ἐχοχεῖς, καὶ πυρὶ προσομιλήσαντες, ὑπὲρ εὐσεβείας ἐπλειώθησαν. δείξαντες ὄντως ἡ λογισμὸν αὐτοκράτορα τῶν παθῶν. Καὶ ἔτην ἡ αὐτῶν μήτηρ Σολομωνὶς αὐτομάτως εἰς τὸν κάμινον εἰσελθοῦσα, τοῖς ἰδίοις ἐπαπέθανε τέκνοις.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Leontius & Alexander ac Socc MM.

Λεόντιος καὶ Ἀλέξανδρος, οἱ τῷ Χριστῷ μάρτυρες μετὰ τῆς ἱερᾶς συνοδίας αὐτῶν, ὑπῆρχον ἐπὶ ἡ βασιλείας Διοκλητιανοῦ ἐκ ἡ χώρας Παμφυλίας, ἐκ διαφόρων μὲν χωρίων ὄντες, μίαν δὲ γνώμην ἐχοντες πρὸς ἡ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς Χριστιανοὶ ἐκ προγόνων τυγχάνοντες. Κοινῇ τοίνυν βουλευσάμενοι, καὶ πάντα τὰ βιωτικὰ εἰς ὐδὲν λογισάμενοι, καπέλαβον τὸ ἡ Ἀρτέμιδος ἱερον· καὶ εἰ αὐτῷ γενόμενοι καπέσφαξαν πάντα τὰ εἴδωλα. Γνωθέντες οὖν, καὶ κρατηθέντες, ἐτύφθησαν σφοδρῶς, ἐ μετὰ σιδηρῶν ὀνύχων ἐξέθησαν, καὶ συβλίοις τὰς ὀφθαλμὰς ἐξεκεντήθησαν· καὶ φυλακῇ παραδοθέντες, ἄδοφοι διέμειναν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις. Εἶτα ἡ φυλακῆς ἐκβληθέντες ἐθηριομάχησαν· τὰ δὲ θηρία οὐχ ἥψαντο αὐτῶν. Καὶ λαβόντες τέλος διὰ τὸ ξίφος ἀπόφασιν, ἀπεκεφαλίθησαν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΓΩι Β΄.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι.

II Stephanus ac Socc.

Στέφανος ὁ ἱερομάρτυς ἦν ἐπὶ ἡ βασιλείας Οὐαλεριανοῦ ἐκ ἡ παλαιᾶς Ῥώμης. Κρυπτόμενος δὲ διὰ ἡ διωγμόν, σὺν οἰκήματι τοὺς πρὸς αὐτὸν παραγενομένους ἕλληνας ἐβάπτιζε, καὶ διακόνους καὶ πρεσβυτέρους ἐχειροτόνει, καὶ ἡ Θεὸν παρεκάλει ὑπὲρ ἡ τῆς κόσμου σωτηρίας. Ἐπασάμενος δὲ καὶ τῷ δυναπρα Ἐμεσίῳ τῷ δημάρχῳ, παρεσκεύασε αὐτὸν βαπτισθῆναι, καὶ ὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, οἵτινες διαφόροις τιμωρίαις ἐπλειώθησαν. Τὰ δὲ λείψανα αὐτῶν συναγαγὼν ὁ ἀρχιερεὺς Στέφανος, ἐτίμως ἐκήδωσεν. Εἶτα σὺν τῷ ναῷ τῆ Ἄρτεως ἀναγκασθεὶς εἰσελθεῖν, καὶ προσκυνῆσαι, σὺν ἐλθε, καὶ τῷ Θεῷ προσδεξάμενος, καπέβαλε τὸ εἴδωλον, καὶ μετὰ ταῦτα λειτουργῶν, ἀπεκεφαλίθη, καὶ καπέθη σὺν αὐτῇ τῇ καθέδρᾳ σὺν τῷ μαθητῇ αὐτοῦ, ἐπὶ χεῖρας κρατοῦντι τὸ ἡ πίστεως ἅγιον σύμβολον.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΓΩι Γ΄.

ΜΝΗΜΗ ΤΩΝ ΟΣΙΩΝ ΔΑΛΜΑΤΟΥ ΚΑΙ ΦΑΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΙΣΑΚΙΟΥ.

III Dalmatus Faustus & Iſacius.

Ὁ Ὅσιος Ἰσάκιος πρότερον σὺν τῇ ἐρήμῳ ἀσκήσας, καὶ τὰ πάθη τὰ σώματος νικήσας, καὶ τοὺς δαίμονας νικήσας, ὕστερον κατὰ θείαν πρόνοιαν παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν· καὶ προσκαθεδεὶς ἐνὶ τῶν ἡ πόλεως μοναστηρίων, ὁ τῷ Δαλμάτῳ νεῷ λέγεται, διὰ ἡ ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ ἡ διδασκαλίας, πολλὰς ἔπεισε καπαλιπεῖν ἡ κόσμον, καὶ γενέσθαι μοναχὸς, καὶ σωθῆναι· ἐξ ὧν ἦσαν Δαλμάτιος, καὶ Φαῦστος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Οὗτος γὰρ στρατιώτης ὢν ἐπὶ ἡ βασιλείας Θεοδοσίου, σὺν μιᾷ ἀπελθὼν καὶ σωτυχὼν τῷ Ἁγίῳ, καὶ ἡ ἐκείνου ὁμιλίας ὠφελήσας, καπαλιπὼν καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα, μόνον δὲ ἡ υἱὸν αὐτοῦ φαῦστον ἀπαλαβών, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ γέγονε μοναχὸς, αποκειρας καὶ ἡ υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ὕστερον ἠγωνίσαντο, ὡς περιβόητοι γενέσθαι βασιλεῦσι καὶ συγκλητῳ, καὶ θαύματα διάφορα εἰς δόξαν Θεοῦ ἐπιτελέσαι· καὶ ὕστερον μετὰ πολλὰ Ἰσακίου πλειωθῆναι.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΓΩι Δ΄.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙΟΥ.

IV Eleutherius Cubicularius M.

Ἐλευθέριος ὁ τῷ Χριστῷ μάρτυς ἦν μὲν ἐκ ἡ πόλεως Βυζαντίδος ἐπὶ ἡ Βασιλείας Μαξιμιανοῦ. ὡς ἡ συγκλήτου, δοῦλος δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ προσφκειωμένος. Ἐπεὶ δὲ ἐμορίσησε μὲν τῷ Θεῷ διὰ ἡ τῶν ὅπλων αὐτοῦ ἐργασίας· οὐκ ἦν δὲ πεπλεισμένος τῷ θείῳ βαπτίσματι, καὶ θέλων βαπτισθῆναι, ἤτησατο ἡ βασιλέα ἐάσαι αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς τὸ προάστειον αὐτοῦ. Καὶ τυχὼν ἡ αἰτήσεως, ἀπῆλθε πλησίον τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ. Καὶ ποιήσας ὑπὸ γῆν κρυπτὴν ἐκκλησίαν, καὶ πρεσβύτερον ἀγαγὼν, ἐβαπτίθη ἐκεῖ· καὶ θέλων ἐκφυγεῖν ἡ βασιλέα, προεφασίσατο νόσον. Καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ Μαξιμιανὸς, παρεγένετο ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ αὐτὸς ὀφθαλμοῖς ἰδὼν ἡ ναὸν, καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ θυσιαστηρίου, ὠργίθη· καὶ κρατήσας αὐτὸν, καὶ πρότερον ἱκανῶς βασανίσας, ὕστερον ἀπεκεφάλισεν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Ε'.

ΑΘΑΝΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΥΣΙΓΝΙΟΥ.

V Eusignius M.

Ευσίγνιος ὁ τῶ Χεισῶ μαρτυς ἦν μόνε τ μεγάλης Ἀντιοχείας. Γεγονη δὲ στρατηγὸς Κώνσταντος, τῶ παῖδος τῶ μεγάλω Κωνσταντίνου. Καὶ διαπρέσας μέχρις Ἰουλιανοῦ τῶ παραβάτου, ὃ κρατηθεὶς ὡς Χεισιανὸς, ἦχθη εἰς ἔξετασιν. Καὶ ἐλέγξας τ παραβάτην ὡς τ ἀληθῆ Θεὸν καταλιπόντα, ὃ τοῖς ματαίοις εἰδώλοις προσελθόντα ὡς θεοῖς, ἐξετάθη εἰς μάστιγας, ὃ τιμωρηθεὶς ἐχρῶτο, ἐπειπερ τ πληγαῖς κατεπονήθη, ἐπῶν γὰρ ἑκατὸν δέκα, ἀπέρριφη εἰς φυλακῆ, ὃ μετὰ τινας ἡμέρας τῆς φυλακῆς ἐκβληθεὶς, ὃ πάλιν τῶ παραβάτη παραστὰς, ἵν' ἀγκάζετο ἀρνήσασθαι μὲν τ Χεισὸν, θῦσαι δὲ τοῖς εἰδώλοις· ὃ μὴ πειθεὶς, ἀλλὰ πάλιν ἐλέγξας τ τύραννον, ξίφει τῶ κεφαλῶ ἀπετμήθη· ὃ οὕτως ἐτελειώθη, ἀπολαβὼν στέφανον ἀμάραντον, καὶ ζωὴν αἰώνιον.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΣΤ'.

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

VI Transfiguratio D.N. J. C

Ἐπειδὴ πολλὰ περὶ κινδύνων καὶ τινων λυπηρῶν ὁ Χεισὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς διελέχθη. ὃ τὰ μὲν ἤσαν εἰς τῶ παρόντι βίω· τὰ δὲ ἀγαθὰ εἰς ἐλπίσι. βουλόμενος αὐτοὺς πληροφορῆσαι, ὃ δεῖξαι τίς ἐστιν ἡ δόξα ἐκείνη, μεθ' ἧς μέλλει παραγενέσθαι, ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, & μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. Καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτῦ ὡς ὁ ἥλιος· τὰ δὲ ἱμάτια αὐτῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς ὃ Ἠλίας μετ' αὐτῦ συλαλοῦντες. Τὰς δὲ αἰτίας δι' ἃς μετ' αὐτῦ συνελάλησαν. Τὰς μὲν αἰτίας δι' ἃς μετ' αὐτῦ παρεγένετο Μωϋσῆς, ἵνα τοῖς μαθηταῖς δείξη τὸ μέσον τ δούλων & τῦ δεσπότου, & πληροφορήσῃ αὐτοὺς, ὅτι ὃ θανατῶν ὃ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει.

VII Dometius M.

Sequitur eodem menſe (die) vii ſancti martyris Dometii annuntiatio eum elogio; ſed eum illud ipſum exſtet ad diem XXIII *Martii, ac apud nos Græce editum ſit ad calcem tomi i iſtius menſis pag.* 871; *Latine item redditum tom.* III. *pag.* 459; *quo de hoc Martyre agitur; ſupervacaneum fore, elogium idem ex eodem inſtrumento hic repetere; quod ibi videri poteſt; aut & Prætermiſſi ad diem* VII *hujus menſis Auguſti.*

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Η'.

ΑΘΑΝΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΟΥ.

VIII Marinus M.

Ὁ Τῶ Χεισῶ μάρτυς Μαρῖνος ὑπῆρχε μὲν ἐπὶ τ βασιλείας Διοκλητιανῶ, ἐκ τ πόλεως Ἀναζαρβω. Χειροτονεὶς δὲ ὢν, ὃ πολλῶς τ ἀπίστων προσαγων τῶ Χεισῶ, ὃ βαπτίζων, καπεμνύθη τῶ ἡγεμόνι Λυσίᾳ, & κρατηθεὶς, ὃ παρασὰς ἐνώπιον αὐτῦ, & τ Χεισὸν ὁμολογήσας, ἐτύφθη σφοδρῶς. Καὶ σίδηρα βαρέα περιπεθεὶς, εἰς φυλακὴν ἐτέθλιπτο. Καὶ τῇ ἑξῆς ἀχθεὶς εἰς ἐρώτησιν, ὃ ἀναγκασθεὶς ἀρνήσασθαι τ Χεισὸν, & θῦσαι τοῖς εἰδώλοις, ὃ μὴ πειθεὶς, ἐκρεμάσθη ἐκ τ ποδῶν ἐπὶ ξύλου, & κατεκόπη τ μάστιξιν. Εἶτα κατακαίομενος πλαγίως ἀνατοῦς ἐμμένας τῇ εἰς Χεισὸν ὁμολογίᾳ, ἐλάθη τῶ διὰ τ ξίφους ἀπόφασιν, ὃ ἐλυθεὶς ἔζω τ πόλεως, ἱερὰν κεφαλῶ αὐτῦ ἀπετμήθη. Τὸ δὲ σῶμα αὐτῦ ῥιφὲν βοῦς κυσὶν εἰς βρῶσιν, ὑπὸ Ξανθίου τινὸς φύλακος παρεδόθη παρῆ.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ.

Æmilianus M.

Αἰμιλιανὸς ὁ σὲ ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν, & μέγας ἱερομάρτυς, ὃ ὁμολογητὴς, τῶ μὲν ἐπὶ τῶν χρίστων τ οἰκουμένων βασιλέων ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Κυζίκου. Διέλαμπε δὲ ὁ μὲν ὁσιότης & γνώσει ὃ τῇ λοιπῇ κατασκέσει πρεπόντως τοῖς ὀρθοδόξοις, ἀλλὰ ὃ ἐλεημοσύνῃ ὃ συμπαθείᾳ, μακροθυμίᾳ τε, ὃ χρηστότητι. Εἶχε δὲ & ζῆλον θείας ὑπὲρ τ ὀρθοδόξου πίστεως, ὃ διέβαλλε παρρησίᾳ τοὺς μὴ προσκυνοῦντας ὃ τιμῶντας τὰς ἁγίας ὃ σεπτὰς εἰκόνας, αἱρετικοὺς αὐτοὺς ἀποκαλῶν ὃ ἐχθροὺς τῦ Χεισῦ. Διαβληθεὶς οὖν τῷ μισοχρίστῳ βασιλεῖ Λέοντι παρὰ τ ἀληθείας ἐχθρῶν, κραθεὶς ἦχθη δίσημος πρὸς αὐτὸν, καὶ μυρίαις κακώσεσι καθυποβληθεὶς πρότερον, ὕστερον ἐξορισθεὶς, ὃ τὴν ξορίᾳ πολλὰς πειρασμὸς ὑπομείνας, ἐπλειώθη.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Theodoſius.

Ὁ Θεοδόσιος ὁ σὲ ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τῇ τῦ Χεισῦ στοργῇ πεθαρχῶν τῇ λεγούσῃ. Ὅστις κατάφησει πατέρα, ὃ μητέρα, ὃ ἀδελφὸς & ἀδελφὰς, ὃ ἀγρὸς, ὃ οἰκίαν, ὃ ἁρπᾷ σαυρὸν αὐτῦ, & ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, ὁ δύναταί μου εἶναι μαθητὴς καπλιπὼν ἅπαντα, ὃ ἄρας αὐτῦ τ σαυρὸν ἐπ' ὤμων, ἐπλυθησεν αὐτῦ προθύμως. ὃ γενόμενος μοναχὸς, ἐμάκρυνε φυγαδεύων σὺν τῇ ἐρήμῳ, ποτὲ μὲν σὲ ὄρεσι διαβίβων, ποτὲ δὲ σὲ σπηλαίοις διατρίβων, ὃ ἐφόμενος ἐκ τ καρπῶν τ δένδρων, ὃ τ παραφυόμενων τ πηγῶν βοτανῶν, σὺν νυκτὶ & ἡμέρᾳ τ Θεὸν παρακαλῶν ὑπὲρ ἑαυτῦ, ὃ ὑπὲρ τ τῦ κόσμου σωτηρίας. Οὕτω δὲ βίᾳς, ἐδέξατο ὃ θαυμάτων χάρισμα, & πολλὰς ἀθενῦντας, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησε χαίρων.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΕΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ ΜΥΡΩΝΟΣ.

Myro Thaumaturgus.

Μύρων, ὁ σὲ ἁγίοις ὃ μέγας ἱεραρχὴς, ἵνα μὲν ἐκ τ νήσου Κρήτης ἐπὶ τ βασιλείας Δεκίου, ὡγενῶν δὲ γονέων γέγος· ὑφ' ὧν ὃ ζηλοτυπηθεὶς γυναικὶ, ἐπλιτάθη δυσεβῶς, & ἐργαζόμενος σπουδαίως τῷ γῷ, διεξῆφιε ἐκ τ καρπῶν τὰς πένητας. Ἔχων δέ ποτε κῆπον ἱρεβίνθων, εὗρεν σὺ αὐτῷ κλέπτοντάς τινας ἱρεβίνθους. Τίνες ἐδόκουν μὲν συνάγειν ἱρεβίνθους, ἐλάμβανον δὲ ἀκυάθας· ὃ ὃς αὐτοὺς ἱρεβίνθους ἀπέλυσεν. Καὶ ἅμως ὁρῶν ἐστῇ ἅλωνι γεμίσαντας τὰς σάκκους ἑαυτῶν σίτω, ὃ μὴ δυναμένους κυφίσαι αὐτὰς, ἐπιθεὶς ἐπὶ τ ὤμων αὐτῶν τὰς σάκκους, ὃ ἀπέλυσε, παραγγείλας ἀπελθεῖν καὶ μηκέτι κλέψαι· Εἶτα χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος, ὃ μετὰ παῦτα ἐπίσκοπος, & τ ἐις τὰς πένητας ἐλεημοσύνης μηδέποτε ἐπιλαθόμενος, σὺν εἰρήνῃ ἐκοιμήθη.

ΚΑΙ

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ.

Antoninus M.

Ἀντωνῖνος, ὁ τῦ Χεισῦ μάρτυς, ἰῶ μὲν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τ πόλεως, Χεισιανὸς δὲ καὶ ἄλαβὴς, ᾧ φοβύμενος τ Θεόν. Διὰ τῦτο κρατηθεὶς ὑπὸ τ εἰδωλολατρῶν, προσήχθη τῷ ἄρχοντι, καὶ ἐρωτηθεὶς ὁμολογησε τὸν Χεισόν. Κριμαθεὶς οὖν ἐπὶ ξύλυ ἐξέθη σφοδρῶς, ᾧ αὐαγκαζόμενος ὑπὸ τ δημίων καὶ τ παεισαμένων τῷ ἄρχοντι στρατιωτῶν ἀρνήσασθαι τ Χεισόν, Ϛ ἀπολυθῆναι τῆς βασάνυ, αὐτὸς μᾶλλον μεγαλῃ τῇ φωνῇ τὸν μὲν Χεισὸν Θεὸν ἀληθινὸν ἀνεκήρυττε, τὰ δὲ εἰδωλα ᾧ τὰς προσκυνᾶντας αὐτὰ διέσυρε ᾧ ἐλάλαζεν. Ἐπὶ πολὺ δὲ τ βασάνοις προσκαρτήρησας, τ διὰ τῦ πυρὸς ἀποφασιν ἔλαβε, Ϛ ὅπως ἀξάμενος, Ϛ τὰς παρεσῶπας διδάξας μόνον τ Χεισὸν γνωρίζειν Θεὸν, βλέπει εἰς τὸν κάμινον, παρέδωκε τ μακαρίσαι αὐτὸ ψυχὴν τῷ Θεῷ.

IX Julianus ac Soc. MM.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Θ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

Οὗτοι ὑπῆρχον ἐπὶ τ βασιλέως Λέοντος τῦ εἰκονομάχυ. Οἵτινες δὲ ὀρθόδοξοι, ᾧ τ Θεὸν φοβύμενοι, ᾧ τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμῶντες ἐμαρτύρησαν. Οὗτος γὰρ αὐτὸν τ τ σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν ἀποστρεφόμενον, Ϛ αὐτὰς πυρὶ καταλέοντα, ἐζηλοτύπυν λυπέμενος. Οἵτινες δὲ εἰδον ᾧ τὸν χαλκῆ πύλην τιμίαν εἰκόνα τῦ Χεισῦ διορυσσομένην, ἐξέντευξαν τὸν λύπην εἰς φῶς, ᾧ πρατήσαντες τὸν ἐπὶ τ σκάλας ἀναβάντα ἀναβάλλειν πρὸς τὸ καταλῦσαι τ εἰκόνα, ᾧ ῥίψαντες ἐπὶ τὸν γῆν μετὰ τ σκάλας ἀπέκτειναν. Καὶ εἰσπήσαντες εἰς θυμὸν τ τύραννον, οἱ μὲν παραυτίκα ξίφει ἐπλεώθησαν, πολλοὶ τ ἀεὶ θμόντες, ἐσὶς ἦσαν Ϛ γυναῖκες ὀλίγαι, ᾧ Μαρία ἡ παξιδία· οἱ δὲ φυλακῇ παραδοθέντες, καὶ τὰ πρόσωπα καπικαέντες, καὶ πολλὰ δεινὰ ὑποσάντες, ἀπεκεφαλίθησαν.

X Eupli M.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Ι'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΥΠΛΟΥ.

Εὔπλος ὁ τῦ Χεισῦ μαρτυς ὑπῆρχεν ἐπὶ τ βασιλέως Διοκλητιανῦ ἐκ τ πόλεως Κατάνης τ ἐν Σικελίᾳ τῇ νήσῳ. Διάκονος δὲ ὢν τ ἐν αὐτῇ ἐκκλησίας, ἐδίδασκε τ λαὸν τὸν εἰς Χεισὸν πίσιν, ὑπαναγινώσκων τὰς ἱερὰς γραφάς. Οὗτος διαγωνισθεὶς ᾧ κρατηθεὶς ὑπὸ τ ἀρχόντος, ᾧ τ Χεισὸν ἀρνήσασθαι βιασθεὶς, ᾧ μὴ πεισθεὶς, ἐδέθη χεῖρας ᾧ πόδας, ᾧ κριμαθεὶς ἐπὶ ξύλυ, χορτὶ σιδηραῖς, Ϛ ὄνυξι καπξαίνετο, ᾧ βαρείαις σφυραις τὰς ὀσᾶ σωιξίβετο. Εἶτα τῷ ξύλυ καταβιβασθεὶς, φυλακῇ σὰ παρρίφη, ἔνθα διψήσας, Ϛ μὴ ἔχων ὕδωρ πιεῖν, προσδεξάμενος πηγὴν ὕδατος ἐξήγαγε τ γῆς, καὶ πιὼν ἐχαρίσησε τῷ Θεῷ. Μετὰ ταῦτα τ φυλακῆς ἐκβληθεὶς, ᾧ τὰς ἀκοὰς αὐτῦ συβλίοις διαξυπηθείς, πλυσίον ξίφει τὸν ἱερὰ κεφαλὴν ἀπετμήθη.

XI Photius & Anicetus MM.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΙΑ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΦΩΤΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΙΚΗΤΟΥ.

Φώτιος ᾧ Ἀνίκητος οἱ τῦ Χεισῦ μάρτυρες ὑπῆρχον μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλητιανῦ. ἰῶ δὲ ὁ Φώτιος αἰχμὰς τῦ Ἀνικήτυ. Διαμηνυρήσαντος δὲ Διοκλητιανῦ εἰ Νικομηδείᾳ, Ϛ πάντα τὰ βασιλικὰ εἰς μέσον προθέντος, ᾧ ἀπελθόντος, ὡς εἶτις ἑαυτὸν Χεισιανὸν ὁμολογήσει, θανατωθήσεται παρὼν Ἀνίκητος, Χεισιανὸν ἑαυτὸν μεγάλῃ φωνῇ ἀνεκήρυξε. Καὶ κρατηθεὶς ἐτυφθη σφοδρῶς, ᾧ τὰ ἐν αὐτὸν ἀπολυθέντα θήρια, ἡμέρωτερα προβάντα ἀπέδειξεν. Εἶτα προσδεξάμενος, συντετμηται τῦ τῦ Ἡρακλέους ξόανον· λαβὼν δὲ τ διὰ τῦ ξίφυς ἀπόφασιν, ᾧ μέλλων ἀποκεφαλισθῆναι, δι' ὧν ἐχρήσατο τῦ δημίυ τὴν χεῖρα. Τότε προσδραμὼν ὁ Φώτιος, ἠσπάσατο αὐτὸν, ᾧ κρατηθεὶς σωισθη αὐτῷ, ᾧ ἀμφότεροι διαφόρως βασανισθέντες, τέλος πυρὶ ἐτελειώθησαν.

Dies ibi vacant. XII, XIII, XIV.

XV Urbicus M.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΙΕ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΟΥΡΣΙΚΙΟΥ.

Οὗτος Χεισῦ μάρτυς Οὐρσίκιος ἰῶ ἐπὶ τ βασιλείας Μαξιμιανῦ ἐκ τ χώρας τῆ Ἰλλυρικῆ, τ πόλεως στρατιώτης, τ ἀξίας ἱππέως. Χεισιανὸς δὲ ὢν κατεμηνύθη τῷ βασιλεῖ ὑπό τινος τ ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν, Ϛ κρατηθεὶς, ἐβιάζετο θῦσαι τοῖς εἰδώλοις. Μὴ πεισθεὶς δὲ, ἐτύφθη σφοδρῶς, ᾧ δι' ὅλης χεῖρας Ϛ ποδὸς χοινίοις πυκνοῖς χειθῆναι ἐλαίῳ Ϛ θειάφῳ καὶ ῥητίνῃ ᾧ πίσσῃ, ᾧ ἐμπρησθείσῃ πυρὶ καπκαίετο ἀνιλεῶς. Κατομένων δὲ τ χειρῶν ᾧ τ ποδῶν, ἀνακράξας ἔφη. Καλὰ ᾧ δίκαια πάσχω· ἄξια γὰρ εἰσὶν αἱ χεῖρες αὗται καὶ αἱ πόδες· ὅτι τ τυράννου κακίᾳ ἀπολλύμενον εἰς πολέμῳ, ὡς μὴ ὠφέλα, διεσώσαμεν. Τῦτο ἀκύσας ὁ τύραννος ᾧ αἰχνθείς, βαλὼν εἰς ὕδωρ τὰς χεῖρας αὐτῦ, ᾧ κατασβέσας, ἀπέλυσεν αὐτὸν. Ἀλλ' ὕστερον πάλιν κραθεὶς ὁ Ἅγιος, ἀπεκεφαλίθη.

XVI Diomedes M.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΣΤ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ.

Διομήδης ὁ τῦ Χεισῦ μαρτυς ἰῶ μὲν ἐκ Ταρσῦ τ Κιλικίας. Μετῴκησε δὲ τὴν ἰαξικὴν πόλιν. Ἐπὶ δὲ τ βασιλείας Διοκλητιανῦ καπαλιπὼν τὴν Ταρσὸν, παρεγένετο εἰς Νίκαιαν, διὰ τ θεοσεβείας, ᾧ τ κατὰ τὴν ἰαξικὴν πόλιν ἐπισκοπῆς, διέργετο τὰς προσευχὰς αὐτῦ. Οὗτος διέβλη θη τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἱ πρὸς τὸ κραπῆσαι αὐτὸν παραγενόμενοι ὄφεον πρὸς Κύριον ἐξωμόσαντο, ἀπέτεμον αὐτῦ τὴν κεφαλὴν, ᾧ πρὸς τ βασιλέα ἀπήγαγον. Ἰῶ θεασάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν ἀπενεχθῆναι αὐτὴν, Ϛ προσεθῆναι τῷ σώματι. Καὶ τῦτο γενομένυ, λέγεται παραυτίκα τῶν ἀπαγόντας αὐτὴν στρατιώτας ἀπολαβεῖν τ οἰκείων ὀφθαλμῶν τὴν σέργειαν, ἰῶ ἀπὸ βάλοντος τῆ Ἀγίᾳ ἀπετμημένην τὴν κεφαλήν. Τὸ δὲ τίμιον αὐτῦ λείψανον παρεδόθη ταφῇ ὑπὸ πιστῶν ᾧ δικαίων ἀνδρῶν.

Myro M.

ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΥΡΩΝΟΣ.

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐπὶ Διοκλητιανῦ τῦ βασιλέως Ϛ Ἀντιπάτυ ἄρχοντος Ἀχαΐας πρωτοβύπορος τ ἐκκλησίας. Κατὰ οὖν τὴν ἡμέραν τ Χεισῦ γεννῶν, τῇ Ἀντιπάτυ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπιλθόντος τῶν Χριστιανῶν κραπῆσαι αὐτὸς ζήλυ πληθεὶς ὕβρισεν αὐτόν. Διὸ κριμαθεὶς, ἐξέθη ἐπὶ τὸν κάμινον σὺ βλίῳ θη. ἡ δὲ κάμινος τ μὲν Ἀγίυ ἐφύλαξεν ἀβλαβῆ· τὸς

Digitized by Google

δὲ περὶ αὐτὴν καπφλεξε ἄνδρας τ παρισώπους ἑκατὸν πεντήκοντα. Ὁ δὲ Ἅγιος παλιν ἀναγκασθεὶς θῦσαι τοῖς εἰδώλοις, ⁊ μὴ πεισθεὶς, λωροτομῆται ἀπὸ τ ὤμων ἕως τ ποδῶν ἐξῶν λαβὼν ἔπα λῶρον, εἰς τὸ προσωπον τῶ ἀνθυπατω ἐκοντισεν. Εἶτα ξέεται τὰς ἐκδαρείσας σαρκας. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀντιπάτρος, ὡ αἰχμὴς πληρωθεὶς, ἀνεῖλεν ἑαυτὸν οἰκείας χερσιν. Ὁ δὲ ἁγιος ἐν Κυζίκῳ ἀχθεὶς, ὡ παρὰ τῶ ἀνθυπάτω ἀπόφασιν τλῶ διὰ τῶ ξίφους λαβὼν, τ αὐχένα ἐτμήθη.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΙΖ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΝΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΩΝ.

XVII Paulus & Juliana, ac Socc.

Οὔπω ὑπῆρχον ἐπὶ Αὐρηλιανῦ τῶ βασιλέως ἐν τῆ πόλει Πτολεμαΐδος. Ἐτυγχανον δὲ ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα. Ὁ δὲ Παῦλος τὰς θεοπνεύστους γραφὰς μελετήσας, ἐπεσόμιζεν Ἰουδαίοις ⁊ Ἕλλησιν. Ἐπιδημήσαντι δὲ τῆ πόλει τῶ βασιλεῖ, ⁊ λαθὼν, παρίσχη αὐτῶ, ⁊ τ Χριστὸν ὁμολογήσας κρεμαθεὶς (ξέεται.) Ὁν ἰδοῦσα ἡ ἀδελφὴ καταβοήσασα τὸ τυράννυ, κραπεῖται ⁊ αὐτὴ, καὶ κρεμαθεῖσα ξέεται, καὶ εἰ λίβιτι μετὰ πισσης βραζοντι ἀμφότεροι ἐμβάλλονται. Εἶτα μὴ βλαβεντες, ἐπὶ κραβατω σιδηρῶ πεπυρακτωμένω ἀπλώνται, ⁊ τὰ ψυα αὐτῶν θεν τύπτονται. Εἶτα ἐβλήθησαν εἰ τῆ φυλακῆ, ⁊ ἀγγελικῶ ἐφοδίω δεξάμενοι εἰσέχυσαν, εἶτα ἐμβληθεντες τύπτονται. Σερατώνικος δὲ ⁊ Κοδρατος, ⁊ Ἀκακιος, οἱ δημιοι τ Ἁγίων φεισάμενοι, σωῶ αὐτοὺς ἀπεκεφαλίθησαν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΙΗ'.

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΦΛΟΡΟΥ ΚΑΙ ΛΑΥΡΟΥ.

XVIII Florus & Laurus MM.

Οὔπω ὑπῆρχον δίδυμοι ἀδελφοὶ λιθοξόοι τλῶ πόλει. Μετὰ δὲ ⁊ τ διδασκάλων αὐτῶν ὑπὲρ Χριστῦ μαρτυρίαν, καταλιπόντες τὰς ἐν Βυζαντίῳ διατριβὰς, παρεγένετο εἰ τῆ Ἰλλυρικῶ, ἔνθα παρὰ τῶ ἡγεμονι μετὰλλα τινα διηρώτησε, τλῶ οἰκείαν πόλιν ἐργάζονται. Εἶτα παρ αὐτῶ ἀποστέλλονται πρὸς Αἰκίννιον, ⁊ ὑπ αὐτῶ ἔλαβον χρήματα ἀργείρα τοῖς εἰδώλοις ναόν. Ἀλλὰ τὰ μὲν χρήματα τοῖς πένησι δίδωκαν, ⁊ δὲ ναὸν εἰργάζοντο· ⁊ ὅπ ἐπλίθη, συμβίβασης τὰ εἴδωλα, καθείρωσαν αὐτὸν εἰς δόξαν Χριστῦ. Γνοὺς δὲ τῦτο Αἰκίννιος, ἐνέβαλεν αὐτὸς εἰς φρέαρ βαθύ· ἐν ᾧ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς παρέδωκαν τῶ Θεῶ. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνυ τῦ μεγάλυ φανερωθέντα τὰ τίμια αὐτῶν λείψανα, ἐπανῆχθησαν εἰς Κωνσταντινόπολιν, ⁊ ἀπεπλέσθησαν εἰ τόπω, ᾧ νῦν κατάκεινται.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΙΘ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι.

XIX Andreas dux ac Socc. MM.

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐπὶ ⁊ βασιλείας Μαξιμιανῦ στρατηλάτης εἰ τῆ ἀνατολικῆ χώρα ὑπὸ Ἀντίοχον ⁊ ὅλης πᾶσης στρατηγῦντα. Ἀποσταλεὶς δὲ παρ αὐτῦ μεθ ἑτέρων στρατηλατῶν κατὰ τ Περσῶν, ἐπικαλισαμένος ⁊ Χριστὸν, τὰς Πέρσας ἐξέψαπ, ⁊ ἐπὶ τῆ ἀνελπίστῳ νίκη πρὸς σωὺ αὐτῶ πρὸς τλῶ τῶ Χριστῦ πίστιν ἐπεστράφη. Διαβληθέντος δὲ Ἀντιόχῳ, παρέστησαν αὐτῶ ὡς παιδικοὶ, ⁊ αὐτὸς μὲν ἐπὶ κλίνης σιδηρᾶς πυρωθείσας ἐπλώθη. Οἱ σωὺ αὐτῶ εἰ τῆ ἀγωνος ξύλοις καθηλωθῆναι τὰς χέρας. Εἶτα ὑπὸ χιλίων τ πραν, τῶ Ἀντιοχυ προστάξαντος, τ ὁρίων ⁊ χωρας ἀπελαθῆναι· ὃς νυθέντας ὁ Ἅγιος πρὸς ⁊ εἰς Χριστὸν μετήγαγε πίστιν. Καὶ ὡτο νῦς ὁ Ἀντιοχος, καὶ καταδίωξας μετὰ τ ὑπ αὐτὸν, πάντας ἀνεῖλε τοῖς ξίφεσι, ⁊ ἔχασεν πάντων ⁊ παιδοξόον μαρτυρα τῶ Χριστῶ Ἀνδρέαν ⁊ εἰ ἀθλησαῖς ἀοίδιμον.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Κ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΖ' ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΒΥΖΙΗι ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ.

XX Martyres xanthi.

Σβῶρές τις Χριστιανὸς ὑπάρχων ἀπὸ Σίδης ⁊ Παμφυλίας, περιήρχετο, πᾶσαν πολιν ⁊ χώραν διδασκων λόγον τῶ Χριστῦ. Ἐλθὼν δὲ καὶ εἰς φιλιππόπολιν ⁊ Θράκης, ὅριον Ἀπελίτου ⁊ ἡγεμῶνα τιμωρῦντα τὺς ἁγίους Μάρτυρας ἐξίστατο ⁊ ἐξ ὑπάρχοντος, ⁊ παρρησιασάμενος ⁊ δισέβειαν, κραπθεὶς, ἐξέδυσφοδρῶς, ⁊ δακτυλίθρας σιδηρᾶς πυρακτωθείσας περιέβλησε εἰ τοῖς δακτύλοις αὐτῦ, ⁊ εἰ πᾶσι ξύλοις δεθεὶς, ⁊ παυθεὶς χοιτιος, ἐπριόθη μετὰ σιδηρᾶ πρίονος. Εἶτα ἐζώθη ζωστῆρι σιδηρῶ πυρωθέντι σφοδρῶς, ⁊ ὕπ ⁊ κεφαλὴν ἀπετμήθη. Μέμνων δὲ ὁ κεντυρίων εἰς δύο κίονας δεθεὶς, ⁊ παυθεὶς ἐξεδάρη ⁊ εἰς λωρας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Εἶτα χειροκοπηθέντες, ⁊ ποδοκοπηθέντες, καὶ καμινον ἐμβληθεντες ἅπαντες ὑπὸ γλῶ ἐπλεώθησαν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΑ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΛΟΥΚΙΟΥ.

XXI Lucius M.

Λούκιος ὁ τῶ Χριστῶ μάρτυς ὑπῆρχεν ἐκ ⁊ πόλεως Κυρίνης ⁊ κατὰ Λιβύλυ, πρῶτος τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ συγκαθέδρος τῦ ἡγεμόνος, μεγίθει σώματος, ⁊ πλύτυ δυνασείᾳ ὑπερέχων τὺς κατ' αὐτον. Τ παρχων δὲ καὶ εἰδώλων θεραπὼτὴς, ὑπὲρ μίχρι ⁊ θρησκείας τῶν εἰλίκτων ἰσχυρῶς προσκείμενος αὐτῶν τῆ πλανῆ. Ἀφ' τῦ δὲ ἐθεάσατο ⁊ μέγαν ἱερομάρτυρα Θεόδωρον, ⁊ ἐπίσκοπον ⁊ αὐτῆς πόλεως ὑπὲρ Χριστῦ ἀγωνισάμενον, καὶ λαβόντα ⁊ ⁊ νίκης στέφανον. καπτυγῶς ὑπὸ ⁊ χάριτος τῶ Χριστῦ τὸ θεῖον ἐδέξατο βάπτισμα. Πείσας δὲ καὶ ⁊ ἡγεμόνα βαπτισθῆναι, παρέλαβεν αὐτὸν, καὶ καπλόσθησεν εἰς Κύπρον, καὶ ὁρῶν εἰ αὐτῆ κεκραμένης Χριστιανὺς, καὶ φονδομένυς διὰ ⁊ Χριστὸν, ἐλαθε ⁊ ἀρχοντα, ⁊ σωσθέντας ἑαυτὸν τοῖς μάρτυσι, παρέδωκε τοῖς βασανισταῖς, ⁊ βιαζόμενος θῦσαι τοῖς εἰδώλοις, οὐκ ἐπείθη, ἀλλὰ λακτίσας ⁊ βωμὸν, ἀνέτρεψεν, καὶ παροργίσας ⁊ ἄρχοντα, ἀπετμήθη τλῶ κεφαλῶ.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΒ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΙΑΣ ΑΥΤΟΥ.

XXII Agathonicus & Soc. MM.

Εὐπλιος ὁ κόμης ἀποσταλεὶς παρὰ τῶ βασιλέως Μαξιμιανῦ ἐκ Νικομηδείας ἐπὶ τλῶ Ποντικῶ χώραν ἐπὶ τῶ ἀναιρεῖν τὺς Χριστιανὺς, καπλαβὼν τῶ ἐμπόριον τλεγόμενον Καρκην, ⁊ ἐκεῖ ⁊ ἅγιον Σωτικὸν σωῶ τοῖς μαθηταῖς αὐτῦ ὁρῶν ⁊ Χρι-

Χριστὸν ὁμολογοῦντας, ἀπέκτεινεν αὐτούς. Εἶτα ὑποστρέψας εἰς Νικομήδειαν, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ πρίγκιψ διάτινος Λαγοθονίκη ἁρίσας τὰς ἐκκλησίας ἐκ τῶν εἰδώλων θρησκείας, ἀποστόλας, ἀμφορεῖς ἐκράτησε μετὰ καὶ ἄλλων ὀλίγων Χριστιανῶν, καὶ εἵλκε μεθ' ἑαυτὸν πρὸς τὴν βασιλέα εἰς Θράκην. Ἐλθὼν δὲ εἰς χωρίον λεγόμενον Ποταμοῦς, ἐφόνευσεν Ζηνωνα, Θεοπρέπειον, καὶ Λίνδυνον μὲ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ἱππικάς· εἰς δὲ τὸ Χαλκηδόνα τὸν ἅγιον Σεβαστιανὸν, εἰς δὲ τὸ Βυζάντιον τὸν ἅγιον Λαγαθόνικον μετὰ τῶν λοιπῶν σωθέντων καὶ τὸν πρίγκιπος τυφλὸς σφοδρῶς, ἀπήγαγεν ἕως Ἰλλυρίας, ὄντα δὲ Μαξιμιανὸς διῆγε. Καὶ ἐκεῖ ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΘΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ ΟΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι.

Anthusa, item Athanasius ep. ac Socc. MM.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Ἀνθοῦσα ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Οὐαλεριανοῦ ἐκ τῆς πόλεως Σελλικείας, θυγατρὸς πλουσίων μὲν γονέων, εἰδωλολατρῶν δέ. Ἀλλ' αὐτὴ ποθήσασα τὸν Χριστὸν, καταλιπὼν τοὺς γονεῖς καὶ οἰκίαν, καὶ παραλαβοῦσα Χαρίσιμον τὸν Νεόφυτον τοὺς οἰκέτας αὐτῆς καὶ προποιησαμένη πρὸς τῆς βορρᾶν ἀσελθεῖν, εἶχεν πρὸς Ταρσὸν τῆς πόλιν ἐδῶ, βουλομένη βαπτισθῆναι, Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἁρπάσας τῆς ἐπίσκοπον Ταρσοῦ Ἀθανάσιον, ἤγαγεν εἰς συνάντησιν αὐτῆς κατὰ τῆς ὁδὸν. Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἦν ὕδωρ, προσξάμενος ἐπίσκοπος ἐξήγαγεν ὕδωρ ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐβάπτισεν αὐτὴν καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτῆς. Εἶτα ὑποστρέψασα πρὸς τὴν μητέρα, καὶ μὴ δεχθεῖσα, ἐγένετο μοναχὴ, καὶ καλῶς ἀγωνισαμένη, ἀνεμαύσατο. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος κρατηθεὶς ὑπὸ Οὐαλεριανοῦ μετὰ Χαρισίμου, καὶ Νεοφύτου, καὶ πλῆσα πρόπορον βασανισθεὶς, ὕστερον ἀπεκεφαλίθη· καὶ ὕπω πλειωθέντες, ἀπέλαβον βασιλείαν οὐρανῶν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΓ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΙΛΟΥΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩι.

XXIII Silvanus ac Socc. MM.

Οἱ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες Σιλουανὸς, Σαβῖνος, καὶ Παυθάλεως ὑπῆρχον μὲν ἐκ τῆς χώρας Θράκης ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλητιανοῦ. Χριστιανοὶ δὲ ὄντες, ἐδίδασκον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ. Ἅθεν κρατηθέντες ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν, παρεδόθησαν τῷ τῆς χώρας ἄρχοντι, καὶ ἐρωτηθέντες ὑπὸ τῆς Χριστὸν ὁμολογήσαντες, πρῶτον μὲν ἐτύφθησαν σφοδρῶς, ἔπειτα φυλακῇ παραδοθέντες, ἐπάλαι πωρῶντο ἐν αὐτῇ, λιμῷ καὶ δίψει πιεζόμενοι. Καὶ μετὰ πολλὰς ἡμέρας φυλακῆς ἐκβληθέντες, πάλιν ἠγαγάσθησαν ἁρπασθαι μὲν τῆς Χριστὸν, θῦσαι δὲ τοῖς εἰδώλοις. Μὴ πειθέντες δὲ, ἀπεμαθέντες ἐξεθησαν πυρὶ, ὥστε φανῆναι τὰ σπλάγχνα αὐτῶν. Καὶ μετὰ τοῦτον ἄφαντον ἐκείνων τιμωρίαν, ἡ διὰ τοῦ ξίφους λαβόντες ἀπόφασιν, ἤγοντο δίκαιοι ἐπὶ τὸ φονεύθῆναι, ὧ θασάντες τῆς πόλεως πλησίον, καὶ προσεξάμενοι, ἀπεκεφαλίσθησαν.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.

Eustathius ep. Antioc.

Εὐστάθιος ὁ τοῦ Χριστοῦ ἱεράρχης ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, τοῦ μεγάλου, ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, ὅσις καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τῶν Νικαίᾳ ἑξακοσίων δέκα καὶ ὁκτὼ πατέρων ὑπῆρχε, συνήγορος μὲν τῆς ἀληθείας, ἀντίπαλος δὲ τοῦ ψεύδους. διὰ δὲ τὸ παρρησιάσασθαι τὴν ἀλήθειαν, ἐγένετο χθρὸς τῆς Ἀρειανῆς, καὶ μετὰ πλείστων Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς βασιλέως κρατήσαντος Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς Ἀρειανοῖς προσκειμένου, ἠπάτησαν Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας ἀπελθεῖν, καὶ θελήσαθαι τῆς Γεροσολύμοις ναόν. Καὶ ἀπιστωσάντων τυχὼν, καὶ ἀπελθὼν, συνήθροισε τοὺς Ἀρειανοὺς ἐπισκόπους, καὶ παρασκευάσας γυναῖκα βαζάζουσαν παιδίον, καταγορῦσαι καὶ εἰπεῖν ὅτι τοῦ Εὐσταθίου ἐστὶν, καθορεῖ αὐτόν. Καὶ γράψας πρὸς βασιλέα, ἔπεισεν ἐξορίσαι αὐτὸν εἰς Φιλιππόπολιν· ἔνθα καὶ πειρασθεὶς, ἐπλεώθη. Ἡ δὲ γυνὴ ὁμολόγησεν ὕστερον, ὅτι τὸ παιδίον Εὐσταθίου μὲν ἦν, ἀλλὰ τοῦ χαλκέως.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.

Meletius archiep. Antioch.

Μελέτιος, ὀρθόδοξος ποιμὴν τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίου· ὅσις Καισάριος Ἀρειανὸς ὤν, καὶ δικαιρῶν ἐκ τοῦ πολέμου, συνήγαγε σὺν Ἀντιοχείᾳ ἐπὶ τὸ ἀριθῆναι μὲν τὸ ὁμοούσιον, ἀντισαχθῆναι δὲ τὸ κυρωθῆναι τὸ ἑτερούσιον. Τῆς δὲ ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ποιμένος χηρεύσης, ἤρεσε πρῶτον γενέσθαι ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας, τὸν τοπεζηθῆναι περὶ τῆς πίστεως. Ἦν δὲ τότε Μελέτιος ἐπίσκοπος Σεβαστείας, λόγιος μὲν ἀνὴρ, διὰ δὲ τὴν τῶν ὑποχειρίων ἀνυποταξίαν παραπεσαμένος καὶ ἀνυχαζῶν. Νομίσαντες δὲ οἱ αἱρετικοὶ τὰ ἐκείνων φρονεῖν αὐτὸν, ἠπάτησαν τοῦ βασιλέως ἀκέντου προσέσθαι ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας. Ἐπεὶ δὲ προεχειρίθη καὶ προεξάπτο ἀληθὴς εἰπεῖν, ἐᾶς εἰς μέσον, ἐκύρωσε μὲν τὸ ὁμόσιον, κατήχησε δὲ τοὺς αἱρετικούς. Οὗτος καὶ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν, καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον τῷ θρόνῳ ἐγκαθίδρυσας, εἰς αὐτῷ τὸν βίον ἀπέλιπεν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΔ'.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΗΝΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

XXIV Menas archiep. CPolit.

Οἱ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Μηνᾶς ὑπῆρχε μὲν ἐκ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ πρεσβύτερος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας· διὰ δὲ αὐτοῦ ἀρετὴν παρ' ἐκείνου προεχειρίθη Κωνσταντινουπόλεως. Χειροτονηθεὶς δὲ ὑπὸ Λάμπτου πάπα Ῥώμης, ἀπελθόντος ἐκ τῆς Ῥώμης τότε ἐπὶ διορθώσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, καὶ ἀναθεματίσαντος Ἀνθιμον τὸν αἱρετικὸν, καὶ τὸ θρόνο ἀπελάσαντος. Ἀλλὰ τότε πάλιν ὑποστρέψαντος εἰς Ῥώμην, καὶ μετὰ μικρὸν πλανήσαντος, ὑχειροτονήθη ἕτερος, καὶ μετὰ χρόνον τινὰ ἀνελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐτιμήθη καὶ ἐδέξατο φιλοφρόνως παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ παρχιάρχου· καὶ ὑπεραρθεὶς ὑπὸ κυφόπτου, δέδοκε ἐπιτίμιον τῷ ἀγιωτάτῳ Μηνᾷ μὴ λειτουργεῖν. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐδέξατο χαίρων τὸ ἐπιτίμιον ὡς Θεοῦ ἀρχιερεύς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀργισθεὶς, μετ' ὕβρεων ἀπεπέμψατο τὸν πάπαν εἰς Ῥώμην. Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἅγιος Μηνᾶς καλῶς ἀθλήσας τὸ πυίμνιον, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν.

ΜΗ-

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΕ'.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΙΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ.

XXV Titus Ap. ep. Cret

Τίτος ὁ τῷ Χριστῷ ἀπέσολος ἐγένετο μὲν ἐκ τῆς Κρήτης νήσου. Ἐν ἀρχῇ δὲ τῷ βίῳ πολλὰ ἐπεδεξάμενος παιδεύσεις εἰς τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, ἐθαυμάζετο δὲ ἐπὶ σοφίᾳ παρὰ τοῖς ἔξω. Γενομένου δὲ ἐτῶν εἴκοσι, ἤκουσε φωνῆς λεγούσης αὐτῷ· Τίτε, δεῖ σε ἐντεῦθεν ὑποχωρῆσαι, καὶ τῇ ψυχῇ σου σῶσαι· οὐ γὰρ ὠφελήσουσί σε τὰ μαθήματα ταῦτα. Ταύτης ἀκούσας τῆς φωνῆς, ἐξέπεπτο καθ' ἑαυτὸν τί δεῖ ποιῆσαι. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀκούσας ὁ τῆς Κρήτης ἄρχων τὰ τοῦ Χριστοῦ θαύματα, προσκαλέσατο αὐτὸν ὡς λόγιον, καὶ λέγει· Τίτε, θέλω ἀπελθεῖν σε εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μαθεῖν εἰ ταῦτα ἀληθῆ εἰσι, καὶ ἀναγγεῖλαί μοι. Ὁ δὲ ἀπελθών, πιστεύσας εἶδε τὰ θαύματα, καὶ τοῖς πιστεύσασιν εἰς Χριστὸν συνεζημιοῦτο· καὶ μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἀπεστάλη εἰς Κρήτην. Καὶ διδάξας ἐν αὐτῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἐκοιμήθη ἐνενηκοντα πεντάρων ἐτῶν ὑπάρχων.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΣ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΝΑΤΑΛΙΑΣ.

XXVI Adrianus et Natalia MM

Ἀδριανὸς ὁ τῷ Χριστῷ μάρτυς καὶ Νατάλια ἡ χρηματίσασα σύμβιος αὐτοῦ, ὑπῆρχον μὲν ἐκ τῆς πόλεως Νικομηδείας. Ἰδὼν δὲ Ἀδριανὸς τινας Χριστιανοὺς κραπθέντας ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ βασανιζομένους, ἠρώτησεν αὐτοὺς διὰ τί ταῦτα ὑπομένουσι. Καὶ ἀκούσας παρ' αὐτῶν, ὅτι διὰ τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀγαθὰ, ἐκ Θεοῦ καρπύνει δ' Θεός, καὶ παρακαλέσας τὸς ἀπογραφομένους τῷ Ἀγίῳ τὰ ὀνόματα, ἐπάξας καὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα. Καὶ πῶς γενόμενον, δραμοῦσα ἡ Νατάλια εἰς τὴν φυλακὴν, κατεπαίζετο τοῦ ἀνδρὸς τὰ δεσμὰ, προθυμοποιοῦσα αὐτὸν πρὸς τὸ μαρτύριον. Ὑποστρέψασα δὲ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, πυκνὰ ὑπὲρ αὐτοῦ πεύσασα τῷ δρόμον τῆς ἀθλήσεως. Ἐπεὶ δὲ παρέσχασα τῷ Μαξιμιανῷ, καὶ μελλόντων κατακόπτεσθαι, παρῆσα ἡ Νατάλια συνέτειλε αὐτῶν τὰ λείψανα, καὶ ἀποκομίσασα εἰς τὸ Βυζάντιον, κατέθηκε ἐν Ἀργυροπόλει, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὴ πλεωθεῖσα, ἔπεσε πλησίον αὐτῶν.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΖ'.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ.

XXVII Paesius anachoreta

Ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ὑμῶν Ποιμὴν ὑπῆρχε μὲν ἐκ τῆς χώρας Αἰγύπτου· καταλιπὼν δὲ τὸν κόσμον, ἀπῆλθεν εἰς μοναστήριον μετὰ τῶν γνησίων αὐτοῦ ἀδελφῶν, καὶ ἐγένετο μοναχός. Καὶ μετὰ χρόνους πολλοὺς ἀπελθοῦσα ἡ μοῦρ ἰδεῖν αὐτὸν, οὐκ ἠδυνήθη· ἀπελείσαν γὰρ αὐτῇ τὴν θύραν. Ὡς δὲ ἐπέμενε κλαίουσα, εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ Ποιμήν, μὴ βλέπων αὐτήν· Τί θέλεις, μῆτερ; Ἡ δὲ εἶπε· Θέλω ἰδεῖν ὑμᾶς. Καὶ λέγει ὁ Ποιμήν· Ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ ὁμοῦ ἐθλίβημεν ἀλλήλους. Ἡ δὲ ἀκούσασα ἀνεχώρησεν. Οὐ μόνον δὲ τῶν ἐποίησε ἄξιον μνήμης, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλά. Ὁ γὰρ ἄρχων τῆς χώρας κρατήσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ ὑὸν ἐπὶ κακουργίᾳ, ἐβούλετο τιμωρεῖν· καὶ μαθὼν, ὅτι τὸ Ἀγίου ἐστὶν ἀνεψιός, ἐμήνυσεν αὐτῷ ὅτι εἰ ἀξιοῖς, ἀπολύω αὐτόν. Ὁ δὲ ἀνεμένυσεν· Ἐξέπεσον τὰ κατ' αὐτόν. καὶ εἰ ἄξιος ἐστι θανάτου, ἀποθανέτω· εἰ δὲ μή, ὡς βούλει, ποίησον. Καὶ θαυμάσας ὁ ἄρχων τὸ ἀπροσπαθὲς αὐτοῦ, ἀπέλυσεν αὐτόν. Πολλὰ δὲ θαύματα ποιήσας, καὶ εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο.

ΚΑΙ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΛΙΒΕΡΙΟΥ.

Λιβέριος ὁ μακάριος καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὢν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης· ὑπάρχων δὲ ζηλωτὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὑπεδέξατο τὸν μέγαν Ἀθανάσιον διωχθέντα ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν, καὶ τῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας ἀποκαθεσταμένον, παρρησιαζόμενον καὶ δυσσεβεῖαν. Ἐὰν γὰρ πεισθῇσαν Κωνσταντίνος καὶ Κώνστας οἱ πρῶτοι υἱοὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐφυλάττετο ἡ ὀρθόδοξος πίστις· νικᾷ δὲ ἐκεῖνος ἐπλάνησεν, καὶ κατέλειφθη κύριος τῶν πραγμάτων Κωνσταντίος, ὁ ἐχαμὸς υἱὸς, Ἀρειανὸς ὤν, ὑπερίχυσαν οἱ αἱρετικοί. Ὅθεν καὶ Λιβέριος μετὰ τὰ πολλὰ διαλιχθῆναι, καὶ ἐλεγξαι τὸν δυσσεβεῖαν τῶν αἱρετικῶν, ἐξωρίσθη εἰς Βέροιαν τῆς Θρᾴκης. Ἀλλὰ πίστιν καὶ ἀγάπην ἔχοντες οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτὸν, προσῆλθον τῷ βασιλεῖ ζητοῦντες αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἀποκαλεῖς εἰς Ῥώμην, καὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ καλῶς ποιμάνας, ἐπλήρωσεν. Liberius Papa.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι ΚΗ'.

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΘΙΟΠΟΣ.

XXVIII Moyses Aethiops.

Οὗτος ὁ μακάριος τῷ μὲν γένει ἦν Αἰθίοψ· τῇ δὲ χρόᾳ μέλας ἀκριβῶς, οἱ κατὰ πολιτείαν δὲ μέλανες, διὰ πολλὴν δυσρωσίαν καὶ λιγνὺν διαγωγὴν, ἀπώσαντό ἰδίως δεσπότης. Οὗτος ποτὲ ποιμένι τινὶ ἐμνησικάκησε, παρεμποδίσαντι αὐτῷ εἰς πρᾶγμα, ὃν ἐβουλεύσατο. Μαθὼν δὲ ὅτι πέραν τοῦ Νείλου ἐστὶ, πλημμυρήσης τοῦ ὕδατος, τῷ σώματι δακὼν τὴν μαχαίραν, καὶ τὴν ἔπορον τῇ κεφαλῇ ἐπιθείς, διανοξάμενος ἐπέρασε. Προαθυμούμενος δὲ ποιμένι τὴν αὐτοῦ ἔλυσεν, φυγὰς ᾤχετο· ὁ δὲ κελεύσας πέσσαρας ἐπιλέκτους σφαγιάσας καὶ δήσας σειρᾷ, τὴν Νείλον ἐπέρασε κολυμβῶν. Τὰ κρέα δὲ φαγών, καὶ τὰ κώδια οὕτω πολήσας, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ διηγησάμην, ἵνα δείξω, ὅτι δυνατόν ἐστι τοῖς βουλομένοις, διὰ μετανοίας σωθῆναι. Οὗτος δὲ ποτὲ καταγνοὺς ἑαυτὸν πονηρίας, ἐπέδωκεν ἑαυτὸν μοναστηρίῳ, καὶ ὅπως προσέλθοι τῇ μετανοίᾳ, ὡς καὶ τοὺς συμπράκτορας αὐτοῦ ἀγαγεῖν τῷ Χριστῷ. Καθεζομένου δὲ ποτὲ σὺν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, λῃσταί τινες προσέβαλον αὐτῷ ἀγνοήσαντες εἶναι αὐτὸν ὁ Μωσῆν. Οὓς ὁ Μακάριος δισμήσας χοινίκι, καθάπερ σάκκον ἀχύρου, πρὸς αὐτοῦ ὤμους ἐπιθείς, τῷ κυριακῷ παρεγένετο· καὶ φησι πρὸς τοὺς ἀδελφούς· Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔξεστί μοι ἀδικεῖν, τινες δὲ ὄρος ἐπιλθόντας μοι, τί κελεύετε περὶ τούτων; Λύσαι δὲ γνωρίσαντες αὐτὸν, ὅτι Μωσῆς ἐστιν ὁ περιβόητος λῃσταρχος καὶ ἀναχωρήτης, ἐξομολογησάμενοι τῷ Θεῷ καὶ αὐτοὶ, ἀπεπέξαντο, καὶ γεγόνασι μοναχοὶ δοκιμώτατοι. Θεαρέστως δὲ βιώσας ὁ ἅγιος Γέρων, καὶ τὰ δαίμονα τὰ ἀκολασίας καταπαλαίσας, πλήρης ἐτῶν ἑβδομήκοντα πέντε, γηγορικὸς καὶ πρεσβύτερος, καὶ καταλιπὼν μαθητὰς ἑβδομήκοντα.

Vacat diu vigesimo nono. XXIX.

ΜΗΝΙ ΤΩι ΑΥΤΩι Λ'.

ΑΘΛΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, ΩΡ, ΚΑΙ ΟΡΕΨΕΩΣ.

XXX Irenæus, Or, & Orefius MM.

Εἰρηναῖος ὁ μακάριος λειτουργὸς ὑπῆρχε τῆς ἐν Χριστῷ μητρὸς ἐκκλησίας Ὠρ, καὶ τῆς ἁγίας Ὀρέψεως· οἵτινες καὶ κηρύττοντες τὸν Χριστὸν, ἐραπίσθησαν ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ παραχρῆμα τῷ ἄρχοντι, ἐβασανίσθησαν διαφόρως. Εἶτα εἰς πυρὶ ἀπερρίφησαν· καὶ παραυτὰ ὑετὸς καταῤῥαγέντος ἄνωθεν, καὶ τὸ πυρὸς σβεσθέντος, ἐξῆλθον ἀβλαβεῖς. Καὶ μετὰ ταῦτα θηρίοις παρεδόθησαν εἰς βρῶσιν. ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων ἐρρύσθησαν προνοίᾳ Θεοῦ· καὶ ἐπὶ ξύλου κρεμασθέντες, ἐξέθησαν σφοδρῶς, καὶ πάλιν Χριστοῦ ἐπινεύσει διέμειναν ἀβλαβεῖς. Τότε ἰδόντες οἱ εἰδωλολάτραι τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτῶν, καὶ ἐπιπλέον μανέντες ὁμοθυμαδὸν ἐπεισῆλθον αὐτοῖς· ὁ μὲν ξύλοις τύπτων αὐτούς· ὁ δὲ λίθοις συνῤῥίβων τὰς ὁδόντας αὐτῶν· ὁ δὲ ἐκ ξύλων ἕλκων· ὁ δὲ ποσὶ λακτίζων καὶ συμπατῶν. Καὶ τέλος χοιρείοις δήσαντες αὐτοὺς, καὶ σύραντες ἔξω τῆς πόλεως, ξίφει τὰς ἱερὰς αὐτῶν ἀπέτεμον κεφαλάς.

Vacat dies trigesima prima. XXXI.

ΤΕΛΟΣ.

IN-

INDEX HISTORICUS
IN TOMUM PRIMUM AUGUSTI.

A

ACherius (*Lucas*) *videtur Coronam Deiparæ cum Rosario confundere* 434 f, 435 a
Adalbero *episcopus Wirceburgensis seu Herbipolensis* 179 a
Adelbertus *archiepiscopus Bremensis* 179 b
† Adamnanus *scripsit Vitam S. Columbæ* 108 c
Adeleidis *regina Francorum* 54 e
Adrianus IV *Pontifex* 247 a b
† Æonius *præsul Arelatensis* 198 c
Agnes *imperatrix capellanum habuit B. Gundecharum* 178 f, 179 b
Agrippinus *præsul Carthaginensis in Africa* 116 e
† Ailredus *abbas Rievallensis* 257 d, 260 c d
Aistulfus *Dux Longobardus Romam vastavit* 127 a
Alaricus *rex basilicam S. Felicis martyris Gerundensis destrui jubet* 25 f
Albericus, *monachus Trium Fontium, scripsit chronicon* 418 b
Albertus *Romanus, missus a sancto Dominico ad corrogandas eleemosynas, divinam benignitatem experitur* 586 d e f
Albertus *episcopus Brixiensis* 498 b, 500 c
Albertus *Sarthaniensis, ex Ordine Minorum, paucis notum S. Dominici apophthegma refert* 596 a
Alegambe (*Philippus*) *S. J. Acta S. Justæ ex variis Legendis contraxit* 39 f
Alexander *patri suo Wilhelmo quandonam in regnum Scotiæ successerit* 149 c, 246 d
Alexander *episcopus Pisanus* 77 a
Alexander II *rex Scotiæ dicitur Fratres Prædicatores advocasse in Scotiam* 483 a b, 509 e f
Alexander II *Pontifex celebravit concilium contra Simoniacos* 104 b. *Quamdiu Ecclesiam rexerit* 236 f
Alexander *imperator quo tempore regnarit* 118 c d
Alexander III *Pontifex Romanus* 133 b, 247 b c
Alexander IV *Papa B. Thesaurum Beccheria ad purpuram evexit, eumque ad sedanda schismata Florentiam misit* 105 a. *Civitatem Aquilanam spiritualiter exornavit* 38 b. *Laudat Ordinem Prædicatorum* 446 b. *Cistercienses monet de celebrando S. Dominici festo* 531 d e
Alfonsus IX *rex Castellæ* 395 c f
Alfonsus X *rex Castellæ* 395 e
Alfonsus *cognomento sapiens, rex Castellæ* 381 d
Alfricus *abbas Abendoniensis, ac deinde episcopus Wintoniensis* 83 e
Alicia *uxor comitis Montis-fortis* 403 c
Allatius (*Leo*) *Alphonsum Cicarellum impostura arguit* 523 e
Allegri (*Alamannus*) *suggessit notitiam de decem Beatis Vallumbrosanis* 101 e
Almaricus *primogenitus Comitis Montis-fortis* 403 c
Alphonsus II *rex Lusitaniæ, quando regnarit* 194 f, 195 a
Alphonsus IV *rex Lusitaniæ quamdiu regnarit* 195 e
Alphonsus *rex Castellæ, & Maurorum domitor, quando obierit* 191 a b, 192 a
Altamura (*Ambrosius de*) *edidit Bibliothecam Dominicanam, in qua sæpe hallucinatur* 361 d e f. *Adscribit librum de Corpore Christi Dominico de Panteonibus* 524 b
Altaripa (*Raimundus Guilielmus de*) *accepit a S. Dominico potestatem recipiendi hæreticam conversum* 411 b
† Amandus *Belgii apostolus* 70 c, 73 a b
Amandus *episcopus Vigiliarum quamdiu ecclesiam illam rexerit* 133 c e
† Amator *episcopus Autissiodorensis fuit S. Germani decessor* 31 c
Amantius *præsul Tranensis* 233 e
† Ambrosius *præsul Mediolanensis dicitur novisse Psalterium seu Rosarium Deiparæ* 425 e
Americus *archiepiscopus Narbonensis* 481 c
Amizo *ex Ordine Prædicatorum testis juratus in causa canonizationis S. Dominici* 614 d, 636 b c d
Ancelinus *vel* Jancelinus *quamdiu majori Cartusiæ præfuerit* 398 d
Andreantonellus (*Sebastianus*) *erudite conscripsit historiam Asculanam* 535 d
Andrevander *notarius conscripsit relationem juridicam de virtutibus & miraculis S. Dominici* 644 e f, 645 a
Andronicus *afflixit Judæos* 15 d
Angelica *de Bononia dicitur scripsisse Vitam S. Dominici* 359 d
Angelus *Minorita, socius S. Francisci* 484 d
Angelus *episcopus Aquilanus* 39 e
† Angelus *Carmelita dicitur Romæ cum SS. Dominico & Francisco prophetice collocutus fuisse* 443 c d e
Anno *archiepiscopus Coloniensis* 179 a
† Anno *episcopus Veronensis* 81 b e
† Anselmus *primus abbas monasterii Nonantulani* 229 b
Anselmus *episcopus Lucensis* 178 f, 179 b
Antenori (*Antonius*) *suggessit notitiam de S. Justa, quæ Aquila in Italia colitur* 44 & 45
Anthelmus, *Prior majoris Cartusiæ* 398 c
Antiochus *Epiphanes sanctos Machabæos Martyrio affici jussit* 12 & seqq.
† Antoninus *ob scripta sua carpitur a Melchiore Cano* 361 b. *In Actis S. Dominici videtur asas esse codice Theodorici de Appoldia* 371 d. *Historicus illius error corrigitur* 373 a, 483 b c. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 385 c. *Fuit severus contra hæreticos* 413 b c. *Ex Theodorico de Appoldia narrat quædam gesta S. Dominici, vetustioribus ignota* 515 d e f
Antonius *Casalensis ex Ordine Prædicatorum severus contra hæreticos* 413 a
Antonius (*Nicolaus*) *asserit, Vitam S. Dominici a Petro Ferdinando vel Fernandez scriptam fuisse* 358 f. *Auctorem fictitium Bibliothecæ suæ Hispanicæ inserit* 361 e f. *Alphonsum Cicarellum impostura arguit* 523 d e. *Abjudicat S. Dominico librum de Corpore Christi* 524 b. *Refert veterem tabellam de quibusdam martyribus Gerundensibus* 23 c d
Antonius *an fuerit frater S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 382 d e
Antonius *episcopus Zagrabiensis* 293 c d
Antonius *Senensis, alio cognomine Lusitanus, in Gallia obiit* 362 d e. *Probat, constitutionem de paupertate postea in Ordine Prædicatorum legitime mutatam fuisse* 494 c d. *Crudam Flaminii narrationem de dissensione Prædicatorum Tolosanorum mitigat* 512 c d
† Antonius *patria Ulyssiponensis, vulgo cognominatus* de Padua *vel Patavinus* 190 d
† Apollinaris *Sidonius ad studium sacræ Scripturæ hortatus est S. Euphroniam episcopum Augustodunensem* 228 a
Apollonius *cum exercitu missus, cædit & afflixit Judæos* 15 e
Appoldia (*Theodoricus de*) *fuse collegit Acta S. Dominici* 361 c, 562 & seqq. *Genuinam illius lucubrationem ex duplici Ms. codice nunc primum edimus* 371 b c, 562 d. *Qualis fides narrationibus ipsius debeatur* 372 d e f, 373 a b c. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 384 c. *Ex testimonio Sororis Cæciliæ narrat varia S. Dominici miracula, vetustioribus scriptoribus ignota* 588 f, 589 f
Arauxo (*Franciscus*) *scriptor ex Ordine Prædicatorum* 416 c
Arcadius *quandonam a patre consors imperii declaratus sit* 215 b
Arias (*Baltazar*) *S. J. refert quoddam miraculum, quod in pueritia S. Dominici contigerit* 387 f, 388 a
Arnaldi (*Guilielmus*) *ex Ordine Prædicatorum fuit primus Inquisitor contra hæreticos Tolosæ* 418 c d
Arnaldus *abbas Cisterciensis ad convertendos hæreticos Albi-*

Albigenſes miſſus 400 a, 415 c, 416, 417 f
Arnoldus *quidam hæreticorum magiſter Coloniæ Agrippinæ comburitur* 412 e
Arnoldus *epiſcopus Wormatienſis* 179 a
Aſſemanus (*Joſeph Simonius*) *edidit nuper Bibliothecam Orientalem* 329 d
Aſſo *epiſcopus Atrebatenſis* 412 d
Aſtc (*Franciſcus Maria de*) *archiepiſcopus Hydruntinus* 150 a
† Athanaſius *epiſcopus Neapolitanus* 199 f
† Atticus *patriarcha Conſtantinopolitanus* 217 e, 218 a
Audoinus *quando ad cathedram Magalonenſem fuerit evectus* 481 e
† Auguſtinus *Anglorum apoſtolus* 157 d e
† Auguſtinus, *doctor Eccleſiæ, dicitur noviſſe Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ* 425 e
Aurelia & Neomiſia *coluntur Anagniæ* 236 e f
† Auſpicius *præſul Trevirenſis* 155 f, 156 a
Avitus (*Alcimus*) *laudat martyres Machabæos* 10 e
† Aybertus *monachus recluſus in Hannonia dicitur recitaſſe Roſarium Deiparæ ante ætatem S. Dominici* 435 e f
Azor (*Joannes*) *S. J. conſcripſit Inſtitutiones morales* 416 f
Azpilcueta (*Martinus*) *vulgo dictus* doctor Navarrus, *opinionem Leonis X Pontificis non admiſit* 429 a b

A

BAdonus (*Joannes Carolus*) *Canonicus eccleſiæ Blanderatenſis ſubminiſtravit nobis multa monumenta de S. Sereno epiſcopo Maſſilienſi* 157 & ſeqq.
Bailletus (*Adrianus*) *novus legendiſta Gallus reprehenditur* 358 b, 390 e f, 392 e, 393 a b
Bakſchay (*Abraham*) *ſcripſit de regibus Hungariæ* 303 f
Balduinus, *cognomento Barbatus, comes Flandriæ* 71 b, 73 a b
Bandellus (*Vincentius*) *Generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum* 367 e, 419 a, 421 d, 444 b. *De nomine Prædicatorum diſſerit* 448 d e. *Refellitur* 518 c d e f
Bandurus (*Anſelmus*) *Græco-Latine edidit Acta S. Dalmati* 215 e, 218 e
Baracchia (*Petrus*) *Canonicus eccleſiæ Trancnſis* 134 b
Baraſtre (*Joannes de*) *decanus S. Quintini Pariſiis dedit locum Prædicatoribus* 454 f, 455
Barboſa (*Auguſtinus*) *edidit Dictionarium Luſitanico-Latinum* 387 b
Bartholomæus *Tridentinus breviter conſcripſit Vitam S. Dominici* 359 b e. *Illam, numquam hactenus editam, typis vulgavit* 370 c d, 559 & ſeqq. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 384 d. *Aſſerit, habitum Prædicatorum poſt viſionem Reginaldi mutatum eſſe* 463 a b. *Scribit de tranſlatione prima S. Dominici, cui interfuit* 526 b e
B. Bartholomæus *ex Ordine Prædicatorum ad epiſcopatum Vicentinum aſſumptus* 533 d
Bartolinus (*Nicolaus*) *ſuggeſſit nobis quaſdam notitias de S. Peregrino* 77 b c
Baſilius, *Prior majoris Cartuſiæ, quando e vivis exceſſerit* 398 b b
Bava (*Petronilla*) *monialis ex Ordine Prædicatorum ſcripſit Vitam B. Æmiliæ Biccheriæ* 426 b
Beaugendre (*Antonius*) *Benedictinus edidit poemata Hildeberti & Marbodi de martyribus Machabæis* 15 e f
Beda *venerabilis dicitur noviſſe Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ* 425 e, 432 f
Beeckman (*Franciſcus*) *S. J. Rector collegii Duacenſi* 101 e
Bela IV *rex Hungariæ* 288 a, 290 f, 292 a
Belfortius (*Nicolaus*) *Acta S. Bandaridi nobis ſubminiſtravit* 62 b
Bello-loco (*Gaufridus de*) *ex Ordine Prædicatorum fuit a confeſſionibus S. Ludovico regi Galliæ* 655 c, 656 a
Benedicta *Florentina precibus S. Dominici ab obſeſſione dæmonis liberata* 500 & ſeqq.
† Benedictus *dicitur noviſſe Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ* 425 c, 432 e
Benedictus X *vel* XI *Pontifex* 292 d, 293 f, 294 a b
Benedictus XIII *Pontifex dedit novum Officium recitandum de Roſario Deiparæ* 427 f, 428 a. *Breviarium Romanum, opinioni ſuæ contrarium, non admittit* 428 d e
Benno *epiſcopus Metenſis non videtur immemorabilem cultum habere* 197 f
Berengarius *epiſcopus Gerundenſis habuit Acta S. Felicis martyris Gerundenſis* 22 c, 26 e
Berengarius *archiepiſcopus Narbonenſis* 401 e, 402 c
Berganza (*Franciſcus de*) *ſcriptor Hiſpanus refellitur* 382 c d
Bernardus *epiſcopus Paterninus* 110 c f
† Bernardus *archiepiſcopus Toletanus* 189 e, 190 d, 191
† Bernardus *abbas Clarevallenſis dicitur recitaſſe Roſarium, ejuſque uſum propagaſſe* 436 e
Bernardus *ex Ordine Prædicatorum mirabiliter a dæmone obſidetur* 557
Bernardus *epiſcopus Zamorenſis* 183 f
Bernborch *dux Cunanorum fidem Chriſtianam amplectitur, & pie moritur* 617 b c
Beſſa (*Bernardus a*) *ſocius S. Bonaventuræ* 484 d
Biccheria (*B. Æmilia*) *ex Ordine Prædicatorum* 426 b
Bilbonio (*Hugo de*) *Cardinalis S. Sabinæ* 580 b
† Birgitta *quædam circa mortem S. Dominici ex revelatione narrat* 520
Biſantius *junior præſul Tranenſis* 133 c
Biſcelia (*Joannes de*) *Provincialis Minoritarum in Apulia* 135 f
Biſuntio (*Stephanus de*) *generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum* 371 f
Blanchinus (*Franciſcus*) *Vitas quorundam Pontificum Romanorum copioſiſſimus notis illuſtravit* 206 c
Bocquetus (*Joannes*) *eccleſiæ Corbeienſis canonicus ſcripſit opuſculum de S. Exuperio* 53 e
Boethius (*Hector*) *eleganter conſcripſit hiſtoriam Scotorum* 245 c 483 b
Boldettus (*Marcus Antonius*) *non ita pridem edidit obſervationes ad cœmeteria Martyrum* 129 d, 316 f
Bollandus (*Joannes*) *S. J. tuetur Legendam auream Jacobi de Voragine contra quoſdam criticos* 361 a
Bonannius (*Philippus*) *S. J. ſcripſit de Ordinibus Religioſis & Militaribus* 419 c
† Bonaventura *ſcripſit Vitam S. Franciſci* 443 b c. *Aſſerit, Capitulo Storearum interfuiſſe quinque millia Fratrum Minorum* 385 f 486 a
† Bonifacius, *Germanorum apoſtolus, improprie* Inquiſitor *contra hæreticos appellatur* 416 d e
B. Bonifacius *epiſcopus Lauſanenſis* 489 e
Bonifacius VIII *Pontifex prudentiam S. Dominici laudare conſuevit.* 373 b, 410 d e. *Anno* 1300 *jubileum Romæ celebravit* 383 f. *Laudat Ordinem Prædicatorum* 447 b c
Bonviſus *ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 d 636 e f, 637 a b c d, 638
Borbone *vel de* Bellavilla (*Stephanus de*) *circa medium ſæculi* XIII *in Ordine Prædicatorum floruit* 399 f 462 c d, 469 a b, 471 e
† Borgia (*Franciſcus de*) *colitur* X *Octobris, ad quam diem ſtirps ejus examinabitur* 386 d
Bornaſius, *natione Siculus, an ſcripſerit Vitam S. Dominici* 363 f
Boſca (*Petrus Paulus*) *aliquot Martyres perperam patriæ ſuæ adſcribit* 18 c d
Boſquierus (*Philippus*) *ex Ordine Minorum edidit Speculum Vitæ S. Franciſci* 484 e, 487 f
Boſſius (*Donatus*) *ſcriptor Italus* 160 b
Botoniates (*Nicephorus*) *Michaeli Ducæ in imperium Conſtantinopolitanum ſucceſſit* 239 b
Bovo *abbas Corbeienſis* 33 f
Brandaon (*Antonius*) *ſcriptor Luſitanus* 194 b
Breul (*Jacobus du*) *conſcripſit Theatrum antiquitatum Pariſienſium* 455 e
† Briccius *præſul Turonenſis* 278 f
Brithricus *rex Saxonum Occidentalium* 173 f
Bromton (*Joannes*) *abbas Jornalenſis & ſcriptor Anglus* 252 c e
Brouwer (*Jacobus de*) *ex Ordine Prædicatorum, Prior Ant-*

Antverpienſis, teſtis oculatus miraculi, quod interceſſione S. Dominici patratum eſt 544
Brun *vel forte* Bruno *antiſtes Miſencuſis* 179 b
† Bruno *epiſcopus Signienſis* 231 a b, 233 c d
Brunus (*Cornelius*) *ſcripſit Itinerarium Orientale* 11 f
Bruſchius (*Gaſpar*) *fides apoſtata* 175 c
Brut *dux Cumanorum ad fidem Chriſtianam converti-tur, & pie moritur* 617 b
Bucheriani *Kalendarii auctoritas examinatur* 113 & ſeq.
Bulæus (*Cæſar Egaſſius*) *conſcripſit hiſtoriam Univerſitatis Pariſienſis* 451 f 455 c
Bulteau (*Ludovicus*) *edidit Hiſtoriam monaſticam Orientis* 218 d
Burch (*Franciſcus vander*) *archiepiſcopus Cameracenſis approbat miraculum, quod interceſſione S. Dominici contigit anno* 1634 *Valencenis in Belgio* 544 f
Busbequius (*Augerius*) *legatus Cæſaris apud Turcas* 378 d e
Buſtis (*Bernardinus de*) *ex Ordine Minorum adſcribit S. Dominico librum de Corpore Chriſti* 524 b
Buzelinus (*Joannes*) *S. J. ſcripſit Annales Gallo Flandrie* 412 c
Bzovius (*Abrahamus*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum ſæpius fabulas Alani Rupenſis incaute ſecutus eſt* 404 f, 409 b, 470 c. *Epiſtolam quamdam perperam S. Dominico tribuit* 513, 514, 524 a

C

† Cæciliâ *apparet S. Dominico* 583 d
Cæcilia *monialis ſynchrona ex Ordine Prædicatorum varia tetulit de geſtis S. Dominici, quæ antiquis ſcriptoribus ignota ſunt* 371 d e, 372 d e, 373 a 563 a b, 587, 588 f, 589 e f. *Prima inter moniales promiſit obedientiam S. Dominico, & ab ipſo habitum accepit* 580 e
Cæleſtinus III *Papa* 54 f
Cæſarius *Heiſterbachenſis ſcripſit librum de miraculis & hiſtoriis memorabilibus* 406 e, 515 f
Caietanus (*Octavius*) *S. J. Sanctos Siculos veneratus* 107 f
Calliſtus III *Papa feſtum Transfigurationis Chriſti per totam Eccleſiam celebrari juſſit* 529 f
Calliſtus (*Nicephorus*) *hiſtoricus Græcus deſcribit formam corpoream Chriſti* 522 b c d
Camerarius (*Philippus*) *hæreticus refellitur* 413 e f
Campitellus (*Petrus*) *nobilis Tranenſis operam contulit ad detegendas reliquias S. Stephani Papæ & martyris* 134 d
Campius (*Petrus Maria*) *ſcripſit hiſtoriam Placentinam Italice* 392 f
Campus (*Antonius*) *ſcripſit Chronicon Cremonenſe* 498 d
Candidianus *Comes, fautor Neſtorii contra ſynodum Epheſinam* 222 d, 224 d
Canibus (*Joannes de*) *ob pertinaciam in hæreſi publice combuſtus* 413 e
Caniſius (*Petrus*) *S. J. adſcribit S. Dominico librum de Corpore Chriſti* 524 b
Cantelius (*Petrus Joſephus*) *S. J. edidit hiſtoriam urbium metropolitanarum* 206 b
Cantipratanus (*Thomas*) *ſcriptor ſeculi* XIII *ex Ordine Prædicatorum* 423 b. *Meminit de eriplici quinquagena ſalutationis angelicæ, quæ a Choquetio putatur eſſe Roſarium Deiparæ* 435 f, 436 a b c. *De titulo Prædicatorum differit* 449 c d. *Exemplis confirmat ſingularem Deiparæ curam erga Ordinem Prædicatorum* 468 d e f. *Corrigitur* 458 b c
Canus (*Melchior*) *ſeverum judicium fert de Legenda aurea, Speculo exemplorum, ſcriptiſque Vincentii Bellovacenſis ac S. Antonini* 361 a b. *Aliquam narrationem in Actis S. Dominici explodit* 372 d e. *Nonnulla geſta abſona Sanctis afficta exiſtimat* 410 e
Capoccius (*Raynerius*) *S. R. E. Cardinalis dicitur Viterbii fundaſſe cœnobium S. Dominico* 508
Caracciolus (*Antonius*) *ſcriptor Neapolitanus* 202 & ſeqq.
Caraccíolus (*Paulus*) *ex Ordine Prædicatorum Italice deſcripſit Triumphum S. Dominici Neapoli* 544 a
Cardalliaco (*Guilielmus de*) *epiſcopus Cadurcenſis* 374 d, 508 b
Carolus III *rex Neapolitanus* 403 c e
Carolus V *imperator* 181 e. *Approbavit ſtatuta Collegii Gymaſii Gandenſis* 426 d e
Carolus *epiſcopus Conſtantienſis* 181 e
Carolus *frater S. Ludovici IX, & poſtea rex Siciliæ* 281 a 282 b
Carolus *Dux Calabriæ petiit a Pontifice, ut Auguſtinus epiſcopus Lucerinus catalogo Sanctorum adſcriberetur* 283 b c d
Carolus *comes Flandriæ* 75 b
† Caſſianus (*Joannes*) *a Sancto Dominico legebatur* 546 f, 568 a. *Nonnulli ſcriptorem illum nimis accuſant, & in Actis ejus errant* 548 d e
Caſtellanus (*Claudius*) *de confuſis quorumdam Sanctorum Actis meminit* 32 f
Caſtel-vetere (*Franciſcus*) *ex Ordine Prædicatorum Prior Sorianenſis* 543 f
Caſtilla (*Joannes de*) *an conſcripſerit Vitam S. Dominici* 363 a b c
Caſtillo (*Ferdinandus de*) *Hiſpanice edidit hiſtoriam Ordinis Prædicatorum* 367 f, 368 a. *Incaute quæſdam Alani Rupenſis fabulas hiſtoriæ ſuæ inſeruit* 470 e
Caſtro (*Alfonſus de*) *vindicat Eccleſiæ poteſtatem tradendi hæreticos brachio ſæculari* 411 f, 413 f
† Caſtro-novo (*Petrus de*) *ad convertendos hæreticos Albigenſes miſſus* 400 a. *An fuerit primus Inquiſitor contra hæreticos* 414 & ſeqq.
Caſtro-novo (*Ennaudus de*) *propter hæreſim extremo ſupplicio affectur* 412 b c
Catel (*Guilielmus*) *Gallice edidit hiſtoriam Comitum Tolоſanorum* 408 d e
† Catharina *martyr apparet S. Dominico* 583 d
† Catharina *Senenſis an nobilibus parentibus orta fuerit* 386 a b c. *Perperam allegatur ad exoticam quamdam opinionem confirmandam* 475 c 476 a. *Teſtatur, S. Dominicum forma corporis ſimilem fuiſſe Chriſto* 522 e f 523 a b
Cavitellius (*Vincentius*) *ſcripſit Annales Cremonenſes* 498 d e f
Celanus (*Thomas*) *ſcripſit Legendam S. Franciſci* 484 d
Cellani (*Petrus*) *ex Ordine Prædicatorum fuit primus Inquiſitor contra hæreticos Toloſa* 418 c d. *Fuit ex primis S. Dominici ſociis* 441 a b, 453 f, 454 a, 549 c, 560 b, 574 a
Chabertus *ex Ordine Prædicatorum teſtis oculatus miraculi, quod S. Dominicus patravit* 604 f
Chalemotus (*Claudius*) *edidit Menologium Ciſtercienſe* 241 f
Chalippe (*Candidus*) *ex Ordine Minorum nuper Gallice edidit Vitam S. Franciſci* 378 a. *Tradit, S. Dominicum interfuiſſe Capitulo Stovearum* 484 c
Charo (*Hugo de ſancto*) *Cardinalis S. Sabinæ* 580 b, 581 b
Cherubinus (*Laertius*) *collegit Ballarium Romanum* 444 d
Cheſne (*Franciſcus du*) *inter ſcriptores hiſtoriæ Francorum edidit opuſculum de bello contra hæreticos Albigenſes* 407 e
Chifletius (*Joannes Jacobus*) *ſcripſit hiſtoriam civitatis Veſuntionenſis* 450 f
Chioccarellus (*Bartholomæus*) *ſcripſit de præſulibus Neapolitanis* 199 f
Choquetius (*Hyacinthus*) *ex Ordine Prædicatorum edidit opuſculum, cui fabulas Alani Rupenſis incaute inſeruit* 368 f. *Lucubratio illa in indice Romano prohibita eſt, donec corrigatur* 369 a. *Fruſtra quaſdam difficultates ſolvere nititur* 424 & ſeqq. *Argumento ad hominem conſtringitur* 436. *Circa nomen Prædicatorum tegerit quemdam ſcrupulum, qui videtur tuto contemni poſſe* 450 b c. *Perperam contendit, S. Dominicum in antro Segovienſi ſacra ſtigmata accepiſſe* 475. *Conſcripſit Vitam Alani de Rupe* 505 c. *Tradit varia de prodigioſa S. Dominici imagine in cœnobio Sorianenſi* 537 & ſeqq.
Chriſtina *filia Hacconis, regis Norvegiæ* 395 c
Chuonradus *præſul Spirenſis* 179 a b
Ciammariconius (*Philippus*) *Italice conſcripſit Sanctuarium Anagninum* 230 b, 231 d e
Cicarellus (*Alphonſus*) *impoſturæ arguitur circa lucubrationes S. Dominici* 523 c
Cinthyus *Cardinalis, titulo S. Laurentii in Lucina* 445 c

Ci-

Cirillus (*Bernardinus*) *hiſtoricus civitatis Aquilana in Italia* 38 b
Clareti (*Guillelmus*) *unus ex primis S. Dominici ſodalibus* 441 b c, 453 f, 454 a 548 b c f. *Cur, & quando ad Ordinem Ciſtercienſem tranſiverit* 512 e f
Clarus *ex Ordine Prædicatorum, Prior provincialis in Provincia Romana* 510 e, 585 f, 586 a
Claudia *fuit filia Neronis imperatoris* 315 b
Clemens IV *Pontifex laudat Ordinem Prædicatorum* 446 e d, 447 f, 448 a. *Luſitanos præſulee monet de celebrando S. Dominici feſto* 531 a f, 632 a
Clemens V *Pontifex* 299 f, 303 b
Clemens VIII *Pontifex dirimit litem inter Auguſtinianos & Prædicatores circa veſtes utriuſque Ordinis* 464 e f. *Feſtum S. Dominici a die quinta ad diem quartam Auguſti retraxiſſe dicitur* 529 f
Cloche (*Antonius*) *Magiſter Generalis Ordinis Prædicatorum* 285 b c
Clotarius, *Clodovæi Magni filius, rex Sueſſionum* 61 a
Clotharius *vel* Lotharius, *Chilperici filius, rex Francorum* 169 a
Cluſa (*Bartholomæus de*) *archidiaconus Matiſconenſis, cui S. Dominicus, inſtitutor Ordinis Prædicatorum, multa futura prædixit* 469 b. *Litteras canonizationis S. Dominici trans mare ferens, facto naufragio, eas mirabiliter illæſas invenit* 615 e. *An Bartholomæus ille fuerit ex Ordine Prædicatorum* 616 a b c
Coccius (*Judocus*) *vindicat Eccleſiæ poteſtatem tradendi hæreticos brachio ſæculari* 411 f, 413 f
B. Coleta *perperam putavit, S. Annam fuiſſe trigamam* 366 e
Colmenares (*Didacus de*) *auctor Hiſpanus conſcripſit Hiſtoriam Segovienſem* 473 f, 474 b
Columna (*Joannes de*) *ex Ordine Prædicatorum ad cathedram Meſſanenſem evectus eſt* 465 e. *Fuit Prior in Romana provincia* 496 e, 497 c
Colvenerius (*Georgius*) *Duacenus ſacræ theologiæ doctor ab Echardo refellitur* 489 a b
† Comgellus *abbas Benchorenſis* 341 e, 344 d 345 d
Comnenus (*Alexius*) *Nicephoro Botoniati in imperium Conſtantinopolitanum ſucceſſit* 239 b
Conciliam *Senonenſe, cui interfuit S. Betharius* 171 c
Conradus *Cardinalis Portuenſis falſo dicitur ad meliorem frugem reductus a ſancto Dominico, fundatore Ordinis Prædicatorum* 390 e f, *Prædicatorum Ordinem magni æſtimat* 561 a 562 a b
Conradus *epiſcopus Patavienſis, ac deinde archiepiſcopus Salisburgenſis* 197 e f
Conradus *Teuto an compoſuerit Vitam S. Dominici* 363 d e f
Conradus *Teutonicus miro modo Ordinem Prædicatorum ingreditur* 496 f, 497 a d, 597 e d, 598 a. *Fuit Prior provincialis Germaniæ* 510 e f
Conradus *Marpurgenſis perperam Ordini Prædicatorum vel Minorum adſcribitur* 418 a b
Conſtantinus *Urbevetanus, ab epiſcopatu ſic cognominatus, ſcripſit Vitam S. Dominici* 359 e f, 563 a. *Dicitur compoſuiſſe Officium de eodem Sancto* 363 a, 437 a b. *Non meminit de nobilitate S. Dominici, Fundatoris Ordinis Prædicatorum* 384 e. *Narrat, quomodo Benedicta Florentina precibus S. Dominici fuerit ab obſeſſione dæmonis liberata* 501 a b e
Coppenſtein (*Joannes Andreas*) *ex Ordine Prædicatorum edidit opuſcula quædam fabuloſa ſub nomine Alani Rupenſis* 364 b. *Perperam contendit, antiquitus Confraternitati Roſarii indulgentias conceſſas fuiſſe* 429 f, 430 & ſeqq.
Corbalan *dicitur fuiſſe ſocius S. Dominici, & in Ordine Prædicatorum ſancte obiiſſe* 474 a b c
Corchon (*Robertus de*) *Cardinalis perperam ſavit Converſis Grandi-montenſibus* 495 e f
Cornerus (*Hermannus*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 379 b
Corſellinis (*Tiberius de*) *præſes Generalis congregationis Vallumbroſanæ* 103 a
Goſmas *Mateuenſis poeta Acta SS. Theopompi & Syneſi verſu ſcripſit* 229 f
Goſmus I *magnus Etruriæ Dux erexit Ordinem equeſtrem S. Stephani* 135 d e
Coſmus III *magnus Etruriæ dux* 129 d, 135 & ſeqq.
Cotovicius (*Joannes*) *deſcripſit iter ſuum Hieroſolymitanum & Syriacum* 378 e
Cotta (*Lazarus Auguſtinus*) *edidit Muſeum Novarienſe* 164 c 167 a
Couſtantius (*Petrus*) *epiſtolas Romanorum Pontificum notis illuſtravit* 118 a
Coutino (*Ignatius*) *ex Ordine Prædicatorum edidit Promptuarium ſpirituale de Sanctis* 387 f
Cratepolius (*F. Meſſæus*) *ſcripſit de præſulibus Colonienſibus* 11 a
Cumani *quales populi fuerint, & ubi habitaverint* 511 e f, 512 a, 617 a b
† Cunegundis *vel* Kinga *filia Belæ IV regis Hungariæ* 290 f, 292 a
Cunibert (*Hyacinthus*) *forſan Latina reddidit Acta S. Dominici, quæ Joannes Rechæus Gallice edidecat* 369 b c
† Cyprianus *laudat martyres Machabæos* 9 f 10 a
† Cyrillus *præſul Alexandrinus* 222 e, 224 d
Czeles (*Martinus*) *S. J. ſcripſit opuſculum de Sanctis Hungariæ* 303 f
Czuittingerus (*David*) *recenſet pleroſque ſcriptores Hungaros* 286 d

D

DAeianus *in Hiſpania crudelem adverſus Chriſtianos perſecutionem movit* 27 a b
Dacunha (*Rodericus*) *archiepiſcopus Bracarenſis* 194 e
Dacus (*Petrus*) *ex Ordine Prædicatorum conſcripſit Acta S. Chriſtinæ Stumbelenſis* 433 f
† Dalmatius *epiſcopus colitur die* v *Decembris* 214 f
Dalmatus *patricius, Conſtantini magni ex fratre nepos* 221 b
David *rex Scotiæ* 241 e
† David *epiſcopus Menevenſis* 341 e
David *Comes Huntingdoniæ in Anglia* 248 e, 249 e
Dechamps (*Stephanus*) *S. J. edidit Opus de hæreſi Janſeniana* 229 e
Deſideratus *præſul Bituricenſis* 60 b
Didacus *epiſcopus Uxamenſis* 390 f, 391, 395, 545 e f, 567 f. *Strenue impugnat hæreticos Albigenſes* 399 & ſeqq. 569 & ſeqq. *Plurimum contulit ad exſtruendum cœnobium Prulianum* 402 d, 548 a b, 569 e f. *Quo anno obierit* 397. *In opinione ſanctitatis mortuus eſt* 548 c, 560 a b 569 f
Dieterieus *antiſtes Wirtunenſis* 179 a
Dietmarus *præſul Curienſis* 179 a
Dionyſius *Cartuſianus errans in chronologia corrigitur* 398 b
† Dionyſius *præſul Alexandrinus* 116 e 120 a
Dionyſius *rex Luſitaniæ* 195 d e
Dithmarus *abbas Ciſtercienſis ob amorem erga S. Dominicum ejuſque Ordinem mirabiliter ſanatur* 623 c d e f
Dlugoſſus (*Joannes*) *hiſtoricus Polonus* 466
Dominicus *Hiſpanus, fuit inter primos S. Dominici ſocios* 441 a b c, 454 b c d, 548 c, *Ab obſcæna muliere tentatus, illæſus in igne perſiſtit* 550 d e, 577 c
† Domininus *abbas Exilienſis in Hiſpania* 380 e, 381 e, 382 b e
† Dominicus *Calciatenſis* 382 b c
† Dominicus *Loricatus dicitur noviſſe Pſalterium, ſeu Roſarium Deiparæ* 425 e
Dominici (*B. Joannes ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 413 e d
† Domnius *primus epiſcopus Salonitanus, & nunc patronus eccleſiæ Spalatenſis* 357 a
Donatus (*Junius*) *quo anno fuerit præfectus urbis Romanæ* 145 b
Dorlandus (*Petrus*) *ſcriptor ex Ordine Cartuſianorum* 398 b
Dormayus (*Claudius*) *hiſtoricus Sueſſionenſis* 61 b, 62 c
Doultreman (*Petrus*) *S. J. ſcripſit Vitam Petri Eremitæ* 435 d
Doye (*Joannes*) *ex Ordine Prædicatorum Gallice edidit Sorianenſia & quædam Panormitana S. Dominici miracula* 537 c, 541 d, 544 e f.

Draskowich (*Paulinus*) *episcopus Scardonensis* 305 c
† Draufio *vel* Drauficio *episcopus Sarsionensis* 353 b
Dubois (*Gerardus*) *presbyter Oratorii Latinæ edidit historiam ecclesiæ Parisiensis* 30 b, 452 a
Ducas (*Michael*) *imperator Constantinopolitanus* 236 f
† Dunstanus *episcopus Wigornensis* 91 e
Durantus (*Gonsalvus*) *episcopus Ferentinus* 47 d

E

EAdmundus *rex Anglorum* 86 c
Eadredus *rex Anglorum* 86 e d
Eberhardus *archiepiscopus Trevirensis* 179 a
Echardus (*Jacobus*) *non ita pridem scriptores Ordinis Prædicatorum duobus voluminibus recensuit* 358 c. *Rejecit scriptores fictitios, qui ab aliquibus allegantur* 361 f, 362, 506 a. *Alanum de Rupe frustra excusare nititur* 365, 366. *Laborem hagiographorum Antverpiensium grato animo agnovit* 370 e. *Non videtur multum fidere testimonio Sororis Cæcilia, quamvis synchronæ* 373 a b c, 492. *Nobilitatem S. Francisci de Borgia negat* 386 c d. *Videtur improbare punitionem corporalem hæreticorum* 418 e f. *Hæc ejus opinio fuit refellitur* 423 & seqq. *Negat tribunal Inquisitionis exstitisse, vivente S. Dominico* 417 f, 418. *Exigit a nobis retractationem, quam Papebrochius jam bis ultro edidit* 450 d e f. *Frustra impugnat mutationem habitæ in Ordine Prædicatorum* 462 & seqq. *Corrigitur* 485 f, 486 a b, 650 a
Edelstanus *rex Anglorum, filius Eduardi senioris recepit Angliæ* . 86 c, 90 e
† Edibius *episcopus Suessionensis* 61 b
Eduardus *senior rex Anglorum quo tempore regnarit* 86 b e, 89 c
Egbertus *rex Saxonum Occidentalium* 174 c
Elfeagus *episcopus Wintoniensis, & S. Ethelwoldi successor* 84 f, 88 a
† Elisabeth *Schonaugiensis varias habuit revelationes* 365 e, 366 e f
Elisæus *vel* Heliseus *episcopus Mantuanus* 180 d, 183 e
† Elphegus *præsul Cantuariensis & martyr* 276 d, 277 e
Embrico *episcopus Augustanus* 181 e, 182 a
Engilhardus *archiepiscopus Magdeburgensis* 179 b
† Ennodius *episcopus Ticinensis* 316 a
Epiphanius *archidiaconus Alexandrinus* 215 b
Erasmus *Roterodamensis de reliquiis Sanctorum honorifice scribit, & dat salutaria monita, quæ tamen postea videtur deseruisse* 11 b
Ergolio (*Joannes de*) *ex Ordine Prædicatorum per intercessionem S. Dominici gravi dentium dolore miraculiter liberatur* 649 b c
Ermenfridus *rex Orientalium Anglorum* 173 f
† Ethelditha *abbatissa differt ab homonyma virgine recluta* 173 a
† Ethelwoldus, *episcopus Lindisfarnensis, diversus est ab homonymo præsule Wintoniensi* 83 b
Euantius *episcopus Augustodunensis* 227 f
Eugenia *abbatissa monasterii sanctæ Mariæ in Templo* 507 e
Eugenius III *Pontifex* 271 f, 272 a
Eumenius *patriarcha Alexandrinus* 17 a
Everardus *archidiaconus Lingonensis Ordinem Prædicatorum ingreditur, & in eo pie moritur* 554 f, 555 a, 598 c d
Everardus *quidam abbas Cisterciensis dicitur scripsisse Vitam S. Waltheni* 245 e
Everardus *abbas & confessarius S. Waltheni* 255 c. *An ille catalogo Sanctorum sit adscribendus* 256 e f
Eusorgius *episcopus Mediolanensis reliquias martyrum Machabæorum Mediolanum transtulit* 11 a
Excuria (*Joannes*) *ex Ordine Prædicatorum confraternitatem Rosarii erexit Duaci* 429 c
Eymericus (*Nicolaus*) *scriptor ex Ordine Prædicatorum* 415 c

F

FAber (*Hieronymus*) *edidit sacra antiqua Ravennæ monumenta* 354 f, 355 e
Fabra (*Michael*) *unus ex primis S. Dominici sociis* 441 a b c, 454 b, 550 f, 557 c
Facundus *Hermianensis episcopus in Africa, scriptor schismaticus* 121 b
Faustinus *antistes Lugdunensis* 115 a
† Faustus *Reiensis episcopus* 229 d
† Felix I *Papa martyrium subivit* 113 c
Felix *appellabatur pater S. Dominici* 382 c d, 384 e, 559 e, 566 b
Ferdinandus *rex Lusitaniæ* 195 d e
Fernandez (*Alfonsus*) *scriptor ex Ordine Prædicatorum* 414 e. *Perperam putat, S. Dominicum in antro Segoviensi sacra stigmata accepisse* 475 c d
Fernandez (*Petrus*) *ex Ordine Prædicatorum, Prior Segoviensis* 476 b
Ferrandi (*Petrus*) *ex Ordine Prædicatorum dicitur scripsisse Vitam S. Dominici* 358 f. *Lucubrationem illius frustra quæsivimus* 359 a b
Ferrarius (*Sigismundus*) *scriptor ex Ordine Prædicatorum* 283 & seqq.
Ferrer *Valdecebro* (*Andreas*) *scriptor Hispanus ex Ordine Prædicatorum dicitur accurate probasse nobilitatem sancti sui Fundatoris* 386 e f
Ferrerius (*Joannes Stephanus*) *episcopus Vercellensis* 165 c
Ferricus *episcopus Tornacensis* 422 f, 425 b
Firmilianus *episcopus Cæsareæ in Cappadocia* 116 e
Fitz-Simon (*Henricus*) *S. J. edidit Calendarium de Sanctis Hibernis* 341 b
Flaminius (*Joannes Antonius*) *scripsit Vitam S. Dominici* 367 f. *Ei varias fabulas ex Alano Rupensi inseruit* 470 & seqq. 516 & 517. *Narrat quidam historiam de Prædicatoribus Tolosanis, qui constitutionibus S. Dominici fese opposuerint* 494 e f, *Narrat varia S. Dominici miracula* 535, 536 c d e, 656 & seq.
Flemingus (*Patricius*) *varia collegit de Sanctis Hibernis* 341 f
Fontana (*Joannes*) *episcopus Ferrariensis* 49 & seq.
Forbetius (*Joannes*) *in Ordine Capucinorum sub nomine Archangeli pie vixit* 107 c
Fortunatus (*Venantius*) *laudat martyres Machabæos* 10 e
Fortunatus *antistes Trevirensis* 197 e
Fossa-nova (*Stephanus de*) *S. R. E. Cardinalis consanguineum suum a sancto Dominico ad vitam revocari vidit* 555 e f, 560 e f, 579. *Adjuvat S. Dominicum in conjungendis sanctimonialibus urbis Romanæ* 576 e, 580 d
Fracheto (*Gevaldus vel Gerardus de*) *collegit aliqua gesta S. Dominici* 360 a. *An ipsi tribuendus sit liber, quem communiter* Vitas Fratrum *appellant* 360 b e d, 563 a c. *Non meminit de nobilitate S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 384 e
Fractno (*Guelrinus de*) *tamquam socius S. Dominici, ab Alano Rupensi perperam allegatur* 362 f, 441 c
Franchi (*Didacus*) *scriptor Ordinis Vallumbrosani* 103 b
Franciottus (*Cæsar*) *scripsit de Sanctis Lucensibus* 76 d e
† Franciscus *volens instituere Ordinem Minorum primo ab Innocentio III Pontifice repulsam passus fuisse traditur* 428 f. *Romæ agnovit S. Dominicum in quadam visione* 442 d e f, 576 a b e. *Brevi tempore quingentos candidatos in Ordinem suum recipit* 459 e. *Anno* 1224 *sacris stigmatibus insignitus est* 474 f. *Traditur, Cardinali Hugolino prædixisse summum Pontificatum* 484 f. *An cum S. Dominico coram Hugolino Cardinali collocutus fuerit* 487 & & seqq. *Dicitur cum S. Dominico Bergomi & Brixiæ fuisse, & Cremonæ cum eodem miraculum patrasse* 497 e f, 498, 499 a. *Fuit amicus S. Dominici* 560 d e, 576 c
† Franciscus *de Borgia colitur* x *Octobris, ad quem diem profapia ejus examinabitur* 386 d
Franco I *episcopus Cenomanensis* 335 a
Frangipanius (*Silvester*) *ex Ordine Prædicatorum Italice edidit Sortanenſia & quædam Panormitana S. Dominici miracula* 537 c, 541 d

Fraxineto (*Gilbertus de*) *Prior Fratrum Prædicatorum in Anglia, quos S. Dominicus eo miſit* 509 d, 510 b, 554 f, 598 c
Fredegundis *regina Francorum* 169 a
Fredericus II *imperator ſæculo* XIII *urbem Aquilanam civiliter exornavit* 38 b. *Beneficiis affecit Ordinem Vallumbroſanum* 104 e
Fredericus *imperator anno* 1160 *Mediolanum rurſus obſedit* 11 a e
Frigerius *Pennenſis ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in Proceſſu canonizationis S. Dominici* 615 ab, 644
Fulco *epiſcopus Toloſanus magna benevolentia proſequitur S. Dominicum ejuſque ſocios* 403 f, 404 a b c, 549 f, 560 b. *Item cum Prædicatoribus amice componit* 456 d e f
† Fulcrannus *epiſcopus Lutevenſis quamdiu in cathedra illa ſederit* 481
Fulgoſius (*Baptiſta*) *ſcripſit librum de factis dictiſque memorabilibus* 406 a

G

GAlabria (*Joannes de*) *miſſus a ſancto Dominico ad corrogandas eleemoſynas, devotam benignitatem experitur* 586 d e f
Galeatius (*Joannes*) *vice-comes Mediolanenſis* 163 a
Gallaratus (*Petrus*) *S. J. officioſus Operis noſtris adjutor* 157 a b
Gallus *imperator quo anno interierit* 114 d c
Garcia (*Didacus*) *an fuerit conſanguineus S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 387 a b
Garibayus (*Stephanus*) *ſcriptor Hiſpanus* 381 b
Garriga (*Bertrandus de*) *unus ex primis S. Dominici ſociis* 441 a b, 550 c, 555 f, 556 f, 560 c. *Primus Prior provincialis Provinciæ* 510 b
Garzo (*Joannes*) *ſcripſit rhetorice Vitam S. Dominici* 367 c. *Putat, Ordinem Prædicatorum ejuſque Fundatorem a Sibylla prænuntiatum fuiſſe* 377 b. *Corrigitur* 489 f. *Vindicat Bononienſibus corpus S. Dominici* 532 f, 533 a. *Narrat nonnulla ejuſdem Sancti miracula* 535 a b, 541 f, 542 a
† Gaudentius *laudat Martyres Machabæos* 10 c
† Gaudentius *epiſcopus Novarienſis* 196 c
Gaudentius *epiſcopus Arminenſis* 47 c, 49 b
Gaudentius *epiſcopus Curienſis nobis ignotus* 196 c
Gebehardus *epiſcopus Ratisbonenſis* 179 a
Gebehardus *archiepiſcopus Salisburgenſis* 182 a
Gebhardus *epiſcopus Eyſtadienſis ad cathedram S. Petri evectus eſt, & Victoris II nomen aſſumpſit* 179 c, 182 d
Geminianus *epiſcopus Mutinenſis* 77 a b
Gentius (*Antonius*) *collegit quaſdam Vitas Sanctorum* 246 f
Georgiis (*Georgius de*) *procurator Ordinis Vallumbroſani* 105 e
Georgio (*Dominicus de*) *illuſtriſſimus Operis noſtri adjutor* 38 f, 44 c, 206 a
Georgio (*Joannes Baptiſta de ſancto*) *ex Ordine Prædicatorum Prior cœnobii Sorianenſis prodigioſam S. Dominici imaginem ari incidi juſſit* 539 d e
Gerard (*Armandus*) *Canonicus Sarlatenſis, Operis noſtri adjutor* 19 a
Gerardus *archiepiſcopus Spalatenſis* 355 f, 357 b
Gerardus *ex Ordine Prædicatorum Prior provincialis Germaniæ varia de geſtis S. Dominici audivit ex Cæcilia moniali ſynchrona* 371 d e, 373 ab, 563 a
† Germanus *epiſcopus Cupuanus* 467 c
Germanus (*Michael*) *edidit Gallice Hiſtoriam parthenonis Sueſſionenſis* 353 b
Ghirardaccius (*Cherubinus*) *Italice conſcripſit hiſtoriam Bononienſem* 532 d c
Giannettaſius (*Nicolaus Parthenius*) *S. J. edidit Hiſtoriam Neapolitanam* 204 e
Gibſon (*Edmundus*) *ſcriptor Anglus* 254 b
Giffre de Rechac (*Joannes*) *poſtea cognominatus a ſancta Maria ex Ordine Prædicatorum ſcriptor nimis credulus S. Dominici Actis varias fabulas immiſcuit* 369. *Contendit S. Dominicum in antro Segovienſi ſacra ſtigmata accepiſſe* 474 f
B. Giraldus *archiepiſcopus Bracarenſis* 190 d
Girardus *archiepiſcopus Biſuntinus Prædicatores appellat* Canonicos 450 f
Godefridus *præſul Cameracenſis* 412 d
Godeſchalcus *ſextus Corbeienſium abbas Bovoni ſucceſſit* 33 f
Godiva *Comitiſſa fundavit monaſterium Conventrienſe in Anglia* 434 d
Gonezius (*Suerius*) *unus ex primis S. Dominici ſodalibus* 441 b c, 454 b, 550 d, 577 c. *Primus Prior provincialis Hiſpaniæ* 510 b c
Gononus (*Benedictus*) *inſtitutionem Coronæ Deiparæ Petro Eremitæ adſcribit* 435 d
Gonzaga (*Franciſcus*) *Miniſter Generalis Minorum ſcripſit de origine Seraphicæ Religionis* 234 a, 194 f
Gorias (*Jacobus*) *epiſcopus Vercellenſis* 165 a c d
Grand (*Albertus le*) *alias de Monte Relaxo cognominatus, collegit Sanctos Britanniæ Armoricæ* 56 c c, 57 a b c
Gratianus *epiſcopus Ferrarienſis* 49 e
Gravina (*Dominicus*) *ex Ordine Prædicatorum Annales Malvendæ typis excudi curavit Neapoli* 368 b c d e
† Gregorius *Nazianzenus laudat ſanctos Martyres Machabæos* 9 a b
† Gregorius *Magnus Papa ſcripſit ad Sa Serenum epiſcopum Maſſilienſem* 157 & ſeqq. *Dicitur noviſſe Pſalterium ſive Roſarium Deiparæ* 425 e
† Gregorius *Turonenſis narrat miraculum de Felice Gerundenſi martyre* 25 d c
Gregorius IX *Pontifex dicitur primo inſtituiſſe tribunal Inquiſitionis contra hæreticos* 418. *Laudat Ordinem Prædicatorum* 445 f, 446 a b. *In geſta S. Dominici inquiri juſſit* 526 e f, 527 a b c, 614 a, 632 e. *Solenniter S. Dominicum adſcribit catalogo Sanctorum* 528, 615 c, 624, 625 a b. *Feſtum S. Dominici die quinta Auguſti celebrandum præſcribit* 529, 625 b
Gregorius XV *Pontifex* 55 a
Gregorius *Cardinalis titulo S. Theodori* 445 d
Gregorius *Cardinalis titulo S. Anaſtaſiæ* 445 c
Gretſerus (*Jacobus*) *S. J. ſcripſit catalogum epiſcoporum Eyſtadienſium* 175 c
Groſſi (*Raimundus de*) *hæreticus Albigenſis, mirabiliter ad fidem converſus Ordinem Prædicatorum ingreditur* 411 c d
Grouwels (*Mathias*) *ex Ordine Minorum ſcripſit Hiſtoriam criticam de indulgentia Portiunculæ* 485 c
Guala *ex Ordine Prædicatorum ad cathedram Brixienſem evectus eſt* 498 b. *Abſens novit obitum S. Dominici* 555 b c, 556 e, 561 c, 562 b, 602 e f
Guarnerius (*Antonius*) *ſcripſit de Sanctis Bergomatibus* 497 f
Gubernus, *abbas Corbeienſium, caput S. Juſtini ab Ottone imperatore obtinuiſſe dicitur* 33 d, 34 b
Guido *Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano* 445 c
Guido *epiſcopus Præneſtinus* 445 c
Guido *epiſcopus Carcaſſonenſis* 414 c
Guidonis (*Bernardus*) *ex Ordine Prædicatorum ad cathedram Lutevenſem aſſumptus, varia ſcripſit* 358 b c. *Non meminit de nobilitate ſancti ſui Fundatoris* 385 b. *Indicat, principium anni duplici modo computari* 480 d e, 481 a b
Guilielmus *epiſcopus Mutinenſis, & poſtea Cardinalis Sabinenſis* 561 a, 562 b
Guilielmus *Neubrigenſis ſcriptor Anglus* 245 b
Guilielmus *epiſcopus Moravienſis* 271 f
Guilielmus *rex Siciliæ & Apuliæ* 133 b
Guilielmus *vel* Wilhelmus *Normannus, cognomento Conqueſtor, Angliam ſubegit* 248 f, 249 d
Guilielmus *ex Ordine Ciſtercienſi ad epiſcopatum Arauſicanum aſſumptus* 575 e
Guntherius *præſul Bambergenſis* 178 f, 179 b
Guttierez (*Martinus*) *S. J. vidit Societatem Jeſu ſub pallio Deiparæ* 468 c d
Guzman (*Dominicus de*) *ex Ordine Præmonſtratenſi Prior cœnobii Vitenſis in Hiſpania* 387 b. *Diſtinctus eſt a ſancto Prædicatorum Fundatore* 391 c d e, 517 c
Guzman (*Petrus de*) *Canonicus Præmonſtratenſis in Hiſpania* 391 c

H

HAroldus (*Franciſcus*) *contraxit Annales Ordinis Minorum* 377 e f
Hebberardus *abbas ex Ordine Ciſtercienſi ealtus monetur, ut Prædicatores benigne excipiat* 596 e f
Hecil *præſul Hiltenesheimmenſis, id eſt, ni fallor, Hildesheimenſis.* 179 b
Hecilo *præſul Straſſburgenſis ſive Argentinenſis* 179 a
† Helena *imperatrix dicitur corpora martyrum Machabæorum Antiochia Conſtantinopolim tranſtuliſſe* 11 d
Heliodorus *ad ſpoliandum templum miſſus ſtatim divinam ultionem ſenſit* 15 d
Heliſeus *vel* Eliſeus *epiſcopus Mantuanus* 180 d, 183 e
† Henricus *epiſcopus Wintonienſis* 313 a
Henricus III *vel* IV *imperator* 178 f, 179 b
Henricus I *rex Angliæ* 251 d, 254 e
Henricus *Gneſnenſis archiepiſcopus* 466
Henricus *archiepiſcopus Remenſis* 412 d
Henricus *ex Ordine Prædicatorum primus Prior Colonienſis a beato Jordano impenſe laudatur* 352, & ſeqq. 597 f
Henriquez (*Chryſoſtomus*) *edidit Menologium Ordinis Ciſtercienſis* 243 d
Herebertus *præſul Glaſcuenſis in Scotia* 269 b
Heribertus *epiſcopus Eyſtadienſis* 179 e f
Herimannus *Tornacs abbas S. Martini, & ſcriptor ſæculi undecimi* 434 e
Herksheym (*Conradus de*) *vir venerabilis: ſed non videtur habere cultum* 197 d e
† Hermelandus *abbas Antrenſis* 50 c
Herre (*Dominicus de*) *recenſet Sanctos & Beatos Ordinis Prædicatorum* 366 d
† Hieronymus, *doctor Eccleſiæ, dicitur noviſſe Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ* 425 e
Hildebertus *geſta martyrum Machabæorum carmine expoſuit* 10 e, 15 e
† Hildebrandus *ſocius S. Bonifacii* 196 f, 197 a
Hiltebrandus *S. R. E. Cardinalis & legatus interfuit conſecrationi epiſcopali B. Gundechari* 179 b
Honoratus *a ſancta Maria diſſerit de auctoritate Oraculorum Sibyllinorum* 377 c
Honorius II *Papa beneficiis affecit Ordinem Vallumbroſanum* 104 e
Honorius III *Pontifex Ordinem Prædicatorum approbat* 443 f, 444 & ſeqq. *Varia eidem diplomata concedit* 452 e d, 490 & ſeqq. 506 & ſeq.
Horſtius (*Jacobus Merlonus*) *edidit Opera S. Bernardi* 243 f
Hovedenus (*Rogerus*) *ſcriptor Anglus* 247 c, 248 a, 249 e
Huebaldus *ſcripſit de tranſlatione S. Jonæ* 74 b
Hugo *vel* Udo *an fuerit archiepiſcopus Magdeburgenſis* 298 b c
† Hugo *abbas Cluniacenſis* 258 e, 260 d
Hugo *præſul Antiſſiodorenſis hæreticum pertinacem igne comburi permittit* 412 b e
Hugo *de ſancto Charo ex Ordine Prædicatorum ad Romanam purpuram aſſumptus* 580 b, 581 b
Hugo *de Balbonio Cardinalis S. Sabinæ* 580 b, 581 b
Hugolinus *S. R. E. Cardinalis, poſtea ſub nomine Gregorii IX ad cathedram S. Petri evectus* 484 e f. *Adfuit primæ ſepulturæ S. Dominici* 524 e, 555 e d, 561 b, 603 d e, 634 c d, 639 d. *Adjuvat S. Dominicum in tranſmigratione & unione ſanctimonialium urbis Romanæ* 578 e, 580 d
Hugolinus *de ſancta Maria ſcripſit hiſtoriam S. Franciſci* 484 d e
Hugrinus *archiepiſcopus Spalatenſis in Dalmatia* 458 a b c d
Humbertus, *quintus Magiſter Generalis Ordinis Prædicatorum, ſcripſit Vitam S. Dominici* 360 d e, 563 a. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 385 c. *Scripſit litteras encyclicas ad ſervandam pacem inter Prædicatores & Minores* 442 f. *An ſcripſerit Vitas Fratrum* 360 a b c, 563 a e
† Hyacinthus *quando & ubi in Ordinem Prædicatorum receptus* 446

I

JAcobis (*Franciſcus de*) *ex Ordine Prædicatorum dignatus S. Dominici deceſſe dicitur regni Galliæ* 535 d, 536 b
Jacobus *Cardinalis & conſanguineus Bonifacii VIII Pontificis* 383 f, 384 a b
Jacobus *epiſcopus Alatrinus* 477 c
Jacobus *monachus Ciſtercienſis devinctus monetur, ut pro Ordine Prædicatorum ores* 608 e, 609 a b. *Videt Deiparam Fratri Prædicatori verba ſuggerentem* 608 c d
Jacobus *Ferrarienſis ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 423 a
Jancelinus *vel* Ancelinus *quamdiu majori Conſulis præfuerit* 398 d
Janſſenboy *alias* Janſſenius (*Nicolaus*) *ſcripſit Latine Vitam S. Dominici* 368 e f. *Varias ei fabulas inſuſcuit ex Alano Rupenſi* 404 f, 409 e f, 410 a b c d. *Sibi non conſtat* 424 b
Janſſenboy (*Cornelius*) *ex Ordine Prædicatorum aliqua Sorianenſia S. Dominici miracula Flandrice conſcripſit* 541 d
Idiaquez (*Joannes de*) *vir nobilis per interceſſionem S. Sereni Maſſilienſis præſulis priſtinam ſanitatem mirabiliter recuperavit* 161 a, 163 e f
Idiaquez (*Alphonſus de*) *dux Civitatis regia viſitavit reliquias S. Sereni Maſſilienſis* 165 b
Ilbachius (*Odoacer*) *ſub hoc falſo nominis ſui anagrammate Acta Martyrum miſere ſuetus* 124 e
† Ildephonſus *contexuit catalogum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* 25 e
Imhoffius (*Jacobus Wilhelmus*) *ſcripſit Latine de genealogia illuſtrium familiarum* 384 c
Immeto *antiſtes Podelbrunnenſis, id eſt, ni fallor, Paderbornenſis* 179 b
Imperatorum *quorundam ſucceſſio refertur* 33 e f, 34 a b
Ingelbertus *abbas monaſterii Nonantulani* 229 f
Ingulfus *abbas Croylandenſis, & ſcriptor Anglus* 249 d, 253 b f
† Ionocentius *epiſcopus Cenomanenſis* 335 a
Innocentius IV *Pontifex laudat Ordinem Prædicatorum* 446 b. *Vetat, ne alius geſtaret habitum Ordinis Prædicatorum* 464 d e
Innocentius XII *Pontifex Romanus* 129 e
Inſulis (*Michael ab*) *ex Ordine Prædicatorum, diſcipulus Alani Rupenſis* 430 d
† Joachimus *abbas Florenſis qualia de Ordinibus Prædicatorum & Minorum prædixerit* 377 & ſeqq. 574 d e, 575 e, 625 e
Joanna *regina Franciæ, & filia Comitis Burgundiæ* 327 b
Joanna *Comitiſſa Flandriæ fundavit Begginæſium Gandenſe* 426 d
Joanna *fuit mater S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 382 c, 559 e, 566 e
† Joannes *Chryſoſtomus laudat Martyres Machabæos* 9 c d e
Joannes XXII *Pontifex erexit cathedram epiſcopalem Papulo-Fani in Gallia* 401 d. *Conceſſit indulgentias recitantibus ſalutationem Angelicam* 430 f, 431 a b c
Joannes *Cardinalis titulo SS. Coſmæ & Damiani* 445 d
Joannes *Salernitanus ex Ordine Prædicatorum, Prior Florentinus* 500 d
Joannes *epiſcopus Zagrabienſis* 292 c d
Joannes *presbyter Mediolanenſis Acta aliquot Sanctorum conſcripſit* 18 e
Joannes *archiepiſcopus Turonenſis* 451 c
Joannes I *rex Luſitaniæ quando regnarit* 195 d e
Joannes *Nouvienſis, ex familia Tornuella, epiſcopus Bergamenſis* 497 f
Joannes *epiſcopus Alatrinus* 497 c
Joannes *Hiſpanus ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 e, 627 e f
Jocelinus *abbas Melroſenſis in Scotia* 274 c, 276 f, 277 a
Jocelinus *monachus Furneſienſis collegit Acta S. Patricii* 246 c
Jongelinus (*Gaſpar*) *ſcripſit de abbatiis Ciſtercienſibus* 241 b
Jonghe (*Bernardus de*) *ex Ordine Prædicatorum anno 1729 edidit Belgium Dominicanum* 544 e
Jordanus *monachus Furneſienſis ſcripſit Vitam S. Waltheni abbatis Melroſenſis* 248 d

B. Jordanus *ſcripſit Vitam S. Dominici* 358 b c, 562 f, 563 a. *Lucubrationem illius edimus ex codice Uxamenſi, qui ante annum* 1242 *exaratus eſt* 370 b c, 545 a b. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 384 d. *Interfuit primo Capitulo Ordinis Prædicatorum* 493 e, 554 e. *Fuit primus Prior provincialis Lombardiæ* 510 b, 554 e f. *Fit Magiſter Ordinis* 605 b. *Scripſit epiſtolam encyclicam de tranſlatione S. Dominici* 524 e f, 525, 562 b. *Devotionem ſuam erga eumdem Sanctum oſtendit, compoſita in honorem ejus oratione* 530, 532
Joslenus *epiſcopus Sueſſionenſis* 62 b
† Iſacii *Acta defenduntur contra Tillemontium* 214 c d
† Iſidorus *laudat martyres Machabæos* 10 e
Judith *abbatiſſa Marchianenſis* 73 d, 74 e
Juhellus *archiepiſcopus Turonenſis* 278 e, 279 c
Julia *an fuerit filia Neronis imperatoris* 315 b
† Julianus *epiſcopus Cenomanenſis* 278 c, 279 c
Julianus *ſuppoſititius ſcriptor fingit, Martyres Machabæos ex Hiſpania oriundos eſſe* 6 d e
Juſtinianus (*Vincentius*) *generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum* 419 a
Juſtinianus *imperator collapſum S. Ie templum Conſtantinopoli reſtituit* 329 a
Juſtinianus *imperator in Menais Græcorum memoratur* 107 d
† Juſtinus *epiſcopus Piſtavienſis* 312 b
Juſtinus *quidam an conſcripſerit Acta S. Dominici* 362 f, 363 a
† Juvenalis *præſul Hierosolymitanus* 222 e, 224 d e
Iwo *epiſcopus Cracovienſis* 466

K

KAdlubko (*Vincentius*) *epiſcopus Cracovienſis* 466
† Kinga vel Cunegundis *filia Belæ* IV *regis Hungariæ* 290 f, 292 a
Klodauski (*Paulinus*) *originem eremitarum S. Pauli perperam tribuit ſancto Paulo Thebæo* 303 f

L

† LAmbertus *epiſcopus & martyr* 489 c
Lancicius (*Nicolaus*) *S. J. ſcripſit quadam opuſcula ſpiritualia* 468 c
Langlois (*Joannes Baptiſta*) *S. J, non ita pridem edidit hiſtoriam hæreticorum Albigenſium* 548 e
† Launomarus *abbas prædixit ruinam urbis Carnotenſis* 172 d e
Laurentius *archiepiſcopus Spalatenſis fundavit cœnobium monialibus Ordinis S. Benedicti* 357 e
Laurentius *Anglicus fuit inter primos S. Dominici ſodales* 441 b c, 550 f, 577 c
† Leo I *Papa laudat martyres Machabæos* 10 e
† Leo IX *Papa cultum S. Maximi præſulis Pataviui refuſcitavit* 109 f, 110 f
Leo X *Papa Oſannam Mantuanam in numerum Beatarum retulit* 366 d
Leo *Cardinalis titulo S. Crucis in Hieruſalem* 445 c
Leo I *nomine, & IV Ordine, inter epiſcopos Sipontinos* 41 f
Leo *Minorita, ſocius S. Franciſci* 484 d
Leo *ex Ordine Prædicatorum ſecundus Prior Colonienſis* 553 a
Leo *Conſiliarius regis Alarici ob deſtructum baſilicam S. Felicis martyris Gerundenſis divinitus punitur* 25 f
† Leodegarius *epiſcopus Auguſtodunenſis* 353 c f
Leofricus *Comes fundavit monaſterium Coventrienſe in Anglia* 434 d
Leontius *epiſcopus Auguſtodunenſis* 227 f
Leontius *antiſtes Burdegalenſis* 338 d
Lermite (*Thomas de*) *ex Ordine Prædicatorum teſtatur, ſe vidiſſe quaſdam lucubrationes S. Dominici* 523 c
Leslæus (*Joannes*) *epiſcopus Roſſenſis ſcripſit de rebus geſtis Scotorum* 244 e, 483 b
Lietvinus *abbas cœnobii Vedaſtini* 71 b, 73 b
Locatellus (*Eudoxius*) *ſcriptor Ordinis Vallumbroſani* 102 b
Longinus (*Joannes*) *hiſtoricus Polonus* 466
Lopez (*Joannes*) *epiſcopus Crotonenſis in Calabria* 432 c, 537 b
Lopez (*Joannes*) *ex Ordine Prædicatorum ſcripſit Hiſpaniæ Vitam S. Dominici* 364 c
Lopez (*Joannes de*) *Hiſpanice poſt Ferdinandum de Caſtillo proſecutus eſt Annales Ordinis Prædicatorum* 386 f
Lopez *Agurleta* (*Joſephus*) *nuperus ſcriptor Hiſpanus refellitur* 382 d, 383 a b c, 432 a b c
Lorinus (*Joannes*) *S. J. interpres ſacræ Scripturæ* 206 a
Loumans (*Ludovicus*) *ex Ordine Prædicatorum edidit Speculum Peccatricis animæ, quod figmentis fœtet* 367 b c. *Citat S. Antoninum pro exotica quadam opinione* 379 d, 380. *Perperam contendit, S. Dominicum in antro Segovienſi ſacra ſtigmata accepiſſe* 475, 476. *Speculum peccatricis animæ, cujus editionem dedicavit Magiſtro generali Ordinis Prædicatorum, tribuit auctori anonymo* 506 b
Louvetus (*Petrus*) *ex Ordine Prædicatorum edidit libellum privilegiorum & indulgentiarum, qua confraternitati Roſarii conceſſa ſunt* 428 f 431 b
Lubinus (*Auguſtinus*) *compoſuit notas geographicas ad Martyrologium Romanum* 46 e
Luca (*Bartholomæus de*) *alter* Ptolomæus Lucenſis *initio ſæculi* XIV *in Ordine Prædicatorum floruit* 399 f
Lucas *Tudenſis non meminit de nobilitate S. Dominici, Fundatoris Ordinis Prædicatorum* 385 b *Agit de academia Palentina* 388 e. *Laudat zelum S. Ferdinandi regis contra hæreticos* 412 b
† Lucius *Pontifex Romanus martyrio coronatus eſt* 113 c
Lucius (*Joannes*) *nobilis Dalmata edidit opus de Dalmatia & Croatia, vicinſque locis* 355 2, 458 c
Lucius *quidam nomine, Barcinonenſis epiſcopus fuiſſe dicitur, & a Tamayo inter Sanctos refertur* 2
† Ludovicus *rex Galliæ* 302 e, 303 e
† Ludovicus *rex Galliarum maxime dilexit B. Benignum Generalem* XV *Ordinis Vallumbroſani* 104 e
† Ludovicus *præſul Toloſanus* 302 e, 303 e
Ludovicus *Craſſus rex Francorum* 54 e
Ludovicus *Bavarus imperator* 177 b
Ludovicus *Comes Flandriæ auxit ſtatuta Begginaſii Gandenſis* 426 d
Luitboldus *archiepiſcopus Moguntinus* 178 f 179 a
† Lupus *epiſcopus Sueſſionenſis* 61 a b
† Lupus *epiſcopus Bajocenſis* 53 2 e
† Lupus *epiſcopus Tricenſis* 227 e

M

MAffeus (*Scipio*) *illuſtris ſcriptor Italus* 81 b
Magiſtris (*Franciſcus de*) *ſcriptor Neapolitanus* 203 c
† Magnus *præſul Anaguinus* 234 e, 236 e
† Malachias *præſul Connerthenſis in Hibernia* 255 f, 257 a b, 339 f
Malardus *antiſtes Carnotenſis* 172 e
Malcolmus IV *rex Scotiæ virginitatem illibatam ſervavit* 251 e 254 c d
Malderus (*Joannes*) *epiſcopus Antverpienſis approbat miraculum, quod interceſſione S. Dominici anno* 1632 *patratum eſt Antverpiæ* 544 d e
Malmesburiensis (*Guilielmus*) *deſcripſit geſta præſulum Anglorum* 434 d
Malvecius (*Jacobus*) *ſcripſit chronicon Brixianum, quod nuper typis vulgatum eſt* 498 a
Malvenda (*Thomas*) *ſcripſit Annales Ordinis Prædicatorum, quos ſuo nomine edi noluit* 368 b c d e. *Cenſuram Melchioris Cani refellit* 372 e f, 373 2. *Quædam illius narratio videtur ex Annalibus Prædicatorum, expungenda* 462 2 b. *Incaute Alano Rupenſi credidit* 470 e f, 478 & ſeqq. *Corrigitur* 548 d e
Manes (*Jacobus*) *in Hiſpania Fratribus Prædicatoribus prædium quoddam donat* 476 f
Manderſcheidt (*Carolus a*) *S. J. olim varia nobis monumenta ſubminiſtravit de Sanctis* 283 a
Manes *vel* Mannes, *frater S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 382 e, 411 a b c. *Perperam Ordini Ciſtercienſi adſcribitur* 383 d e. *An legitimum cultum habeat?* 383 e. *An direxerit moniales Matritenſes Ordinis Prædicatorum* 477 c. *Mittitur Pariſios* 550 f, 577 c d
Manrique (*Angelus*) *conſcripſit Annales Ciſtercienſes*

224 b, 245 e. *Negat, S. Dominicum fuisse primum Inquisitorem contra hæreticos, idque multis argumentis probare conatur* 414 & seqq. *Corrigitur* 439 f, 440 a, 497 b c
Mantua (*Jacobinus de*) *ex Ordine Prædicatorum S. Dominicum laudibus extollit* 624 a
Marbodus *gesta martyrum Machabæorum carmine exornavit* 10 e, 15 c
Marca (*Petrus de*) *scripsit de limite Hispanico* 381 c
Marchesius (*Maurus*) *edidit opera S. Brunonis Signiensis episcopi* 232 b f, 233 d
Marcianus *episcopus Arelatensis, Novatianis erroribus addictus* 115 a b
Marcus Ulyssiponensis *ex Ordine Minorum scriptor Lusitanus* 194 c, 195 b d
I. Margaretha *filia Bela IV regis Hungariæ* 290 f, 292 a
Margareta *Comitissa Flandriæ fundavit Beguinasium Gandense* 426 d
B. Margarita *Ravennas prudens consilium dedit circa revelationes* 366 a b
Mariana (*Joannes*) *S. J. scripsit historiam de rebus Hispaniæ* 381 c
Marieta (*Joannes de*) *scriptor Hispanus ex Ordine Prædicatorum* 433 a
Marinæus (*Lucius*) *Siculus corrigitur* 381 b
Maroveus *episcopus Pittavienſis* 378 f
Marquis (*Lazarus*) *medicus testatur de miraculo per intercessionem S. Dominici patrato Antverpiæ* 544 c d
Martene (*Edmundus*) *nuper edidit Collectionem amplissimam veterum scriptorum* 358 *& sæpius in sequentibus citatur.*
Martin (*Joannes*) *scripsit Gallice Vitam S. Dominici* 367 d. *Quasdam ei fabulas immiscuit* 409
Martinez (*Mathias*) *Vitam S. Teresæ, Hispanice scriptam, Latine interpretatus est* 474 d
Martinez (*Dominicus*) *abbas Alcobacensis in Lusitania, an Sanctis sit adscribendus* 372 c d
† Maruthas *episcopus Tagritensis dicitur scripsisse historiam martyrum Persarum sub Sapore* 329 d
Massonus (*Salvator*) *historicus civitatis Aquilanæ in Italia* 38 b
Matamorus (*Alfonsus Garsias*) *scriptor Hispanus corrigitur* 381 b
Mathildis *regina Scotiæ, mater S. Waltheni abbatis Melrosensis* 248 f, 249 d, 251 e
Mathildis *regina Angliæ* 251 d, 254 c
Matrito (*Petrus a*) *unus ex primis S. Dominici sodalibus* 441 b c; 454 b, 550 d
Matthæus (*Felix*) *S. J. aliquas notitias suggessit de reliquiis S. Felicis Gerundensis martyris* 26 b c
Matthæus *primus & novissimus abbas in Ordine Prædicatorum* 441 a b, 550 c, 577 b. *Primus Prior Provincialis Franciæ* 510 b
Matthæus *Parisiensis, scriptor Anglus, forsan ab hæreticis editoribus interpolatus* 451 d e f
Mauritius *quidam an scripserit Vitam S. Dominici* 362 d e f
Mauritius *episcopus Cenomanensis* 280 c, 281 f
Maximianus *patriarcha Constantinopolitanus* 215 b
Maximus *Taurinensis laudat martyres Machabæos* 10 e
Maximus (*Galerius*) *proconsul in Africa S. Cypriani morte damnavit* 141 c
† Medardus *episcopus Noviomensis* 61 b c, 87 c
Medices (*Ferdinandus*) *Dux Etruriæ* 102 e
Medicis (*Alexander Martius*) *episcopus Fesulanus* 101 c, 102 e, 103 & seqq.
† Melanius *vel* Mellonus *alias* Mallonus *episcopus Rothomagensis* 121 e
Melazzi (*Josephus*) *vicarius archiepiscopi Tarentini* 136 c
Mellc (*Jacobus de*) *testis oculatus miraculi, quod S. Dominicus patravit* 459, 587 b
Memnon *præsul Ephesinus* 222 c, 224 c
Mendoza (*Alvarez de*) *episcopus Aquilanus* 45 c
Menelaus *legis divinæ & patriæ proditor* 15 c
Menesses (*Maria de*) *dedit monasterio Huelgensi Vallisoletano reliquias S. Dominici* 473 f
Mennas *episcopus Tolosanus* 157 e
Mercæus (*Helias*) *templum martyrum Machabæorum Coloniæ Agrippinæ restituit* 11 a b
Mesnil (*Ludovicus du*) *S. J. nuper edidit Opus de doctrina & disciplina Ecclesiæ* 158 f
† Metropolus *antistes Trevirensis* 198 f
Michael *episcopus Zagrabiensis, & postea archiepiscopus Strigoniensis* 292 d, 293 d
Minervino (*Bonaventura da*) *Guardianus Minoritarum in conventu Columnensi* 135 f
Miræus (*Aubertus*) *negat, S. Dominicum fuisse primum Inquisitorem contra hæreticos* 414 f 415 a
Mladinus *tyrannus Dalmatiæ & Croatiæ* 304 b c. *Capitur* 305 c f. *Vindicem Dei manum agnoscit* 306
Mombritius *in Actis S. Dominici non meminit de nobilitate ipsius* 385 c
Monasterium *S. Mariæ de Columna vel Colonia ubi situm* 131 b
Monferratensis (*Guilielmus*) *a sancto Dominico in Ordinem Prædicatorum recipitur* 482 e. *Cum S. Dominico ex Gallia in Italiam discedit* 483 b. *Fuit testis juratus in causa canonizationis S. Dominici* 614 d, 635
Monfortius (*Simon*) *dux belli contra hæreticos Albigenses multis beneficiis affecit S. Dominicum, ejusque Ordinem* 403, 457 a, 549 e, 570 a b, 572 a b, 573 f. *Mors illius a sancto Dominico prævidetur* 453 a b, 550 b, 560 b, 577 b. *In obsidione Tolosana occubuit* 457 b
Monte (*Joannes de*) *auctor supposititius, ab aliquibus perperam citatur* 361 d e f, 365 b, 394 c, 437 c d, 441 c
Montmorency (*Florentius*) *S. J. Acta S. Justæ ad Bollandum nostrum missis* 39 f
Morales (*Ambrosius de*) *tuetur nobilitatem S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 384 c, 386 f, 387 a b
Moronus (*Christophorus*) *Præpositus ecclesiæ Blanderatensis* 165 c
Mundelheimius (*Nebridius*) *Canonicus Regularis S. Augustini institutionem Rosarii Petro Eremitæ adscribit* 431 f
Munio *generalis Magister Ordinis Prædicatorum Theodoricum de Appoldia Vitam S. Dominici colligere jubet* 571 e f, 372 b. *Scripsit regulas tertio Ordini de Pœnitentia* 419 d, 420 d e. *Dicitur navrasse stupendum S. Dominici miraculum* 656 d, *Quandonam Ordinem ingressus & ad Magisterium illius evectus sit* 658 d
Muratorius (*Ludovicus*) *nuper edidit Scriptores rerum Italicarum* 207 & seqq.
Myleman (*Carolus*) *ex Ordine Prædicatorum Flandrice edidit compendium miraculorum, quæ S. Dominicus Soriani patravit* 541 e

N

NAnni de Malatestis (*Alexander*) *episcopus Fevolivienſis* 429 b c
Natalibus (*Petrus de*) *præsul Equilinus in Actis S. Dominici non meminit de nobilitate ipsius* 385 c
Navarra (*Joannes de*) *unus ex primis S. Dominici sodalibus* 441 b c, 454 d e f, 550 f 577 c. *Perperam confunditur cum Joanne de Monte, scriptore fictitio* 361 e, 362 c
Nectarius *præsul Constantinopolitanus* 217 e f
† Nemesius *martyr quo tempore passus* 125 b f
Nemius (*Gaspar*) *episcopus Antverpiensis approbat miraculum, quod intercessione S. Dominici anno 1635 patratum est Antverpiæ* 544 c
Neomisia & Aurelia *coluntur Anagniæ* 236 c f
Nero *imperator habuit Poppæam uxorem* 315 b
Nicolaus III *Pontifex laudat Ordinem Prædicatorum* 447 a b
Nicolaus IV *Papa Munionem, Magistrum generalem Ordinis Prædicatorum exauctoravit* 371 f
Nicolaus V *Pontifex invisisse dicitur Assisii corpus S. Francisci* 533 a b
Nicolaus *S. R. E. Cardinalis & episcopus Tusculanus adjuvat S. Dominicum in unione & transmigratione sanctimonialium urbis Romanæ* 376 c, 580 d
Nicolaus *episcopus Tusculanensis* 445 c
Nicolaus *Veronensis ex Ordine Minorum contemnens S. Dominicum, febri affligitur; & respiscens, mox sanatur* 622 a b c
Nols (*Udalricus*) *ex Ordine Prædicatorum Prior Fran-*

Francofurtenſis nobis dedit Acta Mſs. S. Dominici, quæ Theodoricus de Appoldia fuſe collegit 371 b
Nomitus *Gerundenſis epiſcopus S. Felicem martyrem veneratur* 25 e d
Noriega (*Joſephus Stephanus de*) *abbas Ordinis Præmonſtratenſis in Hiſpania* 391 b c. *Putat, uſum Roſarii Deiparæ antiquiorem eſſe ætate S. Dominici* 427 a b c, 418 d. *Probat, Dominicanos aliquas conſuetudines ex Ordine Præmonſtratenſi aſſumpſiſſe* 440 b. *Quædam incerta de S. Dominico narrat* 517 c d e, 568 c f, 639 c
Novaria (*Philippus de*) *ſæculo* XVI *ſcripſit quoddam Chronicon* 159 f
Novelli (*Horatius*) *ſuggeſſit notitiam de decem beatis Vallumbroſanis* 101 c
Nourry (*Nicolaus le*) *fuſe diſſerit de Sybillinis oraculis* 377 c

O

OCtavianus *Cardinalis tituli SS. Sergii & Bacchi* 445 c
Odorius Normannus, *Frater Converſus, numeratur inter primos S. Dominici ſocios* 441 b c, 550 f, 577 d
Offa *rex Merciorum in Anglia* 173 a
Oiolinus *præſul Anagninus* 240 c, 241 a
† Olavus *martyr, rex Norvegiæ* 395 e
Olderandus *notarius conſcripſit relationem juridicam de virtutibus S. Dominici* 614 b, 645 a
† Oliva *colitur Anagniæ* 230 b
† Orcus (*Joannes*) *epiſcopus Novocomenſis* 198 c d
Orſini (*Vincentius Maria*) *ſub nomine Benedicti XIII ad Sedem S. Petri evectus* 533 e
B. Oſanna *Mantuana circa eſtaſes & revelationes ſuas ſevere examinata fuit* 366 b c
Oſgarus *abbas Abbendonienſis* 93 b
† Oſwaldus *rex & martyr* 254 e, 256 e
Otho I *Schirenſis regulus, & palatinus Bavariæ* 178 e
† Otto *dicitur noviſſe Pſalterium ſive Roſarium Deiparæ* 425 c
Otto *imperator caput S. Juſtini Guberno abbati Corbeienſium dediſſe dicitur* 33 d
Oudinus (*Caſimirus*) *Ordinis ac fidei apoſtata* 247 a

P

PAganica (*Nicolaus de*) *Ordinis Prædicatorum circa annum* 1330 *floruit* 39 e, 42 f
Pagius (*Franciſcus*) *de feſto S. Dominici celebrando diſſentens, ab Echardo refellitur* 519
Paige (*Joannes le*) *edidit Bibliothecam Præmonſtratenſem* 439 c
Palmerius *Inquiſitor in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 a b, 631 e, 645 b
Palumbus (*Gaſpar*) *canonicus eccleſiæ Tranenſis* 134 c
Pannocchieſchis (*Horatius de*) *præfectus oppidi Vigilienſis* 135 c
Papebrochius (*Daniel*) *S. J. imagini cuidam Venetæ S. Dominici nonnullas difficultates opponit* 378. *Corrigitur* 443 e f, 563 e. *Opinionem ſuam facile retractat*, 127 d, 450 d e f. *Errat, obiter agens de geſtis S. Dominici* 484 b c. *Non magni facit auctoritatem mulierum exſtaticarum in controverſiis hiſtoricis* 523 b. *Vidit templum Prædicatorum Bononiæ* 532 e
Papulus *vel* Pappolus *epiſcopus Carnotenſis* 169 a f, 172 b
Parmenſis (*Joannes*) *generalis Miniſter Ordinis Minorum ſcripſit litteras encyclicas ad ſervandam pacem inter Fratres Prædicatores & Minores* 442 f
Paſchalis I *Papa Romanus* 129 c
Paſſardus (*Franciſcus*) *ex Ordine Minorum ſcripſit Italice Vitam S. Sereni Naſſilienſis* 164 e
† Patiens *archiepiſcopus Lugdunenſis* 228 e
Patricius *abbas Melroſenſis in Scotia* 245 f, 246 f
† Paulinus *epiſcopus Nolanus* 171 b, 178 e
† Paulus *Apoſtolus apparet S. Dominico, fundatori Ordinis Prædicatorum* 453 c d, 576 f
Paulus I *Pontifex tranſtulit reliquias S. Stephani I Papæ* 127 b
Paulus *Venetus ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in Proceſſu canonizationis S. Dominici* 615 a, 643. *Mirabiliter & ſubito ſanitatem interceſſione S. Dominici recuperat* 644 a b
Paulus *ex Ordine Prædicatorum putatur fuiſſe primus Prior provincialis Hungariæ* 510 b, 521, 598 e, 616 d, 617 a
Pauſe (*Joannes Plantavitius de la*) *epiſcopus Lutevenſis ſcripſit opuſculum de chronologia præſulum Lutevenſium* 481 b c
Pegna (*Franciſcus*) *aſſerit, S. Dominicum fuiſſe primum Inquiſitorem contra hæreticos* 415 c
Pelagius *epiſcopus Albanenſis* 445 e
† Penafort (*Raymundus*) *quando Ordinem Prædicatorum ingreſſus fuerit* 495 f, 496 a b
† Perpetuus *præſul Turonenſis* 228 f, 336 c
Petræus (*Theodorus*) *ſcriptor ex Ordine Carthuſianorum* 398 b
Petris (*Jacobus de*) *ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 413 a
Petrus *monachus Vallis-Sarnenſis ex Ordine Ciſtercienſi conſcripſit hiſtoriam Albigenſium* 400 a. *Narrat miraculum, quod audivit ex ipſo S. Dominico, fundatore Ordinis Prædicatorum ibid* d e f
† Petrus *Apoſtolus apparet S. Dominico, fundatori Ordinis Prædicatorum* 453 c d, 576 f
† Petrus *martyr Veronenſis ex Ordine Prædicatorum* 415 c, 416 a b. *Inſtituit Ordinem de Militia Chriſti* 421 f, 422 a b
Petrus *Cardinalis titulo S. Laurentii in Damaſo* 445 c
Petrus *Eremita, civis Ambianenſis, dicitur inſtituiſſe Roſarium vel Coronam Deiparæ* 435 b c
Petrus *archiepiſcopus Ravennas* 229 f
Petrus *epiſcopus Florentinus ſimoniace promotus* 104 b
Petrus *epiſcopus Segovienſis* 183 f
Petrus *epiſcopus Palentinus* 183 e f
Petrus *Remenſis ex Ordine Prædicatorum dicitur fuiſſe primus Prior provincialis Franciæ* 510 d
Petrus *ſubdiaconus eccleſiæ Neapolitanæ an ſcripſerit Vitam S. Athanaſii præſulis Neapolitani* 208 e f, 209 a b c d
Philippus *Vercellenſis ex Ordine Prædicatorum procurator in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 b, 632 e
Philippus *epiſcopus Bononienſis* 534 b
Philippus *epiſcopus Aurelianenſis* 278 c
Philippus *præſul Hieroſolymitanus* 311 e
Philippus *epiſcopus Eyſtadienſis* 175 f, 176 a 182 c
Philippus *epiſcopus Zagrabienſis* 293 c
Philippus III *rex Hiſpaniæ* 381 c
Philippus IV *rex Hiſpaniæ* 381 e
Philippus, *natione Phryx affligit Judæos* 15 d
Pinius (*Ignatius*) *S. J. Romæ degens, Opera noſtro vario monumenta ſubminiſtrat* 4, 101 e
Piſanus (*Bartholomæus*) *ſcriptor ex Ordine Minorum* 484 c d
Piſanus (*Ludovicus*) *ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 431 a
Pius (*Joannes Michael*) *ſcriptor Ordinis Prædicatorum ſepius ſub nomine Plodii citatur* 287 c d
Plantavitius *de la Pauſe* (*Joannes*) *epiſcopus Lutevenſis edidit opuſculum de præſulibus ejuſdem ſedis* 481 b c
Podio-Laurentii (*Guilielmus de*) *ſcripſit Chronicon de Albigenſibus* 400 c. *Laudat Ordinem Prædicatorum* 445 d e
Poelde (*Joannes de*) *canonicus Hamelenſis S. Bonifacium improprie* Inquiſitorem *appellat* 416 d
Poltri (*Laurentius*) *Generalis abbas Ordinis Vallumbroſani* 102 b
Pontius *ſcripſit Vitam S. Cypriani præſulis Carthaginenſis & martyris* 112 f, 113 a
Poppæa *uxor Neronis imperatoris* 315 b
† Poppo *abbas Stabulenſis* 71 b
Porraqua (*Alfonſus*) *abbas Vallumbroſanus* 101 c
Praet (*Catharina*) *puella Antverpienſis interceſſione S. Dominici anno* 1632 *mirabiliter ſanata eſt* 544 a b c d
Prato (*Bartholomæus de*) *tamquam ſocius S. Dominici, ab Alano Rupenſi perperam allegatur* 362 f, 441 c
Prato (*Joannes de*) *ſcriptor ignotus ab Alano Rupenſi allegatur* 432 c f
† Principius *epiſcopus Sueſſionenſis* 61 b
Probianus *præſul Bituricenſis* 60 b
† Proclus *patriarcha Conſtantinopolitanus* 215 c 218

† Proſ-

† Profdocimus *praſul Patavinus* 109 b c
† Proſper *laudat martyres Machabæos* 10 e
Prudentius *laudat martyres Machabæos* 10 e
Prulio (*Natalis de*) *unus ex primis S. Dominici ſodalibus* 441 b, 453 f, 454 a
Ptolomæus *Lucenſis aliter dictus* Bartholomæus de Luca *initio ſæculi* XIV *in Ordine Prædicatorum floruit* 399 f
Puerta *Quinones* (*Lazarus de*) *ſcripſit de nobilibus familiis Hiſpanis* 384 b
Puricellus (*Joannes Petrus*) *ſcripſit Diſſertationem Nazarianam* 496 c
Purificatione (*Antonius a*) *ſcriptor Luſitanus* 194 b, 195 b

Q

Quendreda *regina Merciorum, impia ſanctæ filiæ mater* 173 a f, 174 a
Quetif (*Jacobus*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 407 f
Quintus *epiſcopus in Mauritania* 116 f

R

Raderus (*Matthæus*) *Gundecharum II epiſcopum Eyſtadienſem inter Sanctos aut Beatos numerat* 175 c
Radiolenſis (*Hieronymus*) *ſcriptor Ordinis Vallumbroſani* 102 b
Radulphus *monachus Ciſtercienſis ad convertendos hæreticos Albigenſes miſſus* 400 a
† Ragnobertus *epiſcopus Bnioccnſis* 52 b, 53 c
Rainerius *S. R. E. Cardinalis aliqua S. Dominici miracula publice narravit* 405 b, 408 f
Ranzanus (*Petrus*) *epiſcopus Lucerinus in Apulia, & ſcriptor* 282 f
Rao *ex Ordine Prædicatorum mortem S. Dominici ſtatim devenitus novit* 520 f, 511 a b, 561 c d, 602 f, 603 a
Ramymundus *epiſcopus Tolofanus* 440 e
Raymundus *Capuanus generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum ſcripſit Vitam S. Catharinæ Senenſis* 419
Raynerius *Cardinalis titulo S. Mariæ in Coſmedin* 445 d
Razzius (*Sylvanus*) *ſcripſit de Sanctis Etruſcis* 76 d e
Reccaredus *rex Gothorum quo tempore fidem Catholicam amplexus ſit* 25 c
Reginaldus *decanus Aurelianenſis poſt miram Deiparæ apparitionem ac recuperatam ſanitatem Ordinem Prædicatorum ingreditur* 460 & ſeqq. 551, 560 c d, 581 f, 582 a b c. *Pariſiis pie moritur* 552 a, 590 e f
Reginoldus *archiepiſcopus Colonienſis reliquias martyrum Machabæorum Mediolano Coloniam Agrippinam tranſtulit* 11 a c
Relandus (*Petrus*) *edidit Faſtos conſulares* 144 e
† Remigius *epiſcopus Rhemenſis inepte conjungitur cum temporibus Caroli Magni* 17 e
Reinaldus *archiepiſcopus Colonienſis* 412 c
Ribera (*Franciſcus de*) *S. J. confeſſarius S. Thereſæ Vitam ejus Hiſpanice conſcripſit* 474 d e f
Riccardus (*Vincentius*) *edidit opuſcula & Vitam S. Procli Conſtantinopolitani* 218 d
Riccius (*Franciſcus Antonius*) *epiſcopus Vigilienſis* 136 d
Richardus (*Bartholomæus*) *Præpoſitus Blandratenſis* 165 c
Richardus *patriarcha Aquileienſis* 181 f
Richerius *monachus Senonenſis, contumelioſe proſcindens Ordinem Prædicatorum, refellitur* 447 c d e f
Rictius Varus *perſecutor Chriſtianorum* 30 c. *Dicitur fuiſſe præfectus in Gallia* 31 a
Robertus *Cardinalis S. Sixti in monte Cælio* 445 c
Robertus *rex Neapolitanus* 286 b
Robertus *archidiaconus ſcripſit Vitam S. Ayberti monachi recluſi in Hannonia* 435 e
Robyn (*Ludovicus*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 426 c
Rodericus *archiepiſcopus Toletanus* 388 d
Rogerius (*Pontius*) *ab hæreſi converſus, pœnitentiam accipit a ſancto Fundatore Ordinis Prædicatorum* 410 f, 411 a b
Rojas & *Sandoval* (*Bernardus de*) *archiepiſcopus Toletanus, & S. R. E. Cardinalis,* 382 a
Rolandus *vir inſignis ex Ordine Prædicatorum* 586 a
Romæus (*David*) *ſcripſit de Sanctis quibuſdam Neapolitanis* 200 c
Romagnolus (*Joannes Baptiſta*) *S. J. nobis aliqua ſubminiſtravit de S. Maximo, præſule Patavino* 110 a b
Romanus *Cardinalis titulo S. Angeli* 445 d
Rotlandus *epiſcopus Faventinus* 500 c
Rubbens (*Petrus Paulus*) *famoſus Belgii pictor Sortianenſem S. Dominici picturam aliquando penitus inſpexit* 539 f
Rudolfus *ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 c, 639 & ſeq.
Rudolphius (*Petrus*) *ex Ordine Franciſcanorum conventualium Conſcripſit hiſteriam ſeraphicæ Religionis* 533 b c
Ruffinus *Minorita; ſocius S. Franciſci* 484 d
Rufinus *perſecutor Chriſtianorum in Hiſpania* 27 & ſeq.
Rumaldus *antiſtes Conſtantienſis* 179 a b
Rupe (*Alanus de*) *an in narrationibus ſuis fidem mereatur* 364. *Auctoritas ejus ab Echarde rejicitur* 364 & ſeq. *Ab aliquibus titulo* beati *ornatur* 366 d. *Fabulæ illius a Joanne Rechaco adeptantur, & mendacia defenduntur* 369 c d. *Explicat, quid ſit Pſalterium ſeu Roſarium Deiparæ* 422 f, 423 a b. *Sæpe citat ſcriptores fictitios* 470 f, 471 a. *Videtur fuiſſe primus auctor opinionis, quæ S. Dominico ſacra ſtigmata perperam tribuit* 475. *Hiſtoriam Benedictæ Florentinæ, quam S. Dominicus ab obſeſſione dæmonis liberavit, epiſodiis & figmentis auxit* 501 & ſeqq. *Fabulas & viſiones ſuas perperam juramento confirmat* 505 d e f
Rupibus (*Petrus de*) *epiſcopus Wintonienſis in Anglia* 509 d
Ryckel *ab Oorbeeck* (*Joſephus Geldolphus*) *Lovanii abbas S. Gertrudis ſcripſit hiſtoriam Regninaſiorum Belgii* 426 d e

S

Sacconus (*Rainerius*) *ab hæreſi converſus, Ordinem Prædicatorum ingreditur* 392 e f, 393 a b
Sadoch *ex Ordine Prædicatorum Prior Zagrabienſis* 511 b, 598 c, 616 e
Sagaſtizaval (*Joannes*) *ſcripſit de Roſario Deiparæ* 433 b
Salanhaco (*Stephanus de*) *antiquus ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 379 a. *Corrigitur a Malvenda* 382 b. *Interpolatus eſt a Bernardo Guidonis* 449 a b
Salazarius *de Caſtro* (*Ludovicus*) *ſcriptor Hiſpanus refellitur* 382 c d, 384 c
Sampayo (*Stephanus de*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 362 d
Sandoval (*Prudentius de*) *ſcripſit de nobilibus familiis Hiſpanis* 384 b
Sanſedonius (*B. Ambroſius*) *ex Ordine Prædicatorum inſtituit pias quaſdam congregationes* 422 b
Sapor *rex Perſarum* 328 c, 329 b c d
Sarabia (*Joſephus de*) *ex Ordine Prædicatorum dicitur vidiſſe Vitam S. Dominici, quam ſoror Angelica de Bononia olim ſcripſit* 359 d
Sarnellus (*Pompeius*) *illuſtriſſimus ſcriptor texuit chronotaxim præſulum Sipontinorum* 41 f
Sartorius (*Auguſtinus*) *edidit Hiſtoriam elogialem Ordinis Ciſtercienſis* 244 c. *Negat, S. Dominicum fuiſſe primum Inquiſitorem, & item illam inter Ciſtercienſes & Prædicatores componere nititur* 414 f, 416 a b c. *Corrigitur* 439 f, 440 a, 497 b c
Saviolus (*Petrus*) *hiſtoricus Patavinus* 111 f
Scala (*Bernardinus*) *epiſcopus Feretranus* 47 e f. *Scripſit Papebrochio noſtro longiorem epiſtolam de tranſlatione & reliquiis S. Lei* 49 & ſeq.
† Secondina *colitur Anagniæ* 230 b, 236 c f
Sedulius (*Henricus*) *ex Ordine Minorum ſcripſit commentarios ad Vitam S. Franciſci* 489 b
Seleucus *rex miſit Heliodorum ad ſpoliandum templum* 15 d
Senis (*Thomas de*) *ex Ordine Prædicatorum inquiſivit in originem Ordinis de Militia Chriſti, ſive de Pœnitentia S. Dominici* 420 f
Senis (*Bartholomæus de*) *indagavit originem tertii Ordinis de Militia Chriſti, ſive de Pœnitentia S. Dominici* 420 f

Se-

Senis (*Thomas Antonini de*) *ſcripſit Italice Vitam S. Dominici* 363 c
† Serenus *presbyter cum epiſcopo Maſſilienſi ejuſdem nominis perperam confuſus* 160 a
Sergius II *Papa quamdiu ſederit* 129 f
Severianus (*Joannes*) *ſcripſit de ſeptem urbis Romanæ eccleſiis* 130 b
† Severus *epiſcopus Barcinonenſis & martyr* 198 c
Severus *præſul Ravennas* 77 a
Severus *Sulpitius cum altero Severo confuſus* 55 c
Sherlogus (*Paulus*) *S. J. ſcripſit commentarios in Canticum Canticorum* 416 e
Sibylla *an Ordinis Prædicatorum & Minorum prædixerit* 337 b c
Siccus (*Seraphinus*) *generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum Annales Mediolani typis excudi juſſit* 368 b
Sicola (*Sigiſmundus*) *edidit opus Italicum de gloriosa S. Aſpreni nobilitate* 200 e, 202 c, 203
Siſo *præſul Werdunenſis* 179 b
Silveſter (*Franciſcus*) *ex Ordine Prædicatorum ſcripſit Acta B. Oſannæ Mantuanæ* 366 b c
Silvius (*Polemius*) *ſcripſit antiquiſſimum Kalendarium, quod in Opere noſtro edidimus* 7 d
† Simeon, *qui Salvatorem in ulnas accepit, dicitur in Jadrenſi eccleſia ſepultus eſſe* 305 b f
Simeon *Dunelmenſis, ſcriptor Anglus* 249 d
Simius (*Venantius*) *ſcriptor Ordinis Vallumbroſani* 102 b
Simon *Comes Huntingtonia in Anglia* 241 e & ſeqq.
† Simplicius *epiſcopus Auguſtodunenſis* 227 f
Siſinnius *præſul Conſtantinopolitanus* 219 f, 221 d
Sixtus IV *Pontifex cathedram Glaſcuenſem ad dignitatem archiepiſcopalem evexit* 269 b
Snekis (*Cornelius de*) *ex Ordine Prædicatorum generalis vicarius congregationis Hollandiæ* 362, b 365 b
Somier (*Joannes Claudius*) *ſcriptor Lotharingus, & ſacræ theologiæ doctor* 211 c d
Sofia (*Joannes de*) *ex Ordine Prædicatorum narrat incertum miraculum de S. Dominico* 517 c
Souciet (*Stephanus*) *S. J. indefeſſus Operis noſtri adjutor* 353 c d
Soueges (*Stephanus Thomas*) *ex Ordine Prædicatorum Vitam S. Dominici Gallicè edidit, & fabulas quorundam recentiorum prudenter in eo omiſit* 369 d e f. *Quædam ipſius opimo rejicitur* 390 b c d. *Error ejuſdem detegitur* 519 e f
Souſa (*Ludovicus de*) *in Annalibus Luſitanicis Ordinis Prædicatorum aſſerit, S. Dominicum fuiſſe fuiſſe primum Inquiſitorem contra hæreticos* 414 e, 415 c, 416 c
Spelmannus (*Henricus*) *edidit Gloſſarium archæologicum* 434 a c
Spoelberch (*Guilielmus*) *ex Ordine Minorum edidit Speculum Vitæ S. Franciſci* 485 d
Spondanus (*Henricus*) *aſſerit, S. Petrum de Caſtronovo Ciſtercienſem fuiſſe primum Inquiſitorem contra hæreticos* 415 a
Sprengerus (*Jacobus*) *ex Ordine Prædicatorum Coloniæ primum ſodalitatem Roſarii erexit* 362 b, 365 b, 429 b
Staffa (*Joannes Lucas*) *reliquias S. Stephani Papæ & martyris detexiſſe dicitur* 134 c d
Starovolſcius (*Simon*) *conſcripſit Vitam & miracula venerabilis Vincentii Kadlubkonis* 466 a b
Steil (*Fredericus*) *recenſet Sanctos & Beatos Ordinis Prædicatorum* 366 d, 418 b
Steinhart (*Franciſcus*) *S. J. Rector collegii Eyſtadienſis verſa de B. Gundekharo monumenta offerre ſe ſubminiſtravit* 175 f
† Stephanus *fundator Ordinis Grandi-montenſis* 495 b
Stephanus III *alias* II *Pontifex* 107 a
Stephanus IV *alias* III *Pontifex* 107 b
Stephanus *Cardinalis titulo S. Adriani* 445 d
Stephanus *Cardinalis presbyter ſancta Maria trans Tiberim* 497 c
Stephanus *Cardinalis Baſilicæ duodecim Apoſtolorum* 445 f
Stephanus *Cardinalis ſanctorum Apoſtolorum* 507 b c
Stephanus *antiſtes Neapolitanus* 207 d e
Stephanus *Metenſis fuit inter primos S. Dominici ſocios* 441 a b c
Stephanus *archiepiſcopus Camaracenſis* 509 d
Strada (*Famianus*) *S. J. putat, S. Dominicum fuiſſe primum Inquiſitorem contra hæreticos* 415 c
Stephanus *ex Ordine Prædicatorum teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 f, 641. *Miraculiter ab eodem Sancto ad Ordinem Prædicatorum admiſſus eſt* 611 f, 641 c d
Stephanus *Cartuſianus traditur prædixiſſe Ordinem Prædicatorum* 574 d, 575 e
Suardus (*Fabricius*) *epiſcopus Lucerinus in Apulia* 284 a
Sueci *Germaniam vaſtant* 177 d e
Summonte (*Joannes Antonius*) *ſcriptor Neapolitanus* 210 f
Sufatus (*Jacobus*) *ſcriptor ex Ordine Prædicatorum* 379 b c
Suror (*Petrus*) *Prior Cartuſiæ Pariſienſis ac ſcriptor* 278 a
Swieten (*Ægidius van*) *ex Ordine Prædicatorum aliqua Soriancenſia S. Dominici miracula Flandricè edidit* 541 d
Sylva (*Gerardus de*) *Comes Blanderaci &c. in honorem S. Sereni præſulis Maſſilienſis prætioſam lipſanothecam fabricari juſſit* 165 f, 166
Sylva (*Donatus de*) *Comes Blanderati plura nobis ſubminiſtravit monumenta de S. Sereno epiſcopo Maſſilienſi* 157 b

T

TAlaſius *epiſcopus Andegavenſis* 227 e f
Tamayus *Salazar* (*Joannes*) *exhibet in Martyrologio Hiſpanico Acta Didaci præſulis Uxamenſis* 395 f, 396 a
Tancredus *Inquiſitor in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 a b, 632 e, 645 b
Tancredus *ex Ordine Prædicatorum ſocius S. Dominici, & poſtea Prior Romanus* 555 b, 579 c
Tarapha (*Franciſcus*) *ſcriptor Hiſpanus corrigitur* 381 b
Tarviſio (*Nicolaus de*) *aliter cognominatus Boccaſſinus, Magiſter generalis Ordinis Prædicatorum* 371 f, 372 c
Tellio *epiſcopus Palentinus in Hiſpania* 388 c
Temeſwar (*Pelbartus de*) *ſcriptor ex Ordine Minorum* 488 c. *Tribuit S. Dominico librum de Corpore Chriſti* 524 b
Templo (*Thomas de*) *auctor ſuppoſititius, ab aliquibus perperam allegatur* 361 d e f, 365 b, 437 c d, 441 c, 475, 505 c d e
† Tereſa *invoſſe ſpeluncam Segovienſem, in qua S. Dominicus aliquando commoratus eſt* 474 d e f
† Tharſicius *quandonam paſſus* 126 f
† Theclæ *inclyta veneratio* 226 e, 227 a
Theodebertus *rex Auſtraſiæ* 172 e
Theodoretus *epiſcopus Cyri* 226 a b f
Theodoricus *rex Burgundiæ* 169 a
Theodorus *epiſcopus Maſſilienſis* 157 d
Theodoſius I *imperator quamdiu regnaverit* 217 b
Theodoſius II *ſeu junior imperator quando regnaverit* 218 b c
† Thomas, *doctor Angelicus, non fuit magiſter B. Auguſtini præſulis Lucerini* 287 & ſeq. *Pro quibuſdam ſententiis noſtris allegatur* 380 a, 411 f, 432 a, 467 b c d
† Thomas *præſul Cantuarienſis* 276 a, 277 d
Thomas *Cardinalis titulo S. Sabinæ* 445 e
Thomas *Prior S. Mariæ de Rheno, Inquiſitor in Proceſſu Canonizationis S. Dominici* 632 e, 645 b
Thomas *archidiaconus Spalatenſis ſcripſit hiſtoriam eccleſiæ Salonitanæ* 458 c d
Thomas *Apulus mirabiliter in Ordine Prædicatorum refulſit* 597 d e
Thomas *Toloſanus fuit unus ex primis S. Dominici ſodalibus* 441 a b, 453 f, 549 e, 560 b, 574 a
Thomas *archidiaconus Spalatenſis conſcripſit Hiſtoriam Salonitanam* 355 d
† Thomaſius (*Petrus*) *ex Ordine Carmelitarum in inſula Creta ſeverus contra hæreticos* 412 e
Thuroczius (*Joannes*) *ſcripſit Chronicon Hungarorum* 293 f, 294 c
Timotheus *epiſcopus Zagrabienſis* 293 c
Tinmouth (*Joannes de*) *collegit quædam Acta Sanctorum Angliæ* 247 a

Tomeus *Marnavitius* (*Joannes*) *epiſcopus Boſcuenſis conſcripſit Acta B. Auguſtini præſulis Zagabrienſis* 284 & ſeqq. *Hic auctor perperam Ordini Prædicatorum adſcribitur* 286 d c

Tondutius (*Julius Cæſar*) *edidit Italice hiſtoriam Faventinam* 499 f, 500 a b

Toppius (*Nicolaus*) *recenſet ſcriptores Neapolitanos* 203 d

Torfæus (*Thormodus*) *conſcripſit hiſtoriam Norvegicam* 395 c

Tridentinus (*Bartholomæus*) *ex Ordine Prædicatorum breviter ſcripſit Vitam S. Dominici* 339 b c. *Illam, nunquam hactenus editam, typis vulgamus* 370 c d, 559 & ſeqq. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 334 d. *Aſſerit, habitum Prædicatorum poſt viſionem Reynaldi mutatum fuiſſe* 463 a b. *Scribit de tranſlatione prima S. Dominici, cui interfuit* 526 b c

Trivettus (*Nicolaus*) *antiquus ſcriptor ex Ordine Prædicatorum non meminit de nobilitate ſanctæ ſui Fundatoris* 385 b c. *Narrat quædam geſta S. Dominici* 401 b c, 509 c d

Trugillo (*Thomas de*) *falſo citat textum Theodorici de Appoldia pro nobilitate S. Dominici, fundatoris Ordinis Prædicatorum* 384 f, 385 a b

Tugalus *vel* Tugdualus *primus epiſcopus Trecorenſis* 340 d

Turpin (*Thomas*) *ex Ordine Prædicatorum opportune nobis ſubminiſtravit libellum Ms. de quibuſdam miraculis S. Dominici* 647 d e

U

† UBaldus *epiſcopus Eugubinus* 355 d e
Ubaldus *epiſcopus Faventinus* 500 e

Udalricus *præſul Papienſis* 179 a

Udo *vel* Hugo *an fuerit archiepiſcopus Magdeburgenſis* 298 b c

Ugolinus *epiſcopus Hoſtienſis & Velletrenſis* 445 c

Ugonius (*Pompeius*) *ſcripſit Italice de ſtationibus Romanis* 469 d e

Ugrinus *archiepiſcopus Spalatenſis in Dalmatia* 458 a b c d

Ugutio (*Guilielmus*) *hæreticus converſus, a ſancto Dominico cum Catholico converſari ſinitur* 411 b

Urbanus IV *Pontifex laudat Ordinem Prædicatorum* 446 e f

Urbanus VIII *Pontifex nobilitatem S. Catharinæ Senenſis ex Breviario Romano expungi juſſit* 386 c

† Urius, *quem penuria monumentorum, poſtcritas acceptorum, perperam cum alio confudimus* 111 f

Urraca *regina Luſitaniæ* 195 a

† Urſinus *præſul Bituricenſis* 60 e

Uzero (*Michael de*) *unus ex primis S. Dominici ſodalibus* 441 a b c, 454 b, 550 d

V

VAert (*Catharina van de*) *interceſſione S. Dominici ab inveterato cancri morbo mirabiliter Antverpiæ anno* 1635 *liberata eſt* 544 c

Valentinianus III *quando ad imperium a Theodoſio junore adſcitus* 224 e

Valentinus (*Joſephus Stephanus*) *Canonicus Segobricenſis ſcripſit elegantem librum de Roſario Deiparæ* 429 f, 431 b

Valerianus *abbas Vallumbroſanus* 101 c, 102 c

Valerius (*Auguſtinus*) *illuſtris ſcriptor de rebus Venetis* 81 f

Valle (*Norbertus de*) *tamquam ſcitus S. Dominici, ab Alano Rupenſi perperam allegatur* 362 f, 441 c

Venerus (*Alphonſus*) *ex Ordine Prædicatorum putat, S. Dominicum ſacris ſtigmatibus inſignitum fuiſſe* 475 c d

Ventura *ex Ordine Prædicatorum, Prior Bononienſis, fuit teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 b c, 632 c, 633 & ſeq.

Vercellinus *Vercellenſis ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 413 a

Vercellis (*Joannes de*) *generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum dicitur regi Galliæ dediſſe digitum vel dentem S. Dominici* 535, 536 a

Verne (*Petrus*) *S. J. docuit nos de cultu cujuſdam S. Luani in Britannia Armorica* 240 c

Vincentinus (*B. Joannes*) *ex Ordine Prædicatorum ſeverus contra hæreticos* 413 d c

Victorinus *Aſer laudat martyres Machabæos* 10 e

† Vigilius *epiſcopus Tridentinus Bergomi habuit oratorium* 497 e

Villalobos (*Hieronymus de*) *ſcripſit de nobilibus familiis Hiſpanis* 384 b

Villanus (*Joannes*) *ſcriptor Italus ſæculi* XIV *aſſerit, Ordines Prædicatorum & Minorum a Sibylla prædictos fuiſſe* 377 b c

Villegas (*Alfonſus de*) *edidit Hiſpanice Vitam S. Dominici* 397 f

† Vincentii *levita corpus ubi quieſcat?* 405 d e

Vincentius *Bellovacenſis ob ſcripta ſua carpitur a Melchiore Cano* 361 b. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 385 c

Virgilius (*Polydorus*) *primam Roſarii inſtitutionem attribuit Petro eremitæ* 427 d e f, 435 b c

Vitalis II *præſul Veſontionenſis* 327 b d e

Vitelleſchi (*Jacobus de*) *S. R. E. Cardinalis ſcribit de Canonicis Bononienſibus, per quos videtur deſignare Ordinem Prædicatorum* 450 c d e

† Vitus *quando laurea martyrii coronatus fuiſſe dicatur* 33 e

Vitus (*Stephanus*) *S. J. multa de Sanctis Hibernis in uſum noſtrum collegit* 341 a

Vives (*Ludovicus*) *explodit Legendam auream Jacobi de Voragine* 361 a

Vivianus (*Gaſpar*) *epiſcopus Anagninus* 232 & ſeqq.

† Vodalus *vel* Vodoalus *eremita in Gallia* 353 a

Volufianus *imperator quo tempore mortuus fuerit* 114 d e

Voragine (*Jacobus de*) *brevem Vitam S. Dominici Legendæ ſuæ aureæ inſeruit* 360 f. *Non meminit de nobilitate S. Dominici* 385 c

W

Waddingus (*Lucas*) *Annaliſta Minorum contendit, S. Dominicum interfuiſſe Capitulo Storearum* 484 & ſeqq. *Edidit quædam opuſcula S. Franciſci* 484 c

† Walthenus *abbas Scotus perperam confuſus cum abbate Pontiſarenſi ſimilis nominis* 242 c

Walterus *epiſcopus Tornacenſis* 412 d

Waſſeburgius (*Richardus*) *archidiaconus eccleſiæ Verodunenſis* 130 c

Wemyſſ (*Patricius Ninianus*) *S. J. varia nobis documenta ſuppeditavit de Sanctis Scotiæ* 245 a b

Whitfordus (*Richardus*) *edidit Anglice Martyrologium* 241 c

Wido *archiepiſcopus Mediolanenſis* 178 f, 179 a

Wildeshuſen (*Joannes de*) *quartus Magiſter Generalis Ordinis Prædicatorum* 359 c f, 563 a d, 437 a b. *Quando Ordinem Prædicatorum ingreſſus fuerit* 495 f, 596 a b. *Scripſit epiſtolam encyclicam, quæ perperam S. Dominico tribuitur* 513, 514, 524 a. *Evectus eſt ad epiſcopatum Boſſinenſem* 596 f

Wilhelmus *primus abbas Rievallenſis* 264 f, 265 f, 266 a

Wilhelmus *abbas Melroſenſis in Scotia* 246 c, 274 b, 276 f

Wilhelmus *vel* Guilielmus *Normannus, cognomento Conqueſtor, Angliam ſubegit* 248 f, 249 d

Wilhelmus *rex Scotiæ quo tempore e vivis exceſſerit* 246 d, 249 c

Wilhelmus *ex Ordinis Prædicatorum teſtis juratus in cauſa canonizationis S. Dominici* 614 d, 635

† Willibaldus *primus epiſcopus Eyſtadienſis* 175 c

Wilſonus (*Joannes*) *bis edidit Martyrologium Anglicanum* 241 c e

Wionus (*Arnoldus*) *ſcriptor Benedictinus Coronam Deiparæ a Roſario diſtinguit* 435 d

Witlafus *rex Merciorum fugere cogitur* 174 c d

Woffo *præſul Merſeburgenſis* 179 b

Wolſtanus *monachus Wintonienſis ſcripſit Vitam S. Ethelwoldi præſulis Wintonienſis* 83 c d, 88 a

Wulketulus *abbas Croylandenſis* 253 c

X

Xavierre) *Hieronymus*) *generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum* 381 f
Ximenes (*Paulus*) *archiepiſcopus Tranenſis* 136 a

Z

Yanguas (*Didacus de*) *ex Ordine Prædicatorum aliquando confeſſionem S. Teresæ excepit* 474 e

Y

Zagachriſtus *quidam impoſtor ſub nomine principis Æthiopici Joannem Rochacum decepit* 369 a b
Ziegler (*Sebaſtianus Joſephus*) *vicarius epiſcopi Eyſtadienſis* 177 c, 186 e
Zoannelli (*Benedictus*) *ex Ordine Prædicatorum præfectus bibliothecæ Caſanatenſis* 465 f
Zotteghem (*Zigerus de*) *ex Ordine Prædicatorum Prior Gandenſis ſæculo* XIII 426 f

INDEX TOPOGRAPHICUS

A

Abandus locus in Anglia ac monaſt ; *cujus abbas S. Athelwoldus* 91 a
Achadh-Dagain, *vel* Ath-Dagain cœnob. in Lagenia 352 a
Ælia, Hieroſolyma dicta 226 f
Aidiſnus, locus in ſilva Rhetia, via Pariſienſi 68 e
Altarium civitas Campaniæ epiſcopalis 497 b
Almiſum, Almiſſum, maritima Chulmiæ civitas 307 d
† Andreæ, ur. Scotiæ archiepiſcopalis 269 a
Apta Julia (*Apt*) ur. in Provincia Galliæ. *S. Auſpicius ep.* 155 c
Aquila, ur. Italiæ. *S. Juſta V. & M.* 38 b
Araſin, ur. epiſcopalis in Gallia 575 d
Arba, Arbe vel Arbum, inſula Illyrici ; *in qua etiam oppidum eognomine* 294 b
Aregia, fluv. e Pirenæis montibus ortus 570 f
Arva *vide* Audura
Aſculi in Piceno *reliquiæ S. Dominici* 535 a
Audura (*vulgo Avre*) fluvius Normanniam a Francia dividens 172 e
Aureatenſis eccleſia pro Eyſtettenſi in Germania ; *unde ſic vocata* 178 c

B

Baczanum *vide* Offidius mons
Ballancuriæ monaſt. Ord. Ciſterc. in diœceſi Trecenſi *dicuntur aſſervari capita ſanctarum virgg. & MM. Fidei, Spei, & Charitatis* 19 a
Bergomi *dicuntur SS. Dominicus & Franciſcus fuiſſe* 497 e
Berœa, ur. Syriæ. *SS. Marana & Cyra* 225 a
Berolzheim, locus Eyſtettenſis diœceſis 186 b
Blanderatum, locus in diœceſi Vercellenſi 160 b
Bleſianus pagus in Gallia. *S. Betharius ep. conf.* 168 c
Bondevilla, Ord. Ciſterc. gynæceum in territorio Rothomagenſi 652 a
Bonoma, ur. Italiæ. *S. Dominicus conf.* 358 a *Monaſterii FF. Prædicatorum initia* 460 c
Borbona abbatia (*vulgo Bolbona*) in comitatu Fuxenſi 512 f
Boſcus Guillielmi, pagus in territorin Rothomagenſi 650 a
Boſnia, pars occidentalis Serviæ 299 e
Braium (*le Bray*) tractus Galliæ in Normannia 654 a
Brocheroia, Brocherota, ſilva Hannoniæ 434 c
Buda, Hungariæ civitas 303 b
Buechenbach, Buchenbach pagus Franconiæ 185 f
Burgenſe monaſt. in Anglia *a S. Ethelwoldo ep. reſtauratum* 87 c

C

Caciti, Καζίται, Cacicli, Cazzeti, & Cazethi, una fuit ex duodecim tribubus Croatorum in Zupania maritima 357 c
Calaroga in Hiſpan., *patria S. Dominici conf. deſcribitur* 381
Caldra, monaſterium in Anglia 274 d
† Cannici Achadh-bo civitas Hiberniæ 350 c
Carnotum, ur. Galliæ. *S. Betharius ep. & conf.* 168 a
Cartuſia magna in Gallia 398 a
Cartuſia B. Mariæ de Parco in Gallia. *B. Gauſridus ep.* 277 c
Caſale Beltrami in ditione Novarienſi 160 e
Caſtras, Villa in diœceſi Albigenſi. *Eſtaſis S. Dominici conf.* 405 d
Caſtrum Caſtellionis duplex 591 f
Catanzarum, ur. Calabriæ ſuperioris 537
Chaldorf, pagus in territorio Eyſtettenſi 185 c
Ciza, *vide* Siſſa
Claudii ædes Romæ 141 c
Clonardia, cœnobium ad Comitatum occidentalis Midiæ ſpectans 346 f
Cluain ferta, cœnobium in Hibernia. *S. Lugadus ſive Luanus fundator* 341 e
Cluana-Hirraird *vide* Clonardia
Cœmeterium S. Lucinæ ſecundo ab Urbe lapide 145 d
Colentina inſula maris Adriatici 307 a d
Columba, videtur eſſe caſtrum ad Lambram fluvium in Lombardia 635 b
Corbolium in agro Pariſienſi. *S. Exuperius ep. conf.* 52 a
Crec ſtagnum 352 a
Croilandenſe monaſt. in Anglia 253 a
Crypta Nepotiana Romæ 141 a
Cumanorum regionis ſitus 511 e, 512 a
Cupra, monaſterium Scoriæ in diœceſi Brechinenſi 263 d
Czernik duplex opp. 299 d

D

Dacia *pro* Dania 657 e
Dulinium *forte* Duſinium, locus in Lombardia Tranſpadana 644 f
Doudevilla pagus in Normannia 653 f
Drum-Snechti monaſterium Hiberniæ 345 c

E

Eboracenſis Comitatus, Angliæ provincia 252 c
Elchn, monaſterium Scotiæ 269 a
Elienſe cœnobium in Anglia *a S. Ethelwoldo ep. reſtauratum* 87 a
Eogenachi, Eugenachte, regio Momoniæ 350 a
Eyſtadium (*vulgo Eychſtet*) ur. Germaniæ. *B. Gundecharus ep.* 175 f

F

Fanum Jovis (*Fanjaux*) opp. Galliæ 400 c
Fertorius portus, forte Manfredonia, ur. Apuliæ 307 c
Fiſcannum, portus in ora Normanniæ 653 f
Fons Avellanæ, monaſterium in diœceſi Eugubina. *S. Raynerius ep. & mart.* 355
Frieſacum, urbecula in ſuperiore Carinthia 510 f

G

† Galgani monaſterium Ord. Ciſterc. in Tuſcia 608 e
Ganzanacus vicus in agro Bononienſi 657 b
Gargarenghi vicus haud procul Blanderato : *quod vide*
Gerunda, ur. Catalauniæ. *S. Felix M.* 22 b
Glaſquum, Glaſcovium, ur. Scotiæ meridionalis 269 b
Glnweria in provincia Walliæ Clamorgana. *S. Kinedus conf.* 69 b c

H

Heideck, opp. Germaniæ in territorin Eyſtadienſi 187 e
Heydenheim, opp. Sueviæ 185 f
Hochſtetten opp. ad Danubium in Suevia 186 e
Holcotranium monaſterium. *Vide* Holme
Holme, monaſterium in Cumbria 257 a
Huntingtonia, Comitatus Angliæ 253 f

Iade-

I

IAdera (*nunc vulgo Zara*) ur. Dalmatiæ maritima & archiep. 357 d
Illedorf, locus Auguſtanæ diœceſis 186 b
Iſſa. *Vide* Liſſa

K

KElceon. *Vide* Elcho
Kimlos, Scotiæ monaſterium in diœceſi Moravienſi 261 d
Kirkeam, Prioratus Canonicorum Regularium in agro Eboracenſi 256 c
Kutzingen, locus in Herbipolenſi diœceſi 286 c

L

LAgiſiá, pars Lageniæ in Hibernia 347 b
Lauriacum, opp. Lemnum inter & Vindobonam 511 a
Lauſonium *ſeu* Lauſanna, ur. Helvetiæ 556 c
Leopolis, civitas in ditione Urbinate Italiæ *S. Leus presb. conf.* 46 c
Lingones, ur. Galliæ 556 c
Liſſa inſula in mari Adriatico 357 d
Liſuinus pagus (*le Lievin*) circa urbem Lexovienſem in Gallia. *S. Nemeſius conf.* 46 e
Lorch *vide* Lauriacum
Lucceria ur. Apuliæ. *B. Auguſtinus ep.* 282 c
Lupera, vicus in territorio Pariſienſi. *S. Juſtinus puer ac martyr* 30 c
Lygeſe *vide* Lagiſia

M

MArchianenſe cœnobium in Belgio. *S. Jonatus conf. abb.* 70 c
Marchiarum regionis *incertus ſitus* 395, 396 a
† Maria de Biſcareto, cœnobium Blanderati in diœceſi Vercellenſi 167 c
† Mariæ de Columna cœnob. in Apuliâ. *Translatio S. Stephani PP. I. ac mart.* 131 b
† Mariæ monaſterium apud Sucſſiones in Gallia 353 a
† Mariæ monaſterium de Porta Ravennate 356 h
Martis templum Romæ 141 c
Medeshamſted, monaſt. in Anglia *a S. Ethelwoldo ep. reſtauratum* 87 c
Melroſenſe monaſt. in Scotia. *S. Walterus abb.* 241 b
Mons Letbus in Italia. *S. Peregrinus conf.* 75 c
Mons Granarius 659
Mons S. Bartholi in territorio Piſaurenſi 661 b
Murellum *vel* Muretum caſtrum in territorio Toloſano. *Famoſo prælio interfuit S. Dominicus conf.* 407 b
Murrenia, provincia Scotiæ 270 d

N

NAſſenſels, opp. Germaniæ prope Eyſtadium 187 c
Newbottel, monaſterium Scotiæ 269 b
Norici, pro Norwegis, vel populis Septentrionalibus 252 f
Northumbria, Angliæ provincia 252 c
Noſtici, locus in agro Eboracenſi Angliæ 256 d
Nova civitas (*vulgo Newſtatt*) Bambergenſis diœceſis 188 c
Novum caſtrum, opp. Normanniæ 654 a
Novum cœnobium in Anglia. *Deſcriptio metrica multarum rerum* 99 c

O

OChtár-Narde cœnobium. *Vide* Eogenacht
Oenus (*In vel Inn*) fluv. Germaniæ 148 a
Offidius mons (*Bazzano*) in Italia 39 e, 42 a
Ofraigi, Ofrigi, Ofrigia. *Vide* Oſſoria
Oſſoria, Lageniæ tractus 344 a
Othonenſis diœceſis in Finnia 658 e

P

PAganicum, opp. in territorio Aquilano Italiæ. *S. Inſta V. & M.* 42 c
Paludellum in Francia. *Translatio S. Exuperi* 54 a
Paſtoris titulus Romæ 141 b
Peſthum, ur. Hungariæ ad Danubium 363 b
Penſauri civitas 660 c
Piſauri in Umbria *S. Cicerus conf.* 658 c
Portarum monaſterium in diœceſi Lugdunenſi 398 a
Portus Lignaticus, videtur eſſe opp. in Marchia Tarviſina 643 d
Prulianum monaſterium in Gallia 401 d c

R

RAſcia, pars Serviæ late dictæ 303 d
Receptum, locus in Sabaudienſi ditione 167 b
Regienſis civitas duplex in Italia 658 d
Rhelingen, locus Auguſtanæ diœceſis 186 b
Rokesburgia *vide* Rosburgum
Rosbilech, monaſterium in Hibernia 346 c
Rosburgum, ur. Scotiæ meridionalis 268 f
Rosbualenſe cœnobium *vide* Rosbilech
Rothomagus, ur. Normanniæ *S. Dominici conf. miraculis clara* 648

S

SAint-Bohaire locus in territorio Bleſenſi Galliæ. *S. Betharius ep. conf.* 168 c
Salem, monaſterium in diœceſi Conſtantienſi 596 f
Saltarejum, cœnobium in Comitatu Huntingdonienſi 261 b
Sangarus, fluv. per Bithyniam in Pontum Euxinum labens 323 c
Scardona, civitas Liburniæ prope Titii oſtia 307 d
Schwabach, locus in Germania, aliquot leucis Eyſtadio diſtans 185 f
Segri, *vel* Saighir civitas Hiberniæ 348 e
Serblia, communiter nunc Servia, pars Hungariæ late ſumptæ 303 d
Severopolis, ur. Apuliæ 307 d
Sicum, civitas antiquæ Dalmatiæ 292 a
Siliaci eccleſia in Gallia 279 f
Silva Pertica in Gallia 172 d
Sinuoir mons Hiberniæ 346 c
Sipontum, ur. Apuliæ 40 b
Siſſa, Sicia, fluviolus in territorio Bleſenſi 172 a
Slavonia, olim latioris, nunc ſtrictioris extenſionis 299 e
Sorianum in Calabria. *Imago S. Dominici conf. miraculis prodigioſiſſima* 538 f & ſeqq.
Sottevilla, parochia juxta Rothomagum 655 b
Spalatum, ur. Dalmatiæ. *S. Raynerius ejuſdem epiſcopus ac mart.* 354 c
Spalatenſe monaſterium *an a S. Dominico conf. fundatum* 458 a
Spaltum, opp. in diœceſi Eyſtettenſi 189 d
Storearum capitulum non procul Aſſiſio 484 b
An idem interfuerit S. Dominicus ibid. c
Strigonium (*Gran*) ur. archiep. Hungariæ 294 c
Sucſſio, ur. Galliæ. *S. Sigrada vidua* 353 a

T

TArſiæ in Bithynia *S. Eluherius mart.* 318 c
Telluris locus Romæ 144 c
Temeſvarii etymon 511 f
Temoria, Hiberniæ regum ſedes 428 e
Thorneia, cœnob. in Anglia *a S. Ethelwoldo ep. reſtauratum* 87 a
Timinium, ur. epiſcopalis in Croatia 305 f
Tragurium, (*Trau*) ur. Dalmatiæ 291 f
Trajectum ſuperius & inferius in Belgio 554 d
Tranſſylvania, pars orientalis Hungariæ 299 e
Tranum, civitas Apuliæ. *Translatio S. Stephani PP. & mart.* 131 b
Trautlingen, locus Eyſtettenſis diœceſis 186 a
Truento fluvius in Piceno Italiæ 535 a

V

VAllis Rodolii, pagus diœceſis Ebroicenſis 815 c
Vetus cœnobium in Anglia. *Dedicatio eccleſiæ* 96 d
Viguentia in diœceſi Ferrarienſi Italiæ. *S. Leus presb. conf.* 46 c
Vimaranum, opp. Luſitaniæ. *S. Gualterus conf.* 194 b
Vindunitta, inſula apud Nannetenſes. *SS. Friardus & Secundellus* 56 c
Viride ſolium (*Ver ſecil*) caſtrum diœceſis Toloſanæ. *S. Dominici conf. cum hæreticis congreſſus* 400 c
Volkolderode, monaſt. Ord. Ciſterc. in Thuringia 623 c
Vorcheim, opp. in Germania 185 e

W

WEſtmorland, provincia Angliæ 277 d
Windsheim, opp. in Germania 187 d
Worthe, locus Auguſtanæ diœceſis 186 d

Z

ZAgrabia, *al.* Zagabria, civitas Hungariæ 294 a

IN-

INDEX ONOMASTICUS

A

AFfumatus, *fumo expositus vel induratus* 661 e
AIlopitium, *capillorum defluvium* 562 c
Ancæ, *coxendices* 558 c
Antiphonarius, *liber qui antiphonas continet* 282 e
Apartibus, *epistola qualis sit* 159 b
Apertantes, *perplexi, consilii indigi &c.* 66 f
Appodiare, *innixi* 650 d
Appodiatus, *fultus* 650 c
Arpaxare, *rapere* 230 e
Aurisia, *cæcitas vel tenebra* 289 a

B

BAcinus, *urceus* 281 d
Bajulus, *tutor, mystagogus &c.* 554 c
Baldalchinus, baudequinus, *pannus quidam*; *umbraculum, umbella* 282 e
Bambacium, Bumbacium, *tela gossypina* 610 d
Banci, *aratra* 471 d
Bancus, *scamnum* 659 a
Banus, *gubernator* 399 b
Barones, *magnates, proceres &c.* 78 a
Basileus, *rex* 92 b
Beguinnæ, beguinæ, *videtur significare virgines Deo devotas* 655 e
Beltis, *ambiguæ significationis vox* 434
Benigovolus, *benignus* 96 f
Bezozæ, bizotæ, *nomen injuriosum* 619, c, 620 c
Bordonus, *baculus peregrinantium* 79 d
Borguerantum, *species telæ subtilis* 282 d
Branchia, *vox significationis non satis certæ* 647 c
Brevigerulus, *bullas seu breves portans* 277 b
Bucarannum, buchiranum, boquerannus, *tela subtilioris speciei* 641 a
Bucetum, *locus voceis emulgendis destinatus* 345 f
Buquerannus, *Vide* Bucarannum 45 a
Bussoleta, *cista, capsula vel pyxides* 43 a

C

CAdeletum, *forte lectica & lectulus* 639 b
Cadeletum, *videtur esse crates seu craticula fumum* 641 f
Camahutus, *lapis quidam* 282 c
Cambuta, cambuca, *pedum pastorale; ejus superior pars* 282 e
Camisia, *indusium* 659 b
Camisia, *videtur accipi pro subucula, aut multebri alio ornamento* 652 c
Canabus, *lusus quidam puerorum* 354 c
Capellus, *pileus vel tegmen capitis* 79 b
Capisterium, *instrumentum quo frumenta purgantur* 473 a
Capitulare, *deponere vel notare per capitula* 103 f & seqq.
Cappa clausa, *pallii genus* 281 f
Caputium, *capitis tegumentum* 469 b
Caritativus, *e charitate procedens* 530 b
Carlinus, *species monetæ* 237 a
Carnifex, *lanius* 185 e
Carniprivium, *jejunium Quadragesimale* 559 d
Cassata, cassata, *habitacula cum certa terra portione* 91 c
Cassa, cassia, *capsa* 43 b c
Castellanus, *incola vel custos Castelli &c.* 655 e
Cathedra, *aliquando videtur sumi pro area* 639 a
Catus, cattus, *felis* 402 a
Celeuma, *forte cantus festivus* 84 c
Censiva, *census* 455 b
Cerevisor, *cerevisiæ confector* 344 b
Cima, *summitas, vertex.* 661 c
Clientela, *multitudo servorum* 236 e
Colectum *vide* Panseria
Colonia, *coloni vel rustici prædium* 236 e
Compassionaliter, *ex affectu vel more compatientis* 662 a
Conices, comides, *urceoli, hydriæ* 345 d

C

Cotta *vide* Rocchete
Creditarius, *cui bonorum omnium credita cura* 141 e
Cynico ore, *ore canino, vel irreverendo* 409 f

D

DAntulus, *dator, vel qui dat* 259 d
Dema, *corpus* 100 d
Demandæ, *exactiones sub nomine gratuitæ præstationis* 54 f
Diœceta, *administrator diœcesis, episcopus* 239 b
Discus *Latino-barbare etiam varia significat* 645 a
Dycus, *agger* 426 f

E

ERgodioctes, *præfectus operis* 538 c
Exabbas, *abbas emeritus* 274 e
Exametum *vid.* Samitum
Exemplaritas, *exemplar* 660 e
Exenium *vide* Xenium
Exilium, *peregrinatio* 351 f

F

FErrandus, *color quidam equorum* 268 f
Festinantia, *festinatio* 473 f
Festivare, *colere* 654 e
Ficon, fico, *genus calceamenti* 348 e
Fisco *vide* Sacco
Foratus *vel* furratus, *pellibus vel pellibus ornatus* 261 a
Formata, *genus epistolarum &c.* 28 * c
Formicationes, *quasi formicarum punctiones* 656 b
Fusare, *fusum volvere* 817 d

G

GAlones, *forte lagenæ* 652 b
Garcio, *servulus* 260 f
Gelunarius *vel* um, *acervus frumenti* 263 d
Genu, *generatio, gradus generationis* 260 e
Glossatus, *notatus, notis illustratus* 641 c
Grangiola, *villula rustica vel prædiolum* 261 a
Gratæ, *crates* 43 d
Gronna *vel* grunna, *terra quædam &c.* 352 b
Grossa Persica, *magnum malum Persicum* 653 f
Guerræ, *bella* 240 e
Gutta, *podagra* 650 b

H

HAnchæ, *coxendices* 653 f
Hominium, *species homagii* 252 c
Hundredum, *portio terræ vel comitatus* 252 e
Hydromellum, *cerevisia mellita* 91 e
Hymnicines, *cantores* 98 e

I

INaltare, *sursum attollere* 67 d
Incaputiatus, *capitis tegumento involutus* 268 f
Incineratæ carnes, *in cinerem seu pulverem resolutæ* 287 d
Incontinenti, *sine mora* 103 f
Infernus, *purgatorium* 852 d
Infirmitoria, *nosocomia* 261 e
Inforcitatum, *genus panni seriei* 282 d
In suo perpetuo, *in omni vitâ suâ* 281 f
Interpellatim, *interpolatis vicibus* 661 a
Intidiguma, *vox incertæ significationis* 266 a

K

Κάστρα, *urbes* 333 a
Κομητάτοι, *regalium cubiculorum præfecti* 321 c

L

LAma, *planum vel planities* 662 e
Latrunculus, *miles stipator* 344 c
Lena, *exigua quantitas* 646 a
Licentiare, *eximere vel liberare* 553 c
Ligonizare, *ligone effodere* 43 b

M

MAliginosus, *videtur accipi pro morbido &c.* 652 f
Mandra, *monasterium* 94 b
Mannus, *equus nobilior* 257 b
Mansio, *iter unius diei* 226 f

Manſus, *certa portio agri, in qua colonus ædes habet* 172 b
Maritagium, *donatio intuitu matrimonii* 661 d
Marota, *Maria* 654 a
Medo, *cerevisia mellita* 91 e
Mi, *pro* mea 654 c
Miches, *parvi panes* 262 c
Miſſatica, *nuntia juſſa* 97 f
Miſſiones, *expenſa* 455 d
Molendinus, *molendinum* 344 c
Monachi nigri Ordinis, *Benedictini* 261 a
Morſellus, *fruſtum vel buccella* 591 f
Moſcheta, *ſynagoga* 78 f

O

OCrea, *ferotum* 613 d
Oeſtrum *vel* **œſtrus**, *vox Latinis nota, cujus datur explicatio* 260 e
Officium, *miniſter judicis* 145 c
Onoma, *nomen* 100 a
Opifactor, *effector* 43 c
Opificare, *opus perficere* 43 c
Ordinarii, *libri qui inſtruunt ad celebrandum divinum Officium* 282 e
Oroma, *veſio vel ſomnium* 74 c

P.

PAlefridus *vel* **palefredus**, *equus curſor* 268 f
Palla, *aulæum, linteum &c.* 656 a
Pallium rotatum, *ſpecies pallii eccleſiaſtici* 282 d
Panſeria, *lorica* 659 b
Paraetericum carmen *hexametro & pentametro conſtans* 84 b
Pariſius, *per caſus non inflexa vox* 453 f
Patriloquia, *roſaria* 404 e
Patruus *pro avunculo* 250 a
Pauſat, *quieſcit* 100 d
Pecudium, *multitudo pecudum* 262 c
Pediliguläe, *phalerä & ſorte dorſualia equorum* 260 f
Pelatus, *ſorte plumis exutus* 661 f
Perſeveratus, *ſorte præſervatus* 661 b
Φραγίλλαι, *flagella* 332 c f
Phyſicus, *medicus* 451 f
Φοσάτον, *foſſa* 329 c f
Pico, **pica**, *ligo* 643 a
Pitaceata tunica, *ex detritis fruſtis confuta veſtis* 647 c
Pitancia, *obſonium ſeu portio rei comeſtibilis Religioſorum* 591 f
Pittacium, **pittaciolum**, *membrana, Sancti geſta paucis complectens* 62 a
Placor, *modus placendi, captatio benevolentiæ* 261 a
Podia, *fulcra ſubalaria* 187 d
Porrecta, *juſculum e porris confectum* 656 a
Poſturæ *vide* Pediliguläe
Poteſtas, *dominus loci, magiſtratus &c.* 635 c
Præcordialis, *intimus* 488 c
Πρεσσόριον, *preſſorium* 332 c f
Precariæ, *genus cujuſdam contractus eccleſiaſtici* 183 f
Probatorium, *tirocinium* 257 c
Pſalmocinare, *pſalmos recitare* 78 a
Pſalterium, *roſarium beatiſſimæ Virginis* 423 c
Puncta, *mucro* 309 f

Q

QUarta *vide* Galones

R

RAncor, *dolor* 236 e
Recidivavit, *recidit* 662 b
Regratiari, *gratias agere* 503 b
Regularis, *ordinatus* 523 a
Relicta, *vidua* 184 f
Repa, *feretrum pro operculo* 74 f
Reſervatorium, *theca corporalium* 282 d
Ribaldus, *vilis homo* 580 f
Rocchete, *ſuperhumerale* 463 e
Roga, *eleemoſyna* 219 b
Romane, *Latine* 261 a

S

SAcco *videtur accipi pro culcitra ſtraminea* 635 b
Samitum, *pannus holoſericus* 282 d
Scandile, **ſcanſile**, *ſtapes* 268 f
Scapulare, *veſtis quædam caput & ſcapulas tegens* 269 a
Scalavina, **Sclavinia**, *cento* 76 f, 79 b d
Schema *vox Latini nota, forma, ſpecies, ornatus* 74 b
Scholæ, *cohortes militum ad cuſtodiam imperatoris vel palatii deſtinatæ* 231 a
Scortella, *forte vaſculum peregrinantis ad potum hauriendum* 79 b
Sententiare, *ſententiam proferre, dare* 206 a
Serviens regis, *miniſter aulæ regiæ* 650 a
Siccaverunt, *aruerunt ſeu ſtupefacta ſunt* 344 b
Sinuamen, *varia agitatio aut inflexio membrorum* 268 f
Sotulares, **ſubtalares**, *calcei* 260 f
Strata, *via publica* 647 c
Spatulæ, *humeri* 636 f
Specialia, **ſpecies**, *aromata* 641 b
Stolus, **ſtolium**, *claſſis, exercitus* 239 a
Stremula, *index* 265 f
Strima *vide* ſcandile
Strius, *forte ſtriatus* 81 e
Suatim, *more ſuum* 91 e
Superaugmentare, *accreſcere admodum* 79 d
Syncopizare, *animi deliquium pati* 189 d

T

TAnneus, *niger naturalis color* 464 b
Tallia, *præſtationes quæ dominis ſunt a vaſſallis* 54 f
Tobalia, *linteamen vel ſudarium* 603 b
Tolæ, *exactiones violentæ, vel quodvis tributum &c.* 54 f
Tonſoratus, *tonſura clericali inſignitus* 90 c
Troparius, *liber quidam eccleſiaſticus* 282 e
Truffa, *fraus, illuſio &c.* 185 f
Truffæ, *nugæ* 484 f
Trulla, *ferrum latum quo parietes linuntur* 95 b
Tubaluer, *tuba inflar* 521 c

V W X

VAletudinarii, *qui ſunt infirmæ valetudinis* 105 d
Veniæ, *genuflexiones* 608 e
Verteolus, *inſtrumentum nentium* 650 a
Wanti, *chirotheca* 171 a
Xenium, *vox Latinis nota, munus, donum* 647
Xynoris, *concors amicorum conjunctio* 486 c

INDEX MORALIS

A

ABbas *& monachi ſancti cum cœleſti comitatu poſt obitum ſuum quotannis reviſentes ter monaſteria ſua* 264 f & ſeq.
Abbatis *officio cedit B. Gregorius, ut ſolitariam premo, deinde etiam cœnobiticam vitam ſub ſucceſſore ſuo privatus degat* 229 f
Abbatum *ſanctorum inſigne ſpecimen in S. Walthemo* 258 c & ſeqq.
Abſtinentia *a carnibus quam ſevera in S. Ethelwoldo ep.* 93 c. *Item in S. Dominico* 555 c, 560 b, 573 e, 595 b, 633 c & ſeqq.
Adverſis *multum Lazari ſolitus S. Dominicus* 637 a b c
Aeris intemperies *ſublata per Sanctorum Baumadi & aliorum reliquias* 236 e
Angelus *adverſus impudicum caſtitatem tuetur S. Theodota M.* 153 c. *S. Dominicum morti propinquum invitat ad cœlum* 561 b, 601 b. *Noctu deductum cum ſocio S. Dominicum in cœnobium occluſum intromittit* 587 e
Angeli *duo conſtanter noctu S. Dominicum in eccleſiam obſervatam deducunt, indeque poſt orationem reducunt* 499 c. *Eorum obſequia erga Martyres* 24 c, 28 c, 41 a, *& S. Lugidum puerum* 343 b f & ſeq. 350 e & ſeq.
Angina *letalis prodigioſe ſanata ope B. Gundechari ep.* 188 c; *ope B. Auguſtini ep.* 308 b & ſeq. a

Ani-

Animam *clientis moribundi defendunt & excipiunt advolantes de calo patroni Sancti* 270 c d.

Animæ *immortalitas divinitus aſſerta matronæ dubitanti* 553 f & ſeq.

Animarum *zelus. Vid:* Zelus

Apoſtata *a Religione dum caſtigatur ſevere, liberari ſe ſentit malo damone* 585 d. *Vide* Religioſæ vitæ deſertores

Apparitio *Martyrum reliquias ſuas occultas revelantium* 42 e. *Item S. Jonati* 74 d e f. *S. Ethelwaldi ep.* 97 e f. *S. Maximi ep.* 110 c. *Iterum S. Ethelwoldi ep. ſurem e vinculis & carcere liberantis* 98 b. *Beatæ Virginis Matris & S. Magni ep. coram S. Petro ep. & Michaele imperatora* 232 c d, 235 c & ſeq. *S. Magni revocantis epiſcopum ad relictam eccleſiam ſuam* 237 c d & ſeq. *S. Waltheni, tam Deiparæ Virgine & alio energumenum liberantis* 275 a. *S. Theodota M. S. Anaſtaſiam ad martyrium animantis* 153 e. *Chriſti, ſpecie infantis, in Euchariſtiæ* 255 b. *Chriſti patientis ac reſurgentis* 264 b. *Abbatis & monachorum poſt ſanctum obitum ſuum ſtatis temporibus quotannis revifentium cœnobium ſuum* 264 f & ſeq. *S. Waltheni cæleſtem ſuam gloriam anxio monacho revelantis* 270 b c. *B. Auguſtini ep. occulta ſcripta revelantis* 307 a. *S. Thomæ ep. Cantuarienſis & martyris ſuadentis adire ſepulcrum S. Waltheni abb.* 276 a. *Deiparæ Virginis cum B. Auguſtino ep. Lucernam urbem & agrum in terra motu terribili tuentis* 307 b. *Deiparæ Virginis ungentis Fr. Reginaldum, & ita ſanitatem ægrotanti & caſtitatis eximia donum conferentis* 461 b & ſeqq. 551 b, 582 a. *Ordinem Prædicatorum protegentis* 467 a, 520 d, 561 b. *Uti & Ordinem Ciſtercienſem* 468 a, *& Ordinem Societatis Jeſu*, ibidem c. *Iterum protegentis Ordinem Prædicatorum* 607 e f & ſeq. *Chriſti & S. Dominici coram S. Thereſa* 474 c f. *S. Dominici veterem amicum invitantis ad ſolemnitatem ſuam* 530 b. *Item quendam e Fratribus jubentis curare erectionem novi cœnobii apud Soriatum* 537 d. *Operarium in præſenti mortis periculo incolumem ſervantis* 540. *Deiparæ Virginis, & Chriſti Domini cum F. Henrico ex Ordine Prædicatorum* 554 a b. *S. Dominici, cæleſtem ſuam gloriam revelantis* 561 d *SS. Petri & Pauli apoſtolorum* 576 f. *S. Dominici herniam ſanantis* 615 f; *diabolicas infeſtationes & morbum arcentis a cliente* 619 b, *laborantes calculo & hydrope &c. liberantis* 619 d e f & ſeq. 621 a b, 622 c d e, 623 d e f. *Vide* Defunctus.

Aqua *in vinum verſa per S. Lugidum abb.* 349 f. *Item per S. Dominicum* 482 b c, 589 a. Aqua *libros & chartam illæſam ſervans. Vide* Libri

Aqua *turbida & inſipida per SS. Dominicum & Franciſcum in dulcem, limpidam & adhuc ſalutarem ac prodigioſam ſigno Crucis commutata* 498 c

Aranea *calici celebrantis poſt conſecrationem illapſa, & introſumpta, viva per cutem ſacerdotis erumpit* 255 e

Arbor *per S. Severum presb. arefacta, per eumdem refloruit* 55 f & ſeq. *Alia dua reflorucrunt per S. Friardum* 58 f & ſeq.

Articularis morbus *ſubito depulſus ope S. Dominici* 648 d e, 655 b

Aſperitatem *in ſubditos oderat S. Lugidus* 347 d

Avaritia *ac duritas punita* 350 d

Aviculæ *in piſces mutatæ* 286 f & ſeq.

B

Benignitas *S. Waltheni in alios delinquentes; ſeveritas in ſe ipſum* 258 d & ſeq.

Beſtiarum *immanitas innoxia Martyribus* 22 d

Bibentem *ſine facultate ſuperioris & ſine præmiſſo ſigno crucis Religioſum, ideo dæmon invadit* 515 c

Bilocatio *Simultanea. Vide* Præſentia

Blaſphemia *punita ſubito* 185 c, 240 a

Boves *indomiti litem dirimunt transferentes reliquias S. Luani, de quibus erat contentio* 351 b

C

Cæcitas *depulſa ope S. Jaſtæ V. M.* 40 c, 43 d. *Ope S. Ethelwoldi ep. poſt obitum apparentis*

97 e f, 98 a b. *Ope S. Stephani PP. M.* 139 e. *Ope S. Sereni ep.* 164 c. *Item per S. Bethariam* 171 d e. *Per B. Gundecharum ep.* 184 d e f, 185 d & ſeqq. *Per B. Auguſtinum ep.* 308 c d e f & ſeq. *Per S. Baumadum* 336 a. *Per S. Luanum abb.* 349 c. *Vide* Morbi

Cælum *per viſa monſtratum infideli monacho* 271 b

Calculo *liberati per B. Gundecharum ep.* 186 e

Calculo *ac dyſſenteria laborans ſanatur ad tumulum S. Waltheni abb.* 273 d e. *Ope B. Auguſtini ep.* 309 b c. *Vide* Morbi

Campanæ *ultro ſonantes in obitu & exſequiis B. Melioris* 104 d e. *Item in obitu B. Petri ep.* 239 e

Candelam *lato accenſa S. Dominicus* 525 d

Canino *morſa infecta tibia ſanatur ad tumulum B. Auguſtini ep* 308 a

Capitis dolores *ſanat S. Aſpren ep.* 201 d

Capitis *vertigines aliaque incommoda ſublata ad tumulum S. Waltheni* 275 d. *Vide* Morbi

Caritas *S. Petri ep. erga letalem turmicum ſuum* 193 c. *Erga proximum admirabilis in S. Dominico*, 390 a b, 549 c d, 556, 560 b, 571 c

Carnes *in piſces mutati & contra per S. Lugidum abb.* 348 c

Caſtitas *S. Juſtæ V. M. defenſa miraculis* 41 a. *Item S. Theodotæ M. ab angelo defenſa adverſus impudicum* 153 c. *In S. Waltheno fuit egregia a puericia* 295 a, 297 c. *Qualem ſuis meſſe voluerit S. Dominicus* 515 d. *Ejuſdem impugnata prodigioſa per ignem victoria* 550 e. *Ejus inſigne donum tentato ſacerdoti impetrat S. Dominicus* 597 a b

Caſus *ex templi culmine per miraculum innoxius* 95 b

Catena ferrea *nudo corpori adſtricta aſſidue ſe macerat S. Dominicus* 639 f

Chori Officia *at graviter obirentur a ſuis, advigilabat ſedulo S. Dominicus* 692 c. *Vide* Diſciplina Religioſa

Chriſma *ſacrum divinitus auctum S. Ethelwoldo ep. ad Confirmationem pueris conferendam* 94 d

Chriſtus *ac Deipara Virgo per epiſtolam præannuntiant S. Waltheno abbati inſtantem obitum* 267 e f

Chriſti *apparitio in Euchariſtiæ ſpecie infantis* 255 b. *Vide* Apparitio

Cibi potuſque *parcitas in S. Dominico* 556 c, 560 b, 595 b c, 600 b c, 642 b, 646 a b. *Vide* Abſtinentia

Claudi *reſtituti ope B. Gundechari ep.* 184 e f, 185 b & ſeqq. *Vide* Morbi

Clementia *S. Ethelwoldi ep. erga clericum, a quo propinatum biberat venenum* 92 e f

Clericis *quæ commendaſſe dicatur ad ſtatum ſuum cum laude ſuſtinendum B. Auguſtinus ep.* 294 & ſeqq. *Impudicos non patitur S. Ethelwoldus ep.* 92 b

Colloquia ſpiritualia *domi foriſque, & cum cujuſvis conditionis hominibus conſtanter adhibere ſolitus S. Dominicus* 556 b, 641 e: *& talia ſua etiam præſcripſit* 643 b

Concionatores verbi Dei, *etiam juvenes, quam ſint dæmonibus formidabiles* 511 b, 580 f. *Vide* Prædicatores verbi Dei

Confeſſarios *ab officio abſterrere conatus per turpiſſimas abominationes diabolus, a S. Dominico deprehenditur* 115 e. *Confeſſarius, S. Dominici ſocius, in confeſſione ad turpia provocatus, per inſigne miraculum caſtitatem tuetur* 550 e

Confeſſio peccatorum *frequens commendatur a S. Luano abb.* 347 e. *Eamdem ſedulo arſit S. Ethelwoldus* 94 e f, 95 d. *Illa uno die ſæpius uti ſolitus S. Waltheus, propter delicta vel leviſſima, vel nulla volebat ſeveriſſime ſemper tractari; cum erga alios eſſet ipſe benigniſſimus* 258 d & ſeq. *Non ſatis accurate inſtitutam quidam divinitus repetere jubetur* 515 b. *Uſus ejus inter FF. Prædicatores primævos plaſquam quotidianus* 605 d. *Per hanc Religioſus liberatur infeſtatione dæmonis* 605 e f

Confeſſarius *peccata mutus ac moribundus, tantiſper aſum loquendi recipit per B. Gundecharum ep.* 186 c

Confitentes *peccata benigniſſime excipiebat S. Waltheus* 258 d e

Confirmationis Sacramentum *pueris collaturo S. Ethelwoldo Chriſma divinitus augetur* 94 d

Conſecrandis *eccleſiis, ſacellis, altaribus mirifice delectatus fuit B. Gundecharus ep.* 182 a b
Conſtantia *S. Dominici adverſus hæreticos* 549 b c d, 645 e
Contractio membrorum *ſublata per B. Gundecharum ep.* 184 c d f, 185 b & ſeqq. *Per B. Auguſtinum ep.* 308 d & ſeqq. *Per apparentem S. Magnum ep.* 238 b. *Per B. Petrum ep.* ibidem d. *Per S. Dominicum* 649 d
Corpus *S. Ethelwoldi ep. poſt obitum formam induit venuſtiſſimam* 97 c. *B. Melioris poſt obitum, manet genibus nixum, manibus ad cælum ſublatis* 104 d. *S. Walthevi abb. manet incorruptum cum veſtimentis poſt obitum* 269 d, 274 d; *imo & miram exhalans odorum ſuavitatem* 276 c. Corpora *ſeptem in Anglia Sanctorum incorrupta* 276 d e. Corpus *S. Friardi poſt obitum mirifice fragrat* 50 d. *Item B. Michaelis* 105 a. *B. Petri ep.* 239 e. Corpora *Sanctorum frequenter invifebat S. Dominicus* 405 d. Corpora *ſua elevari poſtulant apparentes per ſe Sanctis. Vide* Apparitio; Reliquiæ.
Correptio *lenis & induſtria quam grata fuerit & efficax in S. Luano abb.* 347 d
Crucis imagines *quanti fecerit B. Gundecharus ep.* 180 e f & ſeq.
Crucis ſigno *multa facit miracula S. Bandaridus ep.* 62 e. 66 f. *Eodem ſæpe dæmones a ſe fugat B. Melior* 104 d. *Eodem furdum ſanat S. Betharius ep.* 171 c. *Contractam S. Baumadus* 336 a. *Eodem pluviam arcet a ſe & ſocio S. Dominicus* 560 c. *Eodem ſuſcitat puerum defunctum* 578 b
Crus *dire affectum ſanatur ope B. Gundechari ep.* 188 f. *Vide* Morbi.

D

Dedicatio *eccleſia magnifica, auctore S. Ethelwoldo ep.* 96 d & ſeqq.
Dæmonem *abigit imperio S. Dominicus* 588 c d e.
Dæmones *confundi ſe queruntur per viros apoſtolicos, maxime ſuniores* 511 b, 616 c. *Vide* Diabolus.
Dæmoniaci. *Vide* Energumeni
Defunctus *Mauritia ex pacto apparet amico, aſſerens ſe Deo præſentatum fuiſſe a S. Francisco; ſicut præſentantur ipſi FF. Prædicatores a S. Dominico* 621 f & ſeq.
Deipara Virgo *revelat monacho fratres brevi morituros* 271 e. *Impetrat æternam ſalutem omnibus diſcipulis S. Walthevi abbatis* 272 c. *Viſitat Cœnobium Melroſenſe* 275 b. *Deprecatur Dei vindictam jam olim univerſa terra minantem excidium* 442 d e. 576 b c. *Protegit Ordinem Prædicatorum* 583 e f, 585 f. *Ungit & ſanat moribundum eique eximia impoſterum caſtitatis donum confert* 461 & ſeqq. *Religioſorum cellas noctu viſitans eiſque benedicens, unum præterit non decenter tectum, etſi ſine culpa* 583 c d. *Mirifice dilexit S. Dominicum, & quibus maxime de cauſis* 520 a b c. *Multum ei placet antiphona,* Salve Regina *&c.* 557 f, 561 b, 583 d. *Ejus cultor eximius B. Auguſtinus ep.* 304 e f. *Ipſi Ordinem ſuum commiſit S. Dominicus* 461 a b, 520 c d. *Ejus imago cum in ſupplicatione Roma circumferretur, pergato in aere cecinerunt angeli,* Regina cæli, lætare, alleluia *&c.* 580 d e. *Vide* Apparitio.
Dentium dolor *cum dente excuſſus per S. Dominicum* 649 c, 654 b. *Vide* Morbi
Diabolus *aſſumpta Chriſti forma, ſpecie pietatis ludit S. Secundellum; ſed ab eo tandem agnitus, viciſſim luditur; non tamen multus* 58 d e. *Per varias formas turbare conatus S. Walthevi orationes, Euchariſtiæ Sacramento fugatur* 264 d e. *Conatur fruſtra turbare orantem S. Dominicum* 469 b, 560 e, 592 c d. *Cogitur apparere turpi forma per eumdem Sanctum ad converſionem multorum hæreticorum* 401 f & ſeq. *Ejus fraudes & artificia mirabilia, cum admiſſus fuiſſet a viro Religioſo d vexandum corpus, ut anima purgaretur* 557. *Orationes piorum ipſi intolerabiles* 592 c d. *Religioſorum delicta obſervat accuratiſſime, eoſdem ubique & aſſiduo tentat,* 592 e. *Vide* Dæmon.
Dignitatum *eccleſiaſticarum fuga excellit in S. Walthevo* 254 d e, 256 c d. *In S. Dominico* 406 b, 573 b
Diſciplina, *ſeu flagellum S. Dominici ferreum* 637 f; *quam ſæpe in die adhibita ab illo* 599 f & ſeq.
Diſciplina *eccleſiaſtica quam exacte ſervanda clericis* 295 e f. *Quam ſevera ſub S. Euphronio ep. Auguſtodunenſi* 228 b
Diſciplinæ Religioſæ *ſeverus ac dulcis exactor S. Dominicus* 633 f, 635 e & ſeqq. *Vide* Regulæ.
Donationes *piæ S. Severi presb.* 55. f & ſeq. *Eadredi regis* 90 f & ſeq. *B. Gaufridi ep.* 281 b

E

Eccleſiæ *S. Felicis M. violator eaſcitate punitur* 25 f
Eccleſiæ *ſua jura fortiſſime vindicat S. Petrus ep.* 193 b c. *Item alius S. Petrus ep. Anagninus* 235 b c. *B. Auguſtinus ep.* 304 a. *S. Raynerius ep.* 336 e
Eſtaſis *mira S. Dalmatii* 219 c d. *S. Walthevi abb.* 263 f. & ſeqq. *S. Dominici a terra ſurſum elevati* 405
Educatio *pia puellarum quantopere cordi fuerit S. Dominico* 401 d
Eleemoſyna *in pauperes quam neceſſaria clericis* 295 d & ſeq. *Angelo ſub ſpecie pauperis data, multiplici fœnore compenſatur* 586 d e
Energumena *liberata per S. Dominicum, cum ad priora peccata tentaretur, iterum dæmoni, orante S. Dominico, non invita poſſidenda permittitur* 501 a b
Energumeni *liberati ope S. Juſtini* 41 e. *Ope S. Exuperii ep. ſeptem uno die* 52 f. *Ope S. Bandaridi ep.* 67 e. *Ope B. Orlandi* 104 f. *Ope S. Stephani PP. & M.* 132 b c. *Ope S. Walthevi abbatis* 275 a. *Per S. Betharium ep.* 171 d. *Per B. Gundecharum ep.* 184 d, 185 a & ſeqq. *Per S. Petrum ep.* 193 c. *Per alterum B. Petrum ep.* 238 e f. *Per B. Auguſtinum ep. plurimi* 284 d. *& quidem una perſona diabolis acta* 290 b, 308 b & ſeq. *Per S. Luanum abb.* 349 d. *Per S. Dominicum* 408 f, 515 c, 572 c d, 580 f, 594 e, 604 b. *Alius per confeſſionem ſacramentalem* 605 e f
Epilepſia *per B. Gundecharum ep. ſanata* 187 e. *Item ad tumulum B. Auguſtini ep.* 308 c e
Epiſcopatus *plures diverſis temporibus oblatos conſtantiſſime recuſat S. Dominicus* 406 b, 573 b
Epiſcopus *B. Petrus, Anagnienſi ſede propter calumnias relicta, Hierofolymam petit, privatim ibi Deo victurus; ſed ab apparente ſibi S. Magno ep. redire jubetur* 237 b c d, 238 b c. *Abſens electus S. Walthevus abb. dignitatem omnino recuſat* 267 a. *In* Epiſcopis *promovendis quanta olim circumſpectio, quanta ſortitudo adhibita fuerit* 228 c d e f
Epiſtola *de cælo miſſa ad S. Walthevum abb.* 267 e f
Equitum S. Stephani PP. M. Ordo *inſtitutus* 135 e
Equus *a S. Waltheno dono datus S. Malachiæ epiſcopo, ex nigro albus, ex duro mollis effectus* 256 a b. *Sancto domino mirum in modum ſerviens & carus* 266 c
Evangelio S. Matthæi & Epiſtolis S. Pauli *plurimum ſtuduit S. Dominicus* 465 c, *ea ſecum ubique circumferens* 638 f
Euchariſtiæ Sacramentum *ethnicis inviſibile* 143 f. *In eo S. Walthevus puerum Jeſum vidit ac diſſuaviatus eſt* 255 b. *Idem alias eodem ſe obſignans, infeſtas dæmonis larvas diſpellit* 264 d e
Exemplum *bonum omnibus debent clerici* 264 e. Exempla *ſeorum quantum obeſſe poſſint aut prodeſſe junioribus* 14 c d
Exprobrantes *delicta confeſſis, deteriores eſſe dæmone cenſebat S. Walthevus* 258 d
Exſilium *injuſtum patientiſſime ſeptennio tolerat S. Bandaridus ep.* 64 d & ſeq., *revocatus autem, peſtem ac famen tollit* 67 b

F

Fame *exhauſto ſecio panem divinitus impetrat S. Dominicus* 483 c d
Febres *exſtinctæ ope Sanctorum* 43 d. *Et ſæpiſſime ope S. Stephani PP. M.* 132 f. *Ope B. Gundechari ep.* 186 a. *Per S. Petrum ep.* 193 d. *Per S. Walthevi benedictionem* 267, 273 e, 275 c. *Ope B. Gaufridi ep.* 278 b c. *B. Auguſtini ep.* 308 a b. *S. Baumadi* 336 a. *Imperio S. Dominici* 581 a. *Vide* Morbi.
Femella *recens nata, implorato S. Dominico, fit maſculus* 656 d

Fe-

Festo die *ecclesiam adire desiderans, nec valens, per miraculum in ea sistitur una cum infante* S. Ethelwoldo *ad Missæ sacrificium* 90 a b. Festum *violans & spernens S. Dominici, graviter punitur; sed resipiscens, pœna liberatur* 619 c d, 657 e f & seq.
Fides Christi *necessaria fuit in veteri Testamento* 9 b
Fidei *Catholicæ luce paulatim amissa, monachus S. Waltheni patrocinio per cælestes visiones mirifice convertitur* 270 e & seq. *Ejusdem fides captiva per S. Dominicum scripto congesta, saptus ab hæreticis in flammas rejecta, ad confirmandam illam semper illæsa resiliunt* 400 d & seq. 547 f & seq. 572 b c.
Fiducia *S. Dominici eximia in divina providentia. Vide* Providentia Dei.
Floribus *ecclesiam ornari gratum esse Deo, probavit miraculum annuversarium* 56 d
Fons *S. Leonis salutaris ægrotantibus* 47 b. *Alius ex alta quercu scaturiens ad obsequium S. Petri ep.* 193 d. *Alius excitatus prece S. Bandaridi ep.* 61 e, 67 a. *Alius salutaris, B. Augustini ep. precibus elicitus* 293 a
Fortitudo *mirabilis SS. Maræna ac Cyra in macerationibus assiduis corporum suorum* 226 c d
Frugalitas *S. Waltheni abb. in cibo & cultu corporis* 259 e. *Vide* Cibi potusque parcitas. *Item* Vestitus, Somnus *&c.*
Fur *sacrilegus miraculo S. Felicis M. insigniter deceptus & conversus* 25 d e. *Alius miraculo defixus usque ad agnitionem & confessionem criminis* 94 e f. *Alius cippo liberatus & carcere ope S. Ethelwoldi ep. post obitum apparentis* 98 b

G

Gangrena *fœtida patientissime tolerata, decoratur miraculo duplici* 584 b c
Gladius *erectus incidenti domino cedit, ad tapulum usque reflexus ope B. Augustini ep.* 307 f & seq.
Gloria vana *quam formidanda Sanctis* 58 d e f, *aut monachis* 267 d e, 519 e f
Grammaticam *libenter adolescentes docebat S. Ethelwoldus ep. maximo Ecclesiæ bono* 94 c d
Gratiarum actio *neglecta post acceptum de cælo beneficium graviter plectitur* 651 b

H

Hæretici *non sola prædicatione, sed & virtutum solidarum exemplo convertendi ad fidem* 399 c & seq. 547 c d, 570 b c. *Diabolo serviunt, ut offendat S. Dominicus* 401 f & seq. 571 f & seq. 647 a. *Vera & coram se facta miracula conantur occultare* 572 c. *Eorum artes ad eludenda decreta Ephesini concilii, earumque detectio per S. Dalmatium* 220 b & seqq. *Eorumdem pertinacia, iterato miraculo nil mota,* 400 d & seq. *Obstinatos quanta severitate S. Dominicus aliique tractaverint* 410 f & seq. *Eorum miracula, vera dæmonum præstigia dæmonstrata* 406 e. Hæreticum *episcopum, quantumvis occultum, arcet a colloquio suo, & palam infamat S. Dalmatius* 219 f & seq. *Ejusdem episcopi pertinacia & blasphemia* 222 & seqq.
Hernia *sanata, invocato S. Severo ep.* 161 a
Hilaritas *vultus semper æquabilis in S. Dominico* 556 a, 638 e
Homicidium *sacrilegum commissurus, occupatur a dæmone* 193 c. *Alterius lætatus punitur. Vide* Pœna.
Hospitalitas *S. Lydiæ* 199 b d e. *S. Petri ep. Anagnini* 237 e. *S. Waltheni abb.* 261 e f, *compensata miraculis* 261 e & seqq. *B. Augustini ep.* 298 d. *Alterius miraculo pensata* 315 f & seq. 590 a b, 616 f, 620 b
Humilitas *insignis S. Bandaridi ep.* 61 d, 64 d e f. *S. Ethelwoldi ep.* 90 f. *S. Gundecharii ep.* 178 c, 179 d. *S. Waltheni* 254 f & seq. *Beati Augustini ep.* 291 b & seqq. *S. Euphronii ep.* 337 c. *S. Dominici* 406 b c. 441 d e f. 493 f & seq. 573 a b, 578 b, 594 a b c, 600 b, 602 c, 636 f & seqq. 646 d. Humilitatis *dulce certamen inter SS. Dominicum & Franciscum Assisiatem, insigni miraculo decoratum* 458 c
Hydrops *sanatus ope B. Gundecharii ep.* 186 f. *Attactu S. Waltheni benedicentis* 267 b c. Hydrope *tympanitico ad ejusdem tumulum sanati plures* 272 f & seq. *Invocato S. Dominico* 613 c d

I

Januas obseratas *fusa prece non semel intravit S. Dominicus* 498 c. 515 a, 572 c
Idolo *sacrificans corripitur & exstinguitur a dæmone* 139 f. Idolum *aureum destruit prece S. Symphronius M.* 140 c; *alia plura, eodem hortante, comminuta* ibidem d e. Idoli *fanum corruit, orante S. Stephano PP. M.* 143 d
Jejunium *prodigiosum presbyteri, non alio cibo, quam Eucharistico vescentis* 343 b. Jejunia *severa B. Melioris* 104 d. *B. Orlandi* 104 e f. *S. Dalmatii, per Quadragesimam* 219 b. Jejunia *prodigiosa SS. Maræna & Cyra* 226 d e. *Vide* Abstinentia.
Jesu nomine *invocato, multa miracula patrat S. Bandaridus ep.* 62 e. *Vide* Christus.
Ignis *per miraculum innoxius* 95 c, 41 d, 344 e, 400 d & seq. *Ad conservandam castitatem, & convertendam impudicam mulierem* 550 e
Imago *S. Dominici Soriancusis infinitis clara miraculis* 538 c & seqq. *Eadem stellis pluribus aliquando rutilare visa; cum suos Sanctus a terra motu defendit* 542 & seq. *Oleum e lampade istic ardente promptum quam multis salutare* 544 b. Imagines *Sanctorum indiscreto zelo dejiciens S. Serenus ep. corripitur a S. Gregorio Magno Papa* 157 f & seqq.
Impudica *mulier propter impuritatem occupatur a dæmone semel & iterum* 501 a b. *Alia compungitur per insigne miraculum* 550 c
Impudicæ *tentationes restincta per oculum manus S. Dominici* 613 a b
Impudicos *Canonicos non tulit S. Ethelwoldus ep* 92 b
Incendium *restinctum, invocato B. Gundecharo ep.* 185 d. *Eo non læsus puer, quia S. Dominico commendatus* 653 e
Incredulitas *punita divinitus* 185 c, 240 a
Infirmorum cura *singularis in S. Waltheno* 261 e f. *Miraculis illustrata* 267 b. *In B. Augustino ep.* 298 f & seq. *In fratre S. Dominici* 382 e f. *Vide* Morbi.
Inimicorum *inter se reconciliator eximius fuit B. Augustinus ep.* 299 b
Injuriarum *tolerantia eximia in S. Bethario ep.* 170 f & seq. *Vide* Patientia.
Intellectus *donum petit & impetrat S. Luanus* 345 b c
Interfinorum *dolores acutissimi sanati per S. Waltheum* 275 e
Itinerandi ratio *quam sancta, quam severa in S. Dominico* 594 f & seq. 633 b c, 636 f & seq.
Juventutis *educationem piam maxime promovere studuit S. Dominicus, præsertim inter hæreticos* 401 d

L

Labores apostolici FF. *Prædicatorum in conversione Cumanorum* 616 & seq.
Lacrymarum *insigne donum in S. Waltheno abb.* 263 f. *In S. Dominico* 556 b, 600 a, 633 b c f & seqq.
Latrones *miraculo terret & convertit S. Lugidus abb.* 349 b
Lectionis piæ & orationis *assiduitas in S. Dominico* 392 c d
Lecto *duro uti solitus S. Petrus ep.* 237 e. *S. Dominicus* 635 f & seqq.
Lenitas *efficax & industria in S. Luano abb.* 347 d e f, *de cælo probata* 351 c d. Lenitas *cum severitate in subditos mirifice temperata in S. Dominico* 594 c d e
Libri *S. Dominici in fluvium collabentes, post triduum sicci inde educti sunt* 570 d. *Sic illæsa manserunt littera canonizationis ejus* 615 e
Lilia *arida, per annos singulos revivisscunt festo S. Severi presb.* 56 d. *In festo S. Stephani PP. M.* 135 d e f, *& in translatione reliquiarum ejus* 136 e f
Lingua *B. Benigni post obitum annis multis incorrupta* 104 e

Lin-

Linguæ ignotæ *usus subito instinctus S. Dominico* 405 b, 570 e, 589 d
Liquor *salutaris manat e sepulcro B. Gualteri* 195 b. *Vide* Oleum.
Lis *injuste mota, actorem confudit per miraculum & repentino perdidit interitu coram S. Dalmatio* 219 c f
Litteratus *evadit subito post visa cælestia monachus, ante plane rudis* 271 d
Lupus *infanti parcit, invocato S. Sereno ep.* 161 b, 164 d. *Alius puerum arreptum, invocato per matrem S. Benedicto, dimittens, alterum invadit ac discerpit* 230 e f. *Alius imperio S. Petri ep. in locum devorati a se bovis jugo se subjicientes, planstrum trahit* 231 e
Lux *miraculosa in obitu B. Melioris* 104 d. *Beati Petri ep.* 239 f. *Luce cælesti cadat inter orandum S. Walthenus abb.* 265 d

M

MAledica mulier, *cum filiæ rogata noluisset, precibus S. Dominici loquendi facultate per menses octo privatur* 473 b
Mansuetudo *severitate gravi temperata in S. Ethelwoldo ep.* 93 f, 94 c f. *In S. Waltheno* 258 d. *Vide* Clementia. Patientia.
Manum *Romani Pontifices osculando sanxit B. Augustinus ep.* 292 e
Maria Deipara *& Christus Dominus epistola cælesti nuntiant S. Waltheno abbati instantem obitum* 267 e f. *Vide* Deipara Virgo.
Martyrii *desiderium in S. Felice M.* 22, f, 24 b. *In B. Augustino ep.* 305 a. *In S. Dominico* 549 b c, 571 b, 577 b, 638 f
Matri gravidæ *divinitus præsignata futura sanctitas S. Ethelwoldi ep.* 89 d e f
Matris *constantia in septem filiorum suorum tormentis & martyrio* 15. *Item S. Theodotæ M. in martyriis trium filiorum* 148 a & seqq.
Matrimonio *castitatem cum suo ac filiorum insigni martyrio præfert S. Theodota* 152 & seqq.
Miracula *patrare S. Secundellum jubet diabolus, Christum se memorem* 58 d. *Satis meritis obtenta celari volebat S. Walthenus* 262 e f, 265 e, 266 c f. *S. Lugidus* 342 b c. Miracula *falsa hæreticorum, ostenduntur præstigia vera dæmonum* 406 c. Miracula *ad fidei Catholicæ defensionem coram se facta celare conantur hæretici* 572 c. Miracula *S. Dominici per incredulitatem duram spernens, punitur; at respiscens liberatur* 651 c d
Misericordia *erga pauperes excellens in S. Justino puero M.* 30 e, 31 a c. *In S. Baudario ep.* 63 c. *In S. Ethelwoldo ep.* 93 f & seq. *In S. Dalmatio* 219 a b. *In B. Petro ep.* 237 f. *In S. Waltheno abbate miraculis maximis comprobata adjutaque* 261 e f & seqq. *Item in S. Stephano Hungariæ rege* 296 c. *B. Augustino ep.* 298 d & seq. *S. Lugido* 338 b. *Eximia in S. Dominico* 388 f & seqq. 546 c d
Missam *quolibet die Dominico duobus locis multum inter se dissitis celebrabat S. Severus presb.* 55 f. *Cujusdam eam celebrantis calicem illapsa post consecrationem aranea, atque introsumpta, viva per cutem sacerdotis erumpit* 255 c. *Illam celebrans S. Dominicus elevatur a terra* 579 d. *Et abundat lacrymis* 633 b c & seqq. *Idem eidem assistens, ecstases frequentes patitur* 600 a
Modestia *in cultu ac moribus quanta præstiterit S. Waltheno abb.* 259 e f & seq. b c. *Et S. Dominico* 595 a, 598 e f & seq.
Monacho *fervente nihil melius; remisso nihil inter homines pejus* 291 f
Monasteria *plura fundat & instaurat S. Ethelwoldus ep.* 91 & seqq.; *uti diu ante revelatum fuerat S. Dunstano* 95 e f
Monasticum institutum, *relicta uxore & familia, amplectitur cum filio S. Dalmatius* 218 f & seq. *Ejusdem instituti propagatio & sanctitas varie præfigurata SS. Dunstano & Ethelwoldo* 95 e & seq.
Morbi *desperati depelluntur ope S. Sereni ep.* 161 a b, 163 f, 164 d. *S. Petri Apostoli* 201 b c. *S. Asprenis ep.* 201 d e. *S. Baumadi* 336 a. *Per S. Dominici reliquias* 536 e f & seq. *Item per vota, ipsius nomine Deo facta* 558 & seq. 561 e f, 584 c d, 609 & seqq. 615 d e f, 618 & seqq. 638 & seqq.
Morborum *insignis tolerantia in S. Ethelwoldo ep.* 94 c. *Vide* Patientia.
Moribundus *subito sanatus* 43 d. *Alteri loquela tantisper restituta, dum confiteretur peccata & Viatico instrueretur, ope B. Gundechari ep.* 186 e. Moribundum *imperatorem Muhadem ope Beatissimæ Dei Matris & S. Magni ep. subito sanat S. Petrus ep.* 232 c d, 235 c & seq. *Item puerum mortis propinquum* 240 d e. *Alii sanati per S. Lucanum* 346 d. *Per S. Dominicum* 459 f, 561 c, 587 b. *Vide* Morti proximus.
Morientis *clientis animam excepturi ac defensuri accurrunt Patroni sanctis de cælo* 270 c d
Morsus. *Vide* Canimus.
Morti proximus *puer subito sanatur ope S. Dominici* 648 b, 649 f. *Item femina* 651 f. *Item juvenes* 652 c d e & seqq.
Morti proximus *S. Dominicus ab angelo invitatur ad cælum* 581 b, 601 b
Mortis *sua diei prædictus a S. Friardo* 59 a. Mortem *propinquam per epistolam cælestem a Christo & Virgine Matre edocetur S. Walthenus abb.* 267 e f: *tum hujus ad illam præparatio* ibidem & seq. *Vide* Obitus
Mortis *periculo præsenti per miraculum B. Augustini ep. ereptus miles* 307 f & seq.
Mortificatio *appetitionum quam necessaria sacerdoti* 295 a
Mortificatio *corporis asperrima claruit in SS. Marana & Cyra* 226. *Item in S. Dominico* 474 c 560 b, 566 f, 571 e, 592 b, 594 f & seq. 599 e f & seq. *Usque ad mortem perseverans* 603 c
Mortui *suscitati, precibus S. Jasiæ V. M.* 41 c. *Per S. Lugidum* 343 c & seqq. *Per S. Dominicum* 535 a b f, 636 c d, 541 c, 555 e f, 560 e, 561 e f, 578 b c, 579 c d e, 617 c d e f, & seq. 621 c, 653 b, 657 b c d
Mulierum *confortia clerico vitanda* 297 d, 346 a. *Ex Religiosis* 555 a
Muti *subito loquela donati* 43 c. *Ope B. Gundechaei ep.* 184 d, 185 a b. *Ope B. Augustini ep.* 308 c. *S. Lugidi* 343 e, 350 d

N

NAtivitas *& futura sanctitas S. Ethelwoldi ep. matri gravidæ cælestibus indiciis præsignata* 89 d e f. *Item S. Dominici* 380 c f, 559 e, 566 c d e
Naufragio *liberati ope S. Dominici* 656 c d
Nobilitas *generis tacenda & spernenda Religiosis* 259 c d
Notitia *rerum occultarum divinitus ornatur S. Isaacius* 218 f & seq. *Rerum absentium S. Dalmatius* 219 c, *& internarum*, ibidem f. *Itidem S. Dominicus* 453, 461 c, 473 c d, 483 a, 509 a, 515 a d, 517 f, 550 b c, 555 b, 560 e, 573 d e, 587 a b, 596 d, 601 b c
Novitius *monasticus ex Priore Canonicorum regularium factus S. Walthenus, vehementissime tentatur; sed per orationem tandem, nec sine miraculo vincit* 257 f & seq. *Alius in Ordine Prædicatorum tentatus ad exitum ex Ordine, ope S. Dominici perseverat* 656 f & seq.

O

OBedientia *cæca miraculo comprobata* 92 a, 255 e f, 351 a
Obitus *sanctissimus S. Dominici* 601 e & seq., *ejusque mox gloria cælestis revelata*, ibidem & seq. *Idem* obitum *suum sanus præscivit, & prædixit, quando futurus esset* 517 f. *Eumdem ipsa hora, qua contigit, absenti gloriosas revelat.* 520 f & seq. 555 c. *Jam mortuus revelat alteri obitum felicem prope instantem* 603 d. *Vide* Mors.
Oculorum *non satis severam custodiam in Religioso severe plectit S. Dominicus* 515 d
Odores *mirifici in obitu S. Friardi* 59 d. *Item B. Michaelis* 105 a. *In corpore S. Dominici post annos duo-*

fere duodecim a ſepultura 523 e & ſeq. 558 a, 634 e f & ſeqq.
Oleum *ſalutare defluens e tumulo B. Gundechari ep.* 184 e, 185 b. *Vide* Sepulcra
Opprobria *quanta quam lato animo paſſus ab hæreticis S. Dominicus* 570 b, 646 d. *Vide* Patientia.
Oratio *mentalis & vocalis conjungenda ſacerdoti* 296 b. *Ejus utilitas, neceſſitas, efficacia miraculoſa in S. Fruardo elucens* 57 f & ſeq. *Ejus aſſiduitas in S. Dominico* 392 c d, 546 e, 556 b c, 566 f, 571 c, 592 e, 599 e f, 601 e, 633 b e & ſeqq. *Idem in orando quos modos obſervaverit* 629 c & ſeqq. *Ejuſdem* Orationis *excellentia exemplo verbiſque mirifice commendata a B. Auguſtino ep.* 291 b & ſeqq. *Eidem inſeſtiſſimus eſt dæmon, & modis variis eam turbare conatur, ſed fruſtra* 264 d e, 469 b. *Valet plurimum ad vitæ ſtatum eligendum* 552 d e f. *Item, ut expertus eſt ſemper S. Dominicus, ad quidvis impetrandum a Deo* 496 f & ſeq. *In ea aliquando etiam corpore elevatus ac ſublimis apparuit* 573 c
Ordinem *Canonicorum regularium cum ſeveriore monaſtico mutat S. Walthenus inſigni fortitudine animi* 257 c
Ordines Religioſos *omnes multum diligebat & commendabat S. Dominicus* 636 c & ſeqq.
Otium *clericis vitandum* 295 b

P

PAnis *Religioſi deficiens, divinitus miniſtratur ſub S. Dominico* 459 b e, 586 e f & ſeq. 591 e d, 637 c. *Vide* Providentia Dei.
Paralyſis *ſublata ope S. Sereni ep.* 161 b, 164 e. *Ope B. Gundechari ep.* 188 b & ſeq. *Ope S. Magni ep.* 233 c. *Ope S. Luani* 345 b. *Vide* Morbi
Parius *difficultas ſubito levata tactu zona S. Walthemi abb.* 266 b. *Eadem virtute celebre cingulum B. Auguſtini ep.* 284 f, 306 b. *Item attactus S. Lapidi* 343 f. *Et patrocinium S. Dominici* 651 a c
Paſtoralis *cura & caritas eximia S. Stephani PP. I & M.* 114 f, 121 f, 139 b e e & ſeqq. *S. Betharii ep.* 370 f. *S. Petri ep.* 193 b. *Alterius B. Petri ep.* 237 f. *B. Auguſtini ep.* 298 d & ſeqq. *S. Euphronii ep.* 337 d
Patientia *& fortitudo S. Ethelwoldi in aſſiduis morbis* 94 e. *Mulieris horribili cancro laborantis, miraculo duplici decorata per S. Dominicum* 584 b c. *Ipſius S. Dominici in morbis ſuis* 634 a & ſeqq.
Patientia *injuriarum inſignis in S. Bandarido ep.* 62 d, 63 f & ſeq. *In S. Ethelwoldo ep.* 92 e f. *In S. Bethario ep.* 170 f & ſeq. *In S. Dominico* 403 a, 570 b e, 637 d, 646 d. *Vide* Adverſa
Patroni *Sancti quid clientibus præſtent in mortis articulo conſtitutis* 270 c d
S. Pauli Apoſtoli Epiſtolas *ſemper ſecum circumferebat S. Dominicus* 452 c d, 465 c, 638 f
Paupertas *munifica B. Auguſtini ep.* 298 d
Paupertas Religioſa *in cubiculis &c. qualis fuerit ſub S. Dominico* 440 f, 640 c, 642 a b. *Per illum ſubinde magis adſtricta in Ordine ſuo, excluſis poſſeſſionibus ac redditibus* 494 b e, 518 b. *Ejuſdem violatio rigidiſſime caſtigata* 585 e. *Iterum confirmatus rigor* 590 c, 592 f & ſeq. 600 b, 602 a. *Ejus effectibus & incommodis ipſi imprimis latari ſolitus* 590 c d
Peccati mortalis *expers tota vita fuit S. Dominicus* 525 b, 633 c
Peccata *confeſſis exprobrantes, dæmone pejores eſſe dicebat S. Walthenus* 258 d. *Idem peccata aliorum leniſſime excipiebat in confeſſione; ſed ſua, etiam minima, ac forte nulla, plecti volebat ſeveriſſime* 258 d & ſeq. *Aliena cruciabant S. Dominicum* 645 d, 646 e, *imo illa in ſe ipſo plectebat quotidie* 599 b f
Peccatores *apud Deum deflebat ubertim S. Dominicus* 392 c
Pedibus *nudis itinerari ſolitus extra ſtrictatem S. Dominicus* 636 f & ſeqq.
Peregrinationes *votivæ cum jejunio miraculoſo ſuſceptæ per SS. Maranam & Cyram* 226 e
Perſecutio *Antiochi Epiphanis immaniſſima* 12 & ſeqq.
Perſecutionem *fugæ declinare vetabant Montaniſta hæretici* 146 b
Perſeverantiam *in Religione fugitivis & mutantibus impetrat a Deo S. Dominicus* 560 e, 597 d e. *Vide* Religioſa vita
Peſtis *repulſa per votum Deo nuncupatum in honorem S. Sereni ep.* 161 b, 163 f
Phreneticus *a S. Dominico ſanatus* 648 f & ſeq.
Piſces *obediunt S. Petro ep.* 193 e d. *In carnes verſi, & contra, per S. Lugidum abb.* 348 e
Pluvia *vel ſerenitas conſtanter obtinentur ope S. Sereni ep.* 164 e
Pluvia *cedit incedenti cum ſocio S. Dominico* 555 f
Pœna *ſacerdotis latantis iniquiſſima nece S. Raynerii epiſcopi fuit; item aliorum, qui illum interfecerant* 356 f & ſeq.
Pœnitentia *hominibus ſpontanea, ſeveriſſima, & miraculo illuſtrata* 187 f
Pœnitentiæ Sacramentum *adminiſtrans S. Walthenus, maluit ob miſericordiam plecti, ſi opus eſſet, quam ob juſtitiæ ſeveritatem* 258 d e. *Idem ad illud aliquando ſæpius uno die recurrens, ſeveriſſime exactari volebat.* Ibidem f & ſeq. *Vide* Confeſſio
Pontificis Romani *auctoritas quanta fuerit ſæculo tertio* 115 a. *Eadem ſuſe defenditur* 301 b & ſeq.
Prædicatores *verbi Dei debent verbis exemplis conjungere, ut fructum referant* 399 e & ſeq. *Etiam ſimplices & parum litteratos adhibebat S. Dominicus abſque ſcrupulo* 596 e, *& juniores* 511 b, 637 e & ſeq.
Prædicatorum *Ordinis origo & elogia* 437 & ſeqq. 574 & ſeq. *Ejuſdem primævus ſervor* 605 & ſeqq. 625 & ſeqq. *Fructus animarum per eumdem collectus poſt obitum S. Dominici* 642 c d
Præſagia *cæleſtia virtutum S. Dominici nondum nati* 380 e f. *Vide* Nativitas
Præſentia *S. Luani eodem tempore locis variis* 344 f
Præſtigiæ *dæmonum in Albigenſibus mirifice detecta per horum interitum* 406 e
Prophetia *S. Elfegi ep.* 90 c. *S. Etheldritæ V.* 174 2. *S. Petri ep. Anagnini* 239 c d. *Item Figari presbyteri* 255 f. *S. Euphronii ep.* 337 b e. *S. Lugidi* 342 d. *Vide* Notitia rerum arcanarum *&c.*
Providentia Dei *munifica erga S. Dominicum in neceſſitatibus temporalibus* 570 e, 586 e f & ſeq. 591 c d e, 596 e d, 640 a
Pudicitia *S. Waltheni tentata, molliebres inſidias egregie vincit* 251 f & ſeq. *Vide* Caſtitas
Puericia *S. Dominici proludens futura ſanctitati* 546 b c, 566 e f & ſeq.
Puerorum *exercitia ludicra matutinoris ætatis præſagia* 251 b
Purgatorium *pœnis Lujus vitæ anteverti poſſulat & impetrat S. Walthenus abb.* 268 b. *Eo detentas animas quotidiana ſui diverberatione levare ſolitus S. Dominicus* 600 a
Puteus *miraculis frequens per merita SS. Dominici & Franciſci Aſſiſiatis* 498 c & ſeq.

R

REditus *pie expendendi ſunt a clericis* 295 c
Regulas *Ordinis obſervari accurate ab omnibus, nec impune violari volebat S. Dominicus* 590 d, 591 b e, 594 e d e. *Vide* Diſciplina Religioſa
Religioſa profeſſio *quantum ſit beneficium Dei, docet S. Leodegarius* 354 c
Religioſæ Vitæ *defertores, ſuſis ad Deum precibus S. Dominicus impetrat, ut ſponte redeant* 477 d e, 560 e
Religioſa veſte *ad riſum abutens, punitur; ſed reſipiſcens, illamque ſerio ſuſcipiens, liberatur* 582 e d
Religioſorum Ordinum *S. Dominici & S. Franciſci utilitas & neceſſitas in Eccleſia Dei, revelata Innocentio PP. III.* 438 d
Reliquiæ *Sanctorum per ipſaſmet revelatæ* 42 e. *Item S. Jonati per ipſum Sanctum* 74 d e f. *SS. Ruſticæ & Firmi MM.* 82 d e. *SS. Maximi &c. & aliorum* 110 c, 232 e, 234 f & ſeq. *pecunia redempta per S. Mariam Conſolatricem V., non ſine miraculo* 82 f. *Eadem allata Veronam, famem ac peſtem fugant* 83 d. *Furto ablata* 131 d e. *Alia a furto per miraculum vindicata* 192 e d. *Item alia* 306 c. *Latenter divinitus revelata, ut S. Stephani PP. M.* 134 f. *S. Sereni ep.* 161 a d. *In medio incendio illæſa cum arca lignea, cui fuerant im-*

positæ 473 e f. *Eas circumferre olim soliti reges Galliæ* 170 c. *Item S. Perpetuus ep.* 228 f
Rosarii Mariani *origo fusè tractata* 422 f & seqq.

S

SAcerdotes *quid servare debeant, ut rectè vivant* 294 & seqq.
Salve Regina *quam grata sit Deiparæ Virgini antiphona* 557 f, 561 b, 583, 642 a
Salutem *subditorum suorum, etiam tum viventium, revelat S. Waltherus abbas* 272 c
Sanctitatem *S. Dominici futuram præsagia cælestia nativitati ejus prævia designarunt* 380 e f; *item alia post nativitatem* 387 c. *Vide* Nativitas
Sanctorum *sepulcra frequentare solebat S. Dominicus* 405 d. *Eorum honori detrahentes, donec resipuere, pœnis divinitus* 619 c d, 622 b f & seq.
Scandalum *quantopere exhorruerit S. Eleazarus M.* 14 c d
Scripturæ *sacræ lectionem cum oratione jungi volebat B. Augustinus ep.* 291 c
Senum *exempla quam pernitiosa junioribus, si mala fuerint, quam utilia, si bona* 14 c d
Sepulcrum *S. Dominici miraculis frequentissimum* 524 d & seq. 604 b, 609 & seqq.
Sepulcra *salutari liquore manantia, B. Gundecheri ep.* 184 e, 185 b. *B. Gualteri* 195 b. *S. Dalmatii* 224 c
Sepulturæ *locus S. Ethelwoldo diu ante obitum divinitus designatus* 97 d
Serenitas aeris *vel pluvia constanter data post invocatum S. Serenum ep.* 164
Severitas *mansuetudine temperata in S. Ethelwoldo ep.* 93 f, 94 e f. *In S. Waltheno* 258 d
Severitas *S. Waltheni in semetipsum; benignitas in alios peccata confitentes* 258 d & seq.
Sexus *mutatio facta post nativitatem, implorato S. Dominico* 656 d
Siccitas *terræ diuturna & periculosa statim desinit, invocato B. Augustino ep.* 290 a. *Vide* Serenitas
Silentium *perpetuum S. Cyræ, & fere perpetuum S. Maræus* 226 c. *Idem quam rigide servatum olim in Ordine S. Dominici* 605 e f & seq. 633 c & seqq.
Simoniacum *episcopum apud summum Pontificem accusans B. Radulfus, paratum se offert, ut rei veritatem per ignem incedendo comprobet* 102 b
Solis *cursum prece retardat S. Lugidus abb.* 348 a
Solitaria vita *austerissimè sub dio semper tractata a SS. Marana & Cyro* 226 b
Solitudo *monastica tam grata B. Erizzoni, ut annis* 36 *cœnobio non exierit* 104 c. *Item S. Dalmatio, qui per annos* 48 *non exiit* 215 a b 220 c
Solitudinis *captatio sancta S. Waltheni adolescentis ac principis inter aulicos tumultus* 251 e f
Somni *parcissimus S. Dominicus* 556 b c, 559 f, 571 e, 592 b, 599 e f, 633 c f & seqq.
Sorianensis ecclesia *non uno miraculo constituitur* 537 d & seq.
Sterilitas conjugii *sublatu meritis S. Asprenii ep.* 201 d. *Item S. Baumadi precibus* 335 f. *S. Dominici* 656 d & seq.
Studium Theologicum *quam necessarium sit Evangelii præconibus, ostendit S. Dominicus* 441 d, 465 b
Stupor *brachii sublatus ope B. Augustini ep.* 308 c
Submersa *puella miraculo sibi restituta per B. Gundecharum ep.* 288 a b. *Alii quadraginta liberantur ab interitu prece S. Dominici* 372 d, 657 b
Submersionis *periculo liberatus per invocatum S. Waltheneum abb.* 275 c. *Alius per B. Augustinum ep.* 290 c
Superbia *insana Antiochi Epiphanis* 13 d
Superior & *abbas S. Waltheus corripi volebat constanter a subditis, quoties minus aliquid rectè fecisset* 259 b
Superioris *non satis reverens monachus de cælo punitur* 95 b c
Superioris Religiosi *præclarum exemplar in S. Walthemo abbate* 258 c & seq. *In S. Dominico* 604 c d e
Superiores *habere sanctos quantum profit cœnobitis* 272 b c
Surdi & *muti sanati ope B. Gundecheri ep.* 184 d, 185 a b & seqq. *S. Waltheni* 275 d. *B. Augustini ep.* 308 d & seq.
Suspensione ecclesiastica *ab archiepiscopo suo vinctus B. Gaufridus ep. Cenomanensis, Romæ absolvitur a Gregorio PP. IX.* 280 d

T

TEmpli *Hierosolymitani profanationes ac desolationes dira sub Antiocho Epiphane* 12 c & seq.
Temporalium rerum *cura indigna clericis* 296 f & seq. *Sed commissa Fratribus Laicis Ordinem Grandimontensium pessumdedit* 495 b
Tentatio *violentissima contra novum vocationem ad monasticum institutum quomodo superata a S. Waltheno* 257 f & seq.
Tentationes *in vita Religiosa proposito suis adimit orando S. Dominicus* 560 a
Tentationes *novitiorum mirificè dispellebat S. Dominicus* 641 d
Theologiæ studium *Evangelii præconibus necessarium esse, ostendit S. Dominicus* 441 d, 465 b. *In illo quam ipse fuerit sedulus* 546 a b, 567 c d e
Tibia *fracta statim sanatur per S. Lugidum* 342 b & seq.
Tibiæ *vulnera ulceraque sanata ad sepulcrum S. Waltheni* 275 f. *Vide* Morbi
Translatio *reliquiarum litigiosa, bobus jugo insuetis permissa* 160 e f, 161 e

U

ULcera *sanata per B. Gundecharum ep.* 185 b. *Per S. Lugidum* 342 b f. *Vide* Morbi
Uteri dolores *sublati per B. Gundecharum ep.* 186 b

V

VEnenum *innoxie bibit S. Ethelwoldus ep.* 92 d
Vestitus vilitas *maxime placuit B. Augustino ep.* 1 *infinitis deinde miraculis ornata* 284 e f. *Eamdem semper tenuit S. Dominicus* 556 c, 578 c, 592 b, 644 d, 646 e
Vigiliarum & *orationis assiduitas in S. Dominico* 546 e, 556 b c, 566 f, 571 e, 592 b c, 599 e f, 601 e, 633 & seqq.
Vinum *indeficiens ope S. Dominici impetratum* 586 f, 587 d, 588 a, 591 e, 620 a. Vino *tamen ipso per decennium abstinet S. Dominicus* 546 c
Virginitas *illibata S. Waltheni inter aulæ delicias* 251 e. *Malcolmi regis* 261 d. *S. Dominici* 519 e, 546 c, 555 b, 633 e & seqq.
Virginitatis propositum *ope S. Dominici & miraculo assertum* 656 e
Virtutem *suam aliquam Fratribus indicasse pœnitet S. Dominicum* 519 e f
Visiones & *extases S. Waltheni abb.* 263 f & seqq. *S. Dominici frequentes* 442 d, 453, 467, 477 d, 550 b c, 560 e, 576 b c f, 583 c e, 601 b
Vitæ spatium *morienti productum ope S. Waltheni abb.* 267 c d
Vocatio *mirabilis ad vitam Religiosam per S. Dominicum* 611 f, 641 c d
Votum *adimplere negligens punitur* 187 b c, 654 d

Z

ZElus animarum *in venerabili Wilhelmo abbate totidem gemmis post obitum decoratus in cœlo, quot animas ad Deum vivens converterat* 264 f. *Eodem eximie fulsit B. Augustinus ep.* 286 b c & seqq. *Item sancta Ia M.* 330 c. *S. Dominicus* 392 c, 546 e & seqq. 560 b, 568 c d, 571 e d, 577 b, 581 e, 596 b c, 635 d & seqq. 646 c

FINIS.

GUILIELMI CUPERI

AD TOMUM I AUGUSTI

TRACTATUS PRÆLIMINARIS

DE

PATRIARCHIS

CONSTANTINOPOLITANIS,

quorum ſeries ab initio iſtius cathedræ uſque ad ætatem noſtram deducitur.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

RElucſante fetme animo, vel invita, ut vulgo aiunt, Minerva hunc Tractatum aggreſſus ſum, eo quod intelligerem, varios magni nominis auctores, quibus major Græcorum monumentorum ſupellex ad manum erat, in eodem ſtudio verſari: nam Anſelmus Banduras in præfatione ad tomum primum Imperii Orientalis ſive Antiquitatum Conſtantinopolitanarum, quem Pariſiis anno MDCCXI edidit, de hac re propoſitum ſuum explicat his verbis: *Ceterum animus eſt, cum plus otii nactus fuero, integram de patriarchis Conſtantinopolitanis hiſtoriam texere, præſertim cum nemo alius hac uſque id præſtiterit; atque inde ſpero, non parum lucis ad illuſtrandam hiſtoriam eccleſiaſticam, & præſertim rem Romanam acceſſurum: unde facile conſtabit perpetua Pontificis Maximi in omnem Eccleſiam auctoritas, & Græcorum inanis ac faſtuoſa ambitio.* Prætetea Michael le Quien, ex ſacro Prædicatorum Ordine, in quodam Opere, cui titulus erit *Oriens Chriſtianus*, & Philippus Riceputus a Societate noſtra in proſpectu Illyrici ſecti, cujus hiſtoriam edere meditatur, jam a decennio ſetiem præſulum Conſtantinopolitanorum promiſerunt.

Cum interim vidarem, nihil horum in lucem prodire, animum ad ſcribendum appuli, idque negotii credidi mihi potiſſimum dari, ut Chronologicam antiſtitum Conſtantinopolitanorum ſeriem ordinarem. Ne tamen tetticum ſolius chronologiæ examen lectori tædium afferret, plerumque ex ſcriptoribus ſynchronis, aut ſaltem ætati rerum geſtarum vicinioribus, hiſtoriam chronotaxi breviter immiſcui, & occurrentes nonnullas quæſtiones polemice diſcuſſi. Sic ſanctitatem Attici Conſtantinopolitani ab accuſationibus Tillamontii vindicare conatus ſum. Sic etiam occaſione S. Macedonii atque Euphemii præſulum Conſtantinopolitanorum, audax quoddam ejuſdem Tillemontii effatum variis argumentis impugnavi. Sic denique propter excommunicationem & abſolutionem, quæ in ſchiſmatica Græcorum eccleſia aliamnum prodiginſam efficaciam plerumque habere dicuntur, contra Jacobum Goar & Nicolaum Comnenum Papadopolum fuſius diſputavi. Inſuper, opportunitate oblata, huic opuſculo inſerui alia paretga, quibus hiſtoriam elucidarem, occurrentia dubia diſſolvarem, aut Eccleſiam Catholicam ab hæreticorum & ſchiſmaticorum calumniis vindicarem. Nunc quoqua de aliis quibuſdam hujus Tractatus adjunctis lectorem præmonere oportet.

Seriei antiſtitum præmiſi diſſertationem de ordine ſedis Conſtantinopolitanæ ſeu Byzantinæ, quam nonnulli ab Apoſtolo Petro vel Andrea inſtitutam volunt. Sed lutulentum iſtius opinionis fontem derexi, & variis rationibus demonſtravi, primum fabuloſæ illius antiquitatis auctorum plura abſona comminiſci de fictitiis iſtis Byzantii præſulibus, ita ut vix ullam fidem mereatur, quamvis S. Nicephorum Conſtantinopolitanum, aliosque plures Græcos fraude ſua in errorem induxerit. Attamen ex diverſis Græcorum catalogis antiquos iſtus epiſcopos, quos incauti quidam ſcriptores urbi Byzantinæ perperam affigunt, curioſo lectori exhibui, eoſque obſervationibus criticis examinavi. Denique in eadem diſſertatione prævia protuli quædam teſtimonia ipſorum Græcorum, qui initium cathedræ Byzantinæ diu poſt tempora ſanctorum Petri & Andreæ diſtulerunt.

Porro in ipſa hiſtoria chronologica præſulum Conſtantinopolitanorum, quos ſubinde *patriarchas*, & promiſcua *epiſcopos* aut ſimplicibus nominibus appello, de Sanctis pauca dixi, quia geſta eorum copioſius relata aut referenda ſunt in Opera noſtro de Actis Sanctorum, ad quod lectorem remitto. Illis, quorum ſanctitas uſcumqua dubia aut incerta eſt, nuſquam ritualem Sancti addere auſus ſum, eamque ulteriori diſquiſitioni determinandum reliqui; at eumdem prorſus abjudicavi hæreticis aut ſchiſmaticis ejuſdem eccleſiæ præſulibus, etiamſi aliqui horum in Menæis impreſſis aliiſve Græcorum Menologiis honorifica celebrentur. Quinimo propterea in parergo peculiari ac ſæpius per decurſum monui, Menæis excuſis, & ſimilibus recentiorum præſertim Græcorum monumentis, cauto fidendum eſſe.

Priotibus ſæculis in ipſo titulo antiſtites heterodoxos ab orthodoxis diſtinxi, & nomini iſtius, quem hæreſi infectum fuiſſe conſtabat, cognomen

men *hæretici* adjunxi, ſicut etiam cognomentum *ſchiſmatici* Photio & Michaeli Cerulario addidi; ſed poſt ſchiſma Cerularii prætermiſi epitheton *ſchiſmatici*, tum quod plerique hujus ſucceſſores fuerint tales, tum quod ambigua ſit aliquorum religio, quam tameo ex variis rerum ac temporum adjunctis utcumque eruere tentavi. Non egi de patriarchis Latinis, qui honorarium eccleſiæ Conſtantinopolitanæ titulum tantummodo geſſerunt; ſed Latinos antiſtites, qui ſæculo decimo tertio ſedem iſtius eccleſiæ per quinquaginta & plures annos re ipſa occuparunt, recenſui in parergo ſingulari, ne interrumperem continuam ſeriem præſulum Græcorum, qui interim eodem tempore Nicææ in Bythinia titulum cathedræ Conſtantinopolitanæ gerebant.

Poſt captam a Turcis Conſtantinopolim non tam ſcrupuloſe indagavi initium aut finem ſingulorum patriarcharum, licet ſeriem eorum uſque ad initium ſæculi decimi octavi deduxerim, & tunc etiam chronologicam non omnino neglexerim. Ceterum totos digeredos annos propter ſilentium veterum ſcriptorum nonnumquam in tenebris palpandum ac conjecturis indulgendum fuit. Quare ſi dubito, quin alii me feliciores, ac Græca ſupellectile inſtructiores, facilius eas tenebras diſſipaturi ſint. Interea viros eruditos rogatos volo, ut me libere corrigant, ſicubi a veritate aberravero, & ſaltem conatum hunc qualemcumque æqui bonique conſulant. Hæc ſunt præcipua, de quibus curioſum lectorem præmoneudum exiſtimavi.

CATALOGUS CHRONOLOGICUS

Patriarcharum Conſtantinopolitanorum a ſancto Metrophane uſque ad Cyprianum, qui poſt annum Chriſti MDCCVI *in illa cathedra ſedere cœpit.*

Ordo	Nomina	Duratio ſedis, vel anni Chriſti		num. marg.
		initium	finis	
1	S. Metrophanes	315	325	55
2	S. Alexander	325	340	57
3	S. Paulus I	340	*mox expellitur.*	67
4	Euſebios	340	341	72
	S. Paulus I iterum vel tertio	347	350	87
5	Macedonius I	341	360	80
6	Eudoxius	360	370	96
7	S. Euagrius	370	*mox expellitur.*	108
8	Demophilus	370	380	108
9	S. Gregorius I	381	*mox abdicat.*	127
10	Nectarius	381	397	130
11	S. Joannes I	398	404	149
12	Arſacius	404	405	152
13	S. Atticus	406	425	160
14	S. Siſinnius I	426	427	188
15	Neſtorius	428	431	193
16	S. Maximianus	431	434	203
17	S. Proclus	434	446	207
18	S. Flavianus I	446	449	220
19	S. Anatolius	449	458	224
20	S. Gennadius I	458	471	227
21	Acacius	471	489	229
22	Pœanius, vel Flavitas, aliis Flavianus II	489	490	245
23	Euphemius	490	496	242
24	S. Macedonius II	496	511	288
25	Timotheus I	511	518	292
26	Joannes II	518	520	298
27	Epiphanios	520	535	342
28	Anthimus I	535	536	349
29	S. Menas	536	552	354
30	S. Eutychius	552	565	368
31	Joannes III	565	577	372
	S. Eutychius iterum	577	582	377
32	Joannes IV	582	595	382
33	Cyriacus	595	606	416
34	S. Thomas I	607	610	41
35	Sergius I	610	638	433
36	Pyrrhus	639	641	442
37	Paulus II	641	654 vel 655	446
	Pyrrhus iterum	655	655	455
38	Petrus	655	666	458
39	Thomas II	667	669	463
40	Joannes V	669	674	470
41	S. Conſtantinus I	674	676	474
42	Theodorus I	676	678	478
43	S. Georgius I	678	683	482
	Theodorus I iterum	683	686	489
44	Paulus III	686	693	498
45	Callinicus I	693	705	504
46	S. Cyrus	705	711 vel 712	515
47	Joannes VI	711 vel 712	715	517
48	S. Germanus I	715	730	524
49	Anaſtaſius	730	753	532
50	Conſtantinus II	754	766	565
51	Nicetas I	766	780	582
52	S. Paulus IV	780	784	589
53	S. Taraſius	784	806	596
54	S. Nicephorus I	806	815	598
55	Theodorus I	815	821	608
56	Antonius I	821	832	609
57	Joannes VII vel Jannes	832	842	617
58	S. Methodius I	842	846	625
59	S. Ignatius	846	857	642
60	Photios	857	867	645
	S. Ignatius iterum	867	877	652
	Photius iterum	877	886	656
61	S. Stephanos I	886	893	661
62	S. Antonius II	893	895	664
63	S. Nicolaus I	895	906	667
64	Euthymios I	906	911	669
	S. Nicolaos I iterum	911	925	679
65	Stephanos II	925	928	683
66	S. Tryphon	928	931	686

Ordo	Nomina	Duratio sedis vel anni Christi initium	Duratio sedis vel anni Christi finis	num. marg.
67	Theophylactus	933	956	694
68	S. Polyeuctus	956	970	700
69	Basilius I	970	974	702
70	Antonius III	974	978	707
71	Nicolaus II	982	995	712
72	Sisinoius II	995	999	716
73	Sergius II	999	1019	719
74	Eustathius	1019 *vel* 1020	1025	725
75	Alexius	1025	1043	732
76	Michael I	1043	1058	738
77	Constantinus III	1059	1063	750
78	Joannes VIII	1064	1075	754
79	Cosmas I	1075	1081	762
80	Eustratius	1081	1084	769
81	Nicolaus III	1084	1111	772
82	Joannes IX	1111	1134	779
83	Leo	1134	1143	783
84	Michael II	1143	1146	791
85	Cosmas II	1146	1147	794
86	Nicolaus IV	1147 *vel* 1148	1151	810
87	Theodotus II	1151	1153	814
88	Constantinus IV	1154	1156	829
89	Lucas	1156	1168	832
90	Michael III	1168 *vel* 1169	1177	837
91	Chariton	1177	1178	846
92	Theodosius	1178	1183	847
93	Basilius II	1183	1186	852
94	Nicetas II	1186	1189	856
95	Leontius	1189	1190	860
96	Dositheus	1190	1191	862
97	Georgius II	1191	1198	867
98	Joannes X	1198	1206	872
99	Michael IV	1206	1212	921
100	Theodorus II	1213	1215	925
101	Maximus I	1216	1216	930
102	Manuel I	1217	1222	933
103	Germanus II	1222	1240	935
104	Methodius II	1240!	1240	951
105	Manuel II	1244	1255	954
106	Arsenius	1255	1260	964
107	Nicephorus II Arseoius iterum	1260	1260	973
108	Germanus III	1261	1266	977
109	Josephus I	1266 *vel* 1267	1267	987
110	Joannes XI	1267	1274	997
	Josephus I iterum	1275	1282	1000
111	Gregorius II	1282	1283	1008
112	Athsoasius I	1283	1289	1014
113	Joannes XII Athanasius iterum	1289	1293	1020
114	Niphon I	1294	1303	1025
115	Joannes XIII	1303	1311	1037
116	Gerasimus I	1313	1314 *vel* 1315	1044
117	Esaias	1316	1319 *vel* 1320	1050
118	Joannes XIV	1323	1333	1053
119	Isidorus I	1333	1347	1060
120	Callistus I	1347	1349	1065
121	Philotheus Callistus I iterum	1350	1354	1072
	Philotheus iterum	1354	1355 *vel* 1356	1077
		1362	1362	1082
			1375 *vel* 1376	1085
				1089

Ordo	Nomina	Duratio sedis, vel anni Christi initium	Duratio sedis, vel anni Christi finis	num. marg.
122	Macarius	1375 *vel* 1376	1378 *vel* 1379	1096
123	Nilus	1378 *vel* 1380	1386 *vel* 1388	1098
124	Antonius IV	1386 *vel* 1388	1394 *vel* 1396	1101
125	Callistus II	1395 *vel* 1396	*eodem anno*	1103
126	Matthæus I	1395 *vel* 1397	1407 *vel* 1408	1106
127	Euthymius II	1410	1416	1110
128	Josephus II	1416	1439	1114
129	Metrophanes II	1440	1443	1139
130	Gregorius III	1445	1451	1144
131	Gennadius II	1453	1458 *vel* 1459	1181
132	Isidorus II		*brevi tempore*	1198
133	Joasaphus I		1460 *vel* 1461	1200
134	Mateus			1200
135	Symeon			1207
136	Dionysius I		*annis* 8	1211
	Symeon iterum		*annis* 3	1218
137	Raphael I			1220
138	Maximus II	*annis* 6	*post* 1481	1223
139	Niphon II Dionysius I iterum	*annis* 2	*post* 1490	1313 1320
140	Maximus III Niphon II iterum	*circa annum* 1492		1328 1330
141	Joachimus		*circa annum* 1500	1334
142	Pachomius I		*anno* 220	1339
	Joachimus iterum			1342
	Pachomius I iterum	*ante annum* 1509	*circa annum* 1513	1342
143	Theoleptus I	1513	1521	1356
144	Jeremias I			1358 1362
145	Joannicius I Jeremias I iterum	*ante* 1537	1545	1365
146	Dionysius II	1546	*circa annum* 1555	1372
147	Joasaphus II		1565	1385
148	Metrophanes III	1565	1572	1390
149	Jeremias II Metrophanes III iterum	1572	1579	1393
	Jeremias II iterum	1579	1580	1402
150	Pachomius II	1580	*ante* 1585 *brevi tempore*	1404 1414
151	Theoleptus II	1585		1415
	Jeremias II tertio	*post* 1585		1416
152	Matthæus II		*per aliquot dies*	1417
153	Gabriel I		*menses* 5	1418
154	Theophanes Matthæus II iterum		*menses* 7	1419
155	Neophytus I	*post* 1600	*annos* 4 *annum* 1	1419 1426
	Matthæus II tertio	*ante* 1603	*per aliquot dies*	1426
156	Raphael II Neophytus I iterum	*ante* 1605	*annis* 5	1427
157	Timotheus II	*ante* 1617	*annis* 5 *ante* 1622	1427 1433
158	Cyrillus I	1621	1622	1437
159	Gregorius IV	1622	*menses* 3	1438
160	Anthimus II vel Antymus Cyrillus iterum		*dies* 3	1453
161	Athanasius II Cyrillus I tertio		*annis* 8 *dies* 22 *annum*	1453 1455 1455

Ordo	Nomina	Duratio sedis, vel anni Christi		num. marg.
		initium	finis	
162	Cyrillus I3	1633		1457
	Cyrillus I quarto			1466
163	Neophytus I3	1636	annum 1	1467
	Cyrillus I quinto	anno 1	1638	1468
	Cyrillus 3I iterum	1638		1469
164	Partheuius I	1649	post 1642	1477
165	Partheuius I3		circa annum 1644	1481
166	Joannicius II	circa annum 1646		1483
	Partheuius 33 iterum	circa annum 1650		1483
	Joannicius 3I iterum	circa annum 1651		1483
167	Cyrillus 333		dies 20	1484
	Athanasius 33 iterum		dies 15	1484
168	Paisius		menses 9	1485
	Joannicius 33 tertio		menses 11	1485
	Cyrillus 333 iterum		dies 14	1485
	Paisius iterum		menses 11	1485
169	Parthenius III	menses 8	circa annum 1656	1487
170	Gabriel II		dies 12	1488
171	Partheuius IV	circa annum 1657	annos 3	1492
172	Dionysius I33		circa annum 1665	1493
	Partheuius IV iterum	1665		1494
173	Clemens		ante 1667	1497
174	Methodius 3II	circa annum 1668	ante 1671	1499
	Parthenius IV tertio	1670 vel 1671		1499
175	Dionysius 3V	circa annum 1671		1501
176	Gerasimus I3	post 1672		1503
	Parthenius IV quarto	post 1672		1503
	Dionysius IV iterum	post 1672		1503
177	Athanasius III		dies 12	1504
178	Jacobus			1505
	Dionysius IV tertio			1505
	Parthenius IV quinto			1505
	Jacobus iterum			1506
	Dionysius IV quarto			1506
	Jacobus tertio		ante 1687	1506
179	Callinicus 33	1687		1509
180	Neophytus 333		per aliquos dies	1512
	Callinicus II iterum			1512
	Dionysius 3V quinto			1512
	Callinicus 33 tertio		circa annum 1702	1512
181	Gabriel 333	1702	circa annum 1706	1513
182	Neophytus IV		brevi tempore	1515
183	Cyprianus	post 1706		1516

CATALOGUS ALPHABETICUS

eorumdem patriarcharum

CONSTANTINOPOLITANORUM.

Ordo	Nomina	Duratio sedis, vel anni Christi		num. marg.
	A	initium	finis	
21	Acacius		489	229
2	S. Alexander	471	340	57
75	Alexius	325	1043	731
49	Anastasius	1025	753	532
19	S. Anatolius	730	458	224
28	Anthimus 3	449	536	349
160	Anthimus II vel Anthymus	535	dies 3	1453
56	Antonius I	821	832	609
62	S. Antonius I3	893	895	664
70	Antonius III	894	978	707
124	Antonius 3V	1386 vel 1388	1394 vel 1396	1101
52	Arsacius	404	405	152
506	Arsenius	1255	1260	964
	Arsenius iterum	1261	1266	977
112	Athanasius I	1289	1293	1020
	Athanasius I iterum	1303	1311	1037
561	Athanasius 33		dies 22	1455
	Athanasius II iterum		dies 15	1484
577	Athanasius I33		dies 12	1504
53	S. Atticus	406	425	160
	B			
69	Basilius I	670	974	702
93	Basilius 3I	1183	1186	852
	C			
45	Callinicus I	693	705	504
179	Callinicus II	1687		1509
	Callinicus II iterum			1512
	Calliuicus II tertio		circa annum 1702	1512
120	Callistus I	1350	1354	1077
	Callistus I iterum	1355 vel 1356	1362	1085
125	Callistus 33	1395 vel 1396	eodem anno	1103
91	Chariton	1177	1178	846
173	Clemens		ante 1667	1497
79	Cosmas I	1075	1081	762
85	Cosmas II	1146	1147	794
41	S. Constantinus I	674	676	474
50	Constantinus II	754	766	565
77	Constantinus 3I3	1059	1063	750
88	Constantinus IV	1154	1156	829
183	Cypriauus	post 1706		1516
33	Cyprianus	595	606	416
158	Cyrillus 3	1621	1622	1437
	Cyrillus I iterum		annis 8	1453
	Cyrillus I tertio		anno 1	1455
	Cyrillus I quarto			1466
	Cyrillus I quinto	anno 1	1658	1468
162	Cyrillus II	1635		1457

Ordo	Nomina	Duratio sedis, vel anni Christi		num. marg.
		initium	finis	
	Cyrillus II iterum	1638		1469
167	Cyrillus III		dies 20	1484
	Cyrillus III iterum		dies 14	1485
46	S. Cyrus	705	711 vel 712	515
	D			
8	Demophilus	370	380	108
136	Dionysius I		annis 8	1211
	Dionysius I iterum	anno 1	post 1490	1320
146	Dionysius II	1546	circa annum 1555	1372
172	Dionysius III		circa annum 1665	1493
176	Dionysius IV	circa annum 1671		1501
	Dionysius IV iterum	post 1672		1503
	Dionysius IV tertio			1505
	Dionysius IV quarto			1506
	Dionysius IV quinto			1512
96	Dositheus	1190	1191	862
	E			
nl	Epiphanius	520	535	342
117	Esaias	1323	1333	1060
7	S. Eurgrius	370	non expellitur	108
6	Eudoxius	360	370	96
23	Euphemius	490	496	241
4	Eusebius	340	341	72
74	Eustathius	1019 vel 1020	1025	725
80	Eustratius	1081	1084	769
64	Euthymius I	906	911	669
127	Euthymius II	1410	1416	1110
30	S. Eutychius	552	565	368
	S. Eutychius iterum	577	582	377
	F			
18	S. Flavianus I	446	449	220
22	Flavianus II vel Flavitas	489	490	235
	G			
253	Gabriel I		menses 9	1418
270	Gabriel II		dies 12	1488
181	Gabriel III	1702	circa annum 1706	1513
20	S. Gennadius I	458	471	227
131	Gennadius II	1453	1458 vel 1459	1181
43	S. Georgius I	678	683	482
97	Georgius II	1191	1198	867
116	Gerasimus I	1320	1321	1053
176	Gerasimus II	post 1672		1503
48	S. Germanus I	715	730	524
103	Germanus II	1222	1240	935
108	Germanus III	1266 vel 1267	1267	987
9	S. Gregorius I	381	non abdicat	127
111	Gregorius II	1283	1289	1014
230	Gregorius III	1445	1451	1144
259	Gregorius IV	1682	menses 3	1452

Ordo	Nomina	Duratio sedis vel anni Christi		num. marg.
		initium	finis	
	I			
178	Jacobus			1505
	Jacobus iterum			1506
	Jacobus tertio		ante 1687	1506
144	Jeremias I			1358
	Jeremias I iterum	ante 1537	2545	1365
149	Jeremias II	1572	1579	1393
	Jeremias II iterum	1580	ante 1585	1404
	Jeremias II tertio	post 1585		1416
59	S. Ignatius	846	857	642
	S. Ignatius iterum	867	877	658
141	Joachimus		circa annum 1500	1334
	Joachimus iterum			1341
11	S. Josones I	398	404	149
26	Joannes II	518	520	298
31	Joannes III	565	577	378
32	Joannes IV	582	595	382
40	Joannes V	669	674	470
47	Joannes VI	711 vel 712	715	517
57	Josones VII vel Jsones	832	842	617
78	Josones VIII	1064	1075	754
82	Joannes IX	1111	1134	779
98	Joannes X	1198	1206	872
110	Joannes XI	1275	1282	1000
113	Josones XII	1294	1303	1025
115	Joannes XIII	1316	1319 vel 1320	1050
118	Joannes XIV	1333	1347	1065
145	Joannicius I			1362
166	Joannicius II	circa annum 1646		1483
	Joannicius II iterum	circa annum 1652		1483
	Joannicius II tertio		menses 11	1485
133	Josaphur I		1460 vel 1461	1200
147	Josaphas II		1565	1385
109	Joseph I	1167	1274	997
	Joseph I iterum	1282	1283	1008
128	Joseph II	1416	1439	1114
119	Isidorus I	1347	1349	1072
135	Isidoros II		brevi tempore	1198
	L			
83	Leo	1134	1143	783
95	Leontius	1189	1190	860
89	Lucas	1156	1168	832
	M			
152	Maearius	1375 vel 1376	1378 vel 1379	1096
5	Macedonius I	341	360	80
24	S. Macedonius II	496	511	288
102	Manuel I	1217	1222	933
109	Manuel II	1244	1255	934
134	Marcus			1204
126	Matthæus I	1395 vel 1397	1407 aut 1408 vel 1410	1106
152	Matthæus II		per aliquot dies	1417
	Matthæus II iterum		annis 4	1419

Ordo	Nomina	Duratio sedis vel anni Christi		num. marg.
		initium	finis	
	Matthæus II tertio	ante 1603	per aliquot dies	1426
16	S. Maximianus	431	434	203
101	Maximus I	1216	1216	930
138	Maximus II	annis 6	post 1481	122 3
140	Maximus III			132 8
29	Mennas	536	552	354
58	S. Methodius I	842	846	625
104	Methodius II	1240	1240	951
174	Methodius III	circa annum 1668	ante 1672	1499
2	S. Metrophanes I	315	325	55
129	Metrophanes II	1440	1443	1139
148	Metrophanes III	1565	1572	1390
	Metrophanes III iterum	1579	1580	1401
76	Michael I	1043	1058	738
84	Michael II	1143	1146	791
90	Michael III	1168 vel 1169	1177	837
99	Michael IV	1206	1212	921
	N			
10	Nectarius	381	397	130
155	Neophytus I	post 1600	annum 1	1426
	Neophytus I iterum		annis 5	1427
163	Neophytus II	1636	annum 1	1467
180	Neophytus III		per aliquot dies	1512
182	Neophytus IV		brevi tempore	1515
15	Nestorius	428	431	293
54	S. Nicephorus I	806	815	598
107	Nicephorus II	1260	1260	973
51	Nicetas I	766	780	582
94	Nicetas II	1186	1189	856
63	S. Nicolaus I	895	906	667
	S. Nicolaus I iterum	911	925	679
71	Nicolaus II	982	995	712
81	Nicolaus III	1084	1111	772
86	Nicolaus IV	1148 vel 1148	1151	810
123	Nilus	1378 vel 1380	1386 vel 1388	1098
124	Niphon I	1313	1314 vel 1415	1044
139	Niphon II			1313
	Niphon II iterum	circa annum 1492		1330
	P			
142	Pachomius I		annum 1	1339
	Pachomius I iterum	ante 1509	circa annum 1513	1342
150	Pachomius II		brevi tempore	1414
168	Paisius		menses 9	1485
	Paisius iterum		menses 11	1485
164	Parthenius I	1639	post 1642	1477
165	Parthenius II		circa annum 1644	1481
	Parthenius II iterum	circa 1650		1483
169	Parthenius III	menses 8	circa annum 1656	1487
171	Parthenius IV	circa annum 1657	annis 3	1492
	Parthenius IV iterum	1665		1494
	Parthenius IV tertio	1670 vel 1671		1499
	Parthenius IV quarto	post 1672		1503
	Parthenius IV quinto			1505
3	S. Paulus I	340	non expellitur	67
	S. Paulus I iterum, vel tertio.	347	350	87
37	Paulus II	641	654 vel 655	446
44	Paulus III	686	693	498
52	S. Paulus IV	780	784	589
38	Petrus	655	666	458
121	Philotheus	1354	1355	1082
	Philotheus iterum	1362	1375 vel 1376	1089
60	Photius	857	867	645
	Photius iterum	877	886	656
22	Phraitas	489	490	225
68	S. Polyeuctus	956	970	700
17	S. Proclus	434	446	207
36	Pyrrhus	639	641	442
	Pyrrhus iterum	655	655	455
	R			
137	Raphael I			1210
156	Raphael II	ante 1605	annis 5	1427
	S			
35	Sergius I	610	638	433
73	Sergius II	999	1019	719
14	S. Sisinnios I	426	427	188
72	Sisinnius II	995	999	716
61	S. Stephanus I	886	893	661
65	Stephanus II	925	928	683
135	Symeon			1207
	Symeon iterum		annis 3	1218
	T			
53	S. Tarasius	784	806	596
42	Theodorus I	676	678	478
	Theodorus I iterum	683	686	489
100	Theodorus II	1213	1215	925
92	Theodosius	1178	1183	847
55	Theodotus I	815	821	601
87	Theodotus II	1151	1153	814
143	Theoleptus I	1313	1321	1356
151	Theoleptus II	1385		1415
154	Theophanes		menses 7	1419
67	Theophylactus	933	956	694
34	S. Thomas I	607	610	430
39	Thomas II	667	669	463
25	Timotheus I	511	518	392
157	Timotheus II	ante 1617	ante 1621	1433
66	S. Tryphon	928	931	686

A D

AD HISTORIAM CHRONOLOGICAM PATRIARCHARUM CONSTANTINOPOLITANORUM *DISSERTATIO PRÆVIA*

B DE EXORDIO CATHEDRÆ CONSTANTINOPOLITANÆ, SEU POTIUS BYZANTINÆ. E

§ I. *An S. Petrus, an S. Andreas, primum Byzantii episcopum constituerint,*

Ecclesiam Byzantinam ab Apostolo Petro institutam esse,

EMinentissimus Baronius in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi XLIV num. 12 existimat, primum Byzantii episcopum ab apostolo Petro constitutum fuisse. Hanc opinionem eruit ex litteris Agaperi Papæ, Constantinopoli scriptis ad Petrum patriarcham Hierosolymitanum de depositione Anthimi & subrogatione Mennæ in sede Constantinopolitana, quæ lectæ sunt in concilio Constantinopolitano sub Menna, & in quibus apud Labbeum nostrum tom. 5 conciliorum col. 47 ad commendationem Mennæ leguntur sequentia: *Et hoc dignitati ejus (* Mennæ scilicet *) additum esse credimus, quod a temporibus Petri apostoli, nullum alium umquam Orientalis ecclesia suscepit episcopum, manibus nostræ Sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad repellendas inimicorum insultus res tanta contigit; ut illis ipse similis esse videatur, quos in his quandoque partibus ipsius Apostolorum primi electio ordinavit.* Eu hac, inquam, epistola ductissimus Cardinalis primam Byzantinæ cathedræ erectionem Petro præ Andrea attribuit.

C

per primum erasse Baronium ex literis Agaperi Papæ,

2 At, salva tanti viri pace, non video, quomodo ex his Romani Pontificis verbis istud necessario sequatur: Agapetus enim non loquitur expresse de ecclesia Constantinopolitana; sed tantummodo simpliciter dicit, quod *orientalis ecclesia* a temporibus Petri apostoli nullum alium umquam acceperit episcopum a Romanis Pontificibus ordinatum. Dum igitur asserit, Mennam esse similem illis, quos *in his quandoque partibus* princeps Apostolorum ordinavit, id juxta antecedentem expressionem commode de partibus Orientalibus intelligi potest. Unde si Petrus in Ponto, Bithynia, aliisve regionibus orientalibus, ubi Euangelium prædicavit, quosdam episcopos consecraverit, vera est Agapeti assertio, quamvis Byzantium tribus primis Ecclesiæ sæculis nondum episcopali dignitate fulgeret. Adde, quod ex nullis antiquis monumentis probari possit, Petrum aliquando venisse Byzantium; etsi alia istius Apostoli itinera usque ad ejusdem Romanam commorationem a Luca in Actibus Apostolorum vel a veteribus auctoribus describantur.

cum Nicolao I Papa refertur,

3 Præter alia explicationi nostræ favet Nicolaus I Papa, qui apud Labbeum tom. 8 concciliorum col. 345 & sequenti, in Responsis ad consulta Bulgarorum cap. 92 sic scribit: *Desideratis nosse, quot sint veraciter patriarchæ. Veraciter illis habendi sunt patriarchæ, qui sedes apostolicas per successiones pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt ecclesiis, quas* F *Apostoli instituisse probantur; Romanam videlicet, & Alexandrinam, & Antiochenam. Romanam, quam fautorum principes Apostolorum Petrus ac Paulus & prædicatione sua instituerunt, & pro Christi amore, fuso proprio sanguine, sacraverunt: Alexandrinam, quam Euangelista Marcus, discipulus & de baptismate Petri filius, a Petro missus instituit, & domino Christo cruore dicavit: Antiochenam, in qua conventus magno sanctorum fuit, primum fideles dicti sunt Christiani, & quam beatus Petrus, priusquam Romam veniret, per annos aliquos gubernavit.*

veniorem ex Apostolis eam instituisse.

4 *Constantinopolitanus autem & Jerosolymitanus antistites, licet dicantur patriarchæ, non tanto tamen auctoritatis quantæ superiores existunt:* NAM CONSTANTINOPOLITANAM ECCLESIAM NEC APOSTOLORUM QUISQUAM INSTITUIT, *nec Nicæna synodus, quæ cunctis synodis celebrior & venerabilior est, ejus mentionem aliquam fecit; sed solum, quia Constantinopolis nova Roma di-*

Ba

A *Ita eſt, favore principum potius, quam ratione, patriarcha ejus poſtea appellatus eſt. Hieroſolymitanus autem præſul, licet & ipſe patriarcha dicatur, & ſecundum antiquam conſuetudinem ac Nicænam ſynodum honorandus ſit; ſalva tamen metropoli propria dignitate: ſed & in eadem ſanctiſſima & magna ſynodo nequaquam Jeroſolymitanus, ſed Æliæ epiſcopus dicitur.* Nolui hic more aliorum verba, quæ litteris majoſculis expreſſa ſunt, a reliquo textu avellere ac mutila exhibere, ne videar lectori velle imponere: eam ſcio, huic auctoriſti utcumque reſponderi poſſe, ſi totus textus mature expendatur. Nemo tamen inficiari poterit, Nicolaum Papam expoſitioni noſtræ favere, dum rotunde negat, Conſtantinopolitanam eccleſiam a quoquam Apoſtolorum inſtitutam fuiſſe. Sed hanc ſingularem Baronii opinionem validioribus argumentis refutabimus, dum eadem opera teſſellemus alteram quorumdam auctorum ſententiam, de qua nunc agendum eſt.

Nicenus S. Andreas primum Byzantii epiſcopum ordinavit

5 Nicephorus Calliſtus tom. 1 Hiſt. eccleſ. lib. 8 cap. 6 erectionem cathedræ Conſtantinopolitanæ ſancto Andreæ apoſtolo ita adſcribit: *Verum enimvero hoc locu faciendum mihi omnino videtur, ut ultius ab ipſis Apoſtolis repetitos Byzantios epiſcopos recenſeam, & veluti ſacram quamdam inſcriptionem hiſtoriæ huic adjiciam. Andreas Domini apoſtolus Thraciam, Macedoniam, & Euxinum provincias ſortitus, Byzantii Chriſtum prædicavit. Et cum a Zeuxippo, tyrannidem tum ibidem tenente, ad eadem quærretur, Argyropolim tranſiit, atque ibi bicunium conventus agens, permultos ad Chriſti fidem pertraxit. Ceterum ſacra eo loco fundata æde, & Stachy apoſtolo epiſcopo ordinato, Sinopen conceſſit. Stachys, ſacra ea munere annis ſedecim adminiſtrato, ibidem ſepultus Onæſimum habuit ſucceſſorem.* Deinde ſeriem eorumdem præſulum pergit texere uſque ad tempora Conſtantini Magni imperatoris, qui Byzantium ita auxit atque ornavit, ut ab ipſo Conſtantinopolis nomen acceperit. Nicephorus Calliſtus hanc antiſtitum ſeriem videtur deſcripſiſſe ex Nicephoro patriarcha Conſtantinopolitano, qui & ipſe ſua hauſit ex antiquiori fonte, quem poſtea inveſtigabimus. Utrumque Nicephorum ſecuti ſunt paſſim recentiores Græci, & quidam Latini, inter quos eſt R. P. Ambroſius Gardeboſe, Carmelita Gallus, qui in Synopſi hiſtoriæ eccleſiaſticæ tom. 5 lib. 2 diſſert. 2 quæſt. 1 fundationem ſedis Conſtantinopolitanæ ſancto Andreæ attribuit.

B

C

ut colligitur ex ſilentio

6 Cardinalis Baronius, Cangius, Bandurus, aliique viri eruditi hanc recentiorum Græcorum traditionem paſſim explodunt, & contra illam ſilentium veterum ſcriptorum allegant. Nos et potiſſimum opponimus ſilentium Euſebii Cæſarienſis, qui tamen lib. 1 Hiſt. eccleſ. cap. 1 præfatur, ſe *ſanctorum Apoſtolorum ſucceſſiones ac temporum ſeriem* a Chriſto orto uſque ad ſuam ætatem deſcribere, atque inter alia eos recenſere, *qui præcipue in celeberrimis civitatibus ... eccleſiæ non ſine laude præfuerint, & qui ſubinde per ordinem temporum ſua quiſque ætate verbum Dei vel voce vel ſcriptis prædicaverint*, & qui pro religionis *defenſione tormenta ac mortem ipſam perpeſſi fortiſſime certaverint.* Tom non multo poſt repetit, ſe, *ſi non omnium, illuſtriſſimorum certe Servatoris noſtri Apoſtolorum ſucceſſiones in iis eccleſiis, quæ etiamnum celebertimæ habentur, poſteritatis memoriæ commendare.*

Euſebii Cæſarienſis

7 Jam veto qui poſt Petrum illuſtrior Andrea, qui in Apoſtolorum ſetie apud Matthæum cap. 10 V 2 collocatur ſecundo loco? Quæ autem tempore Euſebii civitas fuit celebrior Conſtantinopoli? Præterea an nulli fuerunt ex epiſcopis Byzantinis, qui *verbum Dei vel voce vel ſcriptis prædicaverint?* An nullus eorum in tot perſecutionibus palmam martyrii obtinuit, qui ab Euſebio commemorari poſſet? An ullo modo ſit veriſimile, quod Euſebius, qui ad Conſtantini ejuſque urbis laudem multa conſcripſit, taciturnus fuiſſet præcipuam gloriam, quæ ex antiquitatis fidei ac cathedræ, per Petrum vel Andream inſtitutæ, in urbem Conſtantinopolitanam redundaſſet? Cum igitur Euſebius ſiluerit hæc omnia, quæ tamen ampliam aperamque ſcriptioni ejus materiam ſuppeditabant, ex hoc ſilentio contra utramque memoratam opinionem validum, ut putamus, argumentum attulimus. Hæc pluribus confirmata vide ad diem 15 Junii in commentario hiſtorico de Actis S. Metrophanis § 6.

D

& probatur teſtimonio S. Leonis I Papæ

8 Sed ne ſolo argumento negativo rem confiſi cere velle videamur, addo teſtimonium S. Leonis Magni Pontificis, qui in epiſtola, Marciano imperatori ſcripta, apud Labbeum tom. 4 conciliorum col. 847 de ambitione archiepiſcopi Conſtantinopolitani hæc habet: *Satis ſit prædicto* (ſcilicet Anatolio, qui cathedram ſuam Conſtantinopolitanam ad ſecundum dignitatis locum evehi cupiebat) *quod veſtræ pietatis auxilio & mei favoris aſſenſu, epiſcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur regium civitatem, QUAM APOSTOLICAM NON POTEST FACERE SEDEM; nec ulla ſperet modo, quod per alterum poſſit offenſiones augeri.* Videtur S. Leo per *apoſtolicam ſedem* hic talem cathedram intelligere, qualem Tertullianus in libro de Præſcriptionibus contra hæreticos cap. 32 indicat his verbis: *Edant ergo origines eccleſiarum ſuarum; evolvant ordinem epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut primus ille epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem & antecceſſorem: hoc enim modo eccleſiæ apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt. Sicut Smyrnæorum eccleſia Polycarpum ab Joanne conſeratum refert* &c. Videtur, inquam, S. Leo *apoſtolicam ſedem* hoc ſenſu accipere: quamvis enim Tertullianus deinde eodem capite loquatur de recentioribus eccleſiis, quæ *non minus apoſtolicæ deputantur pro conſanguinitate doctrinæ*, tamen poſterior hæc ſignificatio in litteris S. Leonis locum non habet, ut controverſiam inter ipſum & antiſtitem Conſtantinopolitanum expendenti patebit.

E

F

qui Marciano imperatori reſpondet.

9 Præterea dum Patres concilii Chalcedonenſis præſuli Conſtantinopolitano ſecundum poſt ſe dem Romanum locum concedunt, non recurrunt ad Andream inſtitutorem, ſed ad regiæ civitatis præſtantiam: neque opponunt legatis Pontificis, huic decreto contradicentibus, antiquam Byzantinæ cathedræ originem, ex qua aliquo modo potuiſſent elicere, ſecundum locum deberi huic eccleſiæ, quæ a ſecundo Chriſti Apoſtolo fuerat inſtituta. Nihil ſimile allegarunt illi, aut alii, qui hanc concilii Chalcedonenſis decretum a Pontifice Romano probari cupiebant, ut etiam ſatis liquet ex litteris Marciani imperatoris, qui in collectione Romana bipartita Holſtenii part. 1 pag. 505 & ſequenti Leonem Papam inter alia ſic rogat: *Quoniam vero & hoc ſtatutum eſt, ut ea quæ centum quinquaginta ſanctiſſimi epiſcopi ſub divo Theodoſio Majore de honore venerabilis eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatuerunt, & quæ nunc a ſancta ſynodo de eadem re ſtatuta ſunt, firma ſerventur; ſcilicet, ut poſt ſedem Apoſtolicam Conſtan-*

A *ſtantinopolitanæ urbis antiſtes ſecundam obtinerat locum, quoniam & eadem ſplendidiſſima civitas junior Roma nuncupatur, dignetur Sanctitas tua etiam huic parti proprium adhibere conſenſum, quatenus reverentiſſimi epiſcopi, qui tuæ religionis vicem agentes ad ſanctam ſynodum convenerunt, conſtadiverint. Vehementer enim prohibebant de hac venerabili eccleſia a ſynodo aliquid ordinari.*

10 Pontifex in eadem Holſtenii collectione part. eccleſiam Conſtantinopolitanam non eſſi Apoſtolicam; 1 pag. 111 Marciano poſt alia ſic reſpondet: *Apud Chriſtianum & vere religioſum, vereque orthodoxum principem loquor; multum Anatolius epiſcopus proprio detrahit merito, ſi illicite erexerit optet augmento. Habeat, ſicut optamus, Conſtantinopolitana civitas gloriam ſuam ac protegente dextera Dei diuturnæ clementiæ veſtræ frunatur imperio. Alia tamen ratio eſt rerum ſæcularium, alia divinarum: nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit ulla conſtructio. Propria perdit, qui indebita concupiſcit. Satis ſit prædicto, quod veſtræ pietatis*

B *auxilio & mei faveris aſſenſu epiſcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem* QUAM APOSTOLICAM NON POTEST FACERE SEDEM &c. An Marcianus imperator vel Anatolius antiſtes Pontifici Romano non reſpondiſſet, ſedem Conſtantinopolitanam eſſe apoſtolicam, & ab Andrea apoſtolo inſtitutam? An Patres concilii Chalcedonenſis, aliive Græci, qui eccleſiam Conſtantinopolitanam quoquo modo extollere deſiderabant, tacuiſſent hanc ejus prærogativam, quæ intentioni eorum eatenus favebat?

11 Opinio noſtra contra Græcos recentiorum quod etiam confirmatur ulterius confirmatur ex facto, quod S. Gregorio Nazianzeno contigit: cum enim ſanctus ille ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus eſſet, quidam invidi id ægre tulerunt, atque inter alia multa ipſi objecerunt, quod eſſet advena & peregrinus. Sanctus præſul hanc cavillationem diluit reſpondendo, S. Andream prædicaſſe in Epiro, ubi etiam erat extraneus. At nonne magis ad rem dixiſſet, S. Andream in Thracia & Byzantii peregrinum fuiſſe, ſi num illic prædicaſſe credidiſſet? Nonne aptius ura obloquentium obturaſſet epiſcopus Conſtantinopolitanus, ſi primum eathedræ Conſtantinopolitanæ inſtitutorem etiam

C extraneum fuiſſe oſtendiſſet?

12 Juverit ipſummet ſanctum virum audire, ex verbis S. Gregorii Nazianzeni, qui oratione 25 in Græco Latina Jacobi Billii editione tom. 1 pag. 437 hanc rem ita narrat: *At etiam peregrinum & exterum præconem habemus, dicet fortaſſe quiſpiam ex his, qui nimis circumſcripti & carni dediti ſunt.* Tum pagina ſequente huic cavillationi ſic reſpondet: *Quid? Nonne Apoſtoli peregrini fuerunt? Nonne multarum nationum atque urbium boſpites, in quas diviſi ſunt, ut Evangelium quaquaverſum curreret, nec quidquam tripliciſ luminis expers eſſet ac veritatis luce minime perfuſum, adeo ut iis etiam, qui in tenebris ac mortis umbra ſedebant, ignorantiæ caligo diſcuteretur. Audi quid Apoſtolus dicat: Ut eos, inquit, ad gentes; illi autem ad circumciſionem. Sit ſane Petri Judæa: Quid Paulo cum gentibus commune, Lucæ cum Achaia, Andreæ cum Epiro, Joanni cum Epheſo, Thomæ cum India, Marco cum Italia? Quid ceteris omnibus cum iis, ad quos profecti ſunt? Quare aut illos etiam objurga, aut mihi quoque ignoſce, aut offende, cum veræ declinæ peſſimam curam gerat, ea inſuſſi tantum nugis tibi calumniam ſtrui.* Haud dubie Gregorius Nazianzenus hic ſilet de Byzantina S. Andreæ prædicatione ant D ejuſdem cathedræ inſtitutione, quæ tamen ad ſcopum ejus maxime pertinuiſſet, quia eo tempore talis traditio nundum exiſtabat.

13 Ambroſius Gardeboſe in ſupra memorato cujus auctoritatem adverſarius quidam fruſtra eludere ſatagit. opere pag. 75 hic miſerum quærit effugium, atque iſti argumento reſpondet in hunc modum; *Si autem quæratur cur de Epiro potius, quam de Thracia, aut etiam de Achaia, ubi crucifixus interiit, mentionem fecerit Gregorius, reſpondendum exiſtimo, Epirum prius, quam Thracium & Achaiam ipſi in mentem veniſſe.* At quis facile credat, Gregorium oblitum fuiſſe Thraciæ, in qua tunc Thraces alloquebatur? Quis credat, eum non meminiſſe ſedis Conſtantinopolitanæ, de qua in ipſa urbe Conſtantinopolitana ſermonem habebat? Adde, quod Gregorius Nazianzenus procul dubio mature præmeditatus fuerit, quomodo hac oratione calumniatoribus ſuis optime reſponderet. Nunc danda eſt notitia auctorum, qui ab Apoſtolo Andrea continuam præſulum Byzantinorum ſeriem tenuerunt, atque deregendus fons, E ex quo illi hanc opinionem hauſerunt.

§. II. *Quinam continuam præſulum Byzantinorum ſeriem ab Andrea apoſtolo deduxerint, & ex quo fonte illam hauſerint.*

INter ſcriptores Græcos, quorum certam ſaltem novimus, primus eſt S. Nicephorus, S. Nicephorus Conſtantinopolitanus. patriarcha Conſtantinopolitanus, qui in Chronographia compendiaria, poſt Chronographiam Georgii Syncelli Pariſiis anno MDCLXII Græco-Latine impreſſa, catalogo deceſſorum ſuorum pag. 412 hunc præfigit titulum: *Univerſi Byzantii epiſcopi a Chriſti & Apoſtolorum temporibus.* Deinde eumdem ſic exordiitur: *Andreas Apoſtolus, cum Byzantii prædicaret, oratorium Argyropoli transportum exſtruxit, & ejus urbis epiſcopum ordinavit Stachym, cujus Paulus epiſtola ſcripta ad Romanos memiuit.* Ita quidem S. Nicephorus, qui in hac re antiquiorem quemdam impoſtorem incaute ſecutus eſt, ut perdecurſum videbimus.

15 Ne quis autem terreatur auctoritate hujus F quem Baronius hac in re deſerit. ſancti ſcriptoris, audiat Baronium, qui in Annalibus ad annum Chriſti CLXXXVIII num. 12 poſt relata Agapeti Papæ verba, quæ non ſuperius explicuimus, ſic concludit: *Hæc Agapetus, cujus auctoritatem, in ſynodo, præſertim œcumenica teſtatam, majoris eſſe ponderis exiſtimamus, quam recentiorum Græcorum, ut Nicephori vel aliorum, qui dixerunt eas eccleſias ab Andrea apoſtolo inſtitutas, ab eodemque epiſcopos illis datos; quod recentiores Græcorum in Menologio & uterque Nicephorus, ille epiſcopus Conſtantinopolitanus in Chronico, & alter cognomento Calliſtus tradiderunt.* Deinde ad annum Chriſti CCCXXVIII num. 94 iterem de eadem re ſic agit: *Nicephorus tamen Calliſtus, nec non Nicephorus epiſcopus Conſtantinopolitanus ſeriem texuat ejuſdem civitatis epiſcoporum ab ipſorum Apoſtolorum tempore, in hunc fere modum ab Andrea exordientes.* Tum refert communem præſulum Byzantinorum catalogum, poſt quem num. 96 de iſtius opinionis fundamentu ſic judicat: *Hic uſque uteque Nicephorus de ſucceſſione epiſcoporum uſque ad Metrophanem 1 idque totum tenuiſſe videntur illi, ut demonſtrarent a*

By-

A *Byzantinam eccleſiam apoſtolicam eſſe, cum nemo unquam antiquorum id diziſſe reperiatur : nam revera Byzantiae eccleſia, ut teſtatur Geleſius, non tantum apoſtolica ſedes non erat, ſed nec metropolis quidem, ſed parochia tantum Heracleenſis eccleſiae.* Quamvis hic Baronio ſo deferenda Nicephori patriarchae auctoritate conſentiem; liceat tamen illum obiter interrogare, an eccleſia Byzantina juxta ſenſum Graecorum non fuiſſet apoſtolica, ſi eam Petrus apoſtolus inſtituiſſet, ut ipſemet opinatur?

collector juris Graeco-Romani.

16 Jus Graeco Romanum, quod Francofurti anno MDXCVI Graeco-Latine impreſſum eſt, circa finem libri quarti tom. 1 a pag. 296 alterum eorumdem epiſcoporum catalogum exhibet, illumque ab Andrea apoſtolo uſque ad patriarcham Joſephum, antea Galeſii abbatem, deducit. Cum vero Joſephus ille poſt medium ſaeculi XVIII Conſtantinopolitanam ſedem occupaverit, coojicio, iſtum catalogum eo tempore collectum fuiſſe. Sic

B etiam ſuſpicor, ſimilem catalogum, quem Labbeus noſter in Apparatu hiſtoriae Byzantinae pag. 36 Graece ex codice Ms. edidit, circa medium ſaeculi XV conſcriptum eſſe, quia deſinit in Joſepho patriarcha, qui Florentiae tempore concilii ibidem celebrati diem obiit. Porro hunc deinceps apellabimus *catalogum Ms. Labbeanum* ad diſtinctionem alterius, ab eodem Labbeo Graece ibidem pag. 35 ediri, qui a Metrophane incipit, & carmine Iambico conſcriptus eſt, quem propterea ſub nomine *catalogi metrici* poſtea citabimus.

Nicephorus Callifti,

17 Praeter hos anonymos ſcriptores Nicephorus Calliſtus ab apoſtolo Andrea uſque ad ſua tempora concinnavit aliam antiſtitum Conſtantinopolitanorum ſeriem, quam ſupes laudatus Banduru lib. 8 Antiquit. Conſtantinop. a pag. 591 ex codice Ms. nuper Graeco Latine vulgavit, & de qua in praefatione ad tomum 3 Imperii Orientalis pag. x ſic praemonet: *Secundo loco habetur catalogus patriarcharum CP. a Nicephoro Calliſti conſcriptus; qui nunc primum in lucem prodit a nobis Latine verſus, & notis chronologicis ac hiſtoricis illuſtratus. Exſtat autem in codice Ms. bibliothecae regiae num. 3502, adeo exeſo ac detrito charactere conſcriptus, ut non abſque magna difficultate legi poſſit; imo pagina prima nonnulla verba penitus delta comparent, quae quidem ex aliis catalogis ſupplemus, &, ut ab aliis diſtinguerentur, uncinis inclaſimus. . . . . Hic autem*

C *catalogus patriarcharum CP. a Nicephoro Calliſti conſcriptus, qui mihi accuratiſſimus videtur, deſinit in Joannem, qui & Coſmas dicitur, Sozopolitanum, qui quidem inauguratus fuit patriarcha poſt Athanaſium anno Chriſti* MCCXCIV, *& e ſede ſua pulſus fuit* MCCCIV. Quae Bandurus hic in prima iſtius Ms. codicis pagina uncis includere aut omittere coactus fuit, ex eccleſiaſtica ejuſdem Nicephori Calliſti hiſtoria lib. 8 cap. 6 etiam ſuppleri poterant, ut poſtmodum videbitur.

Nicephorus Calliſtus, aliique Graeci, qui antiquiorem ſedis Byzantinae S. Andreae attribuunt,

18 Circa medium ſaeculi XVII Matthaeus Cigala & Philippus Cyprius ab Andrea quoque uſque ad ſua tempora continuam epiſcoporum Byzantinorum & patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſeriem perduxerunt. De his vero laudatus Banduru in praefatione tomi primi pagina proxime citata ſic loquitur: *Quartum locum tenet catalogus patriarcharum CP. ex nova variarum hiſtoriarum ſynopſi Matthaei Cigala a nobis deſcriptus, quem quidem, quod ſit diverſus ab aliis, Latinum feſtimus atque hic edidimus. Deſinit autem hic catalogus in Neophytum illum, qui ex Heracleenſi* D *epiſcopo creatus fuit patriarcha CP. anno Chriſti* MDCXXXVI. *Quinto loco habetur Philippi Cyprii magna eccleſiae protonotarii libellus, qui continet catalogum patriarcharum Conſtantinopoli, & ſedes epiſcoporum, quae ſub his olim fuere hoditque permanent, ex variis libris chronicis, qui exſtant, collectus; quem pro mori noſtro emendatum proferimus. . . . . Quam vero imperfecti ſint catalogi Patriarcharum CP. editi a Matthaeo Cigala & Philippo Cyprio, & maxime poſt Athanaſium ad captam uſque a Turcis urbem, in commentariis noſtris monuimus.* Quamvis recentiores bi ſcriptores in rebus antiquis exiguam fidem obtineosot, tamen uſui eſſe poterunt, ubi de ſua aetate loquuntur

ſecuti ſunt antiquiorum falſatorem Graecum

19 Hactenus enumerati auctores Graeci cieca primos Byzantii epiſcopos ſecuti ſunt vetuſtiorem quemdam fabulatorem, qui ſub nomine Dorotbei martyris hanc ſedis Conſtantinopolitanae antiquitatem confinxit, & cujos ſcripta inſerta ſunt Cbronico paſchali, quod Cangius anno MDCLXXX E Pariſiis Graeco Latine vulgavit. Non opus eſſe arbitror, ut hic operoſe probem, iſtud ſcriptum Dorotbeo affictum eſſe, cum de ea re paſſim eoo ſcotiant eruditi bibliographi, quorum judicium in libris ubique obvius videri poteſt. Porro ipſe auctor tempus & cauſam fictionis ſuae ſatis prodit, dum in editione Cangiana pag. 434 poſt enumeratos Byzantii epiſcopos uſque ad ſaeculum XV haec ſubjungit: *Haec ab omni virtutum genere inſigni Dorotheo in commentariis Latinis relicta, a nobis excerpta ſunt, Philoxeno & Probo conſulibus* (id eſt anno Chriſti DLV, duobus circiter poſt Dorotheum ſaeculis) *quando Conſtantinopolim venit Joannes Romae epiſcopus: perſuaſus enim ab urbis archiepiſcopo, ut jocum in Chriſti natalitio facrir operaretur, id facere renuit, niſi ante urbis epiſcopum primus ipſe ſacra faceret, utpote Roma ante urbem Conſtantinopolitanam ipſe ſcopam nacta. Ex hiſce igitur oborta contentione, convenere Conſtantinopolitani, oſtenderuntque ex magni Dorotbei commentariis, Romano antiquiorem eſſe epiſcopatum Conſtantinopolitanum. Joannes quidem Romanorum epiſcopus Dorotbei ſcripta verа eſſe aſſerait; praeterri tamen ſe debere, quod* F *Pviacipis Apoſtoloram locum teneret, contendit: cujus tandem rei gratia praerogativa ipſi eſt cantiſſa, aeu autem quod Romanus epiſcopatus ante Conſtantipolitanum praexiſtiterit,*

ut ipſimet haereſeos

20 Haec lubuit homini Graeco in gratiam ſui patriarchae nobis Graeca fide obtrudere, ut ne ipſi quidem haereſeos diſſimulare potuerunt: qui tsmeo alias in ſedem Romanam iniquiores eſſe atque Graecorum fauſti ac rebellioni faverе conſueverunt. Inter illos Guilielmus Cave Anglus in Hiſtoria litteraria, anno MDCXCIV Genevae recuſa, pag. 88 & ſequenti, ſic ad rem noſtram ſcribit: *Totius* ✠ *impoſturae originem ex ipſo fragmento cruere licet, quae non alia videtur, quam πολυθρύλλητος illa inter ſedem Romanam & Conſtantinopolitanam de πρωτοκαθεδρία contentio.* Deinde poſt relatas quaſdam inter Pontifices Romanos & patriarchas Conſtantinopolitanos controverſias ita pergit: *Tandem ſub Juſtino ſeniore pax quaedam inter utriuſque ſedis epiſcopos refacta eſt, lite tamen non aſſequequaque ſedata: cum enim anno* DXXV *Joannes Papa a Theodorico Gothorum rege Conſtantinopolim miſſus eſſet, cum epiſcopo Conſtantinopolitano ſacra facere renuebat, niſi ipſe prius celebraret: nec teſte Nicephoro* (is eſt Nicephorus

Cal-

A Callistus, qui lib. 27 cap. 9 de hac re agit, & eoi Caveus in margine Chronicon Marcellini adjungit) *regiæ urbis antistiti assidere voluit; sed ut Apostolicæ sedis prærogativam tueretur, supra episcopum Constantinopolitanum etiam in ecclesiæ patriarchali in throno collocabatur.*

21 *Hac occasione excreuit controversia, Joannes Sedis suæ Apostolicam dignitatem & antiquitatem obtendente: Constantinopolitanus e contra ecclesiæ suæ prioritatem strenue asserebat, eamque a sancto Andrea apostolo fundatam, antequam ipse Petrus Romam veniret. Quæstione igitur hac de re mota, ipse ipsemet anonymo nostro, prolatu sunt hæc monumenta Dorotheana; unde argumenta bonferunt Constantinopolitani ad probandam ecclesiæ suæ vetustatem, eam Romana antiquiorem esse contendentes. Quin hac occasione primum conficti sint sub Dorothei nomine hi commentarii, utmo, opinor, prudens denegabit; & forsan ideo Latine scriptor esse prætendebat impostor, ut Joannem Romanum fortius argumentum stringeret. Hac denique spectant, quæ de martyribus Byzantinis, reliquiarum illuc translatione, ædibus sacris, etiam primis hisce nascentis Christianismi temporibus, ibidem magnifice exstructis, aliisque, quæ ad sedis Byzantinæ dignitatem evehendam spectabant, auctor noster splendide fabulatur.*

22 *Hinc liquet, ex quibus tabulis catalogos suos præsulum Byzantinorum ab Andrea apostolo usque ad Metrophanem, Constantini Magni æqualem, depromserint Nicephorus patriarcha Constantinopolitanus in Chronographia & Nicephorus Callistus lib. 8 cap. 6; nempe ex auctore nostro, quotum ad amussim conveniunt, uno aut altero errore in annorum numeris excepto: quin & Nicephorus Callistus integram auctoris nostri periodum bene longam ad verbum transcripsit. Eandem fere episcoporum successionem exhibet series illa patriarchalis, quæ exstat juris Græco-Romani libro IV pag. 296. Ab his in paucis recedit Philippi Cyprii, protonotarii Constantinopolitani catalogus patriarcharum Constantinopolitanorum sive* CHRONICON, *seu vocatur,* ECCLESIÆ GRÆCÆ *a Nicolao Blancardo non ita pridem Græce & Latine editum.* Igitur hæc Constantinopolitanæ ecclesiæ traditio, quam posteriores incaute vel avide scriptia suia inseruerunt, orta est ex

C æmulatione Græcorum adversus sedem Romanam, ut censet heterodoxus Caveus, cujus judicium in hac re suspectum esse non debet.

23 Sed redeamus ad ignotum fabulatorem, qui in jam dicta Chronici paschalis editione pag. 431 scopum figmenti sui rursus manifestat his verbis: *Hæc in Latinis suis commentariis ex Græcorum & Judæorum scriptis collecta nobis tradidit Dorotheus, quæ quidem vtlut bona & probe accepta simul congesta in publicum emisimus, ut vel inde Constantinopolitani episcopatus pateret initium.* Tandem pagina sequenti post relatas quasdam fabulas, quarum nulla apud Eusebium aliosque veteres fit mentio, commentariom suum ita concludit: *Procopius quidam presbyterii dignitate donatus, vitæ sanctitate ac eloquentia præstans, & in omni circa disciplinas concinnitate & experientia semper versatus, cum in historicos sanctissimi & beatissimi episcopi & martyris Dorothei commentarios incidisset, hæc omnia scriptis nobis reliquit. Gratias igitur agamus illius laboribus & immortali memoriæ nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.* Ex his colligo, Procopium quemdam sub nomine Dorothei hæc confinxisse, vel alium anonymum sub nomine Dorothei ac Procopii ea vulgasse.

D

24 At parum refert, uter fuerit primus fabulæ auctor, de quo memoratus Caveus in mox citata Historiæ litterariæ editione pag. 88 sic disserit: *Quis unquam ex scriptoribus ecclesiasticis, qui primis his sæculis floruerunt, saltem hujus Dorotheanæ meminerit, imo vel ex iis, qui scriptorum ecclesiasticorum catalogos nobis ex professo tradiderunt? Quis nisi hardus & cui vix fanum finciput, Dorotheum, hominem Græcum, & Tyri fere Phœnices antistitem, commentarios suos Latino sermone conscribentem nobis fingeret? Restat igitur, vel anonymum nostrum hæc confinxisse, vel saltem a Procopio presbytero suo conficta in lucem evulgasse. Unde pro more omnium pene impostorum, hæc diu incognita latuisse fingit, nec nisi duobus pene integris post Dorothei mortem sæculis orbi innotuisse.* De hoc Dorotheo, cui quædam opuscula perperam adscribuntur, videri possunt Acta nostra tom. 2 Junii a pag. 430, ubi Henschenius gesta & scripta illius sancti Martyris commentario historico illustravit.

E

25 Joverit coronidis locu audire eeoditissimum Cangium, qui in notis ad Chronicon suum paschale pag. 324 de tota hac re sic judicat: *Conficta sunt ob otiosi & malæ fidei Græculi, qui Romæ vetuit primatum iuique ferentes xnimo, Novæ prærogativam quovis ratione asserere semper sunt adnixi. Atque id sane consilii satis aperti ille, a quo confictue est, quique suam etiam prodit, ὑποβολιμαῖος ille Dorotheus, dum post recensitos Lux Christi discipulos, Byzantii longe ante, quam Romanis Christianam fidem prædicatam fuisse probare contendit, indeque Constantinopolitano episcopo primas partes deberi conficit, captatu exhinc occasione Byzantinorum episcoporum ab eorum primo Stachy ad Metrophanem usque catalogum & seriem pertexendi, vel etiam forte confingendi: qui quidem licet prorsus, ut diximus, confictus sit, fatilis tamen auctoris apud Græculos ea invaluit auctoritas, ut pro vero habitue sit ac genuino, adeo ut hunc Nicephorus ipse Constantinopolitanus patriarcha in suam Chronologiam eadem omnino serie retulerit, licet totus iste tractatus insulsis narrationibus, ac ridiculis anachronismis, ut dixi, ubique scateat.* Quod Cangius de anachronismis ac fatsis narrationibus hic generatim asserit, nos jam singillatim ostendere conabimur, ne quis impostorum insulsis hujusmodi Græcorum monumentis incaute fidem adhibeat.

F

§ III. *Detegantur varia Græci impostoris figmenta, & examinatur series præsulum Byzantinorum, qui ante Metrophanem sedisse dicuntur.*

ANonymus fabulator vel Procopius, quem etiam pseudo-Dorotheum interdum appellabimus, post longum prœmium & ineptam battologiam, in Cangiana Chronici paschalis editione primum pag. 431 narrationem suam serio auspicari videtur his verbis: *Andreas quippe in Pontum trajiciens, Byzantiis Christum annuntiare decrevit. At cum ea tempestate vir impius crudelitate Zeuxippus locum illum tum regeret, quotquot ex advenis Byzantium appellebant, priusquam ingredercntur, an Christum cole-*

A *celerent, regabat, permiſſo poſtea, ſi negoretur, urbis ingreſſu; ſi vero Chriſtum quiſpiam confiteretur, confeſtim in vincula conjiciebatur, ac deinde pedibus manibuſque ligatis in mare præcipitari jubebatur.* Verum eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CCLXV num. 32 de hac Græcorum oſtentatione tale fert judicium: *Sed fide xutant hæc ob apertum mendacium de Zenuippo tyranno: nullus enim incumbebat tempore Claudii tyranni in Thracia, quam provinciam præſes ſummo pace moderabatur.* Cum tamen hæc Baronii cenſura Tillemontio tom. 3 Monument. eccleſ. pag. 589 & Gardebolcio tom. 1. Hiſt. eccleſ. pag. 74 non ſatis certa videatur, de ea operoſe non diſputo, ſed ad evidentiora figmenta progredior.

tempore S. Andreæ locum Byzantio vicinum vocat Argyropolim,

27 Pſeudo-Dorotheus apud Cangium pag. 432 ita pergit: *Qua quidem audita credulitate, Byzantium peæternavigans, Andreas, in ea Thraciæ parte, quæ Byzantio adjacet, ſtadio circiter uno ab Argyropoli, per biennium conſtitit coacto illic legis ac veritatis amantium hominum cœtu. Duobus igitur circiter millibus ibi collectis, evectoque Argyropoli Chriſto altari, ac Stachy conſtituto epiſcopo, Sinopen Ponti petrexit.* Imprimis hic aures meas offendit recentius *Argyropolis* nomen, quod ſuſpicari etiam aliquoties recurrit. Quę enim fuit tempore S. Andreæ iſta Argyropolis, de qua nullus geographus aut hiſtoricus quatuor primis Eccleſiæ ſęculis meminit? Imo ſi ſtenderem, huic loco prope Byzantium ſeu Conſtantinopolim primum incunte ſæculo v tale nomen fuiſſe inditum, quem fidem adhibebimus Procopio, ſive anonymo auctori, qui ſeſe hæc & ſimilia in Dorotheo invenuiſſe affirmat?

B

qui eorum ſæculo 8 ita appellatus fuit,

28 Audiamus igitur Socratem, ſæculi v ſcriptorem, qui lib. 7 Hiſt. eccleſ. cap. 25 in edit. Valeſiana pag. 366 de hujus appellationis origine ita ſcribit: *Idem* (nempe Atticus epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui ſæculo v floruit) *præterea in nominibus imponendis elegans fuit ac venuſtus. Navale quidem in oſtio Ponti Euxini ſitum, quod ab ultima vetuſtate φαρμακὰς dicebatur, ipſe Σωρεύειαν nominavit, ne forte Colle-Bas illic celebrans, locum illum infami vocabulo appellaret. Aliud quoque ſuburbanum Conſtantinopolim Argyropolim cognominavit ob hanc cauſam: vetus navale eſt Chryſopolis in capite Boſporo ſita, cujus mentionem faciunt cum alii veteres hiſtoriæ ſcriptores, tum Strabo & Nicolaus Damaſcenus, & admirandus ille Xenophon in libro ſexto de expeditione Cyri. Idem in libro primo recum Græcorum ait, Alcibiadem, cum eam movo cinxiſſet, decimæ portorium in ea exegiſſe: num ex Ponto navigantes illic decimam pendere cogebantur. Atticus igitur cum locum, e regione Chryſopolcos ſitum, gratum imprimis & amœnum eſſe cerneret, conſentaneum eſſe dixit, ut Argyropolis nominaretur; quod ab eo dictum, ſtatim cognomen loco indidit.* Hæc Socrates Attico coævus. Unde liquet, hunc locum ſæculo v dumtaxat appellationem Argyropoleos accepiſſe. Quomodo igitur Dorotheus, Tyri epiſcopus, qui circa medium ſæculi IV martyrio cornatus eſt, eumdem locum eo nomine exprimere potuit? Nemo mihi reponat, fatre a Procopio hic ea primi loci nomen, penut ſua ætate in uſu erat: nam idem ſcriptor Conſtantinopolim plerumque antiquo Byzantii nomine appellat, & alias locorum mutationes ſatis ſtudioſe indicat, ut per decurſum potuit obſervari.

C

29 Nunc examinanda eſt Byzantinorum prę- D
ſulum ſeries, in qua primus ab ipſo collocatur

STACHYS.

Menologium, quod juſſu Baſilii imperatoris ſæculo x collectum eſt, hunc tamquam ſanctum, die ultima Octobris apud Ughellum tom. 6 Italiæ ſacræ col. 5519 ita annuntiat: *Stachys apoſtolus, epiſcopus Byzantii ab Andrea ſanctiſſimo apoſtolo lectus, cum templum Argyropoli ædificaſſet, in quo Chriſtianorum duo millia docebat, præfuiſſetque annos ſexdecim, in pace quievit.* Stachys ille vocatur hic *apoſtolus*, qui titulus in latiori ſignificatione accipiendus eſt, quia ſorte fuit unus ex ſeptuaginta Chriſti diſcipulis, ut in catalogo pſeudo Dorothei & Hippolyti referitur. Dixi, illum *forte* fuiſſe ex numero ſeptuaginta diſcipulorum: quamvis enim Paulus in epiſtola ad Romanos cap. 16 ℣ 9 ſalutari jubeat *Stachyn dilectum* ſuum (ſi tamen is idem eſt eum noſtro) non inde ſequitur, illum ſeptuaginta Chriſti diſcipulis annumerandum eſſe; ſiquidem eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti XXXIII num. 40 de hac incerta ſeptuaginta diſcipulorum recenſione ſic ſcribit: *Nomina autem diſcipulorum, qui a Domino fuerunt electi, dum ſingula exprimere conati ſunt aliqui, omnes fere, quorum invenerunt in epiſtolis Pauli ſeel mentionem, quos ipſidem Apoſtoli conſtat fuiſſe diſcipulos, ſimul confarcinantes, nulla prorſus habita ratione veritatis, inter diſcipulos Domini adnumerarunt; & quod deterius eſt, eos admiſcuerunt, qui nec Apoſtolorum diſcipuli fuiſſe noſcuntur.* Euſebius autem lib. 3 hiſt. eccleſ. cap. 32 ſcrupulum noſtrum angit his verbis: *Quod vero ad ſeptuaginta diſcipulos, attinet, eorum fœles nullibi perſcripta reperitur.* Si tempore Euſebii nulla ſeptuaginta diſcipulorum feries exſtiterit, unde eam pſeudo-Dorotheus & alii poſteriores ſcriptores acceperunt; At quantum fidei catalogis hujuſmodi ſit tribuendum, ad diem XV Julii tomo IV iſtius menſis pag. 57 oſtendimus.

E

& falſo primum Byzantii epiſcopum conſtituit Stachyn,

30 Alterum Menologium Græcum, quod ex interpretatione eminentiſſimi Sirleti Henricus Canifius tomo 2 Antiq. lect. Latine edidit, eadem die ultima Octobris Stachyn cum aliis ita memorat: *Natalis ſanctorum Stachys, Ampliæ, Urbani, Ariſtoboli, Narciſſi, & ſancti martyris Epimachi, en quibus ſanctus Stachys ab apoſtolo Andrea epiſcopus conſtitutus eſt, qui & eccleſiam in Argyropoli ædificavit, in quam conveniebat Chriſtianorum multitudo innumerabilis, quam beatus Epiſcopus docebat; cumque ita vixiſſet annis ſeptemdecim, dormivit in pace.* Cum his fere conveniunt Menæa impreſſa, præterquam quod locum epiſcopatus Byzantium exprimant, quodque dumtaxat ſedecim gubernationis annos Stachy aſſeribant. Supra memorati catalogi circa epiſcopatus durationem eum Menæis concordant, excepto eatalogo Ms. Labbeano, qui tantummodo ſex regiminis annos ipſi tribuit. Ceterum hæc Græca poſteriorisævi monumenta corruptum pſeudo-Dorothei ſontem ſapere videntur.

qui in vetustis Martyrologiis refertur & tamquam ſanctus, a

F

31 Haud dubie ex his Græcorum Menologiis Stachys ille tranſiit in Martyrologium Romanum, quod XXXX Octobris de ipſo ita meminit: *Conſtantinopoli ſancti Stachis epiſcopi, qui a beato Andrea apoſtolo primus ejuſdem civitatis epiſcopus ordinatus eſt.* Mirar, Barninum hic in notis ad Martyrologium Romanum, ubi Menologium, alioſque

& forte fuit epiſcopus apoſtolicus vel regionarius,

A lioſque auctores Græcos citat, nihil notaſſe circa Byzantinum Stachys epiſcoparum, qui cum ſuperius relata eminentiſſimi iſtius ſcriptoris opinione conciliati non poteſt. Attamen ob hactenus dicta non abrogamus huic Stachy titulum ſanctitatis, quem vetus S. Sabæ Typicon eadem die ſic ipſum cum aliis ſimpliciter tribuit: *Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Στάχυος, Ἀμπλίου, Οὐρβανοῦ, Ἀριστοβούλου, Ναρκίσσου, καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐπιμάχου.* Id eſt: *Sanctorum apoſtolorum Stachyos, Ampli, Urbani, Ariſtobuli, Narciſſi, & ſancti martyris Epimachi.* Imo neque dignitatem epiſcopalem ei ereptam volumus: potuit enim S. Stachys fuiſſe in Thracia epiſcopus apoſtolicus, quales initio naſcentis Eccleſiæ eſtimamus fuiſſe in vaſtis regionibus plures, qui ſuam ſedem non habebant. At Illum fuiſſe primum auriſtitem Byzantinum negamus, donec id ex fide dignioribus monumentis didicerimus. Quidquid ſit de illius Actis, quæ ad diem nona Octobris ſuſius diſcuti poterunt, ei in ſupra citatis præſulum Byzantioorum ſex catalogis ſucceſſiſſe dicitur

B

ONESIMUS.

cui imperite ſucceſſorem aſſignat Oneſimum, de quo S. Paulus meminit,

32 Procul dubio his recentioribus catalogorum concinnatoribus fundamentum præbuit pſeudo-Dorotheus ſeu Dorotheo-Procopius, qui in editione Cangiana pag. 432 de ipſo hæc habet: *Exactis autem a Stachy in epiſcopatu annis ſedecim, ei ſucceſſit Oneſimus, cujus meminit Paulus apoſtolus in epiſtola ad Philemonem.* Huic impoſtoris aſſertioni tot reclamitat antiquitas, quę iſtum Oneſimum, antea Philemonis ſervum, poſtea Epheſinum epiſcopum fuiſſe affirmat, ut videſi poteſt in epiſtola, quam S. Ignatius martyr ad Epheſios ſcripſit. Ne quis autem hypereriticus circa authenticam hujus epiſtolæ fidem cavilletur, audiat Euſebium lib. 3 Hiſt. eccleſ. cap. 36, ubi de S. Ignatii geſtis & ſcriptis agens illam teſtimonio ſuo ita confirmat: *Epiſtolam ſcripſit ad eccleſiam Epheſiorum, in qua Oneſimi ipſorum paſtoris mentionem facit.* Porro no bic actum agam, conſuli poteſt opus noſtrum ad diem VI Februarii, ubi majores noſtri ex Martyrologiis aliiſque antiquis monumentis Acta ejuſdem ſancti Oneſimi illuſtrarunt. Oneſimo poſt quatuordecim ſedis annos (manuſcriptus Labbei catalogus tantum tredecim ipſi adſcribit) adjungitur vel ſubrogatur

C

POLYCARPUS.

& huic Polycarpum,

33 Dixi, Polycarpum Oneſimo adjunctum aut ſubrogatum fuiſſe, quia fabuloſus commentatii Cangiani auctor ita ibidem ſcribit: *Cumque ea eſſet ſanctus officio* (ſcilicet Oneſimus, de quo loquitur) *per annos quatuordecim, cum illo Polycarpus Byzantii epiſcopus triennium conſtituitur.* Videtur his verbis indicare, quod Oneſimus, ſenio aut morbo oppreſſus, per tres annos Polycarpum habuerit adjutorem. At Nicephorus Calliſtus lib. 8 Hiſt. eccleſ. cap. 6 innuit, Polycarpum Oneſimo mortuo dumtaxat ſucceſſiſſe, dum ibi ſic ſcribit: *Oneſimus quatuordecim annos eccleſiam eam gubernavit, elque Polycarpus ſurrogatus, qui decem & octo annis munere ſuo cum laude functus Plutarcho id reliquit.* Omnes catalogi noſtri octodecim gubernationis annos iſti Polycarpo tribuunt; ſed neſcio, utrum pſeudo-Dorotheus illis octodecim annis annumerare voluerit tres annos; vivente Oneſimo, in epiſcopatu tranſactos, de quibus Nicephorus Calliſtus non meminit. Utcumque hæc ſeſe habeant, parum noſtra intereſt, cum nec veteri fabulatori nec recentioti ſchiſmatico in hac re tuto fidem adhibeamus. Matthæus Cigala hunc Polycarpum ad ſeptimum locum removet, atque deinde loco undecimo alterum Polycarpum recenſet, ut infra dicetur.

D

cui ſucceſſiſſe dicuntur Plutarchus, Sedecion & Diogenes.

34 Hunc priotem Polycarpum in jam ſæpe memorato memorandoque commentario Cangiano ſequuntur

PLUTARCHUS, SEDECION, DIOGENES.

Fictitius Dorotheus hos ibidem ita recenſet: *Epiſcopatum adeptus eſt Plutarchus, cui, annis ſedecim peractis, Sedecion ſucceſſor ſubſtituitur per annos novemdecim; poſt quem Diogenes anno pontificatus decimo quinto vitam exuit.* Obſerva, huic Sedecioni *annos novemdecim* ab interprete perperam aſſignari: nam in textu Græco legitur ἀπὸ ἐνιαυτῶν χρόνος, id eſt, *per novem annorum tempus.* Cum hac correctione conveniunt reliqui catalogorum ſcriptores, excepto Matthæo Cigala, qui epiſcopatui Sedecionis annos novem decim aſſignat, & ſeriem iſtorum præſulum perturbat: remoto quippe ad ſeptimum locum Polycarpo, ut ſupra monuimus, Sedecionem octavo loco collocat, & Oneſimo ſtatim Plutarchum, Diogenem ac Felicem ſubjungit. Nicephorus patriarcha Conſtantinopolitanus in Chronographia, Patiſiis anno MDCLII Græco-Latine ſimul cum Georgio Syncello edita, pag. 412 alio modo eamdem ſeriem iovertit: omiſſo enim Plutarcho, immediate Oneſimo poſtpooit Polycarpum, Eleutherium & Felicem, quamvis in aliis quibuſdam editionibus commentatium pſeudo-Dorothei exacte imiterut. Qui otdo ex his melior ſit, non facile dixero, cum Euſebius aliique antiqui ſcriptores de illis epiſcopis Byzantinis altum ſiluerint; quod etiam intelligi volo de ſequentibus, qui juxta eumdem commentarium Dorotheo-Procopianum hoc ordine collocantur:

E

F

ELEUTHERIUS, FELIX, POLYCARPUS.

Poſt hos ab eodem collocantur tres alii, quorum primus refertur in Martyrologio Romano,

35 Baronius die XX Februarii hunc Eleutherium Martyrologio Romano inſerit, & in notis affirmat, illum fuiſſe octavum Byzantii epiſcopum. Vetum ea auctoritas, quantumvis magna, Majoribus noſtris non ſuffecit, ut eum, tamquam Sanctum, in opere noſtro reponere auderent. Quare contenti illum inter prætermiſſos tenuiſſe, ibidem ea de ratione omiſſionis iſtius reddiderunt. Dum vero eminentiſſimus ſcriptor in iiſdem notationibus memorat templum quoddam Conſtantinopolitanum, ejus nomine inſignitum, videtur hunc confundere cum Eleutherio martyre & epiſcopo Illyrici, cujus Acta Papebrochius ad diem XVIII Aprilis diſcuſſit, ubi tomo II iſtius menſis pag. 528 & ſequente, celebrem hujus cultum apud Græcos, & templum ei in urbe Conſtantinopolitana exſtructum indicavit. Facile autem fuit impoſtori Græco præſulem Conſtantinopolitanum

A ex epiſcopo Illyrici effingere. Itaque præter alias omiſſionis iſtius cauſas, quas Bollandus die xx Februarii inter Prætermiſſos expreſſit, allegari poteſt hæc veroſimillima duplicatio unius ejuſdemque S. Eleutherii, de quo Martyrologium Romanum die xxvii Aprilis iterum egit.

quem hanc. Aſſis reſerit inferne non ſumat anſ.

36 Nemo impoſterum, ot ſpero, hunc Majotum noſtrorum ſcrupulum ſeu potius cautum procedendi modum temere accuſabit, qui in Reſponſionibus Papebrochianis ad Act. 1 § 4 num. 54 legerit ſequentia: *Dubitavit Bollandus ad diem xx Februarii de ſanctitate Eleutherii epiſcopi Conſtantinopolitani, idtoque auſus non fuit inter Sanctos eum reponere, licet in Martyrologium Romanum, etiam poſt emendationem ejus, relatus ſit. Rationes, cur auſus non fuerit, videre licet ad dictum diem inter prætermiſſos pag. 268 col. 1. Nec inventus hactenus Romæ eſt, qui ejus prætermiſſionis auctori ea cauſa litem moveret, vel de reverentia erga Romanum Martyrologium imminuta verbum faceret: quin potius fuit, qui inde ſcripſerit ad me, ut ſi plura ejuſmodi longo uſu notaſſem corrigenda, ea ſuggererem pro nova Martyrologii editione; quod facere detrectavi, quia currente adhuc opere, necdum plene informatus de ſingulis eram.*

& his tribus quorum apud alios diverſa eſt ſucceſſio,

37 Ceterum Procopius ſive pſeudo-Dorotheos his tribus tempus cathedræ Byzantinæ ita dividit: *Poſt hunc* (videlicet Diogenem) *ſedem epiſcopalem obtinuere Eleutherius per ſeptem, Felix deinde per quinque, ac druique Polycarpus per annos tredecim.* Alii catalogi hic iterum inter ſe diſſentiunt: nam Matthæus Cigala Eleutherium Sedecionis ſucceſſorem facit, eique Acheoogenem, ſc deinde iterum Polycarpum poſtponit; at Felicem Polycarpo primo, Sedecioni ac Eleutherio præponit. Philippus Cyprius Felicem collocat inter Eleutherium & Athenogenem, & huic Polycarpum ſecundum vult ſucceſſiſſe. Catalogus, qui tomo 1 Juris Græco-Romani a pag. 296 inſertus eſt, onum dumtaxat Polycarpum agnoſcit, eumque Oneſimo ſucceſſorem aſſignat, dum interim alii in eodem pſeudo-Dorotbei fonte duos Polycarpos inveniunt, & uniſcuique homoeymo ſeptemdecim aut octodecim ſedis annos tribuunt. Vides quam diverſa & incerta tradantur de his primis, ut quidem Græci oonnulli exiſtimaot, Byzantii epiſcopis, quos in quibuſdam catalogis ſequitur

ATHENODORUS vel ATHENOGENES.

ſuſſicitur Athenodorus vel Athenogenes,

38 Fabuloſus jam ſæpe dicti commentarii auctor de hoc præſule actus, circa templum quoddam eo tempore exſtructum præmittit ſeqoeotia: *Eccleſia autem illa fortibus illis ac pile in lege ſeptem pueris & Eleazare pontifici deinceps dicata eſt, retenta tamen veteri loci appellatione: Eleon quippe ſive Oliveturn ab antiquo locus vocabatur; quod quidem oratorium Athenodorus, qui poſt Polycarpum exſtitit epiſcopus, primus inſtruxit, hicque per quadrienniam pontificatum obtinuit.* Obſervari meretur, quod Procopius de antiquo iſtius loci nomioe hic meminit. Etiam paullo infra circa aliam eccleſiam, ab altero Byzantii epiſcopo ædificatam, ſic monet: *Eccleſiam aliam rurſum erexit verſus mare littora in loco, qui Sycæ nuncupatur, Irenæe data appellatione.* Qui ita de veteribus locorum nominibus loquitur, cujus non indicat antiquam Argyropolis appellationem, quam ſæculo v primum natam eſſe ſupra oſtendimus? Nempe impoſtor ille igoorabit, hanc fraudem ſuam tam facile a poſteris deregendam eſſe. Porro qui ab ipſo & utroque Nicephoro nominatur Athenodorus, in tribus aliis catalogis Athenogenes appellatur. Huic ſucceſſores aſſignantur D

EUZOIUS, LAURENTIUS, ALYPIUS, PERTINAX.

39 De illis idem ſcriptor hæc habet: *Poſt hos undecimus Byzantii epiſcopus conſtituitur Euzaius, qui & ipſe, cum annos ſex ſediſſet, Laurentio pontificatum reliquit. Hunc, poſt undecim annos ſexque menſes exactos, excepit Alypius, annis tredecim cum dimidio ee potitus. Rurſum poſt hunc Pertinax ſi epiſcopus, qui annis novemdecim ſedem obtinuit.* In horum ſerie enumerandis catalogi ſatis conveniunt, niſi quod ſolus Matthæus Cigala Alypium poſt Pertinacem removeat, & manoſcriptus Labbei catalogus Pertinaci tres tum quatuordecim regiminis annos adſcribat. E

cui ſubrogantur quatuor alii,

40 Ceterum de iſto ultimo pſeudo-Dorotbeus ooſtet hanc narrat hiſtoriam: *Hic autem Pertinax vir Romanus & conſularis ac magiſter militum eum in difficilem incidiſſet morbum, atque in Thraciæ partibus ea tempeſtate verſaretur, pluvimaque miracula Byzantii fieri a Chriſtianis acciſſet, Alypium in Elæa appellata eccleſia epiſcopum convenit, tajus uſus conſubrnio, illius manus impoſitione quibus vexabatur doloribus liber factus eſt, hadque idolorum abdicata cultu ac errore, militiæque dimiſſa prærogativa, baptiſmo donatur, fide in Chriſtum eximia ab Alypii latere non diſcedebat, a quo presbyterii dignitatem conſecutus, in compunctionis lacrymis ſingulis diebus exactis, tandem poſt Alypii exceſſum in epiſcopum ordinatur. Cum porro admodum locuples eſſet Pertinax, eccleſiam aliam rurſus erexit verſus maris littora in loco, qui Sycæ nuncupatur, Irenes data appellatione: quem quidem locum, a Chriſtianis in urbis ſpeciem deinceps verſum, variis ac compluribus excitatis ædibus Conſtantinus ſemper auguſtus munibus poſtea donavit.* Penes auctorem, alias fallere conſuetum, ſit fides hujus narratioois, quam tota antiquitas videtur ignoraſſe. Poſt Pertinacem recenſentur F

de quorum ultimo inverſa narratur hiſtoria.

OLYMPIANUS, MARCUS, CYRILLIANUS vel CYRIACUS, CASTINUS vel CESTENUS.

41 Horum chronotaxim pſeudo-ſcriptor ſæpe memoratos ita explicat: *Poſt Pertinacem in æde Irenes nuncupata epiſcopus conſtituitur Olympianus, in qua per annos undecim ſedit. Hnic ſucceſſor ſit Marcus per annos tredecim, poſt hunc Cyrillianus* (alii trea catalogi *Cyriacum* appellant) *per annos ſedecim ac deinde Caſtinus per annos ſeptem epiſcopi exſtitere.* Reliqui catalogorum textores in aſſignandis epiſcopatus annis cum Procopio conſentiunt, niſi quod ſolus Ms. Labbei catalogus Olympiano, quem etiam *Alypianum* vocat, annos quatuordecim & Cyrilliano quindecim adſcri-

Quatuor præcedentium ſucceſſoribus,

at-

A bat. Caſtinus autem a Philippo Cyprio *Ceſtenus* nominantur.

in quorum poſtea uſus patrocinio ſæpe occurrit,

44 Verum notatu dignus eſt parachroniſmus, quem pſeudo Dorotheus noſter occaſione Ceſteni vel Caſtini ibidem addit his verbis: *Conſtantinus igitur primo ipſius anno aliam intra Byzantium erexit eccleſiam verſus Aquilonem, ubi Anemodulium profot, Euphemiæ martyris, quæ ea tempeſtate martyrium obtit, eccleſia appellata.* Eligit Græculus quiſcumque hujus fabuloſi commentarii defenſor, ao hæc æquivoca Græci textus verba Ὁ ἀν Κωνσταντινος ἐπ τῷ πρώτῳ ἀυτῦ ἔτει ita velit interpretari, ut pronomen ἀυτῦ referatur ad annum primum Conſtantini imperatoris, an ad primum annum epiſcopi Caſtini, de quo ſupra auctor egerat. Certe alterutra ſignificato admittendus eſt; at neutra cum veritate poteſt conſiſtere, non enim potuit Conſtantinus eccleſiam S. Euphemiæ ædificare primo Caſtini antiſtitis anno, cum mors iſtius Ceſtini din nativitatem Conſtantini præceſſerit juxta ipſum memorati commentarii calculum, ut ex infra dicendis patebit.

B Sed neque id fieri potuit primo anno Conſtantini imperatoris, qui primis imperii ſui annis contra varios hoſtes in Occidente certare debuit, & Byzantium eo tempore numquam vidit. Nec Conſtantinus abſens exſtruendam Chriſtianis eccleſiam curare poterat in ea urbe, quæ ad ſuam ditionem nondum pertinebat, & quæ tunc acerrimi Chriſtianorum hoſtis dominio ſubdita erat.

verſus ſubſtituuntur alii quatuor,

43 Poſt prædictos epiſcopos dicuntur Byzantinam cathedram aſcendiſſe alii quatuor, qui in memoratis catalogis noſtris hoc ordine recenſentur.

TITUS vel TRATUS, DOMETIUS, PROBUS, METROPHANES.

Commentarius Dorotheo Procopianus eoſdem enumerat hoc modo: *Reliquo igitur pontificatus tempore ibi exacto*, Caſtinus *Titum ſucceſſorem reliquit, qui annis triginta quinque tum menſibus ſex expletis, Domitium Probi imperatoris fratrem ſucceſſorem conſtituit, cui poſt exactos annos viginti quatuor cum ſex menſibus, Probus Domitii filius in pontificatu ſuffici tur, in quo annos duodecim exegit; poſt quos Metrophanes, Probi frater, & Domitii filius, Byzantii ſit epiſcopus, qui per annos decem ſedem obtinuit.* Quamvis plerique catalogi noſtri conſentiant in diuturno epiſcopatus regimine, quod primus ex his quatuor præſulibus ultra triginta quinque annos tenuiſſe dicitur; tamen in exprimendo illius nomine maxime diſſentiunt: nam Titus ille in Jure Græco-Romano *Tratus*, a Matthæo Cigala *Tueatus ſeu Titus*, ac denique a Philippo Cyprio *Tueatus Citites* appellatur. At imperita pſeudo Dorothei loquacitas nobis de hoc Tito, licet toti antiquitati ignoto, ampliorem diſſerendi materiam ſuppeditat, ut ex ſequentibus patebit.

& in hac ſerie quadam narrationes inepte,

44 Imprimis auctor ille imprudens in jam ſæpe laudata editione Cangiana pag. 430 de hoc Tito ſic garrit: *Ipſe igitur magnus pontifex Dorotheus ſcripta reliquit, venerandam eadem ſanctæ & invictæ martyris Euphemiæ in Petrio a quodam Tito primum fuiſſe conditam: qui quidem Titus cum Byzantii eſſet epiſcopus, in eoque urbe martyrio vitam terminaſſet, janta veteres muros depoſitus eſt, ex quo ſanctus Andreas apoſtolus ad hæc loca venit, quo tanta Chriſtianorum multitudo confluxit, ut tot aliis in locis minime inveniretur. Univerſi enim Byzantii doctores, qui habebant multa paſſi fuerant, tyrannicis ex quadam animi puſillanimitate vitatis minis, iis, qui ex gentilibus erant, vel ex Judæis, divinum diſſimulabant ſermonem, Tito interea multa edente miracula, & qualia Servator ediderat.* In hac brevi narratione tria obſervo intellecta difficilia, quæ mihi explicari cupio. Ac primo quidem, quomodo hic Titus eccleſiam S. Euphemiæ condidiſſe dicitur, quam ſuperius a Caſtino vel Conſtantino conſtructam fuiſſe ex eodem auctore retulimus? Secundo, quis facile credat, eo tempore Byzantii tot fuiſſe Chriſtianos, ut nuſquam tanta multitudo inveniretur? An non eſt verſimilios, quod Hieroſolymis, Romæ, aut Antiochiæ plures fuerint? Tertio, ſi Titus ille tanta miracula patraverit, ac glorioſo martyrio vitam finierit, miror, in eccleſiaſtica Euſebii hiſtoria aut in ſacris Græcorum monumentis memoriam iſtius thaumaturgi & martyris non celebrari.

E *quæ ſecum communi chronologia*

45 Porro ſequamur pſeudo-Dorotheum, qui Titi martyrium ſub Diocletiano perperam collocat, & alias evidentes fabulas nobis ita obtrudit: *Adhuc porro vigente Licinii & Diocletiani tyrannide, rebus ita ſe habentibus*, Titus *interficitur; & Carus imperator ejuſque filii duo Carinus & Numerianus tyranni deinceps effecti, ad Chriſtianorum ſupplicia promiſcue progreſſi ſunt, ex iis uſque ad mille per ſingulos dies interfectis, cum quibus Adrianus etiam Probi filius mortis ſeſe expoſuit.* Quot verba, tot fere errores. Imprimis Diocletiani ac Licinii perſecutiones ita conjungit, ecſi eas ſimul moviſſent, atque ſub alterutro Titus lauream martyrii obtinuiſſet, cum tamen Licinius non fuerit cæſar aut imperator, Diocletiano imperante. Præterea juxta ipſum pſeudo-Dorothei calculum debuit Titus ille martyrio affectus fuiſſe, notequam Diocletianus vel Licinius imperium adepti eſſent: nam duobus Titi ſucceſſoribus uſque ad Metrophanem adſcribit plus quam trigiota ſex eccleſiaſtici regiminis annos, quibus detractis ab anno CCCXV vel CCCXVI, quo Metrophanes Byzantinam cathedram aſcendiſſe videtur, mors Titi incidet in annum CCLXXIX vel CCLXXX, quo Diocletianus aut Licinius nondum imperabant. Adde, quod imperitos ille ſcriptor ordine prorſus præpoſtero poſt Diocletianum Caro ejuſque filiis imperium affingit.

F *& hiſtoria pugnant,*

46 At ecce impoſtor ille novo miraculo reſuſcitat Licinium, quem ſupra dixerat una cum Diocletiano tyrannidem ante Carum exercuiſſe, dum ita inepte fabulari pergit: *Cum enim in Nicomediæ ipſum urbe poſt Cari necem verſaretur* (nempe Adrianus Probi filius, quem tamen Acta Græca in codice bibliothecæ Cæſareæ fratrem Probi appellant) *videretque Chriſtianorum multitudinem a Licinio ſine ullo delectu ſublatam, accedens ad tribunal ita hunc eſt affatus:* „ *Cur Romanorum tam exercitus ita temere nullaque de cauſa interficitur? Ecce plerique Romanorum a barbaris occupantur* „ *Tum Licinius ad Adrianum: An & tu, inquit, Chriſtianus es? Cui Adrianus:* " *Quinimo, ait, longe potius mihi eſt, ut* „ *in hac confeſſione moriar, quam Chriſtum negem* „ *Licinius multis tormentis intentatis, multis etiam adulationibus & adhortationibus, quibus flecteretur, adhibitis, ut in Chriſtiana fidei confeſſione conſtantem advertit, iratus diu ac animo exæſtuans hunc ſecuri percuti juſſit.* Videt hic Licinium tedivivum, & Adrianum ſub eo mar-

A martyrem, de cujus martyrio aliiſque adjunctis varia diſcuti poſſent, quæ ad diem VIII Septembris, S. Adriano ſacram, operoſius examinanda relinquimus.

ac videntur fabulæ

47 Denique idem pſeudo-ſcriptor manifeſtas fictiones aut contradictiones nihil curans ſic proſequitur: *Quo* (ſcilicet Adriano) *in hac confeſſione exſtincto, Metrophanes, qui nuper (Byzantii) epiſcopatum inierat, aſſumptis comitibus Chriſtianis, Nicomediam venit, clamque ſubreptas Adriani martyris reliquias in prima ab ipſis condita eccleſia, quæ modo Byzantio adjacet, loco quem Argyropolim vocant, depoſuit; ubi & Titus, qui primus exſtitit Conſtantinopoleos epiſcopus, Adriani, qui ſub Maximino martyrium ſubiit, reliquias depoſuit, ut & Nataliæ illius uxoris, ac ceterorum, qui cum illis vitam martyrio finierunt, ubi perinde repoſitum erat cadaver Stachyi, unius e ſeptuaginta diſcipulis, quem Andreas apoſtolus eodem in loco primum Byzantii epiſcopum conſtituerat.* Inter alia, quæ hic ab erudito lectore notari poſſunt, aut de quibus jam ſupra egi, obſervo, Titum vocari primum Conſtantinopoleos epiſcopum. Si autem Stachys fuerit primus iſtius urbis epiſcopus, ut pſeudo-Dorotheus paulo poſt affirmat, quomodo hæc duplex ipſius aſſertio cohæret? Neque reſponderi poteſt, Titum dumtaxat vocari primum Conſtantinopoleos epiſcopum, prout hæc urbs a Byzantio diſtinguitur: quomodo enim poteſt dici primus Conſtantinopolitanus epiſcopus, qui facile quinquaginta annis obiit, antequam Byzantium nomine Conſtantinopoleos inſigniretur? Nullum igitur hic video pſeudo-Dorotheo aut ejus deſenſoribus effugium. Atque hæc occaſione Titi dicta ſufficiant.

decipiuntur.

48 Quod ad tres Titi ſucceſſores attinet, paucis expediam ex Menzis impreſſis, quæ ad diem XV Junii occaſione S. Metrophanis de aliis duobus ſic ſimul meminerunt: *Vixit Metrophanes tempore Conſtantini magni, inter Chriſtianos imperatoris primi, filius Domitii; qui frater exſtitit imperatoris Probi, genuitque filios duos, Probum & Metrophanem. Erat Domitius moderatus ac prudens: unde conſiderans, idolorum cultum falſum erroneumque eſſe, ad fidem Chriſtianam accedens, baptizatus eſt, ac Byzantium profectus familiaritatem contraxit cum Tito, iſtius urbis epiſcopo, viro ſancto & Dei pleno; a quo & in ordinem clericorum aſciſcus, poſt mortem ejus cathedram epiſcopalem accepit. Domitio ſucceſſit Probus filius, imperatoris* [ex fratre nepos;] *& cum annos duodecim eccleſiam illam rexiſſet, migravit ad Dominum. Statimque Metrophanes, Probi frater, Domitii filius, patriarchalem aſcendit ſedem.* Jamingus noſter ad diem XV Junii in Commentario hiſtorico de Actis S. Metrophanis num. 31 & ſequentibus circa hanc ſucceſſionem nonnullas movet difficultates propter longævam S. Metrophanis ætatem, quam Photius adſtruit. Nos ſtudioſum lectorem remittimus ad ejus ratiocinationem tomo I Junii pag. 390 & 391 examinandam, ne hic actum agamus. Quandoquidem hactenus enumerata Byzantinorum præſulum ſeries ſola fabuloſi ſcriptoris auctoritate nititur, eam non magni facimus, atque ideireo ut incertam huic diſſertationi præliminari inſeruimus. Nunc nobis indagandum ſupereſt, quis juxta alios auctores fide digniores ſuerit primus prædictæ urbis epiſcopus, quod paragrapho ſequenti præſtabitur.

B

C

D

§. IV. *Refertur diverſa quorumdam opinio circa primum antiſtitem Byzantinum ſeu Conſtantinopolitanum.*

Non conveniunt inter ſcriptores Græci

SCriptores Græci in aſſignando primo Byzantii epiſcopo inter ſe non concordant. Georgius Cedrenus in Compendio hiſtoriarum tomo I pag. 256 ita ſcribit: *Eo tempore* (videlicet ſub imperio Antonini Caracallæ, qui ab anno CCXI ad CCXVII renit) *primus Byzantii epiſcopus conſtitutus eſt Philadelphus, & annos XXXI præfuit: ante enim per ætatem eccleſiæ præfuit quidam preſbyter.* Eadem fere habet, teſte Banduro tomo 2 Imperii Orientalis pag. 888, Symeon Magiſter & Logotheta in Chronico manuſcripto, qui præterea ſecundum Byzantii præſulem ſic memorat: Τὸ δὲ τρίτον ἔτος Γορδιανῦ δέκατος ἐπίσκοπος βυζαντίου γέγονεν Εὐγένιος ἔτη λά. Id eſt *Tertio anno Gordiani, ſecundus epiſcopus Byzantii fuit Eugenius annis* XXV. Cedrenus autem in laudato hiſtoriarum Compendio pag. 257 agens de imperio Gordiani, tantummodo ita loquitur: *Eugenius epiſcopatum Byzantinum accepit ac geſſit annos viginti quinque*, ut ibidem vertit interpres, ſeu potius, ut habent Græca, *Eugenius fuit epiſcopus Byzantii annis* XXV.

E

qui fuerit primus Byzantii epiſcopus,

50 Symeon Magiſter ac Logotheta in præfato Chronico Ms. tertium ejuſdem civitatis antiſtitem ita indicat: Εἶτα βασιλεύει Νουμεριανὸς Δυὸξ τυγχάνων Μυσίας· ἐπὶ τούτου μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ ἅγιος Βαβύλας καὶ Ἀντιοχείας· ὁ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἐπλήρωσε προέστατος Ῥηΐου ἔτη Γ'. *Deinde imperat Numerianus dux Myſiæ: ſub eo ſanctus Georgius ac ſanctus Babylas martyrium paſſi ſunt Antiochiæ; Rufinus autem præfuit eccleſiæ Byzantinæ annis* III. Quamvis Cedrenus pag. 264 tradat, martyrium S. Babylæ ſub duce Numeriano Antiochiæ peractum, cujus tempus alibi in Actis noſtris diſcuſſum eſt; tamen de hoc Rufino Byzantino epiſcopo non meminit. Etſi vero de hoc tertio præſule ſiluerit, nihilominus viderunt illum implicite admiſiſſe, dum in prædicto opere pag. 272 quærtum recenſet his verbis: *Nonum annum imperante Conſtantino, Metrophanes quartus epiſcopus Byzantii creatus eſt.* Verum Metrophanes, quem Cedrenus hic quartum ordine numerat, ab aliis primus Byzantii epiſcopus ſtatuitur, ut jam videbimus.

F

quem auctor Chronici Alexandrini & alii putarunt fuiſſe S. Metrophanem.

51 Chronicon Alexandrinum ſeu Paſchale, quod Cangius edidit, pag. 281 ita diſerte pronuntiat: *Byzantinæ eccleſiæ* PRIMUS *præeſt Metrophanes annos* II. Theophanes ſeu quiſquis eſt auctor ſorulorum, qui patriarchatus continent ac textui chronographiæ ejus inſeruntur, poſt tres patriarchas orientales Pontificatui Romano ſubjungendos, quintam Byzantinorum præſulum ſeriem ita exorditur: *Byzantii* PRIMUS *epiſcopus Metrophanes annis* X. Huic opinioni conſonant plures manuſcripti Græcorum catalogi, ut Carolus a ſancto Paulo, abbas Fulienſis, ac deinde epiſcopus Abrincenſis, in ſua Geographia ſacra, Amſtelodami anno MDCCIV cum notis Holſtenii recuſa, pag. 209 teſtatur his verbis: *In omnibus hujus ſedis patriarcharum catalogis, quorum plures antiquos manu ſcriptos in regia bibliotheca reperimus, Metrophanes, Conſtantini ſynchronus,* PRIMUS

A mus *recenſetur, qui etiam archi ſacerdos primus magnuſque civitatis Conſtantinopolis in peranti-quo Græce Mſ. dicitur, ute non in Chronico Alexandrino, ubi de Conſtantino imperatore.*

quam opinionem ob rationes hic allatas,

52 Hactenus vidimus, quam diverſa Græci de Byzantinæ cathedræ initio tradiderint: Procopius enim ſive pſeudo Dorotheus originem illius ab apoſtolo Andrea repetit, & continuam eorumdem præſulum ſeriem uſque ad Metrophanem texit, ut paragrapho præcedenti dictum eſt. Sed tres Metrophanis deceſſores, quos Cedrenus vel Symeon Logotheta nominat, ipſe non agnoſcit. Quid de Procopiano catalogo ſentiendum ſit, ſatis aperte ſupra diximus. Nunc ſupereſt, ut ex duabus aliis Græcorum opinionibus alterutram eligamus. Mihi quidem veriſimilior videtur illa, quæ Metrophanem facit primum eccleſiæ Byzantinæ antiſtitem, tum quod ea ex ætatis ſcriptoribus & antiquis catalogis ſtabiliatur, tum quod ſententia Cedreni & Logothetæ ſedem nimis diu vacantem relinquat: nam An-
B toninus Caracalla, ſub quo Philadelphus primus ſediſſe dicitur, obiit anno CCXVII, centum fere annis, antequam Metrophanes cathedram aſcenderet. Si igitur Philadelphus domuxat tribus annis, deinde Eugenius viginti quinque, ac denique Rufinus annis novem Byzantinam eccleſiam gubernaverint, plus quam quinquaginta annorum hiatus relinquitur. Quare ſuſpicor, hos tres vice Heracleenſis epiſcopi, cui Byzantina civitas ſuberat, aliquando Byzantii curam Chriſtianorum geſſiſſe, atque inde per errorem appellatos fuiſſe epiſcopos Byzantinos, qui proprie chorepiſcopi dicendi fuerunt.

& propter auctoritatem Gelaſii Cyziceni

53 Præterea ad eam opinionem amplectendam me movet ſilentium Euſebii, qui in ſcriptis ſuis multos vsriarum eccleſiarum epiſcopos recenſeus, nuſquam mentionem facit præſulis Byzantini, niſi lib. 3 de Vita Conſtantini cap. 7, ubi ſic loquitur *Ipſorum etiam Hiſpanorum unus celeberrimi nominis cum reliquis conſedit; urbis vero regiæ antiſtes aberat quidem ſenio præpeditus: ſed aderant ejus presbyteri, qui vices ejus obibant.* Quod autem per regiæ urbis antiſtitem hic intelligatur epiſcopus Byzantinus ſeu Conſtantinopolitanus, contra quoſdam probatur ex Gelaſio Cyziceno,
C qui ſæculo V floruit, & in Hiſtoria concilii Niceni apud Labbeum noſtrum tom. 2 conci-
D liorum col. 155 eadem ex Euſebio ſic fuſius ac clarius refert: *Ipſe etiam Oſius ex Hiſpaniis, nominis & famæ celebritate inſignis, qui Silveſtri epiſcopi maximæ Romæ locum obtinebat, una cum Romanis presbyteris Bitone & Vicentio, cum aliis multis in confeſſu illo adfuit: urbis autem illius, penes quam imperium eſt, epiſcopus, Metrophanes nomine, ingraveſcente ætate præpeditus abfuit; ſed presbyteri ejus, qui aderant, illius locum ſuppleverunt, quorum unus Alexander illi poſtea in ejus urbis epiſcopatu ſucceſſit.*

probabilitas ſequitur.

54 Denique Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum CCCXVI num. 59 citat ſcriptorem anonymum, quem rebus anno CCCXVI Conſtantinopoli geſtis interfuiſſe exiſtimat, & qui de *Epiphanio* tamquam *vigeſimo urbis regiæ epiſcopo* meminit. Hic autem num. 60 eminentiſſimus auctor ſolerter obſervat, quod antiquus ille anonymus Epiphanium appellaverit vigeſimum Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopum, *ita quidem numerans a Metrophane prædeceſſore Alexandri epiſcopi Conſtantinopolitani, qui vixit tempore Conſtantini: ab ipſo enim uſque ad Epiphanium, demptis hæreticis & ſchiſmaticis, totidem numerantur ejus eccleſiæ epiſcopi; ut plane appareat, Nicephori catalogum Conſtantinopolitanorum antiſtitum a Stachi, ut alii, ab Andrea apoſtolo ordinato inchoatum, bis temporibus prorſus ignotum fuiſſe.* Si Epiphanius tantum fuerit vigeſimus ejus eccleſiæ epiſcopus, quomodo Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti XLSV num. 52 aſſerit, *Petrum Apoſtolum Byzantii... primas dediſſe epiſcopos*, niſi forte intelligat epiſcopos apoſtolicos, qui fixam ſedem non habebant? Cur autem vetuſtus ille ſcriptor epiſcopos iſtius eccleſiæ numerat a Metrophane, ſi hunc alii ejuſdem eccleſiæ antiſtites præceſſerint? Adde, quod ab eodem antiquo ſcriptore apud Baronium in Annalibus, anno Chriſti CCXXVS num. 63 Mennas vocetur *vigeſimus primus eccleſiæ ſuæ epiſcopus*: ex quibus apparet, ab auctore illo hæreticos & ſchiſmaticos prætermitti, & Metrophanem numerari primum iſtius urbis antiſtitem. His itaque argumentis inducti, nos etiam Metrophanem omnino primum Byzantii epiſcopum exiſtimamus, & ab ipſo ſeriem Conſtantinopolitanorum præſulum ordinare incipimus.

E F

HISTORIA CHRONOLOGICA PATRIARCHARUM CONSTANTINOPOLITANORUM

AB INCHOATO SÆCULO QUARTO, USQUE AD INITIUM DECIMI OCTAVI

SÆCULUM IV.

I. S. METROPHANES I.

Usque ad annum Christi 325 præsuit CP. ecclesiæ S. Metrophanes,

ACta hujus sancti Antistitis ad diem 27 Junii tom. 5 istius mensis a pag. 384 illustrata sunt, & chronologia ipsius, quantum per intricatissimas difficultates fieri potuit, utcumque stabilita est: illic enim ex Gelsio Cyziceno aliisque scriptoribus antiquis contra quosdam probatur, S. Metrophanem adhuc vixisse tempore concilii Nicæni, quod anno CCCXXV celebratum est, & in summa senectute, ob quam huic concilio non interfuerat, eodem aut sequenti anno obiisse conjicitur. Nullo modo verisimile est, quod in Chronographia Theophanis, Parisiis anno MDCLV Græco-Latine impressa, post enumerationem aliorum concilii Nicæni patrum sic pag. 16 legitur: *Alexander demum Byzantii præsul ob extremam senectutem & corporis invalitudinem synodo non interfuit; presbyteri tamen ipsius locum tenuerant.* Opinor, hic a Theophane unum nomen alteri erronee substitutum fuisse, ac pro Alexandro legendum esse Metrophanem: quis enim credat *ob extremam senectutem* concilio Nicæno non interfuisse Alexandrum, qui usque ad annum CCCXL, teste ipso Theophane, ecclesiam Byzantinam gubernavit, & multa contra Arianos strenue gessit, ut ex sequentibus apparebit? Cum veto in omnibus catalogis Metrophani constanter tribuatur decennium, quo ecclesiæ Byzantinæ præfuit, initium episcopatus ejus anno CCCXV statuendum est, si anno CCCXXV sive CCCXXVI obierit, aut decem anni elapsi accipiantur. Hanc Januingi nostri chronotaxim amplector, quia hactenus verisimiliorem non inveni. Ceterum quod ad sancti Præsulis stirpem & gesta attinet, ea nno satis certa sunt, ot videri potest in laudato Januingi commentatio, ubi indicantur monumenta, ex quibus Photius aliique similia hauserunt.

cujus episcopatum aliqui ad XVIII annos perperam retrahunt,

56 Nescio, quo fundamento emiuentissimus Baronius in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi CCCXIV num. 96; & rursus ad annum CCCXVII num. 57 episcopalem S. Metrophanis gubernationem contra communem scriptorum consensum intra triennium coarctaverit. Solus Eutychius, patriarcha Alexandrinus, quantum huc usque comperire potui, tam breve episcopatus tempus Metrophani assignat in Annalibus, ubi in editione Latino-Arabica Pocokii tom. 2 pag. 456 ita loquitur: *Anno imperii ejusdem vicesimo tertio* (hic annus Constantini imperatoris, de quo agis, respondet anno Christi CCCXXVIII) *mortuus est Metrophanes patriarcha Constantinopolitanus, cum tres annos cathedram occupasset, factusque est post ipsum Alexander patriarcha Constantinopolitanus, qui octo annos sedit, deinde mortuus est.* At hæc Eutychiana temporum ratio cum Baroniana chronologia componi non potest, & repugnat omnibus iis auctoribus, qui anno Christi CCCXXIII Byzantium a Constantino captum, & Metrophanem episcopum in ea urbe ab ipso tempore assumunt. Occurret infra opportunior differendi locus circa octo annos, quibus in cathedra Byzantina sedisse dicitur ejus successor, de quo nunc agendum est.

II. S. ALEXANDER.

& vid. S. Alexandr., acta contra Arianos clarus;

METrophani successit Alexander, ardenti catholicæ religionis zelo ac mira vitæ sanctitate inclytus, quem Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Theodoretus, aliique veteres scriptores meritis laudibus extulerunt. Obscuriora sunt ejus gesta usque ad exortum hæresim Arianam, quam in concilio Niceno cum aliis Patribus damnavit, & cui deinde semper strenue restitit. Præditus etiam fuit gratia miraculorum, inter quæ Sozomenus lib., Hist. eccles. cap. 28 refert, quomodo philosophum ethnicum, qui cum ipso de religione Christiana publice disputare voluerat, subito in nomine Christi elinguem reddiderit. Athanasius in epistola ad Serapionem, quæ in novissima editione Parisiensi tom. 2 a pag. 340 Græco-Latine legitur, alterum narrat miraculum; nempe quod S. Alexander inexspectatam Arii mortem precibus a Deo imperraverit, atque ita Arianam hæresim ingenti clade affecerit. Hæc aliaque præclara ejus gesta fusius elucidari poterunt die XXVIII Augusti, quo apud Latinos colitur, Græcis festum ipsius ad diem XXX ejusdem mensis celebrantibus. Mihi hic potissima chronologiæ tatio hsbends est, de qua tamen paucis differam, cum præcipua illius fundamenta alibi jacta fuerint, ut per decursum indicabo.

A

fuerisse poſt ſynodum Nicænam ſive annum Chriſti 329.

58 Chronicon Paſchale in Græco-Latine Cangii editione pag. 288 ad annum decimum octavum Conſtantini, *Severo & Rufino conſulibus*, id eſt anno Chriſti CCCXVII, hæc habet: *Byzantinæ eccleſiæ ſecundus præeſt Alexander annos VII.* At Alexander non potuit anno CCCXXXI ineboare epiſcopatum, cum rempore ſynodi Nicænæ, quę anno CCCXXV haud dubie habita eſt, nondum eſſet epiſcopus, ut Geleſius Cyzicenus in Hiſtoria concilii Nicæni lib. II cap. 7. apud Labbeum tom. II conciliorum col. 166 teſtatur his verbis: *Cum his generoſe decertabant ſancti patres noſtri, Alexandre* TUNC *presbyter Conſtantinopolitanus & Athanaſius archidiaconus eccleſiæ Alexandrinorum.* Imo idem Gelaſius lib. II cap. 27 & 36 apud Labbeum tomo citato col. 1127 & 1267 inter presbyteratum Alexandri & ejus epiſcopatum ſic clarius diſtinguit: *Alexander Conſtantinopolis* TUNC *ſolum presbyter; poſtea vero eccleſiæ illius epiſcopatum ſortitus.* His adde Libellum ſynodicum, in quo apud eumdem Labbeum tom. I col. 84 differre dicitur *vice Metrophanis Conſtantinopolitani Alexander presbyter* concilio Niceno interfuiſſe. Non poteſt igitur iuitium epiſcopatus S. Alexandri ante annum CCCXXV vel CCCXXVI collocari, ut jam ſupra diximus.

B

Omnes illi auctores, qui ſeptem,

59 Neque etiam ſeptem anni epiſcopatus, quos Chronicon Paſchale Alexandro ſolum tribuit, cum certiſſima hiſtoria componi poſſint: ſanctus quippe Athanaſius, Alexandro ſynchronus, in ſupra laudata epiſtola ad Serapionem ex fide Macarii, teſtis oculati, refert, quod Alexander precibus ſuis Deo prodigioſe impetraverit Arii mortem, quæ juxta chronologos in annum CCCXXVI incidit. Quomodo ergo hæc narratio vere erit, ſi Alexander anno Chriſti CCCXXV vel CCCXXVI epiſcopatum inchoaverit, eumque dumtaxat ſeptem annis tenuerit? Hinc patet, quid ſentiendum ſit de octo annis, quos Eutychius Alexandrinus epiſcopatui illius aſſignat, præſertim cum Janningus noſter tomo VI Juvenii part. I e pag. 31 ſolidis argumentis probaverit, S. Alexandrum uſque ad annum CCCXL ſupervixiſſe.

vel viginti tres annos epiſcopa tui S. Alexandri tribuit,

C

60 Non minoribus difficultatibus ſeſe implicant illi, qui Alexandro viginti tres cathedræ annos adſcribunt: aut enim initium illius ante ſynodum Nicænam ſtatuunt, atque ita Gelaſio Cyzicено aliiſque ſcriptoribus contradicunt, aut uſque ad mortem S. Alexandri ſpatium viginti trium annorum non inveniunt, ſi epiſcopatum illius poſt ſynodum Nicænam differant. In hanc poſteriorem difficultatem incidit Cedrenus, dum in Compendio hiſtoriarum tom. I pag. 272 ita ſcribit: *Nonum annum imperante Conſtantino* (hic annus Conſtantini imperatoris pro majore parte annum Chriſti CCCXV denotet) *Metrophanis quartus epiſcopus Byzantii creatus eſt.* Quod autem Cedrenus Metrophani ut minimum decem epiſcopatus annos concedat, patet ex eodem Compendio pag. 285, ubi ipſum concilio Niceno interfuiſſe peperam indicat his verbis: *Anno Conſtantini vigeſimo* (id eſt Chriſti CCCXV) *ſanctum primumque œcumenicum concilium Niceæ actum fuit, congregatis eo trecentis decem & octo ſanctis Patribus. Præfuerunt ei Silveſtri Romani Papæ locum tenentes Viton & Vincentius presbyteri: Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandriæ, Euſtathius Antiochiæ, Macarius Hieroſolymæ epiſcopi.* Quod ſi is Alexandro viginti tres epiſcopalis regiminis annos cum Socrate & Sozomeno velit tribuere, quomodo inveniet ſufficiens temporis ſpatium, cum mors ſancti iſtius Præſulis certo ultra annum CCCXL differri non poſſit?

D

61 Baronius quidem ſpatium viginti trium annorum invenit; ſed pro libitu ſuo epiſcopatum Alexandri anno Chriſti CCCXVII exorditur, & de epiſcopatu Metrophanis contra communem opinionem ſeptem annis detrahit. Audiamus ipſum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CCCXVII num. 17 ita differentem: *Hoc eodem anno cum Metrophanes epiſcopus Byzantii ſediſſet annos tres, ſenio valde confectus, ſubſtituendum ſibi Alexandrum curavit, qui (ut auctor eſt Sozomenus) annos viginti tres ſedit. Ex his eliduntur, qui Metrophanem eccleſiæ præfuiſſe tradunt annos decem, & quæ de eo feruntur incerto auctore ea quadam oratione de Nicæno concilio, ubi habetur, Metrophanem poſt Nicænam ſynodum coram Patribus, qui eidem interfuerunt, egiſſe de ſubrogatione Alexandri. Nam ſi, ut dictum eſt, conſtat, Alexandrum ſediſſe annis viginti tribus, atque deceſſiſſe, ut idem Sozomenus teſtatur, eo anno, quo Conſtantinus junior filius Conſtantini Magni necatus eſt (qui eſt annus Domini trecenteſimus quadrageſimus) neceſſe eſt affirmare, hoc anno Alexandrum loco Metrophanis ſedem Byzantinam E capeſſiſſe. Mendoſe autem apud Nicephori chronicon ponuntur anni* LXIII *pro* XXIII *ſedis Alexandri.*

ex quibus ſe non expedient.

62 Totum hoc Baronii ratiocinium procedit ex hypotheſi, quod Sozomenus viginti tres epiſcopatus annos Alexandro conceſſerit. At quid ſi gratia admiſero, tot annos a Sozomeno clericis notatos fuiſſe? Nonne Sozomenus in ea re facilius hallucinari potuit, quam dum egens de concilio Nicæno Julium Pontificem Romanum perperam Silveſtro ſubſtituit, de quo craſſo errore ipſe eminentiſſimus ſcriptor in Annalibus ad annum Chriſti CCCXV num. 20 ita conqueritur: *Quidnam eſt, cum tam preſpicue conſtet, eamdem ſanctam ſynodum celebratam eſſe ſub Silveſtro Romano Pontifice, id quidem manifeſte profitentibus legatis ſuis ipſorum ſubſcriptionibus; quidnam eſt, inquam, quod Sozomenus ſub Julio Papa celebratam affirmat?.... Secutus eſt Nicephorus quoque Sozomenum tam turpiter erranteм.* Nonne etiam Sozomenus facile confundere potuit annos Alexandri Byzantini cum annis Alexandri Alexandrini antiſtis, cujus poſterioris epiſcopatui paſſim viginti trea anni a Græcis adſcribuntur? Nonne aliquis ætate Sozomeni per propriam eut amanuenſis incogitantiam in numero errare potuit, quem F ipſe incaute ſecutus fuerit? Certe idem Sozomenus in editione Valeſiana lib. 4 Hiſt. eccleſ. cap. 8, Julio Papæ Romano *annos quinque ac viginti* Pontificatus tribuit, cum interim conſtet, illum dumtaxat quindecim annis Romanæ Eccleſiæ præfuiſſe. Quidquid ſit, ego Sozomeno, ne, ſi vis, etiam Socrati, opponо Gelaſium Cyzicenum ac Libellum ſynodicum, elioſque, qui Alexandrum Metrophani, peracto concilio Nicæno, primum ſucceſſiſſe teſtantur.

niſi nobiſcum ſuſpicentur aurorum in numeris irrepſiſſe,

63 Præterea vehementer ſuſpicor, librariorum negligentia in hos numeros mendum irrepſiſſe, quia Chronicon Paſchale ſeptem, Eutychius Alexandrinus octo, & duplex Chronici Nicephoriani editio evidenti exceſſu ſexaginta tres annos Alexandro aſſignant. Sane chronicon Nicephori, Lipſiæ a Camerario editum, pag. 182 ſic notat: *Alexander vixit annis* XCVIII, *& epiſcopus fuit annis* LXIII. Eadem plane verba leguntur in Pariſienſi ejuſdem Chronici editione anno MDLXXIII, cui tamen editor hunc magnificum præfigit titulum: *Chronologia tripartita ex beato Nicephoro epiſcopo Conſtantinopolitano; in Latinum olim converſa*

per

A SÆC. IV. *per Anaſtaſiam Sedis Apoſtolicæ bibliothecarium, & ante aliquot annos per Joachimum Camerarium, nunc vero ad fidem Anaſtaſiani exemplaris emendata & notis illuſtrata per Antonium Contium.* Cardinalis Baronius hoc errorem corrigit, ut ſupra videre eſt, & pro LXIII annis potat XXXIX ponendos eſſe. At eodem jure ego dicam, litteram numeralem L illic abundare, eaque rejecta, XIII annos legendos eſſe.

64 Nec Baronii opinionem juvare poteſt Chro- *Hic nodi iſtius gratia diſſolvendi*
nicon S. Nicephori, Pariſiis anno MDCLII poſt Georgii Syncelli chronographiam Græco-Latine editum, in quo pag. 413 dicitur S. Alexandee VCVIII annis vixiſſe, & XXIII epiſcopatum geſſiſſe: nam ibidem legitur S. Metrophanes per VI annos eccleſiæ Byzantinæ præfuiſſe, quod tamen Baronius inficiatur. Verum ſi Alexander gubernaverit eccleſiam Conſtantinopolitanam XXIII annis, quæ correctio hic forte pro arbitrio editoris facta eſt, oritur difficultas, quæ ipſi Nicephoro ejuſque ſectatoribus ſolvenda eſt. Nicephorus poſt enumeratos eccleſiæ Byzantinæ antiſtites, de quibus

B in diſſertatione præliminari egimus, paginæ proxime citata ſic concludit: *Iſti omnes fuerunt epiſcopi Byzantii, antequam Conſtantinus Magnus imperator declararetur. Is vero Byzantium bello ita Licinium ſuſcepit cauſa profectus, Metrophanem epiſcopum invenit.* Quod ſi ab anno CCCXL, quo Alexander obiit, viginti tres epiſcopatus annos retrocedendo computaveris, pervenies ad annum CCCXVII, quo Alexandee Metrophani ſucceſſiſſe debuit. Quomodo itaque Metrophanem epiſcopum invenire potuit Conſtantinus Magnus, qui Byzantium poſt victoriam de Licinio relatam tantummodo intercepit anno CCCXXIII, ut Tillemontius tom. 4 Hiſtoriæ imperatorum a pag. 642 pluribus argumentis evincit?

65 Idem nodus ſolvendus eſt Theophani, qui *recurrunt ad conjecturam noſtram,*
in laudata editione Patiſienſi pag. 26 & 27 ſic computat: *Conſtantinus annos omnino duos & triginta imperavit; qui primis decem nalibus actis, tertio & decimo imperii anno* (is anno Chriſti CCCXVIII, & ex parte CCCXIX juxta euadiores chronologos reſpondet) *Byzantium profectus, Metrophanem, qui prior Alexandro præſulatum geſſit, primum invenit. Metrophani vero ſucceſſor Alexander viginti tres annos in epiſcopi dignitate exegit, adeo ut ab imperii Magni Conſtantini principio uſque ad Alexandri obitum, ſeptem ſupra triginta,*

C *quos Conſtantinus haud attigit, numerentur anni.* Chronographis Theophanis, quæ alibi ſæpius vacillat, hic etiam non ſatis exacta eſt: nam ſi Alexander viginti tres annos in epiſcopi dignitate exegerit, quomodo eos ab anno CCCXVIII vel CCCXIX, quo Conſtantinus Magnus Metrophanem Byzantii epiſcopum reperit, uſque ad annum CCCXL numerabit? Adde, quod plures accurati chronologi adveotum Conſtantini imperatoris Byzantium uſque ad annum CCCXXIII vel CCCXXIV differaot. Eadem difficultas urget Henricum Valeſium, Tillemontium, alioſque ſcriptores, qui mortem Alexandri anno CCCXXVI collocant, adeoque epiſcopatus ejus initium ad annum CCCXIII vel CCCXIV refetuut. Sed eorum opinio nos hic morari non debet, cum Janniogus noſter tomo VI Junii in appendice ad diem VII iſtius menſis pag. 71 & ſequentibus eam operoſe convulſerit, ac illorum objectiones ſolide diſſolverit. Quare eo lectorem remittimus.

66 Ex hactenus dictis ſequitur, aut falſa eſſe ea, quæ laudati auctores de Metrophane & adventu Conſtantini in urbem Byzantinam tradiderunt, aut errorem irrepſiſſe in numeros, quibus D epiſcopatus Alexandri determinatur. Hæc ſecunda propoſitionis disjunctivæ pars multo credibilior videtur, cum Græci ſoleant numeros exprimere per litteras alphabeticas, quarum mutatione aut tranſpoſitione facillime error committitur. Sic per κγ′ XXIII, per ιγ′ XIII ſignificaot. At quam facile κ pro ι poni potuit, ſicut in ſupra memoratis chronici Nicephoriani editionibus haud dubie ξγ′ id eſt LXIII anni mendoſe ſcripti fuerunt, ut adverſarii fateri coguntur. Si itaque ιγ′ pro υγ′ ſubſtituamus, invenietnus tredecim annos, quos S. Alexander in epiſcopatu ſuo ab anno CCCXXVI vel CCCXXVII uſque ad CCCXL implevit, & quos hoc extremis annorum partibus numero rotundo computamus. Atque hæc eſt conjectura noſtra, quam tuebimur, donec quis certiora ſuggeſſerit. *quam putamus forte annos 23 pro 13 ſcriptos eſſe.*

III. S. PAULUS I.

E FRanciſcus Baertius noſter ad diem VII Junii tomo I iſtius menſis * pag. 13 Acta hujus ſancti Præſulis Conſtantinopolitani & martyris adeo copioſe illuſtravit, ut mihi vix quidquam regendum reliquerit: Laudatus vero Janniogus noſter tomo VI Junii in appendice ad diem VII iſtius menſis * pag. 71 præcipuam eorumdem Actorum chronotaxin tot argumentis confirmavit, ut mihi hic operoſius non ſit diſputandum. Quare lectorem ad citatos operis noſtri commentarios remitto, & præclara S. Pauli geſta in compendium chronologicum redigo. Videtur Sanctus noſter anno CCCXXV interfuiſſe concilio Nicæno, tamquam Alexandri, tunc presbyteri, ac poſtea epiſcopi Byzantini, notarius, ut innuit Gelaſius Cyzicenus, a quo apud Labbeum tomo 2 concciliorum col. 267 poſt alios iſtius concilii Patres recenſetur *Alexander Conſtantinopolis tunc ſolum presbyter, poſtea vero illius eccleſiæ epiſcopatum ſortitus, cum Paulo tunc lectore atque ipſius notario.* *S. Paulus, ſtrenuus orthodoxæ fidei defenſor.*

68 Porro ſervens hujus Sancti zelus contra Ariauos ſufficientem calumniandi materiam præbebat hæreticis illis, ita ut Paulus, teſte Athanaſio in epiſtola ad ſolitarios, *primo quidem a Conſtantia in Pontum relegatus* fuerit. Quo autem anno S. Paulus tunc in exſilium pulſus fuerit, non facile definiri poteſt, antiquis auctoribus de tempore iſtius exſilii altum ſilentium. Attamen videtur illud contigiſſe ultimo imperii Conſtantiniani ſeptennio, intra quod non pauci orthodoxi variarum eccleſiarum presbyteri & epiſcopi exſilio multati ſunt, Conſtantino ſubdolis Ariauis nimis faciles aures præbente. Imo non incongrue ſtatui poteſt, id accidiſſe anno CCCXXXVI, quo concilibulum Arianorum Conſtantinopoli habitum eſt, & quando S. Athanaſius in Galliam exſulatum ivit. Neque improbabile eſt, S. Paulum ex Ponto Conſtantinopolim revocatum fuiſſe, quando S. Athanaſius anno CCCXXXVIII ex Gallia Alexandriam reverſus eſt: nec enim varii orthodoxi exſules ad ſua redierunt, conſeotientibus iisdem fratribus imperatoribus, quorum pater Conſtantinus ſuo præcedenti obierat. Licet hæc chronotaxis non ſit certa, tamen veriſimilitudinis limites nullo modo excedit. *qui ante epiſcopatum jam in Pontum relegatus fuerat,*

F

69 Supra laudati Baertius & Janniogus firmioribus argumentis oſtendunt, quod S. Paulus anno CCCXL in locum S. Alexandri epiſcopi Conſtantinopolitani ſuffectus fuerit, quamvis id alii citius factum eſſe arbitrentur. At ſtatim ea orthodoxi Viri dignitas excitavit invidiam Arianorum, *anno 340 in forum S. Alexandri mortui ſucceſſit.*

qui

A qui Euſebii Nicomedienſis ambitioni faventes, Paulum non diu poſt ordinationem falſis criminationibus ſede expulerunt, & callidiſſimum hæreſeos ſuæ propagatorem in locum ipſius intrudi coëgerunt. Tota hæc res in Libello ſynodico apud Labbeum tomo 2 conciliorum col. 89 ſic narratur: *Conſtantius Imperator Orientis renuntiatur; & cum ſcatres ipſius orthodoxi eſſent, ipſe ſolus in Arianorum ſenſum prolapſus eſt: coëgit enim, qui cum Euſebio Nicomedienſi faciebant, ipſum contra ſanctiſſimum Paulum accedere, cum multis calumniis & hoc differentes: Sine tuo, imperator, decreto, Alexandro mortuo, in ſolium Conſtantinopolis ſe ipſum collocavit. Ille autem confeſſum hæreticorum Conſtantinopoli contra divinum ſymbolum congregari præcipiens, Paulum confeſſorem ex eccleſia ejici, ejuſque loco pridem Eutyri, tunc autem Nicomediæ epiſcopum Euſebium introduci juſſit.*

70 Similia habet Socrates, lib. 2 Hiſt. eccleſ. cap. 7 ita ſcribens: *Imperator vero non multa poſt* (ſcilicet epiſcopalem S. Pauli ordinationem) *Conſtantinopolim ingreſſus, ob illam ordinationem* B *graviſſima exarſit ira: collectoque Arianorum antiſtitum conſilio, Paulo quidem epiſcopatum ademit; Euſebium vero ab urbe Nicomedia tranſlatum Conſtantinopolcos epiſcopum deſignavit.* Ex his teſtimoniis ſequitur, S. Paulum non fuiſſe epiſcopum tempore Conſtantini Magni, ut aliqui perperam exiſtimant, cum acenſeatur apud Conſtantium, tunc imperantem, quod ſine ipſius decreto ſe epiſcopum Conſtantinopolitanum fecerit. Deinde ex iiſdem colligo, S. Paulum non diu poſt ordinationem ſuam, id eſt probabiliter eodem anno CCCXL, quo epiſcopalem cathedram aſcenderat, e ſede ſua detrahebatur eſſe, & locum ejus ab Euſebio Nicomedienſi ſtatim occupatum fuiſſe.

ſed ſtatim rurſus in exilium pellitur.

& ſedem ejus invadit.

71 Huic chronotaxi noſtræ conſentit Pagius, dum in Critica hiſtorico chronologica ad annum Chriſti CCCXL num. 20 ex quibuſdam argumentis antecedentibus ita concludit: *Liquet primo, ſanctum Alexandrum epiſcopum Conſtantinopolitanum uſque ad præſentem annum* (nempe CCCXL, de quo agit) *vixiſſe. Secundo, Paulum eodem anno cum excepiſſe. Tertio, tranſlationem Euſebii ad ſedem Conſtantinopolitanam hoc anno* C *peractam, ac denique concilium Alexandrinum in cauſa Athanaſii, quod habitum fuit, poſquam jam Euſebius Conſtantinopoli ſedebat, ad præſentem annum pertinere.* Infra iterum atque iterum de S. Paulo recurret ſermo, quando revertetur ad eccleſiam ſuam, quam interim invaſit.

IV. EUSEBIUS hæreticus.

COnſtantinus Magnus imperator intbnlentam ac vaſram hujus Euſebii indolem vivis coloribus depinxit in epiſtola, ad Nicomedienſes ſcripta, quam Theodoretus lib. 1 Hiſt. eccleſ. cap. 20 refert hoc modo: *Quiſnam vero adeo ſimplicem plebem iſta docuit? Euſebius nimirum tyrannicæ crudelitatis conſervaneus: nam quod tyranni* (Licinium intelligit) *eliens perpetuo ſuccit, ex multis perſpici poteſt: id enim epiſcoporum cædes teſtantur, ſed veterum plane epiſcoporum. Id crudeliſſima Chriſtianorum perſecutio aperto clamat: nihil enim de illatis mihi contumeliis dicam, pte quas tum adverſarum partium concurſus plurimum laboravent, hic etiam oculos explorators contra me emiſit, & propemodum armatum miniſterium tyranno præbuit. Nte me quiſ-* D *quam impacatum eſſo ouiſſimet ad hacum rerum pcobationem: certiſſimum enim argumentum eſt, cum diaconos & peesbyteros, Euſebium affectantes, manifeſto a me comprehenſos eſſe conſtet. Verum hæc miſſa facio; quæ quidem a me non indignationis meæ teſtificandæ cauſa, ſed ad pudorem eis inculcandum nunc prolata ſunt. Id unum metuo, id recogito, quod vos in ſocietatem criminis vocari video: per inſtitutionem enim ac peverſam Euſebii doctrinam, conſcientiam a veritate averſam induiſtis. Sed haudquaquam tarda ceſt curatio, ſi, epiſcopo fideli ac ſincero nunc tandem accepto, ad Deum oculos convertatis. Quod quidem jam in veſica eſt poteſtate, & ex veſtro judicio pendece jam dudum oportuit, niſi ſupra memoratus Euſebius, iis, qui tunc temporis valebant, omni ope adjuvantibus, iſtuc veniſſet, & rectum ordinem diſciplinæ conturbaſſet.*

& hæreticum fraudem.

73 *Sed quoniam de hoc ipſo Euſebio ſatisfacti veſtræ pauca dici oportuit, meminit patientia veſtra, ſynodum in urbe Nicæna fuiſſe celebratam,* E *cui & ipſe, ſicut conſcientiæ meæ cultus poſcebat, interfui; nullo alio conſilio, quam ut concordiam inter omnes conſtituerem: imprimis vero ut coarguerem ac deprimerem malum illud, quod ex Arii quidem Alexandrini dementia initium ſumpſerat, mox autem abſurdo & exitiali Euſebii ſtudio ecas confirmatum. Idem vero iſte Euſebius, amentiſſimi & eatiſſimi, cum quanta putatis converſatione, utpote ab ipſa conſcientia convictus, quanta cum ignominia confuſatæ undique falſitati patefactoatus eſt; unus diverſos homines ad me etiam mittens, qui pro ipſo orarent: nunc auxilium aliquod a me poſtulans, ne tanti ſceleris convictus, honoris ſui gradu depelleretur? Teſtis hujus rei mihi eſt Deus ipſe, qui & mihi & vobis ſempec propitius adſit. Nam & ille me circumvenit ac turpiter decepit, ſicut & vos ipſi agnoſcetis. Tunc enim omnia geſta ſunt, prout ipſe cupiebat, qui nihil non mali in animo ſuo clauſum habebat. Sed ut alia improbitatis illius facinora pcætermittam, quid nuper una cum Theogonio, dimentiæ ſuæ ſocio, admiſerit, quæſo, accipite. Alexandrinos queſdam, qui a noſtra fide deſcivecant, iſtuc abduci præcepecam, propterea quod eorum opera ac miniſtecio diſcordiæ faxoxiſtabatur. Verum iſti egcegii ſcilicet epiſcopi, quos ſy-* F *odi clementia ad agendam pœnitentiam ſervaveat, non ſolum iſtos ſuſcoperunt, & apud ſe tuto degere juſſerunt, ſed etiam malitiæ illorum ſocios ſo at partisipes adjunxerunt. Quamobrem adverſus ingratos iſtos id agece decrevi; abreptos videlicet quam longiſſime deporsari juſſi.*

74 *Vcſtcum nunc eſt, ea fide in Deum oculos mentis conjicere, in qua vos ſemper fuiſſe ſenſtas, & eſſe decet, & efficere ut gaudeamus, puros orthodoxos atque benignos epiſcopos nacti. Si quis veco mentionem illarum peſtium facere, aut in laudem eorum temere excitari præſumpſerit, ſtatim opera famuli Dei, hoc eſt noſtci, audacia ejus compcimetur. Divinitas vos ſerves, fratres dilectiſſimi.* At vaſertimus Euſebius iratum manſneti Conſtantini animum poſtea ſubdolis artibus ita placavit, ot poſt aliquot annos ab exſilio revocatus ſuerit, & non ſine orthodoxorum damno in principis iſtius gratiam redierit.

Conſtantinus Magnus imperator.

75 Sanctus Alexander, patriarcha Alexandrinus, hæreticam ejuſdem Euſebii frandem apud Socratem lib. 1 Hiſt. eccleſ. cap. 6 in epiſtola encyclica ad Catholicos epiſcopos ſic poſt alia deſcribit: *In noſtra igitur parœcia exſtitcrunt nuper homi-*

& S. Alexander patriarcha Alexandrinus reſcript.

SEC. IV. A *homines iniqui, & hoſtes Chriſti, docuiſſe defectionem ejuſmodi, quam jure quis præviam ac prænuntiam Antichriſti appellaverit. Ac voluerim equidem hoc quidquid eſt ſilentio involvere, ut malum intra ipſos apoſtatas claſum conſumeretur; ne forte in alia tranſgreſſum loca, ſimpliciorum hominum aures contaminaret. Sed quoniam Euſebius is, qui nunc eſt Nicomediæ, res Eccleſiæ eo unice ſuo pendere exiſtimans, eo quod, relicta Beſtiorum eccleſia, ad Nicomedicenſem epiſcopatum, nullo ulciſcente, impune tranſgreſſus eſt, horum apoſtatarum patrocinium ſuſcipit, & litteras quaquaverſus naſus eſt ſcribere, commendans illos, ut impiſſimos homines ad peſſimam Chriſtoque infeſtam hæreſim tradacat: neceſſarium duxi ſilentium abrumpere, utpote ſciens id quod in lege ſcriptum eſt, vobiſque omnibus renuntiare, quo & apoſtatas ipſos & infeliciſſima eorum illius verba cognoſcatis, ac, ſi forte Euſebius ſcripſerit, ei minime attendatis: priſtinam enim malevolentiam ſuam, quæ longinquitate temporis jam oblivioni ac ſilentio* B *tradita videbatur, per iſtos renovare nunc ſtudere, ſimulat quidem, ſe eorum cauſa litteras ſcribere; reipſa tamen declarat, ſe ſua cauſa laborantem id agere.*

Sed impius ille invaſor, cujus illegitimas epiſcopatuum mutationes

76 Poſt mortem Conſtantini Magni ambitioſus ille Euſebius, relicta ſede Nicomedienſi, cathedram Conſtantinopolitanam occupavit. Euſebius Cæſarienſis lib. 1 contra Marcellum Ancyratem cap. 4, eu hac epiſcoputuum mutatione etiam laudem homonymi ſui Euſebii eutundere nititur, eique adulari non veretur his verbis: *Procedente porro ſermone ad illam contra Aſterium calumniam, Euſebii quoque odjunxit accuſationem: illius Euſebii, quem ſibi quamplures civitates & provinciæ, eademque clariſſimæ, epiſcopum poſtularunt.* At non ita de hac iterata ſedium mutatione judicant eentum fere Patres concilii Alexandrini, qui apud Harduinum noſtrum tom. 1 conciliorum col. 575 ordinationem S. Athanaſii contra Euſebii Nicomedienſis calumnias ſic defendunt? *Euſebius ordinationem Athanaſii eeperbendit, hemo, qui ipſe fortr namquam ordinatus eſt; aut ſi unquam fuit, ordinationem ſuam irritam fecit: eam initio quidem Beryti epiſcopus fuit, relictaque Beeyto, Nicamediam venit: illam quidem contra legem deſerens, iſtam vero contra le-* C *gem invadens; & cum ſuom ſine ulla caritate eliquerit, alienam ſine cauſa occupat; prioris epiſcopatus caeitatem alieni cupiditate contempſit: nec tamen illum alterum, quem tanta aviditate occuparat, retinuit. Ecce enim illinc quoque diſcedens, alienum rurſus areipuit, ſemper alienas civitates concupiſcens, eatus in opibus & magnitudine uebium religionem eſſe ſitam, & ſoetem Dei, ſecundum quam quiſque ordinatus eſt, promiſcue ducit.*

annos ex Theodoti damnabant,

77 Theodoretus lib. 1 Hiſt. eccleſ. cap. 9 *de illegitima tranſlatione Euſebii Nicomedienſis* (in editione Valeſiana is eſt capitis decimi noni titulus) ita diſſeeit: *Euſebius impietatis propugnator, parvi habitis eegulis, quas ipſe una eum reliquit epiſcopis paulo ante canſceipſeeat, eccliſia Nicomedia, Conſtantinopolitanam ſedem invaſit: cum canon diſeete prohibeat, ne epiſcopi aut peesbyteri ab una civitate in aliam tranſiliant. Verum eos, qui adverſus unigeniti Filii divinitatem tanta demeniia inſurrexerant, alias leges licenter violaſſe, haudquaquam mirandum eſt. Nec vero ille tunc peimum neritatis hujus auctor fuit; ſed jam ante idem facinus admiſerat: nam cum Berytenſis eccleſiæ epiſcopus olim conſtitutus fuiſſet, inde ad epiſcopatum Nicomediæ tranſiliceat: in quo deiu* D *de epiſcopata poſt Nicæanum coacilium ob apertum, quam profitebatur, impietatem dejectus eſt, & una cum illo Theogeaius rpiſcopas Nicææ.* Tum eapite ſequenti refert epiſtolam Conſtantini imperatoris, quam nos ſupra exhibuimus, ue deinde eap. 22 ad rem noſtrum ſic proſequitur: *Euſebius vero epiſcopatum quoque Conſtantinopoleos, ut ſupra dixi, tyrannica quadam violentia occupavit: atque ita majorem poteatiam nactus, cum imperatacem adiret de peenimo, & eu crebrioribus cum eodem callaquli fiduciam ſumpſiſſet, adverſus veritatis propugaatores inſidias machinatas eſt.*

non diu fructu violentiæ ſuæ gavisus eſt,

78 Verum potens ille Arianæ hæreſeos defenſor non diu ambitionis ſuæ fructu gavisus eſt, ut ſatis indicat Sozomenus, dum lib. 3 Hiſt. eccleſ. cap. 7 ita ſcribit: *Hunc ia modum conſilia eorum, qui contrariam hæreſim tuebantur, felicem ſucceſſum habuerunt, depoſitis epiſcopis, qui pee Orientis provincias fidem in Nicæna ſynodo ſtabilitam pertinaciter defendebant. Jamque occupatis nobiliſſimis ſedibus, Alexandriæ ſcilicet, quæ eſt* E *in Ægypto, Antiochiæ in Syria, & uebis regiæ, quæ ad Helleſpontum ſita eſt, omnes eorum partium epiſcopos ſibi parentes habebant. Veram Romanæ Antiſtes eccleſiæ, & univerſi per Occidentem ſacerdotes hæc noa ſecus ac contumeliam, ſibi privatim illatam, acceepere: nam cum fraternitatem eeum, qui apud Nicæam congregati ſunt, jam inde ab initio in omnibus approbaſſent, uſque in hunc diem in eadem opinione perſeverarunt. Itaque Athanaſium ad ſe veniteatem benevole exceperunt, & cauſæ illius judicium ſibi vindicaruat. Quæ cum Euſebius iniquo animo ferret, ſcripſit ad Julium, ut ipſe judex eſſe vellet eorum, quæ contra Athanaſium decreta fuerant Tyri. Verum ille, priuſquam ſeatentiam comperiſſet, paulo poſt ſynodum, Antiochia celebeatum, ex hac luce migravit.*

quandoquidem anno 341 obiit.

79 Cum conſtet, hanc ſynodum Antiochenam in encæniis circa medium anni CCCXLI habitam eſſe, ſequitur Euſebium eodem anno CCCXLI obiiſſe. Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum CCCXLII num. 43 mortem Euſebii in principio ejuſdem anni CCCXLIII collocat. Plura de hac chronologia vide apud Tillemontium tom. 6 Monument. eccleſ. pag. 758 & ſequente. Ea hactenus dicta patet, Euſebio perperam in vulgaribus catalogis annos duodecim ſedis Conſtantinopolitanæ adſcribi, cum eam tantummodo duobus annis, iiſque non integris occupaſit. Qore ſuſpicor ιβ′ peo β′, id eſt ατ pro ιτ, vitioſe ſcriptum fuiſſe, atque ita primam litteram τῶν redundare. F

V. S. PAULUS iterum & MACEDONIUS I hæreſiarcha

S. Paulus ſedi ſuæ reſtituitur

POſtquam Euſebius e vivis exceſſerat, *qui apud Conſtantinopolim Nicænæ fidei patrocinabantur* inquit Sozomenus lib. 3 Hiſt. eccleſ. cap. 7, *Paulum in eccleſiam deduxerunt. Eodem tempore Theogaius Nicææ & Theodorus Heracleæ epiſcopi, aliique ejuſdem ſectæ ſacerdotes, qui tum Conſtantinopoli verſabantur, in alia eccleſia congregati, adjuvante Arianorum multitudine, Macedonium ordinarunt Conſtantinopoleos epiſcopum. Hinc vero crebræ in urbe ſeditiones exſtiterunt, bellis haud abſimiles: plebe enim ex utraque pae-*

te

A te in ſe mutuo irruiſſe, plurimi interierunt. Munſtir S. Paulus Conſtantinopoli in hac rerum perturbatione, cui haud dubie maximam cauſam præbebant turbulenti hæretici, contra quos Catholica plebs indiſcreto zelo nimis acriter ſe defendebat. Quamvis hæ ſeditiones a manſuetudine ſancti Præſulis alieniſſimæ eſſent, tamen eas præcavere non poterat, niſi hæreticos in eccleſia Conſtantinopolitana libere dominari permiſiſſet. Præterea quis cohibeat plebem furentem, quæ ſæpe crudelem privatæ injuriæ vindictam falſo nomine zelum fidei appellat?

Inter variaſ plebis ſeditiones

81 Deinde Sozomenus loco proxime citato ſic pergit: *Eratque civitas plena tumultu, adeo ut imperator, qui tum Antiochiæ morabatur, ea de re certior factus ſit, iraque inflammatus Paulum iterum eatsudi juſſerit. Imperatorie mandata exſecutus eſt Hermogenes, magiſter equeſtris militiæ: qui cum eo tempore miſſus eſſet in Thraciam, tranſiens per Conſtantinopolim, Paulum militari manu eccleſia ejicere conabatur. Sed cum plebe nequaquam id fieri permitteret, imo vim vi repelleret; milites vero violentius inſtarent, ut, quod imperatum fuerat, perficerentur, ſeditioſi in Hermogenis domum irruunt, eam quidem incenderunt, ipſam autem interfecerunt, &, funepedibus ejus innexo, per civitatem traxerunt. Quo audito, imperator equorum celeri permutatione venit Conſtantinopolim eo animo, ut plebem male multaret. Sed eum illos ſtrictis ac ſupplices ſibi occurrere vidiſſet, ipſis quidem peperciſſe: annonæ tamen illius, quam poſt ipſius Conſtantinus quotannis de publico ex tributis Ægypti civitati donaverat, dimidiam ereiter partem civibus adimit, ratus fortaſſe, multitudinem, utpote otio ac deliciis abundantem, ad ſeditiones procliveni eſſe. Iram autem ſuam in Paulum vertens, eum ex civitate pelli juſſit. Sed & Macedonio graviter ſuccenſuit, tam quod Hermogenis magiſtri militum & aliorum complurium cædis cauſam præbuiſſet, tum quod ante ipſius conſenſum ordinatus fuiſſet. Verumtamen nec approbata illius ordinatione, nec abrogata, illum ita reliquens, Antiochiam revertit.* Videtur tunc tantum unica eccleſia Macedonio relicta fuiſſe, cum Socrates, lib. 2 Hiſt. eccleſ. cap. 13 de hac imperatoris expeditione agens, ſic elurius concludat: *Paſſus ergo illum* (nempe Macedonium) *plebem colligere in ea eccleſia, in qua fuerat ordinatus, rurſus Antiochiam contendit.* Veroſimile autem eſt, Paulo abſente, Catholicos presbyteros curam reliquarum eccleſiarum Conſtantinopoli geſſiſſe.

B

C

ſemel atque iterum Macedonio hæreſiarcha loco cedere cogitur.

82 Paulus non diu poſt ad cathedram ſuam rediit, qua tamen iterum Macedonio cedere coactus eſt. Hanc tragicam S. Pauli expulſionem, ac eruentam Macedonii promotionem Socrates lib. 2. Hiſt. eccleſ. cap. 16 deſcribit hoc modo: *Porro imperator Conſtantius Antiochiæ degens, cum ei nuntiatum eſſet, Paulum ſedem ſuam denuo occupaſſe, eam rem permoleſte tulit. Philippo igitur præfecto prætorii, utpote qui majorem reliquis provinciarum rectoribus poteſtatem obtineret, & fecundus ab imperatore diceretur, mandat per epiſtolam, ut Paulum quidem pellat eccleſia, Macedonium vero illius loco in eccleſiam inducat. Præfectus itaque Philippus ſeditionem populi pertimeſcens, Paulum circumvenire aggreſſus eſt. Et imperatoris quidem mandatum penes ſe occultat; ſpecie vero publicorum negotiorum progreſſus ad balneum publicum, quod Zeuxippi vocatur, Paulum honorifice ad ſe accerſit, ejuſmodi neceſſitatem edeſſe dicens, ut quam primum illi veniendum eſſet. Paruit Paulus; qui cum accitus veniſſet, ſtatim præfectus mandatum imperatoris ei oſtendit: & epiſcopus quidem ſe, indicta cauſa, damnatum animadvertens, patienter tulit. Præfectus vero circumſtantis multitudinis impetum reformidans (plurimi enim rumore ac ſuſpicione ducti illuc convenerant) unam ex lavacri januis aperiri jubet, per quam Paulus in palatium abductus & conjectus in navem, ad id comparatam, conſeſtim in exilium mittitur. Præcepitque ei præfectus, ut Theſſalonicam Macedoniæ metropolim, ex qua urbe Paulus jam inde a majoribus ſuis erat oriundus, proficiſceretur, utque in ea civitate degeret: & reliquae quidem urbes Illyrici adeundi facultatem ei conceſſit; ceterum ad Orientis partes vetuit accedere. Paulus igitur, præter exſpectationem eccleſia ſimul & urbe pulſus, celeriter abducitur.*

D

SÆC. IV.

qua occaſione ortum exortus tumultus,

83 *Præfectus autem imperatoris Philippus ex balneis publicis progreſſus recta ad eccleſiam contendit. Aderat una Macedonius, velut ex machina quadam dimiſſus: & cum præfecto in curru ſedens, omnium oculis oſtentabatur. Circa illos militum manus ſtrictis gladiis incedebat: quo ſpectaculo contercita eſt plebis multitudo; cunctique ſimul, tam Homuſiani, quam Ariani, ad eccleſiam properarunt, prævenire ſingulis & eccleſiam occupare ſummo ſtudio adnitentes. Poſtquam præfectus una cum Macedonio eccleſiæ appropinquare cœpit, repentinus abſque ulla cauſa metus plebem ipſoſque adeo milites invaſit. Nam quoniam ingens illic aderat hominum multitudo, ita ut præfecto Macedonium deducenti nullus daretur tranſeundi locus, milites plebem violenter impellere aggreſſi ſunt; ſed cum contruſa plebs propter loci anguſtiam retrocedere non poſſet, rati milites e plebem obſiſtere ac de induſtria tranſitum intercludere, velut in hoſtem irruentes, diſtrictis gladiis uti, & obvios ferire cœperunt. Tria igitur hominum millia ac præterea centum & quinquaginta tunc occubuiſſe dicuntur: alii a militibus tructidati, alii conſtipatione multitudinis oppreſſi. Poſt tam præclara facinora Macedonius, perinde quaſi nihil mali geſſiſſet, ſed integer vacuuſque eſſet ab omni culpa, a præfecto verius quam per eccleſiaſticam regulam in epiſcopali ſede conſtituitur. In hunc modum Macedonius & Ariani per tot tantaſque hominum cædes eccleſia potiti ſunt.*

E

F

quem more ſuo Ariani orthodoxis imputabant.

84 Quamvis Ariani modis adeo violentis paſſim alienas eccleſias occuparent, tamen ut orthodoxis epiſcopis invidiam conflarent, omnem hujuſmodi ſeditionum ac cædium culpam, conſueto hæreticorum more, in Catholicos rejicere non verebantur, ſicuti patet ex conciliabulo Sardicenſi, quod apud Labbeum noſtrum tomo 2 conciliorum a col. 699 refertur, ubi col. 706 poſt alia crimina, cauſam horum tumultuum Aſclepæ & Paulo impudenter affingunt. Sed hic exſcribi meretur, quod Socrates lib. 2 cap. 15 ad ſimiles illorum calumnias ita recte obſervavit: *Ceterum quoniam, Athanaſio Alexandriam ingrediente, tumultus exſtitit eorum, qui Georgio Ariano adhærebant, ex quo ſeditionem cædeſque hominum conſecutæ eſſe dicuntur; & Ariani probrum iſtud & crimina in Athanaſium tamquam in auctorem malorum omnium rejiciunt, de hac re pauca mihi dicenda ſunt. Verat quidem verum iſtarum cauſas novit Deus, qui ipſius veritatis eſt judex. Hæc vero plerumque ita contingere, quotiet vulgus inteſtina ſeditione agitur, prudentibus vicis haudquaquam obſcurum eſt. Fruſtra ſunt igitur calumniatores Athanaſii, qui horum cauſam*

SEC. IV. A *ſam illi adſcribunt, ut præcipue Sabianus, Macedonianorum epiſcopus: qui ſi ſecum ipſe reputaſſet, quot & quantis malis Athanaſium & reliquos Homuſianos affecerint Ariani, vel quot ſynodi propter Athanaſium congregatæ, de his conqueſtæ ſint, vel quæ ipſe Macedonius hæreſiarches per univerſas eccleſias geſſerit, aut excuſſet omnino, aut ſi loqui voluiſſet, Athanaſium laudibus extuliſſet. Jam vero his omnibus conſulto prætermiſſis, eos geſtas illius falſo criminatur. Sed ac nomen quidem ipſum Macedonii hæreticorum principis uſquam commemorat; id agens ſcilicet, ut tragica illa facinora penitus occultet: & quod multo plus habet admirationis, de Arianis quidem non male locutus eſt, quos tamen ipſe fugiebat; Macedonii vero, cujus ipſe ſectam ſequebatur, ordinationem tacitus prætermiſit. Quippe ſi ordinationis illius mentionem feciſſet, commemoranda prorſus fuiſſent ejus viri ſcelera, ſicut conſtat ex iis, quæ in illa ordinatione geſta ſunt. At ab hac digreſſione in viam redeamus.*

B

Cum S. Paulus in Italiam navigaſſet,

85 Non longo poſt tempore, inquit Socrates lib. 2 cap. 17, *Paulus Theſſalonica Corinthum ſe pervenire ſimulans, in Italiam navigavit*, ut apud Julium Romanum Pontificem & Conſtantem Occidentis imperatorem contra Arianorum calumnias una cum Athanaſio ſeſe defenderet. Quid porro iſthic actum ſit, accipe ex Sozomeno, qui lib. 3. cap. 5 reſibi geſtas ita exponit: *His aliiſque de cauſa Julius Papa æquum omnino eſſe cenſebat, ut Athanaſio & Paulo ſuccurreret: nam & ille non multo poſt in Italiam advenerat, & calamitates ſuas deplorabat. Sed cum litteris, quas ad Occidentis ſacerdotes de Athanaſio & Paulo ſcripſerat, nihil proficeret, cauſam coram ad imperatorem Conſtantem detulit. Ille vero Conſtantio fratri ſcripſit, ut ex Orientis epiſcopis quoſdam mitteret, qui depoſitionis illorum rationem redderent. Tunc igitur ad eam rem eliguntur epiſcopi, Narciſſus epiſcopus Neronopolis in Cilicia, Theodorus Heracleæ in Thracia, & Marcus Arethuſæ, quæ eſt in Syria: qui cum in Italiam venuſſent, acta ſua defendere cœperunt, & imperatori perſuadere conati ſunt, Orientalis ſynodi juſtam fuiſſe ſententiam ..... Itaque Conſtans, cum animadverteret, eos injuſte inſidiatos eſſe Paulo atque Athanaſio, nec ob crimina aut ob vitæ turpitudinem,* C *ut depoſitionis ſententia contendebat, ſed ob diſſenſionem fidei, illorum communionem eſſe averſatos, in patriam eos remiſit, cum perſuadere nequiviſſent id, cujus gratia venerant.*

& cauſam ſuam in concilio judicari petiſſe,

86 Dein capite ſequente ſic pergit: *Cumque Conſtans auguſtus id beneficii loco a fratre ſuo poſtulaſſet, ut Athanaſium in ſedem ſuam reſtitueret, nec tamen litteris ſuis quidquam proficeret, obſtrictibus ſcilicet hæreticæ factionis hominibus; Athanaſius vero ac Paulus Conſtantem adeuntes, ſynodum fieri flagitarent, tamquam idcirco infidele appetiſſet, ut rectæ fidei doctrina ſubverteretur, ea communi conſenſu atriuſque imperatoris placuit, ut tam Orientis quam Occidentis partium epiſcopi conſtituto die Sardicam convenirent, quæ urbs eſt Illyrici. Igitur Orientales eum Philippopolim Thraciæ penè convenirent, Occidentalibus jam Sardicæ congregatis ſcribunt, ut Athanaſium a concilio & communione ſua ſubmoveant, utpote depoſitum epiſcopatu: aliquin ſe ad concilium venturos non eſſe. Poſt hæc Sardicam ingreſſi, negarunt, ſe in eccleſiam pedem illaturos, quamdiu convenirent ii, qui ab ipſis depoſiti fuiſſent. Ad hæc Occidentis epiſcopi reſcripſerunt, ſe numquam ab eorum communione receſſiſſe, nec impræſentiarum eccleſiaſticos eſſe; præſertim cum Julius epiſcopus Romanus, examinatu illorum negotio, eos neutiquam condemnaſſet. Adeſſe porro illos patratos ſubire judicium, & crimina ſibi illata iterum confutare. Illi per litteras ſignificatis, eam nihil apud illos proficerent, & præſcriptus jam exceſſiſſet diei, quo negotia, quorum gratia convenerant, dijudicari oportebat, ad extremum ea ſibi ultro citroque ſcripſerunt, per quæ infenſiores, quam antea, facti ſunt; & ſeparatim colleſti contrarias ſententias protulerunt: etenim Orientales poſtea quam ea, quæ contra Athanaſium, Paulum, Marcellum & Aſclepam geſſerant, confirmaſſent, Julium Romanæ urbis epiſcopum depoſuerunt, eo quod primas cum illis communicaſſet.* Sic ſeptuaginta ſex Ariani ſeſe trecentis circiter epiſcopis orthodoxis pervicaciter oppoſuerunt. D

ſedi ſuæ reſtituas eſt opeConſtantis imperatoris, E

87 Idem ſcriptor poſt multa alia hiſtoriam ſuam cap. 20 ita ad propoſitum noſtrum proſequitur: *Conſtans vero, poſtquam ea, quæ in Sardicenſi concilio geſta erant, cognoviſſet, ſcripſit fratri, ut Athanaſio & Paulo eccleſias ſuas redderet. Cumque hic procraſtinaretur*, iterum ſcripſit, ut aut viros ſuſciperet, aut ſe ad bellum pararet. Conſtantius itaque, re cum Orientalibus epiſcopis communicata, ſtultum eſſe cenſuit, ea de cauſa civile bellum ſuſcipere. Athanaſium igitur ea Italia accerſit, curſuſ publici coptam ei faciens, & frequentibus litteris invitans, at quam celerrime reverteretur.* Denique Sozomenus eodem libro 3 cap. 25 in fine reditum aliorum exſulum ita ſimul commemorat: *Athanaſius igitur ea Occidentis pactibus in Ægyptum reverſus eſt. Paulus quoque & Marcellus, Aſclepas ac Lucius ſedes ſuas recuperarunt: etiam imperatoris litteræ redeundi facultatem iſtis etiam conceſſerant. Et Conſtantinopoli quidem, digreſſo Paulo, Macedonius ſe ſubduxit, & privatim conventus egit.* Sic itaque S. Paulus poſt concilium Sardicenſe, quod anno CCCXLVII celebratum eſt, ſedi ſuæ iterum reſtituitur.

* *lege procraſtinantes*

quo mortuo, turbas in eccleſiam mittitur, F

88 Ea, quæ ſuperius ex Sozomeno ecloli, teſtimonio ſuo confirmat Socrates, & lib. 2 cap. 23 Pauli reſtitutionem ſic breviter narrat: *Cum Conſtantinopoli, autem, Macedonius Paulo ad modicum tempus loco ceſſit, in privata quadam urbis eccleſia ſeorſum conventus agens.* Tunc ſolum S. Paulus per duos annos eccleſiam Conſtantinopolitanam pacifice gubernavit, adeoque hoc *modicum tempus* intelligendum eſt reſpectu quadraginta annorum, quibus Socrates lib. 5 cap. 7 Asianos in eccleſia Conſtantinopolitana dominatos fuiſſe teſtatur. Certe Paulus Conſtantinopoli manſit uſque ad annum ECCL, quo Conſtans præcipuus Catholicorum defenſor, in Gallia occiſus eſt: tunc enim Ariani, omni timore depoſito, libere iterum orthodoxos præſules perſequi cœperunt, ut Sozomenus lib. 4 cap. 2 ſatis indicat his verbis: *Imperator vero Conſtantius, Arianorum calumniis fidem adhibens, in eadem ſententia non ſtetit; ſed epiſcopos, qui in ſedes ſuas reſtituti fuerant, contra decreta ſynodi Sardicenſis expelli præcepit ..... Paulus perpetuo exilio damnatus, Cucuſum Armeniæ abductus eſt, ibique extremum diem clauſit; uterum morbo an vi cuſtodiæ, equidem ignoro: fama tamen etiamnum viget, cum a Macedoniacis laqueo ſtrangulatum eſſe.*

& eandem ab Arianis cædem anno 350 recte refellitur.

89 Ne quis autem ob hæc ultima Sozomeni verba exiſtimet, levem de violenta Pauli morte famam fuiſſe, aut de vero ipſius martyrio dubitet, audiat S. Athanaſium, teſtem omni exceptione

A ptione majorem, qui in noviſſima editione Patiſienſi anni MDCXCVIII tom. 1 pag. 348, diverſa S. Pauli exſilia & glorioſum laborum ejus finem ita deſcribit: *Primo quidem Paulus a Conſtantio in Poetum relegatus eſt; ſecundo autem a Conſtantio ferreis catenis vinctus Stugarii Meſopotamiæ tradidit, illinc poſtea Emeſam translatus; quarto Cucuſum Cappadociæ* (hic locus, exſilio S. Joannis Chryſoſtomi etiam clarus, poſtea Armeniæ ſecundæ ſeu minori adſcriptus eſt) *ad deſerta Tauri, & iſtic, ut renuntiarunt, qui cum eo erant, ab ipſis ſtrangulatus obiit. His ita geſtis, nihil veriti ſunt, homines illi in nullo verecundi, poſt mortem ejus falſo ac ſubdole pervulgare, illum morbo exſtinctum fuiſſe, licet res omnibus, qui rum locum incolunt, comperta ſit: etenim Philagrius, qui tunc temporis eorum locorum vicarius erat, & omnium fabularum arbitratu eorum biſtrio; cum tamen ideo fortaſſe ſtupore perculſus ac mœſtus eſſet, quod non ipſe, ſed alius id ſceleris perpetraſſit; permultis, ac quibuſdam ex notis noſtris, imo ipſi epiſcopo Seraploni, renuntiavit, Paulum ab illis in angusto & tenebroſo* B *quodam loco incluſum fuiſſe, ut fame illic interiret: deinde poſt ſex dies, cum eo ingreſſi illum adhuc ſpirantem invenuiſſent, demum irruentes homiarum ſtrangulaſſe, talemque revera illius exitum fuiſſe. Illius autem carnifícem fuiſſe alebant Philippum, olim præfectum. At hoc factum divina vindicta tantum non prætertulit: anno quippe nondum elapſo, cum multo dedecore Philippus a præfectura dejurbatus eſt.* Hoc modo S. Paulus circa finem anni CCCL, exantlatis plurimis pro Catholica fide laboribus, triumphalem martyrii palmam obtinuit. Intricatu variorum ejus exſiliorum chronologia, aliæque eorumdem Actorum difficultates tomo a Junii noſtri a pag. 13 ſatis probabiliter explicatæ ſunt, de quibus etiam conſule Tillemontium tom. 7 Monument. eccleſ. a pag. 251 & 697.

MACEDONIUS ſolus.

ETſi hic hæreſiarcha, tamquam rapax lupus, jam ab anno CCCXLI aut CCCXLII ovile Conſtantinopolitanum inveſerit, tamen infame illius nomen nunc repeto, quia poſt mortem S. Pauli apertius violentiuſque gregem Catholicum diripere cœpit, & liberiora crudelitatis ſuæ frena laxavit, ut facile intelligetur ex Socrate, qui in editione Valeſiana, quam in hoc tractatu ſemper ſequor, caput 27 libri 2 ita exordiatur: *Ea tempeſtate Macedonius apud Conſtantinopolim eccleſiis potitus eſt, Paulo, ſicut diximus, e medio ſublato. Qui maximam libertatem apud populum nactus, bellum inter Chriſtianos commovit, nihilo levius eo, quod tunc temporis a tyrannis gerebatur: nam cum perſuaſiſſet imperatori, ut ſibi eccleſiæ naſtanti opem ferret, operam dedit, ut quæcumque nefarie agere deceverat, lege data confirmaretur.* Continuo igitur in ſingulis civitatibus propoſita lex eſt, & militaris manus ad præceptorum regalium exſecutionem deſtinata. Prilebantur non modo abjectiſſimi, verum etiam ex civitatibus, quicumque Conſubſtantialis fidem aſſerebant. Et huitio quidem id unum agebant, ut eos expellerent; poſtea vero, progrediente ulterius malo, ad id ſe verterunt, ut communicare ſibi etiam invitos cogerent, parum ſcilicet de eccleſiis ſolliciti. Beatque ea vis nihilo mitior illa, quam olim adhibuerant hi, qui Chriſtianos ad ſimulacrorum cultum adigebant: quippe verbera ac tormenta, & omnis generis cruciatus admovebantur. SÆC. VI. orthodoxos,

Occiſo S. Paulo, impius Macedonius

C

D

9 r *Alii bonorum proſcriptionæ, alii exilio multati ſunt: & hi quidem in ipſis cruciatibus interierunt; illi vero, dum ad exilium abducerentur, necati ſunt. Et hæc quidem per omnes urbes orientalis imperii gerebantur, maxime vero Conſtantinopoli. Hanc inteſtinam perſecutionem, cum antehac modica eſſet, Macedonius epiſcopatum adeptus, auxit plurimum.* Imo Macedonius poſt martyrium S. Pauli perſecutionem ita auxit, atque impiam poteſtatem contra orthodoxos tam violenter & aperte exercuit, ut Theodoretus exiſtimaverit, illum tunc primo ob Arianis in locum Pauli ſubſtitutum fuiſſe, ſicuti lib. 2 Hiſt. eccleſ. cap. 6 innuit his verbis: *Hunc in modum Arianni eum Paulum morte affeciſſent, vel potius ad cœleſte regnum tranſmiſiſſent, Macedonium in ejus locum ſubſtituerunt, ſuæ illum ſectæ atque ſententiæ eſſe arbitrati, ſo quod de Spiritu ſancto, pertinde ac ipſi, impie loqueretur* Sozomenus. lib. 4 cap. 3 nominatim memorat Martyrium ac Marcianum, S. Pauli domeſticos & contubernales, qui ſub eodem Macedonio mortem forti animo pertulerunt.

E

9 s *Si quis noſſe cupit horrendem ejuſdem tyranni ſævitiem, quam contra Novatianos exercuit, quia conſubſtantialem Patri Filium fatebantur, legat Socratem lib. 2 cap. 38, ubi in fine ejoidem capitis narrat, quomodo Macedonius barbara ejuſmodi crudelitate ſeſe ipſis ſuis fautoribus atque imperatori odioſum reddiderit. Porro hoc factum Macedonii, inquit, non ſolum apud eos, quos injuria affecerat, verum etiam apud ſuos juſſum contra ipſum odium excitavit. Ipſum quoque imperatorem offendit Macedonius tum ob hanc, quam dixi, tum ob aliam hujuſmodi cauſam: Ædes, in qua erat arca, quæ imperatoris Conſtantini reliquias continebat, ruinam minari videbatur; atque idcirco tum ii, qui in ædem introibant, tum qui illic manebant & precabantur, maxima in metu erant conſtituti. Macedonius igitur imperatoris reliquias tranſferre ſtatuit, ne arca ruina violaretur. Quod cum populus fieri cognoviſſet, impedire conatus eſt, nefas eſſe dicens, imperatoris oſſa tranſferri: perinde enim eſſe, ac ſi effodcretur. Statimque populus in duas partes diviſus eſt. Hi nullam noxam ex tranſlatione inferri cadaveri affirmabant; illi contra, impium id eſſe contendebant. Convenerant illuc etiam Homuſiani, palam obſiſtentes, ne id fieret.* atioſque horreſ ſuæ contrarios tam violenter perſecutus eſt,

F

93 *At Macedonius parvi pendens eos, qui reluctabantur, imperatoris cadaver in eccleſiam, in qua conditum eſt corpus Anrcii martyris, tranſtulit. Quo facto, populi duas in partes diviſi ingens multitudo ad eccleſiam illam concurrit: & cum adverſus ſe invicem ambæ partes ſtetiſſent, protinus ventum eſt ad manus, ſantaque hominum cædes facta eſt, ut eccleſiæ illius atrium ſanguine compleretur; porro quoque, qui erat in atrio, cruore redundavit, & ſanguis in conjunctam porticum effluxit uſque ad ipſam plateam. Imperator vero de hac calamitate certior factus, adverſus Macedonium exarſit, tum propter eos, qui ecciderant, tum eo quod Macedonius extra ipſius conſenſum cadaver patris ſui loco movere auſus fuiſſet. Relicto igitur in Occidentis partibus Cæſare Juliano, qui regionum illarum curam gereret, ipſe Orientem proficiſcitur. Sed quomodo Macedonius brevi poſtea depoſitus ſit, pro tantis ſceleribus exiguas luras panas, paulo poſt commemorabo.* Conſtantius anno CCCLIX ut propter crudelitatem, aliaſque cauſas

A in Orientem reverſus eſt, tcienoio poſtquam paSÆC. tv. tris ſui corpus a Macedonio translatum fuerat.

94 Interea Ariani aliique diverſarum ſectarum hæretici varia conciliabula habuerunt, in quibus tum Catholicorum heterodoxos quoſdam epiſcopos accenſuerunt, ac eodem anno CCCLX in pſeudoſynodo Conſtantinopolitana Macedonium e cathedra, quam injuſte occupaverat, dejecerunt, quod Socrates lib. 2 cap. 42 ſic refert: *Ceterum Acutius & Eudoxius, & qui cum illis erant Conſtantinopoli, id maxime ambibant, ut & ipſi viciſſim noxios adverſarium partium deponerent. Scitudum porro eſt, neuerot ob religionem, ſed propter alias cauſas hujuſmodi depoſitiones decreviſſe: nam quamvis in fide diſſentiebant, eam cum ſe vicisſim depouerunt, neutra pars ulterius fidem labefactavit. Qui igitur ob Acacio flabant, ubutentes imperatoris indignatione, quam ille jam pridem animo conceptam tum adverſus alios, tum præcipue contra Macedonium explere ſatagebat, primum quidem depouunt Macedonium, tum quod plurimarum cædium auctor fuiſſet, tum quod diaconam in fornicatione deprehenſum ad communionem admiſerat.*

annos 360 ab ipſis hæreticis depoſitus fuit.

B

qui ejectus novam hæreſim excitavit.

95 Sozomenus lib. 4 cap. 27 narrat, quomodo Macedonius poſt depoſitionem ſuam auctor novæ hæreſeos fuerit, pluresque ad eam amplectendam induxerit: *Poſtquam enim Macedonius Conſtantinopolitana exutus eſt eccleſia*, inquit, *non amplius eamdem cum Acacio & Eudoxio opinionem tenuit: docebat enim, Filium quidem Deum eſſe, per omnia ſimilem Patri, adeoque ſecundum ſubſtantiam; Spiritum vero ſanctum ejuſdem honoris & dignitatis expertem eſſe aſſerebat, famulum ac miniſtrum eum appellans, & quacumque ulla quiſpiam de angelis dicens non aberraverit. Eamdem cum illo opinionem amplexi ſunt Eleuſius & Euſtathius, & reliqui omnes, qui eo tempore contrariæ ſententiæ aſſertoribus depoſiti fuerant Conſtantinopoli: quibus haud exigua pars populi adhæſit, tam Conſtantinopoli, quam per Thraciam, Bithyniam, & Hellespontum, finitimaſque provincias. Nam vivendi cutio, quam vulgus potiſſimum ſectare ſolet, haudquaquam in illis culpanda erat: etenim inceſſus quidem eorum gravis; diſciplina vero monaſticæ ſimilis fuit. Ad hæc ſermo non inurbanus, & ingenium ad perſuadendum accommodatum.* Socrates lib.

C 2 cap. 45 dicit, hujus hæreſis ſectatores communiter ex anteſignani ſui nomine Macedonianos, ſeu ex ce Πνευματομάχους, id eſt, Spiritus oppugnatores, vocatos fuiſſe, & ibidem opinionem Macedonii de æqualitate Filii cum Patre paullo aliter interpretatur. Ceterum non conſtat, quo anno hæreſiarcha ille mortuus ſit, quamvis non diu poſt annum CCCLXII ſupervixiſſe videatur.

VI EUDOXIUS hæreticus.

IN Tractatu hiſtorico-chronologico de patriarchis Antiochenis, quem tomo IV Julii præfiximus, hujus Eudoxii geſta, ſeu potius ſcelera, uſque ad epiſcopatum Conſtantinopolitanum a pag. 49 explicata ſunt. Nos hic eadem ab occupata cathedra Conſtantinopolitana uſque ad ejus mortem proſequemur cum jam ſæpe laudato Sozomeno, qui lib. 4 cap. 26 illum in Macedonii depoſiti locum ſucceſſiſſe ita aſſerit: *Ceterum Macedonius, Conſtantinopolitana ſpoliatus eccleſia, in locum quemdam juxta urbis regiæ portas ſe recepit, ibique* (intellige poſt aliquot annos) *extremum diem obiit. Eudoxius vero ejus loco eccleſiam obtinuit, Conſtantio Auguſto decies & Juliano Cæſare ter conſulibus.* Hi conſulatus denotant annum CCCLX, ut manifeſtum eſt. Chronicon Paſchale apud Cangium pag. 294 non tantummodo eumdem hujus ſucceſſionis annum, ſed etiam iſthuc anni menſem ac diem indicat hoc modo: *Macedonius epiſcopus Conſtantinopolitanus propter multa ipſius propria crimina exauctoratus eſt, & in locum ejus ſurrogatus Eudoxius menſe Audynæo*, id eſt Januario, *die* XXVII, *præſentibus epiſcopis ſeptuaginta duobus.*

Ariani Macedonio ſuorum ſubſtituunt Eudoxium.

D

97 Circa medium menſis ſequentis eccleſia S. Sophiæ Conſtantinopoli ſolenniter dedicata eſt, quam ſolennitatem ſacrilega Eudoxius impia concione contaminavit, ut idem Sozomenus loco proxime citato nuerat his verbis: *Quo quidem tempore cum primum plebem colligeret in dedicatione magnæ eccleſiæ, quam Sophiam vocant, conſceuſo ſacerdotali ſuggeſtu, utpote concionaturus ad populum, hæc in ipſo ſermonis exordio dixiſſe fertur:* PATER QUIDEM IMPIUS EST, FILIUS AUTEM PIUS. *Cumque plebs tumultuaretur: Conquieſcite, inquit. Pater quidem impius eſt, propterea quod neminem colit; Filius vero pius, quia colit Patrem. Quo dicto, auditoribus riſum movit.* Sic nempe hæreticus ille in materia ſacratiſſima hiſtrionem agebat, & ridicula ſua interpretatione ſignificare volebat, unigenitum Dei Filium, tamquam creaturam, Deo Patri cultum exhibere. Socrates lib. 2 cap. 43 de hac eruda Eudoxii æquivocatione ſic etiam meminit: *Porro Eudoxio in urbe regia ſacerdote conſtituto, magna eccleſia, quæ Sophia cognominatur, ſub idem tempus dedicata eſt, conſulatu Conſtantii decimo, & Juliani Cæſaris tertio, quinto decimo die menſis Februarii. Eudoxius vero ſimulatque in ſede illa collocatus eſt, primam hanc protulit ſententiam, quæ omnium ſermone celebratur: Pater ἀσεβής, Filius Εὐσεβής. Unde cum tumultus ac ſeditio exorta eſſet; Nolite, inquit, turbari ob ea, quæ dixi: nam Pater quidem ἀσεβὴς eſt, quippe qui neminem colit; Filius autem Εὐσεβής, quia colit Patrem. Quæ cum dixiſſet Eudoxius, tumultus quidem ſedatus eſt; ingens vero riſus in eccleſia excitatus tumultum excepit. Atque hoc dictum cum riſu & cachinno hactenus commemoratur. Hujuſmodi cavillationibus utentes hæreſiarchæ, & in talibus vocibus occupati, eccleſiam diſciderunt.*

qui mox impiam ſuam doctrinam crude in concione publica proponit,

E

F

& poſt varias ſedes illegitime occupatas,

98 Præterea Socrates eodem loco illegitimam Eudoxii promotionem jam ita accenſuerat: *Tunc vero, expulſo Macedonio, Eudoxius Antiochenam ſedem parvi pendens, Conſtantinopolees epiſcopus conſtituitur, ordinantibus eum Acacianis; qui quidem neo animadvertebant, ſe contraria ils, quæ ipſi antea judicaverant, decernere: nam qui Dracontium idrieco depoſuerunt, quod ex Galatia Pergamum tranſiliſſet, idem Eudoxium tunc ſecundo ad alium epiſcopatum tranſilientem ordinantes, illud minime reputabant, ſe ſuis ipſorum decretis contraria gerere.* Non magis legitimam fuiſſe priorem ſedis Antiochenæ invaſionem, declarat Theodoretus lib. 4 Hæreticarum fabularum cap. 2, ubi in Græco-Latina omnium operum ſuorum editione, Pariſiis anno MDCXLII facta, tomo 4 pag. 234 & 235 de Eudoxio ſic ſcribit: *Eudoxius hic Germanicæ, urbis Tauro vicinæ, epiſcopus erat: ſed contempto oppidulo, cum Leontii mortem audiviſſet, Antiochiam profectus eſt. Deinde ſedem præter eccleſiaſticas leges rapuit. Impreatoriis porro litteris illinc ejectus, & ad ſuum dum, quæ Seleuciæ in Iſauria cogebatur, ire juſſus,*

A *ſus, acceſſit quidem, ut fuerut Imperatum, ſed confeſſum tegredi non eſt anſus; Conſtantinopolimque propere contendens, & imperatoris cubiculariis blandiens, perſuaſit, ut ibi ſuodus cogretsus. Ac ne omnibus dicendis ſim longior (horum enim omnium in opere illo meminit) illius quoque civitatis ſedem invadere potuit, & veritatis prædicatoribus eccleſias orbare.*

contra orthodoxos perſecutionem movet,

99 Quanta contentione ac violentia Eudoxios eccleſias orthodoxis paſtoribus orbaret, ſatis indicat Sozomenus lib. 4 cap. 26 his verbis: *Petro tam ipſe* (nempe Eudoxius, de quo ibi agit) *quam Acacius ſimul junctis omni ope laboraruut, ut eorum, quæ Niceæ ſtatuta fuerant, memoriam ex omnium animis abolerent, & fidei formulam; quæ Arimini recitata eſt, una cum additamentis, quæ ipſi, tamquam ea correcturi, adjecerant, ad omnes imperii Romani provincias miſerunt, eoſque, qui huic fidei ſubſcribere renuiſſent, in exilium abigari juſſerunt ex imperatoris mandato:* B *id enim illi ſtuduerant, cum exiſtimarent, ſe hoc pacto ea, quæ vellent, facile perfecturos eſſe. Verum ea res graviſſimarum calamitatum cauſa exſtitit: nam per univerſum orbem Romanum tumultus non diſſimiles iis, quos ſupra retulimus, exortus eſt, & omnes ubique eccleſias quaſdam quaſi perfecutio occupavit, cujuſmodi olim ſub ethnicis imperatoribus geſſata fuerat.*

ut S. Gregorius Nazianzenus narrat,

100 Gregorius Nazianzenus orat. 21 in edit. nne Billiana tom. 1 pag. 387 eamdem perſecutionem ita deſcribit ac deplorat: *Hinc profani Sanctorum judices & nova atque inuſitata mixtio; myſticæ nempe quæſtiones, ſpectante vulgo, tractatæ, atque iniqua rerum geſtarum inquiſitio, & pretio conducti ſycophantæ, & ſententiæ ſtuta invicem pronuntiatæ. Huc alii ab eccleſiarum thronis injuſte pellebantur, alii in eorum locum ſubrogabantur; ſic tamen, ut ab iis impietatis chirographa, non ſecus atque aliud quidpiam neceſſarium exigerent. Atque in promptu atramentum erat, & calumniator a tergo. Ea res permultos e nobis, invitiſſos aliquot vivos, in fraudem impulit, qui quamvis mente haudquaquam prolapſi fuerint, ſubſcriptione tamen tranſverſi acti ſunt, atque cum illis, utroque nomine improbis, conſenſerunt, ac, ſi non flammæ, fumi certe participes fuerunt. Quod quidem ipſe multis ſæpe lacrymis proſecutus ſum, impietatem eam, quæ tunc longe lateque manabat, & perſecutionem, quæ nunc ab ipſis Verbi patronis adverſus orthodoxum doctrinam excitata eſt, conſpiciens.*

C

& Theodoretus confirmat.

101 Hæc violentia ferοci Eudoxii genio optime conveniebat: *Neque enim*, teſte Theodoreto lib. 2 Hiſt. eccleſ. cap. 20 in citata ope eorn ejus editione tomo 3 pag. 623, *malitiam ſuam, ſicut Leontius, occultabat; ſed aperte adverſus Apoſtolica dogmata oabiem ſuam exercens, eos, qui contradicere audebant, omnibus incommodis conficiebat.* Hinc liquet, Philoſtorgium Arianum more ſuo mentiri, dum lib. 4 cap. 4 in editione Valeſiana pag. 494 dicit, *Eudoxium moribus mitem fuiſſe ac modeſtum, nec mediocri ſolertia ac dexteritate præditum.* Quod hic Philoſtorgius de illius *ſolertia ac dexteritate* addit, facile ei concedemus, ſi per ſolertiam & dexteritatem velit intelligi perjuria, fraudes, ac mendacia: noverat enim ſubdolus Eudoxius nonnumquam tempori ſervire, hæreſim tegere, & metu pœnarum ferocem indolem cohibere, ut jam duobus exemplis confirmabimus.

102 Cum Conſtantius imperator ex Occidente Conſtantinopolim reverſus eſſet, quidam pro-

D

SÆC. IV. *Tandem violentus ille nocebat,*

fules eorum eo Eudoxium de impia doctrina accuſarunt, teſte Theodoreto in Hiſtoria eccleſiaſtica lib. 2 cap. 33 Sirmondianæ editionis, atque inter alios Sebaſtæ epiſcopus *Euſtathius dixit: Quando igitur de fide diſceptant patres, impetunt, Eudoxii blaſphemias, temere in Unigenitum effuſas, conſidera. Et hæc dicens formulam fidei ab eo ſcriptam obtulit, in qua inter cætera impie dicta hæc inerant: „ Quæ diſſimilis modo proferuntur, diſſimilia ſunt ſecundum ſubſtantiam; unus Deus Pater, ex quo omnia, & unus dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia: diſſimilia autem ſunt* EX QUO *&* PER QUEM. *Diſſimilis ergo Filius Deo & Patri „. Hanc fidei expoſitionem cum recitari juſſiſſet Conſtantius, impietate illa vehementer commotus, Eudoxium interrogavit, utrum ipſe iſta ſcripſiſſet. Negavit extemplo, & Aetium ſcripſiſſe reſpondit.*

qui tamen interdum perjuria haereſes ſuas tegebat,

E

103 Tum Theodoretus Eudoxium *una cum impietate Sybariticis deliciis indulgentem* & Aetio parafito familiariſſimum deſcribit, atque ita ibidem pergit; *Quibus auditis, imperator introduci juſſit Aetium, & ingreſſo formulam illam oſtendit, rogavitque, an illius auctor eſſet. At ille rerum geſtarum, & quorſum interrogaretur, prorſus ignarus, laudemque ex confeſſione adeptum ſe eatus, ſcripſi illius auctorem ſe profeſſus eſt. Tum imperator, impietatis peſſpecta magnitudine, exulare mox illum, & in locum quemdam Phrygiæ deportari juſſit. Sic ille palatio, blaſphemiæ fructum referens infamiam, deturbatus eſt: Euſtathius vero in eadem ſententia Eudoxium etiam eſſe affirmabat: Aetium enim ejus contubernalem & convivam fuiſſe, ejuſque voluntati ut ſerviret, blaſphemiam illam condidiſſe; atque hinc ſatis argumenti eſſe aiebat, conſcium hujus ſcriptionis fuiſſe, quod præter ipſum nemo Aetium illius auctorem memoravit. Atqui ex conjecturis, ait imperator, decernere judices non debent, ſed res geſtas diligenter inveſtigare. Cui Euſtathius: Fidem ergo nobis omnibus facias Eudoxius, ſe iſta non ſentire, anathemate damnans ſcriptum Aetii. Quam poſtulationem cum probaſſet imperator, atque ita fieri mandaret, tergiverſatus eſt Eudoxius, multiſque modis provocationem eludere conatus eſt. Tandem, quia indignabatur imperator, & exilium cum Aetio, velut impiæ ſententiæ facto, minabatur, propriam ipſe doctri-* F *nam ejuravit, quam & illo tempore & poſtea ſemper profiteri non deſtitit.* Viden' qua ſolertia ac dexteritate, id eſt quam pejuca fraude Eudoxius iodignationem imperatoris evaſerit, & quomodo ſeſe hoc negotio expedierit?

& propter priorem

104 Nunc alterum perfidæ diſſimulationis exemplum accipe ex eodem Theodoreto, qui lib. 2 Hiſt. eccleſ. cap. 35 de Eunomio hæretico, & Eudoxii amico hæc ſcribit: *Poſtquam, vivente adhuc Eleuſio, Cyzicum occupavit Eunomius, ſanam plebis fidem cernens Eudoxius, & imperatoris in eos odium conſiderans, qui creatum unigenitum Dei Filium affirmabant, Eunomium admonuit, ut ſententiam ſuam occultaret, neque hanc illis prederet, qui accuſandi occaſionem aucupabantur. Tempus, aiebat, opportunum aliquando nacti ea prædicabimus, quæ nunc celamus, & ignaros docebimus, adverſantesque aut verbis adducemus, aut vi cogemus, aut pœna mulctabimus. His monitis morem gerens Eunomius, obſcuritate involutam proferebat impietatem. Sed qui divinis litteris fuerunt imbuti, latens ulcus cernentes, ægre ferebant quidem; palam autem adverſori temeritatis potius eſſe ducebant,*

SEC. IV. A *quam prudentia. Itaque hæreticæ pravitatis perſona induti, domum ad eum veniunt, orantque, ut dogmatis veritatem aperte ipſis ruponat, nec eos deſpiciat, qui diverſis doctrinis huc illuque jactarentur. Tum ille fidentior factus, opinionem, quam celabat, aperuit. At illi porro iniquum atque impium dicebant eſſe, ſi non omnes, qui ſub eo eſſent, veritatis fierent participes.*

tempori ſervire adverſatur. 105 *Itaque his & ſimilibus verbis indultus, in publicis eccleſiæ conventibus blaſphemiam ſuam putefecit. Illi vero ardenti ſtudio incitati Conſtantinopolim contendunt, Eunomiique nomen primo deferunt ad Eudoxium: deinde, cum ille non reciperet, Imperatorem adeunt de pernicie, quam inferebat, lamentantes, vinſque dicta blaſphemiam Arii impietati ſuperare affirmantes. Quibus ad iram provocatus imperator, Eudoxio mandat, ut accerſat Eunomium, eumque, ſi convictus fuerit, privet ſacerdotio. Cum autem ab accuſatoribus ſæpe interpellatus Eudoxius moras nectere pergeret, redeunt iterum ad imperatorem, queruntque & clamitant, Eudoxium nihil rerum feciſſe, quæ fuerant imperata, tantamque civitatem Eunomii blaſphemiæ expoſitam contemnere. Tunc Conſtantius Eudoxio ipſi exilium minatus eſt, niſi judicium habeat de Eunomio, in eumque de objectis tenuiſſum animadvertat: quibus minis territus Eudoxius, per litteras ſignificat Eunomio, ut fuga ſe Cyzico ſubducat, ſibique ipſi ſuccenſeat, quod monitis non paruerit. Eunomius ergo metu perculſus ſe ſubduxit, ſed impatiens ignominiæ proditionem accuſabat Eudoxii, ſibique & Aetio injuriam ab eo factam prædicebat.* Hic iterum vides, quomodo Eudoxius impiam doctrinam ſuam occultarit, & tempori perfide ſervierit.

anno Chriſti 370 mortuus eſt. 106 Cum ſceleſtus ille hæreticus ob plures hujuſmodi fraudes & turbas, quas hic enumerare longum eſſet, ſeſe Deo & hominibus exoſum reddidiſſet, evocatus eſt ad divinæ juſtitiæ tribunal, tutinnem daturus omnium malorum, quibus eccleſiam Catholicam affinxerat. Quod autem obitus illius in annum CCCLXX inciderit, oſtendunt hujus anni conſules, qui apud Socratem lib. 4 cap. 14 ita recenſentur: *Eudoxius Arianæ factionis epiſcopus poſt imperatoris diſceſſum ſtatim extremum diem obierat, Valentiniano tertium & Valente tertium conſulibus, cum novemdecim annis Conſtantinopolitanam eccleſiam reniſſet.* Dum vero hic dicitur Eudoxius *novemdecim annis* ecC cleſiam Conſtantinopolitanam reniſſe, non Socratis, ſed librarii error eſt: alioquin ſibi ipſi clare contradiceret Socrates, quando lib. 2 cap. 43 ait, *conſulatu Conſtantii decimo & Juliani cæſaris tertio*, id eſt anno Chriſti CCCLII, Eudoxium Macedonio ſucceſſiſſe. Hinc Valeſius in notis ad eccleſiaſticam Socratis Hiſtoriam pag. 511 aſſerit, pro ἐνάτῃ καὶ δεκάτῃ id eſt *novemdecim*, δεκάτῃ καὶ πρώτῃ, hoc eſt *undecim*, ſcribendum eſſe.

poſſunam dicere ante ſere undecim annis eccleſiam CP. devaſtaverat. 107 Cum hac correctione congruit computus Sozomeni, qui lib. 6 cap. 12 ita habet: *Interea imperator Valens Antiochiam, ad Orontem ſitam, proficiſci decrevit: qui dum in itinere eſſet, Eudoxius eo tempore vita diſceſſit, undecim annis* (Græce ἕνδεκα ἔτεσι, ubi tamen undecim annus dumtaxat inchoatus numerari poteſt) *epiſcopatu Conſtantinopoli perfunctus.* Cum Sozomeno facile conciliari poteſt S. Nicephorus, qui in Pariſienſi Chronographiæ compendiariæ editione pag. 413, decem iniquæ poſſeſſionis annos, nempe completos Eudoxio adſcribit. Si autem numero totondo decem anni Eudoxio tribuendi ſint, ſuſpicor, in textu Socratis litteram numeralem Θ' abundare, & pro *ſau* decem, numerum ΙΘ', id D eſt *annum* perpetam ab amanuenſi ſcriptum fuiſſe. Hinc ea confirmantur, quæ ſupra num. 66 de annis S. Alexandri diſſerui. Hinc etiam patet, quantum deferendum ſit vulgatibus Banduri eunalogis, qui eidem Eudoxio ſeptem aut octo annos aſſignaot.

VII S. EUAGRIUS, & DEMOPHILUS hæretieus.

Cum Catholici S. Euagrium, & Ariani Demophilum IN Actis noſtris tomo 2 Martii pag. 427, ad diem VI ejuſdem menſis, de S. Euagrio egimos cum Martyrologio Romano, quod hac die ſic ipſum nununtiat: *Conſtantinopoli ſancti Euagrii, qui tempore Valentis a Catholicis electus epiſcopus, ab eodem Imperatore in exilium miſſus, migravit ad Dominum.* Nullus autem ſcriptor antiquus, quatorum ſcio, memoriæ prodidit, quamdiu ſanctus præſul in exſilio viaerit. Ceterum de hoc ſuncto præſule, & hæretico ipſius competitore audiamus Socratem lib. 4 cap. 14 ita diſE ferentem: *Porro Imperator Valens, vrbibus Conſtantinopoli, iterum Antiochiam tendens. Cumque Nicomediam Bithyniæ veniſſet, illic ſubſtitit ob hanc cauſam: Eudoxius Arianæ factionis epiſcopus poſt Imperatoris diſceſſum, ſtatim extremum diem obierat, Valentiniano tertium & Valente tertium conſulibus, cum novemderim annis Conſtantinopolitanam eccleſiam reniſſet. Quamobrem Arium in ejus locum Demophilum ſubſtituerunt; Homouſiani vero opportunam ſibi tempus oblatum rati, quemdam fidei ſuæ virum, Euagrium nomine, elegerunt; eumque ordinavit Euſtathius, olim Antiochiæ epiſcopus, qui primo quidem Juliani principis edicto ab exilio fuerat revocatus; tunc vero cum veniſſet Conſtantinopolim, eo conſilio, ut Homouſianorum fidem ſtabiliret, occultius in ea urbe commorabatur.* Baronius, Tillemontius, aliique viri eruditi paſſim contendunt, Socratem hic hallucinatum fuiſſe, eo quod S. Euſtathium, olim Antiochiæ epiſcopum, perperam cum altero quodam homoeymo confuderit, cum Theodoretus tomo 3 operum ſuorum pag. 639 in Hiſtoria eccleſiaſtica lib. 3 cap. 11 diſerte aſſerat, Euſtathium Antiochenum *auctorem, Meletii creationem*, ſeu ante annum CCCLXI, ob F iſſe, de quo plura videri poſſunt ad diem XVI Julii, ubi Acta S. Euſtathii commentario hiſtorico illuſtrata ſunt.

ad cathedram CP. evectus, inde ſtatim expulſus. 109 Sedem Conſtantinopolitanam non diu ſub Euagrio occupatam fuiſſe, ſatis indicat S. Nicephotus in jam citata Chronologis compendiaria, ubi pag. 413 dicit, quod *Euagrius orthodoxus .... STATIM a Valente in exilium pulſus fuerit.* Eutychius patriarcha Alexandrinus in Annalibus Arabicis, a Pocockio Latine redditis, tom. 2 pag. 491 ſpatium duorum menſium ipſi ita concedit: *Euagrius patriarcha Conſtantinopolitanus, ... Cum duos menſes ſediſſet, in exilium pulſus eſt.* Socrates lib. 4 cap. 13 brevem S. Euagrii poſſeſſionem etiam indicat his verbis: *Ea vero* (nempe Euagrii electio) *ad imperatoris notitiam* CELERITER *perlata eſt: qui veritus, ne ex contentione multitudinis orta ſeditio civitatem ſubverteret, militares copias ex urbe Nicomedia Conſtantinopolim miſit, juſſitque, ut comprehenſi ſimul ambo, tam is, qui ordinaverat, quam ille, qui ordinatus fuerat, alius alio in exilium ejicerentur. Et Euſtathius quidem in oppidum Thraciæ Bizuam* (Theophanes in Pariſienſi Chronographiæ

A phiæ editione pag. 49 pro Bizua *Cyzicum* poſuit) *eſt relegatus : Eugrius vero in alium abductus eſt locum.* Ex antecedentibus & conſequentibus Socratis ac Sozomeni rationibus colligo, Eugrium eodem anno CCCLXX electum ac depoſitum fuiſſe.

VIII. DEMOPHILUS ſolus.

Demophilus variis ariorthus infeſtat

IMperator Valens, ſic ejecto Euagrio, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ adminiſtrationem (*melius dixero de aſtarionem*) reliquit ſolo Demophilo, qui tamen populo non placebat : reſte enim Philoſtorgio lib. 9 cap. 10 in editione Valeſiana pag. 519, *dum Demophilus in epiſcopali ſede collocaretur, multi ex populo, qui tum aderant, non* DIGNUS *acclamarunt, ſed* INDIGNUS. Nec tamen plebi, ſed etiam doctioribus hæreſis ſuæ ſectatoribus ob exoticam doctrinam vidatur diſplicuiſſe : nam ipſemet Philoſtorgius Arianus lib. 9 cap. 14 in prædicta editione pag. 520 reſtatur, *Demophilum miſtere omnia & confundere ſolitum, ac præcipue eccleſiaſtica dogmata : adeo ut quodam tempore, dum ſermonem haberet ad populum Conſtantinopoli, dixerit, corpus Chriſti permixtum divinitati penitus evaniſſe eo modo, quo lactis ſextarius in univerſum maris elementum coojectus evaneſcit.* Suidas in ſuo Lexico, quod Coloniæ Allobrogum anno MDCIX Græco Latine impreſſum eſt, part. 2 pag. 684 & 685 ad vocem Δημόφιλος alias illius blaſphemias reconſet, quas hic referre ſuperfluum duximus.

B

ſicta pietatis ſpecie divinitas hæreticum ſectis nuitebat,

572 Nihilominus noverat hæreticus ille pſeudo-epiſcopus deteſtabilem doctrinæ ſuæ impietatem enervis quadam pietatis ſpecie tegere, ita ut S. Baſilius Magnus epiſtola 254, quæ in editione Pariſienſi anni 1618 tomo 2 operum ejus pag. 1025 legitur, de eo affirmet ſequentia : *Jam dudum Conſtantinopoli hæret Demophilus, ... de quo, qui huc ad nos appellunt, ſinguli una animi conſenſu deprædicant, illum veritatis & pietatis fictam ſibi perſonam ſuperinduiſſe, eo tamen ſucceſſu, ut diviſæ civitatis illius & diſtractæ factiones coaluerint, nec non e vicinis epiſcopis nonnemo (melius juxta textum Græcum, & Latinam ſyntaxin redditur *aliqui*) ad hanc unitatem conflatam convolaverint.* Hæc unio de diverſis hæreticorum ſectis haud dubie intelligenda eſt, eum eo ipſo tempore Catholici in Oriente acerbiſſimam perſecutionem paſſi fuerint, ut apud Theodoretum, Socratem, Sozomenum, Baronium, Tillemontium, aliosque obvios hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores ſuſe legi poteſt.

C

dum interim Valens imperator

573 Artamen non poſſum, quin hujus perſecutionis acerbitatem atque extenſionem ipſis ſynchronorum auctorum verbis breviter exponam. Imprimis Gregorius Nazianzenus in oratione 20 tom. 2 editionis Billianæ pag. 347 & ſequenti barbaram Valentis imperatoris contra orthodoxos tyrannidem ſolita ſua facundia ſic explicat : *Porro cum illuſtria prima illius facinora fuerint, tum vero illuſtriora ea certamina fuerunt, quæ poſtrema adverſus nos habuit. Quænam autem prima dico ? Exilia, fuga, bonorum proſcriptiones, inſidiæ tam apertæ quam obſcuræ, ſermonum illecebræ, ubi occaſio ſe offerebat ; vis, ubi verborum blanditiis locus non erat. Alii ab eccleſiis extrudebantur, qui ſcilicet fidem orthodoxam ac noſtram profitebantur ; alii introducebantur, nempe qui piſtiferam & exitialem imperatoris doctrinam tenebant, qui impietatis chirographa exigebant, qui his adhuc graviora ſcribebant ; marina pretheterorum exuſtiones ;* (alludit hic ſanctus ſcriptor ad octoginta martyres, qui anno CCCLXX juſſu Valentis in mari combuſti ſunt, de quibus ad diem v Septembris cum Martyrologio Romano ſuſius agetur) *impii belli duces, non Perſas ſuperantes, non Scythas in poteſtatem redigentes, non aliam quamdam barbaram gentem repurgantes ; verum eccleſiis bellum inferentes . in altaribus ſaltitantes, & incruenta ſacrificia hominum & victimarum ſanguine contaminantes, ac virginum pudorem probro afficientes ... Habetis primorum ipſius facinorum hiſtoriam, quorum ipſa quoque commemoratio & auditio multis etiamnum lacrymas movet.*

D

SÆC. IV.

orthodoxos crudeliter perſequeretur ;

574 Gregorius Nyſſenus, Pariſiis anno MDCXV Græco Latine editus, tomo 2 pag. 52 in libro contra Eunomium oſtendit, hanc Valentis perſecutionem longe lateque diffuſam fuiſſe. *Quod ſi hujus reliquias petis,* inquit, *res ipſas invenies. Quem enim locum intactum reliquit temporis illius calamitas ? Quænam gens hæreticæ vaſtationis & graſſationis expers manſit ? Quis eorum, qui in eccleſia florebant, non dejectus eſt a cœptis & laboribus ſuis ? Quis populus inſultationem illam effugit ? Non Syria univerſa, non Meſopotamia uſque ad fines barbarorum ; non Phœnicia, non Paleſtina, non Arabia, non Ægyptus, non incolæ Lybiæ uſque ad terminos noſtri orbis ; neque alii, qui in eo degunt, Pontici, Cilices, Lycii, Lydi, Piſidi, Pamphilii, Cares, Helleſpontii, inſulani uſque ad ipſum Propontidem ; non gentes Thraciæ, quæ patet Thracia, & ſubitimi quique uſque ad ipſum Danubium. Quæ ex his omnibus provinciis calamitatis hujus expers fuit, niſi forte illa, quæ antea hoc malo tenebatur ?*

E

& alii quibuſdam liberam ſuæ ſectæ exercitium permiſerat.

575 Etſi imperator Valens ita ubique in Catholicos ſæviret, tamen Judæis & ſacrilegis eorum ſuperſtitionis ſuæ cultum permittebat, ut Theodoretus tomo 3 pag. 695 & 696, ſive lib. 4 Hiſt. eccleſ. cap. 21 poſt commemoratum octoginta orthodoxorum martyrium reſtatur his verbis : *Antiochiæ autem longiſſimo temporis ſpatio commoratus Valens licentiam omnibus conceſſerat, & gentilibus, & Judæis, & aliis, quotquot ſub nomine Chriſtiano doctrinam Evangelicæ repugnantem profitebantur : nam & gentilium ſacra obibant, qui errore illo tenebantur, & ab Joviano poſt Julianum exſtincta ſeductio, illius permiſſu refloreſcebat. Nec jam in occulto Jovis, & Bacchi, & Cereris foſſa perogebantur, ſed per medium forum bacchantes curſitabant. Solis ille inimicus fuit Apoſtolicæ doctrinæ cultoribus.* Theodoretus infra lib. 5 cap. 20 fere eadem aliis verbis repetit. Porro concilium Aquileienſe in epiſtola, imperatoribus Gratiano, Valentiniano, & Theodoſio ſcripta, quæ apud Labbeum noſtrum tom. 2 conciliorum a col. 999 exhibetur, in Lucium Alexandrinum ac Demophilum Conſtantinopolitanum, tamquam præcipuos ditæ hujus perſecutionis impulſores, maximam horum malorum culpam ita conjiciunt : *Cum poſt multa tempora & perſecutiones varias, quas Catholicis intulerant Ariani, maximeque Lucius ille monachorum & virginum impia cæde graſſatus, atque Demophilus, dirum perfidiæ caput, omnes eccleſiæ Dei per Orientem Catholicis reſtituæ ſint, in occidentalibus autem partibus vix duo hæretici, qui obviare poſſent ſancto concilio ſint reperti, quis eſt qui putet, ſe gratiarum veſtrarum forte idoneum relatorem ?* Audis, hic Demophilum accuſari, veluti *dirum perfidiæ caput,*

F

A caput, cui tam flebiles illorum temporum calaSÆC. IV. mitates ſuerint imputandæ.

Cum Valens in Lugurio combuſtus eſſet,

115 Tandem Valens, invadentibus imperium Gothis, ſuam contra orthodoxos perſecutionem abrumpere coactus eſt, & anno CCCLXXVIII barbaris illis cum exercitu occurrere voluit, quamvis Iſaac monachus & Britannio epiſcopus ob illatas Catholicis injurias ipſi certam cladem prædixiſſent, ut lib. 4 cap. 31 aſſirmat Theodoretus, qui capite ſequente mortem iſtius tyranni ita narrat: *At Valens, ſpretis optimis illis conſiliariis, inſtructus copias ad conſerendum prælium miſit; ipſe in quodam vico remanens victoriam exſpectabat. Sed milites barbarorum impetum non ſuſtinentes, terga dedere, & ab inſequentibus cæſi ſunt: fugiebantque illi celeritate ſumma, iſti pro viribus perſequebantur. Et cum perveniſſent barbari ad vicum illum, in quo Valens, auditu clade, latere coactus eſt, igne admoto pietatis hoſtem una cum vico incenderunt. Ita ille etiam in hac vita ſcelerum ſuorum pœnas dedit.* Sic nempe tyrannos, qui oſtoginta orthodoxos in mari flammis

B conſumi juſſerat, igne periit, & juſto divinæ providentiæ judicio pœnam talionis experius eſt.

ſuccedunt ei Imperator Theodoſius furentes Arianos compeſcuit,

116 Catholici poſt mortem Valentis paulatim cœperunt reſpirare, & ab imperatore Theodoſio, cui Gratianus innente anno CCCLXXIX ſceptrum Orientalis imperii tradiderat, obtinuerunt legem, qua quidem audax Arianorum potentia & libertas teſtringebatur; ſed non exſtinguebatur pervicax eorum in orthodoxos furor, quem ſenſit S. Gregorius Nazianzenus, eo tempore Conſtantinopolim veniens, ut teſtatur in Carmine de vita ſua, ubi in Græco-Latino Billii editione tom. 2 nupcum pag. 22 hæc ad rem noſtram leguntur:

Ingreſſus urbem plurimis jactor malis.
Exarſit in me tota primum civitas,
Multos perinde ac ſi deos inducerem...
Imbres tacebe fauces, epulas meus:
Vanos fuiſſe quos queror tantummodo,
Hæc aſſecutos, aſſequi quæ nil juvat,
Necem nec inferre. Poſt velut ficarius,
Vultu ſuperbo præditos ad præſides,
Queiſque una ſtudio lex erat plebi obſequi,
C *Trahor ipſe, ſceleris qui nihil patravtram.*

His aliiſque modis plebs hæretica furebat contra Gregorium Nazianzenum, qui Conſtantinopolim acceſſitus fuerat, ut exiguum Catholicorum gregem, vero paſtore deſtitutum, tamquam epiſcopi vicarius gubernaret, ſicuti poſtea fuſius dicetur, quando Sanctus ille ab omnibus fere Orientis præſulibus ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus eſt.

Ex Demophilum Conſtantinopoli expulit,

117 Theodoſius anno CCCLXXX die XXIV Novembris venit Conſtantinopolim, ut Socrates lib. 5 cap. 6 accurate notat, & paulo poſt Demophilum, Arianorum antiſtitem, urbe expulit, quod Sozomenus lib. 7 cap. 5 refert hoc modo: *Creteum imperator per internuntios mandavit Demophilo, ut Nicæni concilii fidem ſequereiur & populum ad concordiam revocaret; ſin minus, eccleſiis cederet. Qui ſtatim convocata populi multitudine, præceptum imperatoris eis expoſuit, & poſtridie extra urbem ſe collectas celebraturum pronuntiavit. Quandoquidem, inquit, divina lex jubet; Si vos perſecuti fuerint in hac urbe, fugite in aliam. Hæc cum dixiſſet, populum extra urbem deinceps collegit..... Cum igitur Demophilus una cum ſuis eccleſia abſceſſiſſet, imperator in eam ingreſſus, Deum oravit. Atque eo tempore bi, qui Trinitatem conſubſtantialem profite-*

bantur, eccleſias obtinuerunt. Annus autem hic D *erat, quo Gratianus quintum, & Theodoſius primum conſulatum geſſere, ex quo vero Ariani eccleſias occupaverant, quadrageſimus.* Hi conſules, & quadrageſimus Arianæ dominationis annus, deſignant annum Chriſti CCCLXXX, ut ex ſupradictis facile colligetur.

qui expulſus dicitur poſtea Berœam dicceſſiſſe.

118 Porro quod hic Sozomenus aſſerit de commoratione Demophili circa urbem Conſtantinopolitanam, contrarium videtur Philoſtorgio, qui lib. 9 cap. 19 egenade Arionis, quos tunc Theodoſius Conſtantinopoli expulit, poſt alia ſic habet: *Ex quorum numero fuit etiam Demophilus, qui, cum ejectus fuiſſet, ad civitatem ſuam Berœam (in qua antea epiſcopum egerat: nam ortus fuit ex urbe Theſſalonica*, ut Philoſtorgius lib. 9 cap. 14 dixerat) *ſe recepit.* Quamvis hæc duo inter ſe pugnare videntur; tamen aliqua modo conciliari poſſunt, ſi dicatur Demophilus Berœam ſe recepiſſe, quando Theodoſius anno CCCLXXXI as legem tulit: qua omnia hæreticorum conventicula tam intra tam extra urbes prohibebantur. Si id non placet, dic, Demophilum poſt E aliquot menſes Berœam excurriſſe, ac poſtea ad viciniam Conſtantinopolitanam tediſſe. Ut ut eſt, pertinax ille hæreticus anno CCCLXXXVI infelicem animam efflavit. Sozomenus lib. 7 cap. 24 ait, illum *Conſtantinopoli* obiiſſe; at Socrates lib. 5 cap. 22 locum mortis non omittat.

PARERGON I.

Quomodo Maximus philoſophus ſedem Conſtantinopolitanam vi & fraude occupare tentaverit.

Cum philoſophus quidam, nomine Maximus, vi ſedem CP. invadere tentaſſet,

MAximus ab impudenti Cynicorum philoſophorum ſecta, quam profitebatur, dictus cognomento Cynicus, ficta pietatis ſpecie S. Gregorium Nazianzenum ita decepit, ut intimus Sancti amicus ac contubernalis evaſerit. Verum hypocrita iſte anno CCCLXXX larvam depoſuit, & F infami ac violento modo creatus eſt invadere thronum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quem tunc legitimo paſtore carentem S. Gregorius loco epiſcopi gubernabat. Omnia, quæ in hac noſtrum & ridicula Maximi Cynici ordinatione peracta ſunt, lepide deſcribit ipſemet S. Gregorius in Carmine de vita ſua, ut in Actis noſtris tomo 2 Maii a pag. 436 ſtylo ſoluto legi poteſt. Catholici Conſtantinopolitani, qui eo tempore Gregorium in oculis ferebant, invaſionis hujus indignitate commori, Maximum ſtatim ex urbe ſua ejecerunt, qui Theſſalonicam præfectus eſt, ut apud Theodoſium de illata injuria conquereretur, & cathedram Conſtantinopolitanam auctoritate imperatoria occuparet. At illic etiam repulſam paſſus, rediit in partiam ſuam, quæ erat Alexandria Ægypti, ibique Petro patriarchæ minatus eſt, ſe ſedem Alexandrinam invaſurum, niſi ipſius auctoritate Conſtantinopolitanam obtineret. Præfectus Alexandrinus hanc violentiam intelligens, ac ſeditionem metuens, turbulentum hominem Alexandria expulit.

220 Neque poſt hæc ambitioſus philoſophus quievit; ſed in Occidentem profectus, mendaciis

ac

A ac fraudibus tantum effecit, ut quidam Italiæ præſules patrocinium illius ſuſceperint, ſicuti patet ex eorum epiſtola ad Theodoſium imperatorem, quæ a Labbeo noſtro tom. 2 conciliorum col. 1007 & 1008 refertur. At poſtea illi ejuſdem Maximi deſeruerunt, forte errorem ſuum dedocti in Theodoſio imperatore vel ab ipſo Papa Damaſo, qui poſtetior Acholio præſuli Theſſalonicenſi & aliis Macedoniæ epiſcopis apud eumdem Labbeum tomo 4 conciliorum col. 1699 circa ordinationem Maximi Cynici ita reſpondit: *Decurſis literis dilectionis veſtræ, fratres cariſſimi, ſatis ſum contriſtatus, eo tempore, quo, Deo præſtante, hæretici iterum abjecti, neſcio quas ex Ægypto venientes in poſtulatione contra regulam eccleſiaſticæ diſciplinæ alienum a noſtra profeſſione in Conſtantinopolitana civitate Cynicum ad ſacerdotium vocare voluiſſe. Qui igitur is fuerit ardor animi, quam fœda præſumptio, ſcire non poſſumus. Hinc apparet, inquietos homines, cum multa præſumunt, quid agere debeant, ignorare. Non legerant Apoſtolum ſcribentem: Vis autem ſi eamam nutriat, ignominia eſt illi? Neſciebant, Philoſophorum habitum non convenire inceſſui Chriſtiano?*

Conſtantinopoli expulſus in in Occidentem profugiſſet,

121 Poſtquam deinde philoſophicam Cynici profeſſionem plurimis reprehenderat, col. 1700 ſic pergit: *Sed forteſſe dicturi ſunt aliqui: Chriſtianus erat. Huic homini, qui in habitu idoli incedit, nunquam adſcribendum nomen eſt Chriſtiani; quia fieri non potuit, ut qui hunc plurera gentibus deſiderat, ullum nobiſcum conſortium integræ fidei poſſit habere. Non immerito autem qui ex Ægypto venerant, notati ab omnibus diſceſſerunt, errorem ſuum vendentes, ut amputatis ejus poſtea capillis, qui non recte fuerat ordinatus, & jactura capitis ſuſtineret, & quod ambiverat, eſſe non poſſet. Recte igitur factum eſt, ut id, quod male cœptum erat, auctoritate publica deſtrueretur.* Idem Pontifex in alia epiſtola, ad Acholium antiſtitem Theſſalonicenſem ſcripta, ibidem col. 1700 eamdem Maximi Cynici ordinationem ita improbat: *Ad litteras ſanctitatis tuæ plene reſcripſi, non mihi placuiſſe, quod noſtro quem Maximum ex Ægypto venientes conatum vel maxime, cujus habitus juxta Apoſtolum ignominioſus eſſet, Conſtantinopoli epiſcopum ordinare voluiſſent.*

B

C

ſtium S. Gregorius Nazian. unus auctor exagitat ob reſectos capillos e

122 Sanctus Gregorius Nazianzenus in editione Billiana tomo 2 pag. 15 eumdem Maximum ob detonſam cæſariem acriter exagitat his verſiculis Iambicis;

Cum reſecta præſulem ſignant coma
Nequiſſimum, haud vi, nec ligatum: nam canis
Ad ſumma quæque promptus ac fervens erat.
Subiitque eimus ſcelio cultas din,
Manumm laborem non brevem ſalvens brevi:
Unumque munus huic ferens, quod crinium
Nodavit ejus abditum myſterium,
Qui robur ejus, unicæ ac vires erant.
Sampſoni ut olim contigit, quem prodidit
Sævis reſectus hoſtibus crinis ſuis,
Meſſi capillis tempore perincommodo,
Quæ uxor, hoſti dum favet, ſeldic mala.
Ut factus autem paſter eſt canis improbus,
Eu opilione ſit canis rurſum (o grave
Probrum!) canſque ſolus, & pu'cra earens
Jam crine, ſæcum nec tamen modcrans gregem;
Ad oſſa rurſum ſeque jam confert fori.
At quid venuſtis nunc ages de crinibus?
Aleſne rurſum? An ſic manens videbere?
Utrumque turpe: reſte nec dempta patet
Quidquam invenire ſterilium. Quin tu comam
Ubinam locabis, aut cum quanam feres?
An ad theatra? vel potius ad virgines?
Quas curſus iſtas? An cuas Cerinthias,
Studiis quibuſcum tu ſacris quondam dabas
Operam, remetis arbitris cum bis differens?

D

SÆC. IV.

Sanctus hic ſæpe alludit ad cognomen Cynici, quod Græce dicitur κυνικὸς id eſt *caninus*, & quod proveoit a vocabolo κύων *canis*, a quo ob caninam impudentiam omnen ioditum eſt Cyoicæ philoſophorum ſectæ, quam Maximus profitebatur.

& ignorantiam,

123 Dum Maximus negotii ſui promovendi cauſa io Occidente verſabatur, ad captandam Gratiani imperatoris benevolentiam compoſuit, aut ſaltem componi curavit, librum contra Arianos, quem Hieronymus in opere ſuo de Scriptoribus eccleſiaſticis cap. 127 ita laudat: *Maximus philoſophus, natus Alexandriæ, Conſtantinopoli epiſcopus ordinatus eſt, & poſtea inſignem de fide adverſus Arianos ſcripſit librum, quem Mediolani Gratiano principi dedit.* Paulo ſuperius dixi, quod Maximus ſaltem librum contra Arianos componi curaverit: nam Gregorius Nazianzenus in proxime citata operum ſuorum editione tom. 2 pag. 249 & ſequente indicat, eum litteris leviſſime rinctum fuiſſe, dum in carmine Iambico contra eumdem Maximum ſic ſcribit:

E

Quid hoc ſibi vult, Maxime? Audes ſcribere.
Audeſne vero ſcribere? Impudentia
Quanta eſt! caninam ſuperat hæc dubio procul....
Saul prophetæ, Maximuſque ſcriptor eſt.
Quis non propheta? continebit quis manum?
Eſt carta eunuchorum, ſtyluſque.....
..... At audes ſcribere
Pauxillulum. Tu dic mihi, undenam atque ubi
Edoctus? Eccujus manu ſcriptum eſt opus?
Non neveras heri hoc; ſatiſque erat tibi,
Si arctam placentam anguſta ferret penula,
Vitaque inepta & moribus latratia.
Tunc litteræ fucrant tibi, ut cythara ofino.

Hæc inſcitiam Maximi ſatis indicant, & falſe exploduot. Quare creditu difficile eſt, eum proprio Marte compoſuiſſe librum, quem Hieronymus *inſignem* appellat.

(forte tamen aliqua opuſcula damnata ſcripſit)

F

124 Non ramen inficior, alia quædam opuſcula ab ipſo forſan enuntata fuiſſe, cum Gelaſius I Papa in concilio Romano apud Labbeum noſtrum tomo 4 Concil. col. 1165 videatur ſcripta ejuſdem Maximi inter apocrypha ſeu hæretica recenſere: quamvis eoim illic io textu tantummodo nomioetur *Maximus*, tamen Labbeus io margine monet, quod in aliis exemplaribus addatur *Cynicus*, atque ex Mss. ita omnino legendum putat. Opinionem Labbei confirmat noviſſima Hardduini noſtri editio, in qua tomo 1 Concil. col. 942 diſerte *Maximus Cynicus* exprimitur. Eidem lectioni ſuffipulantur duo antiqui codices, ex quibus Juſtus Fontanious decretum Gelaſii Papæ in Appendice ad Antiquitates Hortæ a pag. 357 nupet edidit. Eſſi autem ibidem pag. 331 ex codice Vaticano legatur *Maximus Valcus*; nihilomioua prooum eſt judicare, quod illic mendum irrepſerit, & quod cum codice Jurenſi aliiſque manuſcriptis *Maximus Cynicus* legi debeat. Gelaſius verofimiliter ſcripta illius damnavit ob traditam in iis Apollinariſtarum hæreſim, qua Maximum Cynicum infectum fuiſſe Theodoretos lib. 5 cap. 8 teſtatur.

125 Quid Proteo iſti deinceps acciderit, ignoramus. Artamen ſcimus, quod præſules Orientales in concilio Conſtantinopolitano, quod

anno

SÆC. IV. *ejusque gesta recenset, ſecundas CP. anno 381 irritas declarat,*

A anno Chriſti CCCLXXXS celebratum eſt, ordinationem ipſius declaraverint irritam, & apud Hatduinum noſtrum tomo 1 conciliorum col. 810 decrevetint, *ut æquum Maximus fuiſſe aut eſſe etiam putetur epiſcopus, neque hi, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcumque gradum clericatus obtineant, omnibus ſcilicet, quæ circa eum vel ab eo geſta ſunt, in irritum revocatis.* Theodorus Balſamon in Græco Latine editione Pariſienſi anni MDCXX pag. 307 verba ejuſdem concilii ita recitat: *Statuerant etiam de Maximo Cynico & ejus petulantia & inſolentia, quæ facta Conſtantinopoli, ut Maximus epiſcopus nec fuerit vel ſit, nec qui ab eo ordinati fuerunt, in ullo, quicumque is ſit, gradu cleri, omnibus, & quæ circa ipſum fuerunt, & quæ ab illo facta ſunt, infirmatis.*

quam hiſtoriam Balſamon breviter narrat.

826 Poſt relatum ſynodi Conſtantinopolitanæ canonem Balſamon hiſtoriam hujus Maximi paucis contrahit ac notat ſequentia: *In hiſtoriis autem traditum eſt, quod hic Maximus fuit Ægyptius, philoſophus Cynicus; Cynici autem dicebantur propter earum arrogantiam, audaciam, & impudentiam. Et cum ad magnum Gregorium Theologum acceſſiſſet, & ab eo initiatus ſit inter catechumenos receptus eſſet, baptizatus eſt, & in ſinum coptatus, elque familiaris effectus eſt. Cum autem patriarchalem Conſtantinopolis ſedem deſideraſſet, pecunias ad Alexandriæ epiſcopos miſſit, magno ſtudio contendit, ut eligeretur. Cum autem ii epiſcopi Conſtantinopolim veniſſent, & ex Maximi voluntate fuiſſe aggreſſi eſſent, quoniam a fidelibus ab eccleſia expulſi ſunt, in cujuſdam Cholouri domum venerunt, & Maximum non canonice elegerunt. Hæc ergo ſancta ſynodus eum abdicavit, definiens, nec ipſum ejus vel fuiſſe epiſcopum, eo quod nefarie & contra leges electus ſit; nec eos, qui ab ipſo ordinati ſunt, cujuſcumque ſint gradus, eſſe clericos. Hic autem cum poſtea intellectum eſſet, cum eum Apollinario ſentire, anathemate ictus eſt: Meminit ipſius Theologus in quadam ex ſuis orationibus, quæ in eccleſia non leguntur.* Itaque philoſophum illum Cynicum inter antiſtites Conſtantinopolitanos recenſere nolui, tum quia cathedram illam numquam occupavit, tum quia tumultuaria iſta electio nullius roboris habita eſt a memorato concilio, in quo ad epiſcopatum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſolenniter evectus eſt.

IX. S. GREGORIUS I, cognomento Nazianzenus.

S. Gregorius anno CCLXXXIV evehitur ad cathedram CP., quamvitæ epiſcopi ab anno 370 texerat,

ETiamſi hic nectimus Catholicæ fidei defenſor jam ab anno Chriſti CCCLXXXX, ut ſupra verbo indicavimus, Conſtantinopoli orthodoxum gregem paſtorali ſolicitudine pavcrit, quia tamen eo tempore dumtaxat locum epiſcopi ſupplebat, idcirco Conſtantinopolitanum ipſius epiſcopatum differimus uſque ad annum CCCLXXXS, circa cujus medium pluribus Orientalium præſulum ſuffragiis epiſcopus urbis Conſtantinopolitanæ electus eſt in ſynodo Conſtantinopolitana, ad quam centum & quinquaginta antiſtites *convenerunt Euchario * & Eusagrio * conſulibus, menſe Maio*, ut Soeratet lib. 5 cap. 8 affirmat. Theodoſius imperator orthodoxos imperii ſui præſules ad hanc ſynodum vocari juſſerat, tum ut Nicæni concilii decreta confirmarent, tum ut Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopum conſtituerent. Imo triginta ſex epiſcopos Macedonianos ad hoc concilium venire permiſit, quia illos facile ad eccleſiam Catholicam reduci poſſe ſperabat. Sed eum ſua ſpes fefellit: nam Macedoniani in hæreſi ſuo pertinaces concilio diſceſſerunt. *Reliqui vero epiſcopi*, inquit Sozomenus lib. 7 cap. 7, *qui Conſtantinopoli remanſerunt, inter ſe conſulturunt, canonem potiſſimum epiſcopatus ejus urbis committerent. Etenim aiunt, imperatorem quidem, cum Gregorium ob vitam atque doctrinam, magnopere miraretur, cum hoc pontificata dignum eſſe, & plerosque ex epiſcopis, qui concilio interſunt, præ reverentia, qua Gregorii virtutem proſequebantur, imperatoris judicium comprobaſſe.* Sic igitur S. Gregorius Nazianzenus communi omnium lætitia in throno Conſtantinopolitano eccleſiæ collocatus eſt, Gregorio Nyſſeno ahitque epiſcopis eam ſolennitatem facundia ſua ornantibus.

& ſtatim ob quæſdam turbas alio ſe abdicat ea dignitate

108 Vetum brevi lætitiam illam intempeſtiva ſecuta S. Meletii patriarchæ Antiocheni mors, poſt quam exortæ turbæ Gregorium Nazianzenum moverunt ad deferendam Conſtantinopolitanæ urbis cathedram, atque ad exemplum præbendum aliis, ut potius ſe dignitate abdicaret, quam Eccleſiam turbari ſineret. Acceſſit, quod poſtea quidam Macedoniæ & Ægypti præſules ordinationem Gregorii experent, acſi contra canones ab una ſede epiſcopoli ad aliam translatus fuiſſet. Quamvis autem hæc facile refelli & ab electoribus ſuis defendi potuiſſent, tamen hanc occaſionem Vir ſanctus libenter arripuit, ut propoſitum ſuum tanto citius ac ſecurius exequtioni mandaret. Igitur, ne quid diſſenſionis in ſynodo ob hanc controverſiam oriretur, teſte Theodoreto lib. 5 cap. 8, *divinus Gregorius orabat illos* (nempe epiſcopos cauſæ ſuæ faventes) *ut qui conſtituenda concordiæ cauſa convenerunt, tantum ipſi conſenſum unius hominis injuria potiorem ducerent "". Nam & ego, aiebat "multis curis liberatus gratum mihi quietem recipiam, & vos poſt longum illud & grave bellum optatiſſima pace fruemini. Abſurdius enim profectu nihil fuerit, quam eos, qui hoſtilia nuper tela evaſerint, ſuis inter ſe telis figi, & vires conſumere: ſic enim viſum inimicis lætitiamque paravimus. Quare virum quærite aliquem laude dignum, intelligentiaque præditum, qui tot earum pondus ſubire ac ſuſtinere recte poſſit, atque hunc epiſcopum deſignate"*. His monitis obſecuti optimi paſtores; *Nectarium virum patritiam, generis nobilitate clarum, virtutibuſque omnibus illuſtrem, maximæ illius urbis epiſcopum ordinarant.* Hæc omnia ipſemet Gregorius ſuſius deſcribit in Carmine de vita ſua, quod Cardonus noſter in Actis iſtius Sancti, quæ ad diem 1x Maii illuſtrata ſunt, in ſolutam orationem vertit, & ubi tomo a iſtius menſis a pag. 444 bujus hiſtoriæ adjuncta diſtinctius exponuntur.

unde explicantur ſcriptores, ſi hunc ipſius epiſcopatui plus ex annis adſcribentes.

129 Ex hactenus dictis liquet, hallucinati eos ſcriptores, qui Gregorio Nazianzeno decem aut plures Conſtantinopolitani epiſcopatus annos tribuunt; niſi forte voluerint computare omne illud tempus, quod ab anno CCCLXXIX, quo Conſtantinopolitanos regere cœpit, uſque ad mortem ejus effluxit, quia ſemper poſtea etiam abſens curam eccleſiæ Conſtantinopolitanæ geſſit, ut Pagius in Critica hiſtorico-chronologica ad annum Chriſti CCCLXXXI num. 10 & ſequentia obſervavit. Theophanes in Chronographia pag. 58 numero rotundo, duos annos ipſi adſcribit, quia forte putabat numerandum eſſe illud tempus, quo Gregorius ad gubernandam eccleſiam Conſtantinopoli commoratus fuerat. At ſi ſtricte loqui velimus,

* al. Eucherio
* lege Syagrio

A limus, conſtat, Gregorium paucis tantum hebdomadis vere epiſcopum Conſtantinopolitanum fuiſſe, cum circa medium anni CCCLXXXI ioeodem coacilio ſedem illam aſcenderit ac dereliquerit. Imo ex Codice Theodoſiano lib. 16 tit. 1 leg. 3 in editione poſthuma Jacobi Gothofredi tom. 6 pag. 9 & 10 patet, jam Gregorii ſucceſſorem anno CCCLXXXI ante diem XXX Julii io cathedra Conſtantinopolitana ſedisſe: nam illic in conſtitutione de fide Catholica, quam edidit Theodoſius III *Kalend. Augu. Heraclii. Eucherio & Syagrio coſſ.* id eſt die XXX Julii io urbe Heraclea anno CCCXLXXX) ante alios antiſtites fit mentio *Nectarii* * *epiſcopi Conſtantinopolitanæ eccleſiæ*, de quo nobis nunc agendum eſt.

* lege Nectarii

X. NECTARIUS.

Anno Chriſti 381 Nectarius

SOzomenus lib. 7 Hiſt. eccleſ. cap. 8 miram Nectarii electionem ſic narrat: *Eo tempore Nectarius quidam, Tarſo Ciliciæ oriundus, vir* B *ſenatorii ordinis, Conſtantinopoli degebat: qui cum in ſomnis viſum ſibi puraret, adiit Diodorum epiſcopum Tarſi, velut latentes epiſtolas, ſi quas ille Tarſum ſcribere voluiſſet. Forte tum Diodorus ſecum ipſe tacitus agitabat, quinam potiſſimum eligendus eſſet ad eam ordinationem, quæ tanto umbitione celebrabatur. Qui Nectarium conſpitatus, cum epiſcopatu dignum eſſe cenſuit, ſtatimque in intimo mentis receſſu ſuffragium ſuum ei contulit, comitem viri virtutumque ſacerdotio dignum, & morum ſuavitatem conſiderans. Itaque tamquam ulterius negotii cauſa eum ad epiſcopum Antiochenſem deduxit; multiſque laudibus proſecutus, oravit epiſcopum, ut illum ſuffragio ſuo adjuvaret. Ille veto in tanti momenti negotio, ubi multi illuſtres viri eligendi proponebantur, Diodori ſuffragium deriſit. Nihilominus vocatum ad ſe Nectarium aliquantulum temporis opperiri juſſit.*

ex catechumeno ſtatim creatur CP epiſcopus,

C 131 *Haud multo poſt cum imperator mandaſſet epiſcopis, ut nomina eorum, quos quiſque epiſcopatu dignos judicaret, in charta perſcriberent, unumquemque ex omnibus eligendi facultatem ſibi ipſi reſervaſſet, alii quidem aliorum nomina perſcripſerunt; Antiochenſis autem eccleſiæ antiſtes ſcripſit & ipſe eos, quos voluit: omnium tamen poſtremum adjecit Nectarium in gratiam Diodori. Imperator igitur, perlecto indiculo eorum, qui inſcripti fuerant, ſubſtitit in Nectario, & intenta mentis acie ſecum ipſe conſulebat, digito ſa poſtremum vocabulum impreſſo, ruſuſque ad caput reverſus, cum cunctos ordine percurriſſet, Nectarium elegit. Tum vero admiratio omnes invaſit, quærebantque, quis & unde eſſet Nectarius ille, & quod vitæ genus ſectaretur. Cumque didiciſſent, ne ſacro quidem lavacro eum initiatum eſſe, inopinatum principis judicium eo amplius mirabantur. Ignorabat autem iſtud, ut opinor, etiam Diodorus: neque enim, ſi ſciviſſet, uſus eſſet umquam viro nondum initiato ſacerdotio ſuffragium dare; ſed, ut verisimile eſt, virum jam canum pridem baptizatum fuiſſe exiſtimabat.*

quod dicitur comitiſſe mire modo,

132 *Verum hæc non ſine Dei nutu evenere: ſiquidem imperator, poſtquam eum baptiſmi expertem eſſe intellexiſſet, in eadem ſententia permanſit, multis licet epiſcopis refragantibus. Poſtquam vero univerſi ceſſerunt, & imperatoris ſententiam ſuffragio ſuo comprobarunt, baptizatus eſt, & adhuc neophyti veſtem indutus, communi totius concilii calculo epiſcopus Conſtantinopolis renuntiatur. Multi porro credideruot, hæc ita ab imperatore geſta eſſe, Deo id illi mandante ac præcipiente. Sed utrum id verum ſit, uerne, certo equidem affirmare non poſſum. Mihi tamen ipſe perſuaſerim, non ſine divina providentia id actum eſſe, dum & ordinationis illius miracalum conſidero, & ex iis, quæ conſecuta ſunt, animadverto, Deum manſuetiſſimo & optimo atque beneſtiſſimo viro hunc epiſcopatum conferre voluiſſe. Et hæc quidem in ordinatione Nectarii ita geſta ſunt, ut traditione acceptæ.* Forte hæc Sozomenus audiverit ex credulis quibuſdam hominibus, & juxta popularem ſui temporis traditionem incaute eadem hiſtoriæ ſuæ inſeruerit. D

SÆC. IV.

133 At quocumque modo mira illa electio facta ſit, nonnollæ hujus narrationis circumſtantiæ nobis parum veriſimiles videntur. Quis primo credat piiſſimum Theodoſium ſibi tam multum juris in ea electione arrogaſſe, ut ſupremam eligendi poteſtatem ſibi ſoli reſervaret? Quis deinde credat, illis temporibus virum eccleſiaſticæ diſciplinæ imperitum & adhuc catechumenum, *multis licet epiſcopis refragantibus*, ad regendam eccleſiam Conſtantinopolitanam tam præcipue pertinaciter aſſumptum fuiſſe a Theodoſio, de cujus pia ſolicitudine in hoc ipſo negotio Sozomenus lib. 7 cap. 7 ita ſcribit: *Porro cum imperator & epiſcopi, tamquam de re maximi momenti conſultantes, admodum anxii ſolicitique eſſent, & imperator ipſe cohortaretur, ut diligens inquiſitio fieret optimi atque integerrimi viri, cui ampliſſimæ ac regiæ civitatis ſacerdotium committeretur, ſynodi tamen epiſcoporum nequaquam idem ſtudium fuit: ſinguli enim aliquem ex ueceſtratis ordinare cupiebant.* Quis, inquam, poſt talem imperatoris ſolicitudinem credat, Theodoſium in re maximi momenti tam temere proceſſiſſe, ut hominem igootum & nondum ſacro baptiſmate initiatum ad tantam Eccleſiæ dignitatem evexerit? E

cujus adjuncta nobis parum videntur veriſimilia,

134 Si hic de Ambroſio Mediolanenſi aut ſimili catechumeno ſermo eſſet, mirabilem hujuſmodi electionem ſingulari divinæ volnotatis ſignificationi adſcriberemus; ſed nos videmus, tales fuiſſe Nectarii doteſnote ſuſceptum baptiſma, ut ad peculiarem Dei inſtinctum recurri hic debeat: nam idem Sozomenus lib. 7 cap. 10 narrat hiſtoriam, quæ inuntecta catechumeni noſtri viru noo levem morum corruptionem prodit: F *Nectarius vero*, inquit, *Cyriaco Adanorum epiſcopo præceptore uſus, ſacerdotale officium condidicit: Diodorum enim Tarſenſem epiſcopum regaverat, ut iſte aliquamdiu ſecum maneret. Sed & alios multos Cilicas pellexit, ut ſecum moenventur, utque inter ceteros Martyrium; quem cum familiarem haberet ue medicum, & omnium, quæ in juventute deliquerat, conſcium, diaconum ordinare cogitabat. Sed Martyrius nequaquam id fieri paſſus eſt, indignum ſe divino miniſterio eſſe affirmans, ipſumque Nectarium ante uſtæ vitæ ſuæ teſtem eſſe jubens. Cui Nectarius: An non ego, inquit, qui nunc ſacerdos ſum, meam erro vitam multo quantu negligentius traduxi, ſicut tu ipſe teſtari potes, qui itemperantiæ meæ ſæpius miniſtraſti? Ille ſubjicions: At tu, inquit, o beate, pertepto receas baptiſmo mundatus es, & poſt baptiſmum ſacerdotium uccepiſti; horum vero utrumque ad expianda peccata lege divina conſtitutum eſt; ac mihi quidem videris ab ipſis infantibus recens natis nil differre. Ege vere, qui jam pridem ſacrum baptiſmum conſecutus ſum, in eodem, qua prius, vivendi ta-*

tum ob ouzea corruptos Nectarii mores,

lione

Atione perſeveravi. Atque hic quidem hujuſmodi SEC. VV. *cauſam allegant, ordinationem detrectavit.*

cum ob ſtatutum veterum ſcriptorum de variis circumſtantiis iſtius electionis,

135 Præterea, ſi electio illa tam prodigioſo modo aut divino noſtinctu facta fuerit, mirum hoc eſt, alios eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores id litteris non mandaſſe, dum interim multo minutiora iſtius temporis geſta poſteritati reliqueruns. Certe miror, hoc tacuiſſe Socratem, Conſtantinopoli natum ac educatum, qui lib. 5 cap. 8 de eadem electione hæc dumtaxat memoriæ prodidit: *Erat tunc vir quidam genere ſenatorii, Nectarius nomine, moribus placidus, & in omni vita planc admirandus, quamvis prætoris officio fungeretur. Hic a populo raptus ad epiſcopale munus obeundum eligitur, & ab epiſcopis centum & quinquaginta, qui tunc illic aderant, ordinatur.* Iſta veriſimiliora ſunt: facile enim credideto, Nectarium ob lenem ac blandam agendi rationem expetitum fuiſſe a populo, qui rigidos vitiorum ſuorum cenſores odiſſe ſolet, & propter eamdem morum facilitatem pleroſque epiſcopos
B & impenſas otem populo conſenſuſſe. Eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CCCLXXXI num. 69 de hac electione agens, inter hanc neophytum & Gregorium Nazianzenum inſtituis comparationem, Nectario patum honorificam.

quam ſedes Romana prius reprobavit,

136 Quamvis Orientales epiſcopi in epiſtola ſynodica, ad Damaſum Papam & alios Occidentis præſules ſcripta, apud Theodoretum lib. 5 Hiſt. eccleſ. cap. 9 jactent, *Nectarium in generali concilio, communi omnium conſenſu, & præſente religioſiſſimo imperatore Theodoſio, citeroque univerſo, & cuncta ſuffragante civitate, epiſcopum* Conſtantinopolitanum fuiſſe conſtitutum; tamen Occidentales antiſtites cenſuerunt, illegitimam fuiſſe illius promotionem, quia ſine Romanæ Eccleſiæ conſenſu peracta fuerat. Imo ipſe imperator Theodoſius judicavit, non ſatis firmam eſſe Nectarii electionem, niſi a Sede Romana confirmaretur. Bonifacius Pontifex in epiſtola, quam anno CCCXXII ad quoſdam Macedoniæ vicinarumque regionum epiſcopos direxit, plurib[us] argumentis oſtendit, Sedem Romanam in cauſis gravioris momenti ſemper ab Orientalibus
C conſultam fuiſſe, & poſt alia apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1708 ſic id ipſum exemplum allegat: *Clementiſſimæ recordationis præcepit Theodoſius Nectarii ordinationem, propterea quia in noſtra notione non eſſet, habere non exiſtimans firmitatem, miſſis e latere ſuo auctoribus cum epiſcopis, formatam huic a Sede Romana dirigi regulariter depoposcit, quæ ejus ſacerdotium roboraret.* Hic per *formatam* intelliguntur litteræ communionis inter epiſcopos, quibus recentis epiſcopi ordinatio approbabatur, licet eo nomine etiam appellentur epiſtolæ, quæ laicis aut clericis petegre abeuntibus dabantur, ac de eorum fide vel ordinis gradu teſtimonium reddebant.

& tantum poſſet ratam habuit.

137 Haud dubie Eccleſia Romana electionem Nectarii poſtea facile ratam habuit, cum Nicolaus I Pontifex apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 283 & ſequente promotionem ipſius ex laicali ſtatu ad ordinem ſacerdotalem exeuſet ob ingentem neceſſitatem; ex qua tamen licitam conſuetudinem fieri poſſe negat: nam Photio Conſtantinopolitano, qui ordinationem ſuam exemplo Ambroſii, Nectarii, ac Taraſii defendere nitebatur, ibidem ita reſpondet: *Temere atque impudenter ad tanti honoris culmen accedere præſumpſiſti, aſſumentes vobis quaſi a ſanctiſſimo viro Nectario occaſionem, quem ſancta ſecunda ſynodus non ob aliud ad ſacerdotalem eligere atque* D *ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, niſi quia magnæ neceſſitatis contritione anxiabatur, eo quod in ſancta Conſtantinopolitana eccleſia nullus clericorum inveniri poterat, qui peſſimæ hæreſeos limboſa caligine non fuerit impeditus: & ob hoc ne diu jam dicta eccleſia ſub deſtitutione paſtoris quaſi viduata maneret, prædictum Nectarium, expugnatorem hæreticorum, & defenſorem atque gubernatorem eccleſiarum, ad eccleſiaſticam curam & dignitatem ſacerdotalem jam dicta ſecunda ſynodus elegit; ſed ut hoc iterum fieret, non confirmavit, neque ſanxit aut inſtituit. Et ideo licet contra patrum atque canonicas inſtitutiones, quod per neceſſitatis fieri eventus comprobatur, non in auctoritate tenendum eſt* &c. Ex his colligo, tempore Nectarii eotam Sede Romana talem neceſſitatis excuſationem ab Orientalibus allatam fuiſſe. Ceterum dum Pontifex Nectarium hic vocat *ſanctiſſimum virum & expugnatorem hæreticorum*, honorifico ipſum exornat elogio, propter quod ſequens fabella etiam minorem fidem apud cordatos inveniet.

E *Fabulam de Nectario in favorem Novatianorum*

138 Cum Theodoſius omnes hæreticos ad Eccleſiam Catholicam perducere eſperet, præcipuos variarum ſectarum propugnatores ad ſynodum Conſtantinopolitanam invitavit, ita ut pro Arianis Demophilus, pro Ennomianis ipſe Eunomius, pro Novatianis Agelius, ac pro Macedonianis Eleuſius Cyzicenus ad ſynodum ennvenerint. *Nec multo poſt univerſique ſuæ epiſcopi*, inquit Socratet lib. 5 cap. 10, *undique convocati adſuerunt, iiſdem conſulibus* (nempe Merobande & Saturnino, de quibus paulo ſupetius egeetat, hoc anno CCCLXXXIII) *menſe Junio. Imperater igitur, accito Nectario epiſcopo, ſollicita deliberatione cum eo tractavit, quonam modo Chriſtiana religio diſſenſionibus liberari, & eccleſia ad unitatem revocari poſſet: atbatque, diſcutiendam eſſe controverſiam, quæ eccleſiæ ſegregaret, ut, amputatis diſcordiarum cauſis, eccleſiæ concordia reſtitueretur. His auditis, Nectarius animus ac ſolicitus hærebat, & accerſito Agelio, tunc temporis Novatianorum epiſcopo, utpote qui cum ipſo in fide conſentire, imperatoris conſilium ei aperit. Ille cum vir eſſet alioqui pius ac religioſus, ſed qui de fidei doctrina cominus diſputare haudquaquam valeret, Siſinnium lectorem ſuum, qui hoc differendi munus obiret, elegit.* Sozomenus Socratem ſecutus ſimilia natrat lib. 7 cap. 12, & utetque eventum iſtius concilii fuſius deſcribit.

F

narrant Socrates & Sozomenus, unde de hæreſi Novatianis ſuſpecta poſſit,

139 Quis impcimis ſibi in animum inducat, orthodoxum Theodoſium ita in fide vacillaſſe, ut dixerit, *diſcutiendam eſſe controverſiam*, quæ jam dudum finita fuerat? At omiſſis iis, quæ nulla veriſimilitudinis ſpecie narrantur ad lædendam piam Catholici principis memoriam, quis facile eredat, Nectarium conſilii petendi cauſa ad indoctum Novatianorum epiſcopum recurriſſe eo tempore, quo inter Catholicos viri doctiſſimi floreboot? Quis ſibi perſuadeat, orthodoxos ita fuiſſe hebetes, ut fidem ſuam hæretico lectori defeodeodam reliquerint? Itaque non immerito ſuſpicor, multas hujus hiſtoriæ eiteumſtantias a Socrate & Sozomeno confictas eſſe in gratiam Novatianorum, quibus plus æquo faveee conſueverunt, ut etism eminentiſſimus Bellarminus io libro de Scriptoribus eccleſiaſticis notavit his verbis: *Socrates & Sozomenus hiſtoriam eccleſioſticam ſcripſerunt ab eo tempore, in quo deſinit hiſtoria Euſebii Cæſatienſis uſque ad tempora Theodoſii Junioris. Eodem*

tem

A *tempore ipſi vixerunt, & quod dolendum eſt, uterque Novatianis errectibus faviſſe dignoſcitur.* Equidem ſcio, Henricum Valeſium ante Græco-Latina imborum opera orthodoxam horum auctorum religionem tueri; ſed ſaltem fateatur, illos Novatianis faviſſe, quod ad elevandam eorum in hac re fidem nobis obſervare ſufficit.

quam Baronius ſatisfacit refellit

140 Hinc Baroniur in Annalibus ad annum Chriſti CCCLXXXIII num. 19 esmdrm narrationem ita euplodit: *At quoniam ſuſpecta fides eſt hæreticorum, de ſuis dogmatibus & eorum ſectatoribus aliquid affirmantium, æque nobis dubium eeddatur, immo (ut verius dicam) mendacium eſſe convincitur totum hoc quod de Nectario alt, in cauſa tanti momenti Novatianum epiſcopum conſuluiſſe, atque (ut illud uſurpem) perinde acſi in Iſrael Deus non eſſet, Deum Accaron adiiſſe. Quis ſibi perſuadeat, in tam ſynodum, in qua fortiores hæreſum propugnatores audiendi eſſent, non vocatos eſſe a Theodoſio Catholicos epiſtopet, qui doctrina ceteris eminerent? at inter alios Gregoriam Nyſſaum, quem conſtat non ſolum hoc*

B *tempore fuiſſe ſuperſtitem, ſed & plures adhuc viuiſſe annos, Amphilochium Iconii epiſcopum æque diſertum, Diodorum Tarſenſem, eumdemque Nectarii ſtudioſum, & illos ipſos, quos idem Diodorus dederat eidem Nectario in divinis Litteris conſultores atque doctores, ut Euagrium relictum a Gregorio Nazianzeno prætermittamus atque alios complures, quibus ſynodus creditur abundaſſe, qui omnes Agelium decrepitum ſenem, & jovenem Siſinnium antecellerent doctrina certamque periclo. Quis igitur perſuadere ſibi poterit, his omnibus poſthabitis, Nectarium convenſſe Novatianos hæreticos, eorumque præſcripto dumtaxat rem tantam adminiſtraſſe, & in tanto negotio, tacentibus reliquis, ſoli Nectario cum hæreticorum antefignanis ſermonem habere permiſſum eſſe?* Deinde eminentiſſimus ſcriptor ad confirmandum ſuum ratiocinium narrat lepidam Amphilochii inventionem, qua aelum Theodoſii imperatoris contra Arianor mrgir recendit.

Nectarius, qui non fuit tam hæreſi contra hæreſes & vitia,

141 Etſi igitur nullo modo ſit probabile, Nectarium tantam cum Novatianis familiaritatem habuiſſe; propterea tamen non inficior, majorem contra hæreticos vigilantiam in illo ſubinde deferatam fuiſſe: eum enim heterodoxi cujuſvis generis Conſtantinopoli libere degerent ac con-

C venticula haberent, Gregorius Nazianzenus oratione 46, ſeu in longiore ad Nectarium epiſtola, quæ tomo 1 operum a pag. 721 legitur, ipſum in hoc periculo dormitantem excitavit his verbis: *Quod autem ex omnibus eccleſiaſticis calamitatibus acerbiſſimum, Apollinariſtarum licentia eſt, quod haud ſcio, quonam modo pietas tua conveniens, æque ac nos, hoſcendorum auctoritatem ſibi arrogaſſe, paſſa fuerit. Quamquam autem animo Dei beneficio myſteriis divinis inſtructus & eruditus, non modo ecclæ doctrinæ patrocinium noſti, verum etiam ea omnia, quæ adverſus ſanam & orthodoxam fidem ab hæreticis excogitata ſunt; honorificentiam tamen tuam a tenuitate noſtra cœtiorem fieri nequaquam intempeſtivum fuerit.* Tum poſt multa alia eum in fine ita exhortatur: *Quomodo igitur excelſus & præſtans animus tuus ad tanti mali correctionem conjuncta libertate non uti ſuſtinuit? Verum etiamſi nondum hoc factum eſt, nunc ſaltem imitabilis numeriſque omnibus abſoluto virtus excitetur, ac pientiſſimum imperatorem doceat, nihil ex ceteroquin ipſius erga eccleſios ſtudio ceditarum eſſe utilitatis, ſi tale malum ad fidei ſanæ everſionem per eorum libertatem licenti-*

amque prævaleat. Ita Sanctur ille nimis lentum D Nectarii animum ad compeſcendos hæreticos ſæc. iv. titer ſimul ac ſuaviter exſtimulat.

quam a Tillemontio deplorat.

142 Patet ex hac ipſa monitione, in qua ab homine adulatrionibus minime aſſueto Nectarii *ex celſus & præſtans animus, numeriſque omnibus abſoluta virtus* commemoratur, non adeo mollem ac inertem fuiſſe Nectarium, quemadmodum depingitur a Tillemontio tom. 9 Monument. eccleſ. pag. 488, ubi etiam ſtatris ejus Arſacii vitium maligne in ipſum detorquet. Quod ſi aliquando ſervus paſtoralis officii intepuerit, & Nectarius *conſueta libertate* uſus non fuerit, an propterea dici poteſt, quod nullis umquam ſeſe viribus oppoſuerit, ut ibidem Tillemontius nimis audacter pronuntiat? Forte etiam hæc ipſa Gregorii Nazianzeni exhortatio effecit, ut Nectarius iterum majorem contra hæreticos zelum oſtenderit, ſicut ex ſupra allato Nicolai I Pontificis elogio, & violento Arianorum contra ipſum odio colligi videtur: cum enim Theodoſius imperator adverſus Maximum tyrannum in Italia bellum geraret, Ariani falſum rumorem ſparſerunt de clade Theodoſii, quo hæretica plebs confidens domum Nectarii incendit, ut Socrates lib. 5 cap. 13 refert E hoc modo: *Tunc vero Ariani, aſſumpta fiducia, in apertam eruperunt inſaniam, domumque epiſcopi Nectarii conjectis facibus incenderunt. Id factum eſt Theodoſio Auguſto iterum & Cynegio conſulibus*, hoc eſt anno Chriſti CCCLXXXVIII.

poenitentiam publicam ob juſtas causas abrogavit,

143 Anno CCCXC Nectarius publicam pœnitentiam abrogavit occaſione mulieris, quæ ſe a diacono ſtupratam fuiſſe palam prodiderat, atque ita magnam clero infamiam intulerat, ut apud Socratem lib. 5 cap. 19 & Sozomenum lib. 7 cap. 16 fuſius narratur, qui tamen hanc abrogationem non videntur probare. Non dubito, quin Nectarius maturo conſilio id egerit, & non niſi ob graviſſimas rationes eam conſuetudinem prudenter aboleverit: nam S. Gregorius Nyſſenus in oratione funebri, quam poſt mortem Placillæ imperatricis Conſtantinopoli habuit, ſingularem Nectarii prudentiam laudat. Unde etiam in hac re non temere aut imprudenter proceſſiſſe cenſendus eſt. Colvinus ex hoc Nectarii facto concludit, auricularem peccatorum confeſſionem abrogatam eſſe; ſed hæreſiarcha iſte hanc hiſtoriam Catholicis objiciens, plura coagmentavit mendacia, & F exci illiur ſectatores diſſimulant, hic de publica confeſſione ſeu pœnitentia ſermonem eſſe, atque ipſum Sozomenum initio hujus hiſtoriæ aſſerere, quod *in petendo venia peccatum neceſſario confiteri oporteat.* Non eſt hujus loci ſimilibus heterodoxorum cavillationibus diluendis diu inhærere, quas eminentiſſimus Bellarminus tomo 3 Diſputationum de controverſiis Chriſtianæ fidei lib. 3 cap. 14 erudite refutavit. Videri etiam potuit Ludovicus Thomaſſinus in opere de Vetere & nova Eccleſiæ diſciplina part. 1 lib. 2 cap. 7 num. 23 & ſequentibus.

ex anno 387 ex hac vita diſceſſit.

144 Denique Nectarius, qui poſt Gregorii Nazianzeni abdicationem anno CCCLXXXI eccleſiam Conſtantinopolitanam regere cœperat, annis 16 in epiſcopatu ſedecim annis & aliquot menſibus, anno CCCXCVII, die XXVII Septembris mortuus eſt, ſicut Socrater lib. 6 cap. 2 tradit his verbis: *Nectarius Conſtantinopolitanus epiſcopus extremum diem obiit, Cæſario & Attico conſulibus, quinto Calendas Octobris.* Græci ad diem XXVII Septembris in Synaxario Ms. Collegii Claromontiani & altero Cbiffletiano annum Nectarii memoriam recolunt. In Menæis impreſſis ad

Octo-

A Octobris (nescio ob quam causam eo die posi-
SÆC. IV. tus sit) idem Nectarius cum duobus aliis ita re-
ferunt: Τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Κωνσταντινου-
πόλεως Νεκταρίου, Ἀρσακίου, καὶ Σισιννίου. Id est:
Sanctorum patriarcharum Constantinopoleos, Nectarii, Arsacii, & Sisinii. Ex his nondum infero, Nectarium certo inter Sanctos colluocandum esse, ut postea dicturus sum, ubi ad Arsacium pervenero. Non tamen ignoro, magnum esse discrimen inter Arsacium & Nectarium, qui posterior a sancto Joanne Cassiano lib. 7 de Incarnatione Domini cap. 31 *sanctimonia insignis* appellatur, & ab aliis antiquis scriptoribus titulo *beati* & *sanctissimi* decoratur. Attamen nihil ex his testimoniis hactenus dicto: quia antiquitus istud epitheton etiam promiscue adscribebatur illis, maxime præsulibus, qui in communione Catholicæ Ecclesiæ vivebant aut obierant. Quare hic semper abstinui ab appellatione *sancti* aut *beati*, quem utrum meaeatur, die XVII Septembris aut XI Octobris discutiendum relinquo.

B

PARERGON II.

De Arianis, qui titulum episcopi Constantinopolitani inter suos gesserunt, eorumque dissensione.

Post ejectum Demophilum Arianı,

SOzomenus lib. 7 cap. 14. Arianos Demophili successores ita assignat: *Constantinopoli quoque Demophilus, Arianæ sectæ episcopus, extremum diem obiit* (videlicet anno CCCLXXXVI, ut supra dictum est) *cujus in locum Marinus quidam ex Thracia est substitutus. Sed cum Dorotheus Antiochia Syriæ advenisset, tamquam magis idoneus, Arianorum sectæ illic præfuit.* Socrates autem lib. 5 cap. 23 discordiam eorum sic commemorat: *Sed & inter Arianos dissidia exstiterunt ob hujusmodi causam. Contentiosæ quæstiones, quæ quotidie apud illos agitabantur, sermones illorum ad absurdas quasdam sententias perduxerunt:*
C *nam quoniam creditum semper fuit in Ecclesia, Deum patrem esse Filii verbi, orta est inter eos quæstio, posscne Deus etiam, antequam Filius subsisteret, vocari Pater. Cum enim Dei Verbum non ex Patre genitum esse, sed ex nihilo subsitisse affirmarent, in primo ac summo fidei capite prolapsi, merito in absurdam de modo vocabulo disputationem inciderunt.*

qui inter se litigant, Patrem nec esse nec vocari posse dicit, nisi de hæres sua dissidebant, existente Filio; Marinus vero, quem ante Dorotheum ex Thracia evocaverant, opportuna occasione arrepta (ægre enim ferebat, quod Dorotheum sibi prætulissent) contrariæ sententiæ patrocinium suscepit. Hoc de causa dissidium inter illos exstitit, & ob supradictam vocalem separati seorsum singuli collectas agere cœperunt. Et illi quidem, qui sub Dorotheo erant, in suis sedibus maserc; qui vero Marinum sequebantur, structis sibi privatis oratoriis, conventus in illis celebrarunt, Patrem semper fuisse Patrem asseverantes, etiam cum Filius non existeret. Hi porro cognominati sunt Psathyriani, propterea quod Theodulus quidam, natione Syrus, psathyropola, id est placentarum venditor istud dogma acerrime defendebat. Theodoretus lib. 4 Hæreticarum fabularum cap. 4 plura Arianorum sectas ac blasphemias recenset. D

147 Cum tempore hujus dissensionis Dorotheus anno CDVIII, die VI Novembris obiisset, Barba, eidem Arianus, titulum ejus assumpsit, sicut idem Socrates lib. 7 cap. 6 testatur his verbis: *Dorotheus vero Arianæ factionis episcopus, quem ex Antiochena sede Constantinopolim ab Arianis translatum fuisse supra retulimus, cum centum ac novemdecim vixisset annos, ex hac luce migravit, Honorio septimum & Theodosio Augusto iterum consulibus, die octavo Idus Novembris. Post hunc Arianæ sectæ præfuit Barba.* Quod hic de longæva Dorothei ætate traditur, forte ex literarum arithmeticarum errones mutatione aut transpositione provenit: nam oportuisset, hunc Dorotheum jam fere centenarium ad regendos Arianos Antiochia evocatum fuisse, quod parum est credibile. Suum suo episcopo clericum habuerunt,

248 Post multos annos tempore Anastasii imperatoris iisdem hæreticis præfuit quidam Deuterius, de quo Theodorus Lector in editione Valesiana lib. a pag. 562 aliquid memorabile refert his verbis: *Deuterius Arianorum apud Constantinopolim episcopus, cum quemdam Barbam* (Theophanes pag. 130 *Barbarum* nominat) *ita dictum baptizaret, Domini traditionem reputans, ansus est inter baptizandum dicere: Baptizatur Barba in nomine Patris per Filium in sancto Spiritu. Quibus dictis aqua, quæ in piscina erat, statim evanuit; Barba vero confestim inde aufugiens, rem cunctis declaravit.* Jam imposterum non amplius enumerabo obscuros hujusmodi antistites, qui Constantinopoli clanculum, dissimulantibus vel conniventibus imperatoribus, sectæ suæ præerunt, alio interim publice ecclesiam Constantinopolitanam gubernante. Quare iis deinceps omissis, de sancto Nectarii successore jam pauca dicam. inter quos fuit Deuterius, cui nemo alius aliquid evenit. E

XI S. JOANNES I, cognomento Chrysostomus.

COnstantinopoli autem, ait Theodoretus lib. 5 Hist. eccles. cap. 27, *mortuo Nectario, qui ecclesiam illam gubernarat, Arcadius, cui imperii pars illa obvenerat, cum Joannem, magnum lumen orbis terrarum, Antiochiæ inter presbyteros cooptatum cognovisset, ad se accersivit, & congregatis episcopis mandavit, ut divinam episcopatus gratiam ei conferrent, manumque urbis pastorem illum constituerent.* Sed id non factum esse sine aliqua mora & invidia multorum, qui eamdem dignitatem ambiebant, Palladius in Dialogo de vita S. Joannis Chrysostomi cap. 5, pag. 40 significat his verbis: *Moritur beatus Nectarius episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ. Tunc concurrunt quidam, qui non quærebantur, ambientes episcopatum: viri quidam, minime viri: presbyteri quidem dignitate, sed sacerdotio indigni: alii prætorium fatigantes, alii donis corrumpentes, alii vero ad plebis etiam genua procumbentes.* Post mortem Nectarii varii petunt cathedram CP competitores F

150 Imo Socrates lib. 6 cap. 2 satis innuit, deliberationem ob tot competitores ad aliquot menses protractam fuisse, ac tempus ordinationis illius sic distincte indicat: *Brevi post tempore Nectarius Constantinopolitanus episcopus extremum diem obiit, Cæsario & Attico consulibus, quinto Calendas Octobris*, id est anno CCCXCVI, die XXVII Septembris, ut supra diximus. Tunc Socrates ibidem S. Joannes Chrysostomus anno 398 eligitur

A bidem ita pergit: *Statim igitur de ordinando epiſcopo ſuntentio exorta eſt, aliis alium poſtulantibus. Cumque hac de re conſilium ſæpius initum fuiſſet, placuit tandem, ut Joannes Antiochenſis eccleſiæ presbyter Antiochia accerſeretur: fama enim de illo increbuerat, eum doctrina ſimul & eloquentia pollere. Medio igitur temporis ſpatio interlapſo, imperator Arcadius communi omnium ſuffragio, electi videlicet ac populi, cum accerſit: atque ejus ordinationi plus accederet auctoritatis, ex imperatoris mandato adfuerunt cum alii complures epiſcopi, tum Theophilus Alexandrinus; qui quidem ſumma ſtudio laborabat, ut Joannis quidem gloriam detraheret, Iſidorum vero presbyterum ſuum ad epiſcopatum urbis regiæ promoveret... Verum qui in palatio erant, Joannem prætulerunt.... Ordinatus igitur Joannes, in epiſcopali ſede conſtituitur quarto Calendas Martii, conſulatu proxime inſequenti*, ſcilicet Honorio IV & Eutychiano conſulibus, ſeu anno Chriſti CCCXCVIII, die XXVI Februarii. Eſt hic aliqua minoris momenti con-

B troverſia inter Pagium & Tillemontium de die ordinationis, circa quam Tillemontius tomo XI Monument. eccleſ. pag. 579 conſuli poteſt.

cujus ſedem poſt iteratum exſilium,

151 Cum S. Joannes munere ſuo ſtrenue fungeretur, & potentiorum vitia intrepide carperet, odium Eudoxiæ imperatricis & aliorum quorumdam incurrit. Hinc anno CDIII ab inimicis epiſcopis in concilisbulo ad Quercum exauctoratus atque in exſilium pulſus eſt. Sed Eudoxia ob ſubitum exortum terræ motum magno timore affecta exſulem revocari curavit. Nihilominus poſt duos menſes alia occaſione odium recruduit, & S. Joannes iterum anno CDIV dejectus eſt e ſede ſua, quam Arſacius interim invaſit, ut mox dicemus. Denique ſanctus Præſul, toleratis plurimis miſeriis, in exſilio animam Creatori reddidit anno CDVII, die XIV Septembris, quo Acta ejus copioſe illuſtrari potuerunt. Nobis hic ſufficit, initium ac finem epiſcopatus ejus aſſignaſſe.

SÆCULUM V.

XII. ARSACIUS.

C

anno Chriſti 404 invaſit Arſacius, impoſtor ſenex,

POſtquam menſe Junio anni CDIV iterum in exſilium ductus fuerat Joannes Chryſoſtomus, cujus intrepidam eloquentiam Eudoxia ferre non potuerat, poſt paucos dies eodem menſe locum ſortiſſimi præſulis occupavit ignavus ſenex, ob cujus inertiam imperatrix nihil ſibi timendum noverat: nam ſupra laudatus Palladius in Græco-Latina Bigotii editione pag. 94 ſegnem ejus indolem ita deſcribit: *Arſacius autem, frater beati Nectarii, ſubſtitutus eſt in locum Johannis, magni ſacrorum interpretis; homo piſce magis mutus, & rana rebus agendis minus idoneus.* Nicephorus Calliſtus lib. 13 Hiſt. eccleſ. cap. 28 citatus quemdam Symeonem, hanc inertis hominis deſcriptionem ſic amplificavit: *Arſacius porro, ubi non longius quam decem & quatuor menſes in ſede epiſcopali vixiſſet, diem ſuum obiit; cum quidem, ut aliquis dicat, nullum viventis hominis opus peregiſſet, longo tempore per frigidiorem naturæ ignaviam & ſtuporem quaſi confectus, nec minus ante naturalem finem præmortuus. Prob pudor! Quis, inquit Symeon, quaſi quidam, ut ita loquar, vetus truncus, multa principum facilitate ſubſtitutus eſt? Vir ollegeſimum ſupergreſſus annum, tumulo magis quam throno appoſitus, delirus quidam & deſipiens, ad dicendum quidem ineptiſſimus, ad cogitandum autem de rebus detentibus ſtupidiſſimus, ad faciendum vero ignaviſſimus, parum admodum ab inanimatis diſſidens, lecto & angulo dignus: qui cum per ſe ipſum eſſet inutilis, & populus Joannis amore teneretur, quod is ei ex parte altera obſtaret, ingratus prorſus omnibus & illaudatus fuit.*

D

SÆC V.

qui ſanctos S. Joannis Chryſoſtomi crudeliter afflixit,

153 Etſi Arſacius a Sozomeno lib. 8 cap. 23 *vir manſuetus & erga Deum religioſus* appelletur, & crudelitas adverſus amicos S. Joannis Chryſoſtomi maxime clericis ipſius imputetur, tamen Sozomenus ibidem paulo poſt ſteri cogitur ſequentia: *Sed præcipue infamarunt illum ea, quæ Joannis fautoribus poſtmodum acciderunt. Nam cum illi haudquaquam ſuſtinerent, nec cum ipſo nec cum conſortibus ipſius communicare aut precationem facere, eo quod permixtos illic videbant Joannis inimicos; atque ideirco ſeorſum, uti diximus, congregati in extremis civitatis partibus collectas celebrarent, ipſe de eare ad imperatorem retulit. Tribunus itaque cum militibus in congregatos impetum facere juſſus, plebem quidem fugitivos & ſaxis cædens fugere compulit; nobiliores vero & eos, qui Joannis partes ardentius tuebantur, cuſtodiæ tradidit. Tum vero, ſicut fieri ſolet, cum militibus licentia conceditur, mulieres ornatu ſuo per vim ſpoliatæ ſunt, dum alii monilia, zonas aureas & torques diripiunt; alii inaures ſimul cum auriculis ipſis detrahunt.* Tum eodem capite & ſequentibus narrat alias injurias, defenſoribus Chryſoſtomi violenter illatas, quibus omnibus Arſacius injuſta ſua invaſione ſaltem anſam præbuit, quaſque etiam foviſſe aut excitaſſe videtur. Hinc forte Socrates, qui in S. Joannem Chryſoſtomum iniquus judex eſſe conſuevit, has perſecutiones omittendas eſſe exiſtimavit.

E

ut ipſemet S. Chryſoſtomus teſtatur,

154 Nos fidem adhibere malumus ipſi ſancto Chryſoſtomo, qui epiſtola 225 in Montfauconiana operum editione tomo 3 pag. 670 ad Cyriacum epiſcopum exſulantem ita ſcribit: *Allatum autem ad me eſt de deliro illo Arſacio, quem imperatrix in throno collocavit, cum fratres eos omnes, qui cum ipſo communicare recuſabant, afflixiſſet; & multos ex ipſis mei cauſa in vinculis diem vitæ extremum claudiſſe. Siquidem lupus ille, ovis ſpeciem pro ſe ferens, etſi epiſcopi laevam gerat, adulter tamen eſt: ut enim mulier adultera vocatur, quæ vivente viro alteri nubit; eodem modo hic quoque adulter eſt, non carnis, ſed ſpiritus: me enim vivente, eccleſiæ thronum invaſit.* Hæc certe non redolent magnam Arſacii manſuetudinem, quam tamen virtutem Sozomenus in eo laudavit.

F

& quem Palladius de perjurio accuſat.

155 Neque ſincerior fuit ipſius religio erga Deum, ob eodem Sozomeno laudata, cum Palladius ſynchronus in proxime citatata editione Bigotii pag. 94 & ſequente Arſacium etiam de perjurio ita accuſet: *Ille cum ad quatuordecim menſes vitam ſuam protendiſſet, mortuus eſt, violato ſuo in Evangelia juramento: quippe fratri ſuo Nectario juraverat, nullius unquam epiſcopatus ordinationem admiſſurum ſe, quando Nectarius exprobravit ipſi, quod voluiſſet Tarſenſi eccleſiæ præfici, quoſ mortem ipſius ſpecularetur. Fuit cauſa perjurii primum quidem vana gloria, propter quam ambiebat, ut ita ditaret, nuptias uxoris fratris ſui; deinde pudor increpationum ipſi a ſeatre prophetice factarum.* Cum igitur crudeli-

A tas manſuetudini & perjurium religioni oppoſuerunt, ex his duobus auctorum ſynchronorum teſtimoniis apparet, quam imperitus virtutum æſtimatot fuerit Sozomenus, a quo Arſacius *vir manſuetus & erga Deum religioſus* vocatur. Nunc de illegitimo Arſacii epiſcopatu paucis differendum eſt.

SÆC. VI.

Arſacius, cujus ſalua ſedes poſſeſſio ab Innocentio I Papa

156 Sanctus Innocentius I, Pontifex Romanus, in epiſtola ad clerum & populum Conſtantinopolitanum, quam Petrus Couſtant tomo 1 Epiſt. Pontif. Rom. a col. 795 poſt alios Græco Latioe nuper edidit, de hac Arſacii ordinatione ibidem col. 798 tale fert judicium: *Nunc autem præpoſitto more ſacerdotes innouli e ſedibus eccleſiarum ſuarum exturbantur: quod quidem primus lajuſte perpeſſus eſt ſratte & conſacerdos noſter Johannes, epiſcopus veſtte, cum nulla cationc fuiſſet auditus. Nullum crimen offectur, nec audiunt. Et quodnam eſt hoc præditum conſilium, ut non ſit aut quæratur ulla ſpecies judicii? In locum viventium ſacerdotum alii ſubſtituuntur: quaſi qui ab hujuſmodi factore nuſpicati ſunt, aliquid veſti aut habeee, aut*

B *egiſſe, judicari poſſit. Neque enim talia umquam a patribus noſtris geſta eſſe comperimus, ſed potius prohibita, cum nemini licentia data ſit in locum viventis alium ordinandi. Nam reproba ordiatio honorem ſacerdotis auferre non poteſt: ſiquidem is epiſcopus omnino eſſe nequit, qui injuſte ſubſtituitur.*

ob violatos canones reprehenſa, ac repudiata eſt,

157 Dum Innocentius hic aſſerit, talia a patribus prohibita fuiſſe, haud dubie indicare voloit canonem quartum concilii Sardicenſis (de hac ipſa fyoodo paulo poſt in eadem epiſtola memioit) qui apud Labbeum tomo 2 Conciliorum col. 630 ſic ſonat: *Si quis epiſcopus fuerit depoſitus judicio epiſcoporum, qui ſunt in vicinia, & dicat rurſus ſibi deſenſionis negotium compeſcere; non prius in cathedram alias ſubſtituatur, quam Romanus epiſcopus, cauſa cognita, ſententiam tulerit.* Manifeſte igitur adverſarii S. Joannis Chryſoſtomi contra hunc canonem peccarunt, quando Arſacium in ipſius locum intruſerunt, etiamſi Chryſoſtomus ad ſedem Romanam appellaſſet. Hinc Theodoretus lib. 5 cap. 34 ita ſcribit: *Iniquum porro facinus ſupra ceteros deteſtati ſunt epiſcopi Europæ, & ſe ab auctorum communione ſejunxerunt; ..... & Arſacium quidem, qui ei ſuffectus*

C *fuerat, nec ſalutatione dignati ſunt.*

menſe Novembri anni 405 obiit,

158 Arſacius non diu iniqua ſua poſſeſſione gavifus eſt, ſicuti Socrates lib. 6 cap. 20 teſtatur his verbis: *Ceterum Arſacius poſt ſuſceptum epiſcopatum non diu ſupervixit: ſequente enim anno, id eſt Stilichone iterum & Anthemio conſulibus, die tertio Idus Novembris mortem obiit*, ſcilicet anno CDV, die XI Novembris. Cum vero juxta Chronicon Paſchale Caogiouæ editionis pag. 307 Arſacius Conſtantinopolitanam Chryſoſtomi ſedem invaſerit *Honorio Auguſto VI & Ariſtaneto conſulibus..... VI Kalendas Julias* id eſt anno CDIV, die XXVI Junii, ſequitur, eum ſediſſe anno uno, menſibus quatuor, & diebus ſeptemdecim, ſi Socrates in aſſignando Arſaeianæ mortis tempore non fallatur: etenim in figendo epiſcopatus illius initio non videtur diſſentire ab auctore Chronici Paſchalis, dum lib. 6 cap. 19 refert, eccleſiam Conſtantinopolitanam conflagraſſe *eo ipſo die*, quo Chryſoſtomus denuo in exilium abduci juſſus eſt. *Id accidit XIII Calendas Julii*, inquit ibidem, *Honorio ſextum & Ariſtaneto conſulibus*, ſeu anno CDIV, die XX Junii. Tum capite ſequente hiſtoriam ſuam ita proſequitur: *Paucis poſt diebus Arſacius Conſtantinopoleos epiſcopus conſtituitur*. Arſacio ita ſedecim gubernationis menſes tribuit Socrates, quem in illo computu erraſſe putamus, quia Palladius ſynchronus, & de rebus Chryſoſtomi optime edoctus, *quatuordecim menſes* dumtaxat ei adſcribit, ut ſupra vidimus.

D

159 At quocumque die aut menſe Arſacius obierit, ſatis mirari nequeo, illum a Græcis ut Octobris in Menæa impreſſa referri, atque ibidem tamquam Sanctum his verſiculis ornari:

Ex præparatione Menæis Græcis pro Sanctis colitur.

Τὸν Χριστὸν ἐν γῇ Ἀρσάκιος δοξάσας,
Πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν ἀπεδοξάσθη πλέον.
Arſacius hic dum gloria Chriſtum affict,
Ad eum profectus gloriam accepit magis.

Satis inquam, mirari non poſſum, in eccleſiaſticis Græcorum faſtis inter Sanctos numerari vitum illum, cujus ſcelera ex Chryſoſtomo & Palladio ſupra retulimus, & quem Romanus Pontifex aliique Occidentis præſules ioiquum ſedis Conſtantioopolitanæ poſſeſſorem fuiſſe judicarunt. Hioe patet, quam caute fideodum ſit Menæis aliiſque Græcorum ſynaxariis, dum quoſdam numero Sanctorum adſcribuot. Nos itaque Arſacium titulo *ſancti* indigoum cenſebimus, dooec quiſpium ſolidis argumentis oſtenderit, illum aliqua ſinceræ pœnitentiæ indicia dediſſe, atque in communione Eccleſiæ Romanæ mortuum eſſe, uti non temere affirmari poteſt de ipſius ſucceſſore, qui fuit.

E

XIII. S. ATTICUS.

Atticus anno 406 illegitime ſedem CP occupavit,

SOzomenus lib. 8 cap. 27 tempus hujus ſucceſſionis ita definit: *Sed & Arſacius cum eccleſiam Conſtantinopolitanam brevi temporis ſpatio adminiſtraſſet, ex hac luce migravit; cujus ſucceſſionem cum multi eſſent qui ambirent, quarto poſt obitum illius menſe ordinatus eſt Atticus, presbyter cleri Conſtantinopolitani, qui unus fuerat ex Joannis inſidiatoribus.* Si Arſacius anno CDV, die XI Novembris obiit, ut ſuperius ex Socrate retulimus, & juxta Sozomenum *quarto poſt obitum illius menſe ordinatus eſt Atticus*, debuit citra menſem Martium anni ſequentis Arſacio Atticus ſucceſſiſſe. Verum cum Socrates ſedecim, & Palladius tantummodo quatuordecim gubernationis menſes Arſacio tribuant, de determinato electionis illius menſe aut die nihil certi ſtatui poteſt; ſed ſolum ſequitor, Atticum ineunte anno CDVI cathedram Conſtantinopolitanam occupaſſe, ut ex ſupra dictis eruitor, & teſtimonio Socratis confirmatur, qui lib. 6 cap. 20 annum ordioationis iſtius ita diſerte exprimit: *Cum autem multi epiſcopatum illum ambirent, eamque ob cauſam multum jam temporis elapſum eſſet, altero poſt anno, Arcadio ſextum & Probo conſulibus* (horum conſulatus in annum CDVI iocidit? *ad epiſcopatum promotus eſt Atticus vir religioſus.*

F

quam culpam pœnitentia expiavit,

162 Etſi Atticus a Socrate *vir religioſus* appelletur, non ideo inficiamur, religionem aliaſque ipſius virtutes nævis quibuſdam contaminatas fuiſſe: nam non modo Joannem Chryſoſtomum in conciliabulo Ad Quercum acculavit, verum etiam ſedem Conſtantinopolitanam illegitime invaſit, ſancto Præſule adhuc vivente, & ipſius fautores indiſcreto zelo perſecutus eſt, ita ut a Palladio pag. 95 *omnium adverſus Johannem molitionum artifex* vocetur. Sed videtur hanc culpam pœnitentia & revocatione eloiſſe, ut paulo poſt contra Tillemontium oſtendere conabimur. Certe Atticus poſtea nomen S. Joannis Chryſoſtomi

ſa-

A ſacris tabulis ioſeruit, ut in Hiſtoria Tripartita lib. 12 cap. 2 traditur his verbis: *Atticus porro epiſcopus cauſas eccleſiæ ſapientia mirabiliter diſponebat, doctriniſque populum ad virtutis ſtudium provocabat: cumque videret diviſam eccleſiam, cum Joannitæ ſeorſum apud ſe ipſos ſacra ſolemnia celebrarent, juſſit, ut in orationibus memoria Joannis haberetur, ſicut aliorum dormientium epiſcoporum fieri conſuevit, per hoc ſperans, plurimos ad eccleſiam revocari.* Ceterum auctor Hiſtoriæ Tripartitæ & alii antiqui ſcriptores paſtoralem Attici vigilantiam, ſerventem Catholicæ fidei zelum, munificam erga pauperes miſericordiam, aliaſque illius virtutes magnis laudibus exſollunt, ut videri poteſt in Opere noſtro ad diem VIII Januarii, ubi Bollandus Acta ipſius illuſtravit.

antiquum mortis Attici annus 425 repetitur.

16a Nos memorea propoſiti noſtri, quo chronologicam epiſcoporum Conſtantinopolitanorum ſeriem præcipue texendam ſuſcepimus, omiſſis
B aliis Attici geſtis, pergimus ad ejus mortem, quam Socrates lib. 7 cap. 25 ita refert: *Ceterum Atticus etiam tempus obitus ſui præſcivit: nam cum Nicæo diſceſſurus eſſet, Calliopio illius loci presbytero ita dixit: Cura, ut ante autumnum Conſtantinopolim venias, ſi me adhuc vivum videre cupis. Quod cum dixiſſet, a veritate non aberravit: anno quippe epiſcopatus ſui primo & vicesimo, die ſexto Idus Octobris abiit e vita, conſulatu Theodoſii undecimo, & Valentiniani Cæſaris primo.* Hæc denotant annum Chriſti CDXXV, & diem X Octobris. Ex his corrige errorem chronologicum Papebrochii noſtri, qui tomo III Jonii pag. 307 mortem S. Attici obiter anno CDXXVII conſignavit. Haud dubio Socratea computando vigeſimum primum epiſcopatus annum, hallucinatus eſt, aut error in ejus numerum irrepſit: cum enim Atticus primis menſibus anni CDVI cathedram Conſtantinopolitanam aſcenderit, ut ſupra dictum eſt, ab ineunte anno CDVI uſque ad menſem Octobrem anni CDXXV non niſi novemdecim anni effluxerant, & Atticus ante mortem nondum vigeſimum epiſcopatus annum abſolverat, ut Baronius, Pagius, aliique viri eruditi ante me obſervarunt. Quare in variis præſulum Conſtantinopolitanorum catalogis apud Banduram tom. 2 Imperii Orientalis a pag. 188 melius vigioti anni Attico rotuode tribuuntur.

C PARERGON III.

Sanctitas Attici, epiſcopi Conſtantinopolitani, vindicatur contra Tillemontium.

Bollandus in Opere noſtro Atticum CP. inter Sanctos retulit

BOllandus noſter religioni ſibi duxit, Atticum Conſtantinopolitanum epiſcopum, cujus nomen quibuſdam Græcorum Latinorumque Menologiis inſcriptum legerat, ex immemorabili cultus ſui poſſeſſione deturbare. Hinc ad diem VIII Januarii Acta illius ex variis antiquis ſcriptoribus operoſe collegit, & Commentarium ſuum ita inchoavit: *Multi ſanctum Chryſoſtomum acri ſtudio impugnarunt, qui tamen errorem deinde ſuum agnoverunt, atque omni ſanctitatis laude floruerunt. In his S. Atticus epiſcopus Conſtantinopolitanus fuit, qui zelo immoderato & nequaquam ſecundum ſcientiam abreptus, non adverſatus tantum eſt ſancto Chryſoſtomo, ſed poſt ar-*

factum in ejus, etiamnum ſuperſtitis, cathedram ſucceſſit: quod crimen pœnitentia deinde & recte factis egregie expiavit, & ſcriptis literis auctor ſancto Cyrillo Alexandrino fuit, ut Chryſoſtomi nomen diptychis deſcriberet. D

S.A.C. v.

164 Deinde Bollandus numero ſequente exhibet honorificas quasdam veterum ſcriptorum de S. Attico teſtimonia, quæ Actis ejus præmittenda cenſuit, *ne aſperiore aliquorum in ſanctum Atticum ſtylo*, inquit, *ejus fortaſſis in dubium ſanctitas revocetur.* Præter alia, quæ Bollandus non vidit, aut videre non potuit, *ad comprobandam* hujus Attici ſanctitatem, allegari poteſt fragmentum epiſtolæ *beati Attici Conſtantinopolitani epiſcopi*, quod in concilio Chalcedonenſi apud Harduinum noſtrum tomo 2 conciliorum col. 654 citatur inter varia *teſtimonia ſanctorum patrum, qui & duas naturas in Chriſto confeſſi ſunt, & conſubſtantialem Patri Deum Verbum, etiam nobis ſecundum eorum ex Maria conſubſtantialem factum, veraciter aſſeruerunt*, ut ibidem col. 652 legitur. His adde antiqua S. Dalmati Acta, quæ E ad diem XII Auguſti illuſtranda ſunt, & in quibus apud Anſelmum Banduram tomo 2 Imperii Orientalis pag. 699 præſul ille Conſtantinopolitanus merito Sancti ritulo itu decoratur: *Nec diu poſtea obiit* SANCTUS *epiſcopus Atticus, in cujus locum Siſinnius ſuffectus eſt, vir plus ac religioſus.*

ex Menologiis aliiſque monumentis,

165 Tillemontius tomo 16 Monumen. eccleſ. a pag. 416 hiſce omnibus non acquieſcit; ſed contra, citato ad marginem Bollando, famam Attici libere proſcindit, & audacter pronuntiat, nulla ipſum pœnitentiæ ſigna umquam dediſſe, & nihil feciſſe, ut illegitimam ſuam ordinationem repararet. Imo plane laudabiles S. Attici actiones, pura miſericordiam erga paupertatem, in deteriorem partem interpretatur, & poſt exploſa aut maligne explicata illius elogia tandem pag. 419 concludit, haud immerito timendum eſſe, ne deſiderium ſeſe extolleodi ſe in alios dominandi (ſive per auctoritatem benevolentiamque, ſive ſaltem per terrorem id poſſet aſſequi) in Attico fuerit præcipua animi propenſio, aut *cupiditas cordis ejus dominatrix*, ut Gallicam Tillemontii phraſim fideliter Latine exprimam.

quo omnia ſanctitatis teſtimonia contemnit Tillemontius,

166 Non video, quo jure Tillemontius de interoia S. Attici affectionibus tale rulerit judicium, quod ſoli Deo convenit, quodque ſupremo cordium ſcrutatori prudentius reliquiſſet. Nolo hic Tillemontio objicere vulgarem juris regolam, qua tamdiu quiſpiam præſumitur bonus, donec probetur malus. Nolo ipſi opponere notiſſimam Chriſtianæ charitatis legem, qua jubemur actiones proximi benigne explicare, quamdiu manifeſtæ malitiæ non convincuntur. Nolo denique hic proferre varias S. Attici virtutes, quæ in Actis ejus ad diem VIII Januarii inveniri poſſunt. Hoc unice contendo, Atticum in immoderato ſuo contra S. Chryſoſtomum zelo atque in illegitima epiſcopatus poſſeſſione uſque ad mortem non perſeveraſſe. Id autem oſtendere conabor duplici argumento, quorum unum erit a poſteriori, & aliud ad hominem, ut in ſcholis vulgo loquuntur. Nunc rem ipſam aggredior.

dum poſtea famam Attici audacter proſcindit, F

167 Theodoretus lib. 5 Hiſt. eccleſ. cap. 35 primum opinionis noſtræ fundamentum ita ponit: *Sed & defuncto orbis terrarum magiſtro, epiſcopi Occidentales non prius epiſcoporum Ægypti, Orientiſque, & Boſphori ac Thraciæ communionem admiſerunt, quam divini viri* (nempe ſancti Joannis Chryſoſtomi) *nomen inter defunctos epiſcopos retuliſſent. Et Arſacium quidem, qui ei ſuf-*

Ex narratione Theodoreti,

SEC. IV. A *fectus fuerat, nec ſalutatione dignati ſunt: Atticum vero Arſacii ſucceſſorem poſt multas legationes & pacis petitiones, tandem receperunt, cum tabulis nomen inſcripſiſſet.* Audiſne, hic *multas legationes & pacis petitiones* commemorari? Qua igitur fronte Tillemontius aſſerere potuit, Atticum nihil umquam feciſſe, ut illegitimam ſuam ordinationem repararet? An nihil feciſſe dicendus eſt, qui ſæpe pacem petit ab illis, quos iniqua epiſcopatus Conſtantinopolitani occupatione offenderat, & multas mittit legationes, ut eccleſiæ Romanæ reconcilietur? Equidem fatebor, tempore Innocentii I Pontificis inutilem fuiſſe Maximiani epiſcopi interceſſionem pro Attico, quia propoſitas ab Innocentio conditiones nondum impleverat. At ea hoc ipſo colligo, poſtmodum omnia illa, quæ Innocentius exegerat, ab Attico fuiſſe facta, antequam in communionem Romanæ Eccleſiæ ſit receptus.

568 Juverit de hac re audire epiſtolam ipſius Innocentii ad Maximianum, quæ apud Labbeum tomo a Conciliorum col. 1266 & ſequente ſic ſonat: *Miramur, prudentiam tuam ſcripta ad Atticum, epiſcopum Conſtantinopolitanæ urbis, a nobis & proſecutione propria & date libello, qui ſubter annexus eſt, poſtulare, a quo nec miſſas ullas ſaltem epiſtolas ad nos vel ad veſtram ſynodum utique pertuliſti; idque non potuiſti tribuendum exiſtimes, quod vides deprecantibus diſcuſſa ratione, conceſſum: communio enim ſuſpenſa reſtituitur demonſtranti, cauſas, quibus id accideret, jam eſſe detersas, & profitenti conditiones pacis impletæ. Quod neque apud vos, neque apud nos (ut prædiai) Atticus, miſſis aliquibus ſuorum, vel dicere voluit vel demonſtrare compleium, quemadmodum Antiochenæ eccleſiæ frater & coepiſcopus noſter Alexander digna legatione & proſecutus eſt & probavit. Quibus omnibus utique intereſſe dignatus cognoviſti, quemadmodum ſingulatim omnia ſcriptorum noſtrorum nutebac * de cauſa beatiſſimi Joannis quondam epiſcopi noſtri diſcuſſerim, ut quæ illis in omnibus ſatis evidenter oſtendebant, univerſa, quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuiſſe completa. Querum ampleati pacem, utique fidem fecimus, & magno tramite omnibus eumdem poſtulaturis *oſtendimus; ſi modo, quæ diſcuſſa ſunt atque completa, etiam ipſi ſe profuſo loco feciſſe vel compleſſe aliquando monſtraverint, communionemque, ut iſti, legatione ſolenniter deſtinata, ſibi rogaverint redhiberi.*

569 *Euſpectamus ergo & profeſſionem memorati de completis omnibus conditionibus, quas diverſis temporibus prædiximus, & petitionem communionis, ut recte & petenti, & probanti ſe eumdem mereri, reddamus.* Quas vero conditiones Innocentius requiſiverit, & quomodo eas exſecutioni mandari voluerit, ipſe ſatis declarat in epiſtola, quam in eadem cauſa dedit ad Acacium Beroeæ epiſcopum, ubi apud Labbeum tomo proxime citato col. 1270 poſt alia ſic ſcribit: *Unde bas ad præſantiſſimum fratrem & coepiſcopum noſtrum Alexandrum reddendas tuæ tranſmiſimus unanimitati; videlicet ut, ſi omnes inimicitiæ, omnis æmulatio, tam de nomine ſancti Joannis mirandi epiſcopi, quam de omnibus ejuſdem communionis participibus, a tua animoſitate diſceſſit, bus noſtræ ſocietatis reciplas litteras, fruter cariſſime; modo, ut omnia quæ his *actis firmata ſunt, apud mediterem noſtrum amabilem Alexandrum ore proprio, ut communicantem convenit, faterls.* Ex his Innocentii litteris infero ſequentia: primo, Atticum necdum quidquam feciſſe anno CDXV, quo videtur fuiſſe ſcripta prior epiſtola, ut communionem eccleſiæ Romanæ obtineret: ſecundo, nullam hujus communionis ſpem Attico relictam fuiſſe, niſi propoſitas ab Innocentio conditiones impleret; tertio, Innocentium ab adverſariis Chryſoſtomi non poſtulaſſe dumtaxat, ut nomen ſancti iſtius Præſulis ſacris tabulis inſcriberent, ſed etiam contra ejus ſautores omnem inimicitiam ac æmulationem deponerent, atque hæc apud Alexandrum, aut alium a Pontifice Romano deſignandum, ore proprio faterentur, ut communionis cupidos & errori ſuo renuntiantes decebat.

570 Cum igitur Atticus, teſte Theodoreto, *poſt multas legationes & pacis petitiones* tandem in communionem Romanæ Eccleſiæ receptus fuerit, probabiliſſime concludo, ipſum antea oblatas ab Innocentio conditiones omnino impleviſſe, adeoque ſufficientia pœnitentiæ indicia dediſſe: nam eminentiſſimus Baronius in Annalibus anno Chriſti CDVSSS num. 41 ad priorem Innocentii epiſtolam recte obſervat, *non ſolere Romanum Pontificem reddere communicationem, niſi propoſitis ante impletis conditionibus, & emendatis erroribus illis, quorum causa communicatione interdici meruerant.* Si itaque Atticus ob injuſtum S. Chryſoſtomi perſecutionem & illegitimam cathedræ Conſtantinopolitanæ occupationem communione Eccleſiæ privatus fuerit, debuit prius enſequi omnia illa, quæ ad hos errores emendandos a Romanis Pontificibus præſcribebantur.

571 Neque multum refert, utrum Atticus ſub ipſo Innocentio, ut aliqui volunt, an ſub egregiis illius ſucceſſoribus Zoſimo vel Bonifacio nomen S. Chryſoſtomi diptychis inſcripſerit: non enim mihi facile perſuaderi patiar, ſtrenuos hoſce auctoritatis Apoſtolicæ defenſores in ea re molliores fuiſſe, præſertim cum Bonifacius in epiſtola ad quoſdam Macedoniæ epiſcopos apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1708 innuat, Innocentium in admittendis ad communionem adverſariis S. Chryſoſtomi non difficilem fuiſſe, atque ad propoſitum noſtrum poſt alia ſic loquatur: *Ante breve tempus, id eſt, ſub prædeceſſore meo beatæ recordationis Innocentio, Orientalium eccleſiarum pontifices dolentes, ſe a beati Petri communione ſejunctos, pro legatos pacem, ſicut caritas veſtra retinet, popoſcerunt: quo tempore Apoſtolicæ Sedis omnia non difficulter indulſit.* Nunc adverſarium propriis ſuis armis aggrediamur, &, ut vulgo dici ſoler, ad hominem argumentamur.

572 Tillemontius tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 280 fatetur, S. Cyrillum Alexandrinum in ſuo immoderato contra S. Joannem Chryſoſtomum zelo diutius quam alios omnes perſeveraſſe, ipſumque maluiſſe ab Eccleſia Romana & forte pluribus aliis ſeparatum manere, quam nomen ejus diptychis inſcribere. Sed deinde eiturus in margine Nicephorum Calliſtum lib. 14 Hiſt. eccleſ. cap. 28, erroneam S. Cyrilli perſuaſionem his Nicephori verbis excuſat: *Quoniam vero diſſidium hoc quidem ex æmulatione, quamvis non ſecundum ſcientiam, non autem ea invidia, neque diabolica contentione manavit, non oportere virum & doctrina & virtute præſantem, hac una in re claudicare, quo minus ad ſummam perfectionem perveniret, Deo viſum eſt. Hominei enim illi erant, & humanis affectionibus obnoxii.* Hæc excuſatio etiam pro Attico adferri poteſt.

573 Denique Tillemontius ibidem pag. 285 ex

Et litteris S. Innocentii I Papæ colligimus, B

ad communionem Sedis Apoſtolicæ admittendum.

F

Cum Tillemontius citet Nicephorum Calliſtum

C

*al. antehorum

*al. quam gratiolaio

ab Attico impletas fuiſſe conditiones,

*al. hic vel de his

A ex eadem Nicephoro Calliſto narrat, quomodo eundem S. Cyrillus nomeu S. Chryſoſtomi ſacris tabulis inſeruerit, ut nos ad diem XXVIII Januarii in Actis S. Cyrilli §. VII recitemus. Sed Tillemontius ibidem de ſuo addit, Cyrillum haud difficulter obtinuiſſe communionem Eccleſiæ Romanæ, cui tunc præerat Zoſimus, miſſa haud dubie Romam legatione. Sed nullos hujus legationis teſtes aut tabulas allegat, ſicut tameo in aliis hiſtoriæ ſuæ eccleſiaſticæ monumentis ubique ſedulo facere conſuevit. Hoc ſilentio indicavit, ſeſe Romanam Cyrilli legationem nuſquam apud veteres ſcriptores inveniſſe, eamque dumtaxat inſuliſſe u poſteriori; quia videlicet inter communionis & pacis conditiones a Romanis Pontificibus requirebatur. Adverſarius igitur ooo ægre ferat, nos ſopetius eodem argumenti genere uſos eſſe, atque a poſteriori collegiſſe, quod S. Atticus (cujus ſaltem Romanas legationes teſtantur Theodoretus) ſatisfecerit omnibus conditionibus, quæ ab Innocentio Pontifice exigebantur.

aut S. Cyrillum in eadem cauſa excuſet,

B 174 Si Tillemontius in cauſa S. Cyrilli tantam auctoritatem tribuat Nicephoro Calliſto, nobis etiam licet eumdem auctorem allegare, qui lib. 14 cap. 24 Atticum ita laudat: *Atticus autem epiſcopus Conſtantinopolitanus, ut eccleſia incrementa ſua caperet, mirifice operam dedit: ſumma enim prudentia eam adminiſtrant, continua doctrina populum ad ſtudium virtutis excitavit; & ad miſericordiam atque largitionem tam proclivis fuit, ut nun modocis, qui in paræciis ejus errant, egentis providendum duceret, ſed etiam vicinis Conſtantinopoli eccleſiis pecuniam multam ad pauperum conſolationem mitteret.* Eaſdem S. Attici virtutes lib. 7 cap. 25 memorat Socrates, quem tameo Tillemontius explodit. Porro idem Nicephorus lib. 14 cap. 25 iuquit, Atticum vere eum S. Chryſoſtomo mortuo in gratiam rediiſſe, talemque fuiſſe illius emendationem ac pœnitentiam, *ut reprehenſionem eam, qua expetitus eſt, quod Joannis ſectatores male accepeot, a ſe amoliretur, aliis obvelaverit bonis.* Quid ergo peccavit Bollandus, dum initio Commentarii ſui dixit, S. Atticum crimina injuſtæ ſuæ perſecutionis ac illegitimæ invaſionis pœnitentia & recte factis expiaſſe?

nec verba ejuſdem Nicephori adhibemus

175 Nicephorus denique citatum caput 25 ita concludit: *Ceterum cum Atticus quoque epiſcopus propter Joannitas eccleſiam eſſe ſciſmam videret, de principum ſententia ipſe quoque mentionem illius fieri in precationibus juſſit, quemadmodum id & in aliis epiſcopis, qui vita exceſſiſſent, fieri ſolitum erat. Atque ex ea tempore pax exſtitit, donec poſtea quoque reliquiæ ejus urbi imperanti illatæ ſunt. Atticus invidiam, in quam propter divinum Joannem decidebat, hoc modo magnifice abolevit. Nec illo modo id fecit; ſed aliis quoque Joannis memoriam precibus inferere recuſantibus, & Cyrillo maxime Alexandriæ præſuli, qui boſtiliter Joannem oderat, quod ille u Theophilo patruo ſuo diſſenſiſſet, perſuaſit.* Tum Nicephorus ſequentibus capitibus recitat litteras Attici & Cyrilli, ultro citroque in hac cauſa ſcriptas, ex quibus Tillemontius tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 456 infert, Atticum reliquis ſuis peccatis addidiſſe hypocriſim, ſi in animo habuerit ſenſa, quæ in iſtis litteris expreſſit. Durum enimvero judicium!

ad ſimilem S. Attici cauſam defendendam.

C 176 Ingenue fateor, ex duabus S. Attici epiſtolis nonnullam difficultatem moveri poſſe, cum in iis ſignificet, ſe timore & neceſſitate potius quam amore aut pœnitentia inductum fuiſſe, ut memoriam S. Joannis Chryſoſtomi in diptychis celebraret. Præterea Atticus in epiſtola, ad Petrum & Ædeſium diaconos ſcripta, innuere videtur, depoſitionem Chryſoſtomi in pſeudo-ſynodo Quercetana legitimam fuiſſe. Sed cum ſcripta & geſta illuſtrium aut ſanctorum virorum ſemper in melio rem partem explicanda ſint, imprimis ſuſpicari poſſemus, Atticum initio exiſtimaſſe, quod ad ſuam reconciliationem & eccleſiarum pacem ſufficeret, ſi nomen Chryſoſtomi quomodocumque ſacris tabulis inſereret. Sic potuit S. Cyrillo, quem Joanni Chryſoſtomo maxime adverſari noverat, hanc multiorem pacis conditionem proponere, ut eam facilius amplecteretur. At quis aſſeret, illam Attici hypotheſin ab Eccleſia Romana probatam fuiſſe? Forte hæc fuit prima pacis conditio, quam Atticus Sedi Romanæ obtulit, & præter quam Eccleſia Romana ab ipſo alias exegit, quæ implendæ eruot, antequam ſuæ communioni reſtitueretur: dum enim Theodoretus ſcribit, Atticum *poſt multas legationes & pacis petitiones tandem* ab Occidentalibus ad communionem admiſſum fuiſſe, ſatis indicat, plures utrimque propoſitas fuiſſe conditiones, antequam inter Atticum & Romanam Eccleſiam conveniret.

D *Quod ſi Atticus externe damnaverit nomen S. Chryſtomi diptychis inſcriptum,*

SÆC. V.

E 177 Adde, quod ipſi Orientales Atticum exhortati fuerint, ut defenſoribus Joannis Chryſoſtomi ſeſe reconciliaret. Id maoifeſte colligimus ax Syneſio, epiſcopo Cyrenæo & auctore ſynehrono, qui occaſione cujuſdam Alexandri, quem S. Josuues Chryſoſtumus Baſinopolitanum epiſcopum conſecraverat, epiſt. 66 ad Theotimum poſt alia ſic ſcribit: *Cum Joanne defuncto familiaritate conjunctus eſt: honoretur enim a nobis memoria mortui, quin omnis malevalentia cum hac vita una depoſitur. Cum ea familiaritate conjunctus, antequam eccleſiæ ſeditione conflictarentur, ab illius manibus epiſcopus declaratus eſt Bithynorum Baſinopolis. Poſteaquam autem orta eſt diſſenſio, permanſit ei, a qua deſignatus fuerat, amicus, & fuit exillis, qui in ſeditione ejus partes ſecuti ſunt. Poſteaquam autem concilii ſententia virit, aliquamdiu quidem permanſit ſeditio. Quid vero narrem ſcienti, imo ipſi, qui adminiſtravit cancellationem factam? Præſertim cum quemdam libellum legerim doctum, quem ad beatum, ut fallor, Atticum ſcribebas, hortans illum ad retractionem illarum virarum*, qui videlicet partes Chryſoſtomi ſequebantur. Forte Atticus, hisaliiſque Orientalium amicorum exhortationibus motus, poſtea ſinceram com fautoribus Chryſoſtomi amicitiam iniit, & plena ſatisfeeit conditionibus, quas Romana Eccleſia ab ipſo exigebat. Si hæc conjectura noſtra nun placet, alteram reſpouſionem offero.

& cum fautoribus ejus communicaverit,

F 178 Atticus eu una parte peſtemoneam opinionem verebatur, ue coleudo memoriam Joannis Chryſoſtomi eccleſiaſticos canones ſatis exacte obſervaret; ex altera vero videbat ſe u Sede Romana ſeparatum, & Eccleſiam magnis pertutbationibus agitatam, eo quod memoriam Chryſoſtomi celebrare reeuſarei. Cum in hoc perplexo rerum ſtatu diu dubitaſſet, quid ſibi potius faciendum eſſet, tandem ſcrupuloſæ eanonum obſervationi obedientiam & communoem Eccleſiæ paeem prætulit, ut ipſemet in epiſtola ad Cyrillum his verbis declarat: *Cogitationibus noſtris ad populi concordiam inclinati, eamnibus quidem Patrum detrimentum nullum afferimus; exactæ autem verborum obſervationi univerſi erbis pacem præferimus.* Deinde quibuſdam exemplis probas, aliquando ob caritatem aut publicam utilitatem, de

ut externam Eccleſiæ pacem ſervaret

SEC. V.

A ſevetitate eccleſiaſticarum conſtitutionum aliquid temittendum eſſe.

eſt tunc nondum correctus eſſet de injuſtitia ſuæ cauſæ,

179 Tota igitur S. Attici culpa in eo conſiſtit, quod poſt teſtitutam S. Chryſoſtomi memoriam (ſi tamen hæc fuerit perfecta & ultima memoriæ Chryſoſtomianæ reſtitutio, de qua re paulo ſuperius num. 176 diſputavimus) nondum omnino convictus fuerit de injuſta S. Chryſoſtomi depoſitione, & adhuc erronee putaverit, canones eccleſiaſticos poſſeſſioni ſuæ favere. At eo tempore S. Cyrillus in eodem errore verſabatur, ut patet ex reſponſoriis illius ad Atticum epiſtola, quæ apud Nicephorum Calliſtum lib. 14 cap. 27 ſic incipit: *Lectis, quæ a pietate tua ad me miſſæ ſunt, litteris, Joannis nomen ſacris inſcriptum eſſe tabulis intellexi. Ubi vero eos, qui inde ad nos venere, interrogavi, non in laicorum ſed epiſcoporum catalogo adſcriptum eſſe audivi. Porro deſpicienti mihi, atque in animo reputanti, an qui hoc fecere, Nicænorum Patrum decreta ſequantur, &* B *aliquantulum mentis luminibus in magnam illam ſynodum intendenti, univerſum ſanctorum illorum Patrum collegium quibuſdam veluti oculis cernere, & viribus omnibus, quo minus ad rem eam comprobandam accurram, obſiſtere videntur. Quomodo namque inter ſacerdotes Dei cenſebitur, illorumve feret ſortem, cui ſacerdotalis dignitas abrogata eſt? Quomodo vero in catalogo ſacrorum miniſtrorum erit, qui eccleſiaſticis mœnibus ejectus eſt?* Omitto reliquam S. Cyrilli epiſtolam, quæ dariſſimis contra S. Chryſoſtomum expreſſionibus ac odioſis comparationibus plena eſt, ut etiam Facundus Hermianenſis pro Defenſione trium capitolorum concilii Chalcedonenſis lib. 4 cap. 2 poſt allatum ejuſdem epiſtolæ fragmentum conqueritur.

poſſet verſimiliter eam agnovit, aut ignorare cenſuit eam S. Cyrillo,

180 Non eſt ullo modo verſimile, S. Atticum in ea opinione perſeveraſſe, cum Eccleſia Romana plures ab ipſo exegerit paeis conditiones, ut ſupra diximus. Imo etiamſi gratis concederem, illum incaute in eo errore permanſiſſe; an propterea ſtatim ex albo Sanctorum expungendus erat? Ut hic alia prætermittam, quomodo in Sanctorum catalogo relinquetur S. Cyrillus, qui anno CDXXXI vel CDXXXII, poſtquam jam din nomen S. Chryſoſtomi diptychis inſeruerat, tamen in epiſtola ad Acacium Beroœnſem ita ſcribit: *Volo autem cuam ſanctitatem utile* * *aliquid commemorare, quod ad præſens pertinet tempus: quando enim in magna Conſtantinopoli ſancta veſtra ſynodus congregata eſt, tunc quando Johannes eſt accuſatus, deinde geſta ſunt ſuper eo a multis in ſcripta commentaria, cum futurum eſſet, ut contra eum definitio proferretur, & eſſem ego unus aſſiſtentium, ſcio, me audiſſe ſanctitatem tuam ſanctæ ſynodo ſic dicentem:* QUIA SI SCIREM, QUOD NUNC, SI JOHANNI VENIAM LARGIREMUR, MELIOR FIERET SEMETIPSO, ET REGEDERET ADURITIA ET ASPERITATE, QUÆ IN EO EST, OMNES VOS ROGASSEM PRO EO. *Admirabilis ergo etiam circa hoc iterum judicata eſt ſanctitas tua, quippe ut quæ diuerit veritatem. Quid igitur operabatur ſanctam ſynodum facere, quæ impœnitentem & ſic pertinacem reperit illum, qui recta fidei repugnavit?* Hanc S. Cyrilli epiſtolam inter alias variorum patrum, ad concilium Epheſinum ſpectantes, Chriſtianus Lupus Lovanii anno MDCLXXXII cap. 562 pag. 189 edidit, & Stephanus Baluzius in nova conciliorum Collectione, ſeu ſupplemento ad collectionem Philippi Labbei, Pariſiis anno MDCCVII a col. 758 recudit, ubi utrolibet loco integra legi poteſt.

* *Lapſus ut ille*

181 Ex toto hujus epiſtolæ contextu apparet, D quod Cyrillus Acacio perſuadere cupiat, Neſtorium hæreſiarcham jure merito condemnatum ſaiſſe. Ut autem id clarius probet, inter alia allegat exemplum Joannis Chryſoſtomi, atque a ſimili argumentatur in hanc fere modum: Joannes Chryſoſtomus in ſancta ſynodo ad Quercum ab epiſcopatu depoſitus eſt ob duritiam & aſperitatem (ſic adverſantes ſancto Præſuli inviſtam ejus conſtantiam pesperam appellabant) a qua ipſum numquam receſſurum Acacius vere prædixerat. Cur igitur ſancta ſynodus Epheſina non depoſuiſſet Neſtorium ob hæreſim, quam pertinaciter propugnabat? At videtur S. Cyrillus hoc ratiocinio innocre, quod tunc nondum de injuſtitia Chryſoſtomianæ depoſitionis convictas eſſet: ſi enim innocentiam S. Chryſoſtomi eo tempore agnoviſſet, quam vim habetet ejus argumentatio? Quomodo invidioſum inter Neſtorium hæreticum & S. Joannem Chryſoſtomum comparationem inſtitueret? Quomodo denique iniquiſſimum conciliabulum ad Quercum, in quo S. Chryſoſto- E mus falſo accuſatus ac damnatus fuerat, hic a Cyrillo *ſancta ſynodus* vocaretur, & eam ſancto concilio Epheſino compararetur?

qui poſt recitatam S. Chryſoſtomi memoriam judicium tulit,

Cuquem adverſarius propterea a albo Sanctorum non expungit,

182 Ex his ſecundum ſententiam Tillemontianam inferre poſſem, nomen Cyrilli, æque ac Attici, ex eccleſiaſticis tabulis delendum eſſe, cum Cyrillus in hac epiſtola nondum agnoſcat injuriam, quæ S. Joannem Chryſoſtomum affecerat, nec allam hic præbeat pœnitentiæ indicium, ob quam culpam Tillemontius tomo 12 Monument. eccleſ. pag 416 & 415 Atticum præcipue reprehendit, eumque e catalogo Sanctorum expungit. Si igitur propterea Atticum albo Sanctorum eradat, cur in eo Cyrillum relinquit? Ne his diutius immoret, unicum Tillemontio dilemma propono. Cyrillus erroneam ſuam de depoſitione S. Chryſoſtomi opinionem poſt datas ad Acacium litteras vel retractavit, vel in ea uſque ad mortem permanſit. Si velit primum, proferat auctores fide dignos, aut ipſa Cyrilli ſcripta, in quibus ea retractatio expreſſe legatur. Saltem in Actis S. Cyrilli, quæ tomo 14 Monument. eccleſ. a pag. 267 uſque ad 676 ex veteribus ſcriptoribus copioſe illuſtravit, nullam hujus retractationis teſtem hactenus produxit. Si ſecundum dilemmatis partem eligat, ſequitur, hunc innocuum Cyrilli errorem ſanctitati ejus non officere.

cum tamen ſit eadem utriſque cauſa,

183 Sed ſatto Tillemontius hoc dilemma declinare conabitur recurrendo ad regulam eticiæ, F quam tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 798 ſic tradit: *Hiſtorici tam frequenter omittunt res veriſſimas & aliquando maxime memorabiles, ut periculoſum ſit, ex eorum ſilentio certas concluſiones deducere.* Hinc infetet, S. Cyrillum poſtea verſimilitet errorem ſuum agnoviſſe ac retractaſſe, etiamſi apud ipſum S. Cyrillum aut alios antiquos ſcriptores id non legamus. Totum iſtud probe intelligo, atque etiam libenter admitto, ut S. Cyrillum de pertinacia erronei & iniqui ſui judicii excuſem. Si viciſſim exigo, ut eadem regula in S. Attico locum habeat. Si igitur Atticus nondum ſatis noverat injuſtitiam Chryſoſtomianæ exauctorationis, quando ad S. Cyrillum ſcribebat, dicatur ſecundum hanc Tillemontii regulam, quam probo & amplector, iniquitatem iſtius judicii poſtea agnoviſſe, quamvis antiqui ſcriptores eam notitiam clare ad poſteros non tranſmiſerint. Secundum ea, quæ ſuperius diximus, ſorte eo tempore Atticus nondum ſeſe omnino cum Romana Eccleſia reconciliaverat, quod tamen

A men poſtmodum effecit, etſi perfectam illius reconciliationem antiquitas diſerte non expreſſerit. Hsud dubie prima aut præcipua pacis conditio fuit, ut nomen S. Chryſoſtomi diptychis inſcriberetur, præter quam ſecundum ſupra dicta Atticus adhuc alias implere debuit, de quibus ab ipſo implatis veteres hiſtorici non meminerunt. Ceterum dumtaxat rogo, ut S. Cyrillus & S. Atticus juxta hanc Tillamontianam regulam æqualiter judicentur.

ut ex ipſis adverſariis principiis oſtenditur :

284 Non video, quomodo hinc evadere poſſit adverſarius, niſi confugiat ad alteram regulam, quam tomo 10 Monument. eccleſ. pag. 541 ſibi aliiſque præſcribit, & qua dubiam Flaviani Antiochani ſanctitatem ita vindicat: *Igitur dicendum eſt, quod eccleſia Græca antiquam traditionem ſecuta ſit, quando illum* (ſcilicet Flavianum, de quo ibi agit) *publico cultu veneratur. Quod ſi in ejus geſtis occurrant aliqua, quæ egre videntur conciliari poſſe cum ſpiritu caritatis, qui ſolas Sanctos efficit, meminiſſe oportet, nos eſſe homines, nimis debili ac tenui lumine illuſtratos, ut de humanis actionibus earumque circumſtantiis recte judicemus.* At numquid hoc axioma æque favet Attico, quam Flaviano; Nonne etiam hic dici poteſt, quod Græci (addo quoque Latinos quoſdam Martyrologos) antiquam traditionem ſecuti ſint, dum Atticum ſacris ſuis Faſtis inſeruerunt? Verbo uno, quidquid adverſarius hic dixerit, nos eodem jure da Attico affirmabimus. Certe ſi Tillemontius traditas a ſe regulas obſervaſſet, tam durum ac temerarium judicium nun tuliſſet da præclaro Viro, quem antiquitas magnis laudibus, quarum hic nonnullas in gratiam adverſarii breviter congeremus.

B

S. Atticus quoque ab orthodoxis viris,

285 Imprimis S. Cyrillus Alexandrinus in epiſtola ad clericos Conſtantinopolitanos apud Labbeum tomo 3 Conciliorum col. 333 de Neſtorio ita interrogat: *Namquid æqualis vel ſapientior eſt beato Attico?* Cæleſtinus Papa in litteris ad Neſtorium vigilantiam S. Attici contra Pelagianos ibidem col. 353 ſic laudat: *Denique ſanctæ recordationis Atticus, Catholicæ magiſter fidei, & vere beati Joannis etiam ad iſta ſucceſſor, eos ita perſecutus eſt pro Rege communi, ut nec ſtandi quidem illis copia præſtaretur. Manſit nos poſt ejus exitum ſolicitudo vel maxima, cum ſucceſſor ipſius utrum etiam in ejus fide ſuccederet, quæreremus; quia difficile eſt continuari, quæ bona ſunt:*

C *nam ſibi ſæpe alternis vicibus adverſa ſuccedunt.* An Romanus Pontifex Atticum appellaret verum S. Joannis Chryſoſtomi ſucceſſorem, ſi Atticus nihil umquam feciſſet ad reparandam illegitimam ſedis Conſtantinopolitanæ invaſionem, ut Tillamontius nimis temere affirmat? Adde, Cæleſtinum Papam in eadem epiſtola ad Neſtorium ſatis iudicare, quod Atticus cum Romanis Pontificibus amicitiam coluerit, dum ibidem col. 361 de nimia Neſtorii arga Pelagianos indulgentia ſic conqueritur: *Ejicerentur denique, ſi tibi quoque ſimiliter diſplicerent. Cur tamen ea, quæ in hoc tunc ſunt acta, quærantur, cum certum ſit, illinc ad nos a Catholico tunc antiſtite Attico geſta directa? Cur non ſanctæ memoriæ Siſinnius iſta quæſivit? Quia utique ſub deceſſore ſuo probaverat eos jure damnatos.* Hinc ſatis liquet, S. Atticum amicam litterarum communionem cum Eccleſia Romana conſervaſſe.

ſanctitate & doctrina illuſtribus,

286 Idem Pontifex in epiſtola ad clerum & populum Conſtantinopolitanum tomo Labbei proxime citato col. 365 poſt celebratas S. Chryſoſtomi laudes, de illius ſucceſſore ita loquitur: *Recepit enim ſanctæ memoriæ epiſcopus Atticus Chriſtianum populum deceſſoris exemplo, & ſacrileges perſecutus eſt hæreticorum fautores.* Prætatea Cæleſtinus eodem tomo col. 1073 S. Maximianum epiſcopum Conſtantinopolitanum, quia cum S. Attico conjunctiſſime vixerat; hoc elogio ornat: *Ita enim reverendiſſimæ memoriæ viro Attico, Catholicæ fidei propugnatori fortiſſimo, mente pariter & officio cohærebat, ut jam tunc futuri in eodem epiſcopatus inſignia præluceret.* At ea hac ipſa S. Maximiani cum Attico conjunctione confirmatur opinio noſtra: cum enim, juxta vulgare effatum, amor aut pares inveniat aut faciat, quis facila credat, ſanctiſſimum Maximianum tam firmo amicitiæ vinculo conjunctum fuiſſe huic præſuli, ſi Atticus manſerit injuſtus cathedræ Conſtantinopolitanæ poſſeſſor, ac talis fuerit, qualem Tillemontius depinxit? Denique idem Pontifex Romanus columna ſaucente hunc S. Maximianum ita hortatur: *Sequere priorum, a quibus eruditus es & auctitus, exempla pontificum; beatiſſimi Joannis in prædicando ſcientiam, ſancti Attici in*

D *repargendis hæreſibus vigilantiam, deceſſoris tui Siſinnii, cujus te ſucceſſorem credimus, ſimplicem puritatem.*

E

poſt mortem imperatis laudatur.

287 Sanctus Proſper in Carmine de ingratis, quod noviſſime Pariſiis anno MDCCXI inter ejus opera ucol. 115 editum eſt, aelum Attici contra Pelagianos ibidem col. 12 c prædicat hia verſibus:

Quid loquar & curam, magna quam geſſit in urbe
Conſtantinopoli, docte bonus ore ſaterdee
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Confutando fides? Di qua tunc impia corda,
Quamvis ſe obducta tegerent velamine forma
Judicii, & tacitæ taleant tormenta repulſæ.

Prætereo hic quædam Orientis concilia, quæ antiſtitem illum tanti fecerunt, ut inter alios ſanctos Patres ſcripta beati Attici adverſus hæreticos citaſint. Omitto etiam Theodoretum, Socratam, Leonem Magnum Papam, qui omnes Atticum magnis laudibus extulerunt: nam hæc pauca ſanctorum virorum teſtimonia, quæ de ipſo prodnximus, omnibus Tillemontii conjecturis & cavillationibus longe præferenda cenſemus. Nunc tempus eſt, ut poſt hanc velitationam rurſus filum hiſtoriæ noſtræ acrepturi, finiamus vindicias S. Attici, cui ſucceſſit

F

XIV. S. SISINNIUS I.

Poſt obitum S. Attici elegitur anno 426 Siſinnius,

DE hoc digno S. Attici ſucceſſore Socrates lib. 7. cap. 26 ſic ſcribit: *Ceterum poſt obitum Attici ingens contentio de ordinatione epiſcopi exorta eſt, alii alium poſtulantibus: quidam enim Philippum presbyterum cupiebant; quidam Proclum, qui etiam presbyter erat. Sed universe populus communi conſenſu Siſinnium optabat, qui & ipſe presbyter quidem erat, non tamen in ulla latra urbem eccleſia conſtituta; ſed in ſuburbano Conſtantinopoleos, cui nomen eſt Elæa, presbyterii gradum ſortitus fuerat.... Hujus autem viri deſiderio omnes laici flagrabant, tam quod pietatis nomine celeberrimus ubique eſſet, tum præcipue quod pauperibus fovendis etiam ultra vires ſuas incumberet. Prævaluit igitur ſtudium laicorum, ordinatuſque eſt Siſinnius pridie Kalendas Martii, conſulatu proxime ſequenti, qui fuit Theodoſii duodecimus, & Valentiniani Junioris auguſti ſecundus.* Ex hac diſtincta temporis notatione conſtat, Siſinnium anno Chriſti CDXXVI, die ultimo Februarii

Digitized by Google

SÆC. V.

Arbitrii in locum S. Attici ſuffectum eſſe. Idem annus etiam notatur in Chronico Marcellini Comitis, quod in editione Panvinianapag. 63 ſic habet: *Indictione IX, Theodoſio XII & Valentiniano II coſſ., Siſinnius, vir ſanctæ ſimplicitatis & ſimplicis ſanctitatis, Conſtantinopolitanus epiſcopus factus eſt.*

zelo contra hæreticos ductus;

189 Siſinnius ſtatim poſt ordinationem ſuam exemplo S. Attici ſervatem actum oſtendit contra hæreticos Meſſalianos, ut apud Photium in Bibliotheca, ab Andrea Schotto Græco Latine edita, col. 52 col. 39 & 40 legi poteſt. Ceterum vir pacificus eccleſium ſum pie gubernavit: ſed gren Conſtantinopolitanus non din tam bono paſtore gavifus eſt, ut idem Socrstes lib. 7 cap. 28 teſtatur his verbis: *Siſinnius autem cum in epiſcopatu nondum biennium expleviſſet, ex hac luce migravit, Hierio & Ardaburio conſulibus, die nono Kalendas Januarii*, ſeu anno Chriſti CDXXVII, die XXV Decembris. Dum igitur Nicephorus & Thcophsnes duos gubernstionis annos Siſinnio indeterminste tribnunt, illi pro incompletis accipiendi ſunt.

B

quem Cæleſtinus Papa ob ſanctam ſimplicitatem

190 Porro Socrates ibidem indolem Siſinnii ita paucis exponit: *Vir ob temperantiam quidem vitæque ſanctitatem, & ob benignitatem erga pauperes celeberrimus; moribus vero ſimplex & affabilis, ac prorſus a negotiis alienus: quam ob cauſam moleſtus fuit negotioſis hominibus, apud quos in opinionem venit ignaviæ.* Sed eum juxta Apoſtolum ſapientia hujus mundi, ſtultitia ſit apud Deum, imprudens illud inquietorum hominum judicium honori tum præclari Præſulis nihil detrahet: nsm qui puriore rerum ſpiritualium cognitione præditi erant, de tranquilla Siſinnii ſimplicitate aliter judicarunt. Sic memorstus Cæleſtinus Pap præter sliu, quæ ſupertius occaſione S. Attici attigimus, in epiſtola ad Neſtorium in Labbeana Conciliorum collectione tomo 3 col. 353 de ipſo ſcribit: *Hobaimus tamen poſt hunc* (videlicet Atticum, quem paulo antea landaverat) *a quo eramus continuo deferendi, ſanctum Siſinnium celebratum ſimplicitate & ſanctitate collegam, eam fidem, quam invenerat, prædicantem. Legerat profecto ſimplex ſanctitas & ſancta ſimplicitas, timendam magis, quam ulte ſibi eſſe ſapiendum.*

C

& ſimplicitatem ſanctitatem laudavit,

191 Idem ſanctiſſimus Pontifex in litteris ſuis tomo Lsbbei proxime citato col. 365 clerum & populum Conſtantinopolitsnum adverſus hæreſim Neſtorii præmunit, & inter alia prudentem Siſinnii noſtri ſimplicitutem ita prædicat: *Habuimus, hoc* (Attico) *decedente, collegam beatæ memoriæ Siſinnium, ſcientem quid poſſit gloriæ remanere, ſi integra & intermerata, quæ ad ſe uſque pervenerant, Catholicæ fidei ornamenta ſervaret. Intelleximus, ei nec columbæ ſimplicitatem, nec prudentiam derfuiſſe ſerpentis. Flevimus, fratres cariſſimi, velut præſcii futurorum, eito nos ejus præſidio deſtitutos.* Denique ſanctus Cæleſtinus eodem tnmo col. 1070 in epiſtola, poſt Neſtorii dsmnstionem ad ſynodum Epheſinsm ſcriptu, de Isndatis apud ſe S. Maximiani ſucceſſoris moribus ita loquitur: *Talem ſucceſſorem quærebat ſanctæ memoriæ Siſinnii beata ſimplicitas, ut locum ſuum non niſi ſui ſimilis obtineret: etenim melius aginus, ſi abſtineates jam ab illius ſacrilegi* (nempe Neſtorii, qui Siſinnio immediate ſucceſſit) *nomine, ſedem vacaſſe dicamus.*

192 Ex hactenus dictis colligi poteſt, Siſinnium perperam a negotioſis hominibus ignaviæ accuſatum ſuiſſe, eum hæc omnis potius in ea tranquillam alsecitatem & ſimplicem ſimulque prudentem agendi rationem commendent. Quare exiſtimationem hujus pii Antiſtitis violare non poteſt hæc inſulſa obtrectstorum calumnia, quæ forte originem dunit ex æmulstione Philippi, qui cathedram Conſtantinopolitsnam ambiens Siſinnio poſtpoſitus fuerat, ſient Socrates lib. 7 cap. 26 innuit nattando ſequentiu: *Poſt hæc Philippus presbyter, quoniam alter ipſi antepoſitus fuerat, ordinationem illam pluribus reprehendit in ea, quam conſcripſit, hiſtoria Chriſtiana; ubi & ordinatum ſimul & ordinatores perſtringens, ac præcipue laicos, ita dicit, quæ litteris mandare equidem nolim: neque enim ullo modo probare poſſum ejus temeritatem, qui talia ſcripſit fals prodere auſus fuerit.* Certe hæc invidi hominis obtreſtatio nostsm parum movet, nt Siſinnium nnmero Sanctorum adſcribendum putemus, tum quod Romsnus Pontifex de illius jsm mortui fide & virtute tsm illuſtre teſtimonium reddiderit, tum quod Græci in Menæis impreſſis annusm ejus memoriam celebrent *xi* Octobris, id quem diem verſiculi, quibus ibidem decoratur, more noſtro Latine vetti poterunt, & fortaſſe cultus ipſius ea pluribus Menologiis confirmati. Nunc dicendum eſt, quo ratione candida iſti viro ſucceſſerit verſutiſſimus

D

poſquam menſe Decembri anni 427 ad Superos migraverat.

E

XV. NESTORIUS hæreſiarcha.

Neſtorius in locum S. Siſinnii defuncti ſubſtituitur anno 428,

SOcrates lib. 7 cap. 29 infelicem hujus hypocritæ electionem ita narrat: *Poſt obitum Siſinnii, propter homines inanis gloriæ ſtudioſos, placuit imperatoribus neminem ex eccleſia Conſtantinopolitana ad epiſcopatum promovere, licet multi Philippum, nec pauciores Precium ordinari ſummo ſtudio contenderent. Peregrinum igitur hominem Antiochia evocare fatius viſum eſt. Erat illic vir quidam, nomine Neſtorius, ortus ex urbe Germanicia, ſonora voce & expedita facundia: atque idcirco illum, tamquam idoneum ad docendum populum, accerſere decreverunt. Elapſo itaque trium menſium ſpatio, Neſtorius Antiochia adducitur, qui ob temperantiam quidem a plurimis prædicabatur; in reliquis vero quali ingenio & quibus moribus fuerit, ex prima ejus concione prudentiores quique ſtatim deprehenderunt: ordinatus enim die quarto Idus Aprilis, Felice & Tauro conſulibus* (id eſt die 8 Aprilis, anno Chriſti CDXXVII, quem diem mox examinabimus) *illico coram univerſo populo imperatorem alloquens, celebrem illam protulit dictionem:* DA MIHI, *inquit*, IMPERATOR, TERRAM HÆRETICIS PURGATAM, ET EGO TIBI CÆLUM RETRIBUAM. MECUM HÆRETICOS DEBELLA; EGO PERSAS TECUM DEBELLABO. *Hæc verba licet quidnam ex vulgo, qui hæreticos oderant, librater amplexi ſint; iis tamen, ut dixi, qui interiorem animi ſenſum ex verbis conjicere norunt, perſpecta ſtatim fuit hominis levitas & violentia, cum inanis gloriæ ſtudio conjuncta.*

F

die 9 vel 10 Aprilis,

195 De die ordinationis inter eruditos nonnulla eſt controverſia: nsm Baronius Petavius, & Garnerius cum Socrste aſſignant ei diem decimam Aprilis: Noriſius vero & Banduruscum aliis ſequuntur Liberarum diaconum, qui cap. 4 ſni Breviarii apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 743 aſſerit ordinationem Neſtorii peractam eſſe *die primo menſis Aprilis, conſulatu Felicis & Tauri*. Pugina in Critica hiſtorico-chronologica Annalium Barnnii ad annum Chriſti CDXXVIII

num.

A num. 15 putat, quod Socrates diem, qua Neſtorius in ſede epiſcopali collocatus eſt, pro die ejus ordinationis perperam acceperit, additque hanc ſatisnem, quod iſto unus dies Dominica, qua Conſtantinopolitani præſules ordinari conſueverant, in Kalendas Aprilis ſeu diem primum ejuſdem menſis incideret. Sed Tillemontius tom. 14 Monument. eccleſ. pag. 836 contendit, hunc ſatisnem non convincere, citatque Caedinalem Noeſium, qui in Hiſtoria Pelagiana lib. 1 cap. 14 contraria quædam Orientalia eccleſiæ exempla allegat. Cum de anno & menſe ordinationis inter omnes conveniat, nobis non lubet diutius alsereari de ambigua paucorum dierum differentia, cujus determinatam veritatem forte numquam aſſequemur. Miſſis itaque pauliſper chronologicis exigui momenti tricis, ad hiſtoricum Neſtoriani epiſcopatus initium relabimur.

195 Caſſianus lib. 7 de Incarnatione Domini cap. 30 ſignificat, populum Conſtantinopolitanum vana ſpe delusum fuiſſe in hac electione, & verbis S. Joannis Chryſoſtomi Neſtorio objicions, ſic contra hunc concludit: *Hujus ergo fidem atque doctrinam, etiamſi aliorum ignorabas, ſequi ac teuere debuerat; cujus utique amore ac deſiderio te antiſtitem ſibi plebs religioſa delegit: quia cum de Antiochena eccleſia te ſibi ſumeret ſacerdotem, ex qua illum ante prælegerat, eccepturam ſe in te credidit, quidquid in illo habere deſiſſet.* Nec proſecto mirum eſt, Conſtantinopolitanos falſa Neſtorianæ pietatis imagine deceptos fuiſſe, ac peſtilentis illius doctrinæ virus non ſtatim ſenſiſſe: cum enim Vincentius Lirinenſis affirmaſſet in ſuo Commonitorio, quod Baluzius Pariſiis anno MDCLXXII inter alia Veterum opuſcula edidit, hæreſes a Deo permitti ad tentandam fidelium dilectionem, pag. 330 quibuſdam exemplis aſſeverat ſuam ſuæ probat: *Nam ut a proximis & manifeſtis incipiam, qualem fuiſſe nuper eeutuplicem putamus, cum infelix ille Neſtorius ſubito ex ove converſus in lupum, gregem Chriſti lacerare expiſſet, cum eum hi ipſi, qui rodebantur, ex magna adhuc parte ovem crederent, idcoque morſibus ejus magis paterent? Nam quis eum facile errare arbitraretur, quem tanto imperii judicio electum, tanto ſacerdotum ſtudio proſecutum viderat, qui cum magno Sanctorum amore, ſummo populi favore celebraretur, quotidie palam divina tractabat eloquia, & noxios quoſque Judæorum & gentilium confutabat errores? Quo eandem iſte modo non cuivis fidem faceret, ſe recta docere, recta prædicare, recta ſentire, qui, ut uni hæreſim ſuæ aditum patefaceret, cunctarum hæreſeon blaſphemias inſectabatur?*

196 Theodoretus lib. 4 Hæreticarum fabularum cap. 12, geſta Neſtorii altius repetit, & fictos illius mores ita graphice depingit: *Hic ex Germanicenſium oreus oppidulo, neſcio cujuſmodi ab initio ſtudiis educatus, aliam ex alia regionem commutans, ut flagellum quoddam Ægyptiacum, in magnam Antiochenorum civitatem irrupit. In hac cum liberalibus diſciplinis mediocriter eſſet imbutus, vaccumque pulcherrimam & maximam exercuiſſet, in eccleſiam Dei ſe ingeſſit, & in numerum presbyterorum relatus eſt, doccadique populi munere impoſito, ſtatim in exordio oſtendit, qualis ecta vita eſſet futurus: neque enim generoſum & genitalem, quique hominum animas excolere poſſet, dicendi charactcrem ſecutus eſt. Sed cum ad populi delectationem orationem ſuam conferret, & inanes plauſus, qui maxime, aucuparetur, turbulentum & inſtabile vulgus ad ſui deſiderium excitavit, fuſca veſte induitus, triſtis* D *luctdens, ſtrepitus foreuſes declinans, pallore corporis continens videri affectans, libris domi us plurimum incumbens, ac in otio & quiete ſecum habitans. Hoc habitu & hac ſimulatione populum ineſcans, magnam ætatis partem tranſegit, Chriſtianus videri potius, quam eſſe ſtudens, & Chriſti gloriæ ſuam præferens.* Tunc de promotione illius ad cathedram Conſtantinopolitanam oaerat ea, quæ nos jam ſupra ex Socrate retulimus, & exponit paſſim notus hujus hæreſiarchæ blaſphemias contra Deiparam, illaſque refellit. Minime ſuſpectus eſſe poteſt hic teſtis, qui a teneris Neſtorio amiciſſimus fuit, & propter illius defenſionem poſtmodum plurima adverſa toleravit, donec tandem in concilio Chalcedonenſi anathema dixit Neſtorio, & ejus errorem ſuum dedoctus, hæc de illo litteris mundavit.

197 Quumquam Neſtorius fucata ſua fucundia populo imponeret, & egregius oeator videretur, tamen illuſtres iſtius temporis ſcriptores teſſantur, ſolidum eruditionem ei defuiſſe. Inter alios laudatus Vincentius Lirinenſis in jam citata Baluzii editione pagg. 330 & 332 illum cum aliis hæreſiarchis compaeat, ac iis ſcientia inferiorem fuiſſe innuit hoc modo: *Et ut Neſtorium prætereamus, in quo plus ſemper admirationis quam utilitatis, plus famæ quam experientiæ fuit, quem opinione vulgi aliquamdiu magnum humana magis fecerat gratia, quam divina, eos potius commemoremus, qui multis profectibus, multaque luduſtria præditi, non parvæ tentationi Catholicis hominibus exſtiterunt.* Marcellinus Comes in ſuo Chronico Pauvinianæ editionis pag. 63 ad conſulatum Felicis & Tauri ſeu annum Chriſti CDXVIII de eo hæc habet: *Neſtorius Antiochiæ natus* (etiam Caſſianus lib. 6 de Incarnatione Domini cap. 6 dioturnam ejus in urbe Antiochena habitationem pro loco natali peeperam accepit) *vir ſatis quidem eloquentiæ, ſapientiæ vero parum habens, Conſtantinopolitanis admodum admittentibus, ex presbytero epiſcopus factus, ordinatus eſt.*

198 Socrates autem, qui Neſtorium propius noſſe poterat, lib. 7 cap. 32 de illius doctrina tale fert judicium: *Ego vero cum libros a Neſtorio editos legiſſem, hominem imperitum eſſe deprehendi. Prorſuſque dicam, ut ſe res habet: nam* F *neque odio & inimicitia adductus, vitia illius antea commemoravi; nec ut quibuſdam gratificer, bona, quæ in illo deprehendi, oratione mea extenuabo. Mihi quidem videtur Neſtorius nec Paulum Samoſatenſem nec Photinum imitatus* (hic cauſidicus Conſtantinopolitanus perperam theologum voluit agere, ut Vincentius Riccardus in commentario ad primum orationem S. Procli pag. 92 & 93 recte oſtendit) *neque omnino nudum hominem Chriſtum dicere. Sed ſolam Deiparæ vocem velut larvam quamdam reformidat. Idque illi ex graviſſima contigit imperitia: cum enim naturali facundia eſſet præditus, eruditus quidem videbatur, revera tamen erat indoctus. Libros etiam veterum interpretum haudquaquam legere dignabatur: arrogantia enim elatus ob dicendi facultatem, non ſatis accurate veteribus legendi operam dabat, ſed ſe ipſum reliquis omnibus præſtare arbitrabatur.* Deinde hæreſim ipſius de Deipara quibuſdam teſtimoniis impugnat, & idem cupat ita concludit: *Et hanc fuiſſe Neſtorii ſententiam, partim ex libris ejus, quos quidem perlegi, partim ex fautorum illius ſermonibus deprehendi. Cetcrum ſtulta illa Neſtorii garrulitas*

qui populum ſeductrix ſua hypocriſi B

& facuta facundia

etiamſi ſolida eruditione caruerit,

E

ut præteritis alios teſtatur Socrates,

er-

Digitized by Google

A *orbem terrarum non mediocriter perturbavit.*

SÆC. V. & alia vitia infecta esse. 199 Denique S. Cyrillus Alexandrinus in homilia, Epheſi adverſus Neſtorium habita, apud Labbeum tomo 3 Conciliorum col. 586 hæreticum illum etiam de aliis vitiis ita ſuſpectum reddit: *Omnem gentem, nefariis laſciviis & diſſolutionibus indulgentem, hic ſua malitia exteſſit: gentes enim pitramque, cum Scripturas ignorent, Deum incaute imprudenterque blaſphemant. Hic autem, qui univerſam Scripturam tenet, & magiris quoque illuſionibus fertaſſe (auſim dicere) operam navavit, divinam Scripturam non ſincere inſpexit; inſpexit autem argentum & aurum.* Licet hæc ultima periodus nonnihil obſcura ſit, viderur tamen indicare, Neſtorium arti magicæ ſtuduiſſe, ac pecuniæ avidum fuiſſe. Hæc eſta ſynchroois ſcriptoribus depicta effigies famoſi illius hæreſiarchæ, qui tauras in Eccleſia tubas excitavit. Sed cum non ſit hujus loci ſingula illius geſta proſequi, & ea in Annalibus eccleſiaſticis aliiſque libris paſſim occurrantur, breviter dumtaxar ex antiquis auctoribus referam genus mortis, quo periit, quia ſingulare divinæ ultionis indicium viderur exhibere.

B

Hic pertinax hæreſiarcha anno 431 in exſilium ejectus,

200 Poſtquam Neſtorius anno CDXXXI circa finem menſis Junii in ſynodo Epheſina propter hæreticam pertinaciam epiſcopatu Conſtantinopolitano dejectus fuerat, juſſu imperatoris Theodoſii poſt alia exſilia relegatus eſt in locum, qui Oaſis dicitur. Sed propterea pervicacem animum non mutavit: *Illic enim degens Neſtorius a blaſphemia ſua nequaquam deſtitit*, ut Euagrius Scholaſticus lib. 1 Hiſt. eccleſ. cap. 7 teſtatur. Deinde propter barbarorum incurſionem ex hoc loco fugit in Thebaidem, ubi variis calamitatibus affectus infelicem animam reddidit, ut apud Euagrium loco citato diſtinctius narratur. Neſcitur, in quem determinate annum obitus ejus inciderit. At colligo, illum inter annum Chriſti CDXXXIX & CDL obiiſſe: nam Socrates, qui anno CDXXX IX Hiſtoriam ſuam eccleſiaſticam abſolvit, lib. 7. cap. 34 de ipſo adhuc ſuperſtite ſic ſcribit: *Quippe etiamnum depoſitus, & in exſilium miſſus, Oaſin incolit.* Non vixit autem ultra annum CDL, quo Theodoſius imperator ex hac vita migravit: Marcianus enim Theodoſii ſucceſſor eum indignatione rejecit fautores Neſtorii, qui anno CDLS reliquias hujus hæreſiarchæ Conſtantinopolim deferri poſtulaverunt, ut apud eumdem Euagrium

C lib. 2 cap. 2 oſtenditur.

poſtea manifeſto divinæ ultionis indicio.

201 Laudatur Euagrius peculiare mortis ipſius genus lib. 2 cap. 7 ex antiquiore quodam auctore ſic refert: *Ego vero ſcriptorem quemdam legi, de illius morte ita narrantem; eum lingua vermibus eroſa ad gravitera & ſempiternas migraſſe ſupplicia.* Dignum enim vero ſupplicium blaſphemo homine, qui tories impia lingua contra Chriſtum ac Deiparam abuſus fuerat! Neque hnic mortis generi contradicit Theodorus lector, dum din ante Euagrium lib. 2 Hiſtoriæ eccleſiaſticæ in editione Valeſiana pag. 565 tantummodo ſic breviter ſcripſit: *Neſtorii corpus putredine conſumptum eſt*: ſanctus enim Theophanes in Chronographia, anno MDCLV Pariſiis Græco-Latine edita, pag. 79 utrumque facile conciliat hoc modo: *Impium tandem blaſphemumque Neſtorium divina juſtitia in exſilio ulta eſt, membris ejus omnibus, & impura maxime lingua, tabo fluentibus, quo quidem torroſus letho abſumitur.*

202 Quamvis Theodoretus ſupradicto libro 4 Hæreticarum fabularum cap. 12 iſtud mortis genus aperte non exprimat, tamen manifeſtum quoddam divinæ vindictæ ſignum in obitu illius interveniſſe ibi ſatis iocuit his verbis: *Unde quoniam horrenda morte peribunt impii, pontificatu per ſanctos Epheſi congregatos divino ſuffragio dejectus eſt, & juſſu imperatoris Oaſim habitare juſſus, futuri impiorum ſupplicii illinc ſumpſit exordium, ſuæ ipſius amentiæ factus ludibrium, & in ſe dictum illud tompleus Apoſtoli: Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt præcedentia ad judicium.* Imo non prorſus temere ſuſpicaci quis poſſet, hic illam totius corporis aut linguæ putredinem a Theodoreto tacite indicari, dum de horrenda impiorum morte meminit, & Neſtorium ſuæ ipſius amentiæ ludibrium factum eſſe aſſerit: eum enim Neſtorius ſucata linguæ ſuæ facundia plauſum populi captaret, ut ſupra a Theodoreto dictum fuerat, & forte ob elegantiorem linguæ uſum ſuperbia elatus in hæreſim & ſtultas blaſphemias ineidiſſet, veriſſime eſt *ſuæ ipſius amentiæ factus ludibrium*, quando in eo ipſo membro meritas impietatis ſuæ pœnas exſolvit. Sane dolendum eſt, quod poſt tam manifeſtam divinæ juſtitiæ ultionem ſacrilegus ille hæ-

E reſiarcha hactenus in Oriente habeat ſor ſtupidos ſimulque pervicaces impiæ doctrinæ ſuæ ſectatores, qui illum in liturgia ſua tamquam ſanctum venerantur, ut apud Pagium in Critica Baronii ad annum CDXXXVI num. 3, & Renaudotium in Liturgiarum Orientalium collectione tomo 2 pag. 639 & alibi videri poteſt. Ceterum huic ſuperbo Eccleſiæ Catholicæ oppugnatori ſuccceſſit humilis orthodoxæ fidei deſeoſoe

D *meritas blaſphemiæ ſuæ pœnas dedit,*

XVI. S. MAXIMIANUS.

Ex poſt ejus exſilium eodem anno 431 electus eſt S. Maximianus

CUm Neſtorius in ſynodo Epheſina ante diem XXV Junii anno CDXXXI exauctoratus eſſet, elapſis quatuor menſibus, in locum ejus ſubſtituitur S. Maximianus, de quo Socrates lib. 7 cap 35 ita loquitur: *Elapſo igitur quatuor menſium ſpatio a depoſitione Neſtorii, Maximianus eligitur epiſcopus; vir monaſticam quidem vitam degens, in presbyterorum tamen ordinem ipſe quoque cooptatus. Hic ſanctitatis opinionem jam pridem ſuerat adeptus, eo quod proprits ſumptibus monumenta conſtruxiſſet, in quibus religioſi viri poſt obitum ſepelirentur. In ſermone autem rudis fuit atque imperitus, vitamque quietam & a negotiis alienam præoptabat.* Dum hic Socrates dicit, Maximianum in ſermone rudem atque imperitum fuiſſe, videtur de imperitia linguæ Græcæ iotelligendus eſſe. At profecto non miror, S. Maximianum linguam Græcam omnino non calluiſſe: ſiquidem Romæ natus & educatus fuerat, ut ex Synaxario Baſiliano & quibuſdam Romanorum Puntificum epiſtolis colligitur. Quod autem a negotiis moderate ac prudenter gerendis non adeo alienus fuerit, patet ex ejus Actis, quæ Henſchenius noſter ad diem XXI Aprilis ſeu tomo 2 e iſtius menſis 2 pag. 847 collegit, in quibus etiam alia ipſius virtures & laudes commemorantur, quas proinde hic repetere ſupervacaneum foret.

F

qui poſt breviſſimum annorum ſpatium ad quod meritum gubernationem anno 434 obiit,

205 Idem Socrates lib. 7 cap. 37 diem electionis aor conſecrationis ejus ſic accurate notat: *Cum Maximianus ad epiſcopatum Conſtantinopolitanum evectus fuiſſet, Baſſo & Antiochо conſulibus, die octavo Kalendas Novembris* (anno CDXXXI, die XXV Octobris) *eccleſiarum tumultus quievere.* Deinde eodem libro cap. 40 annum & diem mortis ejus ita aſſignat: *Maximianus vero cum per biennium ac menſes quinque eccleſiam pa-*

A *pacate administrasset, fato sanctus est, Arcobindo & Aspare consulibus, pridie Idus Aprilis. Erat tunc septimana ieiuniorum, quæ festum Paschale proxime antecedit, ejusque septimanæ feria agebatur quinta.* Hæc anni ac diei computatio exacta est, eum Pascha anno CDXXXIV, qui per hos consules designatur, ineiderit in IV Aprilis, adeoque feria quinta Majoris hebdomadæ in diem XII ejusdem mensis. Porro ex isto episcopatus initio ac fine sequitur, ut S. Maximianus duobus annis, mensibus quinque & octodecim aut novemdecim diebus ecclesiam Constantinopolitanam rexerit; ut cuivis supputanti manifestum erit.

de quo mouere tempore recentiores chronologi

205 Anselmus Banduris tomo 2 Imperii Orientalis pag. 293 ex hoc computo sic concludit: *Vade apparet, Maximianum in episcopatu Constantinopolitano vixisse annis duobus, mensibus quinque, & aliquot etiam diebus, quod quidem non animadvertit Valesius in notis ad eumdem Socratem, neque Pagius, qui rem ea professo, ut aiunt, tractat.* At bona Banduri venia, ipsemet

B non advertit, Pagium id observasse, dum in Critica ad Annales Baronii anno Christi CDXXXIV num. 2 ita scripsit: *Addit Socrates, Maximianum sedisse per biennium & menses quinque, id eoque non recte scripserat, eum ordinatum die XXV Octobris anni* CDXXXI. Videa, Pagium id satis animadvertisse, atque ex nimia scrupulosa dierum computo intulisse, quod S. Maximianus die XXV Octobris non fuerit ordinatus.

circa aliquot dierum differentiam disputant.

206 Attamen hanc Pagii consequentiam non admitto: potius enim opinor, Socratem annos & menses numero rotundo computasse, nulla habita ratione aliquot dierum, qui mensem non explebant. Inde etiam suspicor, Valesium id in notis suis observare noluisse, eo quod sciret, similia sæpius rotunde numerasi. Imo ipse Banduras fateri debet, in plerisque præsulum Constantinopolitanorum catalogis, quos tomo 1 Imperii Orientalis a pag. 187 edidit, annos gubernationis atque interdum etiam menses exprimi: at communiter omitti dies, qui tamen in multis haud dubie inserendi sunt. Nunc ab hac disputatiuncula ad S. Maximiani successorem progrediamur.

XVII. S. PROCLUS.

C

Mortuo S. Maximiano statim successit S. Proclus,

HIc mitissimus vir, qui jam ter ad regendam Constantinopolitanam ecclesiam frustra a populo expetitus fuerat, statim post mortem S. Maximiani eligitur, quia imperator variis istius cathedræ competitoribus omnem ambitionis ac contentionis occasionem præcidere cupiebat, sicut Socrates lib. 7 cap. 40 tradit his verbis: *Quo quidem tempore imperator Theodosius prudenter huic negotio prospexit: etenim ne rursus de eligendo episcopo ambigeretur, eaque res tumultum in ecclesia excitaret, ubique ulla cunctatione, nondum depositio Maximiani corpore, episcopis, qui aderant, mandavit, ut Proclum in episcopali solio collocarent..... Itaque Proclus in sede episcopali collocatus, corpus Maximiani sepulturæ tradidit.* Ex his liquet, S. Proclum anno CDXXXIV, die duodecima Aprilis, quo S. Maximianus obiit, aut una alterave ex sequentibus diebus ad Constantinopolitanam cathedram evectum fuisse.

207 De mansuetissima hujus sancti Præsulis indole memoratus Socrates eodem libro 7 cap. 41 post alia sic loquitur: *Vir optimis moribus, si quisquam ullus, præditus: quippe ab Attico eruditus, cunctas ejus virtutes studiose imitatus est.* S.C. v. D *Patientiam vero magis etiam, quam Atticus, excoluit: num hic quidem interdum terribilem se hæreticis exhibebat; Proclus vero planius erga omnes fuit, dum hæreticos hac ratione potius, quam vi, ad rectam fidem adducere studeret. Cum enim nullam omnino hæresim exagitare instituisset, mansuetudinis dignitatem integram conservavit, ac veluti depositum quoddam Ecclesiæ restituit. Quæ in re imperatorem Theodosium imitatus est: nam hujus quidem rutam fiammque fuit adversus fontes non uti imperiali potestate; ipse vero propositam erat parvifacere, si quis de Deo aliter, quam ipse, sentiret.*

qui contra quamdam Socratis calumniam defenditur

208 Hæc ultima Socratis verba omnino displicent, quia sanctum Episcopum turpissimæ indifferentiæ ac criminosæ ignaviæ arguunt. Non inficior, S. Proclum erga fratres a recta fide aberrantes leniorem fuisse, eo quod illos potius mansuetudine quam violentia ad Ecclesiæ gremium redeundos judicaret; sed pernego, ipsum in materia dogmatum adeo fuisse indifferentem, ut non E curaret, *si quis de Deo aliter, quam ipse, sentiret:* si enim hoc verum esset, quomodo ausus fuisset publice refellere hæresim Nestorii, qui tunc ecclesiæ Constantinopolitanæ præerat, & adhuc Theodosii imperatoris favore fruebatur? Impia autem Nestorii dogmata in publico confessu a Proclo refutata fuisse, Theophanes in jam citata Chronographiæ editione pag. 76 ita tradit: *Die vero quadam Dominico, ipso Nestorio ecclesiæ præsidente, Proclus sacrum concionem exponere jussus, dixit: Homilia in Deiparam. Homiliæ principium hoc fuit:* VIRGINIS HODIE CELEBRITAS, FRATRES. *Eximde impius Nestorius propter factum & pravam fidem manifestus exterminandus exstitit.*

ex suis gestis,

209 Testis hujus rei est ipsa S. Procli oratio, quam Vincentius Riccardus Romæ anno MDCXXII inter alia ejus opera a pag. 59 edidit, ac eruditissimis notis illustravit. Nestorius tum graviter tulit, doctrinam suam hac oratione impugnari, ut ei tres quatuorve conciones opposuerit, in quibus furens hæresiarcha S. Proclum probrosis hæretici & calumniatoris nomine traducit, sicut in præfatione Garnerii nostri ante partem posteriorem operum Marii Mercatoris a pag. 18, ac ibidem postea in ipsis Nestorii sermonibus a pag. 26 videri potest. Si S. Proclus ante adeptum episcopatum Constantinopolitanum tanto orthodoxæ fidei defendendæ ardore flagraverit, F ut tam potentem adversarium aggredi non sit veritus, quis credat, eum postea in munere pastorali negligentiorem fuisse?

quo ad diem 24 Octobris explicatus illustranda erunt.

210 Sane episcopalem S. Procli zelum testatur ejus epistola, quæ in Romana Riccardi editione a pag. 632 refertur, & quæ integra legi non potest, quin insulsum Socratis mendacium ultro in oculos incurrat, & a lectore cordato explodatur. Sed eum hic nostrum non sit, sanctam istius Præsulis famam operosius tueri, hæc aliaque ejus gesta elucidanda reservamus ad diem XXIV Octobris, quo a Græcis & Latinis præcipue festum ipsius celebratur. Quare jam properamus ad illius mortem, de cujus certo tempore inter varios auctores intricatissima quæstio agitatur, ut nunc breviter referemus.

Auctores discrepant in assignando anno mortis S. Procli

211 Eminentissimus Baronius in Annalibus ecclesiasticis, Vincentius Riccardus ante Analecta S. Procli pag. 45, Henschenius noster ad diem XVII Februarii in Actis S. Flaviani § 6, ac denique Tillemontius tomo 14 Monument. eccles.

SÆC. V.

A pagg. 717, 797 & ſequentibus putaat, S. Proclum anno Chriſti CDXLVI obiiſſe, poſtquam eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaverat duodecim annis & aliquot menſibus, qui ſaltem a medio Aprili anni CDXXXIV numerandi ſunt; ut ea ſupradictis apparet. Coneta vero Pagius in Critica, Garnerius noſter in Diſſertatione de libris Theodoreti tomo 5 operum ejus pag. 208, aliique nonnulli contendunt, Proclum anno CDXLVII mortuum eſſe, eique tredecim gubernationis annos & aliquot menſes adſcribunt; cum interim Theophanes, Menæa, aliique Græcorum Synaxaria tantummodo duodecim annos & tres menſes ipſi tribuant.

propter terræ motum, qui anno 447 accidit,

a13 Poſtetioret hi auctores præcipuam pro ſua opinione argumentum deſumunt ex terræ motu, qui juxta Marcellinum Comitem & Chronicon Alexandrinum anno CDXLVIII contigit; qua occaſione mirum narrant hiſtoriam de puero ad cælum ſublato, ex cujus revelatione conſuetudinem cæcndi Triſagion a Proclo inductam eſſe affirmant. Non ignotamus, hunc

B pueri raptum illamque Triſagii revelationem a Samuele Biſnagio Flottemanvillæo in Annalibus politico-eccleſiaſticis ad annum Domini CDXLVIII num. XI, & ab aliis heterodoxis inter aniles fabulas reponi; ſed prorſum nos movet corrupta eorum criſis, qui ſubſtantiam hujus hiſtoriæ, ab antiquis ſcriptoribus traditam, cum ſeverioriticis Catholicis admittimus. Non tamen idcirco obitum S. Procli uſque ad annum CDXLVII differre cogimur, etiamſi gratis concedamus, terræ motum anno CDXLVII teſte collocatum eſſe in Chronico Alexandrino, quod nihilominus integro anno a vera chronologia abſtraxit, quando conciliabulum Epheſinum anno CDL habitum eſſe ſtatuit. Non cogimur inquam, propterea mortem S. Procli differre: nam hic forte de alio terræ motu agitur, cum Conſtantinopolitanum ſub imperio ejuſdem Theodoſii ſæpius concuſſa fuerit, ut in Chronico Alexandrino videri poteſt.

non non cujus deſerere opinionem Henſchenii,

a16 Huic conjecturæ adde ea Henſchenii argumenta, quæ ad diem XVIII Februarii in Commentario hiſtorico ad Acta S. Flaviani § 6 proponuntur. Equidem fateor, Paginum in Critica ad annum CDXLVI num. 9, & ad annum CDLI num. 60 his Henſchenii argumentis utcumque reſpondiſſe; ſed nec ejus reſponſa nec Garnerii noſtri ratiocinia Tillemontium movere potuerunt, ut mortem S. Procli ultra annum CDXLVI differret: neque eadem nos hactenus ita convin- E

sed literarum hiſtoricorum de aliis terræ motibus,

a14 Tillemontius tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 798 fatetur, anno CDXLV vel CDXLVI nullum terræ motum apud primigenios auctores expreſſe notari; at contendit, inde certo concludi non poſſe, quod nullus eo tempore fuerit: nam ex ſilentio auctorum, inquit, certa concluſio inferri non poteſt; cum ſcriptores ſubindu

C veriſſima & notatu digniſſima omittant. Sic de magno terræ motu, qui in Chronico Alexandrino ad annum CDI. refertur, alii hiſtorici non meminerunt. Itaque aliur terræ motus, qui tempore S. Procli accidit, cum altero confundi aut omnino a ſcriptoribus ſæcli potuit, quia forte plus timoris quam damni attulit. Præterea non habemus exactos hiſtoricos, qui res omnes ſub Theodoſio juniore geſtas memoriæ prodiderunt. Sic viri eruditi tueatur prodigioſam ſeptem Dormientium Epheſinorum reſuſcitationem (omnus ſiltem memorabilem eorporum eorum ſub Theodoſio juniore inventionem admittunt;) quamvis auctores ſynchroni miram illam hiſtoriam poſteritati non reliquerint, ut tomo VI Julii pag. 387 notulimus.

quorum adhuc putamus, S. Proclum obiiſſe anno 446,

a17 Ex ſupradictis conſtat, S. Proclum anno CDXXIV ante mediam menſis Aprilis ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe. Cum igitur Menologium Baſilii imperatoris, Menæa impreſſa, aliaque Græcorum Synaxaria epiſcopali ipſius gubernatione conſtanter duodecim annos & tres menſes aſſignent, ex facto hujus temporis computo ſequitur, illum anno CDXLVI circa medium menſis Julii mortuum eſſe. Quod ſi forte ſuperfuerint aliquot dies, qui juxta ſuperius dictis interdum non adeo exacte notantur, ſaltem certo concludi poteſt, mortem S. Procli ante medium menſis Auguſti accidiſſe. Attamen Gar- F nerius noſter proxime citato tom. 5 operum Theodoreti pag. 208 ita confidenter pronuntiat: *Certe neceſſe eſt fateri, peccatum eſſe in numero menſium: neque enim tres, ut habetur apud eos, qui appellati ſunt, ſed ſex cum duodecim diebus diei debuerunt; ſiquidem a die XII Aprilis, qua die certe ordinatus eſt Proclus, ad diem XXIV Octobris, qua conſtat eſſe defunctum, menſes, quos dixi, dieſque interfluxerint.* Vincentius Riccardus in notis ad Vitam S. Procli pag. 53 etiam conteadit, in atithmeticis Græcorum litterir eratum fuiſſe, ac pro tribus menſibus potius ſex menſes ſubſtituendos eſſe. At ſicuti non negamus, ſo hujuſmodi numeros facile errorem irrepere poſſe, ita tamen re ipſa ittepfiſſe ſine probabili quadam ratione non admittimus.

menſe Julio vel Auguſto,

a18 Hi aliique ſcriptores ſuppoount id, quod veſatur in quæſtione, ut vulgo dici ſolet: nam firmiter ſibi perſuadent, S. Proclum ex hac vita migraſſe XXIV Octobris, eo quod die illa feſtum ejus in Feſtis eccleſiaſticis colatur. Sed nos quotiana experientia diſcimus, anoum Sanctorum feſtivitatem propter reliquiarum inventionem, tranſ-

qui circa hac tempora frequentiores fuiſſe videntur,

a15 Imo ipſa hujus concuſſionis deſinentis memotia, quæ quotannis in eccleſiaſticis Græcorum faſtis celebratur, nobis nonnullum præbet fundamentum ſuſpicandi, quod circa eoſdem annos varii terræ motus Conſtantinopolim terruerint: nam in Menologio Baſiliano aliiſque Synaxariis ad diem XXIV vel XXV Septembris racolitne annua memoria terræ motus, qui ſub epiſcopatu S. Pro-

A translationem, aliasve causas sæpius celebrari alio die, quam quo obierunt. Sic ea supra dictis constat, S. Maximianum die XII Aprilis mortuum esse, cum tamen ad diem XII ejusdem mensis annua illius memoria in Menologiis referatur.

quamvis Menæa alio mensis festum ejus celebrent.

219 Quare judicio, ea annua venerationis dies non deduci sufficiens argumentum, ot de die mortis aliquid certi statuatur, aut in diversis monumentis concordans numerus prolibito corrigetur. Si enim ratio ista sufficeret, eodem jure posset obitus S. Procli usque ad diem XII Novembris differri, quia sanctus ille præsul eo die in Menæis impressis solenniore Officio honoratur. Non inficior, ex die annui cultus recte conjecturam fieri posse de die obitus, quando aliunde nihil obstat; sed cum huic Gatnerii aliorumque auctorum conjecturæ repugnet communis Græcorum monumentorum tenor, verosimilius existimo, S. Proclum mense Julio, aut ineunte Augusto animam Creatori suo reddidisse. Nunc juxta hanc probabiliorem chronologiam consequenter agendum est de tempore, quo in locum S. Procli suffectus est.

B

XVIII. S. FLAVIANUS.

HIc iterum in tenebris palpandum est: nemo enim veterum scriptorum accurate assignavit tempus, quo hic sanctus Vir Proculo successit.

Secundo quidem decembris

Theophanes in Chronographia pag. 84 ad annum Theodosiani imperii trigesimum nonum, qui pertim anno Christi CDXLVI partim CDXLVII respondet, S. Flaviani electionem ita refert: *Proclum quidem Flavianus presbyter, & ecclesiæ Constantinopolitanæ œconomus, vir sacris præstans & ornatus virtute, excepit.* Eutychius patriarcha Alexandrinus in Annalibus Arabicis Pocockianæ interpretationis tomo 2 pag. 84 eumdem annum sic notat: *Anno regni ejusdem tricesimo nono constitutus est Flavianus patriarcha Constantinopolitanus, qui cum biennio sedisset, mortuus est.* Ex his testimoniis certo decernere non possumus, post quantum temporis intervallum (sedem Constantinopolitanam interdum aliquot mensibus vacasse ex supra dictis constat) Flavianus S. Proclo sit substitutus.

C

& durationem episcopatus S. Flaviani nihil certi traditur,

220 Neque id certius colligere licet computando temporis spatium, quo Flavianus ecclesiam Constantinopolitanam gubernavit: Aliqui enim cum Theophane episcopatui illius biennium adscribunt; Jos Græco Romæum, Matthæus Cigala, & Philippus Cyprius, quorum catalogi apud Bandurum tomo 2 Imperii Orientalis a pag. 201 referuntur, ipsi duos annos & sex menses assignant; alii vero catalogi, apud eumdem Banduram ibidem a pag. 287 relati, ei tantummodo annum unum & decem menses tribuunt, quibus Pagius in Critica ad annum Christi CDXLIII num 24 consentit. Eminentissimus Baronius S. Flaviano duos annos & menses decem concedit. Denique catalogus Labbeanus, quem in Dissertatione præliminari § 2 citavi, non nisi octo menses gubernationis exprimit, ubi haud dubie unus alterve annus incuriæ librarii omissus est, ita ut indicare velit, S. Flavianum duo simul aut biennio & octo mensibus in cathedra Constantinopolitana sedisse. Si igitur quisque hanc diversam annorum & mensium chronotaxin opinioni suæ accommodet, licebit etiam nobis exemplo aliorum eamdem systemati nostro aptare.

221 Itaque ponamus, S. Flavianum anno CDXLVI circa finem Octobris S. Proclo jam duobus aut tribus mensibus mortuo successisse. Hoc posito, anni duo & decem menses effluxerint usque ad ejusdem Flaviani mortem, quæ anno CDXLIX mense Augusto accidit, ut fere omnes consentiunt, & satis colligitur ex tempore prædatorii conciliabuli Ephesini, cui sanctus præsul non diu supervixit. Nihil est in hac hypothesi, quod verisimilitudini terminos excedat, quamvis eam certudine carere libenter fateamur. Cum ergo de durationis istius episcopatus tam diversæ & incertæ finis opinionem, ut supra vidimus, cur nobis non licebit unam ex illis eligere, quæ cum chronotaxi nostra maxime conveniat? Neque nobis adversantur Theophanes & Eutychius Alexandrinus, qui S. Flaviano duos annos numero rotundo adscribunt; quia computus mensium & dierum sæpe omittitur, ut pluribus exemplis demonstrare possem. Porro cum in quibusdam catalogis menses sex, alibi octo, ac denique in aliis decem expressos invenerimus, in tanta temporis incertitudine libertas mensium electionem nobis relictam esse putavimus.

D

SÆC. V, ex probabili conjectura statuimus, illum mense Octobri anni 449 obiisse,

E

& tam plerique chronologi mortem ejus anno 449 consignarunt.

222 Auctores unanimi consensu affetunt, S. Flavianum anno CDXLIX palmam martyrii adeptum esse, excepto Gatnerio nostro, qui novum systema excogitavit, quod tomo 3 operum Theodoreti pag. 809 sic proponit: *Restat igitur, ut Flavianus Hypapis seu supervenientes seu ingesta morte defunctus sit: sed quo mense, quave die, definite nemo tradit. Probabile tamen, id contigisse die XVIII Februarii, anno CDL, quo die sit S. Flaviani memoria in Menologio Græcorum & Martyrologio Romano.* Hic iterum ex annua festivitate diem mortis temere deducit. Deinde profert argumenta, quibus contra communem chronologorum sententiam conteadit, obitum S. Flaviani anno CDL illigandum esse, tum quod inter ejus depositionem & mortem longior temporis mora requirsrur, tum quod illius mora in posterioribus quibusdam epistolis fileatur. Verum hæc facile refelli possunt, & jam satis explicata sunt in opere nostro ad diem XVIII Februarii, ubi Henschenius Acta S. Flaviani ex antiquis monumentis collegit. Quare curiosum lectorem eo remitto, præsertim cum omnia Garnerii fundamenta corruant ex diserto Theodori Lectoris testimonio, qui affirmat, quod anno CDLIX in locum S. Flaviani substitutus fuerit.

F

XIX. S. ANATOLIUS.

CUm Pinius noster Acta hujus sancti præsulis ad diem XIII Julii, tomo 1 istius mensis a pag. 691 copiose illustraverit, ubi etiam fidei morumque ejus integritas contra acerbiores Baronii & Tillemontii accusationes satis vindicata est nihil hic nobis restat, nisi ut tempus electionis ac mortis ejus diligenter investigemus. Laudatus Theodorus Lector apud Harduinum nostrum tomo 4 Conciliorum col. 67 de isthio episcopatus illius hæc habet: *Dioscorus enim contra id, quod regulis placet, sibi ordinationem Constantinopolitani episcopatus indulgens, provehit in ejus præsulatum Anatolium quemdam, Alexandrinorum ecclesiæ responsa Constantinopoli facientem, habens præsta & Eutychem commilitonem. Ad quem Anatolius grato animo * dixit, quod futurum erat ignotans: Quocumque ambulaveris, sanctificabis. Agebantur autem hæc consulatu Protogenis & Asterii,* qui in annum Christi CDXLIX incidit.

Theodorus Lector asserit, S. Anatolium anno 449 ad sedem CP. evectum esse,

* al. scheno

A 225 Hinc antiquitatis inſtrumentum prævalet omnibus Garnerii noſtri ratiociniis, quibus contendit, mortem Flaviani, & conſequenter electionem Anatolii, uſque ad annum CDL differendam eſſe: nam dici non poteſt, Anatolium Flaviano viventi epiſcopum ſubrogatum eſſe, ut Tillemontius tomo 15 Monument. eccleſ. pag. 907 recte oſtendit. Henricus Valeſius inter alios hiſtoriographorum operæ, quæ Pariſiis anno MDCLXXIII Græco Latine edidit, pag. 580 idem Theodori teſtimonium paulo aliter e Græco vertit, & ibidem ad illud notat ſequentia: *Hoc inſigne fragmentum de ordinatione Anatolii, epiſcopi Conſtantinopolitani, quæ facta eſt Aſterio & Protogene conſulibus anno Chriſti* CDXLIX, *Baronii diligentiam fugit. Depromptum autem eſt ex libro primo Hiſtoriæ Theodori. Nam Theodorus Lector Hiſtoriam ſuam exorſus eſt a fine librorum Socratis. Cum ergo Socrates deſierit in epiſcopatu Proculi CP., Theodorus Lector Hiſtoriam ſuam inchoavit ab exordio Flaviani, id eſt ab anno Chriſti* CDXLVI. Obſerva, Valeſium hic adhærere opinioni noſtræ de anno CDXLVI, quo epiſcopatum S. Flaviani ſupra inchoavimus. Jam, relictis Anatolii geſtis, quæ tomo 1 Julii loco citato legi poſſunt, ad finem epiſcopatus ejus tranſiliamus.

B 226 Anatolium in cathedra Conſtantinopolitana octo annis ac totidem menſibus ſeſſiſſe, tradit S. Nicephorus in Chronographia compendiaria, cui apud Bandurum plerique catalogi conſentiunt. Cum his facile conciliatur Zonaras, qui libro 14 Annalium in Pariſienſi editione anno MDCLXXXVII tomo 2 pag. 51 dumtaxat octo annos ei tribuit; neque ipſis contradicit Theophanes, dum eidem novem annos concedit: hic enim anni ſatis uſitatos annos incompletos intellexit; ille vero annos numero totundo computavit, neglectis menſibus, quod ab auctoribus non raro fieri ſupra obſervavimus. Si igitur Anatolius Conſtantinopolitanam ſedem aſcenderit anno CDXLIX, ante Theodori Lectoris oſtenſum eſt (puta initio Novembris, cui hypotheſi nihil obſtat) potuit anno CDLVII moriens die III Julii, quo annua illius memoria celebratur, octo gubernationis annos ac totidem menſes explere. Attamen non volumus ea annua veneratione feſtum eorum mortis C diem deducere. Quare pro libito ſtatue, illum anno CDXLIX circa finem Novembris aut initium Decembris S. Flaviano ſucceſſiſſe, & conſequenter eumdem Julio aut ineunte Auguſto anni CDLVIII obiiſſe. Nobis ſufficiet tueri illum annum, quo Baronius, Pagius, Tillemontius, aliique ſcriptores communiter obitum ipſius enucleant.

XX S. GENNADIUS I.

De hujus ſancti Antiſtitis ehronotaxi etiam ſatis convenit inter auctores, qui eamdem epiſcopatus illius anno CDLVIII, ac ejuſdem finem anno CDLXXI enuntiant: cum enim poſt mortem Anatolii Gennadius ſederit annis totidem, quos Theophanes & Zonaras ei rotunde tribuunt, oportet eum anno CDLXXI adhuc eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſe, ut conſideranti patebit. Nicephorus patriarcha Conſtantinopolitanus his tredecim regiminis annis ſuperaddit menſes duos, ex quibus tempus mortis exactius colligere poſſemus, ſi de epiſcopatus initio propius conſtaret. Græci in Menæis impreſſis memoriam S. Gennadii epiſcopi Conſtantinopolitani recolunt die XXV Auguſti & XVII Novembris, non autem XXII Septembris, ut Tillemontius tomo 16 Monument eccleſ. pag. 75 perperam exiſtimavit.

228 Si ſciremus, eum obiiſſe hoc ipſo die XVII Novembris, quo memoria ejus in Menæis recolitur agitur, poſſemus de menſe inchoati epiſcopatus liberrimam conjecturam facere: nam inde ſequeretur, ipſum anno CDLVIII circa medium Septembris cathedram Conſtantinopolitanam aſcendiſſe, atque ita uſque ad diem XVII Novembris anni CDLXXI expleviſſe tredecim annos ac duos menſes, quos S. Nicephorus ei expreſſe adſcribit. Certe non eſt improbabile, inter Anatolii mortem & Gennadii electionem ſpatium unius alteriuſve menſis effluiſſe, cum aliqui Acacium mallent eligere, ut Theorus Lector apud Valeſium pag. 553 teſtatur his verbis: *Mortuo Anatolio, Gennadius preſbyter eccleſiæ Conſtantinopolitanæ in ejus locum ſubſtituitur, fraude nominato quorumdam ſuffragiis Acacio, orphanotrophii præpoſito.* Sed quia hactenus nobis non liquet, utra, vel an alterutra venerationis dies E enim die obitus vere conveniat, nihil determinamus, & lectori liberum de conjectura noſtra judicium relinquentes, mortem ejus anno CDLXXI affigimus. Cæterum de S. Gennadii virtutibus & rebus præclare geſtis hic ſilemus, cum ea in Opere noſtro ad diem XXV Auguſti vel XVII Novembris fuſius ſint explicanda. Interim conſuli poteſt Tillemontius, qui tomo 16 Monument. eccleſ. a pag. 67 Acta ejus ex antiquis ſcriptoribus concinnavit.

XXI. ACACIUS.

Hic perfidus hæreticorum fautor in locum S. Gennadii ſucceſſit anno Chriſti CDLXXI, ut ex tabulis Theophanis colligitur, & tempore epiſcopatus ſui maximas in Eccleſia turbas excitavit, quas Theodorus Lector in editione Valeſiana pag. 555 ab ipſo dæmone prænuntiatas fuiſſe ſic narrat: *Gennadius cum noctu orandi gratia ad altare deſcendiſſet, dæmoniacum quendam ſpectrum vidit: quod cum objurgaſſet, audivit illud exclamans in hæc verba, ſe, ipſo quidem ſuperſtite, quieſcere: poſtea vero Eccleſiam penitus veſtaturum.* Sanctus Theophanes in Chronographia, Pariſiis anno MDCLV Græco-Latine impreſſa, pag. 97 refert eumdem dæmonis prædictionem, cui partim reſpondit eventus: nam Acacius orthodoxam Eccleſiam, quam tranquillam & F ab hoſtibus ſuis triumphantem invenerat, variis diſſidiorum procellis turbavit, ſive quod ipſemet eſſet hæreticus, ſicut a ſancto Nicephoro appellatur, ſive quod ſalem impenſe hæreticis faveret. Non eſt noſtrum hic enumerare diverſas turbulenti illius hominis machinationes, quas fuſe Baronius in Annalibus & accurate Pagius in Critica ab anno Chriſti CDLXXI recenſent, quaſque non ita pridem Tillemontius tomo 16 Monument. eccleſ. a pag. 285 operoſe collegit. Suidas in ſuo Lexico ad vocem Ἀκάκιος tomo 1 pag. 117 & ſequente fraudulentam ac ſimul ſuperbam hujus adulatoris indolem vivis coloribus depingit.

230 Sanctus Avitus Viennenſis, qui tempore Acacii in Gallia florebat, perfidam illius in fide ſimulationem etiam indicat, & in editione Sirmondiana pag. 19 epiſt. 3 ad Gundobaudum Burgundionum regem de hoc occulto hæreticorum fautore ſic ſcribit: *Quiverat ergo poſt Acacii quondam Conſtantinopolitani ſacerdotis exceſſum, mali ejus, quod expugnandum ſuſcepimus, pul-*

Ex ex compilatore regiminis temporis ſequitur, illum anno 488 obiiſſe.

Anno 471 in locum S. Gennadii ſucceſſit tunc eſt Acacius,

occultus hæreticorum fautor,

A *Iulianus ab Eutychete perſuaſio, cujus idem Acacius, ut ceſſando veſtra poteſt habere compertum, amator magis crepidus, quam aſſertor publicus erat; laudans quidem, quæ ab illo reperierat, ſed prædicare ea devote tunc itaque impellatus populo non præſumens: pro cujus obumbratione ſigmeati ſimulacri, ob gratiam imperatoris ſæculi ſui, non impunitas tantummodo, verum & indiſcuſſus inceſſit.* Hæc poſtrema S. Aviti verba, quæ obſcuriora ſunt, ita intelligo, ut ſignificent, Acacium de hæreſi convictum non fuiſſe, quamvis ob favorem hæreticis impenſum aliaque crimina a communione Eccleſiæ teſciſſus fuerit, ut patet ex epiſtola Felicis III Papæ, quæ apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1073 & ſequentibus refertur. Videe etiam Henticum Valeſium in notis ad Græcos hiſtoticos, anno MDCLXXIII editos, ubi pag. 279 de Acacii damnatione ſuæ diſſerit.

qui poſt vocatus 231 Videtur tamen Acacius initio epiſcopatus ſui publicum pietatis ac ſinceræ fidei teſtimonium
B habuiſſe, cum Simplicius Papa Romanus *in* Labbeana Conciliorum editione col. 1078 ad presbytetos & archimandritas Conſtantinopolitanos de ipſo ſic ſcribat: *Ad Chriſtianiſſimum quoque principem, vel ad fratrem & coepiſcopum noſtrum Acacium competentia ſimul ſcripta direximus, cujus accuſandum ſilentium non putamus, quia ſcientes fidem probatiſſimi ſacerdotis, certum tenemus, ſuum non eſſe, quod tacuit.* Sed inconſtans præſul bonam famam, quam eo tempore adeptus fuerat, poſtea ob apertam cum hæreticis communionem ſorde contaminavit, ut S. Ennodius *in* editione Sirmondi noſtri pag. 483 indicat his verbis: *Fluxa eccleſiaſticorum corda aut turbant, quæ in præſenti vita ſunt, aut delectant: quibus Acacius, qui dirs diaboli a ſententia ſua motus imperio, erubuit diu propugnatorem ſe fuiſſe veritatis, & clari deſerens ornamenta certaminis, triumphum ſuum, quem, ſub Baſiliſco, pio ſudore meruerat, debellavit.*

ſive fidem orthodoxam ſi- 232 Sanctus Theophanes pag. 105 innuit, Acacium dumtaxat ex meru & ficta zeli ſpecie Ba-
dei defenſionem, ſilifco reſtitiſſe. *Hoc anno*, inquit, *cleri monachorumque Conſtantinopolitanorum agmine pro Chalcedonenſi ſynodo decertante territus Acacius, in unum cum eis ire ſententiam diſſimulans, ea de cauſa adverſus Baſiliſcum & Zenonem ex eccleſiæ ſuggeſtu peroravit. Quo comperto, populi furorem Baſiliſcus metuens receſſit civitate, ne quis Acacio familiaritatis aut convictus præberet conſortium indicens ſenecui: jam enim populus igne civitatem devaſtare parabat.* Hinc forte Acacius apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1125 in epiſtola Romanæ ſynodi ad clericos & monachos Orientales *hypocrita* vocatur. At quocumque animo id tunc fecerit, certe poſtmodum aperte hæreticis favit, & contra iteratam Romani Pontificis monitionem cum iis familiariter communicavit, ob quam pervicaciam juſto Sedis Apoſtolicæ judicio condemnatus, & ab Eccleſiæ corpore tamquam putridum membrum jure merito eſt abſciſſus, ut Gelaſius I Papa in litteris ad epiſcopos Dardaniæ apud Labbeum tomo 4 Conciliorum a col. 1199 fuſe oſtendit.

poſtmodum aperte hæreticis favit, & propterea ab Apoſtolica Sede excommunicatur, 233 Verum homo pertinax more hæreticorum aut ſchiſmaticorum latam a Romano Pontifice ſententiam contempſit, & quamvis omni exercitio muneris epiſcopalis ac ſacerdotalis interdictus eſſet, *tamen uſque ad mortem, patrocinante impetatore, remanſit ſacrificus*, ut Liberatus diaconus in Breviario cap. 18 apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 770 loquitur. Imo jam ad

quidlibet audendum obſtinatus, Romanam ex- D
communicationis ſententiam nihil curavit, & Fe- SÆC. V.
licem Pontificem, a quo damnatus fuerat, gravi injuria affecit, ſicut S. Theophanes pag. 114 tradit his paucis verbis: *Acacius abſque animi motu depoſitionem excepit, & Felicis nomen e diptychis expunxit.* Porro Acacius uſque ad mortem in pertinacia ſua perſeveravit, quod Gelaſius I Papa in litteris ad Dardaniæ & Illyrici epiſcopos apud Lab. beum tomo 4 col. 1197 & 1198 ſic affirmat: *Nec quiſquam omnium vobis perſuadeat, Acacio prævaricationis ſuæ crimen fuiſſe laxatum, quia qui poſtquam in collegium occidens pravitatis, jurejurando meruit ab Apoſtolica communione ſecludi, in hac eadem perſiſtens damnatione defunctus eſt.* Nunc de tempore, quo infelicem animam exhalavit, breviter diſputandum eſt.

infelicem animam anno 489 exhalavit. 234 Eminentiſſimus Annalium eccleſiaſticorum conditor ad annum Chriſti CDLXXXVIII num. 1 ita ſcribit: *Qui ſequitur annus quadringenteſimus octogeſimus octavus, duobus conſulibus Dinamio atque Siphidio* adnotatur; quo & finem vivendi fecit Acacius Conſtantinopolitanus epiſcopus in anathemate perſeverans, cum ſediſſet annis (ut Nicephorus habet in Chronico) decem & ſeptem atque menſibus novem.* At ſalva tanti viri pace, cenſeo, mortem Acacii potius anno ſequenti coaſſignandam eſſe; nam Victor Tunnenſis *in* ſuo Chronico ſic habet: *Eaſebio V. C. coſ. Acacius Conſtantinopolitanus epiſcopus ſub damnatione moritur.* Euſebius autem anno Chriſti CDLXXXIX ſimul cum Probino conſulatum geſſit, ut apud Pagium & in Faſtis conſularibus notatur. Præterea eminentiſſimus Scriptor fatetur, a Nicephoro ſeptemdecim gubernationis annos & menſes novem Acacio adſcribi. Cum igitur Acacius circa finem anni CDLXXI Gennadio ſucceſſerit, oportet eum uſque ad menſem Septembrem aut Octobrem anni CDLXXXIX vixiſſe, ut facile compereſiet, qui ſeptemdecim annos & novem menſes intra illud tempus elapſos numeta verit, & ſuperius a nobis dicta levi oculo relegere voluesit. E

* al. Fidido

XXII. PHRAITAS, vel FLAVITAS, alias FLAVIANUS II.

F

Phraitas vel Flavitas dictus anno 489 His ſimilibuſque nominibus appellatur idem ille, qui ſub finem anni CDLXXXIX Acacio ſucceſſit, & de cujus electione Nicephorus Calliſtus lib. 16 Hiſt. eccleſ. cap. 18 miram hiſtoriam narrat hoc modo: *Poſt hunc* (videlicet Acacium, cujus mortem capitu præcedento retnlerat) *Flavitas Conſtantinopolitanum ſuſcepit epiſcopatum: vir, qui quidem presbyter eſſe viſus ſit, ſed uſque adeo* [*ad*] *audaciam & improbitatem ſummam pervenerit, ut id, quod dicturus ſum facinus, ſatis, qualis is fuerit, indicare poſſit. Zeno chartam puram in ſacro repoſuit altari, atque in charta alia per ſcriptum Deo ſupplicavit, ut per angeli manum, quæ in hominum conſpectum non veniret, nomen ejus adſcriberet, quem cæleſti calculo Conſtantinopolitanæ eccleſiæ hierarcham præfectum vellet: atque ob eam rem quadraginta dierum jejunium indixit, & Deum omnes orare, ut qui illi placitus eſſet, oſtenderet, juſſit.*

thronum CP. obtinuiſſe per implam fraudem, 236 *Hac ubi Flavitas cognovit, auro multo templi cuſtodem, qui idem princeps imperialium cubiculariorum erat, corrupit, ut in charta pura nomen ejus annotaret, tamque rurſus imperato-*

A SEC. V. *eis ſigille obſignarit. Hoc ubi factum eſt, atque ubi conſtitutum jejunii præterlit tempus, ſigillo in charta ſublato, derepente Flavitas ingenti gloria, perinde atque a Deo deſignatus eſſet, affluens correptus eſt, & magnifico ſaltu in patriarchæ thronum ſe conſcendit. Verumenimvero placitum id omnipotens providentia non diu latere paſſa, illuſionem eam ſecuricamque actionem quamprimum in apertum produxit: infelix enim ille cum non totos quatuor menſes in ſede ea tranſegiſſet, morte repentina ea hominibus ſublatus eſt, cum ne dimidiam quidem partem muneris ejus, quo epiſcopalem dignitatem redemerat, corradere potuerit.*

qui poſtmodum reperit, 237 *Argentarii hæredibus ejus inſtitere, & pecuniam nuper admodum mutuo datam exegere: atque illi, quod ſolvendo non eſſent, Zenonem adiere, eique, utros ab acerbis illis creditoribus liberaret, ſupplicarunt, & eum ipſum ſtreto ei ipſi, qui de illa inquirebat, indicarunt. Zeno, ea audita, obſtupuit, & poſtquam non Chriſtum,*

B *ſed chryſum, hoc eſt aurum potius, Flavitæ nomen in libello illo adſcripſiſſe cognovit, judicium revera & juſtitiam (juxta pſalmum) fecit; atque eunuchum quidem, qui ſibi divinam exiſtimationem & gloriam arrogaſſet, abigi; pecuniam autem creditam ex ſubſtantia ejus diſſolvi argentarii juſſit.* Fides hujus hiſtoriæ ſit penes auctorem, qui vatin nobis monumenta enuſervavit ex iis ſcriptoribus, quorum opera jam perierunt. Attamen mirum eſt, veteres auctores, quorum libri etiamnum exſtant, de hac fraude ooo meminiſſe. Quare de veritate hujus narrationis nihil definio, etſi Flavitas videatur hujuſmodi ſullaciæ capax fuiſſe, ut ex ſequentibus patebit.

ex poſt loco-rum alio-quot menſium gubernatione, 238 Liberatus diaconus in Breviario cap. 18 apud Labbeum tomo 5 col. 761 de ipſo ſic ſcribit: *In iſtis poſita eccleſia, mortuo Acacius, & ordinatur poſt eum Flavitas presbyter, qui fuit a ſancta Thecla, qui non conſeaſit ſine Romano epiſcopo intbronizari; ſed tranſmiſit ſynodicam Papa Romano Felici.* Interea tamen contra eupreſſam Romani Pontificis voluntatem eum Petro Mongo communicabat, ut Euagrius lib. 3 Hiſt. eccleſ. cap. 23 tradit his verbis: *Inter hæc Acacio Conſtantinopolitano fatali ſorte ſublato, Fraulta in ejus locum ſuccedit: qui cum ſynodicas ſuas ad Petrum miſiſſet, reſcripſit ei viciſſim Petrus,*

C *de Chalcedonenſi ſynodo eadem dicens, quæ ſupra commemoravi. Mortuo deinde Fraulta, qui quatuor dumtaxat menſes epiſcopatum geſſit, Euphemius ejus loco epiſcopus eſt ordinatus. Hic accepit ſynodicas epiſtolas, quas Petrus ad Fraultam ſcripſerat: tumque in illis anathematizari geſta Chalcedonenſis ſynodi deprehendiſſet, magnopere conturbatus eſt, ſequi a Petri communione ſejunxit.* Horum poſtea juverit memioiſſe.

perfidiamque Romanæ Eccleſiæ deceptionem 239 Sanctus Theophanes pag. 114 eamdem Flavitæ perfidiam ita clarios exponit: *Acacio defuncto, Pbraultas tres menſes epiſcopatu potitus, Felici litteris ſignificat, ſe cum illo quidem communionem habere, cum Petro Mongo nullam. In adverſum Mongo ſcribit, ſe cum illo communione conjungi, a Felice vero ſe penitus alienum.* Non ignoro, a Tillemontio tomo 16 Monumeot. eccleſ. pag. 768 contra hoc Theophanis teſtimonium aliquam difficultatem moveri; at ea ſolvi poteſt, ſi dicantur aliquæ Felicis Pontificis epiſtolæ intercidiſſe, ſicut ipſamet Tillemontioa tomo proxime citato pag. 386 fateri cogitur, quamdam ejuſdem Papæ epiſtolam periiſſe, quam ad archimandritas Conſtantinopolitanos ſcripſerat. Quidquid ſit, ſaltem ex laudato Euagrio habemos, Flavitam eom Petro Mongo communicaſſu, & colligimos ex reſponſoria Felicis Papæ epiſtola, quæ apud Labbeom tomo 4 Conciliorum col. 1089 legi poteſt, ipſum eodem tempore ad Romanom Pontifievm dediſſe litteras, Catholicæ fidei zelo & onioois amore pleoas, adeoqoe juxta Græcam parœmiam ex eodem ore calidum & frigidum efflaviſſe. D

circa menſem Martium anni 490 mortuus eſt. 240 Verum ſimulator ille oon diu Romanæ eccleſiæ illoſit, ut patet ex S. Nicephoro patriarcha, qoi brevem ejus epiſcopatum ita iodicat: *Pbraltas presbyter ſanctæ Theclæ Scarum menſibus III, diebus XVII.* Cum hoc compuio facile conciliantur, qui ipſi tribuuot quatuor meoſes, oempe incompletos, aut qui dumtaxat tres, oon oumeratis ſeptemdecim diebus, prout ſopra femel atqoe iterum dimimus. Joannes Zonaras io Annalibus tomo 2 pag. 54 ei *menſes tres cum ſemiſſe* adſcribit. Videtur itaque Flavitas circa finem anni CDLXXXIX (puta incunte menſe Decembri) in locum Acacii ſuffectus eſſe, & conſequenter meoſe Martio anoi CDXC e vivis eueceſſiſſe. E

XXIII. EUPHEMIUS.

Euphemius anno 490 cathedram CP aſcendit, * lege Euphemius JUnta jam traditam ehroootauio potuit Euphemins eueuure Martio anni CDXC in locum Flavitæ ſucceſſiſſe, de eojus Catholico zelo Theophanes pag. 115 ita ſcribit: *Pbraulta tandem mortuo, Euthymius * presbyter, & pauperum in urbe Neapoli curator, Conſtantinopolitanum epiſcopatum aſſecutus eſt. Is extemplo Petri Mongi nomen e ſacris tabulis craſit manibus propriis, & Felicis Pontificis Romani recepit, atque ita conſedit in throno.* Dein pagina ſequeote hæc notatu digna addit: *Hoc anno ſpeculeles Euphemii lit, teras Felix accepit, &, ut Catholico, communionis impertiit conſortium, haud tamen epiſcopum agnovit, quod Acacii, quique in epiſcopatu ſuccefſerat, Pbraultæ nomen e tabulis eccleſiaſticis non expunxerit.* Nicephorus Calliſtus lib. 16 Hiſt. eccleſ. cap. 19 ſimilia habet, & modom ſuſpenſæ commonioois ioter Felicem Papam & Euphemium epiſcopum Cooſtantioopolitanum paulo aliter ſic exprimit. *Porro Papa ſcripta quidem illius recepit & Euphemio veluti orthodoxo faF vit, ſed illum in epiſcopalem communionem non admiſit.*

quiſalſo hæreſeos accuſatur, 241 Hinc liquet, Eophemiom fuiſſe apprime Catholicum, quamvis Joannes Malala, Oxonii anno MDCXCI Græco-Latina editus, parte 2 Hiſtoriæ chronicæ pag. 126 illom ita calumnietur: *Eodem imperante* (videlicet Anaſtaſio) *Euphemius patriarcha Conſtantinopolitanus, ut qui Neſtorii partibus adhæreret, ſede ſua deturbatus, in Euchaitam Ponti relegatus eſt, ſuffecto in locum ejus Macedonio, qui & ipſe ob hæreſim Neſtorianam ejectus eſt.* Dionyſios patriarcha Antiocheoui, apud Aſſemanum tomo 1 Bibliothecæ Orientalis pag. 406 relatos, Euphemiom ejuſdem hæreſeos ita falſo ioſimulat: *Anno* DCCCIX (is aoous DCCCIX Græcorum, anno Chriſti CDXCVIII a reſpondet, adeoque a vera chroologia abertat, ut poſtea oſtendetur) *pulſus fuit in exilium Euphemius Conſtantinopolitanus epiſcopus, eo quod Neſtoriana hæreſi laborare deprehenſus eſt, eique Macedonius ſubrogatus.* Veram eruditiſſimus Aſſemanos ad huoc Dionyſii locum recte notat ſequeotis; *Quod autem Euphemius Neſtoriani everſi a Dionyſio accuſatur, mirum non eſt, cum*

Dio-

A *Dionyſius Monophyſita fuerit; Monophyſitæ vero Catholicos ſynodi Chalcedonenſis propugnatores, qualis Euphemius fuit, Neſtorianiſmi inſimulare conſueverint.* Ex his colligimus, illum heterodoxorum calumniam eatenus eſſe, quia ſcilicet, teſte Theophane, *Euphemius Conſtantinopolitanus præſul, reactis, qui tum in urbe verſabantur, epiſcopis, ſanctam Chalcedonenſem ſynodum confirmavit.*

quamvis edicto Zenonis imprudenter ſubſcripſerit

243 Attamen Euphemius edicto Zenonis imperatoris, quod Græce ἑνωτικὸν id eſt *unitivum* vulgo vocabatur, & in quo tacita concilii Chalcedonenſis abrogatio doloſe latebat, nimis facile & imprudenter ſubſcripſit, ut ex Theodoro Lectore apud Valeſium pag. 566 ſatis eruitur: *Cum omnes alii patriarchæ*, inquit, *Zenonis Henotico conſenſiſſent, ſolus Romanæ urbis Epiſcopus Felix communicare ei noluit.* Idem colligitur ex Liberato diacono, qui in Breviario cap. 18 apud Labbeum tomo 5 col. 761 de communi Henotici ſubſcriptione hæc memorat: *Nec poſt multum tempus moritur & Petrus Magnus Alexandriæ,* B *& poſt eum in ea ſede ordinatur Athanaſius, qui & ipſe in edicto* (ſcilicet *unitivo* Zenonis admitendo, ut ibidem paulo inferius exprimitur) *Conſtantinopolitanæ & Antiochenæ & Hieroſolymitanæ communicavit eccleſiæ.* Inter hos omnes haud dubie comprehenditur Euphemius, qui ab ipſo Zenone ad cathedram Conſtantinopolitanam avectus eſt. Ceterum quomodo poſt mortem Zenonis Euphemius odium Anaſtaſii imperatoris incurrerit, ac demum ab ipſo e ſede ſua pulſus ſuerit, apud Theodorum Lectorem, Theophanem, aliosque hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores facile invenietur. Nos jam inveſtigabimus probabiliorem exauctorationis iſtius annum, de quo etiam inter antiquos chronologos non convenit.

ex qui injuſte ab Anaſtaſio imperatore

244 Marcellinus Comes in ſuo Chronico exauctorationem & exſilium Euphemii ita teſtatur: *Indictione* III *Viatore ſolo coſ.* (hic conſulatus certe annum Chriſti CDXCV denotat) *Euphemius ſanctæ civitatis antiſtes, de quo ſuperius facimus mentionem, fuſco ab Anaſtaſio principe accuſatus atque damnatus, in exilium ductus eſt.* Matcelliai chronologiam ſecutus eſt eminentiſſimus Baronius, dum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CDXCV num. 21 & 23 ſic ſcripſit: *Sed & in Acacii fautorem Euphemium, Conſtantinopo-* C *litanum antiſtitem, Deus pariter ultus eſt, cum eum* (ut diximus) *per Anaſtaſium imperatorem in exilium duci voluit..... Paſſus hac quidem eſt Euphemius, licet injuſte & a perfido imperatore Catholicæ fidei adverſario: quod tamen contemniſſet parere Romani Pontificibus in abdicatione Acacii nominis, metuit ipſe juſto Dei judicio abdicari.* An eminentiſſimus ſcriptor hic petperam inſultarit Euphemio in calamitate, ut Tillemontius eotendit, paulo poſt videbimus, interea examen chronologicum profecturi.

hic exſilium ejuſdem eſt temere affixum anno 496,

245 Victor Tunnocnſis eamdem Euphemii depoſitionem aono ſequente ſic narrat: *Paulo V. C. coſ.* (hujus Pauli conſulatus anno Chriſti CDXCVI reſpondet) *Anaſtaſius imperator hæreticorum ſynodum facient, Henoticum Zenonis confirmat, & Euphemium epiſcopum Conſtantinopolitanum Chalcedonenſis ſynodi defenſorem, deponit, quem Eutichiida in exilium mittens, pro eo Macedonium facit.* Confirmatur hic annis ex bello Iſaurico, quod *cum ..... quinque continuos annos duraſſet* (nempe computato ſimul quinto anno, qui currebat) *Anaſtaſius belli pertæſus, arcanum ſuum aperuit Euphemio Conſtantinopolees epiſcopo, ſe nimirum pacem optare*, ut Theodorus Lector a- D pud Valeſium pag. 559 loquitur. Cœpit autem SÆC. V. hoc bellum Iſauricum juxta Marcellini Comitis Chronicon *Indictione* XV, *Anaſtaſio Aug. & Rufo coſſ.*, ſiva anno Chriſti CDXCII, & conſequentet anno Chriſti CDXCVI quintus iſtius belli annus fluebat. Hæc teſtimonia nos movere, ut depoſitionem Euphemii potius anno CDXCVI, quam CDXCV, collocemus, cui opinioni noſtræ ſequens adminiſtrati epiſcopatus computus adſtipulatur.

ut etiam ex probabiliore adminiſtrati epiſcopatus tempore,

246 Theophanes in ſuis tabulis chronologicis Euphemio ſeptem adminiſtrationis annos adſcribit, quos incompletos accipere oportet: eum eoim Euphemius exeunte Martio anni CDXC, ut ſupra ſtatuimus, eccleſiam Conſtantinopolitanam regere cœperit, poſt Martium anni CDXCVI ſeptimus gubernationis annus currebat. Hos autem annos ita incomplete accipiendos eſſe, probat diſtinctior computus Nicephori patriarchæ, qui in Chronographia compendiaria pag. 414 ſic habet: *Euphemius presbyter Conſtantinopolitanus & pauperum curator Neapolees, annis* VI, *menſibus* III. At compendiaria ejuſdem Nicephori Chronographia, quam Banduius non ita pridem ex codice regio excerpſit, & tomo I Impetii Orientalis a E pag. 287 inſeruit, Euphemium *annis* VI, *menſibus* VI in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe affirmat. Huic poſteriori Nicephori editioni conſentit Nicephorus Calliſtus, dum ibidem pag. 193 ait, Euphemium *annis ſex cum dimidio* eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaſſe.

ſex annorum cum puto conficimus,

247 Imo in quibuſdam catalogis apud eumdem Banduium dicitur Euphemius *annis* XVI, *menſibus* VII epiſcopatum geſſiſſe. Sed haud dubie numerum denarium annis adjecit ſcriptantia librarii, quem erraatem alii incaute ſecuti ſunt. Catalogus Labbeanus ei rotunde ſex annos tribuit. Cum igitur Nicephorus patriarcha circa menſes in duabus editionibus Græco Latinis ſecum pugnet, videtur nobis relicta libera electio utriuſlibet editionis, quæ cum annis ſucceſſoris ejus facilius poterit conciliari. Malumus tamen eligere editionem Banduriauam, in qua ſex anni & ſex menſes Euphemio tribuuntur, quia plerique catalogi circa numerum menſium cum hac editione concordant, dum ſex menſes numero annorum ſuperaddunt. Unde ſequitur, Euphemium exeunte menſe Septembri anni CDXCVI e ſede ſua detrubatum fuiſſe, ut calculos ſubducere volenti patebit. F

quocumque demum mortis genere,

248 Noſtra patum interteſt, quo modo, quove tempore Eophemius obierit, quia ei in exſilium abeunti Macedonius ſtatim ſucceſſit, quod ad continuam præſulum Conſtantinopolitanorum ſeriem texendam ſufficit. Ut tamen curioſo lectori, quantum breviter fieri poteſt, plene ſatisfaciamus, modum mortis indicamus ex Libello ſynodico, qui apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1415 ſic habet: *Anaſtaſius igitur imperator Macedonium Conſtantinopolitanum innumeris circumventum criminationibus, ſolioque exturbatum, Gangras in exilium exegit: nec multo poſt etiam ipſum, & qui ante eum fuerat, Euphemium, quod ad Gothos confugiſſent, & ſeipſos invviſſent, patriarchas gladio puniviſt.* Theophanes, qui pag. 138 ex aliorum fide ſimilem Macedonii mortem refert, ibi de Eophemio non meminit. Quare hanc violentam Euphemii mortem eruditis ulterius indagandam relinquimus.

aut ſecundi anni poſtea inveniatis,

249 Victor Tununenſis tempus ejuſdem mortis nobis ita indicat: *Florentio V. C. coſ. Ugni Armeniam, Cappadociam, & Galatiam Pontumque atrociter vexavere. Eo tempore Euphemi-*

SÆC. V. A *ux Conſtantinopelitanus epiſcopus apud Auxyeam Galatiæ, & Ariadne Auguſta in regia urbe, de hac vita teaaſſere*. Cum autem anno Chriſti DXV Florentius in Occidente conſulatum geſſerit, & nunc Ariadoa imperatrix Conſtantinopoli vivere deſierit, verofimillima concludo, Euphemium eodem anno DXV ax hac vita migraſſe. Non ignoro, Tillemontium tomo 16 Monument. eccleſ. pag. 806 & 807 huic anno dubitationem quamdam opponere, cui fuſe reſpondera, non eſt operæ pretium. Sed idem ſcriptor occaſione Euphemii nobis ſuggerit aliam differendi materiam, ad quam diſcuriendam jam paulifpar ab inſtituto itinere deflectemus.

PARERGON IV.

Occaſiont Euphemii & Macedonii præſulum Conſtantinopolitanoeum audax Tillemontii effatum examinatue.

Tillemontius inter alia crabra ſua dicta aſſerit,

B Tllemonrios, aut quiſquis poſthuma illina ſcripta edidit & forte interpolavit, ſæpius Sedem Apoſtolicam & ſummos Eccleſiæ Pontifices modeſta malignitate velliear, & ſubinde ambiguis aor duria fuis phraſibus prodit animum, ut miriſſime dicam, nonnihil ab Eccleſia Romana alienum. Sic tomo 16 Monument. eccleſ. a pag. 725 refert, quomodo præſules Orientales in magno eccleſiarum ſuarum periculo per litteras ad Symmachum Papam confugerint, & opem ipſius fruſtra imploraverint. Deinde ibidem pag. 727, quaſi Orientalium advocatum & ſimul cauſæ judicem agens, cootra ſanctum Ponrificem & Eccleſiam Romanam ita crude pronunciat: *Neſcio, an Orientales etiam recurrerint ad epiſtopos Galliarum; ſed in vegione tam longe a ſe diſſita intee ipſos barbaros & Aetanos reperterunt plus bonæ voluntatis quam Romæ invenerant*. An hæc ſenteotia digna eſt ſcriptore, qoi genuinos Eccleſiæ filius vnlr videri? Ao ingenuos filius tam contemptim de matre ſua loqoi ſolet, ut C maternom ejus affectum bonæ barbarorum & hæreticorum voluntati poſtponat? Noone hic de inhumana doritie & gravi moeetis ſui negligenria coodemnat S. Symmachum, cujus præclara geſta ad diem XIX Julii ex aotiqoia auctoribus illuſtravimus?

Sanctus quoſdam extra communionem Eccleſiæ Romanæ mortuos fuiſſe,

251 Sed hæc & ſimilia Tillemontii axiomata hic ooa morari non debent, qui dum-taxat unum ax iis diſcutiendum ſoſcepimus, quod proaime citato tomo 16 pag. 661 & ſequente in Actia Euphemii ita profert: *Valde mirum eſt, quod Baconius inſultet in depoſiticnem Euphemio tam glorioſam, quæ potuit deltee culpas, quas tempore epiſcopatus ſui commiſerat, puta ſubſignando Henotito, & quæ facit, ut ei titulum confeſſoris denegare non poſſimus: nam ſi omnes illi, qui moeiuntur* EXTRA COMMUNIONEM ROMANAM, *non poſſint mereri titulum Sanctoeum aut confeſſoeum, ipſius erat* (nempe Baronii) *expungere ex Martyeologio S. Meletium & S. Flavianum Antiochenes, S. Eliam Hieroſolymitanum, & S. Danielem Stylitam, e quibus tees poſterierts, quantum ſcimus, non ita impenſe, ſicut Euphemius, laboraverunt ad illam communionem obtinendam. Quod ſi Græci, qui exigno libertatis ſuæ tempore Euphemium ejuſque ſucceſſorem Macedonium, tamquam ſanctæ memoriæ epiſcopos, ſolenniter in diptycha retulerunt, tandem eccleſiaſticæ pacis cauſa* D *ceſſerint Romæ urgenti, ut tos expungerent, per Romam non ſtetit, quin S. Flavianus & S. Elias eadem injuria afficerentur; & tota Hermiſdæ auctoritas non impedit, quo minus hodiedum publice intee Sanctorum numerum recenſeatur Macedoeius, etſi gravius deliquerit, quam Euphemius*. In hoc teatu Gallico Latine reddendo poriua fidalis quam elegans eſſa volui.

Et id aliquibus exemplis frufira probare nitretur.

252 Cetcrum Tillemontius eodem tomo 16 pag. 372 & 708 ſimilem doctrioam ſamel atque Iterum reperit, & lectoribus ſuis (neſcio qua intentione ant utilitaris ſpecie) inculcare conator. Argumenta, qoæ ex Meletii Antiocheni aliorumque Sanctorum geſtis falſo eruit, hic ſingillatim reſoranda eſſe noo arbitror, ne operoſe actum agam, & longioram diſputationem, quæ hic a ſcopo meo nimis diu uberraret, cogar inſtituare. Quara eorioſum lectorem ad Opua noſtrum remitto; & quidem pro S. Meletio ad diem XII Februarii ae Tractatum de patriarchia Aotiochenia, qui tomo IV Julii noſtri præfixus eſt. Acta vero SS. E Flaviaoi & Ellæ ad diem IV Julii illuſtrata ſunt. Adde, quod Victor Tnnuneoſis io ſuo Chronico apud Schottum noſtrum tomo 4 Hiſp. illuſt. pag. 134 de hoc Flaviaco ſic ſcribat: *Cethego V. C. coſſ. Flavianus Antiochenus epiſcopus ſera pœnitentia Anaſtaſium imperatorem deſerit*. Die anrem XI Decembris, quo S. Daniel Stylita io Martyrologio Romano refertur, facile offendi poterit, falſa eſſe ea, qoæ de illo adverſarius tam confidenter affirmat. Imo fatis apparabit ax his ipſis, quæ de Euphemio & S. Macedonio jam per dacurſum dicturi ſumus, quid feoriendom ſit de aliis Sanctorum exemplis, qnæ Tillemontius perperam allegat: hæc enim argumenta adeo ſunt ſimilia, nt, ſi unum ſolvatia, omnia ſolveria. Nunc dutum ipſiua ratiociniom, quod numero præcedente fideliter ea Gallico idiomate Latioum fecimus, maturo animo expeodamus.

Ex quibusdam hiſtoriis ſeræ Scripturæ conſtat,

253 Imprimis non videtur emineetiſſimos Baronins Enphemio inſultare, dum exauctorarioem ejna putat a Deo permiſſam aſſe, eo quod Romaoo Poorifici non paruerit: nam lib. 3 Regum cap. 13 legimus, pium Domini prophetam a leone occiſum eſſe propter levem inobedientiam, F quæ ab interpretibus communiter multum minoitor, qnia deceptus fuerat ab alio propheta, qui falſo aſſerebat, ſe contrariam revelationem accepiſſe. Sic etiam, teſtantibus ſacris Litteris, exigua quædam diffidentia Moyſen a terra promiſſionia excloſit, muliebria curioſitas uxorem Loth in ſtatuam ſalis commuravit, inania gloriola in computando populo Davidam ſeptuaginta millibus ſubditorum privavit, vana opum oſteocatio Etechiam thaſauria ſuis ſpoliavit. Ao hia Dei amicis inſultat, qui eorum punitionem divinæ ultioni adſcribit? Quam igitur injoriam Baronina infert Euphemio, dum a Deo punitam dicit ejus inobedientiam, quam ipſe graviotem & ſchiſmaticam fuiſſe exiſtimabat?

Baronium non eſſe injurium Euphemio,

253 His adde, qood Euphemios Henotico Zenonis ſubſcripſerit, & forta alias culpas commiſerit, qnas Tillemontius oon ioficiatur. Quis itaque miretur, quod juſtus Daua Euphemium aauctorari & in eaſiliom pelli permiſerit, atque ita prævaricationem ajus ulciſci voluerit? Neque ſefert, illom exſilio aliiſque miſeriis ab improbo imperatore Anaſtaſio afflictum fuiſſe: ſic eoim

Deus

A Deus homicidium & adulterium Davidis vindicavit ſceleratæ Abſalonis rebellione, maliſque ex ea conſecutis, ut lib. 2 Regum cap. 12 prædixerat. Quis tamen injurius eſt Davidi, dum dicit, hæc mala a Deo permiſſa fuiſſe, eo quod Dominum offendiſſet?

quæ vanitas etiam vere S. Auguſtini cenſuretur.

255 Præterea in perſecutiones Paulo Apoſtolo tam glorioſas cenſendus eſt inſultare S. Auguſtinus, qui Enarratione in pſalmum 36 ſerm. 2 in noviſſima editione tomo 4 col. 1100 Ananiæ, qui Saulum ſuſcipere verebatur, Dominum ita reſpondentem induxit: *Et contra Dominus: Sine, inquit, ego illi oſtendam, quæ illum oporteat pati pro nomine meo. Reddam illi, inquit; vindicabo me de illo, & patietur pro nomine meo, qui ſævit in nomen meum. Erudio vel erudivi per eum alios, erudiam & ipſum pro alios.* Deinde ibidem ſanctus Doctor, hanc divinæ ultionis prædictionem impleram eſſe affirmat his verbis: *Factum eſt hoc; & novimus, quanta ſuſ inuerit Saulus; multo plura, quam fecerat; quaſi avaras exactor eum uſuris recepit, quod dederat.* Idem ſanctus præſul Hipponenſis Enarratione in pſalmum 108 tomo proxime citato col. B 928 ſignificat, S. Paulum perſecutione Judæorum affictum fuiſſe, quia ipſe Chriſtianos antea perſecutus fuerat. Denique ſanctus Doctor lib. 18 De civitate Dei cap. 51 ſic ſcribit: *Saulus, qui poſtea Paulus Apoſtolus factus eſt, vaſtabat Eccleſiam; ubi ipſe quoque jam fidem, quam perſequebatur, evangelizans, qualia faciebat, eſt paſſus.* Quid igitur peccaſſet Baronius, depoſitionem Euphemii Dei vindicii attribuens, etiamſi eum aliis ſcriptoribus inobedientiam illam a gravioti culpa & ſchiſmate exemiſſet?

Imo Baronius vetite argumentatur

256 At, inquies, Baronius clare ſupponit, Euphemium extra communionem Eccleſiæ Romanæ mortuum eſſe, ac propterea injurias pro fide orthodoxa toleratas nihil ipſi ad ſalutem conſequendam profuiſſe, dum ad annum Chriſti CDXCV oum. 23 ita ſcribit: *Paſſus hæc quidem eſt Euphemius, licet injuſte & a perfido imperatore, Catholicæ fidei adverſario: quod tamen contempſiſſet parere Romanis Pontificibus in abdicatione Acacii nominis, meruit ipſo juſto Dei judicio abdicari. Sic plane qui glorioſum fuiſſet confeſſionis ob hæc, quæ paſſus eſt, titulum conſecutus, quod ab ipſa* C *Romana Eccleſia minime meruit ad communionem admitti (extra quam nulla poteſt eſſe, ex ſententia Patrum; vera confeſſio, neque martyriam) infelix deceſſit inglorius, & poſtea (ut dicemus) nomen ejus e diptychis eſt ſublatum.* Hic adverſarium vocabam, ne iſta objicientem audire cupiebam, ut ex ioſra dicendis intelliges.

In ſua hypotheſi,

257 Interim reſpondeo, Baronium in ſua hypotheſi, quam tamen ob rationes poſtea proferendas non admittimus, recte argumentari, quandoquidem ſancti Patres concordi voce clamant, quod extra communionem Eccleſiæ ſalus æterna ſperari non poſſit. Audi præterea alios S. Cyprianum, qui occaſione ſchiſmatis Novatiani hanc doctrinam Carthaginenſibus ſuis ſtudioſe inculcat in opuſculo De unitate Eccleſiæ, ubi in editione Pameliana pag. 257 inter alia de ſchiſmaticis hæc pronuntiat: *An ſecum eſſe Chriſtum, cum colligi fuerint, opinantur, qui extra Chriſti Eccleſiam colliguntur? Tales etiamſi occiſi in confeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſanguine abluitur. Inexpiabilis & gravis culpa diſcordiæ, nec paſſione purgatur. Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt. . . . Cum Deo manere non poſſunt, quia eſſe in Eccleſia Dei unanimes nolue-* D *runt: ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel objecti beſtiis animas ſuas ponant; non erit illa* SÆC. V. *fidei corona, ſed pœna perfidiæ, nec religioſæ virtutis exitus glorioſus, ſed deſperationis interitus. Occidi talis poteſt, coronari non poteſt.* Si ergo Euphemius *extra Chriſti Eccleſiam* collectus fuerit, ut eum S. Cyprianus loquar, ooone Baronius juxta jam tradiram Cypriani ſententiam legitime infert, exſilium aliaſque ærumnas ab Euphemio toleratas nihil ipſi ad ſalutem æternam profuiſſe? Nonne ex his recte ſequitur, Euphemium non poſſe nominari ſanctum aut verum Chriſti confeſſorem?

quo Tillemontio evertenda erat,

258 Quod ſi quis Tillemontii defenſor oppoat, falſam eſſe hypotheſin, ex qua Baronius talem concluſionem deduxit; quæro, cur Tillemontius falſitatem iſtius hypotheſeos non oſtenderit, ac ſuffoderit fundamentum, quo tota Baronii argumentatio nitebatur. Certe fundamento illo evulſo, omnia ei ſuperſtructa conſectaria corruebant. Interim adverſarius, tranſmiſſo aut conceſſo antecedente, ſolam Baronii conſequentiam ita oppugnat: *Si omnes illi, qui moriuntur extra* E *communionem Romanam, non poſſint mereri titulum Sanctorum aut confeſſorum, ipſius erat* (nempe Baronii) *expungere ex Martyrologio S. Meletium & S. Flavianum Antiochenos, S. Eliam Hieroſolymitanum, & S. Danielem Stylitam, e quibus tres poſteriores, quantum ſcimus, non ita impenſe laboraverunt, ſicut Euphemius, ad illam communionem obtinendam.* Numquid hoc loco Tillemontios implicite aſſerit, Euphemium & quatuor alios extra communionem Eccleſiæ Romanæ mortuos eſſe, & nihilominus recte ſanctos aut confeſſores vocari? Si id iodicare non voluerit, quomodo affirmare potuit, Euphemium impenſius, quam alios tres ibi memoratos, operam dediſſe, ut communionem Eccleſiæ Romanæ obtineret? Itaque ſupponit, illos caruiſſe ea commonioce, ad quam obtinendam plus aut minus laboratunt, & extra quam tamen, ipſo teſte, obierunt.

& quam ex regulis ſanctorum Patrum

259 Huic Tillemontiano ratiocinio, quod aures noſtras vehementer offendit, præter ſuperius relata S. Cypriani verba, opponimus S. Fulgeotium, qui de Fide ad Petrum diacooom cap. 39 ita ſcribit: *Firmiſſimum tene & nullatenus dubites, quemlibet hæreticum ſive ſchiſmaticum, ſi* F *Eccleſiæ Catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcumque eleemoſynas fecerit, etſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſalvari.* Juvat etiam audire S. Pacianum Barcinonenſem, qui in epiſtola ſecunda ad Symphorianum ita loquitur: *Poeno etiamſi paſſus eſt aliquid Novatianus, non tamen coronatus. Quidni? Extra Eccleſiæ pacem, extra concordiam, extra eam matrem, cujus partio debet eſſe, qui martyr eſt.*

ſolide impugnare potuiſſet.

260 Tillemontius juxta hanc tutiſſimam ſanctorum Patrum regulam ſic ratiocinati debuiſſet: Nullus extra Eccleſiam poteſt eſſe verus martyr aut ſanctus confeſſor: ergo Meletius, Flavianus, Macedonius, & reliqui non obierunt extra Eccleſiam, quandoquidem Eccleſia illos, ot ſanctos, veneratur. Tum deinde ex his contra Baronium conſequeoter concludere potuiſſet, Euphemium non obiiſſe ſchiſmaticom, eo quod ipſi de nomine Acacii eradendo communis cauſa fuerit cum Macedonio, aliiſque, quos Eccleſia ſanctos agnoſcit. Sed forte in gratiam contubernalium ſuorum malnit adverſarius adhibere alind argumenti genus, quo etiam ſreti hodiedum Janſe-

niani

SÆC. V.

A niani & Queſnelliſti dogmaticis ſummorum Pontificum decretis pertinaciter reſiſtunt, Vaticana fulmina rident, & publice ab Eccleſia proſcriptam ſuam hæreſim mordicus tueantur.

Certe non adverſarium favoriſſet novis hæreſibus,

161 Hinc iſti iniquitatis filii cum antiquitribus hæreticis idemridem objiciunt exemplum S. Cypriani, quem contendunt deciſioni Stephani Papæ conſtanter reſtitiſſe, & tamen extra communionem Eccleſiæ Romanæ vera martyrii laurea coronatum fuiſſe. Si mihi liberet aut potius hoc loco liceret illam SS. Cypriani ac Stephani hiſtoriam fuſius diſcutere, facilis & abundans materia ſtatim ad manum eſſet: tantummodo enim in compendium redigere deberem libellum Gallicum, qui nuper hanc rem contra novatores erudite tractavit, ac Pariſiis anno MDCCXXV prodiit ſub hoc titulo: *Diſſertatio theologica de celebri controverſia inter S. Stephanum Papam, & S. Cyprianum epiſcopum Carthaginenſem, ubi explicatur genuina mens S. Auguſtini circa hanc diſceptationem.* Sed ea Diſſertationis theologicæ ſynopſis nos longius a via abduceret, ac in hoc ſatis prolixo parergo nimia din
B detineret. Quare lectorem mittimus ad Acta S. Stephani Papæ, die 11 Auguſti illuſtranda, & ad laudatum libellum Gallicum, alioſque obvios Eccleſiæ defenſores, qui hanc hæreticorum cavillationem toties totque modis refutarunt, ut ſupervacaneum ſit, hic fuſe reſponſa eorum accumulare.

qui ſimilibus cavillationibus

162 Nus interim urgere pergimus adverſarium, qui ſummum Pontificem & Eccleſiam Romanam ab Eccleſia Catholica diſtinguit, ut jam memorata ſanctorum Patrum teſtimonia eludat. Hanc diſtinctionem, qua etiam novatores rebellionem ſuam contra Sedem Apoſtolicam colorare nituntur, in citato tomo 16 Monumentorum eccleſiaſticorum tacite & aſtute indicat, dum ibi pag. 697 de Euphemio & Macedonio aſſerit, eos *non fuiſſe ſchiſmaticos, ſed epiſcopos ſanctiſſimos, & cum Eccleſia conjunctiſſimos.* At cum qua Eccleſia, dic amabo, tam conjuncti fuerunt? An cum Romana? Hoc ſane Tillemontius affirmare non poteſt, cum alibi ſæpe repetat, illos extra communionem Eccleſiæ Romanæ nbiiſſe. Quomodo igitur hi epiſcopi in Eccleſia & ſimul extra Eccleſiam eſſe potuerunt? Quomodo adverſarius hunc paradoxum explicabit, niſi dixerit, Euphe-
C mium & Macedonium a ſummo Pontifice & Eccleſia Romana fuiſſe ſeparatos, & tamen cum Eccleſia Catholica maxime unitos manſiſſe?

errores ſuos contra Sedem Apoſtolicam cum pertinacia tuentur.

163 Verum hac diſtinctione Tillemontius nequit novis Eccleſiæ hoſtibus ſubminiſtrat arma, quibus præcipuum Catholicorum telum repellere nequidquam conantur: mirifice enim recentioribus noſtræ ætatis ſchiſmaticis ac hæreticis placet illa doctrina, quam famoſis ſuis libellis ad nauſeam inferunt, & ſimplicioribus Catholicis importune obtrudunt. Fortaſſe adverſarius ſenſit, ſeſe hoc modo illis novatoribus favere, atque ideo opinionem ſuam tam obſcuris verbis involvit, ut ea duobus locis ſimul ſumptis genuina illius mens fuerit eruenda, quam alioquin locum clariſſime aperire potuiſſet. An videbit, ſe perſpicua ſententiæ ſuæ explicatione nimis aperte patrocinaturum fuiſſe Janſenianis & Queſnellianis, qui ubique gloriantur, ſeſe cum Eccleſia Catholica conjunctiſſimos eſſe, dum interea omnem ſummi Pontificis & Romanæ Eccleſiæ auctoritatem procaciter explodunt? An verebatur, ne manifeſta mentis ſuæ declaratione nimium offenderet quoſdam Catholicorum animos, quibus olim tradita Chriſtianæ doctrinæ elementa obedientiam ac venerationem erga ſummum Pontificem & Romanam Eccleſiam a teneris inſpiraverunt? Quacumque de cauſa id fecerit, ſaltem ex his Tillemontii textibus inter ſe collatis patet, quod ſummum Pontificem & Romanam Eccleſiam ab Eccleſia Catholica diſtinxerit, ut ſe præfatis ſanctum Patrum teſtimoniis eximeret. D

Sed effugio Tillemontianum S. Irenæus martyr,

164 Sed huic effugio jam diu viam præcluſerunt iidem ſancti Patres, atque inter alios antiquiſſimus Irenæus, ſanctitate & martyrio illuſtris, dum lib. 3 adverſus hæreſes cap. 3, de Romana eccleſia ſic diſſerit: *Sed quoniam valde longum eſt, in hoc tali volumine omnium eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, a glorioſiſſimis duobus apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ eam, quam habet ab Apoſtolis, traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per ſucceſſiones epiſcoporum pervenientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui *placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præterquam oportet, colligunt*: AD HANC ENIM ECCLESIAM PROPTER POTENTIOREM PRINCIPALITATEM, NECESSE EST OMNEM CONVENIRE ECCLESIAM, HOC EST EOS, QUI SUNT UNDIQUE FIDELES, *in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis, traditio.* Sanctus præſul Lugdunenſis his verbis indicat, quod omnes particulares eccleſiæ, earumque fideles ſubditi huic Eccleſiæ Romanæ debeant adhærere, adeoque eam agnoſcit Catholicam propter univerſalem rerum ſacrarum poteſtatem, quam in omnes eccleſias inferiores jure poteſt exercere. Obſervationes Franciſci Feu-ardentii in hunc S. Irenæi textum legi merentur.* *al. ſibi* E

S. Cyprianus martyr

165 Similiter de Romano Pontifice ſenſit inclytus Africæ martyr Cyprianus, qui literas ſuas reſponſorias ad Antonianum in jam laudata Pamelii editione pag. 91 ſic incipit: *Accepi primas litteras tuas, frater cariſſime, concordiam rollegii ſacerdotalis firmiter obtinentes & Catholicæ Eccleſiæ cohærentes, quibus ſignificaſti, cum Novatiano te non communicare, ſed ſequi conſilium noſtrum, & cum Cornelio coepiſcopo noſtro* (is tunc Romanæ Eccleſiæ præerat, & Pontificatum ſuum non diu poſt gloriosa martyrii laurea decoravit) *unum tenere conſenſum. Scripſiſti etiam, ut exemplum earumdem litterarum ad Cornelium collegam noſtrum tranſmitterem, ut depoſita omni ſollicitudine jam ſciret, te* SECUM, HOC EST CUM CATHOLICA ECCLESIA *communicare.* Vides, S. Cyprianum hic inter Pontificem Romanum & Eccleſiam Catholicam non diſtinguere; ita ut cum Cathulica Eccleſia communicare cenſeret illum, qui cum S. Cornelio Papa communicabat? Nonne hinc converſo argumento inferri poteſt, illos ab Eccleſia Catholica ſegregari, qui a communione Romani Pontificis avelluntur; ſicut recte dicitur membrum a corpore ſeparari, quod a vivo capite abſcinditur? F

S. Optatus Milevitanus

166 Sanctus Optatus Milevitanus lib. 2. De ſchiſmate Donatiſtarum adverſus Parmenianum ita argumentatur: *Negare non potes, ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus eſt, in qua una Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, ne reſtri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent: ut jam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularem Cathedram, alteram collocaret. Ergo Cathedra unica, quæ eſt prima de duobus, ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus.* Deinde enumerat

A rat reliquos S. Petri in Romana Cathedra ſucceſſores uſque ad Siricium tuta viveotem, quocum ſe commuoicare aſſetit, & ea ea communione oſtendit, falſe eſſe in vera Eccleſia, a qui Donatiſtæ ea clud ebaotur, quam vis eam ſua ſecta perpetam vindicatent. Tum psulo inferius Donariſtas ita interrogat: *Unde eſt ergo, quod claves regni vobis uſurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri veſtris præſumptionibus & andaciis, ſacrilegio militatis?* Dunique eoſdem ſchiſmaticos ſic hottatur: *Intelligne velſere, vos eſſe filios impios, vos eſſe tamos fractos ab arbore, vos eſſe abſciſſos palmites a vite, vos eſſe rivum coeciſum a fonte.* His ſimilitudioibus & argumeotis indicat, illos ab Eccleſia Catholica avulſos eſſe, eo quod Apoſtolicæ Sedi uollunt adhærere, & contra Carhedram Petri ſacrilege militareat.

S. Eulalius epiſcopus Syracuſaous,

267 Ia Vita S. Fulgentii, quam diſcipulus ejus conſcripſit, & quam Bollandus uoſter diu s Januarii axhibuit, tap. ra uarratur, quomodo Sanctus ille ad aremum Thebaidos proficiſci voluerit, ut ibi auſteriorem vitam duceret. Verum
B S. Eulalius epiſcopus Syracuſaous, apud quem S. Fulgentius ia via hoſpitabatur, diſſuaſit illi icat cœptum proſequi, propoſita haa ſola ratiooe: *Terras*, inquit, *ad quas pergere concupiſcis, a communione beati Petri perfida diſſenſio ſeparavit. Omnes illi monachi, quorum prædicatur mirabilis abſtinentia, non habebunt tecum alioris ſacramenta communia. Quid ergo proderit affligere jejuniis corpus, ubi ſolatia ſpiritualibus indigebit anima, quæ multo melior eſt corpore? Revertere, fili, ne vitæ melioris Intaita periculum vetiæ fidei patiaris.* Sanctaa itaque antiſtea ille judicabat, omnes oratione, vigilias, aliaſqua corporis aſſlictatiooes nihil iſtis monachis prodaſſe, adeoque ab Eccleſia omnino exaluſos ſuiſſa eos, quos *a communione beati Petri perfida diſſenſio* ſeparaverat. Haud dubie tamen monachi illi contendebant, ſe ia Eccleſia Catholica permanere, etſi ſatis faireat, ſa a eommunioae beati Petri ſeu Eccleſia Romanæ ſeparatos eſſe.

& S. Maximus

268 Sanctus Maaimus, qui pro orthodoas fide viacula & tormenta ſortitar ſuſtinuit, hanc Tillemontiaoam diſtinctionem etiam ignoravit: nam tomo a Operum ſuotum, qua Combefiſius anno MDCLXV Pariſiis Græco-Latina edidit, pag. 76 ita ſcribit: *Omnis, qui eos, qui Pyrrhum reprobaverunt,*
C *anathematizat*, SEDEM ROMANAM, ID EST CATHOLICAM ECCLESIAM, *anathematizat.* Hic iterum vidas, ſedem Romanam ah Eccleſia Catholica non diſtiogui, adeoque Tillemoatium cum aliis temere ad talem diſtinctioaem confugeru. Paulo poſt idam Sanctus Catholica fidei propugnator ibidem citata pagina dicit, Pyrrhum fruſtra laborare, dum ſe apud alios excuſare aitirur, *& non ſatisfacit & implorat* SANCTISSIMÆ ROMANORUM ECCLESIÆ BEATISSIMUM PAPAM, ID EST APOITOLICAM SEDEM, *quæ ab incarnato Dei Verbo, ſed & omnibus ſanctis ſynodis ſecundum ſacros canones & terminos, univerſarum, quæ in toto terraram orbe ſunt, ſanctarum Dei eccleſiarum in omnibus & per omnia percepit & habet imperium, auctoritatem, & poteſtatem ligandi & ſolvendi.*

jam dia viam præſtruxerat.

269 Cum igitur S. Maaimus hia primo nullum diſcrimen faciat inter *Sedem Romanam & Catholicam Eccleſiam*, deinde autem inter *ſanctiſſimæ Romanorum Eccleſiæ beatiſſimum Papam* aa *Apoſtolicam Sedem* oon diſtingnat, juxta axioma Philoſophorum, *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*, non iaepta concludo, ſummum Pontificem, Cathedrsm Romaaam, ſedem A. D
poſtolicam, aliaque id genus ſynoyma, quibus SÆC. V.
ſancti Patres promiſcua utuntur, io materia dogmatica ah Eccleſia Catholica noa differre. Plura de hac re vidati poſſuot in quodam Tractatu de ſchiſmate, qui aon ita ptidem ia Belgio primum Gallice ac poſtmodum Latine impreſſus eſt: nam oohis hic diutius hærere non licet, qui ad altetam Tillemoutiani effati pattam diſcutiendam properimus.

Ceterum Tillemontius inter Pontificem Romanum & Orientales

270 Noa ſuat mollioa, qua Tillemontius præcedentibus, quorum axamaa jam inſtitutum uſt, ita ſubnectit: *Quod ſi Græci, qui exiguo libertatis ſuæ tempore Euphemium ejuſque ſuteſſorem Macedoniam, tamquam ſanctæ memoriæ epiſcopos, ſolenniter in diptycha referri curaverant, tandem eccleſiaſticæ pacis cauſa ceſſerint Romæ urgenti, ut eos expangerent, per Romam non ſtetit, quin S. Flavianus & S. Elias eadem injuria afficerentur.* Audax enimvero privati hominis judicium de Romana Eccleſia ſummiſque ajus Moderatoribus, quorum ſanctitarem & doctrinam tota Eccleſia venerarut! Quandoquidem
E adverſarius Flaviano & Eliæ tam accurate titulum ſanctiraris addit, cur etiam Hormiſdam Pontificem honorifico Saacti uomine non compellat? Tameu ſatis ooverat, illam injuriam, quam in temeraria ſua hypothaſi Poatifex iſte Euphemio & Macedooio inrulit, quamque etiam aliis infarre voluit, non impedire, quo minus Hormiſdas die vs Auguſti inter Sanctorum numerum recenſeatut.

vinis audaller judicem agit,

271 Præterea quiſoam Tillemontium intar Orieacales antiſtites & Romanos Pontifices conſtituit judicem, ut ſtatim ia favorem Orieatalium audeat litem dirimere, & ſanctiſſimos Romanę Eccleſiæ Poatifices do gravi culpa coadamaare? Si quia contubetnalium forta eum ad tale judicium ſerendum impellebat, debuiſſet ipſi reſpoadere, quod ia ſuo Libro Apologetico Paulus Oroſius cuidam Palagianorum fantori reſpondit, ut in Colonienſi Patrum Bibliotheca tomo 15 ſive in ſupplameato pag. 145 legimus his verbis: *Nos filii Eccleſiæ Catholicæ ſumus: non exigas a nobis, patet, ut doctores ſuper doctores eſſe audeamus, aut judices ſuper judices ..... Cur interrogas filios, cum patres audias, quid decreaant?* Non
F equidem ignoro, presbytarum Oroſium hia de quæſtione pure dogmatica agare; ſed adverſarius etiam in hac mataria eamdem regulam ſequi potuiſſet, & judicium ſuum ſuſpeadere, aut prudenter ſupponere, qaod S. Hormiſdsa Papa non ſine juſta cauſa nomea Euphemii & Macedonii e diptychis deleri voluerit, ac poſtea iiſdem iterum inferi permiſerit, uc ex ſequeatibus apparebit.

& ſanctitatem Macedonii ſanctitati Hormiſdæ Papæ oppoait,

272 Daaique Tillemuntius inſigne ſaum uffatum ita concludit: *Tota Hormiſdæ auctoritas non impedit, quo minus bodiedam publice inter Sanctorum numerum recenſeatur Macedonius, etſi gravius deliquerit, quam Euphemius.* Non videa, cur advetſatius ſanctiratam Macedoali auctoritati Hormiſdæ vel auctoritatem Hormiſdę ſaoctitati Macedoaii oppoſuerit, quaſi hæ ambę inter ſa pugnarent. Potius obſervate atqua addere debuiſſet, aomeu Macedooii eadem S. Hormiſdæ auctoritata, qua ex diptychis ſublatum fuerat, poſtea iis reſtitutum ſuiſſe, dum Poatifex illa Epiphaaio epiſcopo Conſtaatinopolitano vices ſuas in hoc negotio delegavit, ut poſt Natalem Aleaandrum Pagius in Critica ad annum Chriſti DXXI num. 15 oſtendit.

273 Certe in Labbeana Conciliorum collectione

Sæc. v. Utrumque ex hiſtoria,

A ue tomo 5 a col. 131 legimus, quod S. Hormiſdas Epiphanium conſtituerit in Oriente ſuum vicarium, & præter alia totum hoc negotium de reſtituendis Euphemii & Macedonii nominibus prudentiæ ejus reliquerit, ea tamen condicione, ut Epiphanius ad Romanum Pontificem referret, quoſnam in communionem Sedis Apoſtolicæ recepiſſet, & quidquid in ea controverſia faciendum judicaſſet. Hinc colligo, illam nominum reſtitutionem in diptycha, quam Orientales tantopere deſideravarant, tandem ab Hormiſda ut minimum implicite probatam fuiſſe, dum in communionem ſuam admiſit Orientales eccleſias, quamvis Euphemium & Macedonium, alioſque epiſcopos e diptychis non expunxiſſent. Quis autem facile credat, ſine novis gravibuſque rationibus permiſſam fuiſſe ab Hormiſda publicam illorum nominum in diptychis recitationem, quam antea prohibuerat, aut ſaltem ad tempus ſuſpenderat?

Et probabilibus conjecturis facile conciliari poſſunt.

B 474 Nonne Hormiſdas juſta de cauſa potuit interdicere, ne nomina horum præſulum in ſacris tabulis recitarentur; & tamen poſtea ob alias temporis circumſtantias novamque rerum notitiam conſentire, ut eorum memoria in iiſdem iterum ageretur? Quid ſi Papa Euphemium & Macedonium hoc honore privaverit, quia Romanæ Eccleſiæ non ſatis prompte obediverant, aut *quia initia eorum ſancto ſui non reſpanderant*, ut Pagius ad annum Chriſti DXXX num. 55 loquitur; & nihilominus poſtmodum propter amorem concordiæ illos denuo diptychis inſcribi permiſerit? Quid ſi ſanctus Pontifex prius ſibi obedientiam præſtari & illam nominum recitationem intermitti voluerit, donec geſta horum epiſcoporum accurate examinarentur? Quid ſi tandem publicam ſanctitatis famam & certa Macedonii miracula ex Epiphanio audiverit? Quid ſi denique ex eodem Epiphanio intellexerit, ambos iſtos præſules in exilio ultricem Dei manum agnoviſſe, & inobedientiam ſuam aliaſque maculas lacrymis pœnitentiæ eluiſſe? Quid in his omnibus conjectuſis a verisimilitudine alienum eſt? Numquid hoc modo auctoritas Hormiſdæ eum ſanctitate Macedonii conciliari poſſet?

Ex ipſis adverſarii dictis & argumentis ejiciamus,

C 475 Forte quiſpiam opponet, gratis excogitatam eſſe a nobis hanc Euphemii & Macedonii pœnitentiam, de qua veteres auctores non meminerunt. At nemo id nobis ſerio objicere poteſt, ſi ſequatur prudentem criticæ regulam, quam Tillemontius tomo 14 Monument. eccleſ. pag. 798 tradit his verbis: *Hiſtorici tam frequenter omittunt res verisſimas & aliquando maximi memorabiles, ut periculoſum ſit, ex eorum ſilentio certas concluſiones deducere.* Cur igitur adverſarius ſe toties huic periculo temere exponit? Cur tam intrepide aſſerit, Euphemium & Macedonium in ſua opinione contra Romanos Pontifices uſque ad mortem perſtitiſſe, quia expreſſam eorum retractationem nuſquam apud veteres legerat? Cur tam confidenter affirmat, Macedonium alioſque Sanctos extra communionem Eccleſiæ Romanæ obiiſſe (tantiſper hic ſuppono, illos ab ea Eccleſia aliquando ſeparatos fuiſſe) quia antiqui hiſtorici de ipſorum reconciliatione diſertam mentionem non fecerunt?

Euphemium & S. Macedonium pœnitentiam ipſe,

476 Jam ulterius demonſtramus, pœnitentiam Euphemii & Macedonii non abſque ſolida ratione a nobis excogitatam eſſe: nam illam eruimus ex ipſa aſſertione adverſarii, qui affirmat, quod *Macedonius gravius deliquerit, quam Euphemius*. Unde legitime videor inferre, quod Macedonium magis delictorum ſuorum pœnitere D debuerit, quam Euphemium, etſi veteres auctores de ſalutari utriuſque pœnitentia altum ſiluerint: nullus enim Catholicus admittet, Macedonium, aut quemvis alium gravioris peccati reum ſine debita pœnitentia ad ſalutem aut ſanctitatem perveniſſe. Cum itaque adverſarius titulum confeſſoris Euphemio denegare non audeat, & Macedonii ſanctitatem agnoſcat, conſequenter ſinceram utriuſque pœnitentiam debet agnoſcere, etiamſi de illa antiqui ſcriptores tacuerint.

Adverſa melius tolerata,

477 Nequa hic aliquis dicat, hanc pœnitentiam ab antiquis hiſtoricis ſufficienter exprimi, dum narrant exſilium aliſque adverſa, quæ Euphemius & Macedonius pro Chriſto pertulerunt; nam hæc omnia nihil ipſis profuiſſent, ſi extra communionem Eccleſiæ Romanæ mortui eſſent, ut ſupra ex ſanctis Patribus probavimus. Sic Neſtorius ſimiles pœnas tulit, quibus tamen ſcelera ſua non expiavit, quia extra communionem Eccleſiæ eas ferebat. Sic etiam, teſte S. Paciano, *paſſus eſt aliquid Novatianus .... non tamen coronatus*, quia *extra Eccleſiæ pacem, extra concordiam* patiebatur. Præterea quomodo adverſarius probabit, has ærumnas & injurias a Macedonio patienter exceptas & animo pœnitente toleratas fuiſſe, ut divinæ juſtitiæ pro præteritis delictis ſatisfaceret? Nobis ediſſerat, ubinam antiquitas talem S. Macedonii pœnitentiam memoriæ prodiderit. Quod ſi eam expreſſam non inveniat, ſicuti nemine umquam inveniendam arbitror, nobiſcum a poſteriori ſecure concludat, Macedonium culpas ſuas vera pœnitentia expiaſſe, & exſilium aliaſque miſerias corde contrito & humiliato utiliter ſuſtinuiſſe, quia ſanctitatem illius Eccleſia veneratur. E

Et Eccleſia Romana auctore, aut ejus ſaltem teſtimonio fulſit,

478 Quinimo ipſe Tillemontius tomo 16 Monument. eccleſ. pag. 806 nobis aliud ſuggerit argumentum, ea quo pœnitentiam S. Macedonii & omnimodam illius cum Eccleſia Romana reconciliationem evidenter elicere videmus: illic enim ea Labbeana Conciliorum collectione tomo 4 col. 1488 oſtendit, Hormiſdam anno DXV legatis ſuis in Oriente mundaſſe, ut Macedonium exſulem ad ſuam ſedem revocari curarent. An Tillemontius viris cordatis perſuadere copit, quod Papa Romanus ſedi Conſtantinopolitanæ reſtitui voluerit epiſcopum, qui extra communionem Eccleſiæ Romanæ eſſet? An Hormiſdas, quem adverſarius adeo dorum & propoſiti ſui tenacem depingit, per legatos ſuos operam dediſſet, ut ſedi Conſtantinopolitanæ reſtitueretur antiſtes, qui eo tempore adhuc Eccleſiæ Romanæ parere nolebat? Nobis ſane nullo modo iſtud fit verisimile, & Tillemontius paucos lectores inveniet adeo credulos, ut huic paradoxo aſſentiantur. Deſinat ergo lectoribus ſuis identidem obtrudere, quod Macedonius aliique Sancti extra communionem Eccleſiæ Romanæ obierint. Etiam proprio argumento convictus diſcat, non ſemper a communione Eccleſiæ Romanæ ſeparari illos, quorum nomina e diptychis delentur. Quare ex hactenus dictis concludo, nomen Macedonii varias ob cauſas in illis, tabulis omitti potuiſſe, illaſa illius ſanctitate, quam tunc fortaſſe ſanctus Papa Hormiſdas adhuc ignorabat. F

Offenditur ea verbis S. Auguſtini,

479 Hæc concluſio veſtra confirmari poteſt ea S. Auguſtini epiſtola 78 aliis 137, cui monachi Benedictini in nuviſſima editione tomo 2 col. 137 & 138 hanc materiæ ſynopſim præfixerunt: *Quidam e maxaſterio Auguſtini, Spes nomine, accuſatus a Bonifatio preſbytero, crimen*

A *in Bonifacium ipſum tranſtulit. Cum res evidentibus argumentis cognoſci ab Auguſtino non poſſet, juſſus eſt uterque adire ſepulcrum S. Felicis Nolani, ut miraculo tranſigeretur judicium. Id clam fieri curarat Auguſtinus: verum quoniam res eruperat in notitiam hominum, permiſit latenter, ut Bonifacii nomen inter presbyteros non recitetur.* Sed non ex attenta totius epiſtolæ lectione comperire non potuimus, an S. Auguſtinus nomen Boniſacii re ipſa in catalogo presbyterorum ſupprimi juſſerit. Quidquid ſit de certa hujus facti vetitate, ſaltem ſanctus Antiſtes clero & populo Hipponenſi, quem ſorte publica nominis illius recitatio offendebat, tomo proxima citato col. 539 ſic ſcribit: *Et nunc ſi vobis placet, ut nomen ejus non recitetur, ne iis, qui ad eccleſiam accedere nolunt, ſicut alii Apoſtolus, demus occaſionem quærentibus occaſionem, non erit noſtrum hoc factum, ſed eorum, quorum cauſa fuerit factum: quid enim obeſt homini, quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro vivorum non eam delet iniqua conſcientia?*

B 280 Obiter obſerro, Janſenianos & Queſnellianos bia poſtremis S. Auguſtini verbis ad pertinaciam ſuam colorandam abuti; ſed malunt eam clauſulam allegare ex Jure Canonico, ubi in Decreto Gratiani cauſa XI, quæſt. 3 cap. 50 a reliquo textu avulſa legitur, & reperiere non ceſſant: *Quid obeſt homini, quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro vivorum non eum delet iniqua conſcientia?* Nempe hoc modo ſe ipſos contra quaſliber Apoſtolicæ Sedis cenſuras præmuniunt, & cæcos ſuos ſectatores adverſus ſpiritualia Eccleſiæ arma adeo intrepidos reddunt, ut pertinaciter immoriantur juſtiſſimis excommunicationibus, quas ſummus Pontifex & alii præſules legitime ipſis infligunt. Sæpe etiam alibi ſtandulentet truncatis ſanctorum Patrum textibus incautos decipiunt, & exemplis toto cælo diverſis hæreſim ſuam tueri nituntur. Sic in præſenti caſu quid cauſa Bonifacii communn aut ſimile habet cum cauſa iſtorum novatorum, qui hæreſim ab Apoſtolica Sede ſolenniter damnatam pervicaciter propugnant, & propterea validis excommunicationis vinculis conſtringuntur? Præterea qualis eſt comparatio, quæ inter Ec-

C cleſiam Romanam vel ſummum Pontificem, & privatum particularia eccleſiæ antiſtitem hic ab illis inſtituitur? Nolo pluribus de ea re diſputare, quia bane etaſtam eorum ſallaciam facile quivis perſpiciet, qui leviter utramque materiam inter ſe confecte voluerit.

281 Ceterum ex hac S. Auguſtini ſententia liquet, nomen alicujus ob juſtas rationes e ſacris tabulis expungi poſſe, etſi ille propterea e libro vivorum non deleatur, aut a communione Eccleſiæ non ſeparetur. Sic Boniſacius iſte omni culpa vacare poterat, quamvis ſanctus Antiſtes Hipponenſis nomen illius propter puſillorum ſcandalum in catalogo presbyterorum recitari vetuiſſet, ut ex ſupra dictis abunde intelligitur. At idem ſanctus Doctor non ita judicat de hæreticis vel ſchiſmaticis, etiamſi extra communionem Eccleſiæ laudabiliter vivere videantur: nam in noviſſima Operum ſuorum editione tomo 3 part. 2 col. 289 tract. 13 in Joannem num. 15 de illis ſic loquitur: *Evidenter ergo, fratres mei, nihil prodeſt iſtis ſervare virginitatem, habere continentiam, eleemoſynas dare: omnia illa, quæ laudantur in Eccleſia, nihil illis proſunt, quia conſcindunt unitatem. Id eſt tunicam illam caritatis.* Cum itaque S. Auguſtinus hic & alibi ſæpe doceat, e D libro vitæ æternæ deleri nomina eorum, qui extra communionem Eccleſiæ motiuntur, & in ſupra memorata ſententia aſſerat, nomen Boniſacii in libro vitæ ſeu ſalutis æternæ manere potuiſſe, ex his textibus inter ſe comparatis patet, ſubla- SÆC. V. tionem a diptychis ab excommunicatione multum differre. Videtur tamen adverſatius hæc duo voluiſſe confundere, dum variis ſocia junxit, Euphemium & Macedonium, alioſque ſanctos epiſcopos extra communionem Eccleſiæ Romanæ obiiſſe, quia Hormiſdas Papa nomina eorum e diptychis expunxit vel expungere voluit. Hæc dicta ſunto ad diſcutiendum Tillemontii effatum, de quo judicium Sedi Apoſtolicæ relinquimus.

282 Nunc ſupereſt, ut juxta ſuperius pſomiſ- *Denique contra opinionem Baronii contendimus,* ſa, Euphemium & Macedonium vindicemus ab obſtinati ſchiſmatis crimine, quod Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DXVIII num. 31 ſic illis impingit: *Reddita ſunt nomina Euphemii & Macedonii Conſtantinopolitanorum antiſtitum propter fidem exulam, pariterque in ſacra diptycha revocata; quasi conſtat in ſchiſmate tanta paſſos, ne-* E *que fuiſſe receptos in communionem ab Apoſtolica Sede ob retentum ab ipſis pertinaciter nimis nomen Acacii ſchiſmatici & hæreticorum communione pollutl. Hi, inquam, infructuoſi palmites Apoſtolica prius fuerunt præcidendi falce, ut culta vinea digros fructus afferret.* Non tam conſidenter hæc pronuntiaſſet, ſi ſciviſſet, S. Macedonium celebrari in variis Græcorum Menologiis, quæ ad diem XXV Aprilis in Actis illius noſter Henſchenius aſſignavit. Sed eminentiſſimus vir ſatis indicat, ea ſibi ignota fuiſſe, dum ad annum Chriſti DXV num. 30 ita de Macedonio ſcribit. *Nec quidem apud Græcos coli memoriam ejus, ſicut aliorum Sanctorum, Menologia, quæ vidimus, veſtigium ullum reddunt.* At plura Menologia, quæ ille non viderat, cultum S. Macedonii diſerta teſtantur.

283 Quod ſi eminentiſſimus ſcriptor ſanctita- *Euphemium & Macedonium ante mortem reſipuiſſe.* tem Macedonii cognoviſſet, & nihilominus judicaſſet, diſſenſionem illam inter præſules Orientales & Romanos Pontifices ſchiſmaticam fuiſſe haud dubie dixiſſet, S. Macedonium ante mortem reſipuiſſe, & ſchiſmatis maculam ſalutari pœnitentia abſterſiſſe. Quamvis autem hæc pœnitentia apud antiquos auctores clare non exprimetur; tamen illam non ſine ſolida ratione aſſerero F potuiſſet: nam præter alias conjecturas, quibus ea aſſertio verisimilis redderetur, tantummodo aſſerre debuiſſet peremptorium argumentum, quod nos ſupra in Tillemontium iutotſimus, quando ex ipſomet juxta antiqua monumenta vidimus, Hormiſdam Papam anno DXV per legatos ſuos epetam dediſſe, ut Macedoniua exſul ad ſedem Conſtantinopolitanam revocatetur. Quis autem credat, quod Romanus Pontifex epiſcopum ſibi rebellem & in ſchiſmate adhuc pertinacem ſedi ſuæ reſtitui voluerit? Recte igitur infertur ex hoc ſolo argumento, cujus etiam infra meminiſſe juverit, Macedonium ſaltem in ſchiſmate non perſeveraſſe, tametſi gratis concederemus, eum aliquando ſchiſmaticum fuiſſe.

284 Hæc hactenus in hypotheſi Baroniana diſ- *aut eorum diſſenſionem ad ſchiſma non pervenuiſſe,* putavimus: probabilibus enim cum aliis auctoribus opinamur, controverſiam illam de nomine Acacii eradendo, ad verum ſchiſma non pervenuiſſe, quamvis in ea re nimiam Euphemii & Macedonii tergiverſationem non eximamus ab omni culpa, quæ tamen ob bonam eorum fidem ac rectam intentionem multum minui, aut fortaſſe omnino excuſari poſſet. *Unde inter Orientalem eccleſiam*

quibus Janſeniani ſe tegunt adutantur

expunctionem nominum e diptychis ab excommunicatione differre.

SÆC. V.

A *cleſiam & Occidentalem*, inquit Natalis Alexander loco memorando, *Euphemii & Macedonii epiſcoporum tempore, & ſub Gelaſii, Anaſtaſii, Symmachi & Hormiſdæ pontificatu, ſuſpenſa poſtius, quam abrupta penitus erat communio.* Inter alia, quibus hanc concluſionem ſuam probat, allegare potuiſſet teſtimonium S. Aviti Viennenſis, qui in editione Sirmondi noſtri pag. 20, epiſt. 3 de hoc ipſo diſſidio ita obſcure ſcribit: *Tracta eſt interim, non per manifeſta ſed ſubita, nec tam* SEPARATIONE, *quam ſimultate, diſſenſio.*

quod dilemma ex reſponſo,

285 Porro cum Natalis Alexander in Hiſtoria ſua eccleſiaſtica ſec. v. patt. 2 diſſert. 20 operoſe oſtenderit, Euphemium & Macedonium nec hæreticos nec ſchiſmaticos fuiſſe, & Pagius in Critica ad annum Chriſti DXIX num. 3. huic opinioni ſubſcripſerit, nolumus hic contra Baronium inſtituere longiorem diſputationem, quæ apud memoratos ſcriptores legi poteſt. Verumtamen omnibus ipſorum argumentis (ſupradicta S. Hormiſdæ Pontificis cura de Macedonio exſulB ad ſedem ſuam revocando idem evincit) addimus unicum ratiocinium, quod ex epiſtola Gelaſii I Papæ deducimus. In ea ſanctus Pontifex epiſcopis Dardaniæ & Illyrici poſt alia ſignificat, Acacium in excommunicatione mortuum eſſe, adeoque non amplius poſſe abſolvi, quod apud Labbeum tomo 4 conciliorum col. 1198 ſic probat: *Abſolutionem, quam ſuperſtes nec quæſivit omnino, nec meruit, mortuus jam non poteſt impetrare; ſiquidem ipſis Apoſtolis Chriſti voce delegatum eſt*: QUÆ LIGAVERITIS SUPER TERRAM, ET QUÆ SOLVERITIS SUPER TERRAM. *Ceterum jam de eo, qui in divino eſt judicio conſtitutus, nobis fas non eſt aliud decernere præter id, in quo eum dies ſupremus invenit.*

ſeu litteris Gelaſii I Papæ,

286 Cum Gelaſius hic & alibi ſæpe affirmet, Acacium abſolvi & in diptychis relinqui non poſſe, quia extra communionem Eccleſiæ uſque ad mortem pertinaciter perſeveraverat, quomodo S. Hormiſdas permittere potuit, ut nomina Euphemii & Macedonii poſt obitum eorum diptychis reſtituerentur, ſi illi in ſchiſmate mortui fuiſſent, ut eminentiſſimus Baronius contendit? Qui fronte Orientales, qui jam tandem nomen Acacii obſchiſmaticam pertinaciam e ſacris tabulis expunxerant, auſi fuiſſent iteratis precibus & argumentis Pontificem Romanum urgere, ut nomina EnC phemii & Macedonii in iiſdem tabulis recitarentur, ſi illi etiam ſchiſmatici obiiſſent? Nonne Hormiſdas exemplo Gelaſii dicere debuiſſet, quod jam de iis, qui in divino erant judicio conſtituti, ſibi fas non eſſet aliud decernere prætet id, in quo eos dies ſupremus invenerat?

& geſtis S. Hormiſdæ Pontificis probatur.

287 Nihil tamen ſimile illis reſpondit; ſed vices ſuas in Oriente commiſit Epiphanio Conſtantinopolitano, ut negotium iſtud pro ſua prudentia dirigeret, & judicium ſuum de hac re ad notitiam Papæ Romani referret. Cum vero Epiphanius epiſcopos Orientales ad communionem Sedis Apoſtolicæ admiſerit, licet nomina Euphemii & Macedonii in diptychis recitarent, recte colligera videmur, illam nominum recitationem ab Hormiſda implicite probatam fuiſſe, ſicut ſupra diximus, & Pagius in Critica ad annum Chriſti DXXI num. 15 & 16 ex ipſis Hormiſdæ verbis oſtendit. Certe Macedonii nomen in diptychis, quibus inſcriptum fuerat, remanſiſſe, & e quibus ablatum reſtitutum fuiſſe, indicat ſacer ceremonia, quem ai Græci ab immemorabili tempore exhibuerunt, ut illorum Manologia teſtantur. Nunc ſane tempus eſt, ut Euphemio, qui huic longiD ri digreſſioni occaſionem præbuit, ſucceſſorem aſſignemus.

XXIV. S. MACEDONIUS II.

S. Macedonius qui anno 496 locum Euphemii expulſi occupaverat,

DE ſancto illo eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Epiſcopo hic paucis agemus, tum quod præcipua ipſius geſta ad diem XXV Aprilis in Opere noſtro collecta ſint, tum quod in præcedente paratergo varia de eo diximus. Cum igitur Euphemius in exſilium expulſus eſſet anno CDXCVI, ut ſupra contra Baronium probabilius putamus, locum illius occupavit Macedonius, qui iniquum epiſcopatus ſui exordium aliaque delicta plurimis adverſus pro orthodoxa fide toleratis utiliter purgavit: nam inter alia imperator Anaſtaſius innocentem Macedonium inſimulavit fœdiſſimi criminis, ut Euagrius in editione Valeſiana lib. 3. Hiſt. eccleſ. cap. 32 prodit his verbis: *Cum Macedonius ſtrenue admodum reſiſteret, ſeque fidem proditurum negaret, omni infidiarum genere eum appetit Anaſtaſius, ut epiſcopatum ei adimeret. Induſti ſunt igitur in judicium pueri quidem calumniatores, qui tum ſe tum Macedonium tuopis flagitii falſo accuſarent. Verum ubi deprehenſum eſt, Macedonio abſciſſa eſſe genitalia, ad alias artes converſi ſunt.* Similia narrat S. Theophanes, ut in Actis S. Macedonii tomo 1 rt Aprilis pag. 371 videri poteſt.

289 Cum itaque calumniæ optato ſucceſſu ca- *poſt varia adversa,*
reret, & impius Anaſtaſius timeret, ne populus inſontem ſuum præſulem vi defenderet (*erat quippe cunctis charus Macedonius*, teſte Theophane pag. 133, *tum ob vitæ munditiem, tum ob rectam & ſinceram de fide ſententiam*) illum noctu in exſilium abduci juſſit. Determinatum hujus expulſionis tempus, quod hic præcipue nobis indagandum eſt, Marcellinus Comes in Chronico indicat, quando in editione Sirmondiana pag. 51 ſub *Secundino & Felice conſulibus*, id eſt anno Chriſti DXI, ſic ſcribit: *Macedonius auguſtæ urbis epiſcopus, licet olim Anaſtaſii imperatoris dolis fallaciſque circumventus, provectum teſtimoniis eidem accuſatus, quoniam tomum ſanctorum Patrum apud Chalcedonem, ſancta dudum ſubſcriptione roboratum, eidem principi dare diſtulit, ab eodem Eucharia in exſilium deF portatus eſt.* Multum hic a vera Chronologia aberrat Victor Tununenſis, dum in ſuo Chronico idem Macedonii exſilium ſub *Abſtio & Pompeio conſulibus* hoc eſt anno Chriſti DI collocat.

290 Chronologi recentiores in determinanda *ab Anaſtaſio imperatore expellitur anno 511,*
Macedoniani exſilii epocha Marcellinum Comitem ſequuntur, inter quos Pagius in Critica ad annum Chriſti DXI num. 6 ita ſcribit: *Hoc ergo anno Macedonius in exſilium miſſus, & Timotheus in ejus locum ſubrogatus, ut etiam habet Marcellinus in Chronico ad conſulatum Secundini & Felicis, quod & Baronius recte hoc anno narrat... Sedem luceat Macedonius anno* CDXCVI; *quare annos quindecim, ut habet Baronius, vel annos ſexdecim utrimque incompletos, ut legitur in tabulis Theophanis, eccleſiam Conſtantinopolitanam tenuit.* Hanc opinionem etiam ample ſtitur Bandurus, qui tomo 2 Imperii Orientalis pag. 895 chronotaxim Macedonii ſic explicat: *Macedonius anno* VI *imperii Anaſtaſii, Chriſti* CDXCVI *ſedem Conſtantinopolitanam ſuſcepit; pulſus vero in exſilium ab eodem Auguſto, conſulibus Secundino & Felice, anno Chriſti* DXI, *ut ſcribit Marcellinus*

in

A *in Chronico. Unde fallitur hic Nicephorus Callisti dum ei annos ſexdecim & menſes ſeptem attribuit: melius Theophanes in tabulis, qui ei annos ſexdecim utrimque incompletos adſcribit. Quod vero dicitur in Chronographia ſancti Nicephori, Macedonium ſex tantum annos eccleſiam Conſtantinopolitanam rexiſſe, id ſuſtam puto ſcribæ incuriæ, qui numerum denarium omiſit.*

297 Sciendum eſt, hos ſedecim adminiſtrati epiſcopatus annos ab illis auctoribus *utrinque* incompletos numerari, quia eos acceperunt ex Theophane, apud quem in uſu eſt æra Alexandrina, quæ vulgarem æram ſeptem annis præcurrit, & a Kalendis Septembris inchoatur, ut Pagius in Prolegomenis ante tomum 1 Criticæ ſuæ concendit. Quidquid ſit de hoc Theophanis computo, quem Papebrochius noſter in Eaegeſi tomo 111 Martii præfixa examinavit, nos more jam cœpto ſedecim illos annos incompletos ad vulgarem Chriſti æram reducemus. Cum igitur ſecundum ſupra dicta Euphemius anno CDXCVI circa finem Septembris e ſede ſua detrubatus fuerit, & ni Macedonius ineunte menſe Octobri ejuſdem anni ſuccedere potuerit, ſequitur, ab eo tempore uſque ad Kalendas Octobris anni DXI integros quindecim annos effluxiſſe, & decimum ſextum epiſcopatus annum inchoatum fuiſſe. Quare pro libito quindecim annos completos, aut ſedecim incompletos uſque ad exſilium S. Macedonii computa. Tempus mortis ejus colligi poteſt ex iis, quæ ſupertus num. 248 & 249 de Euphemio diximus, cum quo dicitur occiſus fuiſſe. Sed cum nec modus nec annus mortis ad ſeriem noſtram continuandam ſpectet, ea operoſius indaganda non duximus, & ad ejus ſucceſſorem pergimus.

poſſquam ſedem CP. ſedecim annis incompletis tenuiſſe.

B

SÆCULUM VI.

XXV. TIMOTHEUS.

Anno 511 ſtatim S. Macedonio exſuli ſucceſſit C Macedonio in exſilium pulſo ſtatim ſucceſſit Timotheus, ut Theodorus Lector lib. 2 Hiſtoriæ eccleſiaſticæ apud Valeſium pag. 563 teſtatur his verbis. *Imperator ſaltimus, ſi Macedonius judicaretur, plebem illum tamquam inſontem, defenſuram eſſe, nollu violentis eum abduci Chalcedonem, atque inde Euchaita illum deduci juſſit. Sequenti die epiſcopum deſignavit Timotheum quendam presbyterum & vaſorum cuſtodem eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, qui vulgo Litrobules & Colon vocabatur ob facta quædam his nominibus ceſpondentia.* Theophanes in Chronographia pag. 133 dicit, illum ob quaſdam actiones his nominibus accomodatas *Litrobulem & Celonem* cognominatum fuiſſe. Non eſt opus, torpia illa Timothei cognomina hic explicare, de quibus interpres Theophanis pag. 584 ſat bene diſputavit. Marcellinus in Chronico hanc Timothei ſucceſſionem ad conſulatum Secundini & Felicis ſive ad annum Chriſti DXI refert, eamque circa meridiem (haud dubie ſequentis diei poſt exſilium Macedonii, ut Theophanes etiam aſſerit, contigiſſe narrat hoc modo: *Locum Macedonii Timotheus meridiano tempore ab Anaſtaſio Cæſare epiſcopus ordinatus invaſit.*

293 Libellus Synodicus apud Labbeum tomo 4 Concil. col. 1415 indicat exulem, ob quam ſacrilegus impoſitor Timothrum præ aliis elegeſit, & poſt narratum Macedonii exſilium hæc ſubjungit: *Hæreticum autem Timotheum, qui Colon & Litrobulus cognominabatur, eccleſiæ reddidit, tamquam eſſet ejuſdem ſecum ſententiæ, & conſilii ſui obtemperantem.* Quam cumulate impius iſte epiſcopus exſpectationi imperatoris ſatisfeecrit, abunde patet ex eodem Libello ſynodico, qui ibidem de Timotheo hæc addit: *Is, impiiſſima congregata ſynodo, contra ſanctam Chalcedonenſem ſynodum calcitravit.* Præterea ſceleratus illo adulator ubique animum S. Macedonio infenſum oſtendebat, ut odium imperatoris contra eumdem approbaret. Id ſatis apparet ex iis, quæ Theodorus Lector loco proxime citato ſic narrat: *Porro hic Timotheus, in quamcumque eccleſiam ingreſſus fuerat, numquam illic Miſſarum ſolemnia inchoavit, niſi prius Macedonii imagines illinc detractæ fuiſſent.* Leguntur ibidem alia, quibus odium ſuum contra S. Macedonium prodebat. D

ſæc. vi. adverſarius ſynodi Chalcedonenſis,

294 Quomodo impius ille antiſtes veriam, aut potius nullam, pro tempore & loco religionem haberet, ſatis liquet ex quadam illius actione, quam ſupra laudatus Theodorus, auctor ſubæqualis, in editione Valeſiana lib. 2. Hiſt. eccleſ. pag. 563 & ſequente ſic eaponit: *Cum præfectus monaſterii Studitarum mortuus eſſet, Timotheus epiſcopus perrexit ad monaſterium, ut præfectum illic ordinaret. Sed is, qui ordinandus erat, dixit Timotheo, ſe ordinationem ſuſcipere non poſſe ab eo, qui Chalcedonenſem ſynodum anathemate damnaret. Tunc Timotheus dixit ei: Anathema ſit omnibus, qui averſantur aut qui anathematizant ſynodum Chalcedonenſem. Hoc modo is, qui ordinandus erat, ordinationem Timothei ſuſcepit. Joannes autem archidiaconus, cum eſſet Manichæus, convictatus ob id Timotheo, currens ad palatium ea, quæ Timotheus dixerat, imperatori renuntiavit: qui non Timotheum ad ſe accerſitum gravi ignominia affecit. At ille ida ſe dictum negavit, his verbis uſus: Anathema omnibus, qui Chalcedonenſem ſynodum ſuſcipiunt.* Sic Proteus iſte hæreſim ſuam & orthodoxam fidem eusabat ſcilicet, dum utramque commodis ſuis aptabat! Theophanes in Chronographia pag. 133 & ſequentibus plura impietatis ejus exempla commemorat, quæ hic non vacat referre. Solum itaque ſupereſt, ut agamus de tempore, quo perfidam animam efflavit.

ſeu potius homo varie aut nullius religionis, E

F

qui verſimiliter anno 518 obiit,

295 Victor Tunnunenſis in editione Srhotti noſtri tomo 4 Hiſp. illuſt. pag. 136 mortem Timothei ſub *Agapito V. C. conſule*, id eſt anno Chriſti DXVII ſic collocat: *Timotheus Conſtantinopolitanus epiſcopus, obteſtatus ſynodi Chalcedonenſis quinta die menſis Aprilis occubuit, & Joanni Cappadoci ſyncello proprio atque presbytero epiſcopatum tradidit.* Sed Victor hic iterum hallucinatus eſt, ut alias non raro ſolet, & uno anno rectam chronologiam prævertit: nam Theophanes in Chronographia pag. 140 de Timothei morte & ſucceſſoris ejus ordinatione ſic loquitur: *Timotheo vero Conſtantinopolitano epiſcopo fatis functo, Joannem Cappadocem, presbyterum & ſyncellum, Conſtantinopolitanum inſtituerunt epiſcopum. Hic ordinatus tertio Paſchatis die apoſtolicum induit amictum.*

ut ex initio hujus ſecti ſorte,

296 Ex his duobus teatibus inter ſe collatis ſic argumentor: Si Timotheus anno DXVII Chriſti *quinta die menſis Aprilis occubuit*, non potuit eodem anno Joannes Cappadox *tertio Paſchatis die* ordinari, & in defuncti Timothei locum ſuccedere, ut Theophanes diſerte affirmat: nam anno Chriſti XDVII Paſcha in diem XXVI Martii incidit.

A eidit. Si itaque *tertio Paſchatis die* anni DXVII Jo-
SÆC. VI. annes Cappadox ordinatus fuiſſet, debuiſſet die XXVII Martii ordinari, & conſequentes viventi Timotheo ſuccedere, cum is juxta Victorem Tunnenſem *quinto die menſis Aprilis* dumtaxat obierit. Nec facile dici poteſt, quod anno DXVII Timotheus *quinto die menſis Aprilis* occubuerit, & Joannes Cappadox *tertio Paſchatis die* anni ſequentis in locum ipſius ſubſtitutus fuerit, cum nullo modo ſit veroſimile, ſedem Conſtantinopolitanam tunc integro anno vacaſſe. Probabilius ergo obitum Timothei & ordinationem Joannis Cappadocis teſtemur ad annum Chriſti DXVIII., quo Paſcha die XV Aprilis celebratum eſt.

ac tempore epiſcopatus illius probatur.

297 Hic mortis annus etiam confirmatur ex ſpatio temporis, quo Timotheus ſedem Conſtantinopolitanam tenuit: plerique enim catalogi apud Banduri um circa durationem epiſcopatus conveniunt, & Timotheo ſex annos ac totidem menſes adſcribunt. Quare non capio, ubinam Tillemontius in Chronico Nicephori *ſex annos & octo menſes* invenerit, ut tomo 16 Monument. eccleſ. B pag. 691 affirmat: cum Nicephorus patriarcha, quem hic ab ipſo indicari puto, in omnibus editionibus, quas vidi, numero totundo gubernationi Timothei tribuit ſex annos, omiſſis menſibus, quos omnes alii catalogi expreſſerunt. Neque id potuit intelligere de Nicephoro Calliſto, qui apud Bandurum tomo 5 Imperii Orientalis lib. 8 Antiq. Conſtantinop. pag. 193 ſic clare ſcribit: Τιμόθεος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως σχολάζει ἔτη ς', μῆνας. Hoc eſt: *Timotheus presbyter Conſtantinopolitanus, veterum cuſtos nuncupatus* XI *cum dimidio.* Præterea bi ſex anni & ſex menſes cum morte Timothei & ordinatione Joannis Cappadocis optime concordant: ſiquidem Timotheus, expulſo in exilium Macedonio, invaſit epiſcopatum Conſtantinopolitanum anno DXI ſub initium menſis Octobris, ut ſupra ſtatuimus. Si igitur computate vulneris tempus ab ineunte Octobri anni DXI uſque ad diem quintam Aprilis anni DXVIII, quo Timotheus obiit, compereſet, interea ſex annos & ſex menſes elapſos eſſe. Computus ille plane congruit cum *tertio Paſchatis die* ejuſdem anni DXVIII, quo poſt mortem Timothei ordinatus eſt.

C

XXVI. JOANNES II, cognomento Cappadox.

Menſe Aprilis anni 518 *Timotheo ſucceſſit Joannes Cappadox.*

THeophanes in Chronographia pag. 140 de morte Timothei & ordinatione hujus Joannis ſic ſcribit: *Timotheo vero Conſtantinopolitano epiſcopo fuit functo, Joannem Cappadocem presbyterum & ſyncellum Conſtantinopolitanum inſtituerunt epiſcopum. Hic ordinatus tertio Paſchatis die apoſtolicum induit amictum.* Tertia autem Paſchatis dies anno DXVIII in diem XVII menſis Aprilis incidit. Itaque ad hunc annum reducendus eſt eminentiſſimus Baronius, dum in Annalibus eccleſiaſticis anno DXVII num. 61 de Joanne hæc habet: *Equidem ſequenti anno ſediſſe Timothei ſucceſſorem, epiſtola ultro citroque data ſignificant. Qui autem in locum ejus ſubrogatus eſt Joannes Cappadox, populi conatu potius, quam voluntate Anaſtaſii imperatoris electus creditur, orthodoxæ fidei cultor; cui tamen, quamdiu idem Anaſtaſius ſupervixit, nec licuit reſpirare: eo autem puncto poſt menſes defuncto, quem ſtrenue pro Catholica unitate atque concordia laboraverit, quæ ſuo loco dicentur, palam facient.*

299 Poſt mortem Anaſtaſii imperatoris, quæ D *qui ob orthodoxam ſuam fidem laudatur.*
junctu exactiores chronologos anno DXVIII die IX Julii contigit, ſtatim ſerio agi cœpit de unione eccleſiæ Orientalis cum Occidentali, ut patet ex litteris Juſtini imperatoris, Hormiſdæ Pontificis Romani, & Joannis præſulis Conſtantinopolitani, quæ in Labbeana Conciliorum collectione tomo 4 a col. 1460 leguntur. Quantum vero Joannes ad hanc concordiam ſtabiliendam allaboraverit, colligitur ex epiſtola Hormiſdæ, in qua Pontifex tomo 4 Labbeanæ collectionis col. 1498 poſt alia ſic ipſum laudat: *Talem fraternitatem tuam* divina providentia *eccleſiæ ſuæ præſulem dedit, quem non eſſet ambiguum cum ſede noſtra id eſt Apoſtolica certam manſuramque fidei ſubjectum eſſe concordiam: etenim libello a nobis fidei libenter accepto, cum ecclitegrationis in Chriſto fueris avidus, nunquam in prædeſtinatione divina fuiſſe a nobis cognoſceris alienus. Itaque, dilectiſſime frater, Dei noſtri ſponte currentibus inſtate beneficiis, ſparſi olim gregis plenius membra colligite, & euſtodite collecta.* Avitus epiſcopus Viennenſis in Sirmondiana Operum ſuorum edi- E
tione epiſt. 7 pag. 48 & ſequente hanc unionem eidem præſuli Conſtantinopolitano gratulatus eſt. Legi etiam apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1486 & 1487 meretur libellus, quem idem Joannes ad Hormiſdam miſit.

& forte in Menæis Græcorum pro Sancto celebratur.

300 Quæri hic poſſet, utrum Joannes ille inter Sanctos ſit numerandus, quia Menæa Græcorum plures hujus nominis antiſtites Conſtantinopolitanos celebrant: nam præter alios, qui cognominibus ſuis ſatis diſtinguuntur, die XVIII Auguſti Joannes quidam cum Georgio ita nonnumquam laudatur. Τῶν οσ' Ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν πατριάρχων Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου καὶ Γεωργίου. *Sanctorum patrum noſtrorum patriarcharum Conſtantinopolitanorum Joannis & Georgii.* Ibidem poſt veſticulos duos de Georgio, ſequuntur hi alii de Joanne:

Συνθρηνῶ τὸ πρόσωπα ἐκκλησίας
Στέρησιν ὑφορῶσα Ἰωάννου.
Eccleſia dolet morte Joannis, ſui
Privationem non ferens antiſtitis.

Nihil hic occurrit, ex quo colligam, de Joanne Cappadoce illic agi. Nihilominus Raderus F
noſter in Mſs. obſervationibus ad Menæa hæc die ſic notat: *Joannes iſte genti Cappadox, Anaſtaſio, & Juſtino imperatoribus, præfuit eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſemper orthodoxus & Catholicus, qui eccleſiam Orientalem Occidentali & Romanæ usque Apoſtolicæ per fidem & ſynodum reconciliavit.*

301 In iiſdem Menæis die XXV Auguſti poſt a- *ut Raderus noſter existimat.*
lios præſules Conſtantinopolitanos celebratur memoria: Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως: *Joannis archiepiſcopi Conſtantinopolitani.* Raderus ad hunc Menæorum textum in laudatis Mſs. obſervationibus ſcribit ſequentia: *admodum multi fuere hoc Joannis nomine inſignes patriarchæ Conſtantinopolitani: alii orthodoxi, alii catodoxi, ut eſt apud Democharem. Ex hæreticis ad hoc album Sanctorum nemo reſpirat. De Joanne Chryſoſtomo ſupra* XIX & XXVII *Januarii* & XIV *Septembris*: *de jejunatore* XI *Septembris*; *de Cappadoce* XVIII *Auguſti. Omitto reliquos. Hic præter nomen nihil adjicitur, ex quo intelligamus, quis fuerit.* Doceri cupio, quem ob cauſam Raderus noſter Joannem Cappadocem potiſſimum diem XVIII Auguſti, quam ad XXV ejuſdem menſis retulerit, cum neutro die quidquam deprehenderim, quod feſtivitatem Joannis Cappadocis certo ſignificet.

302 Attamen propterea non nego, illum alteruiro

Vir ille a S. Sophronio laudatus

A tetutto hoc die indicari, aut alibi in Menæis referri: nam ſanctitati ipſius nihil obſtare video, cum præter laudes, quibus Romanus Pontifex & Avitus Viennenſis eum ornarunt, a ſancto Sophronio Hieroſolymitano acceperit illuſtre elogium, quod in Bibliotheca Photii cod. 231 col. 889 ſic legitur: Γ'ωάνεας ὁ Καππαδοκίας ἔλκων τὸ γένος καὶ τὸ ἐπώνυμον, ἀνὴρ ἁρπῆς οἰκτιστήριον. Id eſt ad verbum: *Joannes Conſtantinopolitanus, ex Cappadocia trahens genus & cognomen, vir virtutis domicilium.* Hoc elogium, quod aliqui perperam Joanni Jejunatori tribuunt, infra Joanni Cappadoci vindicabimus. Quare tutu videmur illum poſſe Operi noſtro poſtmodum inſerere, ſi certa dies feſtivitatis inveniatur. Nunc pancis indagandum eſt, quamdiu Joannes ille eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaverit.

poſt brevem epiſcopatum

303 In Annalibus eccleſiaſticis Baronii ad annum Chriſti DXX num. 7. ei *tres unni* gubernationis tribuuntur. Sed tantum temporis intervallum effluiſſe non potuit inter tertium Paſchatis diem

B anni DXVIII, quo eum ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe oſtendimus, & annum DXX, quo *juxta* ipſum Baronium vita functus eſt. Propius ad veram epiſcopatus durationem accedunt tabulæ Theophanis, aliique ſcriptores, qui duos annos numerant; at longius ab ea recedit Nicephorus patriarcha in Banduriana Imperii Orientalis editione tomo 1 pag. 189, ubi ἂμ δ', μῆνας ἑ, id eſt *anno* IV, *menſes* X ſediſſe dicitur. Sed haud dubie hoc loco mendum librarii irrepſit, cum in eadem Nicephori patriarchæ Chronographia compendiaria, quam R. P. Goarus edidit, & in duabus antiquis editionibus dumtaxat annus unus & decem menſes notati legantur.

anno 520 ex hac vita migravit.

304 Eumdem Banduriauæ editionis errorem corrigunt alii patriarcharum Conſtantinopolitanorum catalogi apud Bandurum relati, in quibus annus unus & decem menſes Joanni Cappadoci adſcribuntur. Atque hic eſt accuratus computus, ſi dies aliquot addideris, quos illi catalogorum concinnatores ſæpe negligunt: nam ab anno DXVIII, die XVII Aprilis, quo Conſtantinopolitanæ eccleſiæ gubernaculu ſuſcepit Joannes Cappadox, unus annus cum decem menſibus & aliquot diebus elapſus eſt, uſque ad annum DXX & diem XXV Februarii, quando Epiphanius Joanni defuncto ſucceſſit, ut poſtea dicemus. Nunc occaſione hujus Joannis ſeriem Patriarcharum nonnihil interrumpemus.

C

PARERGON V.

An Joannes Cappadox nomen patriarchæ œcumenici primus uſurpaverit, & quomodo aliqui præſules Conſtantinopolitani eumdem titulum affectaverint.

Titulum œcumenici quibuſdam epiſcopis Cf. infra

SCio, jam antea nomen œcumenici ſeu univerſalis in conciliabulo ſecundo Epheſino datum fuiſſe impio Dioſcoro, patriarchæ Alexandrino, ut apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 270 videre licet. At hic quæritur, quis inter antiſtes Conſtantinopolitanos primus titulum œcumenici ſibi arrogaverit. Pagius in Critica ad

annum Chriſti DXX num. 5, Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 895, & nonnulli alii ſcriptores de hac arrogantia Joannem Cappadocem accuſant. Hæc eorum accuſatio haud dubie nititur inſcriptionibus epiſtolarum, quas clerici Antiocheni & epiſcopi Syriæ ſecundæ ad hunc Joannem miſerunt, & quas Labbeus tom. 5 Conciliorum col. 158 & 211 recitat. Idem inſerti poteſt ex acclamationibus populi Conſtantinopolitani, quæ in concilio Conſtantinopolitano ſub Menna apud Labbeum eodem tomo 5 a col. 177 referuntur, ubi Joannes ille ſæpius *patriarcha œcumenicus* appellatur.

D *SÆC. VI.*

poſteriores Græci verſibus interpunctis fraudulenter inſerucrunt.

306 Sed Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DXVIII num. 14 exiſtimat, quod poſteriores Græci hunc titulum Actis illis poſtmodum fraudulenter addiderint. *Admonendum putamus lectorem*, inquit loco citato Eminentiſſimus ſcriptor, *ut inter læta hæc, poſterorum Græcorum cavcat impoſturam: cum enim ipſa Acta vera omnino atque legitima ſint, haud tamen dubium* E *putamus, ipſa quidem in eo eſſe falſata, dum quoties nominatus reperitur ipſe Joannes Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopus, toties fere additus eſt titulus patriarchæ œcumenici. Haud enim recepiſſet Romana Eccleſia ejuſmodi Acta, in quibus adeo frequens titulus ejuſmodi legeretur, quo epiſcopus Conſtantinopolitanus, patriarcha œcumenicus diceretur. Etenim Pelagius Papa, ſancti Gregorii prædeceſſor, in Joannem Conſtantinopolitanum antiſtitem, ejus nominis tertium, qui ſibi hujuſcemodi titulum uſurpaverat, impugnator inſurgens, cum ad univerſos epiſcopos ſcribit, inter alia plurima in deteſtationem novæ præſumptionis hæc habet: "Stare fortes, flute ſecuri: ſcripta, quæ univerſalis nominis falſitate condemnata ſunt, nec dare unquam, nec accipere præſumatis". Idemque ſuperius tradit, nihil ejuſmodi ab ejus Joannis prædeceſſoribus Conſtantinopolitanis epiſcopis aliquando tentatum fuiſſe, in quam ſententiam ſanctus etiam Gregorius Papa ad eumdem epiſtolam dedit.*

ut probabilius opinatur cum Baronio

F

307 *Cum igitur adeo graves exſtent teſtificationes Romanorum Pontificum de ejuſdem tituli detteſtatione atque abrogatione, quonam pacto inter publica Acta concilii illa reperiuntur eſſe deſcripta, atque recepta Acta, in quibus idem damnatus rejectuſque titulus toties legitur repetitus? Præterea ſi in eadem ſynodo idem ſæpe titulus lectus, nec rejectus ab aliquo fuit, cur hæc non chata fuerant contra eoſdem Romanos Pontifices Pelagium atque Gregorium?* Eadem Baronii argumentatio militat contra inſcriptionem, quæ in codice Juſtiniani imperatoris lib. 1 tit. 1 leg. 7 ſic ponitur: *Idem imperator* (videlicet Juſtinianus) *Epiphanio ſanctiſſimo ac beatiſſimo archiepiſcopo regiæ hujus urbis, & œcumenico patriarchæ.* Si enim poſteriores Græci publica concilii Acta titulo patriarchæ œcumenici interpolare auſi ſint, quid ni Græci legum collectores in codice Juſtinianeo idem fecerint? Attamen hoc unico fundamento niti ſuſpicor Pagium, quando in Critica ſuperius citata ad annum Chriſti DXX num. 5 de hoc Joanne Cappadoce ſic pronuntiat: *Joannes epiſcopus patriarchæ* OECUMENICI *nomen primus ejus eſt uſurpare, quod Juſtinianus, qui eum amabat, legibus ſuis poſtea inſcripſit.*

contra Thomaſſinum, aliſque

308 Thomaſſinus in Veteri & nova Eccleſiæ diſciplina part. 1 lib. 1 cap. 11 num. 5 aſſerit, a Pontificibus Romanis vanum œcumenici titulum in Joanne Cappadoce & Mena toleratum ante po-

A tius diſſimulatom fuiſſe. *Prudentes ergo neglectam*
SÆC. V. *Pontificibus vocis novitas eſt*, inquit, *& facile conceſſum epiſcopis Conſtantinopolitanis, ut qua tempore Joannis patriarchæ antecefſorum plurimi condemnabantur; & ipſe, cui Menas ſuccreſſit, deponeretur Anthimus, ex ſedis ſuæ dejectionem & contumeliam inani ſaltem nominis grandioris ſpecie ſolarentur.* At nobis præplacet ratiocinium Baronii, ex quo ſequitur, hunc œcumenici fru univerſalia titulum a poſterioribus Græcis hic ubique intruſum fuiſſe. Ne autem temere Græcos accuſare videamur de addito nomine, quod tantopere ambiebant, ſimilem eorum fraudem evidenti exemplo demonſtramus.

& demonſtramus ea ſimili impoſtoris fraude,

309 In Labbeana Conciliorum collectione tom. 7 col. 700 legitur epiſtola Hadriani I Papæ, cui præfixa eſt hæc inſcriptio: *Dilecto fratri Taraſio* GENERALI *patriarchæ Hadrianus ſervus ſervorum Dei ſalutem.* Verum editor ad vocem *generali* ibidem in margine ſic recte notavit: *Hoc*
B *videtur Græculus quiſpiam appoſuiſſe.* Certe Græcus ille impoſtor nobis perſuadere voluit, Pontificem Romanum epiſcopo Conſtantinopolitano titulum œcumenici ſeu generalis patriarchæ dediſſe. Sed nimis aperta & craſſa eſt ejus fraus, cum ipſemet Hadrianus Pontifex apud Labbeum eodem tomo 7 col. 117 Conſtantino & Ireuæ Auguſtis ſcribat ſequentia: *Valde miramur ſumus, quod in veſtris imperialibus juſſis pro patriarcha urbis, ſcilicet Taraſio, directis,* UNIVERSALEM *ibidem eum reperimus vocatum; ſed utrum per imperitiam, aut ſchiſma, vel hæreſim iniquorum ſcriptum ſit, ignoramus; ſed deinceps ſuademus veſtræ clementiſſimæ imperialique potentiæ, ut minime in ſuarum vocationum ſerie* UNIVERSALIS *deſcribatur, quia contra ſanctorum canonum inſtituta, ſeu ſanctorum patrum traditionum decreta eſſe videtur.*

qui manifeſte detegitur.

310 *In ſecundo enim ordine, ſi non per ſanctæ noſtræ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritatem (ſicut in omnibus patet) numquam voluit nomen habere; quod nimirum ſi univerſalis ſuper prælatam ſibi ſanctam Romanam eccleſiam, quæ eſt caput omnium Dei eccleſiarum, deſcribatur, tamquam ſanctarum ſynodorum rebellem atque hæreticum manifeſtare ſe certum eſt: quia ſi univerſalis eſt, etiam Eccleſiæ noſtræ Sedis primatum habe-*
C *re dignoſcitur, quod eidiculum omnibus fidelibus Chriſtianis apparet, quia in tota orbe terrarum ab ipſo Redemptore mundi beato Petro apoſtolo principatus ac poteſtas data eſt, & per eumdem Apoſtolum, cujus vel immeriti vices gerimus, ſancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia uſque hactenus & in ævum tenet principatum, ac poteſtatis auctoritatem; quatenus (quod non credimus) ſi quiſpiam eum univerſalem nuncupaverit, vel conſenſum tribuerit, ſciat ſe orthodoxæ fidei eſſe alienum, & noſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ rebellem.* Ex his vides malam fidem ſtopidi interpolatoris, qui oobia perſuadere voluiſſet, ipſum Hadrianum Pontificem Taraſio Conſtantinopolitano titulum œcumenici vel generalis patriarchæ conceſſiſſe.

tatur epiſcopos CP Joannes œcumenicus Jejunator

311 Nos igitur cum Baronio probabilius arbitramur, ſimilem titulum a poſterioribus Græcis doloſe inſertum eſſe illis monumentis, quæ præcedunt tempora Joannis Jejunatoris, de quo S. Leo IX Papa apud Labbeum tomo 9 Conciliorum col. 914 præter alia ſic pronuntiat: *Hic nimiæ vanitatis novum nomen* PRIMUS *ſibi uſurpavit, ubi ſe a cunctis œcumenicum patriarcham, id eſt*
D *univerſalem & dici & ſcribi debere decrevit.* Sanctus Gregorius Magnus, Pontifex Romanus, acriter reprehendit hunc Joannem Jejunatorem, qui primus ſuperbum nomen iſtud aſſumpſit, ac pertinaciter retinuit, ut infra dicemus. Porro per decurſum oſtendemus, quanto ſtudio nonnulli præſules Conſtantinopolitani ſibi vindicaverint titulum œcumenici, ubi prius variam hujus vocis ſignificationem expoſuerimus, ut deinceps dicenda clarius intelligantur.

primus aſſumpſit antiquus eſt titulus œcumenici,

312 Horatius Juſtinianus, bibliothecæ Vaticanæ cuſtos, in notis ad concilium Florentinum part. 2 collat. 24 pag. 325 de illa voce ſic diſſerit: *Hunc titulum œcumenici, id eſt univerſalis ſanctus Gregorius Papa adverſus Joannem patriarchum, qui primus hunc ſibi titulum temere aſſumpſit, ita eſt interpretatus, ut ſibi ipſe etiam denegaverit: interpretatus eſt enim privative quaſi omnes alios, ita ut qui ſe inſcriberet œcumenicum, id eſt univerſalem, omnes alios patriarchas & epiſcopos cenſeret eſſe privatos, & ſe ſolum præſulem crederet habitabilis terræ.* Deinde ex epiſtolis S. Gregorii Magni eitat aliqua fragmenta, E quibus hanc vocis ſignificationem ab illo ſancto Pontifice ſic acceptam fuiſſe demonſtrat. Eminentiſſimus Baronius tomo 8 Annalium ad annum Chriſti DXCV num. 31 & 32 ex verbis S. Gregorii ſimilem explicationem eruit.

quæ vox variis intelligi poteſt,

313 Innocentius III Pontifex lib. 2 epiſt. 209 in editione Baluzianæ tomo 1 pag. 474 alteram ejuſdem vocis expoſitionem ſuggerit, dum Joannem patriarcham Conſtantinopolitanum ita docet: *Dicitur univerſalis Eccleſia, quæ de univerſi conſtat eccleſiis, quæ Græce vocabulo Catholica nominatur. Et ſecundum hanc acceptionem vocabuli eccleſiæ Romanæ non eſt univerſalis Eccleſia, ſed pars univerſalis eccleſiæ, prima videlicet & præcipua, veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit; ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur univerſalis Eccleſia illa una, quæ ſub ſe continet eccleſias univerſas: & ſecundum hanc nominis cathotam Romana tantum Eccleſia univerſalis nuncupatur, quoniam ipſa ſola ſingularis privilegio dignitatis cæteris eſt prælata; ſicut & Deus univerſalis dominus appellatur, non quaſi jam divinus in ſpecies ſpecialiſſimas, aut etiam ſubalternas, ſed quoniam univerſa ſub ejus dominio*
F *continentur.* Hoc ſenſu Pontifices Romani ab ipſis Orientalibus appellati fuerunt *œcumenici* vel *univerſæ orbis terræ patriarchæ*, ut apud Thomaſſinum in Vetere & nova Eccleſiæ diſciplina part. 1 lib. 1 cap. 11 num. 2 & 3 licet videre.

& quam Græci interpretantur

314 At fortaſſe omnem modum dicet, Græcos nemtn hoc ſenſu titulum illum ſibi vindicaſſe, ut Anaſtaſius Bibliothecarius in præfatione ſynodi ſeptimæ apud Labbeum tomo 7 Conciliorum col. 30 & 31 indicat his verbis: *In eo ſane, quæ* * *frequenter univerſalem* * *in hac ſynodo Græci patriarcham ſuum inconvenienter appellant, Apoſtolatus veſtræ* (ſcribit ad Joannem VIII Romanum Pontificem) *adulationi venium det ſæpe prælatis ſuis non ſine reprehenſione placere ſtudentium. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus ſæpenumero Græcos ſupra hoc vocabulo reprehenderem, & faſtus vel arrogantiæ redarguerem, aſſerebant, quod non iden œcumenicum, quem multi univerſalem interpretati ſunt, diceret patriarcham, quod univerſi orbis teneat præſulatum, ſed quod quidam parti præſis orbis, quæ a Chriſtianis inhabitatur: nam quod Græci œcumenen vocant, a Latinis non ſolum urbis, a cujus univerſitate univerſa-*

* *al.* quod * *œcumenicum*

A *lis appellatur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur.*

ut Baronius valde extimavit:

315 Verum frivola iſta Græcorum excuſatio nobis non magis ſatisfacit, quam Eminentiſſimo Baronio, qui ad annum Chriſti DCCLXXXVII oum. 6 & ſequenti, poſt relatum Anaſtaſii Bibliothecarii textum ſic reſpondet: *Ita nunc Græci frigide admodum excuſantes errorem atque abſurde nimis: etenim hac ratione, qua œcumenicum dici poſſe ſuum ipſorum patriarchum profeſſi ſunt, quod etſi non orbi, loco tamen & habitationi ejuſdem præeſſet, ceteri omnes epiſcopi œcumenici pariter dici poſſent, quod quilibet eorum habitabili orbis loco præſit. Ceterum ſi ex divinis Scripturis ejus nanciſci potuere interpretatio, quod apud Septuaginta, qui Græce Eloquia divina ſcripſere, οἰκουμένη ſæpe habetur, Latini interpretes (ut eſt frequenter videre in Pſalmis) orbem terræ ſive orbem terrarum tranſtulere ea ejus vocis propenſitate, quam Græci, ſecundum Græcos interpretes quotidie pſallentes, ignoraſſe minime potuerunt, qui tam inepte redargutionem Anaſtaſii eluſerunt.* Certe inepta eſt hæc Græcorum interpretatio, quam jure meritu exploſerunt Romani Pontifices, inter quos ſupra laudatus Hadrianus I loco proxime citato ſic recte ratiocinatur: *Si univerſalis eſt, etiam Eccleſia noſtræ Sedis primatum habere dignoſcitur, quod ridiculum omnibus fidelibus Chriſtianis apparet.* Nunc inveſtigemus veroſimilem tantæ ambitionis originem, quæ paulo altius repetenda eſt.

B

Ex prærogativis,

316 Cum ſedes imperii Byzantium ſeu Conſtantinopolim tranſlata eſſet, cœpit eccleſia illa paulatim caput effere, ita ut Patres concilii Conſtantinopolitani I ſpud Labbeum tomo 2 col. 948 tertium canonem ita condiderint: *Conſtantinopolitanus epiſcopus habeat priores honoris partes poſt Romanum epiſcopum, eo quod ſit ipſa nova Roma.* Deinde circa medium ſæculi V Anatolius epiſcopus Conſtantinopolitanos apud eumdem Labbeum tomo 4 col. 769 canonem vigeſimum octavum ſynodo Chalcedonenſi adjecit in hunc modum: *Sanctorum patrum decreta ubique ſequentes, & canonem, qui nuper lectus eſt, etenim & quinquaginta Dei amantiſſimorum epiſcoporum æquaſſet, eadem quoque & nos decernimus ac ſtatuimus de privilegiis* * *ſanctiſſimæ eccleſiæ Conſtantinopolis novæ Romæ: etenim antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure patres privilegia tribuerunt, & eadem conſideratione moti centum quinquaginta Dei amantiſſimi epiſcopi ſanctiſſimo novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt, recte judicantes, urbem, quæ & imperio & ſenatu honorata ſit, & æqualibus cum antiquiſſima regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus eccleſiaſticis, non ſecus ac illam, extolli ac magnifieri, ſecundum poſt illam exiſtentem.*

* primara

C

317 Quomodo Anatolius eam aliquot epiſcopis ſibi faventibus illegitime hunc canonem concilio Chalcedonenſi addiderit, patet ex Breviario Liberati diaconi, qui apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 762 & ſequente hanc rem ita exponit: *Poſt diſceſſum judicum & ſenatorum & legatorum Apoſtolicæ Sedis, regula conſtitutæ ſunt eccleſiaſticæ, & quædam privilegia deputata Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, uſurpante ſibi hoc Anatolio ejuſdem urbis epiſcopo, occaſione accepta ex Dioſcori damnatione. Quod alia die cognoſcentes legati Papæ Leonis (quæ eſt ultima & duodecima dicti concilii) petiverunt, ut ourſus cum judicibus ad concilium conveniunt: quibus requirentibus a concilio, quid pridie fuerit ordinatum,*

ſuas præſules CP. violenter ſibi uſurpaverunt,

lectis geſtis cognoverunt, quod Anatolius, conſentiente concilio, egerat & obtinuerat. Quibus ejus præſumptioni contradicentibus, a judicibus & epiſcopis omnibus illa contradictio ſuſcepta non eſt. Et licet Sedes Apoſtolica nunc uſque contradicat, quod a ſynodo firmatum eſt, imperatoris patrocinio permanet quodammodo.

D

SÆC. VI.

318 Sanctus Leo I Pontifex Romanus, intellecta hac arrogantia, in litteris ad Anatolium datis juſtam legatorum ſuorum reſiſtentiam laudat, & poſt ſcitem iſtius ambitionis reprehenſionem apud Labbeam tomo 4 col. 845 ſimiles canones concilii Conſtantinopolitani & Chalcedonenſis ita reprobat: *Perſuaſioni enim tuæ in nullo penitus ſuffragatur quorundam epiſcoporum ante ſexaginta, ut jactat, annos facta ſubſcriptio, numquamque a prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ Sedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſui caduca dudumque collapſa ſeza nunc & inutilia ſubjicere fulcimenta voluiſti, eliciendo a fractibus ſpeciem conſenſionis, quem tibi in ſuam injuriam verecundia fatigata præberet.* Eadem S. Leo Papa apud Anatolium, & imperatorem Marcianum paternis ſuis admonitionibus atque apoſtolica conſtantia eatenus effecit, ut ambo deciſioni ſanctæ Pontificis ſe ſubmiſerint, ſicut in Actis Anatolii tomo 1 Julii pag. 654 & ſequente contra cavillationes Queſnelli oſtenſum eſt.

Ex quas S. Leo I Papa Romanus improbavit

E

319 Scimus, ſucceſſores Marciani imperatoris & Anatolii epiſcopi huic S. Leonis decreto non paruiſſe: etenim Juſtinianus imperator Novel. 131 cap. 2 poſtea ſancivit: *ſanctiſſimum ſeniorem Romæ Papam, primum eſſe omnium Sacerdotum; beatiſſimum autem archiepiſcopum Conſtantinopolitanæ novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctam Apoſtolicam ſenioris Romæ Sedem: aliis autem omnibus ſedibus præponatur.* Imo Græci antiſtites poſtmodum freti potentia ſuorum imperatorum canones, olim a Leone Papa rejectos, in conciliabulo Quini-ſexto ſeu Trullano apud Labbeum tomo 6 col. 1160 confirmare conati ſunt his verbis: *Renovantes, quæ a ſanctis centum quinquaginta patribus qui in hac a Deo conſervanda & regia urbe convenerunt, & ſecentorum triginta, qui Chalcedone convenere, conſtituta ſunt, decernimus, ut thronus Conſtantinopolitanus æqualia privilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in eccleſiaſticis, ut ille, rebus magni fiat, ut qui ſit ſecundus poſt illum: poſt quem* F *magnæ Alexandrinorum civitatis numeretur thronus: deinde Antiochia, & poſt eum Hieroſolymitana civitatis.* Hoc modo præſules Conſtantinopolitani non ſine aliarum ſediom patriarchalium injuriis ſecundum dignitatis locum invaſerunt.

tentative ambitio earum crevit.

320 Neque hic ſtetit ſuperbia poſteriorum Græcorum, qui ægre ferebant, ſedem Conſtantinopolitanam ſecundo loco dumtaxat collocari. Quapropter ambitioſa quorumdam ingenia excogitarunt ridiculam canonis Conſtantinopolitani & Chalcedonenſis interpretationem, quaſi in iis canonibus prælatitio Græca μετὰ vel Latina *poſt* non inferiorem honoris gradum, ſed tantummodo poſteriorem temporis ordinem ſignificaret. Sic Alexius Ariſtenus apud Leonem Allatium in opere de eccleſiæ Occidentalis & Orientalis perpetua conſenſione lib. 1 cap. 17 num. 5 hos canones explicare non erubuit: *Conſtantinopolitanum æqua cum Romano privilegia poſſidere*, inquit, *in canone tertio Conſtantinopolitano & vigeſimo octavo Chalcedonenſis ſynodi decretum eſt; adeo ut ſecundus ordine ſit a Romano, non honore, ſed tem-*

Ita ut poſteriores Græci Romano Pontifici & patriarchæ CP. æqualem poneſtatem vindicarint.

A *tempore. Nonaliter hic præpoſito* POST *intelligenda eſt, tamquam quę tempus, non honorem importet.* Theodoret Balſamon, Simeon Theſſalonicenſis, aliique inſenſiſſimi Latinorum hoſtes eamdem interpretationem cæce ſequuntur.

SEC. VI.

contra ſeveritatem ipſiſſimet Zonarę ſibiſmet facit.

321 Sed ipſemet Zonaras, rei evidentia convictus, hanc violentam explicationem rejicit, & apud Allatium in proxime citato Opere lib. 1 cap. 16 num. 2 ex Novella Juſtiniani & canone Trullano ita concludit: *Quo ex loco, de ſubjectionis, non temporis ſolius, ordine, & de inferioci honoris gradu canonem accipiendum eſſe, facile eſt intelligere; cum alioquin præſertim honoris æqualitas in uteaque ſede eſtimari nullatenus queat: nam ſive ipſa præſulum nomina recitanda, ſive in eodem utique confeſſu aſſidendum, ſive utriuſque chirographo eadem ſyngrapha ſit ſubſcribenda, alterum certe præferri neceſſe eſt. Quicumque ergo poſticum* POST *ſolam temporis ſeriem, non inferiorem quoque dignitatis gradum ſignificare contendat, is & vim hanc loco afferat, & ſententiam eoque ceſtum neque benum eliciat.*

B *& ad alias abſurdas aſſertiones procedit.*

322 Poſtmodum Donapatrios, aliique Græci ſchiſmatici effutire auſi ſunt, Pontifices Romanos ab imperatoribus & conciliis omnes ſuas prærogativas obtinuiſſe, & primatum Eccleſiæ Romanæ, amiſſo Occidentali imperio, ad eccleſiam Conſtantinopolitanam translatum ſuiſſe, ut in laudato Allatii Opere lib. 1 cap. 14 ſuſius videri poteſt. Sed eorum majores eo impudentiæ non ſunt progreſſi, quamvis cum Apoſtolica Sede contenderent de qualicumque nonnullorum privilegiorum æqualitate, quam in ſynodo Conſtantinopolitana & Chalcedonenſi ſibi conceſſam arbitrabantur, & ob quam aliqui præſules Conſtantinopolitani titulum patriarchæ œcumenici uſurpabant, ut jam ex probabili conjectura aperiemus.

Titulus œcumenici datus a Pontifici Romano,

323 Libellus Theodori diaconi Alexandrini in concilio Chalcedonenſi contra Dioſcorum exhibitus apud Labbeum tomo 4 col. 396 hanc habet inſcriptionem: *Sanctiſſimo ac Dei amantiſſimo & univerſali* (Græce οἰκουμενικῷ) *archiepiſcopo & patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & ſanctæ & univerſali Chalcedonenſi ſynodo* &c. Baronius in Annalibus ad annum Chriſti CDLs num. 150 ſuſpicatur, eumdem œcumenici titulum, qui in epiſtola ſynodali ad Leonem Papam hodie deſideratur, ab ea dolo librarii ſubductum eſſe. Quidquid ſit, S. Gregorius Magnus in variis epiſtolis aſſerit, Pontificem Romanum a ſynodo Chalcedonenſi ſic honoris cauſa nominatum fuiſſe, & lib. 4 epiſt. 38 ipſum Joannem Jejunatorem ita interrogat: *Numquidnam, ſicuti veſtra ſanctitas novit, per venerandum Chalcedonenſe concilium hujus Apoſtolicæ Sedis auctoritate, cui Deo diſponente deſervio, univerſales honore oblato vocati ſunt?*

C

quem dolo de Joanne Jejunatore præſul CP.

324 Certe Joannes Jejunator noverat, in concilio Chalcedonenſi Leonem Papam nomine œcumenici patriarchæ appellatum fuiſſe, & idcirco veroſimiliter eumdem titulum ſibi dari volebat, eo quod vigeſimus octavus ejuſdem concilii canon throno Romano & Conſtantinopolitano *æqualia privilegia* tribuiſſet, ut haud dubie Joannes iſte eorum aliis illius temporis Græcis perperam contendebat. Poterat itaque præſul Conſtantinopolitanus in hac falſa hypotheſi ſic ſecum argumenturi: In ſynodo Chalcedonenſi decretum eſt, ut antiſtites Romani & Conſtantinopolitani æqualibus honoris prærogativis fruerentur; at in eadem ſynodo Pontifex Romanus vocatus eſt patriarcha œcumenicus, ergo idem titulus antiſtiti Conſtantinopolitano competit.

325 Attamen non videtur Joannes Jejunator D
ſimile ratiocinium Pelagio II Pontifici, Romano aut S. Gregorio Magno oppoſuiſſe: ſatis enim ſciebat, hunc concilii Chalcedonenſis canonem a Leone Papa rejectum fuiſſe, & ab Eccleſia Romana nondum admitti. Sciebat, monitionibus Romani Pontificis tunc obtemperaſſe Anatolium epiſcopum Conſtantinopolitanum, cujus exemplum imitari nolebat. Quare imperatoria poteſtate confiſus non ſolum patriarchæ œcumenici nomen, ſed etiam officium aſſumpſit, quando ſine conſenſu Romani Pontificis concilium coegit, in patriarcham Antiochenum poteſtate murſurpavit, & judicare voluit de cauſis majoribus, quæ ad Sedem Apoſtolicam pertinebant, ut poſtea fuſius dicetur. Is igitur primus præſulibus Conſtantinopolitanis viam aperuit ab ambiendum œcumenici titulum, qui poſtea tot diſſenſiones excitavit, ut per decurſum hujus Tractatus videbimus. Nos interim in hoc præſenti ſumma rerum capita tantummodo attingemus, & paucia decebimus, quam varia fuerit hujus vani tituli fortuna.

ibi pertinaciter arrogavit,

326 Joanni Jejunatori ſucceſſit Cyriacus, qui E
ſimul ac ſhronum Conſtantinopolitanum conſcenderat, legatos ad Gregorium Magnum una cum literis & fidei profeſſione Romam miſit: ſed titulum patriarchæ œcumenici exemplo ſui deceſſoris affectavit. Hoc ubi S. Gregorius Pontifex intellexit, Sabinianoapocriſiario ſuo mandavit, ne aſſiſteret eidem Cyriaco Miſſarum ſolennia celebranti, niſi illicitum œcumenici nomen penitus dimitteret. Imo Cyriacum ipſum per literas monuit, ſieti non poſſe, ut mutua concordia intercederet, niſi ſuperbum nomen deponeretur, & pluries ejuſdem argumenti epiſtolas ad imperatorem Mauritium aliosque ſcripſit. Nobis non conſtat, utrum Cyriacus auctoritati Pontificis Romani tandem ceſſerit; ſed ſcimus, Bonifacium III Pontificem Romanum ab imperatore Phoca ooo dio poſt impetraſſe, ut præſules Conſtantinopolitani titulum œcumenici non amplius uſurparent.

& quem ejus ſucceſſores

327 Ariurſus mutata eſt rerum facies ſub im- F
peratoribus Monothelitis, ut colligimus ex concilio Lateranenſi, in quo authentica referuntur ea, quæ Sergius & Pyrrhus Monothelitæ ad defendendam Heraclii imperatoris eſtheſim geſſerunt, & obi apud Labbeum tomo 6 col. 203 uterque ille epiſcopus Conſtantinopolitanus οἰκουμενικὸς πατριάρχης, *univerſalis patriarcha* appellatur. Verum hæc injuria Sedi Apoſtolicæ ſub hæreticis imperatoribus tunc illata tacite reprobatur a concilio tertio Conſtantinopolitano ſeu œcumenico ſexto, cui apud Labbeum tomo 6 col. 2028 legatus Agathonis Papæ ita primum ſubſcribis: *Theodorus humilis presbyter ſanctæ Romanæ eccleſiæ & locum gerens Agathonis ter beatiſſimi &* UNIVERSALIS *Papæ urbis Romæ ſubſcripſi.* Deinde iiſdem verbis ſubſcribunt duo alii ejuſdem Romani Pontificis legati, poſt quos quarto loco epiſcopus Conſtantinopolitanus nomen ſuum ita homiliter notat: *Georgius miſericordia Dei epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ definitus ſubſcripſi.* Denique ibidem col. 1100 imperator Conſtantinus Pogonatus epiſtolæ, quam ad Leonem II Agathonis ſucceſſorem dedit, hanc inſcriptionem prænigit: *Leoni ſanctiſſimo & beatiſſimo archiepiſcopo veteris & clariſſimæ urbis Romæ & œcumenico Papæ.*

pro variis rerum ac temporum circumſtantiis.

& pro ea ergo ſedem Apoſtolicam affectat

328 Opinor, ſæculo octavo ſub imperatoribus Iconoclaſtis æque incoſtantem fuiſſe nominis œcumenici uſurpationem inter epiſcopos Conſtan-

A ſtantinopolitanus pro amore vel odio, quo præſules illi hanc hæreſim proſequebantur. Non dubito, quin antiſtites Iconoclaſtæ illum titulum ſibi arrogaverint, ut poſtea fortaſſe clarius apparebit; at nuſquam lego S. Germanum Conſtantinopolitanum, qui pro defenſione ſacrarum imaginum contra Iconoclaſtas tam acriter decertavit, eo nomine uſum fuiſſe. Equidem non ignoro, S. Tarasio patriarchæ Conſtantinopolitano titulum œcumenici ab aliis datum fuiſſe; ſed hoc ipſum Hadrianus I Papa graviter reprehendit, ut ſupra retulimus, & ipſemet Tarasius concilio II Nicæno, ſive œcumenico ſeptimo, poſt legatos Romani Pontificis apud Labbeum tomo 7 col. 558 ſic modeſte ſubſcribit: *Tarasius miſericordia Dei epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ, paterna dogmata ſequens & traditionem Catholicæ eccleſiæ, definiens ſubſcripſi.*

329 Facile mihi perſuaderi ſinam, pleroſque Græcos hactenus titulum univerſalitatis intellexiſſe, ut tantummodo voluerint patriarcham Conſtantinopolitanum dici œcumenicum in Oriente, B ſicut Romanus Pontifex eodem titulo in toto terrarum orbe gaudebat. Facile, inquam, id mihi perſuaderi ſinam, quamvis illa etymologiæ Græcæ interpretatio violenta ſit atque inepta, ut ſuperius indicavi. Sed jam ad ea pervenimus tempora, quæ S. Gregorius Magnus videtur prævidiſſe, quibus impius Photius totam hujus tituli ſignificationem ac poteſtatem ſibi arrogavit omnem Romani Pontificis auctoritatem aperte contempſit, & manifeſto ſchiſmate eccleſiam Orientalem ab Occidentali avulſit; nullum enim agnoſcens ſuperiorem, ſuæ conſenſu Sedis Apoſtolicæ convocavit conciliabulum, quod Græci ſchiſmatici concilium œcumenicum appellare hactenus non erubeſcunt.

suum Photio aperte aſſeſſarunt,

330 Huc pſeudo-ſynodo, quam Harduinus noſter tomo 6 conciliorum part. 1 a col. 213 primur integram ex codice Græco bibliothecæ Vaticanæ nuper edidit, præfigitur ea mendax titulus: *Acta ſancta ſynodi Conſtantinopoli congregatæ ſub Photio ſanctiſſimo & œcumenico patriarcha pro unione ſanctæ Dei & Apoſtolicæ eccleſiæ.* Deinde hæc ſequuntur: *Præſidente Photio ſanctiſſimo & œcumenico patriarcha* &c. Denique in ipſis Actis idem œcumenici tituli ſumma affectaC tione ſæpius repetitur, & Photio ad nauſeam tribuitur. Nicolaus I Papa Romanus in litteris ſuis apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 472 inter alia de hoc ſuperbo nomine ſic conqueritur: *Sed quid mirum, ſi hoc iſti prætendant, cum etiam gloientur atque perhibeant, quando de Romana urbe imperatores Conſtantinopolim ſunt translati, tunc & patriarcatus Romanæ Sedis ad Conſtantinopolitanam eccleſiam tranſmigraſſe; & cum dignitatibus regiis etiam eccleſiæ Romanæ privilegia tranſlata fuiſſe; ita ut ejuſdem invaſor eccleſiæ Photius etiam ipſe ſe in ſcriptis ſuis archiepiſcopum atque univerſalem patriarcham appellet?* Photio ſucceſſere aliquot antiſtites ſanctitate illuſtres, qui haud dubie ab hoc ſuperbo titulo abſtinuerunt. An autem alii minus Sedi Apoſtolicæ obſequentes iſtud nomen uſurpaverint, infra per deorſum apparebit. Saltem præſules Conſtantinopolitanos tunc in pacifica iſtius tituli poſſeſſione non fuiſſe, manifeſtum fit ex hiſtoria ſequenti, quam jam verbis auctoris ſynchroni referemus.

aut aliorum exemplo abdicarunt,

331 Glaber monachus lib. 4 cap. 1 rem ita *Secuti ut Græci,* narrat: *Circa annum igitur Domini milleſimum viceſimum quartum Conſtantinopolitanus præſul cum ſuo principe Baſilio, ultique nonnulli Græcorum conſilium inierc, quatenus cum conſenſu Romani Pontificis liceret eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo orbe, ſicut Roma in univerſo, univerſalem dici & haberi. Qur ſtatim miſerunt, qui deferrent multa ac diverſa donorum xenia Romam tam Pontifici, quam ceteris, quos ſua pareſi favere conſpicerent. Ubi convalentes eapoſuerunt apud Pontificem ſuæ profectionis querelam. Sed quid non poteſtatis cæcus amor habendi? Eſtque proverbium: aurea pugillo murum frangere ferreum. Ac licet pro tempore philargyria mundi regina quoat appellari, in Romanis tamen tutxplebile cubile locavit. Mox namque ut videre Græcorum ſibi deferre * fulgidas opes, verſum. * forte deaſt cor illorum ad fraudulentiæ diverticula, pertentantes, an forte clanculo concederet quiverant, quod petebatur.* ferrent

332 *Sed nequaquam: non enim poteſt falli ſumma Veritas, quæ ſpopondit; Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Dum ergo adhuc leni ſub murmure hujuſce machinatores in conclavi ſe ſe putarent talia tentaviſſe, velox fama de ipſis pes univerſam Italiam decurrit. Sed qualis tunc tumultus, quam vehemens commotio per cunctos exſtitit, qui audierunt, dici non poteſt. Præcipue tamen vir prudentiſſimus, pater videlicet Willelmus* (hujus S. Willelmi ſeu Guilielmi abbatis Acta ad diem 1 Januarii Majores noſtri dederunt) *de quo jam diximus, ad Romanum Pontificem de hac re miſit epiſtolam corpore brevem, ſed materia ingentem ac ſermone pungentem, tolia continentem.* Hic ſequitur ipſa iſtius S. Gulielmi epiſtola, quam mendoſam eſſe queritur Baronius, qui in Annalibus ſuis ad annum Chriſti MXXIV nom. 5 & 6 eamdem hiſtoriam & epiſtolam ex Glabro deſcribit. Nos eam emendatiorem ex Chronico Virdunenſi more exhibebimus. *oblatio ejusdem materiæ verbis,* E

333 Hugo abbas Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi apud Labbeum noſtrum in Bibliotheca manuſcriptorum librorum tomo 2 pag. 174 eamdem Græcorum legationem exponit hoc modo. *Igitur poſt Beatiſſimum Papam anno MXXIII frater ejus Johannes largitione pecuniæ ex laicali ordine neophytus ordinatus eſt, a quo cum ecquiſſet Conſtantinopolitanus antiſtes, ut ſuæ eccleſiæ, ſicut & Romanæ, univerſalis diceretur, & denis cum Romanoſque, qui eatiæ præerant, inanmeels ſicſtecet, ita ut clanculo tentarent concedere, quod* F *cognatus, omnis ob hoc vehementiſſime commotea eſt Italia. Sed Galliarum epiſcopi & abbates his obviare conati ſunt; quidam in perſona ſua, quidam vero litteris miſſis, ſedem Apoſtolicam viſitantes, & tantum opprobrium & dedecus auctoritatibus ad medium prolatis, quibus contradicere fas non eſſet, a Romana Eccleſia propulſantes.* Nec defuit in his patris Richardi authentica præſentia; imo omnino ſategit, ut Conſtantinopolitana præſumptio confutata tranquieſceret, filium ſe Romanæ Eccleſiæ, dum matris honori providebat, oſtendens. Inter alios quoque Willelmus abbas ejuſmodi epiſtolam Papæ miſit corpore brevem, ſed materia ingentem, & ſermone locupletem, quam hic inſerere non piguit. *eamdem epiſtolam*

334 Tunc ſubnexit illam Willelmi abbatis epiſtolam, quæ multo correctior, quam in Annalibus Baronii aut in duabus Glabri editionibus, hic ita ſonat: *Gratia Dei & reverentia beati Petri Sedi in urbe terrarum excellentiſſimæ indepto Papæ Johanni Willelmus crucis Chriſti ſervus, ſedem judicii cum Apoſtolis & cæteris optat. Magiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandam; idem tamen aliis dictis Eadus ſum* *ab Apoſtolica Sede*

in-

A *inſipiens, vos me coegiſtis. Idcirco igitur filiationis*
SEC. VI. *diligentia hortamur communem veſtram Paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum prævidentem Dominum Salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum & ipſe Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero reſponſum ejus eum fide faceit, animadvertite qualiter ſonuerit. Si clare, cuſtodite ut obſcurctur; ſi vero obſcure, Lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio Eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama eti, quæ nupte apud vos accidit, de qua quis audiens ſi non ſcandalizatur, noverit ſe longe ab amore ſuperno diſparari: qualem licet poteſtas Romani imperii, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diverſa terrarum loca innumeris regatur ſceptris, ligandi ſolvendique in cælo & in terra poteſtas incunctis magiſterio Petri. Atque idcirco iſta diximus, ut animadvertatis, non aliter Græcos quam cæteros hoc, quod audivimus, requirere, impoteaB viſſe. De cætero quoque optamus, ut univerſalem decet antiſtitem, vos cernius in coeptione & diſciplina ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vigere æterneque & in Chriſto feliciter valere.*

fruſtra obtinere tentarunt.

335 Eminentiſſimus Baronius ad eumdem Chriſti MXXXV num. 7 probat, Græcos ſpe ſua axciſſe: *Quod autem ad dictam legationem Græcorum attinet*, inquit, *eos nihil petiiſſe ab Apoſtolica Sede impetrare potuiſſe, docent epiſtolæ Leonis Papæ noni, poſt annos viginti conſcriptæ ad Michaelem Conſtantinopolitanum patriarcham, quibus expoſtulat de ejuſmodi titulo* OECUMENICUS, *quem ſuæ ſedis epiſcopi præter jus faſque, revelamante ſempee Apoſtolica Sede, nimia arrogantia uſurpaſſent. Ea quibus aperte cognoſcitur, ab ea petitione legatos tandem fuiſſe expulſos: quod etiam ea tore additur manifeſtum, quod illa eccleſia hactenus Eccleſiæ Romanæ nova redintegratione conjuncta, rurſus ſchiſmate ſe diviſit, ut quæ ſuo loco ſunt dicenda, demonſtrant.* Confirmsia id potuiſſet teſtimonio ipſius Gabri ſcriptoris coævi, qui citatum caput ita concludit: *Conſtantinopolitani ad propria remeantes, confutata illorum undique tumida præſumptio conquieuit.* Ex hac legatione patet, ipſos Græcos tunc judicaſſe, quod ſuo patriarchæ Conſtantinopolitano fine licentia Romani Pontiſicis titulum œcumenici tribuere non poſſent.

C 336 At poſt aliquot annos Michael Cerularius omne unionis vinculum aperte diſrumpens & jura Apoſtolicæ Sedis conculcens, inter alia rebellionis ſigne ſuperbum œcumenici patriarchæ nomen aſſumpſit. Unde S. Leo IX Papa in litteris ſuis apud Labbeum tomo 9 Conciliorum col. 979 illum ſic increpat: *Qualis vero & quam deteſtabilis atque lamentabilis eſt illa ſacrilega uſurpatio, qua te univerſalem patriarcham jactas ubique & ſcripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujuſmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis poſt Chriſtum convenientius poſſet inſignuri hoc vocabulo, quam cui dictum divina voce: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam &c? Verumtamen quia ille non invenitur univerſalis apoſtolus dictus, quamvis princeps Apoſtolorum ſit conſtitutus, nullus ſucceſſorum ejus tam prodigioſo prænomine conſenſit appellari penitus, licet magnus Leoni prædeceſſori noſtro & ſucceſſoribus ipſius hoc ſanctum decreverit Chalcedonenſis ſynodus.* Leo Papa hic titulum œcumenici ſeu univerſalis intelligit eo ſenſu, quo S. Gregorius Magnus olim eumdem interpretatus fuerat, de qua interpretatione conſule Annales Baronii ad

Hunc titulum tamen arroganter ſibi tribuit Michael Cerularius,

annum Chriſti DXCV num. 31 & ſequentibus. D

337 Poſt ſchiſma Michaelis Cerularii unio inter eccleſiam Græcam & Latinam interdum renovata ac rurſus diſſoluta eſt. Veroſimile eſt, patriarchas Conſtantinopolitanos poſt hæc tempora, pro majori vel minori ſua erga Sedem Apoſtolicam ſeverentia, hunc titulum œcumenice omiſiſſe aut uſurpaſſe. Videatur tamen plures tunc eo titulo liberius uſi fuiſſe, ut Emioeutiſſimus Barouius in Annalibus ad annum Chriſti DCCLXXXVII num. 8 innuit his verbis: *Verum poſteriores quæunſtituerunt Conſtantinopolitani epiſcopi majori quam prædeceſſores ſui vitate nomen illud ſibi rurſus vendicarunt; quod tamen licet numquam probatum, toleratum tamen a Latinis fuit. Sed accidit miſeris, ut dum inani gloriantur nomine, rerum etiam, quas legitime poſſiderent, facerent ſub Turca diro tyranno jacturam.* Nemo miretur, tandem a Latinis toleratum fuiſſe illum titulum, cui tamdiu acriter obſtiterant: nam theologis ec hiſtoriæ eccleſiaſticæ petitis notum eſt, ab Apoſtolica Sede quamE dam propoſitionem aut conſuetudinem, quam antea ob periculum doceri aut uſurpati vetuerat, poſtea juſtis de cauſis poſſe permitti aut tolerari.

quem alii qui in hac re ſecuti ſunt.

forte etiam orthodoxi,

338 Nonnulli diſputant, utrum Joſephus & Beſſario orthodoxi Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopi, ſeſe œcumenicos patriarchas appellaverint. Affirmantibus favet teſtimonium unionis, quod Joſephus Florentiæ paulo ante mortem exaravit, & cui apud Labbeum tomo 13 Conciliorum col. 494 hic titulus præfigitur: *Joſeph miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha.* Beſſario autem dicitur eodem titulo uſus fuiſſe in epiſtola generali, quam ad eccleſiam Conſtantinopolitanam ſcripſit. Sed hæc ſuſpecta ſunt Horatio Juſtiniano, qui eodem Labbei tomo col. 1175 in notis ad concilium Florentinum ſcribit ſequentia: *Utinam hic ſubſcriptio religioſiſſimi viri legeretur: non enim in ea cerneretur ab Apoſtolicæ Sedi obſequentiſſimo uſurpatum nomen* OECUMENICI, *in titulo hujus ſententiæ a ſcriptore quopiam appoſitum, ut obſervat etiam Arcudius in notis ad epiſtolam generalem Beſſarionis una cum aliis ejuſdem Beſſarionis opuſculis editam.* Quod vero ad Beſſarionem attinet, Arcudius apud Allatium in opere de eccleſiæ Occideotalis & Orieutalis perpetue conſenſiona lib. 1 cap. 19 num. 7 teſtatur, *ſe in bF bliotheca Beſſarionis, Reipublicæ Venetæ data, per amicos inquiſiſſe, utrum ea voa* OECUMENICUS *in ea eſſet epiſtola exarata, vel in titulo vel in ſubſcriptione; qui negarunt, eam reperiri, Quare concludit, vel eum deceptum ita ſcripſiſſe; quemadmodum & Joſephum Conſtantinopolitanum Florentiæ, dum eatemam manu ſua de fide ſententiam ſubſcriberet, vel titulum hunc ejus operibus a Græcis poſterioribus additum.*

quos poſteriores Raynaldus

339 Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDXXXIX num. 6 illem Joſephi orthodoxi ſubſcriptionem ita excuſat: *Non ea arrogantia, ſed ea ſimplici conſuetudine titulum hunc inanem, ab anteceſſoribus perperam uſurpatum, adjeciſſe videtur Joſeph, quem tolerarit prudentec Eugenius, ne Græci inde offenſionis publicæ occaſionem ſibi dari putarent. Simile cationc ſæpe Romani Pontifices paſſi ſunt, patriarchas Armeniorum & Georgianorum* CATHOLICOS *ſe appellaſſe, cujus vocis eodem atque* OECUMENICI *ſignificatio eſt; ſed abuſus ab iis ſumpta, ſcilicet ſicut pro orbis parte, orbis accipi ſolet, & reges cebit imaginem præferunt manibus, quamvis eal-*

gua

A *qua nobis parte potiantur.*

340 Thomaſſinus de Veteri & nove Eccleſiæ diſciplina pert. 1 lib. 1 cap. 26 num. 10. titulum œcumenici hia duobus patriarchis ita relinquit : *E vivis abeunte Iſidoro, Beſſarion in patriarchalem Conſtantinopolcos ſedem, & Io Eubœæ archiepiſcopatum vocatus eſt. Conſultiſſime Romani Pontifices Græcæ gentis homines & lamdoa in hanc ſedem ſubrogabant, ut Græcos demererentur. Beſſario, nulla interpoſita mora, litteras perſcripſit ad eccleſiam Conſtantinopolitanam, ſumma tum eloquentiæ vi, tum eruditionis copia refertas, ut illam ad noſtratem & communionem cum Latinis inflammaret. Non abſtinuit in hac encyclica epiſtola Beſſario patriarchæ œcumenici nomine; perſuaſus non immerito, tam æquo animo latoros id Latinos nunc, quam non ita pridem tuleranr, cum in concilio Florentino Joſephus patriarcha Græcus ea uti abutique a Papa fuereiur. Potuit & in mentem illi hoc venire, non exiſtimandos eſſe Græcos iſta quaſi jam imminutione jurium ac prærogativarum eccleſiæ ſuæ, ſi œcumenici patriarchæ nomen expungeretur.* Thomaſſinus existimat,

B

341 Quomodocumque ea res ſeſe habeat, ſetie micaci non poſſumus impudentiam Theodori Balſamonis, qui loco proxime citato apud laudatum Allatium mendacii calamo hæc expreſſit : *Idem* (videlicet patriarcha Conſtantinopolitenus) *nec ſubſcriptionis quidem ſuas magnificas fecit, eamquam pater univerſalis, licet a nobis ita vocetur & celebretur.* Qua fronte id aſſerere potuit, cum propter hoc nomen, ab epiſcopis Conſtantinopolitanis uſurpatum, ſæpius diſſenſiones in Eccleſia ortas eſſe non ignoraret? Imo etiamnum miſeri illi patriarchæ, dum ſub dnto Tnrearum jugo gemunt, hoc titulo ſuperbe glotientur, ut patet ex ſynodis, quas Græci ſæculo præterito contra Calvini errores celebrarunt, & in quibus apud Harduinum tomo XI patriarche Conſtantinopolitanus ſeſe ubique *œcumenicum* appellat. Nunc nimis diu interruptam ſeriei noſtræ filum reſarcimus. eſt Balſamon id de omnibus imprudenter negat,

XXVII. EPIPHANIUS.

QUamvis Euagrius Scholaſticus hiſce temporibus vicinus fuerit, temen manifeſte hallucinatuc, quando lib. 4 Hiſt eccleſ. cap. 36 ſeriem epiſcoporum Conſtantinopolitanorum ita invertit : *Anthimo, nil ſupra a nobis dictum eſt, eu Conſtantinopolitaoa ſede ejecto, Epipbaoius in ejus locum ſucceſſit: poſt Epipbaoium vero Menas epiſcopatum illum ſortitus eſt.* Manifeſtus eſt hic Euagrii error, ut conſtat ex ſuggeſtione Dioſcori diaconi, qui tamo 4 Labbeanæ Collectionis col. 1523 ad Hormiſdam Pontificem Romanum ite ſcribit : *Erat optabile & voto noſtro conveniens, conſonantia præteritis annuntiare, ſcilicet pontificem Conſtantinopolitanæ eccleſiæ Joannem eſſe ſuperſtitem, & confeſſionem libello editam: cujus merita non eſt dubium Deo placere, qui inter catholicos & communicatores Sedis Apoſtolicæ meruit ad aliam ea hac vita diſcedere.* Evidenter erat Euagrius in aſſignanda ſucceſſione Epiphanii.

C

343 *In cujus locum Epipbanius quidam preſbyter, quondam ſyncellus ejus, ſucceſſit, cujus initia bona videntur: nam rationabilia loquitur, & promittit, patrum ſo regulas ſervaturum, pacem nullatemque ordinatam non diſſipare, ſed magis augere. Iſta ſunt, quæ promittit. Quid tamen opere poſſit implere, adhuc ignoramus: has ſquidem litteras quarta poſt ordinationem ejuſdem* quia hic in locum Joannis Cappadocis ſucceſſit

die, reperta occaſione, tranſmiſimus. Necdum D *cum ea communicavimus, non quaſi reſiſtentes, ſed quia adhuc abeo non ſumus invitati.* Hæc legati. Epiſtole Romçeſt *accepta VII Idus Aprilis, Rufico viro clariſſimo conſule*, id eſt anno Chriſti DXX, die VII Aprilis, ot in fine notatur. AÆG. VII.

344 Quandoqoidem igitur juxta Theophanem in Chronographia pag. 242 *Joannes porro Cappadoce Conſtantinopolitano epiſcopo defuncto, Epipbanius ejuſdem eccleſiæ presbyter & ſyncellus menſis Februarii die vigeſimo octavo fuit ordinatus*, colligo, litteras Dioſcori, quæ *quarta poſt ordinationem ejuſdem die* tranſmiſſæ ſunt, anno DXX, ultime die Februarii Conſtantinopoli datas eſſe, & eo anno, qui biſſextilis fuit, ordinationem Epipbanii in feſtum S. Mathiæ incidiſſe, at Pagius obſervavit. Ex his itaque liquet, Euagrium erraſſe, & Joanni Cappsdoci non ſucceſſiſſe Anthimum, ſed Epiphenium, quod ex infra dicendis confirmshitur. menſe Februario anni 520,

345 Conſtantinopolitena ſynodus apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1524 Pontifici Romano electionem Epiphanii litteris indicat, & novum patriarcham inter elia his laudibus extollit : *Poſt obitum ſanctæ recordationis quondam archiepiſcopi & patriarchæ Joannis Conſtantinopolitanæ civitatis, Deus qui propriam eccleſiam in petra rectæ fidei incorrupta fundavit, & portas inferi non prævalere ei decrevit, dedit nobis ſanctum paſtorem & patriarcham Epiphanium, virtutibus & correctionibus, & meditatione divinarum forsatum Scripturarum, rectam quoque tenentem fidem, & orbatarum paterram egentem ſolicitudinem, & quid ampliut dicam? ornatum præconiorum fontem tranſcendentem. His ergo virtutibus pollens, non immerito proprias & creditas ſibimet maximas eccleſiæ curas ſapienter & honorifice geſſiſſe dignoſcitur, habens in mente illud, quod a ſacri Cantici auctore relatum eſt : Os meum loquetur ſapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam. Unde ſecundum rectam & probabilem fidelliſſimi & Chriſtianiſſimi noſtri principis & piiſſimæ reginæ, & glorioſiſſimorum communis reipublicæ procerum ſententiam, noſtra quoque etiam omnium in hac urbe habitantium teſtificatione, judicium Pauli mirabilis, communis Eccleſiæ doctoris, non eſt in eo fraudatum, qui irreprenſibilem debere eſſe epiſcopum denuntiat; ita & noſtrum pontificem virtutibus undique coronatum eſſe videmus.* & laude dignis præter varios datur

E

346 Cum Epiphanios initio ſui epiſcopatus legatos ex more novorum patriarcharum ad Romenum Pontificem non miſiſſet, Hormiſdas Papa apud Labbeum tomo 4 Conciliorum col. 1533 fortitur ac ſuaviter illum officii ſui ita commonefecit : *Diu nos non unatiata tuæ primordia dignitatis tenuere ſuſpenſæ, & in ipſa communis gratulatione lætitiæ mirati admodum ſumus, morem priſtinum fuiſſe neglectum; quia reparata eccleſiarum, Deo annuente, concordia plenum footerunt pacis id flagitabat officium; præſertim quod illud ſibi non arrogantia profenalit, ſed regularum obſervantia vindicabat. Decuerat ſquidem, frater cariſſime, te legates ad apoſtolicam Sedem inter ipſa tui pontificatus initia deſtinaſſe, ut & quem tibi debeamur affectum bene cognoſceres, & vetuſtæ conſuetudinis formam rite compleres &c.* Epiphanius huic Pontificis poſtulationi abundantiſſime ſatisfecit : non enim tantummodo orthodoxam fidei profeſſionem & legatos, ſed etiam pretioſa munera ad Hormiſdam tranſmiſit, ut ibidem apud Labbeum col. 1534 & ſequentibus videri poteſt. Quanta vero inter hunc patriarcham Con- ſervat amicitiam cum Romano Pontifice concordiam

F

A Sæc. VI. Conſtantinopolitanum, & Pontificem Romanum fuerit concordia, ex multis eorum litteris ibidem relatis facile quiſque intelliget. Cæterum prælatis illius geſtis, quæ apud Baronium aliosque eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptores paſſim occurrunt, immorari mihi non licet, qui potius chronologiam ordinare, quam hiſtoriam texere, intendo. Quapropter, his prætermiſſis, ad aſſignandum mortis ejus tempus tranſilio.

ineunte menſe Junio anni 543 moritur,

347 Jam ſæpe laudatus laudandusque Theophanes pag. 183 de obitu illius hæc habet: *Hoc anno* (ad locolos annorum indices non attendo, quia tam male collocati conſuſique ſunt, ut ex iis plerumque nihil poſſis concludere) *Epiphanio præſule, menſis Junii die quinto, indictione decima quinta, poſt epiſcopatus annos ſexdecim & menſes tres vivis erepto, hæreticus Anthimus Trapezuntinus epiſcopus in ſedem Conſtantinopolitanam tranſlatus eſt.* Pagius in Critica ad annum Chriſti DXXXV num. 9 recte demonſtrat, hæc anno Chriſti DXXXV contigiſſe, & Epiphanium dumtaxat quindecim annis ac tribus menſibus in cathedra Conſtantinopolitana ſedi ſſe. Etiam Baro-

B nius ad annum Chriſti DXXXV num. 59 apud nos, tantummodo quindecim epiſcopatus annos rotunde ita numerat: *Sic igitur Epiphanius, cum ſediſſet annos quindecim, hoc ipſo anno ex hac vita deceſſit.*

tranſlatis in gubernatione quindecim annis,

348 Videtur itaque in Theophanis Chronographiam alioſque quoſdam catalogos mendum irrepſiſſe, ita ut pro τέ ſeu XV ſcriptum fuerit ιέ, id eſt XVI anni cum tribus menſibus, qui fere ubique adduntur. Quam facile autem error in numeros hujuſmodi irrepat, patet ex Labbeano epiſcoporum catalogo, qui in ejus Protreptico ad hiſtoriam Byzantinam pag. 36 exhibetur, in quo tantum VI anni Epiphanio aſſignantur, ubi interim in catalogo Philippi Cyprii apud Bandurum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 220 contra manifeſtam vetitatem ἓπτ', μῆνας id eſt anni XX & menſes eidem adſcribuntur. Verum hæc omnia majorem lucem accipient ex duobus Ephiphanii ſucceſſoribus, quorum prior fuit

XXVIII. ANTHIMUS I vel ANTHEMIUS hæreticus.

C

ſucceſſorem habuit Anthimum hyperiam,

ANonymos Marcellini Comitis continuator *indictione* XIII *Belliſario V. C. ſolo conſ.*, id eſt anno Chriſti DXXXV hæc tradit: *Epiphanius epiſcopus regiæ urbis ante adventum Romani Præſulis moritur, cujus epiſcopatum contra canones Anthemius, Trapezuntina eccleſia relicta, invadit.* Liberatus diaconus, ſcriptor ſynchronus, in Breviario cap. 20 apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 773 indicat, cujus favore hæreticus ille in ſedem Conſtantinopolitanam intruſus foerit: *Ea tempeſtate*, inquit, *mortuo Epiphanio Conſtantinopolitano epiſcopo, Theodora Auguſta Anthimum tranſtulit in eamdem ſedem, qui fuit epiſcopus civitatis Trapizuntis regionis Ponti, latenter Calchedonenſe concilium non ſuſcipientem.*

qui cathedram CP. reſidenter invaſit,

350 Quibus artibus ſacrilegus ille hypocrita hæreſim ſuam tegeret, accipe ex veteri ſcriptore, & forſan ipſe oculto, quem Eminentiſſimus Baronius in bibliotheca Vaticana invenit, ut in Annalibus ad annum Chriſti DXXXVI num. 59 teſtatur, & ex quo ibidem num. 61 refert ſequentia: *Anthimus, qui relicto dudum apud Trapezuntium civitatem epiſcopatu, Conſtantinopolim*

venerat, vitamque ſuam jejuniis commendabat, D *ſive * patrum decreto, ſive * Auguſti favore, ſive * procerum voto, hæreticorum pecuniis & ſe ditioſorum turbis fretus, in Conſtantinopolitanæ eccleſiæ ſedem irruit improviſus, adulter inviſit, & apoſtolicum thronum, ingemiſcente clero, populoque ad cælum oculos referente, homo inimicus inſedit, atque cunctis ceteris inſaniam ſuam tacitus feminavit, ſtiprem egenis ſimulato vitæ diſſeminans.*

**** forte aliquæ legendum ſunt*

& propter hæreſim

351 Deinde idem antiquus ſcriptor ibidem narrat, quomodo Agapetus Papa Romanus Anthimum in urbe Conſtantinopolitana exauctoraverit. *Talem*, inquit, *hunc eccleſiæ adulterum & populi ſeductorem Agapitus Papa ſine ullis moratorum obſtaculis eccleſia expulit, & pœnitentiæ eidem tempus indixit: quod cum ſine mora repelleret, & antiquam eccleſiam, quam reliquerat, repetebaret, perfidiamque ſuam alta mente reponeret, Papæ Agapiti voce & canonica ſecure percuſſus eſt; complicesque ejus Severus & Petrus, Antiochenæ & Apamenæ civitatum quondam epiſcopi de exilio in exilium deportati; Zoaras quo-* E *que presbyter, eorumque ſequax, Apoſtolica voce ligatus eſt. Agapitus vero Papa, vas Catholicum, Evangelii tuba, præco juſtitiæ ſacra altaris ſediſque velamina, ſacrilegi Anthimi infecta ſtatibus, ſuis Catholicis precibus eluit* (Gratianus de conſecratione diſt. 1 c. 23 citat eadem fere verba, ex quibus patet, non tantum hæreticorum templa, ſed etiam eorum menſilia expiari conſueviſſe) *omneſque templi ædes ab hoſtiliis inibi per Anthimum maculæ, orthodoxis obſecrationibus expiavit, mercenario inpoque ovium a dominica caula detruſo extra eccleſiæ parietes.* Tum ſubjungit, quomodo Menas ab Agapeto conſecratus fuerit epiſcopus Conſtantinopolitanus, ut dicemus, poſtquam tempus, quo Anthimus depoſitus eſt, examinavetimus.

ab Agapeto Papa depoſitus eſt,

352 Anonymus Marcellini comitis continuator, & Joannes Antiochenus, cognomento Malala, depoſitionem hujus Anthimi *indictione* XIV *poſt conſulatum Belliſarii*, id eſt anno Chriſti DXXXVI collocant. Occupavit autem ille ſedem Conſtantinopolitanam decem menſibus, uti patet ex Nicephori patriarchæ, alioſque præſulum iſtorum catalogis, Theophanes in Chronographia pagg. 183 & 184 indicat his verbis: *Romanus autem Pontifex Agapetus Conſtantinopolim hoc anno* F *profectus adverſus impium Severum, & Hulicarnaſſi antiſtitem Julianum, & reliquos alios Theopaſchitæ concilium convocavit. Ea hi Anthimus Conſtantinopoleos epiſcopus, tamquam eorum ſententiæ particeps, cum ſedem menſibus decem tenuiſſet, munere abdicatus & depulſus eſt; Menas vero presbyter, & hoſpitii, cui Sampſon nomen, præpoſitus, a Romano Pontifice Agapeto in ejus locum ordinatus.*

poſtquam ſedem illam aliquot menſibus occupaſſet.

353 Apud Bandurum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 201 catalogus patriarcharum Conſtantinopolitanorum ex jure Græco-Romano deſumptus, & alii duo ibidem pagg. 209 & 213 a Matthæo Cigala & Philippo Cyprio collecti, Conſtantinopolitano Anthimi epiſcopatui tantum quatuor menſes concedunt. In ea hypotheſi oportet ſedem Conſtantinopolitanam aliquot menſibus poſt mortem Epiphanii vacaſſe, & forte dumtaxat numerari menſes Anthimi uſque ad tempus, quo de hæreſi accuſari cœpit, & cauſa illius agitari coram Romano Pontifice Agapeto, qui *animam ipſius paterne revocare ſtuduit.... deferens ei tempus pœnitentiæ*, ut ſynodus Conſtantinopo-

litana

A litaea in ſententia contra Anthimum apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 87 teſtatur. Quod ſi eum Nicephoro & Theophane mavis ei decem menſes tribuere, memento illos utrimque incomplectos computare, eum deceſſiſſe ipſius Epiphaniae anno DXXXV, die V Junii obierit, & ſucceſſor anno DXXXVI, die XIII Martii, ut mox oſtendemus, in depoſiti Anthimi locum ſubſtitutus fuerit

XXIX. S. MENNAS vel MENAS.

Menſe Martio anni 536 electus eſt S. Mennas.

HUne virum orthodoxum anno DXXXVI ante diem ſecundam Maii Anthimo haeretico ſucceſſiſſe, liquet ex ſynodo Conſtantinopolitana, quae habeti coepit *poſt conſulatum Flavii Beliſarii clariſſimi, menſe Nonas Maias, indictione decima quarta, in Dei amantiſſima & imperiali civitate Conſtantinopoli eadem Roma, praeſidente domino noſtro ſanctiſſimo ac beatiſſimo archiepiſcopo & patriarcha Menna*, ut in Actione prima ejuſdem concilii apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 3 refertur. Eodem anno diſtincte ipſam ordinationis diem indicat eodex Ms. bibliothecae Vaticanae, quem ex Notitia citat Pagius in Critica ad annum DXXXVI num. 6, & in quo pag. 45 legunter ſequentia: *Exemplar libelli Mennae presbyteri ac monachi, qui factus eſt epiſcopus Conſtantinopolitanus ſub die III Idus Martias, agente poſt conſulatum Paulini Junioris viri clariſſimi.* Ne quis hic haereat ad relatum in utroque textu conſulatum, qui prima fronte diverſus videtur, hanc temporis notam ad eumdem annum DXXXVI pertinere demonſtrabo.

ut ex chronologicis Conſulum notis

355 Siemondus eoſter tomo 2 Conciliorum Galliae pag. 141 exhibet concilium Arvernenſe, quod VI *Idus Novembris, poſt conſulatum Paulini Junioris V. C.*, id eſt anno Chriſti DXXXV celebratum eſt, ut ex aliis ibidem concurrentibus temporis characteribus apparet. Deinde laudatur Siemondus in eodem tomo pag. 606 in notis ad hanc ſynodum ita ſcribit: ANNO CHRISTI DXXXV: *Is enim eſt annus poſt conſulatum Paulini Junioris, qui proximante anno conſul fuerat, jejeiorque in Faſtis nuncupatur propter Paulinum alterum, qui conſulatum multo ante geſſerat anno* CDXCVIII. *Hoc igitur anno, quo habita eſt ſynodus, conſulum habuit Orient Beliſarium; at in Occidente, quia nullus eſt renuntiatus, annum appellabant* POST CONSULATUM PAULINI JUNIORIS. Tum in aliis characteribus chronologicis oſtendit, hanc ſynodum Arvernenſem anno Chriſti DXXXV habitam eſſe. Ex his infero, annum DXXXVI indicari per hanc primam temporis notam; *poſt conſulatum Flavii Beliſarii*; & alteram: *iterum poſt conſulatum Paulini junioris*.

collig. nus;

356 Haec chronologia confirmatur ex canonibus Aurelianenſi tertio, quod eodem tomo 2 pag. 247 *quarto poſt conſulatum Paulini Junioris V. C.* id eſt anno Chriſti DXXXV celebratum fuiſſe dicitur, & ad quod idem Siemondus ibidem pag. 607 haec notat: ANNO CHRISTI DXXXVIII. *Reſtituta conſulatus nota, quae hactenus corrupta legebatur, certum annum concilio definivit: quartus enim annus poſt conſulatum Paulini junioris, annus eſt Chriſti* DXXXVIII. *Nam conſules in Occidente poſt Paulinum, propter Italia bella, nulli adhuc fuerant; ideoque hos annos poſt conſulatum, & iterum, tertio, quarto poſt conſulatum Paulini eenumerabant.* Ex his rurſus ſequitur, per *poſt conſulatum Paulini Junioris* annum Chriſti DXXXV, per *iterum poſt conſulatum Paulini Junioris* annum DXXXVI, ac denique per *tertio & quarto poſt conſulatum* ejuſdem annos DXXXVII & DXXXVIII indicari. Sic explicatio epiſcopatus initio, nonnulla Mennae geſta ſummatim attingamus. D

qui ab Agapeto Papa laudatur;

357 Agapetus Papa in epiſtola ad Petrum Hieroſolymitanum, quae apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 47 & ſequentibus refertur, narrata Anthimi depoſitione, ſucceſſorem ejus Mennam ita laudat: *Haec autem ad cognitionem veſtrae eximiae laetitiam ſignifico, quod Mennam fratrem & coepiſcopum noſtrum, virum multis laudum modis ornatum, praedicta Conſtantinopolitana eccleſia epiſcopum ſuſcepit: cui licet praeter ceteros ſerenitſimorum imperatorum electio arriſerit, ſimiliter sanctus & totus cleri ac populi conſenſus acceſſit, et & a ſingulis eligi crederetur. Etenim alicui neque ſcientia, neque vita fuit ignotus, ſed & fidei integritate, & ſacrarum Scripturarum ſtudio, atque etiam plac adminiſtrationis officio ſic praedicta viri famae reſplenduit, et ipſi tardius venire videretur, qui dignus habitus erat.* Et haec E *digeſtati ejus additum eſſe credimus, quod e temporibus Petri apoſtoli, nullum alium unquam Orientalis eccleſia ſuſcepit epiſcopum, maeibus noſtrae Sedis ordinatum. Et forſitan vel ad demonſtrationem laudis ipſius, vel ad repellendos inimicorum inſultus, eos tanta ſentiat, ut illis ipſe ſimilis eſſe videatur, quos ſe his quandoque partibus ipſius Apoſtolorum primi electio ordinavit.*

ſed poſtea imperatorem ſubſcribens edicto Juſtiniani imperatoris

358 Nihilominus idem Mennas poſtmodum contra voluntatem Vigilii Pontificis Romani, cum occaſione famoſorum Trium Capitulorum inter Orientales & Occidentales orta eſſet diſcordia, edicto Juſtiniani imperatoris ex humana frogilitate, ſeu potius formidine, imprudenter ſubſcripſit, ut Facundus, Hermianenſis in Africa epiſcopus, ad eumdem imperatorem pro defenſione Trium Capitulorum ſcribens, lib. 4 cap. 4 exponit his verbis: *Illud eſt inſanum, illud mirabile, illud ſe quo magna vis veritatis apparet, quod ipſos quoque praeſumptores interni conſcientiae ſtimuli fateri coegit, ad deſtructionem ſynodi Chalcedonenſis haec fuiſſe compoſita: num primus confirmator eorum Mennas Conſtantinopolitanus epiſcopus, cum adhuc conſtaceter ſcripto, ſicut praeceptum fuerat, eis praebere conſenſum, contra ſynodum Chalcedonenſem fieri proteſtatus eſt. Sed & poſteaquam conſenſit, a praedicto venerabilis memoriae Stephano Eccleſiae Romanae diacono & apocriſario convictus, cur priori ſententiae ſuae contraria acquieviſſet his, quae ante culpaverat, & de quibus ſe nihil actarem ſine Apoſtolica Sede promiſerat, ſeb ea ſe conditione ſeciſſe, & jurantem ſibi fuiſſe reſpondit, quod chirographum ſuum reciperet, ſi haec Romanus Epiſcopus non probaret. Ie que ſatis oſtendit, de judicio ſi potius humano, quam divino, oſſe ſolicitum. Sed numquid vel ſi propriam manum, Romano Epiſcopo non probante, reciplat, ubique illi, quod metuit, de judicio humano contingat, ideo ſententiam Dei judicis atque ultoris effugiet? Numquam hoc ei ulterius ſecreta juratio, ſed ſola cornacio ſua praeſtabit.* Haec quidem narratio culpam Mennae minuit, ſed non auferet, ut Facundus, anctor ſynchronus, hoc loco ſatis declarat. F

a Vigilio Papa excommunicatus eſt,

359 Quamobrem Vigilius Pontifex apud ſaepe laudatum Labbeum tom. 5 Conciliorum col. 334 & ſequentibus, lata in Theodorum Caeſaricnſem ſeveriore ſententia, ibidem col. 336 mitiorem poenam Mennae Conſtantinopolitano infligit

SEC. VI. A fligit his verbis: *Teque Mennam Conſtantinopolitanæ civitatis epiſcopum, qui non diſſimilt culpa conſtringeris, cum omnibus metropolitanis & micropolitanis epiſcopis, ad tuam diœceſim properantibus, ſed & tuos Orientales, vel diverſarum provinciarum majorum minorumque civitatum epiſcopos, qui his exceſſibus, pro quibus Theodorum Cæſareæ Cappadociæ quondam epiſcopum condemnavimus, præbuiſtis aſſenſum, humaniore ſententia, pro Dei conſideratione, tamdiu a ſacra communione ſuſpendimus, donec unuſquiſque veſtrum errorem ſuæ prævaricationis agnoſcens, culpam apud nos propriam competenti ſatisfactione diluerit.*

360 Nicephorus Calliſtus lib. 17 Hiſt. eccleſ. cap. 26 aſſerit, quod Vigilius Papa *Mennam a communione quatuor menſibus excluſerit*. Quibus continuo ibidem hæc ſubdit: *Idem ſane & Mennas adverſus illum fecit*. Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DLIII num. 16 propter hæc poſtremæ verba Nicephorum ſic mendacii arguit: *En iiſdem pariter habes*, inquit, *ex quibus redargues Nicephorum Calliſtum, qui de hujuſcemodi turbis hiſtoriam ſcribens, multiplicitæ erraſſe competetur, dum parum æquus in Vigilium Papam, quod Conſtantinopolitanum epiſcopum Mennam a communione ſuſpenderit, invehitur, & mendaciſſime aſſerit, parem ſententiam adverſus Vigilium ipſum a Menna latam. Quod ſi ille auſus fuiſſet, exſecrabile plane & præcipue de his habenda multo erat in ejuſdem Vigilii epiſtola circulari.*

Falſo dicitur Vigilius Papam excommunicaſſe,

B

362 Facile cum eminentiſſimo Baronio cedeſem, hæc a ſcriptore ſchiſmatico conficta eſſe, niſi ſimilia apud S. Theophanem in Chronographia pag. 190 legerem: *Hoc anno, ait, Roma a Gothis capta eſt; Papa vero Vigilius Conſtantinopolim profectus, & ab imperatore ſummis honoribus exceptus, Catholicæ Eccleſiæ unitatem & concordiam ſe præſtiturum, & Tria Capitula anathemate proſcripturum pollicitus eſt. Tantis honoram & cultus lodiciis ab imperatore decoratus, adeo animatus eſt, ut a communione excluſionem menſes quatuor ſuſtinendam Mennæ Conſtantinopolitano epiſcopo in pœnam imponeret; & ex adverſo Mennas parem animadverſionem in eum conſtitueret. Ob irrogatam itaque pœnam hujuſmodi, tum quod ea, quæ de eccleſiarum concordia & unione conſulta decretaque fuerant, a Vigilio non adimpleverentur, imperator indignatus miſit, qui ipſum detinerent. Ille imperatoris iram veritus, ad Sergii martyris altare, quod in Hormiſdæam monaſterio erectum, confugit; a quo vi revulſus, apprehenſas altaris ſuffulcientes columnas, ſeu gravi procerogue corpore validus, ſecum traxit & omnino everſit.* Deinde narrat, quomodo Juſtinianus imperator, & Mennas patriarcha in gratiam Romanoi Pontificis redierint.

Et etiam Theophanes narrat,

C

362a Verum ſuſpicor, hæc a ſchiſmatici Theophani inſerta eſſe. Certe falſum eſt, ad *Sergii martyris altare* Vigilium confugiſſe, cum ipſe in epiſtola ſua encyclica aſſerat, ſe ad baſilicam S. Petri fugiſſe, & ab ejus altari violenter retractum fuiſſe. Accipe ipſa epiſtolæ verba, quæ ſpod Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 330 ſic ſonant: *Cum ad beati Petri baſilicam in Ormiſda fundatam Auguſto menſe nuper præterito fugiſſemus, nullum latere confidimus, quia cum in eadem eccleſia a comitata prætoris, cum multitudine armatorum militum veniente, tamquam ad bellum inſtructa acie, a ſancto ejus altari tracti pedibus teneremur, traumur, & ſuper nos etiam ipſa altaris menſa cecidiſſet, niſi clericorum noſtrorum fuiſſet manibus ſuſtentata.*

Sed non ſatis ſolide ex ſuppoſititia quibuſdam inſtrumento fides accepta eſt.

D

363 Quinimo forte hæc ſententia contra Vigilium ſub Mennæ nomine conficta eſt ab hæreticis, qui etiam alia ſcripta tum ei, tum Vigilio Papæ affinxerunt, ut liquet ex concilio ſub Conſtantinopolitano, ubi in Labbeano Conciliorum editione tomo 6 col. 984, poſt detectam falſitatem fraudem, patres hujus concilii ita exclamant: *Anathema libro, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, & qui eum ſaxerunt, ſive ſcripſerunt: Anathema libellis, qui dicuntur facti fuiſſe a Vigilio ad Juſtinianum & Theodoram divæ memoriæ, qui & ſunt falſi demonſtrati: Anathema ſimul omnibus, qui falſaverunt Acta ſancti & univerſalis quinti concilii.* Quod ſi poſteriores Græci ſimilia ex ſuppoſititiis veterum hæreticorum monumentis iocaute hauſerint? Quidquid ſit, hæc aliaque S. Mennæ geſta nec ſolius diſcutit poteſt nec ad diem 25 Auguſti, quo nomen ejus Martyrologio Romano inſcribitur, & ad quem Acta illius, favente Deo, copioſius illuſtrabuntur.

E

Mennas humiliter veniam delicti ſui petit.

364 Nobis hoc loco ſufficit, Mennam erroris ſui pœnituiſſe, & Pontifici Romano conciliatum fuiſſe, ut hiſtorici paſſim tradunt, & conſtat ex Conſtitutio Vigilii Papæ apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 338, ubi Mennas poſt emiſſam fidei profeſſionem cum aliis his loquitur: *Libellum autem in cauſa Trium Capitulorum, de quibus quæſtio nata eſt, contra conſtitutum piiſſimi principis & Beatitudinis veſtræ ego quidem nullum feci; ſed volo atque conſentio, ut omnes libelli, qui facti ſunt ſub hac forma, Beatitudini veſtræ reddantur. De injuriis autem, quæcumque Beatitudini vel Sedi veſtræ facta ſunt, eas quidem non feci; ſed quia pro pace Eccleſiæ modis eſt omnibus feſtinandum, velut ſi eas feciſſem, veniam poſtulo. Quia vero tempore diſcordiæ excommunicatos, vel non receptos a Beatitudine veſtra in communionem ſuſcepi, pariter veniam poſtulo.* Utinam noſtris ætate nonnulli, qui decretis Romanorum Pontificum ſuperbe reſiſtunt, tam prælatum ſubmiſſionis exemplum imitarentur? Nunc tempus mortis ejus examinandum ſupereſt.

365 Sanctus Nicephorus aliique patriarcharum cataloqi apud jam ſæpe laudatum Banduruum tom. 3 Impcrii Orientalis pag. 189 & ſequentibus, apiſcopatui S. Mennæ ſedecim annos & ſex menſes conſtanter aſſignant. Cum igitur anno DXXXVI, die XIII Martii, cathedram Conſtantinopolitanam aſcenderit, oportet illum anno DLII obiiſſe. De hoc mortis anno ſatis inter chronologos convenit, & eumdem indicare videntur Theophanes, dum in Chronographia pag. 193 hæc conjungit: *Eodem anno Hirbdomi portus reparatus; eodemque tempore Mennas epiſcopus Conſtantinopoleos defunctus eſt.* Sed non intelligo, quid idem ſcriptor ſibi velit, dum ibidem iſta addit: *Cæterum annum unum Anthimi in patriarchæ Mennæ tempus conferri oportet, ut ſexdecim annorum ratio conſtet.* Huc, inquam, non intelligo: nam ipſe Theophanes ſupra aſſeruit, Anthimum munere abdicatum ac depulſum eſſe, *cum ſedem menſibus decem tenuiſſet.* Quomodo itaque *annum unum Anthimi in patriarchæ Mennæ tempus conferri oportet?* Præterea ſedecim anni S. Mennæ ſine tempore Anthimi inveniuntur, ut ex eulum ſubdocere volenti manifeſtum fiet.

Et anno Chriſti III obiit.

F

Et narrationi aliquid falſi adjungitur.

366 Superius dixi, de mortis anno ſatis inter chronologos convenire: nam Baronius, Pagius, Noriſius, & Banducius nbitum S. Mennæ anno DLII collocant. At Noriſius circa menſem ab aliis diſſert,

Juxta Noriſium mortuus eſt Dec. anno

A fect, dum in Diſſertatione hiſtorica de ſynodo quinta œcumenica cap. 5 ſub finem ita ſcribit: *Innante circiter Decembri Mennas diem obiit, magno apud Conſtantinopolitanos ſui deſiderio relicto: conſecratus fuerat ab Agapeto Papa, ejecto Anthimo hæretico, anno* DXXXVI. Nos probabilius exiſtimamus, S. Mennam menſe Auguſto mortuum eſſe, ut Pagius in Critica ad annum Chriſti DLII num. 18 indicat his verbis: *Colitur Mennas in Martyrologio Romano die* XXV *Auguſti, quemadmodum & in Menologio; iſque forſan dies ejus mortualis fuit: cum ex dicta ante Indictionem primam, Kalendis Septembris hujus Chriſti anni captam, obierit.*

vel potius menſe Auguſto, ut cum aliis opinamur.

367 Pagius ibidem antea illud probaverat ex ouneto ſedecim annorum & ſex menſium, quos S. Nicephorus & alii catalogi epiſcopatui Mennæ paſſim aſſcribunt: ſi enim a decima tertia Martii die anni DXXVI uſque ad annum DLII & diem vigeſimam quintam Auguſti numeravetis, invenies ſedecim annos & ſex menſes incompletos, qui computandi modus ſatis uſitatus eſt. Poteſt idem mortis tempus confirmari ex Joanne Antiocheno, cui cognomentum Malala, qui past. a Chronographiæ pag. 430 hæc habet: *Menſe Auguſto, Indictione* XV, *Mennas archiepiſcopus Conſtantinopolitanus diem ſuum obiit, reliquitque ejus magnæ eccleſiæ juxta ſacrum altare repoſitus: cujus in locum Eutychius, Amaſeæ apocriſiarius, ſuffectus eſt.* Ex hactenus dictis probabiliter concludimus, obiiſſe S. Mennam die XXV Auguſti, quo in Martyrologio Romano memoratus.

B

XXX. S. EUTYCHIUS.

S. Eutychius anno 552 poſt mortem S. Mennæ ſuffecti electus

CUM Heſychenius ooſter ad diem VS Aprilis geſta hujus ſancti Patriarchæ copioſe illuſtraverit, nobis hoc loco ſuffiecit breviter electionem ejus, exſilium, reditum, aliaque præcipuorum Actorum puncta chronologice annotare. Sanctus Mennas anno DLII, verosimilitet die XXV Auguſti, ad Superos migravit, ut ſupra oſtendimus; *in cujus locum*, teſte Theophane in Chronographia pag. 283, *ſuffectus apocriſiarius Amaſeæ, presbyter, & monaſterii ipſius Amaſeæ monachus Eutychius eo ipſo die, quo Mennæ cadaver in ſacris adytis adhuc expoſitum jacebat.* Hinc corrigendus eſt Baronius, qui in Annalibus anno Chriſti DLII num. 23 agens de obitu Mennæ, ſucceſſionem S. Eutychii uſque ad initium anni DLIII ita differt: *Hoc enim anno* (Mennas) *finem vivendi fecit, cum ſediſſet annos ſexdecim, in cujus locum ſequentis anni exordio ſubrogatur Eutychius. De ejus electione, divinitus facta, anno ſequenti, quo contigit, nos agemus.* Si Mennas obierit anno DLII, ut ipſe Baronius fatetur, & Eutychius juxta Theophanem mortuo Mennæ ſuffectus ſit *eo ipſo die, quo Mennæ cadaver in ſacris adytis adhuc expoſitum jacebat*, qua ratione poteſt electio ipſius ad annum ſequentem differri?

C

dum edicto Juſtiniani imperatoris ſubſcribere renuit,

369 Dum S. Eutychius eccleſiam Conſtantinopolitanam ſtrenue adminiſtrat, & impio Juſtiniani imperatoris edicto ſubſcribere renuit, poſt duodecim gubernationis annos & aliquot menſes in exſilium pellitur. Baronius hoc exſilium in Annalibus eccleſiaſticis ad annum DLXIV refert; ſed Pagius in Critica anni DLXIII num. 3 illud anno Chriſti DLV contigiſſe oſtendit ex Theophane, qui in Chronographia pag. 203 habet ſequentia: *Ejuſdem quoque Indictionis decimæ tertiæ menſe Aprili, ejuſque die duodecimo, patriarcha Conſtantinopolitanus Eutychius a Juſtiniano dignitate motus eſt, & Amoſeam relegatus, Joannes vero cuſcholaſticus magnæ Antiochiæ reſponſalis in ejus locum ſubrogatus eſt.* Obſcura ambiguitas, quæ in hoc Theophanis textu circa diem depoſitionis occurrit, ex certioribus monumentis exponenda ac auferenda eſt: ſcilicet enim quiſpiam primo intuitu putaret, Theophanem aſſerere, quod S. Eutychius die duodecimo Aprilis in exſilium pulſus fuerit; at Theophanem intelligendum eſſe de die, qua Joannes Scholaſticus in locum Eutychii ſolus intruſus eſt, ex jam dicendis ſupparebit.

D

SÆC. VI.

anno 565 in exſilium pellitur,

370 Euſtathius presbyter, & S. Eutychii domeſticus familiaris, in Vita ipſius cap. 5, apud nos tomo I Aprilis pag. 558, primam violentiam & initium exſilii ſic deſcribit: *Feſto namque ſancti Timothei die, dum illud in novo palatio Hormiſdæ dicto celebraretur, & S. Eutychius divinum rem faceret, tribunus militum & ſatellites tribuni, ſeu potius feræ immanis miniſtri, invaſerunt patriarchium, cumprehenderuntque & diſcruciarunt Viri ſancti familiares, qui contra illum* E *calliſicarentur, ne quoquo modo verosimile faceret, tum non ſine cauſa fuiſſe a pontificatu depoſitum.* Deinde idem auctor ſynchronus narrat, quomodo paulo poſt ſanctus Præſul ad monaſterium Choraendim, ac inde ad alterum prope Chalcedonem abductus fuerit. Notari hic velim, quod feſtum S. Timothei celebretur a Græcis XXII Januarii, & a Latinis XXIV ejuſdem menſis, ut eo die videre eſt apud Baronium in notis ad Martyrologium Romanum. Ex his concludo, S. Eutychium circa diem XXII Januarii exſilio multatum fuiſſe, ac poſt vanam citationem, quæ ibidem in Actis refertur, & qua pſeudo-ſynodus odium ſuum tegere cupiebat, Joannem Scholaſticum die XII Aprilis locum ipſius injuſte occupaſſe.

cujus ſidem menſe Aprili ejuſdem anni 565 inſtæ convaſſe

371 Hæc anno DLXV facta eſſe probat computus annorum & menſium, quibus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ante exſilium ſuum præfuit: laudatus enim Euſtathius duodecim annos, omiſſis pro more menſibus, ibidem cap. 4 ſen apud nos tomo I Aprilis pag. 556, Eutychio ante depoſitionem ita rotunde tribuit: *Magnus autem hic vir Dei Eutychius annorum numero, duodecim Apoſtolis par, gregem Chriſti pavit.* Theophanes eidem in tabella chronologica tredecim annos aſſignat, qui incompleti accipiendi ſunt, ut ſtatim videbimus. Cum itaque Eutychius menſe Auguſto anni DLII cathedram Conſtantinopolitanam aſcenderit, & circa diem XXII Januarii ab ea depoſitus fuerit, liquet, Euſtathium explicandum eſſe de menſe Januario anni DLXV, inter quod temporis intervallum duodecim anni cum quinque circiter menſibus effluxerunt. Huic ſupputationi optime congruit catalogus patriarchatum Conſtantinopolitanorum, qui part. I pag. 299 Jussi Græco-Romano inſeritur, cui Nicephorus Calliſtus & Philippus Cyprius apud Banduium conſonant, dum S. Eutychio ante expulſionem ἔτη ις', μῆνας ϛ', id eſt XII *annos* & V *menſes* concedunt. Juxta ſuperius datam Theophanis explicationem locum S. Eutychi exſulantis anno DLXV, die XII Aprilis, invaſit.

F

XXXI. JOANNES III, cognomento Scholaſticus.

Joannes Scholaſticus,

HIc a quibuſdam cognominatus *Scholaſticus*, & a Theophane *cuſcholaſticus*, quæ poſtre-

SÆC. V.

A ma vox videtur ſignificare eum, qui olim ſcholaſticus fuit, & jam non amplius iſto munere fungitur. Nomen autem ſcholaſtici varias habet ſignificationes, quæ apud Cangium in Gloſſario tum Græco tum Latino videri poſſunt. Hic videtur ea voce indicari conſidicus vel advocatus, cum Banduro tomo 1 Imperii Orientalis pag. 220 textum Græcum Philippi Cyprii ita interpretetur: *Joannes presbyter Antiochiæ ſcholaſticus ſen advocatus ſub Juſtino, Juſtiniani filio, & ſub Tiberio, annos XII menſes VI.* Hæc de cognomine ipſius dicta ſufficiant. Euagrius lib. 4 Hiſt. eccleſ. cap. 38 patriam ejus ſic indicat: *Eutychius quidem ex pontificali ſede urbis regiæ expulſus eſt; Joannes vero in ejus locum ſubrogatus: ortus hic erat ex Sicimi, qui vicus eſt Cœlesyriæ regionis in territorio Anthedonis.*

ſubditus adulator, & hæreticorum fautor,

373 Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DLXIV num. 14 mores illius ita breviter depingit: *Ubi primum autem de exilio Eutychii ſententia lata eſt, continuo de ſucceſſore eligendo actum, delectuſque fuit Joannes, cognomento Scholaſticus, ex apocriſiario ecclesiæ Antiochenæ, homo plane ſervus gloriæ & nundinatus rerum ſacrarum, quique pretio adulationis eam meretus eſt dignitatem.* Certe Juſtiniano imperatori, in Aphthartodocharum hæreſim lapſo, hic Joannes conſenſit, aut ſaltem tempori ſervivit, ut ex depoſitione S. Eutychii ſatis colligitur. Poſtea ſub imperio Juſtini S. Anaſtaſius patriarcha Antiochenus, contra hunc Joannem Scholaſticum ſcripſit, ac præterea juſſu ejuſdem imperatoris e ſede ſua expulſus eſt, ut S. Theophanes in Chronographia pag. 206 tradit his verbis: *Eodem etiam anno cum magna ille Anaſtaſius, Antiochiæ epiſcopus, in ſynodales epiſtolas Joannis Conſtantinopolitani epiſcopi, qui Joannem Alexandrinum conſecraverat, utique etiam in ipſum Joannem Alexandrinum, qui ordinatus fuerat, reſcriptis ſuis invectus fuiſſet, Juſtini mandato ſede depulſus eſt.*

qui tamen in excuſſis Græcorum Menæis

374 Nihilominus impreſſa Græcorum Menæa ad diem XXI Februarii hunc eumdem Joannem ita Sanctis annumerant: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀπὸ χολασικῶν ἐν εἰρήνῃ πλείσται. Id eſt: *Eodem die ſanctus pater noſter Joannes patriarcha Conſtantinopoleos, unus ex ſcholaſticis in pace obiit.* Eodem die Maximus Cytheros in Græcobarbatis Sanctorum Vitis hanc commemorationem totidem verbis deſcripſit. Quinimo citatus Meoza memoratam illius ibidem exornant ſequentibus verſiculis:

Χριστῷ πίθηκας, ὁ χολασικὸς, θύμης,
Καὶ τῷ μακρῷε συντυχε χολικε ἀγγεις πόσω.
Tibi Chriſte mortem presbyter ſcholaſticus,
Nunc poſt laberes arduus requiem capit.

Alluſio inter voces Græcas χολασικὸς & χολικὸς hic ſatis manifeſta eſt.

perperam pro Sancto colitur,

375 Mojses noſtri ad diem XXI Februarii hunc Joannem prudenter inter Prætermiſſos collocatunt: epiſcopus enim adeo ambiguus, qui ſedem S. Eutychii invaſit, ac hæreticis favit, locum inter Sanctos non meretur, ut patebit ex matuto viri eruditi judicio, quod jam profero. Matthæus Radetus noſter in Obſervationibus Mss. ad Menæa Græcorum hunc die notat ſequentia: *In nullis Latinorum tubulis hunc Scholaſticum lego; nec in Menologio eſt ulla ejus mentio, meritoque ab omnibus prætertus. Nuſquam hunc Joannem hæreticum fuiſſe lego, quamvis hæreticis præfuerit; ſed Juſtinianæ tamen hæreticis Aphthartodocianis faventi non reſtitit. Nulla hujus ſanctitatis veſtigia deprehendo, nec Baronius in Juſtiniano Joannem laudat. Aſſertis ergo ſolitis exeſto.* Hæc Rader judicium pro noſtro haberi volumus, & hac occaſione lectorem rurſus monemus, ut non nimium fidam impreſſis Græcorum Menæis dum de ſanctitate quorumdam pronuntiant, ut poſtmodum pluribus oſtendemus.

376 Nunc tempus eſt, ut progredismur ad mortem hujus Joannis quam Theophanes in Chronographia pag. 209 ſic accurate aſſignat: *Ejuſdem etiam anni* (Pagius tomo 2 Criticæ pag. 659 probat, Theophanem de anno Chriſti IDLXXVII intelligendum eſſe) *menſis Auguſti die trigeſimo primo, Indictione decima, Joannes epiſcopus Conſtantinopolitanus obiit.* Cum igitur juxta Theophanem anno Chriſti DLXV, die XII Aprilis, Joannes in locum S. Eutychii intruſus fuerit, & anno DLXXVII, die XXXI Auguſti, obierit, recte ei tribuit duodecim gubernationis annos, neglectis ſcilicet menſibus. Alii catalogi paſſim duodecim annos & ſex menſes epiſcopatui ejus adſcribunt; ſed errorem irrepſiſſe in numerum menſium, & tantummodo duodecim annos cum quinque menſibus incompletis ei concedendoſe eſſe, ex jam dictis conficitur, ut ſpatium temporis exacte ſupputanti apparebit. Joanne defuncto, in cathedra Conſtantinopolitana ſedit.

c qui anno 577 mortuus, intra quem poſſe ſtorem relinquere coactus eſt.

S. EUTYCHIUS ſecundo.

S. Eutychius immiſſe Octobri ejuſdem anni 577 ſedi ſuæ reſtituitur,

THeophanes in jam ſæpe laudata Chronographia pag. 210 indicat tempus, quo ſanctus hic Vir ſedi ſuæ reſtitutus fuerit, dum anno DLXX Incarnationis juxta Alexandrinos, qui anno Chriſti DLXXVII a Kalendis Septembris incipit, ita ſcribit: *Hoc anno, menſe Octobri, Indictione undecima, Eutychius iterum Conſtantinopolitanum ſecundo accepit.* Euſtathius teſtis oculatus in Vita S. Eutychii apud nos tomo 1 Aprilis pag. 566 ipſum reſtitutionis diem ſic exacte notavit: *Vigeſimo ſecundo Januarii tentatus Vir ſanctus & ejectus fuit; reſtitutus eſt autem tertia Octobris, quæ Dominicæ erat.* Hinc etiam patet, id anno Chriſti DLXVII contigiſſe, quo Dominica in diem tertium Octobris incidebat. Quam honorifice tunc S. Eutychius a Juſtino & Tiberio exceptus fuerit, in Actis noſtris in tomo proxime citato a pag. 565 legi poteſt.

Controverſiam quamdam de dogmate, quem ſerpens ſuis inſeraret venenum,

378 Non diu ante mortem Vir ſanctus edidit libium de reſurrectione mortuorum contra gentiles & hæreticos, cui tamen quemdam Origenis errorem inſerere, negans, eam in carne palpabili futuram. Fortiter ei obſtitit S. Gregorius, qui tunc temporis Conſtantinopoli apocriſiarium Pelagii Papæ Romani agebat, & poſt multam diſputationem tam evidenter ipſum auctoris convicit, ut Tiberius imperator librum Eutychii comburi juſſerit. Tulit hanc ignominiam Conſtantinopolitanus Anteſtes, ut ſolent viri ſancti, qui ex ignorantia erraverunt, & ipſe errorem ſuum agnovit: nam quotcumque familiares Gregorii illum jam ægrotantem ſalutationis gratia adibant, pellem manus ſuæ tenens dicebat: *Confiteor, quia omnes in hac carne reſurgemus.* Pluribus hæc referit ipſe Gregorius Magnus lib. 14 Moralium cap. 29, quæ tamen Euſtathius in Vita S. Eutychii diſſimulavit, & in alium ſenſum detorſit, ne forte ſancto Patriarchæ ſuo injurius videretur. Sed ſanctitatem illius lædere non poteſt innoxia hallucinatio, quam etiam publice retractavit.

379 Porro cum ſanctus Præſul poſt reditum, quatuor annis, ſex menſibus & aliquot diebus ecclaſi-

A eleſiam ſuam pie gubernaſſet, migravit ex hac vita, mercedem laborum ſuorum in cælo recepturus. Theophanes juxta æram Alexandrinam anno divinæ Incarnationis DLXXIV, qui apud nos anno DLXXXII Kalendis Septembris finitur, tempus mortis ejus in proxime citata Chronographia pag. 222 & ſequente ſic enucle enprimit: *Hoc anno, die ſexta Aprilis, Indictione decima quinta, Eutychius patriarcha diem ultimum obiit, & poſt dies ſex Joannes magnæ eccleſiæ diaconus, qui Jejunator dictus, conſecratus eſt.*

ante obitum, qui contigit anno 582, die 6 Aprilis,

380 Eadem mortis epocha confirmatur ab Euſtathio, qui in Vita S. Eutychii apud nos tomo 1 Aprilis pag. 569 & ſequente narrat, quomodo functus ille Antiſtes die feſto Paſchatis ſacra myſteria celebrarit, & poſt perfolutas in eccleſia preces veſpertinas eodem die ægrotare cœperit: *Reverſus deinde in epiſcopium*, inquit teſtis ille oculatus, *in lectulo ſuo decubuit, vehementique febri circa mediam noctem correptus eſt; atque ita manſit dies ſeptem orationibus continuis incumbens, ſeque ſigno crucis munitus..... Porro cum totam hebdomadam ægrotaſſet Sanctus, ſimplex moribus ſed gubernandi ſcientia multiplex, ſapiens in verbis, ſed ſapientior ſenſu; magnus, inquam, patriarcha Eutychius, mente firma Deum precatus pro univerſis uſque ad ſeptimam horam Dominicæ ſecundæ primæ poſt Paſcha (* convenichat enim ut *ſeptima hora perageret eu, quæ ſunt quietæ obdormitionis propriæ) poſt benedictionem cunctis datam, ut olim filiis ſuis dedit Jacob, novus ipſe Jacob pedes extendit, & circa nonam aut decimam horam in manus Domini commendavit ſpiritum ſuum, & diſcedens ex hac vita in ſanctitate bona, ab angelis ad cæleſtes choros eſt ſublevatus.*

ut ex ejus Vita,

B

381 Pagius ad annum Chriſti DLXXXII num. 7 ex hoc Euſtathii textu ſic recte argumentatur: *Hoc anno Paſcha incidit in diem* XXIX *Martii, quo die decumbens Vir ſanctus, ſeptem dies ægrotavit, nocteque ſequenti benedictionem adſtantibus dedit, & jam illucſcente die ſexta Aprilis ad Deum migravit, non quidem Dominica in Albis, ut quidam perperam interpretantur, ſed feria ſecunda jam illucſcente, quæ hoc Chriſti anno in diem* VI *Aprilis conveniebat. Nocte itaque Dominicæ in Albis benedictionem ſuis dedit Eutychius, & poſt medium ejuſdem noctis, animam Deo reddidit.* Deinde Pagius ibidem explicat, cur Dominica in Albis vocetur *ſecunda prima*, circa quam vocem etiam Henſchenius noſter tomo 1 Aprilis pag. 371 in Annotatis aliqua obſervavit.

& ratiocinio Pagii oſtenditur.

C

XXXII. JOANNES IV, cognomento Jejunator.

HIc conſecratus eſt epiſcopus Conſtantinopolitanus *poſt die ſex* a morte S. Eutychii, quæ anno Chriſti DLXXXII, die VI Aprilis accidit, ut ſuperius ex Theophane oſtendimus. Facta eſt igitur conſecratio Joannis Jejunatoris die XII Aprilis, in quam illo anno Dominica incidebat. Miror, quod Guilielmus Caveus poſt tam manifeſtos temporis characteres in Hiſtoria litteraria Scriptorum eccleſiaſticorum, Genevæ anno MDCXCIV edita, pag. 301 ſcripſerit, illum anno DLXXXV in locum Eutychii mortui ſubſtitutum fuiſſe. Caſimirus Oudinus, infelix Ordinis ſui ac fidei apoſtata, in Commentario de ſcriptoribus Eccleſiæ antiquis, tomo 1 col. 2743 errantem Caveum cæce ſecutus eſt. Hunc trium annorum parachroniſmum etiam degluvit famoſus Elias Dupin in Gallica Scriptorum Bibliotheca, ubi non raro ſua ex heterodoxis temere tranſcripſit.

Anno 582, die 12 Aprilis ad cathedram CP evectus eſt Joannes Jejunator,

Auguſti Tomus I.

D

383 Caveus hic non tantum in chronologia, ſed etiam in aliis hallucinatus eſt, dum loco proxime citato elogium hujus Joannis ita texere incipit: *Joannes, natione Cappadox, a ſtupenda, cui ſe aſſuefecit, abſtinentia* νηςευτὴς *ſeu Jejunator dictus; primo quidem vitam egit privatam, & non inhoneſta epiſcopio dedit operam: poſtea ob præſtantes, quibus enituit, virtutes (* ἀνὴρ ἀρετῶν οἰκειότερον, *ut de eo Sophronius) ad altiora promotus. Unde mortuo Eutychio CP. anno* DLXXXV, *in ſede patriarchali ſubrogatus eſt.* At in Menologio Baſilii & Menæis impreſſis ad diem ſecundam Septembris Joannes Jejunator expreſſe dicitur *natus Conſtantinopoli*. Videtur ergo Caveus hunc Joannem confudiſſe cum Joanne Cappadoce, epiſcopo Conſtantinopolitano, de quo ſupra egimus. Equidem ſcio, quod ab Iſidoro Hiſpalenſi in nupere de Scriptoribus eccleſiaſticis cap. 26 hic Joannes, qui ſub imperio Mauritii floruit, etiam *natione Cappadox* vocetur. Sed vereor, ne Iſidorus Hiſpalenſis, longe ab Oriente diſtans, patriam unius Joannis epiſcopi Conſtantinopolitani alteri perperam applicuerit.

SÆC. VI. in cujus chronotaxi & Actis examinandis

E

384 Ex hoc errore profluxit alter, dum Caveus Joanni Jejunatori aptat elogium, quod Sophronius Hieroſolymitanus apud Photium cod. 231 Joanni Cappadoci præſuli Conſtantinopolitano tribuit. Verum ut error ille clarius deprehendatur, juverit allegare integrum textum Græcum, quem Caveus truncavit, & in quo apud eharum Photium Codice 231 col. 889 inter alios orthodoxæ fidei defenſores numeratur Ἰωάννης ὁ Καππαδοκίας Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐκ Καππαδοκίας ἕλκων τὸ γένος καὶ τὸ ἐπώνυμον, ἀνὴρ ἀρετῆς οἰκειότερον, id eſt *Joannes Conſtantinopolitanus* ſive Conſtantinopoleos epiſcopus, ſicut ibidem alii præſules a ſuis ſedibus denominantur, *ex Cappadocia trahens genus & cognomen, vir virtutis domicilium.* Hæc ſupra memorato Joanni epiſcopo Conſtantinopolitano, qui a patria ſua paſſim *Cappadox* cognominabatur, potius conveniunt, quam huic Joanni Jejunatori, qui *natus eſt Conſtantinopoli* ut Menologium Baſilianum, & Menæa impreſſa teſtantur.

errarunt varii ſcriptores,

385 Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCVI num. 2 idem Sophronii elogium Joanni Jejunatori perperam applicat, illudque ex citato Photii codice ſic Latine eitat: *Joannes, Conſtantinopolitano genere, & cognomine Cappadox, homo virtutis domicilium.* Si Pagius textum Græcum conſuluiſſet, facile deprehendiſſet, ſe deceptum fuiſſe ab interprete, cujus fidelitati niminm confidit. Forte etiam ille interpretationis error proficiſcitur a typotheta, qui in iſto Photii textu Latino excudendo unam alteramve litteram & interpunctionem invertit: nam juxta Græcum Photii textum, paucis mutatis, ita Latine legi debet: *Joannes Conſtantinopolitanus, genere & cognomine Cappadox, homo virtutis domicilium.* Hæc facilina ignoſcimus Pagio, qui dumtaxat Latina Sophronii verba ex Photio allegat, & fidelem eorum interpretationem ex Græco idiomate ſuppoſuit. At Caveus malam fidem aut ignorantiam prodit, dum nobis unum Græci textus partem obtrudit, & omittit alterum, ex qua error ipſius detegi potuiſſet. Nunc ad alia pergamus.

qui corrigitur.

F

386 Circa annum Chriſti DLXXXIII Joannes Jejunator occaſione Gregorii Antiocheni, qui de variis crimiuibus accuſatus fuerat, concilium Conſtantinopoli celebravit, non tantum ut Gregorii can-

Cum Jejunator ille tentatum ecumenicæ ſedi ſuperbe arrogaſſet,

A cauſam diſcuteret, ſed etiam ſynodſi decreto
sec. VI. titulum epiſcopi œcumenici ſeu univerſalis ſibi vindicaret. At cum Pelagius II Papa Romanus id intellexiſſet, cuncta ſynodi iſtius geſta, præter ſententiam pro Gregorio Antiocheno latam, diſſolvit, ut diſcimus ex S. Gregorio Magno, qui lib. 4 epiſt. 39 ad Eulogium Alexandrinum & Anaſtaſium Antiochenum de hac re ſic ſcribit: *Ante hos ſiquidem annos octo ſanctæ memoriæ deceſſoris mei Pelagii tempore, fratres & coepiſcopi noſter Joannes in Conſtantinopolitana urbe ex cauſa alia occaſionem quærens, ſynodum fecit, in qua ſe univerſalem appellare conatus eſt. Quod mox idem deceſſor meus ut agnovit, directis litteris, ex auctoritate ſancti Petri apoſtoli ejuſdem ſynodi acta caſſavit.* Litteræ Pelagii II Pontificis, de quibus hic fit mentio, jam veroſimiliter perierunt: nam illæ, quæ apud Labbeum tomo 5 Concilior. col. 948 ſub hoc numine legnntur, tamquam ſuppoſititiæ jam paſſim ab eruditis rejiciuntur. Nobis interim ſufficit hæc noſſe ex S. Gregorio, qui
B lib. 4 epiſt. 38, & lib. 7 epiſt. 69 ſimilis repetit.

387 Poſtea Joannes eumdem œcumenici ſeu univerſalis titulum affectavit in Actis, ad Pontificem Romanum tranſmiſſis, ut patet ex S. Gregorio Magno, qui lib. 4 epiſt. 39 ad Sabinianum Sedis Apoſtolicæ apocriſiarium dedit ſequentes litteras: *De cauſa fratris noſtri viri reverendiſſimi Joannis, epiſcopi Conſtantinopolitani, duas epiſtolas facere volui; ſed nas brevitas facta eſt, quæ utrumque habere videtur admixtum, id eſt & rectitudinem & blandimentum. Tua itaque dilectio tam epiſtolam, quam nunc direxi, propter voluntatem imperatoris dare ſtudeat: namque ſubſequenti tuis alia tranſmittitur, de qua ejus ſuperbia non lætetur. Ad hoc enim uſque pervenit, ut ſub occaſione Joannis presbyteri geſta huc tranſmitteret, in quibus ſe pene per omnem verſum univerſalem patriarcham nominaret. Sed ſpero in omnipotentem Deum, quia hypocriſim illius ſuperna Majeſtas ſolvet.*

S. Gregorius Magnus Papa apocriſiarium ſuum

388 *Miror autem quod dilectionem tuam fallere potuit, ut permitteret domino imperatori perſuaderi, quatenus ad me ſua ſcripta de hac cauſa tranſmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo patem habere debuiſſem. Qui ſi juſtitiam tenere vult, illum debuit admonere, ut ſe a ſuperbo vocabulo compeſceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate a prædicto fratre noſtro Joanne factum ſit, minime, ſuſpicor, penſaſti: idcirco enim hoc ille fecit, ut audiretur dominus imperator, & ille in ſua vanitate confirmatus eſſe videretur; aut non a me audiretur, & ejus animus contra me irritaretur. Sed nos tutam viam tenemus, nihil in hac cauſa aliud, niſi omnipotentem Dominum metuentes.*

In litteris mentit,

C

389 *Unde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia, quæ in hoc ſæculo nitet alta eſſe contra veritatem, pro veritate deſpiciat; in omnipotentis Dei gratia atque beati Petri apoſtoli adjutorio confidat. Vocem Veritatis tecolat dicentis: Major eſt, qui in cœlis eſt, quam qui in mundo; & in hac cauſa quidquid agendum eſt, cum ſumma auctoritate agat. Poſtquam enim deſtudi ab inimicorum gladiis nulla modo poſſumus, poſtquam pro utilitate reipublicæ argentum, aurum, mancipia, veſtes prædidimus, nimis ignominioſum eſt, ut per eos etiam fidem perdamus: in iſto enim ſceleſto vocabulo conſentire, nihil eſt aliud, quam fidem perdere. Unde, ſicut ibi jam tranſactis epiſtolis ſcripſi, numquam cum eo procedere præſumas.* Eodem libro 4 de hac controverſia inveniuntur plures S. Gregorii epiſtolæ, quas etiam eminentiſſimus Baronius Annalibus ſuis ad annum Chriſti DXCV ioſeruit, & variis obſervationibus illuſtravit. Infra diſcutiemus, an Joannes Jejunator ſuperbum hunc titulum retinere voluerit uſque ad obitum, de cujus tempore nunc paucis agendum eſt.

Ut ſuperbiæ compeſcat ejus ambitionem,

D

390 Baronius in Annalibus annum Chriſti DXCVI ita exordiuntur: *Quingentiſimo nonageſimo ſexto Domini anno, Indictionis decimæ quartæ, elatum illum, faſtu plenum, ut ſuperbia tumidam hominem, & qui ſuperbis reſiſtit & humilibus dat gratiam, Deus ex hac lute ſubtraxit Joannem Conſtantinopolitanum epiſcopum, quem ſe efferentem ampius, quam par erat, ſanctus Gregorius quot litteris, tot fulminibus, anno ſuperiori percuſſit.* Baronius obitum illius hoc anno conſignavit, quia S. Gregorius Papa inter menſem Septembrem & Octobrem Indictione XIV ad eumdem Joannem Conſtantinopolitanum ſcripſit, ut in Regiſtro Gregorii lib. 5 epiſt. 15 refertur: inde enim concluſit, Joannem uſque ad annum DCVI viviſſe, eum Indictio XIV a Kalendis Septembribus anni DXCV curtere œperit. Verum inde tantummodo ſequitur, Gregorio ignotam adhuc fuiſſe Joannis Jejunatoris mortem, quando hanc epiſtolam ad eum direxit, ut Pagius in Critica ad annum Chriſti DXCVI num. 3 recte obſervavit.

Sed eamdem mortem juxta Baronium ante 596,

E

391 Nos probabilius exiſtimamus, illum obiiſſe anno Chriſti DXCV, die ſecunda Septembris, qua in Menologio Baſiliano & Meræis impreſſis annua ejus memoria celebratur. Huic opinioni noſtræ favet duratio epiſcopatus ipſius, cui S. Nicephorus, aliique patriarcharum catalogi apud Banduruum, paſſim tredecim annos & quinque menſes aſſignant. Cum igitur anno Chriſti DLXXXII, die XII Aprilis, epiſcopatum Conſtantinopolitanum ſuſceperit, oportet eum uſque ad ineuntem menſem Septembrem anni DXCV ſopeſuiſſe, ut tredecim adminiſtrationis annos cum quinque menſibus incompletis inveniantur. Idem mortis annus confirmatur ex catalogo Nicephori Calliſti, qui apud ſæpe laudatum Banduruum tomo 3 Imperii Orientalis pag. 194 ſic habet *Joannes diaconus magnæ eccleſiæ & ſacellarius, Jejunator dictus, ſub Mauricio annis XIII, menſibus V. Ordinatus eſt poſt dies.... (ſupple ſex a morte Eutychii, ut ſupra ex Theophane diximus) imperante Tiberio. Obiit autem anno decimo quarto Mauricii Imperatoris.* Ex hac ultimis verbis liquet, illum anno Chriſti DXCV mortuum eſſe, cum annus decimus quartus imperii Mauritii huic anno DXCV reſpondeat, ut apud Pagium alioſque exactiores chronologos videre eſt. Non inutile futurum arbitror, ſi jam pauliſper diverteto ad inquirendam ulterius ſpeciei quæſtionem, in qua examinabitur, an hic Patriarcha mereatur titulum Sancti, quem Menæa, aliique Græcorum Synaxaria ei concedunt.

Anno juxta noſtram opinionem anno 595, ſicut improbavit.

F

PARERGON VI.

Diſquiritur, utrum præſul Conſtantinopolitanus Joannes, cognomento Jejunator, inter Sanctos ſit numerandus.

HUnc Joannem, tamquam ſanctum, commemorant variæ Græcorum monumenta, ex qui-

A quibus hoc loco præcipua enumerabo. Typicou S. Sabæ die ſecundo Septembris eccleſiæ Græcæ Syonaria, quæ in Muſeo noſtro conſervamus. Molanus haud dubie ſecutus eſt Græcos, dum hunc Joannem eadem die in Additionibus Uſuardinis recenſet.

Etiam Joannes Jejunator in ſaris Græcorum

393 Certe etiam cultus illius ex Menologiis Græcia ad ſacros Moſcorum faſtos tranſiit: nam Rutheni in ſuo Soborcik ſeu Synaxario eadem die ſecunda Septembris hæc habent: *Sancti confeſſoris ac patris noſtri Joannis Poſtnika* (vox Ruſſica Poſtnik Jejunatorem ſignificat, ut Georgius David ooſter, anno MDCLXXXVSSt Muſcuæ miſſionarius, in quibuſdam obſervationibus ad Synaxarium notavit) *patriarchæ Conſtantinopolitani*. In Menologio Slavo Ruſſico, quod nobiliſſimus baro de Sperwenfeld nobis Latine interpretatus eſt, eadem die ſic legitur: *Item ſancti patris noſtris Joannis Poſnici* (hic interpres vocem Ruſſicam Latine inſeruit) *Conſtantinopolitani, qui antea aureos nummos fabricabat*. Martyrologus Ruſſus hic in ſineurtem indicat, quam antea exercuerat, & ob quam in Menologio Baſiliano ac Menæis impreſſis vocatur χαράκτης ἢ πύχλιν, id eſt *aere ſtuarius*, ut interpres Menologii vertit, vel juxta Moſcum *nummorum fabricator*, vel denique *ſigillorum artifex* aut *calator*, ut Raderus noſtee hanc vocem ex Menæis interpretatur. Verum hæc operoſius indagari poterunt, ſi umquam Acta ejus ſint u nobis illuſtranda.

Moſcorum quæ ſaſtis

B

394 Menologium Baſilianum, quod tomo 6 Italiæ ſacræ Latine editum eſt, col. 1057 hunc Joannem ſequenti exornat elogio: *Joannes, cognomine Jejunator, natus eſt Conſtantinopoli, præfuitque eidem eccleſiæ Juſtino, Verio *, & Mauritio imperatoribus. Hic primum quidem ſtatuariam aetem exercuit; deinde ob multus utque eas egregiae animi dotes patriarcha renuntiatus urbis ipſius magnæ, multo magis virtutes excoluit: pauperes enim ſummo perſecutus eſt benignitate, vir ſingulari lenitate & miſericordia; quippe qui eu alterius ſolicitudine & calamitate patem cum eo dolorem ſuſcipeeet.*

& Menologio Baſiliano

** lege Tiberio*

C

395 *Quare Deus illum multis mirabilibus ſactis inſignem reddidit: nam barbaeæ gtatis eu Macedonia fugatæ, urbeque graviſſima liberata peſte, multiſque ſalus reſtituta fuit. Plerique etiam peſſime habiti a cacodæmone priſtinam precibus ſancti Viri recuperarunt ſanitatem. Reliquit orationes animæ utiliſſimas, quales magnus Joannes Chryſoſtomus conſcripſit. Cum igitur populum ſuum ſancte pieque paviſſet, ſacramque eccleſiam ad annos tredecim, menſes quinque integerrimi gubernaſſet, viciſſetque ad ſummam ſanctitatem, felicem ab annui lauds Deo reſtituit ſpiritum, vir certe ſingulariſſimi omnium aetis factorum exempli.* Virtutes & miraculo ejuſdem patriarchæ ſuſius ae diſtinctius narrantur in impreſſis Græcorum Menæis, quæ Maximus Cytbereus pro more ſuo ad diem ſecundam Septembris ſecutus eſt, & eu quibus Acta Joannis Jejunatoris Græco-barbare contexuit.

populorum ſanitatis ſummum adeptus ſit,

396 Qualem de ſanctitate hujus Joannis opinionem habuerit Mauritius imperator, non obſcure eruitur ex Theophylacto Simocatta, qui ineunte ſæculo ſeptimo floruit, & lib. 7 Hiſtoriarum cap. 6 inter res a Mauritio geſtas refert

qui opinionem Mauritius imperator

ſequentia: *Ante quatuor boſce annos (ruſſum enim ad antiquiora revolvitur narratio) Joannes, eccleſiæ Byzantinæ præſul, hujus lucis uſuram reddidit: qui, quod voluptates egregie peſſumdaret, & vitioſas animi motiones compeſceret, ventrique aſſiduum bellum faceret, ἐνδεὴς (hoc eſt Jejunator) a Byzantiis cognomentum tulit. Feetur quoque a Mauricio complura voluta mutuatus, ſingraphum illi dediſſe, & eum familiarem pignori oppoſuiſſe.*

D

SÆC. VI

397 *Poſtquam die ſuo eſt perfunctus, Mauricius in ejus facultates inquirens, paupertatem confeſtorum invenit, ac magnopere ſingularem Hierarchæ ſanctimoniam admiratus, ſingraphum paulo ante conſcriptam gratuita conſcidit. Nihil ſiquidem aliud inveniſſe aiunt, præter lectum ligneum, & lanteum ſtragulum nullius pretii, ac deformem pannulum: vili enim veſtitu delectabatur vir frugalitate vitæ conſpicuus. Atque iſtu, iſtu inquam, grandi pecuniæ & Indicis lapillis Mauricius anteponens, in palatium tranſtert, iſque glorians, vernis Chriſtianorum Jejuniis* (vetuo Jejunio tempus Quadrageſimæ noſtræ indicatur) *aureos gtmmaſque lectulos, & ſtragula ſerica volvere jubens, ligneo antiſtitis cubili totam noctem inſubet, cum ſe divinam quamdam gratiam inde percepturum arbitraretur.* Nicephorus Calliſtus lib. 18 Hiſt. eccleſ. cap. 34 ſimilia de illo narrat. Haſtenus relata teſtimonia pro ſanctitate Joannis militant, & ad illam admittendam ſufficerent, niſi aliunde ei obſtarent quædam argumenta, quæ jam proferemus.

auctoritate & exempla ſuo inſtituit dedit,

E

398 Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DXCVI num. 1, narrata Joannis Jejunatoris morte, ſic confidenter de eo pronuntiat: *Porro qui Jejunando & eleemoſynas dando magnam vivens ſibi laudem comparaſſet, poſt mortem a ſuis ſanctus falſo eſt habitus.* Vir eminentiſſimus etiam noverat, reliquias ejus a Mauritio imperatore magni æſtimatas fuiſſe, & huic veneration, quam ipſe ex Nicephoro Calliſto & nos ex Theophylacto Simocatta ſuperius retulimus, luitium falſi cultus ibidem oum. a ita adſcribit: *His ergo Joannem exhibitis poſt obitum ob imperatore poſtremis officiis, factum eſt, ut populus eegem ſequens, eum uti ſanctum colnerit, eaque opinione propagatum ſit nomen ejus ad poſteros. Sed quid de his ſit ſentiendum, provoco, te, lector, ad S. Gregorium Romanum Pontificem, eum luſtar Samuelis Saul lugentem.*

tamen eminentiſſimus Baronius,

F

399 Nec mitius de eo paſſim loquuntur ſcriptores Latini, qui illum depingunt velut ambitioſum hypocritam, qui externa virtutis ſpecie ſuperbiam ſuam tegebat. At quiſquamque in vita fuerit, potiſſimum hic quæritur, an Joannes titulum œcumenici contra expreſſum Romani Pontificis mandatum pertinaeiter retinuerit, & in ſua pervicacia uſque ad obitum perſiverarit. Joannes Diaconus in Vita S. Gregorii Papæ ad diem XII Martii apud nos tomo a ejuſdem menſis pag. 179 obſtinatum ejus animum aperte declarat his verbis: *Ceterum Joannes Conſtantinopolitanus hypocrita, qui ab Univerſalis nominis ambitione converſi multis tergiverſationibus excuſabat, juxta ejuſdem Patris prophetiam, judicia Domini ſuper ſe vigilare cognoſcens, poſt non multi temporis ſpatium ſubita morte defungitur, & cujus umbitioſam ſuperbiam totus caput mundus vix poterat, in unius ſepulcri anguſtia facile collocatur.*

aliique ſcriptores Latini ſanctitatem illum eupiodunt,

& ipſe S. Gregorius Magnus Papa innuit,

400 Quinimo ipſemet S. Gregorius pertinaciam illius ſatis indicat, dum poſt Joannis Jejunatoris mortem lib. 7 epiſt. 69 ad Euſebium Theſſaloni-

A Salonicenſem aliosque epiſcopos ita ſcribit: *Conſideret fraternitas veſtra, Joannem quendam Conſtantinopolitanæ civitatis antiſtitem, contra Dei contra pacem Eccleſiæ, in omnium deſpectum & injuriam ſacerdotum, modeſtiæ ac menſuræ ſuæ terminos exceſſiſſe, & illicite in ſynodo ſuperbum ac paſſifcum OEcumenicam, hoc eſt Univerſalis, ſibi vocabulum uſurpaſſe: quod beatæ recordationis Pelagius deceſſor meus agnoſcens, omnia geſta ejuſdem ſynodi, præter illa, quæ illic de cauſa venerandæ memoriæ Gregorii epiſcopi Antiochenſi ſunt habita, valida omnino diſtinctione caſſavit, diſtrictiſſima illum increpatione corripiens, ut ſe a novo & temerario ſuperſtitionis nomine cohiberet, adeo ne ſuum illi diaconum, niſi tantum nefas emendaret, procedere prohiberet.*

SÆC. VI.

401 *Cujus nos rectitudinis zelo per omnia inhærente, ſtatuta ipſius ſine refragatione, Deo propitio, ſervamus: quia dignum eſt, ut rectum deceſſoris ſui viam greſſibus inoffenſis incedat, quem de eodem loco ad reddendam rationem æterni Judicis tribunal exſpectat. In qua ea ne quid omittere, quod ad pacem Eccleſiæ pertinet, videremur, noſtris eumdem ſanctiſſimum Joannem ſcriptis ſemel iterumque conveximus, ut amoto ſuperbiæ vocabulo, cordis ſui elationem ad humilitatem, quam Magiſter & Dominus noſter docuit, inclineret: quem quantum neglexiſſe comperimus, hæc eadem & beatiſſimum fratrem & conſacerdotem noſtrum Cyriacum, ſucceſſorem ipſius, concordiæ ſtudio non deſtitimus admonere.*

Joannem ipſum monuiſſe ſuit pertinaciter reſtitiſſe.

B

402 *Sed quia jam, ut videmus, mundi hujus termino propinquante, in præcurſione ſua apparuit humani generis inimicus, ut ipſos, qui ei contradicere bene atque humiliter vivendo debuerunt, per hoc ſuperbiæ vocabulum præcurſores habeat ſacerdotes, hortor atque ſuadeo, ut nullus veſtrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus id conſentiat, nullus ſcribat, nullat, ubi ſcripſerit ſcriptum, admittat, vel ſubſcriptionem ſuam adjiciat; ſed, ſicut omnipotentis Dei miniſtros decet, integrum ſe ab hujuſcemodi vrnenata inſtitione cuſtodiat, & callido inſidiatori la ſe locum non præbeat: quoniam hoc in totius Eccleſiæ injuriam ac diſcidionem, & ſicut diximus, in omnium veſtrum deſpectum ſit.* Cum S. Gregorius hic aſſerat, Joannem monita ſua neglexiſſe, & ſe propterea ſucceſſorem ejus Cyriacum admoniſſe, ne malum præceſſoris ſui exemplum imitaretur, videmur recte concludere, quod Joannes ille Jejunator in ſuperbia ſua uſque ad mortem perſeveraverit. Propterea fortaſſe ab Allatio in ſinu Operis, quod contra Hottingerum ſcripſit, inter ſcriptores ſchiſmaticos *Joannes Noſtenſis, patriarcha Conſtantinopolitanus*, recenſetur.

In ſimili argumento ſuperſedendum.

C

403 At fortaſſe aliquis eum Pagio in Critica ad annum Chriſti DXCVI num. 3 dicet: Quomodo Gregorius *poſt ipſum Joannis mortem, quando vere laudari poſſunt homines*, illum in hac ipſa epiſtola *ſanctiſſimum* appellat? Quomodo idem Pontifex lib. 6 epiſt. 6 Joannem illum *ſanctæ memoriæ*, & in aliis litteris, poſt obitum ejus ſcriptis, paſſim *ſanctum* epiſcopum nominat? Reſpondeo, huoc eſſe hooorarium epiſcoporum titulum, qui tum viventibus tum mortuis promiſcue tribuitur, licet nulla morum ſanctitate ſint illuſtres. Uno alterove exemplo iſtud reſponſum meum confirmo. Dum Joannes IV Papa poſt mortem Sergii epiſcopi Conſtantinopolitani ad imperatorem Conſtantinum ſcribit, in ea Romani Pontificis epiſtola apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 1759 vocatur *Sergius reverendæ memoriæ patriarcha*, quamvis eo ipſo tempore jam accuſatus & vehementer ſuſpectus eſſet de hæreſi Monothelitica, ob quam paulo poſt, tamquam exſecrandæ memoriæ hæreticus, anathemate perfoſſus eſt.

Pagii argumentum pro ſanctitate Joannis Jejunatoris

D

404 In ſexta ſynodo apud Labbeum tomo 6 Conciliorum col. 949 *Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax* Conſtantem appellat *ſanctæ memoriæ quondam imperatorem noſtrum, & patrem piiſſimi noſtri domini & magni imperatoris.* Nunc audi, quid de eodem Conſtante, Conſtantini imperatoris patre, Theophanes in Chronographia pag. 292 ſcripſerit: *Imperator Conſtans*, inquit ſanctus ſcriptor, *Syracuſis Siciliæ in baluco, cui nomen Daphne, dolis in eum paratis occiſus eſt. Necis autem cauſa fuit hujuſmodi: Morte Theodoſio fratri ejus opera illata, Byzantiorum odium in eum vehemens exarſit, ubi maxime Martinum ſanctiſſimum Papam Romanum cum dedecore Conſtantinopolim tranſvexit, & in Cherſonæ regionem relegavit, & Maximum inſuper eruditiſſimum confeſſorem lingua mutilavit, & ejus abſcidit manus; multoſque præterea orthodoxos, ſuam nimirum hæreſim approbare recuſantes, verberibus, exiliis, atque proſcriptionibus infeſtatus eſt, geminoſque tandem Anaſtaſios, confeſſoris & martyris Maximi probatos diſcipulos, exilio & cruciatibus ſubjecit.* Jam antea S. Theophanes pag. 276 enumeraverat mala, quæ propter has Conſtantis perſecutiones a barbaris imperio illata ſunt, *quorum finis nullus fuit*, uit ibidem, *donec Eccleſiæ perſecutor in Daphnes baluco in Sicilia infeliciter occiſus fuit.* Hæc certe ſanctitatem iſtius imperatoris non indicant, etiamſi in elata ſynodo *ſanctæ memoriæ* vocetur.

Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax appellat ſanctæ memoriæ quondam imperatorem noſtrum, & patrem piiſſimi noſtri domini & magni imperatoris.

E

405 Quinimo ipſi imperatores ethnici ab orthodoxis juxta receptam iſtius temporis conſuetudinem *ſanctiſſimi* appellabantur, ut patet ex confeſſione fidei, quam Dionyſius Alexandrinus coram præfecto Æmiliano edidit, & in qua ſanctus ille confeſſor apud Baronium in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CCLX num. 21 poſt alia ſic loquitur: *Nos proinde unam Deum, rerum omnium fabricatorem, qui Valeriano & Gallieno cæſaribus Auguſtis, viris* SANCTISSIMIS, *imperium largitus eſt, & colimus & veneramur: huic etiam ſine intermiſſione pro eorum regno, ut ſtabile & ſiemum maneat, preces adhibemus.* Eminentiſſimus ſcriptor numero ſequente ibidem explicat, quomodo gentiles iſtis ſancto Dionyſio vocentur *ſanctiſſimi*, & circa finem ejuſdem numeri ita concludit: *Quod ſi impii ſic dicti ſunt, quomodo non etiam hac ſaltem ex parte quinque epiſcopi, quantumlibet moribus depravati, ſanctiſſimi jure dicendi?* Interdum itaque non ſanctitatis, ſed dignitatis cauſa, teſte Cangio, ἅγιοι *dicuntur & compellantur apud Græcos, antiſtites & imperatores; hi ob ordinationem, iſti ob ſacram unctionem.* Conſule, ſi lubet, eumdem Cangium in Gloſſario Latino ad vocem *ſanctus* vel *ſanctitas*, & in Græco barbaro ad vocem ἅγιος ubi id pluribus exemplis probat. Hunc aut ſimilem explicationem neceſſario admittendam eſſe, ſequens teſtimonium docebit.

Ut in ſuperbi vitium grammatici ſuſpicatione perſtringit.

F

406 Sanctus Leo IX, Romanus Pontifex, reprehendens Michaelem Cerularium, eo quod titulum œcumenici patriarchæ uſurpaſſet, poſt alia apud Labbeum noſtrum tomo 9 Conciliorum col. 954 ſic eidem ſcribit: *Succeſſit quoque huic* (nempe Eutychio, de quo immediate antea agerat) *Joannes, cujus ſuperbiam, quamvis univerſus mundus capere nequiverit, anguſtus tamen ceſpes* poſt

& ea refutatio vocabitis

Id eſt tu mulus.

A *poſt non multum temporis comperiſſe. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus ſibi uſurpavit, ubi ſe a cunctis Oecumenicum patriarcham, ideſt Univerſalem & dici & ſcribi debere decrevit. Pro qua utique præſumptione a beatis Pontificibus Pelagio & Gregorio digna percuſſus eſt excommunicatione: rujus contagii macula adhuc vobis cum ipſa maledictione ſic adhæſit, ut nunc quoque vos ipſius Oecumenicos patriarchas & appellare & ſcribere non timeatis..... Veſtra ergo fraternitas videat, quanta apud ſe prætervia tumeat, quæ nec oblatum ſibi a quoquam nec conceſſum, ſed potius denegatum, & ſub anathematis interpoſitione ab Apoſtolica & prima Sede, & a ſanctis atque orthodoxis patribus interdictum ſuperſtitioſum vocabulum, tantæ obſtinationis contumacia, pene quadringentis jam a beatiſſimo Papa Gregorio & amplius annis uſurpare non ceſſat.*

407 Idem ſanctus Pontifex in alia ad eumdem Michaelem epiſtola apud Labbeum tomo proxime citato col. 979 ſic de Joanne Jejunatore loqoitor: *Ecce ille Joannes voſtee, cujus veſanæ adinventionis adhuc heredes permanetis, qui ſecundum Pſalmiſtam per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cum interlit, non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo gloria ad infernum: quia cum in hunore eſſet, non intellexit. Ipſe a beatiſſimis Pontificibus Pelagio & Gregorio, ſucceſſoribuſque eorum pro inſolentia anathematizatus,* IN SUA PERTINACIA IRREVOCABILIS PERIIT, *jamque per quadraginta & quadringentos annos ſuæ contumaciæ ſequaces præcipitare non ceſſavit.* Quis hæc, obſecro, cum vera Joannis Jejunatoris ſanctitate & licito illius cultu facile conciliabit? Attamen Pagius putat, a ſe inventum eſſe vitium, qui id ſecerit, dum in Critica ad annum Chriſti DXCVI num. 3 ita ſine ſic ſcribit: *Thomaſſinus tomo 1 de Veteri & nova Eccleſiæ diſciplina lib. 1 cap. XI num. XIX oſtendit, qua ratione poſſit ex ſanctorum Patrum regulis Joannis Jejunatoris ſanctitatis fama conciliari cum iis, quæ aculeatiſſime in eum a divo Gregorio dicta ſunt.* At videamus, an ſcriptor ille te ipſa præſtiterit, quod Pagius affirmat.

S. Leonis IX Papa confirmatur.

B

408 Ludovicus Thomaſſinus in aſſignato citati operis loco ita diſſerit: *Porro ſica fuit Joannis Jejunatoris vitæ ſanctitas* (obſerva, quod hic auctor tantummodo conditiona.. loquatur, & ſanctitatem iſtius Joannis ſupponat) *quam Græci commendant hiſtorici, non eſt tamen quod quemquam moveat Gregorii adverſus illum extendeſcentia: factum enim hoc ejus unum, non perſonam, non reliquam vitam, vehementius infractus eſt. Nemo neſcit, præclariſſima ſanctimonia & innocentia homines, homines tamen fuiſſe, inſtar ſideram, inſtar ſolis eclam effulſiſſe, ſed & nonnullis ipſos maculis, nonnullis quandoque deflectionibus obſcuratos fuiſſe, ſi ultra, quam fas erat, in aſſrendis & promovendis ſedis ſuæ juribus progreſſus eſt Joannes, forte non tam ei ſua ſtudio fecit, quam eccleſiæ. Nec proſpiciebat animo, quo olim audaciæ venturi eſſent, quos habituros erat dignitatis magiſ ſuæ ſucceſſores & heredes, quam pietatis. Si ipſam pietatis famam laceſſivit Gregorius, ut quam ſucatam perſonatamque exiſtimaret, non alio, quam modeſtiæ & humilitatis amore ſtimulatus fecit; in ea invectus, quæ vitii cujuſcumque & ſuperbiæ maxime ſpeciem præ ſe ferrent. Invehi paulo vehementius illam in Joannem, & æquum erat & neceſſarium: impeti enim & labefactari par erat, non facta tantum ejus, ſed conſilia & furiosam ſpem, non præſentem tantum, ſed futuram; nec ejus tantum, ſed & ſucceſſorum ejus, quorum conſilia in eccleſiæ Orientalis perniciem ſeſe tandem ſuplicuere.*

Thomaſſinus pertinaciam ejuſdem Joannis

C

409 *Viris etiam ſanctiſſimis ſua invicem conſilia inexplorata inviaque ſunt, inacceſſi mentium ſinus. Hinc inter eos quandoque lites ebulliunt & pugnæ, ubi non aliud quam virtutes aliæ aliis collidi videntur; quæ tamen adeo non vel maculantur innocuo hoc certamine, vel debilitantur, ut incrementum eilam vel puritatis conſequantur non mediocre, vel fortitudinis. In his ſane ultro citroque non homines, ſed hominum vitia impugnantur, & ubi adverſus vitia, immerentibus aſperſa, certatur, non certatur tamen, niſi contra vitia.* Deinde ex Faeundo Hermianenſi lib. 7 cap. 6 deducit, vitos apprime orthodoxos magna animorom eootentiona olim inter ſe deceitaſſe, *cum pari utrimque erroris odio, pari veritatis amore æſtuarint omnes; ſed pari ſuæ invicem mentis, in qua latere putarent errorem, ignorantia deluderentur.*

Sæc. VI. variis modis

D

E

410 Verum (quod ſalva eruditi viri pace dictum ſit) his omnibus verborum ambagibus nodum difficultatis non ſtringit, multo minus diſſolvit. Noo ignoramus, vitos orthodoxos & ſanctos, qui in Eccleſia inſtar ſiderum fulgebant, interdum nonoullis errorum maculis obſcuratos fuiſſe. Scimus, eoſdem nonnumquam magna ſnini eoorentione de rebus fidei & moribus utrimque ionoxie diſceptaſſe. Sed hic quæritur, an Joannes Jejunator in re graviſſimi momenti, qualem Pelagius II & Gregorius Magnus eam judicabant, iterstiis Superiorum ſuorum mandatis patere non debuerit. Quæritur, an ſuperbum Oecomenicititulum contra tot expreſſas Pontificum Romanorum admoniticnes ſina culpa pertinaciter retinere potuerit. Quæritur, an in excommunicatione ſibi inflicta a duobus Pontificibus, penes quos ligandi ſe ſolvendi poteſtatem eſſe noverat, ſreute uſque ad mortem perſaverare potuerit. Denique quæritur, an ille Joannes, qui juxta S. Leonem Papam IX, *in ſua pertinacia irrevocabilis periit* inter Beatos cæli iocolas poſſit receuſeri ae legitimo cultu hoorari.

fruſtra excuſare nitiour

411 Nemo hic nobis obiicit Joaonem Jejunatorem io aſſumendo Oecumenici tituln ſecutum eſſe exempla ſuorum deceſſorum, inter quos S. Mennas in ſecundo Concilio Conſtantinopolitano apud Labbeum tomo 5 col. 50, 59 & 71 Oecumenicus patriarchs vel atehiepiſcopus appellatur, & oihilomious in Martyrologio Romano ad diam XXV Auguſti inter Sanctos rafertur. Nemo, inquam, ſimilis nobis objeiat: iſtud enim argumentum falſa hypotheſi niteretur, eom jam ſuperius contra quoſdam ſuſtores demonſtaverimus, hunc Joannem Jejunatorem veroſimillime primum fuiſſe, qui nomen Oecumenici ſibi arrogaverit, & titulum illum a poſterioribus Græcis fraudolenter inſertum eſſe iis monumentis, io quibus ſnta tempora ipſius inveniiur.

& nemo facile ambitionem ejus tueri poterit

F

412 Quinimo etſi gratis concederemus, nomen iſtud tunc s Pontificibus Romanis toleratum ſuc diſſimulatum fuiſſe, nt nonnulli exiſtimant, nondum affirmata & pervicax ejuſdem nominis uſurpatio in Joanne Jejunante axeuſanda eſſet: nam in utroque eſu iogens diſcrimen aſſignari poſſet, cum ſcriba conciii sut alii hunc titulum S. Menoæ tantummodo dederint; ipſe ſotem ſibi uon ſompſerit, dum poſt ſententiam contra Anthimum prolatam in Labbeana conciliorum collectione tomo 5 col. 61 ſic ſimpliciter ſubſcribit: *Mennas Dei miſeratione epiſcopus Conſtantinopolitanus*

etſi gratis daremus præceſſores illius hoc nomine uſos eſſe,

A *lianus diffinivi & ſubſcripſi.* Præterea S. Mennas
SÆC. VI. ibidem ſummam ſuam erga Romanam Sedem obſervantiam profitetur his verbis: *Nos enim, ſicut veſtra caritas novit, Apoſtolicam Sedem ſequimur, & obedimus; & ipſius communicatores, communicatores habemus, & condemnatos ab ipſa & nos condemnamus.* Denique Pontificea Romani S. Mennam de nomine iſto depoſcendo numquam monuerunt. At Joannes Jejunator nomen iſtud in litteris ſuis ſuperbe ac importune affectavit, & contra iteratas Romanorum Pontificum monitiones pertiniciter retinuit, ut ſupra oſtendimus.

cum ipſemet Thomaſſinus 413 Ipſemet Thomaſſinus citato capite hanc diſcrepantiam non diſſitetur, & ibidem num. 7 alia temporum ac rerum adjuncta ſic obſervat: *Ubi vero coacto Conſtantinopoli concilio Joannes Jejunator de cauſa Georgii patriarchæ Antiochæni judicium ſibi ſumpſit, tunc aſſumptum ab ea Oecumenici nomen, & Pelagio II, & Pelagii ſucceſſori Gregorio juſtum ſuſpicandi cauſam præbuit, eoque Pontifices impulit, ut quæ inde mala naſci poſſent, pro viribus ſua prævertere conarentur: jam*
B *enim tanti nominis ſplendor non ut antea dejectis erat ſolatio; ſed præſidii inſtar bubebat, quo communirentur ecclæ uſurpatæ potſtas ſupra patriarchas cæteros advenſus primuriæ Sedis auctoritatem,*

inter ipſos & Joannem Jejunatorem 414 *Quod Joannes coegerat concilium, id inter centralia numerandum erat, cum judicium ibi de patriarcha cauſa ferendum eſſet; concilium autem generale ſine auctoritate Pontificis nec convocari debuit nec haberi; nec ſine primæ ejuſdem Sedis aſſenſu vel dumnari patriarcha poterat vel abſolvi: quæ enim ad univerſalis Eccleſiæ diſpoſitionem pertinent cauſæ, non poſſunt ea ſine capitis interventione finiri. Non poterat patriarcha Conſtantinopolitanus extra patriarchatum juris ſibi quidquam arrogare; multo minus in eum patriarchum, cujus erat ſine controverſia & juſtior & antiquior poteſtas. Cum ergo vir ambitionis æſtro percitus ſtudioſe ſibi nomen induceret, quod univerſalem in totam Eccleſiam poteſtatem innuebat, ut ea ipſa tam in Patriarcham Antiochenum ut etiam poteſtate, nonne tunc juſtæ erant ſuſpicandi cauſæ, illam ambiri ab eo auctoritatem, qua ſupra Patriarchas cæteros ceteroſque Eccleſiæ ſedes evehertur?*

ingens diſcrimen aperiebat. 415 Denique idem Scriptor ibidem num. 8 ex his ita infert: *Integrum ergo jam nec Pelagio erat, nec Gregorio ea uti indulgentia, qua uſi aliquando fuerant Hormiſda & Vigilius, ubi pec*
C *ipſos & Joanni & Menæ licuit Oecumenici aut vel abuti patriarchæ nomine.* Ex poſtremis hiſce verbis liquet, auctorem hanc eam aliis quibuſdam ſenſiſſe, quod Joannes Cappadox & S. Mennas titulum Oecumenici geſſerint. At maxime miror, quod Thomaſſinus Joannem Jejunatorem, quem hoc loco tantæ ambitionis arguit, poſtea in fine ejuſdem capitis excuſare conetur. Sed verboſo ſuo conatu rem nondum conſecit, ut ſuperius indicavimus, ubi etiam defenſoribus Joannis Jejunatoris nonnullas quæſtiones propoſuimus. Si quiſpiam omnibus his difficultatibus abunde ſatisfecerit, & ſanctitatem Joannis Jejunatoris contra adverſantia ipſi argumenta ſolide probaverit, die ſecunda Septembris nomen ejus ex eccleſiaſticis Græcorum tabulis non erademus. Ceterum Joanni iſti, propter quem hæc digreſſio facta eſt, ſucceſſit.

D

XXXIII. CYRIACUS.

Contra auctorem Chronici Alexandrini putamus, QUiſquis ſuperius ſtabilitam Joannis Jejunatoris chronotaxin memoria recolere volucrit, is non difficulter fatebitur, errorem irrepſiſſe in Chronicon Alexandrinum ſeu Paſchale, quod in editione Cangiana pag. 378 ſucceſſionem Cyriaci ſaltem uno anno prævertit per has notas chronologicas, *Indictione XII, poſt conſulatum Mauricii Tiberii Auguſti X, Sanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ patriarcha Cyriacus, presbyter & œconomus ejuſdem eccleſiæ, præfuit annis XII.* Sed tempus poſt conſulatum decimum Mauritii & Indictio duodecima reſpondent anno Chriſti DXCIV, ut Pagius in Diſſertatione Hypatica pag. 338 oſtendit. At in ea hypotheſi non potuit Joannes Jejunator eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaſſe annis tredecim & menſibus quinque, quos tamen varii ſcriptores, & omnes fere catalogi, ipſi concedunt. Præterea Chronicon Alexandrinum Cyriaco duodecim gubernationis annos aſſignat, E
quos alii auctores communiter ad undecim reſtringunt, ut poſtea videbimus.

Cyriacum circa finem anni 595 Joanni Jejunatori ſucceſſiſſe. 417 Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DXCVI num. 3 de inchoato Cyriaci epiſcopatu ita meminit: *Hoc ergo ſublato de medio* (videlicet Joanne Jejunatore) *ſubſtitutus eſt in locum ejus Cyriacus œconomus, optimi nominis vir, nonnihil antea celuſtatus: qui ſimul ac egiæ civitatis epiſcopalem thronum conſcendit, mox ad promerendum Catholicum communicationem a Romano Pontifice, duos legatos Romam miſit, Georgium presbyterum & Theodorum diaconum, quibus & cum fidei profeſſione litteras dedit ad ipſum Gregorium. Conſtant hæc quidem ex cedditis ab ipſo Pontifice ad eum litteris, quibus & reciprocam miſit Catholicæ fidei æqualem. Reddidit ullus quoque litteras, cum & ipſe Cyriacus ullas ad ipſum ſcripſiſſet, commendavitque Joannem Chalcedonenſem & Athanaſium presbyteros abſolutos in Romana Eccleſiæ judicio, qui hæreſis fuerant accuſati. Scripſit & ad Mauritium Imperatorem Gregorius litteras de electione Cyriaci, ubi dum ait, Mauritium eſſe inceptum, multumque temporis diſtuliſſe* (Gregorius lib. 6 epiſt. 6 de Mauritio tantum dicit, quod tempus *paulo longius* diſtulerit) *ſucceſſoris Joannis epiſcopi electionem; facile inducimur, ut credamus, hujus anni primo exordio, vel* F
ſocuſſe peractis unui extremo tempore, ipſum Joannem eſſe defunctum, ut plane intelligas, divinam haud cetardatam eſſe vindictam. Verum nos cum Banduro & Pagio probabilius opinamur, Cyriacum circa finem anni DXCV Joanni Jejunatori, qui eodem anno die ſecunda Septembris obierat, ſucceſſiſſe, ut ex duratione epiſcopatus & tempore mortis poſt modum probare conabimus.

S. Gregorius Papa illum ut plane reprehendit ob uſurpatum arrogantiæ nomen, 418 Cum Cyriacus exemplo ſui præceſſoris etiam titulum Oecumenici aſſuparet, Gregorius Papa lib. 6 epiſt. 28 illum de hoc ſuperbo nomine deponendo admonuit, & Sabiniano, qui Conſtantinopoli erat Sedis Apoſtolicæ apocriſiario, dedit in mandatis, ne aſſiſteret eidem Cyriaco, Miſſarum ſolennia celebranti, niſi nomen Oecumenici penitus omitteret, ut ex lib. 6 epiſt. 30 & 31 colligitur. Quia autem Gregorius in litteris Mauritii accenſabatur, aeſi propter frivolum nomen turbaret pacem Eccleſiæ, ſanctus Papa lib. 6 epiſt. 30 eidem imperatoris poſt alia ſic reſpondet: *Eumdem vero fratrem & conſacerdotem meum ſtudiose admonere curavi, ut ſi haberę*

pa-

A *pacem omnium concordiamque deſiderat, ab ſtulti vocabuli ſe appellatione compeſcat. De qua re mihi in ſuis juſſionibus dominorum pietas præcipit dicens, ut pro appellatione frivoli nominis inter nos ſecundum generari non debeat.*

quod licet ſubeſſe magni momenti, quam nonnulli apparet,

416 *Sed rogo, ut imperialis pietas penſet, quia alia ſunt frivola valde innocua, atque alia vehementer nociva. Numquid non, cum ſe Antichriſtus venturus Deum dixerit, frivolum valde erit; ſed tamen nimis perniciosum? Si quantitatem ſermonis attendimus, duæ ſunt ſyllabæ; ſi vero pondus iniquitatis, univerſa peraltere. Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe Univerſalem ſacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit: nec diſpari ſuperbia ad errorem ducitur; quia ſicut perverſus ille, Deus videri vult ſuper omnes homines, ita quiſquis iſte eſt, qui ſolus ſacerdos angelicus appetit, ſupra cæteros ſacerdotes ſe extollit. Sed quoniam veritas dicit: Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur;*

B *ſcio, quia qualibet elatio tanto citius rumpitur, quanto amplius laſſatur. Illis ergo pietas veſtra præcipiat, ne quod per appellationem ſolvoli nominis ſcandalum gignunt, qui in ſuperbiæ typhum ceciderunt: nam peccator ego, qui auditor Deo humilitatem tento, admonendus ad humilitatem non ſum.*

causa ſuæ Pontificiæ veræ periculoſum videbatur,

420 Certe ex illo Oecumenici titulo, qui primo intuitu magis frivolus & vanus, quam noxius appærere poterat, ortos poſtmodum hæreſes & pernicioſas ſequelas prævidiſſe videtur S. Gregorius, dum lib. 6 epiſt. 24 ad Anaſtaſium Antiochenum, ſimilia monentem, poſt nonnulla ſic ſcribit: *Quod vero dicitis pro nulla cauſa dare nos locum ſcandalo debere, hæc mihi & piiſſimus dominus ſiltus veſtes, pro cujus vita ſuccurrere orandum eſt, jam ſæpius ſcripſit: & quod ille ex poteſtate, ſcio quia hoc vos ex amore dicitis. Nec miratus ſum vos in veſtris epiſtolis imperialia verba poſuiſſe, quia habetis inter ſe mutuam cognationem amor & poteſtas: nam utraque principaliter præſumunt, utraque per auctoritatem loquuntur.*

ut exercitus poſtea docuit

421 *Et quidem in ſuſcipiendis feſtris & conſacerdotis noſtri Cyriaci ſynodica epiſtola dignum*
C *non fuit, ut pro cauſa profani vocabuli moras faceremus, ne unitatem ſanctæ Eccleſiæ perturbarem; ſed tamen de eodem ſæpeſtitioſo & ſuperbo vocabulo cum admonere ſtudui dicens, quia pacem nobiſcum habere non poſſet, niſi elationem prædicti verbi corrigeret, quam primus apoſtata invenit. Vos tamen eamdem cauſam nullam eſſe, dicere non debetis, quia ſi hunc æquanimiter pertamus, univerſæ Eccleſiæ fidem corrumpimus: ſcitis enim, quanti non ſolum hæretici, ſed etiam hæreſiarchæ, de Conſtantinopolitana eccleſia ſunt egreſſi.* Sanctus Gregorius in aliis epiſtolis ſæpe declarat, quantum ab hoc Oecumenici nomine abhorreat, quod poſt aliquot ſecula Græci ſchiſmatici ita explicarunt, ut illud Pontifici Romano competere negaverint, & omnem iſtius tituli poteſtatem, pereunte Occidentali imperio, ad antiſtitem Conſtantinopolitanum translatam eſſe impudenter aſſeruerint, ſicut jam ſupra narravimus.

Non conſtat Cyriacum ſimilia Papæ monenti paruiſſe,

422 Non videtur Cyriaens Romano Pontifici paruiſſe, quamdiu Mauritius imperium tenuit: cum enim Gregorius Papa Bonifacium apocriſiarium ſuum mitteret Conſtantinopolim, ſimul ad Cyriacum dedit litteras, quas Baronius in Annalibus ad annum DCXXX num. 8 ex lib. XI epiſt. 47 Romanæ editionis ſic refert: *Quanto ſit pacis D*
virtus, cariſſime frater, ex voce Dominica diſ- SEC. VI.
cipulis intuentes, quæ ait: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis; ita in ejus nos decet dilectione perſiſtere, ut locum præbere diſcordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in cadice ipſius aliter vivere non valemus, niſi mente & actu humilitatem, quam ipſe Auctor pacis docuit, teneamus: cum ea cæteris, quæ dignum eſt, ſtudemus, ut profanam elationem, quæ animabus ſempre adverſa eſt, cordis pede calcantes perverſi ſuperbique vocabuli ſcandalum Eccleſiæ auferre de medio ſuſtinetis, ne a pacis noſtræ ſotietate diviſi inveniri poſſitis; ſed unus in nobis ſpiritus, una mens, una caritas, unus in Chriſto, qui ſua membra eſſe nos voluit, ſit compago concordiæ; nam quam durum, quam indecens, quam crudele, quamque a ſacerdotali propoſito ſit extraneum, pacem illum, quam aliis prædicat, non habere, ſanctitas veſtra conſideret, & ſuos de ſuperbia fratres ſcandalizare abſtineat. &c. Neſcimus, an E
Cyriaens tot tamque paternis monitionibus tandem ceſſerit.

eſt ille ſe- ſtea ſtrenuus vindex Phocæ impietatis.

423 Saltem Antiſtes ille poſtea intrepidum ſe exhibuit in defendenda immunitate eccleſiaſtica, quam Phocas imperator violare volebat, ut S. Theophanes in Chronographia pag. 246 narrat his verbis: *Hoc anno* (ſcilicet Phocæ imperatoris quarto, quem Georgius Cedrenus etiam notat, & qui anno Chriſti DCVI reſpondet) *Sebaſtianus eunuchus vir in primis clarus, Conſtantina imperatrice cum filiabus tribus mediæ noctis ſilentio eductus, Germani patricii imperium ambientis conſilio, ad magnam eccleſiam confugit. Magna itaque per urbem ſeditio exoritur: Præfuit etenim ad Cochliam collecti, dirit & exſecrationibus Conſtantinam inſectabantur; quamvis Germanus ad ſuppetias ſibi ferendas eos adduxiſſet, ut Præſinorum tribunos auri talentum dono miſiſſet; obtutam tamen factionis pelicipes eſſe puerunt. Quare mulierculas illas templo educendas tyrannus juſſit. At patriarcha Cyriacus tyranno ſe oppoſuit, mulierculas ab eccleſia tyrannice avelli minime paſſus. Juramentis autem a Phoca interpoſitis ſecurus redditus, nil indignum laturus, ſacris ſeptis extrahuntur, & in monaſterio includuntur.* F

qui propterea dicitur huic tempori eccumenici abrogaſſe,

424 Aliqui ſcriptores exiſtimant, quod propterea Phocas ex odio contra Cyriacum hoc anno ediderit decretum, quo ſtatuit, ut præſules Conſtantinopolitani nomen Oecumenici non amplius uſurparent. Inter alios Brietius noſter in Annalibus ad annum Chriſti DCVI hanc opinionem ſic brevitet indicat: *Simultates inter Phocam & Cyriacum fuit cauſa, cum Conſtantina, relicta Mauritii, conſilio Germani patricii ambientis imperium, cum tribus filiabus in eccleſiam confugiſſet: hæc enim cum per vim extrahere conatur Phocas, hunc veſtitit Cyriacus, & fretus populo rejecit imperatorem. Non tamen illæ, fide data, exeuntes, clauſæ ſunt in monaſterio. Itaque Phocas iratus Cyriaco, ſanctivit edicto ſuo, nomen Oecumenici ſeu Univerſalis unum decere Romanum Pontificem, non autem Conſtantinopolitanum, qui id antea male uſurparat. Quare antiqui ſcriptores tradunt, hoc Bonifacium tertium ab imperatore Phocæ obtinuiſſe, bono hominis improbiſſimi facto.* Hæc Brietius hauſit ex Baronio, qui Eminentiſſimus ſcriptor ad annum Chriſti DCVI num. 7 de Cyriaci morte addit ſequentia: *Ubi igitur hæc per Phocam imperatorem ſunt inſtituta, Cyriacus Conſtantinopolitanus epiſcopus, propugnator acerrimus*

pro-

A *præſumpti Oecumenici tituli, mœrore conſumptus* SÆC. VII. *& dolore confectus, diem obiit, ubi ſediſſet annos decem, & undecimum inchoaſſet.*

425 At verosimilius eſt, iſtud Phocæ decretum poſt obitum Cyriaci primum prodiiſſe, & imperatorem potius ob manifeſtum Eccleſiæ Romanæ jus, quam ex odio adverſus Cyriacum, ita judicaſſe. Præterea Bonifacius III Papa, qui hoc impetravit, antea Conſtantinopoli uſque ad obitum S. Gregorii Magni apocriſiarium Sedis Apoſtolicæ egerat, & in amicitiam Phocæ ſe inſinuaverat, ut Baronius ad eumdem annum num. 5 affirmat. Denique princeps ille, licet cetera vitioſus, venerabatur Pontifices Romanos, ut pater ea Pantheo Romano, quod Bonifacio IV Papæ in eccleſiam mutandum conceſſit. Non eſt hujus loci refutare Mulinæum & Othomanum, qui hunc Romanæ Eccleſiæ primatum tyrannice uſurpatum, a tyranno Phoca conceſſum blaterant, & quos ob hanc calumniam Eminentiſſimus Baronius ibidem num. 4 & ſequentibus ſatis depexuit. Nihil etiam hic motor Baſnagium alioſque recentiores hæreticos, qui eamdem etambeu impudenter ad nauſeam recoquunt. Audiamus potius antiquos auctores, qui hujus rei ſeriem poſteris reliquerunt.

quamvis Phocas ob eximiam erga Romanam Eccleſiam voluntatem ſuam ſæpe approbavit,

vel veneratione erga Romanos Pontifices id fecerit,

426 Paulus Warnefridus, diaconus Foro Julienſis, ſcribens de Geſtis Langobardorum lib. 4 cap. 37 hanc juſtam Phocæ actionem inter alia ſic memorat: *Foros igitur, ut præmiſſum eſt, exſtincto Mauritio ejuſque filiis, Romanorum regnum invadunt, per octo annorum tantulum principatus eſt. Hic, regente Papa Bonifatio, ſtatuit, Sedem Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ caput eſſe omnium eccleſiarum, quia eccleſia Conſtantinopolitana primam ſe omnium eccleſiarum ſcribebat. Idem, alio Papa Bonifatio petente, juſſit in veteri fano, quod Pantheon vocabant, ablatis idololatriæ ſordibus, eccleſiam beatæ ſemper virginis Mariæ & omnium Martyrum fieri; at ubi quondam omnium non deorum, ſed dæmonum cultus erat, ibi delectos omnium fieret memoria Sanctorum.* Anaſtaſius Bibliothecarius de eadem Phocæ actione meminit, dum geſta Bonifacii III Pontificis ita deſcribere incipit: *Bonifacius, natione Romanus, ex patre Joanne Cataundoce, ſedit menſes octo, dies viginti octo. Hic obtinuit apud Phocam principem, ut Sedes Apoſtolica beati Petri apoſtoli caput eſſet omnium eccleſiarum, id eſt Eccleſia Romana, quia eccleſia Conſtantinopolitana primam ſe omnium eccleſiarum ſcribebat.*

ut cum Francisco Pagio probabilius exiſtimamus

427 Amplectimur itaque ſententiam Francisci Pagii, qui in Breviario Pontificum Romanorum tomo 1 pag. 380 ſic diſſerit: *Baronius, Binius, & alii volunt, Phocam edictum illud edidiſſe in odium Cyriaci, epiſcopi Conſtantinopolitani, in quem execrabatur erat. Sed hæc conjectura non videtur admittenda, cum Cyriacus obierit menſe Octobri anni* DCVI, *& Thomas magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ diaconus die* XXIII *Januarii anni* DCVII *ei ſufficius fuerit, antequam Bonifacius ordinaretur Romanus Pontifex. Quare cum nullibi conſtet, illud decretum in ejus odium editum eſſe, quid vetat dicere, Phocam, cum bene noſſet Eccleſiam Romanam jure divino primatum ſemper tenuiſſe ſuper omnes totius orbis eccleſias, ex æquitate cauſam illam dijudicaſſe; cum præſertim teſtetur, cum erga Romanos Pontifices propenſum fuiſſe, ut videtur in Bonifacio IV. Ex quibus colligit, quod Baronius ait, Cyriacum mœrore conſumptum, quod Phocas id decretum tulliſſet, diem ſuum obiiſſe.* Conſuli poteſt Critica Antonii Pagi tomo 2 pag. 727, ubi probat, Bonifacium III anno Chriſti DCVII primum ad Romanam S. Petri cathedram evectum eſſe. Nunc tempus, quo Cyriacus obiit, indagandum eſt. D

Cyriacus menſe Octobri anni 606 mortuus eſt,

428 Chronicon Alexandrinum ſeu Paſchale quarto Phocæ imperatoris anno, *Indictione* IX, *poſt conſulatum Fotæ Auguſti* II (hi characteres chronologici annum Chriſti DCVI indicant) mortem Cyriaci in editione Cangiana pag. 381 accurate configunt his verbis: *Hoc anno Cyriacus, patriarcha Conſtantinopolitanus moritur menſe Hyperberetæo, ſecundum Romanos Octobri, die* XXIX, *feria* VII, *illiuſque funus curatum eſt* XXX *ejuſdem menſis, feria* I, *& depoſitum eſt corpus illius juxta morem receptum in æde ſanctorum Apoſtolorum.* Hic mortis annus confirmatur ex dutatione epiſcopatus ejus, cui SS. Theophanes & Nicephorus, aliique catalogi communiter tribuunt undecim annos, quos incompletos intelliges, ſi ab ultimo menſe anni DXCV, quo veroſimiliter cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit, uſque ad excuſatem Octobrem anni DCVI computum inire volueris. Computationi undecim annorum incompletorum aperte favet Zonoras, dum in editione regia Pariſienſi anni MDCLXXXVII tomo 2 lib. 14 pag. 80 ita loquitur: *Cyriaco patriarcha, undecimo a deſignatione anno, mortuo, patriarcha factus eſt Thomas ſacellarius, magnæ eccleſiæ diaconus.* His verbis clare indicatur, quod undecimus gubernationis annus nondum eſſet elapſus. E

& in quibuſdam Græcorum Menologiis,

eumque Sanctus celebratur.

429 Cyriacus ille in quibuſdam Græcorum Menologiis die XXX Octobris memoratur; ſed in Menæis impreſſis die XXVII ejuſdem menſis ita refertur: Τῷ σὸ ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυριακῦ, πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως. Id eſt: *Sancti patris noſtri Cyriaci, patriarchæ Conſtantinopolitani.* Deinde huic annuntiationi adduntur duo ſequentes verſiculi:

Ὁ Κυριακὸς ἐκ ἀλιπῶς γῆν & βίον,
Πρὸς αὐτὸν ἦλθε σπουδῇ τῷ Κυρίῳ
Cyriacus hanc vitam & humum dum deſerit,
Properavit ad Dominum ille deminorum omnium.

Hic ſatis aperta & plumbea alluſio eſt inter nomen proprium Κυριακὸς & voces αὐτὸν τῷ κυρίῳ. Neſcio, ob quam cauſam in manuſcri pro Supplemento Chiffletiano ad Menæa excuſa idem Cyriacus die XXX Martii ſic memoretur: Ὁ ἁγιος Κυριακὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐν εἰρήνη τελειται. Hoc eſt: *Sanctus Cyriacus patriarcha Conſtantinopolitanus in pace vitam finivit.* Ibi autem ſequuntur duo alia verſiculi hoc modo: F

Σὺ Κυριακὲ ποίμνιον μάγας
Ποιμαίνεται σὸν μυστικῶς, Σωτὴρ, χλόην.
Cyriace hic, magnus tui paſtor gregis,
Salvatoe, herba noſtica hanc paſcitur.

Ceterum ſucceſſores noſtri ad diem XXVII vel XXX Octobris indagare poterunt, an Cyriacus ille titulum Oecumenici tandem depoſuerit, & locum in opere noſtro habere mereatur.

SÆCULUM VII.

XXXIV. S. THOMAS I.

Menſe Januario anni 607 ad ſedem CP. evectus eſt S. Thomas,

MAjores noſtri ad diem XX Martii Acta hujus ſancti Præſulis Conſtantinopolitani collegerunt, & chronotaxim ejus recte ordinarunt, ita ut hic dumtaxat veſtigiis eorum ſit inſiſtendum.

Chro-

A Chronicon Paſchale ſupra landatum pag. 381 anno Phocæ imperatoris V, *Indictione* X, *poſt conſulatum Phocæ Auguſti* III, id eſt anno Chriſti DCVII, initium S. Thomæ *in* epiſcopatu Conſtantinopolitano ſic enaſte notavit: *Hoc anno, menſe Audynæo, ſecundum Romanos* XXIII *Januarii, dictus eſt patriarcha Conſtantinopolitanus Thomas ex diacono * magnæ eccleſiæ, & ſacellarius patriarchæ, & ordinationibus præpoſitus.* Hinc corrigendus eſt Theophanes, in quo pag. 246 ad annum Phocæ quartum, ſeu Chriſti DCV3, ſic legimus: *Patriarcha porro Cyriacus vivit excepto, Thomas diaconus & ſacellarius ejuſdem eccleſiæ, menſi Octobris die undecimo in ejus locum ſufficitur.* Verum hoc loco chronologia Theophanis adeo pertuibata eſt, ut integer annus deſideretur, aut enim præcedente conſulſus ſit, quemadmodum Majores noſtri jam dudum obſervarunt.

* al diaconus

431 Præcipua illius geſta ad diem XX Martii breviter narrantur in Menologio Baſii IIOO, ubi poſtiſſimum laudatur, quia *plurimum contra hæreſes decertavit, ipſoſque hæreticos pudore confudit, orthodoxam fidem doctiſſimaque ſtabilivit,* B *& ovile ſuum bene & ad Dei bneplacitum ac præſcriptum adminiſtravit, imperatores pios præclare inſtruxit, ac ſenatui cetique ſacerdotali ordini apparuit venerandus. Poſt hæc,* ait Menologii iſtius ſcriptor, *adverſa valetudine correptus, gaudens & exultans, uti æquum erat, in cælum tranſcurrit.* Alia ipſius geſta excerpta ſunt ex Actis S. Theodori Siceotæ, cui familiaris fuit, & quem impenſe venerabitur, ut ibidem apud nos tomo III Martii pag. 92 poteſt videri. Nos interim ad inveſtigandum mortis ejus tempus proceedimus.

cujus Acta die 20 Martii in opere noſtro dedimus,

432 Chronicon Paſchale anno Phocæ imperatoris VIII, *Indictione* XIII, *poſt conſulatum Phocæ Auguſti* VI (hæ temporis notæ anno Chriſti DCX reſpondent) obitum S. Thomæ apud Cinnamum pag. 382 ſic recte confignat: *Hoc anno, menſe Dyſtro, ſecundum Romanos Martio,* die XX, *feria* VI *moritur Thomas patriarcha Conſtantinopolitanus, &* XXII *ejuſdem menſis, feria* I *terræ mandatur.* Itaque ab anno Chriſti DCVII, die XX-III Januarii, uſque ad annum DCX & diem XX Martii ſedit S. Thomas annis tribus, ac fere duobus menſibus, quos Menologium Baſilianum, Nicephorus Calliſtus, aliaque Græcorum monumenta communiter ipſi adſcribunt. Dum autem Nicephorus patriarcha tres annos & quinque menſes ei tribuit, epiſcopatum illius ab obitu Cyriaci numerare cœpit, vel a vero computo abetravit ad tres fere menſes, quibus ſedes Conſtantinopolitana poſt mortem Cyriaci vacavit. Sanctum Thomam, ſtrenuum Catholicæ fidei defenſorem, ſeculus eſt indignus ſucceſſor.

& quem anno 6to moriturum

C

XXXV. SERGIUS I hæreticus.

ſubrogatus eſt Sergius, qui menſe Aprili ejuſdem anni cathedram CP. aſcendit,

AUctor Chroniei Paſchalis ſeu Alexandrini ad annum Chriſti DCX, ut ex chronologicis ipſius characteribus ſupra collegi, aſſignata S. Thomæ morte, ſucceſſionem Sergii ibidem ſic iodicare pergit: VIII *Artemiſii, ſecundum Romanos Aprilis, ejuſdem Indictione* XIII, *magnus Sabbato Conſtantinopoleos patriarcha creatus eſt Sergius, magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ diaconus, & ptochiorum præfectus, cuſtos portus.* At Pagius tomo 2 Criticæ Baronianæ pag. 729 monet, duplex mendum in hanc Chroniei textum irrepſiſſe, ut levi oculo deprehendi poteſt: eum enim Paſcha illo anno DCX in diem XIX Aprilis incidit, Sabbatum magnum ſeu ſanctum eodem anno in diem XVIII ejuſdem menſis incurrit. Unde patet, pro VIII ſcribendum eſſe XVIII, vel numero Græco η præponendum ε, ita ut pro η ſive VIII, *ei* id eſt XVIII legatur. Præterea pro menſe Artemiſio ponendus eſt Xanthicus, enim ipſe ejuſdem Chroniei ſcriptor alibi menſem Mujum Artemiſii, Aprilem vero Xanthici nomine ſemper appellet. Hujuſmodi errores ultro ſe produnt, & librariorum oſcitantiæ adſcribendi videntur.

D SÆC. VII.

434 Laudabilia ſoere hujus patriarchæ initia, ut erudtur ex Vita S. Theodori Siceotæ, in qua auctor ſynchronus apud nos III Aprilis pag. 59 de ipſo oacrat ſequentia; *Sergius, qui creatus eſt patriarcha, venit ipſe ad Dei Servum* (nempe Theodorum Siceotam) *& ad pedes ejus proſtratus, rogavit illum,* at *pro ſe Dominum precaretur, qua divina ipſius gratia dignus effectus epiſcopatu & apoſtolica ſede, ex voluntate ejus populum in pace regeret & gubernaret: ſe enim juniorem eſſe & imperitiorem, quam ut ſine præcipuo & ſingulari Dei præſidio id præſtare poſſet.* At E *Dei ſervus, precibus ſuis, ipſumque complexus: Idcirco, inquit, tibi juveni tantum Deus onus impoſuit, ut majore virtute viribuſque ſuſtineas calamitates & moleſtias impendeates; id quod præceſſor tuus ſoi præſtare non poſſe videbatur. Confirma igitur te, & robuſtus ſis, atque viriliter age: Deus enim confiſus ſpero, adminiſtrationem tuam & diuturnam & præclaram fore. Ex eo tempore majores vires ſuſcipiens patriarcha, in ſuo munere adminiſtrando ſe recte geſſit.*

optimam de ſe ſpem præbuit S. Theodoro Siceotæ:

435 Hic addi meretur monitum Eminentiſſimi Baronii, qui ad annum Chriſti DCVIII num. 4. iſtam S. Theodori Siceotæ prædictionem ſen potius conjecturam ſic explicat: *Porro Sergius inſtar Sauli, qui ipſo exordio coram Samuele magnum ſpecimen dedit optime adminiſtrandi regni, cum eſſet humilis in oculis ſuis, neque (teſte divina Scriptura) eſſet vir melior illo in Iſrael; ex vita hactenus virtutibus exculta pie ſanctæque dicta magnam de ſe apud omnes, præſertim vero apud præclaros ſanctitate viros concitarat exſpectationem: cujus rei gratia ſanctus Theodorus ita magnifice eadem ferme ſancta reſponſa de eo dedit, quæ de Saule Samuel, eo quod eamdem ipſe ſpem de Sergio concepiſſet, quam Samuel de Saule. At non ſemper prophetici ſpiritus* F *prophetis ſanctis inhæret, futura aperiens cuncta,* ut *ſuſius ſanctus Gregorius docuit ſuper Ezechielem. Quæ igitur de Sergio prænuntiata audiſti a Theodoro (ne ſcandalum patiaris) non prophetice dicta intelligas, ſed (ut acceptiſti) quod ita ipſe fore ſperaret: Deo enim confiſus, inquit, ſpero, adminiſtrationem tuam & diuturnam & præclaram fore. Talia namque de ipſo ſperare cogebat vita Sergii ſumaque vulgata, & offenſa illa tunc conventuntis ipſum & ſtrenuntis ſe ad pedes ejus humiliter.* Vide ibidem apud Baronium numero ſequence enimias laudes, quas Georgius Piſida, Græcus iſtius temporis poeta, cumulate in Sergium congeſſit.

ſed exſpectationem ejus fefellit,

436 Verum tam bonis principiis non reſpondit reliquus vitæ curſus: nam poſtea in hæreſim Monothelitarum prolapſus eſt, ut S. Theophanes in Chronographia pag. 274 teſtatur his verbis: *Cum imperator Hieropoli moraretur, Athanaſius Jacobitarum patriarcha, vir vafer & pernicioſus, ut ex innata ſibi vafritie ſunt Syri omnes, ad eum accceſſit, motiſque cum imperatore de fide ſermonibus, ſi modo ſynodum Chalcedonenſem*

dum poſtea in hæreſim Monothelitarum prolapſus eſt,

A *ſtum vellet admittere, patriarcham Antiochiæ ſe conſtituturum Heraclius promiſit. Is, enuntiatis in Chriſto naturis duabus, hæreſim ad tempus ſimulans, propoſitum ſynodum peobavit & recepit. Tum vero de operatione & voluntatibus imperatorem interrogavit; quales aſſerere deceat, gemina, an unicam? Imperator inuſitato ſibi vocum novitate implicatus, Sergii Conſtantinopolitano epiſcopo ſcribit, is Cyrum Phaſidos epiſcopum ad ſe accerſitum interrogat, & in unicam voluntatem, & actionem pariter unicam conſentire reperit: Sergius etenim, cum patria Syrus, & Jacobitis parentibus ortus, unum phyſicam voluntati actionem unamque operationem in Chriſto confeſſus & ſcripto teſtatus eſt.* Cetcrum in Hiſtoria Monotheliticum, anno MDCLXXIX Pariſiis Latine edita, & apud Baronium, aliiſque hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſcriptores legi poteſt, quam ſubdole & pertinaciter Sergius hæreſim ſuam defenderit uſque ad obitum, de cujus tempore nunc differendum eſt.

B 437 Sanctus Nicephorus patriarcha Conſtantinopolitanus in Hiſtoria pag. 18 mortem hujus Sergii ſic chronologice refert: *Indictione duodecima Sergius Conſtantinopolitanus patriarcha moritur.* Indictio illa a Kalendis Septembribus anni DCXXXVIII currere cœpit, adeoque ſequitur, Sergium obiiſſe illo temporis intervallo, quod ab ineunte Septembri anni DCXXXVIII usque ad Kalendas Septembres anni DCXXXIX effluxit. Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DCXXXIX num. 17 de morte ipſius ſic ratiocinatur: *Animadvertit Deus in hreginum turbarum auctorem & architectum: ſiquidem hoc ipſo anno poſt promulgatam eſtbeſin & in ſynodo confirmatam, cum ſe ſumma rerum potitum arbitraretur, vocatus eſt a ſummo Judice reddere rationem ad tremendum illud divinum examen Dei viventis & videntis. In hunc uſque annum pervenijſſe Sergium, quæ ea ſynodalibus Actis ſunt dicta, demonſtrant; ex quibus eſt, quod corrigat Nicephori Chronicon, in quo octo tantum anni & menſes ſeptem tribuuntur Sergii epiſcopatui, quem liquet ſedijſe annis triginta & amplius, utpote quem ſedere cœpiſſe vidimus anno Redemptoris ſeptingenteſimo octavo.*

438 At nos ſupra ex probabilioribus monumentis ernimus, Sergium anno Chriſti DCX ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe. Quare Baronius ex erronea ſua hypotheſi gratis C concludit, illum *ſedijſe annis triginta & amplius*, quod tamen nemo veterum ſcriptorum ei conceſſit: nam Theophanes numero rotundo annos viginti novem, nempe incompletos, computavit; alii autem patriarcharum catalogi apud Banduium paſſim XXVIII annos, & VII menſes epiſcopatui ejus aſcribunt. Nec Eminentiſſimum virum juvat, quod viderit mendoſum Nicephori Chronicon, in quo dumtaxat VIII anni & VII menſes notabantur; quia ex aliis ejuſdem Chronici editionibus ſatis liquet, pro illis VII annis ſubſtituendos eſſe XXVIII, & forte litterarum a, quæ apud Græcos numero XX æquivalet, ab amanuenſi in aliquo codice omiſſam fuiſſe. Hinc putamus, accuratiſſimum eſſe illud Nicephori Chronicon, quod Banduvius tomo 2 Imperii Orientalis ex codice regio non ita pridem edidit, & in quo ibidem pag. 189 duratio Sergiani epiſcopatus ſic exacte exprimitur: Σέργιος διακων ὁ αὐτὸς ἐπολιτεύσατο ἔτη κδ', μηνας ζ', ἡμέρας κα'. Hoc eſt: *Sergius diaconus ejuſdem eccleſiæ annis XXVIII, menſibus VII, diebus XXI.*

439 Aſſentimur itaque Pagio, quin in Critica ad annum Chriſti DCXXXIX num. 8 contra Baronium ſic argumentatur: *Indictio duodecima Kalendis Septembribus ſuperioris Chriſti anni inchoata eſt, indeque Baronius aliique deduxere, Sergium cuerunti anno, quo Indictio illa uſque ad menſem Septembrem in curſu fuit, vitam cum morte commutaſſe. Verum Phyrrhum menſe Januario hujus Chriſti anni (videlicet DCXXIX) ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe, infra viſuri ſumus; ideoque ectheſi anno antecedenti divulgata. Duvationem epiſcopatus Sergii ecthe expreſſerat idem Nicephorus in Chronico; ſed librarii numeros depravarunt. In editione Græca a Scaligero curata legitur, ſedijſe Sergium annos VIII: in ea, qua uſus eſt Baronius, anni VIII & menſes VII ejus epiſcopatui tribuuntur: in editione regia anni XXVIII, dies XXI: in tabulis Theophani inſertis anni XXIX; ea quibus vera Nicephori lectio erui poteſt.* Adde, quod vera Nicephori lectio nuper a Banduro in codice regio inventa fuerit, ut ſupra monuimus.

440 Pagius vero ſic ratiocinari pergit: *Succeſſit Sergius ſancto Thomæ die XVIII Aprilis, anno DCX, ideoque mortuus eſt, cuerente Indictione* E *duodecima, ac menſe Decembri prioris Chriſti anni, poſtquam eccleſiam Conſtantinopolitanam adminiſtraſſet annos vigioti octo, ut legitur in editione regia, non vero annos octo, ut habuit exemplar Baronii, menſes ſeptem, ut eccle in eo exemplari, & dies XXI, ut in editione regia, qui dies in editione Scaligeriana errore librarii in annos XXX converſi ſunt, ideoque dies octavus vel nonus menſis Decembris anni antecedentis (ſcilicet DCXXXVIII) fatalis fuit Sergio, & Pyrrhus poſt interpontificium unius circiter menſis in ejus locum ſubrogatus eſt, & quidem menſe Januario hujus anni (DCXXIX) ut ſuo loco monſtrabimus. Ex quibus tandem ſequitur, ecthe ſin anno precedenti promulgatam eſſe, cum eam in dicta ſynodo Conſtantinopolitana Sergius approbaſſet.* Propter hæc aliaque argumenta probabilius opinamur, Sergium anno DCXXXVII ante medium menſis Decembris ad tremendum ſupremi Judicis tribunal evocatum eſſe, ut rationem redderet de malis, quibus Eccleſiam Catholicam affligerat. Proximus Sergianæ impietatis ac ſedis hæres fuit

XXXVI. PYRRHUS hæreticus. F

CUm Heraclius imperator hæreſi Monotheliticarum faveret, defenſorem ejuſdem ſectæ Sergii mortuo ſubſtituit cursvit, ut S. Nicephorus in Hiſtoria pag. 18 innuit his verbis: *Indictione duodecima Sergius Conſtantinopolitanus patriarcha moritur: & quia Pyrrhum Heraclius nimbat, adeo ut fratrem appellaret, quod imperatoris favorem e ſacro fonte ſuſcepeerat, ſimul quod eumdem Sergii familiarem fuiſſe, cum ſequi vidiſſe cognoverat, in illius locum ſubſtituit.* Pyrrhum Sergianæ doctrinæ ſectatorem fuiſſe, Theophanes in Chronographia pag. 275 ſic aperte declarat: *Poſt Sergii vero obitum*, inquit, *Pyrrhus Conſtantinopolitanam ſedem excepit, qui a Stegio & Cyro temere aſſerta mordicus & impie retinuit.*

442 Auctor Libelli ſynodici etiam ſatis indicat, quam acriter Pyrrhus impiam Sergii doctrinam tueretur, dum ad eam confirmandam conciliabulum ab illo celebratum fuiſſe aſſerit in Labbeanæ Concilliorum collectione tomo 5 col. 1697 his verbis: *Sergio vero mortuo, Pyrrhus, qui & ipſe falſæ illi opinioni erat additus, ſolio potitus*

& in eo pertinax exiſtit ante medium menſem Decembrem anni 638.

cum Auctario Pagii

verſimilius arbitramur.

Sergio Monotheliti ſucceſſit Pyrrhus,

ejuſdem hæreſis propugnator,

A *eſt; & ſynodo hæretica inſtituta, ea, quæ a Sergio & Cyro Phaſiano decreta fuerant, corroboravit.* Quinimo ipſemet Pyrrhus in Diſputatione cum S. Maximo habita ſatis clare fatetur, ſe pſendo-ſynodum illam celebraſſe, ad defendendam Sergii ectheſim, ſub Heraclii nomine ſcriptam: cum enim S. Maximus diciſſet, taceri poſſe perſonas & hæretica eorum dogmata damnanda eſſe, Pyrrhus apud Labbeum tomo proxime citato col. 1833 ſic ei reſpondet: *At ſi hoc fiat, reperientur cum his ſimul ejecti Sergius, & ſynodus, me patriarcha, habita.* Hic obiter obſervo, Baronium in Annalibus ad annum Chriſti DCXXXIX num. 15 hanc hæreticam Pyrrhi ſynodum cum altera Sergiana confudiſſe.

verosimiliter ineunte Januario anni 639.

443 Potro initium epiſcopatus, quod hic tam ſtodioſe non exprimitur, colligendum eſt ex ſpatio temporis, quo Pyrrhus uſque ad exſilium ſoum præfuit eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, cujus adminiſtrationis anni, menſes ac dies in Chronico S. Nicephori ita ſcrupuloſe notantur: *Pyrrhus presbyter ejuſdem eccleſiæ, monachus & monaſteriorum præfectus, Chryſopolites abbas, annis* 12, *menſibus* IX, *diebus* IX. *Tumultu autem in eum concitato, abdicavit ſe dignitate.* Cum autem ea eodem Nicephoro conſtet, Paulum Pyrrho exſuli ſuceeſſiſſe *Octobri menſe, Indictionis decimæ quintæ*, quæ anno Chriſti DCXLI a Kalendis Septembris numerari cœpit, Pagius tomo 2 Critieæ pag. 827 recte conjicit, *Pyrrhum paulo poſt inchoatum menſem Octobrem abdicaſſe, ideoque circa initium Januarii anni ſexcenteſimi tricteſimi noni ordinatum fuiſſe*, ut manifeſtum fiet ei, qui a medio Octobri anni DCXLI uſque ad menſem Januarium anni DCXXXIX retrocedendo duos annos, novem menſes ac dies novem computare voluerit.

B

qui anno 641 in exſilium expulſus eſt,

444 Theophanes in Chronographia pag. 275 cauſam, ob quam Pyrrhus in exſilium expulſus eſt, ita enponit: *Heraclio tandem fatis functo, Conſtantinum ejus filium imperii ſucceſſorem Pyrrhus & Martina, quo ad Heracleonam Martinæ filium imperii dignitas devolveretur, veneno ſuſtulerunt; ſenatuſque ſubinde & urbis plebs Pyrrhum, ceu ſacrilegum & impium, cum Martina & ejus filio abrogavit & expulit. Conſtans autem Conſtantini filius imperium adipiſcitur, & Paulus etiam ipſe hæreticus in Conſtantinopolitanum* C *thronum ſubvehitur.* Sanctus ille ſcriptor ibidem pag. 283 ſimilia repetit, atque hæc ſuperaddit: *Heracleonam, matrem ejus Martinam & Valentinum ab adminiſtrando imperio ſenatus repulit; lingua vero Martinæ abſciſſa, ampntatiſque Heracleonæ naribus, iiſdemque in exilium actis, Conſtantem Conſtantini filium & Heraclii nepotem ad imperii thronum ſubvehit. Imperavit autem annos viginti ſeptem. Pyrrho vero epiſcopi dignitate abdicato, Paulus presbyter & œconomus ordinatus eſt menſe Octobri, Indictione decima quinta.*

aut ultro diſceſſiſſe

445 Nicephorus patriarcha de propinato veneno tacet, & hanc hiſtoriam ita refert, acſi Pyrrhus ob tumultum populi ultro in exſilium diſceſſiſſet: nam poſt narratam plebis ſeditionem in Hiſtoria pag. 81 ſic pergit: *Hæc ubi Pyrrhus comperit, ſequenti nocte in templum ingreditur; ubi ſacrificantibus ſalutatis, ac detracto humerali & in ſacra menſa depoſito; Non ſacerdotio, inquit, me abdico; ſed tantumodo populo cedo. Inde furtim egreſſus apud religioſiſſimam quamdam feminam delituit, & opportunitatem nactus, Chalcedonem navigavit; de cujus adventu ſimul ac monachi, qui illic erant, acceperunt, de iis quæ* D *ab Heraclio imperatore ac Sergio patriarcha vnl-SÆC. VII. gata erant ſuper duabus Chriſti voluntatibus & actionibus percuſſi ſunt, quarum patroni ac defenſores erant Maximus ac Theodoſius, qui tum in Africa verſabantur. Hæc ſunt, quæ Pyrrho per illud tempus acciderunt.* Quid autem deinde Pyrrhus in Africa, Romæ, ac iterum Conſtantinopoli egerit, poſtmodum exponemus, quando ſedi Conſtantinopolitanæ reſtituetur. Interim videamus, quo tempore locum ipſius occupaverit

XXXVII. PAULUS II hæreticus.

& cujus locum menſis Octobri anni 641 non ſupervixit

Paulus ſubdolus hæreticus,

SAnctus Nicephorus in ſua Hiſtoria pag. 81 circa initium hujus epiſcopatus cum ſupra laudato Theophane ſic conſentit: *His ita confectis, Paulus, majoris eccleſiæ œconomus, patriarcha Conſtantinopolitanus eligitur Octobri menſe, Indictionis decimæ quintæ*, id eſt anno Chriſti DCXLI, ut ſupra oſtendimus. Ad hanc dignitatem evectus perfidus ille hæreticus in litteris ſuis ſynodicis, quas de more ad Romanum Pontificem miſit, E tam ſubdole orthodoxum ſe ſimulavit, ut Theodorus Pnps in epiſtola reſponſoria apud Labbeum tomo 5 Conciliorum col. 1378 fidem ipſius ſic laudaverit: *Lecti apices dilectionis veſtræ limpida fidei fluenta vos de fontibus Salvatoris hauſiſſe, & ſicut prædicamus, prædicare, & quemadmodum credimus, credere, & ſcire docemus, indubitanter docere manifeſtarunt.* Tum in altera epiſtola ibidem col. 1781 idem Pontifex dicit, ſe de electione Pauli gaudere; ſed ſimul monet, Pyrrhum prius canonice ab epiſcopatu deponendum fuiſſe, antequam Paulus conſecrari retur. Sic etiam vafer iſte hæreſeos ſuæ occultator plures alios Catholicos decepit.

qui primo hæreſim Monothelitarum

447 Attamen non ita ſemper hæreſin occultare potuit, quin de ea ſuſpectus redderetur apud orthodoxos quoſdam Africæ epiſcopos, qui ſuſpicionem ſuam minime temerariam Pontifici Romano indicarunt. Unde peſtiferum Paulli ulcus, quod Theodorus Pontifex doctoribus litteris tetigerat, tandem apertum eſt: Paulus enim in reſponſoria ad Theodorum epiſtola poſt fraudulentam blandiloqoentiam & fictum pacis deſiderium apud Labbeum tomo 6 Conciliorum col. 227 hæreticum pectoris ſui virus ita detegit: *Omnes pieſatis doctores & prædicatores hujuſmodi unius voluntatis mente detinentur: querum, ſi opus eſt requiſitione provocante, & competenter relegimus teſtimonia: quibus concordantes & conſonantes facti ſunt piæ memoriæ Sergius & Honorius; unus quidem novæ, alter autem antiquæ Romæ ſummi ſacerdotii ſedem decoranter.* Scriptores polemici Honoriom Romanum Pontifitem ab hac calumnia paſſim vindicant. F

ſub falſo pacis conſervandæ ſtudio,

449 Sicut antea Sergius promulgaverat ecthe-ſin, tamquam ab Heraclio præſcriptam, ita Paulus ſub nomine Conſtantis imperatoris typum quemdam, ſeu fidei formulam & enpoſitionem compoſuit, in qua ſub falſa pacis ac unionis ſpecie ſilentium imponebatur tum Catholicis, tum Monothelitis; ne ſcilicet impoſterum quis auderet de una vel duplici in Chriſto voluntate & operatione ſermones inſtituere. Hoc ſilentium ab hæretico præſule encogitatum erat, ut orthodoxam Eccleſiam ſecurius læderet. Ut autem perniciioſum ſuum conſilium magis occultaret, & Catholicos facilius falleret, juſſit ectheſin Heraclii ab eccleſiæ valvis deponi, ut pater apud Labbeum tomo 6 Conciliorum col. 234 en his typi verbis:

SÆC. VII.

A *Ad perfectam autem unitatem ſanctarum Dei eccleſiarum & communem concordiam, & ut nulla occaſio relinquatur iis, qui ſine fine volunt contendere, & chartas, quæ poſita fuerant in narthece* * *ſanctiſſimæ magnæ eccleſiæ hujus a Deo conſervandæ regiæ noſtræ urbis, quæ continent prædictas quæſtiones, juſſimus levari.*

* narthece

449 Sed prudentiores Catholici dolum aſtuti Monothelitæ ſtatim olfecerunt. Unde abbates & monachi in concilio Lateranenſi apud Labbeum tomo proxime citato col. 116 coram Martino Papa damnans *typum, qui contra orthodoxorum fidem factus eſt*, inquiunt, *ex ſubreptione, non ex ſtudio aut mente piiſſimi noſtri imperatoris, ſed ex ſuaſione importuna & falſilequio Pauli, depoſiti a prædeceſſore veſtræ ſanctitatis Theodora, ſanctiſſimæ recordationis Papa veſtræ Apoſtolicæ Sedis.* Hinc etiam Martinus Pontifex Romanus ibidem apud Labbeum col. 384 Amando epiſcopo Trajectenſi inter alia ſic ſcribit: *Nunc ſucceſſor ejus Paulus, temerator fidei, epiſcopus Conſtantinopolitanus, aliud nequius excogitavit in præjudicium Catholicæ fidei cunamen, quaſi quæ a deceſſoribus ſuis hæretice poſita fuerunt, diſtruens, & imperialem typum ſacrilega auſu, totius plenum perfidiæ, a clementiſſimo principe noſtro fieri perſuaſit.* Dum Vaſquezius noſter in Commentario ad tertiam partem divi Thomæ diſputatione 73 cap. 2 typum in hominem hæreticum & Pauli Conſtantinopolitani diſcipulum transformavit, meliorem ſe theologum quam hiſtoricum oſtendit, & exemplo ſuo docuit, viros etiam doctiſſimos craſſis erroribus obnoxios eſſe.

urgere promovere

B

450 Cum Paulus videret, fraudes ſuas non ſuccedere, omnem modeſtiæ larvam depoſuit, & varios orthodoxæ fidei defenſores injuriis affecit, de quibus Martinus Papa in concilio Lateranenſi apud Labbeum tomo 6 col. 91 ſic conqueritur: *Pravitatem ſuam defendens, quod numquam nec a prioribus hæreticis præſumptum eſt, ipſe illicite præſumere ſtuduit: altare enim ſanctæ noſtræ Sedis, in domo Platidiæ ſacratum, in venerabili oraculo ſubverteas diripuit, prohibens, ne adorandam & immaculatam hoſtiam, id eſt ſacram celebrationem apocriſiarii noſtri ibidem Deo offerre valeant, & vivifice divinæ communionis Sacramenta percipiant. Quæ videlicet apocriſiarios, qui ex præceptione Apoſtolicæ auctoritatis commanentes eum, ut de tali hæretico intuto recedirent, nec non conteſtari viſi ſunt, perſecutionibus diverſis cum aliis orthodoxis viris & venerabilibus ſacerdotibus infecatus eſt eos, quoſdam eorum cuſtodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alias autem verberibus ſubmittens.*

ſed dein aperte perſecutus eſt orthodoxos

C

451 Denique videtur Paulus ſuaſiſſe imperatori Conſtanti, ut Martinum Papam violenter Roma abduci atque in exilium expelli juberet, quod conſilium poſtea exſecutioni mandatum eſt. Sed ſceleſtum conſultorem facti pœnituit, cum intelligeret, Romanum Pontificem in orthodoxa fide immobilem perſiſtere, & poſt variam miſeriam Conſtantinopolim adductum nimis crudeliter & indigne tractari, ſicut apud Labbeum tomo 6 col. 71 unus ex comitibus S. Martini Papæ narrat his verbis: *Siquando vero die abiens imperator in patriarchium viſendi gratia Paulum patriarcham (proximus enim erat mortiſ) narravit ei, quæ conſummata ſunt in ſanctiſſimum virum. Ingemiſcens vero Paulus, & converſus ad parietem dixit: Hei mihi! & hoc ad abundantiam judiciorum meorum actum eſt! Percunctante autem ab imperatore, quam ob rem hoc dixerit; reſpondit:*

urgue ipſum Romanum Pontificem

D *Numquidnam, domine, non eſt miſerabile* *, *talia pati Pontifices? Tunc attentius adjuravit imperatorem ſuſcipere ei la bis, quæ paſſus eſt, nihilque ampliat juſtiaere.* Propter hanc extetio-

* al. miſerabile
* al Pontificem?

rem Pauli Conſtantinopolitani pœnitentiam, quam vehementes conſcientiæ ſtimuli extorſerant, nonnulli ipſum comparant Judæ qui *pœnitentia ductus retulit triginta argenteos dicens: Peccavi tradens ſanguinem juſtum.*

quod ultimum crimen iniquitatis ſuper deplorabili fine mortem præmiſit

452 Eminentiſſimus Baronius ad *unum* Chriſti DCLI num. 24 de illa Pauli pœnitentia ſic judicat: *Sed non prætereamus abſque conſideratione, quam terribilis ſit Deus in conſiliis ſuper filios hominum: eodem enim tempore, quo hæc tam iniquo judicio agitantur contra ſanctum Pontificem Conſtantinopoli, in cælo throni poſiti ſunt, & ſedit antiquus dierum, Deus judex juſtus & potens, judicare eum, qui Martinum iniquo judicio judicandum expoſuit, malorum, inquam, omnium architectum Paulum Conſtantinopolitanum epiſcopum, qui ſiſti judicio juſſus, perterrefactus, eadem paſſus, quæ quondam Pilati unus, tocſtus* E *eſt eadem fere; quæ viro illa, dicere imperatori: Nihil tibi & juſto illi. Quod enim graviter & iſte peccaſſet, vitæ diſpendio operatit luiſſe ſupplicium, ſed autem manifeſta confeſſione, extorquente eam ultore Numine, profeſſum ad cumulum ſuæ damnationis, tanta iniquæ Romanum paſſum eſſe Pontificem, ubi eſt: Hei mihi! & hoc ad abundantiam judiciorum ſuæ ſupplicium meorum actum eſt! Talem tantamque extorſit importuna mors imminens verum confeſſionem.* Plura de hac re ibidem ſequuntur, quæ hic exſcribere non vacat, cum præcipue nobis incumbat indagare tempus, quo Paulus jam morti proximus talia fatebatur, & ex eo præterpropter obitus ejus chronologice ſit determinandus.

quam ante annum 670 vel ſequente 671 obiit

453 Baronius exiſtimat, Paulum anno Chriſti DCLI obiiſſe. At Pagius tomo 3 Caſticæ pag. 8 contendit, Baronium tribus annis a vera chronologia aberrare, idque deducit ex quibuſdam tempurum characteribus, qui in ſupradicta oculati teſtis relatione notantur: nam poſtquam S. Martinus Pontifex Romanus in carcere Diomedia poſitus eſſet, quod Pagius anno DCLIV die XIX menſis Decembria contigiſſe probat, dicitur imperator Paulum moribundum inviſiſſe. Deinde S. Martinus anno DCLV die XIII Martii ex carce- F re Diomedis translatus eſt ad domum Sagolabæ ſcribæ, *poſt dies duos* in Cherſoneſum deducendus, ut Pagius ibidem oſtendit.

ut contra Baronium cum Pagio probabilius conſentias.

454 Tum vero ex his antecedentibus ita concludit: *Addit auctor Relationis inter hæc defunctum eſſe Paulum: quare hujus mors accidit inter diem decimum nonum menſis Decembris anni ſexcentoſimi quinquageſimi quarti, & diem* XIII *Martii anni ſequentis; cumque epiſcopus Conſtantinopolitanus ordinatus fuerit menſe Octobri anni* DCXLI, *ut ſuo loco oſtendi, ſedit annos tredecim & menſes aliquot; & tam Zonaras quam Theophanes in Chronico & in tabulis eidem inſertis manifeſtiſſime erraverat, cum ei annos tantum duodecim tribuerunt, ac multo magis Nicephorus in Chronico tam juxta editionem Scaligerianam quam Lupercam, qui ais fediſſe Paulum annos duos, dies viginti ſex; ubi tamen librarius loco* ANNOS XII, *ſcripſit* ANNOS II. Fateor, pleroſque patriarcharum Conſtantinopolitanorum catalogos juxta hanc chronotaxim deſcendos eſſe; ſed cum narratio illa unius ex comitibus S. Martini magnam fidem mereatur, & inde deducta Pagii argumenta diſſolvere nequeam, hactenus

ſeu-

A ſententiam ipſius amplector, & Paulum Conſtantinopolitanum circa finem anni DCLIV, vel initium anni DCLV, obiiſſe probabilius opinor.

PYRRHUS iterum.

Pyrrhus poſt admiſſam orthodoxam doctrinam in hæreſim elapſus,

PRæcipua, quæ a Pyrrho poſt relictam ſedem Conſtantinopolitanam ſeu ſtrictam geſta ſunt, Theophanes in Chronographia pag. 275 ſic paucis commemorat: *Pyrrhus autem in Africam profectus, mutuis ſanctiſſimi abbatis Maximi, monaſticorum inſtitutorum obſervantia conſpicui, familiaritate & conſpectibus uſus, & in pontificum divinam religionem ſpirantium conſeſſum admiſſus, ab eis acerrime reprehenſus, ni ad Papam Theodorum ſe conferat, eorum hortatibus impellitur. Is ita Romam tranſmiſſus, tradito ſanæ rectæque doctrinæ libello, a Pontifice ſuſcipitur. At Roma digreſſus, cum Ravennam appuliſſet, ad vomitum canis inſtar reverſus eſt. Id ubi Theodorus Papa reſcivit, univerſo Eccleſiæ conventu convocato, ad coryphæi Apoſtolorum ſepulcrum adſtans,* B *calice aſſeri juſſo, ex vivifico Chriſti ſanguine ſtillam eunctiens, Pyrrhi ceterorumque, qui cum eo communicarent, abrogationem & condemnationem propria manu exaravit. Pyrrhus ſubinde Conſtantinopolim delatus, Paulo defuncto, ab audacioribus variæ vanæque fidei propugnatoribus in Conſtantinopolitanum thronum reſtituitur.*

Iterumdo modo a Papa Romano condemnatur,

456 Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti DCXLVIII apud nos num. 15 circa hanc extraordinariam condemnationis ſcriptionem notat ſequentia: *Sed de Sanguine Chriſti, ex calice diſtilleto in atramentum, in ſignum maledictionis & damnationis æternæ, in ritibus ſacris Eccleſiæ Romanæ haud aliqua hujuſmodi de his reperitur eſſe præſcripta lex, vel factum ipſum aliquo alio, quod ſciamus, declaratum exemplo.* At hujuſmodi inſolita ſcriptio legitur etiam facta eſſe ante medium ſæculi IX, ut Odo Aribertus apud Baluzium in notis ad Opera S. Agobardi Lugdunenſis pag. 249 teſtatur his verbis: *Pace itaque cum Sanguine euchariſtico ſeparatim per regem & Comitem firmata & obſignata, Biruardus comes Toloſanus ex Barcinonenſi, Toloſam venit, & regem Carolum in cœnobio ſancti Saturnini juxta Toloſam adoravit.* Præterea Photius ſimili præ- C ſulum ſubſcriptione in concilio Conſtantinopolitano quarto ſeu œcumenico octavo exauctoretus eſt, ut infra ex teſte ſynchrono referemus.

& poſt paucos menſes ſedit CP., in quam iterum anno 655 reſtitutus fuerat, moritur.

457 Ex ſupradicta Pagii chronologia conjicio, Pyrrhum ſub initio anni DCLV ſedi Conſtantinopolitanæ reſtitutum fuiſſe; ſed brevi pœnas ſpoliatæ ſuæ dedit, ut patet ex Collectaneis Anaſtaſianis, quæ Sirmondus noſter Pariſiis anno MDCXX edidit, & in quibus pag. 512 leguntur ſequentia: *Ceterum de Pyrrho ſciendum eſt, quoniam poſtquam certi facti ſunt a ter beato Apoſtolico, ac Platonæ, quod ſponte fecerit libellum ſuum, locaverunt eum in throno ipſo, quamquam Deus ſtatim juſto judicio ſuo deleverit eum de libro viventium,* id eſt, e vivis ſtripuerit. Tum immediate de ſucceſſore ejus Petro hæc addit: *Similiter autem & novus præſul, ut comperimus, Pyrrhum & prædeceſſores ejus, beatos patres & ſanctos vocavit.* Quanto autem tempore poſt reditum ſuum ſederit, Nicephorus in chronographia compendiaria apud Banduram tomo 3 Imperii Orientalis pag. 190 indicat diſertis his verbis: *Pyrrhus denuo reſtitutus menſibus IV, diebus XXIII.* Plures catalogi apud eumdem Banduram, negle- D ctis diebus, quatuor menſes rotunde numerant. Phyrrhum eodem anno Chriſti DCLV ſecutus eſt

Auguſti Tomus I. H a

SÆC. VI.

XXXVIII. PETRUS hæreticus.

EMinentiſſimus Annalium eccleſiaſticorum parens de tempore, quo hic Monothelita ſedem Conſtantinopolitanam occupare cœpit, ad annum Chriſti DCLIII num. 3 hæc habet: *Siquitur ordine annus Redemptoris ſexcenteſimus quinquageſimus tertius, Indictione undecima inchoata, quo in Pyrrhi locum ſubrogatus fuit ab hæreticis Petrus, hæreticus & ipſe Monothelita, qui ut facilius ſaltem Catholici homines offenderet, ad Eugenium loco S. Martini ſedentem, quo ab eo in communionem recipi mereretur, litteras Romam miſit ambagibus involutas atque perplexas: ſed, prohibente clero atque populo, minime receptæ fuerunt.* Juxta ſuperius a nobis admiſſam Pagii chronotaxim Baronius duobus annis hic anticipat Petri epiſcopatum, cujus initium anno DCLV figendum eſt. Quinimo Pagius tomo 3 Criticæ pag. E 54 ſolidis argumentis probat, Engenium dumtaxat anno Chriſti DCLIV ad Romanam cathedram evectum fuiſſe. Quomodo igitur Petrus Conſtaotinopolitanus anno Chriſti DCLIII *ad Eugenium loco S. Martini ſedentem* perplexas & ambiguas litteras mittere potuit? Hæc itaque ed poſteriores annos differenda ſunt.

Petrus eodem anno 655 in locum Pyrrhi ſubſtitutus,

hæreſim ſuam obſcuris verbis involvit,

459 Porro verſipellis iſte Petrus obſcuris verbis hæreſim ſuam involvere perreuit, & apocriſiarios Romanos induxit, ut novo erroris monſtro conſentirent: nam Catholicis & hæreticis ſatisfacere volens, triplicem in Chriſto voluntatem prædicabat; unam ſcilicet ſubſiſtentialem cum Monothelitis; duas vero naturales cum orthodoxis. Hæc eruimus ex epiſtola Anaſtaſii ſynchroni ad monachos Caralitanos ſcripta, in qua inter ſupra laudata Collectanea Anaſtaſiana pag. 146 leguntur ſequentia. *Quibus, ut dictum eſt, ſuum corrigere nolentes ſermonem* (nempe Petrus aliique Monothelitæ) *adhuc & ſenioris Romæ propriæ conſentire fidei coegerunt apocriſiarios, unam ſuper duas, id eſt tres ſecum prædicandi in eodem Domino noſtro Jeſu Chriſto voluntates & operationes, ſimilem ſcientiæ ligno guſtum commiſcentes, quemadmodum & iſti fidem ex bono & malo proferunt affectantibus.* Idem diſcimus ex epiſto- F la Agathonis Pontificis Romani, qui apud Labbeum tomo 6 col. 668 & ſequente ad Conſtantinum imperatorem ita ſcribit: *Petrus ejus ſucceſſor ad ſanctæ memoriæ Vitalianum Papam ſcribens, & unam & duas voluntates, & unum & duas operationes in diſpenſatione Incarnationis magni Dei & Salvatoris ſapere ſe profitetur.* Nunc videndum, quanto tempore infelix illa ſibi Catholicisque nocuerit.

& poſt annos fere duodecim ab ejus ejectione CP. ſedit,

460 Baronius breve adminiſtrationis tempus Petro tribuit, & ad annum Chriſti DCLVI num. 38 mortem ejus ita refert: *Qui obiit hactenus viſus eſt veritati, imperatoris favens pravis affectibus, idem ipſe ad ſupernum tribunal vocatur reddere rationem, mortis nuntio interpellatus: hæc ſiquidem anno Petrus patriarcha Conſtantinopolitanus hæreticus, ubi ſediſſet annos duos & menſes tres, moritur, atque in ejus locum ſubrogatus eſt Thomas, qui in concilio œcumenico Conſtantinopolitano aſſeritur fuiſſe Catholicus. Ceterum de annis, quibus ſederit Petrus, tentus Nicephori corrigendus eſt, dum habet, ſediſſe annis duodecim, cum duobus dumtaxat ei eccleſiæ præfuiſſe lega-*

SÆC. VIII.

A *legatur*. Ex hac clauſula colligo, Baronium non vidiſſe correctiorem Nicephori codicem, juxta quem vitioſæ ejuſdem auctoris editiones emendandæ ſunt, cum Petrus ille ſederit annis duodecim incompleteis, ut jam demonſtrare conabimur.

ut ex verbis S. Tarafii patet

461 In concilio ſeptimo œcumenico ſeu Nicæno ſecundo apud Labbeum tomo 7 col. 91 S. Tarafius patriarcha Conſtantinopolitanus ita loquitur: *Plures eorum, qui in ſexta ſancta ſynodo conſederunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro, præceptoribus videlicet hæreſeos unam voluntatem in Chriſto prædicantium, ordinati ſunt; quoniam bi viciſſim Conſtantinopolitos chronum ſortiti ſunt: & a Petro, qui ex his noviſſimus eidem throno præſedit, uſque ad ſextam ſynodum anni plus non tranſierunt, quam quindecim, & ipſi, qui intra hoc tempus fuerunt, Thomas & Joannes & Conſtantinus pontifices, inpræfinito tempore a prædictis hæreticis ordinati ſunt* (ſic clarius Græce legitur) *& propterea non ſunt improbati: per quinquaginta enim annos tunc hæreſis prædurarit.*

B

anno Chriſti 666 ex hac vita diſceſſit.

462 Ex his infero, Petrum duodecimo adminiſtrationis ſuæ anno, & Chriſti DCLXVI mortuum eſſe. Si enim duos tantummodo annos ei tribuero, & eum Baronio dixero, illum anno Chriſti DCLVI obiiſſe, jam non anni quindecim, ut aſſerit Tarafius, ſed ferme viginti quatuor effluxerint a morte Petri uſque ad concilium ſextum œcumenicum, quod anno Chriſti DCLXXX celebratum eſt. Præterea Theophanes in Tabulis & Zonaras in Annalibus tomo 2 pag. 88 duodecim gubernationis annos eidem rorunde aſſignant, quos pro more ſatis recepto intellige incompletos, cum tantummodo undecim annis & aliquot menſibus cathedram Conſtantinopolitanam tenuerit, ut ex dictis dicendiſque facile colligetur. Ea his ſequitur, Petrum S. Maximo ſupervixiſſe, & nullo modo mala ac tormenta, quibus hic ſanctus vir, aliique orthodoxæ fidei defenſores affecti ſuerunt, imputanda eſſe ejus ſucceſſori, qui fuit

XXXIX. THOMAS II.

Menſe Aprili anni 667 Petro ſucceſſit Thomas,

C

Nicephorus Calliſtus in catalogo patriarcharum apud Bandurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 194 aſſerit, thronum Conſtantinopolitanum poſt mortem Petri *menſibus* VI, *diebus* XVI vacaſſe. Tum de ejus ſucceſſore ſubjungit ſequentia *Thomas diaconus, chartophylax, notarius & cancellarius, referendarius, vaſorum cuſtos, & gerocomus Scalæ, & pauperum curator Neapoli.... in ſancto ſabbato conſtitutus, ſedit annis* II *menſibus* VII. Anno Chriſti DCLXVII ſabbatum ſanctum in diem XVII Aprilis incidit. Si igitur Petrus anno DCLXVI obierit, & ſedes Conſtantinopolitana poſt mortem ejus ſex menſibus & aliquot diebus vacaverit, ac denique Thomas *in ſancto ſabbato* ordinatus fuerit, oportet initium epiſcopatus ejus anno Chriſti DCLXVII, die XVII Aprilis, conſignare.

quam Baronius de facto ſuo ſpectum habet,

464 Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DCLVI num. 38 epiſcopatum Thomæ decennio anticipat, & ex hac falſa hypotheſi ibidem inſert, Thomam non fuiſſe orthodoxum, S. Maximum ei communicare noluiſſe, & ab ipſo perſecutionem paſſum eſſe. At juxta chronologiam noſtram patriarcha ille, qui ſanctum Maximum perſecutus eſt, & cum quo is communicare noluit, alius non eſt, quam Petrus Mooothelita, qui poſt S. Maximi mortem ſuperſtes fuit, ut ſupra monuimus.

465 Thomas initio epiſcopatus ſui ſcripſit litteras ſynodicas, ad Romanum Pontificem dirigendas; ſed illæ ob aſſiduas Saracenorum incurſiones mitti non potuerunt, ut in concilio ſexto œcumenico apud Labbeum tomo 6 col. 964 narratur his verbis: *Georgius Deo amabilis diaconus & chartophylax dixit: Codicillus, domine, ſive regeſtum, in quo continentur exemplaria ſynodicorum, quæ facta ſunt tam a Thoma, Joanne, & Conſtantino ſanctæ memoriæ quondam patriarchis hujus regiæ urbis, hic mihi præſto eſt, cum his & authentica ſynodica bulla, quæ facta ſunt a Thoma, ſanctæ memoriæ quondam patriarcha ad Vitalianum ſanctæ memoriæ quondam Papam Romanum, quæ etiam volens ad eum dirigere, propter imporum Saracenorum incurſum aſſidue imminentem, ut noſtis, & obſidionem, quæ facta eſt per biennium, que geſſit epiſcopatum, non valuit dirigere.*

D

& ejus literæ ſynodica

466 Non ignoro, hanc biennalem urbis Conſtantinopolitanæ obſidionem Baronio diſplicere, atque ea de cauſa totam narrationem ipſi ſuſpectam eſſe: nam ad annum Chriſti DCLVI num. 40 ita ſcribit: *Quod inſuper in iiſdem ſynodalibus recitatis Actis Conſtantinopolitana civitas biennali fuiſſe obſidione fatigata traditur, haud mediocrem pariter de impoſtura ſuſpicionem augit: ſiquidem neque Theophanes, qui per annos ſingulos imperatorum res geſtas recenſuit, neque quiſquam alius Græcorum hiſtoricorum tantæ rei vel leviter meminiſſe reperitur.* Verum Pagius tomo 3 Criticæ pag. 64 hanc difficultatem plane diſſolvit, & ſolertee obſervat, Latinum concilii iſtius interpretem erraſſe, dum vocem Græcam παραθεσις pro obſidione accepit: nam ea vox proprie repræſentationem & his affinia ſignificat. Unde dici poteſt Conſtantinopolis per biennium habuiſſe contionam repreſentationem Saracenorum, qui undique circumcurſabant, nonnumquam ſucurſionibus ſuis vicina urbis loca depopulabantur, ac ſic quodammodo conſpectui civium ſe ſempee repreſentabant.

propter aſſiduas Saracenorum incurſiones

E

467 Huic interpretationi favet altera ejuſdem concilii ſexti verſio longe accuratior, quam Harduinus noſter tomo 3 Conciliorum col. 1479 ex antiquo codice manuſcripto edidit, & in qua idem textus apud ipſum tomo proxime citato col. 1606 ſic legitur: *Dixit Georgius religioſiſſimus diaconus & bibliothecarius: Codex, ſi domine, ſeu regiſtrum, quod continet exempla litterarum ſynodalium Thomæ, Joannis & Conſtantini, ſanctæ memoriæ patriarcharum hujus regiæ civitatis, ſunt hic apud me; præterea etiam authenticæ ſynodales literæ bullatæ a Thoma ſanctæ memoriæ pontifice ad Vitalianum olim Papam Romanum, quas etiam cum vellet mittere, propter continuam imporum, ut ſcitis, Saracenorum incurſionem, etiamſi duos annos poſtea geſſit epiſcopatum, non potuit mittere.* Vides, nullam hic fieri mentionem de obſidione Conſtantinopolitana, quę Baronium tantopere offendit.

Romam mitti non potuerunt.

F

468 Porro Patres ſextę ſynodi apud Labbeum tomo 6 col. 995, lectis Thomę duorumque ejus ſucceſſorum epiſtolis, nihil invenerunt *contrarium de orthodoxa fide eos ſenſiſſe ſive ſcripſiſſe*, & propterea ibidem jubeot *ſanctæ memoriæ tres viros, id eſt Thomam, Joannem, & Conſtantinum.... in ſacris diptychis ſanctarum eccleſiarum recitari, utpote qui omnibus immaculati & irreprehenſibiles inventi ſunt circa rectam noſtram Chriſtianorum fidem.* Baronius quidem Acta ſextę ſynodi de falſitate & corruptione accuſat, ſed alii criti-

Patres plures Thomam etiam agnoſcunt orthodoxum,

ci

A el ſolidis argumentis opinionem ipſius refutarunt. Certe veteres ſcriptores videntur ea Acta pro genuinis habuiſſe, atque inter alios ſupra laudatus Taraſius Conſtantinopolitanus, dum dicit, hos tres patriarchas in ſexta ſynodo improbatos non fuiſſe, etiamſi ab hæreticis ordinati eſſent. Præterea Zonoras tomo a Annalium pag. 88 de orthodoxia Thomæ ſic teſtatur: *Et* (ſcilicet Pyrrho) *ſuccedit Petrus, & ipſe a prioribus non diſſentiens, quo poſt annos XII mortuo, Thomas vitæ ſententiæ defenſor orthodoxis præfuit, qui poſt annos duos & menſes mortuus, Joannem habuit ſucceſſorem.*

469 Propter hæc teſtimonia Thomam, tamquam Catholicum, agnoſcimus, ſed nondum ut Sanctum venerамur, quamvis Menæa impreſſa annuam ipſius feſtivitatem die XV Novembris ita videantur annuntiare: Τῦ ἁγίυ Θωμᾶ πατριάρχυ Κωνσταντινουπόλεως τῦ νέυ. Id eſt: *Sancti Thomæ junioris, patriarchæ Conſtantinopolitani.* Deinde ibidem ornatur his verſiculis:

Menæa vocat eumdem pro ſancto colunt.

Σωτὴρ ὁ Θωμᾶς ἐκλιπὼν μητρωμύλω,
B Σωτὴρ πρωτόστρατος ὄφιν ὁ μητρωμύλω.
Thomas caducam deſerens vitam, ſtatim
Interminatam repperit vitam, ut decet.

Iſto die celebrari memoriam hujus Thomæ, conjicio ex epitheto τῦ νέυ, id eſt *junioris*, quo diſtinguitur ab altero Thoma ſeniore, de quo ſupra egimus, & cujus Acta Majores noſtri cum Græcis ad diem XX Martii illuſtrarunt.

470 Radetus noſter ad hanc Menæorum annotationem die XV Novembris in Mſs. Obſervationibus conjectatur noſtram ita confirmat: *Junior hic dictus eſt Thomas patriarcha ratione illius, qui olim Thomas præceſſerat, vir inclytus, juſtus, orthodoxus, & ſanctus. Hic vero junior, quamvis a Democharе ſcribatus fuiſſe Catholicus, idemque in œcumenico concilio Conſtantinopolitano tradatur, repugnat tamen Baronius anno Chriſti* DCLVI *num.* 38, *oſtenditque Acta illius ſenæ ſynodi fuiſſe corrupta, & Thomam hunc appellat Monothelitam.* Neſcio, an idem ſit Thomas, qui in Synaxario Sirmondi poſt alios patriarchas Conſtantinopolitanos die XX Novembris refertur. Quidquid ſit, requirimus majorem de cultu & geſtis hujus Thomæ notitiam, ut num Sanctis annumeremus. Quare ſucceſſores noſtri ad alterutrum Novembris diem diſpiciant, an aliunde eruere poſſint certiora ſanctitatis indicia, ob quæ Thomas ille Operi noſtro inferatur.

ut Radetus noſter nobiſcum ſentit.

C

471 Si Thomas iſte obierit die XV Novembris, quo in Menæis impreſſis refertur, recte plerique catalogi apud Bandurum ei duos annos & ſeptem menſes adminiſtrationis tribuunt: nam juxta ſuperius citatum Nicephorum Calliſtum ordinatus eſt ſabbato ſancto, qui anno Chriſti DCLXVII in diem XVII Aprilis incurrebat; a quo dum uſque ad mediam Novembrem anni DCLXIX numerando deſcenderis, invenies duos annos & ſeptem menſes, uno alterove die excepto, quæ temporis minutiæ plerumque negligantur, & anni menſeſque rotunda numero computantur. Cum hoc computo facile conciliabitur Theophanes, qui in tabulis tres annos, nempe incompletos, ei adſcribit. Eodem anno Chriſti DCLXIX, ni fallimur, in locum Thomæ ſuffectus eſt

qui anno 669 mortuus eſſe dicitur CP. reliquis

XL. JOANNES V.

CUm de hujus patriarchæ geſtis vix quidquam noverimus, ſola ipſius chronotaxis hoc loco inveſtiganda eſt. Quandoquidem igitur Joannes circa finem anni DCLXIX, ut putamus, Thomæ ſucceſſit, facile annum mortis ejus invenire-mus, ſi de duratione epiſcopatus inter auctores conveniret. Nicephorus patriarcha ei annos quinque & menſes novem concedit. Nicephorus Calliſtus, qui ſæpe ſua ex veteribus monumentis hauſit, apud Baudurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 195 de ipſo hæc habet: *Joannes preſbyter, protecdicus & chartophylax magnæ eccleſiæ annis* IV, *menſibus .... eodem imperante.* Catalogus, quem Labbeus emiſit pag. 36 Protreptico ſuo de ſcriptoribus hiſtoriæ Byzantinæ præfixit, huic Joanni dumtaxat annos quatuor aſſignat, nulla de menſibus facta mentione. Denique Theophanes in Tabulis eidem rotunde ſex annos adſcribit. Cum itaque in antiquis ſcriptoribus ſæpe corrupti ſint numeri, in tanta computandi varietate videtur nobis data licentia, ut cum Pagio obitum ipſius anno Chriſti DCLXXIV alligemus.

eidem Joanni, qui anno 674 obiit,

473 Baronius ad annum Chriſti DCLVIII num. 5 & 2 hanc Joannem etiam de Monotheliſmo ſuſpectum habet, dum ibidem ſic ſcribit: *Annus ſequitur Redemptoris ſexcenteſimus quinquageſimus octavus, Indictione prima, quo Thomas Conſtantinopolitanus epiſcopus, ubi ſedifſet (ut habet Nicephori Chronicon) annos duos & menſes ſeptem, moritur, atque in ejus locum ſubrogatur Joannes preſbyter, * ejuſdem eccleſiæ ſyncellus & cuſtos vaſorum .... Probatum vero cognitumque fuiſſe Catholicum eumdem Joannem epiſcopum inferius eadem Acta* (ſextæ ſynodi videlicet, ut ſupra dixerat) *teſtantur, quæ commentitia exiſtimantur: valde namque repugnant iis, quæ in S. Maximum facta ſunt, atque in diſcipulos ejus, cum omnes ſimul tota hac tempeſtate dariſſime diluerentur exilio, eo quod nollent communicare cum Conſtantinopolitana eccleſia, cujus eſſet ipſe Thomas epiſcopus Monothelita: ſi enim ſecus fuiſſet, communicare eidem minime recuſaſſent; ſicque ab exilio liberati Deo gratias egiſſent de reddita Eccleſiæ pace, quam diu optaſſent, & pro ea Deum jugiter rogaſſent. Quamdiu igitur perſeverare videmus in orthodoxorum præcipuos agoniſtas perſecutionem, quæ ſcripta habentur de Catholica fide ejus eccleſiæ patriarcharum, æquo animo haud ferre poſſumus abſque ſuſpicione commenti.* Hoc ſpecioſum ratiocinium falſa hypotheſi niritur, & ea perturbata chronologia originem ducit, ut ſupra oſtendimus. Nos itaque bene Joannem agnoſcemus Catholicum, donec quis chronotaxim noſtram everterit, & ſolidis argumentis demonſtraverit, Acta ſextæ ſynodi nullam fidem mereri. Interim videri poſſunt ea, quæ ad diem XXIX Julii de Actis tertii concilii Conſtantinopolitani ſeu œcumenici ſenſi dicta ſunt, ubi tomo VII iſtius menſis pag. 84 & ſequentibus orthodoxiam Thomæ & Joannis defendimus occaſione ſucceſſoris ipſorum, qui fuit

& non ſolo Monotheliſa, ut Baronius perperam ait.

diaconus

E

F

XLI. S. CONSTANTINUS I.

QUamvis eccleſia Conſtantinopolitana varios habuerit hujus nominis præſules, tam ſoli hæc Conſtantino convenire poteſt titulus ſanctitatis, ut tomo VII Julii noſtri pag. 84 dictum eſt, & per decurſum hujus tractatus infra clarius apparebit. Omnia igitur illa, quæ die XXIX Julii ad probandum ejus cultum ex diverſis Græcorum Menæis allata ſunt, probabiliſſime huic noſtro tribuimus, licet tantummodo indeterminate in iis

S. Conſtantinus, quem Operi noſtro ad diem 29 Julii reſervamus.

CEC. VII. ſanctus Conſtantinus patriarcha Conſtantinopolitanus memoretur. Baronius de Conſtantino illo minus judicium rulit, quam de duobus ejus deceſſoribus, dum ad annum Chriſti DCLXIV num. 2 ſic loquitur: *Ceterum quod ad Conſtantinum pertinet, nihil prohibet, quin potuerit eſſe Catholicus, imperatore jam in Occidente lapſo Catholicos apparente Catholico: ſed de duobus aliis Thoma & Joanne, quæ dicta ſunt ſuperius, obſtant.* Verum nos jam dicto die XXIX Julii & ſuperius in hoc tractatu orthodoxiam horum trium patriarcharum ex Actis ſeniæ ſynodi abunde vindicavimus. Cum autem de reliquis S. Conſtantini geſtis nihil inveniamus, ad chronotaxim ipſius progrediamur.

anno 674 cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit,

475 Chronographia compendiaria S. Nicephori, quam R. P. Jacobus Goar Pariſiis anno MDCLII Græco-Latine edidit, durationem epiſcopatus indicat his verbis: *Conſtantinus diaconus ejuſdem eccleſiæ, vaſorum cuſtos & œconomus, anno* I, *menſibus* VIII, *& diebus* VII. At alter ejuſdem Nicephori catalogus, quem Banduri tomo I Imperii Orientalis non itu pridem ex regio codice excerpſit, annum unum, menſes undecim, & dies ſeptem ei aſſignat. Duæ antiquiores iſtius Nicephori editiones eum poſtremum Banduri catalogo circa computum temporis plane concordant. Baronius haud dubie vidit aliam S. Nicephori editionem, dum ad annum Chriſti DCLXVI num. 3 ſic ſcribit: *Conſtantinus patriarcha Conſtantinopolitanus, abi ſedißet annum unum, menſes duos, & dies ſeptem, ut Nicephori Chronicon habet, moritur.* Sed ab his multum differt Nicephorus Calliſtus, qui apud laudatum Banduri tomo proxime citato pag. 195 hæc habet: *Conſtantinus cantellarius & vaſorum cuſtos annis* VIII, *menſibus* XI, *diebus* VII, *imperatore Pogonato.* Catalogus Labbeanus, qui pagina 36 Proſpectico Hiſtoriæ Byzantinæ præfigitur, etiam octo annos ipſi tribuit, neglectis menſibus ac diebus.

B

476 Catalogus patriarcharum Conſtantinopolitanorum, qui juri Græco Romano inſertus eſt, alium temporis computum inſtituit, & Conſtantini ejectionem, ab antiquis ſcriptoribus non expreſſam, addit hoc modo: *Conſtantinus diaconus ejuſdem eccleſiæ vaſoramque cuſtos & œconomus, eodem Conſtantino imperante, tam pontificatum annis duobus, menſibus tribus geſſiſſet, ejectus eſt.* Matthæus Cigala apud Banduium pag. 211 in nova variarum hiſtoriarum Synopſi ſimilia ſic refert: *Conſtantinus ſcevophylax ſub Conſtantino Pogonato (tandem ejectus fuit (annis* VI *menſibus* III. Denique Philippus Cyprius ibidem pagg. 220 & 221 notat idem adminiſtrationis tempus, atque etiam memorat S. Conſtantini ejectionem, de qua veteres ſcriptores altum ſiluerunt.

C

anno 678 mortuus vel ejectus,

477 Vix ſcio, quid in tanta temporis incertitudine ſit potius eligendum. Cum tamen in rabulis Theophani inſertis ei rotunde duo anni tribuantur, & hic numerus facile cum diverſis S. Nicephori editionibus conciliari poſſit, prudentius acturi videmur, ſi huic præſuli annum unum & aliquot menſes conceſſerimus, & cum Pagio diverimus, illum anno Chriſti DCLXXIV cathedram eccleſiæ Conſtantinopolitanæ aſcendiſſe, atque anno DCLXXVI mortuum aut forte ejectum fuiſſe. Addo, illum forte ejectum fuiſſe, quia id tres præſenti patriarcharum catalogi affirmant, licet non videam verisimilem rationem, ob quam Conſtantinus Pogonatus, imperator orthodoxus, ſanctum patriarcham ejeciſſet. Cum tamen id ob falſas accuſationes fieri potuerit, hanc trium catalogorum aſſertionem in medio relinquo, donec illa ejectio ex antiquioribus auctoribus oſtendatur.

D

XLII. THEODORUS I.

BAronius ad annum Chriſti DCLXVI. num. 1 hunc patriarcham atris coloribus ita depingit: *Conſtantinus patriarcha Conſtantinopolitanus, abi ſedißet annum unum, menſes duos, & dies ſeptem, ut Nicephori Chronicon habet, moritur, ſubrogaturque in locum ipſius Theodorus preſbyter ſyncellus & cuſtos vaſorum. Fuit iſte hæreticus omnium impudentiſſimus, ſubdolus, verſipellis, malorum concinnator egregius, Monothelitarum ſectæ propugnator audaciſſimus.* Combefiſius part. 2 Auctarii Græcorum Patrum in Diſſertatione apologetica pro Actis ſeniæ ſynodi cap. 2 § 2 col. 213 contendit, Theodorum illum fuiſſe Monotheliten timidum & *molliorem, quem Macarius in ſuo fovebat errore, & cui forte ejuſdem fuiſſet auctor.* Sane non ſatis intelligo, quomodo tam apertus hæreticus, & juxta Baronium *Monothelitarum ſectæ propugnator audaciſſimus* a ſancto deceſſore ſuo ſyncellus & vaſorum cuſtos relictus fuerit. Propterea tamen non inficior, eum uſque ad tempora concilii ſexti fuiſſe Monotheliten; ſed arbitror, illum tunc occulte ac ſubdole hæreſim ſuam propugnaſſe.

forte ſortitus habuit Theodorum

E

479 Quidquid ſit de his aliiſque criminibus, quæ ipſi imputantur, Baronius ſupra indicatum decennii merachroniſmum hic ſero corrigere nititur: nam unnos decem, quos Petro Monothelitæ perperam odemerat, huic Theodoro gratis ſuperaddit, ut pater ex ipſis Baronii verbis, quæ in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti DCLXXVIII num. 13 ita ſonant: *Tu vero corrigas, quod apud Nicephorum legitur, ſedißſe Theodorum annos duos & menſes tres, ut loco duorum annorum duodecim: ad hoc namque tempus uſque perveniſſe, litteræ ejuſdem imperatoris ad Donum Pontificem datæ (ut diximus) docent.* Fateor, Theodoſium uſque ad annum DCLXXVIII, quo hæc epiſtola ab imperatore ad Pontificem Romanum data eſt, perveniſſe; ut nego, illum tunc duodecim annis in cathedra Conſtantinopolitana ſedißſe. Quinimo Combefiſius loco primaime citato probabiliter infert ex his ipſis Imperatoris Conſtantini litteris, quæ apud Labbeum tomo 6 Conciliorum a col. 594 legunter, Theodorum eo tempore nondum diu eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſe. Nos idem ea communi chronographorum conſenſu jam probare conabimur.

cui Heraclius perperam duodecim ſubrogationis annos tribuit,

F

480 Theophanes in tabulis ipſi aſſignat duos annos, quibus S. Nicephorus tres menſes adjecit. Nicephorus Calliſtus & reliqui patriarcharum catalogi apud Bandurum eidem unte depoſitionem ſolummodo duos annos adſcribunt. His poſterioribus conſonat Zonaras, qui tomo 2 Annalium pag. 90 ſic loquitur: *Theodorus in ſedem pontificiam introducitur, cui poſt biennium ejecto Georgius ſuccedit.* Saltem hactenus nullum reperi catalogum aut veterem ſcriptorem, qui Theodoro iſti duodecim gubernationis annos enucleat. Quapropter Baronius ad annum Chriſti DCLXVI num. 1 lectorem nullo fundamento ſic iterum monet: *Qui igitur in malum Eccleſiæ Catholicæ hoc anno ſedere cœpit Theodorus, pervenit uſque ad annum duodecimum ſedis ſuæ. Ita corrigat textum Nice-*

quia tabulæ tantum duos annos poſtea adſcribunt,

phori a

A *phori, ubi legitur ſedisſe annos duos, & menſes tres, ut reſtituas annos duodecim.*

Ita ut anno 678 ſedem Cp. reliquerit.

485 Eminentiſſius ille ſcriptor etiam putat, Theodorum epiſcopatu ſpoliatum fuiſſe, eo quod hæreſim Monotheliturum pervicaciter defenderet, & Vitalianum Papam e diptychis expunxiſſet. Ac Pagius in Critica ad annum Chriſti DCLXXXI oum. 6 oſtendit, *neutram* cauſam probabiliter allegari poſſe. Combefiſius autem paſte a Auctarii Græcorum Patrum in Diſſertatione apologetica pro Actis ſextæ ſynodi cap. 2 § 1 col. 212 conjecit, Theodorum alio prætextu epiſcopatum Conſtantinopolitanum ſponte reliquiſſe, ne ab œcumenico concilio, quod contra Monotheliſas celebrandum noverat, ob hæreſim publice eum magna famæ ſuæ jactura damnaretur. Sed quæcumque fuerit depoſitionis cauſa, nobis ſufficit, eum exauctoratum fuiſſe, aut ultro ceſſiſſe, anno Chriſti DCLXXVIII, quo eodem anno in ipſius locum ſubrogatus eſt

B

XLIII. S. GEORGIUS I.

Georgius Theodori ſucceſſor

VEnerabilis Beda in Chronico ſeu libello de ſex ætatibus mundi apud nos romo 2 Operum ejus pag. 192 agens de ſexta ſynodo œcumenica innuit, huoe patriarcham prius pro Monotheliſis ſteriſſe, ac poſtea eorum partes deſeruiſſe: *Convicti ſunt*, ioquit, *qui unam voluntatem & operationem adſtruebant in Chriſto, falſaſſe Patrum Catholicorum dicta perplurima. Finita autem conflictu, Georgius corruſtus eſt; Macarius vero cum ſuis ſequacibus, ſimul & prædeceſſoribus Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo, & Petro anathematizatus.* Paulus Warnefridus lib. 6 de Geſtis Langobardorum cap. 4. numdem præſulem Conſtantinopolitanum inter primos hæreſis Monotheliticæ defenſores collocat; at illum poſtea reſipuiſſe ſignificat his verbis: *Gregorius quidem patriarcha corruſtus eſt* (ipſum cum nonnullis aliis ſcriptoribus *Gregorium* pro *Georgio* perperam appellat) *ceteri vero in ſua defenſione perſeverantes anathematis ultione perculſi.* Similia habet Humbertus Sylvæ candidę epiſcopus & S. R. E. Cardinalis apud Canifium tomo 6 Antiq. lect. pag. 182, ubi

C iotegrum Bedæ sexium fere ad verbum exſcribit.

483 At eur exteros hujus rei teſtes opeſoſe quærimus, eum ex ipſis ſextæ ſynodi Actis pateat, Georgium Catholicæ doctrinæ tandem conſenſiſſe: nam apud Labbeum tomo 6 Cooeiliorum col. 729 interrogatus ab impeſstore, an judicio Agathonis Papæ acquieſceret, poſt maturum examen ae dilligexrem eodicum collationem, *Georgius ſanctiſſimus archiepiſcopus Conſtantinopoleos dixit: Inſpicieus, pie domine, omnem virtutem ſuggeſtionum directaoum ad piiſſimum veſtrum fortitudinem, tam ab Agathone ſanctiſſimo Papa Romæ, quam ab ejus ſynodo, & ſcriptas libros ſanctorum ac probabilium Patrum, qui repoſiti ſunt in venerabili meo patriarchio, inveni cuncta teſtimonia ſanctorum ac probabilium Patrum, quæ in eiſdem ſuggeſtionibus continentur, conſonantia & in nullo diſcrepantia a ſanctis ac probabilibus Patribus, & conſentio eis, & ſic profiteor, & credo.*

hæreſim Monothelitarum damnaſſe;

484 Ut autem oſtenderet, converſionem ſuam eſſe ſinceream, Georgius petiit, ut oomeo Vitaliani Pontificis Romani, quod antea eraſum fuerat, diptychis reſtitueretur, ſicut io proxime citato Labbei tomo col. 737 legimus hoc modo: *Georgius ſanctiſſimus archiepiſcopus Conſtantinopoleos accedens ad piiſſimum imperatorem Conſtantinum dixit: A Deo coronate domine, jubeto mitti in diptychis ſanctarum eccleſiarum nomen ſanctæ memoriæ Vitaliani Papæ Romæ ... Conſtantinus piiſſimus imperator dixit: Quod poſtulatum eſt a ſanctiſſimo Georgio patriarcha hujus a Deo ſervatæ noſtræ regiæ civitatis, fiat. Sancta ſynodus exclamavit: Conſtantino magno imperatori multos annos, orthodoxo imperatori multos annos, ... Agathoni orthodoxo Papæ Romano multos annos, Georgio orthodoxo patriarchæ multos annos!*

ut in Typico S. Sabæ

485 Ex hia faris liquet, Georgium inter pręſules Catholicos recenſendum eſſe; ſed oritur alia quæſtio, ao etiam numero Sanctorum ſit adſcribendus: Græci enim illum (aliis ejuſdem nominis patriarebia Conſtantinopolitaois ſanctitatis titulum non convenire, infia videbimus) eccleſiaſticis ſuia Faſtis inſeruerunt. Impeimis Typicon S. Sabæ ad diem VI Aprilis ſic habet: Τῇ ϛ' ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γεωργίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Id eſt: *Sancti patris noſtri Georgii archiepiſcopi Conſtantinopolitani.* Menæa exeuſa die XVIII Auguſti eumdem, ni fallor, cum Joanne ſic memorant: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ϵ' ἁγίων πατέρων ἡμῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου καὶ Γεωργίου. Id eſt: *Eodem die memoria ſanctorum patrum noſtrorum patriarcharum Conſtantinopolitanorum Joannis & Georgii.*

B

aliiſque Græcorum Menæis legitur

486 Radetus noſter in Mss. obſervationibus ad Menæa putat, hic Joaonem Cappadocem indicari; ſed eum plurea iſtios nominis præſules Conſtantinopolitani ſine ullo diſtinctionis epitheto in Menæis memorentur, lectorem remittimus ad ea, quę de Joanne Cappadoce ſuperius diximus. Potro ibidem huic anoontiationi ſubnectuntur duo ſequentes verſiculi, qui ad Georgium noſtrum pertinent.

Ὁ Γεώργιος, ὡς πελάσιες Χριστόμυ,
Ἐφησυχε θρόνων, ἔρχομαι κλιθεὶς ἄνω.
Morte imminente, Georgius dixit: Peto
Sedes ſuperuas, Chriſte, cum primum vocat.

inter Sanctos relatus fuerit

487 Supplementum ad Menæa ea Ms. Synaxario Sirmondi noſtri poſt Joannis & Georgii annuotiarionem eadem die XVIII Auguſti locum publici cultus ita exprimit: Τελίτται δὲ ἡ αὐτὴ σύναξις ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Id eſt: *Celebratur autem ſolemnitas ipſorum in ſanctiſſima magna eccleſia.* Cum igitur ſanctitati hujus Georgii aliuode nihil obſtet, videmur prudenter propter hæc teſtimonia illum inter Sanctos poſſe numerare, ſicut ſupra Conſtantinum ob ſimiles rationes numero Sanctorum adſcripſimus. Nihilominus die XVIII Auguſti poterunt hæc argumenta rurſus ad examen revocari, ac tunc operoſius inquiri, au alieunde de geſtis ejus major notitia haurisi poſſit. Interim nos jam tempus gubernationis ac morsit ejus ex probabiliſſimis monumentis ordiosbimus.

F

cum ſedem Cp. ab anno 678 reſtituiſſet.

488 Contra varias eatslogorum corruptiones nos præmunit Theophanes, dum in Chronographia pag. 301 & 302 de tempore ſexti concilii diſſerens affirmat, illud celebratum fuiſſe, *patriarcham nimirum agente in ſancta œcumenica ſynodo Georgio, cujus patriarchatus annus tertius numerabatur, cuique poſt ſyndum alii tres in dignitate exacti ſunt. Poſt hunc vero Theodorus annos tres.* Ea hoc Theophanis textu jam aliquot corollaria deducemus. Primo inde ioferimus, Georgium anno Chriſti DCLXXVIII eathedram Conſtantinopolitanam aſcendiſſe, cum tempore ſextæ ſynodi œcumenicæ, quæ circa finem anni DCLXXX celebrari cœpit, certium epiſcopatus ſui annum numeraret. Hinc ſecundo colligimus corruptos

eſſe

SEC. VII

esse illos patriarcharum catalogos, qui tantum duos aut tres annos Georgio assignant; Theophanem autem ferme consentire Nicephorum Callistum, qui in suo catalogo apud Banduium ipsi sex annos ac tres menses adscribit. Denique ex his sequitur, Georgium obiisse, seu, ut loco citato scribit Nicephorus Callistus, sede sua pulsum esse anno Christi DCLXXXIII, quo est bedrem Constantinopolitanam occupavit supra memoratus

THEODORUS iterum.

Theodorus circa finem anni 683 sedi suæ restituitur.

COmbefisius, Pagius, & supra laudatus historiæ Monothelitiæ scriptor anonymus ex hac Theoduri in sedem Constantinopolitanam restitutione conjiciunt, illum hæresi Monotbelitarum renuntiasse. Neque id diffitetur Baronius; sed in Annalibus ad annum Christi DCLXXXII num. 2 asserit, Theodurum id ficto animo fecisse, ipsumque de corruptis sextæ synodi Actis ibidem ita meditat: *Ille verispellis, formas mutare dictus, Catholicam fidem ea larvam sustipitus, eam ad exhibendum se forte Catholicam tum aggressus est profiteri, ad patriarchatum sibi reditum præparavit: quem nullus, par est credere, quod omnia, per quæ in Actis ejusdem œcumenicæ synodi novit sibi infamiam ob hæresim irrogatam, prorsus abstulit, atque alia pro animi sententia objecit.* De sincera aut ficta hæteſis ejuratione soli cordium scrutatori Deo judicium reliquimus.

non potuit corrumpere Acta sextæ synodi,

49u Verum Acta sextæ synodi ab isto Theodoro eorumpi non potuisse, putamus cum Garnerio nostro, qui in Dissertationibus ad Librum diurnum Romanorum Pontificum pag. 184 & sequente sic argumentatur: *Jam quod dicitur de Theodoro Actorum corruptore, fidem fere omnem omni ex parte superat: nam primo, quod propter Monotheliſmum depositus sit, & quidem paulo ante synodum, nemo veterum tradit, nemo ante Baronium, quamquam suspicis Baronii non improbabilis videtur: nam & Macarii Antiocheni fidei subscripsit, & eo facto depositionem meruit, qua Macarius multatus est. Deinde etsi tonsuraverit Macarius, quemadmodum & Georgius successor; at pertinax non manſit, sed Georgium imitatus resipuit: quamobrem defuncto mox successit, restitutus in sedem prius celsiam. Synodus vero neminem proscripsit, nisi aut defunctum aut pertinacem.*

at argumentis Garnerii

49x *Veram etsi fide professus dicatur Catholicam fidem rapiditate sedis retinendæ, etsi retinuerit animo non tantam errorem, sed etiam odium in Sedem Apostolicam, qua ratione tandem potuit, quamvis maxime tentaverit, totes Acta vitiare, quoties Honorii mentio facta est? Quomodo litteris bonæ memoriæ professionem fidei episcopeam manibus subscriptam, ipsasque Constantini imperatoris litteras adulterare? An non erat fides sigillis obsignata? An non suas litteras Constantinus apprime Catholicus manu sua subscripsit? An præcipiti imprudentia & non matura potius, ut in re tanti momenti par erat, lectione recognovit, quod subscriberet? An ipse etiam imperator, quem Constantino Magno synodus parem dixit, venit in societatem factionis cum Theodoro? Quis sibi, quis alii persuadeat, id tentatum a principe tam pio, tamque ardenter Catholico, ut ipsiusmet paventis Typum, avique Ecthesim proscripserit?* Cum hic nostri instituti non sit famosam illam de Honorio Papa quæstionem operosius agitare, lectorem remittimus ad alia ejusdem Garnerii argumenta, quibus ibidem hanc controversiam ita diffecuſſit, ut Actorum integritati, synodi sextæ auctoritati, & Apostolicæ Sedis honori simul consuluerit. D

& Antonii Pagii

49a Pagius in Critica ad annum Christi DCLXXXII num. 7 ex tribus annis, quos Theophanes post sextam synodum reliquit Georgii episcopatui tribuit, eamdem Baronii sententiam ita refellit: *Major Theophani hat in re, quam Nicephoro fides habenda quoad annos sedis Theodori post ejus restitutionem. Ex utroque tamen auctore constat, Georgii mortem & Theodori restitutionem ante annum sequentem (nempe Christi DCLXXXIII) non contigisse; indeque ruunt omnes conjecturæ Baronii, quibus probatam existimat, Theodorum Acta sextæ synodi falsasse, & cum in eis nomen ejus inter damnatos hæreticos legeretur, nomen Honorii in sui locum subrogasse, ac Acta vitiata legatis Romanis, antequam ex urbe regia recederent, tradidisse, tum ea in potestate habuerit: nam verum est legatos, vel superiorie anni fine, vel præfatis initio Romam pervenisse, cum Joannes Portuensis episcopus, qui unus ex illis erat, consecrationi Leonis II interfuerit, eosque Acta synodalia attulisse, quæ non multo post a Leone ad episcopos Hispanos missa sunt. Neque legati Acta vitiata Constantinopoli accipere voluissent. Quamobrem & Leo II Hispanis & Gallis recipitanda misit, ac in professione fidei, a summis Pontificibus emittenda, inter sacra decreta recenseri voluit. Non potuit itaque Theodorus Acta, quæ jam in Occidente hinc illuc circumferebantur, corrumpere.* E

493 Certe hoc chronologicum Pagii argumentum inter alia non exiguam vim habet: si enim ante annum Christi DCLXXXIII varia sextæ synodi exemplaria per Occidentem dispersa fuerint, quomodo in Oriente autographum Actorum corrumpere potuit Theodorus, qui eo tempore illud nondum in potestate sua habebat, eum tantummodo circa finem anni DCLXXXIII sedi Constantinopolitanæ restitutus fuerit? Longe itaque verisimilius est, legatos Romanos a Georgio, qui post synodum sextam adhuc tribus annis ecclesiam Constantinopolitanam tenuit, fincera Actorum exemplaria accepisse, ac Romam attulisse, antequam ea Theodorus potuerit interpolare. *contra Baronium probatur.* F

Theodorus fit, anno 686 mortuus,

494 Ex his omnibus concludo, Theodorum exeunte anno Christi DCLXXXIII sedem Constantinopolitanam rursus occupare cœpisse, & anno DCLXXXVI mortuum esse, eum post restitutionem suam tribus annis sederit, ut supra etiamnus Theophanes testatur. Basilius catalogum Nicephori secutus secundo Theodori patriarchatui unum dumtaxat annum & decem menses adscribit, & idcirco in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi DCLXXXIV num. 8 mortem ejus sic refert: *Hoc eodem anno Theodorus, Constantinopolitanæ ecclesiæ episcopus, moritur, cum sedisset annum & menses decem: ita Nicephorus ejusdem sedis episcopus. Haud diutius a Deo permissus est vivere omnium fabricator malorum ter impius Theodorus ad superum vocatus tribunal reddere de omnibus rationem.* Certe istud Eminentissimi scriptoris judicium orthodoxiam & sanctitatem hujus Theodori minime commendat.

In Menæis excusis inter Sanctos refertur,

495 Nihilominus impressa Græcorum Menæa ad diem XXVII Decembris catalogo Sanctorum hunc ipsum Theodorum ita inscribunt: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Id est: *Eodem die, memoria sancti patris nostri Theodori archiepiscopi Constantinopolitani.* Deinde ibidem sequitur breve ipsius elogium,

A gium, ſeu vitæ compendium, quod ſic Latine interpretor: *Ille in hac ipſa urbe* (nimirum Conſtantinopolitana) *habuit nativitatem & educationem. Factus eſt autem propter ſingularem pietatem ſacerdos ſanctiſſimæ & magnæ eccleſiæ; dein ſynecellus & vaſorum cuſtos. Patriarcha autem Conſtantinopolitanæ defuncta, eo actus eſt a toto ſenatu, & ipſe imperatore, magiſque a ſacra ſynodo gubernacula eccleſiæ ſuſcipere. Cum vero eam duobus annis ac tribus menſibus bene gubernaſſet, ad Dominum emigravit. Memoriam ejus magna eccleſia celebrat die Dominica.* Maximus Cythereorum epiſcopus eadem Græco-barbate ex Menæis recitat. Sed ea auctoritas nobis hactenus non ſufficit, ut hunc præſulem Sanctis adſcribamus. Quare ſucceſſores noſtri ad diem XXVII. Decembris diſpiciant, an aliunde certiore veræ converſionis & ſanctitatis teſtimonia erui poſſint. Certe ſuſpicari non poterunt, in Menæis hic de alio Theodoro agi, eum non niſi unicum antiſtitem Conſtantinopolitanum iſtius nominis invenianus, ot ea tota ho-

B rum patriarcharum ſerie apparet.

XLIV. PAULUS III.

& eruute eodem anno 687. ſucceſſore a habuit Paulum,

EX ſtabilita ſuperius chronologia ſequitur, hunc patriarcham circa finem anni DCLXXXVI. Theodoro ſucceſſiſſe. Illum autem ex laicali ſtatu ad eam dignitatem aſſumptum eſſe indicat S. Nicephorus in Chronographia compendiaria his verbis: *Paulus ex laico a ſecretis, annis VI. menſibus VIII.* Huic Paulom tempore ſentæ ſynodi imperatori a ſecretis fuiſſe, conjicimus ex Epilogo Agatonis diaconi, qui apud Labbeum tomo 6. Conciliorum a col. 1401. ſic incipit: *Ego peccator & omnium minimus Agatho, indignus diaconus & bibliothecarius ſanctiſſimæ hujus magnæ eccleſiæ & venerandi ſecreti patriarchalis protonotarius & cancellarius ſcandus* (abbioc) *triginta duobus plus minus annis, cum eſſem adhuc ætate juvenis in lectoris gradum connumeratus & inutilis notarius, ſui adminiſter hait ſanctæ & œcumenicæ ſextæ ſynodo, omnia, quæ in ea acta ſunt, ordine perſecutus ſimul cum Paulo, qui fuit ſanctus hujus civitatis archiepiſcopus & patriarcha, cum eſſet adhuc laicus & a ſecretis imperatoris.* Combefiſius in Auctario Græcorum Patrum part. 2. col. 799. fere ſimilem hujus rentus interpretationem exhibet.

C

qa anno 693 ex hac vita migravit,

497 Quod vero ad ſex annos & octo menſes gubernationoi attinet, quos S. Nicephorus Paulo tribuit, rare concordia omnes catalogi apud Beodurum Nicephoro conſentiunt, & eumdem annotum ee menſium numerum epiſcopatoi ejus aſſignant. Neque ab iis diſcrepare cenſendus eſt Theophanes, qui tum in Iatercolis tum in ipſa Chronographis meoſes oc dies adminiſtationis plerumque omittit, & hic pag. 302. more ſuo *annos ſeptem* videlicet incompleros ipſi adſcribit. Porro ſi e fine anni DCLXXXVI. oumeravetimus ſex annos & octo menſes peiveniemus ad annum Chriſti DCXCIII. quo Paulus ex hac vita migravit. Baronius iu Annalibus ad annum Chriſti DCXCI. num. 4. mortem Pauli ita collocat: *Hoc patitur anno, ubi Paulus Conſtantinopolitanus epiſcopus ſtdiſſet annis ſeptem, maritur, & in locum ejus ſuffectus eſt Callinicus, bumo novandarum rerum ſtudioſiſſimus.* At ea ooſtta patriarchatum cbronoteet apparet, Eminentiſſimum ſcriptorem duobus annis e recta chronologia abereare. Ceterum Pauli ſucceſſorem novandarum rerum ſtudioſiſſimum appellat, quia illum conciliabulo Quini ſceto ſeu Trullano præfuiſſe arbitrabatur. SEC. VII. Sed iſtud facinus, de quo Baronios aliique Callinicum accuſant, huic Peulo tribuendum eſſe jam oſtendemus.

poſtquam canciliabulo in Quinſexto ſeu Trullano ſubſcripſerat.

498 Ad opinioonem noſtram probandam ſuffi- cit ſola ſubſcriptio, quæ apud Labbeum tomo 6. col. 1188. & Hsrduinum in nova Conciliorum collectione tomo 3. col. 1698. poſt centum & duos conciliabuli Trullaoi canones ita diſerte legitur: *Paulus indignus epiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, definiens ſubſcripſi.* Sola, inquam, ſubſcriptio illa ſufficit, niſi omnes Callinici accuſatores demonſtrent, eam falſam & ab aliquo intruſam eſſe. Severinos Binius, qui eamdem ſubſcriptionem in ſua Coociliorum collectione edidit, nihil ad eam annotevit, & interim notss ſuas in iſtud conciliabulum ira eeorditut: *Auctoritate Callinici Conſtantinopolitani epiſcopi, qui hoc tempore poſt obitum Pauli Conſtantini, olitanæ eccleſiæ præſidebat, hæc creatica pſeudo ſynodus in Trullo Conſtantinopoli congregata fuit.* Mirot, ipſum in notis oi- E hil de iſta ſubſcriptioos monuiſſe.

quam ſubſcriptionem aliqui perperam aſtrebunt

499 Chriſtianus Lupus in ſynodorum decretis illuſtretis part. 2. pag. 1074. differens de hoc pſeudo-concilio Trullaon ſic clarius loquitur: *Reſpondeo, præſidiutiam a quibuſdam adſcribi Paulo tertio patriarchæ Conſtantinopolitano, quem ſanctus Nicephorus patciarcha affirmat e laico promotum. At veeius eſt, fuiſſe ejus ſucceſſorem Callinicum, hominem Latinæ eccleſiæ penitus adverſarium, apcumque ejuſmodi tragœdiis: eum quippe proximo ante ſynodum anno coaſtat Paulo defuncto ſucceſſiſſe.* Lupus hic ſine maturo eeamine cæcefecutus eſt Batonium, quia Eminentiſſimus ſcriptoe nuſquam idooeis teſtibus out tabulis probet, Paulum proximo ante ſynodum anno obiiſſe, quamvis Lupus de eo conſtare gratis aſſerat. Imo noſee hactenus deducts psrriatcharum ſerie, ſi non conſtare, falſrem probabiliſſime inferri puramus, Calliuicum uno alrerove anno poſt iſtam pſeodoſynodum gubernacula eccleſiæ Conſtantinopolitaoæ ptimum tenuiſſe. Quod autem habet de Csllinico, tamquam inſenſo Latinæ eccleſiæ borſte ae turbis ciendis apto, ee eodem Batonio hauſit, ut poſtea epparebit.

ſucceſſori ejus Callinico,

500 Iurerea Lupus de Callinico hæc ibidem addit: *Malum conſilium conſultori peſſimum: poſtmodum enim a Juſtiniano Auguſto, qocm ad hanc* F *pſeudo-ſynodum faciendam ſedaverat, fuit extractatus, ſede ejectus, eelegatur, Romam miſſus caſtigandus. Ejus, ut viri infamis, nomen exiſtimtm eraſum a poſteriuribus ſynodi patronis, ac intruſum nomen Pauli. Fuit id facile: nam ſupra audivimus, ſynodi hujus canones & Acta tempore Anaſtaſii Bibliothecarii nrcdum fuiſſe indita archivis ſedium patriarchalium, nec translata in linguam Latinam.* At licet aliqoid facile fieri poſſit, non inde continuo ſequitue, ita factom eſſe. Deiode ſi fas eſt in dubium revoeere ſubſcriptiones ſynodorum illsrum, quæ arehivis patriarchalium ſedium nou fuerunt iuſertæ, & quæ ab aliquot ſeculis nondum in linguam Latinam translatæ fuerant, quid judicandum erit de tot monnmentis eccleſiæ Græcæ, quæ Binius, Labbeus, Coſſartius, Corelerius, Baluzius, Harduinus, aliique viri eruditi primum e tenebris etuerunt, ac Latine tedderunt?

ſicut ex fide veterum codicum,

501 Præterea nomen Pauli Conſtantiuopolitaoi in antiquis codicibus inter ſubſcriptiones expreſſum fuiſſe, colligo ee edmonitione Græco-Latina, quæ conciliebulo Trullaoo præfigitur, &

in

SECVII. in qua apud Labbeum tomo 6. col. 1128. poſt alia ſic monemur: *Hæc ita ſe habere conſtat ex vetuſtiſſimo codice, qui etiam nunc exſtat in bibliotheca Vaticana ad veritatis comprobationem: ſiquidem in eo codice continentur poſt canones habetur Juſtiniani imperatoris ſubſcriptio, cum paſer ejus Conſtantinus poſt omnes epiſcopos ſubſcripſerit definitioni ſenteæ ſynodi, idque non niſi regantibus epiſcopis. Deinde vacuus relictus eſt locus ſubſcriptioni Papæ cum hac annotatione*: LOCUS SANTISSIMI PAPÆ ROMANI. *Tum ſequuntur ſubſcriptiones patriarcharum*, PAULI CONSTANTINOPOLITANI, *Petri Alexandrini* &c. Matthæus Blaſtares, qui ante medium ſeculi XIV. Græce ſcripſit, in proœmio ſui nomocanonis de ſynodo Trullana loquens, *Paulum Conſtantinopolitanum* inter hujus ſynodi principes numerat, ut Pagius in Critica ad annum Chriſti DCXCII. num. 8. teſtatur.

improbabili erandi periculo,

502 Forte quiſplam objiciet, oſcitantia amanuenſium nomen *Pauli* pro nomine *Callinici* in hos codices irrepſiſſe, ſicut citatus Blaſtares *Paulum* pro *Petro* Alexandrino poſuit, & ſicut numeros annorum in catalogis patriarcharum ſæpe corruptos fateri cogimur. At reſpondeo, multo faciliorem eſſe lapſum in temporum conſignatione, quam in ſubſcriptione epiſcoporum: plurimum quippe variantur numeri, ſi una littera excidat vel mutetur; ſed non tam facile poteſt totum unius epiſcopi nomen ſubſtitui alterius nomini, maxime quando nulla eſt inter eos ſimilitudo aut affinitas, veluti in *Paulo* & *Callinico* contingit. Adde quod error Matthæi Blaſtaris detegatur ex aliis codicibus, qui Petrum Alexandrinum manifeſte exprimunt. Adverſarii exhibeant nobis antiquos codices, in quibus Callinicus ſubſcriptus legatur, & tunc de genuina lectione diſputabimus. Quod ſi contra communem omnium codicum fidem pro Paulo Callinicum ioteiligi ſine ullo fundamento velint, voluntatem eorum pro ratione ſtare, æqui æſtimatores judicabunt. Denique argumentemur ad hominem, ut vulgo ajunt, & chronologicu vinculo adverſarios conſtringamus.

ex re vella chronologia contra eos oſtenditur.

503 Pagius in Critica ad annum Chriſti DCXCI. a num. 1. refert varias auctorum ſententias de anno, quo habita ſit pſeudo-ſynodus Trullana, & ipſe ibidem num. 7. contendit, eam anno Chriſti DCXCI. celebratam fuiſſe. Baronius, Binius, & Lupus putant, illam uſque ad annum DCXCII. differendam eſſe. Audiamus ex ipſis Binium, qui in notis ad iſtud conciliabulum de tempore ejus ſic breviter ſtatuit: *Veriar eſt ſententia, quam tenet reverendiſſimus & illuſtriſſimus Cardinalis Baronius in Annalibus, hanc execrandam pſeudo-ſynodum celebratam fuiſſe anno Domini* DCXCII. *qui eſt decimus poſt ſextam ſynodum abſolutam, quintus Sergii, & octavus Juſtiniani imperatoris: nam prædicta canone* III. *apertis verbis aſſeritur, quinta Indictione conventum hunc coactum fuiſſe.* De hac controverſia inter Pagium & alios nihil pronuntio; ſed opinionem Baronii, Binii & Lupi circa tempus celebratæ pſeudo-ſynodi libens amplectitur. At quæro, quomodo canonibus iſtius conciliabuli anno DCXCII. ſubſcribere potuerit Callinicus, qui poſt mortem Pauli, quæ anno DCXCIII. contigit, ad cathedram Conſtantinopolitanam demum anno evectus eſt, ut ex comptu Theophanis ſupra oſtendimus. Igitur chronologia noſtra ſolidis argumentis everſenda eſt, aut hæc ignominioſa ſubſcriptio imputanda Paulo, poſt quem anno Chriſti DCXCIII. ſedere cœpit.

D

XLV. CALLINICUS I.

Dum Bollandus obiter agit de geſtis Callinici,

BOllandus noſter, Baronium incaute ſecutus, ad diem VIII. Januarii in Vita S. Cyri hunc Callinicum, tamquam hominem hæreticum & impium depinxit. Sed memoriam iſtius patriarchæ Catholicis tam odioſam reddidit, quia cum aliis magni nominis ſcriptoribus putabat, illum fuiſſe præcipuum conciliabuli Trullani auctorem, & canonibus ejuſdem pſeudo-ſynodi ſubſcripſiſſe. *Veram chronotaxi epiſcoporum Conſtantinopolitanorum nunc in integrum reſtituta*, ut Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCLII. num. 2. loquitur, *hæc omnia corruunt, liquetque, non Callinicum, ſed Paulum ſynodo Trullanæ præſediſſe. Cumque a nullo antiquo hiſtorico vel Græco vel Latino alicujus culpæ inſimulatus fuerit Callinicus, nec etiam a recentioribus debet. Si tutus Ecclesia, poſtquam urbem occupavit, adhæſerit, hoc illi commune cum omnibus Orientis antiſtitibus fuit.* Si Bollandus vidiſſet omnia argumenta, quæ poſtea pro defenſione Callinici attulerunt, haud dubie pro ſolito ſuo candore mutaſſet opinionem, quam Baronio & Binio fretus obiter tantum indicavit, & cujus ulteriorem diſcuſſionem ſucceſſoribus ſuis liberam reliquit. Nunc præcipua hujus patriarchæ geſta ex antiquis auctoribus referemus.

E

quem ſibi adverſantem Juſtinianus Rhinotmetus,

505 Theophanes in Chronographia pag. 307. rem ſatis miram narrat hoc modo: *Ad hæc imperator (nempe Juſtinianus poſtea propter abſciſſum naſum dictus cognomento Rhinotmetus) a Callinico patriarcha conteadebat, ut preces conciperet ad eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis, cui Metropolitæ nomen, junta palatium ſitam deſtruendam: in ejus quippe ſolo fontis machinam, & Venetæ factionis, imperatorem illic excepturæ, ſedilia exſtruere annitebatur. Reſpondit patriarcha: Preces in templi conditum conceptas habemus; ſubruenda templo nullas a majoribus accepi. Imperatore ardentius inſtante, & preces fieri etiam vi exprimente, dixit patriarcha: Gloria Deo, qui etiam hæc patitur, jugiter, nunc & ſempee, & in ſecula ſeculorum. Amen. Eo audito, ſeverterunt eccleſiam, & funem excavarunt.* Similia apud recentiores hiſtoricos clarius enunciantur; ſed nos ea ex veteri auctore tranſcribere malumus.

F

imperio ſuo recuperato, excæcari juſſit,

506 Cum Juſtinianus erudeliter imperium adminiſtraret, odia multorum in ſe concitavit, & orta eſt civilis ſeditio, cui patriarcha ſeſe immiſcere coactus eſt, ut S. Nicephorus in Hiſtoria pag. 25. & ſequente tradit his verbis: *Leontius cum monachis & aliis amicis Callinicum tunc urbis antiſtitem adit, ac defendere cogit, & ad populum clamare: Hæc eſt dies, quam fecit Dominus. Populus vero Juſtiniano maledicebat. Poſt hæc univerſi in Hippodromum confluunt; monent, ut illunit, Juſtinianum ad eos producunt. Ceterum vociferante plebe, ut in imperatorem gladio animadverteretur, Leontius pro ſua cum ejus patre Conſtantino amicitia vitæ pepercit; ſed lingua ac naſa mutilatum in Cherſonam urbem depertat, anno ejus imperii exacto decimo*, qui anno Chriſti DCXCIV. & DCXCV. reſpondet. *Leontius imperator a paulo ſalutatus eſt.* Hæc fere eadem apud Theophanem in Chronographia pag. 308. leguntur.

ac Romam relegavit,

507 Poſtea Juſtinianus Rhinotmetus auxilio Bulgarorum imperium recuperavit, quod Pagius tomo 3. Criticæ pag. 154. probat, anno Chriſti DCCV. contigiſſe, & *Callinicum patriarcham* octa-

lis

A *lis orbatum Romam relegavit, & in ejus locum Cyrum quemdam in Amaſtris inſula monachum inclu-ſum, quod imperii ſecundo gerendi vaticinium edidiſſet, ſuffecit*, ut ex Chronographia Theophanis pag. 313. diſcimus. Sanctus Nicephorus in Hiſtoria pag. 28. cauſam hujus punitionis ita addit: *Callinicus patriarcha, quod in Leontii inauguratione probroſe quædam in imperatorem juſſaſſet, oculis orbatus Romam deportatus eſt*. Forte Juſtinianus ſibi probroſum exiſtimabat, quod Callinicus in illa præterita ſeditione ad populum exclamaſſet: *Hæc dies, quam fecit Dominus*. An autem patriarcha id libens, an invitus fecerit, neſcimus, cum ſupra ex S. Nicephoro ea retulerimus: *Leontius ... Callinicum ... defendere cogit & ad populum clamare* &c. Sed iſtem præſul ille exæcratus & in exſilium pulſus eſt, quia Leontio favere videbatur.

Execratio tantum abſoque ſecuta eſt.

508 Baronius in Annalibus ad annum Chriſti DCXCII. num. 8. hanc Callinici pœnam divinæ ultioni ſic adſcribit: *Fuit autem tam inſolentis conſpirationis* (intelligit pſeudo-ſynodum Trullanam

B ſine auctoritate Pontificis Romani coactam) *auteſignanus, & ejuſmodi confuſionis erectæ turris architectus Callinicus Conſtantinopolitanus epiſcopus, quem Deus noluit inultum in ullorum exemplum ex hac vita diſceſſiſſe: num* (ut ſuo loco dicetur inferius) *ab eodem Juſtiniano imperatore oculis orbatus eſt, atque Romam in exilium miſſus*. Deinde Eminentiſſimus ſcriptor ad annum Chriſti DCCIII. num. 2. eadem pathetice repetit. Sed hæ piæ conjecturæ, ut jam ſæpe ſuperius oſtendimus, falſa hypotheſi nituntur. Forte Callinicus hæc paſſus eſt ob alia peccata, quorum juſtum ſupplicium jam cæcus vidit, & quæ ultricem Dei manum agnoſcens hac pœna expiavit.

Callinicus iſte, qui in Menæis inter Sanctos refertur.

509 Quidquid ſit, Græci in Menæis exuſis die XXIII. Auguſti annuam ipſius memoriam ita annunciant: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Καλλινίκου πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως. Hoc eſt: *Eadem die memoria ſancti patris noſtri Callinici patriarchæ Conſtantinopolitani*. In Ms. Synaxario *Sirmondi* locus venerationis ita additur: Τελεῖται δὲ αὐτοῦ σύναξις εἰς τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν. *Celebratur ipſius feſtum in ſanctiſſima magna eccleſia*. Lambecius lib. 2. Bibliothecæ Cæſareæ pag. 210. monet, illic Acta Callinici exſtare, ac feſtum ejus ibi die XXIV. Auguſti aſſignari. Leopoldus I. imperator

C glorioſæ memoriæ hanc Vitam Græcam aliaſque plures nobis benigne ex ſua bibliotheca tranſcribere permiſſit, quas inter collectanea noſtra conſervamus ſuo tempore producendas. Habemus alteram eorumdem Actorum exemplar, ex bibliotheca Ambroſiana excerptum, in cujus margine dies XXIX. Auguſti notatur. Hæc duo egrapha Græca brevitate narrationis vix differunt ab Actorum compendio, quod ex Menæis impreſſis jam exhibebo.

Et ejus elogium,

510 Raderus noſter elogium Græcum, quo Callinicus in Menæis ad diem XXIII. Auguſti ornatur, ita Latine vertit: *Erat Callinicus ante presbyter & cuſtos ſacræ ſupellectilis templi ſanctiſſimæ Dei Genitricis in Blachernis, ac propter inſitam ipſi virtutem poſtea electus archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, imperante Juſtiniano juniore, Heraclii nepote*, qui multas ipſi meditatus afflictiones, petivit, ut preces funderet pro templis regalium urbium divæ Dei Genitricis abolendis. Cui Sanctus, Preces, inquit, non ſunt faciendæ pro templis evertendis, ſed ædificandis. Deus condidit mundum, ut maneret, non ut periret. Sed urgentibus miniſtris, qui ab imperatore miſſi erant, & obſtrepentibus, ut* SEC. VIII. *gentibuſque, ut imperium cæſaris anſequeretur, exclamavit Beatus: Gloria tibi Chriſte, qui ſemper puteris adhuc, ſemper & ſuſtines; ſtatimque templum everſum eſt.*

* pronepote

511 *Imperator autem propter ſummum erroris omnium confuſionem & ſcelera imperio dejectus, naribus & lingua præciſis, in Cherſonem exulatum relegatus eſt: qui inde ad Bulgaros profugit, aſſumptoque exercitu urbi Conſtantinopolitanæ maxia oppugnavit, interimque patriarcham & ſenatum malo dolo ad ſe evocavit, ut ab illi in urbem reſiperetur; ſed receptus pactis omnibus & juramentis, ipſaque ſancta cruce & ſanctis Evangeliis, & pretioſo corpore & ſanguine Domini propoſitis, in quæ juraverat, violatis, ſtatim atque in urbem venit, totam civitatem cædibus replevit, patriarcham Callinicum per ſatellites rapuit, & Romam exulatum miſit, tum illi prius ipſe imperator Juſtinianus exciſam linguam & præciſas nares oſtendiſſet, & veluti conſcium conjurationis, majeſtatis reum poſtulaſſet, eam tamen Homo Dei & magnus Patriarcha prorſus omnis culpæ exſors eſſet.*

Seu Alexandrum Cyrenenſem.

E

Ibidem locus citatus.

512 *Ducis Romani ex quodam cavo muri fundamenta conclaſus eſt, locuſque ſortis calce inductus: hoc enim ut fieret, tyrannus imperavit. Quadrageſimum inde poſt diem ſublata calcis inductione, adhuc ſpiritus reperti ſunt; ſed poſt quatriduum ad Dominum emigravit, & in ædes ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quemadmodum ſtatim ſancti Apoſtoli Papæ Romano præceperant, depoſitus eſt.* In utroque Ms. Græco clarius dicuntur Principes Apoſtolorum Romano iſtius temporis Pontifici apparuiſſe, eumque in ſomno monuiſſe, ut Callixtens in templo ſuo honorifice ſepeliretur. Si antiſtes ille ad diem XXIII. Auguſti videatur Operi noſtro inferendus, poterunt hæc Mss. Græca accuratius inter ſe conferri, & omnia ipſius Acta diligentius examinari. Nunc pergamus ad ſtatuendum illius chronotaxim, quam hac longiore geſtorum narratione intertupimus.

Callinici orbatus ſui & in exſilium pulſus eſt anno ſeq.

513 Theophanes, Nicephorus, & omnes patriarcharum Conſtantinopolitanorum catalogi apud Bandurum mira conſenſu duodecim annos gubernationis Callinico adſcribunt. Unde ſequitur, cum anno Chriſti DCCV. exæcratum & exſilio mulctatum fuiſſe, quandoquidem anno DCXCIII. Conſtantinopolitanam cathedram aſcendit, ut ſupra oſtendimus, & Pagius in Critica F ad annum Chriſti DCCIII. num. 2. confirmat his verbis: *Callinicus patriarcha Conſtantinopolitanus, qui Leontio adhæſerat, quando Juſtinianum e ſolio dejecit & Cherſonam relegavit, ab iſto in imperium reſtituto oculis orbatur, Romam in exilium mittitur, & in ejus locum Cyrus quidam, in Amaſtri inſula monachus inclauſus, ſubſtituitur, ut refert Theophanes. Sedit Callinicus annos duodecim, ut legitur tam in Chronico Nicephori, quam in Chronico Theophanis ad annum XVII. Conſtantini Pogonati. Idem Theophanis Callinici depoſitionem alligat cum anno Incarnationis ſecundum Alexandrinos* DCXCVIII. *qui Kalendis Septembribus anni Chriſti* DCCV. *incidunt.*

ut cum Franciſco Pagio loquitur ſpectatum.

514 Jam epimetri loco accipe chronologicam totius hiſtoriæ anacephalæoſin, quam Franciſcus Pagius in Breviario Pontificum Romanorum tomo I. pag. 500. ſic breviter exponit: *Nox multo poſt mortem Joannis* VI. (videlicet Romani Pontificis) *tertio ec anno, quo obiit, ſcilicet ſeptingeſimo quinto in finem vergente, Juſtinianus in imperium reſtitutus eſt. Eo dejecto fuerat a Leontio, qui impe-*

SEC. VII. *impetum invaſit anno ſexcenteſimo nonageſimo quinto: quo, anno ſexcenteſimo nonageſimo octavo, ia monaſterium detruſo, Tiberius Apſimorus imperium invaſit, quod tenuit uſque ad annum ſeptuageteſimum quintum, quo Juſtinianus opera Trebellii Bulgarorum regis Conſtantinopolim clam ingreſſus eſt, &) tam Leontius quam Tiberius capite truncati ſunt. Juſtiniano, imperante, Paulus Conſtantinopolitanus epiſcopus dictus fuerat, ut in ſuo pontificatus Joannis V. dictum eſt. Paulo, anno ſexcenteſimo octogeſimo tertio, defuncto ſucceſſit Callinicus, qui Leontio adhæſerat, quando Juſtinianum e ſolio dejecit & Cherſonæum relegavit. Quare Juſtiniano, recuperato anno* DCCV. *imperio, Callinicum oculis orbatum Romam in exilium miſit, ubi carcere inclauſus miſere obiit.* En accuratam totius tragœdiæ ſynopſim, poſt quam ingredimur æque tragicum.

SECULUM VIII.

B

XLVI. S. CYRUS.

Callinici exſul ſtatim ſucceſſit S. Cyrus,

QUadoquidem Acta hujus ſancti Patriarchæ a majoribus noſtris ad diem VIII. Januarii elucidata ſunt, lectorem ad cognoſcenda ejus geſta eo remittimus, & hic ſolam ipſius chronologiam attundimus. Theophanes in Chronographia pag. 313. poſt reſtitutionem Juſtiniani Rhinotmeti in imperium, anno primo, id eſt Chriſti DCCV. initum a Cyro epiſcopatum indicat his verbis: *Callinicum patriarcham occulte orbatum Romam relegavit, & in ejus locum Cyrum quemdam ia Amaſiis inſula monachum inclusum, quod imperii ſecundo gereadi vaticinium edidiſſet, ſuffecit.* Nicephorus patriarcha, Zonaras, Cedrenus, aliique hiſtorici exſilium Callinici, & ſucceſſionem S. Cyri, etiam cum anno primo Juſtiniani iterum imperantis connectunt. Unde nos cum Pagio, Banduro, & majoribus noſtris initium hujus apiſcopatus anno Chriſti DCCV. alligamus.

qui exercuiſſe anno 711. vel ſtatim ſub Imperatore Philippico exauctoratus eſt,

516 Theophanes in Tabulis, Nicephorus in Chronographia, Zonaras in Annalibus, & Catalogi apud Banduram concorditer huic patriarchæ ſex adminiſtrationis annos aſſignant. Hinc liquet, corruptum eſſe locum Theophanis, qui C in Chronographia pag. 302. ſic habet: *Cyro denique annos duos ſedit.* At ibi ſex annos pro duobus legendos eſſe, manifeſte oſtendit ipſemet Theophanes, qui eadem pagina mox addit, quod *primo impetii ipſius Philippici anno lxſaeam tonciliabulum adverſus ſanctum œcumenicam concilium celebratum ſit; Cyroque expulſo ſub ſextum patriarchatus ſui annum Joannes Conſtantinopolitanus patriarcha factus fuerit.* Cum igitur S. Cyrus ſex annis ſederit, & Philippicus juxta exactiones chronologos medio circiter Decembri anni DCCXI. impetium occupaverit, ex ſuptadictis ſequitur, ut hic ſanctus Patriarcha, exeunte anno DCCXI. vel ineunte DCCXII. ſtatim a Philippico imperatore exauctoratus ſoerit, ac alterutro anno ipſi ſucceſſerit.

XLVII. JOANNES VI.

ejus ſubſtitutus Joannes,

THeophanes in Chronographia pag. 319. hunc Patriarcham, tamquam ſexiæ ſynodo adverſantem, ac Philippico imperatori conſentientem, ita deſcribit: *Cyro vero patriarcha ſede ab eo dejecto, Joannem quemdam improbitatis & pruvæ opinionis conſortem in ejus locum promovit.* Hinc D idem ab eminentiſſimo Baronio in Annalibus ad annum Chriſti DCCXII. num. 2. vocatur *Monothelitarum anteſignanus*, & ibidem numero ſequente ſic accuſatur: *Evecto igitur in ſolium patriarcha Monothelita, cum ipſo & in ipſo iamquam in cardine univerſa Orientalis movetur eccleſia: nam imperiis, quæ tunc ſunt reperta eccleſia carere poſteribus, ad eas non niſi impie ale bene acti hæretici Monothelitæ promovebantur epiſcopi; ſed & horum immenſus cito auctus eſt numerus ex eis, qui, licet Catholici, tamen jactarum cathedræ, quam paſſus fuit Cyrus patriarcha, ſibi timentes, eamdem perfidiam, quam imperator, e veſtigio aggreſſi ſunt profiteri; ita flabiliri ſibi ſedem epiſcopalem putantes, ſi quam fidem aſſererent imperator & patriarcha, æque & ipſi profiterentur; nutare vero ſedem veram, qui ſeatæ ſynodi agerent defenſores, vel reſiſtere aut diſſentire reperirentur imperatori, & contradicere patriarchæ.* Fateor, hanc accuſationem niti auctoritate S. Theophanis; ſed ab illo etiam E S. Germanus & S. Andreas Cretenſis da eadem hæreſi accuſantur, ut poſtea dicetur.

cum Antonio Pagio

518 Pagius ad annum Chriſti DCCXII. num. 3. & ſequentibus aſſerit, hunc Joannem & alios nonnullos ex animo orthodoxos fuiſſe, & tantummodo in hac periculoſa tempeſtate diſſimulaſſe, ne hæreticum imperatorem irritarent, & totam Orientalem eccleſiam indifferto zelo peſſumdarent. Itaque hoc medium invenerunt, vel ab aliis inventum approbarunt, ut edarent fidei formulam ſenſu Catholico, qua tamen ſupprimerentur voces, geminæ in Chriſto operationis & voluntatis, quæ Philippico nimis erant exoſæ. *Qua in re*, inquit ibidem Pagius num. 5. *non ſolum non peccarunt; ſed rem dignam laude egiſſe videantur, majori ſcilicet depulſo malo ab Eccleſia, ac minori permiſſo potius, quam acto. Sed quia inter duo extrema medium invenire aut tenere difficile, Joannes, Germanus & Andreas hoc ſuo zelo mediocriter tantum ſibi conflarunt invidiam, ut paſſim Monothelitæ audierint, ejuſdemque cum Philippico ſententiæ. Veram quia ſcriptores illi ſola conjectura & præſumptione loquuntur, nec certa monumenta eorum temporum ſequuntur, ea de re varii ſunt, eo magis, quo ab illa ætate non minimum diffiti præfatam œconomiam ignorarunt.* Deinde exemplo S. F Baſilii, aliiſque argumentis, Joannem Conſtantinopolitanum excuſare conatur.

ab hæreſi Monothelitica vindicatus.

519 Fortaſſe Baronius aliter ſenſiſſet, ſi vidiſſet epiſtolam apologeticam ipſius Joannis, quæ in Labbeana Conciliorum collectione tomo 6. a pag. 1409. refertur, & in qua Joannes ſe apud Conſtantinum Pontificem Romanum purgare nititur de iis, quæ tempore Philippici impetatoris geſta fuerant. Initio iſtius epiſtolæ Romanum Pontificem, tamquam totius Eccleſiæ caput, agnoſcit ac veneratur. Deinde ſignificat, quomodo invitus epiſcopatum Conſtantinopolitanum admiſerit, ne alter hæreticus in illum intruderetur. Prætetea taſtem orthodoxi animi ſui appellat ipſum Deum, ac apocriſiarium Sedis Apoſtolicæ, cui ſuam agendi rationem ſincere indicaverat. *Quomodo nos & quo conſilio ita geſſerimus*, inquit col. 1422. *ut depelleremus ejus vim tyrannicam & pretervam; ad id autem, quod eſt moderatius, deduceremus inſolentiam, ſcientes ut ia malis non eſſe omnino rejiciendam indifferentiam, quando non ipſum bonum licet primo loco obtinere, nobis teſtimonium ferat ipſa Poteſtas, quæ cordium conſilia intuetur: quin etiam inter bonos.*

A *homines ſanctiſſimæ veſtræ Sedis religioſus apocriſiarius, qui hic agit, cui nos tunc manimeurgente tempeſtate data jnrejurando ſatisfecimus, ei putum, quæ nobis inerat, in orthodoxam fidem affectionem aperientes.* Denique variis Sanctorum exemplis ac teſtimoniis licitum diſſimulationis ſuæ uſum defendit. Quid autem Conſtantinus Papa ipſi reſpondent, ignoramus.

320 Conſtantino mortuo ſucceſſit Gregorius II Pontifex, cui Joannes patriarcha litteras ſynodicas miſit, ut Anaſtaſius bibliothecarius in Vita Gregorii II Papæ tradit his verbis: *Hujus temporibus Joannes Conſtantinopolitanus antiſtes ſynodicam ei miſit, atque ad eum eſſeiptis idem uſus eſt Pontifex.* Quamvis reſponſoria iſtiot Pontificis epiſtola ad nos noo pervenerit, tamen Baronius ad annum Chriſti DCCXIV num. 3 ſynodicas Joannia litteras ab illo Pontifice rejectas eſſe affirmat hoc modo: *Quod enim idem Joannes hæreticus eſſet, ut vidimus, intrinſus a Philippico imperatore, haud dubitari poteſt, rejectam a Gregorio Joannis ſynodalem epiſtolam, qua ipſe & alii cum eo epiſcopi ſcribentes ad recens creatum Romanum* B *Pontificem, ab illo communionem Catholicam ſuffurari tentarent: ſed eos tamquam hæreticos ipſe Pontifex eſt averſatus, & ipſum pſeudo-patriarchum e throno deponendum curavit.* Dein poſt aliis conjecturas perpetam hæc addit: *Verum hoc anno* (videlicet Chriſti DCCXIV) *qui ſecundus Anaſtaſii nuncupatur, fuiſſe Joannem in ordinem reductum, Theophanes affirmat, cujus & * ſententia hoc pariter anno Kalendis Auguſti electum fuiſſe ſanctum Germanum poſſumus intelligere.*

contra accuſationem Baronii,

* forte ex

320 Quidquid ſit de hac epiſtolæ ſynodicæ repulſa, quam Baronius ex incerta hæreſeos hypotheſi deducit, certe fallitur Eminentiſſimus ſcriptor, dum pro depoſitione Joannis Theophanem teſtem citat, cum Theophanes in Chronographia pag. 300 Germanum Joanni *mortuo* ſucceſſiſſe ita diſerte aſſerat: *Poſt tres annos vero mortuo Joanne, Germanus Cyzice tranſlatus eſt Conſtantinopolim, & patriarchatum tenuit annos quindecim.* Equidem fateor, quod Zonaras in Annalibus lib. 14 num. 27 ſic ſcribat: *Patriarcha Joanne, ut non orthodoxo, a ſede, quam trienium tenuerat, avulſo, Germanum Cyzice revocatum in ejus locum ſubſtituit* Anaſtaſius imperator. Sed C cum nullus alius hiſtoricus, quantum ſcimus, de illa Joannis depoſitione memineriſ, Theophani noticiori majorem in hac re fidem, quam Zonaræ, adhibendam eſſe cenſemus.

qui etiam perpetam putavit,

322 Porro Baronius putat, S. Germanum anno Chriſti DCCXIV loenm Joannis occupaſſe, & hone annum haud dubie determinavit en verbis Theophanis, qui in Chronographia pag. 322, ad annuum Incarnationis juxta Alexandrinos DCCVII, qui anno Chriſti DCCXIV a Kalendis Septembris inchoatur, ſic ſcribit: *Eodem porro ſecundo* anno *imperii Artemii, qui etiam Anaſtaſius, Indictione decima tertia, menſis Auguſti die undecimo, e Cyzicena metropoli Conſtantinopolim Germanus tranſlatus eſt.* Sed Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCXIV num. 2 oſtendit, uoo anno a vera chronologia aberraſſe Baronium, *qui non adverterat, Theophanem imperatorum annos a Kalendis Septembris motti deceſſoris proximioribus cum anno civili incboare, ideoque anno* DCCXV *menſe Auguſto juxta computandi rationem, a Theophane uſurpatum, ſecundum Anaſtaſii Imperatoris annum adhuc incurſa fuiſſe. Eo autem Chriſti anno diei Dominica in diem undecimum menſis Auguſti incidit, & tradiationes epiſcopeum diebus Dominicis aut feſtis ſolennibus fieri ſolitas ſæpe inculcavimus.*

Joannem anno 714 exauſtoratum fuiſſe,

SEC. VIII.

323 Dein ita pergit: *Goens in notis ad Theophanem contendit, ſanctum Germanum anno primo Anaſtaſii imperatoris die quarto menſis Auguſti Conſtantinopolim tranſlatum eſſe Anaſtaſiumque ſen Artemium præſenti ſolum anno ad imperium evectum, & juxta eum ſententiam tentum Theophanis corrigit, ſm, ut verius dicam, corrumpit: Anaſtaſium enim anno elapſo dictum eſſe imperatorem jam demonſtravimus; Germanum vero die* XI *Auguſti anni* DCCXV *ordinatum eſſe, ex dicendis anno* DCCXX, *quo abdicavit, magis confirmabitur.* Hæc eum chronotani noſtra optime concordant: ſi enim eum Theophane, & pleriſque catalogis, tres gubernationis annos Joanni conceſſeris, eoſque ab eaeunte anno DCCXI, vel ineunte DCCXII numeraveris, comperies, Joannem ſediſſe annos tres cum aliquot menſibus, qui menſus ſæpe non exprimuntur, ut jam aliquoties obſervavimus. Probabilius itaque eniſtimamus, quod Joannes anno Chriſti DCCXV obieſit, & eodem anno, die XI Auguſti in loeum ejus ſuffectus fuerit

cum verisſimili ut eodem 715 in locum Joannis mortui

E

XLVIII. S. GERMANUS I.

subrogatus feriis S. Germani,

CUm Henſchenius noſter ad diem 111 Maii Acta hujus Patriarchæ illuſtraverit, hic rurſus præcipuum chronologiæ rationem habebimus, poſtquam hunc ſanctum Virum purgaverimus ab hæreſeos labe, quam Theophanes in Chronographia pag. 302 ſic ipſi aſpergit: *Andreas autem Cretæ metropolita, & Germanus Cyzici pariter metropolita inſano illi concilio manifeſto ſubſcripſerunt, & cum omnibus ejuſdem ætatis epiſcopis celebratum adverſus Monothelitas præfato more ſanctum ſextum concilium anathemate proſcripſerunt.* Dein ibidem pag. 320 ſimilia repetit, & plures ejuſdem perfidiæ ſocios nominatim Germano adjungit. Sanctus Nicephorus in Hiſtoria pag. 38 Germanum inſimulat ejuſdem crimiois hoc modo: *Poſt hæc Philippicus imperium ſuepiter ac negligentet adminiſtrat, & eos patres, qui in ſexta œcumenica ſynodo convenerant, anathemate condemnat, quæ ab iis de duplici Chriſti Domini voluntate & actione decreta erant, improbans: qua in re adjutorem nactus eſt Joannem Conſtantinopolitanum patriarchom, & Germanum Cyzici metropolitanum, alioſque tam ſacerdotes, quam ſenatores plurimos.* F

quam juxta opinionem Henſchenii noſtri

325 Henſchenius noſter tomo 111 Maii pag. 156 reſpondet, hoc omnino falſum eſſe, & ea ſubdolis hæreticorum chartis cœptum. Reſponſioni huic favet teſtimonium ipſiuſmet Theophanis, a quo poſtmodum in Chronographia pag. 340 *ſacer ille ac divinus Germanus decretorum veræ religionis defenſor*, & alibi ſæpe *ſanctiſſimus* vocatur, cum interim ab eodem retractatio aoa pœnitentia S. Germani nuſquam memoratur. Quis porro facille eredat, Theophanem poſt hanc accuſationem nullibi indicaturum foiſſe, quod S. Germanus poſtea mentum mutaſſet, ac hæreticam opinionem retractaſſet? Hæc itaque tam parum cohærentia Henſchenio fundamentum præbebant, ut ſuſpicaretur, ſimilia io textum Theophanis & Nicephori ab hoſtibus S. Germani intruſa eſſe, aut ſaltem ex falſis quorumdam ſcriptis ſioe maturo enamine io hiſtoriam eorum tranſiiſſe.

ab omni hæreſis ſuſpicione liberamus

326 Si quis eum Pagio diceremalit, S. Germanum alioſque nonnullos hanc hæreſis ſuſpicio-

SEC. VIII. nem incuriſſe, eo quod tempore Philippici voces a ſexta ſynodo uſurpatas & impetatori exoſas ſuppreſſiſſent, non refragabimur. Sed is ſimul meminerit eorum, quæ paulo ſuperius de hac diſſimulatione ex Pagio monuimus, & firmiter ſibi perſuadeat, S. Germanum ſempet ab hæreſi Monothelitarum prorſus abhotruiſſe: nam ipſum collaboraſſe, ut ſexta ſynodus contra Monothelitas convocaretur, diſcimus ex epiſtolis Gregorii II Papæ, qui apud Labbeum tomo 7 col. 18 Leoni imperatori poſt alia ſic ſcribit: *Cum enim dominus Germanus, quique tum temporis patriarcha erat, dominus Georgius ſuggeſſiſſent perſuaſiſſentque Conſtantino Conſtantis filio, Juſtiniani patri, ut Romam ad nos* (hoc eſt ad Romanum Pontificem tunc exiſtentem) *ſcriberet, ſicut interpoſito juramento ſcripſit ad nos, & nobiſcum agit, ut ad nos verſuſque ſynodum congregandum viros utiles mitteremus..... Tum nos, Deo bene volente, miſimus, & cum pace ſexta ſynodus celebrata eſt.* Adde, quod Ipſe Germanus, jam factus patriarcha Conſtantinopolitanus, coegerit ſynodum, in qua præcipui Monothelitæ iterum damnati ſunt, ut in libello ſynodico apud Labeum tomo 6. Conciliorum col. 1452 & 1452 legimus. Hæc ad vindicandam S. Germani orthodoxiam ſufficiant. Nunc chronotaxim epiſcopatus ejus examinemus.

527 Si apud Theophanem recte ſignati ſint numeri, S. Germanus cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit anno Chriſti DCCXV, die XI Auguſti, quæ illo anno in diem Dominicam incidebat, ut ſupra notavimus. Theophanes autem in Tabulis & Chronographia pag. 302 Conſtantinopolitano ipſius epiſcopatui quindecim annos rotundo numero ita tribuit: *Poſt tres annos vero mortuo Joanne, Germanus Cyzico translatus eſt Conſtantinopolim, & patriarchatum tenuit annos quindecim.* Verum illos quindecim annos incompleta intelligendos eſſe, patet ex eodem Theophane, qui in Chronographia pag. 342 tempus ejuſdem ſic ſcrupuloſe computat: *Tenuit pontificatum annos quatuordecim, menſes quinque, dies tres.* Ibidem paulo ſuperius narraverat, quomodo S. Germanus *die* VII *menſis Januarii, Indictione* XIII, *feria hebdomadis tertia* Leoni, imperatori fortiter reſtiterit, & epiſcopatu ſe abdicarit. Henſchenius noſter tomo 2 a Maii pag. 598 oſtendit pro *die* VII *menſis Januarii* legendum eſſe XVII *menſis Januarii*, ut numerus ille ditiac feriæ convelat.

528 At jam reſtat difficultas concilianda *annos quatuordecim, menſes quinque, dies tres*, quos Theophanes numerat, cum hac correctione, quandoquidem uſque ad XVII diem Januarii plures quam tres dies ſuperſunt: nam ab anno Chriſti DCCXV, die XI Auguſti uſque ad annum Chriſti DCCXXX, die XI Januarii quatuordecim anni & quinque menſes effluxerant, & ab undecima die Januarii uſque ad decimam ſeptimam ejuſdem menſis ſupererunt dies ſeptem, ſi diem ordinationis & abdicationis ſimul computaveris. Pagius in Critica ad annum DCCXXX num. 11 ſe hanc difficultatem ita expedit: *Sanctus Germanus tenuit pontificatum annos quatuordecim, menſes quinque, dies tres*, inquit Theophanes citatus. *Quare cum epiſcopus Conſtantinopolitanus die* XI *menſis Auguſti anni* DCCXV *conſecratus fuerit, liquet Bacchum ſanctæ Germani ordinationem in annum* DCCXIV *perperam contuliſſe. Sic enim non annos quatuordecim; ſed quindecim integros cum aliquot menſium appendice pontificatum tenuiſſet. Liquet ſecundo, loco horum verborum* DIES TRES *legendum eſſe cum Anaſtaſio, auctore Miſcellæ, & Cedreno*, DIES SEPTEM.

S. Germanus menſe Auguſto anni 715 ad ſedem CP. evectus eſt.

Licet in vocibus computationis dierum

529 Naſcio, quid in mentem venerit Anſelmo Banduro, dum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 903 & ſequente, poſt relata Pagii verba, computum illius ita carpit: *Sic Pagius; at perperam nam melius legendum* DIES TRES; *ſiquidem a die* XI *menſis Auguſti, anni Chriſti* DCCXV, *qua Germanus conſecratus fuit epiſcopus Conſtantinopolitanus, ad diem* XXII [*Januarii*,] *anni Chriſti* DCCXXX, *qua Anaſtaſius in ejus locum ſuffectus eſt, intercedunt anni quatuordecim, menſes quinque, & dies tres.* Pagius cum Henſchenio noſtro cenſuit, pro die ſeptima Januarii, decimam ſeptimam ejuſdem menſis ſubſtituendam eſſe, & hinc eum Anaſtaſio, auctore Hiſtoriæ miſcellæ, & Cedreno ſeptem dies pro tribus legit, & hac ratione accuratum annorum, menſium, ac dierum computum invenit. At Banduras, qui alibi in Theophane ſimiles numerorum correctiones facile admittit, & hic Pagium propterea erroris arguit, videtur ipſe errafſe: nam a die XI Auguſti, anno DCCXV uſque ad XXII diem Januarii, anno DCCXXX, quatuordecim anni, menſes quinque, & plures quam tres dies intercedunt, ut manifeſtum fiet illi, qui elapſum temporis ſpatium inter hæc extrema numerare voluerit.

quibus epiſcopatum tenuit,

530 Præterea epiſcopatus S. Germani ab Anſelmo Banduro non erat numerandus uſque ad diem XXII Januarii anni, DCCXXX, cum antea eum abdicarit, cui abdicationi forte Banduras animum non advertit, licet illam Theophanes in Chronographia pag. 342 ſic clare exprefſerit: *Ceterum die ſeptima* * *menſis Januarii, Indictione decima tertia, feria hebdomadis tertia, irreligioſus Leo ſilentium* (ſignificatur hic ſilentii conventus epimatum juſſu imperatoris convocatus, ut Pagius loco proxime citato explicat) *contra ſanctas venerandaſque imagines in novemdecim accubitorum tribunalio celebravit, Germano ſanctiſſimo patriarcha advocato, cui perſuadendum nebitrubatur, ut ſua de abolendis ſacris imaginibus decreta tandem ſubſcriberet. At fortis Chriſti Servus abominando Leonis conſilio nequaquam cedens, imo veritatis verbum recto ſenſu diſtribuens, epiſcopatui ſeſe abdicavit. Quin etiam pallium pontificium ſponte deponens, poſt ſatis longum mortæ doctrinæ pleuum ſermonem demum dixit: Si ego ſum Jonas, in mare me projicite; abſque univerſalis etenim concilii authoritate, imperator, circa fidem quidquam innovare non valet. Tum vere in locum, qui Platanius dicitur, in paternum domum ſe recipiens, vitæ reliquum ſummo ſilentio tranſegit. Tenuit pontificatum annos quatuordecim, menſes quinque, dies tres.*

* *lege decima ſeptima*

aliqua minoris momenti difficultas occurrit,

531 Ex his omnibus tricis chronologicis concludo, S. Germanum probabilitet anno Chriſti DCCXV, die XI Auguſti cathedram Conſtantinopolitanam aſcendiſſe, eamque anno DCCXXX, die XVII Januarii reliquiſſe, *ſi apud Theophanem recte ſignati ſint numeri*, ut ſuperius dixi propter conjecturam Henſchenii noſtri, qui tomo 3 a Maii pag. 598 ſic ſcribit: *Quod ſi ultimo conſtituet, dies ſolum tres, non ſex, numerandos pro Germani pontificatu, tunc eum dixerim in ſolemni Aſſumptionis Mariana die* XV *Auguſti in ſede Conſtantinopolitana locutum: facillime enim ita pro τὸ ἤκουσε potuit in numeros Græcos & hoc cum inſigni Sancti erga Deiparam affectu eximie quadraret.* Verum hæc Henſchenii verba non ultra conjecturam accipi volumus, ſicut ipſe ea

& menſe Januario anni 730 eum depoſitum dixerit,

pro-

A propoſuit. Huic addere poſſemus alteram conjecturam Baronii, qui in Annalibus ad annum Chriſti DCCXIV num. 3 ex Theophane colligit, *Kalendis Auguſti electum fuiſſe ſanctum Germanum*, adeoque lectionem diei ſeptimæ, qua ſanctus Vir epiſcopatum abdicaſſe dicitur, piæ decimæ ſeptimæ retinendam exiſtimat. Quicumque modo chronotaxim illam explices, ſemper mutandus eſt aliquis numerus, ut Theophanea ſecum concilietur. At ſaltem in eo omnes conſentiunt, quod menſe Januario anni DCCXXX, aptimo magiſtro ſucceſſerit peſſimus diſcipulus, nempe

XLIX. ANASTASIUS hæreticus.

quam ſtatim ab initio adeptus Anaſtaſius

QUibus moribus iſte Anaſtaſius ante epiſcopatum prædictus fuerit, diſcimus ex Theophane, qui in Chronographia pag. 341 & ſequente hæc narrat: *Tantum abfuit, ut cepti miſerum Leonem puderet, ut præterea in hoc incubuerit, patriarchæ Germani ſermones captando, alioſque doloſe miſcendo, ut eum læſæ majeſtatis reum convinceret, quo eum tamquam ſeditioſum, non vero tamquam conſciſſimum, throno depulſaret: eum ad eum adjutorem atque participem nactus*

B *Anaſtaſium, Germani diſcipulum & ſyncellum, ut ſenſuum ſuorum æmulo ac per omnia conſcio, ſedis adulterum ac ſucceſſorem eum fore pollicitus eſt.*

perfidus ejus diſcipulus ac ſyncellus,

533 *Hunc cum ita adverſum ſe prave affectum Beatus non ignoraret, Dominum ſuum imitatur, tamquam alterum Iſcariotam, aperte quidem, ſed leniter ipſum de proditione commonuit. Cum vero ab errore illam revocari non poſſe cerneret, quadam die eidem Anaſtaſio, Germani, imperatorum adeuntis, poſteriorem veſtis oram calcanti ipſe patriarcha dixit: Noli feſtinare; in circi etenim ſtadium itur, quam voles, ingredieris. At ille hiſce verbis turbatus, nec alii præſagium intellexere: quod tamen quindecim poſt annos, tertio videlicet perſecuteris Conſtantini, Indictione duodecima, exitum tandem habuit, ac non ſine divino impulſu prolatum fuiſſe conſtitit: etenim Conſtantinus, Artabaſdo genero expulſo, cum ſolus imperio potitus eſſet, Anaſtaſium una cum aliis fuis inimicis verberibus cæſum, deinde nudum, aſinoque facie verſa infidentem per circi ſtadium palam circumduci juſſit, utpote qui una cum inimicis fuis ſe imperatoris nomineque ubrogatum impe-*

C *rio ejecerat, atque Artabaſdum coronaverat, quemadmodum inferius ſuo loco demonſtrabitur.*

qui eodem menſe Januario cum ſuo ſocio CP. revocatus,

534 Theophanes ibidem pag. 342 & 343 tempus, quo Anaſtaſius cathedram Conſtantinopolitanam invaſit, ita indicat: *Die autem ſeptima ejuſdem menſis Januarii* (ſcilicet anno Chriſti DCCXXX, ut omnes chronologi aſſerunt) *Anaſtaſium falſi nominis virum, ipſius fratri Germani diſcipulum, & cancellarium, in ejus locum ſuffecerunt, qui videlicet dominii ſecularis ambitione motus, cum Leonis impietati aſſentiretur, falſus Conſtantinopolitæ epiſcopus creatus eſt.* Bzonius, Henſchenius, Pagius, & Bandorna unanimi conſenſu admittunt, pro *die ſeptima ejuſdem menſis Januarii* ſubſtituendum eſſe *die vigeſima ſecunda ejuſdem menſis Januarii*, ut inter hos poſtremus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 904 affirmat his verbis: *Et quidem legendum eſſ τῇ δ' κβ΄; non vero, ut in textu editionis regiæ habetur, τῇ δ' ζ΄, ſuadent eodem Barberinus, Miſcella, & Anaſtaſius: & quidem diei vigeſimæ ſecundæ menſis Januarii hoc anno cum Dominica concurrebat, qua ordinationes epiſcoporum fieri ſolitæ erant, ut ſupra ſæpe monuimus.* Nos igitur juxta hanc probabiliorem lectionem initio epiſcopatus Anaſtaſiani annum Chriſti DCCXXX & diem XXII Januarii aſſignamus. SEC. VIII.

535 Quales tragœdias impius ille patriarcha ſtatim excitaverit, colligimus ex Vita S. Stephani Junioris, quæ ab auctore coævo ſcripta eſt, & Pariſiis anno MDCLXXXVIII Græco-Latine prodiit inter Analecta Græca, ubi tomo 2 pag. 414 & 415 leguntur ſequentia: *Iiſdem miſeris diebus impius Anaſtaſius impietatis manu pontificatum occupavit, vi militum, non ſuffragio divinæ pietatis; qui quidem omnia ad eccleſiam pertinentia imperaterili ædibus tradidit. Tum tyrannus, libera poteſtate prodendæ hæreſis accepta, illico ſanctam & dominicam Chriſti Dei noſtri imaginem, quæ ſupra imperaterii atria collocata, ob effigiem ſancti Æneæ dicebatur, dejicere & igni tradere tentavit, quod quidem peregit.* *hæreſi Iconoclaſtarum ſervit,*

536 *Interim vero dum tollebatur, divino zelo roboratæ honorabiles mulieres fortiter irruerunt, arreptaque ſcala, ſpatharium, qui imaginem amovebat, in uteram projecerunt, diſtractumque morti dederunt. Poſt hæc ad patriarchicam domum ſtatim properanter, impium Anaſtaſium lapidibus petunt alentes, "* Im- *„ pieſſimum caput, & veritatis hoſtis, ergone id- „ circo ſacerdotium invaſiſti, ut ſancta & ſacra a- „ natbemata ſive donaria everteretur?* „ *Hanc de ſe victoriam non ferens profanus, n conſpectu plarum mulierum nufugit, & ad tyrannum confugiens, ei auctor fuit, ut ſanctas illas mulieres ferro interimeret. Quod quidem factum eſt, illæque pro Chriſti imagine, inito certamine, victoriæ præmium ab ipſo Chriſto receperunt cum omnibus ſanctis victoribus in regno cælorum lætantes.* *& magnas turbas excitavit.* E

Artavaſdo nolenter cum Papa Romano fruſtra ambiens,

537 Nihilominus ita affectus Anaſtaſius unionem cum Romano Pontifice ambiebat. Sed Gregorius II Papa, rerum geſtarum conſcius, communionem ipſius reſpuit, ut idem Theophanes in Chronographia pag. 343 ſic breviter innuit: *Ceterum Gregorius facer Romæ præſul, quemadmodum jam præmiſi, Anaſtaſium una cum libellis ejus abjudicavit.* Anaſtaſius Bibliotecarius in Vita Gregorii II Papæ apud Labbeum tomo 6 Conciliorum col. 1435 & 1436 eamdem rem confirmat his verbis: *Etiam Germanum, ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ antiſtitem, eo quod ei conſenſum præbere noluiſſet, pontificatu privavit iſdem * imperator* (nempe Leo Iſauricus) *ſibique complicem Anaſtaſium presbyterum in ejus lo-* *co * conſtituit; qui miſſa Romam ſynodica dum tali hæreſi eum conſentientem reperiret vir ſanctæ* *(videlicet Gregorius Pontifex Romanus) non tenſuit eum fratrem aut confacerdotem ſolito vocare, ſed deſcriptis commonitoriis, niſi ad catholicam converteretur fidem, etiam excommunicationis n ſacerdotali officio eſſe mandavit.* F ** al Idem.* ** al locum*

538 Cum mortuo Leoni imperatori ſucceſſiſſet ejus filius Conſtantinus, cognomento Copronymus, qui propter hæreſim & crudelitatem ſubditis ſuis exoſus erat, Artabaſdus illius gener hac occaſione uſus imperium affectavit, ac, ſuis Conſtantini Copronymi copiis, obtinuit. Quamvis Artabaſdus eſſet faeratum imaginum defenſor, & Anaſtaſius iconoclaſta, tamen ſacrilegus ille patriarcha tempori ſerviebat, & religionem ſi forte umquam ullam habuit ambitioni ſuæ accommodabat: nam eum falſum nootium de morte Conſtantini Copronymi aliarum eſſet, teſte Theophane in Chronographia pag. 348, *confeſtim populus univerſus, Anaſtaſio falſi nominis patriar-* *religionem tempori,*

SEC VIII *cha duce, dixit & maledictis, ceu naturæ monſtrum & a Deo alienum, Conſtantinum inſequitur, eadem ejus, quaſi ingenti malo liberati, gratanter excipit, & Artabaſdum veluti orthodoxum & ſacrorum dogmatum defenſorem, imperatorem proclamat.*

Et imperatorem ſorte 539 Præterea doloſus ille patriarcha, ut ſortaſſe novum imperatorem ſibi demereretur, & memoriam Conſtantini magis odioſam aeddecet, illum de ſumma impietate accuſavit, ut Theophanes loco proximo eiusdem refert hiſtoriæ: *Ceterum Anaſtaſius falſo nomine patriarcha, veneranda ac vivifica crucis ligna manibus tenens, interpoſito jusjurando* *, *coram plebe diſſerit* [A]: *„ Per eum, qui ligni iſtius ſuffixus eſt, ita mihi „ dixit imperator: Ne Dei Filium, quem genuit „ Maria, quique Chriſtus dicitur, uſquam acpu„ taveris, quem ſimplicem ac nudum hominem; „ cum etenim in lucem Maria protulit in eum „ modum, quo me mater mea Maria genuit „. His auditis, populus univerſus eum imperio abdicatum pronuntiavit.*

* lege jurejurando

B 540 Hæc accuſatio non abhorret a vero, *accommodabat ſe* quamvis eam teſtis ſuſpectus inſtituat, quia id facile credi poteſt de illo homine, quem S. Theophanes, aliique ſcriptores, tamquam impietatis monſtrum, depingunt, & de quo Georgius Cedrenus in Compendio hiſtoriarum, part. 2 pag. 459 ſcribit ſequentia: *Ut primum in patrium regnum & impietatem ſucceſſit, longius etiam a Deo, Deipara, omnibuſque ſe Sanctis abalienavit; ac deinceps veneficiis, libidinibus, dæmonum invocationibus, viſcerum exſectionibus, aliiſque malis ſtudiis, tum venationibus & ludis circenſibus deditus, idoneum ſe Antichriſto inſtrumentum præbuit. Atque adeo univerſali edicto vetuit, ne quis in univerſum Domini ſervorum, Sanctitatis titulo coheuſtaretur; quinimo conſpui eorum inventas reliquias juſſit, prohibuitque eorum interceſſionem poſtulari, quod eos nihil poſſe diceret. Atque addidit ſceleſtus, Mariæ quoque Virginis interceſſionem non eſſe implorandam: nihil enim eam præſtare poſſe. Quin & Deiparam hanc nolute appellari: ſumptis enim in manus auro pleni loculis, ac præſtitibus demonſtratis, ſciſcitatus eſt, quanti eos putarent eſſe pretii. Cum reſponſum eſſet: Magni; evacuato arcu, rurſum* C *interrogavit, quanti loculos æſtimarent? Cumque reſponſum eſſet: Nihili, ita, inquit, Maria quoque, dum Chriſtum geſtavit utero, in honore fuit: poſtquam eum peperit, nihilo reliquis mulieribus præſtantior eſt.* Eo, quibus majoribus & ſectæ ſuæ defenſoribus hodierni hagiomachi atque iconoclaſtæ gloriari poſſint! Sed ad ſacrilegum patriarcham noſtrum revertamur.

ſed tamdem pœnas ſceleris ſui dedit, ut V. Germanus ei prædixerat 541 Mutata belli fortuna, Artabaſdus a Conſtantino Copronymo expitur, & tunc Anaſtaſius patriarcha dedit perfidiæ pœnas, quas olim S. Germanus ei obſcure prædixerat: nam Conſtantinus eiſdem, ut Theophanes in Chronographia pag. 353 narrat, *celebratis etiam in circo ludis equeſtribus, Artabaſdum una cum filiis & amicis vinculis alligatum, nec non Anaſtaſium, falſi nominis patriarcham, oculis privatum, & aſino facie ad eandem utrinſa inſidentem, publice per medium circi ſtadium duxerit, & de iis ludibrii triumphum egit.* Cum tameu hæreticus imperator nominem noſſet magis idoneum ſectæ ſuæ propagandæ, hac ignominia affectum patriarcham ſedi Conſtantinopolitanæ iterum præfecit, ut Theophanes ibidem ita teſtatur: *Ceterum Anaſtaſium, ceu ſententiæ ſuæ ſectatorem, probe ſubactum & reno-* D *vandæ pœnæ timore emundatum, in ſacerdotii ſedem reſtituit.* Nunc ad mortem hujus ſceleruti antiſtitis procedamus.

ac dein anno 713 infeliciter animam efflavit, 542 Theophanes in Chronographia pag. 359 ad annum decimum tertium Conſtantini Copronymi, quo nempe poſt mortem patris ſui imperabat, & qui juxta Pagium aliſque chronologos, in annum Chriſti DCCLIII incidit, obitum Anaſtaſii patriarchæ ſic refert: *Hoc anno Anaſtaſius ſacrilegus thronum Conſtantinopolitani antiſtes animam ſimul & corpore mortuus eſt infeliciſſimo morbo, qui chordapſus dicitur, proprium ſtercus per os egerens, dignamque perſolvit ultionem ſuorum in Deum ac præceptorem injuriarum.* Hic mortis annus optime convenit cum ducentena epiſcopatus ipſius, cui Theophanes in Tabulis & in Chronographia pag. 308 *annos viginti quatuor* aſſignat: ſi enim elapſum tempus numeraveris ab ineunte anno Chriſti DCCXXX, quo Anaſtaſius cathedram Conſtantinopolitanam invaſit, uſque ad finem anni DCCLIII, quo infelicem animam efflavit, invenies annos viginti tres & aliquot E menſes, quos Theophanes juxta uſum ſatis receptum, neglectis menſibus, numero rotundo pro viginti quatuor annis computavit.

poſtquam fere 24 annis ecclesiam CP. tyrannice rexiſſet. 543 Huic annorum computationi conſonant omnes patriarcharum catalogi apud Banduram, & Zonaras in Annalibus, ubi lib. 15 num. 6 de morte hujus pariarchæ ſic ſcribit: *Tunc & patriarcha Anaſtaſius, cum Eccleſiæ per annos viginti quatuor* (Græce ſine litteris numeralibus ſic anni illi diſerte exprimuntur, ὑπὲρ χρόνους εἴκοσι πρὸς τοῖς πέντε) *impie inſultaſſet, vitam cum morte commutavit.* In regiam S. Nicephori editionem, quæ tantum XXI annos ipſi tribuit, haud dubie ecrta irrepſit, ut liquet ex Banduriana ejuſdem Nicephori editione & duabus antiquioribus, ubi cum omnibus aliis catalogis Anaſtaſio anni XXIV adſcribuntur. Poſt mortem hujus pſeudo-patriarchæ ſedes Conſtantinopolitana aliquamdiu vacavit, ut poſtea oſtendemus, dum hic peius eou inutilem diſputationculam interſeruerimus.

PARERGON VII.

Quæritur, an Anaſtaſius patriarcha Conſtantinopolitanus in ſacris Græcorum faſtis ſit reliquendus, & hac occaſione auctoritas Menæorum examinatur. F

Anaſtaſius iconoclaſta perpetuam Menæis Græcorum inſeruit,

POſt ea omnia, quæ hactenus de Anaſtaſio retulimus, juce merito mirabitur lector, ſi illum in eccleſiaſticis Græcorum monumentis inter Sanctos numeratum inecuerit. Atrameu in Menæia impreſſia ad diem x Februarii leguntur ſequeotia: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Id eſt: *Eodem die memoria ſancti patris noſtri Anaſtaſii archiepiſcopi Conſtantinopolitani.* Deinde majoris oanctus gratis hi dno eccſieuli adduntur:

Ἀναστάσιος ὁ δρόμον πίστεως πρόσω,
Γῆς ἐξωσας πρὸς ὃ ὕψιστον ἔχει.
Anaſtaſius dum promovet curſum ſuum.

Ter-

A *Terra reſurgens advolat ad Altiſſimum.*
Hic ſatis manifeſta alluſio eſt inter nomen proprium Ἀναστάσιος & participium ἀνιστὰς vel ἀναστᾶς, quod *exſurgentem* vel *reſurgentem* ſignificat. Ex hoc alluſione etiam certiores reddimur, non eſſe erratum in nomine Anaſtaſii exprimendo. Martyrologus Moſcus in Menologio Sclavo-Ruſſico, quod nobiliſſimus baro de Sparwenfelt nobis Latine reddicum reliquit, eadem die x Februarii Anaſtaſium archiepiſcopum Conſtantinopolitanum celebrat, & Maximus Cytherorum epiſcopus, omiſſis verbalis, annotationem Menæorum totidem verbis expreſſit.

ut Raderus in Mſſ. obſervationibus,

345 Jam juverit audire judicium Roderi noſtri, qui in Mſſ. obſervationibus ad Menæa typis excuſa, hac die ſic notat: *Inter epiſcopos, archiepiſcopos, & patriarchas Conſtantinopolitanos centum & duodecim, quos ordine recenſet Demochares, unicus fuit Anaſtaſius dictus, ſanctæ Germani parum germanus diſcipulus, cui, propter ſacrarum imaginum cultum expulſo, hic a Leone iconomacho ſuffectus eſt, quod imperatoris ſententiæ ſubſcribereꝛ, ut mihi videtur, illum hic inter Sanctos a Græcis in Martyrologio Menæorum relatum, cum alias ubique & toto opere iconomachos omnes deteſtentur & exſecrentur; Anaſtaſius vero vitam peſſimam & infami morte finierit. Baronium adi anno Chriſti* DCCLXXII *num.* IV. *Itaque expungendus eſt hic e ſyllabo & albo Sanctorum, vel alius aliquis quærendus Anaſtaſius, quem ego nullum reperio.*

B

& præſſores noſtri ad diem 20 Februarii notarunt.

346 Etiam nullum alium iſtius nominis præſulem Conſtantinopolitanum repererunt Majores noſtri, dum inter prætermiſſos ad diem x Februarii ſic monent: *Anaſtaſius archiepiſcopus Conſtantinopoleos celebratur a Græcis in Menæis, titulo attributo* SANCTI PATRIS NOSTRI, *& diſtichi unius elogio. Refertur & a Maximo Cythereo. Unicum in vulgatis catalogis legimus ejus ſedis archiepiſcopum Anaſtaſium tempore Conſtantini Copronymi, eumque hæreticum.* Neque nos hactenus ullum invenimus, ut ex toto noſtra patriarcharum ſerie poſtmodum apparebit. Quare hunc Anaſtaſium ullo Sanctorum prorſus exordendum patemus, & hoc manifeſto erroris exemplo iterum monemur, ut eoute fidamus ſimilibus Græcorum monumentis, quorum auctoritatem hac occaſione paulo ſcrupuloſius examinabimus.

C

Hac occaſione judicium,

347 Dum Bollandus noſter in præfatione generali ante tomum I Januarii cap. IV §. XI variis Græcorum menologia enumerat, ibidem pag. LV de Menæis excuſis hæc habet: *Maximo mihi uſui Græcorum Menæa fuere, quæ Venetiis aliquot voluminibus edita multos quotidie Cælites recenſent, pleroſque eorum, quorum eſt in Latinis faſtis celebris ab antique memoria, tum alios partim ignotos omnino Latinis, partim a ſcriptoribus laudatos, non tamen eccleſiæ Catholicæ Martyrologiis inſcriptos. Timide primum ea volvere cepi, veritus, ne quos ſcrupulis adverſus Latinam Eccleſiam propugnatores Menæis inſeruiſſent, itaque eram affectus animo, ut mallem aliquos prætertire, etiam ſanctitate illuſtres, ſed mihi ignotos, quam temere ullum immerito ornare titulo ſanctitatis.*

quod Bollandus de impreſſis Græcorum Menæis ſolet,

348 *Solebam, in vetcribus Sanctis minus eſſe periculi, præſertim martyribus, cui nihil de iis traditum liceris legiſſem; uti multi ſum etiam in Romano Martyrologio, quorum nec excidesunt, vel numquam fortaſſe integre ſcripta ſunt Acta. Jam ſi ſunt multi in omnibus fere Occidentalibus provinciis Sancti, quorum nulla in Romano Martyrologio memoria exſtat; quid mirum in Græcia Aſiaque eſſe complures, ubi prius, quam in multis orciduis regionibus ſeminata Chriſti veligio eſt, multoque Martyrum ſanguine irrigata? Verum ubi diligenter examinavi Menæa illa, nullum adhuc reperi inſcriptum, quem conſtaret aut Eccleſiæ Romanæ debitam obedientiam abjeciſſe, aut hæreticis inflotum erroribus. Si qui nulla ratione ſuſpecti fuere, hos omiſi.*

SEC. VIII.

ab aliquibus minus recte intellectum, verbis ipſiuſmet explicatur.

349 Hoc Bollandi judicium tantommodo intelligendum eſt de illa Menæorum parte, quam uſque ad illud tempus cnemius erat, ut ipſemet in præfatione ad tomum I Februarii cap. V pag. XXI reſtatur diſſertio his verbis: *Quod autem in præfatione ad Januarium cap.* IV §. XI *pag.* LV *ſcripſimus, nullum adhuc reperiſſe nos inſcriptum Menæis, quem conſtaret aut Eccleſiæ Romanæ debitam obedientiam abjeciſſe, aut hæreticis inſtum erroribus; quidam latius accepere, quam nos ſcribentes cogitabamus, quaſi id de omnibus, quorum eſſent in Menæis deſcripta nomina, pronuntiaſſemus: quod ſane neutiquam ita intelligi voluimus; ſed de iis ſolum, quorum jam Acta atque elogia expenderamus: neque enim univerſum Menæorum opus examinavimus, ſed prout in progreſſu Operis noſtri neceſſarium viſum . . . . . Quando minus ſolida eſſe, quæ de Sanctorum illorum cultu publico memoriaque traduntur, viſa nobis fuerint, vel taciti prætermiſimus, quaſi inferendum numero Divorum talem aliquem non putemus, vel plerumque, cur abſtinuerimus ab ejus commemoratione rationem reddamus, lectori indicamus.*

E

Præter ſanctos, & quoſdam dubia ſanctitatis profeſſos, qui in hoc tractatu abſtracti,

350 Bollandus ejuſque ſucceſſores hanc regulam ſibi præſcriptam prudenter obſervarunt, & propterea in progreſſu Operis varios e numero Sanctorum expunxerunt, aut inter prætermiſſos collocarunt, etſiamſi in Menæis titulo Sancti ornarentur. Exempio ſit hic ipſe Anaſtaſius, cujus occaſione hoc examen inſtituimus, quem die x Februarii inter prætermiſſos rejecerunt, ut jam ſupra vidimus. Quinimo diſcimus ex hoc ipſo Tractatu de patriarchis Conſtantinopolitanis, propter quos magna Menæorum pars percurrenda fuit, quem eoute fidere oporteat ſacris hiſce Græcorum faſtis, eum in iis plures patriarchæ celebrentur, quibus titulus Sancti minime convenit, aut de quorum ſanctitate ſalrem non immerito dubitemus. Ne hic repetamus ea, quæ de hac re per decurſum dicta ſunt, aut deinceps dicentur, aliis quibuſdum exemplis oſtendemus, quam parum auctoritati Menæorum ſit tribuendum.

F

Græci Menæis ſuis inſeruerunt

351 Die XIX Decembris in Menæis impreſſis celebratur memoria omnium juſtorum, qui in antiquo lege Deo placuerunt, & ordinatur longo eorum ſeries, cui præmittitur hoc monitum, quod ita ex Græco Latinum reddimus: *Sancti Deoque pleni patres ſtatuerunt ut ipſa Dominica, qua Chriſti Nativitatem præcedit, peragere, tur memoria omnium juſtorum, qui Deo placere ſtuduerunt ab orbe condito; nempe ab Adamo uſque ad Joſephum, ſanctiſſimæ Deiparæ ſponſum, juxta genealogiam, ab evangeliſta Matthæo hiſtorice enumeratam; ſimiliter & prophetarum & prophetiſſarum.* Tum longo ordine ſequuntur expreſſa omnium nomina, & ornatus gracia ſingulis duo verſiculi adjunguntur.

aliquot improbæ regni veteris Teſtamenti

350 Verum inter illos juſtos, quorum memoria tunc colitur, recenſentur Salomon, Roboam, Abies, Jorum, Ochozias, Achaa, alii, qua, quos ſuera Scriptura acriter reprehendit, & quorum ſolus in dubio verſetur. Norunt omnes, quamropere inter eruditos de ſalute Salomonis diſceptetur. Sslianus noſter juxta varia teſtimonia

SEC. VIII. aſſerit, Roboamum & Abiam in impietate ſua mortuos eſſe, ut in Annalibus eccleſiaſticis veteris Teſtamenti ad annum mundi 3076 & 3079 videri poteſt. Unde Raderus noſter in Mss. obſervationibus ad excuſa Græcorum Menæa ſic ſcribit: *Expugnantur ergo duo reges iſti ex albo Sanctorum. Roboam & Abias, quidquid interim Menæa ſuggerant: nemo enim poteſt duobus dominis ſervire.*

553 Salianus in iiſdem Annalibus veteris Teſtamenti ad annum mundi 3150 num. 3 de Joramo hæc diſerte aſſirmat: *Neque vero Joram mortis felicior, quam vita fuit: nam ea in ſumma impietate, in publico ſcandalo idololatriæ, quod iterum in regnum invexit, & aliis atrocibus ſceleribus tranſacta, nec Deo per pœnitentiam in longa ægritudine requiſito (id enim ſi factum fuiſſet, Scriptura minime tacuiſſet) utique ſubſecuta eſt mors, quæ ad æterna ſupplicia aditur fuit; corpus autem ejus contumelia affectum eſt hoc ipſo, quod regum ſepultura caruit.* Deinde ibidem refert ex ſacris Litteris, aliiſque auctoribus ignominioſum illius mortem, & populi exſecrationem, qui cadaveri ejus inſultavit, & ex tali morte conjectavit, quam invisus Deo fuiſſet. Hinc iterum Raderus in proxime citatis obſervationibus ita monet: *Eradendus hic ex Menæis, non quidem e genealogia Chriſti; ſed e numero juſtorum & Sanctorum: impius enim obiit.*

554 De eege Ochozia libet 4 Regum cap. 8 tradit ſequentia: *Anno duodecimo Joram, filii Achab, regis Iſrael, regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ .... & ambulavit in viis domus Achab, & fecit, quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab: gener enim domus Arbab fuit.* Libro 2 Paralipomenon cap. 22 ſimilia de illo leguntur his verbis: *Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum, ut impie ageret. Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarii poſt mortem patris ſui in interitum ejus, ambulavitque in conſiliis eorum.* Tum ſacra Scriptura ibidem narrat, quomodo Ochozias poſt breve regnum occiſus fuerit, de qua violenta morte Flavius Joſephus lib. 9 Antiquitatum Judaicarum cap. 5 ſic meminit: *Paulo poſt ex eo vulnere mortuus, relatuſque Hierosolyma, illic ſepultus eſt; cum regnaſſet anno uno, patre ſuo longe ſceleratior.*

555 Denique in illa ſerie celebratur μνήμη Ἀχαζ βασιλέως, υἱοῦ Ἰωάθαμ. Id eſt: *Memoria Achaz regis, filii Joathan*, ac ibidem decantatur his verſiculis:

Τὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα τῆς Ἰωαθαμ,
Σπῶσι κεφαλὴν ἁμαρτικῶς ἡ Ἀχαζ.
Coronam, regis Joathan exornans caput,
Etiam decore poſt Achaz eluxit caput.

At quam indecore corona regia caput iſtius Achaz cinxerit, diſcimus ex libro 4 Regum cap. 16, & libro 2 Paralipomenon cap. 28, in quo poſteriori ſacro textu poſt alia illius ſcelera a Deo memorantur ſequentia: *Igitur Achaz, ſpoliato domo Domini, & domo regum ac principum dedit regi Aſſyriorum munera, & tamen nihil ei profuit. Inſuper & tempore angustiæ ſuæ auxit contemptum in Dominum. Ipſe per ſe rex Achaz immolavit diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi, cum e contrario ipſi furerint ruinæ ei, & universo Iſrael. Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei atque confractis, clauſit januas templi Dei, & fecit ſibi altaria in universis angulis Jeruſalem. In omnibus quoque urbibus Juda exſtruxit aras ad ſuffiendum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum .... Dormivitque Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem: neque enim reſperunt eum in ſepulcra regum Iſrael.*

556 Inde Salianus noſter in Annalibus eccleſiaſticis veteris Teſtamenti ad annum mundi 3309 num. 5 de infelici iſtius regis morte ſic differit: *Hic ergo ultimus eſt annus impiæ vitæ Achaz, & regni ejus ærumnoſi, idemque vitæ, ut dixi, ſtrigoſissimi ſentus: cujus memoria non ſolum infamis, ſed etiam exſecrabilis præ omnibus regibus Judæ, qui eum anteceſſerunt, perſeverat: nam inſanus furor Salomonis paucorum annorum fuit, & extrema pœnitentia correctus eſt. Hic toto regni ſui tempore impius fuit, & in eadem impietate extremum vitæ clauſit diem, ut Joſephus, Genebrardus, omnes fatentur. Ille templum condidit ac conſecravit, omnibusque modis ornavit, hic profanatum atque expilatum impie clauſit, ne quis Deu ſuppleu foret, ut ipſum placatus aliquando reſpiceret, eique bonam mentem largiretur. Ille vitiis labidine, a Deo averſus, ſeſe ad idolu convertit; hic ſua ipſius impietate & malitia actus in rabiem, ferrum quodammodo diſtrinxit in ipſum Deum, ejus aram evertit, vaſa confregit, templum abſtrunit, & ei, quantam potuit, vim atque injuriam afferre molitus eſt. Denique verberibus, quibus Dominus aliquem ſcelera explevit, factus deterior, augenſque contemptum, abiit in perpetuum abjectus eſt.*

557 Interim Græci, quaſi non ſufficiat ſemel hunc impium regem inter juſtos memorraſſe, in Menæis ſuis die 1 Aprilis peculiarem ejuſdem idololatriæ memoriam ita repetunt: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τῆ ἁγίᾳ καὶ δικαίᾳ Ἀχαζ Id eſt: *Eodem die, ſanctæ & juſti Achaz.* Ut autem clarius intelligamus, hunc eſſe eumdem Achaz, ad quem Iſaiæ propheta miſſus fuerit, addunt hos verſiculos:

Ἀχαζ Θεῶ πέφυκεν ἐγγὺς πλησίον,
Ἀχαζ δὲ εἶπεν· οὐ Θεὸν μὴ πειράσω.
Deo propinquus quando factus eſt Achaz,
Tentare nolo, inquit, Deum Dominum meum.

Majores noſtri ad hanc Menæorum annuntiationem inter prætermiſſos die 1 Aprilis notarunt ſequentia: SANCTI ET JUSTI ACHAZ *memoria hæc dis notatur in Menæis rum reli difficile, quaſi ipſe is fuerit, qui dixiſſe legitur Iſaiæ 7:* NON TENTABO DOMINUM.

Ἀχαζ Θεῶ πέφυκεν ἐγγὺς πλησίον,
Ἀχαζ δὲ εἶπεν· οὐ Θεὸν μὴ πειράσω.
Eodem facere videtur titulus JUSTI, *ſolis ferè veteris Teſtamenti Sanctis addi a Græcis ſolitus. At profecto impius fuit Achaz iſte: quare dum aliunde intelligamus diſſidium, quis hic inter Sanctos eorudus proponatur, ipſum omittimus.*

558 At non erat dubitandum, quin hic colendus proponeretur Idem illem Achaz, filius Jotam, de quo Græci ad diem XIX Decembris rurſus meminerunt: id enim ſatis evidenter patet ex cap. 7 Iſaiæ, ubi hæc leguntur: *Et factum eſt in diebus Achaz, filii Joatham, filii Oziæ regis Juda, aſcendit Raſin rex Syriæ, & Phacee, filius Romeliæ rex Iſrael in Jeruſalem ad prælandum contra eam, & non potuerunt debellare eam. .... Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in occurſum Achaz, tu, & qui derelictus eſt Jaſub filius tuus, ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris, in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut ſiltas: Noli timere, & cor tuum ne formidet*

plurimi multos exſtitiſſe reges impios & ſcelestos

ac quorum pœnitentia & ſalute

B

& inter illos referatur rex Achaz,

C

Nihilominus Achaz ibidem ad diem Aprilis Sanctis adſcribitur

quem Salianus alioque in impietate ſua mortuum eſſe aſſerunt.

qui ab impio iſtius nominis re ge diverſus non eſt,

D

E

F

A *mldet a duabus candle titionum fumigantium iſtorum, in ira furoris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ ..... Et adjecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi ſignum a Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſuper. Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.*

559 Quare Radecus noſter in laudatis Mrs. Obſervationibus ad Menæa die 1 Aprilis, hunc Græcorum errorem confidenter ita explodit: *Egregiam vero laudem & ſpolia ampla referetis, o Pelaſgi, dum impium regem & idololatram, & ceteris regibus omnibus ſceleratiorem, inter Divos reponitis, & hanc nullam vocem Iſaiæ 7 excipitis, qua ſanctitatem Achazi comprobatis:* NON PETAM, ET NON TENTABO DOMINUM. *Recognoſcat lector, quæ de illo ſacra Litterarum oracula teſtentur 4 Regum cap. 16, & 2 Paralip. cap. 28, ubi aſſ fere niſi de idolorum cultu, ab illo inſtituto, & odio Numinis tractatur. Quod autem ad illa apud Iſaiam verba regis attinet,* NON TENTABO DOMINUM, *non eſt ille ſenſus, quem nonnulli eliciunt, & interpretantur; quaſi pie locutus ſit ille Achaz. Diffidentia fuit.* Dein eitat noſtrum Cornelium a Lapide, qui in Commentariis ad caput 7 Iſaiæ hæc verba ergis Achaz hypocriſi & impietati adſcribit.

ut patet ex verbis ab eo uſurpatis,

B

560 Sed in gratiam Græcorum malumus hoc loco allegare notiſſimo & notiquos ſacræ Scripturæ interpretes, inter quos merito numerandus eſt S. Hieronymus, qui in noviſſima editione Pariſienſi tomo 3 col. 69 & 70 memoratum Iſaiæ textum ita explicat: ET DIXIT ACHAZI NON PETAM, ET NON TENTABO DOMINUM. *Non humilitatis eſt, ſed ſuperbiæ, quod non vult ſignum a Domino poſtulare: quamquam enim ſcriptum ſit in Deuteronomio:* NON TENTABIS DOMINUM DEUM TUUM; *& hoc contra diabolum Salvator uſus ſit teſtimonio; tamen juſſus, ut peteret, obedientiæ debuit explere præceptum, præſertim cum & Gedeon & Manue ſignum petierint & acceperint. Quamquam juxta Hebræi ſermonis ambiguitatem, in quo ſcriptum eſt* OLO ENASSE ADONAI, *& omnes ſimiliter tranſtulerunt,* NON TENTABO DOMINUM, *legi poſſit* NON EXALTABO DOMINUM. *Sciebat enim rex impius, quod ſi ſignum peteret, accepturus eſſet, & glorificaturus Dominus. Ergo quaſi idolorum cultor, qui hoc omnibus angulis plateatum, & in montibus luciſque ut moroſis aras conſtituerat, & pro levitis habebat phanaticos, non vult ſignum petere, quod præceptum eſt.*

quæ S. Hieronymus

C

561 Præterea Græci eudiaot ſuum S. Cyrillum Alexandrinum, qui lib. 1 Commentariorum in Iſaiam orat. 4 eumdem prophetæ iſtius locum ſic explicuit: *Achaze tbvoaum regni obtinente Hieroſolymis, & ad effrenationem quamdam valde prolapſo, & dæmonorum cultibus ſatis adhærefcente, cum omnibus modis conatur ad melius traducere, & ut veritatis optatorem conſectetur ac cupiat, & recta de Deo ſentire velit. Quantam igitur idolorum cultores magnifecit, ac cura ſtudioque ei fuit, recum eventus curioſius ſcrutari, & ex ſacris ſciſcitari oracula, verbiſque falſorum vatum ludificari, periculis impendentibus, Achazum hæc molientem retrubit ante & impedit, præcipitque, ut non jam ex conſuetis ſibi delubris, non ex vanis vatibus, ſed a domino Deo potius ſignum petat. Genus etiam & modum petitionis aſſignat ſua ſententia, cum dicit: In profundum vel in excelſum, hoc eſt, in cælum vel in terram, atque adeo inferiora. Quibus verbis probat ac ſignificat, Deum eſſe univerſitatis Dominum, & per poteſtatem & nullertatem, quidquid viſum eſt, efficere, ſive verum cæleſtium, ſive terreſtrium procurationem voluerit ſuſcipere.*

& S. Cyrillus Alexandrinus,

562 *Repudiat deinde Achazus, non quaſi Deum veveritus; ſed contumelia potius afficiens miſer, etiamſi verbis pils & religioſis gloriatur. Non o nim, inquit, petam, nec tentabo Dominum: num cum, jubente Deo petere, ſi petere nolit, ſapit manifeſtam impietatem, ſimulat, ſe nolle ipſum tentare, & verba ferre legi obtendit: Non enim tentabis Dominum Deum tuum. An non autem eſt hunc preverſitati Achazi pleno ore reclamitandum? Num cum Deus petere juberet, an non præſtabat illud, quod præcepit, facere, quam maligne captiones comminiſci, & excuſationem inobedientiæ frivolam prætexere? ſcilicet: Noa tentabo Dominum. Verum hoc illi in animo erat, ſuperos atque divinos ſermones non ampleſti, ſed fatidicorum potius deliramenta coronare, & candidore calculo antefecre, augurierum reſponſa curioſius ſciſcitari, & dæmonum præſidium implorare.*

aliique Patres ad declarandam ipſius impietatem exponunt,

E

Denique Baſilius Magnus, & Joannes Chryſoſtomus, aliique tum Latini tum Græci ſacræ Scripturæ interpretes, in Commentariis ſuis ad eap. 7 Iſaiæ, ſimili fere modo illa impii regis verba interpretentur

563 Ea hic liquet, quorum ruinoſo nitantur fundamento recentiores Menæorum collectores, dum tali hominis ſcelerati aut hypocritæ reſponſo omnem ipſius ſanctitatem ſuperſtruunt. Iſtos Menæorum collectores vocavi *recentiores*, quia factis Græcorum faſtis veroſimiliter bi ſimileſque errores inſerti ſunt a ſchiſmaticis, ut exiſtimo cum Leone Allatio, qui Differt. 2 de libris eccleſiaſticis Græcorum pag. 814 & 815 ad rem noſtram ſic ſcribit: *Auctores libri* (examinat ibi Triodium Græcorum, & hujus libri errores detegit) *quo propius aberant a Chriſto & divina progenie, meliat, quæ erant veritatis, cernunt, optime & ſine ulla offenſione divinas Sanctorum laudes & fidei dogmata decantarunt; ſequiores affectibus propriis diſtracti, ſæpe etiam adio in Romanum Eccleſiam, multa, quæ a verbate aberrant, intruſerunt. Quod ſane manifeſtum eſt in hoc libro: num antiquo fere omnia plana ſunt; nihil in ſo continent, quod pias aures offendat: recentia multis ſcatent erroribus, & ſubdole ſapiat in Romanam Eccleſiam gerunt, malitæ etiam hæreſeon labes lectionibus inſpergunt; quibus abciſis, liber nitori ſuo priſtino reſtitutus, nulla expurgatione indigebit.*

contra quos frivola eſt interpretatio recentiorum Græcorum,

F

564 *Inter auctores recentiores, qui librum novis ſcriptorum acceſſionibus fœdarunt, præcipui ſunt Nicephorus Calliſtus Xanthopulus, & Philotheus patriarcha Conſtantinopolitanus, ſchiſmatici & hæretici... Philotheus Palamæarum partium aſſertor multis contra Latinos invectus eſt; multum etiam pro Palama, illiſque hæreſibus, a pleriſque Græcis oppugnatis & damnatis, defendendis, & ſcriptis & operibus infudavit. Tandem ipſum Palamam inter Sanctos retulit, & Officium in ejus laudem compoſuit, ut infra videbimus.* Tum inferius in eadem Diſſertatione pag. 194 & 195 recitat varios honoris & ſanctitatis titulos, quos in ſolum Palamam Philotheus iſte tam liberaliter congeſſit, ut ſummis eccleſiæ Græcæ patribus vix ſimiles diviſim tribuantur. Quinimo Allatius ibidem addit, hymnum divæ Virgini ſacrum, qui recitari ſolet in Officio Aeathiſti (ſic appellatur, quia ob reverentiam Deiparæ numquam in eo ſedetur) ab iſto Philotheo

qui recentiores eccleſiæ ſuæ libros corrupuerunt,

inde

Sec. VIII. inde avulſum, & paucis mutatis, impudenter hunc Palamæ aptatum eſſe, ne ſcilicet hæreticus iſte ſanctiſſima Virgine inferior videretur.

Ipſum ſchiſmaticos, tamquam ſuoſmet interſtrumit.

565 Hinc etiam Joſephus Methonenſis, cui poſtea vindicabimus hoc opuſculum, quod ſub nomine Gennadii Conſtantinopolitani prodiit, in Defenſione quinque capitum concilii Florentini cap. 5 ſect. 13 illam impietatem ſchiſmaticis ita exprobrat: *Vos namque Latinos tamquam a ſe alienos exiſtimatis, & ab eis refugitis, tamquam a facie ſerpentum, ſimplicioresque edocetis (idque liquido patet) ac ſi quis ex Latinis videtur ſanctus, vos hunc ſalutare non vultis; imo vero maledicta ingeritis: Græcos, quamvis flagitioſiſſimos & ſtultiſſimos, ſi ſalum adverſus Latinos dicant, omnium ſanctiſſimos arbitraminî. Inter alios quidem multos quemdam, qui vocatur Palamas, & Epheſi Marcum, hominem, nec ſatis mentis compotem, ſed tumidum ſapientiæ oſtentatorem, nullâ virtute vel ſanctitate inſignes, quin loquuntur ſolum & ſcribunt contra Latinos, extollitis & celebratis, eorumque imagines exornatis, feſtumque agentes diem colitis, ac veluti ſanctos adoratis.*

B

566 Ex haſtanus dictis patet, quam caute procedendum ſit in diſcernendis ſacris Græcorum monumentis, quæ recentiores ſchiſmatici variis modis corruperunt, ut Leo Allatius in laudata Diſſertatione de libris eccleſiaſticis Græcorum pag. 219 teſtatur his verbis: *Pentecoſtarii, quemadmodum de Triodio ſupra diximus, variî fuere auctores, antiqui & recentiores. Antiqui ſua vetuſtate & modeſtia venerandi; recentiores ex ſchiſmate, audacia, atque omnia attentandi libidine, contemnendi.* Poſtquam deinde oſtendit, ab ultimis editionis Venetæ correctoribus varia progeorum arbitratu fuiſſe addita, in temerarios illos venerandæ antiquitatis corruptores pag. 230 & ſequenta ſic invehitur: *A correctoribus ipſe ut ſimilium librorum editoribus petere poſſumus, quanam auctoritate tantum focinus audent, & temeratas manus in intemeratas eccleſiæ vitæ imponunt? Homines vilioſſimi ſunt, nulla ſcientiarum laude, nulla auctoritate, nulla dignitate conſpicui, qui ex arbitrio Officia eccleſiæ moderantur, addant, ſubtrahunt, mutant, de novo confarciunt, quidquid illis videtur.* Quæ hic de Triodio, Pentecoſtario, aliiſque eccleſiaſticis Græcorum libris dicuntur, etiam intelligi poſſunt de Menæis, quæ circa idem tempus typis Venetis prodierunt. Generum jam aliquot exemplis in hoc paragrapho probavimus, quam dubia ſit illorum Menæorum fides, quod etiam deinceps, data opportunitate, per decurſum confirmabimus, quando illis nonnulli antiſtites Conſtantinopolitani malæ famæ aut incertæ ſanctitatis inſererentur, quemadmodum notata quoque fecimus.

Quæ corruptele etiam in Menæis locum habuiſſe videantur.

C

L. CONSTANTINUS II hæreticus.

Sedet CP. poſt mortem Anaſtaſii aliquot menſibus vacaſſe,

PAgius in Critica perperam exiſtimavit, hunc patriarcham anno Chriſti DCCLXXX ſtatim in locum Anaſtaſii ſuffectum fuiſſe, nec advertit, ſedem Conſtantinopolitanam poſt mortem Anaſtaſii aliquot menſibus vacaſſe. Unde in ea falſa hypotheſi ad annum Chriſti DCCLXVI num. 1 ratiocinatur. hoc modo: *Conſtantinus monachus & epiſcopus Sylæi, patriarcha Conſtantinopoleos ab imperatore renuntiatus fuerat anno* DCCLXXI, *ideoque ſedit annos* XXII, *non vero* XII, *ut legitur in Chronico Nicephori, & in Tabulis Theophanis.* D Id ipſum paulo ſuperius confirmare nititur ex tempore, quo Conſtantinus in exſilium miſſus fuerat, & quo Nicetas ei ſucceſſerat. Sed Bandurius tomo 1 Imperii Orientalis pag. 904 iſtud Pagii cavilleniom ita evertit: *Si Pagius non tantum Theophanis verſionem, ſed ipſum textum Græcum legiſſet, animadvertiſſet procul dubio, interpretem amiſiſſe in verſione numerum Indictionis, qui ſane in textu Græco ſeptenarius reperitur. Inſuper in eadem Theophanis loco, nimirum ad annum* XXIII *Conſtantini Copronymi intelligere facile potuit Pagius, & Anaſtaſium obiiſſe hoc ipſo anno, & concilibulum indictum fuiſſe, ac celebrari cœptum a menſis Februarii die decima, Indictione ſeptima, hoc eſt anno Chriſti* DCCLIV, *& ſub finem illius concilibuli die octavo menſis Auguſti ejuſdem anni Conſtantinum hunc renuntiatum fuiſſe ab imperatore patriarcham.*

568 Deinde citat tenuem Theophanis, qui in Chronographia pag. 359 poſt narratam Anaſtaſii patriarchæ mortem ſubjungit ſequentia: *Eodem etiam anno* (ſcilicet Conſtantini Copronymi poſt patrem imperantis decimo tertio, qui partim anno Chriſti DCCLII partim DCCLIV reſpondet) *Impius Conſtantinus adverſus ſanctas & venerandas imagines illegitimum trecentorum triginta & octo epiſcoporum in Hieriæ palatio coegit concilibulum, cujus præſes exſtitit Theodoſius Epheſi epiſcopus, Apſimari filius, & Paſtillas Pergenſis antiſtes.* Illi privatas ſuas ſententias private auctoritate ſancientes, nullo Catholicorum ſedium, Romæ dico, Alexandriæ, Antiochiæ & Hieroſolymorum præſente, a menſis Februarii die decimo ſacto initio, *ad Auguſti diem octavum cœptis inſtitere eadem Indictione* (Græce legitur ϛ αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος, id eſt *eadem ſeptima Indictione*, ut Bandurius ſupra monuit (*qua ad Blachernas convententibus iſtis Delpacæ adverſariis, Conſtantinus Conſtantinum monachum, qui Sylæi epiſcopus fuerat, manu tenens, conſcendit ambonem, & elata elataque voce votis conceptis bene precatus*; CONSTANTINO, inquit, OECUMENICO PATRIARCHÆ MULTI ANNI.

Quæ Conſtantinus poſt concilibulum evenerint eſt.

E

anno Chriſti 754 ad cum exactus eſt,

F

569 *Et vicesimo ſeptimo menſis Auguſti imperator in forum progreſſus cum ſacrilego Conſtantino & [illegible] quis epiſcopi, qui omnes pravam ſuam hæreſim coram univerſo populo promulgoverunt, & ſanctiſſimum Germanum, Georgium Cyprium, Joannem Chryſorrhoam, Manſuetis filium, viros ſanctos & venerandos doctores, anathemate ferire auſi ſunt.* Ex hoc ipſo narrationis ordine patet, Conſtantinum monachum ſub finem iſtius pſeudo ſynodi domitaſſe in ſedem Conſtantinopolitanam intruſum eſſe. Idem ſcita colligitur ex præſidibus ejuſdem pſeudo ſynodi, qui Thodoſius Epheſius & Paſtillas Pergenſis fuiſſe dicuntur: ſi enim hoc Conſtantinopolitana eccleſia patriarcham habuiſſet, is haud dubie, tamquam dignitate ſuperior & regiæ urbis antiſtes, iſti conciliabulo præſediſſet.

ex Bandurii obſervatione & Theophanis & Nicephori

570 Sed quid hic diutius moramur? cum habeamus evidens hujus rei teſtimonium ex haſtanus inedito S. Nicephori Opere, cui titulus *Liber antirrheticus*, & ex quo Bandurius tomo proxime citato pag. 905 refert ſequens fragmentum: *Hi igitur a ſacris locis amuique facerdotali ac Chriſtiano ſtatu procul diſſiti* (loquitur S. Nicephorus de epiſcopis, qui huic conciliabulo interfuerunt) *in Sanctas ſententiam ferunt, impietatis ſuæ datem ac magiſtrum nacti impietate celebrem,*

paſ-

A *poſtquam, permittente Deo, imperium adeptus eſt. Itaque impia hæc officina vere capitis cupere inutilis ac traditione deſtituta (ut ipſorum verbis utamur) merito vocaretur: quandequidem & ſedes Conſtantinopolitana tunc temporis vacavit. Nam ſub finem eorum, quæ ipſi impie moliti ſunt, Mamonas regnominem ſibi Conſtantium, infelicem ſane ac miſerrimum, nefarie ac impie epiſcopum Conſtantinopolitanum renuntiat ac creat in animæ ac corporis ſui exitium. Unde & a Romano Antiſtite plurimas contumelias vetuit, ſæpeumero ab ipſo ob pravam doctrinam reprehenſus.*

571 Hinc Bandurus pagina ſequento ſic concontra Pagium oſtendit. eludit: *Satis quidem ſuperque quiſpiam ex propoſitis intelliget, per plures menſes vacaſſe tunc ſedem Conſtantinopolitanam, & non niſi ſub finem conſilii Coprony miani Conſtantium ob imperatore Coprony mo unctiatum fuiſſe patriarcham: quod quidem accidit, ut ſcribit Theophanes, die octavo menſis Auguſti, Indictione ſeptima, nimirum anno Chriſti* DCCLIV, *uti paulo ſuperius demonſtravimus, non vero anno* DCCLIII, *ut Pagius exiſtimavit.* Nos

B itaque cum Baduro initium Conſtantini pſeudo-patriarchæ anno Chriſti DCCLIV, die VIII Auguſti ſigimus, & præcipuas ejus actiones, aut potius calamitates, referre pergimus.

Imperator revelatio 572 Conſtantinus Copronymus imperator impium de Deipara dubium Conſtantino patriarchæ conſtantinopolitano propoſuit, ut Theophanes in Chronographia pag. 366 exponit his verbis: *Ceterum imperator patriarcham ad ſe accerſitum ita alloquitur: Si Dei genitricem, Chriſti matrem aſſeruerimus, quid inde mali portendetur? Ille imperatorem complexus, Miſerere domine, inquit, nec mentem tuam cogitatus hujuſmodi umquam ſubeat. An non videt, quam diffamatus & exſecrandus per univerſam eccleſiam habetur Neſtorius? Ad hæc imperator; Diſcendi cupidus, ait, quæſtionem propoſui; apud te ſecretum hoc nulli revelandum permaneat.* Poſtea imperator hoc blaſphemum Neſtorii dogma publice amplexos eſt, ut ſupra ex Cedreno retulimus, quamvis prime illius revelatio verosimiliter Conſtantino patriarchæ extremum ſupplicium acciverit, ut iuſra dicemus.

patriarcham publice ejurare ſubet cultum ſacrarum imaginum. 573 Fortaſſe imperator propter hoc reſponſum de ſatis firma patriarchæ ſui impietate dubitare cœpit; eumque ſententiam ſuam circa cultum imaginum publico juramento aperire juſſit, ut laudatus Thaophanes pag. 368 ſic nec-

C rat: *Poſtmodum vero ipſum Conſtantinum, falſi nominis patriarcham, ambonem conſcendere & venerauda vivificaque ligna manibus tollentem, e numero eorum, qui venerarentur imagines, ſe aumquam exiſtere, jurare compulit: ac conſeſtim ex monacho nuptiales coronas geſtare, carnes deliberare, & in regia menſa cythariſtarum vocibus aures prabere perſuaſit. Sed non multo poſt divina vindicta hunc in manus Conſtantini ſanguinarii homicidæ evodidit.* Sanctus Nicephorus in Hiſtoria, quam Petavius noſter anno MDCXVI Pariſiis Græco-Latine edidit, pag. 845 de eodem juramento ſic breviter memoiit: *Nec eu eo contentus imperator, jurejurando inſuper ſubditos ſibi omnes adſtringere voluit, nullam ſe deinceps Sanctæ cujuſquam imaginem adoraturos eſſe. Tum urbis patriarcham nacrant, qui viderunt, ſalutaribus ſeguis in altum ſublatis, juraſſe, ſe ex eorum numero non eſſe, qui ſacroſanctas imagines adorarent.*

574 Certe Deus hoc ſacrilegum pstriarchæ jnramentum non diu impoſitum reliquit, ot ſupra dixerat Theophaoes, qui ibidem pag. 369 ſubjungit ſequeotia: *Menſis autem Auguſti die tricesimo, eademque Indictione* (ſcilicet quarta, ſeu anno Chriſti DCCLXVI) *in regnominem ipſi & ejuſdem ſententiæ conſortem Conſtantinum ipſe nominis putidi homo furiis inveſtus eſt, quibuſdam monachis clericiſque, nec non laicis, quos magis fidos patriarchæ amicos putabat, inventis & inductis, qui dicerent: Audivimus patriarcham adverſus imperatorem cum Podomagulo loquentem. Mox eos criminis illum convictures in patriarchæ ædes ſummiſit. Ille crimen admiſſum negat, ut illud in venerando ligna jurati offorerent, eos compulit. Affirmaruntque: Ejuſmodi convicia ex patriarchæ ore audivimus. Miſſis igitur, qui patriarchales ædes regio ſigillo obſignarent, ipſum patriarcham primum Hieriam, tum in Principum inſulam exſulem deportari ſanxit.* SEC. VIII. *ex eum ſe in impia obſequentem tamen anno 766 in exiſtimam pellit,*

575 Huc uſque numerandus eſt epiſcopatus Conſtantini, in cujus locum eodem Chriſti anno ſubſtitutus eſt Nicetas, ut poſtea oſtendemus. Ideirco ſupra laudatus Banduras, poſtquam contra Pagiom oſtenderss, ſedem Conſtantinopolitanam a morte Aoatlaſii per plures menſes vacaſſe, & non niſi ſub finem conciliabuli Coprony miani Conſteutiuum ab imperatore Coprony mo ereatum ſuiſſe patriarchem, idque eccidiſſe juxta teſtimonium Theophanis die octavo menſis Auguſti, Indictione ſeptima, nimirum anno Chriſti DCCLIV, tomo a Imperii Orientalis pag. 906 ſic rationari pergit: *Reſtat modo, ut videamus, quo anno Conſtantinus e ſede dejectus fuerit: quod quidem ipſe Theophanes facile præſtabit, dum ſcribit ad annum* XXV *Conſtantini Copronymi, die tricesimo menſis Auguſti, Indictione quarta, hoc eſt anno Chriſti* DCCLXVI *imperatorem Conſtantino patriarchæ ejuſdem ſententiæ conſorti accuſatores ſuborraſſe, ipſum primum in Hieriam, tum in Principum inſulam exſulem deportari ſanxiſſe.* *cum ſediſſet annis duodecim, ut recte probat Banduras.* E

576 Paulo ioferius in eadem pagioa hæc repetit: *Conſtantinus depoſitur, uti ſupra ex Theophane diximus, die tricesimo menſis Auguſti, Indictione quarta.* Nihilominus ex toro hoc ratiocinio- eitata pagina ſic concludit: *Unde liquet, Conſtantinum ſedem Conſtantinopolitanam obtinuiſſe annis duodecim, & diebus octo.* Recte quidem hic demonſtrat Baudorus, non annos tredecim, ut vule Pagius, ſed cum Nicephoro & Theophaoe, aliiſque catalogis tantum annos duodecim epiſcopatui Conſtantini tribuendos eſſe; ſed non in- F telligo, quomodo ab octevo die Auguſti, quo Conſtantinum ab imperatore patriarcham renuntiatum ſuiſſe fatetur, uſque ad diem trigeſimum ejuſdem menſis, quo eumdem depoſitum eſſe aſſerit, tantummodo diee octo computaverit, cum præter duodecim annos, qui anno Chriſti DCCLXVI poſt diem octavam Auguſti effluxerant, uſque ad trigeſimam Auguſti diem ejuſdem anni DCCLXVI, ut minimum viginti dies ſuperſint. At hæc minutia chronologica jam forte tædio afficit lectorem, qui potius ſcire deſiderat, qualem vitæ auitum patriarcha ille habuerit. Huic deſiderio ſatisfaciemus, ubi prius inveſtigaverimus cauſam, ob quam nondum exſilio ſatiatus impetratoris crudelitas Conſtantinum in urbem Conſtantinopolitanam reduci jufferit, eumque ſummæ ignominie & extremo ſupplicio affecerit. *ſuitamen in diebus epiſcopatus computandis erras.*

577 Baronius in Annalibos ad annum Chriſti DCCLXVII num. 23 Cedrenum & elios citeus putet, patriarcham has pœnas dediſſe, eo quod vindictæ cupidus in ioſula, ad quam relegatus fue- *Conſtantinus forte propter revelata blaſphemi imperatoris arcana*

SEC. VIII. fuerat; omnibus propalaſſet impia Conſtantini Copronymi circa Chriſtum ac Deiparam ſeoſa, quæ olim ſecreto ab ipſo imperatore acceperat. Verum Cedrenus non meminit de loco aut tempore, quo patriarcha hæc revelavit, etſi in Compendio hiſtoriarum part. 2 pag. 465 poſt narratum ſacrilegum patriarchæ juramentum, omiſſo ipſius conſilio, ſtatim eamdem ſupplicii cauſam ita ſubjungat: *Sed non multo poſt divina vindicta hunc in manus eruenti homicidæ tradidit: etenim Conſtantinus certior factus, patriarcham multis hominibus pro certo perſuaſiſſe, imperatorem ſibi dixiſſe, ſe Chriſtum pro Deo, ac proinde Matrem ejus pro Deipara nequaquam habere, furore adverſus eam, ut qui ſecretum ipſius publicatum tradidiſſet, luctuoſus eſt.*

578 Deinde Cedrenus narrat tragicam ipſius ex loco ex- ſitii ſui accerſitur, & Conſtantinopolim adducitur. B catastrophen, quam audire malumus ex ſancto & antiquiore Theophane, qui in Chronographia pag. 375 & ſequente illam ita graphice depingit: *Hoc anno menſis Octobris die ſexto, Indictione ſexta, Conſtantinus falſi nominis patriarcha ex inſula Principe in urbem actus, tot verbera a tyranno Conſtantino tulit, ut pedibus ſuis progredi non valeret. Eum itaque lectica efferri, & a ſe digreſſum in eccleſiæ magnæ ſolea conſidere juſſit. Aderat porro unus a ſecretis præfectus libellum, quo omnia accuſationum capita deſcripta erant. Univerſo autem urbis populo, imperatoris juſſu, congregato & ſpectante, in omnium audita libellus ille publice recitabatur, & ad ſingula capita faciem ejus a ſecretis percutiebat, patriarcha Nicæa in throni confeſſu ſedente, ea omnia proſpiciente. Eo deinde in ambonem evecto, & recto in pedes conſtituto, libellum accipit Nicetas: mox epiſcopo ad eum miſſo, & anathemate in eum pronuntiato, pallium ſuſtulerunt, ſcotiopſimque * ſæpius vecitarum, retrogrado greſſu ab eccleſia juſſerunt excedere.*

* id eſt tenebricoſum

579 *Sequenti vero luce ludis in Circo celebratis, univerſam ejus faciem depilantes, barbam, ſupercilia atque capillitium abraſere, & ſerico brevi & ſine manicis veſtimento indutum, in aſinum clitellis inſtructum, facie retro verſa, adeo ut manibus caudam teneret, impoſuere; atque per Dippiam in Circum produxere, plebe univerſa ipſiſque factionibus eum convitiis atque ſputis proſequentibus. Conſtantinus vero ejus utpote, præciſis naribus deformis, aſinum trahebat. Cum autem ad factionum locum devenit, tum omnes ſputis eum denuo reſpergere, & pulverem in eam projicere. Ad locum deinde, quo conſiſtunt equi, adductum aſino præcipitem deturbaverunt, ejuſque demum collo pedibus conculcato, e factionum regione confidentem ſales, jocos, ludibria in ſe deblaterata, donec abſolverentur ludi, coegerunt audire.*

ignominia & extremo ſupplicio afficitur. C

580 *Ad hæc menſis Auguſti* (Hiſtoria Miſcella lib. 22 habet *eodem quoque menſe* videlicet Octobri, quem paulo ſupetius expreſſerat, & quem hic pro Auguſto legendum arbitror) *die decimo quinto, miſſis ad eum patriciis interrogat: Quid de fide noſtra, & ea, quam habeamus, ſynodo ſentis? Is vero unimi plane vani homuncio; Optime, reſpondet, ſeedis, & ſynodum eccle celebraſti; nimirum hoc pacto Imperatorem rurſus placare ſperas. Illi, dato reſponſo, cutius ſubinferunt Hoc unum erat, quod ex impuro ore tuo audire volebamus. Nunc itaque in tenebras & in malam horam perge. Itaque ſententia in eum lata, in Cynegio capite truncatus eſt. Ejus porro caput auribus devinctum in Milio per continuos tres dies populo ſpectandum ſuſpendere; corpus autem, eodem ad pedem alligato, tractum cum morte violenta ſublatorum cadaveribus projecere, ac poſtea caput poſt idem diverſum telum ſpatium ſuſpendio ſolutum illuc eodem deportavere.* Auctor Hiſtoriæ Miſcellæ lib. 22 hanc tragœdiam narrat ſimili fere modo, quam Cedrenus & S. Nicephorus paucioribus verbis expoſuerunt. Hic fuit infelix exitus Conſtantini patriarchæ, qui opprobria illa & ignominioſam mortem convertere potuiſſet in gloriam ſempiternam, ſi eum hæreſeos ſincere pœnituiſſet, & interrogatus, quid de fide imperatoris, ejuſque conciliabulo ſentiret, methodicam veritatem conſtanter profiteri auſus fuiſſet. D

581 Cum itaque ſub vitæ ipſius finem nulla penitentiæ indicia, imo contraria hæreticæ pro feſſionis teſtimonia habeamus, nihil ea movebunt manuſcripta quædam Græcorum Menologia, ut eum Sanctis adſcribamus. In Ms. ſupplemento Sirmondo-Chiffletiano ad diem unx Julii ita legitur: *Μνήμη τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντίνου τῦ ἐν παλαιᾷ Κωνσταντινουπόλεως.* Id eſt: *Memoria ſancti patris noſtri Conſtantini Junioris patriarchæ Conſtantinopolitani.* In apographo ea codice Taurinenſi & Menæis bibliothecæ Ambroſianæ etiam additur epitheton *τῦ ἐν Junioris*, ut eum diſtinguat a Conſtantino ſenioie, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ patriarcha, de quo ſuperius egimus. Cum tamen ſequentibus ſeculis fuerint alii hujus nominis patriarchæ Conſtantinopolitani, forte Græci hoc epitheto unum ex illis recentioribus indicare voluerunt. Sed ea infra dicendis apparebit, nemini eorum titulum Sancti convenire. Nunc diſcutiendum eſt, quo tempore locum hujus Conſtantini occupare cœpetit. qui nihilominus in Mss. eccleſiaſt. vocatur. E

LI. NICETAS I hæretieus.

OMnes chronographi affirmant, hunc patriarchem anno Chriſti DCCLXVI in locum Conſtantini exauctorati ſucceſſiſſe; ſed S. Nicephorus circa menſem, quo Nicetas cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit, ab aliis ſcriptoribus videtur diſcrepare, dum in Hiſtoria ſua editionis Petavianæ pag. 430 de imperatore Copronymo ita ſcribit: *Poſtridie Conſtantino patriarchæ accuſatores ſubornat ex ejus familiaribus, qui Antiochi ac Theophyleti conſilia audiſſe ſe de eo jurejurando firmarunt. Statim igitur in Hieriam pratiſon relegatur (eſt hoc imperatoris palatium e regione Conſtantinopolis ad ſubſolanum poſitum) mox-que Nicetas ſanctorum Apoſtolorum eccleſiæ presbyter eunuchus in ejus locum ſubſtituitur. Atque hæc omnia Auguſto menſe, Indictione quarta contigerunt.* Indictio quarta anno Chriſti DCCLXVI uſque ad Calendas Septembris currebat. Forſan vox *omnia* accommode intelligenda eſt, ita ut ſanctus Nicephorus tantum velit, menſe Auguſto Indictionis quartæ Conſtantinum accuſatum, exauctoratum, ac relegatum fuiſſe, quæ omnia iſto menſe contigerunt. Quod ſi inter hæc omnia etiam ſucceſſio Nicetæ comprehendatur, dicere oportebit, Nicetam die trigeſimo Auguſti, quo Conſtantinum ab epiſcopatu depoſitum fuiſſe ſupra oſtendimus, aut ſaltem poſtridie locum ejus occupaſſe. Nicetas, qui locum Conſtantini exſulis anno 766 F

582 At Theophanes in Chronographia pag. 370 menſem & diem hujus ſucceſſionis ita diſtincte notat: *Ceterum menſis Novembris die decimo ſexto quintæ Indictionis* (hæc Indictio anno & probabilius menſe Novembri occupavit,

Chri-

A Christi DCCLXVI a Calendis Septembris fluere cœpit) *Nicetas a Sclavis originem ducens eunuchus, præter fas canonum Constantinopolitanus patriarcha impetratis suffragio consecratur.* Theophani consentit auctor Historiæ Miscellæ, qui lib. 22 Romana numerandi methodo eumdem mensem ac diem sic exprimit: *Parca decima sexta Kalendas Decembris, ejusdem quintæ Indictionis, decreto imperatoris promovetur Nicetas eunuchus e Sclavis ortus, irregulariter patriarcha Constantinopolitanus.* Nos Nicephorum juxta superius dicta eo commode explicandum censemus, vel probabiliorem Theophanis chronologiam arbitramur, eo quod illa melius concordet cum annis & mensibus episcopatus, quos ipse Nicephorus & alii patriarchalium catalogi passim ei adscribunt, ut mox videbimus.

erat homo litterarum ignarus,

584 Porro quam indoctus & litterarum ignarus fuerit hic patriarcha, produnt duo scriptores, qui ante medium seculi duodecimi floruerunt, inter quos prior Joannes Zonaras lib. 15 Annalium num. 7 post memoratum supradicti Constan-

B tini aconfationem, de illius successore sic scribit: *Quo facto, patriarcha relegatus est, & alius a tyranno creatus Nicetas eunuchus, non ingenuus, sed servili genere ortus, qui vix legere poterat, ac muliebribus mulcebatur verbis.* Alter Michael Glycas in Annalibus Græco-Latinæ editionis regiæ part. 4 pag. 284 peculiare hujus imperitiæ exemplum ita refert: *Tunc & Nicetas quidam eunuchus, principe apud Copronymum loco, qui nihil aliud sciret, quam edere & bibere, patriarcha creatus est. Cum aliquando Evangelium in ecclesia sua recitaret, pro eo quod dicendum erat; Ex Evangelio secundum Matthæum, pronuntiavit; Ex Evangelio secundum Matthæum. Ibi quidam ex adstantibus subjiceret, Noli Æ diphthongum (geminæ sunt vocem) dividere. Rugaris, ait quidam cum irascendia: num quæ geminor & tenue sonor habent, anima mea vehementer edit.*

& tamen pertinax Iconoclasta,

585 Verum hæc ecclesia ignorantia non obstitit, quo minus idiota ille hæresim profiteretur, & abo-

C leendo sacratum imaginum cultui operam impenderet, ut discimus ex Theophane, qui in Chronographia pag. 373 hanc Nicetæ impietatem ita indicat: *Eodem etiam anno Nicetas falso nomine patriarcha imagines in patriarchalis ædis muro secreto, optime tessellato depictas erasit; magni quoque secreti ambitum, imaginibus ligneis dimidiata eminentia effictis ornatum, deposuit, & reliquarum omnium imaginum faciem alio colore perunxit, idemque prorsus ac Abrahamæ præstitit.* Sanctus Nicephorus in supradicta Petavianæ editionis Historia pag. 237 eumdem hæreticæ patriarchæ iconomachiam explicat hic verbis: *Sub idem tempus Nicetas patriarcha Catholicæ ecclesiæ ædificia quædam, quæ vetustate collapsa fuerant, instaurat. Tum in attingentibus domicilliis, ubi stationes in processibus obiri solent, quæ Romani secreta vocant, tam in majore quam minore, Christi Domini ac Sanctorum imagines opere tessellato atque ex cera factas eradit.*

qui mense Februario anni 780 obiit,

586 Quandoquidem hebes ille Iconoclaste se nullis aliis actionibus memorabilem reddidit, progredimur ad ipsius mortem, cujus tempus a Theophane in Chronographia pag. 382 sic accurate signatum est: *Mense autem Februario die sexta* (auctor Historiæ Miscellæ lib. 23 eumdem obitus mensem ac diem Romano more numeravit) *eoque Dominica, Indictione tertia, die Dominico quo ante Quadragesimam ultima cæcum comedendi sit potestas, Nicetas genere Sclavus, eunuchus, Constantinopolitanus patriarcha diem extremum obiit.* Hi characteres chronologici annum Christi DCCLXXX designant, & optime conveniunt cum tempore episcopatus, ut jam ostendemus. SEC VIII.

ut ex tredecim annis & quatuor mensibus fecit,

587 Nicephorus in editione Banduriana aliisque antiquioribus, episcopatui Nicetæ annos tredecim, & quatuor menses adscribit. Huic anno-rum & mensium numero omnes patriarcharum catalogi apud Banduram consentiunt. Hinc peter, errorem irrepsisse in regiam ejusdem Nicephori editionem, in qua anni quindecim ei tribuuntur: si enim eb anno Christi DCCLXVI, & die XVI Novembris, quo Theophanes initium episcopalis gubernationis collocat, usque ad sextam Februarii diem anni DCCLXXX, quo junta eumdem Theophanem Nicetas obiit, tempus numeraveris, invenies annos tredecim eum quatuor mensibus utrimque incompletis, ut computanti manifestum est. Dum igitur Theophanes in Tabulis & in Chronographia pag. 303 eidem Nicetæ quatuordecim annos concedit, eos incompletos intelligere oportet, eum inter episcopatus initium ac E finem, ab ipso Theophane assignatum, quatuordecim anni integri effluere non potuerint. Inde etiam confirmatur ea, quæ de annis ac mensibus incomplete accipiendis supra sæpe monuimus.

& initio episcopatus minimus.

588 Præterea in figendo episcopatus hujus ordine Theophanem potius, quam Nicephorum, sequi superius secuti sumus: nam si Nicetas ab ineunte mense Augusto anni DCCLXVI, ut Nicephorus innuit, usque ad sextam Februarii diem anni DCCLXXX sedem Constantinopolitanam occupasset, jam non tantum tredecim annis & quatuor mensibus incompletis, sed tredecim annis, quinque mensibus integris, & aliquot diebus sedisset. Cum iteque ipse Nicephorus in plerisque editionibus, cum quibusdam alii omnes patriarchatum catalogi concordent, episcopatui Nicetæ tredecim annos & quatuor menses assignet, supra citatum Nicephoti tantum accommode interpretari sumus, vel chronologiam Theophanis sequi maluimus, quia alioquin Nicephorus secum pugnaret. F

LII. S. PAULUS IV.

CUm supra laudatus Theophanes in Chronographia pag. 382 narrasset, Nicetam mortuum esse *die Dominico ante Quadragesimam*, qui anno Christi DCCLXXX in diem VI Februarii incidebat, de successore ejus ibidem hæc addit: *Secunda vero jejuniorum Dominica Paulus venerabilis lector, Cypeus natione, doctrina & virtute præstans, quamvis ob hæresim, quæ tunc obtinebat, multum reluctaretur, imo vim omnino passus, Constantinopolitanæ patriarcha institutur.* Collector Historiæ Miscellæ lib. 23 idem mortis tempus notat, quamvis eliqua hujus textus verba aliter expressesit. Ea his characteribus chronologicis eruo, Paulum anno Christi DCCLXXX, die XX Februarii ad cathedram Constantinopolitanam evectum esse: si enim ultima dies Dominica ante Quadragesimam in diem sextam Februarii tunc incidebat, Dominice secunde Quadragesimæ in diem vigesimam ejusdem mensis incurrebat, ut ea subducto dierum calculo comperies.

Paulus anno ejus regnum ecclesiæ CP. administrare coactus,

590 Baronius in Annalibus ad annum Christi DCCLXXX num. 6 asserit, hunc Paulum æterna professione hæreticum Iconoclastam fuisse, licet sua conscientia orthodoxus esset, utpote qui probe sciret, se errare duci, & ibidem de illo hæc sub-

palam hæresim Iconoclastarum damnare non audebat,

SEC. VIII ſubjungit: *Cum revera intus crederet, quæ ſunt Catholicæ fidei, tamen ob timorem imperatoris, perſequi aggredientis cultores ſacrarum imaginum, ſilentio rem obtegens & communicans cum hæreticis, indigniſſimum ſe throno illo judicabat. Cum enim videret Leonem Auguſtum aggreſſum eſſe perſequi Chriſtianos catholicos, timore percitus, numquam eſt auſus, quam corde credebat, pandere veritatem, probe ſciens id haud ſibi licere abſque vitæ diſcrimine, jam pluribus Conſtantinopolitanis civibus dire cæſis, & aliis paulo poſt nobilibus viris eadem ea cauſa ingenti quoque ignominia affectis.* Hæc Baronii aſſertio confirmatur ex iis, quæ jam referemus.

591 Theophanes in Chronographia pag. 385 & ſequente, pœnitentiam & mortem hujus Patriarchæ ita deſcribit: *Menſis autem Auguſti die trigeſimo primo, eadem Indictione ſeptima* (id eſt anno Chriſti DCCLXXXIV) *Paulus vir religioſus & patriarcha ſanctiſſimus in morbum incidens, throno nuntium remiſit, & ad Pieri monaſterium ſe conferens, ibi, imperatrice propoſiti ejus inſcia, monaſticum habitum aſſumpſit. Rei geſtæ notitiam ut habuit imperatrix, confeſtim cum eum filio convenit, ac querelis vocibus infectata; Quid hoc, inquit, feciſti? Ille lacrymis perfuſus, reſponſum ad eam dedit: Utinam, eccleſia Dei tyrannice adminiſtrata & a reliquis thronis ea de cauſa reſciſſa, diriſque & exſecrationibus devota, in ſacerdotii throno Conſtantinopolitano nunquam ego ſediſſem!*

Illa patricios & ſenatus ſpectatiſſimos quoſque ad ſe primum accitos ad eum poſtmodum deflexit, quæ ipſe narraret ore proprio, auditures. Qui ad ipſos; Niſi ſynodum, inquit, univerſalem congeritis, & obtiorantem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis ſupereſt ſalus: Reſponderunt ipſi: Cur ergo patriarcha deſignatus inter ordinationis ſolemnia imagines te nunquam adoraturum ſubſcripſiſti? Tum ille: Hæc, ait, lacrymarum mearum cauſa eſt; illud me ad pœnitentiam amplexandam impulit, Deum deprecantem, ne me veluti pontificem huc uſque mutum redditum, nec vitæ autem (ſolo inſaniæ veſtræ metu detentum) palam enuntiantem corripiat. Inter has voces Paulus in pace obdormivit, magno de ſe tam imperatrici, quam cæteris in republica pietate conſpicuis viris inſtar eccleſiæ: venerabilis quippe vir exſtitit, & miſericordiæ operibus impendendis bene affectus; omnique omnino digna veneratione, maximamque ei fidem cum imperatrix, tum reſpublica habebat. Hæc exhortatione & publica confeſſione pœnitens antiſtes tantum effecit, ut impiæ orthodoxis lienerit leonomachos argumentis impugnare, & cogitata eorum hæreſim ea occaſione concilium œcumenicum convocatum fuerit; atque ita Paulus plus in morte & poſt mortem, quam in vita, eccleſiæ ſuæ profuit.

593 Ex his colligo, ipſum anno DCCLXXXIV obiiſſe, ineunte Septembri, & fortaſſe die ſecunda iſtius menſis, quo in Menæis impreſſis ita annuntiatur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ἁγίων πατρὸς ἡμῶν Παύλου τοῦ νέου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Id eſt: *Eodem die memoria ſancti patris noſtri Pauli junioris, archiepiſcopi Conſtantinopolitani.* Ibidem ad ejus honorem addunt hi duo verſiculi:

Δρομεὺς ὁ Παῦλος ἐνλιπὼν τὴς τῇ βίᾳ,
Εὗρηκε παῦλαν καὶ πόνων τ' τῷ βίῳ.
Dum Paulus hujus terminum vitæ attigit,
Vitæ laborum reppetit requiem ſimul.

Hic ſatis frigida alluſio eſt inter nomen proprium Pauli, & vocem appellativam παῦλαν, quæ ceſſationem laboris vel requiem ſignificat.

594 Superius dixi, illum *forſan* obiiſſe die ſecunda Septembris, quia eo die in Menæis impreſſis annuntiatur; ſed etiam memoria illius in iiſdem Menæis ad diem XX & XXX Auguſti celebratur, & die trigeſimo iſtius menſis in Menæo Ms. membranaceo, quod apud FF. Prædicatores in conventu S. Ludovici Pariſiis ſervatur, & cujus exemplum penes Papebrochii noſtri deſcriptum habemus, una cum aliis epiſcopis Conſtantinopolitanis refertur, & locos venerationis ita indicatur: *Μνήμη τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξάνδρου καὶ Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου. πανήγυρις δὲ τούτων σύναξις ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.* Hoc eſt: *Memoria ſanctorum patrum noſtrorum & archiepiſcoporum Conſtantinopolitanorum, Alexandri & Joannis, & Pauli Junioris; celebratur autem eorum feſtivitas in ſanctiſſima magna eccleſia.* Eodem die tres illi præſules Conſtantinopolitani in Typico S. Sabæ etiam memorantur.

595 Ex epitheto τοῦ νέου, *junioris* liquet, hic ubique in Menæis & Typico Paulum noſtrum ſic indicari: nam Paulus, primus iſtius nominis præſul Conſtantinopolitanus, ſenior eſt, alio die colitur, & titulo martyris ſatis diſtinguitur; aliis vero duobus ejuſdem nominis epiſcopis Conſtantinopolitanis titulus *ſancti* non convenit, ut ſupra ſuo loco oſtendimus. Nec dubitamus, quin Græci hunc Paulum catalogo Sanctorum adſcripſerint propter illuſtre pœnitentiæ exemplum, quod in fine vitæ exhibuit, & quo eccleſiæ Conſtantinopolitanæ orthodoxam fidem reſtituit. Cum itaque in Typico S. Sabæ, aliiſque Meœologiis celebretur, & ſanctitati ipſius poſt ſingularem pœnitentiam nihil obſtare videamus, nomine *ſancti* illum appellavimus, quod tamen menſe Auguſto vel Septembri operoſius poterit diſcuti, & forte pluribus teſtimoniis confirmari.

LIII. S. TARASIUS.

MAjores noſtri die XXV Februarii Vitam S. Taraſii, ab Ignatio ſynchrono ſcriptam, Latine ediderunt, & Commentario prævio notiſque copioſis elucidarunt. Quare hic tantummodo breviter initium & finem epiſcopatus ipſius indicabimus ex Theophane, qui in Chronographia pag. 388 ſic ſcribit: *Ceterum menſis Decembris die quinto ſupra viceſimum, & eadem Indictione octava* (hæc Indictio a Calendis Septembribus anni DCCLXXXIV currere cœperat) *religioſus pater noſter Taraſius Conſtantinopolitanus patriarcha renuntiatus eſt.* Legerat hæc Henſchenius noſter, & ex iis in laudato Commentario prævio ad Vitam hujus ſancti patriarchæ § 1 num. 2 ſic inſert: *Factus eſt ergo patriarcha ſanctiſſimus vir Taraſius ipſo die Chriſti Natali, octavo Kalendas Januarias, anno quinto imperii Conſtantini & Irenes, Indictione octava, anno Chriſti* DCCLXXXIV *ad finem labente, ut nobis auctores ſunt Theophanes, Cedrenus, alique.*

597 Theophanes in Chronographia pag. 406 & 407 tempus mortis ejus ita annotavit: *Hoc anno, menſe Februarii die viceſimo quinto, Indictione decima quarta* (hæc tunc uſque ad Calendas Septembris eum anno Chriſti DCCCVI concurrebat) *Taraſius ſanctiſſimus archiepiſcopus glorioſam mortem obiit.* Hinc primo ſequitur, S. Tara-

donec annum ſibi in morbum incidens, publice ignominiam ſuam deplorarit,

& utiliter orthodoxam fidem profeſſus eſt,

qui forte propterea laudatur,

alibique Græcorum Synaxariis,

ſanctitatis elogium obtinuit;

& poſt priorum laborum ſuorum intermissionem ad certamen Christi 784 invitatus,

In lumine migravit.

A Tarasium annis viginti & unocum duobus mensibus accleſiam Conſtantinopolitanam gubernaſſe. Sequitur ſecundo, errorem irrepſiſſe in illas S. Nicephori editiones (iterar ass aſt editio Græco-Latina anni MDCLXX opera & ſtudio R. P. Jacobi Goar ragiis typis ascoſa) quæ S. Tarasio annos gubernationis viginti & unum, ac duos dias tribunat, cum pro duobus diebus menſes duo ſint ſubſtituendi. Tertio ſequitur, juxta jam aſſignatum temporis computum conciliandos aſſe Theophanem & Ignatium Vitæ ſcriptorem, dum unus LXX, alter XXIX annos epiſcoparui S. Tarasii adſcribit: nam Theophanes, neglectis menſibus, annos viginti & unum rotundo numero cupraſſit: Ignatius vero annos viginti duos incompletos numeravit, & S. Tarasium anno vigeſimo ſecundo adminiſtrationis ſuæ obiiſſe ſignificavit.

SEC. XI. quid Pagius ſatis probabiliter inter ſe conciliet.

SECULUM IX.

B

LIV. S. NICEPHORUS I.

S. Nicephorus menſe Aprili anni 806 ſecum CP. aſcendit

HOc loco iterum ſola chronologia ordinabitur, cum Henſchenius ooſter præclara hujus Patriarchæ geſta, ab Ignatio ſupra mamoraro conſcripta, ad diem XIII Martii typis vulgaverit, atque abunde illuſtraverit. Imprimis tempus, quo S. Nicephorus ad thronum Conſtantinopolitanum evectus aſt, a Thaophana in Chronographia pag. 407 poſt indicatam deceſſoria mortam ac ſepulturam accurate ſignator his verbis: *Menſis vero Aprilis die duodecima, magna Paſchatis Dominica, Nicephorus ſanctiſſimus patriarcha, prius a ſecretis, populi totius, ſacerdotum, atque etiam Imperatorum ſuffragio electus eſt.* Zonaras lib. 15 Annaliom num. 14 idam rempus ſic brevitar Indicat: *Patriarcha Taraſio prima jejuniorum hebdomade defuncto* (vidalicet anno Chriſti DCCCVI, ut ſupradictis liqnet) *inclytus Nicephorus a ſecretis, Dominica Paſchatis communi ſuffragio patriarcha eſt electus.*

Verum SIX relegatur, eſt circa diem & menſem exſilii auctore diſcrepans,

599 Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCCIV nom. 5 & ſequentibus ex anonymo Theophanis Continuatore damooſtrat, quod S. Nicephorus anno Chriſti DCCCIV in exſilium ſuarit eupulſus; at cieca determinatum expulſionis diam & menſem nonnulla occurrit difficultas: quidam enim ſcriptores antiqui exſilio ipſius diam XI Februatii aſſignant, in quam Dominica Sexageſimæ incidebat. At Theophanes presbytar & præpoſitus in Oratione da exſilio S. Nicaphori & tranſlatione taliquiarum apud nos romo II Martii pag. 321 ſcribit, anm honorifice ſapultum aſſa *tertio Idus Martii, quo quidem die in exſilium etiam ejectus fuerat, ut utraque re ſit memorabilis.* Hic iraque auctor dicit, utramque illam diem eſſe mamotabilem, quia XIII Martii S. Nicephorus magna cum pompa tumulo illatus aſt, & autea eadam die in exſilium aupulſus fuerat. Sed dies XIII Martii eo anno DCCCXV in ſeriam tertiam incidabat, cum interim Ignatius ſynchronus in Vita S. Nicaphori ibidam apud nos pag. 312 ſic diem exſilii accurata notet: *Patricio namque illius carceris, quo divinus patet tenebatur, præfecto* Imperator, *contradita militari manu, media nocte Dominicæ lucis præcepit, ut virum Sanctum in exſilium deportatet.* Quomodo hæc inter ſe componentur?

C

600 Verum Pagius loco proxime citato hos *Anaſtaſii Tomas I.* ſcriptores ſatis probabiliter inter ſe conciliat, dum ibidem num. 4 dicit, quod Theophanes præpoſitus dies illos, quibus S. Nicephorus in monaſtario prope Conſtantinopolim moratus fuerat, pro exſilio non haboerit, atque ita illud uſque ad diam XIII Martii diſtolerit. Id etiam confirmar ex computo Ignatii biographi, qui S. Nicephoro tribuit novam epiſcoparus annos, *uno menſe dempto*: aranim ſi ab anno Chriſti DCCCVI, die XIII Aprilis, qua conſecratus apiſcopus Conſtantinopolitanus, uſque ad diam XIII Martii, anni DCCCXV elapſom temporis ſpatium exacte computavetis, invanies, S. Nicephorum octo annis & undecim maoſibus, ſiva juxta phraſin Ignatii novem annis, *uno menſe dempto*, acclaſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſa. Thcophanes in Tabulis novam annos, & in ſua Chronographia pag. 302 dumtaxat *eſſe* Nicephoro patriarchæ tribuit; ſed modo jam ſæpe axplicato facile conciliatur ſecum, & cum iis auctoribus, qui eidem S. Nicaphoro novam annos rotundo numero adſcribunt.

E

LV. THEODOTUS I hæreticus, cognomento Caſſiteras.

Poſt exſilium S. Nicephori Theodotus

COntinuator anonymus Theophanis, qui poſt ejus Chronographiam editus eſt, pag. 443 narrat, quomodo Leo Armenus quemdam Joannem, Paneratii filiom, hæreſi ſuæ adhærentem, in locum S. Nicephori ſubſtituere voluerit; ſed addit, patricios id imperatori diſſuaſiſſe, eo quod Joannes illa juvanis ac ignobilis eſſet. *Quam ob rem*, taſtcadem anonymo, *Theodotum Michaelis patricii Meliſſeni, Conſtantini imperatoris Cabbalini ob tertiam ejus conjugem levirì filium elegit: iſtum, inquam, Theodotam ſpotbare tandidatum, opinatis ejus conſentientem, maritali nuptiarum corona notatum, tondeti juſſit & patriarcham conſecrari.*

anno bis, die primo Aprilis ſit patriarcha

600a Ibidem ſcriptor illa tempus, quo Theodotus ex millite factus eſt epiſcopus, ita exacte notat: *Celebrata eſt ordinatio ejus Paſchatis feſto; hominis, inquam, qui nihil ſpirituale calleret, nulla Scripturæ parte foret eruditus, niſi forte leviſſima, qui nullam erga Deam pietatem oſtentaret; tantum quod manſuetudine præſtaret, & bonus hominibus appareret, commendabatur. Hic cum patriarchalem dignitatem ſubiiſſet, opipara meridiana ferotinaque cænibus appoſitis cæpit agitare convivia, clericoſque & monachos, nec non epiſcopos, a juvenili ætate carutam eſu abſtinentes, continentiam abrampere & ad ingluviem comedere compulit: & ubi primum pietas platima, honeſtas, conſuetudo, & virtus cultebat, ibi vitus, luſus, luctas, turpiloquia haberi abſque diſciplina enjuſcumque jugo vidiſſes.* Eu hoc antiquo auctore patet, Theodotum ipſo Paſchatis feſto, quod anno Chriſti DCCCXV in diem primam Aprilis incidabat, ordinarum ſuiſſe.

F

qui cognominabatur Caſſiterat

603 Conſtantinus Porphyrogenoarus, qui Patriis anno MDCLXXXV inter ſcriptores Byzantioæ hiſtoriæ poſt Theophanem Græco-Latine prodiit, in Vita Leonis Armeni pag. 28 idem ordinationis tampus indicat his verbis: *Theodotus interim Caſſiterat circa divini Paſchæ feſtum tempus, navatæ operæ præmium, epiſcopalem ſedem nanciſcitur.* Dum hoc loco illuſtris ille hiſtoricus *navatæ operæ* maminit, iotelligit fraudes, quibus Theodotus imperatorum ad amplectendam Iconoclaſta-

K rum

SEC. IX rum hæreſim induxerat, & quas iſta ſcriptor antea ſuſa expoſuerat. Quod vero ad cognomen Caſſiteræ attinet, ſic etiam cognominatur a Leone Grammatico, Symeona Magiſtro ac logotheta, aliiſque auctoribus, inter quos Zonaras lib. 15 Annalium num. 20 ita ſcribit: *Venerando Nicephoro ſic eccleſia expulſo, in ejus locum introductus eſt Theodotus Meliſſenus, cui duplex erat cognomentum: nam & Caſſiteras dicebatur.* Vox Græca κασσίτερος proprie *ſtannum* ſignificat; ſed opinor, hoc cognomen accipiendum eſſe in ſenſu quodam metaphorico, quam hactenus ſat clare detegere non potui.

604 Attaman ſuſpicor, Theodotum ita contemptim cognominatum fuiſſe, eo quod Theo- *forte ex contumelia,*
ſtaſticus in Vita S. Nicetæ hegumeni apud nos tomo 1 Aprilis pag. 263 ſic ſcribat: *Igitur acerbi perſecutores veritatis, accepta quidlibet agendi impunitate, ceperunt libere propagare atque docere impia dogmata, conſtituerunque patriarcham Theodotum quemdam ex ſpathario aſſumptum, tamquam ſi pueris ludos faceret, hominem inceptum, & ejusmodi tam levis, ut theatri ludibrium cognominari ſoleret ad excitandum riſum jocari volentium. Hanc aiunt, famulam quoque habuiſſe incomitatu, propterea quod ea tenibus laboraret, aut potius explendæ libidinis cauſa.* An ſorte propterea in cognomina Caſſiteræ fiat alluſio ad vocem Græcam κάσια vel κασσιτὶς, quæ *ſcortum* ſignificat, curioſis etymologiæ Græcæ ſcrutatoribus invaſtigandum telinquimus.

605 Hujuſmodi coloribus hunc Theodotum *Quem propter vitæ & hæreſim meretur.*
depingunt jam citati auctores coævi, quibus hic addatur ſufficiat Nicetam, cognomento Davidam Paphlagonem, qui eodem ſæculo in Vita S. Ignatii Conſtantinopolitani apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 1184 de Leone Armeno ita ſcribit: *In throno vero Conſtantinopolitano Theodotum quemdam profanis moribus ac vegetis innutritum, atque omnis doctrinæ & liberalis diſciplinæ prorſus expertem (hoc tamen uno, quod Chriſtianos exulantis Iconomachorum hæreſeos æmulator haberetur) attonſam profaniſſimus collocavit.* Legi etiam poteſt ſupra laudatus Ignatius diaconus, teſtis ſyncbronus, qui in Actis S. Nicephori apud nos tomo 11 Martii pag. 313 eumdem Theodotum *bovum voratori Herculi* comparat, & tamquam *ſoli ventri ſaginando intentum, & edulionum delicias confectantem* deſcribit.

606 Attaman hæreticus ille helluo, in ſua im- *eſt fabula nomen cum Romano Pontifice fruſtra affectaret.*
pietate perſiſtens, nomen cum ſancto Paſchali I Papa affectare auſus eſt, ut Emincntiſſimus Annalium eccleſiaſticorum conditor ad annum Chriſti DCCCXCII num. 24 tradit his verbis: *Accidit vero, ut & creato Romæ eodem Paſchali Pontifice, ea veteri conſuetudine ipſe etiam Theodotus pſeudo-patriarcha Conſtantinopolitanus ad eum mitteret apocriſiarios pro riſponſis eccleſiaſticis, communionem hac via conatus ſubripere ab ipſo Romano Pontifice: quos cum audiſſet Paſchalis in Urbem advectatos, eoſdem ne propius accederent, eos exſecratus valde, prohibuit.* Baronius ſoletter id asuit ex apiſtola, quam S. Theodorus Studita ad Paſchalem Pontificem dadit, & quam nos ad diem XIV Maii, tomo *** iſtius manſis pag. 392, in Commantario prævio ad Acta S. Paſchalis I Papæ exhibuimus. Nunc mors hojus Theodoti chronologice indaganda eſt.

607 Theophanes in Chronographia pag. 302, *Theodotus e vivis exceſſit anno* & plaſique catalogi apud Banduram huic patriarchæ Iconomacho ſex gubernationis ſuæ potius tyrannidis annos adſcribunt. Eumdem annorum numerum ei tribuit Zonaras, qui lib. 15 Annalium num. 24 ſic habet: *Patriarcha Theodoto mortuo, qui ſex annos eccleſiæ impie præfuerat, Antonius cognomento Caſſimatas, in ejus locum eſt ſuffectus, perverſa & ipſe religione præditus.* Catalogus Labbeanus, Apparatus hiſtoriæ Byzantinæ inſectus, pag. 37 tantum quinque annos Theodoto aſſignat: unde conjecturam fieri poſſet, forſitaſſe ſex annos, qui ab aliis epiſcopatui ipſius tribuuntur, incompletos numerandos eſſe. Quod ſi eos completos intelligera voluaris, ſaltem ex plano ſex annorum compuio ſequitur, Theodotum in cathedra Conſtantinopolitana non ſediſſe ultra menſem Aprilem anni DCCCXXI, quandoquidem anno Chriſti DCCCXV ab ipſo Paſchatis feſto, ſicu prima die Aprilis ſedem illam occupare empit, ut ſupra dictum eſt. Quare non improbabilitas conjicimus, ipſum ineunta anno DCCCXXI obiiſſe, cum tunc ſere ſex anni apiſcopatus affluxiſſent.

608 Huic conjecturæ & chronologiæ noſtræ *ut conjecturæ eo tempore ſucceſſoris ejus,*
favat Symeon Magiſter & Logotheta, dum inter ſcriptores hiſtoriæ Byzantinæ, Pariſiis anno MDCLXXXV aditos, pag. 412 prima Michaelis Balbi imperatoris gaſta narrans, da Theodoti ſucceſſore ita memini: *Eo tempore ſummi ſacerdotii autem tenebat Antonius Sylæi, qui a ſacrarum imaginum cultu abhorrebat.* Poſt hæc verba Symeon ſtatim addit, quod Michael imperator Theophilum filium ſuum auguſtali coronæ donaverit in magna eccleſia. Hæc Theophili inauguratio contigit anno Chriſti DCCCXXI, ut Pagius in Critica ad eumdem annum num. 7 & ſequentibus probat, adeoque juxta prædictum narrationis ordinem Antonius Theodoti ſucceſſor jam eo tempore cathedram Conſtantinopolitanam occupabat. Deinde ibidem narratur rebellio Thomæ Cyzeni, quam Baronius eodem anno DCCCXXI cœpiſſe exiſtimat. Ex his itaque concludimus, Theodotum verosimiliter obiiſſe ineunte anno DCCCXXI, adquem proinde redeundus eſt Zonaras, ubi de morte illius ſerius mentionem facit, cum ipſemet ſex adminiſtrationis annos ei dumtaxat concedat. Non miramur, apiſcopatum Theodoti a Joanne Scylitza Curopalata & Georgio Cedreno diutius protractum fuiſſe, cum videantur ignoraſſe immediatum ipſius ſucceſſorem, qui fuit

LVI. ANTONIUS I hæreticus, cognomento Byſſodapſas.

Antonii, quem Joannes Scylitza & Georgius Cedrenus

DIxi, duos prædictos ſcriptores videri ignoraſſe immediatum Theodoti ſucceſſorem; Joannes enim Curopalata in additione Vaneta anni MDLXX fol. 20 verſo ſic ſcribit: *Cum vero Theodotus Meliſſenus, quem Caſſiteram appellari ſuperius demonſtravit oratio, diutius Conſtantinopolis thronum obtinuiſſet, ac vita functus nuper eſſet, Joannes Theophili pædagogus, illius excipit thronum, accepto ſacerdotio, velati impietatis ac perfidiæ præmio.* Cedrenus autem in Græco-Latino hiſtoriarum Compendio tomo 2 pag. 547 Joannem Curopalatam more ſuo ita imitatur: *Interim vita defuncto Theodoto Meliſſeno, quem ſupra oſtendimus Caſſiteram cognomento dictum, qui aliquamdiu patriarcha Conſtantinopolis fuerat, Joannes prædagogus Theophili ſuccedit, ſacerdotium iſtud impietatis ſuæ atque perfidiæ præmium adeptus.*

610 Eminentiſſimus Baronius a Joanne Cura- *eſſque incautæ ſecuti Baronium*
palata in eumdem errorem inductos ſuit, ut ad annum Chriſti DCCCXXV num. 27 prodit his verbis

A bis: *Quod pertinet ad rec Orientalis eccleſia, hoc anno, mortuo Theodoto Meliſſeno, cognomento Caſſitera, id eſt ſtannео* (*ut habet Joannes Curopalata*) *epiſcopo Conſtantinopolitano hæretico Iconoclaſta, Joannes ſextus hujus nominis, ejuſdemque hæreſis propugnator acerrimus, eidem per Theophilum imperatorem ſubſtituitur.* Deinde in ſuſſignando Theodoti fine, & Joannis initio ibidem ſic errat: *Quod ad tempus pertinet, cum, auctore Zonara, certum ſit, ſediſſe annos ſex uſque ad obitum ipſius promotoris, imperatoris Theophili, & ejus imperii non niſi ſex anni ſuperſint, plane concedendum eſt, hoc ipſo anno* (nempe Chriſti DCCCXXXV, ut perperam exiſtimat) *ſedere hunc cœpiſſe, prædeceſſore longe ſceleſtiorem.* Neque hic oculatior fuit Jacobus Baſnagius, hæreticus Baronii cenſor, qui in Gallica Eccleſiæ hiſtoria, mendaciis referta, lib. 6 cap. 5 hiſtoticum & chronologicum Baronii ectorem cæce ſecutus eſt. Sed Antonium immediate Theodoto ſucceſſiſſe, nunc demonſtrabimus.

B 612 Prætet jam citatos auctores, Theophanes Præpoſitus in Oratione de exſilio S. Nicephori & tranſlatione reliquiarum, apud eos tomo 21 Murtii pag. 319 de hac ſucceſſione ſic memoit: *Tunc in ſacra regiæ civitatis ſede tres veri Paſtoris adverſarii, ordine unus poſt ollum, impie confederunt; Theodotus, Antonius, & Joannes, qui tamquam graves quidam lupi paſſim Eccleſiam lacraverunt ac devorarunt.* Nicetas ſeu David Puphlago in Vita S. Igantii patriarchæ Conſtantinopolitani apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 1283 de eodem Antonio ita ſcribit: *Theodoto, quem Caſſiteram appellitabant, ſuffecto, Michael Antonium, cognomento Byrſodepſam* *, *jam Pergæ metropolitam, & hæreſeos participem, tunc ceſſantem accerſit, urbiſque regiæ patriarcham pronuntiat.* Ex his antiquis auctoribus patet, hunc Antonium a Joanne Curopalata, Georgio Cedreno, & eminentiſſimo Baronio in ſerie patriarchatum Conſtantinopolitanorum perperam omiſſum fuiſſe.

Ita ſcribunt patriarchæ CP. omnes ferme.

** id eſt cerdonem vel coriarium*

C 612 Porro Antonius ille ſatis notus fuit antiquis ſcriptoribus, inter quos anonymus Theophanis continuator pag. 436 genus & mores illius vivis coloribus depingit. At cum textus Græcus & illius interpretatio ſint aliquanto obſcuriora, narrationem auctoris brevitee eaponam verbis meis junta notas, quæ ibidem poſt Theophanis Chronographiam pagg. 633 & 668 leguntur. Itaque Antonius, qui antea Conſtantinus vocabatur, natus eſt parre ſutore; primum Conſtantinopoli puetos Grammaticum docuit, & poſt alia hujuſmodi munia ad vitandam criminum ſibi objectorum pœnam in monaſterium confugit; ubi detonſus, nomen Antonii aſſumpſit. Deinde monachis præfectus tam tuepem & inhoneſtum vitam duxit, ut anonymus auctor fatearur, ſe ignorare, qua ratione hic *riſus & ludorum ſectator* ad epiſcopatum Pergæ ſeu Sylæi evectus foerit. Denique vanæ gloriæ & aulicæ converſationis appetens, hæreſim Iconoclaſtarum amplexus eſt. Idcirco ab imperatore Iconoclaſta acceitus, contra emiſſam fidei profeſſionem perfide aſſecuit, imaginea non eſſe honorandas; ut ibidem pluribus explicatur.

Tamen Antonius ille fuit notus eſt apud veteres ſcriptores,

613 Synodica Orientalium epiſtola ad Theophilum imperatorem de ſanctis ac venerandis imaginibus, quam Combefiſius in Manipulo originum rerumque Conſtantinopolitanarum edidit, clarum hujus perfidiæ exemplum pag. 133 & ſequente ſuggetit his verbis: *At imperator vel eventu animi anxius, irritoque conatu percuſſus animo cogitabat, quem demum operis adjutorem inveniret; nuntiatumque illi eſt de Antonio metropolita, qui erat in Sylæo, quem mox in aula præſto eſſe jubet; ad quem imperator: Una operam præſta, o metropolita, in id, quod molimur, eoque patriarchalis ſedis antiſtitem collocabo.*

qui inter alia enarrant

614 *Pollicetur ille, propenſiſſime ſe juſſa factu-* *perfidam ejus impietatem,*
rum. Quo cognito, ſanctiſſimus patriarcha Nicephorus virum accerſeus, nunc hæc ita ſe habeant, quærit. Cui ille: Abſit, domine, iſtud a nobis, & ut aliquid fecerim: quin adeo majorem factuus fidem, monu propria exaratæ cenſes, ſententiæ tenax, fidei libello appenam; quod & ocyus ſub ſanctiſſimorum metropolitanorum, qui ſimul inventi ſunt, præſentiam fecit, uti etiam, quando ordinatus eſt, hæc ſubſcripſerat: " *In nomine* " *Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Antonius* " *Dei miſericordia Sylæi metropolita manu mea* " *ſubſcripſi. Qui in ſanctam & conſubſtantialem* " *ac vivificam Trinitatem credimus, venerandas* " *imagines amplexamur ac ſuſcipimur. Qui non* E " *ita ſentiunt, ſint anathema: qui non ita cre-* " *dunt, procul ab Eccleſia arceantur. Hæc eſt fi-* " *des ſanctorum Patrum: hæc fides orbem terrarum* " *illuſtravit. Qui igitur poſthac auſi fuerint evet-* " *tere aliquid eorum, quæ Eccleſiæ legitima tradita* " *ſunt, ſive pictas imagines, ſive crucis figuram;* " *ſiquidem ſacerdotes ſint, prorſus deponantur; ſin* " *autem monachi aut laici, anathematizentur* ".

Hæc Antonius cum ſigillo obſignaſſet, patriarchalibus ædibus excedit. Hæc autem imperator ex illo percunctante, ait: " *Illuſimus eis, imperator, ut* " *curis liberior ſis in iis, quæ moliris.*

ob quam S. Nicephorus, ipſum anathemate percuſſit.

615 Cum S. Nicephorus hanc perfidam ugeu- di rationem & certum Antonii hæreſim cognoviſſet, ſynodum ducentorum ſeptuaginta Patrum collegit, ut in eadem epiſtola ſynodica pag. 135 legimus, & publice coram populo applaudente anathema contra Antonium ex amboue pronunciavit his verbis: *Antonius novus Arius ligatus eſt in hoc ſæculo & futuro, in cælo & ſuper terram ex ſancta conſubſtantiali & vivifica Trinitate, Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, exque ſancto & Apoſtolorum principe Petro; ex duodeno Apoſtolorum collegio; ex ſanctis trecentis decem & octo Patribus; ex ſanctis magnis & univerſalibus ſynodis, ex ſanctis magnis patriarchalibus & Apoſto-* F *licis ſedibus, & a me, qui ipſum ordinavi, eunctique illi communione junctis, tamquam Chriſti hoſtis, ut qui manu propria fixoc crucis prævaricator violaverit, ut qui a recta fide defector ſit, ut imaginum effractor, ut idolorum cultor, ut Chriſtianorum calumnioſus accuſator, ut Chriſtianorum perſecutor, ut ſacerdotum occiſor. Sacerdotum ille & patriarcharum exſecrotio, ille ſceleſtiſſimus, abominatio deſolationis, prima diſceſſio ac defectio, Antichriſti præcurſor, homo iniquitatis, filius perditionis, qui nunc temporis revolatus eſt.*

Cum tecto, cluſa ille anno 815 obiiſſet,

616 Antonius ob hujuſmodi facinora imperatoti Iconoclaſtæ placuit, & ab eo poſt mortem Theodoti, quam ineunte anno Chriſti DCCCXXI contigiſſe ſupra diximus, ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus eſt. Non conveuit inter eatalogus, quot annis impius iſte Iconoclaſta ſedem occupaverit: Theophanes enim in Chronographia pag. 302 *ſondecim*, eatalogus Labbeanus *quindecim*, Zonaras *tredecim*, & appendix ad Chronographiam S. Nicephori annos *duoderim* ei adſcribuot. In tanta catalogorum diſcrepantia

SEC. IX. annos duodecim eligimus, quia utrimque incompletus illorum computus eum tempore ſucceſſoris ſeilu cnociliatur, quandoquidem anno DCCCXXXII, die XXI menſis Aprilis, ut mox videbimus, in locum Antonii ſubſtitutus eſt

LVII. JOANNES VII, ſive JANNES.

Mortuo Aprilii ejuſdem anno ſucceſſit ei Joannes,

CONſtantinus Porphyrogennetus in continuatione Theophanis lib. 3 ſupredictæ editionis Pariſienſis pag. 75 initium hujus pſeudo patriarchæ ita indicat: *Interim vero etiam Joannes Conſtantinopolitanus epiſcopus ordinatur Aprilis vigeſima prima, die Dominica; impietatis præmium perverſæque fidei, ac ſacris imaginibus utpoti cultus ſacerdotium conſecutus.* Ex his cum Pagio in Critica ad annum Chriſti DCCCXXXII num. 2 ſic concludo: *Cum itaque currenti anno* (nempe Chriſti DCCCXXXII) *dies* XXI *menſis Aprilis in dictum Dominicam incidat, & Anaſtaſius in Appendice ad Chronologiam Nicephori teſtetur, Joannem ſeu Joannem ſediſſe annos novem; Antonium vero ejus in ſede Conſtantinopolitana deterſorem, qui anno* DCCCXXI *pontificatum initit, ſediſſe annos duodecim, apparet, Porphyrogennetum veſte Joannis ordinationem conſignaſſe.*

B 618 His de initio epiſcopatus dictis, nonnulla reſeramus de ipſius moribus, quos iiſdem fere coloribus depinxerunt Scyliizes, Cedrenus, Zonaras, aliique veteres ſcriptores, inter quos Leo Grammaticus, editioni Theophanis ſubjunctus, pag. 453 illum hoc brevi enomiat elogio ſcilicet: *Cetterum patriarcha Antonino vita functo, in ejus locum ordinatus eſt Joannes ſyncellus, vere dicam novus Jannes & Jamares * præſtigiis & pte pelvet divinationibus, omnique impietate nominatiſſimus. Hic, velut inſtrumentum aptiſſimum imperatoris impietatis & propenſionis ceprotus, ipſi per omnia in perniciem cooperabatur.* Hic ſcriptor alludit ad nomina magorum Pharaonis, quorum præſtigiæ in libro Exodi cap. 7 narrantur, & de quibus Apoſtolus in epiſtola ſecunda ad Timotheum cap. 3 ℣ 8 ita meminit: *Quemadmodum autem Jannes & Mambres reſtiterunt Moſi, ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.* Hoc Jannis enguomen ab orthodoxis iodirum eſt Joannis ob ejus ſcelera, quæ jam ejiati auctores ſuſe narrant, & de quibus antiquiorem, qui ante medium ſeculi x floruit, juvat audire.

quorum recentes hiſtoriæ

** lege Mambres*

C 619 Is eſt ſupra laudatus Conſtantinus Porphyrogennetus, qui lib. 4 pag. 96 & ſequentibus, ipſius patriam, ſtirpem, variamque ſortunam ita commemorare incipit: *Fuit vero ille non adventa, aut barbarus, ſed indigena, ipſaque ortus urbe regia; nam & ex vite tubum enaſci auditum eſt. At utique obſcura fatus proſapia; ſed valde nobili; ſiirpe ſeiliceı, quam Morocharzamiorum vocant. Hic ergo, ut ejus res ſcripto conſignemus, monaſterii ſanctorum martyrum Sergii & Bacchi, quod ad Hormiſda ædes ſitum eſt, ulim præpoſitus, ac palatino adſcriptus clero, Michaeli Balbo imperatori chariſſimus fuit; ſive eo ſolum nomine, quod hæreſis illi ſocius erat, ſive quod excellentis eruditionis ſibi nomen quæſierat, illaque ejus fama pervenerat. Ut ut ſit, illi chariſſimus fuit, ac Theophili præceptor conſtituitur. Theophilus vero, ſuſcepto imperio, primum eum ſyncelli dignitate ornat; cum deinde patriarcham Conſtantinopolitanum præficit, cum is illi divinatione ex pelvi vates, ac præſtigiis quædam auguratus eſſet.* Tum ſuſe narrat, quomodo Jannes incauto ſocibus ſuis hoſtes Theophili, in imperium irrumpentes, clade affecerit. Sed nos illam hiſtoriam brevitatis cauſa hic omittimus.

de magicis præſtigiis

Theophilo imperatori

D

aliiſque crimibus accuſant,

620 Deiu pag. 97 ſic pergit: *Huic porro præſtigiatori frater carnalium erat, Arſaberus nomine, patricii honorem a Theophilo conſecutus. Huic ſuburbanum ad Euxini ſiniſtram navigali parte, ad S. Phocæ monaſterium, ædificiis maximis ac ſplendidis, porticibus, balneis (ac præterea eſſerenis) inſtructum fuit. Illic ſecreto ſolitum diverſari patriarcham, ſubterraneum quoddam domicilium, Trophoniano haud abſimile, conſtruxiſſe ferunt. In ejus poſtico ia prompta feres erant, multis inde gradibus intermittentes eos, qui intus penetrare vellent. Illic modo ad cubiculi thalamique delicias eum ſacræ virgines, tumque aliæ inſigni forma mulieres condebantur, quibuſcum utroiricio ritu fœdatetur; modo jerinorum inſpectiones, eaque pelvi divinationes, ac præſtigiæ aliæ, mortuorumque evocationes, his illi ſociabus ac adjutoribus, exercebantur.* Hincque adeo non raro, non ſolum Theophilo, ſed & aliis ejuſdem ſententiæ atque hæreſi hominibus vera quædam dæmonum ope prædicebat. Deinde auctor ſuponit, quod infami ille locus poſtea in monaſterium converſus ſuerit.

E

& qui poſt mortem Theophili imperatoris

621 Theophilo imperatore mortuo, qui filium ſuum ſeliennem reliquerat, imperii curatores imperatricem Theodoram ſuſtuliſſe, ut ſtatim antiquum ſacrarum imaginum cultum reſtitueret, quibus ipſa apud citatum Conſtantinum Porphyrogennetum lib. 4 num. 2 ſic reſpondit: *Hoc ſemper & deſideraveram, aec verſare animo umquam creſſabam; etſi hactenus pluriam ſenatorum proceruinque, qui illi ſtudeant hæreſi, ingens deterruit numerus, ne quid hactenus ejus rei moliretur; nec minus, qui cuendæ eccleſiæ ſibi partes vendicant, metropolitæ, omnimque maxime patriarcha: is namque, cum maritus ouiquam quamdam hujus hæreſis cadicem a majoribus traxiſſet, eam longe evuli, auctor nimicum ille effectus, ut ad verbera fermentaque adjicerete animum; querum quotidie adverſus Sanctos novus actiſex erat, tallumque oi malorum miſce incenſor ac doctor ſuit.*

F

ab imperatrice Theodora,

622 Cum autem illi imperatricem hortarentur, ut pium ſuum deſiderium intrepide exſecurioni mandaret, & præcipuum hæreſis fautorem primo oggrederetur, Janni patriarchæ nuntiari jubet, ut orthodoxis conſentiret, aut ſedem relinquat. Sed audi, quo modo ſceleratus ille dignitatem retinere, & imperatricem odioſam reddere conatus fuerit, ut idem Conſtantinus lib. 4 num. 3 teſtatur hac narratione: *Erat Jannes in patriarchalium adium triclinio, quod Theſſalum vocant, in lectule jacens, cum ad eum regia mandata petlata ſunt: monque auditis animo perculſus, unum hoc reſpondit, ſe de his probe deliberaturum; idque locutus, mandatorum latorem dimiſit. Ac dicta citius, arrepto ia manus cultello ſeu lanceola, venericali vinas ſecat, ex quibus effluente ſanguinis copia, intercendum vulgus ac miſeratione tangendum ſciebat; mortem vero aut periculum aliud nullum ſibi creandum timebat.*

quam tyro ſcelera eadem reddere ſtudio teutaverat,

623 Conſeſtim ergo tumultuantium clamor ac vociferatio eccleſiam circumſtrepere; quin & ipſas regias aures ante reditum ipſius Drungarii occupare, patriarcham imperatrice auctore interfectum eſſe. Miſſus itaque Bardas patricius, qui cuncta iſtos diligenter exquireret, vulnera de indu-

ſtria

A *ſtria inſtilla ſenſim deprehendit; nec fabula coarguentis lucem effugit, cum ipſi famuli delatores eſſent, & inciſoria venarum inſtrumenta ſeu ſcalpella in medium proferrent. Eainde igitur nulla cujuſquam miſeratione (ut qui talis ceus criminis, ſuaque ipſius animæ inſidiator deprehenſus eſſet) expellitur, ejectuſque miſer eccleſia, in ſubuebanum ſuum ita dictum Pſicha (acſi micas dicas) eeligatur: inductus vero is, qui multis laboribus atque arumnis integram ac illibatam virtutem conſervaverat, ac cui ex diuturno (ut par eſt) cæteris pudore atque fœtore pili defluxerant; quamquam ei Dei nutu, ac Theodoræ Auguſtæ aſſenſu eccleſia gubernatio clanuſque debebatur; magnus ſcilicet invitatuſque Eccleſiæ defenſor Methodius.* Reliquas hujus Jannis impias molitiones, quia ſub patriarchatu S. Methodii contigerunt, poſtmodum referemus. Nunc diſcurriamus, quo tempore hæc juſtiſſima Jannis exauctorario acciderit.

anno 842 ut ſedeC P. obſiſtitur. B 624 Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCCXLII num. 6 probat, Theophilum imperatorem anno DCCCXLII, die XX Januarii obiiſſe. Porro ex allegata Conſtantini Porphyrogenneti narratione ſatis apparet, Jannem ſtatim poſt mortem imperatoris, & conſequenter ineunte anno Chriſti DCCCXLII, exauctoratum fuiſſe. Igitur in appendice S. Nicephori recte epiſcopatui ejus aſſignantur novem anni, quos completos, omiſſis menſibus, numerare oportet: ſi enim ab anno Chriſti DCCCXXXII, die XXI Aprilis, quo eum exhes dram Conſtantinopolitanam invaſiſſe ſupra diximus, uſque ad ineuntem menſem Februarium anni DCCCXLII computaveris, invenies, annos novem & aliquot menſes effluxiſſe. Alii patriarcharum catalogi apud Banduruin inter ſe non eoocordant, & in nonnullos manifeſti erroses irrepſerunt. Hæc chronologia confirmabitur ex tempore, quo eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernavit

LVIII. S. METHODIUS I.

Poſt expulſionem Joannis Iactum alitur S. Methodius, C COnſtantinus Porphyrogennetus lib. 4 num. 6 tempus, quo reſtituta eſt ſacrarum imaginum veneratio, indicat his verbis: *Interea ecclepta eccleſia, ſanctiſſimoque Methodio pontificali honore ſublimato, ſanctorum Jejuniorum prima Dominica, una cum Auguſta, peractis, in ſacra ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ Deique genitricis Blachernarum æde in Dei laudibus & canticis, nocturnis vigiliis, mane ſolenni ſupplicatione ac pompa ad magnum Dei Verbi templum veniunt* (oempe orthodoxi præſules, de quibus ſcriptor ſupra egerat) *eiteque peracta ea ſacra, ſuum curſus eccleſia ornatum recipit, inque eum modum proficiebat orthodoxa eccleſia, & ut verbis Scripturæ utar, renovabatur ut aquila, proſcriptis toto terrarum orbe cunctis hæreſibus, earumque antiſtite Joanne ſcilicet, cui a fidelibus ob ſuam impietatem Jannis nomen inditum eſt.* Pogius in Critica ad annum Chriſti DCCCXLIII num. 14 ex hoc tenu ſic concludit: *Dis itaque XIX menſis Februarii, in quam Dominica prima Quadrageſimæ hoc anno incidit, jam Methodius patriarcha erat, ſed a pauciſſimis diebus, ut in morte ejus oſtendam.*

qui forſan die 19 Februarii anno 842 conſecratus eſt, 606 At nihil impedit, quo minus dicatur S. Methodius Dominica prima Quadrageſimæ conſecratus fuiſſe, ſi hunc Conſtantini Porphyrogenneti tentum ita legamus: *Interea excepta eccleſia, ſanctiſſimoque Methodio pontificali honore ſublimato, ſanctorum Jejuniorum prima Dominica*, or-

thodoxi antiſtites una cum imperatrice ad magnum templum veniunt. Si hæc periodus ita legatur ſine interpunctionc, quam forte interpres vel editor pro ſuo arbitrio hic inſtituit, conſecratio S. Methodii ad primam Dominicam Quadrageſimæ, adeoque ad diem XIII Februarii referetur. Imprimis hac ratione lovenimus majus temporis intervallum, ut eodem anno a morte Theophili imperatoris, ſeu die XX Januarii, uſque ad conſecrationem S. Methodii ſive diem XIII Februarii facilius fieri poſſe intelligamus ea omnia, quæ Pagius minori temporis ſpatio facta eſſe arbitretur.

SEC. IX.

in qua ſpl. nimus non cogimur mutare numerum menſium cum Pagio, 627 Præterea in noſtra hypotheſi non cogimur mutare numeros in additamento S. Nicephori, cujus auctorem Pagius eodem ſeculo vixiſſe fatetur, & qui in omnibus editionibus, quas vidi, epiſcoparoi S. Methodii quatuor annos ac tres menſes conſtanter adſcribit. Sed Pagius ad annum Chriſti DCCCXLVII num. 17 fine ſolido fundamento numerum menſium corrigendum eſſe aſſerit his verbis: *Continuator Nicephori, aut potius libratus erat, cum ait, eum ſediſſe annos IV, menſes III: a die enim XIX Februarii, anni DCCCXLII Dominicæ Orthodoxiæ ſacra* (eadem apud Græcos eſt cum Dominica prima Quadrageſimæ) *ad diem XIV Junii anni ſuperioris, fluxere anni quatuor, menſes tres, & dies viginti ſex, die emortuali excluſo. Quare loco* MENSES III, *legendum* MENSES IV, *ſique Methodius ordinatus fuerat die XIII Februarii, in quem Dominica anno* DCCCXLII *cecidit.* Pagius igitur initium S. Methodii diei XIII Februarii affigit, quia in illam anno DCCCXLII incurrebat dies Dominica, qua ordinationes præſulum paſſim peragi ſolebant. At juxta lectionem ſine interpunctione a nobis ſuperius propoſitam S. Methodius conſecratus eſt die XIX Februarii, in quam eodem illo anno DCCCXLII Dominica prima Quadrageſimæ incurrebat, & ita epiſcopatui ipſius cum continuatore Nicephori rotunde quatuor annos & tres menſes tribuimus, omiſſis diebus, qui ſæpe a catalogorum textoribus non exprimuntur.

E

F

cujus cumquium 628 Banduius Pagium non intellexit, & craſſe hallucinatus eſt, dum tomo a Imperii Orientalis pag. 908 de chronotaxi ejuſdem Methodii ſic differit: *In appendice ad Chronographiam ſancti Nicephori, Methodio anni quatuor & menſes tres aſſignantur. Verum Pagius Methodium ſediſſe ait annis quatuor, menſibus quatuor, & viginti ſex diebus, die emortuali excluſo: quippe a die XIII Februarii, in quam Dominica incidebat anno Chriſti DCCCXLII, & qua Methodium ordinatum fuiſſe apparet ex continuatore Conſtantini Porphyrogeniti, ad diem XXV Junii, qua Methodius obiiſſe dicitur in Vita ſancti Joannicii abbatis apud Surium ad diem IV Novembris, hoc eſt, anno Chriſti DCCCXLVI, ut ſcribit laudatus Pagius, intercedunt anni quatuor, menſes quatuor, & viginti ſex dies, die emortuali excluſo.*

Pagius non intellexit. 629 At primo Pogius non dixit, ab anno DCCCXLII, die XII Februarii uſque ad diem Junii decimam quartam anni DCCCXLVI, annos quatuor, & menſes quatuor cum viginti ſex diebus effluxiſſe; ſed tantum aſſimavit, a die Februarii decima nona anni DCCCXLII, uſque ad diem Junii decimam quartam anni DCCCXLVI, quatuor annos, *menſes tres*, & dies viginti ſex elapſos eſſe. Deinde qua numerandi ratione Banduruis inter diem Februarii duodecimam anni DCCCXLII, & diem Junii decimam quartam anni DCCCXLVI, inveniet *annos quatuor, menſes quatuor, & viginti ſex*

SEC. IX. *dies*; cum intra iſtud temporis ſpatium dumtaxat quatuor anni, quatuor menſes, ac unus dies interceſſerint, die emorruali excluſo, ut computanti patebit? Denique Bandurus ſupra laudatum ſcriptorem vocat Conſtantini Porphyrogeniti continuatorem, quem Pagius & alii ipſo Conſtantini Porphyrogenneti nomine appellant. Circa certum obitus annum non minus intricata occurrit difficultas, quæ jam eruditis proponenda eſt.

In aſſignando anno mortis S. Methodii

630 Pagius tomo 3 Criticæ pag. 605 mortem S. Methodii alligat anno Chriſti DCCCXLVI, & ſententiam ſuam probat hoc ratiocinio: *Theodora Augusta inflammandæ pietatis in imperio Orientali ab Iconomachis, qui illud per annos triginta afflixerant, Methodio aptiorem non reperit, ideoque illum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ patriarcham præfecit ipſo imperii ſui initio, anno nempe* DCCCXLII. SED CUM ECCLESIAM DEI OPTIME SANCTISSIMEQUE PER QUADRIENNIUM REXISSET, AD DEUM SEMPITERNA POTITURUS PACE ABIIT, *inquit Nicetas, cognomento Paphlago, in S. Ignatii, Methodii ſucceſſoris, Vita, tomo* VIII *Conciliorum pag.* 1180 *& ſequentibus integra recitata. Annos etiam quatuor Methodio aſſignant Porphyrogenneta, Curopalates, Cedrenus & Zonaras, dum de Michaele Balbo imperatore verba faciunt. Imo in Additamento Chronici Nicephori patriarchæ Conſtantinopolitani, cujus auctor hoc ſæculo vixit, hæc verba leguntur:* METHODIUS ORTHODOXUS (*quia ſcilicet de Joanne hæretico proxime locuturi ſumus*) ANNIS IV, MENSIBUS III. *Quæ cum auctor Vitæ S. Joannicii abbatis apud Surium die* IV *Novembris prodat, Methodium exceſſiſſe ex hac vita* QUARTO DECIMO JUNII, *hunc diem illo, ac anno octingenteſimo quadrageſimo ſexto ad Deum migraſſe, apud me certum.*

Veterum & recentiorum auctorum

631 Attamen Baronius obitum ejuſdem S. Methodii differt uſque ad annum Chriſti DCCCXLVII, quia antiquus auctor in Vita S. Joannicii apud Surium die IV Novembris num. 67 ſic ſcribit: *Quinto anno imperii Michaelis* (is poſt mortem patris ab anno DCCCXLII, die XX Januarii imperare cœpit, adeoque quintus ipſius annus uſque ad vigeſimam Januarii diem anni DCCCXLVII fluebat) *qui eccleſiam regebat Methodius, cum magni Joannicii ad Dominum exceſſum præſciviſſet jam appropinquare, ad eum venit & ultimas preces ab eo petit. Ille autem cum maximi feciſſet convenire Methodium, & in longum tempus cum eo produxiſſet ſermonem, ... ſubjunxit, quod nec multum tempus poſt ſuum diceſſum viveret Methodius. Qua quidem in re non fuit falſus: tertio enim die, poſtquam hæc dixiſſet* (*erat vero tertius* * *Novembris*) *D. Joannicius ſpiritu quidem migrat ad eum, quem diligit, deductus a choris angelorum; corpus autem depoſitum in loculo. Methodius autem, qui clariſſime refulſit inter patriarchas, ipſe quoque octavo menſe poſt illius diceſſum exceſſit ex hac vita quarto decimo Junii.* Propter hæc veteris ſcriptoris verba Henſchenius noſter chronologiam Baronii ſecutus eſt, & in Actis S. Methodii, die XIV Junii mortem ipſius anno DCCCXLVII aſſignavit. Si verum ſit hujus biographi teſtimonium, evidenter ſequitur, ſanctum Præſulem iſtum eo anno mortuum eſſe.

Inter ſe diſſidentes

632 Sed huic teſtimonio aperte contradicit Nicetas Paphlago, ſcriptor ſynchronus, qui in Vita S. Ignatii Conſtantinopolitani apud Labbeum tom 8 Conciliorum col. 1190 poſt narratam S. Methodii mortem de ſucceſſore illius ſubjungit ſequentia: *Multis vero tum ad eccleſiæ adminiſtrationem deſignatis, aliiſque alias ob cauſas vere fruſtratis, uti deſtinata Dei ſententia ſtatuit, Ignatius ſanctiſſimus presbyter, cum per multos annos ſacerdotii muneribus magno cum laude perfunctus eſſet, bonumque ſibi in multa auctoritate & in Jeſum Chriſtum fide jam gradum conſtruxiſſet, ac propterea omnium ore celebraretur, quamvis dignitatis magnitudinem refugiens, ut tamen ſancti Spiritus, & antiſtitum auctoritate & ſententia, honore ſacro dignißimus judicatus, in imperantis urbis ſacra ſede collocatur; lucernaque candelabro impontur. Cum ante omnium epiſcoporum & populi ſententias imperatrix ad Joannicium anachoretam conſultum miſiſſet, ecquemnam hoc patriarchatus honore dignum per Dominum cognoſceret; Ignatium eximius ille Joannicius divinitus pronuntiavit.* Si Theodora imperatrix, mortuo Methodio, Joannicium de ſucceſſore eligendo conſuluerit, non video, quo modo Niceras Paphlago conciliari poſſit eum ſcriptore Vitæ S. Joannicii, qui numero præcedente affirmat, Methodium octavo menſe poſt mortem S. Joannicii obiiſſe.

Hæreſim ſibi non conflat.

633 Eo his primo patet, eminentiſſimum Baronium ſui immemorem fuiſſe, quando in Annalibus ad annum Chriſti DCCCXLVII num. 34 ex Vita S. Ignatii ſeu Niceta Paphlagone refert, *conſuluiſſe imperatorem & matrem ejus hoc tempore ſanctum Joannicium anachoretam, quis in ſede patriarchali collocandus eſſet; ipſum vero reſpondiſſe, eligendum eſſe Ignatium.* Deinde ibidem ſummam Niceræ ſynchroni fidelitatem commendat. Sed tunc certe non meminerat eorum, quæ in iiſdem Annalibus ad annum Chriſti DCCCXLVI num. 18 jam ita ſcripſerat: *Quod ad ea pertinet Orientales, hoc eodem anno, teſtis die Novembris, magnus ille & ſanctitate celebris, quem ſuis ſcriptis adeo laudavit Theodorus Studita, admirandis operibus clarus, virtutibus inſignis, Joannicius anachoreta, de quo ſæpe tomo ſuperiori dictum eſt, ex hac vita migravit ad Dominum.* Hic etiam Actorum iſtorum ſinceritatem laudat, & ea illis teritat ea, quæ nos paulo ſuperius ex iiſdem dedimus. Verum ſi S. Joannicius menſe Novembri anni DCCCXLVI ante mortem S. Methodii octo fere menſibus obierit, quomodo idem menſe Junio anni DCCCXLVII de ſucceſſore S. Methodii interrogatus reſpondit, eligendum eſſe Ignatium?

Eumque non anno 846 præceſſiſſe aſſirmamus.

634 Igitur ſecundo pater, alterutrum biographum erraſſe, ſicut in Actis S. Ignatii ad diem XXVII Octobris, & in Vita S. Joannicii ad diem IV Novembris curioſius poterit examinari. Interea amplectimur opinionem Pagii, qui obitum S. Methodii anno DCCCXLVI collocat, & auctoritatem Niceræ ſynchroni teſtimonio auctoris anonymi præferendam cenſet. Conſequenter chronologium Henſchenii noſtri, qui tomo 2 Junii pag. 960 mortem S. Methodii etiam ad annum Chriſti DCCCXLVII diſtulit, tamquam minus probabilem deſerimus, quia omnes antiqui auctores & catalogi tantummodo quatuor gubernationis annos & aliquot menſes S. Methodio attribuunt. Si autem menſe Junio anni DCCCXLVII obiiſſet, jam o menſe Februario anni DCCCXLII uſque ad menſem Junium anni DCCCXLVII effluxiſſent quinque epiſcopatus anni, & aliquot menſes, quos nemo veterum ei aſſignat. Atque hæc de triciis chronologicis ſatis ſuperque dicta ſunto.

635 Etiamſi Henſchenius ad diem XIV Junii Acta S. Methodii ex variis auctoribus collegerit,

12-

A tamen tunc nondum legerat Conſtantinum Porphyrogennetum, qui primum anno MDCLXXXV Pariſius Græco-Latine prodiit, & in quo ſuſius diſtinctiuſque narrantur nonnulla, quæ alii ſcriptores tantum breviter attigerunt. Quapropter juverit eum ipſo unum alterumve exemplum proferre, quo pernitiem ſcelerati Jannis impietas, & admiranda S. Methodii virtus melius cognoſcatur. Itaque nobilis ille hiſtoricus, ſive Chronographus juſſu ipſius conſcripta, lib. 4 num. 9 de Janne eunuchorato hæc narrat: *Sacerdotio itaque motus, cum in monaſterio quodam exul verſaretur, picturaque imago quædam in tecto velut intentis in eum oculis eſſe videretur; non ferens ille imaginis ſic de alto quaſi intuentis aſpectum, per unum e famulis tolli eam jubet, atque ejus oculos effodi, num hoc addunt, non poſſe ſe ejus effigiem formamque intueri. Audivit hæc Auguſta, ac qua virum decebat caſtigatione, ſcuticæ taureiſque ſubjecit.*

Impius Joannes teſtul ob iteratam Imaginem oculis privandus.

636 Forſan interceſſione S. Methodii factum eſt, ut impius Jannes majores pro hoc ſcelere pœnas non perſolverit: nam Joannes Seylitza Cropolates in editione Veneta fol. 24 rem hanc ita exponit: *Enſotrabilis vero Jeannes in quoddam monaſterium incluſus, cum in quadam parte conſpicatus eſſet reſtitutam imaginem Chriſti Dei, ejuſque Matris & angelorum, ſuo diacono præcepit, ut eo aſcenderet venerandarum imaginum oculos effoderet: quod ubi audivit pia regina, zelo divino acenſa, eidem oculos effodi juſſit; verum hoc factum non eſt, quod quidam probi & idonei viri interceſſere. Sed miſſi ſatellitibus, ductumque eum loris percutiendum curavit.* Cedrenus, Zonaras, aliique hiſtorici etiam tradunt, decretam Jannis eunuchationem in aliud ſupplicium mutatam fuiſſe interceſſione quorumdam, inter quos facile forſitan poterit S. Methodius, qui accuſatoſes ſuos publice de mendacio convictos gravioribus calumniæ pœnis liberavit, ut ex ſequenti hiſtoria apparebit.

forſan interceſſione S. Methodii mitius puniturus.

B

637 Laudatus Conſtantinus Porphyrogennetus eodem lib. 4 num. 10 inquietam Jannis aliorumque Iconoclaſtarum malevolentiam ſic referre pergit: *At ut ſic quidem, ut quietus ageret, in animum inducebat; ſanctumque Methodium, ſtrenua in eum calumnia, circumvenire ſcutabat. Hæc autem in eo erat, conſtupraſſe ſcilicet mulierem, unici filii matrem, id eſt Metrophanis, ejus videlicet, qui haud multo poſt Smyrnenſis epiſcopus fuit. Hanc, auri multa vi conducentes, aliaque polliciti, modo ſolum eorum fraudi acquieſceret, acriter apud Auguſtam, ejuſque filii procuratores accuſant. Hoc itaque formidoloſum tremendumque tribunal ponitur, eaque utroque ordine (civili ſcilicet ſacroque) judicium cogitur. Nemo non plorum, nemo non impiorum aderat; monachi omnes, ac quiſquis audire petierat aut loqui, præſto erant. Alios pro criminis novitate mœſtos pudor adduxerat, alios inſultandi cupido, & ut petulantia obiectaretur.*

Ex nobilissima parte S. Methodium calumniatur.

C

638 *Producuntur ergo accuſatores in medium, & quæ rerum erat peractura, mulier coram ſiſtitur. Methodius ſimul atque mulier adſtitit, nihil quidquam veritus, deque ſolita ſubtrahens comitate & ſalutatione, cunctis audientibus, ea illa percontari: Quonam te modo habes, domina? (dudum enim viretis nomine illi nota erat) Quonam modo hic atque ille? De marito, iiſque qui nullo eum modo contingebant. Tantus in eo candor ac ſimplicitas efflorebat. Adverſarii, majori clamore ſublata, audita inde accuſatione, ſuperbe gaudio geſtiebant, jamque aperte crimen ſe evelluros putabant.*

De turpissimo crimine accusatori erat,

639 *Is porro, ubi tantam calumniam ſenſiſſet, zelo ſuccenſus, ne quid ejus cauſa eccleſiæ rei Chriſtique honor labefactaretur (nempe non neſciens, aliud pudoris, aliud ſubticendi & gravitatis tempus eſſe) paulum ſe à throno ſubrigens, ſinumque ad ſe colligens, verenda nuda oſtendit miraculo areſacta, nec qualia virorum eſſe ſolent; ſimulque ut ſe res habuerit, geſtumque miraculum ſit, referebat. Cum nimirum pridem jam ad ſeniorem Romam veniſſet, adhucque in ipſo ferverent ac vigerent cæcæ libidines, majore quam pro effectu ipſa vi, amore cruciſſe. Hinc itaque auctо periculo, ac cum vim tantam libidinis non poſſet ſuperare, Petrum apoſtolorum principem expanſis ad ejus templum manibus ruraſſe, ut ab eo opem aliquam impetraret. Dumque tandem precandi labore feſſus in ſomnum ſeſe reclinaſſet, viſum in ſomnis Apoſtolum, qui eam tangendo partem, libidinis ſenſum omnem extingueret, ſimulque dixiſſe: Methodi, liberatus es a libidinum tyrannide ac dura vi. His ille fidem tanto illi conventui fecit, ac veritatis hoſtes pudore implevit.* E

Quæ calumnia palam detecta.

Sanctus iterum pro ſuis accuſatoribus intercedit.

640 *Nolebat tamen magiſter Manuel his objecta crimina dilui. Quinimo mulieri minitabatur, ſe illi vitam adempturum, niſi vel omnem veritatem doceret. Illa porro totam ſtatim fabulam eloquitur, ac palam fecit, tanto ſe redemptam eſſe, auri pondo accepiſſe, adhucque in arcula, uti acceperat, ſignatum, ſubque illorum figillo, domi ſe habere. Confeſtim ergo cum miſſiſſent, mulieris illa indicationi juventum in arca aurum ac allatum eſt. Accuſatores, miſerante patriarcha, ſeclogue rerum dominos exorante, non quarum rei erant, pœnas dederunt, juſtaque ultionis ſupplicia tulerunt, ſed veniam conſecuti ſunt; ea dumtaxat indicta multa, ut quotannis ſolenni reſtitutarum imaginum die (Ὀρθοδοξίας feſtum vocant) prælaccutibus facibus a venerabili Dei Genitricis Blachernarum æde ad divinum celeberrimumque Sapientiæ templum veniant, dictumque in eos anathema, ob eorum in ſacras imagines odium, ſuis ipſi auribus audirent. Quod in multos annos ſervatum eſt, ac quod illi vitæ ſuperſtites fuerunt.*

641 Joannes Scylitza, Georgius Cedrenus, Michael Glycas, Joannes Zonaras, aliique ſcriptores Græci eamdem hiſtoriam poſteritati reliquerunt; ſed inter hos omnes citatum Conſtantinum elegi, eo quod tempori, quo res illa contigit, vicinior vixerit, & ab Henſchenio noſtro in Actis S. Methodii adductus non fuerit. Porro ſeliqua, quæ ſanctus iſte Præſul Conſtantinopolitanus pro defenſione orthodoxæ fidei fortiter tulit ac præclare geſſit, in Opere noſtro ad diem XIV Junii, tomo II iſtius menſis, a pag. 960 legi poſſunt. Secundum ſupradicta ſanctus Vir menſe Februario anni DCCCXLII cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit, & medio fere menſe Jonio anni DCCCXLVI ex ea ad Superos evolavit. Nunc primo videndum eſt, quandonam ipſi mortuo ſucceſſerit

In Constantiani Porphyrogeniti vitam relatum.

F

LIX. S. IGNATIUS.

VIdetur hic ſanctus Præſul in locum defuncti Methodii ſuffectus eſſe anno DCCCXLVI, die IV Julii, ut extempore depoſitionis ejus colligimus: nam unctos Libelli ſynodici, qui hoc ſæculo ſcripſit, annos, menſes & dies primæ adminiſtrationis Ignatianæ apud Hardouinum noſtrum tomo 5 Conciliorum col. 1347 ſic exacte numerat:

Junctus Julio anni 846 in locum S. Methodii ſucceſſit S. Ignatius,

SEC. IX. ras: *Photius templo ſanctorum & clariſſimorum Apoſtolorum Chriſti, ſynodo eorum, qui Ignatium depoſuerant, convocata, adductí ad eam ſacrorum auctiſtitem Ignatium curavit, & ſeptuaginta duobus e plebis fæce falſis teſtibus productis, iiſque, qui laici eſſent, minas promiſſionibus innectendo, perſuaſit, ut per omnipotentiam Dei juraverent, Ignatium, qui* ANNOS UNDECIM, MENSES QUATUOR, DIES VIGINTI, *thronum patriarchæ occupaſſet, electum nunquam fuiſſe.* Dum vero auctor appendicis ad Chronicon S. Nicephori tribuit Ignatio annos undecim eum quinque menſibus, & Nicolaus Papa apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 279 in epiſtola ad Michaelem imperatorem ſcribit, Ignatium *per duodecim fere jam annos regiæ urbis* epiſcopatum tenuiſſe, juxta communem conſuetudinem numero rotundo annos vel menſes expreſſerunt, & eum auctore Libelli ſynodici facile conciliatur.

ut reliqui omnes ex tempore exſiliaris ejus,

643 Jam vero Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii apud Labbeum tomo 8 Conciliorum col. 1230 agens de ipſius reſtitutione, diem præteritæ expulſionis ſimul ſic indicat: *Tunc vero Baſilius imperator adductum in Magnauræ palatium Ignatium, ſilentio indicto, multis laudibus cohoneſtavit. Dies erat Dominica, tertia & vigeſima Novembris, quo etiam anni tempore prius in exſilium pulſus erat, qui Dei præſidio & clementia fretus, novennalem ac perfectam ex virtutis certamine lauream adeptus, eccleſiæ ſuæ thronо reſtituitur.* Pagius in Critica ad annum Chriſti DCCCLVIII num. 12 contendit, his verbis non indicari dumtaxat unni tempeſtatem, qua Ignatius expulſus aut in ſedem reſtituitur eſt; ſed ipſum diem & menſem expulſionis & reſtitutionis recutare notari. Certe textus Græcus ita habet: Ἐνιαύτια δὲ τρίτῳ ἔσχε Νοέμβριος, ὥσπερ τὸ ὅτε πρῶτον ἐξωρίσθη: id eſt, ut verbum de verbo exprimam, *vigeſimam autem & tertiam habebat November, ſicut etiam quando primum relegatus eſt.* Præterea Pagius ad annum Chriſti DCCCLVII num. 15 circo *novennalem ex virtutis certamine lauream* notat, prono librarii errore Græce ἐννέα, id eſt *novem*, pro ἐνδέκατα, id eſt *undecim* ſcriptum fuiſſe, & S. Ignatium per undecim annos utrimque incompletos abſque adminiſtratione epiſcopatus viciſſe coram juxta ipſummet Niceram die XXIII Novembris anno DCCCLVII exauctoratus eſt, & eodem die anni DCCLXVII ſedem recuperavit, ut poſtea videbimus.

644 Ea hactenus dictis Pagius ad annum Chriſti DCCCLVIII num. 32 ita concludit: *Quare cum auctor Libelli ſynodici, qui hoc tempore vivebat, referat ſynodum Conſtantinopolitanam curruti anno in templo Apoſtolorum habitam a Photio, in qua legitur, Ignatium annos undecim, menſes quatuor, dies vigiuti thronum patriarchalem occupaſſe, manifeſtum eſt, non ſolum Ignatium anno* DCCCXLVI *die quarta menſis Julii, in quam Dominica cadebat, ordinatum fuiſſe; ſed etiam anno octingenteſimo, quinquageſimo ſeptimo, die vigeſima tertia menſis Novembris, e ſede pulſum eſſe; cum a die* IV *præfati menſis Julii ad diem* XXIII *menſis Novembris anni* DCCCLVII, *anni* XI, *menſes* IV, *& dies* XX *intercurrunt, & Ignatii ordinatio, quæ nan niſi in Dominica facta fuit, ab anno* DCCCXLVI *removeri non poſſit, ſicuti nec ejus depoſitio ab anno* DCCCLVII. Hanc Pagii chronologiam amplectimur, & injuſtam S. Ignatii depoſitionem anno Chriſti DCCCLVII probabilius aſſigimus. Nihil hic de genetoſis illius certaminibus aliiſque geſtis dicimus, cum hæc omnia ad diem XXIII Octobris in Opere noſtro copioſius illuſtranda ſint, & interim præcipua ipſius Acta apud Labbeum tomo 8 Conciliorum a col. 1259 legi poſſint.

quæ verba miniter menſe Novembri ob. ni 857 contigit,

LX. PHOTIUS ſchiſmaticus.

& hujus ſedem eodem anno invaſit Photius,

FAmoſiſſimus ille auctor ſchiſmatis inter eccleſiam Græcam & Latinam, eodem anno DCCCLVIII locum exauctorati Ignatii occupavit, & ſtatim ex laico factus eſt epiſcopus Conſtantinopolitanus, *intraque ſeu non amplius dies*, ut Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii apud Labbeum tomo proxime citato cal. 1199 loquitur, *manibus hominum ſublatus, concupitam eccleſiæ cathedram invaſit. Ataque vere cernere, ut fertur adagio, extemporalem ſictitiumque ſeu per ſaltum ſanctum: nam primo die monachus ex laico, altero lector, tum hypodiaconus, ac diaconus, & presbyter, ſexto deinde,* QUI FUIT CHRISTI NATALIS, *& ipſe ſacerum conſtendens tribunal, pacem populo, nihil vera pare dignum cogitans, nuntiavit.* Ea his appoſtet, Potium ipſo Natalitiorum feſto, ſeu die XXV Decembris, anno Chriſti DCCCLVII in cathedram Conſtantinopolitanam intruſum eſſe. Qua porro fraude ac violentia ſedem illam per aliquot annos tenuerit, apud laudatum Nicetam, eminentiſſimum Baronium, alioſque ſcriptores licet videre.

de quo ſcriptor quidam vix ſere ever-mia ſcelero, quæ hic omittimus.

646 Symeon Magiſter & Logotheta, inter ſcriptores poſt Theophanem anno MDCLXXXV Pariſiis editos, hunc pſeudo patriarcham pag. 442 & ſequentibus tetterrimo colore depingit: nam aſſerit, illum ea faerilego conjugio ortum eſſe, impictatem ipſius variis Sanctorum viſionibus & voticiniis prænuntiatam fuiſſe, eumque inſimulat magiæ, aliorumque criminum, de quibus plerique auctores non meminerunt. Satis certa & enormia ſunt turbulenti hujus viri ſcelera, quamvis ea non exaggerentur, & alia ea nno ſcriptore, reliquis tacentibus, hic non refetantur. Quare omnem harum accuſationum fidem penes Symeonem relinquimus, & memoriam Photii, alioquin omnibus Catholicis ſatis odioſam, incertis flagitiis gravare nolumus.

Etiamſi Photius ille eſſet eruditus,

647 Quinimo Photium privare non volumus debita eruditionis laude, quam ipſe Nicetas ſynchronus, & teſtis minime ſuſpectus, ei non denegat, dum apud Labbeum tomo 8 col. 1198 de injuſta illius electione ſic ſcribit: *Poſtquam igitur adminiſtri cœpit, ſæpe tentata re, non potuerunt flectere Ignatium ab id, quod inique petebant, ſuam illo dignitatem fortiter & conſtanter tutante, a ſe ipſi conſilium de cetero petiverunt, rebuſque inter ſe diu agitatis, omnemque in partem verſatis, tandem Photium protoſpatharium, & primum a ſecretis, patriarcham urbis regiæ deſignant; homineng ſane minime obſcurum & ignobilem, ſed claris & illuſtribus orundum natalibus, verumque civilium & politicarum uſu, prudentiaque & ſcientia clariſſimum: Grammaticæ enim litteraturæ & carmitis pangendi, dicendique laude, quin & philoſophiæ & medicinæ, & omnium prope liberalium diſciplinarum externarum ſtudio, cogaitioneque tantopere florebat, ut ævi ſui facile princeps haberetur, imo & cum veteribus jam certare poſſet: omnia quippe in illo conurrerant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, ſtudium, opes, quibus ſibi librorum omnem manimam copiam comparabat, & quod præ cunctis, gloriæ loudiſque capido, quam incen-*

ſus

A *ſus totas noctes, ut lectioni aſſidue vacaret, docebat infomaci.*

tumor frivolus & ſuperbia inflatus,

648 At Photius numerati poterat inter eos, quos Apoſtolus in epiſtola 2 ad Timotheum cap. 3 ℣ 7 nominat *ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes*: teſte etenim ibidem Niceta, *neque viam modeſtiæ & ſubmiſſionis ingreſſus eſt, qua ad cæleſtem gratiam, veramque ſapientiam pervenitur; neque depoſita faſtu, voluit converti, & ſieti ut parvulus propter regnum Dei, juxta Domini vocem; neque animam ſuam & mentem altius fodere, & omni ſubjectione demittere, ut jubet Dominus per abjectionem humillimamque ſemitam, atque ita per affectuum mortificationem petræ Chriſto conjungi, & ſuper ipſum inconcuſſum fidei fundamentum ponere, & piis operibus ſe ipſum domicilium ſapientiæ conſtituere. Nihil horum huic venit in mentem; alia anmia cogitabat, fragili & arenoſa vanæ profanaque ſapientiæ fundamento & laſcivie, non ſecundum Chriſtum doctrinæ cor ſuum mentemque confirmant, vanis hominum laudibus & plauſibus*

B *inflatus, elatuſque inani gloria, per ipſam inimicæ Deo ſuperbiæ ſe conjunxit, ea quo omnis impietatis, omniumque offenſionum materiem edebat eſt.*

649 Præterea Nicetas ibidem col. 1214 & ſequente Photium de nimia erga Michaelem imperatorem aulicoſque indulgentia, & pernicioſa publicæ impietatis permiſſione accuſat: cum enim inter aliot aulæ mimos impudens quidam Theophilus, alio numine Gryllus, vocesnoda fidei noſtræ myſteria comice imitaretur, ac publice ludibrio exponeret, pſeudo-patriarcha eum non reprehendit, ut laudatus Nicetas ibi teſtatur his verbis: *Sed Michael tantopere infamia hæc gloriabatur, ut nec publice quidem hæc erubeſceret jactare: Mihi Theophilus, Cæſaci Photius, Chriſtianis Ignatius eſt patriarcha. In hoc, ameantiæ dicam an impietatis potius, tandem abyſſo eſt devolutus. Ita ſacrilegus ille ſcurra, at dicit, Theophilus extorta ſua petulantia aulas lambens regias nefandis ſuccubus, laſcivis & facetis, turpiſſima imitatione per contemptum rerum divinarum, myſteria & ſacramenta irridebat & illudebat; quod no gentes quidem, quamvis impiæ, auſæ ſunt aliquando.*

formatiſſima Chriſtiana veritatis myſteria

C 650 *Quæ Photius cum coram ſe geri cerneret, cum indigniſſimam nec reprehendit, nec reſtitit impietati, neque, quod ei divina ludibrio haberetur, verbum ullum contra ſeu grave ſeu leve edidit. Quod mirum videri non debet: erat enim mercenarius opilio, non geemanus paſtor; quocirca illi de perente grege cura nulla. Ad hæc duo tantum toto pectore intentus; alterum, ut ille, qui rerum patri videbatur, blandicado modiſque amabus gratificando & obſequenda, patriarchatum ſibi firmarel; alterum, ut Ignatium, ſi qua ratione fieri poſſet, etiam vita cauvet.* Imo idem ſcriptor ſyochronus alia occaſione ibidem col. 1218 aſſerit, Photium impiis hiſce comœdiis delectatum fuiſſe: *De quo*, inquit, *nihil ſolitum erat mercenarius opilio; quin ipſe paulatim ſacrilegis illis pariter oblectabatur, & una cum impuris hiſtrionibus puerisque conſuescebat & comeſſabatur, aeque ab rerum conſuetudine & ludibria procul aberat.*

ludibrio ſuppoſi permittebat in aula,

651 Quod autem ad comeſſationes attinet, Symeon Logotheta in ſupradicta editione Pariſienſi pag. 438 ſingulatem hujus accuſationis probationem ita affert: *Nam diu poſt, ſanctiſſimo Ignatio patriarcha ceſſante juſſo, atque amoto, cum ad imperatoris menſam earum Photio ees ſacra ſic minimo peragerentur, turpiſſimaque imitatione a contemptoribus exſecrandiſque viris, divinis illuderetur, non ſolum ille una taceepavit argutque, ac abſurdiſſimum iaſtitutum abolevit, verum etiam nefandiſſimus homo rem nefandam magis confirmavit, Deo eaſum Theophilum illum (qui & Gryllus) precibus ſammualens, quem perditiſſimus ac bardiſſimus homiaum imperatae ſuum patriarcham vocitabat ..... Sed & cum miſere Michaele imperatore conferta pugna, uter plures calices haurirel, decim ille ſuperior fuit: Michaele enim quinquaginta oppleta, Photius magnifice gloriari atque jactare, ut qui ſexaginta epotis, vino dejectus non eſſet.* Sic Photius placere cupiebat imperatori, quem ob crudelitatem, impudicitiam, aliaque vitia nonnulli ſcriptorea Neroni compararuot. Sic ſerviebat temporı, ot firmatet cathedram ſuam, quam eum manifeſto animæ ſuæ detrimento tenuit, donec Baſilius Macedo, Barda & Michaele interfectis, imperium adeptus eſt: tunc enim eccleſiam Conſtaotiopolitaoam adminiſtravit E

S. IGNATIUS iterum.

Cum S. Ignatius anno 867 ſedi ſuæ reſtitutus eſſet

NIeetas Paphlagn apud jam ſæpe citatum Labbeum col. 1226 de tempore, quo hic ſanctus Præſul ſedi ſuæ reſtitotus eſt, habet ſequentia: *Initio autem Indictionis primæ* (Indictio ille a Calendis Septembribus anni DCCCLXVII fluere cœperat) VIII *Kal. Octobris, Baſilius, regia occupata, imperator eſt conſalutatus, ... poſteroque die, quam renuntiatus erat imperator, Photium de throno deturbatum, in cœnobium, Scepen appellatum; ejicit, poſteidieque Eliam ſplendidiſſimum regiæ claſſis druagarium cum dromane regio, ſeu celoce, ad ſanctiſſimum Patriarchum ea iaſſa Conſtantinopolim ea, qua par eſt, honoris pompa reducendum mittit; qui illum tantiſper in parcenis ædibus fuit, quas Maugana appellant, collocat.* Deinde poſt pauca Nicetas col. 1230 ſubjungit, S. Ignatium *tertia & vigeſima Novembris*, F quæ *dies erat Dominica*, ſoleoniter ſedi ſuæ redditum fuiſſe, ut ſupra num. 642 a ex verbis ipſius eruimus. Hanc itaque reſtitutionem factam putamus anno Chriſti DCCCLXVII, quo dies XXIII Novembris in Dominicam incidebat.

& quarta ſynodus Conſtantinopolitana

653 Poſtquam S. Ignatius ſedi ſuæ reſtitutus fuiſſet, ea Orientalibus ac Occidentalibus congregata eſt ſynodus, quæ dicitur quarta Conſtantinopolitaoa vel œcumenica octava, & in qua Photius ſoleoniter damnatus fuit, ut jam ſæpe laudatus Nicetas apud Labbeum tomo 8 col. 1231 narrat his verbis: *Deinceps illa ſynodus per epiſcopos duas ſupra centum celebrata, amata ordine deſenterque & ratione optima ex legum & canonicorum decretorum præſcripta dicendo agendoque, reum Photium, quamvis reluctantem, præſentem adeſſe cogit: & fevere illi objiciunt conſilia enitialia adveeſus Ignatium inita, factam præter rationem inſana mente ejus depoſitionem; mendacia item & calumnias, aliaque omnia, quæ etiam adverſus Nicolaum pontificem fuerat molitus. Deinde quærunt ea eo, quid reſpondeat ad illam olim Romæ latam contra ſe damnationis ſententiam. Cum admutſceret, quod nullam criminum ſuorum veram defenſionem reperiret, a legatis Romanis, ipſoque imperatore, & toto ſenatu admonitus, ut veniam precaretur, & ſaltem tamquam laicus ad fidelium communionem recipeatur,*

ubi cum impio imperatore conmeſſabatur.

SEC. IX. *ius, ſuperbo & contumaci animo conſilium pœnitentiæ repudiavit,*

Photium horrendo modo damnatum aſſert,

654 *Ergo communi omnium æquiſſimo judicio damnatur, abdicatur, anathematizatque percellitur, veluti violator & adulter, maximarumque calamitatum & infinitarum offenſionum ac ſcandalorum in Eccleſia Dei auctor; & præcuntiat ſynodus juxta Nicolai Papæ ſententiam, qua primum Photius maturo cum judicio, canonicaque ſeu ſynodica fuerat depoſitione damnatus. Subſcripſere [epiſcopi] depoſitioni calamis, non undo atramento, ſed (in quo penitus contremiſcas, ut eos, qui vera norant, aſſeverantes audivi) ipſo Salvatoris ſanguine tinctis. Ita, inquam, demum Photium exauctorarunt damnarantque, anaque omnes ab illo ſacris initiatos.* Alterum tremendæ hujuſmodi ſcriptionis exemplum in condemnatione Pyrrhi Monothelitæ ſupra retulimus.

Vita anno 877 ad æternæ lætitiæ ſanctorum præmia vocatus eſt.

655 Cum ſanctus Paſtor gregem Conſtantinopolitanum rurſus per decem fere annos verbo & exemplo paraſſet, tandem octogenarius anno Chriſti DCCCLXXVII ad æternam lætitiam ſanctorum præmia vocatus eſt. B Nicetæ apud Labbeum col. 1243 *Ignatius ex hac vita die tertia ſupra vigeſimam Octobris ad Dominum emigravit.* Pauci interpoſitis, biographus ille ibidem col. 1246 hæc ſubdit: *Ergo Ignatius iterum patriarcha decennio præfuit; tricennium vero, paulòque amplius, univerſe magnas Antiſtes ſolium tenuit, annoſumque octogenta in pace ad magnum illum pontificem Chriſtum eſt profectus.* Hoc ultimum decennium incomplete accipiendum eſt, cum a die Novembris vigeſima tertia anni DCCCLXVII, uſque ad diem Octobris vigeſimam tertiam anni DCCCLXXVII, ad complendos decem annos unos menſis defuerit, ut manifeſtum eſt. Denique ex univerſali totius epiſcopatus compoto etiam liquet, Ignatium anno Chriſti DCCCLXXVII e obiiſſe: nam ab anno DCCCXLVI, die IV Julii, qua cathedram aſcendit, uſque ad diem XXIII Octobris anno Chriſti DCCCLXXVII, *triceſimum, paulòque amplius*, ſeu exiguis uno, *tres menſes*, & aliquot dies effluxerunt.

PHOTIUS iterum.

Cum Photius Baſilium imperatorem, abito veli ſtatis avidum,

C FOrte nonnulli mirabuntur, Photium ſub imperio Baſilii Macedonis, a quo in exilium pulſus fuerat, ſedi Conſtantinopolitanæ reſtitutum fuiſſe. Sed uſtutus ille exſul imperatorem, antiquæ nobilitatis avidum, collide circumvenit, eumque ſibi demeruit lapida fraude, quam Nicetas Paphlago apud Labbeum col. 1251 multis exponit. At cum hæc infra narratio in Actis S. Ignatii ad diem XXIII Octobris exhibenda ſit, eamdem hiſtoriam hic breviter referemus ex Symeone Logotheta, qui in Opere ſupra citato pag. 454 & ſequente ſic ſcribit: *Ejectus ea eccleſia Photius, & in monaſterio, quod Scepæ vocant, exſulans, ejuſcemodi figmentum commentus eſt. Baſilii imperatoris genealogiam pertexens, quaſi a Teridate, magnæ Armeniæ principe, is originem traheret, librum in regia bibliotheca ponni curat Theophanit, cognomento Sphendonæmonis, opera, tunc palatini clerici, viri ſapientiæ ac eruditionis nomine Baſilio chari.*

ficta genealogia decerpſit,

657 *Excerpti nempe initialibus nominum literis in hunc modum, Baſilii, Eudociæ, Conſtantini, Leonis, Alexandri, Stephani, ex quibus legendo vox* BECLAS *conficitur; Baſilii quæ a principia genealogiam doctas, five regierem, five res illæ geſtas ſpectes, eaque in commentarios reducta, ſicque ſubtili arte libello compoſito, ut probe antiquum codicem referret, in regia, uti dictum eſt, bibliotheca reponit, ejus, quem dicebam, Sphendonæmonis opera. Dumque is aliquando imperatoris juſſu in eadem bibliotheca librum quæriti, iſtoque invento, curioſius inquirens, animi anxium egit, imperatori oſtendit, atque, excepto dumtaxat Photio, neminem eſſe, qui in illo ſcripta intelligere poſſet. Statimque is ipſe ad Photium mittitur. Facilisque prætextus, Niſi, inquit, imperatorem videre, nec dicam, quis ſit liber, ejuſve inſcriptio. Ingreſſus itaque, librum legit, ac quaſi ab angelo didiciſſet, percurrit. Hinc curſus Photii cum Baſilio neceſſitudo conſulit.*

mortuo S. Ignatio, ſtatim ſedem CP. recuperavit

658 Poſtquam igitur Photius hoc mendaci adulatione gratiam ab imperatore Baſilio ioiiſſet, & magnam auliorum favorem ſibi comparaſſet, ut Nicetas apud Labbeum col. 1254 affirmat, *non tam, quam Ignatius obierat, triduo elapſo, tribunal patriarchale, revocata priſtina & parvicidali ipſamulcaque mente, occupavit.* Unde jocata hunc ſcriptorem ſynchronum videtur Photius anno Chriſti DCCCLXXVII, die XXVI Octobris E rurſus cathedram Conſtantinopolitanam invaſiſſe. Eam vero dignitatem tenuit uſque ad imperium Leonis Philoſophi vel Sapientis, qui menſe Martio anni DCCCLXXXVI poſt mortem patris ſui Baſilii ſolus imperare cœpit, & primo imperii ſui anno hunc pſeudo-patriarcham, de conſpiratione cum Santabareno accuſatum, e ſede Conſtantinopolitana expulit, & in monaſterium Armeniacorum relegavit.

ex qua ita rum anno ille dejectus eſt,

659 Circa tempus expulſionis Baronius cum aliis chronologis convenit, & ad annum Chriſti DCCCLXXXVI num. 29 de Photio ſic ſcribit: *Ejectus autem hoc anno (ut audiſti) penitus Photius, nec amplius reſtituens, ſed in monaſterium relegatus, quando obierit, quamodove diem extremum clauſerit, in obſcura eſt; idque dolo ſchiſmaticorum. ipſam auctorem ductoremque ſuum miſte colentium.* Etſi Eminentiſſimus ſcriptor aſſeſſat, ignorum eſſe tempus, quo Photius ex hac vita migravit, tamen Pagius in Critica ad eumdem annum num. 5 ex Breviario Græco ſynodi Conſtantinopolitanæ octavæ non improbabiliter colligit, hunc ſchiſmatis auctorem, a coorem Pontificibus Romanis excommunicatum, anno Chriſti DCCCXCI obiiſſe.

poſt mortem a ſuis ſectatoribus pro ſancto honoratus

660 Quod vero ad ſchiſmaticos Photii ſectatores attinet, illi ducem ſuum non tantummodo miris fictiſque laudibus extollunt, ſed etiam ſanctiſſimum appellant. Sic Theodorus Balſamon in præfatione ad Nomocanonem Photii dicit, ſibi ab imperatore Manuele Comneno & patriarcha Michaele Anchialo mandatum eſſe, ut diligenter examinaret illa, *quæ a ſanctiſſimo illo patriarcha domino Photio ſcripta ſunt, & in quatuordecim titulis compoſita cernuntur.* Hinc alii nomen ipſius Sanctorum catalogo adſcribunt, ut liquet ex Synaxario Claromontano, quod in apographo noſtro ad diem VI Februarii ſic habet: Μνήμη τοῦ ἁγίου Βαρσανουφίου, καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου· πολίται δὲ ἀμφότεροι σύνοψις δὲ τῶν προφητῶν τοῦ ἁγίου προφήτου βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας. Hoc eſt: *Memoria ſancti Barſanuphii, & ſancti patris noſtri archiepiſcopi Conſtantinopolitani Photii. Celebratur autem feſtum illius in æde ſacra ſancti prophetæ & baptiſtæ Joannis, quæ ſita eſt in loco Quietis.* Sic hæc ultimam vocem interpretatus ſum, quia ἡσυχία ſignificat *quietem*, a qua voce forſan

sem-

A templum iſtud aut ſacellum S. Joannis Baptiſtæ ira cognominabatur, eo quod loco ſolitario & quieto ſitum eſſet. Sed inter varias S. Joannis Baptiſtæ eccleſias, quas Cangius & Bandurus in deſcriptione urbis Conſtantinopolitanæ aſſignant, nullam hujus cognominis inveni. Quidquid ſit de vero iſtius ædis ſacræ cognomine, ſaltem videmus hic Photium perperam rarer Sanctos numerarum, quod ab aliquo privato & audaci ſchiſmatis ſectatore factum eſſe arbitror, cum alia Græcorum Menologia de illo non meminerint.

LXI S. STEPHANUS I.

Photio expulſo ſuccedit S. Stephanus

SUbſtitutio *Stephani in locum Photii*, inquit Baronius ad annum Chriſti DCCCLXXXVI num. 25, *haud ita perfunctorie facta eſt, inconſulto Romano Pontifice Stephano: nam ab eo ut diſpenſaretur, quod ordinatus fuiſſet a Photio diacono, cujus erat; & lex erat eccleſiaſtica, ut ordinati a Photio ceſſarent omnino, nec majori gradu elevarentur.* Quare Stylianus, Neo-Cæſarienſium in Euphrateſia antiſtes, una cum Leone imperatore Romanam Pontificem per litteras rogavit, ut eum defiguato Photii ſucceſſore pro Apoſtolica auctoritate diſpenſare dignaretur, quemadmodum ibidem Baronius ex antiquis monumentis collegit. Hanc autem gratiam a Sede Apoſtolica impetratam fuiſſe, deinceps uſurpara utriuſque ſedis communia, & ipſa Stephani Conſtantinopolitani ſanctitas abunde teſtari videtur: etſi enim admodum juvenis ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus fuerit, tamen eccleſiam ſibi commiſſam prudenti vigilantia ſeuit, & ſingulari morum integritate exornavit, ut in Actis ipſius ad diem XVII Maii ex Synaxario Baſiliano retulimus.

B

circa finem anni 886, & ineuntis Martio anni 891,

666 Nunc igitur hoc loco tantum ſupereſt, ut figamus chronologiam epiſcopatus, cujus initium ac durationem Leo Grammaticus poſt Chronographiam Theophanis pag. 475 ſic indicat: *Leo Baſilii filius annos quinque ſupra viginti, menſes octo imperavit: Stephanus autem ejus frater, ſyncellus erat cum Photio patriarcha, ab eo eductus & eruditus. Leo idem poſt aſſumptum imperium* (illud poſt mortem patris aſſumpſit menſe Martio anni DCCCLXXXVI, ut ſupra diximus) *.... fratrem etiam Stephanum in patriarchium induxit, qui imminentibus Chriſti Natalitiis patriarcha conſecratur a Theophane, primæ poſt patriarcham ſedis epiſcopo, & a reliquis præſulibus; vixitque in patriarchatu annos ſex & menſes quinque, & vita functus in Sicellorum * monaſterio ſepelitur.* Totidem annos ac menſes S. Stephano tribuunt anonymus Theophanis continuatos, Symeon Logotheta, & Georgius monachus, inter quos poſtremus etiam affirmat, quod ſanctus ille Leonis imperatoris frater *ante Chriſti Natalem* patriarcha ordinatus fuerit.

C

* al. Syceotem

663 Henſchenius noſter tomo IV Maii pag. 37 totam hujus ſancti Præſulis chronotaxim ſic recte digeſſit: *His ita deductis, reſtant pauca de tempore ſedis S. Stephani breviter indicanda. A Leone Philoſopho fratre S. Stephanum in patriarchium inductum, & in patriarcham, imminentibus Chriſti Natalitiis, conſecratum teſtatur Leo Grammaticus: factum vero id eſt anno imperii Leonis primo, Chriſti* DCCCLXXXVI, *& forte circa* XVIII *Decembris. Addit Leo Grammaticus, vixiſſe in patriarchatu annos ſex, & menſes quinque, ut proinde deceſſiſſe* XVII *Maii, anno* DCCCXCIII; *ad quem annum initium S. Antonii ſucceſſorie retulit Marquardus Freherus in Chronologia præpoſita tomis duobus Juris Græco-Romani, Francofurti anno* MDXXVI *excuſis. Sed perperam initium Stephani oppoſiti anno* DCCCLXXXV, *quando ſcilicet adhuc imperabat Baſilius, cui, ſequenti demtaxat anno vita functo, ſucceſſit filius Leo Philoſophus, ſub quo initiatum eſſe patriarchum omnes admittunt, etiam Cedrenus & Scylitza; licet perperam anno ſequenti hic, ille tertio anno e vita deceſſiſſe aſſerant. Atque ita tribus cum annis præfuiſſe etiam ſcribitur ſub finem libri ex dicti juris Græco-Romani, & hoc cum Baronio ad Vitam S. Antonii Cauleæ, ubi mortem S. Stephani, & ſucceſſionem S. Antonii retulimus ad annum* DCCCLXXXVIII: *quod proinde hic cupieremus emendatum.* Hanc correctam Henſchenii chronologiam Pagius & Baudurus amplectuntur. SEC VIII.

LXII. S. ANTONIUS II,

cognomento Cauleas.

E

In locum S. Stephani anno DCCCXCIII *ſubrogatur S. Antonius.*

NIcephorus Philoſophus non diu poſt mortem ſancti hujus Antiſtitis expoſuit pia ipſius geſta, quæ Bollandus noſter ad diem XII Februarii edidit, & commentario prævio illuſtravit; ſed cum tunc nondum vidiſſet Menologium Baſilii Porphyrogeneti ſeu Juniuris, iſtud ibidem Baſilio Macedoni perperam adſcripſit. Quare erroſem iſtum hic corrigendum monemus, & ibi prætermiſſum ſancti Præſulis elogium nunc damnatæ Menologio Baſiliano, quod nuper Venetiis recuſum eſt, & romo X Italiæ ſacræ in Anecdotis Ughelliauis col. 341 ad diem XIX Februarii ſic habet: *Antonius cognomento Bacloas * parentibus, divitiis, pietate & genere illuſtribus, natus (nam pater erat ſenatus facile princeps) ſeptimo ætatis anno ſenili prudentia, quæ erant puerilia, contemnebat. Ferebat itaque tam præcocem in filio modeſtiam mater; at pater illum, mortua matre, monaſterii ſeptis includit; in quo vitæ genere tantos in virtute progreſſus fecit, ut vel invitus preſbyteratum ſuſcipere coactus fuerit, patremque virtute ſua, ſanctique inſtituti æmulum, monaſticum ipſe induerit cultu, ut cujus natura filius eſſet, ejus ſpiritu eſſet pater.*

* lege Caulean

665 *Nobilitavit etiam hominem inſignis in pauperes beneficentia, ut dum aliquando deambularet, audierit, qui ſe invitaret, ut magnum auri pondus pauperibus diſtribuendum acciperet, pervigilantem tamen non videret. Quapropter imperatorii & concilii ſuffragio creatus patriarcha Conſtantinopolitanus, poſtea mortuus eſt.* Hoc Actorum compendium convenit cum longiore Nicephori Philoſophi oratione, in qua ſingularia quædam miracula adduntur. Mensa impreſſa ad eandem diem ſua ex his fontibus videntes hauſiſſe. Nunc jaura ſuperius judicaram Henſchenii correctionem, chronologica ſeries hic continuanda eſt.

cujus elogium affici omiſſum hic exhibemus, F

ut ex correcta Henſchenii chronotaxim ſatis patet.

666 Cum S. Stephanus anno DCCCXCIII, die XVII Maii obierit, Henſchenius, Pagius, Baudurus, aliique initium S. Antonii ſucceſſoris eodem menſe & anno collocant, quia nulla apparet ratio, ub quam dicatur ſedes Conſtantinopolitana eo tempore vacaſſe. Jus Græco Romanum, Nicephorus Calliſtus, aliique patriarcharum catalogi apud Bandurum ei tantum duos adminiſtrationis annos aſſignant. Unde ſequitur, ipſum anno Chriſti DCCCXCV ad Superos migraſſe. Imo duo illi epiſcopalis gubernationis anni incumplera numero

Equitius, nobilis ad Callixtum migravit,

SEC. IX. merandi fobt, ſi S. Antonius eo anno ex hac vita diſceſſerit die XII Februarii, quo annua ipſius memoria a Græcis & Latinis celebratur. Quidquid ſit de certo obitus die, illum anno Chriſti DCCCXCV mortuum eſſe confirmatur ex tempore, quo in ejus locum ſuffectus eſt

LXIII. NICOLAUS I,

cognomento Myſticus.

Quandoquidem eodem anno 895 S. Nicolaus CP. aſcendit,

SYmeon Logotheta in Annalibus ſuprадictæ editionis pag. 463 initium ſuſcepti ab hoc ſancto Viro epiſcopatus ita chronologice indicat: *Imperii Leonis anno decimo, mortuo Antonio patriarcha, ordinatur patriarcha Nicolaus Imperatoris myſtitus.* Symeon ordinationem S. Nicolai recte copulat enim Leonis imperatoris anno decimo, qui ab ineunte Martio anni DCCCXCV fluere cœperat, ut apud Pagium in Critica ad annum Chriſti DCCCLXXXVI num. 1 videri poteſt. Baronius an-
B num Leonis decimum cum anno Chriſti DCCCXCV recte conjungit; ſed huic Symeoni aperte repugnat, dum in Annalibus ad annum Chriſti DCCCXC, five Leonis imperatoris quinto, ut ipſemet notat, mortem S. Antonii & ſucceſſionem S. Nicolai myſtici num. 13 ita refert: *Quod ad res pertinet Orientis, hoc anno moritur Antonius patriarcha Conſtantinopolitanus, ubi tantam annos duos ſedifſet ..... Surrexit huic Nicolaus, cognomento myſtitus.* Verum ex ſuprадictis patet, obitum S. Antonii, & ordinationem ſucceſſoris ejus anno Chriſti DCCCXCV probabilius collocandam eſſe:

Ex anno 906 ex ea detruncatus eſt.

868 Nolo hic commemorare Acta S. Nicolai, quæ Henſchenius noſter ad diem XV Maii ex variis auctoribus collegit, ſed tantum præcipua chronologiæ capita utriogam, & imprimis breviter aſſignare conabor unum, quo patriarcha iſte exauctoratus eſt: eum enim quartas Leonis imperatoris nuptias canonibus eccleſiaſticis contrarias putaret, & nullo modo adduci poſſet, ut eas probaret, a ſede ſua in exilium depulſus eſt, *cum annos undecim eccleſiæ præfuiſſet*, ut Zonaras lib. 16 Annalium num. 13 notavit. Quando-
C quidem ergo S. Nicolaus cathedram Conſtantinopolitanam adiit anno Chriſti DCCCXCV, ut ſupra oſtenſum eſt, ex computatione Zonaræ ſequitur, illum anno CMVI relegatum fuiſſe. Leo Grammaticus, Joannes Scylitza, Georgius Cedrenus, Michael Glycas, Conſtantinus Manaſſes, Symeon Logotheta, aliique ſcriptores Græci eamdem expulſionis hiſtoriam narrant, quos omnes Pagius tomo 3 Criticæ pag. 781 & 793 ad annum Chriſti CMVI reducendos eſſe contendit. Eutychius patriarcha Alexandrinus modo omnibus aliis hiſtoricis diverſo hæc refert, ut tomo 2 Annalium Arabicorum pag. 418 ſequentibus poteſt videri. Sed ex nemine eam rem certius poſſumus noviſſe, quam ex ipſo S. Nicolao, cujus duæ epiſtolæ apud Labbeum tomo 9 conciliorum 2 col. 1264 leguntur.

D

SECULUM X.

LXIV. EUTYMIUS I.

In locum S. Nicolai exſulis

COnſtantinus Manaſſes in Compendio chronico, quod Pariſiis anno MDCLV Græco-Latine recenſum eſt, pag. 220 de hoc S. Nicolai ſucceſſore ſcribit ſequentia: *Itaque Nicolaus grege ſuo & cathedra pellitur, & ſolam vetere juberur; ſubſtituitur autem ipſius loco quidam alius, fatidram rerum longe peritiſſimus, qui a teneris unguiculis & ætate prima ſolitariam in Olympo Myſiæ monte vitam egerat, & dono bariſmandi præditus erat. Hic de mandato divino eccleſiam ad unitatem reduxit, multipliciterque diſtractam ac in partes diviſam propter delictum Leonis, quoniam ad nuptias progreſſi.* Aretas Cæſarienſis, ſcriptor coævus, in Vita Euthymii ar-
E chiepiſcopi Conſtantinopolitani apud Lipomanum tomo 3 fol. 97 memorat ipſius ſtirpem, patriam, inſtitutum monaſticum, & præcipuas virtutes, de quibus etiam alii auctores antiqui meminerunt:

Anno 906 ſuffectus eſt Euthy-mius,

670 Euthymium anno Chriſti CMVI in locum ſelegiſſe Nicolai ſuffectum eſſe, colligitur ex veteribus hiſtoricis, inter quos Joannes Scylitza poſt narratam Nicolai expulſionem, quæ juxta ſuperius dicta anno CMVI contigit, in editione Veneta Gabii fol. 49 ſtatim ſic pergit: *Nec multo intercedente tempore, patriarcha declaratur ſyncellus Euthymius, vir pius & ſumma virtute præditus; quem aiunt ſacerdotium renuentem divino oraculo impulſum, ut illud ſuſciperet.* Zonaras lib. 16 Annalium num. 13 de eodem Nicolai ſucceſſore hæc habet: *Ejus vero loco patriarcha deſignatus eſt ſacellus Euthymius, vir ſater, qui omni ſtudio obſtitit, ne lex ab imperatore promulgaretur, ipſius exemplo multis literet ſecundam, tertiam & quartam etiam uxorem ducere.* Noluit igitur Euthymios legem Orientalis eccleſiæ, quartas nuptias prohibentem, eamdem Leonis prorſus aboleri, quamvis quartum ipſius matrimonium ob juſtas cauſas non damnaret, judicaretque, in eo caſu facile diſpenſandum eſſe, eo quod imperator ea tribus præcedentibus uxoribus nullum imperii heredem haberet.

De cujus ſucceſſione quæritur,

F 675 At forte aliquis quæret, quo jure Euthymius, qui ab omnibus antiquis hiſtoricis propter vitæ ſanctitatem laudatur, locum S. Nicolai exſulis occupaverit. Aretas Cæſarienſis in laudata Euthymii Vita apud Lipomanum tomo 3 fol. 97 verſo indicat, Nicolaum muneri ſuo renuntiaſſe, & *repudii libellum*, ut ibidem loquitur, *eccleſiæ* Conſtantinopolitanæ dediſſe. Sed ipſemet S. Nicolaus in literis, ad Romanum Pontificem datis, aperte ſignificat, ſe violenter ab eccleſia ſua avulſum fuiſſe, dum apud Labbeum tomo 9 Conciliorum col. 1265 de injuria ſibi ab imperatore illata ſic conqueritur: *Deinde me jaſſit in regiam arcem ferri ad convivium, quod illi inſtruere quotannis in beati Tryphonis feſto mos erat. Accedo imperterritus fretus conſcientia, ſolenni cœtui interſum, epulis accumbo: inter ſacra menſæ denique abripior, atque navigio impoſitus in exilium agor immiſericorditer, non amicto, non ſamulo, non libro denique, cujus lectione me ſolari poſſem, fugam tumultuate: ubi non tam hiemis rigore, verumque omnium egeſtate preſſus, quam cuſtodum violentia pene enectus, diu manſi.*

674 Eu-

A *Verum fuerit legitima,*

672 Euthymius tamen ab omni culpa uximi potuit, ſi dicamus, ipſum divinitus monitum fuiſſe, ut gubernationem iſtius eccleſiæ arriperet, quod Leo Grammaticus pag. 484 tradit his verbis: *In ejus locum Euthymius ſyncellus, vir gravis & temperatiſſimus, ſuffectus eſt; quem dicunt divina revelatione id munueris ſuſcepiſſe.* Præter alios veteres hiſtoricos anonymus Conſtantini Porphyrogenniti continuator pag. 208 id etiam indicat hoc modo: *Ordinatur autem Euthymius ſyncellus patriarcha, vir venerabilis mudeſtuſque ac religioſus, quem aiunt ex divina revelatione epiſcopi munus ſuſcepiſſe.* Si quis non ſatis certam exiſtimet hanc revelationem, de qua Aretas, ſynchronus Euthymii laudator, non meminit, dici etiam poſſet, Euthymio fraudulenter perſuaſum fuiſſe, quod Nicolaus ultro dignitatem ſuam abdicaſſet. Suos & alia, quibus hæc Euthymii ſucceſſio excuſari poſſit.

Et qui ipſemet ita modo

B 673 Interea Leo imperator, qui S. Nicolaum anno Chriſti CMVI in exſilium expulerat, juxta communem hiſtoricorum ſententiam menſe Maio anni CMXI obiit, & Conſtantino filio ſuo ſeptennii reliquit imperium, cujus adminiſtratorem deſignavit ſtatim ſuam Alexandrum. *Mox Reginæ mittens Alexander* (verba ſunt Symeonis Logothetæ pag. 472.) *Nicolaum ex Galacrenis tulit, ac in ſede collocavit, deturbato ea Euthymio, quem ad Agathi exſulare juſſum, non poſt multos dies ad Magnauram duxit, quo loco habito conventu atque ſynodo, exque illo eo exauctorato, turpiter vexandi ſacriique Viri ac proſus evellendi vulſa barba, aliaque opprobria & injuriæ ac cruciamenta illata, quæ ipſe ſacer Paſtor ſilentio ſuſtinebat ac manſuete. Rurſus ad Agathi ædes miſſus, atque ibi vita functus, in monaſterio ſuo in urbe ad Pſamathii ædes conditus eſt.*

In exſilium pulſus eſt

674 *Clerico, qui patriarchæ pilas vulſtrat, mox ac ſanctus juſſus eſt exſulare, ru ipſa hora, inviſibili igne dumur omnis tembuſta rſt. Ejus filia ſic toto epileptico morbo oppreſſa eſt, ut nec manuum, neque es, nec ullum poſtem corporis mov vere poſſet, aut vocem mittere; quæ & ipſe uſſa ac ſtipem emendicans ad Nicephorem uſque Phocam imperatorem duravit.* Joannes Scylitat, Georgius Cedrenus, aliique hiſtoriographi illeta Euthymio probra & divinam eorumalioſi iſtius cletici punitionem quoque commemorant. Nunc inveſtigandum eſt tempus, quo ea contigerunt.

C 675 Plurique veteres hiſtorici illam Euthymii depoſitionem ita narrant, acſt poſt mortem Leonis imperatoris facta eſſet, quando frater ipſius Alexander per Conſtantino puero impesium adminiſtrare cœpit. At ipſe S. Nicolaus huic narationi contradicetæ videtus, dum apud Labbeum col. 1267 Pontifici Romano poſt alia de ſua reſtitutione ac Leonis pœniteotia ſic ſcribit: *Ille vero utrequam hinc emigraret, agnovit flebiliter erroremſuum, veniamque a Deo petiit, me inter primos hortatore ac deprecatore: aderam enim tunc forte ab exſilio reverſus, ab eoque eccleſiæ gubernationi reſtitutus.* Hinc liquet, Nicolaum ante mortem Leonis ab exſilio revocatam ac ſedi ſuæ redditum fuiſſe.

ante mortem Leonis imperatoris,

676 Pagius in Critica ad annum Chriſti CMXI num. 4 teſtimonium S. Nicolai cum ſcriptoribus Byzantinis coeciliatu nititur, licet eos ſabobſcensius locutos eſſe fateatur, & ex verbis Georgii monachi colligit, Euthymiam bis relegatum fuiſſe. Unde ibidem cooteudit, S. Nicolaum opera Alexandri, vivente adhuc Leone, gubernationi eccleſiæ Conſtantinopolitanæ reſtitutum eſſe, & ſolennem Euthymii depoſitionem, in qua tot injuriis affectus dicitur, poſt obitum Leonis contigiſſe. Non placet hæc explicatio Bauduto, qui tomo 2 Imperii Orientalis pag. 910 aſſerit, Pagium hic hallucinatum eſſe. Quidquid ſit de hac illorum diſſenſione, ſoltem cenſemus, ipſimet S. Nicoleo majorem fidem adhibendam eſſe, nobiſque ſufficit, ea communi utriuſque opinione Euthymium menſe Aptili vel Maio anni CMXI exauctoratum fuiſſe.

Et Euthym. ille fuerit pius & orthodoxus,

677 Ceterum omnes ſupra citati ſcriptores virtutem iſtius Euthymii magnis laudibus extollunt, atque inter alia Aretas teſtis oculatus narrat, quam celebri pompa ac frequenti populi concurſu corpus ejus Conſtantinopolim tranſlatum fuerit. Deinde apud laudatum Lipomanum fol. 98 idem ſynchronus laudator hæc addit: *Itaque dom hujuſmodi eum laudatione funus celebratur, in hoc religioſiſſimum templum ab omnibus convenitur, ubi peractis reliquis, quæ ad perſolvenda funera juſta dicrant, cum jam periculum eſſet, ne, quod ſuperfuerat ſanctiſſimi Viri tabernaculum, propter eorum, qui eu tunſlaxeraet, fidem diſperperetur, violeoter de ſcpteram manibus eaturum excuſſumque eſt, atque hoc modo in ſacroſanctu hoc, quem videmus, localu ſacroſuctum vere Dei hominem collocavimus.* Denique idem euctos ibidum fol. 200 alteram pnegyrim ita exorditus: *Euthymiu patri ac patriarchæ ſanctiſſima oratiunis noſtræ primitias dedicaturus, commode mihi videor poſſe clamare ia vocem illam erumperu: Vere mirabilem fecit Dominus Sanctum ſuum.* Hæc ſatis indicant, qualis fuerit populi & hujus ſcripturis de ſanctitate Euthymii exiſtimatio.

eodem tamen tum Sanctis aſſcribere audemus.

678 Prætstea Georgius Cedrenus in Compendio hiſtoriarum pag. 640 ed honorem Euthymii ſeſert ſequentia: *Polyeuctus prima ſui patriarchatus anae, Euthymii patriarchæ nomen in ſacras tabulas retulit, ejus qui imperatorem Leonem ad ſacrorum communicationem admiſerat, cum in quotam uxorem duciſſet. Eam ob rem quidam ſuorum pontificum aliquamdiu noluerunt res ſacras cum Polyeucto communes habere: mox imperatoris voluntati obſequentes, eidendem ſe diſceptantibus conteuverſiam exhibuerunt.* Cum nomen Euthymii a ſancto Polyeucto ſalatum ſit in diptycha, in quo hæretici & ſchiſmatici non admittuntur, facile agnoſcimus, ipſum fuiſſe orthodoxum; et non continuo ſequitur, illum ideirco inter Sanctos nametandum eſſe, ut variis exemplis demoeſtrari poſſet. Quam cum memoriam ipſius ac diem mortis nuſquam hactenus in Menologiis Græcorum invenerim, ubique ebſtinet e titulo Sancti, quem aliqui racentiotus ei libersſime adſcripſerunt. Si quis tamen diem obitus aut cultus indicavnrit, indagari poterit, an Euthymius ille in Opere noſtro inter Sanctos referri mereatur.

S. NICOLAUS iterum.

S Nicolaus anno 912 ſedi ſuæ reſtituitur,

HIc Vir ſanctus juxta ſuperius *dicta* probabiliſſimo ſedi ſuæ reſtitutus eſt anno Chriſti CMXII ante diem XI Maii, qua plurique veteres hiſtorici Leonem imperatorem obiiſſe affirmant. Symeon Logotheta in Annalibus pag. 485 ſecundam epiſcopatus datationem, & annum mundi indicavit his verbis: *Menſis Mali die quinto decimo, Indictione tertia* (Græce perperam ſcriptum eſt γ' pro ιγ', ita ut ε excideri, & pro *indictione tertia*, legeodum ſit *decima tertia*, quæ

menſe Aprili vel Maio anni 911.

SEC. X anno Chriſti CMXXV reſpondet) *moritur Nicolaus patriarcha, patriarchatu potitus annos quatuordecim ex qua ſecundo ſedem conſcendit, ſepeliturque in monaſterio ſuo Galacrenorum; menſe autem Auguſto Stephanus Amaſeæ metropolita, ipſe eunuchus, patriarcha creatur.*

menſe Maio anni 925 obiit,

680 Latinus interpres poſt reſtitutionem S. Nicolai recte quatuordecim annos adminiſtrationis numerat, quamvis in textu Græco dumtaxat ιγ', id eſt *tredecim* exprimantur: nam ab ineunte Maio anni CMXI, quo S. Nicolaus ſedit ſuæ reddirus eſt, uſque ad medium Maium anni CMXXV, quo vita functus eſt, anni quatuordecim & aliquot dies effluxerunt. Utrum interpres in textu Græco quatuordecim annos legerit, an vero amanuenſis vel typotheta erraverit, non facile dixeris. Attamen ea inito hactenus computo apparet, ſecundæ ipſius gubernationi annos quatuordecim tribuendos eſſe. Hinc etiam liquet, Baronium nimis diu mortem S. Nicolai Conſtantinopolitani diſtuliſſe, ut Pagius in Critica ad annum
B Chriſti CMXXX num. 3 demonſtrat.

vel quam diſſentiens ſui ſubditos

681 Etiamſi hic geſta S. Nicolai referre nolim, nihilominus memorari meretur concordia; quæ poſt ipſius reſtitutionem menſe Julio anni CMXX inita eſt, *cunctis metropolitis & clericis, qui a Nicolai & Euthymii partibus*, ut Leo Grammaticus pag. 497 loquitur, *diviſi fuerant animis, in conſpirationem redeuntibus*. Imo ipſe Nicolaus hanc unionem in epiſtola ſua, quam Labbeus tomo 9 Conciliorum a col. 1267 edidit, Joanni X Pontifici Romano ſic indicat: *Quæ quantiſque arumnarum fluctibus per XV annos jactati ſimus (tot enim plus minus effluxere, ex quo pium ſcandala eccleſiam Conſtantinopolitanam pervagata, omnia turbarunt) & meminiſſe mihi permoleſtum eſt, beatiſſime Pater, & memorare ſcienti tibi ſupervacuum. Læta potius amicis & cœnubitoribus impartiri juvat, eccleſiæ nempe pacem ſubſecutam, conſpirantemque omnium ordinum in his, quæ ſunt fidei, conſenſum.*

perfecte lætus ſe contiſſimarat.

682 *Cum enim in eo eſſet res, ut nulla ampliori ſpes humanis experimentis noſtra metientibus ſupereſſe videretur, effuſis ſubito illa captum omnis intellectus ſupergreſſa pax, Dominus ſcilicet & Deus noſter Jeſus Chriſtus, qui ſævam illam hiemem atque tempeſtatem, communis hoſtis opera coortam, in ipſo halcyonia mutavit, adeo ut nullum penitus diſſraſionis veſtigium remanſerit, nulla odii cicatrix. Omnes vetus ex conditio veterum oblivi, idem plane ſentiunt; omnes ſanctæ matris Eccleſiæ, quæ eos obvios ulnis diu exſpectarat, optatiſſimum eunt in amplexum.* Hæc & alia, quæ ibi ſequuntur, Actis S. Nicolai inſeri potuiſſent, niſi ea ante editionem hujus epiſtolæ typis fuiſſent vulgata. Porro hiſtoriam hujus diſſenſionis, &c. modum unionis in jure Græco Romano tomo 1 pag. 103 & ſequentibus fuſius licet videre.

LXV. STEPHANUS II.

Menſe Auguſto anni 925 originem Stephanus,

GEorgius monachus pag. 582 initium hujus Antiſtitis Conſtantinopolitani ita indicat: *Maii menſis die quinta decima, Indictione tertia decima moritur Nicolaus patriarcha, cum a ſecunda ſua proviſione annos tredecim throno potitus eſſet. Ejus corpus in monaſterio, quod ipſe condiderat, at Galacrenas vocant, conditum eſt. Menſe vero Auguſto patriarcha ſuffectus Stephanus Amaſeæ metropolita, eunuchus.* Hinc patet, iſtum præſulem menſe Auguſto anni CMXXV ex ſede Amaſena ad Conſtantinopolitanam tranſiſſe. Porro de geſtis Stephani in epiſcopatu nihil apud hiſtoricos invenimus, niſi quod in nuptiis regis Bulgariæ cum Maria Græca celebratis ſacra peregerit, ut Leo Grammaticus pag. 503 teſtatur his verbis: *Octobris deinde menſis die octavo* (ſcilicet anno Chriſti CMXXVII, ut Pagius tomo 3 Criticæ pag. 824 oſtendit) *progreſſus patriarcha Stephanus una cum Theopane protoveſtiario, & Maria Chriſtophori imperatoris filia, & univerſo ſenatu ad ſanctiſſimæ Deiparæ templum ad Pegas, Petram & Mortem conjugoli benedictione ſolavit.* D

qui anno 928 mortuus eſt,

684 Non fuit diuturnus Stephani patriarchatus, quam annos fere ſcriptores ad duos annos ac undecim menſes reſtringunt. Quandoquidem igitur ex ſupra dictis menſe Auguſto anni CMXXV cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit, eumdem anno Chriſti CMXXVIII moriens reliquit, ut Georgius monachus tradit hoc modo: *Menſis Julii die decima octava, Indictione ſexta* (utique legendum *Indictione prima*, quæ anno Chriſti CMXXVIII currebat) *moritur Stephanus patriarcha, cum ei munere præfuiſſet annos duos, menſes undecim.* Similia habent alii auctores, apud quos etiam Indictio ſexta pro prima perperam ponitur. Quare Pagius & Bondurus recte monent ac oſtendunt, Indictiones per tempora Conſtantini & Romani Imperatorum ſæpius in ſcriptoribus Byzantinis corruptas inveniri. Quamvis autem omnes illi hiſtorici circa annum, quo Stephanus iſte obiit, inter ſe conſentiant; tamen circa diem mortis diſcrepant, ut jam videbimus. E

verſimiliter menſe Julio,

685 Leo Grammaticus pag. 504 ſcribit, Stephanum *Julii die decima octavo* obiiſſe. Incertus Conſtantini Porphyrogenneti continuator pag. 258 ſic habet: *Menſi Julii quinta decima, Indictione ſexta moritur Stephanus patriarcha, cum ei muneri præfuiſſet annos duos, menſes undecim.* Simeon Logotheta pag. 487 tradit, eum mortuum eſſe *die decima octava Julii menſis*, pro quo verſimiliter menſis Julius legendus eſt, cum omnes alii ſcriptores illum menſem clare ea primum, & die XVIII Julii in Synaxariis Mediolanenſibus bibliothecæ Ambroſianæ celebretur memoria τῇ δ' τοῦ πατρὸς ἡμῶν Στεφάνου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ἐξ Ἀμασείας μητροπολίτου. *Sancti patris noſtri Stephani patriarchæ Conſtantinopolitani ex Amaſea tranſlati.* Epitheton τῆς ἐξ Ἀμασείας μητροπολίτου, *ex Amaſea tranſlati*, evidenter ipſum diſtinguit ab altero Stephano patriarcha Conſtantinopolitano, de quo ſupra egimus, & cujus occaſione tom. IV Maii pag. 37 nonnulla ſimul de hoc Stephano juniore dicta ſunt. Etſi autem hic Stephanus ſecundus eadem die XVIII Julii in Menæis Taurinenſibus ac Pariſienſibus etiam memoretur, tamen hic a titulo Sancti abſtinuimus, tum quod ob ſuperius dicta, manuſcriptis hiſce Græcorum monumentis non ſatis fidamus, tum quod geſta ipſius aliunde non noverimus. F

LXVI. S. TRYPHON.

cui circa finem ejuſdem anni ſuccedit S. Tryphon,

HEoſchenius in Opere noſtro ad diem XIX Aprilis, Acta hujus ſancti Præſulis illuſtravit; ſed Baronium incaute ſecutus, non advertit, Indictionem ſextam pro prima apud ſcriptores Conſtantinopolitanos virioſe poſitam fuiſſe, ideoque ordinationem S. Tryphonis uſque ad annum CMXXXIII perperam diſtulit, & conſequenter cum ea connexam aliquot patriarcharum chronologiam ibidem male ordinavit. Georgius monachus pag.

A 585 initium S. Tryphonis ita affigunt: *Menſis autem Decembris quarta decima Tryphonem ad ducunt in Opficio monachum, virum religioſis moribus ac ſanctitate probatum, ordinantque patriarcham ad certum tempus, donec felicem Theophylactus, Romani filius, matura ætatis annos attingeret, quem patriarcham Conſtantinopolitanum præfecturi erant.* Similia habet incertus Conſtantini Porphyrogenneti continuator, ut inter ſcriptores poſt Theophanem Pariſiis anno MDCLXXXV editos pag. 258 poteſt videri.

687 Ex his Pagius ad annum Chriſti CMXXXIII num. 2 ſic argumentatur: *Quare cum anno* CMXXXVIII *dies Dominica in diem XIV Decembris incideriſt, eo etiam anno ordinatio ſanctæ Tryphonis contigit, & tam elatus continuator, quam Leo Grammaticus aliique ex ipſiſmet corrigendi ſunt, quando aiunt, Stephanum* INDICTIONE SEXTA, *qua præſens annus notatur, vita functum eſſe. Quem hiſtoricorum Byzantinorum errorem tum non animadvertiſſent atque Baronius, nec alii plerique, Stephani mortem uſque ad hunc Chriſti annum* (nempe CMXXXIII) *peceraſſe; quinque Tryphonis & Theophylacti, qui eidem ſucceſſere, initia male configurunt. Corrigendi etiam Curopalates & Cedrenus, qui Stephanum Indictione* XV *mortuum aſſerunt; alioquin ipſimet a ſe ipſis diſſentirent, & Theophylacti patriarchæ mortem, quam cum anno Chriſti* CMLVI *exacte copulant, male collocarent. Jam ſæpius monuimus, per Conſtantini & Romani imperatorum tempora Indictiones in ſcriptoribus Byzantinis depravatas eſſe, eaſque certo emendandas.*

688 Dum hoc loco Pagius dicit, Leonem Grammaticum aliosque ſcriptores Byzantinos ex ſe ipſis corrigendos eſſe, haud dubie ad contrarios illorum auctorum textus alludit: nam Leo Grammaticus pag. 504 de Tryphonis initio ſic ſcribit: *Menſis autem Julii die decimo octavo, Indictione ſexta, Stephanus patriarcha, moritur; cum Decembri menſe Tryphonem monachum, pietatis & ſanctitatis teſtimonio inſignem, ordinant patriarcham donec ætatis mutam imperatoris Romani filius Theophylactus, quem Conſtantinopolis patriarcham creare ſtatuerant, attigiſſet.* Deinde idem ſcriptor pagina ſequanta depoſitionem Tryphonis ita narrat: *Tryphonem porro patriarcham Auguſto menſe, Indictione tertia depoſuerunt, eumque in præceptum monaſterium ſe recipiente & defuncto, annum unum & menſes quinque, quandum* C *matura Theophylacti imperatoris filii Romani ætate, eccleſiæ paſtore viduata permanſit.* Ex utroque hoc ejuſdem ſcriptoris textu inter ſe collato manifeſta patet, errorem in indictiones irrepſiſſe. Quomodo enim Tryphon *Indictione ſexta*, ſeu Menſe Decembri anni CMXXXIII epiſcopatum Conſtantinopolitanum ſuſcepit, & poſt triennalem fermi ejuſdem adminiſtrationem *Indictione tertia*, quæ anno Chriſti CMXXX currebat, exauctoratus eſt? Eadem contradictio in anonymo Theophanis ſive Conſtantini Porphyrogenneti continuatore pag. 258 & 261, atque apud Georgium monachum pag. 585 & 587 reperitur.

689 Symeon Logotheta pag. 487 initium Tryphonis ita figit: *Die decima octava Junii menſis, Indictione ſexta, moritur Stephanus patriarcha, cum ſedem tenuiſſet annos duos, menſes undecim. Quarta decima vero menſis Decembris Tryphonem virum religioſum ac notæ ſanctitatis ex Opficio adducunt, atque ad certum tempus patriarcham conſtituunt.* Tum idem auctor pag. 489 tempus depoſitionis ejus ſic indicat: *Menſe Auguſto, Indictione quarta, mortuus eſt Chriſtophorus imperator, atque in domo patris ſepultus. Trypho quoque patriarcha, qui præſtitutum jam tempus munere functus eſſet, abdicatus, in ſuo monaſterio vivendi finem fecit. Porro eccleſia annum unum & menſes quinque ob immaturum Theophylacti, Romani filii, ætatem paſtore vidua agit.* Hinc iterum liquet, Indictionem ſextam pro prima vitioſe ſcriptam eſſe. Chriſtophorus imperator *Indictione quarta*, ſeu anno Chriſti CMXXXI, *mortuus eſt*, ut eum Symeone Logotheta alii hiſtorici apud Pagium in Critica ad annum Chriſti CMXXXI num. 4 teſtantur. Ceterum cum Pagio & Banduro probabilius upinor, Tryphonem eadem Indictione quarta, ſive anno Chriſti CMXXXI anauctoratum eſſe, ut ex annis epiſcopatus ejus jam vidabimus.

690 Omnes patriarcharum catalogi apud Bandotum Tryphoni tres gubernationis annos aſſignant. At triennium iſtud ineomplete intelligendum eſſe, ex reliqua chronotaxi apparet: nam ab anno Chriſti CMXXVIII, die XIV Decembris, qua ſedem Conſtantinopolitanam occupare cœpit, uſque ad ſanctum menſem Auguſtum anni CMXXXI E duo soni, octo menſes, & aliquot dies alapſi ſunt, qui numero rotundo & more ſatis recepto tres anni appellati potuerunt. Deinde ſedes Conſtantinopolitana anno uno & quinque menſibus vacavit, ut laudati hiſtorici teſtantur. Quare ſi ab ennuncio Auguſto anni CMXXXI numeraveris annum unum, quinque menſes, & paucos dies (in rotundo computo dias feta ſemper negligunt) pervenias ad inauntem menſem Februarium anni CMXXXIII, quo ſucceſſorem Tryphonis ordinarum fuiſſe poſſes oſtendemus.

691 Placet hic nobis brevis Banduri ratiocinium, cujus verbis accipe ſequentem chronologiæ anacæphaleoſim, quam tomo 2 Impersii Otientalis pag. 911 ſic exponit: *Trypho ordinatus fuit patriarcha Conſtantinopolitanus, ut tradunt ſæpius laudati ſcriptores poſt Theophanem, die quarta decima menſis Decembris, Indictione prima, non vero ſexta, ut apud eoſdem legitur, hoc eſt anno Chriſti* CMXXVIII. *Trypho vero per fraudem depoſitus Indictione quarta, hoc eſt anno Chriſti* CMXXXI, *ut ſcribit Symeon Logotheta pag.* 489. *Poſt hujus abdicationem eccleſia Conſtantinopolitana viduata fuit paſtore annum unum, menſes quinque, ut tradunt incertus continuator Theophanis, Symeon Logotheta, & Georgius monachus. Igitur ſi a die ſecunda menſis Februarii anni Chriſti* CMXXXIII, *qua Theophylactus ordinatus fuit patriarcha Conſtantinopolitanus, retrocedas per annum unum & menſes quinque, quibus eccleſia Conſtantinopolitana paſtore viduata manſit, pervenies procul dubio ad diem ſecundum menſis Septembris anni* CMXXXI. *Itaque tres anni, quibus Trypho præfuiſſe dicitur, integri non fuere.*

692 In Actis S. Tryphonis ex Cedreno retulimus, quo dolo ex cathedra ſua depulſus fuerit. Symeon Logotheta pag. 487 & ſequante breviter exponit fraudem, qua vir ſimplex inductus fuit, ut facile poſt aliquot tempus ab epiſcopatu deponi poſſet, & eamdem hiſtoriam diverſo modo ſic narrat: *Illo ad tempus fungi munere non ſuſtinente, ſed ad finem uſque vitæ ſedem retinere volente, dolo in ſententiam inducunt hoc modo, nolente enim aſſenſum præbere, aiunt, neſcire eum litteras, nec poſſe ſcribere, eaque ratione obuiſſe ac reſiſtere. Probaturus itaque, ſibi ſcribendi atque legendi peritiam non deeſſe, chartam ſibi & atramentum offerri jubet. Novo igitur uſuque tomo,*

SEC. X.

ut probat Antonius Pagius

Anno 911 S. Tryphon

fraudulenter exauctoratus eſt

& traditur ex variis veterum ſcriptorum locutionibus

cujus chronotaxim Banduri brevi- ter exhibet

Inter ſe collatis

SEC. X. *ad oram infra ſcribere faciunt:* TRYPHON DEI MISERICORDIA MONACHUS ET PATRIARCHA, QUÆ PRÆSCRIPTA SUNT, GRATA HABENS, EISQUE ASSENSUM PRÆBENS, MANU PROPRIA SUBSCRIPSIT.

693 *Libello accepto, patriarcham inaugurant; tum quidquid videbatur in charta vacua ante Tryphonis ſubſcriptionem exarant. Poſtea, ac ubi præſtitutum illi tempus effluxerat, invitum patriarchum ſede deturbant, propriæ tamen cedentem ſubſcriptioni, & cum ille factam ſibi fraudem moleſte ferret. Inde vero tota inſtructa fraus, quod Theophylactus, Romani imperatoris filius, ætatis jam modum, & ut in ſacerdotio maturus videretur, attigeret.* Quamvis hæc fallacia tam craſſa ſit, ut vix fidem mereatur; tamen volui hanc diverſam Symeonis Logothetæ narrationem proferre, ut ea ipſius teſtimonio appareret, S. Tryphonem ſibi titulum *œcumenici* patriarchæ non tribuiſſe. Nihilominus inter alios Joannes Zonaras lib. 16 Annalium num. 19 Tryphonem in charta pura hæc ſcripſiſſe aſſerit: *Tryphon ex Dei miſericordia archiepiſcopus urbis Romæ & œcumenicus patriarcha.* Sed cum Symeon Logotheta eumdem S. Tryphonis ſubſcriptionem aliter exhibeat, & de tam ſuperbo *œcumenici* titulo non meminerit, non improbabiliter ſuſpicamur, illum ab ambitioſis Græculis (forte ſchiſmaticis, qualis fuit Zonaras) hic fraudulenter intrufum eſſe. Certe evidens ſimilis fallaciæ exemplum ſupra dedimus.

hic Symeon Logotheta narrat.

B

LXVII. THEOPHYLACTUS.

CUm poſt doloſam S. Tryphonis expulſionem ſedes Conſtantinopolitana per annum & quinque menſes vacaſſet, ut ex ſupra citatis ſcriptoribus dictum eſt, Theophylactus admodum juvenis anno Chriſti CMXXXIII, die ſecunda Februarii, ad illam evehitur, ut apud Leonem Grammaticum pag. 506 indicatur his verbis: *Præfatus autem imperatoris filius Theophylactus Februarii die ſecundo, Indictione ſexta, patriarcha conſecratus eſt, aſſiſtantibus Romani Pontificis legatis, & totum ſynodalem de ejus ordinatione tractantem profitentibus, eumdemque collocantibus in throno patriarchali.* Etiamſi in Latino hujus textus interpretatione legatur, id ſoſtom eſſe *Indictione ſecunda*, nolui manifeſtum interpretis aut typothetæ errorem exſcribere, quia in Græco Leonis Grammatici textu diſerte exprimitur, illud Φεβρουαρίῳ β', ἰνδικτιῶνος ϛ', id eſt *Februarii* 2, *Indictione* VI contigiſſe.

Theophylactus adolescens intruditur Februario anni 933

C

695 Accuratum iſtud ordinationis tempus etiam notatur ab aliis hiſtoricis Byzantinis, inter quos anonymus Conſtantini Porphyrogenneti ſeu Theophanis continuator pag. 261 ſimul de laudabilibus Theophylacti initiis ita ſcribit: *Quem vero dicebam, imperatoris filium Theophylactum, patriarcha ordinatum Februarii menſis die ſecunda, Indictione ſexta, patris in omnibus animos ſenſumque præventum; ſed & ad ea quæ a fronte virtutes eſſeque facta, cum ea quo præditus erat eruditione atque doctrina iſte excendens. Adrant vicarii Romani Antiſtitis, qui tomum ſynodalem de illius tractantem ordinatione afferrent; qui etiam in patriarchali ſede eum collocarunt.* Haud dubie jam S. Tryphon obierat, quando legati Sedis Apoſtolicæ hanc Theophylacti ſucceſſionem approbarunt. Porro quo de cauſa illi Conſtantinopolim miſſi fuiſſe dicantur, apud Leonem Allatium in opere de perpetua eccleſiæ Occidentalis & Orientalis conſenſione lib. 2 cap. 7 poteſt videri.

ad ſedem Conſtantinopolitanam evehitur.

D

696 Quod vero ad hic indicatos Patriarchæ adoleſcentis mores ſpectat, ii poſtmodum prorſus mutati ſunt, ut Georgius Cedrenus pag. 638 narrat hoc modo: *Cum patriarchatum iniret, id quod contra leges eccleſiaſticas fiebat, annos erat natus XVI, & patriarcha ſub pædagogis: pro indignum rem! aliquamdiu egit. Quamquam nullam id perpetuum fuiſſet: nam ætatem vitæ eſt modeſte ac cum gravitate aliqua vitam agere. Adultior, cum jam ſuo arbitrio vivere permitteretur, nihil eorum, quæ turpiſſima & omnino legibus prohibita ſunt, facere omiſit. Gradus eccleſiaſticos & epiſcoporum electiones venumdans, aliaque agens alterius veri patriarchæ officio, inſano equorum ſtudio & venationum perditus, multaque alia indecenter committens, quæ ſingulatim enarrare & inconvenions & arduus eſt.*

qui infamis evaſerit

697 *Unum per eſt commemorari, argumentum ipſius male inſtituti animi. Equorum parandorum ſtudio amore lofrant laudabatur, ferturque bobuiſſe ultra duo equorum millia: ille alendis perpetuo erat intentus; neque vitro ille fœnum & hordeum propoachat edendum, ſed metarum fructus, thaſia, & piſtacia ac palmulas, uvas paſſas, caricas, eaque omnia lectiſſima, vino fragrantiſſimo temperata, admiſtis etiam croco, cinnamomo, balſamo, aliiſque aromatibus. Memoriæ traditum eſt, ei aliquando ſacrificanti magnæ Cœnæ Dominicæ quinta feria, & jam preces myſteriorum recitanti, ſuperveniſſe eum, cui equorum cura ab ipſo demandata fuerat, lætumque attuliſſe nuntium, quod nobiliſſima equarum peperiſſet, addito etiam equæ nomine; patriarcham præ ultimo gaudio ne facta utcumque abſoluta, ad Veſpertinam accurriſſe; viſoque pullo recens edito, & ſatiatum ſpectaculo bruti in magnum templum rediiſſe, ut de Servatoris noſtri pro nobis tolerato ſupplicio hymnorum recitationem ad finem peduxerit.*

ac equorum ſtudio

E

698 *Quin & hunc morem introduxit, qui hodieque obtinet, quod in ſolendidis atque ſolemnibus feſtivitatibus Deo & Sanctorum recordationi ſit contumelia per ſordas cantilenas ac ejus & inſanos clamores, quibus adhibiti ſancti hymni cantantur, quos a nobis oportebat corde compunctis atque contritis pro noſtra ſalute Deo offerri. At ille cœtu flagitioſorum hominum coacto, iiſque præfecto Euthymio quodam, quem cognomine Caſneu appellabant, & ob ipſo eſt domeſticus templi conſtitutus, diabolicas illas ſaltationes, obſcuras vociferationes, cantilenaſque e triviis & lupanaribus petitas, tunc adhiberi inſtituit. Hoc vitæ uſus ratione intrivit ex inepta equitatione ad murum quemdam maritimum affictus: ex quo caſu cum ſanguinem vomuiſſet, ac biennium morbo conflictatus eſſet, aqua latterum ruſticus eſt.*

aliiſque laudandis moribus digreſſum illum

F

699 De hoc infami Patriarcha ſimilia narrant Glycas, Zonaras, aliique, inter quos Joannes Scylitza Curopalates in editione Veneta fol. 63 verſo tempus mortis ſic enucle indicat: *Anno autem duodecimo Imperii Conſtantini, mandi vero ſenies millieſimo quadringenteſimo ſenageſimo quarto* (anni mundi a recentioribus Græcis ita computantur) *menſis Februarii vigeſima ſeptima, Indictione decima quarta, deceſſit e vita Theophylactus patriarcha, ſacerdotio functus annos viginti tres, dies viginti quinque.* Hæc & alia Cedrenus more ſuo e Scylitza etiam deſcripſit. Cetera omnes hi characteres chronologici annum

uſque ad exactum Februarium anni 956 contaminavit,

Chri-

A Christi CMLVI designant, & eum duratione episcopatus accurate conveniunt: si enim elapsum temporis spatium numeraveris ab anno Christi CMXXXIII & die secunda Februarii, qua Theophylactus ordinatus est, usque ad vigesimam septimam Februarii diem anni CMLVI, comperias, ipsum annis viginti tribus, ac diebus viginti quinque, in cathedra Constantinopolitana sedisse. Dum igitur aliqui scriptores ei annos viginti quatuor attribuunt, numero rotundo loquuntur.

LXVIII. S. POLYEUCTUS.

quando locatus Aprilis ejusdem anni ei successit S. Polyeuctus

LAudetus Cedrenus post narratam Theophylacti mortem pag. 639 immediate subjungit sequentia: *Eadem Indictione* (videlicet decima quarta, qua Theophylactus obiit, & quæ in annum Christi CMLVI incidebat) *tertia Aprilis die in ejus locum sufficitur Polyeuctus monachus, Constantinopoli natus atque educatus, castratus a parentibus, longoque tempore monastica*
B *vita cum laude functus, imperatore eum ob gravitatem morum & insignem sapientiam, atque pertatis causa ex proximo beate. Acta hujus sancti Patriarchæ legi possunt in Opera nostro ad diem V Februarii, ubi Bullandus præipua illius gesta ex historicis Græcis eollegit. Nos interim ad indagandum mortis ipsius tempus progredimur.*

qui mense Januario anni 970 ex hac vita migravit.

702 Cedrenus pag. 665 obitum S. Polyeucti ita indicat: *Polyeuctus post Tzimisce defunctionem tantum triginta quinque dies vixit.* Zonaras lib. 17 Annalium num. 1 post imperatoris Taimisæ inauguratione, idem mortis tempus designat his verbis: *Patriarcha Polyeuctus, cum post Tzimisce proclamationem trigiata quinque dies vixisset, obiit.* Joannes Scylitza in editione Veneta fol. 73 versu assecit, eum mortuum esse *post triginta dies, ex quo* Tzimisces *declaratus fuit imperator.* Forte in textu Scylitzæ oscitantia librarii aut interpretis quinque dies excidernnt. Sed parum refert, utrum dierum computus sit præferendus, cum ea hiasse tem eolligamus, S. Polyeuctum circa medium Januarium anni CMLXX ex hac vita migrasse: utm Joannes Tzimisces circa medium Decembrem anni CMLXIX imperator declaratus est,
C ut Leo Constantinopolitanæ ecclesiæ diaconus, & scriptor synchronus apud Pagium in Critica ad annum Christi CMLXIX num. 5 & sequentibus testatur.

LXIX. BASILIUS I, cognomento Scamandrenus.

Basilius in locum S. Polyeuctti substituitur

MOx citatus Leo diaconus de hoc S. Polyeucti successore apud Pagium in Critica anno Christi CMLXX num. 1 sic habet: *Porro Polyeuctus cum dies haud plures a Theodori ordinatione* (Polyeuctus exeunte anno CMLXIX veluti nunc CMLXX Theodorum eremitam suasu Joannis Taimisæ imperatoris patriarcham Antiochenum consecravit) *superstes fuisset, en humanis migrat, relictis ecclesiæ monumentis, virtutum scilicet simulacris, divinaque & humanæ sapientiæ scientiæque notitia, qua ad summum excultus fuit. Polyeuctus autem annis tredecim patriarchatus gubernacula moderatus, atque ad beatam vitam translatus, diligentem adhibuit Joannes operam, ut in sacerdotali throno virum virtutibus atque moribus præstantem collocaret. Postridie igitur convocatis in palatium episcopis & senatu dixit: Ego, cujus vitæ a longo tempore indubitatum periculum feci, hunc in ecclesiasticam sedem provehe, ne lateat in angulo vitam tolerans vir, omnis generis virtutum excellentiis clarus, cui & præsciendi futura Deus donum concessit: multa enim mihi ejus generis divina edidit oracula, quæ temporibus suis evenerunt.*

mense Februario anni 970,

703 *Dixerat imperator. & Basilium monachum in medium produxit, qui a teneris annis, orsus vita monastica, crebros agones religiosæ palæstræ ludorum in Olympi montis arduis clivis effudebat. Hunc videlicet in patriarchales ædes jussit asscendere, postridieque (ea scilicet Dominica, qua sancti patres orthodoxam fidem de cultu venerabilium imaginum sanxerunt) Basilius summi sacerdotii sanctionem accipit, ac œcumenicus patriarcha acclamatur.* Quod vero attinet ad titulum, quo Basilius hoc loco *œcumenicus patriarcha* appellatur, nescio, utrum is ex populi acclamantis, an ipsius scriptoris adulatione referatur. Facile etiam fieri potest, ut aliquis poste- E
rior librarius Græcus superbum istud nomen narrationi Leonis diaconi inseruerit. Saltem nusquam legimus, ipsum Basilium patriarcham sibi hunc titulum arrogasse. Circa eempus ordinationis Pagius loco proxima citato notat, festum Orthodoxiæ anno Christi CMLXX, quo Basilius consecratus est, in diem XIII Februarii incidisse.

& iuvante anno 972 a sede sua pulsus est a

704 Eminentissimus Baronius initium Basilii patriarchæ etiam anno Christi CMLXX recte alligat; sed usque ad annum Christi CMLXXV gravis differt depositionem ipsius, quæ anno præeedenta probabilius consignanda est: nam omnes catalogi apud Bandurum, & Zonaras lib. 17 Annalium num. 4 non tribuunt ei plures, quam quatuor annos, qui circa medium Februarium anni CMLXXIV effluxerant, quandoquidem anno CMLXX, die XIII Februarii, cathedram Constantinopolitanam ascendit. Quod si hæc depositio differatur usque ad medium Februarium anni CMLXXV, Basilius jam non quatuor, sed quinque integris annis sedisset, quod communi catalogorum consensui repugnat. Itaque eum Pagio statuimus, Basilium ineunte anno Christi CMLXXIV exauctoratum esse, eique Antonium statim successisse. At in ea hypothesi non video, cur Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 912 quatuor annos Basilii *utrimque* incompletos numeret: si enim an- F
no Christi CMLXX, die XIII Februarii episcopatum Constantinopolitanum suscepit, ut ipsemet ibidem fatetur, & ineunte mensa Januario anni CMLXXIV a sede depulsus est, quatuor anni ex una parte dumtaxat incomplete computandi sunt, & tantum measis unus & aliquot dies deerant, ut quattua administrationis annus empleretur.

quem Leo diaconus

705 Præterea Leo diaconus una cum eubus gellis anni CMLXXIV apud Pagium tumo 4 Criticæ pag. 37 depositionem Basilii moresque ejus ita exponit: *Tunc & patriarcha Basilius episcoperam invidia apud imperatorem calumniam passus, quasi in aliquem procerum moliretur transferre imperium, aec ecclesiam regeret eu præscripto sacrorum canonum, ad imperatoris tribunal vocatur. Quoniam vero et utebat, ac œcumenicam synodum cogendam asserebat, in eaque diiucida esse crimina alebat (hoc enim etiam velle divina patrum constituta, cogendam universalem synodum, eam patriarcha deponendus sit) in monasterium ad Scamandrum situm, ac quod ipse exstruxerat, imperatoris jussu relegatur.*

ob morbi caudem.

706 *Vir scilicet nullo pene cibo utens ac carnis expers, qui a tenuis jam nuguibus colligiosæ pa-*

SEC. X *laſtræ laboribus ultra humanum modum exercitatus eſſet, vir uno amiſſo ætate bimeque uteus, nec ante exuens, quam diffluerent, nulliuſque jam operæ factus eſſet. Alius ei nullus cibus aut potus, quem gaſtaret, præterquam aqua, nucesque ac poma. Aiunt præterea nec in lecto quidem eum bibiſſe; ſed humi per annos tempus, quo religioſe palæſtra tertavit. Hoc unum Vivo vitio datum ferunt, quod longe plurimi haberet, ut hominum taſtitus moteſque ac actus cognoſceret, atque iis rimandis, curioſuſque ſcrutandis, quam pro officii ratione, majorem operam poneret.* Si Baſilius ille tanta vitæ auſteritate, ſpiritu prophetico, omnique virtutum genere præditus fuerit, ot Leo diaconus affirmat, certe miramur, nomen ipſius nuſquam in eccleſiaſticis Græcorum Faſtis occurrere. Hæc admiratio noſtra etiam locum habere poteſt in illius ſucceſſore, qui fait

B

LXX. ANTONIUS III, cognomento Studita.

Antonius, qui anno 870 cathedram CP. aſcendit.

LEo diacoous apud laudatom Pagium tomo 4 Criticæ pag. 37 & ſequeote initium & eirtutes hujus Antonii ſic deſcribit: *Baſilio itaque cuſtio demuoto* (id iteuote anno Chriſti CMLXXIV occidiſſe arbitramur) *pattiarchaliagubernacula Antonius ſegeoda ſuſtipit, vir in Studii monaſterio a juventute aſceticam profeſſus diſciplinam, vitamque ducens apoſtolicam: præter eximiam neceſſatia laudamenta, ac quibus taro tegatur, ferebat ubil; tametſi a viris principibus, ipſiſque Imperatoribus plurimum coleretur. Neque vero id ſalum; ſed & quas ſumptus habebat ex ea dignitate, qua fulgebat (prius enim ſyncelli dignitate auratus fuerat) amnes in pauperes erogabat; dimiuuque & humana ſcientia, ſi quis alius, pollebat. Vultu, totaque corporis compoſitione mirabilem quamdam gratiam in profundiſſima tauitate lucentem exhibebat. Nec enim ullas eorum, qui deliciis diffluunt, aliumque vanarum tabernaculorum ſopiunt, ad eum divertebat, qui non ſtatim ſtrigatior abiret. Nec contra ſucceſſiſſet malis aromoſam quiſquam trabens vitam, qui non æque animo diſcederet.*

C

708 Tunc poſt mortem Joannis Tzimiſcæ, quæ iueuote anno Chriſti CMLXXVI accidit, Bardas cognomento Sclerus adverſus imperatores rebellavit, & exorta ſunt varia bella civilia, quæ diu duratuat, ob quæ Antonius patriarcha ſe oltro dignitate ſua abdicavit, ot Joannes Scylitza Curopalates in jam ſæpe laudata editione Venetu fol. 85 ſignificat his verbis. *Tunc etiam Antonius patriarcha poſt Sclori rebellionem, cum ſacerdotio ſe abdicaſſet, exerſit e vita, & patriarcha deligitur Nicolaus cognomento Chryſoberges, tum eccleſia paſtore vacaſſet annus quatuor cum dimidio.* Baronius hæc Scylitzæ Curopalatia verba ſic iutellexit, ot velit, illam ſedis Conſtantinopolitanæ vacationem comparari iuter annos, qui epiſcopatui Antonii uſque ad mortem tribuuntur. Quare in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti CMLXXVI num. 2 ita ſcribit: *Qua pariter anna ob Bardæ rebellionem, Antonium Studitam patriarcham ſponte ſe abdicaſſe, vacaſſeque ſedem illam annis quatuor* (addendum erat *cum dimidio*, ot poſt Scylitzam Cedrenus & Zonaras etiam numerant) *idem tradit Curopalates: non enim datus eſt ei ſucceſſor, quouſque idem Antonius vixit. Qui numerant ejus ſedis annos ad ipſius obitum, qui ſucceſſor eſt datus, ſex annos ipſius patriarchatui tribuunt.*

altro ſe ne abdicavit,

D

709 Non videtor hæc opiuio Baroiii facile eomponi poſſe cum verbis Zonaræ, qui lib. 17 Aunalium num. 6 ſic loquitur: *Antonius porro patriarcha cum ſacerdotia renuntiaſſet, quod per ſex annos tenuerat, ac paulo poſt obiiſſet, & eccleſia annis quatuor cum dimidio vacaſſet, Nicolaus Chryſoberges eſt deſignatus.* Ea hoc Zonaræ tenatu & ſimilibus Cedreni verbis Pagius in Critica ad annum Chriſti CMLXXVI num. 3 ſic contra Baronium concludit: *Quare Antonius Studita, qui ipſe luitio anni CMLXXIV patriarcha Conſtantinopolitanus conſtitutus fuerat, anno nongenteſimo ſeptuageſimo nono ineunte abdicavit, & paulo poſt medium annum nongenteſimum octogeſimum tertium Nicolaus Chryſoberges patriarcha Conſtantinopolitanus ordinatus eſt: anni enim ſex Antonio attributi non poſſunt non eſſe intompleti, ſi vera ſint, quæ Cedrenus & Zonaras de duratione pontificatus Nicolai litteris prodiderunt. Ex quibus liquet, perperam Baronium ſcripſiſſe, Antonium Studitam præſenti anno* (ſcilicet Chriſti CMLXXVI) *abdicaſſe, & quoad vixit, ei ſucceſſorem non datum.*

quod tenuit Baronium

E

& Antonium Pagium

710 Equidem eum Pagio probabilius opinor, hanc ſedis vacationem ab anuis epiſcopatus diſtinctam eſſe, ſed adduci non poſſum, ut Antonio roncedam ſex adminiſtrationis annos, propter quos Pagius poſtea duplicem characterem chronologicum in Scylitza & Cedreno gratis mutare cogitur, ut paulo poſt apparebit. Quare cum Philippo Cyprio apud Bandurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. aux tantummodu quatuor epiſcopatus annos Antonio Studitæ adſcribo. Forte Philippus Cyprius hanc quatuor annorum gubernationem ex perfectioribus catalogis aut antiquis ſcriptoribus hauſit. Saltem teſtimonio hujus ſcriptoris Conſtantinopolitani nixus, veroſimilius dicam, in Zonara ſex annos pro quatuor vitioſe poſitos eſſe, quam ſine ullo fundamento afferam, duplicem errorem chronologicum in textum Scylitzæ & Cedreni irrepſiſſe.

anno Chriſti 878 contigiſſe exiſtimamus.

F

711 In noſtro igitur ſyſtemate putamus, Antonium poſt expletos quatuor epiſcopalis adminiſtrationis annos, menſe Januario anni CMLXXVIII muneri ſuo renuntiaſſe, & paulo poſt (puta exeunte menſe Februario) mortuum eſſe. Si huic temporis ſpatio addas annos quatuor cum dimidio, quibus ſedes vacavit, pervenies uſque ad menſem Septembrem anni CMLXXXII, ut computum inſtitoenti conſtabit. Jam vero ſecundum hanc chroootaxim non improbabiliter ſuppouimus, menſe Septembri ejuſdem anni CMLXXXII vacuum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ cathedrum antiſtite impletam fuiſſe, ut ſigamus aliquod punctum, juxta quod reliquam chronologiam ordinemus. Nuoe experiamur, an hoc ſyſtema Chronologicum coociliari poſſit cum annis ſequentium patriarcharum, inter quos Antonio Studitæ poſt ſatis diuturnam ſedis vacatiooem primus ſucceſſit

LXXI. NICOLAUS II, cognomento Chryſoberges.

DE hujus Patriarchæ electione, quæ juxta hypotheſim noſtram menſe Septembri anni CMLXXXII non improbabiliter fieri potuit, præter ſupra laudatos ſcriptores Byzantinos, Cedrenus pag. 694 ſic meminit: *Ceterum Antonius patriarcha cum*

ſedem CP. anno 882 confundit Nicolaus,

A *cum sacerdotio renuntiasset, Duce rebellionem movente, tum temporis mortuus est; creatusque patriarcha Nicolaus Chrysobergius, cum per quatuor annos cum dimidio ecclesia pastore caruisset.* Zonaras lib. 17 Annalium num. 8 tempus episcopatus ejus sic exacte notat: *Interea Nicolao Chrysoberge, cum pontificatum annos duodecim & octo menses, exegisset, defuncto, Sisinius magister, vir ab incunte ætate in litteris versatus, patriarcha designatur.* Omnes catalogi apud Banduruum, aliique veteres scriptores, quotquot videre mihi licuit, totidem annos & menses huic Nicolao edscribunt.

obiisse anno 991 motivus relinquit,

713 Præterea Josnnes Scylitza Curopalates in editione Venera fol. 88 annum, quo Nicolaus Chrysoberges obiit, & Sisinnius ei successit, designat his verbis: *Cum autem Nicolaus Chrysoberges annos duodecim, menses octo, ecclesiam gubernasset, ut vita functus esset, Sisinius magister deligitur, vir eloquens & medicinæ peritissimus, anno sexies millesimo quingentesimo tertio, Indictione octava.* Georgius Cedrenus pag. 702 eodem

B temporis characteres ita expressit: *Nicolao Chrysobergio post administratum per annos duodecim eum esse patriarcatum vita functo, substituitur Sisinnius magister, vir insignis & medicæ artis peritissimus, anno mundi supra sexies millesimum quingentesimo tertio, Indictione octava.* Teste Pagio, annus mundi 6503 juxta Constantinopolitanos anno Christi CMXCIV a Calendis Septembribus incipiebat, & ab eodem tempore usque ad Calendas Septembres anni CMXCV Indictio octava currebat.

ut contra Antonium Pagium

714 Sed cum Pagius initium Nicolai finierit post mediumum anni CMLXXXIII, mortem ipsius & Sisinnii successionem usque ad annum Christi CMXCVI differri cogitur, ut ei duodecim gubernationis annos & octo menses concedat. Unde in sua Critica ad unnum Christi CMXCV num. 5 Cedrenum sic erroris arguit: *Non dubito, quin Cedrenus in anno emortuali Chrysobergii memoratus erraverit, & Chrysobergium usque ad annum sequentem* (videlicet Christi CMXCVI) *in vivis fuisse, cum idem auctores unanimi consensu ei annos* XII *& menses* VIII *adscribant. Præterea ipsemet Cedrenus annos tres Sisinnio, annos vero* XX *Sergio ejus successori attribuit, hunc que* INDICTIONE SECUNDA, MENSE JULIO, *anno scilicet*

C *Christi* MXIX *vita functum asserit. Quare Sisinnius ante annum sequentem* (nempe Christi CMXCVI) *Chrysobergio non successit, & Cedrenus ex ipso Cedreno corrigendus, vel potius Curopalate, ex quo sua Cedrenus depromere solet.*

probabilitas opinamur,

715 At cum Cedrenus sua ex Curopalate depromere soleat, sequitur, hunc duplicem characterem chronologicum in Curopalate ab ipso inventum esse, & illum erroremlibrarii probabiliter edscribi non posse. Porro quis sine solido fundamento credat, apud utrumque hunc auctorem in anno mundi atque Indictione erratum esse? Præferendum itaque videtur nostrum systema, in quo facile reperimus duodecim Nicolai annos & octo menses, qui anno Christi CMXCV complentur: si enim ab exeunte Septembri anni CMLXXXII, quo initium Nicolai Chrysobergis figi potest, annos duodecim & octo menses computaverimus, perveniemus ad mensem Junium anni CMXCV, quo Sisinnius Nicolao mortuo posnit succedere. Saltem hac ratione mortem Nicolai & successionem Sisinnii configamus illo anno, quem Joannes Scylitza Curopalates & Georgius Cedrenus diserte cupresserunt, Nunc videndum, an hæc chronotaxis repugnet tempori, quo sedit

SEC. X.

LXXII. SISINNIUS II.

sisinnius eodem anno successit

Dissocordiam, quæ ecclesiam Græcam divisserat, opera hujus Patriarchæ sublatam esse, Cedrenus pag. 702 sic affirmat: *Substituitur Sisinnius magister, vir insignis & medicæ artis peritissimus, anno mundi supra sexies millesimum quingentesimo tertio, Indictione octava. Is dissidium propter quartæ usurpatum dudum ortum sustulit, concordia facta; cumque tres tantum annos ecclesiæ præfuisset, vitam cum morte commutavit.* Baronius in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi CMXCV num. 17 illam concordiæ restitutionem Nicolao Chrysobergi adscribendam esse contendit his verbis: *At non Sisinnio, sed ejus prædecessori Nicolao tribuantur ista in synodalibus actis tunc confectis, ut de his nulla dubitatio esse possit. Cujus tantæ concordiæ monumentum exstat* E *post relatam de nodosa anni anaphora promulgatum in codice juris Græcorum.* Deinde Eminentissimus scriptor refert ipsa Acta synodalia, quæ ibidem numeris sequentibus vel in Jure Græco-Romano u pag. 108 legi possunt.

quid de violata ecclesiæ unitate sentiendum sit

717 Verum ex publicis istius synodi acclamationibus colligo, ecclesiam Constantinopolitanam eo tempore rursus paulatim ad schisma inclinasse, eum ibi præsules sancti eum impiis cælide laudentur, & memoria Photii schismatici, tamquam orthodoxi, celebretur. Hinc mihi non improbabilia videntur ea, quæ Leo Allatius in Consensione perpetua ecclesiæ Orientalis & Occidentalis lib. u cap 8 de hoc Sisinnio ita tradit: *Quies nihilominus ecclesiarum per tot annos cruentata, qua quælibet ecclesia fuit juribus utebatur, ita tamen ut suprema potestas soli Romanæ vindicaretur, videtur interrupta fuisse a Sisinnio patriarcha: uru ita tamen ut vel Latini communi Græcorum calculo eondemnarentur, vel Græci ab illis separarentur. Sisinnius namque* (*ob quam id egerit causam, ipse viderit*) *Photii epistolam encyclicam, quam in Latinos ille temeritatis ac audaciæ plenam evomuerat, titulo tantummodo immutato, & suo nomine suppositio, ad reliquos* F *patriarchas ipsissimis verbis transmisit homo acutissimus, licet multa in ea verti aturat, quæ ad Photium & Photiana tempora pertinent, quæ ipse non immutaverit. Adeo importune iste verborum magistri observator religiosus ineptit! Nisi etiam dicamus, errorem Sisinnii ab aliis illi epistolæ appositum fuisse.* Cum ipse Leo Allatius hic in fine dubitet, utrum ea epistola a Sisinnio promulgata fuerit, fidem hujus rei penes accusatorem relinquimus.

ex juxta chronotaxim nostram anno 991 obiit.

718 Scylitza, Cedrenus, Zonaras, & plerique patriarcharum catalogi apud Banduruum huic Sisinnio tribuunt tres gubernationis annos, quibus nihil vetat aliquot menses & dies superaddi, quos illi scriptores sæpe non exprimunt, cum plenumque numero rotundo de episcopatus annis loquantur. Igitur ponemus, Sisinnium tribus annis, & septem vel octo mensibus in cathedra Constantinopolitana sedisse. In ea hypothesi calculum subduceus comperiet, illum mense Februario vel Martio anni CMXCIX obiisse, cum ipsius initium mensi Junio anni CMXCV affixesimus. Nunc superest, ut discutiamus, an nostrum systema chronologicum etiam concordet cum annis, quos antiqui auctores assignant successori ipsius, qui appellatur

LXXIII.

SEC. X.

LXXIII. SERGIUS II.

EMinentiſſimus Annalium eccleſiaſticorum parens initium hujus Patriarchæ ad annum Chriſti CMXCIX num. 20 ſic recte refert: *Quod ad res Orientales pertinet, hoc anno defuncto Siſinnio, patriarcha Conſtantinopolitano, cum ſediſſet annos tres, ſubrogatus eſt in locum ejus Sergius abbas ex progenie Photii, ſchiſmatis auctoris, cujus ſtemmatis veſtigia eo amplius obſolit, quo diutius præfuit, propagato ſedis tempore nitens vigeſimum annum. Hujus nomine contra Occidentales invectivæ ubicubi ſcriptæ epiſtolæ, quam Photii vere eſſe, & ejus titulo reſtitutam ſuperius recitavimus.* Baronius hoc loco viginti epiſcopatus annos Sergio optime tribuit; ſed poſtea ad annum Chriſti MXIX num. 9 litteræ, quas Petrus Antiocheus ad Michaelem Cerularium ſcripſit, illum a priori ſententia revocatur, eu quod ea vitioſa & perperam intellecta Petri Antiocheni epiſtola putaret, Joannem quemdam Siſinnio ſucceſſiſſe, eumque ante Sergium in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Unde Eminentiſſimus ſcriptor poſt recitatum iſtiuc epiſtolæ fragmentum ibidem ſic errunee concludit: *Cum igitur hæc ita ſe habuiſſe noſcantur, longe minor erit Sergii epiſcopatus numerus, totque annos ſit neceſſe minui a fide Sergii, quot tenuerit eam idem ipſe Joannes.*

720 Cum Pagius hac Baronii objectione conſtringeretur, in Critica ad annum Chriſti MXIX num. 3 effugium quoddam excogitavit, gratis aſſerens, Sergium illum fuiſſe binominem, atque etiam Joannem appellari. Sic nempe eruditiſſimus Pagius ſcindere conatus eſt nodum, quem ſolvere facili negotio poterat, ſi conſuluiſſet Leonem Allatium, qui in Conſenſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 2 cap 8 num. 3 Græco Latinom hujus epiſtolæ fragmentum ita profert: *Præterea ipſe quoque teſtis irrefragabilis, & alii mecum plerique ex eccleſiaſticis primatibus, ſub beatiſſima patriarcha* ANTIOCHENO DOMINO JOANNE *Pontificem Romanum, Joannem & ipſum annumeratam, in ſacris diptychis commemorari. Et ante annos quidraginta & quinque Conſtantinopolim appellens ſub beatæ memoriæ patriarcha Sergio, jam dictum Papam inter ſacra Miſſarum ſolemnia cum aliis patriarchis commemorari audivi. Quomodo vero poſtea ejuſdem commemoratio erupſuerit, & quam ob cauſam, ignoro.* Joannes Cotelerius Pariſiis anno MDCLXXXI inter Monumenta eccleſiæ Græcæ tomo 2 a pag. 145 Græco Latine edidit integram illam Petri Antiocheni epiſtolam, ex qua etiam conſtat, Joannem illum non fuiſſe patriarcham Conſtantinopolitanum, ſed Antiochenum. Ex his igitur liquet, Baronium & Pagium ob imperfectam epiſtolæ iſtius editionem, & ambiguam ejuſdem interpretationem deceptos fuiſſe.

721 Petrus de Marca in Diſſertatione de epiſtola Vigilii ex iiſdem Petri Antiocheni verbis inferi ſequentia: *Unde patet, Sergium patriarcham (qui ſedem Conſtantinopolitanam tenuit ab anno* CMXCVII *uſque ad annum* MXVII *) communione junctum fuiſſe cum Joanne* XIX *ſeu mavis* XVII, *qui ſedit ab anno* MIII *ad annum* MIX, *quemadmodum ex hac Petri epiſtola obſervavit quoque illuſtriſſimus Annalium conditor.* Baronius videlicet ad annum Criſti MIX num. 1 concludit ex eodem Petri Antiocheni teſtimonio, quo nomina Romanorum Pontificum in diptychis Conſtantinopolitanis recitari aſſerit, eccleſiam Conſtantinopolitanam eo tempore cum eccleſia Romana unitam fuiſſe. Sed unio illa non diu perſeveravit: nam Nicetas Nicænus apud Leonem Allatium in Opere proxime cnato lib. 2 cap. 8 num. 2 ſchiſma ſub illo Sergio renovari cœpiſſe teſtatur his verbis: *Sub Sergio, qui ſub Bulgaroctono patriarchatum tenuit, dicitur rurſum Schiſma exortum fuiſſe; ſed quam ob cauſam, ipſe ignoro: videtur tamen propter ſedis fuiſſe.*

722 Porro illuſtriſſimus Petrus de Marca ſectam chronotaxim perſequebatur, dum epiſcopatum Sergii ab anno Chriſti CMXCVII uſque ad MXVII numerat: Scylitza enim fol. 94 durationem adminiſtrationis, & determinatum mortis annum ita aſſignat: *Cum viginti integros annos Dei rexiſſet eccleſiam, Julia menſe, Indictione ſecunda, anno ſexies milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo ad Dominum migravit.* Cedrenus pag. 717 Scylitzam more ſuo ſic exſcribit: *Sergius, cum per annos* XX *eccleſiam Dei moderatus eſſet, Indictione ſecunda, menſe Julio, anno mundi ſexies milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo ad Dominum emigravit.* Hi characteres chronologici juxta Baronium, Pagium, aliosque chronologos in annum Chriſti MXIX incidunt. Unde manifeſte ſequitur, Petrum de Marca duobus annis initium & finem epiſcopatus Sergiani perperam prævertiſſe.

723 Præter Scylitzam & Cedrenum laudatos, Zonaram lib. 17 Annalium num. 9, & omnes patriarcharum catalogi apud Banduram affirmant, Sergium viginti annis in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Hos autem viginti annos completos accipiendos eſſe contendo, adeoque illis menſes aliquot ac dies ſuperaddi poſſe arbitror. Neque id ſane gratis aſſero, cum Cedrenus de Sergio Græce ſcribat, illum ἐπὶ εἴκοσιν ὅλας ἐτησίους: id eſt, *ad viginti* INTEGROS *annos* eccleſiæ præſuiſſe. Unde etiam apparet, ſenſum Græcum Cedreni ab interprete Latino, qui Pariſiis anno MDCXLVII ex typographia regia prodiit, non ſatis perfecte ac fideliter expreſſum fuiſſe. Scylitza quoque viginti *integros* gubernationis annos computat, ut ex numero præcedente manifeſtum eſt.

724 Si igitur Sergius ineunte menſe Martio anni CMXCIX ad ſedem Conſtantinopolitanam evectus fuerit, ſicut ſupra ſtatuimus, & eam viginti annis ac quatuor menſibus occupaverit, iſto temporis ſpatio expleto, mora ejus inſidet in menſem Julium anni MXIX, quo antiqui auctores obitum ipſius diſerte conſignarunt. In hoc noſtro ſyſtemate nihil hactenus vidi, quod veriſimilitudinis terminos excedit. Verum ſi quis nos ſectiora docuerit, libenter opinionem iſtius amplectemur. Porro ſchiſma, quod ſub Sergio revixerat, una cum ipſo exſtinctum, ſeu potius ſopitum eſt, ut apud Leonem Allatium in jam ſæpius laudato Opere lib. 2 cap. 8 num. 4 licet videre. Dixi, ſchiſma iſtud potius ſopitum eſſe, quam exſtinctum, quia poſt aliquot annos cum majori tumultu & eccleſiæ Conſtantinopolitanæ damno repullulavit, ut poſtea obſervabimus.

SE-

A

SECULUM XI.

LXXIV. EUSTATHIUS.

Sergio ſucceſſit Euſtathius

DE Sergii obitu & hujus Patriarchæ ſucceſſione Zonaras lib. 17 Annalium num. 9 ſic ſcribit: *Is patriarcha Sergius cum eccleſiam ad annos viginti rexiſſet, mortem obiit, ac in ejus locum ſuffectus eſt Euſtathius, ſacerdotum edis palatinæ princeps.* Similia habent alii hiſtoriographi, qui præterea certum Sergianæ mortis annum & menſem aſſignarunt. Sed nullus eorum clare exprimit, an Euſtathios eodem menſe vel anno in locum deceſſoris ſui ſubſtitutus fuerit. Quod ſi ille ſtatim ſucceſſerit Sergio, qui juxta Scylitzam & Cedrenum menſe Julio anni MXIX obiit, jam epiſcopatui Euſtathiano oportebit ſex annos & aliquot menſes concedere: Euſtathius enim ex hac
B vita migravit paucis diebus ante mortem Baſilii imperatoris, cognomento Bulgaroctoni, quæ circa finem anni MXXV contigit, ut jam oſtendemus.

Ex mortuus eſt circa finem anni 1025,

726 Cedrenus pag. 719 obitum Baſilii imperatoris & Euſtathii patriarchæ ſimul ita narrat: *Poſt hæc in Siciliam moltus expeditionem Baſilius Oreſtam quemdam de fidiſſimis ſuis eunuchis præmittit cum magnis copiis: ipſe fato intercipitur ſubſequi non valuit: nam menſe Decembri, Indictione nona, anno ſexies milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, ſubito correptus morbo deceſſit. Paucis ante mortem ejus diebus obit Euſtathius patriarcha, in cujus locum imperator ſubſtituit Alexium monachum, Studiani collegii magiſtrum, qui ad ipſum inviſendi cauſa venerat, affectus ſecum eadem ſapit Joannis Baptiſtæ. Eum ergo cum pro Joannem protonotarium, cujus opera in adminiſtrandis publicis negotiis utebatur, in ſolio patriarchæ collocaſſet, veſpere exſpiravit.* Cedrenus hæc more ſuo hauſit ex Scylitza, qui in editione Venetа fol. 93 totidem fere verbis tempus Euſtathianæ mortis exponit. Porro juxta computum recentiorum Græcorum annus mundi 6534, & Indictio nona currere cœperunt anno Chriſti MXXV
C a Calendis Septembris, ut chronologi paſſim obſervant. Quare ex Scylitzæ ac Cedreni teſtimonio ſequitur, Euſtathium menſe Novembri aut Decembri ejuſdem anni MXXV mortuum eſſe, adeoque ſex annis & aliquot menſibus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſe.

Sed Zonaræ eſt oſtio

727 Verum hæc conciliare neqneo cum annis, quos Zonaræ epiſcopatui Euſtathiano aſſignat, dum lib. 17 Annalium num. 9 mortem Baſilii imperatoris & Euſtathii patriarchæ ita conjungit: *Cum in animo haberet ire in Siciliam, conſilium ejus fatalis morbus interrupit. Sed paulo ante ejus obitum Euſtathius patriarcha moritur, cum orthodoxorum eccleſiæ annos octo præfuiſſet.* Quomodo inter menſem Julium vel Auguſtum anni MXIX & menſem Novembrem vel Decembrem anni MXXV octo annos inveniemus? Ioitra iſtud temporis intervallum tantummodo ſex anni & aliquot menſes elapſi ſuot, ut computanti apparebit. Nihil igitur ſupereſt, niſi ut dicamus, errorem in numeris Zonaræ irrepſiſſe, quem ſupra ob ſimilem cauſam deteximus.

728 Neque facilius cum hac chronologia componi poſſunt catalogi patriarcharum apud Banduram, in quibus tantum quatuor anni Euſtathio tribuuntur, niſi quis ſolide oſtenderis, ſedem Conſtantinopolitanam a morte Sergii per unum alterumve annum vacaſſe, de quo antiqui ſcriptores non meminerunt, & quod ſine expreſſa veterum auctoritate non eſt gratis aſſerendum. Certe in computo ſuo erravit ipſe Banduros, dum tomo a Imperii Orientalis pag. 914 ex recte ſtabilita chronotaxi ſic perperam concludit, *Igitur ſi Euſtathius ſtatim poſt mortem Sergii, quæ contigit, uti ſupra ex Cedreno diximus, menſe Julio anni Chriſti* MXIX, *patriarcha Conſtantinopolitanus renuntiatus fuit, ceteti Euſtathio non anni quatuor, ſed anni quinque, menſes quatuor, & aliquot dies attribuendi ſunt.* Si Euſtathius ſtatim Sergio ſucceſſerit, arithmeticæ non omnino ignarus & vel digitis computans plane comperies, ipſum ſex annis & aliquos menſibus ac diebus in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Hæc de ſtricta chronologicia dicta ſufficiant.

Sec. IX. & alii tota legi annos quatuor gubernationi tribuunt,

qui titulum œcumenici a Papa Romano obtinere fruſtra conatus eſt,

729 Ceterum inter geſta hujus patriarchæ memorabile eſt, quod ipſe ſimul cum Baſilio imperatore tentaverit muneribus corrumpere Pontificem Romanum, ut ab eo titulum œcumenici patriarchæ ſibi ac ſuis ſucceſſoribus obtineret. Sed
E eorum conatus ſucceſſu carnit, ſicut eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MXXIV num. 5 & ſequentibus refert, & nos alia occaſione ſuperius ex vetuſtis monumentis expoſuimus. Ex eo facto etiam colligi poteſt, eccleſiam Conſtantinopolitanam eo tempore non diviſam fuiſſe ab eccleſia Romana, ſine cujus conſenſu antiſtes Conſtantinopolitanus titulum œcumenici patriarchæ aſſumere non audebat.

& falſo dicitur commentarios in Homerum ſcripſiſſe.

730 Marquardus Freherus in Chronologia Juri Græco-Romano præmiſſa, adſcribit huic Euſtathio patriarchæ doctiſſimos in Homerum commentarios; ſed illum toto fere ſeculo a vera chronologia aberrare, eoſque Theſſalonicenſi ejuſdem nominis antiſtiti tribuendos eſſe, obſervarunt recentiores quidam critici, inter quos Leo Allatius lib. a de Conſenſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ cap. 8 num. 4 lectorem ita monet: *Notandus eſt hic obiter ſupinus Marquardi Freheri error in chronologia, qui aſſerit, hunc patriarcham Euſtathium, cum fuiſſe, cujus extant doctiſſimi illi commentarii in Homerum & alia, cum Euſtathius Homeri interpres longo illo poſterior ſit, tamquam qui centum fere & quinquaginta poſt annos vixerit ſub Manuele Alexio,* F *& Iſaacio Comneno.* Deinde ibidem Euſtathii Theſſalonicenſis præſulis ætatem variis teſtimoniis confirmat. Cum autem Euſtathius patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundum ſupra probatam Chronologiam menſe Novembri aut Decembri anni MXXV obierit, ſtatim menſe Decembri ejuſdem anni in defuncti locum ſucceſſit

LXXV. ALEXIUS.

In locum Euſtathii mortui ſubſtituitur Alexius

JOannes Scylitza fol. 93 tempus, quo hic Patriarcha conſcendit cathedram Conſtantinopolitanam, ſic nobis indicat: *Cum vero infeſtaret imperator eum exercitu in Siciliam proficiſci, Oreſtem cum frequentibus copiis præmiſit, unum ex ſuis fideliſſimis eunuchis; verum ipſe prohibitus eſt, ſiquidem eum mors occupavit: Decembri enim menſe, Indictione nona, anno ſexies milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, repentino morbo correptus exceſſit e vita, cum aliquot diebus ante ejus obitum etiam Euſtathius patriarcha deceſſiſſet: cujus ſucceſſorem inſtituit imperator Alexium monachum & monaſterii præfectum,*

qui

Nota IX. *qui ad exilii inviſendum venerat eum pretioſo Præcurſoris capite, quemque per miſſum protovestiarium Joannem in ſedo collocandum curat, quo adjutore in republica adminiſtranda utebatur, & veſpere mortuus eſt, cum vixiſſet annos ſeptuaginta, & omnes imperaſſet, ad quinquaginta annos imperium ſolus adminiſtraſſet.*

732 Zonaras lib. 17 Annalium num. 9 etiam ſignificat, Alexium in ſede Conſtantinopolitana collocatum fuiſſe eo die, quo Baſilius imperator exſpiravit: nam ibi poſt relatum Euſtathii patriarchæ mortem hæc ſubjungit: *Cum autem monaſterii Studii abbas Alexius imperatori ægrotanti ſacrum caput Præcurſoris attuliſſet, illo ſtatim patriarcha deſignato, eodem veſpere mortuus eſt.* Ea his aliiſque ſupra dictis ſtatuimus, Alexium menſe Decembri anni MXXV ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe, quamvis certum iſtius menſis diem ignoremus. Nunc nonnulla hujus patriarchæ geſta ex antiquis ſcriptoribus breviter referamus.

B 733 Primum memoratu dignum, quod de hoc patriarcha reperio, juxta Baronium & Pagium anno Chriſti MXXVIII cuntigis, & craſſam Alexii ignorantiam, aut profligatam ipſius conſcientiam prodit, ut eruitur ex ipſo Cedreno, qui pag. 722 rem exponit his verbis: *Romanus in palatium adducitur, datusque ei optio, ut vel oculos ſibi erui patiatur, vel dimiſſa ſua legitima uxore, filiam imperatoris ducat, ac cæſar deſignetur. Hæſitante ea, uxoe maritū metuens ultro comam poſuit, ac ſeculo renuntiavit; viroque & oculos ſervavit, & imperium paravit. Erant Conſtantino ex filia patricii tres filiæ, quarum natu maxima Eudocia monachatum fuit amplexa; minimā Theodora conjugium Romani averſata eſt, ſive ob propinquitatem, ut ferebatur, generis; ſive quod uxorem ejus ſciret adhuc vivere. Medio Zoe facile eum ſibi dari maritum poſſe eſt. Diſputatione autem de cognatione mota, aet a patriarcha & eccleſiaſticis diſcuſſa, & Romanus Zoe copulatus eſt, imperatorque declaratus.*

734 At non tantum de cognatione, ſed de legitima Romani uxore adhuc ſuperſtite eras diſputandum. Rigidi ſcilicet illi theologi Græci, vivente prima legitima conjuge, masito alteram uxorem docere permittebant, dum interim justa eccleſiæ ſuæ conſuetudinem tertias aut quartas nuptias, ib Occidentali eccleſia licitas, ſevere prohibebant, us somo r Juris Græco-Romani in libello unionis a pag. 504 legimus. Nonne auferi hujuſmodi doctores, qui quartas nuptias vetant, & iſtud Romani matrimonium approbant, vocuri poſſent *duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes*, ut Matth. 23 ℣ 24 de Phariſæis dicitur? Certe in illos etiam convenit, quod Chriſtus apud Marcum cap. 7 ℣ 8 Phariſæis exprobrabat: *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum.*

735 Laudatus Cedrenus pag. 733 narrat, quomodo imperatos Romanus feria quinta majoris hebdomadæ inſidiis uxoris ſuæ Zoes interfectus fuerit, & ipſa ſtatim Michaelem adulterum, quocum antea conſueverat, ſibi matrimonio copulaveris, cui Alexium patriarcham bene precari voluit, ut exponit his verbis: *Eadem nocte, cum ſacra Paſſio coleretur, patriarcha Alexius, quaſi jubente Romano, in palatium vocatus: quo tam veniſſet, mortuum Romanum invenit. Et Zoe auteo tricliaio exornato in ſuggeſto ſedens Michaelem produxit, & a patriarcha contendit, ut hunc ſibi maritum ſacra compretatione copulet. Attonito & voce oppreſſa hæreti Joannes ac Zoe quinquaginta auri libras totidemque clero largiuntur. Ita patriarchæ præfoaſum, ut matrimoniam hoc conſecraret.* Baronius in Annalibus hæc eadem ad annum Chriſti MXXXIV num. 28 & ſequente commemorasas.

736 Denique hic tacendum non eſt callidum Alexii conſilium, quo quemdam dignitatis ſuæ æmulum, ejuſque ſantores aſtuse deluſit, ut apud eumdem Cedrenum pag. 740 refertur hoc modo: *Interim cum patriarchatus Conſtantinopolitani amor abſurdas Joannem imperatoris fratrem cepiſſet, re communicata, epiſcopi Demetrius Cyzici, Antonius Nicomediæ, Sidæ & Ancyræ fratres germani cum aliis metropolitis conſultarunt de Alexio deturbando, eique ſufficiendo Joanne. Ad eos Alexius & reliqua eccleſiæ pars littoras dant, hoc ſignificantes: „ Quando, ut vos dicti- „ tis, non ſufragiis pontificum, ſed juſſu Baſilii „ imperatoris ego hoc ſolium contra canones con- „ ſcendi; agedum, quos ego conſtitui metropolitas, „ jam per undecim annos at anni ſemiſſem, eccle- „ ſiam gubernans, depanantur. Anathema quoque „ obnuntietur tribus imperatoribus, quibus ego co- „ ronas imperii impoſui. His factis, credo ſolium „ vi, qui vult ſuccedere „.* Hoc accepto nuntio, Demetrius cum ſociis motu pudoreque confuſi, quod plerique ab ipſo erant creati, nihil antiquius ſtatuito & quiete habuerunt; & ipſe Joannes cupiditatem ſolii patriarchæ in poſterum dimiſit. Atque hæc ſunt præcipua, quæ ea geſtis Alexii hoc loco proferendo eſſe cenſuimus. Nunc paucis indicandum eſt, quo tempore obierit.

737 Jam ſepe laudatus Cedrenus pag. 758 tempus mortis ejus ſic accurate notat: *Vigeſima ſexta die Februarii, Indictione undecima, Alexius patriarcha rebus humanis excedit.* Scylitza fol. 110 eamdem Indictionem, menſem ac diem mortis ipſius aſſignavit. Hinc concludimus, octodecim annos, quos Zonaras & catalogi apud Banduram epiſcopatui ejus paſſim tribuunt, incomplete accipiendos eſſe: menſis enim Februarius Indictionis undecimæ in annum Chriſti MXLIII ineidit, us apud obvios chronologos videre eſt. Si igitur Alexius ſedem Conſtantinopolitanam occupaverit a menſe Decembri anni MXXV, ut ſupra probavimus, uſque ad vigeſimam Februarii diem anni MXLIII, calculos ſubducenti conſtabit, illum dumtaxat ſeptemdecim annis, & duobus circiter menſibus ſediſſe, eum nobis ſit ignotum, quo die menſis Decembris anno Chriſti MXXV patriarcha electus fuerit. In locum ipſius eodem anno MXLIII ſuffectus eſt

LXXVI. MICHAEL I,

cognomento Cerularius, ſchiſmaticus.

HIc fuit infenſiſſimus Latinorum hoſtis, de cujus promotione Zonaras lib. 17 Annalium num. 22 ſic ſcribit: *Alexio patriarcha mortuo, cum ſedem illam annos octodecim quiete tenuiſſet, ſucceſſit Michael, cognomento Cerularius, in ejus locum eſt ſuffectus.* Tempus iſtius ſucceſſionis poſt Scylitzam Cedrenus pag. 758 accurate ita notavit: *Vigeſima die Februarii, Indictione undecima, Alexius patriarcha rebus humanis excedit: ei ſuffeitur die Annuntiationi feſto Michael Cerularius, qui vixerat monachus, ex quo eum orphanotrophus*

ob

A ob *paratas inſidias relegaverat*. Feſtum Annuntiationis apud Græcos die XXV Martii celebratur, ut in Menæis eæcuſis aliiſque eccleſiaſticis ipſorum faſtis videre eſt. Unde patet, Michaelem Cerularium anno Chriſti MXLIII, die XXV Martii, Alexio auro meoſem defuncto ſucceſſiſſe. Nunc aliqua illius geſta ſummatim referemus.

qui ſchiſma eccleſiæ Græcæ

739 Anno Chriſti MLIII Michael Cerularius una cum Leone Acridano Bulgarorum metropolita ſcripſit epiſtolam adverſus Latinos, eamque miſit ad Joannem, Tranenſem in Apulia epiſcopum, ut etiam populos Occidentales ad ſchiſma concitaret. Hanc ab Humberto Cardinale, & Silvæ candidæ epiſcopo Latine redditam emendatiſſimus Baronius Annalibus ſuis ad annum Chriſti MLIII num. 23 inſeruit. Caniſius quoque illam ſimul cum doctiſſimi Humberti Cardinalis refutatione tomo 6 Antiq. lect. a pag. 114 typis vulgavit. Eidem S. Leo IX Pontifex egregie reſpondit,

B ut apud Labbeum tomo 9 Conciliorum a col. 949 licet videre.

contra Latinos evomuit.

740 Anno ſequente S. Leo Pontifex Conſtantinopolim miſit legatos, deditque eis litteras ad Conſtantinum imperatorem & Michaelem patriarchum, ut pax inter utrumque eccleſiam conciliaretur. Sed vota ipſius ſucceſſu caruerunt: etenim legati Apoſtolici pervicacem Michaelem in eccleſia S. Sophiæ publico anathemate percutere coacti ſunt propter varios ipſius errores, qui apud laudatum Labbeum tomo 9 Conciliorum a col. 992 in ipſa excommunicationis ſententia enumerantur. Tunc vero contumax Cerularius magis furere cœpit, & edictum adverſus legatorum excommunicationem publicavit, quod Leo Allatius in Opere de Libris eccleſiaſticis Græcorum diſſert. a a pag. 161 Græco-Latine edidit. Porro præter citatos auctores de rebus ſcriptiſque ad hoc ſchiſma ſpectantibus legi poſſunt litteræ ipſius Michaelis & Petri patriarchæ Antiocheni, quas Cotelerius inter Monumenta eccleſiæ Græcæ tomo 2 vulgavit, Wibertus ſynchronus in Vita S. Leonis IX Papæ apud nos tomo 2 Aprilis pag. 662

C & 663, aliſque inſtrumenta paſſim occurrentia, quæ noſtri inſtituti non eſt hoc loco fuſius referre. Potius jam narrandum eſt, quomodo & quando Iſaacius Comnenus imperator eodem Michaelem Cerularium e ſede Conſtantinopolitana expulerit.

Scylitza deſcribit ſuperbiam ejus,

741 Joannes Scylitzes Curopalates, Pariſiis anno MDCXLVII poſt Cedrenum Græco-Latine partim editus, pag. 808 & ſequente hæc rem ita enuncit: *Patriarcha autem inexplebili benevolentia fretus imperatoris, cuncta ipſum elatus eſt, non petitionibus modo & admonitionibus uteus, ſi quando alicujus rei & pro aliquo indigeret; verum ſæpe minime voti compos propter frequentes & odioſas petitiones, miaat, & abſurdas increpationes adhibebat; ac niſi parceret, imperii amiſſionem minabatur, vulgare & tritum hoc dictum proferens: Ego te condidi, furue, ego & te dejiciam. Aggreſſus eſt etiam cocco tincta induere calceamenta, ac ziqui ſacerdotii morem hunc aſſecuti, & oportere his uti novum quoque archiepiſcopum: nam inter ſacerdotium & regnum nihil intereſſe, vel admodum parum, & in rebus pretioſioribus amplius fortaſſe & magis colendum ſacerdotium.*

ab unum ab imperatore in conſilium aſſumptus eſt.

742 *Hæc audiens imperator illum muſſitantem, ſtuduit potius aliquid ipſe perpetrare, quam pati. Quare cum archangelorum dies feſtus adventaſſet, egreditur patriarcha ad ſabarbana loca, ut ibi ſtudioſe ac ſolenni ritu, quæ ad diem feſtum pertinerent, perageret. Imperator autem ut lucro, ſibi oblata occaſione arrepta, veritus ne quis tumultus aut perturbatio fieret, turmam militum miſit, qui communi lingua appellantur Barangi, qui ipſum non ſine ignominia e throno carreptum ac multo impoſitum uſque ad litus, quod eſt in Blacherais, impellentes deduxerunt & ipſum & patricios ejus, atque inde lembo impoſitum ad Proconneſum, ut exularet, perducendum curant.*

& viſionem aut aſſumptionem ei mortuæ

742 *Ipſe cum aliquibus metropolitis collocutus, & de ipſo abdicando ſpectatiſſimis ipſorum electis, eorum opere nunciat, ut archiepiſcopatum dimittat, priuſquam ipſum cum dedecore amittat, iis, quæ contra ipſum decreta erant, depoſitis & propalatis ſynodo & concilio. Sed cum ipſe vifus eſſet ejuſmodi, qui expugnari & deprimi non poſſet, quantum ad ipſum attinebat, deſperata ſalt depoſitio ſacerdotii, de qua imperatore aſſidue cogitante, interea vitam cum morte patriarcha tranquille commutat; cujus corpus imperator, quod ipſum jam pœnituerat, honorifice impertandum, & in ſuo monaſterio erpeendum curat, perculſus*

E *re miraculo, quod accideret, non ipſe modo, ſed omnes, qui cum ipſo erant: nam dextra patriarchæ manus in cruris figuram conformata, utmos eſt benedicendi populo acclamanti pocem, ita firma permanſit, neque cum mortuo corpore eſt immutata.*

quod Baronius ut ſuus meritò explodit

744 Eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MLVIII num. 28 illam dextræ manus figuram, quæ hic pro miraculo obtruditur, paucis verbis ita jure merito explodit: *Talia ſunt miracula ſchiſmaticorum, humana arte compoſita. Et quis ignorat, defuncti mox hominis membra adhuc calentia, quem quis velit, recipere formam & ſitum, eademque ipſa obrigeſcentia frigore immobiliter permanere? Cetera de hoc miraculo non meminit Michael Pſellus, ſchiſmatis fautor, qui Michaelem Cerularium hæreſeos accuſat, illumque epiſcopalis muneris ac*

F *divinarum rerum imperitiſſimum fuiſſe aſſerit, ut Pagius in Critica ad annum Chriſti MLV num. 2, & ad annum MLVIII num. 11 teſtatur.*

& quod Zonaras ſchiſmaticus

745 Quinimo Zonaras ſchiſmaticus de illo ſchiſmaticorum commento ſcribere erubuit, qui interim non diſſimulat ſuperbiam Michaelis Cerularii, dum lib. 18 Annalium num. 5 ipſius depoſitionem, mortem, ac honorificam ſepulturam ſic narrat: *Neque vero patriarcha ſuperbia illi (nempe Iſaacio Comneno imperatori, de cujus vitiis immediate antea egerat) cedebat; ſed imperare illi volebat: ac ſi quando non impetraſſet ea, quæ petierat, æger ferebat, increpabat; denique minabatur, quemadmodum imperium illi contuliſſet, ita ſe idem illi ereptarum. Quæ cum talis imperator ferre æquo animo haud utique poſſet, providit, ut malum daret potius, quam ferret. Cum igitur patriarcha in ſuum monaſterium, laudante ſanctorum angelorum, qui ibi colebantur, feſto, ut illiat ſplendidius celebraret, itarus eſſet, miſſu illuc coborte militum, (nec enim eum ex eccleſia Verbi divini ſapientiæ avellere volati, ne vel cleri vel populi motus oriretur) & ipſum & nepotes ejus celegat.*

reſerre non eſt auſus.

746 *Deinde de abrogande illi patriarchatu cogitans, optra quorumdam primariorum ſacerdotum utitur, & Pſelli variarum & abſurdarum criminationum tracervatoris, quas in oratione contra illum ſcripta congeſſit, & per quoſdam Viros ſignificat, ut ſimulet, ſe ultro pontificatu cedere, quem aliequi invitus cum publica infamia ſit amiſſurus. Ut autem ille refragabatur, imperatoris*

de

SEC. XI. *de ejus exauctoratione ſollicitudinem mors ſuſtulit: neque enim multis poſt illius obitus a quodam eſt ei nuntiatus; qui cum ſe lætum illi afferre nuntium & curas adempturum putaret, ille ſtatim, mutata ſententia, ejulavit, cjuſque cadaver cum exorifico tamitatu ab exſilio revocatum in monaſterio ab illo condito repoſuit, nepotibus ejus priſtina dignitate reſtituta.* Vides, hic nullam mentionem fieri de fictitio illo miraculo, quod tamen Michael Glycas ſchiſmaticus, & Zonaræ coævus, parte 4 Annalium pag. 323 eumdem Cerularii depoſitionem ac ſepulturam narrans, inſenſatis poſteris perſuaderi poſſe exiſtimavit.

747 De tempore, quo imperator Michaelem Cerolarium relegavit, Pagius in Critica ad annum Chriſti MLVIII num. 13 ſic differit: *Baronius aliique paſſim Cerularii depoſitionem & Lichudis creationem ideo hoc anno collocant, quia in ſerie patriarcharum Conſtantinopolitanorum in lib. VI Juris Græco-Romani Cerulario anni quindecim attribuuntur: die enim XXV menſis Martii anni MXLVIII ad culmen pontificale evectus fuerat. Verum cum Conſtantinus Lichudes poſt ſedem annorum quatuor & ſex menſium, circa initium menſis Januarii anni milleſimi ſexageſimi quarti vivendi finem fecerit, anno milleſimo quinquageſimo nono poſt diem ſextum menſis Junii patriarcha creatus eſt. Curopalates enim, cujus verba Baronius recitat, aſſerit Cerularium die feſto archangelorum dignitate depoſitum eſſe, cui Zonaras ſuffragatur. Græci autem, ut in eorum Menologio videre eſt, feſtum archangelorum ac S. Michaelis bis in anno celebrant, die nempe octava Junii & die ſexta Septembris. Cerularius itaque non anno XV, ſed annos XVI & menſes circiter tres eccleſiam Conſtantinopolitanam adminiſtravit, & anno ſolem ſequenti* (videlicet Chriſti MLIX) *mortuus eſt.* Ita ille.

Verſimillimum Baronio putamus,

748 At imprimis non video, quo fundamento Pagius contra omnium catalogorum conſenſum Michaelem Cerularium ſedecim annos & tres menſes adſcribat. Præterea die VIII Junii & VI Septembris apud Græcos ſit quidem aliqua S. Michaelis archangeli commemoratio propter miracula, interceſſione illius patrata; ſed in Menologio Baſiliano *ἡ σύναξις τ ἀρχαγγέλων, feſtivitas archangelorum* die VIII Novembris celebratur. In Meneis impreſſis eadem die VIII Novembris præcipuum angelorum feſtum ita annuntiatur: *Ἡ σύναξις τῶν ἀρχεστρατήγων Μιχαὴλ, καὶ τ λοιπ̃ν ἀσωμάτων δυνάμεων.* Id eſt: *Feſtivitas Michaelis, ducis militiæ* [*cæleſtis*,] *& reliquarum incorporearum poteſtatum.* Hanc autem eſſe unicam vel ſaltem maximam angelorum feſtivitatem, de qua Joannes Curopalates & Zonaras antonomaſtice meminerunt, colligi poteſt ex ſolenni Officio, quod eo die in Meneis aſſignatur, & cui juxta conſuetudinem celebriorum feſtorum præfigitur pictura, in qua plures angeli repræſentantur cum hac epigraphe, antiquis characteribus Græcis expreſſa: H CTNAΞIC TΩN ACΩMATΩN. Id eſt: FESTIVITAS INCORPOREORUM.

relegatum eſſe Michaelem anno 1058 circa feſtivitatem archangelorum

Quæ præcipue a Græcis ad diem VIII Novembris celebratur.

749 Ex his inſero, non eſſe temere recedendum ab opinione eminentiſſimi Baronii aliorumque illuſtrium auctorum, qui juxta communem catalogorum computum, epiſcopatui Michaelis annos quindecim tribuunt, & mortem ejus anno Chriſti MLVIII confignunt: ſi enim Cerularius anno Chriſti MXLVIII a die XXV Martii cathedram Conſtantinopolitanam occupaverit uſque ad annum MLVIII & diem VIII Novembris, quo feſtum angelorum apud Græcos colitur, jam rotunde numerare poſſumus quindecim adminiſtrationis annos, licet ſuperſint aliquot menſes, qui ex ſæpe ſupra dictis ratius enprimuntur. Deinde ex irrito imperatoris conatu, quo Cerularium exſulem ad ſpontaneam dignitatis ſuæ abdicationem inducere nitebatur, aliisque poſt depoſitionem geſtis conjicimus, facile ſex aut ſeptem menſes poſt exſilium elabi potuiſſe, antequam opportunæ Michaelis mors imperatorem ſollicitudine liberaret. Quin etiam poſt electionem ſucceſſoris aliqua controverſia exorta eſt, & nonnulla mora interceſſit, ut mox videbimus, antequam ille epiſcopali dignitate ornaretur atque in ſede Conſtantinopolitana collocaretur. Quare in noſtra chronologia nihil erit abſonum, ſi ponamus, quod menſe Junio anni MLIX eandem ab imperatore in locum Michaelis Cerularii defuncti ſubſtitutus fuerit

LXXVII. CONSTANTINUS III, cognomento Lichudes.

Circa mediam annum 1059

DE hujus Patriarchæ ſucceſſione Joannes Scylitas Curopalates poſt narratam Michaelis Cerularii mortem pag. 809 ſic ſcribit: *Sufficitur in ejus locum patriarcha Conſtantinus Lichudes præſes & protoveſtiarius, qui prius metropolitanorum & cleri, totiuſque populi ſuffragiis delectus fuerat; vir ob regia atque civilia munera clariſſimus a Monomacho uſque ad illud tempus; quique magnam glorian ob reipublicæ adminiſtrationem reportaverat, & Manganorum procurationem, ac juris cuſtos ab eo imperatore, quem diximus, vehiſtus fuerat. Et quamvis delectus foiſſet, non ſine contentione archiepiſcopatum & patriarchatum, neque ſine controverſia adeptus eſt. Verum imperator fiducia talia ſibi jura vindicatæ, hoc ipſi tempus idoneum ratus, presbyterum ordinatum vetuit, ne archiepiſcopatus unctionem perfectam acciperet; quoad, inquit, ea quæ contra te jactantur, per ſynodum canonice examinentur. Conſtantinus autem non ignorans, hæc quomodo contra ſe inquirerentur, inopinatum dedecus ſecum reputans, quæ quærebantur tradidit imperatori. Ex eo tempore ſine controverſia & ſine excuſatione omnia ab ipſo perficiebantur, quæcumque in initiandis pontificibus conſuevere.*

F

Michaelis mortem ſucceſſe Conſtantinum,

751 Zonaras lib. 18 Annalium num. 5 eamdem rem ſic elsrius exponit: *In eccleſia vero Ignacius Comoenus imperator Conſtantinum Lichudem præfidem & protoveſtiarum conſtituit, virum longe tempore in adminiſtrationibus rerum communium cum laude verſatum, ſpectataque fidei, cui Monomachus etiam, Manganorum œconomia commiſſa, tabulas de eorum immunitate commiſerat; quas cum ſibi vendicare Cumnenus conaretur, commentum improbitatis plenum excogitat, ac plane partum quemdam diabolicæ mentis edit: nam cum Lichudes per ſuffragia electus, ac ſacerdos jam creatus eſſet, arcano ſum monet, dixi quædam, quæ a patriarchali officio illum arcerent, & ſi in ſynodo agitarentur, nec eſſe confutarentur, non poſſe eum pontificatus unctionem adipiſci. Verum ſi Manganorum ſibi privilegia traderet, ſe neglecturum criminationes illas, neque impedimento fore, quo minus ungatur. Lichudes qui videret, non licere ſibi ad priſtinam conditionem redire, ſic vero manere turpe eſſe, properat allatis ille, quæ petebantur, nemine obſtante, pontificio ritu initiatur.*

752 Michael Glycas part. 4 Annalium pag.

A Christianæ cap. 323 mores ipsius ita laudat: *Suffectus est in ejus locum alius patriarcha, ut-*
qui nobis de schismate suspectus est. *rum Constantinus praefes & protovestiarius, cognomento Lichudes, cujus liberalem ac munificam*
manum, solertemque providentiam vemo non expertus est. Josnoes Curopalates loco proxime citato eamdem munificentiæ ac solicitudinis laudem ei tribuit. Sed præ ceteris impensius illum laudavit Michael Psellus, magnus ipsius amicus, qui schismati contra ecclesiam Romanam promovendo omnem operam impendit, ut Pagius in Critica ad annum Christi MLIV num. 2 ex lectis quibusdam Mss. Psselli opusculis ceteo constare affirmat. Psellus in honorem Constantini Lichudis compositit panegyrim, vigenti sribus capitibus divisam, quæ adhuc manuscripta Parisiis exstat, ut Pagius ad annum Christi MLXVI num. 22 testatur. Laudatus Pagius ad annum Christi MLVIII num. 22 exhibet quoddam fragmentum, in quo Psellus secundiam aliasque dotes Constantini magnis laudibus extollit. At propter hoc ipsum encomium & tantam cum
B Psello schismatico amicitiam nobis Constantinus ille da schismate suspectus redditur, qui propterea forte a Brietio nostro in Annalibus contractis ad annum Christi MLVIII, vocatur *vir addictior imperatori, quam Latinæ ecclesiæ*. Cum reliqua hujus Patriarchæ gesta ignoremus, ad mortem ipsius chronologice assignandam transimus.

Et executo anno 3063 e vivis excessit.

753 Vasii patriarcharum catalogi apud Banburum Episcopatui Constantini Lichudis quatuor annos ac dimidium concedunt. Illis consentit Zonaras, dum lib. 18 Annalium num. 9 de morte ipsius ita scribit: *Cum autem patriarcha Constantinus Lichudes, ecclesiæ per annos quatuor & sex menses gubernata, in aliam migrassit vitam, Joannes Xiphilinus in pontificalem Constantinopolees sedem evehitur.* Cum igitur initium ipsius supra constituerimus mense Junio anni MLIX, post numeratos quatuor annos & sex menses perveniemus ad mensem Decembrem anni MLXIII, circa quod tempus probabiliter ex hac vita migravit. Hæc chronologia concordat cum annis, quos Zonaras successori ipsius adscribit, ut ex dicendis apparebit.

LXXVIII. JOANNES VIII, cognomento Xiphilinus.

C

Initio anni 3064 hoc suffectus est Joannes

PUtamus, ineunte anno Christi MLXIV in locum Constantini defuncti successisse hunc Patriarcham, de cujus promotione & moribus Joannes Curopalates pag. 817 tradit sequentia: *Mortuo vero patriarcha Constantino, Joannes monachus, cognomento Xiphilinus, delegitur, Trapezunte natus, vir sapiens & eruditissimus, & in rebus politicis spectatus, & virtutum studio fectus, adeo ut in principio florentis ætatis monasticam administrationem susceperit, & vitam solitariam degere instituerit tempore haud exiguo in Olympo monte: quare nemo præter ipsum dignus habebatur, qui ad altum patriarchæ gradum perduceretur, tametsi recusans ac fugiens, ad eum honorem compulsus est.* Glycas part. 4 Annalium pag. 325 ipsum breviore elogio sic exorat: *Constantino patriarcha mortuo, Joannes Xiphilinus monachus in ejus locum suffectus, vir omnino propter eloquentiam, doctrinam, prudentiam, virtutem admirandus.* Zonaras lib. 18 Annalium num. 9 similis de illo tradit.

755 At quibuscumque laudibus hi scriptores Josoeum Xiphilinum extollant, ambitionem ipsius arguit sequens historia, quam Michael Glycas part. 4 Annalium pag. 326 sic narrat: *Cum spiritum extremum dasset* (videlicet Constantinus Ducas imperator, de cujus liberis & morbo idem auctor paulo superius egerat) *ab omnibus scriptam cautionem exegit, qua polliterentur, numquam se imperatorem ullum admissuret extraneum filiis suis, & imperatricem ipsam promittere coegit, numquam se ecspecturam ad altetas nuptias. Hoc modo illa cum filiis imperium septem mensibus administravit. Scripta cautio, fidei patriarchæ creditu, ejusdem studio custodiebatur..... Imperatrix autem nubere cuidam ex viris illustribus volens, tum ob scriptam cautionem & illos, qui cautioni subscripserant, in metu versaretur, tandem aliquid supra naturam muliebrem audendum, & dolo patriarcham circumveniendum esse decrevit.*

SEC. XI. cujus anno Sebastocrator imperatrix

collido delusit.

756 *Itaque rem cum quodam ad hujusmodi molitiones idoneo communicat. Quid inde factum? Erat patriarchæ frater, nomine Bardas. Hoc cum sciret ille spadæ, cum quo communicasse consilia sua imperatricem diximus, patriarcham accedit, secrete rem totam ei enarrat; fieri nimirum posse, ut si quidem aliqua dispensatio nomine cautionis intercederet, frater ejus in complexum imperatricis perveniret, ac deinde imperator despuaretur. Hac arte captus patriarcha singillatim senatoribus ad se vocatis persuadet, scriptam illam cautionem ab æquitatis ratione prorsus alienam esse, nec ob unius hominis æmulationem concedi debere, ut Romana respublica detrimentum caperet; sed patriæ, ita poscente necessitate, tradendum in matrimonium alicui viro imperatricem, ut hoc modo respublica, pristino statu restituta, vicissim floreret. His verbis cum omnes patriarchæ fidem in sententiam perduxisset, Diogenes armatus regiam ingressus est, ut imperatrice sibi copulata, sceptris potiretur.* Sic astuta mulier delusit ambitiosum Patriarcham, qui ex hac vana spe nil præter ignominiam & sidiculam superbiæ notam acquisivit.

Et auctores passim astruunt.

757 Zonaras eamdem historiam in Annalibus lib. 18 num. 9 & in fuse exponens ab aliis scriptoribus in eo differt, quod Bardam illum non appellet fratrem patriarchæ, sed ἀνεψιὸν, id est, sororis aut fratris ejus filium, quod discrimen hic nihil nostra interest. Præterea ibidem affirmat, illam cautionem seu promissionis syngraphum ab imperatrice & senatoribus jurejurando confirmatam fuisse, ut etiam satis innuit Joannes Scylitza, qui pag. 822 cum Zonara addit, quod au senatoribus *aliis fausu & adulatione, alii pecuniæ largitione & crebris muneribus* Joanni patriarchæ consenserint. Propter talem solennis juramenti abolitionem Baronius in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi MLXVIII num. 5 eumdem patriarcham accusat, quod privato enimmodo religionem posthabuerit. Ob eamdem causam, ni fallor, Joannes Xiphilinus a Brietio nostro in Annalibus contractis ad annum MLXVI, *vir litteratior, quam melior*; & ad annum MLXVIII, *prævaricator religionis* appellatur.

Joannes ille post undecim annos & aliquot menses vita eximitur.

758 Catalogi apud Banburum huic Patriarchæ passim tredecim annos & sex menses adscribunt. Catalogus Labbeanus, Protreptico Historiæ Byzantinæ insertus, annos undecim dumtaxat cum sex mensibus ei affingit. Zonaras vero in Annalibus lib. 18 num. 18 tempus episcopatus ipsius sic diserte exprimit: *Joanne Xiphilino patriarcha in æternas mansiones translato, cum ecclesiam annos undecim & menses septem rexisset* (Græce sine litte-

A litteris numerelibus ita ad longum legitur ἐπὶ δὲκα ϛ΄ταυτὰς ἐφ' ἑτέ, ϗ μησὶν ἑπτά) *patriarcha deſignatus eſt Coſmas monachus*. Nos probabilius exiſtimamus, catalogos Bandurianos juxta catalogum Labbeanum vel Zonaram corrigendos eſſe: ſi enim Joanni Xiphilino tredecim annos eum dimidio tribuamos, jam mortem ejus nimis diu differre cogemur contra auctoritatem veteris teſtimonii, ut nunc videbimus.

SEC. XI.

759 Anne Comnena lib. 3 Alexiados pag. 75 tempus, quo hic patriarcha obiit & ſucceſſorem acceperit, ſic accurate notat: *Rebus igitur ſic penditibus, Alexius coronatur manu patriarchæ Coſmæ: etenim quarto anno imperii Michaelis Ducæ & filii ejus Conſtantini, cum eſſet mortuus ſanctiſſimus patriarcha Joannes Xiphilinus ſecunda die menſis Auguſti, Indictione decima tertia, ſubrogatus in ejus ſedem fuerat hic Coſmas, illo loco dignißimus & ſanctitate plenus*. Hi characteres chronologici annum Chriſti MLXXV deſignant: nam

anno 1075 ex hac vetere migratione.

B uſque ad Calendas Septembres anni MLXXV fluxit Indictio decima tertia, quæ mihi in citato textu tum ad Joannis Xiphilini mortem, tum ad ſucceſſorie promotionem pertinere videtur. Unde opinor, paucis diebus ab obitu ipſius ſtatim alterum in ſede Conſtantinopolitana collocatum eſſe, quod ex infra dicendis confirmabitur. Præterea quartus Michaelis Ducæ annus, quo Joannes iſte obiit, anno Chriſti MLXXV ultra diem ſecundam Auguſti adhuc currebat, ſicut ex Michaelis iſtius initio, apud Pagium in Critica ad annum Chriſti MLXXX ſignato, evidenter poteſt deduci.

760 Huic mortis tempori congruus Zonaræ vel catalogi Labbeani optimo congruit: nam ſi Joannes Xiphilinus manſe Januario anni MLXXV in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit, ut ſupra ſtatuimus, & anno Chriſti MLXXV, die ſecunda Auguſti ex hac vita migraverit, ut Anne Comnena teſtatur, jam in iſto gubernationis intervallo annos undecim & ſex vel ſeptem menſes invenies. Erravit itaque Guilielmus Caveus heterodoxus, dum in Hiſtoria litteraria Scriptorum eccleſiaſticorum pag. 430 initium hujus patriarchæ anno MLXVI & obitum anno MLXXVIII alligat, ubi tamen recte rejicit communem opinionem, quæ huic patriarchæ perperam aſcribit compendium Dionis, quod tribuendum eſt

anno obitus noluginus Cavei ex. tor corrigitur

C Joanni Xiphilino, qui hunc Patriarchum ejuſdem nominis habuit patronum, ut ex ipſa auctoris epitome demonſtratur. Porro eliqui Joannis Xiphilini patriarchæ opuſcula recentiores bibliographi paſſim recenſent.

761 Nihil quemquam moveat, quod hic patriarcha Conſtantinopolitanus ab Anna Comnena vocetur *ſanctiſſimus*, eum interim ſuperius notate ſoluti juramenti hiſtoria ſanctitatem ipſius minime commendet: nam mulier illa ſchiſmatica & Latinis infenſiſſima, Romanum Pontificem ejuſque ſubditos contemnere, & ſchiſmaticos ſuos laudare conſuevit. Quare non immerito eos, quos ipſe laudibus exornat, infectos putamus ſchiſmate, quod Alexius Comnenus, pater illius, numquam ſerio tollere voluit, quamvis aſtutus ille princeps pro rerum ureeſſitate interdum amicitiam cum Romanis Pontificibus ſimularet. Unde etiam nonnulli critici obſervarunt, Annam Comnenam in Alexiade ſua nimis amori erga patrem indulſiſſe, & potius panegyrim parentis ſui quam hiſtoriam ſcripſiſſe. Igitur ſub diuturno Alexii Comneni imperio ſchiſma inter eccleſiam Romanam & Conſtantinopolitanam perſevaravit, cujus

Ex titulis ſanctiſſimi hujus patriarchæ datus exæſtimatur.

etiam juverit meminiſſe pro ſequentibus aliquot D patriarchis, inter quos primus poſt mortem Joannis Xiphilini ſecutus eſt

LXXIX. COSMAS I, cognomento Hieroſolymitanus.

CUm juxta ſupradictum Annæ Comnenæ teſtimonium Joannes Xiphilinus e vivis exceſſiſſet, quarto Michaelis Ducæ anno, Indictione decima tertia, die ſecunda Auguſti, quæ omnes notæ chronologicæ in annum Chriſti MLXXV concurrunt, eadem Indictione adhuc fluente, ſive menſe Auguſto anni MLXXV, poſt paucos a morte ejus dies, & veroſimillime ante diem VIII Auguſti, ut ex infra inſtituendo temporis computo apparebit, in locum defuncti Joannis ſubſtitutus eſt Coſmas, de cujus promotione & moribus Joannes Scylitza pag. 860 hæc prædicat: *Sepulto autem patriarcha Joanne Xiphilino, & ad domos æternas tranſlato, imperator alium delegit, una ex ſenatorio ordine, neque ex eccleſia, neque ullum aliunde Byzantiorum, ſive eloquentia ſive rebus geſtis cæterorum & celebrium; ſed Coſmam quemdam monachum, qui a fanctæ civitate venerat, & in maximo honore apud imperatorem habebatur propter virtutem, qua præditus erat: nam etſi externæ ſapientiæ expers erat, & illius myſterio minime gaſtoret, attamen variis virtutibus efflorescebat; quapropter, omnibus aliis neglectis, ipſum ad eccleſia gubernacula collocat*. Zonaras lib. 18 Annalium num. 28 de eodem Patriarche dicit, quod fuerit *inexcuſatus ille quidem, ſed omnis generis virtutibus ornatus, qua de cauſa etiam ab imperatore in maximo pretio habebatur*.

Anno 1075 in locum Joannis ſubrogatur Coſmas,

E

763 Anna Comnena præter alias laudes huic Coſmæ liberalitee tribuit ſpiritum prophetiæ, ſi luber etedere, dum lib. 4 Alexiados pag. 68 narrat, Nicephorum Botoniatem ſucceſſore iſtius patriarchæ imperium abdicaſſe: *Verum quitum temporis Patriarcha erat*, inquit, *vir plane dignus illo loco, vere pacpor, & monaſticam auſteritatem nihilo remiſſior, quam qui olim in deſertis & montibus degebant patres, in urbe vetuens, quam ætiam fecebant prophetiæ gratia prædium, ut qui multa prædixiſſet, quæ vere acciderant; teste ita viverat, ut officii forma, vetuſtiſque exemplar æqualibus poſtriſque eſſet. Is, inquam, ſive divino inſtinctu admonitus, qua loca Botoniatæ ees eſſent, quidve illo dealgat futurum eſſet, ſive ſuggeſtione artana Cæſaris (eam & id dicitur) qui admiratione virtutis ejus magnam a longo tempore cum Patriarcha coajunxerat amicitiam, in tempore ſupervenions cum Hordis Botoniatim ad audendum excitabat, ſapiens & denique creditum Auguſto conſilium dedit; ne dubitaret theoma regio tedere, neve divino imperio repugnans tempublicam diſcrepandam civili bello, urbem Chriſtiano truncæ polluendam daret, ſed potius Dei voluntati cedens de medio abiret*. Deinde cefert, quomodo imperetur huic Coſmæ conſilio parueris.

quem Anna Comnena ſchismatica

764 Quinimo Menæa impreſſa & Maximus Cy- & Menæa Græcorum magnis laudibus extollunt.
thereus hunc Patriarcham appellant thaumaturgum ſive miraculorum patratorem, & die ſecunde Januarii, annuam ejus feſtivitatem ita annuntiant: Μνήμη τῦ ὁσίυ πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ ἀρχιεπισκόπυ Κωνσταντινουπόλεως, τῦ θαυματυργῦ, τῦ ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τ Χωρας. Hoc eſt: *Memoria ſancti patris noſtri Coſmæ, archiepiſcopi Conſtantinopolitani, thaumaturgi, qui eſt in venerando monaſterio Churæ*. Cangius lib. 4 Conſtantinopolis Chri-

A cap. 25 de hoc Charæ monaſterio varia tradit. Sed ſive ibi quieſcat aut colatur, alia auctoritate opus eſt, ut jactatis hiſce miraculis fidem adhibeamus, & hominem non parum de ſchiſmate ſuſpectum Sanctis adſcribamus. Quare Bollandus noſter ad diem ſecundam Januarii prodeotar illum ioter Prætermiſſos rejecit, & lectores ibidem ita monuit: *Coſmas patriarcha Conſtantinopolitanus, thaumaturgus prædicatur a Menæis. Eum emitte, donec certiora habeam argumenta, quia poſterior fuit, quando Græci merito ſuſpecti.* Nomen aut eultam Sancti multo minus poſſe convenire alteri Coſmæ Conſtantinopolitano præſuli, qui ab ipſis Græcis ſeculo ſequente propter hæreſim depoſitus eſt, ex infra dicendis patebit.

765 Anna Comnena lib. 3 Alexiados pag. 75 *Patriarcha ipſe poſt coronationem imperatricis* eupooit, quomodo matar Comnenorum callida Leonara ſit Coſmam inducere ad ſpontaneam patriarchatos abdicationem, ut eam digniratem in monachum ſibi gratum transferrat: *Erat tum monachus quidam*, ait, *Euſtratius nomine, cognomento Garidas, prope magnam Dei eccleſiam habitans, magna ſpecie virtutis, qui jam ea lange tempore adire ac viſere ſolitus Comnenocam matrem, etiam illi neſcio quid de imperio prædicaverat. Illa in monachorum genus alioqui propenſior, hujus inſuper delinita ſermonibus, majorem in dies erga ipſum fiduciam benevolentiamque demeaſtrabat. Jamque ea venerat, ut de transferende in ipſum urbis regiæ patriarchatu conſilia verſaret, certoſque adhiberet homines, quibus commemorata ſimplicitate atque inceptitudine ad res gerendas ejus, qui tunc erat patriarcha, dabat negotium adeundi hominem & quaſi pro amicitia admonendi, nihil eum ipſi ſibi utilius facere poſſe, quam ſi ultro dignitatem abdiceret. Non fefellit ea machinatio virum ſanctum, auditiſque aliquamdiu amicis ſubornatis, per proprium nomen jurare dixit illis: "Per Coſmam, non cedam patriarchali „ ibeone, priuſquam mea manu Irene Auguſta „ coronata fuerit „ ..... Septimo igitur poſt inaugurationem Alexii die, unor quoque ipſius Irene miniſterio Coſmæ patriarchæ ſolemnem coronæ impoſitionem accepit.*

766 Attamen non diu poſt Coſmas ſa dignitate ſus ultro abdicavit, ut Michael Glycas part. *ultro ſe dignitate ab dicavit* 4 Annalium pag. 332 refert his verbis: *Cum ſecundum hæc imperator* (videlicet Alexius Comnonus, Anoæ Comnenæ pater) *pecuniis egeret, donationes annuas, & munera duri conſueta magiſtratibus, præcidit, at ſibi cetinuit; ſenatoribus etiam locupletioribus opes eripuit. Hunc adminiſtrationem reipublicæ cum ſanctiſſimus ille patriarcha Coſmas prebare non poſſet, nec emendationem, de qua deſperaverat, ullam exſpectaret ampliue; Tolle, inquit miniſtra ſue, librum hunc Pſalmorum, & me ſequere. His dictis, ex eccleſia diſceſſit.* Zonaras lib. 18 num. 22 eadem ſere habet hoc modo: *At imperatricie urbis pontifex, inclytus ille Coſmas, qui communium rerum tractationem improbaret, atque emendationem deſperaret, miniſtre ſue Pſalterium auferre ſeque ſequi juſſe, eccleſia exceſſit, nec in eam redlit, quamvis imperatoribus id magnopere flagitantibus, tum fidelem populum annos quinque & menſes novem poviſſet.*

767 Præfata Alexii Comneni filia hanc abdi- *anno 1083 in feſto S. Joannis Apoſtoli* cationis cauſam, ac ignominioſam patris ſui avaritiam caute filet; ſed hojus ultroneæ ceſſionis tempus, quod noſtra maxime intereſt, lib. 3 Alexiados pag. 79 ſic exacte indicat: *Interim*

is, cujus ſuperius, meminimus, patriarcha Coſmas poſt aliquot ab Irene coronata dies, ipſa memoria confeſſionis ſancti Joannis Theologi, peracto Sacro in templo ejuſdem ſancti Apoſtoli, ad Hebdomum ſito, patriarchalem dignitatem ultro abdicavit, poſtquam eam tenuiſſet annos quinque & menſe novem, ſeceſſitque in monaſterium Colliæ. Si quis ab inaunte Auguſto æræ Chriſtianæ MLXXV, quo tempora Coſmam Joanni Xiphilino ſucceſſiſſe diximus, quinque annos & menſes novem, ab Anna Comnena & Zonara ei adſcriptos, computata volnatir, perveniet ad menſem Maium anni MLXXXI, quando Coſmas patriarca ipſo S. Joanois apoſtoli feſto digniratem ſuam abdicavit. SEC. XI.

quod Græci per quatuor menſes celebrant.

768 At Græci memoriam S. Joannis Theologi quotannis rer aelebrant, nempe VIII Maii, X Julii, & NOVA Septembris, ut in Menæis impreſſis licet videre. Ex tribus his faſtis primum hic ab Anna Comnena indiesri colligo ex tampora, quo coronata eſt Irene, quod menſe Aprili anni MLXXXI contigit, ut Pagius tamo 4 Criticæ pag. 277 recta oſtendit. Cum igitur Coſmas patriarchatum reliquerit *poſt aliquot ab Irene coronata dies*, ut Anna Comnena loquitur, hoa loco primum S. Joannis Theologi faſtum, quod in diem VIII Maii incidit, probabiliſſime indicatur. Præterea ex Menæis ad diem VII Maii patet, annuam S. Joannis apoſtoli feſtivitatem ſoleuniter eodem die celebrari in eccleſia ipſius, quæ ſita eſt in Hebdomo, de quo loco Anna Comnena expreſſe meminit. Ex bis omnibus manifeſte ſequitur, Coſmam anno Chriſti MLXXXI, die VIII Maii, dignitati ſuæ nuntium remiſiſſe. E

LXXX. EUSTRATIUS, cognomento Garidas.

JAm aliquoties citata Anna ſucceſſionem Euſtratii, de quo ſuperius cum ipſa memioimus, & quem Baronius perperam Euſtathium nominavit, lib. 3 Alexiados pag. 79 ſic eommemorat: *Gubernacula vero patriarchalis ſedis ſuſcepit ia manus prius memoratus eunuchus Euſtratius Garidas.* Zonarsa in Annalibus lib. 18 num. 22, narrata Coſmæ abdicatione, imperitiam ſucceſſoris deſcribit his paneis verbis: *Alium itaque pontificem eccleſiæ præfecerunt, ſpadonem quemdam monachum, nomine Euſtratium, neque eruditum, neque in rebus gerendis verſatum, ſed hominem ſimplicem, & otio ac potius angulo aptiorem.* Michael Glycas part. 4. Annalium pag. 332 eumdem homina ſimili colore ſic brevitee depingit: *Ejus in locum ſuffectus eſt Euſtratius ſpado, ſimplici vir ingenio, & dignus in angulo qui degeret.* *Poſt abdicationem Coſmæ anno 1082 eligitur Euſtratius.* F

772 Exemplum hujus inſcitiæ ſuggatir Anna Comnena, dum lib. 5 Alexiados pag. 148 & ſequente narrat, quomodo imperatoris frater Italum quemdam Pythagoreæ metempſychoſeos aliorumque errorum aſſertorem detexerit, a quo ipſe parrlaraba Euſtratius hæreſi infectus aſt: *Italum reipſa deprehendit Italum*, inquit ibi Anna, *qualem erat ſuſpicatus imperator iudicio famæ publicæ. Polam ergo convictit nebulonem, apparere ſe coram in torena multorum juſſum. Deinde, idipſum jubente Auguſto fratre, illum ejuſque cauſam ad tribunal eccleſiaſticum remiſit: ubi rum tanto magis homo amens rueret, & imperitiam occultare amplius ſoam non valens, dogmata effutiret cunoni fidei contraria, ac præterea coram venerabili cætu patrum ac præſidum eccleſiæ multa nugatorie, acerbe, maledice ac pe-* *homo ſtercorum ignarus,*

SEC. XI *julianter declamare non deſineret, aliaque edere inhumanæ importunaque documenta audaciæ, Euſtratio Garidæ, ſynodi tum ejus cœtus & ſedis præſuli dedocendus atque ad frugem reducendus eſt traditus. Verum contra evenit: nam paucis diebus, quibus fuit cum Euſtratio in ſuperioribus ædificiis magni templi, ita illium patriarcham, hominem non doctiſſimum, verbis ac ſophiſmatis obruit, ut e ceſſore ſuo ac judice in ſuffragatorem errorum ſuorum, ſuique ac molæ cauſæ patronum verteret ac vindicem.* De erroribus hujus Itali, qui a Cangio in notis ad Alexiadem Joannes appellatur, Pagius in Critica ad annum Chriſti MLXXXIII num. 9 & 10 conſulatur.

Ex anno 1084 e ſede ſua dejectus eſt;

771 Euſtratios ſedem Conſtantinopolitanam tribus dumtaxat annis tenuit, ut Glycas part. 4 Annalium pag. 332 teſtatur, de ipſo ſic ſcribens: *Verum & ille poſt tertiennium adminiſtrati pontificatus, contra voluntatem ſuam, ea propter ignotam quamdam cauſam deturbatur, evecto viriſſimo ad patriarchici ſolii ſublimitatem Nicolao Grammatico.* Zonaras in Annalibus lib. 18 num. 21 eumdem annorum numerum ei tribuit, & inſuper dotes ſucceſſoris ipſius ita indicat: *Cum jam dignitatem per annos tres uſurpaſſet, ob cauſam non ſatis notam ab imperatoribus facta ade eſt deductus, atque in ejus locum ſuffectus Nicolaus monachus, cognomento Grammaticus, qui in ſtudio virtutis ætate actu, litterarum non rudis erat, etſi non exquiſite peritus.* Catalogi patriarcharum apud Bandurum de illo epiſcopatus ſpatio cum Glyca & Zonara conſentiunt. Cum itaque Euſtratius anno Chriſti MLXXXI poſt diem octavam Maii in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit, ab ea expulſus eſt anno Chriſti MLXXXIV ante menſem Septembrem, ut patebit ex Indictione, qua pro illo ſubſtitutus eſt

B

LXXXI. NICOLAUS III, cognomento Grammaticus.

cui ante menſem Septembrem ejuſdem anni ſuffectus Nicolaus ſucceſſit;

C

DUm Anna Comena lib. 10 Alexiados pag. 273 narrat, quomodo pater ſuus de expeditione contra Comanos ſuſcipienda Deum conſuluerit, prius ea occaſione initium hujus patriarchæ ſic exacte notavit: *Dacibus igitur ac tribunis, ſacerdotibuſque ſimul univerſis ad ſe vocatis, cum iis veſpere ad magnum Dei eccleſiam ſe contulit, patriarcha ipſo præſente Nicolao: nam in patriarchicum jam thronum aſcenderat Indictione ſeptima anni ſexies milleſimi quingenteſimi* (interpres male vertit *ſexcenteſimi*, ut textus Græcus indicat) *nonageſimi ſecundi poſt Euſtratii Garidæ abdicationem.* Indictio ſeptima, & præfatus Græcorum recentiorum annus a Calendis Septembribus anni MLXXXIII fluere cœperant, & conſequenter maxima ex parte in annum Chriſti MLXXXIV incidunt, ut apud chronologos paſſim obvius videre eſt. Unde concludimus, Nicolaum iſtum ante menſem Septembrem anni MLXXXIV in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe.

qui anno cum imperatore

773 Quamvis hic patriarcha diu thronum Conſtantinopolitanum occupaverit, tamen pauca illius geſta novimus, inter quæ Anna Comnena lib. 10 Alexiados pag. 270 refert, quomodo hæreſis Nili & Armeniorum damnata fuerit in ſynodo, cui Nicolaus ille præſidebat. Deinde lib. 15 ejuſdem Operis a pag. 486 ſqq. narrat, quomodo Alexius Comnenus imperator detexerit nefandam Bogomilorum hæreſim, eamque variis modis extinguere conatus fuerit. Inter alia pag. 488 & ſequente pertinaciam cujuſdam Baſilii, qui etiam præcipuus hujus fanaticæ ſectæ auctor, ſic deſcribit: *Præſidebat tum in regia ejuſmodi ſynodo beatiſſimus patriarcha Grammaticus dominus Nicolaus. Recitata coram ſunt impia & exſecrabilia dogmata; negandi criminis facultas nulla, cum abundarent ad convictionem evidentiſſima teſtimonia. Ergo adverſarius fatendi neceſſitatem in impudentiam vertens, quod facinoris non poterat, ultro affirmare perfricta fronte, ac contumaci ore multis verbis adſtruere lætitiæ, addens, ſeſe ad propugnationem ſui dogmatis ignem, flagella, mortesque innumeras paratiſſimum ſubire.* Tunc pag. 490 extremum tetulit, *eos impiorum horum hæreticorum dogmata exponere non audere, & lectorem curioſum remittit ad Panopliam monachi Zygadeni, quam hactenus ſub nomine Euthymii Zigabeni habemus, & inquoſcit. 23 impia Bogomilorum deliria recenſeotur.*

hæreſiarcha, comitorum perſonam

774 Denique pag. 492 & ſequentibus eadem hæreſis oculata graphice explicat, quomodo pervi eax hujus hæreſis auctor in Hippodromo vivus *eſt*, combuſtus fuerit: *Baſilium ſectæ principem quod attinet*, inquit, *obduratiſſimum & deſperatæ pertinaciæ caput animadvertentes ſacri præſules ac clerici, præcipuique Nazaræorum, ipſo ſententiæ auctore, qui tunc erat, patriarcha Nicolao, igni dignum cenſuerunt: quibus accedens tandem imperator, poſt multa in illo convincendo commonendaque verba perdita, ubi lapſum nebulonis ingenium & obſtinationem in hæreſi plane immobilem perſpexit, parari rogum juſſit, in quo exemplum palam de perfidiæ auctore ſumeretur.* Poſt hæc extremum obſtinati hujus hæretici ſupplicium longa oratione exponit. Tota Bogomilorum hiſtoria, quam nobis hic non vacat excitebere, apud Annam Comnenam lib. 15, & Euthymium Zygadenum in Panoplia tit. 23 legi meretur.

E

F

ovlamque uterque ſchiſmatis ſavuſſet vindicem.

775 Ex illo Patriarchæ ac imperatoris zelo contra hæreticos minime ſequitur, utrumque cum eccleſia Catholica conjunctum fuiſſe: nam ſci mus, quod ab uno alterove ſeculo Lutheriani & Calviniſtæ hæreticos alterius ſectæ flammis ferroque perſecuti fuerint, cum interim ipſi in ſua adverſus Eccleſiam Romanam rebellione perſiſterent. Sic præfatus Euthymius monachus Bogomilos oppugnabat, & ſimul ſcripſit contra Latinos de proceſſione Spiritus Sancti, ut teſtatur ipſius Opuſculum, quod in bibliothecis regia Galliæ & alibi conſervatur. Quod vero ad Alexium Comnenum imperatorem ſpectat, is videtur ſchiſma Græcorum foviſſe: cum enim archiepiſcopus Mediolanenſis a Paſchale II Pontifice Romano Conſtantinopolim miſſus eſſet, & contra Græcos oſtenderet, Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere, ipſe imperator conſta hunc Pontificis Romani legatum diſputavit, ut apud Leonem Allatium lib. 2 de Conſenſione Occidentalis & Orientalis eccleſiæ ſæc. 12 Nicolaus Hydruntinus indicat his verbis: *Hoc lemma ſolertiæ eſt prudentiſſimi imperatoris Alexii; ea enim ætate fuit aliquando adverſus Mediolanenſem epiſcopum diſputans.* Hinc quidam non immerito ſuſpicantur, juſſu Alexii Comneni ſcripta fuiſſe Opuſcula, quæ Græci ſchiſmatici contra archiepiſcopum Mediolanenſem eo tempore ediderunt. Ceterum Annales Baronii ad annum Chriſti MCXVI num. 7 & ſequentibus de fragmento hujus diſputationis, ne Græcis iſtius præſulis adverſariis conſuli poſſunt. Interea revertamur ad Patriarcham noſtrum, qui tam ſuſpecto ſchiſmatis tempore eccleſiam Con-

ſtan-

A ſtantinopolitanam rexit, & annum mortis ipſius inveſtigemus.

Nicolaum illum, qui ſedem CP. uſque ad annum 1111 tenuit,

776 Jus Græco-Romanum Nicolao Grammatico viginti ſeptem annos gubernationis & tres menſes adſcribit. Alii quidam Patriarcharum catalogi eidem rotunde tribuunt viginti ſeptem annos cum Zonara, qui lib. 18 Annalium num. 25. obitum ejus ſic memorat: *Patriarcha vero Nicolaus, eccleſia per annos viginti ſeptem gubernata, ſenex admodum deceſſit, cujus funus imperator magnificis honoribus proſecutus, alium in patriarchico ſolio collocavit.* Cum igitur Nicolaus ante menſem Septembrem anni MLXXXIV ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus fuerit, ut ſupra ex verbis Annæ Comnenæ oſtendimus, haud dubie mortuus eſt anno Chriſti MCXI, ſicut viginti ſeptem adminiſtrationis annos & tres menſes computanti conſtabit.

cum altero confundit Baronius,

B 777 Dum Baronius de hoc Nicolao agit, ſecum ipſe pugnat, & ſeriem præſulum Conſtantinopolitanorum perturbat: nam in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MLXXXIX num. 29 de Patriarcha iſto ſic ſcribit; *Eodem quoque anno Conſtantinopoli moritur Euſtathius patriarcha* (Euſtratium pro Euſtathio legendum eſſe, ſupra monuimus) *tam ſediſſet annis tribus*; *in cujus locum ſubrogatur Nicolaus, cognomento Grammaticus, qui tenuit eum annis viginti ſeptem & menſes tres, temporibus, quibus imperabat Alexius Comnenus.* Deinde Eminentiſſimus ſcriptor poſt viginti ſeptem annos, nempe juxta ipſius computum anno Chriſti MCXVII num. 15 eumdem Nicolaum Grammaticum eum altero Nicolao Muzalone ſic confundit: *Eodem anno moritur Nicolaus Muzalon patriarcha Conſtantinopolitanus, cum ſediſſet annos viginti ſeptem, ut teſtatur Zonaras, qui his erat præſens, atque ejus ſuum imperatorem magnificis honoribus proſecutum fuiſſe.* At, ſalva tanti viri pace, Zonaras hæc aſſerit de Nicolao Grammatico, qui planc diverſus eſt a Nicolao Muzalone, ut ex infra dicendis patebit. Nihil hic dico de parachroniſmis ipſius, qui ex chronotaxi noſtra ſatis deteguntur.

& hinc tempora & ſeriem patriarcharum perturbavit.

C 778 Ex hac duplicia Nicolai confuſione orient alius error, ita ut quatuor præſules Conſtantinopolitani ab Eminentiſſimo viro omittantur, & ſequens patriarcharum ſeries omnino perturbetur, ſicut liquet ex ipſius verbis, quæ ad annum Chriſti MCXVII numero proxime citato ſic ſonant: *Succeſſit autem in locum ejus* (ſcilicet Nicolai Muzalonis, quem cum Nicolao Grammatico confuderat) *ut idem Zonaras ait, annus ex diaconeatu ordinat, patria Chalcedonenſis, nomine Theodorus.* Nuſquam Zonaras ſucceſſorem Nicolai nominat, multo minus Theodorum appellat. Sed ex aliis monumentis infra oſtendemus, Nicolao Muzaloni ſucceſſiſſe Theodorum, quem Baronius errore unius litteræ perperam Theodorum vocavit. Ex his etiam videmus, Baronium a Nicolao Grammatico ad Nicolaum Muzalonem tranſiliiſſe, ac prætermiſiſſe patriarchas intermedios, aut ſaltem invertiſſe ordinem eorum, quos jam loco ſuo reſtituemus.

SECULUM XII.

LXXXII. JOANNES IX, cognomento Hieromnemon.

ZOnaras lib. 18 Annalium num. 25 ſucceſſionem hujus Patriarchæ, quamvis ſuppreſſo nomine, indicat his verbis: *Patriarcha vero Nicolaus, eccleſia per annos viginti ſeptem gubernata, ſenex admodum deceſſit; cujus funus imperator magnificis honoribus proſecutus alium in patriarchico ſolio collocavit, e cleri eccleſiæ numero illum quidem, ſed ordinis diaconorum, & unum ex patriarchicis principibus, ex fratre nepotem ejus, qui tum Chalcedonenſi præerat eccleſiæ, in litteris tum profanis tum ſacris ab incunte verſatum ætate, quem ipſe imperator in eccleſia declaravit.* Plures patriarcharum catalogi nomen hujus ſucceſſoris prodiderunt, & in jure Græco-Romano tom. 1 lib. 4 pag. 302 poſt Nicolaum Grammaticum nominatur *Joannes Hieromnemon, cognomento Chalcedonii, ſub eodem Alexio Comneno, & Joanne in porphyra nato, annis* XXIII. Nicephorus Calliſtus apud Baudurum tom. 2 Imperii Orientalis pag. 597 nomen & ſedis tempus etiam diſerte exprimit his verbis: *Joannes Hieromnemon Chalcedonenſis eodem imperatore, annis* XXXII, *& pervenit uſque ad Joannem Comnenum.* Philippus Cyprius & catalogus Labbeanus eum his eirca nomen conſentiunt, & Joannem Nicolao Grammatico ſucceſſorem aſſignant. Unde ſequitur, hunc patriarcham perperam a Baronio ſupra citato Theodorum appellari.

Nicolao ſucceſſit Joannes,

præfuiſſe Chalcedonenſis ex fratre nepos

780 Neſcio, quo fundamento Bandurus aſſerat, hunc Joannem aotea eccleſiæ Chalcedonenſi præfuiſſe, dum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 915 de illo ſic differit: *Joannes Hieromnemon, qui, ut ſcribit Zonaras in Alexio imperatore, tum Chalcedonenſi præerat eccleſiæ, & in litteris tam profanis, tum ſacris ab iuenute ætate verſatus, ſaſcitus in locum Nicolai, anno ultimum Chriſti* MCXI. *Hic vero cum eccleſiam Conſtantinopolitanam rexiſſet annis viginti tribus, obiit anno Chriſti* MCXXXIV. At Zonaras, cujus verba numero præcedente ſetulimus, nullo modo indicat, hunc Nicolai ſucceſſorem eccleſiæ Chalcedonenſi præfuiſſe; ſed tantum dicit, poſt mortem Nicolai ab imperatore in ſede Conſtantinopolitana collocatum eſſe *ex fratre nepotem ejus, qui tum Chalcedonenſi præerat eccleſiæ*, adeoque his verbis ſignificat, præſulem Chalcedonenſem hujus ſucceſſoris patruum fuiſſe. Undnetiam ſuſpicor, hunc Joannem ob habitationa vel patria in variis patriarcharum catalogis Chalcedonium aut Chalcedonenſem appellari.

cognomento Hieromnemonis

781 Quod vero ſpectat ad cognomen Hieromnemonis, quod in pleriſque catalogis huic Joanni tribuitur, vox illa apud Græcos ſignificat munus eccleſiaſticum, de quo Georgius Codinus Curopalata inter officia eccleſiæ & aulæ Conſtantinopolitanæ lib. 3 in editione Pariſienſi anni MDCXLVIII pag. 3 ſic meminit: *Hieromnemonis munus eſt pone patriarcham precet laſpicere; habetque in ſua poteſtate cathroniaſmum & contacium ſeu librum ordinationis.* Jacobus Goar in notis ad hoc Codini caput, ex Mss. Græcis ibidem pag. 5 iſtud officium ita deſcribit: *Hieromnemon in*

SEC XII. *Miſſis patriarchæ librum miſſalem tenet reliquorumque pontificum ſubſcriptiones ſervat* (quæ jam ſequuntur, ioxsipies claritatis gratia addidit) *id eſt fidei profeſſionem in eorum ordinationibus emiſſam*. Si quis plura circa hanc rem noſſe cupit, adeat Greteſetum noſtrum in obſervationibus ad Codinum cap. 8, pag. 564 & ſequentibus laudatæ editionis, ubi de hoc officio luſe diſputat.

qui ſedere CP. ab anno XXXI *uſque ad* MCXL *occupavit*.

782 Catalogus Labbeanus epiſcoporum hujus Patriarchæ viginti quatuor annos tribuit; ſed miſſum ſequi Nicephorum Calliſtum, Philippum Cyprium, & Catalogum Juri Græco Romano inſertum, qui omnes tantum viginti tres annos ei adſcribunt. Quare amplector opinionem Pagii, qui in Critica ad annum Chriſti MCXXXIV num. 42 ſic ſcribit; *Uſque ad hunc annum pervenit Joannes Hieromnemon, cognomento Chalcedonii, patriarcha Conſtantinopolitanus, qui jam ab anno* MCXI *eccleſiam Conſtantinopolitanam regebat: in ſeria enim epiſcoporum Byzantii libro* XV *Juris Græco Romani vetuſta, ei tribuuntur anni* XXIII. Hiſce conſentit Banduru, qui loco ſuperius citato teſte dicit, eum ab anno Chriſti MCXS uſque ad annum MCXXXIV in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe.

B

LXXXIII. LEO, cognomento Styppes vel Styppiota.

Quamvis Leo, anno 1134 *Joannis ſuccedens*,

JUnta ſuperius dicta hic Patriarchs anno Chriſti MCXXXIV in locum Joannis Hieromnemonis ſuecеſſit. Onuphrius Panvinius in Chronico ad annum Chriſti MCXXXV de illo ſic meminit: *Leo Zopires*, * *alias Styppires, collegiſſimus tertius patriarcha Conſtantinopolitanus ſedit annis* tn. At hos novem annos ioromplera computandos eſſe, patet ex Nicephoto Calliſto, qui apud Banduram tomo 1 Impetii Orieotslis pag. 197 annos epiſcoparus ejus ſic numerat: *Leo Styres ſub eodem Joanne Comneno, annis octo & dimidio*. Jus Græco-Romanum, aliique patriarcharum catalogi apud Bandurum, octo annos & menſes octo paſſim ei adſcribunt. Baronius de hujus Leonis initio tacuit, quis hoc loco chronologicam præſulum Conſtantinopolitanorum ſeriem turbavit, & Joannem illius deceſſorem prætermiſit, quamvis finem Leonis Styppiotæ ad annum Chriſti MCXLIII recte retulerit, ut poſtea videbimus.

* *leg.* & *Zypes*

C

hæreticos damnaverit,

784 Inter præcipua hujus Patriarchæ geſta numerari poteſt, quod hæreſim Conſtantini Chrysomali damnaverit, ut liquet ex ipſa damnationis ſententia, quam Leo Allatius in Conſeſſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 11 cap. 21 Græce & Latine integram edidit, & quæ ibidem ſic incipit *e Menſe Maio, Indictione tertia* (id eſt anno Chriſti MCXL) *præſidente ſanctiſſimo noſtro domino & œcumenico patriarcha, domino Leone, in dextris Catechumenis ſanctæ Aleuli, aſſidentibus & ſanctiſſimis præſulibus datyrano, Cyziceno* &c. Deinde abſurda hujus hæretici dogmata ibidem ſevera proſcribuntur.

& ab anno ne cum Latinis locuta

785 Tempore hujus Patriarchæ etiam habita fuiſſe videtur pacifica illa diſputatio, quam Anſelmus Havelbergenſis in Matchis Brandeburgica epiſcopus, ab imperatore Lothario Conſtantinopolim miſſus, cum archiepiſcopo Nicomedienſi contra Græcos ſchiſmaticos modeſte ac erudite inſtituit, & quam Lucas Dacherius in Spicilegio novæ editionis tom. 12 pag. 161 typis vulgavit. Dum Anſelmus ibidem pag. 172 exordiatur libram ſecundum Dialogorum, in quo de proceſſione Spiritus ſancti adverſus Græcos doctiſſime diſputat, de Joanne Comneno ſeu Calojoanne imperatore, & de Patriarcha iſtius temporis ſic mentionem facit: *Igitur cum eſſem conſtitutus in urbe regia, & verba varias a Græcis quæſtiones ſuſciperem, & ibidem alias illis propenerem, placuit imperatori piiſſimo Calojoanni, placuit etiam patriarchæ N. viro religioſo, ut publicum conventum ſerret; & ſtatuta eſt dies, ut in auditorio omnium ea fierent, quæ hinc & inde dicerentur*. Denique tota illa diſputatio tandem eo tendit, ut Græci deſiderarent concilium œcumenicum, in quo controverſiæ inter ipſos ac Latinos definirentur.

D

præſul non abhorruit,

786 Hæc quidem probant, imperatorem & Patriarcham ab unione cum Eccleſia Occidentali tunc non magnopere abhorruiſſe; ſed ex iis nondum ſequitur, illos cum Romano Pontifice unitos fuiſſe. Imo is ipſe Calojoannes poſtea Latinis bellum intulit, ac ultricem Dei manum ſenſit, ut Eminentiſſimus Baronius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCXLIII num. 55 noſtri his verbis: *Porro quod ad genus mortis pertinet ejuſdem Joannis imperatoris, non niſi divina contigiſſe vindicta, hiſtorici omnes tam Græci quam Latini affirmant: eam enim a Latinis abripere Antiochiam pertentaſſet, & quamvis monitus ab Innocentio Romano Pontifice per legatum, epiſcopum Gabulenſem, minime deſtitiſſet; imo acerbius deſæviſſet etiam in viros ſanctiſſimos (* ut teſtatur Otto) *eremum incolentes; factum eſt, ut poſt obitum durum filiorum, qui potuiſſet a raptis deſiſtere ita admonitus, ſuæ ipſius ſagittæ venenata vulnuſculo, cum in venatione ea, pharetra eversa, taderet, ſibi ipſe mortem intulerit*. Sic periit Joannes Comnenus imperator menſe Aprili anni MCXLIIS, ut Pagius in Critica ad eumdem annum num. 9 oſtendit, & cujus temporis poſtmodum inverit memioiſſe.

E

tamen cum quibuſdam Mſſ. Græcorum Menæis

787 Theodorus Balſamon, acerrimus ſchiſmatis defenſor, de hoc Leone meminit, eumque nomine *ſanctiſſimi patriarchæ* compellat, dum canoniram S. Baſilii epiſtolam ad Amphilochium can. 83 explicat. Sed ſchiſmaticus ille Latinorum calumniator titolo *ſanctiſſimi* veroſimiliter non exornaſſet hunc Patriarcham, ſi cum Romana ſeu Latina Eccleſia conjunctus fuiſſet. Equidem fateor, ex hoc vulgari dignitatis titulo nihil certi de ejus ſchiſmate inferri poſſe; attamen ob hanc aliaſque conjecturas Sanctis adſcribere non audeo illum Leonem, niſi in manuſcriptis bibliothecæ Ambroſianæ Menæis ad diem XII Novembris ita annunciatur: *Μνήμη τῶν ἁγίων πατρὸς ἡμῶν Λέοντος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*. Id eſt: *Memoria ſancti patris noſtri Leonis patriarchæ Conſtantinopolitani*.

E

F

Sanctos referre non audemus.

788 Deinde ad majorem ipſius honorem ibidem hi duo verſiculi adduntur, qui ad nomen propium & appellativum leonis ſic frigide alludunt:

illum inter

Ἔνθ' ἐρίους δαίμονας φλέγει ὁ Λέων
Βίᾳ μετελθών, ὡς λέων ἐν βαλάντῳ.
Terrore compleſt dæmones moriens Leo,
Ut terret hirſutos carcere crumpens leo.

Hæc de Leone noſtro intelligi neceſſe eſt, cum nullus alius hujus nominis inter præſules Conſtantinopolitanos repetiatur. Synaxarium Sirmondi eadem die XII Novembris illum ſimul cum Flaviano Conſtantinopolitano commemorat. Verum hæc omnia nor patum movent, ut homini tam ambiguo titulum Sancti tribuamus, niſi aliunde major auctoritas acceſſerit, cum in ſimilibus Græcorum

A corum monumentis ipſum ſchiſmatis auctorem. Photium pro Saocto haberi ſupra viderimus. Jam tantum ſupereſt, ut nonnihil differamus de anno, quo Leo iſte ea hac vita diſceſſit.

Leo iſte anno 1143 obiit,

789 Baronius, Pagius, aliique chronologi obitum ipſius recte annn Chriſti MCXLIII aſſignant: ſi enim poſt medium anni MCXXXIV in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit, eamque octo annis & ſex vel octo menſibus occuparit, ut ſupra dictum eſt, facta iſtius intervalli computatione, ingrediemur annum Chriſti MCXLIII, quo hic Patriarcha certe obierat, antequam Manuel Comnenus eodem anno, elapſis aliquot menſibus, poſt partia ſui Joannis mortem inſignibus imperii ſoleoniter in urbe Conſtantinopolitana exornaretur.

ex narratione Nicetæ eruimus,

790 Hanc tempotis notitiam nobis ſuggerit Nicetas Acominatus Chouiara, dum in Hiſtoria ſua, Pariſiis anno MDCXLVII Græco-Latine exeuſa, lib. 2 num. 2 de primordiis Manuelis imperatoris ac ſimul de ſucceſſore Leonis patriarchæ ſic ſcribit: *Facta igitur ve divina pro declinatio-*

B *ne & imperio auſpiciis, de patriarchici throni ſucceſſore, & eccleſiaſticæ functionis gubernatore, a quo in templo Domini coronn imperatoria ornaretur, deliberant: nam Leo Styppiota morte rebus humanis exemptus erat. Proinde ſententiam ſuam cum cognatis, ſenatoribus, & ſacerdotibus communicat .. Cum autem multi in maximi pontificatus ſuffragiis nominarentur, eorum ſententia vi. cit, ceteris fere omnibus aſſenſit, qui Mithaelem acuti monaſterii monachum deſignabant, virum & virtute celebrem, & noſtris litteris eruditum. Is igitur patriarcha declaratus, eum, a quo unctus erat, viciſſim ungit ferrum eadem ingreſſum.* Joannes Comnenus, venenata ſagitta interfectus, anno MCXLIII, die VIII Aprilis in Cilicia periit, quando Manuel filius ejus poſt triginta dies ea ea regione Conſtantinopolim propetavit, ut ſecum delatum partis ſui cadaver ibidem honorifice ſepelirer, & imperii inſignia ſolenniter ſuſciperet. Cum itaque ad iſtud iter aliaque oegotia petagenda videantur aliquot menſes requiri, non omnino temere conjicio, quod circa medium anni MCXLIII, ſicut ea infra dicendis confirmabitur, in locum Leonis defuncti ſubſtitutus fuerit

C

LXXXIV. MICHAEL II, cognomento Oxitas.

& in ejus locum eodem anno 1143 ſubrogatus eſt Michael,

JOannes Cinnamus lib. 2 Hiſtoriarum num. 2 primo Manuelis imperatoris geſta, & ea occaſione electionem hujus Patriarchæ ita narrat: *Cumque vacaret patriarchalis ſedes Conſtantinopoli, Mithaelem illi impoſuit, monaſterio in inſula, quam Oxiam ex ſitu vocant, autea præfectum, virum liberalibus diſciplinis humaniteribuſque litteris leviter quidem imbutum, at morum elegantia, eorumque divinarum ſcientia nemine inferiorem, unumque adeo ex iis, quorum en ætate virtus erat maxime conſpicua. Hujus viciſſim manibus cum in eccleſia imperatoria dindemate fuiſſet inſignitus, depoſito in ſacra menſa auri centenario, inde exceſſit, omnibus uno ore liberalitatem ipſius & magnificentiam prædicantibus. Clero etiam annuum ex palatio duorum centenariorum penſionem aſſignavit, id nummiſmatis vulgo ſecundum nuncupant. Ejuſmodi fuere Manuelis imperii primordia.*

792 Michael Patriarcha ſtatim zelum ſuum oſtendit adverſus neſandos Bogomilos, ut colligere licet ex ſententiis, quas Leo Allatius lib. 2 de Conſenſione Occidentalis & Orientalis ecclesiæ cap. 22 integras Græco Latine proſert. Inter illas prima ibidem hunc titulum habet: *Decretum factum in depoſitione pſeudo epiſcoporum, Saſimorum & Baibiſſæ ex diuerſi Tynnorum, qui præter canones ordinati, tandem Bogomili deprehenſi ſunt menſis Auguſti vigeſima, die ſexta, Indictione ſexta* (menſis & Indictio illa in annum Chriſti MCXLIII incidunt) *præſidente ſanctiſſimo domino noſtro & œcumenico patriarcha, domino Mithaele in Thomaite, conſidentibus magnæ ſanctitati illius ſanctiſſimis præſulibus, Epheſino, Bernicenſi* &c. Deinde ibidem legi poſſunt duæ aliæ ſententiæ, quibus Michael patriarcha, aliique præſules Niphonem quemdam, de hac hæreſi convictum, & anathemate percuſſum, in monaſterio Periblepti cuſtoditi jubent, & aliis omne eum ipſo commercium ſevere interdicunt.

SEC. XII, qui impiam Bogomilorum hæreſim damnavit;

& anno 1146 ſedem CP. ultro abdicavit.

793 Omnes patriarcharum catalogi apud Banduram tribuunt huic Michaeli tantummodo duos annos & octo menſes, poſt quod gubernationis ſpatium dignitatis ſuæ (non indicatur cauſa) ultro nuntium remiſit. Cum igitur circa medium anni MCXLIII in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit, eamdem tenuit uſque ad Martium vel Aprilem anni MCXLVI, ad quod proinde tempus referendo ſunt, quæ Nicetas Choniata lib. 2 num. 3 ſic narrat: *Is Michael ſumma ſede ultro ceſſit, & in Oxiam inſulam rediit, in qua vitæ inopis & ſimplicis inſtitutum a puero fuerat amplexus: ibi in templi veſtibulo proſtratus cultris monacho collum calcandum præbuit, quod contra, quam ſibi expediret, adumatum a primis annis quirtem repudiaſſet, nulloque cum fructu throuum ſublimem conſcendiſſet.* Magna enimvero humilitas, ſi eum debita urga Romanum Pontificem ſubmiſſione fuerit conjuncta, de qua propter periculoſum hoc ſchiſmatis tempus non immerito dubitamus.

E

LXXXV. COSMAS II, cognomento Atticus.

F

Michaeli ſtatim ſucceſſit Coſmas.

CHronologicum hujus Patriarchæ initium ex duratione epiſcopatus & ea tempora depoſitionis proxime determinari potuit: nam Coſmas decem menſibus dumtaxat eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuit, ut catalogus, libro XV Juris Græco Romani inſertus, pag. 302 indicat his verbis: *Coſmas Atticus, cum ſub eodem principe pontificatum menſibus decem adminiſtraſſet, ejectus eſt; & eccleſia vidua manſit menſibus decem.* Philippus Cyprius habet omnino ſimilia, quibus alii plerumque conſentiunt circa durationem adminiſtrationis, excepto catalogo Labbeana, qui epiſcopatui ipſius tantum novem menſes adſcribit. Matthæus Cigala apud Banduram tomo 2 Imperii Orientalis pag. 213 eidem more ſatis recepto annum unum rotunde aſſignat. Nos enim Nicephoro Calliſto & aliis pleriſque probabilius putamus, illum decem menſibus in cathedra Conſtantinopolitana ſedi-ſſe.

poſt decem gubernandi menſes depoſitus

795 Quod vero attinet ad tempus, quo Coſmas a ſede dejectus eſt, iſtud evidenter colligitur ex ipſa depoſitionis ſententia, quam Leo Allatius in Opere proxime laudato lib. 2 cap. 22, & Anſelmus Banduras tomo 2 Imperii Orientalis 2 pag. 916 Græce ac Latine ediderunt. Ea autem apud utrumque editorem ſic incipit:

Senten-

SEC XII. *Sententia depositionis patriarchæ Constantinopolitani, Cosmæ Atticî, qui nuncum Begomilo Niphoni fenire compertus est, extracta, & ut moris est, corroborata, editaque anno* VIMDCLII, *mense & Indictione sententiis præfixis. Mensis Februarii* XXVI, *die* VI (id est ferin quarta) *Indictione* II; *præsidente in palatio Blachernarum potentissimo & a Deo coronato, sancto nostro rege & imperatore domino Manuele Comneno, assistentibus fortunatissimo Cæsare* &c. Hoc loco mensis & Indictio annum Christi MCXLVII cene indicant, ni apud Baronium, Laubenm nliosque chronologos licet videre.

anno Christi 1142, die 26 Februarii

797 At hinc patet, errorem irrepsisse in annum mundi hic commtum, qui in præfato depositionis sententin Græce exprimitur litteris numesalibus ϛχνβ', quæ annum mundi 6652 designant. Verum pro ultima littera β' scribendum est ς', legendusque juxta computum recentiorum Græcorum annus mundi 6655, qui in annum Christi MCXLVII incidit, ut Pagius in Critica anno MCXLVI num. 56 ad relatum prædictæ sententiæ textum recte observat his verbis: *Annus mundi secundum æram Constantinopolitanam a Septembri incipientem corruptus est, legendumque* ANNO VI MDCLV, *qui mense Februario sequentis anni* (nempe MCXLVII) *concurrit cum Indictione* X, *quo ferin quarta incidit in diem* XXVI *Februarii*. Corrigitur hoc errore, qui ex Indictione & mense adjunctis facile deprehenditur, depositionem Cosmæ anno Christi MCXLVII & diei XXVI Februarii alligamus. Si jam ab hac depositionis die retrocedas per decem menses, quibus ille sedem Constantinopolitanam occupavit, pervenies ad annum Christi MCXLVI & diem XXV Aprilis, circa quod tempus cathedram ascendit. Certe initium ipsius affigi potest medio mensi Aprili anni MCXLVI, ut dicatur decem mensibus & forte aliquot diebus ecclesiam Constantinopolitanam gubernasse.

B

ab suspicionem hæreseos,

797 Hisce de chronologia præmissis, ad historicam hujus depositionis causam accedamus, quam Joannes Cinnamus lib. 2 num. 10 ita refert: *Sub idem tempus Cosmæ, qui ea tempestate ecclesiasticas moderabatur, vir vitæ lætgritate & gravitate seremonis illustris, a sede ob hanc causam depulsus est. Monachus quidam, Niphonem*

C *nine, qui liberales disciplinas humanasque scrutatus ne summis quidem labris degustaverat, etsi sacelt a pueritia litteris imbutus, tum, Michaele pio virtutemque legali ecclesiasticam dignitatem regente, haud sane extra Christianam religionem sentire visus esset, ideoque judicio synodali fuisset condemnatus, barba, ad tales usque protensa, deraſa, cucullo mauciputur. Ut vero, vita sancto Michaele, sedem excepit Cosmas, Niphon liberiori statim usus licentia, publicos congressus tgit in compitis, pravasque suas opiniones ubique diffudit, Hebræorum Deum palam repudiat.*

quia Niphonem quondam hæreseos familiariter arbitrabatur,

798 *Amabat hominem supra modum Cosmas, admittebatque in sui consortium, subindeque decreta in eum lata injustitiæ arguebat. Licet tunc etiam immodice in illum & ad petulantiam usque propensus, atrocissime repulsus fuerit, propter virtutem tamen divinis propemodum laudibus efferebat, addebatque, jam olim illi prædictum ab eo, fore ut patriarchalem thronum conscenderet. Hæc multis non placuerant. Unde ex ile munculi, quibus potissimum Cosmæ salus curæ erat, accedentes non sine indignatione,* „ *Quid*, aiebant, *o divinæ pa-*
„ *ter, temetipsum lupo commedis? An non vides,*
„ *propterea te a grege despici? Recede ab exitiosa*
„ *societate: cum homine enim sacris interdicto tibi-*
„ *bitare, per se idonea satis est accusatio*„. *Hæc &* D *similia illi ingerebant. Qui vero Patriarcham oderant, obtestabantur palam, appellabantque Dei & imperatoris oculos. At ille, neglectis illis, mordicus adhærebat Niphoni, aeque etiam, si quid immineres damni, ab eo se divelli patiebatur. Unde ex nimia simplicitate sumet ablitus, magnas incurrit calumitates: quippe cum hominem rursum carcere mancipari præcepisset princeps, adessentque ducluei, paucum abfuit, quin Patriarcham vox deficeret. Collecto demum spiritu, ad templi usque atrium pedes progressus, a satellitum manibus conatus est avellere; cumque eluctarent ii, una cum illo agi in tarcerem volebat.*

cumque laudabat,

799 *Inde enata in ecclesia contentiones, ipse Cosma in judicium vocato, acc ante ab ejusmodi tumultibus libruta est, quam se Byzantium imperator recepit, quum ad hanc usque diem eas bellicæ destinuerant: tum enim ille thronu excidit, eo, quem mox dicturus sum, modo. At primum quidem sepacatim præsulte allocutus, interrogatusque de fide & pietate Niphonis, singulis id, quod erat,* E *vece enunciantibus, tandem & ipse super eu egotue est Cosmas, qui in Niphonis laudes immensas, prout confuverat, ex tempore conversus, pium illum propalam prefectue, virtuteque nemini conferendum.*

quem concordiam Joannes Cinnamus frustra excusare nititur.

800 *Res tandem ad tribunal deducta; jamque non singulos pontifices separatim, sed omnes simul principes interrogat, quid de Niphone sentiremt. Palam illi impium hominem proclamant: atque eorum ejusmodi fuit sententia. Conversus inde imperator ad Cosmam, Tu vero domine, inquit, quid de homine frutis? Et Cosma eadem simplicitate liberisque affirmante, conclamavit cœtus universus, minime in throno persture illum debere. Euproptee de medio tollitur vir, præterquam nimia simplicitate, uti ego quidem existimo, reliquis omnibus bonis copiosissime instructus. Frivola est hæc clausula, qua Cinnamus Cosmam excusare nititur: nam ipsemet supra fatetur, Niphonem prave sua dogmata post mortem Michaelis patriarchæ liberius spargisse, & Cosmam ei favisse. Frustra nobis allegat neminem Cosmæ simplicitatem, qua pertinax ille idiota apertum hæreticum & in synodo condemnatum defendebat. Præterea on tam rudis erat ille hæreseos* F *fautor, ut crassos Bogomilorum errores ab orthodoxa doctrina non distingueret? Attamen is ipse ab altero scriptore eruditissimus appellatus, ut mox videbimus.*

Nicetas historiographus Græcus

801 Niceras Choniata lib. 2 num. 3 aliam depositionis istius causam comminiscitur, & post normam Michaelis patriarchæ altercationem abdicationem his laudibus successorem ipsius Cosmam extollit: *Cosmas vero tum in numeru diaconeum erat, patria Ægineta, & quamvis eruditissimus, virtutum tamen choru erat illustrior; imprimis benignitate erga pauperes insignis, quæ tamquam in pretiosa monili gemma radians, sic ipsa later virtutes reliquas illustrabat: adeo ut aliquando pallium & tunicam, & linteum calyptram capitis pauperibus misericordia motus distribueret; nec de suo tantum largiretur, sed alios etiam, ut pauperum inopiæ subvenirent, impelleret. His de causis ille vir omnibus erat venerabilis. Sanctus vero Manuelis sinter sebastocrator ei tantum non immolabat, id Deo gratum & factendum judicans, quod Patriarcha monebat; contra vero invisum Deu & abominandum, quod is vetabat.*

802 *At subito pontificum virtutis inimicorum,*

G

A & *huic ſanctiſſimi viri inſtituto adverſantium,* *etiam deprimitis cauſam commiſcitur,* *cum apud imperatorem deferunt, quaſi ſtaccio fratri regnum conciliare ſtuderet: manifeſtos illius in ſacrum palatium ingreſſus, ut clandeſtinos, & quæ palam colloquebantur, tamquam occultas conſpirationes calumniantur. Manuel igitur ut ambitioſus adoleſcens, cui facile a patriarchæ accuſatoribus perſuadebatur, fratrem regnum affectare, hunc throno decurbare cupiebat. Et quia nihil tam ſanctum eſt, quod calumnia tentare non audeat, & omnes ad nocendum proclivieres eſſe conſtat, de ſucceſſore ei dando agitur, per cauſam, quod eum Niphone quodam monacho perperam ſentiret. Erat is monachus et familiaris, & ſæpe menſa ejus, iiſdemque ædibus utebatur; crimini autem ei dabatur prava opinio, & vaſa erat in longum manilla, & a patriarcha Michaelo in carcerem conjectus fuerat.* Non eſt ullo modo veriſimile, quod etiam ex iovidia ionocuom Niphonem damnaverit atque in carcerem compegerit Michael patriarcha, cojus virtutes ac ſummam humilitatem

B ipſe Nicetas ſupra pleno ore laudavit. Tanta igitor cum homina hæretico & publice damnato familiaritas, quam idem Nicetas egnoſcit, Coſmam jure merito de hæreſi ſoſpectum reddebat.

803 Sed ineptus Coſmæ defenſor ibidem ſic

& Coſmam imperite laudibus extollit, pergit: *Itaque Coſmas etiam, ut ſectator ejus & ſuffragator, in crimen venerat: qua ſpecioſa calumnia freti adverſarii, Patriarcham aperte incuſabant, & vi ſuperare ac in ordinem cogere manifeſtis ſuffragiis nitebantur. Proinde in judicium addūcus, aut potius præjudicia condemnatus, cum ea rogaretur, quæ ignorabat, ab eaque per oſtraciſmum quemdam pelleretur, indignatione plenus, imperatericis uterum exſecratur, ne mares liberos pariat, & ex proceribus quoſdam cenſura eccleſiaſtica notat, & concilium ejiciendi ſui cauſa indictam, ut quod palatii fores frequentaret & perſonarum rationem haberet, ſequi per injuriam & contra inſtituta majorum ſede & grege pelleret, infectatus eſt.* At imprudens hiſtoriographus non advertit, has imprecationes & contumelias potius pervicaci ac furenti hæreſeos fautori convenire, quam ſancto & mansueto præſuli, quem ſuperius omnibus virtutibus illuſtrem depinxeret.

804 Quinimo Nicetas iracundo huic Patriar-

atque ſpiritum prophetiæ adſcribit; chæ ſpiritum prophetiæ ita tribuit: *Conteſtephanus autem, unus ex iis qui ſellam imperatoris circumſtant & familiarius cum eo colloquuntur, egerrime ferre ſe hæcilis uterl exſecrationem oſtendebat, & ſimulata iegenit præ ceteris omnibus indignatione, ira æſtuans, Patriarcham aggreditur, quaſi olapam impacturus, quamquam ab eo ſibi temperavit. Id nec imperatori cordati hominis factum eſſe viſum; quod ſuum judicium tracundia declaravit, & conſanguinei imperatorii & ſenatus Conteſtephani factiuus nefariam reprehenderunt, qui tellurem vaſto ore hominibus adta iniquis tubiantem non horreret. Ipſe vero Patriarcha leni voce dixit: Sinite iſtum, jamjam ſuam petram acceptaram. Quibus verbis per ambages innuebat, qua mortis genere peritarus eſſet.* Tum eodem lib. a pag. 53 narrat, quomodo eventus prædictionem probavesit, & in oppugnatione Coecyiseoſi dus Conſoſtephanus lapide vulneratus interierit: *Tandem ipſe quoque magnus dux fragmine ſaxi machina excuſſi lumbos ictus, & ſemianimis caput jactans, vulneri non dm ſuperſtes manſit, Ita prædicta Coſmæ Attici patriarchæ, qui Michaeli Oaltæ ſucceſſit, eventu comprobata eſt.* Verum de Coſmæ imprecatione, prophetia, altiſque, quæ hic hiſtoricus ſuppar confidentee obtrudit, nullum verbom facit Joannes Cinnamus, qui tamen ea multis teſtis oculatus res ſub imperio Manuelis Comneni geſtas copioſe conſcripſit. SEC XII

805 Quare etiam cieca veram depoſitionis eaoſam narrationi unios Nicetæ præfeco teſtimonium

ſed non perelas credimus tristiginta & plurium pœſulum, qui ſententiæ dam- *sinte-pro-fatibus,* nationis ſubſcripſerunt. Inna autem poſt conſuetas formulas & præmiſſo præſentium omnia antiſtites iſti apud Bandorum tomo a Imperii Orientalis pag. 918 ſic loquuntur: *Si homini laqueus ſunt validus proprii labia, & proprii oris ſermonibus ſinguli capiuntur, qui in ſuggeſtu eſt, eoque imperiali, aſſiſtente ſenatu, aſſiſtente etiam divina ac ſacra ſynodo & alia innumera multitudine, de quibus ab aliis in judicium vocabatur, ea ipſe per ſe depoſuerit, & ita eum ſe habere dixerit, ut qui ea oetulerunt, potentiſſimo & ſancto noſtro imperatori narraverunt, quanam ratione propriis labiis, velut inevitabili lege, non compedietur, juraque merito eorum ſermonibus, quaſi infragilibus compedibus, non adſtringetur?* E

806 *Tale quid & patriarchæ reginæ hujus ur-* *qui in ſubſidia damnationis ſententia teſtantur,* *bium Coſmæ hodie accidit: namque cum nonnulli ſanctiſſimi antiſtites illi offenſi, quod eum conſpicerent hominem, paucos ante annos ſynodo condemnatum, tamquam alia ſentientem, & a catholica eccleſia diverſa ſuggerentem adorantemque, ut ſententiæ de eo in plena ſynodo lata ſtarent; hunc, inquam, ſceleſtum, & monachum emeritum Niphonem, quem tum celebrata ſacra ſynodus ita condemnavit, ut nulli acceſſus ad ipſum concederetur, & a communione omnium, etiam vesbulo & ſalutatione, arceretur: ſupervacaneum enim erit dicere de convictu illius, & oratione, aliiſque, quibus mutuo conſueſcere ſolemus.*

807 *Propter hæc itaque offenſi; ut diximus,* *Coſmam a ſe exaſperari,* *quod videretur Patriarcham, hunc hominem mordicus propugnantem, nec in colloquiis tantum & cum ipſo convenitibus, ſed & innumeris aliis illi communicantem, acceſſerunt ad potentem & ſacrum noſtrum imperatorem, & pro iis maximum in modum triſtes, condolentes, piiſſimæ illius majeſtati cuncta nuntiarunt. Ut itaque is eſt vere inflammatus, & zela ad pietatem ſuccenſus, non paſtinens ſimile in eccleſia effenditulum, Patriarcham ipſum, omneſque nos in urbe immorantes hodie coegit. Et jam Patriarchæ res in medium* F *afferri examinarique cœpta erat (teſtis veritatis Deus) cum omni animi dejectione & ſubmiſſa ad Deum precibus, a Deo coronatus noſter imperator de eo quæſtionem habens ſua artificioſa atque epiſtemonarchica ſapientia Patriarcham interrogavit; qui ſua edixit omnia, abſque eo quod ullus redargueret: ab ipſo enim imperatore interrogatus, qualem cenſeres Niphonem eſſe, impudenter nimis & aperto capite, quod aiunt, Niphonem non hæreticum, ſed orthodoxum ſe eniſtimee aſſirmavit.*

808 *Hoc itaque ratione bor ſecundo capite com-* *ea quod Niphonem defenderit,* *perto, & polam Patriarcham ſynodicis decretis adverſari, ſupervacaneum rati, quod ipſe quoque potentiſſimus & ſanctus noſter imperator, qui una nobiſcum ſententiam ferebat, & ipſe ſenatus ſenſerunt, de ea enaclius inquirendum eſſe, & quomodo ſynodalia edicta nihil faciat, ſed proprio tantum arbitrio adhæreat, illique obſecundet, & quomodo bodie, omnibus audientibus, ſemetipſum ſolum Lot inter Sodomee nuncupavit, omnes ſimul eum condemnamus, tamquam una ſententem cum ejecto Bogomileque Niphone, & ſecundum edictorum*

SEC. XII. & de hæreſi Bogomilorum ſuſpectus eſſet.

rum temporem dejicimus, & indignum archieratice dignitate declaramus.

809 Hæc authentica facti declaratio optime concordat cum ſuperius relata Joannis Cinnami narratione; ac proinde tot teſtibus lynchonis majorem fidem adhibemus, quam uni Nicetæ ſuppari, qui ſolo ſuo teſtimonio Coſmam ab omni hæreſis ſuſpicione immunem reddere conatur. Nec refert, quod Coſmas miſericordia erga pauperes, aliiſque virtutibus quibuſdam præditus fuerit, ut hic laudator ipſius affirmat: quamvis enim id gratis concedamus, tamen virtutes illæ nihil ei ad ſalutem æternam profuerunt, ſi impiæ Bogumilorum hæreſi mordicus adhæſerit, cum juxta Apoſtolum ſine fide impoſſibile ſit Deo placere. Quapropter etiam ſuperius occaſione Coſmæ primi antiſtitis Conſtantinopolitani diximus, annum Coſmæ Conſtantinopolitani patriarchæ memoriam, quæ in Menæa excuſis die ſecunda Januarii recolitur, ad hunc Coſmam non pertinere, eique nomen Sancti aequaquam convenire, quia nullo modo eſt probabile, eccleſiam Conſtantinopolitanam Faſtis ſuis eccleſiaſticis inſeriſſe illum hominem, quem ipſa ob manifeſtum hæreſis ſuſpicionem publice damnaverat. B Quod ſi quis forte contendat, quoſdam poſteriores ævi Græcos, & Nicetæ Acominato ſimiles ipſius patronos, hunc Coſmam in Menæa retuliſſe, non magnopere refragabimur; ſed tunc ob rationes ſupradictas jure merito ſuſpicabimur, utrumque Coſmam titulo Sancti indignum eſſe.

LXXXVI. NICOLAUS IV, cognomento Muaſon.

Exeunte anno 1147, vel ineunte 1148.

CUM ex dictis Coſmas anno Chriſti MCXLVII, die XXVI Februarii exauctoratus fuerit, & poſt ejus depoſitionem eccleſia Conſtantinopolitana per decem menſes paſtore caruerit, calculos ſubducenti facile conſtabit, non niſi exeunte Decembri ejuſdem anni MCXLVII, vel ineunte Januario ſeqq. ſequentis ad cathedram regiæ urbis evehi potuiſſe hunc Nicolaum, cujus eonſulta ſcripta Baronius in Annalibus ad annum Chriſti MCXLII num. 55 ea jure Græco Romano aſſignat; ſed perperam tribuit huic Nicolao duo poſteriora decreta, quæ ſpectant ad Nicolaum Grammaticum, cum quo juxta ſuperius dicta Nicolaum Muaſonem confudit. Theodorus Balſamon in ſcholiis ad ſynodum Trullanam can. 63 de eo memorat ſequentia: *Porro ſanctiſſimus ille Patriarcha dominus Nicolaus Muzalon cum Vitam ſanctæ Paraſcetes, quæ in quodam Calliciatis vico colebatur, a quodam vicino inepte ac indocte, & Sanctæ angelica vivendi ratione indigne compoſitam inveniſſet, eam igni mandari juſſit, & diacono illi Baſilice mandavit, Deo gratam & acceptam ejus Vitam conſcribere*: Totum hoc ſcholium utiliter legetur a ſucceſſoribus noſtris, qui intricata S. Paraſcetes Acta illuſtrabunt.

In locum Cojma ſubſtituitur Nicolaus,

8ra Joannes Cinnamus lib. 2 Hiſtoriarum num. 18 de hujus Patriarchæ ejectione ac fine ſic ſcribit: *Interea dum hæc geruntur, imperator Nicolaum quendam, cognomine Muſalonem ad patriarchalem ſedem provehit, qui in eccleſiaſticis primum dignitatibus verſatus, eccleſiamque Cyprioram adeptus, ultro poſtmodum inde receſſerat. Verum ut res adminiſtrare cœpit, omnium ſtatim ora in eum commota ſunt, injuſte occupatum ab illo thronum clamitantium, ut qui cum eccleſia, quam nullus fuerat, ſacerdotium quoque depoſuiſſet. Sed ii obſtinatæ primo, thronu ſe deturbari* D *haudquaquam paſſus. Ubi autem, re ad imperatoris examen delata, male ſibi ceſſurum agnovit, judicium nolens denuo experiri, abdicata altro dignitate, ad vitam rurſus privatam rediit.*

qui poſt tres annos & quatuor menſes regimini,

8ra Ne quis autem putet, ſtatim poſt electionem contigiſſe ea omnia, quæ hic ſimul narrantur, audiendus eſt Nicephorus Calliſtus, qui apud Baudurum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 297 illa ſic explicat: *Nicolaus Muzalon monachus, qui fuerat archiepiſcopus Cypri, cum ipſum archiepiſcoparum, ut quidam narrabant, abdicaſſet; vel ut alii dicebant, ſolam rerum adminiſtrationem, & per annos XXXVII vocaſſet, demum ſub imperatore Manuele Conſtantinopolitanam ſedem tenuit annis tribus, menſibus quatuor: & cum ambigue abdicaſſet, ea violentia multorum epiſcoporum, qui ſchiſma adverſus eum effecerunt, ea quorum numera quidam ab eo ordinati fuerant, ejectus eſt.* Catalogus Juris Græco-Romani tomo 2 pag. 302 prorſus ſimilia habet, ubi etiam lib. 4 cap. 4 pag. 295 de hoc Nicolao referuntur ſequentia: *Nicolaus Muzalo, cum erat archiepiſcopus Cypri, renuntiavit ei throno, datoque eſt ei manſio Coſmidii, cui præfuit annis ... Deinde factus eſt etiam patriarcha Conſtantinopolitanus.* E

dignitatem patriarchalem anno 1153 abdicavit.

8r3 Vix intelligo, quid Matthæus Cigala ſibi velit, dum eputd proxime laudatum Baudurum pag. 253 de hoc Patriarcha ſic ſcribit: *Nicolaus archiepiſcopus Cypri annos XXXVII. Deinde ſeſe abdicavit; poſtremo iterum patriarchatu functus eſt annos tres, menſibus tribus.* Catalogus Labbeanus eidem tres annos rotunde adſcribit Philippus Cyprius Conſtantinopolitanam ipſius gubernationem extendit ad quatuor annos & totidem menſes, pro quibus eum Nicephoro Calliſto & catalogo Juris Græco-Romani tres annos & quatuor menſes legendos exiſtimo. Nos igitur cum duobus iſtis antiquioribus catalogis Conſtantinopolitano Nicolai Muzalonis epiſcopatui tribuimus tres annos & quatuor menſes, quos ſi numeraveris ab exeunte anno MCXLVII vel ineunte MCXLVIII, quo ſedere cœpit, pervenies ad exeuntem Aprilem vel ineuntem Maium anni MCLI, circa quod tempus Nicolao dignitatem ſuam deſerenti ſucceſſit

LXXXVII. THEODOTUS II. F

Menſe Aprili vel Maio anni 1151 Theodotus ſedem Cp. aſcendit.

JOannes Cinnamus loco proxime citato poſt relatam Nicolai Muzalonis abdicationem de ſucceſſore ipſius ſtatim ſic meminit: *Theodotus ei ſufficitur, vir monachicis inſtitutis apprime ſe ſtrenuus.* Nicephorus Calliſtus apud Baudurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 297 ſpatium temporis, quo eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuit, ita indicat: *Theodotus monachus, & abbas monaſterii ſanctæ Chriſti Reſurrectionis ſub imperatore Manuele annis duobus.* Catalogus Juris Græco-Romani ſimilia habet; ſed certos epiſcopatus annos non exprimit. Matthæus Cigala & Philippus Cyprius tres adminiſtrationis annos ei concedunt. Denique catalogus Labbeanus cum Nicephoro Calliſto concordat, & etiam duos annos ipſi adſcribit. Itaque ea dictis patet, initium Theodoti circa exeuntem Aprilem, vel ineuntem Maium anni MCLI probabiliter collocari poſſe; ſed ub diverſos catalogorum annos difficilius eſt, certum illius finem invenire.

quem poſt duos annos & quatuor menſes

8r5 Attamen hæc annorum diſcrepantia ideſur utcumque conciliari poſſe ex Græco pstriarcharum Conſtantinopolitanorum codice, qui in

bi-

A bibliotheca regis Galliæ ſervatur, & ex quo Cangius lib. 4 Conſtantinop. Chriſt. pag. 88 Græce citat ſequentia: Θεόδοτος μοναχὸς ἐν παθητικῷ μετρῷ σεβασμίας μονῆς τ ἁγίας ἐν ἐνδόξῳ Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Θεοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως πορφυρογεννήτου κυροῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ, ἔτους βʹ, μῆνας πʹ. Hoc eſt, ni fallor: *Theodotus monachus, & abbas venerandi monaſterii ſanctæ & gloriosæ Reſurrectionis Domini & Dei ac Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ſub eodem imperatore porphyrogenneto, domino Manuele Comneno, annos duos, menſes quinque.* Hic litteram π pro πέντε ſeu *quinque* interpretatus ſum, ex qua ſignificatione apud Græcos ſæpe uſurpatur, ut Grammatici linguæ Græcæ paſſim obſervant.

erra incautum Oudinum anni 1153 reliquit.

δεʹ En codice iſto intelligi poteſt, quomodo in quibuſdam catalogis duo, in aliis tres anni Theodoro tribuantur: aliqui enim pro duobus annis & quinque menſibus rotunde tres annos computarunt; alii vero numerarunt duos annos, neglectis quinque menſibus, ut ſæpe fieri conſuevit. His poſitis, epiſcopatui Theodoti impo-

B nendus eſt finis circa ineuntem Octobrem anni MCLIII, quandoquidem ſecundum ſuperius dicta exeunte Aprili vel ineunte Maio anni MCLI ſedere cœpit, ut computum inſtituenti evidenter apparebit. Verum hic chronotaxi noſtræ, ſatis feliciter procedenti, remora occurrit, & aliunde ex ambiguo Theodoti ſucceſſore oritur difficultas, ob quam ab inſtituta patriarcharum ſeriæ pauliſper digredi oportet.

PARERGON VIII.

Diſquiritur, an Neophytus, cognomento Incluſus vel Clauſtrarius, inter patriarchas Conſtantinopolitanos ſit numerandus.

Variis catalogis Neophytum.

C HUic quæſtioni cauſam præbet diverſitas catalogorum, ex quibus nonnulli Neophytum in ſerie patriarcharum Conſtantinopolitanorum recenſent; alii vero protſus omittunt. Jam ſæpe laudatus catalogus, qui Juri Græco Romano inſeritur, illum Theodoto ita ſubjungit: *Neophytus, Incluſus, ex monaſterio Euergetidis, annis .....* In catalogo Matthæi Cigalæ apud citatum Bandurum tomo 1 pag. 253 *Neophytus Clauſtrarius* ſolo nomine & cognomine ſine aliis adjunctis memoratur. Sed Philippus Cypriua cum catalogo Juris Græco Romani etiam de monaſterio illius ſic meminit: *Neophytus manachus ſive clauſtrarius monaſterii Euergetidis.* Erat autem hoc monaſterium τῆς Εὐεργέτιδος, id eſt *Beneficentiæ*, verosimiliter ob ſingularia Deiparæ beneficia, ſanctiſſimæ Virgini Mariæ conſecratum, de quo Cangina lib. 4 Conſtantinopolis Chriſtianæ pag. 87 & ſequente poteſt videri.

cum Pagio

818 Pagina ſequitur catalogum Juris Græco-Romani, & ideirco in Critica anno Chriſti MCLIII num. 20 hunc Neophytum patriarchis Conſtantinopolitanis ita accenſet: *Mortuus eſt hoc anno Theodotus patriarcha Conſtantinopolitanus, qui juxta ſeriem epiſcoporum Byzantii lib. VI Juris Græco Romani Nicolao* ASS (legendum XV) *Muſaloni diſto ſucceſſit, & quem excepit Neophytus, incluſus in manſione Euergetidis. Utrumque prætermiſit Baronius; & Goupérius in Chronico, qui legerat ſe-*

orsum illum tunc ineditum, pro Theodoto perperam Theodoſium habet, & Neophytum Incluſum prætermittit, quia tantoplar mancum nactus fuerat. Deinde in Critica ad annum Chriſti MCLV num. 18 de incerto Neophyti fine hæc tradit: *Neophyto Incluſo, patriarchæ Conſtantinopolitano, incerto anno demortuo, ſucceſſit Conſtantinus Chliarenus.* At unde novit Pagius, Conſtantinum Chliarenum potius Neophyto mortuo, quam exauctorato, vel ſponte diſcedenti, ſucceſſiſſe?

& Baronio inter patriarchas CP. numerant;

819 Quod hic ſpectat ad Baronium, is utrumque non prætermiſit, ut perperam hoc loco Pagina offerit, ſed potius Nicolaum Muzalonem cum Nicolao Grammatico confudit, & hac occaſione in Annalibus ad annum Chriſti MCXVII num. 25 de Neophyto etiam ſic meminit: *Eodem anno moritur Nicolaus Muzalon patriarcha Conſtantinopolitanus ..... Sneceſſit autem in locum ejus, ut idem Zonaras ait, unus ex dluconerum ordine, patria Cbuletdontuſis, nomine Theodotus.* * *Quantum autem hic fefellerit, in ſerie Græcu, quæ pontifices Conſtantinopolitanorum patriarcharum, quæ habetur cuſu in codice Juris Orientalis, non legitur; ſicut nec ejus ſucceſſorum, ſcilicet Neophyti Incluſi, Conſtantini, & Lucæ Chryſobergis, quorum nec nominum quidem eſt aliqua mentio apud Nicetam Choniatam, ut plane divinare convincantur, qui texentes in faſtis ſeriem Conſtantinopolitanorum patriarcharum, multis omiſſis, loca certa ſingulis, quos recitant, tribuſſe inveniuntur.* Equidem ex his colligo, Baronium varia perperam commiſcuiſſe; ſed non video, Nicolaum Muzalonem & Neophytum Incluſum ab ipſo omiſſos fuiſſe, quamvis ignoraverit certos Neophyti & aliquot ſequentium patriarcharum annos, qui revera in catalogo Juris Græco-Romani non exprimuntur. Porro per decurſum oſtendemus ex aliis monumentis, quæ Baronius non vidit, nos non *plane divinare*, dum loca certa ſingulis patriarchis aſſignamus.

* lege Theodotus

E

Banduras vero

820 Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 920 hunc Neophytum a numero patriarcharum Conſtantinopolitanorum eradendum cenſet, & ibidem de hac re ſic diſſerit: *Inter Theodotum Laudatum & Conſtantinum Chliarenum recenſetur Neophytus, cum in catalogo hic a nobis edito ex Jure Græcu Romano, tum in aliis catalogis; ſed quonam hic anno obierit, non liquet, cum fidis ejus numerus annorum in laudatis catalogis non compareat, fortaſſis temporis injuria deletus. Verum ipſe puto, hunc Neophytum patriarcham, cum nemo alius ex ſcriptoribus, quod ſciam; hujus meminerit, commentitium eſſe, uti ex iis, quæ ſupra diſſuri ſumus, facile videre eſt. Unde apparebit, quanti faciendus ſit catalogus hic Nicephori Calliſti, abſque cujus ſubſidio Baronius, Pagius, aliique ſæpe in errorem prolapſi ſunt, ut cuilibet videre licet.*

F

cum aliis catalogis

821 Nos video, quomodo Bandurus ſententiam ſuam ex infra dicendis ſtabilire poſſit; cum initia ſequentium aliquot patriarcharum incerta ſint, ut Cangius in notis ad Hiſtoriam Ciunami pag. 466 de Luca Chryſoberge obſervat his verbis: *Quando Lucas Chryſobergis patriarchalem dignitatem adeptus ſit, incertum. Id tantum conſtat ex ſerie patriarcharum, Conſtantino Chliareno ſucceſſiſſe.* Adde, quod inter catalogos non conveniat, quamdiu Lucas ille ſederit, ut infra dicemus. Quare hæc Banduri opinio potiſſimum auctoritate Nicephori Calliſti, qui in catalogo ſuo Neophytum omiſit. Huic majoris roboris

SEC. XII

botis causa adjungo duos patriarcharum Constantinopolitanorum catalogos, a Labbeo nostro in Apparatu Historiæ Byzantinæ pag. 35 & sequentes ex manuscriptis codicibus editos, qui de Neophyto non meminerunt, eoque omisso, Constantinum Chliarenum Theodoto immediate subjecerunt.

eumdem e numero patriarcharum expungendum censet.

822 Propter istud trium catalogorum silentium Baduro libenter concedemus, Neophytum illum non esse numero patriarcharum adscribendum; at ideo non statim admittimus, hunc patriarcham *commentitium esse*, si Baudurus ea phrasi significare velit, nomen Neophyti ab aliquo fabulatore confictum, atque ita temere catalogo patriarcharum Constantinopolitanorum insertum fuisse: quamvis enim scriptores synchroni aut suppares de illo non meminerint; non tamen inde continuo sequitur, eum in rerum natura non exstitisse. Sic Joannes Cinnamus & Nicetas Choniata in copiosis suis historiis non nominant quosdam

B patriarchas Constantinopolitanos, de quibus tamen nemo dubitat, & quos ex posterioribus monumentis abunde novimus. Præterea non habemus omnes auctores, qui res gestas illorum temporum conscripserunt. Ex hactenus dictis conjicimus, Neophytum istum non absque ratione in quibusdam catalogis memorari, atque in aliis prætermitti; cujus divortitatis causam jam ex manuscripto patriarchatum catalogo eruere conabimur.

Cangius primo patriarchæ Neophyti citat textum Græcum,

823 Cangius lib. 4 Constantinopolis Christianæ pag. 87 & sequente ageos de monasterio Euergetidis, Neophytum ea occasione inter patriarchas Constantinopolitanos refert hoc modo: *Ut cumque sit, ejusce monasterii monachus fuit Neophytus, patriarcha Constantinopolitanus, Theodoti successor, de quo ita catalogus patriarcharum Constantinopolitanorum in codice regiæ bibliothecæ signato* MMCDXXIII: Νεόφυτος μοναχὸς ὁ ἀπὸ τ᾽ στ βασμίας μονῆν τ᾽ ὑπεραγίας Θεοτόκου τ᾽ Εὐεργέτιδος· περὶ ὃ πρὸ τῦ χειροτονηθῆναι διαμολογαται, ὡς Ἀναγνώστ ἔχων σφοριδα, καὶ τ᾽ σολὴν τότε ἀμφισαμένος, ε᾽κβαλὼν αὐτὴν, λαϊκὴν ἄμφιον ἠμφιέσατο· ᾧ διὰ τῦτ ατακόλυτα τ᾽ χειροτονίας, ᾧ ὑπεχώρησα τ᾽ πατριαρχιῶν κλῆσιν, προσμείνας ἐν τότοις ν μῆνας ε᾽.

C

824 Sane Cangius non exiguum nobis obsequium præstitisset, si ipsemet Latine vertisset hunc

quem Latine reddimus.

ambiguum & corruptum textum, quem nihilominus ita interpretamur: *Neophytus monachus ex venerando monasterio sanctissimæ Deiparæ Bineferitis: de quo, antequam conseveraretur, affirmatum est, quod habens charactirem Lectoris, & visse illius indutus, ea deposita, laicalem habitum assumpserit. Propterea prohibitum est, ne conseveraretur, & subduxit se ex ædibus patriarchalibus, postquam mansisset in illis .... menses quinque.* Hic aliqua puncta interponere coactus sum propter litteram ν., quæ nec spiritu, nec accentu notatur, & ideirco de accusato mansionis illius tempore nos æque dubios reliquit. Si quis me felicius clarum hujus litteræ explicationem invenerit, libenter discam, & ei de palma gratulabor. Cum interea aliud non liceat, varias de illa expressione conjecturas proponam.

de cujus expressione chronologica

825 Imprimis nonnemo suspicari posset, hoc loco subintelligi vocem Græcam ἔτη id est *annos*, ac tempus mansionis sufficienter exprimi per literam numeralem ν, quæ *octo* significat. Igitur juxta hanc interpretationem Neophytus ἔτη ν. μῆνας ε᾽. Hoc est: *annos octo, menses quinque* in patriarchalibus ædibus mansisset. Verum ea suspicio nobis nullo modo placet: nam dum littera illa numerum indicat, accentu acuto sic ν notari consuevit. Præterea prorsus ab omni verisimilitudine alienum est, hanc consecrationis controversiam tamdiu duravisse. Denique tantum temporis intervallum cum annis sequentium patriarcharum conciliari non potest, ut ex justa dicendis constabit.

D

quæ sane obscura ac ambigua est,

826 Saltem non nam improbabiliter quispiam conjectaret, duas litteras in hoc codice desiderari, ac certum annorum numerum excidisse, ita ut ex voce mutila ἔτη tantum supersit ν, pro quo legendum sit ἔτη...., omisso annorum numero, quemadmodum in catalogo Joris Gæreo Romani incertum hujus Neophyti tempus eo modo exprimitur. At in ea hypothesi ut minimum Neophyto concedere oportebit duos annos & quinque menses commorationis in domo patriarchali, quod temporis spatium cum reliqua successorum chronotaxi difficulter componi posset, ut iosa E apparebit. Deinde ista contrarietas de ordinando Neophyto nimis diuturna videtur, & nobis non sit verosimile, Constantinopolim tamdiu consecratu patriarcha actuisse, qui interea sine successore in æde patriarchali commoraretur. Denique in Cangiana hujus textus editione nullum est laceræ signum, quo indicetur, aliquid in Ms. codice deesse, aut in eo quosdam characteres obsoletus legi non potuisse.

Cangius pro ν. diversas conjecturas

827 Quare malim suspicari, istud ἐν τότοις ν. scriptum fuisse pro ἐν τότοισι in hisce; vel certe, neglectis male accentu ac spiritu lenis, additoque perpetam ad latus puncto, ν. positum fuisse pro ῐ tertia persona verbi σέμι in imperfecto indicativi, quæ relata ad participium πραυμείνας, more Græcorum significabit *manserat*, & hunc continuatum sa- F ciet sensum: *Subduxit se ex ædibus; manserat in illis menses* ν. Quod si hæc conjecturæ displiceant ob omissum spiritum vel accentum, & additum punctum, quod litteræ a. illic ita subjungitur, etiam dici posset, oscitantia librarii illud ν. perpetam in textum irrepsisse. Saltem secundum has posteriores conjecturas, sensus erit planus, & clare significabit, Neophytum dumtaxat quinque mensibus in æde patriarchali mansisse, dum lis loci ipsum & adversarios agitaretur, & tandem ex ea sine consecratione discessisse, cum post quinque menses causa cecidisset. Non inficior, has esse tenuias miauias, quæ tamen discutiendæ fuerunt, quia pro cujusque arbitrio explicatæ chronologiam nostram non parum pertarbarent.

eruditis proponimus

828 Quidquid sit de incertis hisce conjecturis, ex hoc Cangiano codicis regii fragmento elicimus duo contemnendam rationem, ob quam aliqui catalogorum scriptores Neophytum inter patriarchas Constantinopolitanos numeraverint; alii autem eumdem in illorum serie prætermiserint: priores enim videntur Neophytum numero illorum adscripsisse, eo quod patriarcha designatus esset, & mutabili temporis spatio in ædibus patriarchalibus mansisset; posteriores vero illum omisisse, quia judicabant, non esse accensendum episcopis virum, qui numquam episcopalem consecrationem impetrasset. Nos horum opinioni consentientes exclusimus Neophytum a nostra patriarchatum serie, ad quam jam revertimur. At hic lectorem prænonemos, quod sequens aliquot patriarcharum chronologia ex antiquis catalogis ita videatur, acsi sedes Constantinopolitana tempore Neophyti, juxta posteriores conjecturas ponitas, quinque mensibus vacasset.

LXXXVIII.

A

LXXXVIII. CONSTANTINUS IV, cognomento Chliareus.

Cum Conſtantinus ab incunte Martio anni 1154 CP. cathedram

JOannes Cinnamus & Nicetas Choniata de hoc Patriarcha nullam mentionem faciunt, etiamſi res ſub imperio Manuelis Comneni geſtas copioſa litteris mandaverint. Catalogus Juris Græco-Romani, Matthæus Cigala, & Philippus Cyprius illum quidem memorant; ſed annos ſedis ipſius non exprimunt, ut patet ex lib. 4 Juris Græco-Romani pag. 303, ubi de eo ſic legitur: *Conſtantinus Chliareus diaconus & ſacelli præfectus annis*.....Sic etiam Matthæus & Philippus ſuprædicti apud Bandurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 213 & 223 de annis adminiſtrati epiſcopatus Conſtantinopolitani non meminerunt. At Nicephorus Calliſtus apud eumdem Bandorum pag. 297 annos illius ita indicat: *Conſtantinus Chliareus diaconus & ſacellarius magnæ eccleſiæ, annos duos, eodem imperante*, ſcilicet Manuele Comneno. Catalogus Labbeanus etiam duos gubernationis annos eidem Conſtantino aſſignat.

B

duobus annis ac quinque menſibus præſedisſe,

830 Verum ſupra laudatus patriarchārum Conſtantinopolitanorum catalogus, cujus aliqua fragmenta Caugius lib. 4 Conſtantinopolis Chriſtianæ pag. 87 & 88 ex Ms. codice bibliothecæ ſegiæ exhibuit, duobus iſtis epiſcopatus annis, quos, Nicephorus Calliſtus & catalogus Labbeanus numero rotundo eumpunt, accurate quinque menſes ita ſuperaddit: Κωνσταντῖνος διάκονος ὁ μιγάλας ἐκκλησίας, ᾧ ἐπὶ τὸ πατριαρχικῆς μιτρᾶς σκαύλης, ὁ Χλιαρεὺς, ἔτη β', μῆνας π. Id eſt: *Conſtantinus Chliareus, diaconus magnæ eccleſiæ, & minoris thеſauri patriarchici cuſtos, annis duobus, menſibus quinque*. Littera π ſignificat πέντε ſeu *quinque*, ut ſupra cum obviis linguæ Græcæ Grammaticis monuimus. Ceterum de officio ſacellarii in eccleſia Græca conſuli poteſt Greiſerus noſter, qui in notis ad Codinum Curopalatam cap. 3 pag. 156 & ſequentibus, de etymologia & communi ſignificatione hujus dignitatis ſuſe diſputat.

C

eumdem annus 1158 deſeruit,

831 Ad chronologiam noſtram exacte ordinandam ſpectant hi quinque menſes, qui aliis more ſatis recepto omittuntur, & quos tamen accurate numerandus eſſe cenſemus, quando in catalogis exprimuntur. Cum igitur juxta ſuperius dicta Theodotus admiuiſtrationi ſuæ finem impoſuerit circa ineuntem Octobrem anni MCLIII, ac poſtea de conſecratione Neophyti per quinque menſes diſceptatum fuerit, atque ita ſedes Conſtantinopolitana quodammodo quinque menſibus vacaverit, ſucceſſionem hujus Conſtantini Chliareni differimus uſque ad ineuntem Martium anni MCLIV, quo circites tempore ad cathedram regiæ urbis evectus fuiſſe nobis videtur. Jam vero computemus duos annos & quinque menſes, quibus ex teſtimonio præfati catalogi eccleſiam Conſtantinopolitanam rexit, & ingrediemur menſem Auguſtum anni MCLVI, circa quod tempus ui ſuccedere potuit

LXXXIX. LUCAS, cognomine Chryſoberges.

JOannes Cinnamus lib. 5 Hiſtoriarum num. 6 narrat, quomodo hic Patriarcha principem Mahometanum ad eccleſiam ſanctæ Sophiæ deduci prohibuerit, ac tunc primum de illo ſic meminit: *Imperator rerum proſperarum magnitudine elatus, triumphum ab ipſa Acropoli uſque ad celeberrimum divinæ Sapientiæ templum apparaverat, quo una cum Sultano procederet. Sed quod intenderat, non coeſecit: Lucas enim, qui tunc temporis rebus eccleſiaſticis præerat, huicce conſilio obſtitit, non decere, inquiens, inter divinam ſupellectilem & ſacra ornamenta impium hominem tranſire. Alius præterea caſus rem impedivit: quippe profunda jam nocte validior quædam agitatio totam repente terram contuſſit. Unde Byzantini Lucæ monita vera eſſe rati, Deo haud placere ejuſmodi conſilium aiebant.* Nicetas Choniata lib. 3 num. 5 etiam refert, hunc triumphum terræ motu & aeris intemperie impeditum fuiſſe; & illius editor in chronologia Operi præfixa ſtatuit, hæc omnia Chriſti MCLVIII contigiſſe. Hinc ſaltem colligeremus, Lucam illo anno Patriarcham fuiſſe, ſi alii chronologi huic editori conſentirent. Sed eum Pagius aliique in numerandis Manuelis imperatoris annis ab hac chronologia diſcrepent, & ex ea hiſtoria certum Lucæ Chryſobergis initium etuere non poſſimus, juste ſuperiorem chronotaxim noſtram veroſimila putamus, eum meuſe Auguſto vel Septembri anni MCLVI ad cathedram Conſtantinopolitanam promotum fuiſſe.

SEC. XII. Ex menſe Auguſto vel Sept. tenuit e ſedem annos 1156

E

In horum ipſos ſuffectus eſt Lucas,

833 Lucam adhuc anno Chriſti MCLXVI in eadem cathedra ſediſſe, conſtat ex ſynodo tunc habita, de qua Leo Allatius in Conſenſione Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 2 cap. 12 num. 4 ſic ſcribit: *Synodus ea convocata principum & patriarcharum, metropolitarum, epiſcoporum, & aliorum eccleſiaſticorum numero ſpectatiſſima, anno* XXIII *Manuelis, ab orbe condito* VIMDCLXXIV, *Chriſti vero* MCLXVI *celebrata fuit*..... *Adfuere Lucas patriarcha Conſtantinopolitanus, Athanaſius Thеopolitanus* &c. Hanc ſynodum a ſe perlectam fuiſſe, Leo Allatius ibidem teſtatur his verbis: *Synodi hujus nondum editæ lectio eo gratior acceſſit, quod eo ipſo tempore celebrata & ſcripta ſit correctiſſime & characteribus grandioribus, & horum epiſcoporum ſubſcriptiones majori ex parte autographas ob oculos objicias.* Cinnamus lib. 6 num. 2 occaſionem hujus ſynodi quædam de Luca narrat, ut loco citato licet videre. Præter varia hujus Lucæ decreta ſeu reſponſa, quæ lib. 3 Juris Græco-Romani pag. 217 & ſequentibus leguntur, conſuli poteſt Theodorus Balſamon, ſcriptor ſynchronus, qui in Commentariis ad Nomocanonem Photii tit. 13 cap. 2 judicat, eumdam *menſe Aprili, indictione* XIV, id eſt, anno æræ Chriſtianæ MCLXVI, adhuc munere patriarchali functum eſſe. Hæc ſatis probant, Lucam uſque ad annum Chriſti MCLXVI eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſe; ſed non tam facile certum epiſcopatus ipſius finem invenimus, ut jam ea catalogorum ſilentio ac diſcrepantia expectemur.

F

cui Nicephorus Calliſtus quindecim annos & tres menſes tribuit,

834 In pleriſque catalogis apud Bandurum anni epiſcopatus ejus non notantur. Solus ibi Nicephorus Calliſtus tomo 1 Imperii Orientalis pag. 297 eos ita expreſſit: *Lucas monachus Chryſoberges ſub eodem Manuele, annis* XV, *menſibus* III. At ſupra laudatus catalogus patriarcharum, ex Ms. codice bibliothecæ regiæ excerptus, apud Caugium lib. 4 Conſtantinopolis Chriſtianæ pag. 88 tantum annos duodecim gubernationi ipſius ita aſſignat: Λουκᾶς μοναχὸς ὁ Χρυσοβέργης, ἔτη ιβ'. Hoc eſt: *Lucas monachus Chryſoberges, annis* XII. Catalogus Labbeanus cum hoc annorum numero concordat, & etiam duodecim adminiſtrationis

SEC. XII. annos eidem rotunde assignat. Quapropter mslim credere duobus catalogis, inter se consentientibus, quam uni Nicephoro Callisto, in quem forsan negligentia librarii error irrepsit, ita ut pro ὕτα ιέ, μῆνας γ' id est *anais* 15, *menſibus* 3, potius ὑτα ιβ', μῆνας γ', sive *annos* 12, *menſes* 3 legere oporteat: nam duodecim annis, quos duo isti catalogi sine mensibus more recepto rotunde computant, nihil vetat adjungere tres menses, hics Nicephoro Calisto expresse notatos.

Qui cui non videantur ostendit eam aliis catalogis duodecim & tres menſes adſcribimus.

835 Ad hanc duodecim annorum lectionem alteri præferendam nos etiam movet ipse Bandurus, qui Nicephorianum quindecim annorum actrium mensium computum frustra conciliare nititur cum sus patriarcharum chronotaxi, ut patet ex chronologico ipsius ratiocinio, quod tomo 2 Imperii Orientalis pag. 930 & 921 de annis hujus Patriarchæ sic instituit: *Lucas Chryſoberges ſuffectus in locum Conſtantii anno Chriſti* MCLV, *qui cum exiſſet eccleſiam Conſtantinopolitanam annis quindecim, menſibus tribus, ut ſcribit hic Nicephorus: non ante annum* MCLXIX *è vivis exceſſit. Unde corrigendi ſunt Baronius, Pagius, Leunclavius, alique, qui ejus mortem prædicto anno non conſignant.* Igitur ille Nicephoriani catalogi sectator asserit, Lucam anno Christi MCLXIX obiisse, ut magis perspicuum fit ex iis, quæ de successore illius mox ita subjungit: *Michael diaconus & ſacellarius magnæ eccleſiæ ſucceſſit Lucæ Chryſobergi ſub finem anni Chriſti* MCLXIX. Atqua arithmeticæ methodo Bandurus ostendet, ab anno Christi MCLV usque ad finem anni MCLXIX annos quindecim & tres menses elapsos esse? Adhibita quacumque numerandi ratione, & expensis ipsius Banduri antecedentibus ac consequentibus, nos dumtaxat comperimus, intra istud temporis spatium quatuordecim annos & aliquot menses effluxisse. Jam chronologism nostrsm juxta laudatos catalogos explicamus.

B

836 Primo ex præcedente chronotaxi statuimus, Lucam menſe Augusto vel Septembri anni MCLVI ad sedem Constantinopolitanam evectum fuisse. Dubitsmer sutem dicimus, id *menſe Auguſto vel Septembri* contigisse: quis enim prudens in tanta temporis incertitudine confidenter asserat, patriarchas Constantinopolitanos sibi invicem tam celeriter successisse, ut inter onius mortem & sliorius successionem nullum interstitium relictum fuerit? Quinimo probabilius dici potest, quod propter impersnoris sbsentism, plorium ambitum, aliasque csusas, electio pstriarchæ sliquando ad unum alterumve mensem debuerit differri. Seeundo juxts testimonium duplicis catalogi tribuimus episcopatui ipsius annos duodecim, quibus denique etiam tres meoses, in catslogo Nicephori disserte expressos, libenter adjecimus. Si quis jam ab Augosto vel Septembri anni MCLVI illos duodecim annos supputaverit, pertinget præterpropter ad finem soni MCLXVIII, quo Lucas eccleſiam Constantinopolitanam gubernare desiit, & locum ipsius exeunta eodem snno, aut initio fequentis, occupsvit.

Ita ut ſedem CP. uſque ad finem anni 1168 *tenuerit.*

C

XC. MICHAEL III, cognomento Anchialius.

NUllus historicus, quod scism, huic Michaeli determinatum episcopstus initium assignat. Attamen ipsum jam ab ineunte anno Christi MCLXXI in cathedra Constantinopolitana sedisse, colligimus ex Jure Græco-Romano, ubi tomo 1 lib. 3 pag. 227 citstur aliquod hujus Patriarchæ decretum, quod editum est *μηνὶ Ἰανουαρίῳ ιγ', ἡμέρᾳ δ', ἐπινεμήσεως δ'*. Hoc est, *menſe Januario, die* XIII, *feria* IV, *indictione* IV, qui characteres chronologici annum Christi MCLXXI indicant, ut Emioentiſſimus Baronius rectè in Annalibus obiervsvit ad annum Christi MCLXVI num. 42, ubi etism plura de hoc Michaele referuntur. Sed cum ex his sliisque, quæ in Commentariis canonis Theodori Bslsamonis, & libro 3 Juris Græco-Romani pag. 227 & sequentibus legsntur, certum ipsius initium figere non liceat, chronotaxi nostræ inhærentes, episcopatum ejus exeonte anno MCLXVIII, vel ineunte MCLXIX, exordimur.

D

Exeunte anno 1165 *vel ineunte* 1169 *ad cathedram CP. evectus eſt Michael.*

838 Circa hæc sempora Mannel Græcorum imperator ad Alexandrum III Pontificem misit legationem, qus promittebat, se ecclesism Græcam eum Romana conjunctsrum, si Pontifex Occidentale imperium sibi conferre vellet. Alexander postulationem de transferendo in ipsum imperio humsniter reprobavit, & duos Cardinales ad imperatorem destinavit, ut Eminentiſſimus Annalius eccleſiaſticorum auctor ad annum Christi MCLXX oum. 54 & 55 ex antiquis Alexandri III Actis fusius exponit. Nonnulli putant, Manuelem ficto animo hanc ecclesiarum unionem obtoliſſe, ut imperium Occidentale obtineret, fractisque Latinorum viribus, periculum sb Orientali averteret. Quidquid sit de illius intentione, quam supremo cordium scrutatori dijudicandam relinquimus, eo rempore exterius ita se gessit, ut ferlo illam ecclesiarum unionem cupere videretur: nam doctiſſimo Hugoni Etheriano librum de processione Spiritus sancti contra Græcos scribere permisit, & de pace inter utramque ecclesiam conciliands tractari jussit in synodo, cujus infelix successus huic Michaeli patriarchæ potiſſimum imputstur, ut jam referemus.

qui unionem inter Græcos

E

839 Leo Allatius in Consensione perpetus Occidentalis & Orientalis ecclesiæ lib. 2 cap. 12 de irrito hujus synodi eventu ita scribit: *Videns itaque Imperator, ludici ſchiſmaticorum procacitatem & inſolentiam contra Latinos, augeri, contiliam ladiali Conſtantinopoli, ut, quovis ſopiſſis, modus inveniretur ad pacem cum Latinis conciliandam, & damna, quæ illius imperio inferebantur, propulſarentur: ſed neforius homo, Michael Aachiali patriarcha (quæ eam cauſa induxerit, nondum comperi) a propoſito ſpecie pietatis, avertit. Quare nihil in ea ſynodo concluſum eſt. Colligitur ex dialogo, quem ipſe patriarcha conſcripſit, in quo introducit Imperatorem, unxie pacem oreptantem, ad eam conſtquendam ſummis conatibus contradentem, ſe vero ab ea dehortantem, & Latinos modis omnibus expoſtulantem..... Ejuſdem etium Aachiali circumfertur epiſtola, calumniis & convicliis plena in Romanam Eccleſiam.*

& Latinos inundam, diſturbaſſe dicitur,

F

840 Nequaquam ab indole aut tempore hujus violenti Pstriarchæ alienum est, quod Fredericus I imperator oarrat in epistola, quam anno Christi MCLXXVIII ad filium Henricum ex Oriente dedit, ubi de perfidia Constantinopolitani imperatoris conqueritur, & inter alia spud Edmundum Mastene tom 2 Collectionis amplissimæ veterum monumentorum col. 911 de odio Constantinopolitani Patriarchæ contra Latinos scribit sequentia: *Alexandro hæc Papæ ſcribere non omittas, quod aliquos Religioſos per diverſas provincias diſtinet, qui populum Dei contra inimicos crucis exhortentur,*

fauſque contra crucſignatos videtur imaginaſſe.

A *tur, præcipue contra Græcos, quibus præſentibus & legatis noſtris, Monaſterienſi epiſcopo & ſuis collegis, in eccleſia ſanctæ Sophiæ Patriarcha Conſtantinopolitanus publice prædicaverit, quod quicumque Græcus centum peregrinos occideret, ſi decem Græcorum centum incurriſſet, indulgentiam conſequeretur a Deo.* Saltem barbara illa coocio ad hoc citeitec tempus ſeferenda eſt, & odium Græcorum adverſus Latinos ſatis indicat. Sed ad ſcripta ſchiſmatici hujus Patriarchæ redeamus.

Græci revelarunt pretextus falſos cauſas ſuæ ſchiſmatis.

843 Ex ipſa memorati dialogi epigraphe, quam Allatius ibidem Græco-Latine exhibet, evidenter diſcimus totam ac veram cauſam ſchiſmatis, quod recentiores Græci ſchiſmatici aliis titulis ornare ac confictis calumniis tueri ſolent: hic enim tempore Manuelis Comneni dicuntur multi antiſtites, qui Romano Pontifici ſuberant, unionis procurandæ gratia Conſtantinopolim veniſſe, *nihil aliud a Græcis expoſcentes, quam ceſſionem primatus ipſi Papæ & appellationem, & illius commemorationem fieri.* Igitur Latini a Græcis tantummodo exigebent, ut primatus Papæ Romani, quem Chriſtus Petro conceſſerat, in tota Eccleſia agnoſceretur, undique ad Sedem Apoſtolicam appellari poſſet, & nomina Pontificum Romanorum diptychis teſtituerentur; quæ tria controverſiæ puncta Græci tribus vocibus exprimunt, & communiter πρωτεῖον, ἔκκλησις, μνημόσυνον, id eſt *primatum, appellationem & commemorationem* vocare conſueverunt.

B

quod ex ſola præfatione CP. ſuperbia ortum eſt,

48a Ex his patet mendacium Macarii Ancyreni, qui ibidem apud Allatium aliam infructuoſæ ſynodi cauſam fingit, eamque Latinis ſic falſo imputat: *Rurſum ſub Imperio Manuelis, laborante pravis, Conſtantinopolim primi Cardinalium adventante, & celebrata eſt magna ſynodus. Et cum multa diviſſent & audiſſent, ita caſu ferente, non condeſcenderunt; ſed inſiſtebant, omnes omnia ad ſuam arbitrium & conſuetudines trahere. Quare, ve deſperata, imperator & ſynodus, & univerſus ſenatus calculum dederunt, ut totuli ſeparatione Papam & qui cum eo ſentirent, omnes abſcinderent, judicium ſuper hoc Deo relinquentes.* At falſum eſt, quod Latini Græcos trahere voluerint ad ſuas conſuetudines, quas ipſi probant & Græcis unitis tum in Oriente tum in Occidente permittunt. De hoc inepto Romanæ Eccleſiæ calumniatore apud eumdem Allatium in Opere laudato lib. 2 cap. 18 n. 15 plura videri poſſunt. Quapropter initio non rituum diſcrepantia, non panis azymi & fermentati diverſitas, non denique ipſa controverſia de proceſſione Spiritus ſancti Orientalem eccleſiam ac Occidentali divulſerunt: nam Græci ſchiſmatici ſimiles quæſtiones contra Latinos agitarunt, ut ſpecioſo pallio rebellionem ſuam tegerent, atque hac prætextu ambitioſam ſuam eccleſiam poteſtati Romanæ Eccleſiæ ſubtraherent. Schiſmati cauſam præbuit ſole præſulum Conſtantinopolitanorum ſuperbia, qui Romano Pontifici, legitimo Chriſti in terris vicario, parere nolebant, & ſupremam in alios præſules juriſdictionem exercere cupiebant.

C

ut anonymus Græcus fatetur.

843 Ne quis hoc a me gratis dictum arbitretur, audi anonymum Græcum, qui id ſatis innuit in quodam fragmento, quod Iſmael Bullialdus in notis ad Hiſtoriam Ducæ ex manuſcripto bibliothecæ regiæ Græco-Latine edidit, & quod in obſervatione ad caput XXXI pag. 256 ſic interpretatur: *Imperante Conſtantino Monomacho, in ſedem patriarchalem collocatus eſt Michael Cerularius, qui ſtatim ubi creatus fuit, Papam Romæ e ſacris diptychis abraſit, ei objiciens, quod pane azyma Euchariſtiam conficeret, & ſymbolo additum Spiritus ſancti a Filio proceſſionem .... Michael ipſe Cerularius ſchiſmatis malum auxit & in majus diſcordiæ incendium prorumpere fecit Italos quoque quidam, nomine Argyrus, rebus quibuſdam ſeculneibus admiſtis, vulnus illud exaſperavit: maxime vero ac præcipue patriarchæ libido, qui ſe ſuoſque ſucceſſores Romanæ Sedis juriſdictioni ſubtrahere voluit; nec ad Papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propoſitum inſuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem & juriſdictionem in ſe trahere, quamque antea Papa Romæ in ceteros habuerat, poteſtatem ad Conſtantinopolitanum patriarcham transferre.* Pluribus hanc præcipuem ſchiſmatis cauſam proſequi poſſemus, niſi præſinus lucubrationi noſtræ ſcopus nos alio avocaret. Quare etiam hic nos mutari non debet Caſimirus Oudinus, impudens Religionis ac fidei ſuæ apoſtata, qui in Commentario de ſcriptoribus eccleſiaſticis tomo 2 col. 1532 Michaeli Anchialo, ceteriſque Græcis ſchiſmaticis patrocinatur, & ex communi hæreticorum more Eccleſiam Romanam calumniis inceſſit. Hæc itaque breviter dicta ſufficiant occaſione iſtius ſynodi Conſtantinopolitanæ, quam diſtutbavit Micheel patriarche, ad quem jam revertimur.

SEC. XII.

D

E

Cum Michaël iſte octo annis & duobus menſibus ſedilſet,

844 Nicephorus Calliſtus apud Bandurum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 198 tempus hujus Patriarchæ determinat his verbis: *Michael diaconus & ſacellarius magnæ eccleſiæ, Anchialinus & ſupremus philoſophorum, eodem imperante, annis VSTS, menſibus* as. Catalogus Juris Græco-Romani, Matthæus Cigala, & Philippus Cyprius rotundum octo annorum numerum eidem adſcribunt; catalogus vero, quem Onuphrius Panvinius præ oculis habuit, & Labbeanus ei novem annos aſſignaot. Verum iſta temporis diſcrepantia utcumque conciliari poterit, ſi dicamus, quod ureſque catalogus Panvinii & Labbei nonum epiſcopatus annum, per duos menſes inchoatum, pro integro connumeratit; alii autem annos octo, neglectis duobus menſibus, rotunde computaverint. Cum ergo Michael juxta ſupradictam chronotaxim exeunte anno MCLXVIII vel ineunte MCLXIX cathedram Conſtantinopolitanam occupare cœperit, ſuppurata octo annis ac duobus menſibus, eamdem circa ineuntem Martium anni MCLXXVI reliquit.

menſe Martio an. 1177 ei ſucceſſit Gherſon,

845 At hic iterum non intelligo arithmeticam Anſelmi Benduti, qui tomo 2 Imperii Orientalis pag. 92a de annis hujus Patriarchæ ſic differit: *Michael diaconus & ſacellarius magnæ eccleſiæ ſucceſſit Lucæ Chryſobergi ſub finem anni Chriſti* MCLXIX. *Hic cum ſediſſet annis octo & duobus menſibus, ut ſcribit Nicephorus, obiit anno Chriſti* MCLXXVI. Quod autem Bandurus obitum Michaelis ioitio anni MCLXXVI collocet, liquet ex iis, quæ de ſucceſſore ipſius ibidem ita ſcribit: *Charitus initio anni Chriſti* MCLXXVII *thronum Conſtantinopolitanum conſcendit.* Deinde ad finem ejuſdem anni MCLXXVI refert mortem Charitonis, cui cum Nicephoro Calliſto undecim gubernationis menſes tribuerat, ut loco citato videre eſt. Sed qua computandi ratione Bandurus inter finem anni MCLXIX & initium anni MCLXXVI octo annos & duos menſes Michaelis inveniet? Nos igitur alia numerandi methodo eumdem Bandari ennum admittimus, affigentes finem Michaelis ineunti Martio anoi MCLXXVI, circa quod tempus ei ſucceſſit.

SEC. XII.

XCI. CHARITON,

qui juxta plerosque catalogos ante medium anni 1178 successioni suæ finem imposuit.

Hic Patriarcha paucis tempore sedem Constantinopolitanam tenuit, ut patet ex Nicephoro Callisto, qui apud Bandurum tomo 1 Operis proxime citati pag. 198 episcopatum illius ita circumscribit: *Chariton monachus nobilissimus abbas Manganorum, mensibus* XI. Huic consentiunt reliqui catalogorum collectores apud eumdem Bandurum, cuncto Matthæo Cigala, qui μῆνας τὰ in ἔτη τὰ, id est *menses* XS, in *annos* XS perperam transformavit. Onuphrius Panvinius in Chronico ecclesiastico ad annum Christi MCLXXVI, ex suo catalogo illum sic memorat: *Charito* XCI *Constantinopolitanus patriarcha sedit an.* I, *mens.* SI, *di*..... Catalogus Labbeanus nullum dictum indicium notat; sed etiam annum unum & duos menses Charitoni affignat. Si Nicephoro Callisto, aliisque catalogorum scriptoribus adhærere velis, episcopatum Charitonis mense Februario anni MCLXXVIII finiam; sin vero duplicem Panvinii & Labbei catalogum sequi malis, finem illius ad tres menses differam. Sitem ex omnium catalogorum consensu sequitur, Charitonem ante medium anni MCLXXVIII episcopatui suo finem imposuisse, eumque initium ipsius mensi Martio anni MCLXXVII affinxerimus.

B

XCII. THEODOSIUS, cognomento Borradiotes.

Probabilissimo circa medium anni 1178 ecclesiam CP. regere cepisse Theodosium,

Etiamsi ex historicis synchronis aut subæqualibus certum hujus Patriarchæ initium assignare nequeamus, tamen illum jam ab anno MCLXXIX in cathedra Constantinopolitana sedisse, colligimus ex Juris Græco-Romani, ubi tomo 1 lib. 3 pag. 231 legitur sequentia: *Scito, tempore sanctissimi & universalis patriarchæ domini Theodosii, tricesimo Julii mensis, duodecimæ Indictionis, factum esse subnotationem syndalem, quæ ad verbum sic habet.* Tum subditur ipsa Patriarchæ responsio, qua propositum de nuptiis dubium resolvit. Porro ex appositis hic temporum notis apparet, Theodosium jam mense Julio anni MCLXXIX ecclesiam Constantinopolitanam gubernasse, quandoquidem Indictio duodecima illo anno usque ad Calendas Septembres currebat. Dum igitur primordia episcopatus Theodosiani juxta superius institutam chronologiam, ante medium anni MCLXXVIII ponimus, veteri historiæ non contradicimus, nec a verisimilitudine aberramus.

C

qui schismaticus fuisse videtur.

848 Nicetas Choniata vsuisse hujus Patriarchæ actiones commemorat, atque inter alias sub imperio Manuelis Comneni lib. 7 num. 6 fuse narrat, quomodo imperator ille sub vitæ finem ex omnibus catechecticis libellis deleri voluerit anathema, quod contra fictitium Mahomeris deum pronuntiabatur; cautus, Mahometanos qualibuscumque in Deum blasphemiis offendi. Sed accersitus ab ipso Theodosius, opinioni ejus acriter resistebat, ac disceptatio tandem eo devenit, ut Imperator scripserit litteras, quæ juncta phrasim Niceæ *cum summo pastore Theodosio & pontificibus ob præpositeram adversationem expostulantes, majus concilium minabantur, & controversiæ disceptationem, ipso veteris Romæ Papa adhibito, jurejurando testificabantur.* Ex his conjicio, Theodosium, aliosque illos præsules schismaticos fuisse. Imperator enim non intentasset D his minis obedientibus Ecclesiæ Romanæ filiis, qui ultro optassent, ut hujusmodi controversia ad Romanum Pontificem deferretur, & decretorio illius judicio finiretur.

849 Præterea Nicetas in imperio Alexii Comneni junioris num. 8 refert, quomodo Theodosius ab Alexio Protosebasto ob falsas accusationes in monasterium Pantepopti relegatus, ac paulo post intercessione procerum sedi suæ honorificentissime restitutus fuerit; ibi autem Theodosium appellat *virum sanctissimum*, & deinde ibidem num. 11 asserit, quod injuriatum oblitus, calamitatem ejusdem Protosebasti, mutata rerum fortuna, consiliis & consolationibus levaverit. At ubique lector meminerit, Patriarcham schismaticum ab auctore schismatico laudari, Postea idem scriptor ibidem num. 32 graphice depingit primum hujus Patriarchæ congressum cum Andronico tyranno, & more suo multis exponis aculeatum illorum colloquium, quod hic nobis exscribere non vacat, quamvis apud citatum auctorem legi mereatur. E

Hic relegatus, ac mox sedi suæ restitutus

850 Denique Nicetas sub imperio ejusdem Alexii junioris num. 11 memorat, Theodosium incestis nuptiis, quas Andronicus tyrannus conciliare nitebatur, fortiter cum quibusdam præsulibus restitisse, ac tandem majori approbatorum numero superatum, dignitati suæ ultro renunciasse. Unde post laudatam Theodosii constantiam hæc subdit: *Cum se nihil proficere, & mala manifeste ingruere, & partem meliorem a majore vinci cerneret, e sacro palatio in insulam Terebintum, ubi sibi diversorium & sepulcrum struxerat, discedit. Andronicus vero, ut desideratum, ita inopinatum ejus discessum, instituto suo commodissimum rutus, nuptias perfecit, Bulgarorum episcopo, qui tum forte in urbe erat, cæremonias matrimonii peragente.* Pagius, aliique chronologi probant, ista anno Christi MCLXXXIII contigisse, juxta quod tempus jam chronologia nostra ordinanda est.

tandem ob incestas Andronici tyranni nuptias

851 Nicephorus Callistus annos administrationis ejus sic exprimit: *Theodosius Borradiotes sub eodem imperatore* (scilicet Manuele Comneno) *& Andronico Comneno, annis* VS, *& abdicavit ob imperatoris* [*irum.*] Catalogus, quem vidit Paovionius, hinc annorum omnem assentitur. Scriptor catalogi, qui Juris Græco Romano iosertus est, sibi anpos hujus Patriarchæ ignotos fuisse, significat hoc modo: *Theodosius monachus, orundus ex Antiochia, qui longo tempore monasticam exercuerat in colle sancti Auxentii, an.....tandem renuntiavit.* Deoique recentiores quidam catalogi totummodo tres annos ei adscribunt. Nos antiquiori Nicephoro, & catalogo Panviniano potius adhærentes, sex annos huic Theodosio assignamus, si enim ante medium anni MCLXXVIII Charitoni successerit, ut supra diximus, & anno Christi MCLXXXIII se dignitate sua abdicaverit, invenies sex annos incompletos, cum id verosimiliter post medium anni MCLXXXIII contigerit, ut ea infra dicendis colligetur.

post medium anni 1183 abdicavit se altero dignitate,

F

XCIII. BASILIUS II, cognomento Camaterus.

Videtur Andronicus statim eodem anno Christi MCLXXXIII in locum Theodosii substituisse hunc commodum sibi Patriarcham, ut innuit

Nice-

A Nicetas Choniata, quando poſt ſuperius relatum Theodoſi diſceſſum, immediate de iſto tyranno ſubjungit ſequentia: *Cum de ſucceſſore ſua factionis patriarcha deudo, deliberaret, Camatere Baſilio œcumenicum pontificatum defert, aut potius illius ſygrapha impulſus vendit, quæ is promiſerat, ſe quidquid cordi eſſet Andronico, quantumvis illicitum, facturum, & ea declinaturum, quæ illi diſplicerent.* Certe mercenarius ille Patriarcha impiis promiſſis ſteterit: cum enim Andronicus Alexium juniorem interfici juſſiſſet, ac imperium occupaſſet, alterius *uſurpati voti compos factus* (verba ſunt Nicetæ ſub imperio Andronici lib. 2 num. 2) *a Patriarcha ſuo & conſilio aliam gratiam petit, ut jurejurando, quod imperatori Manuelli & infelici ejus filio dederat, ſolvatur, ac ceteri una, quos ſacramenti ceperat oblivio. Illi vero, quaſi abſque ullo diſcrimine, & vinciendi & ſolvendi quemlibet, poteſtatem divinitus accepiſſent, ſtatim litteris publice affixis, impunitatem ſcelerum perfidis conceſſerunt.* Deindo

B Nicetas ibidem explodit vanam ac brevem mercedem, quam Andronicus tependit ignavis iſtis aulæ mancipiis, inter quæ improbus hic Patriarcha primum locum obtinebat.

qui ab imperatore Iſaacio ob quamdam offenſionem,

853 Cum autem Iſaacius Angelus poſt ignominioſum Andronici ſupplicium imperio potitus eſſet, fortuna Patriarchæ periclitari cœpit, quamvis hic tunc etiam tempori caute ſerviret, ut ſatis indicat Nicetas, dum ſub imperio Andronici lib. 2 num. 11 narrat, Iſaacium a tumultuante populo coronatum fuiſſe, & novum imperatorem ex maximo templo diſceſſiſſe, *etiam Baſilio Camatero patriarcha comitante, quem populus, quamvis invitum, approbare acta illa compulerat.* Attamen novus imperator non diu Baſilium digaitate ſua ſeni paſſus eſt, ut laudatus Nicetas ſub imperio Iſaacii Angeli lib. 2 num. 4 teſtatur his verbis: *Principatum adeptus Iſaacius Baſilio Camatero, quamquam ejus ope maxime adjutus, patriarchatu dejecta (cauſa præcachatus, quod, quas nobiles matronas Andronicus in monaſteria invitas abſtruſiſſet, iis ipſe, nigra veſtitu depoſito, reditum ad priſtinum habitum & vitæ ordinem conceſſiſſet) Nicetam Muntanum pro ea patriarcham deſignavit.*

C *quem Nicephorus Calliſtus dicit unpotus,*

854 Vix intelligo, quam expulſionis eauſam nobis obtrudat Nicephorus Calliſtus, qui apud Bandurum tomo 2 ſæpe laudato laudandique opere pag. 298 de hoc Patriarcha ſic ſcribit: *Baſilius diaconus & Caſtophylax magnæ eccleſiæ, cognomento Camoterus & Phylacopulus, ſub Andronico patriarcha fuit, & ab Iſaacio Angelo expulſus eſt, ne alium coronaret, qui ſe coronaverat. Occaſio autem depoſitionis fuit, quod projectis in caput mulieris [pannis] benedictionem feciſſet. Patriarchatum vero tenuit annis duobus & dimidio.* At longe probabilior nobis videtur occaſio depoſitionis, quam iudicat Nicetas Choniata, qui circa hæc tempora floruit. Nunc indagabimus annum, quo Iſaacius imperator Baſilium e ſede Conſtantinopolitana dejecit.

circa initium anni ſolitæ ſede ſua dejectus eſt.

855 Theodorus Balſamon ſynchronus in Commentariis ad Nomocanonem Photii tit. 13 cap. 2 citat decretum Iſaacii Angeli, quod editum eſt *Indictione* IV, *anno* VIMDCXCIV, *cum dominus Baſilius Camaterus patriarcha eſſet.* Cum itaque Indictio quarta & annus mundi 6694 a Calendis Septembribus æræ Chriſtianæ MCLXXXV finere cœperint, ea hoc teſtimonio certiores reddimur, illum poſt hoc tempus adhuc in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Baronius, Pagius, & Bandurius expulſionem illam ad annum Chriſti MCLXXXVI referunt, & eodem anno ipſi ſucceſſorem aſſignant. Libenter amplectimur hanc unanimem illorum ſententiam, quæ eum chronotaxi noſtra optime concordat: plerique enim catalogi eum Nicephoro Calliſto duos annos & ſex menſes epiſcopatui ipſius adſcribunt. Si ergo ſecundum ſupradicta, adminiſtrationem Baſilii poſt medium anni MCLXXXIII inchoaverimus, & eum pleriſque catalogis duos annos ac ſex menſes epiſcopatus ejus numeremus, ingrediemur annum Chriſti MCLXXXVI, quo is expulſus eſt, & locum illius occupavit.

SEC. XII.

XCIV. NICETAS II, cognomento Muntanes.

Iſaacius non ei ſubrogat Nicetam,

NIcetas Choniata ſub imperio Iſaacii Angeli lib. 2 num. 4 de hoc imperatore ſic ſcribit: *Nicetam Mantanum pro eo* (videlicet Baſilio Camatero exauctorato) *patriarcham deſignavit, eccleſiæ maximæ ſacellarium; ſed uc hunc quidem, hominem*

E *vatu maximum, in ſacra ſede exſpirare poſſe, invitum rapuit, ſeculum & deliciam & levitatem cauſatus.* Banduius tomo 2 Imperii Orientalis pag. 922 de iſto Nicetæ Choniatæ textu lectorem ita monet: *At ea hiſce Nicetæ verbis non ſequitus, Nicetam Muntanum ſtatim e patriarchatu pulſum, ut peperam exiſtimavit Baronius: ſiquidem illa verba denotant tantum, hunc Patriarcham; etſi ſenex eſſet, ante mortem ſuam dignitate motum fuiſſe.* Pagius in Critica ad annum Chriſti MCLXXXVII num. 11 eamdem Baronii explicationem refert, ab eaque recedit.

in cujus corroboratione commendat de ſibi Baronius non conſtat,

857 Verum Baronius in hac opinione ſua non videtur ſecum conſtare: nam in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCLXXXVII num. 11 hæc habet: *Hoc eodem anno, Baſilio Camatero patriarcha Conſtantinopolitano in ordine recepta ab imperatore, in locum ejus ſubrogatus Nicetas, cognomento Mandanut, qui, ut Nicetas Choniata tradit, ſtatim ejectus eſt, Leontiuſque monachus ſuffectus.* At Eminentiſſimus auctor oblitus eſt prioris ſuæ interpretationis, aut tam revocavit, dum in iiſdem Annalibus ad annum Chriſti MCXCIII num. 25 ita ſcripſit: *Quod ſpectat ad res Orientalis eccleſiæ, hoc anno Iſaacius Angelus imperator loco amovet Nicetam Mundanum patriarcham Conſtantinopolitanum, cum annis ſex, atque ſex ſediſſet menſes, de quo hæc Nicetas Choniata.* Tum ſubdit ipſa Choniatæ verba, quæ nos ſupra dedimus, & ea quibus Eminentiſſimus ſcriptor antea collegerat, Nicetam Muntanem ſtatim ab Iſaacio Angelo imperatore ejectum fuiſſe. Hæc inter ſe conciliet, qui poteſt, dum nos interim annos epiſcopatus ejuſdem Patriarchæ indagamus.

F

& catalogi diſſentiunt,

858 Methodius monachus apud Allatium in Exercitatione contra Creygtonom pag. 330 Nicetæ Muntani unum dumtaxat annum tribuit, ut Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 924 teſtatur. At Philippus Cyprius & Matthæus Cigala ſeu annos & ſeu menſes eidem adſcribunt. Catalogus, quem Ouophrius Panvinius ſequitur, etiam tot annos, totidemque menſes exprimebat. Nicephorus Calliſtus multum ab his diſcrepat, dum apud Bandurum tomo 2 pag. 298 de illo ſic ſcribit: *Nicetas Muntanes diaconus, magnus ſacellarius magnæ eccleſiæ, eodem imperante Iſaacio, annis III, diebus II. Expulſus autem eſt, accuſatus, quod facta faciens in benigne manifeſ-*

A ceſſione & tradito Hieroſolymam aliter loquitur; ai Nicetæ ſynchrono in hac re majorem fidem adhibemus.

cum his annis & medio aſſumpſum ad Auguſtum an. 1191 cathedram CP. occupaſſet.

866 De tempore, quo hic Patriarcha ſedem Conſtantinopolitanam tenuit, plerique catalogi inter ſe diſſentiunt: nam Philippus Cyprius & catalogus Labbeanus adminiſtrationi ipſius tres annos tribuunt; catalogus vero Onuphrii Panvinii annum unum, Matthæus Cigala duos, ac denique Nicephorus Calliſtus annum & dimidium eidem adſcribunt. Catalogus autem Juris Græco-Romani tempus gubernationis non expreſſit. Quare hoc loco ſequimur antiquiorem Nicephori Calliſti catalogum, quocum alter unius aut duorum annorum cumprimis non difficulter juxta rotundum numerandi modum componi poteſt, & Doſitheo concedimus annum ac dimidium, quo temporis intervallo ſuppurato, perveniemus ultra medium anni MCXCI, & depoſitionem ipſius affigemus Nonis Auguſti, cum ille circa Nonas Februarias anni MCXC in locum Leontii
B ſuffectus fuerit, ut ſupra ſtatuimus.

XCVII. GEORGIUS II, cognomento Xiphilinus.

Menſe Auguſto anni 1191 indecim Doſitheo

THeodorus Balſamon, mendaciſſimus Romanæ Eccleſiæ calumniator, commentarios ſuos in Nomocanonem Photii, juſſu Manuelis Comneni imperatoris & Michaelis Anchialini patriarchæ inceptus, huic Georgio nuncupavit, eumque impenſe laudat, ut Eminentiſſimus Baronius ad annum Chriſti MCXCI num. 30, aliique ſcriptores paſſim affirmant. Cum ſimile gaudeat ſimili, ut habet vetus adagium, ex hac Theodori Balſamonis dedicatione non temere ſuſpicabimur, hunc Patriarcham Conſtantinopolitanum etiam ſchiſmati adhæſiſſe. Porro ex hiſtoria iſtius temporis aliiſve antiquis monumentis certum epiſcopatus illius initium figere non poſſumus; ſed juxta hactenus deductam chronologiam noſtram probabilitet putamus, ipſum menſe Auguſto anni MCXCI ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe. Hæc opinio noſtra eum tempore adminiſtrationis optime convenit, & ſequenti chronologiæ non repugnat, ut per deorſum patebit.

C *ſuccedere potuit Georgius Xiphilinus*

868 Hunc Georgium Xiphilinum anno Chriſti MCXCVII in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe, conſtat ex ipſius decreto de juribus territoriorum, quod lib. 4 Juris Græco-Romani pag. 283 ſic incipit: *Menſis Februarii die quarta, feria ſecunda, Indictione decima quinta, præſidente ſanctiſſimo domino noſtro & univerſali patriarcha, domino Georgio, in Theſſalo adſidentibus in concilio magnæ ipſius ſanctitati ſacratiſſimis pontificibus, Stephano Amaſeno &c.* Imo illum menſe Februario anni ſequentis adhuc eidem eccleſiæ præfuiſſe, liquet ex conſtitutione Joannis Camateri, ſucceſſoris ipſius, quæ ab ipſo edita eſt *menſe Februario, Indictione ſecunda*, ſeu anno Chriſti MCXCIX, & ibidem in Jure Græco-Romano pag. 285 poſt alia ſic habet: *Cum Alexius Capandites ſub deceſſore noſtro ſanctiſſimo patriarcha compariſſet coram ſacro conſeſſu ſanctæ ſynodi noſtræ menſe Februario, præterita prima Indictione, narravit, ſe matrimonia legitime fuiſſe copulatum Eudociæ &c.* At menſis Februarius Indictionis primæ deſignat annum Chriſti MCXCVIII, quo uſque ad finem menſis Maii ſedem ſuam tenere potuit, ut ea annis gubernationis ipſius jam oſtendimus.

SEC. XII. *cui plerique catalogi annos ſex & aliquot menſes tribuunt.*

869 Nicephorus Calliſtus tempus epiſcopatus ejus ita accurate notat: *Georgius Xiphilinus diaconus, & magnus vaſorum cuſtos, eodem Imperante* (nempe Iſaacio Angelo) *annis VI, menſibus IX, diebus XXVII, & actenuſque eſt in monaſterio Pbrygianorem, quod conſtruxerat, ſub imperio alexii Angeli, fratris Iſaacii.* Catalogus Juris Græco-Romani dies XXVII pro menſe ſic computavit: *Georgius Xiphilinus, magnus vaſorum cuſtos, qui cum annos VI, menſes X præclare ac religioſe vixiſſet, ad Dominum migravit. Et quoniam aberat peregre dumtunc Alexius auguſtus, domini Iſaacii frater, in expeditione Occidentali, earult ſua patriarcha ſtbronus menſibus duobus.* Matthæus Cigala & Philippus Cyprius eumdem annorum ac menſium numerum caprimunt, & poſterior etiam de bimeſtri ſedis vacatione meminit; catalogus vero Labbeanus, omiſſis menſibus & diebus, tantum ſex annos ei adſcribit.

licet Nicetas Choniata ei ſeptem annos tribuere de adſcribat E

870 Cum Nicephoro Calliſto, aliiſque facile conciliari poteſt Nicetas Choniata, qui occaſione cujuſdam controverſiæ, quæ ſub hoc patriarcha inter Græcos orta fuerat, lib. 3 imperii Alexii Comneni num. 3 rotunde ſeptem annos epiſcopatui ejus ita aſſignat: *Eodem tempore dogma de divinis myſteriis vulgatum Chriſtianos in factiones diviſit. Unde le foro & tribulis res venerationi & ſilentio dignæ palam contemnebantur: nam Georgio Xiphilino ſeptem annis patriarchatu functo, Joannes Camaterus ſucceſſit, qui, cum opinio, quæ ſub Xiphilino pullulaverat, radicitus exſtirpanda, & ejus auctor nequam monachus ſi-cidites, ut hæreſiarcha & homo ſeditioſus condemnandus fuiſſet, & alii ipſius exemplo ſileutium imperandum, ut myſteriem rurſus eſſet myſterium, diſcendi arte & demonſtrationibus, quæ adverſarium convincerent, in rebus humani ingenii captum excedentibus, & artificium reſpuentibus, eſſe eſt.* Eas autem quæſtio de Euchariſtia, & inter aliquos controverſiebatur, ut ibidem ſubdit Nicetas, *utrum Chriſti corpus poſt perceptionem incorruptibile ſit, quale poſt paſſionem & reſurrectionem fuit, an corruptibile, ut ante paſſionem.* At inter utramque partem de reali Chriſti præſentia conveniebat, ut colligitur ex ibidem allatis ſanctorum patrum teſtimoniis, quæ rubore ſuffundere debent Calvinianos, qui eccleſiam F Græcam ſenſui ſuo figurato patrocinari, contra manifeſtam veritatem impudenter contendunt. Sed ad rem noſtram redeamus.

ita ut anno 1198 finem gubernationi ſuæ impoſuerit.

872 Nos hic exacte ſequimur diſtinctum Nicephori Calliſti computum, quocum alii ſcriptores facile conciliantur, & Georgio Xiphilinotri buimus ſex annos, novem menſes, & dies viginti ſeptem, quibus omnibus juxta ſuperiorem chronotaxim ſeſupuloſe ſuppuratis, ab inchoatu per aliquot dies Auguſto anni MCXCI (puta ab octava die iſtius menſis) attinges fere Nonas Junias anni MCXCVIII, ut calculum ſubducere volenti apparebit. His adde duos ſedia vacantis menſes, quos catalogus Juris Græco-Romani & Philippus Cyprius ante ſucceſſoris electionem diſerte caprimunt, & eodem anno MCXCVIII peevenies ad Nonas Auguſti, circa quam diem Georgius Xiphilinus epiſcoparui ſuo finem impoſuit, ut ex infra dicendis confirmatur. Hinc corruit chronologia aliquot patriarcharum, quos Pagius in Critica ad annum Chriſti MCXCI num. 16 leviter digeſſit, & ubi initium Georgii Xiphilini uſque ad annum MCXCIV perperam diſtulit, quia

non

SEC. XII. non attendit ad tempus, quo ei ſucceedere debuit

XCVIII. JOANNES X, cognomento Camaterus.

Meurſii Auctario anni 5198 tabulæ CP aſſumdis Joannes Camaterus.

DEinceps ſæpe laudandus Annalium eccleſiaſticorum continuator, illuſtriſſimus Henricus Spondanus ſuperiori chronologiæ noſtræ ſere omnino adſtipulatur, & ad annum Chriſti MCXCVIII num. 30 initium hujus Patriarchæ ſic recte collocat: *Quod attinet res eccleſiæ Græcorum*, inquit, *hoc eodem anno, die ſeptima menſis Auguſti factus eſt Conſtantinopoli patriarcha ex diacono & chartulario Joannes Camaterus poſt Georgium Xiphilinum, ut colligitur ex ſerie epiſcoporum Conſtantinopolitanorum in codice Juris Orientalis, ubi dicitur Georgius ſediſſe annos ſex, menſes decem, & poſt duos menſes ſufficitus Joannes, qui præfuerit ad captam uſque urbem a Francis & Venetis, annis quinque, menſibus octo, diebus ſeptem: captum autem eſſe urbem Indictione ſeptima, die decima tertia Aprilis*, id eſt anno Chriſti MCCIV, chronologi paſſim notarunt. Spondanus eum catalogo Juris Græco-Romani præter ſex annos Georgii Xiphilini pro novem menſibus & viginti ſeptem diebus *menſes decem* rotunde nomerat, & expugnationem urbis Conſtantinopolitanæ *die decima tertia Aprilis* ponit, quam alii die duodecima ejuſdem menſis, feria ſecunda collocarunt. Sed non litigabimus de diſſentis paucorum dierum, ad quam chronotaxis noſtra facile accommodari poteſt.

quem Romani Pontifex ad unionem cum Latinis incudam

873 Innocentius III Pontifex hunc Patriarcham eum ſuis ſubditis ad unionem Eccleſiæ Romanæ tedocere conatus eſt, & propterea legatos non eum litteris Conſtantinopolim miſit, Græcoſque ad futuram ſynodum invitavit. Verum Joannes Camaterus datis ad Innocentium litteris dubitationes quaſdam de primatu Eccleſiæ Romanæ propoſuit, quas idem Pontifex reſponſione ſua omnino diſſolvit. Litteræ hujus Patriarchæ, & Romani Pontificis reſponſoriæ, aliæque ad eamdem rem ſpectantes inter epiſtolas Innocentii III, quas Baluzius duobus volumini-
C bus edidit, tomo 1 pag. 471 & ſequentibus legi poſſunt. Ex his lector ſatis elate intelliget, in tollendo ſchiſmate hic iterum Græcos mora ſuo tergiverſatos eſſe, & ad Pontifices Romanos dumtaxat ſecuriſſe, quando eorum ope indigebant.

fruſtra aſſerere ſo narrateſt

874 Certe de fidelitate Innocentii III tunc optato ſucceſſu earuiſſe, teſtantur antiqui hujus Pontificis Acta, quæ Baluzius ſpiſtolis ejus in laudata editione præfixit, ubi coætaneus geſtorum collector num. 62 de hac re ſic loquitur: *Cum autem imperator & patriarcha litteras hujuſmodi recepiſſent, & eas ſibi feciſſent diligenter exponi, non minimum doluerunt de his, quæ prius ſcripſerant pœnitentes; quoniam imperator ex promiſſione ſua cognoſcebat, ſe obligatum, quod, cum Romanus Pontifex convocaret concilium generale, ipſe debebat Græcorum eccleſiam ad concilium deſtinare, ſtatuta tunc illi recepturam; patriarcha vero ex reſponſionibus Apoſtolicis ſuper ſuis conſultationibus factis cognoſcebat, ſe tam rationibus quam auctoritatibus coarctatum ad obedientiam Romano Pontifici exhibendam. Imperator igitur habito cum Græcis longo conſilio, ad ultimum ſic reſpondit, quod ſi Romanus Pontifex faceret in Græcia celebrari concilium, ubi quatuor antiqua concilia ſuerant celebrata, illuc Græcorum eccleſia ſuos mitteret reſponſales; & ſingulis ſe longius ire, ad aliam materiam ſe converteret, mittens ſummo Pontifici literas, in quibus nitebatur probare, quod imperium ſacerdotio præpollebat.* Tunc auctor ille ſynchronus ibidem ſubdit ipſum Innocentii epiſtolam, qua eidem imperatori hac ſuper re notroſe reſpondit. D

quamvis ille tunc aliquod ac annis de ſuperiorum ſimulatus.

875 Viderat tamen hic Patriarcha eum aliis Græcis aliquamdiu tempori ſerviviſſe, & unionem eum Eccleſia Romana ſimulaſſe, quando Latini Iſaacium a carcere liberarunt, & una cum filio ſuo Alexio Juniore in imperium reſtituerunt: nam anonymus Latinus, qui huic expeditioni interfuit, & cujus epiſtolam Edmundus Martene Theſauro novo anecdotorum inſeruit, tamquam teſtis oculatus, tomo 5 præfati Theſauri col. 788. poſt alia ſic ad rem noſtram ſcribit: *Aliud equidem multo melius & gloriaſius antea dixit ſubjungam, propter quod principaliter ad civitatem regiam curavimus advenire, vobis ſatago explicare; videlicet quod ex uſque ad negotium Salvatoris procreſſimus, quod eccleſia Orientalis, cujus* E *Conſtantinopolis caput exſtitit, cum imperatore & univerſa ejus imperia capiti ſuo Romano Pontifici ſe eſſe filium cognoſcit, & vult de cetero eidem more ſolito humilitate raptiva devotius obedire. Ipſe etiam ejuſdem patriarcha huic aſpirans aptè* [&] *applaudens, ſuæ dignitatis pallium a ſummo Pontifice recepturus Romanam ulterius Sedem requiret, & ſuper hoc ipſe cum imperatore juratione præſtitit cautionem.*

Conſtantinopoli a Latinis capta, ut ſupra dixi-mus.

876 Sed cum Latini anno MCCIV Conſtantinopolim expugnaſſent, Joannes Camaterus ea orbe exceſſit cum aliis Græcis ſchiſmaticis, inter quos etiam fuit Nicetas Choniata, qui in libro de rebus poſt captam Conſtantinopolim geſtis diſceſſum ſuum tragice deſcribit, & hac occaſione ibidem num. 5 de hoc Patriarcha ſic meminit: *Antecedebat autem nos œcumenicus ſummus paſtor, non peram ferens, non aurum in zona, ſine baculo, ſine calceis, nec tunicula indutus, integer evangelicus apoſtolus, aut potius Chriſti exemplar, quatenus pauper aſello vectus nova Sione diſcedebat, non autem triumphans illam ingrediebatur.* F Ac quem Nicetas ob ratertotem paupertatis ſpeciem hoc loco tam impenſe laudat, eumdem antea graviotis culpæ arguit, quod pravam quamdam opinionem de Euchariſtia, ab hæretico monacho reſuſcitatam, non ſtatim radicitus euellendam curaverit, ſed in rebus humani ingenii captum excedentibus attente diſcutiendi adhibuerit, ut ſuperius num. 870 ex ipſo retulimus.

quem Græcus poeta ab iis expoſitum fingit,

877 Ephræmius poeta Græcus ſeculi XIV apud Banduium tomo 2 Imperii Orientalis pag. 928 de hoc Patriarcha ſic canit:

Hoc defuncto (ſcilicet Georgio Xiphilino) *in ſedem conſtituitur*
Camaterus dulciloquus Joannes,
In ſapientia & ſermonum omni genere exercitus,
Et peritiam in divinis dogmatibus habens;
Cum eſſet eccleſiæ levita chartophylax,
Sub quo Latini urbem ſibi obnoxiam fecerunt.
Is miſere expulſus a Latinis
Sede patriæ meæ Byzantii,
Pervenit in Didymotæchum,
Et fato functus, reliquit lumen ſalis.

At Ephræmius poetica & Græca fide hic nobis narrat, Joannem Camaterum a Latinis ex urbe Conſtantinopolitana ejectum fuiſſe: nam Georgius Acropolita huic tempori proximus, in ſua Hiſtoria num. 6 de Latinis poſt captam Conſtantinopolim ita ſcribit: *Itali urbe potiti civibus poteſtatem*

tem

A *tum fecere, ut qui vellent, manerent, ac subditi essent; qui nollent, libere quo vellent, proficiscerentur.* Deinde ibidem refert, quomodo ioner alios Theodorus Lascaris, relicta urbe Constantinopolitana, Nicæam occupaverit, ibique novam imperii sedem constituerit. Itaque verosimillimum est, Patriarcham illum altro discessisse, eo quod Romano Pontifici & Latinis subesse nollet. Sed quæcumque fuerit discessus causa, nos ad chronotaxim ipsius revertamur, & discutiamus, utrum ea cum sequenti tempore, ac aliis testimoniis cohæreat.

878 Catalogus Juris Græco-Romani tomo 2 pag. 303 tempus hujus Patriarchæ sic accurate notavit: *Joannes diaconus & chartularius Camaterus, eodem Alexio imperante; præfuitque ad captam usque urbem annis quinque, mensibus octo; diebus septem: vixit & post captam urbem annis duobus, mensibus duobus, diebus quatuordecim. Et capta fuit urbs Indictione septima, die decima tertia Aprilis. Post urbem vera captam, quod accidit anno mundi sexies millesimo septingentesimo duodecimo* (is orbis conditi annus juxta computum cecenriorum Græcorum in annum Christi MCCIV etiam incurrit) *quantum hic Patriarcha in Didymotycho diem obierat, vacavit thronus annum unum, menses decem.* Philippus Cyprius circa sedis ac vitæ annos, menses & dies cum isto catalogo plane concordat.

cum ab anno 1198 usque ad annum 1204 Constantinopoli sedisset.

B 879 Nicephorus Callistus de rempora illius Patriarchæ cum aliis consentit; sed in quibusdam historiæ circumstantiis discrepat, dum apud Bandorum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 198 sic de ipso scribit: *Joannes Diaconus & chartophylax Camaterus sub eodem Alexio usque ad captam Constantinopolim annis quinque, mensibus octo, diebus septem. Vixit autem Hadrianopoli post captam urbem annis duobus mensibus duobus, diebus quatuordecim; & obsidentibus Latinis, ex aqua penuria obiit, cum antea, postulantibus illis, qui Nicææ erant, & Theodoro Lascari, abdicasset.* Nescio, ubi Nicephorus hæc de mortis loco & modo invenerit, cum antiquiores historici tradant, Joannem Camaterum placide obiisse Didymotichi, quæ est urbs Thraciæ in monte ad Hebrum fluvium sita, & ab Adrianopoli diversa.

Nicephorus Callistus de loco commorationis & morte ejus alia scribit.

C 880 Nicetas Choniata agens de imperio Balduini Flandri, & irrita Didymotichi obsidionem, 8 minime violentam istius Patriarchæ mortem indicat his verbis: *Tunc Joannes Camaterus patriarcha, qui post exitium Didymotichi inquilinum agebat, vitam cum levi morte commutavit* Georgius Acropolita in præfata Historia num. 6 etiam asserit, Joannem Camaterum post captam a Latinis Constantinopolim Didymotichi vixisse, eumque ibidem ante mortem dignitati suæ ultro renuntiasse sic tradit: *Duobus itaque annis integris cum omnibus, uti despota, Lascaris agnosceretur, conventusque ex viris celeberrimis ac ecclesiæ primatibus Nicææ concurrentibus haberetur, illud inter eos agitatum est, qua ratione Theodorus, ad illa usque tempora despota, Imperator acclamaretur, Patriarcha non aderat: Joannes quippe Camaterus, qui patriarchale solium, Italis Byzantium expugnantibus, bonestabat, Didymotrichum abierat, ibique commorabatur: accersitus a Lascari allisque, scripta etiam patriarchatui renuntians, noluit accedere; ideo in ejus locum Michael Anchorianus sufficitur.* Nicetas synchronus & Georgius suppar in his tehus majori fide digni sunt, quam Nicephorus junior, & idcirco potius illis, quam huic, circa ista historiæ adjuncta credimur.

quam Nicetas Choniata & Georgius Acropolita,

SEC XII.

ex quorum verosimiliori narratione colligitur de.

881 Ex his testimoniis primo sequitur, errasse Ludovicum Thomassinum, dum in Opere suo de veteri & nova Ecclesiæ disciplina part 2. lib. 2 num. 5 ita scribit: *Patriarcha Græcus Joannes Camaterus Nicæam concessit cum Græco imperatore.* Secundo juxta plerosque catalogos inferimus, Joannem Camaterum annis quinque, mensibus octo, ac diebus septem Constantinopoli sedem tenuisse, cum illam anno Christi MCXCVIII circa Nonas Augusti ascenderit, ut supra stanimus. Tertio ex dictis colligimus eumdem Patriarcham post Didymotichinam unius anni ac decem mensium commorationem, mense Februario anni MCCVI dignitatem suam abdicasse, & eodem anno circa finem Junii obiisse, cum interim Michael Anchorianus mense Martio ejusdem anni MCCVI in locum ipsius suffectus esset, ut postea probabimur, quando prosequemur seriem patriarcharum Græcorum, quæ hic dictius interrumpenda est propter antistites Latinos, qui patriarchalem cathedram occuparunt Constantinopoli, donec Græci hanc urbem recuperarunt. Interea præsules Græci, qui consueto patriarchæ Constantinopolitani titulo gloriabantur, sedem suam in urbe Nicæna collocarent usque ad annum Christi MCCLXI, quo Constantinopolim reversi sunt, & rursus cathedram patriarchalem in ea urbe fixerunt, ut infra seculo XIII videbimus.

vellent, ire, nollent de. ducimus.

E

PARERGON IX,

De patriarchis Latinis, qui ab anno Christi MCCIV *usque ad* MCCLXI *Constantinopoli sederunt.*

I. THOMAS, cognomento Moresini.

F

Capta a Latinis Constantinopoli anno 1204, patriarcha CP eligitur Thomas,

CUm inter præcipuos Constantinopolitanæ urbis expugnatores Francos & Venetos convenisset, ut quorum pars imperatorem haberet, alteri cederet gentis suæ patriarcham, Balduino Flandro ad imperium evecto, primus Latinorum patriarcha Constantinopolitanus electus est Thomas Maurocenus, natione Venetus, qui mox Romam properavit ad Innocentium III Papam, ut ab eo dignitatis suæ confirmationem obtineret. Hæc in Chronico Andreæ Danduli, quod inter Scriptores rerum Italicarum tomo 12 nuper editum est, col. 331 sic breviter referuntur: *Cleri posita catholicus Venetorum canonicus in ecclesia sanctæ Sophiæ præfecit, qui venerabilem virum Thomam Mauricino, genere nobilem & moribus circumspectum, patriarcham Constantinopolitanam concorditer elegerunt; electus quoque electioni consentiens cum imperialibus & Ducis nuntiis pro obtinenda confirmatione Romam perrexit.*

cujus electionem

883 Paulus Rhamusius in Historia de bello Constantinopolitano, Venetiis anno MDCXXXIV recusa, lib. 3 pag. 144 & sequentibus electionem illam fusius, sed non magis integre memorat his verbis: *Balduino Imperatore coronato, juxta seriem pactorum, in qua Galli & Venti anti urbem captam consenserant, Thomas Mauroenus a Venetis*

SEC. XIII. LATINI PRÆSULES CP

a Venetis ſacerdotibus privo ſuffragio, Conſtantinopolitanus patriarcha veteris Orientis more in divæ Sophiæ ædi, ubi dudum Græci metropolitæ, qui in Conſtantinopolitani imperii ditione ceſſarent, ſolemnibus auſpiciis patriarcham diſignare conſueverant, abſens nec ambiens, ſola probitatis & eruditionis opinione declaratur, totiusque Orientis eccleſiæ præfitur.

884 Tum exponit quaſdam eccleſiæ Conſtantinopolitanæ prærogativas, & Thomæ pietatem aliuſque dotes ita laudat: *Cetterum Maurocenus Venetiis patricia familia natus, cum ſupra generis antiquum decus, ampliſſimam ex ſacris ſtudiis laudem ſpectaret, planè adoleſcens abdicata Maurocenæ gentis præclara nobilitate, & ſpreto demum omni patrimonio, cum rerum humanarum ſatietas illum cepiſſet, amore religionis in Portuenſis cœnobii, quod virorum ſanctitate illuſtrium ſeminarium fuit, ſacratis ſeptis ſe incluſiſſe dicitur. Ibi vitæ duritiem perferens, nec a ſuſcepta profeſſione vel paulalum diſcedens, tantam eo ſæculo ab univerſa Italia & Venetia * regione pietatis laudem promeruit, ut cæteris præteritis & repulſum ferentibus, patriarchatum omnibus Venetorum ſuffragiis adipiſceretur.* Quæ hoc loco ſcripſit ille de profeſſione cœnobitica oarrat, fidei ipſius relinquimus, eum eo alibi non invenerimus.

& virtutes

** forſan Venetis*

885 Denique unctor ibidem pag. 146 addit ſequentia: *Ea de re Venetias Dandulus ad Reipublicæ filium, & Ravennam ſubiade ad Maurocenum per certos homines conſcriptis litteris illos rerum omnium certiores fecit. Perſuaſit Dandulus; ut poſtquam Veneti cleri ſuffragiis patriarcha Conſtantinopolitanus, aſpirante cœleſti numine, eſſet creatus, Græcum eccleſium cupite indigentem diutius fraſtrari nollet, tantamque Romanæ Eccleſiæ, cui ſeſe Orientalis dudum ſubjeciſſet, vel augendæ vel illuſtrandæ occaſionem prætermittere; ſed acceptis de manu ſummi Pontificis Innocentii, tamquam ſupremi omnium eccleſiarum auctoris, ſolemnibus ornamentis, ejuſque ſanctiſſimis pedibus conſculatis, ribus omnibus ad navigandum paratis, Conſtantinopolim primo quoque tempore maturaret, ut quod Deo optimo maximo Veneti ſque deberet, opportuna ope afflictis Græcæ eccleſiæ rebus allata, religioſe perſolveret.*

partas Venetis Ramnuſius

886 Sed Rhamnuſius ſilet ea, quæ tunc & deinceps ob quaſdam hujus electionis circumſtantias Sedi Romanæ diſpliencrunt; nam Pontifex Romanus primo electionem ipſius illegitimam eſſe decleverit, eo quod contra canones a clericis poteſtatem non habentibus & a laicis facta fuiſſet. Deinde tamen Innocentius propter preces imperatoris Balduini, aliaſque juſtas cauſas, auctoritate ſua eumdem Thomam elegit, & Romæ anno Chriſti MCCV epiſcopum conſecraverit, eique varia privilegia conceſſit; ut authentice ac ſuſe narretur a numer, qua in antiqua Innocentii III Geſtis, quæ Baluzius ante epiſtolas ejuſdem Pontificis tomo I typis vulgavit.

ſed tamen quædam in hac electione Pontifici diſpliciſſe

887 Ex iiſdem Geſtis diſcimus, eumdem Patriarcham Conſtantinopolitanum poſt conſecrationem ſuam Romæ Venetos profectum eſſe, ibique illicito quædam pacta cum Venetis iniviſſe, quæ Innocentius poſtea irritavit. Cum vero Thomas Venetiis Conſtantinopolim appuliſſet, clerici Franci illum recipere noluerunt, eauſantes ſubſequutum ejus electionem, donec a legato Pontificis illuc miſſo concordia ſtabilita eſt. Sed cum novus Patriarcha juxta memoratas pactiones, quas enim Venetis inire coactus fuerat, beneficia eccleſiaſtica ſolis Venetis conferret, Innocentius Papa anno Chriſti MCCVI, datis ad legatos ſuos litteris, Thomam monuit juſſit, ut ex quacumque natione viros litteratos & idoneos in eccleſia Conſtantiopolitana conſtitueret. Cum autem legati Innocentio ſignificaſſent, Thomam de ſolis Venetis promovendis juramentum præſtitiſſe ſenatui Venetio, idem Pontifex per litteras ipſimet Thomæ declaravit, iſtod juramentum nullius roboris eſſe. Illo Pontificia epiſtolæ, aliaque huc ſpectantia in præfatis Geſtis & variis ejus litteris apud Baluzium legi poſſunt.

& Thomam aliqua poſſa cum Venetis iniviſſe

quo Innocentius Papa irritavit.

888 Non videtur tamen hic Patriarcha ſtatim voluntari Pontificis paruiſſe, cum Innocentius *anno tertiodecimo* pontificatus ſui, id eſt anno Chriſti MCCX, illum curſus de eadem re monuerit aliis litteris, quæ in adicinne Baluziana lib. 13 epiſt. 58 inter cetera ſic habent: *Quia ..., prout cæco & ſanguis revelavit tibi, ſolos Venetos vel ſubjacentes iſdem in eccleſia tua promovet, Francos & alios probos viros alterius nationis, quam ſuæ, promovere contemnentes, volentes ut ab hujuſmodi revocetur abuſu, per quem divinam & noſtram incurrere poſſet offenſam, fraternitatem tuam monemus atteatius, & hortamur, per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus de perſonis idoneis & honeſtis undecumque acceptis eccleſiam tuam taliter ordinare procures, quod in ordinatione ipſarum magis merita quam perſonas attendere videoris.*

Cum Thomas anno 1211 ea hac vita migraſſet;

889 Anno ſequente Thomas abiit, ut intelligitur ex litteris, quas Innocentius III menſe Auguſto & Septembri *anno quartodecimo* ſui Pontificatus ſeu Chriſti MCCXI ſcripſit, & quæ in editione Baluziana lib. 14 epiſt. 97 & 98 leguntur. Poſt obitum ipſius de ſucceſſore eligendo diſſidium exortum eſt, ut ex priore Innocentii epiſtola patet, & Odoricus Raynaldus ad eumdem annum. num. 24 indicat his verbis: *Hoc anno* (videlicet Chriſti MCCXI) *defuncto Thoma Mauroceno, Conſtantinopolitano patriarcha, Innocentius convulſi, quæ minus legitime erant geſta ab iis, ad quos ea electio pertinebat; quorum alii ejus eccleſiæ decanum in locum dimortui ſubrogarant, alii tres alios renuntiarant, electionem ad leges canonicas revocari juſſit.*

& de ſucceſſore eligendo diſſidium ortum eſt,

890 Spondanus ad annum Chriſti MCCXV num. 52 de eadem controverſia ſic ſcribit: *Accidit illa poſt obitum Thomæ, primi ejus eccleſiæ patriarchæ, quem ex Regeſto Innocentii Pontificis reperimus deciſſiſſe Theſſalonicæ circa menſem Julii, anni ejuſdem Innocentii Pontificatus decimi quarti, atque Chriſti MCCXI, fuiſſeque magnam pro electione ſucceſſoris inter Venetos ac cæteros ejus eccleſiæ clericos diſſenſionem, quæ diutiuam laduxit ſedis vacationem. Exſtatque etiam in collectione Decretalium* (integras de hac re litteras, quarum pars Juri canonico inſerta eſt, apud laudatum Baluzium lib. 55 epiſt. 556 licet legere) *ejuſdem Innocentii conſtitutio de litteris de eo virtute inter archiepiſcopum Theatinenſem & Plebanum S. Pauli Venetiarum; cum nihilominus ex Regiſto conſtet, etiam alios hinc inde diverſis vicibus electos tumultuoſe fuiſſe.* Porro lis ea indeciſa manſit uſque ad tempus concilii Lateranenſis IV, quod menſe Novembri anni MCCXV celebratum eſt, quando ab Innocentio Papa ad ſedem Conſtantinopolitanam evectus eſt

II.

A

II. GERVASIUS alias EVERHARDUS.

Pontifex ad sedem CP. evectus Gervasium vel Everhardum,

NOnnulli ſcriptores apud Cangium in Hiſtoria Conſtantinopolitana, Pariſiis anno MDCLVII Gallice impreſſa, lib. 2 num. 20 tradunt, Fantinum Dandulum Thomæ Mauroceno ſucceſſiſſe. Sed eorum opinio erroris convincitur ex Albericio, ſynchrono trium Fontium monacho, qui in ſua Chronico editionis Leibnitzianæ ad annum MCCXXVII ita ſcribit: *Patriarcha Conſtantinopolitanus erat hoc anno Matthias, teſtibus illorum, qui de latinitate in eadem ſede aſſumpti ſunt. Primus verum dictus eſt Thomas, de Venetia natus; ſecundus Gervaſius fuit* (Menckenius tomo 2 rerum Saxonicarum in lectionibus emendationibus Chronici Alberici col. 84 pro *Gervaſius* ſatis legit *Gerardus*; at ego ſuſpicor pro *fuit* ſcribendum eſſe *fuit*) *dr Tafcia aſſumptus*. De

B tempore tertii hujus patriarchæ juverit infra meminiſſe.

rejectiſque aliis competitoribus, cum in concilio Lateranenſi confirmavit

89a Cangius in laudata Hiſtoria Gallica imperii Conſtantinopolitani, loco proxime citato affirmat, præſulem Heracleenſem & paroehum S. Pauli de patriarchatu Conſtantinopolitano litigaſſe, illoſque hujus litis cauſa Romam veniſſe eo tempore, quo Innocentius III concilium sv Lateranenſe celebrabat. Deinde ibidem addit, electionem utriuſque in ſynodo examinatam fuiſſe, &, ambobus rejectis, hunc Gervaſium electum eſſe, qui tamquam patriarcha Conſtantinopolitanus reliquo concilio interfuerit. Certe Godefridus monachus coævus in Annalibus ſuis, inter ſcriptores rerum Germanicarum e bibliotheca Freheriana editis, ad annum Chriſti MCCXV occaſione ſynodi Lateranenſis de hac re ſic ſcribit: *Eodem etiam anno Papa Romæ concilium habuit ..... Conſtantinopoli duo in patriarcham electi Romam venerant, qui ambos conſilio cardinalium depoſuit, & virtutum ſubſtituit, & inveſtivit, & ad ſedem propriam remiſit*. Conradus abbas Urſpergenſis, aliique chronographi, ad eumdem annum tradunt, patriarcham Conſtantinopolitanum huic concilio Lateranenſi interfuiſſe, quod eum Cangii opinionem optime concordet.

C

menſe Novembri anni 1215, ex ipſis Gervaſii litteris probatur.

893 Ex his concludo, Gervaſium menſe Novembri anni MCCXV ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe. Hoc initium confirmatur ex ipſis Gervaſii litteris, quæ apud Camuzatum in Promptuario ſacrarum antiquitatum Tricaſſinæ diœceſis fol. 313 verſo ſic ineipiunt: *Gervaſius permiſſione divina ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ patriarcha dilecto filio Gaufrido Priori ſancti Salvatoris Matheacenſis diœceſis ſalutem & patriarchalem benedictionem*. Hoc verum diploma, ut ibidem in fine legitur, eſt *datum Corinthi, anno Domini* MCCXVI, *quarto Calendas Junii, pontificatus anno primo*. Si menſe Novembri anni MCCXV factus ſit patriarcha, menſe Junio anni MCCXVI adhuc primus iſtius dignitatis annus fluebat, ut manifeſtum eſt.

Hic patriarcha binominis

894 Videtur hic patriarcha binominis fuiſſe, quamvis ipſe in hiſce litteris ſe tantummodo Gervaſium appellet. Raynaldus enim in continuatione Annalium eccleſiaſticorum ad annum Chriſti MCCXVI num. 57 de Honorio III Pontifice ita ſcribit: *Ut vero bene meritos benefaciis eſt proſecutus, ita Philippenſem præcipem, qui epiſcopum ſuum per ſummam impietatem ſævitiamque interemerat, animadvertit: Everardo enim patriarchæ ac ſuffraganeis provinciam impoſuit, at anathemate ipſum percellerent, ejuſque ditionem tamdiu eccleſiaſtico interdicto damnarent, donec crimen vitæ expiaſſet*. Hic certe agitur de patriarcha Conſtantinopolitano, quem Raynaldus ex litteris Honorii III in margine notatis hsud dubie Everardum nominat.

SEC. XIII. LATINI PRÆSULES CP.

ob uſurpatam ab imperatore poteſtatem

895 Hinc etiam Thomaſſinus in Vetere & nova eccleſiæ diſciplina part. 2 lib. 2 cap. 26 num. 5 ipſum eodem nomine compellat, dum ibi hunc Patriarcham ſic nimiæ arrogantiæ arguit: *Non his ſe fruſtra confidebat Everhardus, qui Thomæ in thronum regiæ urbis eccleſiæ ſucceſſerat. In provinciis legatos a latere miſſitabat, non minus plena inſtructos poteſtate, quam qua ſuos Papa armabat, quaſcumque cauſas definiendi, excommunicandi & abſolvendi ſubditos aliorum epiſcoporum, eis laceſſitis, novos eruendi archiepiſcopos, quantumvis iuſte in metropolitanos emergeret detrimenti; appellationibus ad Apoſtolicam Sedem factis haud cedendi; pereuſſores clericorum, reque ſacrilegis inauditos cenſuris abſolvendi; denique Lateranenſis concilii canones ad beneficiorum ſpoliationem ſpectantes liceater & impune prætergrediendi*.

E

ab Honorio Papa reprehenditur,

896 *Summa hæc ſunt capita querelarum excerpta ex epiſtola Honorii III ad patriarcham Conſtantinopolitanum, qui cum ſole cæteqar Conſtantinopolitano videbatur ana hauſiſſe ingentem illud indocile impatienſque jugi, & vel æquiſſime obedientiæ infolens, quæ fuerat ejus urbis præſcorum patriarcharum indoles*. Quare Honorius Pontifex apud Raynaldum anno Chriſti MCCXVIII num. 28 eumdem Patriarcham poſt alia increpat his verbis: *Si hæc ita ſe habent, quæ ſunt ſpecialiter Romani Pontificis aſſerendo, & aliorum juſtitiam, ipſos multipliciter opprimimus, lavadendo, videris non paſtoralis curam egiminis, ſed throcum ſuperbiæ ac peſtilentiæ cathedram conſcendiſſe. Cum igitur quantacumque dignitate præfulgeas, te nobis ſcias eſſe ſubjectum, qui tempus accepimus juſtitiam judicandi, & quantamcumque tibi deferre velimus, diſſimulare non poſſumus, nec debemus talia contra Deum*.

& circa annum 1220, vivis amodie,

897 Illuſtriſſimus Spondanus ad annum Chriſti MCCXV num. 12 fatetur, ſibi non ſatis notum eſſe hunc Thomæ Mauroceni ſucceſſorem: eum enim ibi egiſſet de controverſia, quæ poſt mortem Thomæ inter varios ſedis Conſtantinopolitanæ competitores agitata eſt, hæc ſubdit: *Quis vero dimam thronum obtinuerit, non adeo invenimus, cum tamen caſtimemus prævaluiſſe Venetos; ſed ita ut alius quiſpiam fuerit electus, cum legerimus in ebonico manuſcripto Andreæ Dandulis ducis Venetiarum, Robertum imperatorem Conſtantinopolitanum coronatum fuiſſe poſt quinque ebdomadas annos a Matthæo patriarcha, quem & nationem fuiſſe Venetam indicare videtur*. Sed ex jam dictis liquet, quod hunc Matthæum præceſſerit Gervaſius ſive Everhardus, natione Tuſcus, qui videtur anno Chriſti MCCXX obiiſſe, eum etiam poſt hujus mortem, electoribus Conſtantinopoli intet ſe diſſidentibus, lis de ſucceſſore ſubſtituendo ad Apoſtolicam Sedem delata fuerit, & menſe Martio anni MCCXXI in cathedra Conſtantinopolitana jam ſederet.

F

SEC XIII. LATINI PRÆSULES CP.

III. MATTHÆUS vel MATHIAS.

in cujus loco

CAngius lib. 3 Hiſtoriæ Conſtantinopolitanæ num. 2 aſſerit, Robertum die XXV Martii, anno Chriſti MCCXXI, ſolenniter in templo S. Sophiæ imperatorem Conſtantinopolitanum a Matthæo patriarcha coronatum fuiſſe. Andreas Dandulus in ſuo Chronico, quod nuper inter Scriptores rerum Italicarum tomo 12 prodiit, ibidem pag. 342 de hac Patriarchæ actione ſic meminit: *Robertus pubes factus, poſt deceſſum parentum per Hungariam & Blachiam Conſtantinopolim peervit, & coronatus eſt a Matthæo patriarcha*. Hoc autem contigiſſe anno Chriſti MCCXXI, colligitur ex diplomate ipſius Roberti imperatoris, quod Raynaldus ad annum Chriſti MCCXXI num. 26 exhibet, & in quo
B tempus imperii ita exprimitur: *Actum menſe Junii, anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo, imperii noſtri anno primo.*

Honorius Papa

899 Thomaſſinus in Veteri & novo eccleſiæ diſciplina part. 1 lib. 2 cap. 26 num. 5 de hoc Patriarcha ſic ſcribit: *Poſt Everhardi mortem clerus Conſtantinopolitanus conſentire non potuit in unum aliquem patriarcham: itaque dari ſibi poſtulavit idoneum aliquem ab Honorio tertio. Electus ab eo eſt Matthæus, Aquilæ epiſcopus, antiquiſque donatus prærogativis; præ ceteris autem ut novi imperii reges ecclis ornaret inſignibus, ſi tamen aſſentiretur imperator, utque vetaret, ne obviam illis clerus ſolenni, qua ſolet, pompa procederet, aut oſculandum afferret Evangeliorum codicem, niſi in eccleſia ſacro ante chriſmate delibati eſſent.*

poſt medium anni 1220 vel ineunte anno 1221 ſubſtituit Matthæum vel Mathiam,

900 Ex his Honorii Papæ litteris, quas Thomaſſinus citat, per conjecturam concludo, quod Matthæus iſte anno Chriſti MCCXX vel ſub initium anni MCCXXI cathedram Conſtantinopolitanam conſcenderit; nam apud Raynaldum ann. Chriſti MCCXXI num. 28 in earum fine tempus ita notatur: *Dat. Lat. VIII Id. Martii, Pont. noſtri an. V.* Si igitur anno Chriſti MCCXXI, in
C quem annus Honorii Papæ quintus incidit, die octava Martii hæc epiſtola ad patriarcham Conſtantinopolitanum data ſit, ex omnibus circumſtantiis conjicio, Matthæum ante aliquot menſes ad ſedem Conſtantinopolitanam promotum fuiſſe, adeoque poſt medium anni MCCXX aut ſaltem initio anni MCCXXI eccleſiam illam regere cœpiſſe.

qui fuerat antea epiſcopus Equilinus,

901 Ceterum Thomaſſinus fallitur, dum dicit, quod Matthæus iſte antea fuerit *Aquilæ epiſcopus*: nam Aquilanus epiſcopatus ab Equilino multum differt. Melius itaque Raynaldus anno MCCXXI num. 27 illum vocat *epiſcopum Equilinum*, cujus epiſcopatus in ditione Venetæ ſitus erat, ut Cangius loco proxime citato obſervat. Hinc etiam ab Alberico trium Fontium monacho, quem ſupra in deceſſore hujus Patriarchæ allegavimus, *tertius iſte Matthias iterum Vrueliuus* appellatur, eo quod de Thoma Mauroceno, etiam ex natione Veneta ad eamdem ſedem aſſumpto, paulo ſuperius meminiſſet. Unde Ughellus in nova editione Italiæ ſacræ tomo 10 col. 80 eumdem Matthæum inter epiſcopos Equilinos recte recenſet.

902 Porro prima hujus Matthæi geſta in negotio patriarchali minime laudabilia fuerunt, cum Honorius III Papa anno ſecundo Pontificatus ſui, ſive menſe Julio anni MCCXXII, eum ſic acriter reprehendat: *Mercenarium te exhibes potius, quem paſtorem, cum lac & lanam quæritis ex ovibus, vagas non reducas ad caules, nec lentas ſtimulis, & languidas non faſtientes prædicationi minime inſiſtendo, qua ipſas arguere, obſecrare, ac increpare deberes in omni patientia & doctrina; Miſſarum vero ſolemnia rariſſime celebras, & excommunicatis communicare non metuis, & tam Venetis, ut haberi ea fama publica dicitur, iniquas contra nationes alias illicitas pactiones, & ut quaſi velis ab Aquilone tuum ſolium collocare, excommunicatos a legato Apoſtolicæ Sedis paſſim abſolvis, & appellationibus legitime interpoſitis ad eamdem deferre contemnis.* Plura vide apud Raynaldum, qui ad annum Chriſti MCCXXII num. 22 & 23 hæc aliaque ex litteris Honorii recitat.

D *& quem poſtea idem Pontifex acriter reprehendit.*

Cum poſt mortem Matthæi, qui anno 1226 exulavit,

903 Neſcio, an Matthæus poſt hanc reprehenſionem reſipuerit, & alia ipſius geſta apud antiquos auctores non invenio, ſi excipias Andream Dandulum, qui proxime citato Chronici ſui loco hæc pauca de eo memorat: *Matthæus patriarcha Conſtantinopolitanus ad petitionem Angeli Gradenſis patriarchæ declaravit, ut Venetorum eccleſiæ pro totum imperium Romaniæ a juriſdictione ſua intelligantur exemptæ, ut fuerant tempore Græcorum.* Etiam ignoro determinatum tempus, quo Matthæus patriarcha ex hac vita migravit; ſed ſcio, illum ante finem anni MCCXXVI obiiſſe, & clerum Conſtantinopolitanum poſt mortem ipſius rurſus de ſucceſſore eligendo diſſenſiſſe, quibuſdam Belvacenſem epiſcopum poſtulantibus, aliis pertinaciter illum rejicientibus, ita ut ne illi quidem, quos Romam delegaverant, in unam ſententiam conſpirare voluerint, & propterea Honorius Pontifex Joannem de Abbaris villa, tunc præſulem Biſuntinum, ad eccleſiam Conſtantinopolitanam regendam elegerit. Hæc omnia colligo ex ipſis Honorii litteris, quas Raynaldus ad annum Chriſti MCCXXVII num. 59 refert, & quæ in fine ſic tempus denotant: *Dat. Later. II Kal. Januar. anno* XI. Cum itaque hæ litteræ datæ ſint circa finem anni MCCXXVI, in quem undecimus iſtius Pontificis annus incurrit, non improbabiliter exiſtimo, Matthæum eodem anno MCCXXVI e vivis exceſſiſſe.

E

præſul Biſuntinus

904 At præſul Biſuntinus, ab Honorio Papa electus, patriarcharum Conſtantinopolitanum recuſavit, ut diſcimus ex Alberico ſupra laudato, qui in ſuo Chronico ad annum Chriſti MCCXXVII ita ſcribit: *Tertius iſte Matthias iterum Vruelianus, qui fedeatur*, & viciſſitudines vota ſua per conſilium tranſferratibus, & in magiſtrum Joannem archiepiſcopum Biſuntinenſem conſentientibus de voluntate domini Papæ, dictus archiepiſcopus Romam adiit, poſtulatus onus illud ſubire, non conſeoſit attentare: unde dominus Papa Cardinalem eum inſtituit, & ſecum retinuit, dans ei Sabinenſem epiſcopatum; in Conſtantinopoli vero factus eſt patriarcha Simon archipiſcopus de Tyro.*

F ** forte cadente vel decedente*

patriarchatum Conſtantinopolitanum recuſaſſet,

905 In Necrologio eccleſiæ Ambianenſis, quæ Deiparæ ſacra eſt, ad diem XXIII Septembris de eodem Joanne legnatur ſequentia: *Obitus felicis memoriæ Joannis de Abbatis-villa, quondam decani noſtri, poſtea archiepiſcopi Biſuntini, vocati per dominum Honorium, tunc ſummum Pontificem, ad patriarchatum Conſtantinopolitanum; ſed pro ſuæ probitatis & ſcientiæ reverentia a domino Gregorio nono detenti apud Sedem Apoſtolicam, in qua factus eſt Cardinalis epiſcopus Sabinenſis. Pro cujus memoria, quoniam eccleſiam noſtram multipliciter honoravit in Sanctorum reliquiis*

&

A *& ornamentis eccleſiaſticis multis & ſui regimine decanatus* &c. Ignatius Inſephus a Jeſu Maria, Carmelita diſcalceatus, in Hiſtoria Gallica Abbatis-villæ lib. 1 cap. 9a hæc refert, ubi etiam citat plures ſcriptores, qui de Joanne iſto electo Conſtantinopolitano antiſtite meminerunt. Cum is itaque dignitatem ſibi oblatam recuſaſſet, in ſede Conſtantinopolitana collocatus eſt

IV. SIMON.

anno 1217 in ea ſede collocatus eſt Simon.

Hic Patriarcha etiam ignotus fuit Illuſtriſſimo Spondano, qui ad annum Chriſti MCCXXIX num. 5 de ſucceſſione Latinorum urbis Conſtantinopolitanæ auriſtiſmum ita diſſerit: *Quinam vero e Latinis interea Conſtantinopoli præſederat, haud adeo nobis exploratum; niſi quod in Danduli Chronico ſuperius Matthæum retulimus, & in quadam conſtitutione Innocentii IV, anni ejus tertii reperimus ſubſcriptum Nicolaum; ac denique in amiſſione urbis Conſtantinopolitanæ Pantaleonem Juſtinianum: creditumque, omnes ſemper Venetos fuiſſe ex primæva pactione occupationis urbis; nec forte alios præſediſſe, quam quos nominavimus.* At certe Spondanus in hac ſerie omiſit Gervaſium & Simonem, quorum prior non erat Venetus, ſed *de Tuſcia aſſumptus*, ut Albericus loquitur; alterios vero patriam & geſta haCtenus non invenimus, nec operoſe quæſivimus, cum nobis ſufficiat noſſe chronotaxim patriarchatus ipſius, qui juxta ſuperius dicta videtur anno Chriſti MCCXXVII cœpiſſe.

B

qui obiit finem anni 1232 obiit,

907 Caogius in laudata Hiſtoria Conſtantinopolitana lib. 3 num. 27 affirmat, hunc Simonem anno Chriſti MCCXXXII vita functum eſſe. Nequit ab ea opinione abhorrer ſupra citatus Albericus, monachus Cyochronus, qui in ſuo Chronico ad annum Chriſti MCCXXXIII de Simonis morte, ſedis Conſtantinopolitanæ vacatione, & ipſius ſucceſſore ita ſimul meminit: *Conſtantinopoli poſt mortem patriarchæ Simonis vacavit ſedes per annum & ultra; & dominus Papa de conſenſu illorum, Spoletanum epiſcopum in patriarcham conſecravit, & eis tranſmiſit mandatum Nicolaum de Placentia, qui fuit vice-cancellarius Papæ.* Si igitur dicamus, Simonem circa finem anni MCCXXXII obiiſſe, & ſedem Conſtantinopolitanam per annum & aliquot menſes vacaſſe, perveniemus ad annum Chriſti MCCXXXIV, quo potuit in locum ipſius ſubſtitui

C

V. NICOLAUS.

& quem anno 1234 vel 1235 in ea ſede ſecutus eſt Nicolaus,

Ughellus in noviſſima editione Veneta Italiæ ſacræ tomo 1 col. 1263 initium hujus Patriarchæ ex diplomate Gregorii IX Papæ præterpropter eruit, dum in ſerie antiſtitum Spoletanorum de illo ſic ſcribit: *Nicolaus a Gregorio IX electus anno* MCCXXX, videlicet ad regendam eccleſiam Spoletanam; *translatus inde ad patriarchatum Conſtantinopolitanum anno* MCCXXXV. *Exſtat in regiſtro Vaticano Gregorii IX epiſtola directa Priori & Capitulo baſilicæ Salvatoris Lateranenſis, in qua controverſia inter Nicolaum epiſcopum Spoletanum, tunc electum Conſtantinopolitanum, & inter Priorem & Capitulum Lateranenſe dirimitur, Kalendas* * *Maii, Pontificatus nono.* Cum igitur anno Chriſti MCCXXXV. Kalendis Maii jam nonus Gregorii Pontificis annus fineret, ea Ughelli verbis inferimus, Nicolaum

* *forte Kalendis*

ſalſum illo tempore Conſtantinopolitanum patriarcham electum fuiſſe. At ſi menſe Maio anni MCCXXXV jam titulum electi patriarchæ Conſtantinopolitani gerebat, nihil obſtat, quo minus ante aliquot menſes (puta poſt medium anni MCCXXXIV) ea dignitate ornatus fuerit, & ante diceſſum ſuum nonnulla eccleſiæ Spoletanæ negotia confecerit. Quidquid ſit de certo onyæ dignitatis initio, ea his probabiliter concludimus, Nicolaum anno Chriſti MCCXXXIV vel MCCXXXV ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe.

qui cum in concilio Lugdunenſi calamitatem eccleſiæ ſuæ expoſuiſſet,

909 Cum Nicolaus Conſtantinopoli eſſet, res Latinorum quotidie in pejus ruere, & Græci paulatim imperium recuperare cœperunt. Quare Patriarcha, expenſis in ſubſidium imperii ſuis facultatibus, ad magnas angustias redactus eſt, ut patet ex epiſtola, quam Gregorius IX Papa *Interamnæ X Kal. Decembris anno decimo* Pontificatus ſui ad præſules Peloponenſi dedit, & quæ apud Raynaldum anno Chriſti MCCXXVI num. 70 referrur. Deinde Nicolaus venit ad concilium Lugdunenſe, in quo calamitatem eccleſiæ ſuæ palam expoſuit, ut apud eumdem Raynaldum anno Chriſti MCCXLV num. 26 videre eſt.

E

Mediolani mortuus eſt anno 1251,

910 Certius Patriarchæ hujus finem, quam initium reperimus: nam Triſtanus Calchus in Hiſtoria Mediolanenſi lib. 15 ad annum Chriſti MCCLI narrans, quomodo Innocentius IV Papa Mediolanum ingreſſus fuerit, de morte Nicolai ſic memoriæ: *Comitabantur eum fex Cardinales, & Nicolaus patriarcha Conſtantinopolitanus, quem genere Placentinum ex familia de Caſtro Arquata oriundum fuiſſe in Placentinis annalibus legi.* Deinde laudat varia pietatis ac doctrinæ ſpecimina, quæ Pontifex iſte Mediolani dedit, & inter alia ad rem noſtram de illo hæc addit: *Nicolai quoque patriarchæ, qui per idem tempus obiit, exſequias ſua & Cardinalium præſentia honeſtare, dum is in cœnobio Minorum ſepeliretur, haud dedignatus eſt.*

ut ex hiſtoria Placentina diximus.

911 Petrus Maria Campius in Hiſtoria eccleſiaſtica Placentina part. 2 pag. 206 citat duplex Ms. chronicon, quod utrumque cum hac chronologia concordat. Primum ita mortis tempus indicat: *Anno Domini* MCCLI *patriarcha Conſtantinopolitanus, nomine D. Nicolaus de Caſtro Arquato, obiit.* Alterum vero eumdem obitus annum ſic caprimit. MCCLI *obiit D. Nicolaus de Caſtro Arquata de Parta patriarcha Conſtantinopolitanus.* Ex his patet, errare Waddingum, dum in Annalibus Minorum ad annum Chriſti MCCLI num. 3 ſcribit, Mediolani *ſanæ memoriam Manuelem II patriarcham Conſtantinopolitanum, & apud Minores ſepultum* à Corio referri: nam Corius in Hiſtoria Mediolanenſi part. 2, fol. 109 verſo, patriarcham Conſtantinopolitanum, tunc Mediolani defunctum, diſerte Nicolaum appellat. Cererum de Manuele iſto Græcorum patriarcha poſt hoc paregon infra agemus.

F

VI. PANTALEON cognomento Juſtiniani.

Pantaleon Juſtinianus,

Videtur ſedes Conſtantinopolitana poſt mortem Nicolai per unum alterumve annum vacaſſe, cum Raynaldus ad annum Chriſti MCCLSSI num. 53 de electione hujus nobilis Veneti ita diſſerat: *Abſolvamus hujus anni periodum, collocatis hoc loco Orientalis imperii rebus, quæ cum ingraveſcente Græcorum potentia fractæ admodum eſſent,*

SEC. XIII. LATINI PRÆSUL. CP.

essent, Innocentius ad eas erigendas Apostolicas curas intendit: tum enim Pantaleonem Justiniani, patricium Venetum, capellanum suum, ad patriarchatum Constantinopolitanum extulisset, mox illi ornandi pro concione ad inducendam erutem Veneti populi munus demandavit; ut comparatis validissimis copiis ad sustinendum imperium, cumque res Christianæ grave adibat discrimen; profiterent ....Tum permissi eidem Patriarchæ, ut ad tegenda pro sustinendis bellicis sumptibus aliqua pecuniarum subsidia, mille nimirum marchas florilingorum mutuo acciperendas, bona ecclesiarum Constantinopolitani imperii oppigneraret.

qui versus 913 *Illum vero & ob egregias virtutes, quibus ornatus erat, & ob eximiam Venetorum* *anno 1235 sedem CP. ascendet,* *commendationem, ad patriarchatum evectum ostendunt literæ Pontificiæ, quibus Innocentius nobilissimæ illius reipublicæ flexima in Sedem Apostolicam studia ita collaudavit: „ Ut in te providæ* B *„ circumspectionis desiderabamus intuitum, hæc specialiter suggerunt inter multa; devotio videlicet Veneti populi, unde te natalis conspicui produxerunt, quæ Ecclesiæ Romanæ fœdere inconcusso cohærens, ab ejus obedientia nunquam avelli funditus potuit, inundatione quacumque „ in fundamentum Catholicæ fidei pro tempore irruente „. Tum excurrit in patriarchæ laudes, quem legati Apostolici in exercitu Christiano, atque in imperio Constantinopolitano, munere decoravit; ea tamen lege, ut ab illo obeundo abstineret, cum legatus a latere eo fu contulisset: quo argumento ad archiepiscopos, episcopos, cæterosque ecclesiasticos, litteras enavavit.* Ex his conjicio, electionem Pantaleonis ad annum Christi MCCLXII referendam esse.

præferunt hos paulatim Græcorum ritibus, 914 Paotaleone sedem suam occupante, vires Græcorum ita accreverunt, ut propter frequentes eorum incursus Patriarcha Constantinopolitanus maximam reddituum partem amitteret. Quare is pio congrua sustentatione recurrere coactus est ad Alexandrum IV Romanum Pontificem, qui præsulibus & abbatibus Romaniæ per ministrum provincialem Fratrum Minorum mandavit, ut necessitati ejus subveniteot, & *eidem patriarchæ, tamquam errum capiti, annuatim, quousque præfati patriarchatus sui redditus quiete percipere valeat, quingentas marchas argenti* C *pro suæ sustentatione ministrare procurent.* Hæc Alexandri IV epistola, quæ apud Waddingum io Regesto Pontificio post Annales Minorum tomo 4 pag. 57 integra legi potest, data est *Viterbii Idibus Julii, anno tertio* Pontificatus ejus, qui in annum Christi MCCLVII incurrit.

eamdem anno 1261 deserere eo adhuc ipso, 915 Tandem Pantaleon Justinianus sedem Constantinopolitanam deserere compulsus est anno Christi MCCLXI, quo juxta exactiores chronologos ea urbs a Græcis recuperata est: tuoc enim Balduinum imperatorem, & Justinianum patriarcham e manibus Græcorum elapsos esse, plerique scriptores tradunt. Intet alios scriptores Hispanos Mariana noſtar lib. 13 de Rebus Hiſpaniæ cap. 16 tefert, quod imperator *Balduinus & Justinianus patriarcha, Michaelis Palæologi armis Græcia pulſi, a ſultano Ægypti intercepti in fuga* fuerint, & munificentia regis Alphonſi *anno hujus ſeculi ſexageſimo octavo* libertatem obtinuerint. Prudenter tamen ibidem addit ſequentia: *Hujus narrationis quidam ſcriptores fidem elevant, negantque Balduinum a ſultano Ægypti captum. Noſtrarum nobis hiſtoriarum conſentiens auctoritas potior fuit, tametſi non ignoremus, plerique ſæpe ſupra verum fama prædicatione augeri.* D

quando Græci Constantinopolitanum recuperarunt, 916 At nobis potior eſt indubitata veterum monumentorum auctoritas, de qua Spondanus ad annum Chriſti MCCLXI num. 10 ſic ratiocinatur: *Qui vero Balduinum una cum Patriarcha intercepium in fuga a ſultano Ægypti fuiſſe, & poſt ſeptennium ambos argenti pondo viginti millibus ab Alphonſo Caſtellæ rege, precibus Angelæ ſolutis, liberatos tradidecunt, næ illi res ſuas tuſcgni vanitate, contra cæterorum omnium tam Græcorum, quam Latinorum, conſtantemque aliarum gentium fidem, prædicari ambiunt: cum & inſuper exſtent litteræ Urbani Pontificis ad Provinciales Minoeum in regno Feantiæ paulo poſt abiſſam* PRODITIONALITER, *ut loquitur, Conſtantinopolim ſcriptæ, quibus narrat, Balduinum imperatorem & ducem Venetorum per nuntios ſuos ipſi Pontifici ſignificaſſe, ſe copias terra marique parare adverſus Palæologum, hortaturque prædictum Provincialem, ut tam per ſe ipſum, quam per alios Fratres Ordinis populos ad eamdem expeditionem excitet.* Hæc aliaque hujus rei teſtimonia apud Raynaldum anno Chriſti MCCLXII num. 33 & ſequentibus licet videra. Hic igitur fuit oltimus Latinorum Patriarcha, qui Conſtantinopolitanam eccleſiam re ipſa gubernavit. E

& ſuis ultimus ex Latinis, qui re ipſa ea ea ſedebra ſe dicunt. 917 Dixi, hunc fuiſſe ultimum Latinorum Patriarcham, *qui Conſtantinopolitanam eccleſiam et ipſa gubernavit*: noo enim me lotet, poſt mortem Pomaleonis Juſtiniani, quam Raynaldus ad annum Chriſti MCCLXXXVI num. 35 refert, alios atque alios ad ſedem Conſtantinopolitanam ſeu potius ad iſtius ſedis titulum a Romanis Pontificibus evectos eſſe, & etiamnum evehi, de quibus ſpatſim Bzovius Raynoldus, Spondanus, & ſub uno aſpectu Cangius io Hiſtotia Conſtantinopolitana lib. 7 num. 55 conſuli poſſunt. Etiam ſein, nonnullos eorum cum titulo patriarchæ Conſtantinopolitani in aliis Græciæ urbibna teſediſſe, & advertariam patriarchis ſchiſmaticis cathedram tenuiſſe. Sed cum ad inſtituti Operis mei rationem proximo non ſpectet, honoratios hujuſmodi præſules recenſere, hic patriarchis Latinis finem impono, & proſequor deductam hactenus ſeriem patriarcharum Græcorum, qui interim Nicææ, ac poſtea itecum Conſtantinopoli ſederunt.

SECULUM XIII.

F

Expoſitum diſſicilium LEo Allatius ſatis indicat difficultatem, quæ in quibuſdam hujus ſeculi patriarchis exacte conſignandis occurrit, dum in opere de Conſenſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 2 cap. 14 num. 4 ſic dubitans ſcribit: *An Manuel vel Germanus is patriarcha fuerit, cui ſubrogandus erat Blemmida, alii dicunt.* Cum hæc legiſſet Agapetus Colorſus Præoſtinus, homo antiqua virtute & fide, ut Allatius ibidem num. 5 teſtatur, ſubidens ait: *Quis hæc dicet, tum auctores, qui eo ipſo tempore ſcribebant, in patriarchis numerandis non conveniant, & ſuſpectum ſit, quidquid in hoc negotio ab aliis referatur? Ande aliquid, ſi potes, & vel nomina tantum, ſi reliqua non innotſcunt, ſcripto conſigna.* Allatius autem ibi Agapeto Colotſo ita reſpondet: *Nil mirum*, inquit, *temporibus obſcuriſſimis, & turbarum ac diſſidiorum plenis, ſi, quæ a profugis & ab arbitrio ludentis fortunæ pendebant, in obſcuro lateant: patriarchæ enim imperatorum conditionem ſecuti, quemadmodum illi, ita nec ipſi pedem ſinum habebant.*

919 Hæc

quæ occurrit in ordinandis hujus temporis patriarchis Constantinopolitanis,

A 919 Hanc incertæ patriarcharum successionem non parum perturbatæ ob corruptos quosdam catalogos, de quibus Banduris tomo 2 Imperii Orientalis pag. 928 sic nos præmonet: *Certum monere hic non abest ne erit, seriem patriarcharum Constantinopolitanorum, præsipue illorum, qui Nicæa sederunt, corruptam esse ac depravatam in tribus sequentibus catalogis, quos hic edidimus: quod quidem non solum appareat ex catalogo hoc Nicephori Callisti, sed etiam ex Georgio Acropolita, cujus verba suis locis inseruimus; idque etiam confirmetur ex Chronologia Mr. Ephræmii, quam laudat Allatius lib. 2 de perpetua Consensione ecclesiæ Occidentalis & Orientalis, ubi habetur series integra patriarcharum Constantinopolitanorum, qui Nicæa sederunt, nuniram a Joanne Camatero, sub quo capta fuit a Latinis Constantinopolis, ad Arsenium secundo patriarcham, qui primus post recuperatam Constantinopolim in eo throno sedit.* Tum Græco-Latine subjungit metricum Ephræmii catalogum, quem hic semel Latine

B transcribimus, ne dissoluta illius fragmenta per decursum repetere cogamur, & superadictis horum temporum tenebris aliquam lucem præferamus.

900 Igitur Ephræmius, poeta suppar, post superius anno 877 relatos de Joanne Camatero versiculos, de sequentibus patriarchis Græcis, qui Nicææ sederunt, sic pergit canere:

quorum vitæ seriem poeta Græcus versibus exposuit.

Post hunc pastores Byzantii
Promoti sunt in civitate Nisæna.
Primus Michael Autorianus,
Cognomento sestillarius & levita ecclesiæ,
Eximiæ divinaque sapientiæ callens:
Quo in sedr demortuo,
Theodorus primum præsulatum adeptus est,
Ecclesiæ levita & chartophylax,
Cognomento a patre Irenikus,
Dignitate philosophicorum sermonum ornatus.
Et hoc etiam demortuo, primam sedem
Occupavit Maximus, monachus, & sectedos,
Immaculati Acœmetarum monasterii præses.
Post eum Manuel, oratione philosophus,
Propugnator optimus & legum & canonum.
Sed hoc linquente infernum habitationem,
Vita & sermone præcobilis Germanus,
C *Archipræsul Constantinopolitanus creatur,*
Vir instituto monachus, & Dei sacerdos,
Et Anapio Propontidis ortus,
Et in urbe tutor ecclesiasticos enutritus,
Postea monachum induens, & Deo inservions,
Et tunc Georgio martyri,
Gregium Byzantinum regere fortitus est.
Sed hic cum migrasset ad Dominum,
Et inter alios sanctos patriarchat collocatus esset,
Methodius quidam monachus & sacerdos,
Eo tempore Hyatathi monasterii superior,
Brevissimo tempore sede potitur.
Sed eo mortuo, vitaque functo,
Archipresbyter Manuel thronum obtinet,
Qui inter cunctos admirabatur,
Senex lenissimus & multa humanitate temperatus.
Eo porro vita excedente,
Arsenius quidam monachus, pietate insignis,
Et virtutum palmis vernantibus atque animatus fedet,
In patriarchum Byzantii eligitur;
Genus quidem trahens ex Byzantio,
Sed comam detonsit in monasterio Nisæni,
Ubi etiam monasterii præfectus factus est:
Postmodum in quietem se subduxit, & Deo insumbens

In Apolloniadis asceterio, SEC XIII.
In urbem Nicænam appulit, votatus
Ab imperatore Ausonum Theodoro:
Cum gradum omnium ecclesiasticum explevisset,
In sanctiotem magnum archipræsulatus evectus est.
Sed eo sponte sedem deserente,
Et in monasterium sancte se subtrahente;
Nicephorus Ephesiorum præsul
Constantinopolitanæ urbis episcopatum obtinuit;
Qui prius erat palatii archipresbyter,
Vir sine crimine, & per totam vitam virgo.
Hoc in patriarchatu defuncto,
Arsenius primus ecruperat
Sortem regiæ urbis præsulatum.

Hic saltem habes textum istorum patriarcharum seriem, quæ jam lineamentis notis chronologicis illustranda est. His ad clariorem dicendorum intelligentiam præmissis, singulos hujus sæculi patriarchas juxta methodum superiorem ordine suo collocabimus, & occurrentes chronologiæ difficultates ex ecclesiastico editio Nicephori Callisti catalogo, aliisque monumentis utcumque

E dissolvere conabimur. At hoc loco memoriæ operæ pretium est eorum, quæ supra stotuimus de tempore Joannis Cameteti, cui apud Græcos successit

XCIX. MICHAEL IV, cognomento Autorianus.

Michael mense Martio anni 1206 Nicæa sedere cœpit,

NIcephorus Callistus initium & finem hujus Patriarchæ sic accurate notat: *Post captam urbem, Nicæa primus creatur ab imperatore Theodoro Lascari, vigesima mensis Martii, Indictione una, magnus ecclesiæ sacellarius Michael Autorianus, qui eum sedisset annis VI, mensibus V, diebus VI, obiit.* Mensis Martius nonæ Indictionis clare anonam Christi MCCVI designat. Hinc sequitur, errasse Leonem Allatium, quando in Opere proxime citato lib. 2 cap. 14 nom. 5 successionem hujus Michaelis usque ad annum Christi MCCVIII differt. Quamvis Henricus Hilarius heterodoxus Allatium non citet, tamen hic chronologicum ipsius errorem sese de verbo excerpsit in notis satis ad Chronicon Philippi Cyprii, quæ tot anachronismis, crassis mendaciis, &

F hæreticis calumniis contra Sedam Romanam refertæ sunt, ut ab eruditis Catholicis potius rideri, quam refutari mereantur.

post annum Joannes Cameterus sivelam patriarcha CP. abdi. cassit,

942 Melius itaque Bzovius & Spondanus in Continuatione Annalium ecclesiasticorum, initium Michaelis Autoriani, quem Spondanus cum Coccinellis *Sacellarium* cognominat, ad annum Christi MCCVI retulerunt. Hinc chronologiæ favet Georgius Acropolita, dum in Historia sua num. 6 narrat, quomodo Theodorus Lascaris, capta a Latinis Constantinopoli, auxiliatibus Persarum copiis aliam impetii partem sibi vindicarit, & Nicææ post duos annos a primatibus Græcis imperator electus fuerit. Tunc ibidem de abdicatione Joannis Camateri patriarchæ, & successione Michaelis Autoriani statim meminit his verbis: *Patriarcha non aderat; Joannes quippe Cametenus, qui patriarchalo solium, Italis Byzantium expugnantibus, honestabat, Didymotrichum abierat, ibique commorabatur; accersitus a Lascari aliisque, scripto etiam patriarchatui renuntiavit, noluit accedere. Ideo in ejus locum Michael Autorianus sufficitur, vir disertus, litteratumque, non ostentatum solum, sed exercitum etiam peritissimus.*

SEC XIII. *Et deſpotam Theodorum imperatoria diademate terenavit*. Cum ergo Latini Conſtantinopolim menſe Aprili anni MCCIV interceperint, & Theodorus Laſcaris Niceæ poſt duos annos in Michaele patriarcha coronatus fuerit, Georgius Acropolita chronologiam Nicephori Calliſti manifeſte confirmat.

& juxta computum Nicephori Calliſti, a quo alii diſſentiunt.

923 At magna eſt catalogorum diſcrepantia circa annos & menſes, quibus hic Patriarcha ſedem tenuit: nam Onuphrius Panvinius in Chronico eccleſiaſtico initium Michaelis recte quidem anno Chriſti MCCVI affigit; ſed pauciores ſedis annos ſic ei aſſignat: *Michael IV Autorianus a Græcis in ſchiſmate poſt obitum Joannis Camateri contra Thomam Latinum nonageſimus nonus Conſtantinopolitanus patriarcha creatus, ſedit in Aſia annis* V, *menſibus* VI. Catalogus Labbeanus eoſdem annos ac menſes ipſi adſcribit. Matthæus Cigala, omiſſis veroſimiliter per oſcitantiam annis, tantummodo quinque menſes Michaeli tribuit; verum Philippus Cyprius, prætermiſſis menſibus, eidem quinque annos rotunde concedit.

B

menſe Auguſto anno 1221 patriarchatum ſuum finivit.

924 Nos in tanta catalogorum diſcordia ſequimur Nicephorum Calliſtum antiquiorem, cui ſorte conſentiret catalogus Juris Græco-Romani, ſi omeri non eſſent eraſi: nam in eo anni, menſes, & dies ita notantur: *Dominus Michael Sanctianus, magnus ſacellarius, in Orbate deſignatus ab imperatore domino Theodoro Laſcare, habuitque ſedem Nicææ; cumque pontifex faiſſet annis ..... menſibus ..... diebus ..... deceſſit. Ac vacavit thronus menſibus* X *& dimidio, propterea quod imperator in Thraceſium thema profectus eſſet.* Alii catalogi circa hanc decem menſium & dimidii vacationem conſentiunt, ut infra videbimus. Interim eum Nicephoro Calliſto ſex annos, menſes quinque, & ſex dies Michaeli tribuimus, eum itaque menſe Martio anni MCCVI ſedere cœperit, omnibus exacte computatis, menſe Auguſto anni MCCXII patriarchatui ſuo finem impoſuit, & poſt memoratam ſedis vacationem in locum ipſius ſubſtitutus eſt

C. THEODORUS II, cognomento Ireneus, vel Copas.

Illum anno 1223 ſeruiſſe eſt Theodorus, cum ſedes Niceæ decem menſibus ac dimidio vacaſſet.

LAudatos Nicephorus Calliſtus in ſuo catalogo poſt mortem Michaelis Autoriani ſic ſcribit: *Vacavit autem thronus menſibus decem & dimidio, quia imperator abſens in themate Thraceſio erat, &* XXVIII *Septembris. Indictione ſecunda, feria prima, coopertus eſt ſupremus philoſophorum, & chartophylax magnæ eccleſiæ Theodorus Ireneus, dictus Copas, qui poſtquam epiſcopatum geſſerat anno uno, menſibus ...., diebus tribus, mortuus eſt.* Numerus menſium, qui hoc loco exetur eſt, facile ſuppleri poteſt ex catalogo Juris Græco Romani, in quo poſt ſuperius relatam ſedis vacationem leguntur ſequentia: *Die vera* XX *Septembris, Indictione ſecunda, feria prima renuntiatus eſt dominus Theodorus Ireneus, chartulatius & ſupremus philoſophorum, cognomento Copas, qui cum anno uno pontificatui præfuiſſet, ac menſibus quatuor, diebus tribus, deceſſit, cum imperator in themate Thraceſio degeret.* Etſi Nicephorus Calliſtus & catalogus Juris Græco-Romani diverſos ejuſdem meoſis dies aſſignent, tamen ipſe September, a cujus Calendis lodictio ſecunda fluere cœperat, ſatis oſtendit, Theodorum anno Chriſti MCCXIII ad cathedram erectum fuiſſe.

D

925 At circa hoc initium, quod uterque catalogus menſe Septembri anni MCCXIII collocat, mihi ſeſe offert ſcrupulus, eo quod ab Auguſto menſe anni MCCXII, quo juxta ſuperiorem computum Michael Autorianus obiit, uſque ad menſem Septembrem anni MCCXIII ſedes plus quam decem menſibus & dimidio vacaverit, ut manifeſtum eſt. Banduras Romo a Imperii Orientalis pag. 926 vidit hanc difficultatem, eamque ita ſolvere nititur: *Theodorus itaque Ireneus, ut ſcribit hic Nicephorus, renuntiatus fuit patriarcha CP. die vigeſimo octavo Septembris, Indictione ſecunda, feria prima; hoc eſt, anno Chriſti* MCCXIII, *cum poſt mortem Michaelis Autoriani thronus vacaſſet menſibus decem & dimidio, quod imperator abſens in themate Thraceſio eſſet, ut tradit idem Nicephorus. At, ut patet ex iis, quæ ſupra de morte Michaelis Autoriani diximus, neceſſario dicendum eſt, vel thronum vacaſſe plus quam decem menſibus & dimidio, vel Theodorum aliquot menſibus ante renuntiatum fuiſſe patriarcham, & die vigeſima octava Septembris conſecratum fuiſſe; quod quidem videtur ſanxiſſe idem Nicephorus, dum ait, illo anno tum die* XXVIII *Septembris contigiſſe Dominicam, qua conſecrationes epiſcoporum feſtas fieri alibi indicavimus.*

circa quem ſedis Græcæ vacuæ locum.

E

926 Utcumque ſatisfaceret enſolutio, niſi ex falſa hypotheſi procederet: Banduras enim ſuppo- *examinatur occurrens difficultas,* nit, anno Chriſti MCCXIII Dominicam cum die XXVIII concurriſſe. At dies XXVIII Septembris tunc in diem Sabbati ineidit, ut patet ex littera Dominicali F, quæ anno Chriſti MCCXIII currebat. Nec dici poteſt, in catalogo Juris Græco-Romani diem XX Septembris huic confecrationi melios aſſignari: illo etenim anno dies vigeſima Septembris in feriam ſextam incidebat. Nullum itaque huic nodo ſindendo cuneum invenimus, niſi fateamur, mendum ut obique in numerus diei irrepſiſſe, & forte pro XXVIII Septembris legendam eſſe XXIX ejuſdem menſis diem, quæ illo anno eum Dominica concurrebat. Hac aut ſimili correctione adhibita, ſolutionem Banduri non improbamus, & conſecrationem Theodori cum utroque catalogo menſi Septembri anni MCCXIII affigimus; electionem vero ipſius antea menſe Julio ejuſdem anni factam eſſe conjicimus, cum præter jam allata F vacationis teſtimonia, Philippus Cyprius etiam teſtetur, ſedem poſt obitum Michaelis Autorini tantummodo *menſes* X, *dies* XV vacaſſe.

& inter varias ea rationum diſcrepantias.

928 Difficulter determinari poteſt, quam diu hic Patriarcha ſederit, quia ſcriptori illis temporibus vicinus a vulgaribus catalogis in ea re plurimum recedit. Præter jam relatam Nicephori Calliſti chronotaxim, quæ cum pleriſque catalogis facile conciliatur, Matthæus Cigala & Philippus Cyprius catalogum Juris Græco Romani ſequuntur, & Theodoro tribuunt annum unum & quatuor menſes, quibus hic addit tres dies, quos ille prætermiſit. Duos annos rotunde ei adſcribit uterque Labbei & Panvinii catalogus, in quo forte vacatio ſedis ſimul computatur. At ab his omnibus multum diſcrepat Georgius Acropolita, dum in Hiſtoria ſua num. 19 eidem Patriarchæ ſex annos ita aſſignat: *Poſt patriarchæ Michaelis exceſſum Ireneus Theodorus, cui a pleriſque Copæ nomen inditum fuerat, in patriarcham eligitur; poſt annos ſex eo demortuo, Maximus monachus patriarchale ſolium aſcendit.* Hæc eadem in Chronico ſuo compendiario ferme ad verbum re-

A repetit, & rursus Theodoro Irenico sex annos concedit.

mors Theodori incunte Februario anni 1215 affigitur.

939 Anselmus Bandurus loco proxime citato mavult sequi chronologiam Nicephori Callisti, *utpote qui hanc eam hic ex professo, ut ajunt, tractat.* Nos Georgium Acropolitam, temporibus hisce multo viciniorem, ægre deserimus; sed etiam omnium diversorum catalogorum consensui repugnare non audemus. Quare suspicamur, aut memoria hic lapsum esse Georgium Acropolitam, aut amanuensis scitantia mendum in ipsius textum irrepsisse. Ad hanc suspicionem nos cogunt secutura temporum series & diuturna sedis vacatio, ut ex ipso Acropolita inferius ostendemus. Interim eum plerisque catalogis tribuimus Theodoro unum annum, quatuor menses, ac tres dies, quibus omnibus ab exeunte Septembri anni MCCXIII accurate supputatis, perveniemus ad ineuntem Februarium anni M-
B CCXV, quo tempore obiit Theodorus, post cujus mortem cathedra aliquamdiu vacavit propter absentiam imperatoris, ut ex infra dicendis apparebit.

CI. MAXIMUS I.

Post sedis vacationem

NOn constat, quanto tempore electio vel consecratio hujus Patriarchæ dilata fuerit, quia catalogus Juris Græco Romani affirmat, Theodorum Irenicum obiisse, *cum imperator in thermate Thracesio degeret*, & deinde hæc subjungit: *Jussum autem fuit magistratibus, Patriarchæ, cæterisque pontificibus, ut in scriptis sententias exponerent. Atque hoc jussu designatus est Maximus, abbas monasterii Acœmetarum. Cumque imperator etiam advenisset, ab illo quoque renuntiatus est die XVII mensis ... Potitus est pontificatu mensibus VIII.* Cum hac mensis die non convenit Nicephorus Callistus, etiamsi ipsum mensem, qui hic legi non potuit, clare exprimat, dum in catalogo suo post supra relatum Theodori Irenici obitum ita scribit: *Cum autem imperator Lascaris esset in Thracesiæ themate, principes ecclesiæ & episcopi statuerunt sententiam & voto suo scripto mittere ad imperatorem, cujus jussu promotus est archegumenus monasterii Acœmetarum Maximus: cum autem venisset imperator, ab eo de more constitutus est tertia die Junii mensis.*

probabilius anno 1216 in locum Theodori substitutus est Maximus,

931 Baudurus tomo a Imperii Orientalis pag. 927 asserit, Maximum eodem anno MCCXV, quo Theodorus e vita migravit, ab imperatore Nicæam reverso in cathedra constitutum fuisse. At nos probabilius arbitramur, mense Junio anni sequentis istud contigisse, ob litteras ultro citroque scribendis, & aliis rerum circumstantiis largum temporis spatium concedamus: quis enim tuto credat, imperatorem absentem, & bellicis expeditionibus, aliisque negotiis occupatum, statim curas suas ad eligendum patriarcham convertisse? Itaque non improbabiliter opinamur, Maximum mense Junio anni MCCXVI ab imperatore præsente in cathedra collocatum esse. Sicubi tamen hic ab historia aberramus, doceri cupimus. Ad electionem illam tam diu differendam maxime nos movent quinque anni & sex vel septem menses, quos passim catalogi adscribunt ipsius successori, qui Joanni Ducæ vel Batatzæ imperatorium diadema imposuit, quod juxta exactiores chronologos anno Christi MCCXXII post mortem Theodori Lascaris contigit, ut ex infra dicendis apparebit. Propter has igitur rationes initium Maximi anno MCCXVI affigimus.

932 Nicephorus Callistus ingenium illius ac brevem gubernationem indicat his verbis: *Erat autem illitteratus, qui ingnavæque solum versatus, ex urbe profugus antea fuerat, & deinde spiritualis sive confessarius imperatoris nuncupatus est. Præfuit autem mensibus VI, & defunctus est. Hic imperatorem contra Nicænos concivit.* Quod hic de gynæceo obscure innuitur, Georgius Acropolita in Historia sua num. 19 sic clarius exponit: *Maximus monachus patriarchale fastigium aspendit, gynætea palpans ac supparasitans, & vice versa ex eo assentationes & blanditias aucupans: neque enim aliud eum in tam sublime culmen evexerat; sed post menses sex moritur.* Videntur hi sex menses numerandi ab eo die Junii, quo imperator illum constituit, cum catalogus Juris Græco-Romani, aliique nonnulli forsan a prævia ipsius electione octo administrationis menses computarint. Nos ex consensu Georgii Acropolitæ & Nicephori Callisti sex menses ei tribuimus, quibus ab ineunte Junio anni MCCXVI supputatis, mense Decembri ejusdem anni fi- E nem episcopatui illius imponimus.

SEC XIII. parum post brevem sex mensium gubernationem

CII. MANUEL I, cognomento Sarantenus.

Ineunte anno 1217 accepit Manuel

GEorgius Acropolita loco proxime citato post memoratam Maximi mortem, de successore ipsius hæc immediate subdit: *Manuel in patriarchali solio collocatur, vere vir philosophus, ut apparebat, & a multis eo nomine beatificatus.* Fatemur, nos ex historia non posse eruere certum hujus Patriarchæ initium; sed ex hactenus deducta chronologia conjicimus, illum inauguratum anno Christi MCCXVII ad cathedram evectum fuisse. Philippus Cyprius in suo catalogo hunc perperam Michaelem appellat, & duos Michaeles seu potius Manueles diversos non distinguit, dum ibidem sic scribit: *Michael Charitopulus annos V, menses VI. Methodius annum unum. Michael iterum annos XIV.* Matthæus Cigala illum recte Manuelem vocat; sed cum altero ejusdem nominis sic confundit: *Manuel Charitopulus annis V, mensibus VI. Methodius annum unum; deinde ejectus fuit, atque in ejus locum restitutus est* (clarius Græce πάλιν ἀνεκλήθη, *denuo evocatus* legitur) *Manuel annis* F *XIV.* Alii nonnulli scriptores inciderunt in eumdem errorem, qui ex infra dicendis ultro in oculos incurret.

qui Latinis adversatur

935 Videtur hic Manuel a Latinis abhorruisse: cum enim Theodorus Lascaris Græcorum imperator filiam suam Eudociam Roberto imperatori Constantinopolitano in Matrimonium collocare vellet, Patriarcha hisce nuptiis, pacem inter Græcos & Latinos conciliaturis, vehementer obstitit, ut discimus ex Georgio Acropolita, qui in Historia sua num. 28 de hac re sic scribit: *Etenim * fato functo, frater illius Robertus mollius negotiis incumbebat. Hujus soror imperatori nupsit. Paucis elapsis annis, cum Constantinopolitanus imperator Robertus uxori non videret obnoxius, imperatori impium facinus patrare sibi in animo proposuit, studens cum Eudociæ filiæ affinitate, sibique generum assumere. Erat dissidia inter Manuelem, tunc temporis patriarcham, atque imperatorem suborta sunt, cum nequaquam adeo infandis nuptiis consensum ille præstaret. Verum imperator, quod optabat, præstare non potuit: neque enim illa Constantinopolim transmissa, dum*

* id est Henrico

SEC. XIII. *apparaverit nuptiae, vitam finit, genero ſuo Joanni Ducæ imperio relicta.* Veroſimiliter hoc pacificum Theodori Laſcaris conſilium ab Acropolita vocatur *impium facinus*, & dicitur Patriarcha reſtitiſſe *adeo infandis nuptiis*, eo quod hujuſmodi matrimonium, ſchiſmati contrarium aut forſan perniciosum crederetur.

de patriarcha anno 1233, finem anni 1238

935 Cum hæc paulo ante mortem Theodori Laſcaris contigerint, & juxta communem chronologorum conſenſum imperator ille anno Chriſti MCCXXXII obierit, ex iis etiam colligo, Manuelem patriarcham iſto anno adhuc viviſſe. Id quoque confirmatur ex Theodori imperatoris ſucceſſore, cui Manuel imperatoriam coronam impoſuit, ut Georgius Acropolita in laudata Hiſtoria num. 29 teſtatur his verbis: *Quemadmodum ergo dixi, poſt illius obitum, Romani imperii gubernacula Joannes Ducas geter illius ſuſcipit, a Manuele patriarcha, qui Maximo ſucceſſerat, coronatus.* Cum igitur Joannes Ducas ſeu Batatzes juxta omnes accuratiores chronologos anno Chriſti M.
B CCXXII imperium ſuſceperit, non videtur ad has hiſtoricas temporum notas attendiſſe Bandurus, dum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 927 aſſeruit, Manuelem patriarcham *circa finem menſis Auguſti anni Chriſti* MCCXXI ex hac vita migraſſe: nam ex hac communi chronologorum ſententia evidenter ſequitur, mortem Manuelis ultra annum Chriſti MCCXXI differendam eſſe.

an hac vita diſceſſit.

936 At annum Chriſti MCCXXII, quo Manuel Josnnem Ducam imperatoriis inſignibus ornavit, illi vitæ poſtremum fuiſſe, colligo ex quinque annis & ſex vel ſeptem menſibus, quos plerique catalogi adminiſtrationi ejus aſſignant. Catalogus Labbeanus cum aliis quibuſdam ei quinque annos & ſex menſes tribuit: Nicephorus vero Calliſtus hiſce unum menſem ita ſuperaddit: *Manuel diaconus Sauanteus, cognomento philoſophus, eodem imperatore, annis* V, *menſibus* VII Si Nicephori computum ſequamur, & elapſum gubernationis tempus nomerare incipiamus ab ineunte anno Chriſti MCCXVII, cui ſupra initium illius affiximus, attingemus menſem Auguſtum anni MCCXXII,
C quo locum Manuelis defuncti occupavit.

CIII. GERMANUS II.

Germanus qui anno 1223 poſt mortem Manuelis ſucceſſerat.

ONuphrius Panvinius in ſuo Chronico eccleſiaſtico ad annum Chriſti MCCXXII de hoc Patriarcha ſic meminit: *Germanus II, mocacibus, renteſimus tertius patriarcha Conſtantinopolitanus Græcorum, ſedit annos* XVII, *menſes* VI. Caſimirus Oudinus in Supplemento de ſcriptoribus eccleſiaſticis, a Bellarmino omiſſis, initium hujus Germani refte anno Chriſti MCCXXII aſſignat; ſed epiſcopatum ejus ibidem pag. 495 ſic nimis extendit: *Germanus, ſecundus nomine, patriarcha Conſtantinopolitanus, ſucceſſit Emanueli anno* MCCXXII, *& ſedem per viginti & ſeptem annos tenuit.* At idem ſcriptor poſtea in ampliori de ſcriptoribus eccleſiaſticis Opere, quod Lipſiæ anno MDCCXAII editum eſt, tomo 3 col. 55 hunc parachroniſmum ſoum ſic tacite emendat: *Per illud tempus, quo Germanus ſecundus Conſtantinopolitanam ſedem ab anno* MCCXXII *uſque ad annum* MCCXL *tenuit, multa ſcripſit.* Utinam miſer ille, qui tunc Ordinem religioſum & fidem Catholicam impudenter deſeruerat, magis noxia animæ ſuæ errores etiam corrigere ſtuduiſſet! Sed nunc nonnulla hujus Germani geſta & ſcripta breviter memoremus.

938 Cum Gregorius IX Pontifex undique viros apoſtolicos mitteret, qui nationes Orientales vera fida imbuerent, etiam Græcos ſchiſmaticos ſub hoc Patriarcha ad Eccleſiam Romanam reducere conatus eſt eo modo, quem jam exponam. Cum anno Chriſti MCCXXXII quinque Religioſi ex Ordine Fratrum Minorum Nicæam veniſſent a Germano patriarcha humaniter excepti ſunt & hac occaſione ei ſuaſerunt, ut unionem eccleſiæ Græcæ cum Latina procuraret, tamque efficaciter apud illum de hac re egerunt, ut ipſe ad ſummum Pontificem & S. R. E. Cardinalea dederit litteras, in quibus Raynaldus ad annum Chriſti MCCAAXII num. 46 & 50 varia jure merito reprehendit, licet illæ aliquam pietatis ſpeciem præ ſe ferre videantur: nam inter alia Germanus in iis Romanam Eccleſiam de tyrannide accuſat, & aſſectata eloquentia falſo inquit, quod Latini propter ſolam ritoum diverſitatem adverſus Græcos in inſula Cypro perſecutionem moverint, & aliquos incolas martyrio offeceerint. Exſtant de eadem re duæ
E acerbæ ipſius contra Latinos epiſtolæ, quas ad Cyprios antea dederat, & quas Cotelerius inter Monumenta eccleſiæ Græcæ tomo 2 a pag. 462 ex Ms. codice regis Galliæ typis vulgavit.

de Latinis perperam conqueritur

cum anonymo Græco; ſed Allatius

939 Anonymus Græcus, apud Leonem Allatium in Opere de Occidentalis & Orientalis eccleſiæ perpetua conſenſione lib. 2 cap. 13 num. 6 relatus, hos Cypri pſeudo-martyres magnis laudibus extollit, & invidioſe Latinos de crudelitate accuſat. Sed Allatius ibidem numero ſequente ſcriptorem illum ſchiſmaticum egregie reſellit, ac inter alia ſic ei reſpondet: *Qui ie ieſala Cypro flammis exeſti ſant, flammas ſua pertinacia audaciaque prius commereraee. Non eſt injuſtus judex, qui factorum merita factis ipſis compenſat. Hæreticorem ejus cum eſſibus animalium commiate projicere, id quoque non indiligentiæ eſt. Tollitur delicantibus occaſio, ne fuctioſius inſaciant.* Itaque Græci illi non ſunt his pœnis affecti, eo quod Latinum ritum ſequi ac in aaymo celebrare nollent, ut ſchiſmatici paſſim mentiuntur.

de Latini jam ab anno 1233

940 Hæc Græcorum calumnia certios evidentiuſque revincitur ex antiquo Tractatu contra errores Græcorum, qui Conſtantinopolim in ædibus
F FF. Prædicatorum circa annum Chriſti MCCLII conſcriptus eſt, & qui in Supplemento ad Colonienſem veterum Patrum Bibliothecam tomo XV pag. 1053 de hac re poſt alia ſic habet: *Græci majoris invidiæ ſtimulis agitati, quamplures libros ſeu tractatus in confuſionem Romanæ Eccleſiæ ediderunt, & ſuis poſteris legendos, tamquam authenticos & fidei Catholicæ firmitatem habeates, diſtricte mandaverunt; vos vero, qui in his cuetraria dogmatizare præſumeeent, annuatim in eccleſiis voce præconis (quod uſque hodie in eorum eccleſiis conventualibus obſervatur) hæreticos denuntiant.*

hæc Græcorum calumniæ.

941 *Hunc igitur Michaelem* (videlicet cognomento Cerularium, de quo paulo ſuperius mentio facta fuerat, & de quo noſtram ſupra egimus) *Græci uſque hodie ſequentes, Latinos* AZYMITAS *voce publica aſſerere non verentur. Uade in tantam excæcationem & contemptum apud eos devenit myſterium Sacramenti, ut non ſolum in mortis articulo ex eo ſumere recuſent, verum etiam lucendi ſupplicium potius eligant ſentire, quam ſimpliciter confiteri. Probat hoc Cyprus; quæ noſtris temporibus duodecim* (ab aliis *tredecim* numerantur, ut mox videbimus) *monachos Græcos, iſto errore laborantes, novos diaboli martyres per ſummas igeis prodexit: dicebant enim prædicti*

mo-

A *monachi, Sacramentum Latinorum intum eſſe, & non Sacramentum, & quod ſacrificantes vel ſumentes ex eo, more gentilium dæmonis immolarent.* De hoc Tractatu contra Græcorum errores conſuli poteſt Jacobus Echardus in Scriptoribus Ordinis Prædicatorum recenſitis, qui poſt emendata quædam hujus tractatus ſphalmata tomo 1 pag. 138 & ſequente, de auctore illius differit, & eodem tomo pag. 102 ex jam dictis aliiſque recte concludit, in pertinaces illos Cypri monachos tam ſevere animadverſum fuiſſe, eo quod in Latinum azymi ritum blaſphemi furioſe inſanirent, plebemque Græcam adverſus Latinos excitarent.

egregie refutarunt. 942 Laudatus Echardus tomo 2 ejuſdem Operis pag. 102 citat alterum anonymum Græcum, cujus libellus Patiſiis in Bibliotheca regia cod. Ms. 2503 ſervatur, & cui præfixus eſt is titulus ex Græco Latine reddicus: *Narratio de ſanctis tredecim patribus, quos Latini igne conſumpſerunt in inſula Cypro anno ſexies milleſimo ſeptingenteſimo trigeſimo nono,* nempe mundi conditi, qui juxta Græcum computandi uſum anno Chriſti MCCXXXI reſpondet.

B Ne ſorte Græci ſchiſmatici, omiſſis quibuſdam rerum circumſtantiis, obſtinatos hos hæreticos Martyrologiis ſuis inſerant, atque ita Catholicis illudant, placet hic ad majorem cautelam indicare nomina pervicacium illorum, quæ ab eodem ſic enumerantur: *Joannes, Canon, Jeremias, Marcus, Cyrillus, Theoctiſtus & Barnabas, bi ambo fratres germani; Maximus, Theognoſtus, Joſeph, Gennadius, Geraſimus, Germanus.* Ceterum de Dominicano fidei inquiſitore, & Latino Cypri archiepiſcopo, juſtaque latæ ſententiæ exſecutione apud Echardum loco proxime citato plura videri poſſunt. Jam tendeamus ad epiſtolam, quam Germanus Conſtantinopolitanus iſtius temporis patriarcha, Romano Pontifici ſcripſit.

Litteræ Germani, quæ in Actis corruptæ ſunt, 943 Matthæus Pariſius illas Germani litteras in ſua Hiſtoria Majore ad annum Chriſti MCCXXXVII exhibet? ſed eas pro ſuo odio contra Romanam curiam adjectis calumniis auxit, niſi potius eum Raynaldo ad annum Chriſti MCCXXXII num. 49 ſuſpicari velis, id factum fuiſſe ab illo, qui Londini primus hoc opus Matthæi typis mandavit. Certe Waddingus in Annalibus Minorum ad

C annum Chriſti MCCXXXII num. 35 affirmat, in codice Vaticano non legi hæc contumelioſa verba, quæ editioni Londinenſi, aliiſque eam ſecutis, ſic inſeruntur: *Et ut veritatis medullam attingamus, multi patentes ac nobiles vobis obtemperarent, niſi injuſtas oppreſſiones & opum proteruas exactiones & ſervitutes indebitas, quas a vobis ſubjectis extorquetis, formidarent.* Deinde Waddingus ibidem variis argumentis oſtendit, iſtam calumniam temere ab aliquo Romanæ Eccleſiæ obtrectatore illic intruſam eſſe.

& quæ hæretici hodierni acriter defendunt, 944 *At nihil mirum,* inquit Caſimirus Oudinus in ampliori Commentatio de ſcriptoribus eccleſiaſticis tomo 3 col. 54 editionis ſupradictæ, *quod in bibliotheca Vaticana non inveniantur, quæ contra Eccleſiam Romanam ſcripta ſunt.* Miſerum eoimvero effugium! Saltem noverat inſelix ille apoſtata, plura Græcorum ſchiſmaticorum opuſcula ex bibliotheca Vaticana prodiiſſe, & in ea etiamnum conſervari. Quod ſi ille ejuſque gregales fidem adhibere nolint bibliothecæ Vaticanæ, cur nos bibliothecæ Anglicanæ fidere cogemur? Ut alia in hanc rem omittam, impudentes hujuſmodi homines convincere debet ipſa epiſtola Græca, quam Harduinus noſter ex bibliotheca regis Galliæ codice 1503 nuper tomo 7 Conciliorum a col 1961 inſeruit, & in qua hæc contumelia aoa reperitur. His ex occaſione dictis, narrationem noſtram proſequamur. SEC. XIII.

945 His Germani litteris Pontifex Romanos placide reſpondit, eique præter alia oſtendit, aſſumnas Græcorum ex ſchiſmate ſuo ortas eſſe: *Cum enim,* inquit, *Græcorum eccleſia a Romanæ Sedis unitate receſſit, ſtatim privilegio caruit eccleſiaſtice libertatis, & quæ fuerat libera, facta eſt ſervilis poteſtatis ancilla, ut juſto Dei judicio, quæ noluit divinum recognoſcere in Petro primatum, doleret invita ſeculare dominium.* Denique Patriarcham monet, ut eum ſuis exemplo filii prodigi humiliter ad Patrem reverratur, ſpondeatque, illum & Græcos alios paterna benevolentia a ſe recipiendos eſſe. Hæc Gregorii IX epiſtola apud Waddingum, Raynaldum, & pleroſque conciliorum collectores occurrit. Poſtea idem Pontifex duos Religioſos ex Ordine S. Dominici & totidem ex Ordine S. Franciſci miſit Nicæam, ut cum imperatore & Patriarcha agerent de reducendis ad Eccleſiam Romanam Græcis, eiſque deferendas tradidit litteras de duplici gladio Eccleſiæ & de uſu utriuſque E ſpirituli & temporali, quæ apud laudatum Waddingum in Annalibus Minorum anno Chriſti MCCXXXIII num. 9 Græco-Latine referuntur. *Gregorius IX Papa placida reſpondit,*

ac tantum effecit, ut de unione tentanda 946 Quatuor illi nuntii Nicæam profecti, & ab imperatore ac Patriarcha honorifice excepti, negotium unionis concilianda eo deduxerunt, ut Græci faterentur, non aliam fuiſſe cauſam, cur ab Eccleſiæ Romanæ obedientia receſſerint, quam quod Latini Euchariſtiam confecrarent in azymo, & Spiritum ſanctum a Patre Filioque procedere affirmarent. Cum vero de Proceſſione Spiritus ſancti a Filio per aliquot dies utrimque diſceptatum eſſet, & Germanus ſuos cauſa cadere videret, excogitavit quoddam effugium dicens, ſe ſolum non poſſe iſtas quæſtiones dirimere, aut unionem perficere; ſed etiam vocandos eſſe patriarchas Hieroſolymitanum, Antiochenum & Alexandrinum, eum quibus celebranda foret ſynodus, cui nuntii illi Pontificis Romani intereſſent.

inter Latinos & Græcos ſynodus habita fuit, 947 Deinde apud Nymphæam, Bithyniæ oppidum, ſynodus habita eſt, ad quam nuntii Pontificii tandem acceſſerunt. Sed cum ibi Græci quæſtionem callide ſubterfugerent, & argumenta Latinorum nugatorie eluderent, ad jurgia & contumelias veatum eſt, ita ut chartophylax F nuntiis inter alia exprobraret petulantiam militum noſtrorum, qui Conſtantinopolim interceperant. Sic ſpes conciliandæ unionis evanuit, & concilium iſtud, animis utrimque magis exulceratis, diſſolutum eſt, ut ſufius videri poteſt in ipſa nuntiorum illorum relatione, quam Waddingus ad annum Chriſti MCCXXXIII num. 10 & ſequentibus ex Ms. codice Vaticano contraxit, & quam Echardus tomo primo proxime laudati Operis a pag. 912 emendatiorem edidit.

etiamſi Germanus in ſchiſmate perſeveravit, 948 Germanus ille in ſchiſmate perſeveravit, ut colligitur ex iis, quæ Matthæus Pariſius in Hiſtoria Majore ad annum Chriſti MCCXXXVII refert, quamvis ea narratio in quibuſdam circumſtantiis a veritate aberret, ut ex hoc brevi ſtamento patet: *Erigitur Græca eccleſia contra Romanam, imperatorem ſuum expellendo, & ſibi archiepiſcopo ſuo Conſtantinopolitano, nomine Germano, obediendo; qui præcedit Græcorum errores, non tantum veteres, imo novos & adinventos defendens, enormiter a religione Catholica delirat: eorum enim hæc eſt deſipientia. Aſſerunt, Spiritum Sanctum non a Filio, ſed a Patre ſolo pro-*

SEC. XIII *procedere .... Conſtituit igitur ſedem ſuam, quaſi alter Lutiſet, in Aquilone, ſcilicet in Conſtantinopoli, Græcorum civitate metropolitana* (hic Germanus Nicææ ſedit, adeoque id ſalſum eſt, niſi forte ipſum confuderit cum alterо Germano, de quo poſtmodum agemus) *filius ſcilicet degener & antipapa, vocans eccleſiam ſuam & aſſerens digalorem, & Eccleſiam Romanam ſororem ejus dicens, non matrem, eo quod beatus Petrus Apoſtolorum princeps quondam, priuſquam Romam veneret, Antiochiæ, quæ Imperio Græcorum adjacet, & pertinet, ſedem conſtituit cathedralem.* Hæc ſchiſmatica Germani pertinacia etiam eruitur ex quibuſdam ipſius epiſtolis, quæ Leo Allatius lib. II de Conſenſione utriuſque eccleſiæ cap. 14 num. 3 indicat, & quæ a bibliographis paſſim cenſentur.

949 Hinc minime mirum eſt, quod Nicephorus Calliſtus ſchiſmaticus hunc Patriarcham tantopere laudet, eique ſanctitatem & etiam miracula ſic aſſigat: *Germanus ſapientiſſimus & ſanctiſſimus ea ætate profectus, piſtaueris, ut ferebatur, filius, diaconus primo magnæ eccleſiæ, & poſt captam urbem in monachum dreoſus in Anebyranæ monaſterio ſancti Georgii Pancumorphi dicto. Hunc Joannes Ducas Batatzes promovit; qui eccleſiam recte ſanctequr adminiſtravit, at contra Latinos ſcripſit, aliaſque libros. In obitu vero, mutato nomine, vocatus eſt Georgius monachus. Rexit autem eccleſiam annis* XVIII. *& ſepultus eſt Nicææ in monaſterio Cyriotiſſæ, multa operatus miracula.* Etiam a Nicephoro Gregora, ſcriptore ſchiſmatico, lib. 3 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 1 *Germanus vir prudens & doctrina & probitate vitæ inſignis* appellatur. Nec minus illum laudat Georgius Acropolita, dum in Hiſtoria ſua num. 42 de morte ejus ſic meminit: *Ante hæc tempora Germanus patriarcha, rebus terrenis dimiſſis, in beatorum ſedes avolatur, poſquam probe ſanctæque vixiſſet, probeque ſuos oves paviſſet.* Veaum hæc ſcripſit Acropolita, quando adhuc adhærebat ſchiſmati, quod poſtea ſolenniter ejuravit, ut Poſſinus noſter in Notis ad Pachymeretn tom. 1 pag. 458 & ſequente oſtendit. Quare nos nihil movere debent laudes, quas tunc ſchiſmaticis tribuit, quod hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

950 Ex hiſtoria non poteſt Germano aſſignari certum mortis tempus, ne proinde illud colligendum eſt ea annis, quibus ſedem occupavit. Duplex Labbei & Panvinii catalogus ei annos ſeptemdecim & menſes ſex tribuis, pro quibus Nicephorus Calliſtus octodecim rotundo numero veroſimiliter computavit. Catalogus Juris Græco-Romani, Matthæus Cigala, & Philippus Cyprius, quod ſane mireris, hunc Patriarcham prætermittunt. Quare in numerandis illius annis Nicephorum Calliſtum ſut duos Labbei & Panvinii catalogos ſequi oportet. Sed cum ille octodecim annos rotunde numeraſſe videntur, & hoc modo cum duobus his catalogis facile conciliari poſſit, ſcrupuloſe expreſſos ſeptemdecim annos & ſex menſes Germano tribuimus. Si totum iſtud temporis intervallum ab Auguſto anni MCCXXII ſupputatum fuerit, occurret nobis Februarius anni MCCXL.; circa quem menſem mors ipſius erit conſiguanda. Nicephorus Gregoras lib. 3 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 1 nom. a mira oſcitantia ſcribit, Germano ſucceſſiſſe Arſenium, eum certe ſecundum mox dicenda in locum ipſius ſubſtituendus ſit

CIV. METHODIUS II.

HUnc Patriarcham Germano immediate ſubrogant duo catalogi Græci, quos Labbeus noſter Apparatui hiſtoriæ Byzantinæ a pag. 35 præfixit, ſupra citatus Ephræmius poeta, aliique ſcriptores; inter quos Georgius Acropolita ſynchronus in Hiſtoria num. 42, poſt relatam Germani mortem ſtatim hæc ſubjungit: *Poſt eum monachus quidam, Methodius nomine, Hyacinthi, quod Nicææ eſt, monaſterii præfes; vir quidem dicto ſuo tenus tantus ac ſapiens, revera tamen parcorum ſolens, tres tantum menſes throno potitus, obiit, & eccleſia vidua pontifice ſus carebat: cum enim Joannes Imperator labis expediendis non eſſet admodum promptus, neu ita facile poterat e re nata diganum tali ſolio, vel potius, qui illi proberetur, invenire: principes enim in hac munera viros, qui, quod illis placitum eſt, faciant, aec ſuis deſideriis advorſentur, aſciſcunt. Igitur multum præterierat tempus, nec aderat, qui oves gubernaret.*

952 Nicephorus Calliſtus Georgio Acropolitæ conſentit, dum poſt ſupra memoratum Germani patriarchæ elogium immediate ſubdit ſequentia: *Methodius abbas monaſterii Hyacinthi, eodem imperante Joanne Duca, mroſibus tribus, & defunctus in eodem Hyacinthi monaſterio ſepultus eſt. Is cum ſe multa ſtire putaret, pauca revera ſtiebat. Illo defuncto, thronus per multos annos vacavit* Ne quis propter *multas annos*, quos interpres hoc loco expreſſit, nimis diuturnam ſedis vacationem ſibi fingat, monemus, Græce legi ἐπ' χρόνοις ἱκανοῖς, quæ phraſis per *nonnullos* vel *ſat multos* annos explicari poteſt, cum adjectivum ἱκανός proprie *idoneum*, *ſufficientem*, & *congruum* ſignificet, ut apud obvios lexicographos videre eſt. Hanc interpretationem confirmat Græca capreſſio Georgii Acropolitæ, a quo iſtud vacationis ſpatium vocatur χρόνος συχεὸς, quæ voces tantummodo *multum tempus* deſignant. Ceterum quanto tempore tunc ſedes vacaverit, poſtea dicemus.

953 Ex his Acropolitæ & Calliſti verbis liquet, Methodium tribus menſibus dumtaxat ſedi ſſe, & ab ejus obitu eccleſiam Græcam diu patriarcha caruiſſe. Huic trium menſium adminiſtrationi adſtipularur uterque Labbei & Panvinii catalogus, cui etiam favet poeta Ephræmius, quando in ſupra citatis verſiculis aſſerit, Methodium *breviſſimo tempore* ſedem tenuiſſe. Perturbatus & coreuptus Juris Græco-Romani catalogus hoc loco Methodium plane omittit; Matthæus vero Cigala & Philippus Cyprius eidem annum unum perperam adſcribunt. Nos igitur cum pluribus & antiquioribus ſcriptoribus tres menſes Methodio tribuimus, & juxta ſuperius ſtabilitam chronotaxim putamus, illum ante medium anni MCCXL ex hac vita migraſſe. Illo mortuo, ſedem ſacile quatuor annis vacaſſe, colligimus ex initio ſucceſſoris ipſius, quod circa medium anni MCCXLIV ſigi poteſt, ut ex ſequentibus apparebit.

CV. MANUEL II, cognomento Charitopulus.

QUo tempore hic Patriarcha ſedere cœperit, præterpropter colligendum eſt ea annis epiſcopa-

SEC. XIII.

A ſcopatus ejus, & mortem Joannis Ducæ imperatoris, qui juxte communem chronologorum ſententiam anno Chriſti MCCLV e vivis exceſſit. Banduri tomo 2 Imperii Orientalis pag. 930 mortem ejuſdem Imperatoris anno Chriſti MCCLV enilocat; ſed menſem & diem hujus mortis ignorari exiſtimat, dum de Manuelis ſucceſſore ibidem ita diſſerit. *Arſenius Autorianus monachus ſucceſſit in Manuelis locum anno Chriſti* MCCLV, *poſt obitum Joannis Ducæ imperatoris, qui contigit hoc ipſo anno, ſed quo die ac menſe, non liquet ex ſcriptoribus; neque Poſſint conjecturæ admittimus.* At nihil hic opus eſt conjecturis, de quibus poſtea agemus, cum Georgius Acropolita ſynchronus, toties ab ipſo Banduro citatus, in Hiſtoria ſua num. 52 tempus, quo Joannes Ducas obiit, ita diſerte exprimat: *Cum graviſſime corpore urgeretur, Nymphæum præfiſciſtur, ubi regiæ ibidem domus inviſit, ſed in hortis regiis prope urbem imperatoria fixit tentoria, ubi & diem ſuum obiit extremum tertio Kalendas Novembris, ſeſaginta & duos annos natus, ut qui illius res exactius poſſidebant, dixere.* Ex his itaque ſequitur, imperatorem iſtum anno Chriſti MCCLV, die XXX Octobris mortuum eſſe.

Poſt quatuor fere menſes vacantis annos Manuel anno 1244 ſit patriarcha.

955 Jam vero idem Acropolita num. 53 ſcribit, quod patriarcha Manuel vitam finiviſſet, *paulo antequam Joannes imperator moreretur*, ut poſtea fuſius ex ipſo repetemus. Igitur ex hoc Acropolitæ teſtimonio non improbabiliter conjicimus, Manuelem circa medium anni MCCLV obiiſſe, & fere ſedem tunc propter ſenium imperatoris morbum, aliaſque rationes, aliquot menſibus uſque ad finem ejuſdem anni vacaſſe, ut infra dicemus. Hinc etiam corruit arbitraria Banduri chronologia, quam loco proxime citato ſic conſidentur ordinat: *Manuel autem, ut liquebit ex iis, quæ dicturi ſumus de annis ipſius ſucceſſorum, circa finem anni* MCCXLIII *ad patriarchalem thronum evectus fuit, cum eccleſia Conſtantinopolitana annis tribus & menſibus circiter ſeptem orbata manſiſſet paſtore. Hic cum ſediſſet annis undecim, fatis functus eſt circa finem anni Chriſti* MCCLIV: *quod etiam confirmatur ex Georgio Acropolita, qui pag. 57 ait, Manuelem patriarcham fuiſſe, antequam Joannes Ducas imperator moreretur, cujus quidem mors accidit anno Chriſti* MCCLV. At cum imperator exeunte Octobri anni MCCLV obierit, & Manuel dicatur vitam finiviſſe *paulo antequam Joannes Ducas imperator moreretur*, Banduro in ſuo chronotaxi vocem *paulo*, quæ in Græco textu clare exprimitur, cogetur ad integrum ferme annum extendere, quod nullo modo verifimile videtur.

qui paulo ante mortem Joannis imperatoris anno 1255 obiit.

956 Nonnulli recentiores catalogi hunc Patriarchæ quatuordecim gubernationis annos tribuunt; ſed hi omnes, aliis etiam erroribus evidenter infecti, cedere debent Nicephoro Calliſto ſuppari, qui duntaxat undecim annos ei adſcribit. Nos igitur hic cum Banduro probabiliorem Nicephori Calliſti computum ſequimur, & epiſcopatui Manuelis undecim annos aſſignamus. Si jam iſtos patriarcharus annos retrocedendo numeremus ab ineunte Julio anni MCCLV, circa quod tempus mors Manuelis non improbabiliter collocari poteſt, pervenimus ad medium anni MCCXLIV, quando Manuel ſedere cœpit, quod initium eum dicturus cathedræ vacatione & breviſſimo deceſſoris epiſcopatu optime concordat, ut ſuperiorem chronotaxim noſtram recolenti manifeſtum fiet. Nunc aliqua ipſius geſta ex antiquis auctoribus referemus.

quando undecim annis ſederat.

957 Georgius Pachymeres lib. 1 Hiſtoriæ ſuæ cap. 7 narrat, quomodo hic Patriarcha Michaelem Palæologum, de conſpiratione accuſatum, & propterea ab imperatore Joanne Duca carceri mancipatum, interceſſione ſua liberaverit. Georgius Acropolita in Hiſtoria num. 50 & ſequente eamdem conſpirationis accuſationem fuſe expoſuit, & ea occaſione ibidem num. 51 craſſam hujus Patriarchæ in litteris ignorantiam ſic indicat. *Mittit eum* (nempe Michaelem Palæologum, poſtea imperatorem, qui hic ab Acropolita Michael Comnenus vocatur) *ad Manuelem, qui ea tempeſtate patriarchatus gubernaculis aſſidebat, virum pietate inſignem, & vitæ inſtituto, licet nonnem duxiſſet, venerandum; litteras tamen haud doctum, tum nec eorum ſententiam, quæ ipſe percurrerat, capere.*

SEC. XIII. Georgius Pachymeres tenuit, hunc Patriarcham fuiſſe indoctum.

958 Propter hanc litterarum impetitiam non immerito quiſpiam cum Petro Lambecio lib. 8 Bibliothecæ Vindobonenſis pag. 460 dubitare poſſet, an Manueli primo, an ſecundo tribuendum ſit diploma Græcum, quod in bibliotheca Cæſarea conſervatur ſub hoc titulo: *Manuelis patriarchæ Conſtantinopolitani litteræ, datæ tribus monachis, Marco, Nicforo & Iſaacio, qui ad ipſum ex Calabria venerant, petituri, ut ſibi liceret ſacerdotale officium, quod per triennium interdictum fuerat, iterum exercere.* Sub nomine Manuelis patriarchæ in Jure Græco Romano lib. 3 pag. 238 præter ſolutiones quarumdam quæſtionum conſtant duo decreta, quorum unum agit *de Translatione epiſcoporum*, alterum *de Jure patronatus*, quæ omnia certe ad hunc Manuelem ſecundum ſpectant, cum utrumque inſcribatur menſa Julius Indictionis octavæ, & decretum de translatione epiſcoporum etiam addatur annus mundi 6758, qui ea ſupputatione recentiorum Græcorum in annum Chriſti MCCL incurrit.

Fuit aliqua ejus ſcripta adhuc exſtant.

B

E

959 Pœnam hunc Patriarcham ab unione cum Eccleſia Romana non alienam fuiſſe, colligo ex verbis Georgii Pachymeris, qui lib. 5 Hiſtoriæ cap. 12 inter alias narrat, quibus Michael Palæologus imperator Græcos ad ineundam cum Eccleſia Latina concordiam inducere nitebatur, recenſet ſequens imperatoris argumentum: *Profitebatur ergo e penu ab iis hiſtoria depromta memoria veteris exempla; maxime illud imperatoris Joannis Ducæ & antiſtitum, qui tunc erant, ſimul cum patriarcha Manuele, ut conſentirent promiſerintque, miſſis etiam epiſcopis, qui in hac pacti ſcererentur: communicaturos ſe Latinis in ſacra liturgia, & Papæ mentionem in ea facturos, ſi modo ille abſtineret ab auxilio juvandi Latinos, qui urbem obtinebant. Ad cujus rei fidem codex eccleſiaſticus, in quo ea præſcripta erant, prolatus in medium eſt. Circa id vero factum differebat Imperator comparatas ſtatum rerum, qui tunc erat, cum præfati. Proferebat etiam præſcriptas & chirographo munitas de hoc ſententias præſulum illius temporis, quas vetat habeti, & ut propriæ cenſeri ab ipſis, qui nunc eodem eſſent loco, debere contendebat.* Ex his conjicio, Manuelem collaboraſſe ad unionem cum Pontifice Romano conciliandam, cujus conditiones & circumſtantiæ apud Raynaldum anno Chriſti MCCLVI num. 47 & ſequentibus alia occaſione referuntur.

cumque ab unione cum Latinis non abhorruiſſe.

F

960 Conjecturam meam confirmat Nicephorus Calliſtus ſchiſmeticus, qui inſæpe citato catalogo ſuo apud Banduram de eodem Patriarcha ſic ſcribit: *Manuel alter, ejuſdem imperatoris Joannis archipresbyter palatinus, ex aſſidue ſtudio exterorum diſciplinam edoctus, annis XI, &*

quod poſtremam etiam ex Nicephoro Calliſto ejus ætatem.

de-

SEC XIII. *defunctus eſt*. Ex Græco Nicephori Calliſti textu clarius patet, hunc Patriarcham adhæſiſſe doctrinæ eaterorum, per quos ſchiſmaticus ille ſcriptor haud dubie Latinos intelligit. Si nobis ad manum eſſet epiſtola, quam Manuel iſte ad Innocentium IV Pontificem ſcripſit, & quæ juxta teſtimonium Caſimiri Oudini tomo 3 de ſcriptoribus eccleſiaſticis col. 277 inter Mſs. codices bibliothecæ Bodleianæ num. 231 exſtat, certius de orthodoxia ipſius judicium ferre poſſemus. Videri etiam poſſunt ea, quæ de propenſo hujus Patriarchæ animo erga Latinos in Annalibus Minorum ad annum Chriſti MCCXLIX num. 4 & 5 ac alibi refert Waddingus; qui tamen fallitur, dum eo iiſdem Annalibus ad annum Chriſti MCCLI num. 3 aſſerit, hunc Manuelem II Mediolani mortuum & ſepultum eſſe, ut ſupra in parergo noſtro, num. 911 monuimus, eum de Nicolao patriarcha Latino iſtius temporis ageremus.

961 Georgius Acropolita poſt narratam Joannis Ducæ mortem, quam euente Octobri anni MCCLV contigiſſe diximus, in Hiſtoria ſua num. 53 de ſucceſſore ipſius tradit ſequentia: *Igitur imperator Theodorus, imperii habenis ſuſceptis, juſtiſque imperatori & patri, uti fieri amat, factis, & ſuper ſcenum aſſidens, uti moris eſt, ab omnibus imperator acclamatus, Nymphæa diſcedens, Philadelphiam commeat, urbem ingentem & frequentem populis oppidaniſque, arma ſumere & maxime ſagittis adverſarium confligere profeſſis. Eo cum in ſuiſimum agrum Perſicum extenderetur, bella tum hoſtibus continuo exercens, gentem belli ſtudiis aſperrimam alit. Ibi paucis diebus, quibus legationem ad Sultanum miſerat, commoratus, ad Bithynorum oras, & ad primam illius regionis urbem Nicæam ſeceſſit.* Hæc ideo retulimus, ut quivis evidenter intelligat, non ſtatim Manueli patriarchæ, qui paulo ante Joannem imperatorem obierat (pura menſe Julio anni MCCLV, ut ſupra num. 956 diximus) ſucceſſorem affigendum fuiſſe.

962 Hæc mora inter Manuelis mortem & ſucceſſoris electionem etiam confirmatur ex iis, quæ Acropolita ibidem immediate ſubjungit hoc modo: *Sed cum patriarchæ orba eccleſia foret (nam paulo antequam Joannes imperator moreretur, patriarcha Manuel vitam finiverat) nec abſque patriarcha imperatoris coronatio in ſacro templo conſici poſſet, dignus ea provincia & honore conquirebatur. Plurimorum ſuffragia in Nicephorum Blemmidam, præceptorem meum, & philoſophicorum ſermonum at dogmatum inſtitutorem, virum & litteris & virtute perquam celebrem, & qui juvenis adhuc atque tenella ætate jugum monaſticæ vitæ tulerat, reſpiciebant, licet nonnullorum, & maxime primatum, invidentia non modo tantæ virtutis lumen occuluerat, ſed & vitia quædam homini appinxerat.*

963 *Hunc imperator Theodorus diligebat, cui jucundiſſimus erat: quippe qui ſermonum, quibus ſummopere delectabatur, magiſtrum eum ſibi aſſciverat; ſapientiæ enim culmen & revera attigerat imperator. Ille ad tantam rem ſegnior eſſe, & imperator etiam ipſe non impenſe nimis urgere, cui magis volupe erat, ab eo ſimilem dignitatem non recipi. Regre ſcilicet eos, qui patriarchatui præſunt, moribus ac ingenio abjectiores moderatioreſque, ut facilius eorum nutibus, velati juſſi, ſuccumbant, peroptant, quod ruſticioribus, cum ſermonibus ſidere nequeant, potiſſimum accidit; qui vero ſapientiæ opiram navant, vigidioree videntur, & illorum juſſibus adverſantur. Propterea imperator Theodorus, illius mente ſenſuque leviter deguſtato, ad alios ſe convertit.* Haud dubie etiam Theodorus junior meminerat conſtantiæ, qua Nicephorus Blemmida Mareeſinam, patris ſui imperatoris pellicem, publice a templo ejecerat, de qua Nicephorus Gregoras lib. 4 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 7, & ipſa Blemmidæ epiſtola apud Leonem Allatium in Confeſſione utriuſque eccleſiæ lib. 2 cap. 24 num. 4 conſuli poſſunt. Ceterum alii hiſtorici memoratos egregia hujus viri orthodoxi geſta, & bibliographi paſſim recenſent erudita illius ſcripta, ex quibus Raynaldus duas ejus orationes de proceſſione Spiritus ſancti, contra Græcos compoſitas, ad calcem tomi XIII Annalium eccleſiaſticorum a pag. 721 Græco Latina typis vulgavit.

964 Nicephorus Gregoras lib. 3 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 5 num. 2 eamdem ſucceſſionis narrationem ita inſtituit: *His igitur & id genus aliis de cauſis Theodorus, patre ſuperſtite, non fuerat imperator appellatus: poſt ejus obitum autem totius populi ſuffragiis creatus eſt, in clypeo ſedens more tum uſitato. Sed cum patriarchæ manu coronandus eſſet, ac tum ſedes vacaret (nam Germanus vir prudens, & doctrina & probitate vitæ inſignis, non ita pridem deceſſerat) de ſucceſſore eligendo deliberatum ac diſputatum eſt. Ac multi in expectatione atque in ore erant, & alii alii, ſed doctrina & virtute celebris Nicephorus Blemmydes omnium ſermonibus ceteris præferebatur, qui tum in monaſterio ſuo quietam agens vitam, aſpera victus & exercitationum ratione ſeſe macerabat. Is cum ardatum ſibi honorem recuſaſſet, ceteris præfectus eſt Arſenius monachus.*

965 Miror, Leooem Allatium loco proxime citato propter hanc Gregoræ narrationem dubi faſſe, an *Manuel vel Germanus is patriarcha fuerit, cui ſubrogandus erat Blemmida*: Secuta enim clarom Acropolitæ ſynchroni teſtimonium præferre potuiſſet auctoritati Gregoræ ſupparis, eom præſertim ipſemet ibidem oumero ſequeote Gregoram erroris arguat his verbis: *Manuili ſucceſſit Arſenius Autorianus, quem poſt Germanum mira oſcitantia Gregoras ponit.* Præterea miror, Allatium eodem loco ita hallucinatum eſſe, ut putaverit, Pachymerem lib. 1 Hiſtoriæ ſuæ cap. 3 & 24 de Manuele philoſopho, ſeo iſtius nominis primo, memioiſſe, eum interim ipſe duos Manueles patriarchas recte diſtinxerit, & extempore aliiſque hiſtoriæ adjunctis facile colligere potuerit, Pachymerem ibi de Manuele Charitopulo ſiue ſecoodo egiſſe. At ooonumquam bonus dormitat Homerus, quod & nobis aliquando eootingere non negamus. Ex dictis itaque concludimus, quod hoie Manueli ſucceſſeris

CVI ARSENIUS, eognomento Autorianus.

RES geſtas hujus Patriarchæ paſſim commemorant ſcriptores Græci, inter quos landatos Aeropolita aotiquior, poſt ſopra relatam electionis oarrationem de ſucceſſione & ingenio Arſenii hæc addit: *Propterea imperator Theodorus, illius mente ſenſuque leviter deguſtato, ad alios ſe convertit, & cum plures non ſatisfacerent, monachum quendam ex Apolloniadis lacu, penitum litterarum peritum (ſolum enim radimenta Grammatices attigerat) nullis ſacris Ordinibus inſignitum, Arſenium nomine, accerſitum, quam celer-*

Georgius Acropolita laudatur.

cur Nicephorus Blemmida poſt mortem Manuelis

non fuerit electus patriarcha.

quod etiam partim tradit Nicephorus Gregoras.

ejus error Allatii corrigitur.

Arſenius parum doctus & multis ordinibus non inſignitus

A celerimus missi bombulibus conduxit (nec illi cessavit) & Nicæa exire festinans præsulibus, ut quamprimum eum patriarcham efficerent, imperatæ illi audientes per unam hebdomadam diaconum, sacerdotem, & patriarcham confecerant. Hic liberiorem Leonis Allatii interpretationem nonnihil mutavi, ut textum Græcum cum Latino conferre volenti patebit.

exiguo temporis spatio ad patriarchalem dignitatem evehitur,

967 At Aeropolita, qui hic asserit, ab Arsenio diversos Ordines *s'o μιᾷ ἑβδομάδι*, in una hebdomade susceptos fuisse, deinde in Chronico compendiario dicit, id *μιᾷ ἡμέρᾳ* uno die factum esse, dum ibi num. 53 de novo imperatore Theodoro narrat sequentia: *Justis patri factis, & super scutum acclamatus, Nymphæo discedens Phthiadephiam commeat, ibique paucis diebus commoratus, ad Bithynorum oras secessit. Sed cum patriarcha orbe ecclesia esset (nam paulo antequam imperator moreretur, patriarcha Manuel vitam finierat) Arsenium quemdam monachum ex Apolloniadis lacu accersitum, patriarcham creat, qui*

B *uno eodemque die & diaconus & sacerdos & patriarcha confecretur, ab eoque coronatus exit.* En his rectibus inter se colloris liquet, hicrutro loco mendum irrepsisse, vel Aeropolitam memorie lapsum esse. Attamen Chronico compendiario præferimus priorem Historiæ narrationem, cui favet Nicephorus Callistus, qui inter alia de ordinatione Arsenii sic habet: *Cecatas lector, diaconus & sacerdos, deinde patriarcha ordinatur, singulis diebus singulos Ordines accipiens, quoniam imperator profectum maturabat.* Quare nihil minus verosimile est, eodem die diversos Ordines Arsenio collatos fuisse. Sed his aliisque omissis, nunc accuratum hujus ordinationis tempus indagemus.

qui juncta computatum Pachymeri Possini accusat

968 Possinus noster in Observationibus ad Pachymerem tomo 1 lib. 3 cap. 5 pag. 318 de chronologico hujus Patriarchæ initio sic erudite disserit: *Sedem Constantinopolitanam, imperante Michaele Palæologo, quinque omnino patriarchæ tenuerunt, quorum anni etiam Arsenius illi ecclesiæ bis præfuit: priorem hujus patriarchatum ab anno Christi* MCCLV *procedere tam certum est, quam illo ipso anno Theodorum Lascarum januarem impetrare cepisse; quod capitibus libri hujus tertio & quarto demonstravimus. Etenim, ut diserte oculatus testis & auctor cujusvis vel locuples, Aeropolita Georgius tradit, acclamatus imperator*

C *Theodorus post patris Joannis mortem, quæ illa Christi anno* MCCLV, *tertio Kalendas Novembres contigit, curam omnium primam posuit in providendo ecclesiæ pastore, quam patriarcha Manuel, paulo ante Joannem ejus patrem mortem, reliquerat vel viduam.*

sedere cepit

969 *Ac si spatia rebus ea occasione actis congrua dimittimus, certo intelligemus, non potuisse Arsenii evectionem ad patriarchatum ante mensem ejus anni ultimum fieri: nam penultimo Novembri persolutis decessori parenti funebribus justis, deliberatio de patriarcha inita est a Theodoro, primamque multis circumspectis, in Nicephoro Blemmida, quo philosophiæ magistro novus imperator usus fuerat, defigatio consedit. Verum ille, postquam longe absens invitatus est per nuntios, honorem detrectante, nova inquisitio digni tali loco viri defit in Arsenio, qui oblatam dignitatem libenter admittens, ex monasterio ad lacum Apolloniadis sito, ubi vitam religiosam exercebat, Nicæam profectus, ibi spatio hebdomadis unius (non unius diei, ut perperam ponitur apud Spondanum) unius in-*

quam hebdomadis spatio diaconus, sacerdos & patri- SEC. XIII.
archa ordinatus est: Idemque mos ritibus in ecclesia consuetis Theodorum eumdem imperatorem coronavit.

970 *Nemo non videt, in his facile consumi debuisse* mense Decembri anni 1255, *se intervallum sesquimensium, ut vix tandem sub medium Decembrem possessionem adire patriarchatus Arsenius potuerit. Quia porrò, ut notat Aeropolita, Theodorus imperator evocatus Adrianopolim instantibus causis, expedire se Nicææ festinabat necessaria cæremonia inaugurationis suæ, quæ primo ei apta se obtulit dies (fuit ea Christi Natalis) in ea sacris primum operante patriarcha, solemnem in templo coronationem accepit die* XXV *Decembris, a qua die, quæ sexta est numerata, Decembris una, horrenda solis eclipsi fuit infigata. Habemus ex his initium sedis Arsenii, omni firmitate constitutum in mense Decembri anni* MCCLV *a Christo nato.*

971 Hæ Possini rationes, quas Bandurus conjecturas appellat, nobis satis probabiles videntur, aliter cum Bandurio, ut iis acquiescamus. Certe illas præferimus chronotaxi Bandurianæ, in qua tomo 2 Imperii Orientalis pag. 931 asserit, Arsenium patriarchatui valedixisse *initio anni Christi* MCCLX, *cum sedisset* E *annis quinque, at scribit Nicephorus, negligis aliquot diebus, quibus supra annos quinque exsit illam ecclesiam.* Si Arsenius quinque annis & aliquot diebus sederit, & initio anni MCCLX cathedram reliquerit, debuit eam ineunte anno MCCLV ascendisse, ut computanti manifestum fiet. At illud Arsenii initium repugnat Acropolitæ testi synchrono, qui loco supra citato diserte affirmat, Joannem Ducam *tertio Kalendas Novembris* obiisse, & Arsenium, eo mortuo, ad cathedram patriarchalem evectum esse. Præterea ipse Bandurus eum communi chronologorum sententia fatetur, mortem Joannis Ducæ imperatoris anno Christi MCCLV accidisse. Non videmus, quomodo Bandurus sese hoc nodo chronologico expedire possit.

circa mensem Aprilem anni 1260 se dejecisse abdicavit.

972 Jam vero quod attinet ad quinque annos, quos Nicephorus Callistus Arsenio tribuit, eos pro quatuor annis & aliquot mensibus rotunde computatos esse opinamur, cum omnes alii catalogi tantummodo quatuor annos priori illius administrationi assignent. Quid autem Patriarcha interim gesserit, & quem ob causam patriarchatu se abdicaverit, videri potest apud F historicos Græcos, inter quos Pachymeres lib. 3 cap. 22 & sequentibus omnia illa fuse enarrat. Postea tamen nonnulla monebimus de illius sanctitate, quam schismatici scriptores passim jactant, quando de ipso, sedi suæ restituto, iterum agemus. Interea priori ipsius gubernationi finem imponimus mense Aprili anni MCCLX, postquam quatuor annis ac fere totidem mensibus sedisset. Probationes hujus chronologiæ, quas hic exscribere non vacat, apud Possinum nostrum loco proximo etiam examinasti possunt.

CVII. NICEPHORUS II.

GEorgius Acropolita 10 Historiæ num. 84 electionem hujus Patriarchæ post abdicationem Arsenii sic breviter memorat: *Arsenius* Cum Nicephorus Arsenio exauctoratus *item expatriarcha & ipse inde exiens* (videlicet Nicæa) *in monasterium se intrusit. Hinc universi præsules Lampsacum convenientes suffragia omnium, mandatoque imperatoris Ephesinam antistitem Nicephorum in patriarchale solium invehunt. Sed hic, ut jam dixi, neque per annum integrum cathedram moderatus, e vivis excessit.* Pachymeres

Sec. XIII res lib. 2 cap. 15 & ſequentibus eamdem Nicephori ſucceſſionem, diſſidia ob illum exorta, indolem ipſius ac mortem exponit diffuſa narratione, ea qua facila intelligas, hunc Patriarcham non parum ambitioni & iracundiæ deditum fuiſſe. Sed nobis hæc omnia commemorare non licet, quibus poriſſimum ratio chronologiæ habenda eſt.

poſt aliquot ſubernationis menſes,

974 Laudatus Poſſinus in obſervationibus ad Pachymerem tomo 1 pag. 513 breve hujus Patriarchæ tempus ordine digeſſit, & poſt probatam Arſenianæ abdicationis chronologiam ſic pergit: *In ejus locum ſubſtitutus ſtatim eſt Nicephorus, nunc Epheſi metropolita. Cur ſtatim id factum irridam, cauſa eſt, quia feſtinabat in proclivi ad expeditionem urgentem Imperator; & ipſe Nicephorus ſapidiſſime aſſentiens, nullam moram interpoſuit electioni ſuæ. Narrantur hæc cap. 15 & 16 libri 2, ubi & dicitur eodem tempore diceſſiſſe Nymphæo; Imperatorem quidem Callipolim verſus cum exercitu ad Conſtantinopolim oppugnandam, novum vero patriarcham Nicephorum Nicæam, quæ tum eſſet tunc urbs regia, Latinis Conſtantinopolim tenentibus, in ea ſolitus erat Græcus Conſtantinopolitanus patriarcha diverſari. Initium patriarchatus Nicephori veriſimiliter conferunt in fratrem Aprilis aut initium Maii anni ſupra memorati* MCCLX.

B

975 *Narrat inde Pachymeres lib. 2 cap. 20 diuturnam & irritam oppugnationem Galatæ, in*

ſuta menſe Novembri anni 1260, mortuus eſt, *qua Imperator conſumpſit æſtatem; toque ad eam Nicephorus patriarcha, pertæſus Nicæenſium, quorum Arſenio additorum odia in ſe iraſci nulla delinire arte poterat, ſe contulit; ſpe ingrediendi cum ipſo Auguſto urbem mox, ut ardebatur, capiendam. Sed cum obſidionem ſolvere coactus Imperator Nymphæum ſe recepiſſet, ſecutus eum illuc Nicephorus, ibi eſt mortuus ſub autumnum aut hiemis initium ejuſdem anni* MCCLX. *Quare illius patriarchatus haud fere longior ſeptimeſtri aut octimeſtri fuit.* Hoc compendium chronologicum, quod Poſſinus ex hiſtoria Pachymeris contexuit, pro noſtro accipi volumus. Ex eo ſequitur, Nicephorum Calliſtum aliosque catalogos rotunde tempus hujus Patriarchæ computaſſe, quando ei unum annum adſcripſerunt: Acropolita enim numero proxima citato bis affirmat, hunc Nicephorum obiiſſe, *cum nec integro anno patriarchatui præfuiſſet.* Ex hoc teſtimonio etiam liquet, ecraſſe Philippum Cyprium, qui in catalogo ſuo apud Banduium eidem Patriarchæ duos annos concedit. Nos itaque mortem illam menſe Novembri anni MCCLX probabiliter collocamus.

C

& ſedi ſuæ reſtituitur Arſenius,

976 Poſt obitum Nicephori Sebaſtocrator imperatorem precibus fatigare cœpit, ut Arſenius ſedi ſuæ reſtitueretur, quemadmodum diſcimus ex Acropolita, qui num. 84 Hiſtoriæ ſuæ poſt relatum Nicephori mortem ſtatim hæc ſubnectit: *Tunc Sebaſtocrator Tornicius, Arſenio impenſe deditus, imperatorem urgebat, ut Arſenium iterum in patriarchalem ſedem promoveret, & mira quædam ac portentoſa Arſenii fatiloca in medium afferens, continuo imperatorem ad molliſſimam uſque exorabat, ut ſibi minime æquum etiam invitus in patriarcham eligeret. Sic imperator volens nolens Sebaſtocratoris conſiliis lato dato, ad patriarchalem dignitatem Arſenium rurſum evehit.* Eſſi ex his verbis appareat, imperatorem ante recuperatam Conſtantinopolim precibus Tornicii ceſſiſſe, tamen Arſenius non ſuit ſolenniter ſedi ſuæ reſtitutus ante recuperatam a Græcis Conſtantinopolim, ut patet ex Hiſtoria Pachymeris, & confirmabitur ex iis, quæ jam dicturi ſumus. D

ARSENIUS iterum,

poſtquam Græci anno 1261 Conſtantinopolim recuperarunt,

ETiamſi Nicephorus Caliſtus, aut ipſius ſcriba, in catalogo ſuo corruptam recuperatæ Conſtantinopolis epocham expreſſerit, tamen eamdem Acropolita ſynchronus in Hiſtoria ſua num. 85 ſic exacte notavit: *Conſtantinopolis, ita Deo annuente, rurſum ſub poteſtate Romani Imperatoris, jure & meritovenit, vigeſima quinta menſis Julii, Indictione quarta, anno ab orbe condito ſex milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo nono, poſtquam hoſtes ea pulſi fuiſſent annos quinquaginta octo.* Omnes hi characteres chronologici certiſſime annum Chriſti MCCLXI deſignant, Latini & Græci hiſtorici huic chronologiæ paſſim ſubſcribunt, ita ut propter diverſum paucorum computum de hoc anno prudenter dubitari non poſſit.

quam urbem imperator Græcus E

978 Deinde teſtis ille oculatus triumphalem Michaelis Palæologi ingreſſum num. 88 ſic deſcribere incipit: *Imperator decimo quarto Auguſti die Conſtantinopolim pervenit; atque illo eodem die urbem intrait, ſed apud Coſmidii monaſterium prope Blachernas tentoria locat. Ibi tum pernoctaſſet, poſtero die Conſtantinopolim hoc apparatu ingreditur, & cum, patriarcha Arſenio abſente, præcurſore illæ* (ipſe Acropolita eat compoſuerat, ut numero præcedente refert) *omnibus audientibus a præſule recitandæ eſſent, Cyrili metropolita Georgini, quem Clidam cognominabant, quæ neceſſaria erant, ſuppleviſſet.* Huic diei & anno conſonat codex 1852 in bibliotheca regis Galliæ, quem Boivinus in notis ad librum IV Nicephori Gregoræ citat, & qui junta ipſius teſtimonium ſic habet: Μηνὶ Αὐγούστῳ ιε', ἰνδικτιῶνος δ', τῷ ἔτει ϛ͵ϡξθ' προῆλθε τὸ χθὲς σὺν Θεῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν Id eſt: *Menſe Auguſti die XV, Indictione IV, anno ſenies milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo nono hodie ingreſſus ſum, Deo juvante, in urbem Conſtantinopolitanam.* Hic curſus meminiſſe oportet, hunc annum mundi juxta recentiorem Græcorum calculum in annum Chriſti MCCLXI incidere.

& patriarcha menſe Auguſto anni 1261 ſe- quenter in- greſſus eſt, F

979 Denique Acropolita tempus, quo Arſenius patriarcha ad urbem Conſtantinopolitanam paulo poſt venit, ac ſolenniter ſedi ſuæ reſtitutus eſt, ſub finem ejuſdem numeri indicat his verbis: *Quando vero & patriarcha ingrediendum erat Conſtantinopolim poſt nonnullorum dierum incurſum, fermentibus ſuaſionibuſque adductus introit imperator in ſacram regiam, magnæ Sapientiæ ſacratum, ad cathedram pontificiam conſiguandam. Cum imperatore omnes in dignitatibus conſtituti & patriciorum præcipui, & plebs univerſa accurrerat. Ibi imperator manum patriarchæ continens*, TENE, *inquit*, THRONUM TUUM, DOMINE, ET A QUA TAMDIU ABERRASTI, CATHEDRA FRUERE. *Sic etiam patriarchæ ab imperatore proviſum.* Ex his aliiſque Poſſinus noſter loco ſupra citato concludit, Arſenium circa exeuntem Auguſtum anni MCCLXI ſedi Conſtantinopolitanæ reſtitutum fuiſſe. Hoc ſecundum Arſeniani patriarchatus initium Banduco non diſplicet; ſed circa finem ipſius ſeu tempus depoſitionis major occurrit difficultas, quam non paucis referemus.

Poſſinus re- fert anno 1268,

980 Poſſinus in Obſervationibus ad Pachymeren tomo 1 pag. 514 ad hiſtorica rerum geſtarum ſerie probare nititur, Arſenium anno Chriſti MCCLXVI exauctoratum fuiſſe. Id autem potiſſimum evincere mihi videtur ex tempore feſti, quod

Græ-

A Græci ἀεὶ θῆτον appellant, & quod illo anno MCCLXVI in tertiam diem Aprilis incidebat: Pachymeres enim lib. 4 Hiſtoriæ cap. 3 teſtatur, libellum accuſationis contra Arſenium imperator oblatum fuiſſe *ſub initium Aprilis, ſolennis jejunii tempore, dum feſtum ageretur, quod acathiſtum vulgo nominant*. De origine ac tempore hujus feſti conſuli poteſt Poſſinus in Gloſſario ſub adjectum a Pachymeris pag. 365 & ſequente, qui poſtea ibidem pag. 514 argumentum, ex hoc tempore deſumptum, fortiter urget ſe pluribus deducit. Deinde Pachymeres poſt alia, ad depoſitionem Arſenianam ſpectantia, tandem lib. 4 cap. 8 narrat, quomodo Arſenius *nocte circiter extrema Maii menſis*, juſſu imperatoris in exilium deductus fuerit. Ex his Poſſinus eadem pag. 514 ſic concludit: *Quare certo ex his licet diſcere ſpatium ſecundi patriarchatus Arſenii, qui a menſe Septembri anni Chriſti* MCCLXI, *ad finem Maii* MCCLXVI *per annos quatuor & menſes præterea circiter novem duravit.*

B 981 Verum hanc argumenta non ſatisfaciunt Binduro, qui tomo 2 Imperii Orientalis pag. 931 de tempore depoſitionis Arſenianæ ſic ratiocinatur: *Finis vero ejuſdem patriarchatus a Poſſino tranſfertur ad annum Chriſti* MCCLXVI, *& ſic Arſenio ſecundo patriarchæ anni circiter quatuor aſſignantur. At cum Arſenius ſecundo patriarcha duobus annis & aliquot menſibus, quos ſupputare neglexerat Nicephorus, præfuiſſet eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, illius depoſitio contigit certe circa initium anni Chriſti* MCCLXIV, *uti dicat Poſſinus.* Bandurus hic potiſſimum nititur auctoritate Nicephori Calliſti, qui ſecundo Arſenii patriarchatui tantum duos annos adſcribit. At quis tanto aſſentis, hoc loco in cæſologum Nicephori Calliſti non irrepſiſſe merdum, cum alias ſcriptor ille ane librorum ipſius ſæpe a vera chronologia aberret? Certe catalogus Labbeanus Arſenio univerſim aſſignat octo annos, quorum mediam partem primo, & alteram ſecundo ipſius patriarchatui tribuere poſſumus. Præterea debuiſſet Bandurus omnia Poſſini argumenta, aut ſaltem præcipuum de feſto ecathiſtu, diſſolvere, quod ſi quis ſolide fecerit, libenter ſententiam mutabimus, & cum Banduro dicemus, ſedem Conſtantinopolitanam poſt depoſitionem Arſenii aliquot annis vacaſſe. Interea probabiliorem Poſſini chronologiam amplectimur, & exilium Arſenianum anno Chriſti MCCLXVI elligamus.

& Bandurus anno 1264 alli. aut ſecundum depoſitionem Arſenii,

C 982 Poſſinus ibidem pagina ſequente oſtendit, Arſenium eunente Septembri anni MCCLXXXI in exilio obiiſſe, quod Cavens, Oudinus, aliique ignorarunt. Interim exortæ ſunt factiones Arſenianorum & Joſephitarum, quæ ſic appellabantur, eo quod una faveret Arſenio exauctorato, altera Joſepho, qui in locum Germani tertii ſuffectus eſt, ut mox dicemus. Arſeniani diu poſt mortem Arſenii ab imperatore obtinuerunt, ut ſtatua cum pompa e loco exilii Conſtantinopolim transferretur ipſius cadaver, quod ſtatim in templo S. Sophiæ, ex deinde in monaſterio S. Andreæ, honorifice collocatum eſt, quemadmodum Pachymeres tomo 2 lib. 5 cap. 31 ſuſe narrat, ubi etiam non obſcure innuit, reliquias illis tamquam ſactis, magnam venerationem exhibitam fuiſſe.

qui poſtea anno 1273 in exilio obiit,

quem ſchiſmatici impii ſe laudant, ut ſi furtis vitiis infectus,

983 Certe ſcriptores ſchiſmatici pietatem hujus Patriarchæ paſſim laudant, & propterea in catalogo Juris Græco-Romani *vir ſanctus* appellatur. Attamen Nicephorus Gregoras lib. 4 cap. 2 num. 6 fatetur, illum nonnihil ambitioſum fuiſſe, ut auctor ille ſchiſmaticus mitiſſime indicat his verbis: *Habuit itaque & Conſtantinopolitana eccleſia Arſenium patriarcham, partim volentem, partim nolentem: nolentem quidem propter ſuperiores offenſionis; volentem vero, quod & ipſe imperatricem urbem ſpectare cupiebat, & ab amore gloriæ non erat prorſus invictus: homo enim & ipſe erat, & nihil novum, ſi cum alii multo majore ambitione teneremur, minori ipſe laboraret.* SEC XIII.

ut patet ex ejus teſtamento.

984 Ar præterea colligimus ex Teſtamento Arſenii, quod Cotelerius inter Monumenta eccleſiæ Græcæ tomo 2 pag. 168 edidit, Pettirscham illum maxime Latinis infenſum, ac non parum vindictæ cupidum fuiſſe: nam ibi pag. 176 & ſequente inter alia crimina, de quibus Michaelem Palæologum imperatorem accuſat, enumerat initam cum Eccleſia Romana concordiam, & idcirco illum diro anathemate ſic conſtringit: *Sed quoniam eccleſiam Dei vertit in ſpelunçam latronum & lupanar; item, quem prius excommunicaveram, in ſede mea collocavit, nec non ad illam impietatem omnimodamque proſtibulum, qua Latini tenentur, conatus eſt adducere eccleſiam Dei, quæ immenſo ſanguine, ante & poſt Chriſtum ac per Chriſtum magnam hoſtiam fuſo, collecta fuit; demum ingentem perſecutionem contra eandem eccleſiam excitavit poſt tot annos a perſecutionibus: ea propter excommunicationem protendo, cui ipſe ſubjecit ſe propria voluntate, proprio placito, propria ſententia. Protendo anathema, & illum trado ſatanæ, ſicut antea ipſum ſe per perjuria tradidit, nuncque tradit per eccleſiæ perſecutionem. Etiam ſatanæ trado homines, nequaquam pontifices habendos, qui conſenſerunt, ſubſcripſerunt que impietati, pari modo proceres, qui dedere adminiculum; item ſacerdotes, eunuchoſque conſcios ac aſſenſores.* E

quod Andronicus imperator tamquam fictitiam,

985 Hinc ultionis cupidinem Arſenii ignominiam eſſe, ſatis vidit Andronicus imperator, qui poſt patris ſui Michaelis mortem ſchiſma renovavit, & præterea teſtamentum iſtud cupiditatis, tamquam fictitium, eo quod Arſenii chirographo non eſſet firmatum. In oratione ſua apud Pachymerem tomo 2 lib. 6 cap. 2 inter alia argumenta, quibus hanc opinionem contra adverſarios probare nititur, allegat ſequentia: *Requiro præterea reverentiam in Arſenium veſtrum, cui maleficam inhumanamque nocendi voluntatem, F etiam in extremo vigintem impinxiſſe habitu. An non enim ſentitis; quam ſit illaudatum Chriſtiano iram in adverſarios non ad ſolis tantum, ſed ad vitæ totius occaſum uſque ſervare inexorabiliter flagrantem? Quam inconſequens, virum, quem ſanctum prædicatis, tam ſævum ulterum dicere? Quam incredibile, Patriarcham notæ iniquitatis, quem conſtat, dum viveret, fuiſſe ſolitum ſe lædentibus ignoſcere, tam ferum in ipſo mortis puncto fingere, ut contra quam conſueverat, ligare hunc mallet, quam ſolvere, conſtringere animos anathematum vinculis, quam, quod facile vivens indulgebat, relaxare confractos præoptaret?*

fruſtra explodere conatur.

986 Sed Pachymeres tomo 1 lib. 4 cap. 1 & 2, aliique ſcriptores diuturnam Michaelis Palæologi excommunicationem referentes ſatis manifeſte teſtantur, Arſenium non tem facilem fuiſſe ad condonandas culpas aut ſolvendi anathematis vincula, ut hoc loco Andronicus contendit. Unde hoc Andronici teſtimonium nobis tradditur ſuſpectum de ſtudio partium, quo imperator ille Arſenium ac ſchiſmati ſevebat. Saltem huic teſtimonio, quod Cotelerius ex Ms. codice regis Galliæ in lucem protulit, præfigitur titulus Græcus, qui

SEC. XIII. Latine ſic ſunt: *Teſtamentum ſanctiſſimi Arſenii, archiepiſcopi Conſtantinopolis novæ Romæ & œcumenici patriarchæ*. Denique ipſe hujus authentici inſtrumenti textus nullas fictionis notas præſert, quidquid Andronicus imperator ei opponat. At jam tempus eſt, ut ad Arſenii ſucceſſurem progrediamur,

CVIII. GERMANUS III,

Arſenio iterum exauctorato ſucceſſit Germanus,

Nicephorus Calliſtus vel ejus ſcriba hunc Patriarcham in catalogo ſuo ſeiunctim omiſit; Philippus vero Cyprius eumdem perperam nomine Georgii appellavit. At Germanum Arſenio exauctorato ſucceſſiſſe, tradunt paſſim hiſtorici Græci, inter quos Gregoras lib. 4 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 4 num. 4 poſt narratum Arſenii conſilium protinus hæc ſubdit: *Deinde Adrianopolitanus epiſcopus Germanus illi ſubrogatur, vetere amicitia cum imperatore conjunctus, ac ea dignitate, cui debito præmio, donatus: nam illi ſuperioribus temporibus, Theodori Laſcaris imperatoris*
B *metu, ut dictum eſt, ad Sultanum fugitivi, in extremis tum Romanorum finibus monaſtiram vitam agens, lætus occurrerat, ſplendideque exceptum & liberali viatico inſtructum profecutus erat. Deinde ad eum imperio potitum acceſſerat, & poſt multos alios honores etiam Adrianopolitano ſolio impoſitus fuerat; inde autem noviſſime in patriarchalem ſedem translatus eſt.* Georgius Phranza lib. 1 Chronici ſui cap. 6 eumdem Arſenii ſucceſſorem ſic breviter aſſignat: *In Arſenii porro locum, qui ſedem reliquerat, Germanus archiepiſcopus Adrianopolis eſt ſurrogatus.* Hæc ſucceſſio ſatis plana & certa eſt; ſed circa tempus, quo illa contigit, mihi tam intricatæ difficultates ſeſe offerunt, ut de liquido earum ſolutione deſperem. Nihilominus hos chronologiæ nodos eruditis ſolvendos propono.

Ex ipſo Pachymeris textu

988 Pachymeres lib. 4 cap. 13 initium iſtius Germani indicat his verbis: *Menſe Junio in feſto ſancti Spiritus concordibus ſuffragiis decreto communi prælato, patriarcha declaratus eſt, &, Sacro cum illic celebrato, ſacræ impoſitus ſedi, præſidere cunctis cœpit.* Ex hoc Pachymeris textu Poſſinus noſter in laudatis Obſervationibus tomo 1 pag. 516 infert, Germanum anno Chriſti M.
C CCLXVI vel MCCLXVII potuiſſe in locum Arſenii ſuccedere, & pro utraque ſententia varias rationes allegat. Sed falſa hypotheſi nititur, dum ibidem aſſerit, Paſcha anno MCCLXVI in diem XVIII Aprilis, & conſequenter feſtum ſancti Spiritus eodem anno in menſem Junium incidiſſe: cum juxta omnes alios chronologos, & ex calculo aſtronomico conſtat, illo anno MCCLXVI Paſcha die XVIII Martii celebratum fuiſſe. Unde ulterius ſequitur, feſtum Pentecoſtes illo anno MCCLXVI in menſem Maium incurriſſe.

Vera hujus patriarchatus initia

989 Hinc Banduris tomo 2 Imperii Oriental. pag. 932 ſucceſſionem Germani anno Chriſti MCCLXVII alligat, & iſtud adminiſtrationis initium ita demonſtrat: *Neque ſtatim Arſenio ſucceſſit Germanus ob turbas, quæ excitabantur ab Arſenianorum factione, ut colligi poteſt ex Gregora & Pachymere; ſed id factum puto anno Chriſti* MCCLXVII, *ut colligitur ex Pachymere, qui lib. 4 cap. 13 Germanum inauguratum fuiſſe ſcribit menſe Junio, ipſa die Pentecoſtes. Pentecoſtes autem feſtum non occurrit menſe Junio, niſi anno* MCCLXIV (*quo certe anno non contigit Germani electio, ut patet cum ex ille, quæ paulo ſuperius diximus, tum ex infra dicendis, ubi agemus de*
D *anno, quo ic patriarchatum abdicavit*) *& anno* MCCLXVII: *nam anno* MCCLXV *dies Paſchæ in quintam Aprilis incidebat, & anno* MCCLXVI *in vigeſimam octavum Martii. Itaque electio Germani neceſſario cum anno Chriſti* MCCLXVII *copulanda.*

occurrit difficultas chronologica,

990 Tunc pagina ſequente chronologiam ſuam ita confirmat: *Huic Patriarchæ annus anus aſſignatus in catalogis; verum cum Germanus die Pentecoſtes, quæ anno Chriſti* MCCLVII *concurrebat cum die quinta menſis Junii, creatur ſis patriarcha Conſtantinopolitanus, ut ex Pachymere paulo ſuperius dimenſi ſumus, & patriarchatum abdicaverit die quarta decima menſis Septembris ejuſdem anni, ut ſcribit idem Pachymeres lib. 4 cap. 21, certo ille menſibus tribus & diebus novem, & non amplius eccleſiam illam adminiſtravit.* Quamvis intellectu difficile ſit, exiguum trium menſium ſpatio tam multa contigiſſe, quæ Pachymeres lib. 4 cap. 13 & ſequentibus narrat, tumen etiam Poſſinus in ſynopſi chronologica tomo 2 pag. 535 affert nonnullas rationes, propter quas verſimilius putat, Germanum anno Chriſti MCCLXVII
E ad ſedem Conſtantinopolitanum evectum fuiſſe. Attamen huic anno MCCLXVII, quem Banduro ex textu Pachymeriano probabiliter erui, videtur repugnare ipſe Pachymeres, ex quo propterea eruditis propono ſolvendam difficultatem, quam miror, hactenus ab aliis obſervatam non fuiſſe.

quo voto modo magis intricatur,

991 Poſtquam igitur Pachymeres diffuſa oratione expoſuit, quomodo plebs Germano patriarchæ adverſaretur, ac ipſe imperator abdicationem ipſius occulte urgeret, lib. 4 cap. 18 ſubnectit ſequentia: *Ceterum imperator ſuas quaſdam ſecutus vationes, ob quas vitandam putabat ſuſpitionem averſæ a Germano voluntatis, egregie perſtitit in ſimulatione fovendi pretegendique ipſum; non ſolum nullis fermonique in congreſſibus cunctis veræ benevolentiæ indiciis monſtrandis, verum etiam pecuniis large donandis, quibus illo videlicet adverſas ſibi reconciliaret voluntates: quo in genere contigit, inſtante Palmarum feſto, quo ſolennis duci pee urbem ſupplicatio precibus decantandis conſuevit, ut cum, miſſis ad imperatorum ſuis, Patriarcha ei conſiderter indicaſſet, indigere ſe lineis hamo eſcu induto inſtructis, quibus*
F *ad ſe homines traheret; intelligens illo, petere ſibi ipſum nummos, quibus imminente pompa ſpargendis in plebem, ſtudia parum ſibi faventium emereretur, continuo miſit magnam copiam æreæ argenteæque monetæ, qua ille, quæ vulgo vocant epicompia, concinnari curaat, ea jactari juſſit in populum toto ſpatio, quo pompa ſupplicantium proceſſit, ad ſanctorum quadraginta Martyrum templum uſque producta.*

ita ut anno 1266 vel 1267 aſſignare cogamur ſucceſſionem Germani,

992 Græci quotannis feſtum Palmarum nubiſcum circa finem Quadrageſimæ celebrant, ut Leo Allatius in Diſſertatione de Dominicis & hebdomadibus Græcorum num. 20 teſtatur; ubi etiam notat, tunc ab imperatoribus & patriarchis Conſtantinopolitanis duna quædam populo diſtribui conſuevi ſſe. At quomodo Germanus patriarcha *laſſante Palmarum feſto* nummos diſperſit in plebem, & dumtaxat a feſto Pentecoſtes uſque ad medium fere Septembrem ejuſdem anni MCCLXVII, tribus menſibus & aliquot diebus cathedram Conſtantinopolitanam tenuerit? Quis eo temporis ſpatio invenier feſtum Palmarum, quod in eccleſia Græca æque ac Latina non diu ante Paſcha celebratur? Nullum igitur hic video effugium, niſi quiſpiam aſſendat, apud Pachymerem

A tem nomine Græco meosis μαιμακτηριῶνος aliquando Majum ſignificari, aut aperte edicat, menſem Junium ibi perperam pro menſe Majo ſcriptum fuiſſe. In ea hypotheſi utrumque Pachymatis teſtimonium inter ſe conciliari poſſet: Si enim Germanus a Pentecoſte anni MCCLXVI uſque ad medium Septembrem anni MCCLXVII in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſet, jam intra iſtud patriarchatus ſpatium anno Chriſti MCCLXVII occurret feſtum Palmarum, quo Patriarcha ille pecuniam ſpargere potuerit. Attamen circa alterutrum annum nihil abſolute definio; ſed initium Germani anno Chriſti MCCLXVI vel MCCLXVII affigo, donec huic nodo intricando peritior manus adhibeatur.

quā mens. ſe Septembr. anni 1267 dignitatem depoſuit,

993 Certius determinare poſſum chronologiam Germani patriarchæ abdicationem, cujus tempus Pachymeres tomo 1 lib. 4 cap. 21 exactiſſime notavit his verbis: *Menſis iuerat September, & agebatur venerandæ crucis feſtum, quod Exaltationem appellamus. In ea ſacris ultimum veſtibus induitur, ſicque celebrata crucis Exaltatione, ſacraque diei ejus liturgia rite functus, veſpere ſub crepuſculum recedit, & in ſuas, quas ſibi ad mare in Manganis exſtruxerat, cellulas ſeſe recipiens, quiete illic deinceps vivere conſtituit.* Pachymeres antea ſuſe narraverat, quibus artibus Michael Palæologus imperator Germanum addignitatem illam deferendam induxerit. Alii ſcriptores tradunt, Germanum ultro ſe patriarchatu abdicaſſe, eo quod plurimi ipſum odiſſent. Sic Nicephorus Gregoras lib. 4 cap. 8 num. 1 talem rationem indicat his verbis: *Ceterum patriarcha Conſtantinopolitanus Germanus, cum ſibi vulgus per ſummam petulantiam inſultare audiviſſet; quippe qui Arſenii legitimi patriarchæ adhuc ſuperſtitis ſedem occuparet, ea cuivis alii cellula, quieti ſe dedit.* Georgius Phranza lib. 2 cap. 6 ſimilia refert hoc modo: *Rurſum Germanus additione acceptâ, ſe maledictis conſcindi, ut qui Arſenio etiamnum vivo thronum ejus involaſſet, cum volentibus reliquit.* At quæcumque abdicationis cauſa fuerit, nobis ſufficit ante ſe tempus illius, quod ſatis colligitur ex Exaltationis ſanctæ crucis, quæ apud Latinos & Græcos die XIV Septembris celebratur. Hanc autem abdicationem anno Chriſti MCCLXVII factam eſſe, ex initio ſucceſſoris ipſius poſtea conſtabit.

B

C

tum eſſe ſchiſmaticis invidiſſe, quia unioni concilianda favebat,

994 Pachymeres tomo 2 lib. 4 cap. 22 & ſequentibus mores, variaque Germani geſta deſcribit. Quamvis ea omnia hic nobis referre non liceat, tamen de unione illius cum Eccleſia Romana nonnihil dicendum eſt. Suſpicor, hunc Patriarcham ſemper a ſchiſmate abhorruiſſe, & ideirco multorum odio contra ſe incitaſſe: nam anonymus Græcus, quem Poſſinus auctor in Obſervationibus ad tomum 2 Pachymeris pag. 457 ex Leonis Allatio citat, ſpiritu ſchiſmatico æſtuans de Germano illo ſic ſcribit: *Adrianopolites Germanus, cognomento Malchutzat, qui & cum Latinis ſenſit, & contra pios* (ſic iſtos ſchiſmaticos appellat) *perſecutionem movit magnam.* Scriptor ſchiſmaticus per contemptum Germano impingit hoc barbarum cognomen, de quo Pachymeres tamen 2 lib. 4 cap. 23 circa finem ſic habet: *Nec deerant maleferiati blaterones, in maldicentiam faciles, qui per ſcommata eum Marmuzam nominarent, vocabulum ipſi Perſicum aptantes, quod genus ſuum proximum a Lazis, tematur a Gabra urbe Perſidis duceret.* Itaque eum Poſſino noſtro arbitror, Germanum plebi ſchiſmaticæ tam odioſum fuiſſe, quia SEC. XIII. nimi eccleſiæ Græcæ cum Latina favebat.

995 Hæc opinio noſtra confirmatur ex ſubſecuta concordiæ ineundæ negotio, ad quod conficiendum inter alios Græcorum legatos ab imperatore Romam miſſus eſt *Germanus, qui patriarcha fuerat*, ut Pachymeres tomo 2 lib. 5 cap. 17 teſtatur. Certe imperator numquam ad hæc adhibuiſſet vitum, *ſenio & infirmitate fractum* (ſic ſe ipſum Germanus ante aliquot annos in abdicatione patriarchatus apud Pachymeren ibidem lib. 4 cap. 21 vocaverat) niſi animum illius erga Romanam Eccleſiam nimis affectum noviſſet. Neque etiam Germanus ſuſcepiſſet difficilem illam legationem, quam facili excuſatione ſubterfugere poterat, niſi eotdi habuiſſet ſinceram unionem eccleſiæ unionem, quam ipſe anno Chriſti MCCLXXIV ſimul cum aliis legatis in concilio Lugdunenſi perfecit, & nomine imperatoris ac eccleſiæ Græcæ jurejurando confirmavit.

quam peſte anno 1274 in concilio Lugdunenſi perfecit,

996 Ceterum profeſſio fidei ſeu formula juramenti, aliaque ad hanc concordiam ſpectantia apud Labbeum tomo XI Conciliorum part. 1 col. 942 & ſequentibus reſeruatur, quæ etiam apud Raynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCCLXXIV videri poſſunt. Quinimo Pachymeres ſchiſmaticus tomo 1 lib. 5 pluribus capitibus explicat, quomodo Michael Palæologus imperator hoc negotium urſerit, ac tandem perfecerit. Verum ea unio Græcorum, quam nonnulli ſcriptores decimam tertiam numerant, rurſus poſt mortem Michaelis Palæologi diſſoluta eſt, ut infra per decurſum apparebit. His pro urbibus Germani extra ordinem allatis, nunc dicendum eſt, quo tempore poſt abdicationem ipſius in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit.

ut apud alios hiſtoricos videre eſt. E

CIX. JOSEPHUS I.

INitium hujus Patriarchæ Pachymeres tomo 2 lib. 4 cap. 23 ita accurate indicat: *Hoc porro tempore imperator, amota e ſede Germano, ſ. donetum, qui patriarchali throno imponeretur, inquirebat una cum epiſcopis, egregie diſſimulans, quid in votis haberet..... Conſilio igitur inter ſe habito, concordibus calculis Joſephum Galeſii præfectum elegerunt, virum ſpiritualem & bonum, ſimplicem natura, facilemque moribus, nonnihil in uſu vitæ e palatina elegantia trahentem: nam uxorem habens in familia principis feminæ vixerat, adſcriptus olim clero demeſtico dominæ Irenes piæ memoriæ, ibi miniſtrans in ordine lectoreum..... Hunc talem juſto ſuffragiorum comprobatum numero ad patriarchatum imperator evexit; menſis Decembris die octava ſupra vigeſimam, Indictionis decimæ, anni ſenies milleſimi ſeptingenteſimi ſeptuageſimi quinti. Mox Kalendis Januariis ordinationem idem epiſcopalem ritu accepit.* Annus mundi 6775 juxta Græcos recentiores, & Indictio a eum utroque menſe hic expreſſo finem anni Chriſti MCCLXVII, & initium anni MCCLXVIII certiſſime deſignant. Quam electionem hujus Patriarchæ ab eunte anno Chriſti MCCLXVII, & ordinationem ab initio anni MCCLXVIII numerare poſſumus. Pachymeres loco proxime citato & ſequentibus capitibus mores & geſta iſtius Joſephi ſparſim exponit, quæ omnia hic nobis non vacat referre. F

Exeunte anno 1267 ad cathedram CP. evehitur Joſephus,

998 Nicephorus Calliſtus in ſuo patriarcharum catalogo annos gubernationis ipſius & cauſam abdicationis ſic breviter indicat: *Joſeph Galeſii abbas,*

SEC XIII. *bat, prima clericus imperatoris Joannis, qui con-*
qui anno 1232 ab ea dejectus est, ei quod nolens rem fecit a volitz. *jugatus fuerat. Sedit annis VIII, & propter unionem Latinorum ejicitur ab imperatore Michaele.* Quod hic de unione Latinorum obscure dicitur, sic certe explicandum est, ut quivis intelligat, Josephum ab imperatore exauctoratum esse, eo quod concordiæ, in concilio Lugdunensi cum Latinis initæ, consensum præbere noluit: cum enim de pace inter utramque ecclesiam concilianda ageretur, Patriarcha ille edito scripto & publico juramento professus est, se nunquam unioni consensurum, ut Pachymeres tomo 1 lib. 5 cap. 16 testatur. Unde ibidem capite sequente narrat, quomodo Josephus ab eodem Michaele Palæologo conditionate depositus fuerit, & tempus hujus depositionis ita distincte exprimit: *His inter ipsos conventis, Patriarcha in Periblepti monasterium migravit die 11 Januarii, secundæ Indictionis, anni sexies millesimi septingentesimi octogesimi secundi.* Hi characteres chronologici incuntem annum Christi MCCLXXIV significant,

B ut passim notum est.

ex quo chronologi ad errorem quendam catalogorum defecerunt.

999 Ex hoc duplici Pachymeris synchronismo testimonio præter, erasse Georgium Phrantzam, Græcum seculi XV scriptorem, qui lib. 1 cap. 6 asserit, hunc Josephum *annos tredecim* ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisse. Nec minus hallucinati sunt Philippus Cyprius & Matthæus Cigala, dum hic apud Banduium tomo 1 Imperii Orientalis pag. 224 sic scribit: *Joseph monasterii Galesii abbas, confessor ejectus est, anno suo.* Ille vero ibidem pag. 224 istud administrationis tempus perperam notat hoc modo: *Josephus Galesii abbas, vir admirabilis & confessor, annum unum.* Sed circa eumdem Josephum ab utroque illo scriptore turpior ibi commissus est error, quem postea indicabo. Catalogus Juris Græco-Romani annos gubernationis non aptissime, dum hunc pertinacem schismatis defensorem paucis verbis impense laudat, & simul seriei patriarcharum sic finem imponit: *Josephus abbas Galesii, vir & admirabilis vitæ, & confessionis corona ornatus.* Denique ex Pachymeris computo sequitur, octo illos annos, quos Nicephorus Callistus Josepho tribuit, utrimque incomplete numerandos esse, nisi is forte patriarchatum Josephi

C extenderit usque ad annum Christi MCCLXXV, quo in locum ipsius successit

CX. JOANNES XI, cognomento Veccus vel Beccus.

Joannes investitus Maio anni 1275 intronizatus Josephi substituitur,

JAm sæpe citatus Pachymeres tomo 1 lib. 5 cap. 24 iterum tempus hujus successionis diligenter assignat his verbis. *Veccus igitur sexta & vigesima mensis Maii, festo sanctorum Nicænorum patrum, patriarcha creatus est; secundo vero Junii, Dominica proxime secuta, illustri die Spiritus sancti, Spiritus ejusdem per sacram ordinationem particeps factus, vite inauguratus in patriarcham est.* Hæ notæ chronologicæ nos certissime deducunt ad annum Christi MCCLXXV, quandoquidem illo anno Pascha in diem XIV Aprilis incidit, & consequenter festum Pentecostes in diem secundam Junii incurrit. Male igitur Onuphrius Panvinius in Chronico ecclesiastico, ac alii nonnulli scriptores initium Joannis Becci anno Christi MCCLXXIV collocarunt.

1001 Casimirus Oudinus in ampliori Opere de scriptoribus ecclesiasticis, quod jam Ordinis ac fidei apostatæ composuit, tomo 3 col. 508 Spondano anachronismum captiobrat, dum ipse eo D
et contra Oudinum apostatam probatur. dem loco in alterum ita impingit: *His ergo ea anno tumultibus ortis, eidemque Josepho anno MCCLXXVI Joannes Veccus in patriarchum regiæ urbis a Palæologo assumptus est, qui unionem & Latinos partes pro viribus promovit. Hunc Vecci ad sedem Constantinopolitanam promotionem Spondanus in Annalibus suis ad annum MCCLXXIV num. XV refert. Sed aperte fallitur & revincitur ea ipsius Vecci epistola ad summum Pontificem Joannem XIX anno MCCLXXVII data, quem patriarchatus sui seu pontificatus patriarchici secundum vocat.* At inde nequaquam sequitur, promotionem Joannis Vecci usque ad annum Christi MCCLXXVI differendam esse, cum ipse Joannes patriarcha apud Labbeum tomo XI Conciliorum parte 1 col. 1037 tempus istius epistolæ, ad Joannem XIX Romanum Pontificem datæ, in fine ita accurate exprimit: *Nostra bulla confecta roboravimus mense Aprilis, quinta Indictionis, sexti millesi, septimi centesi, octuagesimi quinti anni, secundo anno pontificatus vestri.* Si Joannes Veccus mense E
Maio anni MCCLXXV electus, & ineunte Junio ejusdem anni consecratus fuerit, haud dubie secundus patriarchatus ipsius annus adhuc fluebat mense Aprili anni Christi MCCLXXVII, cui Indictio quinta & annus mundi 6785 juxta recentiorum Græcorum computum respondet. Quomodo igitur ex hac secunda patriarchatus anno Ondinus infert, Joannem Veccum anno Christi MCCLXXVI dumtaxat ad cathedram Constantinopolitanam ab imperatore Palæologo evectum fuisse? Quin potius chronologia nostra, quam superius ex Pachymere etiamus, his litteris confirmatur.

qui a fabl. fuisse ad unionem Ecclesiæ Romanæ addictus,

1002 Raynaldus in Annalibus ecclesiasticis, aliique historici narrant, quomodo Joannes Beccus, qui antea unioni cum Latinis ineundæ vehementer adversabatur, tandem attente lectis Nicephori Blemmidæ scriptis, veritati victus manus dederit, schisma deseruerit, doctrinam Ecclesiæ Romanæ strenue defenderit, ac tandem exsilium aliasque calamitates pro orthodoxa fide constanter usque ad mortem toleraverit. Litteræ synodicæ Joannis Becci contra schismaticos, & concilium Constantinopolitanum, quod de corrupto maligne Gregorii Nysseni textu celebravit, apud Labbeum nostrum tomo XI Conciliorum F
part. 1 col. 1037 & 1125 leguntur; alia autem ipsius scripta, quæ pro unione Ecclesiæ contra schismatis fautores edidit, bibliographi passim recensent. Cum itaque hoc loco nostrum non sit illa singula referre, curiosum lectorem ad obvios auctores remittimus.

ab ipso scriptoribus schismaticis propter virtutes,

1003 Artamon non possum, quin ob virtutes & scientiæ ipsius unum alterumve testimonium excerpam ex scriptoribus schismaticis, inter quos Pachymeres tomo 1 lib. 5 cap. 24 misericordiam Joannis Becci, jam orthodoxi & patriarchæ, erga afflictos & pauperes ita laudat: *Porro Veccus hos intervenienti pro miseris partes tota animo capessens, partites habebat in duo genera, quos ista misericordiæ officia juvarent: prius erat eorum necessariis, quorum esset egestati largitione consulendum; alterum delatis criminibus periclitantium, quibus vel ad depulsionem objectorum falso, patroni efficacis opera, vel ad delicti convicti veniam impetrandam, auctoritas deprecatoris optaretur.* Tum ibidem capite sequente eamdem materiam multis prosequitur, & affert singularia quædam hujus virtutis specimina, quæ Beccus constanter edidit, tandemque istud caput ita concludit:

A dit: *Noe facile diuerim, quam multa commoda ea hoc tam aſſiduo beneuoloque Patriarcha ſtudioſi bonorum, ſolatio egentes, redundare contigerit.* Nemini ſuſpectum eſſe poteſt hoc adverſatii teſtimoniom, quo confirmatur ſententia veterum auctorum, qui dicebant, virtutem vel io hoſte laudari.

variat corporis dotes

1004 Nicephorus Gregoras lib. 5 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 2 num. 5 eloqueotiam Becci, aliaſque corporis & aoimæ dotes ſic depingit: *His temporibus magnæ eccleſiæ chartophylax erat Beccus, excellenti vir ingenio, idemque eloquentiæ & eruditionis alumnus; præterea cantis naturæ donis ornatus, quantis quiſquam altus illa ætate: nam & proceritate corporis præſtabat, & majeſtate vultus, in quo venuſtas erat cum gravitate conjuncta.* Hæc corporis deſcriptio ſatis convenit cum effigie hojus Patriarchæ, quem Jacobus Goar in Euchologio Græcorum pag. 156 repræſentat. Cum eutem non dubitemus, quin Goarus imaginem illam ex veteribus monumentis erueriı, eamdem hic contrectem exhibemus, ut grata tam egregii ac orthodoxi Patriarchæ memoria apud Catholicos firmius conſervetur, & ſchiſmaticos pudore ſuffundat.

B

C 1005 Poſt hæc Gregores ibidem ſic pergit: *Item diceudi facultate ac ferveute eloquio, aliiſque rebus plurimis; maxime autem ingenii felicitate & acumine in captiendis qualibet quæſtionis propoſita; ita, inquam, omnibus ornamentis natura ipſum puleherrime inſtruxerat: quibus id erat conſecutus, ut & imperatoribus & principibus, & omnibus eruditis venerabilis, atque illuſtri apud eos fama eſſet. Qui cum imperatorio decreto acriter adverſaretur* (tuoc adhuc addictus erat ſchiſmati, quod Michael Palæologus volebat abolere, ut etiam Pachymeres tomo 2 lib. 5 cap. 22 ceſert) *imperator nihil non tentavit, tam per ſe ipſum, quam per alios eruditos, quo ipſum petitis ea ratione & ea legum auctoritate, argumentis adductus, ut decreto aſſentiretur. Verum ille ingenii & linguæ vi omnium animos commovebat, eosumque argumenta, veluti Peneiopes telam, eoteaebat: nam Græcarum litterarum doctrina erant, qui illum ſuperarent; ſed acumine ingenii & linguæ volubilitate, & Eccleſiaſticorum dogmatum uſu, omnes cum illo collati, pueri videbantur.* Tom idem auctor oumero ſequente exponit, quomodo Beccus convictus ſcriptis Nicephori Blemmidæ, quem ibi *diviaarum litterarum peritiſſimum* appellare cogitur, ſeotentiam mutarit, & dogma Latioorum amplexus fuerit. Dum igitur illi ſcriptores ſchiſmatici, ſui immemores, poſtmodum alibi laudes Joaonis Becci eutenuare conantur, id potius ex ſtudio ſchiſmatis, quam ex hiſtoriæ veritate proficiſci cenſendum eſt. Nunc pergamus ad indagandom tempus, quo hic Patriarcha ſedem Conſtaotinopolitanam orthodoxæ fidei cauſa reliquit.

& magnam ſcientiam laudatur;

2006 Aedionicus Michaelis Palæologi filius ſtetim poſt mortem patris ſui, quæ probabilius anno Chriſti MCCLXXXII, die XI Decembris eneigit, ſchiſma reſtituere cupiens, non obſcure ſigoificavit, onpe ioitem cum Latinis concordiam ſibi diſplicere, & prætexto pacis inter ſubditos conſervendæ Joannem Beccum humaniter moneſi juſſit, ut ad vitandum ſeditiooia periculum ſine vi & ſtrepito patriarchatum abdicaret, quemadmodum Parhymeres tomo 2 lib. 5 cap. 2 & 3 teſtatur. Deinde idem ſcriptor ibidem cap. 4 modum & tempus hujus abdicationis exponit his verbis: *Cum Joannes Beccus, inſtante Chriſti feſto, ſolemne Sacrum facere, & quod funus Auguſti, de more flagitabat, parentare vitu ſacro Michaeli nuper defuncto tum maxime pararet, cunctis his repente omiſſis, poſtridie feſti deſcendens patriarchio, in Paoachcantæ monaſterium ſe contulit, impetratis ab imperatore abdicatoribus, ne in Dei judicio locum ſponte deſeriiſſe poſſet argui... Profectus imperator eſt, eo ſe dumtaxat, ut haberet Veecas, qui ſe ab inimicorum inſultibus tegerent, militaris ipſi manus comitatum Addidiſſe. Et hæc quidem ſic geſta ſunt ſexta & vicefima Decembris die.*

ſed cum Andronicus imperator ſchiſma reuouare vellet,

E

Joannem vocavit ad ſe tribunal examinatum,

2007 Ex his colligimus, quod hic Patriarche Sedem Conſtantinopolitanam reliquerit non din poſt mortem Michaelis Palæologi imperatoris, qui ante medium menſem Decembrem anni MCCLXXXII obiit, ut Poſſinus oofter in Obſervationibus ed tomum 2 Pachymeris pag. 523 & ſequente contra qooſdam recentiores hiſtoricos variis teſtimoniis & argumentis oſtendit. Cum igitur Beccus enno MCCLXXV, die XXVI Maii patriarcha electus fuerit, ut ſupre ex Pachymere retulimus; & juxta ejuſdem auctoris ſyechroni teſtimonium die XXVI Decembris anoi MCCLXXXII ſedem deſeruerit, ex accurato iſtios intervalli compoto liqoet, illum ſeptem annis ac totidem menſibus eccleſiam Conſtantinopolitaoam gubernaſſe. Uode cum calculo noſtro facile conciliatur Nicephorus Calliſtus, qui octo annos oumero rotundo ſic ei tribuit: *Joannes Beccus diaconus & chartophylax magnæ eccleſiæ annis VIII. Hic cum Latinis nationem habuit, imperante Michaele Palæologo, & depoſitus a piiſſimo imperatore Andronico Palæologo in exilium mittitur.* Porro apud Raynaldum in Aonalibus eccleſieſticis ad annum Chriſti MCCLXXXIV num. 44 & ſequentibus legi poteſt, qualia egregius hic Patriarcha io exſilio & coercere perpeſſus fuerit pro orthodoxa fide, quam uſque ad extremum ſpiritum conſtanter propugoavit.

F

JOSEPHUS I Iterom.

vique ſtatim ſubſtituit Joſephum ſupra memoratum,

PAchymeres romo 2 lib. 2 cap. 5 ſignificat, Joſephum oomen eodem anno MCCLXXXII, ultima die Decembris ſedi Conſtantiopolitanæ reſtitutum ſuiſſe: *Ejuſdem menſis poſt diem tricoſimam*, inquit, *ſub veſperam impoſitus geſtatorio Joſephus iactam eoe exanimis, multis utrim-*

SEC. XIII. *que comitantibus, & certatim acclamantibus faustam veditam ... in ædes patriarchales reportatur*. Deinceps. 12 ejusdem libri tradit, magnopere accreviſſe factionem Arſenianorum, qui *tamen, quoad Joſephus patriarchatus utcumque poſſeſſionem, gravi licet uegcute morbo, tenuit, param apud Augustum volverunt*, ut illic teſtatur. Deio poſt pauca ibidem addit, Joſephum ſenio & morbo proſtus fractum fuiſſe, *adeo ut ager plane jam defectus viribus, & haud dubie mortem exſpectans patriarchatum abdicaret*.

qui menſe Martio anni 1283 ſedem CP. reliquit. 5009 Denique idem auctor eapite ſequente mortem ejus indicat his verbis: *Inter hæc menſe Martio ineunte, morbo & ſenio conſumptus Joſephus obiit, & ejus cadaver in monaſterio S. Baſilii ſepultum eſt*. Ex his ſequitur, Joſephum poſt reſtitutionem cathedræ ab oltima die anni MCCLXXXII tantummodo uſque ad ineuntem Martium anni MCCLXXXIII vixiſſe, adeoque via duobus menſibus ſedem tenuiſſe, cum etiam ante mortem ſe patriarchatu abdicaverit. Quomodo ergo Nicephorus Calliſtus ſecundo ipſius patriarchatui quatuor menſes tribuit, oiſi forte diem ultimam B Decembris & aliquot dies Martii pro integris menſibus computaverit? Qua autem verisimilitudinis ſpecie Philippus Cyprius eidem Joſepho, in ſedem Conſtantinopolitanam reſtituto, annum unum & ſex menſes adſcribit?

Philippus Cyprius, & Matthæus Cigala hunc Joſephum cum altero confundunt. 5010 At profecto non miror, Philippum Cyprium hic in caligine temporis ſpatio hallucinari, eum ibidem eraſſiorem anachroniſmum facile deglutiat, quando de eodem Joſepho, poſt memoratam Joannis Becci abdicationem, ita imperite ſcribit: *Joſephus iteram evocatus, qui cum Joanne Palæologo octavæ ſynodi cauſa Florentiam profectus, ibidem exceſſit, annum unam, menſes ſex*. Matthæus Cigala, omiſſo ſecundæ admioiſtrationis tempore, in eumdem palpabilem errorem incidit, dum apud Bandurum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 214 de eodem Patriarcha hæc memiuit: *Joſeph ſedi ſuæ reſtitutus, cum Joanne Palæologo Florentiam ſe contulit ad octavam ſynodum, atque ibidem exceſſit*. Non ſatis capio, quomodo hi duo ſcriptores potuerint eſſe tam ignari hiſtoriæ patriæ, ut hunc Joſephum patriarcham confuderint cum altero Joſepho, ultra ſeſquiſeculum juniore, qui ad ſynodum Florentinam venit, & C anno Chriſti MCDXXXIX Florentiæ obiit, ut poſtea ſuo loco dicemus. Quomodo etiam imperatorem Andronicum, ſub quo hic Joſephus ſenior in ſedem Conſtantinopolitanam reſtitutus eſt, confundere potuerunt cum Joanne Palæologo imperatore, qui circa mediuio ſeculi decimi quinti e vivis exceſſit? Sane hioc liquet, Græculos illos ſchiſmaticos, qui in oppugnanda Eccleſiæ Romanæ hiſtoria acutum cernere ſe putant, in hiſtoricis patriæ ſuæ rebus excutire, ac domi talpas eſſe, dum interim foris lynces videri voluot, ut non ſemel Leo Allatius bujuſmodi populariibus ſuis merito exprobravit.

& alii Græci eumdem perperam ſuſpicantur Menatis exciſo. 5011 Sed pernicioſior veterum ſchiſmaticorum errot detegendus eſt circa eumdem Joſephum, qui non tantum in catalogo Juris Græco-Romani *vir & admirabilis vitæ & confeſſionis corona ornatus* dicitur, verum etiam in eccleſiaſticis Græcorum ſſtis pro Sancto coli videtur, cum tameo ex omnibus antiquis monumentis conſter, illum pertinaciſſimum ſchiſmatis defenſorem fuiſſe. Menæa excuſa ad diem XXII Octobris annuum ipſius memoriam inter alios Sanctos ita celebrant: Τῇ αὐτῇ πατρὸς ἡμῶν Ἰωσὴφ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. *Sancti patris noſtri Joſephi, patriarchæ Conſtantinopolitani*. Eodem die & iiſdem verbis in Menologio *pervetuſto* Cardinalis Sirleti (ſic Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die tertia Jnnuarii illud appellat) ſimul cum aliis Sanctis refertur. Henricus Caniſius iſtud Menologium inter Lectiones antiquas edidit, & in monitiunc ad lectorem, eidem Menologio ſubjuncta, vetuſtatem ejus commendat.

5012 Jacobus Baſnagius heterodoxus, qui Lectiones antiquas Caniſii nuper recudi juſſit, & ad temporis ordinem redegit, tomo 3 editionis ſuæ pag. 421 in obſervatione prævia, gratis Menologium iſtud *ſeculo undecimo* aſſignat: eam ar- rc ſeculum XIII inter patriarchas Conſtantiooopolitanos nullus occurrit Joſeph, cum tamen in illo ipſo Menologio nomen *Joſephi patriarchæ Conſtantinopolitani* clare exprimatur. Si forte quiſpiam contendat, nomen iſtud antiquiori huic Menologio poſtea inſertum eſſe, non multum refragabor; ſed ea aſſertio ex ipſa codicis Græci inſpectione probanda eſſet. Nos interim ſuſpicamur, hoc Menologium ad finem ſeculi XIII aut ſaltem ad ſeculum XIV pertinere, & eo circiter tempore Joſephum a Joſephitis ſuis, qui ab illo nomen traxerunt, aliiſve ſchiſmaticis io ſacros faſtos relatum eſſe. E

& forte Menologio Sirleti, quod non habet tantum augustum, ſigillatim, quam Basnagius heterodoxus ei adſcribit

5013 Si autem aliquis putaret, hoc loco memorari Joſephum alterum patriarcham Conſtantinopolitanum, qui Florentiæ anno Chriſti MCDXXXIX mortuus eſt, ei ſequentia argumenta opponerem. Imprimis mihi perſuadere non poſſum, Menologium iſtud Græcum, quod in bibliotheca Eminentiſſimi Sirleti ſervabatur, in ea hypotheſi ab eruditiſſimo Baronio *pervetuſtum* appellari potuiſſe: ſi enim de Joſepho juniore ageret, poſt ſynodum Florentinam exaratum fuiſſet, & ſic omnibus ioiegro ſeculo nativitatem Baronii antecederet. Quis vero facile credat: Menologium Ms. Græcum, quod vix centum ætatis annos habuiſſet, a Baronio, Henrico Caniſio, aliiſque viris eruditis *pervetuſtum* vocandum fuiſſe? Præterea prior iſte Joſephus cum Photio, Michaele Cerulario, aliiſque ſchiſmaticis patriarchis Conſtantinopolitanis, tamquam orthodoxus & Sanctus laudatur in Triodio, quod Florentina ſynodo antiquius eſt, ut Leo Allatius Diſſertatione a de Libris eccleſiaſticis Græcorum pag. 152. oſtendit. F Non eſt igitur mirum, quod Joſephus ille ſenior & ſchiſmaticus etiam in aliis eccleſiaſticis Græcorum libris legatur. Denique non videmus, quare in Menæis & Menologio Joſephus ille junior titulo *ſancti* ornaretur, quamvis unioni conſenſerit, ut poſtea dicemus. His ad rem noſtram hagiographicam notatis, progrediamur ad Joſephi ſucceſſorem, qui cum antea vocaretur Georgius, deinde dictus eſt

CXI. GREGORIUS II, cognomento Cyprius.

Post mortem Joſephi Gregorius ille anno 1283

HUnc Patriarchum ooo diu poſt mortem Joſephi ab Andronico imperatore deſignatum fuiſſe, Gregoras lib. 6 Hiſtoriæ Bizantinæ cap. 5 num. 5 ſatis innuit his verbis: *Cum Joſephus, ut diximus, mature ſedem patriarchalem reliquiſſet, ac paulo poſt vita etiam exceſſiſſet, nec longe a pcava diſciplina abeſſe viſum eſt, eccleſiam in tanta temporum confuſione paſtore deſtitui. Erat autem tunc inſignis vir facundia ex imperatorii clero collegio, Gregorius Cyprius, qui*

A *qui elegantes Græcæ litteraturæ numeros & Atticam illam linguam, longo jam tempore oblivionis gurgite demersam, ingenii dexteritate ac singulari studio in lucem produnit, ac velut ab inferis revocavit. Hunc, cum ito pridem monasticum habitum induisset, in animo habebat & studebat imperator ad patriarchicum solium evehere; a nemine tamen eorum, qui participes fuissent dogmaticæ novitatis* (ita auctor schismaticus unionem cum Latinis appellat) *sed ab aliquo, qui purum se ab illorum communione servasset, manus ei imponi volebat.* Ex his non obscure colligimus, Gregorium Cyprium eodem anno Christi MCCLXXXIII, quo Josephus citeo initium Martii obierat, patriarcham electum esse.

ex laicali statu ad patriarchatum CP. promovetur,

1015 Pachymeres tomo 2 lib. 1 cap. 14 distinctius nobis exponit, quo anni tempore hæc electio & consecratio contigerint: quomodo enim episcopus Coaylensis Georgium ex statu laicali ad sacros Ordines promoverit, ibidem primo sic narrat: *Hic igitur cummissam sibi disiguoti patriarchæ ordinationem auspicatusest, mense Martio susceptum cum introduxit cum paucis in monasterium a Prodromo & Petra nominatum, ubi templo in vinea reperto, in quo & ipso apparebat, rem divinam ex longo fieri desisse, in eo consuetis cæremoniis monachum ex laico instituit Cyprium, moxque diaconum & lectore ordinat. Eadem porro die eumdem imperator declarat patriarcham.* Deinde sub finem ejusdem capitis indicat, quo die consecratus fuerit patriarcha ab Heraeleensi præsule, de quo ita ibi loquitur: *Hic porro vicissim promotorem suum Cyprium, primum quidem sacerdotio initiavit; deinde in celebri Palmarum festo, cooperante antistite Cozyles, patriarcham ordinavit.* Cum itaque anno Christi MCCLXXXIII Pascha die XVIII Aprilis celebratum fuerit, & consequenter festum Palmarum in Dominicam ante Paschs inciderit, ex hactenus dictis sequitur, Gregorium die XI Aprilis anno Christi MCCLXXXIII patriarchsm ordinatum fuisse.

B

qui ambitione & invidia stimulatus,

1016 Etiamsi Gregoras pro suo erga schismaticos affectu hunc Patriarcham sæpius lauder, tamen ambitionem & invidiam ipsius non dissimulat, quando lib. 6 Historiæ Byzantinæ cap. 2. num. 2 de illo sic scribit: *Cum autem, velut in humidioribus liguis vermes nascuntur, ita etiam in ambitiosis ingeniis æmulationis & invidiæ stimuli vulgo exsistant contra ejusdem artis professores, in eo præsertim genere, in quo maxime elaborabant; sic Gregorium patriarcham aegebat vivida illa ingenii & facundiæ vis, quæ in Becco erat, eique haud ferendum videbatur, si solus ipse inter illius ætatis Græcos celebris, & inter patriarchas quoque eruditos celebrem se fore speraus, illius in disputationibus eloquentia superatus, tanto honore fraudaretur: qua de causa relegationem ejus non parum promovit.*

C

eruditior Joannem Beccum orthodoxum perfecerat,

1017 Dein eodem libro cap. 4 num. 1 improbat erudelitatem, quam Gregorius ille contra Beccum orthodoxum exercuit, eamque a Deo punitam fuisse, fatetur his verbis: *Sed cum Gregorium etiam dolore affici oportuerit, & immisericordiæ pœnas luere, quod Becco opem imploranti, & omnia cuncessurum pollicenti, signa sui ratio haberetur, & auxilium negasset, & miseru calamitates augere non dubitasset; imo multis undique flactibus jactatu ipse a tergo majores procellas incussisset & accumulasset, indignam sane eruditione sua rem agens, qui hoc excepto, cetera omnibus laudibus dignus erat. Cum igitur hic quoque offi-*

gendus esset, quid a providentia omnia utiliter administrante sit? Derelinquitur & ipse a Deo, ut per eam derelictionem saluti ipsius consulatur, ut erudiatur, ut labem sibi inde aspersam eluat, & purus ad alteram vitam transiret. Utinam hæc adversa utiliter passus esset, & vindicem Dei manum agnoscens, tenuntisset schismati, in quo nulla salus speranda est, ut supra in pastrgo contra Tillemontium a num. 250 probavimus!

SEC. XIII.

& meritas erudelitatis suæ pœnas dedit,

1018 Tum Gregoras ibidem narrationem suam its prosequitur: *Etenim non satis Becco supplicii esse ratus, quod exterrite ab amicis, & cognatis avulsus esset, verbis etiam & scriptis eminus illum feriebat, ejusdem scripta & dogmaticas definitiones contrariis argumentationibus ac defensionibus redarguebat. Dum vero illum & sectatores illius oppugnat, imprudens ab aliis & ipse vulneratus est, & in iis captus, quibus alios captubat, non aliter, quam si quis telo in hostes conjecto, ipse a suis ex obliquo graviorem plagam præter opinionem acciperet.* De his aliisque illius lucubrationibus Bandurus tomo 2 Impetii Orientalis a pag. 940, & bibliographi passim meminerunt. Denique numero sequente idem auctos narrat, in scriptis Gregorii contra Beccum nonnulla ipsis symmystis ejus displicuisse; cum veto es mutare nollet, ac mordicus tueretur, ab omnibus derelictus, patriarchatu se abdicavit, & non diu post hæc e vivis excessit, ut etiam testatur Pachymeres, qui tomo 2 lib. 2 cap. 17 mortem ipsius ita refert: *His ita se habentibus, expatriarcha Gregorius, languore dierum multorum exhaustus, ut autem quidam aiebant, agritudine animi confectus inde nata, quod ex olim tam honorato tam se bodie contemptum cerneret, paulo post vivere desiit.* Porro gesta hujus Gregorii Pachymeres tomo 2 lib. 6 & 2 fusissime describit, quibus omissis, nos jam tempus abdicationis ejus inquisemus.

E

dum anno 1289 ab ipsis schismaticis exauctoratus est.

1019 Nicephorus Callistus Gregorio sex annos ita adscribit: *Gregorius Cyprius lector & protopostolarius cooptatur, & præfuit annis VI; ob quamdam vero offensionem cujusdam libri, quem contra Beccum scripserat, per dispensationem ejicitur.* Catalogus Panvinii & Labbei ei sex annos & totidem menses assignat. Forte auctores utrinsque hujus catalogi patriarchatum Gregorii usque ad ordinationem successoris numeratunt. At quomodocumque illi computaverint, parum refert, cum ipsemet Gregorius in instrumento abdicationis apud Pachymerem tomo 2 lib. 2 cap. 9 asseraat, sese annum jam sextum & quod excurrit, in patriarchatus ministerio versatum esse. Ex hoc ipsius Gregorii testimonio itaque pater, hic annos 2 Nicephoro Callisto rotunda supputatos esse, & Gregorium ultra sex annos in cathedra Constantinopolitana sedisse. Cum igitur mense Aprili anni MCCLXXXII patriarcha ordinatus fuerit, post mensem Aprilem anni MCCLXXXIX dignitati suæ renuntiavit. Hæc chronologia optime concordat cum tempore, quo consecratus est ipsius successor

F

CXII. ATHANASIUS I.

Mense Octobri anni 1289 hic sedere cum Gregorii fabricatus Athanasius,

GEorgius Phranza lib. 1 cap. 7 Chronici sui, omisso per crassam ignorantiam Gregorio Cyprio, perperam Athanasium in locum Joannis Becci immediate sic substituit: *Becum patriarcham non sede sua depulsum monachus quidam, Athanasius nomine, excepit; hic a puero vitam coluerat ascetticam in Gallo montibus &c.* Sed hunc

pa-

SEC. XIII. patriarcham Gregorio Cyprio unanimitur ſubrogant auctores ſynchroni, inter quos Pachymeres tomo 2 lib. 2 cap. 53 & 54 electionem Athanaſii copioſe exponit, relatiſque diverſis de illo hominum judiciis, ibidem cap. 55 tempus ordinationis ejus nobis ita indicavit: *Quarta porro & decima die menſis Octobris promotus jam patriarcha, pedes ſe contulit ad divinum templum, ac paulo poſt iſt ordinatus.* Panvinius, Spondanus, aliique nonnulli hanc Athanaſii ſucceſſionem ad annum Chriſti MCCXC differunt; ſed cum anno MCCLXXXIX factam eſſe, infra ex tempore abdicationis evidenter appacebit.

qui propter ſeverita-tem

1024 Gregoras lib. 6 cap. 5 num. 1 morem hujus Patriarchæ ita deſcribere incipit: *In patriarchicum ſolium ſuccedit monachus quidam, Athanaſius nomine, auſteræ diſciplinæ exercitationibus a puero aſſuefactus, tum autem in Gaui montibus vitam ſolitariam agens, homo rudis ille quidem litterarum, morumque civilium; ſed alioqui bonus & admirandus, quod attinet ad ea,*
B *quæ monaſticam vitam conſtituunt; continentiam dico & vigilias nocturnas: humi cubans, illotis pedibus, & pedes ſemper incedens; moribus denique iis præditus, qui decent maxime eos, qui ſolitarii in montibus & ſpeluncis degunt.* Tum numeris ſequentibus ibidem narrat, quomodo hic Patriarchæ præſulem, clericos, & monachos ad ſua munia obeunda ſuveris mandatis compelleret. Gregoras hanc auſteram regendi methodum laudat; Pachymeres vero eamdem ſæpius carpit, & Athanaſium ad gubernandos homines nullo modo aptum fuiſſe, multis argumentis contendit. At hos duos ſcriptores ſchiſmaticos de illis Patriarchæ ſui ſeveritate diſceptare finimus, & ad abdicationem ipſius progredimur.

ſede ſua ordere ejus-dem fuit

1025 Citatus Gregoras lib. 6 cap. 7 num. 1 cauſam & modum hujus abdicationis ſic exprimit: *Non multo autem poſt inde reverſa imperatori ſcriptam reſignationem offert Athanaſius patriarcha, quartum jam annum ea ſacerdotio fungens: cujus cauſa erat, omnium pontificum & monachorum & laicorum tumultus, ſpiritualem illius elogium non ferentium, eique principio clam & tacito murmure, poſt etiam aperte & abſque larva maledicentium; qui eum jamjam diſcerpturi videbantur, ni ſolio cederet. Sperabat ille quidem, ſe imperatoris ope convicialores ultorum; deinde ſpe,*
C *naſcia quomodo, fruſtratus petit atque impetrat faſellites, per quos ab impetu plebis ſervatos, in monaſterium ſuum circa Xerolophon incolumis deducatur.*

anno 1291, die 16 Octobris

1023 Pachymeres tomo 2 lib. 2 cap. 21 & ſequentibus hæc omnia fuſius enarrat, ubi etiam cap. 24 tempus abdicationis ita accurate notat: *Illud eas de nihilo quis obſervans adjunxerit, ſic exacte quadrienium in patriarchatu Athanaſium expleviſſe, ut eamdem fere initi relictique regiminis eccleſiæ numeraverit diem ſextam decimam Octobris.* Id autem anno Chriſti MCCXCIII contigiſſe, confirmatur ex ipſo abdicationis inſtrumento, quod Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 968 & 969 Græco-Latine exhibet, & cui Patriarcha ſic ſubſcribit: *Athanaſius miſeri cordia Dei archiepiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha, Indictione* VII. Cum igitur Indictio ſeptima a Calendis Septembribus anni MCCXCIII fluxu cœperit, ex his teſtimoniis liquet, Athanaſium die XVI Octobris, anno Chriſti MCCXCIII dignitatem ſuam abdicaſſe, poſtquam quatuor annis ac duobus diebus ſedilſet.

cum eam quatuor annis ac duobus diebus tenuiſſe

1024 Ex his etiam conſtat, Athanaſium ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe anno Chriſti MCCLXXXIX, quandoquidem quatuor annis ſedem tenuis, & die XIV Octobris patriarcha confectus eſt, ut ſupra ex Pachymere monuimus. Denique ex dictis ſequitur, completa intelligendos eſſe quatuor annos, quos Gregoras & Calliſtus primo Athanaſii patriarchatui tribuunt, & mora ſuo ætraſſe Georgium Phranzam, dum eidem octo annos adſcribit. Nonnulla de hoc Athanaſio dicenda ſervamus, quando poſtmodum reſtituetur cathedræ Conſtantinopolitanæ, in qua interim ſedit quidam monachus, qui antea nominabatur Coſmas, & poſtea dictus eſt

CXIII. JOANNES XII, cognomento Sozopolitanus.

Joannes, antea vocatus Coſmas,

PAchymeres tomo 2 lib. 2 cap. 27 vitam & mores hujus Patriarchæ ſic breviter deſcribit: *Quoniam nero eccleſia præſide egebat, & qui ei videretur idoneus muneri, quærebatur, repertus in urbe quiſpiam monachus, nomine Coſmas, eſt,* E *Sozopoli genus trahens, qui aliquot annis cum uxore vixerat, & vitam ſacerdotalem privatim exercuerat; ſed conjuge dudum dimiſſa, monaſticam elegerat profeſſionem, quam ſimul cum fratre & filio ſuſcepit. Hic poſtea in urbem adveniens, in monaſterio imperatoris, cui Archiſtrategi a ſancto, cui eſt dicatum, cæleſtis militiæ principe, nomen eſt, cum alia exercuit miniſteria, tum eccleſiarchæ officio functus eſt. Senex is erat proſpera valetudine, ſpecieque venerandæ, nec manſuetus, modeſtiæ in omnibus compoſitique citra tumorem ac faſtum animi, nec non mitiſſimæ clementiæ ſpecimen præferens.*

pertinax ſchiſmatis defenſor,

1026 Deinde illam laudas, quod ſub imperio Michaelis Palæologi unionem cum Eccleſia Romana repudiaſſet, ac ſchiſmati conſtanter adhæſiſſet: *Tempore illo factæ ingenti offenſione Græcorum cum Latinis pacis*, inquit, *cum imperator in proprium monaſterium certos homines miſiſſet juſſus explorare, cujus eſſent ſententiæ monachi; denuntiato cunctis, fore ut permanere in loco ſinerentur illi ſolum, qui voluntati Auguſti ſuam ſubjungerent; qui contra ſentiebant, ſtatim ejicerentur, inter parere recuſantes Coſmas hic fuit. Unde poſt* F *longam voluntariam cuſtodiam, cujus ærumnas una cum pariter inclufis fortitur tulit, precibus Alexandrini patriarchæ liberatus, ſeceſſit in cellulam ſolitariam, quam ſibi prius in propolo paraverat prædio apud inſulam maris illius, ibique habitavit.* Ex his liquet, Patriarcham illum pertinacem ſchiſmatis defenſorem fuiſſe.

quem imperator magni faciebat,

1027 Deinde ibidem narras, qua occaſione Coſmas ille innotuerit imperatori, qui eum tanti faciebat, ut juxta teſtimonium ejuſdem Pachymeris de ipſo aliquando dixerit, *Si Coſmas ſtatim moreretur, &, eccleſia volente, coli eum pro ſancto contingeret, ſe imprimis comprobaturum eccleſiæ ſententiam, & devotionem in eum ſuam religioſis vite officiis teſtaturum; ſin eccleſia cunctaretur ſacros ei decernere honores, ſe tamen in propoſito perſtare magnificandæ talis defuncti memoriæ, & ea, quæ Sanctis tribuitur, veneratione proſequendæ.* Hanc fictitiam hominis ſchiſmatici ſanctitatem explodimus, quam ipſe Pachymeres in fine ejuſdem capitis ſordida pecuniæ cupiditate contaminatam fuiſſe non diffitetur, & lib. 4 cap. 21 refert, Coſmam ab epiſcopis de eodem vitio accuſatum eſſe.

1028 Poſt-

quæ occaſione arithmeticus Paſſati erroꝛ deteꝛgetur.

A *Incerte anno 1294 ad cathedram CP. promotus eſt,*

1018 Poſtquam Pachymeres tomo 2 lib. 2 cap. 28 expoſuerat, quare Coſmas electus patriarcha nomen ſuum mutaverit, ibidem tempus ordinationis ejus ſic exprimit: *Coſmas, accepto, ut erat ſolitum, ab imperatore paſtorali baculo, honoratur & dibambulo* (eſt hoc genus lampadis juxta Poſſinum noſtrum) *Kalendiſque Januarii ordinationem accipit*. Poſſinus in Obſervationibus ad Pachymeremtomo 2 pag. 570 de illo conſecrationis tempore ita diſſerit: *De tali re quidam clare tradit Pachymeres libri ſecundi cap.* XXVIII, *Kalendis Januarii Joannem Coſmam rite fuiſſe inauguratum patriarcham. Nec dubium ex toto contextu verum ante ac poſt ibi narratarum eſſe, quia iſtæ Kalendæ Januariæ fuerint proxime ſecutæ poſt diſceſſum e patriarchio Athanaſii, & hujus incluſionem in monaſterium Coſmidii, quam* XVI *die Octobris, anni Chriſti* MCCXCIII *contigiſſe vidimus. Manet igitur pro certo, Joannem Coſmam a Kalendis Januariis anni Chriſti* MCCXCIV *præeſſe patriarchali poteſtate Conſtantinopolitanæ eccleſiæ cœpiſſe*. Nos cum Bandoro hanc veroſimillimam Poſſini opinionem ſequimur, & initium hujus Patriarchæ ineunte anno Chriſti MCCXCIV collocamus.

B

1019 Nicephorus Calliſtus in ſuo catalogo apud Bandarum huic Patriarchæ novem annos adminiſtrationis ita aſſignat: *Joannes monachus & preſbyter, abbas Pammacariſtæ, & confeſſarius Imperatoris, Sozopolitanus, qui prius Coſmas vocabatur, homo admodum pacificus & manſuetiſſimus, vere vir Dei. Præfuit annis* IX, *& eum abdicaſſet, ſub eodem imperatore ejectus eſt, ac rurſum inducitur Athanaſius*. Cum Calliſto ſynchrono, qui hic catalogo ſuo finem imponit, Matthæus Cigala, & catalogus Labbeanus conſentiunt, & eumdem annorum numerum Joanni Sozopolitano adſcribunt. Quod ſi novem hos gubernationis annos complete numeremus ab ordinatione Joannis, quæ Kalendis Januariis anni MCCXCIV facta eſt, ingrediemur annum Chriſti MCCCII, quo Joannes ſedem Conſtantinopolitanam reliquit. Jam vero demonſtrare conabimur, novem hiſce annis menſes aliquot ſuperaddendos eſſe.

& illum anno 1301 deſervit,

1030 Pachymeres tomo 2 lib. 4 cap. 34 & ſequentibus narrat, quomodo Athanaſius, qui ante Joannem Sozopolitanum patriarcha fuerat, & tunc in monaſterio exauctoratus degebat, *menſis Januarii die quinta decima* imperatorem de imminenti terræ motu præmoneri juſſerit, & imperator poſt paucos dies, prædictione eventu comprobata, memoratum Athanaſium cum magna hominum multitudine adierit. Videtur hæc contigiſſe menſe Januario anni MCCCII, ut colligo ex intervallo temporis, quo Athanaſius poſt abdicationem ſuam in monaſterio illo vixerat, & quod Pachymeres ibidem lib. 5 cap. 1 exacte expreſſis his verbis: *Janua igitur monaſterii, ubi diverſabatur Athanaſius, quondam patriarcha, dictem jam annis, minus novem menſibus, cluſa, quæ in neceſſum ipſum & plane ſolitarium tanto intus ſpatio permanentem ſervarat, aperta tunc eſt*. Cum igitur Athanaſius circa medium menſem Octobrem anni MCCXCIII ſe patriarchatu abdicaverit, ut ſupra probavimus, ex ſubducto novem annorum ac trium menſium calculo patet, hæc poſt medium Januarium anni MCCCII accidiſſe. Ceterum eo tempore Joannes Sozopolitanus ſe adhuc pro patriarcha gerebat, ut ex variis capitibus apud eumdem Pachymerem colligi poteſt. Unde etiam ſequitur, novem Joannis annos complete numerandos, iiſque aliquot menſes addendos eſſe, ut ex infra dicendis confirmabitur.

eum eumdem novem annis & aliquot menſibus poſſe diffeꝛre,

C

1031 Poſſinus noſter in Obſervationibus chronologicis tomo 2 pag. 570 ex proxime citato Pachymeris textu perperam infert, imperatorem menſe Januario anni MCCCIV ad Athanaſium iviſſe, & a die XVI Octobris anni MCCXCIII uſque ad diem XII Januarii anni MCCCV tantum novem annos & tres menſes numerat, cum certe intra iſtud temporis ſpatium decem anni ac tres menſes effluxerint. Deinde poſt longam argumentationem chronologicam ibidem pag. 572 ſic erronee concludit: *Unde conſequitur, Joannem Coſmam a Kalendis Januariis anni Chriſti* MCCXCV, *ad diem* XXIII *Auguſti anni Chriſti* MCCCV *annis novem, ſeptem menſibus & viginti duobus præterea diebus patriarchatum tenuiſſe*. At neſcio, quomodo vir ille eruditus hic uno anno ſempee a vero computo aberraverit: nam cuilibet ſupputare volenti manifeſtum fit, inter utramque illud temporis intervallum, ab ipſo Poſſino aſſignatum, decem annos & aliquot menſes ac dies elapſos eſſe. Quare miror, quod Bandurus tomo 3 Imperii Orientalis pag. 975 Poſſinum errantem cæce ſecutus fuerit.

E

Pachymeres Græce indicat menſem Junium,

1032 Denique Pachymeres tomo 1 lib. 5 cap. 6 exhibet authenticam abdicationis inſtrumentum, quod Joannes patriarcha ad imperatorem miſit, & ibidem capite ſequenti tempus illius ita indicat: *Feria erat hebdomadæ ſeptæ, quam Paraſcevem dicimus; prima vero poſt viceſimam dies menſis, qui Athenæſibus Mæmacterion eſt, quando imperator hoc ſcriptum accepit ..... Imperator tertia & viceſima menſis ejuſdem die .. ſumptis ſecum, qui Athanaſium in ſede reponitum volebant, relictis vero illic iis, quorum erant ſtudia cantoria, cella pergit ad monaſterium, ubi Athanaſius degebat, ac eum, prout ex tempore licuit, pontificaliter ornatum, ipſe pedes paſſu lento ſub flagrantiſſimo vapore ſolis meridiani per ſummam, ut tum erat, æſtatem, atrum præ ardore via ſpirabilem eeddentis, cum aſſumptis una, quotquot obviter occurrerat, clericis, & ſi qui e populo confluxerant, in eccleſiam deduxit*.

quo Joannes patriarchatum abdicavit,

F

1033 *Sic rurſus Athanaſius epiſcopus, veluti præ ſtigiatrice quadam machina præviſionis circa futurum terræ motum abeo, ut putabatur, habitæ projectus in medium oſtenditur; homo, qui ſpeate drelaraſſet, ſe non poſſe ſacrorum principatum reſumere ..... Poſtera porro inde die patriarcha Joannes, elanculum adornata profectione, ac quid intercederet, quo minus, uti decreverat, inſalutato imperatore, urbe poſſet exire, una tam ſuis hinc diſcedens, viam Sozopolim verſus inſtitit*. Habet hoc loco abdicationem Joannis Sozopolitani & reſtitutionem Athanaſii, quam utramque menſe Junio anni MCCCVII contigiſſe oſtendemus, poſtquam alterum Poſſini errorem, ex priori ortum, detexerimus.

quem Poſſinus pro menſe Auguſto male accipit,

1034 Laudatus Poſſinus menſem, qui ab Athenienſibus Μαιμακτηριὼν dicitur, in proxime citato Pachymeris textu Auguſtum interpretatur, & in Obſervationibus tomo 2 pag. 494 interpretationem ſuam ita tueri nititur: *Cave putes hoc, ut aliis locis hujus Hiſtoriæ, priori noſtro Gloſſario indicatis, Μαιμακτηριὼν Junium dici. Repugnat manifeſte ebenacter feriæ: nam certiſſimum eſt, annum, quo hic narrata geri contigit, fuiſſe Chriſti* MCCCIV (ea ſuperiori computo evidens eſt, hic annum Chriſti MCCCSIX indicari) *qui ſine ulla controverſia cyclum ſolis numeravit* XXV, *quia vero biſſextilis fuit, duplicem habuit indicem Dominicæ litteram E & D, quarum prior*

ſa

SEC. XIII. *uſque ad* XXVIII *Februarii diem, reliquo inde tempore poſterior in uſu fuit. Menſe igitur Junio, ſi cui meminiſſet hoc loco Pachymeres, oporteret in Kalendario ad latus vigeſimæ primæ diei litteram B, indicem ſextæ feriæ, quando D primam deſignat feriam, ſignari.*

1035 *Atqui contra, ut palam cernitur, D littera, character videlicet Dominicæ ipſius, vigeſimam primam Junii diem inſignit. Non igitur de Junio hic ſermo .... Nota hæc propria Sextilis ſive Auguſti menſis eſt, & quidem ſolius inter omnes anni menſes. Unde non videtur dubitandum, quin quem alibi* Προεσδιώτα *noſter appellare conſuevit, hoc loco* Μαιμακτηριώτα *dixerit. Sane ipſe innuit, non ex proprio ſe hic, ſed ex aliena loqui ſententia, dum hunc menſem non abſolute* Μαιμακτηριώτα *vocat, ſed eum, qui juxta Athenienſes ſic appelletur.* Scriptor iſte in Obſervationibus chronologicis ad eumdem Pachymeris tomum pag. 570 ſimilia repetit, & po-
B gina ſequente aliam opinionis ſuæ ratiunculam addit his verbis: *Sane ſuadet idem ille vehemens ſolis flagrantis æſtus, quo excoctum faiſſe Andronicum, dum hoc ageret, Pachymeres innuit verbis illis ...., quæ nemo non fatebitur, Sextili ſive Auguſto menſi ſub Leonis ſigno & canicula fidere, longe omnium ardentiſſimo, enimie convenire.*

Ex perperam ratiocinatur

1036 Totum hoc Poſſini ſatiocinium nititur erronea hypotheſi, qua ſibi perperam perſuadet, illam Joannis Sozopolitani abdicationem & Athanaſii reſtitutionem anno Chriſti MCCCXV contigiſſe. Quinimo plerique ipſius argumenta contra ipſum militant, & notæ chronologicæ, quas requirit, menſem Junium anni MCCCXII clare deſignant: illo enim anno dies vigeſima prima Junii in feriam ſextam incidit, cum tunc litteræ Dominicalis fuerit F, & conſequenter littera D ſit index feriæ ſextæ vel Paraſceves, quo poſterior nomine Pachymeres ſextam cujuslibet hebdomadæ ſetiam appellare conſuevit. Quod autem de magno ſolis meridiani ardore dicitur, opinioni noſtræ nequaquam repugnat, cum menſe Junio circa ſolſtitium æſtivum, præſertim Conſtantinopoli, ſæpe ingens meridiani ſolis calor ſentiatur. Ex his omnibus concludo, menſem Μαιμακτηριώτα pro Junio accipiendum eſſe, & Joannem Sozopolitanum illo menſe anni MCCCXII cathedram Conſtantinopolitanam deſeruiſſe, poſtquam novem annis, quinque menſibus, & aliquot diebus in ea ſediſſet.

ex erronea calculo, quem ſo. Pra ſupra arguimus.

C

SECULUM XIV.

ATHANASIUS I iterum.

Athanaſius juxta nos ſedi CP. reſtitutus eſt menſe Junio anni 1303,

EX ſupradictis ſequitur, hunc Patriarcham anno Chriſti MCCCXII, die XXIII Junii ſedi ſuæ reſtitutum fuiſſe propter memoratam tetræ motus prædictionem, de qua Pachymeres tomo a lib. 4 cap. 35 recenſet diverſa hominum judicia: aliqui enim non dubitabant iſtud vaticinium appellare, inquit ibi auctor ille ſynchronus, *operationem adverſarii ſpiritus Dei gloriam furantis, ea, quæ Deo conveniunt, præripiendo, ut magnus loqui ſolebat Antonius. Nec deerant, qui humanis diſciplinis ex obſervatione naturalium ſignorum ejuſmodi eventus præſciri ac prædici poſſe putarent.* Gregoras lib. 7 cap. 1 num. 3 tradit, quod plurimi ex clero & populo judicarent, eam prædictionem ab imperatore confictam eſſe, ut Athanaſium cum majori indecore plebis plauſu D
rurſus ad ſedem Conſtantinopolitanam eveheret: *Itaque imperatori*, ait, *de terræ motu & vaticinatione Athanaſii cenſenanti, fidem habere non poterant; ſed ſubmurmurabant, quod illius magnificandi ſtudio ea confingeret, & falſam illi ad Deitatem conciliaret, ut ſui deſiderii probabilem habere cauſam videretur.* Ea his ſatis liquet, quid ipſi ſchiſmatis propugnatores de hac Patriarchæ ſchiſmatici prophetia ſenſerint.

1038 Inter alios etiam patriarcha Alexandri- *quem vocat Nicephorus patriarcham Alexandrinum*
nus illam explodebat, & reſtitutionem Athanaſii Conſtantinopolitani mordaci apologo perſtringit, ut Gregoras lib. 7 cap. 2 num. 4 narrat hoc modo: *Tam autem forte in urbe verſabatur Ægyptiacæ Alexandriæ patriarcha, vir gravis, cujus mores ſolertia ipſa ingenii ornabat: quas ob res eum imperator plurimum reverebatur & diligebat. Is cum inflammatum imperatoris ſtudium erga Athanaſium videret, audiretque eum illius* E
nomen magnis laudibus ad miraculum uſque extollentem, adeo ut eum toto animi affectu divo Chryſoſtomo æquipararet, feſtive admodum magniloquentiam & intempeſtivum ejus ſtudium taxavit his fere verbis: „ *Erat, inquit,* „ *ſutor quidam,* „ *qui felem album habebat, unum quotidie mu-* „ *rem domi caperc ſolitam; quæ aliquando per* „ *imprudentiam in medium vas incidit, in quo* „ *ſutor ille atramentum habebat, ſtagendis certis* „ *deſtinatum: unde & vin ciactata, tota nigra* „ *evaſit.*

1039 „ *Ac mures quidem opinabantur, eum* „ *monaſtico habitu ſumpto mutatum, non com-* „ *miſſuram eſſe deinceps, ut earibus veſceretur.* „ *Itaque metu poſito, per pavimentum diſperſi* „ *odorari & veſtigare cœperunt ea, quibus ale-* „ *rentur. Illa vero cum prodiiſſet, & tantam* „ *prædam oculis ſuis obverſari vidiſſet, omnes* „ *ſimul comprehendere admodum cupitus, haud-* „ *quaquam poterat; attamen duobus comprehen-* „ *ſis epulata eſt. Reliqui omnes fuga ſalutem quæ-* „ *ſiverunt, admirantes, quo pacto, ſumpto mo-* „ *naſtico habitu, crudelior evaſiſſet. Verum igitur,* „ *inquit, ut & Athanaſius hic, prædictionum præ-* „ *mium ſedem patriarchicam jam nunc conſecu-* „ *tus, priorem illam aſperitatem poſteriore mul-* F
„ *to majore delet, ſumpta inde ſuperbia cla-* „ *tus* „. Eventus docuit, veram hujus fabulæ „ ſignificationem fuiſſe: nam Pachymeres tomo a lib. 7 cap. 23 de nimia Athanaſii reſtituti ſeveritate & potentia acerbe conqueritur, apud quem etiam alia hujus Patriarchæ geſta legi poſſunt. Porro curioſus lector Bindurum tomo a Imperii Orientalis a pag. 962 de epiſtolis aliiſque ejus ſcriptis conſulere poterit, dum nos ad altetam ejuſdem Athanaſii abdicationem narrandam properamus.

mordaci apologo tangit.

1040 Gregoras lib. 7 cap. 9 num. 5 finem ſe- *Nicephorus Gregoras narrat,*
cundi patriarchatus Athanaſioni nobis ita exponit: *Sub hoc tempus etiam patriarcha Athanaſius, abdicata dignitate, in cellis ſuis ad Xerolophum ſolitariam vitam amplexus eſt. In cauſa hoc erat: quidam illi infenſiſſimi cum eum tamdiu patriarchica ſpecula potiri cernere non poſſent (oſtiarius enim unus exibat, ex quo is demum in patriarchalem ſedem reſtitutus fuerat) inſidias illi atrociſſimas & impiciatis plenas apparant: nam cum ille poteſtatem patriarchalem adhuc retineus in Xerolophi cellis plerumque verſaretur, e patriarchico ſolio ſcabellum furati, Chriſti ſervatoris figuram ſubtus delineant, ac utrimque imagines duas*

appin.

A *appinguit, alteram imperatoris Andronici, frænos in ore habentis; alteram patriarchæ Athanasii, illum trahentis, velut equus equum solet. Tum idem spectaculum ita ornatum ibi repræsentant, ubi prius fuerat, in solo videlicet patriarchico.*

cur Athanasius se iterum dignitate abdicaverit,

1041 *Deinde quidam præter exspectationem id conspicati, eam fabulam vulgant, & Patriarcham apud imperatorem impietatis rem agunt. At imperator calumniatores arcessit eosque, ut quos impiæ nefandæque illius fabulæ auctores esse minime dubitarit, in gravissimum & perpetuum carcerem compingit. Patriarcha vero indignatus, quod non multo gravior pœna illis irrogata esset, patriarchicæ sedi statim renuntiat.* Bandurius tom. 2 Imperii Orientalis pag. 976 & sequentibus Græco-Latinus refert litteras ipsius Athanasii, in quibus rationem suæ abdicationis reddit, & ex iis concludit, Athanasium secundo patriarchatu se non

B abdicasse propter illam causam, quam hoc loco Gregoras allegat. At non video, cur in hac re Nicephoro Gregoræ synchrono non credamus, cum forte æstutus ille Patriarchs inter alias exprimere noluerit hanc præcipuam abdicationis suæ causam, quam sibi adversariis dedecori vertendam prævidebat. Sed quæcumque fuerit vera hujus abdicationis causa, parum nostra interest, dummodo tempus illius invenire possimus.

quod post octo annos secundi patriarchatus fere abdicaverit,

1042 Matthæus Cigala & Philippus Cyprius sex annos ac totidem menses huic secundo Athanasii patriarchatui adscribunt. Bandurius etiam sex annos & aliquot menses ei tribuit, ac secundum ipsius abdicationem anno Christi MCCCX alligat, quia Boivinius ad supra relatum Gregoræ textum in margine *annum Christi* MCCCX notavit. Attamen ex memoratis Gregoræ verbis clare eruitur, octavum secundi patriarchatus annum fere elapsum fuisse, quando Athanasius dignitatem suam abdicavit: nam Græce legitur ὄγδοον γὰρ ἔτος ἦν αὐτῷ, id est *octavus enim annus agebatur*, vel juxta interpretationem Boivinii *ineunte*, quamvis prior interpres, quem ipse præ oculis habuit, verbum Græcum ἦν αὐτῷ per Latinum *agebatur* mi-

C nus proprie & distincte explicasset. Georgius Phrantzes lib. 1 cap. 9, & ecclesiæ Pannonii huic annorum numero adstipulantur, dum Athanasio restituto *octo annos* gubernationis rotundo assignant.

annum 1303 contigisse arbitrantur.

1043 Nos testimonium Gregoræ coævi auctoritati Matthæi Cigalæ aliorumque recentiorum præferendum censemus, ac propterea secundam Athanasii abdicationem differimus ad annum Christi MCCCXI cum Raynaldo, qui in Annalibus ecclesiasticis eodem anno MCCCXI num. 73 illam recte memorat, etsi ibidem nimis cito successorem ei assignet, cum sedes postea duobus integris annis vacaverit, ut ex infra dicendis apparebit. Cum igitur Athanasius mense Junio anni MCCCIII rursus cathedram Constantinopolitanam ascenderit, ut supra ex Pachymere probavimus, & juxta Nicephorum Gregoram octo fere annis in ea sederit, ex subducto hujus temporis calculo sequitur, illum secundo suo patriarchatui circa mensem Junium anni MCCCXI renuntiasse, cum tunc fermo octo anni secundæ administrationis effluxissent.

CXIV. NIPHON I.

NOn statim hic Patriarcha Athanasio successit, ut numero præcedente monuimus; sed promotio ipsius saltem usque ad mensem Junii anni MCCCXII differenda est, cum Gregoras post memoratam Athanasii abdicationem de bienni sedis vacatione meminerit, & simul postea secutam Niphonis successionem ibidem lib. 7 cap. 9 num. 2, post supra relatam secundæ abdicationis historiam, immediate sic narrat: *Interim duobus annis elapsis, Niphon Cyzici metropolitanus sedem vacantem occupat, pontificibus imperatoris voluntati obsecutis, ex urbe Cyzico translatus, & ad patriarchalem apicem evectus.* Onuphrius Panvinius in Chronico suo ecclesiastico pag. 170, & Spondanus in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi MCCCXI num. 18 etiam notant, tunc ecclesiam Constantinopolitanam post secundam Athanasii abdicationem duobus annis vacasse.

Post duodecim circiter annos Niphon adeo senex ad sedem evectus est,

1045 Porro Gregoras loco proxime citato mores hujus Niphonis ita describit: *Erat autem ille vir Græcarum litterarum, non fere, sed omnino rudis; imo etiam sacrarum, ut qui sua manu nec elementa litterarum satis pingere: nam is, doctrina vix tantisper digito degustata, ingenio contentus fuit. Quod si illam, quam a natura acceperat, intelligentiam & ingenii vim ad litterarum studia contulisset, inter doctissimos numerari certe potuisset. Sed divitiarum amori præoccupatus, externique splendoris & inanis gloriæ desiderio abreptus, omnem solertiam & excellentiam animi naturalem eo convertit, & illo rebus, velut fluxarum reciprocarum usu, sua omnia studia tam noctuna quam diurna absorberi passus est. Itaque omnium rerum, ad usum vitæ pertinentium, peritissimus erat administrator; seu plantandæ arbores foret, seu vites opportuno tempore colendæ, seu omnis generis ædificia extruenda. Denique quidquid granaria, quidquid cellas vinarias implet, quidquid loculos rumpit & capaciores quotannis exigit, solertissime prospiciebat.*

cujus laudem.

& vitia describit Gregoras.

1046 *Omitto luxum in vestibus, & strenuum atque alterum equorum armatura, mensarumque delicias, quæ neque crassos humores gignerent, neque bonum sanguinis colorem corrumperent. Nam & mulieribus partim occupationum suarum tribuebat, idque non segniter ac si parum inesset, sed necessario, & quasi haud posset detrectare. Qui mores tum post impulerunt, ut multebrium rerum & possessionum (duo monasteria virginum intelligo, quorum alterum Petræ, alterum Cratæi dicitur) curam administrationemque susciperet; simul ut aliquid de reditibus occasione ædificiorum subtraheret; simul ut sæpius ibi cum fasu & molitie versari posset. Hic quoscumque vel tenuiorum indole, vel quavis earum artium, quæ aut publice omnibus aut privatim imperatoribus placerent, præstare cernerit, eorum se palam amicum simulabat; clam vero odorat, animumque & oculum malignum in omnes intendebat, & alios alios criminando, imperatorii auris furtim pulsare non dubitabat.* His coloribus schismaticus scriptor Patriarcham schismaticum depingit, & eodem capite enumerse aliqua illius gesta, quæ nos brevitatis causa prætermittimus.

qui etiam quatuor expulsionem ipsius

1047 Gregoras capitu sequente cœptam de Niphone narrationem intermpsit commemorandis bellis Græcorum cum Turcis, de quibus etiam aotea eodem libro egerat, & deinde res Niphonis resumit capitu undecimo ejusdem libri, quod its incipit. *Sequenti anno etiam Niphon e patriarchali sede ejicitur ob multa & varia sacrilegia, atque ob amorem pecuniæ, quo ille impulsus, quæsitum iniquum, nec satis dignitati suæ convenientem, instituebat. Is autem digressus, domicilium*

SEC. XIV. *cilium ſibi elegit tam pattem monaſterii Periblepti, quæ mare ſpectat.* Certe videntur illa, quę hic *ſequenti anno* contigiſſe Gregoras memorat, ad priora Niphonis geſta, quibus cap. 10 plane diverſam narrationem interſeſit, proprie ſpectare, & initium capitis undecimi cum fine capitis noni immediate connectendum eſſe. Facilius mentem meam intelliget, qui libri proxime citati caput octavum & aliquot ſequentia pervolvere ac inter ſe conferre voluerit.

Quæ nobis poſt brevem cathedra poſſeſſionem

2048 Catalogi recentiores huic Niphoni quatuor fere annos adſcribunt. Sed tam diuturna patriarchatus adminiſtratio eompoui nnn poteſt cum cetrioribus ſucceſſorum annis, & claro Gregoræ compuio, quem infra produceemus. Quare ptopter memoratam narrationis conuexionem, & Niphouis depoſitionem, quæ *ſequenti anno* facta eſſe dicitur, aliaſque rationes inferius proferendas probabilius arbitror, Niphonem dumtaxat uno anno & forte aliquot menſibus in cathedra
B Conſtantinopolitana ſediſſe. Ab hac ſententia non abhorret Henricus Hilatius heterodoxus, qui in Chronico eccleſiæ Græcæ pag. 246 perturbatum Philippi Cyprii catalogum emendare nititur, & majori characlete notat ſequentia: *Patriarcha Nipho, Cyzici metropolita, vir annum eccleſiaſtico muneri præfuit: ob crimen enim fatilegii, avaritiæ, indignorumque tanto faſtigio quaſtuum, omnibus inviſus erat, indeque abdicatus eſt.* Non indicat, ubi tam brevem Niphonis patriarchatum invenerit, cum tamen pag. 235 præmoneat, ſe *veram ac genuinam patriarchatuum ſeriem ex ſcriptoribus Græcis* proſequi.

circa finem anni 1314 vel initium 1315 contigiſſe videtur

1049 Georgios Phranza lib. 1 cap. 9 etiam opinioni unſtræ favet, & licet determinatum guberuationis tempus nna exprimat, tameu illnd breve fuiſſe iunnit his verbis: *Et Nipho, Cyzici epiſcopus, ſubſtituitur; ast diu ea poteſtate uſus, dejicitur.* Si fere quatuor annis patriarcha fuiſſet, diceudus eſſet fatis diu ſedem teouiſſe, præſertim quia illam ſecleribus ſoia contamiuabat pntius, quam poſſidebat. Igitur juxta calculum noſtrum Niphon, qui circa medium annum Chriſti MCCCXIII cathedram Conſtaotinnpolitanam aſcenderat, circa finem anni MCCCXIV vel initium noni MCCCXV ab ea dejectus eſt, eum illam anoo uno & aliquot menſibus ocrupaſſet.
C Hæc chronologia noſtra facile conciliatur cum Bzovio, qui in Annalibus eccleſiaſticis dejectiooem Niphouis ad annum Chriſti MCCCXIV uum. 29 teſert, aut enm Spondano, qui in ſuis Annalibus eccleſiaſticis eamdem anno Chriſti MCCCXV num. 8 cnuſignat. Ceterum nolo hic commemorare, quomodo poſt ſuam expulſiooem ſceleratus ille homo & beneficiorum immemor Andronicum Junirem contra avum ſuum concitaverit, ac rebellioni cauſam dederit, quæ omnia Gregoras lib. 9 cap. 7 num. 1 & 2 graphice deſcribit. Tantummodo proſequenti chronniaxi hic obiter obſervare volo, ſedem Conſtantinnpolitanam poſt depoſitinnem Niphonis rurſus uno anno vacaſſe, ot mnx ex ſcripiore ſynchrono & teſte oculato referemus.

CXV. JOANNES XIII, cognomento Glycys.

Cum ſedet CP. anno uno vacaſſet,

Nicephorus Gregoras lib. 7 Hiſtoriæ Byzantinæ cap. 11 num. 1 poſt narratam Niphonis depoſitionem ſtatim de ſucceſſore ipſius ſcribit ſequentia: *Anno uno interjecto, in patriarchicum ſolium impoſitus Joannes Glycys, tum legotheta curſus publici, qui uxorem filioſque & filias habebat. Erat hic vir doctiſſimus, & generoſe illine Athenienſium, elocutionis, ſi quis amquam, retinentiſſimus, utpote qui eam dicendi formam ac rationem tamquam divinum aliquod exemplar obſervaret. Idem gravi judicio, animi affectu ad optima quæque propenſo, & morum ſanctitate longe omnes ſuperabat: quas ob res patriarchalem ſedem velut meritum præmium accepit, tum uxor ejus ſtatim monaſtitam habitum induiſſet. Atque ipſe quoque ſtdis reverentia eumdem habitum induere quidem voluit; ſed illius conatui imperator obſtitit: nam cum corruptus humor non ita multo ante articulos ejus invaſiſſet, certis anni intervallis graviſſime cruciabatur, & de ſententia medicorum cum ueceſſe erat ramibus veſci; qua de cauſa monaſticus ei habitus non conceſſus eſt. Hujus viri conſuetudias uſus & ipſe ſum, quoad potui & licuit, noctarnis diurniſque ejus colloquiis intereſſe, & aberrimos fructus ex ipſius ſermonibus colligere ſolitus, tam apud me maxime vigebat eloquentiæ amor; ætas autem mea vicefimum annum excedebat.* Ex hac ſedis vacatione, & ſuperiori annorum compuin enocludo hunc Joannem ineuute anno Chriſti MCCCXVI ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe.

Joannes anno 1296 invento ad eliam promotus eſt,

2051 Hnc chronologicum ſedis initium confirmatur ex quodam eventu, quem ſecundo hujus Patriarchæ anno accidiſſe idem teſtis oculatus lib. 7 cap. 12 nnm. 4 nartat his verbis: *Cum Joannis Glycys alterum annum in patriarchali ſolio ſederet (qui annus ab orbe condito fuit ſepties milleſimus octingenteſimus vigeſimus quintus) accidit, ut vehementi Borea ſpirante teux anea a manu ſtatuæ ſupra columnam poſitæ (tam dico, quæ in veſtibulo maximi templi Sophiæ templi erecta eſt) elaberetur.* Junta recentiores Græcos annus mundi 6825 uſque ad Kalendas Septembris cum anno Chriſti MCCCXVII concurrit, quo Joannes *ſecundum annum* (Græce δεύτερος ἔτος) in chrono patriarchali agebat. Igitur ex hac temporis nota verosimillime inferimus, Jnanoem anno Chriſti MCCCXVI in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœpiſſe.

F *& excuſſus anno 1310 vel ineunte anno 1311 eumdem addicavit.*

2052 Nunc pergimus ad determinandam illius abdicationem, cojus cauſam & tempus prædictus Gregoras lib. 8 cap. 2 num. 1 ſic expouit: *At patriarcha Joannes Glycys, cum & ſptm ectuperandæ valetudinis nullam ſibi ſupereſſe, & eo manere fungi ſe intelligeret, cujus adminiſtratio magnus vires & firmum corporis robur poſtulatet; contra autem magna tranquillitate opus eſſe ſciret corpori ægrotanti, & vicißim animum ipſum, utpote tendolentem corpori, & ejus agritudine diſtractum, magno ab cuttnis rebus otio egere animadverteret (duo quippe inde maxima mala exiſtebant, tum nec quotidiana negotia commode & celeriter expedire, nec vulgi ſeu indignatio ſeu convicia reprimi poſſent) in medio adminiſtrationis curſu fatigatus, otio ſeo conſulerit, atque ex illo magno circumfluentium negotiorum æſtu emergere ſtatuit; quibus de cauſis imperator ejus voluntati annuit, atque Cyriotiſſæ monaſterium, in quo habitaret, aſſignavit; in quod ſe quarto anno patriarchatus ſui contulit, abdicatu utcumque digniſate.* Cum Joannes iſte juxta ſuperiorem compntum ineunte anno Chriſti MCCCXVI cathedram Conſtantinopolitanam aſcenderit, & juxta Gregoram *quarto anno* illam deſeruerit, verosimillime in ea ſederit uſque ad finem anni MCCCXIX vel initium MCCCXX, quod abdicationis

A tionis tempus cum morte ſucceſſoris ejus optime concordat, ut mox videbimus.

CXVI. GERASIMUS I.

Joanni ſupradicto non ſucceſſit Theodorus Metochita,

RAynaldus in Annalibus eccleſiaſticis perperam ſupradicto Joanni Theodorum Metochitam ſubſtituit, dum ibi ad annum Chriſti MCCCXI anm. 73 patriarchas aliquot Conſtantinopolitanos ita enumerat: *In tantam porro ſervitutem ſub ſchiſmatico imperatore redacta erat Græcorum eccleſia, ut patriarchas veluti theatrales imponeret, deponeretque: hoc enim ipſo anno, deturbato Athanaſio, Niphonem Cyzicenum ad patriarchale ſolium evexit, cui ejecto ſucceſſit Joannes Glycas, idemque Theodoro Metochitæ locum dedit. Hic deinde pulſus infulas reliquit Geraſimo, qui his parum potitus, monaſteriumque repetere coactus, tranſiſſe in Iſaiam honores indoluit.* Neſcio, quomodo Raynaldus Theodorum Metochitam ad ſedem Conſtantinopolitanam evexe-

B rit, quem hactenus nemo veterum aut recentiorum, quantum ſcio, pro patriarcha agnovit.

ſed Geraſimus inutilis ſenex,

1054 Multa quidem Theodori Metochitæ geſta recenſentur a Nicephoro Gregora, quem Raynaldus in margine citat; ſed ſcriptor ille nuſquam tradit, hunc virum umquam dignitate patriarchali ornatum fuiſſe. Quinimo Gregoras lib. 8 cap. 1 poſt narratam Joannis Glycys abdicationem, & recitatum illius teſtamentum, quod ipſemet juſſu iſtius patriarchæ conſcripſerat, ordinem rerum geſtarum ibidem num. 3 ſic proſequitur: *Hoc tempore in patriarchicum ſolium ſuccedit ſacerdos monachus e Manganorum monaſterio, Geraſimus, cano capite, ſed ſimplici vite ingenio; idemque ſurdaſter, audiendi ſenſu per ſenectutem maxime parce imminuto. Ie Græcas litteras ne eatenus quidem digito unquam attigerat; ſed erat ob inſcitiam & morum ſimplicitatem ad imperatoria obſequia aptiſſimus: hac enim de cauſa ad ea munera obeunda tales viri ab imperatoribus deliguntur, ut dicto audientes eis ſint, tamquam mancipia, & nulla re ipſis refragentur.* Sic eriam Georgius Phranza lib. 1 cap. 9 in locum Joannis

C Glycya immediate ſubrogat Geraſimum, qui ibidem ab ipſo *canus quidem capillis, ſed moribus nauci atque inutilis* fuiſſe dicitur. Præterea nullus ſcriptor aut catalogus, quem viderim, meminit de Theodoro Metochita, tamquam patriarcha Conſtantinopolitano; ita ut non intelligam, unde Raynaldus illum eruerit. Denique ipſa temporis ratio ſuadet, neminem inter Joannem & Geraſimum intercedere potuiſſe, ut ex ſequentibus patebit.

qui ante menſem Aprilem anni 1320 ſedere capit,

1055 Catalogus Labbeanus notat, hunc Geraſimum ſediſſe *anno uno*, cui catalogus Panvinii ſuperaddit *menſ. . . .*, ita ut propter hanc ambiguam expreſſionem ignoremus, an ſupra annum Geraſimo menſis unus, an plures ſint tribuendi. Neque his tenebris lucem affert Georgius Phranza, qui lib. 1 ſui Chronici cap. 9 tantummodo affirmat, hunc Patriarcham *ad exiguum tempus* eccleſiæ præfuiſſe. At ſaltem ex catalogo Panvinino colligimus, annum unum, qui ab aliis huic Patriarchæ adſcribitur, complete numerandum eſſe, & Geraſimum certe anno uno ac menſe ſedem Conſtantinopolitanam occupaſſe. Hinc ulterius ſequitur, illum ſedere cœpiſſe ante menſem Aprilem anni MCCCXX, cum mortuus fuerit anno ſequenti circa diem XX Aprilis, ut illico videbimus.

1056 Cum Andronicus Junior contra avum ſuum imperatorem cum quibuſdam conjuraſſet, conſpiratione intellecta, avus illum accerſi juber, publice eram præcipuis imperii præſulibus reprehendendum, ut Gregoras lib. 8 cap. 6 num. 2 refert his verbis: *Sexta porro hebdomade ſeptua Quadrageſimæ imperator, Geraſimo patriarcha & aliis pontificibus, qui cum forte aderant, accerſitis, nepotem adducit palam reprehenſurus, monituruſque, ut fuga conſilia abjiceret; quo vel teſtium tantorum præſentia territus ac pudefactus, incepto deſiſteret, vel ſi pugnaret, non ſine cauſa probabili videretur eſſe multaturus.* Iſtud anno Chriſti MCCCXXI factum eſſe, liquet ex Joanne Cantacuzeno, qui lib. 1 Hiſtoriæ cap. 12 diſerte aſſerit, Andronicum Juniorem ab avo ſun propterea accerſitum fuiſſe *Nonis Aprilibus, Dominica ante diem Palmarum.* At ea Dominica anno Chriſti MCCCXXI incidit in Nonas Aprileſ ſeu diem V Aprilis, quandoquidem Paſcha die XIX ejuſdem menſis illo anno celebrabatur, ut apud chronologos certum eſt. Cantacuzenus libro proxime citato cap. 14 dicit, quod in hunc E conventu inter alios arbitros conſederit *Geraſimus patriarcha, diviſis cumulatus muneribus*, qui, *ut in vita ſolitaria ipſum faſtigium perfectionis attigerat, ſic civilium publicarumque rerum longe ignorantiſſimus erat.*

at quando Andronicus Junior anno 1320 vera fefſum Paſcha jacit,

1057 Cum vero Andronicus Junior paulo poſt ad rebelle ingenium rediret, imperator novas inſidias ſuſpicatus, ut Gregoras lib. 8 cap. 6 num. 3 narrat, *cum comprehendere ſtatuit, & cum patriarcha Geraſimo conſilium iſtud ſuum, ut arcanum communicat. At ille ſtatim ad Juniorem imperatorem Andronicum accurrit, & arcanum prodit. Quamobrem is fugam ex eo capit accelerare.* Tum ibidem numero ſequente tempus hujus fugæ, quod noſtra hic multum intereſt, ita accurate indicat: *Cum autem Reſurrectionis ſolenne & illuſtre feſtum advenuiſſet, & quæ decreta erant, perfici ejus diei veſpere neceſſe eſſet, claves portarum, per quas ad Gyrolimnam itur, de more petiit & accepit: hoc enim propter matutinam venationem facere conſueverat. Igitur ſub mediam noctem, cunctis dormientibus, cum omnibus conjuratis egreditur. Tum equitando provecti in Syr-* F *gianuis & Cantacuzeni caſtra poſtridie perveniunt: hi enim magno apparatu ad Adrianopolim fugam illius præſolabantur. Erat is dies Aprilis vigeſimus anni ſexies milleſimi octingenteſimi vigeſimi noni.* Joannes Cantacuzenus ſynchronus, qui poſtea imperator fuit, circa tempus iſtius fugæ cum Gregora concordat, & lib. 3 Hiſtoriæ ſuæ cap. 18 ait, Andronicum Juniorem ex urbe egreſſum eſſe *decimo tertio Kalendas Maias, Indictione quarta anni ſexies milleſimi octingenteſimi vicеſimi noni, poſt noctis medium, ſole jam ad apportandum diem novæ hebdomadis ſecundum ſurgere parante.* Hæc omnia annum Chriſti MCCCXXI certiſſime deſignant, eum Paſcha ſeu feſtum Reſurrectionis illo anno in diem XIX Aprilis inciderit, ut ſupra monuimus.

eodem anno obiit Geraſimus

1058 Hunc Andronici Junioris fugam tam ſerupuloſe retulimus, quia ex illa pendet chronologicus Geraſimi finis, quem Gregoras lib. 8 cap. 6 num. 7 hoc occaſione ſic manifeſtat: *Cum ſenior imperator ante ſolis ortum nepotis fugam cognoviſſet, eadem die pontificibus, qui in urbe aderant, accerſitis (nam patriarcha pridie fugæ oblerat) ſcripto anathemate nepotem damnari jubet, ut rebellem; item eos, qui ſimul cum eo exiviſſent, quive deinde fuga evaſuri aut ejus par-*

SEC. XIV

tes defoſari eſſent. Similia memorat Joannes Cantacuzenus lib. 1 cap. 19, ubi mortem ejuſdem Patriarchæ indicat hoc modo: *Senior, poſtquam rem ſecus ire vidit atque ſperaverat, tonſus, qui per id tempus Conſtantinopoli viſebatur, epiſcopis (patriarcha tum Geraſimus morti conceſſerat ea ipſa nocte, qua nepos urbem deſeruerat) expromptiſque apud eos, quæ jure enpromenda ducebat, perſuadet, ut anathema conforquant in amores, quique nunc a nepote fiat, quique poſtea futuri ſint.*

1059 Videtur in hac mortis expreſſione diſcrimen unius dici inter duos iſtos ſcriptores ſynchronos occurrere, dum unus aſſerit, patriarcham *pridie fugæ* obiiſſe; alter vero affirmat, *ea ipſa nocte, qua nepos urbem deſeruerat*, illum e vivis exceſſiſſe. Si nobis luberet utrumque textum cautiosius diſcutere, forte ambo conciliari poſſent; ſed non eſt operæ pretium propter exiguam unius dicculæ differentiam hiſce diutius inhærere, cum ex relatis horum auctorum teſtimoniis certum ſit, Geraſimum obiiſſe anno Chriſti MCCCXXI, circa feſtum Paſchæ, quod eo anno in diem XIX Aprilis incidebat. Ex dictis etiam ſequitur, Geraſimum in patriarchatu mortuum eſſe, edeoque Raynaldum ſupra perperam affirmaſſe, quod ille dignitatis ſuæ *parum potitus, monaſterium que repetere coactus, transfuſus in Iſaiam honores* indoluerit. Hic Raynaldi error ex ſequenti ſedis vacatione ultro in oculos incurret.

die 19 vel 20 Aprilis.

CXVII. ESAIAS.

Poſtquam ſedes CP. duobus annis & aliquot menſibus vacaverat, anno 1333

DOrotheus Monembaſienſis in Synopſi variarum hiſtoriarum, quæ Venetiis anno 1631 edita eſt, initium hujus Patriarchæ figit *pridie Calendas Decembris, Indictione ſeptima*, ut Boivinius in notis ad Gregoram teſtatur. Cum Indictio ſeptima e Calendis Septembribus anni MCCCXXXII fluere cœperit, ex hoc temporis charactere colligimus, Iſaiam illo anno, die XXX Novembris evectum eſſe ad cathedram Conſtantinopolitanam, poſtquam ea duobus annis, ſeptem menſibus, & aliquot diebus vacaſſet. Nec profecto mirum eſt, in tanta imperii perturbatione eccleſiam Conſtantinopolitanam tamdiu patriarcha caruiſſe, cum & ipſa rerum geſtarum ſeries tam diuturnam ſedis vacationem confirmat. Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis hanc Iſaiæ ſucceſſionem uno anno præverſit, eamque ad annum Chriſti MCCCXXXIX num. 18 ita refert: *Hoc eodem anno Ia demortui ſuperiori anno Geraſimi patriarchæ Conſtantinopolitani locum ſuffectus poſtea ab imperatore Iſaias, monachus cœnobii montis Athos in Macedonia, ſeptuagenario major*. Nos ob jam dicta probabilius opinamur, promotionem illam uſque ad annum MCCCXXXII differendam eſſe.

1061 Sed ſive hoc patriarchatus initium anno Chriſti MCCCXXXII ſive anno MCCCXXXIII affigas, cauſa corrigenda eſt interpretatio Wolfii, qui Græcum Gregoræ textum ita Latine reddit, acſi Iſaias *Ia recens defuncti patriarchæ locum* ab imperatore ſuſſectus eſſet. Boivinius ſoleriter hunc Wolfii errorem obſervavit, & eumdem Gregoræ textum lib. 8 cap. 12 num. 1 ſic melius interpretatur: *Eo tempore monachus quidam ex monte Atho, ſeptuagenario major, nulla ſaterdotali dignitate præditus, idemque adeo imperitus, ut nec prima quidem litterarum elementa perfecte poſſet conjungere, Ia urbem venit: quem ob nimiam morum ſimplicitatem imperator Ia patriarchalem ſedem, tum temporis vacantem, impoſuit; quamvis multa* D *crimina libere illi objecta & a multis teſtata fuiſſent, propter quæ olim ſæpe eaciuſus anni ſacerorum Ordinum gradu fuerat. Quamobrem divino jure ob humanam cupiditatem ſpreto, poſſus eſt Deus a ſimpliciſſima illo homine eos præcipatu dejici, qui tanto ſudio per eo injuſte contenderant, ut progreſſu hiſtoriæ res ipſa declarabit.*

Esaias ſe-ſtinus eſt.

1062 Gregoras lib. 9 cap. 3 narrat, quomodo hic Patriarcha cooptea Andronicum ſcoiorem conjuraverit, ac propterea ab imperatore in monaſterium Manganorum cuſtodiæ mandatus fuerit. Sed Andronicus Junior, Conſtantinopoli fraudulenter occupata, & avo ſuo victo, Patriarcham liberat, atque in ſedem ſuam reſtituit cum immodeſta triumphi pompa, quam Gregoras eodem libro cap. 6 num. 7 ita deſcribit: *Inde in Manganorum monaſterium abit, ubi patriarcham Eſaiam in cuſtodia, vinculis libera, ſedere diximus: quem inde abductum, & uni ex imperatoriis turribus impoſitum, ornamenta, ita ut erant, rubra præferenti, in patriarchicum ſolium reſtituit, nullis epiſcopis aut preſbyteris ſequentibus* E *aut antecedentibus; ſed tibicinibus & tibicinis, ſaltatoribus & ſaltatricibus comitantibus, ac lætis cantieis eam proſequentibus. Quarum quidem tibicinarum una probatiſſima habitu virili equitabat, & militer, ut ſecuta antea fuerat, ita nunc quoque ſequebatur; Patriarcham vero ipſum antecedebat, quem ſolitis & mercenariis augis, ut & ceteros, qui adtrant, ad illiberalem riſum facile provocabat.* Joannes Cantacuzenus, qui in Hiſtoria ſua pertibus Junioris Andronici ubique favet, hanc ignominioſam pompam diſſimulat, & craſſam hujus Patriarchæ inſcitiam aliaque ipſius vitia ſtudioſe taeet aut excuſat. Quare apud Gregoram legi poſſunt reliqua Iſaiæ geſta, ex quibus facile quivis colliget, hunc hominem ingratum, iraeundum, perfidum, & vindictæ maximo cupidum fuiſſe. Nos, his omiſſis, jam finem patriarchatus ipſius quæremus.

cujus vitia Gregoras prodit, & Cantacuzenus ſolet.

Hic patriarcha obiit anno 1313.

1063 Bandurus, Boivinius, aliique viri eruditi ea ferie narrationis, quam Nicephorus Gregoras inſtituit ab initio libri 10 uſque ad cap. 7, ubi num. 3 de obitu Iſaiæ obiter meminit, probabiliter concludunt, mortem iſtius Patriarchæ anno Chriſti MCCCXXXIII illigandam eſſe. Nos illam chronologiam etiam hic ſequimur, tamquam verisimiliorem, quæ non parum confirmabitur ex tempore ſucceſſoris ipſius, qui non diu poſt mortem Iſaiæ circa æſtatem anni MCCCXXXIII electus eſt, ut poſtmodum oſtendemus. F

1064 Interea hoc loco iterum ſatis mirati nequeo inſcitiam Philippi Cypri, qui in catalogo ſuo apud Banduram tomo 1 Impetii Orientalis pag. 225 de eodem Patriarcha ſic imperitiſſime ſcribit: *Eſaias Montis ſancti monachus. Cum is patriarchatu defungeretur, Conſtantino & Joannes Palæologi noviſſimi imperatoribus, capta eſt Conſtantinopolis a ſultano Mechemete, qui omnes Chriſtianos imperatorem, & patriarcham concidit: manſitque eccleſia ſumma præſule viduata, donec prædictus ſultanus, divino nutu coactus, ac ſubditis ſibi Chriſtianis poſtulantibus, legitimum patriarcham produxit.* Matthæus Cigala apud eumdem Banduram tomo proxime citato pag. 414 nobis obtrudit ſimilia, quæ quomodo in ſenum cerebrum incidere potuerint, non intelligo: nam Conſtantinopolis Mahomete Turcarum imperatore capta eſt, quando centum & plures anni poſt mortem Iſaiæ patriarchæ effluxerant, ut ſuo loco poſtea dicetur.

a qua abhorruit Philippus Cypr. & Matthæus Cigala impiſſime aberrant.

CXVIII.

A

CXVIII. JOANNES XIV, cognomento Apreous.

Ante aſſertem anni 1333 videtur Eliæ ſuffectus hic Joannes,

NOn diu poſt mortem Iſaiæ electus eſt hic Patriarchs, ut cruo ex vesbis Cantacuzeni. qui electionem illam maxime promovit; quemedmodum ipſemet lib. 2 Hiſtoriæ ſuæ cap. 21 teſtatur, ubi ad rem noſtram intet elia ſic ſcribit: *Quia vero tum eccleſia Byzantina epiſcopo ſuo viduata erat, quod Eſaias patriarcha nuper* (Græcus legitur ὁ πάλαι πρότερον χρόνῳ, id eſt proptie, *non multo ante tempore*) *de vita emigrat, viſum a*matia *faciendum, ut alius in ejus thronu locaretur. Cum igitur diutius controverſanda alii alium nominarent, magnus domeſticus* (ſub hoc nomine Cantacuzenus de ſe ipſo loquitur) *imperatori auctor fuit, ut Joannem presbyteram deſignaret; quem quamquam apud Apros obſcuris artum natalibus, tamen ut in ſacerdotali miniſterio deterrimum & ad id accommodatiſſimum idem domeſticus inter ſuos domeſticos adſcripſerat, qui ſibi* B *a ſacris eſſet.* Deinde ibidem reliqua capitis ejuſdem parte expouit, quomodo ipſemet omnes præſules, qui huic promotioni refragabantur, aſtute ad Joannem iſtum eligendum iodnxerit. Gregoras lib. 20 cap. 7 num. 3 breviter meminit de eadem Joannis electione, quæ ante æſtatem anni MCCCXXXIII videtur facta eſſa, ſicut ex morte Iſaiæ, & ibi relata rerum geſtarum ſerie conjicimus.

ſub quo reductio Græcorum ad Eccleſiam Romanam,

1066 Sub hoc Patriarcha surſus ab Eccleſia Romana laboratum eſt pro Græcorum unione, quam Nicephorus Gregoras impedivit, ut ipſemet lib. 10 cap. 8 num. 1 oarrit his verbis: *Inſecuta anno* (is erat aonus Chriſti MCCCXXXIV, ut Rsynaldus, Boivinius, aliique notarunt) *duo epiſcopi vetere Roma a Papa delegati venerant, ut de pace & concordia eccleſiarum diſputarent. Ac ſtatim videre erat multos e populo artium præ ſe ferre, ſed non ſecundum ſcientiam, ac temerariis & immodeſtis vocibus emiſſis ipſum etiam Patriarcham ad diſputandum urgere. Is vero cum nec linguam dicendi uſu exercitatam haberet, & ſuos epiſcopos maximam partem indoctiſſimos eſſe cerneret, tergiverſabatur quidem; ſed quomodo populi tumultum ſtderet, neſciebat. Quare & nos ad id certamen ſuſcipiendum cohortandus putabat, qui linguam aliqua oratiouis apparatu inſtructam haberemus, quamvis in ſacrum catalogum non inſcripti eſſemus.* Propter hæc Gregoræ verba Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad anoum Chriſti MCCCXXIV num. 4 recte obſervet, priſtinum ſcientiæ ſplendorem apud Græcos poſt ſchiſma adeo obſoleviſſe, ut in imperiali urbe nemo inter præſules aut clericos inveniretur, qui cum legatis Romani Puntificis iu theologicum certamen poſſet deſcendere, & ad hujuſmodi controverſias agitandas homo laicus quærendus eſſet.

obſtinatiſſimum Nicephoro Gregoræ, ad ſyrmum teſtatur,

1067 Deinde Gregoras ibidem aperit conſilium, quod tunc indocto ſuo Patriarchæ ita ſuggeſſit: *Ego vero,* inquit, *primum vehementer urgebam ac monebam, ut taceret, & tum habitum præ ſe ferret, in qua ineſſet majeſtas quædam, & prudentis animi ſpecies appareret, Latinorum vilipenderet poſtulatiouem contemnentis: neque enim diſputatione eſſe opus in præſenti.* Callidum enimvero effugium ad tegendam Patriarchæ aliorumque præſulum ignorantiam! Quia temen ſatis videbat, fraudem illam ab aliis vicis emundæ naris facile

olfacieodam eſſe mentem mutavit, ut ibidem SECXIV
prodit his verbis: *At cum rurſus cogitarem, ſilentium fere ſuſpiciane non carere; ſed in exterarum animis varias & multiplices cogitationes excitare ac ſpargere, eoram præſertim, qui nec linguæ nec animo impeoere didiciſſent, Patriarcham & epiſcopos quoſdam ſeitos privatim convocat, & meam ſententiam ad hunc fere modum apud eos expoſui.* Tum ſubdit longam ſuam diſputationem, qus antiſtites in ſchiſmate confirmatos fuiſſe gloriatur.

iterum fruſtra renovata eſt.

1068 Rsynsldus ad aonum Chriſti MCCCXXXIII & MCCCXXXIV de hac irrita Romani Pontificis legatione, & ſchiſmatica Gregoræ oratione conſuli meretur. Reliqua hujus Patriarchæ geſte, quæ parum ad rem noſtram ſciuoe, apud Cantacuzenum & Gregoram ſparſim legi poſſunt. Denique Petrus Lambecius io Commeotariis de Bibliotheca Cæſarea lib. 5 a pag. 187 quædam ejuſdem Patriarchæ ſcripta & alia ad ipſum ſpectantia receoſet. Hæc omnia apud citatos auctores a curioſo lectore videri poterunt, eum nobis E non lieeat ſingula referre. Propterea etiam omittimus dogmaricas Barlaami & Palamæ diſceptationes, de quibus Gregoras & Cantacuzenus pro ſuo partim ſtudio utrimque ſæpius agunt, & quæ expulſioni Joannis Apreni cauſam dediſſe dicuntut: nobis enim præcipue incumbit indagate tempus, quo hic Patriarcha eanauctoratus eſt, quod jam ex ſynchroois duorum ſcriptorum teſtimoniis accurate determinare conabimur.

Joannes ipſe exauctoratus eſt circa illud tempus

1069 Gregoras lib. 16 cap. 4 num. 1 memorans geſta Caotecuzeni, ſimul ad propoſitum noſtrum hæc habet: *Poſt Arſani artum Imperator Byzantio egreſſus, Didymoticham venit, ut eos tumultus, quos ab imperatrice Irene jam ſopitos fuiſſe diximus, componeret, & res in melioremſtatum verteret. Hinc autem ille ante omnia Joannem patriarcham ejecit, & Byzantium, ut in palatia vinctus cuſoditetur, miſit, ne & ipſe ſavens novis rebus, quæ illic elabantur, maximum & intolerandum reipublicæ detrimentum afferres. At hic, nam longum ex eo in vita commoratur,* F *ibi deceſſit, quinque ferme & ſexaginta annos natus, quatuordecim circiter patriarchica dignitate poſitus, & decima poſt exangurationem menſe martuus.* Quandoquidem illa Cantacuzeni expeditio in autumno anni MCCCXLVII facta eſt, ut Boivinius aliique recte notant, poſtquam Joannes Aprenus ente Conſtantinopoli exanctoratus ac Didymotichum relegatus fuerat, jam propius inquirere oportet, quo tempore illa depoſitio Conſtantinopoli contigerit.

quo Cantacuzenus CPlim cepit,

1070 Si quis apud Gregoram libri 15 caput 6 pervolvere volnerit, ex ſerie oarratioois facile comperiet, Joannem Aprenum patriarchatu dejectum fuiſſe circa illud tempus, quo Cantacuzenus clam noctu Constantinopolim ocenpavie. Id ipſum auctor ille lib. 19 cap. 1 repetit in oratione, quam coram imperatore Cantacuzeno habuit, & in qua num. 5 ſect. 35 ſic illum alloquitur: *Ad eum diem, quo Byzantium in tuam poteſtatem mediæ noctis vigiliæ redegerunt, Patriarcha uſque ille eſſe perſtitit, qui ſacerdotes & epiſcopos ordinaret, & judicium decreta conſignaret.* Imo Cantacuzenus lib. 4 cap. 3 aperte indicat, Patriarcham dignitate ſua orbatum fuiſſe, paulo antequam Ipſe Conſtantinopolim intercepiſſet, & poſt narratam depoſitionis cauſam ibidem hoc ita aſſerit: *Tali modo Joannes patriarcha throno ejectus eſt, etiam antequam Byzantium intraret Imperator.* Deinde ibi usrrat, quomodo turbulem.

SEC. XIV

cum hunc hominem Conſtantiopoli Didymotichum relegare coactus fuerit, qui poſt contractum morbum & inſtabilem demeotiam non diu vixit.

quod incunte Februario anni 1347 contigit.

1071 Jam vero Gregoras lib. 15 cap. 8 num. 4 illud occupatæ urbis tempus ita exprimit: *Erat dies ille Februarii tertius, anni ſexies millesimi octingentesimi quinquagesimi quinti.* At ipſe Cantacuzenus cuncta diem nonnihil a Gregora differt, dum lib. 3 Hiſtoriæ ſuæ cap. 100 de ſe ipſo ſic ſcribit: *Secundum juramenta, qui in palatio erant, portis reclusis Cantacuzenum imperatorem acceperunt ſexto Idus Februarias, anno orbis conditi ſexies millesimo octingentesimo quinquagesimo quinto, Indictione quinta decima.* Præferimus computum Cantacuzeni, quia nullo modo eſt verosimile, illum erraſſe in ſignando die, quo imperii ſedem invaſit. Saltem eum concordi utriuſque ſcriptoris ſynchroni teſtimonio conſtat, depoſitionem iſtius Patriarchæ contigiſſe circa initium Februarium anni MCCCXLVII, cui tempori characteres chronologici, ab his auctoribus diſerte expreſſi, certiſſime reſpondent. Ex hoc patriarchatus hoc etiam confirmetur chronologicum ejuſdem initium, quod ſupra nota æſtatem anni MCCCXXXIII collocavimus: ſi enim ab incunte Februario anni MCCCXLVII, quo Joannes enunciatus eſt, retrocedamus ad verum annum MCCCXXXIII, ex calculo exacte inſtituto ſequetur, illum patriarchicæ dignitate potitum fuiſſe annos *quatuordecim circiter*, ut ſupra citatus Gregoras affirmat.

B

CXIX. ISIDORUS I, cognomento Bouchiras.

Auct. Maium anni 1347 in ſede CP. collo. catus eſſe Iſidorus,

VIdetur hic Patriarcha ſedem Conſtantinopolitanam occupaſſe nota menſem Maium anni MCCCXLVII, ut colligimus ex oratione Cantacuzeni, qui lib. 4 cap. 4 tempus ſecundæ inaugurationis ſuæ ita indicat: *Tertio Idus Maias, eodem vere, in templo Dei Genitricis in Blachernis imperator Cantacuzenus ab Iſidoro patriarcha denuo, Anna imperatrice & Joanne imperatore præſentibus, coronatus eſt..... Et quamquam Adrianopoli antehac a Lazaro patriarcha Hieroſolymitano corona exornatus eſſet, ſuffeciſſetque apud vivos prudentes illa ſacra unctio, tamen, ne obloquutoribus ſermonem daret, quod non Byzantii ſecundum imperatorum ſolenne, coronam accepiſſet, iterum coronari placuit.* Ex notecedente & conſequente rerum geſtarum narratione ſatis apparet, hanc ad verum annum MCCCXLVII pertinere. Gregoras lib. 15 cap. 11 num. 3 hanc ſecundam inaugurationem *primo & vigeſimo Maii die* factum ponit, poſtquam ibidem num. 1 dixerat, quod *alter alterum auctorem habuerit & archiſtellum dignitatis; Cantacuzenum quidem Iſidorus patriarchicæ; Iſidorum vero Cantacuzenus imperatoriæ ſecundo delatæ; quæ enim celebratio Didymotichi peracta fuerat, ea Palamitis completa minime videbatur.* At potius in hac re eccidimus Cantacuzeno, qui verosimillime magis memor fuit temporum & locorum, quibus ea ſibi contigerunt, quamvis in aliis narrationibus, ad famam & gloriam ſuam ſpectantibus, merito de philautia ſuſpectus habeatur.

C

quem auctores ſynchroni pro ſtudio partium laudant aut vituperant,

1073 Porro de moribus hujus Iſidori, qui antea propter deſenſos Palamæ errores ab epiſcopatu Monembaſienſi dejectus fuerat, auctores ſynchroni pro ſuo affectu ſcribunt: nam imperator Cantacuzenus, qui Palamitis impenſe favebat, lib. 4 cap. 3 illum ſic laudat: *Plures uno animo Iſidorum eligunt, virum probatis moribus, ac mitem, & ad omnem ſanctimoniam natum, atque in litterarum diſciplinis & recondita dogmatum ſcientia perfectum.* At ſynodalis ſententia, qua errores Gregorii Palamæ & ſectatorum ejus damnantur, apud Leonem Allatium de perpetua Conſenſione eccleſiæ Occidentalis & Orientalis lib. 2 cap. 16 num. 4 de hoc Iſidoro habet ſequentia: *Patriarcha ſit (o Dei legis & tribunalia!) Iſidorus, omnibus patriarcharum & antiſtitum calculis depoſitus; & ſedet in magno throno, qui nec puſilli cujuſdam dignus judicatus eſt; homo quemadmodum, qui bene eum & olim & nunc norunt, pra aliis ſtultior, vanus, mente nulla, cum aliis conſueſcere neſcius, non melius a pejori diſcere, ut aliorum præfectos addecet: ita vel peregrinans velut & formicas per terram reptantes, ludicrus plane univerſis, qui de eo ludos facere cupiunt, &, quod pejus eſt, usque obedientiæ legum gnarus, neque in cœnobio exercitus, ſed in urbibus & rebus publicis communitus, & pædagogus & puerorum pædotribe.* De Iſidoro etiam contemptim loquitur Gregoras, & lib. 15 cap. 11 aeerba populi dicteria contra illum recenſet. Verum hæc & ſimilia apud citatos auctores ſuſius referuntur, quam ut ea hoc loco nobis liceat transcribere.

D

E

& qui pra pudore vel triſtitia

1074 Igitur tranſimos ad mortem hujus Patriarchæ, quam Gregoras lib. 18 cap. 1 num. 1 ſic refert: *Is fuit rerum ſtatus, cum Iſidorus patriarcha gravi morbo corripitur; erat autem illud ventris profluvium juge ac diuturnum, adverſus quod nec manus nec ars medicorum quidquam poterat. Tamtiſi primo acceſſu non admodum violentus invaſerat hic morbus, ſed ſenſim ac paulatim, atque (ut ita dicam) pedetentim procedere viſus fuerat, & hominum exſpectationem quaſi ludificarat. Enimvero, ut plerique aiebant, natus erat ex triſtitia, quam tacitus pudor peperierat. Scilicet vir ille propriis ſomnis intentus, omnia dicta & facta inde auſpicabatur, divinum eum afflatum vocans: his perpetuo gloriabatur, & palam mentiri eum non pudebat. Quin & imperatori pariter & aliis quibuslibet quædam quaſi vaticinia & oblatas divinitus viſiones referebat, in quibus fuit & Galatici Latinorum caſtelli, in adverſo littori poſiti, excidium, quod illi affirmabat certo & conſtanter prænuntiatum a Deo fuiſſe. Itaque his conſiſus imperator, antequam claſſem prorſus inſtructam haberet, pugnam acceleravit.*

F

ob falſum ſomnii vaticinium obiiſſe dicitur,

1075 *Cum igitur ille funeſtiſſimæ cladis auctor præcipuus Romanis fuiſſe videretur, omnibus turprobrantibus, non audebat ſuis oculis aut imperatorem aut intelligentia prædituni quemquam aſpectare; ſed in profundas verecundiæ ſuæ receſſus ſemetipſum abdebat. Quamobrem diuturna inde ægritudine confectus, poſtquam intima ipſius ſubſtantia morbo conſumpta eſt, ex hac vita exceſſit.* Cantacuzenus hanc mortis cauſam ſilet, dum lib. 4 cap. 26 de obitu ejuſdem Patriarchæ ſic breviter memiuit: *Per id tempus Iſidoro patriarcha rebus mortalibus exempto, qui thronum annis... tenuerat, & gregem divino ardens amore paverat, imperator Calliſtum in ejus ſede collocat.* Non videmus, quo fundamento Pontanus noſter in Latina ſua Cantacuzeni interpretatione poſuerit annos *decem* illo loco, cujus lacunam nos ſupra punctis indicavimus, cum ipſemet in notis ad hoc Cantacuzeni caput pag. 1053 fateatur, numerum nonorum in textu Græco non fuiſſe expreſſum: *Lacuna eſt in Græco*, inquit ibidem, *longior, quam*

A *quam opus videatur; nam quod ſequitur* ἀνδριάς, *declarat nihil omiſſum, præter annorum numerum, quibus Iſidorus patriarcha ſedem Byzantinam obtinuit.*

quem mortem anno 1349 affingendam putamus.

1076 Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCCCL num. 19 hunc Pontani errorem ſic ante nos obſervavit: *Quod ad ſedem Iſidori attinet, omnino exiſtimamus, ecroſſe Pontanum interpretem Cantacuzeni, cum lacunam textus Græci numeri annorum ejus implere voleus* DECEM *poſuit; quandoquidem ea ipſe Cantacuzeno vix quadriennium ei poſſis tribui.* At nos probabilius putamus, vix triennium patriarchatui ipſius concedendum eſſe, eum catalogus Labbeanus eidem Patriarchæ tantummodo *annos duos, menſes ſeptem, dies quindecim* exſpeſſe adſcribat. Cum igitur juxta chronotaxim noſtram Iſidorus anno Chriſti MCCCLVII ante menſem Majum in cathedra Conſtantinopolitana ſedere cœperit, eum Boivinio & Banduro ſtatuimus, illum circa finem anni MCCCLIIa obiiſſe.

B

CXX. CALLISTUS I.

Anno 1350 non diu poſt mortem Iſidori videtur ſucceſſiſſe Calliſtus.

BOivinius, Bandurus, aliique initium hujus Patriarchæ anno Chriſti MCCCL affigunt. Certe electionem ipſius non diu dilatam fuiſſe, colligimus ex Cantacuzeno, qui lib. 4 Hiſtoriæ ſuæ cap. 16 mortem Iſidori & ſucceſſionem Calliſti ita conjungit: *Per id tempus Iſidoro patriarcha rebus mortalibus exempto, qui throno annis ..... tenuerat, & gregem divino ardens amore paverat, imperator Calliſtum in ejus ſede collocat. Hic poſt ſeceſſum a mundana vita in monaſterium Iberorum apud montem Athon ſe abdiderat: quem, ut virtutis æmulum, & ad miniſterium tale idoneum audivit, miſſa triremi Byzantium adduxit. Eum electionem epiſcopis indigne patientibus, quamquam non omnibus, & aliis aliam nominantibus, data ſollicite opera, imperator ad conſenſum omnes impulit. Ita Calliſtus ceteris, omnium calculis, prælatus eſt.*

1078 Gregoras lib. 18 cap. v num. 3 poſt narratam Iſidori mortem, de ſucceſſione Calliſti etiam immediate agit, & illum diverſis plane coloribus ſic depingit: *Mox deliberatione ab aliis inſtituta, quiſnam ejus ſedem ac dignitatem exceſſurus eſſet, magno & inflammato ſtudio a Palamitis certatum, ne quis promoveretur, niſi qui pecu cuſſor & temulentus foret, omniſque eruditionis perinde expers, ut illi, qui e ligone & bidente ſub veſperam redeuntes, iracundam & ferinum quemdam morem domum referunt. Id vero agebant, ut iis facillimum eſſet quovis perſecutore ſæviorem illum opponere iis, qui pie & recte de Deo ſentirent, & a communione Palamæ penitus abhorrerent. Aliis itaque alium proponentibus, horum ſuoſu ex monte Athon accerſitur unus ex Palamæ amicis, nomine Calliſtus. Huic ob vecordiam ac dementiam ingenium erat omnium immitiſſimum. Quamobrem eorum, a quibus vocabatur, præpoſito ac ſtudio omnino conveniebat.*

quem Nicephorus Gregoras

C

veterrimis coloribus depingit.

1079 Tum duobus oumeris ſequentibus aoſtor ille narrat, ſibi ab imperatore nequidquam oblata fuiſſe multa munera, ac ipſam dignitatem patriarchalem, ſi Palamitia conſentire velict, ac ibidem oum. 6 novum Patriarcham ſic pergit depingere: *Deinde hominem ſupra memoratum, qui jam ex Athonte monte advenerat, conſpicatus* (nempe Cantacuzenus imperator) *conſeſtim nec admodum cupientibus epiſcopis ejus provinciæ, quæ tunc ſalva reſtabat, pateiarcham eligendum peoe.* SEC XIV. *ſuit. Eum vero non aliorum ob cauſam promovere feſtinavit, niſi quia ad exercendam perſecutionem optime a natura compactus vir ille, præaram atrocium & immanium inſtrumentum erat, quolibet carnifice inhumanius: quippe omnis eruditionis expers, prepenſiſſimus erat ad ſupplicia decernenda, & ad iniuriam abſque verecundia inferendam, item ad ferendum manu & baculo, iracundia effræni, ſermonibus ſedis & minime conveniensibus ſive habitui, quem induerat, ſive monti & inſtituto religioſo, cujus ſe alumnum gloriabatur. Quinimo hominem pium, quos multabat & proſequebatur, quorum miſereri eum oportebat, fame & ſiti, & omnibus ærumnis enectorum, inſepultos projici jubebat. Quod ſi qui naturæ ſimilitudine commoti operam dediſſent, ut illorum corpora humo tegerentur, novam illud crimen ſimili pœna rurſum luebatur.* Hactenus Gregoras, qui forte hæc Calliſti vitia pro ſuo contra Palamitas odio nonnihil exaggeravit. Sed ſinamus ſchiſmaticos illos inter ſe contendere, & ad recenſenda reliqua hujus Patriarchæ geſta procedamus.

B

Cum patriarcha ille pſeudoſynodo Palamitica ſe ſubſcripſiſſet ad annum 1351,

1080 Anno Chriſti MCCCLI *Calliſtus miſericordiæ Dei archiepiſcopus Conſtantinopolees novæ Romæ & œcumenicus patriarcha* poſt imperatoreæ ſubſcripſit ſynodo, quæ Conſtantinopoli contra ſectatores Barlaami Calabri & Gregorii Acyndini a Palamitis habita eſt, & in cujus fine apud Petrum Lambecium lib. 5 Bibliothecæ Cæſareæ pag. 102 tempus ita notatur: Ἔτους ϛωϟϑ΄ κατὰ μῆνα Αὔγυϛον ϑ΄ ἰνδικτιῶνος, id eſt *anno* 6859, *menſe Auguſto quarta Indictionis.* Hi anni ab orbe condito juxta vulgarem recentium Græcorum ſuppoſitionem, aliique characteres chronologici annum Chriſti MCCCLI deſignant. Porro hanc pſeudoſynodum Palamiticam Combefiſius in Auctario noviſſimo Græcorum Patrum part. 2 a pag. 135 Græco-Latine edidit, eamdemque Harduinus noſtee tomo XI Conciliorum a col. 283 nuperrima interpretatione Latina illuſtravit. Sed tum ipſe, tum Labbeus noſtee in chronologia hiſtorica videntur illam ſynodum ad annum Chriſti MCCCL perperam referre.

deinde incunte anno 1354 ſedi ſuæ reſtitutus eſt,

F

1081 Quia Calliſtus patriarcha Matthæum, Joannis Cantacuzeni filium, imperatorio diademate coronare nolebat, e ſede patriarchali dejectus eſt, ut ipſe Cantacuzenus lib. 4 Hiſtoriæ ſuæ cap. 37 fuſe explicat, ubi etiam in fine citati capitis de exauctorato Patriarcha hæc addit: *Calliſtus patriarcha cum peedis in monaſterio Mamantis martyris delituiſſet, primum quidem Galatam confugit, ubi ad tempus inter Latinos ſe abdidit: inde eorum opera Tenedum ad juniorem imperatorem perveuit, a quo perbenevole habitus eſt, ut qui ipſius cauſa tantam ærumnam ſibi paraviſſet.* Raynaldus, Spondanus, aliique hiſtorici & chronologi illam Calliſti depoſitionem communiter anno Chriſti MCCCLIV affigunt; eam autem incunte iſto anno factam eſſe, ex ſequentibus colligetur.

CXXI. PHILOTHEUS.

quam menſe Februario ejusdem anni 1355 jam ſedentem Philotheum,

HIc Patriarcha jam menſe Februario anni MCCCLIV in cathedra Conſtantinopolitana ſedebat; ut liquet ex authentico inſtrumento, quod Harduinus noſter tomo XI Conciliorum col. 339 inſetuit, & in quo tempus ab imperatore Matthæo, Joannis Cantacuzeni filio, ita exprimitur: *Porro ut præſens edictum majeſtatis meæ firmum*

SEC. XIV. *& immobile perſtet in omne ævum, tum ſcriptum ei ab ipſa ſit, tum ſancto altari manibus meis, veluti ſacrum donarium ferens, appendi, præſtante potentiſſimo ſanctoque meo imperatore ac rege, patre majeſtatis meæ, & ſanctiſſimo domino meo œcumenico patriarcha domino Philotheo, & divina ipſius ſacraque ſynodo; menſe Februario, Indictione ſeptima. Matthæus in Chriſto Deo fidelis rex & imperator Romæorum.* At menſis Februarius Indictionis ſeptimæ hoc loco non niſi anoom Chriſti MCCCLIV deſignare poteſt, ut ea ipſis hiſtoriæ adjunctis certiſſimum eſt.

accerimus hæreſeos Palamiticæ defenſor

1083 Cantacuzenus lib. 4 cap. 37 jactat, ſe poſt depoſitionem Calliſti præſolibus ac cleticis reliquiſſe liberam patriarchæ eligendi poteſtatem, ac de ipſa Philorhei electione ibidem ſic ſcribit: *Divina ſancti Spiritus gratia invocata, tres elegunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ epiſcopos, & privatum adhuc Nicolaum Cabaſilam, electorumque nomina imperatori ſcripta mittunt, qui Philotheum maluit; & is non diu poſt, legitimis omnibus ſervatis, patriarcha conſecratus, eccleſiam aliquamdiu adminiſtravit: nam gradu ſuo brevi depulſus eſt, ut infra memorabimus. Adminiſtravit autem enimvie, atque ut par fuit, cum ſumma lenitate, moribus & ſermone lenitus.* Auguſtus ille ſcriptor lib. 4 cap. 29 & alibi ſæpius eumdem impenſe laudat. Sed nobis ſuſpectæ ſunt hæ laudes, quia videntur proficiſci ex affectu Cantacuzeni erga errores Palamæ, quos Philotheus tunc etiam acriter propugnabat.

B

qui anno ſequente ob mutatum imperatorem fugere coactus eſt

1084 Anno ſequente Philorheon ſedem Conſtantinopolitanam deſerere coactus eſt, quando Calo-Joannes Palæologus, ab imperio injuſte exclusus, ope Francisci Catalusii Genuenſis & favore populi Conſtantinopolim occupavit: tunc enim victoriis iram metuens, ultro fugit, ut Cantacuzenus lib. 4 cap. 40 narrat his verbis: *Eo ſeditionis ac tumultus re progreſſa, etiam Philotheus patriarcha, populi in ſe incurſum metuens, e patriarchio fugit, ac ſeſe latebroſe occultavit: nam Palæologum ſibi, ut pro Calliſto (qui ipſius cauſa feciſſet ac paſſus eſſet omnia) intruſo iratum eſſe conjiciebat.* Labbeus noſter in Chronologia hiſtoricis, ac alii paſſim in Annalibus eccleſiaſticis tradunt, id anno Chriſti MCCCLV acciditſe.

C

Reliqua, quæ ad hunc Philotheum ſpectant, poſtmodum memorabimus, quando hic poſt mortem Calliſti rurſus in Cathedra Conſtantinopolitana collocabitur. Interim in illa ſedit

CALLISTUS iterum.

Poſt hujus fugam circa finem anni 1353 vel ini tium 1354 ſedis veſtitutus eſt Calliſtus,

CAntacuzenus lib. 4 cap. 42 de reſtitutione hujus Patriarchæ ſic loquitur: *Eadem hieme & patriarcha Calliſtus Tenedo reverſus, eccleſiaſticum poteſtatem recepit, cum contradicere nemo auderet. Quin nec ipſe epiſcoporum de reſtitutione ſua ſuffragium expetebat: ſed indigniſſime, non a Cantacuzeno ſolum, verum etiam ab epiſcopis violatum ſe arbitratus, ſuo ſibi ſuffragio reditionem confirmant, injuriæ auctores ad pœnam depoſcebat. Interceſſit tamen Palæologi imperator præteritas contentiones, & qui tum fuit, rerum ſtatum pro nihilo habendum autumans. Ex eadem hieme,* qua id corrigiſſe Cantacuzenus aſſerit, non improbabiliter concludimus, Calliſtum circa finem ejuſdem anni MCCCLV, vel initio ſequentis, ſedi ſuæ reſtitutum fuiſſe.

1086 Quamvis hic Patriarcha ad Latinos fugerit, ut ſupra ex Cantacuzeno vidimus, & ſub imperatore Palæologo, unionem cum Eccleſia Romana deſiderante, ad ſedem Conſtantinopolitanam redierit, non videtur tamen erroribus Palamiticis aut ſchiſmati conſuntiaſſe: nam hic ipſe Imperator *anno a conſtitutione mundi ſexto milleſimo, octingentiſimo, ſeptuageſimo ſexto, menſis Novembris ſeptimo die, Indictione undecima*, id eſt, anno Chriſti MCCCLXVII, ad Innocentium VI Pontificem dedit literas, quæ in Vita S. Petri Thomaſii apud nos tomo a Januarii a pag. 1000 leguntur, & in quibus pagina ſequente inter alia Pontifici Romano ſic promittit: *Propter patriarcham vero non dubitetis: deponam enim eum, & poenam alium, quem ſcio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ eſſe fidelem.* Hæc de Calliſto patriarcha intelligenda eſſe, apparebit ex anno MCCCLXVII, quo ipſum in legatione apud Teiballos obiiſſe putamus.

D

qui etiam errantibus Palamiticis favit

1087 Jam ſæpe citatus Cantacuzenus lib. 4 cap. 30 legationem ac mortem Calliſti ita refert: *Per idem tempus & Calliſtus patriarcha, legatus ab imperatore ad Eliſabetham Cralis conjugem, Pberis poſt illius obitum habitantem, miſſus eſt: adhuc enim, eo ſuperſtite, inimicitias exercebant. Summa legationis erat, ut, omiſſo bello inter ſe, barbaros qui eſſent in Thracia Romanorum* (Græci hoc nomine appellari affectant) *Triballorumque provincias infeſtantes, & aſſidue depopulantes, conjunctis copiis invaderent. Cralæna & omnes proceres Teiballi legationem placide audiverunt, & æque viſum, armis appetendos eſſe barbaros, patriarchamque laudibus ac veneratione non parva afficiebant; & Eliſabetha præſertim mira illum benevolentia tractabat, ſeſequr Deum quemdam beſpitio accepiſſe putabat. Evenit autem ut & ipſe patriarcha & comites ejus, præter paucos, ſæva correpti morbo omnes interirent.* Tum ibidem addit, cadaver Patriarchæ, honorifice ſepultum ac in tanta veneratione habitum fuiſſe, ut regina illud monachis repetentibus raddere recuſarit, dicens, ſe *ejus viri patrocinio egere*. Verum hæc ipſa Cantacuzeni elogia & tanta ſchiſmaticorum reverentia ſuſpicionem noſtram augent de pertinacia in ſchiſmate & hæreſi Palamitica, ut ſupra indicavimus.

& in legatione apud Teiballos

E

anno 1362 extremum ſpiritum efflavit

1088 Propter varias rerum tunc geſtarum circumſtantias, quas Cantacuzenus ibi exponit, cum Banduro aliiſque verisimilius exiſtimo, hanc Calliſti mortem ad annum Chriſti MCCCLXII referendam eſſe. Hæc opinio noſtra confirmatur ea *annis duodecim*, quot catalogus Labbeanus patriarcharum ipſius adſcribit: ſi enim anno Chriſti MCCCL cathedram aſcenderit, ut ſupra ſtatuimus, & in ea duodecim annis ſederit, debuit illam uſque ad annum Chriſti MCCCLXII occupare. Fortaſſe quiſpiam dicet, interea Philotheum uno alterove anno in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe, adeoque duodecim annos Calliſto tribui non poſſe. At reſpondeo, iſtud temporis ſpatium, quo Philotheus ante mortem Calliſti ſede potitus eſt, ab auctore hujus catalogi non computari, qui probabiliter illum pro legitimo patriarcha tunc non agnoſcebat, eo quod Calliſti viventis locum injuſte invaſiſſet. Hæc reſponſio plane concordat cum numero annorum, quibus ab auctore ejuſdem catalogi poſt mortem Calliſti ſediſſe dicitur.

PHI-

A

PHILOTHEUS iterum.

Mortuo Callisto, Philotheus

CAntacuzenus proxime citato Historiæ suæ capite ultimo narrat bellicam Joannis Palæologi expeditionem, ac de iterata Philothei successione subjungit sequentia: *Imperator, turri everſa, Byzantium ſe retulit. Audiens autem patriarcham in legatione mortuum, circumſpiciebat, quem in ſede patriarchica locaret, dans negotium epiſcopis, ut de more conventum agerent, & eccleſiæ rectorem deſignantes, ſuper eo certiorem ſe facerent. Ubi cunctis placuit, Philotheum merito reducendum, & imperator approbavit. Sciebat enim ille, non ſuo crimine aliquo locum deſeruiſſe; ſed ſponte ceſſiſſe, ne videlicet ob æmulationem eccleſia turbis & ſeditione repleretur: quare & amabat eum, & quoties in palatium veniret, jucunde cum illo colloquebatur; viciſſimque cum ipſe in monaſterium veniret, ubi ille degebat, noctem cum eo ſeni manibus tenuiſſet. Miſſis filiis Andronico imperatore & Manuele deſpota, multiſque proceribus, in eccleſiam eum reduxit, & in ſolio patriarchæ conſtituit. Jamque ceu lucerna ſuper candelabrum poſita ad verum lumen commiſſam ſibi eccleſiam perduxit, ſalutaribus dogmatis pietatis eam enutrivit, ac velut bona corporis habitudine confirmans, & mores componens, & quoad ejus fieri poteſt, ex vita profana crebro docendo & monendo ad cœleſtem illam provehens.*

B

anno 1360 ad cathedram CP. rediit,

1090 Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Christi MCCCLXII num. 17 hanc Philothei ſucceſſionem aut reſtitutionem ita refert: *Defuncto Calliſto in legatione, quam bertatu Palæologi imperatoris faſceperat ad Cralænam Triballorum regionem pro pace inter ipſos concilianda & jungendis viribus adverſus Turcas, Thraciam Græcoſque ſimul ac Triballos infeſtantes, reducitur in thronum eſt prædictus Philotheus, olim monachus montis Athos, & poſtea factus Hieracleæ in Thracia epiſcopus; vir utique apud ſuos probatiſſimus, quippe ſchiſmati addictiſſimus, & phantaſtici illius luminis Thaborii propugnator acerrimus.* Labbeus noſter in Chronologia hiſtorica part. 3 pag. 229 etiam tradit, Philotheum anno Christi MCCCLXII in locum Calliſti mortui ſucceſſiſſe, ac pervicaciter ſchiſmati erroribuſque Palamæ adhæſiſſe.

C

qui ab aliquibus ut ſchiſmatis & hæreſi perſevaſſe dicitur,

1091 Leo Allatius in Opere de Libris eccleſiaſticis Græcorum differt. a pag. 115 pravam hujus patriarchæ doctrinam ſatis indicat his verbis: *Philotheus Palamæorum partium aſſertor multis contra Latinos luctatus eſt: multum etiam pro Palama illiuſque hæreſibus, a pleriſque Græcis oppugnatis & damnatis, defendendis, & ſcriptis & operibus infudavit. Tandem ipſum Palamam inter Sanctos retulit, & Officium in ejus laudem compoſuit, ut infra videbimus.* Dein pag. 194 & ſequente idem ſcriptor Philotheum illum jure meritoque reprehendit, quod in Triodio Græcorum Palamam hæreticum ſanctis Græciæ doctoribus æquiparet, eumque ſummis laudum præconiis exornet, ut ibi tuſius poteſt videri. Raovius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Christi MCCCXXXIX num. 19 eamdem Philothei impietatem acriter carpit, & ex Triodio refert hunc Officii Palamitici titulum: *Dominica ſecunda ſacrorum Jejuniorum canitur præſens Officium ſancti patris noſtri Gregorii archiepiſcopi Theſſalonicenſis thaumaturgi, qui & Palamas nuncupatur, a ſanctiſſimo patriarcha Philotheo compoſitum.* Wangoereckius noſter in prolegomenis ad Pietatem Marianam Græcorum num. 28 de hac impia Philothei temeritate etiam conqueritur, eumque plane ſchiſmaticum, imo & hæreticum fuiſſe aſſerit. Omnes iſti ſcriptores de hoc Patriarcha ita loquuntur, acſi in ſchiſmate perſeveraſſet.

SEC. XIV.

ab aliis reſpuitur,

1092 Attamen de pertinacia illa dubitari poteſt, cum Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Christi MCCCLXVIII num. 22 ex litteris Urbani V Pontificis aſſerat, Philotheum Conſtantinopolitanum cum aliis duobus patriarchis redintegrandæ eccleſiarum conjunctioni conſenſiſſe. Dein ibidem exhibet ipſam Urbani Papæ epiſtolam, cujus hæc eſt inſcriptio: *Prudentibus viris Philotheo Conſtantinopolitanum, Niſeni Alexandrinum, & Lazaro Hieroſolymitanum patriarchalis eccleſiæ more Græcorum regentibus, gratiam in præſenti, per quam obtinetur gloriam in futura.* Denique Pontifex in epiſtolæ ſuæ exordio ſignificat, ſe tum ex omnibus tum ex litteris ipſorum intellexiſſe *ſalutaris intentionis propoſitum ſuper reductione Græcorum ad ſacroſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ unitatem*, eoſque hortatur, ut in dicto propoſito immobiliter perſiſtant.

C

D

E

& ad unionem Eccleſiæ Romanæ acceſſiſſe putatur,

1093 Haud dubie hoc fundamento nitebatur Nicolaus Rayæus noſter, quando in Acciuthia Officii Græci, quam tomo 2 Junii præfiximus, de Philotheo pag. 2 ex ſic ſcripſit: *Philotheus patriarcha Conſtantinopolitanus ab anno MCCCLXII uſque ad LXXV ejuſdem ſæculi; quem licet Wangoreckius noſter in libro de Mariana Græcorum pietate ac Leo Allatius merita fuggillent, non ſolum ſchiſmatis titulo, ſed etiam hæreſeos in Gregor. Palamæ, Thaboritici luminis aſſertore, laudate: ne tamen ejus opera omnia in laudem ſanctorum variorum & locupletationem ſacrorum hymnorum compoſita, exſecranda putemus; fecit ejuſdem ad unionem Romanam acceſſio anno MCCCLXVIII, patriarchatus ſui quinto, in eoque (ut opinari licet) perſeverantia uſque ad finem, id eſt uſque ad annum MCCCLXXV.* Utinam de ſincera & conſtanti illius converſione certo conſtaret!

a Ipſo Græcorum

1094 At de illa dubitare non ſinit Triodion Græcorum, quod a receptioribus ſchiſmaticis auctum ac erroribus refectum eſt: ſicut enim Leo Allatius in Diſſertatione ſecunda de libris eccleſiaſticis Græcorum pag. 153 & ſequente teſtatur, in eo poſt Photium, Michaelem Cerularium, alioſque ſchiſmaticos patriarchas Conſtantinopolitanos, Philotheus ita memoratur: *Philothei beatæ memoriæ ſanctiſſimi & celeberrimi patriarchæ, qui ſtrenue pro eccleſia Chriſti & rectorum illius dogmatum & verbis & operibus, & diſputationibus & doctrinis, & monumentis editis decertavit, ſempiterna memoria.* Cum Allatio opinor, hic laudari ſchiſmaticas & hæreticas Philothei lucubrationes, quibus errores Palamæ defendit, & Eccleſiam Romanam oppugnavit. Cæterum varia illius ſcripta, quæ typis edita ſunt, vel in bibliothecis adhuc manuſcripta exſtant, ab Anſelmo Baudoro Petro Lambecio, & bibliographis paſſim recenſentur. Quidquid ſit de prædicta hujus Patriarchæ converſione, quæ ex litteris Urbani V Papæ eruitur, nos ſinceritatem & perſeverantiam illius Deo dijudicandam relinquimus, & ad mortem Philothei chronologice jodocandam proceedimus.

quarum veram aplitudinem Deo dijudicandam relinquimus,

F

& mortem ejus anno 1376 vel 1379 aſſignamus,

1095 Jam ſuperius monuimus, ab auctore catalogi Labbeani non computari tempus, quo hic Patriarcha ante mortem Calliſti intruſus ſedit. At idem auctor Philotheo tredecim annos & ſex menſes adſcribit. Huic annorum & menſium numero

cata-

SEC XIV catalogus Ouuphrii Panuinii aliquot *dies . . .* ſcrupuloſe ſuperaddit. Cum ergo iſtud adminiſtrationis tempus ab anno Chriſti MCCCLXXII poſt obitum Calliſti cumputandum ſit, ex *iuito* trudecim annorum ac ſex menſium calculo ſequetur, Philotheum anno Chriſti MCCCLXXV vel MCCCLXXVI ex hac vita migraſſe: ſi enim Philotheus ante medium anni MCCCLXII Calliſto ſucceſſerit, mos ejus eum quibuſdam chronologis poterit anno Chriſti MCCCLXXV conſignari, ſin vero poſt medium ejuſdem anni MCCCLXII in locum Calliſti defuncti ſuffectus fuerit, oportebit obitum *ipſius* cum Bzuduro uſque adannum MCCCLXXVI differre. Cum *igitur* ignoremus certum anni tempus, quo Philotheus Calliſto mortuo ſucceſſit, & quo ille obiit, mortem ejus anno MCCCLXXV vel MCCCLXXVI affigimus, & ſic diverſæ quorumdam auctorum opinioni *in* hac parte uon reſtagamur.

CXXII. MACARIUS.

B

poſt quam alter-utro anno ſuffectus eſt Macarius,

SCriptores illi, qui mortem Philothei anno Chriſti MCCCLXXV collocant, eidem anno initium ſucceſſoris ejus affiguut. Inter hos Spondanus in Aonslibus eccleſiaſticis ad aunum Chriſti MCCCLXXV uum. 2 de ſucceſſione iſta ſic ſcribit: *Hoc parro eodem anno poſt obitum Philothei, patriarchæ Græci Conſtantinopolitani, evectum in thronum eſſe Macarium monachum, Ouuphrius ponit; ſediſſeque duobus nunis, menſibus ſeptem, & ſex diebus.* Bzuduru autem tomo a Imperii Orientalis pag. 969, ubi obitum Philothei uſque ad annum Chriſti MCCCLXXVI diſtulerat, conſequenter electionem Macarii ud eumdem annum MCCCLXXVI differt. Non facile ſtatuere poſſumus, utra chronologia ſit præferenda, cum apud ſynchronos aut ſuppares ſcriptores uihil de hoc Macario, & uno alterove ipſius ſucceſſore inveniamus. Quare chronologica antiquitatis luce deſtituti, iu his tenebris utramlibet opinionem admittimus, & *iuitium* Macarii anno MCCCLXXV vel MCCCLXXVI alligamus.

qui anno 1378 vel 1379 patriarchatum finivit.

C

1097 Sed pro illu ac ſequeutibus aliquot pstriarchis præmouemus, non conſtare, au ii ſtatim ſibi invicem ſucceſſerint. Quimo veroſimile eſt ſaltem aliquot menſes inter unius mortem & alterius electionem effluxiſſe eo præſertim tempore, quo imperium Orientale a Turcis undique affligebatur. Unde diverſa uniusaketuſve anni chruuologia ſcilu conciliubitur, quaodo poſtea ad certum aliquod temporis punctum petveuitemus. Præterea obſervari hoc loco volumus, nos iu computsudo adminiſtratiouis tempore ſequi ustalogum Labbeauum, cujus auctor circa hæc tempora videtur viaiſſe, cum ſuam patrisrcharum ſeriem finiat iu Joſepho, qui anno MCDXXXIX Floreutiæ obiit, ut poſtmodum dicemus. Hinc cum catalogo illo *dues auuos, menſes ſeptem, dies quindecim* (Ouuphrius Panvinius eoidem annos & menſes, ſed tantum ſex dies numerat) pstriarchatui Macariano adſcribimus, & illius finem juxta dubium electionis tempus, ut ſupra diximus, anuo MCCCLXXVIII vel MCCCLXXIX aſſiguamus.

CXXIII. NILUS.

Macario ſucceſſit, Nilus, qui octo annis ſedit,

ONuphrius Panvinius in Chronico ſuo eccleſiaſtico initium hujus Patriarchæ ad annum Chriſti MCCCLXXVIII refert, & eidem *viginti nnus* perpersm tribuit: nam auctor cstalogi Lsbbeani, cui majorem iu hac re fidem adhibemus, *annos octo* dumtaxat Nilo adſcribit. Spondauus iu Anualibus eccleſiaſticis ad aonum MCCCLXXVIII num. 30 Panviuium ſequitur, & etism huic Patriatchæ annos viginti male concedit, ut infra oſtendetur. Petrus Lambecius lib. 8 Bibliothecæ Cæſareæ pag. 527 etiam exiſtimat, Nilum ab anno Chriſti MCCCLXXVIII in cathedra Conſtantinopolitans ſedere cepiſſe; ſed ibidem recte obſervat, tunrum octo annos pattiarchatui ipſius tribuendos eſſe. Bzudurus autem tomo a Imperii Orientalis pag. 989 tradit, illum ineunte anno MCCCLXXX ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum eſſe, & octo annos in ea ſediſſe.

D

1099 Lambecius proxime citato libro 8 pag. 526 aſſerit, in Bibliotheca Vindobouenſi Auguſtiſſimi imperatoris conſervari quamdam hujus Nili lucubrationem, cui hic titulus Græce præfigitur: Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νείλου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, πῶ ὑλαημονος ἀχῦ ἐκστρύιος πρὸς Θεόν, ἥτις προσῦκει λεγεσθαι ἐπὶ βαρβάρων ἐπιδρομῆ, καὶ λιμοῦ καὶ θανάτῳ πλυγῆ. Id eſt: *Sancti patris noſtri Nili, archiepiſcopi Conſtantinopolitani, miſericordis oratio ſuppiex ad Deum, quæ dicenda eſt contra barbarorum incurſionem, inteſtinum bellum, famem, peſtem, & mortem ſubitum.* Parum movemur epitheto *ſancti*, quod hic Nilo patriarchæ Conſtsntiuopolitsno tribuitur: tunc enim tam ambigua fuit Græcorum religio, ut uou omuino temere de orthodoxia ipſius dubitare poſſis. Certe alia auctoritate opus eſt, ut huic Patriatchæ concedamus titulum ſancti, quo forſan poſteriores ſchiſmatici eum exornsrunt.

ut ſit ſa ndum lucubrationis

E

1100 Ex octo adminiſtrationis anuis, quos catalogus Labbeauus Nilo tribuit, primo inſeximus, Panviuium & Spondauum erraſſe, qui mortem iſtius Patriarchæ uſque ad annum Chriſti MCCCXCVIII diſtulerunt. Secuudo ex iiſdem octo unnis ſequitur, Nilum anuo Chriſti MCCCLXXXVI vel MCCCLXXXVIII obiiſſe: ſi enim cum Lambecio aliiſque iuitium ipſius anno MCCCLXXVIII affigas, poterit ſiuis ejuſdem anno MCCCLXXXVI illigari. Sed mors illa differenda erit ad aonum MCCCLXXXVIII, ſi quis amplecti malit opinionem Banduri, qui tomo a Imperii Orientalis pag. 989 du chruuotaxi hujus Patriarchæ ſic ratiocinatur: *Nilus ſucceſſit Macario initio anni Chriſti* MCCCLXXX. *Hic, cum ſediſſet nunis octo, obiit anno* MCCCLXXXVIII *ineunte, uti ex his, quæ infra dicturi ſumus de ejus ſucceſſoribus, facile patebit. Perperam igitur hujus mortem confert Spondanus in annum Chriſti* MCCCXCVIII, *& male huic nuuas viginti attribuit idem ſcriptor.* Iſtud duorum auuorum diſcrimen, quod hic inter ſcriptores occurrit, non difficulter propter aliquam hiuc inde ſedis vacationem conciliari poteſt, ut ſupra muuimus.

anno 1386 vel 1387 obiit, prout initium ipſius fixerit.

F

CXXIV. ANTONIUS IV.

Banduras initio hujus Antonii annum 1388 & finem annum 1390 aſſignat;

DE certo hujus Antonii tempore nihil apud veteres auctores invenio, niſi quod catalogus Lsbbeauus patriarchatui ipſius octo annos aſſignet. Unde Bandurus loco proxime citato jsxta præcedentem ſuam hypotheſin de chronologia ejus ſic differit: *Mortuo Nilo anno Chriſti* MCCCLXXXVIII *ineunte, uti paula ſuperius diximus, in ejus locum ſufficitur Antonius hac ipſo anno; qui cum ſediſſet annis octo, ut habetur in hoc catalogo, ejus mors neceſſario contigit anno Chriſti*

MCCCXCVI.

A MCCCXCVI. *Quod quidem magis patebit ex iis, quæ de annis Euthymii ac Joſephi patriarcharum infra ix Georgio Phranza diſſeruimus. Perperam igitur hujus Patriarchæ mors ita annum Chriſti* MCDVI *ab Oncophrio confertur.*

Lambecius autem vitii. am ejus anno 1386 & finem anno 1394 collocat.

1102 Petrus Lambecius lib. 8 Bibliothecæ Cæſareæ pag. 527 etiam octo admioiſtrationis annos huic Antonio adſcribit; ſed initium ipſius anno Chriſti MCCCLXXXVI, & finem ejuſdem anno MCCCXCV affigit. Hinc igitur patet, Lambecium ſupradictæ ſuæ annorum ſuppatationi huc uſque inſiſtere, & conſequenter duobus annis a chronotani Banduriana hic diſcrepare. Non facile dixero, utra opinio probabilior videatur, cum ignorem, quamdiu & quando ſedes Conſtantinopolitana ſubinde vacavetit, vel unde anni admioiſtrationis inchoandi ſint, & an forte aliquot menſes more ſatis recepto neglecti fuerint. Attamen ſcio, erroneam eſſe ſententirm

B Onuphrii Panvinii, Matquardi Freheri, & Heurici Spondani, qui tradunt, Antouium anno Chriſti MCCCXCVIII primum ad cathedram Conſtantinopolitanam evectum eſſe, eamque anno MCDVI tandem alteri reliquiſſe. Verum hic error ex certiori ſequentium patriatcharum chronologia evidentius demonſtrabitur.

CXXV. CALLISTUS II.

Huic ſtatim ſucceſſit Calliſtus, ipſius nominis ſecundus.

CAtalogus Labbeanus gubernationi hujus Patriarchæ tantummodo eres menſes adſcribit. Hioc Bandurus loco ſupra citato concludit, illum anno Chriſti MCCCXCVII in locum Antonii ſucceſſiſſe, & ſub finem ejuſdem anni obiiſſe. Petrus Lambecius in figendo hujus Calliſti initio propius ad Bandurum accedit, & tantum uno anno ab ejus chronotaxi diſcrepat, dum proxime citato libio 8 Bibliothecæ Cæſareæ pag. 527 aſſerit, Calliſtum ſecundum iſtius nominis anno MCCCXCV in locum Antonii defuncti ſubſtitutum ſuiſſe. Sive unam ſive alteram upinionem ex his duabus eligas, non magnopere reſtagabimur, eo quod utraque juxta prædictam

C monitionem noſtram cum ſequentibus pattiarcharum annis utcumque componi poſſit. Sed ab hac chronologia multum aberrant Onuphrius Panvinius, Matquardus Freherus, aliique, qui initium Calliſti anno Chriſti MCDVI affigunt. Unum ex his timide ſecutus eſt Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis, dum ad annum Chriſti MCDVI num. 12 ita ſcripſit: *Ponitur hoc anno ab Onuphrio Calliſtus ſecundus ix moxacho patriarcha Conſtantinopolitanus, qui ſederit annos tredecim.*

qui exiguo tempore ſpatiis menſibus ſedem tenuit,

1104 Maoiſeſte etiam hallucinatur Onuphrius Panvinius, aliique eum ſecuti, qui Calliſto tredecim adminiſtrationis annos aſſignant, eum tantummodo tribus menſibus ſederit, ut cœnvus catalogi Labbeani auctor teſtatur. Præterea tam diuturna ſedis Conſtantinopolitanæ poſſeſſio evidenter erroris convincitur ex teſtamento Matthæi pattiarchæ, qui huic Calliſto ſucceſſit, quod apud Lambecium lib. 8 Bibliothecæ Cæſareæ pag. 524 & ſeqnente præter alia ad rem noſtram Græce hæc habet: Μεταξὺ δὲ τούτων τῶν πραγμάτων φθορᾶς ὁ μὲν πατριάρχας κύρις Ἀντώνιος μετῆλλαξεν ἐκ βίου· ὁ δὲ μετ' ἐκεῖνον πατριάρχας χειροτονεῖ τὸν ὁσιώτατος Κάλλιστος· ὃς ἐπὶ μικρὸν ἐπιβιοὺς πρὸς θεὸν ἐκεῖθεν ἐν ἀνύπω διαβαίνει μακαριότητι. Hæc ſic Latine interpretor: *Interim ix tanta rerum calamitate dominus Antonius patriarcha vitam cum morte commutat: ſtatim vero poſt ipſum patriarcho conſecratur dominus Calliſtus, qui paramper ſuperviens, etiam hinc ipſe tranſiit ad beatitudinem.* Certe hic Calliſti ſucceſſor non dixiſſet, illum conſecrationi ſuæ μικρὸν, id eſt *paramper* ſupervixiſſe, ſi Calliſtus tredecim annis eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaſſet.

SEC. XIV

1105 Itaque ex hoc teſtimonio colligimus, *& juxta Banduruin & Lambecium anno* Calliſtum εὐθὺς, ſeu *ſtatim*, Antonio ſucceſſiſſe, *1105 vel* illumque exiguo temporis ſpatio poſt ſuam con- *1396 obiit,* ſecrtionem in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Quare confidenter cum auctore catalogi Labbeani tantum ei ttibuimus tres menſes, ex quorum compato ſequitur, ipſum eodem anno Chriſti MCCCXCV vel MCCCXCVI, quo juxta Lambecium vel Bandurianam chronologiam in cathedra ſedere cœperat, e vivis exceſſiſſe. Symeon Theſſalonicenſis apud Allatium in Diatriba de Symeonum ſcriptis pag. 185 meminit de quadam lucubratione hujus Calliſti, ubi ab illo appellatur *ſanctus pater noſter Calliſtus, qui regiæ urbis novæ* E *Romæ ix Deo fuit patriarcha.* Sed hæc honotifica appellatio, quam ſcriptor iſte ſchiſmaticus Calliſto hic tribuit, nobis fere perſuadet, hunc Patriarcham etiam ſchiſmate infectum ſuiſſe. Leo Allatius in Conſenſione perperua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 2 cap. 18 num. 13 de eodem Calliſto conſuli poteſt.

CXXVI. MATTHÆUS I.

poſt cujus mortem Matthæus

MUlti ſcriptores in ſetie patriarcharum Conſtantinopolitanorum hunc Matthæum omittunt, quamvis eccleſiam illam rexerit *tredecim annis*, quos jam ſæpe laudatus catalogi Labbeani collector rorunde ei adſcribit. Hic rurſus in aſſignando patriarchatus ipſius initio diſcrepantia duorum annorum inter Bandurum & Lambecium occurrit: hic enim initium ejus anno Chriſti MCCCXCV collocat; ille autem tomo 2 Imperii Orientalit pag. 989 iſtud anno Chriſti MCCCXCVII affigit his verbis: *Calliſto fatis functo ſub finem anni Chriſti* MCCCXCV, *anno ſequenti in ejus locum ſubſtituitur Matthæus.* Non eſt certum, otrius chronologia ſit præferenda, ut et- F iam ſuperius indicavimus.

1107 Attamen hanc Patriarcham ſediſſe ante Calendas Septembres anni MCCCXCVIII, conſtat *ante menſem Septembrem anno 1191* ex quodam ipſius Mtthæi inſtrumento, coi apud Lambecium lib. 8. Bibliothecæ Cæſareæ pag. 526 *jam ſede CP. potiebatur,* Græce præfigitur hic titulus, & in quo tempus ſcripiionis ita exprimitur: Τῦ πονύπωσις γενομένου παρὰ τῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικῦ πατριάρχου κυροῦ Ματθαίου εἰς τὸ ἑαυτοῦ, καὶ εἰς τὸς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, καὶ εἰς ἅπλερον τὸ ἁγιωτάτης τῦ θεῦ μεγάλης ἐκκλησίας, τὸ ποθούμενα κατὰ τὸ ϛδες' ἔτος, ἰνδ. ϛ'. Hoc eſt: *Hypotypoſis facta a ſanctiſſimo noſtro domino & œcumenico patriarcha domino Matthæo ad ſe ipſum & ſubjectos ſibi epiſcopos, ac ultrum ſanctiſſimæ Dei magnæ eccleſiæ, edita ad annum 6906, Indictionis ſextæ.* Itaque de tempore hujus Patriarchæ præterpropter ſtatuere potes ex hit duobus characteribus chronologicis, cum annus mundi 6906 & indictio ſexta a Calendis Septembribus anni Chriſti MCCCXCVIII uſque ad Calendas Septembrea anni MCCCXCVIIII fluxerint, ut vulgo notum eſt. Huic inſtrumento propria manu Græce ſubſcripſit *Matthæus miſericordia Dei archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha*, ſicut ibidem videri poteſt.

1108 Laudatus Petrus Lambecius libro proxime citato pag. 524 finem ejuſdem Matthæi col- *quam forte anno 1407,* ligit

SEC. XIV. ligit ex alieno ipſius inſtrumento, quod Græce inſcribitur ἐπιπλάττος βάλωσις καὶ διάθεσις ἀλλά, *ultima volantas & deſtina*, & ſub quo tempus & ſubſcriptio ſubſcriptio *ita* exprimuntur: Ἐγράφη καὶ ὑπεγράφη κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τῆ ϛδωϛ' ἴνις, ἐσδικτιῶνος ά. Tuto alio characlere ſubnotatur: Ματθαῖος ἐλεῳ Θεῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Id eſt: *Scripta & ſubſcripta menſe Septembri anni* 6916, *Indictionis primæ*. Deinde infra ſequitur: *Matthæus miſericordia Dei archiepiſcopus Conſtantinopolis, novæ Romæ, & acumenicus patriarcha*. Hic menſis September deſignat annum Chriſti MCDVII (non autem MCDVIII, ut vult Lambecius) quandoquidem annus mundi 6916 & Indictio prima juxta communem chronologorum ſententiam a Calendis Septembribus anni MCDVII currere cœperunt.

1109 Lambecius ex ſupradicto hujus inſtrumenti tempore colligit, Matthæum anno Chriſti MCDVIII obiiſſe, & loco mox citato pag. 528 chronotaxim ipſius ſic indicat: *Succeſſit ei* (videlicet Calliſto) *in patriarchatu Matthæus ille, de cujus hypotypoſi ſive laformatione patriarchali, anno Chriſti* MCCCXCVIII *compoſita, paulo ante actum eſt; tenuit autem is patriarchatum annos tredecim, nempe ab anno* MCCCXCV *uſque ad* MCDVIII, *quo ſupra memoratum, in eodem hoc codice raſtans, teſtamentum ſive ultimam voluntatem ſuam compoſuit ac edidit.* At ex tempore teſtamenti non omnino evidenter ſequitur, illum anno MCDVIII obiiſſe, cum illud uno alterove anno ante mortem eodete potuerit. Unde Bandurus obitum ipſius anno MCDX affigit. Sed non multum diſceptabimus, ſive anno Chriſti MCDVIII ſive MCDX patriarchatum ipſius finias, ſi tantummodo in prioti ſententia admittas, ſedem aliquo tempore poſt mortem Matthæi vacaſſe, ot ex certiotibus ſequentium patriarcharum annis oſtenderur.

aut juxta alios anno 1108 *vel* 1109 *mortuus reliquit*

B

SECULUM XV.

CXXVII. EUTHYMIUS II.

C

Anno 1410 *cathedram Cp. aſcendit Euthymius,*

CAtalogus Labbeanus huic Patriarchæ *quinque annos & menſes quinque* adſcribit. Onuphrius Panvinius in ſuo Chronico eccleſiaſtico eumdem annorum ac menſium numero Euthymio recte tribuit; ſed ibidem a vera chronologia multum aberrat, dum iuirium ipſius uſque ad annum Chriſti MCDXIX differt. Obſervavit hunc Panvinii anachroniſmum Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum MCDXIX num. 13, ubi de hac re ſic ſcribit: *Hoc item anno factum eſſe patriarcham Græcum Conſtantinopolitanum Euthymium monacum, ejus nominis ſecundum, Onuphrius ponit in Chronico; cujus tamen obitum Phranzes, Conſtantinopoli tunc agens, quamquam adhuc adoleſcentulus, etiam ante hæc collocat: nempe eodem menſe, quo Manuel Imperator Conſtantinopolim redlit ab Iſthmi repatriatione, anno mundi ea Græcorum computu* VIMDCCCCXXV, *qui reſpondet Chriſti* MCDXVI. Nos probabiliſſime putamus, initium Euthymii (ſtatue illud non diu poſt mortem Matthæi patriarchæ aut poſt aliquam ſedis vacationem, ut lubet) anno Chriſti MCDII affigendum eſſe, quod infra confirmabitur ex Phranza coævo, ubi de obitu Euthymii agetur.

1115 Videtur hic Patriarcha orthodoxus aut certe ad unionem cum Eccleſia Romana propenſus fuiſſe, or ſatis eruitur ex verbis Joannis Palæologi imperatoris, qui apud Labbeum tomo XIII col. 375 præfules ſuos Græcos Florentiæ ita alloquitur: *Nos, ſacri patres, quomodocumque in Italiam venimus; nec ſoli mihi fuit voluntas veniendi, nec primus ego negotium hoc ſuſcepi; ſed memoria tenetis, patrem meum imperatorem eo tempore, quo erat in Iſthmo, miſiſſe Eudæmona Joannem illum in Italiam, & hujuſmodi opus fuiſſe aggreſſum:.... nam aderat etiam ipſi patri, archa ille, domnus Euthymius, vir vera virtute præditus, ac ſummus theologus. Qui cum tanti ac tales eſſent, non ſolum de hoc negotio cogitarant, verum etiam aggreſſi ſunt, & cupiebant illud conficere; ſed obſtitit tempus.* Deinde eoſdem hortatur, ut hoc opportuno tempore unionem cum Latinis amplectantur.

D

qui videtur fuiſſe orthodoxus,

1118 Quinimo hunc Euthymium, antequam eſſet patriarcha, unionis perficiendæ cauſa ad Occidentem veniſſe, colligimus ex Gregorio hieromonacho & protoſyncello, qui apud Labbeum tomo XIII Concilionum col. 782 & ſequente objectionibus Marci Epheſii inter alia ſic reſponder: *Nec vero Latinos averſatt ſumus, ut abſurda & impia prædicantes: nam ſi abſurda & impia prædicarent, eccleſia noſtra & imperatores noſtri non miſiſſent aſſiduas legationes ad flagitandum ſynodum. Hæreticos enim ab Eccleſiæ corpore ſemel abſciſſos Catholici nullo loco habent. At vero e noſtris, qui ſapientia & virtute plurimum excelluerunt, Macarius Nicomedienſis, & Euthymius, qui ad ſedem poſtea Conſtantinopolitanam evectus eſt, & Joſaphe Epheſius, & Macarius abbas monaſterii etiulo Pantocratoris illuc profecti, benedictionem Papæ accipiebant. Quisimo & qui hæc ipſa ſcribit, fecit quod & alii. Non ergo averſati ſumus eos, ut hæreticos.* Jam ſupereſt, ut determinemus chronologicum Euthymii finem, ex quo pendet certum ejuſdem pattiatchatus toitium, ot ſupra monuimus.

vel ad unionem tunc Eccleſiæ Romanæ propenſus,

E

1113 Onuphrius Panvinius in Chronico eccleſiaſticon anachroniſmom ſupra indicatum continuat, & pattiatchatum Euthymii perpetam extendit uſque ad anoum Chriſti MCDXIV, quo tandem ni ſucceſſorem aſſignat. Marqnardus Ereherus in Chronologia, quam Juri Græco-Romano præfinir, eumdem esrotem admiſit. Sed hos, alioſque eorum ſectatores, certiſſime hallucinatos eſſa, liquet ex Georgio Phranza coævo, qui lib. 1 ſui Chronici cap. 38 mortem Euthymii ſic indicat: *Anno mundi ſeptes milleſimo nongentcſimo vigeſimo quarto, Domini autem* MCDXVI, *Imperator Conſtantinopolim redlit, & cum eo procerum ordo univerſus; quo, menſe poſt ejus adventum, exceſſit e vivis patriarcha Euthymius.* Auctor ille non exprimit menſem, quo Manuel imperator ex Iſthmo in utbem Conſtantinopolitanam reverſus eſt; ſed tantum afferit, poſt menſem ab ipſius adventu Euthymium e vivis exceſſiſſe. Nihilominus conjicimus, hunc Patriarcham obiiſſe ante menſem Maium anni MCDXVI, quia ibidem indicat hunc menſem ejuſdem anni, quo in locum defuncti ſucceſſit.

& qui poſt quinque annos & totidem menſium ſpatium anno 1416 *e vivis exceſſit.*

F

CXXVIII. JOSEPHUS II.

GEorgius Phranza mox citatu lib. 2 cap. 38 initium hujus Patriarchæ pancis verbis ſic indicat;

A dicat: *Vigesimo prima Maii ejusdem anni* (videlicet MCDXVI, quo mortem Euthymii immediate antea retulerat) *lectus est patriarcha Joseph, Ephesi metropolita.* Silvester Syropulus in Historia concilii Florentini sect. 2 cap. 4. eamdem hujus electionis epocham exprimit hoc modo: *Ad electionem vero patriarchæ cum præsules inter se suffragati, ut mos est, tria nomina imperatori proposuissent, præsente etiam Medicensi, qui ante actis in synodo non interfuit, Imperator Ephesi præsulem dominum Josephum eligit, ac patriarcham renuntiat, qui confestim deductus in palatium patriarchale, ipso die festo Constantini Magni, Indictione nona, divini cultus officium celebravit, & in magna ecclesia collocatus est in throno, inaugurandis patriarchis destinato.* Hic prudenter Syropulo fidem adhibere possumus, quamvis alibi scriptor ille schismaticus sæpe mentiatur, tum quia hac in re cum Georgio Phrranza consentit, tum quis mendacium chronologicum schismati ipsius nihil poterat prodesse. Porro *Indictione nona* annus B Christi MCDXIV designatur; festum vero Constantini Magni die XXI Maii quotannis celebratur, ut in Actis nostris ad illam diem licet videre. Itaque ex his duobus concordibus testimoniis iuto statuimus, Josephum anno Christi MCDXVI, die XXI Maii ad sedem Constantinopolitanam evectum fuisse.

1115 Mendax Syropulus, aliique schismatici hunc Josephum depingunt, tamquam hominem insulsum, & in rebus fidei inconstantem. At vera hujusmodi accusationis ratio est, quod Josephus ab ipso patriarchatus sui exordio concordiam cum Romana Ecclesia inire desideraverit, ut discimus ex legatione Antonii Massani Minoritæ, qui anno Christi MCDXXII a Martino V Papa Constantinopolim missus est, & cujus Acta Rayoaldus ad eumdem annum MCDXXII Annalibus suis ecclesiasticis inseruit. Sed quæ fides adhibenda est perfido huic Syropulo, qui in Historia sua sect. 10 cap. 7 fatetur, se Florentiæ contra apertum conscientiæ suæ dictamen unioni subscripsisse? C Quis eruditus credat huic scriptori schismatico, qui ne quidem apud incautos & simplices fidem mereatur? Certe Casimirus Oudinus, efferatus fidei Catholicæ apostata, & testis in hac re minime suspectus, in Commentario de scriptoribus ecclesiasticis tomo 3 col. 2418 de illo sic pronuntiat: *Hic abunde suam testatur ab Ecclesia Latina aversionem in Historia concilii Florentini, qui si tantisper ab ira temperasset, Historiam suam apud incautos ac simpliciter ambulantes longe majori fide dignam effecisset.* Postmodum de hoc Græco calumniatore plura referemus, ubi prius reliqua, ad hunc Josephum præcipue spectantia, ex auctoribus synchronis exposuerimus.

1116 Cum diu per legatos & litteras de concordia inter Græcos & Latinos concilianda actum esset, tandem ipse imperator & Patriarcha cum multis suis subditis ejusdem unionis perficiendæ gratia in Italiam navigarunt, ut Georgius Phranza lib. 2 cap. 13 narrat his verbis: *Die vigesimo septimo Novembris ejusdem anni* (nempe MCDXXXVIII, de quo supra egerat) *Imperator Joannes cum patriarcha Josepho, & Demetrio de posta, multisque tam profanis, quam sacratis primoribus, & universis propemodum metropolitis atque episcopis propter meditatam, & cui non profuit, fru ut aptius dicam, quæ ipsa nihil profuit, Florentiæque conflatam synodum discedit.* Ceterum quanto cum affectu & honore Latini Græcos exceperint, quis cum illis disputationes instituerint, ac quomodo SEC. XV. demum eos ad unionem amplectendam adduxerint, legi potest in Actis sincetis concilii Florentini, quæ Labbeus & Harduinus collegerunt. Nos duntaxat pertinentia ad mortem Patriarchæ ex iis excerpemus.

1117 Græcus Actorum collector & oculatus rerum gestarum testis apud Labbeum tomo XIII Conciliorum col. 494 de repentino Patriarchæ obitu hæc habet: *Vesperi ergo repente nuntium accepimus, Patriarcham e vita migrasse, & commotione facta, omnes accurrimus visuri, quæ causa mortis fuisset, & invenimus eum vita functum. Cognovimus igitur ex ejus famulis, à cœna illum, ut sui moris erat, secessisse in suam ædiculam, acceptisque charta & calamo scripsisse, atque ibi tremore & agitatione nimia correptum occubuisse. Hoc nos haud mediocriter turbavit. Inventam vero scripturam, quam ipse paulo ante exaraverat, legimus isthæc continentem:* JOSEPH MISERATIONE DIVINA ARCHIEPISCOPUS COSTANTINOPOLIS NOVÆ ROMÆ ET OECUMENICUS PATRIARCHA. De hoc *œcumenici* titulo diversas auctorum opiniones supra in quodam parergo proposuimus. E

1118 Deinde scriptor ille Græcus ibidem & eodem sequente extremam Patriarchæ sententiam, quam paulo ante obitum litteris mandaverit, sic autentice recitat: *Quoniam ad finem vitæ meæ perveni, saluturus jam communi debitum, Dei gratia scribo & subscribo sententiam meam aperte universitati meorum filiorum. Omnia igitur, quæ sentio, & quæ dogmatizat Catholica & Apostolica Ecclesia Domini nostri Jesu Christi sanctæ Romæ, ipse quoque sentio, & iis me acquiescentem do ac dico. Profiteor quoque beatissimum Patrem patrum & maximum Pontificem & vicarium Domini nostri Jesu Christi antiquæ Romæ Papam ad certam omnium fidem, nec non purgatorium animarum. In horum quippe fidem subscriptum est die mensis nono, millesimo quadringentesimo trigesimo nono, Indictione secunda.*

1119 Tum subjungit honorificas Patriarchæ exsequias, quas Cardinales & plurimi præsules, ac optimates Florentini sua præsentia cohonestarunt, ac denique sic concludit: *Obiit ergo Patriarcha Florentiæ die Junii nono, Indictione secunda; & humatus est satis ampla funeris pompa in templo monasterii Fratrum Ordinis sancti Dominici, ubi etiam Papa habitabat.* Inter omnes scriptores convenit, hunc Patriarcham mense Junio anni MCDXXXIX mortuum esse, licet nonnulli discrepent circa diem, qui ab hoc auctore Græco nonus, ab alio Latino decimo Junii notetur. Sed neglecta hac minoris momenti differentia, juxta certam hujus Patriarchæ chronotaxim computanti constabit, ipsum annis vigenti tribus, & octodecim circiter diebus Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuisse; adeoque evidenter erraße Onuphrium Panvinium, qui in Chronico ecclesiastico ad annum Christi MCDXXIV tantummodo quindecim annos ei adscribit.

1120 Orthodoxiam Josephi confirmat Latinus eorumdem Actorum collector, qui apud Hotsc. cium Justinianum in editione Romana anni MDCXXXVIII, pag. 284 de illo Josepho sic scribit: *Anhelabat pater ille antiquus, aspectu venerabilis, infirmitate gravatus, Constantinopolitanus patriarcha, ut sessio fieret; sed aderant ex nostris plures, qui asserebant & primatus Papæ & consecrationis & purgatorii dogmata esse primitus profitenda*

qui ob mendacium a modern Syropulo carpitur,

ejus mortis secundæ causa in Italiam navigavit,

ubi repentina mortis fatalitas est.

Cum autem prius in scriptis professionem fidei exegisset,

Latini cum honorificis exsequiis decoravere,

& ad receptionem illius cum Romana Ecclesia communionem

Sec. XV. *ſitenda per Orientales patres, natequum ad Eccleſiæ Romanæ unionem accederent: ſicque hac difficultate ſtante; decimo Junii poſt ſalis occaſum dolor maximus Patriarchum invaſit, quo demum ea nocte diceſſit; ſed ante obitum ſcedulæ præmiſſæ proceſſionis Spiritus ſancti propria manu ſubſcripſit, ac regulæ ſanctæ matris Eccleſiæ ſe humiliter ſubmittens, interiit.*

tumulo ejus carmina inſcripſerunt,

1125 *Tot tantaque viſa ſunt totalis reductionis ſigna, quod ſummus Pontifex, ſacra Latinorum approbante cœtu, ad Eccleſiæ communionem admiſſum lajaaaerit, magnoque eum prælatorum comitatu, adſtantibus ſingulis reverendiſſimis Cardinalibus, Græcis eorum more ſacris indutis veſtibus ſunetalibus, decantantibus in eccleſia ſanctæ Mariæ Novellæ, ubi palatium Apoſtolicum eſt, ſepultura conditus eſt, ubi & hi verſus tumulo adſcripti ſunt:*

Eccleſiæ antiſtes fueram qui magnus Eoæ,
Hic jacco magnus religione Joſeph.
Hoc unam optavam, miro inflammatus amore,
Vnus ut Europæ cultus & una fides.
Italiam petii, fœdus percuſſimus unum,
Junctaque Romanæ eſt, me duce, Græca fides.
Nec mora; decubui: nunc me Florentia ſervat,
Qua nunc concilium floruit urbe ſacrum.
Felix, qui tanto donavit munere vivens,
Qui moreret voti compos & ipſe mei.

Hæc carmina diſtichis compoſuit Italus iſtius temporis ſcriptor, ut ſynchronus Æneas Piccolomineus, poſtea Pius II Papa, in Commentario de ſtatu Europæ cap. 55 collectionis Freherianæ tomo 2 pag. 94 agens de urbe Florentina, teſtatur, ubi de morte Joſephi ſic obiter meminit: *Patriarcha illic ſenio confectus, deceſſit, & apud Prædicatores intra eccleſiam humatus eſt, cui Maffeus Vegius, poeta Laudenſis non ignobilis, epitaphium verſibus impariibus edidit.* Anſelmus Banduris loco mox citando eumdem ſepulturæ locum aſſignat apud FF. Prædicatores Florentinos, & exhibet eadem carmina diſtichis, tumulo ejus inſcripta, quæ etiam a Maffeo Vegio, poeta Leudenſi, compoſita fuiſſe, affirmat.

quæ tamen omnia non probant legitimum ejus cultum

1144 Raderus noſter in obſervationibus manuſcriptis ad Menæa Græcorum patri, hunc Joſephum die XXX Octobris Menæis indicari, eumque his ſactis faſtis inſertum eſſe ab illis, qui Venetiis Græcam Menæorum editionem curarunt. Sed quandoquidem curatores iſtius editionis videntur fuiſſe ſchiſmatici, ut ex alibi dictis colligitur, multo probabilius arbitramur, ea die agi de homonymo patriarcha ſchiſmatico, quemadmodum ſupra in altero Joſepho, primo iſtius nominis patriarche Conſtantinopolitano, monuimus. Imo etiamſi Græci Catholici, ut vult Raderus, exeunte ſeculo XVI hunc Joſephum orthodoxum Menæis inſeruiſſent, id ad immemorsbilem vel legitimum ipſius cultum uobis perſuadendum oondum ſufficeret, Quamobrem alia auctoritate opus eſt, aaccquum h ac Patriarcham catalogo Sanctorum adſcribamus, licet eum Catholicum fuiſſe libeater fateamur.

qui etiam ex effigie ipſius extanti non ſatis eruitur.

1143 Cum ſupra apud Latinum coaeilii Florentini collectorem legiſſem, quod Patriarcha ille ſneris ſenex *aſpectu venerabilis*, menti meæ recurrit imago ipſius, quam æri ineiſam videram apud Banduram tomo 2 Imperii Orientalis pag. 991, qui pagina præcedente teſtatur, ſeſe illam in bibliotheca regis Galliæ invenisſe, atque delineari curaſſe ex Cod. 3038, ubi ad calcem ejuſdem codicis exprætantur. Cum autem ob varias rationes illa videatur eſſe vera hujus Joſephi effigies, curioſo lectori non ingratum fore exiſtimavi, ſi cælatorem noſtrum accuratiſſime eam imiteri juberem. Eo ipſam.

Nos miteris, quod Joſephos in hac tebella ἁγιώτατος ſeu *ſanctiſſimus* vocetur: talis enim titulus ſæpe tribuitur patriarchis Conſtantinopolitanis, etiamſi nullam ſanctitatis famam aut publicam veuerationem obtinesnt. Nec te movsat circulus, qui caput ipſius ambit: nam ibidem etiam circuli appinguntur capitibus Manuelis Palæologi imperatoris, & filii ejus Joannis, quos tamen nemo Catholicorum pro ſanctis venerator. Nunc propter incurſantes ſchiſmaticos & hæreticos, aliamque difficultatem quamdem pauliſper ab incœpta via recedendum eſt.

PARERGON X.

De calumniis ſchiſmaticorum & hæreticorum contra ſynodum Florentinam, & de patriarchatu Conſtantinopolitano Iſidori ac Beſſarionis.

Hæreticis ſchismatici, inter quos Syropulus,

Heterodoxi noſtræ ætatis ſcriptores non minori eabie, quam Græci ſchiſmatici, contra ſynodum Florentinam debacchantur. Hinc Beſſarionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem alioſque egregios unionis propugnatores ambitionis arguunt, variiſque dicteriis proſcinduni. Hinc etiam mendacem Silveſtri Syropuli hiſtoriam avide erripiunt, & magais ludibus extolluni. Inter alios Robertus Creyghton Anglus præterito ſeculo illam concilii Florentini Hiſtoriam Græco-Latine edidit, eique hæreticam præfationem & ſpecioſum titulum præfixit. Labbeus noſter tomo XIII Conciliorum lo ootis ad ſynodum Floreotinam col. 1280 de

A de falso hujus Operis titulo, ejusque auctore, & interprete fert tale judicium: *Sed quæ fides huic inscriptioni habenda sit, quumque titulus hic magnifice mentiatur, cum alia multa declarant, tum illius operis auctor atque interpres: quis enim ille sit vere silvester ac barbarus Sguropulus, si temporum testem historiam, si coætaneos posteriorisque scriptores interreges, homo nihili, ignotus, ignobilis, qui unus sibi testimonium dixit, illudque mendacissimum, neglectus hactenus ab eruditis, schismaticus, hæreticus, ac nutricule suæ, quæ Catholicam fidem cum imperatore, patriarcha, episcopis ac principibus docuisset, hostis infensissimus, illico deprehenditur.*

mendax concilii Florentini calumniator

1125 *Neque alia ejusdem debet esse apud eordatos homines ratio, quam Arii aut Philostorgii de Nicæno, Nestorii de Ephesino, Eutychetis aut Dioscori de Calchedonensi, Hieronymi Pragensis de Constantiensi, Albigensium de Lateranensibus conciliis dissentientium:*

B *quis enim ignorare potest, quid in adversarios, quin ia ipsos quoque interdum patronos advocatosque suos dixerint, quæ crimina objiciant, quas calumnias texant, qui causa ceciderunt, vel? Tales plerique Græculi, qui Marco Ephesino antistiti, ac similis farinæ contumacibus schismaticis, quam apertissimæ veritati ac Catholicæ fidei adhærere maluerunt. Sed de his alias conquerendi commodior occurret occasio.*

ejusque interpres Creyghtonus a Leone refellitur

1126 *Ad interpretem Creyghtonum vento, cujus effrænis in Ecclesiam Catholicam (ex qua eum majoribus suis defector profugit) atque effervata rabies ex hoc ipso titulo libri, quem falso dixit, e veritatem amantium manibus unquam deponendum, ex dictatione, præfatione, ac notis manifestissime elucescit, quas sparissimis in Romanos Pontifices, Cardinales, episcopos, reliquosque clericos ac laicos, qui interfuerunt, quique secuti sunt, calumniis usque ad nauseam tædiumque lectorum referte; quodque mirere magis, ipsam quoque versionem ab hac hæretica tua, in Papam effervescente, nolueris esse immunem.* Deinde nonnullis interpretis verborum uno alterove exemplo breviter demonstrat, quod Leo Allatius in Exercitationibus contra Creyghtonum, aliique auctores Catholici copiosius præstiterunt.

impudenter fingunt, Græcos peccatis indemnes esse

1127 Æuropæi hæretici cum schismaticis Orientalibus passim blaterant, Græcos muneribus Latinorum corruptos decreto concilii Florentini

C subscripsisse; et postea Constantinopolim reversos unioni renuntiasse, ac ipsam synodum Florentinam scriptis libris impugnasse. Joannes Plusiadenus in Disceptatione pro concilio Florentino, quem Leo Allatius tomo 1 Græciæ orthodoxæ inseruit, ibidem pag. 612, & sequente calumniam de muneribus ita refellit: *Si scandalum pateris, quod, muneribus acceptis, patres subscripserint; ne turberis animo. Neque enim absolute simode tantum fuisse patres acceperunt, quæ tu munera vocas: namque si quis juste ac recte loqui unus, eos non muneru, sed provisionem comparandorum alimentorum causa appellabit. Neque enim erant illis expensa ad veniendum eo ipso ortu solis in Italiam: pauperes enim erant. An non scimus, episcopatus ac metropoles totius Orientis pauperiatem una perferre gravissimam? Hunc scilicet prætextum nostri proponebant: „ Nos non habemus ex propriis expensas; „ neque enim a peculio pariebus valemus, ut in „ Italiam adnavigemus „.*

ad amplectendam unionem in sedibus, nec eos solum, sed & supellectilem argenteam & auream pro hoc opere consumpsit, & tum

1128 *Ideo perculsibus ille & vere beatus & divinus vir Eugenius, seniorii Romæ Præsul, omnes suos*

dem mittum suam eppigneravit Florentinis, quadraginta auctorum nummum millibus acceptis, & graudem pecuniam Sanctissimus ille debuit, ne quis Græcorum defectu stipendii obmurmuraret. Verumtamen illi vel tenuites nummos aureos præ manibus, de se ingrati obloquebantur, quemadmodum nunc quoque faciunt: quidam enim eo ekemosynæ comparandæ consa præcisciuntur, & ab illis admisericordiam propinsi impetrant, primum a Papa, deinde a Cardinalibus; inde postmodum euntes, injuriis ac contumeliis eosdem quam impudentissime prosciudunt. Hæc scriptor Græcus, qui veritatem sequi malnit, quam ingratum notionis suæ animum dissimulare. Quod si qui Græci Florentiæ sufficientibus stipendiis non contenti, ut Ducas in Historia Byzantina cap. 31 innuit, de inopia falso conquesti fuerint, atque ita pecuniam e Latinis extorserint, id insatiabili illorum aviditiæ imporandum est.

Quamvis aliqui Græci domum reversi, schisma renovaverint,

1129 Equidem fateor, nonnullos Græcos, qui Florentiæ concilio subscripserent, postea domum reversos unioni renuntiasse, & schismaticæ plebi confessisse. At quales illi fuerint, Josephus Methonensis (postea hoc opus ipsi vindicabimus) in Apologie pro concilio Florentino cap. 5 sect. E 16 indicat his verbis: *Nos vero vidimus beatissimum Eugenium IV, Romanæ Ecclesiæ Pontificem summum quanto studio in hoc sanctum opus incubuerit, triremibus missis & sumptibus, ut hoc magnum unitus foueretur; celebrataque est synodus ingens & admirabilis Ferrariæ & Florentiæ, insignibus Italiæ urbibus, magna doctorum & sapientum virorum frequentia, & theologiæ scientia ac virtute illustrium. Tandem decretum sanctum est, omni sapientia & veritate conspicuum, quod ubique est promulgatum, & ab omnibus gentibus receptum. Græci vero, & ex iis, qui pejoris sunt conditionis, vulgares quidam homines & indocti huic contradicunt; ac si quis rudiens participi decreto contradicit, id non a doctrina proficiscitur, sed ab animi pravitate, falsa & stulta præsumptione & gloria inani, quam ex vulgi imperitia aucupantur.* Cur, obsecro, Celvinistæ & Lutherani potius credunt indoctæ plebi & perfidis aliquot Græcis, qui Florentiæ emissum jurameotum impie violarunt, quam Georgio Trapezuntio, Josepho Methonensi episcopo, Joanni Plusiadeno, aliisque tum Græcis tum Latinis scriptoribus, qui synodum Florentinam constanter propugnarunt? An perjurus Syropulus, aliique schismetici meiorem fidem merentur, quie solenniter datam jurejuraodo fidem non servaverunt? F

Id maxime impugnandum est plebi Constantinopolitanæ,

1130 Cum postea Nicolaus V Pontifex Isidorum præsulem Ruthenum & S. R. E. Cardinalem misisset Constantinopolim, ut initem in concilio Florentino unionem promoveret, & exorta pro. peer illam dissidia compouneret, pluree monachi & mooiales eidem restiteruot, quibus edhæsit vulgue Cooslantioopolitenum, de quo Ducas synchronus, & nobilis ex stirpe imperatorie scriptor, in Historia Byzantine cep. 36 sic loquitur: *Plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ gremen & sadine, vanæ gloriæ cumul, superbiæ flos, sau notionis Græcæ, quæ ceteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, acta omnia pro infectis reputabat.* Imo quamvis schismatici illi jam Turcas mœnibus fois imminentes cernerent, temen cæci isti unionis edverserii in pertinacia sua perstiebant, ut ibidem illustrissimus ille historicur Græcus tradit his verbis: *Infimæ deinde forensisque turbæ e mo-*

SEC. XV

noſtrili clauſerit dilapſa in cunopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, benoticoe, id eſt nolani adhærentes diris devovebant, & in honorem imaginis Deiparæ exhauſtis poculis, eam invocabant, ut urbi præeſſet & auxiliaretur, & quomodo olim adverſus Choſroem, Chaganum & Arabes pugnaverat, ita nunc adverſus Mahometem pugnaretur: „ Latinorum „ enim, inquiunt, auxilio non opus eſt nobis; procul „ ſit a nobis Azymitarum vitus „.

cujus infamiæ tabidi ab auctore Græco ſyncerum deſcribitur.

1231 Deinde eodem capite orthodoxus ille ſcriptor ſimilibus unionis adverſatiis perjuria exprobrat, & perviesci eorum ſchiſmati eulium urbis Conſtantinopolitanæ ita adſcribit: *Hæc cum jactarent miſeri, eorum mentem non ſubibat tantum totieſque ab ipſis repetitum pacis ac concordiæ Chriſtianarum eccleſiarum ſtabiliendæ cauſa juramentum; cum in concilio Lugdunenſi, dum regnabat Palæologorum primus; tum in Florentino ſub Imperatore Palæologinæ ſtirpis ultimo, ac nuperrimi inter ſacram liturgiam celebrandum; ob repetitum, inquam, juramentum ſpretumque, excommunicatio. nis inſolubilis, conditione in ſanctæ Trinitatis nomine addita, memoriam coram ac urbis delendam fore*". *Ut quid inanibus futilibuſque cogitationibus animos veſtros paſcitis? Ecce ſacerdotes tui, monachi, monialeſ, aditui & aditimæ, qui miniſtrantibus ſacerdotibus Græcis, & eum divinum ſecundum eccleſiæ Orientalis ritum & traditiones peragentibus, immaculati Coeporis & Sanguinis participes fieri noluerunt* (agit hic de iis, qui anno MCDLIS noluerant intereſſe communi orthodoxorum liturgiæ, in qua commemoratio Pontificis Romani fiebat, ut paulo ſuperius dixerat) *polluta eſſe ſacrificia nec Chriſtiana, dicentes, benedictionem ſacerdotum averſati, templaque pro gentilium arti habentes, in barbarorum manus animo & corpore polluendi eras devenerunt: monialem enim in divinis Scripturis inſtitutam ac traditam, carnibus non tantum veſci, barbara veſte indutam oculis mitis aſpici, ſed etiam pſeudo-prophetæ beſtiam offerre, impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri*. Tales erant ſchiſmatis defenſores & unionis Catholicæ adverſatricea?

ex cui impia Græcia a fidei defecerit,

1232 His ſcilicet heroibus annumerari poteſt Amyrutzes, philoſophus Trapezuntius, qui ſcripſit contra ſynodum Florentinam, cui adfuerat, & paulo poſt Chriſtum cum Mahomete mutavit, ut Leo Allatius lib. 3 de Conſenſione Occidentalis & Orientalis eccleſiæ cap. 3 num. 5 teſtatur. Hiſtoria politica Conſtantinopoleos narrans, quomodo Tutcæ Trapezuntem anno Chriſti MCDLX interceperint, lib. 2 Turco Græciæ pag. 21 de hoc apoſtata ſic breviter meminit: *Amyrutzum Turcæ, filiis ejus in arcem ſultani contraſi, Agarenicæ religionis fecerunt.* Georgius Trapezuntius in Actis B. Andreæ de Chio martyris ad diem XXIII Maji, apud nos tomo VII iſtius menſis pag. 185 eumdem, ni fallor, tacito nomine ſic deſignat: *Quidam enim, quem bonoris cauſa non nomino, ex Trapezuntinæ ortus urbe, Peripateticorum philoſophiæ profeſſor, ſive ſua ſponte (ut multi alunt) ſive impulſus, neſcio, nec, ſi ſciam, dicere audeam, crucem Domini negavit, & Mahometo adhæſit.*

alterius ſimilis furiæ hominem patronum naetus.

1233 Nihil hic dico de inſania Marci Epheſii, & fœdo mortis genere, quo pertinax ille ſchiſmatis defenſor exſtinctus eſt, & quod Gennadius eum morte Arii non immerito comparat, ut apud Raynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDXLV num. 17 legi poteſt. Nihil etiam ento furiles obſtinati illius hominis cavillationes, quas orthodoxi ſcriptores, tum Græci tum Latini, jam dudum ſolide refutarunt. Sed mirari ſemper ſolen, quomodo Lutherani & Calviniſtæ ſchiſmaticis hujuſmodi Græcis, a quibus in materia fidei multum diſſident, audeant patrocinari. Certe nullam probabiliorem hujus patrocinii rationem afferent, quam ſi candide edicant, ſibi ſufficere, quod Romanos Pontifices & Eccleſiam Catholicam calumnientur. Saltem iſti malæ cauſæ patroni ex dictis confiderent, quam egregios habeant in oppugnanda ſynodo Florentina commilitones. Ceterum ſcriptores polemici, ac nominatim Leo Allatius lib. 3 de Conſenſione Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ cap. 1 & ſequentibus concilium iſtud a contumeliosis ſchiſmaticorum impoſturis ita vindicarunt, ut mihi hic actum agere non lubeat. Quare revertar ad interruptam patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſeriem, ubi prius examinavero, an Beſſarion, præſul Nicæenus & S. R. E. Cardinalis, proprie inter illos ſit numerandus.

Non videtur Cardinalatu Beſſarion

1234 Phranza lib. 2 cap. 17 indicat, Beſſarionem Joſephbo mortuo ſubrogatum eſſe: *Menſe Februario ejuſdem anni*, inquit, *quotquot in Italiam ſynodi cauſa profecti fuerant, Conſtantinopolim redierunt; imperator, inquam, deſpota Demetrius, & reliqui, ceteris demptis, qui in Italia manſerunt, Joſepho patriarcha, qui Florentiæ ad Dominum hinc exceſſit, & Sardienſium metropolita, qui Ferrariæ obiit, & Beſſarione Nicæa epiſcopo, qui Romæ ſedem fixit, quare quidem imperator & ſynodus poſt defunctum Joſephum, patriarcham creavetrant. Poſtea propter perturbationes rerum & ſcandala, neſcio qua, Conſtantinopolim non veniſſe, ſed Romæ hærentem princeps archiepiſcopus* (hoc titulo Romanum Pontificem deſignat) *cum penſionibus liberaliſſimis ad numerum & ordinem Cardinalium adſcripſit*. Tum ſubdit, Metrophanem tempore vero ejuſdem anni MCDXL ad ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe, ut poſtea dicemus.

ex ipſa ſedem Constantinopolitanam peſſediſſe,

1235 At imprimis falſum eſt, Beſſarionem poſt celebratam ſynodum Florentinam ſemper Romæ hæſiſſe & Conſtantinopolim non veniſſe, cum ipſe Cardinalis ad Alexium Lucarim Philanthropinum apud Labbeum tomo XXVI Conciliorum col. 1230 de ſucceſſu ejuſdem ſynodi Florentinæ ſcribat: *Demum poſt celebratum ſacrum concilium & noſtrum ad urbem Conſtantinopolitanam reditum* &c. Hinc quiſpiam ſuſpicari poſſet, Beſſarionem Conſtantinopoli electum fuiſſe, ut noluiſſe patriarchatum ſuſcipere, eo quod propter priorem tatam Florentiæ unionem ſchiſmaticis maxime invifus eſſet, & de iis ad obedientiam reducendis deſperaret. Nemo autem facile credet, illum Florentiæ ab imperatore & ſynodo in locum Joſephi defuncti ſubſtitutum fuiſſe, cum Græci Eugenio Pontifici ſuadenti, ut Florentiæ patriarcham Conſtantinopolitanum eligeret, apud Labbeum tomo XXVI col. 527 ſic reſponderint: *Patriarcha hic non ſit; moris enim noſtri eſt eum Conſtantinopoli ab univerſa noſtra provincia eligi, & in majori noſtro templo conſecrari; nec imperator noſter aliud faciet, cui mos eſt eccleſiæ noſtræ conſuetudo.*

ſed tantum honorarium iſtius eccleſiæ titulum habuiſſe,

1236 Equidem ſcio, ipſum Beſſarionem litteris ſuis, quas Raynaldus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDXXXIX n. 38 refert, præfiniſſe hunc titulum: *Beſſarion divina miſeratione ſanctaque Sedis Apoſtolicæ gratia, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, patriarcha Conſtantinopolitanus* &c. Sed hoc teſtimonio dum-

tanat

A taxat moveor ad amplectendam opinionem Leonis Allatii, qui lib. 3 de Conſenſione Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ cap. 3 num. 2 eumdem Beſſarionis titulum ita explicat: *Quare non mali opinantur illi, qui aſſerunt, eum titularem patriarcham Conſtantinopolitanum fuiſſe; quales poſt captam a Latinis Conſtantinopolim Romani Pontifices nominabant, quemadmodum & aliarum patriarchalium ſedium; idque nobis inſinuare conatur Dorotheus Monembaſienſis in Synopſi hiſtoriarum.*

quem etiam poſt Iſidorus Iſidorus Ruthenus Cardinalis,

1137 Simili titulo inſignitus fuiſſe videtur Iſidorus Ruthenus, de quo ſupra num. 1130 mentio facta eſt, ut colligo ex Commentariis ſynchronis Pii II Papæ, ubi in editione Francofurtenſi anni MDCXIV lib. XI pag. 299 & 300 leguntur ſequentia: *Hunc annum* (videlicet Chriſti MCDLXIII) *viri tres in Eccleſia præcellentes inſignem mœſtitiæ reddidere. Primus fuit Iſidorus Cardinalis epiſcopus Sabinenſis, qui dum ante per-*

B *cuſſus apoplexia* (*ut diximus*) *perdiderat ſermonis uſum. Ruthenis hic præfuerat quondam pontifex barbaris populis, Græcanicum ritum ſervantibus. Cum capta eſt Conſtantinopolis a Turcis; legatus illic agebat Apoſtolicæ Sedis jam pridem ab Eugenio Pontifice maximo cardinalatus dignitate donatus. In cæde Chriſtianorum, quæ ingens ibi facta eſt; jacenti cadaveri hominis, qui ſibi ſuiſſet ſimilis, veſtimenta ſubtraxit, & cum ſuis permutavit, cuculla & rubenti pileo ſupra mortuum dimiſſis. Ipſe tamquam unus de plebe captus, parvo pretio redimitus eſt: cadaveri, ſuper quo inſigne cardinalatus reperiunt, caput abſciſſum eſt, & haſta ſuffixum cum pileo per urbem caſtraque Turcarum per ignominiam contemptumque Sedis Apoſtolicæ vectatum, clamitante præcone, eſſe Ruſſeni cardinalis verticem.*

qui poſt captam a Turc. Conſtantinopolim cultida ædem exa. ſit.

1138 *Ipſe vero paulo poſt ad Nicolaum Pontificem tranſiit, quem aliquot annis poſtea, diſſuaſo Gregorio patriarcha Conſtantinopolitano, qui anno, quo Mantuam itum eſt, non ſine ſanctitatis opinione Romæ obiit, Pius Pontifex ad patriarchatus culmen evexit, eique fatis funeſto Beſſarionem cardinalem Tuſculanum, virum doctiſſimum ſubſtituit, natione Græcum, genere Trapezuntinum.* Ex hac narratione ſatis patet, utrumque

C hanc Cardinalem titulo patriarchæ Conſtantinopolitani ornatum fuiſſe; at ex eadem etiam ſequitur, neutrum titulo iſto uſum eſſe ante captam a Turcis Conſtantinopolim, quando patriarchæ orthodoxi ad eam eccleſiam regendam electi fuerant, ut ea ſequentibus apparebit. His præmiſſis, probabilius opinor, quod in hac ſede poſt Joſephum defunctum ſtatuendus ſit

CXXIX. METROPHANES II.

Metrofe Majo anni 1440 ad ſedem CP. evectus eſt Metrophanes,

GEorgius Phranza lib. 2 cap. 17 tempus, quo hic Patriarcha inauguratus eſt, ſic præciſe propter caput eſſe: *Vere ejuſdem anni* (nempe Chriſti MCDXL, quo Græci poſt ſynodum Florentinam ex Italia Conſtantinopolim redierunt, ut ſupra diximus) *Metrophanes ex metropolita Cyziceno Conſtantinopolitanus patriarcha renuntiatus eſt.* Syropulus in Hiſtoria concilii Florentini ſect. 12 cap. 5 menſem & diem ejuſdem veris diſtinctius indicat, dum ibi de patriarchali Metrophanis inauguratione ſic ſcribit: *Die igitur ſeptimana quarto, ac menſis Maii quarto, quo ſolemniter proclamabant ſanctiſſimam Chriſti Aſcenſionem craſtino futuram, progreſſus ad aulam imperatoriam, ab Imperatore inaugurabatur.*

Hic iterum obſervationes ſupradictas Syropulo facile credimus in chronologia, licet in hiſtoria pro ſuo erga ſchiſmaticos affectu ſæpe mentiatur, & hac tota ſectione pro ſuo contra orthodoxos odio longam de Metrophanis electione adornet fabulam, quam piget tranſcribere aut refutare.

ſtrenuus unionis propugnator,

1140 Ad ſaltem ex ea Syropuli narratione colligimus, Metrophanem patriarcham unioni Florentinæ, cui ſenatus ordine, tamquam præſul Cyzicenus, ſubſcripſerat, firmiter adhæſiſſe. Quam vero ſtrenue is Patriarcha ſchiſmaticis reſtiterit, ac eamdem uniones in Oriente promoverit, ſatis apparet ex Leone Allatio, qui in Opere de Conſenſione Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ lib. 3 cap. 4 num. 5 ſervidum orthodoxæ fidei zelum in illo ſic laudat: *Metrophanes in ſede collocatus, ubi par erat, diſſidentium machinas ſedare conatus, turbulentos in officia continere, de*

E *contumacibus quoque pœnas ſumere, quos epiſcopatibus pulſos exilio mulctavit, & probos ac pios & morigeros in eorum loca, ut unio propagaretur, reſtituit. Dum reliqui Patriarchæ reclamarent, neque remiſſis ſpiritibus arrogantiam ſedarent, ea eorum etiam dicacibus male ferlatos ejecit alioſque ſibi audientes ſupponit; quod puto abſque ſummi Pontificis permiſſione hominem, Eccleſiæ Romanæ reverentiſſimum, unquam auſum fuiſſe. Id reliqui patriarchæ ægre ferentes, Philotheus Alexandrinus, Dorotheus Antiochenus, & Joachimus Hieroſolymitanus, licet ſecundo per legatos ſubſcripſiſſent, ira perciti ac furore præcipites, coacta ſecundo, Metrophanem & epiſcopos ab eo creatos convitiis ontrant, anathemati ſubjiciunt, & reliquos Chriſti fideles ab eorum obedientia avertunt.*

quam ſchiſmatici condemnatum tribus menſibus ante mortem

1141 Deinde Allatius Græco-Latine exhibet ibidem ipſas Syrodales litteras, in quibus hiſchiſmatici varia accuſationis capita Metrophani objiciunt, eumque condemnant, quia *exſecrandam ſynodum, quæ apud Florentiam Italiæ urbem celebrata eſt, & Latinorum cum Papa Eugenio, quod non licebat, dogmata approbavit, ... more prædonum Conſtantinopolitanam ſedem invaſit, quæ*

F *aſſenſum præbuit hæreticis & jam dicto Papæ, & Imperatori Græcorum Palæologo cum Latinis ſentienti, fideles & ſanæ fidei ſectatores non abſque miſeris perſequuti, veluti tyranno opprimenti & redarguenti; infideles vero & eos, qui pravis opinionibus ſunt imbuti, accerſenti, honoranti, & ad dignitates promovenli, tamquam ſuæ hæreſeos aſſectas; & quod magis eſt, mirum in modum hoc eoſdem deoſculanti propter eam, quam in ſe præfert adverſus ſectam fidem pietatemque repugnantiam. Hinc factum eſt*, ajunt iidem arcuſatores, *ut prophanos metropolitanos & exſecrandos epiſcopos ubique in divinas & ſanctas ſedis ſanctæ magnæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, tamquam ſuæ diœceſi obnoxios, intruſerit.* Ea hac ſchiſmaticorum accuſatione liquet, Metrophanem unioni addictiſſimum fuiſſe.

1142 Cererum hæc condemnationis ſententia, quæ loco citato tota legi poteſt, dicitur in fine ſubſcripta *menſe Aprili* VIMDCCCCLI *anni*, nunc *currentis Indictionis ſextæ a Chriſto anno* MCD XLIII, adeoque tribus circiter menſibus mortem Metrophanis præceſſit, ſi credimus Syropulo, qui ſect. 12 cap. 21 chronologicam ejuſdem Patriarchæ obitum ita diſtincte notavit: *Statim ac ab aula in patriarchæum ægrotavit, cæpit cum morbo conflictari & in ipſiſſimis Calendis Auguſti, Indictionis ſextæ, anni a mundo condito ſeptes mil-*

quæ anno 1443 Calendis Auguſti ei accidiſſe juxta Syropulum,

SEC XV. *ſeſtmi nongentiſſimi quinqeagiſimi primi exſpiravit, cum patriarchatum geſſiſſet tribus annis, & tribus menſibus; ſed male.* Scilicet eccleſiam Conſtantinopolitanam *male* gubernavit judicio Syropuli & ſimilium, qui ſchiſmati pertinaciter adhærebent. Porro menſis Auguſtus anni 6951 & Indictio ſexta deſignator annum Chriſti MCDXLIII, quo Metrophanes ex hac vita migraſſit.

ejus inſerpres in alia re circa hunc Patriarchum turpiter eſt.

2143 Robertus Creyghton tamquem extripode pronuntiat, hunc Patriarcham fuiſſe ultimum ante captam a Turcis Conſtantinopolim, & in hæreſitica præſtatione, quam ſabuloſæ Syropuli hiſtoriæ præfixit, hanc temerariam ſuam opinionem confidenter proponit his verbis: *Sicut civile Græcorum imperium a Conſtantino primo ad Conſtantinum ultimum, noſtri Joannis fratrem, perduravit; ita a Metrophane ad Metrophanem patriarchale & eccleſiaſticum.... Metrophani ſucceſſit Alexander, qui Arrio ad concilii Nicæni tempora auctoritatem reſtituit, a quo ſupra mille & centum annos continuata ſucceſſio patriarcharum diſſit in hunc ultimum Cyzici Metrophanem; cui inter ſuſpiria morienti nemo poſtea ſubrogatus eſt, aut tiaram indoluit Conſtantinopoli patriarchalem. Numquam in ea throna ſedit Mammas noſter, numquam ſedere appetivit. Hunc fatalem errorem omnes laſciviunt viri doctiſſimi, Binius in conciliis, Lauclavius in Jure Græco-Romano, Cruſius in Turco-*
B *Græcia*, & quotquot *hæc novitima negotia Græcorum litteris mandavere. Hunc Gregorium cunctis inter patriarchas recenſent, qui numquam ſuffectus eſt in patriarcham.* Sed an heterodoxus ille ſolus ſapiat, dum *omnes inſaniunt viri doctiſſimi*, ex infra dicendis apparebit, ubi ex ſcriptoribus ſynchronis oſtendemus, quod ante ceptam a Turcis Conſtantinopolim iſti eccleſiæ præfuerit ec Metropheni ſucceſſerit.

CXXX. GREGORIUS III, cognomento Muliſtenus vel Mammee.

Gregorius cognomento Meliſſenus vel Mammas.

Hic enim patriarchatum multis annis vitam monaſticam egit, ut ipſemet aperte declarat in ſuo Opere ad imperatorem Trapezuntium, ubi tomo 2 Græciæ orthodoxæ pag. 432 leguntur ſequentia: *Ego poſtea pro certo confirmo exiſtiſſima tua majeſtati, & veritatem ipſam teſtor, me propenſiſſimo animo eſſe, minimeque reluctari, e ſolio patriarchico dimoveri: neque enim unquam in mentem meam venerat (teſtemque advoco Deum) patriarcham Conſtantinopolitanum fieri, quinimo nec ante triginta annos epiſcopum, ſed tantummodo in vita monaſtica immorari.* Poſtea factus eſt proto-ſyncellus & imperatoris confeſſarius, quibus titulis uſus eſt, dum nomine petriarchæ Alexandrini tertio loco poſt imperatorem concilio Florentino apud Labbeum tomo XIII col. 518 ſic ſubſcripſit: *Gregorius hieromonachus, proto-ſyncellus, a confeſſionibus, locum tenens ejuſdem apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi patriarchæ Alexandrini D. domini mei Philothei, ſubſcripſi.*

quem falſi ſmaticus Syropulus obiqua ea lamentatur

2145 Syropulus in mendacii ſui Hiſtoria concilii Florentini ubique hanc Gregorium livido dente petit; ſed quo pluribus conatibus & calumniis ſchiſmeticus ille hunc virum onerat, eo magis nobis perſuadet, ipſum ſincero orthodoxæ fidei zelo præditum fuiſſe. Quamvis autem Syropulus tecuiſſet, de orthodoxia hujus Gregorii ſatis conſtaret ex ipſius ſcriptis, quæ poſteritati reliquit. Inter illa Labbeus tomo XIII Conciliorum e col. 739 refert unum, cui ibidem talis aiculus Græco-Latine præfixus eſt: *Gregorii hieromonachi, magni proteſyncelli, & a confeſſionibus, qui poſtmodum creatus eſt patriarcha, & Romæ ſepultus coruſcavit miraculis, reſponſio ex variis Sanctorum ſententiis ad epiſtolam Marci Epheſii.* Leo Allatius tomo 2 Græciæ orthodoxæ a pag. 419 Græco-Latine edidit aketum ejuſdem opuſculum, in quo Gregorius oſtendit, additionem illa *Filioque* ad Symbolum facta, nihil eſſe innovetum. De aliis ipſius lucubrationibus bibliographi inter ſe diſceptant. Nunc pergimus ad demonſtrandum Gregorii iſtiue patriarchatum, quem Creyghtonus ſtupida temeritate infitiatur.

eſtate anni 6465 to lorum Metrophanis defuncti ſubſtituitus eſt.

2146 Theodoſius Zygomalas in Hiſtoria politica Conſtantinopoleos, quem ad Cruſium miſit, & quam hic ſuæ Turco-Græciæ inſeruit, lib. 2 pag. 5 de patriarchatu Gregorii inuenit ſequentia: *Erat Conſtantinopoli patriarcha qui dam, vitæ ſanctimonia præſtans, nomine Gregorius Mamma, magni ducis tempore. Hunc arreptum, patriarcham fecerunt invitum, ac reluctantem renuntiaverunt. Sed is diſſidium indies longius ſerpere videns, expugnationemque urbis præditens, ſe munere abdicavit, cum quidem illi ipſi ſuo compatri prædixiſſet, filios ejus in conſpectu ipſius ab Agarenis trucidatum iri; quod viri ſancti vaticinium ipſa poſterius eventu comprobatum fuit.* Hæc Gregorii Catholici laudatio, quæ per ſchiſmaticas & hæreticas Zygomelæ & Cruſii manus tranſiit, neminī poteſt eſſe ſuſpecta. Porro ſynchronus Phranza chronologicum ejuſdem Patriarchæ initium lib. 2 cap. 19 nobis ita elreitec indicat: *Decimo ſeptimo die Julii ejuſdem anni* (videlicet mundi conditi 6953 vel Chriſti MCDXLV, quem proxime ſupra aſſignaverat) *tote orbe aſtus immenſus & memoratu dignus exſtitit, quo ætate ſpiritualis pater imperatoris, Gregorius Meliſſenus patriarchatu donatus eſt.* Ex hoc ſcriptoris coæai teſtimonio pater, Gregorium in ætate enni MCDXLV ed ſedem Conſtantinopolitanam evectum fuiſſe.

Prout ſuperſtitioſum Creyghtonus hæreticus impugnandi ſtudium

2147 Interim Creyghtonus in ſupradicta ſue præfatione explodit Cruſium, Binium, alioſque, qui exiſtimant, *hunc Mammantem & bieromona chum exſtitiſſe, a confeſſionibus audiendis, & primicerium, & patriarcham Byzantinum, & Romæ ſepultum, & poſt mortem miraculis inclaruiſſe*; F *quæ tam falſa ſunt*, inquit, *quam Deum non vivere: numquam Romæ commoratus eſt, nec ibi vel mortuus vel ſepultus, quod nulla unquam hiſtoria propalavit; numquam patriarcha creatus eſt, ſed cum ſuis in patriam revectus, Metrophanem Cyzici præſulem ultimum ſuffragiis & ipſius Gregorii electum, ad eam dignitatem promoveri vidit, quemadmodum hiſtoricus noſter in poſtremis ſectionibus tam diſerte & lucolenter narrat, ut nefarium eſſet aliter ſentire.* Hęc heterodoxus ille ſcribere non erubuit, mendacii ſuo Syropulo fretus, quem impie videtur diainis oraculis æquiparare, dum contra manifeſtum veritatem aſſerit, ea eſſe tam falſa, *quam Deum non vivere*, Sed nolo hic hominem, ateriori caſtigatione dignum, pluribus exagitare, cum infra iterum evidenter erroris ſit convincendus.

2148 Henricus Wharton in Appendice ad Hiſtoriam litterariam Guilielmi Cave nullum inaenit duro hnic modo cuoenm, & popularem ao ſymmyſtam ſuum Creyghtonum deſerere coactus eſt, ut in Appendice citata pag. 81 ſatis indicat

his

A his verbis: *Me quidem nequaquam latet, virum minime luce dignum contudere, Metrophanem antequam captam urbem sede motum non esse, nec Gregorium patriarchatum unquam obtinuisse. Verum Phranzæ auctoritas mille conjecturis hac in re prævalet, qui diserte verbis & Metrophanis depositionem & Gregorii evectionem tradit. Addit Phranza, Gregorium post annos aliquot patriarchatum abdicasse, & Constantinopoli anno* MCDLI *exsulis instar discessisse. Quo se contulerit, haud ita patet. Stat qui Romam petiisse, ibique tandem sepultum miraculis inclaruisse volunt.* Cum Whitonos de Romana Gregorii commoratione hic modeste dubiter, libenter ipsum veritatem hujus rei edocebimus, & eadem opera imperitiam Creyghtoni petulantiam retundemus.

quæ a Whitonus facti non audet, esse ambitus de Romana Gregorii commoratione,

1149 Primus Romanę hujus commorationis teſtis eſt Gsorgius Trapezontius, qui tomo I Græciæ orthodoxæ pag. 578 de Patriarcha illo adhuc vivente ſic ſcribit: *Conſtantinopolitanus patriarcha, meni vigilans, pro ſalute gregis nimium ſollicitus, ſacer vereque Gregorius & cum uno ſolo hoc ævi confeſſor & martyr* (hic Iſidorum Ruthenum deſignat, ut ex ſequentibus patet) *& exſilia & in his ingruentes calamitates pro una unione eccleſiarum lætis animis ampleuans, Romæ degit.* Deinde poſt pauca intercoſita in eliis antiquiſque iſtius præſulis laudes ita exeurrit: *In his libris moras mihi creo, conſpicirus dejectam noſtram nationem horum duorum magnorum virorum factionibus ſubleuotam. Qualis eſt enim horum operatio? Quanta munificentia? Ut eſt eorum apud omnes famoſa hoſpitalitas? Omnium in admiratione eſt, quod, cum parvis fiat opibus ac facultatibus præditi, nec beneficia ampla obtineant, imo nullum ſanctiſſimus patriarcha, in erogandis tamen eleemoſynis univerſos ſuperant.* Hæc ſcriptor iſte, qui propter nationis ſuæ calamitatem ex Græcia in Italiam confugerat, & forte de duobus iſtis orthodoxæ fidei defenſoribus narrat ea, quæ ipſemet coram ſpectabat.

quę utrique ejus heterodoxo ex teſtimonio Georgii Trapezuntii

B

z

1150 Alter ejuſdem rei teſtis eſt Joannes Gohelinus, qui Pio II Papæ fuit a ſecretis, & geſta ejuſdem Pontificis copioſe conſcripſit, Synchronus ille ſcriptor in ſupra laudatis Pii II Commentariis, qui Francofurti anno MDCXIV recuſi fuerunt, lib. XI pag. 300 meminit de *Gregorio patriarcha Conſtantinopolitano, qui anno, quo Mantuam itum eſt, non ſine ſanctitatis opinione Romæ obiit.* Haud dubie plures hujus commorationis teſtes inveniremus, ſi eos quæreret inhaeret. Sed poſt tam diſerta duorum coævorum teſtimonia Creyghtonus nobis fruſtra ad ovum occinet: *Numquam Romæ commoratus eſt, nec ibi vel mortuus vel ſepultus, quod nulla unquam hiſtoria prodidit; numquam patriarcha creatus eſt* &c. Fruſtra etiam heterodoxis ſuis, ni fallor, perſuadere conabitur, hæc tam falſa eſſe, *quam Deum non vivere.* Æqui rerum æſtimatores judicent, utrum Creyghtonus ſolus ſapiat, & omnes viri doctiſſimi inſaniant, ut ipſe ſupra jactabat. Nunc videamus, quam ob cauſam & quo tempore Gregorius ſedem Conſtantinopolitanam reliquerit.

& Joannis Gobelini ſynchroni eam demonſtratur.

C

1151 Cum ſchiſmatis defenſores poſt mortem Joannis Palæologi imperatoris quotidie majores turbas excitarent, & eorum rabies, contra Patriarcham orthodoxum ereſceret, videtur Gregorius ſanxit illorum ceſſiſſe, ſe ſedem ſuam ultro deſeruiſſe, ut ex ſupradicta Hiſtoria politica Conſtantinopoleos colligimus. Recentiores quidam contendunt, illum a ſchiſmaticis depoſitum & cupulſum fuiſſe. Labbeus tomo XIII Conciliorum SEC. XV.
a col. 1365 refert quædam fragmenta Sophianæ pſeudo ſynodi, in qua ſchiſmatici col. 1366 decernunt, *pellendum ſolio Gregorium, ſubſtituendum Athanaſium, qui a tribus præſulibus Macario Nicomedienſi, Neophyto Nicæno, & Metrophane Cyzicено in patriarcham promovetur.* Sed Leo Allatius ibidem col. 1373 & ſequentibus evidenter oſtendit, hanc ſynodum Sophianam ab impoſtore quodam ſchiſmatico recentur confictam eſſe. Noſtra parum intereſt, utrum Gregorius ob inſuperabilem ſchiſmaticorum pertinaciam ſeſe munere ſuo abdicarit, an ab illis violenter dejectus fuerit; dummodo tempus hujus abdicationis aut expulſionis ſciamus.

Gregorius ille rebellioni ſchiſmaticorum cedens,

1152 Phranza lib. 3 cap. 3 indicat, hunc Patriarcham *menſe Auguſto* anni MCDLI, *inſtar exſulis*, ex urbe Conſtantinopoli ans diſceſſiſſe. Suſpicor, id intenure menſe Auguſto factum eſſe, quia Nicolaus V Pontifex jam conſilium illud noverat die XI Octobris, eodem anno, quando apud Raynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum MCDLI num. 2 inter alias auxilii ferendi conditiones Conſtantino imperatori hanc proponit: E
Volumus, ut Patriarcham Conſtantinopolitanum ad ſedem ſuam revoces, factoſque ſibi ab omnibus talem & tantam reverentiam & obedientiam exhiberi, quæ merito ſuæ pontificali auctoritati debet impendi, ita ut non abjectus ſacerdos, ſed verus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ patriarcha tentatur, nec in ſpiritualibus ſine ejus conſenſu & auctoritate quiſquam, quacumque præfulgeat dignitate, quidquam attentare præſumat &c.

urbem CP. anno 1451 deſeruit, quem dum Nicolaus V Papa ſedi ſuæ reſtituere vellet,

1153 Conſtantinus his aliiſque conditionibus aſſenſit, ut Duces coevus in Hiſtoria Byzantina cap. 36 teſtatur his verbis: *Imperator ſuppetias rogatum Romam jam antea miſerat, ut etiam concordia Florentiæ revocatilia ſtabiliretur, inque magnæ eccleſiæ liturgiis Papæ nomen e ſacris diptychis revelleretur, ad thronum etiam ſuum patriarcha Gregorius cederet; hortantibus etiam legatis, aliquot Papa mitteret, qui ſchiſmatis cauſa acta capitalia odia placarent. His Papa permotus, Poloniæ Cardinalem Iſidorum, qui Ruſſiæ archiepiſcopus fuerat, miſit; virum equidem prudentem ac modeſtum, in orthodoxis dogmatibus eruditum, & natione Romæum* (id eſt *Græcum*, ut alibi monuimus) *qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino concilio interfuerat.* F

aſſenſus imperator Græcus, cum indigetes anniſſo Latinorum,

1154 Illuſtriſſimus ille Romani Pontificis legatus menſe Novembri anni MCDLII eum aliquot Latinis Conſtantinopolim appulit, ut laudatus Duces ibidem narrat, tantumque inter varias ſchiſmaticæ plebis ſeditiones effecit, ut tandem menſe Decembri ejuſdem anni MCDLII aliqua concordiæ ſpecies inita fuerit, atque inter nonnullos Græcos & Latinos convenerit, *ab Italis & Græcis in magna eccleſia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai Papæ in ſacris diptychis atque etiam Gregorii patriarchæ tunc exſulantis fieri. Decembris die* XII. *anno mundi* VSMDCCCCLXI (id eſt Chriſti MCDLII) *ſacra illa myſtagogia celebrata fuit. Multi vero a ſacris donis oblatis abſtinuerunt, quod, illa liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impurum ac abominandum ſacrificium peractum exiſtimarent. Cardinalis interea animos & corda, Græcorumque propoſitum explorabat ac rimabatur, quorum frons ac dolus eum non fugiebant.*

ſed ita qualiſcumque unio, quam legatus Papæ conciliaverat,

1155 Laonicus Chalcocondylas lib. 8 de rebus Turcicis hanc poſtremam & qualemcumque unionem ſic memorat: *Etiam Cardinalis Iſidorus,*

SEC. XV. *Sarmatarum antiſtes, cujus ante meminimus; Græcis, penes quos ea tempeſtate erat, auxilio fuit: aderat enim, ut ſynodum congregarent, & Romano Pontifici Græces reconciliarent. Hæc quidem paulo ante confecerat; at Græcis illa cum Romanis reconciliatio nimis ſera exſtitit.* Certe nimie ſera fuit hęc qualiſcunque concordia, quandoquidem Turcę poſt paucos meoſes urbe Conſtantinopolitana potiti ſunt, antequam ſubmiſſa a Pontifice Romano auxilio eo pervenire potuerint. Addc, quod hęc paucorum uuto parum ſincera fuiſſe videatur, cum laudatus Ducas cap. 36 aſſerat, plurce huic concordię obſtitiſſe, *ipſumque Imperatorem ficte ac ſimulate illi adhæſiſſe.* Sed ad Patriarchem noſtrum redeamus,

nimis ſera aut ficta fuit quando quidem Patriarcha ad fidem ſuam non rediit,

1156 Gregorius ad ſedem ſuam non eſt reverſus, quamvis Pontifex illam conditionem imperatori propoſuiſſet, eamque imperator admiſiſſet: nam adhuc exſulabat menſe Decembri anni MCDLII, quando in diptychis commemoratio ipſius, *tunc exſulantis*, facta eſt, ut ſupra citatus Ducas teſtatur. Forte tamen ſuum diſtulit, quia vectatili Græcorum ingenio diffidebat, vel exſpectabat reducem legatum Iſidorum, ex quo ſtatum eccleſiæ Conſtantinopolitanæ plenius cognoſceret. Interea Turcę Conſtantinopolim intercepernnt, cui cladi Patriarcha noſter circa ſex annos ſuperfuit: Romę enim obiit eo *anno, quo Mantuam itum eſt*, ut ſupra ex ſynchronie Pii II Papę Commentariis retulimus. At ex iiſdem Commentariis & communi Chronologorum conſenſu conſtat, iſtud iter Mantuanum anno Chriſti MCDLIX inſtitutum fuiſſe. Nemo interim in locum ejus ſuffectus eſt uſque ad captum ab infidelibus Conſtantinopolim, de cujus excidiuae novo dominio ad clariorem ſequentium rerum notitiam hic nonnulla extra ordinem convenit obſervare,

& interim Turcę Conſtantinopolim intercepernnt.

B

PARERGON XI.

De pertinacia Græcorum in ſchiſmate, patriarchali adminiſtratione; & nonnullis patriarcharum catalogis poſt captam a Turcis Conſtantinopolim.

C

CÆca ſchiſmaticorum pertinacia, Turcis jam uutremum Conſtantinopoli exeidium minitantibus, indice creſcere videbatur, ut ſynchronos Ducae conqueritur, qui cap. 37 Hiſtorię Byzantinę de hac te ſcribit: *Apellis ergo die ſexto* (anno Chriſti MCDLIII) *paraſceve poſt Paſcha obſidione urbem cinxit Mehemetes. Conſtantinopolitani, a quo die in eccleſia magna facta eſt concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum ſynagogam refugiebant; nec in ea oblationc, holocauſto aut incenſo litabatur. Si quis ſacerdotum divinam liturgiam die aliquo infigni celebrare voluiſſet, qui precabantur, quo uſque ad oblationem ſacrorum donorum ventum fuiſſet, adſtabant; deluctſque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. Quid pluribus opus eſt? Templum illud pro delubro & ara gentilium, & ſacrificium perinde ac Apollini ſuum æſtimabant.*

Ducas ſynchronus, & nobilis hiſtoricus Græcus

refert infaſtum ſchiſmaticorum cacitatem, cum Turca urbi CP ſuminoverent. Id eſt anno 1451

1158 Deinde poſtquam in pervicaces illos recte intorſit quædam verba Iſaiæ prophetæ, cœptam narrationem ite proſequitur: *Gentes autem interim adverſus hoſtiles * docere ac ſcribere ſingulis diebus non ceſſabat, & ſapientiſſimum beatumque Thomam Aquinatem ejuſque ſcripta, Demetrium etiam Cydonem hæreſis arguere contendent, rationes ſyllogiſmoſque adverſus eos tenebat. Conſcius ei erat operiſque ſocius, e ſenatoribus primus Meſazon idemque dux magnus, cujus contra Latinos, magis vero contra ipſum urbem temeraria impudentia eo uſque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu ſe peti viderunt Romæi, ut dixerit, Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conſpicere, potius eſſe.* Superius eodem capite illuſtrie ille ſcriptor affere plura ſchiſmaticæ hujus inſaniæ exempla, quæ legi merentur. At dementes illi non diu poſt voti ſui compotes facti ſunt, & maximo ſuo damno mitram Turcicam, quam pileo Latino præmlerant, tota urbe ſua dominantem viderunt: cum enim Turcæ eodem anno MCDLIII, die XXIX Maii Conſtantinopolim vi occupaſſent, Græci ultricem Dei manum experti ſunt, dudum meritae perfidiæ ac pervicaciæ ſuæ pœnae dederunt,

D

E

1159 Heue miſerandem civium Conſtantinopolitanorum calamitatem ſchiſmati imputatnot prudentiores Græci, inter quos Georgius Trapezuntius tomo a Græciæ orthodoxæ pag. 377 in epiſtola ad Cretenſes ita ſcribit: *Sed cum hoc deductu ſit orutio, non poſſum memet continere, quin triſte ejulans & lamentans, lacrymis oppleor: quis enim noſtras calamitates non deploravit? Quis noſtra infortunia, ſive ut aptius (neſcio an multum gratum) dicam, noſtras intogitantias & ſupplicia meditans, in fictum non irrumpet? Actum jam eſt de Græcorum imperio; nec eccleſiæ omnes penitus occiderunt, quod nos tamdiu in ſchiſmate perſtitimus. Quis poeta hæc tragice exarrabit? Quis orator commemorabit?* Non eſt hic inſtituti noſtri triſtem Conſtantinopolis capiæ faciem repręſentare, quam varii teſtes oculati vivia coloribus depinxerunt. Conſuli poſſunt apud Raynaldum in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDLIII num. 5 & 6 litteræ Cardinalis Iſidori, quibus apud Bzovium eodem anno num. 6 ſubjungitur epiſtule Leonardi Chienſis, ec præterea legi poteſt Chronicon Georgii Phranzæ; qui omnes cladem illam oculis ſuis conſpexerunt.

Græcum Georgio Trapezuntio

F

1160 Eamdem Græcorum ſtragem litteris mandarunt varii ſcriptores ſynchroni, inter quos merito locum obtinet jam ſæpe laudatus Ducas, qui in Hiſtoria Byzantina cap. 39 præter alia, quę in hac Turcarum irruptione acciderunt, ſequens factum obſervatione noſtra dignum ſic narrat: *Omnes itaque viri, mulieres, monachi & moniales in magnam eccleſiam concurſant, patres matreſque familias ſinu & ulnis infantes ſuos in illud templum geſtantes, deſertas domos ſuas deſiderare; viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad eccleſiam magnam omnes confugiebant? anta multos annos a falſis quibuſdam vatibus, ſub Turcorum jugum urbem miſcendam eſſe audiverant, ipſoſque in eam vi irrupturos, Romæoſque trucidando, ad magni Conſtantini columnam uſque proceſſuros eſſe; ubi eo ventum foret, angelum e cælo deſcenſurum, qui ſtrictum gladium, ſimulque imperium viro cuidam obſcuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi inſidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe & populum Dei vindica; ſtatimque terga daturos*

excidium Conſtantinopolcos narrant,

Tur-

A *Turcæ, quibus fugientibus Romæi, magna ſtrage edita, inſtarent, illos urbe non ſolum, ſed etiam ex Occidentis regionibus, ipſaque Anatolia ad locum uſque Monodendrium dictum, in Perſiæ finibus ſitum, expellerent. Hæc exitum habituca perſuaſi quidam, ad eccleſiam currebant, aliosque ſequi hortabantur.*

Illud impetrat ſchiſmaticæ Græcorum pervicaciæ.

1161 Hac occaſione Ducas populates ſuos ſchiſmaticos, inter quos præcipue erant monachi & moniales, ut ſupra vidimus, ibidem ita alloquitur: *Infelices ac miſeri Romæi, templum illud, quod heri ac nudiuſtertius ſpeluncam & altare hæreticorum appellabatis, quod nullus veſtrum, ne polluereiur, adibat ob celebratam in eo liturgiam ab iis, qui concordiam eccleſiarum amplectuntur; Deo nunc irato ac ſuccenſente, meritoſque pœnas a vobis exigente, in illud, velut ſalutis portum, confugitis. Sed neque vindicti jaſtæ Dei iræ pœnas luentes, intra viſcera veſtra pacis cogitatione & deſiderio commovemini. In tanta ſiquidem clade ac calamitate, ſi angelus cælo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: Pacem & concordiam* B *Eccleſiæ dummodo colatis, & amplectamini, hoſtes urbe pellam; in eam conditionem haud conſentiretis; ad quam etiam adducti, ſiſte tamen & ſimulate id ageretis. Hujus ſibi conſcii ſunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum, poteſtatem devenire, ſatius eſſe dicebant.* Poſt hæc auctor ille tragice deſcribit, quomodo Turcæ imbellem iſtam turbam, variis opprobriis peios affectam, e templo S. Sophiæ in captivitatem abduxerint.

Quæ quotidie profuit, ut reverentiæ.

1162 Ceterum quod hoc loco Ducas de perfida ſchiſmaticorum duritia memorat, veriſſimum eſſe, eventus docuit: nam duris eorum cervicibus tanto miſericordiæ pondere gravata, ad obedientiam Romanæ Eccleſiæ præſtandam flecti non potuit, & infelices Græcorum reliquiæ, quæ cladi Conſtantinopolitanæ ſuperfuere, vindicem Dei manum & vetam calamitatis ſuæ cauſam agnoſcere noluerunt. Quinimo videtur odium ſchiſmaticorum contra Latinos & eorumque ritus eum ipſo tempore crevisſe; nam R. P. Joannes Baptiſta van Ketwigh, ex ſacro Prædicatorum Ordine, qui multas Orientis regiones peragravit, in theſibus theologicis, quas Lovanii anno MDCCXIX publice impugnandas propoſuit, pag. 54 & ſequenti C horrendum iſtius odii exemplum narrat his verbis: *Accidit circa annum* MDCLXXXVIII *in inſula & civitate Chienſi, tribus non plus annis ante meum ibidem adventum, ut quidam Georgius Munzala, civis Chienſis (inter Græcos ſciſmaticos non minus valoſa in Eccleſiam Latinam malitia, quam perſpicaci verſutia famoſus, ea de cauſa vulgo* POSTINARA, *id eſt* SPLENDOR, *nuncupatus) mentis ſuæ ſacrilegæ probum daret. Is namque ſatanæ filius volens amicos ſuos, quos Bacchanaliorum tempore ad convivium invitarat, obſecare, aiebat, ſe illis pro Bacchanali comœdia Miſſam Latinorum jucunde repræſentaturum.*

Ac tragico exemplo declaratur.

1163 *Itaque ſacerdotalibus indutus veſtibus, omnique exteriori adhibito apparatu, cunctas cæremonias (in quibus optime verſatus erat) impius mimus ſub cuchinnali præſentium applauſu peragebat. Aſt ubi ad mimicam communionem ventum erat, dum inter alias puellas, prævie ab ipſo admonitas & inſtructas, filiæ ſuæ particulam charticeam porrigeret (ita ſcilicet impius hiſtrio panem azymum Latinorum imitabatur ac ludibrio expoſebat) derepente una cum aliis (Deo vindice) a ſæviſſimo dæmonio correpta, ſe ipſam dilaniabat; atque hoc modo illa ſacrilega comœdia in horribilem jactamque tragœdiam verſa eſt.* Poſt SECT. XV hæc eruditiſſimus ille ſacræ theologiæ licentiatus, & apud PP. Prædicatores Antverpienſes ſtudii generalis Regens primarius, merito de hujuſmodi Græcis pronuntiat: *Ad hunc impietatis exceſſum aſcendit gens illa perfida, Eccleſiæ Romanæ implacabilis magis inimica, quam infideles Mahometanæ.* Franciſcus Richardus noſter in Hiſtoria inſulæ Sant Erini cap. 18 & 24 narrat plura vindictæ divinæ exempla, quæ ſua ætate contigerunt. Sed pervicaces illi neque diuturnis calamitatibus eruditiuntur, neque manifeſtis miraculis convertuntur. Jam revertamur ad orthodoxos ejuſdem nationis viros, qui in hac clade Conſtantinopolitana ultricem Dei manum agnoverunt, & hoc gentis ſuæ excidium ſchiſmatici adſcripſerunt.

Joſephus præſul Methonenſis

1164 Joſephus Methonenſis in Defenſione quinque capitum, quæ in ſancta & œcumenica Florentina ſynodo continentur (paſſim iſtud opus ſub nomine Gennadii Scholarii, patriarchæ Conſtantinopolitani, perperam editum eſt, ut poſtea oſtendere conabor) quam Fabius Benevolantius anno MDLXX IX typis Romanis vulgavit, cap. 5 ſect. 55 triſtem Græcorum ruinam ſchiſmati imputat, eoſque ad E pœnitentiam ita hortatur: *Imprimis ergo (ut inde initium ſumam) in memoriam revocate, fratres & patres, qualiſnam & quanta exſtiterit noſtra natio: fuit enim quondam ſapiens, clara, generoſa, prudens, fortis, & quæ omnem terram ſuo ſubjecerit imperio. Præterea virtutis ſtudio & ſanctitate omnes gentes eſt ſupergreſſa; jejuniis, vigiliis, orationibus, eleemoſynis, & (ut uno verbo dicam) velut ſpongia hauſit omnem virtutem*, Deo ſemper accepta.

ruinam accelerans ſua

1165 *At in præſentia (prob dolor!) omnia interciderunt. Conſtantinopolis capta eſt; cujus vel ſolum recordatione ego prorumpere in verba cum clamore & ejulatu, & ultimum effundere ſpiritum. Qua urbe expugnata, aræ ſunt profanatæ, templum conculcatum, magna ſanguinis effuſio confecuta, pollutæ moniales, virgines corruptæ; caput infantibus abſciſſum; imperum manibus principes occiderunt, monachi ſacri, ſacerdotes, præpoſiti, viri, feminæ, connubia ſunt diviſa, ſacra vaſa confracta, imagines ornatiſſimæ conculcatæ ſunt, ac ſputis conſpurcatæ.* O *me miſerum atque infelicem! Quis poterit unquam tantam cladem deplorare, & verbis accebum caſum exprimere? Heu! ubi regius apparatus & comitatus? Ubi ordo palatii & diſciplina? Ubi tot principum examina? Ubi ſchola ſapientiæ? Væ mihi miſero! Ubi patriarchalis adminiſtratio, ubi ornatus eccleſiæ? Ubi tantus & talis ſacrorum monachorum ac non ſacrorum ordo, chorus, ac numerus? Ubi monachorum & monialium ordines? Ecce, nonne cuncta ſunt a Mahomete abſorpta? Nec tantum in ipſa urbium regina ea mala obvenere, verum vitam in ſubjectis regionibus plura ac deteriora, perque ſingulos dies hæc apertis oculis intuemur & intelligimus.* F

Lamentabilis oratione, deplorat.

1166 *Quamobrem ergo hæc? Vel vos mihi dicite per Dominum. Si dixeritis, ut dicere conſueſtis, ob noſtra delicta hæc evenisſe, non ita ſe res habet. Ego dicam; quoniam non magis nos, quam cetera Chriſtianorum gentes, noſtris criminibus Deum irritamus: ſunt enim & aliæ nationes magis ſceleribus & peccatis obnoxiæ. Quomodo non affligantur, ut noſtra infeliciſſima & miſeranda natio? Væ mihi miſero! Alius vir alio ſubinde ſic, cum ad hæc animum converto, & cor meum conturbatur, & ſpiritus meus æſtuat, quia Judæorum gens, quæ duo crimina commiſit, ſecundum Pro-*

phetam

SECT. XV

phetam dedit pœnas ; Duo enim mala fecit ; inquit , primogenitus meus filius Iſrael . Me dereliquit fontem aquæ vivæ , & effodit ſibi ciſternam diſſipatam . Et Eccleſia : Me in ligno crucifixerunt ; Barrabam vero poſtulaverunt & liberarunt .

1167 *Primam igitur , eum idolis ſervivit , in captivitatem abductus eſt in Mediam & Babylonem . Secundo , cum crucifixiſſent Dominum noſtrum & Deum , profecti ſunt captivi in omnes gentes ; noſtra vero nutlo (prob infortunium , prob dolor !) atque idolis ſervivit unquam , neque Dei filium crucifixit . Qua de cauſa tam acerbe vexatur ? Sed non ſolum eadem , verum etiam multo pejora , quam impii Judæi , perpetitur : Il namque in ſervitutem abducti , omnium gentium facti ſunt ſervi , ut omnibus inviſi & Dei hoſtes ; hi vero non ſolum gentium facti ſunt ſervi ; ſed & Judeis ipſis , qui ſunt ſervi omnium gentium . O meum calamitatem ! Nonne reliquum eſt plorare & lamentari , ac diſquirere cauſam , & videre , propter quæ patimur hæc ? Ego vero aliam non poſſum invenire (neque enim virtute , noſtra natio cæteris gentibus pejor eſt ; imo vero melior : nam dictum eſt , verecque dictum , nationem noſtrum omnes nationes virtute & moribus antecellere) niſi ſchiſma , & quod ſe ſubtraxerit ab obedientia & ſubjectione Romanæ Eccleſiæ . Eum , & ſolum diſcerno eſſe cauſam interitus noſtræ gentis ; quin poſtquam ab ea diviſi ſumus , maledictionem accepimus , & patimur , quæ nos patimur . Nec ideo pœnitet nos ; ſed deteriores evadimus , & maledictis impetimus ipſam Eccleſiam ; dicendo & tacenda adverſus eum impudenter evomimus .*

1168 *Quamobrem , fratres mei per Chriſtum , deſperationem emittamus ; accedamus veræ Chriſtianorum unioni ; agnoſcamus peccata noſtra , ut pejores Judeis evadamus , aeve falſa ſuaſione , malitiis & præſumptione ita aures obſtruamus , ut nec audiamus , nec intelligamus .* Poſt pauca præſul Methonenſis narrat , ſe interfuiſſe diſputationibus eujuſdam monachi ſchiſmatici , quæ habitæ ſunt Conſtantinopoli cum legato Pontificis de primatu Papæ , ubi legatus publice prædixit brevi ſecuturam Græcorum ruinam , niſi ſchiſmati renuntiarent. Sectione autem præcedente ſcriptor ille etiam allegat litteras Nicolai V Papæ , in quibus Pontifex anno MCDLI ſub eadem conditione inſtantem Conſtantinopolitani Imperii everſionem C prænuntiavit. Sed tam præviæ hujuſmodi commonitiones , quam poſtrema virorum orthodoxorum monita obſtinatos Græcorum animos non commoverunt : plerique enim poſt tam rigidum juſtitiæ divinæ flagellum , Judæis non abſimiles , noluerunt præcipuam infelicitatis ſuæ cauſam fateri , ac ſuavi Eccleſiæ Romanæ jugo ſuperbum collum ſubmittere . Maluerunt itaque ſervili ſchiſmatis defendendi libertate frui , & ſub dira Turcarum tyrannide retinere umbraticam quamdam ſchiſmaticæ eccleſiæ adminiſtrationem , de qua nobis nunc agendum eſt.

1169 Cum Mahometes poſt expugnatam ac direptam Conſtantinopolim videret , urbem illam fuga & cæde civium exhauſtam eſſe , eamque veller frequentem reddere , promiſcue Mohometanos & Chriſtianos ad ipſam incolendam invitavit. Quo autem Græcos facilius ad illam habitationem alliceret , conceſſit ipſis poteſtatem eligendi patriarcham , quem veteri ritu & magna pompa inaugurari voluit , variiſque privilegiis donavit , ut Phranza lib. 3 cap. 19 ſuſe explicat , qui ibidem de Mahomete illo hæc addit : *Hic ergo ſceleratiſſimus , Chriſticolarumque mala peſtis & verſipellis ac vulpes hæc fecit ; non quod benedictionem inde* D *ſibi quæreret , aut alioqui natura tam miti eſſet ; ſed ut Chriſtiani , ejus promiſſis auditis , in urbem confluerent , eamque incolerent , quæ ob quotidianas direptiones (& præſertim dum caperetur) deſerta evaſerat. Et ita factum , congregatique ſunt Chriſtiani nonnulli. Paulo poſt etiam coloniat , quæ Turcæ ſua lingua ſurgunides nominant , e Capha , Trapezunte , Synopio , Aſprocaſtro eo deduxit. Sic eum civibus denuo implevit .*

1170 Hiſtoria patriarchica Conſtantinopoleos , quam Martinus Cruſius hetcrodoxus Græco Latine edidit , lib. 2 Turco Græciæ pag. 107 occaſionem inſtaurati a Mahomete patriarchatus Conſtantinopolitani ita exponit : *Illo tempore , quo Turcicus rex Mechemeta hanc urbem Conſtantiat expugnavit , numerabatur anni a nato Chriſto mille quadringenti quinquaginta tres , ipſa urbe , XXIX die Maii , feria tertia (die Martis) capta . Tunc ille ſcivit , Romani ſeu Græci ſemper fuiſſe patriarcham ; propterea quod hac in urbe , antequam eam cepiſſet , ipſe majorem temporis partem exegerat , patre ipſius Murata Adrianopoli dominante . Erat itaque res Romanas & ordinem gubernationemque Romanorum probe & exacte . Proinde mirabatur , quid cauſa eſſet , quod patriarcha non veniret ad ſe ſuppliciter honoris cauſa pro demino agnoſcens , itaque commotus cogitabat , quid hoc rei eſſet ; ac continuo accitis eccleſioſtieis viris dixit : Ubi eſt , qui patriarchæ manet gerſit ; Quare non acceſſit , ut mihi , tumquam regi , reverentiam debitam exhiberet ? Hæc Sultanus : magna enim ejus animum inceſſerat capido videndi patriarcham , & cum eo de religione colloquendi , ut ex eo quæreus rei divinas cognoſceret.* E

1171 *Tunc reſponderunt ei clerici illi : Jam a longo tempore non habemus patriarcham ; qui enim patriarcha fuit , ſua ſponte adhuc vivens ſedem ſuam reliquit , & ab eo tempore nullum alium ſuffecimus .* His verbis haud dubie clerici illi indicabant Gregorium , qui anno Chriſti MCDLI propter aſſiduas ſchiſmaticorum ſeditiones ex urbe Conſtantinopolitana diſceſſerat , ut ſupra diximus. Hiſtoria Politica lib. 1 Turco-Græciæ pag. 14 & 15 cauſam hujus apparenti benevolentiæ & conceſſæ facultatis ſic detegit : *Id ab eo callide factum , ut hac fama ad Græcos , qui ubivis locorum eſſent , perlata , in urbem congregarentur : quippe hoc ei ſtudio erat , ut multitudine hominum eo confluente , per omnes ſuas partes urbs frequens cultaque fieret.* Cum Græci talem licentiam ab imperatore Turcarum accepiſſent , elegerunt quemdam Gennadium , qui antea Georgius Scholarius appellabatur , & de quo pluta poſt hoc parergon dicenda occurrent. Tum auctor ejuſdem Hiſtoriæ Politicæ ibidem exponit , quibus cæremoniis ſultanus patriarcham inauguraverit , & quanto honore ipſum affecerit .

1172 Porte miſeri Græci ſperabant , perpetuam fore hanc Turcarum lenitatem ; ſed ecce vana ſpes feſellit , ut quotidiana diſcunt experientia , & ſatis indicat Leo Allatius , qui de recentiori patriarcharum dignitate , ſeu potius ſervitute , lib. 3 Conſenſionis cap. 8 num. 2 ſic diſſerit : *Patriarcha ſupremam omnium poteſtatem habet ; eum , dum Chriſtiani regnabant imperatores , eligebant epiſcopi , & conferebat Heraclenſis . Excluſo imperio , & malis Simonis Trapezuntii artibus , qui corrogata pecunia prius patriarchatum emerat , Turca patriarcham aomiant ; nominatio ab epiſcoporum ſynodo approbatur & cæremoniis nonnullis peractis ab eodem Heraclenſi ordi-*

in quo plerique Græci adhuc pertinaciter perſeverant .

Mahometes imperator Græcis patriarcham eligendi auctoritatem permiſit .

Græcorum ſuam ſervitutem .

Cum Conſtantinopolis a Turcis expugnata eſſet ,

Ipſendis calamitatibus aſſerebant dam eſſe ſchiſmati ,

A *ordinatur, uti & antea fuerunt, quemadmodum enim Græci imperatores, arbitratu ſuo, ſoli & ſine ullo epiſcoporum conſenſu patriarchas ponebant, deponebant, & cum liberet, reponebant; quod contra canones fuiſſe, nec ipſi imperatores negabant; ita hoc quoque tempore fit: num Turca, ſuo arbitratu, amplitori pecuniæ patriarchatum concedit, adimit, reſtituit; neque finis ullus talamitatum, diſſidiorum ac contentionum eſt, ut hac ætate multa plures patriarchæ, quam unquam alias, inaugurentur, quorum machinas recenſere, hiſtoriam eſſet ſcribere.*

1573 Ex hac frequenti patriarcharum mutatione oritur interdum nonnulla temporum ac perſonarum confuſio, ita ut Bandurus in Præfatione ad tomum e Imperii Orientalis pag. 11 affirmet, ſeſe Græco-Latioe edidiſſe recentiorem patriarcharum Conſtantinopolitanorum catalogum, ſibi ab eruditiſſimo Renaudotio communicatum, *tam quia accuratiſſimus videtur, & nullas ullius editus exſtat, qui ad hac uſque tempora ſeriem illius eccleſiæ patriarcharum exhibeat; tum etiam quod pernecceſſarius viſus eſt ad detegendos variorum ſcriptorum, præcipue heterodoxorum, errores, in quos paſſim prolapſi ſunt, dum horum poſteriorum patriarcharum nimium erunt; ſæpe plures patriarchas ejuſdem nominis pro uno accipientes, vel ex uno plures confingentes: id autem hinc factum eſt, quod & plures viri ejuſdem nominis haud multo temporis intervallo illam ſedem obtinuerint, & ſæpe idem patriarcha, ab illa ſede pulſus, plaries ad eamdem occupandam vocatus fuerit.* Cum itaque ſub imperio Turcico non ſolum eſſe diuturna patriarcharum gubernatio, nos deinceps tam ſcrupuloſam chronologiæ rationem non habebimus, cum quod via ſit operæ pretium, & ſubinde ex adjunctis illa præterpropter colligi poſſit, tum quod tempus adminiſtrationis interdum non exprimatur. At ſaltem rectam eorum ſeriem ordinate conabimur, collatis inter ſe variis catalogis, de quorum collectoribus nunc aliquid præmunendum eſt.

& eorum ſe præſules ſæpe invicem expellunt,

B

1574 Primus eſt Emmanoal Malaxus Peluponeſius, qui patriarchas Conſtantinopolitanos ab urbe capta, ſeu anno Chriſti MCDLIII, uſque ad ſua tempora, ſive annum MDLXXVIII, Græco-barbara recenſet. Martinus Cruſius lib. 2. Turco-Græciæ addidit Græco-Latine patriarchicam hujus ſcriptoris Hiſtoriam, cui ibidem præmittitur Hiſtoria politica Conſtantinopoleos, in qua res geſtæ ab anno MCCCXCI uſque ad MDLXXVIII occurrunt, & quam Coſmirus Oudinus ob ſtyli ſimilitudinem aliſque conjecturas eidem Malaxo adſcribit. At quiſquis ſit hujus Operis auctor, nos iſtud ſub titulo Hiſtoriæ politicæ citabimus, & utramque illam hiſtoriam cum aliis eorumdem patriarcharum catalogis conferemus. Porro ſequentem patriarcharum ſeriem ea hac Hiſtoria aliiſque catalogis ita tranſcribemus aut contrahemur, ut lectorem monitori ſimus, ſi aliqua majoris momenti differentia occurrat, aut aliud quidpiam ſingulari obſervatione dignum videatur.

quod non diſſimulet Emmanuel Malaxus,

C

1575 Si quis ſcire cupiat, qualis fuerit iſte Emmanuel Malaxus, qui ab altero ſeniore ejuſdem nominis & cognominis ſcripture Græco diſtinguitur, adeat Martinum Cruſium in Annotationibus Turco-Græciæ pag. 185, ad quem Stephanus Garlachius anno Chriſti MDLXXVIII inter alia Conſtantinopoli de Malaxo illo, adhuc vivente, ſic ſcribit: *Eſt is admodum ſenex; pueros & adoleſcentulos Græcos ſub patriarchein in parvula & miſera caſa docet; piſces ferutos in eo ſuſpenſos habet, quibus veſcitur ipſe coquens; libros pretio deſcribit; vino, quidquid lucratur, infundit; pinguis & robuſtus eſt.* Poſtea anno MDLXXXI Cruſius aliis litteris certior redditus eſt de morte Malaxi, ut ipſe ibidem teſtatur. Theodoſius Zygomalas lib. 2 Turco-Græciæ pag. 96 de fide, quæ huic ſcriptori adhibenda eſt, eumdem Cruſium ſic monet: *Obſerva quoque hoc, Malaxum in iis, quæ ex multis collecta conſcripſit, non per omnia veritatem ſequi: interdum enim ad gratiam loquitur, nonnumquam ex odio.* Deinde id exemplo quodam probat, de quo nos infra agemus. Adde, quod Malaxus ille fuerit ſchiſmaticus, cujus rei juverit meminiſſe, quando poſtmodum patriarchas ejuſdem ſchiſmatis conſortes laudibus extollet, ac titulo ſanctitatis exornabit.

ſcriptor ſchiſmaticus, in Græco-barbara patriarcharum hiſtoria,

1576 Nemo miretur, quod hanc lucubrationem, ab auctore ſchiſmatico exaratam, & abeditore hæretico annotationibus magis contaminatam, impoſterum aſcribere velimus: nam ſchiſmaticos conſuodere & Cathulicos confirmare debet hæc ipſa Hiſtoria, de qua Gretſerus noſter in obſervationibus ad Codinum lib. 3 cap. 14 pag. 260 tale fert judicium: *Poſtea etiam uſque ad hæc noſtra tempora vix unquam pax ſchiſmaticis cum ſchiſmatico patriarcha fuit. Semper ſuppullularunt æmulationes, invidiæ, & occultæ machinæ ad hujus vel illius exitium; ut mihi videatur non ſine conſilio divino edita eſſe in Turco Græcia Hiſtoria politica, & eccleſiaſtica, ſeu patriarchica rerum Conſtantinopolitanarum, in qua perſpicue elucet, ſch ſmaticos non modo cum ſupremo Catholicæ Eccleſiæ Capite per charitatem conjunctos non eſſe, quod per ſe liquet; ſed nec inter ſe, cum ſub graviſſima infidelium ſervitute mutuo ſe miris cuniculis infeſtent, & modo hunc, modo illum, in patriarchalem thronum Turcarum ope ſubleveut.* Portro per decurſum experiemur, quam verum ſit iſtud Gretſeri judicium, quod etiam confirmaot recentiores Græci, qui puſt Malaxum ſcripſerunt, & turbulentas illas ſchiſmaticorum turbas non diſſimularunt. Nos interim nonnulla iſtorum ſcripturum opuſcula recenſere non gravabimus.

quem deinceps particulatim exſcribemus, ut ſchiſmatici pudeat diſſenſionis ſuæ.

E

Poſt Malaxum Matthæus Cigala,

1577 Poſtea Matthæus Cigala eamdem patriarchatum Conſtantinopolitanorum ſeriem uſque ad ſua tempora perduxit, quam Anſelmus Banduras tomo 2 Imperii Orientalis inſeruit, & de qua in præfatione tumi primi lectorem ita præmonet: *Quartum locum tenet catalogus patriarcharum Conſtantinopolitanorum ex nova variarum hiſtoriarum Synopſi Matthæi Cigala a nobis deſcriptus; quem quidem, quod ſit diverſus ab aliis, Latinum fecimus, atque hic edidimus. Deſinit autem hic catalogus in Neophytum illum, qui ex Heracleenſi epiſcopo creatus fuit patriarcha Conſtantinopolitanus anno Chriſti* MDCXXXVI. Quam ceaſſe Matthæus ille in antiquioribus patriarchis erraverit, maxime ab Athanaſio uſque ad captam a Turcis Conſtantinopolim, jam aliquoties ſupra diximus. Similes errores etiam cummiſit alter ejuſdem temporis ſcriptor Græcus, de quo nunc pauca præfabimur.

F

Philippus Cyprius,

1578 Is eſt Philippus Cyprius, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ protonotarius, qui patriarchas Conſtantinopolitanos uſque ad annum Chriſti MDCXXXIX recenſuit. Hunc Philippi Cypriі libellum Nicolaus Blancardus, in academia Franekenſana Juris ac hiſtoriæ profeſſor, primo typis vulgavit. Deinde anno Chriſti MDCLXXXVII Henricus Hilarius Lutheranus eumdem libellum recuſum notis hæreticis auxit ac conſpurcavit. Deni-

que

SEC. XV. quæ illum Philippi protonotarii catalogum tomo 3 Imperii Orientalis a pag. 218 Græco Latine edidit Anſelmus Banduriis, qui etiam tomo 2 ejuſdem operis a pag. 1090 in lucem protulit alterum catalogum, in quo patriarchæ Conſtantinopolitani ab anno Chriſti MDCCXIV uſque annum MDCCXX enumerantur.

1179 Cererum Bandurius tomo proxime citato pag. 999 de recentioribus hiſce catalogis ſic diſſerit: *Quia, ut ſupra monuimus, de patriarchis, qui poſt captam Conſtantinopolim ſederunt, loqui ad nos nunc ſpectat, cum propoſitum ſit res Conſtantinopolitanos ad Imperii Græci everſionem proſequi, idro catalogus patriarcharum Conſtantinopolitanorum Matthæi Cigala, qui ad annum Chriſti MDCXXVI ſeriem illorum perduxit, & alter Philippi Cyprii, qui ad annum MDCXXXIX deſinit, noſtris commentariis non illuſtrabuntur. Verum quilibet lector horum catalogos conferre poterit, quantum ad ſeriem patriarcharum, qui poſt captam a Turcis urbem ſederunt, cum hiſtoria patriarcharum Conſtantinopolitanorum Emmanuelis Malaui in Turco Græcia Cruſii, quæ deſinit in annum Chriſti MDLXXII.*

B

1180 *Ceterum cum hæc ultima folia typis ederentur, obtulit nobis abbas Euſebius Renaudotius, vir inter doctiſſimos celeberrimus, noſtrique amantiſſimus, & cui plurimum debemus, catalogum, ſeu potius ſynopſim, patriarcharum Conſtantinopolitanorum, non multo ante Conſtantinopoli ad ſe miſſum. Hic porro catalogus deſcriptus fuit ex codice eccleſiæ Conſtantinopolitanæ patriarchalis, & ſeriem illius eccleſiæ patriarcharum exhibet ab anno Chriſti MDCIV ad annum MDCCII. Hunc autem catalogum cum interpretatione Latina ac notis brevioribus ejuſdem doctiſſimi viri hic edere viſum eſt.* His clarioris intelligentiæ cauſa præmiſſis, cœptam patriarcharum ſeriem proſequemur, & jam laudatos recentiorum ſcriptorum catalogos inter ſe conferemus.

CXXXI. GENNADIUS II, antea dictus Georgius Scholarius.

C

HIſtoriæ Politicæ lib. 3 Turco-Græciæ pag. 63, narratis iis, quæ ſuperius de capta a Turcis Conſtantinopoli, & poſtmodum conceſſa patriarchæ eligendi facultate tetulimus, electionem hujus Gennadii ita deſcribit: *Hac poteſtate igitur accepta, philoſophum delegerunt Georgium Scholarium, aſſeſſorem regii judicii, virum ſanctum & pium. Hunc vetere ritu producentes, potiarchæ muneri præfecerunt, mutato ejus priore nomine* (alii probabilius putant, hanc nominis mutationem factam eſſe, quando Georgius Scholarius antea vitam monaſticam ampleatus fuit) *in Gennadii nomen.*

1182 *Et ſubjecta tunc fuerunt tum omnes Conſtantinopoleos eccleſiæ, tum cæteræ, quæ* [*erant*] *in provinciis, eadem, quam anteceſſores ipſius antiſtites habuerant, poteſtate permiſſa: quem cum in regiam ad ſe Sultanus vocaſſet, ſuleet manibus paſtorale pedum magni pretii dedit, boculum nempe argenteum mauratum artificioſe factum; dedit & equum bonum, & certam aureorum ſummam, his verbis additis:* [20] *Quod fauſtum ac felix ſit, eſto patriarcha, & utere noſtra amicitia, in quibus rebus volet, habens omnia jura „privilegiaque, ſicuti ſuperiores ante te patriarchæ habuerunt. Habe quoque templum ſanctorum Apoſtolorum domicilii loco„. Ita id tunc accepit, & patriarchicam ibi ſedem collocavit:* [D] *templum enim ſanctæ Sophiæ, quod antiquitus patriarcharum domicilium fuerat, Agareni ſibi vendicarunt.* Tum ibidem fuſe narrat, qua occaſione Gennadius ex illa habitatione in alteram Pammacariſtæ ſeu Deiparæ migraverit; ſed nos eam migrationem, utpote levioris momenti rem, & ad inſtitutum noſtrum nihil ſpectantem, hoc loco omittimus.

1183 Deinde auctor Hiſtoriæ Politicæ pag. 16 refert, quomodo novus Patriarcha articulos fidei Chriſtianæ Sultano poſcenti & liberam diſſeendi facultatem concedenti expoſuerit. Sed cum illa narratio hoc loco prolixior ſit, eam tranſcribimus ex Hiſtoria Eccleſiaſtica, ubi lib. 2 Turco-Græciæ pag. 109 plurioribus verbis ſic explicatur: *Eo tempore idem Sultanus ipſemet intravit patriarchium; cumque in templum Pammacariſtæ veniſſet, in ſacellum ejus ingreſſus eſt* (*quo in loco bodie armarium verum ſacrarum eſt*) *& cum patriarcha Gennadio clementer ſermones contulit. Tunc omni metu poſito, univerſam ei Patriarcha veritatem fidei Chriſtianæ aperuit, ſcripſitque pro numero quæſtionum ejus capita viginti, quæ ſingula inferius ordine ſequuntur, ſententiaque eorum perſpicitur, quæ & dedit ipſe Sultano.* Tum ibidem ſubjiciuntur hæc nunc capitula cum Turcica ſeu Turco Arabica interpretatione, quam Achmat, Berithiæ præfectus, eo tempore coram imperatore Turcarum fecit.

E

1184 Poſt hanc Chriſtianæ fidei capitulorum auctor Eccleſiaſticæ hiſtoriæ ibidem pag. 119 ſubdit ſequentia: *Tunc Sultanus hiſce ex ore patriarchæ auditis, & in ſcripto etiam acceptis, magopere admiratus eſt illius divinarum rerum cognitionem & ſapientiam, certuſque de religione Chriſtiana factus eſt, totam eſſe veriſſimam, myſteria ejus non modo vera, ſed etiam mirifica, nullum his ſubeſſe dolum, ſed puritate & ſplendore vincere aurum. Hinc amore proſecutus eſt gentem Chriſtianam, benigneque aſpexit vultu. Hæc de confeſſa, edicto propoſita, gravia minatus eſt illis, quicumque moleſtarent, aut calumniarentur aliquem Chriſtianorum, in eoſque graviter animadverti juſſit. Nec ipſe ſolum Sultanus diligebat Chriſtianos, ſed cunctis etiam Turcæ* (*qui ipſorum lingua Muſulmani, hoc eſt circumciſi appellantur*) *propter edictum regium. Enimvero magno gaudebant opere, oblectabaturque Sultanus, quod ſe talis nationis dominum regimque fieri contigiſſet.* F

1185 Deniqoe auctor ibidem pag. 120 tempus & finem patriarchatus ipſius ita indicet: *Certum patriarcha Gennadius in ſublimi magnæ ſanctiſſimæque Chriſti eccleſiæ throno annos quinque & aliquot menſes egit. Tunc multis magniſque diſſidiis exortis, concilium convocavit pontificum, clericorum, optimatum, cunctorumque Chriſtianorum, in quo ſe patriarchico munere abdicavit. Adhortabantur quidem pontifices ipſum & eccleſiaſtici viri, populuſque cunctus ad manendum; ſed prorſus ipſe nolait audire; verum abdicationem ſuam in codice magnæ eccleſiæ ſcripſit. Dein, rebus ſuis acceptis, recta ſe in monaſterium divi Prodromi, in monte Menœcæ prope Serras ſitum, contulit, ibique bona pace mortuus cum hoc caduco mundo cæleſte Dei regnum commutavit.*

1186 Matthæus Cigala apud Banduram tomo 3 Imperii Orientalis pag. 215 de eodem Patriarcha breviter meminit, & non tantum quinque annos, ſed etiam determinatos adminiſtrationis ejus menſes ita expreſſit: *Ad patriarchatum evo-*

Anno 1451 exponitur a Turcis Conſtantinopoli.

Græci permiſſione Mahometis patriarcham eligerunt Gennadium.

Ex annorum ſeries ad noſtra tempora.

Gennadius II. qui poſtea Turcarum imperatori

quoſdam Chriſtiana fidei articulos explicavit.

& ultra ſedem CP. abdicavit, poſtquam eam tenuit quinque annis.

quibus Matthæus Cigala & Philippus Cyprius menſes ſex ſuperaddunt.

Digitized by Google

A *Hæc ille ſapientiſſimus vir Georgius Scholarius, cui Saltuarius ſua manu ſceptrum judiciale ac pileum donavit, criteraque alia beneficia, quæ priores patriarcha ab Romanis imperatoribus obtinuerant. Is ergo primus patriarcha poſt captam Conſtantinopolim fuit, cumque annos VI, ac menſes VI ſedilſet, abdicatus eſt.* Philippus Cyprius apud eumdem Bandurum tomo citato pag. 229 ſimilia habet, & eoſdem adminiſtrati patriarchatus annos ac menſes computat. Hæc hiſtorici plena ſunt, neque ullis difficultatibus obnoxia; ſed inter eruditos diſputatur, quis fuerit ille Gennadius patriarcha, antea dictus Georgius Scholarius, & varii ad ſolvendum hujus intricatæ quæſtionis nodum in diverſas ſententias abeunt, ut jam dicemus.

Aliquibus duplicem ejuſdem temporis Gennadium diſtinguentibus,

B 1187 Matthæus Caryophilus in obſervatione prævia ad orationes Georgii Scholarii apud Labbeum tomo XVII Conciliorum col. 542 & ſequentibus, duos Georgios Scholarios diſtinguit. Leo Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 5 multis argumentis contendit, duos Georgios Scholarios admittendos eſſe, quamvis in quibuſdam adjunctis a Caryophilo diſſentiat, ut ipſemet ibidem num. 4 teſtatur his verbis: *De illis inter me & Caryophilum convenit, duos fuiſſe & eodem tempore Georgios Scholarios aut. quæ cognomenta, non indoctos neque ineruditos; verumtamen non una anima, nec eorumdem defenſores; ſed ſententiis & voluntatibus diſcordes: hic Latinos, ille Græcos ad extremum uſque ſpiritum oppugnavit. Bene. Quod totum non aſſentior Caryophilo.*

Spanhemius unus, cum duos tantum admittit, qui ſemper Latinis reſtiterit,

1188 Friderieus Spanhemius, heterodoxus in academia Logduno Batava profeſſor, unicum dumtaxat Georgium Scholarium ſeu Gennadium agnoſcit, qui poſtea facta ſit patriarcha Conſtantinopolitanus, & qui Latinis neque in ſynodo Florentina, neque poſt eam ſynodum, umquam faverit. Hinc cenſet omnia Georgii Scholarii opuſcula, quæ in favorem Latinorum producuntur, perperam ei adſcripta eſſe, illumque ſempes ritibus & opinionibus Græcorum conſtanter adhæſiſſe. Nos inficiamur, aliqua ſcripta orthodoxa, quæ ſub nomine Georgii Scholarii circumferuntur, alia Græcis auctoribus verosimiliua tribuenda eſſe; ſed avidentioribus argumentis demonſtrandum eſſet, ea omnia eſſe ſpuria atque ipſa concilii Florentini Acta fuiſſe corrupta, priuſquam opinionem illam heteroclitam ſequamur.

Et quia Renaudotius unum prius favorem poſtea ei. dem adverſatum fuit,

C 1189 Denique Euſebius Renaudotius in erudita Diſſertatione ad Gennadii homiliam, quam anno MDCCXX Pariſiis edidit, aliam iniit viam, & admittit unicum Georgium Scholarium, qui prius unioni favit in concilio Florentino, ac poſtea Conſtantinopolim reverſus, exemplo aliorum Græcorum eamdem impugnavit. Hic quoque juxta ipſius ſententiam deinde monachus factus, nomen Gennadii ſuſcepit, ac deniq te cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit. Hæc autem omnia tam facile explicat, & adeo ſolidis argumentis reſtimoniisque confirmat, ut eam opinionem, tamquam probabiliorem, omnino amplectamur. Nos tamen hoc loco rationes illius referemus, aut ſingulas adverſationum objectiones diſſolvemus, quia diſputatio iſta nimium excurreret, & ea omnia apud ipſum Renaudotium in laudato Opere a pag. 37 legi poſſunt.

quæ ultima apiola contra Oudinum argumento ad hominem probatur,

1190 Neque hic curamus dicteria Caſimiri Oudini, qui in Commentario de ſcriptoribus eccleſiaſticis tomo 3 col. 2471 contra Renaudotium impotanter debiechatur. Nempe apoſtatam illum pupugit, quod Renaudotii argumentis convictus, in contrarietate de Euchariſtia ſeu tranſubſtantiatione hunc Georgium Scholaſtum ſive Geunadium inter Græcos *Λατινοφρονας*, id eſt cum *Latinis ſentientes* numerare non potuerit. Certe hunc furentem apoſtatam offendere non debuit opinio, qua Renaudotius eumdem Gennadium inter fautores & impugnatores orthodoxorum recenſet, cum manifeſtum hujus rei exemplum in ſe ipſo habeat: nam in epiſtola dedicatoria & præfatione, quas Oudinus Supplemento ſcriptorum eccleſiaſticorum præfixit, omnes hæreticorum ſectas ea ſecratur, & illuſtriſſimum præſulem Rhemenſem ob expulſos Calviniſtas laudas. At in Commentario ſcriptorum eccleſiaſticorum, quem poſtea tribus voluminibus edidit, ubique Calviniſtas defendit, & Eccleſiam Romanam calumniatur. An propterea poſteri duos Caſimiros Oudinos, unum Catholicum, ulterum hæreticum, recte inter ſe diſtinguent?

& contra Allatium altero exemplo confirmatur.

1191 Facile itaque intelligitur, quomodo unus idemque ſcriptor poſſit orthodoxæ doctrinæ favere & adverſari. Attamen hoc paradoxum præcipue motus fuiſſe videtur Allatius, ut duplicem Georgium Scholarium ſive Gennadium adſtrueret. At memiE niſſe debuiſſet eorum, quæ antea lib. 2 Conſenſionis cap. 17 num. 3 ſic ſcripſerat: *Hinc plane angunt videntur, qui, cum non intelligunt, quomodo unus idemque & pro Romana Eccleſia contra Græcos, & pro Græcis contra Romanam Eccleſiam ſcripſerit, duos Barlaamos conſtituant, & en, quæ contra Latinos ſunt, ab Hieracenſi iſto ſemovent, & aliis, uſuſto quibus, quæ nec ipſi ſciant, vendicant. Diſtinguunt tempora. Barlaamus Conſtantinopoli degens, doctrina & favore principum & ſpe rerum novarum lætatus, Græcorum erroribus favebat, Latinos oppugnat; ejectus diffamatuſque in Græcia, in Italiam reverſus & dignitatibus auctus, ne ingratus eſſe videretur, & forte etiam vere ſirmiterque ſapiens, in defenſa n ſe primum Græcos invehitur, & Latinos a ſo lingua ſcripioque pelus incertos defenſat.* Hinc e contrario, paucis mutatis, ad hominem retorquari poſſent. Sed pro clariori opinionis noſtræ intelligentia lectorem ad laudatam Renaudotii Diſſertationem mittimus.

Non videtur Gennadius iſte edidiſſe apologiam pro concilio Florentino

F 1192 Nunc ſupereſt brevites expedienda quæſtio, utrum Georgius Scholarius, ſive Gennadius Conſtantinopolitanus, Defenſionem pro quinque capitibus concilii Florentini conſcripſeſit. Fabius Benevolentius Senenſis Romæ anno MDLXXXII hoc opuſculum ſub nomine Gennadii Latine vulgavit. Hinc in Colonienſem fauctorum Patrum Bibliotheeam tranſiit, & alibi eriam Græco Latine aditum eſt. Propterea quoque varii bibliographi, hoc titulo ioducti, iſtud Georgio Scholario, ſeu Gennadio tribuerunt. Attamen Petrus Arcudius & Matthæus Caryophilus haue Defenſionem ei abjudicant, & criſiu ſuam nou levibus argumentis confirmant. Contra vero Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 6 duos iſtos populares ſuos variis modis refelleru conatur. At videtur his illa decidi poſſe ex Joſepho Methonenſi, qui in Reſponſione ſua ad libellum Marci Epheſii iſtud opuſculum ſibi vindicat, quando apud Labbeum tomo XXVII Conciliorum col. 707 memiuic de quodam adverſariorum argumento, quod, inquit, *jam ſolutum in prima definitionis capita, dum pro quinque capitibus apologiam ſcriberemus.*

quamvis ſcripſerit alia a

1193 Ceterum de aliis luenbrationibus, quæ Gennadio iſti adſcribuntur, Renaudotius in laudato Opere a pag. 80 conſuli poteſt, qui etiam antea pag. 50 & 51 de ſponcanea ejuſdem Gennadii abdicatione, ejuſque tempore ac modo ſic

diſſe-

SEC. XV. differuerat: *Paulo poſtquam hanc orationem habuiſſet Gennadius* (videlicet coram imperatore Turcarum de myſteriis Chriſtianæ fidei, ut ſupra dictum eſt) *patriarchali ſe dignitate abdicavit, agre obtenta a Sultano venia: mox epiſtolam, ſeu potius prolixam orationem apologeticam, ſcripſit* AD OMNES FIDELES IN CHRISTO JESU, τοῖς πανταχοῦ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. *Narrat quomodo poſt præditam ſæpius urbi & totius imperii cladem comminationemque divinæ vindictæ ob ſuſceptum Latinismum, capta urbe, in hoſtium manus venerit, & ex fuga veteadhuc, patriarcha renuntiatus fuerit, licet invitus; cui tandem muneri, ſtatim atque per Sultanum licuit, renuntiandum ſtatuerit, tum quia deſtitutus eſſet eorum auxilio, qui ouevis pactum ſecundum eccleſiaſticas leges ſuſtinere debuerant, tum ob impenſos inaniter labores in anteeundis ſcandalis & componendis ſimultatibus.*

1194 *Variat etiam calamitate cecidit, quæ ab invidis fuiſſet perpeſſus, qui patriarchatum non obſtare ambientes, multa ipſi negotia faceſſebant.* quo Renaudotius refellit, B *Significat tandem, ſe dignitati renuntiare, ut jam ſibi ſoli vacet, pœnitentiamque in tranquilla & ſolitaria vita de peccatis ſuis agat. Hæc eſt illa* παραίτησις (id eſt recuſatio ſeu abdicatio patriarchatus) *quam in codice eccleſiæ Conſtantinopolitanæ deſcriptam fuiſſe memoriæ & auctoritatis cauſa docet Hiſtoria eccleſiaſtica apud Ceuſium. Mox recepit ſe Gennadius in monaſterium S. Joannis Baptiſtæ in monte Menœæo prope Serras vel Pherras, ut ſcribitur in codice regio, cum annos quinque & menſes aliquot eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſet, atque ita ejus abdicatio ad annum* MCDLIX *effertur.*

1195 *Videtur tamen aliter ſtatuendum: nam titulus orationis, quam habuit Gennadius in funere Theodori Sophiani, ſui ex fratre nepotis, docet pronuntiatam fuiſſe* MENSE *Septembri anno ſeculi milleſimo nongenteſimo ſexageſimo quinto ſecundum Græcos, hoc eſt anno Chriſti* MCDLVII *a Gennadio monacho. At vulgo non ita appellatur in titulis eorum opuſculorum, quæ in patriarchatu ſcripſit. Quæ conjectura confirmatur altera ſatis veriſimili: nam in monaſterio Joannis ſive Prodromi multa Gennadius elaborate ſcripſit, quæ, ſi ſecundum Panvinii & Genebrardi chronologiam obiit* C *anno* MCDLX, *unius anni intervallo vix poterat abſolvere: tales ſunt tractatus de exiſtentia & natura animarum, de purgatorio, de prædeſtinatione ad Joſephum Theſſalonicenſem, tres alii de prædeſtinatione ſermones, epiſtolæ ad Theodorum Brennum ſive Brienium, & alia, nec pauca nec temperanda.* ex quibus circa tempus abdicationis

1196 *Undecim neme hucuſque in tertia Græcæ hiſtoriæ monumentis annum Gennadii ſupremum deſignaverit, ſi quis tum ultra annum* MCDLX *vitam produxiſſe ſtatuat, non inaniter videbitur conjecturis: nam in regio codice homilia de tranſitu B. Mariæ virginis ſcripta Conſtantinopoli dicitur in monaſterio Pammacariſtæ, cum tertio in urbem rediret cuellus fuiſſet, τρισεξ', hoc eſt, ut rem non intelligit, ſexies milleſimo nongenteſimo ſeptuageſimo ſecundo ſecundum Græcam chronologiam, qui annus reſpondet anno Chriſti* MCDLXIV, *cujus certus character eſt Indictio duodecima, quam huic anno adjunctam habet canon annorum expanſorum ab Allatio editus in Opere de Dominicis & hebdomadibus Græcorum. Scripſit etiam opuſculum περὶ τῆς πρώτης τοῦ Θεοῦ λαβίδος, poſt abdicatam dignitatem in Menœæo monte & monaſterio Prodromi anno mundi ſexies milleſimo nongenteſimo ſexageſimo ſexto, qui eſt Jeſu Chriſti* MCDLVIII. ex ſuis ipſius,

1197 *Itaque jam ab anno* MCDLVIII *aut* MCDLVII, *ſi vera eſt inſcriptio orationis in funere Sophiani, Gennadius monachus vocabatur, & patriarcha eſſe deſierat, cum, ſi Maximo & Hiſtoriæ barbaræ fides habenda eſt, non ante* MCDLIX *privatam vitam repetiſſe videatur. Tum etiam non eſſe ſtatim obliſſe ſcribunt, cum annos ut minimum quatuor ſupervixerit. Aque hæc ſunt, quæ de Gennadii Vita & rebus geſtis in tanta hiſtoriæ recentioris caligine obſervare potuimus.* Ex hoc Renaudotii rotiocinio liquet, incertum eſſe annum, quo Gennadius patriarchatum abdicarit, & e vivis exceſſerit. At quiſcumque fuerit determinatus abdicationis aut mortis Gennadianæ annus, quem in medio relinquimus, certe in locum ipſius ſuccеſſit D aliquas conjecturas proponit.

CXXXII. ISIDORUS II.

HIſtoria politica lib. 1 Turco-Græciæ pag. 67 de abdicatione Gennadii & hujus Patriarchatus ſucceſſione habet ſequentia: *Patriarcha vero ſanctiſſimus Gennadius, poſtquam muneri ſuo bene in paſcendo Dei populo quinquennium præfuiſſet, vitæque deinc tranquillæ curarumque expertæ ſe dedere vellet, convocato pontificum concilio, ſe patriarchatu abdicavit. Subductus itaque in patriarchicum ſolium fuit Iſidorus, vir ſanctus, pneumatici muneris fungens, quem, qui urbem incolebant, communem patrem benum appellitabant: qui tum breve tempus in illa dignitate ſediſſet, ſomno illo beato ſepitus, obiit.* At Iſidorus ille, quem alii ſcriptores Græci communiter a munere audiendi confeſſiones *pneumaticum*, id eſt, ſpirituelem, vel confeſſarium appellant, in catalogo Philippi Cyprii Παννόνιος, id eſt, *Pannonicus* cognominatur. Neſcio, an forte ſic ab ipſo vocetur, eo quod in Pannonia natus eſſet. Attamen potius ſuſpicor, Philippum ani ejus amanuenſem erraſſe, & παννόνιος pro πνεῦματικός ſcripſiſſe, cum etiam Matthæus Cigala ſic breviter de illo meminerit: *Iſidorus Pneumaticus, vir ſanctiſſimus, qui mortem obiit ....* Poſt additionem Gennadii Iſidorus E

1199 Meluxna lib. 2 Turco-Græciæ pag. 120 poſt memoratum Gennadii abdicationem de ſucceſſore ipſius ſic ſcribit: *Sedente porro illic in ſanctiſſima Dei eccleſia magna patrum cœtu propter alium patriarcham eligendum, Iſidoro conſentientibus ſuffragiis ea dignitas data fuit. Solebat hic confeſſiones pectatorum totius civitatis audire; quem propter virtutis ſuæ excellentiam ſuffragiis antiſtitum, clericorum, totiuſque populi patriarcham fecerunt renuntiavit Heraclenſis præſul, præſente pontificum cœtu, ſecundum leges. Omni itaque maximæ dignitatis potiſſimæ accepta, omnes ſui muneris tempus pacifice & ſine diſſenſionibus exegit. Omnes Chriſtiani communi cum ipſo hilaritate fruebantur ex divinis in ipſo dotibus. Sanctus, ſimplex, & candidus, macularum vitiorum expers, remotus a conſortio peccatorum ſecundum divinum Apoſtolum; tandem, quia homo, & ipſe tenuimus perſolvit debitum naturæ, mortem, reddita anima ſua in manus Dei.* Ex ſuprudictis ſatis apparet, eum per *breve tempus* in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe, quamvis certum gubernationis ſpatium ignoremus. Ceterum nihili facimus magnificat illius ſanctitatis ac virtutum laudes, quibus ſcriptores ſchiſmatici patriarchas ejuſdem factionis ſolent exornare, quod hoc loco ſurſum monuiſſe juverit. per breve tempus in cathedra CP. ſedit F

CXXXIII.

A

CXXXIII. JOASAPHUS I, cognomento Cusas vel Coccas.

Cui succeſſit Joaſaphus.

EMmanuel Malaxus lib. 2 Turco-Græciæ pagg. 120 & 121 de Patriarchu iſto tradit ſequentia: *Hic a morte patriarchæ Iſidori in locum ejus ſuffrogatione legitima ſucceſſit, & acceptu tum minore tam majore denuntiatione indicioque, ab Hieroclea antiſtite renuntiatus eſt. Renuntiatione peracta, ſedit in altiſſimo patriarchico ſolio, muneique ad tempus præfuit, homo pacis ſtudioſus, minimo contentionum amans.* De hac minore & majore denuntiatione, quam Græci τὸ μέγυμα μικρὸν καὶ μέγα, vel ἡ πρώτη καὶ δευτέρα σφραγὶς appellant, etiam ſuperius in Gennadio facta eſt mentio, & de ea Theodoſius Zygomalas apud Cruſium in Annuſtionibus ad Turco Græciſm pag. 181 & ſequente aſſerit, in eccleſia Conſtantinopolitana moriturum eſſe, ut ſynodus bis accerſat futurum patriarchum, eumque moneat his verbis: *Synodus tuam reverendam dignitatem vocat, ut ea fiat patriarcha.* De hac duplici monitione etiam Gretſerus noſter in obſervationibus ad Codinum lib. 3 cap. 14 pagg. 260 & 261 conſuli poteſt, quod hic ſemel pro dictis ubibi dicendiſque eſt notandum.

B

qui ob verationem clericorum ſe in puteum conjecit.

1201 Dein Malaxus cœptam de pacifico Joaſapho narrationem ibidem ita proſequitur: *At clerici nihil intentatum reliquerunt, quo minus variis contentionibusque ipſum exagitarent: & adeo gravis eorum inſeſtatio fuit, ut ille huic ferundæ non eſſet; ſed abiens, in puteum ſe conjiceret, ut ſuffocaretur: quem incidentem conſpicati aliquot pii accurrerunt, eumque indr extraxerunt. Qui ægre loqui poterat, quod paruum a ſuffocatione abfuiſſet. Ita multos dies exegit infirma valetudine propter illum caſum, quo in puteum [ſe] præcipitaverat, & propter copiam aquæ, qua venter ejus repletus erat. Acceperunt ipſum medici curandum crebris purgationibus, aliiſque medicationibus, donec tandem valetudini priſtinæ reſtituerunt. Ita non incidit in condemnationem illam, ut voluntariam ſibi conſciſceret mortem, gloriaque Dei privatus, æterni ignis hereditatem adiret.*

C

& inde exortus, poſtea ob impreſſam illegitimi matrimonii.

1202 Deinde illic narrat, quod Joaſaphus a Sultano relegatus fuerit, & multis verbis exponit injuſtam hujus exilii cauſam, quæ in Hiſtoria politica Conſtantinopoleos lib. 1 Turco Græciæ pag. 21 ſic paucioribus contrahitur: *Illo tempore* (videlicet quo capra eſt a Turcis urbs Trapezuntina, quod anno Chriſti MCDLX contigit) *patriarchico ſolio dejectus fuit Ioſaphus, elapſ annos præcidit Sultanus; ſed & magno eccleſiarcha iratus, naſum ſidit, propterea quod voluiſſet eccleſiaſtica poteſtate permittere procveſtiario ducere uxorem, filiam Demetrii Aſanis (quæ principi Athenarum nupta fuerat) formæ venuſtate aliis mulieribus antecellentem. Ideo autem dirugaverant, quia illius legitima uxor adhuc vivebat. Cum itaque horretur eos rem & rogarent, ut ei poteſtatem ducendæ mulieris faceret, ipſi, quod recuſaſſent, tum quia reclamabat viva mulier, tum quia contra leges erat, ita male, ut diximus, tractati fuerunt; iraſcente eis cum ipſo rege, cum præſertim Baſſa, protoveſtiarii amico, hujuſmodi improbam licentiam flagitantis: qui cum repulſam, ſpecie honeſta impune peccandi, tuliſſet, ubibi tamen mixtus adulterio illam pollut. Sed non diu divina vindicta abfuit: quodam enim die in aleatorio cum primoribus ludo inter extendendum facienti ſceſſeras cauſa manum, repentino ante diem infelicitor exſpiravit, in æternum ignem amandatus.*

SEC. XV.

ab imperatore Turcarum igno. minia affectus eſt.

1203 Quod ſpectat ad pœnam, quæ propter illam repulſam huic Patriarchæ irrogata fuiſſe dicitur, a præcedente narratione diſcrepant Matthæus Cigala & Philippus Cypſius, quorum primus ſic habet: *Joaſaph Coccas, cui imperator, quod protoveſtiario illegitimum matrimonium permittere noluiſſet, naſum diſſidit, barbamque præcidit.* Alter vero de eadem pœna ſic ſcribit: *Joaſaphus Coccas, cui Sultanus, quod protoveſtiario non feciſſet gratiam illegitimi matrimonii, naſum & barbam præcidit.* Sed ſuſpicamur, hos ſcriptores ignominiam, quæ duobus illata fuerat, ſoli Patriarchæ perperam attribuiſſe, & propterea potius eredimus viciniori Malaxo, qui lib. 2 Turco-Græciæ pag. 121 diſerte affirmat ſequentia: *Ut igitur Baſſa vidit, Patriarcham & magnum eccleſiarchum plane a gerendo illi morem obhorrere, apud Sultanum obtinuit; ut Patriarchæ barbo præciderctur, & magni eccleſiarchæ naſus ab uteque latere ſuderetur.* Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis eamdem hiſtoriam ad annum Chriſti MCDLXI num. 17 refert, & ibidem numero ſequente in locum Joaſaphi dejecti ſubſtituit ſucceſſorem, qui dictus eſt.

E

CXXXIV. MARCVS, cognomento Xylocarabes.

Marcum Joaſaphi ſucceſſorem circa Trapezuntii

HIſtoria politica lib. 2 Turco-Græciæ pag. 122 poſt narratam protoveſtiarii punitionem de hoc Joaſaphi ſucceſſore ſic meminit: *Productus deinde in patriarchicam ſedem fuit Marcus, cognomento Xylocarabes, patria Byzantius; vir ſane bonus, ſed qui non diu ſedit: nam in contentiones cum viris ſacri ordinis incidit, qui non diligebant ipſum. Eroe illo tempore hieromonachus quidam, nomine Symeon, Trapezuntius, vir maximo fragi, & utilis, quo nec quiſquam magis hoſpitalis, charus ob hujuſmodi virtutes Trapezuntiis, amicitiis etiam florens, tum purpuratorum regii palatii & Agarenicæ ſtirpis, tum aliorum extra vinentium. Solos habebat adverſarios, homines eccleſiaſticos, quod audiſſent, eum potentiorem conſequendi cauſa mille aureos pollicitum eſſe regi. Cum hujuſmodi inter eos diſſenſio eſſet, conventum egerunt Trapezuntii, collectoſque mille aureos miſerunt regi regantes, ut patriarcham ipſis, quem vellent, crearet.*

F

conſilia calumnia, & oblata Sultano pecunia,

1205 Hæc eodem Malaxus lib. 2 Turco Græciæ 2 pag. 123 fuſius diſtinctiuſque narrat, & ibidem exponit, quomodo Marcus a Trapezuntiis, qui popularem ſuum Symeonem ad ſedum Conſtantinopolitanam evehere cupiebant, falſo accuſatus fuerit, acſi patriarchatum emiſſet. Denique illic pag. 125 dicit, ipſum Sultanum lucri cauſa eum his calumniatoribus colluſiſſe, atque iſta ſubjungit: *Ita convenerunt Trapezuntii proceres & nonnulli alii ampli civitatis homines; aureoſque mille corrogatos Sultano miſerunt cum his verbis:* „Quia patriarcha ma„jeſtati tuæ unum ducatorum mille promiſit; ecce „damus id & nos, ut patriarcham faciamus „noſtrum monachum, quia cunctus populus, & „una clericorum chorus non ferunt patriarcham „Morcum.

eſſede CP. expelli tamen,

1206 Rex, ut eam orationem audivit, viſt equidem, & diu baſit cogitabundus, reputans cum animo ſuo, quanta vis eſſet invidiæ, quan-

SEC. XV ta ſtultitia Romanorum (hoc eſt Græcorum, qui Romani vel Romæi vocati affectant, ut alio loco diximus) & quam patrum in via Dei ambularent. Tum reſpondens dixit : Ita certo eſt, pollicitus fuit hos mille ducatos Patriarcha. Hoc Sultanus ex conſilio reſpondit, ut legem novam ſanciens, initium induceret, quicumque fieret patriarcha, pecuniam felicius a munere majeſtati ipſius dando duceret. At miſerandus patriarcha Marcus tale nihil neque dixerat, neque promiſerat. Sola calumnia, uti diximus, hæc, oducendi ipſius e ſolio cauſa, commenta fuerat. Tunc Sultanus, ne aurum illud necrpit, dixit : Quoniam igitur iſte cuncto populo invifus eſt, ſane dejicite eum, & create illum, quem vultis. Confeſtim itaque Marco patriarchatum abrogarunt invito per deteſtandam injuſtitiam, eumque inde expulerunt. Sic Græci ſchiſmatici ooo imperium dumtaxat Turcis ſubdiderunt, ſed etiam eccleſiam ſuam iiſdem vectigalem fecerunt.

CXXXV. SYMEON, cognomento Trapezuntius.

B

ut in ea collocaretur popularis eorum Symeon, qui electus,

DE Simoniaca hujus Patriarchæ promotione Malaxus lib. 2 Turco-Græciæ n pag. 125 ſic ſcribit : *Expulſo Marco, & concilio advocato, antiſtites ſacrorum ſuffragationem de præfato Trapezuntio Symeone inierunt ; qua finita, uteamque ei ſignificationem fecerunt, minorem & majorem. Inde ad declarationem ejus progreſſi ſunt, renunciante ipſum Ephefiorum metropolita, & in ſublimi patriarchico ſuggeſſo collocarunt. Antecefſorem vero ejus Marcum detraxerunt, non ipſi modo clerici, ſed etiam de plebe multi, eumque lapidibus inceſſerunt, tum in vias, tum in quovis loco ; cumuliſque ſaxorum in cumulum congeſtis, anathemoto deteſtabilem fecere, tamquam primum in eccleſiam introductum moris auctorem, cum tamen, quemadmodum dictum, totius ipſe rei ignarus eſſet. Nihil ergo ab eo tempore miſere agere habuit ; ſed patienter ſedens exſpectabat, ſi quando ſynodus cogeretur, in qua cauſæ ſuæ ſumma injuria affecta cognitio & dijudicatio fieret. Nec requiem ſibi dabat, quin ad pontifices de calumnia, qua oppreſſus fuerat, ſcriberet.*

Marcus de-teſſor de injuria ſibi illata conquerebatur ;

C 1208 *Poſt aliquod itaque intervallum temporis, convenientibus multis primoribus ſacerdotum, metropolitis & epiſcopis, facta eſt ſynodus frequens ob quaſdam eccleſiaſticas controverſias, & res examinandas ac diſcutiendas. Ibi apparuit & prior patriarcha Marcus, ſe Iniquo & prætoe ordinem patriarchico throno dejectum clamitans. Unde magna perturbatio & odioſæ contentiones ouſtiterunt. Aderat tum in concilio Dionyſius quoque Philippopoleos antiſtes, cui magna gratia & ſpiritalis familiaritas cum domina Maria, ipſius Sultani noverca, intercedebat, quæ honore & charitate ipſum, ut ſuum ſpiritalem patrem, proſequebatur. Ea, cum de patriarcharum contentione & pugna cognoviſſet, cæpit intra ſe cogitare & dicere : Age, ad patriarchicum faſtigium producam patrem Dionyſium, ut, utroque contendentium eliſo, finale deinceps omnium & offendiculorum ſit. Univerſus enim Conſtantinopolitanus populus, qua ſacerdotes, qua politici homines, in duas contrarias factiones abierant, una parte Marcum exoſcente, altera Symeonem flagitante. Ita confuſio perturbatioque ingens, tum in magnam eccleſiam, tum in principes ſacerdotes, tum in clericos inciderat.*

1209 *Interim regina Maria, quæ animo conceperat de Dionyſio faciendo, id etiam in opus perduxit : duo namque ducatorum millia in lancem argenteam conjecit, cum vir ad Sultanum accreſſit, eum adoravit, aurum manibus portans. Quam ut ille vidit, interrogavit eam : Quid tibi, mea mater, iſtud auri cum argentea lance vult ? Reſpondit hæc : Habeo quemdam monachum, mihi proprium ; quem, quæſo, mihi per majeſtatem tuam licebit facere patriarcham. Accepit Sultanus aurum, magnas gratias novercæ ſuæ egit, quæ tantam ipſi acceſſionem fecerat. Tunc ei dixit : Fac, mea mater, iſtud, quod vis. Cumque mandatum Sultanus miſiſſet, abductus eſt e throno Symeon, patriarchico honore & dignitate ſpoliatus.* Similia in Hiſtoria politica lib. 5 Turco-Græciæ pag. 22 narratur.

D

ſed ante-quam Sultani majorem pecuniæ ſummam offerret,

1210 Philippus Cyprius de Symeone illo ſic brevitee agit : *Symeon Trapezuntius odio adverſus Xylocarabem concitatus, pravum ſimoniæ ſuæ damentum jecit, atque ut patriarchæ ſedem conſequeretur, munera imperatori obtulit. Horum offendiculorum cauſa ab Sultani noverca in exſilium actus eſt.* Matthæus Cigala eadem ferè habet. Sic igitur majori dono expulſus eſt primus auctor doni, quod Turcæ peſcefium vocant, & de quo Chriſtianus Lupus in notis au concilium S. Græcotii VII Pontificis part. 5 pag. 50 ſic diſſerit : *Peſcefium in Turcica lingua eſt idem, quod initium. Eſt donum, quod novus patriarcha Sultano dat pro exordio patriarchatus. Inductum eſt a quinto poſt captam urbem patriarcha Simeone, monacho Trapezuntino ; a Turcarum imperatore Mahomete ſecundo derifum, ac damnatum in Chalcidonenſi ; ex barbara avaritia admiſſum, & firmatum in perpetuum legem.* Tunc propter majus peſcefium, quod poſtea paulatim odhuc crevit, in ſedem Conſtantinopolitanam intruſus eſt

Expulſo Symeone, qui primus morem ſolvendi peſcefii introduxerat,

E

CXXXVI. DIONYSIUS I.

DE ſucceſſione hujus Patriarchæ citatus Malaxus lib. n Turco Græciæ pag. 127 ſic habet : *Exacto ad hunc modum Symeone, patriarchebam ſuffragiis creaverunt presbyteres ſacri Dionyſium, pelmo minus ei dantes ſuffragium ; dein etiam majus poſt veſpertinum cantum. Tum in excelſiſſima magni patriarchici throni luce collocarunt. Nec poterat eum impedire Symeon, aut quidquam contraſciere, quia tota Sultani mandato geſta eſt . . . Quotieca Symeon diſceſſit, Stenimachi cænobium ingrediens. Maeſus autem apud Achelderſes archiepiſcopi ſedem a ſynodi patribus accepit, cui muneri cum ad breve tempus præfuiſſet, ditus ſuam obiit.* Matthæus Cigala Dionyſii octo adminiſtrationis annos ita tribuit : *Dionyſius Philippopoleos epiſcopus duo millia ſtaterorum dedit, atque annos octo patriarchatu defunctus, deinde abdicatus eſt*, ſeu potius ſe munere abdicavit.

in locum hujus ſubſtituit Dionyſium,

F

1211 Malaxus loco proxime citato totidem gubernationis annos Dionyſio aſſignat, & dein multis verbis explicat cauſam abdicationis, quem Hiſtoria politica lib. 5 Turco Græciæ pag. 23 paucioribus ita complectitur : *Dionyſius, annis octo in munere patriarchico exactis, urbe exceſſit interventu talis effuſionis, quæ ſequitur. Erat is e Peloponneſo oriundus. Inde Byzantium profectus, ſe miniſterium ſubdidit Marco Eugenio, Epheſi antiſtiti, a quo etiam ad monaſticam diſciplinam virtutemque informatus eſt. Urbe expugnata, captus fuit ; cumque Chriſtianus quiſpiam Adrianopoli emit.*

qui poſt octo regiminis annos

A emit. Eminuit tunc ita virtus ejus, ut brevi admodum tempore metropolita Philippopolcos factus sit: quo gradu in sublimem patriarchicæ admissionis dignitatem, uti diximus, ascendit.

ob falsam quamdam accusationem, de qua calumniatores fuos convicit,

1213 Jam, quia venumdatus fuerat, quidam homines maligni, ei malum struentes, hac causa arreptа, vulgo dicitarunt, ipsum ab Ismaelitis, a quibus captus & pro servo venditus erat, circumcisum fuisse. Peracto, concilio indicto, cum eo convenisset magna vis episcoporum, metropolitanorum, & totius fere ecclesiastici ordinis, ille eis confirmovit, delationem illam nulla veritate niti, sed falsam crimen esse. Cum fidem calumniatoribus non faceret, stetit in medio synodi, vestesque sublata, genitale monstravit. Res mira cunctis visa: nullo enim apparuit nota criminis comprobatrix; sed a perpetua continentiæ exercitatione ipse prope coruis cupertem & virginali castitate purum se concilio probavit: cautum enim cutis quædam apparuit, testans incircumcisum hominem.

B 1214 Confusi pudore adversarii ad pedes ejus acciderunt, veniam injustissimæ adversus ipsum calumniationis & calumniæ orantes. Interea debunc pro eis omnes, etiam facti auctoritate, unaque populus totus, ignosceret ipsis, & maneret in patriarchatu. Ille ne extremis quidem auriculis sustinere precor; sed sinas clara voce enuntiasti communione ecclesiæ & consecratus est Sycophantas, urbeque extemplo cuivis cum suis rebus omnibus, & in monasterium Cosmitzæ se contulit; ubi non pauca sunt, quæ sumptu suo instauravit, & de novo pulcre fecit, Manstis in eo loco cum pace atque vivens. Verum infra de hoc Patriarcha recurret sermo, quando post aliquot annos sedi suæ restituetur.

sedem altro reliquit;

quam calumniæ refutationem edidit Marco Eugenico assignat

1215 Interim Matthæus Cigala Dionysio immediate subrogat ignotum hactenus patriarcham Constantinopolitanum, & huic Dionysianam memoratæ calumniæ refutationem perperam adscribit his verbis: *Marcus Eugenicus, quem cum circumcisum esse falso criminarentur, in medio conventu sese ipse nudavit, ac rei veritatem patefecit. Calumniatoribus itaque a communione semotis, dignitate abdicatus est.* Philippus Cyprius ertalogo suo eumdem historiam aliis phrasi

C sic inserit: *Marcus Eugenicus, cum ei per calumniæ, quod circumcisus esset, objectaretur, nudato coram synodo corpore, patentem oculis veritatem demonstravit. Ipse sycophantis a communione secretis, dignitate exuitur.* Verum quis est iste Marcus Eugenicus patriarcha Constantinopolitanus? Non novimus alium Marcum Eugenicum, præter famosum illum Ephesi antistitem, qui pertinaciter synodum Florentinam impugnavit. At quomodo hic Dionysio succedere potuit, cum ante captam a Turcis Constantinopolim obierit, ut supra diximus, & apud Raynaldum in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi MCDXLV num. 27 legi potest?

duo stupide scriptores Græci,

1216 Itaque ambo illi impediti & retum suarum ignari scriptores Marcum Eugenicum, jam diu mortuum ab inferis excitant, in sede Constantinopolitana collocant, & magistrum cum discipulo stupide confundunt, ut patet ex supra dictis, & confirmatur testimonio Malaæ, qui lib. 2 Turco Græciæ pag. 327 de utroque sic scribit: *Enimvero Dionysius illorum successor, octo annos patriarcham egit. Erat patria ejus in Peloponneso, quæ nunc Morea dicitur, oriundus puerulus huc Constantinopolim venerat, & in Manganorum monasterio vixerat. Ibi Marco Eugenico Ephesi metropolitæ se subdiderat ministrum, qui ei victum præbens, in sacris etiam litteris instituerat, & ad severam monasticæ vitæ gravitatem informaverat, diaconumque & presbyterum ordinaverat. Perseveraverat itaque cum hoc Ephesi sene ad omnes dies vitæ ejus.*

& eumdem jam diu mortuum imperita Dionysio subrogant,

1217 Obsessa deinde a Sultano urbe, fuit intus etiam Dionysius hic, & expugnata, captas est cum aliis multis Christianis viris, feminis & pueris. Abductum autem Adrianopolin emit vir quidam primarius, nomine Cyritza, & in libertatem vindicavit. Ea deinde virtute Dionysius evitavit, ut metropolitæ Philippopoleos factus sit, a patriarcha Scholario declaratus. Tandem illustrem quoque patriarchæ gradum consecutus est. Ex his liquet, Marcum Eugenicum jam diu in cineres redactum fuisse, antequam Dionysius ad cathedram Constantinopolitanam evehetetur. Qua igitur verisimilitudinis specie duo isti scriptores Marcum illum resuscitant, nobisque pro patriarcha Constantinopolitano obtrudunt? Quapropter sequi malumus Historiam politicam & Emmanuelem Malaxum, tempori illi propiores, ex quibus discimus, quod ab ipsa synodo, coram qua Dionysius dignitatem suam abdicavetat, electus fuerit

E

SYMEON iterum.

cum post abdicationem Dionysii ad sedem CP redierit Symeon,

INterim divina & sacra synodus, inquit Malaxus lib. 2 Turco Græciæ pag. 389, magna consilii abatur difficultate, quemnam alium faceret patriarcham. Tandem unanimi consensu & voce ad vocarunt illum, qui antehac patriarcha fuerat, Symeonem. Hunc iterum patriarcham cum legissent, duxerunt in magnam ecclesiam Catholicam, & in altissima patriarchica sede collocarunt. Sic pristinum honorem recepit. Hac patriarchæ restitutione facta, abierunt ad Portam (sic nuda Turcica communitet a receptioribus Græcis vocatur, ut in Græco barbaro Cangii Glossario ad vocem πόρτα licet videre) seu palatium Sultani, ut darent mille ducatos, pretii nomine seu doni, quod ipsius hujus Symeonis culpa in ecclesiam introductum fuerat. At

F illos plane quæstus accipere noluit; sed offerentes facessere jussit [dicens,] se in rationibus regii fisci scriptum reperire duo millia pretiosum, quæ Dionysius, antecessor hujus, de quo supra scriptum, dederit. Cui cum cessisset non possent, Patriarcha & antistites & clerici sane petitam duorum millium summam dederunt, & ita quæstorem pacaverunt.

& post tres annos expulsus est, annuum stipendium promissum, & alicui,

1219 Egit hic Patriarcha in suo throno triennium pacate traducens, nullaque turbatione aut contradictione exorta. Id bonum cum offensionum dux & onator, communisque hostis Christianorum diabolus ex ebriæ invideret, acre cibi, excitat hieromonachum, nomine Raphael, cui patriæ alicubi in Servia erat. Hic aditum in palatium habebat, multorum amicitia florens; Bassis charus, apud quos cum libere agere posset, adit eos sæpius, colloquitur, poscit, pollicetur, se quotannis illaturum in ærarium palatii regii charatzium, hoc est tributum duo millia aurcorum. De peracto jam convenerat, quod daretur, quando novus fieret patriarcha. Bassæ, postquam hæc audierunt, amicum suum Raphaelem libenter admiserunt, eaque de re ad Sultanum retulerunt; qui, re audita, multum delectatus est, statimque Symeonem e patriarchico throno abduci imperavit, quod & factum est.

CXXXVII. RAPHAEL I, cognomento Serviua.

qui votatam Raphael, homo fere semper ebrius,

EDicto regio convenerunt nonnulli sacerdotes primarii in magnam ecclesiam ad faciendum patriarcham Raphaelem: qui cum venisset, suffragia & designationem aggressi sunt præter voluntatem suam. Ordinatus itaque ab Ancyrano est, quia Heracleenses, ante congregationem synodi hoc resciverat, ægrotare cœpit. Accidit quoque, ut Cæsarienses & Ephesius non venirent. Petalia ordinatione, subduxerunt hominem in patriarchicum suggestum, ut patriarcham. Certi vero quidam seditionem fecerunt, ne tum ipso liturgias faceret; metu tamen perculsi, vel inviti una sacris operati sunt. Erat perro ebrietati & crapulæ multum deditus; imo quotidie per totum anni orbem bellinando dies & B noctes hujusmodi morum dissolutione traducebat, nullas omnino Horas, nec vespertinas, nec matutinas ipse unquam audiens.

& Græca linguæ ignarus,

1232 Quotiscumque aliquis aut propter necessitatem & usum spiritalem, aut propter jus diecendum, ipsum quærebat, numquam sobrius erat, sed semper ebrius: quod ut magis credatur, alio, ipso venerando magnæ Parasceues die, quando sanctissimæ passionis Domini nostri Jesu Christi meditationi involgilandum erat, ipsum vino oppletum fuisse; stetisse quidem in throno, virum præ ebrietate consistere non potuisse, sed de manu ejus sceptrum sacrum cecidisse. Id humo quidam sustulerunt, eique, cum e somno excitassent, reddiderunt. Qua de causa omnibus odio fuit, tam consecratis hominibus, tam laicis; idque partim propter quotidianam temulentiam, partim propter linguæ ruditatem: Græca enim non callebat; sed tantum Service sciebat, quoniam, ut antea diximus, e Servia genus ducebat. Itaque Service loquebatur; Græcam linguam prorsus non intelligebat, sed quando loquendum erat, interprete utebatur.

qui a Turcis in carcerem conjectus, est, cum promissum redemptum non solveret.

1232 His colotibus Malaxus lib 2 Turco-Græciæ pag. 130 Patriarcham istum depingit, & pagina sequente ignominiosum ejusdem finem ita narrat: *Cum hoc modo thronum consecendisset pollicitatione bis mille ducatorum, quotannis pro telibato persolvendorum, primus annus elapsus est, & charatzium erat dandum. Accersiverunt ergo ipsum Bassæ in senatum, postulantes ab eo promissum charatzium. At isto simplex nec charatzium habebat, nec quemquam, qui ipsi succurreret; non clericum, non primarium virum, non de populo ullum. Videntes ergo Bassæ, se ab ipso delusos esse, compegerunt miserum in carcerem. Elapsis aliquot diebus, petiit sibi facultatem a Bassis dari e custodia euendi ob cogendam a Christianis stipem, si forte ea eleemosynæ collectione posset, quod fisco debebat, persolvere. Paruerunt illi; sed loco indumenti colli & humerorum, catenam ei ferream gravem injecerunt, adjuncto Turca, qui eum trahebat & custodiebat. Quocumque igitur catenatus veniebat, mendicabat, & quæ colligebat, in cibum ac potum vertebat. Ita misere hanc avumnosam vitam reliquit.* Historia politica lib. 1 Turco-Græciæ pag. 24 illam temulenti hujus Servii historiam paucioribus verbis refert, de qua Matthæus Cigala & Philippor Cyprius in suis patriarcharum catalogia etiam breviter meminerunt.

C

D

CXXXVIII. MAXIMUS II, antea dictus Manuel.

PRonime citatus Malaxus pag. 131 de illo Raphaelis successore tradit sequentia: *Hoc vivis sublato, coacta fuit frequens synodus, concurrentibus* Post mortem Raphaelis, *metropolitis, archiepiscopis, & episcopis, clericis, abbatibus, Prioribus, & aliis sacerdotibus, nec non nobilibus viris, & quos interesse referebat, denique multitudine plebeia. Hi consulturunt inter se, quemnam in locum patriarchæ sufficerent. Tunc in magna difficultate disquisitionis erant, ut aliquem tanto honore dignum invenirent, qui ecclesiæ Christi curam susciperet; eam recte & juste, sicut bonum pastorem decet, administraret. Supicuit tandem providentia Dei, unanimi sententia legerunt rerum divinarum scientissimum virum, qui antea Manuelis nomen habens, postea Maximus nuncupatus fuit. Erat is ille magnus magnæ nostræ ecclesiæ ecclesiarcha, cujus nutus imperio Sultani stetit* F *fus fuerat, quod pati voluerat cucullari legem, sicut supra scripsimus, Trapezuntii protovestiarii causa, qui adulteram ducere malo exemplo studuerat, sicut & dixit.*

ad cathedram CP. assumptus est Maximus

1234 *Hunc ecclesiarcham fecerunt monachum & pro Manuele Maximum nominaverunt. Tunc ei dederunt minorem significationem, & post vesperti num cantum, majorem. Postridie, cum liturgia celebraretur, toto populo congregato tum sacri ordinis, tum seculari, declaravit ipsum Heracleensis Patriarcham in Pammacariste templo, magna frequentia, solennitate & bono ordine. Tum apprehensum in sublimi patriarchatus throno statuerunt, dato etiam pastorali baculo in manum, musicis interta psalmorum cantu Dominum & sacrorum principem de more celebrantibus. Tum ipse benedictionem populo Domini dedit. His ad hunc modum peractis; dederunt ipsum pontifices clerici & primores cum quingentis aureis pascesi causa ad Sultanum, cujus ipse manum osculatus, illam pecuniam in Portam intulit. Deinceps in cujusque anni exitu binorum millium ducatorum charatzium dederunt.* Ex his colligo, pascesium differre a charatzio, quis illud initio patriarchatus, hoc singulis annis persolvitur.

E

quem imperator Turcarum

1235 Deinde Malaxus longam instituit narrationem de secunda hujus Patriarchæ doctrina, aliisque rebus, quæ sub ipsius patriarchatu acciderunt, & quas Historia politica lib. 2 Turco-Græciæ pag. 26 & 27 sic contexuit: *Summa rerum sacrarum ad virum eruditum Maximum relata, totius ecclesiæ status pacatus circumbatur, omnibus dissidiis e medio sublatis. Pascebat is populum Dei erudiendo & ad pietatem animos informando docens ex suggesto patriarchali, templisque aliis verbum Dei libertime, nemine impediente, singulis dominicis & festis diebus concionans. Erat disciplinis philosophicis perpolitus, & profluente quadam orationis copia, supra quam quisquam alius illis temporibus, præditus: ac tantum percrebuit fama eruditionis ipsius & sapientiæ, ut ad aures etiam Agareni regis pervenerit. Accitum itaque vocavit, scriberet explicationem sancti symboli fidei Christianæ, sibique daret.*

inter alias de Christiana religione quæstiones interrogavit,

1236 *Paruit hic, commentario cum omni libertate e sacra theologorum disciplina optime sapientissimeque confecto, sicut res ipsa in multis loquitur, atque Sultano obtulit: quem librum per omnia bene in Arabicam linguam conversum ipse dili-*

A *diligenter legit, clementerque accipiens & reverenter, ad id faciendum cum ab aliquot palatii ſui nobilibus juvenibus (Chriſtianæ enim adhuc ibi religionis nonnulli erant) adhibuit, tum imprimis a filio Amyrutzæ (de hujus patre, fidei Chriſtianæ apoſtata, ſuperius egimus) qui par erat. In utriuſque linguæ facultate Græcæ & Arabicæ, impulſus. Multos hic vir regatus & juſſu regis noſtrorum librorum in Turcicam tranſtulit linguam; omnia quidem Actu & fabulas publicas, codices imperatorios, alia utilia, multa etiam religionis noſtræ: non ceſſabat enim ſciſcitari Sultanus, identidem aliquid cognoſcere & certior fieri de fide Chriſtiana ſtudens. At nihil ad ſalutem profecit: non enim Deus in ſtolidi corde locum habet.*

et apud Græcos excadavera excommunicatorum indiſſoluta permanerent & poſt abſolutionem diſſolverentur.

1227 *Inter alia, quæ interrogans diſcebat, etiam de anathemate ſeu excommunicatione audivit; videlicet quicunque a pontificibus & ſacerdotibus Chriſtianis juſta de cauſa ob peccatum aut ſcelus e ſacro cœtu expellatur, hunc talem humanum non diſſolvi in terram, ſed manere corpus ejus indiſſolutum & integrum in terra, conſpicuus, ſepulcre talis hominis aperto, cadaver inflatum tympani inſtar* (hinc hujuſmodi excommunicati communiter a Græcis *tympanitæ* appellantur, ut apud Cangium in Gloſſario Græcobarbaro ad vocem τυμπανίτας videre eſt) *& nigrum, nullo membro amiſſo, ne ipſo quidem capillo. Rurſus ſi veniam precibus & invocatione Numinis divini ei impetrent, diſſolutionem cadaveris in cinerem fieri.*

B

quod patriarcha excommunicatam mulierem

1228 *Accivit, hic auditis, Patriarcham, ut ejus rei ſibi ab eo fides fieret: qui veniens, auditis Sultani poſtulatione, ſe planum ei facturum promiſit, ut primum aliqui ſuccurreret, aliquando anathematis onere immortuus. Reverſo in domicilium ſuum Patriarcha, cogitatione & diſpicientia, ſi quit præteritis temporibus ea mole preſſus obliſſet, ſuſcepta, patribus in mentem venit mulieris cujuſdam libidinoſæ, quæ de quodam patriarcha, hunc ipſa conſuevisſe, famam ſparſerat cui a nonnemine fuerat habita fides. Is vero, improbitate cognita, anathemati illam quodam die feſto ſubjeceram. Quæ mulier cum longo ante tempore e vivis exceſſiſſet. Patriarcha exiſtimans, eam, quia tantum virum infamaſſet, adhuc anathemate conſtrictam tenere, ſepulcrum ejus aperiendum curavit. Tunc illa (o miraculum Dei!) in eo ſtatu, quo depoſita, reperta fuit tumida, turgidaque tantum & nigra, nondum etiam crinibus de capite amiſſis.*

C

videbatur demonſtraſſe divina,

1229 *Re ad Sultanum allata, miſit ille ad contemplandum illam certos homines; qui contemplati, admiratione obſtupuerunt. Cadavere deinde in area poſito, hanc ſigillo regio munierunt, diem dixerunt, qua die ad videndum reverterentur. Reverſis, rem divinam Patriarcha fecit, recitata & precatione, qua crimen illius aboleretur; quam ut ſancte nec ſine lacrymis recitavit (o miraculum) articuli nonnum pedumque diſjungi, vincula ſolvi, ita ut ab aſtantibus etiam offium crepitus audiretur. Repoſito cadavere & rurſus obſignato, cujus tantum ncunz omnes diſſoluti fuerant, obſignatam arcam, quæ id continebat, in ſacello patriarchico depoſuerunt. Poſt triduum reverſis regiis miniſtris, arcaque etſignata & aperta, apparuit corpus illud jam diſſolutum, de quo nihil ceſſans niſi cius homines in admirationem adduxit. Abeant ad regem, quæ ſuis oculis viderint, renuntiant: admirari ille, ſtupeſcere, religionem Chriſtianorum veram & admirandum conficeri.*

SEC. XV

1230 Malaxus lib. 2 Turco Græciæ a pag. 133 eamdem hiſtoriam fuſe exponens aſſerit, Georgium Sebaſtiacum ſeu Gennadium, de quo ſupra egimus, ab hac muliere, quæ erat ſaecedmia vidua, falſo ſtupri fuiſſe accuſatum, & ibidem pag. 135 & 136 ſubjungit nutritioni ſuæ hanc falſam doctrinam: *Nec corpori modo ejus* (videlicet falſæ accuſatricis) *vecata diſſolutioque contigit; ſed anima etiam, inferorum cruciatibus librata, in paradiſum venit: illi nempe qui anathemate percuſſi ab eccleſia exſulant, eum eorum corpora maneant indiſſoluta & integra, indigent animæ abſolutione, eamque expectant, ut liberentur vinculo relegationis: nam quemadmodum corpora eorum vincta ſunt, nec a terra conſumuntur, ſic animæ quoque ipſorum vinctæ manibus diaboli ac pœnis obnoxiæ tenentur. Quando autem corpus veniam accipit, exſecrationis vinculo ſolutum, Deo hanc juvante, etiam anima de manibus diaboli libera exit, & vitam æternam, lucemque illam veſperæ expertem adipiſcitur.* Similia etiam tradit auctor Nomocanonis cap. 80, ut alia occaſione infectus dicemus.

& ex quo Malaxus infert dogma,

D

E

1231 At hoc dogma favet errori Origenis, qui docuit, pœnas inferni aliquando finem habituras. Neque hanc attonem opinionem in concilio quibuſdam Græcis temere imputamus: eum eamdem ſchiſmatici inſernerint Triodin, in quo Chriſtum orant, ut animas defunctorum *ab æterna pœna* vel *ab igne ſempiterno* liberet, quemadmodum Diſſert. 2 de libris eccleſiaſticis Græcorum a pag. 116 teſtatur Leo Allatius, qui ibidem pag. 333 & ſequentibus errorem illum variis argumentis refellit. Unde etiam in Epiſtola ad Paulum Zachiam de quorumdam Græcorum opinationibus num 17 ad ſupra telatum Malaxi tantum fatis ipſi eſt notate ſeqneotia: *In ſimilibus abſurdis recenſendis luſerat nos, ut ſupra vidimus, Nomocanonis auctor, & nunc Malaxus confimilem ludit ludum; quæ argumentis refellere non videtur operæ pretium: ſatis enim alibi multa diximus, & Græcorum nonnullorum errorem retudimus, qui a pœnis inferni animas, ignibus ſempiternis condemnatas, fidelium precibus liberant.* Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDLXXVI num. 20 hæreticam illam quorundam Græcorum ſententiam etiam brevitet explodit. Porro occaſione iſtius mulieris excommunicatæ hic iterum facies patriarchatum intertumpenda eſt, ut de prodigioſo ſimilium cadaverum ſtatu diſſeramus. Ut autem clarius intelligantur ea quæ dicturi ſumus, cuioſam hujus quæſtionis materiam in varios patagraphos dividamus.

quod Origenis error patrocinatur.

F

SEC. XV.

PARERGON XII.

De impiis aliisque excommunicatis, quorum cadavera apud Græcos indissoluta manere, & non nisi post acceptam absolutionem dissolvi dicuntur.

§ I. De tumidis & indissolutis cadaveribus quorumdam impiorum, quos Græci enmmuniter βρυκολάκας appellunt.

Allatius narrat quod apud Græcos quosdam cadavera

LEo Allatius post enumeratu varia spectra, quæ in Græcis apparere feruntur, in laudata epistola ad Zacchiam num. 12 de his mortuorum corporibus ita differit: *Et hæc secunda videntur, si unum excipias Barculacam; alii Bulcolaccam, alii Bathrolacam vocant; qua sane in genus humanum nihil potest excogitari immanius aut pernicioſius. Nomen ſit inditum a*

B *foeditate. Βρυκω limus eſt, non quilibet, ſed qui jam putrefcenti aqua maceratus, peſſimam exhalat mephitim, ut dicam; λάκκος foſſa ſeu cavea, in qua ſimilis limus fervetur.* Quidquid ſit de etymologia, quam Allatius hic ſuppeditat, Græci illos paſſim vocant βρυκολάκας, ut Franciſcus Richardus noſter, aliique rerum

ſepulcris a. gredientia, Græcorum periti teſtantur.

2033 Deinde Allatius ibidem formam & motum talium cadaverum depingit his verbis: *Eſt porro peſſimi hominis & facinoroſi, ſæpeque etiam ab antiſtite ſuo excommunicati cadaver, quod non ut reliqua demortuorum corpora defoſſa diſſolvuntur atque in pulverem abeunt, ſed quaſi ex firmiſſima pelle conſtaret, per annos ſal partes intumeſcit atque diſtenditur, ut vix fieri poſſit aliqua ſui parte poſſe; ſed cutis tamquam tympanum extenſa, eamdem, ac timpanum, ſi pulſaveris, ſonum edit: quare & τυμπανιαῖος dicitur. Corpus ſic deformatum dæmon ingreditur, & miſerit mortalibus infortunium parit: ſæpe enim ſub eo cadavere e ſepulcro egreſſus, &* C *per urbem & alia loca habitata circumeat, & noctu poſſiſſimum, ad quam ſibi libuerit, ædem conſurgat, pulſatiſque foribus, aliquem ex accolis edit vocet ſonora compellat. Si reſponderit, jam actum eſt de eo: altero enim die mortem obit. Si non reſpunderit, ſalvus eſt.*

vicinitibus vocant, 2034 *Hinc in ea inſula* Chio *cives omnes, ſi noctu ab aliquo compellantur, numquam prima vice reſpondent: nam ſi ſecunde compellatus fuerit, jam qui quærit, Barculacea non eſt, ſed alius. Eamque peſtem adeo exitioſam mortalibus eſſe dicunt, ut interdiu etiam & meridie ipſo, non intra ædes tantum, ſed in agris & viis mediis & ſepibus vicinarum prætereuntes aggrediatur, & aſpectu ſolo ac viſu conficiat, non verbis tantummodo & contactu enecet. Hominee ipſi, qui viderunt, ſi alloquantur, ſpectrum diſparet; qui locutus eſt, moritur. Quare cives, cum vident homines, nulla graſſante infirmitate, in tanta copia emori, ſuſpicati quod eſt; ſepulcra, in quibus recens defunctus ſepultus eſt, aperiunt, aliquando ſtatim, aliquando* D *etiam tandiu cadaver nondum corruptum inſtar tumque comperiunt: quod e ſepulcro extractum, precibuſque effuſis a ſacerdotibus, in cogam ardentem conjiciunt & nondum completa ſupplicatione, cadaveris junctura ſenſim diſſolvuntur, & reliqua cuncta in cinerem convertuntur.*

2035 Hiſce ſubdit Græcum incerti auctoris Nomocanonem, qui illam cadaverum combuſtionem vehementer improbet, & præſertim dæmonem ſolis precibus aliiſque piis cæremoniis fugendum eſſe. Attamen Allatius poſtea num. 23 varia ad iſtum canonem notet, & contra illius auctorem contendit, licitum eſſe eam cadaverum combuſtionem, quia tantummodo eſt deſtructio inſtrumenti, quo dæmon utitur; ſed ſimul fatetur, ſuperſtitiones quaſdam precationibus ac cæremoniis hujuſmodi nonnumquam immiſceri: *Neque male agunt,* inquit, *ubi ſimile quid peeſenſeerint, ſi ſepulcra perquirunt, donec inventum cadaver in medium nobis deferant, & vaſtis precibus devotum, igni abſumendum committunt: precor enim* E *cum piæ ſint, & a pile hominibus excogitatæ, quæ nec improbat ſcriptor, nullo modo prohibendæ videntur. Aliter ubiliominus ſentiendum eſt de nonnullis aliis, quibus fanatici quidam homines, & incantationibus addictiſſimi (Græci eas vocant γοητείας, corrupto, ut ſuſpicor, nomine a γοητεία) in quibus multa noxia inſecuntur, & quod exſecrabilius eſt, inter illas eaſdem precor ex ſuo cerebro, vel potius dæmonis ſuggeſtione, multa non ſanæ mentis commiſcentur: nempe ut cadaver Bulcolaccæ, dum dum preces eciitantur, ctiam ſiti, illudque ligneis ſcipiones ſuſtineant; cum in ignem cecideriſ, ſub capite teet lateres certo quodam modo diſpanunt; alia etiam veluti secundaria & ſibi ſolis nota exſequuntur.* Horum juverit inferius meminiſſe.

Damnum illud imperatur. 2036 Tum ibidem ſic pergit: *Et hæc quidem, quemadmodum omnino prohibere & penitus* F *geaviſſimis e cœtu hominum eliminare, ſummæ prudentiæ eſt; ita & ſummæ dementiæ pernegare, corpora ſimilia incorrupta in monumentis quandoque reperiri, & eorum uſu, ſi Deus permiſerit, dæmonem in genus humanum immania machinari; cum non deſint fide digni teſtes, qui ea viderint per multum tempus indiſſoluta, peſtmodum Chriſtianorum precibus igne ſubacta, antequam ignis exſtinguatur, eorum compagine ſoluta, in cineres abiiſſe, nec ultra corpus illud, ſine dæmonem ſub eo corpore, vel alia illi conſimili forma ea homines ſæviſſe. Narratur apud Cruſium in Turco-Græcia lib.* VIII, *ſabbate Pentecoſtes Turcas combuſſiſſe Græcum, biennio ante defunctum, quod vulgo crederetno noctu ſepulcro egredi, hominesque occidere; aliet autem veram cauſam perbibuiſſe, quod quindecim plusve homines, ſpectrum ejus videntes, mortui ſint; ſepulcro exſtractum, conſumpta tantum, eutem oſſibus adhærentem integram hubuiſſe.*

2037 Denique Allatius eodem numero poſt alia ſimilium ſpectrorum exempla oculatæ ſunte ſtimonia indiſſolutorum cadaveris cujuſdam ſtatim ita confirmat: *Ne plura hic aggeram, ipſe puer, cum Grammaticæ tyrocinia Chii apud Michaelem Neuridam, lectiſſimis moribus adoleſcentem, dabam operam, in templo ſancti Antonii prope pectus, qua in viridarium hinc, a læva cum exis,*

ſub

A *ſub ipſis gradibus, quibus aſcenditur, ſepulcrum, quod diutiſſime clauſum fuerat, adapertum fuit, ut novo, ſi bene recordor, dilatetur cadavere. Supra alia mortuorum oſſa jacebat cadaver, omnibus ſuis partibus abſolutum, ſtatura grandiore atque enormiore, nullis amictum veſtibus, quas tempus vel humor conſumpſerat, pelle diſtenta, ſubnigra, dura, ſicque per omnes ſui partes tumida, ut corpus non complanaret, ſed veluti ſaccum rotundaret; facies pilo nigro criſpoque circumveſtita, cani in capite pili, quemadmodum & per reliquum corpus, quod glabrum ubique conſpiciebatur; brachia ad medium cruris, tumore illo extenſa, manuſque adaperta, oculi palpebris clauſi, os hians, dentes candidi.*

1238 *Id ubi viderunt ſcholæ ſocii, timere, fugere, admirari, turbare, referre quidquid viderent, nulle amplius videre. Poſtea aliorum hominum commercio audaciores effecti, jam in ora ſepulcri conſiſtere, haſta lignea pertentare, dimovere conari,* B *aliaque ludere, quibus ſibi pueri ſaltant; demum etiam lapides projecere, quos ubi videbant non adhæſi tamquam ad molle, ſed tamquam a ſolido non ſine ſtrepitu repercuti, ſphæras quoque luſorias demittunt: illæ recta projectæ reſiliunt, & admanus demittentium reveniunt; pulſu validiore demittuntur, & ipſæ ſupra puerorum capita ſaltant. Hiſce timore abjecto, ad majores machinas deveniunt, & trabes prægrandes, quæ ad ſedendum in viridario jacebant, allatæ per os ſepulcri acuminatim in ventrem demortui dejiciuntur; non rumpunt autem, ſed quaſi a tympano repercuſſæ foras exſiliunt, & nisi ſibi cavilſent, aut projecerant, multis illius caſu ſuccubuiſſent.*

1239 *Concurrunt alii undique ex vicinia, ex urbe ſere tota, quia rem jam fama vulgaverat: & præſtantibus viribus adoleſcentes ab ore ſepulcri ſe præcipitant, pulſatoque pedibus ventre, extra ſepulcrum propellebantur. Erat fere quindecim palmorum altitudo; & res ſane miſeranda & horrenda nihil agentibus hominibus ludus ſit: quandoquidem totu corpore, inſtar pilæ ſæpe cadaver projecti, foras impetu ſumpto ab eodem cadavere trudebantur. Multi inconſideratæ ſe projicientes, dum non ecce illu capelluntur in faucem ſepulcri labrum vel fornicem adacti, caput alliſerunt, &* C *intra ſepulcrum alibi diſploſi, quaſi tumimes jacuerunt.*

1240 *Non plura hic referam: poſt tres dies illius eccleſiæ curatores, ut bacchanal de eccleſia tollerent, ſepulcrum clauſerunt. Quid de eo cadavere actum ſit, ipſe non novi, neque ab aliis perquiſivi. Mirum ſane fuit, cutem illam tot ictibus ſalvam atque incolumem ſuperfuiſſe; quod non potuiſſet, neque cerium bubalinum, neque forum ipſe cæmentitius; adeo illa indurueret.* Tandem ibidem num. 24 opinionem Græcorum de his cadaveribus ita refert: *Græci, cum ſimilia vident corpora, quæ poſt obitum in cæmeteriis indiſſoluta comperiuntur, & tympani more extenſa cute tumeſcunt, excommunicatorum eſſe corpora fatentur, eaque poſt abſolutionem ſtatim diſſolvi.* Verum de cadaveribus excommunicatorum paragrapho ſequenti ſingulatim agemus, & ibidem ex allegandis Allatii verbis patebit, quam ambigue de his excommunicatis ipſe locutus fuerit. Interim cœptam materiam proſequamur, ſive illi, de quibus hic nobis ſermo eſt, in excommunicatione, ſive in aliis ſceleribus ſuis obierint.

1241 Franciſcus Richardus, Societatis noſtræ apud Græcos miſſionarius, in Hiſtoria Gallica inſulæ Sant-Erioi cap. 15 varia tradit de cadaveribus hujuſmodi indiſſolutis, quæ dæmon aſſumit, & quibus in Græcia homines ſæpe terret aut damno afficit. Dum autem tales reſuſcitati Græcos infeſtant, eodem miſſionario teſtante, ſacerdotes juſſu aut licentia præſulis convenient die ſabbati (alio die ſe cadaver in ſepulcro non inventuros exiſtimant) &, tunc effoſſo corpore incorrupto, dæmonem variis modis adjurant, ut corpus iſtud deinceps relinquat. Quod ſi precibus aut exorciſmis ſuis nihil proficiant, evulſum defuncti eos in fruſta ſcindunt, ac contra prohibitionem ſupradicti Nomocanonis tandem corpus comburunt. Hoc remedio dicuntur illæ dæmonum vexationes ceſſare.

1242 Dein cap. 28 ejuſdem Hiſtoriæ oculatus ille teſtis narrat, ſuo tempore aliud remedium a monachis Græcis adhibitum fuiſſe, ut cadaver impii cujuſdam ſchiſmatici contra poſſeſſionem dæmonis præmunirentur, cujus remedii occaſionem ibidem Gallice exponit hoc fere modo: Hic ſubita morte oppreſſus fuit infeſtiſſimus Latinorum hoſtis, nomine Nicolaus Laogoda, tot ſceleribus infamis, ut ipſi calogeri ſchiſmatici ſibi perſuaderent, corpus mortui a dæmone, qui animam viventis poſſederat, haud dubie occupandum eſſe. Quare monachi iſti timentes, ne ſceleratus ille poſt mortem fieret *βρυκολάκας*, & incolas vexaret, cadaver ipſius ingenti arcæ ligneæ impoſuerunt, & ligneo veru, quod ex ramo ſici ſilveſtris ad hunc finem aptaverant, cor ejus transfixerunt, *ſequentes diabolicam ſuam ſuperſtitionem* (ſunt ipſa ſcriptoria Galli verba, quorum inſta meminiſſe juvabit) qua ſibi perſuadebant, cor tali modo ſtranguiatum poteſtati dæmonia impoſterum non ſubjacere. Poſtea magnam illam arcam, cui cadaver impoſitum erat, compleverunt terra, eamque ab infimæ conditionis hominibus non minus ſuperſtitioſe conculcari juſſerunt. Sic nimirum juſto viudicis Dei judicio permiſſum eſt, ut ſuperbus ille ſchiſmaticus poſt obitum pedibus vilis ſuæ plebeculæ ſubjiceretur, qui in vita Latinos ſive orthodoxos perſecutus fuerat, & ſeſe ſupra Romanam Eccleſiam efferre voluerat, ſicut ibidem miſſionarius ille obſervat. F

1243 Denique laudatus Richardus ſupradicto cap. 25 aſſerit, ſibi aliquando ab abbate Græco objectum fuiſſe, quod Turcæ & Latini incorruptos hujuſmodi *βρυκολάκας* non haberent, atque ipſum ex eo ſigno veritatem religionis ſuæ ſeu potius cauſam ſchiſmatis tueri voluiſſe. At præterquam quod hoc argumentum ſit ridiculum, etiam falſa eſt hebetis hujus abbatis hypotheſis: nam hujuſmodi cadavera & ſpectra quoque apparent apud ethnicos & infideles, ut apud Theophilum Raynaudum noſtrum tomo 13 Operum ejus, in tractatu de incorruptione cadaverum cap. 2 & 7 videri poteſt. Neque in Eccleſia Latina ſeu Catholica deſunt plura hujus rei exempla, ex quibus hic unum, ab auctore ſynchrono conſcriptum, retuliſſe ſufficiet.

1244 Guilielmus Neubrigenſis, qui poſt medium ſeculi XII in Anglia floruit, lib. 5 Rerum Anglicarum cap. 22 de prodigio ſuæ ætatis ita ſcribit: *His diebus in pago Buckingamenſi prodigioſa res accidit, quam prius a quibuſdam ex parte, poſtea vero a venerabili archidiacono illius provinciæ Stephano plenius didici. Quidam in fata concedens, juxta morem honeſtæ uxoris & propinquorum cura in vigilia Dominicæ Aſcenſionis ſepulturæ eſt traditus. Sequenti vero noſte cubiculum uxo-*

SEC. XV
Richardus noſter refert, Græcos variis ſuperſtitionibus teneri,

ne corpora hujuſmodi mortuorum vivis infeſta ſint,

& indiſſolutum,

cujus mentem declarat deſcribit,

& hæreſin ex his cadaveribus ſchiſma tueri,

cum juxta Guilielmum Neubrigenſem, teſtem ſynchronum,

Digitized by Google

SEC. XV. *uxoris quieſcentis ingreſſus, excitatam non ſolum terrait, verum etiam pæne obruit, impertabili ſui pondere ſuperjecto. Altera quoque nocte attonitam pari modo afflixit. Territa periculo mulier, adverſus tertiæ noctis agonem & deinceps ſe vigilem conſortio munire in ſomnis ipſa curavit. Affuit cum ille; ſed pulſatus exclamationibus vigilum, cum nocere non poſſet, abiit.*

Similia cadavera 1245 *Sic repulſus a conjuge, fratres proprios, in eodem vico habitantes, ſimiliter fatigavit; illi vero juncta cautelæ mulebris exemplum parati ad excipiendum repellendumque periculum, noctes cum ſuis ducebant inſomnes. Aderat tamen illis tempuam deſiderans præoccupare ſomnolentos; ſed repulſus ſollicitudine & virtute vigilum, inter animalia, quæ vel in domibus vel circa domos erant, debacchabatur; quod ipſorum animalium effrenatio & motus inſolitus declarabant. Tunc amicis quoque & vicinis pœne moleſtia gravis eamdem omnibus neceſſitatem nocturnæ ſollicitudinis ingerebat.* B *Eratque jam in ipſo vico per omnes domos vigiliæ generales, dum ſingulis ad improviſum eſſent ipſius acceſſum ſuſpecti. Cumque aliquamdiu hoc modo ſolis fuiſſet noctibus debacchatus, luce quoque diurno obſervare cœpit, formidabilis quidem omnibus, ſed viſibilis quibuſdam.*

etiam in Eccleſia Catholica 1246 *Pavefacti homines ſopra modum, conſilium ab Eccleſia quærendum duxerunt, remque integre ad memoratum archidiaconum, conventui ſacerdotum ſolemniter præſidentem cum queſtu lacrymabili detulerunt: qui confeſtim venerabili epiſcopo Lincolnienſi, Lundoalis tunc conſtituto, cuncta per ordinem ſcripto inſinuans, ejus in re tam inuſitata ſententiam & auctoritatem merito cenſuit exſpectandum. Epiſcopo vero ſtupente ſuper hoc, & habente tractatum cum ſuis, fuere, qui dicerent, tallo ſæpius in Anglia contigiſſe, & crebris clarere exemplis, quibus populo dari non poſſe, niſi miſerrimi hominis corpore effoſſo & concremato. Indecorum nimis hoc viſum eſt venerando pontifici, moxque chartulam abſolutionis, manu ſua conſcriptam, archidiacono dirigens, ut quomodo illius hominis omne corpus haberet, oculata fide clareſceret, ſepulchrum ejus aperiri, &, ſuppoſita pectori ejus eadem chartula, rurſum ſepulcrum claudi præcepit. Aperto ergo ſepulcro, corpus ita inventum eſt, ſicut ibidem fuerat collocatum; pontificalis vero abſolutionis chartula pectori ejus appoſita, & cloſo rurſum ſepulcro, nec oberrare deinceps viſus eſt, nec alicui moleſtiam ulteriorem inferre permiſſus.* C

interdum apparent, 1247 *Poſt hæc ſcriptor ille cœvus eodem lib. 5 cap. 23 trin ejuſdem generis prodigia narrat, & poſt primum interſerit ſequentia: Sane quod mortuorum cadavera de ſepulcris egredientia, neſcio quo ſpiritu, ad vivcntium vel terrorem vel perniciem circumferantur, & ad eadem ſepulcra ſponte ſe illis aperientia revertantur, non facile in fidem reciperetur, niſi & cerbra noſtri temporis exempla ſuppeterent, & teſtimonia abundarent.* Ex hactenus relatis teſtimoniis concludimus, prudenter dubitari non poſſe, quin divina providentia interdum talia prodigia fieri permittat; ut apud Theophilum Raynaudum in laudato tractatu de incorruptione cadaverum ab initio tomi 13 ſuſius legere eſt. *Sed quorſum tandem Deus* (utar verbis ejuſdem Raynaudi in Prato ſpirituali cap. 93, quæ tomo 17 Operum ejus pag. 640 habentur) *cadavera certorum impiorum ſic ſe habere vult, non item omnium, penes eum eſto conſilium. Revera autem ita contingere, teſtatiſſima experimenta extra controverſiam ſtatuunt.*

quibus dæmon hominem inſolare permittitur. D 1248 *Si talia ſint corpora hominum, qui extra gratiam Dei obierant, laudatus Raynaudus in citato tractatu de incorruptione cadaverum cap. 7, ſive tomo 13 Operum pag. 52 de iis ita judicat: Sanctus Hieronymus in cap. 2 Joel dæmones vocavit Dei* QUÆSTIONARIUS *atque* TORTORES: *ab his igitur cadavera impiorum, in peccatis ſuis mortuorum, ſi quando divino judicio ultra humanam artem perſeverant incorrupta, accipiunt eam incorruptionem, quæ certe non tranſcendit vires angelicas, dummodo dæmon obſtiva idonea, quæ probe habet perſpectiva, admoveat paſſivo diſpoſito. Ad hoc genus incorruptionis cadaverum Franciſcus Richardus libro de ſacra expeditione in inſulam S. Ivonis cap. 25 refert, quos bodierni Græci vocant βρυκολάκας: hujuſmodi enim defunctorum cadavera perſtant ſuccida & integra; dæmon autem ea agitat, & per ea infeſtat ſuperſtites, nunc cædendo, nunc excitando terriculamenta, & ingenti pavore complendo omnes, donec dæmon aſſiſtens abſcedat, & corpus tabeſcat, & ſuccum atque vividum colorem deponat,* cof- E *ſentque tumultus: quod contingere ferunt, ſi cor animatur a cadavere, eoque in fruſta ſecto, corpus univerſum eremetur.* Ceterum ipſi ſchiſmatici non difficentur, ſimilia defunctorum corpora a dæmone conſervari ac moveri. Quare ſatis mirari nequeo ſtupiditatem ſupradicti abbatis Græci, qui inde argumentum pro ſuo ſchiſmate deducebat. Nunc ſtatuere oportet, quaatum fidei prudenter adhibendum ſit narrationi, quam aliqui ſcriptores de ſimilibus Græcorum excommunicatorum cadaveribus inſtituunt.

§ II. An in ſchiſmatica Græcorum eccleſia poſt excommunicationem corpora defunctorum intumeſcant, & poſt abſolutionem ſtatim in cineres redigantur.

Euchologium Græcorum ſupponit, F PRæter illam mulieris excommunicatæ narrationem, quam ſuperius ex Hiſtoria politica retulimus, Græci recentiores magnam excommunicationis & abſolutionis ſuæ efficaciam ubique debuccinant, eamque in Euchologio ſeu, quod Jacobus Goar Pariſiis anno MDCXLVII edidit, tamquam certam ſupponunt: ibi enim pag. 689 Cyrillus quidam patriarcha Alexandrinus violatores teſtamenti ejuſdam anathemate ferit, atque inter alia decernit, ut *a Deo omnipotente ſint excommunicati, maledicti, & incondonati, & poſt mortem intonſumpti, & indiſſolati in præſenti ſeculo & in futuro, & tympani more turgidi, quouſque a dandis ſcandalis deſiſtant, & paſti ſcripta ſuum robur & ſtabilitatem habere permittant.* Eemdem excommunicationis effectum iunnnat recentiores abſolutionis formulæ, in quibus ibidem pag. 635 præſul, aut, eo abſente, confeſſarius Deum precatur, ut defuncti *corpus in ea, ex quibus compoſitum fuerat, diſſolvi; animam vero in joſiorum cœtu ſedem reperire* permittat. Similia ibi in Euchologio ſæpius repetuntur.

& ſchiſmaticus ſcriptor Græcus aſſerit, 1250 Chriſtophorus Angelus, Græcus ſchiſmati addictus, in Anglia Græce edidit Enchiridion de ſtatu hodiernorum Græcorum, ubi cap. 25 illam excommunicandi & abſolvendi conſuetudi-

A tudinem ex Latina interpretis verſione diſtinctius exponit his verbis: *More apud Græcos receptum eſt, nimium prævaricantes ab eccleſiæ conſortio removere eb illud Pauli ſic ſonantis: Vobis & meo ſpiritu congregatis, tradite ejuſmodi hominem ſatanæ; & aliud: Increpa illos ſevere. Quam conſuetudinem exemplo aliquo declaratam dabimus: fingamus enim nobis fieri. Homo quidam ſtultus falſam protulit teſtimonium, aut aliam aliquam injuriam alicui intulit; & ideo abeu, qui injuria hac affectus eſt, ad ſacerdotem vel epiſcopum citatur.*

in eccleſia Græca

1251 *Ex eo quærit epiſcopus: ſitne veritati teſtimonii illud conſonum, nec ne. Quod ſi igitur falſi teſtimonii faber hic, quæ meadacitter eloqui non eſt veritus, ea multis ad hæc argumentis eonatur tueri, tam epiſcopus aut ſacerdos, ſive intra ſive extra eccleſiam caſtiterit, ſacerdotales veſtes induit. Veſtimenta autem hæc Chriſti captivam deducentem, coccineam chlamydem, & reliqua re-*

B *præſentant; & propter illa ipſa, ſicuti & propter ſpiritualem ab epiſcopo in ſe derivatam gratiam ſacerdos Chriſti perſonam refert. Atque hic ille modo falſi teſtimonii fabricatorem in conſpectu ſuo jubet conſiſtere, & incipit prælegere eidem pſalmum hunc, qui hæc verba continet: Domine laudem meam ſileris non involves; nam apertum eſt os peccatoris & doloſi contra me. Quibus & cætera, quæ in hoc pſalmo ſequuntur, & alias nonnullus orationes ſubjungit.*

excommunicatos ab epiſcopo aut ſacerdote

1252 *Ultimo autem in hæc verba prorumpit: Vigore illius poteſtatis, quam Chriſtus Apoſtolis ſuis conceſſit dicens: Quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo, & quæcumque ligaveritis in terra, ligata quoque erunt in cælo, quamque ab Apoſtolis acceptam epiſcopi mihi dederunt; vigore hujus, aio, poteſtatis, excommunico te, eriſque excluſus & ſegregatus a conjunctione Patris, Filii, & Spiritus ſancti, nec non a communione trecentorum & octodecim Spiritu Dei actorum patrum illorum Nicææ congregatorum, omniumque Sanctorum, & erit ſors, id eſt portio tua cum diabolo & Juda; quin vita hac defuncius in æternum in cinerem non reſolveris; ſed ſuſtac lapidis & ferri æternum compactus jacebis, idque in teſtimonium, niſi ceſpueris. Quibus finitis, falſum teſtem u ſo dimittit epiſcopus.*

C *poſt mortem non diſſolvi*

1253 *Quod ſi igitur falſi hujus teſtimonii conſictor ad mentem ſanioremnon reverſus, nec eum adverſario per ante commiſſorum deprecationem reconciliatus, laterea autem mortuus fuerit; pro conſuetudine Græcis familiari, qua anno uno elapſo, mortuorum ſepulcra effodiunt, hujus quoque falſi triſtis monumentum aperiunt, reperiuntque eo adhuc integro, & qua totum corpus, nec capillis exceperit, nigro, qua nagute vero albo, monumento ejiciunt, erectumque in rditiori aliquo loco collocant, & conſiſtit, nemine etiam fulciente, firmiter erectus ſolidi ad modum ligni: ſi vero aliquis ventrem ipſius percutiat, ſonum edit veluti tympanum aliquod; qua de cauſa etiam τυμπανιαῖος, id eſt tympaniticus vocatur: quemadmodam & ipſe Caſſianus hiſtoricus in hiſtoriacum ſuarum monumentis excommunicatum quendam tympaniæum expreſſe verbis appellat.* At bibliographis nullus hujus nominis ſcriptor notus eſt præter Joannem Caſſianum, & Caſſianum chronographum, de quo poſteriore S. Hieronymus libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis cap. 37 in elogio Clementis Alexandrini ſic obiter ſcribit: *Meminit autem in ſtromatibus ſuis voluminis Tatiani adverſus gentes, de quo ſupra diximus, & Caſſiani cujuſdam χρονογραφίας, quod opuſculum invenire non potui,* SEC XV *lisque eum parum vereor, ne Chriſtophorus Angelus nobis hunc auctorem Græca fide obtruſerit.*

cerumque cadavera poſt abſolutionem

1254 Audiamus temeo rem, quum ſubtilius nomine ibidem ſic narrat: *Caſſianus hic ex auriquorum Græcorum hiſtoriographorum ceaſu nonpe ſtremus in hiſtoria ſua refert, ſynodum aliquam particularem, centum epiſcopis conſtantem, in certo aliquo loco aliquando congregatam eſſe, cunctiſque concordibus ſuffragiis nonnihil, idque erta ratione ſultum, decernentibus, nullum, qui reliquis omnibus ſeſe pertinaciter oppoſuit, ſurreaiſſe; qui eum anathemate ab illis percuſſus, atque ſic mortuus eſſet, corpus ejus, veluti ferrum, compactum & ſolidum centum annos duravit. Centeuis autem illic annis elapſis, denuo ibidem locorum ſynodus aliqua partialis centum epiſcoporum fuit celebrata, ubi epiſcopi in hæc verba prorupere: Epiſcopus hic anathemate damnatus* E *in eccleſiam peccavit, idrogur ab eadem excommunicatus eſt. Cetecum cum & nos conſtituamus eccleſiam, & peccare humanum eſſe confidecemus, commiſſum peccatum illi condonabimus. Atque ita ipſi deliborum gratiam fecerunt. Quod ſimul ac præſtitere, poſt fuſas ad Deum preces, qui centum annos integer perſiterat, extemplo in cineeem converſus eſt.* Verum hæc narratio mihi ſuſpecta eſt de falſitate, tum quia omnibus ignotum ejuſdem auctorem citat, tum quia nec locum nec tempus iſtius ſynodi ullo modo indicat.

ſtatim in cineres reſolvi.

1255 Attamen ita confidenter pergit: *Idem quoque etiamnum non raro in Græcia contingit: quando enim excommunicatt adverſarius adeſt, excommunicatus (eo quod Judæ Hebræorum regis pro mortuis ſacrificia offerentis recordetur) veniam commiſſorum dari volens, & ita apud animum ſuum cogitans: Libet hic quidem inter canonicos ſedem non invenit, interim tamen ſacrorum Librorum numero non eſt excluſus, accedit ſacerdotem, elque animi ſui propoſitum explicat; quo intellecto, ſacerdos, ſacro habitu indutus, orationes aliquas legit, ad quas excommunicati adverſarius reſpondet: Deus erit illi propitius. Quo ipſo excommunicati corpus hodiedum in cineres reſolvitur. Ne vero vobis meis fidem detrectare habeatis neceſſe, rogate, ſultis, mercatores veſtros, ut & in veteri Patria, & Theſſalonicæ, & Conſtantinopoli, & Alexandriæ, & alibi in dictorum veritatem inquirant; aut de his ipſis homines Græcos in Anglia* F *degentes ipſimet interrogatote, qui rem omnem, uti ſeſe habet, enarrabunt.*

& narrat alia miracula quibus admiſcet hæreticam doctrinam,

1256 Schiſmaticus ille ſcriptor capite ſequente narrat aliu prodigia, & hominibus credulis ſola ſua auctoritate perſuadere cupit, patriarcham Hieroſolymitanum ab annis ſexaginta aut amplius, priuſquam hæc ſcriberet, Cairi in Ægypto venenum ionoxie hauſiſſe, & fide montem tranſpoſuiſſe. Deinde eu hoc miraculo, quod ſine pluribus ue fide dignioribus teſtimoniis non credimus, ſuprudictam Græcorum poteſtutem ad abſolvenda excommunieutorum cudavera ſic infert: *Sicut igitur patriarcha venenum bibit, & montem ſecundum votum ſuum accerſivit; ad eumdem, hoc eſt plane miraculoſum, modum & excommunicatorum corpora in cineres rivertuntur.* Denique caput proxime citatum ita concludit: *Nullum autem ſtatuunt Græci eſſe purgatorium; ſed uti jam ante dictum eſt, per ſingulare prodigium aliquando uſvenit, ut, quando excommunicati adverſarius advenit, & excommunicatu illi, illatam ab eodem ſibi vire probo, Chriſtiano injuriam condonare cupit, corpus illius in pulverem cedeat.*

1257

SEC. XV. ea quæ ad hominem, ut vulgo aiunt, argumentantur.

1257 Nihil hic nos morari debet hæretica iſtius narratoris doctrina, quam forte in gratiam ſuorum hoſpitum Anglorum tuetur; ſed ea illo prodigioſæ abſolutionis aſſertore tantum quæro: Si Græci ſtatuant, aullum eſſe purgatorium, quid abſolutio illa eoaſet excommunicato, qui juxta ſupradictam excommunicationis formulam aſt exeluſus & ſegregatus a coojunctione Patris, Filii, & Spiritus ſancti, & cujus ſors, ſeu portio erit cum diabolo & Juda? Quid prodeſit, corpus abſolutione iſta in cineres redigi, ſi anima æternis tormentis in inferno crueietur? At ſorte Græcus ille adoptat hæreticum quorumdum popularium ſuorum errorem, qui pœnis inſetni finem præſcribunt, ot ſupra num. 1231 notavimus, & de quo infra irerum ſermo recurret. Hinc ſatis liquet, quantum fidei ſit huic ſchiſmatico & hæretico tribuendum. Quapropter ſcriptores quidam Catholici de ſimilibus ſchiſmatienrum narrationibus dubitant, aut eas fabulis annumerant, ut jam videbimus.

B

Spondanus ſimilibus Græcorum narrationibus non credit,

1258 Illuſtriſſimus Spondanus in Annalibus eccleſiaſtieis ad annum Chriſti MCDLXXVI num. 20 ex Zygomala & Malano refert ſupradictam mulieris excommunicatæ hiſtoriam, cujus occaſione hic digreſſi ſumus, & de ea ſic judicat: *Traduut enim Græci illi, regem Mahometem rerum fidei Chriſtianæ diligentem ſcifcitatorem extitiſſe; ſed, ut apparuit, per deluſionem magis aut vanam caeleſtatem, quam pro ſalute inquirenda. Græculi autem ad ſua venditanda, multa commiſcet conſuevcunt; quale putamus, quod idem auctores ſubdunt, Mahometem, cum audiſſet de vi anathematis, at quicamque a pontificibus juſta de cauſa per excommunicationem a ſacro cœtu pulſus faiſſet, ſi in excommunicatione moreretur, cadaver ejus terra coadtum non diſſolveretur, ſed inſtar tympani laſtatum nigrumque permaneret; ſi vero preces eccleſiæ adhiberentur ad defuncti abſolutionem, corpus diſſolveretur, ſicut ceterorum. Mahometem vel capeelmutum a patriarcha petiſſe, eqperiumque eſſe poſt anxiam perquiſitionem, cujuſdam feminæ, olim a Genuadio patriarcha ob quoddam grave ſcelus excommunicatæ, cadaver ejuſmodi inflatum, quod poſt preces pro Maximum ad illud publice pronunciatas diſſolutum fuerit, indeque Mahometem in admirationem raptum religionis Chriſtianæ veritatem fateri coactum fuiſſe. Sed ore, non corde, cum in ſua adverſus eam fetitate uſque ad finem pertinaciſſime perſeveraverit.* Etiam Petrus Leloyer ſimiles Græcorum narrationes anaumerat fabulis, ut Raymundus noſter infra eitandus teſtatur.

C

& Allatius de iis dubitat,

1259 Leo Allatius de his mirabilibus excommunicationis & abſolutionibus effectibus ambigua loquitur, quando in memorata epiſtola ad Zioebiam oum. 25 ſic ſcribit: *Stultiſſima iſta de excommunicatorum cadaveribus indiſſolutis opinatio apud eam nationem adeo invaluit, ut jam nemo ſit, ſi uſpiam tale quid comperiatur, qui dubitet, cadaver illud eſſe excommunicati, quod extrahunt, & vanis deprecationibus ac diecudi formulis abſolvunt: ardiusmque in tali abſolutione ſervandum idem Nomocanon cap.* LXXXII *exactiſſime proſequitur: quibus exſolutis, aſſeverauter dicunt, cadaver ſubito in cineres converti. Ipſe nihil tale uſpiam in Græcia vidi; audivi tamen ſæpius ab Athanaſio Imbri metropolita, homine fengi, & qui rem facram mendacia non contaminaſſet* (allegato tali teſte, videtur Allatius admittera illum Græcorum opinationem, quæ tamen ab ipſo paulo ſuperiut *ſtultiſſima* appellabatur;) *cum Ibaſi moraretur in regione Theologi, extra urbem in eccleſia ſancti Georgii enoratam a civibus, ut ſuper cadavera, quæ ibidem ſeraque conſpiciebantur indiſſoluta, excommunicationis abſolutionem vtellaret, morem geſſiſſe, neque dum finita abſolutione, cadavera eaomnia in pulverem abiiſſe.*

D

etiamſi hic ſibi non conſtet.

1260 *Referebat idem, Conſtantini cujuſdam, cognomento Rezepli, qui ex Tueen Chriſto nomina dederat, quod vitam viveeet omnibus flagitiis inquinatam, excommunicati corpus tumulatum faiſſe in eccleſia ſanctorum Petri & Pauli nationis Græcorum Neapoli, & per plures annos indiſſolutum manſiſſe, ab eodem poſtea & aliis metropolitis duobus, Athanaſio Cypri & Chryſanthe Lacedæmonio benedictione ſubactum, ut alia mortuorum cadavera, pulverem factum.* Miramur, talia excommunicatorum eorpora apud Græcos in eeeleſia ſepeliri, ut hic narratur. Ceteeum hiſce ſubjungit magis ſtupendam ejuſdem argumenti hiſtoriam, quam brevitatis cauſa prætermittimus, & ea qua ſequitur, illem prodigioſæ abſolutionis potaſtatem non tantummodo concedi epiſcopis, ſed etiam extendi ad impios Chriſtianæ fidei deſertoras, qui Chriſtum eum Mahomete mutarunt.

E

Cum tamen viri apprime orthodoxi admittant,

1261 Si ſoli ſchiſmatici hanc mirum excommunicationis & abſolutionis effectum teſtarentur, ægre illis fidem adhiberem; com multa alia fingant, ac ſæpe falſis miraculis plebem fallant, ut Richardus noſter teſtis oculatus in Hiſtoria inſulæ Saat Etini cap. 53 variis exemplis demonſtrat, & ea quo Theophilus Rayaaudus in Tractatu bipartito de monitoriis eccleſiaſticis & timore excommunicationis part. 2 cap. 21, tomo 14 Operum ſuorum pag. 478 defumpſit ſequentia: *Bedievais Græcie ſolitum eſt, jactare, quotquot a ſuis calogeris excommunicatione percelluntur, multari ſtraugaria, ita ut ſubito aquam pedum nequeant effundere, donec vel reſtituant, quod male retinent ex alienæ facultatibus, vel erogent, quod jubentur aperire. Sed cum non ſit ſacerdotum ſimplicium vibrare excommunicationem, quæ eſt eccleſiaſtici gladii enſectio, dicendum eſt, eſſe potius exſecrationem, ad quam effectus ille eonſequitur, & quidem non vi impretationis intortæ a Det miniſtro, ſed arte magica, at vevincit, qui eum effectum Græcanicæ excommunicationis hodiernæ excutit, Franciſcus Richardus in narratione de expeditione facta ad inſulam S. Irenes cap.* XIII. De his magicis artibus aut diabolicis fraudibus infra fuſius agemos.

F

apud Græcos prodigia hujuſmodi contingere,

1262 Sed quamvis ſchiſmatiei ad autolleudam ſuam eeeleſiam nobis ſæpe mendacia obtrudant, non columus tamen omnia negare, quæ de illis excommunicatorum cadaveribus traduut, quia viri apprime Catholici nonnullos hujuſmodi eveotus pro veris habeat. Imprimis Gregorius protoſyncellus, orthodoxus patriarcha Conſtantinopolitanus, de quo ſupra egimus, in epiſtola ad imperatorem Trapezuarium tom. 5 Græciæ orthodoxæ pag. 432 pro ecoeilio Florentino advetſus ſchiſmaticos ita differit: *Si ſemel quiſpeam excommunicationi ſubactus ab epiſcopo, tympani inſtar intumeſcit, ut hoc noſtro tempore vidimus, & præſulis abſolutione diſſolvitur, & in pulverem fatiſcit, multo magis, cum ſancti patres in œcumenicis ſynodis convenerint.* Sic illa argumantatur ad hominem, uc aiunt, quaſi dicat: Si taatum robotis habeat eneommunieatio, ab uno epiſcopo inflicta, ut eadaver eneommunicati tumidum & indiſſolutom reddat, quantam vim habebit anathema,

A nithemi, quod Florentina tot præſulum ſynodus contra ſchiſmaticos pronuntiavit. Primo hic obſervari velim, hunc excommunicationis & abſolutionis effectum ab ipſo non referri, tamquam ordinarium; ſed cujus exemplum ſua ætate viderit. Præterea notandum eſt, ea verbis Gregorii protoſyncelli non poſſe evidenter concludi, quod hoc prodigium tribuat epiſcopo ſchiſmatico, cum tunc in eccleſia Græca adhuc plures orthodoxi præſules eſſent.

non negamus ea interdum adhuc fieri;

1263 Quinimo etiam concedo, poſtea interdum ſimilia prodigia in ſchiſmatica Græcorum eccleſia contigiſſe, tum quod Jacobus Goar ex Ordine S. Dominici, qui aliquot annis in Græcia egit, id fateatur, tum quod Raynaudus noſter in Tractatu de incorruptione cadaverum cap. 7, ſeu tomo 13 ſuorum Operum pag. 51 aſſerat, irrefoluta manſiſſe cadavera eorum, qui patriarchum Conſtantinopolitanum expulerant, & ibidem annuas Societatis noſtræ litteras ita citat hujus rei teſtes: *Annuæ noſtrorum litteræ anni* MDCXVIII, *miſſionis Conſtantinopolitanæ res deſcribenda, idem prodant* (paulo ſuperius nonnulla ejuſdem generis exempla allegaverat) *de exturbatoribus Neophyti patriarchæ, ab eo excommunicatis, Rem tur ſuffragiis confignatam* cur *Petrus Leloyer libro 4 de ſpectris cap. 13, Græcanicis fabulamentis annumerare videatur, non ſatis aſſequor.* Noviſſime vero Nicolaus Comnenus Papadopolus, natione Græcus & doctor Patavinus, eamdem rem multis teſtimoniis confirmat, ut paragrapho ſequente apparebit. Cum igitur ſcriptores probe Catholici illas Græcorum hiſtorias admittant, nondum video, quo fundamento eas omnes, quantumvis prodigioſas, liceat anilibus fabulis accenſere.

ſed putamus, vix decimam tantum narrationum partem ſidem adhibendam eſſe,

1264 At oonnemo hic ex me quæret: An igitur fidem adhibes omnibus hiſtoriis, quæ hac de re paſſim apud Græcos circumferuntur, & ao putas, hunc excommunicationis & abſolutionis effectum apud ipſos ordinarium eſſe? Ad primum reſpondeo, vix decimam ſimilium narratiuncnlarum partem mihi veram videri: quis enim facile credat, ab Athanaſio Imbri metropolita poſt ſolam excommunicatioois abſolutionem ſtatim in pulverem redacta eſſe omnia illa cadavera, *quæ ibidem pietaque conſpiciebantur indiſſolata*, ut ipſe ſupetius Leoni Allatio narrabit? An ergo plerique Græci excommunicaotur; Certe impios ac peſſimos Chriſtianos ibi eſſe oportet, ubi major pars tam horrendis vinculis conſtringenda eſt. Forte nonoulli hanc mitam incotruptorum corporum cooſervationem cauſis naturelibus aut natniæ loci adſcribeot, de quibus Raynaudus noſter in laudato Tractatu de incorruptione cadaverum cap. 5 & 6 copioſe diſſerit. Nec deſunt etiam aliqua repeotinæ diſſolntionis exempla: nam auctor ille polygraphus ibidem cap. 2 ex teſtibus oculatis refert, inventa fuiſſe cadavera, quæ integra apparebant, & quæ nihilominus ad primum contactum in cineres abierunt. Ego occultas apparentis hujus incorruptionis ac ſubitæ diſtolutionis cauſas phyſicis indagandas relinqno.

Eo illos excommunicationis effectus ſæpe non ſequi,

1265 Ioterea atbitror, apud Græcos in ſermone de excommunicatis ſnis idem uſuvcoire, quod apud noſtrates fieri conſuevit, qnando de energumeuis, ſegis, ac ſpectris colloquuntur; nam etiam in noſtris regionibus ſolet plebs de ejuſmodi rebus tam copioſe diſſerere, ut in his colloqniis nnam hiſtoriam prodigioſam moa altera magis prodigioſa excipiat. Tanta autem confidentia has narrant, ut eas non finxiſſe, ſed ſpectaſſe videantur. Attamen viri prudentes decimæ ſimilium narratiouum parti fidem non adhibent. Sic itque in Græcia exiſtimo contingere, ut vulgus uni hiſtoriæ veræ ſuperaddat decem confictas, quas pueri a nutricibus aut matribus audiennt. Prorſus quoque probabile eſt, hanc levem plebeculæ perſuaſionem ab epiſcopis & ſacerdotibus ſchiſmaticis ſoveri ac confirmari, nt ſubditi ſaltem in exteriori legum eccleſiaſticarum obſervantia contineantur, ſacerdotes ſuos revereantur, ac talem excommunicationis pœoam eatimeſcant. Id uſque adeo verum eſt, ut Pantaleo Ligaridius, poſtmodum allegandus, non diffiteatur, hoc ſolo timore ſacra omnia penes Græcos ſchiſmaticos gubernari.

SEC. XV.

ſæpe non

1266 Nunc ad alteram interrogationis partem reſpondeo, præſitos excommunicationis & abſolutionis effectus non ſemper ſequi conſueviſſe. Primo id teſtatur D. Ricaut, heterodoxus Anglus, qui in opuſculo de ſtatu præſenti eccleſiæ Græcæ cap. 13 ſcribit, ſeſe in Græcia adſuiſſe effoſſioni cadaveris excommunicati; ſed nihil in eo obſervaſſe, niſi quod in corporibus defunctorum videri ſolet. Via dubito, quin Richerdus noſter a patriarcha Conſtantinopolitano excommunicatus fuerit, quando idiomate Græco vulgari edidit librum, cui titulus eſt: Τάργα τ Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, id eſt *Clypeus Romanæ Eccleſiæ*, cum eoim patriarcha & præcipui ex clero Græco hunc libellum inter ſuos ſparsi videreot, eumque ſchiſmati ſuo maxime noxium judicareot, opuſculum hoc combari juſſerunt, & ſub ſeveriſſima excommunicationis pœna legi prohibuernnt, nt præfatus heterodoxus Anglus cap. 2 proxime citati ſui operis narrat. An forte Græci nobis perſuadere volent, poſt mortem judiciſoluta manſiſſe corpora omnium illorum, qui hunc libellum utiliter legerunt, & ea lectione ad gremium Romanæ Eccleſiæ reverſi ſunt? At auctor libelli hanc pœnam præcipue meruiſſet, qui tamen poſt spoſtolicos triginta ſere annorum labores, & plures ſchiſmaticos ad unionem Catholicam reductos, anno Chriſti MDCLXXIII Negroponti pie io Domino obdormivit, & communi hominum conditionn in pulverem reverſus eſt.

E

alteroque exemplo demonſtratur

1267 Imo ipſe Richardus in Hiſtoria inſulæ Sant Erini cap. 13 ſatis lepidam de inefficaci excommunicatiooia ſibi impactæ effectu narrat hiſtoriam. Cum in inſulam Sent Erini veniſſet ea logerus quidam ſchiſmaticus, nomine Joachim, qui ſanctus & thaumatnrgus videri volebat, & a Richardo noſtro ſeſe injuria affectum crederet, induxit archipresbyterum ſchiſmaticum, ut dio Dominico publicam excommunicationis ſententiam contra Richardum alioſque Latinos ferret. Ea lata, ſchiſmatici confidenter jactabant, omues iſtos excommunicatos urinam nou emiſſuros, donec delicti ſui veniam peterent, & cum ſancto calogero in gratiam redirent. Cum hi mines iſtas explorent, ac interim recte valerent, eodem die equus archipresbyteri crepuit, nec ipſe ab eodem periculo longe aberat, niſi iterata medicamenta adhibuiſſet. Nihilominus ſchiſmatici pertinaciter aſſerebant, excommunicatiouem intra octo dies certo effectum ſuum habitntam. Poſt facetia quædam ejuſdem comœdiæ epiſodia, elapſis octo diebus, cum omues excommunicati perfecta incolumitate fruerentur, venit ad eos diaconus iſtius calogeri, & honori magiſtri ſui conſulere volens diait: Magiſtrum meum miſeret veſtri, nec vos perditos voluie, quando excommunicatio prolata eſt; alioquin nomina veſtra inſcripſiſſet foliis lauri, & illa æquæ immerſiſſet,

SEC. XV. fisses; quo facto, paulatim vitam defecuisſetis ea propoctione, qua charactetes oominum vestrorum in aqua deleti fuissent. Sed dum imprudens discipulus hoc modo ſsmsm magistri sui defendere nitebatur, eam maxime lædebst: nam Latini ex illa excuſstione inferebsot, magistrum ejus magum esſe, qui ad obtinendum excommuuicationis effectum tslibus mediis uti consueverat; adeoque nou debuisſe tsm ægre ferre, quod anses ipſum vero ſuo nomine compellasſeot. Sic itaque iussis illa excommuvicstio non sine orthodoxorum risu evsuuit.

Græcus Nomocanonis auctor facti cogitur,

1268 Nou eſt pluribus exemplis probsudum, corpora defunctorum in excommuoicatione ſæpius, ut alia, in cineres reſolvi, cum id fateri cogatur ipſe Græcus Nomocsnouis auctor, qui apud Allatiumio jam aliquoties memocata epiſtolis ad Zsecbiam num. 14 ſibi objicit ſequentia: *Quidam præſules ſuos homines juſte, rationabiliter, & legitime, veluti divinæ legis tranſgreſſores, excommunicarant, qui in excommunicatione ditm obierunt, aut vivi reſipuerant ad habendam abſolutionem. Eos ſepelierunt, & non multo poſt inventa ſunt eorum corpora diſſoluta, & ut ab oſſe ſeparatum.* Tum huic objectioni reſpoudes, aut potios ad eam iis exclsmst: *O rem miram! Terribile eſt hoc & revera admirabile! Cum eo legitime antiſtes excommunicaverit, quanam ratione non inveniuntur eorum corpora integra & indiſſoluta, quemadmodum & aliorum excommunicatorum, quæ etiamnum videntur? Ret maxime mira & terribilis! Dominus vero noſter dixit: Quæcumque ligaveritis ſupra terram, erunt ligata. At hor emnem admirationem exſuperat, eum qui legitime excommunicatus eſt, poſt obitum inveniri corpore diſſoluto, & compagibus omnibus ſeparatis.* Ac ego mogis mitor, cadovera illa inveniri integra, & tentum ſacræ Scripturæ hic ab inepto illo intecprete ita detocqueri, acſt iſta Chriſti verba ad ligandum se diſſolveudum corpus pettinerent.

qui excommunicatione contractum navrationi aliorum Græcorum

1269 Deoique ſupecſtitioſus ille legislatot ex ſenteuris *divinorum magiſtrorum*, ut jactst, difficultstem illom its reſolvit: *Qui juſte, rationabiliter, & legitime a ſuo antiſtite excommunicatus eſt, & poſt mortem diſſolutas comperitur ipſe ſpem ſalutis nullam habet; non quod divinas leges tranſgreſſus fuerit, ſed ut convictus & pœnitentiam agens, veniam delictorum ab eo, a quo excommunicatus eſt, antiſtite conſequatur: propterea diſſolutus inventus eſt; ideoque ultra ipſe nullam ſpem habet veniæ conſequendæ, quod jam particeps factus ſit numquam deſinentis punitionis. Qui vera excommunicati comperiuntur, hoc eſt quorum corpora indiſſoluta & integra remanent, indigent abſolutione, at ab excommunicationis vinculo liberantur: quemadmodum enim ſuper terram corpus ligatum invenitur, ita & anima ejus ligata eſt, & ſub poteſtate diaboli punitur; & cum corpus habuerit abſolutionem, & ab excommunicatione exſolutum fuerit, ita, annuente Deo, & anima illius e manibus diaboli liberatur; compoſque ſit vitæ ſempiternæ: numquam occidentis lucis, lætitiæque, quæ verbis exprimi nonpotſit.* Quomodo hæc doctrina cohæret cum Inferius relecenda narratione aliorum Græcorum, qui rorunde affirmant, corpus Arſenii Monembsſienſis epiſcopi, quem patriarcha Conſtantinopolitanus excommunicaverat, poſt mortem repertum eſſe inſtar tympani turgidum, & nihilomious noimsm ejus eo sbiiſſe, quo Neſtorii, aliorumque hæreticorum animæ præceſſerant? Si enim indiſſolutum Arſenii esdaver latumuerit, jam justa huuc Nomocanonis auctorem sdbuc ei ſupererst ſpes ſaluris, & e manibus diaboli liberari potetas, eſi eum Neſtorio, aliſque hæreticis iu inferuum detcuſus eſſet.

& simul haeresium doctrinam tradit.

1270 Acutus ſcilicet iſte diſpurstor duas damuatorum ſpecies videtur diſtiuguete, & sdhære re ſupra memorsto errori quorumdam Græcorum, qui Purgatorium Lstivorum rejiciuns, & interim cruciatibus repcoborum cum Origene finem imponunt. Sic Gobriel Philadelphienſis, & Georgius Coreſius, qui Purgatorium contra doctrinam antiquæ ſuæ & Romanæ Eccleſiæ negant, aſſerere non vecentur, animas dimoatorum a pœnis iaſerni libecari, ut Leo Allatius Differt. 5 de libris ecclesiaſticis Græcorum pag. 334 & 335 ex eorum verbis oſtendit, ubi etiam pegiois ſequentibus hsue hæreſim operoſe teſutat. Nobis hic ſufficit, incertum Nomocanonis auctorem fateri, quod illa cadaverum incorcuptio interdum excommuoicationem uon ſequatur. Non tamen propteres negamus, aliquando contingere iſtud prodigium, quod Græci ad entollendam eccleſiæ ſuæ auctoritatem tam ſæpe uobis obtrudunt, & tamquam quotidianum prædicant. Etiam in Eccleſia Latina ſuppecunt irrefragobilia hujus rei exempla, quorum aliquis apud Theophilum Raynaudum tomo 13 pag. 51, & tomo 17 pag. 640 legi poſſunt, & ex quibus hic dumtaxat referemus unum alterum, ve, quod ſimul excommunicationis & abſolutionis efficaciam in Eccleſia Latina demoſtrat.

Miraculis adſcribendi ſunt finales excommunicationis & abſolutionis effectus,

1271 Præ aliis adduco oculatum ſimilis portenti teſtem, qui in Encomisſtico Auguſtiuiano Philippi Elſſii pag. 244 *vir multum celebroſus, diſciplinæque amantiſſimus, doctrina & eloquio celebris, in omni facultate promptus, facieque eloquii præco criberrimus* vocotor. Is eſt Gorſchalcus Holeu, qui circa finem ſeculi XV in Ordine S. Auguſtini floruit, & ad incutiendum auditoribus ſuis ſalutarem excommunicatioois horrotem ſerm. 62 partit hyemalis inter alia coucionis iſtius argumenta prorulit proprium teſtimonium, quod apud nos in editione Hagenoenſi anni MDXIX ſic ſonat: *Vidi ego tempore, quo eram ſtudens in conventu Senarum in Italia, quod corpus cujuſdam mulieris fuit effoſſum, quod jacuit annis ſeptuaginta in terra, & adhuc fuit integrum in membris omnibus & capillis, quod fuit appoditum & erectum ad murum, ad quod videndum confluebat tota civitas. In media vero nocte ſacerdos volens intrare eccleſiam, & accendere lampadem pro Matutino cantando, eo egredientur, illud corpus ſequebatur eum clamando, quod in excommunicatione fuiſſet ſepulta, [& illius] ergo reſolvi non poſſut. Vade igitur [ajebat] ad legatum Papæ, ut mihi beneficium abſolutionis injungat, tunc reſolvar. Quod factum; mox abſoluta, & corpore aſperſo cum aqua benedicta, mox fuit reſolutum in cineres.*

qui ſolemne in Eccleſia Catholica esse defendunt ut.

1272 Antiquiut hujus rei exemplum legitur in Hiſtoria eccleſiaſtica Adami Bremenſis, qui lib. 2 cap. 24 micum excommunicationis & abſolutionis effectum exponit his paucis verbis: *Libentius archiepiſcopus theſaurum eccleſiæ, omnaque eccleſiaſtica fecit ad Baccenſem deportari præpoſituram. Tantus itaque timor in ſinibus hujus parœchiæ omnibus erat: nam & ipſe pontifex piratas, qui epiſcopatum vaſtabant, anathemate damnavit; quorum unus in Norwegia deficiens, per annos ſeptuaginta integro corpore permanſit uſque ad demini Adalberti tempora archiepiſcopi,*

quan-

A *quando Alvardus epiſcopus illuc veniens, defunctum vinculo excommunicationis abſolvit, & mox cadaver in cinerem eſt ſolutum.* Albertus Krantzius lib. 3 Metropolis cap. 42 affirmat, id eveniſſe duci pirstarum, ut Majores noſtri in Vita S. Libentii, archiepiſcopi Bremenſis, addiem 19 Januarii cap. 2 in margine obſervarunt. Porro dum in Eccleſia Catholica poſt piss ptæſulum orthodoxorum vel Sanctorum preces ſubinde prodigioſi tales effectus ſequuntur, illius divinæ potentiæ adſcribere oportet, atque reponere inter miracula, quorum poteſtas non videtur attribuenda hæreticis aut ſchiſmaticis, ut poſtea probare conabimur, ubi prius contrariam quorumdam ſcriptorum ſententiam propoſuerimus.

§ III. Opinio Goaris & Papadopoli de poteſtate, qua cadavera excommunicatorum apud
B Græcos ſchiſmaticos indiſſoluta manent, & poſt abſolutionem in cineres revertuntur.

Efficaciam excommunicationis abſolutionis Jacobus Goar,

JAcobus Goar ex ſacro Prædicatorum Ordine, qui per octo & amplius annos in Oriente commoratus eſt, in notis ſuis ad prædictum Græcorum Euchologium pag. 688 de hac prodigioſa cadaverum excommunicatorum integritate ſic diſſerit: *Corporis humani in elementa, unde conflatur, reſolutio, ſicut peccati pœna eſt, ita mittgata verſus peccatores averſionis divinæ ſignum elucet, & beneficium eſt multis peccatis non nunquam obtinendum: velut enim mortem ſecuta corporis integritas in juſtis a peccati pœna exemptionem & immunitatem, ſic in flagitioſis & ab Eccleſiæ communi convictu ſegregatis ſummam in eos Dei indignationem arguit. Græci itaque, ſi quæ poſt mortem in terram non ſoluta corpora reperiant, hæc vel Sanctorum reliquias vel perditorum hominum & excommunicatorum horrendo cadavera opinantur; reliquias quidem ſacras, ſi ſuavem exhalent odorem, aliqua decoris luce præfulgeant, nec quidquam horroris præmoſtrent; abominanda ſegregatorum cadavera, ſi, ut ipſi aiunt, τυμπανιτικὰ ad tympani*
C *morem turgentia, nigra, deformia appareant. Nec judiciis fallantur: longa enim apud eos compertum eſt experientia, excommunicati cujuslibet* (hic Græco Nomocanonis auctori contradicit, ac nimium aſſentit, ut ex paragrapho præcedente liquet) *corpus poſt mortem non putreſcere; pluresque reperi de auditu & viſa teſtes, cadavera hujuſmodi incorrupta in terram ſuam, abſolutione accepta, ſub omnium oculis, mox ut ligone a pontifice percuſſa fuerant, cedaſſa fuiſſe affirmantes. Id nec Latini, Græcorum abuſus, errores & apocrypha aliaqui ſubſannare ſolti, ubi inter eos habitant, falſitatis arguunt; imo ut tolerata in eis eccleſiaſticæ poteſtatis argumentum ſuſpiciunt.* Non placet nobis hæc clauſula, ut paragrapho ſequente fuſius dicemus.

& Nicolaus Comnenus Papadopuli accuſatur in ſchiſmatica Græcorum eccleſia,

1274 Nicolaus Comnenus Papadopolus in Prænotationibus myſtagogicis, quas Paravii anno MDCXCVII edidit, reſp. 4 ſect. 5 hanc Goaris ſententiam confirmare nititur pluribus teſtimoniis ac argumentis, quæ omnia fideliter tranſcribam, ne vim illorum diminuiſſe videar, iiſque dumtaxat breviter obſervationes quaſdam interſeram, quas paragrapho ſequente latius explicabo, ubi etiam difficultates meas upinioni ejus opponam. Imprimis inquientem inducit quemdam Græcum ſchiſmaticum, qui de Latinis, tamquam in eccleſiam ſuam injurioſis, ita conqueritur: *Perrepant a noſtris miracula paſſim edita, ea calumiantur, aluntque in Beelzebub nos mihi pateant. Inficiantur, anathemata noſtra tantæum eſſe vicium, ut damnatorum cadavera inſient, atque illud conficiunt, falſum eſſe, lata ſacri vinculi ſolutione, exterminatorum ab eccleſia noſtra cadavera ſolvi atque quieſcere.* SEC. XV

qui poſtea vim perpetuam addit, illam ab omnibus Latinis admittit.

1275 Huic querelæ Papadopolus ſic reſpondet: *Imo vero nihil horum Latini. An Goarius Latinus non eſt? Sane Latinus, virque doctiſſimus, inter Latinos natus, educatus, eruditus, & in Latiniſſima Prædicatorum Patrum ac religioſiſſima familia vitæ inſtitutum ſacræ profeſſus, Latine ſcripſit, Latine docuit. Vide, quid de hoc ipſo prudenter, ſapienterque cenſuerit. Dicis, nihil eſſe, quo timeat Græcia vel Photiana; eſſe multum, quo grata Latinis ſit, quorum ope ſacra noſtra ſunt tuta.* Ita Græcus illa orthodoxus Græcum ſchiſmaticum refutat. Sed uterque inviolabiles veritatis terminos tranſgreditur. Hic E quidem erat, dum generatim de omnibus Latinis aſſerit, quod ſchiſmaticorum miracula, & miram excommunicandi ac abſolvendi efficaciam negent aut calumnientur: aliqui enim Latini & Græci Catholici illas prærogativas, tamquam gratiis gratis datas, haud gravate in ſchiſmaticis agnoſcunt, ut ex dictis dicendiſque manifeſtum fiet. Illa vero fallitur, dum Græco conquerenti generaliter reſpondet, Latinos nihil horum negare: nam illuſtriſſimus Spondanus, aliique iſtas Græcorum narrationes fabulis annumerant, & nonnulli miros hos effectus dæmoni & ſuperſtitioni ſchiſmaticorum adſcribunt, ut per decurſum apparebit.

citatiſque variis ſcriptoribus

1276 Porro Papadopulus ibidem num. 4 ex ſupradictis reſponſione ſua ſic concludit: *Primo igitur falſiſſimum eſt, quæ de tympanitis hujuſmodi Græcia videt, Græcia narrat, Græcia ſtatuit, a Latinis negari. Plerique tacent, non pauci negligunt, multi ultro confirmant*, quod dicimus: *non tam ſolus Andreas Eudæmon-Joannes, vir Græcus, ſed inter paucos, teſte Sfortia Pallavicino Cardinali, doctiſſimus hæc & refert & approbat ex Calliſto Baxie & Thoma Stilybio,* F *ſed & Martinus Cruſius Theuto & Lutheranus, ibidemque Goarius Gallus, & Labatius Panus tadem & memorant & tuentur. Neque aliter ſae vietis doctis atque modeſtis, qui ab integra gente propalam affirmata, ipſiſque Turcis videntibus manifeſta, negare non poſſunt.* Tum ad majorem aſſertionis ſuæ confirmationem narrat exemplum falſæ iſtius accuſatricis, cujus cadaver ſub Mahomete II integrum repertum eſt, & quod poſt abſolutionem, mirantibus Turcis, ſubito diſſolutum fuiſſe dicitur. Sed hiſtoriam illam hoc loco non tranſcribimus, ne actum agamus, cum eamdem ſupetius ex Turco-Græcia fat fuſe retulerimus.

qui de ea teſtimonium perhibent,

1277 Huic hiſturiæ, quam dicta de cauſa omittimus, ſubjungit ſequentia: *Ita auctor Turco-Græciæ cum Cicala, adjectis eri pluribus ex empiis aliis, quæ una cum notiſſimo hoc, quod retuli nupee, auctores tum Græci, tum Latini recipiunt, aſſeruntque; rademque fatentur & Turcæ, quemadmodum tradunt Georgius Buſtronius & Marcus Lima Græci ſane, ſed in religioſiſſima Societatis Jeſu familia verum conſumptum pro-*

SEC. XV. *feſſi, quorum ſuffragia, Græcarum etiam Photianorum anathema, virit atque in pœnam criminis latum, itidemque ejuſdem anathematis venia, pie precee ex Euchologio depromptas collata, miros parit inſpectoſque ab ipſis, qui hæc referunt & probant, effectus.* Omnes hi teſtes quidem probant, miros hujuſmodi effectus in ſchiſmatica Græcorum eccleſia interdum evenire, quod non nequaquam inficiamur; ſed non arbitror, Georgium Buſtronium & Maſeum Limam, alioſque orthodoxos Græcos aut Latinos fidem adhibuiſſe ſingulis exemplis, quæ auctor Turco-Græciæ, & Malaxos, aliique ſchiſmatici ſcriptores referunt: nam ab illis etiam narratur, quod corpos Arſenii, orthodoxi Monembaſiæ præſulis, quem vivum ſchiſmaticus Conſtantinopolis patriarcha anathemate percuſſerat, poſt mortem tumidum ac indiſſolutum apparuerit, eidemque narrationi inſeruntur alia mendacia, quæ infra deregemus. Quis autem Catholicorum id credat? Si tanta eſſet ſchiſmaticorum in orthodoxos poteſtas, certe nobis vehementer timendum eſſet. Sane ſi me ſchiſmaticus patriarcha Conſtantinopolitanus excommunicaret, id perinde curarem, acſi ſummus Tuecasum ſacerdos mihi ſimile anathema infixiſſet.

eandem ſuperioris ſua confirmat.

1278 At fortaſſe dices, Papadopolum orthodoxum damno ſuo didiciſſe, quanta ſit ſacerdotum Græcorum in hujuſmodi rebus poteſtas, ut ipſemet loco proxime citato teſtatur in hunc modum: *His addo teſtimonium juratus meum, atque, dirus hujuſmodi, quas Græci juſte ſacerdotes pronuntiant, efficaciſſimas eſſe; id quod expertus in puerilia mea olim Cretæ teſtor ingenue, ac religioſe profiteor: cum enim ludibundus puer, ut mos eſt, conſiliis ex calamo elyſteribus liquidam ejaculatus, præterunte forte ſacerdotis barbam facieque non ſine ſpectantium riſu, magnaque viri contumelia protervo perfudi. Ille iratus diris me ex canonum ſcitis teraditiſque a magno Baſilio devovit: quibus vim peccatis, dolore caput, febre corpus teatari, uno verbo graviter ægrotace capi; quo morbo miſerrime multatus per triſcem decubui; donec matri faſſus illatam presbytero injuriam, clam patre, ut in gratium ſacerdotis redire fas eſſet, poſtulavi.* Exoratus eſt precibus atque munuſculis, *quas oblationes dicimus vulgo; miniſter læſus ægrum me, atque tunc etiam fervore febris æſtuantem adiit, oſculatus eſt, ſolutuſque ubi per brevem verborum periodum protulit, qua me a diris omnibus abſolvebat, indulgebatque peccati veniam ejus poteſtate, qui dixit:* Ὅσα ἐὰν λύσητε, λελυμένα (id eſt *quæcumque ſolveritis, erunt ſoluta* &c., ut habet Matthæus cap. 18 ℣. 18) *addit & ἐγὼ εἰς ἀθανασίαν, id eſt, orationem ad laſi mum, quam ex Coteſio refert Goarus in Euchologio, qua vix abſoluta, ſtatim convaluit.*

qua tamen non evicit,

1279 Non poſſum, quin Papadopolo jurato credam, id ita ipſi contigiſſe. Sed non pauca in hac imprecatione & abſolutione mihi diſplicent, quæ hic ſummatim attingam. Primo non placet ſæva presbyteri iracundia, qua ob inconſideratam petulantiam rudi puero tam gravem ac diuturnam pœnam inflixit: hoc enima manſuetudine Chriſtiana, ac præſertim ſacerdotali, videtur prorſus alienum. Quis autem facile ſibi perſuadeat, Deum ordinarie tam prodigioſam poteſtatem ſacerdotibus Græcis concedere, & in hoc caſu tam immitem iraci presbyteri vindictam miraculo confirmaſſe? Secundo tam ſubitaneus exſecrationis effectus mihi non parum ſuſpectus redditur de maleficio, eo quod ſacerdos ille munuſculis allici debuerit ad impetriendam abſolutionem: ſic enim magi aut vaneficæ non niſi minia ant promiſſis induci ſolent, ut illatum a ſe maleficium tollant.

effectum ejus pe teſtat, eccleſiaſticæ tribuendum eſſe.

1280 Nec ab hac ſuſpicione me retrahit teſtimonium Papadopoli, qui hoc loco affirmat, in ea abſolutione presbyterum illum nomine Chriſti uſum eſſe, & orationem ex Euchologio recitaſſe: nam ibidem addit, ſe ab eodem oſculum accepiſſe, ſtolotumque ſacerdotem *perbrevem verborum periodum* protuliſſe, qua a diris omnibus ipſum abſolvebat. At Papadopolus, tunc adhuc rudis puer, non poterat certo judicare, huic perbrevi verborum periodo nullas ſuperſtitioſas circumſtantias immiſceri, qualibus magi etiam piiſſimas orationes contaminare conſueverunt. Præterea malefici, qui rebus & verbis ſacratiſſimis abuti ſolent, oſculo, afflatu, ſolisque verbis poſſunt maleficium inferre ac ſolvere, ut tradit noſter Martinus Delrio, aliique paſſim, qui hanc materiam pertractarunt. Certe apud Græcos presbyteros nimis uſitatum eſt, maligna imprecatione urinam detinere, & ſimilia ope dæmonis facere, ut ſupra paucis dixi, & infra ex oculato & aurito teſte pluribus exemplis confirmabo. Quapropter non omnino temere ſuſpicor, ſacerdotem illum potius Papadopolo maleficium intuliſſe, illudque ob munuſcula ſolviſſe, quam ope Dei vesum miraculum patraſſe.

Papadopolus quibuſdam exemplis,

1281 Jam progredimur ad cardinem rei, de qua inter nos diſputatur, & quam Papadopolus urget, populares ſuos ſchiſmaticos ita alloqueos: *Ut quid igitur iraſci Latinis, quaſi anathematum noſtrorum nota & translativa miracula præcegerat, nec eccleſiæ noſtræ, ſupreos deprecantis, efficacitatem inficientur; cum contra quiſquamque de his egere (excipe unum Allatium, qui dubitat) ea omnia fateantur? Norunt enim nullum inde orthodoxæ fidei damnum parari, nullum præſidium Photianæ perfidiæ: nam duo certiſſima ſunt ſanæ mentis hominibus. Primum, nullum fieri miraculum poſſe in teſtimonium heterodoxæ fidei, hæreſiſve confirmationem: miracula enim teſtimonia ſunt Dei, ut conſtat ex verbis Chriſti, & ſententia Pauli Apoſtoli; cumque Deus teſtimonium mendacio, falſove dogmati perhibere non poſſit, ſequitur, miracula ad confirmationem mendacii aut hæreſis fieri non poſſe, id quod Beſſarion &, ejus nomine ſuppreſſo, Bellarminus ſingillatim oſtendit, & polam eſt noſtris ex illis, quæ traduni Hegeſippus de Simone mago, Epiphanius de Manichæo, Gregorius Turonenſis de Cyrola Ariano, Caſſianus de Eunomiano quodam, ſexta ſynodus de Polychronio Macathelita, qui omnes comprobaturi ſua dogmata, fruſtra diu conati ſunt, nec ſine præſenti periculo pœnæ divulſus illotæ, quam idem auſi alii ſubiere, ut referunt Optatus de Donatiſtis, Theodorus Lector de Timotheo Æluro, Paulus diaconus de iconomacho ſacerdote, & Bellarminus ex probatiſſimis auctoribus de Lutbero & Calvino.*

& nullo ritate Beſſarionis aſſerte probat,

1282 *Quapropter egregie Beſſarion, his omnibus eloquenter expoſitis, ſic Genadium alloquitur:* „ *Quæ divinitus ab inexſpectata ſunt, quæ mira ſano dicuntur, ſuntque ſupra naturam, ut que videntur, extra orthodoxam fidem fieri non poſſunt, ſi vel teſtimonium petunt ad confirmationem erroris, vel laudem mali operis. Unde & hoc ſequitur, miracula ea multis fidei ſignis nauin eſſe. Dicest Palamam quoque thaumaturgum appellant Theſſaloniczæ. At ſomnia*

hæc

A „ *hæc ſunt ſeceſſorum monaſterorum, quæ nos o-*
„ *lim præſentes ſub infelice rege noſtro debellavi-*
„ *mus, & abſentes fraternitati tuæ, ſanctiſſime*
„ *domine, ut ea vetre, proponimus*„. *Hunc in modum Baſſarion, ex cujus mente fas eſt interpretari communem orthodoxorum ſententiam docentium, contra Eccleſiam miracula eſſe non poſſe. Quod dictum ita intelligendum eſt, ut neget, miraculum fieri poſſe ad comprobandam fidem, ab orthodoxa diverſum, aut alia invocatione fieri poſſe, quam nominis veri Dei, & Chriſti Servatoris, altiſve precibus, quam quæ ab Eccleſia probatæ ſunt, vel ſaltem ab eadem non reprobatæ: nam quod etiam ab infidelibus & hæreticis ad vitæ fidei probationem, aut invocatione virtutis divinæ, aut precibus ab Eccleſia uſurpatis quandoque miracula fiant, & fieri poſſint, nemo unquam negavit.* Quidquid ſit de mente Baſſarionis, quæ ulcisci explicari poſſet, quidam viri pii & docti putant,
B *nullum unquam miraculum ab hæretico aut ſchiſmatico patratum fuiſſe, ut poſtea dicemus.*

miracula fieri non poſſe ad confirmandum errorem;

1283 Porro laudatus doctor Patavinus ſic opinionem ſuam ſtabilire pergit: *Fatetur id Bellarminus palam his verbis:* „ *Tribue modis peccatoris* „ *(quo nomine etiam infidelis comprehenditur, ut ex propoſitis ab eo conſtat)*„ *mare poſſunt. Uno modo, ut impetrent a Deo miracula* „ *in confirmationem fidei; & hoc modo fieri poſſe, ut peccatores impetrent, ſi veram fidem* „ *confirmare velint, quia tunc non eſt proprie loquendo vita, vel meritum, vel etiam virtus, quæ miraculum impetrat, ſed fides vera, quæ confirmanda eſt, vel invocatio nominis Dei, aut ſignum crucis, & aliquid ejuſmodi, quo ille* „ *utitur ad faciendum miraculum*„. *Ita Bellarminus, cui addi poſſunt loca plurima, ex quibus oſtenditur, etiam eos, qui male improbique ſunt, exaudiri a Deo. Retulit ea Baſſarion loco citato, & ibidem Bellarminus, diſſimulato Baſſarionis nomine, ne quid Græco tribuerent, qui tamen a Græco amico Andrea Eudemon Joannue plurimum opis atque auxilii ſempor accepit.* Hac elauſula Græcus diſputator perperam perſtrinxit Bellarminum, tamquam plagiarium, & ingratum erga Græcos, eum toti orbi notum ſit, hunc Eminentiſſimum virum ea pietate fuiſſe præditum, ut
C *ab hujuſmodi vitiis eſſet alieniſſimus; ea quoque eruditione, ut ſcire per ſe poſſet unde eoſdem fontes, ex quibus Baſſarion ſua argumenta hauſerat.*

ac contendit, eandem ab infidelibus

1284 Ex his idem doctor Græcus ſic infert: *Igitur exaudiri & peccatores & improbos a Deo palam eſt ex illis: Omnis, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit. Quæ verba explicans auctor Operis imperfecti, quod Chryſoſtomo tribuitur, ſic juſſit, inquit, ſive peccator. Conſtat ex illis improborum verbis: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos. Ubi notandum eſt adverbium* NUMQUAM, *quo nempe conſtituitur, vel infideles miracula in nomine Chriſti operare poſſe: hi enim fuit illi, quos numquam novit Chriſtus, cum peccatores fideles ſaltem in baptiſmo, ſaltem in ipſa infantia noti fuerint Chriſto, ea nimirum notitia, de qua Servator alibi dixit: Cognoſco oves meas.* Etſi Papadopolus hic ſubtiliter argumentetur ex adverbio *numquam*, tamen varii ſacræ Scripturæ interpretes hunc textum explicant de improbis Chriſtianis, ut apud noſtrum Cornelium a Lapide, & Calmetum in notis ad hæc Chriſti „verba licet videre.

SEC. XV.

& hæreticis poſſe,

1285 *Propterea* (ſic ibidem Papadopolus argumentum ſuum proſequitur) *vel qui Chriſtum non ſequebatur, exturbare dæmones potuit, quem cum a patranda miracula prohiberent Apoſtoli, vetuit tantam ſuiſſe veritatem clamat Magiſter: nam, inquit, qui non adverſum vos eſt, pro vobis eſt. Quo ſenſu dixiſſe videtur, eum, qui vi nominis Chriſti, quamvis aliaqui pecſidus, utitur ad patranda miracula, eo in opere tamquam fidelem habendum, quando non ſua vi agit, aut ſua fide utitur ad prodigium, ſed veri Dei potentiam, verſque fidei opem adhibet, qua ſcilicet agit, quod agit. Hinc Petrus cum claudo gradiendi potentiam fecit, rem fidei, quæ eo prodigio confirmabatur, attribuit: Fides, quæ per eum eſt, dedit integrum ſanitatem iſtam. Et Hilarius eos ſugillans, qui de patratis miraculis ſupercilioſe gloriabantur, Quaſi vero, inquit, eorum aliquid proprium ſit. & non omnia virtus Dei invocata perficiat.* Quod hoc loco ſpectat ad iſtum dæmonum expulſorem, qui ab Apoſtolis id facere prohibebatur, nonnulli
E *exiſtimant, illum tunc doctrinam Chriſti amplexum fuiſſe, etiamſi Dominum corpore non ſequeretur, ut ceteri Apoſtoli, quo de re conſule Calmetum alioſve obvios ſacræ Scripturæ explicatores.*

quia hoc eruri aut hæreſi non favet,

1286 Poſt hæc memoratus diſputator aliquas aſſertionis ſuæ rationes ita reddit: *Ratio hocum omnium, quam a priori, vocant, duplex eſt. Prima, quoniam Numinis majeſtatem haud dedecet teſtimonium veritati perhibere vel ad preces hoſtium ſuorum: neque enim lædi quidquam ſummæ veritati ac veracitati diſſentaneum inferri poteſt; inferunt potius aliquid ſummæ Numinis clementiæ conſentaneum. Secunda, quia miracula churiſmata ſunt gratiæ data, uti ſcholæ loquuntur; quæ nimirum nullo modo meritum operantis reſpiciunt. Hinc neque fidem, neque moret operantis probant, niſi ad hoc ſingillatim contrutur: ut plane abſurde & vim vulgi ratiocinari ecſrudue ſit, qui ex meris operibus ſanctimoniam, aut, uti dicimus, orthodoxiam operantis compettam velit. Quo ſit, ut ad id, de quo tum Marguno diſputumus, regeſſi pulam aſſeramus, tumpanitarum miraculis nihil Phetianæ probare. Patrantur ea in eccliſia Græca, etiam ſchiſmatica, ſive quod poſtulata ad fidei Chriſtianæ coram Muſulmanis confirmationem, qualia ſunt pleraque ex iis, quæ erlati auctores adducunt; ſive quod petita precibus, per ſanctiſſimos patres ad id inſtitutis, non ſine*
F *efficaciſſima divinæ omnipotentiæ invocatione, quæ, ice omnino cenſendæ ſunt illæ, quibus ad hoc ipſum utimur, ex veteri traditione Baſilio magno attributæ, ut Nicolaus Muzalo patriarcha Conſtantinopolitanus penes canonorcham refert; ſeu denique quod Chriſtianæ religioni ſub jugo barbarorum ſenſim deficienti penitus neceſſaria.*

atque hinc infert, falſa in ſchiſmatica Græcorum eccleſia a Deo patrari,

1287 *Veriſſimum enim eſt, quod Pantaleo Lygaridum, vir doctus & orthodoxus de hoc ipſo ſcripſit: Eniſſimo autem, propterea Deum nobis nunc etiam manifeſtum eccleſiaſticæ excommunicationis efficacitatem præſtare, ne multati Sarracenorum tyrannide, fide excidamus Chriſtiana, vel ne Numinis præcepta amoremque erga proximos exoreremus: evidentia enim miraculi confirmat fidem; terror autem pœnæ abſtinet nos ab iniquitate, bonumque timorem facit: hi autem tantus eſt, ut hoc uno ſacra penes nos omnia gubernentur, atque adeo manifeſto vel a perfidis hominibus obſequium exigit, ut ſi quando civilis controverſia*

SEC. XV *verſia difficilem habent, quemadmodum aſſuevit, probationem Turcam inter & Græcum cedit, vel ipſe Turca juri ſuo renunciare paratus ſit altro, ſi Græcus diras in dolum a ſacerdote Græco inferendas ſubire velint. Neque aliter inceſta conjugia, ſacrilegia, ceteraque majora crimina in Græcia puniuntur, quam ἀφορισμῷ; cujus formido adeo eccleſiæ, Turcarum calumniis obnoxiæ, furoreque nectiſſatis eſt, ut, ille ſi diſſe, Chriſtiana religio in Græcia pereat, opus ſit.*

ne hoc inter Turcas pereat,

1288 *Hinc Pater ille miſericordiarum, qui non ad penitiſſimam perniciem nos punit, ſed patienter expectat, hanc opem, hoc reliquum præſidii vel hoſtibus noſtris Phetianis impertit, ne, dum neceſſaria conſervandæ in Græcia religioni perfidiſſimis hominibus deeſſet, eccleſia illa penitus ruat, quam primam Apoſtoli principes aluere, doctores maximi docuerunt, Martyres pene decerim inſoliti generoſo ſanguine parparunt.* At quid intereſt, perite illam eccleſiam, ſeu potius ſynagogam ſatanæ, cujus miniſtri in ſchiſmate & hæreſi pervicaces, adeoque in ſtatu peccati mortalis ſacramenta
B adminiſtrantes, quotidia ſacrilegia committunt, atque ita majorem divinæ juſtitiæ vindictam provocant? Certe non legimus, ſchiſmaticas Armenorum, Neſtorianorum, aliorumque Orientalium hæreticorum eccleſias ſimilibus miraculis ſub dominio Turcarum, Indorum, Perſarumque conſervari. Ex hoc Papadopoli ratiocinio ſequeretur, ſaltem orthodoxam Catholicorum eccleſiam in imperio Sinenſi, aliiſque Indiarum regionibus, ubi inter ethnicos floret, conſimilis hujuſmodi prodigiis confirmandam eſſe. Sed licet in Indiis, ubi Catholici inter gentiles vivunt, interdum manifeſta fiant miracula; tamen ea non patrantur quaſi ſtata lege, ac ordinaria ſacerdotum poteſtate, qualem Græci ſchiſmatici ſibi arrogantes vindicant, qualemque Goar & Papadopolus eis concedunt.

ac dein ſuppoſitum quendam probat, illam abſolutionis effectum non ſequi,

1289 Patrn pergamus hunc audire, ubi contra populares ſuos ita argumentatur: *Norunt hæc omnia Latini; imo ipſi primi ſapientiſſime commiſcuntur, & palam eſt ex relatis ſuperius; nec aut ita dementes ſunt, ut laſcias eant, quod eos teſtibus conſtat, aut ita rationum ſunt inopes, ut ignorent, nihil lade fore præſidii Phetianis, quo-*
C *rum damnata dogmata hi miraculis non probantur, damnantur potius, ac penitus profligantur: nam, ut narrat, quem nuper laudavimus, Ligaridius, ea tempeſtate, qua Joſaphat ille ſanctiſſimus archiepiſcopus Polocenſis, de quo vide, ſi vacat, Allatium, quique apud Lechos orthodoxæ fidei margo erat ocyſtabit, ſchiſma ea in gente debellaret, hoc portentum accidit plane mirabile. Sacerdos quidam Ruthenus ad abſolutionem tympanite excommunicati vocatus, ſic orſus eſt preces: Si bene opinamur, deteſtati impios azymitas & dogmata Latina ferutos, Domine Deus noſter, qui tua ineffabili &c. Abſolutis precibus, conſuetum miraculum non evenit; ſed erat cadaver, ut antea, in morem tympani inflatum. Supervenerat forte Joſaphat, tunc ſacerdos & contonator: hunc orat populus preces reſumere, & juxta morem perficere. Ac ille, occaſione ſumpta, dixit: Viri amiciſſimi Chriſti, ſolitum portentum editum non eſt, ne Deus mentiatur; quod uſque. Agite igitur, diſcite vera eſſe, quæ a me vobis prædicantur. Hæc ubi dixit, ſacram induit ſtolam, exclamatque alta voce: Si vera credimus, qui docemus, Spiritum ſanctum a Patre & Filio procedere, Archiepiſcopum veteris Romæ juxta Florentinam ſynodum patrem eſſe ac magiſtrum omnium Chriſtianorum & Chriſti vicarium, quique* D *ea, quæ ipſe ſentit, ſentimus, Domine Deus noſter &c. Vix autem ea precatione peracta, ſolutum cadaver eſt non ſine ingenti ſtrepitu, quem populus auxit clamore & ſtatu. Hæc Ligaridius Græcus, & aliqui non admodum æquus Latinis.*

ſi quis ad ſtabiliendum ſchiſma eo abuti velit,

1290 Non ſatis intelligo, qua ratione Ligaridius hoc loco dicatur *non admodum æquus Latinis*, qui ſupra *vir doctus & orthodoxus* ab eodem ſcriptore appellabatur. Hactenus putaveram, ſolos Græcos ſchiſmaticos Latinis iniquos & inſenſos eſſe; ſed ignorabam, inveniri tertium quoddam genus Græcorum, qui nempe parum æqui ſunt Latinis, etiamſi orthodoxi audiant, & Latinorum dogmata ſequantur. Interim apud nos non eſt diſtinctio Latini & Græci, qui omnes Græcos orthodoxos, tamquam fratres, in Domino complectimur. Præterea neſcio, unde Ligaridius hauſerit hoc miraculum, quod de ſancto Joſaphato martyre narrat, cum illud fruſtra quæſiverim in Actis ejuſdem S. Joſaphati Knucevicii, archiepiſcopi Poloceenſis, quæ illuſtriſſimus D. Jacobus Suſza, epiſcopus Chelmenſis & Belzenſis ex variis monumentis cupioſe collegit, & Romæ anno MDCLXV E
Latine edidit. Propterea tamen non nego, rem illam contigiſſe: nam fortaſſe iſtud prodigium reperietur inter varia Mss. documenta de hoc inſigni Martyre, quæ omnia jam exeuntes non vacat, & quæ in ſcriniis noſtris repoſita ſunt ad diem XII Novembris, quo geſta ejus illuſtranda erunt. Quod ſi res ita contigerit, inde ſaltem inferri poteſt, Græcos ſchiſmaticos illam poteſtatem jactare ac detorquere ad defendendum ſuum ſchiſma; ut magis ex iuſta dicendis apparebit.

adeoque ſchiſmatici non nihil ex illis pro ſuo errore poſſe cumulare.

1291 *Ex quibus tamen colligitur* (hæc præcedenti argumentationi ac miraculo ſubnectit Papadopolus) *ea miracula, quæ tanti facit Margunius, nihil Phetianiſmo prodeſſe, eam lauream Phetianiſmo teſtimonium plane deficiant, atque adeo, cum ſint, ab eo teſtimonio penitus alitna ſint, idque dumtaxat teſtantia, quod utique eccleſiæ certum eſt, ulmiram anathematis pœnam mortuos etiam ſequi, ac preſtudo vel vita ſanctos, nondumque reconciliatos Eccleſiæ, eidem ab eo, qui fungitur poteſtate reconciliandi, poſſe reconciliari.* Ex his verbis probabiliter colligo, ea miracula a Margunio in hunc finem extolli & ab ipſo tanti fieri, ut ſchiſmaticam ac hæreticam ſuam doctrinam tueatur. Ceterum quæro, cui eccleſiæ ſchiſmatici illi excommunicati poſt mortem F
reconcilientur. Certe non Eccleſiæ Catholicæ & ortodoxæ, quam in vita ſua ſemper averſati ſunt. Quid illis obeſt, ſi ab eccleſia ſchiſmatica poſt obitum ſuum maneant ſeparati? Quid vero ſaluti ipſorum prodeſt, ſi eidem eccleſiæ ſchiſmaticæ reconcilientur? Videretur ergo Deus ſacerdotibus eccleſiæ ſchiſmaticæ ordinariam illam poteſtatem fruſtra concedere, & talia miracula in vanum parrare; imo rudioribus ſchiſmaticis præbere vanam gloriandi materiam, qua ſæpius ad ſchiſma ſuum propugnandum abuntur.

Papadopoli denique affuri quendam exemplo,

1292 Denique mortuos ab excommunicatione ſolvi poſſe, laudatus Papadopolus auctoritate theologorum & quibuſdam exemplis in citata ſectione num. 9 ſic probat: *Id quod cum dicit a Latinis negari, mentitur Margunius, quando id a priſcis temporibus per Latinos receptum, per Latinos etiamnum paſſim palamque docetur: nam obſoluti poſſe exterminatum ab Eccleſia poſt mortem. &, ſi vera ſigna bonæque meſtitiæ fecerit, abſolvendum, jura Latina liquido decernunt; ad*

quæ

A *quæ vidit ex theologis divum Thomam, Paludanum, Suarium; ex juris canonici interpretibus Navaetum, Alphonſum Caſtrenſem, Joannem a Turrecremata, Abbatem, Covarruvias, quos qui Marguio objicimus evolvuros enorme mendacium, quod & hiſtoria damnat: ex hoc ingeritur omnibus Magni exemplum Gregorii, qui Juſtum monachum proprietatis, ut aiunt, damnatum, utque a reliquorum conſortio ſancti Viri præcepto ejectum, poſt mortem ſacrificiis pro eo celebratis, & abſolutione impenſa, fidelium communioni reſtituit.*

ex quibus oſtendit, excommunicatos in Eccleſia Latina

1293 *Idem ejuſdem Pontificis exemplo altero comprobatur, quod Joannes Diaconus referebat his verbis: Antequam Fruſtuoſus quidam monachus extret de hac vita, non ſolverat eum ab excommunicationis epitimio. Scribens propterea orationem in pitacio dedit diacono tuidam ſupra fratrem legendam; erat autem oratio ſolvens ab excommunicatione defunctum. Id quod ſanctus Pontifex a magiſtro monachorum Benedicto didicerat, qui, eodem*

B *Gregorio auctore, ſanctimoniales duas poſt obitum, propter morum petulantiam linguæque procacitatem ab eccleſia ſacrificii tempore egredi viſas, quod, cum intra vivos agerent excommunicationis gladio fuerant percuſſæ, oblatione pro eis facta, in communionem recipi voluit ex more Eccleſiæ recepto, de quo multa abbas Pincus, quique non apud Græcos dumtaxat miraculis confirmatur, ſed etiam apud Latinos, & quidem his ſeculis, poſt noſtrum nempe diſſidium: nam corpus Petri a Lunap ſeudopontificis, Benedicti XIII quondam appellati, Peniſcolæ quidem vita functi, Igluecam tamen Aragoniæ in oppidum poſtea translati, & intra arcem loco profano expoſiti, uſque in hanc diem incorruptum laſolutumque omnino perſeverat, teſte Diacceno; eo quod a ſacro Conſtantienſi concilio Petrus anathemate, dum viveret, percuſſus (quippe legitime renuntiate Pontifici rebellis) nullum cum utroque reconciliationis in morte dare voluerit argumentum.*

etiam poſt mortem abſolvi.

1294 *Refert & Petrus Maffeius, hiſtoriæ Indicæ ſcriptor elegantiſſimus, ſub Albuquerquio Indiarum proregе militem claſſiarium cuſpiaſſe, cujus cadaver in mare projectum ingratum terrorem omnibus attulit: noctu quippe infra ſentinam pulſus ferquenter exanditos; quem ad ſtrepitum cum demiſſa ſcala*

C *vigiles deſcendiſſent, impiexum cæcinæ ſub ipſo gubernaculo militis offendiſſe corpus; et ad navarchum delata, minime fuiſſe dubium, quin cadaver translatum in littus humo contegerent; quo facto poſtridie, ſuper ipſum ſepulcrum curſus tubumatum apparuiſſe; ea re attonitis cunctis, Franciſcum quempiam monachum ſagaci conjectura ſuſpicatum eſſe, hominem aliquo interdicti vel anathematis vinculo conſtrictum e vita ceſſiſſe, atque ita in terram egreſſum, ſancti viri Benedicti abbatis exemplo, e Pontificia formula conceptis verbis, animum demoeuit vite expiaſſe; unde, reddita pace mortuo, eo myſterio vaga oſſa in ſuo tumulo tandem quieviſſe.* Verum hæc omnia tantummodo evincunt, prodigioſam illam excommunicandi & abſolvendi poteſtatem interdum eccleſiæ Catholicæ a Deo concedi. Ac inter nos diſputatur, an eadem ſtupenda poteſtas Græcis ſchiſmaticis ordinarie detur, & cui attribuendi videantur miri iſti excommunicationis ac abſolutionis effectus, dum aliquando in ſchiſmatica Græcorum eccleſia eveniunt, circa quam rem nunc animum noſtrum candide aperiemus.

§ IV. Refellitur ſententia Goarii & Papadopoli circa miram excommunicandi & abſolvendi poteſtatem, quæ adhuc in ſchiſmatica Græcorum eccleſia ſupereſſe dicitur, & ea de re judicium noſtrum profertur.

JOannes Cantacuzenus lib. 1 Hiſtoriæ ſuæ cap. 53 narrat, Andronicum Juniorem invocatione S. Demetrii martyris ſtatim prodigioſe ſanatum fuiſſu. Gretſerus noſter occaſione iſtius miraculi in Annotationibus ad hunc Cantacuzeni narrationem diſquirit, quomodo imperator iſte ſchiſmaticus tam mirabili beneficio affectus fuerit, & ibidem ea de re ſic ratiocinatur: *Certe miraculum, quod hoc loco Cantacuzenus commemorat, longe illuſtriſſimum eſt digniſſimaque, quod omnes ima mente reponant. Nec mirandum, tam eximium beneficium in hominem a Romana, hoc eſt, vera Eccleſia alienum, collatum eſſe; cum hiſtoriarum monumentis proditum ſit, ingentia miracula aliquando in ethnicos, & a Chriſtiana religione prorſus alienos a viris ſanctis, vel jam in cælum receptis, vel adhuc vitam mortiſcum agentibus, patrata eſſe. Imitantur nimirum benignitatem Patris, qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos, Matthæi 5; ſuper illos quidem, ut in bonitate & juſtitia perſeverent, indieſque majores progreſſus faciant; ſuper hos autem, ut a malitia & injuſtitia, & a pravis perſuaſionibus, quibus circa Chriſtianæ fidei dogmata imbuti ſunt, revocentur: neque enim miraculum hoc per martyrem Demetrium editum eſt, ut aut Andronicus, aut alii in ſua a vera Eccleſia ſecceſſione confirmarentur; ſed ut invocatio cultu ſanctorum & reliquiarum mortalibus commendaretur, utque a veco tramite aberrantes, hoc velut lumine divinitus miſſo illuſtrati, ad Eccleſiam illam reverterentur, in qua pro Chriſti nomine Demetrius ſanguinem fuderat.*

Gretſerus occaſione Andronici Junioris ſtatuit, ſubitam ſanitatem,

E

F

1296 Deinde ſcrupulis quibuſdam occurrit, & hanc rem ita latius explicat: *Verum multi turbantur, cum audiunt, eatru Eccleſiam unam, ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam miracula fieri. At cauſæ nihil eſt, cur aut ſe, aut alios turbent: nam ſi hanc extra Eccleſiam, ſunt tamen aut ab eis, qui, dum viverent, Eccleſiæ militantis membra erant, aut per eos veræ Eccleſiæ, aut in confirmationem dogmatum veræ Eccleſiæ, etiamſi parentue in illos, qui veræ Eccleſiæ non ſunt elves: nemo enim unquam dixerit, nullum miraculum fieri poſſe, niſi erga illum, qui ſit veræ Eccleſiæ pars. Ergo ſi, qui hinc ad alteram vitam in Catholicæ Eccleſiæ communione migrarunt, miracula operantur, ſive per lipſana ſui corporis, ſive invocati per preces ſive reſpectu ad reliquias, ſive alio modo, non ſchiſmaticam, hæreticam, aut ethnicam perfidiam & ſuperſtitionem, ſed eam confirmant fidem & Eccleſiam, cujus brurficio ex fidibus hujus vitæ ad æternæ beatitudinis tranquilliſſimum portum pervenerunt.* Plura in hanc rem ibidem addit, quæ brevitatis cauſa omittimus; cum nullo modo dubitemus, quin ſchiſmaticis, hæreticis, & ethnicis per interceſſionem Sanctorum ſimilia beneficia conferantur.

aliaque beneficia hæreticis ac ſchiſmaticis prodigioſe collata,

SEC. XV. Sic in Danie eſt fons S. Helenæ viduæ, adquam etiam Lutherani fanitetis recuperandæ gratie confluunt, & ſæpe voti compotes fiunt, ut in ejus Actis tomo VII Julii pag. 330 dictum eſt.

& poſtea allegat opin. nam illorum, qui confeſſ.

1297 Poſt hæc Gretſerus eodem loco alteram quæſtionem, quæ proprie ſpectat ad propoſitum noſtrum, & de qua inter nos diſceptatur, proponit his verbis: *Srd quid dicendum, ſi miracula non modo in ſchiſmaticos, hæreticos, & ethnicos a Sanctis in cœlo per reliquias, imagines, & id genus alia, verum etiam ab ipſis ſchiſmaticis aut hæreticis patrentur ſine rerum ad Eccleſiam veram proprie pertinentium miniſterio?* Tum huic quæſtioni ita reſpondet: *Equidem non ignoro, multos pietate & doctrina præſtantes viros eſſe, qui putent, Deum numquam ullo hæretico aut ſchiſmatico uti in effectione miraculorum; ac proinde quidquid in hoc genere jactent, id totum commenticium, vanum, & frivolum eſſe. Prædicabant Donatiſtæ vana miracula; ſed ea omnia, vel ut iania commenta, vel ut vana indicia, rejecit ſanctus Auguſtinus, verorum miraculorum alioqui obſervatiſſimus & severiſſimus vindex, ut ex libro 22 de Civitate Dei liquet.*

B

nullum numquam miraculum ab ipſis ſchiſmaticis aut hæreticis patrari.

1298 *Ab hac ſententia ſtare videntur experientia: cum enim innumeri prope hæretici a primo Evangelii ortu exſtiterint, vix tamen ullum reperiemus, quem miraculorum gratia claruiſſe veterum annales teſtentur, aut ſi aliqua miracula commenti fecisse viſi ſunt, illi poſt diligentem inquiſitionem & inſpectionem, non miraculorum effectores, ſed ſeductores & impoſtores deprehenſi ſunt, cum in Eccleſia Catholica & Romana perenni ſerie numquam defuerint, qui res extra omnem naturæ potentiam, Omnipotentis dextra adiuti efficerent.* Hæc ſententia mihi magis placet, etſi nihilominus fateor, alteram eſſe communiorem, quæ hæreticis & ſchiſmaticis aliquando tes ſupra naturam agendi facultatem concedit. Sed etiam communior illa theologorum ſententia non favet opinioni Goaris et Papadopoli, ut jam oſtendere conabor.

C

Dum Goar & Papadopolus frequentia & ordinaria miracula apud ſchiſmaticos admittunt,

1299 Si Græcis credimus, frequentia & ordinaria apud ipſos ſunt illa excommunicetorum cadaverum miracula, ut ex ſupradictis colligi poteſt. Neque id inficiatur Jacobus Goar Dominicanus, dum in ootis ad Euchologium pag. 688 aſſerit, quod longa apud Græcos experientia compertum ſit, *excommunicati* CUJUSLIBET *corpus poſt mortem non putreſcere*, & hujuſmodi cadavere, abſolutione accepta, mox in cinerem ſub omnium oculis diſſolvi. Huic conſentit laudatus Papadopolus, qui ſupra nom. 1276 dicit, e ſe & Latinis non negari ea, *quæ de tympanitis hujuſmodi Græcia videt, Græcia narrat, Græcia teſtatur.* Quinimo num. 1283 addit, quod Latini anathematum Græcorum *nota & translativa miracula* non negent, ſed ea *omnia* fateantur. Quamvis falſum ſit, quod hic Papadopolus nomine omnium Latinorum tam liberaliter Græcis concedit, tamen his verbis abunde indicat, omnia illa prodigia, quæ ſchiſmatici tamquam crebra & conſueta jactant, a ſe admitti.

contradicunt communi theologorum ſententiæ, quo dicet,

1300 At hæc nimia Goaris eo Papadopoli credulitas communi omnium theologorum opinioni repugnat: nam noſter Thomas Comptonus Carleton tom. 2 Theologiæ ſcholaſticæ pag. 36, ſeu diſputat. 7 ſect. 6 num. 11 de hac materia ſic diſſerit: *Hanc dicimus eſſe notam veræ Eccleſiæ, ut nimirum crebra & eximia in ea fiant miracula, non unum tantum vel alterum, quod etiam ab hæreticis fieri poſſe nonnulli ex theologis exiſtimant. Hinc Suarez hic diſp. 4 ſect. 3 num. 10 ait, Deum* D *interdum miracula per pravos homines ad confirmandam ſanctitatem, aut alium hujuſmodi finem operari, quamvis, inquit, id raro contingat.* Tum Comptonus numero ſequente inter varias circumſtentias, quibus miracula veræ Eccleſiæ ab aliis diſcernenda eſſe docet, hanc allegat: *Perſonam etiam ejus, qui miraculum illud perficit, eſt conſideranda; ſi nimirum probæ vitæ ſit, & integris moribus: quamvis namque Deus, ut proxime dictum eſt, per hominum improbum patrare miraculum poſſit, id tamen vix unquam contingit.*

Valent poteſtatem hæreticis & ſchiſmaticis verſimile concedo.

1301 Joannes Maldonatus noſter in Commentariis ad cap. 7 Matthæi vers. 22 de eadem re ratiocinatur hoc modo: *Eſt etiam argumentum a miraculis ductum, ſi non omni, una ſaltem, aut duabus etiam ex partibus neceſſarium; nam etſi non neceſſario ſequitur, eum, qui miracula facit, veram habere fidem; tamen neceſſario ſequitur, eam, in qua frequentia & quaſi ordinaria miracula fiunt, veram eſſe Eccleſiam; quia etſi aliquando Deus per privatos extra Eccleſiam ſuam homines miracula fieri permittat, ſicut & per aſinam fecit Balaam, quæ in Eccleſia certe non erat; tamen nulli generaliter hominum ſocietati, niſi Eccleſiæ ſuæ, ordinariam faciendi miraculi conceſſit poteſtatem. Magis etiam neceſſarium eſt, quod altera ex parte per negationem ducitur, in qua miraculi nulla fiant, cum veram Eccleſiam eſſe non poſſe, quia ſcimus Chriſtum Eccleſiæ ſuæ poteſtatem ad faciendi miracula dediſſe. Itaque vitio hinc probare poſſumus, Calviniſtarum, Lutheranorum, Anabaptiſtarum, & cæterarum earum, qui hodie regnant, hæreticorum congregationes, non veras eccleſias, ſed ſynagogas eſſe ſatanæ, quia in nulla earum ullum unquam miraculum viſum eſt.* E

Ordinaria & crebra miraculorum poteſtas

1302 Noſter Petrus Halloix in Illuſtribus ecclesiæ Orientalis ſcriptoribus tomo 2 pag. 365 propoſuit hanc quæſtionem: *Poſſuntne interdum homines improbi, & pſeudo prophetæ, & infideles, & hæretici vera miracula facere?* Deinde ad eam mox notat ſequentia: *De falſis eorum* F *miraculis nullus dubitat; de veris autem eſt ea parva inter magnos auctores controverſia, tam ob dubia quædam ſacræ Scripturæ loca, quam ob variam ſanctorum Patrum & divinæ legis interpretum auctoritatem; a quibus nonnulla videtur ejuſmodi hominibus miraculorum poteſtas attribui. Verum in illius poteſtatis diſtinctione, ut quidem arbitror, conſiſtit tota aut ſaltem præcipua quæſtionis hujus reſolutio: nam cum dupliciter affigaari poſſit ſalium figurum potentias; una ordinaria, & qua frequenter in opus exit, Deo ſcilicet in earis ſibi hominibus benigne liberaliterque operante; altera extraordinaria, & qua rariſſime, vixque multis in ſeculis ſemel atque iterum ab altero uſurpetur, Deo nimirum in certæ ſortis aut ſecta hominibus parce ac reſtrictim quodammodo ſe habente; non eſt dubium, quin prior illa poteſtas in ſola vera Eccleſia, & Catholicis hominibus reperiatur: altera autem quin ſubinde in iſtis aliis inveniri poſſit, Deo certas ob cauſas id permittente, nihil obſtat; accedente præſertim hac Dei optimi maximi cura ac providentia, ut nullum unquam in falſa fidei confirmationem patrari ſinat miraculum.*

inter alia eſt diſtinctivum veræ Eccleſiæ ſignum,

1303 Quod ſi Halloinum interroges, quomodo poteſtas faciendi miracula inter notas ſeu ſigna veræ Eccleſiæ oomeretur, cum ab hæreticis, ſchiſmaticis, aliiſque infidelibus ea oſtendi poſſit, ibidem pagine ſequente huic difficultati expe-

A expedite reſpondat, & reſponſum ſuum compa-
ratione quadam ſic elucidat: *Quia nimirum id non diſtait alicujus vel notarijſe*, ioquit, *quod illi annibas ſeculis & ſapiſſime convenit, quamvis idem ſemel forte atque iterum intra plurima ſecula, idque extraordinario Dei optimi maximi permiſſione, poſſit ab aliena uſurpari: nam & certis nationibus ſua veſtimentorum genera notæ quædam ſunt, quibus ab aliis gentibus diſtinguantur, & linguarum item certa proprietates, quibus a popalis extraneis dignoſcantur: quæ ſane quidem veræ notæ & vera ſigna eſſe non deſinant, licet interdum unat & alter alienigenarum eodem, quo illæ nationes, vel habitu vel ſermone abutatur. Ita ergo & miracula, quæ veram Dni Eccleſiam ab ejus infantia per omnes ætates comitata ſunt, hodieque ita comitantur, ut alibi ea videre corvo ſit rarius albo, non propterea veræ Eccleſiæ ſigna eſſe deſinunt, quod non repugnet per alienos interdum, ſi Deus permiſerit, ea deſignari: neque enim a cæſibus extraordinariis & extrema Dei permiſſione res aliquæ cenſendæ aut diſtinguendæ ſunt; ſed ab eo, quod frequens & uſitatum.*

B *Jam autem quod eſt ſreulum, in qua non plures in vera Eccleſia prodigioſæ virtutes enumerari poſſint, quam anni, aut menſes? Abſtineo exemplis, ne actum agam: ſunt enim ſane quam multi, qui hanc per ſecula recenſionem ex inſtituto ſunt aggreſſi.* Vide, ſi lubet, ibi plura ejuſdem ſcriptoris argumenta, quibus hæreticos noſtri temporis ex illa veræ Eccleſiæ nota impugnat. Porro de frequentibus Eccleſiæ Catholicæ miraculis conſule Bellarminum tomo 2 Controverſiarum pag. 807, uti lib. 4 de Notis Eccleſiæ cap. 14 ſummatim aſſignat præcipue, quæ ſingulis ſeculis contigerunt.

quod deficere videantur Græci & Papadopulus,

1304 Sequitur ex unanimi doctrina horum theologorum, quibus plutimos poſſem addere, numquam aut rato admodum per hæreticos aut ſchiſmaticos fieri miracule, & ea taritate hos ab orthodoxis facila diſtingui. Si quis igitut eum Goare generalitet aſſeret, apud Græcos ſchiſmaticos cadaver excommunicati *cujuslibet* non putreſcere, & iſtud conſuera abſolutionis poteſtate ſtatim in pulverem redigi; aut ſi cum Papadopolo *omnia* ſchiſmaticorum prodigia, quæ ſane plurima nobis obtrudunt, pro miraculis admittat, hanc characteriſticam veræ Eccleſiæ notam deſtruem videtut: qui enim ea miracula apud Græcos ordinaria & communia eſſe volunt, quomodo ex hac nota Eccleſiam Carbollcam a ſchiſmatica diſtinguent? Itaque illi frequentium miraculotum defenſores ſchiſmaticis ſubminiſtrant arma, quibus nos impugnent, & eccleſiam ſuam extollant contra noſtram, in qua tam mirabiles affectus excommunicationem & abſolutionem ordinarie non ſequuntur. Si dumtaxat dicerent, tale prodigium ſemel aut iterum in ſchiſmatica Græcorum eccleſia contigiſſe, cum multis theologis Catholicis poſſem id occulto Dei judicio & extraordinariæ permiſſioni adſcribere.

C

quibus ertea ecclefiaticam ſchiſmaticorum poteſtatem

1305 Imo ne quidem intelligo, quomodo talia prodigia ſemel atque iterum per ſchiſmaticos fieri poſſint ea ea vi, quam Goar *toleratæ in eis eccleſiaſtica poteſtatis argumentum* appellat. Certe S. Bruno, epiſcopus Signienſis, cujus Acta ad diem XVIII Julii illuſtravimus, tomo 2 Operum ſuorum pag. 154 in epiſtola ad Portuenſem epiſcopum de hæreticis ite ſcribit: *Qui vero excommunicati & ligati ſunt, neque ſe ipſos, neque alios vel ligare, vel ſolvere poſſunt.* Quomodo igitur excommunicatio & abſolutio tem miros effectus habet in ſchiſmatice Græcorum eccleſia, cum hæretici & ſchiſmatici quotannie in bulla Cœnæ excommunicentur, adeoque alios excommunicare vel abſolvera non poſſint? Quomodo, obſecro, præſules ac ſacerdotes ſchiſmatici ſuos ſubditos, jam propter ſchiſma & hæreſim ab Eccleſia Catholica avulſos, per excommunicationem ſeperare poſſunt a cætu fidelium, quem ipſimet deſeruerunt? Quomodo denique ſchiſmaticis & hæreticis iſtie, qui quotannis ſolenoiter eb Eccleſia orthodoxa pronuntieutur ſeparati, relinquitur eacommunicandi & abſolvendi poteſtas, quæ a vera Chriſti Eccleſia concedi debet? Qua ratione hxc explicari poſſint, libenter ex theologis diſcemus. Sec. XV

aliqua difficultates proponuntur.

1306 Interea vehementer miror, tam frequentia ſimilium effectuum exempla ab antiquis hiſtoricis Græcis ante exortum ſchiſme non memorari. Saltem in vetuſtis ſcriptoribus, qui mihi hujus tractatus cauſa percurrendi fuerunt, nihil ſimile inveni, & primum hujus rei exemplum refertur ſub Mahomete II de illa falſa accuſatrice, ſeu excommunicate ſacerdotia vidua, cujus occaſione hanc diſſertationem inſtituimus. Si quis tamen oſtendat, talia prodigia interdum contigiſſe, quando in eccleſia Græca præſules orthodoxi & virtute inſignes florebant, tunc ea veris miraculis adſcribam, ſicut ſupre ſimiles excommunicationis & abſolutionis effectus, aliquando in Eccleſia Latina ſecutos, inter miracula numeravi. At non facile indutar, ut ram miros excommunicationis & abſolutionis effectus attribuam eccleſiaſticæ ſchiſmaticorum poteſtati, quam ſupra allatæ rationes omnino evertere videntur. Sed forta curioſus quiſpiam ex me quæret. Quomodo igitur talia prodigia fiuot in ſchiſmatica Græcorum eccleſia, qualia interdum in ea evenire ſupetius fatebaris? Huic quæſtioni caudide reſpondebo, ubi prius ex commoni theologorum doctrina aliquid præmiſero. F

Data nonnulla vera ſuperſtitionis,

1307 Ut quia ope dæmonis cognoſcat occulta aut mira efficiat, non eſt neceſſe, ut dæmon expreſſis verbis invocetur, aut explicitum cum eo pactum ineatur: theologi enim unanimiter docent, illum tecite cum dæmone paciſci, qui vana & naturaliter improportioneta media adhibet ad aliquid cognoſcendum vel efficiendum. Nec requiruut, ut dæmon aliquando pactus ſit, ſe ad talis vani medii adhibitionem concurſotum: nam eo ipſo, qno quis vanis uec a Deo inſtitutis mediis utitur ad effectum aliquem conſequendum, dæmon ſe iis immiſcere conſuevit. Nec refert, quod utens talibus rebus, quas conſtat naturaliter eſſe improportionatas, proteſtetur, ſe nullum enm dæmone commercium intendere aut habere velle; quia re ipſa contra poteſtationem ſuam operetur. Denique non excuſatur, qui talia media uellia credit propter experientias; eo quod dæmon has procuret, ut homines paulatim illaqueet, & ad ſimiles ſuperſtitiones uſurpandas inducat. Nunc aliqua communia ec manifeſte ſuperſtitionis Græcæ exempla profero. E

& allatis narratis exemplis,

1308 Richardus noſter plures Græcorum fraudes & magicas artes ad fingenda miracula detexit, ut in ſæpe laudata Hiſtoria inſulæ Sancti Erini toto cap. 13 exponit. Inter alia oculatus ille teſtis ibidem narrat, presbyteros ſchiſmaticos ſæpius uti verbis & characteribus magicis, ut detractores aut fures ad famam vel bona alterius reſtituenda compellant. Quere ſolent Græci, injuria aut damno affecti, adire presbyteros, iiſque quamdam pecuniæ ſummem ſolvere, ut crimina au-

ctor

SEC. XV. ctor excommunicetor. Poſtquem calogerus ſive ſacerdos maliguam excommunicationem, ſeu potius diabolicam exſecrationem, ea magica formula pronunciavit, detrectores aut fures utinam emittere oequeoot, donec dolore eut periculo coacti, dicta revocent, vel ablata reſtituant. *Tum crebra*, inquit ibidem miſſionarius iſte, *habemus horum effectuum experimenta, ut in his inſulis nullus ea de re dubitet*. Deinde ea ſuperſtitioſa talium excommunicationum formula, quam ipſemet vidit, & cujos magicos chsracteres delevit, eamdem rem confirmat. Juverit hic recordari ſoliorum lauri, quibus nomina excommunicatorum inſcribeude fuiſſeut, ut excommunicatio ſuum effectum obtineret, de qua re ſuperius ex eodem Richerdo nou illepidsm hiſtoriam retulimus.

ex quibus patet,

1309 Preterea Richardus loco proximecitato refert aliud maleficii axemplom: ex quo patet, presbyteros ſchiſmaricos etiam ad huoc exſecrandum fiuem rebus ſecris abuti: cum eoim perſoua quædam de furto eſſet ſoſpecta, ſacerdos Græcus nonnullos characteres inſculpſit pani beuedicto,

B qui io ſiue Miſſæ diſtriboitur, & quem Græci communer *ἀντίδωρον* appellaut. Poſtquam fur fruſtum hujus panis deglutiverat, ſtatim toto eorpore ira intumuit, ur in manifeſto crepandi periculo verſaretor, niſi eodem die ſurtom indiceſſet, ac criminis abſolutiouem petiiſſet. Hanc hiſtoriam ipſe maleficus ille ſacerdos nartevit Richardo noſtro, qui propterea ibidem addit, ſimiles præſtigias ſæpe u ſchiſmatieis jactaoter commemorari, ec pro miraculis venditeri, ut eccleſiæ ſuæ ritum extollant, ac ſchiſma coutra Latinos defeudant. Uſque adeo excrevit cæca eorum pertinacie, ut in rebus peſſimis gloricntur, & dæmonis opem adhibere non erubeſeant, dummodo populo imponant, & thaumaturgi videantur.

ſchiſmatibus ſuis ſuperſtitionibus uti,

1310 Nnu miuus ſuperſtitioſum eſt eliud remedium, quo hodierui Græci ad cupelleudum ex impiorum vel excommuuicatorum cadaveribus dæmonem urootur, & quod ſupra memoratus D. Rieaut, heterodoxus Anglus, in opuſculo de ſtatu preſenti eccleſiæ Græcæ cap. 13 refert ex jurata Sophronii cujuſdam Cretenſis narratione, quam hic ex idiomate Gallico in compendium redigo: *Cum indiſſolutam excommunicati corpus*, inquit, *inventum eſſet in inſula, quæ Latine Melos & vernacule Milo appellatur, presbyteri convenientes deliberarunt, quid in hac re agendum eſſet. Habito conſilio, decreverunt vocarere ad remedium, quod in hujuſmodi caſibus jam communiter adhiberi ſolet; nempe ſtatuerunt, ut diſſecta corporis iſtius membra vino coquerentur; quia exiſtimabant, nullum remedium efficacius eſſe ad fugendum dæmonem, qui incolas iſtius inſulæ variis apparitionibus terrebat. Sed conſanguinei vel affines, quibus hæc ignominioſa defuncti laudatio non placebat, a clero obtinuerunt, ne iſtud presbyterorum conſilium exſecutioni mandaretur. Suterim litteræ cum quadam pecuniæ ſumma miſſæ ſunt Conſtantinopolim, ut abſolutio excommunicati, manu patriarchæ ſubſcripta, quantocius impetraretur. Ea accepta, dicitur cadaver iſtud ſtatim vino diſſolutum fuiſſe.* Ita ille.

hanc hoc probabilitatem tuendam duximus predicta excommunicatorum cadavera

1312 Ex hoc jurato Sophronii teſtimouio ſequitur, Græcos arbitrari, quod talia excommunicatorum cadavera a dæmone indiſſoluta conſerventur. Quod ſi dæmon ea vere vel apparenter conſervare poſſit integra, etiam poteſt illa diſſolvere. Quare ſi vere eſt ea hiſtoria, vix dubito, quin in abſolutiooem illam irrepſerit quadam ſuperſtitio, etque ita dæmon ſeſe ei immiſcoerit, ſicut de aliis maleficis excommooicationibus ſeu exſecrationibus & abſolutionibus paulo ſuperius diximus. Neque juxta prædictam theologorum doctrinam propterea opus eſt, ut explicitum pactum cum dæmone ineatur; ſed ſufficit edhiberi medie naturaliter improportiouere, & ſuperſtitioſa quædam adjuncta, etiamſi iis utentes proteſtentur, ſe nullum cum dæmone commercium velle. Certius de illa re judicium ferre poſſemus, ſi Sophronius explicaſſet modum & cæremooias, quibus patriarche Conſtantinopolitanus hanc excommunicarum abſolvit: ut eoim theologi paſſim treduet, ſuperſtitio ſeu vana obſervantia fat clare cognoſcitur ex inſufficientia cauſæ adhibitæ ad effectum, dum videlicet nec habet naturalem virtotem, nec de ſupernaturali legitime conſtet.

D

apud Græcos ope dæmonis impoſſibilia ſervari ac diſſolvi.

1312 Seuc ſuperſtitioſum eſſe io Græcie clerum ſchiſmaticum, apparet ex ſupra allatis exemplis, & hoc ipſo presbyterorum conſilio, qoi diſſecta hujus excommuuicari membra vino coqueoda eſſe decreverant, ut dæmon fugaretur: quæ eoim ioter illam coctionem, & dæmouis fugam oaturalis connenio eſt? Quid conuenionis uaturaliter iuveuiri poteſt inter cordis tranſfixionem, quæ ecuto baculo fici ſilveſtris ſcienda eſt, & dæmonis expulſiooem, quam ſupra narrabamus? Adde, quod ſacerdores ſchiſmatici ſibi ſuperſtitioſe perſuſdeant, hanc dæmonis adjurationem fabbaro fieri debere, & ſe elio die cadavera hujoſmodi impiorum aut excommuoicatorum in ſepulcro oou iuveuturos, ut ſupra ea Richardo noſtro retulimus. Ex his omuibus concludimus, miros illos effectos, in ſchiſmatics Græcorum eccleſiis interdum occurrentes, ſuperſtitioni adſcribeudos eſſe, & miſerum ac rudem illam gentem u dæmone ſic falli, ut io ſuis viriis & erroribus pertinacius derineator. Hæc eſt opiuio noſtra, quam libeutiſſime mutabimus, ſi quia nos meliora aut certiora docuerit. Nuuc in viam redire oportet, ur patriarchæ Maximo, propter quem hoc loco ſeries tamdiu interrumpeuda fuit, ſubſtituetor

E

CXXXIX. NIPHON II.

F

Post mortem Mahometis imperavit, quæ anno 981. aſſignande eſt,

ELectione hujus patrisrchæ Malanus lib. 2 Turco-Græciæ 2 pag. 137 quædam premittit, ex quibus tempus deceſſoris ejus præcipuet colligimus. *Hoſtenus*, inquit, *imperium Sultani Machemetæ, qui Conſtantini urbem expugnavit. Succeſſit ei mortuo filius ſuus Bajazita, quo tempore patriarcham egebat ille doctrina excellens, de quo diximus, Maximus. Regnavit iſte Machemeta triginta duos annos; quo regnante, fuere patriarchæ hi, quorum nomina ſubjecimus.* 2. *Gennadius Scholarius ille doctiſſimus.* 11. *Iſidorus a confeſſionibus.* 111. *Joaſaphus Cuſas, cui barbam præcidi Sultanus juſſit.* 1v. *Marcus Xylocarabes.* v. *Symeon Tropezantius, ſub quo initium peſtis in eccleſiam introductum eſt.* v1. *Dionyſius metropolita Philippopoleos.* v11. *Iterum Symeon Trapezuntius.* v111. *Raphael Servius, chartzii auctor.* 1x. *Moximus, vir doctiſſimus, in cujus patriarchatu Sultanum mortuum eſſe diximus.* Chronologi paſſim traduot, Mahometem menſe Majo aoni MCDLXXXI obiiſſe.

Maximo ſuccedit Niphon,

1314 Deinde Melanus ibidem ſic pergit: *Tunc hic Maximus, cum ſexennio officium patriarchæ geſſiſſet, ad Dominum in cæleſtes manſiones abiit. Divulgata morte ejus ad omnes Occidentis & Orientis eccleſiarum præſides, eodem hi tempore*

Con-

A *Conſtantinopolim cucurrerunt, & in magna catholica eccleſia, quæ mater ceterarum eccleſiarum eſt* (videri potius quam refutari mereatur miſer hic Græculus, qui eccleſiam ſuam ſchiſmaticam tam ſuperbe extollit) *convenerunt. Erat illa tempeſtate pontifex Epheſi operam maxime utilem navans Daniel, quia egregia præditus doctrina. Sed & alios multos invenire erat ſacrorum antiſtites, ſtudiis literarum & divinæ cognitionis propolitos; quorum unus quoque fuit Theſſalonicenſis, cui nomen erat Niphoni. Cum itaque, ut dictum, convenilſent, ſynodum patriarchæ legendi gratia egerunt. Suffragatione cito facta, ipſum Theſſalonicenſem legerunt. Electione Niphonis legitime peracta, dederunt ei minorem ſignificationem; deinde etiam majorem, veſpertino cantu ſtulto. Inde Heracleenſis ei pedum paſtorale in manus tradidit, & ipſe, patriarchica ſede conſecuſa, ſacro & laico bene precatus eſt ordini.*

autea ex monacho factus præſul Theſſalonicenſis,

B 1315 *Erat hujus patriarchæ maximus uſus, de ſuggeſtoque ſingulis dicbus docebat. Non ille quidem aliis omnibus doctior erat; ſed late profluens lucrat oratio & ſententiarum pondus, propterea quod ceteris philoſophis, qui illo tempore erant, antecellebat. Patriam ei Peloponneſus præbuerat, bodie Morea appellata. Matrem habuit Romanam, id eſt Græcam, nobiliſſimo genere natam; patrem unum ex Albanitis proceribus. Ab iuenute ætate, monaſticæ vitæ cupiditate arſit. Hoc animo præditus reliquit parentes ſuos, ſequtus ſanctî Montis monaſterium, Pantocratoris nomine dictum, contulit; ubi in monachorum cætum cooptatus, poſtea ſacerdotis titulo ornatus fuit. Ac ſane multos annos in illo monaſterio exegit, donec, mortuo Theſſalonicenſi metropolita, thronus ejus abſque ſacrorum antiſtite ac paſtore manſit.* Hoc loco idem auctor ſuſius narrat, quomodo Niphon invitus primo ſedem Theſſalonicenſem aſcenderit, ac inde ad cathedram Conſtantinopolitanam translatus fuerit; quæ hic brevitatis cauſa non exſcribimus.

qui poſt mortem Symeonis Trapezuntii

C 1316 Tum ibidem pag. 139 & ſequentibus, occaſionem ſeu cauſam, ob quam Niphon patriarcharu Conſtantinopolitano cedere coactus fuit, exponit his verbis: *Eo tempore Trapezuntius, qui ſupra patriarcha fuerat, diem ſuum obiit, relictis magnis, prope innumeris, opibus, nullo per vitam teſtamento ſuper eis facto, eccleſiane cederent, an monaſteriis inferrentur, an alio deportarentur, ubi commodum videretur. Sed inteſtato mortuus eſt. Ceterum patriarcha factos hic Niphon non infrenavit, ut honore aliquo afficeret Amerutzæ Scerderbei filium, tunc regiæ pecuniæ præpoſitum, & in vicinia patriarchali habitantem. Unde dolorem non parvum hic cepit, ſe, cui prorſus nihil honoris patriarcha habuiſſet, ab eo deſpectum judicant.*

ad hereditatem hujus adeundam

1317 *Alebat itaque odium, tamquam ventum in ventre ubditum, adverſus patriarcham, ac tempus ei vomendo opportunum captabat, ſicut etiam fecit: nam cum ſciret, patriarchæ Symeoni defuncto nullum eſſe heredem, omnes illas facultates, aliaque eccleſiæ vaſa avario regio vendicabat. Dicebat enim, quæcumque ſacra vaſa & alia, vivente illo patriarcha, dedicata fuiſſent, omnia pertinere ad regem. Arripuit ergo iſte Amerutza libros evangelicos eleganter ornatos, argenteus thuribula, pulcras imagines, velamina ſacra variis generis, ſceptra argentea, & alia id genus multa; quarum eccleſiaſticarum rerum omnium pretium encurrebat ad aſperorum* (eſt genus monetæ Turcicæ, de cujus valore Leunclavius in Pandectis hiſtoriæ Turcicæ cap. 18 conſuli poteſt) *millia centum octoginta. Omnes quoque clericos in cuſtodiam conjecit. Ita magna in patriarchatu perſecutio exſtitit.*

SEC. XV.

falſos teſtes ſubornavit,

1318 *Patriarcha quid ad hæc faceret, animo dubius, conſilium cum quibuſdam proceribus cepit, ac teſtes ſubornavit, qui dicerent, Baſilium quemdam eſſe nuntii patriarchæ nepotem ex ſorore. Hoc ipſi, ſicut a patriarcha inſtructi erant, pro teſtimonio dixerunt. Verum Amerutza enaſce ſciebat, illos falſum teſtatos eſſe, quia non ita erat, ſicut ipſi dixerant. Hoc ei, ut Trapezunte oriundo, & res Symeonis cognitas habuit, probe notum erat. Tantum patriarchæ pronepos Baſilius fuit, è ſororis ejus filia. Hic nactus occaſionem Amerutza evomuit venenum, quod intra ſe habuerat, contra patriarcham, eoque eum infecit & necavit. Retulit autem vrmad Sultanum. Tunc hic, cum audiſſet; vehementer patriarchæ iratus eſt, eumque auguſta illa ſede dejecit, & ex urbe in exilium pepulit; tribus vero teſtibus naſos amputari imperavit, quorum teſtium unus hieromonachus erat, nomine Antonius.*

E

& propterea in exilium expulſus eſt.

1319 *Remanſit thronus longo tempore patriarcha vacuus. Niphon vero, qui patriarcham egerat, urbem clam, inconſulto Sultano, intravit, tantum quæſtore conſcio, charatxit perſolvendi cauſa. Quo facto, curſus clanculum aufugit, ne ab aliquo conſpiceretur, qui ipſum Sultano proderet, a quo capite mulctaretur. Cum itaque Sultanus magnam iram adverſus patriarcham gereret, clericos accivit, iſque mandavit, alium patriarcham facerent; nemo vero illum alterum, qui antea fuiſſet, reciperet, nec ullam cum eo commercium haberet; alioqui, ſi quis hoc interdictum violans deprehenderetur, cum ſuſpenſum iri.* Nonnulli auctores ſcribunt, hunc Niphonem Latinis & concilio Florentino faviſſe, ut videbimus, quando is poſtmodum ſedi ſuæ reſtituetur. Interim loco ipſius ad ſedem Conſtantinopolitanam redire coactus eſt ſupra memoratus Dionyſius, qui etiam orthodoxus fuiſſe dicitur, quod infra diſcutiemus.

DIONYSIUS I iterum.

F

Poſt hunc Dionyſius ſedi CP. reſtituitur eſt,

SEcundam hujus Patriarchæ electionem Malaxus lib. 2 Turco-Græciæ pag. 141 ſic narrat: *Audita tam ſrivera ſententia & comminatione Sultani*, quam ſcilicet paulo ſuperius ex ipſo recitavimus, *conſilium eſt concilium pontificum, clericorum, nobilium, & totius plebis, patriarchæ creandi cauſa. Ibi animis difficili conſultatione diſtractis, cuinam potiſſimum is honor mandandus eſſet, venit eis in mentem ſuperioris patriarchæ Dionyſii, qui ſe munere abdicaverat, & in cœnobio Coſmitzæ verſabatur, propter injuſtam calumniam, qua quidam ipſum circumciſionis crimine infamaverant. Ita Sultano indicarunt, ſe invenilſe virum patriarchatu dignum. Tunc ipſe ſtatim certos homines ad illum miſit cum mandatis: qui profecti quantumvis reluctantem adduxerunt invitum. Erat is tunc valde ſenex.*

qui ſexaginta patriarchebus adminiſtravit

1321 *Ut advenit in magnam eccleſiam Dionyſius, iterumque patriarchicam ſedem cepit, cum reverenter venere pontifices, Clerici quivis ſacri ordinis particeps, nobiles, & plebeius ordo, debitamque reverentiam & gratulationem exhibentes, fauſtam in vicem ab ipſa precationem acceperunt. Pace tunc & concordia præclara, magna Chriſti eccleſia fruebatur. Perfectæ virtutis in hoc patriarcha*

Digitized by Google

SEC. XV. *ubi imago cunſpiciebatur, tantaque monaſticæ diſciplinæ ſcientia & uſus, ut nemo cum eo comparandus eſſet. Multum ille jejunabat, totos noctes invigilabat precibus. Quotieſcunque aliquo itaret eccleſiaſtici negotii cauſa eſſet, numquam equo vehebatur, ſed pedibus itee faciebat, licet ſumma ſenectute.*

tempore terræ motus, qui dicitur anno 1349 evenisse,

1322 *Incidérunt in tempus gubernationis ejus terræ motus validi & formidabiles. Tunc ipſe aliam ex alia eccleſiam adibat, precationes & ſupplicationes faciens.* Editor ad hos terræ motus in margine annum Chriſti MDVIII notat; ſed hæc Malaxi verba arbitramur referenda eſſe ad peiorem terræ motum, de quo Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDXC num. 10 & 11 ſic diſſerit: *Addunt vero annales Turcici, hoc eodem anno* (videlicet Chriſti MCDXC) *die quodam Jovis circa meridiem ibidem Conſtantinopoli terram tremuiſſe, & multa ædificia corruiſſe; ad quem terræ motum reſpexiſſe putamus Malaxum in Hiſtoria patriarcharum Conſtantinopolitanorum, cum ait, in tempus regiminis Dionyſii patriarchæ, dnuo ſedentis, incidiſſe terræ motus validos: nam quod, qui notus marginales* B *ei addidit, ad illum alium terræ motum luge maximam, qui contigit anno milleſimo quingenteſimo octavo, vel, ut Annales Turcici habent, milleſimo quingenteſimo nono, refert, longiſſime is ercore convincitur, tum ex aliis, tum maxime ex eo, quod in eadem Hiſtoria ponantur poſt hanc Dionyſii reſtitutionem ſediſſe ſub Bajazete, Turcarum Imperatore, ſex alii patriarchæ, ſive primo ſive iterum, & aliqui ſexennium, cum tamen Bajazetes deceſſerit anno Chriſti milleſimo quingenteſimo duodecimo.* Hic ſequitur, Dionyſium & ſequentes aliquot patriarchas adhuc hoc ſeculo XV includendos eſſe.

& poſt duos annos ceſſe iterum abdicavit.

1323 Poſt memoratos terræ motus Malaxus ſtatim ſubdit, Dionyſium in ſecundo ſuo patriarchatu duos annos & aliquot menſes exegiſſe, ac tunc iterum ad monaſterium Coſinitzæ rediiſſe. Hiſtoria politica lib. 1 Turco Græciæ pag. 34 hunc ſecundum Dionyſii patriatcharum ſatis breviter & diſtincte deſcribit hoc modo: *Conſilium igitur Dionyſii ceperunt erondi, qui in cœnobio Coſinitzæ commorabatur. Abierunt hoc animo, rege ſic jubente. Accerſiverunt Dionyſium, & eccipere id* C *munus, licet tuncuſatione longæ ſenectutis uteretur, coegerunt. Etium ætas ipſius, qui olim captum videmerat, ſicut diximus, adhuc in vivis erat, Idemque in multis regebat eccleſiæ negotia. Erat ille patriarcha multis virtutibus egregie ornatus, pauperiate voluntaria, jejuniis, precationibus, humilitate animi, erogationibus in egenos, alliſque ſtudiis laudatis: cumque duos annos functioni patriarchatus, & menſes ſex adjeciſſet, illa ſeſe abdicavit.*

Dicitur ille fuiſſe orthodoxus;

1324 Jam vero nonnihil dicendum eſt de orthodoxia Dionyſii, quam ſuperius obiter indicavi, & de qua Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDLXXXII nom. 9 ſic ſcribit: *Ceterum falſſe tam Niphonem quam Dionyſium Eccleſiæ Romanæ & ſynodi Florentinæ ſectatores, ex Annalibus Ruthenorum elicuit Leo Crenſa, archimandrita Vilnenſis, in Defenſione eccleſiaſticæ unionis, ubi narratur, eam Iſidorus metropolita Ruſſiæ (Cardinalis nempe Ruthenus, de quo alias) ſucceſſorem ſibi dari Gregorium quemdam Zemiatchum a Pio Papa II impetraſſet, at nihilominus Moſchi ſchiſmatici Jonam quemdam contra illum erigiſſent, Dionyſium patriarcham, dum primo ſederet, amoleo juſſiſſe Jonam pelli, & Gregorio obediri, qui Florentinum concilium & animum Eccleſiæ ampleſtebatur, factumque ito eſſe.* Spondanus iſtam opinionem hauſit ex Bzovio, qui in ſuis Annalibus ad annum Chriſti MCDLXXXIX num. 15 ex iiſdem monumentis aſſerit, Dionyſium fuiſſe orthodoxum. Raynaldus ad annum MCDLXXXVI num. 62 in margine eſdem Ruthenorum Annales citat, & ea his aliiſque inſtrumentis orthodoxiam Niphonis patriarchæ probat, ut infra videbimus; ſed ibidem de hoc Dionyſio nullum verbum facit, quod ſilentium hic non immerito miramur. D

de rejecta ſententia orthodoxia propter ea quæ ſequuntur,

1325 Hinc quoque circa orthodoxiam Dionyſii nobis ſuboriuntur nonnulli ſcrupuli, quos evulſos vellemus, priuſquam ipſum indubitato Catholicorum patriarcharum numero adſcribamus. Imprimis ex ſupra dictis conſtat, Dionyſium Marci Epheſii diſcipulum fuiſſe. Certe ab hoc ſchiſmatico magiſtro & implacabili Latinorum hoſte non didicit concilio Florentino aut Latinis favere. Quod ſi quis dicat, eum poſt magiſtri ſui mortem orthodoxo dogmati ac concilio Florentino adhæſiſſe, non id præſtaſſe inficiabimur, cum nobis ſupperant certa argumenta, quibus pertinaciam ipſius in ſchiſmate probemus. At interea mirabimur, illum Dionyſium orthodoxum ab auctore Hiſtoriæ politicæ & Malaxo ſchiſmatico tantopere laudari. Præterea nos dubios reliquit ſilentium Raynaldi, qui in Annalibus eccleſiaſticis loco proxime citato de orthodoxia Dionyſii tacet; ubi tamen allegat eadem monumenta, ex quibus alii Catholicam ipſius profeſſionem eruerunt. E

& ſilentium quorumdam ſcriptorum

1326 Adde, quod noſter Albertus Wiiuk Koialowicz in Hiſtoria Lituana part. 2 lib. 5 ad annum MCDXCI de Dionyſio non meminerit, ubi interim hoc ipſum religionis diſſidium inter Rutheuos ira deſcribit: *Accedebat, quod rex gravibus edictis Florentinam Latinorum cum Græcis in religione concordiam per ſuas ditiones promoveret advec. ſat Orientalis ſeceſſionis fautores, quibus Severiæ proceres mordieus adhærebant. Parum proderat obſtinatis mentibus tum Joſephi Kiovienſium antiſtitis exemplum & cura, tum Niphonis patriarchæ Conſtantinopolitani epiſtola, qua eo anno data graviſſime monebat, univerſos Raſſos, ni inviolatam colerent ſemtindi de religione amicitiam, quam Jnannes Palæologus Orientis Imperator, & Joſephus patriarcha Conſtantinopolitanus, ceteriique tum* F *pontifices, tum principes Græciæ præſentis Florentiæ inivi ſſent.* Neque is ſcriptor in eadem Hiſtoria ad annum MCDLXXVI pag. 245 ullam de iſto Dionyſio mentionem facit, quamvis de unione Græco-Ruſſorum cum Eccleſia Romana ibi ſermonem inſtituat.

non immerito dubitamus.

1327 Non diſſitemur, ex hoc Raynaldi & Koialowiczii ſilentio dumtaxat argumentum negativum deduci, quod eum non eviucit, quamvis interdum robore ſuo non careat. Sed etiamſi iſtæ aliæque difficultates, quas hactenus propoſuimus, magnam perſuadendi vim non habeant; attamen aliquam dubitandi rationem ſubminiſtrant. Nihilominus omnes hos ſcrupulos ſive ſuboritas dubitationes libenter ſpreviſſemus, ſi de antiquitate & fide Annalium Ruthenorum certum judicium ferre poſſemus. At cum Annales illos ad manum non habeamus, & veram eorum auctoritatem ignoremus, ob ſupradictas rationes de aſſerta Dionyſii orthodoxia dubitare pergimus, eamque aliis eruditis, quibus hæc peregrina monumenta præ manibus ſunt, operoſius inquirendam relinquimus. Interim pergredimur ad ipſius ſucceſſorem,

A rem, qui io patriarchato vocabatur

CXL. MAXIMUS III, antea dictus Manasses.

Dionysio abdicanti succesſit Maximus,

Hiſtoria politica lib. 1 Turco-Græciæ pag. 39 de illo hæc habet: *Abdicatione patriarchatus a Dionyſio, quemadmodum ſupra diximus, facta, factus eſt patriarcha Serrarum antiſtes, cui nomen erat Manaſſæ, quod in Maximi nomen mutatum eſt. Vixerat is in ſancto Monte; de quo varia fama fuit ſparſa; ſed nemini, præterquam Deo, veritas cognita. Exegit in officio annos ſex.* Non video, quomodo hi ſex anni combinari poſſint cum præcedentibus terræ motibus, qui circa annum MCDXC contigerunt, & epiſtola Niphonis ſucceſſoris, quæ anno MCDXCII ſcripta eſt, ut infra dicemus. *Inde*, inquit auctor ejuſdem Hiſtoriæ politicæ, *vina inter ipſum & quemdam monachum, Gabrielem nomine, orta,*

B *ceſſit; in cujus locum rediit Niphon, ac permanſit annum unum.* Matthæus Cigala & Philippus Cyprius de mala hujus Patriarchæ fama etiam memorarunt; ſed neuter prodit, an illa ad mores vel religionem pertineret.

quo ſedit CP. dejectus,

1329 Neque certam hujus famæ cauſam nobis indicat Malaxus, dum lib. 2 Turco Græciæ pag. 142 de eodem Maximo tradit ſequentia: *Itaque throno vacuo facto, & ſynodo tacta, electus eſt patriarcha, qui metropolitam Serris egerat, Manaſſes; quem Maximum tranſnominarunt. Hunc ubi elegerunt, ſuffraginm inierunt, ac de mero minus ei dederunt indicium; veſperi autem, tantu uſitato decantato, tradiderunt & majus: qui populo Chriſtiano in patriarchico ſuggeſto ſanctæ & felicia precatus, rebus omnibus rite perfectis, in ſacratiſſimam patriarchicam abiit cellam. Venerat is e ſancto Monte; cumque patriarchica dignitate exornatus eſſet, exiit ſinitra quædam fama de ipſo. Itaque ludibrio fuit Chriſtianis, tum ſacris, tum laicis. Jurent, an injuria, criminatione de ipſo ſparſa, ipſe noverit, rationem in die illius ſeveri ac juſti*

C *judicii redditurus.* Præfuit hic patriarcha ſexennium. *Tunc magna offenſione a monachis quodam, cui nomen Gabriel erat, orta, deductus eſt Maximus e patriarchico throno.* Tum ibidem ſubjungit, quomodo ſuffragiis ſynodi ad ſedem Conſtantinopolitanam evectus fuerit

NIPHON II iterum.

ad eum rediit Niphon, qui concilio Florentino favit,

Hunc *cum iterum legiſſent patriarcham*, inquit loco proxime citato Malaxus, *miſerunt, qui adducerent ipſum in magnam eccleſiam. Ita thronum recuperavit voluntate ſacræ ſynodi pontificum, clericorum, procerum, & totius Chriſtiani populi. Obtinuit illum per annum. Tum, plurimis inimicitiarum gravium cauſis a priore patriarcha Maximo natis, nec non ab aliis pontificibus, metropolitis & epiſcopis, qui nullo modo ferre Niphonem volebant, iterata eſt ipſius e patriarchico ſolio deductio, magna cum animorum confuſione, eccleſiæ perturbatione, aliorumque malorum incurſione.* Etſi Malaxus cauſam hujus diſſidii non exprimat; tamen non improbabiliter conjicimus, illud ortum eſſe ex conversa fidei, & Niphonem a ſchiſmaticis expulſum fuiſſe, quia concilio Florentino & Latinis favebat: nam Bzovius in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MCDLXXXIX num. 25, & Raynaldus ad annum MCDLXXXVI num. 62 exhibent de hac re ſequentes ipſius litteras: *Niphon Dei miſeratione archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, novæ Romæ œcumenicus patriarcha, piiſſimo & Deo dilecto Joſepho fratri & conſervo, metropolitæ Kilovienſium & totius Ruſſiæ, ſalutem. Accepimus litteras dilectionis tuæ, ſcriptas humilitati noſtræ, quibus ſignificas, Romanorum eccleſiæ epiſcopos Ruthenos & Lituanos vobis moleſtos eſſe, voſque compellere ad unitatem eccleſiaſticam, Florentiæ decretam. Unde metuis ingentia pericula, amiſſionem privilegiorum & libertatis, quæ illo tempore, quando unio decreta eſt, a regibus Poloniæ vobis conceſſa ſunt.*

SEC. XV.

1331 *Poſtulas itaque a nobis auxilium, & ad veſtrum potentiſſimum regem commendatorias. Deſideras inſuper ſcire de hac ſynodo, quomodo fuerit tranſacta, ut poſſis reddere rationem omnibus perſequentibus & compellentibus ad unionem. Scias igitur, tam ſynodum legitime fuiſſe congregatam, & magnifice totius orbis lætitia & conſenſu comprobatam; idque*

ne offendiatur ex ejus epiſtola

E *præſentibus illuſtri imperatore noſtro Joanne Palæologo, & ſanctiſſimo patriarcha Conſtantinopoleos, beatæ memoriæ Joſepho, non ita pridem ante nos ſedente, & vicariis ſeu legatis fratrum noſtrorum patriarcharum, archiepiſcoporum & principum, Orientalem eccleſiam repræſentantium; præſente quoque epiſcopo Romano una cum ſuis. Ceterum cum nonnulli ex gentis noſtræ, qui domi remanſerant, noluiſſent decretam amplexi unionem, forte ea odio in Latinos, idcirco apud nos confuſio & anilias erdo, quando ovos nobis concreditæ imperium & arbitrium in nos ſibi uſurpant, quarum pervicaciæ reſiſtere non poſſumus: & quis ſcit, ſi non ideo divinæ tracundiæ furor in nos deſæviit, & in dies deſævire non intermittit, quod ſanctam unitatem reſpuerimus? Ut præteream, quod ſubſidia Latinorum non tantum amiſerimus, ſed etiam eos offenderimus.*

quam anno 1402 ad præſules Ruthenos & Lituanos ſcripſit,

1332 *Quamobrem neque mirari oportet, ſi* F *etiam vobis ſunt difficiles, quamvis non injuſtam eacuſationem habeat, dum, inſcio patriarcha Conſtantinopolitano, quidquam tibi licere dixis. Nos certe, quamquam maxime cuperimus, nihil facere poſſumus eorum, quæ nobis capiebant. Ergo illi minime de nobis conquerantur; ſed potius calamitatibus noſtris compatientes, Deum nobis propitium reddant, ut a tyrannica ſervitute liberati, denuo uniamur, divina favente clementia. Tu vero ne nimium reluctaveris, ſed amice cum Latinis verſare: nam & noſtris ſacerdotibus, in dominio Veneto degentibus, non uſque injunxit, ut una cum iiſdem Latinis, ſervato tamen eccleſiæ Orientalis ritu, ſimul orant, & congregentur. Sed ritus patrios obſerva: namque non prius majores noſtri in unionem Florentinam conſenſerunt, quam privilegia noſtra fuiſſent confirmata. Scripſimus principibus & amiciſſimis Ruthenis ac Lituanis noſtri ritus, ut tibi in omnibus ad nutum ſint. Anno ſepties milleſimo (id eſt Chriſti* MCDXCII *) die V Aprilis, Indictione XI.* Forte pro Indictione XI, ſubſtituenda eſt X, quæ juncta pleroſque chronologos eum anno 7000 orbis conditi currebat. Ac exiguum unius alterius ve anni diſcrimen hic nos morari non debet, cum poſt captam a Turcis Conſtantinopolim in ſerie patriarcharum non tam ſcrupuloſe chronotaxim ſingulorum determinare poſſimus, ut ſupra monuimus.

1333 Ceterum ex hac Niphonis epiſtola liquet, ipſum unioni utriuſque eccleſiæ faviſſe, quamvis videatur nonnihil tempore ſerviviſſe, & for-

SEC. XV. & partis ad pertinaciam ſchiſmaticorum tertio ſedem CP. aſcendere nolait

ſurce pleroſque Græcos, ſibi ſubditos, ad eam compellere auſus non fuerit, ut ex quibuſdam iſtius epiſtolæ verbis colligimus. Fortaſſe etiam hæc ſchiſmaticorum pertinacia illum movit, ut tertio eſthedram Conſtantinopolitanam aſcendere noluerit, etiamſi ad eam occupandam ultro invitaretur, quemadmodum Malaxus lib. a Turco-Græciæ pag. 144 & ſequente teſtatur his verbis: *Accepto mandato & ſententia Sultani* (ut nempe Joachimo ejecto alium patriarcham ſubſtituerent, ſicut poſtea dicemus) *vehementer animis conferuatè ſunt, & confiſtim certorum aliquot pontificum concilium, qui tunc forte ad magnam eccleſiam erant, cogere, ac tertium elegerunt una vice ſuperiorem patriarcham Niphonem, in Valachia verſantem. Et, miſſis clericorum aliquot, nuntiandum hoc curarunt, regarunque, veniret, & patriarchicum ſuſcipiens ſolium eſcenderet*. *At ille nullo modo ſibi perſuaderi paſſus eſt; ſed clericos miſſos ita, uti venerant, inanes remiſit, nulla benignitate & honore eis habito: qui ad eccleſiam reverſi renuntiarunt reſponſum Niphonis, eum non modo oblatam dignitatem non recipere, ſed ne audire quidem de eo patriarchatu velle*. Tum alium ſubrogare coacti ſunt, ut poſtmodum dicemus. Interim poſt ſecundam Niphonis expulſionem electus eſt

B

CXLI. JOACHIMUS.

Poſt ſecundum Niphonis patriarchatum ſedit Joachimus

ELectionem hujus Patriarchæ Malaxus lib. a Turco-Græciæ pag. 143 ſic memorat: *Illo ad hunc modum exacto & celebrato* (nimirum Niphone, qui jam ſecundo expellebatur) *concilio denuo ſynodo, de alio patriarcha ſubrogando conſultatum eſt, ac multis e pontificum numero nominatis, tandem una voce electus Dramæ antiſtes Joachimus. Electione hujus facta, ad ſuffragia ſecundum conſuetudinem ſtum eſt. Accepta proinde & minore & majore ejus rei indicatione, auguſtiſſimam ſedem cepit. Erat hic ætate quidem juvenis, nec doctrina expolitus; verum eccleſiaſticis rebus peritiæ, virtute conſpicuus, animo ſubmiſſus. Propter hujuſmodi animi ladolim charus omnibus fuit & conſecratis & civilis ordinis.*

C

qui libertatem viſitantis,

1335 *Conſilium deinde cepit proficiſcendi ad Iberiam, ut preces & benedictionem principibus regionis omnique populo impertiretur: quo profectus, exceptus eſt & a primoribus, & a nobilitate, & a ceteris omnibus magno honore revereantiaque. Munera ei multa & ſumptuoſa dederunt, reſpicientes ad animi ejus demiſſionem & modeſtiam, qua ſe tecum ad imitationem Chriſti, ſummi pontificis, conformaverat. Poſtquam ſingula Iberiæ loca obeundo vidit, e peregrinatione revertit, ac Conſtantinopolim ad thronum ſuum opulentus vedit. Ab eo tempore non magna in ipſum invidia exorta eſt multorum pontificum, clericorum, & quorundam laicorum.*

Ex auſa tributo cathedram ſuam contra annuum voluit,

1336 *Erat quidam metropolita Selybriæ, quem propter improba facta ſua, omnibus nota, ea dignitate moverant: nec tantum ea pœna, verum lapidatione etiam dignus erat. Suggeſſu hic in ſenatum Sultani acceſſit, & anno charatzio ſeu tributo aliud mille ducatorum additit, ita ut jam fierent trium millium. Quo Baſſæ audito, ipſum intra comitate exceperunt. Tunc ſtatim accerſiverunt patriarcham Joachimum, dicentes: Si acquieſcis additione mille aureorum, quam Selybrienſis fecit patriarchatus conſequendi cauſa, cedito ſane in thronum tuum. Sin abnuis, cubic, & illi locum tuum cedet, quia hæc iſt Sultani ſententia & imperium. Noluit acquieſcere patriarcha aggravatione hac tributi; ſed de throno cedendum ſibi duxit potius, quam in hujuſmodi veniret peccatum. Tunc vero plus populus, ac vidit, periculum eſſe, ne condemnatus iſte & merito dejectus metropolita violenter contra legem fieret patriarcha, abiit in veſtem curiam in conſpectum Baſſarum, & additionem hanc mille ducaterum in ſe recepit. Ita repulſus eſt improbus ille Selybrienſis conatus, & Joachimo ſua dignitas conſtitit.*

D

in qua tempeſtate poſtmodum alia ortaſſet

1337 *Non multo poſt diaboli opera quiddam Chriſtianis dolendum accidit: quodam enim die Sultanus Bajazita cum aulicis ſuis equitabat, modo huc, modo illuc oberrans, venatione animum oblectans. Hoc modo non longe a Chryſocerame præterveſtus, vidit domum quamdam, eamque unicam, tegulis contectam; ceteræ vero tegulis carebant, ſed tabulis lapideis aliiſque tegumentis conſtratæ erant. Ut igitur Sultanus illam ſolam & nullam aliam, tegulae habentem, & ita a ceteris differentem conſpexit, quæſivit e ſacerdotibus & ſcribis loci, ecquæ eſſet hæc ſola tegulata domus. Reſpondernnt illi metu impulſi, eſſe Chriſtianam eccleſiam, qua ipſi uterentur. Rurſus inſit Sultanus: Ecquis vobis poteſtatem ejus ædificandæ dedit? Ipſi, ut homines minime mali, nec periculi quidquam ſuſpicantes, reſpondirunt per imprudentiam intonſiderate: Patriarcha nobis poteſtatem fecit, & ita ædificavimus.*

E

dejectus eſt.

1338 *Sultano, poſtquam audivit, eolee facti ira mutatus eſt, & gravi ira contra patriarcham exarſit, de eoque haud vulgare ſupplicium ſumere voluit. At immutavit tamen animum ſuum, & ſeverum ejectis mandatum dedit, ut dejicerent patriarcham, aliumque ſufficerent, niſi pœnas dare & deleri vellent.* His minis perterriti, dejecto Joachimo, patriarchatum obtulerunt Niphoni, qui jam bis expulſus fuerat, & tunc in Walachia verſabatur, ut ſuperius alia occaſione memoravimus. Sed eum in oblatam dignitatem omnino recuſaret, repulſam paſſi clerici ſuffragia ſua ad alium ſubſtituendum converterunt. Quandoquidem vero non ignobilea chronologi initium hujus ſucceſſoris uſque ad annum Chriſti MD differunt, nos cum ipſis jam exordiemur

F

SECULUM XVI.

CXLII. PACHOMIUS I.

Niphone tertium patriarchatum renunciante, electus eſt Pachomius

SPondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MD num. 12 ſecutus Onuphrium Panvinium, exiſtimat, initium Pachomii eo anno figendum eſſe, ut ibidem & poſtea ad annum Chriſti MDXIII num. 22 pluribus argumentis oſtendit. Porro Malaxus lib. a Turco Græciæ pag. 145 de electione ipſius narrat ſequentia: *Synodus, hac recuſatione percepta* (nimirum Niphonis) *denuo ac ſapius ſedit. Cumque probatiſſimorum, ad ſuſtinendum tantum opus aptorum, antiſtitum nomina in medium allata eſſent, convenire de patriarchæ electione non potuit. Ita ſynodus dimiſſa fuit. Iade rurſus concilio congregato, omnium vocis in Zichnenſis præſule* (cathedram hujus eccleſiæ tunc Pachomius occupabat) *concurrerunt; qui tunc quidem non aderat, ſed domi apud metropolim ſuam. Cum hunc una mente patriarcham legiſſent, ſtatim legatione miſſa, ad-*

ducen-

A *ducendum curarunt, eidemque utrumque judicium de more dederunt. Pedum ab Heracleenſi accepit poſt gratiarum actionem, a patriarchis recitari ſolitam, & in patriarchicum throuum aſſedit. Tunc accurrere pontifices, & clerici, & cauſſi Chriſtiani, eique debitum honorem exhibuerunt.*

1340 *Poſtquam hic unum annum ſedit, tum quidam politici, prioris patriarchæ Joachimi amici, inter ſe conſilium ineunt, ſe tamquam de ſuo daturos Sultano quingentos aureos, ut ipſis in patriarchatum reſtituat Joachimum. Erat tributum antea tria millia ducatorum. Hoc ipſi quingentis ducatis auxerunt, ac ſumma fieret ter mille & quingentorum. Et hoc eorum præpoſterum erga Joachimum ſtudium, quo hanc acceſſionem Sultano polliciti ſunt, ſuſceptum eſt, ipſo Joachimo ſciente & volente: quippe dabat ipſe id auri clanculum; ſed nihil ſe ſcire, præ ſe ferebat. Itaque re ad Sultanum ab illis relata, ſe addere quingentos aureos, ut Joachimus reſtituatur, ſiccim is negotium eis throno deducendi Pachomii, & Joachimi reducendi dedit.* Sic itaque expulſo Pachomio, de quo infra ſermo recurret, ſedem Conſtantinopolitanam aſcendit.

quem amici deceſſorit, oblata majori pecunia ſumma, poſt annum ſupplerunt,

B

JOACHIMUS iterum.

& Joachimus ſedit CP. reſtitutus.

MAlaxus, ex quo ſuperius nonnulla iſtius Patriarchæ geſta reſolimus, lib. 2 Turco-Græciæ pag. 246 de ſecundo illius patriarchatu hæc habet: *Poſt modicum tempus hic Iterum peregrinari & Moldaviam invifere paravit. Itaque clericis aliquot comitatus in vicinium illius pervenit. Reſciverat Moldavus de additione ad tributum a Patriarcha facta, cum hic, quingentis ducatis datis, Pachomium e throno excuſſiſſet, & ipſe ſubi ſe collocaſſet. Noluit ergo eum princeps ille recipere; imo ne videre quidem: ſed miniſtros aliquot miſit, qui hominem tota regione ipſius eundere jaſſerunt, ut patriarchatus contra canones inſcenſorem. His auditis, Potniarcha valde indoluit, & pudefactus eſt. Itinere itaque converſo, Dolorifluum perrexit, ac dolore animi in morbum delapſus, non exſtinctus eſt, cum tolem ſui contemptionem conſequere non poſſet.* Joachimo igitur ſic mortuo, ad Cathedram Conſtantinopolitanam revocatus eſt.

C

PACHOMIUS I iterum.

Hoc mortuo, ad ſedem CP. reverſus eſt. Pachomius,

COgnita *morte patriarchæ* Joachimi *a clericis* (verba ſunt Malaxi, qui loco proxime citato ſic pergit) *conventus pontificum indictus eſt, ut de alio idoneo in locum ejus ſubſtituendo deliberarent. Sedentes itaque in ſacra ſynodo, concordi voce ſuperiorem Pachomium requiſiverunt. Communi ſententia, inquam, pontificum & clericorum, interque ſeculares nobilium & plebis hunc ad patriarchicam adminiſtrationem revocarunt. Throunm ergo recepit, & pacifice præſedit. Eo tempore vivebat doctiſſimus vir & theologus præſtantiſſimus, Manuel Peloponnenſius* (is ſchiſmaticus ſcriptor nonnulla contra Latinos edidit, ut apud bibliographos videre eſt) *magnus magnæ eccleſiæ rhetor. Sub hoc quoque Patriarcha vixit legum contemptor Arſenius, genere apoſtolos, qui indigne violavit legibus & canonibus, in throunm ſanctiſſimæ metropoleos Monembaſiæ ſe intulit.*

1343 Poſt hæc auctor noſter multis verbis perperam conqueritur, quod Veneti, quibus tunc Monembaſia parebat, ſchiſmaticum iſtius urbis

præſulem ejecerint, & Arſenius ope eorum & legari Pontificii ſedem Monembaſienſem inique invaſerit. Dein allegat ſententiam excommunicationis, quam propterea Pachomius patriarcha Conſtantinopolitanus *menſe Junio, Indictione XII*, id eſt anno Chriſti MDIX, contra Arſenium tulit, & variis locis promulgari præcepit. Quinimo, ſi luber eredere, auctor ille ibidem pag. 252 de Arſenio, orthodoxo ſchiſmaticorum fulminum contemptore, nobis obtrudit ſequentia: *Ergo cum violator iſte diſciplinæ didiciſſet, tales a patriarcha litteras contra ſe miſſas eſſe, non poſcult amplius Monembaſiæ præ pudore conſiſtere; ſed confeſtim ſe inde proripuit, ad Papamque profectus expoſuit apud eum Cardinaleſque, atrocibus verbis & criminationibus, quid ſibi acciditſet; addens, Papam & Cardinales, hæreticos a patriarcha & Græcis tenſeri.*

SEC. XV. qui anno 1309 excommunicavit Arſenium, archiepiſcopum Monembaſiæ profeſſum,

1344 *Auditis his, Papa, quod ſciret, quantus & quam eximia eruditio Arſenii eſſet, cum que membrum Eccleſiæ viteris Romæ eſſe, prolixe ad Venetum magiſtratum ſcribit, in Græcia Chriſtianos invitbus. Quam epiſtolam cum ipſe Arſenius eo attuliſſet, accidit magna perturbatio confuſioque Græcæ ad ſanctum Georgium eccleſiæ, ac multi Græcorum in periculum capitis incidirunt, rebus ita vehementer ab Arſenio exacerbatis. Verumtamen nil eorum, quæ ſperaverat, obtinuit; ſed agritudine animi victus, mortuus eſt, nulla pœnitentia acta, in excommunicatione, abitque anima ejus, quo Neſtorii & aliorum hæreticorum: ac repertum eſt aliquanto poſt miſerabile corpus ejus nigrum, ad modum tympani turgens, ita ut omnes, qui id videbant, terrerentur, & contremiſcerent.* Infra de hac ſchiſmatica narratione judicium noſtrum aperiemus, ubi prius aliam viri eruditi de eadem re ſententiam retulerimus.

cujus nec dubitat inſimulaſſe & indiſſolutum mansiſſe dicitur, E

1345 Chriſtianus Lupus tomo 5 de ſynodorum generalium & provincialium decretis pag. 123 miros excommunicationis effectus refert, & ea occaſione hanc ipſam Malaxi narrationem ſic breviter diſcutit: *Alia ſimilia exempla adducit ea dem Hiſtoria: etenim Arſenium, Latinum Monembaſiæ in Peloponneſo epiſcopum, uti intraſum affirmat, a Pachomio patriarcha fuiſſe degradatum ac excommunicatum, & adjungit de ejus in vinculo defuncti cadavere:* REPERTUM EST ALIQUANTO POST MISERABILE CORPUS EJUS, NIGRUM, AD MODUM TYMPANI TURGENS, ITA UT OMNES, QUI VIDEBANT, TERRERENTUR, ET CONTREMISCERENT. *Quod an verum ſit, ignoro: etenim Arſenius fuit legitimus, utpote Romani Pontificis auctoritate creatus, Monembaſiæ epiſcopus; & patriarcha Pachomius fuit nequam ſchiſmaticus, utpote qui Papam ac omnes Latinos aſſereret hæreticos, atque ito per ipſum inſtita excommunicatio fuit nullius ponderis. Attamen turbæ, quæ iſtic memorantur, poſſent per Arſenium fuiſſe concitatæ, atque ita & inſtitia per iniquum patriarcham excommunicatio fuiſſe vata in divino judicio.* Non placet iſtud effugium Lupi, qui potius illam Malaxi narrationem, ſicut cœperat, de falſitate ſuſpectum habere perreniſſet. Nos non tantum ambigimus de miro hujus excommunicationis effectu, ſed majorem iſtius hiſtoriæ partem a ſchiſmaticis confictam eſſe arbitramur, ut jam variis rationibus probare conabimur.

de qua re dubitat Lupus, qui potius eam commendenegaſſet. F

1346 Imprimis plura, quæ Malaxus hoc loco nobis venditat, nollam veriſimilitudinis ſpeciem præ ſe ferunt: quis enim facile credat, Arſenium

Nos quibuſdam argumentis probamus,

SEC. XVI. poſt latam a Pachomio excommunicationis ſententiam non potuiſſe *amplius Monembaſiæ præ pudore conſiſtere?* Inanem ſchiſmatici patriarchæ excommunicationem curabat ille ſcilicet, qui Venetos, urbis dominos, & Romanum Pontificem ſibi faventes habebat. Sane glorioſa ei erat iſta hoſtium perſecutio, & cathedram illam aſcendens Arſenius, nihil aliud *a* ſchiſmaticorum furore poterat exſpectare. Schiſmatici parum norunt orthodoxos, ſi putent, hos excommunicationibus aut exſecrationibus ſuis terreri. Imo orthodoxi ſolent talio hæreticorum aut ſchiſmaticorum odia ſibi gloriæ ducere, & imbellia hujuſmodi arma ridere. Quomodo igitur Arſenius *præ pudore* Monembaſienſem ſedem reliquit?

magnum hujus narrationis partem

1347 Præterea hæc Maloxi narratio non eo-
B bæret cum præcedentibus, quæ pag. 146 & 147 ſic retulerat: *Erat iſte Arſenius diaconus, venitque Venetiis Monembaſiam, magna Venetorum proceruin poteſtate inſtructus, pertinente tunc ad ipſorum Imperium urbe. Pugnabant ipſi pro eo; cauſam ejus agebat Papæ legatus, concedentes ei, quando fieret pontifex, ebronum Monembaſiæ citra controverſiam. Quod ſi quis vel ſacerdotum vel politicorum hominum ſe illi opponeret, nec pareret, acriter cum punitum iri, atque adeo exterminatum ille loco illo ad omne tempus vitæ ſuæ. Tunc igitur, ut cœpi dicere, Monembaſiam venit, mandatum & commendationem Venetæ dominationis præfecto civitatis, patribus, & populo exhibuit. Monembaſiotæ, poſtquam eas litteras viderunt, demiſſe exceperunt hominem, honore & reverentia proſequentes, utpote præclara etiam eruditione & doctrina præditum.* Si Monembaſiotæ Arſenium demiſſe exceperint, *honore & reverentia* ipſum proſequentes, quomodo poſtea *non potuit amplius Monembaſiæ præ pudore conſiſtere?* Quid, inquies patriarcha Conſtantinopolitanus ipſum excommunicaverat. Intelligo. At Veneti aliique Latini eam excommunicationem explodebant; graves autem pœnæ decretæ erant contra Græcos, *ſi quis vel ſacerdotum vel politicorum hominum ſe illi opponeret, nec pareret*, ut ipſa Malaxa teſtatur. Quis igitur Arſenio propterea inſultare auſus fuiſſet? Quare ergo *præ pudore*
C Monembaſiam deſeruit? Uſque adeo vera eſt patœmio, meodacem oportere memorem eſſe.

a Malaxo aliiſque ſchiſmaticis confictam eſſe,

1348 Nec magis veroſimilis eſt ipſius narratio, qua nobis perſuadere nititur, Arſenium ad Pontificem Romanum veniſſe, ut de prædicta patriarchæ Conſtantinopolitani excommunicatione acerbe conqueraretur. An hunc in finem, obſecro, ad Papam Romanum profectus fuiſſet? Certe Arſenius ſatis noverat, Pontificem Romanum non poſſe temporalibus pœnis caſtigare hanc audaciam ſchiſmatici patriarchæ, qui ſub dominio Turcarum degebat. Nil igitur Arſenio aut Pontifici reliquum erat, quam contemnere vanam illam hominis ab Eccleſia ſeparati excommunicationem, ut merebatur. Multo minus intelligo, quid ſibi velit Malaxa, dum ibidem hæc ſubdit: *Verumtamen nil eorum, quæ ſperaverat, obtinuit; ſed ægritudine animi victus, mortuus eſt.* Jam Arſenius conſenſu Romani Pontificis & Venetorum ad ſedem Monembaſienſem evectus erat, teſte ipſo Malaxo, & eccleſiam illam ſumma auctoritate gubernabat. Quid ultra ſperare poterat? Quomodo igitur *nil eorum, quæ ſperaverat, obtinuit?* Adde, quod de his omnibus, quæ Malaxus tam confidenter narrat, nihil in Annalibus eccleſiaſticis aut in hiſtoria Veneta invenerimus. Neque Matthæus Cigala, neque Philippus Cyprius de hac re ullum verbum faciunt in ſuis catalogis, ubi de Pachomio patriarcha Conſtantinopolitano memiuerunt. D

quibus argumentis addimus dictum chronologicum,

1349 Non difficor, anno Chriſti MDXII & ſequentibus celebratum eſſe concilium œcumenicum Lateranenſe V, cui præter alios archiepiſcopos anno MDXIII interfuit *reverendus pater dominus Andreas Monembaſienſis*, ut apud Labbeum noſtrum tomo 14 Conciliorum col. 133, & alibi legimus. Deinde anno Chriſti MDXVII ſeſſionni duodecimæ ejuſdem concilii interfuit *reverendus pater dominus Marcus Monembaſienſis*, ut apud eumdem Labbeum tomo citato col. 235 notatur. Ex his ſequi videtur, Arſenium Monembaſienſem archiepiſcopum, non diu poſt excommunicationem, quam Pachomius anno Chriſti MDIX vulgavit, e vivis exceſſiſſe, quod non obſcure Malaxus innuit, dum affirmat, Arſenium ad Pontificem Romanum acceſſiſſe, & cum nihil obtinuiſſet eorum, quæ ſperaverat, ægritudine animi victum obiiſſe.

1350 Sed an Arſenius tunc ſtatim e vivis exceſſit? Certe Martinus Cruſius eumdem Arſenium adhuc anno Chriſti MDXXXV inter vivos E numerat, dum in Annotationibus ad Hiſtoriam Maloxi pag. 199 de illo ſic ſcribit: *Hic Arſenius Μαρτυβασίας ἀρχιεπίσκοπος collegit ex antiquis libris (in Creta & Venetiis & Florentiæ) ſcholia in ſeptem tragœdias Euripidis Græca..... Excudit Venetiis tunc Lucas Antonius Iunta* MDXXXIV. *Arſenius autem, eleganti epiſtola præfixa, dedicat illa Paulo III Pontifici; cujus epiſtolæ hoc argumentum eſt. Primo gratulatur ei de Pontificatu adepto (quem gerere cœpit* MDXXXV) *multa in eo laudans.* Igitur hic vides Arſenium archiepiſcopum Monembaſienſem adhuc anno Chriſti MDXXXV ſuperſtitem. Nunc hæc cum Malaxo & ſupra dictis combina, ſi poſſis. Certe nemo eordatus adeo deſipiet, ut credat, Pontificem Romanum ſententiam excommunicationis aut depoſitionis, quam ſchiſmaticus patriarcha contra Arſenium tulerat, ratam habuiſſe. Neque id Malaxus dicere poterit, cum ipſemet teſtetur, Papam pro Arſenio ad magiſtratum Venetum ſcripſiſſe, & in Chriſtianos Græciæ (ſcilicet ſchiſmaticos) invectum eſſe. Attamen non inficior, Arſenium forſan poſtea propter Venetos, alioſve F Latinos Monembaſiæ præfectos, de quibus in epiſtola ad Paulum III Papam aperte conqueritur, ſeſe cathedra ſua abdicaſſe, quandoquidem anno Chriſti MDXIII Andreas præſul Monembaſienſis concilio V Lateranenſi ſubſcripſit.

ex annotationibus Martini Cruſii.

quem Spondanus non diſſolvit,

1351 Si viderit, ſprevit hanc chronologicam difficultatem Spondanus, quando in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MDIX num. 56 poſt contractam ex Maloxo eumdem Arſenii hiſtoriam hæc ſubdit: *Eſt autem hic Arſenius, qui collegit ex antiquis libris ſcholia in tragœdias Euripidis Græca, inſcripſitque Paulo III Pontifici ea gratulationem ſuſcepti ab eo pontificatus, ubi & vanitatem ſuam & ambitionem aperiens, inter cetera conqueritur, non unum aut alterum Græcum eſſe inter tot Cardinales. Scripſit vero & alia Græce, quæ enumerantur apud Grſnerum.* Petrus Lambecius in Bibliotheca Cæſarea lib. 4 pag. 605 inter illius lucubrationes recenſet *Arſenii Monembaſiæ ſeu Monobaſiæ in Peloponneſo archiepiſcopi, qui anno Chriſti* MDXXXIV *ſcholia Græca in aliquo Euripidis tragœdias edidit, epigramma in Hieronymum Donatum, præfectum Cretæ*, quod ibidem pag. 605 Græce exhibuerat. In eadem Bibliotheca Cæſarea meminit de

qui-

A quibuſdam aliis ejuſdem Arſenii opuſculis, atque inter illa ibidem lib. 8 pag. 550 numeratur codex, cui vitioſa inſeritur hic titulus: *Arſenii philoſophi, metropolitæ* QUONDAM *Empaſiæ in Peloponneſo, explicatio in novem comœdias Ariſtophanis.* Sed Lambecius ibi ſic legendum monet: Μητροπολίτου γενομένου Μονεμβασίας ἢ Πελοποννήσου, id eſt, *qui metropolitæ fuit Monembaſiæ in Peloponneſo.* Juverit vocis *quondam* infra recordari.

1352 Manet itaque implenus ille nodus chronologicus, quem Henricus Hilarius, heterodoxus, cum ſolvere non poſſet, in gratiam Malaui in Notis ad Chronicon Philippi Cyprii pag. 389 & ſequente ſic ſcindere nititur: *Cenſias vero in notis ἀμάρτημα μεμπτοεικὸν commiſit, dum duos Arſenios, diverſo tempore viventes in unum compegit. Ut tibi eo melius hæc innoteſcant, lector, obſervari velim, Pachomium patriarchum & Arſenium apoſtolen, de quo in capite ſermo, vixiſſe ſub imperio Bajazetbis. Bajazetbus autem vitam anno Chriſti* MDXII *terminabat, & Aeſenius mœrore animi ante eum extinctus eſt. Alter vero Arſenius, Itidem civitatis Monembaſiæ in Peloponneſo epiſcopus, qui ſtrobilo ſua in Euripedem Pontifici Romano Paulo III dedicabat, anno* MDXXXV *florebat. Unde lector apertiſſime videt, diverſas eſſe perſonas & diverſa tempora, nec debere hæc inter ſe confundi.*

Pachomius patriarcha Conſtantinopolitanus Græcum ea tempeſtate agens.

Et propter quem Hilarius Lutheranus duos Arſenios.

Monembaſienſes ejuſdem fere temporis antiſtites, ſine ulla fundamento diſtinguit.

1353 An Hilarius ſpuravit, ſeſe id ſola ſua auctoritate nobis perſuaſurum? Cur legitimas tabulas aut fide dignos iſtius diſtinctionis teſtes non allegat? An putavit, nos adeo credulos fore, ut ſine ullis inſtrumentis duos homonymos ejuſdem ſedis archiepiſcopos, ambos eruditione memorabiles, circa idem fere tempus admittamus? Multo facilius credemus, quod Arſenius iſte ſedem ſuam reliquerit; eum ipſemet in prædicta dedicatione ad Paulum III teſtetur, ſe Romæ quindecim annis laboraſſe, ut tenuem proviſionem obtineret. Gratis itaque hic Lutheranus ſcriptor ſupponit, quod in quæſtione verſatur; nempe Malaunm huc loco vera narraſſe, quod nos in dubium revocamus. Quinimo ob ſupradictas rationes contendimus, Malaunm erraſſe, aut majorem hujus hiſtoriæ partem pro ſuo ergo ſchiſmaticam Græcorum eccleſiam affectu confinxiſſe. Neque temere de auctore illo ita judicamus, cum in eadem Hiſtoria ſua multum amori aut odio tribuat, & falſa quædam necret, ut ſuperius ex epiſtola Theodoſii Zygomalæ ad Cruſium monuimus, & infra iterum alia occaſione ex eodem ſymmylla ejus referemus. Icaque ſchiſmaticis, nec eorum defenſoribus, ſolide probanda eſt hujus narrationis veritas, & difficultates ei oppoſitæ diſſolvendæ ſunt, antequam tam miris vanæ excommunicationis effectibus fidem adhibeamus.

Hanc Pachomii monachus quidam prophanavit vocabulum,

1354 Interim tranſcribemus reliqua Pachomii patriarchæ geſta, quæ Malaunus ibidem pag. 550 & ſequente ſic proſequitur: *Hoc Pachomio patriarcham agente, dirus ſuum oblit, uti dictum eſt, Sultanus Bajazita, ſecundus imperator nobis. Succeſſit ei filius Selimes: quo tempore idem patriarcha eccleſiam Chriſti beur pieque regebat, ceſſantibus offenſionibus & diſſidiis. Aliquot dierum ſpatio enaſte, comitatu clericorum ſacratorum & ſecularium hominum aſſumpto, Valachiam petiit & Moldaviam. Ibi & a proceribus illorum locorum, & a nobilibus & toto populo ſumma cum reverentia excepta, & liberaliſſime muneratus eſt. Tum benedictionem ipſe ei impertitus, cum omni comitatu ſuo huc in urbem redire inſtituit. Verum quando Selybriam venit, ventum ei monachus familiaris, nomine Theodulus, coacta electorum aliquot dedit; quod ſimul ac hauſit, ſuperius ex ore ſanguinem rejiciebat, inferius autem e ſede ſanguis effluebat, ſitut ex aquæductu aqua: qui ut merti propinquus erat, in turrim poſitus eſt, & inde in magnam eccleſiam deportatus, quam at primum attigit, animam efflavit, ibique humatus eſt.*

SEC. XVI.

1355 Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum MDXIII num. 22 ex morte Sultani Bajazetis, quæ anno Chriſti MDXII accidit, tempus hujus Patriarchæ determinat, & ibidem de chronologico Pachomii fine ac ſucceſſoris initio ita differit: *Eodemque anno* (nimirum Chriſti MDXIII) *putamus mortuum item fuiſſe Pachomium patriarcham Conſtantinopolitanum Græcum ea lis, quæ in ejus lugeſſu diximus: cum enim ſub ejus patriarchatu mortuum eſſe Bajazetem Turcorum imperatorem (quod vidimus contigiſſe anno ſuperiori) ac poſt ejus obitum ſub Selimo Valachiam & Moldaviam viſitaſſe Græci tradant, utique non potuit ejus obitus ante præſentem annum accidere. Mortuus eſt autem in vetuſto, a quodam monacho ei præbito; & antequam epiſcopi de more convenirent ad ſufficiendum ei ſucceſſorem, Theoleptus alius monachus, Joannitorum metropolita, Selimum Hadrianopolim adiit, peſcefio dato, patriarchatus litteras ab eo obtinuit, atque in eo confirmatus eſt ab epiſcopis & clero, ſediitque toto tempore Selimi. Quod vero Onuphrius ejus ingreſſum ponit biennio ante obitum Bajazetis, eum omnino errare, ex prædictis inteliigitur.*

qua circa annum 1512 extinctus eſt.

CXLIII. THEOLEPTUS I.

EX jam dictis patet, hunc anno Chriſti MD XIII creatum eſſe Patriarcham, de quo Malaxus lib 2 Turco-Græciæ pag. 552 & 553 refert ſequentia: *Eo tempore, quo mortuus fuit* Pachomios, *aderat Joannitorum metropolita, cui nomen Theoleptus, qui apud prædictum Pachomium monachus vixerat. Hic, priuſquam concilio congregarentur pontifices, patriarchæ ceſſandi gratia, Adrianopolim pervolavit, ubi tunc Sultanus Selimes erat; cui, peſcefio dato, manum oſculatus eſt: a quo continuo confirmationem poteſtatemque accepit, indeque ad magnam ſe eccleſiam extulit. Poſtquam regiæ litteræ monſtravit, ſtatim in ſynodo conſidentes antiſtites & clerici ſuffragari cœpeunt. Ipſe debinc, uteaque denuntiatione accepta, patriarchica functione in ſe translata, auguſtiſſimam ſedem conſcendit, ab Heracleenſi paſtorale pedum accepit, eccleſiam Chriſti paſtere occepit. Ceterum hoc patriarcha ſedente, e vivis exceſſit Selimes, tertius nobis rex, quem in regno filius Soleimanes excepit. Nec ſub regno Selimæ, qui octo & dimidiatum annos regnavit, ullus, præterquam Theoleptus, patriarcha fuit.*

& ei poſt brevem tempus ſucceſſiſſe Theoleptum.

1357 *Imperante autem Sultano Soleimane, nefandus eſt hic Patriarcha libidinis nomine; catholicæque eccleſiæ magnum inde offendiculum & perturbatio accidit. Synodo deiu hujus rei cauſa a reverendis clericis advocata, decretum eſt, a Sultano facultatem eſſe petendam, ut pontifices ad inquirendum de criminatione Patriarchæ congregentur, verumne an falſum dixerint & accuſatores & teſtes, qui utrique viri fide digni erant. Euntes igitur clerici in regium ſenatum, mandatum & poteſtatem inde extulerunt. Cumque nuntios paraſſent, quos accuſandorum pontificum cauſa emitterent, deturbavit illam ſubito divino gladio ſuo*

qui circa annum 1522 e vivis exceſſit.

SEC. XVI. *ſummus omnium pontificum Chriſtus Deus noſter & rex regum, qui novit occulta hominum, tum juſtorum, tum peccatorum, & unicuique præmia pro factis ſuis perſolvit. Incidit enim Patriarcha in gravem morbum & repentino expiravit (factum eſt hoc brevi, poſtquam regnum adeptus eſſet Soleimannes) & ut mortuus eſt, ſepelierunt eum extra Pammacariſtæ prope priorem patriarchum Pachomium, ubi amborum ſepulcra etiam nunc hodie viſuntur*, Cum Solimannus anno Chriſti MDXX imperium Turcarum adminiſtrare cœperit, & mors Theolepti acciderit *brevi, poſtquam regnum adeptus eſſet Soleimanes*, facile colligimus, quod hic Patriarcha circa annum Chriſti MDXXI obierit, & tunc ipſi ſucceſſerit.

CXLIV. JEREMIAS I.

Poſt hujus mortem electus eſt Jeremias, B DE hoc Theolepti ſucceſſore proxime citatus Malaxus pag. 153 & ſequente hæc habet: *Congregati a morte ejus* (videlicet Theolepti) *aliquot pontifices, ſynodo ſedente, Sophiæ antiſtiti ſuffragati ſunt. Hic cum ſuffragiis ornatus eſſet patriarcha tum pontificum, tum clericorum, tum cunctarum Chriſtianorum, data eſt ei minar ſignificatio, & deinde, veſpertino peracto, major. Cumque gratiae egiſſet, pedum ab Heracleenſi metropolita, veteri inſtituto & lege, accepit. Tum altiſſimo patriarchicu ſolio conſecrato, populo Domini benedixit & precatus eſt. Inde adminiſtrationi ſummæ præfuit ſatis diu, ebarue habitus & a ſacri & a laici ordinis hominibus propter ſummum modeſtiam ſtudiumque pacis.* Ad incuniem ipſius patriarchatum videntur ſpectare, quæ Spondanus in Annalibus anno Chriſti MDXXI num. 14 & 15 memoret his verbis: *Quo eodem anno Solimannus, Turcorum imperator, exercitum adverſus Hungaros ducens, menſe Septembri primitiat expeditionum ſuarum Belgradum (Albam ſtam Græcam dictam, olim Taurunum ad confluentem Savi & Danubii lacſtorum fluminum ſitum) munitiſſimum totius Hungariæ oppidum, & validiſſimum Chriſtianitatis ea parte propugnaculum, rebus omnibus neceſſariis tunc deſtitutum a poſt bimeſtrem obſidionem expugnavit, una cum Sabbatia aliiſque nonnullis munitionibus.*

C *Ex profanandis a Solimano reliquiis ſanctorum redemit*, 1359 Deinde poſt diverſas hujus expeditionis cauſas, quas ex variis auctoribus proponit, ſic ad rem noſtram pergit: *Addit Spandugnus, Solimannum abſtuliſſe inde Conſtantinopolim ſacra corpora SS. Thetæ & Venerandæ, brachium S. Barbaræ, & imaginem beatiſſimæ Virginis; ad quæ cum undique Chriſtiani concurrerent, Solimannum accerſito Patriarchæ minatum eſſe, niſi duodecim millia ducatorum ſolveret, projecturum ſe illa in mare: Patriarcham, collecta egre ea ſumma ex eleemoſynis Chriſtianorum, reliquias redemiſſe. Quo nomine futrit is patriarcha, Spandugnus non exprimit; ſed ex Græcorum Hiſtoria eccleſiaſtica* (notat in margine hanc ipſam Malaxi Hiſtoriam) *facile intelligitur, fuiſſe Jeremiam, antea metropolitam Sophiæ: eum enim ibi dicitur, nullum alium ſub Selima ſedeſſe præter Theolepum, hunc que decreſſiſſe brevi poſtquam regnum recepit Solimanus, eique Jeremiam ſuffectum eſſe, debuit omnino id contingere vel ad finem anni ſuperioris, vel potius præſenti.* Ita ille.

1360 Malaxus vero occaſionem ſeu cauſam, ob quam Jeremias ſede ſua dejectus fuerit, ibidem exponit hoc modo: *Statuit autem adire Hieroſolymam ad ſepulcrum, in quo vitæ fons jacuerat, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, adorandum; ea- D* *qui cum Hieroſolymam ad ſepulcrum Domini profectus eſſet*, buſque profectioni neceſſaria comparatis, ſecum clericos & diaconos, & monachos nan conſecrator duxit. Navigarunt inde in Cyprum, inque inſulam egreſſi ſunt. Ibi cum Patriarcha nan cum comitatu ſuo eſſet, diſtanſa inter ipſos exarta eſt. Unde accidit, ut nonnulli clerici, relicto ibi Patriarcha, navi conſcenſa, redierint Conſtantinopolim. At Patriarcha navim in Cypro nactus, trajectus, in terrom eaſcenſum fecit, Hieroſolymamque inſit. Ibi ſanctum Chriſti ſepulcrum adoravit, cetetaque ſancta loca, & ſingularem volutatem cepit, quod tanta ipſum gratia Deus dignatus eſſet.

quidam clerici majori pecunia ſe illum examinaturos, 1362 Enimvero clerici ut redierant ad maguam eccleſiam, reſciverunt quidam de pontificibus reditum eorum, ex propter diſſidium cum Patriarcha rediſſe. Equitantes itaque eodem tempore, in patriarchelum venerunt, cum clericiſque & primoribus collocuti, adverſus Patriarcham conſpirarunt, & ſynodum ejus e throno vjiciendi cauſa conſtituunt. Hoc conſilio perrenerunt, & acceſſionem ad tributum fecerunt, aureos quingentos; ita ut ſumma tota fieret quatuor millium: antea enim tria & dimidiatum ducatorum, jam inde a primis patriarchis pedetentim procedendo, fuerant, quemadmodum in vetra ſcriptis apparet, quinam alio atque alio tempore amplificationem induxerint. Additione illorum quingentorum ab inimicis Hieremiæ facta, confidentibus in concilio pontificibus & clericis, ac de nobilitate paucis quibuſdam, Sozopolitanus (tunc iſtius civitatis metropolitam agebat) *vicinus eſt*

CXLV. JOANNICIUS I.

ejus Joannicium ſubſtituerunt, POſt clericorum hujus ſtatim ad ſuffragationem itum eſt, indicumque tum minus, tum majus ei factum. Tum in patriarchicum thronum feſtinanter aſcendere eanctus, metuentibus, ne Hieremiae inſtar aquilæ revolaret, & thronum ſuum reciperet, priuſquam ipſi ſuum patriarcham conſtituiſſent. Verum de plorum & reverentiam Numinis boneſtatiſque habentium grege, tum urbicorum, tum Galatanorum, nema illius videndi aut honorandi cauſa acceſſit; ſed tantum, qui ipſam evexerant, nec alius quiſquam. Jujuſmodi condemnationem ſui cum cerneret Joannicius, ille miſer patriarchici throni ocrupator, a nemine ad ſe accedi, nec ſe patriarchica honore affici; ſed contumelias inceſſi & diris devoveri, valde magnum dolorem cepit; nec ipſe ſolum, ſed & omnes gregales ipſius, & vehementer propter ſuperventuram ſibi condemnationem flebant. F

quem popolus poſt ejectum Jeremiæ, 1363 Tunc patriarcha Hieremias, Hieroſolymis adhuc verſans, audivit de illegitima Joannicii conſcenſione & tributi aggravatione, throniqne ab illo, ſe dejecto, occupatione. Proinde in unum collecti quatuor patriarchæ liturgiam obierunt, poſt quam repticium patriarcham e plorum cœtu exterminarunt, & omnes illos, quorum ſuffragii ſedem rapuerat. Deinde aliquot diebus Hieroſolymæ apud œcumenicum patriarcham Hieremiam caaſumptis, ſinguli thronos ſuos repetivere. At ipſe Hieremias terra cum ſuo comitatu Conſtantinopolim verſus ecdit, videndi caitus cauſa: quo poſtquam apprapinquavit, obviam ſit bono Ebraimo Baſſæ, cum ſalutans honorat, inter ſe gratulantur: charus enim admodum Baſſæ erat. Proficiſcebatur tum hic in quemdam locum ub magna negotia tuſequenda. Tunc inquit ad patriarcham: *Vade*

A *Vade Galatam; ibi præſtolare, donec video. Tunc te in locum tuum coſtituam. Patriarcha, cum ei reverenter gratias egiſſet, Galatam abiit, & ad templum Chriſopegæ commoratus eſt. Hoc ubi populus reſcivit (o rem miram!) concurrit; idque tanta frequentia, ut triduum in oſculanda ſanctæ manus ejus abſumpſerit.*

ablatus majori tributo, vicinum expulit,

1364 *Baſſa reverſu, & pro tribunali ſedente, cunctus domo cujusvis acceſſit populus, ac clamore ſublato dixit: Domine noſter, iſtum præperam factum Joannicium nolumus in eccleſia noſtra ſervire; ſed illum priorem repoſcimus, qui ſecundum legem noſtram, & fidei noſtræ convenienter factus eſt. Voluntate hac populi ad regem relata, fieri is juſſit hoc eorum poſtulatum, ea duntaxat conditione adjecta, ut anteceſſor patriarcho prænderet illos quingentos aureos, quos tributo addidiſſet ejus ſucceſſor. Poſtero die Baſſa in publico loco ſedenti, poſtquam eo venuſſent nimbo patriarchæ cum Ruſque populus, ſententiam regis clara voce recitavit. At Hieremias audito, ſtandum eſſe illo tributi auctu, reſpondit: Non accipio ego iſtam*

B *conditionem, ſed patriarchatum potius abeo. Verum animadverſo populus, audito hoc, pro pietate ſua accurrens deoſculatur pedes Baſſæ, auctarium approbat, quantumvis reclamante Hieremia. Ita cum rapiunt, abducunt, in patriarchicum thronum locant, comitante magno regis ſtrato (quem Græci ὁ μέγας τρικλινος appellant, præfectus nobilium auliconum, ut in altero Leunclavii Onomaſtico poſt Hiſtoriam Muſulmanam col. 896 videre licet) magna tunc lætitia & gratulatione, tum per urbem, tum Galatæ die illo concita, die feſto non modo ab ipſis, ſed etiam a vicinis locis, ſolemnibus ceremoniis auctæ. Sic itaque ad ſedem Conſtantinopolitanam, Joannicio invaſore ejecto, evectus eſt*

JEREMIAS I iterum.

ac iterum in ſede CP. collocavit Jeremiam,

Poſtquam ergo hic in ſublimi throno reſedit (Malaxum pag. 156 exſcribere peregimus) *amicos quidem ſuos majore caritate cumplexans eſt; amicos veru lenions, amicos ſui reddidit, veuio eis data: gratulatique ſunt ſibi homines de virtute*

C *te ejus, quod is eſſet, ut ſtripſimus, homo pacti deditur, & humilitate modeſtiaque animi conſpicuus. Illum autem ſuppoſititium patriarcham Joannicium civitate expulerunt, qui pudefactus diſceſſit, probris, contumeliis, anathematica exſecratione omnibus pris inceſſentibus. Nec multo tempore poſt malus male & cum dolore pectit, anathematequæ conſtrictus, ceu tympanum inflatus, repentus eſt, quandoquidem a quatuor patriarchis propter iniquitatem ſuam eccleſiæ conſortiu ſpoliatus fuerat. Ita pœnas meritò ſuo dignas miſer dedit. Hæc ſi vera ſunt, quæ de cumido Joannicii corpore hic referuntur, meminiſſe oportet eorum, quæ de inſtotis hujuſmodi excommunicatorum*

qui detectum quoddam Sultanæ,

cadaveribus ſupra dixiuus.

1366 *Tunc ibidem Maluxus longam ſubdit hiſtoriam, quam Sponduous in Annalibus ecclesiaſticis ad annum Chriſti* MDXXXVII *oum. 18 ex ipſo contruxit, & cujus ſynopſim en illo ſic brevitatis cauſa tranſcribimus: Hoc eodem anno (Chriſti* MDXXXVII*) contigiſſe videtur, quod in Hiſtoria eccleſiaſtica patriarchatus Conſtantinopolitanorum traditur; factum eſſe decretum a Solimano, Turcorum imperatore, ut quæcumque civitates Græcorum, deditione recuſata, armis & vi expugnatæ fuiſſent, in iis nulla eccleſia eſſe permi-*

tentur, nec divinum Officium fieri; ſed omnes ſolo æquarentur. Qua de re vehementiſſime turbato Jeremia patriarcha una cum omnibus Chriſtianis Græcis, quod ejus vi legis cunctæ eccleſiæ Conſtantinopoli dejiciendæ eſſent, oſtia primi Vezirii, Patriarchæ favoris, & quæ agere deberet ſuggerentis, Patriarcha duos ab Adrianopoli Turcos centenarios majores accerſerit, qui auro corrupti, teſtati ſint, ſe in obſidione urbis ſub Mahomete militaſſe inter Genizzaros, & vidiſſe quomodo Mahometes oppugnaſſet principio urbem, ſed poſtea Conſtantinum Græcorum imperatorem deditionem feciſſe, clavibus ad Mahometem allatis; horumque relatione audita, parſum eſſe eccleſiis, & patriarchæ in futurum cautum.

imperatoris Turcarum ſalſitas clauſis,

1367 *Cum enim teſtes a tempore obſidionis, quam contigiſſe vidimus anno* MCDLIII, *uſque ad tempus, quo auditi ſunt, octoginta quatuor annos numerent, id ad præſentem annum* MDXXXVII *referendum eſſe intelligitur. Io quotamen meminiſſe, adeo verum ignaroe fuiſſe Turcos, ut quod tam modico ante tempore in ea omnium celeberrima accidiſſet, neſcirent; niſi quod facile eſt impouere iis, qui ſeduci volant. Fuiſſe autem tunc*

E *adhuc patriarcham Jeremiam, diſerte auctor ait, quinimo & vixiſſe uſque ad annum* MDXLV, *ex eadem Hiſtoria conſtat, ubi & nos ejus obitum ponemus, quamvis Onuphrius, qui Græcam hanc ſeriem patriarchaeum, ut ſæpius diximus, ignoravit, Dionyſium ejus ſucceſſorem jam anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo quinto ſedere cæpiſſe putat.*

monaſteriorum in monte Athoinſtaurati,

1368 *Dein Malaxus pag. 163 & ſequente reliquo hujus Patriarchæ geſta ſic notat: Hic patriarcha Hieremias inſtauravit a fundamentis monaſterium Stavonicitæ, quod alitur magni Nicolai nomen habet, & in monte ſancto Athos ſitum eſt, quod tunc ab incolis deſertum fuerat. Templum ejus, magnitudine & figura admirabile, cum porticibus feeit, picturisque imaginibus elegantiſſime illuſtravit. Cellulas item monachis edificavit, & turres & ſacram menſam; muro magno & valido cinxit, & adiaſtor caſtelli exornavit. Vaſa præterea pretioſa diverſi generis aurea & argentea dedicavit. Denique multis poſſeſſionibus, ex quibus alimenta monachis ſuppeditetur, locupletavit.*

F

item ab antiſtite Athi deoſt intentandum non minus ſervate prævenit,

1369 *Tempore hujus Patriarchæ venit archiepiſcopus Acheldarum, olim primæ Juſtinianæ, nomine Procborus, huc Conſtantinopolim: cumque in ſenatum acceſſiſſet, protulit diplomata an rei figilli imperatoria, quibus affirmabatur & declarabatur, ad archiepiſcopatum ejus pertinere Berebœam, qui eſt epiſcopatus metropoleos Theſſalonicæ. Ac ſtatim eo nomine centum aureos tributo adjecit. Quod cum videret Patriarcha, in ſollicitudinem incidit, quidnam faceret, ne ille loca illius epiſcopatus ad ſe traheret. Conſilio igitur quorumdam uſus, abiit & legem extulit, cujus ſententia erat: Si contigerit, ut aliquis eam aliquam ad centeſimum annum in poteſtate habeat, nemo poterit eam amplius ei de manibus eripere. Ita ad tribunal Baſſarum acceſſit, illaque lege prolata, demoſtravit, epiſcopatum prædictum amplius ceeerutoe annos penes Conſtantinopolitanam eccleſiam fuiſſe. Quo audito, illum ei Baſſæ adjudicarunt ſub conditione tamen, ut additione centum ducatorum, quam Procborus feciſſet, acquieſceret. Quod hic cum retractare non poſſet, fecit. Ita repulſus abiit Procborus. Hoc modo annuum hujus magnæ eccleſiæ tributum ad quatuor mille & centum ducatos pervenit; quæ ſumma quotan-*

SEC. XVI. *nis die ſancti Georgii in imperatoria porta coepræ, ſeniores ſolet.*

& demum in Valachiam & Moldaviam profectum,

1370 *Decrevit item hic Patriarcha proficiſci in Valachiam & Moldaviam. Hoc ergo conſilio egreſſus e magna eccleſia, iter iniit, comitatus certis quibuſdam pontificibus & clericis. Ibi in provincia ſacratiſſima metropolitos Tornobi ægrotans, vitam hanc reliquit. Cum autem ita morbo laboraret, perjectorum monachorum habitum ſibi induit, mutato prius nomine in Joannis nomen; ſpiritus & ſuperſtes ſic ejus abivit ad aetes, corpore ipſius magno cum honore ſepulto. Sederat in throno annos viginti tres & aliquot menſes.* Sane mirum eſt, turbulenta ſchiſmaticorum ingenia hoc tempore ita quieviſſe, ut tamdiu Patriarcham illum in pacifica ſedis poſſeſſione reliquerint, Pnam Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum MDXLV num. 20 ex hac viginti trium annorum adminiſtratione oſtendit, Jeremiam anno Chriſti MDXLV obiiſſe.

B *in Bulgaria aut in monte Athos vitam cum morte commutavit.*

1372 Circa locum mortis nonnulla inter auctores occurrit diſcrepantia: Malaxus enim in prædicta narratione tradit, Jeremiam *in provincia ſacratiſſimæ metropoleos Tornobi* (alii Ternnbum appellant, eſtque præcipua Bulgariæ civitas) vitam reliquiſſe. At Matthæus Cigala apud Banduram inm. a Imperii Orientalis pag. 216 contracta hujus Patriarchæ geſtis ita finem imponit: *Idem Stauronicitæ monaſterium in Monte ſancto reſtauravit, ibique monachus factus, exceſſit.* Conſentit Methæus Philippus Cyprius, qui apud eumdem Banduram tomo proxime citato pag. 227 de morte ipſius hæc habet: *Is quoque monaſterium Stauronicitæ in Athо monte inſtauravit, ibique ætate tranſacta, & monachus factus, deceſſit.* Potius in hac re credendum videtur Malaxo, qui jam tempora illo vivebat, & cujus nihil intereſrat, alium mortis locum enonfingere. Quidquid ſit de hoc diſcrimine, in locum Jeremiæ defuncti ſuffectus eſt

CXLVI. DIONYSIUS II.

Cum decreto ſynodali electus eſſet

C REs geſtas, quæ electionem hujus Patriarchæ præceſſerunt ac ſecutæ ſunt, Malaxus lib. 2 Turco Græciæ pag. 164 & ſequentibus ita commemorat: *Vulgata morte patriarchæ, clerici magnæ eccleſiæ ſcripſerunt ad proximos antiſtites: quibus congregatis, ſequutus conciliorum factum eſt pontificum, clericorum, principum & multorum aliorum ſupertæ virtutis virorum. Aderat tunc in magna eccleſia patriarcha quoque Hieroſolymitanus, cui nomen Germanus erat, & concilio ipſe etiam interfuit. Longa de patriarchico throno diſputatione habita, unanimes ſalutarem conſtitutionem fecerunt, quem & in ſcriptum redegerunt, & infra tum Hieroſolymorum patriarcha ſubſcripſit, tum quotquot aderant pontifices ac clerici. Aiebat illa ſanctio ſic, Quicumque præſulum vellet ullo modo fieri patriarcha abſque eo ut cunctis eſſent congregati pontifice, metropolitæ, archiepiſcopi & epiſcopi tum Orientis, tum Occidentis, tum Peloponneſi, hunc talem jam ipſum per ſe tandemnatum, pontificatu & throno dejectum eſſe. Hanc condemnationem ab eccleſiaque conſortio ſejunctionem Heracleæ antiſtes ſacra humerali & collari veſte indutus, promulgavit.*

1373 *Tunc concordi voce emiſerunt pernices nuntios ad pontifices cum regio mandato, eos congregarunt univerſos, & apud provincialem judicem, talem ordinationem conſtituerunt, quandocunque aliquis patriarchatum ſitiens non accederet in patriarchium, ſed tantum cohortis aliquot paucioreum præſulum, electorum, & primorum legeretur, perinde acſi ab univerſorum concilio electus eſſet, tunc ſynodum eſſe cogendam, in qua tales digitate ſua moverentur, & longe a magna eccleſia eradicati projicerentur; improbitatem hanc a nundinationo Simonis magi, de quo in libro rerum ab Apoſtolis Chriſti geſtarum, orium & nomen habere; contra eam enſiave canonem Apoſtolicum; multa alia abſurda & legibus adverſa contra diſciplinam rectam pugnare: his vitiis profligatis, in ſacro omnium concilio legendum eſſe patriarcham, qui pacifice abſque omni offendiculo, citra omnem vexationem & moleſtiam, ſummæ rerum præſit.*

D *circa electionem patriarchæ Conſtantinopolitani,*

1374 *Eo tempore Galatæ oppidi civis incredibili charitatis admodum propendebant in metropolitem Nicomediæ Dionyſium, eo quod patria ejus Galata erat, quæ ipſum & genuerat & educaverat. Nec Galatianis modo carus erat, ſed etiam Caramanitis ſive Cilicibus, qui magnopere cum fieri patriarcham ſtudebant. Itaque XVII die Aprilis, ſabbato juſti Lazari, ſynodus propter negotia quædam collecta eſt. Ibi ſiſtentibus pontificibus, & clericis, & parte proceruum ſecularium, & multis aliis, congregataque multitudine plebis, ſermo incidit de patriarcha, quinam in pontificum conventu faciendus eſſet. Tunc magnus ſacellarius, nomine Serpita, de loco ſuo ſurrexit, & ſtans erectus, clara voce dixit: Sancti pontifices, venerabiles clerici, ſeniores & univerſe piorum cœtus, auſcultate. Prior patriarcha felicis memoriæ Hieremias ſæpenumero, quando cum clericis nobis ſedebat, referebat, ſe mortuo, alium neminem eſſe, qui fieret patriarcha, niſi ſanctum Nicomediæ præſidem: nam eſſe ætate provecta pontificem, animo ſubmiſſum, pacis amantem.*

magna pars cleri & populi

E

1375 *Hæc ſententia audita, pars pontificum & clericorum ſurrexit, Galatiani item & Caramanitæ, nec non alii, qui diligebant Nicomedienſem, cum ſapientes una cum pontificibus in magnam eccleſiam introduxerunt. Ibi ſuffragationes inita, manus ei dederant ſuffragium, & poſt Palmarum veſperas majus. Tum in patriarchicum ſolium extulerunt. Die Dominico Palmarum, in equo collocatum ad Baſſæ perduxerunt, quos ipſe adoravit. Ibi nec ſuperiorum ſanctionis meminere aut excommunicationis. Poſteaquam in throno ſuo ſedit, prælrelit tota hebdomada Paſchatis, quæ magna vocatur, ſancti & venerandi ſupplicii ſervatorio Jeſu Chriſti celebratio ſine ulla perturbatione.* Poſt hæc auctor meminit de incendio, cujus eventu, quod ad nos nunc ſpectat.

regis Dionyſium,

F

1376 Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MDXLV num. 21 ex jam relatis characteribus chronologicis tempus hujus electionis ita aſſignat: *In locum ejus ſuffectus eſt, præſrate Germano patriarcha Jeroſolymitano, Dionyſius metropolita Nicomedienſis, patria Peranus ſeu Galatæus e regione Conſtantinopolis..... Ejus porro introitum referendum eſſe in ſubſequentem annum* MDXLVI *ex prædicta ferie omnino intelligitur, dum dicitur, ejus nominationem factam eſſe die decimo ſeptimo Aprilis, ſabbato S. Lazari, & inthronizationem ſequenti die Dominica Palmarum; qui characteres non concurrunt, niſi quando Paſcha incidit in vigeſimum quintum Aprilis, ſicut eo anno contigit. Indique certiſſime Onuphrium redarguas, dum Dionyſii ingreſſum ponit anno* MDXXV, *quo incidit quidem decima ſeptima dies Aprilis in ſabbatum; ſed vigeſimo die poſt*

anno Chriſti 2146,

Pa-

A *Paſcha, quod eo anno fuit vigeſimo octavo Martii.*

1377 Ceterum Malaxus poſt memoratum incendium pag. 166 ſic pergit: *At vero principes urbis ſeu Baſſæ, audito patriarcham factum eſſe, volde moleſte frebant. Itaque in patriarchicam eccleſiam currere & pontifices adire dicentes: Quid hoc rei eſt? Litteræ, quibus in libro ſanctionum taſcriptiſtis, nondum ſiccatæ ſunt, veſtis collaris & humeralis, in qua promulgata fuit excommunicatio, adhuc foris eſt, nec in veſtiarium repoſita; ſubſcriptiones etiam veſtræ exſtant, ſi quis pontificum invadat in patriarchicum thronum, non omnibus pontificibus præſentibus, talem ſtatim per ſe illa dignitate dejectum eſſe. De hoc erges ſunt, ſententiæ firmæ ſunt. An ignoratis, & vos ipſos, & quem feciſtis patriarcham, voce legum veſtrarum de ſtatione veſtra deturbari. Reſpondentes pontifices: Sant deturbarent nos leges, ſi voluntate noſtra violaſſemus legem & ſubſcriptiones noſtras. Nunc illud, quod fecimus, factum eſt invitis nobis, quia e ſynodo, ubi ſedebamus, nos contra volantatem noſtram raputrunt: ac* B *quidam nos portabant pedibus, alii manibus; nonnulli medios complexi, pauxo humeroram noſtroram in terram abjecerunt; nudatos in templo nos incluſerunt. Præfracto denique denuntiarant, aut Nicomedienſem deſignaremus, aut morte pœnas luereraus.*

1378 *Principes, his auditis, ſyaodum ſequenti hebdomade convocant. Pontifices conſidunt, ſanctionem recitari poſtulant. At patriarcha Dionyſius, & qui cum ipſo factebant, nec colloqui nec reſpondere ipſis volebant. Principes & major pars pontificum ut talem contumaciam viderunt, ad Baſſam rotulerunt (qui erat Raſia Baſſa, primus Veſirius, regis geaer) & præfecto aogeado cauſam dederunt, ut exquireretur negotium illud novellæ conſtitutionis ſeu decreti: Si patriarcha, inquiunt, legitime & rite factus eſt, retineamus ipſum, pro patriarcha vero habeatur, & honore debito proſequantur; ſin contra, quam lex præſcribit, factus eſt, depoaatur. Recuſare patriarcha hoc, ſed auctione honorarii acquieſcere. At pontifices & primates, hoc viſo, cum admittere auctionem, denna tanta majorem fecerant additionem. Fuerat præfectum initio* C *ourei quingenti; tunc vera ad tela millia oureorum perduxerunt.*

1379 *Enimvera Patriarcha ipſe, & qui ei ſervibant pontifices, clerici, & pars populi inter ſe concilium habebant, quid de hoc facerent. Convenit inter eos, daudum eſſe ſupplicem libellum ad regem; cum hoc certum eſſet, primum Veſirium, ipſum Raſia Baſſam magaopere commodis adverſari Patriarchæ. Hoc ubi ſic decrevere, paravant ſupplicationem, tamquam nomine totius populi ſcriptam, hunc Dionyſium ſibi patriarcham expetentis. Quodam die tra mari ad Camelogephyrum (pontem camelorum dixeris) pervenit: quod ut Chriſtiani cognoverunt, cucurrerunt illo, ferentes ſupplicationem, quam humiliter ei porrexerunt. Rex in palatium ſuum reverſus, eam legit, & extimpla Raſia Baſſam accivit, & valde hoc nomine objurgavit. Taudem ei dixit: Eſt hæc ſententia mea, ut fiat, quod populus meus vult. Tam Baſſa cum metu regis non haberet, quod aliud faceret, miſſo equite, quem zauſchum vocant, Patriarcham ex oppido Golata, quo ejectus fuerat, accerſivit; qui in patriarchicum redactus, ſedem ſuam recuperavit. Paucis diebus poſt, honorarium ter mille ducatorum accepit, allatumque in conſeſſum Baſſarum quæſtori tradidit, a quo ad regem addu-* E *ctus, manum hujus oſculatus eſt, quemadmodum conſuetudo patriarcharum fert. Cumque poteſtatem & jus, ab eo datum, accepiſſet, in ſolle ſua ſe* SEC. XVI. *curas ſedit, libere eccleſiam regens & jurisdictionem exercens. Adverſarii vero pontifices, cum rem impedire non poſſent, eam pro domino ſuo & rege & patriarcha agnoverunt & honorarunt. Ita fugali domos ſuas diſceſſerunt.*

1380 Suſpicor ad hunc Dionyſium ſpectare præfationem, quæ ante menſem Septembrem Menæorum Græce legitur, & cui præfigitur hic titulus: *Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιερεῖ κυρίῳ Διονυσίῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως τῷ νεοδμήτῳ καὶ πεντηκοστῷ τῆς Ἑλληνικῆς γένους, Ἀντώνιος ὁ Εὐπάρχος σὺ Κυρίῳ χαίρειν.* Hoc eſt: *Sanctiſſimo præſuli domino Dionyſio, patriarchæ Conſtantinopolitano, curatori & defenſori Græcæ nationis Antonius Byparchus ſalutem.* In hac hypotheſi ad eumdem Dionyſium partinet titulus, qui cum aliquot verſiculis menſi Januario Menæorum ita præmittitur: *Τῷ παγιωτάτῳ ἀρχιερεῖ Κωνσταντινουπόλεως τῆς Ῥώμης καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, κυρίῳ Διονυσίῳ Ἰωάσης Ὁμιρδόριος ὑπέρτιμος.* Id eſt: *Sanctiſſimo præſuli Conſtantinopoleos nova Romæ & œcumenico patriarchæ, domino Dionyſio Joannes Homiadonius ſalutem.* Hæc, ni fallor, ad Dionyſium hujus nominis ſecundum dirignntur.

1381 At dices, hunc Dionyſium in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe ante medium ſeculi XVI, & illas Menæorum partes tantummodo circa finem ejuſdem ſeculi primum typis vulgatas eſſe. Quomodo igitur, inquies, poſſunt iſti tituli convenire huic Dionyſio, qui veroſimillime exeunte ſeculo XVI jam dudum e vivis ſuccefſerat? Statuendus eſt itaque alius Dionyſius, qui circa finem ſeculi XVI ſedem Conſtantinopolitanam occupaverit. Fateor, hanc difficultatem non eſſe levem, & ita etiam cenſuiſſe Papebrochium noſtrum, quando tomo III Junii pag. 808 ſic ſcripſit: *Menæa Græcorum, quæ Bollando noſtro placuit* MAGNA *vocare, excudi Venetiis cœperunt anno* MDXCV, *cum eſſet Conſtantinopolitanus patriarcha dominus Dionyſius, cui Antonius Byparchus longam taſcribit præfationem de calamitoſiſſimo ſtatu totius Græcæ nationis quoad corporis & animæ bona, multis quarens in ejus cauſam;* F *præcipuam autem veromque non attingens, licet præ oculis poſitam omnibus, ſchiſmaticis ſcilicet pertinaciam, & diviſionem ab Eccleſia Capite, a quo quodcumque ſejungitur membrum, marceſcere & emori neceſſe eſt.* Papebrochius igitur hoc loco clare ſuppoait, anno Chriſti MDXCV aliquem Dionyſium eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præfuiſſe.

1382 Sed eum in catalogis noſtris non inveniam ullum Dionyſium, qui ao tempora eccleſiam Conſtantinopolitanam renerit, ſuſpicari pergo, Antonium Hypatchum & Joannem Homindonium ſub hoc Dionyſio ſecundo Menæa ad commodiorem Græcorum uſum digeſſiſſe, & labores ſuos patriarchæ tunc ſedenti dedicaſſe; poſtmodum vero illa Venetiis præla mandata eſſe ſimul cum præfationibus, quas priores collectoaes operi præfixerant: nam Græci, qui editionem Venetam curarunt, a primis collectoribus diverſi ſane, ut in fronte cujuſque menſis videre eſt. Ad hanc ſuſpicionem me maxime movet ſilentium Matthæi Cigalæ & Philippi Cyprii, qui exeunte ſeculo XVI vivebant, & non meminerunt in ſuis catalogis de ollo iſtius temporis Dionyſio, quem certo non omiſiſſent, in ſua ætate eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaſſet. Adde, quod catalogus Reneudotianus, qui Conſtantinopoli ſcriptus eſt, incipiat ab anno Chriſti MDXCIV, poſt

quem

Digitized by Google

SEC. XVI quem Dionyſius iſte in cathedra Conſtantinopolitana ſedere debuiſſet, primo Methæum, aliosque patriarchas enumeret, nullu circa id tempus de quodam Dionyſio facta mentione, ut infra apparebit.

qui poſt multa cum clericis ſuis diſſidia, aliaque geſta

1383 Ceterum Malaxus de hoc Dionyſio ſecundo memorat ſequentia: *Temporibus hujus Patriarchæ multæ diſcordiæ, confuſiones, perturbationes inter ipſum & pontifices & clericos exortæ ſunt, ac plures turbulentæ ſynodi celebratæ. Condidit hic Patriarcha in patriarchali parte, quæ ad occaſum ſolit vergit, quatuor cœnacula ſeu cellas in ſuperiore loco, & alia totidem inferius his ſubjecta, & prope hæc equile ſpatioſum & pulchrum; duo quoque pulpita libris imponendis fecit, ubi quæ ab aliquo legantur, ab aliis cantentur in dextero & ſiniſtrachoro, ante non alia quædam, eccleſiæ uſibus accommoda. Hac Patriarcho ſedente, depoſita eſt ſanctæ crucis figura, Baſſæ juſſu, de ſuperiori parte, ubi campanili locus erat, templi Pammacariſtæ, quod in patriarchio eſt, quæ cruu eminus longe e terra mariaque conſpicua fuerat, omniſque Chriſtianis patriarchium conſpecta notum fecerat. Ea depoſita, magnus mœror omnium piorum animos invaſit.*

B

circa annum 1555 ex hac vita diſceſſit.

1384 *Poſt hæc Patriarcha morbo exſtinctus eſt, cui juſſu in templo prædicta pſalmorum cantu & omni cæremoniarum genere vitæ facta ſunt. Corpus ejus in ſanctiſſima Delparæ monaſterio vicinæ inſulæ Chalcæ, ad ipſum pertinente, humatum.* Nunciamus, quin fundamentis Onuphrius Panvinius primum anno Chriſti MDLV ſucceſſorem huic Dionyſio aſſignet, cum neque Manuel Maloxus, neque Philippus Cyprius exprefſerit ullos gubernationis annos, ex quibus facile tempus mortis erueremus. Numerus autem nunorum excidit in catalogo Matthæi Cigalæ, qui poſt alia de Patriarcha illo ſic ſcribit: *Defunctus patriarchatu annos ....., placida morte obiit.* Sed cum ſatis Panvinius alibi illud ſucceſſoris initium invenerit, & nihil ei opponere poſſimus, chronotaxim Onuphrii Panvinii in hac parte ſequimur, & mortem Dionyſii circa annum Chriſti MDLV collocamus; ita ut juxta ſuperiorem chronologiam nono aut decimo adminiſtrati patriarchatus anno ei ſucceſſerit

C

CXLVII. JOASAPHUS II.

Dionyſio defuncto ſe recepit Joſaphus,

MAloxos lib. 2 Turco Græciæ pag. 169 & ſequente fœdis coloribus (id alius ſcriptor injuſte factum vult, ut poſtea videbimus) hunc Patriarcham depingit, poſtquam de electione ipſius præmiſit ſequentia: *Vulgato patriarchæ* Dionyſii *obitu inter antiſtites, multi & ab Oriente & ab Occidente in urbem confluere. Ibi concilio habito, de ſententia pontificum, clericorum, primorum, & totius populi electus eſt patriarcha, ſanctiſſimus Adrianopolæos metropolita, Joſaphus, cui primo minor de more ſignificatio data eſt; deinde, veſpertina cantu peracto, major. Cumque gratias vitæ egiſſet, pedum ſacrum ab Heraclenſi accepit, quem demiſſe venerans, oſculum manui ejus infixit: majorem vero ſignificationem dedit ei reverendus & doctiſſimus vir, magnus ſacratiſſimæ magnæ Chriſti eccleſiæ chartophylax ſeu commutarienſis, Alexander Trevenſis.*

qui varia ad ſibi tenuendi,

1386 *Poſtquam hic patriarchicæ dignitati præpoſitus fuit, concurſu totius populi, ſacri & profani ordinis, ſenioruin & juniorum ei congratulantium & veneratiouem exhibentium ſuceptus eſt. Erat tunc temporis peſtilentium trium millium, uti diximus, aurorum, vitio rorum, qui ad tantum* D *id auctionem perduxerant. Eam certe ſummam ſuperior patriarcha Dionyſius dederat. At hic Joſaphus ſedem indeptus, magna arte, multis machinationibus, plurium donorum diſtributione tantum efficit, ut uno mille defecta, præſectum poſthac bis mille aurorum remaneret. His ſecum acceptis, ad conſilium perrexit, manumque Sultani oſculatus, infigne potriſtatis accepit. Paucis diebus elapſis, totum ſeptum, quo patriarchium circumdatum erat, cum veteribus & putrefactis tegulis deſtruxit, advectiſque calce, lapidibus, tegulis & coctilibus lateribus, murum ipſi patriarchio circumdedit, ita ut unac cæſtri pulcherrimi & multi ſpeciem habeat. Ædificavit quoque duo ſpecioſa & ampla palatia in parte ſtatim euntis e patriarchio prope ſacratiſſimam patriarchæ cellam: ad hæc coquinam & molendinum. Inſuper vaſis ſacris magnam eccleſiam auxit, & ornavit thuribula, pelvi, candelabris duobus, ex argento omnibus, nec non aliis magni pretii & ſplendoris ex auro utenſilibus ſacris & veſtibus.* E

& quem ſynodus Græcorum anno 1565 exauctoravit,

1387 *Erat porro hic Patriarcha admodum ſuperbo ingenio, & gloriæ præter modum avido. Hinc in magnas concertationes cum venerando clericorum cœtu, & cum viris nobilitate præſtantibus venit: atque ut ſibi adjutores, adverſarios factionis deſtruendæ cauſa paratos haberet, nuntios emiſſit, cunctos Orientis, Occidentis, & Peloponneſi pontifices congregavit. Qui cum veniſſent, in magna eccleſia congregati ſunt. Sponte autem facta, ipſum ſimoniæ convicerunt, & ex ſententia ſacrorum apoſtolicorum canonum pontificio throno patriarchicoque honore dejecerunt.* Tum tubdit ipſam depoſitionis ſententiam, quæ lata eſt *anno ſepties milleſimo ſeptuageſimo tertio* mundi conditi, id eſt Chriſti MDLXV, *menſe Januario, Indictione octava*, & cui quinquaginta duo antiſtites ſubſcripſerunt, ut ibidem videri poteſt.

(Zygomalo laudat ſynodum actam injuſtitia)

1388 Theodoſius Zygomalos lib. 1 Turco Græciæ pag. 96 famam hujus Joſaphi contra publicum condemnationis inſtrumentum ita tueri conatur: *Obſerva quoque hoc* (ille in epiſtola ſua Cruſium monet) *Malaxum in iis, quæ ex multis collecta conſcripſit, non pro omnia veritatem ſequi: interdum enim ad gratiam loquitur,* F *nonnumquam ex odio. Exempio ſunt, quæ in Joſaphum patriarcham, virum ſanctum, & nonnullis Græci amantem, & invidia injuſte patriarchatu dejectum dixit. Conſtat certe nobis, eos, qui conſpiraverant contra ipſum in ſenatutia ferenda, principeſque auctores injuriæ exſtiterunt, omnes in multa mala, atque adeo in miſerabile exitium incidiſſe; ultimum Dea injuſtum in illum ſuffragium latum in apertum proferente (ut quidem mea fert opinio) & quod animadverſurus ſit in eos, qui juſta homini iniquam pœnam irrogaverint; quem equidem Dei acceptum, ut pium virum & virtute per vitam prædium fuiſſe arbitror.* Dum Zygomalos ſic unum Joſaphum defendere nititur, quinquaginta duos ſchiſmaticæ ſuæ eccleſiæ præſules de graviſſimo invidiæ ac injuſtitiæ accuſat. Cruſius in ſua Turco-Græcia pag. 274 & 275 ex narratione cujuſdam Græci refert alium hujus dejectionis cauſam, ubi etiam a pag. 290 exhibet ipſum Joſaphi exauctoreti epiſtolam, in qua hic de injuriis ſibi illatis conqueritur, & ad alind motis æquum judicium provocat. Nos inrerim hanc litem ſupremo Judici ac cordium ſcrutatori decidendam relinquimus.

1389 Ceterum ſub hoc Patriarcha Lutherani in-

A incassum sperabant, hæresim suam a schismatico Græcorum ecclesia recipiendam aut approbandam esse, ut Leo Allatius lib. 3 de Consensione perpetua Occidentalis & Orientalis ecclesiæ cap. 8 num. 2 testatur his verbis: *Persentarunt sæpius Occidentales hæretici Græcorum animos maximis etiam pollicitationibus allicere ad propriat hæreses..... Primus, qui id conatus est, fuit Philippus Melanthon, qui Augustanæ confessionis, Græce a Paulo Dolstio Planensi conversæ, ut Matthias Crusius notat, anno MDLIX a Joanne Opsino editæ, exemplum ad Josaphatum *, patriarcham Constantinopolitanum, per Demetrium Mysum, diaconum ejusdem ecclesiæ, misit; tradens, in suis ecclesiis doctrinam Prophetarum & Apostolorum servari, sibi hæreses veteres & superstitiones odio esse. Melanthonis epistola nec responsione digna judicata est a Constantinopolitano.* Cum itaque Josaphus ineunte anno Christi MDLXV e sede Constantinopolitana dejectus esset, ad eamdem mox evectus est

* lege Joasaphum

& sub quo Lutherani appobationem suæ hæresis frustra a Græcis obtinere tentarunt.

B

CXLVIII. METROPHANES III.

Josapho exauctorato patim suffectus est Metrophanes,

HUnc statim Josapho exauctorato successisse, satis patet ex verbis Malaxi, qui lib. 2 Turco Græciæ a pag. 175 electionem ipsius ita narrat: *Exturbato ad hunc, quem diximus, modum patriarchica sede in pontificum consessu Josapho, suffragiis eorumdem designatus est Cæsaeciensis, patriarcha; successitque is, utraque significatione accepta, in sublimi throno. Ceterum sub hujus patriarchatu fuerunt quidam pontifices, qui non accipiebant ob sacerdotes creandos pecuniam; sed tantam embaticum* (est honorarium, quod Græci clerici pro obtento gradu vel initu dignitate præsulibus pendebant, ut Cangius in Glossario Græco-barbaro notat) *aliquis capiebat, quando sacerdotem aliquem faciebat, dante id ecclesia.*

qui patriarchatui renuntiavit

1391 *Atque cognoscite, quæso, quodnam embaticum quidam eorum acceperint, cum in ipsa ordinatione nullos caperent nummos, ut ne sanctionem sacrarum legum & antistitum transirent, nisi eodem cum Simone mago celimine condemnarentur; capiebant eniude duplum embaticum. Ita a tali nundinatione nihil eis decedebat; sed ad idem satiandæ avaritiæ suæ principium redibant. Væ, væ illis! Non patitur se irrideri Deus, neque in persona intuitur, nec regis, nec principis, nec pontificis, nec cujusquam alius; verum singulis secundum facta sua gratiam refert: quippe Deus justus. Idem denique Patriarcha scripto resignavit patriarchicum solium & pontificatum ad quartum Nonas Maii, die Dominica, post Nicomediæ præsulis designationem. Eam resignationem pontifices & clerici acceptam in codicem magnæ ecclesiæ retulere. Sub hoc patriarcha Metrophane rebus humanis exemptus est Sultanus Suleimanes, rex quartus urbis, postquam* XLVII *annos regnum administrasset. Eo regnante fuerunt hi patriarchæ, quos subjecimus. 1. Hieremias, qui fuerat metropolita Sophiæ. 11. Dionysius metropolita Nicomediæ. 111. Josaphus metropolitæ Adrianopoleos. 1v. Metrophanes, qui metropolitæ Cæsareæ egerat. Suleimanæ mortuo successit in regno filius suus Selimes, quo imperante, resignationem fecit prædictus Metrophanes.*

C

1392 Cum Selimes Turcarum imperator circa finem anni MDLXXIV obierit, ex dictis constat, Metrophanem ante hoc tempus patriarchatui suo renuntiasse. Spondanus in Annalibus ecclesiasticis ad annum MDLXXII num. 27 abdicationem Metrophanis ita refert: *Hoc anno* (nimirum Christi MDLXXII) *adquartum Nonas Maii Metrophanes patriarcha Constantinopolitanus Græcus sponte dignitate se abdicasse dicitur.* Sed eum Metrophanes inaunta anno MDLXV cathedram Constantinopolitanam ascenderit, ut supra diximus, non invanio novam administrationis annos, quos Matthæus Cigala & Philippus Cyprius ei tribuunt, nisi forsan tempus secundi patriarchatus inter hos novem annos computarint. Cum autem Metrophanes dignitatem suam abdicarit quarto Nonas Maii, die Dominica, & anno Christi MDLXXII suatim litteræ Dominicales FE, abdicatio illa ad hunc annum referenda est, ut considerati apparebit. Cetetum da hoc Patriarcha quædam inferius disenda referamus, quando ad sedem suam redibit. Interim locum ipsius occupavit

sec. XVI mense Maio anni 1572.

CXLIX. JEREMIAS II.

E

Sequenti die post abdicationem hanc subrogatus est Jeremias,

HUnc patriarcham magnis laudibus extollit Malaxus, dum post proxime relatam Metrophanis abdicationem pag. 176 hæc subnectit: *Tunc contigit, hic esse in magna ecclesia aliquot pontifices, numero viginti aut amplius, synodo, quæ habita consedere cum honoratissimo cleticorum cœtu, ut eligerent patriarcham, corpore & animo dignum, qui pasceret ecclesiam Christi recte & juste, tamquam viva ipsius imago. Confinitimis igitur suffragiis legerunt sacratissimam & divinis dotibus exornatum metropolitam Lariss, dominum Hieremiam, pontificem justum, vitæ innocentem, labis expertem, ut jam factum sit id, quod divus Paulus ad Hebræos scribit: Exstet, talis nos decebat pontifex, & quæ sequuntur.* Tempus vero suscessionis ibidem pag. 178 sic accurate cuptimit. *Evectus autem est in excelsum & illustrem hujus dignitatis locum anno condiri orbis supra septies millesimo octogesimo* (id est Christi MDLXXII) *tertio Nonas Maii.* Ex hoc distincto electionis tempore sequitur, Jeremiam postero die in locum Matrophanis abdicantis successisse.

F

vir laudibus & operibus gestis clarus,

1394 Dainda Malaxus ibi & sequentibus paginis varia hujus Jeremiæ gesta prolixe commemorat, quæ a Spondano ad annum Christi MDLXXII num. 27 sic in compendium radiguntur: *Hoc anno ad quartum Nonas Maii, Metrophanes patriarcha Constantinopolitanus Græcus sponte se dignitate abdicasse dicitur, & in ejus locum suffectus Jeremias ex tivitate Anchiolo, Ponto Euxino vicina, archiepiscopus Lassinus, ætate juvenis: quippe qui vix tunc annum trigesimum sextum exegisset; sed vir admodum apud suos laudatus de pietate & virtutum cultu ac studio sacrarum Litterarum. A Selimo Turcorum imperatore, de more soluto pescesio, confirmatus, ante omnia synodo habita, penitus proscripsit infaustum illud simoniacum embaticum, de cujus introductione dictum superius. Templum patriarchale restauravit, ac pensilibus sacris imaginibus, aliisque egregiis ornamentis decoravit; thronum patriarchalem magnificum erexit, vestes pretiosas ecclesiæ contulit, palatiumque ampliavit, ac nova ædificia construxit: ita enim impensus ejus laudator Emmanuel Malaxus in patriarcharum Constantinopolitanorum historia, quæ ibi in hoc Jeremiæ desinit.* Si Malaxus schismaticus, qui circa annum

MDLXXX

SEC. XVI. MDLXXX obiit, poſtrema Jeremiæ geſta cognoviſſet, non tantopere ipſum landaſſet; eum poſtea unionem cum eccleſia Romana amplexus fuiſſe videatur, ut apparebit ex infra dicendis, quando ſedi ſuæ fuerit reſtitutus.

1395 Lutherani ſub hoc Patriarcha iterum fruſtra tentarunt erroribus ſuis Græciam inficere, aut ſaltem approbationem eorum a Græcis extorquere, ut Spondanus ad annum Chriſti MDLXXIV num. 16 eeſere his verbis: *Hoc eodem anno Jacobus Andreæ, Schmidelinus ab aede fabrili, quam nuper exercuit, dictus, poſteaque inter præcipuos Lutheranorum miniſtros connumeratus, Tubingenſiſque academiæ cancellarius, & Martinus Cruſius, Græcarum litterarum ibidem profeſſor, per Stephanum Gerlachium, ejuſdem hæreſis Lutheranæ ſectatorem, ac conclonatorem Davidis Ungnadii baronis & oratoris Cæſarei ad Selimum Turcorum imperatorem, obtulerunt Jeremiæ Græcorum patriarchæ Conſtantinopolitano Augustanam Confeſſionem, Græce dudum converſam a Paulo Dolſcio, ſeu ab ipſo Melanchthone Dolſcii nomine, ac cum eodem de concordia, cum nonnullis ejus deceſſoribus fruſtra tentata egerunt, tum in odium Romanæ Eccleſiæ, tum ut antiquum ſuæ ſectæ ſucceſſorem oſtendere poſſent.*

1396 *Quæ nundinatio cum in aliquot ſequentes annos protracta fuerit, pluimis ſcripſit ultro citroque epiſtolis, multiſque aliis ejuſdem farinæ libris Conſtantinopolim ad id miſſis, atque inter ceteros compendio theologiæ Jacobi Heerbrandi Juliacenſis, ab eodem Martino Cruſio Græce reddito; Gerlachius id diligenter curante, ac poſt eum Salomone Schweigkero, ſucceſſoris Ungnadii in ea legatione Joachimi a Sinzendorff eccleſiaſte; nihil tamen perfici potuit, Patriarcha, quamquam valde honeſte erga eos ſeſe gerente, non ſolum tamen renuente in religionis dogmatibus ejs ſuffragari, verum etiam apertè refragante, & Catholicorum omnia, quæ Lutherani impugnabant, confirmante, atque eorum errores detegente, uti videre eſt in triplici ipſius reſponſionibus: cum illi, non priori anni* MDLXXVI *ſatis prolixa contenti, iterum atque iterum referibentes, & ſuam doctrinam defendere & Patriarchæ argumento convellere fatagentes, alteram ac tertiam declarationem vicissim retulerunt, haud prima illa ſibi æquiores vel auſcultatores: adeo ut in fine tertiæ, eadio affectus impotentiæ illorum pervicaciæ, coactus fuerit poſt expoſtulatam ipſorum diſcordiam a dogmatibus eccleſiæ & inter ſeſe, demum rogare eos, ne poſthac moleſti ipſi eſſent, neque amplius de iis ſcripta mitterent: quippe qui præſumentes plus vetere & nova Roma ſapere, veracem theologorum ſcripeis relictis ſua ipſi meliora ducerent; ſacros quidem antiquæ eccleſiæ theologos verbis honorantes, factis vero rejicientes, ex quorum nihilominus interpretatione hauriendæ ſit probatio fidei veteris ac primitivæ Eccleſiæ.*

1397 *Primam vero eamdemque prolixiorem Patriarchæ reſponſionem, eam ipſi eam apud ſe recondilam ſervarent, primus in publicum emiſit a quodam archimandrita Græco acceptam & in Latinum verſam Stanislaus Socolovius, Stephani regis Poloniæ theologus, titulo* CENSURÆ ORIENTALIS ECCLESIÆ; *quam deinde cum ceteris, a Patriarcha anno* MDLXXIX & MDLXXXI *reddiis, ipſimet pudore ſuffuſi Socolovianæ editionis, qua ipſorum ignominia detegebatur, ſuis additis ad ſingulas reſponſa, publicarunt Græce & Latine cum præfatione; adverſus quam Joannes Baptiſta Piklerus juris-conſultus* SPONGIAM *ſcripſit, & ipſe Socolovius reſpondit, ac ſententiam defuncti* D *vam Patriarchæ adjecit cum antidoto ultimæ reſponſionis Lutheranorum ad cenſuram Patriarchæ de articulis Confeſſionis Auguſtanæ.* Leo Allatius in Conſenſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 3 cap. 8 num. 3 ſimilia refert, & ex epiſtolis Jeremiæ patriarchæ aliqua excitat.

1398 Lutheranorum hanc repulſam a Græcis paſſos eſſe, confirmatur ex Hieroſolymitana Græcorum ſynodo, in qua apud Harduinum noſtrum tomo XI Conciliorum col. 1186 leguntur ſequentia: *Elapſis ab Lutheco quinquaginta annis, Martinus Cruſius Tubingenſis, ceterique cum eo novitatum Lutheri peritiores (porro non alia eſt Lutheri hæreſis atque Calvini, quamquam nonnihil videtur intereſſe) ſuæ capita profeſſionis ad eum, qui Catholicæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ id temporis clavum tenebat, direxere; qualenus uti dicebant, dignoſceret an eum Orientali eccleſia de doctrina convenirent. Veram ad illos & contra ipſos inſignis ille Patriarcha ſermones eres ſeu magis peritas reſponſiones reſcripſit, quibus & omnium eorum hæreſim theologice junta ac catholice confutabat, & orthodoxas opiniones, quaſcumque a principio eccleſia obtinuit Orientalis, eos edocebat: quamquam hæc illi nequaquam attenderunt; quippe nantium pietati penitus remiſerunt. Habetur liber iſte Græce & Latine editus Wittembergæ in Germania (*Græce ſcribitur *ἐν Βιττεμβέργῃ τῆς Γερμανίας*) *anno ſalutis milleſimo quingenteſimo octuageſimo quarto.* E

1399 Arſenius hieromonachus jam dudum antea de eodem negotio ſimilia tradiderat in epiſtola ad amicum, quam Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 8 num. 5 Græco-Latine edidit, & ex qua ad rem noſtram excerpimus ſequentia: *Ceterum vere hæc cum a me eſſe dicta, manifeſto liquet ex iis, quæ annis abhinc non multis, adminiſtrante eccleſiam noſtram Hieremia, geſta ſunt: rerum is a Lutheranis Germaniæ ad concordiam communionemque dogmatum invitatus, partim multa pollicitantibus iis, partim comminantibus, & violenter inſtantibus, flecti non potuit eamen, atque omnibus eorum impetibus generoſe fortiterque repugnavit: & certe quid ipſe, cum ſubjectæ ſibi eccleſiæ ſentirent, expoſitione bene longa diſerte conteſtatus eſt.* Ex his Arſenii litteris rurſus infra fragmentum quoddam proferemus. F

1400 Deinde Spondanus in iiſdem Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MDLXXIX num. 22 dejectionem hujus Patriarchæ ſic memorat: *Ad finem anni* (ſcilicet MDLXXIX) *Jeremias patriarcha Conſtantinopolitanus Græcus, deſtitutus patrocinio Michaelis Cantacuzeni, Græcorum potentiſſimi, cujus opera patriarchatum, depoſito Metrophane, adepius fuerat (qui Michaeli anno ſuperiori accuſatus de tarbie in Walachia & Moldavia concitatis, Amuratis juſſu Auchiali in domo ſua laqueo ſuſpenſus fuit, ejus bonis publicatis) eodem procurante Metrophane, depoſitus ac relegatus eſt, ipſeque Metrophanes reſtitutus.* Hæc auctor ille collegit ex variis teſtimoniis, quæ in margine citat, & quæ in Turco-Græcia Martini Cruſii pagg. 43, 68, 212, & 274 legi poſſunt.

METROPHANES III iterum.

IS menſe Decembri anni MDLXXIX ad ſuam ecclesiam rediit, illamque tunc pauco tempore occupavit: nam Matthæus Cigala & Philippus Cyprius ſecundo ipſius patriarchatui tantum-

Digitized by Google

A tummodo novem menſes adſcribunt. Hoc confirmatur ex epiſtola Schweigkeri, qui ineunte anno MDLXXXI ad Martinum Cruſium ſcripſit, Metrophanem *die undecima Auguſti* anno MDLXXII obiiſſe, ut in Annotationibus Turco-Græciæ pag. 272 teſtatur. Exiguum diſcrimen occurrit circa diem obitus in litteris Theophanis hieromonachi, ad metropolitam Josninorum datis, qui lib. 4 Turco Græciæ pag. 335 inter alia huic mortem Metrophanis ita iudicat: *Pauci tibi ſignifico, ſanctiſſimam patriarcham dominum Metrophanem in beatas ſedes eſſe ereptum, idque nono die proximi Auguſti menſis, feria tertia, horæ noctis primæ, itemumque in throno ſedere dominum Hieremiam.*

Metrophanis Theſeorchi ejuſdem anni ad ſedem CP. redit. Metrophanes,

1402 Etsmſi dubitari poſſit, utrum Metrophanes vere & conſtanter unionem Eccleſiæ Romanæ ampleſus fuerit, non videtur tamen abnea multum abhorruiſſe, eum Stephanus Gerlachius ad Martinum Cruſium, ut hic in Turco-Græcia pag. 272 teſtatur, menſe Martio anni MDLXXVIII de Patriarcha illo exauctorato ſic ſcripſerit: *Vir eſt humaniſſimus, ſimulque gravis, nec a noſtris eccleſiis (nimirum Lutheranis) animo alienus. Cumque olim Cæſaream metropolitam agens, eccleſiam Orientalem cum Occidentali unire ſtuderet, ejus rei gratia Romam profectus, inde a ſynodo clericorum & nobilium, Conſtantinopoli habita, excommunicatus fuit. Attamen poſtea virtutis ſuæ ad patriarchæ honorem, quo propter ſuam doctrinam & prudentiam dignus erat, aſcendit. Me ſæpius ſe in urbe, & in vicina inſula Chalce, ubi monaſterium ſanctæ Trinitati ſuis ſumptibus ædificavit, inviſentem, Teſtamentoque novo Græce, pulcherrime excuſo, donantem humaniſſime ſemper accepit.*

qui ab unione cum Latinis non abhorruit,

B

1403 Hiſce conſonat teſtimonium Augerii Giſleni Busbequii, qui eo tempore legatum Ferdinandi I, auguſtiſſimi Romanorum imperatoris, apud Turcas agebat, & propter graſſantem Conſtantinopoli peſtem ad vicinas inſulas divertebat: is enim in Epiſtola 4 legationis ſuæ Turcicæ de eodem, ni fallor, Metrophane ſic meminit: *Fuit mihi, dum in illis inſulis vixi, notitia cum Metrophane metropolita, qui cœnobio in Chalci, una ſterilium inſularum, præeſt, viro humano & non indocto, concordiæ inter Latinum & Græcam eccleſiam percupido, præter conſuetudinem reliquæ gentis, quæ fere noſtræ religionis homines, ut impures & profanos, averſatur.* Cum itaque Metrophanes ille juxta ſuperius dicta menſe Auguſto anni MDLXXX obiiſſet, menſe Decembri ejuſdem anni ſedem Conſtantinopolitanam occupavit.

& anno 1581 ex hac vita migravit.

C

JEREMIAS II iterum.

Poſt mortem Metrophanis exeunte anno 1580 ad ſedem CP. reverſus eſt Jeremias,

SPondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MDLXXIX num. 22 ex ipſa Jeremiæ epiſtola oſtendit, illum poſt mortem Metrophanis, anno MDLXXX, die XXIV Decembris, ſedi ſuæ reſtitutum fuiſſe, & ibidem ad ſecundum ipſius patriarcharum refert ſequentem hiſtoriam his verbis: *De ipſo vero Jeremia inter alia laudabilia legimus, cum Græcus quidam monachus, qui Jeroſolymis venerat, ut pecuniam a plebe corraderet, mentiretur, non longe a Jeroſolyma lapidem talitus eccidiſſe, cui inſcriptum eſſet, mundum poſt paucos dies interiturum; eique commento ut fidem faceret, litteras monſtraret, quas ſe ab Alexandro patriarcha habere aiebat, quibus promittebatur peccatorum indulgentia omnibus; qui eas pecunia comparaſſent; Jeremiam patriarcham, ubi hæc audivit, monachum ad ſe evocatum, & in mendacio perſiſtentem, publice excommunicaſſe, & ſimul eos, qui deinceps tales ab eo indulgentias emerent; qui verojam emerant, juſſos a Patriarcha fuiſſe eas proferre, quæ præſente monacho igni teraditæ fuere, ipſeque monachus pecuniam ſingulis reſtituere coactus, qui ſingulas ducatu vendidiſſet, tunc & ipſum impoſterum amare flentem a Patriarcha eccleſiæ reſtitutum fuiſſe.* Hæc haud dubie deſumpta ſunt ex Annotationibus Cruſii ad ſuam Turco-Græciam pag. 309, ubi hæretici eamdem hiſtoriam contumelioſa adverſus Romanum Pontificem clauſula ſœdarunt.

qui primo cum hæreticis esse quibuſdam

1405 Sub ſecundo hujus Jeremiæ patriarchatu prodiit famoſa illa anni emendatio per refectionem decem dierum, quæ juſſu Gregorii XIII Papæ facta eſt, & quam heterodoxi ea odio contra Romanum Pontificem acriter impugnarunt, quamvis ea res ad fidem minime pertineret. Inter alios adverſus hanc eruditam temporis correctionem ex caſtris hæreticorum erumpunt Joſaphus Scaliger & Michael Mæſtlinus, qui ſibi principatum hujus ſcientiæ ſuperbe arrogabant. Verum Chriſtophorus Clavius Germanus, Antonius Poſſevinus Italus, & Dionyſius Petavius Gallus eruditi Societatis noſtræ ſacerdotes, hos aliosque adverſarios ira tetuderunt, ut iis ad certamen redeundi voluntatem ademerint, ac pluces etiam hæretici argumentis horum acquieverint. E

emendationi Calendarii Gregoriani reſiſtit.

1406 Antonius Poſſevinus noſter occaſione Calendarii Gregoriani, cujus emendationem contra Davidem Chytræum tuetur, ſect. 4 cap. 6 de Jeremia Conſtantinopolitano ſic meminit: *Ergo inter Chriſtianos erat, qui anni emendationem a Gregorio XIII Pontifice maximo editam admiſerunt, Stephanus, hujus nominis primus, Poloniæ rex fuit, qui tanta in vaſtitate provinciarum ac varietate nationum & linguarum, adde ſchiſmatum & hæreſium, nihil prius habuit, quam ut Eccleſiæ deliberatio de tanta re exciperetur ab omnibus. Reſtitere vehementer Rutheni, quos contempti ſchiſmatis tumor, & altiſſima theologiæ ac bonarum diſciplinarum, linguæ item Græcæ, ignoratio, mirifice ſuit conſuetudinibus implicitos tenet. Itaque miſerunt Byzantium, ubi evocato Alexandrino patriarcha, Jeremias, qui Conſtantinopolitanam ſedem non ita multo ante obtinebat, ſynodicam epiſtolam ſcripſit, qua Ruthenis & Græcis interdicebat, ne Gregorianam anni emendationem admitterent: rationes autem ejus interdictionis Jeremias tum alias, de quibus mox dicam, tum eas afferebat, quod ſibi nondum omnino Latinorum argumenta & rationes innotuiſſe dicerat.* F

ut deinde rationibus & horum voluntati Gregorii XIII Papæ motus,

1407 *Ad extremum miſit ad eos canonem, quo in obſervando Paſcha uti deberent: quæ quidem omnia cum ipſo autographo, chirographoque ejusdem patriarchæ extant apud me, cui Conſtantinus ſenior, dux Oſtrovii illuſtriſſimus, & inter Ruthenos primarius, hæc omnia fideliter dedit, ſuorumque cum Latinis unionem atque concordiam, variis acceptis rationibus, miſſo item Byzantium homine, dedit operam, ut procuraret. Factum eſt autem, ſive iis rationibus ſeu potius paterna ſummi Pontificis charitate ac ſedula diligentia, ut idem Patriarcha Conſtantinopolitanus, veritate victus, non ſolum ei aſſenſerit, verum etiam legationem ad Urbem miſerit, qua ſe id ipſum inter ſuos curaturum polliceretur, ingenui animi ſignum præbens, & Chriſtiano deinde*

pitæ.

SEC. XVI. *ptiſſere, patriarchatus, quam veritatis, jacturam perpeti maluit: nam paulo poſt in cuſtodiam conjectus eſt, oppreſſus a quodam Cæſareæ epiſcopo, qui pecunia Turcis data, in ejus locum ſuffectus eſt.*

non tantum emendationem Calendarii admiſit,

1408 Quod hic Poſſevinus de benevolentia Gregorii XIII erga Jeremiam actigit, ab Andrea Victorello in Additionibus ad Vitas Pontificum Romanorum in editione Oldoini noſtri tomo 4 col. 16 clarius explicatur, dum inter alia beneficia, quæ Gregorius XIII Orientalibus populis contulit, ibidem enumeratur ſequentia: *Cyrilli ab eo non ſolum alimentis & donis auctus, ſed capitis ipſius argento redempti, & virgines in matrimonium collocatæ; quo benignitate nonnulli Theſſaliæ & Moreæ præſules excitati, nomen Latinum peramarunt; Conſtantinopolitanus patriarcha Hieremias imprimis, poſt domeſticos fœmores cum epiſcopo Cedoline & Galliæ regis oratore, a quo Joannis Franciſci Mauroceni, Veneti legati, pietas non diſſentiebat, habites.*

verum etiam unioni Eccleſiæ Romanæ adhæſit,

1409 *Poloni emendatum Kalendarium exceperunt*; non vero Rutheni, & alii in his regionibus *Græci: ut Hieremias patriarcha, veritatem edoctus, nec ad ſentiendum cum Polonis incitaret, duos oratores & ſacra dona Gregorius ad eum miſit, quæ ille a Gallo & Veneto oratoribus ad ſe addactos, dona & litteras Pontificis veneabundus & lætus excepit, propenſaque in Latinum Eccleſium voluntatis ſpecimen dedit. Gregorio reverenti reſcripſit animo, donaque egregia (inter alia S. Andreæ apoſtoli manum, Achaiæ, translato corpore, relictam, & S. Joannis Chryſoſtomi digitum) miſit; pollicitus, ſe poſt aliquod tempus illius Kalendarium exceſſurum, Ruthenoſque & Græcos alios ad idem faciendum hortaturum. At, non diuturno elapſo tempore, ſceleſti viri calumniis, & pecunia Turcis data, vexatus, in carcerem ab his conjectus, Gregorii Pontificis benignitatem expertus eſt: eo enim urgente & laſſlammante, Gallicus orator magnis precibus effecit, ut pœna capitis in mitiorem verteretur: quem ſi potuiſſet in libertatem vindicare Gregorius, inter purpuratos retuliſſet.* Dom Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti MDLXXXII num. 18, & Thomaſſinus in Veteri & nova Eccleſiæ diſciplina part. 1 lib. 1 cap. 16 num. 10 ſimilia narrant, ex his ipſis auctoribus ſua hauſerunt, & ex iis ſatis apparet, Jeremiam illum unioni Eccleſiæ Romanæ aliquando adhæſiſſe, ut ſupra dicebamus.

C

ei quem cauſam, urbe Chytræo Lutheranæ,

1410 Porro ipſemet David Chytræus, Lutheri ſectator, glorioſam hujus exilii cauſam negare non potuit, quando lib. 27 Saxoniæ pag. 756 illam inter alias ita affert: *Eodem vero tempore, quo Taurica Cherſoneſi partem borealem provinciis Turcicis Amuratbes adjunxit, parum abfuit, quo minus omnia Chriſtianorum templa Conſtantinopoli (quorum circiter erigiata in monaſteriis & alibi ſupereſſe intelligo) in moſchæas ſeu Mahometicæ religionis ſpeluncas, ſummi ſacerdotum Turcicorum pontificis, quem Muſſi appellant, inſtitutu converterentur. Cumque Græci, Armeni, & aliæ gentes Chriſtianæ ſubjectiſſime deprecarentur, & Mahometi ſecundi ac ſequentium imperatorum privilegia, Chriſtianis de libero religionis eorum exercitio conceſſa, allegarent, reſpondſum eſt, ne tempore propter urbis ſolitudinem & Muſulmannorum paucitatem indultum eſſe; nunc cum tanta Mahometicæ religionis cultorum in urbe frequentia ſit, ut templis pluribus indigeant, æquum eſſe, ut illis Chriſtiani cedant. Poſtea Hiſpaniæ regis apud Venetos legatus ſcripſit, Amuratbem omnia Chriſtianorum templa detorbaſſe, & in ſua vertiſſe, idemque Hieroſolymis fieri mandaſſe; ſed duo tantum Chriſtianorum templa Byzantii eo tempore occupata eſſe conſtat.*

D

a Turcis in inſulam Rhodum relegatus eſt,

1411 *In Patriarcham vero ira tyranni Turcici præcipue effuſa eſt, quem catenis vinctum per urbem ignominioſe vehi, & tandem in Rhodum inſulam relegari mandavit: cauſam indignationis alii aliam præferebant. Inter cæteras una fuit, quod cum Romano Pontifice conſpirationem novam inire, ad Amuruthem delatus erat; propterea, quod Calendarium illius emendatum in Græcia etiam & reliquis Orientis eccleſiis Chriſtianis ſervandum magna cum multorum offenſione cœpiſſet, & ob latam divortii ſententiam, a potenti quodam Græco, qui, ut ſe ulciſci commodius poſſet, ad Mahometiſmum defecerat, aſſidue in aula accuſaretur. Denique cum in ſynodo de Græcis certis, in deſerta quædam loca velut colonum deducendis, ut Turca petiverat, deliberaretur, idque darum & injuſtum ſibi videri Patriarcha pronuntiaſſet, Theophilus hieromonachus & Pachomius hoc Turcæ præ-* E *diderunt; ac patriarchæ dignitatem Pachomius, additis ſupra uſitatum canonem aliquot millibus ducatorum, adeptus eſt: cui tamen homini rudi & illiterato, ſequenti ſtatim anno remoto, Theoleptus ſucceſſit, a Sylveſtro Alexandrino & Michaele Antiocheno, tum ibi forte præſentibus, inauguratus die 10 Martii, anno* MDLXXXV

ejus ſucceſſit Macarius, ut quidam tradunt,

1412 *Eu hoc Chytræi narratione ſequitur, Pachomium Jeremiæ relegato ſucceſſiſſe; ſed immediatum illum Pachomii ſucceſſionem aliquo modo dubiam reddunt ea, quæ Spondanus in Annalibus eccleſiaſticis ad annum Chriſti* MDLXXXII num. 18 *ex pronime citato Poſſevino noſtro ſic refert: Sceleſtum autem illum hominem, Jeremiæ perſecutorem, Cæſareæ fuiſſe epiſcopum, Macarium nomine, qui data Turcis pecunia, in ejus locum intruſus fuit, ex eodem Poſſevino intelligitur; cum tamen alibi legamus* (nempe apud Chytræum, quem in margine citat) *ex litteris Conſtantinopoli ſcriptis relatum, non Macarium fuiſſe Jeremiæ accuſatorem, ſed Theophilum hieromonachum & Pachomium, ... atque illum Pachomium, additis ſupra uſitatum canonem aliquot millibus ducatorum, patriarchalem dignitatem adeptum eſſe; ſed quod homo rudis & illitteratus eſſet, ei ſtatim* F *ſequenti anno remoto ſuffectum eſſe Theoleptum, qui a Sylveſtro Alexandrino & Michaele Antiocheno, tum forte Conſtantinopoli exiſtentibus, inauguratus ſit die decima Martii, anno* MDLXXXV.

aut potius juxta alios

1413 Tum ibidem Spondanus ea ſic concliari nititur: *Poſſunt hæc omnia ſic conſiſtere*, inquit, *ob frequentes patriarcharum mutationes, quæ poſthac obſcuras nobis facinat & incertas illorum ſucceſſiones, dum continuis pulſionibus, reſtitutionibus, ac ſubſtitutionibus ſedem illam fudarunt, prævalentibus his, qui fraude vel pecunia potiores fuerunt.* Potuit itaque Macarius ille in tanta cathedræ Conſtantinopolitanæ perturbatione forſan paucis diebus aut menſibus ſediſſe, quamvis in catalogis Matthæi Cigalæ & Philippi Cyprii inter patriarchas Conſtantinopolitanos non numeretur. Quocumque modo ſeſa ea res habeat, nos impoſterum aliis monumentis deſtituti, catalogos Matthæi Cigalæ, Philippi Cyprii, ac Euſebii Renaudotii tantummodo tranſcribemus, euſque curioſo lectori inter ſe conferendos relinquemus, niſi quid alibi circa religionem aut hiſtoriam notatu dignum occurrerit. Quare in ſuccedſore aſſignando hic ſequimur Cigalam & Cyprium, a quibus in locum Jeremiæ expulſi ſubſtituitur

CL.

A

CL. PACHOMIUS II, cognomento Batiſtes.

Pachomius, qui brevi etiam expulſus eſt.

DE eo Matthæus Cigals apud Anſulmum Bandutum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 117 ſic ſcribit: *Pacomius Lesbius, qui & Batiſtes dictus, cum violenter dominum Jeremiam Rhodum relegaſſet, patriarchatum tenuit annos . . . ; quem ſanctiſſimi patriarchæ Silveſter Alexandriæ atque Antiochiæ Joachimus, coacta ſynodo, loco motum, ac dirit devotum exſilio multarunt.* Philippus Cyprius apud laudatum Bandurum pag. 227 ſimilis de illo tradit his verbis: *Pachamius Lesbius, cognomento Batiſtes, cum hoſtiliter dominum Jeremiam expulſſet in Rhodum, patriarchatu functus eſt; quem ſanctiſſimi patriarchæ dominus Silveſter Alexandriæ, & dominus Joachimus Antiochiæ de communi ſententia throno dejectum, diriſque devotum, exſilio*
B *dedecunt.* Circa brevem hujus Patriarchæ gubernationem ac litterarum imperitiam recole ua, quæ ſuperius ex Chytræo retulimus, & quæ mox ex ultero ſcriptore dicemus.

CLI. THEOLEPTUS II. JEREMIAS II tertio.

Theoleptus anno 1581 cathedram CP. invaſit,

LEunclavius in Pandectis hiſtoriæ Turcicæ pag. 128 occaſione urbis Philippopolitanæ de hoc Patriarcha ſic memoriæ: *Eſt adhuc ærchiepiſcopatus, cui tunc præerat ille, qui paſtra factus eſt patriarcha, nobis Conſtantinopoli degentibus, Theoliptus, de ſententia ſynodi Græcorum abdicato Pachamia viro profano, & litterarum plane rudi, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.* Dein ibidem pag. 132 de inauguratione ejuſdem Patriarchæ hæc habet: *Caſſidis formam hodieque retinent uſcuſiæ Turcorum inſtar pileoli rotundi, ovalis figuræ, vel rotundi calicis abſque pedunculo, factæ; cujuſmodi catenas ovales ex auro ſolido ge-*
C *ſtare ſolebant Imperatores Græci: planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto patriarchæ, cum uti Conſtantinopoli eſſemus, a duobus aliis tunc ibidem præſentibus patriarchis Silveſtro Alexandrino & Michaele Antiocheno, die 2 Martii mortuis, anno Chriſtiano* MDLXXXV, *quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari.* Obiter hic obſervo, paeriarcham Antiochenum, qui ſupra Joachimus vocabatur, hoc loco Michaelem appellari. An Leunclavius in nomine erraverit, an forte patriarchis illo binominis fuerit, parum noſtru intereſt.

quem ordine conſtat eſt tertius Jeremias patriarchatui,

1416 Ceterum Matthæus Cigala de expulſione Theolepti tradit ſequentia: *Theoleptus Philippopoleos per vim patriarchatum invaſit, quem ſapientiſſimus dominus Nicephorus Diaconus ac magnus protoſyncellus ſubmovit.* Philippus Cyprius de eodem ſic ſcribit: *Theoleptus Philippopoleos, thronum violenter invaſit: quem ut ſanctiſſimus dominus Nicephorus, unus è ſanctis diaconis, & magnus protoſyncellus ſubmovit, tertium revocatus eſt dominus Jeremias, & cum regem recte atque ordine paviſſet, requievit in Domino.* Hanc iteratam Jeremiæ reſtitutionem Matthæus Cigala etiam indicat his verbis:

Tertium revocatus Jeremias, cum annos . . . , SEC. XVI.
eccleſiam gubernaſſet, e vita exceſſit. Cum vero poſt hæc tempora ſequentes ſint hujuſmodi revocationes, ac interdum de iis vix quidquam dicendum occurrat, deinceps illas patriarchatus iterationes ſeparatis titulis non diſtinguemus, uti hactenus factum eſt; ſed reſtitutum patriarchum cum nomine proximi deceſſoris conjungemus, ut jam ſuperius in tertia Jeremiæ gubernatione facere cœpimus.

CLII. MATTHÆUS II.

JAm ſæpe citatus citandusque Cigalu brevem hujus Patriarchæ admiuiſtrationem indicat hoc modo: *Matthæus Joanninorum* (ſic cognominari ipſum euiſtimo, quia antea præſul Joannitorum fuerat) *dies* XVII; *ac demum abdicatus, in ſanctum Montem ſeceſſit.* Totidem fere verbis Philippus Cyprius apud ſupra laudatum Bandurum hæc eadem ſic expreſſit: *Matthæus Joanninorum, cum ſediſſet dies* XVII (editio Philippi Cyprii apud Henricum Hilarium
E pag. 430 tantum *dies ſedecim* diſtincte numerat) *repudiatus, in ſanctum montem Athos ſeceſſit.* Denique catalogus Renaudotianus, qui ab hoc Patriarcha exordium capit, duos gubernationis dies ita ſuperuddit: *Matthæus Joanninorum, patriarcha fuit diebus novemdecim* (Græce ἡμέρας δέκα ἐννέα expreſſe legitur) *& abdicavit.* Is poſtmodum temel atque iterum ad ſedem ſuam redibit. Interea illam occupavit

& hoc mortuo, ſucceſſit Matthæus, qui eodem paucis diebus tenuit,

CLIII. GABRIEL I.

MAtthæus Cigala hunc patriarcham ita laudat: *Gabriel Theſſalonicæ, vir eelligioſus ac virtute præditus, cum menſes quinque in patriarchatu vixiſſet, obiit.* Philippus Cyprius iiſdem laudibus eum ſic breviter exornat; *Gabriel Theſſalonicæ, vir pius & virtute præditus, poſt quinque patriarchatus ſui menſes*
F *mortuus eſt.* Catalogus Renaudotianus utrique huic ſcriptori circa exiguum adminiſtrationis tempus ita conſentit: *Gabriel Theſſalonicæ menſes quinque; & in ſede ſua mortuus eſt.* Plura de hoc Gabriele non repetimus.

& cui Gabriel ſuffectus eſt.

CLIV. THEOPHANES. MATTHÆUS II iterum.

NUlla hujus Theophanis geſta inveuimus, & in catalogo Cigalæ paucis verbis totus ipſius patriarchatus ſic memoratur: *Theophanes Athenarum poſt menſes ſeptem defunctus eſt.* Philippus Cyprius eudem ferc modo patriarchatum illius ita breviter indicat: *Theophanes Athenarum, cum ſediſſet menſes ſeptem, deceſſit.* Circa numerum menſium catalogus Renaudotianus cum aliis ſic exacte concordet: *Theophanes Athenarum menſes ſeptem; & in ſede ſua mortuus eſt.* Huic Theophani addidi reſtitutionem Matthæi exauctorati, quamvis interea Meletius, patriarcha Alexandrinus, aliquo tempore vocantem ſedem Conſtantinopolitanam adminiſtraverit, aut potius cuſtodiverit, ut patet ex eodem Cigala, qui ſpud Bandurum tomo 2 pag. 217 ſic de hac re ſcribit: *Meletius Alexandriæ antiſtes cum ſedem patriar-*

qui ſucceſſerat Theophanem, poſt quem Matthæus iterum in cathedra CP. ſedit.

SEC. XVI *haltem obtineret* (Græce legitur ὁ ἐπιτροπεύσας τῦ θρόνυ γενόμενος, id eſt proprie, *cum cuſtos vel conſervator throni eſſet*) *poſt unum dominæ Matthæus revocatus eſt, qui, annis quatuor in patriarchatu peractis, ejectus eſt: hinc in ſanctum Montem ſeceſſit, ac monachum profeſſus eſt.* Hunc Matthæi reditum vero ſuo deceſſori ſubjunxi, eum Meletius ille non fuerit proprie patriarcha Conſtantinopolitanus, ut jam oſtendam.

PARERGON XIII.

An Meletius, cognomento Pegas, inter patriarchas Conſtantinopolitanos ſit numerandus.

Meletius ab hæreticis Occidentalibus paſſim laudatus.

B HÆretici Occidentales hunc Meletium, patriarcham Alexandrinum, paſſim ſummis laudibus efferunt, eumque a doctrina & pietate miſſice commendant; quia nempe ſchiſmaticus ille verbis & ſcriptis primatum Romani Pontificis acriter impugnavit. Hinc Georgius Douſa Batavus, poſt alias Meletii laudes in Itinere ſuo Conſtantinopolitano pag. 53 Græce, & pag. 208 Latine edidit Vitam ipſius, in qua ſchiſmaticus quidam adulator eum, tamquam ſanctum, depinxit. Hinc etiam Henricus Hilerius, ſecta Lutheranus, in notis ad Chronicon eccleſiæ Græcæ pag. 433 hunc audacem ſchiſmatis defenſorem ita laudat: *Vir fuit integer & candidus in omni vita, & hoſtis Pontificiorum acerrimus, qui etiam ob propterea non ſemel inſidias ſtruxere. Ratione pietatis aliarumque excellentiſſimarum virtutum magno illi Meletio, qui tempore ſenioris Theodoſii epiſcopus Antiochenus erat, per omnia ſimilis fuiſſe videtur.* Poſſemus hanc comparationem Catholicis deridendam propinare; ſed nolumus his aut ſimilibus hæreticorum nugis exagitandis tempus & chartam conſumere.

ab turbulentam contionem C 1421 Quare potius referamus non illepidam hiſtoriam, quæ hoc ſuperbo Meletio contigit, & quam Leo Allatius in Conſenſione perpetua Occidentalis & Orientalis eccleſiæ lib. 3 cap. 7 num. 11 narrat his verbis: *Puer, nondum patria exceſſeram, & Meletius iſte non ſine ingenti comitatu & inſolenti oſtentatione Cherum pervenit, & metropolim occupat, & propter abundantiam ſermonis ſe omnibus præfert. Nomine patriarchæ erant exciti, viri, mulieres, atat omnis, Græci Latinique, ad audiendum hominem accurrunt. Ille poſt multa inter diſſerendum ad eamdem ac decantatam aliot fabulas, & morer Latinorum, & ante omnia primatum Romani Pontificis reprehendum, ſumpta occaſione, concionem dirigit. Vidiſſes alacres Chriſtianorum animos, ſimili eorum commemoratione conſternatos, indolere inter ſe, & infauſto ſuſurro orationis impetum intercumpere.*

ſcriptor ex inſula Chio ut pollitur, 1422 *Dum ille audacius obſtat, & putat, ſe pectinatim audientium turbam contundere, ideoque ſimilem cauſam validioribus argumentis pertractat, e templo tumultim prorumpere. Confuſus ille rei novitate, & tantum non furens, omnes, qui Latinis favebant, ad diſputandum provocat, oſtentorum ſe cloriſſimis rationibus ſpondet, quidquid alii aſſererent, veritatem a Græcis ſtare, & quidquid in contrarium affertur, meram eſſe Latinorum fraudem. Non placet neque Græcis ipſis, quibus ipſe ſupparaſitabatur. Quare Græci & Latini, qui ecbus prætrent, ne diſſidii populus afflictaretur, ad magiſtratum confugiunt, & ut bonus, turbarum cauſa, ex inſula pellatur, pecunia etiam ſe uta impetrant. Nec mora; lembo impoſitus cum ſuo comitatu, ſine ullo tergiverſatione adtutum ſub pœna capitis navigare juſſus eſt, unquam impoſterum in eamdem inſulam penetraturus. Ita vir tantus, & qui præ ſe hominem neminem putabat, inſalutatus atque impranſus ejicitur.* D

& inter patriarchas Conſtantinopolitanos 1423 Porro hunc Meletium falſo patriarchæ Conſtantinopolitani titulo exornarunt nonnulli heterodoxi, quos Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 1004 ſic refellit: *Qui ſedem Conſtantinopolitanam ἐπιτροπικῶς* (id eſt tamquam procuratores) *tenuerunt, non numeruntur inter patriarchas; & quod iſte* Meletius *a nonnullis Calviniſtis inter Conſtantinopolitanos referatur, cauſa nulla fuit præter ignorantiam mortis antiqui, quo Alexandrinus vacantem ſedem adminiſtrare ſolet. Fuit is Meletius, cognomine Πηγᾶς, de quo multa Georgius Douſa in Itinerario Conſtantinopolitano.* F *Illius tempore tractatum eſt de reducendis ad Romanæ Eccleſiæ unitatem eccleſiis ritus Græci in Polonia & Ruſſia; quod conſilium, ut facroſu caveret, effecit Meletius per litteras ad epiſcopos & alios ſcriptas. Ea occaſione viſus eſt nonnullis ad protraſtantium dogmata inclinare; imo Calviniſta multi ex odio, quod adverſus Romanam Eccleſiam perpetuam exercuit, patria cum tum Cyrillo Lucari ſenſiſſe falſo aſſeruerunt: Hottingerus in Analectis hiſtorico theologicis, Claudius Caveto. neaſis, & alii. Vindicant illius famam ab hæreticorum calumniis Meletius Syrigus in refutatione capitulorum Cyrilli, ſynodus Hieroſolymitana anni* MDCLXXII, *Doſitheus patriarcha Hieroſolymitanus, & ipſe Meletii epiſtola duæ, nuper Lutetiæ editæ; tuæ alia, cujus poſtem refert idem Doſitheus in additionibus ad decreta ejuſdem ſynodi. Exſtant in bibliotheca regia homiliæ ejuſdem Meletii habitæ ac plurimum Conſtantinopoli, dum vacantem ſedem adminiſtraret.*

ab aliquibus perperam annumeratur, 1424 Quidquid ſit de erroribus Calvini, quos nonnulli huic Meletio tribuunt, ex dictis ſequitur, Meletium non fuiſſe vere & proprie patriarcham Conſtantinopolitanum, etiamſi ſedem illam vacantem aliquo tempore adminiſtraverit. E Hoc confirmari poteſt ex ipſis Meletii litteris, quas anno Chriſti MDXCVII dedit ad Joannem Douſam, Georgii Douſæ patrem, & quibus apud Georgium filium in Itinerario ſuo Conſtantinopolitano pag. 114 præfigitur hic titulus: *Meletius Dei miſericordia Papa ac patriarcha Alexandrinus, & Conſtantinopoleos præſes, Joanni Douſæ Nordovici viro eruditiſſimo, mediocritatis noſtræ filio dilecto, gratiam, miſericordiam, ac patrem a Domino Deo, Salvatoreque noſtro Jeſu Chriſto.* Sic etiam in Græca ejuſdem Meletii epiſtola, quam tunc Georgio Douſæ ſcripſit, a ſe ipſo vocatur ἐπιτηρητὴς Κωνσταντινουπόλεως, id eſt proprie, *cuſtos vel conſervator* Conſtantinopolis ſeu eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ut ſupra in textu Græco Matthæi Cigalæ obſervavimus.

eum tantum fuiſſe cuſtos aut conſervatorem ejus ſedis. 1425 Denique id ipſum patet ex textu Græco Philippi Cyprii apud Bandurum tomo 1 Imperii Orientalis pag. 228, ubi Meletius etiam appellatur ἐπιτροπεύσας τῦ θρόνυ, hoc eſt *cuſtos throni*, quamvis interpres ibidem verba Græca ſic ambigue expoſuerit: *Meletius Alexandriæ antiſtes, Pegæus, ex Creta inſula divinitus ſervata, cum patriarchatum obtineret, dominus Matthæus poſt annum*

unum

A *annum revocatus eſt, qui per annos quatuor functus patriarchatu, expellitur, at ſecedens in ſanctum montem Athos, ibi monachus factus remanſit.* Meletios illa in editione ejuſdem Philippi Cyprii apud Henricum Hilarium pag. 431 elarius *obſervator throni*; & in titolo *vice-patriarcha* appellatur. Ceterum nos hic morari non debet neſaria calomnia, qua Georgius Douſa in Itinerario ſuo Conſtantinopolitano Societatem noſtram imperit, & quam taſtimonio hujus Meletii probare nititur, tum quia Leo Allatius in Opera proxime citato lib. 3 cap. 8 num. 1 evidenter illum de mendacio convicit, tum quia impudentes hujuſmodi hæreticorum ſe ſchiſmaticorum contumelias jam dudum contemnere didicimus. Tantommodo ex ſupra citatis Meletii litteris, quas anno Chriſti MDXCVII ad Joannem & Georgium Douſam dedit, & ex quatuor annis, quibus Matthæus poſt vicariam Meletii adminiſtrationem ſecunda vice Conſtantinopolitanus patriarcha fuit, manifeſta colligimus, jam nos ſeB ſim ingreſſos eſſe.

SECULUM XVII.

CLV. NEOPHYTUS I. MATTHÆUS II tertio.

Poſt exilium Neophyti & mortem Matthæi, tertio ſedebat,

CAtalogus Renaudotianus hone novum Patriarcham ita memorat: *Neophytus Athenarum anno uno; & in exilium miſſus.* Auctor hujus catalogi de tertio Matthæi patriarchatu non mentionem, quem rameo Philippus Cyprius exilio Neophyti ita ſubjungit: *Neophytus Athenarum poſt unius anni gubernationem a Sultano Mechemete in exilium pellitur, tertiumque revocatus eſt dominus Matthæus; & cum vixiſſet dies . . . . deceſſit.* Cigala numerum dierum, qui hic erafus aſt, ſic diſerte expreſſit: *Neophytus Athenarum poſt annum unum ab Sultano Mechemete in exilium agitur, at tertium Matthæus revocatur, qui eum vixiſſet dies XVII, mortem obiit.* Cum ille Turcarum imperator Mahomet C exeunta anno Chriſti MDCIII obierit, ſequitur, hæc ante illud tempus accidiſſe.

CLVI. RAPHAEL II. NEOPHYTUS I iterum.

ad cathedram CP. promovetur eſt Raphael,

IN catalogo Matthæi Cigalæ apud Banduros tomo 1 pag. 217 dicitur ſediſſe *Raphael Methymnæus annos V, menſes VI: hujus etate Sultanus Mechemetes mortuus, atque imperavit filius ejus Sultanus Achmetes anno Chriſti* MDCV. *Tunc dominus Neophytus de Monte ſancto reverſus eſt, at ſuam ſedem recepit, quam tenuit annis V; deinde in Rhodum relegatus eſt, atque Alexandrinus antiſtes dominus Cyrillus ſufficitur eſt, uſque dum legitimum patriarcham ſynodus conſtitueret.* Quod hic de prima Cyrilli Alexandrini ſucceſſione ſeu ſedis Conſtantinopolitanæ adminiſtratione traditur, eo modo intelligendum aſt, quo ſuperius vicariam Meletii Alexandrini gubernationem explicoimus. Hoc iterum ſatis liquet ex phraſi Græca, quæ loco proxime citato apud Cigalam ſic ſonat: Ε'κάθαστε ἐπιτροπεύων ὁ Ἀλεξανδρείας κυρὸς Κυρίλλος, id eſt, *Sedit, tamquam procurator, Alexandrinus, dominus Cyrillus.* Adde, quod vacantis ſedis Conſtantinopolitanæ adminiſtratio pro mora ad patriarcham Alexandrinum ſpectaret, ut ſupra ex Banduro

retulimus. Propterea tamen non inficior, Cyril- SEC. XVII
lum Alexandrinum poſtea ad cathedram Conſtantinopolitanam vere evectum fuiſſe; ut ſuo loco dicemus.

quo poſt quinque annos & ſex menſes in exilium ejectus,

1428 Interim audiamus Philippum Cyprium, qui de iſtis patriarchis fere ſimilis refert hoc modo: *Raphael Methymnæ (cujus etate mortuus eſt Sultanus Mechemetes, & imperavit filius ejus Sultanus Achmetes anno ſalutis* MDCV) *ſedit annos V & menſes VI: atque id temporis venit e ſancto monte Athos dominus Neophytus, qui thronum recuperavit, & cum in eo manſiſſet per annos quinque, poſt in Rhodum a Sultano exſulatum mittitur; ſeditque ex commiſſo antiſtes Alexandriæ, dominus Cyrillus Lucares Cretenſis, donec ſynodus conſtituit legitimum patriarcham Timotheum, veterum Patrarum antiſtitem*, de quo infra agemus.

Neophytus ſedem ſuam recuperavit.

1429 Renaudotianus catalogus his ſic brevi ter conſonat: *Raphael Methymnæ annos quinque, & in exilium pulſus. Iterum Neophytus annis quinque, & in exilium pulſus. Anno* MDCXXIIII *Cyrillus Alexandriæ, adminiſtrator* (Græce haberur ἐπιτροπεύων, hoc eſt tamquam procurator vel tutor) *donec factus eſt legitimus patriarcha, annos duos.* Videtur hoc loco error irrepſiſſe in numerum annorum, quamvis etiam Græce ante memoratam Cyrilli Alexandrini adminiſtrationem diſerta exprimantur litteræ numerales φχκγ', quæ annum Chriſti MDCXXIIII deſignant; nam poſt hanc vicariam Cyrilli gubernationem Timotheus octo annis ſedem Conſtantinopolitanam occupavit, & Cyrillus primum anno MDCXXI vere ad cathedram Conſtantinopolitanam evectus aſt; ut poſtmodum ex Matthæo Cigala & Philippo Cyprio reſetemus. Huic ſuſpicor, pro φχκγ' ſive anno MDCXXIIII, mutatu una littera, φχιγ', id aſt, annum Chriſti MDCXIII legendum eſſe.

Allatius ſuo dicat, Raphaelem patriarcham

1430 Leo Allatius lib. 3 de Conſenſione utriuſque eccleſiæ cap. 7 ſignificat, Raphaelem Methymnæum unioni Romanæ Eccleſiæ addictum fuiſſe, dum ibi aliquot orthodoxos illuſtreſque nationis Græcæ viros recenſet, & ex occaſione ibidem num. 8 da hoc Patriarcha ſic meminit: *Nicephorus Meliſſenus Conſtantinopolitanus Græcam renit eccleſiam in urbe Neapolitana, in qua etiam publice litteras Græcas profeſſus eſt: inde Byzantium remeans, Raphaelem patriarcham, qui tam primum ſeſe in communionem Latinorum inſinuarat, confirmavit; a quo etiam Pari Naxique metropolita creatur: ſed ſub Raphaelis ſucceſſore, ſchiſmatici addictiſſimo, per calumniam malitiamque ſchiſmaticorum a Turcis in carcerem compingitur, ubi concatenatus & miſer diu ætatem duxit, ex quo data occaſione fugiens, in Italiam venit, ritumque Latinum amplexus, ſit epiſcopus Crotonenſis.* Plura hujus Nicephori Meliſſeni geſta in Italia facta, nupet Venetiis recuſa, tomo IX col. 389 & ſequentibus legi poſſunt.

unioni Eccleſiæ Romanæ addictum fuiſſe.

1431 Poſt hæc Allatius ſimiles Catholicæ fidei defenſores ex gente Græca enumerat, & ibidem num. 10 de eodem Patriarcha ſic ſcribit: *Ignatius Mindunius Chius, monachus divi Baſilii, reverſus in Græciam, per multos annos litterarum ludum non ſine Chriſtianorum commodis aperuit; inde Trapezuntem profectus, ſua cura atque induſtria efferatam illam gentem ac barbaram ad manſuetiores mores redegit, apud quos in veneratione, veluti prophetæ, adeo habitus eſt, ut Turcarum imperator ejus opera uteretur ad ſubditos in obe-*

SEC XVII *dientia retinendos. Advocatus poſtea a Raphaele patriarcha Conſtantinopolitano, eccleſiæ patriarchalis, cui Chryſopegæ nomen eſt, in Pera teſtor conſtituitur, in qua pro Romana eccleſia ſummopere laboravit.* Forte ad eumdem Patriarcham ſpectant ea, quæ ibidem de Franciſco Cocco ſubjungit; ſed cum illud non ſatis clare caprimat, proſequemur ſeriem noſtram, in qua jam occurris

CLVII. TIMOTHEUS II.

Circa annum 1215 ad ſedem CP. evectus eſt Timotheus,

CAtalogus Renaudotianus tantummodo unum gubernatinnit annum huic Patriarchæ attribuit, ſic breviter de eo mentionem faciens: *Timotheus Patrarum veterum, annum unum; & veneno ſublatus eſt.* At Cigala octo ſedia annos eidem ita adſcribit. *Timotheus veterum Patrarum, annos octo; poſtremo veneno exſtinctus fuit: cujus ætate Sultanus Achmetes fatis conceſſit.* Cum Cigala concordat Philipput Cyprius, qui apud Banduntum tomo 2 Imperii Orientalis pag. 228 affirmat, quod poſt vicarium Cyrilli Alexandrini adminiſtrationem ſynodus legitime patriarchæ conſtituerit *Timotheum, veterum Patrarum antiſtitem, qui annos octo patriarchatus munere functus eſt, ac in ſua valetudine per lethiferam, ut aiunt, potionem, debitum commune perſolvit. Hujus ætate diem obiit Sultanus Achmetes, regnavitque frater ejus Sultanus Muſtaphas.* Ex morte Sultani Achmetis ac ſucceſſione Muſtaphæ, quæ anno Chriſti MDCXVII acciderunt, tempus hujus Patriarchæ utcumque colligi poteſt. Sed non potuit octo annis ſediſſe, ſi circa annum MDCXVII electus fuerit, quia Cyrillus anno MDCXXI cathedram Conſtantinopolitanam aſcendit; ut infra dicemus.

qui fuit ordinatus,

1433 Viderur hic Patriarcha etiam unioni Eccleſiæ Romanæ adhæſiſſe, ut colligimus ex inferius citanda epiſtola Dionyſii Guillii noſtri, qui tunc Galatæ prope Conſtantinopolim degebat: in ea enim teſtimonium reddens de moribus Cyrilli Berrhœenſis, ſui quondam diſcipuli, ea occaſione mentionem hujus Patriarchæ facit his verbis: *Aliud quæritur, quidnam viderint moverit patriarcham Timotheum (ſic enim vocabatur) virum aliqui prudentiſſimum, nec alienum a fide Catholica, ut Cyrillum noſtrum epiſcopatu adeo dignum judicaret.* Paulo ſuperius in eadem epiſtola apud Allatium lib. 3 Conſenſionis cap. 15 num. 5 col. 1280 Guillius teſtatus, ſe diſcipulo ſuo recuſanti ſuaſiſſe, ut oblatum epiſcopatum adminiſtret, atque inter alias uſum eſſe hac ratione: *Ne timeas, ne temeritatis tuæ agaris apud Deum: ſufficiat tibi duorum (ſe, & Timotheum deſignat) qui & gloriam Dei quærunt, & ſaluti tuæ impenſe conſultum volunt, approbatio; præſertim paſtoris tui: nam quid patriarcham in illa tui electione ſpectare exiſtimas? . . . . . Cede ergo tam bonæ tamque prudenti paſtori, inque ejus acquieſce judicio, cui fame ego facere non poſſum, quin & ipſe perlibenter adſtipuler.* Dum igitur Allatius ſupra meminit de *Raphaelis ſucceſſore, ſchiſmati addictiſſimo*, haud dubie ab ipſo tacite deſignatur Neophytus, qui poſt cæſilium ſuum Raphaeli per quinque annos ſucceſſit, & cui hæc ſchiſmatis affectio adſcribenda eſt, ſi Allatius in chronologia, aliiſque rerum adjunctis, non erraverit.

1434 Dixi hanc ſchiſmatis affectionem Neophyto adſcribendam eſſe, *ſi Allatius in Chronologia, aliiſque rerum adjunctis, non erraverit*: nam illuſtriſſimus antiſtes Rodericus a Cunha in Tractatu de primatu Brachrenſis eccleſiæ præſentem patriarcharum Conſtantinopolitanorum ſucceſſionem paulo aliter ordinat, & in eum opere pag. 208 affirmat, quod poſt tertium Matthæi patriarchatum ſederit *Raphael, cui dirum obtenti ſucceſſit, ac ſecundo ſedit Neophytus*, VIR VERE CATHOLICUS, *quem anno* MDCXII *expulit Cyrillus Alexandriæ, quem vigeſimo primo poſt die expulit Timotheus Patrenſis archiepiſcopus, Neophyti amicus.* Forte igitur Allatius capiendus erit de Cyrillo Alexandrino, mediato Raphaelis ſucceſſore, qui ſchiſmati addictiſſimus fuit. Quod ſi Neophytus ille orthodoxus foerit, facilius intelligemus, quomodo calumniſsores hujus Patriarchæ poſt latam ab ipſo ex communicationem prodigioſas pœnas dederint, & corpora eorum poſt mortem juſto Dei judicio infiſta permanſerint, de qua re ſuperius pariter actum num. 1263 egimus.

Et quem Timotheum veneno interfecit quidam archimandrita.

1435 Porro violentam Timothei mortem, quæ paucis ſupra narratur, Leo Allatius lib. 3 jam ſæpe citatæ Conſenſionis cap. 12 num. 4 fuſius exponit his verbis: *Timotheus mortem obiit, veneno aperriſſimo, ut fama fuit, ſublatus, dum apud oratorem Hollandiæ exquiſitiſſimis epulis compotaretur. Venenum propinaverat Joſaphotus Andrius archimandrita poſt epulas, cum ad bibendum alter alterum invitaret; compoſuerat Apollonius Chius, medicus non infimi nominis. Domum reverſus inteſtinis doloribus cruciari, gravedine capitis affligi, lumen oculorum turbari, & abire in confuſionem ac tenebras; cor contremiſcere; artus denique corpus vacillare. Accerſitur ad curam Apollonius; alvum clyſmate ſtrabendam ait, ſi convaleſcere cupiat: hoc enim modo, nec alio, noxam trahi poſſe. Reſpondit mille conducti antea clyſmum, & una venenum injecit. Sic Timotheus duplicis venæ vi oppreſſus vitam efflat.*

qui poſtea meritas pœnas dedit qua occaſione ſchiſmaticos hypocriſeos coarguendi-mus.

1436 *Res poſtea patuit: nam archimandritam Cyrillus pro veneno, archiepiſcopatu Chalcedonenſi remunerat. Poſtea inter eos turbis exortis, archimandrita ſpoliatus epiſcopatu, rem totam aperuit; quod agre ferens Cyrillus, ex comitatu ſuo nonnullos, qui ſe ſacellites Turcici imperatoris fatebantur, legavit, ut eum Conſtantinopolim adducerent. Captum & lembo impoſitum a terra longius acti, præfocatum in mare dejecerunt.* Ita ſcilicet præceptum Chriſti de diligendo proximo ſervant ſchiſmatici, qui interim nil niſi jejunia tigidaſque leges crepant, & Romanam Eccleſiam de nimia erga ſuos ſubditos indulgentia accuſant. Sic illi ſeverioris diſciplinæ buccinatores, qui puriorem Euangelicæ doctrinæ obſervantiam ſibi arroganter vindicant, veneno, falſis accuſationibus, aliiſque modis inimicos ſuos perſequuntur; imo ipſis ſymmyſtis ſuis ſæpe inſidias ſtruunt, & perfida ſua malitia augent mutuas miſerias, quas ſub dura Turcarum ſervitute communiter patiuntur. Vere jam convenit in illa Turcarum mancipia, quod olim contra Romanos gentiles, a barbaris oppreſſos & afflictos, Auguſtinus lib. 5 de Civitate Dei cap. 33 pronunciabat hoc modo: *Perdidiſti utilitatem calamitatis; & miſerrimi facti eſtis, & peſſimi permanſiſtis.* Ex ſequentibus aliquot patriarcharum geſtis patebit, hæc S. Auguſti verba non male Græcis ſchiſmaticis hodiedum applicari.

CLVIII.

A

CLVIII. CYRILLUS I, cognomento Lucares.

Anno 1621 ad sacerdotium CP. assumptus ejusque Cyrillus.

DE hoc famoso ecclesiæ Constantinopolitanæ perturbatore Matthæus Cigalà tradit sequentia: *Cyrillus Alexandriæ sapientissimus ad œcumenicam sedem ab synodo fuit evectus, die v Novembris, anno salutis* MDCXXI, *ac post annum unam a Sultano Osmane in insulam Rhodum fuit relegatus.* Hoc etiam Philippus Cyprius asserit his verbis: *Cyrillus Alexandriæ sapientissimus patriarchæ, cognomento Lucares, synodi suffragiis impositus est sedi œcumenicæ anno salutis* MDCXXI, *die Novembris* V, *ac post unius anni spatium a Sultano Osmane in Rhodum relegatur.* Verum ambitiosus iste homo postea variis artibus eamdem sedem sæpius invasit, ut ea infra dicendis B apparebit, donec tandem a Turcis strangulatus, meritas sceleratum suorum pœnas dedit.

quam male citer laudarunt hæretici scriptores,

1438 Multa de hoc Cyrillo scripsetont tum Catholici, tum heterodoxi, occasione cujusdam confessionis fidei, quæ exstores Calvini compluctebatuv, & quam propterea hæretici Occidentales sub ipsius nomine statim Latine ac Græce typis vulgarunt. Græci dio dubitarunt, an vera ea esset confessio Cyrilli, eo quod ipse in publica ecclesiæ Græcæ communione vixisset, neque eam fidei confessionem agnovisset apud suos, aut in eodicem magnæ ecclesiæ referri jussisset. Sed fuesit ea Cyrilli; certe non fuit ecclesiæ Orientalis, etsi id mendax titulus præferebat. Quare Catholici recte refutarunt Claudium, Careutonieusem Calviniſtarum ministrum, alioſque heterodoxos, qui sua dogmata toti ecclesiæ Orieotali impudenter affingebant. At sitem jam eos pudeat tam manifesti mendacii, postquam ipsæ ecclesiæ Orientales in variis synodis distincte declararunt, sese abeorotibus Calvini omnino abhorrere. Harduinus noster tomo XI Conciliorum a col. 571 hos synodos Græco Latine edidit, quas si Calviniſtæ & Lutheviani tantum levi oculo pereustere voluerint, inC venient digna fidei suæ elogia, & impusterum nobis occinere desinent, ecclesiam Orientalem dogmatibus suis conteotise.

quæ ipsi schismatici Græci evidenter refutarunt,

1439 Joannes Henricus Hottingerus, & ex ipso Henricus Hilarius, aliique hæretici hunc Cyrillum multis laudibus extollunt, atque de hujus vita, rebus gestis, ac morte longam fabulam texoeiunt; imo eom ob mortem a Toscis illatam sanctis martyribus accenſent. Sed hi malæ causæ patroni audiant ipsos schismaticos Græcos, certe melius ac propius de hac re instructos, qui apud Harduioum nostrum tomo XI Conciliorum col. 223 in synodo Hierosolymitana anni MDCLXXII sic iis os obturant: *Ne itaque ut sanctum adversarii nostri jactent Cyrillum: neu enim, uti dicere ipsi solent, injuste aut pro Christi numine fuit ille peremptus, quatenus ita celebretur: imo vero propter summam prælaturæ cupiditatem (quam Luciferianum Basilium magnus morbum appellavit) ea qua etsi asperitis militer ejectus atque vexatus, tbronum Constantinopolitanum, prætor primam, quæ legitima videbatur, possessionem, ter occupavit (ad hoc quidem incxplebili cupiditate, ac oratoris Batavorum usus ope, unde & majorem in suspicionem apud ecclesiam venit) ignominiosam mortem illam* (laqueo nimirum soffocatus) *oppetit. Hunc igitur adversus ecclesiam Christi talia molitum, ut alicujus sortis pietatis cultoreit, habemus uti peccatorem, & tu-*

Augusti Tomus I.

lem utique, quem ob illata ecclesiæ mala non levis SEC. XVII *apud Deum pœna manet: nunc autem auctorem impietatis factum, urdum non ut sanctum, sed miserum agnoscimus, atque omnis tum Christi patientionis eutorem.*

& quorum mendacia detexit Allatius,

1440 Hæretici pro defensione Cyrilli libellum *de turbis Jesuitarum in Oriente* ediderunt; sed hi malevolorum calumnias, Societati nostræ aliisque orthodoxis impactas, Leo Allatius lib. 3 de Consensione perpetua Occidentalis & Orientalis ecclesiæ cap. 12 num. 2 refutaoit, ac ibidem num. 4 vitam torbulenti istius Cyrilli narraturus, ita præfatur: *Sed ne quis in posterum amaræ sectæ Calviniſticæ & adio Catholicæ religioni ver gestas Cyrilli, tempora obscuras ac dubias propter inanes rumores factas, dits hominibusque invisis, invertat, fatius duxi, quæ a fide digais hominibus, & Cyrillo ipsi summa familiaritate conjunctis, audivi, & ipse meis bisce oculis vidi, scripta summatim* E *conjungare, ut veritas futuris etiam temporibus immota persistat.*

dum edidit compendium vitæ Cyrilliacæ,

1441 Tum statim Allatius gesta Cyrilli sic in compendium redigit: *Cyrillus Lucaris, Cretæ obscuris ac miserrimis natus parentibus, puer ad hanc Alexandriam advigavit, & patriarchæ Meletio Alexandrino, ea eadem Creta pregnata, operam locavit; a quo institutus atque imbutus, eum esset ingeniosus ac solers, ad sacerdotium promovetur. Hinc Patavium profectus, variis ibidem doctrinis excolitur. Reversus Alexandriam, ab eodem Meletio creatus archimandrita, in Walachiam mittitur, indeque Saxoniam petiturus, capita tantra Catholicam religionem, quinquaginta nummis aureis avita fide divendita, subscripsit: qua ditatus pecunia, rursus Alexandriam revertitur, & ad Cretam ablegatur, ut pro patriarchatu stipem cogeret. Ita per Constantinopolim ac Pavare in Cretam insulam appellit. Defuncto Meletio, Alexandriam repetit, & cum simulum vota Græcissimum Spartaliatam aspicerent, ipse muneribus collucupletatus, spe, quam pro patriarchatu collegerat, in electores erogata, patriarchale feliam occupat.*

In quo tum valentum hujus hominis ingenium,

1442 *Tum, vivente adhuc Neophyto, Byzantiam petit; qua demortua, licet ipse sedem ambiret, & variis artibus sibi procurare studeret, epi-* F *scopi, eo ob cansas sibi bene notas rejecto, Timotheum a Marmara eligunt, cui cum non cessaret tum abstrusas tum patentes insidias contiuue moliri, plena synodo prlitur, & fuga sibi consulens, ad Montem sanctum (Athum vetores dixere) confertur. Nec multo post de re præfocanda mandatum Turcicum adjitur; quod ubi montis accolæ, vitam solitariam professi, perfugerunt, sub emendito habitu alio amandant; ubi latuit, donec suæ factionis hominibus procurantibus, inter patriarchum & eumdem gratia compacta ab illis conditionibus, ut sacrum Cyrillus faceret, & quecumque vellet, uno excepto Byzantio, liber abiret. Sic illi post breve tempus, relicto monte, per Oenum & Adrianopolim in Poloniam abit.* Post hæc narrat violentam mortem Timothei patriarchæ, qui veneno interiit, ut supra eo eodem hoc scriptore retulimus.

fortingue fraudes,

1443 Deinde narrationem suam ita prosequitur: *Timothee itaque hac ratione defuncto, Cyrillus a suis patriarchæ Constantinopolitanus eligitur. Per quatuor menses fidem ei professus Catholicam, quam postea atrocissime sectam ejuravit, hæreses per populum spargens, & simpliciores dolo suis infatuans: id non ferens ecclesia Orientalis a*

SEC. XVII congregata ſynodo, hominem abigit, & exſilio in inſula Rhodo multat, atque in ejus locum ſufficit Anthimum (Catalogi omnes prima Gregorium ac deinde Anthimum ei ſubſtituunt, ut ſuo loco dicetur) Adrianopolitanum, qui poſtea, ſibi quatuor auroreum millibus promiſſis, patriarchatu ceſſit, & in montem Athum ſe contulit. Hinc Anthimo pactam pecuniam repetenti reſpondiſſe dicitur Cyrillus, ſatis illi eſſe, ſi viveret. Minis Anthimus perterritus, ne quid ſibi pejus accideret, acquievit, vitamque in eodem monte fulit.

enormia ſcelera, 1444 Cyrillus poſtmodum Hollandicis impenſis ab exſilio Rhodienſi revocatur; & cum hæreſim diſſeminare non deſiſteret, uti æqua ferentes id animo eccleſiæ proceres, eum denuo deponunt, & Rhodum relegant, & in ejus locum Gregorium Amaſienſem ſubſtituunt. Verumtamen rurſus, Hollandico & muneribus & promiſſis acriter inſonte, Cyrillus in ſedem reſtituitur, pulſo Gregorio, qui, antequam in exſilium perveniret, captus cum univerſo ſuo comitatu, ita mandante Cyrillo, laqueo vitam finit, & in mare projicitur. Cyrillus reſtitutus, cum magis ac magis hæreticis faveret, jura omnia, tum ſacra, B tum profana, grandi pecunia Hollandico vendens, præſules tam familiares, quam cognitos, de quorum fide dubitabat, miſeris modis inteſtinis & exſilio multans, & bona eccleſiaſtica exſorbens, & noxas alias ac damna Catholicæ religioni inferens, a Græcis ſimilia deteſtantibus, totius cleri aſſenſu de throno deturbatur, & apud mare Euxinum carceri includitur.

ac ignominioſam deinque mortem obſecipit. 1445 Inde paucis poſt diebus juſſu Turcarum principis eductus a ſatellitibus, laqueo & ipſe interimitur & in mare abjicitur, quod tantum ſcelus ſuſtinere indignatum, vetortis undis agitatum in terram revolvit, & a prætextantibus perdutta foſſa in altitudinem ſepelitur; nam ita tamen, ne veſtis collo alligata cum cadavere occultaretur. Eam alii videntes, ſpe reconditorum opum terram effodiunt, extrahuntque cadaver vermibus ſcatens, & exſpectatione delufi, inhonorum reliquunt, feris ac avibus forſan eſcam futarum, quod nec ipſum mare nec terra ſuo gremio condi paſſa fuerat. Scio, Batavos hæc omnia aliter in ſuum ac Cyrilli favorem referre, & Allatium ab illius de partium ſtudio accuſari. Sed nos eriam jure merito talem C in propria cauſa judices recuſamus, & non tam facile iis fidem adhibemus.

Quod ſi lectio odoxi Catholici ſcripturibus in hoc re minus credere, 1446 Adeunt itaque dominum de Moni, qui anno MDCLXXXIV Francofurti Gallice edidit Hiſtoriam Criticam de religione & moribus Orientalium, ubi pag. 32 & ſequentibus narrat geſta hujus Cyrilli, & in fine narrationis pag. 57 affirmat, ſeſe ad ea fideliter referenda neque Allatii neque Batavorum relatione acquieviſſe. Legant illuſtriſſimum Spondanum, qui in Annalibus eccleſiaſticis anno Chriſti MDCXXVII num. 9 ante Leonem Allatium de hoc ſubdolo Cyrillo ita ſcribebat: Cyrillus patriarcha Conſtantinopolitanus Græcus, homo verſipellis, omniſque decoris expers, fidei Græcæ, Turcicæ & Calviniſticæ miſtura prodigioſus, aliquot adoleſcentes Græcos in Hollandiam miſit, qui ibi pacta doctrina inſtruerentur, quam deinde per Græciam ſpargerent. Prodiit anno ſequenti ex officina Batavorum quædam confeſſio ejuſdem Cyrilli, tamquam conformis Calviniſtarum, quæ tamen a pluribus ipſorummet irrita fuit. Sed fuerit Cyrilli, non tamen eccleſiæ Græcæ aut Orientalis, quamquam id ſimulus fteret. Quæ ſit illius eccleſiæ fides, vidimus ſub Jeremia patriarcha: quæ iſti jam protulerunt, mera ſunt mendacia, & figmenta hæreticorum.

D

ſaltem illis ſuſpectum eſſe non poſſe ſeptemvirum Græcorum ſchiſmaticorum, 1447 Quod ſi Batavi etiam his arbitris ſtare nolint; quia Papiſtæ ſeu Pontificii ſunt, ut ipſi eos per contemptum appellant, liberaliter & ex abundanti illis offerimus alios, qui Pontificii Romano adverſentur. Quapropter minimè poteſt ipſis eſſe ſuſpectum Græcorum ſchiſmaticorum teſtimonium, quod de hac re paulo ſuperius ex ſynodo Hieroſolymitana allegavimus. Hinc quoque ab ipſis rejicienda non eſt epiſtola, quam Leo Allatius lib. 3 de Conſenſione cap. 8 num. 5 Græco Latinè reciuat, & in qua Arſenius hieromonachus tunc amico, querenti cauſam introductæ in Græciam Calvinianæ hæreſeos, poſt alia reſpondet, eccleſiam Græcam numquam huic hæreſi conſenſiſſe, & unum clandeſtinæ hujus molitionis auctorem fuiſſe Cyrillum, perditis moribus virum ac turbulentum, quique omnia lucro, & temporariæ gloriæ poſtponeret.

inter quos Arſenius de occulta Cyrilli cum Calviniſtis pactione, 1448 Deinde idem Arſenius, tempori & loco rei geſtæ proximus, Cyrillum ſic pergit depingere: Cum dominandi cupiditate laboraret jam pridem, & ad reginæ urbium thronum oculos adjiceret, præ deſiderio tum dignitatis, tum divitiarum, quas inde E collecturus eſſet, palam omnibus erat, non quieturum eum; verum id agere, ut propoſitum quoquo modo aſſequeretur, & principatum hunc jure vel injuria obtineret. His igitur de cauſis, cum adjunxiſſet ſeſe Calvini ſectatoribus, eorumque gratiam omni aſſentatione gnare captaret, non ceſſavit dictis factisque pro omnia iis obſequi; ut & ſentire cum ipſis voluerit, & avitam fidem, ſalutemque adeo, cum hæreſi omnium turpiſſima permutare. Fit igitur clandeſtina quædam inter eos pactio, ut Calviniſtæ quidem, pertinaci homines & advenæ, pecuniam Cyrillo numeraverat, ſuppeditaretque omnia, quibus ad obtinendum id, quod moliebatur, indigebat; hic vero, poſtquam eſſet pontifex conſtitutus, promiſſum vicifſim ſuum exſolveret: erat autem illud hujuſmodi, Cyrillum Calvini delirumenta omnia, & pervagatam apud emptores illos hæreſim cum ſecuturum ipſum ac palam profeſſurum, tum Orientales eccleſias vel omnes vel quamplurimas tandem in communionem attracturum.

& violen- tis fran- dibus 1449 Hæc facta conventione, ſtatim ſe infelix ille ad opus accinxit, & a Viſta, quod aiunt, incipiens, in eum, qui tunc Conſtantinopolitanam F ſedem obtinebat, orthodoxum hominem convertitur, illumque infidis & fraudibus appetens, ubi falſis criminibus circumventum ac depoſitum amovit, ſeipſum illius in locum a perpaucis, iiſque mercenariis hominibus, eligi curat, corruptis prius grandi pecunia, quæ ſuppeditata ipſi ab hæreticis fuerat, nulæ imperatoriæ proceribus, penes quos erat, facultatem concedere tum ejiciendi prioris, tum alterius, illius in locum, ſubrogandi. His igitur artibus poſſeſſionem dignitatem atque ſedem abtinuit Cyrillus, duplicem hoc uno peſtem exſecrationemque ſuum in caput accerſens, quod & ſacra Spiritumque ſanctum, ut ille quondam magus, pecunia commutarit, & animam ſuam eodem pretio vendiderit.

ſimilia narrat; 1450 Denique ſchiſmatica iſta hieromonachus poſt alia, quæ hic brevitatis cauſa omitimus, epiſtolam ſuam ita concludit: Has ego literas duabus potiſſimum de cauſis ad te mittendas cenſui, ut & veritatem liquido ipſe noris, & eamdem alii per te intelligant. Quamobrem a te contendo, ut, ſi ad eum ſcer viſum fuerit, eaſdem & ipſe cum omnibus, qui veſtro in orbe degunt, communices; ut & qui recte de his ſentiunt,

A *tiunt, iniqua de nobis exiſtimare & loqui deſinant, & Calviniſtæ, cum inſidias ſuas præſtigiaſque palam factas viderint, finem tandem exſultandi faciant & inepte gloriandi.*

quam narrationem ex Græca Arſenii epiſtola Hilarius Lutheranus Latine vulgavit.

1451 Hæc epiſtola adverſariis ſuſpecta eſſe nno debet, eo quod apud Leonem Allatium legatur : nam eamdem Græce penes ſe exſtare ; teſtatur Henricus Hilarius Lutheranus, qui in Appendice ad Chronicon eccleſiæ Græcæ illam Latine exhibet, & poſt eam integre relatam ſic notat : *Præcedens hæc hieromonachi Arſenii epiſtola, quæ Actis ſynodi Parthenianæ præfixa legitur, ſatis quidem docte & accurate negotium Cyrillianum proponit, ac pro ratione circumſtantiarum de eo differit.* Deinde rameu auctorem Græcum carpit on quamdam aſſertionem, quam epiſtolæ hoic contra Lutheranos inſerui, Certe Lutheranus ille ſcriptor adverſatio ſuo anu pepercilſet, ſi aliunde ea hiſtoria Cyrilliana fidem ejus elevare potuiſſet. Atqun hæc faria ſuperque dicta ſint de Cyrillo Lucare, poſt cujus primam relegationem in cathedra Conſtantioopolitaoa verſimilius ſedit

B

CLIX. GREGORIUS IV.

Cyrillo in exilium pulſo, cathedram CP. aſcendit Gregorius,

JAm ſupra vidimus, quod Leo Allatius Anthimum huic Gregorio præponat ; ſed probabilius putamus, Grrgoriam Anthimo præpoeudum eſſe, qoia de hoc ordine conſentiunt tres catalogoram noſtrum auctores, inter quos Matthæus Cigsla ſic habet : *Cyrillus .... poſt annum unum a Sultano Oſmane in inſulam Rhodum fuit relegatus, atque in ejus locam ſubrogatus Gregorius Amaſiæ ; poſt menſes tres in exilium pulſus eſt, etque ſuffectus Anthimus.* Hiſce conſoont Philippus Cyprios, qui de eadem ſucceſſioon ita ſcribit : *Cyrillus... a Sultano Oſmane in Rhodum relegatur ; in ejus locum ſuffectus unoculus Amaſiæ epiſcopus Gregorius, cum ſediſſet menſes tres, exilio datur.* Catalogua Renaudotianos de violenta ipſiua morte, quem duo priores caralogi non expreſſeront, mentiooem facit his verbis : *Gregorius Amaſiæ menſes tres, & in exilium pulſus, ſtrangulatur*

C *eſt.* Hoc motiia genus confirmatur ex Allatio, qoi ſopra num. 1444 aſſerit, e ſede ſua pulſum eſſe Gregorium, *qui, antequam in exilium perveuiret, capiur cum univerſo ſuo comitatu, ita mandante Cyrillo, laqueo vitam finit, & in mare projicitur.* Secundum jam dicta probabiliua huic Gregorio ſucceſſit

CLX. ANTHIMUS II, vel ANTHYMUS. CYRILLUS I Lucares iterum.

qui poſt tres menſes ſucceſſit Anthimus,

MArrhæus Cigala deceſſorem ac ſucceſſorem hojus Anthimi ita memorat : *Gregorius Amaſiæ poſt menſes tres in exilium pulſus eſt, eique ſuffectus Anthimus, Adrianopolis epiſcopus, qui continuo enturbatur, atque iterum Cyrillus revocatur, qui cum placide per annos octo exiſſet eccleſiam, ſecundo ab Sultano Amurate in inſulam Tenedum relegatus fuit.* Poſtquam Philippus Cyprius de eodem Grrgorio egiſſet, ſtatim ſubdit ſequentia : *Hunc Anthimus Adrianopolitanus ſuccedit ; nec multo poſt ipſe patriarchæ domo expulſus, in ſanctæ Lauræ ſplendidiſſimo monaſterio apud ſuum montem Athoo conſedit. Cyrillus revocatus, cum pacifice eccleſiam annos octo gubernaſſet, a Sultano Murato in Tenedon pellitur.*

SEC. XVII

1454 Catalogus Renaudotii breve patriarchatus ejus tempus ; quod mox laudari duo auctores tantum in genere iudicant, ita accurate expreſſit : *Anthimus Hadrianopolites, dies tres ; & abdicavit.* Ad hæc verba etiam obiter obſervo, quod Anthimos, qui ſopra enturbatus & expoſus faiſſe dicitur, hoc loco patriarchatum abdicaſſe tradatur. Porru hæc ſponcanea abdicatio optime euuciliatur com ſuperius producta Leonis Allatii narratione, in qua affirmat, Cyrillum Lucarem quatuor aureorum millia Anthimo promiſiſſe, ut patriarchatu cederet, atque huue propterea ſe io muotem Atho contuliſſe, obi promiſſa nummorum ſpe fruſtratus, vitam finivit. Ceterum hoc tempore fuerum adeo frequentes patriarchatum expoſitiones ac revocationes, ut ipſi Græci eas confudiſſe aut neglexiſſe videantur : laudatur enim catalogus Renaodotii illas poſt abdicatiooem Anthimi ita multiplicat : *Cyrillus iterum tertio, annos octo ; & in exilium pulſus. Cyrillus Berrhœa dies octo ; & in exilium pulſus. Cyrillus quarto, annum unum, menſes duos ; & exſulavit.* Tuoc tandem quarto Cyrilli Lucaris patriarchatui ſubſtituit Athauaſiam, de quo mox agemus. Qoidquid ſit de hoc primo Cyrilli Berrhœenſis patriarchato, ac duplici Cyrilli Lucaris ad ſedem Conſtantioopolitanam reditu, nos poſtea ſequimur duos iſtius temporis ſcriptores, apod quos in locum Anthimi exſoloratl val abdicaotis Immediate ſuccedit

E

quem ſtatim expoſuit Cyrillus poſt ſuum reditum

CLXI. ATHANASIUS II, cognomento Patellarius. CYRILLUS I Lucares tertid.

PHilippus Cyprius poſt ſecuodam Cyrilli Lucaris expulſionem hæc ſubjungit : *Pro eo* (videlicet Cyrillo iterum relegato) *Athanaſius Patellarius, Cretenſis, Theſſalonicæ metropolita, inducitur, haud diu poſt loco pellitur. Cyrillus tertiam revocatus, cum eccleſiæ per annum præſuiſſet, annitente prave e Berrhœa Cyrillo, rurſus Rhodum relegatur.* Matthæus Cigala patriarchatum Athanaſii etiam collocat inter ſecundam ac tertiam relegatiunem Cyrilli Lucaris, *qui, cum placide per annos octo rexiſſet eccleſiam*, ioquit, *ferendo ab Sultano Amurate in inſulam Tenedum relegatus fuit, eique ſucceſſit Theſſalonicenſis antiſtes Athanaſius Patellarius, ac paulo poſt loco pellitur ; at tertio revocatur Cyrillus, qui cum annum unum patriarchatum tenuiſſet, Berrhœenſis Cyrilli molitionibus rurſus extruditur.* Renaudotianus catalogus exiguum gubernatiouia ejus ſpatium, quod duo præcedentes auctores non exprimunt, rurſus ita exacte determinat : *Athanaſius Patellarius dies viginti duos ; & in exilium miſſus.*

& hoc iterum relegato ſubſtituitur Athanaſius

F

1456 Sed hoc loco iterum difficultas occurrit circa rectum ſucceſſionis urdinem, de quo inter catalogos noſtros non convenit : Cigala enim tradit, Cyrillum Lucarem tertio expulſum eſſe molitiooibus Cyrilli Berrhœenſis, qui poſterior Cyrillus, *annis duobus ſui patriarchatus exactis, a ſynodo tandem loco dejicitur.* Philippus Cyprius de patriarchatu Cyrilli Berrhœenſis primum meminit poſt mortem Cyrilli Lucaris, cum hic jam

quem tertio ad ſedem CP. redeuntem expulit Cyrillus Lucaris,

qui-

SEC XVII quinies ad ſedem Conſtantinopolitanam rediiſſet. Auctor vero catalogi Renaudotiani poſt commemoratum Athanaſii Potellaſii patriarchatum & & exſilium ſic pergit: *Rurſus Cyrillus quinto annum unum; & in exſilium pulſus. Iterum Cyrillus Berrhœa ſecundo, annos duos; & exſulavit.* His ſubjoogit patriarchorum Neophyti Hetacleenſis, de quo nos infra egemus. Vix videmus, quid in tanta opioioonm diverſitate ac tam crebra patriarchatum mutatione prohebilius ſtatuendum ſit.

In cujus deuno expulſi locum anno 1633 ſeſſellus eſt

1457 Attameo conſentire noo poſſumus Phillippo Cyprio, qui patriarchorum Cyrilli Berrhœenſis (alias Contarenus cognomioetnt) uſque ad mortem Cyſilli Lucasis differt: nam Cyrillus Lucares anoo Chriſti MDCXXXVIII ſtrongulatus aſt, & interim Dionyſius Guillius noſter, quondam Cyrilli Berrhœenſis ſuu Contareni præceptor, de hoc ſuo diſcipulo od Leooem Allatium eaecuto aono MDCXLV inter alia ſic ſcribit: *Quinque circiter menſes in ſcholam meam diſcendi cauſa venitaverat Cyrillus Berrhœenſis; poſt hos, ſeptemdecim elapſis annis, factus patriarcha Conſtantinopolitanus anno Domini* MDCXXXV, *Maetii* XXV, *me-*
B *miait tenuitatis meæ, dialtque Patribus illius eccleſiæ noſtræ, qui eum honoris cauſa gratulabundi adierant: Ubi eſt pater Dionyſius, magiſter quondam meus? (ego Meſſana tnae cram exſul pro fide.) Volo ad eum dare litteras, ut veniat, mecumque vitam degat.* Ea hoc Goillii noſtri teſtimonio potet, primum Cyrilli Berrhœenſis patriarchatum differti non poſſe uſque ad anonm Chriſti MDCXXXVIIII, quo Cyrillus Lucaier ſtrongulatus eſt, eum illa jom anno Chriſti MDCXXXV in cothedra Conſtaotinopolitona ſedetet. Sequimur itaqun Metithæum Cigolam, a quo poſt tertium Cyrilli Lucatis naſilium primo ponitur

CLXII. CYRILLUS II, cognomento Contarenus.

CYRILLUS I Lucares quarto.

Cyrillus Contarenus, quem Dionyſius Guillius noſter,

C TAm diverſa nortantur de Cyrillo Contareoo ſeu Berrhœenſi (eum hoc poſteriore cognomine communitne a patria vel epiſcoparu appellant) ut ingenum fatear, me iis conciliandis imparem eſſe. Mooifeſtum hujus diſcrepantiæ ſpecimen accipe ex duobus teſtibus ſynchronis, quos hic inter ſe confetemos, & quorum unus aſt Dionyſius Guillios, Societatis noſtræ ſacerdoo, qui io Græcia per plures aonos fidei propagandæ operam impeodit. Hic in epiſtola, quam Leo Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 11 num. 5 inſeruit, indolem & mores Cyrilli Berrhœeoſis, ſui quondam diſcipuli, inter alia ſic laudat: *Contarenus (ea prima fuit heroi adtributnum propoſito nomenclatnea) patriam habuit Berrhœam, Macedoniæ urbem. Theſſalonicæ, quæ Macedoniæ item eſt meteopolit, Græcas litteras didicit, quas ubi affatim percepit, Patrum Societatis Jeſu, qui jam tum Galatæ ad Conſtantinopolim ceſidentiam habebaut, eacitus fama, ad eos utriuſque philoſophiæ ſtudio, cælcſti tamen intentus magis quam ſeculari, ſe contulit. Theſſalonica Conſtantinopolim verſus quingenterum circiter millium (*houd duhie quingenta milliaria Italica intelligit) *maritima via eſt: quo ciacter ſit animi firmitudo Contareni, quem neque longitudo itineris, nec maris pericula potuerint a propoſito deterrere.*

1459 *Appulſus, manſionem, quam proxime Patres conducam, ſibi delegit, quæ & propria ipſo-* *eum erat, & gymnaſio adhærebat. In eam, præ-* D *terquam quod erat a popali cemota frequentia, ne ſocium quidem admiſit: quippe & fugitans tuebæ & quietit amans, & ſibi vacare cupiens ac Deo, quem unum ſuarum teſtem actionum habere volebat. Guletam advocuit in ipſo temporis articulo, quo cæptum jam erat ab ludi magiſtro tuponi Ariſtotelis Organum. Icaque ſub eodem dialecticæ ſe ipſe applicuit. Erat tum annos natne ſeptem & viginti circiter.* Tum vatios corpotis ac animæ ejus dotes coumerat. Deinde multis vethis expooit, quomodo ipſemet Cootareno teluctanti ſuaſerit, ut admitteret epiſcopatum Betrhœenſem, ſibi a Timotheo patriarcho oblatum, & quo ſe indignum judicebat.

eundem ipſius magiſter,

1460 Poſt hæc addit, obedieotem illum diſcipulum conſilio ac rationibus ſuis humilites acquieviſſe; *ac egreſſus e veſtigio ad patriarcham,* inquit, *ejus totum ſe pecuiſit arbitrio, quicatemplo eum, adempto Contareni nomine, Cyrillum appellavit, atque ita meteopolicam ecauntiavit: ſolent enim apud Græcos, qui epiſcoparum ineunt, mutare aomea, aſſumpto quopiam alio majorum ſuorum, ſanctitatis fama inſigium. quod abeodem* E *elemento ducat initium. Poſtmodum in Ordinem S. Baſilii cooptatus eſt: nemo enim apud Græcos epiſcopus eſſe potteſt, niſi Religioſus ſit & habitu & vitu. Mox minorit majoreſque ſuſcepit Oedines; erat enim adhuc laicus. Secuta denique eſt epiſcopalis conſecratio, in qua propter neceſſitatem, ut ætatis quidem cauſa habita eſt.*

propter obedientiam,

1461 Præterea Guillius hic inquitit, quæ cauſa movere potuerit patriatchom Timotheum, *virum alioqui prudentiſſimum, nec alienum a fide Catholica,* ut Contareoum ea iocepto philoſophiæ cuiſu od epiſcopalem dignitatem abriperet. Tum vero reſpondet, pottiatcham haod dubie ad id motum fuiſſe ſingulari motum ejus iotegritate, aliiſque virtutibus, inter quos ab ipſo enumeteotus *non vulgaris modeſtia, bonitas, manſuetudo, patientia, æquitas, æquanimitas, caſtitas, denique,* inquit, ut *Sabellici verbis utar, laudatiſſima omnium virtutum, ees cælo hominibuſque jucunda, gratitudo.* Hone autem animi gratitudinem ptobat ex eo, quod Cyrillos poſt multoo aonoo ad pottiarchatum Conſtantinopolitanum avectus, memioerit magiſtri ſui Dionyſii, quem F etiam Conſtaotinopolim acceiſitu voluetit, ut ſecum vitam ageret, ſicut ſuperioo alia occaſione o nobis dictum eſt.

aliaſque virtutes

1462 Denique Guillius noſter epiſtolam ſuam ita concludit: *Hæc ſolum habeo de virtute Cyrilli Berrhœenſis, quæ pro teſtimonio dicam; ſed longe plurima majoraque ecclæ factorum principia ac fundamenta; quæ eſſe facta ſecuta quidem eſſe non dubito; at de iis tamen teſtis idoneus eſſe non poſſum; ſed illi damnaaat, quibus ſunt explorata: mihi vero qui eſſe poſſiat? Cyrillus enim, poſtquam in meteopolim ſe ecepit, longiſſime diſtantem (quippe Theſſalonicæ propinquam) neque a me viſus ipſe per ſpatium circiter ſeptem & decem aanorum, niſi ſemel, idque obitce, & quaſi per tranſennam; neque auditum de eo quidquam fuit, cum præſertim anno* MDCXXVIII *incaats peopsmodum, conſtitata ab hæreticis adverſus nos Conſtantinopoli pro fide perſecutione, poſt cacceres, eatenas, & pericula minaſque moetis, lude ego fuerim ejectus.* Dionyſius Gnillius anno Chriſti MDCXLV, die XXX Decembris, has litteras Lauretii exoravit, eaſque paucis ante moitem foam dinbus od Leooem Allatium dedit, ut ipſe Allatius

imperfe laudat.

loco

A loca ſupra citato antè illas raſtatur.

Sed Allatius aliunde ſtatum Cyrilli reſtituere nititur.

1463 Sed ſatis mirari nequeo, quod Leo Allatius, acceptis his Guillii literis, non mutavarit planè diverſam Cyrilli Berrhœenſis effigiem, quam in epiſtola ad Nihuſium depinxerat, quamque lib. 3 de Conſenſione cap. 11 num. 5 iterum exhibet, ac memoratis Guillii literis ita præfigit: *De Cyrillo Lucari jam nunciavi; de Berrhœenſi pauca hic addam. Litteras ab hieromonacho Gregorio, hieromonachus etiam ipſe, Theſſalonicæ didicerat: deinde in epiſcopatum a Timotheo patriarcha promovetur. Et cum Paphus Theſſalonicenſis metropolita Moſcovitam appellaſſet, ut egeſtati, eripique alieno, certis nominibus ab eccleſia ſua contracto, ſi fieri poſſet, ſubveniret, & ex alienum exactam pecuniam longe ſuperaret; adeoque ſe ab eo exſolvendi ſpes deceſſiſſet, juſſu principis, a quo large & ſine labore victus ſuppeditabatur, in eo regione, de epiſcopatu parum ſolicitus, ſedem collocat, ut ſecurus vivat.*

Mirumque depingit artis coloribus,

1464 *Cyrillus interim Lucaris patriarcha Berrhœenſem ad eccleſiæ res procurandas, animoſque Chriſtianorum providendum, Theſſalonicam mittit;* B *qui ſplendore magnitudinisque civitatis pellectus, ab eadem Lucare Theſſalonicenſem epiſcopatum enovet. Cum non impetraſſet ab amico, cui maxime fidebat, & a quo majora etiam ſibi polliceba tur, ira ſibi facem ſubminiſtrante, odia capitalia in Cyrillum exercuit, quæ neque novis promiſſis, neque amicorum interceſſionibus, neque ullo alio beneficentiæ munere reſtincta ſunt. Hinc frequentes inſidiæ, & ſaltus pertentatæ ab utraque fronde Conſtantinopolitanum clerum exagitarunt; donec, ejecto Cyrillo, ſuffocatoque, ipſe patriarchatum inſit.*

quos cum laudabor, et a Guillio dictis,

1465 Vix video, quomodo hæc duplex Cyrilli Berrhœenſis imago eumdem hominem veru repræſentet: taſte enim Allatio, hic Cyrillus *literas ab hieromonacho Gregorio*, HIEROMONACHUS *etiam ipſe, Theſſalonicæ didicerat*. At Guillius noſtræ taſtatur, eumdem primo in Ordinem S. Baſilii coopiatam aſſe, quando jamjam epiſcopali dignitura erat ornandus, cum namo apud Græcos epiſcopus eſſe poſſit, niſi prius habitu & victu monachus fuerit. Prætarea diuitat ab Allatio Cyrillus iſta archiepiſcopatum Theſſalonicenſem ambitioſe poſtulaſſe, eoque non obtento, C *odia capitalia* contra Cyrillum Lucaram exercuiſſe. Guillius autem aſſerit, eumdam Cyrillum Contarenum a dignitatibus hujuſmodi abhorruiſſe, ſaſequn multis rationibus tandem ai perſuaſiſſe, ut præſulatum Berrhœenſem, a patriarcha ultro oblatum, admitteret. Denique Allatius affirmat, quod ob denegatum archiepiſcopatum Theſſaloniceoſam eum Cyrillo Lucare tam implacabiles inimiciriias habuerit, ut *neque novis promiſſis, neque amicorum interceſſionibus, neque ullo alio beneficentiæ munere* aſtingui potuerint. Ubioam igitur tunc arant *non vulgaris modeſtia, benitas, manſuetudo, patientia*, aliæqua Cyrilli Contareni virtutes, quas Guillius io ipſo tamopere laudat? Non aapio, quomodo hæc cohæreatur, niſi honores mutaverint mores, ut habet parœmia, vel Contarenus ficta religionia aa pietatis larva magiſtrum ſuum Guillium ſefellerit.

conciliare non ſatis poſſumus.

1466 Quinimo Allatium eum ſaipſo & aliis conciliare nna poſſum, ut ioſra apparebit iu ſa, quando Cytilli Contarani patriarchatu, quamvis Allatius da unico rantummodo maminerit, aumqua poſt mortum Cyrilli Lucaris peeparam diſtularit: nam ax ſupra ſtlatu Dionyſii Guillii teſtimouio liquat, Cyrillum Berrhœaaſem ſau Contarenum jam ah anno Chriſti MDCXXXV io cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe, & Matthæus Cigala diſerta teſtatur, poſt tantum Cyrilli Lucatis exſilium ſedem Conſtantinopolitaoam occupatam fuiſſe a Cyrillo Berrhœenſi, *qui annis duobus ſui patriarchatus exactis*, inquit, *a ſynodo tandem loco dejicitur, rurſuſque Cyrillus ſenex e Rhodo accerſitur, qui ſe ipſum ſponte abdicavit, ac demum rite ac legitime patriarcha creatus fuit Heraicenſis epiſcopus dominus Neophytus anno Chriſti* MDCXXXVI. Sequitur itaque ex varhia Matthæi Cigalæ, qui hic catalogo ſuo finam impoait, ut poſt expulſionem Cyrilli Contarani & ſponianeam Cyrilli Lucaris abdicatioaem ſederit

SEC. XVII

CLXIII. NEOPHYTUS II. CYRILLUS I Lucaras quiuto.

PHilippus Cyprius apud Bandurum tomo 3 Imperii Orientalis pag. 229 da hoc novo Patriarcha ſic ſcribit: *Cum Heracleæ archiepiſcopus Neophytes, Cyrilli diſcipulus, filiuſque adoptivus, patriarchatu vite ac legitime defungeretur; patrem, magiſtrum, & de ſe bene meritum (ſapientiſſimum dico Cyrillum) Rhodienſi exſilio liberavit: atque in regnatricem pervenit urbem, ſponte in favorem domini Neophyti abdicatus eſt: Qui (videlicet Neophytus) [cum eſſet] invalidus gubernandis ob patriarchæ domus confuſionem, nec magna turbamenta ſuffere poſſet (erat quippe miti placidiſſimoque ingenio) ut de manu ve decederet, imperavit.*

Cyrillo Contareno exauctorato ſucceſſit Neophytus. E

& brevi abdicans, in cum dedit quinto patriarchatui Cyrilli Lucaris.

1468 Auctor catalogi Renaudotiani hic ſentum Cyrilli Lucaris patriarchatum ita taceafet: *Neophytus Heracleæ annum unum; & abdicavit. Iterum Cyrillus ſenior ſexto annum unum; & ſtrangulatus.* Nos hoc loco quiotum Cyrilli Lucaris patriatabatum numeravimus aum Philippo Cyrio, qui poſt ſupra memoratam Neophyti abdicatioaam da ukimo Cyrilli Lucaris patriarchatu ſic diſſecit. *Cyrillus quintum revocatus poſt unius anni quinumque meſium regimen, eperam dante Berrhœenſi Cyrillo, & concurſu aliquot Methymnæorum interfectus eſt a Muſa Baſſa, regni procuratore: nam imperator Sultanus id temporis ipſe adverſus Babylana bellum gerebat.* F *Hunc in modum tetrrimus Berrhœenſis parricida per annum & ſeptenos menſes patriarchatu potitus eſt.* Igitut reliqua Cyrilli Berrhœenſia geſta, ut ſupra promiſimus, hoc loco examinanda ſunt.

CYRILLUS II, Contarenus iterum.

CAtalogus Renaudotianus da redita & morte hujus Patriarchæ ſic brevitar agit: *Cyrillus Berrhœæ ſtetit (nos cum Matthæo Cigala ſecundum ejus patriarcharum dumtaxat numerum) (ſedem tenuit annu uno; deinde in cur cerem conjectus, in exſilium pulſus, tandem ſtrangulatus eſt.* Poſquam Philippus Cyprius ſupra dixerat, Cyrillum Lucaram opera Cyrilli Berrhœenſis interfectum eſſe, atque ita hunc ſedam illina iaique invaſiſſe, da violenta hujus invaſoris morta ſeu pœna rationia addit ſequentia: *Aſt vindex Dei oculus non ſivit eum impunitum; ſed divina inſpiratione principibus ſummorum ſacerdotum exoſtatis, imperatori Sultano Murati, a Babylonicæ*

qua tandem a Turcis interfecto, ad ſedem CP. vocitio Cyrillus Contarenus,

vitto.

SEC XVII victoria cum triumphis tropæisque reverso, pro illius iniquitate & insatiabili rapina relationem primiati concessit, eumque in Africam Barbariæ in exsilium egit; ubi etiam justas a Deo pœnas pro sævum atque ipso dignum mortem sustinuit.

de rejus moribus, 1470 Leo Allatius post illa, quæ superius ex eo retulimus, lib. 3 Consensionis cap. 11 num. 3 de patriarchatu, moribus, & morte Cyrilli Berrhœensis seo Contareni hæc subnectit: *Patriarcha, ære alieno, magnitudine tributorum, & injuria potentiorum, ac tantum non in servitutem Turcis dicatum patriarchatum, industria suæ admirabili, liberavit, & in pristinam dignitatem aliquo modo tetulit, in alias etiam ecclesias profusus. Fuit animo liberali ac magnifico, virtutum litterarumque studioso, obstinatior obstirmatiorque in proprio consilio. Iracunde non tantum verbo, sed sæpe etiam manu, cum præsulibus agebat; ideoque multorum invidiam subiit; qui simul omnes cum Parthenio conspirantes, immerentem contumeliose e sede eruunt, & Tunetum ablegant.*

B

1471 *Intrusus Parthenius, a Timotheo patriarcha, Archiali metropolita, ab Anthimo Andrianopolitanus creatus, cum jam videret, divino res Cyrilli factione sociorum crescere, & de eo remittendo certa spe persuasos, verbis, ne, eo restituto, ipse dignitatem subiret, mendacium de eo laterimendo, profusa rerum ecclesiasticarum largitate a Turca extorsit, misitque ad Birbirum Bassam Rhodiensem, amicum, qui statim Tunetum divenit. Dum earnifex inflaret, & alii spectabiliores in ea secta viri adhortarentur, ut, ejurata Christianorum fide, Mahumetum amplecteretur, sicque suis rebus sibique consuleret, & fortunatiora etiam pollicerentur, ille pacatissimo animo despexit, cum Ecclesia Romana & cum Christo, quem intime spectret, velle se mori, sicque laqueo, gutture expositio, suffocatur vir pius & melioribus temporibus dignus. Actum est jam Romæ de eo in sanctorum Martyrum numerum referendo.*

& morte Leo Allatius ita scripsit,

& ut fertur, 1472 Non intelligo, quomodo Allatius dicat, *immerentem* ab episcopis depositum fuisse hunc Cyrillum Berrhœensem, qui, ipse testis, *tractande non tantum verbo, sed sæpe etiam manu, cum præsulibus agebat.* Multo minus capio, qua ratione Cyrillus ille ab ipso vocetur *vir pius, & melioribus temporibus dignus*, quem implacabile odium cum Cyrillo Lucare exercuisse, & frequentes ei insidias struxisse, paulo superius fatebatur. Denique non percipio, quo pacto Cyrillus Berrhœensis Constantinopolitanum patriarchatum *ære alieno, magnitudine tributorum, & injuria potentiorum liberaverit*, atque ipse *patriarcha animo liberali ac magnifico* fuerit, ut Allatius asserit, cum Spondanus in Annalibus ecclesiasticis de eadem Cyrillo (nisi malis tempore Cyrilli Locaria duos alios homonymos præter ipsum admittere) ad annum Christi MDCXXXIX num. 10 scribat hoc modo: *Constantinopoli patriarcha Cyrillus ab Iberia* (unde hoc cognomen Cyrillo visti tributor, ignoro) *ob fidissimas pecuniarum a subditis extorsionis interim carcerem conjectus, depositus fuit a sede, & in ejus locum subrogatus Parthenius Adrianopolita, nur unanimi cæterorum omnium antistitum, cleri & populi, confessu.*

& cum illustrissimo Spondano 1473 Spondanus in iisdem Annalibus ad annum Christi MDCXXXVIII num. 13 egerat de quodam pseudo-prophæta, qui mense Junio ejusdem anni MDCXXXVIII strangulatus fuit, & ea occasione de Cyrillo Lucare, ejusque successore ibidem num. 14 hæc subdit: *Quo eodem* (nimirum mense Junio anni MDCXXXVIII) *Cyrillus patriarcha Constantinopolitanus a præfecto urbis depositus fuit dignitate, ob quædam criminationis impacta, & in turrim maris algri conjectus, atque etiam, ut volunt, in mare præcipitatus; meritas dans pœnas hæresum & turbarum, ab eo excitatarum. Restitutus vero est in sedem alter Cyrillus ab Iberia, ipsius hostis infensissimus, qui priss eum texerat: ita enim se invicem miseri detrudere quærebant, ut qui plus favore aut pecunia valeret, is quoque in adeptione dignitatis ceteris prævaleret.* D

ac Brietio nostro 1474 Brietius noster in contextis mundi Annalibus ad annum Christi MDCXXXVIII similia de utroque Cyrillo tradit his verbis: *Hoc anno fanaticus ille Cyrillus, patriarcha Constantinopolitanus, Græco Calvinizans, ab urbis præfecto conjectus in carcerem ad fauces Bosphori (castrum septem turrium dicitur) atque ex turri in mare præcipitatur, tantum aquæ forbuit, quantum ea Calvini sordibus hauserat venenii, morte sublatus impiorum. Restitutus est in sedem Cyrillus alter ex Iberia, quem ille detruserat, capitalis ejus hostis; sed qui cum ea pecunia, ut Turcorum subditus, non eruditione atque pietate, uti Christianus, disceptavit.* Hæc certe omnia laudatam ab Allatio pietatem Cyrilli Berrhœensis (si is idem sit cum Cyrillo ex Iberia) neutiquam commendant. F

concilliari non possit, 1475 Non facile credo, Romæ actum esse de Cyrillo Berrhœensi in Sanctorum martyrum catalogum referendo, etsi Allatius amico suo Nibusio id in citata epistola nuntiet: nam prudentes dubitori potest, ac Cyrillus ille in unione Ecclesiæ Romanæ obierit, quemadmodum Banduris tomo 2 Imperii Orientalis pag. 1004 & sequente, in locis ad catalogum Renaudotianum agens de Cyrillo Berrhœensi, satis indicat hac observatione: *Is est, sub quo habita est synodus Constantinopolitana* (de eo synodo Parthenius ejus successor propter exosum sui decessoris memoriam non meminit) *in qua anathema Cyrillo dictum ob hæresi, quæ in Confessione, sub ejus nomine publicata, continebantur. Contarii a nonnullis dicitur est vir Contarenus. Vide epistolam P. Dionisii Gallii Societatis Jesu ad Allatium pag. 1077: Unde Allatius mire laudavit hominem, tamquam Catholicum, & mox in Martyrum catalogo repenendum, quod factum non fuit. Vixit Græcus in Græcorum scholis.* Hinc suspicor, superius memoratum Catholicæ fidei ac Romanæ unionis professionem, quam Cyrillus jam strangulandus publice edidisse dicitur, ab Allatio ea pia credulitate aut levi conjectura referri, & authentica testimonio destitutam esse. E

alii forte tripla ejusdem tempore, Cyrillus &c distinguendus. 1476 Omnes istæ difficultates, quas hic & superius proposui, mihi injecerunt leve quoddam dubium, an forsitan præter Cyrillum Lucarem eodem fere tempore duo alii Cyrilli exstiterint, ac inter se confusi fuerint, sicut nonnulli scriptores confuderunt duos Parthenios Adrianopolitanos, qui sibi invicem in patriarchatu Constantinopolitano successerunt, & de quibus postmodum suo loco egemus. Accedit, quod Spondanus & Brietius patriarcham, qui Cyrillo Lucari mortuo successit, cognominent Cyrillum *ex Iberia*, cujus cognominis causam & originem hactenus ignoramus. Hæ difficultates, inquam, leve dubium de diversitate Cyrillorum mihi injecerunt; sed eum illam homonymorum patriarcharum differentiam solidis argumentis probare non possimus, scrupulum istum aliis, quorum interest, examinandum relinquimus, & progredimur ad proximum Cyrilli Berrhœensis vel Contareni successorem, qui fuit

CLXIV.

Digitized by Google

A

CLXIV. PARTHENIUS I.

Hic Parthenius anno 1638 damnavit errores Calvinianorum, non nominato Cyrillo Lucari,

PHilippus Cyprius poſt relatam Cyrilli Berrhœenſis mortem, de electione hujus Partheni tradit ſequentia: *Ea tempeſtate ſummi ſacerdotes, clerici, amiſſque populus Chriſtianus congregati Partheniam, Adrianopolitæ antiſtitem (qui prius Anchialenſis eccleſiæ res curaverat) urgendo ad capeſſendam ſedem adegerant; ſuſceptaque eſt dignitas patriarchalis anno communis ſalutis* MDCXXXIX, *die Julii quarto.* Hic terminantur catalogus Philippi Cyrſii, ita ut deſinente nubia ſolat ſuperſit catalogus Renaudotianus, qui annos gubernationis ac mortem ejuſdem Partheniſ ſic breviter indicat: *Parthenius Hadrianopoleos annos quinque, menſes duos; venenoſublatus.* Bandurus autem tomo 2 Imperii Orientalis pag. 1005 ad hunc catalogi Renaudotiani textum ita notat: *Is eſt, qui vulgo ſenior appellatur, ſub quo habita ſynodus Conſtantinopoli* (hæc apud Harduinum noſtrum

B tomo 11 Conciliorum 2 col. 171 conſuli poteſt) *in qua damnata Confeſſio Cyrilli Lucaris; ſed ejus nomini parcitum.*

cujus nomini non pepercerat Cyrillus Conterenus in ſynodo anni 1638,

1478 At Cyrillos Berrhœenſis nuo pepercerat nomini Cyrilli Lucaris, dum anno Chriſti MD. CXXXVIII errorea Calviniſtarum damnabat in ſynodo, quam Leo Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 12 num. 1 Græco-Latine ex cimeliis ſuis edidit, & in qua nominatim contra Cyrillum Lucarem, tamquam Calvini ſectatorem, ſæpius anathema pronunciatur. Sed dum apud Iudaeum Allatium col. 1069 Cyrillus Berrhœenſis hanc ſynodum ſubſcriptione ſua roborat, certa dies menſis omiſſa eſt, & Latine perperam annus ſalutis MDCXXXIX nuncupatur, cum tamen ibidem col. 1163 Græce legatur ἐν ἔτει σωτηρίῳ ϡχλθ, id eſt, *anno ſalutis* MDCXXXVIII: nam literæ numerales ϡχλθ rantummodo annum MDCXXXVIII indicant, ut conſideranti patebit. Porro dies menſis ac rei geſtæ annus exactius diſtinctioſque exprimuntur apud Harduinum noſtrum tomo 11 Conciliorum, ubi col. 1231 Cyrillus Berrhœenſis huic ſynodo ita ſubſcribit: *Annoſalutis milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo octavo* (huc omnia etiam Græce ad longum ſcribuntur) *die*

C *vigeſima quarta Septembris, Indictione ſeptima. Cyrillus Berrhœenſis miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopoleos, ſeu novæ Romæ, & patriarcha œcumenicus, confirmans ſynodum adverſus Cyrillum Lucarem celebratam, tam capitula ab Cyrillo conſcripta, quam ipſum, qui conſcripſit ea, ac quemcunque ea habentem, ut orthodoxa, anathemati ſubjicio.* Tum patriarcha Alexandrinus, Hieroſolymitanus, aliique prælules & clerici nomina ſua ſubſcribunt.

de qua tamen non meminit Parthenius forte ob exoſam memoriam Cyrilli Conterenſ,

1479 Certe mirum videri poteſt, quod hic patriarcha Partheniſ, eoſdem Calvini errores anno MDCXLII damnans, de præcedente illa ſynodo nullam mentionem fecerit. Nonnemo conjicit, Partheniam de ea ſiluiſſe, quia Cyrillus Berrhœenſis unioni Eccleſiæ Romanæ adhærebat. Sed illa hypotheſis, adeoque ipſa conjectura, omnino iacerta eſt, ut ex ſupradictis Banduri obſervatione facile colligitur. Præterea ſi illa ratio Partheniam movilſet, eademmovere debuiſſet ſchiſmaticos, qui iſtam Cyrilli Berrhœenſis ſynodum inſeruerunt ſuæ ſynodo Hieroſolymitanæ, quam anno MDCLXXII contra Calviniſtas celebrarunt, ut apud Harduinum noſtrum tumo proxime citato a col. 223 licet videre.

Potius igitur hic meminiſſe oportet eorum, quæ ſuperius ex Leone Allatio retulimus: Cyrillus enim Berrhœenſis, teſte Allatio, *tractande non tantum verbo, ſed ſæpe etiam manu, cum præſulibus agebat; ideoque multorum invidiam ſubiit, qui ſimul omnes cum Partheniæ conſpirantes, eum e ſede ſua pelli ac Tuzetum relegari curarunt.* Hinc probabilius ſuſpicor, Parthenio, aliiſque præſulibus memoriam Cyrilli Berrhœenſis adeo fuiſſe exoſam, ut de ſynodo illius nullam verbum facere voluerint. SEC. XVII

eſt hic an illo odio non probatur fuiſſe orthodoxus.

1480 At quæcumque fuerit vera hujus ſilentii cauſa, ſaltem ex illa Calviniſtarum condemnatione non ſequitur, Cyrillum Berrhœenſem unio ni Eccleſiæ Romanæ addictum fuiſſe: ſic enim Partheniam Calviniſtis adverſabatur, & rameo orthodoxis Latinorum dogmatibus non conſentiebat, ut ſatis intelligitur ex verbis Allatii, qui lib. 3 Conſenſionis cap. 12 col. 1082 & 1083 de hoc ita ſcribit: *Berrhœnſi ſuccedit Partheniuſ, antea Hadrianopolitanus metropolita, Latinis non admodum æquus, quas clanculum profeciadit. An idea* E *cum Calviniſtis conſuetudines amiticiaſque junxit? Nec deſuere hæreticorum conatus: monere enim auri pollicitationibus ſunt; ſed laverunt laterem. Statim enim atque in patriarchatu pedem fixit, convocata ſynodo, Cyrilli Lucaris capita, & eaſdem ipſas Calviniſtarum hæreſes anathemate perſtrinxit, excommunicavit eos omnes, qui cum Calviniſtis ſentirent. Synodus celebrata eſt anno* MDCXLII; *excuſa Jaſſi Moldaviæ eodem anno in folio expanſo, &* MDCLXXII *Pariſiis apud Cramoyſi, quam hic quoque referre non gravabor. Tum Græco-Latine exhibet ipſam ſynodum, quæ ab Harduino noſtro recuſa eſt, ut ſupra monuimus. Porro plures Parthenios, patriarchas Conſtantinopolitanos, in unum coaluit quidam ſcriptor ſordidiſſimus, ut Bandurus loco proxime citato loquitur, quos jam ex catalogo Renaudotiano inter ſe exacte diſtinguemus.*

CLXV. PARTHENIUS II, cognomento Keskines.

F

LAudatos Renaudotii catalogus hanc Patriarcham ab homonymo ſuo daceſſore ſatis diſtinguit his verbis: *Alius Partheniuſ Hadrianopoleos, cognomine Keskines, annos duos, menſes duos; palſus in exſilium.* Eamdem diſtinctionem novet Leo Allatius, quando in præfata epiſtola, quam lib. 3 Conſenſionis cap. 11 num. 5 ſeperit, ad Nihuſium anno Chriſti MDCXLV poſt alia ſic ſcribebat: *Morte itaque tanti viri* (nempe Cyrilli Berrhœenſis, de quo paulo ſuperius egerat, & quem jam catalogo ſanctorum Martyrum fere inſereadom putabat) *quaſi ſecuruſ ultam agit Partheniuſ, & multo magis hic novuſ Partheniuſ; qui, priori Partheniopalſo, patriarchatum occupata ea diſciplina Lucaris, Calvino addictiſſimus, & Orientalem eccleſiam fraudibus nequiſſimis, ſed ſine ullo fructu, vexat.*

Cum Partheniuſ ſenior fuiſſet ex patriarcha exſul, ſucceſſit ei alter Partheniuſ,

1482 *Sanè Græci in retinendis traditionibus & ritibus ſuæ eccleſiæ conſervandis plus animis conſumacos, quod in ipſo illius ingreſſu demonſtrarunt: nam ut ille Græcorum animos a Latinis magis averteret, & Latinos ipſos infra hæreticos poneret, celebrata ſynodo, hæreſin, aliaſ ſæpe in Eccleſia condemnatam, denuo in eam invehere conatus eſt; hæreticos nempe, cum redeunt, eſſe rebaptizandos, ut hinc poſtea concluderet, Latinos, quos hæreticos craſſent, illius conditionis homines, ſi*

quo circa annum 1644 relegatus eſt in Thebaidem CP. confinia

ad

SEC. XVII *ad eccleſiam Græcam gradum fecerint, annuas eſſe rebaptizandas. Sed cauſis ſui cultum unllam, relaxantibus fere omnibus, reperit, & ſibilo convitioque in ſynodo exploſus, domum receſſit, id tantummodo lucratus, ut plane apud omnes hæreticus habeatur. Sic demortua in Lucavim odia Græcorum in ſe concitavit. Sed dabit Deus his quoque finem.* Pariheoius iſte brevi ſenſit ultricem Dei manum, quando poſt paucos annos ſtrangulatus eſt, quamvis intrein ſemel ſedi ſuæ reſtitutus fuerit, ut mox dicemus. Porro Tabulæ Marcellicæ primam hujus Parthenii exauctorationem anno Chriſti MDCXLIV affiguat.

CLXVI. JOANNICIUS II. PARTHENIUS II Keſkines iterum. JOANNICIUS iterum.

B *Joannicius, qui Parthenio redeunti cedere cum cius eſt, & eidem deinde ſtrangulato iterum ſucceſſit.*

AUctor eetelogi Reneudotieni de his Petrierchis ite breviter meminit: *Joanicius Heraclitæ annum unum, menſes undecim; fugit & latuit.* Cum deinceps de fuga & latebris patriercherum aliquoties mentio recurrat, veriſimilem hujus rei cauſam hic ſemel lectori indicandam eſſe exiſtimo. Iteque propter ioſcitius dicenda ſuſpicor, enauctoratos illos patriarchas fugiſſe aut latuiſſe, ne vi cogerentur manifeſtare opes, quas clanculum collegerant & ſpe recuperendæ ſedis vel ad tempore ioiquioris fortunæ reſeerveverent. Deinde auctor ejuſdem eetalogi de tediu Parthenii ſecuodi hæc hebet: *Parthenius ſecunda, annos duos, menſes ſex; in exilium pulſus, ſtrangulatus eſt.* Denique ſiletom Joannicii patrierchetum ita memoret: *Joanicius ſecundo annum unum; fugit & latuit.* Mox laudatæ Tabulæ Marcellienæ tempora horum patriercherum ita diſponuot, ut Joannicio cathedram primum eſcendenti annum Chriſti MDCXLVI, Parthenio reſtituto annum MDCL, ac denique ſecuodo Joaenicii patriarchatui annom MDCLI aſſigneat. Pro exeſte horum omniom chronotaai
C ſpondere oolim, quie noo videtur cum ceteiogo Reneudotiano componi poſſe. Attamen ea his enni horum Patriarcharum præterpropter colligi poſſunt. Cererum noe ſuppetuet nobis inſtrumeate, quibus rei geſtas aut tempore illorum Præſulum accurate illuſtremus.

CLXVII. CYRILLUS III, cognomento Spanus. ATHANASIUS II Patellarius iterum.

Poſt hunc ſedit Cyrillus, ac dein Athanaſius, qui poſterior unionem Romanam amplexus eſt.

CAtalogus Renudotianus, quem hic ſolum docem hebemus, oe hoc Cyrillo tradit ſequentia: *Cyrillus Tornobi, cognomine Spanus, dies viginti; cumque recuſaſſent epiſcopi illum tranſferre, ejectus eſt, & in exſilium miſſus.* Tum vnro ſecundum patrierchatum Athanaſii Petellarii vel Patelari (alii ipſum Batelarum cognominent) ita commemorat: *Iterum Athanaſius Patelarus ſedit dies quindecim; ejectus, cum illum epiſcopi recipere nollent.* Noo omnioo temere ſuſpicor, hunc Arbaoaſium poſt primam ſuam expulſionem io Iteljem diſceſſiſſe, eique ibi unionem Eccleſiæ Romeæ amD pleaum eſſe. Huic ſoſpicioni ceuſum præbet Leo Allatius, qui lib. 3. Conſenſionis cap. 55 num. 7, dum aliquot illuſtrus & orthodoxos ſui tempori Græcos enumerat, de eodem, ni fallor, Athanaſio agit his verbis: *Athanaſius etiam Patelarius patriarcha Ancanam pervenit, ubi munificentiſſime exceptus ab Urbano VIII, reconciliatus Romanæ Eccleſiæ in Orientem diſceſſit, & archiepiſcopatu Theſſalonicenſi donatur.* At oportet, hnoc Athanaſii converſionem eoee annum Chriſti MDCXLIV contigiſſe, quie eo anno Uibaous VIII en hae vite migravit. Forte huoc Athaneſium, poſtes ſedi ſuæ reſtituium, epiſcopi ſchiſmetici vjecerunt, eo quod ipſum unioni Romaoæ Eccleſiæ edhæſiſſe intelleaiſſent.

CLXVIII. PAISIUS. JOANNICIUS II tertio, CYRILLUS III Spaous iterum. PAISIUS iterum.

E

& cui Paiſius, deinde tertio Joannicius, ac iterum Cyrillus,

JAm ſæpe laudatus Renudotii eatelogus de his quoque ſic breviter meminit: *Paiſius Lariſſæ, menſes novem; fugit & latuit.* Deiode tertium Joannicii petriarchatum indicet his verbis: *Joanicius tertio, menſes undecim; a teſtetdaro ſeu quæſtore in carcerem conjectus, poſt dies ſodecim abdicavit. Attributa ipſi ad alimoniam Cyclades inſulæ.* Fortaſſe ſupre memoratua annos Chriſti MDCLI referendus eſt ed tertium Joannicii petriarchatum, quem Tabulæ Marcellienæ cum ſecundo coofuderint. Sed in tanta inſtrumentiorum penurie & obſcuritate nihil certi pronuntio. Poſt hunc Cyrillus, iſtius nominis tertius, cognomeoto Spanus, ad ſedem Conſtaotinopolitenam rediit, ut auctos ejuſdem catalogi memorat hoc modo: *Cyrillus Tornobi iterum ſecundo, dies quatuordecim; Cypram inſulam jeſſus.* Tabulæ Marcellienæ hunc Cyrillum prætermiſeruot.

F *denuoque ſecundo ſuſpenſus eſt Paiſius, qui exauctoratus uſque ad annum 1672 in vivis fuit,*

1486 Denique Paiſius, qui entea fugeret & latuerat, ſedi ſuæ ferme per aonum reſtitutus eſt, ut idem auctos exponit his verbis: *Paiſius ſecundo menſes undecim; ejectus obtinuit Cyzicum & poſtea Epheſum.* Tabulæ Mercellianæ primo Paiſii patriarchatui tribuunt annum Chriſti MDCLIV, & de tediu illius non memineruae. Porro hunc Paiſium adhuc enno Chriſti MDCLXXII in vivis fuiſſe, coeſtat en Reſponſione Dionyſii patrieichæ Conſtantinopolitani, eo anno cootra Calviniſterum errores date, eui ille poſt patriatcham tunc ſedentem, eomo XI Conciliorum apud Harduinum noſtrum col. eſte ſic immediate ſubſcribit: *Paiſius antea patriarcha Conſtantinopolitanus.* Hinc etiam colligimus, quod nonnulli ea iſtia præſulibus euauctoratis titulum priſtinæ ſuæ dignitatis oſtentent, quamvis interim eo tempore alius ſedem Coofiaotinopolitenam occuparet.

CLXIX. PARTHENIUS III.

& cui ſuccreſſit Parthenius, iſtius nepotis vitium.

DE hoc Parthenio, quem aoeoolli cum præcedeote ejuſdem oominis petriarche coofuderunt, & quem Tabulæ Marcelliaoę Partheou dum appelleot, in memoreto Reneudotii eatslogo hæc legimus: *Parthenius Cbii menſes octo;*

46

A *accuſatus, quod litteras miſiſſet in Moſcoviam, ſuſpenſus eſt juſſu Calmakani Bacha ſeu præfecti urbis ad Barmak-capi portam ſic dictam, ſabbato Lazari. Sedes patriarchalis vocavit diebus triginta.* Græci memoriam Lazari reſuſcitati ſoleunitate celebrant ſabbatu præcedente Dominicam Palmarum, ut Leo Allatius in Diſſertatione de Dominicis & hebdomadibus Græcorum num. 20 teſtatur, & in ipſo eorum Triodio videre eſt. Tantum hic obſervo, in citato textu Græce legi συνεφωνησεν, quod interpres non ſatis exacte verſit, cum propriè ſignificet, Partheuium illum de miſſis in Moſcoviam litteris *falſo accuſatum* fuiſſe. Ceretum Tabulæ Marcellianæ mortem hujus Partheuii ſeu Partheudi circa annum MDCLVI conſignant.

CLXX. GABRIEL II.

B *Huic ſucceſſit Gabriel de quo Hilarius Lutheranus*

SI nomen Hebræum Gabrielis, & tempus Zarhedræ ſpectemus, ad hunc Patriarchatum referenda eſſet hiſtoria, quam Hilarius Lutheranus præſuli Conſtantinopolitano affingit, allegatis etiam Tafferneri noſtri verbis, quibus in Chronico eccleſiæ Græcæ pag. 497 perperam hanc mutationem præfigit: *Ceroniis loco libet hic, dum finem de patriarchis Byzantinis ſcribendi jamjam fum facturus, inſerere, quæ de patriarcha quodam, primum Hieroſolymitano, poſt vero etiam Conſtantinopolitano, memoriæ prodidit Jeſuita Paulus Tafferneras, in præcedentibus ſemel atque iterum jam nobis nominatus.* Deinde ſubjungit ipſam Tafferneri narrationem, quam aut perfidè corrupit, aut non intellexit, ut jam videbimus,

ex verbis Tafferneri noſtri perperam narrat hiſtoriam,

1489 Paulus Tafferneras, Societatis noſtræ faceedus, qui anno Chriſti MDCLXV legatom Cæſarcum in itinere Conſtantinopolitano comitatus eſt, & Conſtantinopoli Viennam Auſtriæ anno ſequente cum eodem rediit, iter ſuum Latine deſcripſit anno MDCLXVIII, & in libello ſuo quem Vieonæ anno MDCLXXII editum habemus, pagg. 109 & 110 narrat ſequentia: *Septem præterea viu anni ſunt, ex quo Conſtantinopolim Hieroſolymorum patriarcha excurrerat, ſedem cum Byzantina commutaturus. Erat ille Judæo patre orlundus; a teneris, ſeu educatione, ſeu ſimulatione, Chriſtianum hominem profeſſus: ſtudiis liberalibus excultum clerus acceperat, atque ex hieromonacho ſacerdotem fecerat. Metropolita demum ac Hieroſolymorum patriarcha effectus, ambire primatum ſedis Conſtantinopolitanæ auſus eſt. Jamque voti compos eſſe cæperat, delatus in urbem, cum mors (ſ vindicta divina dixeris) lorum farræ detraxit; nec paſſus eſt Chriſtus filiæ, quamvis immoderatæ, hoſtem ſponſum conciliari, ac privatam injuriam perfidiæ publicæ auferuit.*

C 1490 *Itaque Conſtantinopoli peritumus ſub aquæ ex re-rum adjunctis non corrigi patriarcha Conſt. in urbem lite-ras,* gocem ipſum accivi rogavit urbis antiſtitem (hinc liquet, Hieroſolymitanum illum patriarcham necdum ſede Conſtantinopolitana potitum fuiſſe, cum ipſe jam moribundus antiſtitem Conſtantinopoleos accerſiri juſſerit) *metropolitas & epiſcopos, qui togi poterant: bis aſſeriari petiit Judæorum primates. Convenerant evocati, quando ipſe ex Judæis oriundum ſe, religione etiam Judæum eſſe ſemperque fuiſſe conteſtatus eſt, quidquid conſque ſimulaſſet; mori demque Judæum ſeſe, velleque a concivibuſque more patrio male olidæ gentis tumulari. Ut dicto fidem faceret, ſchediaſma pro-*

pria manu exaratum a ſinu protulit, eodem, quæ aſſeverabat, confirmans, & idipſum Hebræorum primoribus ſcleus volaſque confignavit.

SEC. XVII

1491 Ex hac Tafferneri narratione patet, i. *ſed Hieroſolymitano, qui ſedem CP. fruſtra invadere tentaverat*

ſtum Lutheranæ feſtæ ſecibillatorem hoc locu ecciſſe, ſicut etiam turpiter halluciuatus eſt, dum in eodem Chronico eccleſiæ Græcæ pag. 492 Nectarium Hieroſolymitanum nobis pro patriarcha Conſtantinopolitano imperite obtrudit Adde, quod obitus perfidi illius Judæi, qui lacvam patriarchæ Hieroſolymitani geſſerat, nequaquam concordet cum violenta morte Gabrielis Conſtantinopolitani, quæ in catalogo Reoaudotiano ita narratur: *Gabriel Gani ſedit abſque conſenſu epiſcoporum dies duodecim; ejectus eſt, & Pruſam obtinuit. Poſtea idem Gabriel per calumniam accuſatus* (hic rurſus Græce tantummodo legitur συνεφωνησεν) *quod Hebræum quemdam baptizaſſet, cum Hebræi magnam pecuniam Bachæ dediſſent, dixiſſentque, Hebræum illum Turcam fuiſſe, Pruſæ ſuſpenſus eſt.* Tabulæ Marcellianæ huic Gabrieli unum Chriſti MDCLVII aſſignant,

E

CLXXI. PARTHENIUS IV, cognomento Chumchumia.

A *Pellis triginta*, inquit jam ſæpe citatus catalogi Renaudotiani auctor, *factus eſt patriarcha Partheuius Chumchumia, Pruſæ metropolita, vocatus ab omnibus epiſcopis, & ſedit annos tres.* Tabulæ Marcellianæ huic Partheoio annum Chriſti MDCLVII, ac ejus ſucceſſori annum MDCLXII adſcribunt. Euſebius Renaudotius in Opere de teſtimoniis Gennadii uliorumque Græcorum circa ſacram Euchariſtiam pag. 165 eamdem ehronotaxim indicat his verbis: *Scimus alibunde eum* (videlicet Nectarium Hieroſolymitanum, de quo ibidem ſuſe agit) *epiſtolam, quæ orthodoxæ confeſſioni præmiſſa eſt, ſcripſiſſe anno* MDCLXII, *quo anno in Iadiculo patriarcharum Conſtantinopolitanorum, qui editus eſt tome 3 Operis de perpetua conſenſu circa Euchariſtiam, notatur, Clementem Partheuio, qui anno* MDCLVII *patriarchalem ſedem obtinebat, ſucceſſiſſe. Verumtamen quod Nectarius, qui tunc Hieroſolymitanus patriarcha erat, in aliena diœceſi litteras, quibus Confeſſio orthodoxa Græcis commendabatur, publice ſcripſerit, argumentum videri poſſit, qua intelligamus, vocaſſe tunc ſedem Conſtantinopolitanam, nec niſi anno ſequente eam obtinuiſſe Clementem Partheuio ſubſtitutum, aut auctea depoſitum, quam Nectarius Conſtantinopolim veniſſet.* Quæ hic de ſucceſſione iſtius Clementis dicuntur, cum catalogo Renaudotiano conciliare non poſſumus, ut ex inſra dicendis apparebit. Quare probabilius videtne in locum Partheuii ſucceſſiſſe.

Gabrielis a Turcis accuſati, ad ſedem CP. quidam eſt Partheuius

F

CLXXII. DIONYSIUS III cognomento Spanus.

CAtalogus Renaudotianus de ſucceſſione hujus Patriarchæ & abdicatione Partheuii ſic brevitce memiuit: *Juſti vigeſima nona Dionyſius Lariſſæ, Spanus dictus, factus eſt patriarcha die Dominica. Partheuius abdicavit, Pruſa accepta.* Propter verba inferius citanda ſuſpicor, Taffeenerum noſtrum Inqui de hoc Dioonſio, etiamſi

tui ſucceſſo Dionyſius Spanus

SEC. XVII. ipsum non nominet, quando in prædicta itineris sui descriptione pag. 86 de Constantinopolitano istius temporis patriarcha hæc refert: *Patriarcham sua in fede Horat cum sex clericis devantantem de comitatu nonnulli deprehendere, a canitie ac symmetria corporis, totoque aspectu præsulem omnino venerabilem, a litteris quoque & humanitate, nisi aliud obstet, sua insula dignissimum. Basilio præloago tantitur; habitu Basiliano, non pretioso, sed decenti induitur.* Hæc ille de patriarcha, qui tempore commorationis suæ Constantinopolitanæ, id est anno Christi MDCLXV, sedem Constantinopolitanam occupabat.

PARTHENIUS IV Chumchumis ieteum.

Et hujus vices fuas idem Parthenius,

JAm sæpe citatus catalogus Renaudorianus redirum istios Patriarchæ memorat his paucis verbis: *Parthenius Chumchumis ex Valachia venit, sedituque secundo, Dionysius Spanus fugit & latuit.*

B Licet obscura & ambigua sit Tafferneri nostri narratio, tamen videtur agere de hac mutua patriarchatum expulsione, dum in laudato suo Itinerario pag. 507 & sequente sic scribit: *His ipsis diebus patriarcha, quem nuper nonnulli de comitatu convenerant, pulsus ab æmulis fuit. Parthenius is erat, qui quod ante paucos annos exactionibus peruniariis a Porta impetatis non sufficeret, hunc vicissim modo pulsum ære tam locupletiorem, & ad Sultani vota promptiorem, sucrefforem habuit. At Parthenius ab exilio dutior revertit, & repentino impulsu, adiuvantibus, qui loege donabantur, proceribus, stravis supervum supplantatorem, ac solium patriarchale conservidit. Sed nunc iterum seu infamiæ seu potius vesti mat carceribus perpetuis subtrahunt sese, profugit, ad Angliæ legati patrocinium convolavit. Ille autem per Portæ procures, & potentiam domi, nantis prænuæ clero præsentatus, jussus est esse, quod minime per has artes debebat.*

1495 *Nec aliat mos obtinuit patriarcham legendi, nisi in suffragia aurum vocrint, ex quo*

Vel patriarchatum pecunia recuperavit,

primipotum ecclesiæ obtinet, qui profusior est. Sumptibus istis ipsa Orientalis ecclesia cooperatur: ereando quippe antistiti primus metropolites collectam indicit episcopis, hi archimandritis; hi cuesus rulegeris, ac demum vicro: nec plebs Christiana, seu Græcos seu Romanos vitus sequatur, immunero se frustet. Huc matrimonialia, sepulchralia, baptismalia conferuntur. Quod si pecunia desit, ustensilia miseris, vtiam Latinis, per Græcæ ecclesiæ exactores ecipiuntur, aut, si neque ista suppetant, liberi Christiani & Catholici (proh nefas!) venales fiunt, vel abeipiuntur in servitutem. Hæc occasione duorum istorum patriarcharum, qui se invicem expulerunt, & de quibus Tafferne-tum nostrum hoc loco agere existimavi.

Et qui ab aliis hujusmodi est distinguendus.

1496 Ne quis autem hunc Parthenium IV cum præcedentibus ejusdem nominis parriarchis confundat, Renaudotius in laudato Opere de testimoniis Gennadii aliorumque Græcorum circa Eucharistiam pag. 165 & sequente sic monet: *Parthenius porro is, a quo Hierosolymitanus patriarcha, Græcorum primarius, Valvoda præsertim Basilio, & Panagiotta supremo aulæ Othomanicæ interprete sutagentibus, designatus est Nectarius: fuit procul dubio idem, qui Pensæ metropolitu prius fuerat; quique tec dignitate spoliatus successorem habuit Dionysium Larissæ metropolitam anno* MDCLXXI. Deinde merito reprehendit quemdam impostorem, qui putaverst, aut finxerat, hunc Parthenium esse eumdem cum altero hujus nominis patriarcha Constantinopolitano, qui prius metropolita Hadrianopoleos fuerat, ut supra diximus. At ipse Renaudotius videtur hoc loco confundere duos Dionysius, qui certe distincti sunt, cum ambo nomen suum Hierosolymitanæ synodo anni MDCLXXII seperatim subscripserint, sicut mox in Dionysio VI videbimus.

CLXXIII. CLEMENS.

SUpra citatus Renaudotii textus, & Tabulæ Marcellianæ hunc Clementem primo Parthenii Chumchumis patriarchasui substituunt, & initium illius anno Christi MDCLXII alligant. Sed catalogus Renaudorianus successionem Clementis primo post patriarchatum Dionysii Spani, & reditum Parthenii Chumchumis collocat, & de eo nobis hanc notitiam suggerit: *Septembrie nona, feria secunda, factus est patriarcha Clemens Icoali; Parthenius Tendou in exilium missus: episcopi Clementem ipsum rejecerunt, & Hadrianopolim profecti, cum Sultanus illic esset, ut ejiceretur, obtinuerunt. Vacavit sedes patriarchalis mensis tres, dies viginti.*

Post secundum Parthenii patriarchatum sextus est Clemens,

E

1498 In hoc obscuro ordinis & annorum discrimine maluimus sequi catalogum Renaudotianum, qui Constantinopoli Græce exaratus est, quia certiora veræ seriei instrumenta nobis non suppetunt. Præterea superius relata Tafferneri nostri narratio de mutua patriarcharum expulsione intelligi non potest, si Clemens ille inter primum Parthenii Chumchumis patriarchatum ac Dionysium Spanum sedisset. Fortasse hæc ordinis perturbatio nata est ex confusione duplicis Dionysii, qui necessario distinguendus est, ut supra monuimus, & ex infra dicendis patebit. At quæcumque sit causa hujus diversæ opinionis, juxta Constantinopolitanum Renaudotii catalogum, in locum Clementis suffectus est Methodius, cujus successionem anoum Christi MDCLXVII Tabulæ Marcellianæ assignant.

At ex catalogo Renaudotii existimus.

CLXXIV. METHODIUS III PARTHENIUS IV Chumchumis tertio.

EX variis testimoniis colligimus, illam Patriarcham adhuc anno Christi MDLXX in cathedra Constantinopolitana sedisse: nam eo anno Jeremias sacerdos ad Joannem Oleavium, pro fessorem Lipsiensem, post alia sic scribebat: Πατριάρχης δὲ νῦν ἐστι Μεθόδιος τις ἐκ Κρήτης, ἐξηκοστὸς τὸν χρόνον. Hoc est: *Patriarcha nunc est Methodius, ortus ex Creta, sexagenarius propemodum.* Nescio, an ad annum MDCLXVIII, an ad præcedentem referenda sint, quæ auctor catalogi Renaudotiani exponit his verbis: *Januarii tertia factus est patriarcha Methodius Heraclea. Parthenio data est Pralla; & paulo post Tornobum, unde viverat, obtinuit.* Sed Methodius dignitatem illam ultra annum Christi MDCLXXI non retinuit, & juxta laudatum Renaudotii catalogum *mense Martio* (forsan anni MDCLXX vel MDCLXXI) *iterum Parthenius Hadrianopoli venit, sedemque tertio occupavit. Methodius fugit; deinde Chium profectus, vrtepit se in monasterium* ἀγίας μαυρῆς. Methodium non diutius sedisse, eriam

Methodium anno 1670 sedentem expulit Parthenius,

A iam liquet ex memorata Dionyſii patriarchæ Reſponſione contra Calviniſtas, coi menſe Januario anni MDCLXXII ille poſt alios ita ſubſcribit: *Methodius antea patriarcha Conſtantinopolitanus*,

1500 Ex his etiam ſequitur, Parthenium tunc non diu recuperata ſede potitum fuiſſe. Cum autem ipſe poſtea ad ſedem Conſtantinopolitanam ſemel atque iterum redierit, certo ſcire non poſſum, an hoc tempus referenda ſit canonica illius depoſitio, quam Tabulæ Marcellianæ memorant his verbis: *Parthenius depoſitus eſt canonice propter injuſtas exactiones, quibus eccleſias premebat*. Si tamen credimus infra citando peregrinatori Anglo, videtur canonica illa Parthenii exauctoratio ad hæc tempora pertinere: nam in libello ſuo, quem de ſtatu præſenti eccleſiæ Græcæ conſcripſit, pag. 510 & ſequente narrat, Parthenium Methodii expulſorem circa finem anni viciſſim artibus Dionyſii expulſum B & ad Rhodum inſulam relegatum fuiſſe. Quinimo ibidem addit, Parthenium præterea tunc a ſucceſſore ſuo excommunicatum eſſe, & Dionyſium voluiſſe, ut ſententia excommunicationis in ſynodo epiſcoporum, qui tum temporis Conſtantinopoli aderant, alta voce pronuntiaretur. Ar mox allegandus catalogus Renaudotianus tradit, quod Parthenius eo tempore in inſulam Cyprum relegatus fuerit. Quidquid ſit de hac canonica depoſitione, ac diverſo exſilii loco, poſt expulſionem Methodii & Parthenii circa annum Chriſti MDCLXXI cathedram Conſtantinopolitanam occupare coepit

& hunc tertio reverſum, ex inde CP. detinebavit

CLXXV. DIONYSIUS IV, cognomento Muſelimes.

Dionyſius, qui anno 2672 in concilio ſynodo Hieroſolymitana,

CAtalogus Renaudotianus de primo hujus Dionyſii patriarchatu habet ſequentia: *Octobri factus eſt patriarcha Dionyſius Muſelimes Hadrianopoli, ubi erat Sultanus: ſeptima Novembris venit Conſtantinopolim, & in ſelle patriarchali collocatus eſt. Parthenius in exſilium miſſus, cum in ipſo itinere fugiſſet, ex fuga retractus, in Cyprum* C *relegatus eſt*. Bandurus tomo 2 Imperii Oriental. pag. 1005 in quibuſdam obſervationibus ad hunc Renaudotii catalogum, nomini hujus Dionyſii præfigit annum MDCLXXI, & deinde hæc notat: *Is eſt, qui teſtimonium anno* MDCLXXII, *menſe Januario, fidei ſuæ, nomine eccleſiæ Græcæ, dedit, quod in ampliſſima charta, ſigillo patriarchali munita, exſtat in bibliotheca regis Chriſtianiſſimi, cujus verſio edita eſt tomo 3 Perpetuitatis fidei, cui ſubſcribunt tres alii, qui prius patriarchalem ſedem tenuerant; Paiſius, Dionyſius cognomine Spanus, & Methodius.*

1502 Harduinus noſter tomo 11 Conciliorum col. 273 hanc ipſam Reſponſionem contra Calviniſtas Græco-Latine edidit, & ibidem col. 284 Græci illam fidei ſuæ profeſſionem ita concludunt: *Atque hæc quidem in præſentia his, qui nos interrogavere, velut in ſynopſi reſpondimus, noſtræ utique profeſſionis orationem cum pacifica ſimplicitate exponentes, in plenum ertibedonæ fidei, quam profitemur, argumentum: eo quippe, ut nullus ſuperſit deinceps de iſtis ambigendi locus, neque ab illis amplius agitentur, qui contra nec ſentiunt, atque a profeſſione noſtra aliena nobis imponere moliuntur. Scriptum in palatio patriarchali Conſtantinopolitano, anno milleſimo ſeptuageſimo ſecundo, menſe Januario, indictione nona.*

cui praeter ipſum ſubſcripſerunt tres, qui ante eathedram CP. tenuerant.

Deiode hic Dionyſius, qui tunc eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præerat, & tres exauctorati patriarchæ ejuſdem ſedis, huic reſponſioni ita ſubſcribunt: *Dionyſius miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolitanus ſeu novæ Romæ, & patriarcha œcumenicus. Paiſius antea patriarcha Conſtantinopolitanus. Dionyſius antea patriarcha Conſtantinopolitanus. Methodius antea patriarcha Conſtantinopolitanus.* Denique nomina antiſtitum facile quadragiora hos ibidem ſubſequuntur. SEC. XVII

CLXXVI. GERASIMUS II. PARTHENIUS IV Chumchumis quarto. DIONYSIUS IV Muſelimes iterum.

E

DE his Patriarchis in ſolo Renaudotii catalogo iuvenimus ſequentia: *Vigeſima quinta Julii, feria VI, factus eſt patriarcha Geraſimus Tornobi Hadrianopoli, cum Sultanus illic eſſet. Decima quarta Auguſti, feria V venit Conſtantinopolim, manequo in ſede collocatus eſt. Dionyſius fugit.* Tum de quarto Parthenii patriarchatu idem catalogus hæc ſubdit: *Prima Januarii, die Dominica venit Parthenius Hadrianopoli, quarta factus patriarcha, & vigeſima ſecunda Martii, feria ſecunda, in ſede collocatus.* Denique reditum Dionyſii Muſelimis ſic memorat: *Julii vigeſima nona die Dominica, ſecundo factus eſt patriarcha Dionyſius Muſelimes. Parthenius in carcerem conjectus, cui poſtmodum data Anchialus, unde vicam ſuſtentaret.* Anglus quidam heterodoxus, cognomine Ricaut, qui in Oriente peregrinatus eſt, ac de præſenti eccleſiæ Græcæ ſtatu opuſculum edidit, in eo libello Gallice verſo 2 pag. 510 explicat, quomodo & qua occaſione hæ mutuæ expulſiones contigerint, & ibidem pag. 213 aſſerit, Dionyſium anno Chriſti MDCLXXVIII in cathedra Conſtantinopolitana ſediſſe. Sed ignoro, ad quotum Dionyſii patriarchatum hic annus referendus ſit, eum hic ſæpius ſedem Conſtantinopolitanam repetierit, ut ex infra dicendis apparebit. F

Dionyſio ſucceſſit Geraſimus, & huic Parthenius, quem quarto ſedentem Dionyſius iterum expulit.

CLXXVII. ATHANASIUS III.

AUctor catalogi Renaudotiani hæc pauca de illo ſubminiſtrat: *Julii vigeſima, feria tertia, factus eſt patriarcha Athanaſius Rhadeſti, quem epiſcopi recipere noluerunt; & poſt dies duodecim fugit pro portam ſuperiorem patriarchii*. Jam aliquoties miratus ſum, cum præſertim ſæpius hoc poſteriori ſeculo legerem, exauctoratos ſedis Conſtantinopolitanæ patriarchas, ſuperveniente alreco competitore, ſtatim fugiſſe aut latuiſſe, Quamvis certam hujus rei rationem reddere non poſſim, attamen aliquam hujuſmodi fugæ cauſam ſuggerit mox citatus peregrinator Anglus, dum in opuſculo ſuo de præſenti ſtatu eccleſiæ Græcæ pag. 109 affirmat, quod proxime memoratus Methodius aſylum quæſierit apud legatum Angliæ, eum ille a Parthenio expelleretur: ſoler enim depoſitus patriarcha ſub quodam prætextu comprehendi, ac bonis ſuis ſpoliari, ut ibidem Anglus iſte teſtatur. Non improbabiliter itaque conjicio, hunc Athanaſium,

Athanaſius poſt paucos dies fugiunt

SEC. XVII ...nosque quosdam patriarchas propterea fugisse aut latuisse, ut supra rursus monoimus.

CLXXXVIII. JACOBUS. DIONYSIUS IV Muselimes tertio. PARTHENIUS IV Chumchomis quinto.

Successus Jacobi, Joannis Xerobuli, Dionysius IV Muselimes & Parthenius quinto.

DE unico hujus nomine patriarcha Constantinopolitano catalogus Renaudotianus hæc habet: *Decima tertia Augusti, feria quarta, episcopi communibus suffragiis elegerunt Jacobum Larissæ, quem decima quinta in sede collocaverunt; Athanasium ejecerunt.* Tom de altero Dionysii Muselimis reditu, ista addit: *Julii trigesima, feria quarta, iterum tertio sedit Dionysius Muselimes ex Valachia veniens. Jacobo Chius data est.* Deinde quintum Parthenii Chumchomis patriarchatum indicat hoc modo: *Martii decima sexta, Dominica quinta Quadragesimæ, venit decretum Hadrianopoli missum Constantinopolim, quo patriarcha quinto constitutus est Parthenius Chumchomis. Dionysius latuit. Duodecima Julii, die sabbati, venit in urbem Parthenius.*

B

JACOBUS iterum. DIONYSIUS IV Muselimes quatro. JACOBUS tertio.

ex quibus Jacobus & Dionysius ad sedem restituti deducit,

DE reditu horum Patriarcharum atque imprimis de secundo Jacobi patriarchatu catalogus Renaudotianus tradit sequentia: *Aprilis vigesima iterum secundo sedit dominus Jacobus vocatione episcoporum. Postbenio data.....* (hic intercipies puncta interposuit, & Latine non expressit vocem τὸ Βιδοσε, quæ ibi Græce legitur) *Dionysio Chalcedon, ut quiescerent.* Fortiten hoc corrupto nomine indicatur Bidina, Græce Βιδίνη, urbs Bulgarorum, aut Laonicus Chalcocondylas lib. 5 de Rebus Turcicis testatus. In Dictionario geographico Baudrantii etiam vocatur Bydena, ad quam vocem geographus ille hæc notat: *Bydina urbs Mœsiæ superioris ad Danubium fluvium Cedreno; nunc Bidin sive Bedon urbs. Servia regni archiepiscopalis, & sedes præfecti, Nigro testi.* Ea urbs interdum Latine appellatur Viminacium, teste Philippo Ferrario, qui in suo Lexico geographico, Londini recuso, de ille sic scribit: *Viminacium, Vidin teste Nigro, sed Lazio Wenzlero, urbs Mysiæ superioris ad Danubium in Servia, archiepiscopalis & sedes satrapæ, a Stagidano viginti leucis in ortum, Bydina a Græcis recentioribus dicta.* Hanc conjecturam proponimus ut quispiam nos certiores edoceat.

C

& invicem capessivus

1507 Post memoretum Jacobi reditum, & Parthenio, Dionysioque affingnatum quietis locum, in eodem Renaudotii catalogo de quarto Dionysii & tertio Jacobi patriarchatu hæc referuntur: *Iterum quarto factus est patriarcha Dionysius Muselimes. Rursus quoque tertio factus est patriarcha dominus Jacobus, tempore ....* (Græca legitur εἰς τὸ πατρὸν τῆς ζορμπάδων, pro qua voce ζορμπάδων interpres potuit puncta) *& abdicavit.*

Equidem fateor, hanc vocem Græco-barbaram, & præterea sorin corruptam, quam interpres his non explicuit, omnino obscuratum esse, & me de illa clare explicanda desperare. Attamen incertam conjecturam offerre malim, quam de ea re penitus tacere. D

circa quod tempus exulsionis aliqua conjectura proponitur.

1507 Inveni in Glossario Græco-barbaro Cangii vocem σόρμπα (facili dialecto aut errore pronuntiatus σ pro ζ, & σόρμπα pro ζόρμπα scribitur) quæ *sorbum* significat, & a qua genitivus pluralis ζορμπάδων seu σορμπάδων formari potest. Adde quod in Græco Italico linguæ vulgaris Thesauro, quem Alexius de Somavera collegit, ipsa sorbus seu arbor Græco-barbare σορμπιὰ appellatur. Est autem sorbum fructus arboris, ex quo agricolæ liquorem exprimunt, eumque vini loco bibunt, ut Virgilius lib. 3 Georgicorum indicat his versibus:

Hic nectem ludo ducunt, & pocula læti
Permento, atque acidis imitantur vitra sorbis.

Ea dictia conjicio, hac phrasi Græca εἰς τὸ πατρὸν τῆς ζορμπάδων, id est, *tempore sorberum*, indicari illam aeni tempestatem, qua hi fructus matoreseoot aot colliguntor. Sic nonnumquam dicitur aliquid factum esse tempore vindemiæ messis triticeæ vel hordeaceæ, ex quibus circumstantiis tempus rei gestæ præterpropter intelligimus. Porro de illa arbore ejusque fructu consule aroditissimum Ulyssem Aldrovandum lib. 2 Dendrologiæ tract. 2 cap. 7, ubi etymologiam, aatorum, aliasque proprietates sorborum curiose ioquiric. Nos interim ad sequentes patriarches progredimur. E

CLXXIX. GALLINICUS II.

His Gallinicus anno 1640 dominavit secundum Græcos, erroribus Calvini adhærens, F

ELectionem hujus Patriarchæ jam sæpe laudatus Renaudotii catalogus ita narrat: *Martio episcopi, clerici, magnates, & Rufsiarum Christiani multi in domum principis Mauslaci convenientes, suffragiis suis elegerunt dominum Gallinicum Præsæ, & Dominica Orthodoxiæ illum in sede patriarchali collocaverunt. Is cum Neophytum Hadrianopoli ejecisset, eam sedem Clementi Chalcedonis dedit.* Bandurus tomo 2 Imperii Orientalis pag. 1005 in notis ad præfatum catalogum, nomini Gallinici præfigit annum MDCLXXXVII, quo temporis signo chronologicum patriarchatus ejus initium indicari existimo. Dein ibidem de Callinico illo hæc subjungit: *Is est, sub quo anno MDCXCI habita synodus adversus Joannem Carsophyllen logothetum, de variis Calvinistarum & aliis hæresibus accusatum. Edita est sententia synodalis super eum opusculis Gennadii & aliorum. Prius edita fuerat in Moldavia in Refutatione Carsophyllis scripta a Dositheo patriarcha Hierosolymitano, & Latine a Nicolao Comneno Papadopolo in epistola ad Chrysanthum Notaram, Cæsuræ metropolitam, edita Venetiis MDCCIII.*

quam damnationis sententiam Latine edidit Papadopolus, Græcus orthodoxus,

1510 Eusebius Renaudotius inter edita e se eliquot Gennadii seu Georgii Scholarii, aliorumque recentium Græcorum opuscula, de quibus superius memoinimus, pag. 189 & sequentibus hanc synodicam Callinici sententiam Latine ac Græce vulgavit, eni ibidem pag. 187 hoc monitum præfixit: *Synodica hanc sententia, quæ annis prope viginti recentior est decretis Hierosolymitanæ synodi, anno MDCLXXII habitæ, octasionem dedit Joannes quidam Carsophyllis, logotheta magnæ ecclesiæ, qui Cyrillum Lucaris imitatus, scripta quædam inter Græcos sputit, quibus antiquæ Gra-*

A *Græcæ eccleſiæ cœca Euchariſtiam doctrina impugnabatur. Ea cum Græcus conturbaſſet, Callinicus Conſtantinopolitanus patriarcha ſynodum congregavit, cui cum metropolitis, epiſcopis, & magnæ eccleſiæ primariis interfuit Doſitheus, Hieroſolymitanus patriarcha, ubi ſcripta illa damnata ſunt, & tranſubſtantiationis dogma confirmatum. Eam ſynodicam edidit anno* MDCXCVIII *Jaſii in Moldavia Doſitheus ipſe in libro, quo Joannem Caryophyllen refutavit, ut alia adverſus Cyrillum Lucaria decreta ediderat in Enchiridio, anno* MDCXC.

quem proxime hæreticum quidam Anglus convitiis impudenter jugeſſit.

1513 Nicolaus Comnenus Papadopolus eandem ſynodi ſententiam anno MDCCIII Venetiis Lutine edidit in ſua Reſponſione adverſus epiſtolam Joannis Hokſoni, heterodoxi Angli, qui quamdam Papadopoli lucubrationem pertus convitiis quam argumentis contumelioſe oppugnaverat, ut ibidem Renaudotius ſatis indicat his verbis: *Hoc opus virulentiſſima epiſtola impugnavit Hokſonus, cujus titulum qui legat, agnoſcet ſtatim, ubi ab eo homine ſperandum eſſe, quod ad rem Græcæ eccleſiæ illuſtrandas conferre poſſit. Ita enim incipit:* COR UPTORI GRÆCIÆ, MINISTRO SATANÆ, CRETENSI MENDACISSIMO, PATAVINO DOCTORCULO VILISSIMO, HOST TOTIUS RELIGIONIS, NICOLAO COMNENO PAPADOPOLI NUNCUPATO, FIDEI VERÆ COGNITIONEM PRECATUR A DEO JOANNES HOKSTON. *Scripta eſt Conſtantinopoli anno* MDCCIII, *& vix ſex pagellas implet, in quibus præter convitia, ac imitam quidem eruditionis agnoſcas: invehitur enim in Papadopolum, ſtupeas, quod Græcis attribuat ea dogmata, quæ tamen ab ipſis conſervari tam certum eſt, quam quod maxime; ſeptem ſacramenta, Tranſubſtantiationem, liberi arbitrii integritatem, Sanctorum invocationem, cultum imaginum, & alia ſimilia.* Deinde Renaudotius hunc hæreticum Anglum ineluctabili dilemmate conſtringit, eumque craſſæ ignorantiæ vel impudentis mendacii manifeſte convincit.

B

CLXXX. NEOPHYTUS III. CALLINICUS II iterum. DIONYSIUS IV Muſelimes quinto.

C

CALLINICUS II tertio.

Poſt Neophytum Callinicus iſte iterum, ac poſt Dionyſium tertio ad ſolem CP. redit.

DE hoc Neophyto, quem Callinicus patriarcha Conſtantinopolitanus e ſede Adrianopolitana expulerat, illiuſque ſucceſſoribus apud memoratum catalogi Renaudotiani auctorem enumera narratione proferuntur ſequentia: *Contea canonem Neophytus Hadrianopolos, patriarchatum accepit, & in ea urbe conſtitutus eſt patriarcha. Tum ejectus eſt Callinicus. Neophytus Conſtantinopolim cum veniſſet, ſedifſetque dies aliquot, rurſus Callinicus patriarchalem dignitatem recepit. Deinde Dionyſias quinto eam obtinuit. Callinicus fugit, & Hadrianopolim profectus eſt, quo ſe contulit & Dionyſius cum epiſcopis: ſed ſede dejecta eſt, revocatuſque Callinicus, qui Conſtantinopolim cum veniſſet, ſedemque patriarchalem recte gubernaſſet, & ære alieno ſublevaſſet, juxta Deum vitam agens, cum annos quindecim patriarcha fuiſſet, ad Deum migravit.* Hoc tempore mirum videri poteſt, Callinicum illum tandem aliquando ab invidis ſuis ſymmyſtis tam diu in pacifica SEC. Conſtantinopolitanæ ſedis poſſeſſione tentum fuiſſe XVIII.

CLXXXI. GABRIEL III.

PAtriarchatus hujus Gabrielis in catalogo Renaudotiano ſic paucis memoratur: *Gabriel Chalcedonis Hadrianopoli electus patriarcha, in ſede collocatus eſt trigeſima Septembris. Sedit annos quinque, menſes duos, & gravi morbo per ſeptem dies conflictatus, obiit.* Banduriis tomo 2 Imperii Orientalis pag. 1005 in præfatio catalogi Renaudotiani notis nomen Gabrielis præmittit annum Chriſti MDCCII, quo patriarchatum ipſius cœpiſſe opinor. Certe hoc initium optime concordat cum tempore Callinici, qui anno Chriſti MDCLXXXVII cathedram Conſtantinopolitanam primo aſcendiſſe, ac in ea annis quindecim ſedſſe dicitur: cum ex hoc initio, & facto quindecim annorum computo ſequitur, Callinicum circa annum Chriſti MDCCII obiiſſe.

quem poſt Callinici mortem anno 1702 aſcendiſſe Gabrielem,

1514 Laudatus Banduriis loco proxime citato poſt nomen Gabrielis notat ſequentia: *Is eſt, cui Franciſcus Pruſſalentus Carcyræus librum ſuum dicavit, Amſtelodami editum* MDCCVI, *hoc titulo* Ὁ αἱρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενος. Renaudotius autem in Præfatione ad memorata Germanii aliorumque Græcorum opuſcula de Sacramento Euchariſtiæ ſeu Tranſubſtantiatione, occaſionem hujus ſcriptionis polemicæ pag. xv indicat his verbis: *Imo ut recentiſſima exempla addacamus, an adeo religionis ſuæ ignarus fuit Franciſcus Pruſſalentus Carcyræus, annorum octoginta quinque jam; qui tum Oxonii Benjaminum Woodroff, Græci collegii moderatorem, audiſſet adverſus Apoſtolicas traditiones diſputantem, cum, priuſquam in Græciam rediret, confutavit libello, cui titulum fecit:* Ὁ αἱρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ μαθητοῦ ὀρθοδόξου ἐλεγχόμενος, HÆRETICUS MAGISTER AB ORTHODOXO DISCIPULO CONFUTATUS? Porro ut ad patriarcham redeamus, ex quinquennali ejus gubernatione patet, Gabrielem dedicationi hujus libelli, anno Chriſti MDCCVI factæ, non diu ſuperfuiſſe: ſi enim anno Chriſti MDCCII, die XXX Septembris, cathedram aſcenderit, eamque annis quinque & duobus menſibus occupaverit, ex computato iſtius temporis ſpatio colligimus, illum anno Chriſti MDCCVII mortuum eſſe.

ſui Franciſci. Pruſſa lentus anno 1706 libellum quendam dedicavit.

D E F

CLXXXII. NEOPHYTUS IV.

HUnc Patriarcham, communibus ſuffragiis electum, invidus quidam hoſtis ſtatim ſede arcuit, ut catalogus Renaudotianus exponit his verbis: *Deinde commeantibus votis epiſcoporum, clericorum, magnatum, & capicchiadarum* (Græce ſcribitur χαπιτζιάδων, cujus vocis ſignificationem uſquam repeti) *præſens Gerafimus Alexandrinus, electus eſt dominus Neophytus, Heracleæ metropolita, in officio ſecretarii principis. Omnes parvi & magni dentram ejus oſculati ſunt; epiſcopi ad patriarchium deduxerunt, ſcripſerunt que relationem, cui omnes ſigilla ſua impreſſerunt. Antequam vero relatio ſeu inſtrumentum Vizire mitteretur, quidam electi inimicus accuſationis libellum dedit, in quo erat ſcriptum, quod Neophytus olim judicis damnatus erat, & quandam ad tribunes tamquam exploratus miſſus, & alia multa, quæ ille inimicus excogitaverat.* Propter hanc accuſationem loco Neophyti ſubſtitutus eſt

Cum invidus quidam hoſtis Neophytum ſtatim ejici curaſſet,

SEC. XVIII.

CLXXXIII. CYPRIANUS.

Fuit autem 1506 circiter ut Cyprianus, ex quo ſplendum ordirur ſtirpem ſuam.

Hic eſt ultimus patriarcha Conſtantinopolitanus, cujus notitiam eruimus ex his catalogi Rensudotianoi verbis: *Interea multa interciderunt; tandemque epiſcopi juſſi a moderatore, ut aliquem patriarcham ſibi futurum, re attentius conſiderata, deſignarent. Neophytus quidem ob prædictam cauſam repulſus eſt: epiſcopi vero omnes, clerici & magnates ingreſſi in eccleſiam patriarchalem, præſente ſecretario, iterum diſquiſitione facta, elegerunt Cyprianum Cæſarea, quem tranſegit diebus aliquot, in ſede œcumenica collocaverunt, tum baculum paſtoralem dediſſet metropolitæ Cyzici, abſente Heracleenſi, decretum electionis magnus logothera. Is patriarcha ſedet hucuſque.* Sic paulatim ingreſſi ſumus dreimomoctavum æræ Chriſtianæ ſeculum, quod jam labitur, & hic cum catalogo Rensudotiano ſiſtimus, atque enumeratis patriarchis Conſtantinopolitanis finem impoſuimus. Ceterum ex poſterioribus hiſce ſeculis & frequenti patriarcharum mutatione eruditus lector facile videt, quomodo miſeri Græci invida ſua ambitione avaritiam Turcarum alant, & crebris competitorum expulſionibus infideles ſuos dominos locupletent. Iode etiam hoc tempore utrumque tributum (nempe ehsratzium, quod ſingulis annis, & peſeeſium, quod initio ab unoquoque patriarcha Turcis ſolvendum eſt) exercvit ad ingentem pecuniæ ſummam, quam ambitioſi illi undique conradunt, ut patebit ex ſequenti epimetro, quod hic jam ſubjungo.

B

PARERGON XIV.

De ſchiſmaticis impoſtoribus, qui ubique pecuniam colligunt.

Orientales patriarchæ hæreticos ſuos promotis corrumpendi cauſa.

C

Orientales patriarchæ ſtatis temporibus ſuos miniſtros, qui appellantur exarchi, mittunt ad inſulas & regiones patriarchatui ſuo ſubjectas, ut ibidem colligant pecuniam, qua partim Turcis memoratum tributum ſolvunt, partim familiam ſuam ſuſtentant. Cruſius in Annotationibus ad Turco-Græciam lib. 7 pag. 502 de hujuſmodi miniſtris patriarchæ Conſtantinopolitani ex variis epiſtolis refert ſequentis: *Officium ἐξάρχου eſt, legatum eſſe patriarchæ aut alterius archiſtitis: id quotannis mutabile eſt, nec uni commendatur ſemper, plurieſve ad annos; ſed quia lucroſum, pluribus, & quibus patriarcha bene vult, mandatur: cum enim quotannis plures mittantur exarchi (duo in inſulas, duo in Macedoniam & Peloponneſum, duo in Pontum Euxinum) quiſque trecentos aut amplius ducatos pro fertilitate anni tollere poteſt: tenentur enim metropolitæ non tantum Sultano tributum perſolvere; ſed etiam patriarchæ, tamquam capite ſpirituali, ſummam non exiguam pendere; ipſos deinde exarchos, eorumque miniſtros (quatuordecim circiter) quemque pro dignitate perſonæ & facultate metropoleos aliquot honorare ducatis. Hanc ſummam metropolitæ ab epiſcopis ſuæque diœceſi ſubjectis exigent, ſui quoque rationem habere novit.*

Variis ad varias ſuo tempore regiones.

1518 Interdum ipſe patriarcha Conſtantinopolitanos metropolea viſitat, & non exiguam pecuniæ ſummam colligit, ut Cruſius loco proxime citato teſtatur his verbis: *Quinto etiam quoque anno (quamquam nunc anticipando quadriennium incidit) ipſe patriarcha cum triginta aut pluribus comitibus circumit metropoles: ubi non tantum patriarcham ampliſſimo munere, quod φιλότιμον nominant, honorare tenentur (propterea quod ipſos accedere dignatus ſit, lites dirimere, & benedictionem ſuam impertiri) ſed eleemoſynam quoque contribuere, ſingulaſque ipſius miniſtros dono non contemnenda afficere.* Porro antiſtitea illi ſchiſmatici non tantum miniſtros ſuos mittunt ad diœceſes ſibi in Orieote ſubditas, verum etiam ad varias regiones Occidentis & Septentrionis, ut ab hæreticis vel Catholicis eleemoſynas accipiant, quibus ſæpe ad inimicos ſuos expellendos aut Eccleſiam Romanam oppugnandam abutuntur. Hinc etiam verſipelles iſti patriarcharum aut abbatum legati perfide ſe accommodant omni religioni aut ſectæ juxta morem regionis, in qua verſantur, quemadmodum nonnullis exemplis nunc oſteodemus.

In quibus verſipelles iſti legati.

D

1519 Jam aliquoties citatus Henricus Hilſrius in Appendice ad Chronicon eccleſiæ Græcæ recenſet quoſdam Græcos, qui ſua ætate Germaniam adierunt, atque ante alios de aliquo Joſapho, qui propter officium majorum ſuorum ſibi adhuc magnificum logothetæ cognomen arrogabat, ſic honorifice meminit: *Primus horum fuit Joſaphus logotheta, Peloponneſius, Ordinis ſancti Baſilii monachus, & montis Athos calogerus. Hic* (ad fidem faciendam erat hoc loco literas Chriſtophori Arnoldi Lutherani, qui tridoanum eum iſto monacho colloquium inſtituerat) *ex Italia per Hiſpanias, Gallias, magnamque Britanniam, tandem in Germaniam, ipſamque Norimbergam venit. Vir forma conſpicuus, ingenio clarus, nobilis vultu, ac placidus ingenio, ætate florens, nec major annis quadraginta; ſingularis eloquentiæ, nitidæ litteraturæ, ad proferendas ſacræ ſcripturæ περιποιήσεις paratiſſimus, facilis, humanus, affatus & occultus, & omnia hæc (ut Capitalini verbis utar) cum meaſura; imo (quod in homine Græco mireris) ſine jactantia.*

E

Gentis hoſpitium ſumma ſe accommodant.

1520 *Elias Thesbita religioſe ipſi tollitur; quem & monaſterii illius ſigillum nigrum exhibet, bijugi ad cælos curru invectum; ſupervolante ſtiminx columba; ſol ſupra emicabat, inferius luna. Præter linguam Græco-barbaram, Turcicam, Valachicam, Italicam, Hiſpanicam, & aliqua ex parte Gallicam, Anglicanamque, nativum illum ſermonem veterum Græcorum, qui commercio aliarum gentium in ipſa Græcia exolevit, nitide atque eleganter in colloquiis expreſſit.* Suſpicamur, Græcum illum hoſpitem omnibus his laudibus potiſſimum ornari, eo quod ſchiſmati adhæreret, & ex parte dogmo Lutheranorum probaret: ſi enim eidem ſcriptori credimus, Joſaphus iſte indignabatur & ſtomachabat ad nomen imperatoria Palæologi, qui in concilio Florentino unionem cum Eccleſia Romana inierat. Præterea neceſſitatem ſacræ Communionis ſub utraque ſpecie eum Lutheranis tuebatur, & inter alia affirmabat, in Græco idiomate *contra vitium quoſdam Jeſuitas* librum de hac re ſcripſiſſe, ut Chriſtophorus Arnoldi ibidem teſtatur. Nua inter reliquas Joſaphi dotes, quæ hic tantopere laudantur, facile admittimus verſutiam ac diſſimulationem, & libenter fidem adhibemus laudatori ipſius, dum aſſerit, quod monachus iſte fuerit *aſtutus & occultus*: usm certiſſime in Italia & Hiſpania, quas regiones notes peragraverat, de ſchiſmate aut Communione ſub utraque ſpecie altum ſiluit, & probabilius ſe ibidem Romano Catholicum perfi-

F

de

A de finuit.

5241 Eamdem aſtutiæ, ſeu potius perfidiæ, laudem tribuimus Metrophani Critopulo, de quo præfatus Hilarius in Notis ad Chronicon eccleſiæ Græcæ pag. 459 ſic ſcribit: *Patriarcha hic Cyrillus* (cognomento Lucares, qui tunc ſedem Alexandrinam adhuc occupabat, ut ſupra diximus) *in Angliam & Germaniam miſit ſuum proto-ſyncellum, Metrophanem Critopulum, ad propius cognoſcendum, ut ait excellentiſſimus Conringius, qui olim Helmſtadii Metrophanem optime noverat, eccleſiarum utriuſque regionis ſtatum. Satis hic curioſe mandata Cyrilli exſecutus eſt, amenque præterea doctrina in famigeratiſſimis academiis, Helmſtadienſi ſcilicet, Altorfina, Witebergenſi, Tybingenſi, & Argentinenſi ſatis diu ſubſtitit, inque doctiſſimorum intimam familiaritatem ſe inſinuavit. Tandem ex his regionibus in Italiam, & porro Venetias delatus, pce mare ad ſuum poſtea patriarchatum rediit, ipſe poſtmodum patriarcha Alexandrinus electus, ac conſecratus.*

B 5242 Deinde ibi addit, quantopere hic Metrophanes a Lutheranis ob doctrinam laudatus fuerit & quomodo Helmſtadii reliquerit Confeſſionem eccleſiæ Græcæ ſeu Orientalis, quæ poſtea typis vulgata eſt. Metrophanes in hac fidei profeſſione, quam Helmſtadii reliquit, viſibile Eccleſiæ Catholicæ caput impugnat miſero argumento, quod tamen mirifice placuit Lutheranis, quibus ſatis erat, hanc Græcum Pontificii Romano adverſari. Sed hic proto-ſyncellus haud dubie de Romano Pontifice aliter loquebatur in Italia, per quam ad patriarchatum ſuum Alexandrinum reverſus eſt. Sic nempe verſipelles iſti omnem religionem ſimulant, ut hoſpitibus ſuis placeant, eoſque argento emungant. Hilarius in citata Appendice plures ejuſdem farinæ Græculos enumerat, quorum jam nonnullos ex orthodoxis ſcriptoribus referemus.

5243 Leo Allatius lib. 3 Conſenſionis cap. 8 num. 5 ſimilem ſchiſmaticorum impietatem confirmat ſequenti hiſtoria: *Nunc tandem, dum hæc ſcribo, Nathanaelem quendam Canepium Cretenſem, ſyncellum Cyrilli Lucaris, poſt aliquot annos in Anglia exactos, Amſtelodamum veniſſe, a fide dignis hominibus accepi; patentem a primoribus pecunias, offerentemque ſe ad introducendum, in Orientem, Calviniſmum, eoque fine ad reddendas Græce Inſtitutiones Calvini.* Vera tunc Allatio nuntiata fuiſſe, non diffitetur Hottingerus heterodoxus, dum ex teſtimonio ejuſdem Nathanaelis contenuit mendax Cyrilli Lucaris elogium, quod apud proxime citatum Hilarium pag. 458 ſic concludit: *Hæc Græcus ille, vir doctus pariter atque orthodoxus, de ipſis Calvini Inſtitutionibus in vulgarem Græcam linguam tranſferendis ſolicitus, αὐτόπτης proto-ſyncellus patriarchalis.* An Hottingerus ſperabat, fore ut vitæ cordatis auctoritate hujus impoſtoris falſum Cyrilli Lucaris martyrium probaret?

5244 Sed redeamus ad narrationem Allatii, qui loco proxime citato ita pergit: *Si ex aliis argumentis petenda ſunt, Nathanael iſte nihil in Calviniſmo propagando præſtitit, homo nullius pretii, & aurum tantummodo ſub ſpecioſo ſyncelli titulo mendicans. Si Inſtitutiones Calvini Græce reddat, parvo hoc incommodo eccleſiæ Græcæ facies. Similia ante eum vel Cyrillus Lucaris, vel qui ſub Cyrilli nomine Calviniſta confeſſionem fidei edidit, & Zacharias Gergarus tentarunt: ſed ſtatim atque in manus Græcorum pervenere, ab eccleſia Græca, cœtu ſynodo, abjudicata ſunt, & tamquam hæreſes rejecta. Id nobili Amſtelodamenſi, cujus ipſe favori ad corrogandas ſibi pecunias fidit, indicari creditum effecit, ut homuncio iſte in rabiem actus, cum non poſſet in Catholicum, qui minimum aberat, in ſeipſum tantum non debacchatus ſit. Quid? inquit; Hic, qui ſcripſit iſtud, eſt abſque dubio Papiſta. Utinam adſit; mox eum diſcerpam. Et iode magis fuerat: Profecto, ait, jugulare ipſum pervelim: novi enim, quales ſint nebulones Papiſtæ, & quanti Reformatorum hoſtes. Et cum alia vix compos animi deliraſſet, concluſum eſt ab audientibus iſta, ſatuellam iſtam nequidquam aliam fidem Græcis perſuaſum ire.*

5245 Poſtquam Allatius inſanam hujus ſycophantiæ rabiem intellexerat, & vanas illius minas exploſerat, Amſtelodamum Bartholdo Nihuſio inter alia ſi reſcripſit: *Riſ vanum hominis Cretenſis levitatem: .... Sed, ut furere deſinat, percurandum eſt ab eo, cujuſnam ipſe nomine legationem tam longinquam ad Reformatos ſuſceperit. Si dicet, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ vel Græcæ, falſus eſt; nec novit, quænam ſit Græcorum eccleſia. Patriarchæ? Oſtendat litteras; ſuſpecta inſcriptio eſt: licet enim patriarcha Parthenius* (is eſt ſecundus iſtius nominis, cognomento Keskines, de quo ſupra egimus) *Calviniſmo addictiſſimus ſit, nondum tamen ita verecundiam exuiſſe, ut palam & in foro Calviniſmum profitatur, & unionem cum Calviniſtis, miſſi quoque nuntii, procuret. Nondum ſunt oblivioni tradita, quæ Cyrillus Lucaris ob hanc eandem cauſam, Græcis procurantibus, a Turcis perpeſſus eſt. Et Parthenius, de hoc tantummodo ſuſpectus, jam nutat, & in ſecuritatem non niſi Catholiciſmum ementitus componitur.*

5246 *Patriarcha Conſtantinopolitanus ſolus eccleſia Græcorum non eſt; & quidquid ipſe ſolus abſque ſynodo egerit, nihil eſt. Quare & aliorum epiſcoporum in ſynodo ſubſcriptiones requiruntur: quod ſi in ſynodo non fiant, firmitatem non habent; quum admodum ſi aſſenſum proprias ſubſcriptionibus non præbuerint quoque magnæ eccleſiæ clerici. Cretenſis iſte ſi legationem ſuam hac ratione non conſtabiliat, nebulonem agit: niſi etiam falſa mentitaque manu chartam adulteravit. Idque libentius ſcribo, quod, cum quidam amicus meus curatoribus patriarchii Conſtantinopolitani de hoc homine ſcripſiſſet, reſponſum acceperit; licet ſedulo perquiſitum falſſet, Nathanaelem hunc penitus ignotum apud ipſos eſſe; & cum legatio illiat, nomine eccleſiæ Græcæ, expoſita fuiſſet, præcipuos in ea eccleſia ægre nimis riſum continuiſſe, & faſſos eſſe, ſe neſcire eum junta cum ignariſſimis. Hinc arguas, planum eſſe, & ſpecioſo unionis titulo aurum a facilibus & aptis capi emungere; quod ubi collegerit, in Græciam profecturum, & multis epiſcopatum ſibi artibus comparaturum, ut eodem tempore ſuam & alterum animam perdat. Tanta eſt in errantibus iſtis fallacia!* Allatius loco citato teſtatur, ſeſe hæc & alia de Nathanaele iſto ad Nihuſium ſcripſiſſe.

5247 Ex hactenus dictis concludimus, quod vagi impoſtores iſti ſæpe fidem ſuam venalem habeant. Neque tantum his fraudibus & ſimulata cujuslibet ſectæ defenſione heterodoxos circumveniunt; ſed etiam ficta Romano Catholicæ religionis profeſſione ſallunt interdum orthodoxos, a quibus tamen maxime abhorrent. Nihil hoc loco dicemus de ingratis quibuſdam Græcis, quæ per plures annos Romæ vel alibi ſtudent, ac ſumptibus Latinorum aluntur, & tamen poſtea in pa-

Græcos pro diverſis Europæ traditibus

Allatius id confirmat exemplo cujuſdam Cretæ,

qui in Hollandia ſe obtruſit ad Græce reddendas Inſtitutiones Calvini,

Aliorum religionem pro ſe ſimulant.

ut Græcum haereſi Calvinianæ inficiat,

ejus tamen Allatius explodit.

Hi hypocritæ ſubinde etiam fallunt Catholicos,

Sec. XVIII. patriam reversi schismati adhærent, & beneficiorum suos exlumnios proficiodunt : nam hic tantummodo agimus de illis, qui stipis colligendæ causa regiones Occidentales circumcursant, quales etiam in Belgio nostro Catholico interdum videmus. His nobis piecumque de schismate suspectis sunt, & nonnumquam audivimus, illos pecunia Catholicorum abusos esse, & in Anglia aut Hollandia libros contra Romanam Ecclesiam typis vulgasse.

1528 Occasione quorumdam Græcorum, qui Antverpiæ eleemosynas corrogaverant, laudatus P. Joannes Baptista van Ketwigh ex Ordine S. Dominici post tragicum schismaticæ impietatis exemplum, quod nos ex ipso supra num. 5162 & sequentibus retulimus, in thesibus suis theologicis, Lovanii anno MDCCXIX publice propugnatis, de frequenti similium Græcorum fraude & sacrilega religionis simulatione monuit sequentis : *Nihilominus veniunt ad nos in vestimentis ovium, quasi de eodem ovilsum Ecclesiæ Romanæ ovili ; præcipuas Catholicorum regiones pervadunt, circumeuntque, ac Romano Catholicos se mendaciter jactantes, sub specioso accommodatæ tituli in gentes eleemosynarum collectas faciunt ; revera tamen, ut propria Catholicorum Latinorum ære Ecclesiam Romanam optima & pretiosissima suo spoliatæque thesauro, sanctissima videlicet Domini nostri Jesu Christi Jerosolymitano sepulcro.*

1529 *Verum prodidit se schismaticorum illorum cæca astutia, dum se Basilianos monachos, montis Athos in Thessalia incolas, divulgant : compertum quippe est Orientalium regnum notitiæ quæris, non magis illius montis monachos esse Romano Catholicos, quam ipsorum patriarcha Constantinopolitanus. Unde eos formaliter schismaticos affirmat noster Jacobus Goar, ita mihi quoque declararunt tum nostri Patres Dominicani Galatæ Constantinopolis, tum etiam Patres Franciscani Missionis Jerosolymis. Hujus veritatis consii Romani Pontifices Innocentius XI & Alexander VIII adversus impios illos versipelles collectores, sese Romano-Catholicos simulantes, præsita etiam professione fidei (quam faciunt turpis lucri cupidi, credentes se hoc pacto obsequium præstare Deo) severum ad decretum, quod sub talem basim thesium (juxta autographum Ramaeum) ad informationem & cautelam omnium Belgii nostri orthodoxorum, annectere æquissimum censuimus.*

1530 Tum memoratus thesium præses transcribit authenticum decreti exemplar, quod Romæ ex typographia sacræ Congregationis de Propaganda Fide anno Christi MDCLXXVII prodiit, & cui præfigitur hic titulus : *Die XXIX Januarii MDCLXXVII in generali Congregatione de Propaganda Fide, habita in palatio Apostolico coram sanctissimo domino nostro Innocentio, Divina providentia Papa XI, & reverendissimis Cardinalibus ejusdem sacræ Congregationis decretum, ne permittatur Græcis cujuscumque status & conditionis &c. peregrinas quæstuare, vel quovis alio modo eleemosynas petere*, deinde in eisdem thesibus sequitur ipsum decretum, quod ita sonat : *Cum sancta loca Hierosolymitana, in quibus Verbum caro factum est, & nostræ reparationis mysteria, Deo misericorde, completa sunt, hactenus administrationi & custodiæ FF. sancti Francisci de Observantia a sancta Sede Apostolica commissæ, nuperrimis hisce diebus a Græcis schismaticis, subornatis ausu Turcicæ minis, de manu dictorum Fratrum Sancti Francisci, summo Latinorum dedecore usurpata sint, iis præcipue subsidiis, quæ ex fidelium Christianorum eleemosynis iidem Græci perceperunt.*

1531 *Ut huic scelerii modus imponatur, ne & Fidelium pietate schismaticis & perpetuis Ecclesiæ Romanæ hostibus aditus ad nonnullas cumulandas injurias aperiatur, sanctissimus dominus noster Innocentius Papa XI juxtam prædecessorum summorum Pontificum vestigiis inhærendo, etiam de consilio & voto eminentissimorum & reverendissimorum dominorum S. R. E. Cardinalium, Congregationi de Fide propaganda præpositorum, omnibus & quibuscumque S. R. E. Cardinalibus a latere legatis, Nuntiis Apostolicis, patriarchis, archiepiscopis & metropolitanis, episcopis, abbatibus, cæterisque omnibus ordinariis de utroque Clero, seculari & regulari, ecclesiasticam jurisdictionem tam ordinariam quam delegatam in suis juris dictionibus sive dioecesibus exercentibus, in virtute sanctæ obedientiæ injungit atque jubet, ne de cætero quibuscumque Græcis tam secularibus quam ecclesiasticis, etiam regularibus, quacumque dignitate, quamvis abbatiali seu archimandritali, episcopali, metropolitica, archiepiscopali sive patriarchali fulgentibus, tacite vel expresse, sub quocumque prætextu permittant pecuniat quæstuare, vel quovis alio modo eleemosynas a Fidelibus petere, etiamsi de eorum unione cum Ecclesia Latina per abjurationem schismatis, & fidei Catholicæ professionem in manibus episcoporum vel inquisitorum contra hæreticam pravitatem litteris testimonialibus docuerint ; vel per alios episcopos & locorum ordinarios similis quæstionis facultates in scriptis receperint, vel ad fidem de novo converti, aliorum schismaticorum iram & insidias fugere conati fuerint, vel ad effectum reparandi ecclesias ab infidelibus diruta & non obstantibus nullis quibuscumque prætentibus & cautis ;*

1532 *Ima potius omnes & singulas litteras patentales a quocumque præsule, etiam speciali nota dignas, & a tribunalibus curiæ Romanæ ejusdem sacræ Congregationis de Fide propaganda (dummodo ejusmodi in præsenti decreto specialiter & expresse non fuerit derogatum cum posteriori data) statim ac in eorum ordinariorum manus pervenerint, ad supram de Fide Propaganda Congregationem transmittant. Et ne contra præmissorum omnium observantiam allegari possit futuris temporibus ignorantia, eadem Sanctitas sua de consilio eorumdem S. R. E. Cardinalium voluit, ut hoc decreto, aut etiam litteris ad ejus formam expeditis seu expediendis, sive scriptis sive impressis, ab ejusdem tamen sacræ Congregationis præfecto signatis, sigillique solita munitis, fides eadem adhibeatur, quæ ipsis originalibus præstaretur ; non obstantibus quibuscumque &c. Datum Romæ die XV Februarii* MDCLXXVII.

P. Cardinalis de Altieriis præfectus,
loco ✠ sigilli
V. Cerrus secretarius,

1533 Post hunc P. Joannes Baptista in thesibus suis ita pergit : *Hoc Innocentii decretum per aliud, ab Alexandro VIII editum anno* MDCXC, *confirmatum fuit, & signatum erat* J. F. CARDINALIS ALBANUS, *qui modo Clemente Papa XI feliciter Ecclesiam gubernat*, Porro istud Alexandri VIII decretum, quod super Roma accepimus, sic habet : *Alexander Papa VIII ad futurum rei memoriam. Alias emanavit a felicis recordationis Innocentio Papa XI prædecessore nostro in Congregatione tunc existentium sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, negotiis propagandæ Fi-*

B

C

D

E

F

qui professus Basilianus fuit thesibus anni 1729 in quas decretum Innocentii XI Papæ,

de thesibus R. P. Joannes Baptista van Ketwigh,

regnum Græcum pervagatum pervenit,

qui prohibentur ne quis Græcus etiam orthodoxus eleemosynas corrogare præsumat,

nisi in litteris eorum expresse hoc decreto datum fuerit.

Alexander VIII Papa anno 1690

A *Fidei præpoſitorum, coram ipſo Innocentio prædeceſſore habita, decretum tenoris, qui ſequitur.*

Hoc Innocentii XI decretum.

1534 Deinde poſt inſertum integerum Innocentii Papæ XI decretum, quod ſupra exhibuimus, ſubnectuntur ſequentia: *Cum autem, ſicut dilectus filius Bernardus Joſephus a Jeſu Maria, Frater expreſſe profeſſus Ordinis Minorum ſancti Franciſci de Obſervantia Reformatorum nuncupatorum, & tribunalis ſanctæ Inquiſitionis qualificator, nec non chariſſimi in Chriſto filii Caroli Hiſpaniarum regis Catholici confeſſionator, ac commiſſarius & procurator generalis in Romana curia totius familiæ Terræ ſanctæ, nobis nuper exponi fecit, ſirmiora fiet ea, quibus iterata accedit Apoſtolicæ Sedis auctoritas, nobis propterea dictus Bernardus Joſephus humiliter ſupplicari fecit, ut decretum hujuſmodi Apoſtolica confirmationis noſtræ patrocinio communiri de benignitate Apoſtolica dignaremur.*

confirmavit, & ſtatuit favoribus & gratiis proſequi volentes, &

B *a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occaſione vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtet, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati decretum prædeceſſorem, a memorato Innocentio prædeceſſore editum, ut præfertur, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus & confirmamus, ac innovamus, illique inviolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus, decernentes eaſdem præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectant, vel pro tempore ſpectabunt, plenissime ſuffragari, & ab eis reſpective inviolabiliter obſervari; ſicque in præmiſſis per quoſcumque judices ordinarios & delegatos, etiam cauſarum palatii Apoſtolici auditores judicari & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, nec non quibuſvis etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatu-*

C *tis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis.*

& perpetuum robur habere volunt.

1536 *Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſis & ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, ut ipſarum præmiſſarum litterarum tranſumptis ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ, in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die XXV Octobris* MDCXC, *Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

J. F. Cardinalis Albanus.

R. P. Heroldus Franciſcanos etiam narrat

1537 Hæ rationes Romani Pontifices prudentiſſime diminuerunt arma, quibus ſchiſmatici orthodoxos impugnant, & quæ incauta Catholicorum charitas hoſtibus ſuis ultro ſuppeditabat. Similem Græcorum perfidiam & implacabile eorumdem odium ſæpe experti ſunt Franciſcani, qui in Paleſtina degunt, & de quibus R. P. Fr. SEC. XVII Henricus Heroldus in Epitome Annalium Ordinis Minorum poſt enumeratas alias vexationes ad annum Chriſti MCCCXLII num. 104 ita ſcribit: *Hæc ſane, quæ Miſeritæ Terræ ſanctæ ab infidelibus patiuntur, corporibus ipſorum & quieti moleſtiſſima ſunt; ſed animos nihil tam angit, quam quod frequentiſſime toletur detrimentum, & ſæpeo timent periculum a ſalſis fratribus, hoc eſt a quibuſdam Chriſtianis Orientis, adeo Latinis ritibus & Eccleſiæ Romanæ infuſis, ut nihil non machinentur, quo illorum ſplendor, & hujus bonus Jeroſolymis exſtirpetur, & Fratres illi, qui utrumque tam ſerio & ſolerter ſuſtinent, ex univerſa Paleſtina proſcribantur: in qua re Græcorum, Eccleſiæ Romanæ rebellium, occulta inſidiæ, pœcenes lujuriæ, & fides minime certa vel conſtans, maxime notantur.*

quomodo ſib ſmatici undique permittant torradant,

1538 *Habeo in notis meis, quæ in ſua loca reſervo, plurima hujus rei exempla; ſed nulla ſæve tam enormia, quam quæ recentiſſime contigerunt ſub Guardianatu Mariani a Naleo provinciæ Mediolanenſis, qui abſolutis ſexcennio moleſtiſſimi officii, nuper inde reverſus eſt, & refert moleſtiſſima gravamina, quæ toto tempore ſui Guardianatus a moderno Græcorum patriarcha continuo patiebatur; digna ſane, quæ Latinos non lateant: ſed quia ſpoliatorum narrationem poſtulant, in alium locum ea differenda judicavi. Nunc ſatis erit dicere, Græcos unui poſſibili, & nonnumquam exorbitanti ſumptu, omni arte & aſtu noſtris ubique inſidiari, ut modo hoc, modo illud ſacrarium eis eripiant, aut ſaltem alteram ejus clavem & aquam acceſſus libertatem cum noſtris habeant.* E

& rem. nias confingant,

1539 *Nunc præcedentiam in publico congreſſu ac præſertim in proceſſione palmarum prævipere ſatagunt, quam Franciſcanorum Guardianus pro Eccleſia Romana hactenus a ſchiſmaticorum patriarchis & epiſcopis conſervavit. Nunc circa lampadum curam lites movent; iterum pontificalia Guardiano prohiberi nituntur. Nunc (o ſcelus!) Turcorum judicium poſtulant contra Franciſcanos, quod vel Græci ritus ſchiſmaticum, vel octogantum Chriſti fidem Chriſtianum, ad Eccleſiæ Catholicæ gremium reducant, vel admittant. Nunc ſe varia verſutia ſubtrahere ſatagunt oneri communis tributi, totumque in Armenos & Francos conjicere nituntur: &* F *ut hos etiam S. Salvatoris cœnobio, totaque ſancta Civitate proſcribant, quod pecuniarum pondere non poſſunt, innumeris exquiſitis calumniis, falſis teſtimoniis & ſcripturarum etiam falſificatione effectui procurare, ut ipſe magnus Turca in quodam ſuo diplomate, a nobis alibi proferendo, luculenter atteſtatur.*

ac Miſeritas e ſacris locis expellant.

1540 Heroldus numero ſequente præcipuas hujus odii cauſas explicat, & ad eumdem annum Chriſti MCCCXLII num. 108 poſt alia ſic pergit: *Græcorum etiam patriarcha in ſola civitate Conſtantinopolitana anno* MDCXXXII *cum noſtris litigaturus, ſuis capitatim impoſuit ſingulis unum oralem ſeu Julium Romanum, & ſtatim nullius damni, totius autem nationis ingenti honore & emolumento, centum & viginti milita Philippicorum olle ecclium ſibi numeravit; quo ſubitanco præſidio tantum tunc noſtris prævaluit, ut obtento mandato curiæ, ſacrum Domini Præſepe, ſacellum Montis Calvariæ, & petram unctionis Franciſcanis abripuerit, logenti Latinæ noſtræ & veræ Chriſtianitatis opprobrio; quamvis noſtrorum principum ſtudio per ſuos apud Turcam legatos, pro-*

SEC. XVIII *probata Græcorum falſitate, ea & plura ſacraria noſtris reſtituta fuerint.*

quod adhuc aliis exemplis declarari poſſet.

1451 Etiam R. P. Antonius Gonzalez, quondam Guasdianus Bethleemiticus, in Itinerario ſuo Hieroſolymitano, quod Antverpiæ anno MDCLXXII Belgice editum eſt, de eadem Græcorum fraude ac violentia conqueritur: nam illic lib. 2 cap. 8 pag. 249 narrat, quomodo ſchiſmatici volnerint Minoritas anno MDCXLVII, atque iterum MDCLXIII e locis ſacris Palæſtinæ expellere, idque potiſſimum ope perfidi cujuſdam Græci, qui in Belgio & aliis Catholicorum regionibus largas eleemoſynas corrogaverat, & quem poſtea Franciſcani in Terra ſancta inſenſiſſimum ſibi hoſtem cognoverunt. Poſſem circa hanc rem plura elapſi ſeculi exempla coacervare, ac ſuſius exponere, ſi id inſtituta opuſculi mei methodus exigeret, aut tempus pateretur. Sed iisomiſſis, breviter commemorabo unicum ejuſdem perfidiæ ſpecimen, quod ſchiſmatici hoc ſeculo dederunt.

B 1542 Quamvis Franciſcani interceſſione principum Chriſtianorum jam ſæpius ſibi erepta Terræ ſanctæ ſacratia recuperaverint, tamen Græci aoimum non deſpondent, & invidia ſtimulati ſperant, ſe aſtutia & pecunia tandem aliquando loca illa ſacra iterum obtenturos. Hæc iniqua eorum confidentia ſatis apparet in libello ſupplici, quem Hieroſolymitanus Græcorum patriarcha non ita pridem ſummo Turcarum imperatori obtulit, & cujus exemplum Italicum favore eminentiſſimi Cardinalis Thomæ Philippi de Alſatia, archiepiſcopi Mechlinienſis, ac Belgii Primatis, una cum aliis huc ſpectantibus inſtrumentis ex archivo ſacræ congregationis de Propaganda Fide nuper acceperi. In eo libello, qui ea lingua Arabica Italice redditus eſt, ſchiſmatici ſuppliciter ac ſimul confidenter petunt, ut ſecundum privilegia ac decreta præcedentium principum, orationi Græcæ antiqua locorum ſacrorum poſſeſſio reſtituatur.

Ex libello ſupplici, qui non ita pridem Turcarum obtatus eſt.

& cujus exemplar Guardianus Hieroſolymitanus anno 1712 miſit

1543 At Græcos illos falſis diplomatibus gloriari, eaque pro veris obtrudere, diſcimus ex epiſtola Italica R. P. Laurentii de ſancto Lauentio, Guardiani Hieroſolymitani & cuſtodis Terræ ſanctæ, qui Hieroſolymis anno Chriſti MDCCXSI, die XSI Auguſti ad illuſtriſſimum D. C Silvium de Cavalieri, ſecretarium ſacræ congregationis de Propaganda Fide, inter alia ſcribit, ſeſe præfatæ ſacræ Congregationi mittere Italicam interpretationem libelli Arabici, quem Hieroſolymitanus Græcorum patriarcha per quinquaginta ſuos calogeros (hoc nomine monachi Græci paſſim in Oriente appellantur) magno Turcarum imperatori nuper obtulerat, & cujus apographum D. Joannes Maria Maunier Conſtantinopoli ad ſe direxerat. Sed præmonet, in eo libello ſuppliei toi fere contineri mendacia, quot leguntur verba, eo quod omnes Græcorum illorum rationes nitantur confictis inſtrumentis, quæ etiam ut talia cogita fuerunt in poſtrema lite, quæ per plures annos agitata eſt, quando Græci cauſa ceciderunt: tunc enim poſt juridicam litis deciſionem, deprehenſa Græcorum fallacia, Minoritæ antiquam ſacrorum locorum poſſeſſionem legitime recuperarunt.

ad ſacram congregationem de Propaganda Fide,

1544 Deiade laudatus Guardianus aſſerit, in archivo ſuo Hieroſolymitano conſervari antiqua diplomata, ex quibus pater, cuſtodiam memoratorum ſacrariorum Minoritis commiſſam fuiſſe, antequam Græci Hieroſolymis quidquam poſſiderent. Imo addit, Græcos ea loca, quæ jam ibidem habent, accepiſſe a Georgianis, qui illa deſerere coacti ſunt, eo quod ſumptibus D ferendis non ſufficerent, & ingentia debita contraxiſſent; at Græci tunc Georgianis ſucceſſerans ea conditione, ut horum debita ſolverent, ſicut R. P. Laurentius in eadem epiſtola teſtatur. Denique turbulentum illum Græcorum patriarcham tam vivis coloribus depingit, ac hic omnes ſuæ orationis ſchiſmaticos invidia ac dolis longe ſuperare videatur.

falſis colloritur perfidia ſchiſmaticorum.

1545 Quamvis certo non ſciam, quem eatum ea Hieroſolymitani patriarchæ contentio habuerit, tomeo probabiliua arbitror, ſchiſmaticos tunc repulſam paſſos eſſe: nam veroſimiliter de eadem re aguni litteræ, quas ſupra memoratus Joannes Baptiſta van Ketwigh anno MDCCXVI ex urbe Romana accepit, & quarum fragmentorum prælatis theſibus Theologicis inſerait. Itaque in iis litteris teſtis oculatus (erat ille germanus eruditiſſimi præſidis frater, & fide digniſſimus ejuſdem Ordinis Dominicani ſcerdos, qui tunc Romæ commorabatur, ut ea ipſo R. P. Joanne Baptiſta intelleni) ita ſcribit: *Habetur regiſtratum in libro archivii de Propaganda anni* MDCCXI, *quod patriarcha Jeroſolymitanus obtulerit magno Vifirio pro habendis locis ſacris Jeroſolymis* 150 *burſas, five* 270000 *pataconos. Quod cum Vifirius retuliſſet imperatori Turcarum, reſpondit ira accenſus: Unam & alteram nationem ejiciam de locis iſtis, eaque obſervabo, ne amplius moleſter.* Quantum hic attinet ad ſummam pecuniæ, quam Hieroſolymitanus patriarcha obtuliſſe dicitur, certe in alterutrum numerum error irrepſit: ſi enim 150 burſas obtulerit, & unaquæque burſa pataconibus 500 apud Turcas æquivalcat, ut harum rerum periti unanimiter aſſerunt, ea inito computo conſtat, ſummo do 75000 pataconos pro 270000 legendos eſſe, aut numeradas 340 burſas, quæ ſummam 270000 pataconum conficiunt, ut calculos ſubducenti appetebit.

F

eorumque odium contra Latinos & Romanum Pontificem.

1546 Præterea idem Religioſus ſacerdos ab eruditiſſimo ſuo fratre interrogatus, an Greci illi, qui antea Antverpiæ eleemoſynas collegerant, facultatem id faciendi ab Apoſtolica Sede obtinuiſſent, in eadem epiſtola ſic reſpondet: *Locutus ſum amplitſimo D. Canonico Bianchi archiviſtæ, qui conducebat me, Congregationis de Propaganda, & vidi in præfato libro, quod anno* MDCCXI *anno Julii fuerint Romæ duo monachi Græci; unus illorum vocabatur P. Abacus Adriani, abbas monaſterii B. V. Portæ Itiſſæ in Monte Athos, ſituato inter Macedoniam & Thraciam, qui acceperat facultatem ab eminentiſſimo D. Cardinale Carpegna ad Miſſam Romæ celebrandam pro tempore ſex menſium. Deinde petiit licentiam a Papa, ut poſſet facere collectas pro neceſſitate ſui monaſterii; fuit miſſus a ſummo Pontifice ad ſacram Congregationem de Propaganda, quæ ipſi talem licentiam denegavit in virtute præfati decreti. Proinde colligunt in regionibus Catholicis eleemoſynas contra voluntatem Sedis Apoſtolicæ. Longum poſtea diſcurſum deſuper habui cum præfato D. archiviſta, & ampliſſimo D. canonico Coggio, ſecretario de Propaganda, qui aperte fatebantur, monachos illos eſſe ſchiſmaticos &c.* Hæc omnia R. P. Joannes Baptiſta van Ketwigh ad majorem Belgarum noſtrorum eantelam retulic in ſuis theſibus theologicis, quas in comitiis provincialibus PP. Dominicanorum anno MDCCXIX Lovanii propugnavit; ego autem eadem in hoc tractatu reperere volui, ut Catholici ubique contra hujuſmodi impoſtores premuniantur, & decreta ſum-

E

A ſummorum Pontificum circa hanc rem exſtare obſervent.

quod in ſchiſmate quodam annis 1590

1547 Porro cæcum iſtud ſchiſmaticorum odium, quod contra Romanam Eccleſiam fovent, nec diuturnis calamitatibus extinguitur, nec incauta Latinorum beneficentia diminuitur: nam rurſus anno MDCCXXII pertinacem ac ingratum animum ſuum prudiderunt, convocato conciliabulo, in quo ritum & dogmata Romanæ Eccleſiæ condemnarunt. Hanc ſchiſmaticam & hæreticam eorum pervicaciam ab Orientalibus trium ſedium patriarchis declaratam eſſe, intelligo ex Joſepho Simonio Aſſemano, eruditiſſimo Maronita, apud quem tom. 3 Bibliothecæ Orientalis pag. 639 inter codices, in bibliothecam Vaticanam illatos, recenſetur *epiſtola ſynodica conciliabuli Conſtantinopolitani, quod eunente anno Chriſti* MDCCXXII *habitum eſt a patriarchis Græcis, Hieremia Conſtantinopolitano, Athanaſio Antiocheno, & Chryſanto Hieroſolymitano, præſentibus duodecim archiepiſcopis & epiſcopis; tranſmiſſa Græce & Arabice ad Græcos Antiochenæ diœceſeos, in* B *qua errores ſchiſmaticorum adverſus Latinos hi propagantur.*

1548 Tum ibidem laudatus Aſſemanus ſe quemet hujus conciliabuli articulos ita enumerat: I. *Primatus Petri ſupra Apoſtolos, & Romani Pontificis ſupra reliquos patriarchas & epiſcopos, ejuſdemque in rebus fidei infallibilitas, & in principes ſeculares auctoritas impugnatur, aſuſque ferendi ignatas eraçe crepidas damnatur.* II. *Proceſſio Spiritus ſancti ex ſolo Patre aſſeritur, & vox illa* FILIOQUE, *a Latinis Symbolo adjecta, rejicitur.* III. *Fermentum in conſecratione Euchariſtiæ, azymo rejecto, probatur.* IV. *Purgatorius ignis, locuſque a paradiſo & gehenna diſtinctus, explodituv.* V. *Beatitudo ſanctorum, & pœna damnatorum uſque ad communem reſurrectionem differtur.* VI. *Suffocatorum uſus interdicitur.* VII. *Sabbati jejunium perſtringitur.* VIII. *Denique notantur Latini, quod parvulis poſt baptiſmum Euchariſtiam non porrigant, neque eos ungant ſacro chriſmate, neque oleo ungi permittunt, niſi infirmos.* Sic miſeri iſti quotidie pertinacia ſua magis magisque excæcantur, & ſchiſmate ac hæreſi calamitatea ſuas reddunt diuturniorea. Utinam tandem ultricem Dei manum & errores ſuos agnoſcant, ut a dæ- E monis ac Turcarum jugo liberentur!

SÆC. XVII. pro ſchiſmatica & hæretica decreta variis vicibus renovarunt.

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM,
qnæ in Tractatu de Patriarchis Constantinopolitanis occurrunt.

Numerus paginam indicat; a b c d e f sectiones paginarum; † Sanctum designat.

A

ABbatis villa (*Joannes de*) *patriarchatum Constantinopolitanum recusat* 150 e f
Absolutio *& excommunicatio mixos & incredibiles effectus habere dicuntur in schismatica Græcorum ecclesia* 203 & seqq. *Quidnam orthodoxi scriptores ei nimium tum concedunt* 211 & seqq. 223 e f
Acacius *præsul CP. favit hæreticis* 45 a. *Papam Romanum e diptychis expunxit* 45 d. *Excommunicatus in sua pertinacia moritur* 45 d e
Achaz, *aliique reges impii Menæis Græcorum inserti sunt* 95 f, 96 & seq.
Achmetes *imperator Turcarum quando regnare cœperit* 237 c d. *Quo anno obierit* 238 a b
Acropolita (*Georgius*) *historiographus Græcus, prius adhæsit schismati, quod postea deseruit* 158 b
Acyndinus (*Gregorius*) *ejusque sectatores ab hæresibus Palamitis in synodo damnantur* 179 e
Adamus *Bremensis refert mirum excommunicationis & absolutionis effectum* 210 f, 211 a
Adriani (*Abucc*) *abbas Græcus contra voluntatem Sedis Apostolicæ eleemosynas in regionibus Catholicis colligis* 256 f
† Adrianus *sub quo imperatore martyrium subierit* 9 f, 10 a
Agapetus I *Papa in litteris suis non asserit, primum Byzantii episcopum a sancto Petro constitutum fuisse* 1 b c. *Authimum præsulem CP. exauctoravit* 64 d e f
Agelius, *hæreticos Novatianos defensurus, Constantinopolim ab imperatore Theodosio accersitus dicitur* 28 c
Albanus *S. R. E. Cardinalis, postea ad Pontificatum evectus sub nomine Clementis XI* 254 f
Aldrovandus (*Ulysses*) *de variis rebus erudite scripsit* 250 e
† Alexander *præsul Constantinopolitanus philosophum ethnicum fabite clinguem reddit* 12 f. *Quo anno episcopatus ejus inchoandus ac finiendus* 13
Alexander IV *Pontifex Pantaleoni Justiniano Latino Constantinopolis patriarchæ, succurrere conatus est* 152 b c
Alexander VIII *Papa prohibuit, ne Græcis sine speciali licentia eleemosynæ colligere permittatur* 254
Alexander *patriarcha Alexandrinus* 13 c. *Tempus sedis ejus perperam alteri adscriptum* 13 e
Alexander *Basinopolitanus episcopus a sancto Joanne Chrisostomo consecratus* 35 c
Allatius (*Leo*) *corripitur* 160 e f. *Patet, duos Georgios Scholarios distinguendos esse* 197 a b. *Argumento ad hominem refellitur* 197 d e. *De incorruptis Græcorum schismaticorum cadaveribus ambigue loquitur* 203 c, 204, 205, 208 c d. *In narrandis Cyrilli Contareni gestis sibi non constat* 204
Alsatia (*Thomas Philippus de*) *archiepiscopus Mechliniensis, Belgii Primas, & S. R. E. Cardinalis* 256 b
Alypianus *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 f
Alypius *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 d
Amphilochius *Iconii episcopus lepida inventione zelum Theodosii imperatoris contra Arianos accendit* 29 b
Amyrutzes *philosophus Trapezuntius & synodi Florentinæ hostis, Christum cum Mahomete mutavit* 188 b c
Anastasius *imperator Euphemium CP. in exilium mittit* 47 b c. *Dicitur postea eumdem interfici jussisse* 47 f, 48 a. *S. Macedonium fœdissimi criminis falso accusari jubet* 50 d e. *Quo anno mortuus sit* 56 d
Anastasius *hæreticus, pessimus optimi magistri discipulus, sedem CP. occupat* 93 a b. *Pœnas perfidiæ suæ dat* 94 c d. *Perperam in Menæis Græcis, ac Sanctus, celebratur* 94 f 95
Anchialinus (*Michael*) *patriarcha CP. unionem inter Græcos & Latinos disturbavit* 140 d e f
† Andreas *Apostolus non videtur instituisse episcopatum Byzantinum* 2 b c. *In serie Apostolorum secundus numeratur* 2 c. *Ejus sacra reliquiæ ad Gregorium XIII Pontificem missæ ab Jeremia patriarcha CP.* 234 b
Andronicus *Junior contra avum suum imperatorem conjurat* 175 d. *Avo victo, Constantinopolim occupat* 176 d
Andronicus *imperator refutatur* 163 e f. *Schisma renovat* 167 d
Angelus (*Christophorus*) *scriptor Græcus obtrudit incredibilia schismaticorum suorum prodigia* 207. *Purgatorium negat* 208 a
Angelus (*Isaacius*) *imperator Græcus Andronico successit* 143 b
Anna *Comnena schismatica in suo opere patriarchas Constantinopolitanos schismaticos laudibus extollit* 128 e f
Anselmus *Havelbergensis, in Marchia Brandeburgica episcopus, erudite contra Græcos schismaticos disputavit* 132 c d
Apollonius *Chius, medicus Græcus, Timotheum patriarcham CP. veneno interficit* 238 c
Aprenus (*Joannes*) *patriarcha CP.* 177 & seq.
Arcadius *imperator S. Joannem Chrysostomum ad sedem CP. evehit* 30 e f, 31 a
Arcas *Cæsariensis scripsit Vitam S. Euthymii patriarchæ CP.* 114 d e f
Argyropolis, *locus prope Constantinopolim, tantum seculo quinto ab Attico istud nomen accepit* 6 b c
Ariadna *imperatrix quando mortua* 48 a
Ariani *hæretici S. Paulum persequuntur* 14, 15. *Catholicis turbas & seditiones falso imputant* 17 f, 18 a. *Paulum in exilio interficiunt* 18 f, 19 a. *Falsum rumorem spargunt de clade Theodosii imperatoris* 29 d e. *Inter se de fide dissidentes* 30
Aristenus (*Alexius*) *schismaticus scriptor Græcus ridiculæ sedem Constantinopolitanam Romanæ æqualem facit* 59 f, 60 a
Arnoldi (*Christophorus*) *Lutheranus egit in Germania cum Joasapho Græco* 252 e
Arsacius *præsul CP. perperam in Menæis Græcis pro Sancto colitur* 30 a, 32 d e. *Fautoree S. Joannis Chrisostomi persequitur* 31 d e f. *Alia vitia ei imputantur* 33
Arsenius *orthodoxus Monembasiæ antistes a schismatico patriarcha CP. excommunicatus est* 223 e d. *Nulla verisimilitudine dicitur sanctæ ejus indissolutum mansisse* 223 e f, 224 & seq. *Paulo III Pontifici tragœdiam Euripidis Græce dedicavit* ibid.
Arsenius *hieromonachus schismaticus Lutheranos & Calvinistas refellit* 232 e, 240 d e f, 241 a
Assemanus (*Josephus Simonius*) *eruditus Maronita meminit de conciliabulo schismatico, quod Orientales patriarcha anno* 1722 *celebravant* 257
† Athanasius *quis olim in Galliam relegatus fuerit, & ab exsilio redierit* 13 f
Athanasius *patriarcha CP. schismaticus sedi sux restituitur* 171 & seqq. *Severitatem ipsius patriarchæ Alexandrinus mordaci apologo explicat* 171 d e f
Athanasius *patriarcha Antiochenus interfuit conciliabulo schismatico, quod contra Latinos anno* 1722 *celebratum est* 257
Athenodorus *vel* Athenogenes *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 c d
Atticus *quo anno fuerit consul* 29 f, 30 f

At-

Aor 427643

Atticus (*Cosmas*) *patriarcha CP. deponitur , quia hæresi Bogomilorum favebat* 133 f, 134
† Avitus *Viennensis perfidiam Acacii CP. simulationemque in fide reprehendit* 44 f, 45 a. *Joanni Cappadoci CP. unionem Ecclesiæ gratulatus est* 56 d e. *Laudat Joannem Cappadocem patriarcham CP.* 57 a
Autorianus (*Michael*) *patriarcha CP.* 153 e f, 1542
Autorianus (*Arsenius*) *patriarcha CP.* 160 f, & seq.

B

BAbylas *quo tempore martyrium subierit* 10 e
Baertius (*Franciscus*) *S. J. illustravit Acta S. Pauli , præsulis Constantinopolitani* 14 e
Bajazeth *Turcarum imperator quo anno e vivis excesserit* 220 b
Balduinus *Flander imperator Constantinopolitanus* 147 f
Balsamon (*Theodorus*) *schismaticus scriptor Græcus imprudenter mentitur* 63 b. *Ab imperatore Isaacio lepide decipitur* 144 d e
Bandurus (*Anselmus*) *edidit varios catalogos Patriarcharum CPP.* 4 b c d, 41 b, 43 c, 195 e f, 196 a b
Barba *Ariana secta episcopus Constantinopoli clam degit* 30 d
Barlaamus *Calaber , ejusque sectatores in synodo ab hæreticis Palamitis damnantur* 179 e
Baronius (*Cæsar*) *S. R. E. Cardinalis putat , primum episcopum Byzantinum a sancto Petro constitutum fuisse* 1. *Refellit opinionem eorum , qui initium hujus cathedræ ab Apostolo Andrea deducunt* 3 f, 4 a. *Refutatur ejus opinio circa Macedonium & Euphemium præsules Constantinopolitanos* 53 e f. *Alibi supius corrigitur* 78 b c, 82 e d, 83 d e f, 84 e f, 86, 90, 91, 104 f, 105, 131 a b, 143 e f
Basilius *imperator Menologium Græcum seculo decimo colligi jussit* 6 d
Basilius *imperator , cognomento Bulgaroctonus , quo circiter tempore obierit* 123 b c
Basilius *primicerii secta Bogomilorum ob hæresim suam comburitur* 130 e
Basnagius (*Jacobus*) *heterodoxus Baronii censor , corrigitur* 105 a
Bataizes (*Joannes*) *quo anno imperium susceperit* 156 a. *Quando obierit* 159 a b
Batissas (*Pachomius*) *patriarcha CP.* 235 a b
Beccus (*Joannes*) *patriarcha CP. argumentis convictus schisma deserit , & pro unione cum Latinis multa adversa tolerat* 166. *Ab ipsis schismaticis propter varias virtutes laudibus extollitur* 166 & seq. *Effigies istius repræsentatur* 167 b
Bellarminus (*Robertus*) *S. R. E. Cardinalis ab injuria quadam vindicatur* 213 b c
Benevolentius (*Fabius*) *edidit Acta concilii Florentini* 193 d. *Opusculum quoddam Georgio Scholario perperam adscribit* 197 e f
Bessarion *orthodoxus Græcus & S. R. E. Cardinalis an titulo œcumenici usus fuerit* 62 e f. *An re ipsa cathedram CP. possederit* 188 e f, 189 a
Blancardus (*Nicolaus*) *libellum Philippi Cyprii de patriarchis Constantinopolitanis typis vulgavit* 195 f
Blemmida (*Nicephorus*) *patriarchatum Constantinopolitanum renuit* 160 c. *Marcesinam imperatoris pellicem publice e templo ejicit* ibid. d
Bollandus (*Joannes*) *S. J. , Acta S. Attici præsulis CP. illustravit* 13 a b c. *Opinio ejus de sanctitate Attici contra Tillemontium vindicatur* 33 & seqq. *Erravit incaute sequendo Baronium* 88 d
Bonifacius *Papa seculo V scribit ad quosdam Macedoniæ episcopos de potestate Sedis Apostolicæ* 28 b c
Bonifacius III *Papa , adhuc apocrisiarius Constantinopoli , fuit amicus Phocæ imperatori* 76 a
Bonifatius IV *Pontifex Pantheon in ecclesiam commutavit* 76 a b
Porradiotes (*Theodosius*) *patriarcha CP.* 142
Bouchiras (*Isidorus*) *patriarcha CP. dicitur ob falsam prophetiam præ pudore obiisse* 178
† Bruno , *episcopus Signinensis , docet , ub excommunicatos alios non posse excommunicari* 217 c
Bullialdus (*Ismael*) *historiam Ducæ scriptoris Gr[æci] notis illustravit* 14[1]

Augusti Tomus I.

Busbequius (*Augerius Gislenus*) *legatus Cæsareus cum Metrophane patriarcha CP. conversatus est* c *ejusque mores indicat* 233 b c
Bustronius (*Georgius*) *S. J. natione Græcus* 211 f, 212 a
Byzantium *quandonam nomine Constantinopolees appellatum fuerit* 10 b

C

CÆlestinus *Papa laudat S. Atticum CP.* 37 b c d
Et S. Sisinnium CP. antistitem 38 b,
Cæsarius *quando fuerit consul* 29 f, 30.
Calchus (*Tristanus*) *scripsit historiam Mediolanensem* 151 e
Callinicus *præsul CP. ab eminentissimo Baronio coacta pseudo-synodo perperam accusatur* 89 a b. *In variis Græcorum Menologiis pro Sancto colitur* 89 c d e
Callistus (*Nicephorus*) *historicus Græcus seriem præsulum Byzantinorum a Staaby deducit* 2 a b, 3 f, 4 b c
Calo-Joannes *imperator Græcus Latinis bellum intulit* 132 d e
Calvinus (*Joannes*) *hæresiarcha refellitur* 29 e f
Calvinistæ *a Græcis schismaticis dissentiunt in controversia de Eucharistia* 145 e f
Camaterus (*Basilius*) *patriarcha CP.* 142 & 143
Camaterus (*Joannes*) *patriarcha CP. ab Innocentio III frustra ad unionem allicitur* 146 a b c. *Capta a Latinis Constantinopoli , ultro discessit* 146 e f
Campius (*Petrus Maria*) *scripsit Historiam Placentinam* 151 e f
Cangius *explodit ea , quæ scriptores Græci de antiquitate sedis CP. fabulantur* 5 e
Canisius (*Henricus*) *edidit Latine Menologium Græcum , quod eminentissimus Serletus interpretatus est* 6 e
Canopius (*Nathanael*) *Græcus in Hollandia se obtulit ad Institutiones Calvini Græce vertendas* 253 b c d
Cantacuzenus (*Joannes*) *historicus Græcus & imperator partibus Andronici Junioris favet. & vitia patriarcharum suorum tacet* 176 c. *Constantinopolim clam occupat* 177 f. *Hæresi Palamitarum suffragatur* 178 c d, 180 b
Cappadox (*Joannes*) *sit patriarcha Constantinopolitanus* 56 c. *Laudatur a sancto Sophronio aliisque* 57 a, 69 e f
Carleton (*Thomas Comptonus*) *S. J. disquirit , an hæretici patrent miracula* 216 e d
Caryophylles (*Joannes*) *ob hæresim ab ipsis Græcis schismaticis damnatur* 250 e f, 251 a
Caryophilus (*Matthæus*) *putat , duos Georgios Scholarios distinguendos esse* 197 a b
† Casianus (*Joannes*) *Nestorium hæresiarcham impugnat* 39 a b
Castinus *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 f, 9 a
Catalusius (*Franciscus*) *Gemmensis Calo-Joannem Palæologum juvat ad occupandum imperium , a quo injuste exclusus fuerat* 180 b
Cave (*Guilielmus*) *heterodoxus scriptor Augustanus , fabulosa agnoscit ea , quæ scriptores Græci de antiquitate sedis CP. obtrudunt* 4 f, 5 a b *Alibi refellitur* 69 d e, 128 b
Cedrenus (*Georgius*) *historicus Græcus* 121 a b
Cerularius (*Michael*) *patriarcha CP. schisma renovavit* 124 f, 125 & seq.
Cestenus *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 f, 9 a
Chalcocondylas (*Laonicus*) *historicus Græcus meminit de seru untione Græcorum cum Latinis* 191 f, 192 a
Charatzium *quid sit apud Turcas* 202 e
Charitopulus (*Manuel*) *patriarcha CP.* 158 f, 159 & seq. *Non videtur abhorruisse ab unione cum Latinis* 159 e f
Chiensis (*Leonardus*) *repræsentat faciem urbis Constantinopolitanæ , a Turcis intercepta* 192 e
Chiarenus (*Constantinus*) *patriarcha CP.* 139 b c
Choniata (*Nicetas Acominatus*) *historicus Græcus* 133 a
Chrysomali (*Constantinus*) *hæresis a Leone Styppiota præsule CP. damnatur* 132 c
Chrysanthus *patriarcha Hierosolymitanus interfuit concilibulo*

ciſtabulo ſchiſmatico, quod contra Latinos anno 1722 celebratum eſt 257
Chryſoberges (*Nicolaus*) *patriarcha CP.* 120 & ſeq.
Chryſoberges (*Lucas*) *patriarcha CP.* 139 & ſeq.
† Chryſoſtomus (*Joannes*) *patriarcha CP.* 30 e f, 31 a b. *Digitus ipſius ad Gregorium XIII Papam ab Jeremia patriarcha CP. mittitur* 234 b
Chumchumis (*Parthenius*) *ſit patriarcha Conſtantinopolitanus* 247 c. *Ad ſedem ſuam ſapius redit* 248 & ſeqq.
Chytræus (*David*) *heterodoxus ab Antonio Poſſevino rejicitur* 233 e
Cigala (*Matthæus*) *ſcriptor Græcus ſeriem patriarcharum CP. ab Andrea Apoſtolo deducit* 4 c d. *Craſſus illius error indicatur* 168 b c, 176 f, 201 b c. *Patriarchas Conſtantinopolitanos uſque ad annum Chriſti* 1636 *recenſet* 195 c f
Cinnamus (*Joannes*) *hiſtoricus Græcus* 133 c
Clavius (*Chriſtophorus*) *S. J., emendationem Calendarii Gregoriani propugnavit* 233 c
Clauſtrarius (*Neophytus*) *an inter patriarchas Conſtantinopolitanos ſit numerandus* 137 & ſeqq.
Coccas vel Cuſas (*Joſaphus*) *patriarcha CP. præ deſperatione ſe in puteum conjicit, & inde ereptus, poſtmodum ab imperatore Turcarum renominia afficitur* 129
Codinus (*Georgius*) *ſcripſit de officiis eccleſiæ & aulæ Conſtantinopolitanæ* 131 f
Conſtans *imperator Occidentis S. Paulum Conſtantinopolitanum epiſcopum ſedi ſuæ reſtitui petit, & variis impetrat* 18. *In Gallia occiditur* 18 f
Conſtans *imperator Martinum Pontificem violenter Roma Conſtantinopolim abduci jubet* 80 c d
Conſtantinopolis *quando a Latinis capta* 146 e, 147 a b. *Quo anno a Græcis recuperata* 162 d e. *Quo modo & tempore a Turcis ſit intercepta* 192 & ſeqq.
Conſtantinopolitana *ſedes quomodo ſecundum locum inter cathedras patriarchales obtinuerit* 59
Conſtantinus *Magnus imperator quando Byzantium interceperit* 14 b. *Ab Arianis deceptus S. Paulum in Ponrum relegat* 14 e f
Conſtantinus *imperator Græcus petit ſuppetias a Latinis* 191 d e
Conſtantinus, *cognomento Copronymus, impius imperator* 64 a b c
Conſtantinus II *Patriarcha CP. proximus extremo ſupplicio hæreſim ſanna rurſus profitetur, & meritas perfidiæ pœnas dat* 99 & ſeq.
Conſtantinus *dux Oſtrovia* 233 f
Conſtantius *imperator hæreticis Arianis favet* 15 a b. *S. Paulum e ſede CP. expellit* ibid.
Contarenus (*Cyrillus*) *fit patriarcha CP., & a Gulielmo anſtro impenſe laudatur* 242. *Ab Allatio depingitur aliis coloribus* 243. *Tandem a Turcis ſtrangulatur* 244 a b. *An ſuerit orthodoxus* ibid. e. *Errores Calviniſtarum damnavit* 245 b c
Copis (*Theodorus*) *patriarcha CP.* 154 & ſeq.
Cotelerius (*Joannes*) *edidit quædam monumenta eccleſiæ Græcæ* 122 c
Crevghton (*Robertus*) *hæreticus Anglus mendacem Syropuli Liſtoratum de concilio Florentino Græco-Latine edidit* 186 f. *Jure merito a Labbeo noſtro aliiſque reprehenditur* 187 a b. *Sæpe alibi convincitur erroris* 190, & ſeq.
Creuſa (*Leo*) *archimandrita Vilnenſis aſſerit, Niphonem & Dionyſium patriarchas Conſtantinopolitanos ſynodo Florentinæ adhæſiſſe* 220 c
Critopulus (*Metrophanes*) *proto-ſyncellus patriarchæ Alexandrini, ab hæreticis Lutheranis impenſe laudatur* 253 a b
Cruſius (*Martinus*) *heterodoxus Græcum Malaxi hiſtoriam de patriarchis Conſtantinopolitanis Latine interpretatus eſt* 195 b c. *Operam dedit, ut Græcos ſchiſmaticos hæreſi Lutheranæ iaſiceret* 232 a d. *Explicat, quomodo patriarcha CP. pecuniam colligat* 252 c d
Cunha (*Rodericus a*) *in Tractatu de primatu Bracharenſi eccleſiæ recenſet patriarchas Conſtantinopolitanos* 238 d
Cynegius *quo anno fuerit conſul* 29 c
† Cyprianus *docet, extra Eccleſiam neminem ſalvari* 49 c d. *Pontificem Romanum maximæ facit* 50 e
Cyprius (*Philippus*) *ſcriptor Græcus ſeriem patriarcharum ab Andrea Apoſtolo deducit* 4 c d. *Craſſus illius error indicatur* 168 b c, 176 f, 201 b c. *Patriarchas Conſtantinopolitanos uſque ad annum Chriſti* 1639 *recenſet* 195 f, 196 a
Cyriacus *an fuerit epiſcopus Byzantinus* 8 f
Cyrillianus *an fuerit epiſcopus Byzantinus* 8 f
Cyprius (*Gregorius*) *patriarcha CP.* 168 f. *Joannem Beccum orthodoxum patriarcham CP. crudeliter perſequitur* 169 c d
Cyriacus *Adanorum epiſcopus fuit præceptor Nectarii præſulis CP.* 27 f
† Cyrillus *Alexandrinus S. Joanni Chryſoſtomo diu adverſatus eſt* 34, 35. *Laudat S. Atticum CP.* 37 b. *Vitia Neſtorii hæreſiarchæ narrat* 40 a

D

DAmaſus *Papa violentam Maximi Cynici conſecrationem improbat* 25 a b
Dandulus (*Andreas*) *ſcripſit Chronicon, quod nuper typis excuſum eſt* 147 f
David *Paphlago ſcripſit Vitam S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani* 105 b
Delrio (*Martinus*) *S. J., copioſe ſcripſit de arte magica* 212 d
Deuterius *epiſcopus Arianus dum quemdam hæretico modo velit baptizare, aqua diſparet* 30 e
Diodorus *epiſcopus Tarſenſis dicitur dediſſe occaſionem eligendi Nectarium præſulem CP.* 27 b
Diogenes *an fuerit epiſcopus Byzantinus* 7 e
Dionyſius *patriarcha Antiochenus falſo Euphemium CP. Neſtorianæ hæreſeos arguit* 46 f
Dolſcius (*Paulus*) *Auguſtanam Lutheranorum confeſſionem Græce vertit* 231 a, 232 a b
Dorotheus *martyr non ſcripſit de initio cathedræ Conſtantinopolitanæ* 4 d e, 5 d
Dorotheus *Arianus epiſcopus Conſtantinopoli diu præfuit ſuæ ſectæ* 30 b. *Ab aliis Arianis in fide diſcrepat* 30 c
Dorotheus *Monembaſienſis ſcripſit Græce Synopſim variarum hiſtoriarum* 176 b
Dolitheus *patriarcha Hieroſolymitanus famam Meletii Pegæ ab hæreſi Calviniana vindicare nititur* 236 e
Douſa (*Georgius*) *heterodoxus Batavus Meletium ſchiſmaticum impenſe laudat* 236 b. *Societatem Jeſu calumniatur* 237 a
Ducas (*Joannes*) *quo anno imperium ſuſceperit* 156 a. *Quando obierit* 159 a b
Ducas *orthodoxus & nobilis ex imperatoria ſtirpe hiſtoricus Græcus pertinaciam ſchiſmaticorum graphice depingit* 187 f, 188, 192. *Ruinam urbis Conſtantinopolitanæ, a Turcis captæ, ſchiſmati imputat* 193
Dupin (*Elias*) *Gallus ſequioris doctrinæ ſcriptor reprehenditur* 69 d

E

ECcleſiæ *Romanæ auctoritas a novatoribus impugnatur, & ab antiquis Patribus defenditur* 50 & ſeq.
Echardus (*Jacobus*) *nuper recenſuit ſcriptores Ordinis Prædicatorum* 157 a
Eleuſius *Cyzicenus juſſu Theodoſii imperatoris ad Synodum venſſe dicitur, ut hæreticos Macedonianos defenderet* 28 e
Eleutherius, *de quo agit Martyrologium Romanum, a Majoribus noſtris recte prætermiſſus eſt* 7 f, 8 a. *Videtur cum alio homonymo confuſus* 7 f. *An fuerit epiſcopus Byzantinus* 7 f, 8 a
Eliſabetha *uxor Cralis, principis Triballorum, patriarcham CP. ſchiſmaticum impenſe veneratur* 180 e
† Ennodius *indicat, Acacium CP. a bonis moribus deſciviſſe* 45 b
Ephræmius *poeta Græcus quædam falſa nobis obtrudit* 146 f. *Recenſet carmine quoſdam patriarchas Conſtantinopolitanos* 153 b c d
Etherianus (*Hugo*) *ſcripſit librum contra Græcos de proceſſione S. Spiritus* 140 e
Eucherius *quando fuerit conſul* 26 c, 27 a
Eudæmon-Joannes (*Andreas*) *S. J., natione Græcus* 213 b
Eudoxia *imperatrix S. Joannem Chryſoſtomum in exilium expellit* 31 b c
Eudoxius *ad cathedram CP. evectus, ſtatim craſſo modo hæreſim ſuam proponit* 20 d e. *Orthodoxos per-*

perſequitur 21 a. *Impia ſua dogmata ſubinde diſſimulabat ac tempore ſerviebat* 21 d e f, 22 a b
Evehardus *Latinus patriarcha Conſtantinopoli* 149
Eugenicus (*Marcus*) *a Philippo Cyprio & Matthæo Cigala imperite inter Patriarchas Conſtantinopolitanos numeratur* 201 b c d
Eugenius IV *Pontifex ſummo ſtudio unionem Græcorum cum Latinis procuravit* 187 e
Eugenius *an fuerit ſecundus Byzantiæ epiſcopus* 10 e
† Eulalius *epiſcopus Syracuſanus docet, auſteram vitam extra communionem Romanæ Eccleſiæ nihil ad æternam ſalutem prodeſſe* 51 a b
Eunomius *ab imperatore Theodoſio Conſtantinopolim accerſitus dicatur, ut hæreſim ſuam propugnaret* 28 e
Euſebius *Cæſarienſis laudat Euſebium Nicomedienſem ob mutatam ſæpius cathedram* 16 b
Euſebius *Nicomedienſis Conſtantino Magno imperatore odioſus* 15 c d e. *Poſtea in gratiam iſtius principis redit* 15 f. *Sæpius cathedram ſuam mutat* 16
† Euſtachius *patriarcha Antiochenus an cum altero homonymo confuſus fuerit* 22 e
Euſtatius *Theſſalonicenſis ſcripſit commentarios in Homerum* 123 e f
Eutychius *patriarcha Alexandrinus* 12 c e
† Eutychius *patriarcha CP. erroneam quandam opinionem retractat* 68 f
Euzoius *an fuerit epiſcopus Byzantinus* 8 d
Excommunicatio *& abſolutio miros & incredibiles effectus in ſchiſmatica Græcorum eccleſia habere dicuntur* 203 & ſeqq. *Quidam orthodoxi ſcriptores eis nimium vim concedunt* 211 & ſeqq. 223 e f

F

FElix *Papa Romanus ab Acacio CP. è diptychis expungitur* 45 d
FiKlerus (*Joannes Baptiſta*) *Lutheranos refellit* 232 c d
Fredericus I *imperator de odio Græcorum contra Latinos ad filium ſuum ſcribit* 140 f, 141 a
Freherus (*Marquardus, qui edidit Jus Græco-Romanum, corrigitur* 123 e f, 183
† Fulgentius *docet, nullum in hæreſi aut ſchiſmate ſalutem conſequi poſſe* 49 e f

G

GArdeboſc (*Ambroſius*) *erectionem cathedræ Byzantinæ perperam S. Andreæ tribuit* 2 b c. *Effugium ei præcluditur* 3 d
Garidas (*Euſtratius*) *patriarcha CP.* 129 e f, 130 a b
Gelaſius I *Papa teſtatur, Acacium CP. in ſua pertinacia ſchiſmatica perſeveraſſe* 45 d. *Ideo eum poſt mortem abſolvi non poſſe* 54 b c
Gelaſius *Cyzicenus ſeculo* V *ſcripſit* 11 b d
† Georgius I *præſul Conſtantinopolitanus hæreſim Monotheliticam deſeruit* 85 b c
† Georgius *quo tempore martyrium paſſus ſit* 10 e
Gergatius (*Zacharias*) *Græcus erroribus Calviniſtarum favet* 253 e
Gerlachius (*Stephanus*) *Cruſio explicat ſtatum & mores Emmanuelis Malaxi* 195 c d. *Operam dedit, ut Græci ſchiſmaticos hæreſi Lutheranæ inficeret* 232 a. *Mores Metrophanis III patriarchæ CP. deſcribit* 233 a b
† Germanus *patriarcha CP. perperam hæreſeos accuſatur* 91 e f, 92 a b
Gervaſius *Latinus patriarcha Conſtantinopoli* 149
Glycas (*Michael*) *ſcriptor Græcus ſchiſmaticus* 126 a
Glycys (*Joannes*) *patriarcha CP.* 174
Goar (*Jacobus*) *Dominicanus excommunicationi & abſolutioni miram vim concedit in ſchiſmatica Græcorum eccleſia* 206 f 211 & ſeqq. *Hæc ipſius opinio refellitur* 215 & ſeqq.
Gobelinus (*Joannes*) *ſcripſit geſta Pii II Pontificis* 191 b c
Godefridus *monachus ſcripſit Annales* 149 b
Gonzalez (*Antonius*) *ex Ordine Minorum conqueritur de fraudulenta violentia, quam Græci ſchiſmatici Franciſcanis Terræ ſanctæ inferunt* 256 a
Græci *numeros literis alphabeticis exprimunt* 14 d
Grammaticus (*Nicolaus*) *patriarcha CP. perperam a Baronio confuſus cum Nicolao Muzalone CP.* 131 a b c
Gregoras (*Nicephorus*) *ſcripſit hiſtoriam Byzantinam* 162 d. *Diſturbavit unionem Græcorum cum Latinis ineundam* 177 b c d. *Hæreſi Palamitarum adverſatur* 178 d e f, 179
† Gregorius *Nazianzenus indicat, cathedram CP. non fuiſſe a ſancto Andrea inſtitutam* 3 b c. *Maximum Cynicum ſcriptis acriter exagitat* 25 c d. *Ad cathedram CP. evehitur, & breve eam abdicat* 26 e d e f. *Zelum Neſtarii contra hæreticos accendit* 29 c d
† Gregorius I *Papa titulum œcumenici in Joanne Jejunatore CP. acriter reprehendit* 58 d, 70, 72. *Propter eundem cauſam Cyriacum CP. increpat* 74 f, 75 a b c
Gregorius IX *Pontifex Græcos ad unionem Eccleſiæ reducere conatur* 156 d
Gregorius XIII *Pontifex Calendarium per reſtitutionem decem dierum emendavit* 233 d e f. *Populos Orientales variis beneficiis affecit* 234 a b. *Ab Jeremia, patriarcha CP. accepit reliquias SS. Andreæ Apoſtoli, & Joannis Chryſoſtomi* ibid.
Gretſerus (*Jacobus*) *S. J. cenſet, non ſine divino conſilio ab ipſis ſchiſmaticis editum eſſe hiſtoriam poſteriorum temporum de patriarchis Conſtantinopolitanis* 195 d e. *Differt de miraculis, quæ contingunt hæreticis, vel ab ipſis patrari dicuntur* 215 d e f, 216 a b
Guilielmus *Neubrigenſis mira narrat de cadaveribus, quæ e ſepulcris egrediuntur* 205 f, 206 a b c
Guillius (*Dionyſius*) *S. J. innuit, Timotheum patriarcham CP. fuiſſe orthodoxum* 238 b c. *Multis laudibus effert Cyrillum Contarenum, ſuum olim diſcipulum, & poſtea patriarcham CP.* 242
Gundobaudus *Burgundionum rex, ad quem ſcripſit S. Avitus Viennenſis* 44 f

H

HAdrianus I *Papa reprehendit titulum œcumenici, aſſumſiti CP. datum* 58 b c
Hæretici *& ſchiſmatici pertinaces nullam habent ſpem ſalutis æternæ* 49 c d e
Hæretici *Europæi ſchiſmaticos Orientales tuentur, & eum his eaſdem calumnias contra Eccleſiam Romanam repetunt* 186 f, 187, 188 d, 236, 239. *Dogmata eorum ab ipſis Græcis ſchiſmaticis damnantur* 231, 232, 239 & ſeqq.
Halloix (*Petrus*) *S. J. explicat, quomodo hæretici interdum poſſint patrare miracula* 216 e f, 217 a b
Haroldus (*Franciſcus*) *ex Ordine Minorum exponit varias moleſtias, quibus Orientales ſchiſmatici Franciſcanos in Paleſtina afficiunt* 255
Heerbrandus (*Jacobus*) *ſcripſit compendium theologiæ Lutheranæ, quod in gratiam Græcorum ſchiſmaticorum a Cruſio Græce verſum eſt* 232 b
† Helena *vidua interdum Lutheranis, opem ſuam implorantibus, confert beneficia* 216 a
Henſchenius (*Godefridus*) *S. J. Acta S. Maximiani præſulis CP. illuſtravit* 40 f
Hermogenes *ſub Conſtantio imperatore magiſter equeſtris militiæ a plebe tumultuante occiditur* 17 a b
Hieremias *patriarcha Conſtantinopolitanus interfuit conciliabulo ſchiſmatico, quod contra Latinos anno 1722 celebratum eſt* 257
Hieromnemon (*Joannes*) *patriarcha CP.* 131 d e f
Hieroſolymitanus (*Coſmas*) *patriarcha CP. ab Anna Comnena ſchiſmatica laudatur* 128 e f
Hilarius (*Henricus*) *Lutheranus libellum Philippi Cypritii hæreticis notis contaminavit* 195 f. *Gratii duos Arſenios Monembaſienſes ejuſdem fere temporis antiſtites comminiſcitur* 225 a b c. *Habuit epiſtolam Græcam Arſenii ſchiſmatici, qua Calviniſtas reprobat* 241 a. *Falſa quædam retuliſſe oſtenditur* 247 b c d
HoKſton (*Joannes*) *heterodoxus Anglus Nicolaum Comnenum Papadopolum potius contumeliis, quam argumentis impugnat* 251 a b. *Ab Euſebio Renaudotio erroris convincitur* ibid.
Holen (*Gotſchalcus*) *ex Ordine S. Auguſtini narrat prodigium excommunicati cadaveris, quod ipſemet vidit* 210 e f
Homiadonius (*Joannes*) *Menæa Græcorum collegit, & Dionyſio patriarchæ CP. dedicavit* 229 d e f

Honorius III *Pontifex Latinum Conſtantinopoleos patriarcham acriter increpat* 150 c d
† Hormiſdas *Papa die ſexta Auguſti colitur, etſi Tillemontius non videatur ſanctitatem ejus agnoſcere* 51 e f. *Voluit S. Macedonium CP. exſulem ſedi ſuæ reſtituere* 52 e f
Hottingerus (*Joannes Henricus*) *hæreticus Cyrillum Lucarem patriarcham CP. magnis laudibus extollit* 239 c
Humbertus *Cardinalis, & Sylvæ Candidæ epiſcopus, Græcos ſchiſmaticos refellit* 125 a
Hyparchus (*Antonius*) *Menæa Græcorum collegit, & Dionyſio patriarchæ CP. dedicavit* 229 d e f

I

JAnningius (*Conradus*) *edidit Acta S. Metrophanis, primi præſulis Conſtantinopolitani* 12 b c
Iberia (*Cyrillus ab*) *an fuerit ab aliis Cyrillis, patriarchis Conſtantinopolitanis, diſtinctus* 244
Jeſu Maria (*Bernardus Joſephus a*) *ex Ordine Minorum procurator Terræ ſanctæ* 255
Incluſus (*Neophytus*) *an inter Patriarchas Conſtantinopolitanos ſit numerandus* 237 & ſeq.
† Innocentius I *Papa conſecrationem Arſacii præſulis CP. improbat* 32 a b. *Scribit in cauſa Attici præſulis CP.* 34
Innocentius III *ſignificationem nominis œcumenici explicat* 58 c
Innocentius VI *Pontifex ab imperatore Palæologo accipit litteras de unione Græcorum cum Latinis ineunda* 180 d
Innocentius XI *Papa prohibuit, ne Græcis ſine ſingulari licentia eleemoſynas colligere permittatur* 254
Joachimus *patriarcha Antiochenus circa finem ſeculi decimi ſexti* 235 a c
Joannes *Comnenus, imperator Græcus, Latinis bellum intulit* 132 d e
Joannes *Pontifex Romanus ſeculo ſexto adit Conſtantinopolim* 4 e f
Joannes, *patriarcha CP. cognomento* Jejunator, *primus titulum œcumenici ſibi arrogavit* 58 c d, 60 c d. *Tamquam ſanctus refertur in variis Menologiis Græcorum* 70 f, 71 a b c
Joannes *Trancenſis in Apulia epiſcopus a Græcis ad ſchiſma ſolicitatur* 125 a
Joſaphus, *monachus Græcus, ab hæreticis multum laudatur* 252 e f
Jonas *a ſchiſmaticis præſul Ruthenorum electus* 220 c
Joſaphatus *Andriut, archimandrita Græcus, Timotheum patriarcham CP. veneno interfici curat* 238 e. *Fit archiepiſcopus Chalcedonenſis, & poſtea occiditur* ibid.
Joſephus *epiſcopus Methonenſis, orthodoxus ſcriptor Græcus indicat, quales unionem Græcorum, cum Latinis Florentiæ initam, violaverint* 187 d e f. *Calamitatem Græcorum ſchiſmati imputat* 193 d e f, 194 a b c. *Scripſit pro quinque capitibus concilii Florentini* 197 f
Joſephus II *Patriarcha CP., poſtquam Florentiæ unionem cum Eccleſia Romana amplexus eſſet, ibidem ſubito moritur ac honorifice ſepelitur* 185. *Ejus epitaphium & effigies exhibentur* 186. *An titulo* œcumenici *uſus fuerit* 62 e f 185 d
† Irenæus *præſul Lugdunenſis poteſtatem Eccleſiæ Romanæ deſcribit* 50 d e
Irene *quando imperatrix coronata* 129 d e
Irenicus (*Theodorus*) *patriarcha CP.* 154 & ſeq.
Iſaacius *Comnenus imperator Michaelem Cerularium e ſede CP. expellit* 125 b c d
Iſidorus *præſul Ruthenus & S. R. E. Cardinalis Conſtantinopolim mittitur, ut unionem Græcorum in concilio Florentino initam firmiter ſtabiliat* 187 f. *Fuis Conſtantinopoli, dum urbs illa a Turcis intercipiebatur* 189 a b
Julius *Pontifex Romanus S. Paulo exſuli ſuccurrit* 18 b. *Ei cathedram CP. reſtitui curat* 18 e
Juſtinianí (*Pantaleon*) *Latinus patriarcha Conſtantinopolitanus* 151 f. *Recepta a Græcis Conſtantinopoli, ſedem ſuam deſerere coactus eſt* 152 b
Juſtinianus *imperator, cognomento* Rhinotmetus, *Calloniam CP. præſulem evocari juſſit* 88 e f
Juſtinianus *imperator Mennam CP. impio ſuo edicto ſubſcribere cogit* 65 e. *Entychium CP. præſulem, eidem ſubſcribere renuentem, exilio damnat* 67

K

KEsKines (*Panthenius*) *patriarcha CP. hæreſi Calviniana favet* 245 f, 246 a 253 e. *Ad ſedem reverſus expellitur & ſtrangulatur* 246 b
Ketwigh (*Joannes Baptiſta van*) *Dominicanus narrat terribile ſchiſmatica pertinacia exemplum* 193 c d. *In publicis theſibus agit de fraude Græcorum ſchiſmaticorum, qui in regionibus Catholicis pecuniam colligunt* 254 & ſeqq.
Kojalowicz (*Albertus Wiuk*) *S. J. conſcripſit Hiſtoriam Lithuaniæ* 220 e
† Kuncevicius (*Joſaphat*) *archiepiſcopus Polocenſis & martyr* 214 b c d e

L

LAſcaris (*Theodorus*) *imperator Græcus, occupata a Latinis Conſtantinopoli, Nicæam ſe recepit* 147 a. *Quando obierit* 156 a
Latini *occupata Conſtantinopoli, patriarchas ſuos ibidem habuerunt* 147 & ſeqq.
Laurentius *an fuerit epiſcopus Byzantinus* 8 d
Lazarus *patriarcha Hieroſolymitanus* 178 b. *Ab Urbano V Pontifice ad unionem cum Latinis ineundam invitatur* 181 d
† Leo I *Papa negat, cathedram CP. ab aliquo Apoſtolorum inſtitutam eſſe* 2 d e, 3 b
† Leo IX *Papa Michaelem Cerularium increpat ob uſurpatum* œcumenici *titulum* 62 c, 72 f, 73 a b
Leo *imperator quo anno obierit* 115 a f
Leo *Acridanus metropolita Bulgarorum ſcripſit contra Latinos* 125 a
Lichudes (*Conſtantinus*) *patriarcha CP.* 126 & ſeq.
Ligaridius (*Pantaleon*) *Græcus orthodoxus fatetur, Græcam ſchiſmaticorum eccleſiam timore excommunicationis præſertim gubernari* 209 d, 213 f. *Non eſt admodum æquus Latinis* 214 d
Lima (*Maurus*) *S. J. natione Græcus* 211 f, 212 a
Lucares (*Cyrillus*) *fit patriarcha CP.* 239 & ſeq. *Sæpius ſedem CP. recuperat* 243 & ſeqq. *Tandem a Turcis ſtrangulatur* 242 a, 243 c
Luna (*Petrus de*) *pſeudo-pontifex dicitur barbenus fecare indiſſoluto cadavere* 215 b
Lupus (*Chriſtianus*) *refellitur* 87 e f. *Explicat, quid ſit apud Turcas Peſcheſium* 200 e. *Narrationi auctoris Græci ſchiſmatici nimium fidem tribuit* 223 e f
Lutherani *fruſtra tentarunt Græcos ſchiſmaticos ad ſuam hæreſim adducere, aut approbationem ſuæ ſectæ ab iis extorquere* 231 a, 232

M

MAcarius *Ancyranus falſam ſchiſmatis Græci cauſam fingit* 141 b
Macarius *an fuerit patriarcha Conſtantinopolitanus* 234 e f
Macedonius *hæreticus, epiſcopus Conſtantinopolitanus, orthodoxos crudeliter perſequitur* 19 c d. *Propter crudelitatem ab ipſis hæreticis e ſede CP. deturbatur* 20 a. *Expulſus novam hæreſim cudit* 20 b c
Maſtlinus (*Michael*) *heterodoxus emendationem Calendarii Gregoriani impugnavit* 233 d e
Maffeius (*Petrus*) *S. J. narrat miram de milite defuncto hiſtoriam* 215 b c
Mahometes *imperator Turcarum, capta Conſtantinopoli, Græcos patriarcham eligere jubet, ut hoc modo urbem frequentiorem reddat* 194 c d e f. *Quo anno mortuus fuerit* 218 f
Malala (*Joannes*) *Euphemium CP. perperam Neſtoriana hæreſeos accuſat* 46 f
Malaxus (*Emmanuel*) *Græcus ſcriptor ſchiſmaticus patriarchas Conſtantinopolitanos ab anno 1453 uſque ad 1578 recenſet* 195 b c. *De ſtudio partium accuſatur* 195 d. *In gratiam ſectæ ſuæ aliquid improbabile mihi obtrudit* 223 & ſeqq.
Maldonatus (*Joannes*) *S. J. examinat, an hæretici poſſint patrare miracula* 216 d e
Mammas (*Gregorius*) *patriarcha CP. orthodoxus, Romæ cum magna ſanctitatis opinione moritur* 189 b. *Patriarchatus illius ab hæretico Creyghtono impudenter & temere negatur* 190
Manaſſes (*Conſtantinus*) *hiſtoricus Græcus* 114 d
Manuel *imperator quando patri ſuo Joanni Comneno ſucceſſerit* 133 b
Marca (*Petrus de*) *corrigitur* 122 c d
Marcefina *pellex imperatoris a Nicephoro Blemmida publice e templo ejicitur* 160 d

Mar-

Marcianus imperator a Pontifice Romano petit, ut sedes CP. ad secundum dignitatis gradum eveheretur 21, 32
Marcus an fuerit episcopus Byzantinus 8 f
Marcus Ephesius infensissimus synodi Florentinæ ac unionis inimicus 188 c d
Marinus episcopus Arianus Constantinopoli olim suos hæreticos gubernabat 30 b
Martinus V Papa Antonium Massanum Minoritam mittit Constantinopolim, ut unionem inter ecclesiam Græcam & Latinam procuret 185 b
Martyrologium Romanum meminit de S. Eleutherio, tamquam episcopo Byzantino, quem Majores nostri ante omiserunt 7 f, 8 a b
Massanus (Antonius) ex Ordine Minorum missus est Constantinopolim, ut ecclesiam Græcam cum Latina uniret 185 b
Mathias vel Matthæus Latinus patriarcha Constantinopolitanus 150
Matthæus filius Joannis Cantacuzeni imperatoris 179 f, 180 a
Mauritius imperator videtur dedisse initium opinioni de sanctitate Joannis Jejunatoris, præsulis CP. 71 e d e
Maurocenus vel Morefini (Thomas) patriarcha Latinus Constantinopoli 147 & 148
Maximus philosophus Cynicus violenter sedem CP. occupare tentat 24 f. In Occidentem proficiscitur, & quosdam Italiæ præsules decipit 24 f, 25 a. An scripserit contra Arianos 25 d e
† Maximus Sedem Romanam & Apostolicam ab Ecclesia Catholica non distinguit 51 b c d
Melanchthon (Philippus) Augustanam Lutheranorum confessionem ad Josaphatum patriarcham CP. misit 231 a, 232 a b
Melissenus (Gregorius) patriarcha CP. orthodoxus, Romæ non sine opinione sanctitatis obiit 189 b. Patriarchatus ejus ab hæretico Croyghtono temere & impudenter negatur 190
Menæa Græcorum aliquando hæreticos, schismaticos, aliosve indignos numero Sanctorum adscribunt 30 a, 32 d e, 63 b c, 83 a b, 86 f, 87 a, 95 & seqq. 100 d e, 128 f, 129 a, 166 e d, 181 f. Quando typis excusa & cui dedicata fuerint 229 d e f. Præcipui illorum corruptores recensentur 97 f, 98 a b c
† Memnas patriarcha CP. ab Agapeto Pontifice laudatur 65 d e. Postmodum a Vigilio Papa excommunicatur 65 f. Humiliter delicti sui veniam petit 66 e
Merobaudes quando fuerit consul 28 e
† Methodius patriarcha CP. falso turpissimi criminis accusatur 109
Metochita (Theodorus) ostenditur non fuisse patriarcha CP. contra opinionem Raynaldi 175 2 b c
† Metrophanes a quibusdam quartus, ab aliis primus Byzantii episcopus vocatur 10 e f
Michael patriarcha Antiochenus circa finem seculi decimi sexti 234 e f
Mindonius (Ignatius) Græcus orthodoxus, apud Trapezuntios magna auctoritate pollebat 237 f, 238 a
Muntanes (Nicetas) patriarcha CP. 143 e f, 144 a
Muselimes (Dionysius) fit patriarcha Constantinopolitanus 249 b c. Sæpius ad illam cathedram redit 250 & seqq.
Muzalon (Nicolaus) patriarcha CP. perpetuam a Baronio confusus cum Nicolao Grammatico CP. 131 a b c. Fabulosam S. Parasceues Vitam comburi jubet 136 c

N

Nectarius miro modo eligitur antistes CP. 27. Publicam peccatorum confessionem abrogat 29 e. In Menæis Græcis pro Sancto celebratur 29 f, 30 a
Nestorius hæresiarcha post varia exsilia tandem meritas blasphemias pœnas dedit 40 b c d. Ab Orientalibus quibusdam tamquam Sanctus, hactenus colitur 40 e
† Nicephorus patriarcha CP. seriem præsulum sue sedis a Stephano deducit 2 b, 3 e. Sed ab impostore deceptus fuit 3 f
Nicephorus Philosophus scripsit Acta S. Antonii II patriarchæ CP. 113 e
Nicephorus Melissenus, Græcus orthodoxus, post varia exsilia & vincula, apud Turcas tolerata, fit episcopus Crotonensis in Italia 237 f
Niceras scripsit Vitam S. Ignatii patriarchæ Constantinopolitani 105 b
Nicolaus I Papa dicit, neminem ex Apostolis exercisse cathedram Constantinopolitanam 1 f. Laudat virtutem Nectarii præsulis CP. 28 c d. Titulum œcumenici in patriarchis Constantinopolitanis improbat 61 c
Nicolaus V Papa Isidorum Ruthenum & S. R. E. Cardinalem misit Constantinopolim, ut unionem Græcorum cum Latinis Florentiæ initam firmiter stabiliret 187 f. Gregorium patriarcham CP. sedi suæ restitui voluit 191 d e. Instantem urbis CP. ruinam prænuntiasse dicitur 194 b
Nicolaus Latinus patriarcha Constantinopoli 151
Nilo patriarcha Alexandrinus ab Urbano V Papa ad unionem cum Latinis incundam invitatur 181 d
Niphon defensor hæresis Bogomilorum 134 & seq.
Numerianus dux 10 e

O

Œcumenici titulus quando cœperit 57 c d. Quomodo præsules Constantinopolitani eum affectarint 57 & seqq. Græcis eumdem falso quibusdam Actis inseruerint 118 a b
Olearius (Joannes) professor Lipsiensis, accepit literas, ex quibus colligitur tempus, quo Methodius III in cathedra CP. sedit 248 f
Olympianus an fuerit episcopus Byzantinus 8 f
Onesimus, de quo S. Paulus Apostolus meminit, an fuerit episcopus Byzantinus 7 b
† Optatus Milevitanus auctoritatem Ecclesiæ Romanæ contra Donatistas tuetur 50 f, 51 a
Origenes docuit, pœnas inferni aliquando finem habiturus 203 e. Hunc errorem Græci quidam schismatici sequuntur 203 d e f, 210 d
Osius Hispanus interfuit concilio Nicæno 11 d
Oudinus (Casimirus) Ordinis Religiosi ac fidei apostata perstringitur 69 c, 141 d e, 256 c, 157 c d, 166 e d, 196 c d
Oxites (Michael) patriarcha CP. impiam Bogomilorum hæresim damnavit 133 c d

P

Pachymeres (Georgius) historicus Græcus 159 d
† Pacianus Barcinonensis docet, martyrium extra unionem Ecclesiæ nihil ad salutem æternam conferre 49 f
Pagius (Antonius) corrigitur 69 e f, 122, 145 & seq.
Palæologus (Michael) ab imperatore Joanne Duca carceri mancipatur 159 d. Interfectione Manuelis Charitopuli patriarchæ liberatur 159 d. Ab Arsenio Autoriano patriarcha excommunicatur ob unionem cum Latinis initam 163 d e. Quo anno mortuus fuerit 167 d
Palæologus (Calo-Joannes) ope Francisci Catalusiæ Genuensis imperium occupat 180 b
Palamas (Gregorius) tamquam Sanctus, ab aliquibus schismaticis Græcis colitur 97 f, 98 a. Novam hæresim docendo inter suos sectatores & alios schismaticos dissidium induxit 178 d, & seqq. Philotheus patriarcha CP. eum Triodio Græcorum inter Sanctos inseruit 181 c d
Palladius scripsit Vitam S. Joannis Chrysostomi 30 f
Panvinius (Onuphrius) corrigitur 183 a b, & sæpe alibi
Papadopolus (Nicolaus Comnenus) natione Græcus & doctor Patavinus, miram vim concedit excommunicationi & absolutioni in schismatica Græcorum ecclesia 209 b, 211 & seqq. Hæc ipsius opinio fusa refutatur 215 & seqq. Ab Anglo hæretico potius contumeliis, quam argumentis, impotenter impugnatur 251 a b
Papebrochius (Daniel) S. J. in chronologia corrigitur 33 b
† Parasceues fabulosam Vitam Nicolaus Muzalon comburi jubet 136 e
Parisius (Matthæus) Ecclesiæ Romanæ calumniator, forte litteras Germani patriarchæ CP. corrupit 157 b c
Patellarius (Athanasius) fit patriarcha CP. 241 e f. Post expulsionem e sede sua videtur unionem cum Ecclesia Romana amplexus esse 246 c d
Paulinus junior quando fuerit consul 65 b c d
Paulus II præsul CP., primo subdolus & occultus hæreticus Monothelita 79 e f, 80 a. Jam morti proximus injuriam Pontifici Romano illatam deplorat 80 c d e
† Paulus IV, patriarcha CP. ante mortem hæresim utiliter ejuravit 105 & seq.
Pegas (Meletius) an fuerit patriarcha Constantinopolitanus 236. Ab hæreticis Occidentalibus impense laudatur ibid.

Per-

Pertinax *an fuerit episcopus Byzantinus* 8 d e. *Quomodo ad fidem Christianam conversus fuisse dicatur* ibid.
Petechium *apud Turcas quid sit* 200 c
Petavius (*Dionysius*) *S. J. emendationem Calendarii Gregoriani propugnavit* 233 c
Petrus *Antiochenus scribit ad Michaelem Cerularium CP.* 122 a b
† Petrus *non videtur constituisse primum Byzantii episcopum* 1
Philadelphus *an fuerit primus Byzantii episcopus* 10 d e
Philippicus *imperator S. Cyrum praesulem CP. exauctoravit* 90 b c
Philippus *praefectus praetorii jussu Constantii imperatoris S. Paulum e sede CP. expellit* 17 c d. *Ejus loco Macedonium Arianum substituit* 17 e
Philostorgius *scriptor Arianus convincitur mendacii* 21 c
Phocas *imperator titulum oecumenici patriarchis Constantinopolitanis abrogavit* 25 f, 26 a b
Photius *patriarcha CP., auctor schismatis, erat eruditus* 110 e f. *Sed moribus corruptus* 111. *Horrendo modo excommunicatur* 112 a. *Ab aliquibus Graecis pro Sancto celebratur* 112 f, 113 a
Phranza (*Georgius*) *historicus Graecus in errorem chronologicum incidit, qui corrigitur* 169 f
Pinius (*Joannes*) *S. J. gesta S. Anatolii CP. contra Baronium & Tillemontium defendit* 43 f
Pius II *Pontifex, antea dictus Aeneas Piccolominaeus* 186 b
Plusiadenus (*Joannes*) *orthodoxus scriptor Graecus* 178 c f
Plutarchus *an fuerit episcopus Byzantinus* 7 d e
Polycarpus *an fuerit episcopus Byzantinus* 7 c, 8 a
Pontanus (*Jacobus*) *S. J. corrigitur* 178 f, 179 a
Pontifex *Romanus ab haereticis & schismaticis contemptus, ab antiquis Patribus magni aestimatur* 50 & seq.
Possevinus (*Antonius*) *S. J. emendationem Calendarii Gregoriani propugnavit* 233 e
† Proclus *antistes CP. haeresim Nestorii strenue impugnavit* 41 e. *De tempore mortis ejus inter eruditos disceptatur* 42
Procopius *quidam scriptor suppositius* 5 c d. *Crassos anachronismos obtrudit* 9 & seq.
Pollinus (*Petrus*) *S. J. scriptor corrigitur* 171 d e f, 172 a b
† Prosper *laudat S. Atticum CP.* 37 e
Prosalentus (*Franciscus*) *Graecus Amstelodami librum edidit contra Benjaminum Woodroff Anglum* 251 d e
Psellus (*Michael*) *schismaticus Michaelem Cerularium CP. vituperat* 125 e
Pyrrhus *praesul CP., haereticus Monothelita* 78 f *In exsilium pellitur, aut ultro discedit* 79 b c. *Ad sedem suam reversus, tremendo modo a Pontifice Romano excommunicatur* 81 b c

R

Raderus (*Matthaeus*) *S. J. putat in Menaeis Graecorum pro Sancto coli Josephum II patriarcham CP., qui Florentiae unionem cum Latinis iniit* 186 b c
Rayzeus (*Nicolaus*) *S. J. in Acolythia Officii Graeci putat, Philotheum CP. patriarcham amplexum esse unionem cum Latinis, de qua re dubitamus* 181 e
Raynaldus (*Odoricus*) *continuator Annalium ecclesiasticorum refellitur* 175 a b c
Raynaudus (*Theophilus*) *scripsit tractatum de incorruptione cadaverum* 205 f & seqq.
Renaudotius (*Eusebius*) *eruditus Gallus, Banduro communicavit catalogum patriarcharum Constantinopolitanorum, in quo series eorum ab anno Christi* 1594 *usque ad* 1702 *deducitur* 196 b. *Contra opinionem aliorum admittitur tantummodo unicum Georgium Scholarium, qui prius Latinis favuerit, & postea iis adversatus sit* 197 c. *Quaedam scripta ejusdem Scholarii enumerat* 198 a b c. *Videtur duos patriarchas homonymos confudisse* 248 d
Rhamnusius (*Paulus*) *scripsit Historiam de bello Constantinopolitano* 147 f
Riccardus (*Vincentius*) *Opera S. Procli CP., edidit, ac eruditis notis illustravit* 41 e
Richardus (*Franciscus*) *S. J. narrat quaedam exempla divina vindicta, quae Graecis schismaticis contigerunt* 193 d. *Varia refert de cadaveribus indissolutis apud Graecos* 205 c d e f. *Scripsit contra Graecos schismaticos, & ab ipsis frustra excommunicatus fuit* 209 e f, 210 a. *Varias schismaticorum fraudes & magicas artes ad fingenda miracula detegit* 217 f, 218
Robertus *imperator Constantinopolitanus* 149 f, 150 a
Romanae *Ecclesiae auctoritas a novatoribus impugnatur, & ab antiquis Patribus defenditur* 50 & seq.
Romanus *imperator insidiis uxoris suae Zoes interficitur* 124 c
Rufinus *an fuerit episcopus Byzantii* 10 e

S

Sancti *vel sanctissimi titulus quomodo interdum accipiatur* 72 c d e f
Sancto Laurentio (*Laurentius de*) *ex Ordine Minorum, Guardianus Hierosolymitanus, conqueritur de fraudibus Graecorum schismaticorum* 256
Sancto Paulo (*Carolus a*) *abbas Fulginsis, ac dein episcopus Abrincensis, S. Metrophanem nominat primum Constantinopolcos episcopum* 10 f, 11 a
Sarantenus (*Manuel*) *patriarcha CP.* 155 e f, 156 a b
Saturninus *quando fuerit consul* 28 e
Scaliger (*Josephus*) *emendationem Calendarii Gregoriani impugnavit* 233 d e
Scamaudrenus (*Basilius*) *patriarcha CP.* 119 & seq.
Schismaticorum *Graecorum pertinacia quibusdam exemplis declaratur* 193 b c d *Anno* 1722 *conciliabulum contra Latinos coegerunt* 257
Schmidelinus (*Joannes Andreas*) *frustra operam dedit, ut Graeci schismaticos haeresi Lutherana infice-rent* 232 a
Scholarius (*Georgius*) *antea dictus Gennadius, patriarcha CP., imperatori Turcarum mysteria fidei Christianae exponit* 196. *An duplex ejusdem nominis & cognominis patriarcha sit distinguendus* 197. *Ab impudica sacerdotis Graci vidua falso accusatus fuisse dicitur* 203
Scholasticus (*Joannes*) *patriarcha CP. perperam in Menaeis pro Sancto colitur* 68 b c
Schweigkerus (*Salomon*) *frustra tentavit Graecos schismaticos ad haeresim Lutheranam adducere* 232 b. *Crucis mortem Metrophanis CP. indicat* 233 a
Scylitza (*Joannes*) *historicus Graecus* 120 c
Sedecion *an fuerit episcopus Byzantinus* 7 d e
Selimes *Turcarum imperator quando obierit* 231 c
Sergius *patriarcha CP. non fuit binominis, ut Pagius perperam putavit* 122 b c
Servius (*Raphael*) *patriarcha CP. ebriosus, & linguae Graecae ignarus* 202 a b c
Simon *Latinus patriarcha Constantinopoli* 151 a b c
Simplicius *Papa Romanus ex bona fama Acacium CP. laudat* 45 a b
Sintzendorff (*Joachimus a*) *orator Caesareus apud imperatorem Turcarum* 232 b
Socolovius (*Stanislaus*) *theologus Stephani regis Poloniae Lutheranos confundit, edita responsione patriarchae CP.* 232 c d
Socrates *historicus Graecus non ubique eamdem fidem meretur* 28 e f, 31 d e. *Novatianis haereticis saepe favet* 28 f, 29. *a Nestorium haeresiarchum carpit* 39 e f. *S. Proclum CP. mendaciter traducit* 41 d e f
Solimannus *Turcarum imperator quo anno regnare coeperit* 226 a. *Reliquiae Sanctorum a se profanandas minatur, nisi patriarcha CP. quamdam pecuniae summam solvat* 226 e
† Sophronius *Hierosolymitanus laudat Joannem Cappadocem, praesulem CP.* 57 a 69 e f
Sozomenus *historicus Graecus non ubique eadem fide dignus* 27, 28 f. *Interdum Novatianis haereticis favet* 29 a
Sozopolitanus (*Joannes*) *patriarcha CP.* 170 & seqq.
Spanhemius (*Fredericus*) *heterodoxus gratis asserit, omnia Georgii Scholarii scripta, quae Latinis favent, supposititia esse* 197 b
Spanus (*Cyrillus*) *fit patriarcha Constantinopolitanus* 246 c d. *Ad sedem suam redit* ibid. e
Spanus (*Dionysius*) *fit patriarcha Constantinopolitanus* 247 f
Spondanus (*Henricus*) *continuator Annalium ecclesiasticorum* 146 a b. *Corrigitur* 183 a b. *Negat obtrusa a Graecis schismaticis miracula* 208 b c

† Sta-

† Stachys *an fuerit primus episcopus Byzantinorum* 6 d. *An fuerit unus ex septuaginta discipulis Christi* 6 d e
† Stephani *Papæ Acta ad diem secundam Augusti illustranda* 50 b
Studita (*Antonius*) *patriarcha CP.* 120 b c d e
Stypes *vel* Stypptota (*Leo*) *patriarcha CP. in Menæis Græcis, tamquam Sanctus, celebratur* 132 c f
Sufza (*Jacobus*) *episcopus Chelmensis scripsit Acta B. Josaphati Kuncevicii, archiepiscopi Polocensis & martyris* 214 d e
Syagrius *quando fuerit consul* 26, c 27 a
Sylvester *patriarcha Alexandrinus circa finem seculi decimi sexti* 234 c f, 235 a b
Symeon *Logotheta historicus Græcus* 114 a
† Symmachus *Pontifex a Tillemontio de inhumani duritie perperam accusatus* 48 b
Syrigus (*Meletius*) *famam Meletii Pegæ ab hæresi Calviniana vindicare nititur* 236 e
Syropulus (*Silvester*) *mendacem historiam de concilio Florentino Græce scripsit* 185. *Ab ipso Oudino apostata & hæretico accusatur de studio partium* ibid.

T

TAffernetus (*Paulus*) *S. J. scripsit libellum de itinere suo Constantinopolitano* 247 a b c. *Mutuam duorum patriarcharum expulsionem narrat* 248
Theodota *imperatrix orthodoxa cultum imaginum restituit* 106 f, 107
Theodoretus *gesta Nestorii hæresiarchæ summatim refert* 39 c d
† Theodorus *Siscota deceptus fuit in spe, quam de Sergio CP. antiquite* [illegible] *concepterat* 77 d e f
Theodorus *imperator Nicephoro Blemmidæ patriarchatum Constantinopolitanum offert* 160 b c
Theodorus *lector narrat, Euphemium CP. Henotico Zenonis imperatoris decreto imprudenter subscripsisse* 47 a
Theodorus *hæreticus Arianus, episcopus Heracleensis* 16 f
Theodosius *imperator audaciam Arianorum restringit* 24 b. *Demophilum Arianum ex cathedra CP. expellit* 24 c d
Theognis *vel* Theoguius *Arianus hæreticus, episcopus Nicænus* 16 f
Theophilus *Alexandrinus, inimicus S. Joannis Chrysostomi* 31 a
Theotocites (*Leontius*) *patriarcha CP.* 144 b c
Thomassinus (*Ludovicus*) *variis modis excusare nititur Joannem Jejunatorem ob usurpatum œcumenici titulum* 73. *Corrigitur* 147 d, 150 c
Tillemontius, *Attico præsuli CP. sanctitatem abjudicans, refellitur* 33 & seqq. *Audax quoddam ejusdem effatum examinatur ac refellitur* 48 & seqq.
Titus *an fuerit episcopus Byzantinus* 9 b c. *Dicitur martyrio affectus fuisse* 9 c d e
Trapezuntius (*Georgius orthodoxus scriptor Græcus* 187 e. *Scripsit Acta B. Andreæ de Chio* 188 c. *Virtutes Gregorii Melisseni & Isidori Ruthenu laudat* 191 a b. *Miseriam Græcorum schismati adscribit* 192 e
Trapezuntius (*Symeon*) *patriarcha CP., primus auctor doni, quod initio patriarchatus jam imperatori Turcarum offerri solet* 200 b c d e. *Sedi suæ restituitur* 201 e f
Tratus *an fuerit episcopus Byzantinus* 9 b c. *Dicitur laurea martyrii coronatus esse* 9 c d e
Turcæ *nunc patriarchas Constantinopolitanos Græcorum pro suo arbitrio vel majori pecuniæ summa admittunt & expellunt* 194 f, 195 a. *Sæpe illos ignominia vel extremo supplicio afficiunt* 199, 202 c, 240 & seqq.
Tzimisces (*Joannes*) *imperator quo anno fit mortuus* 120 c

U

UNgnadius (*David*) *orator Cæsareus apud Selimum imperatorem Turcarum* 232 a
Unio *Græcorum cum Latinis sæpe nequidquam tentata* 132, 140, 146, 156, 157. *In concilio Lugdunensi feliciter sti inita; sed mox iterum dissoluta* 156 d e. *Rursus tentata disturbatur* 177 184 d e
Urbanus V *Pontifex Philotheum CP. patriarcham & alios ad ineundam cum Latinis unionem invitat* 181 d

V

VAlens *imperator S. Eusebium e sede CP. dejicit & in exsilium mittit* 22 d e f. *Catholicos persequitur* 23 c d e. *In incendio comburitur* 24 a
Vasquez (*Gabriel*) *S. J. corrigitur* 80 b
Veccus (*Joannes*) *patriarcha CP. argumentis convictus unionem cum Ecclesia Romana amplectitur, ac pro ea multa patitur* 166. *Ab ipsis schismaticis propter virtutes laudatur* 166 & seq. *Effigies illius repræsentatur* 167 b
Victor *Tunnensis asserit, Acacium CP. in excommunicatione mortuum esse* 45 e
† Vincentius *Lerinensis hypocrisim Nestorii hæresiarchæ describit* 39 b
Vincentius *legatus Pontificis Romani in concilio Niceno* 11 d, 13 c
Vitalianus *Papa Romanus ab hæreticis Monothelitis e diptychis sraditur* 85 c
Vitus *legatus Pontificis Romani in concilio Niceno* 11 d, 13 c

W

WAddingus (*Lucas*) *qui scripsit Annales Minorum, corrigitur* 151 f, 160 a
Wharton (*Henricus* (*scriptor Anglus Creyghtonum populärem suum ac symmystam tueri non audet* 190 f, 191 a
Wibertus *synchronus scripsit Vitam S. Leonis IX. Papæ* 125 b
Woodroff (*Benjaminus*) *Græci collegii moderator Oxonii a discipulo suo Græco refellitur* 251 d e

X

XIphilinus (*Georgius*) *patriarcha CP.* 145. *Huic Theodorus Balsamon suos commentarios in Nomocanonem Photii dedicavit* ibid.
Xiphilinus (*Joannes*) *patriarcha CP. lepide ab imperatrice deluditur* 137
Xylocarabes (*Marcus*) *Patriarcha CP.* 199 e f, 200 a

Z

ZEminlachus (*Gregorius*) *præsul Ruthenus orthodoxus* 220 c
Zeno *imperator edidit decretum Henoticum, in quo abrogatio concilii Chalcedonensis dolose latebat* 47 a
Zeuxippus *an fuerit tyrannus Byzantii* 2 b, 6 a
Zoe *imperatrix maritum suum interfici jussit* 124 c
Zonaras (*Joannes*) *scriptor schismaticus superbiam Michaelis Cerularii schismatici patriarchæ CP. depingit* 125 e f
Zygadenus *vel* Zygabenus (*Euthymius*) *explicat hæresim Bogomilorum* 130 d e
Zygomalas (*Theodosius*) *scriptor schismaticus Gregorium Melissenum patriarcham CP. orthodoxum laudat* 190 d e. *Monet, Malaxum odio vel amore in Historia sua scribenda duci, & pro utrolibet affectu res narrare* 195 d. *Integram præsulum schismaticorum synodum arguit injustitia* 230 c f

INDEX

dissertationis præviæ ac parergorum, quæ huic Tractatui inseruntur,

DISSERTATIO PRÆVIA. De exordio cathedræ Constantinopolitanæ, seu potius Byzantinæ pag. 1 & seqq.
§ 1. An sanctus Petrus, an sanctus Andreas primum Byzantii episcopum constituerit a pag. 1
§ 2. Quinam continuam præsulum Byzantinorum seriem ab Andrea Apostolo deduxerint, & ex quo fonte illam hauserint a pag. 3
§ 3. Deteguntur varia Græci impostoris figmenta, & examinatur series præsulum Byzantinorum, qui ante Metrophanem sedisse dicuntur a pag. 5
§ 4. Refertur diversa quorumdam opinio circa primum antistitem Byzantinum seu Constantinopolitanum a pag. 10
PARERGON I. Quomodo Maximus philosophus sedem Constantinopolitanam vi & fraude occupare tentaverit pag. 24 & seqq.
PARERGON II. De Arianis, qui titulum episcopi Constantinopolitani inter suos gesserunt, eorumque dissensione pag. 30
PARERGON III. Sanctitas Attici, episcopi Constantinopolitani, vindicatur contra Tillemontium pag. 33 & seqq.
PARERGON IV. Occasione Euphemii & Macedonii præsulum Constantinopolitanorum audax Tillemontii effatum examinatur pag. 48 & seqq.
PARERGON V. An Joannes Cappadox nomen Patriarchæ œcumenici primus usurpaverit, & quomodo aliqui præsules Constantinopolitani eumdem titulum affectaverint pag. 57. & seqq.
PARERGON VI. Disquiritur, utrum præsul Constantinopolitanus Joannes, cognomento Jejunator, inter Sanctos sit numerandus pag. 70 & seqq.
PARERGON VII. Quæritur, an Anastasius patriarcha Constantinopolitanus in sacris Græcorum fastis sit relinquendus, & hac occasione auctoritas Menæorum examinatur pag. 94 & seqq.
PARERGON VIII. Disquiritur, an Neophytus, cognomento Inclusus vel Claustrarius inter patriarchas Constantinopolitanos sit numerandus pag. 137 & seq.
PARERGON IX De patriarchis Latinis, qui ab anno Christi MCCIV usque ad MCCLXI Constantinopoli sederunt pag. 147 & seqq.
PARERGON X. De calumniis schismaticorum & hæreticorum contra synodum Florentinam, & de patriarchatu Constantinopolitano Isidori ac Bessarionis pag. 186 & seqq.
PARERGON XI. De pertinacia Græcorum in schismate, patria rehali administratione, & nonnullis patriarcharum catalogis post captam a Turcis Constantinopolim pag. 192 & seqq.
PARERGON XII. De impiis aliisque excommunicatis, quorum cadavera apud Græcos indissoluta manere, & non nisi post acceptam absolutionem dissolvi dicuntur pag. 204 & seqq.
§ 1. De tumidis & indissolutis cadaveribus quorumdam impiorum, quos Græci communiter βρυκολακας appellant. a pag. 204
§ 2. An in schismaticha Græcorum ecclesia post excommunicationem corpora defunctorum intumescant, & post absolutionem statim in cineres redigantur a pag. 206
§ 3. Opinio Goaris, & Papadopoli de potestate, qua cadavera excommunicatorum apud Græcos schismaticos indissoluta manent, & post absolutionem in cineres revertuntur a pag. 211
§ 4. Refellitur sententia Goaris & Papadopoli circa miram excommunicandi & absolvendi potestatem, quæ adhuc in schismatica Græcorum ecclesia supercsse dicitur, & ea de re judicium nostrum profertur a pag. 215
PARERGON XIII. An Meletius, cognomento Pegas, inter patriarchas Constantinopolitanos sit numerandus pag. 236 & seq.
PARERGON XIV. De schismaticis impostoribus, qui ubique pecuniam colligunt pag. 252 & seqq.

AOI 1471643